

ספר הזהר

על חמשה חומשי תורה

מהתנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל

עם סתרי תורה ומדרש הנעלם ועם פקודי אורייתא מרעיא מחימנא ותוספתא על קצת פרשיות. עם מראה מקום לכל פסוקי תנ"ך ומראה מקום בזוהר עצמו מהרב מהרח"ו ז"ל וממהר"ם קורדובירו ז"ל ואמרי בינה מהרמ"ז ז"ל ובאיזה מקומות פירושים ממהר"י לוריא ז"ל ע"פ דרך אמת ועם הגהות מהרח"ו ז"ל אשר נמצאו כתובות בכ"י קדשו על גליון הזהר שלו.

יוצא בעת לאור במהדורה חדשה מאירת עיניים בה תוקנו שגיאות רבות ובתוספת הערות והארות וליקוטי נוסחאות של דפוסים ישנים וגליונות מרבתינו הקדמונים וכן תרגום מדוייק ללשה"ק.

וראה זה חדש: ליקוט הערות מה שהיה על הגליון של דפוסים הישנים של האריז"ל הגר"א וכן גליונות מבעל ה"לשם שבו ואחלמה", ובנוסף תמצית של דברי הרמ"ק האריז"ל, הרמ"ז, אור החמה, מ"מ, הגר"א, הגרמ"מ, הגרי"א"ח והלש"ו ומראי מקומות למקום לכתביהם בהם הם מאריכים לבאר ומשם פתח להבין את דברי הרשב"י באור חדש שלא נסדר עד כה

כל זאת פעלתי מאוצר מתנת חינוס

יהושע ליפשיץ

ירושלים

שנת תשפ"ד

חלק ג

מפרשת שמות עד משפטים

מדף ב ע"א עד קבו ע"א

ואלו הספרים אשר חברתי בעזר החונן לאדם דעת:

מאיר הפתח	על פתחי שערים לג"ר יצחק אייזיק חבר
מאיר הספרא	על ביאור הגר"א על ספרא דצניעותא
מאיר האידרא	על אד"ר ואד"ז
מאיר הלשם	על לשם שבו ואחלמה ח' חלקים
מאיר הזוהר	על זוהר ו' חלקים
מאיר העץ	על עץ חיים ג' חלקים
מאיר הנפש	על נפש החיים
מאיר הדעה	על יורה דעה הלכות נדה
מאיר הדרך	על דרך ה'
מאיר השיח	על שיח יצחק לג"ר יצחק אייזיק חבר
מאיר בשערים	על שערי אורה לג"ר יוסף ק' גיקטיליה נ"ע
מאיר הדעת	על דעת תבונות להרמח"ל
מאיר המסילה	על מסילת ישרים להרמח"ל
עדות נאמנה	על חומש רש"י תרגום ה' חלקים
אבן שלמה	
מאיר תפילה	
מאיר היצירה	על ביאור הגר"א על ספר היצירה
דרכי אמת	פירושי הרמב"ן ור' בחיי על התורה
Siach Yitzchak	A translation into English
מאיר הכוונות	שער הכוונות ח"א
מאיר המגילה	ה' מגילות
מאיר המשפט	על חושן משפט ב' חלקים (סי' רכו עד תכו)
מאיר הבאר	על באר יצחק על ליקוטי הגר"א חלק א'

כל הזכויות שמורות

בכל עניני הספר

יהושע ליפשיץ

רח' בית וגן 19 ירושלים עיה"ק

02-641-2336

Z6412336@gmail.com

<http://sifrei-meir-panim.com>

ניתן להשיג את הספרים:

ובארה"ב:

שירה - יהושע וידר

718-871-8652

בספרי הישיבה:

☎ 050-447-8716

02-581-1080

sh811080@gmail.com

פרשת שמות

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו
באו (שמות א א) והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע
ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד (דניאל יב ג) והמשכילים
אלין אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא^א [יזהירו] ונ"א יזהירו דנצצין
ברזא דחכמתא^א נהרין ונצצין^א בזיוא דחכמתא עלאה^א כזהר נהירו
נצצו דנהרא דנפיק מעדן^א ודא איהו רזא סתימא^א דאקרי^א ארקיע^א

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו", "המשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". "המשכילים" אלו הם שמסתכלים בסוד החכמה. (נ"א "יזהירו", שנוצצים בסוד החכמה). "יזהירו" מאירים ונוצצים בזיו החכמה העליונה. "כזהר" אור התנוצצות שמאיר שיוצא

מאיר הזהר

כוכבים ומזלות שמשא וסיהרא, כי הכוכבים הם נשמות הנדיקים היורדים שם ממוות העליון ועומדים שם, ומשם יורדין למלכות. והמזלות הם י"ב צדוד ו"ק מחסד ולמטה, וזו מלמטה למעלה כמו בחקיו^א. שאע"פ שכל הע' מכיס ברקיע זה, אינו דומה הכאם ו"ק לשאר, כי כל א' בחי' צפני ענמה יש לה, לפיכך מו"ק ילאו י"ב מזלות, ומזו"ג נעלמים ילאו שמשא וסיהרא, חיה מזל הנשמות שזו, שכמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מ"ן כנודע, כן הוא צידוד וכו' (זהר הרקיע). נהרין, מאור יסוד אבא שבחוך יסוד אימא, ונצצין, חו"ג ליסוד אימא (רמ"ו). פי' שמקצלים הארה מהספקים שנק' אור ומהגבורות שבהם נצוצין חו"ג נהרין מזל הספקין ונצצין מזל הגבורות (מ"מ). 1. פי' פנימיות (אור יקר). הרקיע הזה הוא סוד הדעת המתנוגץ מהחכמה העליונה להמשך למטה אל סוד הייחוד עד בואו אל המלכות כאשר יבאר, לזה אמר כללות הדבר באומרו כזהר הרקיע היינו ממש כמעשיהם, כמו שהם משכילים להמשך סוד החכמה למלכות. דרך הרקיע הזה דפ"י, כן הם מזהירים באורם הזהר דהיינו בזיוא דחכמתא עילאה שמשם משך הזהר דפ"י (אור יקר). 2. הנה כל האצילות כללנו גוף ונשמה מכלר ומלגלג, והמשכילים הם יודעי מדין [יודעי מידות] המסתכלים בפנימיות החכמה התחתונה בסוד נשמתא. חיה נקרא רזא דחכמתא, פנימיות החכמה התחתונה, ועל ידי כך נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה, כי נשמת החכמה התחתונה הוא זו וזהר החכמה העליונה, בסוד כלת משה. והיא הללע, נקודת י', בסוד י' בראש י' בןקו, י' משם בן ארבע, י' משם אדני כנודע [נאיהדוהי"ן] (שער מאמרי רש"י). פי' הו"ג הנו"ס של אבא הנק' חכמה עילאה לגבי י"ס הנק' אבא סתם ולא עילאה (מ"מ). 3. היינו אומרו וזהר יוצא מעדן, והוא משך הצינה מהחכמה, ועינין זה הוא קשר חכמה בצינה וייחודם לעולם, והיינו לשון הכתוב באומרו יוצא, משמע שלעולם יוצא ולעולם נקשר ומיוחד, ונודע כי קשר חכמה בצינה הוא פי' נחיד לא ידעו עיט כדפ"י בחקיונים, ופי' במקום אחר בחקיונים כי נחיד לא ידעו עיט היינו סוד הדעת, יורה כי ייחוד חכמה וצינה בסוד משך השפע מזה לזו הוא סוד הדעת כדפ"י כספ"ר בשער מהות והנהגה (אור יקר). היינו הארת יסוד הצינה בחו"ג שזו (רס"ו). והכתוב הכתוב והמשכילים בעלי הסוד, יזהירו ויאירו מחו"ג של אבא כמו שמאירים מחו"ג של אימא, לפי שהארות אימא מגולים יותר משל אבא, ומשיגים אותם בעלי הסוד, ואומר הכתוב שיקבלו ג"כ הארות אבא הקדמונים כמו של אימא הנגלים (מ"מ). 4. כדפ"י שעל סוד הייחוד הזה נאמר נחיד לא ידעו עיט, שאפילו המדות התחתונות נעלם זה מהם שהוא סוד נעלם ונפלא (אור יקר). צידוד נסחיסס הזכר העליון והוא הרקיע המבדיל בין מים למים והאור העליון המהיח את הפסירות יורד עד שם ומכה זו בסוד בטט ציה כדמות המראה המלוטשה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה כי עומדת כנגד אור השמש כן רקיע זה מבדיל בין עלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ואינו מניח לעבור האור למטה ועל ידי כך מכה זו סוד האור העליון בפנימיותו ויוצאין ממנו נצוצות כמנין האורות המכיסים בו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה חו"ג דא רזא סתימא דאקרי הרקיע כי בחינת רקיע יאמר על עינין זה כי הוא רקיע המבדיל ומעבד אור העליון מלרדת למטה ולפיכך יש בו נהירו ונציו כמ"ש בכל השאר (שער מאמרי רש"י). זה הנהר הוא יסוד אמא הקדום בתוך ו"א (רמ"ו). 5. בראשית ח ע"ב לד ע"א (הערת הזהר). יא. העינין שהכתוב אמר ויקרא אלהים לרקיע שמים, ויראה צוה

א. הנה ידוקדק הכתוב הזה מלה במלה, ראשונה אומר והמשכילים ולא הנצוצים והספקים. אלא משכילים, ומשכילים הם אותם שהם מתעסקים בחקיון המלכו' והספקירות העליונות, דהיינו אשרי משכיל אל דל, ונודע שהדל הוא המלכות, ומשכיל אל הדל הוא המעורר שפע מכל המדרגות אליה בסוד ייחודה, דהיינו להמשך ממוחא עילאה שפע והארה מדרגה אחר מדרגה, עד הגיעה למלכות שהיא חכמה תחתא המאירה. מחכמה עילאה, ועל זה נאמר משכיל על דבר היא מלכות ימלא טוב, שנודע משך אור זה עד היסוד, ועל ידי היסוד הנקרא טוב בשפע למלכות, דהיינו ויהי דוד לכל דרכיו משכיל דה' עמו, כנודע שמארבע אותיות אלו הוא משך הזרע על ידי היסוד (אור יקר). משום דקשאי ליה "את יעקב", "אתא" מצעי ליה. ולכן מפרש, "בני ישראל" הם גבולי אלכסון, שהם בני ו"א, הנק' ישראל, שבאו עם השכינה הנק' יעקב, וכדמסיק. לכן פתח בפסוק, והמשכילים, ודרשו בו דרשות אחרות, ולבסוף דרש בו עינין השיך לפרשה זו בדרך המדרש (מ"מ). 3. דהיינו לשון משכיל נותן שכלו אל הסתכלות עינין זה (אור יקר). 4. יראה בסוד המלכות היוטה נקראת חכמה מהחכמה העליונה כנודע, חיה יקרא רזא דחכמתא, כי אור"ר זרוע לגדיק יקרא ר"ו (אור יקר). ארבע מעלות דפ"י הם הן בסוד אצ"ע, והסוד הוא באצילות, דמתן מקנן אבא, הוא סוד י' שבשם, ועיקר הארתו הוא בסוד יסודו המתפשט בחוך האצילות עד יסוד ו"א (רמ"ו). 5. העוסקים בחכמת הקבלה (מ"מ). 7. נמתק בשער מאמרי רש"י. 8. אמר יזהירו לא אמר יאירו, הורה על עינין נוסף על הארה שהיוסם מזהירים הוא יותר ממאירים, בעינין שבמלת יזהירו נכללו שני ענינים, הארה ותוספת הארה שהוא הזהר, חו"ג נהרין ונצצין, כי לשון וזהר הוא תוספת על האור, אס כן הוא נהרין באור, ואחור האור מתנוגץ והיינו מנצצין (אור יקר). עינין נהרין ונצצין הוא בסוד אור ישר מאיר מלמעלה למטה להם, וזהו נהרין. וסוד אור חוזר בסוד המראה המלוטשה, כי כאשר יכה צה אור השמש, ילאו ממנה נצוצות מזל לטיסותה ממטה למעלה וזהו ונצצין. ולכן אמר "יזהירו", יזהירו לאתרים דנקטי ייהבי מיין דכורין ומיין נוקבין, חיה כדוגמת יסוד שיש לו שתי בחינות אלו בסוד יוסף הדקין ובעינין הדקין, זה מיין דכורין חיה מיין נוקבין, ושתי בחינות אלו, האחד נקרא נהירו, והשני נקרא נציו. חו"ג שזוהר נהירו ונציו דנהרא דנפיק מעדן שהוא סוד יסוד הנקרא נהר היוצא מעדן (שער מאמרי רש"י). דע ששם היות שיש ב' בחי' ליסוד, והם יוסף הדקין מלמעלה, ובעינין הדקין מלמטה בסוד מ"ן, כמ"ש בצאת נפשה כי מתה. עוד יש צידוד עצמו ב' בחי' אלו, ולכן נקרא חיה עולמים, בסוד ט' מלמעלה למטה, וט' מלמטה למעלה, שהם עולמי ח"י. וחי הוא צ"י עלמין, שגם בעולם הנזק' יש ח"י בסוד צימין, וחי חיה חיה הוא יודין (ישעיה לח יט). ושורש הדבר, כי צידוד נסחיסס הזכר העליון, והוא רקיע המבדיל בין מים למים. ואור עליון המהיח את הפסירות יורד עד שם, ומכה זו בסוד בטישה, כדמות מראה הלטושה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה, כי עומדת כנגד אור השמש. כן הרקיע הזה הוא מבדיל בין עלמא דדכורא ובין עלמא דנוקב, ואינו מניח לעבור האור למטה ועי"ה, חכה בו האור העליון בפנימיותו, ויוצאין ממנה נצוצות כמנין האורות המכיסין, ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה. חו"ג דא רזא סתימא דאקרי הרקיע" כי בחי' הרקיע יאמר על עינין זה, כי הוא רקיע המבדיל ומעבד האור העליון מלרדת למטה, לכן יש בו נהירו ונציו. משא"כ בכל השאר. ולכן יש ברקיע הזה

ספר הזהר

תרגום

מעדן. וזהו סוד סתום שנקרא רקיע, בו עומדים כוכבים ומזלות שמש ולבנה וכל אותם נרות של אור.

זהר של הרקיע הזה מאיר באור על הגן, ועץ החיים עומד באמצע הגן שענפיו מכסים ועליה (נ"א על) כל אותם צורות ועצים ובשמים (שבגן) בכלים כשרים, ומסתופפים תחתיו כל חיות השדה, וכל ציפורי השמים דרים תחת אותם הענפים.

זהר, פרי האילן נותן חיים לכל קיומו לעולם ולעולמי עולמים. הצד האחר לא שורה בו, אלא רק הצד הקדושה. אשרי חלקם של אלה שטועמים ממנו (הם) עומדים לעולם ולעולמי עולמים. אלה נקראים משכילים וצדיקים, חיים בעולם הזה, וחיים לעולם הבא.

"זהר" העץ הזה זקוף למעלה למעלה חמש מאות פסאות, הלכו הוא ששים רבוא. בהתפשטותו בעץ הזה, קיים זהר אחד, (זהר) שכל הצבעים נמצאים בו, צבעים הללו עולים ויורדים, לא מתיישבים במקום אחר, חוץ מאותו האילן, כשיצאים ממנו לראות בתוך זהר שלא מאיר, מתיישבים ולא מתיישבים, עומדים ולא עומדים, משום שלא מתיישבים במקום אחר. מעץ זה, יוצאים שנים עשר שבטים, שנתחמים בו. והם יורדים בזהר הזה, שלא מאיר בגלות מצרים, בכמה מחנות עליונים, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".

רבי שמעון פתח, "היה ה' דבר ה'". למה [נאמר] "היה ה' שני

(הרקיע) ביה קיימין כוכביא^י ומזלי^י שמשא וסיהרא^י וכל אינון בוצינין (דנהרא) [דנהורא]^י:

זהר דהאי רקיע נהיר בנהירו על גנתא ואילנא דחיי קיים במציעות גנתא דענפוי חפיי^י [ועליה נ"א על] (עליה) כל אינון דיוקנין ואילנין ובוסמין ודבגנתא במאנין דכשרן^י ותטללי^י תחותיה כל חיות ברא וכל צפרי שמיא ידורון תחות אינון ענפי^י:
זהר איכא^י דאילנא יהיב חיין לכלא קיומיה לעלם ולעלמי עלמי^י סטרא אחרא לא שריא ביה אלא סטרא דקדושה זכאה חולקיהון אינון דטעמין מניה ואינון קיימין (אינון) לעלם ולעלמי עלמין אלין אקרונ ומשכילים וזכאן חיין בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתא (חיין להאי עלמא וחיין לעלמא דאתא):

זהר^כ אילנא דא^י זקפא לעילא לעילא^י חמש מאה פרסי^י הלוכיה שתי^י רבוא^י איהו בפשיטותיה בהאי אילנא קיימא חד זהרא^י זהר^י כל גווינין קיימין ביה אינון גווינין סלקין ונחתין לא מתישבי בדוכתא אחרא בר בההוא אילנא כד נפקי מניה לאתחזאה בגו זהר דלא נהרא מתישבן ולא מתישבן קיימן ולא קיימן בגין דלא מתישבן באתר אחרא מאילנא דא נפקי תריסר שבטי^י דמתחמן ביה ואינון נחתו בהאי זהר^י דלא נהרא לגו גלותא דמצרים בכמה משיריין עלאין הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו':

רבי שמעון פתח (יחזקאל א ג) היה היה דבר ה' היה היה תרי

מאיר הזהר

כי שש קצוות הם צדוד ת"ת הכלול משש קצוות ושבעה ספירות הם כנגד ו' ככזי לכת ואין זה בשש קצוות, כי אלו צד"ת ענמו לצדו דהכללו מהם זה צדנין ענמו ודי צוה. ודע כי כמו שהמלכות חקרא חכמה. כן חכמה שצו"א חקרא חכמה מחכמה צד"ת החכמה העליונה הקדומה ואליה כיון צאמור "אלין חיוני דמסתכלי צד"ת דחכמתא" שמסתכלין בפנימיות החכמה, כי שצו"א צדוד נשמחא שהיא חכמה העליונה צדוד הדעת, חמ"ש "נהירין וגלגלי צדוד דחכמתא עלאה" וכמו שיש צדוד תחתון תשעה מלמעלה למטה וכו' מלמטה למעלה, כן צדוד דעת המפסיק בין ארץ אפין לו"א יש אלו. חמ"ש צוהר "נהירו נגילו דנהרא דנפיק מעדן" שהוא סוד הדעת היוצא מעדן עליון ונכנס צדוד ו"א, ויש בדעת זה נהירו ונגילו דכפרשית. והמסתכלין בפנימיות חכמה זו שהוא סוד הדעת נהירין וגלגלין דדוגמתו ודעת זה יקרא רקיע עליון צדוד צד"ת הנקרא רקיע כדוד, ואם אין דעת אין צד"ת אם אין צד"ת אין דעת. ומאד היומו רקיע מפסיק בין ארץ אפין לו"א יש בו נהירו ונגילו דכפרשית. ולפיכך נקרא רחא חסימא, כי זה נעלם מאד. ולפיכך יש דבריקע זה ככזים שהם הנשמות כי שם שרשם צדוד עלמא דאחי, וכן י"צ מולי, צדוד מול, שכלל מתפשט. וכן שמשא וסיהרא וכל אינון צד"ת נהורא שרשם צו בעלמא עלאה, צדוד ויגהה שבע שנים, והדברים עמיקים (שער מאמרי רש"י). וז"ל (רש"י). מו. יעקב ולא דוד המדבר ויתר האחרות (רמ"י). מו. צדוד חשמל (רש"י). יו. קאי אדיוקנין הם המין של כל א' (רש"י). יט. יס. (ס"א ומטללין) (נוסף דפ"ו). יט. ת"ת (רש"י). כ. עיבור יניקה גדלות (רש"י). וכן הוא בשע"ב טו ע"ג. כא. יסוד (רש"י). כב. יסוד המוכר (רש"י). כג. פי' היסוד עולה לת"ת לעילא ואח"כ עולה לדעת חוה לעילא השנית (רש"י). כד. הם ה' חסדים (רש"י). כה. צדוד ו"ק (רש"י). כו. מלכות (רש"י). כז. מוסגר דפ"ק. יסוד (רש"י). כח. י"צ גבולי אלכסון (רש"י). כט. מלכות (רש"י).

רקיע הוא מציאות ה"ת מחכמה צדוד הדעת דלמחן, וזה המציאות יקרא רקיע הפשטות לצד, אבל מאד הבינה מלכותו מציאות האש מהשמאל והמימין מן הימין, ועל ידי היות נאצל ונכלל בין שתי הקצוות יקרא שמים, והיינו ויקרא אלהים בינה, לרקיע בחינת הדעת, שמים מלך בחינת ה"ת המתגלה, אם כן במציאות רחא סמימא דלמחן נקרא רקיע (אור יקר). יצ. הם נשמות הצדיקים היוצדין שם מהמות העליון ועומדים שם ומשם יורדין למלכות (שער מאמרי רש"י). חסדים (רש"י). יג. הם שנים עשר צדוד שש קצוות מן חסד ולמטה שש ממטה ולמעלה ושש מלמעלה למטה כנו' בתקונין. כי אעפ"י שכל התשעה מכים דבריקע זה, אין דומה הכאת השש קצוות לשאר, כי כל אחד בחינה בפני עצמה יש לו, ולפיכך מהשש קצוות יצאו י"צ מולות (שער מאמרי רש"י). גבורות (רש"י). יד. מת"ת מלכות נעלמים יצאו שמשא וסיהרא, וזה מלך הנשמות שבו, כי כמו שצמלכות מנשמות שבה נעשין מיין גוקיין כדוד כן צדוד נשמות דצדיקים שבו שהם הכוכבים דכפרשית הם הם המעלין תשעה מלמעלה למטה ואעפ"י שהת"ת מהשש קצוות הנו' מ"מ יש צד"ת שתי בחינות, אם בחינת היומו ככלל השש קצוות, ואם בחינת היומו בפני עצמו, וכל אלו נקבעין צדוד. וסיהרא עם היומו כי היא למטה מן היסוד, עכ"ל ששה צדוד ה', ד"ו, ובסוד וי"ד ו' ו' ד' נחקק צדוד, ושרש זה צד"ת ויגהה, ומשם ירדו אל היסוד. ושאר צד"ת דנהורא, הם ה' ככזי לכת הנשארם וכנגדם ו' ספירות הננין, כי חמה ולבנה עם ה' ככזי לכת, הם ו'. ואל יקשה צענין כי ו' ספירות הם הם השש קצוות שהם המולות דכפרשית, כי שש קצוות אלו הם צדוד ענמו, צדוד שוקי עמודי שש, כי הוא מקבלם מלמעלה, ונעשין צו שנים עשר, צדוד אור ישר ואור חור, ובסוד נהירו ונגילו דכפרשית, ולכן נקראים מולות, כי היסוד נקרא מול, להיותו מושך את הטופה וזרעית מהמות העליון. ואמנם שמשא וסיהרא ושאר צד"ת נהורא, שהם חמשה ככזי לכת דכפרשית, הם שבעה ספירות הננין ענמם המתגלים צדוד ומשפיעים צו ועוד

ספר הזהר

תרגום

זמני אמאי^א ותו אית לשאלא אי יחזקאל נביאה מהימנא הוה^י אמאי גלי כל מה דחמא מאן דמלכא^א אעיל ליה בהיכליה אית ליה לגלאה רזין דחמי אלא ודאי יחזקאל נביאה מהימנא הוה^י וכל מה דחמא במהימנותא איהו וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלא אצטריך^י:

את"ח (ואמר רבי שמעון) מאן דרגיל למסבל צערא אף על גב דאתי לפום ושעתא צערו (צערא) סביל מטלנוי ולא חייש אבל מאן דלא רגיל בצער והוה כל יומי בתפנוקין ועידונין ואתי ליה צערא דא איהו צערא שלים ועל דא אצטריך למבכי כך ישראל^ל כד נחתו למצרים רגילין בצערא הוו דהא כל יומי דההוא זכאה אבוהון בצערא הוה ועל דא סבלו גלותא כדא יאותי אבל גלותא דבבל ההוא הוה צערא שלים ההוא הוה צערא דעלאין ותתאין בכאן עליה עלאין דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו חוצה וגו' תתאין דכתיב (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו וגו' כלהון בכו על גלותא דבבל מאי טעמא בגין דהוו בתפנוקי מלכין דכתיב (איכה ד ב) בני ציון היקרים וגו':

אד"ג דתנן אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ירמיה ט ט) על ההרים אשא בכי ונהי אלא אלין אינון טוריא רמיא דעלמין ומאן אינון טוריא רמיא אינון בני ציון היקרים המסולאים בפז' והשתא הוו נחתין בגלותא בריחיא על קדליהון וידיהון מהדקן לאחורא וכד (הווי) [עאלו] בגלותא בבבל חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין דהא קב"ה שביק לון ולא ישגח בהון לעלמין:

מאיר הזהר

לעיקרא דמילתא, פי' מפני מה הרשה ה' את נביאו לגלות אותו המראה ולמה באה לו מחילה, ולו מעטים במסנא דמילתא שהיה כך לנחם לבס של ישראל שלא יתיאש מן הרחמים דמסיק לתתא (רמ"ז). ת. שמחילה כשרדו למצרים אמר להם אביהם רדו שמה וכמו שאמר רז"ל, וראה לומר קבלו עליהם גזירת רד"ו שנה, והם היו מאז רגילים בצער, ועל דרך בעל תשובה, והראיה דהא כל יומיו דההוא זכאה וכו', הוא מ"ש בפיו (בראשית מז ט) מעט ורעים, מפני שתמיד היה מכין לתקן הניצוצין הטובים שנפלו לימי ר"ע בק"ל שנים דלדא"ר שהוא היה שופריה, וכמו שכתבתי לעיל ריש פרשת ויחי, ושם אמרתי שהוא עליו השלום חיקן כוללות הפגם בצניות אדא"ר שהיה שורש כל אותן הגשמות, ולכן קוראו ככאן בשם זכאה מפני שצניות עמו כזר היה זכאי ומבורר ומאז חלה החובה על השבטים ויזלי יריכו לפקח על פרות חיקן הניצוצות מלד עלמין שיצאו ונפגמו בק"ל שנים בצניות קרי (רמ"ז). ט. הניצוצות הנופלות בקליפות אין נפילתם שוה, כי הרי גם הן אינן שוות בעצמם, שיש שרובם טוב ויש שקולות ויש שרובן רע והם מדרגות ב"ע כידוע, ולכן אין אופן ירידתם (ג"א ברירתן) שוה, כי הראשונות תפצצנה יותר בקלות וצמטע טורח וכיוצא, ולכן נאמר (בראשית טו יג) גר יהיה זרעך וגו', דהיינו ג' מינים, גר ועבדוס וענו, כי עבדוס רומז לזמן שהמזכרים יעבדו אותם וזה היה כל זמן שמלך יוסף, וגר הוא אחר מותו עד שנולדה מרים שהיו צמטע לא בממשלה ולא בשעבוד, ומשם ואילך היו צמטע והוא בסדר שלשה בחיות הנזכרים כנגד ב"ע. הכלל העולה שגלות מזכרים היה חיקון ורצוני, ולכן עשאוהו כראוי, כי מתחילה הכינו עצמם לעשותו כרעות נפשם (רמ"ז). י. מתחילה הפסיקא עד כאן מוסגר דפי"ק.

פעמים. ועוד יש לשאול, אם יחזקאל היה נביא נאמן, למה גלה כל מה שראה. מי שהמלך מכניסו להיכלו, [האם] יש לו גלות סודות שראה. אלא ודאי שיחזקאל היה נביא נאמן, וכל מה שראה באמונה הוא, וברשותו של הקדוש ברוך הוא גילה כל מה שגילה, והכל נצרך.

ובא וראה, מי שרגיל לסבול צער, אף על גב שבא לפי שעה, סובל משאו של הצער ולא חושש. אבל מי שלא רגיל בצער, וכל ימיו היה בתפנוקים ועדונים, ובא לו צער, זהו צער שלם, ועל זה צריך לבכות. כך ישראל, כשירדו למצרים, היו רגילים בצער, שהרי כל ימי אותו צדיק, אביהם, היו בצער, ולכן סבלו את הגלות כראוי. אבל גלות בבל, אותו היתה צער שלם, אותו היה צער שעליונים ותחתונים בכו עליו. עליונים שנאמר "הן אראלים צעקו חוצה וגו'". תחתונים, שנאמר "על נהרות בבל שם ישבנו וגו'", כולם בכו על גלות בבל. למה. כי היו במעדני מלכים, שנאמר "בני ציון היקרים וגו'".

יש שגורסים: ששינו אמר רבי יצחק, מהו שנאמר "על ההרים אשא בכי ונהי", אלא אלה הם הרים רמים של העולמים, ומי הם אותם הרים רמים, אלו בני ציון היקרים המסולאים בפז. ועכשיו היו יורדים לגלות עם רחיים על צואריהם, וידיהם קשורים לאחור. וכאשר נכנסו לגלות בבל, חשבו שאין להם קיום לעולמים, שהרי הקדוש ברוך הוא עזב אותם ולא ישגיח בהם לעולמים.

א. קושיא זו היא כפולה, כי בראשונה מדייק למה נכתב היה הראשון בזה' שהל"ל צו, כמש"ה (במדבר ל ז) ואם היו תהיה לאיש, זה שאמר היה היה. ואחר כך מקשה למה אמרו שני פעמים. וכו' אית לשאלא, כלומר הראשון הוא דיוק בחציות (רמ"ז). ב. שמות פז ע"ב (הערת הזהר). ג. זו קושיא על דרך הסוד, שידוע שבזמן שליטת הקליפות נרץ להעלים הסודות, אם לא כבזמן הרשב"י שנדלה מעליו מאד, וכעין זמנינו זה, שמהלך לעסוק בהם ולגלותם לראויים, כמ"ש הרמ"ז זלה"ה. ח"ש כיון שהקצ"ה מלך העולם העלהו בזה"ל שזכאם צהעלמו לראות בכבודו, איך מלאו לבו לגלות סודותיו בחו"ל (רמ"ז). ד. יראה דעדיף חיליה דיחזקאל לבלי יירא מהגלות הרצים בחו"ל מכמה טעמים (רמ"ז). יראה אין לומר שמה יחזקאל לא היה נביא נאמן ולכן גילה מה שלא היה לו לגלות, אלא "וודאי יחזקאל נביאה מהימנא הוה", כיון שהחזק לישאל בין הנביאים, וגם אין לומר שמה שגילה אינם דברים נעלמים ונסתרים, לזה אמר "דכל מה דחמא במהימנותא איהו" כבוד המדות כדפירשו בחיקוי' ובכמה דוכתא, וגם אין לומר גלה מה שלא היה ראוי, אמנם לא היה עון כל כך לגלות ומה שגלה גלה, לזה אמר ח"ו שהנביא ידבר קטון או גדול אלא ברשות גבוה (אור יקר). ה. פי' ובוה מתורץ גם קושיא קמיתא היה היה תרי זמני, דר"ל שהיה מה שלא היה, שא"פ שאין ראוי לנביא לגלות מלפני המלך, יחזקאל ברשות הקצ"ה גילה לנצרך שעה, כל מה דחמא (מ"מ). ו. פי' שלשה טעמים שאמרנו כולם הוצרכו בין מבחינת יחזקאל שהיה נביא מוחזק, ובין מבחינת נבואתו שהיתה כבוד ב"ע, ובין משרוש העליון דלצילות שעדיין עמד כמו צו (רמ"ז). ז. אחר שנתן טעם לשבח למה שגלה יחזקאל ושברשותא דקב"ה גלי, נמשך להוסיף טעם

ספר הזהר

תרגום

ותנינן אמר רבי שמעון בההיא שעתא קרא קב"ה לכל פמליא דיליה וכל רתיכין קדישין וכל חיליה ומשרייתיה ורברבנוי וכל חילא דשמיא ואמר לון מה אתון עבדין הכא ומה בני רחימאי בגלותא דבבל ואתון הכא קומו חותו כלכון לבבל ואנא עמכון הדא הוא דכתיב (ישעיה מג יד) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו' למענכם שלחתי בבלה דא קב"ה והורדתי בריחים כולם אלין כל רתיכין ומשריין עלאין:

ושנינו, אמר רבי שמעון, באותה שעה, קרא הקדוש ברוך הוא לכל הפמליא שלו, וכל המרכבות הקדושות וכל חילותיו ומחנותיו ושריו וכל חיל השמים, ואמר להם מה אתם עושים כאן, ומה בני אהובי בגלות בבל ואתם כאן. קומו רדו כולכם לבבל ואני עמכם, זהו שנאמר "כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו'". "למענכם שלחתי בבלה" זה הקדוש ברוך הוא. "והורדתי בריחים כולם" אלה כל המרכבות והמחנות העליונים.

כך נחתו לבבל אתפתחו שמיא ושראת רוח אנבואה קדישא על יחזקאל וחמא כל מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיכו דאתו למידר ביניכון לא הימנוהו עד דאצטריך לגלאה כל מה דחמא ואר"א וכך ואר"א כך ואי גלי יתיר מה דגליו (ואר"א ואי גלי יתיר) כלא אצטריך כיון דחמו ישראל כך חדו וכד שמעו מלין מפומיה דחזקאל לא חיישו על גלותהון כלל דהא ידעו דקב"ה לא שביק לון וכל מאן^א דגלי ברשותא גלי:

כשירדו לבבל, נפתחו השמים, ושרתה רוח נבואה קדושה על יחזקאל, וראה כל מה שראה. ואמר להם לישראל, הרי אדונכם כאן, וכל חילי השמים ומרכבותיו שבאו לדור ביניכם. לא האמינו לו עד שהצטרך לגלות כל מה שראה. וארא כך וארא כך. ואם גילה יותר ממה שגילה, הכל הוצרך. כיון שראו ישראל כך, שמחו. וכששמעו דברים מפי יחזקאל, לא חששו על גלותם כלל, שהרי ידעו שהקדוש ברוך הוא לא עזב אותם. וכל מי שגילה, גלה ברשותו.

***ותנינן** בכל אתר דישראל גלו תמן שכינתא גלתה עמהון והכא בגלותא דמצרים מה כתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו' כיון דכתיב בני ישראל מהו את יעקב הבאים אתו אצטריך למימר אלא אלה שמות בני ישראל^א אינון רתיכין ומשריין עלאין דנחתו עם יעקב בהדי שכינתא^א בגלותא דמצרים:

ושנינו, בכל מקום שגלו ישראל, שם השכינה גלתה עמהם. וכאן בגלות מצרים, מה כתוב "אלה שמות בני ישראל וגו'", כיון שנאמר "בני ישראל" מה זה "את יעקב". היה צריך לומר "הבאים איתו". אלא "אלה שמות בני ישראל", הם אותם מרכבות ומחנות עליונים שירדו עם יעקב עם השכינה לגלות מצרים.

***לישנא** אחרינא ואמר רבי שמעון זה שעתא חדו ישראל^א חדוהא שלימתא דסיעתא דמאריהון דהוה עמהון וכל חד מנייהו עאל רעותא דלזניה^א דרמימותא סגיא למיסר^א נפשיה על קדושתא דמאריהון וצגין כך גלי יחזקאל כל מה דגלי:

לשון אחר: ואמר ר"ש, באותו שעה, שמחו ישראל שמחה שלימה בעזרה של אדונם שהיה עמהם, וכל א' מהם נכנס רצון הלב בהרבה אהבה, למסור נפשו על קדושת אדונם, ולכן גילה יחזקאל כל מה שגילה.

ואלה שמות בני ישראל וגו'^א (שמות א א) רבי חייא פתח^א (שיר ד ח) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים האי קרא על כנסת ישראל אתמר^א בשעתא דנפקו ישראל ממצרים וקריבו לטורא דסיני לקבלא אורייתא אמר לה קב"ה אתי מלבנון מן ההוא עדונא עלאה^א קא אתאת כלה שלימתא כהאי סיהרא דאשתלימת מן שמשא^א בכל נהורא ונציצון^א

"ואלה שמות בני ישראל וכו'", רבי חייא פתח, "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמרים", פסוק זה נאמר על כנסת ישראל בשעה שיצאו ישראל ממצרים וקרבו להר סיני לקבל תורה. אמר לה הקדוש ברוך הוא "אתי מלבנון", כאשר בא [שפע] מאותו עדון העליון, הכל נשלם, כמו הלבנה הזאת שמשתלמת מהשמש בכל אור והתנוצצות.

מאיר הזהר

הזהר. ית. פי' על המלכות שכוונת צמורה הארת ישראל צעלה, וכן כתב הרמ"ו צפ' אמור (מ"מ). ית. חכמה (רמ"ו). כ. ז"ל (רמ"ו). כלא. חורג (רמ"ו). ור"ל שציינת מנרים, קבלה המלכות הארה מאצא הנק' לצנון, לפי שבשאר הימים, הגדלתה מהחורג שצ"ל, ועתה נגדלת גדלות גדול ע"י אצא. ח"ש "מן ההוא עדונא עלאה קא אתת וכו' דאשתלימת מן שמשא", שר"ל כמו שנגדלת מ"א בשאר הזמנים, עתה נגדלת מאצא גדלות גדול. והטעם לפי שרצו ישראל לקבל התורה שהיא מיסוד אצא, לכן עתה קבלה המלכות הארתה מאצא, ח"ש אתי מלבנון תבוא, בגין לקבלא צנין אורייתא (מ"מ).

יא. מה (דפ"ו). יב. נראה שהם אותם המלאכים הנוכחים בפרשת צהלותון דף קנד, שהם מרכבות היצירה, כדמשמע משם שקבע אותם ענין על פסוק (יחזקאל א יט) וצלמת החיות, ולכן נקראו בני ישראל שהוא זעיר המקנן ביצירה, והם י"ב ראשים כנגד י"ב דגלים (רמ"ו). יג. שהשכינה נקראת יעקב כי אשה כעולה (רמ"ו). וכן הוא בח"א קנ ע"א ורסו סע"ב, ועי' שער הקדמות (דף נא סע"ג) וכן הוא בשער יעקב ולאה (סוף פרק ג) ובספר שעה"פ (פ' ויגש ס' מו) (כללים ח"א ע"א ע"צ). יד. עי' ח"א קו ע"א שזע לשון של יצור. טו. למימסר (דפ"ו). טז. הבאים מנרייתא את יעקב איש וציתו צאו (נוסף דפ"ו). ז. ה ע"א (הערות

תרגום

ספר הזהר

"אתי מלבנון תבואי", כדי שיקבלו בניך תורה.

אתי מלבנון תבואי^א בגין לקבלא בניך אורייתא:

תשורי מראש אמנה (שיה"ש ד ח) תשורי כמה דאת אמר (ש"א ט טו) ותשורה אין להביא (תקביל) [תקבלי] תקרובתא על בניך מראש אמנה מראשיתא דעאלו במהימנותא עלאה ואמרו (שמות כד ז) כל אשר דבר יהו"ה נעשה ונשמע והווי במתקלא חדא כמלאכין עלאין דהכי כתיב בהו (תהלים קג כ) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברוי כדין קבילת כנסת ישראל תשורה^י:

מראש שניר וחרמון^י (שיה"ש ד ח) דא טורא דסיני דקריבו לגביה ואתעתדו תחותיה דכתיב (שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר ממעונות אריות^א אלין בני שעיר דקב"ה זמין לון באורייתא ולא בעו לקבלה מהררי נמרים אלין בני ישמעאל דכתיב (דברים לג ב) יהו"ה מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרובבות קודש:

מאי ואתה מרובבות קודש דתנינן כד בעא קב"ה למיחב אורייתא לישראל אתו משריין דמלאכין עלאין פתחו ואמרו (תהלים ח ב) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים בעאן דיתיהיב לון אורייתא אמר לון קב"ה וכי אית בכון מותא^א דכתיב (במדבר יט יד) אדם כי ימות באהל (דברים כא כב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת חטא אית בינייכו וכי אתון^א (דאתון) בעאן לדינין אית בינייכו גזל או גנבה דכתיב (שמות כ יג) לא תגנב אית בינייכו נשין דכתיב (שם) לא תנאף אית בינייכו שקרא דכתיב (שם) לא תענה ברעך עד שקר אית בינייכו חמדה דכתיב (שם יד) לא תחמד מה אתון בעאן אורייתא מיד פתחו ואמרו (תהלים ח י) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתיב ועל דא ואתה מרובבות קודש כדין מימינו אש דת למו:

רבי יוסי אוקים להאי קרא כד נחתא שכינתא בגלותא דמצרים^א ורבי שמעון אמר האי קרא על רזא דיחודא דמהימנותא אתמר (שיה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה קול^א אמר לדבורי אתי בגין דהא^א קול אתי לדבור [ומדבר לה] (ומדברא ליה) בהדיה ולמהוילן כחדא בלא פרודא כלל בגין דקול איהו כלל דבור איהו

"תשורי מראש אמנה", תשורי כמו שנאמר "ותשורה אין להביא" תקבלי מתנה על בניך מ"ראש אמנה", מהראשית, שנכנסו לאמונה העליונה ואמרו "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע", והיו במשקולת אחד. כמו המלאכים העליונים שכך נאמר בהם "ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו", אז קבלה כנסת ישראל תשורה.

"מראש שניר וחרמון" זה הר סיני שקרבו אליו, והתייצבו תחתיו, שנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר". "ממעונות אריות", אלו בני שעיר, שהקב"ה הזמין לתורה, ולא רצו לקבלה. "מהררי נמרים", אלו בני ישמעאל, שנאמר "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרובבות קודש".

מהו "אתה מרובבות קודש", ששינו, כשרצה הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל, באו מחנות של מלאכים עליונים, פתחו ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים", [ש]רצו שתורה נתן להם. אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכי יש בכם מות, שנאמר "אדם כי ימות באהל", "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת". יש ביניכם חטא, וכי אתם צריכים דינים, יש ביניכם גזל או גנבה, שנאמר "לא תגנוב". יש ביניכם נשים, שנאמר "לא תנאף". יש ביניכם שקר שנאמר "לא תענה ברעך עד שקר". יש ביניכם חמדה, שנאמר "לא תחמוד", אז למה אתם מבקשים תורה. מיד פתחו ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ", אבל לא נאמר "אשר תנה הודך על השמים", ועל זה "אתה מרובבות קודש" אז "מימינו אש דת למו".

רבי יוסי ביאר פסוק זה כשירדה שכניה לגלות מצרים. ורבי שמעון אמר, פסוק זה על סוד יחוד האמונה נאמר. "אתי מלבנון כלה" הקול אמר לדיבור, אתי משום שהקול בא לדבור ומנהיגו עמו (להיות) כאחד בלי פירוד כלל, משום שקול הוא כלל, דיבור הוא פרט.

מאיר הזהר

זהר. ד. מה חרמון זה כל טובו גנוז בתוכו כך הר סיני (מ"מ). ה. וכלאו אמר תשורי מראש שניר וחרמון, ונק' סיני שניר וחרמון, וכדנ"ל שניר שונא ניר העוסק בתורה פורק ממנו עול מלכות ועול ד"א (מ"מ). ו. תשורי גם ממעונות אריות ומהררי נמרים, שלא רצו לקבל התורה, ועל הקב"ה חלק מאורכם ונתנו לישראל ומהם נחטטה השכינה (מ"מ). ז. ונמס' שנת אמר שמשא אחז בכסא הכבוד והחזיר להם משובה (מ"מ). ח. ופי' הפסוק לר"י כמ"ש הוהר בדף ה' שמפרש הכתוב בשעת ירידת השכינה בגלות מרים (מ"מ). ט. ז"א (רס"ו). י. מלכות (רס"ו). יא. בראשית לו ע"א (הערת זהר).

א. כתיבול אומר לה, המעלה גדולה שיש לנו, שאנחנו מקבלים מפה דא"א הכל ואורות מקיפים להאיר אותנו כמ"ש בשער א"א פרק יב, והנה מצואר בשער הולדת אור"א כי לעולם הטיפה יוצאת משם ע"צ והוא יו"ד ה"י ו"ו שהוא חב"ד, ומתלבש בשם יו"ד ה"א וא"ו עוד בשם צ"ן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה. והיה צ"ן דצ"ן גימ' מ"ב והוא סוד מ"ב זווגים דחין וגרון, והנה יה"ו דע"ב גימ' ז"ן, ויה"ו דמ"ה גימ' ט"ל, ושניהם גימ' ז"ו ועם יה"ו דצ"ן שגימ' מ"ב כולם גימ' חק"ל מניין לזנון, וכאשר יורד למלכות נעשית חקל תפוחין (מ"מ). ב. שהמלאכים מקדימים עשה לשמיעה, וכן אמרו ישראל (מ"מ). ג. ויקרא קצב ע"א (הערת

ספר הוזהר

תרגום

ועל כן כלל צריך לפרט ופרט צריך לכלל, שהרי אין קול בלי דיבור, ואין דיבור בלי קול. ועל זה "אתי מלבנון כלה וגו'", שעיקר שניהם באים מלבנון.

"תשורי" מראש אמנה, זהו הגרון, שמשם יוצאת רוח להשלים את הכל, מסוד הלבנון, הנסתר והגנוז. "מראש שניר וחרמון" זוהי לשון, ראש ואמצע, שחותכת את הדיבור. "ממעונות אריות" אלה הם השיניים. "מהררי נמרים" אלה הם שפתיים השלמות, שבהם נשלם הדיבור.

"ואלה" שמות בני ישראל^א רבי חייא פתח "אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתי", "אל תלחם את לחם רע עין", משום שלחם או הנאה של אותו איש, שהוא רע עין, אינו כדאי לאכול ולהנאות ממנו. שכשירדו ישראל למצרים אם לא היו טועמים את הלחם של המצרים, לא היו נשארים בגלות, והמצריים לא היו מציקים להם. אמר לו רבי יצחק, והרי נגזרה גזרה. אמר לו הכל הוא כראוי, שהרי לא נגזר דווקא במצרים, שהרי לא נאמר "כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים", אלא "בארץ לא להם", ואפילו בארץ אחרת.

אמר רבי יצחק מי שהוא בעל נפש (לא יאכל עם אדם) שמאכלו יותר מאשר שאר בני אדם, או מי שהולך אחר מעיו. אם יפגש באותו רע עין, ישחוט עצמו ולא יאכל מלחמו, שאין לחם רע בעולם חוץ מאותו לחם של בעל עין הרע. מה נאמר "כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים", הרי לך לחם של רע עין.

שלשה הם שדוחים שכניה מן העולם, וגורמים שדירורו של הקדוש ברוך הוא לא יהיה בעולם, ובני אדם צועקים ולא נשמע קולם. ואלה הם: מי

פרט^י ועל דא כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל דהא לית קול בלא דבור^י ולית דבור בלא קול ועל דא אתי מלבנון כלה וגו' דעקרא דתרווייהו מלבנון קא אתיין^י:

תשורי מראש אמנה דא איהו גרון^י דמתמן נפקא רוחא לאשלמא כלא אנ"א כלהו מרזא דלבנון סתים וגניזי^י מראש שניר וחרמון דא איהי לישנא^י רישא ואמצעייתא דמחתכא לדבור ממעונות אריות אלין אינון שניים^י מהררי נמרים^י אלין אינון שפון שלימו דאשתלים בהו דבור^י:

ואלה שמות בני ישראל (שמות א א) רבי חייא פתח (משלי כג ו) אל תלחם^כ את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתי אל תלחם את לחם רע עין בגין דנהמא או הנאה דההוא בר נש דהוי רע עין לאו איהו כדאי למיכל ולאתהני מניה דאי כד נחתו ישראל למצרים לא יטעמון נהמא דמצראי לא אשתבקו בגלותא ולא יעיקון לון מצראי אמר ליה רבי יצחק והא גזרה אתגזר אמר ליה כלא איהו כדקא יאות דהא לא אתגזר ובמצרים דווקא דהא לא כתיב (בראשית טו יג) כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים אלא בארץ לא להם ואפילו בארעא אחרא:

אמר רבי יצחק מאן דאיהו בעל נפש אס"א לא ייכול עם בר נש^א דמיכליה יתיר משאר בני נשא או מאן דהוא אזיל בתר מעוי אי אערע ובההוא^א (בהו) רע עין יכוס גרמיה ולא יכול מנהמא דיליה דלית נהמא בישא בעלמא בר מההוא ולחם^א רע עין מה כתיב (בראשית מג לב) כי לא יוכלו^י המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים הא לך [לחם] רע עין:

תלתא אינון דדחיין שכנתא^א מעלמא וגרמין דדירוריה דקודשא בריך הוא לא הוי בעלמא^א ובני נשא צווחין ולא אשתמע קליהון ואלין אינון מאן

מאיר הוזהר

בא"ת ב"ש ט"ג גימ' כ"ב אמוון והיינו דאשתלים בהו דיבור (רמ"ו). כא. חוש העין מוילא נילויזי לחון, וגם נודע שחוש זה קרוב אל חוש המשותף שהוא מה הדעת יותר מאשר החוש, ולכן מקבל כח גדול מן הנשמה שהיא דעת, ומפני זה אם הנשמה קדושה יול רוב טוב דרך מעין העין, ואם טמאה היא ילא נילויזת רעים המזיקים כנודע מכמה מעשים, ונעלם יוכיח שהיא מסיגי הדעת ועינו רעה ומשחית זה מאלד (רמ"ו). כב. יוליון (דפ"ו). כג. עיקר הפגמים שפוגמים בני איש הוא בשכינה מפני שאורה מתפשט בעוה"ז, וכדק"ל חל מקנא בעשיה, ואז מתמלק גס אור ועיר המקנן ביצירה, כי בהתמעט אור מלכות נאמר צועיר (ישעיה נב יד) משחת מאיש מלאה כעור כסא^כ בתפילת ראש השנה, והוא הוא מה שאמר כמיה מקומות שהפגם מגיע צו"ה, והוא האמור כאן דדחיין שכנתא מעלמא, שמתעלם ומסתלק זוה (רמ"ו). כד. הוא הסתלקות אור ועיר מהעולם מפני שנהרס בית מושבו שהרי נאמר (ויקרא כו יא-יב) ונתתי משכני וגו' והסתלקתי במוכס, ועיין צוהר פרשת בחוקותי, ואז יש הפסק בין ו"ה ל"ה ולא תקובל התפילה שהכוונה לאור^א כנודע, ח"ש ובני נשא צווחין, כי בני אדם הם מסוד מ"ה ובין והקו"ל ה"ס ע"ב ס"ג עם הסולל (רמ"ו).

יב. בראשית רמז ע"ב כה ע"א (הערת הוזהר). יג. עי' רע"מ פתח רכח ע"ב (לש"ו). יד. מטיפת אבא (רמ"ו), ור"ל וז"ל שרש הראשון מטיפת אבא בסוד ו"ד דיו"ד (מ"מ). טו. צינה (רמ"ו). טז. מסוד החין יסוד אבא (רמ"ו). ור"ל ששרש וז"ל היו צטיפת אבא ואח"כ נתנס בצימא שהיא גרון, ח"ש הוזהר דמתמן נפקא רוחא לא שלמא כולה דהיינו תכלית שלימותם הוא בצימא, אבל השורש הוא מאבא, ח"ש מרזא דלבנון סתים וגניז, ואע"פ שעיקר חין הוא ציסוד דמ"ס, כמ"ש באו"ת, ג"כ יסוד אבא נק' חין בהשאלה (מ"מ). יז. סוד מולא (רמ"ו), ר"ל שמתחילה הוציר הכתוב וזוג אור"ה, שמהם ילאו זו"ן, ולכן אמר אחי מלבנון קול אומר לדיבור וכו', ועיקר דתרווייהו מלבנון שהוא אבא ואחרי הנתנס בצימא אמר תשורי וכו' דא איהו גרון, ומפני שכלל צדיקו של מקום שיש וזוג תחתון רריך שיקדוש אליו וזוג עליון דנשיקין שהוא כפה דכל פרלוק, לכן אמר הכתוב מראש שניר וחרמון שהוא הלשון שנק' דעת ומקרא מולא שמוזוג חו"ב צפפה, כמ"ש הרב ז"ל שחין וגרון הם בחי' חו"ב ומדווגים ע"י הלשון שהוא הדעת (מ"מ). יח. שינים (דפ"ו). יט. מהררי נמרים גי' שפת"י עם ד' אומיות והכולל וגמר גימ' פ"ר עם י' אומיות דמנאפ"ן כפול והם סוד בחי' פ"ר דינים הגרמיוס בשפתים (רמ"ו). כ. נמר

תרגום

ספר הזהר

דשכיב בנדה בגין דלית מסאבו תקיף בעלמא^א בר מסאבו דנדה מסאבו דנדה קשיא מכל מסאבו דעלמא^א אסתאב איהוי וכל (דמקרבין) אדמתקרבין בהדיה יסתאבון עמיה בכל אתר דאזלין אתדחייא שכינתא מן קמיייהי ולא עוד אלא דגרים מרעין בישין על גרמיה ועל ההוא זרעא דיוליד דכיון דיקרב בר נש לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי וישתאר בכל שייפין דיליה^א זרעא דיוליד בההוא שעתא (ס"א מאסבו) משכין עלוי רוח מסאבו^א וכל יומיו יהא במסאבו דהא בנינא ויסודא דיליה איהו במסאבו רב ותקיף מכל מסאבו דעלמא דמיד דקרב בר נש לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי דכתיב (ויקרא טו כד) ותהי נדתה עליו:

מאן דשכיב בבת אל נכר דאעיל ברית קודש ואת קיימא ברשו אחרא דכתיב (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר ותנינן לית קנאה קמי קב"ה בר קנאה דברית קדישא^א דאיהו קיימא דשמא קדישא^א ורזא דמהימנותא^א מה כתיב (במדבר כה א) ויחל העם לזנות אתי^א בנות מואב מיד ויחר אף יהו"ה בישראל רישי עמא ידיעי ולא מחו בידייהו אתענשו בקדמיתא דכתיב (שם ד) קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהו"ה נגד השמש^א:

רבי אבא אמר מאי נגד השמש נגד הברית דאקרי שמש (ועלייהו) [ועלייהו נ"א ועלה] אתמר (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יהו"ה אלהים שמש ומגן^א דא ברית קדישא מה שמש זרח ואנהיר על עלמא אוף הכי ברית קדישא זרח ואנהיר גופא דבר נש מגן מה מגן איהו לאגנא עליה דבר נש אוף הכי ברית קדישא מגן עליה דבר נש ומאן דנטיר ליה לית נזקא בעלמא דיכיל למקרב בהדיה ודא הוא נגד השמש רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובה דא אי ידעין אולא מקנאין ליהו בגין דחובה דא עלייהו

ששוכב עם נדה, לפי שאין טומאה חזקה בעולם יותר מטומאת הנדה, וטומאת הנדה קשה מכל טומאה בעולם. הוא נטמא, וכל המתקרבים אליו נטמאים עמו, בכל מקום שהולכים נדחית שכינה מלפניהם. ולא עוד, אלא שגורם מחלות רעות על עצמו ועל אותו זרע שיוליד, שכיון שאדם יתקרב לנדה, אותה הטומאה קופצת עליו, ונשארת בכל איבריו. הזרע שיוליד באותה שעה (טומאה) נמשך עליו רוח טומאה, וכל ימיו יהיה בטומאה, שהרי הבנין והיסוד שלו הוא בטומאה רבה וחזקה מכל טומאה שבעולם, שמיד שמתקרב אדם לנדה, אותה טומאה קופצת עליו, שנאמר "ותהי נדתה עליו".

מי ששוכב עם בת אל נכר, שמכניס ברית קודש ואות הברית לרשות אחרת, שנאמר "ובעל בת אל נכר". ושנינו, אין קנאה לפני הקדוש ברוך הוא חוץ מקנאה של ברית קודש, שהיא ברית של השם הקדוש וסוד האמונה. מה כתוב "ויחל העם לזנות אל בנות מואב", מיד "ויחר אף ה' בישראל". ראשי העם שיודעים ולא מוחים בידיהם, נענשו בתחלה, שנאמר "קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש".

רבי אבא אמר, מה זה "נגד השמש", נגד הברית שנקראת שמש, ועליה נאמר "כי שמש ומגן ה' אלהים". "שמש ומגן", זו ברית קודש. מה שמש זורח ומאיר על העולם, כמו כן ברית קודש זורח ומאיר את גוף האדם. "מגן" מה מגן הוא כדי להגן על האדם, כמו כן ברית קודש מגנה על האדם. ומי ששומר אותה, אין נזק בעולם שיוכל להתקרב אליו, וזהו "נגד השמש". ראשי העם יתפסו בכל דור ודור בחטא זה, אם יודעים ולא מקנאים לו, משום שחובה זו עליהם

מאיר הזהר

לרמוז שמנו שנזכר כי טמא^א וטהור^א גי' ע"ר דהיינו נ"ד ה', פעמים שפוגם בחסדים שהם מסוד י"ה וגם בגבורות שהם מסוד ו"ה ושניהם חו"ג נקצצים ברחמה, וה"ס (ויקרא כ יח) מקורה הערה, י"ה פעמים י"ה רכ"ה ו"ה פעמים ו"ה קכ"א ושניהם גי' מקור^א, והערה^א גי' פ"ר שה"ס ה' גבורות, ולמדנו שהמקור נשחט ונהפך לגבורה, כלומר וכל יומיו יהא במסאבו, כי זאת הטומאה דבוקה בעולם ולכן לא נכחדה זו טהרה כמ"ס בלשם נדה (ויקרא טו כח) וספירה לה שבעה ימים ואחר חטאה, אצל בלשם כתיב סתם (טו כד) וטמא שבעת ימים ולא נאמר ואחר יטהר (רמ"ז). ז. שכן הדעות יולא מן הרח"ס המסתפק בכל רמ"ח איברים, וגם שמטמא ברייתו שגם הוא קשר כל הגוף, וברית העליון אורחיה רמ"ח עלמין כדאיתא בלשם רבה, ולכן אברהם דאיהו אצ"ר מ"ה ובסוד רמ"ח נולד בדס הנדיות כמ"ס בספר הגלגולים, שרמ"ה הקליפה לטמא כוזר שם, ורמ"ח איבריו נעשים חר"ס (רמ"ז). ט. לרמ"ה (רמ"ז). ט. קנאה גימ' יוסף ולו נוגע הדבר (רמ"ז). י. הוא ו"א, והיסוד הוא קיימא דיליה (מ"מ). יא. היא מלכות שנק' אמונה, ור"ל שהיסוד הוא קיימא צין לז"א וצין למלכות שהוא מקבל שפע הז"א ומשפיעו למלכות כי הוא עולה בסוד הדעת ומושך הטיפה לכל קצוות הגוף דז"א לכן קרי ליה קיימא דשמא קדישא שהוא ז"א (מ"מ). יב. אל (דפ"ו). יג. דריש כמשמעו והוקע לראשי העם (רמ"ז). יד. רנד ע"ב (הערת הזהר).

א. הטעם לזה שגזר הקל"י תקיף כשמתעצם מאחזותו צנוק^א וכל שכן כשהוא צפנימיותה כמו שהוא צעון זה, שידוע שיש ברחם האשה מקור ה' גבורות שמתקבלות שם בחובותיו דוגמת יסוד הנוק' העליונה, וכשהן מכוסות בתוכו אין אחיה לחייונים אצל בלשם לחן שזה מורה חולשת הכח ופגם המקור אז היא נדה נ"ד ה', נדוה ה' גבורות ויואלות לחן, וכל המטמא צהן גורם שגד ה' שבעת מן העולם ונותן אחיה עומה לחייונים, שגמיר ומלכלל טוב ורע שבעת ונזכרים הדינים התקפים על החסדים, וטמא^א וטהור^א יחדיו גי' ר"ע, והוא ה' פעמים דין וזהו נ"ד ה', ולכן גורם מרעין ורעות עליו ועל זרעו (רמ"ז). ב. שכן רוב הגשים דוות בשעת וסמן ככוד ראש ובמחלוצות שונים, והגדה מוקפת הרבה צומן נדוהה עד שאומרים שאם תזרע אחיה דבר לא ילל, ועל הכל מוכנת לכשפים נדוהה, וכן אמר בזהר פרשת חיי שרה קבו ע"ב, אי תעביר חרשין אללחו בידהא יסיר מומנא אחרת, עיי"ש (רמ"ז). ג. שכן הוא מטמא אדם במגע ובמשא (רמ"ז). ד. אפילו צבתי נכסיות וצבתי מדרשות ששם שכינה קבועה מכל מקום (רמ"ז). ה. וגם זהו נד"ה נ"ד ה' (רמ"ז). ו. כי שרש הנדוה הוא בנקבה, וכשהחוטא בועלה נאמר (ויקרא טו כד) ותהי נדתה עליו, שאפילו שיעלה ציוס אחרון לנדתה הוא טמא כחמילתה שאינו עולה לרגלה כאמור בגמרא ורש"י הביאו בחומש. וידוע שכבוד (ויקרא יח ו) ערוה וכבוד (מכה א יא, בנזקין א ט) עריה,

ספר הזהר

תרגום

לקנאה ליה לקודשא בריך הוא בהאי ברית:

לקנא לקדוש ברוך הוא בברית הזאת.

מי שמכניס קדושה זו לרשות אחרת, עליו כתוב "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא", והכל קנאה אחת. ועל זה נדחית שכינה מלפניו. מי שמשקר בברית קודש שחתומה בבשר האדם, כאלו משקר בשם הקדוש ברוך הוא. מי שמשקר בחותם המלך, משקר במלך, אין לו חלק באלהי ישראל, אם לא בכח תשובה מתמדת (יתרה).

רבי יוסי פתח ואמר "וישכחו את ה' אלהיהם וגו'". מה זה "וישכחו", שדחו מהם ברית קודש, שמלו ולא פרעו, עד שבאה דבורה ונדבה בזה את כל ישראל, כמו שנאמר "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'".

מי שהורג בנו, אותו העובר שאשתו התעברה בו, וגורם להרגו במעיה, ססותר בנינו ואומנות של הקדוש ברוך הוא. יש מי שהורג אדם, וזה הורג בנו. שלש רעות עושה שכל העולם לא יכול לסבול, ועל זה העולם מתבלבל מעט מעט ולא ידוע [למה]. והקדוש ברוך הוא מסתלק מהעולם, וקרב ורעב ודבר באים על העולם, ואלה הם: הורג בנו, [ש]סותר בנין המלך [ו]דוחה את השכינה שהולכת ועפה בעולם ולא מוצאת מנוחה. ועל אלו רוח הקודש בוכה, והעולם נדון בכל הדינים הללו, אוי לאותו האדם, אוי לו, טוב לו שלא היה נברא בעולם.

אשריהם ישראל, שאף על גב שהיו בגלות מצרים, נשמרו מכל אלה השלשה: מנדה, מבת אל נכר ומהורג זרע. והשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה, שאף על גב שנגזרה הגזרה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", לא נמצא ביניהם מי שהורג עובר במעי אשה, כל שכן אחר כך. ובזכות זו יצאו ישראל מהגלות.

מנדה, ששנה רבי חייא, מה

מאן דאעיל קדושה דא ברשותא אחרא עליה כתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פניו לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא וכלא קנאה חדא ועל דא אתדחייא שכינתא מקמיה מאן דמשקר בברית קדישא דחתיים בבשריה דבר נש כאילו משקר בשמא דקב"ה מאן דמשקר חותמא דמלכא משקר ביה במלכא לית ליה חולקא באלהא דישראל אי לא בחילא דתיובתא דתיר (ס"א יתיר):

רבי יוסי פתח ואמר (ש"א יב ט) וישכחו את יהוה אלהיהם וגו' מאי וישכחו (ויעזבו בני ישראל את יהוה וימכור אותם וגו' מאי ויעזבו) דדחו מנייהו ברית קיימא קדישא הו' גזרין ולא פרעין עד דאתת דבורה ונדיבת בהאי לכל ישראל כמה דכתיב (שופטים ה ב) כפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהוה:

מאן דקטיל בנוי ההוא [עוברא] דמתעברא אתתיה וגרים לקטלא ליה במעיה דסתיר בנינא דקב"ה ואומנותא דיליה אית מאן דקטיל בר נש והאי קטיל בנוי תלתא בישין עבד דכל עלמא לא יכיל למסבל ועל דא עלמא מתמוגגא זעיר זעיר ולא ידיע וקב"ה אסתלק מעלמא וחרבא וכפנא ומונתא ואתיין (אתיא) על עלמא ואלין אינון קטיל בנוי סתיר בנינא דמלכא דחיא ושכינתא (נשמתא) דאזלא ומשטטא בעלמא ולא אשכחת נייחא ועל (דא רוחא דקודשא עבד) (דא) אלין רוחא (ס"א רוחין) דקודשא (עבד) בכיה ועלמא אתדן בכל הני דינין ווי לההוא בר נש ווי ליה טב ליה דלא יתברי בעלמא:

זכאין אינון ישראל דאף על גב דהו' בגלותא דמצרים אסתמרו מכל הני תלתא^א מנדה ומבת אל נכר ומקטול זרעא ואשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה דאף על גב דגזרה אתגזרת (שמות א כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו לא אשתכח ביניהון מאן דקטיל עוברא במעיה דאתתא כל שכן לבתר ובזכותא דא נפקו ישראל מן גלותא:

מנדה דתני רבי חייא מאי

מאיר הזהר

כוו הראיה לקבל צמחה את יחודו ית"ש, ומשום גודל מעלת רוממותה, שהיא מרומם ועלה למעלה למעלה מכל הצריחה כולה, וכי אצל זולת האצילות הקדוש, אין שום דבר אשר מהצריחה ולמטה שיהא ראוי לקבל את היחוד העלום הזה להעשות חד עמו, ולהקרא בשם אלהות חלילה וחלילה (דע"ה ח"א ע"ג ע"ג). עז. כי תחפ שפחה תירש גבירתה וצעת הציאה משתחוה ללילית אל אשר וממליך אותה במקום השכינה ח"ו (רס"ו). יו. שכינה נקרא שם (רס"ו). ית. צו"א (מ"מ). יט. צריך אדם לשמור מאד מלהדווג עם אשתו צליל צ' לעיבורה, כי המשמש עם אשתו או גורם שימות הולד ח"ו בצטן, והו' מאן דקטל עובר במעיה, לכן צריך לשמור מאד בזה, והו' ענין מאמר ז"ל ג' חדשים ראשונים התשמישי קשה לשניהם ואפשר שכוונו גם לזה (זהר קיע). כ. צראשית ריט ע"ג (הערת הזהר). כא. ג' אלו הם בעוין צנעו וכו', בת אל נכר, עוברא נדה, ר"ת בעוין (מ"מ).

טו. והם דברי הקצ"ה שלא יהיו לנו אלהים אחרים זולת פניו שהם הספירות (רס"ו). האצילות שהוא פניו, כי שם הוא מחייתו ומתגלה, והוא פניו ממש, וכמ"ש צוה"ק (פ' אמור צ"ג ע"ג) בקשו פני חלין עטרי מלכא (ר"ל העשר ספ"י) דליהו אחיד בזה, ואינון ציה, אינון שמיא, ואיהו ושמיא מלה חדא הוא, בגין כך אמר דוד את פניך ה' אבקש (ר"ל שיאר פניו אליו). וכן אמרו צוה"ק (יתרו פו ע"א) על פני, לאפקא פני מלכא, דבחו אחתיו מלכא קדישא ואינון שמיא, והוא אינון הוא שמיא דכתיב אני ה' הוא שמי, הוא ושמיא חד הוא (הקדו"ש טו ע"ג), בהקדמת תיקונים (דף ד ע"ג) דעשר ספ"י דצריחה לאו אינון ומייהון חד לאו אינון וגרמייהון חד, ואין שום מציאות בכל העולמות צ"ע שראוי לקבל יחודו ית"ש להעשות חד עמו לבחי' אלהות ח"ו וכו', ועל זה נאמר (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ר"ל נוסף על האצילות שהיא פניו ית"ש, כי רק האצילות היא ענש נדל

תרגום

ספר הזהר

דכתיב (שמות לח ח) ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות, למה זכו נשים לזה, משום ששמרו עצמן בגלות מצרים, שלאחר שנטהרו, היו באות מקושטות ומסתכלות במראה בבעליהן, ומעוררות אותם לפריה ורביה.

מבת אל נכר, שנאמר "יצאו כל צבאות יהוה וגו'", ונאמר "שבטי יה עדות לישראל", עדות לישראל ודאי. "ואלה שמות בני ישראל", שבטי בני ישראל, דבר אל בני ישראל. ואם תאמר, והרי נאמר "והוא בן איש מצרי", הרי ודאי אחד היה ופרסמו הכתוב, שנאמר "והוא בן איש מצרי וגו' ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן".

פריה ורביה שנאמר "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו'", ומכל אלה נשמרו ישראל. בני ישראל נכנסו, בני ישראל יצאו, זה שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".

ואלה שמות בני ישראל רבי אלעזר ורבי יוסי הווי אזלי באורחא עד דהוו אזלי אמר רבי אלעזר לרבי יוסי אפתח פומיך וינהרון מילך אמר ליה נחא קמיה דמר דאשאל מלה חדא דקשיא לי האי שמענא מבוצינא קדישא דהוה אמרי ואלה שמות בני ישראל ישראל סבא כל אינון חילין ומשרייין דהוו נחתין לגלותא בהדי יעקב דכתיב את יעקב מהו דכתיב איש וביתו באו' (שמות א א) אמר ליה ודאי הכי הוא אלא הא תנינן כל דמקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב ועל דא איש וביתו באו:

פתח רבי אלעזר ואמר (מ"א ט א) ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהוה ואת בית המלך וגו' וכי כיון (דאתמר) ודאמרו את בית יהוה מהו ואת בית המלך אי בגין שלמה אתמר לאו הכי? אלא את בית יהוה דא בית המקדש ואת בית המלך דא קדש הקדשים בית יהוה דאיהו בית המקדש כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש ודא אקרי בית יהוה בית המלך דא קדש הקדשים דאיהו פנימאה דכלא המלך

שנאמר "ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות", למה זכו נשים לזה, משום ששמרו עצמן בגלות מצרים, שלאחר שנטהרו, היו באות מקושטות ומסתכלות במראה בבעליהן, ומעוררות אותם לפריה ורביה.

מבת אל נכר, שנאמר "יצאו כל צבאות ה' וגו'", ונאמר "שבטי יה עדות לישראל", עדות לישראל ודאי. "ואלה שמות בני ישראל", שבטי בני ישראל, דבר אל בני ישראל. ואם תאמר, והרי נאמר "והוא בן איש מצרי", הרי ודאי אחד היה ופרסמו הכתוב, שנאמר "והוא בן איש מצרי וגו' ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן".

פריה ורביה שנאמר "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו'", ומכל אלה נשמרו ישראל. בני ישראל נכנסו, בני ישראל יצאו, זה שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".

ואלה שמות בני ישראל, רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, עד שהיו הולכים, אמר רבי אלעזר לרבי יוסי, פתח פיך ויאירו דבריך. אמר לו אם נוח לפני מר שאשאל דבר אחד שקשה לי. הרי שמעתי מהגר הקדוש, שהיה אומר "ואלה שמות בני ישראל", ישראל סבא. כל אותם חילות ומחנות שהיו יורדים לגלות עם יעקב, שנאמר "את יעקב", מה זה שנאמר "איש וביתו באו". אמר לו, ודאי הוא ככה, אלא הרי שנינו כל המקבל מאחרא, הוא בית לאותו שנתן, ועל זה "איש וביתו באו".

פתח רבי אלעזר ואמר "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ה' ואת בית המלך וגו'", וכי כיון שאמר "את בית ה'", מה זה "ואת בית המלך". אם בשביל שלמה נאמר, לא כך. אלא "את בית ה'", זה בית המקדש, ואת בית המלך, זה קדש הקדשים. "בית ה'" שהוא בית המקדש, כמו עזרות ולשכות ובית האולם. "והדביר" זה בית המקדש, וזה נקרא "בית ה'". "בית המלך" זה קדש הקדשים שהוא הפנימיות של הכל, המלך

מאיר הזהר

א. וגו' (נוסף דפ"ו). 3. ז ע"א (הערת הזהר). ג. אימא בריש האדרא (קכו ע"ב) וזא בקדר החצרים שנמלאו שם, שרבי אלעזר סודו בחכמה ורבי יוסי במלכות, ולכן עד דהוו אזלי, בבחינת (משלי ג ט) ה' בחכמה יסד ארץ, אמר רבי אלעזר לרבי יוסי של יאות לפתוח בדברי תורה דהיינו להעלות מ"ן ולקבל מ"ד, ח"ש וינהרון מילך (רמ"ו). ד. אחורי דף זה (הערת הזהר). ה. ר"ל מ"ש ר"ש נדק זה ע"צ אר"ש כד נחתם שכינתא וכו' וכלהו נחתו עם יעקב למצרים וזא לשלול שלא נאמר מ"ש ר"ש לעיל דף ב' דהתם מפרש את יעקב היא השכינה וכן ר"י מפרש שיעקב כפשיטיה ולכן הגיה שהוא מ"ש ר"ש אחורי הדף (מ"מ בשם רח"ו). ו. יתכן שכן שמע רבי יוסי מפי הרשב"י שהיה על שני מחנות של הוכרים והנקבות, אלא שרבי יוסי לא ירד לסוף דעמו מפני שלא היה יודע לפרש מהו דכתיב איש וביתו (רמ"ו). ז. ח"ת ומלכות (רמ"ו), ר"ל המלאכים שמן הז"א והמלאכים שמן המלכות (מ"מ). ח. לשון זה אינו מובן כי אחרי אומרו ודאי הכי הוא מהו אלא דקאמר. ונראה שדקך ואגב תשובתו העירו

דבדר אחר פרטי לעניינו, והוא מ"ש דדרוש אצ"ע, שארבע עולמות בכללם ה"ס נשמה גוף ולבוש והיכל. והנה ירידת החיילים לגלות הייתה של היצירה אל מזרימ"ה ג' עש"ה. והנה העשיה ה"ס בית, ואל זה רלא לרמוז הכי הוא ודאי, פ"י כאן נדון דין הוא ממש בית דהיינו קדושת היצירה נקרא איש ושל העשיה נקרא בית, ששניהם באו לגלות (רמ"ו). ט. ירלה כן הוא בפרעוה נכאן אלא שיש לנו עוד כלל אחר שבו יובן אף כאן, והוא שגם בבחינת המדות והמלאכים יש ממש בחינה הנקרא בית, דהיינו כל דמקבל מאחרא וכו', דוק שכאן משנה מ"ש לקמן ששם אומר דמלאכים דדדרגא עלאה אקרין גוברין דוכרין וכו' וכאן לא מוכיר לא שם דכורא ולא שם נוקבא (רמ"ו). י. מצוי ראיה שהמלכות נקראת בית ה' (רמ"ו). יא. מרבין בית ראשון היה נוגע עד ה' ראשונה דהשם הו"ה ב"ה, וכמ"ש בזה"ק (בראשית כו ע"א, ולקמן ט ע"ב) (הקדו"ש כו ע"ב). יב. דמה מזהו השמיענו שבה שלמה בבנות לו בית (רמ"ו). יג. מלכות (רמ"ו). יד. צינה (רמ"ו).

ספר הזהר

תרגום

סתם. מלך זה, אף על גב שהוא מלך עליון, הוא נקבה ביחס לנקודה העליונה שתומה מכל, ואף על גב שהוא נקבה, הוא זכר, למלך שלמטה, ולכן הכל כדוגמא זה. ועל זה, תחתונים בסוד זה נאמר בהם "איש וביתו באו".

סתם (דא) מלך [דא] אף על גב דאיהו (מלך) עלאהי איהו נוקבא לגבי נקודה עלאהי סתימא דכלא ואף על גב דאיהו נוקבא איהו דכורא לגבי מלך דלתתא ובגין כך כלא כגוונא דא ועל דא תתאי ברזא דא כתיב בהו איש וביתו באו":

"ואלה שמות" רבי יוסי פתח ואמר "גן נעול אחותי כלה גל נעול מעיין חתום", "גן נעול" זו כנסת ישראל, שהיא גן נעול, שאמר רבי אלעזר, כמו שהגן הזה צריך לשמור לעדור ולהשקות ולזמור, כך כנסת ישראל צריכה לעדור ולשמור ולהשקות ולזמור. ונקראת גן ונקראת כרם. כמו שהכרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור, כך ישראל, זהו שנאמר "כי כרם ה' צבאות בית ישראל", ונאמר "ויעזקה ויסקלהו וגו'".

ואלה שמות רבי (אלעזר) ויוסי (נ"א אלעזר) פתח ואמר (שיר ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעיין חתום גן נעול דא כנסת ישראל שהיא גן נעול דאמר רבי אלעזר מה הגן הזה צריך לשמור? לעדור? ולהשקות? [ולזמור]?^כ כך כנסת ישראל צריכה לעדור ולשמור ולהשקות? ונקראת גן ונקראת כרם מה הכרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור כך ישראל הדא הוא דכתיב (ישעיה ה ז) כי כרם יהו"ה צבאות בית ישראל וכתיב (שם ב) ויעזקה ויסקלהו וגו':

תוספתא

משנה: אמר רבי שמעון, אנו פותחים עינינו, ורואים גלגלי מרכבה הקדושה נוסעים במסעותיו, וקול שירה עריבה לאזנים, יפה ללב, עולה ויורדת הולכת ולא נוסעת, מזדעזעים אלף אלפים ורבוא רבבות, ופותחים בשירה מלמטה למעלה לקול הנעימות הזו. עומדים מי שעומדים, ומתכנסים בהתכנסות לצד הימין ארבע מאות וחמשים אלף בעלי עיניים, רואים ולא רואים, עומדים בקיומם. שני צדדים אחרים מתלבנים בשבילם, ולצד שמאל מאתים וחמשים אלף, אותם בעלי יבבה מיבבים ומיללים ממקום בית מושבם. פותחים בדין ומסיימים דין, מיבבים שנית. ודין יושב וספרים נפתחים. באותה שעה, עולה בעל הדין שעומד עליהם, ויושב על כסא דין, ושירה נשקטת. טרם שיסתיים הדין, סובבים בעלי העיניים לשלד ימין, ועמם

מתניתין אמר רבי שמעון אנן פתחין עיננא חמאן גלגלי רתיכתא קדישתא נטלין במטלגוי וקל שירתא בסימא [לאודנין] [לאדנין] יאה ללבא סלקא ונחתא אולא [ולא נטלא] [ונטלא] מזדעזעין אלף אלפין ורבוא רבוון. ופתחין שירתא מלרע לעילא לקל נעימותא ההוא קיימין מאן דקיימין ומתכנפין בכנופיא לסטרא דימינא ארבע ומאהו וחמשים אלפין מארי דעיינין חמאן ולא חמאן קיימין בקיומיהון תרין סטרין אחרנין אתחווירו (ס"א אתחווירו) בגנייהון ולסטרא דשמאלא מאתן וחמשים אלפין אינון מאריהון דיבבא מיבבין ומיללין מאתר בית מותביהון פתחין בדינא ומסיימין בדינא מיבבין תניינות ודינא יתיב וספרין פתיחו ביה שעתא סליק מאריה דדינא דקאים עליהון ויתיב בכורסייא דדינא ושירתא אשתכך עד לא תסתיים דינא סחרן מארי דעיינין דלסטרא ימינא ועמהון

מאיר הזהר

שהוא עשוי כפירה (מ"מ). כ. שימשך לה שפע המוחין דז"א שהם מים חיים העליונים (מ"מ). כל. היינו שיעשה ייחודים כדי להכריע הקוים מן הכרס ע"ד מ"ש הזהר מחזקי חקלא. וההפרש שצין לחפור ולעדור יוצן צמ"ש הרב צפ' צאר חפרוה שרים כרוה וכו' שיש סוד חפירה ויש סוד כרייה ציסוד דנוק' גן נעול מה הגן צריך לשמור ולעדור ולהשקות כך כ"י צריכה וכו', הנה מתחלה אמר לשמור שהוא סוד החותם כ"ל ואח"כ לעדור הוא כרייה הצאר שה"ס עשיית הכלי מהידים דחג"ת כ"ל, ואח"כ להשקות כי צריך להוריד מימי החסד שהם חמים צסוד רוח דרוס דלקיש חוקפיה צהאי קרת, ואז הקרת אשר ציסודה נעשה מים מרוב חמימות דרוס, וצוה יצואר הפ' אומר לה ז"א גן נעול את צב' חותמות חותם היסוד וחותם המלכות, וצוהחוס יס' כ"צ אמוין דלוארייתא אשר כוללים ג"ץ סדרים דלוארייתא ולכן נקראת גן כי המלכות היא צסוד עשייה דאצילות צחי' מקרא, וחוסם צבה כולל כל התורה כולה צסוד מכל מלמדי השכלת, ולכן נעויל גימ' קי"ו גימ' יוס"ף שהוא יסוד צבה צסוד דציק עייל וצדיק נפיק ואומר לה הטעם על שהיא גן נעול מפני שאת אחותי כלומר שאוגדת פתחה לצעלה כי היא סוד בתולה ואיש לא ידעה גל נעול מעיין חתום מדבר על אחר הזווג שצבר ציצלה מ"ד שהוא טיפת חסדים וגבורות זכרים וכו' ע"ש (מ"מ). כב. ולזמור (נוסף צדפ"ו). כג. רצנן (צדפ"ו).

טו. סוד המלך שהוא הדינה כי המלך צמ"ק הוא י"ד וכן דינה צמספר קטן עם הכולל גימ' י"ד וכל ט"ל צמספר קטן עם הכולל י"ג גימ' דינה צמספר קטן, והכוונה לרמוז לדינה המורדת ט"ל העליון דלא פסיק ולא נעזר לעולם ודינה שהיא המלך מורידה אותה לז"א ומשם לנוק' ושניהם נק' יאהדוהי"י גימ' מלך עם הכולל ונלע"ד חיים שאין זה ממורי זלזה"ה כי מימיו לא רצה לנמות מ"ק והצברים מוכרחים ג"כ (זהר הרקיע). ועי' שעה"ק נג ע"צ עוד שאכן כן צביאו. טז. חכמה (רח"ו). י' של שם הו"ה (ציאורים ח"א סב ע"א). יז. שכלכות נקראת צית ה' (רח"ו). ונלע"ד דר"א שהדינא רחיה מפקסוק זה כוונתו על האי דקאמר ואת צית המלך היא הדינה ואע"ג דאיהו מלך עילאה איהו נקבה וכו' ואע"ג דאיהו נוק' איהו דכורא וכו' כלומר הרי הדינה נק' נוק' לגבי אצא לפי שמקבלת ממנו וכל המקבל נק' נוק' וכשמפעמת לז"א נק' דכורא לפי שמפעמת לאחרים חוה רחיה להא דחנינן כל המקבל מאחרא איהו ציתא מההוא דיהיב ולכן הפירושים יש חילו צין צית ה' וצין צית המלך. צית ה' היא המלכות שהיא צית לז"א הנק' הו"ה וצית המלך היא הדינה שנק' צית ומלך. וכאלו אמר צית שהיא מלך, שהיא גן נעול פי' ציסוד דידה נעול צב' צירים וכו' דלמות שיש שם וחס ס' סתומה של לסרצה המשפחה שסותמ' יסוד דידה צמ"ש הרב (מ"מ). יח. ר"ל לשמור השכינה מן החיזונים (מ"מ). יט. לשון חפירה כלומר שיתקן יסוד דידה

אמר רבי שמעון כד נחתת שכינתא^א למצרים נחתת חיה חדא דשמה ישראל^ב בדיוקנא דההוא סבא^ב וארבעין ותריין שמשין קדישין עמיה^ב וכל חד וחד את קדישא עמיה משמא^ב קדישא^ב וכלהו נחתו (נחתו) עם יעקב^ב למצרים הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה^ב שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב^ב:

אמר רבי יצחק [מ]משמע דקאמר בני ישראל ואחר כך את יעקב ולא נאמר אתו שאל רבי יהודה לרבי אלעזר ברבי שמעון אמר ליה^ב כיון דשמעת מאבוכ פרשת ואלה שמות ברזא עלאה מאי קאמר איש וביתו באו אמר ליה ההוא מלה דהוה אמר אבא אינון הוו מלאכין עלאין^ב דאינון לעילא על תתאי מנהון היינו דכתיב איש וביתו באו והכי אמר אבא כל אינון מלאכין דבדרגא עלאה [אקרון גוברין דוכרין] (אתקרון גוברין דוכרין) ואינון דבדרגא תתאה מנהון אתקרון בית דאתתא נוקבא דמקבלא מן דכורא (נוקבתא) (נוקבתא):

רבי יצחק הוה קאים קמיה דרבי אלעזר (בן ערך) [בר"ש] אמר ליה שכינתא נחתת למצרים | עם יעקב אמר ליה ולא והא כתיב (דכתיב) (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך אמר ליה תא חזי שכינתא נחתת למצרים את יעקב ושית מאה אלפין רתיכין קדישין (אחרנין) | (אחרנין) עמהו והיינו דכתיב (שמות יב לז) כשש מאות אלף רגלי דתנינן^ב שית מאה אלפין רתיכין קדישין נחתו עם יעקב למצרים וכלהו סליקו מתמן כד נפקו ישראל ממצרים:

הדא הוא דכתיב (שמות יב לו) ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כשש מאות אלף רגלי וגו' שש מאות לא נאמר אלא כשש מאות כגוונא דנפקו אלין כך נפקו אלין ותא חזי רזא דמלה בעדנא דנפקו אלין רתיכין קדישין משירייא [קדישתא] (קדישא) חמו ישראל וידעו דהוו מתעכבין בגיניהון וכלהו בהילו

אמר רבי שמעון, כשירדה שכינה למצרים, ירדה חיה אחת ששמה ישראל בצורה אותו הזקן, וארבעים ושנים שמשים קדושים עמו. וכל אחד ואחד [יש] עמו אות קדושה מהשם הקדוש, וכולם ירדו עם יעקב למצרים, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב".

אמר רבי יצחק, ממשמע שאמר "בני ישראל", ואחר כך "את יעקב", ולא נאמר אתו, שאל רבי יהודה את רבי אלעזר בן רבי שמעון, אמר לו, מאחר ששמעת מאבין את פרשת ואלה שמות בסוד עליון, מה זה שאמר "איש וביתו באו". אמר לו, אותו דבר שהיה אומר אבי, אלו היו מלאכים עליונים, שהם מעל התחתונים מהם, זהו שנאמר "איש וביתו באו". וכך אמר אבי, כל אותם מלאכים שבדרגה עליונה נקראים גברים זכרים, ואותם שבדרגה תחתונה מהם, נקראים בנים, שאשה נקבה שמקבלת מן הזכר.

רבי יצחק היה עומד לפני רבי אלעזר בן רבי שמעון, אמר לו שכינה ירדה עם יעקב למצרים. אמר לו ולא, והרי נאמר "אנכי ארד עמך". אמר לו, בא וראה, שכינה ירדה למצרים עם יעקב ושש מאות אלף מרכבות קדושות עמה, והיינו מה שנאמר "כשש מאות אלף רגלי". ששינו שש מאות אלף מרכבות קדושות ירדו עם יעקב למצרים, וכולם עלו משם כשיצאו ישראל ממצרים.

זהו שנאמר "ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כשש מאות אלף רגלי וגו'", "שש מאות" לא נאמר אלא "כשש מאות", כדוגמא שיצאו אלה, כך יצאו אלה. ובא וראה סוד הדבר, בזמן שיצאו המרכבות הקדושות הללו [1]המחנות הקדושים, ראו ישראל, וידעו שהם

מאיר הזהר

א' משם מ"צ והס הס שירדו עמו ואלו הס: אורפיאל בואל גבריאל יופאל מומיאל דקיאלי והס שס אבגימ"ך, קובציאל רוחיאל (ג"א רבחיאל) עחיאל שמיאל עדוריאל (עשציאל) נגדיאל, והס שס קרעשט"ן, נחליאל גבריאל (ג"א גבריאל) וכו' (זהר הרקיע). ועי' זהר בראשית קח ע"א וקמט ע"ב. ר"ל שכל אחד ואחד ממחיל בואת אחד משם מ"ב, ועל דרך שכתב הרמ"ק בפרדס שער פרטי השמות (פרק יב), שהציא שני מיני שמות של המלאכים הממחילים בואותיות שם מ"ב (רמ"ו). ז. שהוא סוד זעיר המקנן ביצירה והוא גני' ז' היות בסוד נשמת שם מ"ב כידוע (רמ"ו). ח. ואלה גימ' מ"ב (רמ"ו). ט. ירצה בסוד זה ימשיכ כמה עניינים. הראשון למה חזר להזכיר כאן שמות השבטים. ועוד למה שינה שם אבינו שמחילה קראו ישראל ואחר כך יעקב. וגם אות הו' של ואלה לא תלדך בראש ספר. אך הכל מיושב כמזכר, שהכוונה על המ"ב שמשין של החיה הנקראת ישראל ולכן נאמר ואלה^ב שהוא גי' מ"ב (רמ"ו). י. אמר ליה (מוסגר דפ"ק). יא. מ"ב (רמ"ו). יב. תנין (דפ"ו). יג. הענין הוא דע כי הפטרוגא הוא נוקבא דז"א וכדי למתק דינה לשבת על כסא רחמים היא מוכרת שמו של ז"א שהס שם מ"ה דלפנין^ב שהוא

א. היא מלכות היצירה שהיא דבוקה בראש העשיה כנודע מוסד שם מ"ב דקדננות, כי היואל לחו"ל אין לו סוד רוח אלא נפש כידוע, ועל כן שכינתא זו היא דיצירה והיא אשר אמרה ליעקב (בראשית מו ז) במראות הלילה, שהוא ממש בחינת מלכות זו, והיא השולטת על ארץ ישראל וכו' באופן שמלכות היצירה ירדה לשל העשיה והיא הצטייתה ליעקב ע"ה אעלן גם עלה, דהיינו צעלותה למקומה ליצירה (רמ"ו). ב. ובהעלותה ליעקב לארץ ישראל נחתת חיה. דע שצדיקות עולמות צ"ע יש ר"ך, והנפשין נקראים חיות וכו', והיו נפש חיה, ולפי שהיה זו מעולם היצירה דמתן מקנן זעיר לכן שמה ישראל, והיתה נורת יעקב בזקנותו שאז נקרא ישראל וזהו ההוא סבא, וצדיה זו נתלכשה השכינה לירד לעשיה שהיא בחינת נפש (רמ"ו). הו' ז"א הנק' ישראל שירד עם השכינה לכבודה בגלות (מ"מ). ג. שהוא יעקב אבינו המתחזק שהו"א הוא בדיוקנא דיעקב המתחזק (מ"מ). ד. הס היואלים משם מ"ב שסודו ממש במלכות יצירה, [וכמו] להעלות עשיה ליצירה לעשות הציור של הנפש (רמ"ו). ה. משמיה (זהר הרקיע). ו. פ"י משם מ"ב אבגימ"ך (רמ"ו). דע כי המלכות נקרא חיה והנה מלת ואלה גימ' מ"ב והס מ"ב מלאכים שכל א' רשום צו אות

ספר הזהר

תרגום

מתעבבים בשבילם, וכל החפזון שעשו ישראל היה בגללם. והיינו שנאמר "ולא יכלו להתמהמה", היה לו לומר "ולא רצו להתמהמה", אבל לא כתוב אלא "ולא יכלו". ונדוע ממש שכל בני ישראל היו בני ישראל של הרקיע, והיינו מה שנאמר "בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב". ועל זה לא נאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אֶתו", אלא "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב", "הבאים מצרימה" מתחילה, ועם מי, "את יעקב".

אמר רבי יהודה, קל וחומר ומה כאשר ניצל יעקב מלבן, נאמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים". כשירד לגלות, והקדוש ברוך הוא אמר "אנכי ארד עמך מצרימה",

דעבדו ישראל בגניהון הוה והיינו דכתיב (שמות יב לט) ולא יכלו להתמהמה הוה ליה למימר ולא רצו להתמהמה אבל לא כתיב אלא ולא יכלו ואתיידע | (ס"י ואי תנדע) | ממש [ד] כלהו בני ישראל הוה בני ישראל דרקינא והיינו דכתיב (שמות א א) בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב ועל ודא (כך) לא נאמר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אתו אלא ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב הבאים מצרימה בקדמיתא ועם מי את יעקב:

אמר רבי יהודה | (נ"א רבי יצחק נ"א רבי יוסי) | קל וחומר ומה כד אשתזיב יעקב מלבן כתיב (בראשית לב ב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים כד נחת (למפק) בגלותא וקודשא בריך הוא אמר [אנכי] ארד עמך מצרים ומצרימה |

תוספתא

שמונה עשר אלף אחרים תוקעים ולא מיבבים ולא מיללים | (ס"א לא מיללין ולא מיבבין), פותחים בשירה, מזדעזעים מאתם וחמשים אלף בעלי יבבה. תוקע שנית ולא מיבבים | (ולא מיבבין ולא מיללים), נוסע הפטרון מאותו הכסא, ויושב בכסא הותרנו.

באותו זמן היה (הוא) מזכיר שם קדוש עליון [גדול, שבאותו שם [יש] חיים לכל. פתח ואמר פעם אחת: יו"ד ה"א וי"ו ה"א | (ס"א יו"ד ה"א וא"ו ה"א) כמו שנאמר "ויקרא בשם ה'". פותחים בכחחילה בעלי גלגלים קדושים, ואלף אלפים ורבו רבבות, ואומרים שירה. משבחים ואומרים "ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו". בא אותו הגן שהיתה שמורה במאתים וחמשים עולמות, היא השכינה המכובדת, בזיוה, שיוצאת מזיו לזיו, וזויה נמשך ממנה לארבעה צדדים ראשיים. בתחילה (להעמיד) מאותו זיו יוצא (נמשך) לכל אותם שלמטה, והיא נקראת גן עדן.

פתח שנית אותו זקן, הפטרון של הכל, ומזכיר שמו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וכולם פותחים בשלש עשרה מדות הרחמים. מי [ש] ראה כל התקפים הללו רמים של רמים תקפים של תקפים, מרכבות קדושים, ושמים וכל חיליהם מזדעזעים ומתחלחלים באימה רבה, משבחים את השם הקדוש ואומרים שירה. אשריהם נשמות הצדיקים, שהם באותו העדון, ויודעים את זה. על זה נאמר "מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'".

תמניסר אלפין אחרנין תקעין ולא מיבבין ולא מיללין | (ס"א לא מיללין ולא מיבבין) פתחין שירתא מזדעזען מאתן וחמשיין אלפין מארי דיבבא תקע תניינות ולא מיבבין | (ס"א ולא מיבבין ולא מיללין) נטיל פטרוגא מההוא כורסייא ויתיב בכורסייא דוותרנותא:

ביה זמנא הוה ונ"א הוא | מדבר שמא קדישא עלאה רבא דבההוא שמא חיים לכלא פתח ואמר זמנא חדא | (יו"ד ה"א וי"ו ה"א) | (יו"ד ה"א וי"ו ה"א) | (ס"א יו"ד ה"א וא"ו ה"א) | כמה דאת אמר (שמות לד ה) ויקרא בשם יהוה פתחין כדקדמיתא מארי גלגלי קדישין ואלף אלפין ורבו רבבן ואמרי שירתא משבחין ואמרין בריך יקרא דיהוה מאתר בית שכינתיה אתיא ההוא גנתא דהות | (נ"א דאיהו) | שמיא במאתן | (וחמשיין) | (ושבעין) | עלמין הוא שכינתא יקרא בזיוה דנפיק מזיוא לזיוא וזיוה נגיד מניה לד' סטריין רישין לקדמאי | (ס"א לקיימא) מההוא זיוא נפק | (ס"א אתמשך) לכלהו דאינון לתתא וההיא אקרי גנתא דעדן:

פתח תניינות ההוא סבא" פטרוגא דכלא ומדבר שמה יו"ד ה"א וא"ו ה"א וכלהו פתחי בתליסר מכילן דרחמי מאן חמי כל אלין תקיפין ראמין דראמין תקיפין דתקיפין רתיבין קדישין ושמיא וכל חיליהון מזדעזען ומתחלחלן באימתא סגיא(ה) משבחן שמא קדישא ואמרין שירתא זכאין אינון נשמתהון דצדיקייא דאינון בההוא עדונא וידעין" דא על האי אתמר (ירמיה י ז) מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו':

מאיר הזהר

זהויות מתלבש בהווא חלוקא דרננן אשר לו כנוע וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה כלל ס' התקונין שהיה יורד ומדבר עם רש"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רש"י י ע"ג). י. זה תנין פסוק בכל מקום אשר אזכיר את שמי אצול אלך וברכתך דמדבר פטרוגא שמה וזו מתעדינן הצדיקים וזי זה (שער מאמרי רש"י). שהם יודעים צדוק ונ"כ הם מוכירים שמו של מ"ה כדי להמשיך להם האלה ג"כ מ"א להם בעדן שהוא נוק | (זהר הקדוש).

מדת הרחמים להמשיך לה צרכה ע"י המ"ה ע"י היסוד שלו, ח"ס אשר אזכיר את שמי וברכתך | נ"א ונמוסף זה אור גדול וכן הצדיקים הם מוכירים ג"כ לצלל הדינים ומחמם ולהמשיכם אל המלכות | (זהר הקדוש). יד. נמחק בשער מאמרי רש"י. עו. ע"י שער השמות פרק ג שהשם של פנימיות חכמה דו"א דאצילות היא: יו"ד ה"א וי"ו ה"א, נ"ד. עו. דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה וזכה להשיג שיתגלה אליו אלה נדיק מאותם שהם משורש נשמות ויצא ויתלבש דוגמת מלאכי אצורה אציו ומגלה לו רזי תורה

תרגום

ספר הזהר

לאו דינא הואיל ופטרונוא נחתא דייחתון שמשוי עמיה היינו דכתיב (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב רבי יעקב דכפר חנן אמר משמיה דרבי אבא מאן אינון בני ישראל דהכא אינון דאתקרון בני ישראל ממש²:

רבי אבא פתח³ ואמר (תהלים מו ט) לכו חזו מפעלות ויהו"ה (אלהים) אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות ואזלא הא כהא דאמר רבי חייא כגוונא דרקינא עבד קב"ה בארעא ברקינא אית שמהן קדישין⁴ בארעא אית שמהן קדישין אמר רבי יהודה (נ"א רבי יוסי) בההוא יומא דנחתא יעקב למצרים נחתו עמיה שתין רבוא דמלאכי עלאי:

רבי יהודה פתח (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו' קוזמיטין⁵ דגליפין⁶ בקנדיטא⁷ (ס"א בקלדיטא⁸) סחרן [בדוכתיה]⁹ [בדוכתין] לבדוכתיהן קוזמיטין בשביעאה¹⁰ גליפין בשתיתאה¹¹ הדא הוא דכתיב ששים גבורים סביב לה (ד"א) הנה מטתו דא איהי¹² שכינתא¹³ שלשלמה מלכא דשלמא דיליה¹⁴ ששים גבורים סביב לה אלין אינון שתין רבוא דמלאכי עלאי דאינון מחילא דשכינתא דנחתת עם יעקב למצרים מגבורי ישראל ישראל דלעילא הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו' איש וביתו באו אינון ונימוסיהון:

אינו דין, הואיל והפטרון יורד, שירדו שמשוי עמו. היינו שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב". רבי יעקב מכפר חנן אמר משמו של רבי אבא, מי הם בני ישראל של כאן, אותם שנקראו בני ישראל ממש.

רבי אבא פתח ואמר "לכו חזו מפעלות יי אשר שם שמות בארץ", אל תקרי "שמות" אלא "שמות". והולך זה כזה, שאמר רבי חייא, הקב"ה עשה בארץ כדוגמת הרקיע. ברקיע יש שמות קדושים, ובארץ יש שמות קדושים. אמר רבי יהודה (נ"א רבי יוסי), באותו יום שירד יעקב למצרים, ירדו עמו ששים רבוא מלאכים עלינו.

רבי יהודה פתח "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו'", שלטונים שחקוקים במפתח, סובבים במקומו השלטונים. בשביעי חקוקים בששי, זהו שנאמר "ששים גבורים סביב לה". "הנה מטתו", זוהי שכינה, "שלשלמה" המלך שהשלום שלו, "ששים גבורים סביב לה", אלו הם ששים רבוא מלאכים עלינו שהם מחיל השכינה שירדה עם יעקב למצרים. "מגבורי ישראל", ישראל שלמעלה, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו', איש וביתו באו" הם ומנהגיהם.

מאיר הזהר

ז. צעירן פ"י קחמוטור שהוא שלטון צעולם וניחא שהם מלאכים שולטים צעולם, צעלי ההשגחה העליונים, צלמנעוטה יורד ההשגחה וההנהגה. עוד פ"י קוחמין, לשון חכשטין, ויחישב שהם חכשטין לשכינה שהיא מתגלה בהם כנודע הרבה חיליה להפסיד דעתה (אור יקר). שלטון (ד"א). ת. לשון חקיקה, פתוחי חותם מתרגמין כגלוף דהיינו מפותחים וחקוקים (אור יקר). ע. מפתח (ד"א). ור"ל שהם החקוקים מו"א שנק' מפתח כמו שאמר בספרא דלניעותא אחא מפתחא דלכלי צשית וכו' הם המקיפים וסובבים למלכות שהיא מקומו דו"א וכסא שלו כדמפרש הזהר ואילו (מ"מ). י. מפתח כלשון קלדיא וכן צעירן, והענין כי המלכות שהוא מפתח ליכנס אל הקדוש פנימה אלו מתחלקים צה אלו מתקשטים בהם (אור יקר). יא. היינו שהם אלו נאחזים בדרוך מזל החסד ואלו נאחזים בצפון מזל הגבורה, ואלו נאחזים בצמרת ח"ת ואלו נאחזים בצמרת המלכות, ואלו מזל מעלה צנחא, ואלו מזל מטה צהוד, ולזה סחרן בדוכתין, שכל א' לו מקום ידוע לניקתו והיינו שהם ששים רבוא, שהם מאה אלף לכל אחד מן הקצוות. וא"ת והרי אחא אומר שהם ששים צשש קצוות, ואחא אומר שהם מטתו שלשלמה שהיא צה צשש אס כן קשה מדידה אדידיה (אור יקר). יב. ירצה קישוטם ושלמוותם, הם צמלכות שהיא מדה שציעית, אמנם גליפין וחקיקתם על דא מציאות, שמתאה דהיינו ח"ת וזה מוכח מהכח דקאמר מטתו דהיינו שביעאה, ששים גבורים דהיינו שמתאה (אור יקר). מלכות השציעית (ד"א). יג. צה"ת (ד"א). יד. צראשית רכה ע"א (הערות הזהר). טו. פ"י אפשר דמטתו שלשלמה היינו מדת המלכות עצמה, ומטתו היינו אלו הגבורים ויחזא והשחא מטתו היא המלכות, שלשלמה ח"ת מלכא דשלמא דיליה, ששים גבורים קציב לה אינה השלטונים ראשי גייסים אלא קסם שימין צבוא דמלאכי עלאי כישרל שכולם שוים לטובה, ואינם קציב לה שהם ממנה, שאם כן יקשה שהיא צה שבע והם ששים (אור יקר). טז. ח"ת שהיסוד שלו דגוף וצורת חשבינן חד (ד"א).

א. אל יעלה דעתך מלאכים וכיוצא אלא בני ישראל ממש כפשוטו, והשחא קשה טובא חדא ואלה שמות למאי אלתערין, ועוד אהו מיצעי ליה ועוד איש וציתו (אור יקר). ב. לא אמר בני ישראל ממש אלא דאתקרון על דא כי שרית, וכך שםם ראוין ושמעון וכו' כדפי' צמדרש ועמה אמר "הבאים מצרימה", אפילו צהיתם צאים לא שוים שםם הידוע להם לטובה, כי לעולם טעמם צם וריחם לא נמר, לזה לא אמר אהו אלא את יעקב להיות בני ישראל יחס עצמם לא יחס שם אציהם, איש וציתו כמו הי"צ צבטים כהם כל אנשי ציתם היורדים עמם (אור יקר). ר"ל שהם המלאכים הנאכלים מישראל ח"ת (ד"א). ג. וצהאי מחישב האי, והודיענו שמות צארץ שאינם שמות מונחים צהצמחה, אלא צעלת רוח הקדש, ח"ש שם הקצ"ה מעצמו השמות האלו לצבטים, ח"ש ואלה שמות, שמות מונחים מלמעלה ונדוע שהם נקראים בני ישראל עד דא שהם מאושרים ומיושרים לעבודה כי שרית (אור יקר). ר"א פתח פתיחה זו לתרץ אף יעקב נק' ישראל על שם ו"א אדם הגשמי יקרא ע"ש הפרלוצה הרוחני, ולכ"א אשר שם שמות וכו' ישראל ולזה רחל ויעקב (מ"מ). צראשית נח ע"צ (הערות הזהר). ד. שהקצ"ה קורא לגדודיו על שם כוחם ופעולתם (אור יקר). ה. שמות השצבים ויחזא ששםם על שם פעולתם וכוחם ויש מה לקמייען צשמותיהם ככה שמות המלאכים (אור יקר). ו. כולא עלמא ידוע שהיו צמנרים ס' צבוא כמבואר לעיל כשם מאות וכו', אבל ס"ד לומר שצשירדו לא ירדו אלא שצבים כמספר שצבים נפש ואח"כ היו מתרצין והולכין כבני ישראל פרו ושרו וכו', כך היה יורד מלאך כנגד כל א' וא' שהיה מתרצה והולך לזה אמר שאינו כן, אלא מיד צרדת יעקב ירדו ס' צבוא, והטעם לזה מהפסוק אומרו בני ישראל ממש כמספר בני ישראל אח"כ שהם ס' צבוא צבאים מצרימה, מיד צאותה שעה צבוא למנרים את יעקב, עם היות שלא היו אלא ע' נפש, והיינו חדושה דקרא צבאמרו ואלה שמות וכו', דאי לא חמא הכי לשחוק דהא מק"ו נפקי כדפי' לעיל ועוד הא כמצי אנכי ארד וכו' (אור יקר).

ספר הזהר

תרגום

רבי חייא הוה אזיל מאושא ללוד והוה רכיב על חמרא והוה רבי יוסי עמיה נחית רבי חייא ושקליה בידוי לרבי יוסי אמר ליה אי בני עלמא ידעין יקרא סגיא דיעקב בשעתא דאמר ליה קב"ה (בראשית מז ד) אנכי ארד עמך מצרימה הוה מלחכי עפרא תלת פרסי קריב לקבריה דהכי מפרשי מרנא רברבי עלמא מאריהון דמתניתא:

כתיב (שמות יח ז) ויצא משה לקראת חותנו אהרן חמא למשה דנפק ונפק עמיה ואלעזר ונשיאי וסבי נפקו עמיה ראשי אבהן ומערעי כנשתא וכל ישראל נפקו עמהון אשתכחו דכל ישראל כלהו נפקו לקבליה דיתרו מאן חמא למשה דנפיק ולא יפוק לאהרן ולרברבי דנפקי ולא יפוק אשתכח דבגין משה נפקו כולהון ומה אי בגין משה כך בגין קב"ה כד אמר אנכי ארד עמך מצרימה על אחת כמה וכמה:

עד דהוה אזלי פגע בהו רבי אבא אמר רבי יוסי הא שכינתא הכא דחד ממאריהון דמתניתין עמנא אמר רבי אבא במאי עסקיתו אמר רבי יוסי בהאי קרא דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה וגו' כד נחת יעקב למצרים דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את אוליף דכלהו נחתו עם יעקב למצרים:

אמר ליה רבי אבא ודא לחוד הות פתח ואמר (יחזקאל א ג) היה היה דבר יהו"ה אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר תלת פלוגתן הכא" חדא דתנינן אין שכינה שורה בחוצה לארץ וחדא דלא הוה מהימן כמשה דכתיב ביה (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא והוא גלי ופרסם כל גנזייה דמלכא וחדא דאתחזי כמאן דלא שלים בדעתיה:

אלא הכי אסיקנא במתניתא דילן חס ושלום דהא יחזקאל נביאה שלימא הוה וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלהו אצטריך [דיגלי ויפרסם על] (דגלי ופרסם) חד תרין ממה דגלי דהכי תנן מאן דרגיל למסבל צערא וכו"י וכלא אצטריך [ומעלמין] (ומעלמא) לא שביק קב"ה [לישראל] בגלותא (לישראל) עד דהוה אתי למידר דיוריה עמהון כל שכן ביעקב דהוה נחית בגלותא וקב"ה ושכינתיה וקדישין עלאין ותתאין ורתיכין דנחתו כלהו עם יעקב הדא הוא דכתיב (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב:

ד"א רבי (אבהו) [אבא] פתח ואמר (שיר ד ח) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי ותא חזלו (תנן אמר ר' יצחק) ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין בפולחנא דמאריהון דתניא אמר רבי יצחק בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב ואמר ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון ווי לון לבני נשא מעלבונה

רבי חייא היה הולך מאושא ללוד והיה רוכב על חמור, והיה רבי יוסי עמו. ירד רבי חייא ולקח רבי יוסי בידיו, אמר לו, אם בני העולם היו יודעים כבודו הרב של יעקב, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא "אנכי ארד עמך מצרימה" היו מלחכים את העפר שלש פרסאות קרוב לקברו, שכן מפרשים מורינו גדולי עולם בעלי המשנה.

נאמר "ויצא משה לקראת חותנו", אהרן ראה שמשה יוצא ויצא עמו, ואלעזר ונשיאים וזקנים יצאו עמו, ראשי האבות וקרואי העדה וכל ישראל יצאו עמם. נמצא שכל ישראל כולם יצאו לקראת יתרו. מי ראה את משה שיוצא ולא יצא, את אהרן והגדולים שיוצאים והוא לא יצא. נמצא שבגלל משה יצאו כולם. ומה אם בשביל משה כך, בשביל הקדוש ברוך הוא, כשאמר "אנכי ארד עמך מצרימה" על אחת כמה וכמה.

עד שהיו הולכים פגש רבי אבא, אמר רבי יוסי הרי השכינה [שורה] כאן, שאחד מבעלי המשנה עמנו. אמר רבי אבא, במה עסקתם. אמר רבי יוסי בפסוק הזה, שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה וגו'", כשירד יעקב למצרים, שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", אתה לומד שכלם ירדו עם יעקב למצרים.

אמר לו רבי אבא, ו[כי] רק זה היה. פתח ואמר "היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר", שלש קושיות יש בענין זה: אחד, ששינוי אין שכינה שורה בחוץ לארץ. ואחת, שלא היה נאמן כמשה, שנאמר בו "בכל ביתי נאמן הוא", ו[עכ"ז] הוא גילה ופרסם את כל גנזי המלך. ואחת, שנראה כמי שלא שלם בדעתו.

אלא כך הסקנו במשנתנו, חס וחלילה שהרי יחזקאל היה נביא שלם, וברשותו של הקדוש ברוך הוא גילה כל מה שגילה, והכל נצרך לגלות ולפרסם על כל אחד פי שנים ממה שגילה, שכן שינוי "מי שרגיל לסבול צער וכו'", והכל נצרך. מעולם הקדוש ברוך הוא לא עזב את ישראל בגלות, אלא היה בא לדור במדורו עמהם, כל שכן ביעקב [כ]שהיה יורד לגלות, והקדוש ברוך הוא ושכינתו וקדושים עליונים ותחתונים ומרכבות, שכלם ירדו עם יעקב, זהו שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב".

דבר אחר רבי אבא פתח ואמר "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי". בא וראה, אוי להם לבני אדם, שלא יודעים ולא משגיחים בעבודת אדונם, שלמדנו, אמר רבי יצחק "בכל יום ויום יוצאת בת קול מהר חורב ואומרת אוי להם לבני אדם מעבודת רבונם, אוי להם לבני אדם מעלבונה

מאיר הזהר

תרגום

ספר הוזהר

של תורה, שאמר רבי יהודה, כל מי שעוסק בתורה בעולם הזה וגורם מעשים טובים, יורש עולם שלם. וכל מי שלא עוסק בתורה בעולם הזה ולא עושה מעשים טובים, לא יורש לא זה ולא זה. והרי שנינו, יש מי שיורש עולמו כפי מקומו וכפי מה שראוי לו. אמר רבי יצחק לא שנינו אלא במי שאין לו מעשים טובים כלל.

אמר רבי יהודה, אלמלא היו יודעים בני אדם את האהבה שהקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל, היו שואגים כמו כפיר לרדוף אחריו. ששנינו, בשעה שירד יעקב למצרים, קרא הקדוש ברוך הוא לפמליה שלו ואמר להם, כולכם רדו למצרים ואני ארד עמכם. אמרה שכינה, רבונו של עולם, [האם] יש צבאות בלי מלך. אמר לה, "אתי מלבנון כלה", "מלבנון", ממקום העדן שמלווה בכל מעשיו, "כלה", זו שכינה שהיא [כמו] כלה בחופה והולך.

זה כמו זה, ששנינו אמר רבי יהודה מה זה שנאמר "יהי ביום פֶּלֶת משה", כתוב כלה. ביום שנכנסה כלה לחופה, ושכינה זו הכלה. "אתי מלבנון תבואי" ממקום בית המקדש שלמעלה. "תשורי מראש אמנה", מראש של מי, מראשיהם של בני האמונה, ומי הם, יעקב ובניו. "מראש שניר וחרמון", שהם עתידים לקבל את התורה שלי מהר חרמון, ולהגן עליהם בגלותם. "ממעונות אריות", אלו הם עמים עובדי עובדי כוכבים ומזלות [נ"א בני אדם של אמונה], שדומים לאריות ונמרים שמצערם אותם בכל עבודה קשה.

רבי אבא אמר "אתי מלבנון כלה וגו'", וכי מלבנון באה, והלא ללבנון עולה. אלא אמר רבי אבא, בשעה שירדה שכינה למצרים, ירדו עמה ששים רבוא של מלאכי השרת והקדוש ברוך הוא בתחילה, זהו שנאמר "ויעבור מלכם לפניו" וה' בראשם. רבי יצחק אמר "אתי מלבנון כלה" זוהי שכינה. "אתי מלבנון תבואי" ממקום בית המקדש שלמעלה. "תשורי

דאורייתא^א דאמר רבי יהודה כל מאן דאשתדל באורייתא^א בהאי עלמא ומסגל עובדין^ב טבין ירית עלמא שלימא^א וכל מאן דלא אשתדל^ב באורייתא בהאי עלמא ולא עביד עובדין טבין לא ירית לא האי ולא האי והא תנן^א אית מאן דירית עלמיה כפום אתריה וכפום מה דחזי ליה אמר רבי יצחק לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל:

אמר רבי יהודה אלמלי הוו ידעין בני נשא רחימותא דרחים קב"ה לישאל הוו שאגין ככפיריא למרדף אבתריה דתניא בשעתא דנחת יעקב למצרים קרא קב"ה^א לפמליא דיליה^ב אמר להון כלכון חותו למצרים^א ואנא איחות עמכון אמרה שכינתא רבונא דעלמא אית צבאות בלא מלכא אמר לה אתי מלבנון כלה מלבנון מאתרא דעדן^א דמלווה בכל עובדיו כלה דא שכינתא דהיא כלה בחופה ואזלא:

הא כהא דתניא אמר רבי יהודה מאי דכתיב (במדבר ז א) ויהי ביום כלת^א משה כלת כתיב^ב ביומא דעאלת כלה לחופה ושכינתא דא היא כלה אתי מלבנון תבאי מאתר בי מקדשא דלעילא^א תשורי מראש אמנה (שיה"ש ד ח) מרישא דמאן מראשיהון דבני מהימנותא ומאן נינהו יעקב ובניו מראש שניר וחרמון דאינון עתידין לקבלא אורייתא דילי מטורא דחרמון ולאגנא עלייהו בגלותהון ממעונות אריות אלין אנון עמין עע"ז [נ"א בני נשא דמהימנותא] דדמיין לאריותא ונמרין דמענין להון בכל פולחנא דקשיו:

רבי אבא אמר אתי מלבנון כלה וגו' (שם) וכי מלבנון אתת^א והלא [ללבנון עולה] אלא אמר רבי אבא בשעתא דנחת שכינתא למצרים נחתו בהדה שתין רבוא של מלאכי השרת וקב"ה בקדמיתא דהא הוא דכתיב (מכה ב יג) ויעבור מלכם לפניו ויהו"ה בראשם רבי יצחק אמר אתי מלבנון כלה דא איהי שכינתא^א אתי מלבנון תבאי מאתר בי מקדשא דלעילא^א תשורי

מאיר הוזהר

(מ"מ). ט. פי' אסח הקדימו תחילת לרדת למצרים ואס"כ אני ארד ואסתחבר עמכם, ולכך אמרה שכינתא אית צבאות בלא מלכא דהיינו אף איפשר לירד אנו תחילה והי"א שהוא המלך אחרינו (מ"מ). י. פי' אבא, לפי שזוין שרשם מאבא ולכך אמר ז"ל למלכות שאמנתו מניחים הארות אבא ויורדים עם ישראל בגלות (מ"מ). יא. צחומשים שלנו כתוב מלא. יב. עי' לקמן ח"ג רנד ע"א ברע"מ (לש"י). יג. צינה (רס"ו). יד. פי' שהרי משמע שמדבר ח"מ למלכות בעת פיוסה לזווג ואז היא למטה וא"כ ללבונו מצעי ליה שאז עולים לאבא הנק' לבנון (רס"ו). טו. ופי' מלבונו שאני יורד מלבונו צריך שיהיה אמי ללבונו (רס"ו). טז. ופי' מלבונו הוא אבא דקסגרת רבי יהודה דלעיל ולא פליג עמיה אלא בתשורי מראש אמנה שרבי יהודה מפ' מרישא דבני מהימנותא ור' מפרש שהמלכות תשורי מהצינה שהיא מקדישא דלעילא מן המקדש שלמטה ע"י הקרבן, וכן במראש שניר וחרמון שר"י מפרשו על הר סיני ור' יצחק מפרשו על כל בית המדרש שיואלה ממנו תורה לעולם, ואע"פ שאמר

א. ממש עסק התורה, שאינם עוסקים בה, והיא עלוזה ציניהם, שהמלאכים חשקו בה ונטלה מהם ונתנה לתחתונים והם מואסים בה והיא נעלמת ציניהם (אור יקר). ב. ת"מ (רס"ו). ג. במלכות ששם המעשה (רס"ו). ד. כי המלכות היא מנותת האדוקים כאמורו שצחי צינה ה' כל ימי חי לחיות וכו' ושלמותה צח"מ דהיינו מנאות כנגד הת"מ ונשיהם יחד אדם שלם עולם שלם שם שלם ציוס עשות ה' אלהים ארץ ושמים, שם מלא על עולם מלא (אור יקר). ת"מ (רס"ו). וטעם שנקרא ז"ל עלמא שלימא לפי שהמלכות כלולה עמו כי מילוי מ"ה גי' י"ט כמנין חו"ה שהיא מלכות, א"ר לפי שדעת ז"ל שלימה מחו"ג משא"כ המלכות שאין לה אלא גבורות לבד (מ"מ). ה. "דלא אשתדל" נמחק בנפיה"ם ש"ד פ"ג, ובמקומו איתא "דאשתדל". ו. דקס"ד מ"ש ולא עביד עובדין טבין היינו שלא עשה תיר"ג מנאות שלימים הגם שעשה מקצת מהם לא ירית האי ולא האי לכן הקשה "והתנן" ומתקן ר"י לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל (מ"מ). ז. פי' ז"ל (מ"מ). ח. פי' מלכות וחילומיה

ספר הזהר

תרגום

מראש אמנה מאתר בי מקדשא דלעילי ומאתר בי מקדשא דלתתא^א ודאמרו (ואמר) רבי יהודה מעולם לא זזה שכינתא (מכותלא) ומכותלו דמערבא^ב דבי מקדשא דכתיב (שיר ב ט) הנה זה עומד אחר כתלנו והוא ראש אמנה לכל עלמא מראש שניר וחרמון מאתרא דאורייתא נפקת לעלמא ולמה לאגנא על ישראל ממעונות אריות אלן עמין עעכו^ג רבי יודן^ד אומר ממעונות אריות אלן אינון תלמידי חכמים דעסקי באורייתא במעונות המדרשות ובבתי כנסיות, שהם אריות ונמרים בתורה.

רבי חייא היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, מה ראיתא התורה למנות את בני יעקב שהם שנים עשר בתחילה ואחר כך שבעים, שנאמר "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים". ולמה שבעים ולא יותר. אמר לו, כנגד שבעים אומות שהם בעולם, והם היו אומה יחידה כנגד כולם. ועוד אמר לו, בא וראה מפתחות שמאירים ענפים יושבים במסעיהם, ממונים על שבעים עמים, יוצאים משנים עשר חקיקות קשורים, שמסתובבים במסעותיהם במשקלם לארבע רוחות העולם, זהו שנאמר "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל". והיינו שנאמר "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם", להראות שהם עומדים בשביל ישראל. "בארבע" לא נאמר אלא "בארבע", כמו שאי אפשר לעולם בלי ארבע רוחות, כך אי אפשר לעולם בלי ישראל.

רבי חייא היה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר ליה מה חמת אורייתא לממני בנוי דיעקב דאינון תריסר בקדמיתא ולבתר כן שבעים דכתיב (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה (מצרימה שבעים מ"ט) [מצרים שבעים ומ"ט] שבעים^ה ולא יתיר אמר ליה לקביל שבעין אומיין^ו דאינון בעלמא ואינון הוו אומה יחידאה לקביל כלהון ותו אמר ליה תא חזי קלדיטיין^ז דנהרין (גוברין יתבין במותבניהון) [ענפיין^ח יתבין במטוליהון] ממנן על שבעין עממין נפקין (מתליסר) [מתריסר] גליפיין קטורין דאסתחרין^ט במטלניהון למתקלן^י לארבע רוחי עלמא הרא הוא דכתיב (דברים לב ח) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל^{יא} והיינו דכתיב (זכריה ב ו) כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם לאחזאה דאינון קיימין בגין ישראל בארבע לא נאמר אלא כארבע כמה דאי אפשר לעלמא בלא ארבע רוחות כך אי אפשר לעלמא בלא ישראל:

ויקם מלך חדש (שמות א ח) רבי אבא פתח^ב (ישעיה לב כ) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל שאר עמין וקריב לון לגביה דכתיב (דברים יד ב) ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגולה וגו' וכתוב (שם לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו ישראל מתדבקין ביה בקב"ה דכתיב (שם ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם כולכם

ויקם מלך חדש" רבי אבא פתח "אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל שאר העמים, וקירב אותם אליו, שנאמר "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה וגו'", ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", ישראל דבקים בקדוש ברוך הוא, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם כולם"

מאיר הזהר

א"ל הוא כדי לתרן קושיא קמייתא (מ"מ). **כד.** מפתחות (רס"ו). ור"ל י"צ גבולי אלכסון דז"א שנק' מפתחא כמס"ל (מ"מ). **כה.** ה"ז שריס שצחיל הרלון (רס"ו). ור"ל ש"צ שריס ה"ס יונקיס מי"צ גבולי אלכסון והי"צ שריס ממונים על ע' שריס דע' אומות (מ"מ). **כו.** י"צ גבולי אלכסון, וה"ס הקלדיטיס הנו' לעיל (רס"ו). **כז.** ג' פוניה ימה וג' פוניה לפניה וכו' (רס"ו). וא"כ ז"ל מ"ס דאסתחרן קאי על הי"צ שריס לא על י"צ גבולי אלכסון (מ"מ). **כח.** י"צ (רס"ו). והיינו טעמא ד"צ שריס ממונים על ע' דע' אומות דאינון קיימין בגין ישראל מדכתיב כד' ולא צד' לומר כשם שא"ל לעולם להקיים בלא ד' רוחות וכמ"ס צמחא דענין דף ג' (מ"מ). **כט.** טעם פתיחה זו משום דק"ל ויקם מלך חדש על מזרים ולא על ישראל ויתרן שאין ישראל תחת ממשלת שור ותמור של קל"י (רס"ו).

הזהר ואמר רבי יהודה וכו' רבי יצחק מציא ראייה מדברי ר' יהודה שאמר מעולם לא זזה שכינתא וכו' כדי לפרש תשורי מראש אמנה ולעולם ר' יהודה צפ' תשורי פליג עליה אע"פ שאמר מעולם לא זזה שכינתא וכו' (מ"מ). **יז.** צינה (מ"מ). **יח.** דלעילא (דפ"ו). **יט.** פי' בית המקדש שצנה שלמה, שהמלכות מקבלת תשורה מהצניח והמקדשנות וממשה החתומים שעושים צנ"ה שלמטה (מ"מ). **כ.** ע' לקמן דף קעט ע"ב (לש"ו). **כא.** פליג על ר' יהודה, ור"י צפ' ממעונות אריות דלדידהו ה"ס אומות העולם שהם אריות ונמרים ולרבי יודן ה"ס ה"ס העוסקים במעונות המדרשות וכו' ולדידה קאי על תשורי שר"ל תשורי מראש אמנה ותשורי ממעונות אריות דהיינו מתורת ת"ת ולדידה נמי מפרש מראש שניר הוא הר סיני ותמרון הוא הר סיני שתשורי ממנו (מ"מ). **כב.** פי' קאי אחריתי היא (מ"מ). **כג.** פי' וזהו מתורגמא קושיא בתרייתא ומ"ס וכו'

תרגום

ספר הזהר

היום ועל דא זכאין אינון קמיה בגין דאינון זרעין על כל מיס⁶ מאי על כל מיס דזרעין לצדקה⁷ ומאן דזרע לצדקה כתיב ביה (תהלים נז יא) כי גדול עד שמים על כל מיס הדא הוא דכתיב (שם קח ה) כי גדול מעל שמים וחסדן מעל שמיס על כל מיס⁸ איהו הוי ומאן איהו מעל שמיס⁹ דא עלמא דאתי וישראל זרעי זרעא על כל מיס:

בספרא דרב ייבא סבא הכי אמר כתיב (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ובמימר¹⁰ קדישין שאלתא כל דינין דהאי עלמא¹¹ וכל גזרינ¹² וכל שאלתינ¹³ כלהו קיימי בחד היכלא¹⁴ דתמן ע"ב סנהדרין מעיינין בדינין דעלמא וההוא היכלא אקרי היכל¹⁵ זכותא בגין דכד דיינין דינא מהפכין בזכותא דבר נש בקדמיתא:

[מה] דלאו הכי לבדרגא (בההוא דרגא) דההוא סטרא אחרא דתמן איהו אתר דאקרי¹⁶ חוב"ה בגין דכל עובדוי דההוא אתר דנחש אשת זנונים [לא] [לאן] איהו אלא למהפכא בחובה דבר נש ולמלשן עבדא למאריה:

אינון דהיכלא דזכותא אקרון מיס מתוקים¹⁷ מיס צוללין¹⁸ אינון דהיכלא דחובא אקרון מיינ מריין (במדבר ה כב) מי המרים המאריים:

בההוא היכלא דזכותא לא קיימי אלין תלת¹⁹ בני חיי ומזוני ולא בההוא אתר²⁰ דחובה לא במים מתיקן וצלילן ולא במים מריין מלטטין ועל דא ישראל זרעי על כל מיס זרעא קדישא דאולירו על כל מיס איהו דהא לאו לנכון זרעא דילהון (תקון זרעא דכולהו) אלא לעילא [ועל דא אוקמוה מארי מתניתין בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא] במזלא קדישא²¹ תליא מלתא:

ואתר דא על כל מיא²² איהו משלחי רגל השור והחמור²³ (ישעיה לב כ) דלא אית לון בההוא סטרא בישא כלום²⁴

היום". ולכן צדיקים הם לפניו, משום שהם "זורעים על כל מיס". מה זה "על כל מיס", שזורעים לצדקה, ומי שזורע לצדקה כתוב בו ("כי גדול עד שמים", "על כל מיס" זה שנאמר) "כי גדול מעל שמים חסדך", "מעל שמים" "על כל מיס" הוא היה. ומי הוא "מעל שמים" זה עולם הבא, וישראל זורעים זרע על כל מיס.

נאמר בספרו של רב ייבא סבא, כתוב: בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא [בגזרת מלאכים דבר ומאמר קדושים בקשת], כל דיני העולם הזה, וכל הגזרות וכל הבקשות, כולם עומדים בהיכל אחד, אשר שם שבעים ושנים סנהדרין מעיינים בדיני העולם. ואותו היכל נקרא היכל הזכות, משום שכשנדים דין, בתחילה מהפכים בזכות האדם. **מה** שאין כן במדריגת הצד האחר, אשר שם הוא מקום שנקרא חובה, משום שכל מעשי אותו המקום של נחש, אשת זנונים, אינו אלא להפוך בחטאו של האדם, ולהלשין עבד לאדונו.

אותם של היכל הזכות, נקראים מיס מתוקים, מיס צלולים. אותם של היכל החובה נקראים מיס מריים, "מי המרים המאריים".

באותו היכל הזכות, לא קיימים שלשת אלה: בנים, חיים, ומזונות. ולא באותו מקום של חובה. ולא במים מתוקים וצלולים, ולא במים מריים מאריים. ועל זה ישראל "זורעים על כל מיס" זרע קדוש, שהולידו על כל מיס, שהרי לא נכון זרע שלהם אלא למעלה, ולכן פרשוה בעלי המשנה, בנים חיים ומזונות, אין הדבר תלוי בזכות אלא הדבר תלוי במזל הקדוש.

ומקום זה הוא "על כל מיס משלחי רגל השור והחמור", שאין להם באותו צד הרע כלום.

מאיר הזהר

יקר). י. כל מה שישאל אדם מנצרכו יגשוה לפני הדיינים לראות אם ראוי לשאלתו אם תפלתו תחזור ריקם אם לאו (אור יקר). יא. היינו היכל הגבורה נק' היכל זכות כדפי' בפרשת פקודי דתמן ע"צ סנהדרין, כד פירשמי שהם ע"צ מע"צ וע"צ שהם ר"ו ודיכך דינס היאך ומושגס וגזירתם וכו' (אור יקר). יב. פקודי רנא ע"א (הערת הזהר). יג. רסא ע"א (הערת הזהר). יד. שהמתנהג על פיהם ימלא טוב (אור יקר). טו. צלי שמרים תלונים (אור יקר). טז. צראשית קפא ע"א (הערת הזהר). יז. רסא ע"א (הערת הזהר). יח. צינה (רס"ו). וטעם שנק' צינה מולא לפי שיונקת ממוח הי"ג ואבא יונק ממוח ח' (מ"מ). יט. חסד (רס"ו). כ. מול שרשו מול, שהוא זל מיס, וידוע שסודו נוצר חסד, וכל חסד סודו מיס. ולפי שהוא חסד העליון ידקך בו לומר על כל מיס. וגם נוצר חסד ממתיק הדיינים המושגשים בזמדת לאלפים שממנה נמשך השרש למי המרים. והוא ממש כל מיס מתוקים ומרים, ולכן מ"ס מלא ב' פעמים מיס, מ"ס יו"ד מ"ס (רמ"ו). כא. היינו ממש ב' כחות הגבורה דהיינו היכל זכות שור, והיכל תלוי חובה חמור, והיינו כעין על כל מיס אלא שהוסף בחמור משלחי רגל וכו' מולא קאמר משלחי שור וחמור אלא רגל, מורה שאפילו שורש השור והחמור וקיומו שהם רגלים לדבר הקיום והחזק אפילו ענין זה משלחים (אור יקר). כב. אפילו אחיה או תפיסה מועטת (אור יקר).

א. יראה מה שהם זורעים בעולם הזה צנינים בהמשכת נשמתם, והוא הדין צמעים טוים צמחנים ומורחם הוא סוד המשכת השפע והאור, וזרע זרע קדש והיינו סוד זרעו ללם לצדקה כלומר לייחד הת"ת עם המלכות, שהמלכות נקראת זקק כשהיא צלל משפט, וע"י משפט המתייחד עמה נעשית זדקה, דהיינו זקק ה' תיקוניה וקישוניה, והיינו "על כל מיס", פי' "כל" יסוד. "על כל", ת"ת. "מיס" הם מימי החסד, שסוד קשרם הוא בחסד. והוא שאמר הכתוב קצרו לפי חסד (אור יקר). ב. שגורמים שימגדל וילמח זדקה שהוא ת"ת ע"י העלמה מ"ן לצינה (רס"ו). ג. דהיינו סוד משך חסד מיס מעל שמים, והיינו כל מיס, הנה יש מיס מימין ומימין משמאל על כל מיס היא הצינה שהיא רובעת על כל מיס והיינו אומרו כי גדול מעל שמים דהיינו צינה (אור יקר). צינה (רס"ו). ד. חסד (רס"ו). ה. ויקרא טז ע"א קד ע"צ (הערת הזהר). ו. שהיא על כל מיני מיס שהם שני מיני מיס, מיס מימין ומימין משמאל, דהיינו שמים שני מיני מיס, אש ומי, מעל שמים על כל מיס. וא"כ ממשמע שאמר הכתוב על כל מיס. ולא אמר מלה שיורה על הצינה רצה להורות על צחי' עלמא דחיי שהיא נמשכת דרך הספירות מלכות זדקה ות"ת מתייחדת עמו על ידי היסוד בתגבורת החסד מהצינה שממש משך הכל (אור יקר). ז. ומאמר (דפ"ו). ח. לדון האדם כפי מעשיו (אור יקר). ט. אחר הדין לתת הגזירה לקיים כל דבר (אור

ספר הזהר

תרגום

ושולחים מהם כל החלקים הרעים, ונדבקים באותו הצד הטוב של כל הקדושות העליונות. שור וחמור, כאשר הם מזדווגים כאחד, הם שני פגעים רעים לעולם. שור הוא צד הדין הקשה, והוא נדבק בצד הקדושה. החמור כשמזדווג עמו, שהוא מצד האחר, הם שני פגעים רעים לעולם.

ועל זה שמעון היה התוקף [של] הדין הקשה, וכשמזדווג עם לוי כאחד, העולם לא יכול לסבול[ו]. ולכן [נאמר] "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". ולכן שלח יעקב לעשו דבר זה שנאמר, "ויהי לי שור וחמור", ואם יעקב לא הנמיך עצמו, [הוא מאחר ואז] פחד רב היה נופל בעשו.

"ויקם" מלך חדש על מצרים". בספרו של רב המנוגא סבא כך נאמר, מהו שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". בא וראה, כל אומות העולם וכל מלכי העולם לא התחזקו בשלטונם אלא בשביל ישראל. מצרים, לא היו שולטים על כל העולם, עד שבאו ישראל ונכנסו שם לגלות, ואז התחזקו על שאר אומות העולם.

בבל לא התחזקו על כל אומות העולם אלא בשביל שישאל שהיו בגלות שלהם. אדום לא התחזקו על כל אומות העולם אלא משום שישאל שהיו בגלות שלהם.

שהרי עמים אלו היו בשפלות בשאר העמים, ונמוכים היו מכולם, ובגלל ישראל התחזקו. מצרים, שנאמר "מבית עבדים", עבדים ממש נקראו, שהרי מצרים היו בשפלות של שאר העמים. בבל שנאמר "הן ארץ כשדים זה העם לא היה". אדום שנאמר "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד".

וכולם לא נטלו כח אלא בגלל ישראל, שכשישראל בגלות שלהם, מיד מתחזקים על כל שאר האומות שבעולם. למה. לפי שישאל הם לבדם כנגד כל אומות העולם.

כשנכנסו ישראל לגלות מצרים, מיד היתה קימה למצרים, והתחזקו שלטונם מעל כל שאר העמים, שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". "ויקם" קימה היתה להם, שהתחזקו וקם אותו ממונה השלטון של מצרים, ונתנו לו תוקף ושלטון על כל ממוני שאר העמים. שהרי בתחילה יש שלטון לאותו הממונה שלמעלה, ואחר כך לעמו

ומשדרן מנייהו¹ כל חולקין בישין ומתדבקין בההוא סטרא טבא דכל קדושין² עלאין³ שור וחמור כד מזדווגן כחדא תרין פגעיין בישין אינון לעלמא שור סטרא דדינא קשיא⁴ איהו ואתדבקותא דסטרא קדישא איהו חמור כד אזדווג בהדיה דאיהו מסטרא אחרא תרין פגעיין בישין אינון לעלמא:

ועל דא שמעון⁵ תוקפא דדינא קשיא הוה ביה וכד ומזדווג בלויין (מזדווגן) כחדא לא יכיל עלמא למסבל ובגיין כך (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו ועל דא שדר יעקב לעשו מלה דא דכתיב (בראשית לב ז) ויהי לי שור וחמור ואי לאו דמאיך יעקב גרמיה דחילו סגיא נפל ביה בעשו:

ויקם מלך חדש על מצרים⁶ (שמות א ח) בספרא דרב המנוגא סבא הכי אתמר מאי דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים תא חזי כל עמין דעלמא וכל מלכין דעלמא לא אתתקפו בשולטניהון אלא בגיניהון דישאל מצרים לא הוו שלטין על כל עלמא עד דאתו ישראל ועאלו תמן בגלותא כדין אתתקפו על שאר⁷ עמין דעלמא:

בבל לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגין דישאל דלהויין בגלותהון אדום לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגיניהון דישאל דלהויין בגלותהון:

דהא עמין אלין בשפלותא הוו בשאר עמין ומאיכין הוו מכלהו ובגין ישראל אתתקפו מצרים דכתיב (שמות כ ב) מבית עבדים עבדים אקרון ממש דהא⁸ מצרים בשפלותא דשאר עמין הוו בבל דכתיב (ישעיה כג יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה אדום דכתיב (עובדיה א ב) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד:

וכלהו לא נטלו תוקפא אלא בגיניהון דישאל דכד ישראל בגלותהון מיד מתתקפי על כל שאר עמין דעלמא מאי טעמא בגין דישאל אינון בלחודייהו לקבל כל⁹ עמין דעלמא:

כד עאלו ישראל בגלותא דמצרים מיד הוה קימה למצרים ואתתקף שולטנותא דלהון לעילא על כל שאר עמין דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים ויקם קימה הוה לון דאתתקף וקם ההוא ממנא שולטנא דמצרים ואתייהיב ליה תוקפא ושולטנותא על כל וממנן דשאר (שאר) עמין דהא בקדמייתא אית שולטנותא לההוא ממנא דלעילא ולבתר לעמא ודיליהו

מאיר הזהר

שאנים אחזים בו, והחמור כל גוף החמור, והוא ענין כי חמור חזוי מכל וכל, ושור דהדין הקשה והקדוש, אמנם צעקו צדגלו דצק החמור, והיינו משך צמי מלאך גבריאל שהוא שור, שע"י ריבוי המשתלשלים ממנו יורד להשפיע לחזוים וכו' (אור יקר). כח. וממילא קמו' והנה שופים בשליטת פרעה כי שליטת פרעה היה כח שניהם (דע"ה ח"א עה ע"א). כט. בשלח עה ע"א (הערת הזהר). ל. שמות ז ע"א (הערת הזהר). לא. עז ע"א (הערת הזהר).

כג. ואפשר רגל אפילו רגל אחד משור וחמור אינו שורה למטה בהם, והיינו אומרו "ומשדרן מנייהו כל חלקין בישין" כרגלי הדבר בגשמי וראשו צדחתי והם משלחי רגל אפילו רגל א' לשור או לחמור אינו שורה בהם (אור יקר). כד. בראשית קסו ע"ב (הערת הזהר). כה. הכינה מקור כל הטובה לפטריות (אור יקר). כו. משך הגבורה והוא צמדנות הדין הקשה הנמשך למטה שבו נאחזים החזוים (אור יקר). כז. לפי דבריו אלו הרי יש לשבט שמעון אחיה בו, לכך יש לפרש משלחי רגל השור, מהשור משלחים רגל אחד

תרגום

ספר הזהר

ולתתא ובגין כך ויקם מלך חדש על מצרים (שמות א ח) דא הוא ממנא דלהון חדש הזהר^ה דעד יומא הדין לא הוה ליה שולטנוי על שאר עמיני והשתא אתקם לשלטה על כל שאר עמיני דעלמא וכדין אתקיים (משלי ל כא-כב) תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך:

רבי חייא אמר תלתין יומין עד לא ייתי תוקפא^ה לעמא בארעא או עד לא תיתי תבירו לעמא בארעא מכרזי בעלמא ההוא מלה ולזמנין דאתמסר ההוא מלה בפומא דרביי ולזימנין לאינן^ה בני נשא דלית בהו דעתא ולזמנין דההוא מלה אתמסר בפומא דעופי ומכרזיזי בעלמא ולית מאן דישגח בהו כד עמא זכאין אתמסר ההוא מלה לאינן רישין זכאין דעלמא בגין ודיודיעו (דיודע) לון ויתובון למאריהון וכד לאנן^ה אינן זכאין [הוי] כדקאמר:

רבי אלעזר הוה יתיב יומא חד אתרעא דלוד והוה יתיב עמיה רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי אמר רבי יוסי אימא לכו מה דחמית יומא דא בצפרא קמית בנהורא חמית חד עופא^ה דהוה טאים זקף לעילא תלת זמני ומאיך חד והוה אמר עלאי עלאי אביומא דא טסי רקיעין^ה (לימינא) תלת ממנן זקפין (טסי דקיין (ס"א רקיעין) לימינא תלת זקפין ממנן) שלטנין על ארעא חד יתיב^ה דלא יתיב^ה אעברו ליה בנורא^ה דדליק מעברין קיימיה מעברין שלטניה:

תלת סמכין שליטין עלאין קיימין על עלמא רמינא לההוא עופא קלא אמינא ליה עופא עופא אימא לי תלת דקיימין

שלמטה. ולכן "ויקם מלך חדש על מצרים", זהו הממונה שלהם, חדש היה, שעד היום הזה לא היה לו שלטון על שאר העמים, ועכשיו הוקם לשלוט על כל שאר אומות העולם, ואז התקיים "תחת שלוש רגזה ארץ [וכו'] תחת עבד כי ימלוך".

רבי חייא אמר, שלשים יום עד שלא יבא תוקף לעם בארץ, או עד שלא יבא שבר לעם בארץ, מכריזים בעולם על אותו הדבר. ולפעמים שנמסר אותו הדבר בפי התינוקות, ולפעמים לאותם בני אדם חסרי, דעת ולפעמים נמסר אותו הדבר בפי העופות, ומכריזים בעולם ואין מי שישגיח בהם. כשהעם הם צדיקים, נמסר אותו דבר לאותם ראשים, צדיקים של העולם, כדי שיוודיעו להם, וישוּבו לרבוּנם. וכשאינם צדיקים, הוא כפי שאמרנו.

רבי אלעזר היה יושב יום אחד בשער לוד, והיה יושב עמו רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי. אמר רבי יוסי, אמור לכם מה שראיתי היום. בבוקר קמתי באור, ראיתי עוף אחד שהיה טס ועולה למעלה שלש פעמים ומנמיך [פעם] אחת, והיה אומר "עליונים עליונים ביום זה פורחים הרקיעים שלשה ממונים עומדים מושלים על הארץ, אחד יושב שלא יושב. העבירוהו באש דולקת, מעבירים קיומו, ומעבירים שלטונו.

שלשה עומדים שולטים עליונים עומדים על העולם. זרקתי לאותו עוף קול, ואמרתי לו "עוף עוף

מאיר הזהר

ה' יתגלה בשמים, דכנר נודע שהשמים הם כלי החסידים, שהשמים הוא הקליפה כחומר מלך זקן וכסיל. ה', יתפשט א"ח"כ בעופות כגון בסימני עורב כדפי' בחסידים וכיוצא, וזהו שיתגלה יותר ויותר מהקדמין. אמנם עוף זה מלאך מתלבש היה שדכר דבור ארוך כזה, ותחילה רמו עליה שלש, פעמים כנגד שלשה מלכים, ומאיך חד כנגד מלך מזרים הנופל, ואח"כ דבר "עלאי עלאי" הם החסידים הנבונים (אור יקר). ח. דע כי מיום שחרב בית המקדש ונשרף התורה בעו"ה, נוטל סם התורה להודיע לפתא אוכמא במול שבתאי, והוא מודיע לעורבים, לכן לא רצה ר"א לידע מן העורבים מה שכבר יתן אחר תחת ר' יוסי חמיו והוא ינאל, כי נראה שאינו חזיב לו שהעורב יודיע סודות עליונים, לכן לא רצה לשמוע רק מן היונה (זהו הרקיע). ט. בסוד נשמתם בוקעים כל הרקיעים ועולים, ומה גם צנת השניה על מטתם (אור יקר). י. שמה אותם המלאכים הוו שלשה מלכי חסיד, והם באו על מזרים, וזעירו ישראל שיהיו בתוכם ציוס הזה, שעדיין ישראל בחינת כנודע (אור יקר). פ"י המלאכים שהם עליונים וטסים דקקות ובהעלם והם לימינא דהיינו כד הקדושה והעוף היה אומר למלאכי השרת תלת זקפין וכו' א"י יס לפ' עילאי הם הדקיקים שהם טסים בהעלם כלילה בסוד השניה להעלות מ"ן למלכות ופי' זה נכון דאי למלאכי השרת מה זורך להודיעם (מ"מ). יא. מזרים (אור יקר). יב. שכבר נגזר עליו שממה (אור יקר). יג. להעביר שולטנותו העבירנו בזהר דינור (אור יקר). יד. היינו שמעצירין שולטנותם ומציאותם עוד מעט כהיום הזה, וכן מורה שלשה פסוקים שאמרם התינוקות לקמן (אור יקר).

א. העמיק העיני שהכוונה בסוד חדושה של לצנה, כמו שהלכנה בחדושה יקרא חדש, כן השר שנחמדש בצור חידוש בו יקרא חדש (אור יקר). ב. שולטנא (דפ"ו). ג. מלשון זה נראה דס"ל דלינו חדש ממש אלא בתחילה היה מלך על מזרים לצדה ועכשיו מלך על כל האומות בשביל ישראל כמו השר שלו (מ"מ). ד. כדמצי ארור כנען עבד עבדים יהיה, וכמצי וצני חס כוש ומזרים, או שהיו בשפלות כבש תחת אחריס כדפי' לעיל (אור יקר). ה. ר' חייא אמר מלשון זה נראה דפליג אלדעיל, ולכאורה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, לזה נאמר דמשמע מתוך דברי רב המנונא שאין שיינום באומות אלא מטעם ישראל דקאזמיר "לא אתמקפון" וכו', ור' חייא פליג דלא היא אלא ג"כ מניה ובהו אית שליטא אלין על אלין, וכדנפרש "עד לא יתי תוקפא" וכו', ואין החחוק והתבאר אלא מכרח עליון, לא מזרם של ישראל דפירשתי לעיל, ולפי דברי ר' חייא ויקם מלך חדש, ירצה אותו מלך שנחמדש חידוש ההכרה בעולם, קם בתחומים על מזרים, והנה תחלה יחודש מלכותו בהכרה עליונה שלושים יום, ואח"כ יקום בתחומים והיינו ויקם וכו', וענין ר' אלעזר הוכיח כדברי ר' חייא. וא"ת ולדברי ר' המנונא קשה, והרי המלאכים בפסי ארץ הם עולים ויורדים, ואין בהם ישראל כלל, וי"ל שעם היות שאין בהם ישראל, יהיה הענין מגיע לישראל ואפי' ברחוק זמן, או לקבא מון הקבוצה שלעמדי יג(א)לו סס וכיוצא, או לקבוצה מתהפך בתחבולותיו (אור יקר). ו. דרביא (דפ"ו). ז. הם ארבע מדברות: הא' נבואה לנביאים מזד הקדושה, ומיום שחרב בית המקדש ואין פתח השער נפתח, בתחלה לקטנים שהם למטה במדרגת נער ילד, ומשם שופע עליהם בטהרה יותר,

ספר הזהר

תרגום

אמור לי שלשה שעומדים ממונים ואחד שהעבירו שלטונו מי הם". זרק לי "שלשה חצים אלה מכנף ימינו, וזה אחד משמאל". ולא ידעתי למה הוא רומז.

רבי אלעזר לקח אותם, והכניס אותם לנחיריו, ויצא דם מנחיריו. אמר ודאי שלשה שלישי עמים עומדים ברומי, בארץ, ועתידיים לעשות גזרות רעות לישראל מצד הרומאים. לקח אותו החץ שמכנף שמאל, הריח ויצאה אש שחורה ממנו. אמר שלטון המצרים העבירו, ועתידי לעבור מלך אחד של הרומאים בכל הארץ, ולמנות במצרים שרי מגינים, וסותר בנין ובונה את בנין הסתורים (ס"א ועתידי מלך אחד מאותם השלשה שאמרנו לשלוט בה וסותר בנינים ובונה בה בנינים). רבי אלעזר זרק אותם לארץ, נפלו שלשתם על האחד שמצד השמאל.

בעוד שהיו יושבים, עבר תינוק אחד והיה קורא "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". עבר חברו השני ואמר "וארץ מצרים תהיה שממה". עבר חברו השלישי ואמר "ואבדה חכמת מצרים". ראו שאותו חץ של כנף השמאלי, ונשרף. ושלשת האחרים שהיו עליו לא נשרפו.

אמר רבי אלעזר העוף והתינוקות [אמרו] דבר אחד והכל הוא נבואה עליונה (והכל הוא בסוד החכמה). ורצה הקדוש ברוך הוא להראות לנו נסתרות עליונות שהוא עושה, זה שנאמר "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים" וחכמים עדיפים מנביאים תמיד. שהרי על הנביאים לפעמים שורה רוח הקודש ולפעמים לא, ומהחכמים לא זזה רוח הקודש אפילו רגע אחד קטן, שיודעים מה שלמעלה ולמטה, ולא רצו לגלות. אמר רבי יוסי [יהודה] הכל חכמה, וחכמת רבי אלעזר יתרה מכולם. רבי אבא אמר אלמלא לא היו יודעים בני אדם מהי תורה ומה המצוות של רבון העולם, אין הפרש בין רוח בני אדם לרוח הבהמה.

אמר רבי יצחק, כשהקדוש ברוך הוא מביא דין על אומה, בתחילה הוא עושה דין באותו הממונה עליהם למעלה, שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה". באיזה דין נדון אותו הממונה שלמעלה, מעבירים אותו באותו נהר דינור שנמשך ויוצא, ואז מעבירים את אותו שלטון שלו, ומיד מכריזים עליו ברקיע "שלטונו של הממונה פלוני הועבר ממנו".

ממנו וחד דמעברין שולטניה מאן אינון רמא לי תלת [גירין] אלין מגדפא (ל)ימינא ודין [חד] משמאלא (ס"א ומגדפא שמאלא חד) ולא ידענא מאי רמיזא:

נסיב להו רבי אלעזר נחית להו לנחיריו נפק דמא מנחירויי אמר ודאי תלת שלטני עממין קיימין וברומין בארעא וזמינין למעבד גזרין בישין לישראל [מסטרטא רומאין] נסיב ההוא גירא ודמגדפא (דבגדפא) שמאלא ארח ונפק אשתא אוכמא מניה אמר שלטנא דמצראי אעדיאו וזמין חד מלכא [במצרים] ודרומאין לאעברא בכל ארעא ולמנאה [במצרים] רברבי תריסין וסתיר בנין ובני בנין [סתירין] (ס"א וזמין חד מלכא מאינון תלת דקאמרן למשלט בה וסתיר בה בנינא ובני בה בנינא) רמא לון רבי אלעזר לארעא נפלו אלין תלת על חד ודמסטרטא (דלסטר) שמאלא:

ער דהוו יתבי אעבר חד ינוקא והוה קארי (ישעיה יט א) משא מצרים הנה יהו"ה רוכב על עב קל ובא מצרים אעבר תניינא חבריה ואמר וארץ מצרים תהיה שממה אעבר תליתאה חבריה ואמר ואבדה חכמת מצרים חמו ההוא גירא דגדפא שמאלא דאתוקד ותלת אחרנין דהוו עליה לא אתוקדן:

אמר רבי אלעזר האי דעופא והאי דדרדקי כלא והוא חד וכלא נבואה עלאה הוא וס"א כלא איהו ברזא דחכמתא (ס"א כלא איהו חכמתא שלים) ובעא קב"ה לאחזאה לן סתרי עלאי דהוא עביד דהא הוא דכתיב (עמוס ג ו) כי לא יעשה יהו"ה אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים וחכימי עדיפי מנביאי (בכלא) ובכל זמן דהא לנביאי לזמנין שרת עלייהו רוח קודשא ולזמנין לא וחכימין לא אעדי מנהון רוח קודשא אפילו רגעא חדא זעירי דידעין מה די לעילא ותתא ולא בעו לגלגא אמר רבי [יוסין] (יהודה) כלא חכמתא וחכמתא דרבי אלעזר יתיר מכלהו רבי [אבא] (אבהו) אמר אלמלא (לא הוו חכימין) לא הוו ידעין בני נשא מהו אורייתא ומהו פקודיו דמארי עלמא ולא אתפרשא רוחא דבני נשא מרוחא דבעירא:

אמר רבי יצחק כד אייתי קב"ה דינא על עמא בקדמיתא עביד דינא בההוא ממנא דממנא עלייהו לעילא דכתיב (ישעיה כד כא) [יפקוד יהו"ה] (ופקדתי) על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה [על האדמה] (באדמה מאי) ובמאן דינא אתדן ההוא ממנא דלעילא אעברו ליה בההוא נהר דינור דנגיד ונפיק וכדין אעדיה ההוא שולטנותא דיליה ומיד מכריזי עליה ברקיעא שולטנותא ודממנא פלניא (דפלניא) אעדיה מניה

מאיר הזהר

טו. פי' לרמוז על גזרות שהיו עושים לישראל וסופכים דמם (מ"מ). יס. לפרש על נהר דינור ששם מעבירים הממונה שעברה ממנהו (מ"מ). טז. אוכמא לרמוז שנחשבה מלכות מלכא כמ"ש שולטנא דמלכא אעדיא א"נ יז. דמלכא נוסף דכפ"ו וכן הוא צ"מ. יח. מוסגר דכפ"ק.

ספר הזהר

תרגום

עד דמטי ההוא קלא בכל אינון ריקיעין עד דמטי באינון דשלטין בהאי עלמא ונפיק קלא ואכריז בכל עלמא עד דמטי לעופי ולינוקי ולאינון טפשיין דבני נשא דלא ידעין:

ויקם מלך חדש רבי חיאי אמר מלך חדש חדש ממש הוה⁶ ורבי יוסי אמר דהוה מחדש גזירין⁷ דלא חדש מלכא אחרא מקדמת דנא אשר לא ידע את יוסף כל ההוא טיבו דעבד יוסף בארעא דמצרים⁸ דכתיב (בראשית מז יד) ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה וקיים לון בשני כפנא⁹ כל האי לא דכיר ועבד גרמיה דלא ידע ביה:

רבי יוסי ורבי יהודה הוו יתבי ולעאן באורייתא קמיה דרבי שמעון אמר רבי יהודה האי דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים ותנינן דאיהו קם מגרמיה¹⁰ מה דהוה שפיל קם¹¹ ולא אתחזי למלכא [ובעותרא] (ולעותרא) קם אמר רבי שמעון כלא והכיל הוא כגוונא דאחשוורוש דלא אתחזי למלכא וקם מגרמיה וקם בעותרא¹² ובעא לאובדא¹³ [ל]ישראל מעלמא אוף הכא האי לא אתחזי למלכא וקם מגרמיה ובעא לאובדא לישראל מעלמא דכתיב (שמות א ט) ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו' וכד הוה קם מלכא לעילא קם מלכא לתתא:

רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי הוו אזלי מטבריא לצפורי עד דהוו אזלי פגע בהו חד יודאין פתח ואמר (ישעיה יט א) משא מצרים הנה יהוה רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו תא חזי כל מלכין דעלמא¹⁴ וכל עמין דעלמא לא חשיבי כלום קמי קב"ה דכתיב (דניאל ד לב) וכל דארי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד¹⁵ בחיל שמיא:

והכא במצרים אף על גב דכל אינון גבוראן¹⁶ ודרעא מרממא גלי קודשא בריך הוא במצרים מה כתיב הנה יהוה רוכב על עב קל ובא מצרים מאי שנא בכל עמין דעלמא דלא הוה הכי דהא קב"ה גזר גזרה ואתעביד והכא איהו אתא דכתיב (ישעיה יט א) ובא מצרים וכתיב (שמות יב יב) ועברתי בארץ מצרים וגו'¹⁷ אני יהוה אלא בגין דמלכא הוה אתי לאפקא למטרוניתא דהוות תמן

עד שמגיע אותו קול לכל אותם הרקיעים, עד שמגיע לאותם ששולטים בעולם הזה, ויוצא קול ומכריז בכל העולם, עד שמגיע לעופות ולתינוקות ולאותם הטפשים של בני אדם שלא יודעים.

"ויקם מלך חדש", רבי חיאי אמר, מלך חדש, חדש ממש היה. רבי יוסי אמר, שהיה מחדש גזרות, שלא חדש מלך אחר מקודם לכן. "אשר לא ידע את יוסף", כל אותו טוב שיוסף עשה בארץ מצרים, שנאמר "ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה", והחזיק אותם בשני הרעב, כל זה לא זכר, ועשה עצמו שלא הכיר אותם.

רבי יוסי ורבי יהודה היו יושבים ועוסקים בתורה לפני רבי שמעון, אמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים", ושנינו, שהוא קם מעצמו מה שהיה שפל. קם ולא היה ראוי למלך, [אלא] בעושר הוא קם. אמר רבי שמעון, הכל כך הוא, כדוגמת אחשוורוש, שלא היה ראוי למלך, וקם מעצמו, וקם בעושר, ורצה להאביד את ישראל מן העולם. כמו כן כאן, זה לא ראוי למלוכה, ועמד מעצמו ורצה להאביד את ישראל מן העולם, שנאמר "ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו'". וכשהיה עומד מלך למעלה, עמד מלך למטה.

רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי היו הולכים מטבריה לצפורי, עד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד, פתח ואמר "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו". בא וראה, כל מלכי העולם וכל אומות העולם, לא נחשבים לכלום לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר "וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד בחיל שמיא [וכל דיירי הארץ כלא חשובים וכרצונו עושה בחיל השמים].

וכאן במצרים, אף על גב שהקדוש ברוך הוא גילה כל אותן הגבורות וזרוע רמה במצרים, מה כתוב "הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". מה שונה בכל אומות העולם שלא היה כך, שהרי הקדוש ברוך הוא גזר גזרה ונעשתה, וכאן הוא בא, שנאמר "ובא מצרים", ונאמר "ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה'". אלא משום שהמלך היה בא להוציא את המלכה שהיתה שם,

מאיר הזהר

למלך והעשירו והוא לא ידע ולא היה ראוי לאותם המכשירים (אור יקר).
 1. ס"ל כמ"ד חדש ממש, וכן דעת ר"ש שאמר כגוונא דאחשוורוש (מ"מ).
 2. דהיינו נמי לא ידע את יוסף, ויהיה קימה לעילא ולתתא ויפער ויקם למעלה ויקם למטה שהקב"ה הקימו לקיים גזירות הגלות ומלת ויאמר אל עמו היינו השר המיינן מלמעלה (אור יקר). 3. אינם חשובים לפניו כדי שירד הקב"ה לדינם למטה בתחתונים אלא יגזור אליהם גזירות קשות וימקיימו ואפילו בשמים (אור יקר). 4. ראה וימקיים לזונו ואם כן יקשה מה הכבוד הזה שצא הקב"ה למצרים לנקמה ולא עוד אלא כבר עשה כמה מכות בהם ועם כל זה צמחה עשירות ירד כבדו וצעמנו ח"ש והכא צמרים (אור יקר). 5. כי לא מפני גודל הנס נחסיקהו מיכולת המלך על ידי עזר קונו (אור יקר). 6. יא. עי' ח"א קץ ע"א צמדה"נ (לש"ו).

א. צעק המלכות היה חדש כדמפרש שחידש גזירותיו אבל הוא היה ממש פרעה כדמסיק ועבד גרמיה דלא ידע ציה אלא ודאי חדש שמעולם לא מלך כמוהו צמרים (אור יקר). 3. מדקאמר חדש ממש משמע דס"ל דהא והא הוה חדש ממש וגם מחדש גזירין אבל מדקאמר ועבד גרמיה וכו' נראה דס"ל נחדשו גזירותיו (מ"מ). 4. אל הכלל ואל המלך דהיינו צפרט אל פרעה שהעשירו ויצא יוסף את כל הכסף ציתה וכו' ואל מצרים (אור יקר). 5. טובות כפולות לא דכיר לגמול טוב לישראל ולא עוד אלא שחידש גזרות קשות מכל מלכי מצרים הקודמים כאילו לא ידע שהוא יותר לא זכר והיינו טעם מלך חדש שהוא מחדש אשר לא ידע אצל לא זכר אלא לא ידע (אור יקר). 6. ופליגי דר' חיי ופליגי דר' הוננא דלעיל דפי' קם לעילא, והכא פריש קם מגרמיה, אשר לא ידע את יוסף היינו לא אחתוהו למלכא ולעותרא, דהיינו יוסף משנה

ספר הזהר

תרגום

ובשביל כבוד המלכה היה בא. ולכן היה הקדוש ברוך הוא רוצה בכבודו, ובא אליה להקימה, ולתת לה יד, ולהעמיד אותה, כמו שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות בסוף גלות אדום.

אמר רבי ייסא אם כן, שבשביל המלכה זה היה, הרי בגלות בבל, היתה שם המלכה ולמה לא היה כך. אמר לו, הרי שינוי שהחטא גרם שנשאו נשים נכריות, והכניסו אות ברית קודש לרשות אחרת, ולכן נאבדו מהם הנסים והאותיות שראויים היו להעשות להם, מה שלא היה כך בגלות מצרים, שכולם היו שבטי יי, בני ישראל נכנסו ובני ישראל יצאו. בגלות אדום רוצה הקדוש ברוך הוא להתכבד בעולם, שהוא יבא להקים את המלכה, ולנער אותה מהעפר. אוי שיקרה שם לפניו בשעה שיאמר "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך". מי הוא המלך והעם שיעמוד לפניו. ונעו אלילי מצרים מפניו אלילי מצרים" לא על אבנים ועצים נאמר, אלא על כל אותם דרגות ממונות העליונות, ועל אותם העבודות התחתונות שלהם. ובכל מקום שגלו ישראל הקדוש ברוך הוא מחפש אותם ונפרע מאותם עמים.

בא וראה מה כתוב "כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו". תרעומות שהתרעם הקדוש ברוך הוא על אשור, ואמר "ראו מה עשה לי אשור", שהרי במצרים שאני עשיתי בהם כל אותם הדינים, ועמי (הם) ירדו שם לדור ביניהם, והמצרים קבלום ביניהם, ונתנו להם היופי של הארץ, ארץ גושן. ואף על גב שצערנו אותם בגלות, לא העבירו מהם את הארץ, שנאמר "רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל וגו'". ומיטב ארץ מצרים היתה, שנאמר "במיטב הארץ בארץ רעמסס". ועוד שלא העבירו משלהם כלום, שנאמר "וממקנה בני ישראל וגו'", ועם כל זה נדונו בכמה דינים.

אבל אשור באפס עשקו, הטיל

ובגין יקרא דמטרוניתא הוה אתי ועל דא הוה קב"ה בעי ביקרה"י ואתי לגבה"י לאקמא לה"י ולמיהב לה ידא"י ולזקפא להו כמה דזמין קב"ה למעבד בסוף גלותא דאדום:

אמר רבי ייסא אי הכי" דבגין דמטרוניתא הוה הא בגלותא דבבל מטרוניתא תמן הות אמאי לא הוה כך אמר ליה הא תנינן דחטאה גרם דנטלו נשים נכריות ואעילו ברית קיימא" קדישא ברשומא אחרא ובגין כך אתאבדו מנהון נסין ואתוון דאתחזי למעבד להו מה דלא הוה הכי בגלותא דמצרים דכלהו הוו שבטי יי בני ישראל"י עאלו בני ישראל נפקו בגלותא דאדום בעי" קב"ה לאתיקרא בעלמא"י ולמיתי איהו"ל לאקמא למטרוניתא"י ולנערא לה מעפרא ווי למאן"י דיערע תמן קמיה בשעתא דיימא"י (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך מאן הוא מלכא ועמא"י דייקום קמיה (שם יט א) ונעו אלילי מצרים מפניו אלילי מצרים לאו על אבנין ואעין אתמר אלא על כל אינון דרגין ממנן עלאין ועל אינון פולחנין תתאין דלהון ובכל אתר דגלו ישראל קב"ה בעי עלייהו ואתקביל מאינון עמין:

אחזי! מה כתיב (שם נב ד) כה אמר יהו"ה מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו תורעמא דאתרעם קב"ה על אשור ואמר חמו מה עבד לי אשור דהא מצרים דאנא עבדיה בהו כל אינון דינין וועמי אינון" נחתו תמן לדיירא ביניהון וקבלום מצראי ביניהון ויהבון לון שפר ארעא ארץ גושן ואף על גב דאעיקו לון בגלותא לא אעדו ארעא מנהון דכתיב (שמות ט כז) רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל וגו' ומיטב ארעא דמצרים הוה דכתיב (בראשית מז יג) במיטב הארץ בארץ רעמסס ותו דלא אעדו מדילהון כלום דכתיב (שמות ט ז) וממקנה בני ישראל וגו' ועם כל דא אתדנו בכמה דינים:

אבל אשור באפס עשקו אטיל

מאיר הזהר

הנבדלים שיכירו אלהותו (אור יקר). פי' אע"פ שהיו דור שכולו חייב אפילו הכי בשביל כבוד השכינה יורד הקב"ה צבדו ונעצמו להקימה (מ"מ). כל. אינו רוצה שיהיו הנקמות מנצ' צ"ד תחתון, והינסיס מעין צ"ד תחתון, אלא יהיו הנסיס והגבורות מעין הספירות העליונות (אור יקר). כז. היינו שיהיה מתעלית קדושתה מעשיה לזירה ומיזירה לזריאה וכו' אלא סוד העפר החלוי ששכבה עד עתה, זה יתנער ממנה, ועיצר החלויים ממנה (אור יקר). כח. ירצה אותם המלכים שיהיו אז צאותם הימים, עם היות שהם לא עשו עיקר הרעה, אלא כיון שהם לפניו פוגע בהם דדינו, ומראה בהם נקמתו וניסיו ואורותיו (אור יקר). כד. היינו אבנא דמתת ללמא על רגלי דהיינו אבנא דרגליא מנהון חספא וכו' ועם היות שברוחניים יתעטלו כל המציאות אל הקלי' נגשמים יהיה המכה דווקא ציומיהון די מלכא אינון (אור יקר). כה. נהכרת יהיו מעבדים אותם המלכים והעמים מלכות ישראל וינקום בהם צמלכים ונאומותם (אור יקר). כו. מוסגר דפ"ק.

יב. היינו וצא מנרים לעשות הנקמה בעצמו (אור יקר). יג. ג"כ (אור יקר). יד. הוא בעצמו מגלותה (אור יקר). טו. פשיטות ימינו אליה להקימה מגלותה כאומרו נטית ימינך וא"ת והא כחדי ועברתי בצרך מנרים אני ולא מללך ומדת אני היא השכינה ואת אמרת דע"י ת"ת וי"ל כי מלת אני אינו מדקדק השכינה אלא אני ת"ת המדבר על עצמו שהוא הפועל על יד המלכות אצל הוא הת"ת בעצמו (אור יקר). טז. בשלמא אי אמרינן מחמת עמם המכה שאינה ראויה לשלח והוא נשמר לעיל מזה (אור יקר). יז. פגמו היסוד והמלכות, דהיינו מקום הכס, כי גם הוא היסוד, שהוא נקרא אות צמקומו, וגם בהיותו למעלה מנצח והוד, ומופת מנצ' הת"ת, ופלא מנצ' ג' ראשונות, ומנצ' הצניח הס פלאות ודאי, והיינו אל"ף פל"א, והכל סוד היסוד כדפי', והם פגמו היסוד, ולכן נגאלו בלי גם ופלא וצלי אות ומופת (אור יקר). יח. ד ע"א (הערת הזהר). יט. הקשה א"כ נגאלה העמידה יהיה תלוי גם בזה, לזה אמר שאינו כן נגאלה העמידה, אלא יעשו הינסיס מטעם אחר כדמפרש ואזיל (אור יקר). כ. להציא

תרגום

ספר הזהר

לון בארעא דסייפי עלמא ונטל לון ארעא דלהון ומה מצראי דעבדו כל הני טבאן לישראל אתדנו בכל אינון דינין אשור ואדום ושאר עמין דמעיקין לון וקטלין לון ונטלין לון ממנויהון על אחת כמה וכמה דקב"ה בעי ליקרא שמיא עלייהו דכתיב (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי התם במצרים במלכא חד והכא בכל מלכין דעלמא:

רבי שמעון זקף ידי ובכה ואמר ווי מאן דיזדמן בההוא זמנא וזכאה חולקיה מאן דיזדמן וישתכח בההוא זמנא ווי מאן דיזדמן בההוא זמנא בגין דכד ייתי קב"ה לפקדא לאיילתא יסתכל מאן אינון דקיימין בהדה בכל אינון דמשתכחי עמה בכל עובדוי דכל חד וחד ולא ישתכח זכאי¹ דכתיב (ישעיה סג ה) ואביט ואין עוזר וכמה עקתינ על עקתינ לישראל:

זכאה מאן דיזדמן וישתכח ובההוא זמנא² | בגין דההוא דיתקיים בההוא זמנא במהימנותא יזכה לההוא נהירו דחדוה דמלכא ועל ההוא זמנא כתיב (זכריה יג ט) וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו':

לבתר דאינון עקתינ מתערי על ישראל וכל עמין ומלכיהון יתייעטון כחדא עלייהו ומתערי כמה גזירין בישינ כלהו |סלקין| בעיטא חדא עלייהו ווייתון| (יתון) עקתא על עקתא בתרייתא משכחן קמיייתא:

בדין יתחזי חד עמודא דאשא קאים מעילא לתתא ארבעין יומין וכל עמין דעלמא חמאן ליה בההוא זמנא (יומא) יתער מלכא משיחא אלנפקא (דנפקא) מגו גנתא דערן מההוא אתר דאתקרי ק"ן צפ"ר³ ויתער בארעא⁴ דגליל וההוא יומא דיפוק לתמן יתרגז כל עלמא וכל בני עלמא מתחבאין גו מערתי וטנרי דלא יחשבון לאשתובא:

אותם בארץ שבסוף העולם, ונטל את ארצם מהם. ומה המצרים, שעשו כל הטובות הללו לישראל נדונו בכל אותם דינים, אשור ואדום ושאר האומות שמצערם אותם והורגים אותם ונוטלים את ממונם, על אחת כמה וכמה שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבד את שמו עליהם, שנאמר "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי", שם במצרים, במלך אחד, וכאן בכל מלכי העולם.

רבי שמעון הרים ידיו ובכה ואמר, אוי למי שיזדמן באותו זמן, ואשרי חלקו של מי שיזדמן וימצא באותו זמן. אוי למי שיזדמן באותו זמן, משום שכשיבא הקדוש ברוך הוא לפקד את האילה, יסתכל מי הם אותם שעמדו עמה בכל אותם שנמצאים עמה בכל מעשי, כל אחד ואחד, ולא ימצא צדיק שנאמר "ואביט ואין עוזר", וכמה צרות על צרות לישראל.

אשרי מי שיזדמן וימצא באותו הזמן, משום שאותו שיעמוד באותו זמן באמונה, יזכה לאותו אור של שמחת המלך. ועל אותו זמן כתוב "וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו'".

לאחר שאותן צרות יתעוררו על ישראל, וכל העמים ומלכיהם יתייעצו כאחד עליהם, ומעוררים כמה גזרות רעות, וכולם עולים בעצה אחת עליהם. ויבאו צרה על צרה, אחרונות משכחות את הראשונות.

אז יתראה עמוד אש אחד עומד מלמעלה למטה ארבעים יום, וכל עמי העולם רואים אותו. באותו זמן, יתעורר מלך המשיח לצאת מתוך גן עדן, מאותו מקום שנקרא ק"ן צפ"ר, ויתעורר בארץ הגליל. ואותו יום שיצא לשם, יתרגז כל העולם, וכל בני העולם מתחבאים בתוך מערות וסלעים, שלא יחשבו להינצל.

מאיר הזהר

מהסוה נהירו דקן כפור, כמ"ש דק"ו, יתער מקן כפור ויתער בארעא דגליל. מנא שהסדר העיקרי כמ"ש דק"ו, אלף כאלן הזכיר הענין דרך כלל, ולקמן דק"ו דרך פרט, יקום מסטר מורח חד ככזא, רומו על ישראל ומשיח, ו' כוכבין אחרין רומים לאו"ה, כי כל א' כלול מ'י' הם ע' אומות הנלחמים עם כוכב של ישראל, לבתר י"ב ירחי יסלקון ליה וכו', הם י"ב ירחי הנו' למעלה (מ"מ). ג. הנה תמיה גדולה אם נאמר שאי יהיה שנינו, כי זה המשח לא יהיה נולד מאיש ואשה, אלף שבעת הדיא ילא מג"ע. והנה בכתוב מזנו אי היום ילדתיך וכו'. וי"ל כי בודאי המשח יהיה אדם דליק נולד מאיש ואשה, ויגדל בנצקתו עד קן הימין וזכה במעשיו לנר"ג הנחוצה בג"ע, ותנתן לאיש דליק, ואז יזכה להיות גואל. וזה ע"ד מרע"ה, כי היה ילוד אשה והוגדל מעט מעט עד שהשלים חלק נשמתו, ושם בסנה נשלם לגמרי, כבוד לבת אש מתוך הסנה. ומצוה אללנו שהשלים ג' אומיות לב"ת מן הדי' וס"ה, ואז זכה להיות גואל. וזה יתקיים הקרא, אי היום ילדתיך, שקאי על חלק נשמה שנחלד, ואז תלא מג"ע ביום ההוא, ודי בזה. כי זה מוכרח מפשט הלשון, כי יתער בארעא דגליל, כאלו היה יתן תחלה, וכשתצו לו נשמה לנשמה, יוסף כי בה הנצוה, ואז יתעורר משנתו ודי בזה (זהר הרקיע). בלק קל ע"ב |קאן ע"ב - ל"ט| (הערת הזהר). 7. ויקרא ריב ע"ב (הערת הזהר).

א. ע' סנהדרין (ל"ט ע"א) אין בן דוד בא אלף דבור שכולו זכאי או דבור שכולו חייב. וע' בהגר"א במיקוים (קכ"ו ע"א ד"ה ואית): דדפיקו דעה"ם כולו טוב וצריאות במכלית השלימות בכל נקודה ונקודה וכו' אבל מען הדעת טו"ר לעולם אין בו כולו טוב או כולו רע רק מאן דאליס גבר ואינו צריא בשלימות או חולי בשלימות וכן הוא בישראל כד אינון כסטרא דעך הדעת טוב ורע גדולתם אין בשלימות וכו' אבל צימי חבלי משיח והיתה עת כרה לעיבק כנ"ל וכמ"ש אין בן דוד בא אלף דבור כי' ודאי אופן השני וכמ"ש בזה פרשת שמות ז ע"ב וכו' וכשיצא משיח אז יתגלה עץ החיים שכולו טוב. אמנם ענין כולו חייב אינו רשעים גמורים ח"ו, כי זה אי אפשר, אלף רובו עונות נקרא חייב כמ"ש בראש השנה (דף ט"ז י"ו) והרי לנו דימות המשיח אינו חלו בזכות ומעשים כלל [אלף צביות אבות] (הקדו"ש כט ע"ד). 3. קשה בדקדק אז סדר ר"ש ענין משיח בענין זה, דהיינו עמודא דאשא קאים ארבעין יומין, ובהסוה יומא תאגלי משיחא מקן כפור בארעא דגליל וכו', ולקמן דק"ו סדר ר"ש סדר אחר. ותיקין מורינן, שהעיקר כמ"ש דק"ו, כי שם פתח בקרא כי יקרא קן כפור, ומסדר ענין המשיח א' לא'. ומ"ש דק"ו ש"יך דק"ו ח ע"ב, כמ"ש שם, מהסוה יומא עד תריסר ירחין תאיעטון וכו', כמה דאתמר דק"ו, וכמה עקתינ וכו'. ובסוף דק"ו ח' אמר ושרי בארעא דגליל וכו', ויתגלי

ספר הזהר

תרגום

ועל ההוא זמנא כתיב (ישעיה ב יט) ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר גאווה בקומו לערוץ הארץ. "מפני פחד ה'", זהו אותו רוגז של כל העולם. "ומהדר גאווה", זה משיח. "בקומו לערוץ הארץ", כשיקום ויתגלה בארץ הגליל, משום שהוא מקום ראשון שנחרב בארץ הקדושה, ולכן יתגלה שם ראשון לכל מקום, ומשם יעורר קרבות לכל העולם.

אחר ארבעים יום, שעמוד יעמוד מארץ לשמים לעיני כל העולם, ויתגלה המשיח. יקום מצד מזרח כוכב אחד לזהט בכל הצבעים, ושבעה כוכבים אחרים שסובבים אותו הכוכב, וילחמו בו קרב בכל הצדדים, שלש פעמים ביום עד שבעים יום, וכל בני העולם רואים.

ואותו כוכב ילחם בהם קרב בלפיד אש לזהטים ונוצצים לכל צד, ומכה בהם עד שכולע אותם בכל ערב וערב. וביום מוציא אותם וילחמו קרב לעיני כל העולם. וכן בכל יום עד שבעים יום, לאחר שבעים יום, יגזז אותו כוכב, ויגזז המשיח עד שנים עשר חדשים, ויחזור אותו עמוד אש כמו מקדם ובו יגזז המשיח ואותו עמוד לא יתראה.

לאחר שנים עשר חדש, יעלו את המשיח באותו העמוד לתוך הרקיע, ושם יקבל חזק ועטרת מלכות, וכשירד יתראה אותו עמוד אש כמו מקדם לעיני כל העולם ואחר כך יתגלה המשיח.

ויתכנסו אליו עמים רבים, ויעורר קרבות בכל העולם. ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא את גבורתו לכל עמי העולם, ומלך המשיח יודע בכל העולם. וכל מלכי העולם יתעוררו להתחבר ללחום בו קרב, וכמה (עמים) מפריצי היהודים יתהפכו לחזור אליהם, ויבאו עמהם ללחום קרב על מלך המשיח.

ואז יחשך כל העולם חמשה עשר יום, ורבים מעם ישראל ימותו באותו חושך, ועל זה נאמר "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים".

פתח ואמר "כי

ועל ההוא זמנא כתיב (ישעיה ב יט) ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר גאווה בקומו לערוץ הארץ מפני פחד יהוה דא ההוא רגיוז דכל עלמא ומהדר גאווה דא משיח בקומו לערוץ הארץ כד יקום ויתגלי בארעא דגליל בגין דאיהו הוא אתר קדמא ודאתחברא (לחברא) בארעא קדישא ובגין כך יתגלי תמן קדמא לכל אתר ומתמן יתער קרבין לכל עלמא:

לבתר ארבעין יומין דעמודא יקום מארעא לשמיא לעיניהון דכל עלמא ומשיח יתגלי יקום מסטר מזרח חד' כוכבא מלהטא בכל גוונין ושבעה כוכבין אחרנין דסחרן לההוא כוכבא ויגיחון וביה קרבא בכל (בה קרבא לכל) סטרין תלת זמנין ביזמא עד שבעין יומין וכל בני עלמא חמאן:

וההוא כוכבא יגיח בהו קרבא בטיסין דנורא מלהטין מנצצין ולכלו (בכל) עבר ובטש בהו עד דבלע לון בכל רמשא ורמשא וביומא אפיק לון ויגיחון קרבא לעיניהון דכל עלמא וכן בכל יומא עד שבעין יומין לבתר שבעין יומין יתגניז ההוא כוכבא ויתגניז משיח עד תריסר ירחין ויתהדר ההוא עמודא דאשא כמלקדמין וביה יתגניז משיח וההוא עמודא לא יתחזי:

לבתר תריסר ירחין יסלקון ליה למשיח בההוא עמודא לגו רקיעא ותמן יקבל תוקפא ועטרא דמלכותא וכד נחית יתחזי ההוא עמודא דאשא כמלקדמין לעיניהון דכל עלמא ויתגלי לבתר משיח:

ויתכנסון לגביה עמין סגיאין ויתער קרבין בכל עלמא ובההוא זמנא יתער קב"ה גבורתיה לכל עמין דעלמא ומלכא משיחא יתידע בכל עלמא וכל מלכין דעלמא יתעורון לאתחברא לאגחא קרבא ביה וכמה עמין מפריצי יהודאין יתהפכו לאהדרא לגביהו וייתון עמהון לאגחא קרבא על מלכא משיחא:

כדין יתחשך כל עלמא חמש עשרה יומין וסגיאין מעמא דישראל יהון מתין בההוא חשוכא וועל דא כתיב (ישעיה ס ב) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים:

פתח ואמר (דברים כב ו) כי

מאיר הזהר

(ז"ח עה ע"א) כתוב על הנשמות שהם צאים צעמוד ענן ציום וצעמוד אש לילה, בהיותם נולדות בצטון אדם, כמ"ש צהלו גרו עלי ראש, וכמ"ש צמשה רע"ה שעלה צרקיע בגוף ונפש צמ' יום. כן משיח זה, לאחר שזכה לאותו נשמה ויכיר צמעלתו שהוא משיח, אז יתגלה. אך לא יכירוהו שאר אנשים עדיין, ואח"כ יתגנו משיח בגוף וצנפס צההוא עמודא, ע"ד ויצא משה צתוך הענן, ואז יסתלק לרקיע. ואח"כ יתגלה המשיח לגמרי, ואז יכירוהו כל ישראל ויתקצנו אליו (זהר הרקיע). ז. ויקרא ריב ע"צ צראשית קיט ע"א (הערת הזהר). ט. עי' דע"ה ח"צ נח ע"ג. ט. מוסגר דפ"ק.

ה. וירא קיט ע"א רכא (הערת הזהר). ו. וכבר ידעת כי מ' יום קודם יצירת הולד, לכן אישחיה ההוא עמודא מ' יום דוגמת משה רבינו ע"ה. ועדיין נשמת משיח גנוזה שם, ואמר מ' יום יזכה משיח לאותו נשמה לנשמה, ויתגלה צו ויכיר צענמו שהוא משיח שלו, היה מכיר צתחלה צענמו, וז"ל ולצתר מ' יום דעמודא יקום, ר"ל יסתלק ומשיח יתגלה, ר"ל כי צתחילה לא היה יוכר אש הוא משיח, ועתה יתגלה. אך שאר בני אדם לא יכירוהו. ואל צתמנה אש נשמה זו צתא מצוסה תוך הענן, כי כן לר"א צאותו יום, כשנא לו נשמתו כזוכר צמדש הנעלם, וכן כתוב ג"כ צפ' משפטים דף ז"ט ע"פ ויצא משה צתוך הענן, וכן צוהר כ"י

ספר הזהר

תרגום

יקרא קן צפור^א לפניך בדרך^ב בכל עץ^ג או על הארץ^ד אפרוחים^ה או ביצים והאם רובצת וגו' שלח תשלח את האם וגו' האי קרא אוקימנא ליה ואיהו^ו חד מפקודי אורייתא גניזין ואנן אית לן [ביה רזי דאורייתא] (גו כריסי אורייתא) גניזין שבילין וארחין ידיען אלחברייא (לגו חברייא) באינון תלתין ותריין שבילין דאורייתא:

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה אלעזר בזמנא דיתער מלכא משיחא כמה אתינין ונסין אחרנין יתערוהן בעלמא^ז:

תא חזי בגנתא דעדן דלתתא^ח אית אתר חד גניזי וטמיר דלא אתידע^ט ואיהו מרקמא^י בכמה גווינין וביה גניזין אלף היכלין^{יא} דכסופין ולית מאן דעייל בהו בר משיח^{יב} דאיהו קאים תדיר בגנתא דעדן וכל גנתא^{יג} מסחרא [ברתיכין] (בכתיין) סגיאין דצדיקא ומשיח קאים [עלייהו ועל] (על) כמה חילין ומשיריין דנשמתיין דצדיקא ותמן:

ובראשי ירחי^{יד} ובזמני ובשבתי משיח עאל בההוא אתר לאשתעשעא בכל אינון היכלין לגו לגו מכל אינון היכלין^{יז} אית אתר אחרא^{יח} טמיר וגניזי דלא אתידע כלל ואקרי עדן^{יט} ולית מאן דיכיל למנדע ביה ומשיח אגניז (ס"א אתגלי) לבר סחרניה דההוא אתר עד דאתגלי ליה חד אתר דאקרי קן צפור^כ ואיהו אתר דכריז עליה ההוא צפור דאתער בגנתא דעדן בכל יומא:

ובההוא אתר מרקמן דיוקנין דכל שאר עמין דאתכנשו עלייהו דירשאל לאבאשא לון עאל בההוא אתר זקין עינוי וחזי אבהן דעאלין בחרבן בית אלהא עד דחמי לרחלי^{כא} דדמעהא באנפהא וקב"ה מנחם לה ולא צביאת לקבלא תנחומין כמה דאת אמר (ירמיה לא יד) מאנה להנחם^{כב} על בניה:

יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת וגו' שלח תשלח את האם וגו'. פסוק זה בארנו אותו, והוא אחד ממצוות התורה הגנוזות, ולנו יש בו סודות תורה גנוזים, שבילים ודרכים ידועות לחברים באותם שלשים ושנים שבילי התורה.

אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, אלעזר בזמן שיתעורר מלך המשיח כמה אותות ונסים אחרים יתעוררו בעולם.

בא וראה, בגן עדן שלמטה יש מקום אחד גנוז ושמור שלא נודע, והוא מרוקם בכמה צבעים, ובו גנוזים אלף היכלות של כיסופים. ואין מי שיכנס בהם פרט למשיח, שהוא עומד תמיד בגן עדן. וכל הגן מוקף במרכבות רבות של צדיקים, ומשיח עומד עליהם, ועל כמה חילות ומחנות של נשמות צדיקים שם.

ובראשי חדשים וחגים ושבחות, נכנס משיח לאותו מקום להשתעשע בכל אותם היכלות. לפני ולפנים מכל אותם היכלות, יש מקום אחר טמיר וגנוז שלא נודע כלל, ונקרא עדן. ואין מי שיכול לדעת אותו. ומשיח גנוז (התגלה) בחוץ סביב אותו מקום, עד שנתגלה לו מקום אחד שנקרא קן צפור, והוא מקום שמכריזה עליו אותה צפור, שמתעוררת בגן עדן בכל יום.

ובאותו מקום מרוקמים דמויות של כל שאר העמים שהתכנסו על ישראל להרע להם. [המשיח] נכנס לאותו מקום, מרים עיניו, וראה את האבות שנכנסים בבית האלהים החרב, עד שרואה את רחל שדמעוניה בפניה, והקדוש ברוך הוא מנחם אותה, ולא מסכימה לקבל תנחומים, כמו שנאמר "מאנה להנחם על בניה".

מאיר הזהר

כל זה, כי משה הוא שילה וכמ"ש רז"ל צמעה דרי^א בן לוי דמשיח שוכן צהיכל ו' דג"ע הארץ, ואפשר שכמו שיש ט' שגנסו צהייהם בג"ע, כן המשיח נולד בט' באב, כנזכר במדרש איכה. ונוטלתו רוח סערה והולילו לג"ע כמו שאירע לאלוהי ו'ל ומשם יצא לע"ל וזה נראה אמת (זהר הקדוש). יב. שהוא כנגד מדת המלכות, שהיא כלולה משמן מהחכמה והבינה דכפי' והיינו דאיהו קאים תדיר כבוד הנקודה האמצעית (אור יקר). יג. דהיינו צחי' ו' ספירות ו' חופות שש אחיות הנדיקים וזראשם המשיח מלך היומו נאחז גם בנקודה הסתומה דכפי' (אור יקר). יד. שהוא חידושה של לצנה, שהמלכות מאיר מן החכמה, משיח עולה דוגממה אל תוך נקודה זו דכפי' (אור יקר). טו. שסוד ההיכלות כנגד הבינה הנקראת היכל אל החכמה ולגו ולגו שהם היכלות צחי' זו פנימית מזו (אור יקר). טז. היינו נקודת החכמה שהיא תוך היכליה, ולכן איקרי עדן, ששם עדן חכמה דכפי' צהש"ק (אור יקר). יז. שמעון כל הגן על ידי נהר (אור יקר). הוא רמו לחכמה כי משם יקבל משיח נשמה לנשמה שזו הבא מן החכמה הנקראת קן צפור, והבן זה היטב (זהר הקדוש). יח. פרשת בלק קטו ע"ב (לש"ו). וענין קן צפור הנזכר הוא כי הקן רומז לבינה, אתר טמיר וגנוז ופפור רומז לחכמה כי בינה ציט לחכמה (זהר הקדוש). יט. שמות יב ע"א (הערת הזהר). כ. הנחם (דפ"מ).

א. היינו סוד הגאולה מלך הבינה (אור יקר). ב. היינו מלך היסוד (אור יקר). ג. ח"ט, עץ החיים (אור יקר). ד. מלכות (אור יקר). ה. היינו ישראל, והם ג' צחי' מהם מזרופים, מהם בלתי גמורים, מהם ביצים שאינם רואים ליתקן כלל, הנה הבינים שהם אותם שעל ידי התשובה מתקנים מכל וכל, אמנם אפרוחים שאינם גמורים, או ביצים, שאלו אינם הגוים שכמעט נתקלקלו, לכן מאלו שלח תשלח את האם שאינם זוכים לגאולה, אבל בינים שהם צדיקים גמורים, שמצדדים עממן בתשובה מלך הצרות, לא תקח האם על הבינים, אלא זוכים לגאולה, ולכן יהיה הצירוף אחר צירוף בכמה צרות מכל המדות אפילו מלך שם י"ה דכפי' (אור יקר). ו. ע"ה ע"ה זער הזווגים פרק ג (מ"מ). ז. מנצח היסוד הנקרא את ונס דכפי' לעיל (ו ע"ה ע"הש"ק אור יקר דכ"ה ציט קיימא) (אור יקר). ח. דהיינו סוד גן מדת המלכות הנאחז בג' ראשונות, דהיינו עד"ן כתר וחסמה, וכנגד גן גשמי למטה ככחי' זו (אור יקר). ט. מלך הכתר גניז, ומלך החכמה טמיר, ומלך הבינה לא אתידע, אינו מתגלה אפילו בדעת (אור יקר). י. מפני השרפת כל הנמנא שם (אור יקר). יא. היינו מלך הבינה אלף כללות הספירות מעשר ועשר מעשר עד אלף (אור יקר). יב. סוד אלף ועירא דיוקרא שהספיד משה בעון העגל, אלף חולקין, אלף בינה, וכולם ירית משיח צכוד ישמח משה במתנת חלקו, ולא אמר שמח משה, אלא ישמח למעיד. והבן

ספר הזהר

תרגום

אז משיח מרים קולו ובוכה ומזדעזע כל גן העדן, וכל אותם צדיקים ששם, גועים ובוכים עמו. גועה ובוכה פעם שניה, ומזדעזע אותו הרקיע שעל גבי הגן אלף וחמש מאות רבוא מחנות עליונים, עד שמגיע לתוך הכסא העליון, ואז הקדוש ברוך הוא רומז לאותה צפור, ונכנסת לאותו קן שלה, ויושבת אצל המשיח וקורא מה שקורא, ומתעורר מה שמתעורר.

עד שמתוך הכסא הקדוש נקרא שלש פעמים אותו קן צפור, והמשיח וכולם עולים למעלה והקדוש ברוך הוא משיב אותם להעביר מלכות הרשעה מן העולם על ידי המשיח, ולנקם את נקמות ישראל, וכל אותן טובות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לעמו. ושב אותו קן צפור והמשיח למקומו, ושב המשיח ונגזז לתוך אותו מקום כמו מקדם.

ובזמן שיתעורר הקדוש ברוך הוא לתקן את העולמות ומאירות אותיות שמו בשלמות, יו"ד בה"א (לתקן) וא"ו בה"א, להיות הכל בשלמות אחת, אז יתעורר כוכב אחד מפחיד באמצע הרקיע, כגון ארגמן לוהט ונוצץ ביום לעיני כל העולם.

ותקום שלהבת אש אחת מצד צפון תוך הרקיע, ותקום זה כנגד זה ארבעים יום, ויבהלו כל בני העולם, לסוף ארבעים יום ילחמו קרב הכוכב והשלהבת לעיני הכל, ותתפשט אותה שלהבת בשריפת אש מצד הצפון תוך הרקיע, ויחשוב לבלוע אותו כוכב. וכמה שליטים ומלכים ואומות ועמים יתבהלו מזה.

אז יסתלק אותו כוכב לצד דרום וישלוט על אותה שלהבת, ואותה שלהבת תבלע מעט מעט ברקיע מלפני אותו כוכב, עד שלא תראה כלל. אז אותו כוכב יעשה דרכים ברקיע בשנים עשר תחומים, ועומדים אותם אורות ברקיע שנים עשר ימים נוספים, אחר שנים עשר ימים נוספים, יזדעזעו כל בני העולם ויחשך השמש בחצות היום, כמו שנחשך ביום שחרב בית המקדש.

עד שלא יראו שמים וארץ, ויתעורר קול אחד ברעמים וברקים, ותתחלחל הארץ מאותו קול, וכמה חיילות ומחנות ימותו ממנו, ואותו היום תתעורר בעיר רומי הגדול שלהבת אש אחת, באותו הקול שיתעורר בכל

כדין משיח ארים קליה ובכי ואזדעזע כל גנתא דערדן וכל אינון צדיקיא דתמן געו ובכו עמיה געי ובכי זמנא תניינא ואזדעזע ההוא רקיעא דעל גבי גנתא אלף וחמש מאה רבוא משריין עלאין^כ עד דמטי לגו כרסייא עלאה^כ כדין קב"ה [רמיזי^כ] (מכריז) לההוא צפרא^כ ועאל לההוא קן דילה ויתבא לגבי משיח וקרי מה דקרי ואתער מה דאתער:

עד דמגו כרסייא קדישא אתקרי תלת זמנין ההוא קן צפור ומשיח וכלא סלקין לעילא ואומי לון קב"ה לאעברא מלכו [חייבא] (אחרא) מן עלמא על ידא דמשיח ולנקמא נקמין דישראל וכל אינון טבוון דומין קודשא בריך הוא למעבד לעמיה ותב ההוא קן צפור ומשיח לדוכתיה ותב משיח ואתגניז גו ההוא אתר כמלקדמין:

ובזמנא דיתער קב"ה לאתקנא ועלמין ואתנהירו אתוון דשמיה בשלימו יו"ד בה"א לאתקנא^כ וא"ו בה"א^כ למהוי כלא בשלימו חד כדין יתער חד ככבא [דחילא] באמצע^כ רקיעא כגוון ארגוונא להיט ונציץ ביממא לעיניהון דכל עלמא:

ויקום חד שלהובא דאשא^כ מסטרא דצפון גו רקיעא ויקום דא לקבל דא ארבעין^כ יומין ויתבהלון כל בני עלמא לסוף ארבעין יומין יגחון קרבא ככבא ושללהובא לעיניהון דכלא ויתפשט ההוא שלהובא ביקידו דאשא מסטרא דצפון גו רקיעא ויחשוב למבלע ההוא ככבא^כ וכמה שליטין ומלכין ואומיא ועממא יתבהלון מהאי:

כדין יסתלק ההוא ככבא לסטר דרום וישלוט על ההוא שלהובא וההוא שלהובא יתבלע זעיר זעיר ברקיעא מקמי ההוא ככבא עד ודלא (לא) יתחזי כלל כדין ההוא ככבא [ועביד ארחין ברקיעא בתריסר תחומין וקיימין אינון נהורין ברקיעא] (יעביד ארחין ברקיע) תריסר יומין אחרנין לבתר תריסר יומין [יומין] (יומין) ואחרנין יזדעזעון כל בני עלמא ויתחשך שמשא בפלגות יומא כמה דאתחשך יומא דאתחרב בי מקדשא:

עד דלא יתחזון שמיא וארעא ויתער חד קלא ברעם וזיקין ואתחלחלא ארעא מההוא קלא וכמה חילין ומשריין ימותון מניה וההוא יומא (ממש) יתער בקרתא [דרומין] רבתא חד שלהובא דאשא בההוא קלא דיתער בכל

מאיר הזהר

כו. פי' שאבא משפיע לאימא ונותנין מוחין לו"א, ח"א נותן למלכות שהיא ה' אחרונה. א"י יוצן צמ"ש בספר הכוונות בזכות אל עליון גומל וכו', כשמתרצים האורות צו"א מכיס זה צוה דהיינו יו"ד בה"א גימ' ק"ך, וא"ו בה"א גימ' ע"ח, הכל קצ"ח גימ' א"ל עליון ע"ה, עכ"ל. והנה גס ציצית המשיח יתרכבו האורות צו"א ח"ש יו"ד בה"א וכו' (מ"מ). כו. זהו דרך כוכב, ונראה זהו משיח בן יוסף, אבל משיח בן דוד הוא שצט משראל כדמפרש לקמן (תח"ו). כח. סמא"ל (תח"ו). כט. קעב ע"צ (הערת הזהר). ל. לטער דרום מזד החסדים מתגבר הכוכב על השלהובא (מ"מ).

כא. כמנין ט"ו חסדים (תח"ו), ור"ל שהחסדים שורשם בדעת הס חמשה א"ח כשמתפשטים בגוף הס ה"ח אחרים ואח"כ כשנכללים ביסוד הס ה"ח אחרים כמ"ש הרב זכמה דוכתי (מ"מ). כב. מלכות דאצילות (מ"מ). כג. הוא סוד נפלא שהוא זוג חו"צ לאפקא נשמה לנשמה ואז יתקדשו כל הד' אותיות הו"ה (זהר הרקיע). כד. הוא סגדל או מט"ט לפי שכתב הרמ"ו ז"ל צפ' תרומה דף קל ע"ב על מ"ש הזהר שם תלת צפריין, ופי' הרמ"ו אכתירא"ל מט"ט סגדל, וכאן מדבר הזהר בג"ע שולטת שהיא צחי' עשה כמ"ש הרב א"י הוא סגדל שזעזעה או מט"ט שולט על עשה (מ"מ). כה. מוסגר דרך אמת.

תרגום

ספר הזהר

העולם וישרף כמה מגדלים וכמה היכלות, וכמה מגדלים יפלו וכמה פקידים ושרים יפלו באותו יום, וכולם יתכנסו עליה לרע, וכל בני העולם לא יוכלו (יחשבו) להינצל.

מאותו יום ועד שנים עשר חדש, יתעצו כל המלכים ויגזרו כמה גזרות, וכמה שמדות על ישראל, ויצליחו בו, כמו שנתבאר. אשרי מי שיקרה שם ואשרי מי שלא יקרה שם, וכל העולם יהיה בערבויה גדולה. לסוף שנים עשר חדש, יקום שבט מישראל, זה מלך המשיח שיתעורר תוך גן העדן, וכל אותם הצדיקים יעטרו אותו שם, ויחגרו לו כלי זין, באותיות רשומות של כלים של השם הקדוש.

וקול יתפוצץ בענפי עצי הגן, קורא בחיל ואומר, התעוררו קדושים עליונים, קומו מלפני המשיח, הרי [עכשיו] זמן שתתחבר אילת בבעלה, ובעלה רוצה לנקום לה נקמות העולם, ולהקימה ולנער אותה מן העפר. אז יקומו כולם, ויחגרו אותו כמו מקדם בכלי זינו. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, יעקב לפניו, משה רועה הנאמן על כל אלו הצדיקים, הולך ורוקד בתוך גן העדן.

כיון שנתקן משיח על ידי צדיקי גן העדן, יכנס לאותו מקום שנקרא ק"ן צפ"ר כמו מקדם, ורואה שם אותו דמות של חרבן בית המקדש, וכל הצדיקים שנחרגו בו, ואז נוטל משם עשרה לבושים, והם עשרה לבושי קנאה, ויגנו שם ארבעים יום שלא יתגלה כלל.

לסוף ארבעים יום, קול אחד יתעורר ויקרא מתוך

עלמא ויוקיד כמה מגדלין וכמה היכלין וכמה מגדלין יפלון וכמה פרדשכי ורברכי יפלון בההוא יומא וכלהו (יתנבאון) [יתכנשון] עלה לבישׁ וכל בני עלמא לא יכלין (ס"א) (יחשבו) לאשתובא:

מההוא יומא עד תריסר ירחי' יתיעטון כל מלכיא ויגזרון כמה גזרות וכמה שמדות על ישראל ויצלחון ביהי כמה דאתמר זכאה איהו מאן דיערע תמן וזכאה איהו מאן דלא יערע תמן וכל עלמא יהא בערבוביא סגיא לסוף תריסר ירחי' יקום שבט מישראל דא מלכא משיחא דיתער גו גנתא דעדן וכל אינון צדיקאי יעטרון ליה תמן ויחגרון ליה מאני זיינא^א באתון רשימן דמאני דשמא קדישא:

וקלא יתפוצץ בענפי אילנין דגנתא קרי בחילי ואמר אתעררו קדישין עלינון קומו מקמי משיחא הא עדנא לאתחברא אילתא^א בבעלה ובעלה בעי לנקמא להי נוקמין דעלמא ולאקמא לה וולאנערע להו מעפרא כדין יקומון כלהוי ויחגרון ליה כמלקדמין מאני זייניה אברהם מימיניה^א יצחק משמאליה^א יעקב קמיה^א משה רעיא מהימנא^א על כל אלין צדיקאי אזיל ורקיד גו גנתא דעדן^א:

כיון דאתתקן משיח על ידא צדיקאי בגנתא דעדן יעול בההוא דוכתא^א דאקרי ק"ן צפ"ר כמלקדמין וחמי תמן ההוא דיוקנא דחרבן בית מקדשא^א וכלהו צדיקאי דאתקטלו ביה כדין נטיל מתמן^א (ס"א עשר) לבושי^א [ואינון עשר] (ואקרונ) לבושי קנאה ויתגנוז תמן ארבעין יומי^א דלא אתגליא כלל:

לסוף ארבעין יומי^א קלא חד^א יתער ויתקרי מגו כורסיי^א

מאיר הזהר

חגור על מתניו (אור יקר). ח. שכל כלי מלחמה כלולים בשם רומח חרב מגן ונהג וכיוצא (אור יקר). ט. ח"ת יתפוצץ, כח"ת המתפשט בצחינותיו שהוא עץ מתפשט ומסתעף (אור יקר). י. מלכות צבעלה למעלה (אור יקר). יא. אחתא (דפ"ו). יב. מפני שנשבעה שאינה מתחברת לו עד [שיתקום הנקמה] צעליונים וצחתונים (אור יקר). יג. הצדיקים (אור יקר). יד. שהתגירה הנאמרה למעלה אינה חגירה ממש, אלא עתה מחגירים אותו בעצם (אור יקר). טו. חסד (אור יקר). טז. גבורה (אור יקר). ז. צעלה לפניה (אור יקר). יט. ע"י חיקו"ו כט ע"כ, יעקב מלצר משה מלגלג. מרע"ה צבחי הדעת על כולם. ויוקיס מהשמה, צינה, ועיקר ייקתם על ידי הדעת (אור יקר). יט. שהיא המלכות להשמין לה השמחה (אור יקר). כ. מזד הספירות התחתונים מקום הצדיקים (אור יקר). כא. דהיינו צינה כדפי לעיל כדי להתקן מהספירות העליונות (אור יקר). כב. מפני שהצינה דינים מתערין ושם ננטייר זעמן של ישראל כסוד בכל צרחה לו זר (אור יקר). כג. מבחי' דמתמן מתערין דינין ולבושין (אור יקר). כד. נגד י"ס שנה שכולם מסכימות לדין ולקנאה דין טוב לרשע על ישראל ולקנאת קנאחם (אור יקר). כה. כל צחינות הצינה נצטרעם, מפני שהיא מ' ודאי, אמא רציעא על צנין, שהם חסד גבורה ח"ת מלכות, וכנגדם היא מרובעת (אור יקר). כו. מבחי' הצינה (אור יקר). כז. מזד ח"ת מבחי' הצינה שמשם הקול (אור יקר). כח. שהיא הכסא נגד הצינה (אור יקר).

א. מפני התפשטות הגזרות העליונות אפילו בתחתונים כדפי לעיל (אור יקר). ב. הם י"ב נשיאים דשמעאל, שמתחזק מהם הקלי'. ועוד הדין יושפע מי"ב גבולי אלכסון, לעשות על ידה י"ב כחות חלונים, שהם י"ב חדשים דגיהנם. וזה יהיו נדונים ישראל צרות, אם לא יתקונו בתשובה גדולה, שהיא הצינה, מקום מיקון הדינים, ולפי הנראה כל זה הנוכח מתחלת דבריו מ"י יקרא" ועד כאן יהיה קודם אותם העמוד הנו' הקודם (אור יקר). ג. (נ"א צהון) (נוסף בדפ"ו). ד. דהיינו הצירוף על ידי החלונים הנו' בתחלת דבריו כשאמר ווי מאן דידעמן וכו' ועד כדין יתחזי וכו', ורמזם באומרו "וכל עמין ומלכיהון ויחיעטון כחדא עלייהו וכו' עתקא על עתקא בתייתא משכחן קמיתא" ולזה אמר, ויזלחון כמא דאחמא (אור יקר). ה. דין על ישראל (אור יקר). ו. היינו עיני העמוד הנו' לעיל, ושמחה זו יעשה צג"ע כל אותם מ' יום שאמר למעלה, שיתעבד העמוד ויתגלה המשיח, עד שיראה, ולצתר תריסר ירחי' שחא דקאמר התם, היינו לסוף תריסר ירחי' דקאמר הכא. ועם היות שירד ראשויה, צגינה עיקר ירידתו אינו אלא אחר זמן י"ב ירחי', שהוא סוף כל האותות הנוכח למעלה, ולכן צירידה זו סוף ירידתו שלא יתעלם עוד כאשר יתגלה דמפרש ואזיל, ולכן יקום שצט מישראל, היינו משך וא"ו מהיסוד, שהוא סוד משיח כדפי, שהמלכות והיסוד זו יחד (אור יקר). ז. מהיסוד שהם ענפיו, ומהתעוררותם הם מעטירים אותו, ולכן הם נותנים לו כפי מדתם, כמו שמדתם יסוד הכולל שמי שמות, יאהדונה"י, שהם שמי שמות, האחד מעטירו כובע ישועה על ראשו, הב' חרב לה' מלאה דם

ספר הזהר

תרגום

הכסא העליון, אותו ק"ן צפ"ר במלך המשיח שנגזז בו, ואז מעלים אותו למעלה, והקדוש ברוך הוא רואה את מלך המשיח מתלבש בלבוש נקמה וחגור כלי זין, נוטל אותו ומנשק אותו על ראשו.

אז מזדעזעים שלש מאות ותשעים רקיעים, ורומז הקדוש ברוך הוא לרקיע אחד מאותם שהיו גנוזים מששת ימי בראשית, ומוציא מהיכל אחד שבאותו רקיע כתר חקוק אחד, מחוקק בשמות הקדושים. באותה עטרה התעטר הקדוש ברוך הוא כשעברו ישראל את הים ליטול נקמות מכל מרכבות פרעה ופרשיו, ומעטר את מלך המשיח בה.

כיון שהתעטר והתתקן בכל התקונים הללו, הקדוש ברוך הוא לוקח אותו, ומנשק אותו כמו מקדם, מי ראה מרכבות קדושות ומחנות עליונים שסובבים אותו ונותנים לו מתנות ואוצרות רבות ויתעטר מכולם. נכנס לשם, להיכל אחד ורואה כל אותם מלאכים עליונים שנקראים אבלי ציון, אותם שבכו על חרבן בית המקדש ובוכים תמיד, והם נותנים לו לבוש מכובד אדום אחד, לעשות נקמות, אז הקדוש ברוך הוא גונז אותו באותו קן צפור ומתכסה שם שלשים יום.

לאחר שלשים יום, באותו קן צפור, ירד מעטר בכל אותם תקונים ממעלה וממטה, כמה מחנות קדושים סביבו, ויראו כל העולם אור אחד תלוי מהרקיע לארץ, ויעמוד שבעה ימים, וכל בני העולם יתמחו ויבהלו ולא ידעו כלל, פרט לאותם חכמים שיודעים בסודות הללו, אשרי חלקם. וכל אותם שבעה ימים יתעטר בארץ באותו ק"ן צפ"ר. באיזה מקום, בדרך, זו קבורת רחל, שעומדת בפרשת דרכים, ויבשר לה וינחם אותה, ואז תקבל תנחומים ותקום ותנשק אותו.

אחר כך, יקום אותו אור מאותו מקום ושורה ביריחו עיר האילנות, "בכל עץ" זה יריחו, "או על הארץ" זו ירושלים. ויהיה גנוז באותו אור של ק"ן צפ"ר שנים עשר חדש. אחר שנים עשר חדש יזדקף אותו אור בין שמים וארץ, וישרה בארץ הגליל, ששם היתה ראשית גלות ישראל, ושם יתגלה מאותו אור של קן צפור, ושב למקומו. ואותו יום תזדעזע כל הארץ כמו מקדם מסוף השמים עד

עלאה^ט ההוא ק"ן צפ"ר^ל במלכא משיחא דאתגניז ביה וכדין סלקין ליה לעילא^ל וקודשא בריך הוא^ל חמי ליה למלכא משיחא^ל מתלבש בלבושא נוקמא^ל וחגיר מאני זיני^ל נטיל ליה ונשיק ליה על רישיה^ל:

כדין מזדעזע^ל תלת מאה ותשעין רקיעין^ל (ואזמין) [וארמין^ל] קב"ה לחד רקיעא^ל מאינן דהוה גניז מששת ימי בראשית^מ ואפיק מחד היכלא דבהוה רקיעא^מ חד כתר אגליפא מחקקא בשמהן קדישין^מ בהוה עטרא אתעטר קב"ה כד עברו ישראל ית ימא למיטל נוקמין מכל רתיכי פרעה ופרשוי ואעטר ליה למלכא משיחא:

כיון דאתעטר ואתתקן בכל הני תקונין נטיל ליה קב"ה ונשיק ליה כמלקדמין מאן חמי רתיכין קדישין ומשריין עלאין דסחריין ליה ויהבין ליה מתנן ונבזבזן סגיאין ויתעטר מכלהו עאל תמן בחד היכלא וחמי כל אינון מלאכי עלאי דאקרון אבלי ציון אינון דבכו על חרבן בי מקדשא ובכאן תדיר ואינון יהבין ליה חד פורפירא סומקא למעבד נוקמין^מ כדין קב"ה גניז ליה בהוה קן צפור ואתכסי תמן תלתין יומין:

לבתר [תלתין יומין] בהוה קן צפור יחות מעטר בכל אינון תקונין מעילא ומתתא כמה^מ משריין קדישין סחרינה ויחמון כל עלמא חד נהירו תלי מרקיעא לארעא ויקום שבעה יומין וכל בני עלמא יתמהון ויתבהלון ולא ינדעון כלל בר אינון חכימין דידעין ברזין אלין זכאה חולקהון וכל אינון שבעה יומין (יתער) [יתעטר] בארעא בהוה ק"ן צפ"ר באן אתר בדרך דא קבורת רחל דאיהי קיימא בפרשת אורחין ויבשר לה וינחם לה וכדין תקבל תנחומין ותקום ותנשיק ליה:

לבתר יקום ההוא נהירו מההוא אתר ושרי ביריחו קרתא דאילני בכל עץ דא יריחו או על הארץ דא ירושלם ויהא גניז בהוה נהירו דק"ן צפ"ר תריסר ירחי בתר תריסר ירחי יזדקף ההוא נהירו בין שמיא וארעא וישרי^מ בארעא דגליל דתמן הוה שרותא דגלותא דישאל ותמן יתגלי מההוא נהירו דקן צפור ותב לאתריה וההוא יומא יזדעזע כל ארעא כמלקדמין מסייפי שמיא עד

מאיר הזהר

כל אחד ואחד, אמנם המלכות פרוסה ואינה אלא תשעים (אור יקר). **ל**. כמנין שמי"ם או שכינ"ה כן פ"י הרכ"ו צפרשת ויקהל (מ"מ). **ל**. ואומנין - היינו גילוי (אור יקר). **מ**. הדעת הכולל כולם (אור יקר). **מ**. היינו בחי ו"ק מהחכמה והא' דבוק עד הכתר (אור יקר). **מ**. תרומה קלצ ע"א (הערת הזהר). **מ**. זש"ה תשית לראשו עטרת פו מ"ה ומ"צ דמ"ה (רכ"ו צמ"מ). **מ**. דע כי פופירא זו היא שם אלהים דמלוי הה"ן כי שם זה נק' פופירא דמלכא ובגד תכלת ומצהיק יותר ונקרא נור דליק ולעמיד ילגשוהו הקצ"ה וינקוס דם עבדיו (זהר הרקיע). **מ**. ומה (דפ"ו). **מ**. שמו ז ע"צ (הערת הזהר).

כ. נקשרת בחכמה דהיינו שהיא נקראת כסא הכבוד (אור יקר). **ל**. מלכות צבינה ומשית יסוד במלכות שהם הנצירה שיעלו למעלה (אור יקר). **ל**. להעטירו מהעליון למעלה כדמסיק (אור יקר). **ל**. צינה (אור יקר). **ל**. צדק קשר היסוד והמלכות כדפי' (אור יקר). **ל**. מהצבינה כדפי' (אור יקר). **ל**. מצחי' הת"ת והמלכות שם יהו"ה ושם אדנ"י כדפי' (אור יקר). **ל**. לקשר בו סוד רוח חיים נחמ"ס עליונים כדכתיב ונחם עליו רוח ה' שסוד הנשיקה דנקותא דרוחא צדוקא (אור יקר). **ל**. מפני שהסכים בדין קצ"ה, והיינו נשיקה לדבק לו החיים הפנימיים [לנקוס הנקמה], ואלו הרקיעים הם חסד וגבורה ות"ת ומלכות הנעלמים מצחי' רקיע הגנוז, והם ג' אבות שלמים, מלאה

תרגום

ספר הזהר

סייפי שמיא וכדין יחזון (ינדעון) כל עלמא דהא אתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל ויתכנשון ליה כל אינון דלעאן באורייתא^א ואינון זעירין בעלמא ובזכות ינוקי דבי רב יתחקר חיליה לאתגברא ורזא דא אפרוחים ואי לא ישתכחון אלין הא ינוקי דיתבין בתוקפא דאמהון וינוקי כמה דאת אמר (ישעיה כח ט) גמולי מחלב עתיקי משדים והיינו או בצים דבגין אלין שריא שכינתא עמהון דישראל בגלותא^ב:

דהא חכימין זעירין אינון^א דישתכחון בההוא זמנא והיינו (דברים כב ו) והאם רובצת^א על האפרוחים או על הבצים^א לא תקח האם^א על הבנים דהא ביה לא קיימא מלה^א לאפקא^א לה מן גלותא^א אלא במלכא עלאה דכיון דאינון רביין וינוקין יתבין תוקפא למלכא משיחא כדין^א אימא עלאה דהיא רביעא עליהו יתערת לגבי בעלה^א ויתעכב הכי^א עד תריסר ירחין אחרנין לבתר ייתי בעלה ויוקים לה מעפרא כמה דאת אמר (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת:

בההוא יומא מלכא משיחא שארי ויכנוש גלותא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כמה דאת אמר (דברים ל ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' מההוא יומא כל אתין ונסין וגבוראן דעבד קב"ה במצרים יעביד לון לישראל כמה דאת אמר (מכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:

אמר רבי שמעון אלעזר ברי כל אלין מלין תשכח ברזא דתלתין ותריין שבילין^א דבשמא קדישא ועד דנסין אלין לא יתערוך בעלמא לא ישתלם רזא דשמא קדישא ולא תתער לאהבה כמה דאת אמר (שיר ב ז) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות בצבאות דא מלכא ונ"א משיחא דאקרי צבאות או באילות השדה שאר חילין^א ומשריין דלתתא אם תעירו ואם תעוררו את האהבה דא ימינא דקב"ה דאקרי אהב"ה עד שתחפץ^א ההיא דשכיבת לעפרא ויהא רעותא דמלכא בה זכאה איהו מאן דיזכי לההוא דרא

סוף השמים, ואז יראו כל העולם, שהרי התגלה מלך המשיח בארץ הגליל. ויתכנסו אליו כל אלו שעוסקים בתורה, והם מעטים בעולם, ובזכות תינוקות של בית רבן, יתחזק כחו להתגבר. וסוד זה "אפרוחים". ואם לא ימצאו אלו, הרי תינוקות שיושבים בתוקף אמם ויונקים, כמו שנאמר "גמולי מחלב עתיקי משדים", והיינו "או ביצים", שבשביל אלה שורה שכינה עם ישראל בגלות.

שהרי מעטים החכמים שימצאו באותו זמן, והיינו "האם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים", שהרי בו לא עומד הדבר להוציא מן הגלות, אלא במלך העליון, שכיון שהם ילדים ותינוקות, נותנים כח למלך המשיח. אז האמה העליונה, שהיא רובצת עליהם, מתעוררת לגבי בעלה, ויתעכב כך, עד שנים עשר חדשים אחרים. אחר כך יבא בעלה ויקים אותה מהעפר, כמו שנאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת".

באותו יום, מלך המשיח יתחיל ויכנס הגלות מסוף העולם ועד סוף העולם, כמו שנאמר "אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו'", מאותו יום, כל האותות והנסים והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, יעשה אותם לישראל, כמו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

אמר רבי שמעון, אלעזר בני, כל הדברים הללו תמצא בסוד של שלשים ושנים שבילים של השם הקדוש, ועד שהנסים הללו לא יתעוררו בעולם, לא ישתלם סוד השם הקדוש, ולא תתעורר לאהבה, כמו שנאמר "השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות", "בצבאות" זה מלך (נ"א המשיח) שנקרא צבאות. "או באילות השדה" שאר החיילות והמחנות שלמה. "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה" זה ימין של הקדוש ברוך הוא שנקרא אהב"ה. "עד שתחפץ" אותה ששוכבת לעפר, ויהיה רצון המלך בה.

מאיר הזהר

השכינה על הבנים שהם ישראל דהיינו מלכא דאין נדחי מגלותם, עד יקים השכינה מעפר שנמצא שלקח האם מוספת על הבנים אלא שלא משלח את האם לבעלה שיקים אותה. ואם הבנים תקח קר, ח"ש לקמן לבתר יימי צעלה ויוקים לה צהלה וימלא מלכא משיחא שארי וינוס גלותא דאקרי צבאות, הם נז"ה שנק' צבאות (מ"מ). ט. אלא חל לא הספירות העליונות, כלי גשמי מוכן לשפיע עליין, כפי מה שיעוררו ישראל כך יפעול המשיח על ידי מה ששפיע מלכא עילאה דהיינו הית"מ מן הבניה והסכמה (אור יקר). י. אלא צמלכא עילאה וזהו כרין רחמים עליונים וזהו כרין השעוררות מלמטה כדי לעורר הרחמים למעלה, שאפילו ירצה המשיח הגשמי לפעול או לגאול על ידי העטירות שנתעטר מלמעלה (אור יקר). יא. והעיקר תלוי בשפע עליין במעשים תחתונים (אור יקר). יב. מ"דא ציה" עד כאן מוסגר דפ"ק. בזכות אלו המעשים ונודע שהמעשים התחתונים שהיא נועלת מנחת אותם בתוכיותה עד גלגול י"ב חדשים י"ב גבולות אלכסון הם י"ב חדשי עבודה להראות זכותם של ישראל וצין זה הוא המטרופין צירוף אחר צירוף (אור יקר). יג. מוסגר דפ"ק. יד. ע"י ס"י פ"א מ"א. טו. פי צ"ע (מ"מ).

א. הם יהיו שלישו ושרי מרכבתו, ועליהם יופיע ה' מרוח אשר בקרבו לנקום נקם, וצריך זכות מלמטה מהתחתונים, לכן יתחזק צהלה פה דתינוקות של בית רבן ותתגבר כי עדיין יש מלחמות אחר זה, ועדיין יהיה עני ורוכב על חמור, ועדיין יתגרשו ישראל אל המדבר וכמה כרות יאשרו לישראל אפילו אחר כל זה שכבר נודמנה הגאולה מן העליונים, אמנם צריך מהתחתונים הזמנה וזכות להתעורר (אור יקר). ב. צנים - תלמידי חכמים, אפרוחים - תינוקות של בית רבן, או צנים - אותן שעמדו לפרות חמור והיינו גמולי חלב, דהיינו ממש אלו השלש צחיות מעמיד ומקיים ישראל בגלותם, שהם מושכי השכינה בתחתונים (אור יקר). ג. כי לומר שמהיה שכינה צנייה בשביל לימוד תורה אז אפשר (אור יקר). ד. ואין צהם כדאי להכריע קפ המשקל (אור יקר). ה. על ישראל, בזכות היותה על האפרוחים דהיינו תינוקות של בית רבן שאינם גמר פרי (אור יקר). ו. היינו גמולי מחלב צמלכא אלו היתה רובצת על ישראל בשביל צנים היה המשיח לוקח האם על הבנים וגואלה בזכות ישראל, אמנם כיון שהאם רובצת בזכות האפרוחים או הבנים לבד (אור יקר). ז. לא יוכל המשיח לגאול את ישראל מלמטה (אור יקר). ח. לא תקח האם שהיא

ספר הזהר

תרגום

זכאה איהו בעלמא דין וזכאה איהו בעלמא דאתי:

רבי שמעון ארים ידוי בצלו לקב"ה וצלי צלותיה לבתר דצלי צלותיה אתו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ויתבו קמיה^ט עד דהוו יתבי קמיה חמו חד נהירו דיממא דאתחשך ואשתקע חד צנורא (ס"א צנורא) דשלהובא דאשא גו ימא דטבריה ואזדעזע כל ההוא אתר:

אמר רבי שמעון ודאי השתא הוא עדנא דקב"ה אדכר לבנוי ואחית תרין דמעין לגו ימא רבא^י וכד נחתין פגעין בהאי צנורא דשלהובא דאשא וישתקעו דא בדא בימא בכה רבי שמעון ובכו חברייא אמר רבי שמעון הא ואתערנא ברזי דאתון דשמא קדישא בסתרא דאתערותא דיליה לגבי בנוי אבל השתא אית לי לגלאה מה דלא אתיהיב רשו לבר נש אחרא לגלאה אלא זכו דדרא דא יקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא^י אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה ולרבי אבא קומו בקיומייכו קמו רבי אלעזר ורבי אבא בכה רבי שמעון זמנא אחרא אמר ווי מאן יקום במה דאמינא ונ"א דחמינא גלותא יתמשך מאן יכיל למסבל:

אף איהו קם ואמר (ישעיה כו יג) יהו"ה אלהינו בעלוננו אדנים זולתך לבד בך נזכיר שמך האי קרא אוקמוה אבל בהאי קרא אית רזא עלאה גו מהימנותא יהו"ה אלהינו דא הוא שירותא דרזין עלאין^י אתר דמתמן נפקין כל נהירו דשרגינן כלהו לאדלקא ותמן תליא כל רזא^כ דמהימנותא ושמא^י דא שליט על כלא בעלוננו אדונים זולתך דהא (שמא) [עמא] דישאל לית מאן דשליט עליה בר שמא עלאה דא והשתא בגלותא שליט עליה סטרא אחרא:

לבד בך נזכיר שמך רזא דשמא קדישא כללא דעשרין ותריין אתון^י וכנסת ישראל לא מתברכא אלא מגו שמא דא דאקרי בך כמה דאת אמר (שמות לב יג) אשר נשבעת להם בך (בראשית מח ב) בך יברך ישראל^י (תהלים יח ל) כי בך ארוץ גדוד ובזמנא דשלימו אשתכח לא הוה מתפרש דא מן דא ואסיר

אשרי מי שיזכה לאותו דור, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא.

רבי שמעון הרים ידיו בתפלה לקדוש ברוך הוא והתפלל תפלתו, אחרי שהתפלל תפלתו, באו רבי אלעזר בנו ורבי אבא וישבו לפניו, עד שהיו יושבים לפניו, ראו אור אחד של היום שנחשך ונשקע צנור (צנור) אחד של שלהבת אש בתוך הים של טבריה, והזדעזע כל אותו מקום.

אמר רבי שמעון, ודאי עכשיו הוא זמן שהקדוש ברוך הוא נזכר בבניו, ומוריד שתי דמעות לים הגדול. וכאשר יורדות הן פוגעות בצינור הזה של שלהבת אש וישתקעו זה בזה ביים. בכה רבי שמעון ובכו החברים. אמר רבי שמעון, הרי התעוררנו בסודות האותיות של השם הקדוש בסתר ההתעוררות שלו אל בניו, אבל עכשיו יש לי לגלות מה שלא נתנה רשות לאדם אחר לגלות, אלא זכות הדור הזה תעמיד את העולם עד שיבא מלך המשיח. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו ולרבי אבא, קומו בעמדם, קמו רבי אלעזר ורבי אבא, בכה רבי שמעון פעם אחרת ואמר, אוי מי יעמוד במה שאמרתי (נ"א שראיתי) שתמשך הגלות, מי יכול לסבול.

אף הוא קם ואמר "ה' אלהינו בְּעֶלְוֵנוּ אֲדִינִים זולתך לבד בך נזכיר שמך", הפסוק הזה פרשוהו, אבל בפסוק זה יש סוד עליון בתוך האמונה. "ה' אלהינו" זהו ראשית הסודות העליונים, מקום שמשם יוצאים כל האורות של כל הנרות כולם, להדליק וְשֵׁם תְּלוּי כָּל סוּד האמונה, שֵׁם זה שולט על הכל. "בעלוננו אדונים זולתך", שהרי אין מי ששולט על עם ישראל פרט לשם העליון הזה, ועכשיו בגלות שולט עליו הצד האחר.

"לבד בך נזכיר שמך", סוד השם הקדוש, כלל של עשרים ושתיים אותיות. וכנסת ישראל לא מתברכת אלא מתוך שם זה, שנקרא "בך", כמו שנאמר "אשר נשבעת להם בך", "בך יברך ישראל" כי בך ארוץ גדוד^י. ובזמן שנמצאת שלמות, לא היה נפרד זה מזה, ואסור

מאיר הזהר

רש פרק יד וזוה"ק ופ' תרומה קנ"ו ע"ב, ובהגר"א בספד"פ פ"ג (כה ע"א) דה"מ תקנין [ע"י אד"ר (דף קלט ע"א)] והאי דיקנא שלמותא דפרלופא עד עשרין ותריין אמוין דלורייתא קדישא, ואד"ר (דף רלע ע"א) באלין תקונין דבוסמא שארי דיקנא לאתחזזה עד בך יצרך ישראלן ובהגר"א בתיקון סוף תיקון ד' ד"ה [כללי השמות]. ועי' עוד זהר ח"א לו ע"ב, ועי' ביאורים ח"א נה ע"ג. ובגר"א מלאמי צוה השם ג"כ מסודר בדרך תפילה בכל ראשי תיבות וצלשון זה. אלא נורא קדוש מרבה מחילתך. פשעניו סלחה תגלגל מדותיך. פתחי סליחה פתח סגב ישע מנתך. דרוש יודעי ויעודך. נא סמון יחד ממנותיך. ונראה לי עוד כי כל התפילות הנמצא בס' שערי ציון אשר הם ב"ר"ה השמות המוזכר כאן הם כולם מתפילות רצבה"ק עצמו ועי' עוד בספר ברית מנוחה דף מנ ע"ב עד דף מד ע"א מדפוס ווארשא רמ"ד ישנו שם ג"כ תפילה נוראה ארוכה וכחוש שם בסופו כי יש אומרים שהוא ג"כ לר' נחמיה בן הקנה [ועי' עוד בענין שם כ"ב בדברי האריז"ל כוונות התקיעות]. כד. פי' על ידי ז"א שנק' ב"ך יצרך א"ס ישראל של מטה (מ"מ).

עז. עי' אד"ר קח ע"א, שרשצ"י אמר שהוא ור' אלעזר ור' אבא כוללים את כולם. ועי' אד"ר רפז ע"ב: [נגילי האד"ר] רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר ברי ילעי. י. עי' בראשית דף ד ע"ב וכו' ע"ב. י. זמן רשצ"י הית' לס' המגזרות גדולה כפי שהי' זמן עשרה הרוגי מלכות (שעה"ג כו) שגילוי שמסור את עצמם על קידוש ה' היה חחר העולם לתוהו וזוהו (עי' ע"ח מ"ד ומ"א) כמו צעת שצירת הכלים, ועי' מיתמן העלו מ"ן מתחא לעילא. ועי' שרשצ"י עם החזנים גילו את הסודות הגדולים [של האד"ר], לא הוצרכו לזה וכמ"ש האריז"ל (שעה"ג הק' לט). יע. עמס שם הו"ה (רמ"ו). כ. פי' ששם הו"ה כולל כל הפרסופים (מ"מ). כא. מ"ח (רמ"ו). כב. שמא (דפ"ו). כג. פי' כי שם כ"ב הוא ז"א, ושמן היא מלכות אלו מוזכרים השם שהיא מלכות אדני' לנד בך כלומר שלא נשלב ב"ך כי יש צוה"ה פירוד (רמ"ו). עי' תפילה ר' נחמיה בן הקנה: אקלסך בקפירה הששית שהיא תפארת צמוקף שם בן עשרים וששים [גי'א ושמותיה] אנקת"ס פסת"ס פספס"ס דיוס"ס. עי' נש"י (בהגהותיו רש ספר הקדו"ש): עי' פרדס שער כא

תרגום

להפריד זה מזה, אשה מבעלה. לא ברעיונות, ולא בהזכרה, כדי לא להראות פירוד. ועכשיו בגלות נמצא פירוד שמתוך צרה. שכל זמן וזמן אנו עושים פירוד להזכיר אותו שם, פרט לבעלה, משום שהיא שוכבת לעפר, והיינו "לבד בך נזכיר שמך".

פרט לבעלה, אנו זוכרים שם זה בפירוד, משום שאנו רחוקים ממך, ואחרים שולטים עלינו, ושמך הוא בפירוד מן השם שנקרא "בך", וזה בימי הגלות. משום שגלות ראשונה היתה מבית ראשון, ובית ראשון הוא סוד של ה' ראשונה. וכנגד שבעים שנה שלה, גלות של בית ראשון היתה שבעים שנה. ואותם שבעים שנה לא נמצאת האם רובצת עליהם, והיה פירוד מן השם העליון, סוד של ה' העליונה. ואז יו"ד, סוד עליון, התעלה למעלה למעלה לאין סוף, והבית הראשון העליון הקדוש לא הנביע נביעת של מים חיים, שהרי מקורה הסתלק.

והיא שבעים שנה של גלות, משום שהיא נקראת שבע שנים, כמו שנאמר "ויבנהו שבע שנים". ואם תאמר ששלטה מלכות בבל למעלה בסוד של שבעים שנה, חס וחלילה, אלא בזמן שהיה בית המקדש קיים, האור ונביעת האם העליונה היה מאיר ויורד למטה. כיון שחטאו ישראל ונחרב המקדש, ושלטה מלכות בבל, היה מכסה ומחשיך אותו אור, והתחתונים הקדושים לא היו מאירים.

כיון שהתחתונים לא היו מאירים משום שלטון מלכות בבל, הסתלק אותו אור, ואותו מעיין עליון שהיה נובע, סוד של י', הסתלק למעלה למעלה באין סוף. אז אותם שבעים שנה לא היו מאירים משום אותו אור שנמנע, וזוהי ודאי גלות של שבעים שנה.

כיון שהועבר שלטון בבל, והתחילה ה"א תחתונה להאיר. לא כל ישראל חזרו להטהר (לשלוט) להיות סגולה שלמה כמו מקדם, אלא מעט מעט (בערבוביה), וכיון שלא נמצאה שלמות, (ושרתה ה"א תחתונה לשלוט), אז י', מעיין עליון, לא ירד כל כך להאיר כמו שהיה מקדם, אלא לאט לאט בערבוביה, שלא היו טהורים כמו קדם כמו שראוי.

ועל כן, מעיין העליון לא נובע ולא מאיר, אלא שחזר

ספר הזהר

לאפרשא דא מן דא אתתא מבעלה לאו ברעיוני ולא בדכירו בגין דלא לאחזאה פרודא והשתא בגלותא אפרודא אשתכח דמגו עאקו (אשתכח מגו עקו) דכל זמנא וזמנא אנן עבדין פרודא^א לאדכרא ההוא שם בר מבעלה בגין דאיהי שכיבת לעפרא והיינו לבד בך נזכיר שמך:

בר מבעלה אנן דכרין להאי שם בפרודא בגין [דאנן] (דאינון) רחיקין מינך ושלטין אחרנין עלן ושמך איהו בפרודא מן שמא דאקרי בך והאי ביומי דגלותא בגין דגלותא קדמאה הוה מבית ראשון ובית ראשון הוא רזא דה' קדמאה^א ולקבל שבעין^א שנין דילה גלותא דבית ראשון הוה שבעין שנין ואינון שבעין שנין לא אשתכחת אימא רביעא עליהו והוה פרודא מן שמא עלאה רזא דה' עלאה וכדין יו"ד^א רזא עלאה אסתלק לעילא לעילא לאין סוף ובית ראשון^א עלאה קדישא לא נביע נביעו דמיין חייך דהא מקורא דילה אסתלק:

ואיהי שבעין שנין ודגלותא (בגלותא) בגין דאיהי שבע שנין אקרי כמה דאת אמר (מ"א ו לח) ויבנהו שבע שנים ואי תימא דשלטא מלכות^א בבל לעילא ברזא דשבעין שנין ח"ו אלא אבזמנא דהוה כי מקדשא קייס נהורא ונביעו דאימא עלאה הוה נהיר ונחית לתתא כיון דחטו ישראל ואסתכח מקדשא ושלטא מלכות בבל הוה חפי ואחשיך ההוא נהירו ותתאי קדישין^א לא אהוו נהירין:

כיון דתתאי לא הוו נהירין ובגין (מגו) שלטנו דמלכותא דבבל אסתלק ההוא נהורא וההוא מבוועא עלאה^א דהוה נביע רזא^א ד' אסתלק לעילא לעילא באין סוף כדין אינון שבעין שנין לא הוו נהירין ובגין ההוא (בההוא) נהירו דאתמנע ודא הוה ודאי גלותא דשבעין שנין:

כיון דאעדיאו שלטנו דבבל ושריאת ה"א תתאה לאנהרא ישראל כלהו לא אהדרו לאדכאה ונ"א לשלטהו למהוי סגולה שלימתא כמלקדמין אלא זעיר זעיר (בערבוביא) וכיון דשלימו (בערבוביא וכדין כד שלימו) לא אשתכח ושריאת ה"א תתאה לשלטה^א כדין י' נביעו עלאה לא נחית כל כך לאנהרא כמה דהוה כמלקדמין אלא זעיר זעיר בערבוביא [דלא הוו דכין כמלקדמין] (ולא הוו דכין) כמה דאתחזי:

ועל כך נביעו עלאה לא נביע ולא נהיר אלא דאהדר לאנהרא

מאיר הזהר

א. חמישים להס, אז נקרא ה' תתאה (רמ"ו). ע' הקדו"ש כח ע"צ צנצני מלואים, וע' ציפורים ח"א סב ע"א. ג. צראשית רמח ע"א (הערת האור). ד. חכמה (רמ"ו). ה. צינה (רמ"ו). ו. וס'ו שפגס הוא לאו"א דהא אין פגס נובע שם (רמ"ו). ז. ח"ת ומלכות (רמ"ו). ח. יסוד אבא (רמ"ו). ט. להוילא נשמות (רמ"ו). י. ושריאת ה"א תתאה לשלטה^א מוסגר דפ"ק.

א. פ' שכל שעה אנו מתפללים בגלותנו הקס שכינתך מעפר נמלא שמוכירים השכינה בר מצעלה (מ"מ). ב. ע' חו"מ לו ע"ג (ע"ס מיעוט הירח ב): והענין הוא שכבר בארנו צנצית ראשון היו [זו"ג] פצ"פ עד למעלה בחינת ו', והיו ה"ר מאירין בה, ואז נקרא קיהרא באשלתמותא, במלוי הלכנה צט"ו לחודש, בסוד חמשה עשר, ה' על י' כנ"ל, נמלא כי בחינתן שם למעלה נקרא גם היא ה' עלאה. אף צנצית שני, שהיתה צימי החול פצ"פ צד תחתונות שני, והיא

ספר הזהר

תרגום

להאיר מעט מעט מתוך דחק של השם (של גלות והדיו). ולכן התגרו בישראל קרבות רבים, עד שהחושך יכסה ארץ, וה' התחוננה נחשכה ונפלה לארץ, והמעין העליון הסתלק כמו מקדם, משום שמלכות אדום התחזקה וישראל חזרו לסרחונם.

ועל זה ה' בית שני נחרב. וכל אותם שנים עשר שבטים שלה, כחשבון מחנותיהם, הם בגלות של מלכות אדום. והמעין העליון הסתלק מאותו מעין שעמד עליה, כמו שנאמר "הצדיק אבד", נאבד אותו מעין של מקור עליון שהיה שופע ומושך מלמעלה. (נ"א קרבות גדולים ומלכות יון שלטה עליהם, ולאחר שחזרו בתשובה, התחזקו עליהם וניצחו אותם, ומשום שישראל חזרו לסרחונם, מלכות אדום התחזקה ובית שני נחרב, וה' תחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעין העליון נסתלק מאותו מעין שעומד עליו, כמו שנאמר "הצדיק אבד". נאבד אותו מעין של המקור העליון שהיה שופע ומושך עליו מלמעלה. למה משום שהחשך יכסה ארץ.)

ואז היה פירוד בה"א, בית שני. והיא בגלות אדום בכל אותם שנים עשר שבטים (נ"א שלה), ומחנות שלהם שנים עשר שבטים עולים לחשבון גדול. ועל שסוד (נ"א ועל זה סוד) של ה' היה בהם בכל אותו (ועל זה סוד של ה' בכל אותו) חשבון (חושך) נמשכה הגלות.

סוד הסודות לחכמי הלב, נמסר עשרה שבטים אלף שנים. שני שבטים מאתים שנה, התחילו הדמעות ליפול, פתח ואמר "בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה". לסוף שנים עשר השבטים של גלות, הלילה נחשך לישראל, עד שיתעורר וא"ו לזמן ששים ושש שנה. לאחר שנים עשר שבטים, שהם אלף ומאתים שנות גלות, ואחר (עד) ששים ושש שנה בחושך הלילה, אז "זכרתי את בריתי יעקוב", זו התעוררות האות ו', שהיא נפש של בית יעקב. וסוד זה "כל הנפש הבאה ליעקב וגו' ששים ושש" והוא ו', נפש של בית שני, סוד של ה' תחתונה, וזה ו', סוד של ששים ושש, ששים להתעוררות יעקב, ושש להתעוררות יוסף, ולכן הוא ו'ו', שהם שנים, בחבור אחד וסוד אחד.

משם והלאה יתעורר הקדוש ברוך הוא לאותם נסים ואותות

זעיר זעיר מגו דחקא (דשמאלא) ודשמא (נ"א דגלותא ודינא) ועל דא אתגרו בהו בישראל קרבין אסגיאין (סגיא) עד דהחשך יכסה ארץ וה' תתאה אתחשך ונפלת לארעא ונביעו עלאה אסתלק כמלקדמין בגין דמלכות אדום אתתקף וישראל אהדרו לסרחנייהו:

ועל דא ה' בית שני אתחרב וכל אינון תריסר שבטין דילה כחושבן משיריין דלהון אינון בגלותא דמלכות אדום ונביעו עלאה אסתלק [מההוא] (ההוא) נביעו דקיימא עלה כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד⁶ אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך מלעילא ונ"א קרבין סגיאין ומלכות יון שלטא עלייהו לבתר דאהדרו בתיובתא אתתקפו עלייהו ואתכפיאו לון ובגין דישראל אהדרו לסרחנייהו מלכות אדום אתתקף ובית שני אתחרב וה"א תתאה אתחשכת ונפלת לארעא ונביעו עלאה אסתלק מההוא מבועא דקיימא עלה כמה דאת אמר הצדיק אבד אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך עליה מלעילא מאי טעמא בגין דהחשך יכסה ארץ:

וכדין הוה פרודא בה"א בית שני ואיהי בגלותא ודאדום בכל אינון תריסר שבטין ונ"א דילהו ומשריין דילהון תריסר שבטין סלקין⁷ לחושבן סגי ועל דרזא ונ"א ועל דא רזא דה' והוה בהו בכל ההוא ונ"א ועל דא רזא דה' בכל ההוא חושבנא ונ"א חשוכא גלותא אתמשך:

רזא דרזין לחכמי לבא ואתמסרו (אתיהיבת) עשר שבטין אלף שנין תרין שבטין מאתן שנין שארו דמעין למנפל פתח ואמר (איכה א ב) בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה לסוף תריסר שבטין דגלותא ליליא יתחשך לישראל עד דיתער וא"ו לזמן שתין ושית שנין לבתר תריסר שבטין דאינון אלף ומאתן שנין דגלותא ולבתר [עד] שתין ושית שנין דחשוכא דליליא כדין (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב דא אתערותא דאת ו' דאיהו נפש דבית יעקב ורזא דא (בראשית מז כז) כל הנפש [הבאה יעקב] והבאה ליעקב מצרימהו (לבית יעקב) וגו' ששים ושש⁸ ואיהו ו' נפש דבית שני רזא דה' תתאה ודא ו' רזא דששים ושש ששים לאתערותא דיעקב ושש לאתערותא דיוסף ועל דא איהו ו'ו דאינון תרין בחבורא חדא ורזא חדא⁹:

מתמן ולהלאה יתער קב"ה לאינון נסין ואתין

מאיר הזהר

כי אם לפי הכח וההכשר של התחמון (כללים ח"צ קז ע"ד). וכאשר נעשה פגם למטה נפגם ממילא למעלה (דע"ה ח"צ קא ע"ד). דהיינו שכל זמן שלא נתקנה הנוק' לגמרי, הלכנה לעולם תהיה דמיעוטה (דע"ה ח"צ ו ע"ג). ועי' עוד כללים ח"צ דף כב ע"ד ד"ה ודע, וכן שם מז ע"ב. יצ. בראשית רמז ע"א (הערות זוהר). יג. במדבר רנב ע"ב בראשית קז ע"א קיט ע"א (הערות זוהר). יד. גוף וצורת חשבון (דס"ו).

יא. עי' לקמן סו ע"א ושמות ט ע"ב ויא ע"א וזו ע"א ובהעלותך קנ ע"ב ויקרא יז ע"א ואחרי מות עד ע"ב, וכן בע"ח שער מול"מ פרק ד' [שכל השפעת של מעלה ניתן לנוק' כדי שיתקן על ידיה למטה, וכאשר אהנוק' אינה משפיעה למטה הרי שהעליונים אינם נותנים לה שפע] (ביאורים ח"צ סח ע"ג). כלומר שמקוון העליונים מלוי צהנגת התחמונים המקבילים הימנה אפילו בהשפעת האלילות לעקודים (כללים ח"צ עא ע"ג). והוה מכיוון שכל אור עליון אינו יורד

ספר הזהר

תרגום

דקאמרן ויתעוררן על ישראל אינן עקתין דקאמרן וכדין (ס"א ורזא דא) ואף את בריתי יצחק ולבחר כד יגיח מלכא משיחא קרבינ בכל עלמא בימינא דקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (שמות טו ז) ימינך יהו"ה נאדרי בכח כדין ואף את בריתי אברהם אזכור ולבחר והארץ אזכור דא ה' בתראה בההוא זמנא כתיב (זכריה יד ט) והיה יהו"ה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד:

לסוף שתין ושית שנין אחרנין דאינון מאה ותלתין ותרין שנין יתחזון אתון בשמא קדישא גליפן בשלימו עילא ותתא כדקא יאות ורזא דא ה"ה עלאה ותתאה וכל אינון שבילין דאינון תלתין ותרין⁶ ושנין דכליל ברזא דאת ו' הו"ה⁷ [נ"א יו"ד וה"ה] רזא דשלימו דמאה ותלתין ותרין:

לסוף מאה ותלתין ותרין שנין אחרנין יתקיים לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה ויתדכי ארעא קדישא וקודשא בריך הוא יתער מתייא דארעא קדישא ויקומון חיילין חיילין אברעא דגלילא וכדין יתער סתימו דנביעו עלאה את י' ויתקיימו תלתין ותרין שבילין ובשלימו לנגדא לתתא:

ויתקיימו אתון ודשמא קדישא כלהו בקיומיהו יהו"ה דעד כען לא יהון בשלימו עד זמן דינגיד ויתמשך ההוא נביעו עלאה בחבורא דאתון גו ה' ונ"א וה' בתראה ודא איהו לסוף תשלום מאה וארבעין וארבעה שנין⁸ אחרנין דישתלמו ויתעוררן שאר מתי ישראל דבשאר ארעאן:

דישתכח כל דא' בחשבן חי' ודאיתיישבו (דיתיישב) עלמא ויתבסם ויתעבר סטרא אחרא ונ"א חויה בישא מעלמא וה"א תתאה תתמלי מגו נביעו עלאה ותתעטר ותתנהיר בשלימו וכדין כתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה⁹ ואור החמה יהיה שבעתים עד דיהא שבת ליהו"ה לאלקטא

שאמרנו, ויתעוררו על ישראל אותן צרות שאמרנו, ואז (נ"א וסוד זה) "ואף את בריתי יצחק". אחר כך כאשר ילחם מלך המשיח קרבות בכל העולם, בימין הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח", אז "ואף את בריתי אברהם אזכור", ואחר כך "והארץ אזכור" זו ה' אחרונה. באותו זמן נאמר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

לסוף ששים ושש שנים אחרות, שהם מאה ושלשים וששים שנה, יראו אותיות בשם הקדוש חקוקים בשלמות למעלה ולמטה כראוי, וסוד זה ה' ה' עליונה ותחתונה. וכל אותן נתיבות שהם שלשים וששים שנים הכלולות בסוד של אות ו', הו"ה (נ"א יו"ד וה"ה) סוד של שלמות מאה ושלשים וששים.

לסוף מאה ושלשים וששים שנים אחרות, יתקיים לאחוז בכנפות הארץ, וינערו הרשעים ממנה, ותטהר הארץ הקדושה, והקדוש ברוך הוא יעורר את המתים בארץ הקדושה, ויקומו חיילות בארץ הגליל. ואז יתעורר סתר המעיין העליון, אות י', ויתקיימו שלשים ושנים נתיבות בשלמות להמשיך למטה.

ויתקיימו אותיות כל השם הקדוש בקיומם יהו"ה, שעד עכשיו לא היו בשלמות, עד הזמן שישפיע וימשך אותו מעיין עליון בחבור האותיות לתוך ה' (נ"א וה') אחרונה, וזהו לסוף תשלום מאה וארבעים וארבע שנים אחרות, שישתלמו ויתעוררו שאר מתי ישראל שבשאר הארצות.

שימצא כל זה בחשבון ח' שהתיישב העולם ויתבסם, ויעבור הצד האחר [הנחש הרע] מן העולם. וה"א תחתונה תתמלא מתוך המעיין העליון, ותתעטר ותאיר בשלמות, ואז נאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים". עד שתהיה שבת

מאיר הזהר

שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיה ל כו), ור"ל שהמלכות תמייד עם ז"א ויאירו שניהם באור הצינה, והצינה תכלול באבא, ויאירו שניהם יחד באור ה"ג ח"ד, וזהו אור שבעתים, כי ה"ג ח"ד הם הדעת עלאה, והוא הדעת הכללי דהאלינות, וכל בחי' דעת הוא י"ד בחי', וכמ"ש בפע"ח (שער ספ"ה) העומר פרק ז), וזהו אור שבעתים וכן יתיחדו ויכללו כל אלו הפרטופים א"א ואו"א חו"ן כולם יחד, ויאירו כולם באור שבעת הימים, שהוא הו' תיקוני דגלגלתא, שהם מהו"מ דרדל"א, שהוא מאור הו"מ דמלכות דא"ק, שהוא אור שבעת הימים הראשונים כנ"ל פ"א, ויתיחדו כולם בו, כי ממנו יא"ו ואיליו ישובו, ואז יתגלה כבוד מלכותו יתבדך לעילא ולתתא, ושגשג ה' לגדו ביום ההוא (ישעיה ז יא) (ביאורים ח"א כט ע"א). ו. זהו מ"ש בספר הגלגולים פ"ה, שנבעשה בראשית היה חלק נשמות שלא נכללו באלהי' אצל כבד נצחאו מאז נסוד זווג דאב"א הנודע ועמידות להטהוות אחר כך בזווג פצ"פ, עיי"ש. ונראה לי שמ"ש שיתעוררו אז רוחין קדישין דשמא ישראל וכו', פי' שיעשו הזווג שלהם בשבת כדי שאחר כך יתלבשו. ועל אלה כמיז הנשאר בזיון, פי' שאלו נשארו למעלה והם שמורים נקודות זיון לבוא אחר כך בקדושה עזומה, ועיין בנראשית דף

א. פי' כי בכל ה"י היא ה' פעמים י' שהם ו' והרי הם ז' הה"ן הם צ"פ ו' ק' ול"ב שצילין דחכמה היוצאין מאות י' חכמה אשר על ידי י' נעשה צ' הה"ן שהם ק' כנוכר הרי קל"ב שנים, ח"ש ורזא דא ה' עלאה ותתאה שהם ק' כנוכר וכל אינון שצילין דאינון ל"ב שניים דכלילין ברא דאות י' נמצא כי אלו ל"ב עם ה' הרי הם קל"ב (זהר הרקיע). פי' קל"ב המזכר סודם כך מאה הם סוד מרין הה"ן בכללות גדול הם ק' ל"ב הם ל"ב נחיצות חכמה שכלולים צו"א שהוא ו', ח"ש וכל אינון שצילין דאינון ל"ב דכלילין ברא דאות ו' (מ"מ). 3. ומ"ש הו"ה רזא דשלימו דקל"ב הוא כמ"ש מרין הה"ן הם ק' ו' הוא ל"ב (מ"מ). 4. והנה יתקיים הטבע והחומרי וכל העציות כולו עד זמן תחית הממים שהוא לא פחות ממ' שנה אחר קיצון גליות ועל אותו הזמן אמרו אין זין עולם הזה לימות המשיח אלא שיעוד מלכיות בלגד (דע"ה ח"ב נו ע"ד). 5. מולדות קלט ע"ב במדרש הנעלם (הערות הזהר). ה. אור הלבנה, שהוא המלכות דאלינות, כאור החמה, שהוא צינה (וכמ"ש צוה"ק ס"פ מזורע דף נו ע"א ובהנהגות מהר"ח שם, וע' עוד בפ' שמות דף י ע"א, ובפ' קרח דף קעח ע"ב, ובפע"ח שער ראש חדש סמוך לסופו דף קח סע"ד), ואור החמה יהיה

ספר הזהר

תרגום

לה' ללקט נפשות בתענוגי קדושה, זו ה' אחרונה, כל אותו אלף שביעי, וזוהי התעוררות של רוחות קדושות של עם ישראל, להתלבש אחר שבת בגופות אחרים קדושים, להיקרא קדושים, שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", עד כאן דברי סודות נסתרים.

ויקם מלך חדש, רבי יוסי אמר, בכל יום עושה הקדוש ברוך הוא מלאכים שלוחים על העולם, שנאמר "עושה מלאכיו רוחות" לא כתוב "עשה", אלא "עושה", משום שכל יום ויום עושה. ובאותו זמן התמנה ממונה אחד על מצרים, וזהו שנאמר "ויקם מלך חדש" חדש ודאי. "אשר לא ידע את יוסף", שהרי היו ממקום הפירוד, כמו שנאמר "ומשם יפרד". והראשון מאותו הפרוד, הוא נהר מצרים, ולכן "אשר לא ידע את יוסף", מקום שכל היחוד שורה בו שנקרא צדיק.

רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, והקדימו ללכת באור [לפנות בוקר]. ראו כוכב אחד שהיה רץ מצד זה וכוכב אחר מצד זה. אמר רבי אלעזר, עכשיו הגיע זמן של כוכבי הבוקר לשבח את אדונם, והם רצים מיוחד ואימת רבונם לשבח ולזמר לו, זהו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים", משום שכלם ביחוד אחד משבחים אותו.

פתח ואמר "למנצח על אילת השחר מזמור לדוד", "אילת השחר" שכשמאירים פני המזרח ונפרד חשך הלילה, יש ממונה אחד לצד מזרח ומושך חוט אחד שמאיר לצד דרום, עד שבא ויוצא השמש ובוקע באותם חלוני הרקיע ומאיר לעולם, ואותו חוט מפריד את חושך הלילה.

אז באה אילת השחר, ובא אור שחר בקדרות להתחבר ביום, ומאיר היום, ואור היום כלול ושואב בתוכו את אותה האילת, ועל האילת הזאת, כשנפרד מהיום, אחר שכלל אותה, אמר דוד שירה, שנאמר "למנצח על אילת השחר". ומה אמר

נפשין' בתענוגי קדושה' דא ה' בתראה' כל ההוא אלף שביעאה ודא איהו אתערותא דרוחין קדישין דעמא דישראל' לאתלבשא לבתר שבת בגופין אחרנין קדישין לאתקרי קדישין דכתיב (שם ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים וקדוש יאמר לו עד כאן מלין דרזין סתימין:

ויקם מלך חדש (שמות א ח) רבי יוסי אמר בכל יומא קודשא בריך הוא עביד מלאכין שליחן על עלמא דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות עשה לא כתיב אלא עושה בגין דכל יומא ויומא עושה ובההוא זמנא אתמנא ממנא חד על מצרים ודא איהו דכתיב ויקם מלך חדש חדש ודאי אשר לא ידע את יוסף דהא מאתר דפרודא הו' כמה דאת אמר (בראשית ב י) ומשם יפרד וקדמאה מההוא פרודא נהרא דמצרים איהו ובגין כך אשר לא ידע את יוסף אתר דכל יחודא שריא ביה דאקרי צדיק:

רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי באורחא וקדימו בנהורא למיזל חמו חד כוכבא דהוה רהיט מסטרא דא וכוכבא אחרא מסטרא דא אמר רבי אלעזר השתא מטא זמנא דכוכבי בקר לשבחא למאריהון ורהטי מדחילו ואימתא ודמאריהון (דמריהון) לשבחא ולזמרא ליה הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) בן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים בגין דכלהו ביחודא חדא קא (משבחאן) ומשבחון ליה:

פתח ואמר (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד אילת השחר דכד נהירו אנפוי דמזרח ואתפרשא חשוכא דליליא חד ממנא אית לסטר מזרח ומשיך חד חוטא דנהירו דסטר דרום עד דאתי ונפיק שמשא ובקע באינון כו' רקיעא ואנהיר עלמא וההוא חוטא אפריש חשוכא דליליא:

ברין אילתא דשחרא אתי ואתי נהירו אוכמא בקדרו לאתחברא ביממא ונהיר יממא ונהירו דיממא כליל ושאיב בגויה לההוא אילתא^א ועל האי אילתא כד אתפרש מיומא לבתר דכליל לה אמר דוד שירתא דכתיב למנצח על אילת השחר ומאי קא אמר

מאיר הזהר

ישר שהם מהאצא הכללי שבא"ק, והרי גבוהים הם במעלה הרבה ולא נכללו הם בצדה"ר, כי לא נתקנו הם עדיין בצור המ"ה כלל לחזור ולנצח בחיוב דפצ"פ, ועומדים הם עדיין במציאותם הראשון אשר יצאו לו בכל ה' חסרונות דהיחודים הנ"ל ענ"כ אות ה'. והיו רק מאחור באחור, והם עמידים להסתכן רק בחיקון העמיד, והם הנשמחין חדמין דעמידין למהיו על ישראל צעוה"ב שאמרו צוה"ק (בראשית כח רע"ב פ' וירא קיט ע"א ושמות דף י ע"א) וכן הוא בחיקונים (דף קיט ע"א) (כללים ח"א קא ע"ב, ועי' עוד דע"ה ח"א ב ע"ד, וח"ב לו ע"א וכללים ח"ב קל"ח ע"ב, וקלט ע"א ע"ג וע"ד ויבאורים ח"א נו ע"ב). י. הוה (דפ"ו). יא. עי' לקמן מו ע"א (לש"ו).

קיט ע"א ודף קסד ע"א (וצפודי רנ"ג ע"א) [נשלח מו ע"ב] (רמ"ו). ז. עי' בראשית כח רע"ב קיט ע"א (לש"ו). ח. דא ה' בתראה" מוסגר דפ"ק. ט. אמר הרב בספר הגלגולים (פרק ז) כי הנה הגם שנודע הוא שנכללו כל הנשמות כולם בצדה"ר, ואמר הרב בספר הגלגולים (פרק א) כי כל הנשמות והרוחות והנפשות היו כולם כלולים זו וכמ"ש במדרש (שמו"ר פ"מ ס"ג ג) וכו' אמנם הוא רק על אותן הנשמות שהיו עמידים לנצח בהשגת אלפים שנה דהעוה"ו, אמנם הנה ישנם עוד מין נשמות באותו המספר ג"כ, אשר הם לא היו כלולים בו, והם גבוהים במעלה הרבה מאותן שהיו כלולים בו, והם נאכלו ג"כ צעת אלילות הראשון שהוא צעול הנקודות, והנה הם כל הנשמות דמלכי

ספר הזהר

תרגום

אלי אלי למה עזבתני, שהרי נפרדה אילת השחר מאור היום. בעוד שהיו הולכים האיר היום, והגיע זמן תפלה, אמר רבי אלעזר, נתפלל תפלה ונלך, ישוב והתפללו, אחר כך קמו והלכו.

פתח רבי אלעזר ואמר "יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אמרתי שגם זה הבל האי קראי (אוקמוהו) ואוקמוהו ואתמר אבל יש הבל שלמה מלכא עבד ספרא דא ואוקים ליה על שבעה הבלים דעלמא קיימא עלייהו:

ואינון שבעה עמודין סמכין דעלמא לקבל שבעה רקיעים ואלין אינון וילווין רקיעין שחקים זבולט מעוין מכוין ערבוותי ולקבליהו הבל הבלים אמר קהלת (קהלת א ב) הבל הבלים הכל הבל כמה דאינון שבעה רקיעין ואית אחרנין דרבקי בהו ומתפשטי ונפקי מנייהו הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין וכלהו אמר שלמה:

והכא רזא דחכמתא אית ביה יש הבל דנפקא מאינון הבלים עלאין דעלמא קיימא עלייהו ודא נעשה על הארץ ואתקיים בקיומיה ואתתקף בתוקפיה בעובדי ארעא ובסליקו דסלקא מארעא ודא אתמנא על ארעא וכל תוקפא וקיומא דיליה באינון נשמתין דצדיקא דאתלקיטו מארעא כד אינון זכאין עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב כגון חנוך דכתיב ביה (בראשית ה כד) ואינון כי לקח אותו אלהים ונטל ליה עד לא מטא זמניה ואשתעשע ביה וכן שאר זכאין דעלמא:

דתנין על תרין מלין צדיקא מסתלקי מעלמא עד לא ימטי זמנייהו חד על חובי דרא דכד אסגיאו חייביא בעלמא אינון זכאין דמשתכחי בינייהו אתפסון בחוביהון וחד כד אתגלי קמי קודשא בריך הוא דיסרחון לבתר סליק לון מעלמא עד לא מטא זמנייהו הדא הוא דכתיב (קהלת ח יד) אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים מטי עלייהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא:

דהא זמנא חדא שאיל רבי יוסי בר רבי יעקב איש כפר בזמנא דרבי עקיבא וחברוי אסתלקו מעלמא ומיתו (ו) בההוא

והם שבעה עמודים תומכים של העולם, כנגד שבעה רקיעים. ואלו הם: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. וכנגדם "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". וכמו שאותם שבעה רקיעים יש אחרים שנדבקים בהם ומתפשטים ויוצאים מהם, כך גם יש הבלים אחרים שמתפשטים ויוצאים מאלה, וכולם אמר שלמה.

וכאן יש בו סוד החכמה, יש הבל שיוצא מאותם הבלים עליונים שהעולם עומד עליהם, וזה נעשה על הארץ, והתקיים בקיומו והתחזק בתוקפו במעשי הארץ, ובעליה שעולה מהארץ. וזה התמנה על הארץ, וכל תוקף וקיום שלו באותן נשמות הצדיקים שנלקטו מן הארץ, כשהם צדיקים עד שלא סרחו, בעוד שנותנים ריח טוב כמו חנוך, שנאמר בו "ואינון כי לקח אותו אלהים", ונטל אותו כשעדיין לא הגיע זמנו, ומשתעשע בו, וכן שאר צדיקי עולם.

ושנינו על שני דברים צדיקים מסתלקים מן העולם טרם הגיע זמנם: אחד, על חטאי הדור, שכשמתרבים רשעים בעולם, אותם צדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בחטאיהם. ואחד, כשמתגלה לפני הקדוש ברוך הוא שסרחו אחר כך, הוא מסלק אותם מהעולם טרם הגיע זמנם, זהו שנאמר "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים", מגיע עליהם דין שלמעלה, כאילו עשו חטאים ומעשים של רשעים.

שהרי פעם אחת שאל רבי יוסי בר רבי יעקב איש כפר אונן, בזמן שרבי עקיבא וחבריו הסתלקו מן

מאיר הזהר

ערבות כולל ג' ר. ועי' לקמן קסה ע"א (כללים ח"ג נג ע"ג). יג. פי' הכל חד, הכלים חרי, הרי ג'. הכל הכל הכל, הם ד' אחרים (מ"מ). ועי' מדרש מהלים 35: הכל, אחד. הכלים, שנים. הכל הכל, ששה. הכל הכל, הרי שבעה. יד. שהם צדי' ז"א (רס"ו). טו. ו' דנוק' (רס"ו). טז. פי' הם הספירות דצ"ע וכן של הקלי' שנק' ג"כ הכלים (מ"מ). יז. היינו צדי' היסוד (רס"ו). יח. בסוד זקופת השרצית (רס"ו). יט. בסוד אסערותא דמין (רס"ו). כ. יסוד (רס"ו). כא. מלכות (רס"ו). כב. והקמתו בסוד החסדים ע"י הנשמות (רס"ו). כג. חנוך הנה מודק גופו ג"כ למדרגה שלמעלה ועלה ונתעלה עם גופו עמזו ונעשה למלאך מט"ע, שר על כל המלאכים (דע"ה ח"א נג ע"ג).

א. והיינו צדי' חסד (רס"ו). ב. סוד אילת השחר, דע כי בקדוניהא דלפרא חוזרת ללא להזדווג עם יעקב פעם שנים, וצדי' וז נק' אילת השחר, ולאה שאחר חלות נקרא חשוכא דלילא (זהר הרקיע). ג. בראשית טז ע"ב (הערת הזהר). ד. ו' ספירות דז"א (רס"ו). ה. מלכות (רס"ו). ו. על מלת וילון (הרס"ו) לא הגיה כלום וכו', ונראה שילון הוא עטרת היסוד דז"א שהיא מלכות דז"א (מ"מ). ז. יסוד (רס"ו). ח. נז"ה (רס"ו). ט. ח"מ (רס"ו). י. חסד (רס"ו). יא. גבורה (רס"ו). יב. בינה (רס"ו) ועי' דרוש אצ"ע (פרק א מהד' פרקים אחרונים) [נ"ל: וכבר ידעת כי כמו ש"ס דבריאה נעשו בסוד היכלות, כי היכל א' העליון הנקרא ק"ק כולל ג' ר, וכן נעשה הם ו' רקיעים והרקיע העליון הנקרא

ספר הזהר

תרגום

העולם ומתו באותו אופן, את רבי מאיר, אמר לו, וכי זה כתוב בכל התורה כולה. אמר לו, ולא, והרי אמר שלמה "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים". מגיע עליהם דין מלמעלה, כאילו עשו חטאים ומעשים של רשעים. "ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים", יושבים בשקט ושלום בעולם הזה, דין לא מגיע אליהם כאלו עשו מעשים של צדיקים.

למה, אם משום שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שישבו בתשובה או שיצא מהם זרע שיהיה אמת בעולם, כמו תרח שיצא ממנו זרע אמת אברהם, [או] אחז שיצא ממנו חזקיהו, ושאר הרשעים של העולם, ולכן בצד זה ובצד זה הבל שאמרנו נעשה ונתחזק על הארץ כמו שאמרנו.

דבר אחר "יש הבל אשר נעשה על הארץ" כפי שאמרנו, שהתחזק על העולם במה, לפי ש"יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים", מגיע לידיהם כאותם מעשי הרשעים, כמו בת עובדי עבודה זרה, או אחד מאותם מעשים שהם ממעשה הרשעים, והם עומדים בקיומם מפחד רבונם, ולא רוצים להטמא כמו כמה צדיקי אמת שבאו לידיהם כמעשים הללו. והם גבורי כח, שעושים רצון אדונם ולא חטאו, ועל זה "הבל נעשה על הארץ", ומתחזק בתקפו.

"ויש" רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, באה לידיהם מצוה אחת שהיא מעשה של צדיקים, וזוכים בה ועושים אותה, כמו לסטים מקפח שהיה נמצא בהרים יחד עם לסטים עובדי עבודה זרה, וכשהיה עובר שם יהודי, היה מציל אותו ושומר אותו מהם, והיה קורא עליו רבי עקיבא "יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים".

גוונא^א [ל]רבי מאיר אמר ליה וכי כתיב דא בכל אורייתא כלה אמר ליה ולא והא אמר שלמה אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם (כמעשה) [דמעשה] הרשעים [מטי עלייהו דינא ומלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא] ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים (קהלת ח יד) יתבי בשקט ושלם בהאי עלמא דינא לא מטא עלייהו כאילו עבדו עובדין דצדיקייא:

אמאי אילן בגין דאתגלי קמי קודשא בריך הוא דיתובון בתיובתא או דיפוק מנייהו זרעא דיהא קשוט בעלמא כגון תרח דנפק מניה זרעא דקשוט אברהם אחז דנפק מניה חזקיהו ושאר חייבין דעלמא ובגין כך בסטרא דא ובסטרא דא הבל דקאמרן נעשה ואתתקף על הארץ כדאמרן:

דבר אחר יש הבל אשר נעשה על הארץ כדקאמרן דאתתקף (ואתתקף) על עלמא במאי בגין דיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים מטאן לדידיהו כאינן עובדין דחייבא כגון בת עובד ע"ז או חד מאינן עובדין דאינן מעשה^א הרשעים ואינן קיימי בקימיהו מדחילו דמאריהו ולא בעאן לאסתאבא כגון כמה זכאי קשוט דמטו לדידיהו כעובדין אלין ואינן גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהו ולא חטאו ועל דא הבל נעשה על הארץ ואתתקף בתוקפיה:

ויש רשעים אשר מגיע^א אליהם כמעשה הצדיקים מטי לדידיהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקא וזכאן בה ועבדין יתה כגון לסטים מקפחא הוה [משכחא] (משכחא) בטורייא בהדי אינן ולסטים עובדי ע"ז וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משויב ליה ונטיר ליה מנייהו והוה קרי עליה רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים

מאיר הזהר

לידי ואקיימנה^א למעשה, וכי צמיח הזאת יש שמי צמיח האחת היא המיתה הטבעית, שכבר היה רבי עקיבא בן ק"ך שנה, והשנית היא ההריגה, ואם הייתה מיתתו טבעית היה נכנס בנקיצה תחתונה של "ידך ה'", ובהריגה נסתלק ועלה למעלה וכי, בזמן י' הרוגי מלכות, אז גברו העוונות, כי לא היה כח צבאי אדם להעלות מיין נוקצין, ולגבור ניצוֹת אלו על ידי תפילתם, ולא די זה, אלא אפילו המיין נוקצין של צינה, ירדו למטה וחזרו להמערב בקליפות, וזהו סוד "וצפשיכם שולמה אמכס" ולכן היה נאכד העולם, עד שהולך השם יתצרך לסוד י' הרוגי מלכות אלו. וכי כדי להוציא המיין נוקצין אלו של המלכות, שהם מושרשים בעמקי הקליפות של סטרא אחרא, הושרה גופן להמסר בסטרא אחרא ושיהרגו, לכן העלאת מיין נוקצין של המלכות הוא על ידי גופים עצמן של י' הרוגי מלכות. אך העלאת מיין נוקצין של הצינה הוא על ידי גשמתם שהיא יותר עליונה, ואל תתמה מזה, כי הרי גופים שלהם היו מווככים כל כך, עד שהיו [הגופים] ראויים, בערך גשמות אחרות. כי הלא זו היא מעלת הצדיקים לזכך גופם לעשותם נורה, ועי' זו"ר נד ע"א ואתן אדם תחתיו, ועמק המלך שם פרק סב. כה. ממעשה (דפ"ו). כו. "אשר מגיע" נמשך דפ"ו, ונמקומו איתא "שמגיע".

כד. מלשון זה משמע כפשטן של דברים שלא כמ"ש עמק המלך משם ס' הילכות ומ"ש אי בגין דאתגלי וכי' או דיפוק וכי' יש להבין דהאיכא נמי שמשלים לו הזכיות שעשה בעולם הזה ויש ליישב מאי"ן (נ"א). ועי' רבינו צחי סוף פרשת מקץ (מד יז) שהביא גם הוא כמ"ש העמק המלך (לש"ו). ז"ל ההיכלות רבתי (פרק ט' אות ד'): ר' חנינא בן תרדיון קשר כתר מלכותו ומלך על רומי כזורת פניו של לופינוס קיסר ששה חדשים והרג ששת אלפים הגמונים אלף למדש והעמידו כזורת ר' חנינא בן תרדיון לופינוס קיסר לפני רומי ונטלוהו והשליכוהו כגשש והמיתוהו ואחר החיזון של מעלה תפשוהו והטילוהו כגשש וצמדה זו לכל עשרה חכמי ישראל. ח"ל רבינו צחי: כשם שהותלף יתכן צאל והוקצע לו שער כאלו הוקרב וכאלו עפרו כזור על גבי המוצנח בן הותלפו חכמי ישראל כחברים וכיון שטעמו טעם מיתה צמה שנחפשו וגמרו דיום לכן הם קצלו ענשם והרי זה כאלו נהרגו וכי' ואחם עלו לשלום אל אביהם ויהי יכול לומר לכו לשלום לזרככם אבל הפרשה מצוהרת צחאי יוסף לשעה ורומות לעשרה הרוגי מלכות לדורות אשר עלו לשלום אל אביהם בששמים, ע"כ. עי' זהר לקמן רנד ע"ב, חו"ח פט ע"ב, ועי' עמק המלך ש"ה פס"ח: הקצ"ה מנרף מחשבה טובה "מתי יצא

תרגום

ספר הזהר

וכגון ההוא חייבא דהוה בשביבותיה דרבי חייא דליליא חד פגע בה בההיא אתתא דהות אזלת לבי ברתה בעא למתקף בה אמרה ליה במטו מינך אוקיר למרך ולא תחטי גבאי שבקה ולא חב בה הוי אומר ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הכל כמה דאתתקף ההוא הכל בהדי אינון צדיקא דמטו לידיהו עובדי דחייבא ולא חטאן אוף הכי אתתקף בהדי אינון חייבא דמטו² לידיהו עובדי דאינון צדיקא ועבדי להו:

דתנינן עבד קודשא בריך הוא צדיקים ורשעים בעלמא וכמה דאתייקר איהו בעלמא³ בעובדי דצדיקא⁴ הכי נמי אתייקר איהו ברשיעייא כד עבדי עובדא טבא בעלמא כמה דאת אמר (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו ווי לחייבא כד עבדי גרמיה רע ואתתקף בחוביה כמה דאת אמר (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע וגו':

תו פתח ואמר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי וגו' האי קרא אוף הכי אוקמוה חברייא אבל כד אתיהיב חכמה לשלמה חמא כולא בזמנא דשלטא סיהרא יש צדיק דא עמודא דעלמא אובד כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד⁵ בזמנא דגלותא בצדקו בגין דהיא שכיבה⁶ לעפרא צדק דא כל זמנא דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא ובגין כך (קהלת ז טו) צדיק אובד בצדקו⁷ דהא לא מטאן לגביה⁸ אינון ברכאן עלאינ⁹:

וייש רשע מאריך ברעתו דא סמאל דאוריך שקט ושלוח לאדום במאי ברעתו בההיא רעה [אתתיה נחש] (אתתא דנחש)¹⁰ נחש¹¹ תקיפא דהא לא מטא עלייהו שקט ושלוח אלא בגין דאתדבק בההיא נוקבא כגוונא דא לשאר מלכוון עד דקודשא בריך הוא יקים מעפרא לההיא סכת דוד הנופלת דכתיב (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת:

מאיר הזהר

ה. שהוא אוזבד השפע שמקבל בסוד פקדון לארץ (דכ"ו). ע"י לעיל ט ע"ב. ודע, כי כל מה שאמרנו בהחיותים ד"א, שהוא ע"י המעשים טובים של הצדיקים, הנה הוא לעולם רק ע"י המלכות שהיא הנוק' ד"א, כי הוא השער לה' (מהלל ק"ח כ וזכר ח"א ז ע"ב), וכל המעשים טובים הוא מגיעים אליה ועולים בה, וממנה מתקן ז"א, וכן על ידה הנה נמשך הטובה למטה, כי זה הוא כל ההנהגה דהעוה"ז, וכמ"ס צ"פ אחרי (עד סע"א) שבק כולא צידא דמטרותיתא לאנהגא, ואמר שם, בשעתא דאסגיא וזכאי בעלמא כו' כו'. ע"ש שמצואר שהכל תלוי בה, וחולתה הנה הוא רק צבחי פלג גופא, כמ"ס צד"ו (ר"ז ע"א) ע"ש. וכן הוא ידוע ג"כ בסוד (ישעיה נז א) הצדיק אבד, דמיקוני ז"א הוא תלוי בנזק, וכמ"ס צ"פ צדאשית (נה ע"א) וצ"פ שמות (ט ע"ב יא ע"א) וצב"ח. ובאמת כי ז"א ונוק' הם כלילין דא צדא והם כולן חד וכמ"ס צ"פ פקודי (רלה ע"ב), אלא כי המעשים טובים של צדיקים הנה מקבל הוא על ידה, ומיקוני א"א הנה מקבל היא על ידו, אבל הן כלילין דא צדא והם אחד, וכל מה שאמרנו צ"א הנה הוא בכללות הנוק' ודי צוה, והוא פשוט ויודע (כללים ח"ב כב ע"ב). ו. שכיבת (דכ"ו). ז. שצגלות הצדק עם ישראל, מגיע לנדיק אצידה שלא יושפע עליו מלמעלה (אור יקר). ח. ליקוד (דכ"ו). ט. דמ"ס (דכ"ו). י. ג"א אשה רעה אשת זנונים (הושע א ב) (נוסף דכ"ו). יא. ואושידת מיין לס"מ להזקק לה (אור יקר).

א. דמטי (דכ"ו). ב. והנה מעשה התחמונים עושה פרי למעלה, אס טוב, המלכות מתתקנת. ואם רע, הרעה מתחזקת. וכשהאדם מגיע אליו מעשה שכוש יצרו, או ממש מחזיק כח הקדושה ומחלש וכושב כח הטומאה, שהכל תלוי ביצר הטוב ויצר הרע. הכושב יצר הטוב כושב דא הטוב ועבד מולך ושפחה מירש גזרתה. והכושב יצר הרע עבד כושב תחת רבו, ושפחה כבושה תחת גזרתה. והצדיק הכושב, טוב מנד דקדמו ודאי. אבל הרשע הכושב טוב כמורהו, מפני שהוא מנד החלומים, ועתה כושבם כבישה זו ויותר ויותר ממנה שהצדיק כושב, שזהו הוא דרכו צדק, ואין החלומות נכבשת כ"כ, ולזה אמרו מקום שצבלי תשובה עומדים וגו', והרשע היה משתלם נשמותו צדק, ולזה היה לו א' מנ' ענינים: או יחזק על יד מלואו זו, או יאכל פרי מעלליו. וסוף סוף שכינה מתחזקת והעד לזה הוא היות החלומות מתחזקת צרעתו דמסמיק או לרשע כ"ש שהיא נכבשת (אור יקר). ג. מקשים דהא ארז"ל דמזנות הרשע הולכות לסט"א דכחצי ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי והכא קאמר דאתיקר איהו צרשיעא דעבדי עובדא טבא ומה גם למ"ס הראשונים דהכל הולך אחר הרוב ואפילו [ואפשר - לש"ו] דאם הרשע עושה המלואה לש"ס גמור צלי שום פניה צעת ההוא נחשכ לו לכמה מזות ומסתמא יהיהר משוזה קלת ועדיין צריך ישוב מאיין (ג"א). אומנם כאן הרי היה צענין סוד מרע הנה לא קשה מידי (לש"ו). ד. הבלי - חכמת שלמה. דימי הבלי - צהימות שולטת (אור יקר).

ספר הזהר

תרגום

וילך איש מבית לוי (שמות ב א) רבי יוסי פתח (שיר ו ב) דודי ירד לגנוי¹ לערוגת הבושם וגו' (דודי ירד) לגנו דא כנסת ישראל² בגין דהיא ערוגת הבושם [דאיהי] כלילא מכל סטרי ונ"א זינא בוסמין וריחין דעלמא דאתי³ בשעתא דקודשא בריך הוא נחית לגנתא (דא) [דעדן] כל אינון נשמתהון דצדיקא דמתעטרן תמן כלהו יהבי ריחא⁴ כמה דאת אמר (שיה"ש ד י) [וריה שמניך מכל בשמים] ((שם ז ט) וריח אפך כתפוחים) אלין אינון נשמתהון דצדיקא דאמר רבי יצחק כל אינון נשמתין דצדיקא דהוו בהאי עלמא וכל אינון נשמתין דזמנין לנחתא להאי עלמא כלהו בגנתא (דא קיימין בגינתא) די בארעא כלהו⁵ קיימין בדיוקנא וציורא דהוו קיימין בהאי עלמא וסתרא [ורוא] דא אתמסר לחכימי:

רוחא דנחית לבני נשא דאיהו⁶ מסטרא דנוקבא מתגלפא תדיר בגלופא כהאי חותם ציורא דגופא דבר נש כהאי עלמא⁷ בליט לבר ורוחא אתגליף לגו כד אתפשט רוחא מן גופא ההוא רוח בליט בגנתא דארעא⁸ בציורא ודיוקנא [דגופיה] ממש דבהאי עלמא בגין דהוה תדיר כחותם:

ועל דא אמרה⁹ (שם ח י) שימני כחותם מה חותם גליף בגלופא לגו¹⁰ ואתצייר בציורא [בליטא] [בלטא] לבר אוף הכי¹¹ איהי רוחא דהוה מסטרא דילה כהאי גוונא ממש כהאי עלמא גליף בגלופא לגו [כד אתפשט מן גופא ועאל בגנתא דארעא אורא דתמן בליט ההוא גלופא¹² לאתציירא לבר ואתצייר בציורא [בלטא] ובליטא לבר כגוונא דציורא דגופא כהאי עלמא לעילא¹³ נשמתא דאיהי מאילנא דחיי¹⁴ ואצתירא [אתציר] תמן לעילא כההוא צרורא דחיי לאתענגא בנועם יהו"ה כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהו"ה ולבקר בהיכלו¹⁵:

וילך איש מבית לוי¹⁶ (איש) דא גבריאל כמה דאת אמר (דניאל ט כא) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון וגו' מבית לוי דא כנסת ישראל דאתיא מסטרא דשמאלא ויקח את בת לוי דא נשמתא¹⁷ דתנינן בשעתא דאתייליד גופא דצדיק כהאי עלמא

וילך איש מבית לוי¹⁸, רבי יוסי פתח "דודי ירד לגנו לערוגות הבושם וגו'". "לגנו", זו כנסת ישראל, משום שהיא "ערוגת הבושם", שהיא כלולה מכל צדדי (נ"א מיני) בשמים וריחות של העולם הבא. בשעה שהקדוש ברוך הוא יורד לגן עדן, כל אותן נשמות הצדיקים שמתעטרות שם, כולן נותנות ריח, כמו שנאמר "וריח שמניך מכל בשמים", אלו הם נשמות הצדיקים שאמר רבי יצחק, כל אותן נשמות הצדיקים שהיו בעולם הזה, וכל אותן הנשמות שעתידות לרדת לעולם הזה, כולן בגן שבארץ, עומדים בדמות וציור שהיו עומדים בעולם הזה, וסתר וסוד זה נמסר לחכמים.

רוח שיורדת לבני אדם שהוא מצד הנקבה, נחקה תמיד בחקיקה, כחותם הזה, ציור הגוף של אדם בעולם הזה, בולט החוצה, ורוח נחקקת פנימה. כשמתפשט הרוח מן הגוף, אותה הרוח בולטת בגן של הארץ בציור ודמות של גופו ממש שבעולם הזה, משום שהיה תמיד כמו חותם.

ועל זה היא "שימני כחותם", מה חותם חקוק בחקיקה פנימה ומצטייר בציור בולט החוצה, כמו כן כאן, היא הרוח שהיתה מצד שלה, כדוגמא זה ממש, בעולם הזה חקוק בחקיקה פנימה, וכשמתפשט מהגוף ונכנס לגן שבארץ, האויר ששם בולט אותו חקיקה להצטייר החוצה, ומצטייר בציור בולט החוצה, כדוגמא שציור של הגוף בעולם הזה למעלה, הנשמה שהיא מעץ החיים, מצטיירת שם למעלה באותו צרור החיים, להתענג בנועם ה', כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".

וילך איש מבית לוי¹⁹, זה גבריאל, כמו שנאמר "והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון וגו'". "מבית לוי", זו כנסת ישראל, שבאה מצד השמאל. "ויקח את בת לוי", זו הנשמה. ששינוי, בשעה שנולד גוף של צדיק בעולם הזה,

מאיר הזהר

משעיר שכן אמר כאן רוחא מסטרא דילה נשמה מאילנא דחיי ונמה שיש הרב ענין הסבא יתיישב זה (רמ"ו). וישוה הרב הובא בס' הליקוטים ו"ל דברי הסבא איירי קודם חטא אדה"ר שהיה הו"א בחיק הבינה ומלכות במקום ו"א ולכן נשמה מו"א ורוח ממלכות ונמקום אחר איירי אחר חטא אדה"ר (מ"מ). כג. פי' כמ"ש בשם הרב שהלבוש הוא מן רוחות שנגן ד' איירין שיש שם (מ"מ). כד. מוסגר בדפ"ק. כה. דחייא (דפ"ו). כו. עי' נפח"ח ש"א פ"ו: מעט שעולה על רעיון האדם לעשות מלוא חיק נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו וכו'. כז. שמות יט ע"א בראשית קעד ע"א חוריע מד (הערט הזהר). כח. פי' לוי היא מלכות ונק' לוי לפי שצניניה מהגבורות ובה היא הנשמה (מ"מ).

יב. ללא, וא"כ משה"כ דודי ירד לגנו, הוא יעקב, שהוא זוג יעקב ולאה כחלות (רמ"ו). יג. העלמא קדמאה הוא הדעת שהוא כולל חו"ג, ושם הוא סוד שורש הליטין שהוא כהדעת עצמו ועי' זהר ח"ג קעד ע"א (דע"ה ח"צ מד ע"צ). יד. דאיהא אחיפת לנרמא מנהא כסוד יסוד דלאה שהוא יסוד דאיהא (רמ"ו). טו. כסוד מ"ן (רמ"ו). טז. מוסגר בדפ"ק. יז. מוריע מה ע"צ (הערט הזהר). יח. עג ע"צ (הערט הזהר). יט. כהז הרב כי הלבוש של הרוח בג"ע הוא מן רוחות אלה"י שהם כד' רוחות הגן ובהם ממלכת הרוח דוגמת הגוף שהיה לו בעולם היה עכ"ל, ח"ש ההוא רוחא בליט בגנתא דארעא וכו' ועי' כמה שנכתוב לקמן דף יג בס"ד (מ"מ). כ. איהי (נוסף בדפ"ו). כל. פי' כשעשה החותם בתוך השערה החותם הוא לגו והלורה לבר (מ"מ). כב. לשון זה מסכים עם הסבא דף גט שכתב דנפש רוח הם מנוק' ונשמה

תרגום

ספר הזהר

קודשא בריך הוא קרי ליה לגבריאל ונטיל ההיא נשמתא דצדיק⁶ די בגנתא ונחתא ליהי להאי גופא דצדיקא דאתיליד בהאי עלמא ואיהו אתפקד עלה ונטיר לה ואי תימא ההוא מלאכא דאתמנא על רוחיהון דצדיקא לילה שמיא ואת אמרת דאיהו גבריאל הכי הוא ודאי בגין דאתי מסטרא דשמאלא⁷ וכל מאן דאתי מסטרא דשמאלא הכי אקרי⁸:

וילך איש (שמות ב א) דא עמרם ויקח את בת לוי דא יוכבד⁹ ובת קול נחתת ואמרת ליה לאזדוגא בה דהא קריב זמנא דפורקנא דישראל על ידא דברא דיתיליד¹⁰ מנייהו וקודשא בריך הוא סייע ביה דתנינן שכינתא שריא על ערסייהו ורעותא דלהון בדבקותא חדא הוה בה בשכינתא ועל דא לא אתעדי שכינתא מההוא ברא דאולידו לקיימא דכתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים בר נש [ד]מקדש גרמיה מלרע קודשא בריך הוא מקדש ליה לעילא כמה דרעותא דלהון הוה בדבקותא דשכינתא הכי אתדבקא שכינתא בההוא עובדא ממש דעבדו:

אמר רבי יצחק זכאין אינון צדיקא דרעותא דלהון בדבקותא דקודשא בריך הוא תדיר וכמה דאינון מתדבקין ביה תדיר הכי נמי איהו אתדבק בהו ולא שביק לון לעלמין ווי לרשיעייא דרעותא דלהון ודבקותא דלהון מתרחקא מניה ולא די להו דמתרחקן מניה אלא דמתדבקן בסטרא אחרא תא חזי עמרם דאתדבק ביה בקודשא בריך הוא נפיק מניה משה דקודשא בריך הוא לא אעדי מניה לעלמין ושכינתא אתדבקת בהדיה¹¹ תדיר זכאה חולקיה:

ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו¹² כי טוב הוא¹³ (שמות ב ב) מאי כי טוב הוא אמר רבי חייא דאתיליד מהולל¹⁴ בגין דרזא דברית¹⁵ טוב אקרי דכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב רבי יוסי אמר נהירו דשכינתא¹⁶ דנהיר ביה חמאת דבשעתא דאתיליד אתמליא כל ביתא נהורא דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב ועל דא כי טוב הוא וכתבו וכלא הוה¹⁷:

ותצפנהו שלשה ירחים¹⁸ (שמות ב ב) שלשה ירחים מאי קא מיירי¹⁹ אמר רבי יהודה רמז הוא דקא

הקדוש ברוך הוא קורא לגבריאל ונטיל אותה נשמת הצדיק שבגן, ומוריד אותה לגוף הזה של הצדיק שנולד בעולם הזה, והוא נפקד עליה ושומר אותה. ואם תאמר, אותו מלאך שהתמנה על רוחות הצדיקים, שמו לילה, ואתה אומר שהוא גבריאל. כך הוא ודאי, משום שבא מצד השמאל, וכל מי שבא מצד השמאל, כך נקרא.

"וילך איש", זה עמרם. "ויקח את בת לוי", זו יוכבד. ובת קול ירדה ואמרה לו להזדוג בה, שהרי קרוב זמן גאולת ישראל על ידי הבן שנולד מהם. והקדוש ברוך הוא סייע בו, ששינוי שכינה שרתה על מטתם, והרצון שלהם בדבקות אחת היתה בשכינה, ולכן לא זזה שכינה מאותו בן שהולידו, לקיים מה שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם שמקדש את עצמו מלמטה, הקדוש ברוך הוא מקדש אותו מלמעלה. כמו שהרצון שלהם היה בדבקות של השכינה, כך השכינה נדבקה ממש באותו מעשה שעשו.

אמר רבי יצחק, אשרי הצדיקים ההם, שהרצון שלהם בדבקות של הקדוש ברוך הוא תמיד. וכמו שהם מתדבקים בו תמיד, כך גם הוא נדבק בהם ולא עוזב אותם לעולמים. אוי לרשיעים, שהרצון שלהם והדבקות שלהם מתרחקת ממנו, ולא די להם שמתרחקים ממנו, אלא שנדבקים בצד האחר. בא וראה, עמרם שנדבק בקדוש ברוך הוא, יצא ממנו משה, שהקדוש ברוך הוא לא זז ממנו לעולמים, ושכינה נדבקה עמו תמיד, אשרי חלקו.

"ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא", מה זה "כי טוב הוא". אמר רבי חייא, שנולד מהול, משום שסוד הברית נקרא טוב, שנאמר "אמרו צדיק כי טוב". רבי יוסי אמר, ראתה בו אור השכינה שמאיר בו, שבשעה שנולד, התמלא כל הבית אור, שנאמר "ותרא אתו כי טוב הוא", ונאמר "וירא אלהים את האור כי טוב", ועל זה נאמר "כי טוב הוא", והכל היה.

"ותצפנהו שלשה ירחים", במה מדובר "שלשה ירחים". אמר רבי יהודה, רמז הוא שרמז,

מאיר הזהר

החסדים כי ה"פ טוב גימ' מילה וגם יסוד צמ"ק טוב וכן שם הוי"ה גם הוא כך להורות דגם לילד קטן יושפע כח הטוב (רמ"א וי"א). העיקר משום שזו גזוז האור הראשון הנאמר בו כי טוב כמ"ש לקמן לה ע"א קסו ע"ב (לש"י). יג. ה"ס אור הגנוז כנודע אללנו, כי האור קודם התפשטותו נקרא טוב, והוא צהייתו עדיין ביסוד הצינה שהוא השכינה העליונה המאירה צמשה שה"ס הדעת דלחיה אלה"ה גי' טו"ב (רמ"א). יד. פי' צין למעלה צדעת צין למטה ביסוד, כמבואר בסוד (שמות ג ד) משה משה, שהיה שלם וכולל אור החסדים המכוסים וגם אור המגולים בלי הפסק (רמ"א). טו. עי' בראשית לא ע"ב (לש"י). טז. מה הכוונה להודיענו זה, וגם שלא אמר שלשה חדשים (רמ"א). יז. העינין

א. מוסגר צדפ"א. ב. לה (דפ"א). ג. כי צניינה מהגזירות (רמ"א). ד. נקרא לילה (רמ"א). ה. בלשון השאלה עמרם הוא מלשון עמר נקי כי הוא צחי' אלא דיניק ממזל הח' (רמ"א). ו. גימ' מ"ב אימא עילאה (רמ"א). ז. דלחיליד (דפ"א). ח. בראשית כא ע"ב (הערת הזהר). ט. עי' לקמן נד רע"א ושם נג ע"ב צארכה וכן יט ע"א (לש"י). י. אותו, אות שלו (רמ"א). יא. כי כל הנולדים קודם לו היו מזד טוב ורע והיתה הערלה דנוקה בהם, וכך אמרו רז"ל שלא היו מניחים המזרים את ישראל שימולו, מפני ששרש העררה היה עדיין אחוץ ביסוד עד שזא מש"ה המושרש שם, וכן עולה א"ל שד"י, ולכן היה פגמו גדול צמעת התרשלותו צמילת צנו (רמ"א). יב. פנימיות היסוד צסוד

ספר הזהר

תרגום

שלא נודע משה בזהר עליון, עד שלשה ירחים, שנאמר "בחדש השלישי". שהרי אז נתנה תורה על ידו, ושכינה התגלתה ושרתה עליו לעיני כולם, שנאמר "משה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה'".

ולא יכלה עוד הצפינו, שעד אותה שעה לא נודע דבורו בקדוש ברוך הוא, ונאמר "משה ידבר והאלהים יענו בקול". "ותקח לו תיבת עצי גומא", רמז על הארון שלוחות הברית נכנסים לתוכו. "תיבת גומא" היא ארון הברית. "ותחמרה בחמר ובזפת" שהרי הארון היה מצופה מבפנים ומבחוץ. רבי יהודה אמר, זוהי התורה, שהחמירה הקדוש ברוך הוא במצוות עשה ובמצוות לא תעשה.

ותשם בה את הילד, אלו ישראל, כמו שנאמר "כי נער ישראל ואהבהו". "ותשם בסוף" שלא היו מצוות התורה חומר לעשות עד סוף שנכנסו ישראל לארץ, לסוף ארבעים שנה. "על שפת היאור" על מאמר של אותם שמורים תורה וחוקה לישראל.

רבי חזקיה אמר, כך למדנו, "וילך איש" זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ה' איש מלחמה". "מבית לוי", זה הקדוש ברוך הוא, המקום שמתחברים יחד החכמה העליונה ואותו נהר ולא נפרדים לעולמים. "מבית לוי" זה יצירת הלוייתן לשמחה בעולם, זהו שנאמר "לוייתן זה יצרת לשחק בו". "ויקח את בת לוי" זה הקדוש ברוך הוא, מקום שאור הלבנה מאיר.

ותהר האשה ותלד בן, "האשה" ודאי, כמו שנאמר "לזאת יקרא אשה". בתחילה "בת לוי", וכך זה ודאי, וכי בת לוי בתחילה

רמז¹ עדי² דלא אשתמודע משה בזהר אלאה³ עד ג' ירחים⁴ דכתיב (שמות יט א) בחדש השלישי דהא כדין אתיחיבת תורה על ידיה⁵ ושכינתא אתגליא [ושריא⁶] עליו לעיניהון דכלא דכתיב (שם ג) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה⁷:

ולא יכלה עוד הצפינו (שמות ב ג) דעד ההוא שעתא לא אשתמודע מלוליה בקודשא בריך הוא וכתוב (שם יט יט) משה ידבר והאלהים יענו בקול ותקח לו תבת גומא רמז על הארון דלוחות קיימא עאלין בגויה תיבת גומא⁸ ארון הברית איהו ותחמרה בחמר ובזפת [דהא הארון] (דההיא תיבה דאיהו ארון) הוה מחופה מלגו ומלבר רבי יהודה אמר דא היא אורייתא דהחמירה קודשא בריך הוא במצות עשה ובמצות לא תעשה:

ותשם בה את הילד אלו ישראל כמה דאת אמר (הושע יא א) כי נער ישראל ואהבהו ותשם בסוף דלא הוו פקודי אורייתא וחומרא (חומרי) למעבד⁹ עד סוף דעאלו ישראל לארעא לסוף ארבעין שנין על שפת היאור על מימרא דאינון דמורים אורייתא וחוקה לישראל:

ו'נ' רבי חזקיה אמר הכי אוליפנא (דבר אחר) וילך איש דא קודשא בריך הוא¹⁰ דכתיב (שמות טו ג) יהוה איש מלחמה מבית לוי¹¹ [ד"א] (דא) קודשא בריך הוא¹² אתר דחכמה עלאה וההוא נהר¹³ מתחברן כחדא¹⁴ ולא מתפרשן לעלמין¹⁵ מבית לוי דא שארי לוייתן¹⁶ [לחידון] (בלחודי) בעלמא¹⁷ דהא הוא דכתיב (תהלים קד כו) לוייתן זה יצרת לשחק בו ויקח את בת לוי¹⁸ דא קודשא בריך הוא אתר דנהירו [דסהירא] (דסהירא) נהיר¹⁹:

ותהר האשה ותלד בן האשה ודאי כמה דאת אמר (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה²⁰ (בקדמתא בת) [בקדמיתא בת לוי והכי הוא ודאי וכי בת לוי בקדמיתא]

מאיר הזהר

זהר. כה. ת"ת (רמ"ו). ששני כינויי קצ"ה הם ז"א, האחד הוא סוד יעקב הפנימי שבתוך ז"א והיינו בית לוי, כי לוי סודו ככאן למילוי ע"כ דהיינו אצא ובית לוי היא אמת שהוא מתיחדת שם ומשכינתו בתוכה (רמ"ו). כו. כו. נ"ל ש"מבית לוי" נמתק בדרכך אמת, וז"ע. כז. כינה (רמ"ו). כח. הוא יסוד אמת (רמ"ו). דעת (בהגר"א בח"ו נב ע"א ד"ה דנוא). כט. שהוא בתוך זעיר (רמ"ו). לו. ולכן נקרא לוי חכמה על שם שהוא מלווה תמיד בזוגתו (רמ"ו). לא. דא שארי לוייתן נמתק בדפ"ו, ובמקומו איתא דאשרי לוייתן (נ"א כל חידו). חכמה (רמ"ו). לב. כינה (רמ"ו). לג. היא נקטת ישראל המכוסה בתוך ז"א כנודע בפירוש מאמר אית שושנה דריש פרשת בראשית, וממלא שילא משה ממקום שרשו ממש, ואמי שפיר כינוי איש שסודו ציעקב או צ"א מת"ת ולמטה, ודוק אומרו אתר דחכמה וכו' ולמטה אמר אתר דנהירו דסיהרא נהיר, שהוא מתוכיות ז"א מכנסת ישראל הנעלמת. וגם לוי סודו דעת ז"א שממנו יצאו כהנים ולוויים, והוא מקום יעקב וכנסת ישראל הפנימי שהוא צקו האמנעי (רמ"ו). לד. מלכות (רמ"ו). לה. הענין כי יוכחד היא גלגול חוה וכו' ומהר האשה וכמו שאמר ק"ל שנה מזווגה חוה לאדם כן יוכחד אחר ק"ל שנה חזרה לעמרם ילדה את משה שהוא גלגול שם (זהר הקדוש).

ידוע ליודעים שאורות חג"מ הם מכוסים ומשה שרשו דעת ששם שרש התורה מנזות עשה ומנזות לא תעשה, חו"ג, ומשם עד מקום גילוי החסדים ג' מדות ולכן היה צפון שלשה ירחים, ולפי שאותו המקום המכוסה שייך ליסוד אמת ששם סוד העיצור, לכן נקרא בשם ירחים, והרמז המופלא הוא כי לגבי משה היה ראוי שיתגלו האורות מן הדעת ולמטה אבל לגבי מנזאות העולם הולך להתאחר שלשה חדשים עד נתינת התורה והבן, וגם ככאן לעיצור האורות שהוא לוי חדשים ועיצור הנינוזות שהוא לוי חדשים ועיין באלוהות חיים שער א"ך פרק א', והשכל שם היטב, כי עיצור הנדקים הוא לוי חדשים ושאר בני ישראל לוי (רמ"ו). יט. כי יסון אייר סיון הם חג"מ (רמ"ו). סוד יסון שהוא חסד, כי יסון הוא חסד דנוקבא, כמ"ש בשעה"כ (דף 5 סע"ד), וע' בזה"ק (פ' שמות יא ע"ב) בהגהות מהרש"ו שם (אות ו) (כללים ח"א לח ע"ג). כ. והם מו' דאדר שבו נולד ח' דאיר ח' דסיון, וחוה ג' ירחים ולא חדשים מפני שאלה הג' היו ראויים להיות מומן העיצור הנקרא ירחים כמ"ש (איוז כו ב) כירחי קדם, זמן שאין בו שנה, וגם כי העיצור מננה לזמן הירח (רמ"ו). כא. סקודה בת"ת זעיר (רמ"ו). כב. ה"ם אמת שסקודה מתגלה (רמ"ו). כג. גמא עס הכולל גימ' מ"ה והוא הלוות ז"א (רמ"ו). כד. ויקרא רפו ע"א (הערת

תרגום

ועכשיו אשה. אלא כך זה בודאי, וכך למדנו, עד שלא הזדווגה אשה, היא נקראת בת פלוני, אחר שהזדווגה, נקראת אשה. וכאן בת ואשה, והכל דרגה אחת היא.

"ותצפנהו" שלשה ירחים, אלו שלשת החדשים שהדין הקשה שריו בעולם, ומהם, תמוז, אב, וטבת (נ"א שבט). איך זה משמע, שעד שלא ירד משה לעולם, הוא היה מצוי למעלה, ולכן הזדווגה בו שכינה מיום שנולד. מכאן אמר רבי שמעון שרוחות הצדיקים מצויות הן למעלה עד שלא יורדות לעולם.

"ולא יכלה עוד הצפינו וגו'." מהו "ותקח לו תיבת גומא", שנסתתה אותו בסימניה, להיות שמור מאותם הדגים של הים ששטים בים הגדול, שנאמר "שם רמש ואין מספר". והיא כסתה אותו להיות שמור מהם בכסוי (בצד היובל) כבוד של טיסת הרוכל סימן של טס הכברה נכבד של שני צבעים לבן ושחור, והניחה את משה ביניהם, שנודע עמהם משום שעתידי לעלות ביניהם פעם אחרת לקבל תורה.

"ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" זוהי שבאה מצד השמאל, של הדין הקשה, כמו שנאמר "לרחוץ על היאור", על היאור דווקא, ולא על הים. ואם תאמר, והרי נאמר "ומטח אשר הכית בו את היאור", ומשה לא הכה אלא הים, וקראו לו יאור. אלא יאור היה שהכה אהרן על ידי משה, והחשיב אותו הכתוב שהוא עשה.

כדוגמא זה "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור", ואהרן הכהן, אלא על שבא מצד הקדוש ברוך הוא, קראו הכתוב "אחרי הכות ה'". אחר כך קראו בשם משה. "ונערתיה הולכות על יד היאור", אלו שאר המחנות שבאים מהצד הזה.

"ותפתח ותראהו את הילד ותראהו", היה צריך [להיות נכתוב] "ותרא" מה זה "ותראהו". אמר רבי שמעון, אין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים ונכבדים, אלא

ספר הזהר

והשתא אשה אלא הכי והוא ודאי והכיל אוליפנא אתתא עד לא אזדווגת אתקריאת בת פלוני בתר דאזדווגת ואתקריאתא אשה (אתקריאת) והכא בת ואשה וכלא חד דרגא איהו:

ותצפנהו² שלשה ירחים אלן תלת ירחין דדינא קשיא שריא בעלמא ומאי נינהו תמוז אב טבת [נ"א שבט] מאי (קא) משמע דעד לא נחת משה לעלמא שכיח הוה איהו לעילא ועל דא אזדווגת ביה שכינתא מיומא דאתיליד מכאן אמר רבי שמעון [רוחיהו] (רוחהו) דצדיקאי³ שכיחין אינון לעילא עד לא יחתון לעלמא:

ולא⁴ יכלה עוד הצפינו וגו' מאי ותקח לו תבת גומא דחפת ליה בסימניה⁵ למהוי נטיר מאינון נוני ימא דשאטין [בימא רבא] [בין ימא רבא ובין ימא] דכתיב (תהלים קד כה) שם רמש ואין מספר והיא חפת ליה למהוי נטיר מנייהו בחפו [(דסטרא דיובלא) יקרא דטיסת רוכלא יקרא סי' דטיס רובילא] (דסטרא דיובלא אקרי) יקרא דתריך גוויני⁶ חוור ואוכס [ואנח ליה למשה' בינייהו דישתמודע עמהון בגין דזמין לסלקא בינייהו] (ואחו לה למשע בינייהו) זמנא אחרא לקבלא [אורייתא] (דאורייתא):

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור (שמות ב ה) דא איהי דאתיא מסטרא דשמאלא דדינא קשיא⁷ כמה דאת אמר לרחוץ על היאור על היאור דייקא ולא על הים⁸ ואי תימא והא כתיב (שמות יז ה) ומטח אשר הכית בו את היאור ומשה לא מחא אלא ימא⁹ וקרייה יאור אלא יאור [הוה] דמחא אהרן על ידא דמשה ושווייה קרא דאיהו עביר:

כהאי גוונא (שם ז כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהו"ה את היאור ואהרן הכהן אלא על דאתא מסטרא דקודשא בריך הוא קרייה קרא אחרי הכות יהו"ה לבתר קרייה בשמא דמשה ונערתיה¹⁰ הולכות על יד היאור אלן שאר משריין דאתיין מסטרא דא:

ותפתח ותראהו את הילד (שמות ב ו) ותראהו [ותרא] (ותראה) מבעי ליה מאי ותראהו אמר רבי שמעון לית לך [מלה] (מלתא) באורייתא דלית בה רזין עלאין ויקירין אלא

מאיר הזהר

דף קטט ע"ב. ט. צוהר ח"צ (יב ע"א) אמר שם ומשה לא מחא אלא ימא, וכן הוא צוהר ח"ג (קטט ע"ב), אך הכוונה שם ושם הוא רק שהיה ההכאה בשר של ים, וכמ"ש בח"צ (דף רעז ריש ע"ב) וע"ז אמר (שמות יד טז) הריס את מנחן נגד שר של ים (דע"ה ח"צ קטט ע"ב). וכן הוא בח"ג קטט ע"ב אך ז"ע כי בים לא היה הכאה וע' לקמן רעז ע"ב (לש"ו). י. הם ז' הנערות הראויות למת לה שם היכלותיה שם צאים לרחוץ מן הדינים הקשים שם ולהשליכם על ראש רשעים יחול (רח"ו). יא. ז"ס הלבוש הקדוש של הנשמה הגמגמך משם אלו"ה הנו' בנסגא דמשפטים והוא א"ל ו"ה, מלגל ומטרוניסא, והרשימא הוא הלגל ועי"ז לעס נכרי וגו' שהוא פדאה מינר הרע כיון שבגדה בה הלבוש המזכר אלא היא אינה אלא אמסטרא בחי' (זהר הקדוש). יב. שיש

א. בראשית לא ע"ב (הערת הזהר), ע"י זהר הקדוש. ב. ויחי רכו ע"ב (הערת הזהר). ג. שלח לך קטט ע"א (הערת הזהר). ד. שהמציג הוא בסוד המלכות כנודע וגמא גימ' מ"ה עם הכולל, רמז שמאדם לוקחה זאת (רח"ו). ה. חסד וגבורה (רח"ו). ו. ת"ת (רח"ו). ז. הנה נודע כי פרעה היינו צינה וצת פרעה היא מלכות ח"ש מסטרא דשמאלא כי צניינה מהגבורות (רח"ו). ח. המלכות נק' ים והצריחה נקרא יאור ושם סוד נהר דינור וצאותו היאור הלכו לרחוץ (רח"ו). כי היאור הנה הוא מסוד נהר דינור שצנעם הצריחה, והוא מסטרא דמט"ע ובסוד עץ הדעת, ע' תיקונים (תיקון נד דף קא ע"א) וצוהר שמות (דף יב ע"א בנהגות מהרמ"ו שם), ולכן היה שם הכאה דוקא, כי בדצירים לא יוסר עבד (משלי כט יט) וכמ"ש ברע"מ (תפא דף רעט ע"ב) (דע"ה ח"צ

שמות

יב ע"א²

ספר הזהר

תרגום

כך למדנו, רושם המלך והמלכה נמצא בו, והוא רושם של וא"ו ה"א. ומיד "ותחמול עליו וגו'", עד כאן למעלה, מכאן והלאה למטה, חוץ מהכתוב הזה.

"ותתצב" אחותו מרחק וגו', ותתצב אחותו, אחותו של מי, אחותו של אותו שקרא לכנסת ישראל אחותי, כמו שנאמר "פתחי לי אחותי רעיתי". "מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".

איך משמע שאותם צדיקים עד שלא ירדו לעולם נודעים הם למעלה אל הכל, וכל שכן משה. ומשמע גם כן שנשמות הצדיקים נמשכות ממקום עליון כמו שבארנו.

וסוד הדבר למדנו, שמשמע שיש לנשמה אב ואם, כמו שיש לגוף אב ואם בארץ, ומשמע שבכל הצדדים, בין למעלה בין למטה, הכל בא מזכר ונקבה ונמצאים.

והרי בארו את הסוד, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה", "הארץ", זו כנסת ישראל. "נפש חיה" נפש של אדם הראשון העליון כמו שנתבאר.

בא רבי אבא ונשקו אמר, ודאי יפה אמרת, וכך הוא ודאי. אשרי חלקו של משה, הנביא הנאמן על כל שאר נביאי העולם. (ע"כ סתרי תורה).

"ותתצב" אחותו, זוהי חכמה, כמו שנאמר "אמור לחכמה אחותי את". אמר רבי יצחק, מעולם לא העבירה (התעוררה) מדת הדין מן העולם, שהרי בכל שעה שהיו ישראל חוטאים, היה הדין מקטרג עמם, ואז "ותתצב אחותו מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".

"ותרד" בת פרעה לרחוץ על היאור, בשעה שהיו ישראל פוסקים מן התורה, מיד "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור", היתה יורדת מדת הדין

הכי אוליפנא רשימא דמלכא ומטרוניתא אשתכח ביה^י ואיהו רשימא דוא"ו ה"א^י מיד^י (שמות ב ו) ותחמול עליו וגו' עד כאן לעילא מכאן ולהלאה לתתא בר מהאי קרא:

ותתצב אחותו מרחק וגו' (שמות ב ד) ותתצב אחותו אחותו דמאן אחותיה^י דההוא דקרא לכנסת ישראל אחותי^י כמה דאת אמר (שיר ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי מרחק כמה דאת אמר (ירמיה לא ג) מרחוק יהו"ה נראה לי^י:

(מאי) משמע דאינון זכאין [עד לא] (דלא) נחתו לעלמא אשתמודעאן אינון לעילא לגבי כלא וכל שכן משה ומשמע נמי דנשמתהון דצדיקא אתמשכו מאתר עלאה כמה דאוקימנא:

ורזא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם [את] לנשמתא^י כמה דאית אב ואם [עביד] לגופא בארעא ומשמע ודבכלו (דכל) סטריין בין לעילא בין לתתא מדכר ונוקבא אתיין כלא ומשתכחי:

והא אוקמוה רזא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה הארץ דא כנסת ישראל^י נפש חיה^י נפשא דאדם קדמאה עלאה כמה דאתמר:

אתא רבי אבא ונשקיה אמר ודאי שפיר קאמרת והכי הוא ודאי זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא^י על כל שאר נביאי עלמא [עד כאן סתרי תורה]:

(ד"א) ותתצב אחותו דא היא חכמה^כ כמה דאת אמר (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את אמר רבי יצחק מעולם לא אתעדיתא לנ"א אתערזא גזרת דינא מעלמא דהא בכל שעתא דהוה ישראל חטאן הוה דינא מקטרגא עמהון וכדין ותתצב אחותו מרחוק וד"א מרחוק^י כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהו"ה נראה לי^י:

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור בשעתא דהוה פסקי ישראל מאורייתא מיד ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור הות נחתת מדת הדין^י:

מאיר הזהר

ע"א רמ רע"ב (לש"י). כי האצילות בכלל הוא השורש דנשמת ישראל, אף דפרטות הנה נקרא המלכות דאצילות בשם אדם דאצילות, משום דעיקר הגילוי דנשמת ישראל הוא זה - כנסת ישראל, ע' זוהר שמות (יב ע"א) וזכ"א (יג סע"א) וזכ"מ, וזה נוגעין מעשה בני אדם, ע' פרשת אחרי (דף עד ע"א) (הקדו"ש סב ע"ב), ע' דע"ה ח"ב ע"א קטו ע"א. יט. וקרא לט ע"ב (הערות הזהר) ז"ל יט ע"א (לש"י). כ. ע' דע"ה ח"ב קטו ע"א. כא. מלכות חכמה תחלה, חכמת שלמה, ונקראת כן לפי שצניינה על ידי חכמה עילאה בסוד ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברחא (רמ"ו). כב. שמלת מרחוק שם רומזת על החכמה, ופי' כשנצבת אחותו שהיא נקרא מרחוק ור"ל כשהיא נצבת לנד א' המורה ואין עוסקים בה (רמ"ו). (ע"כ נוסף בדפ"ו). כג. לקטרג עלייהו (נוסף בזה"ל לה ע"א).

הכר בחותם פניו שצא מח"ת ומלכות (רמ"ו). יג. ומיד (דפ"ו). יד. ואינו ענין לפסוק אלא אחותו של אה הדיוע שנאמר מי יתן כאלה לי (רמ"ו). טו. וכן הוא בגמ' סוטה יא ע"א (לש"י). טז. מרחוק הוא חכמה, וכמ"ש בזה"ק (בראשית דף ו ע"א ושמות דף יב ע"א וזכ"מ), והוא כי ע"י החכמה שהוא אור החיה נעשה הכלים, ועי"ז נתגלה למטה. וכנודע שהגילוי דאור העליון הוא ע"י הכלים, כי עי"ז נתקשרו ויכולים התחתונים לקבלו, והוא שאמר "נראה לי" (ציאורים ח"א לב ע"ד). יז. הבי"ע שז"א, הנה הם השורשים דכל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שאלו וזכאלו אח"כ מהמלכות דאצילות עי"ז וזוה"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב וזכ"ב יב ע"א וז"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וזכ"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג, וכן קו ע"ג ועי' עוד ח"ב קלו ע"ד). יט. ח"ג קעד ע"ב ז ע"א יט

ספר שמות

1	שמות
116	וארא
176	בא
244	בשלח
377	יתרו
535	משפטים
728	מלואים

ספר שמות

ב/א	
פרשת שמות	
ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו (שמות א א) והמשכילים יזהירו¹ כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד (דניאל יב ג) והמשכילים אלין אינן דמסתכלי ברוא דחכמתא² [יזהירו] ונ"א יזהירו דנצצין ברוא דחכמתא³ נהרין ונצצין⁴ בזיוא דחכמתא עלאה⁵ כזהר נהירו נציצו דנהרא דנפיק מעדן⁶ ודא איהו רזא סתימא⁷ דאקרי⁸	"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו", "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". "והמשכילים", אלו הם שמסתכלים בסוד החכמה. (נ"א "יזהירו", שנוצצים בסוד החכמה). "יזהירו" מאירים ונוצצים בזיו החכמה העליונה. "כזהר" אור התנוצצות שמאיר שיוצא מעדן.

¹ משום דקשיא ליה "את יעקב", "אתו" מבעי ליה. ולכן מפרש, "בני ישראל" הם גבולי אלכסון, שהם בני ז"א, הנק' ישראל, שבאו עם השכינה הנק' יעקב, וכדמסיק. לכן פתח בפסוק, והמשכילים, ודרשו בו דרשות אחרות, ולבסוף דרש בו ענין השייך לפרשה זו בדרך המדרש (מ"מ).

² ארבע מעלות דפרד"ס הן בסוד אבי"ע, והסוד הוא באצילות, דתמן מקנן אבא, הוא סוד י' שבשם, ועיקר הארתו הוא בסוד יסודו המתפשט בתוך האצילות עד יסוד ז"א (רמ"ז). העוסקים בחכמת הקבלה (מ"מ).

³ נמחק בשער מאמרי רשב"י.

⁴ ענין נהרין ונצצין הוא בסוד אור ישר מאיר מלמעלה למטה להם, וזהו נהרין. וסוד אור חוזר בסוד המראה המלוטשת, כי כאשר יכה בה אור השמש, יצאו ממנה ניצוצות מצד לטישותה ממטה למעלה וזהו ונצצין. ולכן אמר "יזהירו", יזהירו לאחרים דנקטי ויהבי מיין דכורין ומיין נוקבין, וזה כדוגמת יסוד שיש לו שתי בחינות אלו בסוד יוסף הצדיק ובנימין הצדיק, זה מיין דכורין וזה מיין נוקבין. ושתי בחינות אלו, האחד נקרא נהירו, והשני נקרא נציצו. וזמ"ש בזהר נהירו ונציצו דנהרא דנפיק מעדן שהוא סוד יסוד הנקרא נהר היוצא מעדן (שער מאמרי רשב"י), דע שעם היות שיש ב' בחי' ליסוד, והם יוסף הצדיק מלמעלה, ובנימין הצדיק מלמטה בסוד מ"ן, כמ"ש בצאת נפשה כי מתה. עוד יש ביסוד עצמו ב' בחי' אלו, ולכן נקרא חי עולמים, בסוד ט' מלמעלה למטה, וט' מלמטה למעלה, שהם עולים ח"י. וחי הוא בב' עלמין, שגם בעולם הנוק' יש ח"י בסוד בנימין, וזהו חי חי הוא יודוך (ישעיה לח יט). ושורש הדבר, כי ביסוד נסתיים הזכר העליון, והוא רקיע המבדיל בין מים למים. ואור עליון המחיה את הספירות יורד עד שם, ומכה בו בסוד בטישה, בדמות מראה הלטושה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה, כי עומדת כנגד אור השמש. כן הרקיע הזה הוא מבדיל בין עלמא דכורא ובין עלמא דנוק', ואינו מניח לעבור האור למטה ועל"כ, תכה בו האור העליון בפנימיותו, ויוצאין ממנה ניצוצין כמינן האורות המכין, ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה. וז"ש "ודא איהו רזא סתימא דאיקרי הרקיע" כי בחי' הרקיע יאמר על ענין זה, כי הוא רקיע המבדיל ומעכב האור העליון מלרדת למטה, לכן יש בו נהירו ונציצו. משא"כ בכל השאר. ולכן יש ברקיע הזה כוכבים ומזלות שמשא וסיהרא, כי הכוכבים הם נשמות הצדיקים היורדים שם ממוח העליון ועומדים שם, ומשם יורדין למלכות. והמזלות הם "ב בסוד ו"ק מחד ולמטה, וו' מלמטה למעלה כנז' בתיקו"ז. שאע"פ שכל הט' מכים ברקיע זה, אינו דומה הכאת ו"ק לשאר, כי כל א' בחי' בפני עצמה יש לה, לפיכך מו"ק יצאו "ב מזלות, ומזו"נ נעלמים יצאו שמשא וסיהרא, וזה מצד הנשמות שבו, שכמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מ"ן כנודע, כן הוא ביסוד וכו' (זהר הרקיע). נהרין, מאור יסוד אבא שבתוך יסוד אימא, ונצצין, חו"ג ליסוד אימא (רמ"ז). פי' שמקבלים הארה מהחסדים שנק' אור ומהגבורות שהם ניצוצין וז"ש נהרין מצד החסדין ונצצין מצד הגבורות (מ"מ).

⁵ הנה כל האצילות בכללו גוף ונשמה מלבר ומלגאו, והמשכילים הם יודעי מדין [יודעי מידות] המסתכלים בפנימיות החכמה התחתונה בסוד נשמתא. וזה נקרא רזא דחכמתא, פנימיות החכמה התחתונה, ועל ידי כך נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה, כי נשמת החכמה התחתונה הוא זיו וזהר החכמה העליונה, בסוד כלת משה. והיא הצלע, נקודת י', בסוד י' בראש י' בסוף, י' משם בן ארבע, י' משם אדני כנודע [יאהדונה"י] (שער מאמרי רשב"י). פי' החו"ג הנז' הם של אבא הנק' חכמה עילאה לגבי יש"ס הנק' אבא סתם ולא עילאה (מ"מ).

⁶ היינו הארת יסוד הבינה בחו"ג שבו (רח"ו). והתכת הכתוב והמשכילים בעלי הסוד, יזהירו ויאירו מחו"ג של אבא כמו שמאירים מחו"ג של אימא, לפי שהארות אימא מגולים יותר משל אבא, ומשיגים אותם בעלי הסוד, ואומר הכתוב שיקבלו ג"כ הארות אבא הסתומים כמו של אימא הנגלים (מ"מ).

⁷ ביסוד נסתיים הזכר העליון והוא הרקיע המבדיל בין מים למים והאור העליון המחיה את הספירות יורד עד שם ומכה בו בסוד בטש ביה כדמות המראה המלוטשת המפסקת שלא יעבור אור

ספר שמות

וזוהו סוד סתום שנקרא רקיע, בו עומדים כוכבים ומזלות שמש ולבנה וכל אותם נרות של אור.	ורקיעו (הרקיע) ביה קיימין כוכביא ⁹ ומזלי ¹⁰ שמשא וסיהרא ¹¹ וכל אינון בוצינין (דנהרא) [דנהורא] ¹² :
זהר של הרקיע הזה מאיר באור על הגן, ועץ החיים עומד באמצע הגן שענפיו מכסים ועליה (נ"א על) כל אותם צורות ועצים ובשמים (שבגן) בכלים כשרים, ומסתופפים תחתיו כל חיות השדה, וכל ציפורי השמים דרים תחת אותם הענפים.	זהר דהאי רקיע נהיר בנהירו על גנתא ואילנא דחיי קיים במציעות גנתא דענפוי חפיין ¹³ [ועליה נ"א על] (עליה) כל אינון דיוקנין ואילנין ובוסמין ודבגנתא במאנין דכשרן ¹⁴ ותטללין ¹⁵ תחותיה כל חיות ברא וכל צפרי שמאי ידורון תחות אינון ענפין:

השמש ממנה ולמטה כי עומדת כנגד אור השמש כן רקיע זה מבדיל בין עלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ואינו מניח לעבור האור למטה ועל ידי כך מכה בו סוד האור העליון בפנימיותו ויוצאין ממנו נצוצות כמנין האורות המכים בו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה וזמ"ש ודא רזא סתימא דאקרי הרקיע כי בחינת רקיע יאמר על ענין זה כי הוא רקיע המבדיל ומעכב אור העליון מלרדת למטה ולפיכך יש בו נהירו ונציצו כמ"ש בכל השאר (שער מאמרי רשב"י). זה הנהר הוא יסוד אמא הסתום בתוך ז"א (רמ"ז).

⁸ בראשית ח ע"ב לד ע"א (הערת הזהר).

⁹ הם נשמות הצדיקים היורדין שם מהמוח העליון ועומדים שם ומשם יורדין למלכות (שער מאמרי רשב"י). חסדים (רח"ו).

¹⁰ הם שנים עשר בסוד שש קצוות מן חסד ולמטה שש ממטה ולמעלה ושש מלמעלה למטה כנז' בתקונין. כי אעפ"י שכל התשעה מכים ברקיע זה, אין דומה הכאת השש קצוות לשאר, כי כל אחד בחינה בפני עצמה יש לו, ולפיכך מהשש קצוות יצאו י"ב מזלות (שער מאמרי רשב"י). גבורות (רח"ו).

¹¹ מת"ת ומלכות נעלמים יצאו שמשא וסיהרא, וזה מצד הנשמות שבו, כי כמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מיין נוקבין כנודע כן ביסוד נשמות צדיקים שבו שהם הכוכבים כדפרישית הם הם המעלין תשעה מלמעלה למטה ואעפ"י שהת"ת מהשש קצוות הנז' מ"מ יש בת"ת שתי בחינות, אם בחינת היותו בכלל השש קצוות, ואם בחינת היותו בפני עצמו, וכל אלו נקבעין ביסוד. וסיהרא עם היות כי היא למטה מן היסוד, עכ"ז שרשה בסוד ה', ד"ו, ובסוד יו"ד וי' ו' ד' נחקק ביסוד, ושרש זה בחכמה ובינה, ומשם ירדו אל היסוד. ושאר בוציני דנהורא, הם ה' ככבי לכת הנשארים וכנגדם ז' ספירות הבנין, כי חמה ולבנה עם ה' ככבי לכת, הם ז'. ואל יקשה בעיניך כי ז' ספירות הם הם השש קצוות שהם המזלות כדפרישית, כי שש קצוות אלו הם ביסוד עצמו, בסוד שוקיו עמודי שש, כי הוא מקבלם מלמעלה, ונעשין בו שנים עשר, בסוד אור ישר ואור חוזר, ובסוד נהירו ונציצו כדפרישית, ולכן נקראים מזלות, כי היסוד נקרא מזל, להיותו מושך את הטיפה זרעית מהמוח העליון. ואמנם שמשא וסיהרא ושאר בוציני נהורא, שהם חמשה ככבי לכת כדפרישית, הם שבעה ספירות הבנין עצמם המתגלים ביסוד ומשפיעים בו ועוד כי ששה קצוות הם בסוד ת"ת הכלול משש קצוות ושבעה ספירות הם כנגד ז' ככבי לכת ואין זה בשש קצוות, כי אלו בת"ת עצמו לבדו בהכללו מהם וזה בבנין עצמו ודי בזה. ודע כי כמו שהמלכות תקרא חכמה. כן חכמה שבז"א תקרא חכמה תחתונה בבחי' החכמה העליונה הקדומה ואלהה כיון באומרו "אלין אינון דמסתכלי ברזא דחכמתא" שמסתכלין בפנימיית החכמה, כי שבז"א בסוד נשמתא שהיא חכמה העליונה בסוד הדעת, וזמ"ש "נהרין ונציצין בזיוא דחכמתא עלאה" וכמו שיש ביסוד תחתון תשעה מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה, כן בסוד דעת המפסיק בין אריך אפין לז"א יש אלו. וזמ"ש בזוהר "נהירו נציצו דנהרא דנפיק מעדן" שהוא סוד הדעת היוצא מעדן עליון ונכנס במוח ז"א, ויש בדעת זה נהירו ונציצו כדפרישית. והמסתכלין בפנימיות חכמה זו שהוא סוד הדעת נהרין ונציצין בדוגמתו ודעת זה יקרא רקיע עליון בסוד בינה הנקרא רקיע כנודע, ואם אין דעת אין בינה אם אין דעת אין דעת. ומצד היותו רקיע מפסיק בין אריך אפין לז"א יש בו נהירו ונציצו כדפרישית. ולפיכך נקרא רזא סתימא, כי זה נעלם מאד. ולפיכך יש ברקיע זה ככבים שהם הנשמות כי שם שרשם בסוד עלמא דאתי, וכן י"ב מזלי, בסוד מזל, שכאן מתפשט. וכן שמשא וסיהרא וכל אינון בוציני נהורא שרשם בו בעלמא עלאה, בסוד ויבנהו שבע שנים, והדברים עתיקים (שער מאמרי רשב"י). זר"ן (רח"ו).

¹² יעקב ולא ודור המדבר ויתר ההארות (רמ"ז).

¹³ בסוד חשמ"ל (רח"ו).

¹⁴ קאי אדיוקנין הם המ"ן של כל א' (רח"ו).

¹⁵ (ס"א ומטללין) (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

זהר איבא¹⁶ דאילנא יחיב חיין לכלא קיומיה לעלם ולעלמי עלמין¹⁷ סטרא אחרא לא שריא ביה אלא סטרא דקדושה זכאה חולקיהון אינון דטעמין מניה ואינון קיימין (אינון) לעלם ולעלמי עלמין אלין אקרון ומשכילים וזכאן חיין בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתי (חיין) להאי עלמא וחיין לעלמא דאתי:	זהר, פרי האילן נותן חיים לכל קיומו לעולם ולעולמי עולמים. הצד האחר לא שורה בו, אלא רק הצד הקדושה. אשרי חלקם של אלה שטועמים ממנו (הם) עומדים לעולם ולעולמי עולמים. אלה נקראים משכילים וצדיקים, חיים בעולם הזה, וחיים לעולם הבא.
זהר¹⁸ אילנא דא¹⁹ זקפא לעילא לעילא²⁰ חמש מאה פרסי²¹ הלוכיה שתיין רבוא²² איהו בפשיטותיה בהאי אילנא קיימא חד זהרא²³ זהר²⁴ כל גוונין קיימין ביה אינון גוונין סלקין ונחתין לא מתישבי בדוכתא אחרא בר בההוא אילנא כד נפקי מניה לאתחזאה בגו זהר דלא נהרא מתישבן ולא מתישבן קיימן ולא קיימן בגין דלא מתישבן באתר אחרא מאילנא דא נפקי תריסר שבטין²⁵ דמתחמן ביה ואינון נחתו בהאי זהר²⁶ דלא נהרא לגו גלותא דמצרים בכמה משיריין עלאין הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו':	"זהר" העץ הזה זקוף למעלה למעלה חמש מאות פרסאות, הלוכי הוא ששים רבוא. בהתפשטותו בעץ הזה, קיים זהר אחד, (זהר) שכל הצבעים נמצאים בו, צבעים הללו עולים ויורדים, לא מתיישרים במקום אחר, חוץ מאותו האילן, כשיוצאים ממנו לראות בתוך זהר שלא מאיר, מתיישרים ולא מתיישרים, עומדים ולא עומדים, משום שלא מתיישרים במקום אחר. מעץ זה, יוצאים שנים עשר שבטים, שנתחמים בו. והם יורדים בזהר הזה, שלא מאיר בגלות מצרים, בכמה מחנות עליונים, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".
רבי שמעון פתח (יחזקאל א ג) היה היה דבר ה' היה היה תרי:	רבי שמעון פתח, "היה היה דבר ה'". למה [נאמר] "היה היה" שני
ב/ב	
זמני אמאי²⁷ ותו אית לשאלא אי יחזקאל נביאה מהימנא הוה²⁸ אמאי גלי כל מה דחמא מאן דמלכא²⁹ אעיל ליה בהיכליה אית ליה לגלאה רוין דחמי אלא ודאי³⁰ יחזקאל נביאה	פעמים. ועוד יש לשאול, אם יחזקאל היה נביא נאמן, למה גלה כל מה שראה. מי שהמלך מכניסו להיכלו, [האם] יש לו לגלות סודות שראה. אלא ודאי

¹⁶ ת"ת (רח"ו).

¹⁷ עיבור יניקה גדלות (רח"ו, וכן הוא בשעה"כ טז ע"ג).

¹⁸ יסוד (רח"ו).

¹⁹ יסוד הנזכר (רח"ו).

²⁰ פ' היסוד עולה לת"ת לעילא ואח"כ עולה לדעת וזהו לעילא השנית (רח"ו).

²¹ הם ה' חסדים (רח"ו).

²² בסוד ו"ק (רח"ו).

²³ מלכות (רח"ו).

²⁴ מוסגר בדפ"ק. יסוד (רח"ו).

²⁵ י"ב גבולי אלכסון (רח"ו).

²⁶ מלכות (רח"ו).

²⁷ קושיא זו היא כפולה, כי בראשונה מדייק למה נכתב היה הראשון בה' שהיל"ל בו', כמשה (במדבר ל ז) ואם היו תהיה לאיש, וזה שאמר היה היה. ואחר כך מקשה למה אמרו שני פעמים. ותו אית לשאלא, כלומר הראשון הוא דיוק בתיבות (רמ"ז).

²⁸ שמות פב ע"ב (הערת הזהר).

²⁹ זו קושיא על דרך הסוד, שידוע שבזמן שליטת הקליפות צריך להעלים הסודות, אם לא כבזמן הרשב"י שגדלה מעלתו מאד, וכעין זמנינו זה, שמצוה לעסוק בהם ולגלותם לראויים, כמ"ש הרח"ו זלה"ה. וז"ש כיון שהקב"ה מלך העולם העלהו בהיכלו שיכנס בהעלמו לראות בכבודו, איך מלאו לבו לגלות סודותיו בחו"ל (רמ"ז).

³⁰ ירצה דעדיף חיליה דיחזקאל לבלי יירא מגלות הרזים בחו"ל מכמה טעמים (רמ"ז).

ספר שמות

מהימנא הוה³¹ וכל מה דחמא במהימנותא איהו וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלא אצטריך³²:	שיחזקאל היה נביא נאמן, וכל מה שראה באמונה הוא, וברשותו של הקדוש ברוך הוא גילה כל מה שגילה, והכל נצרך.
וה' ח' (ואמר רבי שמעון³³) מאן דרגיל למסבל צערא אף על גב דאתי לפום ושעתא צערו (צערא) סביל מטלנוי ולא חייש אבל מאן דלא רגיל בצער והוה כל יומיו בתפנוקין ועידונין ואתי ליה צערא דא איהו צערא שלים ועל דא אצטריך למבכי כך ישראל³⁴ כד נחתו למצרים רגילין בצערא הוה דהא כל יומיו דההוא זכאה אבוהון בצערא הוה ועל דא סבלו גלותא כדקא יאות³⁵ אבל גלותא דבבל ההוא הוה צערא שלים ההוא הוה צערא דעלאין ותתאין בכאן עליה עלאין דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו חוצה וגו' תתאין דכתיב (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו וגו' בלהון בכו על גלותא דבבל מאי טעמא בגין דהוון בתפנוקי מלכין דכתיב (איכה ד ב) בני ציון היקרים וגו':	ובא וראה, מי שרגיל לסבול צער, אף על גב שבא לפי שעה, סובל משאו של הצער ולא חושש. אבל מי שלא רגיל בצער, וכל ימיו היה בתפנוקים ועדונים, ובא לו צער, זהו צער שלם, ועל זה צריך לבכות. כך ישראל, כשירדו למצרים, היו רגילים בצער, שהרי כל ימי אותו צדיק, אביהם, היו בצער, ולכן סבלו את הגלות כראוי. אבל גלות בבל, אותו היתה צער שלם, אותו היה צער שעליונים ותחתונים בכו עליו. עליונים שנאמר "הן אראלים צעקו חוצה וגו'". תחתונים, שנאמר "על נהרות בבל שם ישבנו וגו'", כולם בכו על גלות בבל. למה. כי היו במעדני מלכים, שנאמר "בני ציון היקרים וגו'".
אד"ג דתנן אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ירמיה ט ט) על ההרים אשא בכי ונהי אלא אלין אינן טוריא רמיא דעלמין ומאן אינן טוריא רמיא אינן בני ציון היקרים המסולאים בפז³⁶ והשתא הוון נחתין בגלותא בריחא על קדליהון וידיהון מהדקן לאחורא וכד (הווי) [עאלו] בגלותא בבבל חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין דהא	יש שגורסים: ששינוי אמר רבי יצחק, מהו שנאמר "על ההרים אשא בכי ונהי", אלא אלה הם הרים רמים של העולמים, ומי הם אותם הרים רמים, אלו בני ציון היקרים המסולאים בפז. ועכשיו היו יורדים לגלות עם רחיים על צואריהם, וידיהם קשורים לאחור. וכאשר נכנסו לגלות בבל, חשבו שאין להם קיום לעולמים, שהרי הקדוש ברוך הוא עזב

³¹ פ' ובה מתורץ גם קושיא קמייטא היה היה תרי זמני, דר"ל שהיה מה שלא היה, שאע"פ שאין ראוי לנביא לגלות מצפוני המלך, יחזקאל ברשות הקב"ה גילה לצורך שעה, כל מה דחמא (מ"מ).

³² פ' שלשה טעמים שאמרנו כולם הוצרכו בין מבחינת יחזקאל שהיה נביא מוחזק, ובין מבחינת נבואתו שהיתה בסוד ב"ע, ובין משורש העליון דאצילות שעדיין עמד כחו בו (רמ"ז).

³³ אחר שנתן טעם לשבח למה שגלה יחזקאל וברשותא דקב"ה גלי, נמשך להוסיף טעם לעיקרא דמילתא, פ' מפני מה הרשה ה' את נביאו לגלות אותו המראה ולמה באה לו מתחילה, ולזו מטעים במסקנא דמילתא שהיה כך לנחם לבם של ישראל שלא יתיאשו מן הרחמים כדמסיק לתתא (רמ"ז).

³⁴ שמתחילה כשירדו למצרים אמר להם אביהם רדו שמה וכמו שאמרו רז"ל, ורצה לומר קבלו עליהם גזירת רד"ו שנה, והם היו מאז רגילים בצער, ועל דרך בעל תשובה, והראיה דהא כל יומיו דההוא זכאה וכו', הוא מ"ש בפיו (בראשית מז ט) מעט ורעים, מפני שתמיד היה מכוין לתקן הניצוצין הטובים שנפלו לימי ר"ע בק"ל שנים דאדה"ר שהוא היה שופריה, וכמו שכתבתי לעיל ריש פרשת ויחי, ושם אמרתי שהוא עליו השלום תיקן כוללות הפגם בבחינת אדה"ר שהיה שורש כל אותן הנשמות, ולכן קוראו בכאן בשם זכאה מפני שבבחינת עצמו כבר היה זכאי ומבורר ומאז חלה החובה על השבטים ויוצאי יריכו לפקח על פרטות תיקון הניצוצות מצד עצמן שיצאו ונפגמו בק"ל שנים בבחינת קרי (רמ"ז).

³⁵ הניצוצות הנופלות בקליפות אין נפילתם שוה, כי הרי גם הן אינן שוות בעצמם, שיש שרובם טוב ויש שקולות ויש שרובן רע והם מדרגות ב"ע כידוע, ולכן אין אופן ירידתם (נ"א ברירתן) שוה, כי הראשונות תתבררנה יותר בקלות ובמעט טורח וכיוצא, ולכן נאמר (בראשית טו יג) גר יהיה זרעך וגו', דהיינו ג' מינים, גר ועבדום וענו, כי עבדום רומז לזמן שהמצרים יעבדו אותם וזה היה כל זמן שמלך יוסף, וגר הוא אחר מותו עד שנולדה מרים שהיו במצוה לא בממשלה ולא בשעבוד, ומשם ואילך היו בעיניו והוא בסדר שלשה בחינות הנזכרים כנגד ב"ע. הכלל העולה שגלות מצרים היה תיקון ורצוני, ולכן עשאוהו כראוי, כי מתחילה הכינו עצמם לעשותו ברעות נפשם (רמ"ז).

³⁶ מתחילת הפיסקא עד כאן מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

אותם ולא ישגיח בהם לעולמים.	קב"ה שביק לון ולא ישגח בהון לעלמין:
ושנינו, אמר רבי שמעון, באותה שעה, קרא הקדוש ברוך הוא לכל הפמליא שלו, וכל המרכבות הקדושות וכל חיילותיו ומחנותיו ושריו וכל חיל השמים, ואמר להם מה אתם עושים כאן, ומה בני אהובי בגלות בבל ואתם כאן. קומו רדו כולכם לבבל ואני עמכם, זהו שנאמר "כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו'". "למענכם שלחתי בבלה" זה הקדוש ברוך הוא. "והורדתי בריחים כולם" אלה כל המרכבות והמחנות העליונים.	ותנינן אמר רבי שמעון בההיא שעתא קרא קב"ה לכל פמליא דיליה וכל רתיכין קדישין וכל חיליה ומשרייתיה ורברבנוי וכל חילא דשמיא ואמר לון מה אתון עבדין הכא ומה בני רחימאי בגלותא דבבל ואתון הכא קומו חותו בלכון לבבל ואנא עמכון הדא הוא דכתיב (ישעיה מג יד) כה אמר ה' למענכם שלחתי בבלה וגו' למענכם שלחתי בבלה דא קב"ה והורדתי בריחים כולם אליו כל רתיכין ומשריין עלאין:
כשירדו לבבל, נפתחו השמים, ושרתה רוח נבואה קדושה על יחזקאל, וראה כל מה שראה. ואמר להם לישראל, הרי אדונכם כאן, וכל חילי השמים ומרכבותיו שבאו לדור ביניכם. לא האמינו לו עד שהצטרך לגלות כל מה שראה. וארא כך וארא כך. ואם גילה יותר ממה שגילה, הכל הוצרך. כיון שראו ישראל כך, שמחו. וכששמעו דברים מפי יחזקאל, לא חששו על גלותם כלל, שהרי ידעו שהקדוש ברוך הוא לא עזב אותם. וכל מי שגילה, גלה ברשות.	כד נחתו לבבל אתפתחו שמיא ושראת רוח ונבואהו קדישא על יחזקאל וחמא כל מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיכו דאתו למידר ביניכון לא הימנוהו עד דאצטריך לגלאה כל מה דחמא ואר"א וכך ואר"א כך ואי גלי יתיר מה דגליו (ואר"א ואי גלי יתיר) בלא אצטריך כיון דחמו ישראל כך חדו וכד שמעו מלין מפומיה דיחזקאל לא חיישו על גלותהון כלל דהא ידעו דקב"ה לא שביק לון וכל מאן ³⁷ דגלי ברשותא גלי:
ושנינו, בכל מקום שגלו ישראל, שם השכינה גלתה עמהם. וכאן בגלות מצרים, מה כתוב "ואלה שמות בני ישראל וגו'", כיון שנאמר "בני ישראל" מה זה "את יעקב". היה צריך לומר "הבאים איתו". אלא "אלה שמות בני ישראל", הם אותם מרכבות ומחנות עליונים שירדו עם יעקב עם השכינה לגלות מצרים.	*ותנינן בכל אתר דישראל גלו תמן שכינתא גלתה עמהון והכא בגלותא דמצרים מה כתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו' כיון דכתיב בני ישראל מהו את יעקב הבאים אתו אצטריך למימר אלא אלה שמות בני ישראל ³⁸ אינון רתיכין ומשריין עלאין דנחתו עם יעקב בהדי שכינתא ³⁹ בגלותא דמצרים:
לשון אחר: ואמר ר"ש, באותו שעה, שמחו ישראל שמחה שלימה בעזרה של אדונם שהיה עמהם, וכל א' מהם נכנס רצון הלב בהרבה אהבה, למסור נפשו על קדושת אדונם, ולכן גילה יחזקאל כל מה שגילה.	*לישנא אחרינא ואמר רבי שמעון בה שעתא חדו ישראל חדותא שלימתא בסיעתא דמאריהון דהוה עמהון וכל חד מנייהו עאל רעותא דלביה ⁴⁰ ברחימותא סגיא למיסר ⁴¹ נפשיה על קדושתא דמאריהון ובגין כך גלי יחזקאל כל מה דגלי:

³⁷ מה (דפ"ו).

³⁸ נראה שהם אותם המלאכים הנזכרים בפרשת בהעלותך דף קנד, שהם מרכבות היצירה, כדמשמע משם שקבע אותו ענין על פסוק (יחזקאל א יט) ובלכת החיות, ולכן נקראו בני ישראל שהוא זעיר המקנן ביצירה, והם י"ב ראשים כנגד י"ב דגלים (רמ"ז).

³⁹ שהשכינה נקראת יעקב כי אשה כבעלה (רח"ו). וכן הוא בח"א קנ ע"א ורסו סע"ב, ועי' שער הקדמות (דף נא סע"ג) וכן הוא בשער יעקב ולא (סוף פרק ג) ובספר שעה"פ (פ' ויגש סי' מו) (כללים ח"א עא ע"ב).

⁴⁰ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו.

⁴¹ למימסר (דפ"ו).

ספר שמות

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' ⁴² (שמות א א) רְבִי חֵיִיא פִתַּח ⁴³ (שיר ד ח) אֲתִי מַלְבָּנוֹן כֹּלֵה אֲתִי מַלְבָּנוֹן תְּבוּאֵי תְשׁוּרֵי מֶרֶאשׁ אֲמֵנָה מֶרֶאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמַּעֲוֹנוֹת אֲרִיּוֹת מִהֶרְרִי נִמְרִים הֵאֵי קֵרָא עַל כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל אֲתֵמֵר ⁴⁴ בִּשְׁעֵתָא דְנִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּקְרִיבּוּ לְמוֹרָא דְסִינֵי לְקַבְלָא אוֹרִייתָא אֲמַר לֵה קב"ה אֲתִי מַלְבָּנוֹן מִן הֵהוּא עֲדוֹנָא עֲלֵאָה ⁴⁵ קָא אֲתֵתָא כֹּלֵה שְׁלִימָתָא כֵּהֵאֵי סִיְהֵרָא דֵאשְׁתְּלִימַת מִן שְׁמִשָּׁא ⁴⁶ בְּכַל נְהוּרָא וְנִצִּיצוּ ⁴⁷:	"וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכו'", רְבִי חֵיִיא פִתַּח, "אֲתִי מַלְבָּנוֹן כֹּלֵה אֲתִי מַלְבָּנוֹן תְּבוּאֵי תְשׁוּרֵי מֶרֶאשׁ אֲמֵנָה מֶרֶאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמַּעֲוֹנוֹת אֲרִיּוֹת מִהֶרְרִי נִמְרִים", פִּסּוּק זֶה נֹאמֵר עַל כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעָה שִׁיבְּעוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּקְרִיבּוּ לֵהר סִינֵי לְקַבֵּל תּוֹרָה. אֲמַר לֵה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "אֲתִי מַלְבָּנוֹן", כֹּאשֶׁר בֵּא [שְׁפַע] מֵאוֹתוֹ עֲדוֹן הָעֲלִיּוֹן, הַכֹּל נִשְׁלֵם, כְּמוֹ הַלְבָּנָה הַזֹּאת שֶׁמִּשְׁתַּלְמַת מִהַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל אֹרֶךְ וְהַתְנוּצָצוֹת.
א/ג	
אֲתִי מַלְבָּנוֹן תְּבוּאֵי ⁴⁸ בְּגִין לְקַבְלָא בְּנִיךְ אוֹרִייתָא:	"אֲתִי מַלְבָּנוֹן תְּבוּאֵי", כְּדֵי שִׁיקְבְּלוּ בְּנִיךְ תּוֹרָה.
תְּשׁוּרֵי מֶרֶאשׁ אֲמֵנָה (שִׁיְה"ש ד ח) תְּשׁוּרֵי כְּמָה דָּאֵת אֲמַר (ש"א ט טו) וְתִשׁוּרָה אֵין לְהִבְיָא (תְּקַבִּיל) [תְּקַבִּיל] תְּקִרְבֵתָא עַל בְּנִיךְ מֶרֶאשׁ אֲמֵנָה מֶרֶאשִׁיתָא דְעֵאלוּ בְּמַהִימָנוֹתָא עֲלֵאָה וְאֲמַרוּ (שְׁמוֹת כד ז) כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע וְהוּוּ בְּמִתְקַלָּא חֲדָא כְּמִלְאכִין עֲלֵאֵין דְּהִכִּי כְּתִיב בְּהוּ (תְּהִלִּים קג ב) בִּרְכוּ יְהוָה מִלְאכֵיו גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ ⁴⁹ כְּדִין קְבִילַת כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּרָה ⁵⁰:	"תְּשׁוּרֵי מֶרֶאשׁ אֲמֵנָה", תְּשׁוּרֵי כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וְתִשׁוּרָה אֵין לְהִבְיָא" תְּקַבִּילִי מִתְנָה עַל בְּנִיךְ מֶרֶאשׁ אֲמֵנָה, מִהֶרֶאשִׁית, שֶׁנִּכְנָסוּ לְאֲמִנָה הָעֲלִיּוֹנָה וְאֲמַרוּ "כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע", וְהָיוּ בְּמִשְׁקוֹלֵת אֶחָד. כְּמוֹ הַמִּלְאכִּים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁכֵּךְ נֹאמֵר בָּהֶם "בִּרְכוּ ה' מִלְאכֵיו גִּבּוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ", אִזּוֹ קְבִילָה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּרָה.
מֶרֶאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן ⁵¹ (שִׁיְה"ש ד ח) דָּא מוֹרָא דְּסִינֵי ⁵² דְּקְרִיבּוּ לְגִבְיָהּ וְאֲתַעֲתֵדוּ תַּחֲתֵיהּ דְּכְתִיב	"מֶרֶאשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן" זֶה הֵר סִינֵי שֶׁקְרִיבּוּ אֵלָיו, וְהִתְיַצְבוּ תַּחֲתָיו, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּתְיַצְבוּ בַּתַּחֲתִית הָהִר". "מִמַּעֲוֹנוֹת

⁴² הַבָּאִים מִצְרִימָה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ (נוסף בדפ"ו).

⁴³ ה' ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴ פ' על המלכות שכונסת בתורה הארת ישראל בעלה, וכן כתב הרח"ו בפ' אמור (מ"מ).

⁴⁵ חכמה (רח"ו).

⁴⁶ ז"א (רח"ו).

⁴⁷ חו"ג (רח"ו). ור"ל שביציאת מצרים, קבלה המלכות הארה מאבא הנק' לבנון, לפי שבשאר הימים, הגדלתה מהחו"ג שבז"א, ועתה נגדלת גדלות גדול ע"י אבא. וז"ש "מן ההוא עדונא עלאה קא אתת וכו' דאשתלימת מן שמשא", שר"ל כמו שנגדלת מז"א בשאר הזמנים, עתה נגדלת מאבא גדלות גדול. והטעם לפי שרצו ישראל לקבל התורה שהיא מיסוד אבא, לכן עתה קבלה המלכות הארתה מאבא, וז"ש אֲתִי מַלְבָּנוֹן תְּבוּאֵי, בְּגִין לְקַבְלָא בְּנִיךְ אוֹרִייתָא (מ"מ).

⁴⁸ כביכול אומר לה, המעלה גדולה שיש לנו, שאנחנו מקבלים מפה דא"א הבל ואורות מקיפים להאיר אותנו כמ"ש בשער א"א פרק יב, והנה מבואר בשער הולדת א"א כי לעולם הטיפה יוצאת משם ע"ב והוא יו"ד ה"י וי"ו שהוא חב"ד, ומתלבשת בשם יו"ד ה"א וא"ו עוד בשם ב"ן יו"ד ה"ה וי"ו ה"ה. והיה יו"ד ב"ן גימ' מ"ב והוא סוד מ"ב זווגים דחיק וגרון, והנה יה"ו דע"ב גימ' ז"ן, ויה"ו דמ"ה גימ' ט"ל, ושניהם גימ' צ"ו ועם יה"ו דב"ן שגימ' מ"ב כולם גימ' חק"ל כמנין לבנון, וכאשר יורד למלכות נעשית חקל תפוחין (מ"מ).

⁴⁹ שהמלאכים מקדימים עשיה לשמיעה, וכן אמרו ישראל (מ"מ).

⁵⁰ ויקרא קצב ע"א (הערת הזהר).

⁵¹ מה חרמון זה כל טובו גנוז בתוכו כך הר סיני (מ"מ).

⁵² וכאלו אמר תשורי מראש שניר וחרמון, ונק' סיני שניר וחרמון, וכדרז"ל שניר שונא ניר העוסק בתורה פורק ממנו עול מלכות ועול ד"א (מ"מ).

ספר שמות

(שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר ממעונות אריות⁵³ אלין בני שעיר דקב"ה זמין לון באורייתא ולא בעו לקבלה מהררי נמרים אלן בני ישמעאל דכתיב (דברים לג ב) יהו"ה מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש:	אריות", אלו בני שעיר, שהקב"ה הזמין לתורה, ולא רצו לקבלה. "מהררי נמרים", אלו בני ישמעאל, שנאמר "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קודש".
מאי ואתה מרבבות קדש דתנינן כד בעא קב"ה למיהב אורייתא לישראל אתו משריין דמלאכין עלאין פתחו ואמרו (תהלים ח ב) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים בעאן דיתיהב לון אורייתא אמר לון קב"ה וכי אית בכון מותא⁵⁴ דכתיב (במדבר יט יד) אדם כי ימות באהל (דברים כא כב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת חטא אית ביניכו וכי אתון (דאתון) בעאן לדינן אית ביניכו גזל או גנבה דכתיב (שמות כ יג) לא תגנב אית ביניכו נשין דכתיב (שם) לא תנאף אית ביניכו שקרא דכתיב (שם) לא תענה ברעך עד שקר אית ביניכו חמדה דכתיב (שם יד) לא תחמד מה אתון בעאן אורייתא מיד פתחו ואמרו (תהלים ח י) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתיב ועל דא ואתה מרבבות קדש כדין מימינו אש דת למו:	מהו "ואתה מרבבות קודש", ששנינו, כשרצה הקדוש ברוך הוא לתת תורה לישראל, באו מחנות של מלאכים עליונים, פתחו ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים", [ש]רצו שתורה תנתן להם. אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכי יש בכם מות, שנאמר "אדם כי ימות באהל", "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת". יש ביניכם חטא, וכי אתם צריכים דינים, יש ביניכם גזל או גנבה, שנאמר "לא תגנוב". יש ביניכם נשים, שנאמר "לא תנאף". יש ביניכם שקר שנאמר "לא תענה ברעך עד שקר". יש ביניכם חמדה, שנאמר "לא תחמד", אז למה אתם מבקשים תורה. מיד פתחו ואמרו "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ", אבל לא נאמר "אשר תנה הודך על השמים", ועל זה "ואתה מרבבות קודש" אז "מימינו אש דת למו".
רבי יוסי אוקים להאי קרא כד נחתא שכינתא בגלותא דמצרים⁵⁵ ורבי שמעון אמר האי קרא על רוא דיהודא דמהימנותא אתמר (שיה"ש ד ח) אתי מלבנון כלה קול⁵⁶ אמר לדבור⁵⁷ אתי בגין דהא⁵⁸ קול אתי לדבור (ומדבר לה) (ומדברא ליה) בהדיה ולמהוין כחדא בלא פרודא כלל בגין דקול איהו כלל דבור איהו פרט⁵⁹ ועל דא כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל דהא לית קול בלא דבור⁶⁰ ולית דבור בלא קול ועל דא אתי מלבנון כלה וגו' דעקרא דתרויהו מלבנון קא אתיין⁶¹:	רבי יוסי ביאר פסוק זה כשירדה שכינה לגלות מצרים. ורבי שמעון אמר, פסוק זה על סוד יחוד האמונה נאמר. "אתי מלבנון כלה" הקול אמר לדיבור, אתי משום שהקול בא לדבור ומנהיגו עמו (להיות) כאחד בלי פירוד כלל, משום שקול הוא כלל, דיבור הוא פרט. ועל כן כלל צריך לפרט ופרט צריך לכלל, שהרי אין קול בלי דיבור, ואין דיבור בלי קול. ועל זה "אתי מלבנון כלה וגו'", שעיקר שניהם באים מלבנון.

⁵³ תשורי גם ממעונות אריות ומהררי נמרים, שלא רצו לקבל התורה, ונטל הקב"ה חלק מאורתם ונתנו לישראל ומהם נתעטרה השכינה (מ"מ).

⁵⁴ ובמס' שבת אמר שמשא אחז בכסא הכבוד והחזיר להם תשובה (מ"מ)

⁵⁵ ופי' הפסוק לר"י כמ"ש הזהר בדף ה' שמפרש הכתוב בשעת ירידת השכינה בגלות מצרים (מ"מ).

⁵⁶ ז"א (רח"ו).

⁵⁷ מלכות (רח"ו).

⁵⁸ בראשית לו ע"א (הערת הזהר).

⁵⁹ בראשית רמז ע"ב כה ע"א (הערת הזהר).

⁶⁰ עי' רע"מ פנחס רכח ע"ב (לש"ו).

⁶¹ מטיפת אבא (רח"ו), ור"ל זר"ן שרשם הראשון מטיפת אבא בסוד ר"ד דיר"ד (מ"מ).

ספר שמות

תשורי מראש אמנה דא איהו גרון⁶² דמתמן נפקא רוחא לאשלמא כלא ונ"א כלהו מרזא דלבנון סתים וגניז⁶³ מראש שניר וחרמון דא איהי לישנא⁶⁴ רישא ואמצעיתא דמחתכא לדבור ממעונות אריות אלין אינון שניים⁶⁵ מהררי נמרים⁶⁶ אלין אינון שפון שלימו דאשתלים בהו דבור⁶⁷:	"תשורי מראש אמנה", זהו הגרון, שמשם יוצאת רוח להשלים את הכל, מסוד הלבנון, הנסתר והגנוז. "מראש שניר וחרמון" זוהי לשון, ראש ואמצע, שחותכת את הדיבור. "ממעונות אריות" אלה הם השיניים. "מהררי נמרים" אלה הם שפתיים השלמות, שבהם נשלם הדיבור.
ואלה שמות בני ישראל (שמות א א) רבי חייא פתח (משלי כג ו) אל תלחם⁶⁸ את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו אל תלחם את לחם רע עין בגין דנהמא או הנאה דההוא בר נש דהוי רע עין לאו איהו כדאי למיכל ולאיתהני מניה דאי כד נחתו ישראל למצרים לא יטעמון נהמא דמצראי לא אשתבקו בגלותא ולא יעיקון לון מצראי אמר ליה רבי יצחק והא גזרה אתגזר אמר ליה כלא איהו כדקא יאות דהא לא אתגזר ובמצרים דווקא דהא לא כתיב (בראשית טו יג) כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים אלא בארץ לא להם ואפילו בארעא אחרא:	"ואלה שמות בני ישראל" רבי חייא פתח "אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו", "אל תלחם את לחם רע עין", משום שלחם או הנאה של אותו איש, שהוא רע עין, אינו כדאי לאכול ולהנאות ממנו. שכשירדו ישראל למצרים אם לא היו טועמים את הלחם של המצרים, לא היו נשארים בגלות, והמצריים לא היו מציקים להם. אמר לו רבי יצחק, והרי נגזרה גזרה. אמר לו הכל הוא כראוי, שהרי לא נגזר דווקא במצרים, שהרי לא נאמר "כי גר יהיה זרעך בארץ מצרים", אלא "בארץ לא להם", ואפילו בארץ אחרת.
אמר רבי יצחק מאן דאיהו בעל נפש וס"א לא ייכול עם בר נש דמיכליה יתיר משאר בני נשא או מאן דהוא אויל בתר מעוי אי אערע ובההוא (בהו) רע עין יכוס גרמיה ולא יכול מנהמא דיליה דלית נהמא בישא בעלמא בר מההוא ולחם רע עין מה כתיב (בראשית מג לב) כי לא יוכלו⁶⁹ המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים הא לך [לחם] רע עין:	אמר רבי יצחק מי שהוא בעל נפש (לא יאכל עם אדם) שמאכלו יותר מאשר שאר בני אדם, או מי שהולך אחר מעיו. אם יפגש באותו רע עין, ישחוט עצמו ולא יאכל מלחמו, שאין לחם רע בעולם חוץ מאותו לחם של בעל עין הרע. מה נאמר "כי לא יוכלו המצרים לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים", הרי לך לחם של רע עין.

⁶² בינה (רח"ו).

⁶³ מסוד החיך יסוד אבא (רח"ו). ור"ל ששרש זר"ן היו בטיפת אבא ואח"כ נתנם באימא שהיא גרון, וז"ש הזהר דמתמן נפקא רוחא לא שלמא כולא דהיינו תכלית שלימותם הוא באימא, אבל השורש הוא מאבא, וז"ש מרזא דלבנון סתים וגניז, ואע"פ שעיקר חיך הוא ביסוד דמ"ס, כמ"ש באוצ"ח, ג"כ יסוד אבא נק' חיך בהשאלה (מ"מ).

⁶⁴ סוד מזלא (רח"ו), ר"ל שתחילה הזכיר הכתוב זוג או"א, שמהם יצאו זר"ן, ולכך אמר אתי מלבנון קול אומר לדיבור וכו', ועיקר דתרווייהו מלבנון שהוא אבא ואחרי הנתנם באימא אמר תשורי וכו' דא איהו גרון, ומפני שכלל בידינו שכל מקום שיש זוג תחתון צריך שיקדום אליו זוג עליון דנשיקין שהוא בפה דכל פרצוף, לכך אמר הכתוב מראש שניר וחרמון שהוא הלשון שנק' דעת ונקרא מזלא שמזווג חו"ב שבפה, כמ"ש הרב ז"ל שחך וגרון הם בחי' חו"ב ומזדווגים ע"י הלשון שהוא הדעת (מ"מ).

⁶⁵ שינים (דפ"ו).

⁶⁶ מהררי נמרים גי' שפתי עם ד' אותיות והכולל ונמר גימ' פ"ר עם י' אותיות דמנצפ"ך כפול והם סוד בחי' פ"ר דינים הנרמזים בשפתיים (רח"ו).

⁶⁷ נמר בא"ת ב"ש טי"ג גימ' כ"ב אתוון והיינו דאשתלים בהו דיבור (רח"ו).

⁶⁸ חוש העין מוציא ניצוציו לחוץ, וגם נודע שחוש זה קרוב אל חוש המשותף שהוא מח הדעת יותר משאר החושים, ולכן מקבל כח גדול מן הנשמה שהיא בדעת, ומפני זה אם הנשמה קדושה יזל רוב טוב דרך מעין העין, ואם טמאה היא יצאו ניצוצות רעים המזיקים כנודע מכמה מעשים, ובלעם יוכיח שהיה מסיגי הדעת ועינו רעה ומשחית בה מאד (רמ"ז).

⁶⁹ יוכלון (דפ"ו).

ספר שמות

שלשה הם שדוחים שכינה מן העולם, וגורמים שדיוורו של הקדוש ברוך הוא לא יהיה בעולם, ובני אדם צועקים ולא נשמע קולם. ואלה הם: מי	תלתא אינון דדחיין שכינתא ⁷⁰ מעלמא וגרמין דדיווריה דקודשא בריך הוא לא הוי בעלמא ⁷¹ ובני נשא צווחין ולא אשתמע קליהון ואלין אינון מאן:
ששוכב עם נדה, לפי שאין טומאה חזקה בעולם יותר מטומאת הנדה, וטומאת הנדה קשה מכל טומאה בעולם. הוא נטמא, וכל המתקרבים אליו נטמאים עמו, בכל מקום שהולכים נדחית שכינה מלפניהם. ולא עוד, אלא שגורם מחלות רעות על עצמו ועל אותו זרע שיוליד, שכיון שאדם יתקרב לנדה, אותה הטומאה קופצת עליו, ונשארת בכל איבריו. הזרע שיוליד באותה שעה (טומאה) נמשך עליו רוח טומאה, וכל ימיו יהיה בטומאה, שהרי הבנין והיסוד שלו הוא בטומאה רבה וחזקה מכל	ג/ב דשכיב בנדה בגין דלית מסאבו תקיף בעלמא ⁷² בר מסאבו דנדה מסאבו דנדה קשיא מכל מסאבו דעלמא ⁷³ אסתאב איהו ⁷⁴ וכל (דמקרבין) דמתקרבין בהדיה יסתאבון עמיה בכל אתר ⁷⁵ דאזלין אתדחייא שכינתא מן קמייהו ⁷⁶ ולא עוד אלא דגרים מרעין בישין על גרמיה ועל ההוא זרעא דיוליד דכיון דיקרב בר נש לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי ⁷⁷ וישתאר בכל שייפין דיליה ⁷⁸ זרעא דיוליד בההוא שעתא (ס"א מאסבו) משכין עלוי רוח מסאבו ⁷⁹ וכל יומיו יהא במסאבו דהא בנינא ויסודא דיליה

⁷⁰ עיקר הפגמים שפוגמים בני איש הוא בשכינה מפני שאורה מתפשט בעוה"ז, וכדק"ל רחל מקננא בעשיה, ואז מסתלק גם אור זעיר המקנן ביצירה, כי בהתמעט אור מלכות נאמר בזעיר (ישעיה נב יד) משחת מאיש מראהו כנזכר בסה"כ בתפילת ראש השנה, והוא הוא מה שאמר בכמה מקומות שהפגם מגיע בו"ה, וזהו האמור כאן דדחיין שכינתא מעלמא, שמתעלם ומסתלק זיוה (רמ"ז).

⁷¹ הוא הסתלקות אור זעיר מהעולם מפני שנהרס בית מושבו שהרי נאמר (ויקרא כו יא-יב) ונתתי משכני וגו' והתהלכתי בתוכם, ועיין בזה פרשת בחוקותי, ואז יש הפסק בין ר"ה ל"ה ולא תקובל התפילה שהכוונה לא"ה כנודע, וז"ש ובני נשא צווחין, כי בני אדם הם מסוד מ"ה וב"ן והקו"ל ה"ס ע"ב ס"ג עם הכולל (רמ"ז).

⁷² הטעם לזה שעוצם הקלי' תקיף כשמתעצם מאחזיתו בנוק' וכל שכן כשהוא בפנימיותה כמו שהוא בטעון זה, שידוע שיש ברחם האשה מקור ה' גבורות שמתקבצות שם בתוכיותו דוגמת יסוד הנוק' העליונה, וכשהן מכוסות בתוכו אין אחיזה לחיצונים אבל בצאתן לחוץ שזה מורה חולשת הכח ופגם המקור אז היא נדה נ"ד ה', שנדות ה' גבורות ויוצאות לחוץ, וכל המטמא בהן גורם שנד ה' שבשם מן העולם ונותן אחיזה עצומה לחיצונים, שמגביר ומכלכל טוב ורע שבדעת וגוברים הדינים התקיפים על החסדים, וטמ"א וטהו"ר יחדיו גי' ר"ע, והוא ה' פעמים ד"ן וזהו נ"ד ה', ולכן גורם מרעין ורעות עליו ועל זרעו (רמ"ז).

⁷³ שכן רוב הנשים דוות בשעת וסתן בכובד ראש ובמכאובות שונים, והנדה מזקת הרבה בזמן נדותה עד שאומרים שאם תזרע איזה דבר לא יצלח, ועל הכל מוכנת לכשפים בנדותה, וכן אמר בזהו פרשת חיי שרה קכו ע"ב, אי תעביד חרשין אצלחו בידהא יתיר מזמנא אחרא, עיי"ש (רמ"ז).

⁷⁴ שכן הוא מטמא אדם במגע ובמשא (רמ"ז).

⁷⁵ אפילו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ששם שכינה קבועה מכל מקום (רמ"ז).

⁷⁶ וגם זהו נד"ה נ"ד ה' (רמ"ז).

⁷⁷ כי שרש הנדות הוא בנקבה, וכשהחוטא בועלה נאמר (ויקרא טו כד) ותהי נדתה עליו, שאפילו שיבעולה ביום אחרון לנדתה הוא טמא כתחילתה שאינו עולה לרגלה כאמור בגמרא ורש"י הביאו בחומש. וידוע שכתוב (ויקרא יח ו) ערוה וכתוב (מיכה א יא, חבקוק ג ט) עריה, לרמוז שכמו שנזכר כי טמ"א וטהו"ר גי' ע"ר דהיינו נ"ד ה', פעמים שפוגם בחסדים שהם מסוד י"ה וגם בגבורות שהם מסוד ר"ה ושניהם חו"ג נקבצים ברחמה, וה"ס (ויקרא כ יח) מקורה הערה, י"ה פעמים י"ה רכ"ה ר"ה פעמים ר"ה קכ"א ושניהם בגי' מקו"ר, והערה גי' פ"ר שה"ס ה' גבורות, ולמדנו שהמקור נשחת ונהפך לגבורה, כלומר וכל יומיו יהא במסאבו, כי זאת הטומאה דבוקה בעולם ולכן לא נכתבה בו טהרה כמ"ש באשה נדה (ויקרא טו כח) וספרה לה שבעה ימים ואחר טהרה, אבל באדם כתיב סתם (טו כד) וטמא שבעת ימים ולא נאמר ואחר יטהר (רמ"ז).

⁷⁸ שכן הנדות יוצא מן הרח"ם המסתעף בכל רמ"ח איברים, וגם שמטמא בריתו שגם הוא קשר כל הגוף, וברית העליון אורכיה רמ"ח עלמין כדאיתא באדרא רבה, ולכן אברהם דאיהו אב"ר מ"ה ובסוד רמ"ח נולד בדם הנידות כמ"ש בספר הגלגולים, שרצתה הקליפה לטמאו כנזכר שם, ורמ"ח איבריו נעשים חר"ם (רמ"ז).

⁷⁹ צרעת (רח"ו).

ספר שמות

טומאה שבעולם, שמיד שמתקרב אדם לנדה, אותה טומאה קופצת עליו, שנאמר "ותהי נדתה עליו".	איהו במסאבו רב ותקיף מכל מסאבו דעלמא דמיד דקרב בר נש לגבי נדה ההוא מסאבו דליג עלוי דכתיב (ויקרא טו כד) ותהי נדתה עליו:
מי ששוכב עם בת אל נכר, שמכניס ברית קודש ואות הברית לרשות אחרת, שנאמר "ובעל בת אל נכר". ושנינו, אין קנאה לפני הקדוש ברוך הוא חוץ מקנאה של ברית קודש, שהיא ברית של השם הקדוש וסוד האמונה. מה כתוב "ויחל העם לזנות אל בנות מואב", מיד "ויחר אף ה' בישראל". ראשי העם שיוודעים ולא מוחים בידיהם, נענשו בתחלה, שנאמר "קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש".	מאן דשכיב בבת אל נכר דאעיל ברית קודש ואת קיימא ברשו אחרא דכתיב (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר ותנינן לית קנאה קמי קב"ה בר קנאה דברית קדישא ⁸⁰ דאיהו קיימא דשמא קדישא ⁸¹ ורזא דמהימנותא ⁸² מה כתיב (במדבר כה א) ויחל העם לזנות את ⁸³ בנות מואב מיד ויחר אף יהו"ה בישראל רישי עמא דידעי ולא מחו בדיהו אתענשו בקדמיתא דכתיב (שם ד) קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהו"ה נגד השמש ⁸⁴ :
רבי אבא אמר, מה זה "נגד השמש", נגד הברית שנקראת שמש, ועליה נאמר "כי שמש ומגן ה' אלהים". "שמש ומגן", זו ברית קודש. מה שמש זורח ומאיר על העולם, כמו כן ברית קודש זורח ומאיר את גוף האדם. "מגן" מה מגן הוא כדי להגן על האדם, ומי ששומר ברית קודש מגנה על האדם. ומי ששומר אותה, אין נזק בעולם שיוכל להתקרב אליו, וזהו "נגד השמש". ראשי העם יתפסו בכל דור ודור בחטא זה, אם יודעים ולא מקנאים לו, משום שחובה זו עליהם לקנא לקדוש ברוך הוא בברית הזאת.	רבי אבא אמר מאי נגד השמש נגד הברית דאקרי שמש (ועלייהו) [ועלייהו נ"א ועלה] אתמר (תהלים פד יב) כי שמש ומגן יהו"ה אלהים שמש ומגן ⁸⁵ דא ברית קדישא מה שמש זרח ואנהיר על עלמא אוף הכי ברית קדישא זרח ואנהיר גופא דבר נש מגן מה מגן איהו לאגנא עליה דבר נש אוף הכי ברית קדישא מגן עליה דבר נש ומאן דנטיר ליה לית נזקא בעלמא דיכיל למקרב בהדיה ודא הוא נגד השמש רישי עמא יתפסון בכל דרא ודרא בחובה דא אי ידעין ולא מקנאין ליהו בגין דחובה דא עלייהו לקנאה ליה לקודשא בריך הוא בהאי ברית:
מי שמכניס קדושה זו לרשות אחרת, עליו כתוב "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי	מאן דאעיל קדושה דא ברשותא אחרא עליה כתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ⁸⁶ לא תשתחוה להם ולא תעבדם ⁸⁷ כי אנכי

⁸⁰ קנאה גימ' יוסף ולו נוגע הדבר (רח"ו).

⁸¹ הוא ז"א, והיסוד הוא קיימא דיליה (מ"מ).

⁸² היא מלכות שנק' אמונה, ור"ל שהיסוד הוא קיימא בין לז"א ובין למלכות שהוא מקבל שפע הז"א ומשפיעו למלכות כי הוא עולה בסוד הדעת ומושך הטיפה לכל קצוות הגוף דז"א לכן קרי ליה קיימא דשמא קדישא שהוא ז"א (מ"מ).

⁸³ אל (דפ"ו).

⁸⁴ דריש כמשמעו והוקע לראשי העם (רח"ו).

⁸⁵ רנד ע"ב (הערת הזהר).

⁸⁶ והם דברי הקב"ה שלא יהיו לנו אלהים אחרים זולת פניו שהם הספירות (רח"ו). האצילות שהוא פניו, כי שם הוא מתייחד ומתגלה, והוא פניו ממש, וכמ"ש בזוה"ק (פ' אמור צ"ג ע"ב) בקשו פני אלן עטרי מלכא (ר"ל העשר ספי') דאיהו אחיד בהו, ואינון ביה, אינון שמיה, ואיהו ושמיה מלה חדא הוא, בגין כך אמר דוד את פניך ה' אבקש (ר"ל שיאר פניו אליו). וכן אמרו בזוה"ק (יתרו פו ע"א) על פני, לאפקא אפי מלכא, דבהו אתחזי מלכא קדישא ואינון שמיה, והוא אינון הוא שמיה דכתיב אני ה' הוא שמי, הוא ושמיה חד הוא (הקדו"ש טו ע"ג), בהקדמת תיקונים (דף ד ע"ב) דעשר ספי' דבריא לאו אינון וחייהו חד לאו אינון וגרמיהו חד, ואין שום מציאות בכל העולמות בי"ע שראוי לקבל יחודו ית"ש להעשות חד עמו לבחי' אלהות ח"ו וח"ו, ועל זה נאמר (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, ר"ל נוסף על האצילות שהיא פניו ית"ש, כי רק האצילות היא עצם נבדל כזו הראויה לקבל בתוכה את יחודו ית"ש, ומשום גודל מעלת רוממותה, שהיא מרומם ונעלה למעלה למעלה מכל הבריא כולה, וכו' אבל זולת האצילות הקדוש, אין שום דבר אשר מהבריא ולמטה

ספר שמות

יהו"ה אלהיך אל קנא וכלא קנאה חדא ועל דא אתדחייא שכינתא מקמיה מאן דמשקר בברית קדישא דחתים בבשריה דבר נש כאילו משקר בשמא דקב"ה⁸⁸ מאן דמשקר חותמא דמלכא משקר ביה במלכא⁸⁹ לית ליה חולקא באלהא דישראל אי לא בחילא דתויבתא תדיר (ס"א יתיר):	אנכי ה' אלהיך אל קנא, והכל קנאה אחת. ועל זה נדחית שכינה מלפניו. מי שמשקר בברית קודש שחתומה בבשר האדם, כאלו משקר בשם הקדוש ברוך הוא. מי שמשקר בחותם המלך, משקר במלך, אין לו חלק באלהי ישראל, אם לא בכח תשובה מתמדת (יתרה).
רבי יוסי פתח ואמר (ש"א יב ט) ויישכחו את יהו"ה אלהיהם וגו' מאי ויישכחו (ויעזבו בני ישראל את יהו"ה וימכור אותם וגו' מאי ויעזבו) דדחו מנייהו ברית קיימא קדישא הו גזרין ולא פרעין עד דאתת דבורה ונדיבת בהאי לכל ישראל כמה דכתיב (שופטים ה ב) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהו"ה:	רבי יוסי פתח ואמר "וישכחו את ה' אלהיהם וגו'". מה זה "וישכחו", שדחו מהם ברית קודש, שמלו ולא פרעו, עד שבאה דבורה ונדבה בזה את כל ישראל, כמו שנאמר "בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'".
מאן דקטיל בנוי ההוא [עוברא] דמתעברא אתתיה⁹⁰ וגרים לקטלא ליה במעהא דסתיר בניינא דקב"ה ואומנותא דיליה אית מאן דקטיל בר נש והאי⁹¹ קטיל בנוי תלתא בישין עביר דכל עלמא לא יכיל למסבל ועל דא עלמא מתמוגגא זעיר זעיר ולא ידיע וקב"ה אסתלק מעלמא וחרבא וכפנא ומותנא ואתיין (אתיא) על עלמא ואלין אינון קטיל בנוי סתיר בניינא דמלכא דחיא ושכינתא (נשמתא) דאזלא ומשטמא בעלמא ולא אשכחת נייחא ועל (דא רוחא דקודשא עביר) (דא) אלין רוחא (ס"א רוחין) דקודשא (עביר) בכיה ועלמא אתדן בכל הני דינין ווי לההוא בר נש ווי ליה טב ליה דלא יתברי בעלמא:	מי שהורג בנו, אותו העובר שאשתו התעברה בו, וגורם להרגו במעיה, שסותר בנינו ואומנות של הקדוש ברוך הוא. יש מי שהורג אדם, וזה הורג בנו. שלש רעות עושה שכל העולם לא יכול לסבול, ועל זה העולם מתבלבל מעט מעט ולא ידוע [למה]. והקדוש ברוך הוא מסתלק מהעולם, ויחריב ורעב ודבר באים על העולם, ואלה הם: הורג בנו, [ש]סותר בנין המלך [ו]דוחה את השכינה שהולכת ועפה בעולם ולא מוצאת מנוחה. ועל אלו רוח הקודש בוכה, והעולם נדון בכל הדינים הללו, אוי לאותו האדם, אוי לו, טוב לו שלא היה נברא בעולם.
זכאין אינון ישראל דאף על גב דהו בגלותא דמצרים אסתמרו מכל הני תלתא⁹² מנדה ומבת אל נכר ומקטול זרעא ואשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה דאף על גב דגזרה אתגזרת (שמות א כב) כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו לא אשתכח ביניהון מאן דקטיל עוברא במעהא	אשריהם ישראל, שאף על גב שהיו בגלות מצרים, נשמרו מכל אלה השלשה: מנדה, מבת אל נכר ומהורג זרע. והשתדלו בפרהסיא בפריה ורביה, שאף על גב שנגזרה הגזרה "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", לא נמצא ביניהם מי שהורג עובר במעי אשה, כל שכן אחר כך. ובזכות זו יצאו ישראל

שיהא ראוי לקבל את היחוד העצום הזה להעשות חד עמו, ולהקרא בשם אלהות חלילה וחלילה (דע"ה ח"א עט ע"ב).

⁸⁷ כי תכף שפחה תירש גבירתה ובעת הביאה משתחוה ללילית אל אחר וממליך אותה במקום השכינה ח"ו (רח"ו).

⁸⁸ שכינה נקרא שם (רח"ו).

⁸⁹ בז"א (מ"מ).

⁹⁰ צריך אדם לשמור מאד מלהזדווג עם אשתו בליל צ' לעיבורה, כי המשמש עם אשתו אז גורם שימות הולד ח"ו בבטן, וזהו מאן דקטיל עובר במעהא, לכן צריך לשמור מאד בזה, וזהו ענין מאמר ז"ל ג' חדשים ראשונים התשמישי קשה לשניהם ואפשר שכוונו גם לזה (זהר רקיע).

⁹¹ בראשית ריט ע"ב (הערת הזהר).

⁹² סי' ג' אלו הם בעו"ן בצעו וכו', בת אל נכר, עוברא נדה, ר"ת בעו"ן (מ"מ).

ספר שמות

מהגלות.	דאתתא כל שכן לבתר ובזכותא דא נפקו ישראל מן גלותא:
מנדה, ששנה רבי חייא, מה	מנדה דתני רבי חייא מאי:
	ד/א
שנאמר "ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות", למה זכו נשים לזה, משום ששמרו עצמן בגלות מצרים, שלאחר שנטהרו, היו באות מקושטות ומסתכלות במראה בבעליהן, ומעוררות אותם לפריה ורביה.	דכתיב (שמות לח ח) ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הצובאות מפני מה זכו נשין להאי בגין דאסתמרו גרמייהו בגלותא דמצרים דלבתר דאתדכיין הוו אתיין מתקשטן ומסתכלן במראה בבעליהון ומעוררן לון בפריה ורביה:
מבת אל נכר, שנאמר "יצאו כל צבאות ה' וגו'", ונאמר "שבטי יה עדות לישראל", עדות לישראל ודאי. "ואלה שמות בני ישראל", שבטי בני ישראל, דבר אל בני ישראל. ואם תאמר, והרי נאמר "והוא בן איש מצרי", הרי ודאי אחד היה ופרסמו הכתוב, שנאמר "והוא בן איש מצרי וגו' ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן".	מבת אל נכר דכתיב (שם יב מא) יצאו כל צבאות יהוה וגו' וכתיב (תהלים קכב ד) שבטי יה עדות לישראל עדות לישראל ודאי (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל שבטי בני ישראל דבר אל בני ישראל ואי תימא והא כתיב (ויקרא כד יא) והוא בן איש מצרי הא ודאי חד הוה ופרסמו קרא דכתיב והוא בן איש מצרי ⁹³ ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן:
פריה ורביה שנאמר "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו'", ומכל אלה נשמרו ישראל. בני ישראל נכנסו, בני ישראל יצאו, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'".	פריה ורביה דכתיב (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו וגו' ומכל הני אסתמרו ישראל בני ישראל ⁹⁴ עאלו בני ישראל נפקו הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל וגו':
"ואלה שמות בני ישראל", רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, עד שהיו הולכים, אמר רבי אלעזר לרבי יוסי, פתח פיך ויאירו דבריך. אמר לו אם נוח לפני מר שאשאל דבר אחד שקשה לי. הרי שמעתי מהנר הקדוש, שהיה אומר "ואלה שמות בני ישראל", ישראל סבא. כל אותם חיילות ומחנות שהיו יורדים לגלות עם יעקב, שנאמר "את יעקב", מה זה שנאמר "איש וביתו באו".	ואלה שמות בני ישראל רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי באורחא עד דהוו אזלי אמר רבי אלעזר לרבי יוסי אפתח פומך ⁹⁵ וינהרון מילך אמר ליה ניהא קמיה דמר דאשאל מלה חדא דקשיא לי הא ⁹⁶ שמענא מבוצינא קדישא דהוה אמר ⁹⁷ ואלה שמות בני ישראל ישראל סבא כל אינון חילין ומשריין ⁹⁸ דהוו נחתין לגלותא בהדי יעקב דכתיב את יעקב מהו דכתיב איש וביתו באו ⁹⁹ (שמות א א) אמר ליה ודאי הכי הוא אלא ¹⁰⁰ הא

⁹³ וגו' (נוסף בדפ"ו).

⁹⁴ ז ע"א (הערת הזהר).

⁹⁵ איתא בריש האדרא (קכז ע"ב) ובא בסדר החברים שנמצאו שם, שרבי אלעזר סודו בחכמה ורבי יוסי במלכות, ולכן עד דהוו אזלי, בבחינת (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, אמר רבי אלעזר לרבי יוסי שלו יאות לפתוח בדברי תורה דהיינו להעלות מ"ן ולקבל מ"ד, וז"ש וינהרון מילך (רמ"ז).

⁹⁶ אחורי דף זה (הערת הזהר).

⁹⁷ ר"ל מ"ש ר"ש בדף זה ע"ב אר"ש כד נחתת שכינתא וכו' וכלהו נחתו עם יעקב למצרים ובא לשלול שלא נאמר מ"ש ר"ש לעיל דף ב' דהתם מפרש את יעקב היא השכינה וכן ר"י מפרש שיעקב כפשטיה ולכן הגיה שהוא מ"ש ר"ש אחורי הדף (מ"מ בשם רח"ו).

⁹⁸ יתכן שכן שמע רבי יוסי מפי הרשב"י שהיה על שני מחנות של הזכרים והנקבות, אלא שרבי יוסי לא ירד לסוף דעתו מפני שלא היה יודע לפרש מהו דכתיב איש וביתו (רמ"ז).

⁹⁹ ת"ת ומלכות (רח"ו), ר"ל המלאכים שמן הז"א והמלכים שמן המלכות (מ"מ).

¹⁰⁰ לשון זה אינו מובן כי אחרי אומרו ודאי הכי הוא מהו אלא דקאמר. ונראה שדרך ואגב תשובתו העירו בדבר אחר פרטי לעניינו, והוא מ"ש בדרוש אבי"ע, שארבע עולמות בכללם ה"ס נשמה וגוף ולבוש והיכל. והנה ירדת החיילים לגלות היתה של היצירה אל מצרימ"ה גי' עשי"ה. והנה העשיה

ספר שמות

תנינן¹⁰¹ כל דמקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב ועל דא איש וביתו באו:	אמר לו, ודאי הוא ככה, אלא הרי שנינו כל המקבל מאחר, הוא בית לאותו שנתן, ועל זה "איש וביתו באו".
פתח רבי אלעזר¹⁰² ואמר (מ"א ט א) ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהו"ה ואת בית המלך¹⁰³ וגו' וכי כיון (דאתמר) ודאמר את בית יהו"ה מהו ואת בית המלך אי בגין שלמה אתמר לאו הכי¹⁰⁴ אלא את בית יהו"ה דא בית המקדש¹⁰⁵ ואת בית המלך דא קדש הקדשים¹⁰⁶ בית יהו"ה דאיהו בית המקדש כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש ודא אקרי בית יהו"ה בית המלך דא קדש הקדשים דאיהו פנימאה דכלא המלך סתם (דא) מלך [דא] אף על גב דאיהו (מלך) עלאה¹⁰⁷ איהו נוקבא לגבי נקודה עלאה¹⁰⁸ סתימא דכלא ואף על גב דאיהו נוקבא איהו דכורא לגבי מלך דלתתא ובגין כך כלא כגוונא דא ועל דא תתאי ברזא דא כתיב בהו איש וביתו באו¹⁰⁹:	פתח רבי אלעזר ואמר "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ה' ואת בית המלך וגו'", וכי כיון שאמר "את בית ה'", מה זה "ואת בית המלך". אם בשביל שלמה נאמר, לא כך. אלא "את בית ה'", זה בית המקדש, "ואת בית המלך", זה קדש הקדשים. "בית ה'" שהוא בית המקדש, כמו עזרות ולשכות ובית האולם. "והדביר" זה בית המקדש, וזה נקרא "בית ה'". "בית המלך" זה קדש הקדשים שהוא הפנימיות של הכל, המלך סתם. מלך זה, אף על גב שהוא מלך עליון, הוא נקבה ביחס לנקודה העליונה סתומה מכל, ואף על גב שהוא נקבה, הוא זכר, למלך שלמטה, ולכן הכל כדוגמא זה. ועל זה, תחתונים בסוד זה נאמר בהם "איש וביתו באו".
ואלה שמות רבי (אלעזר) ויוסי (נ"א אלעזר) פתח ואמר (שיר ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום גן נעול דא כנסת ישראל שהיא גן נעול דאמר רבי אלעזר מה הגן הזה צריך לשמור¹¹⁰ לעדור¹¹¹ ולהשקות¹¹² [ולזמור]¹¹³ כך	"ואלה שמות" רבי יוסי פתח ואמר "גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום", "גן נעול" זו כנסת ישראל, שהיא גן נעול, שאמר רבי אלעזר, כמו שהגן הזה צריך לשמור לעדור ולהשקות ולזמור, כך כנסת ישראל צריכה לעדור

ה"ס בית, ואל זה רצה לרמוז הכי הוא ודאי, פ' כאן בנדון דידן הוא ממש בית דהיינו קדושת היצירה נקרא איש ושל העשיה נקרא בית, ששניהם באו לגלות (רמ"ז).

¹⁰¹ ירצה כן הוא בפרטות בכאן אלא שיש לנו עוד כלל אחר שבו יובן אף כאן, והוא שגם בבחינת המדות והמלאכים יש ממש בחינה הנקרא בית, דהיינו כל דמקבל מאחרא וכו', דוק שכאן משנה ממ"ש לקמן ששם אומר דמלאכים דבדרגא עלאה אקרון גוברין דוכרין וכו' וכאן לא מזכיר לא שם דכורא ולא שם נוקבא (רמ"ז).

¹⁰² מביא ראייה שהמלכות נקראת בית ה' (רח"ו).

¹⁰³ חרבן בית ראשון היה נוגע עד הה' ראשונה דהשם הוי"ה ב"ה, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית כו ע"א, ולקמן ט ע"ב) (הקדו"ש כו ע"ב).

¹⁰⁴ דמה מצוה השמיענו שבח שלמה בבנות לו בית (רח"ו).

¹⁰⁵ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁶ בינה (רח"ו).

¹⁰⁷ סוד המלך שהוא הבינה כי המלך במ"ק הוא י"ד וכן בינה במספר קטן עם הכולל גימ' י"ד וכל ט"ל במספר קטן עם הכולל י"ג גימ' בינה במספר קטן, והכוונה לרמז לבינה המורדת ט"ל העליון דלא פסיק ולא נעצר לעולם ובינה שהיא המלך מורידה אותה לז"א ומשם לנוק' ושניהם נק' יאהדונה"י גימ' מלך עם הכולל ונלע"ד חיים שאין זה ממורי זלה"ה כי מימיו לא רצה למנות מ"ק והדברים מוכרחים ג"כ (זהר הרקיע). ועי' שעה"ק נג ע"ב ועוד שאכן כן מביאו.

¹⁰⁸ חכמה (רח"ו). י' של שם הוי"ה (ביאורים ח"א סב ע"א).

¹⁰⁹ שמלכות נקראת בית ה' (רח"ו). ונלע"ד דר"א שהביא ראייה מפסוק זה כוונתו על האי דקאמר ואת בית המלך היא הבינה ואע"ג דאיהו מלך עילאה איהו נקבה וכו' ואע"ג דאיהו נוק' איהו דכורא וכו' כלומר הרי הבינה נקר' נוק' לגבי אבא לפי שמקבלת ממנו וכל המקבל נק' נוק' וכשמשפעת לז"א נק' דכורא לפי שמשפעת לאחרים וזהו ראייה להא דתנינן כל המקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב ולכן הפירושים יש חילו בין בית ה' ובין בית המלך. בית ה' היא המלכות שהיא בית לז"א הנק' הוי"ה ובית המלך היא הבינה שנק' בית ומלך. וכאלו אמר בית שהיא מלך, שהיא גן נעול פ' שישוד דידה נעול בב' צירים וב' דלתות שיש שם והם ס' סתומה של לסרבה המשרה שסותמ' שישוד דידה כמ"ש הרב (מ"מ).

¹¹⁰ ר"ל לשמור השכינה מן החיצונים (מ"מ).

ספר שמות

ולשמור ולהשקות ולזמור. ונקראת גן ונקראת כרם. כמו שהכרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור, כך ישראל, זהו שנאמר "כי כרם ה' צבאות בית ישראל", ונאמר "ויעזקהו ויסקלהו וגו'".	כנסת ישראל צריכה לעדור ולשמור ולהשקות¹¹⁴ ונקראת גן ונקראת כרם מה הכרם הזה צריך לעדור ולהשקות ולזמור ולחפור כך ישראל הדא הוא דכתיב (ישעיה ה ז) כי כרם יהוה צבאות בית ישראל וכתיב (שם ב) ויעזקהו ויסקלהו וגו'.
משנה: אמר רבי שמעון, אנו פותחים עינינו, ורואים גלגלי מרכבה הקדושה נוסעים במסעותיו, וקול שירה עריבה לאזנים, יפה ללב, עולה ויורדת הולכת ולא נוסעת, מזדעזעים אלף אלפים ורבוא רבבות, ופותחים בשירה מלמטה למעלה לקול הנעימות הזו. עומדים מי שעומדים, ומתכנסים בהתכנסות לצד הימין ארבע מאות וחמשים אלף בעלי עיניים, רואים ולא רואים, עומדים בקיומם. שני צדדים אחרים מתלבנים בשבילים, ולצד שמאל מאתים וחמשים אלף, אותם בעלי יבבה מיבבים ומיללים ממקום בית מושבם. פותחים בדין ומסיימים דין, מיבבים שנית. ודין יושב וספרים נפתחים. באותה שעה, עולה בעל הדין שעומד עליהם, ויושב על כסא דין, ושירה נשקטת. טרם שיסתיים הדין, סובבים בעלי העיניים שלצד ימין, ועמם	תוספתא: מתניתין אמר רבי שמעון אנן פתחין עינא חמאן גלגלי רתיכתא קדישתא נטלין במטלנוי וקל שירתא בסימא [לאודנין] (לאדנין) יאה ללבא סלקא ונחתא אזלא [ולא נטלא] (ונטלא) מזדעזעין אלף אלפין ורבוא רבוון¹¹⁵ ופתחין שירתא מלרע לעילא לקל נעימותא ההוא קיימין מאן דקיימין ומתכנפין בכנופיה לסטרא דימינא ארבע ומאה וחמשים אלפין מארי דעינין חמאן ולא חמאן קיימין בקיומיהון תרין סטרין אחרנין אתחווירו (ס"א אתחזרו) בגיניהון ולסטרא דשמאלא מאתן וחמשים אלפין אינון מאריהון דיבבא מיבבין ומיללין מאתר בית מותביהון פתחין בדינא ומסיימין בדינא מיבבין תניינות ודינא יתיב וספרין פתיחו ביה שעתא סליק מאריה דדינא דקאים עליהון ויתיב בכורסייא דדינא ושירתא אשתכך עד לא תסתיים דינא סחרן מארי דעינין דלסטרא ימינא ועמהון:
ד/ב	ד/ב
זהר:	זהר:
אמר רבי שמעון, כשירדה שכינה למצרים, ירדה חיה אחת ששמה ישראל	אמר רבי שמעון כד נחתת שכינתא¹¹⁶ למצרים נחתת חיה חדא דשמה ישראל¹¹⁷

¹¹¹ לשון חפירה כלומר שיתקן יסוד דידה שהוא עשוי כחפירה (מ"מ).

¹¹² שימשיך לה שפע המוחין דז"א שהם מים חיים העליונים (מ"מ).

¹¹³ היינו שיעשה ייחודים כדי להכרית הקוצים מן הכרם ע"ד מ"ש הזהר מחצדי חקלא. וההפרש שבין לחפור ולעדור יובן במ"ש הרב בפ' באר חפרה שרים כרוה וכו' שיש סוד חפירה ויש סוד כרייה ביסוד דנוק' גן נעול מה הגן צריך לשמור ולעדור ולהשקות כך כ"י צריכה וכו', הנה מתחלה אמר לשמור שהוא סוד החותם כנ"ל ואח"כ לעדור הוא כריית הבאר שה"ס עשיית הכלי מהידים דחג"ת כנ"ל, ואח"כ להשקות כי צריך להוריד מימי החסד שהם חמים בסוד רוח דרום דאקיש תוקפיה בהאי קרח, ואז הקרח אשר ביסודה נעשה מים מרוב חמימות דרום, ובזה יבואר הפ' אומר לה ז"א גן נעול את בב' חותמות חותם היסוד וחותם המלכות, ובהחותם יש כ"ב אתוון דאורייתא אשר כוללים ג'ן סדרים דאורייתא ולכן נקראת גן כי המלכות היא בסוד עשייה דאצילות בחי' מקרא, וחותם שבה כולל כל התורה כולה בסוד מכל מלמדי השכלתי, ולכן נעו"ל גימ' קנ"ו גימ' יוס"ף שהוא יסוד שבה בסוד צדיק עייל וצדיק נפיק ואומר לה הטעם על שהיא גן נעול מפני שאת אחותי כלומר שאוגדת פתחה לבעלה כי היא סוד בתולה ואיש לא ידעה גל נעול מעיין חתום מדבר על אחר הזווג שכבר קיבלה מ"ד שהוא טיפת חסדים וגבורות זכרים וכו' ע"ש (מ"מ).

¹¹⁴ ולזמור (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁵ רבבן (דפ"ו).

¹¹⁶ היא מלכות היצירה שהיא דבוקה בראש העשיה כנודע מסוד שם מ"ב דקרבנות, כי היוצא לחו"ל אין לו סוד רוח אלא נפש כידוע, ועל כן שכינתא זו היא דיצירה והיא אשר אמרה ליעקב (בראשית מו ב) במראות הלילה, שהוא ממש בחינת מלכות זו, והיא השולטת על ארץ ישראל וכו' באופן שמלכות היצירה ירדה לשל העשיה והיא הבטיחה ליעקב ע"ה אעלך גם עלה, דהיינו בעלותה למקומה ליצירה (רמ"ז).

ספר שמות

בדיוקנא דההוא סבא¹¹⁸ וארבעין ותרין שמשין קדישין עמיה¹¹⁹ וכל חד וחד את קדישא עמיה משמא¹²⁰ קדישא¹²¹ וכלהו ונחתן (נחתו) עם יעקב¹²² למצרים הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה¹²³ שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב¹²⁴:	בצורה אותו הזקן, וארבעים ושנים שמשים קדושים עמו. וכל אחד ואחד [יש] עמו אות קדושה מהשם הקדוש, וכולם ירדו עם יעקב למצרים, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב".
אמר רבי יצחק [מ]משמע דקאמר בני ישראל ואחר כך את יעקב ולא נאמר אתו שאל רבי יהודה לרבי אלעזר ברבי שמעון אמר ליה¹²⁵ כיון דשמעת מאביןך פרשת ואלה שמות ברוא עלאה מאי קאמר איש וביתו באו אמר ליה ההוא מלה דהוה אמר אבא אינון הוו מלאכין עלאין¹²⁶ דאינון לעילא על תתאי מנהון היינו דכתיב איש וביתו באו והכי אמר אבא כל אינון מלאכין דבדרגא עלאה [אקרון גוברין דוכרין] (אתקרון גוברין דוכרין) ואינון דבדרגא תתאה מנהון אתקרון ובית דאתתא נוקבא דמקבלא מן דכורא (נוקבתא) (נוקבתא):	אמר רבי יצחק, ממשמע שאמר "בני ישראל", ואחר כך "את יעקב", ולא נאמר אתו, שאל רבי יהודה את רבי אלעזר בן רבי שמעון, אמר לו, מאחר ששמעת מאביןך את פרשת ואלה שמות בסוד עליון, מה זה שאמר "איש וביתו באו". אמר לו, אותו דבר שהיה אומר אבי, אלו היו מלאכים עליונים, שהם מעל התחתונים מהם, זהו שנאמר "איש וביתו באו". וכך אמר אבי, כל אותם מלאכים שבדרגה עליונה נקראים גברים זכרים, ואותם שבדרגה תחתונה מהם, נקראים בית, שאשה נקבה שמקבלת מן הזכר.
רבי יצחק הוה קאים קמיה דרבי אלעזר (בן ערך) [בר"ש] אמר ליה שכינתא נחתת למצרים ועם יעקב אמר ליה ולא והא כתיבו (דכתיב) (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך אמר ליה תא חזי	רבי יצחק היה עומד לפני רבי אלעזר בן רבי שמעון, אמר לו שכינה ירדה עם יעקב למצרים. אמר לו ולא, והרי נאמר "אנכי ארד עמך". אמר לו, בא וראה, שכינה ירדה למצרים עם יעקב ושש

¹¹⁷ ובהעלותה ליעקב לארץ ישראל נחתת חיה. דע שבהיכלות עולמות ב"ע יש נר"ן, והנפשינן נקראים חיות וכו', וזהו נפש חיה, ולפי שחיה זו מעולם היצירה דתמן מקנן זעיר לכן שמה ישראל, והיתה צורת יעקב בזקנותו שאז נקרא ישראל וזהו ההוא סבא, ובחיה זו נתלבשה השכינה לירד לעשיה שהיא בחינת נפש (רמ"ז). הוא ז"א הנק' ישראל שירד עם השכינה לכבודה בגלות (מ"מ).

¹¹⁸ שהוא יעקב אבינו התחתון שהז"א הוא בדיוקנא דיעקב התחתון (מ"מ).

¹¹⁹ הם היוצאים משם מ"ב שסודו ממש במלכות יצירה, [וכחו להעלות עשיה ליצירה לעשות הביטוי של הנפש] (רמ"ז).

¹²⁰ משמיה (זהו הרקיע).

¹²¹ פ' משם מ"ב אבגית"ץ (רח"ו). דע כי המלכות נקרא חיה והנה מלת ואלה גימ' מ"ב והם מ"ב מלאכים שכל א' רשום בו אות א' משם מ"ב והם הם שירדו עמו ואלו הם: אורפניאל בואל גבריאל יופיאל תומיאל צדקניאל והם שם אבגית"ץ, קובציאל רוחיאל (נ"א רבחיאל) עוזיאל שמיאל טדורניאל (טשביאל) נגדיאל, והם שם קרעשט"ן, נחליאל גסריאל (נ"א גבריאל) דניאל יהודניאל (נ"א יחודניאל) כמשיאל (נ"א כשבואל) שפריאל והם ר"ת נגדיכ"ש ברכיאל טהניאל רחמיאל צפוניאל תרומיאל גבוריאל והם ר"ת בטרצת"ג חזיאל קרמיאל (נ"א קומיאל) ברתניאל (נ"א ברקניאל טהריאל) (נ"א טפריאל) נוריאל עוזיאל (נ"א עמיאל) והם ר"ת חקבטנ"ע, ישראל גלהביאל להביאל פניאל זכריאל קדושיאל והם יגלפז"ק, שלגניאל קרפיאל וזיאל (נ"א וויאל) צוריאל ילפיאל תבריאל ר"ת שקוצי"ת בשכמל"ו (זהו הרקיע). ועי' זהו בראשית קח ע"א וקמט ע"ב. ר"ל שכל אחד ואחד מתחיל באות אחד משם מ"ב, ועל דרך שכתב הרמ"ק בפרדס שער פרטי השמות (פרק יב), שהביא שני מיני שמות של המלאכים המתחילים באותיות שם מ"ב (רמ"ז).

¹²² שהוא סוד זעיר המקנן ביצירה והוא בגי' ז' היות בסוד נשמת שם מ"ב כידוע (רמ"ז).

¹²³ ואלה גימ' מ"ב (רח"ו).

¹²⁴ ירצה בסוד זה יתיישב כמה עניינים. הראשון למה חזר להזכיר כאן שמות השבטים. ועוד למה שינה שם אבינו שתחילה קראו ישראל ואחר כך יעקב. וגם אות הו' של ואלה לא תצדק בראש ספר. אך הכל מיושב כנזכר, שהכוונה על המ"ב שמשין של החיה הנקראת ישראל ולכן נאמר ואלה שהוא גי' מ"ב (רמ"ז).

¹²⁵ אמר ליה (מוסגר בדפ"ק).

¹²⁶ ת"ת (רח"ו).

ספר שמות

מאות אלף מרכבות קדושות עמה, והיינו מה שנאמר "כשש מאות אלף רגלי". ששנינו שש מאות אלף מרכבות קדושות ירדו עם יעקב למצרים, וכולם עלו משם כשיצאו ישראל ממצרים.	שכינתא נחתת למצרים את יעקב ושית מאה אלפין רתיכין קדישין (אחרנין) (אחרנין) עמהו והיינו דכתיב (שמות יב לו) כשש מאות אלף רגלי דתנינן ¹²⁷ שית מאה אלפין רתיכין קדישין נחתו עם יעקב למצרים וכלהו סליקו מתמן כד נפקו ישראל ממצרים:
זהו שנאמר "ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה כשש מאות אלף רגלי וגו'", "שש מאות" לא נאמר אלא "כשש מאות", כדוגמא שיצאו אלה, כך יצאו אלה. ובא וראה סוד הדבר, בזמן שיצאו המרכבות הקדושות הללו [ו]המחנות הקדושים, ראו ישראל, וידעו שהם מתעכבים בשבילם, וכל החפזון שעשו ישראל היה בגללם. והיינו שנאמר "ולא יכלו להתמהמה", היה לו לומר "ולא רצו להתמהמה", אבל לא כתוב אלא "ולא יכלו". ונודע ממש שכל בני ישראל היו בני ישראל של הרקיע, והיינו מה שנאמר "בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב". ועל זה לא נאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אתו", אלא "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב", "הבאים מצרימה" מתחילה, ועם מי, "את יעקב".	הדא הוא דכתיב (שמות יב לו) ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכותה כשש מאות אלף רגלי וגו' שש מאות לא נאמר אלא כשש מאות כגוונא דנפקו אלין כך נפקו אלין ותא חזי רזא דמלה בעדנא דנפקו אלין רתיכין קדישין משירייתא [קדישתא] (קדישא) חמו ישראל וידעו דהוו מתעכבין בגיניהון וכלהו בהילו דעבדו ישראל בגיניהון הוה והיינו דכתיב (שמות יב לט) ולא יכלו להתמהמה הוה ליה למימר ולא רצו להתמהמה אבל לא כתיב אלא ולא יכלו ואתיידע [ס"י ואי תנדע] ממש [ד]כלהו בני ישראל הוו בני ישראל דרקיעא והיינו דכתיב (שמות א א) בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב ועל ודא [כך] לא נאמר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אתו אלא ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב הבאים מצרימה בקדמיתא ועם מי את יעקב:
אמר רבי יהודה, קל וחומר ומה כאשר ניצל יעקב מלבן, נאמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים". כשירד לגלות, והקדוש ברוך הוא אמר "אנכי ארד עמך מצרימה",	אמר רבי יהודה [נ"א רבי יצחק נ"א רבי יוסי] קל וחומר ומה כד אשתויב יעקב מלבן כתיב (בראשית לב ב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים כד נחת (למפק) בגלותא וקודשא בריך הוא אמר [אנכי] ארד עמך מצרים [מצרימה]:
תוספתא:	
שמונה עשר אלף אחרים תוקעים ולא מיבבים ולא מיללים (ס"א לא מיללין ולא מיבבין), פותחים בשירה, מזדעזעים מאתים וחמשים אלף בעלי יבבה. תוקע שנית ולא מיבבים (ולא מיבבים ולא מיללים), נוסע הפטרון מאותו הכסא, ויושב בכסא הותרנות.	תמניסר אלפין אחרנין תקעין ולא מיבבין ולא מיללין (ס"א לא מיללין ולא מיבבין) פתחין שירתא מזדעזען מאתן וחמשינן אלפין מארי דיבבא תקע תניינות ולא מיבבין (ס"א ולא מיבבין ולא מיללין) נטיל פטרונא מההוא כורסיא ויתיב בכורסיא דוותרנותא ¹²⁸ :
באותו זמן היה (הוא) מזכיר שם קדוש עליון [גדול], שבאותו שם [יש] חיים לכל. פתח ואמר פעם אחת: יו"ד	ביה זמנא הוה ונ"א הוא ¹²⁹ מדבר שמא קדישא עלאה רבא דבההוא שמא חיים לכלא

¹²⁷ תנינן (דפ"ו).

¹²⁸ הענין הוא דע כי הפטרונא הוא נוקבא דז"א וכדי למתק דינה לשבת על כסא רחמים היא מזכרת שמו של ז"א שהם שם מ"ה דאלפין שהוא מדת הרחמים להמשיך לה ברכה ע"י המ"ה ע"י היסוד שלו, וז"ס אשר אזכיר את שמי וברכתך [נ"א ונתוסף בה אור גדול וכן הצדיקים הם מזכירים ג"כ לבטל הדינים ומתקם ולהמשיכם אל המלכות] (זהר הרקיע).

¹²⁹ נמחק בשער מאמרי רשב"י.

ספר שמות

ה"א וי"ו ה"א (ס"א יו"ד ה"א וא"ו ה"א) כמו שנאמר "ויקרא בשם ה'". פותחים כבתחילה בעלי גלגלים קדושים, ואלף אלפים ורבוא רבבות, ואומרים שירה. משבחים ואומרים "ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו". בא אותו הגן שהיתה שמורה במאתים וחמשים עולמות, היא השכינה המכובדת, בזיוה, שיוצאת מזיו לזיו, וזיוה נמשך ממנה לארבעה צדדים ראשיים. בתחילה (להעמיד) מאותו זיו יוצא (נמשך) לכל אותם שלמטה, והיא נקראת גן עדן.	פתח ואמר זמנא חדא (יו"ד ה"א וי"ו ה"א) [יו"ד ה"א וי"ו ה"א¹³⁰ (ס"א יו"ד ה"א וא"ו ה"א)] כמה דאת אמר (שמות לד ה) ויקרא בשם יהוה פתחין בדקדמיתא מארי גלגלי קדישין ואלף אלפין ורבוא רבבן ואמרי שירתא משבחין ואמרינן בריך יקרא דיהוה מאתר בית שכינתיה אתיא ההוא גנתא דהות (נ"א דאיהי) טמירא במאתן [וחמשינן] (ושבעין) עלמין הוא שכינתא יקרא בזיוה דנפיק מזיוא לזיוא וזיוה נגיד מניה לד' סטרינן רישין לקדמאי (ס"א לקיימא) מההוא זיוא נפק (ס"א אתמשך) לכלהו דאינון לתתא וההיא אקרי גנתא דעדן:
פתח שנית אותו זקן, הפטרון של הכל, ומזכיר שמו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. וכולם פותחים בשלש עשרה מדות הרחמים. מי [ש]ראה כל התקיפים הללו רמים של רמים תקיפים של תקיפים, מרכבות קדושים, ושמים וכל חיליהם מזדעזעים ומתחלחלים באימה רבה, משבחים את השם הקדוש ואומרים שירה. אשריהם נשמות הצדיקים, שהם באותו העדון, ויודעים את זה. על זה נאמר "מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'".	פתח תנינות ההוא סבא¹³¹ פטרונוא דכלא ומדכר שמיה יו"ד ה"א וא"ו ה"א וכלהו פתחי בתליסר מכילן דרחמי מאן חמי כל אלין תקיפין ראמין דראמין תקיפין דתקיפין רתיכין קדישין ושמיא וכל חיליהון מזדעזען ומתחלחלן באימתא סגיא(ה) משבחין שמא קדישא ואמרינן שירתא זכאין אינון נשמתהון דצדיקיא דאינון בההוא עדונא וידעינן¹³² דא על האי אתמר (ירמיה י ז) מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו':
ה/א	ה/א
אינו דין, הואיל והפטרון יורד, שירדו שמשיו עמו. היינו שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב". רבי יעקב מכפר חנן אמר משמו של רבי אבא, מי הם בני ישראל של כאן, אותם שנקראו בני ישראל ממש.	לאו דינא הואיל ופטרונוא נחתא דיחתון שמשוי עמיה היינו דכתיב (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב רבי יעקב דכפר חנן אמר משמיה דרבי אבא מאן אינון בני ישראל דהכא¹³³ אינון דאתקרון בני ישראל ממש¹³⁴:

¹³⁰ עי' ע"ח שער השמות פרק ג שהשם של פנימיות חכמה דז"א דאצילות היא: יו"ד ה"י וא"ו ה"א, נ"ד.

¹³¹ דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ס' התקונין שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רשב"י יב ע"ב).

¹³² בזה תבין פסוק בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך דמדכר פטרונוא שמיה ובו מתעדנין הצדיקים ודי בזה (שער מאמרי רשב"י). שהם יודעים בסוד וג"כ הם מזכירים שמו של מ"ה כדי להמשיך להם הארה ג"כ מז"א להם בעדן שהוא נוק' (זהר הרקיע).

¹³³ אל יעלה בדעתך מלאכים וכיוצא אלא בני ישראל ממש כפשוטו, והשתא קשה טובא חדא ואלה שמות למאי איצטריך, ועוד אתו מיבעי ליה ועוד איש וביתו (אור יקר).

¹³⁴ לא אמר בני ישראל ממש אלא דאתקרון על צד כי שרית, וכך שמם ראובן ושמעון וכו' כדפי' במדרש ועתה אמר "הבאים מצרימה", אפילו בהיותם באים לא שינו שמם הידוע להם לטובה, כי לעולם טעמם בם וריחם לא נמר, לזה לא אמר אתו אלא את יעקב להיות בני ישראל יחס עצמם לא ייחס שם אביהם, איש וביתו כמו ה"ב שבטים כהם כל אנשי ביתם היורדים עמם (אור יקר). ר"ל שהם המלאכים הנאצלים מישראל ת"ת (רח"ו).

ספר שמות

רבי אבא פתח¹³⁵ ואמר (תהלים מז ט) לכו חזו מפעלות ויהו"ה (אלהים) אשר שם שמות בארץ אל תקרי "שמות" אלא "שמות". והולך זה כזה, שאמר רבי חייא, הקב"ה עשה בארץ כדוגמת הרקיע. ברקיע יש שמות קדושים, ובארץ יש שמות קדושים. אמר רבי יהודה (נ"א רבי יוסי), באותו יום שירד יעקב למצרים, ירדו עמו ששים רבוא מלאכים עליונים.	רבי אבא פתח ואמר "לכו חזו מפעלות יי אשר שם שמות בארץ", אל תקרי "שמות" אלא "שמות". והולך זה כזה, שאמר רבי חייא, הקב"ה עשה בארץ כדוגמת הרקיע. ברקיע יש שמות קדושים, ובארץ יש שמות קדושים. אמר רבי יהודה (נ"א רבי יוסי), באותו יום שירד יעקב למצרים, ירדו עמו ששים רבוא מלאכים עליונים.
רבי יהודה פתח (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו' קוזמיטין¹³⁹ דגליפין¹⁴⁰ בקנדיטא¹⁴¹ (ס"א בקלדיטא¹⁴²) סחרן [בדוכתיה¹⁴³] (בדוכתין) ובדוכתיהן קוזמיטין בשביעאה¹⁴⁴ גליפין בשתיתאה¹⁴⁵ הדא הוא דכתיב ששים גבורים סביב לה (ד"א) הנה מטתו דא איה¹⁴⁶, שכינתא¹⁴⁷ שלשלמה מלכא דשלמא	רבי יהודה פתח "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו'", שלטונים שחקוקים במפתח, סובבים במקומו השלטונים. בשביעי חקוקים בששי, זהו שנאמר "ששים גבורים סביב לה". "הנה מטתו", זוהי שכינה, "שלשלמה" המלך שהשלום שלו, "ששים גבורים סביב לה", אלו הם

¹³⁵ ובהאי מתיישב האי, והודיענו שמות בארץ שאינם שמות מונחים בהסכמה, אלא בעצת רוח הקדש, וז"ש שם הקב"ה מעצמו השמות האלו לשבטים, וז"ש ואלה שמות, שמות מונחים מלמעלה ונודע שהם נקראים בני ישראל עד צד שהם מאושרים ומיושרים לעבודה כי שרית (אור יקר). ר"א פתח פתיחה זו לתנך איך יעקב נק' ישראל על שם ז"א אדם הגשמי יקרא ע"ש הפרצוף הרוחני, ולכ"א אשר שם שמות וכו' ישראל ולא ורחל ויעקב (מ"מ). בראשית נח ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁶ שהקב"ה קורא לגדודיו על שם כוחם ופעולתם (אור יקר).
¹³⁷ שמות השבטים וכיוצא ששם על שם פעולתם וכוחם ויש כח לקמיעין בשמותיהם ככח שמות המלאכים (אור יקר).

¹³⁸ כולא עלמא ידוע שהיו במצרים ס' רבוא כמבואר לעיל כשש מאות וכו', אבל ס"ד לומר שכשירדו לא ירדו אלא שבעים כמספר שבעים נפש ואח"כ היו מתרבים והולכין כבני ישראל פרו וישרצו וכו', כך היה יורד מלאך כנגד כל א' וא' שהיה מתרבה והולך לזה אמר שאינו כן, אלא מיד בדרת יעקב ירדו ס' רבוא, והטעם לזה מהפסוק אומרו בני ישראל ממש כמספר בני ישראל אח"כ שהם ס' רבוא הבאים מצרימה, מיד באותה שעה באו למצרים את יעקב, עם היות שלא היו אלא ע' נפש, והיינו חדושים דקרא באומרו ואלה שמות וכו', דאי לא תימא הכי לשתוק דהא מק"ו נפקי כדפי' לעיל ועוד הא כתיב אנכי ארד וכו' (אור יקר).

¹³⁹ בערוך פי' קוזמוטור שהוא שלטון בעולם וניחא שהם מלאכים שולטים בעולם, בעלי ההשגחה העליונים, באמצעותם יורד ההשגחה וההנהגה. עוד פי' קוזמין, לשון תכשיטין, ויתיישב שהם תכשיטין לשכינה שהיא מתנאה בהם כנודע הרבה חיליה להפיס דעתה (אור יקר). שלטון (רח"ו).

¹⁴⁰ לשון חקיקה, פתוחי חותם מתרגמין כגלוף דהיינו מפותחים וחקוקים (אור יקר).
¹⁴¹ מפתח (רח"ו). ור"ל שהם החקוקים מז"א שנק' מפתח כמו שאמר בספרא דצניעותא אתא מפתחא דכליל בשית וכו' הם המקיפים וסובבים למלכות שהיא מקומו דז"א וכסא שלו כדמפרש הזהר ואזיל (מ"מ).

¹⁴² מפתח כלשון קלדיא וכן בערוך, והענין כי המלכות שהוא מפתח ליכנס אל הקדוש פנימה אלו מתחקקים בה או מתקשטים בהם (אור יקר).

¹⁴³ היינו שהם אלו נאחזים בדרך מצד החסד ואלו נאחזים בצפון מצד הגבורה, ואלו נאחזים במזרח ת"ת ואלו נאחזים במערב המלכות, ואלו מצד מעלה בנצח, ואלו מצד מטה בהוד, ולזה סחרן בדוכתין, שכל א' לו מקום ידוע ליניקתו והיינו שהם ששים רבוא, שהם מאה אלף לכל אחד מן הקצוות. וא"ת והרי אתה אומר שהם ששים בשש קצוות, ואתה אומר שהם מטתו שלשלמה שהיא בת שבע אם כן קשה מדידה אדידה (אור יקר).

¹⁴⁴ ירצה קישוטם ושלימותם, הם במלכות שהיא מדה שביעית, אמנם גליפין וחקיקתם על צד מציאות, שתיתאה דהיינו הת"ת וזה מוכח מהכח' דקאמר מטתו דהיינו שביעאה, ששים גבורים דהיינו שתיתאה (אור יקר). מלכות השביעית (רח"ו).

¹⁴⁵ בת"ת (רח"ו).

¹⁴⁶ בראשית רכה ע"א (הערת הזהר).

¹⁴⁷ פי' אפשר דמטתו שלשלמה היינו מדת המלכות עצמה, ומטתו היינו אלו הגבורים וכיוצא והשתא מטתו היא המלכות, שלשלמה ת"ת מלכא דשלמא דיליה, ששים גבורים סביב לה אינה

ספר שמות

דיליה¹⁴⁸ ששים גבורים סביב לה אלין אינן שתין רבוא דמלאכי עלאי דאינן מחילא דשכינתא דנחתת עם יעקב למצרים מגבורי ישראל דלעילא הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל וגו' איש וביתו באו אינן ונימוסיהון:	ששים רבוא מלאכים עליונים שהם מחיל השכינה שירדה עם יעקב למצרים. "מגבורי ישראל", ישראל שלמעלה, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל וגו'", איש וביתו באו" הם ומנהגיהם.
רבי חייא הוה אזיל מאושא ללוד והוה רכיב על חמרא והוה רבי יוסי עמיה נחית רבי חייא ושקליה בידוי לרבי יוסי אמר ליה אי בני עלמא ידעין יקרא סגיא דיעקב בשעתא דאמר ליה קב"ה (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה הוה מלחכי עפרא תלת פרסי קריב לקבריה דהכי מפרשי מרנא רברבי עלמא מאריהון דמתניתא:	רבי חייא היה הולך מאושא ללוד והיה רוכב על חמור, והיה רבי יוסי עמו. ירד רבי חייא ולקח רבי יוסי בידיו, אמר לו, אם בני העולם היו יודעים כבודו הרב של יעקב, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא "אנכי ארד עמך מצרימה" היו מלחכים את העפר שלש פרסאות קרוב לקברו, שכך מפרשים מורינו גדולי עולם בעלי המשנה.
כתיב (שמות יח ז) ויצא משה לקראת חותנו אהרן חמא למשה דנפק ונפק עמיה ואלעזר ונשיאי וסבי נפקו עמיה ראשי אבהן ומערעי כנשתא וכל ישראל נפקו עמהון אשתכחו דכל ישראל כלהו נפקו לקבליה דיתרו מאן חמא למשה דנפיק ולא יפוק לאהרן ולרברבי דנפקי ולא יפוק אשתכח דבגין משה נפקו כולהון ומה אי בגין משה כך בגין קב"ה כד אמר אנכי ארד עמך מצרימה על אחת כמה וכמה:	נאמר "ויצא משה לקראת חותנו", אהרן ראה שמשה יוצא ויצא עמו, ואלעזר ונשיאים וזקנים יצאו עמו, ראשי האבות וקרואי העדה וכל ישראל יצאו עמם. נמצא שכל ישראל כולם יצאו לקראת יתרו. מי ראה את משה שיוצא ולא יצא, את אהרן והגדולים שיוצאים והוא לא יצא. נמצא שבגלל משה יצאו כולם. ומה אם בשביל משה כך, בשביל הקדוש ברוך הוא, כשאמר "אנכי ארד עמך מצרימה" על אחת כמה וכמה.
עד דהוו אזלי פגע בהו רבי אבא אמר רבי יוסי הא שכינתא הכא דחד ממאריהון דמתניתין עמנא אמר רבי אבא במאי עסקיתו אמר רבי יוסי בהאי קרא דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה וגו' כד נחת יעקב למצרים דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את אוליה דכלהו נחתו עם יעקב למצרים:	עד שהיו הולכים פגש רבי אבא, אמר רבי יוסי הרי השכינה [שורה] כאן, שאחד מבעלי המשנה עמנו. אמר רבי אבא, במה עסקתם. אמר רבי יוסי בפסוק הזה, שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה וגו'", כשירד יעקב למצרים, שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", אתה לומד שכלם ירדו עם יעקב למצרים.
אמר ליה רבי אבא ודא לחוד הות פתח ואמר (יחזקאל א ג) היה היה דבר יהו"ה אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר תלת פלוגתן הכא¹⁴⁹ חדא דתנינן אין שכינה שורה בחוצה לארץ וחדא דלא הוה מהימן כמשה דכתיב ביה (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא והוא גלי ופרסם כל גנוייה דמלכא וחדא דאתחזי כמאן דלא שלים בדעתיה:	אמר לו רבי אבא, ו[כי] רק זה היה. פתח ואמר "היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר", שלש קושיות יש בענין זה: אחד, ששנינו אין שכינה שורה בחוץ לארץ. ואחת, שלא היה נאמן כמשה, שנאמר בו "בכל ביתי נאמן הוא", ו[עכ"ז] הוא גילה ופרסם את כל גנוי המלך. ואחת, שנראה כמי שלא שלם בדעתו.
אלא הכי אסיקנא במתניתא דילין חס ושלום דהא יחזקאל נביאה שלימא הוה וברשותא	אלא כך הסקנו במשנתנו, חס וחלילה שהרי יחזקאל היה נביא שלם, וברשותו

השלטונים ראשי גייסים אלא סתם שיתין רבוא דמלאכי עלאי כישראל שכולם שווים לטובה, ואינם סביב לה שהם ממנה, שאם כן יקשה שהיא בת שבע והם ששים (אור יקר).

¹⁴⁸ ת"ת שהיסוד שלו דגוף וברית חשבינן חד (רח"ו).

¹⁴⁹ ג' קושות בענין זה (מ"מ).

ספר שמות

של הקדוש ברוך הוא גילה כל מה שגילה, והכל נצרך לגלות ולפרסם על כל אחד פי שנים ממה שגילה, שכך שנינו "מי שרגיל לסבול צער וכו'", והכל נצרך. מעולם הקדוש ברוך הוא לא עזב את ישראל בגלות, אלא היה בא לדור במדורו עמהם, כל שכן ביעקב [כ]שהיה יורד לגלות, והקדוש ברוך הוא ושכינתו וקדושים עליונים ותחתונים ומרכבות, שכלם ירדו עם יעקב, זהו שנאמר "הבאים מצרימה את יעקב".	דקב"ה גלי כל מה דגלי וכלהו אצטריך [דיגלי ויפרסם על] (דגלי ופרסם) חד תרין ממה דגלי דהכי תנן מאן דרגיל למסבול צערא וכו'¹⁵⁰ וכלא אצטריך [ומעלמין] (ומעלמא) לא שביק קב"ה [לישראל] בגלותא (לישראל) עד דהוה אתי למידר דיוריה עמהון כל שכן ביעקב דהוה נחית בגלותא וקב"ה ושכינתיה וקדישין עלאין ותתאין¹⁵¹ ורתיכין דנחתו בלהו עם יעקב הדא הוא דכתיב (שמות א א) הבאים מצרימה את יעקב:
דבר אחר רבי אבא פתח ואמר "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי". בא וראה, אוי להם לבני אדם, שלא יודעים ולא משגיחים בעבודת אדונם, שלמדנו, אמר רבי יצחק "בכל יום ויום יוצאת בת קול מהר חורב ואומרת אוי להם לבני אדם מעבודת רבונם, אוי להם לבני אדם מעלבונה	ד"א רבי (אבהו) [אבא] פתח ואמר (שיר ד ח) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי ותא חזין (תנן אמר ר' יצחק) ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא משגיחין בפולחנא דמאריהון דתניא אמר רבי יצחק בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב ואמר ווי לון לבני נשא מפולחנא דמאריהון ווי לון לבני נשא מעלבונה:
של תורה, שאמר רבי יהודה, כל מי שעוסק בתורה בעולם הזה וגורם מעשים טובים, יורש עולם שלם. וכל מי שלא עוסק בתורה בעולם הזה ולא עושה מעשים טובים, לא יורש לא זה ולא זה. והרי שנינו, יש מי שיורש עולמו כפי מקומו וכפי מה שראוי לו. אמר רבי יצחק לא שנינו אלא במי שאין לו מעשים טובים כלל.	ה/ב דאורייתא¹⁵² דאמר רבי יהודה כל מאן דאשתדל באורייתא¹⁵³ בהאי עלמא ומסגל עובדין¹⁵⁴ טבין ירית עלמא שלימא¹⁵⁵ וכל מאן דלא אשתדל¹⁵⁶ באורייתא בהאי עלמא ולא עביד עובדין טבין לא ירית לא האי ולא האי והא תנן¹⁵⁷ אית מאן דירית עלמיה כפום אתריה וכפום מה דחזי ליה אמר רבי יצחק לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל:
אמר רבי יהודה, אלמלא היו יודעים בני אדם את האהבה שהקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל, היו שואגים כמו כפיר לרדוף אחריו. ששנינו, בשעה שירד	אמר רבי יהודה אלמלא היו יודעים רחימותא דרחים קב"ה לישראל הווי שאנין ככפיריא למרדף אבתריה דתניא בשעתא דנחת יעקב למצרים קרא קב"ה¹⁵⁸ לפמליא דיליה¹⁵⁹

¹⁵⁰ עי' לעיל דף ב ע"ב שורה ד' עד מה דגלי (הערת הזהר).

¹⁵¹ מוסגר בדפ"ק.

¹⁵² ממש עסק התורה, שאינם עוסקים בה, והיא עלובה ביניהם, שהמלאכים חשקו בה ונטלה מהם ונטנה לתחתונים והם מואסים בה והיא נעלבת ביניהם (אור יקר).

¹⁵³ ת"ת (רח"ו).

¹⁵⁴ במלכות ששם המעשה (רח"ו).

¹⁵⁵ כי המלכות היא מנוחת הצדיקים כאומרו שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות וכו' ושלמותה בת"ת דהיינו מצוות כנגד הת"ת ושניהם יחד אדם שלם שלם שלם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, שם מלא על עולם מלא (אור יקר). ת"ת (רח"ו). וטעם שנקרא ז"א עלמא שלימא לפי שהמלכות כלולה עמו כי מילוי מ"ה גי' י"ט כמנין חו"ה שהיא מלכות, א"נ לפי שדעת ז"א שלימה מחו"ג משא"כ המלכות שאין לה אלא גבורות לבד (מ"מ).

¹⁵⁶ "דלא אשתדל" נמחק בנפה"ח ש"ד פ"ל, ובמקומו איתא "דאשתדל".

¹⁵⁷ דקס"ד מ"ש ולא עביד עובדין טבין היינו שלא עשה תרי"ג מצות שלימים הגם שעשה מקצת מהם לא ירית האי ולא האי לכך הקשה "והתנן" ומתרץ ר"י לא תנן אלא מאן דלית ליה עובדין טבין כלל (מ"מ).

¹⁵⁸ פי' ז"א (מ"מ).

¹⁵⁹ פי' מלכות וחיילותיה (מ"מ).

ספר שמות

אמר להון כלכון חותו למצרים¹⁶⁰ ואנא איחות עמכון אמרה שכינתא רבונא דעלמא אית צבאות בלא מלכא אמר לה אתי מלבנון כלה מלבנון מאתרא דעדן¹⁶¹ דמלובן בכל עובדוי כלה דא שכינתא דהיא כלה בחופה ואולא:	יעקב למצרים, קרא הקדוש ברוך הוא לפמליה שלו ואמר להם, כולכם רדו למצרים ואני ארד עמכם. אמרה שכינה, רבנו של עולם, [האם] יש צבאות בלי מלך. אמר לה, "אתי מלבנון כלה", "מלבנון", ממקום העדן שמלובן בכל מעשיו, "כלה", זו שכינה שהיא [כמו] כלה בחופה והולך.
הא כהא דתניא אמר רבי יהודה מאי דכתיב (במדבר ז א) ויהי ביום כלת¹⁶² משה כלת כתיב¹⁶³ ביומא דעאלת כלה לחופה ושכינתא דא היא כלה אתי מלבנון תבאי מאתר בי מקדשא דלעילא¹⁶⁴ תשורי מראש אמנה (שיה"ש ד ח) מרישא דמאן מראשיהון דבני מהימנותא ומאן נינהו יעקב ובנוי מראש שניר וחרמון דאינון עתידין לקבלא אורייתא דילי מטורא דחרמון ולאננא עלייהו בגלותהון ממעונות אריות אלין אנון עמין עע"ז [נ"א בני נשא דמהימנותא] דדמיין לאריותא ונמריין דמענין להון בכל פולחנא דקשיו:	זה כמו זה, ששנינו אמר רבי יהודה מה זה שנאמר "ויהי ביום פֶּלַת משה", כתוב כלת. ביום שנכנסה כלה לחופה, ושכינה זו הכלה. "אתי מלבנון תבואי" ממקום בית המקדש שלמעלה. "תשורי מראש אמנה", מראש של מי, מראשיהם של בני האמונה, ומי הם, יעקב ובניו. "מראש שניר וחרמון", שהם עתידים לקבל את התורה שלי מהר חרמון, ולהגן עליהם בגלותם. "ממעונות אריות", אלו הם עמים עובדי עובדי כוכבים ומזלות [נ"א בני אדם של אמונה], שדומים לאריות ונמרים שמצעים אותם בכל עבודה קשה.
רבי אבא אמר אתי מלבנון כלה וגו' (שם) וכי מלבנון אתת¹⁶⁵ והלא [ל]לבנון עולה¹⁶⁶ אלא אמר רבי אבא בשעתא דנחתת שכינתא למצרים נחתו בהדה שתין רבוא של מלאכי השרת וקב"ה בקדמיתא הדא הוא דכתיב (מיכה ב יג) ויעבור מלכם לפנייהם ויהו"ה בראשם רבי יצחק אמר אתי מלבנון כלה דא איהו שכינתא¹⁶⁷ אתי מלבנון תבאי מאתר בי מקדשא דלעילא¹⁶⁸ תשורי מראש אמנה מאתר בי מקדשא דלעילא¹⁶⁹ ומאתר בי מקדשא דלתתא¹⁷⁰	רבי אבא אמר "אתי מלבנון כלה וגו'", וכי מלבנון באה, והלא ללבנון עולה. אלא אמר רבי אבא, בשעה שירדה שכינה למצרים, ירדו עמה ששים רבוא של מלאכי השרת והקדוש ברוך הוא בתחילה, זהו שנאמר "ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם. רבי יצחק אמר "אתי מלבנון כלה" זוהי שכינה. "אתי מלבנון תבואי" ממקום בית המקדש שלמעלה. "תשורי מראש אמנה", ממקום בית המקדש שלמעלה וממקום בית המקדש שלמטה, שאמר רבי יהודה

¹⁶⁰ פי' אתם הקדימו תחילת לרדת למצרים ואח"כ אני ארד ואתחבר עמכם, ולכך אמרה שכינתא אית צבאות בלא מלכא דהיינו איך איפשר לירד אנו תחילה והז"א שהוא המלך אחרינו (מ"מ).

¹⁶¹ פי' אבא, לפי שזו"ן שרשם מאבא ולכך אמר ז"א למלכות שאנחנו מניחים הארות אבא ויורדים עם ישראל בגלות (מ"מ).

¹⁶² בחומשים שלנו כתוב מלא.

¹⁶³ עי' לקמן ח"ג רנד ע"א ברע"מ (לש"ו).

¹⁶⁴ בינה (רח"ו).

¹⁶⁵ פי' שהרי משמע שמדבר ת"ת למלכות בעת פיוסה לזווג ואז היא למטה וא"כ ללבנון מבעי ליה שאז עולים לאבא הנק' לבנון (רח"ו).

¹⁶⁶ ופי' מלבנון שאני יורד מלבנון צריך שתהיה אתי ללוותך (רח"ו).

¹⁶⁷ ופי' מלבנון הוא אבא כדסברת רבי יהודה דלעיל ולא פליג עמיה אלא בתשורי מראש אמנה שרבי יהודה מפ' מרישא דבני מהימנותא ור' מפרש שהמלכות תשורי מהבינה שהיא מקדישא דלעילא מן המקדש שלמטה ע"י הקרבן, וכן במראש שניר וחרמון שר"י מפרשו על הר סיני ור' יצחק מפרשו על כל בית המדרש שיוצאה ממנו תורה לעולם, ואע"פ שאמר הזהר ואמר רבי יהודה וכו' רבי יצחק מביא ראיה מדברי ר' יהודה שאמר מעולם לא זזה שכינתא וכו' כדי לפרש תשורי מראש אמנה ולעולם ר' יהודה בפ' תשורי פליג עליה אע"פ שאמר מעולם לא זזה שכינתא וכו' (מ"מ).

¹⁶⁸ בינה (מ"מ).

¹⁶⁹ דלעילא (דפ"ו).

ספר שמות

ודאמרו (ואמר) רבי יהודה מעולם לא זזה שכינתא (מכותלא) ומכותלו דמערבא¹⁷¹ דבי מקדשא דכתיב (שיר ב ט) הנה זה עומד אחר כתלנו והוא ראש אמנה לכל עלמא מראש שניר וחרמון מאתרא דאורייתא נפקת לעלמא ולמה לאנגא על ישראל ממעונות אריות אלין עמין עעכו"ם רבי יודן¹⁷² אומר ממעונות אריות אלין אינון תלמידי חכמים דעסקי באורייתא במעונות המדרשות ובבתי כנסיות דאינון אריון ונמרים באורייתא:	מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי של בית המקדש, שנאמר "הנה זה עומד אחת כתלנו", והוא ראש אמנה לכל העולם. "מראש שניר וחרמון", ממקום שהתורה יצאה לעולם. ולמה, להגן על ישראל. "ממעונות אריות" אלו עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. רבי יודן אומר "ממעונות אריות" אלו תלמידי חכמים שעוסקים בתורה במעונות, המדרשות ובבתי כנסיות, שהם אריות ונמרים בתורה.
רבי חייא הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר ליה מה חמת אורייתא לממני בנוי דיעקב דאינון תריסר בקדמיתא ולבתר כן שבעים דכתיב (בראשית מז כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה (מצרימה שבעים מ"ט) [מצרים שבעים ומ"ט] שבעים¹⁷³ ולא יתיר אמר ליה לקביל שבעין אומין¹⁷⁴ דאינון בעלמא ואינון הוו אומה יחידאה לקביל כלהון ותו אמר ליה תא חזי קלדיטין¹⁷⁵ דנהרין (גוברין יתבין במותבניהון) [ענפין¹⁷⁶ יתבין במטוליהון] ממנן על שבעין עממין נפקין (מתליסר) [מתריסר] גליפין קטורין דאסתחרין¹⁷⁷ במטלניהון למתקלן¹⁷⁸ לארבע רוחי עלמא הדא הוא דכתיב (דברים לב ח) יצב גבולות עמים למספר בני ישראל¹⁷⁹ והיינו דכתיב (זכריה ב ו) כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם לאחזאה דאינון קיימין בגין ישראל בארבע לא נאמר אלא בארבע כמה דאי אפשר לעלמא בלא ארבע רוחות כך אי אפשר לעלמא בלא ישראל:	רבי חייא היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, מה ראתה התורה למנות את בני יעקב שהם שנים עשר בתחילה ואחר כך שבעים, שנאמר "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים". ולמה שבעים ולא יותר. אמר לו, כנגד שבעים אומות שהם בעולם, והם היו אומה יחידה כנגד כולם. ועוד אמר לו, בא וראה מפתחות שמאירים ענפים יושבים במסעיהם, ממונים על שבעים עמים, יוצאים משנים עשר חקיקות קשורים, שמסתובבים במסעותיהם במשקלם לארבע רוחות העולם, זהו שנאמר "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל". והיינו שנאמר "כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם", להראות שהם עומדים בשביל ישראל. "בארבע" לא נאמר אלא "כארבע", כמו שאי אפשר לעולם בלי ארבע רוחות, כך אי אפשר לעולם בלי ישראל.

¹⁷⁰ פי' בית המקדש שבנה שלמה, שהמלכות מקבלת תשורה מהבינה ומהקרבות וממעשה התחתונים שעושים בב"ה שלמטה (מ"מ).

¹⁷¹ עי' לקמן דף קעט ע"ב (לש"ו).

¹⁷² פליג על ר' יהודה, ור"י בפי' ממעונות אריות דלדידהו הם אומות העולם שהם אריות ונמרים ולרבי יודן הם הת"ח העוסקים במעונות המדרשות וכו' ולדידיה קאי על תשורי שר"ל תשורי מראש אמנה ותשורי ממעונות אריות דהיינו מתורת ת"ת ולדידיה נמי מפרש מראש שניר הוא הר סיני וחרמון הוא הר סיני שתשורי ממנו (מ"מ)

¹⁷³ פי' קשיא אחריתי היא (מ"מ).

¹⁷⁴ פי' ובזה מתורצת קושיא בתרייתא ומ"ש ותו א"ל הוא כדי לתרץ קושיא קמייתא (מ"מ).

¹⁷⁵ מפתחות (רח"ו). ור"ל י"ב גבולי אלכסון דז"א שנק' מפתחא כמש"ל (מ"מ).

¹⁷⁶ הם י"ב שרים שבהיכל הרצון (רח"ו). ור"ל ש"ב שרים הם יונקים מ"ב גבולי אלכסון והי"ב שרים ממונים על ע' שרים דע' אומות (מ"מ).

¹⁷⁷ י"ב גבולי אלכסון, והם הקלדיטים הנז' לעיל (רח"ו).

¹⁷⁸ ג' פונים ימה וג' פונים צפונה וכו' (רח"ו). וא"כ צ"ל מ"ש דאסתחרן קאי על הי"ב שרים לא על י"ב גבולי אלכסון (מ"מ).

¹⁷⁹ י"ב (רח"ו). והיינו טעמא די"ב שרים ממונים על ע' דע' אומות דאינון קיימין בגין ישראל מדכתיב כד' ולא בד' לומר כשם שא"ל לעולם להתקיים בלא ד' רוחות וכמ"ש במסכת תענית דף ג' (מ"מ).

ספר שמות

ויקם מלך חדש (שמות א ח) רבי אבא פתח¹⁸⁰ (ישעיה לב כ) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעין בהו מכל שאר עמין וקריב לון לגביה דכתיב (דברים יד ב) ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגולה וגו' וכתיב (שם לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו ישראל מתדבקין ביה בקב"ה דכתיב (שם ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כולכם:	"ויקם מלך חדש" רבי אבא פתח "אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל שאר העמים, וקירב אותם אליו, שנאמר "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה וגו'", ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", ישראל דבקים בקדוש ברוך הוא, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם
א/ו	
היום ועל דא זכאין אינון קמיה בגין דאינון זרעין על כל מים¹⁸¹ מאי על כל מים דזרעין לצדקה¹⁸² ומאן דזרע לצדקה כתיב ביה (תהלים נז יא) כי גדול עד שמים על כל מים הדא הוא דכתיב (שם קח ה) כי גדול מעל שמים וחסדך מעל שמים¹⁸³ על כל מים¹⁸⁴ איהו הוי ומאן איהו מעל שמים¹⁸⁵ דא עלמא דאתי¹⁸⁶ וישראל זרעי זרעא על כל מים:	היום". ולכן צדיקים הם לפניו, משום שהם "זורעים על כל מים". מה זה "על כל מים", שזורעים לצדקה, ומי שזורע לצדקה כתוב בו ("כי גדול עד שמים", "על כל מים" זהו שנאמר) "כי גדול מעל שמים חסדך", "מעל שמים" "על כל מים" הוא היה. ומי הוא "מעל שמים" זה עולם הבא, וישראל זורעים זרע על כל מים.
בספרא דרב ייבא סבא הכי אמר כתיב (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ובמימר¹⁸⁷ קדישין שאלתא כל דינין דהאי עלמא¹⁸⁸ וכל גזרין¹⁸⁹ וכל שאלתין¹⁹⁰ בלהו קיימי בחד היכלא¹⁹¹ דתמן ע"ב סנהדרין מעיינין בדינין	נאמר בספרו של רב ייבא סבא, כתוב: בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא [בגזרת מלאכים דבר ומאמר קדושים בקשת], כל דיני העולם הזה, וכל הגזרות וכל הבקשות, כולם עומדים בהיכל אחד, אשר שם שבעים

¹⁸⁰ טעם פתיחה זו משום דק"ל ויקם מלך חדש על מצרים ולא על ישראל ותרין שאין ישראל תחת ממשלת שור וחמור של הקל"י (רח"ו).

¹⁸¹ ירצה מה שהם זורעים בעולם הזה בבנים בהמשכת נשמתם, והוא הדין במעשים טובים במצותם ותורתם הוא סוד המשכת השפע והאור, ונזרע זרע קדש והיינו סוד זרעו לכם לצדקה כלומר לייחד הת"ת עם המלכות, שהמלכות נקראת צדק כשהיא בלא משפט, וע"י משפט המתייחד עמה נעשית צדקה, דהיינו צדק ה' תיקוניה וקישוטיה, והיינו "על כל מים", פי' "כל" יסוד. "על כל", ת"ת. "מים" הם מימי החסד, שסוד קשרם הוא בחסד. וזהו שאמר הכתוב קצרו לפי חסד (אור יקר).

¹⁸² שגורמים שיתגדל ויצמח צדקה שהוא ת"ת ע"י העלתה מ"ן לבינה (רח"ו).

¹⁸³ דהיינו סוד משך חסד מים מעל שמים, והיינו כל מים, הנה יש מים מימין ומים משמאל על כל מים היא הבינה שהיא רוכבת על כל מים והיינו אומרו כי גדול מעל שמים דהיינו בינה (אור יקר).

בינה (רח"ו).

¹⁸⁴ חסד (רח"ו)

¹⁸⁵ ויקרא טז ע"א סד ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁶ שהיא על כל מיני מים שהם שני מיני מים, מים מימין ומים משמאל, דהיינו שמים שני מיני מים, אש ומים, מעל שמים על כל מים. וא"כ ממשמע שאמר הכתוב על כל מים. ולא אמר מלה שיוורה על הבינה רצה להורות על בחי' עלמא דאתי שהיא נמשכת דרך הספירות מלכות צדקה ות"ת מתייחדת עמו על ידי היסוד בתגבורת החסד מהבינה שמשם משך הכל (אור יקר).

¹⁸⁷ ומאמר (דפ"ו).

¹⁸⁸ לדון האדם כפי מעשיו (אור יקר).

¹⁸⁹ אחר הדין לתת הגזירה לקיים כל דבר (אור יקר).

¹⁹⁰ כל מה שישאל אדם מצרכיו יגישוה לפני הדיינים לראות אם ראוי לשאלתו אם תפלתו תחזור ויקם אם לאו (אור יקר).

¹⁹¹ היינו היכל הגבורה נק' היכל זכות כדפי' בפרשת פקודי דתמן ע"ב סנהדרין, כבר פירשתי שהם ע"ב מע"ב וע"ב שהם רי"ו ודירך דינם היאך ומושבם וגזירתם, ע"ש, מהפכין בזכות תחילה שהם מזוגין מחסד ולכך פותחין בזכות ועל שם כך עם היות שהם מגבורה כיון שנכללים בחסד נקראים זכות שהם מטין לחסד ולא כקורח ועדתו שהיו לויים ולא רצו להשלים עם אהרן איש החסד וירדו

ספר שמות

ושנים סנהדרין מעיינים בדיני העולם. ואותו היכל נקרא היכל הזכות, משום שכשדנים דין, בתחילה מהפכים בזכות האדם.	דעלמא וההוא היכלא אקרי היכל ¹⁹² זכותא בגין דבר דיינין דינא מהפכין בזכותא דבר נש בקדמיתא:
מה שאין כן במדריגת הצד האחר, אשר שם הוא מקום שנקרא חובה, משום שכל מעשי אותו המקום של נחש, אשת זנונים, אינו אלא להפוך בחטאו של האדם, ולהלשין עבד לאדונו.	[מה] דלאו הכי בדרגא (בההוא דרגא) דההוא סטרא אחרא דתמן איהו אתר דאקרי ¹⁹³ חוב"ה בגין דכל עובדוי דההוא אתר דנחש אשת זנונים [לא] [לאן] איהו אלא למהפכא בחובה דבר נש ולמלשן עבדא למאריה:
אותם של היכל הזכות, נקראים מים מתוקים, מים צלולים. אותם של היכל החובה נקראים מים מרירים, "מי המרים המאירים".	אינון דהיכלא דזכותא אקרון מים מתוקים ¹⁹⁴ מים צלולים ¹⁹⁵ אינון דהיכלא דחובא אקרון מין מרירין (במדבר ה כב) מי המרים המאירים:
באותו היכל הזכות, לא קיימים שלשת אלה: בנים, חיים, ומזונות. ולא באותו מקום של חובה. ולא במים מתוקים וצלולים, ולא במים מרירים מאירים. ועל זה ישראל "זורעים על כל מים" זרע קדוש, שהולידו על כל מים, שהרי לא נכון זרע שלהם אלא למעלה, ולכן פרשוה בעלי המשנה, בנים חיים ומזונות, אין הדבר תלוי בזכות אלא הדבר תלוי במזל הקדוש.	בההוא היכלא דזכותא לא קיימי אלין תלת ¹⁹⁶ בני חיי ומזוני ולא בההוא אתר ¹⁹⁷ דחובה לא במים מתיקן וצלילן ולא במים מרירין מלטטין ועל דא ישראל זרעי על כל מים זרעא קדישא דאולידו על כל מים איהו דהא לאו נכון זרעא דילהון (תקון זרעא דכולהו) אלא לעילא [ועל דא אוקמוה מארי מתניתין בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא] במזלא קדישא ¹⁹⁸ תליא מלתא:
ומקום זה הוא "על כל מים משלחי רגל השור והחמור", שאין להם באותו	ואתר דאו על כל מיא ¹⁹⁹ איהו ²⁰⁰ משלחי רגל השור והחמור ²⁰¹ (ישעיה לב כ) דלא אית לון

אל מקום הקלי' שהם דין קשה שמרים בלי תיקון וכך הוא למטה בז' היכלות התמורות היכל חובה שכולם נוטים לחובה, ואינם נכללים בימין ולא בקדושה כלל, וכל טבעם בחובה להלשין להשטין לקטרג ליטול נשמה (אור יקר).

¹⁹² פקודי רנא ע"א (הערת הזהר).

¹⁹³ רסא ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁴ שהמתנהג על פיהם ימצא טוב (אור יקר).

¹⁹⁵ בלי שמרים חצונים (אור יקר).

¹⁹⁶ בראשית קפא ע"א (הערת הזהר). אינם נידונים שם מפני שדרך אחרת להם, מפני שאם היו דנים האדם בהיכל זכות בגזרת עירין וכו' רוב בני אדם לא ישיגו בנים ולא יאריכו ימים ולא יתפרנסו מפני מעשיהם, לכך הקב"ה סלק ג' ענינים אלו מהיכל זכות שהוא עולם המלאכים והניחם אל ההנהגה העליונה הנעלמת, ושם ידין לפי הדברים הנסתרים היודעים אליו והיינו מזלא קדישא ממקור החיים, והנה במקומות רבים פי' ענין זה במדות, ומזל בכתר עליון, ואין לתמוה כי הכל עולה לענין א' כי הכתר הוא בסוד קדש הקדשים ושם היכל ג' ראשונות, ושם שופע המזל העליון, וסוד החסד ביצירה הוא היכל אהבה, והגבורה היכל זכות, והת"ת היכל הרצון וכו', ואין שום היכל פועל אלא מצד מה שנותנים לו כח מהמקור מהספירה העליונה ונמשך אליו כח ההנהגה דרך כסא הכבוד, ומה שאנו מפרשים בהיכלות הוא הוא בספירות והכל א' (אור יקר).

¹⁹⁷ רסו ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁸ בינה (רח"ו). וטעם שנק' בינה מזלא לפי שיונקת ממזל הי"ג ואבא יונק ממזל ח' (מ"מ).

¹⁹⁹ חסד (רח"ו).

²⁰⁰ מזל שרשו נזל, שהוא זל מים, וידוע שסודו נוצר חסד, וכל חסד סודו מים. ולפי שהוא החסד העליון יצדק בו לומר על כל מים. וגם נוצר חסד ממתיק הדינים המושרשים במדת לאלפים שממנה נמשך השרש למי המרים. וזהו ממש כל מים מתוקים ומרים, ולכן מ"ם מלא ב' פעמים מים, מ"ם יר"ד מ"ם (רמ"ז).

²⁰¹ היינו ממש ב' כחות הגבורה דהיינו היכל זכות שור, והיכל חצוני חובה חמור, והיינו כעין על כל מים אלא שהוסיף באומרו משלחי רגל וכו' מדלא קאמר משלחי שור וחמור אלא רגל, מורה שאפילו שורש השור והחמור וקיומו שהם רגלים לדבר הקיום והחוזק אפילו ענין זה משלחים (אור יקר).

ספר שמות

בההוא סטרא בישא כלום²⁰² ומשדרן מנייהו²⁰³ כל חולקין בישין ומתדבקין בההוא סטרא טבא דכל קדושין²⁰⁴ עלאין²⁰⁵ שור וחמור כד מזדווגן כחדא תרין פגעין בישין אינון לעלמא שור סטרא דדינא קשיא²⁰⁶ איהו ואתדבקותא דסטרא קדישא איהו חמור כד אזדווג בהדיה דאיהו מסטרא אחרא תרין פגעין בישין אינון לעלמא:	צד הרע כלום, ושולחים מהם כל החלקים הרעים, ונדבקים באותו הצד הטוב של כל הקדושות העליונות. שור וחמור, כאשר הם מזדווגים כאחד, הם שני פגעים רעים לעולם. שור הוא צד הדין הקשה, והוא נדבק בצד הקדושה. החמור כשמזדווג עמו, שהוא מצד האחר, הם שני פגעים רעים לעולם.
ועל דא שמעון תוקפא דדינא קשיא הוה ביה וכד ומזדווג בלוי (מזדווגן) כחדא לא יכיל עלמא למסבל ובגין כך (דברים כב ז) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו ועל דא שדר יעקב לעשו מלה דא דכתיב (בראשית לב ז) ויהי לי שור וחמור ואי לאו דמאיך יעקב גרמיה דחילו סגיא נפל ביה בעשו:	ועל זה שמעון היה התוקף [של] הדין הקשה, וכשמזדווג עם לוי כאחד, העולם לא יכול לסבל [ו]. ולכן [נאמר] "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". ולכן שלח יעקב לעשו דבר זה שנאמר, "ויהי לי שור וחמור", ואם יעקב לא הנמיך עצמו, [הוא מאחר ואזי] פחד רב היה נופל בעשו.
ויקם מלך חדש על מצרים²⁰⁷ (שמות א ח) בספרא דרב המנונא סבא הכי אתמר מאי דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים תא חזי כל עמין דעלמא וכל מלכין דעלמא לא אתתקפו בשולטניהון אלא בניניהון דישראל מצרים לא הוו שלטין על כל עלמא עד דאתו ישראל ועאלו תמן בגלותא כדין אתתקפו על שאר²⁰⁸ עמין דעלמא:	"ויקם מלך חדש על מצרים". בספרו של רב המנונא סבא כך נאמר, מהו שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". בא וראה, כל אומות העולם וכל מלכי העולם לא התחזקו בשלטונם אלא בשביל ישראל. מצרים, לא היו שולטים על כל העולם, עד שבאו ישראל ונכנסו שם לגלות, ואז התחזקו על שאר אומות העולם.
בבל לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בגין דישראל דלהויין בגלותהון אדום לא אתתקפו על כל עמין דעלמא אלא בניניהון דישראל דלהויין בגלותהון:	בבל לא התחזקו על כל אומות העולם אלא בשביל ישראל שהיו בגלות שלהם. אדום לא התחזקו על כל אומות העולם אלא משום שישראל שהיו בגלות שלהם.
דהא עמין אלין בשפלותא הוו בשאר עמין ומאיכין הוו מכלהו ובגין ישראל אתתקפו מצרים דכתיב (שמות כ ב) מבית עבדים עבדים אקרין ממש דהא²⁰⁹ מצרים בשפלותא דשאר עמין הוו בבל דכתיב (ישעיה כג יג) הן ארץ כשדים זה העם לא היה אדום דכתיב (עובדיה א ב) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד:	שהרי עמים אלו היו בשפלות בשאר העמים, ונמוכים היו מכולם, ובגלל ישראל התחזקו. מצרים, שנאמר "מבית עבדים", עבדים ממש נקראו, שהרי מצרים היו בשפלות של שאר העמים. בבל שנאמר "הן ארץ כשדים זה העם לא היה". אדום שנאמר "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד".
וכלהו לא נטלו תוקפא אלא בניניהון	וכולם לא נטלו כח אלא בגלל

²⁰² אפילו אחיזה או תפיסה מועטת (אור יקר).

²⁰³ ואפשר רגל אפילו רגל אחד משור וחמור אינו שורה למטה בהם, והיינו אומרו "ומשדרן מיניהו כל חלקין בישין" כרגלי הדבר בגשמי וראשו ברוחני והם משלחי רגל אפילו רגל א' לשור או לחמור אינו שורה בהם (אור יקר).

²⁰⁴ בראשית קסו ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁵ הבינה מקור כל הטובה לספירות (אור יקר).

²⁰⁶ משך הגבורה והוא במדרגות הדין הקשה הנמשך למטה שבו נאחזים החצונים (אור יקר).

²⁰⁷ וממילא סמ' ורהב שותפים בשליטת פרעה כי שליטת פרעה היה בכח שניהם (דע"ה ח"א עח ע"א).

²⁰⁸ בשלח עט ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁹ שמות יז ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

ישראל, שכשישראל בגלות שלהם, מיד מתחזקים על כל שאר האומות שבעולם. למה. לפי שישראל הם לבדם כנגד כל אומות העולם.	דישראל דכד ישראל בגלותהון מיד מתתקפי על כל שאר עמין דעלמא מאי טעמא בגין דישראל אינון בלחודיהו לקבל כל ²¹⁰ עמין דעלמא:
כשנכנסו ישראל לגלות מצרים, מיד היתה קימה למצרים, והתחזק שלטונם מעל כל שאר העמים, שנאמר "ויקם מלך חדש על מצרים". "ויקם" קימה היתה להם, שהתחזק וקם אותו ממונה השלטון של מצרים, ונתנו לו תוקף ושלטון על כל ממוני שאר העמים. שהרי בתחילה יש שלטון לאותו הממונה שלמעלה, ואחר כך לעמו	כד עאלו ישראל בגלותא דמצרים מיד הוה קימה למצרים ואתתקף שולטנותא דלהון לעילא על כל שאר עמין דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים ויקם קימה הוה לון דאתתקף וקם ההוא ממנא שולטנא דמצרים ואתייהב ליה תוקפא ושלטנותא על כל וממנן דשארן (שאר) עמין דהא בקדמיתא אית שולטנותא לההוא ממנא דלעילא ולבתר לעמא אדיליה:
שלמטה. ולכן "ויקם מלך חדש על מצרים", זהו הממונה שלהם, חדש היה, שעד היום הזה לא היה לו שלטון על שאר העמים, ועכשיו הוקם לשלוט על כל שאר אומות העולם, ואז התקיים "תחת שלוש רגזה ארץ [וכו'] תחת עבד כי ימלוך".	ו/ב דלתתא ובגין כך ויקם מלך חדש על מצרים (שמות א ח) דא הוא ממנא דלהון חדש הוה דעד יומא הדין לא הוה ליה שולטנו ²¹¹ על שאר עמין ²¹² והשתא אתקם לשלטאה על כל שאר עמין דעלמא וכדין אתקיים (משלי ל כא-כב) תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך:
רבי חייא אמר, שלשים יום עד שלא יבא תוקף לעם בארץ, או עד שלא יבא שבר לעם בארץ, מכריזים בעולם על אותו הדבר. ולפעמים שנמסר אותו הדבר בפי התינוקות, ולפעמים לאותם בני אדם חסרי, דעת ולפעמים נמסר אותו הדבר בפי העופות, ומכריזים בעולם ואין מי שישגיח בהם. כשהעם הם צדיקים, נמסר אותו דבר לאותם ראשים, צדיקים של העולם, כדי שיודיעו להם, וישוּבו לרבוּנם. וכשאינם צדיקים, הוא כפי שאמרנו.	רבי חייא אמר תלתין יומין עד לא ייתי תוקפא לעמא בארעא או עד לא תיתי תבירו לעמא בארעא מכרזי בעלמא ההוא מלה ולזמנין דאתמסר ההוא מלה בפומא דרביי ²¹³ ולזימנין לאינון בני נשא דלית בהו דעתא ולזמנין דההוא מלה אתמסר בפומא דעופי ומכרזיזי בעלמא ולית מאן דישגח בהו כד עמא זכאין אתמסר ההוא מלה לאינון רישין זכאין דעלמא בגין אדיודיעו (דיודע) לון ויתובון למאריהון וכד לאו] אינון זכאין [הוי] כדקאמרן:
רבי אלעזר היה יושב יום אחד בשער לוד, והיה יושב עמו רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי. אמר רבי יוסי, אמור לכם מה שראיתי היום. בבוקר קמתי באור, ראיתי עוף אחד שהיה טס ועולה למעלה שלש פעמים ומנמיק [פעם] אחת, והיה אומר "עליונים עליונים ביום	רבי אלעזר הוה יתיב יומא חד אתרעא דלוד והוה יתיב עמיה רבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי אמר רבי יוסי אימא לכו מה דחמית יומא דא בצפרא קמית בנהורא חמית חד עופא ²¹⁴ דהוה טאים זקף לעילא תלת זמני ומאיך חד והוה אמר

²¹⁰ טז ע"א (הערת הזהר).

²¹¹ שולטנא (דפ"ו).

²¹² מלשון זה נראה דס"ל דאינו חדש ממש אלא בתחילה היה מלך על מצרים לבדה ועכשיו מלך על כל האומות בשביל ישראל כמו השר שלו (מ"מ).

²¹³ דרבייא (דפ"ו).

²¹⁴ דע כי מיום שחרב בית המקדש ונשרף התורה בעו"ה, נוטל סם התורה להודיע לפתאי אוכמא במזל שבתאי, והוא מודיע לעורבים, לכן לא רצה ר"א לידע מן העורבים מה שכבר יתן אחר תחת ר' יוסי חמיו והוא ינצל, כי נראה שאינו חביב לו שהעורב יודיע סודות עליונים, לכן לא רצה לשמוע רק מן היונה (זהר הרקיע).

ספר שמות

עלאי עלאי וביזמא דא מסי רקיעין (לימינא) תלת ממנן זקפין (מסי דקיקין (ס"א רקיעין) לימינא²¹⁵ תלת זקפין ממנן) שלטנין על ארעא חד יתיב דלא יתיב אעברו ליה בנורא דדליק מעברין קיימיה מעברין שלטניה:	זה פורחים הרקיעים שלשה ממונים עומדים מושלים על הארץ, אחד יושב שלא יושב. העבירוהו באש דולקת, מעבירים קיומו, ומעבירים שלטונו.
תלת סמכין שליטין עלאין קיימין על עלמא רמינא לההוא עופא קלא אמינא ליה עופא עופא אימא לי תלת דקיימין ממנן וחד דמעברין שולטניה מאן אינון רמא לי תלת [גירין] אלין מגדפא (ל)ימינא ודין [חד] משמאלא (ס"א ומגדפא שמאלא חד) ולא ידענא מאי רמיזא:	שלשה עומדים שולטים עליונים עומדים על העולם. זרקתי לאותו עוף קול, ואמרתי לו "עוף עוף אמור לי שלשה שעומדים ממונים ואחד שהעבירו שלטונו מי הם". זרק לי "שלשה חצים אלה מכנף ימינו, וזה אחד משמאל". ולא ידעתי למה הוא רומז.
נסיב להו רבי אלעזר נחית להו לנחיריו נפק דמא מנחיריו²¹⁶ אמר ודאי תלת שלטני עממין קיימין וברומין בארעא וזמינן למעבד גזרין בישין לישראל [מסטר רומאין] נסיב ההוא גירא דמגדפא (דבגדפא) שמאלא ארח ונפק אשתא אוכמא מניה²¹⁷ אמר שלטנא דמצראי אעדיאו וזמין חד מלכא [במצרים] ודרומאין לאעברא בכל ארעא²¹⁸ ולמנא [במצרים] רברבי תריסין וסתיר בנין ובני בנין [סתירין] (ס"א וזמין חד מלכא מאינון תלת דקאמרן למשלט בה וסתיר בה בנינא ובני בה בנינא) רמא לון רבי אלעזר לארעא נפלו אלין תלת על חד דמסטרן (דלסטר) שמאלא:	רבי אלעזר לקח אותם, והכניס אותם לנחיריו, ויצא דם מנחיריו. אמר ודאי שלשה שליטי עמים עומדים ברומי, בארץ, ועתידים לעשות גזרות רעות לישראל מצד הרומאים. לקח אותו החץ שמכנף שמאל, הריח ויצאה אש שחורה ממנו. אמר שלטון המצרים העבירו, ועתיד לעבור מלך אחד של הרומאים בכל הארץ, ולמנות במצרים שרי מגינים, וסותר בנין ובונה את בנין הסתורים (ס"א ועתיד מלך אחד מאותם השלשה שאמרנו לשלוט בה וסותר בנינים ובונה בה בנינים). רבי אלעזר זרק אותם לארץ, נפלו שלשתם על האחד שמצד השמאל.
עד דהוו יתבי אעבר חד ינוקא והוה קארי (ישעיה יט א) משא מצרים הנה יהו"ה רוכב על עב קל ובא מצרים אעבר תניינא חבריה ואמר וארץ מצרים תהיה שממה אעבר תליתאה חבריה ואמר ואבדה חכמת מצרים חמו ההוא גירא דגדפא שמאלא דאתוקד ותלת אחרנין דהוו עליה לא אתוקדן:	בעוד שהיו יושבים, עבר תינוק אחד והיה קורא "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". עבר חברו השני ואמר "וארץ מצרים תהיה שממה". עבר חברו השלישי ואמר "ואבדה חכמת מצרים". ראו שאותו חץ של כנף השמאלי, ונשרף. ושלשת האחרים שהיו עליו לא נשרפו.
אמר רבי אלעזר האי דעופא והאי דדרדקי כלא והוא חד וכלא נבואה עלאה הוא וס"א כלא איהו ברזא דחכמתא (ס"א כלא איהו חכמתא שלים) ובעא קב"ה לאחזאה לן סתרי עלאי דהוא עבד הדא הוא דכתיב (עמוס ג ו) כי לא יעשה יהו"ה אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו	אמר רבי אלעזר העוף והתינוקות [אמרין] דבר אחד והכל הוא נבואה עליונה (והכל הוא בסוד החכמה). ורצה הקדוש ברוך הוא להראות לנו נסתרות עליונות שהוא עושה, זהו שנאמר "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים" וחכמים עדיפים מנביאים תמיד. שהרי על

²¹⁵ פי' המלאכים שהם עליונים וטסים בדקות ובהעלם והם לימינא דהיינו בצד הקדושה והעוף היה אומר למלאכי השרת תלת זקפין וכו' א"נ יש לפ' עילאי הם הצדיקים שהם טסים בהעלם בלילה בסוד השינה להעלות מ"ן למלכות ופי' זה נכון דאי למלאכי השרת מה צורך להודיעם (מ"מ).

²¹⁶ פי' לרמוז על גזרות שהיו עושים לישראל ושופכים דמם (מ"מ).

²¹⁷ אוכמא לרמוז שנחשכה מלכות מצרים כמ"ש שולטנא דמצרים אעדיאו א"נ יש לפרש על נהר דנור ששם מעבירים הממונה שעברה ממשלתו (מ"מ).

²¹⁸ דמצרים נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.

ספר שמות

הנביאים וחכמים עדיפי מגביאי (בכלא) ובכל זמן דהא לנביאי לזמנין שרת עלייהו רוח קודשא ולזמנין לא וחכמיין לא אעדי מנהון רוח קודשא אפילו רגעא חדא זעיר²¹⁹ דידיעין מה די לעילא ותתא ולא בעו לגלאה אמר רבי יוסי (יהודה) כלא חכמתא וחכמתא דרבי אלעזר יתיר מכלהו רבי [אבא] (אבהו) אמר אלמלא (לא הוו חכמיין) לא הוו ידעין בני נשא מהו אורייתא ומהו פקודי דמארי עלמא ולא אתפרשא רוחא דבני נשא מרוחא דבעירא:	הנביאים לפעמים שורה רוח הקודש ולפעמים לא, ומהחכמים לא זזה רוח הקודש אפילו רגע אחד קטן, שיודעים מה שלמעלה ולמטה, ולא רצו לגלות. אמר רבי יוסי [יהודה] הכל חכמה, וחכמת רבי אלעזר יתרה מכולם. רבי אבא אמר אלמלא לא היו יודעים בני אדם מהי תורה ומה המצוות של רבון העולם, אין הפרש בין רוח בני אדם לרוח הבהמה.
אמר רבי יצחק כד אייתי קב"ה דינא על עמא בקדמיתא עביד דינא בההוא ממנא דממנא עלייהו לעילא דכתיב (ישעיה כד כא) [יפקוד יהו"ה] (ופקדתי) על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה [על האדמה] (באדמה מאי) ובמאי דינא אתדן ההוא ממנא דלעילא אעברו ליה בההוא נהר דינור דנגיד ונפיק וכדין אעדיו ההוא שולטנותא דיליה ומיד מכריזי עליה ברקיעא שולטנותא דממנא פלניא (דפלניא) אעדיו מניה:	אמר רבי יצחק, כשהקדוש ברוך הוא מביא דין על אומה, בתחילה הוא עושה דין באותו הממונה עליהם למעלה, שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה". באיזה דין נדון אותו הממונה שלמעלה, מעבירים אותו באותו נהר דינור שנמשך ויוצא, ואז מעבירים את אותו שלטון שלו, ומיד מכריזים עליו ברקיע "שלטונו של הממונה פלוני הועבר ממנו".
א/ז	
עד דמטי ההוא קלא בכל אינון רקיעין עד דמטי באינון דשלטין בהאי עלמא ונפיק קלא ואכריז בכל עלמא עד דמטי לעופי ולינוקי ולאינון טפשיין דבני נשא דלא ידעין:	עד שמגיע אותו קול לכל אותם הרקיעים, עד שמגיע לאותם ששולטים בעולם הזה, ויוצא קול ומכריז בכל העולם, עד שמגיע לעופות ולתינוקות ולאותם הטפשים של בני אדם שלא יודעים.
ויקם מלך חדש רבי חייא אמר מלך חדש חדש ממש הוה²²⁰ ורבי יוסי אמרו דהוה מחדש גזירין²²¹ דלא חדש מלכא אחרא מקדמת דנא אשר לא ידע את יוסף כל ההוא טיבו דעבד יוסף בארעא דמצרים²²² דכתיב (בראשית מז יד) ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה וקיים לון בשני כפנא²²³ כל האי לא דכיר ועבד גרמיה דלא ידע ביה:	"ויקם מלך חדש", רבי חייא אמר, מלך חדש, חדש ממש היה. רבי יוסי אמר, שהיה מחדש גזרות, שלא חדש מלך אחר מקודם לכן. "אשר לא ידע את יוסף", כל אותו טוב שיוסף עשה בארץ מצרים, שנאמר "ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה", והחזיק אותם בשני הרעב, כל זה לא זכר, ועשה עצמו שלא הכיר אותו.
רבי יוסי ורבי יהודה הוו יתבי ולעאן באורייתא קמיה דרבי שמעון אמר רבי יהודה	רבי יוסי ורבי יהודה היו יושבים ועוסקים בתורה לפני רבי שמעון, אמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "ויקם מלך"

²¹⁹ מוסגר בדפ"ק.

²²⁰ בערך המלכות היה חדש כדמפרש שחידש גזירותיו אבל הוא היה ממש פרעה כדמסיק ועבד גרמיה דלא ידע ביה אלא ודאי חדש שמעולם לא מלך כמוהו במצרים (אור יקר).

²²¹ מדקאמר חדש ממש משמע דס"ל דהא והא הוו חדש ממש וגם מחדש גזירין אבל מדקאמר ועביד גרמי' וכו' נראה דס"ל נתחדשו גזירותיו (מ"מ).

²²² אל הכלל ואל המלך דהיינו בפרט אל פרעה שהעשירו ויבא יוסף את כל הכסף ביתה וכו' ואל מצרים (אור יקר).

²²³ טובות כפולות לא דכיר לגמול טוב לישראל ולא עוד אלא שחידש גזרות קשות מכל מלכי מצרים הקודמים כאילו לא ידע שהוא יותר לא זכר והיינו טעם מלך חדש שהוא מחדש אשר לא ידע אצ"ל לא זכר אלא לא ידע (אור יקר).

29

ספר שמות

האי דכתיב ויקם מלך חדש על מצרים ותנינן דאיהו קם מגרמיה²²⁴ מה דהוה שפיל קם²²⁵ ולא אתחזי למלכא [ובעותרא] [ולעותרא] קם אמר רבי שמעון כלא והכין הוא כגוונא דאחשורוש דלא אתחזי למלכא וקם מגרמיה וקם בעותראו ובעא לאובדא²²⁶ [ל]ישראל מעלמא אוף הכא האי לא אתחזי למלכא וקם מגרמיה ובעא לאובדא לישראל מעלמא דכתיב (שמות א ט) ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו' וכד הוה קם מלכא לעילא קם מלכא לתתא:	חדש על מצרים", ושנינו, שהוא קם מעצמו מה שהיה שפל. קם ולא היה ראוי למלך, [אלא] בעושר הוא קם. אמר רבי שמעון, הכל כך הוא, כדוגמת אחשורוש, שלא היה ראוי למלך, וקם מעצמו, וקם בעושר, ורצה להאביד את ישראל מן העולם. כמו כן כאן, זה לא ראוי למלוכה, ועמד מעצמו ורצה להאביד את ישראל מן העולם, שנאמר "ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו וגו'". וכשהיה עומד מלך למעלה, עמד מלך למטה.
ורבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי הוו אזלי מטבריא לצפורי עד דהוו אזלי פגע בהו חד יודאין פתח ואמר (ישעיה יט א) משא מצרים הנה יהו"ה רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו תא חזי כל מלכין דעלמא²²⁷ וכל עמין דעלמא לא חשיבי כלום קמי קב"ה דכתיב (דניאל ד לב) וכל דארי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד²²⁸ בחיל שמיא:	רבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי היו הולכים מטבריה לצפורי, עד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד, פתח ואמר "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו". בא וראה, כל מלכי העולם וכל אומות העולם, לא נחשבים לכולם לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר "וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד בחיל שמיא [וכל דיירי הארץ כלא חשובים וכרצונו עושה בחיל השמים].
והכא במצרים אף על גב דכל אינון גבוראין²²⁹ ודרעא מרמא גלי קודשא בריך הוא במצרים מה כתיב הנה יהו"ה רוכב על עב קל ובא מצרים מאי שנא בכל עמין דעלמא דלא הוה הכי דהא קב"ה גזר גזרה ואתעביד והכא איהו אתא דכתיב (ישעיה יט א) ובא מצרים וכתוב (שמות יב יב) ועברתי בארץ מצרים וגו'²³⁰ אני יהו"ה אלא בגין דמלכא הוה אתי לאפקא למטרוניתא דהוות תמן ובגין יקרא דמטרוניתא הוה אתי ועל דא הוה קב"ה בעי ביקרה²³¹ ואתי לגבה²³²	וכאן במצרים, אף על גב שהקדוש ברוך הוא גילה כל אותן הגבורות וזרוע רמה במצרים, מה כתוב "הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". מה שונה בכל אומות העולם שלא היה כך, שהרי הקדוש ברוך הוא גזר גזרה ונעשתה, וכאן הוא בא, שנאמר "ובא מצרים", ונאמר "ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה'". אלא משום שהמלך היה בא להוציא את המלכה שהיתה שם, ובשביל כבוד המלכה היה בא. ולכן היה הקדוש ברוך הוא רוצה בכבודה, ובא אליה להקימה,

²²⁴ ופליגי דר' חיי ופליגי דר' המנונא דלעיל דפי' קם לעילא, והכא פריש קם מגרמיה, אשר לא ידע את יוסף היינו לא אתחזאי למלכא ולעותרא, דהיינו יוסף משנה למלך והעשירו והוא לא ידע ולא היה ראוי לאותם התכשיטין (אור יקר).

²²⁵ ס"ל כמ"ד חדש ממש, וכן דעת ר"ש שאמר כגוונא דאחשורוש (מ"מ).

²²⁶ דהיינו נמי לא ידע את יוסף, ויהיה קימה לעילא ולתתא ויתפרש ויקם למעלה ויקם למטה שהקב"ה הקימו לקיים גזירות הגלות ומלת ויאמר אל עמו היינו השר המייעץ מלמעלה (אור יקר).

²²⁷ אינם חשובים לפניו כדי שירד הקב"ה לדינם למטה בתחתונים אלא יגזור אליהם גזירות קשות ויתקיימו ואפילו בשרים (אור יקר).

²²⁸ רצה ונתקיים רצונו ואם כן יקשה מה הכבוד הזה שבא הקב"ה למצרים לנקמה ולא עוד אלא כבר עשה כמה מכות בהם ועם כל זה במכה עשירית ירד בכבודו ובעצמו וז"ש והכא במצרים (אור יקר).

²²⁹ כי לא מפני גודל הנס נרחיקהו מיכולת המלאך על ידי עזר קונו (אור יקר).

²³⁰ עי' ח"א קיז ע"א במדה"נ (לש"ו).

²³¹ היינו ובא מצרים לעשות הנקמה בעצמו (אור יקר).

²³² ג"כ (אור יקר).

30

ספר שמות

ולתת לה יד, ולהעמיד אותה, כמו שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות בסוף גלות אדום.	לאקמא לה ²³³ ולמיהב לה ידא ²³⁴ ולזקפא לה כמה דזמין קב"ה למעבד בסוף גלותא דאדום:
אמר רבי ייסא אם כן, שבשביל המלכה זה היה, הרי בגלות בבל, היתה שם המלכה ולמה לא היה כך. אמר לו, הרי שנינו שהחטא גרם שנשאו נשים נכריות, והכניסו אות ברית קודש לרשות אחרת, ולכן נאבדו מהם הנסים והאותיות שראויים היו להעשות להם, מה שלא היה כך בגלות מצרים, שכולם היו שבטי יה, בני ישראל נכנסו ובני ישראל יצאו. בגלות אדום רוצה הקדוש ברוך הוא להתכבד בעולם, שהוא יבא להקים את המלכה, ולנער אותה מהעפר. אוי שיקרה שם לפניו בשעה שיאמר "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך". מי הוא המלך והעם שיעמוד לפניו. "ונעו אלילי מצרים מפניו אלילי מצרים" לא על אבנים ועצים נאמר, אלא על כל אותם דרגות ממונות העליונות, ועל אותם העבודות התחתונות שלהם. ובכל מקום שגלו ישראל הקדוש ברוך הוא מחפש אותם ונפרע מאותם עמים.	אמר רבי ייסא אי הכי ²³⁵ דבגין דמטרוניתא הוה הא בגלותא דבבל מטרוניתא תמן הות אמאי לא הוה כך אמר ליה הא תנינן דחטאה גרם דנטלו נשים נכריות ואעילו ברית קיימא ²³⁶ קדישא ברשותא אחרא ובגין כך אתאבדו מנהון נסין ואתוון דאתחזי למעבד להו מה דלא הוה הכי בגלותא דמצרים דכלהו הוו שבטי יה בני ישראל ²³⁷ עאלו בני ישראל נפקו בגלותא דאדום בעי ²³⁸ קב"ה לאתיקרא בעלמא ²³⁹ ולמיתי איהו ²⁴⁰ לאקמא למטרוניתא ²⁴¹ ולנערא לה מעפרא ווי למאן ²⁴² דיערע תמן קמיה בשעתא דיימא ²⁴³ (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך מאן הוא מלכא ועמא ²⁴⁴ דייקום קמיה (שם יט א) ונעו אלילי מצרים מפניו אלילי מצרים לאו על אבנים ואעין אתמר אלא על כל אינון דרגין ממנן עלאין ועל אינון פולחנין תתאין דלהון ובכל אתר דגלו ישראל קב"ה בעי עלייהו ואתקביל מאינון עמין:
בא וראה מה כתוב "כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו". תרעומות שהתרעם הקדוש ברוך הוא על אשור,	ותא חזין מה כתיב (שם נב ד) כה אמר יהו"ה מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו תורעמא דאתרעם קב"ה על אשור

²³³ הוא בעצמו מגלותה (אור יקר).
²³⁴ פשיטות ימינו אליה להקימה מגלותה כאומרו נטית ימינך וא"ת והא כתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך ומדת אני היא השכינה ואת אמרת דע"י ת"ת וי"ל כי מלת אני אינו מדקדק השכינה אלא אני ת"ת המדבר על עצמו שהוא הפועל על יד המלכות אבל הוא הת"ת בעצמו (אור יקר).
²³⁵ בשלמא אי אמרינן מחמת עצם המכה שאינה ראויה לשליח והוא נשמר לעיל מזה (אור יקר).
²³⁶ פגמו היסוד והמלכות, דהיינו מקום הנס, כי נס הוא היסוד, שהוא נקרא אות במקומו, ונס בהיותו למעלה מנצח והוד, ומופת מצד הת"ת, ופלא מצד ג' ראשונות, ומצד הבינה הם פלאות ודאי, והיינו אל"ף פל"א, והכל סוד היסוד כדפי', והם פגמו היסוד, ולכך נגאלו בלי נס ופלא ובלי אות ומופת (אור יקר).
²³⁷ ד ע"א (הערת הזהר).
²³⁸ הקשה א"כ בגאולה העתידה יהיה תלוי גם בזה, לזה אמר שאינו כן בגאולה העתידה, אלא יעשו הניסים מטעם אחר כדמפרש ואזיל (אור יקר).
²³⁹ להביא הנבראים שיכירו אלהותו (אור יקר). פי' אע"פ שהיו דור שכולו חייב אפילו הכי בשביל כבוד השכינה יורד הקב"ה בכבודו ובעצמו להקימה (מ"מ).
²⁴⁰ אינו רוצה שיהיו הנקמות מצד ב"ד תחתון, והניסים מעין ב"ד תחתון, אלא יהיו הניסים והגבורות מעין הספירות העליונות (אור יקר).
²⁴¹ היינו שיהיה מתעלית קדושתה מעשיה ליצירה ומיצירה לבריאה וכו' אלא סוד העפר החצוני ששכבה עד עתה, בה יתנער ממנה, ויעביר החצונים ממנה (אור יקר).
²⁴² ירצה אותם המלכים שיהיו אז באותם הימים, עם היות שהם לא עשו עיקר הרעה, אלא כיון שהם לפניו פוגע בהם בדיניו, ומראה בהם נקמתו וניסיו ואורותיו (אור יקר).
²⁴³ היינו אבנא דמחת לצלמא על רגלי' דהיינו אצבען דרגלייא מנהון חספא וכו' ועם היות שברוחניים יתבטלו כל המציאות אל הקלי' בגשמיים יהיה המכה דווקא ביומיהון די מלכיא אינון (אור יקר).
²⁴⁴ בהכרח יהיו מעכבים אותם המלכים והעמים מלכות ישראל וינקום בהם במלכים ובאומותם (אור יקר).

ספר שמות

ואמר חמו מה עשה לי אשור דהא מצרים דאנא עבדית בהו כל אינון דינין וועמי אינון²⁴⁵ נחתו תמן לדיירא ביניהון וקבלום מצראי ביניהון ויהבון לון שפר ארעא ארץ גושן ואף על גב דאעיקו לון בגלותא לא אעדו ארעא מנהון דכתיב (שמות ט כז) רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל וגו' ומיטב ארעא דמצרים הוה דכתיב (בראשית מז יג) במיטב הארץ בארץ רעמסס ותו דלא אעדו מדילהון כלום דכתיב (שמות ט ז) וממקנה בני ישראל וגו' ועם כל דא אתדנו בכמה דינין:	ואמר "ראו מה עשה לי אשור", שהרי במצרים שאני עשיתי בהם כל אותם הדינים, ועמי (הם) ירדו שם לדור ביניהם, והמצרים קבלום ביניהם, ונתנו להם היופי של הארץ, ארץ גושן. ואף על גב שצערן אותם בגלות, לא העבירו מהם את הארץ, שנאמר "רק בארץ גושן אשר שם בני ישראל וגו'". ומיטב ארץ מצרים היתה, שנאמר "במיטב הארץ בארץ רעמסס". ועוד שלא העבירו משלהם כלום, שנאמר "וממקנה בני ישראל וגו'", ועם כל זה נדונו בכמה דינים.
אבל אשור באפס עשקו, הטיל	אבל אשור באפס עשקו אטיל:
א/ב	א/ב
אותם בארץ שבסוף העולם, ונטל את ארצם מהם. ומה המצרים, שעשו כל הטובות הללו לישראל נדונו בכל אותם דינים, אשור ואדום ושאר האומות שמצערם אותם והורגים אותם ונוטלים את ממונם, על אחת כמה וכמה שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבד את שמו עליהם, שנאמר "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי", שם במצרים, במלך אחד, וכאן בכל מלכי העולם.	לון בארעא דסייפי עלמא ונטל לון ארעא דלהון ומה מצראי דעבדו כל הני טבאן לישראל אתדנו בכל אינון דינין אשור ואדום ושאר עמין דמעיקין לון וקטלין לון ונטלין לון ממוניהון על אחת כמה וכמה דקב"ה בעי ליקרא שמייה עלייהו דכתיב (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי התם במצרים במלכא חד והכא בכל מלכין דעלמא:
רבי שמעון זקף ידיו ובכה ואמר ווי מאן דיודמן בההוא זמנא וזכאה חולקיה מאן דיודמן וישתכח בההוא זמנא ווי מאן דיודמן בההוא זמנא בגין דכד ייתי קב"ה לפקדא לאיילתא יסתכל מאן אינון דקיימין בהדה בכל אינון דמשתכחי עמה בכל עובדוי דכל חד וחד ולא ישתכח זכאי²⁴⁶ דכתיב (ישעיה סג ה) ואביט ואין עוזר וכמה עקתין על עקתין לישראל:	רבי שמעון הרים ידיו ובכה ואמר, אוי למי שיודמן באותו זמן, ואשרי חלקו של מי שיודמן וימצא באותו זמן. אוי למי שיודמן באותו זמן, משום שכשיבא הקדוש ברוך הוא לפקד את האילה, יסתכל מי הם אותם שעמדו עמה בכל אותם שנמצאים עמה בכל מעשי, כל אחד ואחד, ולא ימצא צדיק שנאמר "ואביט ואין עוזר", וכמה צרות על צרות לישראל.
זכאה מאן דיודמן וישתכח ובההוא זמנא²⁴⁷ בגין דההוא דיתקיים בההוא זמנא במהימנותא	אשרי מי שיודמן וימצא באותו הזמן, משום שאותו שיעמוד באותו זמן

²⁴⁵ מוסגר בדפ"ק.

²⁴⁶ עי' סנהדרין (צ"ח ע"א) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב. ועי' בהגר"א בתיקונים (קכ"ו ע"א ד"ה ואית): דדפיקו דעה"ח כולו טוב ובריאות בתכלית השלימות בכל נקודה ונקודה וכו' אבל מעץ הדעת ט"ר לעולם אין בו כולו טוב או כולו רע רק מאן דאליס גבר ואינו בריא בשלימות או חולי בשלימות וכן הוא בישראל כד אינון בסטרא דעץ הדעת טוב ורע גדולתם אין בשלימות וכו' אבל בימי חבלי משיח והיתה עת צרה ליעקב כנ"ל וכמ"ש אין בן דוד בא אלא בדור כו' וודאי אופן השני וכמ"ש בזהר פרשת שמות ז ע"ב וכו' וכשיבוא משיח אז יתגלה עץ החיים שכולו טוב. אמנם ענין כולו חייב אינו רשעים גמורים ח"ו, כי זה אי אפשר, אלא רובו עונות נקרא חייב כמ"ש בראש השנה (דף ט"ז י"ז) והרי לנו דימות המשיח אינו תלוי בזכות ומעשים כלל [אלא בברית אבות] (הקדו"ש כט ע"ד).

²⁴⁷ קשה בדפ"ק זה סדר ר"ש ענין משיח בענין זה, דהיינו עמודא דאשא קאים ארבעין יומין, ובההוא יומא אתגלי משיחא מקן צפור בארעא דגליל וכו', ולקמן בדף ח' סדר ר"ש סדר אחר. ותיירץ מורינן, שהעיקר כמ"ש בדף ח', כי שם פתח בקרא כי יקרא קן צפור, ומסדר ענין המשיח א' לא'. ומ"ש בדף ז' שייך בדף ח' ע"ב, כמ"ש שם, מההוא יומא עד תריסר ירחין אתייעטון וכו', כמה דאתמר בדף ז', וכמה עקתין וכו'. ובסוף דף ח' אמר וישרי בארעא דגליל וכו', ויתגלי מההוא נהירו דקן צפור, כמ"ש

ספר שמות

באמונה, יזכה לאותו אור של שמחת המלך. ועל אותו זמן כתוב "וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבוחר את הזהב וגו'".	יזכה לההוא נהירו דחדוה דמלכא ועל ההוא זמנא כתיב (זכריה יג ט) וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבוחר את הזהב וגו'.
לאחר שאותן צרות יתעוררו על ישראל, וכל העמים ומלכיהם יתייעצו כאחד עליהם, ומעוררים כמה גזרות רעות, וכולם עולים בעצה אחת עליהם. ויבאו צרה על צרה, אחרונות משכחות את הראשונות.	לבתר דאינון עקתין מתערי על ישראל וכל עמין ומלכיהון יתייעמון בחדא עלייהו ומתערי כמה גזירין בישין כללו וסלקין בעימא חדא עלייהו ווייתון (יתון) עקתא על עקתא בתרייתא משכחן קמייתא:
אז יתראה עמוד אש אחד עומד מלמעלה למטה ארבעים יום, וכל עמי העולם רואים אותו. באותו זמן, יתעורר מלך המשיח לצאת מתוך גן עדן, מאותו מקום שנקרא ק"ן צפ"ר, ויתעורר בארץ הגליל. ואותו יום שיצא לשם, יתרגו כל העולם, וכל בני העולם מתחבאים בתוך מערות וסלעים, שלא יחשבו להינצל.	כדין יתחזי חד עמודא דאשא קאים מעילא לתתא ארבעין יומין וכל עמין דעלמא חמאן ליה בההוא זמנא (יומא) יתער מלכא משיחא אלנפקא (דנפקא) מגו גנתא דעדן מההוא אתר דאתקרי ק"ן צפ"ר ²⁴⁸ ויתער בארעא ²⁴⁹ דגליל וההוא יומא דיפוק לתמן יתרגו כל עלמא וכל בני עלמא מתחבאין גו מערתי וטנרי דלא יחשבון לאשתזבא:
ועל אותו זמן כתוב "ובאו במערות צורים ובמחולות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאוונו בקומו לערוץ הארץ". "מפני פחד ה'", זהו אותו רוגז של כל העולם. "ומהדר גאוונו", זה משיח. "בקומו לערוץ הארץ", כשיקום ויתגלה בארץ הגליל, משום שהוא מקום ראשון שנחרב בארץ הקדושה, ולכן יתגלה שם ראשון לכל מקום, ומשם יעורר קרבות לכל העולם.	ועל ההוא זמנא כתיב (ישעיה ב יט) ובאו במערות צורים ובמחולות עפר מפני פחד יהו"ה ומהדר גאוונו בקומו לערוץ הארץ מפני פחד יהו"ה דא ההוא רגיוז דכל עלמא ומהדר גאוונו דא משיח בקומו לערוץ הארץ כד יקום ויתגלי בארעא ²⁵⁰ דגליל בגין דאיהו הוא אתר קדמא ודאתחרבא (לחרבא) בארעא קדישא ובגין כך יתגלי תמן קדמא לכל אתר ומתמן יתער קרבין לכל עלמא:
אחר ארבעים יום, שעמוד יעמוד מארץ לשמים לעיני כל העולם, ויתגלה	לבתר ארבעין יומין דעמודא יקום מארעא לשמיא לעיניהון דכל עלמא ²⁵¹ ומשיח יתגלי

בדף ז', יתער מקן צפור ויתער בארעא דגליל. נמצא שהסדר העיקרי כמ"ש בדף ח', אלא כאן הזכיר הענין דרך כלל, ולקמן בדף ח' דרך פרט, יקום מסטר מזרח חד ככביא, רומז על ישראל ומשיח, וז' כוכבין אחרנין רומזים לאו"ה, כי כל א' כלול מ' הם ע' אומות הנלחמים עם כוכב של ישראל, לבתר י"ב ירחי יסלקון ליה וכו', הם י"ב ירחיה הנז' למעלה (מ"מ).

²⁴⁸ הנה תמיה גדולה אם נאמר שאז יהיה שינוי, כי זה המשיח לא יהיה נולד מאיש ואשה, אלא שבעת ההיא יצא מג"ע. והנה בכתוב מצינו אני היום ילדתיך וכו'. ונ"ל כי בודאי המשיח יהיה אדם צדיק נולד מאיש ואשה, ויגדל בצדקתו עד קץ הימין ויזכה במעשיו לנר"נ הנתונה בג"ע, ותנתן לאיש צדיק, ואז יזכה להיות גואל. וזה ע"ד מרע"ה, כי היה ילוד אשה והוגדל מעט מעט עד שהשלים חלק נשמתו, ושם בסנה נשלם לגמרי, בסוד לבת אש מתוך הסנה. ומבואר אצלנו שהשלים ג' אותיות לב"ת מן הב"ל וש"ת, ואז זכה להיות גואל. ובזה יתקיים הקרא, אני היום ילדתיך, שקאי על חלק נשמה לנשמה שתוליד, ואז תצא מג"ע ביום ההוא, ודי בזה. כי זה מוכרח מפשט הלשון, כי יתער בארעא דגליל, כאלו היה ישן תחלה, וכשתבוא לו נשמה לנשמה, יוסיף בו כח הנבואה, ואז יתעורר משנתו ודי בזה (זהר הרקיע). בלק קצ ע"ב [קצו ע"ב – לש"ו] (הערת הזהר).

²⁴⁹ ויקרא ריב ע"ב (הערת הזהר).

²⁵⁰ וירא קיט ע"א רכא (הערת הזהר).

²⁵¹ וכבר ידעת כי מ' יום קודם יצירת הולד, לכן אישתהי ההוא עמודא מ' יום דוגמת משה רבינו ע"ה. ועדיין נשמת משיח גנוזה שם, ואמר מ' יום יזכה משיח לאותו נשמה לנשמה, ויתגלה בו ויכיר בעצמו שהוא משיח שלו, היה מכיר בתחלה בעצמו, וז"ש ולבתר מ' יום דעמודא יקום, ר"ל יסתלק ומשיח יתגלה, ר"ל כי מתחילה לא היה ניכר אם הוא משיח, ועתה יתגלה. אך שאר בני אדם לא יכירוהו. ואל תתמה אם נשמה זו תבא מכוסה תוך הענן, כי כן לר"א באותו יום, כשבא לו נשמתו

ספר שמות

המשיח. יקום מצד מזרח כוכב אחד לזהט בכל הצבעים, ושבעה כוכבים אחרים שסובבים אותו הכוכב, וילחמו בו קרב בכל הצדדים, שלש פעמים ביום עד שבעים יום, וכל בני העולם רואים.	יקום מסטר מזרח חד ²⁵² כוכבא מלהטא בכל גוונין ושבעה כוכבין אחרנין דסחרן לההוא כוכבא ויגיהון וביה קרבא בכל (בה קרבא לכל) סטרין תלת זמנין ביומא עד שבעין יומין וכל בני עלמא חמאן;
ואותו כוכב ילחם בהם קרב בלפיד אש לזהטים ונוצצים לכל צד, ומכה בהם עד שכולע אותם בכל ערב וערב. וביום מוציא אותם וילחמו קרב לעיני כל העולם. וכן בכל יום עד שבעים יום, לאחר שבעים יום, יגנו אותו כוכב, ויגנו המשיח עד שנים עשר חדשים, ויחזור אותו עמוד אש כמו מקדם ובו יגנו המשיח ואותו עמוד לא יתראה.	וההוא כוכבא יגיה בהו קרבא בטיסין דנורא מלהטין מנצצין ולכל (בכל) עבר ובטש בהו עד דבלע לון בכל רמשא ורמשא וביומא אפיק לון ויגיהון קרבא לעיניהון דכל עלמא וכן בכל יומא עד שבעין יומין לבתר שבעין יומין יתגנו ההוא כוכבא ויתגנו משיח עד תריסר ירחין ויתגדר ההוא עמודא דאשא כמלקדמין וביה יתגנו משיח וההוא עמודא לא יתחוי;
לאחר שנים עשר חדש, יעלו את המשיח באותו העמוד לתוך הרקיע, ושם יקבל חוזק ועטרת מלכות, וכשירד יתראה אותו עמוד אש כמו מקדם לעיני כל העולם ואחר כך יתגלה המשיח.	לבתר תריסר ירחין יסלקון ליה למשיח בההוא עמודא לגו רקיעא ותמן יקבל תוקפא ועטרא דמלכותא וכד נחית יתחוי ההוא עמודא דאשא כמלקדמין לעיניהון דכל עלמא ויתגלי לבתר משיח;
ויתכנסו אליו עמים רבים, ויעורר קרבות בכל העולם. ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא את גבורתו לכל עמי העולם, ומלך המשיח יודע בכל העולם. וכל מלכי העולם יתעוררו להתחבר ללחום בו קרב, וכמה (עמים) מפריצי היהודים יתהפכו לחזור אליהם, ויבאו עמהם ללחום קרב על מלך המשיח.	ויתכנסון לגביה עמין סגיאין ויתער קרבין בכל עלמא ובההוא זמנא יתער קב"ה גבורתיה לכל עמין דעלמא ומלכא משיחא יתידע בכל עלמא וכל מלכין דעלמא יתעורון לאתחברא לאגחא קרבא ²⁵³ ביה וכמה עמין ²⁵⁴ מפריצי יהודאין יתהפכו לאהדרא לגביהו וייתון עמהון לאגחא קרבא על מלכא משיחא;
ואז יחשך כל העולם חמשה עשר יום, ורבים מעם ישראל ימותו באותו חושך, ועל זה נאמר "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים".	כדין יתחשך כל עלמא חמש עשרה יומין וסגיאין מעמא דישראל יהון מתין בההוא חשוכא ועל דא כתיב (ישעיה ס ב) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים;
פתח ואמר "כי	פתח ואמר (דברים כב ו) כי
ח/א	ח/א
יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ ²⁵⁷ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם	יקרא קן צפור ²⁵⁵ לפניך בדרך ²⁵⁶ בכל עץ ²⁵⁷ או על הארץ ²⁵⁸ אפרוחים ²⁵⁹ או ביצים והאם

כנזכר במדרש הנעלם, וכן כתוב ג"כ בפ' משפטים דף צ"ט ע"פ ויבא משה בתוך הענן, וכן בזוהר כ"י (זו"ח עה ע"א) כתוב על הנשמות שהם באים בעמוד ענן ביום ובעמוד אש לילה, בהיותם נולדות בבטן אמם, כמ"ש בהלו נרו עלי ראשי, וכמ"ש במשה רע"ה שעלה ברקיע בגוף ונפש במ' יום. כן משיח זה, לאחר שיזכה לאותו נשמה ויכיר במעלתו שהוא משיח, אז יתגלה. אך לא יכירוהו שאר אנשים עדיין, ואח"כ יתגנו משיח בגוף ובנפש בההוא עמודא, ע"ד ויבא משה בתוך הענן, ואז יסתלק לרקיע. ואח"כ יתגלה המשיח לגמרי, ואז יכירוהו כל ישראל ויתקבצו אליו (זהר הרקיע).

²⁵² ויקרא ריב ע"ב בראשית קיט ע"א (הערת הזהר).

²⁵³ עי' דע"ה ח"ב נח ע"ג.

²⁵⁴ מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁵ היינו סוד הגאולה מצד הבינה (אור יקר).

²⁵⁶ היינו מצד היסוד (אור יקר).

²⁵⁷ ת"ת, עץ החיים (אור יקר).

²⁵⁸ מלכות (אור יקר).

ספר שמות

רובצת וגו' שלח תשלח את האם וגו' האי קרא אוקימנא ליה ואיהו ²⁶⁰ חד מפקודי אורייתא גניזין ואנן אית לן [ביה רזי דאורייתא] (גו כריסי אורייתא) גניזין שבילין וארחין ידיען ולחברייאן (לגו חברייא) באינן תלתין ותריין שבילין דאורייתא:	רובצת וגו' שלח תשלח את האם וגו'". פסוק זה בארנו אותו, והוא אחד ממצוות התורה הגנוזות, ולנו יש בו סודות תורה גנוזים, שבילים ודרכים ידועות לחברים באותם שלשים ושנים שבילי התורה.
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה אלעזר בזמנא דיתער מלכא משיחא כמה אתי(י)ן ונסין אחרנין יתערוון בעלמא ²⁶¹ :	אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, אלעזר בזמן שיתעורר מלך המשיח כמה אותות ונסים אחרים יתעוררו בעולם.
תא חזי בגנתא דעדן דלתתא ²⁶² אית אתר חד גניזי וטמיר דלא אתידע ²⁶³ ואיהו מרקמא ²⁶⁴ בכמה גוויין וביה גניזין אלף היכלין ²⁶⁵ דכסופין ולית מאן דעייל בהו בר משיח ²⁶⁶ דאיהו קאים תדיר בגנתא דעדן וכל גנתא ²⁶⁷ מסחרא [ברתיבין] (בכתריין) סניאין דצדיקיא ומשיח קאים [עלייהו ועל] (על) כמה חילין ומשיריין דנשמתין דצדיקיא ותמן:	בא וראה, בגן עדן שלמטה יש מקום אחד גנוז ושמור שלא נודע, והוא מרוקם בכמה צבעים, ובו גנוזים אלף היכלות של כיסופים. ואין מי שיכנס בהם פרט למשיח, שהוא עומד תמיד בגן עדן. וכל הגן מוקף במרכבות רבות של צדיקים, ומשיח עומד עליהם, ועל כמה חיילות ומחנות של נשמות צדיקים שם.
ובראשי ירחי ²⁶⁸ ובזמני ובשבתי משיח עאל בההוא אתר לאשתעשעא בכל אינן היכלין לגו לגו מכל אינן היכלין ²⁶⁹ אית אתר אחרא ²⁷⁰	ובראשי חדשים וחגים ושבחות, נכנס משיח לאותו מקום להשתעשע בכל אותם היכלות. לפני ולפנים מכל אותם

²⁵⁹ היינו ישראל, והם ג' בחי' מהם מצורפים, מהם בלתי גמורים, מהם ביצים שאינם רוצים ליתקן כלל, הנה הבנים שהם אותם שעל ידי התשובה מתתקנים מכל וכל, אמנם אפרוחים שאינם גמורים, או ביצים, שאלו אינם הגונים שכמעט נתקלקלו, לכך מאלו שלח תשלח את האם שאינם זוכים לגאולה, אבל בנים שהם צדיקים גמורים, שמצדקים עצמן בתשובה מצד הצרות, לא תקח האם על הבנים, אלא זוכים לגאולה, ולכך יהיה הצירוף אחר צירוף בכמה צרות מכל המדות אפילו מצד שם "ה כדפי" (אור יקר).

²⁶⁰ עי' ע"ח זער הזווגים פרק ג (מ"מ).

²⁶¹ מבחי' היסוד הנקרא אות ונס כדפי' לעיל (ז ע"א עי"ש אור יקר בד"ה ברית קיימא) (אור יקר).

²⁶² דהיינו סוד גן מדת המלכות הנאחז בג' ראשונות, דהיינו עד"ן כתר וחכמה, וכנגדו גן גשמי למטה כבחי' זו (אור יקר).

²⁶³ מצד הכתר גניז, ומצד החכמה טמיר, ומצד הבינה לא אתיידע, אינו מתגלה אפילו בדעת (אור יקר).

²⁶⁴ מפני השרשת כל הנמצא שם (אור יקר).

²⁶⁵ היינו מצד הבינה אלף כללות הספירות מעשר ועשר מעשר עד אלף (אור יקר). הם סוד אלף זעירא דויקרא שהפסיד משה בעון העגל, אלף חולקין, אלף בינה, וכולם ירית משיח בסוד ישמח משה במתנת חלקו, ולא אמר שמח משה, אלא ישמח לעתיד. והבן כל זה, כי משה הוא שילה וכמ"ש רז"ל במעשה דר"י בן לוי דמשיח שוכן בהיכל ז' דג"ע הארץ, ואפשר שכמו שיש ט' שנכנסו בחייהם בג"ע, כן המשיח נולד בט' באב, כנזכר במדרש איכה. ונוטלתו רוח סערה והוליו לג"ע כמו שאירע לאליהו ז"ל ומשם יצא לע"ל וזה נראה אמת (זהר הרקיע).

²⁶⁶ שהוא כנגד מדת המלכות, שהיא כלולה משמן מהחכמה והבינה כדפי' והיינו דאיהו קאים תדיר בסוד הנקודה האמצעית (אור יקר).

²⁶⁷ דהיינו בחי' ז' ספירות ז' חופות ששם אחיזת הצדיקים ובראשם המשיח מצד היותו נאחז גם בנקודה הסתומה כדפי' (אור יקר).

²⁶⁸ שהוא חידושה של לבנה, שהמלכות מאיר מן החכמה, משיח עולה דוגמתה אל תוך נקודה זו כדפי' (אור יקר).

²⁶⁹ שסוד ההיכלות כנגד הבינה הנקראת היכל אל החכמה ולגו ולגו שהם היכלות בחי' זו פנימית מזו (אור יקר).

²⁷⁰ היינו נקודת החכמה שהיא תוך היכליה, ולכך איקרי עדן, ששם עדן חכמה כדפי' בחש"ק (אור יקר).

ספר שמות

היכלות, יש מקום אחר טמיר וגנוז שלא נודע כלל, ונקרא עדן. ואין מי שיכול לדעת אותו. ומשיח גנוז (התגלה) בחוץ סביב אותו מקום, עד שנתגלה לו מקום אחד שנקרא קן צפור, והוא מקום שמכריזה עליו אותה צפור, שמתעוררת בגן עדן בכל יום.	טמיר וגניז דלא אתידע כלל ואקרי עדן ²⁷¹ ולית מאן דיכיל למנדע ביה ומשיח אנניז (ס"א אתגלי) לבר סחרניה דההוא אתר עד דאתגלי ליה חד אתר דאקרי קן צפור ²⁷² ואיהו אתר דכריז עליה ההוא צפור דאתער בגנתא דעדן בכל יומא:
ובאותו מקום מרוקמים דמויות של כל שאר העמים שהתכנסו על ישראל להרע להם. [המשיח] נכנס לאותו מקום, מרים עניו, ורואה את האבות שנכנסים בבית האלהים החרב, עד שרואה את רחל שדמעותיה בפניה, והקדוש ברוך הוא מנחם אותה, ולא מסכימה לקבל תנחומים, כמו שנאמר "מאנה להנחם על בניה".	ובההוא אתר מרקמן דיוקנין דכל שאר עמין דאתכנישו עלייהו דישראל לאבאשא לון עאל בההוא אתר זקיף עינוי וחזי אבהן דעאלין בחרבן בית אלהא עד דחמי לרחל ²⁷³ דדמעהא באנפהא וקב"ה מנחם לה ולא צביאת לקבלא תנחומין כמה דאת אמר (ירמיה לא יד) מאנה להנחם ²⁷⁴ על בניה:
אז משיח מרים קולו ובוכה ומזדעזע כל גן העדן, וכל אותם צדיקים ששם, גועים ובוכים עמו. גועה ובוכה פעם שניה, ומזדעזע אותו הרקיע שעל גבי הגן אלף וחמש מאות רבוא מחנות עליונים, עד שמגיע לתוך הכסא העליון, ואז הקדוש ברוך הוא רומז לאותה צפור, ונכנסת לאותו קן שלה, ויושבת אצל המשיח וקורא מה שקורא, ומתעורר מה שמתעורר.	כדין משיח ארים קליה ובכי ואזדעזע כל גנתא דעדן וכל אינון צדיקיא דתמן געו ובכו עמיה געי ובכי זמנא תניינא ואזדעזע ההוא רקיעא דעל גבי גנתא אלף וחמש מאה רבוא משריין עלאין ²⁷⁵ עד דמטי לגו כרסייא עלאה ²⁷⁶ כדין קב"ה [רמיו ²⁷⁷] (מכריז) לההוא צפרא ²⁷⁸ ועאל לההוא קן דילה ויתבא לגבי משיח וקרי מה דקרי ואתער מה דאתער:
עד שמתוך הכסא הקדוש נקרא שלש פעמים אותו קן צפור, והמשיח וכולם עולים למעלה והקדוש ברוך הוא משיבם אותם להעביר מלכות הרשעה מן העולם על ידי המשיח, ולנקם את נקמות ישראל, וכל אותן טובות שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות לעמו. ושב אותו קן צפור והמשיח למקומו, ושב המשיח ונגנז לתוך אותו מקום כמו מקדם.	עד דמנו כרסייא קדישא אתקרי תלת זמנין ההוא קן צפור ומשיח וכלא סלקין לעילא ואומי לון קב"ה לאעברא מלכו [חייבא] (אחרא) מן עלמא על ידא דמשיח ולנקמא נקמין דישראל וכל אינון טבוון דזמין קודשא בריך הוא למעבד לעמיה ותב ההוא קן צפור ומשיח לדוכתיה ותב משיח ואתגניז גו ההוא אתר כמלקדמין:
ובזמן שיתעורר הקדוש ברוך הוא לתקן את העולמות ומאירות אותיות	ובזמנא דיתער קב"ה לאתקנא ועלמין

²⁷¹ שמעדת כל הגן על ידי נהר (אור יקר). הוא רמז לחכמה כי משם יקבל משיח נשמה לנשמה שבו הבא מן החכמה הנקרא קן צפור, והבן זה היטב (זהר הרקיע).

²⁷² פרשת בלק קצו ע"ב (לש"ו). וענין קן ציפור הנזכר הוא כי הקן רומז לבינה, אתר טמיר וגנוז וצפור רומז לחכמה כי בינה בית לחכמה (זהר הרקיע).

²⁷³ שמות יב ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁴ הנחם (דפ"מ).

²⁷⁵ כמנין ט"ו חסדים (רח"ו), ור"ל שהחסדים שורשם בדעת הם חמשה אח"כ כשמתפשטים בגוף הם ה"ח אחרים ואח"כ כשנכללים ביסוד הם ה"ח אחרים כמ"ש הרב בכמה דוכתי (מ"מ).

²⁷⁶ מלכות דאצילות (מ"מ).

²⁷⁷ הוא סוד נפלא שהוא זווג חר"ב לאפקא נשמה ואז יתקרבו כל הד' אותיות הו"ה (זהר הרקיע).

²⁷⁸ הוא סנדל או מט"ט לפי שכתב הרח"ו ז"ל בפ' תרומה דף קל ע"ב על מ"ש הזהר שם תלת צפרין, ופי' הרח"ו אכתריא"ל מט"ט סנדל, וכאן מדבר הזהר בג"ע שלמטה שהיא בחי' עשיה כמ"ש הרב א"כ הוא סנדל שבעשיה או מט"ט ששולט על עשיה (מ"מ).

ספר שמות

שמו בשלמות, יו"ד בה"א (לתקן) וא"ו בה"א, להיות הכל בשלמות אחת, אז יתעורר כוכב אחד מפחיד באמצע הרקיע, כגון ארגמן לוהט ונוצץ ביום לעיני כל העולם.	ואתנהירו אתון דשמיא בשלימו יו"ד בה"א לאתקנא ²⁷⁹ וא"ו בה"א ²⁸⁰ למהוי כלא בשלימו חר בדין יתער חר ככבא [דחילא] באמצע ²⁸¹ רקיעא כגון ארגונוא להיט ונציץ ביממא לעיניהון דכל עלמא:
ותקום שלהבת אש אחת מצד צפון תוך הרקיע, ותקום זה כנגד זה ארבעים יום, ויבהלו כל בני העולם, לסוף ארבעים יום ילחמו קרב הכוכב והשלהבת לעיני הכל, ותתפשט אותה שלהבת בשריפת אש מצד הצפון תוך הרקיע, ויחשוב לבלוע אותו כוכב. וכמה שליטים ומלכים ואומות ועמים יתבהלו מזה.	ויקום חר שלהובא דאשא ²⁸² מסטרא דצפון גו רקיעא ויקום דא לקבל דא ארבעין ²⁸³ יומין ויתבהלון כל בני עלמא לסוף ארבעין יומין יגחון קרבא ככבא ושלחובא לעיניהון דכלא ויתפשט ההוא שלהובא ביקידו דאשא מסטרא דצפון גו רקיעא ויחשוב למבלע ההוא ככבא ²⁸⁴ וכמה שליטין ומלכין ואומיא ועממא יתבהלון מהאי:
אז יסתלק אותו כוכב לצד דרום וישלוט על אותה שלהבת, ואותה שלהבת תבלע מעט מעט ברקיע מלפני אותו כוכב, עד שלא תראה כלל. אז אותו כוכב יעשה דרכים ברקיע בשנים עשר תחומים, ועומדים אותם אורות ברקיע שנים עשר ימים נוספים, אחר שנים עשר ימים נוספים, יזדעזעו כל בני העולם ויחשך השמש בחצות היום, כמו שנחשך ביום שחרב בית המקדש.	כדין יסתלק ההוא ככבא לסטר דרום וישלוט על ההוא שלהובא וההוא שלהובא יתבלע זעיר זעיר ברקיעא מקמי ההוא ככבא עד ודלא (לא) יתחזי כלל כדין ההוא ככבא [ועביד ארחין ברקיעא בתריסר תחומין וקיימין אינון נהורין ברקיעא] (יעביד ארחין ברקיע) תריסר יומין אחרנין לבתר תריסר [יומין] (יומין) ואחרנין יזדעזעון כל בני עלמא ויתחשך שמשא בפלגות יומא כמה דאתחשך יומא דאתחרב בי מקדשא:
עד שלא יראו שמים וארץ, ויתעורר קול אחד ברעמים וברקים, ותתחלחל הארץ מאותו קול, וכמה חיילות ומחנות ימותו ממנו, ואותו היום תתעורר בעיר רומי הגדול שלהבת אש אחת, באותו הקול שיתעורר בכל	עד דלא יתחזון שמיא וארעא ויתער חר קלא ברעם וזיקין ואתחלחלא ארעא מההוא קלא וכמה חילין ומשיריין ימותון מניה וההוא יומא (ממש) יתער בקרתא [דרומין] רבתא חר שלהובא דאשא בההוא קלא דיתער בכל:
העולם וישרף כמה מגדלים וכמה היכלות, וכמה מגדלים יפלו וכמה פקידים ושרים יפלו באותו יום, וכולם יתכנסו עליה לרע, וכל בני העולם לא יוכלו (יחשבו) להינצל.	ח/ב עלמא ויוקיד כמה מגדלין וכמה היכלין וכמה מגדלין יפלו וכמה פרדשכי ורברבי יפלו בההוא יומא וכלהו (יתנבאון) [יתכנשון] עלה לביש ²⁸⁵ וכל בני עלמא לא יכלין (ס"א יחשבון) לאשתזבא:

²⁷⁹ מוסגר בדרך אמת

²⁸⁰ פי' שאבא משפיע לאימא ונותנין מוחין לז"א, וז"א נותן למלכות שהיא ה' אחרונה. א"נ יובן במ"ש בספר הכוונות בכוונת אל עליון גומל וכו', כשמתרבים האורות בז"א מכים זה בזה דהיינו יו"ד בה"א גימ' ק"ך, וא"ו בה"א גימ' ע"ח, הכל קצ"ח גימ' א"ל עליון ע"ה, עכ"ל. והנה גם בביאת המשיח יתרבו האורות בז"א וז"ש יו"ד בה"א וכו' (מ"מ).

²⁸¹ זהו דרך כוכב, ונראה זהו משיח בן יוסף, אבל משיח בן דוד הוא שבט מישראל כדמפרש לקמן (רח"ו).

²⁸² סמא"ל (רח"ו).

²⁸³ קעב ע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁴ לסטר דרום מצד החסדים מתגבר הכוכב על השלהובא (מ"מ).

²⁸⁵ מפני התפשטות הגזרות העליונות אפילו בתחתונים כדפי' לעיל (אור יקר).

ספר שמות

מאותו יום ועד שנים עשר חדש, יתעצו כל המלכים ויגזרו כמה גזרות, וכמה שמדות על ישראל, ויצליחו בו, כמו שנתבאר. אשרי מי שיקרה שם ואשרי מי שלא יקרה שם, וכל העולם יהיה בערבוביה גדולה. לסוף שנים עשר חדש, יקום שבט מִיִּשְׂרָאֵל, זה מלך המשיח שיתעורר תוך גן העדן, וכל אותם הצדיקים יעטרו אותו שם, ויחגרו לו כלי זין, באותיות רשומות של כלים של השם הקדוש.	מההוא יומא עד תריסר ירחין ²⁸⁶ יתיעמון כל מלכיא ויגזרון כמה גזרות וכמה שמדות על ישראל ויצלחון ביה ²⁸⁷ כמה דאתמר ²⁸⁸ זכאה איהו מאן דיערע תמן וזכאה איהו מאן דלא יערע תמן וכל עלמא יהא בערבוביא סגיא לסוף תריסר ירחין ²⁸⁹ יקום שבט מִיִּשְׂרָאֵל ²⁹⁰ דא מלכא משיחא דיתער גו גנתא דעדן וכל אינון צדיקיא ²⁹¹ יעטרון ליה תמן ויחגרון ליה מאני זינא ²⁹² באתוון רשימן דמאני דשמא קדישא:
וקול יתפוצץ בענפי עצי הגן, קורא בחיל ואומר, התעוררו קדושים עליונים, קומו מלפני המשיח, הרי [עכשיו] זמן שתתחבר אילת בבעלה, ובעלה רוצה לנקום לה נקמות העולם, ולהקימה ולנער אותה מן העפר. אז יקומו כולם, ויחגרו אותו כמו מקדם בכלי זינו. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, יעקב לפניו, משה רוצה הנאמן על כל אלו הצדיקים, הולך ורוקד בתוך גן העדן.	וקלא ²⁹³ יתפוצץ בענפי אילנין דגנתא קרי בחיל ²⁹⁴ ואמר אתעורו קדישין עליונין קומו מקמי משיחא הא עדנא לאתחברא אילתא ²⁹⁵ בבעלה ובעלה בעי לנקמא לה ²⁹⁶ נוקמין דעלמא ולאקמא לה ולאנערא להו מעפרא כדין יקומון כלהו ²⁹⁷ ויחגרון ²⁹⁸ ליה כמלקדמין מאני זיניא אברהם מימיניה ²⁹⁹ יצחק משמאליה ³⁰⁰ יעקב קמיה ³⁰¹ משה רעיא מהימנא ³⁰² על כל אלין צדיקיא אזיל ורקיד גו גנתא דעדן ³⁰³ :

²⁸⁶ הם י"ב נשיאים דישמעאל, שמתחזק מהם הקלי'. ועוד הדין יושפע מ"ב גבולי אלכסון, לעשות על ידה י"ב כחות חיצונים, שהם י"ב חדשים דגיהנם. ובזה יהיו נדונים ישראל בצרות, אם לא יתוקנו בתשובה גדולה, שהיא הבינה, מקום תיקון הדינים. ולפי הנראה כל זה הנזכר מתחלת דבריו מ"כי יקרא" ועד כאן יהיה קודם אותות העמוד הנז' הקודם (אור יקר).

²⁸⁷ (נ"א בהון) (נוסף בדפ"ו).

²⁸⁸ דהיינו הצירוף על יד החצונים הנז' בתחלת דבריו כשאמר ווי מאן דיזדמן וכו' ועד כדין יתחזי וכו', ורמזם באומרו "וכל עמין ומלכיהון ויטייעטון כחדא עליהו וכו' עקתא על עתקא בתרייתא משכחן קמייטא" ולזה אמר, ויצלחון כמה דאתמר (אור יקר).

²⁸⁹ דין על ישראל (אור יקר).

²⁹⁰ היינו ענין העמוד הנז' לעיל, ושמחה זו יעשה בג"ע כל אותם מ' יום שאמר למעלה, שיתעכב העמוד ויתגלה המשיח, עד שיראה, ולבתר תריסר ירחי שתא דקאמר התם, היינו לסוף תריסר ירחי דקאמר הכא. ועם היות שירד ראשונה, בשניה עיקר ירידתו אינו אלא אחר זמן י"ב ירחין, שהוא סוף כל האותות הנזכר למעלה, ולכך בירידה זו סוף ירידתו שלא יתעלם עוד כאשר יתגלה כדמפרש ואזיל, ולכך יקום שבט מִיִּשְׂרָאֵל, היינו משך וא"ו מהיסוד, שהוא סוד משיח כדפי', שהמלכות והיסוד בו יחד (אור יקר).

²⁹¹ מהיסוד שהם ענפיו, ומהתעוררותם הם מעטירים אותו, ולכך הם נותנים לו כפי מדתם, כמו שמדתם יסוד הכולל שתי שמות, יאהדונה", שהם שתי שמות, האחד מעטירו כובע ישועה על ראשו, הב' חרב לה' מלאה דם חגור על מתניו (אור יקר).

²⁹² שכל כלי מלחמה כלולים בשם רומח חרב מגן וצנה וכיוצא (אור יקר).

²⁹³ ת"ת יתפוצץ, כת"ת המתפשט בבחינותיו שהוא עץ מתפשט ומסתעף (אור יקר).

²⁹⁴ מלכות בבעלה למעלה (אור יקר).

²⁹⁵ איתתא (דפ"ו).

²⁹⁶ מפני שנשבעה שאינה מתחברת לו עד [שינקום הנקמה] בעליונים ובתחתונים (אור יקר).

²⁹⁷ הצדיקים (אור יקר).

²⁹⁸ שהחגירה הנאמרה למעלה אינה חגירה ממש, אלא עתה מחגירים אותו בעצם (אור יקר).

²⁹⁹ חסד (אור יקר).

³⁰⁰ גבורה (אור יקר).

³⁰¹ בעלה לפניו (אור יקר).

³⁰² עי' תיקו"ז כט ע"ב, יעקב מלבר משה מלגאו. מרע"ה בבחי' הדעת על כולם. ויונקים מהשמחה, בינה, ועיקר יניקתם על ידי הדעת (אור יקר).

³⁰³ שהיא המלכות להמשיך לה השמחה (אור יקר).

ספר שמות

כיון שנתקן משיח על ידי צדיקי גן העדן, יכנס לאותו מקום שנקרא ק"ן צפ"ר כמו מקדש, ורואה שם אותו דמות של חרבן בית המקדש, וכל הצדיקים שנהרגו בו, ואז נוטל משם עשרה לבושים, והם עשרה לבושי קנאה, ויגנו שם ארבעים יום שלא יתגלה כלל.	כיון דאתתקן משיח ³⁰⁴ על ידא דצדיקא בגנתא דעדן יעול בההוא דוכתא ³⁰⁵ דאקרי ק"ן צפ"ר כמלקדמין וחמי תמן ההוא דיוקנא דחרבן בית מקדשא ³⁰⁶ וכלהו צדיקא דאתקטלו ביה כדין נטיל מתמן ³⁰⁷ (ס"א עשר) לבושי ³⁰⁸ וואינון עשר (ואקרון) לבושי קנאה ויתגנו תמן ארבעין יומין ³⁰⁹ דלא אתגליא כלל:
לסוף ארבעים יום, קול אחד יתעורר ויקרא מתוך הכסא העליון, אותו ק"ן צפ"ר במלך המשיח שנגנו בו, ואז מעלים אותו למעלה, והקדוש ברוך הוא רואה את מלך המשיח מתלבש בלבוש נקמה וחגור כלי זין, נוטל אותו ומנשק אותו על ראשו.	לסוף ארבעין יומין ³¹⁰ קלא חד ³¹¹ יתער ויתקרי מגו כורסיא ³¹² עלאה ³¹³ ההוא ק"ן צפ"ר ³¹⁴ במלכא משיחא דאתגנוז ביה וכדין סלקין ליה לעילא ³¹⁵ וקודשא בריך הוא ³¹⁶ חמי ליה למלכא משיחא ³¹⁷ מתלבש בלבושא נוקמא ³¹⁸ וחגיר מאני זייני ³¹⁹ נטיל ליה ונשיק ליה על רישיה ³²⁰ :
אז מזדעזעים שלש מאות ותשעים ריקעים, ורומז הקדוש ברוך הוא לריקע אחד מאותם שהיו גנוזים מששת ימי בראשית, ומוציא מהיכל אחד שבאותו ריקע כתר חקוק אחד, מחוקק בשמות הקדושים. באותה עטרה התעטר הקדוש ברוך הוא כשעברו ישראל את הים ליטול נקמות מכל מרכבות פרעה	כדין מזדעזעין ³²¹ תלת מאה ותשעין ריקעין ³²² (ואזמין) [וארמיז ³²³] קב"ה לחד ריקעא ³²⁴ מאינון דהוה גנוז מששת ימי בראשית ³²⁵ ואפיק מחד היכלא דבההוא ריקעא ³²⁶ חד כתרא גליפא מחקקא בשמהן קדישין ³²⁷ בההוא עטרא אתעטר קב"ה כד עברו ישראל ית ימא למיטל נוקמין מכל רתיכי פרעה ופרשוי ואעטר ליה למלכא

- ³⁰⁴ מצד הספירות התחתונים מקום אחיזת הצדיקים (אור יקר).
³⁰⁵ דהיינו בינה כדפי' לעיל כדי להתקן מהספירות העליונות (אור יקר).
³⁰⁶ מפני שמהבינה דינים מתערין ושם נצטייר צערן של ישראל בסוד בכל צרתם לו צר (אור יקר).
³⁰⁷ מבחי' דמתמן מתערין דינין ולבושין (אור יקר).
³⁰⁸ נגד י"ס שבה שכולם מסכימות לדין ולקנאה דין טוב לרחם על ישראל ולקנאת קנאתם (אור יקר).
³⁰⁹ כל בחינות הבינה בארבעים, מפני שהיא מ' ודאי, אמא רביעא על בנין, שהם חסד גבורה ת"ת מלכות, וכנגדם היא מרובעת (אור יקר).
³¹⁰ מבחי' הבינה (אור יקר).
³¹¹ מצד הת"ת מבחי' הבינה שמשם הקול (אור יקר).
³¹² שהיא הכסא נגד הבינה (אור יקר).
³¹³ נקשרת בחכמה דהיינו שהיא נקראת כסא הכבוד (אור יקר).
³¹⁴ מלכות בבינה ומשיח יסוד במלכות שהם מבחי' היצירה שיעלו למעלה (אור יקר).
³¹⁵ להעטירו מהעליון למעלה כדמסיק (אור יקר).
³¹⁶ בינה (אור יקר).
³¹⁷ בסוד קשר היסוד והמלכות כדפי' (אור יקר).
³¹⁸ מהבינה כדפי' (אור יקר).
³¹⁹ מבחי' הת"ת והמלכות שם יה"ה ושם אדנ"י כדפי' (אור יקר).
³²⁰ לקשר בו סוד רוח חיים נצחיים עליונים כדכתיב ונחה עליו רוח ה' שסוד הנשיקה דבקווא דרוחא ברוחא (אור יקר).
³²¹ מפני שהסכים בדין קב"ה, והיינו נשיקה לדבק לו החיים הפנימיים [לנקום הנקמה], ואלו הרקיעים הם חסד וגבורה ות"ת ומלכות הנעלמים מבחי' ריקע הגנוז, והם ג' אבות שלמים, מאה כל אחד ואחד, אמנם המלכות פרוסה ואינה אלא תשעים (אור יקר).
³²² כמנין שמי"ם או שכינ"ה כן פי' הרח"ו בפרשת ויקהל (מ"מ).
³²³ ואזמנין – היינו גילוי (אור יקר).
³²⁴ הדעת הכולל כולם (אור יקר).
³²⁵ היינו בחי' ו"ק מהחכמה והא' דבוק עד הכתר (אור יקר).
³²⁶ תרומה קלב ע"א (הערת הזהר).
³²⁷ זש"ה תשית לראשו עטרת פז מ"ה ומ"ב דמ"ה (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

משיחא:	וּפְרָשִׁיו, וּמַעֲטָר אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ בָּהּ.
כיון דאתעטר ואתתקן בכל הני תקונין נטיל ליה קב"ה ונשיק ליה כמלקדמין מאן חמי רתיבין קדישין ומשריין עלאין דסחרין ליה ויהבין ליה מתנן ונבזבזן סגיאין ויתעטר מכלהו עאל תמן בחד היכלא וחמי כל אינון מלאכי עלאי דאקרון אבלי ציון אינון דבכו על חרבן בי מקדשא ובכאן תדיר ואינון יהבין ליה חד פורפירא סומקא למעבד נוקמין ³²⁸ כדין קב"ה גניז ליה בההוא קן צפור ³²⁹ ואתכסי תמן תלתין יומין:	כיון שהתעטר והתתקן בכל התקונים הללו, הקדוש ברוך הוא לוקח אותו, ומנשק אותו כמו מקדס, מי ראה מרכבות קדושות ומחנות עליונים שסובבים אותו ונותנים לו מתנות ואוצרות רבות ויתעטר מכולם. נכנס לשם, להיכל אחד ורואה כל אותם מלאכים עליונים שנקראים אבלי ציון, אותם שבכו על חרבן בית המקדש ובוכים תמיד, והם נותנים לו לבוש מכובד אדום אחד, לעשות נקמות, אז הקדוש ברוך הוא גונז אותו באותו קן צפור ומתכסה שם שלשים יום.
לבתר [תלתין יומין] בההוא קן צפור יחות מעטר בכל אינון תקונין מעילא ומתתא כמה ³³⁰ משריין קדישין סחרניה ויחמון כל עלמא חד נהירו תלי מרקיעא לארעא ויקום שבעה יומין וכל בני עלמא יתמהון ויתבהלון ולא ינדעון כלל בר אינון חכימין דידעין ברזין אלן זכאה חולקהון וכל אינון שבעה יומין (יתער) [יתעטר] בארעא בההוא ק"ן צפור באן אתר בדרך דא קבורת רחל דאיהי קיימא בפרשת אורחין ויבשר לה וינחם לה וכדין תקבל תנחומין ותקום ותנשיק ליה:	לאחר שלשים יום, באותו קן צפור, ירד מעטר בכל אותם תקונים ממעלה וממטה, כמה מחנות קדושים סביבו, ויראו כל העולם אור אחד תלוי מהרקיע לארץ, ויעמוד שבעה ימים, וכל בני העולם יתמהו ויבהלו ולא ידעו כלל, פרט לאותם חכמים שיודעים בסודות הללו, אשרי חלקם. וכל אותם שבעה ימים יתעטר בארץ באותו ק"ן צפור. באיזה מקום, בדרך, זו קבורת רחל, שעומדת בפרשת דרכים, ויבשר לה וינחם אותה, ואז תקבל תנחומים ותקום ותנשיק אותו.
לבתר יקום ההוא נהירו מההוא אתר ושרי ביריחו קרתא דאילני בכל עין דא יריחו או על הארץ דא ירושלם ויהא גניז בההוא נהירו דק"ן צפור תריסר ירחי בתר תריסר ירחי יזדקף ההוא נהירו בין שמיא וארעא וישרי ³³¹ בארעא דגליל דתמן הוה שרותא דגלותא דישראל ותמן יתגלי מההוא נהירו דקן צפור ותב לאתריה וההוא יומא יזדעזע כל ארעא כמלקדמין מסייפי שמיא עד	אחר כך, יקום אותו אור מאותו מקום ושורה ביריחו עיר האילנות, "בכל עין" זה יריחו, "או על הארץ" זו ירושלים. ויהיה גנוז באותו אור של ק"ן צפור שנים עשר חדש. אחר שנים עשר חדש יזדקף אותו אור בין שמים וארץ, וישרה בארץ הגליל, ששם היתה ראשית גלות ישראל, ושם יתגלה מאותו אור של קן צפור, ושב למקומו. ואותו יום תזדעזע כל הארץ כמו מקדם מסוף השמים עד
מ/א	
סייפי שמיא וכדין ויחזון (ינדעון) כל עלמא דהא אתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל ויתכנשון ליה כל אינון דלעאן באורייתא ³³²	סוף השמים, ואז יראו כל העולם, שהרי התגלה מלך המשיח בארץ הגליל. ויתכנסו אליו כל אלו שעוסקים בתורה,

³²⁸ דע כי פופירא זו היא שם אלהים דמלוי הה"ן כי שם זה נק' פורפירא דמלכא ובגד תכלת ומבהיק יותר ונקרא נור דליק ולעמיד ילבשוהו הקב"ה וינקום דם עבדיו (זהר הרקיע).

³²⁹

³³⁰ וכמה (דפ"ו).

³³¹ שמות ז ע"ב (הערת הזהר).

³³² הם יהיו שלישי ושרי מרכבתו, ועליהם יופיע ה' מרוח אשר בקרבו לנקום נקם, וצריך זכות מלמטה מהתחתונים, לכך יתחזק בהבל פה דתינוקות של בית רבן ותתגבר כי עדיין יש מלחמות אחר זה, ועדיין יהיה עני ורוכב על חמור, ועדיין יתגרשו ישראל אל המדבר וכמה צרות יארעו

ספר שמות

והם מעטים בעולם, ובזכות תינוקות של בית רבן, יתחזק כחו להתגבר. וסוד זה "אפרוחים". ואם לא ימצאו אלו, הרי תינוקות שיושבים בתוקף אמם ויונקים, כמו שנאמר "גמולי מחלב עתיקי משדים", והיינו "או ביצים", שבשביל אלה שורה שכינה עם ישראל בגלות.	ואינון זעירין בעלמא ובזכות ינוקי דבי רב יתתקף חיליה לאתגברא ורוא דא אפרוחים³³³ ואי לא ישתכחון אלין הא ינוקי דיתבין בתוקפא דאמהון וינוקי כמה דאת אמר (ישעיה כח ט) גמולי מחלב עתיקי משדים והיינו או בצים דבגין אלין שריא שכינתא עמהון דישאל בגלותא³³⁴:
דהא חכימין זעירין אינון³³⁵ דישתכחון בההוא זמנא והיינו (דברים כב ו) והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים³³⁷ לא תקח האם³³⁸ על הבנים דהא ביה לא קיימא מלה³³⁹ לאפקא³⁴⁰ לה מן גלותא³⁴¹ אלא במלכא עלאה דכיון דאינון רביין וינוקין יהבין תוקפא למלכא משיחא כדן³⁴² אימא עלאה דהיא רביעא עליהו³⁴³ יתערט לגבי בעלה³⁴⁴ ויתעכב הכי³⁴⁵ עד תריסר ירחין אחרנין לבתר ייתי בעלה ויוקים לה מעפרא כמה דאת אמר (עמוס ט יא) אקים את סבת דוד הנופלת:	שהרי מעטים החכמים שימצאו באותו זמן, והיינו "והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים", שהרי בו לא עומד הדבר להוציא מן הגלות, אלא במלך העליון, שכיון שהם ילדים ותינוקות, נותנים כח למלך המשיח. אז האמא העליונה, שהיא רובצת עליהם, מתעוררת לגבי בעלה, ויתעכב כך, עד שנים עשר חדשים אחרים. אחר כך יבא בעלה ויקים אותה מהעפר, כמו שנאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת".
בההוא יומא מלכא משיחא שארי ויכנוש גלותא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כמה דאת אמר (דברים ל ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' מההוא יומא כל אתין ונסין וגבוראן דעבד קב"ה במצרים יעביד לון לישראל כמה דאת	באותו יום, מלך המשיח יתחיל ויכנס הגלות מסוף העולם ועד סוף העולם, כמו שנאמר "אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו'", מאותו יום, כל האותות והנסים והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, יעשה אותם לישראל, כמו

לישראל אפילו אחר כל זה שכבר נזדמנה הגאולה מן העליונים, אמנם צריך מהתחתונים הזמנה וזכות להתעורר (אור יקר).

³³³ בנים – תלמידי חכמים, אפרוחים – תינוקות של בית רבן, או ביצים – אותן שעתידין לפרוח בתורה והיינו גמולי חלב, דהיינו ממש אלו השלש בחינות מעמיד ומקיים ישראל בגלותם, שהם מושכי השכינה בתחתונים (אור יקר).

³³⁴ כי לומר שתהיה שכינה ביניהם בשביל לימוד תורה אי אפשר (אור יקר).

³³⁵ ואין בהם כדאי להכריע כף המשקל (אור יקר).

³³⁶ על ישראל, בזכות היותה על האפרוחים דהיינו תינוקות של בית רבן שאינם גמר פרי (אור יקר).

³³⁷ היינו גמולי מחלב בשלמא אילו היתה רובצת על ישראל בשביל בנים היה המשיח לוקח האם על הבנים וגואלה בזכות ישראל, אמנם כיון שהאם רובצת בזכות האפרוחים או הביצים לבד (אור יקר).

³³⁸ לא יוכל המשיח לגאול את ישראל מלמטה (אור יקר).

³³⁹ לא תקח האם שהיא השכינה על הבנים שהם ישראל דהיינו מלבד שיקבץ נדחי מגלותם, עוד יקים השכינה מעפר שנמצא שלקח האם תוספת על הבנים אלא שלא תשלח את האם לבעלה שיקים אותה. ואת הבנים תקח לך, וז"ש לקמן לבתר ייתי בעלה ויוקים לה בההוא יומא מלכא משיחא שארי וינוס גלותא דאיכרי צבאות, הם נר"ה שנק' צבאות (מ"מ).

³⁴⁰ אלא הוא צל הספירות העליונות, כלי גשמי מוכן לשפע עליון, כפי מה שיעוררו ישראל כך יפעול המשיח על ידי מה שישפיע מלכא עילאה דהיינו הת"ת מן הבינה והחכמה (אור יקר).

³⁴¹ אלא במלכא עילאה ולזה צריך רחמים עליונים ולזה צריך התעוררות מלמטה כדי לעורר הרחמים למעלה, שאפילו ירצה המשיח הגשמי לפעול או לגאול על יד העטרות שנתעטר מלמעלה (אור יקר).

³⁴² והעיקר תלוי בשפע עליון במעשים תחתונים (אור יקר).

³⁴³ דהיינו המלכות מתעוררת על ידי זכות ומעשים תחתונים (אור יקר).

³⁴⁴ מ"דהא ביה" עד כאן מוסגר בדפ"ק. בזכות אלו המעשים ונודע שהמעשים התחתונים שהיא נוטלת מנחת אותם בתוכיותה עד גלגול י"ב חדישים י"ב גבולים אלכסון הם י"ב חדשי עבודה להראות זכותם של ישראל ובין זה לזה הם מצטרפין צירוף אחר צירוף (אור יקר).

³⁴⁵ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".	אמר (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:
אמר רבי שמעון, אלעזר בני, כל הדברים הללו תמצא בסוד של שלשים ושנים שבילים של השם הקדוש, ועד שהנסים הללו לא יתעוררו בעולם, לא ישתלם סוד השם הקדוש, ולא תתעורר לאהבה, כמו שנאמר "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות", "בצבאות" זה מלך (נ"א המשיח) שנקרא צבאות. "או באילות השדה" שאר החיילות והמחנות שלמטה. "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה" זה ימין של הקדוש ברוך הוא שנקרא אהב"ה. "עד שתחפץ" אותה ששוכבת לעפר, ויהיה רצון המלך בה. אשרי מי שיזכה לאותו דור, אשרי בעולם הזה ואשרי בעולם הבא.	אמר רבי שמעון אלעזר ברי כל אלן מלין תשכח ברזא דתלתין ותרין שבילין ³⁴⁶ דבשמא קדישא ועד דנסין אלן לא יתערו בלמא לא ישתלם רזא דשמא קדישא ולא תתער לאהבה כמה דאת אמר (שיר ב ז) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות בצבאות דא מלכא ונ"א משיחא דאקרי צבאות או באילות השדה שאר חילין ³⁴⁷ ומשריין דלתתא אם תעירו ואם תעוררו את האהבה דא ימינא דקב"ה דאקרי אהב"ה עד שתחפץ ההיא דשכיבת לעפרא ויהא רעותא דמלכא בה זכאה איהו מאן דיזכי לההוא דרא זכאה איהו בעלמא דין וזכאה איהו בעלמא דאתי:
רבי שמעון הרים ידיו בתפלה לקדוש ברוך הוא והתפלל תפלתו, אחרי שהתפלל תפלתו, באו רבי אלעזר בנו ורבי אבא וישבו לפניו, עד שהיו יושבים לפניו, ראו אור אחד של היום שנחשך ונשקע צנור (צנור) אחד של שלהבת אש בתוך הים של טבריה, והזדעזע כל אותו מקום.	רבי שמעון ארים ידיו בצלו לקב"ה וצלי צלותיה לבתר דצלי צלותיה אתו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ויתבו קמיה ³⁴⁸ עד דהוו יתבי קמיה חמו חד נהירו דיממא דאתחשך ואשתקע חד צנורא (ס"א צנורא) דשלהובא דאשא גו ימא דטבריה ואודעזע כל ההוא אתר:
אמר רבי שמעון, ודאי עכשיו הוא זמן שהקדוש ברוך הוא נזכר בבניו, ומוריד שתי דמעות לים הגדול. וכאשר יורדות הן פוגעות בצינור הזה של שלהבת אש וישתקעו זה בזה בים. ככה רבי שמעון ובכו החברים. אמר רבי שמעון, הרי התעוררנו בסודות האותיות של השם הקדוש בסתר ההתעוררות שלו אל בניו, אבל עכשיו יש לי לגלות מה שלא נתנה רשות לאדם אחר לגלות, אלא זכות הדור הזה תעמיד את העולם עד שיבא מלך המשיח. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו ולרבי אבא, קומו בעמדכם, קמו רבי אלעזר ורבי אבא, בכה רבי שמעון פעם אחרת ואמר, אוי מי יעמוד במה שאמרתי (נ"א שראיתי) שתמשך הגלות, מי יכול לסבול.	אמר רבי שמעון ודאי השתא הוא עדנא דקב"ה אדכר לבנוי ואחית תרין דמעין לגו ימא רבא ³⁴⁹ וכד נחתין פנעין בהאי צנורא דשלהובא דאשא וישתקעו דא בדא בימא בכה רבי שמעון ובכו חברייה אמר רבי שמעון הא ואתערנא ברוי דאתוון דשמא קדישא בסתרא דאתערותא דיליה לגבי בנוי אבל השתא אית לי לגלאה מה דלא אתיהיב רשו לבר נש אחרא לגלאה אלא זכו דדרא דא יקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא ³⁵⁰ אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה ולרבי אבא קומו בקיומיכו קמו רבי אלעזר ורבי אבא בכה רבי שמעון זמנא אחרא אמר ווי מאן יקום במה דאמינא ונ"א דחמינא גלותא יתמשך מאן יכיל למסבל:

³⁴⁶ עי' ס"י פ"א מ"א.

³⁴⁷ פי' בי"ע (מ"מ).

³⁴⁸ עי' אד"ר קכח ע"א, שרשב"י אמר שהוא ור' אלעזר ור' אבא כוללים את כולם. ועי' אד"ז רפז ע"ב: [בגילוי האד"ז] רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר ברי ילעי.

³⁴⁹ עי' בראשית דף ד ע"ב וכו' ע"ב.

³⁵⁰ בזמן רשב"י הית' לס"א התגברות גדולה כפי שהי' בזמן עשרה הרוגי מלכות (שעה"ג כו) שלולי שמסרו את עצמם על קידוש ה' היה חוזר העולם לתוהו ובוהו (עי' ע"ח מ"ד ומ"ן א) כמו בעת שבירת הכלים, ועי' מיתתן העלו מ"ן מתתא לעילא. ועי' שרשב"י עם החברים גילו את הסודות הגדולים [של האד"ר], לא הוצרכו לזה וכמ"ש האריז"ל (שעה"ג הק' לט).

ספר שמות

אף הוא קם ואמר ה' אלהינו פִּעֲלוֹנוּ אֲדָנִים זולתך לבד בך נזכיר שמך, הפסוק הזה פרשוהו, אבל בפסוק זה יש סוד עליון בתוך האמונה. ה' אלהינו זהו ראשית הסודות העליונים, מקום שמשם יוצאים כל האורות של כל הנרות כולם, להדליק ושם תלוי כל סוד האמונה, שם זה שולט על הכל. "בעלונו אדונים זולתך", שהרי אין מי ששולט על עם ישראל פרט לשם העליון הזה, ועכשיו בגלות שולט עליו הצד האחר.	אוף איהו קם ואמר (ישעיה כו יג) יהוה אלהינו בעלונו אדנים זולתך לבד בך נזכיר שמך האי קרא אוקמוה אבל בהאי קרא אית רוא עלאה גו מהימנותא יהוה אלהינו דא הוא שירותא דרזין עלאין ³⁵¹ אתר דמתמן נפקין כל נהירו דשרגין ³⁵² כלאו לאדלקא ותמן תליא כל רוא ³⁵³ דמהימנותא ושמא ³⁵⁴ דא שליט על כלא בעלונו אדונים זולתך דהא (שמא) [עמא] דישראל לית מאן דשליט עליה בר שמא עלאה דא והשתא בגלותא שליט עליה סטרא אחרא:
"לבד בך נזכיר שמך", סוד השם הקדוש, כלל של עשרים ושתים אותיות. וכנסת ישראל לא מתברכת אלא מתוך שם זה, שנקרא "בך", כמו שנאמר "אשר נשבעת להם בך", "בך יברך ישראל" "כי בך ארוץ גדוד". ובזמן שנמצאת שלמות, לא היה נפרד זה מזה, ואסור	לבד בך נזכיר שמך רוא דשמא קדישא כללא דעשרין ותריין אתוון ³⁵⁵ וכנסת ישראל לא מתברכא אלא מגו שמא דא דאקרי בך כמה דאת אמר (שמות לב יג) אשר נשבעת להם בך (בראשית מח ב) בך יברך ישראל ³⁵⁶ (תהלים יח ל) כי בך ארוץ גדוד ובזמנא דשלימו אשתכח לא הוה מתפרש דא מן דא ואסיר
להפריד זה מזה, אשה מבעלה. לא ברעיונות, ולא בהזכרה, כדי לא להראות פירוד. ועכשיו בגלות נמצא פירוד שמתוך צרה. שכל זמן וזמן אנו עושים פירוד להזכיר אותו שם, פרט לבעלה, משום שהיא שוכבת לעפר, והיינו "לבד בך נזכיר שמך".	מ/ב לאפרשא דא מן דא אתתא מבעלה לאו ברעיוני ולא בדכירו בגין דלא לאחזאה פירודא והשתא בגלותא ופרודא אשתכח דמגו עאקו (אשתכח מגו עקו) דכל זמנא וזמנא אנן עבדין פירודא ³⁵⁷ לאדכרא ההוא שם בר מבעלה בגין דאיהי שכיבת לעפרא והיינו לבד בך נזכיר שמך:
פרט לבעלה, אנו זוכרים שם זה בפירוד, משום שאנו רחוקים ממך,	בר מבעלה אנן דכרין להאי שם בפרודא בגין [דאנן] (דאינון) רחיקין מינך ושלטין אחרנין עלן

³⁵¹ עצם שם הוי"ה (רח"ו)

³⁵² פ' ששם הוי"ה כולל כל הפרצופים (מ"מ).

³⁵³ ת"ת (רח"ו).

³⁵⁴ שמא (דפ"ו).

³⁵⁵ פ' כי שם כ"ב הוא ז"א, ושמך היא מלכות אנו מזכירים השם שהיא מלכות אדנ"י לבד בך כלומר שלא נשלם ב"ך כי יש בעו"ה פירוד (רח"ו). עי' תפילת ר' נחוניא בן הקנה: אקלסך בספירה הששית שהיא תפארת בתוקף שם בן עשרים ושתים [נ"א ושמותיה] אנקת"ם פסת"ם פספס"ם דיונס"ם. עי' לש"ו (בהגותיו ריש ספר הקדו"ש): עי' פרדס שער כא ריש פרק יד ובזוה"ק ופ' תרומה קנ"ו ע"ב, ובהגר"א בספד"צ פ"ג (כה ע"א) בדה"מ תקונין [עי' אד"ר (דף קלט ע"א) והאי דיקנא שלימותא דפרצופא עד עשרין ותריין אתוון דאורייתא קדישא, ואד"ז (דף רצה ע"א) באלין תקרובין דבוסמא שארי דיקנא לאתחזאה עד בך יברך ישראל] ובהגר"א בתיקו"ז סוף תיקון ד' ד"ה [כללי השמות]. ועי' עוד זהר ח"א לז ע"ב, ועי' ביאורים ח"א נה ע"ג. ובנ"א מצאתי בזה השם ג"כ מסודר בדרך תפילה בכל ראשי תיבות ובלשון זה. אנא נורא קדוש תרבה מחילתך. פשעינו סלחה תגלגל מדותיך. פתתי סליחה פתח סגב ישע מנתך. דרוש יודעי ויעודך. נא סמוך יחד מתנותיך. ונראה לי עוד כי כל התפילות הנמצא בס' שערי ציון אשר הם בר"ת השמות המוזכר כאן הם כולם מתפילת רנבה"ק עצמו ועי' עוד בספר ברית מנוחה בדף מב ע"ב עד דף מד ע"א מדפוס ווארשא תרמ"ד ישנו שם ג"כ תפילה נוראה ארוכה וכתוב שם בסופו כי יש אומרים שהוא ג"כ לר' נחוניא בן הקנה [ועי' עוד בענין שם כ"ב בדברי האריז"ל בכוונת התקיעות].

³⁵⁶ פ' על ידי ז"א שנק' ב"ך יברך א"ס ישראל של מטה (מ"מ).

³⁵⁷ פ' שכל שעה אנו מתפללים בגלותינו הקם שכינתך מעפר נמצא שמזכירים השכינה בר מבעלה (מ"מ).

ספר שמות

ואחרים שולטים עלינו, ושמך הוא בפירוד מן השם שנקרא "בך", וזה בימי הגלות. משום שגלות ראשונה היתה מבית ראשון, ובית ראשון הוא סוד של ה' ראשונה. וכנגד שבעים שנה שלה, גלות של בית ראשון היתה שבעים שנה. ואותם שבעים שנה לא נמצאת האם רובצת עליהם, והיה פירוד מן השם העליון, סוד של ה' העליונה. ואז יו"ד, סוד עליון, התעלה למעלה למעלה לאין סוף, והבית הראשון העליון הקדוש לא הנביע נביעת של מים חיים, שהרי מקורה הסתלק.	ושמך איהו בפרודא מן שמא דאקרי בך והאי ביומי דגלותא בגין דגלותא קדמאה הוה מבית ראשון ובית ראשון הוא רוא דה' קדמאה ³⁵⁸ ולקבל שבעין ³⁵⁹ שנין ³⁶⁰ דילה גלותא דבית ראשון הוה שבעין שנין ואינון שבעין שנין לא אשתכחת אימא רביעא עלייהו והוה פרודא מן שמא עלאה רוא דה' עלאה וכדין יו"ד ³⁶¹ רוא עלאה אסתלק לעילא לעילא לאין סוף ובית ראשון ³⁶² עלאה קדישא לא נביע נביעו דמיין חיין דהא מקורא דילה אסתלק:
והיא שבעים שנה של גלות, משום שהיא נקראת שבע שנים, כמו שנאמר "ויבנהו שבע שנים". ואם תאמר ששלטה מלכות בבל למעלה בסוד של שבעים שנה, חס וחלילה, אלא בזמן שהיה בית המקדש קיים, האור ונביעת האם העליונה היה מאיר ויורד למטה. כיון שחטאו ישראל ונחרב המקדש, ושלטה מלכות בבל, היה מכסה ומחשיך אותו אור, והתחתונים הקדושים לא היו מאירים.	ואיהי שבעין שנין ודגלותא (בגלותא) בגין דאיהי שבע שנין אקרי כמה דאת אמר (מ"א ו לח) ויבנהו שבע שנים ואי תימא דשלטא מלכות ³⁶³ בבל לעילא ברוא דשבעין שנין ח"ו אלא ובזמנא דהוה בי מקדשא קיים נהורא ונביעו דאימא עלאה הוה נהיר ונחית לתתא כיון דחטו ישראל ואתחרב מקדשא ושלטא מלכות בבל הוה חפי ואחשיך ההוא נהירו ותתאי קדישין ³⁶⁴ לא אהוו נהירין:
כיון שהתחתונים לא היו מאירים משום שלטון מלכות בבל, הסתלק אותו אור, ואותו מעיין עליון שהיה נובע, סוד	כיון דתתאי לא הוו נהירין ובגין (מגו) שלטנו דמלכותא דבבל אסתלק ההוא נהורא וההוא מבושא עלאה ³⁶⁵ דהוה נביע רוא ³⁶⁶ די אסתלק

³⁵⁸ עי' תז"ח לו ע"ג (ע"ח מיעוט הירח ב): והענין הוא שכבר בארנו שבבית ראשון היו [זו"נ] פב"פ עד למעלה בחינת ו', והיו ה"ר מאירין בה, ואז נקרא סיהרא באשלמותא, במלוי הלבנה בט"ו לחודש, בסוד חמשה עשר, ה' על י' כנ"ל, נמצא כי בהיותן שם למעלה נקרא גם היא ה' עלאה. אך בבית שני, שהיתה בימי החול פב"פ בד' תחתונות שבו, והיא חמישית להם, אז נקרא ה' תתאה. ועוד טעם אחר עם הנ"ל, כי בבית ראשון אמא עלאה הנק' ה' עלאה נתפשטה עד הוד ב' דז"א, ואז גם המלכות היתה יונקת ממנה, כי שם מקום המלכות. אך בבית שני לא נתפשטה הבינה רק עד הוד ראשון דז"א בלבד, שהוא בחינת גבורה של עתה כנ"ל. נמצא כי המלכות עתה בחול בבית ב' אע"פ שהוא פב"פ, היא מחזה ולמטה, ואינה יונקת מה' עלאה, לכן נקרא ה' תתאה, לפי שאינה יונקת מה' ראשונה, ושמור הקדמה זו על ענין בינה המתפשטת עד הוד א' אימתי הוא, ואימתי מתפשטת עד הוד ב', ע"כ. זהו מה שכתוב בדרוש תיקון המלכות, שבבית ראשון היתה רחל בכל קומת ז"א ובגלות בבל חסרו לה אור ה' ראשונות שלו ואז אור ז' ספירות בינה האיר לחיצונים, והוא הנזכר לקמן דאימא עלאה הוה נהיר ונחית לתתא. וזהו ענין פירש ה' מן הה' ואז נשאר ה"ה, וזה שאמר הכתוב ביחזקאל (ז כא) הוה על הוה, כי מבינה נפרד ה', וכל שכן שחסר אור ה' מזעיר, ואז היתה הוה על הוה ובגמ' בב"ל (רמ"ז).

עי' הקדו"ש כח ע"ב באבני מילואים, ועי' ביאורים ח"א סב ע"א.

³⁵⁹ בראשית רמח ע"א (הערת הזהר).

³⁶⁰ להבין ענין ע' שנין דאימא נקדים מ"ש הרב: גלות ע' שנה הוא כי נצח דאימא הוא בחח"ן והוד דאימא בבג"ה דז"א ויסוד דאימא בדעת דז"א הרי הם ז"ס ואלו הם ע' שנה דגלות בבל כי אותם ז"ס של אור הבינה נסתלקו מז"א וינקו מהם החיצונים והכתר והדעת א' הם ולכך לא נמנה הכתר, והת"ת אין לו התפשטות של בינה ולכך לא נמנה, ובזה מובן לשון זה מ"ש ולקבל ע' שנין דילה הם ז' אורות שהיו מתפשטים בזעיר כמ"ש בשם הרב ז"ל (מ"מ).

³⁶¹ חכמה (רח"ו).

³⁶² בינה (רח"ו).

³⁶³ וח"ו שהפגם הוא לאו"א דהא אין פגם נוגע שם (רח"ו).

³⁶⁴ ת"ת ומלכות (רח"ו).

³⁶⁵ יסוד אבא (רח"ו).

ספר שמות

לעילא לעילא באין סוף כדין אינזן שבעין שנין לא הוו נהירין ובגין ההוא (בההוא) נהירו דאתמנע ודא הוה ודאי גלותא דשבעין שנין:	של י', הסתלק למעלה למעלה באין סוף. אז אותם שבעים שנה לא היו מאירים משום אותו אור שנמנע, וזוהי ודאי גלות של שבעים שנה.
כיון דאעדיאו שלטנו דבבל ושריאת ה"א תתאה ³⁶⁷ לאנהראן ישראל כלוה לא אהדרו לאדכאה ונ"א לשלטאהו למהוי סגולה שלימתא כמלקדמין אלא זעיר זעיר (בערבוביא) וכיון דשלימו (בערבוביא וכדין כד שלימו) לא אשתכח ושריאת ה"א תתאה לשלטאה ³⁶⁸ כדין י' נביעו עלאה לא נחית כל כך לאנהרא כמה דהוה כמלקדמין אלא זעיר זעיר בערבוביא (ולא הוה דכיין) כמה דאתחזי:	כיון שהועבר שלטון בבל, והתחילה ה"א תחתונה להאיר. לא כל ישראל חזרו להטהר (לשלוט) להיות סגולה שלמה כמו מקדם, אלא מעט מעט (בערבוביה), וכיון שלא נמצאה שלמות, (ושרתה ה"א תחתונה לשלוט), אז י', מעיין עליון, לא ירד כל כך להאיר כמו שהיה מקדם, אלא לאט לאט בערבוביה, שלא היו טהורים כמו קדם כמו שראוי.
ועל כך נביעו עלאה לא נביע ולא נהיר אלא דאהדר לאנהרא זעיר זעיר מוג דחקא (דשמאלא) ודשמא (נ"א דגלותא ודינא) ועל דא אתגרו בהו בישראל קרבין וסגיאין (סגיא) עד דהחשך יכסה ארץ וה' תתאה אתחשך ונפלת לארעא ³⁶⁹ ונביעו עלאה אסתלק כמלקדמין בגין דמלכות אדום אתתקף וישראל אהדרו לסרחנייהו:	ועל כן, מעיין העליון לא נובע ולא מאיר, אלא שחזר להאיר מעט מעט מתוך דחק של השם (של גלות והדין). ולכן התגרו בישראל קרבות רבים, עד שהחושך יכסה ארץ, וה' תחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעיין העליון הסתלק כמו מקדם, משום שמלכות אדום התחזקה וישראל חזרו לסרחונם.
ועל דא ה' בית שני אתחרב וכל אינזן תריסר שבטין דילה כחושבן משיריין דלהון אינזן בגלותא דמלכות אדום ונביעו עלאה אסתלק [מההוא] (ההוא) נביעו דקיימא עלה כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד ³⁷⁰ אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך מלעילא ונ"א קרבין סגיאין ומלכות יון שלטא עליהו לבתר דאהדרו בתיובתא אתתקפו עליהו ואתכפיו לון ובגין דישראל אהדרו לסרחנייהו מלכות אדום אתתקף ובית שני אתחרב וה"א תתאה אתחשכת ונפלת לארעא ונביעו עלאה	ועל זה ה', בית שני נחרב. וכל אותם שנים עשר שבטים שלה, כחשבון מחנותיהם, הם בגלות של מלכות אדום. והמעיין העליון הסתלק מאותו מעיין שעמד עליה, כמו שנאמר "הצדיק אבד", נאבד אותו מעיין של מקור עליון שהיה שופע ומושך מלמעלה. (נ"א קרבות גדולים ומלכות יון שלטה עליהם, ולאחר שחזרו בתשובה, התחזקו עליהם וניצחו אותם, ומשום שישראל חזרו לסרחונם, מלכות אדום התחזקה ובית שני נחרב, וה"א תחתונה נחשכה ונפלה לארץ, והמעיין העליון נסתלק מאותו

³⁶⁶ להוציא נשמות (רח"ו).

³⁶⁷ שבבית שני היתה רחל רק במדת תנה"י שלו שאז נהנית מאור אבא בערבוביא, כי משם ולמטה נקרא טוב ורע (רמ"ז).

³⁶⁸ "ושריאת ה"א תתאה לשלטאה" מוסגר בדפ"ק.

³⁶⁹ בסוד (איכה ב א) השליך משמים, שהוא תפארת, הפיל את ארץ, והיא עתה בעוה"ר תחת היסוד נקודה כלולה מ', ועיין בדרוש תיקון הנוק' הנז"ל (רמ"ז).

³⁷⁰ עי' לקמן סז ע"א ושמות ט ע"ב ויא ע"א ונז ע"א ובהעלותך קנ ע"ב ויקרא יז ע"א ואחרי מות עד ע"ב, וכן בע"ח שער מול"מ פרק ד' [שכל השפע של מעלה ניתן לנוק' כדי שינתן על ידיה למטה, וכאשר אהנוק' אינה משפיעה למטה הרי שהעליונים אינם נותנים לה שפע] (ביאורים ח"ב סח ע"ג). כלומר שתיקון העליונים תלוי בהכנת התחתונים המקבלים הימנה אפילו בהשפעת האצילות לעקודים (כללים ח"ב עא ע"ג). וזהו מכיוון שכל אור עליון אינו יורד כי אם לפי הכח וההכשר של התחתון (כללים ח"ב קז ע"ד). וכאשר נעשה פגם למטה נפגם ממילא למעלה (דע"ה ח"ב קא ע"ד). דהיינו שכל זמן שלא נתקנה הנוק' לגמרי, הלבנה לעולם תהיה במיעוטה (דע"ה ח"ב ו ע"ג). ועי' עוד כללים ח"ב דף כב ע"ב ד"ה ודע, וכן שם מב ע"ב.

ספר שמות

מעיין שעומד עליו, כמו שנאמר "הצדיק אבד". נאבד אותו מעיין של המקור העליון שהיה שופע ומושך עליו מלמעלה. למה משום שהחשך יכסה ארץ.)	אסתלק מההוא מבועא דקיימא עלה כמה דאת אמר הצדיק אבד אבד ההוא נביעו דמקורא עלאה דהוה נגיד ומשיך עליה מלעילא מאי טעמא בגין דהחשך יכסה ארץ:
ואז היה פירוד בה"א, בית שני. והיא בגלות אדום בכל אותם שנים עשר שבטים (נ"א שלה), ומחנות שלהם שנים עשר שבטים עולים לחשבון גדול. ועל שסוד (נ"א ועל זה סוד) של ה' היה בהם בכל אותו (ועל זה סוד של ה' בכל אותו) חשבון (חושך) נמשכה הגלות.	וכדין הוה פרודא בה"א בית שני ואיהי בגלותא ודאדום בכל אינון תריסר שבטין ונ"א דילהו ומשריין דילהון תריסר שבטין סלקין ³⁷¹ לחושבן סגי ועל דרזא ונ"א ועל דא רזא דה' והוהו בהו בכל ההוא ונ"א ועל דא רזא דה' בכל ההוא חושבנא ונ"א חשוכא גלותא אתמשך:
סוד הסודות לחכמי הלב, נמסר עשרה שבטים אלף שנים. שני שבטים מאתים שנה, התחילו הדמעות ליפול, פתח ואמר "בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה". לסוף שנים עשר השבטים של גלות, הלילה נחשך לישראל, עד שיתעורר וא"ו לזמן ששים ושש שנה. לאחר שנים עשר שבטים, שהם אלף ומאתים שנות גלות, ואחר (עד) ששים ושש שנה בחושך הלילה, אז "וזכרתי את בריתי יעקב", זו התעוררות האות ו', שהיא נפש של בית יעקב. וסוד זה "כל הנפש הבאה ליעקב וגו' ששים ושש" והוא ו', נפש של בית שני, סוד של ה' תחתונה, וזה ו', סוד של ששים ושש, ששים להתעוררות יעקב, ושש להתעוררות יוסף, ולכן הוא ו"ו, שהם שנים, בחבור אחד וסוד אחד.	רזא דרזין לחכימי לבא ואתמסר (אתיהיבת) עשר שבטין אלף שנים תרין שבטין מאתן שנין שארו דמעין למנפל פתח ואמר (איכה א ב) בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה לסוף תריסר שבטין דגלותא ליליא יתחשך לישראל עד דיתער וא"ו לזמן שתין ושית שנין לבתר תריסר שבטין דאינון אלף ומאתן שנין דגלותא ולבית עדו שתין ושית שנין דחשוכא דליליא כדין (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב דא אתערותא דאת ו' דאיהו נפש דבית יעקב ורזא דא (בראשית מו כז) כל הנפש [הבאה יעקב] והבאה ליעקב מצרימהו (לבית יעקב) וגו' ששים ושש ³⁷² ואיהו ו' נפש דבית שני רזא דה' תתאה ודא ו' רזא דששים ושש ששים לאתערותא דיעקב ³⁷³ ושש לאתערותא דיוסף ועל דא איהו ו"ו דאינון תרין בחבורא חדא ורזא חדא ³⁷⁴ :
משם והלאה יתעורר הקדוש ברוך הוא לאותם נסים ואותות	מתמן ולהלאה יתער קב"ה לאינון נסין ואתין
י/א	י/א
שאמרנו, ויתעוררו על ישראל אותן צרות שאמרנו, ואז (נ"א וסוד זה) "ואף את בריתי יצחק". אחר כך כאשר ילחם מלך המשיח קרבות בכל העולם, בימין הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח", אז "ואף את בריתי אברהם אזכור", ואחר כך "והארץ אזכור" זו ה' אחרונה. באותו זמן נאמר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".	דקאמרן ויתערון על ישראל אינון עקתין דקאמרן וכדין (ס"א ורזא דא) ואף את בריתי יצחק ולבית כד יגיח מלכא משיחא קרבין בכל עלמא בימינא דקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (שמות טו ז) ימינך יהוה נאדרי בכח כדין ואף את בריתי אברהם אזכור ולבית והארץ אזכור דא ה' בתראה בההוא זמנא כתיב (זכריה יד ט) והיה יהוה למלך על כל הארץ ביום ההוא

³⁷¹ בראשית רמז ע"א (הערת הזהר).

³⁷² במדבר רנב ע"ב בראשית קיז ע"א קיט ע"א (הערת הזהר).

³⁷³ שבת"ת סוד ו"ו עם ראש, יו"ד על ו"ו, וה"ס כל ג' שלישי ת"ת, ואם תרבה ה' עם הו' הרי ס'. אבל ביוסף הוא בלתי ראש, וה"ס ו' רבתי ו' זעירא, ובמאמר הפסיעות של אברהם אבינו ע"ה דף ב' פירש (רמ"ז).

³⁷⁴ גוף וברית חשבינן חד (רח"ו).

ספר שמות

יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד:	
לסוף שתי שנים ושנים אחרות, שהם מאה ושלושים ושנים שנה, יראו אותיות בשם הקדוש חקוקים בשלמות למעלה ולמטה כראוי, וסוד זה ה' ה', עליונה ותחתונה. וכל אותן נתיבות שהם שלשים ושנים השלמות בסוד של אות ו', הו"ה (נ"א יו"ד וה"ה) סוד של שלמות מאה ושלושים ושנים.	לסוף שתי שנים ושנים אחרות, שהם מאה ושלושים ושנים שנה, יראו אותיות בשם הקדוש חקוקים בשלמות למעלה ולמטה כראוי, וסוד זה ה' ה', עליונה ותחתונה. וכל אותן נתיבות שהם שלשים ושנים השלמות בסוד של אות ו', הו"ה (נ"א יו"ד וה"ה) סוד של שלמות מאה ושלושים ושנים.
לסוף מאה ותלתין שנים אחרות, יתקיים לאחוז בכנפות הארץ, וינערו רשעים ממנה, ותטהר הארץ הקדושה, והקדוש ברוך הוא יעורר את המתים בארץ הקדושה, ויקומו חיילות חיילות בארץ הגליל. ואז יתעורר סתר המציין העליון, אות י', ויתקיימו שלשים ושנים נתיבות בשלמות להמשיך למטה.	לסוף מאה ותלתין שנים אחרות, יתקיים לאחוז בכנפות הארץ, וינערו רשעים ממנה, ותטהר הארץ הקדושה, והקדוש ברוך הוא יעורר את המתים בארץ הקדושה, ויקומו חיילות חיילות בארץ הגליל. ואז יתעורר סתר המציין העליון, אות י', ויתקיימו שלשים ושנים נתיבות בשלמות להמשיך למטה.
ויתקיימו אתו ודשמה קדישא כלהו בקיומיהו יהו"ה דעד כען לא יהון בשלימו עד זמן דינגיד ויתמשך ההוא נביעו עלאה בחבורא דאתוון גו ה' ונ"א וה' בתראה ודא איהו לסוף תשלום מאה וארבעין וארבעה שנים ³⁷⁷ אחרנין דישתלמון ויתעוררן שאר מתי ישראל דבשאר ארעאן;	ויתקיימו אתו ודשמה קדישא כלהו בקיומיהו יהו"ה דעד כען לא יהון בשלימו עד זמן דינגיד ויתמשך ההוא נביעו עלאה בחבורא דאתוון גו ה' ונ"א וה' בתראה ודא איהו לסוף תשלום מאה וארבעין וארבעה שנים ³⁷⁷ אחרנין דישתלמון ויתעוררן שאר מתי ישראל דבשאר ארעאן;
דישתכח כל דא ³⁷⁸ בחשבון חי"ת ודאטיישיב (דיתיישב) עלמא ויתבסם ויתעבר סטרא אחרא ונ"א חויא בישא מעלמא וה"א תתאה תתמלי מגו נביעו עלאה ותתעטר ותתנהיר בשלימו וכדין כתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ³⁷⁹ ואור החמה יהיה שבעתים עד דיהא	שימצא כל זה בחשבון ח' שהתיישב העולם ויתבסם, ויעבור הצד האחר [הנחש הרע] מן העולם. וה"א תחתונה תתמלא מתוך המציין העליון, ותתעטר ותאיר בשלמות, ואז נאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים". עד שתהיה שבת לה', ללקט

³⁷⁵ פי' כי בכל ה"י היא ה' פעמים י' שהם נ' והרי הם ב' הה"ן הם ב"פ נ' ק' ול"ב שבילין דחכמה היוצאין מאות י' חכמה אשר על ידי י' נעשה ב' הה"ן שהם ק' כנזכר הרי קל"ב שנים, וז"ש ורזא דא ה' עלאה ותתאה שהם ק' כנזכר וכל אינון שבילין דאינון ל"ב שיניים דכלילין ברזא דאות י' נמצא כי אלו ל"ב עם הה' הרי הם קל"ב (זהר הרקיע). פי' קל"ב הנזכר סודם כך מאה הם סוד תרין הה"ן בכללות גדול הם ק' ל"ב הם ל"ב נתיבות חכמה שכלולים בז"א שהוא ו', וז"ש וכל אינון שבילין דאינון ל"ב דכלילין ברזא דאת ו' (מ"מ).

³⁷⁶ ומ"ש הו"ה רזא דשלימו דקל"ב הוא כמ"ש תרין הה"ן הם ק' ו' הוא ל"ב (מ"מ).
³⁷⁷ והנה יתקיים הטבע והחומרי וכל העביית כולו עד זמן תחיית המתים שהוא לא פחות ממ' שנה אחר קיבוץ גלויות ועל אותו הזמן אמרו אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד (דע"ה ח"ב נז ע"ד).

³⁷⁸ תולדות קלט ע"ב במדרש הנעלם (הערת הזהר).
³⁷⁹ אור הלבנה, שהוא המלכות דאצילות, כאור החמה, שהוא בינה (וכמ"ש בזוה"ק ס"פ מצורע דף נו ע"א ובהגהות מהר"ח שם, וע' עוד בפ' שמות דף י' ע"א, ובפ' קרח דף קעח ע"ב, ובפ' ח' שער ראש חדש סמוך לסופו דף קח סע"ד), ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים (ישעיה ל כו), ור"ל שהמלכות תתייחד עם ז"א ויאירו שניהם באור הבינה, והבינה תכלול באבא, ויאירו שניהם יחד באור ה"ג ת"ד, וזהו אור שבעתים, כי ה"ג ת"ד הם הדעת עלאה, והוא הדעת הכללי דהאצילות, וכל בחי' דעת הוא י"ד בחי', וכמ"ש בפ' ח' (שער ספ' העומר פרק ב), וזהו אור שבעתים וכן יתייחדו ויכללו כל אלו הפרצופים א"א ואר"א וזו"ן כולם יחד, ויאירו כולם באור שבעת הימים, שהוא הז' תיקוני דגלגלתא, שהם מהז"ת דרדל"א, שהוא מאור הז"ת דמלכות דא"ק, שהוא אור

ספר שמות

נפשות בתענוגי קדושה, זו ה' אחרונה, כל אותו אלף שביעי, וזוהי התעוררות של רוחות קדושות של עם ישראל, להתלבש אחר שבת בגופות אחרים קדושים, להיקרא קדושים, שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", עד כאן דברי סודות נסתרים.	שבת ליהוה לאלקמא נפשי ³⁸⁰ בתענוגי קדושה ³⁸¹ דא ה' בתראה ³⁸² כל ההוא אלף שביעאה ודא איהו אתערותא דרוחין קדישין דעמא דישראל ³⁸³ לאתלבשא לבתר שבת בגופין אחרנין קדישין לאתקרי קדישין דכתיב (שם ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם וקדוש יאמר לו עד כאן מלין דרזין סתימין:
"ויקם מלך חדש", רבי יוסי אמר, בכל יום עושה הקדוש ברוך הוא מלאכים שלוחים על העולם, שנאמר "עושה מלאכיו רוחות" לא כתוב "עשה", אלא "עושה", משום שכל יום ויום עושה. ובאותו זמן התמנה ממונה אחד על מצרים, וזהו שנאמר "ויקם מלך חדש" חדש ודאי. "אשר לא ידע את יוסף", שהרי היו ממקום הפירוד, כמו שנאמר "ומשם יפרד". והראשון מאותו הפרוד, הוא נהר מצרים, ולכן "אשר לא ידע את יוסף", מקום שכל היחוד שורה בו שנקרא צדיק.	ויקם מלך חדש (שמות א ח) רבי יוסי אמר בכל יומא קודשא בריך הוא עביד מלאכין שליחין על עלמא דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות עשה לא כתיב אלא עושה בגין דכל יומא ויומא עושה ובההוא זמנא אתמנא ממנא חד על מצרים ודא איהו דכתיב ויקם מלך חדש חדש ודאי אשר לא ידע את יוסף דהא מאתר דפרודא הו ³⁸⁴ כמה דאת אמר (בראשית ב י) ומשם יפרד וקדמא מההוא פרודא נהרא דמצרים איהו ובגין כך אשר לא ידע את יוסף אתר דכל יחודא שריא ביה דאקרי צדיק:
רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך, והקדימו ללכת באור [לפנות בוקר], ראו כוכב אחד שהיה רץ מצד זה וכוכב אחר מצד זה. אמר רבי אלעזר, עכשיו הגיע זמן של כוכבי הבוקר לשבח את אדונם, והם רצים מפחד ואימת רבונם לשבח ולזמר לו, זהו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים",	רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי באורחא וקדימו בנהורא למיזל חמו חד כוכבא ³⁸⁵ דהוה רהיט מסטרא דא וכוכבא אחרא מסטרא דא אמר רבי אלעזר השתא מטא זמנא דכוכבי בקר לשבחה למאריהון ורהיט מדחילו ואימתא ודמאריהון (דמריהון) לשבחה ולזמרא ליה הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד כוכבי בקר

שבעת הימים הראשונים כנ"ל פ"א, וייתחדו כולם בו, כי ממנו יצאו ואיליו ישובו, ואז יתגלה כבוד מלכותו יתברך לעילא ולתתא, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ישעיה ב יא) (ביאורים ח"א כט ע"א).
³⁸⁰ זהו מ"ש בספר הגלגולים פ"ז, שבמעשה בראשית היה חלק נשמות שלא נכללו באדה"ר אבל כבר נבראו מאז בסוד זווג דאב"א הנודע ועתידות להתהוות אחר כך בזווג פב"פ, עיי"ש. ונראה לי שמ"ש שיתעוררו אז רוחין קדישין דעמא דישראל וכו', פי' שיעשו הזווג שלהם בשבת כדי שאחר כך יתלבשו. ועל אלה כתיב הנשאר בציון, פי' שאלו נשארו למעלה והם שמורים בנקודת ציון לבוא אחר כך בקדושה עצומה, ועיין בבראשית דף קיט ע"א ובדף קסד ע"א (ובפקודי רנג ע"א) [בשלח נז ע"ב] (רמ"ז).

³⁸¹ עי' בראשית כח רע"ב קיט ע"א (לש"ו).

³⁸² דא ה' בתראה" מוסגר בדפ"ק.

³⁸³ אמר הרב בספר הגלגולים (פרק ז) כי הנה הגם שנודע הוא שנכללו כל הנשמות כולם באדה"ר, ואמר הרב בספר הגלגולים (פרק א) כי כל הנשמות והרוחות והנפשות היו כולם כלולים בו וכמ"ש במדרש (שמו"ר פ"מ סי' ג) וכו' אמנם הוא רק על אותן הנשמות שהיו עתידים לצאת בהששת אלפים שנה דהעוה"ז, אמנם הנה ישנם עוד מין נשמות באותו המספר ג"כ, אשר הם לא היו כלולים בו, והם גבוהים במעלה הרבה מאותן שהיו כלולים בו, והם נאצלו ג"כ בעת אצילות הראשון שהוא בעולם הנקודות, והנה הם כל הנשמות דמלכי יושר שהם מהאבא הכללי שבא"ק, והרי גבוהים הם במעלה הרבה ולא נכללו הם באדה"ר, כי לא נתקנו הם עדיין באור המ"ה כלל לחזור ולצאת בהזווג דפב"פ, ועומדים הם עדיין במציאותם הראשון אשר יצאו אז בכלל הח' חסרונות דהיחודים הנ"ל ענ"ב אות ה'. והיו רק מאחור באחור, והם עתידים להתתקן רק בתיקין העתיד, והם הנשמתין חדתין דעתידין למהוי על ישראל בעוה"ב שאמרו בזוה"ק (בראשית כח רע"ב פ' וירא קיט ע"א ושמות דף י ע"א) וכן הוא בתיקונים (דף קיט ע"א) (כללים ח"א קה ע"ב, ועי' עוד דע"ה ח"א ב ע"ד, וח"ב צו ע"א וכללים ח"ב קלח ע"ב, וקלט ע"א ע"ג וע"ד וביאורים ח"א נו ע"ב).

³⁸⁴ הוה (דפ"ו).

³⁸⁵

ספר שמות

מיום שכלם ביחוד אחד משבחים אותו.	ויריעו כל בני אלהים בגין דכלהו ביחודא חדא קא (משבחאן) ומשבחן ליה:
פתח ואמר "למנצח על אילת השחר מזמור לדוד", "אילת השחר" שכשמאירים פני המזרח ונפרד חשך הלילה, יש ממונה אחד לצד מזרח ומושך חוט אחד שמאיר לצד דרום, עד שבא ויוצא השמש ובוקע באותם חלוני הרקיע ומאיר לעולם, ואותו חוט מפריד את חושך הלילה.	פתח ואמר (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד אילת השחר דכד נהירו אנפוי דמזרח ואתפרשא חשוכא דליליא חד ממנא אית לסטר מזרח ומשיך חד חוטא דנהירו דסטר דרום עד דאתי ונפיק שמשא ובקע באינון כוי רקיעא ואנהיר עלמא וההוא חוטא אפריש חשוכא דליליא:
אז באה אילת השחר, ובא אור שחר בקדרות להתחבר ביום, ומאיר היום, ואור היום כלול ושואב בתוכו את אותה האילת, ועל האילת הזאת, כשנפרד מהיום, אחר שכלל אותה, אמר דוד שירה, שנאמר "למנצח על אילת השחר". ומה אמר	כדין אילתא דשחרא אתי ואתי נהירו אוכמא בקדרו לאתחברא ביממא ונהיר יממא ונהירו דיממא כליל ושאיב בגויה לההוא אילתא ³⁸⁶ ועל האי אילתא כד אתפרש מיומא לבתר דכליל לה אמר דוד שירתא דכתיב למנצח על אילת השחר ומאי קא אמר:
	י/ב
"אלי אלי למה עזבתני", שהרי נפרדה אילת השחר מאור היום. בעוד שהיו הולכים האיר היום, והגיע זמן תפלה, אמר רבי אלעזר, נתפלל תפלה ונלך, ישבו והתפללו, אחר כך קמו והלכו.	אלי אלי ³⁸⁷ למה עזבתני דהא אתפרש אילתא דשחרא מנהירו דיממא ³⁸⁸ עד דהוו אזלי נהיר יממא ומטא (עדן) [עידן] צלותא אמר רבי אלעזר נצלי צלותא וניזיל יתבו וצלו לבתר קמו ואזלו:
פתח רבי אלעזר ואמר "יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אמרתי שגם אמרתי שגם זה הבל". פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל יש הבל, שלמה המלך עשה ספר זה, והקים אותו על שבעה הבלים שהעולם עומד עליהם.	פתח רבי אלעזר ואמר (קהלת ח יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וגו' אמרתי שגם אמרתי שגם זה הבל ³⁸⁹ (אוקמוהו) ואוקמוהו ואתמר אבל יש הבל שלמה מלכא עבד ספרא דא ואוקים ליה על שבעה הבלים ³⁹⁰ דעלמא ³⁹¹ קיימא עלייהו:
והם שבעה עמודים תומכים של העולם, כנגד שבעה רקיעים. ואלו הם: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון,	ואינון שבעה עמודין סמכין דעלמא לקבל שבעה רקיעים ואלין אינון וילון ³⁹² רקיע ³⁹³ שחקים ³⁹⁴ זבול ³⁹⁵ מעון ³⁹⁶ מכון ³⁹⁷ ערבון ³⁹⁸ ת

³⁸⁶ עי' לקמן מו ע"א (לש"ו).

³⁸⁷ והיינו בחי' חסד (רח"ו).

³⁸⁸ סוד איילת השחר, דע כי בקדרוניתא דצפרא חוזרת לאה להזדווג עם יעקב פעם שנית, ובחי' זו נק' אילת השחר, ולאה שאחר חצות נקרא חשוכא דליליא (זהר הרקיע).

³⁸⁹ בראשית טז ע"ב (הערת הזהר).

³⁹⁰ ז' ספירות דז"א (רח"ו).

³⁹¹ מלכות (רח"ו).

³⁹² על מלת וילון [הרח"ו] לא הגיה כלום וכו', ונראה שוילון הוא עטרת היסוד דז"א שהיא מלכות

דז"א (מ"מ).

³⁹³ יסוד (רח"ו).

³⁹⁴ נו"ה (רח"ו).

³⁹⁵ ת"ת (רח"ו).

³⁹⁶ חסד (רח"ו).

³⁹⁷ גבורה (רח"ו).

³⁹⁸ בינה (רח"ו) וע' דרושי אבי"ע (פרק א מהד' פרקים אחרונים) [ז"ל: וכבר ידעת כי כמו שי"ס דבריא נעשו בסוד היכלות, כי היכל א' העליון הנקרא ק"ק כולל ג"ר, וכן בעשיה הם ז' רקיעים והרקיע העליון הנקרא ערבנות כולל ג"ר]. ועי' לקמן קסה ע"א (כללים ח"ב נב ע"ב).

ספר שמות

ערכות. וכנגדם "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". וכמו שאותם שבעה רקיעים יש אחרים שנדבקים בהם ומתפשטים ויוצאים מהם, כך גם יש הבלים אחרים שמתפשטים ויוצאים מאלה, וכולם אמר שלמה.	ולקבליהו הבל הבלים אמר קהלת (קהלת א ב) הבל הבלים הכל הבל³⁹⁹ כמה דאינון שבעה רקיעין⁴⁰⁰ ואית אחרנין דרבקי בהו⁴⁰¹ ומתפשטי ונפקי מנייהו⁴⁰² הכי נמי אית הבלים אחרנין דמתפשטי ונפקי מאלין וכלהו אמר שלמה:
וכאן יש בו סוד החכמה, יש הבל שיוצא מאותם הבלים עליונים שהעולם עומד עליהם, וזה נעשה על הארץ, והתקיים בקיומו והתחזק בתוקפו במעשי הארץ, ובעליה שעולה מהארץ. וזה התמנה על הארץ, וכל תוקף וקיום שלו באותן נשמות הצדיקים שנלקטו מן הארץ, כשהם צדיקים עד שלא סרחו, בעוד שנותרים ריח טוב כמו חנוך, שנאמר בו "ואיננו כי לקח אותנו אלהים", ונטל אותנו כשעדיין לא הגיע זמנו, ומשתעשע בו, וכן שאר צדיקי עולם.	והכא רוא דחכמתא אית ביה יש הבל⁴⁰³ דנפקא מאינון הבלים עלאין דעלמא קיימא עלייהו ודא נעשה על הארץ ואתקיים בקיומיה⁴⁰⁴ ואתתקף בתוקפיה בעובדי ארעא⁴⁰⁵ ובסליקו דסלקא מארעא ודא⁴⁰⁶ אתמנא על ארעא⁴⁰⁷ וכל תוקפא וקיומא דיליה⁴⁰⁸ באינון נשמתין דצדיקיא דאתלקיטו מארעא כד אינון זכאין עד לא סרחו בעוד דיהבי ריחא טב כגון חנוך⁴⁰⁹ דכתיב ביה (בראשית ה כד) ואיננו כי לקח אותנו אלהים ונטל ליה עד לא מטא זמניה ואשתעשע ביה וכן שאר זכאין דעלמא:
שנינו על שני דברים צדיקים מסתלקים מן העולם טרם הגיע זמנם: אחד, על חטאי הדור, שכשמתרבים רשעים בעולם, אותם צדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בחטאיהם. ואחד, כשמתגלה לפני הקדוש ברוך הוא שיסרחו אחר כך, הוא מסלק אותם מהעולם טרם הגיע זמנם, זהו שנאמר "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים", מגיע עליהם דין שלמעלה, כאילו עשו חטאים ומעשים של רשעים.	דתנינו על תרין מלין צדיקיא מסתלקי מעלמא עד לא ימטי זמניהו חד על חובי דרא דכד אסניאו חייביא בעלמא אינון זכאין דמשתכחי ביניהו אתפסון בחוביהון וחד כד אתגלי קמי קודשא בריך הוא דיסרחון לבתר סליק לון מעלמא עד לא מטא זמניהו דרא הוא דכתיב (קהלת ח יד) אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים מטי עלייהו דינא דלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעיא:
שהרי פעם אחת שאל רבי יוסי בר רבי יעקב איש כפר אונו, בזמן שרבי עקיבא וחבריו הסתלקו מן העולם ומתו	דהא זמנא חדא שאיל רבי יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונו בזמנא דרבי עקיבא וחברוי אסתלקו מעלמא ומיתו (ו) בההוא גוונא⁴¹⁰ [ל'רבי

³⁹⁹ פי' הבל חד, הבלים תרי, הרי ג'. הבל הבלים הכל הבל, הם ד' אחרים (מ"מ). ועי' מדרש תהלים צב: הבל, אחד. הבלים, שנים. הבל הבלים, ששה. הכל הבל, הרי שבעה.

⁴⁰⁰ שהם בחי' ז"א (רח"ו).

⁴⁰¹ ז' דנוק' (רח"ו).

⁴⁰² פי' הם הספירות דבי"ע וכן של הקלי' שנק' ג"כ הבלים (מ"מ).

⁴⁰³ היינו בחי' היסוד (רח"ו).

⁴⁰⁴ בסוד זקיפת השרביט (רח"ו).

⁴⁰⁵ בסוד אתערותא דמ"ן (רח"ו).

⁴⁰⁶ יסוד (רח"ו).

⁴⁰⁷ מלכות (רח"ו).

⁴⁰⁸ והקמתו בסוד החסדים ע"י הנשמות (רח"ו).

⁴⁰⁹ חנוך הנה נזדכך גופו ג"כ למדרגה שלמעלה ועלה ונתעלה עם גופו עצמו ונעשה למלאך מט"ט, שר על כל המלאכים (דע"ה ח"א נג ע"ב).

⁴¹⁰ מלשון זה משמע כפשטן של דברים שלא כמ"ש עמק המלך משם ס' היכלות ומ"ש אי בגין דאתגלי וכו' או דיפוק וכו' יש להבין דהאיכא נמי שמשלם לו הזכיות שעשה בעולם הזה ויש ליישב מא"ן (נ"א). ועי' רבינו בחיי סוף פרשת מקץ (מד יז) שהביא גם הוא כמ"ש העמק המלך (לש"ו). ז"ל ההיכלות רבתי (פרק ח' אות ד'): ר' חנינא בן תרדיון קשר כתר מלכותו ומלך על רומי כצורת פניו של לופינוס קיסר ששה חדשים והרג ששת אלפים הגמונים אלף לחדש והעמידו בצורת ר' חנינא בן

ספר שמות

מאיר אמר ליה וכי כתיב דא בכל אורייתא כלה אמר ליה ולא והא אמר שלמה אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם (כמעשה) [דמעשה] הרשעים [מטי עליהו דינא ומלעילא כאילו עבדו חובין ועובדין דרשיעייא] ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים (קהלת ח יד) יתבי בשקט ושלם בהאי עלמא דינא לא מטא עליהו כאילו עבדו עובדין דצדיקייא:	באותו אופן, את רבי מאיר, אמר לו, וכי זה כתוב בכל התורה כולה. אמר לו, ולא, והרי אמר שלמה "אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים". מגיע עליהם דין מלמעלה, כאילו עשו חטאים ומעשים של רשעים. "ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים", יושבים בשקט ושלוש בעולם הזה, דין לא מגיע אליהם כאלו עשו מעשים של צדיקים.
אמאי ואין בגין דאתגלי קמי קודשא בריך הוא דיתובון בתיובתא או דיפוק מנייהו זרעא דיהא קשוט בעלמא כגון תרח דנפק מניה זרעא דקשוט אברהם אחו דנפק מניה חזקיהו ושאר חייבין דעלמא ובגין כך בסטרא דא ובסטרא דא הבל דקאמרן נעשה ואתתקף על הארץ כדאמרן:	למה, אם משום שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שישבו בתשובה או שיצא מהם זרע שיהיה אמת בעולם, כמו תרח שיצא ממנו זרע אמת אברהם, [אן] אחז שיצא ממנו חזקיהו, ושאר הרשעים של העולם, ולכן בצד זה ובצד זה הבל שאמרנו נעשה ונתחזק על הארץ כמו שאמרנו.
דבר אחר יש הבל אשר נעשה על הארץ כדקאמרן דאתתקף (ואתתקף) על עלמא במאי בגין דיש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים מטאן לידיהו כאינן עובדין דחייביא כגון בת עובד ע"ז או חד מאינן עובדין דאינן מעשה⁴¹¹ הרשעים ואינן קיימי בקיומיהו מדחילו דמאריהון ולא בעאן לאסתאבא כגון כמה זכאי קשוט דמטו לידיהו כעובדין אלן ואינן גבורי כח דעבדי רעותא דמאריהון ולא הטאו ועל דא הבל נעשה על הארץ ואתתקף בתוקפיה:	דבר אחר "יש הבל אשר נעשה על הארץ" כפי שאמרנו, שהתחזק על העולם במה, לפי ש"יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים", מגיע לידיהם כאותם מעשי הרשעים, כמו בת עובדי עבודה זרה, או אחד מאותם מעשים שהם ממעשה הרשעים, והם עומדים בקיומם מפחד רבונם, ולא רוצים להטמא כמו כמה צדיקי אמת שבאו לידיהם כמעשים הללו. והם גבורי כח, שעושים רצון אדונם ולא חטאו, ועל זה "הבל נעשה על הארץ", ומתחזק בתקפו.

תרגומן לופינוס קיסר לפני רומי ונטלוהו והשליכוהו באש והמיתוהו ואחר החיותן של מעלה תפשוהו והטילוהו באש ובמדה זו לכל עשרה חכמי ישראל. וז"ל רבינו בחיי: כשם שהוחלף יצחק באיל והוקבע לו שכר כאלו הוקרב וכאלו עפרו צבור על גבי המזבח כן הוחלפו חכמי ישראל באחרים וכיון שטעמו טעם מיתה במה שנתפשו ונגמר דינם לכך הם קבלו עונשם והרי זה כאלו נהרגו וכו' ואתם עלו לשלום אל אביכם והיה יכול לומר לכו לשלום לדרככם אבל הפרשה מבוארת באחי יוסף לשעה ורומזת לעשרה הרוגי מלכות לדורות אשר עלו לשלום אל אביהם שבשמים, ע"כ. עי' זהר לקמן רנד ע"ב, וזו"ח פט ע"ב, ועי' עמק המלך ש"ה פס"ח: הקב"ה מצרף מחשבה טובה "מתי יבא לידי ואקיימנה" למעשה, וכו' במיתה הזאת יש שתי בחינות האחת היא המיתה הטבעית, שכבר היה רבי עקיבא בן ק"ך שנה, והשנית היא ההריגה, ואם היתה מיתתו טבעית היה נכנס בנקיבה תחתונה של "ידך ה'", ובהריגה נסתלק ועלה למעלה וכו', בזמן י' הרוגי מלוכה, אז גברו העונות, כי לא היה כח בבני אדם להעלות מיין נוקבין, ולברור ניצוצות אלו על ידי תפילתם, ולא די זה, אלא אפילו המיין נוקבין של בינה, ירדו למטה וחזרו להתערב בקליפות, וזהו סוד "ובפשעכם שולחה אמכם" ולכן היה נאבד העולם, עד שהוצרך השם יתברך לסוד י' הרוגי מלוכה אלו. וכו' כדי להוציא המיין נוקבין אלו של המלכות, שהם מושרשים בעמקי הקליפות של סטרא אחרא, הוצרכה גופן להמסר בסטרא אחרא ושיהרגום, לכן העלאת מיין נוקבין של המלכות הוא על ידי הגופים עצמן של י' הרוגי מלוכה. אך העלאת מיין נוקבין של הבינה הוא על ידי נשמתם שהיא יותר עליונה, ואל תתמה מזה, כי הרי גופים שלהם היו מזוככים כל כך, עד שהיו [הגופים] ראויים, בערך נשמות אחרות. כי הלא זו היא מעלת הצדיקים לזכך גופם לעשותו צורה, ועי' זו"ח נד ע"א ואתן אדם תחתיו, ועמק המלך שם פרק סב.

⁴¹¹ ממעשה (דפ"ו).

ספר שמות

"ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים", באה לידיהם מצוה אחת שהיא מעשה של צדיקים, וזוהי בה ועושים אותה, כמו לסטים מקפח שהיה נמצא בהרים יחד עם לסטים עובדי עבודה זרה, וכשהיה עובר שם יהודי, היה מציל אותו ושומר אותו מהם, והיה קורא עליו רבי עקיבא "יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים".	ויש רשעים אשר מגיע⁴¹² אליהם כמעשה הצדיקים מטי לידיהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקא וזכאן בה ועבדין יתה כגון לסטים מקפחא הוה [משכחא] (משכחא) בטוריא בהדי אינון ולסטים עובדי ע"ז וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משויב ליה ונמיר ליה מנייהו והוה קרי עליה רבי עקיבא יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים:
וכמו אותו רשע שהיה בסביבתו של רבי חייא, שלילה אחד פגש את אותה אשה שהיתה הולכת לבית בתה, רצה לתקוף אותה, אמרה לו בבקשה ממך כבד את רבונך ואל תחטא עמי, עזב אותה ולא חטא בה. הוי אומר "ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, אמרתי שגם זה הבל", כמו שהתחזק אותו הבל עם אותם הצדיקים שבאו לידיהם מעשי רשעים ולא חטאו, כמו כן כאן, התחזק עם אותם רשעים שהגיעו לידיהם מעשי אותם הצדיקים ועושים אותם.	י"א/א וכגון ההוא חייבא דהוה בשביבותיה דרבי חייא דליליא חד פגע בה בההיא אתתא דהות אזלת לבי ברתה בעא למתקף בה אמרה ליה במטו מינך אוקיר למרדך ולא תחטי גבאי שבקה ולא חב בה הוי אומר ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל כמה דאתתקף ההוא הבל בהדי אינון צדיקא דמטו לידיהו עובדי דחייבא ולא חטאן אוף הכי אתתקף בהדי אינון חייבא דמטו⁴¹³ לידיהו עובדי דאינון צדיקא ועבדי להו:
שנינו הקדוש ברוך הוא עשה צדיקים ורשעים בעולם, וכמו שהוא מתכבד בעולם במעשי הצדיקים, כך גם הוא מתכבד ברשעים כשעושים מעשה טוב בעולם, כמו שנאמר "את הכל עשה יפה בעתו". אוי לרשע כשעושה את עצמו רע ומתחזק בחטאו, כמו שנאמר "אוי לרשע רע וגו'".	דתנינן עבד קודשא בריך הוא צדיקים ורשעים בעלמא וכמה דאתייקר איהו בעלמא⁴¹⁴ בעובדי דצדיקא⁴¹⁵ הכי נמי אתייקר איהו ברשיעא כד עבדי עובדא טבא בעלמא כמה דאת אמר (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו ווי לחייבא כד עביד גרמיה רע ואתתקף בחוביה כמה דאת אמר (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע וגו':
עוד פתח ואמר "את הכל ראיתי בימי הבלי וגו'", פסוק זה כמו כן בארוהו החברים, אבל כאשר נתנה חכמה לשלמה, ראה הכל בזמן ששולטת	תו פתח ואמר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי⁴¹⁶ וגו' האי קרא אוף הכי אוקמוה חבריא אבל כד אתיהיב חכמה לשלמה חמא

⁴¹² "אשר מגיע" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "שמגיע".

⁴¹³ דמטי (דפ"ו).

⁴¹⁴ והנה מעשה התחתונים עושה פרי למעלה, אם טוב, המלכות מתתקנת. ואם רע, הרעה מתחזקת. וכשהאדם מגיע אליו מעשה שכובש יצרו, אז ממש מחזיק כח הקדושה ומחליש וכובש כח הטומאה, שהכל תלוי ביצר הטוב ויצר הרע. הכובש יצר הטוב כובש צד הטוב ועבד מולך ושפחה תירש גברתה. והכובש יצר הרע עבד כבוש תחת רבו, ושפחה כבושה תחת גברתה. והצדיק הכובש, טוב מצד צדקתו ודאי. אבל הרשע הכובש טוב כמוהו, מפני שהוא מצד החצונים, ועתה כובשם כבישה זו יותר ויותר ממה שהצדיק כובש, שזהו הוא דרכו בכך, ואין החצוניות נכבשת כ"כ, ולזה אמרו מקום שבעלי תשובה עומדים וגו', והרשע הזה תשתלם נשמתו בכך, ולזה יהיה לו א' מב' ענינים: או יזכה על יד מצוה זו, או יאכל פרי מעלליו. וסוף סוף שכינה מתחזקת והעד לזה הוא היות החצוניות מתחזקת ברעתו כדמסיק אוי לרשע כ"ש שהיא נכבשת (אור יקר).

⁴¹⁵ מקשים דהא ארז"ל דמצות הרשע הולכות לסט"א דכתיב ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי והכא קאמר דאתיקר איהו ברשיעא דעבדי עובדא טבא ומה גם למ"ש הראשונים דהכל הולך אחר הרוב ואפילו [ואפשר – לש"ו] דאם הרשע עושה המצוה לש"ש גמור בלי שום פניה בעת ההוא נחשב לו לכמה מצות ומסתמא יהרהר תשובה קצת ועדיין צריך ישוב מא"ן (נ"א). אמנם כאן הרי היה בענין סור מרע הנה לא קשה מידי (לש"ו).

⁴¹⁶ הבלי – חכמת שלמה. בימי הבלי – בהיותה שולטת (אור יקר).

ספר שמות

הלבנה. "יש צדיק" זה עמוד העולם, "אובד" כמו שנאמר "הצדיק אבד". בזמן הגלות, בצדקו, משום שהיא שוכבת לעפר. צדק זה, כל זמן שישראל בגלות, היא עמם בגלות, ולכן "צדיק אבד בצדקו", שהרי אין מגיעות אליו אותן ברכות עליונות.	כולא בזמנא דשלמא סיהרא יש צדיק דא עמודא דעלמא אובד כמה דאת אמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד⁴¹⁷ בזמנא דגלותא בצדקו בגין דהיא שכיבה⁴¹⁸ לעפרא צדק דא כל זמנא דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא ובגין כך (קהלת ז טו) צדיק אובד בצדקו⁴¹⁹ דהא לא מטאן לגביה⁴²⁰ אינון ברכאן עלאין⁴²¹:
ויש רשע מאריך ברעתו דא סמאל דאוריך שקט ושלוח לאדום במאי ברעתו בההיא רעה [אתתיה נחש] (אתתא דנחש)⁴²² נחש⁴²³ תקיפא דהא לא מטא עליהו שקט ושלוח אלא בגין דאתדבק בההיא נוקבא כגוונא דא לשאר מלכוון עד דקודשא בריך הוא יקים מעפרא לההיא סכת דוד הנופלת דכתיב (עמוס ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת:	"ויש רשע מאריך ברעתו", זה סמאל שהאריך שקט ושלוח לאדום, במה "ברעתו", באותה רעה אשתו נחש התקיף, שהרי לא מגיע עליהם שקט ושלוח, אלא רק משום שנדבק באותה נקבה. כדוגמא זה לשאר המלכיות, עד שהקדוש ברוך הוא יקים מן העפר את אותה סוכת דוד הנופלת, שנאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת".
וילך איש מבית לוי (שמות ב א) רבי יוסי פתח (שיר ו ב) דודי ירד לגנו⁴²⁴ לערוגת הבושם וגו' (דודי ירד) לגנו דא כנסת ישראל⁴²⁵ בגין דהיא ערוגת הבושם [דאיהי] כלילא מכל סטרי ונ"א זינא בוסמין וריחין דעלמא דאתי⁴²⁶ בשעתא דקודשא בריך הוא נחית לגנתא (דא) [דעדן] כל אינון נשמתהון דצדיקיא דמתעטרן תמן כלהו יהבי ריחא⁴²⁷ כמה דאת אמר (שיר"ש ד י) [וריה שמניך מכל בשמים] ((שם ז ט) וריח אפך כתפוחים) אלין אינון נשמתהון דצדיקיא דאמר רבי יצחק כל אינון נשמתין דצדיקיא דהוו בהאי	"וילך איש מבית לוי", רבי יוסי פתח "דודי ירד לגנו לערוגת הבושם וגו'". "לגנו", זו כנסת ישראל, משום שהיא "ערוגת הבושם", שהיא כלולה מכל צדדי (נ"א מיני) בשמים וריחות של העולם הבא. בשעה שהקדוש ברוך הוא יורד לגן עדן, כל אותן נשמות הצדיקים שמתעטרות שם, כולן נותנות ריח, כמו שנאמר "וריה שמניך מכל בשמים", אלו הם נשמות הצדיקים שאמר רבי יצחק, כל אותן נשמות הצדיקים שהיו בעולם הזה, וכל אותן הנשמות שעתידות לרדת לעולם הזה, כולן בגן שבארץ, עומדים

⁴¹⁷ שהוא אובד השפע שמקבל בסוד פקדון לארץ (רח"ו). עי' לעיל ט ע"ב. ודע, כי כל מה שאמרנו בהתיקונים דז"א, שהוא ע"י המעשים טובים של הצדיקים, הנה הוא לעולם רק ע"י המלכות שהיא הנוק' דז"א, כי הוא השער לה' (תהלים קיח כ זהר ח"א ז ע"ב), וכל המעשים טובים הוא מגיעים אליה ועולים בה, וממנה מתתקן ז"א, וכן על ידה הנה נמשך הטובה למטה, כי בה הוא כל ההנהגה דהעוה"ז, וכמ"ש בפ' אחרי (עד סע"א) שבק כולא בידא דמטרוניתא לאנהגא, ואמר שם, בשעתא דאסגיאן זכאי בעלמא כו' כו'. ע"ש שמבואר שהכל תלוי בה, וזולתה הנה הוא רק בבחי' פלג גופא, כמ"ש באד"ז (רצו ע"א) ע"ש. וכן הוא ידוע ג"כ בסוד (ישעיה נז א) הצדיק אבד, דתיקוני ז"א הוא תלוי בנוק', וכמ"ש בפ' בראשית (נה ע"א) ובפ' שמות (ט ע"ב יא ע"א) ובכ"מ. ובאמת כי ז"א ונוק' הם כלילן דא בדא והם כולן חד וכמ"ש בפ' פקודי (רלה ע"ב), אלא כי המעשים טובים של צדיקים הנה מקבל הוא על ידה, ותיקוני א"א הנה מקבל היא על ידו, אבל הן כלילן דא בדא והם אחד, וכל מה שאמרנו בז"א הנה הוא בכללות הנוק' ודי בזה, והוא פשוט ונודע (כללים ח"ב כב ע"ב).

⁴¹⁸ שכיבת (דפ"ו).

⁴¹⁹ שבגלות הצדק עם ישראל, מגיע לצדיק אבידה שלא יושפע עליו מלמעלה (אור יקר).

⁴²⁰ ליסוד (רח"ו).

⁴²¹ דת"ת (רח"ו).

⁴²² נ"א אשה רעה אשת זנונים (הושע א ב) (נוסף בדפ"ו).

⁴²³ ואושידת מיין לס"מ להזקק לה (אור יקר).

⁴²⁴ לאה, וא"כ משה"כ דודי ירד לגנו, הוא יעקב, שהוא זווג יעקב ולאח בחצות (רח"ו).

⁴²⁵ העלמא קדמאה הוא הדעת שהוא כולל חו"ג, ושם הוא סוד שורש הליותן שהוא בהדעת עצמו ועי' זהר ח"ג קעד ע"א (דע"ה ח"ב מד ע"ב).

⁴²⁶ דאימא אוזיפת לברתא מנהא בסוד יסוד דלאה שהוא יסוד דאימא (רח"ו).

⁴²⁷ בסוד מ"ן (רח"ו).

ספר שמות

בדמות וציור שהיו עומדים בעולם הזה, וסתר וסוד זה נמסר לחכמים.	עלמא וכל אינון נשמתין דומינין לנחתא להאי עלמא כלהו בנגתא (דא קיימין בנינתא) די בארעא כלהו ⁴²⁸ קיימין בדיוקנא וציורא דהו קיימין בהאי עלמא וסתרא [ורוא] דא אתמסר לחכימי:
רוח שיורדת לבני אדם שהוא מצד הנקבה, נחקקה תמיד בחקיקה, כחותם הזה, ציור הגוף של אדם בעולם הזה, בולט החוצה, ורוח נחקקת פנימה. כשמתפשטת הרוח מן הגוף, אותה הרוח בולטת בגן של הארץ בציור ודמות של גופו ממש שבעולם הזה, משום שהיה תמיד כמו חותם.	רוחא דנחית לבני נשא דאיהו ⁴²⁹ מסטרא דנוקבא מתגלפא תדיר בגלופא כהאי חותם ציורא דגופא דבר נש בהאי עלמא ⁴³⁰ בליט לבר ורוחא אתגליף לגו כד אתפשט רוחא מן גופא ההוא רוח בליט בנגתא דארעא ⁴³¹ בציורא דיוקנא [דגופיה] ממש דבהאי עלמא בגין דהוה תדיר כחותם:
ועל זה היא "שימני כחותם", מה חותם חקוק בחקיקה פנימה ומצטייר בציור בולט החוצה, כמו כן כאן, היא הרוח שהיתה מצד שלה, כדוגמא זה ממש, בעולם הזה חקוק בחקיקה פנימה, וכשמתפשט מהגוף ונכנס לגן שבארץ, האויר ששם בולט אותו חקיקה להצטייר החוצה, ומצטייר בציור בולט החוצה, כדוגמא שציור של הגוף בעולם הזה למעלה, הנשמה שהיא מעץ החיים, מצטיירת שם למעלה באותו צרור החיים, להתענג בנועם ה', כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".	ועל דא אמרה ⁴³² (שם ח י) שימני כחותם מה חותם גליף בגלופא לגו ⁴³³ ואתצייר בציורא [בליטא] (בלטא) לבר אוף הכי ⁴³⁴ איהי רוחא דהוה מסטרא דילה כהאי גוונא ממש בהאי עלמא גליף בגלופא לגו [ו]כד אתפשט מן גופא ועאל בנגתא דארעא אוירא דתמן בליט ההוא גלופא ⁴³⁵ לאתציירא לבר ואתצייר בציורא (בלטא) ובליטא לבר כגוונא דציורא דגופא בהאי עלמא לעילא ⁴³⁶ נשמתא דאיהי מאילנא דחיי ⁴³⁷ ואצתיירא (אתצירר) תמן לעילא בההוא צרורא דחיי לאתענגא בנועם יהו"ה כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהו"ה ולבקר בהיכלו ⁴³⁸ :
"וילך איש מבית לוי", זה גבריאל, כמו שנאמר "והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון וגו'". "מבית לוי", זו כנסת ישראל, שבאה מצד השמאל. "ויקח את	וילך איש מבית לוי ⁴³⁹ (איש) דא גבריאל כמה דאת אמר (דניאל ט כא) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון וגו' מבית לוי דא כנסת ישראל

⁴²⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁹ מזריע מה ע"ב (הערת הזהר).

⁴³⁰ עג ע"ב (הערת הזהר).

⁴³¹ כתב הרב כי הלבוש של הרוח בג"ע הוא מד' אותיות אדנ"י שהם בד' רוחות הגן ובהם מתלבש הרוח דוגמת הגוף שהיה לו בעולם הזה עכ"ל, וז"ש ההוא רוחא בליט בנגתא דארעא וכו' ועי' במה שנכתוב לקמן דף יג בס"ד (מ"מ).

⁴³² איהי (נוסף בדפ"ו).

⁴³³ פ' כשתעשה החותם בתוך השעוה החותם הוא לגו והצורה לבר (מ"מ).

⁴³⁴ לשון זה מסכים עם הסבא דף צט שכתב דנפש רוח הם מנוק' ונשמה משעיר שכן אמר כאן רוחא מסטרא דילה נשמה מאילנא דחיי ובמה שישב הרב ענין הסבא יתיישב זה (רח"ו). וישוב הרב הובא בס' הליקוטים וז"ל דברי הסבא איירי קודם חטא אדה"ר שהיה הז"א בחיק הבינה ומלכות במקום ז"א ולכן נשמה מז"א ורוח ממלכות ובמקום אחר איירי אחר חטא אדה"ר (מ"מ).

⁴³⁵ פ' כמ"ש בשם הרב שהלבוש הוא מד' רוחות שבגן ד' אוירין שיש שם (מ"מ).

⁴³⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴³⁷ דחייא (דפ"ו).

⁴³⁸ עי' נפה"ח ש"א פ"ו: מעת שעולה על רעיון האדם לעשות מצוה תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו וכו'.

⁴³⁹ שמות יט ע"א בראשית קעד ע"א תזריע מד (הערת הזהר).

ספר שמות

דאתיא מסטרא דשמאלא ויקח את בת לוי דא נשמתא ⁴⁴⁰ דתנינן בשעתא דאתייליד גופא דצדיק בהאי עלמא:	בת לוי", זו הנשמה. ששנינו, בשעה שנולד גוף של צדיק בעולם הזה,
יא/ב	
קודשא בריך הוא קרי ליה לגבריאל ונטיל ההיא נשמתא דצדיק⁴⁴¹ די בגנתא ונחתא ליה⁴⁴² להאי גופא דצדיקא דאתייליד בהאי עלמא ואיהו אתפקד עלה ונטיר לה ואי תימא ההוא מלאכא דאתמנא על רוחיהון דצדיקא לילה שמיה ואת אמרת דאיהו גבריאל הכי הוא ודאי בגין דאתי מסטרא דשמאלא⁴⁴³ וכל מאן דאתי מסטרא דשמאלא הכי אקרי⁴⁴⁴:	הקדוש ברוך הוא קורא לגבריאל ונוטל אותה נשמת הצדיק שבגן, ומוריד אותה לגוף הזה של הצדיק שנולד בעולם הזה, והוא נפקד עליה ושומר אותה. ואם תאמר, אותו מלאך שהתמנה על רוחות הצדיקים, שמו לילה, ואתה אומר שהוא גבריאל. כך הוא ודאי, משום שבא מצד השמאל, וכל מי שבא מצד השמאל, כך נקרא.
וילך איש (שמות ב א) דא עמרם⁴⁴⁵ ויקח את בת לוי דא יוכבד⁴⁴⁶ ובת קול ירדה ואמרה ליה לאזדווגא בה דהא קריב זמנא דפורקנא דישראל על ידא דברא דיתיליד⁴⁴⁷ מנייהו וקודשא בריך הוא סייע ביה דתנינן שכינתא שריא על ערשיהו ורעותא דלהון בדבקותא חדא הוה בה בשכינתא ועל דא לא אתעדי שכינתא מההוא ברא דאולידו לקיימא דכתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים בר נש [ד]מקדש גרמיה מלרע קודשא בריך הוא מקדש ליה לעילא כמה דרעותא דלהון הוה בדבקותא דשכינתא הכי אתדבקא שכינתא בההוא עובדא ממש דעבדו:	"וילך איש", זה עמרם. "ויקח את בת לוי", זו יוכבד. ובת קול ירדה ואמרה לו להזדווג בה, שהרי קרוב זמן גאולת ישראל על ידי הבן שנולד מהם. והקדוש ברוך הוא סייע בו, ששנינו שכינה שרתה על מטתם, והרצון שלהם בדבקות אחת היתה בשכינה, ולכן לא זוה שכינה מאותו בן שהולידו, לקיים מה שנאמר "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם שמקדש את עצמו מלמטה, הקדוש ברוך הוא מקדש אותו מלמעלה. כמו שהרצון שלהם היה בדבקות של השכינה, כך השכינה נדבקה ממש באותו מעשה שעשו.
אמר רבי יצחק זכאין אינון צדיקא דרעותא דלהון בדבקותא דקודשא בריך הוא תדיר וכמה דאינון מתדבקין ביה תדיר הכי נמי איהו אתדבק בהו ולא שביק לון לעלמין ווי לרשיעיא דרעותא דלהון ודבקותא דלהון מתרחקא מניה ולא די להו דמתרחקן מניה אלא דמתדבקן בסטרא אחרא תא חזי עמרם דאתדבק ביה בקודשא בריך הוא נפיק מניה משה דקודשא בריך הוא לא אעדי מניה לעלמין ושכינתא אתדבקת בהדיה⁴⁴⁸ תדיר זכאה חולקיה:	אמר רבי יצחק, אשרי הצדיקים ההם, שהרצון שלהם בדבקות של הקדוש ברוך הוא תמיד. וכמו שהם מתדבקים בו תמיד, כך גם הוא נדבק בהם ולא עוזב אותם לעולמים. אוי לרשעים, שהרצון שלהם והדבקות שלהם מתרחקת ממנו, ולא די להם שמתרחקים ממנו, אלא שנדבקים בצד האחר. בא וראה, עמרם שנדבק בקדוש ברוך הוא, יצא ממנו משה, שהקדוש ברוך הוא לא זו ממנו לעולמים, ושכינה נדבקה עמו תמיד, אשרי חלקו.

⁴⁴⁰ פי' לוי היא מלכות ונק' לוי לפי שבניינה מהגבורות ובת היא הנשמה (מ"מ).

⁴⁴¹ מוסגר בדפ"ו.

⁴⁴² לה (דפ"ו).

⁴⁴³ כי בניינה מהגבורות (רח"ו).

⁴⁴⁴ נקרא לילה (רח"ו).

⁴⁴⁵ בלשון השאלה עמרם הוא מלשון עמר נקי כי הוא בחי' אבא דיניק ממזל הח' (רח"ו).

⁴⁴⁶ גימ' מ"ב אימא עילאה (רח"ו).

⁴⁴⁷ דאתייליד (דפ"ו).

⁴⁴⁸ בראשית כא ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו⁴⁴⁹ כי טוב הוא⁴⁵⁰ (שמות ב ב) מאי כי טוב הוא אמר רבי חייא דאתיליד מהול⁴⁵¹ בגין דרזא דברית⁴⁵² טוב אקרי דכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב רבי יוסי אמר נהירו דשכינתא⁴⁵³ דנהיר ביה חמאת דבשעתא דאתיליד אתמליא כל ביתא נהורא דכתיב ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב ועל דא כי טוב הוא וכתיבו וכלא הוה⁴⁵⁴:	"ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא", מה זה "כי טוב הוא". אמר רבי חייא, שנולד מהול, משום שסוד הברית נקרא טוב, שנאמר "אמרו צדיק כי טוב". רבי יוסי אמר, ראתה בו אור השכינה שמאיר בו, שבשעה שנולד, התמלא כל הבית אור, שנאמר "ותרא אותו כי טוב הוא", ונאמר "וירא אלהים את האור כי טוב", ועל זה נאמר "כי טוב הוא", והכל היה.
ותצפנהו שלשה ירחים⁴⁵⁵ (שמות ב ב) שלשה ירחים מאי קא מיירי⁴⁵⁶ אמר רבי יהודה רמז הוא דקא רמז⁴⁵⁷ עד⁴⁵⁸ דלא אשתמודע משה בזהרא עלאה⁴⁵⁹ עד ג' ירחים⁴⁶⁰ דכתיב (שמות יט א) בחדש השלישי דהא כדין אתיהיבת תורה על ידוי⁴⁶¹ ושכינתא אתגליא [ושריא⁴⁶²] עלוי לעיניהון דכלא דכתיב (שם ג) ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה:	"ותצפנהו שלשה ירחים", במה מדובר "שלשה ירחים". אמר רבי יהודה, רמז הוא שרמז, שלא נודע משה בזהר עליון, עד שלשה ירחים, שנאמר "בחדש השלישי". שהרי אז נתנה תורה על ידו, ושכינה התגלתה ושרתה עליו לעיני כולם, שנאמר "ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה'".
ולא יכלה עוד הצפינו (שמות ב ג) דער ההוא שעתא לא אשתמודע מלוליה בקודשא בריך הוא וכתיב (שם יט יט) משה ידבר והאלהים	"ולא יכלה עוד הצפינו", שעד אותה שעה לא נודע דבורו בקדוש ברוך הוא, ונאמר "משה ידבר והאלהים יעננו בקול". "ותקח לו תיבת עצי גומא", רמז

⁴⁴⁹ עי' לקמן נד רע"א ושם נג ע"ב בארוכה וכן יט ע"א (לש"ו).

⁴⁵⁰ אותו, אות שלו (רח"ו).

⁴⁵¹ כי כל הנולדים קודם לו היו מצד טוב ורע והיתה הערלה דבוקה בהם, וכך אמרו רז"ל שלא היו מניחים המצרים את ישראל שימולו, מפני ששרש הערוה היה עדיין אחוז ביסוד עד שבא משה המושרש שם, וכן עולה א"ל שד"י, ולכן היה פגמו גדול במעט התרשלותו במילת בנו (רמ"ז).

⁴⁵² פנימיות היסוד בסוד החסדים כי ה"פ טוב גימ' מילה וגם יסוד במ"ק טוב וכן שם הוי"ה גם הוא כך להורות דגם לילד קטן יושפע כח הטוב (רמ"ז ונ"א). העיקר משום שבו גנוז האור הראשון הנאמר בו כי טוב כמ"ש לקמן לה ע"א קסו ע"ב (לש"ו).

⁴⁵³ ה"ס אור הגנוז כנודע אצלנו, כי האור קודם התפשטותו נקרא טוב, והוא בהיותו עדיין ביסוד הבינה שהוא השכינה העליונה המאירה במשה שה"ס הדעת דאיהו אהו"ה גי' טו"ב (רמ"ז).

⁴⁵⁴ פ' בין למעלה בדעת בין למטה ביסוד, כמבואר בסוד (שמות ג ד) משה משה, שהיה שלם וכולל אור החסדים המכוסים וגם אור המגולים בלי הפסק (רמ"ז).

⁴⁵⁵ עי' בראשית לא ע"ב (לש"ו).

⁴⁵⁶ מה הכוונה להודיענו זה, וגם שלא אמר שלשה חדשים (רמ"ז).

⁴⁵⁷ הענין ידוע ליודעים שאורות חג"ת הם מכוסים ומשה שרשו בדעת ששם שרש התורה מצות עשה ומצות לא תעשה, חו"ג, ומשם עד מקום גילוי החסדים ג' מדות ולכן היה צפון שלשה ירחים, ולפי שאותו המקום המכוסה שייך ליסוד אמא ששם סוד העיבור, לכן נקרא בשם ירחים, והרמז המופלא הוא כי לגבי משה היה ראוי שיתגלו האורות מן הדעת ולמטה אבל לגבי מציאות העולם הוצרך להתאחר שלשה חדשים עד נתינת התורה והבן. וגם בכאן לעיבור האורות שהוא לז' חדשים ועיבור הניצוצות שהוא לט' חדשים ועיין באוצרות חיים שער אנ"ך פרק א', והשכל שם היטב, כי עיבור הצדיקים הוא לז' חדשים ושאר בני ישראל לט' (רמ"ז).

⁴⁵⁸ מוסגר בדפ"ו.

⁴⁵⁹ כי ניסן אייר סיון הם חג"ת (רח"ו). סוד ניסן שהוא חסד, כי ניסן הוא חסד דנוקבא, כמ"ש בשעה"כ (דף צ סע"ד), וע' בזה"ק (פ' שמות יא ע"ב) בהגהות מהרח"ו שם (אות ו) (כללים ח"א לח ע"ג).

⁴⁶⁰ והם מז' דאדר שבו נולד וז' דאייר וז' דסיון, וזהו ג' ירחים ולא חדשים מפני שאלה הג' היו ראויים להיות מזמן העיבור הנקרא ירחים כמשה"ה (איוב כט ב) כירחי קדם, זמן שאין בו שנה, וגם כי העיבור נמנה לזמן הירח (רמ"ז).

⁴⁶¹ שסודה בת"ת זעיר (רמ"ז).

⁴⁶² ה"ס אמא שיסודה מתגלה (רמ"ז).

ספר שמות

על הארון שלוחות הברית נכנסים לתוכו. "תיבת גומא" היא ארון הברית. "ותחמרה בחמר ובזפת" שהרי הארון היה מצופה מבפנים ומבחוץ. רבי יהודה אמר, זוהי התורה, שהחמירה הקדוש ברוך הוא במצוות עשה ובמצוות לא תעשה.	יעננו בקול ותקח לו תבת גומא רמז על הארון דלוחות קיימא עאלין בגויה תיבת גומא ⁴⁶³ ארון הברית איהו ותחמרה בחמר ובזפת [דהא הארון] (דההיא תיבה דאיהו ארון) הוה מחופה מלגו ומלבר רבי יהודה אמר דא היא אורייתא דהחמירה קודשא בריך הוא במצות עשה ובמצות לא תעשה:
"ותשם בה את הילד", אלו ישראל, כמו שנאמר "כי נער ישראל ואהבהו". "ותשם בסוף" שלא היו מצוות התורה חומר לעשות עד סוף שנכנסו ישראל לארץ, לסוף ארבעים שנה. "על שפת היאור" על מאמר של אותם שמורים תורה וחוקה לישראל.	ותשם בה את הילד אלו ישראל כמה דאמ' (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו ותשם בסוף דלא הו' פקודי אורייתא וחומרא [חומרי] למעבד ⁴⁶⁴ עד סוף דעאלו ישראל לארעא לסוף ארבעין שנין על שפת היאור על מימרא דאינון דמורים אורייתא וחוקה לישראל:
רבי חזקיה אמר, כך למדנו, "וילך איש" זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ה' איש מלחמה". "מבית לוי", זה הקדוש ברוך הוא, המקום שמתחברים יחד החכמה העליונה ואותו נהר ולא נפרדים לעולמים. "מבית לוי" זה יצירת הלוייתן לשמחה בעולם, זהו שנאמר "לוייתן זה יצרת לשחק בו". "ויקה את בת לוי" זה הקדוש ברוך הוא, מקום שאור הלבנה מאיר.	ו'נ'א רבי חזקיה אמר הכי אוליפנא (דבר אחר) וילך איש דא קודשא בריך הוא ⁴⁶⁵ דכתיב (שמות טו ג) יהו' איש מלחמה מבית לוי ⁴⁶⁶ [ד"א] (דא) קודשא בריך הוא ⁴⁶⁷ אתר דחכמה עלאה ודהוא נהר ⁴⁶⁸ מתחברן כחדא ⁴⁶⁹ ולא מתפרשן לעלמין ⁴⁷⁰ מבית לוי דא שארי לויתן ⁴⁷¹ [לחידו] (בלחודיו) בעלמא ⁴⁷² הדא הוא דכתיב (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בו ויקח את בת לוי ⁴⁷³ דא קודשא בריך הוא אתר דנהירו [דסיהרא] (דסהירא) נהיר ⁴⁷⁴ :
"ותהר האשה ותלד בן", "האשה" ודאי, כמו שנאמר "לזאת יקרא אשה". בתחילה "בת לוי", וכך זה ודאי, וכי בת לוי בתחילה	ותהר האשה ותלד בן האשה ודאי כמה דאמ' (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה ⁴⁷⁵ (בקדמתא בת) [בקדמיתא בת לוי והכי הוא ודאי וכי בת לוי בקדמיתא]:

⁴⁶³ גמא עם הכולל גימ' מ"ה והוא הלוחות ז"א (רח"ו).

⁴⁶⁴ ויקרא רפו ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁵ ת"ת (רח"ו). ששני כינויי קב"ה הם בז"א, האחד הוא סוד יעקב הפנימי שבתוך ז"א והיינו בית לוי, כי לוי סודו בכאן למילוי ע"ב דהיינו אבא ובית לוי היא אמא שהוא מתייחדת שם ומשכינתו בתוכה (רמ"ז).

⁴⁶⁶ נ"ל ש"מבית לוי" נמחק בדרך אמת, וצ"ע.

⁴⁶⁷ בינה (רח"ו).

⁴⁶⁸ הוא יסוד אמא (רמ"ז). דעת (בהגר"א בת"ז נב ע"א ד"ה דנונא).

⁴⁶⁹ שהוא בתוך זעיר (רמ"ז).

⁴⁷⁰ ולכן נקרא לוי חכמה על שם שהוא מלווה תמיד בזוגתו (רח"ו).

⁴⁷¹ דא שארי לויתן" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דאשרי לויתן (נ"א כל חידו)". חכמה (רח"ו).

⁴⁷² בינה (רח"ו).

⁴⁷³ היא כנסת ישראל המכוסה בתוך ז"א כנודע בפירוש מאמר אית שושנה דריש פרשת בראשית, ונמצא שיצא משה ממקום שרשו ממש, ואתי שפיר כינוי איש שסודו ביעקב או בז"א מת"ת ולמטה, ודוק אומרו אתר דחכמה וכו' ולמטה אמר אתר דנהירו דסיהרא נהיר, שהוא מתוכיות ז"א מכנסת ישראל הנעלמת. וגם לוי סודו בדעת ז"א שממנו יצאו כהנים ולויים, והוא מקום יעקב וכנסת ישראל הפנימי שהוא בקו האמצעי (רמ"ז).

⁴⁷⁴ מלכות (רח"ו).

⁴⁷⁵ הענין כי יוכבד היא גלגול חוה וזהו ותהר האשה וכמו שאמר ק"ל שנה נזדווגה חוה לאדם כן יוכבד אחר ק"ל שנה חזרה לעמרם ילדה את משה שהוא גלגול שת (זהר הרקיע).

ספר שמות

יב/א	
והשתא אשה אלא הכי והוא ודאי והכין אוליפנא אתתא עד לא אזדווגת אתקריאת בת פלוני בתר דאזדווגת ואתקריאתו אשה (אתקריאת) והכא בת ואשה וכלא חד דרגא איהו:	ועכשיו אשה. אלא כך זה בודאי, וכך למדנו, עד שלא הזדווגה אשה, היא נקראת בת פלוני, אחר שהזדווגה, נקראת אשה. וכאן בת ואשה, והכל דרגה אחת היא.
ותצפנהו ⁴⁷⁶ שלשה ירחים אלן תלת ירחין דדינא קשיא שריא בעלמא ומאי ניהו תמוזי אב טבת [נ"א שבט] מאי (קא) משמע דעד לא נחת משה לעלמא שכיח הוה איהו לעילא ועל דא אזדווגת ביה שכינתא מיומא דאתיליד מכאן אמר רבי שמעון [רוחיהון] [רוחיהון] דצדיקא ⁴⁷⁷ שכיחין אינון לעילא עד לא יחתון לעלמא:	"ותצפנהו שלשה ירחים", אלו שלשת החדשים שהדין הקשה שרוי בעולם. ומהם, תמוז, אב, וטבת (נ"א שבט). איך זה משמע, שעד שלא ירד משה לעולם, הוא היה מצוי למעלה, ולכן הזדווגה בו שכינה מיום שנולד. מכאן אמר רבי שמעון שרוחות הצדיקים מצויות הן למעלה עד שלא יורדות לעולם.
ולא ⁴⁷⁸ יכלה עוד הצפינו וגו' מאי ותקח לו תבת גומא דחפת ליה בסימנהא ⁴⁷⁹ למהוי נטיר מאינון נוני ימא דשאטין [בימא רבא] [בין ימא רבא ובין ימא] דכתיב (תהלים קד כה) שם רמש ואין מספר והיא חפת ליה למהוי נטיר מנייהו בחפו [דסטרטא דיובלא] יקרא דטיסת רוכלא יקרא ס' דמים רובילא [דסטרטא דיובלא אקרי] יקרא דתרין גוונין ⁴⁸⁰ חוור ואוכס [ואנח ליה למשה ⁴⁸¹ בנייהו דישתמודע עמהון בגין דזמין לסלקא בנייהו] [ואחו לה למשע בנייהו] זמנא אחרא לקבלא [אורייתא] [דאורייתא]:	"ולא יכלה עוד הצפינו וגו'". מהו "ותקח לו תבת גומא", שכסתה אותו בסימניה, להיות שמור מאותם הדגים של הים ששטים בים הגדול, שנאמר "שם רמש ואין מספר". והיא כסתה אותו להיות שמור מהם בכסוי (בצד היובל) כבוד של טיסת הרוכל סימן של טס הכברה נכבד של שני צבעים לבן ושחור, והניחה את משה ביניהם, שנודע עמהם משום שעתיד לעלות ביניהם פעם אחרת לקבל תורה.
ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור (שמות ב ה) דא איהי דאתיא מסטרא דשמאלא דדינא קשיא ⁴⁸² כמה דאת אמר לרחוץ על היאור על היאור דייקא ולא על הים ⁴⁸³ ואי תימא והא כתיב	"ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור" זוהי שבאה מצד השמאל, של הדין הקשה, כמו שנאמר "לרחוץ על היאור", על היאור דווקא, ולא על הים. ואם

⁴⁷⁶ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר). יובן עם מ"ש ב'פ' [מלכים א' יז א: ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתני לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דבר] ח"י ה' אשר עמדתני לפניו, כי לפעמים הנשמה אינה יורדת תיכף, אך מתלבשת בין המלאכים בבריאה או ביצירה הנק' נוני יומא (נ"א גווי ימא), ושם משמשת ועושה שליחות כמו המלאכים, וז"ש שפיר (שכיח) הוה וכו', שאם הוא כמשמעו, פשיטא שכל הנשמות קדמו לבריאת עולם. וכבר ידעת כי לפתח חטאת רובץ, כנזכר סוף פרשת ויקהל, נמצא כי בסיום יצירה נקרא יאור, כי יצירה נקרא יאור בסוד יום ה' (נ"א ח"י) יסוד. ועולם העשיה מעורב טוב ורע, ושם קליפת נוגה הנק' בת פרעה עומדת על שפת היאור בפתח ולא בפנים. וכשירדה נשמת מרע"ה, לא היתה כשאר הנשמות הניתן לגוף מלבוש הנקרא יצר הרע מסטרא דההוא חטאת, זולתי יצר הרע של משה היתה בת פרעה קליפת נוגה, וזהו ותרד אותו כי טוב הוא בלא רע בתיה בת י"ה (זהר הרקיע).

⁴⁷⁷ ויחי רכו ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁸ שלח לך קעד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁹ שהתיבה הוא בסוד המלכות כנודע וגמא גימ' מ"ה עם הכולל, רמז שמאדם לוקחה זאת (רח"ו).

⁴⁸⁰ חסד וגבורה (רח"ו).

⁴⁸¹ ת"ת (רח"ו).

⁴⁸² הנה נודע כי פרעה היינו בינה ובת פרעה היא מלכות וז"ש מסטרא דשמאלא כי בנייה מהגבורות (רח"ו).

⁴⁸³ המלכות נק' ים והבריאה נקרא יאור ושם סוד נהר דינור ובאותו היאור הלכו לרחוץ (רח"ו). כי היאור הנה הוא מסוד נהר דינור שבעולם הבריאה, והוא מסיטרא דמט"ט ובסוד עץ הדעת, ע'

ספר שמות

תאמר, והרי נאמר "ומטך אשר הכית בו את היאור", ומשה לא הכה אלא הים, וקראו לו יאור. אלא יאור היה שהכה אהרן על ידי משה, והחשיב אותו הכתוב שהוא עשה.	(שמות יז ה) ומטך אשר הכית בו את היאור ומשה לא מחא אלא ימא ⁴⁸⁴ וקרייה יאור אלא יאור [הוה] דמחא אהרן על ידא דמשה ושווייה קרא דאיהו עביד:
כדוגמא זה "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור", ואהרן הכהו, אלא על שבא מצד הקדוש ברוך הוא, קראו הכתוב "אחרי הכות ה'". אחר כך קראו בשם משה. "ונערותיה הולכות על יד היאור", אלו שאר המחנות שבאים מהצד הזה.	כהאי גוונא (שם ז כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהוה את היאור ואהרן הכהו אלא על דאתא מסטרא דקודשא בריך הוא קרייה קרא אחרי הכות יהוה לבתר קרייה בשמא דמשה ונערותיה ⁴⁸⁵ הולכות על יד היאור אלין שאר משריין דאתיין מסטרא דא:
"ותפתח ותראהו את הילד ותראהו", היה צריך [להיות נכתוב] "ותרא" מה זה "ותראהו". אמר רבי שמעון, אין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים ונכבדים, אלא כך למדנו, רושם המלך והמלכה נמצא בו, והוא רושם של וא"ו ה"א. ומיד "ותחמול עליו וגו'", עד כאן למעלה, מכאן והלאה למטה, חוץ מהכתוב הזה.	ותפתח ותראהו את הילד (שמות ב ו) ותראהו [ותרא] (ותראה) מבעי ליה מאי ותראהו אמר רבי שמעון לית לך [מלה] (מלתא) באורייתא דלית בה רוזן עלאין ויקירין אלא הכי אוליפנא רשימא דמלכא ומטרוניתא אשתכח ביה ⁴⁸⁶ ואיהו רשימא דוא"ו ה"א ⁴⁸⁷ מיד ⁴⁸⁸ (שמות ב ו) ותחמול עליו וגו' עד כאן לעילא מכאן ולהלאה לתתא בר מהאי קרא:
"ותתצב אחותו מרחוק וגו'", ותתצב אחותו, אחותו של מי, אחותו של אותו שקרא לכנסת ישראל אחותי, כמו שנאמר "פתחי לי אחותי רעיתי". "מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".	ותתצב אחותו מרחק וגו' (שמות ב ד) ותתצב אחותו אחותו דמאן אחותיה ⁴⁸⁹ דההוא דקרא לכנסת ישראל אחותי ⁴⁹⁰ כמה דאת אמר (שיר ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי מרחק כמה דאת אמר (ירמיה לא ג) מרחוק יהוה נראה לי ⁴⁹¹ :
איך משמע שאותם צדיקים עד שלא ירדו לעולם נודעים הם למעלה אל הכל, וכל שכן משה. ומשמע גם כן שנשמות הצדיקים נמשכות ממקום עליון כמו שבארנו.	(מאי) משמע דאינון זכאין [עד לא] (דלא) נחתו לעלמא אשתמודעאן אינון לעילא לגבי כלא וכל שכן משה ומשמע נמי דנשמתהון דצדיקיא אתמשכו מאתר עלאה כמה דאוקימנא:

תיקונים (תיקון נד דף קא ע"א) ובזוהר שמות (דף יב ע"א בהגהות מהר"י שם), ולכן היה שם הכאה דוקא, כי בדברים לא יוסר עבד (משלי כט יט) וכמ"ש ברע"מ (תצא דף רעט ע"ב) (דע"ה ח"ב דף קכט ע"ב).

⁴⁸⁴ בזוהר ח"ב (יב ע"א) אמר שם ומשה לא מחא אלא ימא, וכן הוא בזוהר ח"ג (קעד ע"ב), אך הכוונה שם ושם הוא רק שהיה ההכאה בשר של ים, וכמ"ש בח"ב (דף רעב ריש ע"ב) וע"ז אמר (שמות יד טז) הרם את מטך נגד שר של ים (דע"ה ח"ב קכט ע"ב). וכן הוא בח"ג קעד ע"ב אך צ"ע כי בים לא היה הכאה וע' לקמן רעב ע"ב (לש"ו).

⁴⁸⁵ הם ז' הנערות הראויות לתת לה שהם היכלותיה שהם באים לרחוץ מן הדינים הקשים שם ולהשליכם על ראש רשעים יחול (רח"ו).

⁴⁸⁶ ז"ס הלבוש הקדוש של הנשמה הנמשך משם אל"ה הנז' בסבא דמשפטים והוא א"ל ר"ה, מלכא ומטרוניתא, והרשימא הוא הצלם וע"ז לעם נכרי וגו' שהוא פדאה מיצר הרע כיון שבגדה בה הלבוש הנזכר אלא היא אינה אל אמסטרא בת"ה (זהר הרקיע).

⁴⁸⁷ שיש הכר בחותם פניו שבא מת"ת ומלכות (רח"ו).

⁴⁸⁸ ומיד (דפ"ו).

⁴⁸⁹ ואינו ענין לפסוק אלא אחותו של אח הידוע שנאמר מי יתנך כאח לי (רח"ו).

⁴⁹⁰ וכן הוא בגמ' סוטה יא ע"א (לש"ו).

⁴⁹¹ מרחוק הוא חכמה, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית דף ו ע"א ושמות דף יב ע"א ובכ"מ), והוא כי ע"י החכמה שהוא אור החיה נעשה הכלים, וע"ז נתגלה למטה. וכנודע שהגילוי דאור העליון הוא ע"י הכלים, כי ע"ז נתכסה ויכולים התחתונים לקבלו, וזהו שאמר "נראה לי" (ביאורים ח"א לב ע"ד).

ספר שמות

ורזא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם [אית לנשמתא ⁴⁹² כמא דאית אב ואם] (עביד) לגופא בארעא ומשמע אדבכלו (דכל) סטרינ בין לעילא בין לתתא מדכר ונוקבא אתיין כלא ומשתכחי:	וסוד הדבר למדנו, שמשמע שיש לנשמה אב ואם, כמו שיש לגוף אב ואם בארץ, ומשמע שבכל הצדדים, בין למעלה בין למטה, הכל בא מזכר ונקבה ונמצאים.
והא אוקמוה רזא דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה הארץ דא כנסת ישראל ⁴⁹³ נפש חיה ⁴⁹⁴ נפשא דאדם קדמאה עלאה כמה דאתמר:	והרי בארו את הסוד, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה", "הארץ", זו כנסת ישראל. "נפש חיה" נפש של אדם הראשון העליון כמו שנתבאר.
אתא רבי אבא ונשקיה אמר ודאי שפיר קאמרת והכי הוא ודאי זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא ⁴⁹⁵ על כל שאר נביאי עלמא [עד כאן סתרי תורה]:	בא רבי אבא ונשקו אמר, ודאי יפה אמרת, וכך הוא ודאי. אשרי חלקו של משה, הנביא הנאמן על כל שאר נביאי העולם. (ע"כ סתרי תורה.)
(ד"א) ותתצב אחותו דא היא חכמה ⁴⁹⁶ כמה דאת אמר (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את אמר רבי יצחק מעולם לא אתעדיאת ונ"א אתערן גורת דינא מעלמא דהא בכל שעתא דהוו ישראל חטאן הוה דינא מקטרגא עמהון וכדין ותתצב אחותו מרחוק וד"א מרחוק כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהוה נראה לי ⁴⁹⁷ :	"ותתצב אחותו", זוהי חכמה, כמו שנאמר "אמור לחכמה אחותי את". אמר רבי יצחק, מעולם לא העבירה (התעוררה) מדת הדין מן העולם, שהרי בכל שעה שהיו ישראל חוטאים, היה הדין מקטרג עמם, ואז "ותתצב אחותו מרחוק" כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי".
ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור בשעתא דהוו פסקי ישראל מאורייתא מיד ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור הות נחתת מדת הדין ⁴⁹⁸ :	"ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור", בשעה שהיו ישראל פוסקים מן התורה, מיד "ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור", היתה יורדת מדת הדין
יב/ב	

⁴⁹² הבי"ע שבז"א, הנה הם השורשים דכל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיצאו ונבראו אח"כ מהמלכות דאצילות ע"י זווגא בז"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג, וכן קו ע"ג וע"י עוד ח"ב קלו ע"ד).

⁴⁹³ ח"ג קעד ע"ב ז ע"א יט ע"א רמ רע"ב (לש"ו).

כי האצילות בכלל הוא השורש דנשמת ישראל, אך בפרטות הנה נקרא המלכות דאצילות בשם אדם דאצילות, משום דעיקר הגילוי דנשמת ישראל הוא בה - כנסת ישראל, ע' זוהר שמות (יב ע"א) ובח"א (יג סע"א) ובכ"מ, ובה נוגעין מעשה בני אדם, ע' פרשת אחרי (דף עד ע"א) (הקדו"ש סב ע"ב), כל הנשמות כולן הם מ"ן דהמלכות, ומהמוחין פנימים שבה שהיא כנסת ישראל וכמ"ש בזוה"ק (שמות יב ע"א וכן בפ' ויקרא ז ע"א ובכ"מ) (דע"ה ח"ב צו ע"א) המלכות דאצילות שכינת עוזו ית"ש והיא אימא אם ישראל כנסת ישראל, וכמו שאמרו בפ' שמות (יב ע"א) ופ' שלח (קעד ע"ב) ופ' ויקרא (ז ע"א) תזריע (מג ע"ב) (שם ח"ב קטז ע"א).

⁴⁹⁴ ויקרא לט ע"ב (הערת הזהר) צ"ל יט ע"א (לש"ו).

⁴⁹⁵ דרגא דמשה ע"ה הנה היה ברזא דמתקלא, סוד הדעת עלאה הנמשך מרזא דאור א"ס, והוא סוד העץ החיים, מקור החיים, ה' העולמים, והוא האות ו' דהשם הויה ב"ה, שהוא לויתן נחש בריח, המבריק מן הקצה אל הקצה, ומשם היה נשמת משרע"ה, משם מכוון בלתי התלבשות כלל, וכל הדרגין תתאין שנמשך דרך שם היה רק דרך מעבר לבד. והנה היה הוא מהאור הגנוז עצמו ע' פ' שמות (יא ע"ב יב ע"א יט ע"א) ופ' בשלח (נג ע"ב נד ע"א). ולכן היה עלול ואפשר שיתוקנו כל העולמות על ידו למדרגתם שקודם החטא, ושיתפשט ויתגלה האור הגנוז לעילא ולתתא כמו אחר התיקון העתידי, כי הוא היה הצינור להתפשטות האור הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס, ולכן ניתן התורה רק על ידו (דע"ה ח"ב ככח ע"ג).

⁴⁹⁶ מלכות חכמה תתאה, חכמת שלמה, ונקראת כן לפי שבניינה על ידי חכמה עילאה בסוד ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא (רח"ו).

⁴⁹⁷ שמלת מרחוק שם רומזת על החכמה, ופ' כשנצבת אחותו שהיא נקרא מרחוק ור"ל כשהיא נצבת לצד א' התורה ואין עוסקים בה (רח"ו) (ע"כ) נוסף בדפ"ו.

⁴⁹⁸ לקטרג עליהו (נוסף בזו"ח לה ע"א).

ספר שמות

לרחוץ מדם ישראל, על עלבון התורה. "ונערותיה הולכות על יד היאור", אלו האומות שהם הולכים ורודפים אחריהם. "על יד היאור", על סיבת עלבון התורה, ואותם שמורים (שישנים) בה, שהתרפו ידיהם ממנה.	לאסתחאה⁴⁹⁹ מדמא דישראל על עלבונא דאורייתא ונערותיה הולכות על יד היאור אלן אמיא⁵⁰⁰ דאינון אזלין ורדפין אבתריהו על יד היאור על סבת עלבונא דאורייתא ואינון דמורים ונ"א דמיכין בה דרפו ידיהו מינה:
אמר רבי יהודה כל דברי העולם תלויים בתשובה, ובתפלה שמתפלל אדם לקדוש ברוך הוא, וכל שכן מי ששופך דמעות בתפלתו, שאין לך שער שלא נכנסים אותן הדמעות. מה כתוב "ותפתח ותראהו את הילד". "ותפתח", זו שכינה שעומדת על ישראל כאם על הבנים, והיא תמיד פותחת בזכותם של ישראל.	אמר רבי יהודה כל מלין דעלמא תליין בתשובה ובצללותא דצלי בר נש לקודשא בריך הוא וכל שכן מאן דאושיד דמעין בצלותיה⁵⁰¹ דלית לך תרעא דלא עאלין אינון דמעין⁵⁰² מה כתיב (שמות ב ו) ותפתח ותראהו את הילד ותפתח דא שכינתא דקיימא עליהו דישראל כאימא על בנין והיא פתחה תדיר בזכותהון דישראל:
כיון שפתחה "ותראהו את הילד", "בילד שעשועים", שהם ישראל שמתחטאים לפני מלכם (נ"א אדונם) בכל, ומיד שמתחננים לפני הקדוש ברוך הוא, חוזרים בתשובה ובוכים לפניו, כבן שבוכה לפני אביו. מה כתוב "והנה נער בוכה", כיון שבכה העבירו (נשברו) כל הגזרות הרעות של העולם. מה כתוב "ותחמל עליו", התעוררה עליו ברחמים ורחמה עליו.	כיון שפתחה "ותראהו את הילד", "בילד שעשועים", שהם ישראל שמתחטאים לפני מלכם (נ"א אדונם) בכל, ומיד שמתחננים לפני הקדוש ברוך הוא, חוזרים בתשובה ובוכים לפניו, כבן שבוכה לפני אביו. מה כתוב "והנה נער בוכה", כיון שבכה העבירו (נשברו) כל הגזרות הרעות של העולם. מה כתוב "ותחמל עליו", התעוררה עליו ברחמים ורחמה עליו.
ותאמר מילדי העברים זה ולא מילדי העכו"ם דאינון קשי קדל (דאינון קשי קדל ולא מילדי עע"ז דאינון קשי לבא) ודאינון רכי לבא ולא מילדי האומות דאינון קשי קדל וקשי לבא מילדי העברים [רכי] (רכי) לבא מאבהן (ומן אמהן)	ותאמר מילדי העברים זה ולא מילדי העכו"ם דאינון קשי קדל (דאינון קשי קדל ולא מילדי עע"ז דאינון קשי לבא) ודאינון רכי לבא ולא מילדי האומות דאינון קשי קדל וקשי לבא מילדי העברים [רכי] (רכי) לבא מאבהן (ומן אמהן)

⁴⁹⁹ לאתסחאה (דפ"ו).

⁵⁰⁰ פ' שלוחיה שבכל הנבראים עושים שליחותו ית' (מ"מ). אומיא (דפ"ו).

⁵⁰¹ ע' לקמן קסה ע"א. ע' שעה"כ יח ע"ב: ותכוין להמשיך מב' יסודות הנז', שפע ומזון וברכה אל כל העולם, ותכוין שעל ידם יתמתקו ב' כוחות של דין המונעים הפרנסה, שהוא סוד שני עינים הנזכר בפ' שקודם לזה, והוא עיני כל אליך ישברו כו'. והנה בעינים יש שני דמעות, שמהן יוצא הדין כנז' בפ' שמות (ט ע"א, יח ע"א, יט ע"א) והם למטה בנוקבא דז"א הנקרא רחל, אשר גם היא בגימ' דמעה שני פעמים, ולכן נרמזת רחל בר' ל"ח ח"י רצו"ן. ותכוין להמתיק את רחל הנז', שהיא נוקבא תתאה, ואת שני דמעות שהם בגימ' ג"כ כמנין רחל, אשר אלו הדמעות הם יורדים בימא רבא (ע' אד"ר קלז ע"ב), שהיא הנוקבא כנז' שם בזוהר בפ' שמות, ותמתיקם ע"י הרצון הנז' שהוא קפ"ד וקס"א. וע' ב"ע קסו ע"ב ז"ל, שהב' דמעות ב' עיינין חו"ג יורדים לים הגדול נוק' ע"י הנסירה. וע' לש"ו דע"ה ח"ב מג ע"ג, שהורדת הדמעות היא מיתוק הדינים שנמתקו ברחמים ויוצאים ונפרדין וע"ז מתכפין כל הדינים קשים. וע' לש"ו דע"ה ח"ב צג ע"ב, שמ"ש שהקב"ה מוריד ב' דמעות היא ע"ד שכתוב אל גינת אגוז ירדתי וכו', כי האי ירידה עלייה הוא, שעולין הב' דינים למר"ס, ושם הם נמתקין. אם כן הם עולים למ"ס שהוא הימא רבא ושם הם נמתקין (מאור החמה). וע' המשך דבריו שם צג ע"ג, שב' דמעות היורדים הם סומק ואוכם, הסומק נמתק, ואילו האוכם הוא דין קשה. ושניהם יורדים לחו"ב דבריא, והחכמה דבריא נקראת גם כן ימא רבא, ונמשכת משם ההנהגה בדינים מתוקין, והדין הקשה יורד בבינה דבריא ונקרא תהום רבא, ונשאר שם. והנה בעת הזכות, תחילה הדין הקשה נכנס לחכמה למתקה, ואח"כ הוא יורד בתהום לנקמא נוקמין מאותן דמעיקין לישראל.

⁵⁰² דמעין (דפ"ו).

⁵⁰³ מתתברי (דפ"ו).

ספר שמות

לאתבא קמי מאריהון ותקרא את אם הילד שהיתה בוכה הדא הוא דכתיב (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע נהי⁵⁰⁴ בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' הוא בוכה ואם הילד היא בוכה:	הוא בוכה, ואם הילד היא בוכה.
אמר רבי יהודה לזמנא דאתי מה כתיב (שם ח) בבכי יבואו ובתחנונים וגו' מהו בבכי יבואו בזכות בכי דאם הילד שהיא רחל יבואו ויתכנסון מן גלותא ואמר רבי יצחק פורקנא דישאל לא תליא אלא בבכי כד ישתלמון ויכלון בכי דמעו דבכה עשו קמי אבוי דכתיב (בראשית כז לח) וישא עשו (את) קולו ויבך (אמר רבי יוסי אותו בכי דבכה עשו) ואינון דמעין אחיתו לישאל בגלותיה כיון דיכלון אינון דמעין בבכיה דישאל יפקון מגלותיה הדא הוא דכתיב (ירמיה לא ח) בבכי יבואו ובתחנונים אובילם:	אמר רבי יהודה, לעתיד לבא מה כתוב "בבכי יבאו ובתחנונים וגו'". מהו "בבכי יבאו", בזכות בכי של אם הילד, שהיא רחל, יבואו ויתכנסו מהגלות. ואמר רבי יצחק, הגאולה של ישראל לא תלויה אלא בבכי, כשישלמו ויכלו בכי הדמעות שבכה עשו לפני אביו, שנאמר "וישא עשו קולו ויבך". ואותן דמעות הורידו את ישראל לגלות, כיון שיכלו אותן הדמעות, בבכיה של ישראל, יצאו מגלותו, זהו שנאמר "בבכי יבאו ובתחנונים אובילם".
[ויפן כה וכה⁵⁰⁵ (שמות ב יב) חמא באלין ו' אתוון דמייחדין ליה ישראל בכל יומא (דברים ו ד) שמע ישראל פעמים דאית בהון כ"ה תרי זמני ולא חמא ביה] ויפן כה וכה וגו' כה וכה אמר רבי אבא כה [חמא] אי הווי ביה עובדין דכשרין וכה אי זמין לנפקא מניה ברא מעליא מיד וירא כי אין איש חמא ברוח קודשא ודלא (דלית) זמין לנפקא מניה ברא מעליא:	"ויפן כה וכה", ראה באותן חמשים אותיות שמייחדים אותו ישראל בכל יום, שמע ישראל פעמים, שיש בהם כ"ה כ"ה פעמים, ולא ראה [אותם] בו. "ויפן כה וכה וגו'". כה וכה, אמר רבי אבא, כה ראה, אם היו בו מעשים כשרים, וכה אם עתיד לצאת ממנו בן מעולה, מיד "וירא כי אין איש", ראה ברוח הקודש שלא עתיד לצאת ממנו בן מעולה.
דאמר רבי אבא כמה חייבין אינון בעלמא דמפקי בני מעליי⁵⁰⁶ יתיר מאינון זכאין וההוא ברא מעליא דנפק מן חייבא איהו [מעליא] (משתכח) יתיר⁵⁰⁷ למהוי טהור מטמא נהורא מגו חשוכא חכמתא מגו טפשותא ודא איהו מעליא מכלא וירא וירא דהכא כלא ברוח וקודשא⁵⁰⁸ [קדישא] אסתכל וחמא ובגין כך אסתכל ביה וקמל ליה⁵⁰⁹ [וקודשא] (דקודשא) בריך הוא סבב	שאמר רבי אבא, כמה רשעים הם בעולם שמוציאים בנים מעולים, יותר מאותם צדיקים. ואותו בן מעולה שיוצא מן הרשע, הוא מעולה יותר, להיות טהור מטמא, אור מתוך חשכה, חכמה מתוך טפשות, וזהו המעולה מהכל. "וירא" וירא של כאן, הכל ברוח הקודש, הסתכל וראה, ולכן הסתכל בו והרג אותו. והקדוש ברוך הוא סיבב הכל ללכת לאותה באר, כמו שהלך יעקב לאותה

⁵⁰⁴ ח ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰⁵ ע"י תיקור"ז נב ע"א. וע"י ע"ח אח"ף ה שהנ' היא שמע וברוך שם, וע"י ביאורים ח"א מב ע"ג.

⁵⁰⁶ מעליא (דפ"ו).

⁵⁰⁷ הטעם כי ענין זה הוא השבתת הקלי' והכענתם, שמהם ובהם יצא מבטלם, ולכך אין ישראל מבטל ע"ז וכן עובדיה יצא מאדום ודוד מצד רות, הוא, הוא מהם להשביתם, והכל הוא לדרך זה (אור יקר).

⁵⁰⁸ קשיא ליה, וכי רוח הקדש נטרדת בפרטים אלו, מאי איכפת לן אם יהרג המצרי אם לאו דאיכפל רוח הקדש להכי, לזה אמר דקב"ה סיבב כולא וכו', ממש היה הקב"ה מגלגל שיברח, וזה ע"י שיהרג שמרע"ה מצד חסידותו לא יהרגנו ולא יברח ולא ישב על הבאר, לזה היה רוח הקודש עמו בסיועו בהריגת המצרי (אור יקר).

⁵⁰⁹ ע"י לקמן קיד ע"ב ובח"ג קו ע"א (לש"ו).

62

ספר שמות

באר, שנאמר "וישב על הבאר". ביעקב כתוב "וירא והנה באר", במשה כתוב "וישב בארץ מדין וישב על הבאר", משום שמשה ויעקב, אף על גב שבדרגה אחת היו, התעלה משה בזה יותר ממנו.	כלא למחך ולהווא בירא כמה דאזל יעקב לגבי ההוא בירא ⁵¹⁰ דכתיב (שמות ב טו) וישב על הבאר ביעקב כתיב (בראשית כט ג) וירא והנה באר ⁵¹¹ במשה כתיב וישב בארץ מדין וישב על הבאר בגין דמשה (ויעקב) אף על גב ⁵¹² דבדרגא חדא הוו אסתלק משה בהאי יתיר מניה ⁵¹³ ;
רבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך, אמר רבי יוסי, אותה באר שראה יעקב וראה משה, האם זו היתה אותה באר שחפרו אברהם ויצחק. אמר לו, לא. אלא בשעה שנברא העולם, נבראה הבאר הזאת. ובערב שבת בין השמשות נברא הפה שלה, וזוהי הבאר שראו יעקב ומשה.	רבי יוסי ורבי יצחק הוו אזלי בארחא ⁵¹⁴ אמר רבי יוסי ההוא באר דחמא יעקב וחמא משה ואי דא הוה ההוא בירא ⁵¹⁵ דחפר אברהם ויצחק ואמר ליה לאו אלא בשעתא דאתברין (אי לאו אמר ליה בשעתא דאברין) עלמא ⁵¹⁶ אתברי האי בירא ⁵¹⁷ ובערב שבת בין השמשות אתברי ⁵¹⁸ פומא דיליה ⁵¹⁹ והאי איהו באר דחמו (דחמא) יעקב ומשה;
משנה. אותם שרודפים אמת, אותם המבקשים סוד האמונה, אותם שדבקים בקשר נאמן, אותם שיודעים דרכי המלך העליון, קרבו ושמעו. כשעלו שנים, ויצאו כנגד אחד, מקבלים אותו בין שתי זרועות. שנים יורדים למטה, הם שנים, אחד מהם הוא שדה תפוחים קדושים,	מתניתין אינון ודרדפין (רדפי) קשוט ⁵²⁰ אינון דתבעו רזא דמהימנותא אינון דאתדבכו בקשורא מהימנא אינון דידעין אורחוי דמלכא עלאה קריבו שמעו כד סליקו תרין ונפקו לקדמות חד מקבלין ליה בין תרין דרועין תרין נחתין [לתתא ⁵²¹ תרין אינון חד מיניה ⁵²² חקלא

⁵¹⁰ הנה כבר ידעת כי לאה היתה נזדמנה לעשו וכמו שיעקב לקח הברכה שהיא הבכורה כי הכל א' אז לקח את לאה הבכירה וכן משה הוא דוגמת יעקב כנודע כי מתחלה הרג את המצרי שהיה גלגולי קין מצד הרע ואח"כ לקח תאומתו של הבל שהיא צפורה אשת משה ולקחה מן יתרו הקני שהיה מן קין מן הטוב שבו (זהר הרקיע).

⁵¹¹ באר היא מדת המלכות. יעקב ומשה בת"ת, והטעם שעלה משה על הבאר מפני שמשה הוא סוד הדעת כדפי' בתיקו"ז (כט ע"ב) יעקב מלגו משה מלבר, יעקב סוד הת"ת על נ"ה, משה בסוד הדעת היורד מבינה ומתלבש ב"ק (אור יקר).

⁵¹² עי' מ"ש בפרשת ויצא דף קנב ובפ' ויחי דף רלו ותבין מעלת משה על יעקב כי שם הארכנו (מ"מ).

⁵¹³ עי' תיקו"ז כט ע"ב: יעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעייתא מסטרא דלבר והא משה תמן הוה אלא מסטרא דלגאו הוה דא מגופא ודא מנשמתא.

⁵¹⁴ באורחא (דפ"ו).

⁵¹⁵ בלי ספק ששאל על הנסתר דאי לא תימא הכי בגשמי היאך אפשר אברהם ויצחק חפרו בפלישתים, משה בארץ מדין, יעקב בחרון, אלא על הנסתר קא מיבעי ליה, אם כן מאי קא מבעיא ליה כמה בארות הם הכל סוד המלכות, והנה ר' יצחק השיב לו ענין גדול, ראשונה שלא חפרו אברהם ויצחק כי מו' ימי בראשית היה חפור (אור יקר).

⁵¹⁶ דהינו מהבינה מתוקן (אור יקר).

⁵¹⁷ אמנם יש לו פה דהיינו מקום שאיבת מימיו והשפעתו לתחתונים והפה הזה הוא הנסתם שגורמין הרשעים ליסתם כאומרו וכל הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר והיינו שפה זה אשר לבאר ברשעת הרשעים נסתם, ואברהם ויצחק פתחו פיו שהיה נברא בערב שבת בין השמשות בבא השבת קדש מיד שער החצר הפנימי שהיה סגור ב' ימי המעשה ביום השבת יפתח ומשם ואילך אינו נסתם אלא ע"י הרשעים ואברהם ויצחק העבירו אבן גוף וצור מכשול הפגם וחפרוה שרים כרוה נדיבי העם ואחר שתיקנו אברהם ויצחק מה שתיקנו שהם ימין ששם ישמעאל ושמאל ששם עשו כשבאו יעקב ומשה לא הוצרכו לחפור באר שהם בקו האמצעי אלא מצאוהו פתוח מה שלא מצאו ב' האבות אלא מצאוהו נעול וחפרו ופתחו וכו' (אור יקר).

⁵¹⁸ עי' אבות פ"ה מ"ו.

⁵¹⁹ ר"ל שבליל שבת נתקן היסוד דנוק' וזה הבאר ראה משה (רח"ו).

⁵²⁰ כאן מדבר בענין ו' קצוות דזעיר בצאתו מרחם אמו והם חו"ג דסליקו לקדמות חד מקבלין ליה, שהוא הדעת המכריע ביניהם והוא בין תרין דרועין שהם ח"ג (רמ"ז).

⁵²¹ הם נ"ה שהיו בתוך ח"ג (רמ"ז).

ספר שמות

מהבאר הזאת יושבים. המושב שהנביאים (נ"א בניו) יונקים ממנה, אחד ביניהם הוא חיבור של הכל, והוא נוטל מהכל.	דתפוחין קדישין איהו מהאי בירא יתבי] (לתלת אתרין אינו חד בינייהו תרין יתבי מותנא דנביאי) ומותבא דנביאי ⁵²³ (ס"א בנוי) ינקין בהו חד בינייהו ⁵²⁴ חבורא איהו ⁵²⁵ [דכלא] (דלכלא) איהו נטיל לכלא:
אותה הבאר הקדושה עומדת תחתיהם. שדה תפוחים הקדושים היא, מהבאר ההיא הושקו העדרים שרעה משה במדבר. ומהבאר הזאת הושקו העדרים שבירר יעקב, כאשר בירר אותם לתוך חלקו, כל אותן מרכבות וכל אותם בעלי הכנפים.	יג/א ההוא בירא קדישא ⁵²⁶ קאים תחותייהו ⁵²⁷ חקלא דתפוחין וקדישין ⁵²⁸ איהו מהאי בירא אתשקין עדרייא דרעי משה במדברא ⁵²⁹ מהאי בירא אתשקין עדרייא דבריר יעקב ⁵³⁰ כד ובריר (אתבריר) לון לגו חולקיה כל אינון רתיכין ⁵³¹ כל אינון מארי דגדפין ⁵³² :
שלשה עמודים רובצים על הבאר הזאת. באר זו מתמלאת מהם, ונקראת אדניי. על זה נאמר "אדני יהוה" אתה החלות וגו', ונאמר "והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני", אדון כל הארץ, זהו שנאמר "הנה ארון הברית	תלת קיימין רביעין ⁵³³ על האי בירא האי בירא מנייהו אתמלי [אדני] (אד) אתקרי ⁵³⁴ על דא כתיב (דברים ג כד) אדני יהוה אתה החלות וגו' ⁵³⁵ וכתיב (דניאל ט יז) והאר פניך ⁵³⁶ על מקדשך השמים ⁵³⁷ למען [אדני] ⁵³⁸ (אד) אדון

⁵²² היינו יסוד ודבוקה בסופו מלכות, חקלא דתפוחין קדישין (רמ"ז).

⁵²³ נ"ה (רמ"ז).

⁵²⁴ יסוד (רמ"ז).

⁵²⁵ דמתחברים בו חו"ג, ואיהו נטיל כלא (רמ"ז).

⁵²⁶ היא המלכות הנקראת באר כדלעיל, וקראה "קדישא" מפני שיש תחתיה באר צרה נכריה, וכן בור יק אין בו מים אבל נחשים וכו', לכך אמר שהבאר הזה "קדישא" (אור יקר).

⁵²⁷ שהמבוע לבאר הוא היסוד, והוא נובע תמיד מימי ברכותיו מהספירות כולם והיינו תחותיה (אור יקר).

⁵²⁸ הענין שהוא נקרא באר כשהוא נובע מימי הרחמים, ומה גם ונוזלים מן לבנון, אמנם יש בו בחי' כוללת שהיא נקראת שדה דהיינו שכולל יותר מבאר, כאומרו "וירא והנה באר בשדה" ולכך יש בשדה דין ורחמים, והדין הוא מהגבורה והרחמים מהחסד, והוא אדום ולבן וג' גוונים שבו, שהם אלו, הם מהתפוחים העליונים, שהם תפוח מימין ותפוח משמאל, והם ב' אנפי דמלכא, חוור וסומק, וזה אמר חקלא דתפוחין קדישין, שאין החצונים נאחזים בהם (אור יקר).

⁵²⁹ היינו סוד הדגלים, י"ב עדרים לד' סטרין, ומן הבאר ההיא ישקו העדרים שהיתה שכינה עמהם (אור יקר).

⁵³⁰ היינו העטופים ללבן שהוא לבן הארמי, והעטופים ברעב החצונים היו נפרדים בלתי נקשרים בקדש, אמנם יש מדרגות טהורים והקשורים ליעקב מתאחדים במחנות הקדושים, והיינו טורח יעקב בבית לבן לברר אוכל מתוך פסולת, וכן עשה בנטיעות הקדושות שנטע, שהם י"ב שבטים שברם מפסולת החצונים אל הקדש והכל ענין א' (אור יקר).

⁵³¹ והם מרכבות דכסא הכבוד (אור יקר).

⁵³² שהם שרפים חיות ואופנים אשר להם כנפים (אור יקר). ועי' תיקו"ז ב ע"א.

⁵³³ היינו אומרו ג' עדרי צאן רובצים עליה, והם נה"י, וקראם "קיימין" ששלשתם נקראים עמודים ודאי, צדיק עמוד עולם, יכין ובו עז ב' עמודים, ועליהם אמר "תלת קיימין רביעין" היינו ששלשתם אברי היחוד, אמר הנובע הוא היסוד שהוא האמה, אמנם בריכות אסיפת הזרע הם ב' ביעין, נה"ה (אור יקר).

⁵³⁴ "אדני" אתקרי, ירצה השם המורה על היותו באר מקבץ השפע ומשקה התחתונים הוא שם אדני, כי שם זה מורה היותו נגדיי לשם יהוה, והיכל אליו, כבאר שמקורו לתוכו, ומורה לשון רבון ואדון לתחתונים, ומורה שהוא פתח לאצילות ממטה למעלה (אור יקר).

⁵³⁵ הורה שהיא תחלה לכנס אפילו לשם אלהים באותיות הו"ה דהיינו בינה, ופתח הכניסה בה, ולכך היא הגולה עם ישראל שהיתה שוכנת במקדש ונחרב וגלתה שכינה עם ישראל (אור יקר).

⁵³⁶ שהם הפנים העליונים (אור יקר).

⁵³⁷ השמם (דפ"ו).

⁵³⁸ שהיא מגורשת מבינה (אור יקר).

ספר שמות

כל הארץ⁵³⁹ הדא הוא דכתיב (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ ביה גניז חד מקורא⁵⁴⁰ קדישא⁵⁴¹ דנביע ביה תדיר ואמלי ליה⁵⁴² יהו"ה צבאות⁵⁴³ אקרי בריך⁵⁴⁴ הוא⁵⁴⁵ לעלם⁵⁴⁶ ולעלמי⁵⁴⁷ עלמי⁵⁴⁸ וע"כ:	אדון כל הארץ". בה גנוז מקור קדוש שנובע בה תמיד וממלא אותה, שנקרא ה' צבאות, ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.
ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה וגו' (שמות ב טז) אמר רבי יהודה אי בירא דא איהו בירא דיעקב⁵⁴⁹ הא כתיב ביה (בראשית כט ג) ונאספו שמה כל העדרים⁵⁵⁰ וגו' והכא בנות יתרו לא אצטריכו להאי אלא ותבאנה ותדלנה בלא טורח אחרא אמר רבי חייא יעקב אעדי לה מן בירא דהא כתיב כד מתכנשי תמן כל עדרייא והשיבו את האבן וביעקב לא כתיב וישב את האבן דהא לא אצטריך לבתר כן דהא בקדמיתא מיא לא הוו סלקין כיון דאתא יעקב סליקו מיא לגביה (ומשה אופי הכי סליקו מיא לגביה) וההוא אבנא לא הוה על פום בירא ובגין כך ותבאנה ותדלנה:	"ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה וגו'", אמר רבי יהודה, אם באר זו היא באר יעקב, הרי נאמר בה "ונאספו שמה כל העדרים וגללו וגו'", וכאן בנות יתרו לא הצטרכו את זה, אלא "ותבאנה ותדלנה" בלי טורח אחר. אמר רבי חייא יעקב, הסיר אותה מן הבאר, שהרי נאמר כשמתכנסים שם כל העדרים "והשיבו את האבן", וביעקב לא כתוב "וישב את האבן", שהרי לא הצטרך אחר כך, שהרי בתחילה המים לא היו עולים, כיון שבא יעקב, עלו המים אליו. (ומשה כמו כן עלו המים אליו), ואותה האבן לא היתה על פי הבאר, ולכן ותבאנה ותדלנה.
רבי אלעזר ורבי אבא הוו אזלי מטבריא לצפרי עד דהוו אזלי פגע בהו חד יודאי אתחבר בהדיהו אמר רבי אלעזר כל חד לימא מלה דאורייתא פתח איהו ואמר (יחזקאל לז ט) ויאמר אלי הנבא בן אדם הנבא אל הרוח ואמרת אל הרוח וגו' מהאי קרא ידענא אתר דהרוח נפקא	רבי אלעזר ורבי אבא היו הולכים מטבריה לצפרי, בעוד שהיו הולכים, פגע בהם יהודי אחד, התחבר עמם. אמר רבי אלעזר שכל אחד יאמר דבר תורה. פתח הוא ואמר "ויאמר אלי הנבא [אל הרוח הנבא בן אדם] (בן אדם הנבא אל הרוח) ואמרת אל הרוח וגו'", מפסוק זה

⁵³⁹ שהיא שולטת בתחתונים, באר להשקות העדרים, והמקור בתוכו, כאומרו אדון הברית, אדון כל הארץ, הרי שהברית בתוכו. ויש ליסוד בה ב' בחי': א', הוא אל הזווג, להמשיך נשמות, וזה אינו תדיר. והב', היא בחי' באר, ואז בבחי' זו אינם רובצים עליה, אלא ממש "ביה גניז" (אור יקר).

⁵⁴⁰ דהיינו יסוד מקור למימי הבאר (אור יקר).

⁵⁴¹ שאינו שורה בה אלא דווקא בעת שאין החצונים אוחזים בה, כאומרו וינס ויצא החוצה, ופי' בתיקו"ז כי יוסף אות ברית, כראותו אשת פוטיפרע אומרה שכבה עמי, שרוצה הרשעה להאחז באות ברית שמעבירין ממנו הערלה והקלי', ואחוזת בארון, מיד וינס ויצא החוצה, שאין החצונים נאחזים בו, ומניח הארון בשדה פלישתים, וברית נס מפני הרעה, והיינו שדקדק באומרו ביה גניז חד מקורא קדישא, בעוד שאפשר לו לעמוד בקדושתו גניז בתוכו, אמנם בעת שהטמאים רוצים מי באר וחרבן המקדש מיד וינס ויצא (אור יקר).

⁵⁴² שהברכה שופע בה, ויפוצו מעיינותיו חוצה אל הקדושים, לא נובע כדי שישאבו ממנו אלא כדי שיפוצו בעת שלום (אור יקר).

⁵⁴³ היינו הוי"ה הת"ת הכולל ד' בחי', צבאות היינו נו"ה (אור יקר).

⁵⁴⁴ מיסוד (אור יקר).

⁵⁴⁵ במלכות (אור יקר).

⁵⁴⁶ ב"ק (אור יקר).

⁵⁴⁷ חר"ב (אור יקר).

⁵⁴⁸ בכתר (אור יקר).

⁵⁴⁹ היינו מדת המלכות (אור יקר).

⁵⁵⁰ שהם מחנות הקדושים, וגללו את האבן, דהיינו הדין שהחצונים יונק ממנו, ושם הוא סותם פי הבאר, וצריכים לגלגל האבן מעל פי הבאר, דהיינו שמעבירי' הדין והחצוני נבדל כדי שיהיה שפע מצוי להם, והיינו אפילו כל העדרים כולם מכסא הכבוד עד למטה, וכאן בנות יתרו דהיינו יתרו ו', שהוא מימין כהן, ומשמאל מדין, ולו ז' בנות, הם נקבות שהולידם באם התחתונה והן סוד ז' הנערות הראויות לתת לה, והיה ראוי שישקה להם יותר לשאוב מי השפע, וכתוב בהם ותבאנה ותדלנה ולא נמצא שום עיכוב, ולא טורח להעביר אבן ואפילו אבן לא מצאו (אור יקר).

ספר שמות

ידעתי מקום שהרוח יוצאת ממנו. וכי יכול היה יחזקאל לנבא על הרוח, והרי נאמר "אין אדם שולט ברוח לכלוא את הרוח". אלא אדם לא יכול לשלוט ברוח, אבל הקדוש ברוך הוא הוא שולט בכל, ועל מאמרו היה מתנבא יחזקאל. ועוד הרי אותו הרוח היתה בגוף בעולם הזה, ולכן התנבא עליה. "מארבע רוחות באי הרוח", מאותו מקום שנתחם בעמודיו בארבעת הצדדים של העולם.	מניה וכי יכול הוה יחזקאל לנבא על הרוח והא כתיב (קהלת ח ח) אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח אלא בר נש לא יכול לשלטא ברוח אבל קודשא בריך הוא איהו שליט בכלא ועל מימריה הוה [מתנבי יחזקאל] (מנבי) יחזקאל ותו דהא ההוא רוח [הוה] בגופא בהאי עלמא ובגין כך אתנבי עליה⁵⁵¹ מארבע רוחות בואי הרוח (יחזקאל לו ט) מההוא אתר דאתחם⁵⁵² בסמכוי בארבע סטרינ דעלמא⁵⁵³:
קפץ אותו יהודי לפניו, אמר לו, רבי אלעזר, מה ראית. אמר, ראיתי דבר. אמר לו, מהי. אמר לו, אם רוח בני אדם מתלבש בגן עדן בלבוש של דמות גוף של העולם הזה, היה לו לכתוב "כה אמר ה' מגן עדן בואי הרוח". מהו מארבע רוחות. אמר לו, רוח לא יורדת לעולם הזה עד שעולה מהגן שבארץ, לתוך הכסא שעומד על ארבעה עמודים. כיון שעולה שם, נשאבת מתוך אותו הכסא של המלך, ויורדת לעולם הזה. הגוף נטול מארבעה צדדי העולם, כמו כן הרוח נטול מארבעה צדדי הכסא שמתוקן עליהם.	דליג ההוא יודאי קמיה אמר ליה רבי אלעזר מאי חמית אמר מלה חמינא אמר ליה מאי היא אמר ליה רוח בני אדם אי אתלבש ובגן עדן בלבושא דדיוקנא בגופא דהאי עלמא⁵⁵⁴ הוה ליה למכתב כה אמר יהו"ה מגן עדן בואי הרוח מהו מארבע רוחות אמר ליה רוחא לא נחתא להאי עלמא עד דסלקא מגנתא דארעא לגו כורסייא⁵⁵⁵ דקיימא⁵⁵⁶ על ארבע סמכין⁵⁵⁷ כיון דסלקא תמן אסתאבא מגו ההוא כורסייא דמלכא ונחתא להאי עלמא גופא אתנשיל מארבע סטרי עלמא⁵⁵⁸ רוח אוף הכי אתנשיל מארבע סטרי דכורסייא דמתקנא עלייהו:
אמר לו אותו האיש, הקפיצה שקפצתי לפניכם, [משום ש]ראיתי דבר מהצד הזה, משום שיום אחד הייתי הולך במדבר וראיתי עץ אחד נחמד למראה, ומערה אחת תחתיו. קרבתי אליו וראיתי אותה מערה, ש[ממנה] עולות ריחות מכל מיני ריחות של העולם. התחזקתי בעצמי ונכנסתי לאותה מערה, וירדתי במדרגות ידועות, לתוך מקום אחד שהיו בו עצים גדולים וריחות ובשמים שלא יכלתי לסבול.	אמר ליה ההוא בר נש דלינא דקא דליננא קמייכו מלה חמינא מהאי סטרא בגין דיומא חדא הוינא אזיל במדברא וחמינא אילנא⁵⁵⁹ חד דמרגג למחזי וחד מערתא⁵⁶⁰ תחותיה קריבנא גביה וחמינא ההיא מערתא דסלקא ריחין מכל זיני ריחין דעלמא אתתקפנא בגרמאי ואעילנא בההיא מערתא ונחיתנא בדרגין ידיעין בגו דוכתא חדא דהוו ביה אילנין סגיאין ורוחין⁵⁶¹ ובוסמין דלא יכילנא למסבל:
ושם ראיתי איש אחד, ושרביט אחד בידו. והיה עומד בפתח אחד. כיון שראה אותי, תמה ועמד כנגדי. אמר לי, מה	ותמן חמינא חד בר נש ושרביטא חד בידיה והוה קאים בחד פתחא כיון דחמא לי תוה וקם לגבאי אמר לי מה את הכא ומאן את אנא

⁵⁵¹ בראשית קלט ע"א במדרש נעלם (הערת הזהר).

⁵⁵² בינה (רח"ו).

⁵⁵³ הם חגת"ם שהם כסא לבינה, ופ' הכתוב מד' רוחות של הכסא דבינה דהיינו חגת"ם משם יבוא הרוח (מ"מ).

⁵⁵⁴ כיון שהקדמ' בידינו שהרוחות בג"ע מתלבשים בחלוקא דרבנן שהוא דיוקן הגוף שבעולם הזה א"כ מג"ע מ"ל (מ"מ).

⁵⁵⁵ פי' בינה (מ"מ).

⁵⁵⁶ שמות טו ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵⁷ חגת"ם (מ"מ).

⁵⁵⁸ חגת"ם ארמ"ע יסודות עליונים (רח"ו)

⁵⁵⁹ ת"ת (רח"ו)

⁵⁶⁰ מלכות (רח"ו). ור"ל שהאילן הזה רומז לת"ת והמערה רומזת למלכות (מ"מ).

⁵⁶¹ וריחין (דפ"ו).

ספר שמות

אתה [עושה] כאן, ומאיפה אתה. פחדתי הרבה, אמרתי לו, אדוני אני מן החברים, וכך וכך ראיתי במדבר, ונכנסתי למערה הזו, וירדתי לכאן. אמר לי, הואיל ואתה מן החברים, קח את קשר הכתבים, ותן אותם לחברים, אותם שיודעים הסודות של רוחות הצדיקים.	דחילנא סגיא אמינא ליה מארי מן חברייא אנא כך וכך חמינא במדברא ועאלנא בהאי מערתא ונחיתנא הכא אמר לי הואיל ומן חברייא אנת טול האי [קיטרא] (קנס) דכתבא והב ליה לחברייא אינון דידע(ין) רזין [דרוחיהון] (לרוחיהון) דצדיקיא:
הכה בי באותו שרביט, ונרדמתי. בין כך ראיתי כמה חיילות ומחנות, בתוך השניה, שהיו באים בדרך לאותו מקום. ואותו איש הכה באותו שרביט, ואמר, לכו בדרך של האילנות. בין כך שהיו הולכים, פרחו באויר ועלו, ולא ידעתי לאיזה מקום, ושמעתי קולות של מחנות גדולים, ולא ידעתי מהיכן (ס"א לאיזה מקום) הוא התעורר, ולא ראיתי דבר, ופחדתי באותו מקום.	בטש בי בההוא שרביטא ודמיכנא אדהכי חמינא כמה חילין ומשיריין גו שינתא דהוו אתיין באורחא בההוא ⁵⁶² דוכתא וההוא גברא בטש בההוא שרביטא ואמר באורחא דאילני זילון ⁵⁶³ אדהכי דהוו אזלי פרחי באוירא וסלקי ולא ידענא לאן אתר ושמענא קלין דמשיריין סגיאין ולא ידענא מאן (ס"א לאן אתר) איהו אתערנא ולא חמינא מידי ודחילנא בההוא אתר:
בין כך ראיתי אותו איש. אמר לי, ראית דבר. אמרתי לו, ראיתי בתוך שינתי כך וכך. אמר, באותה דרך הולכות רוחות הצדיקים לתוך הגן עדן, להיכנס לשם. ומה ששמעת מהם, הוא שעומדים בגן בדמות של העולם הזה, ושמחים ברוחות הצדיקים שנכנסים לשם.	אדהכי חמינא לההוא בר נש אמר לי חמית מד ⁵⁶⁴ אמינא ליה חמינא גו שינתא כך וכך אמר בההוא אורחא אזלי רוחיהון דצדיקיא ⁵⁶⁵ גו גנתא דעדן ⁵⁶⁶ לאעלא תמן ומה דשמעת מנייהו ⁵⁶⁷ הוא דקיימי בגנתא בדיוקנא דהאי עלמא וחדאן ברוחיהון דצדיקיא דעאלין תמן ⁵⁶⁸ :
וכמו שגוף נבנה בעולם הזה מקשר של ארבעה יסודות, ומצטייר בעולם הזה. כך הרוח מצטיירת בגן מקושר של ארבע רוחות שעומדות בגן, ואותה הרוח מתלבשת שם ומצטיירת מהם בציור של דמות הגוף, שהצטייר בעולם הזה. ואלמלא אותן ארבע רוחות, שהן אוירים	וכמחא (כמה) דגופא אתבני בהאי עלמא מקטורא דארבע יסודי ואתצייר בהאי עלמא אופ הכי רוחא אתצייר בגנתא מקטורא דארבע רוחין דקיימא בגנתא ⁵⁶⁹ וההוא רוחא אתלבשת תמן ומתציירת מנייהו בציורא דדיוקנא דגופא

⁵⁶² לההוא (דפ"ו).

⁵⁶³ לפי הנראה, שאלו היו כתות של צדיקים שיצאו להקדים שלום לשום צדיק שנפטר מן העולם, כדפי' בפסוק יבא וכו', והודיעם כי לפי מדרגת הצדיקים ההוא דרכם דרך האילנות, ושמה דרכים רבים כל א' וא' לפי חופתו (אור יקר)

⁵⁶⁴ מידי (דפ"ו).

⁵⁶⁵ כשהם מסתלקים מהעולם (אור יקר).

⁵⁶⁶ שאינם נכנסים בדרך שהוא נכנס, אילן ומערה וכיוצא, שזהו הדרך לבעלי הגשם להפשיטם חומרם, אמנם הצדיקים מגיעים לג"ע בדרכים אחרים (אור יקר).

⁵⁶⁷ קולות הוא שהם בג"ע מתלבשים בגוף זר מעין התלבשם בעולם הזה, ולכך הם בעלי קולות ודבור, וחתוך והלוך ופריחה וכיוצא, ומה שראית אותם המחנות הולכים יחד, הוא שבאו לנוכח צדיק אחד שנפטר ונכנסו עמו לגן ושמחו כולם בשמחת יום חתונתו (אור יקר). פי' ההברה של הקול ששמעת, הוא הקול של הרוחות שיושבים בג"ע, וכשעולים נשמות הצדיקים ע"י שינה לג"ע, הם שמחים בהם ומשיעים קול (מ"מ).

⁵⁶⁸ אותם שיוצאים מן העולם התחתון ונכנסים לעליון (אור יקר).

⁵⁶⁹ מעין שפירש ר' אלעזר לעיל, שד' יסודות אלו גשמיים: מים מחסד, אש מגבורה, רוח מת"ת, עפר ממלכות. וברוחניות הם בג"ע בסוד דקות המזדכך ועולה, וכל ענייני העולם מורכב מד' יסודות, ואין בין זה לזה אלא היותם רוחניות ומזדככות אלו מאלו, שאצילות, ד' יסודות, ד' אותיות שבשם חגת"ם. בבריאה, ד' יסודות, ד' עמודי הכסא. ביצירה, ד' חיות המרכבה, ד' פנים בג"ע כמו כן, בעולם הנפשות כמו כן, בעולם זה הגשמי כמו כן, והכל סוד א' (אור יקר).

ספר שמות

של הגן, הרוח לא מצטיירת בציור כלל, ולא מתלבשת בהם.	דאתצייר בהאי עלמא ואלמלא אינון ארבע רוחין דאינון אוירין דגנתא ⁵⁷⁰ רוחא לא מתציירא בציורא כלל ולא אתלבשא בהו:
אותן ארבע רוחות קשורות אלה באלה כאחד, ואותה הרוח מצטיירת ומתלבשת בהן, כדוגמא שהגוף מצטייר בקשרים של ארבעה יסודות העולם. ולכן "מארבע רוחות בואי הרוח", מאותן ארבע רוחות של גן עדן, שהתלבשה והצטיירה בה. ועכשיו קח קשר זה של כתבים, ולך לדרכך, ותן אותם לחברים.	אינון ארבע רוחין קטירין אלין באלין בחדא וההוא רוח אתצייר ואתלבש בהו כגוונא דגופא אתצייר בקטורי דארבע יסודי עלמא ובגין כך מארבע רוחות בואי הרוח מאינון ארבע ורוחין דגן עדן דאתלבש ואתציירו (דאתלבשת ואתציירת) בהו ⁵⁷¹ והשתא שול האי [קיטרא] (קונסא) דכתבא ⁵⁷² וזילו (ואזיל) לאורחך והב ליה לחברייא ⁵⁷³ :
בא רבי אלעזר ואותם החברים ונשקוהו בראשו. אמר רבי אלעזר, ברוך הרחמן ששלחך לכאן, שודאי זהו בירור הדבר, והקדוש ברוך הוא הזמין לפי פסוק זה. נתן להם אותו קשר כתבים, כיון שנטל אותו רבי אלעזר, ופתח אותו, יצא חדר של אש והקיפו, ראה בו מה שראה, ופרח מידיו.	אתא רבי אלעזר ואינון חברייא ונשקוהו ברישיה אמר רבי אלעזר בריך רחמנא דשדרך הכא דודאי דא הוא ברירא דמלה וקודשא בריך הוא אומין לפומי האי קרא יהב לון ההוא קנסא ⁵⁷⁴ דכתבא כיון דנטל ליה רבי אלעזר ופתח ליה נפק אפותא דאשא ⁵⁷⁵ ואסחר ליה חמא ביה מה דחמא ופרח מן ידוי ⁵⁷⁶ :
בכה רבי אלעזר ואמר, מי יכול לעמוד בגנזי המלך, ה' מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך". אשרי דרך זו, ואותה שעה שפגשתי אותך, ומאותו יום היה שמח רבי אלעזר, ולא אמר כלום לחברים. בעוד שהיו הולכים, פגשו באר מים אחת, עמדו עליה ושתו מן המים.	בכה רבי אלעזר אמר מאן יכול לקיימא בגנזי דמלכא ⁵⁷⁷ (תהלים טו א) יהוה מי יגור באהלך ⁵⁷⁸ [מי] (ומי) ישכון בהר קדשך זכאה האי אורחא וההיא שעתא דאערענא בכ ומההוא יומא הוה חדי רבי אלעזר ולא אמר כלום לחברייא עד דהוו אזלי פגעו בחד בירא דמיא ⁵⁷⁹ קיימו עליה ושתו מן מיא ⁵⁸⁰ :
אמר רבי אלעזר, אשרי חלקם של הצדיקים, יעקב ברח מלפני אחיו, והזדמנה לו באר. כיון שהבאר ראתה	אמר רבי אלעזר זכאה חולקהון דצדיקיא יעקב ערק מקמי אחוי ⁵⁸¹ ואזדמן ליה בירא כיון דבירא ⁵⁸² חמא ליה ⁵⁸³ מיא ⁵⁸⁴ אשתמודעו ⁵⁸⁵

⁵⁷⁰ פי' ד' אותיות אדנ"י שיש בד' רוחות של הגן, ומהם נעשה הלבוש של נשמת הצדיקים (מ"מ).
⁵⁷¹ ופי' הכתוב מד' רוחות וכו' שיפשיט הלבוש שנעשה מלכות רוחות שבגן שהרוח הוא בתוכו ויבוא לעולם הזה (מ"מ).
⁵⁷² קונטרס כתוב בו סודות על עניני הנשמה (אור יקר).
⁵⁷³ לתלמידי חכמים הנקראים חברים (אור יקר).
⁵⁷⁴ קיטרא (דפ"ו).
⁵⁷⁵ חדר ועליה כמין יציע וגזוזטרה וכיוצא (אור יקר).
⁵⁷⁶ שהיה רוחני ממציאאות הנמצא בג"ע (אור יקר).
⁵⁷⁷ ממה שנתגלה אליו ידע כמה סתרים אחרים יש נסתרים מאלה (אור יקר).
⁵⁷⁸ לענין ג"ע וסודותיו שהוא מעין מה שהיה כתוב בקונטרס או בפתקא, ועוד לרמז על השכלת הסודות שהם אהלו של הקב"ה (אור יקר).
⁵⁷⁹ לרמז השכינה, והם ג"כ קיימו עליה להשפיעה מלמעלה, מפני שהיו ג': ר' אלעזר ור' אבא ור' יעזר, כענין והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה (אור יקר).
⁵⁸⁰ לרמז שדלו מים מן הבאר להשקות שלשה עדרים תחתונים (אור יקר).
⁵⁸¹ מן הקלי', וכן מרע"ה מן הנחש זה פרעה, ולזה פגעו בבאר ההיא השכינה, שכל הבורח מן החצונים פוגע בקדושה (אור יקר).
⁵⁸² שכינה (אור יקר), מלכות (רח"ו).
⁵⁸³ שהיה ייחוד יעקב ת"ת באר מלכות (אור יקר).
⁵⁸⁴ הוא שפע שהזכר משפיע אל הנקבה והנקבה היא ג"כ נובעת אל הזכר (אור יקר).

ספר שמות

למאריהון⁵⁸⁶ [וסלקי⁵⁸⁷] (וסלקין) לגביה⁵⁸⁸ וחדו⁵⁸⁹ בהדיה⁵⁹⁰ ותמן אזדוגת ליה בת זוגיה⁵⁹¹ משה ערק מקמי פרעה ואזדמן ליה ההוא בירא ומיין חמו ליה ואשתמודעו למאריהון וסלקו לגביה ותמן אזדוגת ליה בת זוגיה:	אותו, המים נודעו לאדוניהם ועלו אליו, ושמחו עמו, ושם הזדווגה לו בת זוגו. משה ברח מלפני פרעה, והזדמנה לו אותה באר, והמים ראו אותו ונודעו לאדוניהם, ועלו אליו, ושם הזדווגה לו בת זוגו.
מה בין משה ליעקב⁵⁹² יעקב כתיב ביה⁵⁹³ (בראשית כט י) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו' ויגש יעקב ויגל את האבן וגו' משה מה כתיב ביה (שמות ב יז) ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען⁵⁹⁴ וגו' בודאי ידע הוה משה כיון דחמא מיא דסלקין לגביה דתמן תזדמן ליה בת זוגיה ותו דהא רוח קודשא לא אתעדי מניה לעלמין וביה הוה ידע דצפורה תהוי בת זוגיה אמר משה ודאי יעקב אתא להכא ומיא סליקו לגביה אזדמן ליה בר נש דאכניש ליה לביתיה ויהב ליה כל מה דאצטריך אנא אוף הכי:	מה בין משה ליעקב. ביעקב נאמר "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו", ויגש יעקב ויגל את האבן וגו'. מה נאמר במשה "ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען וגו'", בודאי שמשה היה יודע, שכיון שראה מים שעולים אליו, ששם תזדמן לו בת זוגו. ועוד שהרי רוח הקודש לא זזה ממנו לעולמים, ובה היה יודע שצפורה תהיה בת זוגו. אמר משה, ודאי יעקב בא לכאן, והמים עלו אליו, והזדמן לו אדם שהכניסו לביתו ונתן לו כל מה שצריך, אף אני כך.
אמר ההוא בר נש הכי אוליפנא דיתרו כומר לע"ז הוה כיון דחמא דע"ז⁵⁹⁵ לית בה ממשו אתפרש מפולחנא דילה קמו עמא ונדרוהו כיון דחמא (דחמו) בנתיה הוו מתרבין לון דהא בקדמיתא אינן הוו רעאן עאניה כיון דחמא משה ברוח קודשא דעל מלה דע"ז הוו עבדי מיד ויקם משה ויושיען וישק את צאנם ואתעביד קנאה לקודשא בריך הוא בכלא אמר ליה רבי אלעזר אנת לגבן ולא ידענא	אמר אותו האיש, כך למדנו, שיתרו היה כומר לעבודה זרה. כיון שראה שע"ז אין בה ממש, נפרד מעבודתה. קם העם ונידו אותו. כיון שראו את בנותיו, היו מגרשים אותם, שהרי בהתחלה הן היו רועות צאנו. כיון שראה משה ברוח הקודש, שעל דבר של ע"ז היו עושים כך, מיד "ויקם משה ויושיען, וישק את צאנם", ונעשה קנאי לקדוש ברוך הוא בכל. אמר לו רבי אלעזר, נמצא אתנו לא

⁵⁸⁵ סוד מ"ן (רח"ו).

⁵⁸⁶ לז"א (רח"ו).

⁵⁸⁷ מ"ן מתתא לעילא (אור יקר).

⁵⁸⁸ לקבלא מיין דכורין (אור יקר).

⁵⁸⁹ מצד הבינה שמחה (אור יקר).

⁵⁹⁰ הזכר לא השפיע אל הנקבה מ"ד כראוי שאין ענין הבאר דומה אל המשל (אור יקר).

⁵⁹¹ כדי שיהיה ענין הזווג ממש דומה בדומה (אור יקר).

⁵⁹² שעם היות ששתייהם מרכבה אל הת"ת, זה מלבר וזה מלגאו (תיקו"ז כט ע"ב), א"כ ראוי שהמשל הזה יורה על הנסתר (אור יקר). כלומר מ"ט דמשה שהציל בנות יתרו וכן יעקב אמאי גלגל את האבן וצריך לתת טעם לכל א' שיעקב בשביל שראה רחל וכן משה בגין צפורה בת זוגו, א"נ יש לפרש מה בין משה ליעקב ר"ל אחר שהצד השווה שבהם דתמן אזדוגת להו בת זוגיהו מה הפרש ביניהם ואמר יעקב ראה בת זוגו ממש וראה אותה והכירה שהיא רחל שעליה בא לישא אותה אבל משה לא ידע צפורה לפי שז' בנות היו ולא ידע ששם בת זוגו אלא על ידי רוח הקדש או ע"י שעלו המים לקראתה (מ"מ).

⁵⁹³ יורה שישלחו להשקות השכינה בהיותה מוכנת אל הנשיקה, והיינו שלא היתה רחל מתגרשת ולא היתה צריכה לתשועה, ומיד הוו תמן נשיקין, אמנם משה מצאה בגלות, וצריכה תשועה וראה טלטולי השכינה לפיכך יעקב ראה רחל בת לבן ברחמים מן הלבון מיוחדת אחת לבד, משה מצאה שהיא בת שבע מצד כהן מדין חסד וגבורה בדין בת שבע, וצריכה אל הגאולה, ולכך ויבואו הרועים שהם שרים גורמין פירוד לשבע בנות, כל עשר שרים אוחזים ממציאות אחת, מפני שהוא כהן מדין בדין קשה, ולכך ויקם משה שהוא הסתר והפנימי לשבע ספירות ברחמי המעים בסוד הדעת (אור יקר).

⁵⁹⁴ מהגאולה הנסתרת במקום החרות וישק את צאנם הקדושים, זהו לענין סתרי המדות, מטעם זה נשא צפורה כי מה' היתה לו (אור יקר).

⁵⁹⁵ פי' הטעם של משה לא מפני בת זוגו עשה כן אלא מפני קנאת ה' כדמסיק (מ"מ).

ספר שמות

יודע	יד/א
את שמך. אמר אני יועזר בן יעקב. באו החברים ונשקוהו. אמרו, ולמה אצלנו, ואנחנו לא היינו מכירים אותך. הלכו כאחד כל אותו היום, וליום אחר ליוו אותו שלשה מילין, והלך לדרכו.	שמך אמר אנא יועזר בן יעקב אתו חברייא ונשקוהו אמרו ומה אנת לגבן ולא הוינן ידעין כך אזלו כחדא כל ההוא יומא ליומא אחרא אוזפוהו תלת מילין ואזל לארחיה:
"ותאמרן איש מצרי הצילנו". רבי חייא אמר, הרי בארו החברים שנצנצה בהן רוח הקודש, ואמרו ולא ידעו מה שאמרו. [משל] לאיש שהיה יושב במדבר, והיו ימים שלא אכל בשר. יום אחד בא דב ליטול כבש אחד, ברח הכבש, והדב אחריו, עד שהגיעו לאותו איש למדבר. ראה כבש והחזיק בו, ושחטו ואכל בשר.	ותאמרן איש מצרי הצילנו (שמות ב יט) רבי חייא אמר הא אוקמוה חברייא דנצנצא בהו רוח קודשא ⁵⁹⁶ ואמרו ולא ידעו מה אמרו לבר נש דהוה יתיב במדברא והווי יומין דלא אכל בשרא ⁵⁹⁷ יומא חד אתא דובא לנטלא חד אימרא ערק אימרא ודובא אבתריה עד דמטו לגבי ההוא בר נש למדברא חמא אימרא ואתקיף ביה ושחטיה ואכל בשרא:
דבר אחר, "ואלה שמות בני ישראל", רבי יהודה פתח ואמר "שחורה אני ונאווה וגו'". "שחורה אני ונאווה", זו כנסת ישראל, שהיא שחורה מן הגלות, ונאווה שהיא נאווה בתורה ומצוות ומעשים כשרים. "בנות ירושלים", שעל זה זכאים לרשת את ירושלים של מעלה. "כאהלי קדר", אף על גב שהיא קודרת בגלות, במעשים היא כיריעות שלמה, כיריעות של המלך שהשלום כלו שלו.	דבר אחר ואלה שמות בני ישראל (שמות א א) רבי יהודה פתח ואמר (שיר א ה) שחורה אני ונאווה וגו' שחורה אני ונאווה דא כנסת ישראל ⁵⁹⁸ דהיא שחורה מן גלותא ⁵⁹⁹ ונאווה דהיא נאווה באורייתא ובפקודין ובעובדין דכשרן בנות ירושלים ⁶⁰⁰ דעל דא זכאין לירתאה ירושלם דלעילא ⁶⁰¹ כאהלי קדר (ו)אף על גב דהיא קודרת בגלותא בעובדין ⁶⁰² היא כיריעות שלמה כיריעות דמלכא דשלמא כלא דיליה:
רבי חייא הגדול היה הולך לבעלי המשנה ללמוד מהם. הלך לרבי שמעון בן יוחאי, וראה פרגוד אחד שהיה מפסיק בבית. תמה רבי חייא, אמר אשמע דבר מפיו מכאן.	רבי חייא רבא הוה אזיל לגבי מאריהון דמתניתא למילף מנייהו אזיל לגבי רבי שמעון בן יוחאי וחמא פרגוד חד דהוה פסיק בביתא תוה רבי חייא אמר אשמע מלה מפומיה מהכא:

⁵⁹⁶ שאיש מצרי שהרג גרם הצלתו, כמשל שהדוב האכילו בשר, אבל אמרו ר' חייא אמר דדריש קראי ברזא ותבאנה אל רעואל, ומתעלות ז' בנות בת שבע באר שבע אל גבורה הדבקה בחד, דהיינו רעו וחבה אל חסד אביהם שהמלכות בת שבע לשבע ספירות משם ולמטה, והנה עדיין לא השלימו ימי הגלות ולזה אמר מדוע מהרתן בא היום, שעדיין יש קץ שנים אל הגלות ותאמרנה איש מצרי דוחק פרעה בגלותו הצילנו מיד הרועים מגלות מצרים שנחשב לה כארבע מאות שנה, ועוד שמתוך הדוחק שבו בתשובה, ויאנחו ותעל דוועתם וכו' (אור יקר).

⁵⁹⁷ והנמשל, שאלמלא המצרי שע"י ברח משה למדין, לא היו הם ניצולים, ולכך אמרו איש מצרי וי"מ שצפורה ברחא אצל משה מהרועים והוא הצילה ונשאה (מ"מ).

⁵⁹⁸ ישראל שלמטה בגלות (מ"מ).

⁵⁹⁹ בדין ובשחרות הגבורה, וההנהגה התחתונה ועם כל זה מלמעלה מאירה על ידי מעשי ישראל בג' בח': הא', התורה. הב', בפקודין, דהיינו מעשה מצות. הג', עובדין דכשרן שאינם גופי מצוה אלא מעשים טובים, והיא אומרת זה אל אותם המתקנים אותה, דהיינו הנשמות הנקראות בנות ירושלים, משם שעל ידי עבודה זו "זכאן וכו'" (אור יקר).

⁶⁰⁰ הם בסוד עולימתאן דירושלם דלעילא (רח"ו). ופי' בנות ירושלים ישראל אומרים להיכלות המלכות שחורה אני ונאווה (מ"מ).

⁶⁰¹ היא היא הנאווה הנז' בבחי' הנקראת ירושלם (אור יקר).

⁶⁰² ולכך שחורה היא הגלות ואהלי קדר הוא בחי' המעשה, היא כיריעות שלמה סוף סוף יש לה בחי' עליונה עם הספירות העליונות שעליה נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן, והיינו בחי' אצילותה שאינה גולה כלל אלא היא כספירות המתפשטות מן החכמה דהיינו כיריעות שלמה (אור יקר).

ספר שמות

שמע דהוה אמר (שם ח יד) ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים כל כסופא ⁶⁰³ דכסופו ישראל (מקמיה דקודשא) [מקודשא] בריך הוא והוא (הא) דאמר רבי שמעון תאותם של ישראל שיהיה [הקדוש ברוך הוא] בורח לא (ו)הולך ולא מתרחק אלא [בורח] כצבי או כעופר האילים ⁶⁰⁴ :	שמע שהיה אומר "ברח דודי ודומה לך לצבי או לעופר האילים" כל הכיסופים שכוספים ישראל, הוא מהקדוש ברוך הוא, שאמר רבי שמעון תאותם של ישראל שיהיה הקדוש ברוך הוא, לא הולך ולא מתרחק, אלא בורח כצבי או כעופר האילים.
מאי טעמא אמר רבי שמעון אין חיה בעולם עושה כמו הצבי או כעופר האילים בזמן שהוא בורח הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו ולעולם תמיד הוא מחזיר את ראשו לאחוריו ⁶⁰⁵ כך אמרו ישראל רבוננו של עולם אם אננו גורמים שתסתלק מבינינו יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהניח הדא הוא דכתיב (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לבלותם:	למה. אמר רבי שמעון, אין חיה בעולם עושה כמו הצבי או כעופר האילים, בזמן שהוא בורח, הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו, ותמיד הוא תמיד מחזיר את ראשו לאחוריו. כך אמרו ישראל, רבוננו של עולם, אם אננו גורמים שתסתלק מבינינו, יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים, שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהניח, וזה שנאמר "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לבלותם".
[דבר אחר הצבי בזמן שהוא ישן הוא ישן בעין אחד והאחר הוא נעור כך אמר ישראל להקדוש ברוך הוא עשה כמו הצבי שהנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל]:	דבר אחר, הצבי, כשהוא ישן, הוא ישן בעין אחת, ובאחרת הוא נעור. כך אמרו ישראל לקדוש ברוך הוא, עשה כמו הצבי "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל".
שמע רבי חייא ואמר אי עלאין (פסקין) עסקין ⁶⁰⁶ בביתא (פסקין) (ס"א עסקין בביתא)) ואנא יתיב אבראי בכה שמע רבי שמעון ואמר ודאי שכינתא לברא מאן יפוק אמר רבי אלעזר בריה [אי אנא קלילא] (אנא קלינא כחולא) לא קלינא ⁶⁰⁷ דהא שכינתא ברא מננא ליעול שכינתא ותיהוי אשתא שלימתא שמע קלא דאמר עד לא סמכין ⁶⁰⁸ אסתמכו ותרעין ⁶⁰⁹ לא	שמע רבי חייא ואמר, אם עליונים (פוסקים) עוסקים בבית ואני יושב בחוץ. בכה. שמע רבי שמעון ואמר, ודאי שכינה בחוץ. מי יצא. אמר רבי אלעזר בנו, אם אני אשרף, לא אשרף, שהרי השכינה מחוץ אלינו שתכנס השכינה ותהיה אש שלמה. שמע קול שאומר, עדיין לא נסמכו הסומכים, והשערים לא התקנו, והקטנים הבשמים של עדן,

⁶⁰³ רבי אבא שסדר הזהר כתב כן שר"ש הוא שאמר ברח דודי דר"ש עצמו לא שייך לומר הא דאר"ש וכו' (מ"מ).

⁶⁰⁴ הכוונה היא על סוד הו"ה באחוריים שבכל פעם אנו חוזרים לראש כמו הצבי שמחזיר ראשו למקום שהניח והכוונה כשהאור רוצה להסתלק אין אוחזים בו (מ"מ).

⁶⁰⁵ היינו רצוא ושוב (ביאורים ח"ב לז ע"א). עי' ס"י (פ"א מ"ו) עשר ספירות בלי מה, צפייתן כמראה הבזק, ותכליתן אין להם קץ, ודברו בהן ברצוא ושוב, ולמאמרו כסופה ירדופו, ולפני כסאו הם משתחוים. ועי' לקמן קלח ע"ב.

⁶⁰⁶ מכאן מוכיח מהר"ץ ז"ל שאותו קול ששמע רבי חייא היה של השכינה שהיתה אומרת לקב"ה ברח דודי, וכן מוכח נמי מ"ש לעיל, הוא דאמר רבי שמעון תאותם וכו', שבודאי אינם דברי רבי שמעון. ומ"ש תחילה שמע דהוה אמר, היינו לפי מאי דהוה סלקא דעתך מעיקרא ששמע דבר מפי הרשב"י. ועוד אני אומר דאפשר שהיה איזה רוח קדוש שמתהוה מקולו של רשב"י וכדאיתא בשער הנבואה, ולכן חשב רבי חייא שהיה רשב"י (רמ"ז).

⁶⁰⁷ פי' אפילו אם אני נשרף כחול שהוא עוף אחר שיוצא אש מקנו ושורפתו אפ"ה אני מרגיש בזה, וכאילו לא קלינא. ולפי זה מלת קלינא כמו (ירמיה כט כב) אשר קלם מלך בבל, א"נ יש לפ' מלת קלינא כמו קלני מראשי, ור"ל אפילו מצטער על ר"ת שהוא בחוץ אפ"ה כחולת אהבה שהיא השכינה לא קלינא שהיא מצטערת יותר ממני (מ"מ).

⁶⁰⁸ באדרא נסמכו הסמכין (רח"ו). ור"ל שבעץ חיים כתב מ"ש ר"ש עד אימת נתיב בקיימא דחד סמכא, ר"ל שתחלה היו החברים עוסקים בעולם התהו, שהיו הספירות זה על גב זה בסוד רשות

ספר שמות

שכעת הוא לא. יצא רבי אלעזר.	אתתקנו ומטוטורי ⁶¹⁰ דבוסמיא דעדן דכען הוא לא נפק רבי אלעזר:
ישב רבי חייא בכה ונאנח. פתח ואמר "סוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים". נפתח שער הפרגוד, לא נכנס רבי חייא. זקף רבי שמעון את עיניו ואמר, מזה נשמע שנתנה רשות למישהו בחוץ, ואנו בפנים. קם רבי שמעון. הלכה האש ממקומה עד מקום רבי חייא. אמר רבי שמעון ניצוץ אור המפתח (נ"א המפתח) בחוץ, ואני כאן בפנים, התאלם פיו של רבי חייא.	יתב רבי חייא בכה ואתגנח פתח ואמר (שיר ב יז) סוב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים אתפתח תרעא דפרגודא לא ⁶¹¹ עייל רבי חייא זקיף רבי שמעון עיניו ואמר (שמא) ⁶¹² אתיהיב רשותא למאן דאיהו אבראי ואנן לגו קם רבי שמעון אזל אשא מדוכתיה עד דוכתא דרבי חייא אמר רבי שמעון קוטיפא דנהורא דקליטרא (ס"א דקליטרא ⁶¹³) לבר ואנא הכא לגו אתאלם פומיה דרבי חייא:
כיון שנכנס פנימה, הוריד את עיניו ולא זקף ראשו. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, קום העבר ידך על פיו, שלא יודע בזה שלא רגיל בו. קם רבי אלעזר והעביר ידו על פי רבי חייא. רבי חייא פתח פיו ואמר, ראתה עיני מה שלא ראיתי, הזדקפתי שלא חשבתי שטוב למות באש של זהב טוב שדולק.	כיון דעאל לגו מאיך עיניו ולא זקיף רישיה אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה קום אעבר ידך אפומיה ודלא ידע בהאי דלא רגיל וביהו (בהאי) קם רבי אלעזר אעבר ידיה ואפומיהו (בפומיה) דרבי חייא פתח פומיה רבי חייא ואמר חמא עינא מה דלא חמינא ⁶¹⁴ אזדקף דלא השיבנא ⁶¹⁵ טב ולמימתו (לממת) באשא דדחבא ⁶¹⁶ טבא דליק:
במקום שזורקים ניצוצין לכל צד, וכל ניצוץ וניצוץ עולה לשלש מאות	באתר דשביבין זרקין לכל עיבר וכל שביבא ושביבא סליק לתלת מאה:
	יד/ב
ושבעים מרכבות, וכל מרכבה נפרדת לאלף אלפים ורבוא רבבות, עד שמגיע לעתיק הימים שיושב על כסא, והכסא	ושבעין רתיבין ⁶¹⁷ וכל רתיבא אתפרש לאלף אלפין ורבוא רבוון עד דמטו לעתיק יומין דיתיב על כרסיא וכרסיא ⁶¹⁸ מזדעזעא מניה למאתן

הרבים, ובאדרא גילה להם הרשב"י עולם התיקון, שיש הרבה סמכין קו ימין וקו שמאל וקו אמצעי ולכן אמרה בת קול לר' אלעזר כיון שעדיין לא נתקנו הסמכין אין ראוי לר"ח ליכנס (מ"מ).

⁶⁰⁹ באדרא נפתחו נ' שערי בינה (רח"ו).

⁶¹⁰ ר"ל דעדיין כקטן הוא בשנים ואינו ראוי (רח"ו). ומזוטרי (דפ"ו).

⁶¹¹ ולא (דפ"ו).

⁶¹² ש"מ (דפ"ו).

⁶¹³ עי' לעיל ה"ע"א.

⁶¹⁴ שעין של ר"ח השגיה לראות מראות אלהים עתה מה שאל ראה מקודם ולא רצה לכנות הדבר על עצמו לומר חמו עינאי וכו' (מ"מ)

⁶¹⁵ פ' שנתעלה במעלה רמה מה שלא חישב מעולם ומפני ענוה שבו לא רצה לכנות הדבר על עצמו (מ"מ).

⁶¹⁶ בינה אש הגדולה והיינו רשב"י שנשמטו מסוד הבינה בסוד משה (רח"ו).

⁶¹⁷ א"א, שהרתיבין הם אר"א, שהם כסא לא"א כמ"ש ברע"מ, ואינן כרסיא וספסל לגבך. ומפני שיש בהם הארת ש"ע נהורין דא"א, לכן הם ש"ע רתיבין, ור"ל שחדושים של רשב"י הם עולים במעלות רמות עד אר"א, ומשם לא"א, ששם ה"ס האלפים, שהמאות באר"א, והאלפים בא"א כמ"ש הרב. וז"ש וכל רתיבא אתפרש לאלף אלפין, ורבוא רבוון ומשם לעתיק, וז"ש עד דמטון לעתיק יומין דיתיב על כרסייה. הנה באידרא רבא כתב הרב צמח שהכרסיא דשביבין הם שמות אלהים שהם בחוץ של כל ספירה וספירה, וכרסיא סתם הם המקיפים של הפרצופים ועתיק יומין יתיב על ב' כסאות, ובכאן שאמר על כרסיא סתם הם המקיפים וכרסיא מזדעזע מניה לס"ר עלמין פ' מכח הארת עתיק שמקבלת מזדעזעת (מ"מ).

⁶¹⁸ כמספר עשר הויר"ת (רח"ו).

ספר שמות

ושתין עלמין עד דמטא לאתר עדונא דצדיקיא⁶¹⁹ עד דאשתמע בכל רקיעין וכל עלאין ותתאין וכלהו בזמנא חדא תוהוין ואמרין הדין הוא רבי שמעון בן יוחאי דהוה מרעיש כלא מאן יכיל למיקם קמיה:	מזדעזע ממנו למאתים וששים עולמות. עד שמגיע למקום עדון הצדיקים, עד שנשמע בכל הרקיעים וכל העליונים והתחתונים, וכולם בעת אחד תמהים ואומרים, זהו רבי שמעון בר יוחאי, שהיה מרעיש הכל, מי יכול לעמוד לפניו.
דין הוא רבי שמעון בן יוחאי דבשעתא דפתח פומיה למשרי למלעי באורייתא צייתין לקליה כל כרסוון וכל רקיעין וכל רתיכין⁶²⁰ וכל אינון אדמשבחין (דמשבח) למריהון לית דפתחין ולית דמסיימין כלהו משתכבין עד דלא⁶²¹ אשתמע ונ"א דלשתמעו בכל רקיעיא דלעילא ותתא פטרא:	זהו רבי שמעון בר יוחאי, שבשעה שפותח פיו להתחיל לעסוק בתורה, מקשיבים לקולו כל הכסאות וכל הרקיעים וכל המרכבות, וכל אותם שמשבחים את אדונם. אין פותחים ואין מסיימים. כולם נמצאים עד שלא נשמע (שישתמע) בכל הרקיעים שלמעלה ושלמטה פתחון פה.
כד מסיים רבי שמעון למלעי באורייתא מאן חמי שירין מאן חמי חדותא אדמשבחין (דמשבחין) למריהון מאן חמי קלין דאזלין בכלהו רקיעין אתיין כלהו בגיניה דרבי שמעון ווכרעין וסגדין קמיו (כרעין וסגדין קמיה) דמריהון סלקין ריחין דבוסמין דעדן עד עתיק יומין וכל האי בגיניה דרבי שמעון:	כשסיים רבי שמעון לעסוק בתורה, מי רואה איזה שירים, מי רואה שמחה שמשבחים לרבונם, מי רואה את הקולות שהולכים בכל הרקיעים. כולם באים בשביל רבי שמעון, וכורעים ומשתחווים לפני רבונם. עולים ריחות של בשמים של עדן עד עתיק הימים, וכל זה בגלל רבי שמעון.
פתח רבי שמעון פומיה ואמר שית דרגין⁶²² נחתו עמיה דיעקב למצרים וכל חד וחד עשרה אלף רבוא ולקבליהון⁶²³ שית דרגין לישראל⁶²⁴ ולקבליהון שית דרגין לכרסייא⁶²⁵ דלעילא ולקבליהון שית דרגין לכרסייא דלתתא⁶²⁶ דכתיב (מ"א י יט) שש מעלות לכסא הדא הוא דכתיב (יחזקאל טז ז) רבבה כצמח השדה נתתיך וגו' הרי שית ולקבליהון כתיב (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו':	פתח רבי שמעון פיו ואמר שש מדרגות ירדו עם יעקב למצרים, וכל אחת ואחת עשרה אלף רבוא, וכנגדן שש דרגות לישראל, וכנגדן שש דרגות לכסא העליון, וכנגדן שש דרגות לכסא שלמטה, שנאמר "שש מעלות לכסא". זהו שנאמר "רבבה כצמח השדה נתתיך וגו'", הרי שש, וכנגדן כתוב "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו וגו'".
תא חזי כל חד וחד סליק לעשרה והוו שתין ואינון שתין גברין דבסחרני שכינתא ואינון שתין רבבן דנפקו עם ישראל מגלותא ודעאלו	בא וראה כל אחד ואחד עולה לעשרה, והיו ששים. ואותם ששים גבורים שסביב השכינה, והם ששים רבבות שיצאו עם ישראל מן הגלות,

⁶¹⁹ הוא יסוד דנוק' ששם מתעדנים הצדיקים ור"ל שעולים חדושים של רשב"י עד עתיק יומין וחוזרים בסוד אור חוזר מעתיק עד המלכות (מ"מ).

⁶²⁰ הם ב"ע, הבריאה נק' כסא, והיצירה רקיע בסוד ז"א מקנן ביצירה, ועשיה שם הם חיילות ורתיכין (מ"מ).

⁶²¹ משתכחין עד לא (דפ"ו).

⁶²² ר"ק (רח"ו).

⁶²³ רז ע"א (הערת הזהר).

⁶²⁴ ז"א כסא לבינה (רח"ו). ופי' שית דרגין הם ר"ק דז"א ופי' כרסיא היא הבינה שהיא כסא לא"א וכמ"ש הזהר בדף יג כרסיא דקיימא על ד' סמכין, והיינו בינה שרוכבת על חגת"ם (מ"מ). הם מ"ש בסמוך ובני ישראל פרו וישרצו וכו' (מ"מ).

⁶²⁵ מלכות (רח"ו). ושית דרגין דידה הם ששה היכלות דבריאה שהמלכות היא בהיכל ק"ק, א"נ יש לפרש ו' דרגין לכרסיא דלעילא, הז"א נקרא כסא עליון לגבי המלכות ושית דרגין הם ו"ק דידה (מ"מ).

⁶²⁶ ר"ק דמלכות שהיא כסא תחתון (מ"מ).

ספר שמות

ושנכנסו עם יעקב לגלות. אמר לו רבי חייא, והרי היו (נ"א רואים) שבעה, ועלו לשבעים. אמר לו רבי שמעון, שבעים לא מכאן. ואם תעלה בדעתך שבעה, הרי נאמר "וששה קנים יוצאים מצדיה", וקנה אחד האמצעי לא בחשבון, שנאמר "אל מול פני המנורה יאירו וגו'".	עם יעקב בגלותא אמר ליה רבי חייא והא הו' וס"א חמינן שבעה⁶²⁷ וסלקין לשבעין אמר ליה רבי שמעון שבעין לאו מהכא⁶²⁸ ואי סלקא דעתך שבעה הא כתיב (שמות כה לב) ווששה קנים יוצאים מצדיה (שבעה גביעים משוקדים בקנה האחד) וקנה האחד והאמצעי לאו בחשבנא⁶²⁹ דכתיב (במדבר ח ב) אל מול פני המנורה יאירו וגו'.
בעוד שהיו יושבים, אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אביו. מה ראה הקדוש ברוך הוא להוריד את ישראל למצרים בגלות. אמר לו שאלה אחת אתה שואל, או שתיים. אמר לו שתיים. גלויות למה, ולמה למצרים. אמר לו שתיים הן, וחוזרות לאחת. אמר לו, עמוד בעמדך, בשבילך יתקיים למעלה, משמך דבר זה אמור בני אמור.	עד דהו' יתבי אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי מה חמא קודשא בריך הוא לנחתא ישראל למצרים בגלותא אמר ליה חדא שאלתא את שאיל או תרין אמר ליה תרין גלותא למה ולמצרים למה אמר ליה תרין אינון ואתחזרו לחד אמר ליה קום בקיומך בגינך יתקיים לעילא משמך האי מלה אימא ברי אימא:
פתח ואמר "ששים המה מלכות ושמונים פילגשים"⁶³⁰ ששים המה מלכות אינון גבריא דלעילא⁶³¹ מחילא דגבורא דאתאחדן בקליפין ונ"א בגליפין דחיותא קדישא דישראל⁶³² ושמונים פילגשים ממנן בגלפוי [דתחותוי⁶³³ בחד חד ממאה] (תחותוי) ועלמות אין מספר כמה דאת אמר (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו ועם כל דא כתיב (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה דא היא	פתח ואמר "ששים המה מלכות ושמונים פילגשים". "ששים המה מלכות", אותם גבורים שלמעלה מכח הגבורה שנאחזים בקליפות (בחקיקות) של חיה הקדושה של ישראל. "ושמונים פילגשים" ממונים בחקיקות שתחתיהן, באחד אחד ממאה. "ועלמות אין מספר", כמו שנאמר "היש מספר לגדודיו". ועם כל זה כתוב "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה", זוהי השכינה הקדושה שיוצאת מבעלי מגן (משנים עשר), אורות שזוהרים שמאירים לכל, והיא

⁶²⁷ חג"ת נה"ם (רח"ו).

⁶²⁸ פ"י שר' חייא הוקשה לו למה לא יש רק ששים והא חג"ת נה"ם הם ע' הנודעים כגון ע' פנים לתורה ע' שמות הבינה וכיוצא ותירץ ע' שיש לנו לאו מהכא הוא דהכא אינם רק ו"ק, והמלכות אינה מכללם כדמפרש, וא"כ אינם רק ס' ומה שיש לנו ע' הוא מענין אחר (מ"מ).

⁶²⁹ ופ"י שהמלכות היא אחורי הת"ת בקו האמצעי והיא נקראת מנורה וחג"ת מאירים לה מלמעלה ונה"י מלמטה והמלכות אינה מן החשבון א"כ נשארו ו"ק שהם שית דרגין, א"נ יש לפרש שהמלכות היא אחורי הת"ת וג' שמצד ימין הם חסד ונצח וחצי ת"ת ימיני וחצי יסוד ימיני הם ג' ספי' וג' ספי' כנגדם מצד השני והמלכות אינה מן החשבון הרי הם ו"ק (מ"מ).

⁶³⁰ ס' מלכות הם בבריאה ו' היכלות ופ' פילגשים ביצירה ועשיה (רח"ו). ע"י דע"ה ח"ב דרוש ד' ענף יב ס' ד (לש"ו) ז"ל (נד ע"ד): השם ס"ג שבאימא הוא שורש הגבורות, והגם שבה גופה אין דין כלל, אבל ממנה הם נובעים וכמ"ש בפ' ויקרא (י' סע"ב) דהיא בעצמה רחמי אך דינן מתערין מינה, ולכן נקרא ס"ג לבד, מה שמספרו הוא כן אך בו מרומו ג"כ סוד ששים גבורים המבואר בזוה"ק שמות (יד ע"ב) ופ' אחרי מות (ס' ע"א) ושרשם הוא מכאן, ולכך נקרא ס"ג ס' גבורים (הקדו"ש לח ע"ד), על הארתה [של המלכות] המתגלה בהו' היכלין דבריאה, הנה על זה אמר בשיר השירים (ו ח) ששים המה מלכות, כי כל א' מהו' היכלין מתפשט לי' והם ששים, ומשום ששם הוא גילוייה לכן נקראו על שמה מלכות, אך הארתו המתפשט ביצירה ועשיה ומתפשט בכל א' רק בהד' תחתונות שבה, והם מתפשטים ג"כ כל א' לי', הנה עליהם אמר (שם) ושמונים פלגשים, אבל עצמותה גופה שהוא ה' פשוט הנה על זה אמר (שיר"ש ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאימה (דע"ה ח"ב נד ע"ד). ע"י ח"ג ס' ע"א (לש"ו).

⁶³¹ הם סוד ס' גבורים שסביב למטה והם יונקים משש היכלות דבריאה (רח"ו).

⁶³² נ"א דאתחזק מקליפין דרוחא קדישא (הערת הזהר).

⁶³³ בחזרא (נוסף בדפ"ק).

ספר שמות

שכינתא קדישא דנפקא מתריסין ונ"א מתריסר⁶³⁴ זיהרא דזהרא דנהיר לכלא ואיהי אתקרי אמא:	נקראת אַם.
כגוונא דא עבד⁶³⁵ קודשא בריך הוא בארעא זריק לכל עמין לכל עיבר ומני עליהון רברבי הדא הוא דכתיב (דברים ד יט) אשר חלק יהו"ה אלהיך אותם לכל העמים והוא נסיב לחולקיה כנישתא דישראל הדא הוא דכתיב (שם לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו וקרא לה אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה דא היא שכינת יקריה ראשרי ביניהון אחת היא ומיוחדת ליה ראווה בנות ויאשרוה כמה דאת אמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה מלכות ופילגשים ויהללוה אלן רברבי עמין דאתפקדן עלייהו:	כדוגמא זה עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, זרק את כל העמים לכל צד, ומנה עליהם גדולים, זהו שנאמר "אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים". והוא לקח לחלקו את כנסת ישראל, זהו שנאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". וקרא לה "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה", זוהי שכינת כבודו שהשרה ביניהם. "אחת היא" ומיוחדת לו. "ראווה בנות ויאשרוה", כמו שנאמר "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה". מלכות ופילגשים ויהללוה אלו גדולי העמים שנפקדו עליהם.
ועוד רוא דמלה היא דתנן בעשרה מאמרות נברא העולם וכד תסתכל תלתא⁶³⁶ אינון ועלמא בהו אתברי⁶³⁷ (שמות לא ג) בחכמה ובתבונה ובדעת ועלמא לא אתברי אלא בגיניהון דישראל כד בעא לקיימא עלמא עבד לאברהם⁶³⁸ ברזא דחכמה ליצחק⁶³⁹ ברזא דתבונה ליעקב ברזא דדעת⁶⁴⁰ [ובהאי אתקרי] (והיינו דכתיב) (משלי כד ד) ובדעת חדרים ימלאון⁶⁴¹ ובהיא שעתא אשתכלל כל עלמא ומדאיתלידו:	ועוד, סוד הדבר הוא ששנינו, בעשרה מאמרות נברא העולם. וכשתסתכל, הם ג', והעולם נברא בהם: בחכמה ובתבונה ובדעת. והעולם לא נברא אלא בשביל ישראל. כשרצה להעמיד את העולם, עשה את אברהם בסוד החכמה, את יצחק בסוד התבונה, ואת יעקב בסוד הדעת, ובזה נקרא "ובדעת חדרים ימלאו". ובאותה שעה נתקן כל העולם. ומשנולדו
טו/א	
ליעקב תריסר שבטין⁶⁴² אשתכלל כלא כגוונא דלעילא:	ליעקב שנים עשר שבטים, נתקן הכל כדוגמא שלמעלה.
כד חמא קודשא בריך הוא חדוותא סגיא⁶⁴³ דהאי עלמא תתאה [ד]אשתכלל כגוונא דלעילא אמר דילמא ח"ו יתערבון בשאר עממין וישתאר	כשראה הקדוש ברוך הוא שמחה רבה של העולם התחתון הזה, שנתקן כדוגמא שלמעלה, אמר, אולי חס ושלום יתערבו בשאר העמים וישאר פגם בכל

⁶³⁴ הם סוד י"ב פירקין של הזרועות והשוקים (רח"ו).
⁶³⁵ כשם שהמלכות היא פנימיות מכל הממונים (רח"ו). עביד (דפ"ו).
⁶³⁶ חב"ד (רח"ו). כלומר הי"ס כלולים בג' קוים, והם חב"ד (בהגר"א בת"ז נג ע"ד ד"ה קם ר"ש).
⁶³⁷ ר"ל המלכות שנקראת עולם נכללת בג' קוין הנ"ל שהם כלל ע"ס (יהל אור).
⁶³⁸ כלי החכמה שנעשה מב' שלישי החסד (רח"ו). ר"ל שחג"ת אתכלילו בחב"ד והן ג' טפין דמוחין (יהל אור).
⁶³⁹ כלי הבינה שנעשים מב' שלישי הגבורה (רח"ו).
⁶⁴⁰ כלי הדעת שנעשים מב' שלישי הת"ת (רח"ו).
⁶⁴¹ הם ה' קצוות (רח"ו).
⁶⁴² הם נגד י"ב גבולי אלכסון שבהם סוד כל הנמצאים, והם י"ב גבולים מהת"ת למלכות, והם י"ב בסוד החיות. ויורדים כן אפילו אל עולם השפל, י"ב מזלות, י"ב חדשים, והם י"ב בעולם שזה נפש, ולכן אשתכלל כולא (אור יקר). הם י"ב בקר (מ"מ).
⁶⁴³ שהושוו העולמות כולם, ונקשרו שזה שמחתו (אור יקר).

ספר שמות

העולמות. מה עשה הקדוש ברוך הוא, טלטל את כולם מכאן לכאן, עד שירדו למצרים, לדור את דיוורם בעם קשה עורף שמבזים את מנהגייהם, ומבזים אותם להתחתן בהם ולהתערב עמם, וחושבים אותם לעבדים. הגברים געלו בהם והנקבות געלו בהם. עד שנתקן הכל בזרע קודש. ובין כך ובין כך נשלם חטא שאר העמים, שנאמר "כי לא שלם עוון האמורי עד הנה". וכשיצאו, יצאו צדיקים קדושים, שנאמר "שבטי יה עדות לישראל". בא רבי שמעון ונשקו בראשו, אמר לו עמוד בני בעמדך, כי השעה עומדת לך.	פגימותא בכלהו עלמין מה עבד קודשא בריך הוא טלטל לכלהו⁶⁴⁴ מהכא להכא עד דנחתו [למצרים] למידר דיוריהון בעם וקשי (קשה) קדל דמבזין נמוסיהון ומבזין להון לאתחתנא בהו ולא תערבא בהדיהו וחשיבו להון עבדין גוברין געלן בהון נוקבתא געלן בהון עד דאשתכלל כלא בזרעא קדישא ובין כך ובין כך שלים חובא דשאר עמין דכתיב (בראשית טו יז) כי לא שלם עון האמורי עד הנה וכד נפקו נפקו זכאין קדישין דכתיב (תהלים קכב ד) שבטי יה עדות לישראל אתא רבי שמעון ונשקיה ברישיה אמר ליה קאים ברי בקיומך דשעתא קיימא לך:
יתב רבי שמעון ורבי אלעזר בריה קאים ומפרש מלי דרזי דחכמתא והווי אנפוי נהירין כשמשא ומלין מתבדרין וטאסין ברקיעא יתבו תרין יומין דלא אכלו ולא שתו ולא הווי ידעין אי הוה יממא או ליליא כד נפקו ידעו דהווי תרין יומין דלא טעמו מידי קרא על דא רבי שמעון (שמות לד כח) ויהי שם עם יהוה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו' ומה אי אנן בשעתא חדא כך משה דקרא אסחיד ביה ויהי שם עם יהוה [ארבעים יום וגו'] על אחת כמה וכמה:	ישב רבי שמעון ורבי אלעזר בנו עמד ופרש דברים של סודות חכמה, והיו פניו מאירות כשמש, והדברים מתפזרים וטסים ברקיע. ישבו יומיים ולא אכלו ולא שתו, ולא היו יודעים אם היה יום או לילה. כשיצאו, ידעו שהיו יומיים שלא טעמו דבר. רבי שמעון קרא על זה "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו'". ומה אם אנו, בשעה אחת כך, משה שהכתוב העיד בו "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וגו'" על אחת כמה וכמה.
כד אתא רבי חייא קמיה⁶⁴⁵ דרבי וסח ליה עובדא תוה רבי ואמר [ליה רבי שמעון בן גמליאל אבוי] ברי רבי שמעון בן יוחאי אריא ורבי אלעזר בריה אריא ולא רבי שמעון כשאר אריותא עליה כתיב (עמוס ג ח) אריה שאג מי לא יירא וגו' ומה עלמין דלעיל מזדעזעין מניה אנן על אחת כמה וכמה גברא דלא גזר תעניתא לעלמין על מה דשאל ובעי אלא הוא גוזר וקודשא בריך הוא מקיים⁶⁴⁶ קודשא בריך הוא	כשבא רבי חייא לפני רבי וספר לו את המעשה, תמה רבי ואמר לו, רבי שמעון בן גמליאל אביו, בני, רבי שמעון בר יוחאי אריה, ורבי אלעזר בנו אריה, ואין רבי שמעון כשאר אריות, עליו נאמר "אריה שאג מי לא יירא וגו'". ומה עולמות שלמעלה מזדעזעים ממנו, אנו על אחת כמה וכמה. איש שאף פעם לא גזר תענית על מה ששאל ובקש, אלא הוא גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים.

⁶⁴⁴ שאם עמדו ישראל בארץ כנען מקום שהיו מכירים אבותיהם ומעלתם, היו מחשיבים אותם בעוניים, והיו נותנים בנותיהם להם ונוטלים בנותיהם להם לנשים כדי להתערב בזרע האבות, ומטעם זה היה גלות כדי שיתענו ויבזום, ובמצרים שהיו כל העבדים שנואים להם, והאריכו בגלותם עד שישלם עון האמורי ויירשו הארץ (אור יקר).

⁶⁴⁵ טעות סופר יש כאן, שהרי כאן אחר שנפטר ר"ש היה אביו של רבי קיים, כמו שאמרו "מי שיש לו אב יחיה וכו'" כדמוכח בבבא מציעא פד ע"ב, אם כן היאך היה רבי חייא לפני רבי ועדיין רבי תלמיד לפני החכמים יושב בקרקע (אור יקר).

⁶⁴⁶ השכינה הקדושה, בה הוא כל הכחות דהבריאה כולה, ופנימיותה הוא אור התורה כולה הנמשך ועולה למעלה למעלה עד רזא דאור א"ס, והנה היה הכוונה בכל הבריאה שהיא בהחיצונית דהמלכות, להתנהג ע"פ התורה שהיא הפנימיות דהמלכות, ועי"ז יתקדשו כולם באור קדושתו ית"ש, ובהשבעות ושימוש שמות הקדושים וקבלה מעשיות, אין היתר להשתמש בשמות אלא רק לצדיקים גמורים הגורמים יחודה למעלה, והיודעים על כל שם ושם איך שהוא נמשך ומתפשט מהשם הוי"ה וכו', והנה כל אלו האורות שהם התכשיטים שאמרנו, הנה לפעמים הם מתראים ומתגלים ע"י הקב"ה עצמו, והוא בעת שהזכות והרצון הוא גדול. וע"ד שהיה בעת גאולת מצרים, וכמ"ש (שמות ט

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא גוזר והוא מבטל. והיינו מה ששנינו מה שנאמר "מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים". הקדוש ברוך הוא מושל באדם, ומי מושל בקדוש ברוך הוא, צדיק, שהוא גוזר גזרה והצדיק מבטלה.	גוזר ואיהו מבטל והיינו דתנן מאי דכתיב (ש"ב כג ג) מושל באדם צדיק [מושל יראת אלהים] הקדוש ברוך הוא מושל באדם ומי מושל בקב"ה צדיק דאיהו גוזר גזרה והצדיק מבטלה:
שנינו, אמר רבי יהודה, אין לך דבר בחביבות לפני הקדוש ברוך הוא כמו תפלתם של צדיקים, ואף על גב שנוח לו, לפעמים שעושה בקשתם ולפעמים שלא עושה.	תנן אמר רבי יהודה אין לך דבר בחביבותא קמי קודשא בריך הוא כמו תפלתן של צדיקים ואף על גב דניחא ליה זמנין דעביד בעותהון זמנין דלא עביד:
שנו רבותינו, פעם אחת היה העולם צריך לגשם. בא רבי אליעזר וגזר ארבעים תעניות, ולא בא גשם. התפלל תפלה, ולא בא גשם. בא רבי עקיבא ועמד והתפלל, אמר, משיב הרוח, ונשבה רוח. אמר, ומוריד הגשם, ובא גשם. חלשה דעתו של רבי אליעזר, הסתכל רבי עקיבא בפניו.	תנו רבנן זמנא חדא הוה עלמא צריכא למטרא אתא רבי אליעזר וגזר ארבעין תעניתא ⁶⁴⁷ ולא אתא מטרא צלי צלותא ולא אתא מטרא אתא רבי עקיבא וקם וצלי אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד ⁶⁴⁸ הגשם ואתא מטרא חלש דעתיה דרבי אליעזר אסתכל רבי עקיבא באנפוי:
קם רבי עקיבא לפני העם ואמר, אמשל לכם משל, למה הדבר דומה, רבי אליעזר דומה לאהוב המלך שאוהב אותו יותר, וכשנכנס לפני המלך, נוח לו ולא רוצה לתת לו בקשתו במהירות, כדי שלא יפרד ממנו, שנוח לו לדבר עמו. ואני דומה לעבד המלך שבקש בקשתו לפניו, ולא רוצה המלך שיכנס לשערי ארמונו, וכל שכן לדבר עמו, אמר המלך תנו לו בקשתו במהירות ולא יכנס לכאן. כך רבי אליעזר, הוא אהוב המלך, ואני העבד, והמלך רוצה לדבר עמו כל היום ולא יפרד ממנו. ואני, המלך לא רוצה שאכנס לשערי ארמונו. ונחה דעתו של רבי אליעזר.	קם רבי עקיבא קמי עמא ואמר אמשול לכם משל למה הדבר דומה רבי אליעזר דמי לרחימא דמלכא דרחים ליה יתיר וכד עאל קמי מלכא ניחא ליה ולא בעי למתן ליה בעותיה בבהילו כי היכי דלא ליתפרש מניה דניחא ליה דלישתעי בהדיה ואנא דמי לעבדא דמלכא דבעא בעותיה קמיה ולא בעי מלכא דליעול לתרעי פלטרין וכל שכן דלישתעי בהדיה אמר מלכא הבו ליה בעותיה בבהילו ולא ליעול הכא כך רבי אליעזר איהו רחימא דמלכא ואנא עבדא ובעי מלכא לאשתעי בהדיה כל יומא ולא יתפריש מניה ואנא לא בעי מלכא דאעול תרעי [ד]פלטרין נח דעתיה דרבי אליעזר ⁶⁴⁹ :
אמר לו עקיבא בא ואגיד לך דבר שנראה לי בחלום, פסוק זה שנאמר "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל	אמר ליה עקיבא תא ואימא לך מלתא דאתחויא לי בחלמא והאי פסוקא דכתיב (הא

(טז) ולמען ספר שמי בכל הארץ, וכן (שמות יד ד) ואכבדה בפרעה ובכל חילו, וכן (שמות לד י) נגד כל עמך אעשה נפלאות. וכן יהיה ג"כ לעתיד לבא וכמ"ש (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי, אמנם הוא, אם האיש העוסק בזה הוא צדיק גמור בכל מעשיו, והוא מכלל הנאמר עליו (שמואל ב' כג ג) צדיק מושל יראת אלקים, ע' מועד קטן (טז ע"ב), הנה אז נעשה דיבורו ומחשבתו ורצונו ע"י הקב"ה בעצמו בלי התלבשות במלאכים כלל, ומתקיים מחשבתו עכ"פ. כי הוא מהפך דינא לרחמי, כמ"ש ברע"מ (פנחס רמח ע"א) וכן בזוה"ק (שמות טו ע"א) כי עליו נאמר (איוב כב כח) ותגזר אמר ויקם לך ועל דרך נגה אור, ודע זה (הקדו"ש שער ז פרק ו אות ה).

⁶⁴⁷ אלו תעניות היו רצופים דאלו ב' וה' לא משכחת להיות בימות החורף שהרי זמן רביעה ראשונה ב"ז בחשוון ואין מתענין רק עד מ' יום ומשיצא רוב ניסן ג"כ אין מתענין (מ"מ).
⁶⁴⁸ ומוריד (דפ"ו).

⁶⁴⁹ ע"י ברכות לד ע"ב: מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי אמר לו חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים ויחיה אמר רבי יוחנן בן זכאי אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו לא היו משגיחים עליו אמרה לו אשתו וכי חנינא גדול ממך אמר לה לאו אלא הוא דומה כעבד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך.

ספר שמות

תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בך. בא וראה, בשנים עשר הרי אפרסמון טהור נכנס אותו שלובש חושן ואפוד, ובקש מהקדוש ברוך הוא לחוס על העולם. ועד עכשיו הוא תלוי. אם כן למה חלשה דעתו של רבי אליעזר, משום בני אדם שלא יודעים בזה.	כתוב (ירמיה ז טז) ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בך תא חזי תריסר טורי אפרסמונא ⁶⁵⁰ ורכיאו עאל ההוא דלביש חושנא ואפודא ⁶⁵¹ ובעא מן קודשא ברוך הוא למיחס על עלמא ועד האידנא תלי איהו אי הכי אמאי חלש דעתיה דרבי אליעזר משום בני נשא דלא ידעין בהאי:
אמר רבי אליעזר, [ב]שמונה עשר הרי אפרסמון טהור עליונים, נכנסים נשמות הצדיקים, וארבעים ותשעה ריחות עולים	אמר רבי אליעזר תמני סרי טורי אפרסמונא ⁶⁵² ורכיאו עלאין עאלין נשמתהון דצדיקאי ⁶⁵³ וארבעין ותשעה ריחין סלקין ⁶⁵⁴
בכל יום, עד אותו מקום שנקרא עדן. שכנגד זה נתנה תורה במ"ט פנים טמא ובמ"ט פנים טהור. וארבעים ותשע אותיות בשמות השבטים, ארבעים	טו/ב בכל יומא עד ההוא אתר דאתקרי עדן ⁶⁵⁵ די לקבל דא אתיהיבת אורייתא במ"ט פנים טמא ובמ"ט פנים טהור ⁶⁵⁶ מ"ט אתוון בשמהון דשבטין מ"ט יומין לקבלא אורייתא מ"ט יומין קדישין ⁶⁵⁷

⁶⁵⁰ הם י"ב אורות דדיקנא (רח"ו).

⁶⁵¹ הוא ז"א שיש בו חושן ואפוד לאה ורחל ועלה להתפלל על הגשמים (רח"ו), עי' לקמן רלא ע"א (לש"ו). כהן גדול הוא סוד ז"א המלוכש בחושן ואפוד שהם לאה ורחל, ונקרא ז"א כה"ג בעת שמתפשטים בו המוחין דאבא, שהוא המוחין דגדלות שני, אשר על ידם הוא היחוד העיקרי דפ"פ דהזו"ן וכו"ל, ונקרא אז ז"א כה"ג, והוא ע"י המוחין דמצד אבא, כי עיקר כה"ג הוא אבא, שהוא הנכנס לפני ולפנים לפני א"ס ית"ש, ובו משתמש א"ס ית"ש בכל גילוייו אשר באצילות כולו. וכמ"ש הרב בשער השמות (בסופו) כי אי אפשר להתלבש אור הא"ס בשום אחד מ' ספי' אם לא ע"י שיתלבש תחילה אור החכמה בהם, וזה סוד כולם בחכמה עשית (תהלים קד כד), וכן כתב עוד בשער סדר אבי"ע (פרק ב) ובכ"מ, ולכן נקרא החכמה שהוא אבא בשם כה"ג, והוא המלוכש בחושן ואפוד, שהם זו"ן, וכמ"ש בפר' פקודי (רלא ע"א) ע"ש בהגהות מהרח"ו (דע"ה ח"ב קג ע"ד), כן עד"ז הנה נקרא ג"כ ספי' החסד בשם כהנא רבא לה"ק וכו' (שם קד ע"א).

⁶⁵² דע כי הטיפה היורדת מן הדעת עד היסוד עוברת דרך חוט השדרה, ולכן נקרא ח"י עולמים היסוד, וח"י חוליות הללו נקרא חי טורי אפרסמונא דכיא כי הם אורות היורדים מאו"א הנקרא אפרסמונא דכיא (זהר הרקיע). הם סוד העלאת מ"ן ביסוד הבינה שנקרא חי העולמות והם י"ח טורי אפרסמונא שהם החסדים הבאים מן הבינה הנקרא אפרסמון (רח"ו).

⁶⁵³ זה מדבר ביחוד ק"ש שע"י התעוררות הצדיקים הם מעלין מ"ן (זהר הרקיע).

⁶⁵⁴ הנה ע"י מסירת נפשות הצדיקים עולים ז"א ונוק' שהם ז' ספירות, ז"א ו"ק, והמלכות א', וכל א' כלול מז' הרי מ"ט רוחין שעולין למ"ן. או יאמר שהוא על התבונה שבתוך הז"א שהוא נ' שערי בינה, ועד הוד אתפשטת שהם ה' ספירות כל א' כלול מ' הרי נ'. ואמר מ"ט כי שער הנ' הוא סוד הכתר שהוא דבוק לעולם באימא לעשות זווג או"א בכל יומא כי בכל יומא קורין ק"ש (זהר הרקיע).

⁶⁵⁵ הנה או"א עילאין נק' עדן ואמר עד ההוא אתר דאיתקרי עדן שהיא אמא עלאה ולא בתוך אבא וכנגד המ"ט אלו הנזכר שהם מ"ט שערים יש מ"ט אותיות בפר' שמע ישראל ובשכמל"ו (זהר הרקיע). חכמה (רח"ו).

⁶⁵⁶ פי' אורייתא הוא יש"ס ומתלבש בתבונה שאמרנו והם מ"ט פנים פי' אורייתא הוא חכמה ומתלבש בתבונה הנזכר והם פנים דתבונה ר"ל מ"ט פנים של תורה לכן אמר מ"ט אתוון בשמהון דשבטא וכו' שהשבטים הם י"ב בגו י"ב פרקין שהם בזרועות וברגלים של הת"ת והשבטים הם נ' אותיות הם מן הבינה והם מתפשטים בתוך השבטים כנודע שנה"י דתבונה מתפשטים בזו"ן בסוד כונון שמים בתבונה, ולכן הם מ"ט ימים מיציאת מצרים עד קבלת התורה (זהר הרקיע).

⁶⁵⁷ פי' שזאת התבונה נעשית כלי ומושב למוחין של ז"א, והיא מתלבשת בתוך הז"א, כדי שירדו משם מוחין (זהר הרקיע). הם מ"ט גבורות דמלכות, כי נודע שה' חסדים הם מ"ט, לפי שז' חסדים הם, וכל א' כלול מכל הז', וכן מ"ט גבורות הם כמ"ש הרב בדרוש העומר, ומלכות בניינה מהגבורות וז"ש מ"ט יומין (מ"מ).

ספר שמות

ותשעה ימים כנגד התורה. מ"ט ימים קדושים עליונים (יושבים) עומדים ליטול רשות בכל יום מאבנים זוהרות שחוקות באותו החושן.	עלאין ויתבין קיימין למיטל רשותא ⁶⁵⁸ בכל יומא מאבנין זהירין ⁶⁵⁹ דגליפאן בההוא חושנא ⁶⁶⁰ :
ואותו שלבוש בחושן, יושב בכסא קדוש נכבד, שארבעה תומכים עומדים [ו]מסתכלים בחושן. על מאמרו נכנסים ועל מאמרו יוצאים, מרימים עיניים ומסתכלים למעלה, רואים ציץ שלוהט בשש מאות ועשרים צדדים, ושם הקדוש העליון חקוק עליו. מזדעזעים ומתחלחלים קשורים בצדיו של הימין הקדוש, ששמאל נוטל בידיו תומכי השמים. מכניס אותם ומגלה אותם, זהו שנאמר "ונגולו כספר השמים".	וההוא דלביש חושנא ⁶⁶¹ יתיב בכרסיא ⁶⁶² קדישא יקרא ⁶⁶³ דארבע סמכין ⁶⁶⁴ קיימין ⁶⁶⁵ מסתכלין בחושנא ⁶⁶⁶ על מימריה עאלין ועל מימריה נפקין זקפן עינין ומסתכלין לעילא ⁶⁶⁷ חמאן ציצא דלהיט בשית מאה ועשרין עיבר ⁶⁶⁸ ושמא קדישא עלאה גליף עלוי ⁶⁶⁹ מזדעזען ומתחלחלן קטירי בסטרוי דימינא קדישא דשמאלא נטיל בידוי סמכי שמאי ועליל לון וגלי לון הדא הוא דכתיב (ישעיה לד ד) ונגולו כספר השמים:
אמר לו רבי עקיבא, מה זה שנאמר "אל גנת אגוז ירדתי". אמר לו, בא וראה, אותו גן יוצא מעדן, וזוהי השכינה. "אגוז" זו מרכבה עליונה קדושה, שאותם ארבעה ראשים שמאירים שנפרדים מן הגן, כדוגמת האגוז הזה, שאותם ארבעה ראשים קדושים לפנים. ומה שאמר "ירדתי", כמו ששינינו, ירד פלוני למרכבה.	אמר ליה רבי עקיבא מהו דכתיב (שיר ו יא) אל גנת אגוז ירדתי אמר ליה תא חזי ההוא גנתא ⁶⁷⁰ נפקא מעדן ⁶⁷¹ ודא היא שכינתא אגוז דא היא רתיבא ועלאה קדישא דאינון ארבע רישין דנהרין דמתפרשן מן גנתא כהאי אגוזא דאינון ארבע רישין וקדישין ⁶⁷² לגו ומאי דאמר ירדתי ⁶⁷³ וכמה דתנן (כד"א) ירד פלוני למרכבה:
אמר לו רבי עקיבא, אם כן, היה לו לומר "לאגוז ירדתי", מה זה "אל גנת	אמר ליה רבי עקיבא אי הכי הוה ליה למימר לאגוז ירדתי מהו אל גנת אגוז ירדתי אמר ליה

⁶⁵⁸ ז"ל האר"י בדרוש השופר, וא"ת הא כתיב תרדמה על האדם ויישן ולא על הנוק' וכשמסתלקים המוחין מז"א גם נה"י דז"א שהם מוחין דמלכות מסתלקים אם כן גם היא ישינה והתשובה כי אז מאיר דל"ת של קשר של תפלין שהיא לאה בסוד מוחין עכ"ל (מ"מ).

⁶⁵⁹ הם המוחין וידוע שהם י"ב ה' חסדים וה' גבורות וח"ב (זהר הרקיע).
⁶⁶⁰ פי' הז"א נקרא חשן, ואפוד הוא המלכות (זהר הרקיע). שר"ל מ"ט של המלכות מקבלים מן המוחין שחקוקים בלאה שנק' חושנא, א"נ יש לפ' מ"ט יומין הם ז' היכלות דבריא שכל א' כלול מהז' הם מ"ט והם מקבלים ממוחין דלאה לפי שהבריא מכוונה של אימא ולאה היא בחי' אימא כנודע (מ"מ).

⁶⁶¹ פי' הוא כהן גדול שהוא כנגד החכמה ולבוש חושנא ז"א כי אבא מתלבש בז"א (זהר הרקיע). הוא ז"א שמתלבש בלאה (מ"מ).

⁶⁶² פי' יושב על המלכות שנק' כסא (מ"מ).

⁶⁶³ שמות יג ע"א (הערת הזהר).

⁶⁶⁴ הם ארגמ"ן שסובבים המלכות (מ"מ).

⁶⁶⁵ פי' שמכח החכמה ואורה הנכנס בז"א אז נעשה ראשו מושב הד' מוחין שהם חו"ב חו"ג והם ד' סמכין כי המוח הוא מושב וכסא לאור אבא (זהר הרקיע).

⁶⁶⁶ פי' כל זמן שהוא רוצה נכנסין בו המוחין וכשאינו רוצה נפקין (זהר הרקיע). קאי על ד' סמכין שהם ארגמ"ן שמקבלים הארה מן לאה זהו מה שנלע"ד לפי שיטת רח"ו, אבל בפ' פקודי דף רלא כתב הזהר דחשן הוא ז"א ואפוד הוא מלכות וכו' (מ"מ).

⁶⁶⁷ פי' הסמכין שהם רישא דז"א וכתר שלו שהם תר"ך אורות (זהר הרקיע).

⁶⁶⁸ כמספר תר"ך אורות (רח"ו). פי' היינו צי"ץ שבמלאך הגדול יואחציצביר"ן [עי' שער היחודים פרק יב, ושער רוה"ק כז ע"א] ושם זה הוא י"ב אותיות והוא מכתר שהוא גימ' תר"ך (זהר הרקיע).

⁶⁶⁹ פי' הצלם שהוא על הכתר והם ס' של צלם ד' אותיות ד' מוחין מקיפין שלו (זהר הרקיע).

⁶⁷⁰ מלכות (רח"ו).

⁶⁷¹ אבא (רח"ו).

⁶⁷² נ"א קרישין (הערת הזהר).

⁶⁷³ האי ירידה עליה הוא (דע"ה ח"ב צג ע"ב).

ספר שמות

משום דהיא שבחא דאגוזא מה אגוזא טמירא וסתימא מכל סמריי כך רתיכא דנפקא מגנתא סתימא מכל סמריי מה אינון ארבע קרישין⁶⁷⁴ די באגוזא מתחברין בהאי גיסא ומתפרשין מהאי גיסא כך רתיכא מתחברין באחדותא בחדוותא בשלימותא בשלימו⁶⁷⁵ ומתפרש כל חד ובעברוין (בעובדוי) על מה דאתמני הדא הוא דכתיב (בראשית ב יג) הוא הסובב את כל ארץ החוילה (שם יד) הוא ההולך קדמת אשור וכן כולם⁶⁷⁶:	אגוז ירדתי". אמר לו, משום שהוא שבחו של האגוז. מה אגוז טמיר ונסתר מכל צדדיו, כך המרכבה שיוצאת מהגן נסתרת מכל צדדיה. ומה אותם ארבעה ראשים שבאגוז מתחברים בצד זה ונפרדים בצד זה, כך במרכבה, מתחברים באחדות בשמחה ושלמות, ונפרד כל אחד לצידו, על מה שהתמנה. זהו שנאמר "הוא הסובב את כל ארץ החוילה", "הוא ההולך קדמת אשור", וכן כולם.
אמר רבי עקיבא האי לכלוכא דהיא בקליפוי דאגוזא למאי רמיזא אמר ליה אף על גב דאורייתא לא גלי ליה בהאי גלי⁶⁷⁷:	אמר רבי עקיבא, הלכלוך הזה שבקליפת האגוז, למה הוא רומז. אמר לו, אף על גב שהתורה לא גלתה אותו, בזה מתגלה.
תא חזי וס"א שקדיסו מנהון מרירן ומנהון מתיקן ורמיזא אית לון אית מארי דדינא קשיא ואית מארי דשירותא אבל כל רמיזא דגלי באורייתא חזינן דדינא הוי והכי הוא לירמיהו אחזו ליה בדינא דכתיב (ירמיה א יא) מקל שקד אני רואה מאי שקד שקדים ממש וכן ובמטה אהרן (בבליעת קרח) (במדבר יז כג) ויגמול שקדים ומן תיבותא ממש אשתמע דהוא דינא קשיא דכתיב (דניאל ט יד) וישקוד יהוה על הרעה וכן (ירמיה שם) שוקד אני על דברי וכן כולם אמר ליה רבי עקיבא משמע כל מה דעבד קודשא בריך הוא למילף מניה חכמתא סניאה דכתיב (משלי טו ד) כל פעל יהוה למענהו רבי אלעזר אמר מהכא דכתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מהו מאד למילף מניה חכמתא עלאה:	בא וראה (שקדים), מהם מרים ומהם מתוקים, ורמז יש להם. יש בעלי דין קשה, ויש בעלי ראשית. אבל כל רמז שגילה בתורה, ראינו שהוא דין. וכך הוא, לירמיה הראו לו בדין, שנאמר "מקל שקד אני רואה". מה זה "שקד". שקדים ממש. וכן במטה אהרן, "ויגמול שקדים". ומן התיבה ממש נשמע, שהוא דין קשה, שנאמר "וישקוד ה' על הרעה", וכן "שוקד אני על דברי", וכן כולם. אמר לו רבי עקיבא, משמע כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, ללמוד ממנו חכמה רבה, שנאמר "כל פעל ה' למענהו". רבי אלעזר אמר מכאן, שנאמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". מה זה "מאד", ללמוד ממנו חכמה עליונה.
אמר רבי יהודה מאי דכתיב (קהלת ז יד) גם את זה לעמת זה עשה האלהים כגוונא דרקינא עבד קודשא בריך הוא בארעא וכלהו רמיזא למה דלעילא דכד הוה חמי רבי אבא חד אילנא דאביה⁶⁷⁸ אתעביד ועופא דפרח מניה (וענפא	אמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "גם את זה לעומת זה עשה האלהים". כדוגמא שברקיע עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, והכל רומז למה שלמעלה. שכשהיה רואה רבי אבא, עץ פרי, שעוף גדל ממנו היה בוכה ואומר, אם היו בני

⁶⁷⁴ רישין (אור יקר).

⁶⁷⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁶⁷⁶ עי' ז"ח (א ע"ב): מגו סטרא (נ"א סתרא) דאת דא נפקא רתיכא חד קדישא ואיהו רתיכא גניז ולא אתגליי בר כד נהיר נהירו דהיא אגוזא טמירא כדן אתגלי ההוא רתיכא וההוא רתיכא טמיר וגליא.

תרגום: מתוך הצד (הסתר) של האות הזו יוצאת מרכבה אחת קדושה, והמרכבה הזו גנוזה ואינה מתגלה, פרט לכאשר מאיר האור של אותו אגוז טמיר, אז מתגלה אותה המרכבה ואותה מרכבה טמירה וגלויה.

⁶⁷⁷ אע"פ שלא הזכירה התורה אותה הדקה מובן מאליו הוא כי אחר שיש ד' נהרות א"כ הלכלוך הוא הד' (רח"ו).

⁶⁷⁸ דאיבי (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

אדם יודעים למה רומזים, היו קורעים מלבושיהם עד טבורם. למה, שנשכחה מהם החכמה. כל שכן בשאר מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ.	דפרד ⁶⁷⁹ הוה בכי ואמר אי הווי בני נשא ידעי למאי רמיזאן הווי מבזען ומלבושיהון (תותביהון) עד טבוריהון למאי דאתנשי חכמה מנהון כל שכן בשאר מה דעבד קודשא בריך הוא בארעא:
כמו שאמר רבי יוסי, אותם אילנות שנראתה מהם חכמה, כמו חרוב, דקל, פיסטוק, וכדומה להם, כולם בהרכבה (במרכבה) אחת הרכבו. כל אותם שעושים פירות, פרט לתפוחים, סוד אחד הם, פרט לשבילים שנפרדים.	כדאמר רבי יוסי אלנין אינון דאתחזי מנהון חכמתא כגון חרובא דקל פסתוקא וכדומה לון כלהו בחד רכיבא ונ"א רתיכא אתרכבו כל אינון דעבדין פירין בר מתפוחין ⁶⁸⁰ רזא חדא אינון בר שבילין דאתפרשן:
כל אותם שלא עושים פירות, והם גדולים, פרט לערבי נחל, שיש להם סוד לבדם כדוגמא שלמעלה, מיניקה אחת יונקים. וכל אחד מאותם הקטנים, פרט לאזוב, מאם אחת נולדו.	כל אינון דלא עבדין פירין ⁶⁸¹ ואינון רברבין בר מערבין דנחלא דאית להו רזא בלחודוי כגוונא דלעילא מחד יניקא יניקו וכל חד מאינון דאינהו זוטרי בר מאזובא ⁶⁸² מאימא חדא אתילידין ⁶⁸³ :
כל עשבי הארץ שממונים עליהם גדולים תקיפים בשמים, לכל אחד ואחד סוד לבדו, כדוגמא שלמעלה. ולכן נאמר "שדך לא תזרע כלאים", שכל אחד ואחד, נכנס לבדו ויוצא לבדו, זהו שנאמר "הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ", ונאמר	כל עשבין דארעא דאתמני עליהון רברבין תקיפין בשמיא ⁶⁸⁴ כל חד וחד רזא בלחודוי כגוונא דלעילא ובגין כך כתיב (ויקרא יט יט) שדך לא תזרע כלאים דכל חד וחד עאל בלחודוי ונפיק בלחודוי הדא הוא דכתיב (איוב לח לג) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וכתיב:
מז/א	
"לכולם בשם יקרא". ומה שבכל מה שבעולם סוד לבדו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא לגלות אותם ולערבב אותם, וקראם בשמות. בני יעקב, שהם שבטים קדושים, שהם קיום העולם, על אחת כמה וכמה, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל".	לכלם בשם יקרא (ישעיה מ כו) ומה ודין בכל ⁶⁸⁵ מה דבעלמא ⁶⁸⁶ רזא בלחודוי ולא בעא קודשא בריך הוא לגלאה לון ⁶⁸⁷ ולערבבא לון וקראן בשמהן בני יעקב דאינון שבטין קדישין ⁶⁸⁸ דאינון קיומא דעלמא על אחת כמה וכמה ⁶⁸⁹ הדא הוא דכתיב (שמות א א) ואלה שמות בני ישראל:

⁶⁷⁹ לשון זה מוטעה שכתוב וענפא דפרד מיניה וצריך להגיהו כך ועופא דפרח מניה הוא ענין אותם העופות הגדלים מן האילן ונתלי' בחרטומיהם כנז' בהגהות סמ"ק וכן' בדברי המפרשים שהאוכלן עובר משום שרץ העוף (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁸⁰ שאינם במלכות אלא בזכר (רח"ו).

⁶⁸¹ הם היערים (רח"ו).

⁶⁸² הרומז ליסוד (רח"ו).

⁶⁸³ סנדלפון דעשיה (רח"ו).

⁶⁸⁴ עי' עוד פ' תרומה (קעא ע"ב) ופ' קדושים (פו סע"א) (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

⁶⁸⁵ "ומה (די) בכל" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "וכל".

⁶⁸⁶ כי לא לבד ענין זה בצמחים, הוא הדין בעלי חיים רמשים כל הנבראים, יש להם כיוצא בזה, אפילו ביסודות, אפילו בפרטים הנמצאים המעדינים וכיוצא, הכל ענין א' בבחי' זו שיש להם רזא בלחודוי (אור יקר).

⁶⁸⁷ כאומרו הידעת חקות שמים, כנראה גלהו הקב"ה. וכן לא רצה שיהיו בערבוביא, ולכן נזהרנו שדך לא תזרע וכו' בהמתך לא תרביע בגד כלאים לא יעלה וכיוצא (אור יקר).

⁶⁸⁸ הרומזים סוד י"ב גבולים עליונים, והם למטה קיום והעמדת העולם, מפני שהם מרכבה לאותם ענפי הספירות (אור יקר).

⁶⁸⁹ שאין ראוי שיהיו בערבוביא סתם בני ישראל, אלא שיתייחסו כל שבט ושבט בפני עצמו, ויודע כל א' לעצמו בלי ערבוביא, הה"ד ואלה שמות בני ישראל שמות כל א' וא' לעצמו (אור יקר).

ספר שמות

רבי יוסי ברבי יהודה ⁶⁹⁰ אמר אלו נאמר אלה שמות ⁶⁹¹ משמע דהכי הוא השתא דכתיב ואלה שמות משמע דעל הראשונים מוסיף מה הראשונים בני יעקב אף כאן בני יעקב.	רבי יוסי ברבי יהודה אמר אלו נאמר אלה שמות משמע שכך הוא עכשיו שנאמר ואלה שמות משמע שעל הראשונים מוסיף מה הראשונים בני יעקב אף כאן בני יעקב.
אמר רבי יהודה חס ושלום בשעתא דאמר קודשא בריך הוא (בראשית מו ג) אנכי ארד עמך מצרימה סלקא דעתך דשכינתא תיחות עמיה בההיא שעתא (אמר ליה והא כתיב אנכי ארד עמך מצרימה עמך) ממש אלא בשעתא דהות ירידה לבנוהי נחתת שכינתא הדא הוא דכתיב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה כל זמנא דיהוי לך [עלייה כביכול עלייה] (עליה כביכול עליה) אית לי ובשעתא דיהוי לך ירידה כביכול אנכי ארד עמך ועד דמית יוסף וכל אחוי והות לון ירידה קמת שכינתא ונחתת עמהון כמה דנחתו אלין כך נחתו אלין:	אמר רבי יהודה, חס ושלום, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "אנכי ארד עמך מצרימה" עלה על דעתך ששכינה תרד עמו, באותה שעה (אמר לו, והרי נאמר "אנכי ארד עמך מצרימה עמך") ממש. אלא בשעה שהיתה ירידה לבניו, ירידה שכינה, זהו שנאמר "אנכי ארד מצרימה ואנכי אעלך גם עלה". כל זמן שתהיה לך עליה, כביכול יש לי גם עליה. ובשעה שתהיה לך ירידה, כביכול אנכי ארד עמך. ועד שמת יוסף וכל אחיו, והיתה להם ירידה, קמה שכינה וירדה עמם, כמו שירדו אלה, כך ירדו אלה.
אמר [רבי יוסי ברבי יהודה] (רבי יהודה) מה כתיב לעיל מניה ⁶⁹³ (שם נ כו) וימת יוסף בן מאה ועשר שנים וגו' בההיא שעתא ודמית יוסף וכלהו שבטין והוה לון ירידה נחתו בני ישראל בגלותא ושכינתא ומלאכי עלאי נחתו עמהון הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל דאינון אתוספו על קדמאי למיחת [בגלותא] (לגלותא):	אמר רבי יוסי ברבי יהודה, מה כתוב למעלה ממנו "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים וגו'", באותה שעה שמת יוסף וכל השבטים, והיתה להם ירידה, ירדו בני ישראל לגלות, ושכינה ומלאכים עליונים ירדו עמם, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל", שהם נוספו על הראשונים לרדת לגלות.
אמר ליה אי הכי יעקב ⁶⁹⁴ הוה מית או לא אמר ליה מית אמר ליה ומהו דכתיב ⁶⁹⁵ (שמות א	אמר לו, אם כן, יעקב היה מת או לא. אמר לו, מת. אמר לו, ומהו מה שנאמר

⁶⁹⁰ הנה כל מה שגלגל באלו הדרשות היה לפרש פסוק ואלה שמות, ופי' דקאמר ואלה שמות, כלומר ואלה שמותם, כל א' בלי ערבוביא, ואומר ואלה אינו מוסיף אלא הוא מוסיף על ענין הנבראים, כמו ששאר הנבראים לכולם בשם יקרא, כך בני יעקב, ואלה שמות, ואלה שמותם לעצמם כל א' וא' בלי ערבוביא, ור' יוסי הקשה שאין ייתור וא"ו מתתקן בזה, שאפילו יאמר אלה שמות משמע הכי (אור יקר).

⁶⁹¹ בלי ו' הוה נפקא לן הכי, כי באומרו שמות ידעין דלכולם בשם יקרא כל א' וא' לעצמו וכו' כמבואר לעיל אם כן וא"ו יתירה לדרשא אחרינא הוא דאתא, דהיינו דלאו תוספתא לכולם בשם יקרא מוסיף כדקאמר ת"ק אלא ממש מוסיף מה הראשונים הנזכרים בספר בראשית הם גשמיים בני יעקב, כך אלו הרוחניים הם בני יעקב, שהם סוד י"ב גבולים ענפים לת"ת, ורצה כי כמו שבגוף היו בני יעקב, כך בסוד המרכבה העליונה היו בני יעקב, שזכו כולם להיותם מרכבה ל"ב ענפי הת"ת. או אפשר דהכי קאמר, מה הראשונים קודם הכנסם בגלות היו כשרים בני יעקב, אף כאן בהיותם בגלות כשרים בני יעקב בלי תערובת, ובמעשיהם ג"כ דומין ליעקב, ולהאי פירושא אהדר לכל ישראל אחר שפרו וישרצו (אור יקר).

⁶⁹² כפשוטו לא מלאכים ממש כדברי רבי יהודה (רח"ו). ור"ל שרבי יוסי קאי אריש הפרשה שאמרנו, ואלה שמות בני ישראל הם המלאכים, בני ז"א הנק' ישראל, ולכך מקשה אלו נאמר אלה, משמע דהכי הוא. אבל כיון דכתיב ואלה, מוסיף על הראשונים, מה הראשונים הנזכרים בפרשת ויגש, הם השבטים, אף כאן הם שבטים ולא מלאכים, והיינו נשמות השבטים שירדו עם נשמת יעקב אבינו בשעת השעבוד, וכדמסיק לקמן שאמר אתחזר פרשתא דא למ"ש ר' יוסי בר יהודה (מ"מ).

⁶⁹³ וא"כ לעולם אמלאכים קאי (רח"ו).

⁶⁹⁴ פי' ר"י בר יהודה קא מקשה לר' יהודה (מ"מ).

⁶⁹⁵ פי' רבי יוסי קאמר לר' יהודה, כיון שמת יעקב כבר, אמאי קאמר הבאים את יעקב. ובשלמא לדידי ניחא, שנשמות השבטים ירדו עם נשמת יעקב אביהם בגלות כדלקמן, אלא לדידך דקאי אמלאכים, והמלאכים לא ירדו בגלות אלא אחר מיתת יעקב, אמאי כתיב את יעקב ולא אמר קרא

ספר שמות

(א) הבאים מצרימה את יעקב אי בחיי אימא את יעקב ואי בתר דמית אפיק מתמן את יעקב [אלא] (א"ל) תא חזי לא אמר קרא היורדים מצרימה את יעקב דעד כען⁶⁹⁶ לא הות ירידה ליעקב אלא הבאים אוליפנא דאתו עמיה דיעקב⁶⁹⁷ ואזלו להון עד דנחתו אלין בגלותא נחתו אלין עמהון הדא הוא דכתיב ואלה שמות וגו':	"הבאים מצרימה את יעקב". אם בחיים, אמור "את יעקב", ואם אחר שמת, הוצא משם את יעקב. אלא בא וראה, לא אמר הכתוב "היורדים מצרימה את יעקב", שעד עכשיו לא היתה ירידה ליעקב, אלא "הבאים". למדנו, שבאו עם יעקב והלכו להם, עד שירדו אלה לגלות, ירדו אלה עמם, זהו שנאמר "ואלה שמות".
רבי דוסתאי אמר בכל יומא ויומא הוּו אתיין ואזלין לון הדא הוא דכתיב הבאים מצרימה ואלא כתיב אשר באו והיינו דכתיב הבאים מצרימה בקדמיתא את יעקב ולבתר כד הות לון ירידה איש וביתו באו ותא חזי בני יעקב כלהו הוּו [מתין] (מייתין) בההוא זמנא ונחתו אלין ואלין⁶⁹⁸:	רבי דוסתאי אמר, בכל יום ויום, היו באים והולכים להם, זהו שנאמר "הבאים מצרימה", ולא כתוב "אשר באו". והיינו שנאמר "הבאים מצרימה", בתחילה "את יעקב". ואחר כך, כשהיתה להם ירידה, "איש וביתו באו". ובא וראה, כל בני יעקב היו מתים באותו זמן, וירדו אלה ואלה.
רבי יוסי ורבי אלעזר אמרו האי פרשתא מלין עלאין אית בה דתנן בשעתא דנחתו אלין רתיבין ומושריין (ומשריתין) קדישין דיוקניהון דשבטין דגליפין לעילא כלהו עאלו למידר עמהון הדא הוא דכתיב איש וביתו באו וכתוב (שמות א ב) ראובן שמעון לוי:	רבי יוסי ורבי אלעזר אמרו, יש בפרשה זו דברים עליונים, ששנינו, בשעה שירדו המרכבות והמחנות הקדושים האלו, דמותם של השבטים שחקוקים למעלה, כולם נכנסו לדור עמם, זהו שנאמר "איש וביתו באו", ונאמר "ראובן שמעון לוי".
ודבר אחר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו' אתחזור פרשתא דא⁶⁹⁹ למה דאמר רבי יוסי ברבי יהודה וכלא הוה:	דבר אחר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב וגו'", חזרה פרשה זו למה שאמר רבי יוסי ברבי יהודה, והכל היה.
ותא חזי רבי אלעזר בן ערך כד הוה מטי להאי פסוק הוה בכי דתניא אמר רבי אלעזר בן ערך בשעתא דאזלו (שנכנסו) ישראל בגלותא אתכנשו כלהו נשמתהון דשבטין למערתא דכפלתא צווחו ואמרו סבא סבא כאבא דבנין לאו בלאותא⁷⁰⁰ ונ"א בגלותא דעלמא דין⁷⁰¹ בניך כלהו משתעבדין בקשיו עם אחרן עבדין בהו נוקמין דעלמא:	ובא וראה, רבי אלעזר בן ערך, כשהיה מגיע לפסוק הזה, היה בוכה, ששנינו, אמר רבי אלעזר בן ערך, בשעה שהלכו ישראל לגלות, התכנסו כל נשמות השבטים למערת המכפלה, צווחו ואמרו, זקן זקן, אב של בני, לא בעמל (של הגלות) של העולם הזה, כל בניך משתעבדים בפרך, [ו]עם אחר עושים בהם נקמות העולם.

היורדים, פי' דמשמע שמשעה שירדו לא עלו. אלא אמר הבאים, דלשון הבאים משמע באו לפי שעה ועלו (מ"מ).

⁶⁹⁶ פי' וטעם שלא אמר הכתוב היורדים, מלבד שבא להשמיענו קושטא דמילתא, שבאו ועלו, עוד לפי' דמשמע משעת ביאת יעקב למצרים היתה ירידה וזה אי אפשר (מ"מ).

⁶⁹⁷ ושיעור הכתוב, ואלה שמות בני ישראל, שהם המלאכים הבאים. את יעקב, לכבודו, בשעת ירידתו למצרים, ועלו אח"כ. עתה בגלות. איש וביתו באו, בקבע. ובא ר' דוסתאי לפ' הבאים בכל יום ויום לא בשעת ירידה לבד (מ"מ).

⁶⁹⁸ פי' רבי דוסתאי מקיים דברי שניהם, שירדו נשמות השבטים והמלאכים, וכן ר' יוסי ור' אלעזר סברי הכי, וז"ש הה"ד איש וביתו באו, שהם המלאכים, וכתוב ראובן שמעון לוי הם נשמות השבטים (מ"מ).

⁶⁹⁹ פי' שירדו נשמת השבטים כסברת רבי יוסי בר יהודה (מ"מ).

⁷⁰⁰ עי' ת"י ישעיה י א.

⁷⁰¹ פי' צער של בנינו שמצערין אותם המצריים בעולם הזה (מ"מ).

83

ספר שמות

באותה שעה, התעוררה רוח של אותו הזקן, בקש רשות, וירד, קרא הקדוש ברוך הוא לכל מרכבותיו ומחנותיו ומלכיהם בראשיהם, וירדו כולם עם יעקב ועם שבטיו. השבטים ירדו חיים עם אביהם, והשבטים ירדו מתים עם אביהם, זהו שנאמר "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו'", ונאמר "ראובן שמעון לוי וגו'". ובא וראה, מתים היו וירדו, ונאמר "ויוסף היה במצרים". אמר רבי אבא, בזה נקרא "כרחם אב על בנים".	בההיא שעתא אתער רוחיה דההוא סבא רשותא שאיל ונחית קרא קודשא בריך הוא לכל רתיכו ומשרייתיה [ומלכהון] (ומלכיהון) בראשיהון ונחתו כלהו עם יעקב ועם שבטוהי שבטין נחתו חיים עם אבוהון ושבטין נחתו מתים עם אבוהון הדא הוא דכתיב ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו' וכתיב ראובן שמעון לוי וגו' ותא חזי מתים הוו ונחתו וכתיב (שמות א ה) ויוסף היה במצרים אמר רבי אבא בהאי אתקרי (תהלים קג יג) כרחם אב על בנים:
רבי יהודה בר שלום היה הולך בדרך, ורבי אבא היה עמו, נכנסו למקום אחד ולנו שם, אכלו. כשרצו לשכב, שמו ראשם באותו תל של הארץ, שהיה שם קבר אחד עד, טרם נרדמו, קרא קול אחד מהקבר ואמר, הזרע הולך לאדמה, שתים עשרה שנה היה	רבי יהודה בר שלום היה הולך בדרך, ורבי אבא היה עמו, נכנסו למקום אחד ולנו שם, אכלו. כשרצו לשכב, שמו ראשם באותו תל של הארץ, שהיה שם קבר אחד עד, טרם נרדמו, קרא קול אחד מהקבר ואמר, הזרע הולך לאדמה, שתים עשרה שנה היה
מז/ב	
דלא אתערית⁷⁰³ בר האידנא דפרצופא דברי המינא הכא⁷⁰⁴:	שלא התעוררתי, פרט לעכשיו, שפרצוף בני אני רואה כאן.
אמר רבי יהודה מאן את אמר ליה יודאי אנא ואנא יתיב נזיפא דאנא לא [יכילנא] (בעינא) למיעל בגין ההוא צערא דברי דגנביה ההוא עע"ז כד איהו הוה זעירא ואלקי ליה כל יומא וצערא דיליה דחי לי למעאל בדוכתאי ובהאי אתרא לא אתערית בר האידנא:	אמר רבי יהודה, מי אתה. אמר לו, אני יהודי, ואני יושב נזוף, שאיני יכול להכנס, משום אותו צער של בני, שגנבו אותו גוי כשהיה קטן, ומלקה אותו כל יום, והצער שלי דוחה אותי מלהכנס למקומי. ובמקום זה לא התעוררתי, פרט להיום.
אמר ליה ואתון ידעין בצערא דחיי אמר ליה⁷⁰⁵ שרי קברא⁷⁰⁶ אי לאו בעותא דילין על חיי לא יתקיימון פלגות יומא ונ"א בעלמא והאידנא אתערית הכא דהוו אמרין לי כל יומא דלעגלא ייתי ברי הכא ולא ידענא אי בחיי אי במותא⁷⁰⁷:	אמר לו, [ו]האם אתם יודעים בצער החיים. אמר לו [נשבע] כשר הקבר, אם לא בקשותינו על החיים לא היו עומדים חצי יום (נ"א בעולם), ועכשיו התעוררתי כאן, שהיו אומרים לי בכל יום, שבמהרה יבא לכאן בני, ולא ידעתי, אם בחיים או במות.
אמר ליה רבי יהודה מאי עבדיתיכו בההוא עלמא אתרגיש קברא ואמר אזילו קומו דהאידנא ילקון לברי⁷⁰⁸ תוהו וערקו מתמן כפלגות מיל יתבו עד דנהיר צפרא קמו למיזל	אמר לו רבי יהודה, מה מעשיכם באותו העולם. רעש הקבר ואמר, קומו לכו, שעכשיו מכים את בני. תמהו וברחו משם כחצי מיל. ישבו עד שהאיר הבוקר, קמו ללכת וראו איש אחד שהיה רץ ובורח, והיה שותת דם על כתפיו. אחזו

⁷⁰² זרע לארץ הולך, כי עתה יכו את בני עד למיתה ונקבר בארץ (רח"ו).

⁷⁰³ ירצה, הנשמות פוקדות רוחות ונפשות לקבר לגוף כדפי' בפרשת ויחי בפסוק והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ, והצדיק הזה מפני נזיפותו (מפי עצמו) עד ירחם הקב"ה על זרעו, לא היה פוקד קברו עד היום ההוא שבנו צדיק מצרה נחלץ כדלקמן (אור יקר).

⁷⁰⁴ שברח משביותו וניצל מהמות כדלקמן (אור יקר).

⁷⁰⁵ שנשבע בשר הממונה על הקברות (רח"ו).

⁷⁰⁶ קברי (דפ"ו).

⁷⁰⁷ שינצל משביותו וישתטח על קברי או ימות שם ביסוריו ויתדבק עמי (אור יקר).

⁷⁰⁸ שהיה רבו רודף אחריו להמיתו שהיה בורח מאתו (אור יקר).

ספר שמות

חמו חד בר נש דהוה רהיט וערק והוה שתית דמא אכתפוי אחרו ביה וסח להו עובדא⁷⁰⁹ אמרו ליה מה שמך אמר להו לחמא בר ליואי אמרו ומה בר⁷¹⁰ ליואי בר לחמא הוה ההוא מיתא ומסתפינא לאשתעויי יתיר בהדיה לא אהדרו אמר רבי אבא האי דאמרו דצלותהון דמתייא מגינן על חיי מנלן דכתיב (במדבר יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון⁷¹¹:	בו, וספר להם את המעשה. אמרו לו, מה שמך. אמר להם, לחמא בר ליואי. אמרו ומה בן ליואי בר לחמא היה אותו המת, ופחדו לדבר איתו יותר, ולא חזרו. אמר רבי אבא, זהו שאמרו שתפלות המתים מגנות על החיים. מניין לנו, שנאמר "ויעלו בנגב ויבא עד חברון".
אמר רבי יהודה תא חזי תרינ נדרין נדר קודשא בריך הוא ליעקב חד דייחות עמיה⁷¹² למידר עמיה בגלותא וחד דיסקיניה מקבריה⁷¹³ למחמי חדותא דסייעתא קדישא דדיירי עם בנוה⁷¹⁴ הדא הוא דכתיב (בראשית מו ד) אנכי ארד עמך מצרימה⁷¹⁵ אנכי ארד עמך בגלותא ואנכי אעלך גם עלה כמה דאת אמר (יחזקאל לו יב) והעליתי אתכם מקברותיכם עמי וכתיב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים⁷¹⁶ וגו':	אמר רבי יהודה, בא וראה, שני נדרים נדר הקדוש ברוך הוא ליעקב: אחד, שירד עמו לדור עמו בגלות. ואחד, שיעלהו מקברו לראות חדות הסיוע הקדוש שדר עם בניו, זהו שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה", אנכי ארד עמך בגלות. "ואנכי אעלך גם עלה", כנאמר "והעליתי אתכם מקברותיכם עמי", ונאמר "ששם עלו שבטים וגו'".
דבר אחר ויקם מלך חדש על מצרים וגו' (שמות א ח) אמר רבי שמעון בההוא יומא אתיהב [ליה] רשותא⁷¹⁷ [לשרו של מצרים] על כל שאר עמין דתנא עד דלא מית יוסף לא אתיהיב שלטנו לשלטנא דמצרים על ישראל כיון דמית יוסף כדן ויקם מלך חדש על מצרים ויקם כמאן דהוה מאיך וקם:	דבר אחר "ויקם מלך חדש על מצרים וגו'", אמר רבי שמעון, באותו יום, נתנה רשות לשרו של מצרים על כל שאר העמים. ששנינו, עד שלא מת יוסף, לא ניתן שלטון לשלטון של מצרים על ישראל, כיון שמת יוסף, אז "ויקם מלך חדש על מצרים", "ויקם" כמי שהיה נמוך וקם.

⁷⁰⁹ שנגב בקטנותו ועתה רדף רבו אחריו והוא ברח כאומרו רהיט וערק, וניצול מהשביה כמו שנתבשר אביו והיה בחיים ושםא עבר על קבר אביו ונשתטח עליו ונח נפש אביו מצעריו וכן נראה כיון שהם לא חשו לצערם לפדותו כדפי' וכבר נתבשר אביו דלעגל ייתי ברי והיינו שבא כדפי' (אור יקר).

⁷¹⁰ מוסגר בדפ"ו.

⁷¹¹ ירצה שבא כלב ונשתטח בקבר האבות שיתפללו עליו על כלב שניצול מעצתם (אור יקר).

⁷¹² היינו עם נשמתו כדפי' לעיל ר' אלעזר בן ערך (אור יקר).

⁷¹³ בגוף ממש לראות בישועה כאומרו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (אור יקר).

⁷¹⁴ פי' העלה הקב"ה יעקב מקברו לראות המלאכים הדרים עם בניו במצרים, והיו שמחים המלאכים אע"פ שהיו בגלות, והיינו קודם שיצאו ממצרים, א"נ כדכתיב יצאו כל צבאות ה' והיינו בשעת יצירה (מ"מ).

⁷¹⁵ כת הקודמין מהמקבולים נבוכו בזה והרב החסיד מהר"ש בן אלבק בס' ברית הלוי כ"י האריך בזה והביא מאמרי הזהר שנראים כסותרים ומסיק דדוקא בגלות זה הוא בחי' שכינה בגלות אך במצרים לא היה בחי' זו רק שהיתה שם והאריך מאד ועפ"ז מדוקדק מ"ש לעיל בסמוך דיחות עמיה למידר דייקא (מא"ן) (נ"א) עי' לקמן סט ע"ב ובח"א קנט ע"ב וגמ' מיגלה כט ע"א (לש"ו)

⁷¹⁶ פי' שהביא ראייה תחלה שעלה מקברו, ולא פי' על מה היתה עלייתו, ולזה הביא פי' ששם עלו שבטים, לומר שעליה זו היתה כדי לראות בשמחת בניו בג"ש דעלייה עלייה, א"נ בא לומר שגם השבטים עלו מקברם לראות בשמחת בניהם (מ"מ).

⁷¹⁷ ירצה שליטה לשרו של מצרים על כל האומות, ובעוד יוסף בחיים היה היחוד בקדש, והשר משועבד היחוד בקדש, והשר משועבד תחת הקדושה (אור יקר).

ספר שמות

וַיִּקַּם מֶלֶךְ חָדָשׁ וְכוּ', רַבִּי יִצְחָק פִּתְחָה⁷¹⁸ (שִׁיר א יב) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ [נִרְדִּי] (נִדְרִי) נִתֵּן רִיחוֹ עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא⁷¹⁹ הָדָא הוּא דְכִתִּיב (יִשְׁעִיָּה מִד ו) כֹּה אָמַר יְהוָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְכִתִּיב (דְּבָרִים ל ג ה) וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ⁷²⁰ בִּמְסָבוֹ בֵּין כִּנְפֵי הַכְּרוּבִים⁷²¹ נִרְדִּי⁷²² נִתֵּן רִיחוֹ⁷²³ דִּגְרָמוֹ לְאַסְתִּלְקָא מִבִּינְהוֹן:	"וַיִּקַּם מֶלֶךְ חָדָשׁ וְכוּ'", רַבִּי יִצְחָק פִּתְחָה "עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ". "עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ", זֶה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, זֶהוּ שֵׁנְאָמַר "כֹּה אָמַר ה' מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל". וְנֹאמַר "וַיְהִי בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ", "בִּמְסָבוֹ", בֵּין כִּנְפֵי הַכְּרוּבִים. "נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ", שִׁגְרָמוֹ לְהַסְתַּלֵּק מִבִּינְהֵם.
דְּבַר אַחֵר (שִׁיר א יב) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ בְּעוֹד דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּא יְהִיב אֹרִייתָא לְיִשְׂרָאֵל דְכִתִּיב (שְׁמוֹת ל ד כח) וַיְהִי שֵׁם עִם יְהוָה אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וְגו'. בְּעוֹד שֶׁהָיָה כּוֹתֵב תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הוֹצִיאוּ רִיחָם הַטּוֹב, וְאָמְרוּ "אֱלֹהֵיךְ יִשְׂרָאֵל".	דְּבַר אַחֵר "עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ", בְּעוֹד שֶׁהָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עַל הַר סִינַי לְתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ, שֵׁנְאָמַר "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע".
דְּבַר אַחֵר עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ בְּעוֹד דְּהוּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נַחִית עַל טוֹרָא דְסִינַי לְמִיָּהֵב אֹרִייתָא לְיִשְׂרָאֵל נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ דְכִתִּיב (שֵׁם כ ד) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע:	דְּבַר אַחֵר "עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסָבוֹ", בְּעוֹד שֶׁהָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרֵד עַל הַר סִינַי לְתֵת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, נִרְדִּי נִתֵּן רִיחוֹ, שֵׁנְאָמַר "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע".
רַבִּי תַנְחוּם אָמַר כָּל אֹמֶה וְאֹמֶה אֵיתָ לָהּ שֶׁר לְעִילָא וְכֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב שְׁלֹטְנוֹתָא לְדִין אֲנַחִית לְדִין וְכֵד יְהִיב שְׁלֹטְנוֹתָא לְהָהוּא שֶׁר לִית לִיה שְׁלֹטְנוֹתָא⁷²⁴ אֵלָא וּבִגִּין (עַל) יִשְׂרָאֵל הָדָא הוּא דְכִתִּיב (אִיכָה א ה) הִיוּ צָרִיָּה לְרָאשׁ:	רַבִּי תַנְחוּם אָמַר, לְכָל אֹמֶה וְאֹמֶה יֵשׁ שֶׁר לְמַעְלָה. וְכַשְׁנוֹתֵן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִיטָה לְזֶה, מוֹרִיד אֶת זֶה, וְכַשְׁנוֹתֵן שְׁלִיטָה לְאוֹתוֹ שֶׁר, אֵין לוֹ שְׁלִיטָה אֵלָא מִשּׁוֹם יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שֵׁנְאָמַר "הִיו צָרִיָּה לְרָאשׁ".
רַבִּי יִצְחָק אָמַר יִשְׂרָאֵל אֵינּוֹן⁷²⁵ לְקַבִּיל⁷²⁶ כָּל שָׂאָר עַמִּים דְּעִלְמָא מַה שָׂאָר עַמִּים אֵינּוֹן שְׁבָעִים אוֹף יִשְׂרָאֵל אֵינּוֹן שְׁבָעִין הָדָא הוּא דְכִתִּיב	רַבִּי יִצְחָק אָמַר, יִשְׂרָאֵל הֵם כִּנְגַד כָּל שָׂאָר עַמִּים, מַה שָׂאָר הָעַמִּים הֵם שְׁבָעִים, אֵף יִשְׂרָאֵל הֵם שְׁבָעִים, זֶהוּ שֵׁנְאָמַר "כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הִבָּאָה מִצְרִימָה

⁷¹⁸ יִרְצָה שִׁישְׂרָאֵל בְּמַעֲשֵׂיהֶם בְּגִילּוּלֵי מִצְרִים גְּרָמוֹ קִימַת מֶלֶךְ חָדָשׁ, שְׁאִילּוּלֵי כֵן מַעֲוֹלָם, לֹא זֶה שְׂכִינָה וְלֹא שְׁלֹטָא בִּיה אֹמֶה, אִפִּילוּ רָגַע, שֶׁהָיָה ד' מֵאוֹת שָׁנָה נִגְזְרוּ, וְכַמָּה עֲבָרוּ מֵהֶם שְׁלֹטוֹ בְּהֵם הַמִּצְרִים (אוֹר יִקְר).

⁷¹⁹ שֶׁהָיָה מֶלֶךְ בִּישְׂרָאֵל אִפִּילוּ קוּדֵם גְּלוּת מִצְרִים, הָה"ד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ קוּדֵם הָיָה מֶלֶךְ, וְאֵח"כ גּוֹאֲלוֹ ע"י מִשָּׁה רַבִּינוּ ע"ה (אוֹר יִקְר).

⁷²⁰ אֵימַתִּי קָאֻמַר וַיְהִי, אֵלָא קוּדֵם גְּלוּת מִצְרִים, וְכַמּוֹ שִׁגְרָמוֹ בְּבֵית שְׁנֵי (אוֹר יִקְר).

⁷²¹ לְמַטָּה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בֵּין כִּנְפֵי כְּרוּבִים הַיְדוּעִים לְמַעְלָה עִמָּהֶם בְּמִצְרִים, וְגִרְמוֹ לְאַסְתִּלְקָא, וְגִלְתָּה שְׂכִינָה בְּמִקְדָּשׁ, וְכַמּוֹהוּ לְיִשְׂרָאֵל בְּמִצְרִים (אוֹר יִקְר).

⁷²² הוּא הָעוֹן (אוֹר יִקְר).

⁷²³ הָרַע וְנִסְתַּלֵּק, וּפִי' הֵב' נִרְדִּי הוּא טוֹב, "נִתֵּן", שִׁבַּק וְלֹא נִסְתַּלֵּקָה שְׂכִינָה, וּפִי' הֵג' נִרְדִּי הוּא טוֹב נִתֵּן כְּמִשְׁמַעוֹ וְהִכָּל לְטוֹבָה (אוֹר יִקְר).

⁷²⁴ לְשִׁלוֹט עַל כָּל הַכִּיפָה אֵלָא ע"י הִיוֹתוֹ שׁוֹלֵט עַל כָּל יִשְׂרָאֵל כְּעִנִּין שְׁלִיטַת נְבוּכַדְנֶצַּר, וְרוּמָה הָרַשְׁעָה הֵינּוּ הִיוּ צָרִיָּה לְרָאשׁ לְכָל הָעוֹלָם (אוֹר יִקְר).

⁷²⁵ י ע"א (הָעֵרַת זֶהָר).

⁷²⁶ הֵם בְּקֹדֶשׁ אוֹחֲזִים שְׁבָעִים עֲנָפִים קְדוּשִׁים, שֶׁהֵם מִשְׁתַּלְשָׁלִים וְנִמְשָׁכִים מַעְלָה לְעֵלּוּל, עַד יִנִּיקַת שְׁבָעִים שָׂרִים מִבְּחוּץ (אוֹר יִקְר).

ספר שמות

שבעים", ומי ששולט על ישראל, כאילו שולט על כל העולם.	(בראשית מז כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים ומאן דשליט על ישראל ⁷²⁷ כאילו שליט על כל עלמא:
רבי אבא אמר מכאן, "ובני ישראל פרו וישרצו וגו'", הרי שבעה, וכל דרגה (עולה) לעשרה, הרי שבעים, מה כתוב אחריו "ויקם מלך חדש על מצרים".	רבי אבא אמר מהכא ⁷²⁸ (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וגו' הא שבעה ⁷²⁹ וכל דרגא ונ"א סלקא לעשרה הא שבעים מה כתיב בתריה ויקם מלך חדש על מצרים:
אמר רב הונא, למה השתעבדו ישראל בכל האומות, כשביל שישאר בהם, שהם כנגד כל העולם, ונאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". ומה הוא אחד, אף ישראל אחד, שנאמר "גוי אחד בארץ", מה שמו אחד, ונפרד בשבעים, אף ישראל אחד ונפרד בשבעים.	א"ר [הונא] (אבא) אמאי אשתעבדו ישראל בכל [ה]אומין בגין דישתאר [בהון] (מנהון בעלמא) ובהון עלמא דאינון לקביל כל עלמא וכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד ומה הוא חד אף ישראל חד דכתיב (ש"ב ז כג) גוי אחד בארץ מה שמיה חד ונתפרש בשבעין ⁷³⁰ אף ישראל חד ונתפרש בשבעין:
רבי יהודה פתח "תחת שלוש רגזה ארץ וגו'", "תחת עבד כי ימלוך", ששנינו	רבי יהודה פתח (משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וגו' (שם כב) תחת עבד כי ימלוך דתניא:
	יז/א
אין לך אומה שפלה ונקלית ובזויה לפני הקדוש ברוך הוא כמו המצרים, והקדוש ברוך הוא נתן להם שליטה בשביל ישראל. "ושפחה כי תירש גברתה", זו הגר שהולידה את ישמעאל, שעשה כמה רעות לישראל, ושלט בהם וענה אותם בכל מיני ענויים, וגזר עליהם כמה שמדות. ועד היום הם שולטים עליהם, ואינם מניחים להם לעמוד בדתם, ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל.	לית לך אומא ומכיכא (מכינא) וקלילא ⁷³¹ ונבזייתא קמי קודשא בריך הוא כוותייהו דמצראי ויהיב לון קודשא בריך הוא שלטנותא בגינייהו דישראל ושפחה כי תירש גברתה (משלי ל כג) דא הגר ⁷³² דאולידת לישראל שפחה כמה רעות לישראל ושלט בהם ועינה אותם בכל מיני ענויין וגזר עליהם כמה שמדות ועד היום הם שולטים עליהם ואינם מניחים להם לעמוד בדתם ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל:
רבי יהושע היה עולה לירושלים, והיה הולך בדרך, ראה ערבי אחד שהיה הולך בדרך ובנו עמו, פגשו ביהודי אחד. אמר לבנו היהודי הזה, געל שמאס בו אדוני, נוול אותו ותירוק לו בזקנו שבע פעמים, שהוא מזרע של רמאים, שאני ידעתי שמשעבדים בהם שבעים עמים. הלך בנו, ותפס בזקנו. אמר רבי יהושע,	רבי יהושע הוה סליק לירושלם והוה אזיל בארחא חמא חד ערבא דהוה אזיל בארחא ובריה עמיה פגעו ביודאי חד אמר לבריה האי יודאי געלא דמאים ביה מריה ונוולו (טול) ליה ורקיך ליה בדיקניה שבעה זמנין דאיהו מזרעא [דראמין] דאנא ידענא דמשעבדן בהו שבעין

⁷²⁷ הנה אוחז בתוכו כל המקורות העליונים ששכינה עם ישראל בגלות נמצאו כל השרים יונקים מתחת ידו, כיון שמקור הברכות מתלבש בו, והיינו שבעים נפש, מרכבה לשבעים ענפים, שהם מתפשטים מ"ב גבולים, שהם ענפים ל"ק (אור יקר).

⁷²⁸ דחיקא ליה כי אותם השבעים נפש היו בחיי יעקב ואין משם ראייה שבגלותם יהיו בסוד שבעים (אור יקר).

⁷²⁹ זה פליג אמ"ד לעיל דף יד שהם ו' דרגין, והתם חשיב מאד מאד, כאלו תיבה אחת, והכא חשיב להו ב' תיבות (מ"מ). יד ע"ב (הערת הזהר).

⁷³⁰ הם שבעים שמות הבינה (רח"ו).

⁷³¹ מפני גילוליהם ושיקוציהם ושטופים בזמה כמפורסם בכתובים (אור יקר).

⁷³² בניה שולטים על בניה של שרה (אור יקר).

ספר שמות

רמאים רמאים, גוזרני על העליונים שירדו למטה, עד שלא סיים נבלעו במקומם.	עממין אזל בריה ואחיד בדיקניה אמר רבי יהושע ראמין ראמין ⁷³³ גוזרנא על עלאין דיחתון לתתא עד לא סיים אתבלעו באתריהון:
רבי יצחק פתח "עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו'", "עד שיפוח היום", פסוק זה נאמר על גלות ישראל, שהם ישתעבדו בגלות, עד שיסתיים אותו יום של שלטון האומות. ששנינו, אמר רבי יצחק, אלף שנים הוא שלטון האומות כאחד על ישראל, ואין לך אומה שלא תשתעבד בהם. ויום אחד הוא כנגדו, שנאמר "והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו'".	רבי יצחק פתח (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו' עד שיפוח היום האי קרא על גלותא דישראל אתמר דאינון ישתעבדון בגלותא עד דיסתיים ההוא יומא דשלטנותא דאומין דתנן אמר רבי יצחק אלף שנין ⁷³⁴ הוא שלטנותא [דכל אומין כחדא] (דאומין) עליהו דישראל ולית לך אומה דלא [ישתעבד] (ישעבד) בהון ויומא חדא ⁷³⁵ הוא לקבליה דכתיב (זכריה יד ו) והיה יום אחד הוא יודע ליהוה וגו'.
דבר אחר "עד שיפוח היום", קודם שיפוח, אותו יום של האומות. "ונסו הצללים", אלו שלטונים, ששלטו עליהם. "אלך לי אל הר המור" אמר הקדוש ברוך הוא, אלך לי לנער את האומות מירושלים, שהוא הר המור, כמו שנאמר "בהר המוריה אשר בירושלים". "ואל גבעת הלבונה", זה בית המקדש שבציון, שנאמר בו "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו'". אמר רבי יהודה, כמו שנאמר "לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה" כמו זה שאוחז בטלית לנער ממנה טנופת.	דבר אחר עד ⁷³⁶ שיפוח היום קדם דיפוח ההוא יומא דאומין ונסו הצללים אינון שולטנין דשלמי עליהו אלך לי אל הר המור ⁷³⁷ אמר קודשא בריך הוא אלך לי לנערא ⁷³⁸ האומות מירושלם ⁷³⁹ דהוא הר המור כמה דכתיב (דברי הימים ב' ג א) בהר המוריה אשר בירושלם ואל גבעת הלבונה דא בי מקדשא די בציון ⁷⁴⁰ דכתיב ביה (תהלים מח ג) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו' ואמר רבי יהודה כמה דאת אמר (איוב לח יג) לאחוז בכנפות הארץ ⁷⁴¹ וינערו רשעים ממנה כהאי דאחיד בטלת לנערא טנופא מנה:
אמר רבי יוסי, עתיד הקדוש ברוך הוא להתגלות בירושלים שלמטה, ולטהר אותה מטנופי העמים, עד שלא ישתלם אותו היום של האומות. שאמר רבי חייא, אין שלטון לאומות על ישראל אלא יום אחד בלבד, שהוא יומו של הקדוש ברוך הוא, והוא אלף שנים, זהו שנאמר "נתנני שוממה כל היום דוה", יום אחד בלבד ולא יותר.	אמר רבי יוסי עתיד קודשא בריך הוא לאתגליא בירושלם דלתתא ולדכאה יתה מטנופי עממאי עד דלא תשתלם ⁷⁴² ההוא יומא דאומין דאמר רבי חייא לית שולטנו לאומין עליהו דישראל אלא יומא חדא לחוד ודהוא יומו של הקדוש ברוך הוא והוא אלף שנים דהא הוא דכתיב (איכה א יג) [נתנני] (נתתני) שוממה כל היום דוה יומא חד לחוד ולא יתיר:

⁷³³ פ' עליונים עליונים, דבר כנגד העליונים יקיימו גזירתו והם השולטים על העולם כדי לעשות נס חוץ מן הטבע (אור יקר).

⁷³⁴ כענין אוכלים כל ארבע דהיינו שנות אלף הרביעי, ובעונותינו נתוספו עליהם מה שנתוספו, מפני שאנו נותנים להם כח, או בזכות ברית ישמעאל (אור יקר).

⁷³⁵ כאומרו כי אלף שנים בעיניך (אור יקר).

⁷³⁶ לפי הראשון עד שיעבור וישתלם מכל וכל, מפני ששליטתם יום שלם כדמפרש ואזיל שלא פחת להם הקב"ה שליטה מיום א' שהוא יום שלם, ולפי' הב' עד בעוד בתוך היום קודם שישקע שמשו והיינו אומר "קודם" (אור יקר).

⁷³⁷

⁷³⁸ ממלת לי מייתי ראייה לתועלת לבער שונאי (אור יקר).

⁷³⁹ נק' יסוד ועטרה דנוק' חדר ופרוזדור (רח"ו). ור"ל דהר המור שהיא ירושלים היא העטרה וגבעת הלבונה שהוא ציון הוא יסוד כנז' בדברי הרב (מ"מ).

⁷⁴⁰ ועם היות שבית המקדש נקבה ציון זכר (אור יקר).

⁷⁴¹ הכנפים הם אוחזים שאין הקל' אוחזות אלא בפנים לבד מבחוץ (אור יקר).

⁷⁴² כפי' הב' שפי' ר' יצחק (אור יקר).

ספר שמות

וישראל מושכים כחם מהקדוש ברוך הוא, והם נקראים עם ה', ולא עם של השלטונים. רבי יהודה אמר, כאן נקראו עמו, שנאמר "ויאמר אל עמו", ושם כתוב "ראה ראיתי את עני עמי", עמי ממש. ישראל נקראו "עם ה'", ושאר האומות נקראו עמו של השליט שלהם, שנאמר "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד".	מקודשא בריך הוא ואינון אתקרון עמא דיהו"ה ולא עמא דשולמניא רבי יהודה אמר הכא אתקרון עמו דכתיב (שמות א ט) ויאמר אל עמו והתם כתיב (שמות ג ז) ראה ראיתי את עני עמי עמי ממש ישראל אקרון עם יהו"ה ושאר אומין אקרון עמו דשולמנא דילהון דכתיב (מיכה ד ט) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם יהו"ה אלהינו לעולם ועד:
אמר רבי אבא, פסוק זה היה לו לומר "הנה עם ישראל" או "בני ישראל רב ועצום ממנו", (אלא) מהו "עם בני", אלא "עם בני ישראל", ממש מאותו ישראל שלמעלה, שחשבו שעם בני ישראל היו, ולא עם ה', ונאמר "ויקוצו מפני בני ישראל", ולא כתוב "מפני	אמר רבי אבא האי פסוקא הוה ליה למימר והנה עם ישראל או בני ישראל רב ועצום ממנו (אלא) מהו עם בני אלא עם בני ישראל ממש ⁷⁵⁰ מההוא ישראל דלעילא דחשיבו דעם בני ישראל הוה ולא עם יהו"ה וכתיב (שמות א יב) ויקוצו ⁷⁵¹ מפני בני ישראל ולא כתיב מפני:
עם בני ישראל" אלא "מפני בני ישראל" ממש.	יז/ב
רבי יוחנן היה עומד לפני רבי יצחק, אמר מה ראה בלק לומר "הנה עם בני ממצרים", ולא אמר "הנה עם בני ישראל", (אלא) אמר לו רבי יצחק, בלק מכשף גדול היה, וכן דרך המכשפים לקחת דבר שאין בו חשד. וכן אין מזכירים לעולם שם אביו של אדם, אלא שם אמו, דבר שאין בו חשד. שכן דרך השדים, שמעיינים באותו דבר שאומרים להם, אם הוא כוזב, מודיעים לו דברים כוזבים, ואם הוא אמת, כל מה שאומרים לזמן קצר אמת הוא. כל שכן לעשות מעשה.	עם בני ישראל אלא מפני בני ישראל ממש:
רבי אחא אמר, בלק לקח דרך של קלון, "הנה עם יצא ממצרים", כלומר, שאין אנו יודעים ממי הם.	רבי יוחנן הוה קאים קמיה דרבי יצחק אמר מה חמא בלק למימר (במדבר כב יא) הנה עם יצא ממצרים ולא אמר הנה עם בני ישראל (אלא אמר) [אמר ליה] רבי יצחק בלק מכשף גדול הוה וכן דרך המכשפים לקחת הדבר שאין בו חשד ⁷⁵² וכן אין מזכירין לעולם שם אביו של אדם אלא שם אמו דבר שאין בו חשדא דכן דרך השדים דמעיינים בההוא מלה דקאמרינן) להו אי איהו כדיבא מודיעין ליה מלין כדיבין ואי הוה קשוט כל מה דאמרינן לזמנא זעירא קושטא הוה כל שכן למעבד עבדתא ⁷⁵³ :
אמר רבי יוחנן, מפני מה העם של הגדולים שמורים, ועמו של הקדוש ברוך	רבי אחא אמר בלק אורחא דקלנא נקט הנה עם יצא ממצרים כלומר דלית אנן ידעין ממאן אינון ⁷⁵⁴ :
	אמר רבי יוחנן מפני מה עמא דרב רבין נמירין ⁷⁵⁵ ועמא דקודשא בריך הוא לא נמירין ⁷⁵⁶

⁷⁵⁰ פי' שחשבו ישראל הם תחת המלאכים שנק' בני ישראל בני זעיר, ולכן אמרו, הנה עם בני ישראל, עם שתחת המלאכים. וכתיב, ויקוצו מפני בני ישראל, פי' לא היו מתפחדים אלא מהמלאכים, שהם מושלים על ישראל כפי דעתם, כמ"ש בזהר דף יח ע"א, ויקוצו מפני בני ישראל, דהוה מתקצי ממלאכי השרת. ואחרים פירשו כי זר"ן הם בני יש"ס ותבונה, כי הם הוציאו אותם, כמ"ש בפ' ויחי, תרין בנין אית ליה לקב"ה ואינון ת"ת ומלכות, והיהודים נק' על שם ו"ק שהם בניו של ישראל, וז"ש דחשיבו מצראי שהיהודים הם עם של בני ישראל שהם זר"ן, ולא עם הו"ה שהם יש"ס אבא, ויקוצו מפני זר"ן, ואין פי' זה מחוור (מ"מ).

⁷⁵¹ שהקדושה עוקצם ולא שהם משיגים בה אלא שנלחצים מהקדש ואינם יודעים ממה (אור יקר).

⁷⁵² כדי שאם יכשף בלעם יחולו הכשפים אמר תזכירם בשם עם יצא ממצרים (אור יקר).

⁷⁵³ דהיינו כישופי בלעם (אור יקר).

⁷⁵⁴ אפשר שאינם יודעים בני מי, אם ישראל אם המצריים, ואפשר דהכי קאמר, הם הפקר, עבדים יוצאים מתחת רשות רבם, שאין להם אדון, שעדיין לא קנו אדון לעצמם (אור יקר).

⁷⁵⁵ הם בשמירה מן הפגעים, ואם בא עליהם מלחמה השר לוחם מלחמותם (אור יקר).

ספר שמות

הוא אינם שמורים. אמר רבי יצחק, אין דומה עני לעשיר, העני צריך לשמור את שלו, העשיר לא שומר את שלו. וכל שכן שישראל הם ממלך שאוהב אמת ודין. ודין ראשון עושה באנשי ביתו, שרוצה שהם יהיו שמורים מחטא יותר מכולם, זהו שנאמר "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו'".	אמר רבי יצחק לא דמי מסכנא לעתירא מסכנא בעי לנטרא דיליה ⁷⁵⁷ עתירא לא נטיר [דיליה] וכל שכן דישאל אינון ממלכא דרחים קשומ ⁷⁵⁸ ודינא ⁷⁵⁹ ודינא קדמאה עביד בגוברין דביתיה דבעי דאינון להוון נטירין מחטאה יתיר מכלהו הדא הוא דכתיב (עמוס ג ב) רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו'.
רבי יוסי יצא לדרך והיה רבי אחא בר יעקב הולך עמו, בעוד שהיו הולכים שתק רבי יוסי והרהר בדברי העולם, ורבי אחא הרהר בדברי תורה. בעוד שהיו הולכים, ראה רבי יוסי נחש אחד שהיה רץ אחריה. אמר רבי יוסי לרבי אחא, ראית את הנחש הזה שרץ אחרי. אמר לו רבי אחא, אני לא ראיתי אותו. רץ רבי יוסי והנחש אחריה, נפל רבי יוסי ודם שתת וירד מחוטמו, שמע שהיו אומרים "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו'". אמר רבי יוסי ומה על שעה אחת כך, מי שמתייאש ממנה על אחת כמה וכמה.	רבי יוסי נפק לארחא והוה רבי אחא בר יעקב עמיה עד דהוו אזלי שתיק רבי יוסי והרהר במלי דעלמא ורבי אחא הרהר במלי דאורייתא עד דהוו אזלי ⁷⁶⁰ חמא רבי יוסי חד חויא דהוה רהיט אבתריה ⁷⁶¹ אמר רבי יוסי לרבי אחא חזית האי חויא דרהיט אבתראי אמר ליה רבי אחא אנא לא חמינא ליה רהט רבי יוסי וחויא אבתרוי נפל רבי יוסי ודמא [שתת ונחת] (שתית ונחת) מחוטמוי שמע דהוו אמרין (עמוס ג ב) רק אתכם ידעתי ⁷⁶² מכל משפחות האדמה וגו' אמר רבי יוסי ומה על שעתא חדא כך מאן דמתייאש ומנהו (מניה) על אחת כמה וכמה ⁷⁶³ .
פתח ואמר "כי ה' אלהיך ברכך בכל	פתח ואמר (דברים ב ז) כי יהוה אלהיך

⁷⁵⁶ שהם בגלות ובצרות רבות ורעות כאלו לא נטירין (אור יקר).
⁷⁵⁷ שאין לו יכולת להרבות כהקב"ה ארבה אותם כצאן אדם, וכן הרף ממני ואעשה אותך אמנם השר אין לו אלא על דרך הטבע, ואם יאבדו כל טבע לא ימלא חרבתו בכמה שנים (אור יקר). פי' לפי שאין בני אדם יראים ממנו אבל העשירי הכל יראים ממנו ולכך לא נטיר ובנמשל ג"כ כל הנוגע בישראל מפחד ממנו יתברך שעתיד לנקום נקמתם (מ"מ).

⁷⁵⁸ הקב"ה חותמו אמת, לכך צריכים אומתו שיהיו באמת ואם לאו לוקים, אמנם השרים הם מהטומאה והשקר, לכך אם אומתו יתדבקו בשקר והטומאה אינו, ולא שיהיו כך כל מציאתם בשלוה, אלא מאריכים עד שתתמלא סאתם, וישראל פוקד עליהם מיד (אור יקר).

⁷⁵⁹ עי' זהר ח"ג צט ע"ב, שעל אף שכתוב אני ה' אוהב משפט, עכ"ז, אהבת בניו מנצח לרחם בדין בר"ה. ועי' בהגר"א בתיקו"ז קמה ע"א: סט' דיעקב זרע אמת שמכריע בין הקצוות והוא אורך ורוחב וזהו אמת שמסכים הגבו' עם חסד האורך עם הרוחב וכן בענין הת"ת שמסכים החסד עם הגבורה שחסד שכולו חסד אף לרשעים וזהו אינו אמת וכן בגבורה מדקדק מאד אבל כאן אמת שה' אוהב משפט ובעל הרחמים ושם מצדיק.

⁷⁶⁰ עד דהוו אזלי (מוסגר בדפ"ק).

⁷⁶¹ לא היה גשמי אלא שטן וברח, ועכ"ז הלקהו והיינו הדם השותת ולא שנוגע בו החצוני אלא שגרם לו, וזה מקדושת ר' יוסי שבא לו העונש שלא בפגיעת הנחש החצוני בו ממש (אור יקר). עי' בהגר"א בספד"צ לו ע"ב: חויא דרהיט בש"ע דילוגין - הוא התנין נחש כידוע, וכמו שהתנין העליון חוורא דרישא מתפשט ממנו ש"ע רבוא עלמין אורכא דאנפין, כמ"ש בא"ר (דף קכח ע"ב) וכמש"ל (יא ע"ג), כן הוא התחתון רהיט ש"ע דילוגין, והן ע"ס דמסאבותא, שלש ראשונות בסוד מאות, וז' האחרונות בסוד עשירות כנ"ל.

⁷⁶² כמו שהיה אומר ר"ש, והשתא לית ליה לקב"ה בעלמא אלא אנן העשרה חברים שהיו אחר האדרא שבעה והם דבקים יותר משאר חכמי ישראל והיו צריכים שלא להפריד המחשבה אפילו רגע (אור יקר).

⁷⁶³ עי' פרדס רמונים (שער לב פרק א): והרי מתוך המאמר הזה אנו למדים שבחם שמעולם לא היו מפסיקים מתורתם אפי' רגע. ועל כך נענש ר' יוסי והטעם כדפי' כי בהיותם עוסקים בתורה ובמצות גודל ההשפעה היה נשפע על ידם והעולם בנחת וכמו שאמר הרשב"י ע"ה עליו ועל חבירו אנן ז' עיני ה' אנן לרמוז שעל ידם היתה השכינה מתייחדת בשבעת הימים ומטעם זה בהפסיקם רגע יחסר השפע ההוא ח"ו ונמצא חוסר ההשפעה למעלה ולכן נענשים ברגע. וזהו שראה הנחש העקלתון רץ אחריה ור' אחא לא ראה אותו. לרמוז שעל בטול תורתו של ר' יוסי בא וזהו ששמע רק אתכם ידעתי וכו' ע"כ אפקוד עליכם.

ספר שמות

מעשה ידך ידע לכתך וגו'". "המוליכך וגו' נחש שרף ועקרב וגו'". למה [מוזכר] כאן נחש שרף, אלא לקחת עונשם מישראל כל זמן שפורשים מעץ החיים, שנאמר "כי הוא חייך ואורך ימך".	ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך וגו' (שם ח טו) המוליכך וגו' נחש שרף ועקרב וגו' נחש שרף למה הכא אלא לקחת עונשן מישראל כל זמן שמתפרשין מן עץ החיים דכתיב (שם ל ב) כי הוא חייך ואורך ימך ⁷⁶⁴ :
בא וראה, אמר רבי חייא, כתוב "חושך שבטו שונא בנו וגו'", ונאמר "אהבתי אתכם אמר ה'", ונאמר "ואת עשו שנאתי". מה זה "שנאתי", שנאמר "חושך שבטו שונא בנו", כלומר שנאתי אותו, ועל כן חשכתי שבט מהם, כל שכן וכל שכן תלמידי חכמים, שהקדוש ברוך הוא לא רוצה שיפרשו מעץ החיים, אפילו רגע אחד.	תא חזי אמר רבי חייא כתיב (משלי יג כד) חושך שבטו שונא בנו וגו' וכתיב (מלאכי א ב) אהבתי אתכם אמר יהוה וכתיב (שם ג) ואת עשו שנאתי מהו שנאתי דכתיב חושך שבטו שונא בנו כלומר שנאתי אותו ועל כן חשכתי שבט מהם כל שכן וכל שכן תלמידי חכמים ⁷⁶⁵ דלא בעי קודשא בריך הוא דיתפרשון מעץ החיים אפילו רגעא חדא:
"ויאמר אל עמו" נתן להם עצה לעשות עמהם רע. אמר רבי תנחום, יודעים היו המצריים באצטגנינות שלהם, שסופם ללקות בגלל ישראל, ולכן הקדים השר שלהם לעשות עמם רע.	ויאמר אל עמו (שמות א ט) יהב להון עיטא ⁷⁶⁶ למעבד עמהון בישא אמר רבי תנחום ידעין הו ⁷⁶⁷ מצראי באצטגנינות דלהון שסופן למלקי בגין ישראל ולכך אקדים שולטנא דלהון למעבד עמהון ביש:
רבי יצחק פגש באותו הר, וראה איש אחד שהיה ישן תחת אילן אחד. ישב שם, בעוד שהיה יושב, ראה שהארץ מתחלחלת, ונשבר אותו אילן ונפל, וראה בקיעים וגומות בארץ, והארץ עולה ויורדת.	רבי יצחק פגע בההוא טורא וחמא חד בר נש דהוה נאים תחות חד אילן יתיב תמן אדהוה יתיב חמא ארעא דמתחלחלא ואתבר ההוא אילנא ונפל וחמא בקיעין גומין בארעא וארעא סלקא ונחתא:
התעורר אותו האיש וצווח כנגד רבי יצחק, ואמר לו, יהודי יהודי תבכה ותנהם, שהיום מעמידים ברקיע גדול ממונה אחד שליט עליון, והוא עתיד לעשות עמכם הרבה רע, ורעידת האדמה הזאת היתה בגללכם, שכל פעם שרועדת הארץ כשקם ממונה שיעשה עמכם רע.	אתער ההוא גברא צווח לקבליה דרבי יצחק ואמר ליה יודאי יודאי בכי ונחים דהאידינא ומקימין (מקיימין) ברקיעא חד רברבא ממנא שלטנא עלאה והוא זמין למעבד עמכון ביש סגי והאי רגשא דארעא בגיניכון הוה דכל זמנא ודרגשא ארעא כד קם ממנא דיעביד עמכון בישא:
תמה רבי יצחק ואמר, ודאי כתוב "תחת שלוש רגזו ארץ", ונאמר "תחת עבד כי ימלוך", ממונה שהיה ממונה	תווה רבי יצחק ואמר ודאי כתיב (משלי ל כא) תחת שלש רגזו ארץ וכתיב (שם כב) תחת עבד כי ימלוך ממנא דהוה ממנא ⁷⁶⁸ תחות

⁷⁶⁴ הענין שהתורה היא עץ החיים בת"ת והיינו בסוד היותו מלמעלה בסוד החכמה ולכן הוא נמשך מא"א, והיא חיים המתפשטין בתוך הספירות, וכן כשיש דין בהן הוא סוד קצר אפים, חוטמא קמיטא דז"א בסוד הדין וחרון אף, מיד ע"י התורה מתפשט ארוכה ומרפא מהכתר והימים הקצרים שהם שש למטה מתארכים והיינו ואורך ימך וכאשר הם מתרחקים מחיים ואורך ימים מיד הגבורה מעוררת קצר הימים, קצר אפים, ומיתה ונחש ושרף שהכל נקשר בסוד הדין (אור יקר).

⁷⁶⁵ הם בין שאר העם הם כישראל בין שאר אומות (אור יקר).
⁷⁶⁶ רמז למה שפירש לעיל ר"ש שהשר נתן בלבם עצת רשע להרע לישראל ולרבי תנחום הקשה כי היאך השר היודע עתיד, שבלי ספק הקב"ה יתבע עלבונם השיאם עצה כזו, ואם הם עצמם היאך עלה בלבם שטות זה חוטאים ללא תועלתם (אור יקר).

⁷⁶⁷ ואמרו כיון שאין תועלת בהם ולא בטובתם שסוף נלקה מהם נרע להם כל מה שנוכל וננקם מהם קודם וזהו טעם השר עצמן (אור יקר).

⁷⁶⁸ ירצה יקרא אותו שר שמקיימין עבד מפני שהיה משועבד תחת יד שר אחר והקימוהו להרע לישראל (אור יקר). מוסגר בדפ"ו.

ספר שמות

תחת שלטון אחר ומלך, ונתנו לו שלטון, וכל שכן כששולט בישראל.	שלטנא אחרא ומליך ויהבין ליה שלטנא וכל שכן כד שליט בישראל:
אמר רבי חמא בר גוריא, כשהניח את ישראל תחת שלטון האומות, ישב וגעה ובכה, זהו שנאמר "במסתרים תבכה נפשי". אמר רבי יוסי, במסתרים דוקא.	אמר רבי חמא בר גוריא כד אנח לישראל תחות שלטנותא דאומין יתיב וגעי ובכי ⁷⁶⁹ הדא הוא דכתיב (ירמיה יג יז) במסתרים תבכה נפשי אמר רבי יוסי במסתרים דווקא ⁷⁷⁰ :
רבי יהודה נכנס אל רבי אלעזר, ומצאו שהיה יושב וידו בפיו והיה עצוב. אמר לו, במה	רבי יהודה עאל לגביה דרבי אלעזר אשכחיה דהוה יתיב וידיה בפומיה והוה עציב אמר ליה במאי:
מר עוסק. אמר לו, שנאמר "באור פני מלך חיים" אם האדון עצוב, וכל שכן שגועה ובוכה, מה יעשו שמשיו, זהו שנאמר "הן אראלים צעקו חוצה". מה זה חוצה. שאדונם בפנים והם בחוץ, אדונם בבתיים הפנימיים, והם בבתיים החיצוניים. מי הם בתיים הפנימיים. אמר רבי יצחק, אותם מעשרה כתרי המלך.	קא עסיק מר אמר ליה [דכתיב] (כתיב) (משלי מז טו) באור פני מלך חיים ⁷⁷¹ אי טרנא ⁷⁷² עציב וכל שכן דגעי ובכי שמשוי מאי [עבדון] (יעבדון) ועבדו הדא הוא דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו ⁷⁷³ חוצה מאי חוצה מריהון בגו ואינון לבר מריהון בבתי גואי ⁷⁷⁴ ואינון בבתי בראי ⁷⁷⁵ בתי גואי מאן אינון אמר רבי יצחק אינון מעשרה כתרי מלכא ⁷⁷⁶ :
"מלאכי שלום מר יבכיון", וכי יש מלאכים שאינם של שלום. אמר לו, כן. בא וראה, יש בעלי דין קשה ויש בעלי דין לא קשה. ויש בעלי דין ורחמים ויש	מלאכי שלום ⁷⁷⁷ מר יבכיון (ישעיה לג ז) וכי יש מלאכים שאינם של שלום אמר ליה אין תא חזי אית ומארי דדינא קשיא ⁷⁷⁸ ואיתו מארי דדינא [דלא] קשיא ⁷⁷⁹ ואית מארי דינא ⁷⁸⁰

⁷⁶⁹ ג' פעולות הם: הא', יתיב, והיינו זמן יושב ודומם ועצב. הב', געי, היינו שאג ישאג על נוהו. הג', בכי, כאומרו תבכה נפשי, והתמידי יתיב, ואח"כ שואג ג' משמרות ובוכה ב' דמעות (אור יקר).
⁷⁷⁰ מפני שהקב"ה אין לפניו עצבות כאומרו עוז והדוה במקומו כדפי' במסכת חגיגה (אור יקר). היה אז הבכיה גם בהבתי גואי דלעילא אלא שהיה רק במקום המסתרים אשר שם (הקדו"ש כז ע"ב).
⁷⁷¹ ירצה חיי העולמות כולם למטה הוא ממה שמאירים פני הת"ת ואור פניו המבהיק ומתנוצץ אל התחתונים הוא חיותם למטה, א"כ אם אור פניו אין אתו תחתונים כל שכן אם יתהפך שנוסף על עצבון בוכה, אין חיים ואין קיום לשמשוי (אור יקר).
⁷⁷² אדון (אור יקר).

⁷⁷³ הוא פעולה נוספת על בכיה דהיינו לבכות בצעקות וקולות נשמעים, היינו תוספת שהם מוסיפין, שהקב"ה בוכה בחשאי והם בקולות נשמעים, ושירם לקול יללה הומר, והעד אמרו צעקו חוצה ר"ל הם חוצה מטעם מאריהון בגו כאומרו במסתרים (אור יקר).
⁷⁷⁴ אר"א (ע"ח שער פנ"ח ט). עשר ספירות דאצילות (מ"מ).

⁷⁷⁵ זר"ן (ע"ח שער פנ"ח ט). בי"ע (מ"מ). בערך העולמות בי"ע נקראו הזר"ן דאצילות בשם בתי גואי, אבל בערך האר"א נקראו הזר"ן רק בשם בתי בראי (הקדו"ש כז ע"ב), עי' זהר ח"א סא ע"ב.
⁷⁷⁶ הוא בעשר ספירן דאצילות, ור"ל שהבתי גואי הם ההיכלות דאצילות והבתי בראי הם ההיכלות דהעולמות בי"ע. ועי' פרשת נח סא ע"ב ויצא קסג ע"א ויחי רמח ע"ב ויקרא טו ע"ב ושם באד"ר קמד ע"א (לש"ו).

⁷⁷⁷ ישנם מארי יללה מלאכים קדושים ג"כ, המרבים בבכיה ויללה על גלות התורה והשכינה ועל חורבן בית המקדש וצערן של ישראל, ע"ד שכתוב (ישעיה לג ז) מלאכי שלום מר יבכיון וכו' מהם מתפשטים ויוצאים למטה קליפת לילית וכל כת דילה, המייללים תמיד ומכניסים כל עצבון ודאבת נפש ורוח בלבו של אדם (דע"ה ח"ב מג ע"ב).
⁷⁷⁸ יש מלאכים חיצונים לגמור הדין על ידם ואילו אינם קדושים, הב' הם מכח הדין והם קדושים אמנם אמצעיים בין הקדושים וחיצוניים, הג' הם קדושים פנימיים כולם רחמים, והחיצונים קראם מלאכי גבורה (רח"ו).

⁷⁷⁹ מלכות (רח"ו).
⁷⁸⁰ רפיא נוסף במ"מ ודפ"ו.

ספר שמות

ורחמנותא⁷⁸¹ ואית מארי דרחמנותא דלית בהו דינא כלל⁷⁸² ואלין אתקרונ מלאכי שלום⁷⁸³ על⁷⁸⁴ אינון דלתתא⁷⁸⁵ כתיב (שם נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכתוב (שם לד) ונמקו כל צבא השמים:	בעלי רחמים שאין בהם דין כלל, ואלה נקראו מלאכי שלום, ועל אותם שלמטה כתוב "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם", ונאמר "ונמקו כל צבא השמים".
אי הכי כל אינון שלטנין דממנן על שאר עמין כד חמאן למריהון עציב למאי עבדין פרוכא לבנוהי אמר רבי אלעזר לא עבדי אלא מאי דאתפקדו⁷⁸⁶ ורעותא דמריהון⁷⁸⁷ עבדין:	אם כן, כל אותם שליטים הממונים על שאר העמים, כשרואים את אדונם עצוב, למה עובדים בפרך עם בניו. אמר רבי אלעזר, אינם עושים אלא מה שהצטוו, ורצון אדונם הם עושים.
רבי דוסתאי אמר בעדנא דאתמסרן בנוי דקודשא בריך הוא לשלטני עממין מתכנפין תריסר בתי דינין ומשתקען גו תהומא רבה געי טרנא געין (רהיטין) [תריסין] ורהיטין (נ"א תריסין) ונחתין תרין דמעין⁷⁸⁸ לשקיעא דימא רבא הדא הוא דכתיב (תהלים לו ז) משפטיך תהום רבה ומתגלגלן עלאין לתתא אתבקען תתאין ונחתין מאתן וארבעין⁷⁸⁹ דרגין הדא הוא דכתיב (עמוס ג ח) אריה שאנ מי לא ירא:	רבי דוסתאי אמר, בזמן שנמסרים בני הקדוש ברוך הוא לשליטי העמים, מתכנסים שנים עשר בתי דין, ונשקעים לתוך תהום רבה. גועה האדון, גועים ורצים, ויורדות שתי דמעות לשקוע של הים הגדול, זהו שנאמר "משפטיך תהום רבה". ומתגלגלים עליונים למטה, מתבקעים התחתונים, ויורדים מאתים וארבעים דרגות, זהו שנאמר "אריה שאנ מי לא ירא".
תנא בשעתא דמסר קודשא בריך הוא לישראל לשרא דמצראי גזר עלייהו שבע גזרות שישעבדו בהון מצראי הדא הוא דכתיב (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו' (ולקבליהון) [ולקבלהון שבעה לטב] (שמות א ז) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם:	שנינו, בשעה שמסר הקדוש ברוך הוא את ישראל לשר מצרים, גזר עליהם שבע גזרות, שישעבדו בהם המצריים, זהו שנאמר "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'", וכנגדם שבע לטוב "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם".

⁷⁸¹ קראם מארי דדינא ורחמנותא, והפנימיים קראם מארי דרחמנותא דלית בהו דינא כלל, ואלו הם מלאכי שלום שהם מהיכלות קדושים כולם בעלי השלום והייחוד על ת"ת (רח"ו).

⁷⁸² מלאכי או"א (רח"ו).

⁷⁸³

⁷⁸⁴ ועל (דפ"ו).

⁷⁸⁵ שהם חיצוניים כתיב הלביש שמים קדרות, שהם פועלים דין תמיד, ובהיבטל הדין ופעולת החיצונים כתיב ונמקו כל צבא השמים, והם כחות המופקדים על השמש והירח והתקופות והרוחות. ויש להם פעולות והמשתמש בהם הוא חוטא מפני שהוא משתמש בכחות החיצונים שאינם פועלים אלא על ידי החיצונים (אור יקר).

⁷⁸⁶ כפי ענשם ומה שהם עושים מעצמם רצון גבוה (אור יקר).

⁷⁸⁷ וא"ת וא"כ ולמה נענשים. וי"ל מפני שמתגאים בעצמם כאומרו בכח ידי עשיתי ובחכמתי כי נבונתי, עוד י"ל מפני שמוסיפין ויש לישראל עוונות כדי להענישם בתוספת והיינו אומרו אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה. עי"ל מפני שאינם מבחינים בין צדיק לרשע כאומרו משנתן רשות וכו', עי"ל מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, כאומרו הוי אשור שבט אפי. עי"ל שבריאית אותה ההויה אינה אלא לכך לבד, עשה שליחותה מתבטלת אם כן מה מתאונן שנענש זה כחו והוייתו. וכל התירוצים האלו הם בחי' בבעלי הדין וכולם אמת (אור יקר).

⁷⁸⁸ עי' הקדמת זוהר בראשית (דף ד רע"ב) ולקמן (דף יט סע"א ורע"ב) ופ' ויקהל (קצה ע"ב וקצו ע"א) וכו' מ"ש שהקב"ה מוריד שתי דמעות לים הגדול, הוא ע"ד שכתוב (שיה"ש ו יא) אל גינת אגוז ירדתי וכו', כי האי ירידה עלייה הוא, שעולין הב' דינין להמ"ס, ושם הם נמתקין, כי מיתוק הדינין הוא לעולם ע"י עלייתן בשרשם וכו', אמנם בהגהות מהרח"ו ז"ל על גליון הזוהר שם (קצה ע"ב) פי' בדרך אחר [הם ש"ך ופ"ר בים החכמה דהיינו מלכות החכמה] (דע"ה ח"ב צג ע"ב). עי' לקמן יט ע"ב (לש"ו).

⁷⁸⁹ גימ' מ"ר וסי' מר יבכיון (רח"ו).

ספר שמות

"הבה נתחכמה לו", רבי יוסי אמר, אין הבה אלא לשון הזמנה לעשות דין, כמו שנאמר "הבה נרדה", "הבה תמים". אמר רבי יוחנן, הבה כולם לשון הסכמה והזמנה, כמו "הבה נבנה לנו עיר" "הבו לכם דברי עצה" "הבו לה' בני אלים". רבי יצחק אמר "הבה נתחכמה לו" נהיה בהסכמת הדין אליו.	הבה נתחכמה לו (שם י) רבי יוסי אמר אין הבה אלא לשון הזמנה למעבד דינא כמה דאת אמר (בראשית יא ז) הבה נרדה (ש"א יד מא) הבה תמים אמר רבי יוחנן הבה [כולם] לשון הסכמה (כולם) והזמנה כמו (בראשית יא ד) הבה נבנה לנו עיר (שופטים כ ז) הבו לכם ועצו (דבר ועצה) (תהלים כט א) הבו ליהו"ה בני אלים רבי יצחק אמר הבה נתחכמה לו נהוי בהסכמת דינא לגביה:
"פן ירבה", ורוח הקודש אומרת כן ירבה. "וכן יפרוץ" ומלאכי השרת היו להם לשפים ולצנינים, זהו שנאמר "ויקוצו מפני בני ישראל" שהיו נעקצים ממלאכי השרת, כמו שאנשים נעקצים מהקוצים הללו.	פן ירבה ורוח הקודש אומרת כן ירבה וכן יפרוץ ומלאכי השרת הוו להו לשכים ולצנינים⁷⁹⁰ הדא הוא דכתיבו (שמות א יב) ויקוצו מפני בני ישראל דהוו מתעקצי ממלאכי השרת כהני קוצי דמתעקצי בהו אינשי:
אמר רבי יודאי אמר רבי יצחק, מה היתה מחשבת המצריים להימנע פריה ורביה מישראל, והשליט הממונה עליהם שהכניס כך בלבם. אלא אמר להם, שהיו יודעים, שעתיד בן אחד לצאת מישראל שיעשה דין באלהיהם על ידו. שאמר רבי יוחנן, בשעה שאמר משה "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים", הלך דומה, שרו של מצרים, ארבע מאות פרסה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, גזרה נגזרה לפני, שנאמר "יפקד ה' על צבא המרום במרום וגו'", באותה שעה נטלה השררה ממנו, ונתמנה דומה שר של גיהנם, לדון שם נפשות הרשעים. ורבי יהודה אומר נתמנה על המתים.	אמר רבי יודאי אמר רבי יצחק מה הוה מחשבתהון דמצראי לממנע⁷⁹¹ מישראל פריה ורביה ושלטנא דממנא עליהון דאעיל בלבהון כך ואלאו אמר להון הוו ידעין דומין ברא חדא למיפק מישראל דיתעביד דינא באלהיהון על ידיה ודאמרו (אמר) רבי יוחנן בשעה שאמר משה (שמות יב יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים הלך דומה שרו של מצרים⁷⁹² ארבע מאות פרסה אמר ליה קודשא בריך הוא גזרה נגזרה לפני דכתיב (ישעיה כד ב) יפקד יהו"ה על צבא המרום במרום וגו' באותה שעה נטלה השררה ממנו ונתמנה דומה שר של גיהנם⁷⁹³ לידון שם נפשות הרשעים ורבי יהודה אומר על המתים נתמנה⁷⁹⁴:
אמר רבי חנינא, כתוב "ובאלהיהם עשה ה' שפטים". וכי באלוה של כסף ושל זהב ושל עץ ושל אבן יש שפטים, אלא אמר רבי יוסי, של כסף ושל זהב היו נתכים מאלהיהם, ושל עץ מתרקבים.	אמר רבי חנינא כתיב (במדבר לג ד) ובאלהיהם עשה יהו"ה שפטים וכי באלוה של כסף ושל זהב ושל עץ ושל אבן יש שפטים אלא אמר רבי יוסי של כסף ושל זהב [היו] נתכים מאלהיהם ושל עץ מתרקבין:
אמר רבי אלעזר, אלוה של מצרים היה זה, וצוה הקדוש ברוך הוא לעשות בו שפטים לשרוף אותו באש, כמו שנאמר "פסילי אלהיהם תשרפון באש", כדי שיהא ריחו נודף. ועוד "ראשו על	אמר רבי אלעזר אלוה של מצרים היה זה, וצוה הקדוש ברוך הוא לעשות בו שפטים לשרוף אותו באש כמה דאת אמר (דברים ז כה) פסילי אלהיהם תשרפון באש כדי שיהא ריחו נודף

⁷⁹⁰ עי' במדבר לג נה.

⁷⁹¹ דממנע (דפ"ו).

⁷⁹² עי' לקמן רעב ע"ב ש"רהב" הוא שרו של מצרים, ועי' אריכות בדע"ה ח"א עח ע"א. עי' לקמן רעב ע"ב (לש"ו).

⁷⁹³ עי' לקמן רסד ע"ב (לש"ו).

⁷⁹⁴ סנהדרין צד ע"א ועי' ברכות יח ע"ב (לש"ו).

95

ספר שמות

כרעיו ועל קרביו", ועוד שעצמותיו מושלכים בשוק, וזאת היתה למצרים קשה מכולן, זהו שנאמר "שפטים".	ועוד (שמות יב ט) ראשו על כרעיו ועל קרביו ועוד שעצמותיו מושלכים בשוק וזאת היתה למצרים קשה מכולן הדא הוא דכתיב שפטים:
אמר רבי יהודה באלהיהם ממש, וזהו שר שלהם, לקיים "יפקוד ה' על צבא המרום במרום וכו'" ⁷⁹⁵ . וכל זה היו יודעים החכמים שבהם, וכל שכן שר שלהם, על כן כתוב "הבה נתחכמה לו".	אמר רבי יהודה באלהיהם ממש וזהו שר שלהם לקיים יפקוד יהוה על צבא המרום בכו ⁷⁹⁵ וכל זה היו יודעים החכמים שבהם וכל שכן שר שלהם על כן כתיב הבה נתחכמה לו:
רבי יוחנן אמר הרבה עבודה זרה היו במצרים, ונילוס אלוה	רבי יוחנן אמר הרבה ע"ז היו במצרים ונילוס אלוה:
יח/ב	יח/ב
שלהם היה, והוא היה בכלל אלהיהם, ובכולם עשה ה' שפטים. אמר רבי אבא, זה של רבי יוחנן מדויק ופשוט, משום שאלהיהם לוקים בתחלה ואחר כך האומה, וכן נילוס נלקה בתחלה והעצים והאבנים, זהו שנאמר "ויהי הדם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים", שהיו להם אלוהות ממש. ואמר רבי יצחק "על צבא המרום במרום" כתוב, ונילוס לא היה במרום. אמר רבי יוחנן רוב מימיו כדוגמתם במרום. אמר רבי יצחק, שר שלהם נלקה בתחילה, ואחר כך שאר אלהיהם.	שלהם היה ובכלל אלהיהם [היה הוא] ובכולם עשה יהוה שפטים אמר רבי אבא הא דרבי יוחנן דייקא ופשיטא משום דאלהיהם נלקים בתחלה ואחר כך האומה וכן נילוס נלקה בתחלה והעצים והאבנים הדא הוא דכתיב (שמות ז יט) ויהי הדם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים ⁷⁹⁶ שהיו להם אלהות ממש ואמר רבי יצחק על צבא המרום במרום כתיב ונילוס לא היה במרום אמר רבי יוחנן רוב מימיו ⁷⁹⁷ כדוגמתן במרום אמר רבי יצחק שר שלהם נלקה בתחלה ואח"כ שאר אלהיהם:
רבי שמעון ברבי יוסי אומר מכת אומה של מצרים ממש לא היה אלא בים, שנאמר "לא נשאר בהם עד אחד", וקודם זה נעשה שפטים באלהיהם, ועל זה כתוב "הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה", ונתנבאו על העתיד כפי מה שאירע להם, "ונוסף גם הוא על שונאינו", נבאו על מחנות עליונים שיהיו שרויים בתוכם ונלחם בנו, נבאו על מה שנאמר "ה' ילחם לכם וגו'". "ועלה מן הארץ" כמו שנאמר "ובני ישראל יוצאים ביד רמה".	רבי שמעון ⁷⁹⁸ [ברבי] (ורבי) יוסי אומר(ים) לקות אומה של מצרים ממש לא היה אלא בים דכתיב (שם יד כח) לא נשאר בהם עד אחד [וקודם] (וקדם) זה נעשה שפטים באלהיהם ועל דא כתיב הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה ונתנבאו על העתיד כפי מה שאירע להם ונוסף גם הוא על שונאינו נבאו על מחנות עליונים [שיהיו] (שהיו) שרויים בתוכם ונלחם בנו נבאו על מה דכתיב (שם יד) יהוה ילחם לכם וגו' ועלה מן הארץ כמה דאת אמר (שם ח) ובני

⁷⁹⁵ ועל מלכי האדמה על האדמה (דפ"ו).

⁷⁹⁶ היינו ע"ז שהיה מעץ או מאבן, היה שותת דם ויורד ונתן חלק המים שבו, שכל המציאות מורכב מד' יסודות, ויסוד המים נהפך לדם, ושותת ויורד לחרפתן ונסרח, וכיוצא בו לשר העליון, כל כח טמא המתלבש בהם (אור יקר).

⁷⁹⁷ ירצה כמו שיש מצרים למטה ופרעה שר עליה, כך מצרים למעלה ודומה שר עליה, וכמו שיש נילוס למטה מחיית מצרים, כך נילוס למעלה בטחון דומה לקה זה וזה. ור' יצחק כיוצא בו תירץ אלא שהקדים שתחלה היה לקות השר, אם כן אינו מכת היאור כי מכת היאור ענין בפני עצמו הוא אחר שכבר לקה השר והיאור העליון (אור יקר).

⁷⁹⁸ ור"ש פליג אכולהו ואמר שהמכות אינם בכלל זה אלא מכת מצרים היה על הים וקודם זמן מועט היה הקב"ה עושה דין באלוהיהם למעלה ולמטה והיינו כדפי' שם וישאו ישראל את עיניהם והנה מצרים דהיינו שרו של מצרים ובים היה לקותו, ועיקר מלחמה, ה' ילחם לכם, וכן ועלה מן הארץ, ובני ישראל יוצאים, דהיינו אחר גזרת ים סוף, ושם נפל שרו של מצרים. ועד כאן היה מתחזק כנגד ישראל למטה ולמעלה, שעל הים תבע תביעת ק"ץ שנה, וכשאמרו הבה נתחכמה לו, לא עלה בלבם אלא ענין הים, שהוא תכלית אבודם, כאומרו לא נשאר בהם עד אחד (אור יקר).

ספר שמות

ישראל יוצאים ביד רמה:	
וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (שם ב א) רבי אלעזר פתח (שיר א א) שיר השירים אשר לשלמה תנא כשברא הקדוש ברוך הוא⁷⁹⁹ את עולמו⁸⁰⁰ עלה⁸⁰¹ בחפץ⁸⁰² לפניו וברא את השמים⁸⁰³ בימינו⁸⁰⁴ והארץ⁸⁰⁵ בשמאלו ועלה בחפץ לפניו לנהוג היום והלילה וברא המלאכים⁸⁰⁶ הממונים בחסדו ביום⁸⁰⁷ ונ"א לומר שירה ביום⁸⁰⁸ החסד וברא המלאכים הממונים לומר שירה בלילה⁸⁰⁹ הדא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי אלו מימין ואלו משמאל (ו) אלו מקשיבים שירת היום [ואלו מקשיבים שירת הלילה] שירתם של ישראל⁸¹⁰ קדוש⁸¹¹ רבי יצחק אמר אותם שאומרים שירה בלילה מקשיבים שירתם של ישראל ביום הדא הוא דכתיב (שיר ח יג) חברים מקשיבים לקולך⁸¹²:	"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", רבי אלעזר פתח "שיר השירים אשר לשלמה", שנינו, כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, עלה בחפץ לפניו וברא את השמים בימינו, והארץ בשמאלו. ועלה בחפץ לפניו לנהוג היום והלילה, וברא המלאכים הממונים בחסדו ביום (נ"א לומר שירה ביום זמן החסד), וברא המלאכים הממונים לומר שירה בלילה, זהו שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי", אלו מימין ואלו משמאל, אלו מקשיבים שירת היום ואלו מקשיבים שירת הלילה. שירתם של ישראל קדוש. רבי יצחק אמר, אותם שאומרים שירה בלילה מקשיבים שירתם של ישראל ביום, זהו שנאמר "חברים מקשיבים לקולך".
אמר רבי שמעון כת אחת כלולה משלש כתות אומרת שירה בלילה הדא הוא דכתיב	אמר רבי שמעון כת אחת כלולה משלש כתות אומרת שירה בלילה, זהו שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף

- ⁷⁹⁹ חכמה (אור יקר).
⁸⁰⁰ בינה, ושם נכלל הכל, שע"י שש קצוות שבתוכה היא נקראת עולם, שאין עולם פחות מו"ק (אור יקר).
⁸⁰¹ החכמה (אור יקר).
⁸⁰² הכתר הנקרא רצון (אור יקר).
⁸⁰³ ת"ת בעל ו"ק זכרים בימינו לצד החסד כאומר מוליך לימין משה זרוע תפארתו (אור יקר). ת"ת (רח"ו).
⁸⁰⁴ בחסדים (רח"ו).
⁸⁰⁵ "והארץ" שהיא מלכות בעלת ו"ק נקביים, כאומרו כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, השמים ששת ימים, והארץ ששה לילות, דשמאלו מאחוריו בסטרא דגבורה, והיינו דו פרצופין היו אחור וקדם, אחור בגבורה שכל האחורין מכוונים אל הדין, ואל הקושי, וקדם החסד אור קדמא ודאי, ועלה בחפץ בסוד הכתר לפניו ודאי (אור יקר). מלכות בגבורות (רח"ו).
⁸⁰⁶ מלאכי ה"א (רח"ו).
⁸⁰⁷ שהכתר קודם אל החכמה, ומשם בא היחוד שתהיה ההנהגה ב' מלכים, ת"ת ומלכות, משתמשין בכתר א', והיינו לנהוג היום והלילה הנהגה מיוחדת כמו שהיא בעת שלום. וכיון שההנהגה תתפשט מהם אל התחתונים ע"י האמצעים הקדושים, ולכך צריך שיהיו מלאכי מדת יום ומלאכי מדת לילה (אור יקר).
⁸⁰⁸ זמן (נוסף בדפ"ו).
⁸⁰⁹ ברא המלאכים הממונים בחסדו ביום להמשיך החסד לתחתונים בשעתו, דהיינו ביום, וברא המלאכים הממונים לומר שירה בלילה, להנהיג מדת לילה שהיא משוררת תדיר למתק דיניה ע"י השיר, בסוד שירת הלויים, שהיא ממתקת הגבורה כנודע, אלו מימין מצד החסד ביום מצד הת"ת, ואלו משמאל מצד הגבורה בלילה, מצד המלכות. ומלאכי יום אינם משוררים לדעת ר' אלעזר אלא ישראל הם משוררים והם מקשיבים שירתם בחסדים על ישראל (אור יקר).
⁸¹⁰ מלאכי השכינה (רח"ו).
⁸¹¹ הנה השמאליים קדושתם קדוש, והימניים קדושתם ואין אומרים קדוש ביום אלא ישראל, ולכך מקשיבים שירת היום שירתם של ישראל קדוש, ואין אומרים קדושה בלילה, ור' יצחק פליג שאין ראוי שנאמר שאין מי שישורר ביום למעלה אלא אותם ששוררו בלילה מקשיבים ביום אמנם מלאכי יום משוררים ביום (אור יקר).
⁸¹² ואותם של יום אינם חברים כיון שמעולם אינם משוררים אלא של לילה הם חברים לישראל בערך שהם חלוקים למשמרות של מלאכים משמרתם בלילה ושל ישראל משמרתם ביום והם חברים מקשיבים יבום לשירם של ישראל וכו' (אור יקר).

ספר שמות

לביתה".	(משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה:
אמר רבי אלעזר, עשרה דברים נבראו ביום ראשון ⁸¹³ (ו) מהם מדת לילה ומהם מדת יום ועל מדת לילה כתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה כמה דאת אמר (איוב טז ט) אפו טרף וכתיב (מיכה ה ח) טרף ⁸¹⁴ ואין מציל וחק לנערותיה כמה דאת אמר (שמות טו כה) חק ומשפט (תהלים קמז יט) חקיו ומשפטיו (שם פא ה) כי חק לישראל הוא משפט וגו' מכאן שמדת הדין שולטת בלילה.	אמר רבי אלעזר, עשרה דברים נבראו ביום ראשון, מהם מדת לילה ומהם מדת יום. ועל מדת לילה כתוב "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה", כמו שנאמר "אפו טרף", ונאמר "וטרף ואין מציל". "וחק לנערותיה" כמו שנאמר "חק ומשפט" "חוקיו ומשפטיו" "כי חק לישראל הוא משפט וגו'", מכאן שמדת הדין שולטת בלילה.
ושנינו, אלו האומרים שירה בלילה, אלו הם שרים על כל בעלי שיר. וכשפותחים החיים שירה, מוסיפים העליונים כח לדעת, ולהכיר ולהשיג מה שלא השיגו שמים וארץ, מוסיפים כח בשירה הזו.	ותנא אלו האומרים שירה בלילה אלו הם שרים על כל בעלי שיר וכשפותחין החיים שירה מוסיפין העליונים כח לדעת ולהכיר ולהשיג מה שלא השיגו שמים וארץ מוסיפין כח בהאי שירה:
אמר רבי נחמיה, אשרי הזוכה לדעת באותו שיר, ששנינו, הזוכה באותו שיר ידע בענייני התורה והחכמה ויאזין ויחקור ויוסיף כח וגבורה במה שהיה ובמה שעתיד להיות, ובזה זכה שלמה לדעת.	אמר רבי נחמיה אשרי הזוכה לדעת באותו שיר דתניא הזוכה באותו שיר ידע בענייני התורה והחכמה ויאזין ויחקור ויוסיף כח וגבורה במה שהיה ובמה שעתיד להיות ובזה זכה שלמה לדעת:
ששנה רבי שמעון, דוד עליו השלום ידע בזה, ותיקן שירים ותשבחות הרבה, ורמז בהם העתידות לבא, והוסיף כח וגבורה ברוח הקודש ידע בענייני התורה והחכמה, ואזן וחקר והוסיף כח וגבורה בלשון הקודש.	דתני רבי שמעון דוד ע"ה ידע בזה ותקן שירים ותושבחות הרבה ורמז בהם העתידות לבוא והוסיף כח וגבורה ברוח הקודש ידע בענייני התורה והחכמה ואזן וחקר והוסיף כח וגבורה בלשון הקודש:
ושלמה זכה יותר באותו השיר, וידע החכמה ואזן וחקר ותקן משלים הרבה, ועשה ספר מאותו השיר ממש. והיינו שנאמר "עשיתי לי שרים ושרות", כלומר קניתי לי לדעת שיר מאותם השירים העליונים ואשר תחתם. והיינו שנאמר "שיר השירים", כלומר שיר של אותם שרים של מעלה, שיר שכולל כל ענייני התורה והחכמה וכח וגבורה, במה שהיה ועתיד להיות, שיר שהשרים של מעלה משוררים.	ושלמה זכה יותר באותו השיר וידע החכמה ואזן וחקר ותקן משלים הרבה ועשה ספר מאותו השיר ממש והיינו שנאמר "עשיתי לי שרים ושרות", כלומר קניתי לי לדעת שיר מאותם השירים העליונים ואשר תחתם והיינו שנאמר "שיר השירים", כלומר שיר של אותם שרים של מעלה, שיר שכולל כל ענייני התורה והחכמה וכח וגבורה, במה שהיה ועתיד להיות, שיר שהשרים של מעלה משוררים:
אמר רבי אלעזר אלו השרים עמדו [בשתיקה] עד שנולד לוי, אבל משנולד לוי ואילך אמרו שיר ⁸¹⁶	אמר רבי אלעזר אלו השרים עמדו עד שנולד לוי אבל משנולד לוי ואילך אמרו שיר ⁸¹⁵

⁸¹³ עי' חגיגה יב ע"א, בפדר"א פרק ג ותיקו"ז קלט ע"א (דע"ה ח"ב סד ע"ד).

⁸¹⁴ וטרף (דפ"ו).

⁸¹⁵ כאומרו בעמדם תרפינה כנפיהם, מלשון עמדו לא ענו עוד, שהוא לשון שתוק (אור יקר).

⁸¹⁶ ולא שלם שהיו שותקים (אור יקר).

ספר שמות

ונמשה אהרן, ונתקדשו הלויים, נשלם השיר ועמדו על משמרותם.	כיון שנולד משה ונמשה אהרן ונתקדשו הלויים נשלם השיר ⁸¹⁷ ועמדו (ונשארו השרים) על משמרותם:
ואמר רבי אלעזר, באותה שעה שנולד לוי, פתחו למעלה ואמרו "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי	ואמר רבי אלעזר באותה שעה שנולד לוי פתחו למעלה ואמרו (שיה"ש ח א) מי יתנך כאח לי ⁸¹⁸ יונק שדי אמי ⁸¹⁹ :
	יט/א
אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבזו לי", כיון שיצאו משבט לוי המשוררים של מטה, ונתקדשו כולם ועמדו על משמרותם, ונתקדשו אלה לנוכח אלה, חברים כאחד והעולמות אחד ומלך אחד שוכן עליהם, בא שלמה ועשה ספר מאותו שיר של אותם שירים, ונסתם החכמה בו.	אמצאך בחוץ ⁸²⁰ אשקך ⁸²¹ גם לא יבזו לי ⁸²² כיון שיצאו משבט לוי המשוררים של מטה ונתקדשו כולם ועמדו על משמרותם ונתקדשו אלה לנוכח אלה חברים כאחד והעולמות אחד ומלך אחד שוכן עליהם בא שלמה ועשה ספר מאותו שיר של אותם שירים ונסתם החכמה בו:
אמר רבי יהודה למה נקראו המשוררים של מטה, לויים. על שנלויים ומתחברים למעלה כאחד, והשומע נלוה ונדבק נפשו למעלה ועל כן אמרה "ללוא אישי אלי". רבי תנחום אמר שבכל נלוה זרע לוי עם השכינה, במשה ואהרן ומרים ובכל זרעו אחריו, והם הנלויים אל ה' לשרתו.	אמר רבי יהודה למה נקראו המשוררים של מטה, לויים. על שנלויים ומתחברים למעלה כאחד, והשומע נלוה ונדבק נפשו למעלה ועל כן אמרה "ללוא אישי אלי" רבי תנחום אמר שבכל נלוה זרע ⁸²⁴ לוי עם השכינה במשה ואהרן ומרים ובכל זרעו אחריו והם הנלויים אל ה' לשרתו:
בא וראה, בשעה שעמדו המשוררים למעלה, לא עמדו על משמרתם עד שנולדו שלשת האחים: משה, אהרן ומרים. משה ואהרן מובנים, אבל למה מרים. אמר רבי יוסי, זהו שנאמר "ושרות" כמו שנאמר "ותען להם מרים".	תא חזי בשעה שעמדו המשוררים למעלה לא עמדו על משמרתם עד שנולדו שלשה האחים משה אהרן ומרים תינה משה ואהרן ⁸²⁵ מרים למשה ⁸²⁶ אמר רבי יוסי הדא הוא דכתיב (קהלת ב ח) ושרות ⁸²⁷ כמה דאת אמר (שמות טו כא) ותען להם מרים:
שנינו, באותה שעה שנולד לוי, נטלו הקדוש ברוך הוא ובחרו מכל אחיו	תאנא באותה שעה שנולד לוי נטלו הקדוש ברוך הוא ⁸²⁸ ובחרו מכל אחיו והושיבו בארץ ⁸²⁹ :

⁸¹⁷ שהיה תמידי כדפי', ועוד אפשר שהיה מסודר ולא היה בערבוביא (אור יקר).

⁸¹⁸ שנוכל לומר שיר יחד (אור יקר).

⁸¹⁹ כמו שהם מקבלים מאותו השיר יהיה שבט לוי שואב ויונק משדי המלכות לשיר (אור יקר).

⁸²⁰ עם שעדיין לא נעשה משכן ולא נבנה מקדש ואנו בחוץ (אור יקר).

⁸²¹ נהיה כאיש אחד חברים (אור יקר).

⁸²² שהשיר שלי נבזה עד שיהיה השיר למטה (אור יקר).

⁸²³ הם בעצמם עם המשוררים, והיה ראוי שיקראו נלויים לא לויים, שמורה שהם לויים לאחרים, לזה אמר שג"כ השומר נלוה, דהיינו ישראל השומע ודבק למעלה בנפשו (אור יקר).

⁸²⁴ לא אמרה ילוא על השיר אלא על יחודים שונים, משה בתורה, אהרן בגבורת הכהונה, מרים שהיא ממש הבאר היא השכינה (אור יקר).

⁸²⁵ שמשה לוי, אהרן כהן, ושיר הלויים הוא בעבודת הכהנים (אור יקר).

⁸²⁶ כי מה ענין לה לגבי משוררים שהיא צדקת כשאר צדקניות (אור יקר).

⁸²⁷ שהם נקבות לשרים זכרים. וא"ת בבית המקדש מה היה ענין השרות שלא היה שם נקבה כלל, וי"ל שהשיר היה ב' מינים הא' בפה וא' בכלי. הא' בפה והוא זכר, והב' בכלי והוא נקבה בסוד כלי כ"ל י' (אור יקר). שגם יש מלאכים שהם כוחות נוקבות ונקראו שרות (רח"ו).

⁸²⁸ שסלקוהו מלאכי השרת לפני כסא הכבוד ובחרו למעלת כהונה ולויה ותורה (אור יקר).

⁸²⁹ שנתן לו יישוב בעולם התחתון להוליד בנים ולעשות לו בית, והיינו שנתיישרה בגופו והוליד וכו' (אור יקר).

ספר שמות

והושיבו בארץ, והוליד לקהת, וקהת הוליד לעמרם, והוא הוליד לאהרן ומרים. פירש מאשתו והחזירה. באותה שעה היו המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים, גער בהם הקדוש ברוך הוא ונשתכך השיר, עד שנטה קו ימינו והושיט לעמרם.	והוליד לקהת ⁸³⁰ וקהת הוליד לעמרם והוא הוליד לאהרן ומרים ופירש (ונתפרש) מאשתו והחזירה באותה שעה ⁸³¹ היו המשוררים של מעלה עומדים ומשוררים גער בהם ⁸³² הקדוש ברוך הוא ונשתכך השיר עד שנטה קו ימינו ⁸³³ והושיט לעמרם ⁸³⁴ :
למה נקרא עמרם, שיצא ממנו עם רם על כל רמים. ולא נזכר שמו. למה לא נזכר שמו רבי יהודה אמר בשם רבי אבהו, מפני שבצנעה הלך ובצנעה חזר לאשתו, כדי שלא יכירו בו. זהו שנאמר "וילך איש" ולא נאמר וילך עמרם בפרהסיא. "ויקח את בת לוי", אף היא בצנעה חזרה, ולא נזכר שמה.	מאי טעמא נקרא עמרם שיצא ממנו עם רם על כל רמים ולא נזכר שמו מאי טעמא לא נזכר שמו רבי יהודה אמר בשם רבי אבהו מפני שבצנעא הלך ובצנעא חזר לאשתו ⁸³⁵ כדי שלא יכירו בו הדא הוא דכתיב וילך איש ולא נאמר וילך עמרם בפרהסיא ויקח את בת לוי אף היא בצנעא חזרה ולא נזכר שמה:
"וילך איש", רבי אבהו אמר "וילך איש" זה גבריאל, שנאמר "והאיש גבריאל" שהלך הוא והחזירה לעמרם. רבי יהודה אמר עמרם ממש היה, ולא נזכר שמו, מפני שהליכה זו לא היתה ממנו להזדווג לאשתו אלא מלמעלה.	וילך איש רבי אבהו אמר וילך איש זה ⁸³⁶ גבריאל ⁸³⁷ דכתיב (דניאל ט כא) והאיש גבריאל שהלך הוא והחזירה לעמרם רבי יהודה אמר עמרם ממש היה ולא נזכר שמו מפני שהליכה זו לא היתה ⁸³⁸ ממנו להזדווג לאשתו אלא מלמעלה:
רבי יצחק אמר, באהרן ומרים לא נאמר זווג אבותם בתורה, ובמשה כתוב "ויקח את בת לוי", להורות שהשכינה נקראת על שם לוי. ולא היה עמרם ראוי	רבי יצחק אמר באהרן ובמרים לא נאמר ⁸³⁹ זיווג אבותם בתורה ובמשה כתיב ויקח את בת לוי להורות שהשכינה נקראת על שם לוי ולא

⁸³⁰ ענין קהת דקאמר כלומר איש כשר ראוי והגון לאביו לוי ולבנו עמרם שהוא אמצעי ביניהם וכן עמרם ראוי והגון והוליד גם הוא מצד עצמו כשרים כיצא בו אהרן ומרים (אור יקר).

⁸³¹ מפני שהיה משם נולד מרע"ה שהעמיד המשוררים במעשה המשכן (אור יקר).

⁸³² שלא היה שלם כיון שלא היה עולה מן התחתונים ועם היות שנולדו התעוררות מעט כזה לא יספיק והמשוררים סלקא דעתייהו שיספיק כיון שהם בעולם (אור יקר).

⁸³³ אפשר שעמרם היה מצד הלוי ועתה ראוי שעם היות שמשה לוי ינטה לימין כאומרו מוליך לימין משה זרוע תפארתו לכך נטה קו ימינו כדי שיהיה הת"ת לצד הימין מפני שמרע"ה לוי כהן מקבל תורת חסד מימינו אש דת (אור יקר).

⁸³⁴ להחזיקו לעת זקנתו וזקנת אשתו בן זה לימין כדפי' (אור יקר).

⁸³⁵ להיות בן עניו ראוי לקבל התורה ועוד כדי שלא ירגישו המצרים ויושלך ליאור כדפי' רז"ל בפסוק ולא יכלה עוד הצפינו (אור יקר).

⁸³⁶ יא ע"א (הערת הזהר).

⁸³⁷ מבית לוי יהיה פי' כדפי' לעיל ויקח את יוכבד בת לוי התחתון, והטעם שנטלה גבריאל והחזירה לו מפני שהוא ממונה על הנשמות והזווג כדפירשו שם, והיתה נשמת מרע"ה מזומנת תחת ידו. או ירצה מפני שהוא מבית לוי העליון שהוא ראש למשוררים העליונים, ויקח את בת לוי, שהיתה ראויה להוליד מרע"ה מסדר המשוררים במשכן כדפי' (אור יקר).

⁸³⁸ הענין שעם היות ששאר בני אדם מעשיהם בבחירה, והבחירה רצון אלוהי, במרע"ה להוליד לא היתה שם בחירה לעמרם כלל, אלא הכל מלמעלה כדי שלא יהיה מחולל בעון היצר הרע (אור יקר).

⁸³⁹ שעם היות שנאמר ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה וכו', לא היה זה בלידתם אלא ספור ייחוסם אח"כ אמנם בלידתם לא נזכר זווג אבותם אם כן מה שכתוב במשה ויקח את בת לוי אינה יוכבד דאי הכי לימא הכי באהרן ומרים אלא בת לוי היא השכינה ולמה נקראת בת לוי שהשכינה נקראת על שם לוי ופירושו מדתו של לוי מפני שכל בית יעקב הם אחוזים בשכינה ושכינה דבקה בלוי ומה שאמר במרע"ה ויקח את בת לוי מפני שמשה רבינו ע"ה במעלה גדולה בסוד נשמה מסולקת גבוה מעל גבוה ולא היה עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכינה במה שהטיב מעשיו ונדבק בשכינה ואז זכה להוליד משה (אור יקר).

ספר שמות

להוליד למשה, עד שנטל חלק בשכינה והוליד למשה, זהו שנאמר "ויקח את בת לוי" ולפיכך כתוב "ותרא אתו כי טוב הוא".	היה עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכינה והוליד למשה⁸⁴⁰ הדא הוא דכתיב ויקח את בת לוי ולפיכך כתיב (שמות ב ב) ותרא אותו כי טוב הוא⁸⁴¹:
רבי אלעזר אמר, זכה עמרם שיצא ממנו בן שזכה לקול גדול דכתיב (שמות יט יט) והאלהים יעננו בקול ועמרם זכה לבת קול דכתיב ויקח את בת לוי כלומר בת קול ולפיכך כתוב "וילך", כלומר שהלך למדרגה זו. שנינו כשנולד משה, יחד הקדוש ברוך הוא שמו עליו, שנאמר "ותרא אותו כי טוב הוא", ונאמר "טוב ה' לכל", ונאמר "טעמו וראו כי טוב ה'".	רבי אלעזר אמר זכה עמרם שיצא ממנו בן שזכה לקול גדול, שנאמר "והאלהים יעננו בקול". ועמרם זכה לבת קול, שנאמר "ויקח את בת לוי", כלומר בת קול. ולפיכך כתוב "וילך", כלומר שהלך למדרגה זו. שנינו כשנולד משה, יחד הקדוש ברוך הוא שמו עליו, שנאמר "ותרא אותו כי טוב הוא", ונאמר "טוב ה' לכל", ונאמר "טעמו וראו כי טוב ה'".
"ויהי בימים הרבים ההם", רבי יהושע מסכנין אמר ויהי בימים הרבים ההם סוף גלותם היה שהיו ישראל משועבדים בכל עבודה בימים הרבים ההם שהיו רבים לישראל במצרים, וכיון שנשתלם קץ גלותם מה כתיב וימת מלך מצרים מאי טעמא שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו וכיון שנפל מלך מצרים שהוא שר שלהם זכר הקדוש ברוך הוא את ישראל ושמע את תפלתם.	ויהי בימים הרבים ההם (שמות ב כג) רבי יהושע דסכנין אמר ויהי בימים הרבים ההם סוף גלותם היה שהיו ישראל משועבדים בכל עבודה בימים הרבים ההם שהיו רבים לישראל במצרים, וכיון שנשתלם קץ גלותם מה כתיב וימת מלך מצרים מאי טעמא שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו וכיון שנפל מלך מצרים שהוא שר שלהם זכר הקדוש ברוך הוא את ישראל ושמע את תפלתם.
אמר רבי יהודה, בא וראה שכך הוא, שכל זמן שנתנה שררה על ישראל לשר שלהם, לא נשמע צעקתם של ישראל. כיון שנפל השר שלהם, כתוב "וימת מלך מצרים", ומיד "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים", שעד אותה שעה, לא נענו בצעקתם.	אמר רבי יהודה בא וראה שכך הוא, שכל זמן שנתנה שררה על ישראל לשר שלהם, לא נשמע צעקתם של ישראל. כיון שנפל השר שלהם, כתוב "וימת מלך מצרים", ומיד "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים", שעד אותה שעה, לא נענו בצעקתם.
אמר רבי אלעזר בא וראה רחמנותו של הקדוש ברוך הוא כשהוא מרחם על ישראל כופה למדת הדין ומורידה ומרחם עליהם והיינו דתנן שהקדוש ברוך הוא מוריד שתי דמעות⁸⁴³ לים הגדול מאן אינון שתי דמעות אמר רבי יוסי לאו:	אמר רבי אלעזר בא וראה רחמנותו של הקדוש ברוך הוא, כשהוא מרחם על ישראל, כופה למדת הדין ומורידה ומרחם עליהם, והיינו ששנינו, שהקדוש ברוך הוא מוריד שתי דמעות לים הגדול. מה הם אותן שתי דמעות, אמר רבי יוסי, לא

⁸⁴⁰ עי' לקמן נג ע"ב בארוכה (לש"ו).

⁸⁴¹ היינו יסוד והוא סוד [נדצ"ל יסוד] אבא בחי' משה (רח"ו).

⁸⁴² דרגא דמשה ע"ה הנה היה ברזא דמתקלא, סוד הדעת עלאה הנמשך מרזא דאור א"ס, והוא סוד העץ החיים, מקור החיים, ה' העולמים, והוא האות ו' דהשם הויה ב"ה, שהוא לויתן נחש בריח, המבריק מן הקצה אל הקצה, ומשם היה נשמת משרע"ה, משם מכוון בלתי התלבשות כלל, וכל הדרגין תתאין שנמשך דרך שם היה רק דרך מעבר לבד. והנה היה הוא מהאור הגנוז עצמו ע' פ' שמות (יא ע"ב יב ע"א יט ע"א) ופ' בשלח (נג ע"ב נד ע"א). ולכן היה עלול ואפשר שיתוקנו כל העולמות על ידו למדרגתם שקודם החטא, ושיתפשט ויתגלה האור הגנוז לעילא ולתתא כמו אחר התיקון העתידי, כי הוא היה הצינור להתפשטות האור הדעת עלאה אשר מרזא דאור א"ס, ולכן ניתן התורה רק על ידו (דע"ה ח"ב כח ע"ב).

⁸⁴³ עי' אריכות לעיל יח ע"א.

ספר שמות

י"ב/ב	
מלה ברירא היא ⁸⁴⁴ דהא אמר ליה לאובא טמיא דהוא כדיב ומליה כדיבן:	דבר ברור היא, שהרי אמר לו לאוב עצמות שהיה משקר ודבריו שקריים.
אמר רבי אלעזר לאו בתר אובא טמיא אזלינן דברירא דמלה הוא ⁸⁴⁵ דתנן בעשרה כתרי מלכא ⁸⁴⁶ אית ⁸⁴⁷ תרין דמעין ⁸⁴⁸ ולקודשא בריך הוא ⁸⁴⁹ והן שתי מדות דין ⁸⁵⁰ שהדין בא משתיהן כמה דאת אמר (ישעיה נא יט) שתיים הנה קוראותיך וכשהקדוש ברוך הוא ⁸⁵¹ זוכר את בניו ⁸⁵² הוא מוריד ⁸⁵³ אותם לים הגדול שהוא ⁸⁵⁴ ים החכמה להמתיקן והופך מדת הדין למדת רחמים ומרחם עליהם אמר רבי יהודה שתי דמעות שמהם באים הדמעות מהם בא הדין:	אמר רבי אלעזר לא הולכים אחר אוב עצמות, שבירור הדבר הוא ששנינו, בעשרה כתרי המלך יש שתי דמעות לקדוש ברוך הוא, והן שתי מדות דין. שהדין בא משתיהן, כמו שנאמר "שתיים הנה קוראותיך". וכשהקדוש ברוך הוא זוכר את בניו, הוא מוריד אותם לים הגדול, שהוא ים החכמה להמתיקן, והופך מדת הדין למדת הרחמים ומרחם עליהם. אמר רבי יהודה שתי דמעות, שמהן באות הדמעות, מהן בא הדין.
אמר רבי יהודה כתיב (שמות יד י) והנה מצרים נוסע אחריהם ואמר רבי יוסי זה שר של מצרים הוא ואת אמרת (שמות כ כג) וימת מלך מצרים זה שר של מצרים אמר רבי יצחק האי	אמר רבי יהודה, נאמר "והנה מצרים נוסע אחריהם", ואמר רבי יוסי, זה שר של מצרים הוא. ואתה אמרת "וימת מלך מצרים", זה שר של מצרים. אמר רבי יצחק, הדבר הזה מסייע לאותו

⁸⁴⁴ פי' ענין ב' דמעות לא ידענו פירושם דהא א"ל וכו' דהיינו ששאלתי לאובא טמיא על פי' ב' דמעות, ונמצא שקרן (מ"מ).

⁸⁴⁵ ואמרו בפ' הרואה דף נט רב קטינא הוה עבר אפתחא דאובא טמיא שמע רעש אמר כלום ידע אובא טמיא מאיזו סיבה הרעש בא וא"ל אובא טמיא קטינא בשעה שהקב"ה זוכר את בניו בגלות מוריד ב' דמעות לים הגדול ומהם בא הרעש. א"ר קטינא אובא טמיא הוא כדיב ומילוי כדיבין וא"כ למה לא יהיה הרעש ב' זמני זה אחר זה נגד ב' דמעות. ואמר הש"ס ולא היא דתרי זמני הוי הרעש אם כן אמאי אמר רב קטינא דהוא כדיב. כי היכי דלא ליטעו בני עלמא אבתריה דאובא טמיא, עכ"ל. משמע שדברי אובא טמיא אמת אלא כי היכי דלא ליטעו וגם רב קטינא מודה בענין ב' דמעות אלא שאמר שאינו ענין לרעש דא"כ יהיה ב' פעמים, ואפשר לפרש שר"ק אינו מודה בענין ב' דמעות, ולכן אמר דהוא כדיב וכו' ולפי זה פי' דברי הזהר א"ר יוסי לאו מלה דברירא היא ר"ל שענין ב' דמעות אינו אמת ומביא ראיה מרב קטינא שאמר לאובא טמיא דהוא כדיב בענין הב' דמעות נמי. ומ"ש הש"ס ולא היא ר"י לא ס"ל הכי אלא כדס"ד מעיקרא והגם שר"ק אמורא ור' יוסי תנא ולא ראו זה את זה אפשר שאירעא מעשה כזה בימי ר' יוסי, ור' אלעזר השיב לר' יוסי לאו בתר אובא טמיא וכו' לא ממנו למדנו ענין ב' דמעות אלא רבותינו אמרו זה ומלה ברירא היא כדמפרש (מ"מ).

⁸⁴⁶ עשר ספירות (אור יקר).

⁸⁴⁷ מ ע"א (הערת הזהר).

⁸⁴⁸ אינם נקראות דמעות מפני שהם יוצאות מהעינים העליונים אלא מפני שהם גורמות על ידי הדין דמעות לעולם כדמפרש ר' יהודה והם ב' מדות הדין גבורה הוד, או מלכות, מפני שיש בחי' דין בהוד או במלכות, והנראה שעיקרו במלכות מאומרו שהדין בא משתיהם דהיינו מגבורה עליונה נמשך למלכות ומהמלכות לתחתונים ואפשר לפרש מגבורה והוד בא למלכות (אור יקר). אינון ב' כחות הדין. ועניינם הוא, כי הנה נודע שאימא עילאה נקראת אלהים חיים, בלשון רבים, לרמוז על ב' בחי' אלהים שיש בה, שהם נו"ה שבה, הנקראים אלהים צבאות. ונקרא חי, גם ע"ש היסוד שביניהם, שנקרא חי כנודע. גם דע, כי הנצח וההוד דאינהו לבר מגופא, והם בחי' הדין. גם נודע, כי אלו הנה"י דאימא, מתלבשים תוך ז"א בסוד מוחין, ומהם נמשך אל שתי העינים דז"א. וז"ס מ"ש בס"ה, כי הנצח וההוד נקראים תרין עינין. והנה אלו העינים של ז"א, הם נקרא ענבים, שבתוכם היין, שהם תרין דמעין עילאין, כחות הדין הנמשכים מנו"ה דאימא כנזכר וכו', ותרין עינין דז"א, הם נקראים ענבים שבתוכם היין והדינים, וגם הם ב' שמות אלהים (שעה"פ תולדות).

⁸⁴⁹ בראשית ד רע"ב ולעיל יח ע"א ולקמן קצו ע"א ובאד"ר קלז ע"ב (לש"ו)

⁸⁵⁰ נו"ה (רח"ו).

⁸⁵¹ בינה (אור יקר).

⁸⁵² נשמות קדושות שבתוך הגלות (אור יקר).

⁸⁵³ לשון יורדי מרכבה שהוא עליה, והיינו שמעלה אותם אל הבינה אשר שם שורש הדין וממתיקן (אור יקר).

⁸⁵⁴ ויקרא קלז ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

שלמעלה, כתוב כאן "והנה מצרים", ונאמר שם "וימת מלך מצרים", מלמד שעכשיו לא היה מלך שהורידוהו מגדולתו, ולפיכך כתוב "והנה מצרים", ולא כתוב "מלך מצרים". ומה שאמר "וימת", כמו שנאמר "כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך".	מלה קא מסייע לההוא דלעילא כתיב הכא (שמות יד י) והנה מצרים וכתוב התם וימתו מלך מצרים מלמד דעכשיו לא היה מלך דהורידוהו מגדולתו ולפיכך כתיב והנה מצרים ולא כתיב מלך מצרים ומה דאמר וימת כמה דאת אמר (שם ד יט) כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך:
אמר רבי יצחק אמר רבי יהושע, בא וראה, כל מלכי מצרים שמם פרעה, ובכאן לא נאמר אלא מלך מצרים סתם, ובמקומו פרעה, והוא פרעה ממש. בא וראה בעוד שיש שלטון שלמעלה, יש שלטון בעם שלמטה, כשהועבר השלטון שלמעלה, עובר השלטון שלמטה.	אמר רבי יצחק אמר רבי יהושע בא וראה כל מלכי מצרים פרעה שמם ובכאן לא נאמר אלא מלך מצרים סתם ובמקומו פרעה והוא פרעה ממש. בא וראה בעוד שיש שלטון שלמעלה, יש שלטון בעם שלמטה, כשהועבר השלטון שלמעלה, עובר השלטון שלמטה.
אמר רבי יוסי כתוב "הנה יום בא לה' וגו'", "והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו'". וכי שאר הימים אינם שלו. אלא אמר רבי אבא, מלמד ששאר הימים ניתנים לשרים, ואותו יום אינו של השרים, אלא של הקדוש ברוך הוא, כדי לעשות דין בעובדי כוכבים ומזלות. מפני שבאותו יום יפלו כל השרים ממעלתם. ועל זה נאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא", שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים.	אמר רבי יוסי כתיב (זכריה יד א) הנה יום בא ליהוה וגו' והיה יום אחד הוא יודע ליהוה וגו' וכי שאר יומין לאו אינון דיליה אלא אמר רבי אבא מלמד ששאר הימים נתנים לשרים ואותו יום אינו של השרים אלא של הקדוש ברוך הוא כדי לעשות דין בע"ז מפני שבאותו יום יפלו כל השרים ממעלתם ועל דא כתיב (ישעיה ב יא) ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא שאותו יום לא יהיה מעלה לשרים:
אמר רבי אבא, כשהקדוש ברוך הוא עושה עושה דין בשרים של מעלה, מה כתוב "כי רותה בשמים חרבי". וכי יש לה' חרב, אלא אמר רבי יצחק, חרב יש לו, שנאמר "חרב לה' מלאה דם", ונאמר "ובחרבו את כל בשר".	אמר רבי אבא, כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בשרים של מעלה, מה כתוב "כי רותה בשמים חרבי". וכי יש לה' חרב, אלא אמר רבי יצחק, חרב יש לו, שנאמר "חרב לה' מלאה דם", ונאמר "ובחרבו את כל בשר".
אמר רבי אבא, החרב הזה הוא הדין שעושה, שנאמר "וירא את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו". וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך, אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין.	אמר רבי אבא, החרב הזה הוא הדין שעושה, שנאמר "וירא את מלאך ה' עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו". וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך, אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין.
והרי אמר רבי יהושע בן לוי, אמר לי מלאך המות, אם לא שאני חס על כבוד הבריות, אפרע להם את בית השחיטה כבהמה. אמר רבי אבא, הכל משום שנתן רשות בידו לעשות גמר דין, זהו שנאמר "וחרבו שלופה בידו", הרשות נתונה בידו לעשות דין. אם כך, מה זה, "וישב חרבו אל נדנה". אמר רבי אבא, שחזר הדין לבעל הדין, והרשות למי שהרשות שלו.	[והא] אמר רבי יהושע בן לוי אמר לי מלאך המות אי לאו דחייסנא ליקרא דברייא פרענא להו בית השחיטה כבהמה אמר רבי אבא כלא משום דאתייהיב רשותא בידיה למעבד גמר דינא הדא הוא דכתיב (יהושע ה יב) וחרבו שלופה בידו הרשות נתונה בידו לעשות דין אי הכי מאי (ד"ה א כא כז) וישב חרבו אל נדנה אמר רבי אבא שנחזר הדין לבעל הדין והרשות למי שהרשות שלו:

ספר שמות

וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות ב כג) וַיִּתְאַנְחוּ (וַיֹּאנְחוּ) לֹא כְּתִיב אֵלָּא וַיֹּאנְחוּ כְּלוּמַר [נִתְאַנְחוּ] (נִתְאַוּ) וְסִ"א הָאֲנִיחֻוּ לוֹ לְמַעַלָּה (סִ"א כְּלוּמַר נֹאנְחוּ לְמַטָּה) שֶׁהָאֲנָחָה הִיטָּה בְּשִׁבִּילָם לְמַעַלָּה⁸⁵⁶:	"וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל" "וַיִּתְאַנְחוּ" לֹא נֹאמַר אֵלָּא "וַיֹּאנְחוּ", כְּלוּמַר נִתְאַנְחוּ לוֹ לְמַעַלָּה (סִ"א כְּלוּמַר נֹאנְחוּ לְמַטָּה) שֶׁהָאֲנָחָה הִיטָּה בְּשִׁבִּילָם לְמַעַלָּה.
רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּלַעִילָא הוּוּ וּמֵאֵן אֵינֻן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵינֻן דֹּאֲתַקְרוּן בְּנֵי פּוֹלְחָנָא כְּלוּמַר אוֹתָם שֶׁהֵם מִן הָעֲבוּדָה שֶׁל מַעַלָּה וְתַעֲלִי שׁוּעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים, שַׁעַר אוֹתָהּ שַׁעַר לֹא עָלְתָה שׁוּעָתָם לִפְנֵיו:	רַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלְּמַעַלָּה הָיוּ. וּמֵי הֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אוֹתָם שֶׁנִּקְרְאוּ בְּנֵי הָעֲבוּדָה, כְּלוּמַר אוֹתָם שֶׁהֵם מִן הָעֲבוּדָה שֶׁל מַעַלָּה. "וְתַעֲלִי שׁוּעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים", שַׁעַר אוֹתָהּ שַׁעַר לֹא עָלְתָה שׁוּעָתָם לִפְנֵיו.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק⁸⁵⁷ כִּד עֲבִיד קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא דִּינָא בְּפִמְלִיָּא שֶׁל מַעַלָּה הָהוּא דִּינָא מֵאֵי הוּי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר מֵעֵבֶר לְהוּ בַּהּ הוּא נָהָר דִּינֹר וְאֶעֱבֵר לוֹן מִשְׁלַטְנִיהוֹן וּמִנִּי שׁוֹלְטָנִין אַחֲרָנִין דְּשָׂאָר עֲמִין אָמַר לִיה וְהָא כְּתִיב (תְּהִלִּים קד ד) מִשְׁרַתִּיו אֵשׁ לוֹהֵט אָמַר לִיה אֵיִת אִשָּׁא קִשְׁיָא מֵאִשָּׁא וְאֵיִת אִשָּׁא דְּרַחֵיָא אִשָּׁא:	אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּין בְּפִמְלִיָּא שֶׁל מַעַלָּה, אוֹתוֹ דִּין מֵהָיָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵעֵבֶר אוֹתָם בְּאוֹתוֹ נָהָר דִּינֹר, וּמֵעֵבֶר מִשְׁלַטְנוֹן, וּמִמֶּנָּה שְׁלִיטִים אַחֲרִים שֶׁל שָׂאָר עֲמִים. אָמַר לוֹ, וְהָרִי נֹאמַר "מִשְׁרַתִּיו אֵשׁ לוֹהֵט". אָמַר לוֹ, יֵשׁ אֵשׁ קֶשֶׁה מֵאֵשׁ, וְיֵשׁ אֵשׁ שְׂדוּחָה אֵשׁ.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק תִּלְתַּת עֲנִינִי הִכָּא אֲנָחָה שׁוּעָה צַעֲקָה וְכָל חַד מִתְּפַרְשָׁא מֵאַחֲרָא אֲנָחָה כְּתִיב וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל צַעֲקָה דְּכְתִיב וַיִּצְעֲקוּ שׁוּעָה דְּכְתִיב וְתַעֲלִי שׁוּעָתָם וְכָל חַד בְּלַחוּדוֹי מִתְּפַרְשָׁא וְכָל חַד עֲבָדוּ יִשְׂרָאֵל אָמַר רַבִּי יְהוּדָה צַעֲקָה וְשׁוּעָה עֲבָדוּ אֲנָחָה לֹא עֲבָדוּ מִשְׁמַע מִדְּכְתִיב וַיֹּאנְחוּ⁸⁵⁸ [אֲנָחוּ לְמַעַלָּה] (מִלְּמַעַלָּה) וּלְמַעַלָּה הִיטָּה הָאֲנָחָה בְּשִׁבִּילָם:	אָמַר רַבִּי יִצְחָק, שְׁלֹשָׁה עֲנִינִים [יֵשׁ] כַּאֲן: אֲנָחָה, שׁוּעָה, צַעֲקָה, וְכָל אֶחָד שׁוֹנֵה מֵאַחֲרֵי. אֲנָחָה, שֶׁנֹּאמַר "וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל". צַעֲקָה, שֶׁנֹּאמַר "וַיִּצְעֲקוּ". שׁוּעָה, שֶׁנֹּאמַר "וְתַעֲלִי שׁוּעָתָם". וְכָל אֶחָד לְבַדּוֹ מִתְּפַרֵּשׁ, וְכֹלָם עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, צַעֲקָה וְשׁוּעָה עָשׂוּ, אֲנָחָה לֹא עָשׂוּ. מִשְׁמַע מִשְׁנֹאמַר "וַיֹּאנְחוּ" וּלְמַעַלָּה הִיטָּה הָאֲנָחָה בְּשִׁבִּילָם.
צַעֲקָה וְשׁוּעָה בְּמֵאֵי אֲתַפְרִשֵּׁן אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֵין לָךְ שׁוּעָה אֵלָּא בְּתַפְלָה שֶׁנֹּאמַר (שִׁם לט יג) שְׁמַעַתָּה תְּפִלַּתִּי יְהוָה וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה (שִׁם פח יד) אֵלֶיךָ יְהוָה שׁוּעָתִי (שִׁם ל ג) שׁוּעָתִי אֵלֶיךָ וְתַרְפָּאֲנִי צַעֲקָה שְׁצוּעָק וְאֵינוֹ אוֹמַר כְּלוֹם אָמַר רַבִּי:	צַעֲקָה וְשׁוּעָה בְּמֵהָ תַּפְרִשׁוּ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֵין לָךְ שׁוּעָה אֵלָּא בְּתַפְלָה, שֶׁנֹּאמַר "שְׁמַעַתָּה תְּפִלַּתִּי ה' וְשׁוּעָתִי הַאֲזִינָה", "אֵלֶיךָ ה' שׁוּעָתִי", "שׁוּעָתִי אֵלֶיךָ וְתַרְפָּאֲנִי". צַעֲקָה, שְׁצוּעָק וְאֵינוֹ אוֹמַר כְּלוֹם. אָמַר רַבִּי
כ/א	
יְהוּדָה הַלֵּכךְ גְּדוּלָּה צַעֲקָה מְכוּלָן שְׁצַעֲקָה הִיא בְּלֵב הַדָּא הוּא דְּכְתִיב (אֵיכָה ב יח) צַעֲקָה לְבָם אֵל יְהוָה צַעֲקָה וְזַעֲקָה דְּבַר אֶחָד הוּא וְזוֹ קְרוּבָה לְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִתְּפִלָּה וְאֲנָחָה דְּכְתִיב (שִׁמּוֹת כב כג) (וְהִיָּה) כִּי וְאִם צַעֲקוֹן יִצְעַק אֵלֶי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ:	יְהוּדָה, הַלֵּכךְ גְּדוּלָּה צַעֲקָה מְכוּלָם, שְׁצַעֲקָה הִיא בְּלֵב, זֶהוּ שֶׁנֹּאמַר "צַעֲקָה לְבָם אֵל ה'". צַעֲקָה וְזַעֲקָה הֵם דְּבַר אֶחָד, וְזֶה קְרוּבָה לְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִתְּפִלָּה וְאֲנָחָה, שֶׁנֹּאמַר "כִּי אִם צַעֲקוֹן יִצְעַק אֵלֶי שְׁמַע אֲשַׁמַּע צַעֲקָתוֹ".
אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה בְּשַׁעָה שֶׁאָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ	אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, בְּשַׁעָה שֶׁאָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמוּאֵל "נַחֲמָתִי כִּי

⁸⁵⁶ ור"ל ויאנחו מלאכי השרת בשביל בני ישראל התחתונים ור' ברכיה אמר שבני ישראל הם המלאכים שנתאנחו (מ"מ).

⁸⁵⁷ בזו"ח דף מו ע"ב (הערת הזהר).

⁸⁵⁸ פי' ר' יהודה סובר כת"ק ויאנחו העליונים בשביל בני ישראל (מ"מ).

ספר שמות

המלכתי את שאול למלך", מה כתוב "ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה". הניח הכל ולקח צעקה, משום שהיא קרובה לקדוש ברוך הוא יותר מכולם, זהו שנאמר "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי".	הוא לשמואל (ש"א מז יא) נחמתי כי המלכתי את שאול למלך מה כתיב ויחר לשמואל ויצעק אל ה' יהוה כל הלילה הניח הכל ולקח צעקה משום דהיא קרובה לקודשא בריך הוא יתיר מכלהו הדא הוא דכתיב (שמות ג ט) ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי:
שנו רבותינו, מי שמתפלל ובוכה וצועק עד שלא יכול לרחש בשפתיו, תפלה זו שלמה, שהיא בלב, ולעולם לא חוזרת ריקם. אמר רבי יהודה, גדולה צעקה שקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו.	תנו רבנן האי מאן דצלי ובכי וצעיק עד לא יכיל למרחש בשפוטתיה האי צלותא שלימתא דהיא בלבא ולעולם לא הדרא ריקניא אמר רבי יהודה גדולה צעקה שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו:
רבי יצחק אמר, גדולה צעקה שמושל על מדת הדין של מעלה רבי יוסי אמר גדולה צעקה יוסי אמר, גדולה צעקה שמושל בעולם הזה ⁸⁵⁹ ובעולם הבא ⁸⁶⁰ בשביל צעקה ⁸⁶¹ נוחל (האדם) העולם הזה והעולם הבא דכתיב (תהלים קז ו) ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים:	רבי יצחק אמר, גדולה צעקה שמושל על מדת הדין של מעלה. רבי יוסי אמר, גדולה צעקה שמושל בעולם הזה ובעולם הבא. בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא, שנאמר "ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילים".
"ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן כהן מדין". רבי שמעון פתח "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים". אמר רבי שמעון, אוי להם לבריות שאינם משגיחים ואינם יודעים, בשעה שעלה במחשבה לפני הקדוש ברוך הוא עולמו, כל העולמות עליו במחשבה אחת, ובמחשבה זו נבראו כולם, זהו שנאמר "כולם בחכמה עשית". ובמחשבה זו שהיא החכמה נברא העולם הזה והעולם של מעלה.	ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין (שמות ג א) רבי שמעון פתח (שיר ב יז) דודי לי ואני לו הרועה בשושנים אמר רבי שמעון אוי להם לבריות שאינם משגיחים ואינם יודעים בשעה שעלה במחשבה לפני הקדוש ברוך הוא לברא עולמו כל העולמות עליו במחשבה אחת ⁸⁶² ובמחשבה זו נבראו כולם הדא הוא דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית ובמחשבה זו שהיא החכמה נברא העולם הזה והעולם של מעלה:
נטה ימינו וברא העולם של מעלה, נטה שמאלו וברא את העולם הזה, זהו שנאמר "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, קרא אני אליהם יעמדו יחדיו".	נטה ימינו וברא העולם של מעלה ⁸⁶³ נטה שמאלו וברא העולם הזה ⁸⁶⁴ הדא הוא דכתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה

⁸⁵⁹ דהיינו מה שמושפע הדין מחסד ולמטה, מ"ק להנהגת העולם (אור יקר).

⁸⁶⁰ דהיינו אפילו מקורות הדין שנפתחים בבינה הם מתפקדין לרחמים ונסתמין בסוד הצעקה, ולפי זה צריכה לעלות אל החכמה או אל הג"ר שבבינה שהכל ענין א' כדי שתמשול אפילו בעולם הבא למתק דיניה (אור יקר).

⁸⁶¹ נראה שמכריח ממה שנוחל מושלת וזו אינה ראייה, שהרי תפלה ג"כ נוחל שאם הוא שב ומתפלל הקב"ה מקבל תשובתו. ואין לומר שאין תשובה שלימה אלא בצעקה ח"ו, שאין שום תשובה חוזרת ריקם. והנה ענין זה יובן במה שפי' שזדונות נעשות לו כשגגות, או זדונות נעשו לו כזכויות. והנה השב מיראה מתפלל לבד בשועה, ולכך תשובתו בעולם הזה, ירצה מתקן מה שעשה בעולם הזה, וזדונות נעשו לו כשגגות, כדי שלא תקובל בעולם הבא עד ירצה, כשכיר יומו וזדונותיו ושגגותיו לפניו עד יטהר, ואח"כ יאכל פרי מעלליו הטובים, נמצא שלא נחל בהם עולם הבא. אמנם השב מאהבה צועק וזדונות נעשו כזכויות וממש נחשב כעושה מצוה וע"י התשובה מאותם העונות נוחל עולם הבא. מפני שכפי שיעור זדונותיו וצעקתו פתח מקורות מחכמה אל הבינה וזה טוב לו לטהר ממצוקותיהם תרתי מצוקות עולם הזה ומצוקות עולם הבא (אור יקר).

⁸⁶² פי' אבא (מ"מ).

⁸⁶³ פירוש ע"י החסדים ברא ז"א (מ"מ).

⁸⁶⁴ ע"י הגבורות נבנית המלכות, ואח"כ חזר לפשט, ואמר ועשה עולם הזה (מ"מ).

ספר שמות

וכולם ברגע אחת ובשעה אחת נבראו, ועשה העולם הזה כנגד העולם של מעלה, וכל מה שיש למעלה כדוגמתו למטה, וכל מה שיש למטה כדוגמתו בים, והכל אחד. ברא בעליונים המלאכים, ברא בעולם הזה בני אדם, ברא בים לויתן, כמו שנאמר "לחבר את האהל להיות אחד".	שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו וכלם ברגע אחת ובשעה אחת נבראו⁸⁶⁵ ועשה העולם הזה כנגד העולם של מעלה וכל מה שיש למעלה כדוגמתו למטה וכל מה שיש למטה כדוגמתו בים והכל אחד ברא בעליונים המלאכים ברא בעולם הזה בני אדם ברא בים לויתן כמה דאת אמר (שמות לו יח) לחבר את האהל להיות אחד:
כתוב באדם "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ונאמר "ותחסרהו מעט מאלהים". אם בני אדם חשובים במעשיו, כל זה, והם נעשים מטפה מעפר הבאר, במה באים לשאוב ממנו, ובחר בעליונים ובחר בישראל. לעליונים לא קרא בנים, לתחתונים קרא בנים. זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". הוא קרא להם בנים, והם קראו לו אב, שנאמר "כי אתה אבינו", ונאמר "דודי לי ואני לו" הוא בחר בי ואני בחרתי בו.	כתיב באדם (בראשית ט ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב (תהלים ח ו) ותחסרהו מעט מאלהים אי בני נשא יקירין [בעובדיו] ובעובדיהו כל האי (בעובדיו) ואינון מתאבדין מטפה⁸⁶⁶ מעפר דבירא [במה] (כמה) אתיין לשאבא מניה⁸⁶⁷ ובחר בעליונים ובחר בישראל לעליונים לא קרא בנים לתחתונים קרא בנים הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם לה' אלהיכם הוא קרא להם בנים והם קראו לו אב דכתיב (ישעיה סג טז) כי אתה אבינו וכתיב (שיה"ש ב טז) דודי לי ואני לו הוא בחר בי ואני בחרתי בו:
"הרועה בשושנים", הוא רועה בשושנים, אף על פי שהקוצים סביב להם, ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו. דבר אחר, הרועה בשושנים, מה שושן זה הוא אדום ומימיו לבנים, כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו ממדת הדין למידת הרחמים, ונאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".	הרועה בשושנים הוא רועה בשושנים אף על פי שהקוצים סביב להם ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמותו דבר אחר הרועה בשושנים מה שושן זה הוא אדום ומימיו לבנים כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו ממדת הדין למדת הרחמים וכתיב (שם א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

⁸⁶⁵ ובשעה אחת נבראו (מוסגר בדפ"ק).

⁸⁶⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁸⁶⁷ ור"ל כשאנשים עוסקים בתורה שהם מי באר, במה יכולים לינק השפע של תורה. ומובן ע"פ הנז' בתוספת ביאור כי פנימיות המלכות שהוא סוד כלת משה הוא מדריגת הבינה ולפיכך יש בשושנה י"ג עלין שהוא סוד ה"ג מדות שהמשיך משה לכלתו ומבואר בכוונת שב"ג ת"ד יש בכל א' מהם שם ע"ב והוא י"ג פעמים ע"ב גימ' תתקל"ו והוא גימ' שושנ'ת כי ק"ך היתרים הוא להודיע שקודם הזיווג המלכות מלאה דינים ק"ך צירופי אלהים, ואחר הזיווג מתמעטין ולא יש יותר מה' אותיות אלהים והם רומזים על ה' עלין תקיפין דסחרין לשושנה ונקראים ישועות כי הם מושיעים לנערה לבל ימשול בה זר ובזה מובן מאמר שמות דף כ' הנז"ל כי בתחלה היא אדומה סוד שושנה אדומה ראיתי שהוא דין, אח"כ כשמוצקין אותו בסוד ה"ג מדות, אז הפך לבן טהור מסטרא דבינה ולזה אומר הקב"ה שהוא ת"ת כשם ששושנה התחתונה שעומדת על י"ב בקר שהם י"ב עלין דסחרין לשושנה והים שעליהם מלמעלה, הרי י"ג, גימ' אח"ד, שהיא סהדוּת דיחודא עילאה, מפני שמורה על זווג דגופא בגופא ונעשית אחד, כן רעייתי שהיא כלת משה ג"כ בין הבנות, ונקראת רעייתי מפני שפנימיות זעיר שהוא רוחא דאבא מתייחד עם רוחא דמלכות שהיא רוחא דאימא, והם רעים דלא מתפרשין, ולכן נקראת רעייתי, דוגמת אימא עילאה, ואז תהיה שושנת העמקים ב"ג נהרי דאפרסמונא, ותהיה שושנה עילאה חוור וסומק. וכשם שיהיה זווג חיצוניות גופא בגופא, כמו כן ע"י כלת משה שהוא רוחא דבינה דבגוון, יהיה זווג רוחא ברוחא למטה במקומנו, ע"י שאני מוריד לך רוחא של הדעת שלי שהוא פנימיות רוחא דאבא עילאה, ועי"כ יהיה זווג רוחא ברוחא. והשם ב"ן דהה"ן שבה הוא סוד ד' נשים, וכולם נקראים על שם ב"ן בנות, וגם כי אצל הבינה שהיא רעייתי נק' כולם בנות כמבואר על פוסק בנות צעדה עלי שור עוד עוד פי' אחר בשושנה מלכות כשהיא למטה בין החוחים הם החיצונים ואין לה יחוד עם הת"ת ישראל כן רעייתי שהיא בינה עילאה יורדת למקום התבונות שלה שנקראים בנות ור"ל שבינה עילא הג"כ אין לה זווג בסוד לא אבא בעיר שאין הקב"ה נכנס לירושלים של מעלה עד שיכנס לירושלים של מטה (מ"מ).

ספר שמות

רבי אבא היה הולך בדרך, והיה עמו רבי יצחק, בעוד שהיו הולכים, פגש את אותם ורדים. רבי אבא נטל אחד בידו והיה הולך. פגש בהם רבי יוסי, אמר ודאי ששכינה כאן, ואני ראיתי בידי רבי אבא ללמוד חכמה רבה, שהרי ידעתי שרבי אבא לא נטל את זה אלא להראות חכמה.	רבי אבא היה הולך בדרך, והיה עמו רבי יצחק, בעוד שהיו הולכים, פגש את אותם ורדים. רבי אבא נטל אחד בידו והיה הולך. פגש בהם רבי יוסי, אמר ודאי ששכינה כאן, ואני ראיתי בידי רבי אבא ללמוד חכמה רבה, שהרי ידעתי שרבי אבא לא נטל את זה אלא להראות חכמה.
אמר רבי אבא שבי בני שב, ישבו. הריח רבי אבא באותו הווד, אמר ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, שהרי ראיתי שאין נפש מתקיימת אלא על ריח, ולכן הדם במוצאי שבת.	אמר רבי אבא שבי בני שב, ישבו. הריח רבי אבא באותו הווד, אמר ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח, שהרי ראיתי שאין נפש מתקיימת אלא על ריח, ולכן הדם במוצאי שבת.
פתח ואמר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי מפני שהוא מנהיג עולמו בשושנים מה שושן יש בו ריח והוא אדום מוצקין אותו והוא מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא זו. כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בדרך זה, שאלמלא כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא. והחטא נקרא אדום, כמו שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג"	פתח ואמר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי מפני שהוא מנהיג עולמו בשושנים. מה שושן יש בו ריח והוא אדום מוצקין אותו והוא מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא זו. כך הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בדרך זה, שאלמלא כן לא יתקיים העולם בשביל האדם החוטא. והחטא נקרא אדום, כמו שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג"
כ/ב	כ/ב
ילבינו מקריב קרבנו לאש שהוא אדום. זורק הדם סביב למזבח שהוא אדום. מדת הדין אדום. מוצקין אותו (הריח) ועולה העשן כולו לבן, ואז האדום נהפך ללבן, נהפך מדת הדין למדת הרחמים.	ילבינו מקריב קרבנו לאש שהוא אדום. זורק הדם סביב למזבח שהוא אדום. מדת הדין אדום. מוצקין אותו (הריח) ועולה העשן כולו לבן, ואז האדום נהפך ללבן, נהפך מדת הדין למדת הרחמים.
ותא חזי כל מדת הדין אין צריך הריח שלו אלא מצד [אודם] ⁸⁶⁸ (אדם) והיינו דאמר רבי יהודה מה דכתיב (מ"א יח כח) ויתגודדו ⁸⁶⁹ כמשפטם וגו' עד שפך דם ⁸⁷¹ עליהם אלא היו יודעים שלא ישיגו ממדת הדין כרצונם זולתו באודם:	ובא וראה, כל מדת הדין אין צריך הריח שלו אלא מצד אודם. והיינו שאמר רבי יהודה, מהו שנאמר "ויתגודדו כמשפטם וגו' עד שפך דם עליהם", אלא היו יודעים שלא ישיגו ממדת הדין כרצונם זולתו באודם.
אמר רבי יצחק ⁸⁷² ועוד אודם ולבן נקרב לעולם, והריח עולה משתיהן. מה	אמר רבי יצחק ועוד אודם ולבן נקרב לעולם, והריח עולה משתיהן. מה

⁸⁶⁸ הכוונה כי הקדושים מהפכים מדת הדין למדת רחמים ולכן מוצקים אודם ללבן כנזכר והיינו מדת הצדיקים להפך הדין לרחמים ולשוב מעון וחטא לעבודה לעולם מלבן לאודם ובמזבח מאודם ללבן ובשר ודם לריח והרשעים ועובדי ע"ז להפך מהפכים מדת רחמים למידת הדין ומוצקין מלבן לאודם (אור יקר)

⁸⁶⁹ לע"ז (אור יקר).

⁸⁷⁰ להפך מלבן לאודם (אור יקר).

⁸⁷¹ יתהפכו להגביר כח הדין להגביר החיצונים וכח ע"ז (אור יקר).

⁸⁷² מוסיף על דברי ר' אבא ואמר שצריך למצוק מגשמי לרוחני שאפילו הטוב להטיב יותר ולמצוק המדות הגשמיות לרוחניות והיינו סוד חלב לבן ובשר ודם אודם ושניהם מוצקים במזבח ונהפכין לדק ריח דק רוחני וכן צריך להיות כל מעשיו וכן הוא סוד התענית שאדם מתענה על עונותיו שהוא מוצק חלבו ודמו באש תעניתו וניתן כחו ליחה מדם וחלב וכן היה ענין הקטרת ב' מינים אודם

ספר שמות

השושן אדום ולבן, כך ריח הקרבן והקרבן מאדום ולבן. בא וראה, מריח הקטורת, שהסמנים מהם אדומים ומהם לבנים, כגון הלבונה שהוא לבן, מר דרור אדום, והריח עולה מאדום ולבן, ועל כן מנהיג עולמו בשושנים שהוא אדום ולבן, ונאמר "להקריב לי חלב ודם".	ולבן כך ריח הקרבן [והקרבן] מאדום ולבן בא וראה מריח הקטורת שהסמנים מהם אדומים ומהם לבנים כגון הלבונה שהוא לבן מר דרור אדום והריח עולה מאדום ולבן ועל כן מנהיג עולמו בשושנים שהוא אדום ולבן וכתוב (יחזקאל מד טו) להקריב לי חלב ודם:
כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו ומתכפר לו, זה אדם וזה לבן. מה השושן שהוא אדום והוא לבן, אין מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש, כך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש עכשיו מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו אינו נצמק לחזור כולו לבן אלא באש, שאמר רבי יהודה, מתוך תעניתו של אדם, מחלישין איבריו וגובר עליו האש, ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו, באותו האש, והוא הנקרא מזבח כפרה.	כנגד זה אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו זה אדם וזה לבן מה השושן שהוא אדום והוא לבן אין מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש כך הקרבן אין מוצקין אותו לחזור כולו לבן אלא באש עכשיו מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו אינו נצמק לחזור כולו לבן אלא באש שאמר רבי יהודה מתוך תעניתו של אדם מחלישין איבריו וגובר עליו האש ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש והוא הנקרא מזבח כפרה:
והיינו שרבי אלעזר, כשהיה יושב בתענית היה מתפלל ואומר, גלוי וידוע לפניך ה' אלהי אבותי שהקרבתי אותם בחמימות חולשת גופי. יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו כריח	והיינו ודרבין (דאמר רבי) אלעזר כד הוה יתיב בתעניתא הוה מצלי ואמר ⁸⁷⁴ גלוי ⁸⁷⁵ וידוע ⁸⁷⁶ לפניך ⁸⁷⁷ יהוה ⁸⁷⁸ אלהי ⁸⁷⁹ אבותי שהקרבתי לפניך ⁸⁸⁰ חלבי ודמי והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי ⁸⁸¹ יהי ⁸⁸² רצון ⁸⁸³

ולובן וכן השושן אדום ולובן מוצקין אותו ועולה ריח טוב, וכן האדם מוצק האדם והלובן והיינו נמי במידות העליונות שהם אדם מלכות, ולובן ת"ת ומוצקין אותם בסוד אשה ריח נחוח לה' להעלותם בדקות למעלה אל סוד החוטם והמוח דהיינו קשרם במדות העליונות ועלייתם אל סוד החכמה והבינה להמתקין וזה כל האדם לקשר ב' מדות אלו למתקם ולייחדם והיינו שושנים (אור יקר).

⁸⁷³ שהשמינים (דפ"ו).

⁸⁷⁴ פ' היה מתפלל ו"ח, ובשומע תפלה היה אומר גלוי וכו' (אור יקר).

⁸⁷⁵ שאין נסתר מעיניו דבר (אור יקר).

⁸⁷⁶ שאינו מואס להסתיר עיני השגחתו משום נברא השב לפניו (אור יקר).

⁸⁷⁷ היא מדת המלכות, אם כן במלת גלוי העביר כל מסך מבדיל וחיצון מבין תעניתו וקרבתו לבין המדה הזו ובמלת ידוע עלה כל מדרגות הנפרדים עד שנכנס אל הקדש ואמר לפניך היא מדת המלכות, ושם התחיל לקשר קשרי הייחוד לקשר קרבנו (אור יקר).

⁸⁷⁸ דהיינו הכתר עם החכמה (אור יקר).

⁸⁷⁹ הבינה עם החכמה ואח"כ ואלהי אבותי בינה שוכנת וחופפת על ג' אבות ושם מעלה המלכות (אור יקר).

⁸⁸⁰ מפני שמי שצם ומתכוון להתשבח בו או מצד כעס וכיוצא מהמתענים לשם יצר הרע אין אותו קרבן לה' אלא לחצונם ויצר הרע וכיוצא, לזה אמר "לפניך" לא הקרבתי קרבני לע"ז וחצוני אלא לפניך. והרי נכנס שיעור ב' פתחים שהם נז"ה ואח"כ הוא מתפלל המלכות על יד היסוד שאין לה ייחוד למעלה אלא על ידי חלבו ודמו היינו לובן ואדם לכפר בלובן על עון מצות עשה שהם מימין ובאדם לכפר על עון לא תעשה שהם משמאל וגבורה ומפני שהוא אינו מתרצה שם אלא בהיותו מוצק מגשמי לרוחני (אור יקר).

⁸⁸¹ והיינו שהמתענה מקריב על מזבחו שהוא על ידי החולשה מתגדל חום הטבע ומשתלהב, והחלב והדם נתכים ואין ספק שהוא על ידי הכבד שהוא החום, וכמו שממנו מתחלק המזון תמיד לכל הגוף, כן בהיות האיש מתענה בחומו הוא מתוך כל מה שהאברים נזונו בדם מהכבד והיינו אש המזבח, המזבח עצמו הכבד שכן הוא רומז אליו והחום שבו הוא אש המזבח ומרתיח האברים ומתוך החלב והדם (אור יקר).

⁸⁸² סוד קשר חכמה ובינה ו"ה ה"י (אור יקר).

⁸⁸³ הכתר הרוכב על שתיים (אור יקר).

ספר שמות

העולה מהקרבן באש המזבח ותרצני.	מלפניך ⁸⁸⁴ שיהא הריח ⁸⁸⁵ העולה מפי בשעה זו ⁸⁸⁶ כריח העולה ⁸⁸⁷ ומהקרבן (והקרבן) באש המזבח ותרצני:
נמצא שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם והאש, והריח שעולה מפיו, הוא מזבח כפרה. ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן, ובלבד שיתכוון למה שאמרנו. אמר רבי יצחק, מכאן ולהלאה כתוב "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו". אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו, עכשיו תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן, כדוגמא זה.	נמצא שאדם הוא (באדם שהוא) מקריב בתעניתו החלב והדם והאש ⁸⁸⁸ והריח [שעולה מפיו] (עולה) הוא מזבח כפרה ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן ובלבד שיתכוון למה דאמרן אמר רבי יצחק מכאן ולהלאה כתיב (במדבר לא כב) כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהרו אמר רבי יוסי כשהיה בית המקדש קיים אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו עכשיו תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן כי האי גוונא:
דבר אחר "דודי לי ואני לו הרועה בשושנים", מה השושנים קוצים מצויים בתוכם, אף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים, אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימים, כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים ניכרים, שאמר רבי יהודה במה הצדיקים ניכרים, מתוך שיש רשעים, שאלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים. דבר אחר, הרועה בשושנים, המנהיג עולמו בשש שנים, והשביעית שבת לה'. דבר אחר, בשושנים באותם ששנים בתורה.	דבר אחר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים מה השושנים קוצין מצויין בתוכם אף הקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים מה השושנים אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימין כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים ניכרים דאמר רבי יהודה במה הצדיקים ניכרים מתוך שיש רשעים דאלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים דבר אחר הרועה בשושנים המנהיג עולמו בשש שנים ⁸⁸⁹ והשביעית שבת לה' (ויקרא כה ד) דבר אחר בשושנים באותם ששונים בתורה:
"ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן כהן מדין". רבי חייא פתח ואמר "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר". כלומר "ה' רועי", ה' הרועה שלי. מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב, למרעה שמן במקום נחלי מים, מיושר הליכתן בצדק ובמשפט, אף הקדוש ברוך הוא כתוב "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב".	ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין (שמות ג א) רבי חייא פתח ואמר (תהלים כג א) מזמור לדוד יהוה רועי לא אחסר כלומר יהוה רועי יהוה הרועה שלי מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב למרעה שמן במקום נחלי מים מיושר הליכתן בצדק ובמשפט אף הקדוש ברוך הוא כתיב (שם ב) בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב:
אמר רבי יוסי, דרך הרועה לנהוג בצדק את צאנו להרחיקם מן הגזל,	אמר רבי יוסי דרך הרועה לנהוג בצדק את צאנו להרחיקם מן הגזל להנהיגם במישור

⁸⁸⁴ הקודם לכל זה שאין לו שם וכינוי והוא חיות הכל, ולזה לא אמר לפניך, כי לפניך הוא מה שלפניו, דהיינו למטה מלפניך הוא הקודם לו (אור יקר).

⁸⁸⁵ הענין שבהיות האדם מתענה ומתיך לחותיו חלבו ודמו, אם נעשה הכל ריח ניחוח הוא קשה מפני שאדם פונה לעסקיו וצרכיו שאר הענינים לכך אינו בוחר לריח לקשר המדות העליונות אלא זמן הבל פיו בתפלה (אור יקר).

⁸⁸⁶ דווקא שאני עומד ומתפלל, ואמר "הריח העולה מפי" שכן הוא המתענה מעלה הבל פה חזק מצד התענית, ואמר "מפי" דהיינו המלכות פה מזבח ודאי, "ריח" היסוד הנקשר עם הת"ת (אור יקר).

⁸⁸⁷ והקרבן דהיינו יחוס ניחוח לה', ואמר העולה והקרבן דהיינו לכפר על המחשבה העולה ולכפר על המעשה הקרבן ומפני שהמעשים מינים שונים ולהם קרבנות חטאות אשמות וכיוצא לכך סתם וכלל הכל (אור יקר).

⁸⁸⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁸⁸⁹ ששנים כתוב חסר ודרש שש שנים (רח"ו).

ספר שמות

להנהיגם במישור והשבט בידו שלא יטו ימין ושמאל, כך הקדוש ברוך הוא, הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור, ובכל עת השבט בידו שלא יטו ימין ושמאל.	והשבט בידו שלא יטו ימין ושמאל כך הקדוש ברוך הוא הוא רועה את ישראל להנהיגם במישור ובכל עת השבט בידו שלא יטו ימין ושמאל:
דבר אחר "ומשה היה רועה" אמר רבי יוסי, תדע לך, שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו, הוא מוכן לקבל עול מלכות שמים. אם הרועה שוטה, עליו נקרא "תקוה לכסיל ממנו".	דבר אחר ומשה היה רועה אמר רבי יוסי תדע לך שכל זמן שהרועה חכם לנהל את צאנו הוא מוכן לקבל עול מלכות שמים אם הרועה שוטה עליו נקרא (משלי כו יג) תקוה לכסיל ממנו:
אמר רבי יהודה, משה חכם היה ובקי לנהוג את צאנו. בא וראה, מדוד שנאמר "והנה רועה בצאן", ללמדך שדוד	אמר רבי יהודה משה חכם היה ובקי לנהוג את צאנו בא וראה מדוד שנאמר (ש"א מז יא) והנה רועה וּבְצֶאֱן (את הצאן במדבר) ללמדך שדוד:
חכם גדול היה, והיה רועה צאנו כדין וכשורה, לפיכך עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל.	חכם גדול היה והיה רועה צאנו כדין וכשורה לפיכך עשהו הקדוש ברוך הוא מלך על כל ישראל:
ולמה צאן ולא בקר, אמר רבי יהודה, ישראל נקראים צאן, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם". ונאמר "כצאן קדשים כצאן ירושלים". מה הצאן, כשיקרבו על המזבח, בשבילים זוכה לחיי העולם הבא, כך המנהיג לישראל כדין וכשורה, בשבילים זוכה לחיי העולם הבא.	ולמה צאן ולא בקר אמר רבי יהודה ישראל נקראים צאן שנאמר (יחזקאל לד ל) ואתן צאני צאן מרעיתי ⁸⁹⁰ אדם אתם וכתוב (שם לו לח) כצאן קדשים כצאן ירושלים מה הצאן כשיקרבו ⁸⁹¹ על המזבח בשבילים זוכה לחיי העולם הבא ⁸⁹² כך המנהיג לישראל כדין וכשורה בשבילים זוכה לחיי העולם הבא:
ועוד "הרועה את הצאן כשהצאן יולדת, הנוטל אותם טלאים בחיקו כדי שלא יעייפו וייגעו, ומוליכם אחרי אמותם ומרחם עליהם, כך המנהיג לישראל, צריך להנהילם ברחמים ולא באכזריות. וכן אמר משה "כי תאמר אלי שאהו בחיקך וגו'". מה הרועה את הצאן, כשהוא רועה טוב, מציל את הצאן מן הזאבים ומן האריות, כך המנהיג לישראל, אם הוא טוב, מצילם מן העכו"ם ומדין של מטה ומדין של מעלה, ומדריכם לחיי העולם הבא. כך משה רועה נאמן היה, וראה הקדוש	ועוד הרועה את הצאן כשהצאן יולדת הרועה נוטל אותם טלאים בחיקו כדי שלא ילאו ויגעו ומוליכם אחרי אמותם ומרחם עליהם כך המנהיג לישראל צריך להנהילם ברחמים ולא באכזריות. וכן אמר משה (במדבר יא יב) כי תאמר אלי שאהו בחיקך וגו' מה הרועה את הצאן כשהוא רועה טוב מציל את הצאן מן הזאבים ומן האריות כך המנהיג לישראל אם הוא טוב מצילם מן האומות ע"ז ומדין ושל מטה (שלמטה) ומדין של מעלה ומדריכן לחיי העולם הבא כך משה רועה נאמן היה וראה הקדוש ברוך הוא שכדאי

⁸⁹⁰ ע"י תיקון"ז לז ע"א: השקו הצאן דאינון אברין קדישין דאתמר בהון ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם (יחזקאל לד לא) כלהו רועים ומשה על כלהון דכתיב (שמות ב טו) וישב על הבאר וכתוב (תהלים צ א) תפילה למשה איש האלהים וכו' איהו שלטנותיה בשבעה רקיעין. בהגר"א: כלהו רועים - ר"ל, השקו כו' אמר לכלהו רועים, שהן ז' רועים הידועים, שהן כלל האברים דמשתקין מן המוח והטפה: איש האלקים - בעלה דשכינתא (זהר ח"א ו ע"ב וח"ב קלז ע"ב), שהוא כולל כל האברים.
⁸⁹¹ כשיקריבו (דפ"ו).

⁸⁹² דהיינו סוף הבהמה לשחיטה שהיא המיתה וכשהיא על גבי המזבח הוא הסוף היותר טוב שבכל השחיטות לשלמות הבהמה ועלייתה הב' הנהגתם לענייני העולם שלא ינהגם באכזריות אלא ברחמים וישתדל בטובם וכל הצריך להם וכל א' כפי כחו, והיינו "כשהצאן וכו'", הג' הצלתם מהאויבים בזכותו ותפלותיו שלא ישלטו בהם שונאיהם ומגין עליהם במעשיו כמשה רבינו ע"ה (אור יקר).

ספר שמות

ברוך הוא שכדאי הוא לרעות את ישראל, באותו הדין ממש שהיה רועה את הצאן, לכשבים כפי הראוי להם, והנקבות כפי הראוי להם.	הוא לרעות את ישראל באותו הדין ממש שהיה רועה את הצאן לכשבים כפי הראוי להם, והנקבות כפי הראוי להם⁸⁹³:
ולפיכך נאמר "ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו", ולא שלו, שאמר רבי יוסי, וכי מי שנתן את צפורה בתו למשה, לא נתן לו צאן ובקר, והלא יתרו עשיר היה. אלא משה, לא היה רועה את צאנו, כדי שלא יאמרו בשביל שהיה צאנו עמו היה רועה אותם בטוב, ולכן כתוב "את צאן יתרו חותנו", ולא את שלו. "כהן מדין", רבי תנחום אמר, אף על גב שהיה עובד כוכבים ומזלות, בשביל שעשה עמו חסד, היה רועה צאנו, כדין וכשורה, במרעה טוב שמן ודשן.	ולפיכך נאמר "ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו", ולא שלו, שאמר רבי יוסי, וכי מי שנתן את צפורה בתו למשה, לא נתן לו צאן ובקר, והלא יתרו עשיר היה. אלא משה, לא היה רועה את צאנו עמו היה רועה אותם בטוב, ולכן כתוב "את צאן יתרו חותנו", ולא את שלו. "כהן מדין", רבי תנחום אמר, אף על גב שהיה עובד כוכבים ומזלות, בשביל שעשה עמו חסד, היה רועה צאנו, כדין וכשורה, במרעה טוב שמן ודשן⁸⁹⁵:
"וינהג את צאנו אחר המדבר", רבי יוסי אמר, משה מיום שנולד, לא זזה⁸⁹⁷ ממנו רוח הקודש ראה ברוח הקודש שאותו מדבר היה [קדוש ומוכן] (מוכן) לקבל עול מלכות שמים עליו⁸⁹⁸ מה עשה הנהיג את הצאן אחר המדבר⁸⁹⁹ רבי יצחק אמר אחר המדבר על כל פנים ולא במדבר שלא רצה שיכנסו בתוכו, אלא (ל)הרחיקם אחר המדבר:	"וינהג את צאנו אחר המדבר", רבי יוסי אמר, משה מיום שנולד, לא זזה ממנו רוח הקודש. ראה ברוח הקודש שאותו מדבר היה קדוש ומוכן לקבל עול מלכות שמים עליו, מה עשה הנהיג את הצאן אחר המדבר. רבי יצחק אמר "אחר המדבר", על כל פנים, ולא במדבר שלא רצה שיכנסו בתוכו, אלא הרחיקם אחר המדבר.
"ויבא אל הר האלהים חרבה" הוא לבדו [בלא צאן] אמר רבי יהודה האי אבנא⁹⁰² דמקבלא פרזלא כד חמי [ליה] (לה מחטא) מדלגא עלוי כך משה וחר סיני כשנראו זה עם זה דלג עלוי הדא הוא דכתיב ויבא אל הר האלהים חרבה⁹⁰³:	"ויבא אל הר האלהים חרבה", הוא לבדו בלא הצאן. אמר רבי יהודה, אבן זו שמקבלת ברזל, כשרואה אותו, מדלגת עליו. כך משה וחר סיני, כשנראו זה עם זה, דלג עליו, זהו שנאמר "ויבא אל הר האלהים חרבה".

⁸⁹³ כה תאמר אל בית יעקב הנשים כפי כחן ותגד לבית ישראל אנשים כפי כחן והנה זה יעשה לשם תועלתו ולא יועיל כלל אלא לשם תועלת ישראל דווקא שאינו רוצה להנות מהם אלא לשם תועלתו הוא עושה (אור יקר).

⁸⁹⁴ שהיה עושה לשם שמים וצורך הצאן (אור יקר).

⁸⁹⁵ ר' תנחום הוקשה לו מה לו לייחס עתה בשם כהן מדין אלא להודיע חסידותו של משה עם היותו כהן מדין עובד ע"ז היה רועה צאנו לטובה מפני שהיה חותנו שעשה עמו טוב שפתח לו פתחו (אור יקר).

⁸⁹⁶ עד פטירתו, שמיום שנולד היה שכינה עמו כאומרו ותרא אותו כי טוב הוא (אור יקר).

⁸⁹⁷ כי ח"ו שחטא כדי שתזוז אלא לעולם עמד בצדקו (אור יקר).

⁸⁹⁸ שהיה רוח"ק מתעוררת בו יותר משום מקום אחר, ולזה כבד המקום ולא נכנס שם בצאנו מעולם אלא אחר המדבר (אור יקר).

⁸⁹⁹ שאפילו קרוב להר אחר ההר לא היה מנהיג הצאן שמא תשמט אחת ותעלה אלא אחר המדבר במדבר רחוק הרבה מן ההר (אור יקר).

⁹⁰⁰ סיני מפני קדושתו (מ"מ).

⁹⁰¹ לא אמר וינהג את הצאן א"כ עתה קשה למה בא (אור יקר).

⁹⁰² והיה במוכרח מצד אהבת הדומין, ור' אבא אמר שענין חדש היה שראה ההר מרעיש כנגדו ולזה קפץ לתוכו ותשקוט ההר, וההר מצא נחת רוח במשה ומשה בהר ושמחו, ור' ינאי מוסיף שמרחוק ידע משה בהר בקדושתו (אור יקר).

⁹⁰³ אפילו בבואו ידע שהוא הר האלהים (אור יקר). מפסוק זה משמע שמשה הוא שדלג על ההר וא"כ מ"ש האי אבנא וכו' הוא משה וכשראה הר סיני שהוא פרזלא דלג עליו על הר סיני, א"נ לפ'

ספר שמות

אמר רבי אבא, מוכנים היו מששת ימי בראשית זה עם זה ואותו היום נתרש ההר למול משה וכיון שראהו [ש]נכנס לתוכו ודלג בו עמד ההר מלמד ששמחים היו זה עם זה:	אמר רבי ינאי (נ"א ר' יוסי), יודע היה משה, שאותו הר האלהים הוא, שנאמר "ויבא אל הר האלהים". ששינו, מה ראה משה באותו הר, ראה עופות שהיו פורחים ופורשים כנפיהם, ולא היו נכנסים בו.
אמר רבי ינאי ונ"א רבי יוסי יודע היה משה שאותו והר הר האלהים הוא דכתיב ויבא אל הר האלהים דתנן מה ראה משה באותו הר ראה עופות שהיו פורחים ופורשים כנפיהם ולא היו נכנסים בו:	אמר רבי יצחק, ראה העופות פורחים וטסים משם ונופלים לרגליו של משה, מיד הרגיש בענין, והעמיד את הצאן אחר המדבר, והוא נכנס לבדו.
[אמר] רבי יצחק (אמר 904) ראה העופות פורחים וטסים משם ונופלים לרגליו של משה מיד הרגיש בענין, והעמיד את הצאן אחר המדבר, והוא נכנס לבדו:	אמר רבי יצחק, ראה העופות פורחים וטסים משם ונופלים לרגליו של משה, מיד הרגיש בענין, והעמיד את הצאן אחר המדבר, והוא נכנס לבדו.
וירא 905 מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג ב) רבי תנחום אומר שעת המנחה היתה שמדת הדין שולטת בו 906 רבי יוחנן אמר והא כתיב 907 (תהלים מב ט) יומם יצוה יהוה חסדו מדת חסד קאמר ולא מדת הדין אמר רבי יצחק משיוצא האור עד שנוטה לרדת נקרא יום והוא מדת חסד משנוטה לרדת נקרא ערב והוא מדת הדין והיינו דכתיב (בראשית א ג) ויקרא אלהים לאור יום 908:	"וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", רבי תנחום אומר, שעת המנחה היתה, שמדת הדין שולטת בו. רבי יוחנן אמר, והרי נאמר "יומם יצוה ה' חסדו", מדת חסד אמר ולא מדת הדין. אמר רבי יצחק, משיוצא האור עד שנוטה לרדת נקרא יום, והוא מדת חסד. משנוטה לרדת נקרא ערב, והוא מדת הדין, והיינו שנאמר "ויקרא אלהים לאור יום".
אמר רבי יוחנן, שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה 909 דתניא רבי יצחק אומר מאי דכתיב (שמות טז יב) בין הערבים 910 תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם בין הערבים דהוא שעתא	אמר רבי יוחנן, שעת המנחה הוא משש שעות ולמטה, שלמדנו רבי יצחק אומר, מהו שנאמר "בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם", "בין הערבים", שהיא שעת
כא/ב	
דדינא 911 תאכלו בשר וכתוב (במדבר יא לג) הבשר 912 עודנו בין שניהם ואף יהוה חרה בעם	הדין, "תאכלו בשר". ונאמר "הבשר עודנו בין שניהם ואף ה' חרה בעם",

אבנא הוא ההר שדלג על הפרזלא שהוא משה ומ"ש כך משה והר סיני כשנראו וכו' ר"ל מפני שקדם הר סיני ונתרגש לקראת משה לכך דלג משה עליו וסיוע לפי זה ממ"ש רבי אבא אותו היום ותרש ההר למול משה ש"מ שההר נתרגש לקראת משה תחלה (מ"מ).

904 ור' יצחק אמר שאינו מספיק זה כי שמא מטעם אחר לא היו נכנסים מפחד חיה וכיוצא אלא פורחים ונופלים לרגליו של משה, וכיון שראה שהיו נופלות לרגליו הבין שהיה יכול הוא ליכנס ברגליו על ענין שהיה בו שאין ראוי אליו אלא הוא (אור יקר).

905 קנט ע"ב קסז ע"א (הערת הזהר).

906 ולכך המראה היה בלבת אש דהיינו דין הגבורה הנשפעת במלכות מתוך הסנה שהם הקוצים שלוחי הדין הקשה השולטים (אור יקר).

907 וסבירא ליה דכל יומא הוי חסד ולא דין ור' יצחק מתריץ ליה שאינו נקרא יומם אלא דווקא עד שנוטה השמש למערב שעת מנחה גדולה ששם נקרא ערב וגובר הגבורה (אור יקר).

908 ר"ל לתחלת צמיחת האור והולך ואור (אור יקר).

909 קבלה מר' יצחק מו' שעות שלימות דהיינו ר"ק מצד החסד ולמטה שנכנס חצי שביעית דהיינו תחילת הכניסה במידת הגבורה משמאל לת"ת מדת יום (אור יקר).

910 יש ערב רב ומנחה גדולה, וערב זעיר מנחה קטנה בין הערביים תרי ערב (אור יקר).

911 ובשר מן הדין (אור יקר).

ספר שמות

משום שבין הערבים, דין המלכות שולט. "ובבוקר תשבועו לחם", משום שאותה שעה נקראת חסד, ונאמר "חסד אל כל היום", ונאמר "ויקרא אלהים לאור יום", שהוא מהבוקר.	משום שבין הערבים דינא דמלכותא שליט (שמות מז יב) ובבקר תשבועו לחם משום דאקרי חסד ההוא שעתא וכתיב (תהלים נב ג) חסד אל כל היום וכתיב (בראשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום דאיהו מצפרא ⁹¹³ .
רבי תנחום אומר, זה אדום וזה לבן. אדום, בין הערבים, שנאמר "בין הערביים תאכלו בשר". ולבן בבוקר, שנאמר "ובבוקר תשבועו לחם". רבי יצחק אומר, כתוב "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וגו'", שהיא שעה לעשות דין. רבי יהודה אומר למדנו משני כבשים שבכל יום, האחד מתקרב כנגד מדת החסד, והשני כנגד מדת הדין.	רבי תנחום ⁹¹⁴ אומר דא סומק ודא חוור סומק ⁹¹⁵ בין הערבים דכתיב (שמות מז יב) בין הערבים תאכלו בשר וחוויר בצפרא דכתיב ובבקר תשבועו לחם רבי יצחק ⁹¹⁶ אומר כתיב (שם יב ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל [בין הערבים] וגו' דהוא שעתא למעבד דינא ⁹¹⁷ רבי יהודה ⁹¹⁸ אומר ילפינן משני כבשים ושככלו (ובכלל) יום האחד מתקרב כנגד מדת החסד והשני כנגד מדת הדין:
ואמר רבי יהודה, מהו שנאמר "את הכבש האחד תעשה בבוקר", ולא כתוב "את הכבש הראשון". אלא "את הכבש האחד", מיוחד, כנגד מדת החסד, שבכל מקום שני, לא נאמר בו "כי טוב".	ואמר רבי יהודה מאי דכתיב (במדבר כח ד) את הכבש והאחד תעשה בבקר ולא כתיב את הכבש הראשון אלא את הכבש והאחד מיוחד כנגד מדת החסד דבכל מקום שני לא נאמר בו כי טוב:
רבי תנחום אומר, לפיכך יצחק תקן תפלת המנחה שהוא כנגד מדת הדין אמר רבי יצחק מכאן (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום ⁹¹⁹ כי ינטו צללי ערב ⁹²⁰ כי פנה היום זה מדת החסד כי ינטו צללי ערב שכבר גבר מדת הדין אברהם תקן תפלת שחרית כנגד מדת החסד.	רבי תנחום אמר לפיכך יצחק תקן תפילת המנחה, שהיא כנגד מדת הדין. אמר רבי יצחק, מכאן "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב". "כי פנה היום", זה מדת החסד. "כי ינטו צללי ערב", שכבר גבר מדת הדין. אברהם תקן תפלת שחרית כנגד מדת החסד.
שנו רבותינו, באותה שעה שעלה משה להר סיני, למה התגלה לו	תנו רבנן בההיא שעתא דעאל משה לטורא

⁹¹² וזמן אכילת הבשר בסעודת הערב שהוא בין ב' הערבים הנזכרים, ובבקר היא החסד ונמשך כל היום, לא כל היום ממש עד הערב, אלא כל זמן שהיום גובר ומאיר ביום שהוא עד חצות, והיינו לאור המאיר וגובר והולך (אור יקר)

⁹¹³ ולדעת ר' יצחק היום נחלק לחצאים ו' שעות חסד וו' שעות גבורה, ות"ת כולל שתייהן (אור יקר).

⁹¹⁴ ר' תנחום סבירא ליה שהצהרים קו האמצעי ירוק ואינו חסד אלא ממש בבוקר ואינו גבורה אלא ממש בערב וכו' מייתי ראיה מתפילות, וכמו שנותן זמן עד ד' שעות ג"כ עיקר מנחה מט' שעות ומחצה, ונתן לת"ת האמצעית דהיינו ב' שעות קודם חצות וכמוהו בקרוב אחר חצות (אור יקר).

⁹¹⁵ והיינו כשהשמש והאור בלבנינות בבקר מיד, והשמש והאור אדום בערב ואמצע ירוק הוא הת"ת מדכתיב בערב והיינו סעודת הערב ובבקר היינו סעודת הבקר (אור יקר).

⁹¹⁶ ורבי יצחק אותביה מתמיד של בין הערביים שהוא מיד מו' שעות ומחצה וכו' אמר כי האמת חסד עד חצות, ומחצות ואילך גבורה, האמנם עיקרו של חסד מאז הבקר ועיקר גבורה בהיותו מעריב והולך (אור יקר).

⁹¹⁷ ומשם לבקר חסד שהוא עד חצות (אור יקר).

⁹¹⁸ ור' יהודה סבירא ליה דתמידים יוכיחו לבוקר עד ד' שעות לצד החסד, ובערב ממש ומחצה נמצא בין שתייהם ב' שעות ומחצה לת"ת (אור יקר).

⁹¹⁹ זה מדת חסד מורה שהוא עד חצות (אור יקר).

⁹²⁰ שהוא ערב ממש שכבר עבר קרוב לט' שעות ומחצה, ירצה שכבר גבר מדת הדין, א"כ מתחלת שעה שביעית מתחלת וגובר והולך והיינו טעמא לתמיד של בין הערביים מז' שעות והיינו טעמא דתמיד של שחר בד' שעות לאחוז בגבורה המדות ותוקפם (אור יקר).

ספר שמות

בשלהבות אש שהוא דין. אמר רבי יעקב, כעין השעה היתה גורמת. רבי יוסי אמר, הכל לגזע אחד משתרש, נאמר "ויבא אל ה' האלהים חרבה", ונאמר "ובחרב הקצפתם את ה'", ונאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", מתוך שהם עתידים להיות כסנה, כמו שנאמר "קוצים כסוחים באש יצתו".	דסיני מאי טעמא אתגלי ליה בשלהובי אשתא דהוא דינא אמר רבי יעקב כעין ⁹²¹ [הוה שעתא] (שעתא הוה) גרים ⁹²² רבי יוסי אמר כלא לחד גזעא ⁹²³ אשתרשא כתיב (שמות ג א) ויבא אל ה' האלהים חרבה וכתוב (דברים ט ח) ובחרב הקצפתם את ה' וכתוב (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה מתוך שהם עתידים להיות כסנה [כהאי] דכתיב (ישעיה לג יב) קוצים כסוחים באש יצתו:
אמר רבי יהודה, מכאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים דכתיב (שמות ג ב) והנה הסנה בוער באש לעשות בהם דין ברשעים והסנה איננו [אוכל ⁹²⁵ אין] (אכל לעשות) בהם כליה בוער באש עכ"פ רמז לאש של גיהנם אבל הסנה איננו אכל להיות בהם כליה.	אמר רבי יהודה ⁹²⁴ מכאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים, שנאמר "והנה הסנה בוער באש", לעשות בהם דין ברשעים, "והסנה איננו אכל", אין בהם כליה. "בוער באש" על כל פנים רמז לאש של גיהנם, "אכל הסנה איננו אוכל", להיות בהם כליה.
דבר אחר וירא ומלאך יהוה אליו בלבת אש, למה [נתגלה] למשה בלבת אש, ולא לשאר הנביאים. אמר רבי יהודה, אין משה כשאר הנביאים, ששנינו, מי שמתקרב לאש, נשרף. ומשה קירב לאש ולא נשרף, שנאמר "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים", ונאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה".	דבר אחר וירא ומלאך יהוה אליו בלבת אש, למה [נתגלה] למשה בלבת אש, ולא לשאר הנביאים. אמר רבי יהודה, אין משה כשאר הנביאים, ששנינו, מי שמתקרב לאש, נשרף. ומשה קירב לאש ולא נשרף, שנאמר "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים", ונאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה".
רבי אבא אמר, זה של משה, יש להסתכל בו בחכמה עליונה, על מה נאמר "כי מן המים משיתיהו", מי שנמשך מן המים, הדין העליון, לא פוחד מאש. ששנינו, אמר רבי יהודה, ממקום שנגזר משה לא נגזר איש אחר. אמר רבי	רבי אבא ⁹²⁸ אמר האי דמשה אית לאסתכלא ביה בחכמתא עלאה [על מה] כתיב (שמות ב י) כי מן המים משיתיהו מאן דאתמשך מן מים ⁹²⁹ ודינא עלאהו לא דחיל מנורא דתניא אמר רבי יהודה מאתר ודאתגזר משה ⁹³⁰ (ד) לא אתגזר בר

⁹²¹ כעין (דפ"ו).

⁹²² שהיה שעת המנחה (אור יקר).

⁹²³ שההר והמראה באש והקוצים על שם חטא ישראל שגורמין הפגם והחטא במעשה העגל כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁹²⁴ מסכים לדברי ר' יוסי ונקיט הכי מדבריו (אור יקר).

⁹²⁵ להיות בהם כליה, שאין דיני הקב"ה נקמה אלא רחמים וטהרה לנפשות וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח (אור יקר). עי' הקדו"ש כב ע"ג, ודע"ה ח"ב עו ע"ד.

⁹²⁶ ירצה שאר נביאים לא היו יכולים לסבול נבואתם מתוקף הדין, ולזה נבואתם באמירה אמנם משה סובל נבואתו מן הדין בדיבור (אור יקר). מלכות (רח"ו).

⁹²⁷ עי' דע"ה ח"ב קד ע"ב.

⁹²⁸ ר' אבא אמר שהטעם היה מצד שנמשך משה מן הימין היה כח בו למתן הדין, מה שאין כן בשאר נביאים ולכן נבואתו מן השמאל וממתקה מימין, והיינו שהוא היה בת"ת ומתנבא בסוד ת"ת קשורה במלכות ושאר נביאים במלכות ומתייחד עמהם הת"ת (אור יקר).

⁹²⁹ שהוא מן החסדים דאבא (רח"ו).

⁹³⁰ ירצה כי הנשמות מבינה והרוחות מת"ת והנפשות ממלכות, מוסיף עליהם משה שנחצבה נשמתו מן החכמה שורשה מים והחסד ועם היות ששאר נשמות הם מזווג חכמה ובינה כדפי' בתיקו"ז, עכ"ז חכמה נעלמת בו, אמנם משה מצד תגבורת החכמה על הבינה מה שאין כן בכל שאר האדם והנו משה, "מ"ה חכמה, "ש" תשובה, ולהורות תגבורת החכמה, הש' כלולה בתוך מה, והיינו משה, ולכן שאר האדם מהבינה דין ואש, ואין המלכות נראית להם באש שילהיבו העולם ויפרידו, אלא במים רחמים ויוכלו לסבול אמנם משה אדרבה היה נראית באש כדי שיתמתק במימיו המפכים, מחכמה (אור יקר).

ספר שמות

יוחנן, [משה] נתקן בעשר מדרגות, שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", ולא נאמן ביתי. אשרי חלקו של האיש שאדונו מעיד עליו כך. אמר רב דימי, והרי נאמר "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". ואמר רבי יהושע בן לוי, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומיהו, בלעם. אמר לו ודאי יפה אמרת. שתק.	נש אחרא אמר רבי יוחנן בעשרה דרגין ⁹³¹ אשתכלל דכתיב (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא ולא נאמן ביתי ⁹³² זכאה חולקיה דבר נש דמריה אסהיד כדין עלוי אמר רב דימי והא כתיב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה ואמר רבי יהושע בן לוי בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ומנו בלעם אמר ליה ודאי שפיר קאמרת אשתיק:
כד אתא רבי שמעון בר יוחאי אתו שאילו קמיה האי מלה פתח ואמר קוטיפא דקרנטי ⁹³³ אתערבא באפרסמונא טבא חס ושלום אלא ודאי כך הוא באומות העולם קם ומנו בלעם משה עובדוי לעילא ובלעם לתתא משה אשתמש בכתרא קדישא דמלכא עלאה לעילא ובלעם אשתמש בכתרין תתאין דלא קדישין לתתא ובהוא גוונא ממש כתיב (יהושע יג כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו ⁹³⁴ בחרב ואי סלקא דעתך יתיר זיל שאיל לאתניה אתא רבי יוסי ונשק ידוי אמר הא [חמדא] [חמידא] דלבאי נפק לבר דהכא משמע דאית עלאין ותתאין ימינא ושמאלא רחמי ודינא ישראל ועע"ז ישראל משתמשין בכתרין עלאין קדישין עע"ז בכתרין תתאין דלא קדישין אליו דימינא ואליו דשמאלא ועל כל פנים מתפרשין נביאי עלאי מנביאי תתאי נביאי דקודשא מנביאי דלאו דקודשא:	כשבא רבי שמעון בן יוחאי באו ושאלו לפניו דבר זה. פתח ואמר וכי אשכול של זפת יתערב באפרסמון טוב, חס ושלום. אלא ודאי כך הוא, באומות העולם קם, ומיהו בלעם. משה, מעשיו למעלה, ובלעם, למטה. משה השתמש בכתר הקדוש המלך העליון שלמעלה, ובלעם השתמש בכתרים תחתונים שאינם קדושים למטה, ובאותה צורה ממש. כתוב "ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב". ואם עולה על דעתך יותר, לך שאל את אתוננו. בא רבי יוסי ונשק ידיו, אמר הרי החמדה שבלבי יצא החוצה. שכך משמע, שיש עליונים ותחתונים, ימין ושמאל, רחמים ודין, ישראל ועובדי כוכבים ומזלות. ישראל משתמשים בכתרים עליונים קדושים, עובדי כוכבים ומזלות בכתרים תחתונים שאינם קדושים. אלה של ימין ואלה של שמאל, ועל כל פנים נפרדים נביאים עליונים מנביאים תחתונים, נביאי קודש מנביאים שאינם קדושים.
אמר רבי יהודה כגוונא דהוה:	אמר רבי יהודה כמו שהיה
כב/א	
משה פריש מכל נביאי בנבואה קדישא עלאה כך הוה בלעם פריש משאר נביאי וחרשי בנבואה דלאו קדישא [לתתא] [תתאה] ועל כל פנים משה הוה לעילא ובלעם לתתא וכמה דרגין ודרגין מתפרשין ביניהם אמר רבי יוחנן אמר רבי יצחק משה הוה מהרהר [ואומר] [ואמר] שמא חס ושלום ישראל יכלו בהאי עבודה קשה הדא הוא דכתיב (שמות ב יא) וירא בסבלותם לפיכך (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש וגו' וירא והנה הסנה בוער באש וגו' כלומר משועבדים הם בעבודה קשה אבל והסנה איננו	משה נבדל מכל הנביאים בנבואה קדושה עליונה, כך היה בלעם נבדל משאר הנביאים ומכשפים בנבואה שאינה קדושה למטה. ועל כל פנים משה היה למעלה ובלעם למטה, וכמה דרגות ודרגות מפרידות ביניהם. אמר רבי יוחנן אמר רבי יצחק, משה היה מהרהר ואומר, שמא חס ושלום ישראל יכלו בעבודה הקשה הזו, זהו שנאמר "וירא בסבלותם", לפיכך "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש וגו'", "וירא והנה הסנה בוער באש וגו'", כלומר, הם משועבדים בעבודה קשה, אבל "והסנה איננו

⁹³¹ ויקרא רפב ע"ב (הערת הזהר).

⁹³² שהיה משמע שהוא נאמן מהבית שהאמינתו ועשאתו נאמן שלה ואינו כן אלא שהוא למעלה ממנה וכל מה שעושה בביתו נאמן הוא שכן הבעל יש לו רשות באשתו (רח"ו).

⁹³³ כמו גרף של רעי וכיוצא (אור יקר).

⁹³⁴ בני ישראל (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

אוכל זכאין אינזן ישראל דקודשא בריך הוא פריש לזן מכל עמין וקרא לזן בנין דכתיב (דברים יד א) בניס אתם לה' אלהיכם:	אוכל". אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא הבדילם מכל העמים וקרא להם בניס, שנאמר "בניס אתם לה' אלהיכם".
פרשת וארא:	
וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו' (שמות ו ג) רבי אבא פתח (ישעיה כו ד) בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים בטחו ביהוה ⁹³⁵ כל בני עלמא בעיין לאתתקפא ביה בקודשא בריך הוא ⁹³⁶ ולמהוי רחצנו דלהון ביה אי הכי מהו עדי עד אלא בגין דיהא תקפא דבר נש באתר דאיהו קיומא וקשורא דכלא ואקרי עד והא אוקמוה כמה דאת אמר (בראשית מט כז) בבקר יאכל עד והאי עד אתר דאחיד לכל סטריין לסטרא דא ולסטרא דא ⁹³⁷ לאתקיימא ולאיתקשרא קשרא די לא תעדי:	"וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו'". רבי אבא פתח "בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים", "בטחו בה'" כל בני העולם צריכים להתחזק בקדוש ברוך הוא ולהיות בטחונם בו. אם כן, מהו "עדי עד", אלא כדי שיהיה התוקף של האדם במקום שהוא קיום וקשור של הכל, ונקרא "עד". והרי פרשוה, כמו שנאמר "בבוקר יאכל עד" וה"עד" הזה הוא מקום שאחזו לכל הצדדים, לצד זה ולצד זה, להתקיים ולקשר קשר שלא יזוז.
והאי עד תיאובתא דכלא ⁹³⁸ ביה כמה דאת אמר (שם כו) ⁹³⁹ עד תאות גבעות עולם מאן אינזן גבעות עולם אלין אינזן תריין אמהין ⁹⁴⁰ נוקבי ויובל ושמטה דאקרון גבעות (דאקרון) עולם כמה דאת אמר (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם יובל ושמטה כל חד [מנהון] אקרי עולם ואלין אקרון גבעות עולם ⁹⁴¹ :	וה"עד" הזה, תשוקת הכל בו, כמו שנאמר "עד תאות גבעות עולם". מי הם "גבעות עולם", אלה הם שתי האמהות, הנקבות, יובל ושמיטה, שנקראות גבעות עולם. עולם כמו שנאמר "מן העולם ועד העולם". יובל ושמטה כל אחד מהם נקרא עולם, והם נקראים גבעות עולם.
ותיאובתא דילהון בהאי עד ⁹⁴² ודאיהו קיומא דכל סטריין (מ"ט) תיאובתא דיובלא ⁹⁴³ [לגבי דעד] לאעטרא ליה ⁹⁴⁴ ולנגדא עליה ברכאין ⁹⁴⁵	ותשוקתם ב"עד" הזה, שהוא קיום של כל הצדדים. תשוקת היובל אל "עד" לעטר אותו ולהמשיך עליו ברכות,

⁹³⁵ עי' שעה"כ (פז ע"א): ובבוא יום ל"ג לעומר, אז נתגלה קטנות שני של אימא שהוא שם אכדט"ם אשר באימא, והנה הוא חילוף שם אלקים אשר הוא בחי' רחמים בסוד אלקים חיים כנ"ל בדרוש הא' של פסח (פ ע"ד). והנה ה' אותיות אכדט"ם הם סוד ה' גבורות דגדלות, וע"ז אמר הכתוב (ישעיה כו ד) בטחו בה' עדי עד, כי הוא באימא עילאה והוא רחמים, ולכן בו תלוי הבטחון וכבר נת"ל כי נדרש בס"ה בפר' וארא (כב ע"א) על בינה עילאה שהוא שם אכדט"ם והוא רחמים, ע"כ. עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד טז והלאה.

⁹³⁶ במלכות (רח"ו).

⁹³⁷ לבינה ולמלכות (רח"ו).

⁹³⁸ בינה ומלכות (רח"ו).

⁹³⁹ בראשית נ ע"א רמז ע"ב (הערת הזהר).

⁹⁴⁰ בינה ומלכות (רח"ו). ונקרא בינה עלמא עלאה ומלכות עלמא תתאה, וכן בינה נקרא עלמא דאתכסייא ומלכות עלמא דאתגלייא (זהר ויצא דף קנב ע"א), וכן עולם הבא הוא בינה ועולם הזה הוא מלכות, וכמ"ש בזה"ק בראשית (דף לד ע"א), ופ' ויחי (דף רמח ע"ב), ואמר שם, דעלאה עלמא דדכורא אתקשר בתתאה עלמא דנוקבא כו' תריין עלמין נינהו כדכתיב (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם ואע"ג דתריין נוקבי נינהו כו' דא שבע ודא בת שבע דא אם ודא אם כו' ע"ש (ביאורים ח"א נט ע"ג)

⁹⁴¹ מ"יובל ושמיטה" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

⁹⁴² יסוד (רמ"ז בשם הזהר הרקיע).

⁹⁴³ לאה (רמ"ז בשם הזהר הרקיע). ואין יובל סתם כי אם אמא (רמ"ז).

⁹⁴⁴ קשה איך אמר "לאעטרא ליה", דאדרבה לאה היא מקבלת ממנו. וגם עד, שיהא ביסוד, אין בכאן ענין לזה דאיך יאמר בטחו בה' עדי עד. ולי נראה דעד הוא בדעת זעיר דתמן יסוד או"א ששם הוא עיקר ותכלית הכוונה (רמ"ז).

ספר שמות

ולאֶרְקָא עליה מבוועין ⁹⁴⁶ מתיקין הדא הוא דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו תיאובתא דשמטה ⁹⁴⁷ לאתברכא מניה ⁹⁴⁸ ולאֶתְנַהֲרָא מניה ⁹⁴⁹ ודאי האי עד תאות גבעות עולם איהו:	ולהריק עליו מעיינות מתוקים, זהו שנאמר "צאינה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו". תשוקת השמיטה להתברך ממנו, ולהיות מאירה ממנו, ודאי שה"עד" הזה הוא "תאות גבעת עולם".
בגין כך (ישעיה כו ד) בטחו ביהו"ה עדי עד דהא מתמן ולעילא אתר טמיר (הוא) וגניו ואיהו דלא יכיל לאתדבקא אתר הוא דמניה נפקו ואצטיירו עלמין הדא הוא דכתיב (שם) כי ביה יהו"ה צור עולמים והוא אתר גניו וסתים ועל דא בטחו ביהו"ה עדי עד עד הכא אית רשו לכל בר נש לאסתכלא ביה מכאן ולהלאה לית ליה רשו לבר נש לאסתכלא ביה דהא איהו גניו מכלא ומאן איהו יה יהו"ה דמתמן אצטיירו עלמין כלהו ולית מאן דקאים על ההוא אתר:	לכן "בטחו בה' עדי עד", שהרי משם ולמעלה מקום טמיר וגנוז הוא, שלא יכול להתדבק. הוא מקום שממנו יצאו והצטיירו העולמות, זהו שנאמר "כי ביה ה' צור עולמים", והוא מקום גנוז ונסתר, ועל זה "בטחו בה' עדי עד". עד כאן יש רשות לכל אדם להתבונן בו, מכאן והלאה, אין רשות לאדם להתבונן בו, שהרי הוא גנוז מהכל. ומי הוא, "יה יהוה", שמשם הצטיירו כל העולמות, ואין מי שעומד על אותו מקום.
אמר רבי יהודה קרא אוכח עליה דכתיב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' עד הכא אית רשו לבר נש לאסתכלא מכאן ולהלאה לית מאן דיכיל למיקם עליה:	אמר רבי יהודה הכתוב מוכיח עליו, שנאמר "כי שאל נא לימים ראשונים וגו'", עד כאן יש רשות לאדם להתבונן, מכאן ולהלאה, אין מי שיכול לעמוד עליו.
דבר אחר בטחו ⁹⁵¹ ביהו"ה עדי עד כל יומיו דבר נש בעי לאתתקפא ביה בקודשא בריך הוא (דהכי אמר דוד ⁹⁵² (תהלים כה ב) אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי) ומאן דשוי ביה בטחונה ⁹⁵³ ותוקפיה כדקא יאות לא	דבר אחר "בטחו בה' עדי עד" כל ימיו, האדם צריך להתחזק בקדוש ברוך הוא, ומי ששם בו בטחונו וחוזקו כראוי, לא יכולים להרע לו [אפילו] כל בני העולם, שכך אמר דוד "אלהי בך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לי", שכל מי

⁹⁴⁵ מנ"ה דידה הנקרא (משלי י ו) ברכות לראש צדיק (רמ"ז).

⁹⁴⁶ מת"ת דידה שהוא כתר שלו שהוא מבוועין של כל הד' מוחין (רמ"ז).

⁹⁴⁷ היא נוק' (רמ"ז).

⁹⁴⁸ משני חסדי נר"ה (רמ"ז).

⁹⁴⁹ מיסוד, וזש"ה (בראשית מט כו) ברכות אביך, שהוא בקו האמצעי, גברו על ברכות הורי, שהם לימין ולשמאל, וברכות אלו הם מן ע"ד שהוא דעת שבו תאות גבעות עולם, שהן אמא וברתא, זו להשפיע וזו לקבל, אבל משם ולמעלה הוא סתום וכו' (רמ"ז).

⁹⁵⁰ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד יט והלאה. [עי' בפי' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפי' יתרו (דף צג ע"א) ופי' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן הו"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקון דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתר לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות (ביאורים ח"א כ ע"ד).

⁹⁵¹ איתא באריז"ל בפסוק (תהלים לב, י) והבוטח בה' חסד יסובבנו, כי הבוטח הוא בבחינת אבא ושם הוא בחי' מעלת הבטחון וכו', ולכן נזכר שם י"ה בפסוק זה כי ביה ה' צור עולמים (רמ"ז).

⁹⁵² ידוע שמדת דוד היא במלכות, ואיתא בזוהר וישלח (קסח ע"א) דאדם קדמא נתן לדוד שבעים שנה, ולפי המבואר בספר זוהר הרקיע בענין זה הוא דלהיות שאין לנוק' מדילה כלום לכן אדם קדמא שה"ס חכמה כ"ח מ"ה והוא בתוך זעיר נותן לה הארה מז' ספירות דז"א מחסד ולמטה סוד ה' חסדים. והוא מכוון יפה לענייננו, כי להיותו מקבל מחסדי ז"ק ומאור אבא המאיר בם לכן אמר אלה"י בך בטחתי (רמ"ז).

⁹⁵³ זה מבואר בהבין דרוש הצרעת, כי שם אמר הרב שסודו הסתרת חסדי אבא, ושנשארו רק חסדי אמא כי בה יש אחיזה לחיצונים מה שאין כן באור אבא, ולכן אמר שמי שיש בו מדה זו לא יכלין כל בני עלמא לאבאשא ליה, וטעמו כי כל הבא להרע לאחר הוא שלוחו של מדת הדין, וזה אם הוא

ספר שמות

ששם תקפו בשם הקדוש, מתקיים בעולם.	יכלין לאבאשא ליה כל בני עלמא ודהכי אמר אלהי כך בטחתי אל אבושה אל יעלצו אויבי לוי דכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא:
למה, משום שהעולם מתקיים בשמו הקדוש, זהו שנאמר "כי ביה ה'	מאי טעמא ⁹⁵⁴ בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקיים הדא הוא דכתיב כי ביה יהו"ה:
	כב/ב
צור עולמים", צייר עולמות, שהרי בשתי אותיות נבראו העולמות, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה נברא בדין, ועל דין עומד, זהו שנאמר "בראשית ברא אלהים". למה, כדי שיהגו בני אדם בדין, ולא יצאו מהדרך החוצה.	צור עולמים צייר עלמין דהא בתרין אתוון אתברון עלמין עלמא דין ועלמא דאתי עלמא דא בדינא ⁹⁵⁵ אתברי ועל דינא קיימא הדא הוא דכתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים ⁹⁵⁶ מאי טעמא בגין דיתנהגון בני נשא בדינא ולא יפקון מארחא לבר ⁹⁵⁷ :
בא וראה, נאמר "וידבר אלהים אל משה" גזרת הדין שעומדת עליו, מה כתוב למעלה "וישב משה אל ה' ויאמר	תא חזי וכתיב (שמות ו ב) וידבר ⁹⁵⁸ אלהים אל משה גזרת דינא דקיימא עליה ⁹⁵⁹ מה כתיב לעילא ⁹⁶⁰ (שמות ה כב) וישב משה אל [ה']

חייב למדת הדין כי דין ארבע מיתות לא בטלו, ואם זה הבא לעשות רע הוא רשע המרשיע מחמת רשעותו הוא מקבל כח מן החיצונים, ובין זה ובין זה לא יוכלו להרע לבוטח בה' אפילו גרמא בניזקין, כי גדול כח אבא למתק כל דין ולהכניע כל חיצון וכו', זה דבר פלא המפליא במעלת מדת הבטחון, והוא מה שהוכחתי בדרושי לפרשת מקץ ופירשתי פסוק (תהלים לב, י) רבים מכאובים לרשע, ירצה שבעונותיו הוא מוכן לסבול מכאובים ויסורים שונים, ומכל מקום הבוטח בה', פי' הרשע שיש לו מדה זו, חסד יסובבנו להגין עליו ולקיימו, וז"ש דכל מאן, ור"ל יהיה מי שיהיה אפילו רשע, דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא, וזה טעם נעים בפסוק בטחו בה' עדי עד, ירצה אפילו שתהיו במדרגת רשעים (רמ"ז).

⁹⁵⁴ ר"ל מנא לך דבר גדול זה ומה טעם יש בו, ומשיב בגין דעלמא בשמיה קדישא אתקיים, הוא מה שאמרתי כי עיקר הכל הוא כאשר מאיר אבא בזעיר לאפוקי מדרגת הצרעת כי אז הוא הוה על הוה, אבל בהצטרף גם ה' בראשו אז הוא הקיום וההעמדה כי (קהלת ז, יב) החכמה תחיה את בעליה, ואומר (שם ח, א) חכמת אדם תאיר פניו, כי היא המעמדת זיו פניו והודו ובלתה ח"ו אזיל סומקא ואתי חיוורא הוא הצרעת אוי לה לאותה בושא (רמ"ז).

⁹⁵⁵ מלכות ע"י בינה (רח"ו). עלמא דאתי הוא התבונה הנמשכת תמיד ובאה בתוך זעיר שה"ס ו' שבשם, ועלמא דין הוא מלכות (רמ"ז).

⁹⁵⁶ היינו מלכות הנק' ראשית חכמה יראת ה' ואלהים היינו בינה (רח"ו).

⁹⁵⁷ ירצה גם כי יש בחינת דין באבא מכל מקום עיקרו חסד, ואם כן למה נברא העולם בדין, והשיב שדין זה הוא חסד גדול שהרי בו ניתן גבול לכל נמצא ומזה ימשך שיתנהגו בני אדם בשורת הדין ויגבילו מעשיהם לבלי יטו מדרך היושר ויזכו לשפע הבא בדרך קו הישר מעולמות הקדושה ולא יטו מן האורח הנכון להטות ח"ו אל צד שמאל, וגם מזה ימשך להם האדיקות והבטחון בה' כי בזה יזכו להמשיך אור אבא בזעיר ונוק' ויהיה השם שלם בהשתלשלות האור כמו שהיה בבריאת העולמות (רמ"ז).

⁹⁵⁸ מביא ראייה לעניינו שהרי משטחיות דברי משה רבנו ע"ה באומרו מה שאמר נראה כאילו ח"ו לא היה שלם בבטחונו, ולכן גזרת דינא דקיימא עליה, אבל מפני שלא נייחס כך למשה לגמרי מיהר ואמר מה כתיב לעילא וכו' חמי תוקפא דמשה וכו', וירצה לא תחשיב אותו חלילה לחסר המעלה הגדולה של הבטחון כי נאמן היה ליוצרו, אלא גם כי מדת אדנ"י היא השער לה', והנה הוא היה לו להכנס דרך בו, לא כן דימה לבו הנאור כי מיד בשירותא דנבואתיה וכו' (רמ"ז).

⁹⁵⁹ מפני משה נראה בכיוצא מן אורח היושר בדבריו שלא כלכלם במשפט לכן כתוב וידבר אלקים, וירצה שמאז נגזרה עליו גזרת דינא, ושיעור הכתוב שאלקים דבר על משה מה שדבר, ר"ל שגזר עליו מה שגזר ולא פירש הכתוב יותר, ופי' "אל" משה הוא "על", כי כן נמצא אל במקום על, וכמו (ו יג) ויצום אל בני ישראל ואל פרעה ורבים זולתם, וז"ש דקיימא עליה, ודוק (רמ"ז).

⁹⁶⁰ יכוין ענין נחמד והוא לתת טעם למה לפי האמת נסתמה גזירת דינא הנזכר, ולזה אמר מה כתיב, כלומר הסתכל שיש הפסק רב בין דברי משה הקשים אל השייך לו לתשובת דבריו, והוא כי קודם לה' כתיב ויאמר ה' עתה תראה, ועוד שהתשובה של מדת הדין היא בפרשה אחרת, ולכל זה

ספר שמות

אדנ"י, באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. ראה תקפו של משה, שבראשית נבואתו לא נחה רוחו במקום הזה, אמר "אדני למה הרעתה לעם הזה וגו', ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והצל לא הצלת את עמך". מי הוא שיאמר כך אלא משה, שידע שדרגה אחרת עליונה מוכנה לו.	ויאמר[אדנ"י באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד חמי תוקפא דמשה⁹⁶¹ בשירותא דנביאותיה לא נח רוחיה בהאי אתר אמר (שמות ה כב) אדנ"י למה הרעתה לעם הזה וגו' ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך (ו) מאן הוא דיימא כדין אלא משה [ד]ידע דהא דרגא⁹⁶² אחרא עלאה זמין ליה:
אמר רבי יצחק, בתחילה, שנתן לו הבית, צוה אותה, כאיש שמצוה את ביתו, ואומר כל מה שרוצה ללא פחד, כמו כן כאן, משה אמר לביתו, ולא פחד.	אמר רבי יצחק בשירותא דאתיהיב ליה⁹⁶³ ביתא פקיד ולהו (ליה) כבר נש דפקיד ולוביתיה ואמר כל מאן דבעי בלא דחילו אוף הכי משה לביתיה קאמר ולא דחיל:
דבר אחר "וידבר אלהים", גזרת הדין, "ויאמר אליו אני ה'", דרגה אחרת של רחמים. וכאן נקשר הכל כאחד, דין ורחמים, זהו שנאמר "ויאמר אליו אני ה'". אמר רבי שמעון (נ"א רבי יוסי) אם כתוב "וידבר אלהים אל משה אני ה'", הייתי אומר כך, אלא לא כתוב אלא "וידבר אלהים אל משה", בהתחלה, ואחר כך "ויאמר אליו אני ה'", שמשמע דרגה אחר דרגה.	ודבר אחרו וידבר אלהים גזרת דינא (בגין כך) ויאמר⁹⁶⁴ אליו אני יהו"ה דרגא אחרא⁹⁶⁵ דרחמי והכא אתקשר כולא כחדא דינא ורחמי הדא הוא דכתיב (שמות ו ב) ויאמר אליו אני יהו"ה אמר רבי שמעון ונ"א רבי יוסי אי כתיב וידבר אלהים אל משה אני יהו"ה הוינא אמר הכי אלא לא כתיב אלא וידבר אלהים אל משה בקדמיתא ולבתר ויאמר אליו אני יהו"ה דמשמע דרגא בתר דרגא:
ואמר רבי יוסי, אלמלא שמשה היה בעל הבית, איש האלהים, היה נענש על מה שאמר. אבל משום זה לא נענש, [משל] לאדם שנפלה לו קטטה עם אשתו, ואמר לה דברים. היא התחילה להתרעם, כיון שהתחילה דבריה, היה שם המלך, נטל המלך את הדיבור והיא שתקה ופסקה מדבר. אמר לו המלך, וכי לא ידעת שאני המלך, ולפני דברת	ואמר רבי יוסי משה אלמלא דהוה מאריה דביתא איש האלהים אתענש על מה דאמר אבל בגיני האי לא אתענש לבר נש דנפל ליה קטטה בדביתהו ואמר לה מלין שראת היא לאתרעמא כיון דשארית מלה הוה תמן מלכא נטל מלכא מלה והיא שתקת ופסקת למללא אמר ליה מלכא וכי לא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמאיו (ומקמי) מלילת מלין אלין כביכול אוף הכי משה

כיון באומרו מה כתיב לעילא, וכלומר שלא נסמכה התשובה של גזרת דינא, אבל זה תבין בהשכיל הענין והוא כי הפסוק אומר, וישב משה אל ה' ויאמר אדני באל"ף דל"ת (רמ"ז).

⁹⁶¹ כללות הענין הוא כי משה מפני שחשש לחלול ה' ולחוסר אמונת ישראל ושלא יגרמו אורח גלותם, מפני כל זה היה חפץ שיתגלה אור מקורו שהוא מדעת זעיר ששם שרשו, ומפני שמחשבתו היתה ודאי על קדוש ה', ושלפי האמת הוא היה מושרש במקום יותר עליון, לכן לא נסמכה מיד תשובת הדין, וגם נסתמה כנ"ל, אבל משום שעדיין לא הגיעה שעת גילוי אור הדעת ששם מקורו לכך קיימא עליה גזרת דינא (רמ"ז).

⁹⁶² זה נודע לו כשה' קראו (ג, ד) משה משה, בלא פסק, שסודו על שני מקומות סתום וגלוי בתוך פני זעיר, שאין בו שום אחיזה לחיצונים אפילו מהחזה ולמטה שהרי הוא ביסוד אבא, מה שאין כן באבות (בראשית כב יא, מו ב) שנקרא בפסק, מפני שהם מבחינת זעיר, ולכן קדמא לא שלים, וכיון שאין בשל משה הפסק על כן ידע דדרגא עלאה זמין ליה, בודאי מעותד ומוכן בלי ספק (רמ"ז).

⁹⁶³ נראה שזו בחינתו התחתונה מהחזה ולמטה שה"ס (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ, ושם הוא בחינת (שם כד ג) בחכמה יבנה בית, שהוא אור שני שלישי כתר רחל, והיינו אתיהיב ליה ביתא, ולכן פקיד ליה, פ' המשיך עליה אור פק"ד שזו היתה נבואתו (בראשית נ כד) פקד יפקוד, כפול בסוד שני האורות, ועל זה נאמר (תהלים סח יג) ונות בית תחלק של"ל, ג' ה' חסדים, שלקחה חלק בהם בדרך שלל, בסוד (בראשית לא יט) ותגנוב רחל את התרפים, כמבואר באוצרות חיים, ולכן כיון שניתן לו כח זה שהוא יתקן ביתו לא נתיירא שיפגום ח"ו בשכינה, אדרבא דבר בפומבי להכניע החיצונים בהמתקת הגבורות, וזהו וידבר אלקים גזרת דינא, שנראה שנתעוררו הגבורות נגדו (רמ"ז).

⁹⁶⁴ פ' מיד האיר אור החסדים ונמתקו הגבורות, וזהו אני ה', כי מלת אני רומזת למלכות (רמ"ז).
⁹⁶⁵ ת"ת (רח"ו).

ספר שמות

(שמות ה כב) וישב משה אל יהו"ה ויאמר אדני' למה הרעותה וגו' מיד וידבר אלהים אל משה שארי לאתרעמא מיד נטל מלכא מלה ויאמר אליו אני יהו"ה ולא ידעת דאנא הוא מלכא ומקמאי מלילת מלין אלין:	דברים אלו. כביכול, כמו כן משה "וישב משה אל ה' ויאמר אדני למה הרעותה וגו'", מיד "וידבר אלהים אל משה", התחיל להתרעם, מיד נטל המלך הדיבור, "ויאמר אליו אני ה'", ולא ידעת שאני הוא המלך ולפני דברת דברים אלה.
וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי (שמות ו ג) אמאי שני שמא⁹⁶⁶ הכא מאלין דלעילא אלא למלכא דהוה ליה ברתא דלא אתנסיבת והוה ליה רחימא כד בעי מלכא למללא בההוא רחימא משדר לברתיה למללא עמיה והוה מלכא על ידא דברתיה ממליל עמיה אתא זמנא דברתיה לאתנסבא ההוא יומא דאתנסיבת אמר מלכא קרון לה לברתי קרוסופינא מטרוניתא⁹⁶⁷ [ואמר לה] עד הכא מלילנא [על ידך] (דידך) למאן דמלילנא מכאן ולהלאה אנא אימא לבעליך והוא יימא למאן דאצטריך ליומין אמר לה בעלה מלין קמי מלכא עד דהיא שראת למללא נטל מלכא מלה אמר ליה ולאו אנא מלכא דעד יומא דא לא מליל אינש עמי אלא על ידא דברתי עד לא אתנסיבת⁹⁶⁸ ואנא יהיבנא לך ברתי ומלילנא עמך באתגליא מה דלא עבידנא לאחרא:	"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", למה שונה השם כאן מאלה שלמעלה. אלא [משל] למלך שהיתה לו בת שלא נשאה, והיה לו אהוב. כשרצה המלך לדבר עם אותו אהוב, שלח את בתו לדבר עמו, והיה המלך על ידי בתו מדבר עמו. בא זמן בתו להנשא, אותו יום שנשאה, אמר המלך, קראו את הבתי גברת שהיא מלכה, ואמר לה, עד כאן דברתי על ידך עם מי שדברתי, מכאן והלאה אני אומר לבעלך והוא יאמר למי שצריך. לימים אמר לה בעלה דברים לפני המלך, ועד שהיא התחילה לדבר, נטל המלך את הדיבור, ואמר לו, וכי איני המלך, שעד היום הזה לא דיבר איש עמי אלא על ידי בתי, עד שלא נשאה, ואני נתתי לך את בתי, ודברתי עמך בגלוי מה שלא עשיתי לאחר.
כך וארא אל אברהם וגו' באל שדי כד איהי בבית⁹⁶⁹ ולא אתנסיבת ולא מלילו עמי אנפין באנפין כמה דעבידנא לך ואת בשירותא דמלוך מלילת לברתי קמאי מלין אלין בגיני כך וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם למללא עמהון בדרגא דא דעמך מלילנא:	כך "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", כשהיא בביתי ולא שנשאה ולא דברו עמי פנים בפנים, כמו שעשיתי לך. ואתה, בתחילת דברך, דברת לבתי לפני דברים אלו, לכן, "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם", לדבר עמם בדרגה זו שדברתי בה עמך.
רבי יוסי ונ"א רבי ייסא פתח (תהלים כד א) לדוד⁹⁷⁰ מזמור ליהו"ה הארץ ומלואה תבל ויושבי בה הארץ דא ארעא קדישא⁹⁷¹ דישראל⁹⁷² דאיהי קיימא לאתשקייא מניה נשקה כל העולם. "תבל ויושבי בה",	רבי יוסי (נ"א רבי ייסא) פתח, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה". "הארץ" זו הארץ הקדושה של ישראל, שהיא עומדת להשקות ממנו ולהתברך ממנו בתחילה, ואחר כך ממנה נשקה כל העולם. "תבל ויושבי בה",

⁹⁶⁶ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כא והלאה.

⁹⁶⁷ הכל ענין א' גברת שהיא גוברת על כל הקליפות ושוברת ופורצת ושולטת, דהיינו שם אדני' (אור יקר).

⁹⁶⁸ עד לא אתנסיבת (מוסגר בדפ"ק).

⁹⁶⁹ היינו כשהיא בבריא הנקרא אל שדי ולא עלתה לעולם האצילות ליקרא בשם ה' אחרונה (רח"ו).

⁹⁷⁰ נ ע"א (הערת הזהר).

⁹⁷¹ מלכות (רח"ו).

⁹⁷² ת"ת (רח"ו).

ספר שמות

אלו שאר הארצות ששותות ממנה, מנין לנו, שנאמר "והוא ישפט תבל בצדק".	ולאתברכא מניה בקדמיתא ולבתר ומנה אתשקיא (מניה אשתקיא) עלמא כלא ⁹⁷³ תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן דשתאן מינה מנא לן דכתיב (שם ט ט) והוא ישפט תבל בצדק:
"כי הוא על ימים יסדה", אלו	כי הוא על ימים יסדה אלין:
שבעה עמודים שהארץ נסמכת עליהם, והם שבעה ימים ויום כנרת שולט עליהם. אמר רבי יהודה, אל תאמר ששולטת עליהם, אלא שמתמלאת מהם. "ועל נהרות יכוננה", מי אלו הנהרות, אלא כמו שנאמר "נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים", אותם נהרות כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן" ולכן "ועל נהרות יכוננה".	שבעה עמודים ⁹⁷⁴ דארעא סמיכא עליהו ואינון שבעה ימים ויום כנרת ⁹⁷⁵ שלטא עליהו אמר רבי יהודה לא תימא דשלטא עליהו אלא דאתמלייא מנייהו (תהלים כד ב) ועל נהרות יכוננה ⁹⁷⁶ מאן אינון נהרות אלא כמה דאת אמר (תהלים צג ג) נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים אינון נהרות כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ובגין כך ועל נהרות יכוננה:
בא וראה, ארץ זו נקראת ארץ ישראל, יעקב שהוא ישראל. למה לא שולט על זה כמו משה, שהרי נאמר "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי", ולא יותר.	תא חזי האי ארץ אקרי [ארץ ישראל] יעקב דאיהו ישראל אמאי לא שליט ⁹⁷⁷ על דא כמשה דהא כתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ולא יתיר:
אלא הרי בארנו, יעקב נטל את הבית שלמטה ועזב את הבית שלמעלה. ועם הבית שלמטה התקין את הבית שלמעלה בשנים עשר שבטים ובשבעים ענפים, והרי פרשוה. משה נטל את הבית שלמעלה ועזב את הבית שלמטה, ולכן נאמר ביעקב באל שדי, באל שדי הקב"ה מדבר עמו, ולא יותר. "ושמי ה' לא נודעתי להם", לדבר עמם בדרגה זו, שהיא עליונה.	אלא יעקב הא אוקימנא נטל ביתא דלתתא ⁹⁷⁸ ואשתביק מניה ביתא דלעילא ⁹⁷⁹ ועם ביתא דלתתא אתקין ביתא דלעילא בתריסר שבטין ⁹⁸⁰ בשבעין ענפין והא אוקמוה משה נטל ביתא דלעילא ושביק ביתא דלתתא ועל דא כתיב ביעקב באל שדי באל שדי מליל עמיה קודשא בריך הוא ולא יתיר ושמי יהו"ה לא נודעתי להם למללא עמהון בדרגא דא דאיהו עלאה ⁹⁸¹ :
"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" אמר רבי חייא תושבחן דאבהן ⁹⁸² יעקב הוה דהוא היה יעקב, שהוא שלמות הכל. בכלם	וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב אמר רבי חייא תושבחן דאבהן ⁹⁸² יעקב הוה דהוא

⁹⁷³ שאר העולמות (רח"ו).

⁹⁷⁴ ז' בחי' הזכר המשפיעים בה (רח"ו).

⁹⁷⁵ מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש שלטא עליהו, ר"ל שלטא בכח הארתם, ולכך א"ל ר' יהודה הלשון אינו מתוקן (מ"מ).

⁹⁷⁶ הם גבורות שיוצאים מפי היסוד (רח"ו).

⁹⁷⁷ להיות זוכה לבחי' ת"ת (רח"ו).

⁹⁷⁸ פי' רחל התחתונה (מ"מ).

⁹⁷⁹ לאה (רח"ו), פי' רחל העליונה שאינו נק' איש האלהים מאריה דביתא כמרע"ה (מ"מ).

⁹⁸⁰ וכנגדם הם י"ב בקר שתקן להיותם מרכבה למלכות (מ"מ).

⁹⁸¹ ת"ת (רח"ו).

⁹⁸² ידוע שאברהם ויצחק מושרשים בחו"ב שהם ראשי שני הקוים דימין ושמאל, ולפי שאין שם צנור וגם שהאור שיש בהם ה"ס אחסנתא דאור"א שאינו רק הארה, לכן לא היו שלמים בתולדותם ויצאו מהם ישמעאל ועשו, ואין עיקר האור שבהם אלא מן הדעת כנודע מסוד עליית החסדים, וז"ש שיעקב היה שבח האבות שהוא משביחן, מפני שהדעת התחתון הוא מתפשט ומאיר בכל ומשלים את הכל בהתפשט חסדיו בכל וכו' (רמ"ז). עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כז והלאה.

ספר שמות

כתוב "אל אברהם אל יצחק", ובו התוספה אות אחת, שנאמר "ואל יעקב" התוספה בו ו', להראות שהוא שלם יותר מכולם, ועם כל זה, לא זכה להשתמש בו כמשה.	שלימו דכלא בכלהו כתיב אל אברהם אל יצחק וביה אתוסף את חד דכתיב ואל יעקב אתוסף ביה ו' לאחזאה דאיהו שלימא יתיר מכלהו ועם כל דא לא זכה לאשתמשא ביה כמשה:
"וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען", לפי שנמולו, שכל מי שנמול, יורש את הארץ. שהרי לא יורש ארץ אלא צדיק, וכל מי שנמול נקרא צדיק, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". כל מי שנמול ושומר את הברית הזאת נקרא צדיק. בא וראה מיוסף, שכל ימיו לא נקרא צדיק עד ששמר אותה ברית, אות ברית הקודש, כיון ששמר אותו, נקרא צדיק, יוסף הצדיק.	וגם הקימותי ⁹⁸³ את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען (שמות ו ד) בגין דאתגזרו דכל מאן דאתגזר ירית ארעא דהא לא ירית ארעא ⁹⁸⁴ אלא צדיק ⁹⁸⁵ וכל מאן דאתגזר אקרי צדיק דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא אקרי צדיק תא חזי מן יוסף דכל יומיו לא אקרי צדיק עד דנטיר ההוא ברית את קיימא קדישא כיון דנטיר ליה אקרי צדיק יוסף הצדיק:
רבי שמעון היה יושב יום אחד, ורבי אלעזר בנו ורבי אבא. אמר רבי אלעזר, פסוק זה שנאמר "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו'", מהו "וארא", היה צריך לומר "ואדבר" אמר לו, אלעזר בני, זהו סוד עליון.	רבי שמעון הוה יתיב יומא חד ⁹⁸⁶ ורבי אלעזר בריה (עמיה) ורבי אבא ⁹⁸⁷ אמר רבי אלעזר האי קרא דכתיב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו' מהו וארא ואדבר מבעי ליה אמר ליה אלעזר ברי רזא עלאה איהו:
בא וראה, יש צבעים שנראים ויש צבעים שלא נראים, ואלו ואלו הם סוד עליון של האמונה, ובני אדם לא יודעים אותו, ולא מתבוננים בו. ואלה שנראים, לא זכה בהם אדם עד שבאו האבות ועמדו עליהם, ועל זה נאמר "וארא", שראו אותם צבעים שהתגלו.	תא חזי אית גוונין דמתחזיין ואית גוונין דלא מתחזיין ⁹⁸⁸ ואלין [ואלין] אינן רזא עלאה דמהימנותא ובני נשא לא ידעין ליה ולא מסתכלין ביה [ואלין דמתחזיין] (ומתחזיין) לא זכה בהו ⁹⁸⁹ בר נש עד דאתו אבהן וקיימו עליהו ועל דא כתיב וארא דחמו אינן גוונין דאתגליין:

⁹⁸³ שהם היו גורמים הקמת הברית להיות זוכים בשפע המלכות (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כח והלאה.

⁹⁸⁴ מלכות (רח"ו).

⁹⁸⁵ יסוד (רח"ו).

⁹⁸⁶ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד כט והלאה.

⁹⁸⁷ "עמיה" נוסף בדפ"ו.

⁹⁸⁸ אף הגוונין בחג"ת דנוק' לא אתגליין כ"כ עד נה"י (יהל אור ח"א י ע"ג). כל מראות אלהו"ת אשר ראו הנביאים כולם זולת משרבע"ה, הנה בכולם היה ג"כ רק דרך ראייה החיצונית וכו', הנה ביה כתיב ראה וארא, אבל באספקלריא דנהרא דאיהו בסתימו לא כתיב ביה ראה אלה ידיעה, והוא מה שכתוב לא נודעתי וגו', כי במשרבע"ה הנה לא היה בו התלבשות כלל, וזה שנאמר בו "ומראה ולא בחידות" (שם ח), כי נתגלה לו כל גילוייו מאספקלריה המאירה עצמו לא ע"י התלבשות כלל. ומ"ש גם בו "ותמונת ה' (שהיא מאספקלריא דלא נהרא) יביט" (שם), הנה לשון הבטה הוא על התבוננות והבנה, כמו "הביטו אל צור חוצבתם וגו' הביטו אל אברהם אביכם" (ישעיה נא ב), והוא על התבוננות ועיון השכלי, וכמו "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" (תהלים קיט יח), וזהו שאמר "ותמונת ה' יביט". ור"ל, כי גם אם נתגלה לו איזה ענינים מאספקלריא דלא נהרא, הנה הוא הבין ויודע אותם על מה שהם מרמזים (כללים ח"ב ו ע"ג), גם המראות אשר ראה משה ע"י אספקלריא דלא נהרא, הנה השיג אותם על אמיתתן ע"פ יחודם באספקלריא דנהרא, כי הוא זכה שנשלם על ידו היחוד דמלכות בז"א, ונתייחד אספקלריא דלא נהרא באספקלריא דנהרא והסתכל דרך בה גופה באינן סתימין עלאין, אשר שם אין תבנית ותואר כלל. והנה הוא היפך ממש מכל הנביאים כולם, כי בהם הנה נתלבש כל מראות אלהו"ת שהוא האור דאספקלריא המאירה, הנה נתלבשו בהאספקלריא שאינה מאירה, וראו עי"ז את כל אותן המראות בבחי' תואר ותבנית כמ"ש בזה"ק (פ' וארא כ"ג ע"א) ע"ש. אבל במשה רבינו ע"ה היה להיפך, כי גם אותן המראות אשר הראה לו הקב"ה ע"י אספקלריא שאינה מאירה, והם מראה אחוריים ותבנית המשכן וכליו כנז', הנה הסתכל הוא בהם ג"כ ע"פ האור העליון דאספקלריא המאירה אשר שולל שם את כל תבנית ותואר (לש"ו שם ז ע"א).

⁹⁸⁹ פי' שהם מראות הנראות במלכות ע"י השפעה הספירות של הזכר בה (רח"ו).

ספר שמות

ומאן גוונין דאתגליין אינזן דאל שדי דאינזן גוונין בחיזו עלאה ונ"א חיזו דגוונין עלאין ואלין אתחזיין וגוונין דלעילא⁹⁹⁰ סתימין דלא אתחזיין לא קאים איניש עלייהו בר ממשא ועל דא כתיב ושמי יהו"ה לא נודעתי להם לא אתגליתי לון בגוונין עלאין ואי תימא דאבהן לא הוו ידעי בהו אלא הוו ידעי מגו אינזן דאתגליין⁹⁹¹:	ומה הצבעים שהם התגלו, של אל שדי, שהם צבעים של מראה עליון (נ"א מראה של צבעים עליונים), ואלו נראים, והגוונים שלמעלה נסתרים שלא נראים, לא עמד איש עליהם, פרט למשה. ועל זה כתוב "ושמי ה' לא נודעתי להם", לא התגליתי להם בגוונים עליונים. ואם תאמר שהאבות לא ידעו אותם, אלא הם ידעו אותם מתוך אלו שהתגלו.
כתיב (דניאל יב ג) והמשכילים⁹⁹² יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד והמשכילים יזהירו מאן אינזן משכילים אלא ודא הוא ההוא חכם דיסתכל מגרמיה מלין דלא יכילו⁹⁹³ בני נשא למללא בפומא ואלין אקרזן משכילים יזהירו כזהר הרקיע מאן (זהר) והוא הרקיע דא הוא רקיעא דמשה⁹⁹⁴ דקיימא באמצעיתא והאי זהר ודיליה איהו סתים ולא אתגלייא ומגוון דיליה קיימא (וקיימא) על ההוא רקיעא ודלא נהירו דאתחזיין ביה גוונין ואינזן גוונין אף על גב דאתחזיין ביה לא זהרי כזהרא ובגין דאינזן גוונין סתימין:	כתוב "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". "והמשכילים יזהירו", מי הם המשכילים, אלא זהו אותו חכם שמתבונן מעצמו בדברים שלא יכולים בני אדם לדבר בפה, ולאלה קוראים "משכילים". "יזהירו כזהר הרקיע", מי הוא הרקיע, זהו הרקיע של משה שעומדת באמצע. והזהר שלו, הוא נסתר ולא התגלה מהגוון שלו, ועומד על אותו רקיע שלא מאיר, שנראים בו הצבעים. ואותם צבעים, אף על פי שנראים בו, לא זוהרים כמו זהר, משום שהם צבעים נסתרים.
תא חזי ארבע נהורין אינזן תלת מנייהו⁹⁹⁵ סתימין וחד דאתגלייא⁹⁹⁶ נהורא דנהיר⁹⁹⁷ נהורא דזהרא (ואינזן נהורי) ואיהו נהיר כזהרו דשמיא בדכיו⁹⁹⁸ נהורא דארגוונא דנטיל⁹⁹⁹ כל נהורין¹⁰⁰⁰ נהורא דלא נהיר¹⁰⁰¹ (ואסתכל לגבי אלין ונטיל לון ואתחזיין אינזן נהורין ביה¹⁰⁰² וכעשישתא) לקבל שמשא:	בא וראה, ארבעה אורות הם, שלשה מהם נסתרים ואחד שהתגלה, אור שמאיר, אור שזוהר, והוא מאיר כזהר השמים בטוהר, אור של ארגמן, שנוטל כל האורות. אור שלא מאיר מסתכל לאלה, ונוטל אותם, ונראים אותם המאורות בו, כעששית נגד השמש.
ואלין תלת דקאמרן סתימין וקיימין על האי	ואלה השלשה שאמרנו, נסתרים ועומדים על זה

⁹⁹⁰ היינו מראות הת"ת (רח"ו).

⁹⁹¹ ע"י המלכות (רח"ו).

⁹⁹² עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד ל והלאה.

⁹⁹³ יכילין (דפ"ו).

⁹⁹⁴ וז"ש יזהירו כזהר שנתראה במלכות מן הרקיע שהוא ת"ת (רח"ו).

⁹⁹⁵ חג"ת (רח"ו).

⁹⁹⁶ פי' כי ד' עולמות אב"ע הם סוד ד' אותיות הו"ה שהם כנגד אר"א וז"ל ונהג ג' נהורין שהם אר"א וז"ל הם סתימין וחד דאתגליא פי' נוק', עשיה (זהר הרקיע).

⁹⁹⁷ היינו אבא, אצילות (זהר הרקיע).

⁹⁹⁸ והיינו אמא עד הוד אתפשטת, שהוא היכל עצם השמים, דתרגומו שמיא בדכיו, והיינו בריאה שבו ההיכלות (זהר הרקיע).

⁹⁹⁹ דנטל (זהר הרקיע).

¹⁰⁰⁰ יצירה, ז"ל שמקבל הכל מאימא כדי להשפיע בנוק' (זהר הרקיע).

¹⁰⁰¹ היינו עשיה, נוק', שהיא מסתכלת למעלה לשמים לשאול ולקבל האור (זהר הרקיע). מלכות (רח"ו).

¹⁰⁰² זה רומז ללבנת הספיר, וע"י שהיא ספירי ומזה המשל יוודע הנמשל שאומר אח"כ ודע כי המלכות נקרא בת עין והיא נהורא דלא נהיר, ובזה תבין המשל על בוריו כי בנהורא דלא נהיר אתחזי לאבהן אינזן סתימין מאספקלריא דלא נהירא ולמטה איתפתחו אינזן סתימין בההוא נהורא (זהר הרקיע).

ספר שמות

כג/ב	
דאתגלייא ורזא דא¹⁰⁰³ עינא ותא חזין בעינא אית ותלתא גוונין דאתגליין¹⁰⁰⁴ רשימין ביה וכלהו לא מזדהרי בגין דקיימי בנהורא דלא נהיר ואלין אינון כגוונא דאינון סתימין דקיימי עלייהו ואלין אינון דאתחזיין לאבהן למנדע אינון סתימין דמזדהרין מגו אלין דלא מזדהרי ואינון דמזדהרי ואינון סתימין אתגליין ליה למשה בההוא רקיעא דיליה ואלין קיימי על אינון גוונין דאתחזיין ביה בעינא:	שהתגלה, וסוד זה העין. בא וראה, בעין יש שלשה צבעים שהתגלו [ש]רשומים בו, וכולם לא זוהרים, משום שעומדים באור שלא מאיר. ואלה הם כדוגמא אותם הנסתרים שעומדים עליהם, ואלה הם שנראו לאבות, לדעת אותם נסתרים שזוהרים מתוך אלה שלא זוהרים. ואותם שזוהרים והם נסתרים, התגלו למשה באותו רקיע שלו. ואלה עומדים על אותם צבעים שנראים בו בעין.
ורזא דא וסתים (סתום) עינך ואסחר גלגלך ויתגליין אינון גוונין דנהרין דמזדהרי ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעינין סתימין¹⁰⁰⁵ בגין דאינון סתימין עלאין (ד)קיימי על אינון גוונין דאתחזיין דלא מזדהרי:	וסוד זה סותם עיניך ומסובב גלגלך, ויתגלו אותם צבעים שמאירים שזוהרים. ולא נתנה רשות לראות אלא בעיניים סתומות, משום שאותם נסתרים עליונים עומדים על אותם צבעים שנראים שלא זוהרים.
ועל דא קרינן משה זכה באספקלריא דנהרא דקיימא על ההוא דלא נהרא¹⁰⁰⁶ שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא¹⁰⁰⁷ ואבהן הוו חמאן ומאנון אלין¹⁰⁰⁸ גוונין דאתגליין אינון סתימין דקיימי עלייהו [דאינון] דלא נהרין ועל דא כתיב (שמות ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי באינון גוונין דאתחזיין:	ועל זה קראנו, משה זכה באספקלריה המאירה שעומדת על אותה שלא מאירה. שאר בני העולם באותה אספקלריה שלא מאירה. והאבות היו רואים מתוך הצבעים הללו שהתגלו, אותם נסתרים שעומדים עליהם, שאלה שלא מאירים. ולכן כתוב "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי" באותם צבעים שנראים.
ושמי יהוה לא נודעתי להם אלין גוונין עלאין סתימין ודזהרין דזכה בהו משה לאסתכלא בהון ורזא ודא דעינא סתים וגליא סתים חמי	"ושמי ה' לא נודעתי להם", אלו צבעים עליונים נסתרים שזוהרים שזכה בהם משה להסתכל בהם. וסוד זה שהעין

¹⁰⁰³ ויחי רכו ע"א (הערת הזהר).

¹⁰⁰⁴ שהם חזון ירוק וסומק (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד לד והלאה.

¹⁰⁰⁵ בפתיחו דעיינין אתכסי ליה - כנ"ל (זהר וארא) ולא אתייהיב רשו כו' רק בסתימו דעיינין והוא מראה שרואה האדם כשסותם עיניו כמו מראה חשוך לפי שהוא סתימא עילאה שעליהן נאמר ישת חשך סתרו כידוע וכשפותח עיניו אינו רואה את המראה (בהגר"א בתז"ח נא ע"א). כל מראות אלה"ת אשר מאספקלריא המאירה הם בסתימו דעיינין דוקא וכנ"ל מזוה"ק וארא (כג ע"ב), שאמרו ולא אתייהיב רשו למיחמי אלא בעיינין סתימין בגין דאינון סתימין עלאין כו', ולכן לא כתיב בהם ראיה אלא ידיעה, והוא מה שכתוב (שמות ו ג) ושמי ה' לא נודעתי להם (כללים ח"ב ח ע"א).

¹⁰⁰⁶ וזהו נלע"ד (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט, כי תמונה ה"ס המלכות, ומשה שזכה לאספקלריא המאירה היה מביט מלמעלה למטה את תמונת ה' (רמ"ז).

¹⁰⁰⁷ עי' עוד בראשית (לג ע"ב), ובתיקו"ז (תיקון מ דף פט ע"ב).

¹⁰⁰⁸ מן המלכות היו רואים בחי' הת"ת (רח"ו). ולפי זה, ג' מדרגות יש: שאר נביאים לא היו רואים אלא המלכות לבדה, והאבות היו רואים של ז"א מתוך המלכות, ומרע"ה היתה נבואתו מז"א. והנה יקשה שהרי כתב הרב שמש נבואתו מהפנים דפרקין עילאין דנר"ה דז"א ומוכרח שתעבור הנבואה ע"י המלכות, ולכן הז"א נק' אספקלריא דנהרא כי שם אספקלריא היא המלכות וכן כל הנביאים כולם מנר"ה אלא שיש בהם בחי' שונות כמ"ש הרב שם. ואם כן היכי קאמר הכא שאר בני עלמא בההוא אספקלריא דלא נהרא ואבהן הוו חמאן וכו', וי"ל שלעולם הנבואה היא מנר"ה דז"א כמ"ש הרב אלא שאר נביאים היה אור הנר"ה מתעצם במלכות ולא היו רואים אלא המלכות לבדה אע"פ שבודאי אור הנר"ה הוא בתוכה מ"מ הם עצם לא היו רואים אלא אור המלכות והאבות היו רואין גם אור נר"ה מתוך המלכות, אבל היה מתעצם בתוכה ולמשה רבינו ע"ה היה עובר אור הנר"ה מעבר בעלמא בתוך המלכות ואינו מתעצם, ולכן אמר הזהר שנבואת מרע"ה הו' מז"א כיון שאינו מתעצם בתוכה ודוק (מ"מ).

ספר שמות

סתום וגלוי סתום רואה אספקלריה המאירה, נגלה רואה אספקלריה שלא מאירה. ועל זה "וארא", באספקלריה שלא מאירה, שהיא בהתגלות בה נאמר "ראיה", ואולם באספקלריה שמאירה שהיא בסתר, נאמר בה "ידיעה", שנאמר "לא נודעתי". באו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו. בכה רבי אבא ואמר אוי כשתסתלק מן העולם, וישאר העולם יתום ממך, מי יכול להאיר דברי תורה.	אספקלריא דנהרא אתגלייא חמי אספקלריא דלא נהרא ועל דא וארא באספקלריא דלא נהרא דאיהו באתגלייא ביה כתיב ראה באספקלריא דנהרא ודאיהו בסתימו כתיב ביה ידיעה דכתיב לא נודעתי אתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידוי בכה רבי אבא ואמר ווי כד תסתלק מעלמא וישתאר עלמא יתים מינך מאן יכיל לאנהרא מלין דאורייתא:
פתח רבי אבא ואמר "ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום". "ואמרתם כה לחי", וכי דוד לא היה יודע בו בנביל שהוא אומר בשבילו, ואמרתם כה לחי. אלא אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, והקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם, ובשביל הקדוש ברוך הוא הוא אמר "ואמרתם כה לחי", לקשר "כה" ל"חי", שכל החיים תלויים בו.	פתח רבי אבא ואמר (ש"א כה ו) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום ואמרתם כה לחי וכי דוד לא היה ידע ביה בנביל דאיהו אמר בגיניה ואמרתם כה לחי אלא ההוא יומא יומא טבא דראש השנה הוה וקודשא בריך הוא יתיב בדינא על עלמא ובגין קודשא בריך הוא קאמר ואמרתם כה לחי לקשרא כה לחי דכל חיין ביה תליין:
"ואתה שלום", מה זה "ואתה" היה צריך [לכתוב] אתה, אלא ואתה הכל לקדוש ברוך הוא אמר, כדי לקשר קשר האמונה כראוי.	ואתה שלום מאי ואתה אתה מבעי ליה אלא ואתה כלל לקודשא בריך הוא קאמר בגין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא¹⁰¹⁰ יאות¹⁰¹¹:
מכאן למדנו שאסור להקדים שלום לאדם רשע, ואם צריך יקדים לו כמו דוד, שבירך את הקדוש ברוך הוא ונראה שאמר בגללו. ואם תאמר שזו רמאות, לא. שהרי, כל מי שהקב"ה מעלה אותו, ונראה שבשבילו אמר, איננו רמאות. ומי שמקדים שלום לצדיק, כאלו הקדים לקדוש ברוך הוא, כל שכן מר, שהוא שלום למעלה ולמטה.	מכאן אוליפנא דהא לבר נש חייבא אסור לאקדמא ליה שלום¹⁰¹² ואי אצטריך יקדים ליה כדוד דברריך ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר ואי תימא דרמאות הוה לאו דהא כל מאן דסליק ליה לקודשא בריך הוא ואתחזי דבגיניה קאמר לאו רמאות הוה ומאן דאקדים שלום לזכאה כאילו אקדים ליה לקודשא בריך הוא כל שכן מר דאיהו שלמא לעילא ותתא:
"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם רבי חזקיה פתח¹⁰¹³ (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשוב יהו"ה לו עון וגו' כמה אינון בני נשא אמימין דלא ידעין ולא מסתכלן על מה קיימין בעלמא¹⁰¹⁴	וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם רבי חזקיה פתח "אשרי אדם לא יחשב ה' לו עוון וגו'", כמה אטומים הם בני אדם, שלא יודעים ולא מתבוננים על מה עומדים בעולם. שהרי, כשברא

¹⁰⁰⁹ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד לט והלאה.

¹⁰¹⁰ וכדקא (דפ"ו).

¹⁰¹¹ ו' ת"ת עם אתה מלכות (רח"ו), ולפי זה מ"ש ואתה שלם, ר"ל אתה שהיא המלכות קשורא עם ה' ועם השלום שהם גוף וברית שתחילה קשרה דוד עם היסוד לבדו כמ"ש כה לחי ועתה קשרה עם שניהם (מ"מ).

¹⁰¹² בראשית קעא ע"ב (הערת הזהר). עי' אבות דרבי נתן פ"ב מ"ג: כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי היאך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה. ועי' גיטין סב ע"א שמותר ליתן שלום לעכו"ם מפני דרכי שלום, ועי' שם בתוס' שלפי הירושלמי אסור. ועי' אור יקר סוף פרשת מקץ.

¹⁰¹³ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מ והלאה.

¹⁰¹⁴ אינם יודעים סוד מרכבתם בגופם וחומרם, וחושבים עצמם סתם מורכבים מד' יסודות חומרים ולא ידעו סוד נסתר בהרכבתם ואלמלא ידעוהו היו מזככים עצמם לפני בראם שאינם

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את האדם בדמות שלו, והתקינו בתקוניו, כדי שיעסוק בתורה וילך בדרכיו.	דהא קודשא בריך הוא כד ברא עלמא ¹⁰¹⁵ עבד ליה לבר נש בדיוקנא דיליה ¹⁰¹⁶ ואתקין ליה בתקונו ¹⁰¹⁷ ובגין דישתדל באורייתא ויהך באורחוי:
שהרי כשנברא אדם מעפר המקדש שלמטה נתקן, וארבעה צדדי העולם התחברו באותו מקום שנקרא בית המקדש. ואותם ארבעה צדדי העולם התחברו בארבעה צדדים, שהם יסודות העולם אש רוח ומים ועפר. והתחברו ארבעה צדדים אלו בארבעה צדדי (נ"א יסודות) העולם. והתקין מהם הקדוש ברוך הוא גוף אחד בתקון עליון, וגוף זה התחבר משני עולמות, מהעולם התחתון הזה, ומהעולם שלמעלה.	דהא כד אתברי אדם ¹⁰¹⁸ מעפרא דמקדשא דלתתא אתתקן וארבע סטרי דעלמא אתחברו בההוא אתר [דאקרי בי מקדשא] ואינון ארבע סטרי דעלמא אתחברו בארבע סטרי דאינון יסודין דעלמא אתתא א"ש ורו"ה מ"ם ¹⁰¹⁹ ועפ"ר ואתחברו [ארבע סטרי אלין בארבע סטרי ונ"א יסודין דעלמא] (בארבע סטרי עלמא) ואתקין מנייהו קודשא בריך הוא חד גופא ובתקונא עלאה והאי גופא אתחבר מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמא דלעילא ¹⁰²⁰ :
אמר רבי שמעון, בא וראה, ארבעה ראשונים הם סוד האמונה, והם אבות של כל עולמות, וסוד המרכבה העליונה הקדושה. ואותם ארבעה יסודות, אש רוח ומים ועפר, אלה הם סוד עליון, ואלו הם האבות של כל העולמות, אבות של הכל, ומהם יוצאים זהב וכסף ונחשת וברזל. ותחת	אמר רבי שמעון תא חזי ארבע (אינון) קדמאי ואינון רזא דמהימנותא ואינון אבהן דכלהו עלמין ורזא דרתיכא עלאה קדישא ואינון ארבע יסודין א"ש ורו"ה ומ"ם ועפ"ר אלין אינון רזא עלאה ואלין אינון אבהן דכלהו עלמין אבהן דכלא ¹⁰²¹ ומאינון נפקין זה"ב וכס"ף ונחשית וברזל ¹⁰²² ותחת:
	כד/א
אלו מתכות אחרות, שדומים להם, כדוגמת אלו.	אלין מתכאן אחרנין דדמיין לון כגוונא דאלין ¹⁰²³ :
בא וראה, אש רוח ומים ועפר, אלה הם הראשונים והשרשים שלמעלה	תא חזי א"ש ורו"ה ומ"ם ועפ"ר ¹⁰²⁴ אלין אינון קדמאי ושרשינ ¹⁰²⁵ דלעילא ותתא ותתאין

כהרכבת הבהמה והחיה מד' יסודות בגופם כאשר דמו החוקרים שהדומם והצומח והחי והמדבר מורכבים מד' יסודות סתם, ויתחלקו לפי רוחם הנשלפת, ויש להם מעלת שכל לבד וכיוצא. ואינו שהרכבת האדם בחומרו היא בענין אחר, שאינה כהרכבת היסודות בשאר הנבראים (אור יקר).

¹⁰¹⁵ הנה העולם התחיל בריאתו לרדת מאת הבורא מעלה אחר מעלה והיינו אומרו קב"ה ברא עלמא, יורד מאת הבורא ובסוף כל הנמצאים שהם רחוקים יותר מן הכל חזר וקשר הסוף בראש ע"י אדם (אור יקר).

¹⁰¹⁶ ממש דומה צורה ליוצרה, כמו שהוא יחיד בעליונים נבדל מכל נמצא, כן האדם יחיד בתחתונים נבדל מן נמצא, שאין לו ייחס עם שום נברא והיינו ויקרא האדם שמות כו', ולאדם לא מצא עזר כנגדו, שאין לו ייחס ודמיון עם שום א' מן הנבראים ונבדל לעצמו מכולם (אור יקר).

¹⁰¹⁷ אותו חומר זר שבראו אותה עיסה יפה שגבל לתכונת גופו ציירה ותקנה על סוד היותו נבנה בצורה עליונה, כולל סוד הספירות, והיינו "אתקין ליה בתקונו" והשתא מפרש שניהם ואזיל, והא' שהוא נבדל בחומרו משאר הנבראים "דהא וכו'" (אור יקר).

¹⁰¹⁸ רז"ל אמרו (סנהדרין לח סע"א) כי אדה"ר מכל העולם כולו הוצבר עפרו, וכן הוא בפדר"א (פרק יא) ובזוה"ק (חיי שרה קל ע"ב, ופ' ויגש רה ע"ב) (דע"ה ח"ב לב ע"ב).

¹⁰¹⁹ ומ"ם (דפ"ו).

¹⁰²⁰ גוף מן המלכות ונשמה מן הבינה (רח"ו).

¹⁰²¹ "ואלין אינון אבהן דכלהו עלמין אבהן דכלא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁰²² הוד וכסף נצח ונחשת יסוד וברזל מלכות (רח"ו).

¹⁰²³ כגוונא דאלין (מוסגר בדפ"ק).

¹⁰²⁴ עי' עוד בכ"ז בפ' תרומה קנט ע"ב (לש"ו). עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מג והלאה.

ספר שמות

ועלאין עליהו קיימין ואלין אינון ¹⁰²⁶ ארבע לארבע סטרי עלמא וקיימין בארבע אלן צפון ודרום ¹⁰²⁷ ומזרח ומערב אלן אינון ארבע סטרי עלמא וקיימין בארבע אלן א"ש לסטר צפון רוח לסטר מזרח מי"ם לסטר דרום ובגין דדרום איהו חם ויבש מים קרים ולחים עפר לסטר מערב וארבע אלן בארבע אלן קטירין וכלהו חד ואלין עברי ארבע מתכאן דאינון זה"ב וכס"ף ונחשית וברז"ל הא אינון תריסר וכלהו חד:	ושלמטה. ותחתונים ועליונים עומדים עליהם. ואלה הם ארבעה לארבעה צדדי העולם, ועומדים בארבעה אלו, צפון ודרום ומזרח ומערב, אלו הם ארבעה צדדים של העולם. ועומדים בארבעה אלו, אש לצד צפון, רוח לצד מזרח, מים לצד דרום, משום שהדרום הוא חם ויבש, מים קרים ולחים. עפר לצד מערב. וארבעה אלו קשורים בארבעה אלו, וכולם אחד. ואלה עושים ארבע מתכות, שהם זהב וכסף ונחשת וברזל, הרי הם שנים עשר, וכולם אחד.
תא חזי אש הוא ובשמאלא לסטר צפון דהא אש תוקפא דחמימותא ביה ויבישו דיליה ¹⁰²⁸ תקיף וצפון בהפוכא דיליה הוא ואתמוזג חד בחד ואיהו חד ¹⁰²⁹ מים לימינא והוא לסטר דרום וקודשא בריך הוא לחברא ונ"א לאחורא לון כחדא עביד מזגא דא כמזגא דא:	בא וראה, האש היא בשמאל לצד צפון, שהרי האש, בו תוקף החמימות, והיבשות שלו חזקה, וצפון ההפך שלו. ונמזגים אחד באחד, והוא אחד. מים לימין, והוא לצד דרום, והקדוש ברוך הוא [כדי] לחברם כאחד, עושה מזג זה כמזג זה.

¹⁰²⁵ דע שכמו שבזה העולם יש ד' יסודות ארמ"ע כן יש בכל ד' עולמות יסוד המים כנגד חכמה, וחסד ואצילות ויסוד האש כנגד בינה וגבורה ובריאה (ולכן המלאכים שבבריאה נקראו שרפים, אש שורף – הוספת הלש"ו ביאורים ח"א עה ע"ד), ויסוד הרוח נגד הת"ת ויצירה (ולכן המלאכים שביצירה נקראו חיות ע"ש רוח חיים – שם), ויסוד העפר נגד מלכות העשיה (ולכן המלאכים שבעשיה נקראו אופנים ע"ש גוף וכלים – שם), וכן בכל ד' עולמות הם ד' הנזכר נגד ד' אותיות הוי"ה מים ה' אש ו' רוח ה' עפר וכן בכולם אלא שבכל עולם גובר העיקר. המשל בזה כי באצילות גובר המים והשם יה"ה, ובבריאה גובר האש והוא העיקר והשם הוה", וביצירה גובר הרוח, והוא העיקר והשם והי"ה, ובעשיה גבורה העפר והוא העיקר והשם הוא הה"י (נ"א הה"ו) (זהר הרקיע).

¹⁰²⁶ כפי הנראה מפשט הלשון, כי הד' יסודות שהם ארמ"ע הם ד' רוחות העולם בטבע ד' יסודות אלו אלא שהחליפם הקב"ה כדי למזגם ר"ל כי האש שהוא חם ויבש ודרום טבעו חם ויבש ולכן היה ראוי שיהיה אש בדרום, ואמנם לסיבה שהיה מתגבר כח האש לאין קץ לכן החליפם ומזגם ונתן שם יסוד המים שהוא קר ולח, היפך האש, כי כל ב' בחי' יולידו בחי' אמצעי שוה, וכן האש שהוא חם ויבש נתנו ומזגו ברוח צפון ולכן אל יקשה בעיניך מאמר הפילוסופים אם נראה חלוקים זה על זה והנה כפי גרסת הדפוס נראה כי גם ברוח מזרח כן כי כן כתב כג"ד מזרח, ר"ל כי המה ג"כ הפוכים וא"כ גרסת הדפוס היא נכונה כי הרוח קר ויבש וכן נראה בחוש כי הוא מקרר את האדם ומיבשו ומזגו ונותנו ברוח מזרח שהוא חם ולח ומ"ש עפר הוא קר ויבש וכו' שינה הלשון שלא אמר כג"ד רוח מזרח מערב עפר וכו' לא נתמזגו אלא שהם מטבע אחר ר"ל עפר מערב מטבע אש שהוא קר ויבש כנז', וזהו ההפרש שיש בין רוח מזרח ובין עפר מערב ובזה נסתלקה קושיית המגיהים ובזה תבין ג"כ מ"ש בגין דמערב אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש ר"ל אתייחדו תרויהו הוצרכו למזג אחרים וכן תבין מ"ש דהא חמימותא דדרום אתאחיד ביה בחמימותא דמזרח ולא אמר בחמימותא דרום כי הרוח קר ויבש ובזה צדקו כל דברי המאמר ועדיין צריך עיון למה עפר במערב היו כ"א באתריה (נ"א לאחדים) והש"י יאיר עינינו ודע כי אש ומים הם ב' יסודות הקודמים לכל והם חו"ב והוליד האש את הרוח שהוא הבן הז"א חם מצד האב ולח מצד האם ובהשלכת הטיפה גובר החום, ולכן הרוח הוא חם ולח ומצד האם נולדה הנוק' העפר קר ויבש האם וקדמה מצד האם קר מצד המים ויבש מצד האש, וד' יסודות תחתונים הם נפרדים ושלשתן מתחברין ופועלים בעפר והב' נוק' למטה מהב' זכרים מים ועפר הם תחת אש ורוח בסוד ותלכנה שתיהן שהם ב' ההי"ן אימא וברתא (זהר הרקיע). אמנם שם הוא משובש קצת, אך בספר אור החמה הובא לשונו ושם הוא מתוקן בזה (ביאורים ח"א עה ע"ד).

¹⁰²⁷ עי' בהגר"א בתיקונים (תיקון מ דף פט ע"ג) כי החילוק בזה הוא בין החו"ג דז"א להחור"ג דנוק', כי בז"א הוה החו"ג אור ומים אור חסד מים גבורה, ובהנוק' הוה החו"ג מים ואש, מים חסד אש גבורה, כי הגבורה ידיה הוה החסד ידיה, והאור הוה החסד שבחסד, והאש הוה הגבורה שבגבורה, כי ז"א בערכה הוה כולו חסד, והיא בערכה היא כולה גבורה כנודע (דע"ה ח"ב קלג ע"ד וכללים ח"ב לה ע"ד).

¹⁰²⁸ עי' תיקו"ז סא ע"א (הגהות הזהר) צ"ל עא ע"א (לש"ו).
¹⁰²⁹ שניתן האש בצפון ונעשית האש עם הצפון לאחד כדי להחליש כח חמימותו דהאש (לש"ו ביאורים ח"א עה ע"ד).

ספר שמות

צפון איהו קר ולח אש חם ויבש אהלף לון לסטר דרום דרום איהו חם ויבש מים קרים ולחים וקודשא בריך הוא מזיג לון כחד [דנפקין] (נפקין) מיא מדרום ועאלין בגו צפון ומצפון נגדי מיא נפיק אש מצפון ועאל בתוקפא דדרום ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא בגין דקודשא בריך הוא אוזיף דא בדא וכל חד וחד אוזיף לחבריה מדיליה כדקא חזי ליה כגוונא דא רוח ומזרח בגין דיוזיף כל חד לחבריה ¹⁰³⁰ ואתכליל דא בדא לאתחברא כחד:	הצפון הוא קר ולח. האש חם ויבש. החליפם לצד דרום. דרום הוא חם ויבש. המים קרים ולחים. והקדוש ברוך הוא מזיג אותם כאחד, שיוצאים מים מדרום ונכנסים לצפון, ומצפון נמשכים מים. יוצא אש מצפון, ונכנס בתוקף הדרום. ומדרום יוצא תוקף החמימות לעולם, משום שהקדוש ברוך הוא לווה זה מזה, וכל אחד ואחד מלווה לחברו משלו כראוי לו. כדוגמא זה רוח ומזרח, כדי שילווה כל אחד לחבירו, ונכללים זה בזה להתחבר כאחד.
תא חזי אש מסטרא דא ¹⁰³¹ מים מסטרא דא ¹⁰³² ואינון מחלוקת עאל רוח ¹⁰³³ בינייהו ואחיד לתרין סטרין דא הוא דכתיב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים ¹⁰³⁴ דהא אש קאים לעילא בסטרא דא ¹⁰³⁵ ומים ¹⁰³⁶ קיימי על אפי ארעא ¹⁰³⁷ רוחא אעיל בינייהו ואחיד לתרין סטרין ¹⁰³⁸ ואפריש מחלוקת עפר ¹⁰³⁹ מיא ¹⁰⁴⁰ קיימי עליה ורוחא ¹⁰⁴¹ ואשא ¹⁰⁴² ומקבלא מכלהו בחילא דתלתא אלין דקיימי עלה:	בא וראה, אש מצד זה, מים מצד זה, והם [ב]מחלוקת. נכנסת רוח ביניהם ואוחזת את שני הצדדים, זהו שנאמר "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", שהרי אש עומדת למעלה בצד זה, ומים עומדים על פני הארץ, רוח נכנסת ביניהם ואוחזת את שני הצדדים, ומפרידה מחלוקת. העפר, המים עומדים עליו, ורוח ואש, ומקבלת מכולם, בכח של שלשת אלה שעומדים עליו.
תא חזי רוח ומזרח מזורח חם ולח רוח (קר ויבש סטרא דאיהו יבישא) [חם ולח ואיהו ובגיני כך אחיד לתרין סטרין דהא אש חם ויבש ומים קרים ולחים רוח איהו חם ולח סטרא דאיהו חם] אחיד באשא סטרא דאיהו [לח] (קר) אחיד במיא ועל דא אסכים בינייהו ואפריש מחלוקת דאשא ומיא:	בא וראה, רוח ומזרח, מזורח חם ולח, רוח חם ולח היא, ולכן אוחז את שני הצדדים, שהרי אש חם ויבש, ומים קרים ולחים. רוח הוא חם ולח. הצד שהוא חם אחוז באש, הצד שהוא לח אחוז במים. ועל זה הסכים ביניהם, ומפריד מחלוקת של אש ומים.
עפר איהו קר ויבש ועל דא מקבל עליה כלהו וכלהו עבדי ביה עבדיתייהו ומקבלא מכלהו לאפקא בחיליהון מזוונא לעלמא בגין [דבמערב] (דמערב) אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש [וסטרא דאיהו קר אחיד] בצפון דאיהו קר ולח דהא קרירא אתאחיד בקרירא בגין כך צפון	עפר הוא קר ויבש, ולכן מקבל עליו את כולם, וכולם עושים בו מעשיהם, ומקבל מכולם, להוציא בכחם מזון לעולם, משום שבמערב נאחז העפר, שהוא קר ויבש. והצד שהוא קר אחוז בצפון שהוא קר ולח, שהרי קר נאחז בקר. לכן, צפון נאחז במערב בצד זה.

¹⁰³⁰ ולא אמר ועפר ומערב כי הם לא נתמזגו ששינסה טבע א' קר ויבש והוא משום כי הם מקבלים מכל הג' עליונים ואינם צריכסי עוד למיזוג ועי' זהר הרקיע (לש"ו).

¹⁰³¹ גבורה (רח"ו), עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד מז והלאה.

¹⁰³² חסד (רח"ו).

¹⁰³³ ת"ת (רח"ו).

¹⁰³⁴ בינה (רח"ו).

¹⁰³⁵ בינה (רח"ו).

¹⁰³⁶ חסד (רח"ו). ח"ג רנה ע"א (לש"ו).

¹⁰³⁷ מלכות (רח"ו).

¹⁰³⁸ לבינה ומלכות (רח"ו).

¹⁰³⁹ מלכות (רח"ו).

¹⁰⁴⁰ חסד (רח"ו).

¹⁰⁴¹ ת"ת (רח"ו).

¹⁰⁴² גבורה (רח"ו).

ספר שמות

דרום שהוא חם ויבש, באותו היבש שלו, אחוז את היבש של המערב בצד אחר, ונאחז מערב בשני צדדים.	אתאחיד במערב בסטרא דא דרום דאיהו חם ויבש בההוא יבישותא דיליה אחיד ליבשותא דמערב בסטרא אחרא ואתאחיד מערב בתרין סטרין:
וכן נאחז דרום במזרח, שהרי חמימות הדרום נאחזת בחמימות המזרח, ומזרח נאחז בצפון, שהרי לחותו נאחזת בלחות הצפון. עכשיו נמצא דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, וכולם כלולים זה בזה, להשתלשל אחד באחד.	וכן אתאחיד דרום במזרח דהא חמימותא דדרום אתאחיד ביה בחמימותא דמזרח ומזרח אתאחיד בצפון דהא לחותא דיליה אתאחיד בלחותא דצפון השתא אשתכח דרומית מזרחית מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית וכלהו כלילן דא בדא לאשתלשלל חד בחד:
כדוגמא זה, צפון עושה זהב, שמצד תוקף האש נעשה זהב, והוא שנאמר "מצפון זהב יאתה", שאש אחוז בעפר ונעשה זהב, והיינו שנאמר "ועפרות זהב לו" וסוד זה "שנים כרובים זהב".	[כגוונא דא] צפון עביד דהבא [ד]מסטרא דתוקפא דאשא אתעביד דהבא והיינו דכתיב (איוב לו כה) מצפון זהב יאתה [ד]אש אתאחיד בעפר ואתעביד דהבא והיינו דכתיב (שם כח ו) ועפרות זהב לו ורזא דא (שמות כה יח) שנים כרובים זהב:
מים נאחזים בעפר, וקרירות בלחות עושה כסף. כעת, הרי עפר נאחז בשני צדדים, בזהב ובכסף, ונתן ביניהם רוח, ואוחז את המים, ואוחזת	מים ¹⁰⁴³ אתאחיד בעפר וקרירותא בלחותא עביד כסף השתא הא עפר אתאחיד בתרין סטרין בזהב ובכסף ואתייהב ביניהם רוחא אחיד למים ואחיד ¹⁰⁴⁴ :
גליון:	גליון:
תמיהא במה דאמר רוח קר ויבש שאם כן עפר ורוח שוים בטבעם אבל י"א ¹⁰⁴⁵ כי רוח חם ולח ¹⁰⁴⁶ ואם כן נוכל לומר דאחיד רוח לתרין סטרין אש חם ויבש ורוח חם ולח סטרא דאיהו חם אחיד באש וסטרא דאיהו לח אחיד במיא ואפריש מחלוקת דאשא ומיא עפר איהו קר ויבש ומים קרים ולחים וסטרא דקר אחיד בעפר בסטרא:	
כד/ב	
גליון:	
דקר אשתכח דעפר מקבל עליה כלהו בגין כך אחיד לתרין סטרין דהא אש חם ויבש מים קר ולח:	
זהר:	

¹⁰⁴³ חסד (רח"ו).

¹⁰⁴⁴ ענין הד' יסודות וענין הד' רוחות הנה הם הב' בחי' דעגולים ויושר אשר ישנם בכל עולם כנודע, כי הד' יסודות הם עגולים כנ"ל, והד' רוחות הם היושר. והנה בארנו בשער עגולים ויושר ענף ב' אות ל"ו, כי העגולים ויושר דכל עולם תחתון הנה שניהם הם יוצאים מהקצה התחתון דהיושר דהעליון, שהוא מהנה"ם שבו, העגולים הם מאור המקיף שבהם, והיושר הוא מהאור הפנימי שבהם, וא"כ נמצא כי ישנם באמת להד' רוחות שורש בפנ"ע והם מציאות בפנ"ע זולת הד' יסודות, אלא שהם מתחברים יחד ונעשים לאחד ע"י שהם שניהם משורש אחד (ביאורים ח"א עו ע"ג).

¹⁰⁴⁵ היא סברת הרמב"ם ז"ל ריש פ"ד מהלכות יסודי התורה (הערת הזהר).

¹⁰⁴⁶ כמ"ש בתיקו"ז לה ע"ב [קכה ע"ב (לש"ו)] (הערת הזהר).

ספר שמות

לאש¹⁰⁴⁷ ואפיק תרין כחד דאיהו (יחזקאל א ז) עין נחשת קלל¹⁰⁴⁸ ועפר דקאמרן כד איהו בלחודוי ביבישו וקרירו דיליה נפיק ברזל וסימניך (קהלת י י) אם קהה הברזל וגו' והאי עפר אתאחיד בכלהו וכלהו עבדין ביה כגוונא דלהון;	את האש, ומוציאה שנים כאחד, שהוא "עין נחשת קלל". ועפר שאמרנו, כשהוא לבדו, ביבשות וקריירות שלו יוצא ברזל, וסימנך "אם קהה הברזל וגו'". ועפר זה נאחז בכלם, וכולם עושים בו כצורה שלהם.
תא חזי בלא עפר לית זהב וכסף ונחשת דהא כל חד וחד אוזיף לחבריה מדיליה לאתקשרא דא בדא ואתאחיד עפר בכלהו בנין דתרין סטרין אחידן ליה אשא ומיא ורוחא אתקריב ביה בנין אלין תרין ועביד ביה עבדתא;	בא וראה, בלא עפר, אין זהב וכסף ונחשת, שהרי כל אחד ואחד מלוה לחבירו משלו, להתקשר זה בזה. והעפר נאחז בכולם, משום ששני צדדים אוחזים אותו, אש ומים, ורוח נקרבת לו בשביל שני אלה, ועושה בו מעשה.
אשתכח דכד אתחבר עפרא בהדיהו עביד ואוליד עפרא אחרנין כגוונא דלהון כגוונא דזהב אוליד עפרא¹⁰⁴⁹ סוספיתא ירוקא¹⁰⁵⁰ דאיהו כגוונא דדהבא ממש כגוונא דכסף אוליד עופרת כגוונא דנחשת [עילאה] אוליד קסיטרא¹⁰⁵¹ דאיהו נחשת זוטא כגוונא דברזל אוליד ברזל¹⁰⁵² וסימניך (משלי כז טז) ברזל בברזל יחד;	נמצא שכשמתחבר עפר עמם, עושה ומוליד עפרות אחרים, כדוגמא שלהם. כדוגמא שזהב מוליד עפר פסולת ירוקה, שהיא כדוגמת זהב ממש. כדוגמא שכסף שמוליד עופרת, וכדוגמא שנחושת העליונה מולידה בדיל, שהוא נחשת קטנה. כדוגמא שברזל מוליד ברזל, וסימנך "ברזל בברזל יחד".
תא חזי אש רוח מים ועפר כלהו אחידן דא בדא ואתקשרן דא בדא ולא הוי בהו פרודא ועפר דא כד איהו אוליד לבתר לא מתקשרן דא בדא באינון עלאי כמה דאת אמר (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים באלין הוי פרודא בנין דהא עפר כד איהו אוליד בחילא דתלת עלאי אפיק ארבעה נהרין דתמן משתכחי אבני יקר ובאתר חד אינון דכתיב (שם יב) שם הבדלח ואבן השהם ואלין אבני יקר אינון תריסר ואינון לארבע סטרי עלמא לקביל תריסר שבטין דכתיב (שמות כח כא) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם ואלין תריסר בקר דאינון תחות ימא;	בא וראה, אש רוח מים ועפר, כולם אחוזים זה בזה וקשורים זה בזה ואין בהם פירוד. והעפר הזה, כשהוא מוליד אחר כך, לא מתקשרים זה בזה כאותם עליונים, כמו שנאמר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", באלה היה פרוד, משום שהרי העפר, כשהוא מוליד, בכח של שלשת העליונים, מוציא ארבעה נהרות, ששם נמצאות אבנים יקרות, והם במקום אחד, שנאמר "שם הבדולח ואבן השהם". ואותן אבנים יקרות, הן שתים עשרה, והן לארבעה צדדי העולם, כנגד שנים עשר שבטים, שנאמר "והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם", ושנים עשר הבקר הללו, שהם תחת הים.
תא חזי כל ארבעה סטרין עלאין דקאמרן אף על גב דמתקשרן דא בדא ואינון קיומא דלעילא ותתא קיומא דעלמא יתיר רוח בנין דכלא קיימא בגיניה ונפשא לא קיימא אלא ברוחא דאי גרע רוחא אפילו רגעא חדא נפשא לא יכולת	בא וראה, כל ארבעת הצדדים העליונים שאמרנו, אף על גב שנקשרים זה בזה, והם הקיום שלמעלה ומטה, קיום של העולם יותר הוא הרוח, משום שהכל עומד בגללו. ונפש לא עומדת אלא ברוח, שאם נגרעת הרוח, אפילו רגע אחד, אין הנפש יכולה להתקיים.

¹⁰⁴⁷ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ משקלוב בביאורי הזהר עמוד נד והלאה.

¹⁰⁴⁸ שהוא ג"כ בת"ת (רח"ו).

¹⁰⁴⁹ רלו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁵⁰ נחושת ירוק שקורין אלטר"ן (רמ"ז).

¹⁰⁵¹ בדיל (רמ"ז).

¹⁰⁵² הוא שקורין אסא"ל, ובלשון הקדש עשו"ת (רמ"ז).

ספר שמות

וסוד זה כתוב "גם בלא דעת נפש לא טוב", נפש בלי רוח אינה טוב, ולא יכולה להתקיים.	לאתקיימא ורוא דא כתיב (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב ¹⁰⁵³ נפשא בלא רוחא לאו איהו טוב ולא יכלא לאתקיימא:
ובא וראה, אותם שנים עשר שאמרנו, שהם שנים עשרה אבנים, הם שנים עשר בקר שתחת הים. לכן נטלו אותם שנים עשר נשיאים, "כל הבקר לעולה שנים עשר וגו'", והכל הוא סוד עליון. ומי שישגיח בדברים הללו, ישגיח בסוד החכמה העליונה, שהעיקר של הכל בה.	ותא חזי אינון תריסר דקאמרן דאינון תריסר אבנין אינון תריסר בקר דתחת ימא בגין כך נטלו אינון תריסר נשיאים (במדבר ז פז) כל הבקר לעלה שנים עשר וגו' וכלא רזא עלאה הוא ומאן דישגח במלין אלין ישגח ברזא דחכמתא עלאה דעקר דכלא ביה ¹⁰⁵⁴ :
אמר רבי שמעון, מה שאמר רבי חזקיה, שכשברא הקדוש ברוך הוא את האדם, מעפר המקדש שלמטה נברא,	אמר רבי שמעון הא דאמר רבי חזקיה דכד ברא קודשא בריך הוא לאדם מעפרא דמקדשא דלתתא ¹⁰⁵⁵ אתברי מעפרא דמקדשא דלעילא

¹⁰⁵³ פי' כי הדעת נשמת הת"ת שהוא רוח וז"ש החכם יענה דעת רוח (רח"ו). הרוח נקרא דעת כמ"ש בשער המוחין (פרק ז) וכוונדע, ובו מתלבשין כל המוחין דגדלות שהם מהדעת עלאה (ביאורים ח"א עב ע"א).

¹⁰⁵⁴ כל האצילות בכללו גוף ונשמה, מלבר ומלגו, והמשכילים הם יודעי מדין המסתכלים בפנימיות החכמה התחתונה בסוד נשמתא. וזה נקרא רזא דחכמתא, פנימיות החכמה התחתונה, ועל ידי כך נהרין ונצצין בזיוא דחכמתא עלאה, כי נשמת החכמה התחתונה הוא זיו וזוהר החכמה העליונה, בסוד כלת משה. והיא הצלע, נקודת י', בסוד י' בראש י' בסוף, י' משם בן ארבע, י"ד משם אדני כנודע. וענין נהרין ונצצין הוא בסוד אור ישר מאיר מלמעלה למטה להם, וזהו נהרין. וסוד אור חוזר בסוד המראה המלוטשת, כי כאשר יכה בה אור השמש יצאו ממנה ניצוצות מצד לטישותה ממטה למעלה, וזהו ונצצין. ולכ"א יזהירו, יזהירו לאחרים דנקטי ויהבי מיין דכורין ומיין נוקבין, וזה כדוגמת יסוד שיש לו שתי בחינות אלו, בסוד יוסף הצדיק ובנימין הצדיק, זה מיין דכורין וזה מיין נוקבין. ושתי בחינות אלו, האחד נקרא נהירו והשני נקרא נציצו, וזמ"ש בזהו נהירו ונציצו דנהרא דנפיק מעדן שהוא סוד יסוד הנקרא נהר היוצא מעדן ודע כי עם היות שיש ליסוד שתי בחינות אלו כדפרישית והם יוסף הצדיק למעלה ובנימין למטה בתוך הנקבה העליונה כד"א בצאת נפשה כי מתה עוד יש (בסוד) [ביסוד] עצמו למעלה שתי בחינות אלו ולפיכך נקרא חי העולמים בסוד תשעה מלמטה למעלה ותשעה מלמעלה למטה העולים ח"י וחי"י הוא בתרין עלמין כי גם הוא חי בעולם הנקבה בסוד בנימין הצדיק וזמ"ש חי חי הוא יודוך וכדכתיבנא ושוורש הדבר הוא כי ביסוד נסתיים הזכר העליון והוא הרקיע המבדיל בין מים למים והאור העליון המחיה את הספירות יורד עד שם ומכה בו בסוד בטש ביה כדמות המראה המלוטשה המפסקת שלא יעבור אור השמש ממנה ולמטה כי עומדת כנגד אור השמש כן רקיע זה מבדיל בין עלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ואינו מניח לעבור האור למטה ועל ידי כך מכה בו סוד האור העליון בפנימיותו ויוצאין ממנו נצוצות כמנין האורות המכים בו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעלה וזמ"ש ודא רזא סתימא דאקרי הרקיע כי בחינת רקיע יאמר על ענין זה כי הוא רקיע המבדיל ומעכב אור העליון מלרדת למטה ולפיכך יש בו נהירו ונציצו כמ"ש בכל השאר. ולפיכך יש ברקיע הזה ככביא ומזלי שמשא וסיהר' כי כוכבים הם נשמות הצדיקים היורדין שם מהמוח העליון ועומדים שם ומשם יורדין למלכות. והמזלות הם שנים עשר בסוד שש קצוות מן חסד ולמטה שש ממטה ולמעל' ושש מלמעל' למטה כנז' בתקונין כי אעפ"י שכל התשעה מכים ברקיע זה אין דומה הכאת השש קצוות לשאר כי כל אחד בחינה בפני עצמה יש לו ולפיכך מהשש קצוות יצאו י"ב מזלות ומת"ת ומלכות נעלמים יצאו שמשא וסיהרא וזה מצד הנשמו' שבו כי כמו שבמלכות מנשמות שבה נעשין מיין נוקבין כנודע כן ביסוד נשמות צדיקים שבו שהם הכוכבים כדפרישית הם הם המעלין תשעה מלמעלה למטה ואעפ"י שהת"ת מהשש קצוות הנז' מ"מ יש בת"ת שתי בחינות אם בחינת היותו בכלל השש קצוות ואם בחינת היותו בפני עצמו וכל אלו נקבעין ביסוד וסיהרא עם היות כי היא למטה מן היסוד עכ"ז שרשה בסוד ה' ד"ו ובסוד יו"ד וי' ו' ד' נחקק ביסוד ושרש זה בחכמה ובינה ומשם ירדו אל היסוד וכו' עיי"ש אריכות (שער מאמרי רשב"י).

¹⁰⁵⁵ עי' פ' קדושים (פג סע"א) אמרו כי היה מעפרא דבי מקדשא לעילא, והכוונה הוא כי הרי כל ארץ ישראל כולו שהיא בחי' יצירה שבהעוה"ז הרי היא מהד' ראשונות דהעוה"ז, ובפרט מקום המקדש והיכל קודש הקדשים, שהם בחי' אצילות ובריאה דהעוה"ז כנז', ובעת בריאת אדה"ר הרי היה עומד אז כל העשיה כולו בהד' תחתונות דעולם הבריאה של עתה ובהו' ראשונות דעולם היצירה של עתה, והיו הד' ראשונות דהעשיה במדרגת הד' תחתונות דהבריאה, וא"כ הרי היה מקום המקדש בעולם הבריאה, וזהו שאמרו כי אדה"ר אף על גב דגופא דיליה הוה מעפרא לאו מעפרא דהכא הוה אלא מעפרא דבי מקדשא לעילא, ור"ל כי הרי הגם שהיה מעפר דבית המקדש של העוה"ז, אבל כל העוה"ז הרי היה עומד אז למעלה, והיה מקום דבית המקדש של עתה למעלה

ספר שמות

מזעפר המקדש שלמעלה נתנה בו נשמה. וכמו שכשנברא מהעפר שלמטה, התחברו בו שלשה צדדים, יסודות העולם, כך גם כשנברא מן העפר שלמעלה, התחברו בו שלשה צדדי יסודות של העולם, והשתלם האדם. והיינו שנאמר "אשרי אדם לא יחשב ה' לו עוון ואין ברוחו רמיה", אימתי לא יחשב ה' לו עוון, בזמן שאין ברוחו רמיה.	אתייהיב ביה נשמתא כמה דכד אתברי מעפרא דלתתא אתחברו ביה תלת סטרי(ן) ¹⁰⁵⁶ יסודי עלמא הכי נמי כד אתברי מעפרא דלעילא אתחברו ביה תלת סטרי יסודי עלמא ואשתלים אדם והיינו דכתיב (תהלים לב ב) אשרי אדם לא יחשב יהוה לו עון ואין ברוחו רמיה אימתי לא יחשב יהוה לו עון בזמן דאין ברוחו רמיה:
בא וראה, משה נתקן יותר מהאבות, משום שדיבר עמו הקדוש ברוך הוא מדרגה יותר עליונה מכולם. ומשה מִפְּנֵים בית המלך העליון היה, ועל זה כתוב "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו'", והרי בארנו את הדברים.	תא חזי משה אשתלים יתיר מאבהן בנין דמליל עמיה קודשא בריך הוא מדרגא עלאה יתיר מכלהו ומשה פנימאה דבי מלכא עלאה הוה ועל דא כתיב וארא אל אברהם וגו' והא אוקימנא מלי:
"לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם", רבי יהודה אמר פסוק זה הוא הפוך, שנאמר בתחילה "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים", ואחר כך "והצילתי אתכם מעבודתם" ואחר כך "וגאלתי אתכם". היה לו לומר מתחלה "וגאלתי אתכם", ואחר כך "והוצאתי אתכם". אלא עקר של הכל, בתחילה רצה הקדוש ברוך הוא לבשר להם בשבח של הכל בתחילה.	לכן אמר לבני ישראל אני יהוה והוצאתי אתכם (שמות ו ו) רבי יהודה אמר האי קרא אפכא הוא דכתיב והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים בקדמיתא ולבתר והצילתי אתכם מעבודתם ולבתר וגאלתי אתכם הוה ליה למימר מעיקרא וגאלתי אתכם ולבתר והוצאתי אתכם אלא עקרא דכלא בקדמיתא ודבעא (בעא) קודשא בריך הוא לבשרא לון בשבחא דכלא בקדמיתא:
אמר רבי יוסי, והרי שבח הכל "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי	אמר רבי יוסי והא שבחא דכלא ולקחתי אתכם לי (לעם) והייתי:
	כה/א
לכם לאלהים", ואמר אותו לבסוף. אמר לו, באותו זמן, אין שבח אלא היציאה, שחשבו שלא יצאו מעבודתם לעולמים, משום שהיו רואים שם שכל האסירים שהיו ביניהם, קושרים אותם בקשרי כישוף ולא יכולים לצאת מביניהם לעולמים, ולכן התבשרו במה שחביב עליהם מכל.	לכם לאלהים ואמר ליה לבתר [אמר ליה] (אלא) בהווא זמנא לית להו שבחא אלא יציאה דחשיבו דלא יפקון מעבודתהון לעלמין בנין דהו חמאן תמן [דכל אסירי דהו בינייהו מקשרי לון בקשרא דחרשי ולא יכלין ולנפקא (לאפקא) מבינייהו לעלמין ובגין כך מה דחביב עלייהו מכלא אתבשרו ביה:
ואם תאמר, אף על גב שיצאו, הרי אולי ילכו אחריהם להזיק להם, נאמר "והצילתי אתכם מעבודתם". ואם תאמר, הרי יצאו וינצלו ולא תהיה להם גאולה, תלמוד לומר "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה". ואם תאמר לא יקבלום, הרי נאמר "ולקחתי". ואם תאמר, כשיקבלם לא יביאם לארץ, הרי נאמר "והבאתי אתכם וגו'".	ואי תימא [דהא יפקו חיליהון] (דהא נפקו חיליהון) ואף על גב דנפקו הא דילמא יזלון בתרייהו לאבאשא לון כתיב והצילתי אתכם מעבודתם ואי תימא הא יפקון וישתזבון ולא יהא לון פרוקא תלמוד לומר וגאלתי אתכם בזרוע נטויה [ואי תימא לא יקבלם הא כתיב ולקחתי ואי תימא כשיקבלם לא יביאם לארץ הא כתיב והבאתי אתכם וגו']:

בעולם הבריאה, וז"ש מעפרא דבי מקדשא לעילא (ולא אמר דלעילא אלא לעילא), כי הרי מקום המקדש שלנו הוא גופה היה אז למעלה במקום עולם הבריאה של עתה (דע"ה ח"ב כז ע"ב). ¹⁰⁵⁶ סטרא (דפ"ו).

ספר שמות

רעיא מהימנא:	
ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם וגו' פקודא דא קדמא דכל פקודין ¹⁰⁵⁷ ראשיתא קדמא ¹⁰⁵⁸ דכל פקודין למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכללא [מאי בכללא] למנדע דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא וברא עלמין כלהו שמיא וארעא וכל חיליהון ודא איהו בכללא וסופא דכלא ¹⁰⁵⁹ בפרט ¹⁰⁶⁰ למנדע ליה בפרט ¹⁰⁶¹:	"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה' אלהיכם וגו'", מצוה זו [היא] הראשונה של כל המצוות. ראשית, ראשונה לכל המצוות, לדעת את הקדוש ברוך הוא בכלל, מה זה בכלל, לדעת שיש שליט עליון שהוא רבון העולם, וברא אל כל העולמות שמים וארץ וכל חילותיהם, וזהו "בכלל". וסוף הכל, בפרט, לדעת אותו בפרט.
וכלל [ופרט] איהו ¹⁰⁶² רישא וסופא רזא דכר ונוקבא [בחדא ¹⁰⁶³] ואשתכח בר נש ¹⁰⁶⁴ בהאי עלמא ¹⁰⁶⁵ דאתעסק בכלל ופרט [בר נש] בהאי עלמא איהו כלל ופרט תקונא דהאי עלמא ¹⁰⁶⁶ איהו כלל ופרט בגין כך ראשיתא דכלא למנדע דאית (לן) שליט ודיין [על עלמא] ואיהו רבון כל עלמין וברא ליה לבר נש מעפרא ונפח באפוי נשמתא דחיי ודא איהו בארע כלל:	וכלל ופרט הוא ראש וסוף, סוד של זכר ונקבה כאחד. ונמצא אדם בעולם הזה שמתעסק בכלל ופרט, אדם בעולם הזה הוא כלל ופרט, תקון של העולם הזה הוא כלל ופרט, לכן ראשית הכל, לדעת שיש שליט ודיין על העולם והוא רבון כל העולמים, וברא את האדם מן העפר ונפח באפיו נשמת חיים, וזהו בדרך כלל.
כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי ליה לקודשא בריך הוא כיון דאתא משה לגביהו פקודא קדמא דא אולף לון דכתיב (שמות ו ז) וידעתם כי אני יהו"ה אלהיכם המוציא אתכם וגו' ואלמלא פקודא דא ¹⁰⁶⁷ לא הוו ישראל מהימנין ¹⁰⁶⁸ בכל אינון נסין וגבורין דעבד לון במצרים כיון דידעו פקודא דא באורה כלל	כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים את הקדוש ברוך הוא. כיון שבא משה אליהם, למד אותם מצוה ראשונה זו, שנאמר "וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם וגו'", ואלמלא מצוה זו, לא היו ישראל מאמינים בכל אותם נסים וגבורות שעשה להם במצרים. כיון שידעו מצוה זו בדרך כלל, נעשו להם נסים וגבורות.

¹⁰⁵⁷ ר"ל מצוה ראשונה שצוה מרע"ה לישראל אע"ג שכמה מצוות כתובים קודם לב"נ (יהל אור).

¹⁰⁵⁸ ר"ל לכל ב"נ שהיא מצוה ראשונה (יהל אור).

¹⁰⁵⁹ ג ע"א (הערת הזהר).

¹⁰⁶⁰ ר"ל סוף של כל המצוות אחר שיעסוק בכלם כמ"ש לקמן בסמוך ולסוף מ' שנין דקא כו' (יהל אור).

¹⁰⁶¹ ר"ל האיך אנהיג עלמא בכל מדה ומדה דיליה והן כל סתרי תורה והוא סוף כל הלימוד והמצוות (יהל אור).

¹⁰⁶² ר"ל שכלל הוא עד"א שהוא ראשית להשגה ובפרט הוא מלכות שהוא סופא דהשגה באצילות וכן בכל העולמות והן שבעת ימי הבנין שהם מנהיגים את העולמות כידוע שג' הראשונות הם הנסתרות והן הנגלות לנו וכו' (יהל אור).

¹⁰⁶³ ר"ל ע"י עסק דכלל ופרט (יהל אור).

¹⁰⁶⁴ ר"ל בפקודא דא הוא עוסק בכלל ופרט שהן דו"ן כלל התורה ומצוות כידוע (יהל אור).

¹⁰⁶⁵ ר"ל האדם ואשתו שהוא כלל, ואשתו פרט, כי ביצירת הולד בטיפת הזרע נכללים כל האברים כידוע ובאשה נפרטין ונצטיירין כל האברים בפרט (יהל אור).

¹⁰⁶⁶ ר"ל בעולם הזה השמים וארץ הן כלל ופרט, כי הכל תלוי במזל, כל עשב ועשב. וכל מה שבעולם הזה כולם כלולין בשמים ונפרטין בארץ, והכל נגד דו"ן וז"ש בג"כ ראשיתא דכלא וכו' (יהל אור).

¹⁰⁶⁷ כמ"ש הגידו האותיות לאחור ונדע הכי אלקים אתם, ולכן היו קודם למכות התראות לידע שהיו המכות מאתו ית', וזה ענין אותות ומופתים שהאות הוא הודעת הדבר קודם למעשה כנ"ל הגידו האותיות כו', וזהו אות שע"י בא ומופת הוא שינוי הטבע (יהל אור).

¹⁰⁶⁸ פ"י לא היו מאמינים שהנסים מאת ה' אלא היו מייחסים אותם לאיזו חכמה כשל החרטומים, אבל כשלמדם משה שורש סיבה ראשונה ושממנו יתברך יעשו להם נסים אז נעשו להם הנפלאות, שאם לא כן מה יועיל ה' בם (רמ"ז).

ספר שמות

אתעבידו להון נסין וגבורין:	
ולסוף ארבעין שנין ¹⁰⁶⁹ דקא אשתדלו בכל אינון פקודין דאורייתא ודאוליקא (ואוליקא) לון משה בין אינון דמתנהגי בארעא ¹⁰⁷⁰ בין אינון דמתנהגי לבר מארעא כדין אוליקא לון באורח פרט הדא הוא דכתיב (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך היום דווקא ¹⁰⁷¹ מה דלא הוה רשו מקדמת דנא כי יהו"ה הוא האלהים דא באורח פרט ¹⁰⁷² במלה דא כמה רזין וסתרינ אית ביה ¹⁰⁷³ ודא וההוא דקדמיתא ¹⁰⁷⁴ בלא מלה חדא דא בכלל ודא בפרט:	ולסוף ארבעים שנה, כשהשתדלו בכל אותן מצות של התורה שלמד אותם משה, בין אותן שנהגות בארץ ובין אותן שנהגות בחוץ לארץ, אז לימד אותם בדרך פרט, זהו שנאמר "וידעת היום והשבות אל לבבך", "היום" דווקא, מה שלא היה רשות מקודם לכן, "כי ה' הוא האלהים", זה בדרך פרט. בדבר זה כמה סודות וסתרים יש בו, וזה ואותו שבהתחלה, הכל דבר אחד, זה בכלל וזה בפרט.
ואי תימא הא ¹⁰⁷⁵ כתיב (משלי א ז) יראת יהו"ה ראשית דעת [תירוצא ¹⁰⁷⁶] דא באורח פרט ¹⁰⁷⁷ למנדע מאן איהו ¹⁰⁷⁸ יראת [יהו"ה ¹⁰⁷⁹] ואף על גב דאית ליה לבר נש לדחלא מניה עד לא ינדע ¹⁰⁸⁰ אבל הכא כתיב ראשית דעת למנדע ליה דהא איהו ראשיתא ¹⁰⁸¹ למנדע ליה באורח פרט:	ואם תאמר, הרי נאמר "יראת ה' ראשית דעת". התירוץ [הוא], זה בדרך פרט לדעת מי היא יראת ה', ואף על גב שיש לאדם לירא ממנו עד שלא ידע, אבל כאן כתוב "ראשית דעת" לדעת אותו, שהרי הוא ראשית לדעת אותו בדרך פרט.
בגין כך פקודא קדמאה למנדע ליה לקודשא בריך הוא בכלל ופרט (ו) ברישא ובסופא ורוא דא (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט וכלא בכללא חדא ורוא חדא ¹⁰⁸² כיון דינדע דא ¹⁰⁸³ בכלל ישלים כל שיפוי ומאן אינון רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח שיפין דבר נש כיון דאשתלים בהו על	לכן המצוה הראשונה [היא], להכיר את הקדוש ברוך הוא בכלל ופרט, בהתחלה ובסוף. וסוד זה "אני ראשון ואני אחרון". "אני ראשון" בכלל, "ואני אחרון" בפרט, והכל בכלל אחד. וסוד אחד, כיון שידע את זה בכלל, ישלים את כל איבריו, ומי הם, מאתים ארבעים ושמונה מצות, שהם מאתים ארבעים

¹⁰⁶⁹ עי' אריכות ביהל אור ח"ב א ע"ב.

¹⁰⁷⁰ ר"ל בין מצות התלויות בארץ ובין שאינן תלויות בארץ (יהל אור).

¹⁰⁷¹ דייקא (דפ"ו).

¹⁰⁷² ר"ל שהו"ה הוא כלל שם העצם מעיד על מציאותו ואלקים הוא דיין ומנהיג את העולם ובורא ומחיה כל דבר וכל הנהגות של העולמות ולכן נאמר בו' ימי בראשית, הכל שם אלקים, וידעת הפרט האיך עצם כבודו מנהיג העולם בכל מדה זהו ה' הוא אלקים (יהל אור).

¹⁰⁷³ בה (דפ"ו).

¹⁰⁷⁴ ר"ל שקדמיתא הוא אני ה' אלקים למנדע מציאותו והוא מנהיג אבל לא האיך במציאותו הנהגות העולמות ולכן לא כתיב שם הוא אלקים כמ"ש כאן וז"ש דא בכלל כו' (יהל אור).

¹⁰⁷⁵ ר"ל כאן משמע שיראה קודם לדעת והאיך אמר שפקודא קדמאה הוא למינדע כו' (יהל אור).

¹⁰⁷⁶ ר"ל אני אתרך לך (יהל אור).

¹⁰⁷⁷ ר"ל שדעת הנאמר בפסוק זה הוא פרט שהוא סוף כל הפקודין כנ"ל (יהל אור).

¹⁰⁷⁸ ר"ל שדעת דהאי קרא קאי אלמעלה על יראת ה' שהיראת ה' הוא קודם לדעת היראה וז"ש אם אין תורה אין יראה אם אין יראה אין תורה, שקודם משמע שתורה קודמת ליראה, ואח"כ משמע שיראה קודמת אלא שהתורה שאמר קודם הוא כלל ושומר אח"כ הוא פרט (יהל אור).

¹⁰⁷⁹ ר"ל מלכות שהיא נקראת יראת ה' כידוע והיא פרט כנ"ל (יהל אור).

¹⁰⁸⁰ ר"ל אע"ג שצריך לירא מה' אע"פ שאינו יודע עדיין אותו בפרט איזה מדה הוא יראת ה' מ"מ הוא חייב לידע אח"כ בפרט מאן איהו כו' ור"ל ז"ש יראת ה' כו' (יהל אור).

¹⁰⁸¹ ר"ל יראת ה' מלכות הוא ראשית לידעת פרט כידוע זה השער כו' ור"ל ז"ש יראת ה' ראשית דעת (יהל אור).

¹⁰⁸² ר"ל שהכלל והפרט נכלל הכל כא' (יהל אור).

¹⁰⁸³ ר"ל שרמ"ח מ"ע נגד איבריו של אדם מסט' דז"א כלל ושס"ה ל"ת נגד ימי השנה מסט' דמלכות כידוע ואמר לעיל שקודם ידע בכלל ואח"כ ישתדל בפקודין ואח"כ ידע בפרט וז"ש כיון דינדע וכו' (יהל אור).

ספר שמות

וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרֵי הָאָדָם. כִּיּוֹן שֶׁהִשְׁתַּלֵּם בָּהֶם עַל זֶה בְּכֻלּוֹ, אִזּוּ יָדַע בְּדֶרֶךְ פֶּרֶט שׁוּזָה הוּא רְפוּאָה לְכוֹלָם, וַיֵּדַע אֶת כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה שֶׁמִּתְחַבְּרִים לַתַּת רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים.	הָאֵי בְּכֻלּוֹ כְּדִין יִנְדַּע בְּאוֹרַח פֶּרֶט דְּדָא אִיהוּ אֲסוּתָא לְכַלְהוּ וַיִּנְדַּע כָּל יוֹמֵי 1084 שְׁתָּא דִּמְתַּחְבְּרִין לְמִיָּהֵב אֲסוּתָא לְכָל שִׁיפִין:
וְאִם תֹּאמַר, אֵיךְ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה נֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים, וְדָאֵי כֵךְ הוּא לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה. הַשָּׁנָה וְהַיָּמִים שֶׁלָּה נֹתְנִים רְפוּאָה לְכָל הָאֵיבָרִים לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, (בְּזִמְנָן) שֶׁהָאֵיבָרִים מְרִיקִים בְּרֻכּוֹת לִיְמוֹת הַשָּׁנָה, וְאִזּוּ רְפוּאָה וְחַיִּים תְּלוּיִים עֲלֵינוּ מִלְּמַעַלָּה וּמִתַּמְלָאִים מִהַכֵּל, מִי גֵרָם לָהֶם, יְמוֹת הַשָּׁנָה.	[וְאִי תִימָא כָּל יוֹמֵי שְׁתָּא הֵיךְ יִהְיִין אֲסוּתָא לְכָל שִׁיפִין] וְדָאֵי הֵכִי הוּא עֵילָא וְתַתָּא 1085 שְׁתָּא וְיוֹמִינָן) דִּילִיָּה יִהְיִין אֲסוּתָא לְכָל שִׁיפִין עֵילָא וְתַתָּא (בְּזִמְנָא) (בְּזִמְנָא) דְּשִׁיפִין אֲרִיקוּ בְּרֻכָּאֵן לְיוֹמֵי שְׁתָּא 1086 כְּדִין 1087 אֲסוּתָא וְחַיִּין תְּלוּיִין [עַל] (עַלְאִין) מִלְּעֵילָא וְאִתְּמַלְיִין מִכָּלָא מֵאֵן גֵּרִים לֹן יוֹמֵי שְׁתָּא:
כְּמוֹ כֵךְ גַּם לְמַטָּה, כְּשֶׁאֲדָם יִשְׁלִים אֶת גּוּפוֹ בְּאוֹתָן מִצְּוֹת הַתּוֹרָה, אֵין לֵךְ כָּל יוֹם שֶׁלֹּא בָּא לְהִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ. וְכִשְׁהֶם מִתְּבָרְכִים מִמֶּנּוּ, אִזּוּ חַיִּים וְרְפוּאָה תְּלוּיִים עֲלֵיו מִלְּמַעַלָּה. מִי גֵרָם לוֹ. אוֹתָם יְמוֹת הַשָּׁנָה. יְמוֹת הַשָּׁנָה כְּמוֹ שֶׁמִּתְּבָרְכִים מִלְּמַעַלָּה מִסּוּד	אוֹף הֵכִי נָמִי לְתַתָּא כְּדִין בְּרִי נֶשׁ יִשְׁלִים גּוּפִיָּה בְּאִינוֹן פְּקוּדִין דְּאוֹרִיָּתָא לִית לֵךְ כָּל יוֹמָא דְּלֹא אֲתִיָּא לְאַתְּבָרְכָא מִנִּיהּ וְכִדִּין אִינוֹן אֲתַבְּרָכָא מִנִּיהּ כְּדִין חַיִּין וְאֲסוּתָא תְּלוּיִין עֲלֵיהּ מִלְּעֵילָא מֵאֵן גֵּרִים לִיָּה אִינוֹן יוֹמֵי שְׁתָּא [יוֹמֵי שְׁתָּא] (אִינוֹן חֵד) כְּמָא דְּאַתְּבָרְכָאֵן מִלְּעֵילָא מִרּוּא:
	כַּה/ב
	רַע"מ:
שֶׁל אָדָם, כֵךְ גַּם מִתְּבָרְכִים לְמַטָּה מִסּוּד שֶׁל אָדָם.	דָּאֲדָם 1088 הֵכִי נָמִי אֲתַבְּרָכָאֵן מִתַּתָּא מִרּוּא דָּאֲדָם:
אֲשֵׁרִיהֶם יִשְׂרָאֵל בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּאוֹתָם מִצְּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרְאוּ אָדָם, שְׁנֹאמַר "אָדָם אַתָּה", אַתָּה קְרוּיִים אָדָם וְאוֹמוֹת הָעוֹלָם לֹא קְרוּיִים אָדָם. וּמִשּׁוֹם שִׁישְׂרָאֵל נִקְרְאוּ אָדָם, יֵשׁ לָהֶם לְעֶסֶק בְּאוֹתָן מִצְּוֹת הַתּוֹרָה, לְהִיּוֹת הַכֹּל אֶחָד בְּסוּד שֶׁל אָדָם.	זְכָאִין אִינוֹן יִשְׂרָאֵל בְּהָאֵי עֲלָמָא בְּאַלִּין פְּקוּדִין דְּאוֹרִיָּתָא דְּאַקְרוּן אָדָם דְּכְתִיב (יִחְזָקָאֵל לֵד לֹא) אָדָם אַתָּה אַתָּה קְרוּיִים אָדָם וְעַ"ז לֹא אֲקָרוּן אָדָם וּבְגִין דִּישְׂרָאֵל אֲקָרִי אָדָם אִית לֹן לְאַשְׁתַּדְּלָא בְּאִינוֹן פְּקוּדִין דְּאוֹרִיָּתָא לְמַהוּ כְּלָא חֵד בְּרִזָּא דָּאֲדָם:
כְּשֶׁנֶּתַן הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל הָרִי סִינִי, הַדִּיבּוֹר הָרִאשׁוֹן הוּא "אֲנֹכִי", אֲנֹכִי עוֹלָה לְסוּדוֹת עֲלִיוֹנִים רַבִּים, וְכֹאֵן הוּא סוּד שֶׁל מִצְוָה רִאשׁוֹנָה,	כְּדִין יִהְיֶה קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אֲוִרִיָּתָא לְיִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְּסִינִי מִלָּה קְדָמָאָה אִיהוּ אֲנֹכִי אֲנֹכִי סִלְקָא לְרִזָּין 1089 [עַלְאִין סְבָאִין] (עַלְאִין) וְסִגְנִאִין וְהִכָּא אִיהוּ 1090 רִזָּא דְּפִקּוּדָא קְדָמָאָה 1091 לְמִנְדַּע

1084 ר"ל שישתדל בכל ימי השנה בפרט (יהל אור).

1085 ר"ל עילא במלכות ותתאה ימות השנה (יהל אור).

1086 ר"ל ז"א לנוק' (יהל אור).

1087 ר"ל שהשפע יורד אליו מלמעלה וזהו שנסמך בש"ע ברכת רפאינו לברכת השנים ואמר רפ"ב דמגילה מ"מ רפואה בשמינית כנגד מילה בשמינית יסוד שהוא שמיני כידוע לראשית חכמה וברכת השנים בתשיעית מלכות (יהל אור).

1088 ר"ל רמ"ח איברים, וז"ש מאלין פקודין כו' שהן רמ"ח (יהל אור).

1089 כמ"ש בזו"ח לד ע"ד אנכי הכא איהו רזא כלל ופרט כו' אנכי כללא כו' ה' אלקיך פרט כו' ע"ש ור"ל שהכל נכלל באנכי בכלל וה' אלקיך הוא בפרט כמ"ש שם (יהל אור).

1090 ר"ל ע"פ הסוד כמ"ש שאנכי הוא כלל כל הספירות וה' אלקיך הוא בפרט וכאן אמר לפי פשוטו שפי' המלות של אנכי הוא כלל כמ"ש דאית אלהא כו' ה' אלקיך בפרט במדות דיליה כמ"ש (יהל אור).

1091 עי' השגות הרמב"ן על ספר המצות לרמב"ם מצוה א': כתב הרב, "המצוה הראשונה שנצטוונו באמונת האלהות וכו' אנכי מכלל תרי"ג מצות והיא מצוה באמונה כמו שביארנו". אמר הכותב, האמונה הזאת בדבור הזה לא נפלאה היא ולא רחוקה היא וכן בדברי רבותי מפורש שהיא קבלת

ספר שמות

להכיר אותו בכלל, משום שנאמר "אנכי", הרי רומז שיש אלוה שליט עליון שהוא על העולם, כמו שנאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", מצוה ראשונה בכלל. בפרט, משום שנאמר "ה' אלהיך" זה פרט, וזה כלל ופרט. מצוה ראשונה, שצריך לדעת בראש ובסוף כפי שבארנו.	ליה בכלל בגין דכתיב אנכי הא קא רמיז דאית אלהא שליטא עלאה [על עלמא] דאיהו ועל עלמא כמה דאת אמר (דברים ד כד) כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא פקודא קדמאה בכלל בפרט בגין דכתיב יהוה אלהיך דא פרט ודא כלל ופרט פקודא קדמאה דאצטריך למנדע ברישא ובסופא כמה דאוקימנא:
זהר:	זהר:
"וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח (שמות ו ט) מאי מקוצר רוח אמר רבי יהודה דלא הוו נפיש ו לא הוו לקיטי רוחא אמר רבי שמעון מקוצר רוח דעד לא נפק יובלא למיהב לון ¹⁰⁹² [נפישו דעד לא יהב ליה יובלא ברכה על האי רוחא לאתקיימא נפש תתאה ולא שלטא האי רוח על נפש אלא כד אתברכא מיובלא כדין יהא רוחא ומאן איהו רוח דא יעקב דכתיב (בראשית מה כז) ותחי רוח וגו'] (נפשו ורוח בתראה עד לא שלטא למעבד נימוסוי וכדין הוה עאקו דרוחא ומאן איהו רוח בתראה דקאמרן):	וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח". מה זה "מקוצר רוח". אמר רבי יהודה, שלא היו נחים ולא היו אוספים [לתוכם] רוח. אמר רבי שמעון, "מקוצר רוח", שעדיין לא יצא יובל לתת להם מנוחה, שעד שלא נתן היובל ברכה על הרוח הזו, לקיים הנפש התחתונה, ולא שולטת הרוח הזו על הנפש, אלא כאשר מתברכת מהיובל, אז תהיה רוח. ומי היא הרוח הזו, יעקב, שנאמר "ותחי רוח יעקב וגו'".
בא וראה, כתוב "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים". מה זה "ואני ערל שפתיים". והרי בתחילה כתוב "לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי", והקדוש ברוך הוא היה משיב לו, "מי שם פה לאדם וכו'", והוא אמר "ואנכי אהיה עם פוך". התעלה על דעתך שלא היה כך, ועתה אומר "ואני ערל שפתיים", אם כך איפה הדבר שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא בראשונה.	תא חזי כתיב (שמות ו יב) הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים מאי ואני ערל שפתיים והא בקדמיתא כתיב (שמות ד י) לא איש דברים אנכי וגו' כי כבד פה וכבד לשון אנכי וקודשא בריך הוא הוה אותיב ליה (שמות ד יא) מי שם פה לאדם וגו' והוא אמר (שם יב) ואנכי אהיה עם פוך סלקא דעתך דלא הוה כן והשתא אמר ואני ערל שפתיים אי הכי אן הוה מלה דאבטח ליה קודשא בריך הוא בקדמיתא:
אלא סוד הוא, משה הוא קול, והדיבור שהוא הדיבור שלו היה בגלות, והוא היה אטום מלפרש את הדברים, ולכן אמר "ואיך ישמעני פרעה", בעוד שהדיבור שלי היא בגלות שלו. שהרי אין לי דיבור, הריני קול, דיבור גרוע	אלא רוא איהו משה קלא ודבור דאיהו מלה דיליה הוה בגלותא ¹⁰⁹³ והוה ואיהו אטיס לפרשא מלין וּבגין דא אמר ואיך ישמעני פרעה בעוד דמלה דילי איהי בגלותא דיליה דהא לית לי

מלכותו ית' וכו'. ועם כל זה ראיתי לבעל הלכות שלא ימנה אותם וכו', אבל האמונה במציאותו יתעלה שהודיענו באותות ומופתים ובגילוי השכינה לעינינו הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצוות לא ימנה בחשבונן וכו'.

¹⁰⁹² דפ"ק גורס את המוסגר "נפשו ורוח" כאן.

¹⁰⁹³ עי' תיקו"ז כט ע"א: מחשבה בלבא ודא י' דה' ה' אינון אמירה ודבורא ו' קלא כליל כלא. [תרגום: המחשבה בלב, וזה י' שה' ה' הם אמירה ודבור, ו' קול כולל הכל]. בהגר"א: דה' ה' כו' - אמירא מאודנא שמאלא, ודבורא מימינא, קלא מאמצע בקנה, מחשבה בלבא, ד' אותיות הו"ה, ה' ור"ל ז"ש ברכי נפשי את יהוה, בינה.

ספר שמות

שהיא בגלות, ולכן שיתף הקדוש ברוך הוא עמו את אהרן.	מלה הא אנא קלא מלה גרע דאיהי בגלותא ועל דא שתף קודשא בריך הוא לאהרן בהדיה ¹⁰⁹⁴ :
בא וראה, כל זמן שהדיבור היה בגלות, הקול הסתלק ממנו, והדיבור היה אטום בלי קול. כשבא משה, בא הקול, ומשה היה קול בלי דיבור, משום שהיה בגלות. וכל זמן שהדיבור היה בגלות, משה הלך בקול בלי דיבור. וכך הלך, עד שקרבו להר סיני, ונתנה תורה, ובאותו זמן, התחבר קול בדיבור, ואז הדיבור דיבר, זהו שנאמר "וידבר אלהים את כל הדברים האלה", ואז משה נמצא שלם דבר כראוי, קול ודבור כאחד בשלמות.	תא חזי כל זמנא דדבור הוה בגלותא ¹⁰⁹⁵ קלא אסתלק מניה ומלה הוה אמיס ¹⁰⁹⁶ בלא קול כד אתא משה ¹⁰⁹⁷ אתא קול ומשה הוה קול בלא מלה [בגין] (כיון) דהוה בגלותא וכל זמנא דדבור הוה בגלותא משה אזיל ¹⁰⁹⁸ קלא בלא דבור ¹⁰⁹⁹ והכי אזיל עד דקריבו לטורא דסיני ¹¹⁰⁰ ואתיהיבת אורייתא ¹¹⁰¹ ובההוא זמנא אתחבר קלא בדבור וכדין מלה מליל ¹¹⁰² הדא הוא דכתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה וכדין משה אשתכח שלים ¹¹⁰³ במלה כדקא יאות קול ודבור כחדא בשלימו:
ועל זה משה התרעם, שהדיבור נגרע ממנו, פרט לאותו זמן שדברה להתרעם עליו, בזמן שנאמר "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך", מיד "וידבר אלהים אל משה". בא וראה שכך הוא, שהתחיל דיבור לדבר והפסיק אותו, משום שעדיין לא הגיע זמן, שנאמר "וידבר אלהים וגו'", ופסק והשלים הקול, זהו שנאמר "ויאמר אליו אני ה'", משום שהדיבור היה בגלות ולא הגיע זמן לדבר.	ועל דא משה אתרעם דמלה גרע מניה בר ההוא זמנא דמלילתו לאתרעמא עלוי ¹¹⁰⁴ בזמנא דכתיב (שמות ה כג) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך מיד (שם ו ב) וידבר אלהים ¹¹⁰⁵ אל משה תא חזי דהכי והוא דשרא (הוה שרא) מלה למללא ופסק לה ¹¹⁰⁶ בגין דעד לא מטא זמנא דכתיב וידבר אלהים [וכו'] ופסק ואשלים קלא (דפסק ואשתלים מלה אחרא) הדא הוא דכתיב (שם) ויאמר אליו אני יהוה בגין דדבור הוה בגלותא ולא מטא זמנא למללא:
ובא וראה, לכן משה לא היה שלם בדיבור בתחילה, שכך ראוי, שהוא קול ובא בשביל דיבור, להוציא אותה מן	ותא חזי ¹¹⁰⁷ בגיני כך משה לא הוה שלים מלה בקדמיתא דהכי אתחזי ¹¹⁰⁸ דאיהו קול ואתי

¹⁰⁹⁴ שהוא שושבינא דמטרוניתא שהוא בחי' דבור (רח"ו). ואיהו הוה שושבינא דמטרוניתא, וכד אשתתף למשה הוי כאילו אתחבר קול לדיבור (רמ"ז).

¹⁰⁹⁵ שאין יחוד בגלות, לכך כל הטבע אל הדבור נסתלק ונסתם (אור יקר).

¹⁰⁹⁶ שאין מלכות פועלת ולא מדברת לנבואה (אור יקר).

¹⁰⁹⁷ שנתנבא למעלה והיה הכל בא אליו בסוד אספקלריא המאירה, שבאותה הבחינה אין גלות כלל, והיתה נבואת משה פועלת, אמנם מקום גילוי נבואתו, דהיינו דרך המלכות, לא היה לו, ולזה הוקשה לו היאך יהיו ענייניו נמשכים לתחתונים (אור יקר).

¹⁰⁹⁸ בשליחות המקום (אור יקר).

¹⁰⁹⁹ שלא היה לו חתוך המילות בשפתיו, אלא היה אומר לאהרן והוא היה גומר הדבור לפני פרעה או לישראל, ואפילו שיצאו מן הגלות, לא היה מרע"ה בדבור, מפני שקול צריך שיתחבר עם הדבור, ואין חבור לנקבה עם הזכר עד שיספור ימי לבונה, דהיינו וספרה לה שבעת ימים, והיינו וספרתם לכם (אור יקר).

¹¹⁰⁰ שאז היה היחוד אל השכינה ולישראל (אור יקר).

¹¹⁰¹ שאז נתייחדו ב' תורות תורה שבכתב ת"ת בתורה שבעל פה מלכות (אור יקר).

¹¹⁰² דהיינו מלכות אלהים ודאי (אור יקר).

¹¹⁰³ שנתרפא (אור יקר).

¹¹⁰⁴ שכן משה חטא כנגדה שאמר לדבר בשמך דהיינו מלכותו ורצה משה באומרו לדבר בשמך כי כל זה נמשך מטעם שהדבור שהוא בשמו הוא בגלות היאך ישתלם שום פעולה, אדרבה הרע מחמת היותו נתונה בעמקי הקליפות והם גולים כמוה (אור יקר).

¹¹⁰⁵ מלכות וכו' התחילה הדבור להראות שאין דבור כעת (אור יקר).

¹¹⁰⁶ הת"ת, שאפילו שדבור זה מצד עצמה ואינה מצד קול מהת"ת (אור יקר).

¹¹⁰⁷ "ותא חזי" מוסגר בדפ"ק.

¹¹⁰⁸ "דהכי אתחזי" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

בגין דבור לאפקא [ליה] (לה) מן גלותא כיון דנפק מן גלותא ואתחברו קול ודבור כחדא בטורא דסיני אשתלים משה ואתסי ואשתכח וכדין קול ודבור כחדא ובשלימו:	הגלות. כיון שיצא מן הגלות והתחברו קול ודיבור כאחד בהר סיני, השתלם משה ונרפא, ונמצא אז קול ודיבור כאחד בשלמות.
תא חזי כל יומין דהוה משה במצרים דבעא לאפקא מלה מן גלותא לא מליל מלה ודאיהו דבורו כיון דנפיק מן גלותא ואתחבר קול בדבורו ההוא מלה דאיהו דבור אנהיג ודבר לון לישראל אבל לא מליל עד דקריבו לטורא דסיני ופתח באורייתא דהכי אתחזי¹¹⁰⁹ ואי תימא (שם יג יז) כי אמר אלהים¹¹¹⁰ פן ינחם העם לא כתיב כי דבר אלא כי אמר דאיהו רעותא דלבא¹¹¹¹ בחשאי והא אוקימנא¹¹¹²:	בא וראה, כל הימים שהיה משה במצרים, שרצה להוציא הדיבור מן הגלות, לא דיבר דיבור שהוא דיבור, כיון שיצאה מן הגלות והתחבר קול בדיבור, אותו הדיבור שהוא דיבור הנהיג את ישראל. אבל לא דיבר עד שקרבו להר סיני, ופתח בתורה, שכך ראוי. ואם תאמר, "כי אמר אלהים פן ינחם העם" לא כתוב "כי דבר" אלא "כי אמר", שהוא רצון הלב בחשאי. והרי בארנו
כו/א	
וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו יהוה רבי יהודה פתח (שיר ה ה) קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו' וקמתי אני לפתוח לדודי דא קלא תא חזי כנסת ישראל כד איהי בגלותא קלא אסתלק [מינה¹¹¹³] (מניה) ומלה אשתכח ומינה¹¹¹⁴ כמה דאת אמר (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה¹¹¹⁵ ואי אתער¹¹¹⁶ מלתא (ואי אתער) מה כתיב ודודי חמק עבר דהא [קלא אסתלק מינה ופסקא מלה ועל דא] (אסתלק מניה ופסקא מלה כד"א) וידבר אלהים אל משה ושריאת למללא ופסק ושתיק לבתר אשלים קלא ואמר ויאמר אליו יהוה וארא אל אברהם	"וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'". רבי יהודה פתח, "קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו'". "קמתי אני לפתוח לדודי", זה הקול. בא וראה, כנסת ישראל, כשהיא בגלות, קול מסתלק ממנה, והדיבור נשתק ממנה, כמו שנאמר "נאלמתי דומיה". ואם מתעורר דבר, מה כתוב "ודודי חמק עבר", שהרי קול הסתלק ממנה ונפסק הדיבור, ועל זה "וידבר אלהים אל משה", התחילה לדבר והפסיקה ושתקה, אחר כך השלים הקול ואמר "ויאמר אליו אני ה'". "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב", ביעקב תוספת וא"ו, שהוא שלימות האבות, כמו שנאמר "אלהי

¹¹⁰⁹ שאז ת"ת ומלכות ביחד (רח"ו).

¹¹¹⁰ דקאי אשכינה (רח"ו).

¹¹¹¹ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

¹¹¹² ויחי רלד ע"ב (הערת הזהר).

¹¹¹³ ה"ס זוג הפנימיות של הגדלות ושל היניקה, דהיינו שם י"ה דהוי"ה שהם מוחין דגדלות ושם י"ה דאלקים שהם מוחי היניקה דלא נשאר כי אם של הקטנות, וה"ס נאלמתי דומיה, כנזכר בסוד הקדיש (רמ"ז).

¹¹¹⁴ שנשאר אל"ם (רמ"ז).

¹¹¹⁵ הרב אמר בפע"ח שער חג המצות (פרק א) כי בגלות מצרים היו הזו"ן בבחי' תלת כלילן בתלת כבזמן היותן בעיבור ראשון, ור"ל כי נסתלקו מהם המוחין והיו רק בבחי' הקטנות היותר אפשרי. והיינו כי גם המוחין דיניקה שהם שמות אלהים הנה גם הם לא האירו בשלימות בהזו"ן, ונתעלמו האותיות יה שבהם ולא נתגלו רק האותיות אלם לבד שהם המוחין דעבור, ונעשו בסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום יה (דע"ה ח"ב קיב ע"ג), הגם שהמוחין דיניקה הם לא נסתלקו לעולם, והם המוחין דאלהים שהם עומדים תמיד, עכ"ז הנה נתעלמו אז ג"כ האורות דיה שבהם, ובסוד (תהלים לט ג) נאלמתי דומיה, דום יה, שהאורות דיה היו אז דוממין מלהאיר בהזו"ן, וכמ"ש בזה"ק (פ' וארא כו ע"א, ופ' פנחס רכב ע"א), ולא נתגלה אז בהם אלא רק האותיות אלם מאלהים, שהם מוחין דעבור וכמ"ש במבד"ש (שער ה ח"א פרק ט"ו) (שם קכ ע"ד). ח"א קטז ע"ב וח"ג רכב ע"א (לש"ו).
¹¹¹⁶ כמשה (שיה"ש ה ב) קול דודי דופק (רמ"ז).

ספר שמות

אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, ביעקב תוספת וא"ו. ¹¹¹⁷	אל יצחק ואל יעקב (שמות ו ג) ביעקב תוספת וא"ו דאיהו שלימו דאבהן ¹¹¹⁷ כמה דאת אמר אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ביעקב תוספת וא"ו:
אמר רבי יוסי, אם כן, הרי נאמר "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק" הרי ביצחק תוספת וא"ו. אמר לו, יפה היה, משום שיעקב היה קיים, והכליל את יעקב ביצחק, שחשכו עיניו והיה כמת. שהרי בעוד שאדם קיים בעולם הזה, לא נזכר עליו השם הקדוש. ועל כן הכליל אותו ביצחק. עכשיו שמת יעקב, בא הדבר למקומו, זהו שנאמר "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" בתוספת ו'.	אמר רבי יוסי אי הכי הא כתיב אני יהו"ה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הא ביצחק תוספת וא"ו אמר ליה שפיר הוה בנין דיעקב הוה קיים ואכליל ליה ליעקב ביצחק ¹¹¹⁸ (דהוה מית) ודתחשבו עיניו והוה כמת דהא בעוד דבר נש איהו קיים בהאי עלמא לא אדכר עלוי שמא קדישא ועל דא אכליל ליה ביצחק השתא דמית יעקב אתא מלה באתריה ¹¹¹⁹ הדא הוא דכתיב וארא ¹¹²⁰ אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בתוספת ו':
באל שדי נראיתי להם, מתוך אספקלריה שלא מאירה, ולא נראיתי מתוך אספקלריה המאירה. ואם תאמר שהרי השתמשו בנקבה לבד ולא יותר. בא וראה, שאינם נפרדים לעולמים, זהו שנאמר "וגם הקימותי את בריתי אתם", שהרי הברית התחברה עמה.	באל שדי ¹¹²¹ אתחזינא להו מגו אספקלריא דלא נהרא ולא אתחזינא מגו אספקלריא דנהרא ואי תימא דהא אשתמשו בנוקבא בלחוד ולא יתיר תא חזי דלא אתפרשן לעלמין הדא הוא דכתיב (שם ד) וגם הקימותי את בריתי אתם דהא ברית אתחבר עמה:
יש לאדם ללמוד מהקדוש ברוך הוא, שהרי הוא אמר שלא נודע להם, שנאמר "באל שדי", ונאמר "וגם הקימותי את בריתי אתם", כדי לקיים הברית ביחוד אחד. "וגם הקימותי את בריתי אתם וגו'", הרי נאמר מי שזוכה לברית, יורש את הארץ.	מקודשא בריך הוא אית ליה לבר נש למילף דהא איהו קאמר דלא פריש לון דכתיב באל שדי וכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם בנין לקיימא קיומא ביחודא חד וגם הקימותי את בריתי אתם [וגו'] הא אתמר מאן דזכי לברית ירית לארעא:
רבי חייא ורבי יוסי היו מצויים יום אחד לפני רבי שמעון. פתח רבי שמעון ואמר "גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון שדין ¹¹²² כתיב גורו לכם מפני חרב	רבי חייא ורבי יוסי הוו שכיחי יומא חד קמיה דרבי שמעון פתח רבי שמעון ואמר (איוב יט כט) גורו ¹¹²² לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון שדין ¹¹²³ כתיב גורו לכם מפני חרב

¹¹¹⁷ בת"ת שהוא יעקב מושרשים חסד וגבורה והוא כוללם, אבל חסד וגבורה עצמם נפרדים ולכן לא יש ביניהם ו' החיבור, שאין חיבורם מצד עצמם אלא ע"י הת"ת. וגם זהו רמז ו' של ואל, והוא הדין בואלקי יעקב שהוא בדעת שהוא נשמת הת"ת (רמ"ז).

¹¹¹⁸ דע שכאשר ה' מייחד שמו על צדיק בקבע כמו שעשאו באבות, הטעם הוא מפני שנתעלו ונשתרשו במוחין בחב"ד כנודע מסוד אלקי אברהם וכו' (רמ"ז).

¹¹¹⁹ פי' אלקי אברהם בחכמה אלקי יצחק בבנינה ואלקי יעקב באמצע בו' שהוא מקומו ולהיות מחבר חו"ב. ואל יקשה לך למה לא הכליל ה' את יעקב באברהם אלא ביצחק שהרי יעקב נוטה כלפי חסד, דיש לומר במ"ש הרב זלה"ה שבימי אברהם היה גובר החסד והזווגים היו מבחינת חו"ג שבחכמה, ובימי יצחק מחו"ג דבינה שהיא היתה אז גוברת, ולכן הכליל יעקב בו שאז היתה שליטתו של יצחק (רמ"ז).

¹¹²⁰ חזר ואמר זה ליישב עוד יתור מלת אל, שנראה די שיאמר אל אברהם יצחק ויעקב, אלא לפי שכבר היו שלש אבות במקומם הפרטי והמיוחד לכל אחד מהם ובתוספת ו' ביעקב לחברו עם שני אבותיו (רמ"ז).

¹¹²¹ בראשית קפג ע"א (הערת הזהר).

¹¹²² ויקרא נב ע"ב (הערת הזהר).

¹¹²³ מלכות (רח"ו).

ספר שמות

מֵאֵן חֶרֶב¹¹²⁴ דָּא (וּיקְרָא כּו כה) חֶרֶב נּוֹקֶמֶת נִקָּם בְּרִית¹¹²⁵ דֵּהֵא הָאִי חֶרֶב קָאִים לֹא־סִתְכַלָּא מֵאֵן דִּמְשַׁקֵּר בְּבִרִית דְּכָל מֵאֵן דִּמְשַׁקֵּר בְּבִרִית נּוֹקֶמָא¹¹²⁶ דִּנְקֻמִּין מִנִּיה הָאִי חֶרֶב הוּא דֵּהֵא הוּא דְכִתִּיב (אִיּוֹב יט כט) כִּי חֲמָה עֹנֹת חֶרֶב¹¹²⁷ מֵאִי טַעֲמָא בְּגִין דִּמֵּאֵן דִּמְשַׁקֵּר בְּבִרִית פְּרִישׁ תִּיאֻבְתָּא¹¹²⁸ וְלֹא אֲנִטִּיל מֵאֵן דִּנְטִילִי (נִטִּיר מֵאֵן דִּנְטִיר) וְלֹא יִהְיֶה לֵאחֲרֶיהָ דֵּהֵא לֹא אֲתַעֵר לִגְבִי אֲתַרִּיהָ¹¹²⁹ וְכָל מֵאֵן דִּנְטִיר לִיה לֵהֵאִי בְּרִית¹¹³⁰ אִיהוּ אֲגִרִיס (גֶּרֶם) לֵאחֲרָא [ל]הָאִי בְּרִית לֵאחֲרֶיהָ¹¹³¹ וְאֲתַבְּרַכָּאֵן עֲלֵאִין וְתַתֵּאִין:	"שְׁדִין". "גִּירו לְכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב", אִיזו חֶרֶב זֶה "חֶרֶב נּוֹקֶמֶת נִקָּם בְּרִית", שְׁהִי חֶרֶב זֶה עֹמֶדֶת לִהְסַתְכַּל [על] מִי שִׁמְשַׁקֵּר בְּבִרִית, שְׁכָל מִי שִׁמְשַׁקֵּר בְּבִרִית, הִנֵּקֶמָה שְׁנוֹקֶמִים מִמֶּנּוּ, הוּא הַחֶרֶב הַזֶּה. זֶהוּ שְׁנֵאֲמַר "כִּי חֲמָה עֹנֹת חֶרֶב", לִמָּה, מִשּׁוּם שֶׁמִי שִׁמְשַׁקֵּר בְּבִרִית, מִפְּרִיד אֶת הַתְּשׁוּקָה, וְלֹא נוֹטֵל מִי שְׁנוּטֵל, וְלֹא נוֹתֵן לְמִקְוֵמוֹ. שְׁהִי לֹא הִתְעוֹרֵר אֶל מִקְוֵמוֹ. וְכָל מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית הַזֶּה, הוּא גֹרֵם לְהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁל בְּרִית זֶה לְמִקְוֵמָה, וּמִתְבָּרְכִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.
מֵאֵן אֲתַעֵר הָאִי בְּרִית לֵאחֲרֶיהָ כִּד אֲשַׁתְּכַחוּ וְכֵאִין בַּעֲלֵמָא מִנָּא לֵן מֵהֲכָא דְכִתִּיב וְגַם הַקִּימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם¹¹³² לִתֵּת לֵהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֶת אֶרֶץ מִגּוֹרֵיהֶם מֵאִי מִגּוֹרֵיהֶם כִּמָּה דָּאֵת אֲמַר גִּירו לְכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב בְּגִין דִּאִיהוּ אֲתַר דֹּאשְׁרֵי מִגּוֹר בַּעֲלֵמָא¹¹³³ וְעַל דָּא גִירו לְכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב:	מִי מִעוֹרֵר בְּרִית זֶה לְמִקְוֵמָה, כְּשֶׁנִּשְׁמָצְאִים צְדִיקִים בַּעֲלוֹם. מִנִּין לָנוּ. מִכָּאֵן, שְׁנֵאֲמַר "וְגַם הַקִּימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לִתֵּת לֵהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן אֶת אֶרֶץ מִגּוֹרֵיהֶם". מָה זֶה "מִגּוֹרֵיהֶם". כִּמוֹ שְׁנֵאֲמַר "גִּירו לְכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב", מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִקּוֹם שֶׁמִּטִּיל מִגּוֹר בַּעֲלוֹם, וְעַל זֶה "גִּירו לְכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב".
אִשְׁרֵי גִירו בַּה מִיּוֹמָא דִּאֲתַקְרִיבוּ לִגְבִי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְחִילוּ בַּה דְחִילוּ וְדְחִילוּ אֲנִי וְדְחִילוּ דְחִילוּ עֲלֵאָה בַּה לְמִיטֵר פְּקוּדֵי דְאִי בַּהִי לֹא יִשְׂרָאֵל¹¹³⁴ אֲנִי דֵּהֵא אִי לֹא יִשְׂרָאֵל דְחִילוּ עַל רִישָׁהּ דְּבַר נֶשׁ לֹא דְחִיל לִיה לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְעֵלְמִין וּבִשְׂאֵר פְּקוּדֵי:	"אִשְׁרֵי גִירו בַּה", מִיּוֹם שֶׁהִתְקַרְבוּ לְקֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, פָּחַדוּ בַּה פָּחַד, וּפָחַד עֲלִיּוֹן בַּה לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתָיו. שֶׁאִם בִּזְזָה לֹא יִטִּיל פָּחַד עַל רֹאשׁ הָאָדָם, לֹא יִפְחַד מִהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמִים בִּשְׂאֵר מִצְוֹתָיו.
תָּא חֲזִי בִּאתְעוֹרָא דִּלְתַתָּא כִּד אֲתַעֵרו	בָּא וְרָאָה, בְּהִתְעוֹרְרוֹת שְׁלֵמָטָה,

¹¹²⁴ דָּאִי חֶרֶב מִמֶּשׁ לֹא יִכּוֹן לְגוֹר מִפְּנֵיהָ אֲלֵא מִהֲמַכָּה בַּה, שְׁהִיא דּוֹמֶם וְלֹא תוֹכֵל לְהִתְנוּעֵעַ (רמ"ז).

¹¹²⁵ הִיא מִדַּת הַמַּלְכוּת בִּקְבֻלָּה גְּבוּרוֹת מִלְמַעְלָה לַעֲשׂוֹת דִּין, וְהִ"ס אַחֲרֵי אֲוִ"א (רמ"ז).

¹¹²⁶ וַיְחִי רַמ ע"ב (הַעֲרַת הַזֶּהֱרִי).

¹¹²⁷ הוּא פְּסוּק בִּלְתִּי הִבְנֵה. חֲדָא שְׁהִיל"ל כִּי הַעוֹנוֹת הֵם חֲמַת חֶרֶב. וְעוֹד שְׁבוּדָאִי אִם מִתְעוֹרֶרֶת הַחֶרֶב לְדוֹן הוּא מִפְּנֵי הַעוֹן וְלֹא הִיא צְרִיךְ לִיתֵּן טַעַם, כִּי חֲמָה עֹנֹת חֶרֶב וְכו', וַיּוֹתֵר יִכּוֹן לֹמַר גִּירו לְכֶם מִחֲמַת עֹנֹת חֶרֶב. אֲבָל הַעֲנִין הוּא שְׁהֵלָא ד' קְלִיפּוֹת הֵן: עוֹן מִשְׁחִית אָף וְחֲמָה, כִּנְגֵד ד' אוֹתִיּוֹת, וְכִנְגֵד ד' מִיתוֹת בֵּית דִּין, וַיְדוּעַ מִמִּשְׁנַת אַרְבַּע מִיתוֹת שְׁלִרְשָׁב"י מִיתַת סִיף הִיא הַרְבִּיעִית, וְחֲמָ"ה כִּנְגֵדָה, וְגַם שֵׁם שֶׁל ב"ן הוּא סוּד חֶרֶב פְּפִיּוֹת כִּמ"שׁ בְּכוֹנוֹת ק"ש שְׁעַל הַמִּטָּה. וְדַע שְׁחֲמָה ה"ס לִילִית שֶׁהִיא חֶרֶב שֶׁל ס"מ, בְּאוֹפֶן שֶׁכֹּאשֶׁר הַמַּלְכוּת הַקְּדוּשָׁה מִלֵּאָה רוּגֵז פּוֹקֶדֶת ע"י חֲמָה, וְזִש"ה גִּירו לְכֶם מִפְּנֵי חֶרֶב. שְׁהִי חֲמָה מִתְעוֹרֶרֶת לְהַעֲנִישׁ כְּשִׁישׁ עֹנֹת הָרְאוּיִים לְדִין חֶרֶב. וְהַטַּעַם לְכִיוּן עוֹנֵשׁ זֶה הוּא מִפְּנֵי שֶׁהַפּוֹגֶם בְּבִרִית מַחְסִיר הַשְּׁפַע מִהַמַּלְכוּת וְלֹקֻטְתּוֹ שְׁכִנְגָדָה, וְהֵינּוּ שְׁפַע חִיצוֹנִי וּפְגוּם, וְזֶה כְּשִׁישׁ זְכוּת בִּישְׂרָאֵל, אִזּוֹ כָּל הַמַּדּוֹת חוֹשְׁקוֹת לְהַשְׁפִּיעַ וְהִסּוּד מִקְבֵּל מְכוּלָם, שְׁלֹכֵן נִקְרָא כָּל וּמִשְׁפִּיעַ לְכֻלָּתוֹ, אֲבָל כְּשִׁישׁ פֶּגֶם בְּבִרִית פְּרִישׁ תִּיאֻבְתָּא, מִפְּרִישׁ וּמִבְדִּיל הַתְּאוּהָ שֶׁל הַמִּשְׁפִּיעִים. וְלֹא נִטִּיל, הוּא יִסּוּד שְׁנוּטֵל אֶת הַכֹּל (רמ"ז).

¹¹²⁸ תֵּאוֹת הַמַּלְכוּת (רמ"ז).

¹¹²⁹ מִפְּנֵי שֶׁחֲסֵרָה הִתְעוֹרְרוֹת שֶׁלָּה שְׁאִין לָהּ מ"ן לְהַעֲלוֹת אֵלָיו וְאִינָה מִתְקַשֶּׁטֶת כִּנְגֵדוֹ, וְלִכְּן הַשְּׁפַע הוּא מוֹעֵט וּמַהֲגִבּוֹרוֹת הַקְּשׁוֹת וּמוֹשְׁפָּעוֹת לְחוּץ (רמ"ז).

¹¹³⁰ יִסּוּד (רמ"ז). דְּהֵינּוּ הַמִּקְדָּשׁ מִחֲשֻׁבוֹתָיו שְׁבִזָּה הַבְּרִית נִשְׁמַר, בּוּדָאִי לֹא יְבוֹאֵהוּ רַע הַקְּרִי וְכָל שְׁכֵן שְׂאֵר עִרְיוֹת (רמ"ז).

¹¹³¹ מַלְכוּת (רמ"ז).

¹¹³² פִּי בְּסִבְתָּם (רמ"ז).

¹¹³³ כִּי כָּל עֲצֻמָּה גְּבוּרוֹת וְכִשְׁחֲסַר מִי שִׁמְתִּיק אוֹתָן נַעֲשׂוֹת חֲזָקוֹת, וְכִד"א (דְּבָרִים ט, ג) כִּי ה' אֱלֹקִים וְגו' אֵשׁ אוֹכֵלָה הוּא וְגו' (רמ"ז).

¹¹³⁴ יִשְׂרָאֵל (דפ"ו).

ספר שמות

כשמתעוררים ישראל אל הקדוש ברוך הוא וצווחים כנגדו, מה נאמר "ואזכור את בריתי". שהרי בברית יש "זכור", ואז מתעוררת תשוקה לקשר הכל בקשר אחד. כיון שברית זו מתעוררת, הרי הקשר של הכל מתעורר, "ואזכור את בריתי", לזווגו במקומו, ועל זה [נאמר] "לכן אמור לבני ישראל אני ה'".	ישראל לגבי קודשא בריך הוא וצווחו לקבליה מה כתיב (שם ה) ואזכור את בריתי דהא בברית הוי זכור וכדין ואתערא תיאובתא לאתקשרא כלא בקשורא חד כיון דהאי ברית אתער הא קשורא דכלא אתער ואזכור את בריתי לאזדווגא ליה באתריה ועל דא (שם ו) לכן אמור לבני ישראל אני יהוה ¹¹³⁵ :
"וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים", רבי יוסי אמר "אל בני ישראל", להנהיגם בנחת כראוי,	וידבר יהוה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים (שם יג) רבי יוסי אמר אל בני ישראל לדברא לון בנחת ¹¹³⁶ בדקא חזי:
	כו/ב
"ואל פרעה" לנהג בו כבוד, ופרשוה. אמר רבי ייסא, למה סמך כאן "אלה ראשי בית אבותם". אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא, הנהיגו את בני ישראל בנחת, שאף על גב שהם יושבים בעבודה קשה, הם מלכים בני מלכים. ולכן נאמר "אלה ראשי בית אבותם", אלה שאתה רואה, הם ראשי בית אבות.	ואל פרעה לאנהגא ביה יקר ¹¹³⁷ ואוקמוה אמר רבי ייסא אמאי סמך הכא (שמות ו יד) אלה ראשי בית אבותם אלא אמר ליה קודשא בריך הוא דברו לון לבני ישראל בנחת דאף על גב דאינון יתבי בפולחנא קשיא מלכין בני מלכין אינון [ובגין כך כתיב] אלה ראשי בית אבותם אלין דאת חמי ¹¹³⁸ רישי בית אבהן אינון:
אמר רבי חייא, שכולם לא שקרו במנהגייהם, ולא התערבו בעם אחר. אלה הם שעמדו במקומם הקדוש, ולא שקרו להתערב במצריים.	אמר רבי חייא דכלהו לא שקרו נימוסיהון ולא אתערבו בעמא אחרא אלין אינון דקיימו בדוכתייהו [קדישין] (קדישא) ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי ¹¹³⁹ :
אמר רבי אחא, כדי להביא את משה ואת אהרן, שהם ראויים להוציא את ישראל ולדבר לפרעה, ולרדות אותו במקל, משום שבכל ראשי ישראל, לא נמצאו כמותם.	אמר רבי אחא בגין לאייתא למשה ולאהרן דאינון אתחזון לאפקא ¹¹⁴⁰ להו לישראל ולמללא ¹¹⁴¹ לפרעה ולרדא ליה בחוטרא ¹¹⁴² בגין דבכל רישיהון דישראל לא אשתכח

¹¹³⁵ פי' מלכות עם ז"א (מ"מ).

¹¹³⁶ וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל כו', והכוונה הוא כי היה הציווי שילכו שניהם לדבר על לבם ולחזק אותם בכל האפשרי, שיקוו אל ה' ויאמינו שיגאל אותם עכ"פ, וע' זוה"ק (פ' וארא כו רע"ב). והרי לנו מכ"ז כי האמונה והביטחון היה עיקר הסיבה דכל הגאולה (דע"ה ח"א קלז ע"ד).

¹¹³⁷ הטעם הוא שכל דבר תחתון הוא תלוי בעליון, וכיון שפרעה זכה להיות מלך מצרים שסודו באחורי הדעת, ודאי שהיה בו חלק קדושה שלכן נעלה על כל החיצונים, שמפני כך תקנו לנו רז"ל שהרואה מלכי אומות העולם יברך ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם, שהוא בחינת החיצוניות, ומלכות ה' בכל משלה ואין זולתו, ולכן ראוי לחלוק כבוד למלך האומות מפני אותו ניצוץ של קדושה שיש בו, ואפשר שבזה יכנע לשרש הקדושה שתלוי בו דאע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי (רמ"ז).

¹¹³⁸ שהם סוד ו"ק שבדעת ו' פעמים ו' גי' אל"ה, שמשה כולל אותם, והם היו ש'שים ר'בוא ש'רשים ר"ת שר"ש ועיין בספר הגלגולים, ולהיותם מסוד הדעת נקראו ראשי בית אבותם, כי בדעת יש ג' בחי' חג"ת כנזכר בכוונות השופר, והם ג' האבות כוללים בבית אחד (רמ"ז).

¹¹³⁹ ורבי חייא נתן הטעם למעלתם ואמר דכלהו לא שקרו, נראה שר"ל שהחזיקו בארבעה דברים שאמרו רז"ל שבזכותם נגאלו, האחד שלא שינו את לשונם שהיתה נהוגה ביניהם, ולא אתערבו, זהו השני שלא היה בהם אחד פרוץ בערוה, וכנגד השלישי דלא היה בהם לשון הרע אמר דקיימו בדוכתייהו, ה"ס הדעת הנזכר שהמוציא שם רע פוגם בו דדעת גניז בפומא דמלכא, ומ"ש ולא שקרו לאתערבא, זה הרביעי שלא שינו את שמם (רמ"ז).

¹¹⁴⁰ שהם מיסוד אבא ששם הגאולה (רמ"ז).

¹¹⁴¹ להכניעו בהארת הדעת (רמ"ז).

¹¹⁴² באור היוצא מת"ת בסוד המטה (רמ"ז).

ספר שמות

כוותייהו:	
תא חזי ואלעזר¹¹⁴³ בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים (שם כה) וכי אלה ראשי¹¹⁴⁴ והא הוא בלחודוי הוה אלא בגין דפינחס קיים כמה אלפין ורבוון מישראל והוא קיים לראשי אבהן (ליואי) כתיב ביה אלהו (ליואי סתים ביה מלה):	בא וראה "ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים", וכי אלה ראשי, והרי הוא לבדו היה. אלא משום שפנחס קיים כמה אלפים ורבבות מישראל, והוא קיים את ראשי האבות (הלויים), כתוב בו אלה.
תו ותלד לו את פינחס אלה ראשי אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומה דאינון¹¹⁴⁵ גרעו ואתוקדו הוא אשלים ורווח כהונתא דילהון ושריא ביה מסטוקא דתרווייהו¹¹⁴⁶ אובדא דרישי דליואי אשתכח ביה ומאן גינהו נדב ואביהוא אינון פרישו את קימא מאתריה¹¹⁴⁷ והוא אתא וחבר לון בגין כך אתייהב ליה ירותא [ורוחא דתרווייהו] (בתרווייהו) ואדכר הכא על מה [ד]להוי לבתר:	עוד "ותלד לו את פינחס אלה ראשי" אבידת ראשי הלויים נמצאה בו, ומה שהם נגרעו ונשרפו, הוא השלים והרויח את הכהונה שלהם, ושרתה בו הצורה של שניהם, אבידת ראשי הלויים נמצאת בו. ומי הם, נדב ואביהוא, שהפרידו אותם הברית ממקומו, והוא בא וחיבר אותם. לכן נתנה לו הירושה והרוח של שניהם, ונזכר כאן על מה שיהיה אחר כך.
ואי תימא אמאי אדכר הכא פינחס אלא חמא קודשא בריך הוא לאהרן בשעתא דאמר (שם ה) ואזכור את בריתי דומינין תרין בנוהי דאהרן לאפגמא ליה להאי ברית והשתא דקא משדר ליה למצרים בעא לאעברא ליה ולאהרן לדלא למיהך בשליחותא דא כיון דחמא קודשא בריך הוא (כיון דחמא) דקאים פינחס וקיים ליה להאי ברית באתריה ואתקין עקימא דילהון מיד (שם כו) הוא אהרן ומשה אמר קודשא בריך הוא השתא הוא אהרן איהו ואהרן דקדמיתא:	ואם תאמר, למה נזכר כאן פנחס. אלא ראה הקדוש ברוך הוא את אהרן, בשעה שאמר "ואזכור את בריתי", שעתידים שני בני אהרן לפגום את הברית הזו, ועכשיו שהוא שולח אותו למצרים, רצה להעביר את אהרן, שלא ללכת בשליחות זו. כיון שראה הקדוש ברוך הוא, שעמד פנחס וקיים את הברית הזו במקומה, ותיקן את העקמימות שלהם, מיד "הוא אהרן ומשה", אמר הקדוש ברוך הוא עכשיו "הוא אהרן" הוא אהרן של ההתחלה.

¹¹⁴³ נמשך למ"ש שמשה ואהרן זכו לשליחות זה יותר מכל שאר צדיקי אותו הדור, ולפי זה יש להקשות שאם כן למה לא השוה ה' אותם לשלוח את שניהם בתחילה יחדיו, אלא שלא נגלה ולא מינה לשליח עיקרי אלא את משה. ועוד יקשה זה מהאמור בפרשה זו (ו כו) הוא אהרן ומשה (ו כז) הוא משה ואהרן, ואמרו רז"ל שהיו שקולים, וכל שכן שבתחילה הקדים את אהרן. ולתרץ קושיא זו הקדים תא חזי, כדמסיק שאהרן היה ראוי להדחות מפני נדב ואביהוא. ובזה יתיישב למה לא נמנה בתחילה בחברת משה, אבל מפני זכות פנחס חזר ונתרצה לפני ה', ולא עוד אלא שכשהזכיר את פנחס וצדקתו ותיקונו אז הקדים אהרן למשה (רמ"ז).

¹¹⁴⁴ שנים הם דיוקיו הנכונים, האחד שהנה בראובן ושמעון לא אמר אלה ראשי כי אם (ו יד-טו) אלה משפחות, וגם בלוי עצמו התחיל ואמר (ו, טז) ואלה שמות בני לוי ולא קראם ראשי. ועוד שבמררי כבר אמר (ו, יט) אלה משפחות (מררי) [הלוי]. וגם אחר כך (ו, כד) אלה משפחות הקרחי, באופן שאין לומר דאלה ראשי אבות הלויים יוסב לכל הנז"ל, אלא בעל כרחך הוא סיום פסוק (ו, כה) ותלד לו את פנחס, ועליו מוסב אומרו אלה ראשי, ולכן הקשה קושיא ראשונה וכי אלה ראשי, כלומר ששם ראשי לא יכון לפנחס שהוא בן בנו של אהרן. והקושיא השניה והא הוא בלחודוי הוה, ואיך יאמר בו בלשון רבים אלה ראשי. ותירץ אלא בגין וכו' קיים לראשי אבהן ליואי וכו', נראה שהוא מ"ש לקמן שבזכות פנחס שתקן עוון של נדב ואביהוא והחיה את ישראל נתקיים אהרן בגדולתו שממנה זכה להיות כהן הוא ובניו, דאם לא [היה ספק] היה הוא ובניו ראשי הלויים, וז"ש לראשי אבהן ליואי, פי' אהרן ובניו כשהיו לויים, ולכן סתים ביה מלה בפנחס וקראו ברמז ראשי אבות הלויים (רמ"ז).

¹¹⁴⁵ ויקרא נו ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁴⁶ פי' תבנית וציור של שניהם, והוא מה שפירש אחר כך שזכה לצורה שלהם היא נפש אדה"ר (רמ"ז).

¹¹⁴⁷ יסוד דאבא מנוקביה (רח"ו).

ספר שמות

הוא אהרן ומשה אשר אמר יהוה להם הוציאו את בני ישראל וגו' הוא אהרן ומשה הם אהרן ומשה מבעי ליה אלא לאכללא דא בדא רוחא במיא¹¹⁴⁸ הוא משה ואהרן לאכללא מיא ברוחא¹¹⁴⁹ ועל דא כתיב הוא ולא הם:	"הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים וגו'". "הוא אהרן ומשה". היה צריך להיות "הם אהרן ומשה". אלא להכליל זה בזה, רוח במים, הוא משה ואהרן להכליל מים ברוח, ועל זה כתוב הוא, ולא הם.
רבי אלעזר ורבי אבא הוו שכיחי ליליא חד בבי אושפיזיהו בלוד קמו לאשתדלא באורייתא פתח רבי אלעזר ואמר (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהוה הוא האלהים האי קרא הכי מיבעי ליה וידעת היום כי יהוה הוא האלהים והשבות אל לבבך ותו (אלא זכאה הוא מאן דישתדל באורייתא תו תא חזי) והשבות אל לבך מבעי ליה:	רבי אלעזר ורבי אבא היו מצויים לילה אחד בבית מלונם בלוד, קמו להתעסק בתורה. פתח רבי אלעזר ואמר "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים", פסוק זה כך צריך להיות, "וידעת היום כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך", עוד היה צריך להיות "והשבות אל לבך".
אלא אמר משה¹¹⁵⁰ אי את בעי למיקם על דא ולמנדע כי יהוה הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין ותנדעו (תדע) ליה לבבך יצר טוב ויצר רע¹¹⁵¹ דאתכליל דא בדא ואיהו חד כדין תשכח כי יהוה הוא האלהים דהא אתכליל דא בדא ואיהו חד¹¹⁵² ועל דא והשבות אל לבבך למנדע מלה:	אלא אמר משה, אם אתה רוצה לעמוד על זה, ולדעת כי ה' הוא האלהים והשבות אל לבבך, ואז תדע אותו. לבבך זה יצר טוב ויצר רע, שנכלל זה בזה, והוא אחד, אז תמצא כי ה' הוא האלהים, שהרי נכלל זה בזה, והוא אחד, ועל זה "והשבות אל לבבך", לדעת הדבר.
תו אמר רבי אלעזר חייבין עבדין פגימותא לעילא¹¹⁵³ מאי פגימותא דשמאלא לא אתכליל בימינא דיצר רע לא אתכליל ביצר טוב בגין חובייהו דבני נשא ופגימו לא עבדי אלא לון ממש¹¹⁵⁴ דהא הוא דכתיב (שם לב ה) שחת לו לא בניו מומם כביכול עבדי ולא עבדי¹¹⁵⁵ עבדי דלא יתמשך עלייהו ברכאן דלעילא כמה דאת אמר (שם יא יז) ועצר את השמים¹¹⁵⁶ ולא יהיה מטר ולא עבדי דהא שמיא נטלי לון לגרמייהו ברכאן מה דאצטריך ולא נטלי לאמשכא לתתא¹¹⁵⁷ ודאי מומם דאינון חייבין איהו:	עוד אמר רבי אלעזר, רשעים עושים פגם למעלה. מהו הפגם, שהשמאל לא נכלל בימין, שיצר הרע לא נכלל ביצר טוב, משום חטאי בני האדם. ופגם לא עושים אלא להם ממש, זהו שנאמר "שחת לו לא בניו מומם", כביכול עושים ולא עושים. עושים כדי שלא ימשכו עליהם ברכות שלמעלה, כמו שנאמר "ועצר את השמים ולא יהיה מטר". ולא עושים, שהרי השמים נוטלים אותם ברכות מה שצריכים לעצמם, ולא נוטלים להמשיך למטה, ודאי שזהו מומם של אותם רשעים.

¹¹⁴⁸ ת"ת בחסד (רח"ו).

¹¹⁴⁹ חסד בת"ת (רח"ו).

¹¹⁵⁰ הענין שישראל באותו הדור היו רוצים לנסות העניינים העליונים בחוש המוחש וכמ"ש (שמות יז, ז) היש ה' בקרבנו אם אין, שהיו חפצים לבחון בעצמם אם יהיו מושגחים מז"א או מא"א ונזכר באדרא (רמ"ז).

¹¹⁵¹ הם משורש ה' חסדים וה' גבורות (רח"ו).

¹¹⁵² ת"ת ומלכות (רח"ו).

¹¹⁵³ דע כי יש ב' מיני שפע א' לחיות הספירות עצמן, וזהו המחדש בטובו בכל יום והב' לצורך התחתונים (זהר הרקיע).

¹¹⁵⁴

¹¹⁵⁵ [לא] עבדי בשפע שלצורך התחתונים כי נסתמים הצינורות והמדרגות (ולא) [ו]עבדי בשפע המחיה את העולמות שזה (נפסק) [נשפע] תמיד (זהר הרקיע).

¹¹⁵⁶ ועצר המאציל את השמים שהוא ת"ת שלא ישפיע למלכות (רח"ו).

¹¹⁵⁷ שהדינים והקליפות פותחים כל אותם הצנורות הממטירים למטה (רמ"ז).

ספר שמות

עוד "לו" בו', שלא נכלל ימין בשמאל, כדי שלא יתמשכו הברכות למטה. "לא" באל"ף, שהרי לא נוטלים להמשך לתחתונים. מי גרם את זה, משום שרשעים מפרידים יצר רע מיצר טוב, ונדבקים ביצר רע.	תו לו בו' דלא אתכליל ימינא בשמאל¹¹⁵⁸ בגין דלא יתמשכון ברכאן לתתאי¹¹⁵⁹ לא באל"ף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא¹¹⁶⁰ מאן גרים דא בגין דחייבין מפרישין יצר רע מיצר טוב ומתדבקן ביצר רע:
בא וראה, יהודה בא	תא חזי יהודה אתי:
	כזא
מצד השמאל ונדבק בימין כדי לנצח עמים ולשבור כוחם. שאם לא נדבק בימין, לא ישבר את כוחם. ואם תאמר, למה בימין, והרי שמאל מעורר דינים בעולם.	מסטרא דשמאל¹¹⁶¹ ואתדבק בימינא¹¹⁶² בגין לנצחא עמין¹¹⁶³ ולתברא חיליהון¹¹⁶⁴ דאי לא אתדבק בימינא לא יתבר חיליהון ואי תימא אמאי בימינא והא שמאלא אתער דינין בעלמא:
אלא סוד זה, בשעה שהקדוש ברוך הוא דן את ישראל, אינו דן אותם אלא מצד השמאל, כדי שיהיה דוחה אותם בשמאל ומקרב בימין. אבל לשאר העמים, דוחה אותם בימין ומקרב אותם בשמאל. וסימנך, גר צדק דוחה אותם בימין, כמו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב", מקרב אותם בשמאל כמו שאמרנו.	אלא רוא דא בשעתא דקודשא בריך הוא דן להו לישראל לא דן להו אלא מסטרא דשמאל¹¹⁶⁵ בגין דיהא דחי לון בשמאלא ומקרב בימינא אבל לשאר עמין דחי לון בימינא ומקרב לון בשמאלא וסימנך¹¹⁶⁶ גר צדק דחי לון בימינא כמה דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח ימינך יהו"ה תרעץ אויב מקרב לון בשמאלא כמה דאמרן:
לכן יהודה, שהוא מצד שמאל, נדבק בימין ומסעותיו לימין, ואותם שעמו התחברו כולם לימין. יששכר שעוסק בתורה שהוא ימין, שנאמר "מימינו אש דת למו". וזבולון, שהוא תומך התורה ימין, שנאמר "שוק הימין". ולכן יהודה נקשר מצד זה, וזה צפון במים שמאל בימין.	בגיני כך יהודה דאיהו מסטר שמאלא¹¹⁶⁷ אתדבק בימינא¹¹⁶⁸ ומטלנוי לימינא ואינון [דעמיה] (דעמו) אתחברו כלהו לימינא יששכר דלעי באורייתא דאיהי ימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו זבולון דאיהו תמיד אורייתא¹¹⁶⁹ ימינא כמה דאת אמר שוק הימין ועל דא יהודה אתקשר מסטרא דא [ודא] (בדא) צפון במים שמאלא בימינא:
ראובן שחטא לאביו, שְׁרָה בימין, והתקשר בשמאל ונדבק בו, ולכן אותם שנמצאו עמו, הם שמאל. שמעון שהוא	ראובן דחטא לגבי אבוי¹¹⁷⁰ שרא בימינא ואתקשר בשמאלא ואתדבק ביה ועל דא אינון דאשתכחו עמיה אינון שמאלא שמעון דאיהו

¹¹⁵⁸ נמצא גם למעלה כביכול מגיע קצת פגם (רח"ו). ח"א טז ע"ב, לקמן קנט ע"ב ח"ג טל ע"ב רעא ע"א וע"ב (לש"ו).
¹¹⁵⁹ לתתא (דפ"ו).
¹¹⁶⁰ לתתאי (דפ"ו).
¹¹⁶¹ היינו מהמלכות שהיא שמאלית, ונודע כי יהודה רביעי לבנים רגל רביעי למרכבה, וכן מלכות בית דוד בשבטו (אור יקר).
¹¹⁶² שהוא נוסע בדגלו אל המזרח, ונודע שהמזרח ת"ת שהוא זורח מהחכמה, ואור ודאי אל הימין (אור יקר).
¹¹⁶³ עיקר לוחם מלחמות ה' מלכות בית דוד, בית בתחלה דוד, ובין בסוף משיח בן דוד, ולכך "לנצח עמין" בגשמי (אור יקר). ויחי רמג ע"א (הערת הזהר).
¹¹⁶⁴ ברוחני, צריך להיותו נכלל בימין (אור יקר).
¹¹⁶⁵ מצד הגבורה לאם (רח"ו).
¹¹⁶⁶ שלח לך קפח ע"א (הערת הזהר).
¹¹⁶⁷
¹¹⁶⁸ בנצח (רח"ו).
¹¹⁶⁹ קעד ע"ב וישלח קעו (הערת הזהר).
¹¹⁷⁰ פקודי רכג ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

שמאל מצד של שור, שנאמר "ופני שור מהשמאל". גד שוק שמאל, כתוב "גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב", כאן נדבק דרום באש, ימין בשמאל.	שמאלא מסמרא דשור דכתיב (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל גד שוקא שמאלא דכתיב (בראשית מט יט) גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב הכא אתדבק דרום באשא ימינא בשמאלא:
ועל זה מה שאמרנו "והשבות אל לבבך", להכלילם כאחד, שמאל בימין. אז תדע "כי ה' הוא האלהים". אמר רבי אבא, ודאי כך הוא, ועכשיו ידוע "הוא אהרן ומשה", "הוא משה ואהרן". רוח במים ומים ברוח, להיות אחד, ועל זה כתוב "הוא".	ועל דא הא דאמרן (דברים ד לט) והשבות אל לבבך ¹¹⁷¹ לאכללא לון כחדא שמאלא בימינא כדין תדע (שם לח) כי יהוה הוא האלהים אמר רבי אבא ודאי הכי הוא והשתא ידיעא (שמות ו כו) הוא אהרן ומשה ¹¹⁷² (שם כז) הוא משה ואהרן רוחא במיא ומיא ברוחא למהוי חד ועל דא כתיב הוא ¹¹⁷³ :
רבי אבא פתח "ואמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", כדוגמא זה, כאן נרמז היחוד הקדוש, ואזהרה הוא לאדם ליחד את השם הקדוש כראוי באהבה עליונה. "בכל לבבך", זה ימין ושמאל (נ"א קדוש) שנקראים יצר טוב ויצר רע. "ובכל נפשך", זו נפש דוד, שנתנה ביניהם. "ובכל מאדך" להכלילם למעלה במקום שאין בו שיעור, כאן הוא יחוד שלם, לאהוב את הקדוש ברוך הוא כראוי.	רבי אבא פתח ואמר (שם ו ה) ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך כהאי גוונא הכא אתרמיז יחודא קדישא ואזהרה הוא לבר נש ליחדא שמא קדישא כדקא יאות ברחימו עלאה בכל לבבך דא ימינא ושמאלא ¹¹⁷⁴ ונ"א קדישא דאקרי יצר טוב ויצר רע ובכל נפשך דא נפש דוד ¹¹⁷⁵ דאתיהיבת ביניהו ובכל מאדך לאכללא לון לעילא באתר דלית ביה שעורא ¹¹⁷⁶ הכא הוא יחודא שלים למרחם ליה לקודשא בריך הוא כדקא יאות:

¹¹⁷¹ תרומה קסב ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁷² מצאנו חילופים רבים בס' הזהר כי פעמים קורא לאהרן כהן שהוא בימין ופעם אחרת אומר כי משה ואהרן בנצח והוד כנראה שאהרן שבשמאל גם למשה מצינו שפעם אחת קורא אותו לוי ופעם אחרת אומר שהוא בימין. והענין הוא במה שהודעתך בענין שלש מתנות שנתן הקב"ה לישראל באר מן וענני כבוד כו' וע"ש היטב. ודע כי כאשר מתלבש היסוד של אבא תוך זעיר אפין בהגיעו בחזה שהוא בת"ת שבו במקום הגילוי אשר שם נפסק ונגמר יסוד דאימא ואז מתגלה ומאיר אל צד ימין דז"א. ואח"כ חוזר אור ההכאה ההיא לצד שמאל ואח"ך חוזרת ההכאה ההיא בסוד אור החוזר פעם שלישי ומאיר באמצע ויורד דרך היסוד דז"א. ואמנם המן היה מצד משה בהכאה הראשונה וענני כבוד מצד אהרן בהכאה שניה והבאר מצד מרי' בהכא' שלישי' וע"ש ושם יובן טעם ותשובה אל שאלות הנז' (שער מאמרי רשב"י).

¹¹⁷³

¹¹⁷⁴ לכלול הגבורה בחדס (רח"ו). הלבוש הנעשה לנפש מצד הגבורות אשר בקלי' נוגה הם היצה"ר, כי עדיין לא נזדככו, והם עדיין מלאים קליפות וסיגים ונקרא שד, אך בבא היצ"ט שהוא לבוש החדסים, תכף בצאתן מקלי' נוגה הם נקרא יצ"ט, כי כבר נתרחקו מן הרע ואין הרע שולט בהם, כי הם חסדים. ואז דוגמת חסדים הממתקין הגבורות כנודע, יען הם זכר ונקבה, כן יצ"ט אחר הכנסו ממתיק את היצה"ר, ויכול לאחזרא ליה משד למלאך כנזכר פ' תצא (דף רעז ע"א), ואז שניהן נקראים מלאכים השומרים את האדם, כי אף הגבורה טהורה היא אלא שנעשית שד, ובהסיר ממנו הרע שבה חוזר למלאך טוב. והבן סוד זה היטב הרמוז פרשת וארא (דף כו ע"ב) על בכל לבבך דא יצ"ט ויצה"ר, דא ימינא ודא שמאלא כו', הרי מבואר כי הם החו"ג הנקרא ימינא ושמאלא (ע"ח שער קיצור אבי"ע ג). מן החזה ולמטה דז"א נקרא עץ הדעת טוב ורע ומשם שורש שני היצרים הנתונים בתרי חללי ליבא. והשתא אתי שפיר מ"ש אחר כך דא נפש דוד, שהוא כתר המלכות, וכדאמרין בהושענות נחתם בכתר מלכותך, ושם שם [נתונה בין] תוונני לבא. ובכל מאדך לאכללא וכו', פי' לאפוקי חטא אדה"ר שהפריש עץ הדעת מעץ החיים ככתוב בספר יודעי בינה שלי (רמ"ז).

¹¹⁷⁵ לכלול המלכות עמהם (רח"ו).

¹¹⁷⁶ לכלול חגת"ם בחב"ד (רח"ו). ועי' יהל אור ח"ג ט ע"ב: בכל מאדך הוא הנשמה.

ספר שמות

עוד "ובכל מאדך" זה יעקב, שהוא אחוז לכל הצדדים, והכל הוא יחוד שלם כראוי. לכן "הוא אהרן ומשה" הוא משה ואהרן, הכל הוא אחד בלי פרוד.	תו ובכל מאדך דא יעקב¹¹⁷⁷ דאיהו אחיד לכל סטרינ וכלא הוא יחודא שלים כדקא יאות בגיני כך הוא אהרן¹¹⁷⁸ ומשה¹¹⁷⁹ הוא משה¹¹⁸⁰ ואהרן¹¹⁸¹ כלא הוא חד בלא פרודא:
"כי ידבר אלכם פרעה לאמר", רבי יהודה פתח ואמר, "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי", ונאמר "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך". בא וראה, דוד הוא מלך ישראל, והצטרך לדון את העם להנהיג את ישראל כרועה, המנהיג צאנו שלא יסנו מדרך האמת. הרי בלילה כתוב "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך", והוא מתעסק בתורה ובתשבחות של הקדוש ברוך הוא עד שמגיע הבוקר.	כי ידבר אליכם פרעה לאמר (שמות ז ט) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים קיט צו) מה אהבתי תורתך¹¹⁸² כל היום היא שיחתי¹¹⁸³ וכתוב (שם סב) חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך תא חזי דוד איהו מלכא דישראל ואצטריך למידן עמא לדברא לון לישראל כרעיא דמדבר עאניה ודלא יסמון מאורחא דקשוטא הא בלילה כתיב חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך ואיהו אתעסק באורייתא ובתושבתן דקודשא בריך הוא עד דאתי צפרא:
והוא מעורר את הבוקר, כמו שנאמר "עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר". כשבא היום, אמר פסוק זה "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי". מה זה "כל היום היא שיחתי". אלא מכאן למדנו שכל מי שעוסק בתורה להשלים הדין על בוריו, כאילו קיים את התורה כולה, לכן "כל היום היא שיחתי".	ואיהו אתער צפרא כמה דכתיב (שם נז ט) עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר כד אתי יממא אמר האי קרא מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי מאי כל היום היא שיחתי אלא מכאן אוליפנא דכל מאן דישתדל באורייתא לאשלמא דינא על בורייה [כאילו קיים] (כאיו לקיים) אורייתא כלה בגיני¹¹⁸⁴ כך כל היום היא שיחתי¹¹⁸⁵:
בא וראה, ביום התעסק בתורה להשלים הדינים, ובלילה התעסק בשירות ותשבחות, עד שבא היום. למה התעסק כל היום להשלים הדינים, כדי להכליל שמאל בימין. בלילה כדי להכליל דרגת הלילה ביום.	תא חזי ביומא אשתדל באורייתא לאשלמא דינין בליליא אשתדל¹¹⁸⁶ בשירין ותושבתן עד דאתי יממא מאי טעמא כל יומא אתעסק לאשלמא דינין בגין לאכללא שמאלא בימינא בליליא בגין לאכללא דרגא דליליא ביממא:

¹¹⁷⁷ מאד גימ' מ"ה ת"ת ולפי שתחילת אמ' שהמלכות כלולה בח"ג לכך אמר מאדך לומר שכלולה ג"כ עם הת"ת הנקרא מאד (רח"ו).

¹¹⁷⁸ חסד מצד נצח (רח"ו).

¹¹⁷⁹ גבורה מצד הוד (רח"ו).

¹¹⁸⁰ חסד נצח (רח"ו).

¹¹⁸¹ גבורה והוד (רח"ו). ודבריו קשו אהדי דתחילה בפסוק הוא אהרן ומשה אמר שאהרן בחסד ונצח, ומשה בגבורה והוד. וכאן הוא משה ואהרן אמר להיפך. אבל יובן במ"ש באוצ"ח הקשה הרב שבעל ההושענות סדר משה בנצח ואהרן בהוד, וכמ"א אמרינן אהרן שהוא כהן בחסד ומשה שהוא לוי בגבורה. ותירץ שמה הוא מהחסדים של יסוד דאבא מצד ימין, ויצאו דרך צד שמאל נמצא שהוא בנצח ולכן בעל ההושענות אמר משה בנצח, אבל כיון שיצא מצד שמאל דרך הוד דז"א, ולכן הוא לוי בגבורה והוד, ואהרן הוא מהחסדים דיסוד דאבא שבצד שמאל ויצא דרך ימין, ולכן הוא כהן אבל שרשו הוא מהוד, עכ"ל הרב. ובזה נבין דברי הרח"ו שפסוק הוא אהרן ומשה מדבר על יציאתם מגופא דז"א ופ' הוא משה ואהרן מדבר על שרש נשמתם. ונלע"ד שבזה יובן מ"ש רז"ל הלא אהרן אחיק הלוי ראוי היה משה להיות כהן ואהרן לוי וע"י שאמר שלח נא ביד תשלח היה להפך וקשה אם משה נשמתו מהחסד ואהרן מהדין, ולכן היה ראוי להיות משה כהן וכו' א"כ היאך חזר הדין וכו' והתירוצ' שתחלה רצה הקב"ה לעשות כפי שורש נשמתם ואחר החטא עשה כפי יציאתם (מ"מ).

¹¹⁸² בלילה שעסק בתורה ת"ת (רח"ו).

¹¹⁸³ פ' וכי אפשר לדוד שלא יאכל ולא ישתה (מ"מ).

¹¹⁸⁴ בגין (דפ"ו).

¹¹⁸⁵ ביום עוסק בדינים והמלכות היא שיחתי (רח"ו).

¹¹⁸⁶ לכלול מלכות בת"ת (רח"ו).

ספר שמות

ובא וראה, בימי דוד המלך היה מקריב כל אותם חיתו שדי אל הים, כיון שבא שלמה, יצא הים והתמלא והשקה אותם. איזה מהם נשקים בראשונה. הרי פרשוה, אלו התנינים הגדולים העליונים שנאמר בהם "ומלאו את המים בימים".	ותא חזי ¹¹⁸⁷ ביומוי דדוד מלכא הוה מקרב כל אינון ¹¹⁸⁸ חיתו שדי ¹¹⁸⁹ לגבי ימא כיון דאתא שלמה נפק ימא ואתמלוי ואשקי להו הי מנייהו אתשקיין בקדמיתא הא אוקמוה אלן תניינא רברבין עלאין ¹¹⁹⁰ דכתיב בהו (בראשית א כב) ומלאו את המים בימים:
אמר רבי אלעזר בצד ימין העליון, יוצאים שלשה עשר מעיינות עליונים נהרות עמוקים. אלה עולים ואלה יורדים, כל אחד נכנס בחבירו. אחד מוציא ראשו ומכניס אותו בשני גופים. גוף אחד המאיר נוטל מימין למעלה, מפריד למטה אלף יאורים יוצאים לארבעה צדדים.	כז/ב אמר רבי אלעזר בסטרא ימינא עלאה ¹¹⁹¹ נפקין תליסר מבויעין עלאין נהרין ¹¹⁹² עמיקין אלן סלקין ¹¹⁹³ ואלן נחתין עייל כל חד בחבריה חד אפיק ¹¹⁹⁴ רישיה ואעיל ליה בתרין גופין ¹¹⁹⁵ חד גופא דנהרא ¹¹⁹⁶ נטיל מימין לעילא אפריש ¹¹⁹⁷ לתתא אלף יאורין נפקין לארבע סטריין ¹¹⁹⁸ :
מאותם שלשה עשר נהרות ומעיינות, נפרדים שלשה עשר יאורים, נכנסים ונוטלים מים, ארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים וחצי מצד זה, וארבע מאות ותשעים ותשעה יאורים מצד זה בשמאל. נשאר חצי מכאן וחצי מכאן	מאינון נהרין מבויעין תליסר מתפרשין תליסר יאורין ¹¹⁹⁹ עאלין [ונטלי] (ונקטין) מיא ארבע מאה ותשעין ותשעה יאורין ופלגא מסטרא דא וארבע מאה ותשעין ותשעה יאורין ופלגא מסטרא דא ¹²⁰⁰ בשמאלא ¹²⁰¹ אשתאר פלגא מכאן ופלגא

¹¹⁸⁷ תרומה קמה ע"א (הערת הזהר).

¹¹⁸⁸ שם קד (הערת הזהר).

¹¹⁸⁹ י"ב בקר (רח"ו).

¹¹⁹⁰ מט"ט וסנד"ל נקראים תניינא (רח"ו).

¹¹⁹¹ הוא אור הראשון בכתר עליון ונק' חסד עליון אור דאור ואח"כ נמשך בחו"ב דרך נקודה בסוד י' אור וזהו היאורין, והן י"ג גליפין גילופי דגליפין בחיזו דחויא אריך כו' (בספד"צ פ"ק) ולקמן (פ' בא) אמר ט' שהן ט' למטה דסמכין עלוי רגלין וכאן י"ג (יהל אור).

¹¹⁹² נגד אור י' יאור ונתחלקו בחו"ב ה' אור הב"ל ה' ל"ב אלקים דה' נקדוין חושבן אלקים (ה"פ א') [ה"פ] י' מאמרות נ' שיערי בינה ויאמ"ר (אמר המסדר – נ"ל שהוא אותיות אור"ר י"ם, שהם ה' אור וה"פ י' נ' שיערי בינה) (יהל אור).

¹¹⁹³ עיילין ונכללין באור (יהל אור).

¹¹⁹⁴ הוא התפשטות חסד עליון בוצד"ק (יהל אור).

¹¹⁹⁵ חו"ב (יהל אור).

¹¹⁹⁶ הוא נהר היוצא מעדן דעת והוא הרקיע המבדיל בין וכו' (יהל אור).

¹¹⁹⁷ ובי' אלף אכסדראין, ואלף יאורין כידוע והוא אלף רבתי חמשה ואלף אשרין ישראל (יהל אור).

¹¹⁹⁸ כמ"ש בפרשת אחרי מות (עט ע"א) ביעא דקושטא כו' אתבקע לד' סטריין והן ד' בתי דתפלין, וי"ג ואלף הן סוד חו"ג וגבורות הן בדעת וע' באד"ר קלה ע"א וימלוך באדום רזא חדא כו' תאנא כו' אלף אלפין כו' ושם קלו ע"א, ותאנא בתלת כו' מחללא תליתאה (יהל אור).

¹¹⁹⁹ והוא בימינא (יהל אור).

¹²⁰⁰ הענין הוא מדבר בבחינת חיבור זעיר אפין ונוקביה בהיותם בסוד אחור באחור ועיין באדרת נשא בדף קל"ב ע"א בההוא עלמא קדמא דאיהו אלף אלפין ורבוו רבוון מארי תריסין כו'. ושם ביארנו ענין אותם האלף מה ענינם ואיך הם נמשכין ומתפשטין מן תרין כתפין עילאין כי כל כת"ף בגמט' ת"ק וב' כתפות הם אלף ואח"כ אלו הכתפות נעשו תרין עטרין הנקראין (חסד וגבורה) [חסדים וגבורות] והכתף האחד שהוא חסד נמשך וניתן אל זעיר אפין. והכתף השני הנקרא גבורה נמשך אל נוקבא דזעיר אפין ונמצא כי שתי הכתפים של הז"א הם כתף אחד בלבד ושתי הכתפות דנוקביה גם הם כתף אחד בלבד ועל כן אורך הז"א הוא ת"ק שנה, וכן אורך נוקביה. ולכן כאשר נתדבקו יחד שניהם אחור באחור לא היה רק כותל אחד מפסיק בין שניהם חצי עוביו לזה וחצי עוביו לזה, ולזה היה תצ"ט ופלגא מכאן ותצ"ט ופלגא מכאן, כי הכותל אשר באמצען נחלק חציו לזה וחציו לזה. אבל אחר שננסרה הנקבה מאחוריו, אז מן הכותל האחד נעשו שני כותלים בשניהם, ואז הם ת"ק שלמים לז"א כנגד הכתף של חסד, שהיא בגימטריא ת"ק. ות"ק שלמים אל נוקביה, כנגד הכתף של הגבורה (שער מאמרי רשב"י), ועי' עוד בזה הרקיע.

ספר שמות

ונעשה אחד, זה נכנס בין היאורים האלה ונעשה נחש.	מכאן ואתעביד חד דא אעיל בין אינון יאורין ואתעביד הוויא:
ראשו אדום כשושנה, קשקשיו קשים כברזל, כנפיו כנפים שטים ונפרדים לכל אותם יאורים, כשעולה זנבו (נ"א אליו), מכה ובוטט את שאר הדגים, אין מי שיקום לפניו.	רישא סומקא כורדא ¹²⁰² קשקשוי תקיפין כפרזלא גרפוי גרפין שטאן ואתפרשן לכל אינון יאורין כד סליק זנביה ונ"א לגביהו מחי ובטש לשאר נונין לית מאן דיקום קמיה:
פיו לזהט אש, כשנוסע בכל אותם יאורים, מזדעזעים שאר התנינים, ובורחים ונכנסים לים. אחת לשבעים שנה רובץ לצד זה, ואחת לשבעים שנה רובץ לצד זה. אלף יאורים חסר אחד מתמלאים ממנו, תנין זה רובץ בין אותם יאורים.	פומיה מלהטא אשא כד נטיל בכל אינון יאורין מזדעזען שאר תנינייא וערקין ועאלין בימא חד לשבעין שנין רביין לסטרא דא וחד לשבעין שנין רביין לסטרא דא אלף יאורין ¹²⁰³ חסר חד אתמליין מניה דא תנינא רביין בין אינון יאורין:
כשנוסע, יוצאת פסת יד של אש בקליפות, כולם עומדים וזועפים בזעפם (נ"א ועומדים בענפיו), מתערבים אותם יאורים לעין (נ"א העין) תכלת שחורה. וגלגלים נוסעים לארבעת צדדי העולם, זוקף זנבו, מכה למעלה מכה למטה, וכולם בורחים לפניו.	כד נטיל נפיק חד פסותא דאשא בקליפין כלהו קיימין וזעפין בזעפוי ונ"א וזקפין בענפוי מתערבין אינון יאורין לעין ונ"א העין תכלא אוכמא וגלגלין נטלין לארבע סטרי [דעלמא] (עלמא) זקיף זנביה מחי לעילא מחי לתתא כלא ערקין קמיה:
עד שלצד צפון עומדת שלהבת אש אחת, והכרוז יוצא, התיצבו זקנות והתפזרו לארבע זויות. הרי התעורר מי ששם קולר על פני התנין, כמו שנאמר "ונתתי חחים בלחיך וגו'", אז כולם התפזרו ולוקחים את התנין ונוקבים פניו בצד הלחיים, ומכניסים אותו לתוך נקב תהום רבה, עד שנשכר כחו, ואז מחזירים אותו לנהרותיו (נ"א לנחיריו).	עד דלסטר צפון קם [חד] שלהובא דאשא וכרוזא קרי אזרקפו סבתין אתבדרו לארבע זויין הא אתער מאן דשוי [קדלא] [קלדא] על אנפוי דתנינא כמה דאתמר (יחזקאל כ ט ד) ונתתי חחים בלחיך וגו' כדין כלהו אתבדרון ונקטין ליה לתנינא ונקבי אנפוי בסטר עלעוי ועאלין ליה לנוקבא דתהומא רבא עד דאתבר חיליה כדין אהדרו ליה לנהרוי ונ"א לנחרוי:
אחת לשבעים שנה עושים לו כך, כדי שלא ילקל מקומותיהם של הרקיעים ועמודיהם, ועליהם הכל מודים ומברכים ואומרים "בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו".	חד לשבעין שנין עבדין ליה כדין בגין דלא יטשטש אתרין דרקיעין וסמכייהו ועלייהו כלא אורן ומברכן ואמרין (תהלים צה ג) בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהו"ה עושנו:
התנינים נכנסים (נ"א העליונים) למעלה עומדים, אותם שמתברכים, כמו	תנינייא עאלין (ס"א עלאין) לעילא קיימין אינון דמתברכאן כמה דאת אמר (בראשית א

¹²⁰¹ עי' אריכות ביהל אור.

¹²⁰² והנה זה הכותל האמצעי שנעשה עתה אחד, בו הם סוד בחינת האחורים, ולכן כל הדינים נמשכין ממנו. ולכן רישיה סומקא כוורדא בסוד אודם הדין. גם צריך לדעת כי כל ענין זה הוא בבחינת נצח והוד דזעיר אפין אשר כנגדם עומדת נוקביה אחור באחור, וכבר ידעת כי האחורים הם בחינת הדינין. והנה יש כאן נצח והוד ויסוד של ז"א ונצח הוד יסוד של נוקביה וכל אחור אחד מאלו במקומו הוא סוד אלף יאורין ועוד י"ג אחריון כמו שנבאר בע"ה. ונבאר בבחינת נצח הוד יסוד של ז"א ומהם נקיש אל נצח הוד יסוד דנוקביה כי שם הוא גם כן ע"ד אלו. הנה ידעת כי נצח והוד ויסוד נקראים צבאות ושם צבאות הוא בגימטריא תצ"ט והרי איך הנה"י הם בגימ' תצ"ט והנצח הוד יסוד דדכורא הם תצ"ט מכאן ונצח הוד יסוד דנוקבא מכאן הם תצ"ט אחרנין ולפי שהם מחוברין יחד אחור באחור אלו שתי פעמים צבאות שהם נצח הוד יסוד דדכורא ונצח הוד יסוד דנוקביה ואין ביניהם רק כותל אחד המחבר את שתיהם והכותל מתחלק חציו לשם צבאות הזה וחציו לזה לכן הם תצ"ט ופלגא מכאן ותצ"ט ופלגא מכאן שהם אלף חסר חד. באופן כי הם תצ"ט ותצ"ט שהם צבאות דנצח הוד יסוד דדכורא וצבאות דנצח הוד יסוד דנוקבא וכו' (שער מאמרי רשב"י).

¹²⁰³ עי' יהל אור.

ספר שמות

שנאמר "ויברך אותם אלהים". אלו שולטים על כל שאר הדגים, שנאמר "ומלאו את המים בימים", ועל זה כתוב "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית".	(כח) ויברך אותם אלהים אליו שלטין על כל שאר נונין דכתיב (בראשית א כב) ומלאו את המים בימים ועל דא כתיב (תהלים קד יד) מה רבו מעשיך יהוה כלם בחכמה עשית:
תוספתא:	
אשכול הכפר דודי לי (שיר א יד) אשכול דא אימא עלאה מה אשכול מתקשט בכמה עליו בכמה זמורות לישראל דאכלין ליה הכי שכינתא עלאה מתקשטת בכמה קשוטין דשמנה כלים מכמה קרבנין מכמה מיני תכשיטין דכפרה לבנהא ואיהי קמת בהון קמי מלכא ומיד (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם ויהיבת ¹²⁰⁴ לן שאלתין דילה באלין ברכאן דתקינן רבנן בצלותא למשאל קמי מלכא:	"אשכול הכופר דודי לי". "אשכול" זו האם העליונה, מה אשכול מתקשט בכמה עלים בכמה זמורות עבור ישראל שאוכלים אותו. כך השכינה העליונה מתקשטת בכמה קשוטין של שמונה כלים, מכמה קרבנות, מכמה מיני תכשיטים של כפרה לְבָנֶיהָ, והיא עומדת איתם לפני המלך, ומיד "וראיתיה לזכור ברית עולם", ונותנת להם את בקשותיה, בברכות הללו שתקנו רבותינו בתפלה, לבקש לפני המלך.
בההוא זמנא כל דינין דשכינתא תתאה דאיהי הוה"י אדנ"י מתהפכין לרחמי כגוונא דא יהוה"ה לקיים (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו יהוה"ה אם יאדימו כתולע הוה"י כצמר יהיו יהוה"ה בכל דינין דא ונ"א כל דינין דדא מתלבנין ובשכינתא (משכינתא) עלאה:	באותו זמן, כל הדינים של השכינה התחתונה, שהיא הוה"י אדנ"י, מתהפכים לרחמים, כדוגמא זה יהוה"ה. לקיים "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", יהוה"ה. "אם יאדימו כתולע", הוה"י, "כצמר יהיו" יהוה"ה. בכל דינים זה (נ"א כל הדינים של זה) מתלבנים מהשכינה העליונה.
ואיהי שכינתא הוה"י (בראשית ג כד) להט החרב ¹²⁰⁵ המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים ואוקמוה רבנן דמהפכא זמנין רחמי זמנין דינא פעמים אנשים פעמים נשים זמנין דינא כגוונא דא הוה"י זמנין רחמי כגוונא דא יהוה"ה דהא איהו מסטרא דאילנא דחיי כל דינין מתהפכין לרחמי ומסטרא דעץ הדעת טוב ורע כל רחמי מתהפכין לדינא למידן בהו לאינון דעברי על פתגמי אורייתא:	והיא השכינה, הוה"י, "להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים", ופרשוה רבותינו, שמתהפכת לפעמים רחמים לפעמים דין, לפעמים אנשים ולפעמים נשים. לפעמים דין, כדוגמא זה, הוה"י. לפעמים רחמים, כדוגמא זה, יהוה"ה, שהרי הוא מצד של עץ החיים, כל הדינים מתהפכים לרחמים. ומצד של עץ הדעת טוב ורע, כל הרחמים מתהפכים לדין, לדון בהם את אותם שעוברים על דברי התורה.
ועץ דא בעלמא דאתי דאיהי בינה כל שמהן דדינא מתהפכין בה (לדינא) רחמי (לדינא) ובגין דא אוקמוה רבנן לא כהעולם הזה העולם הבא ובגין דא בינה איהי (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת דמתהפכת מדינא לרחמי לצדיקים למיהב לון אגרא בעלמא דאתי מלכות להט החרב המתהפכת ומרחמי לדינא למידן בה לרשיעיא בעלמא דין:	ועץ זה בעולם הבא, שהוא בינה. כל שמות הדין מתהפכים בה רחמים. לכן פרשוה רבותינו, לא כמו העולם הזה העולם הבא. ולכן בינה היא "להט החרב המתהפכת", שמתהפכת מדין לרחמים לצדיקים, לתת להם שכר בעולם הבא. מלכות, להט החרב המתהפכת מרחמים לדין, לדון בה את הרשעים בעולם הזה.

¹²⁰⁴ (ס"א לון שאלתין דלהון) נוסף בדפ"ו.

¹²⁰⁵ המלכות נקרא תמורה משום כי היא סוד (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת, כי היא מתהפכת מרחמי לדינא ומדינא לרחמי כפי קבלתה מלמעלה, וכולא בידה מסירין, וכמ"ש בפ' בשלח (דף נא ע"א), וכן בפ' אחרי מות (עד סע"א). והנה ממנה הוא כל התמורות, החיים והמות, העושר והעוני, השלום ומלחמה, וכן כולם, כי כל הו"ק חג"ת נה"י שהם שורש דריבוי נגד היפך כנ"ל הם כולם משתמשים בה, כי היא קודם לכל ואחרון לכל (כללים ח"א עא ע"ג).

ספר שמות

כח/א	
תוספתא:	
אבל מעץ הדעת טוב ורע¹²⁰⁶ דאיהו כגוונא דמטה זמנין דמהפכין הנשים לשדות אנשים לשדים ובגין דא (בראשית כט יב) ויגד יעקב לרחל¹²⁰⁷ ובגין דא אוקמוה רבנן דלית ליה לבר נש לשמשא עם אתתיה עד דמספר עמה שמא נתחלפה לו ובשדה¹²⁰⁸ בגין (בשדה ובגין) דלהט בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת משוב לרע ואי תימא דמכשפי פרעה דכתיב (שמות ז כב) ויעשו בן החרטומים בלטיהם¹²⁰⁹ הווי מהפכין אינון מטות דלהון¹²¹⁰ לנחשין ומספרא דאלין הפוכין¹²¹¹ יכלין לאתהפכא:	אבל מעץ הדעת טוב ורע, שהוא כדוגמת המטה, לפעמים מתהפכים הנשים לשדות ואנשים לשדים, ולכן "ויגד יעקב לרחל". ולכן פרשוה רבותינו, שאין לו לאדם לשמש עם אשתו עד שיספר עמה, שמא נתחלפה לו בשדה, משום שהלהט, בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת משוב לרע. ואם תאמר שהמכשפים של פרעה, שנאמר "ויעשו בן החרטומים בלטיהם", היו מהפכים אותם המטות שלהם לנחשים, ומצד של אלה ההתהפכות יכולים להתהפך.
זהר:	
ואמרת אל אהרן קח את מטך (שמות ז ט) מאי טעמא מטה אהרן ולא מטה משה אלא ההוא דמשה איהו קדישא יתיר דאתגליף בגנתא עלאה¹²¹² בשמא קדישא ולא בעי קודשא בריך	"ואמרת אל אהרן קח את מטך", למה מטה אהרן ולא מטה משה. אלא אותו של משה, הוא יותר קדוש, שנחקק בגן העליון בשם הקדוש, ולא רצה הקדוש

¹²⁰⁶ היינו היפוך אחר, ופי' שלישי אל להט החרב המתהפכת, דהיינו להט מההוא חרב, שהחרב מדת המלכות, והלהט הוא הקלי' הירודת למטה, והמתהפכת לא אהדר אל החרב עצמו אלא אל הלהט מההוא חרב, והיינו רע מהטוב, שעץ הדעת טוב דא מטטרין ורע דא סמא"ל, וההוא רע מתהפך, פעמים נשים פעמים אנשים, מפני שהוא נקרא איש הפכך. ויש מטה שהוא סוד מטטרין עצמו שנקרא עץ הדעת טו"ר שמשמש פעמים מט"ה דהיינו מט"ט ר"ן מ"ט פנים טהור, או סמא"ל דהיינו מ"ט פנים טמא, והיינו מטה כשהוא מ"ט פנים טהור היינו מ"ט ה' מ"ט טהור, אמנם לפעמים הוא עץ רע והיינו סמאל מ"ט פנים טמא, ומתהפך לנחש, והיינו פעמים אנשים שהם מצד פנים טהור, פעמים שדים דהיינו מצד פנים טמא. וכן פעמים נשים מצד הטוב, פעמים שדות מצד הרע. ואלו ההפכהים הם (מצד) פעמים כשרים פעמים טמאים, וכל ההיפוכים האלה הם למטה באותם היאורים דאמרן פעמים שולט בהם החיוני הטמא פעמים אינו שולט בהם והם מתטהרים כדפי' (אור יקר).

¹²⁰⁷ נתן לה סימנים שלא תחליפיה אביו בשדה (אור יקר).

¹²⁰⁸ ע"י הדיבור והקול יריגיש בסימניה ותסתלק השדה, ועל דרך נסתר, ירצה כי צריך האדם לספר עם אשתו לקרבה בשעת תשמיש אל צד הטוב, אל עץ הדעת טוב ותהיה אשה, ולא תהיה מחשבתה מחשבת רעה ותהיה שדה, וע"י דברי קדושה יקרבה. וכן ויגד יעקב לרחל, שמסר לה סימנים להבדל ממעשה אביה ולקרבה אל התשובה ולהבדילה מע"ז, והיינו כדי שלא תתחלף לו בשדה וגלה לה סדר עבודת שמים והיא נקרבה לעבודת ה' כאלו גיירה. והשתא קשיא ליה היאך היא טובה ותתהפך לרעה ממטה לנחש שזה זר שהקדושים יתהפכו, לזה אמר כי סוד להט זה הוא כחות למטה שהם מעץ הדעת טו"ר דהיינו טוב מצד הימין, רע מצד השמאל, וכמו שהשרשים העליונים מתהפכין מרחמים לדין, כן הענפים שהם למטה להט והשתלשלות מעץ הדעת טו"ר והיינו להט בעץ הדעת טו"ר לא חרב שהחרב למעלה אלא להט מהחרב כדפי' מתהפכת משוב לרע מקדוים לטואמה על הדרך שפי' (אור יקר).

¹²⁰⁹ דהיינו להט שהם אחוזים בו שהיא להט החרב הנז', ולא בלהט סתם אלא למטה בלהטיהם אותם ענפי הלהט שהם נאחזים באותו הלהט (אור יקר).

¹²¹⁰ דלאו אינו מטות דעץ הדעת טוב אלא דעץ הרע, לנחשים דהיינו החצונים המהפכין עצמן כדפי' (אור יקר).

¹²¹¹ שפי' לעיל, שהוא השורש להם להט החרב המתהפכת, וכן עץ הדעת, פעמים טוב טהור ברחמים, פעמים טמא בסוד הדין, והחצונים הנאחזים בו, מאותו הצד בחוץ יכלו החרטומים להפך להטיהם אל ההיפוכין האלו (אור יקר). או אפשר מצד הפוכין אלו אל החצונים יכולין להפך המטה ממש עץ נחש כדפי' שהנשמות משועבדת אף אל החצוני (אור יקר).

¹²¹² הענין שמטה אהרן היה עץ בעלמא שלקח כדרך בני אדם שנוטלים מקל להשען. אמנם מטה משה הוא בריה בפני עצמה שנברא, וכמו שבריאית העולם היה בסוד שם מ"ב שהוא חתום ומפורש בתחילת מעשה בראשית, כן המטה היה חקוק בסוד שם מ"ב, ולכך כמו שבעולם בכלל נחקק שם

ספר שמות

הוא לסאבא¹²¹³ ליה באינן חומדין דחרשיא ולא עוד אלא לאכפייא לון לכל אינן דאתיין מסטרא דשמאלא בגין דאהרן אתא מימינא ושמאלא אתכפייא בימינא:	ברוך הוא לטמא אותו באותם מטות של המכשפים. ולא עוד, אלא לכפות אותם לכל אותם הבאים מצד השמאל, משום שאהרן בא מימין, והשמאל נכפה לימין.
ורבי חייא שאיל לרבי יוסי הא גליו (וגליו) קמי קודשא בריך הוא דאינן חרשין יעבדון תנייניא מאי גבורתא איהו למעבד קמי(ה) פרעה תנייניא ואמר ליהו (אלא) בגין דמתמן הוא שירותא לאלקאה (ומשירותא) (ומשירותא) דתנינא שארי שולטניה ונ"א לשולטניה ומשירותא דשולטניה שארי לאלקאהו כדין חרו בולחו חרשי דהא ריש חכמתא דנחש דילהון הכי הוה מיד אתהדר ההוא תנינא דאהרן לאעא יבישא ובלע לון ועל דא תווהו וידעו דשולטנא עלאה אית בארעא דאינן חשיבו דהא לתתא [נ"א לעילא] וברו מנייהו לא אית שלטנא למעבד מדי כדין (שמות ז יב) ויבלע מטה אהרן מטה אהרן¹²¹⁴ דייקא דאתהדר לאעא ובלע לון:	רבי חייא שאל את רבי יוסי, הרי גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, שאותם מכשפים יעשו תנינים, איזה גבורה הוא לעשות לפני פרעה תנינים. אמר לו לפי שמשם היא הראשית להלקות, ומראשית התנין מתחיל שלטונו (נ"א לשלטונו ומתחילת שלטונו התחיל להלקות). אז שמחו כל המכשפים, שהרי כך היתה ראש החכמה של הנחש שלהם, ומיד חזר אותו תנין של אהרן לעץ יבש ובלע אותם. ועל זה תמהו וידעו ששלטון עליון יש בארץ, שהם חשבו שזה למטה (למעלה), וחזן מהם אין שלטון לעשות דבר, ואז ויבלע מטה אהרן, דווקא מטה אהרן, שחזר לעץ ובלע אותם.
ועל דא עבד אהרן תרין אתין חד לעילא וחד לתתא חד לעילא תנינא עלאה¹²¹⁵ דשלטא על אינן דלהון חד לתתא דשליט אעא על תנינא דילהון ופרעה חכים הוה מכל חרשיו ואסתכל דשלטנא עלאה שליט על ארעא שליט לעילא שליט לתתא:	ולכן עשה אהרן שני אותות, אחד למעלה ואחד למטה. אחד למעלה, תנין עליון ששולט על אותם שלהם. אחד למטה ששולט העץ על התנין שלהם. ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, והסתכל ששלטון העליון שולט על הארץ, שולט למעלה ושולט למטה.
אמר רבי יוסי אי תימא חרשיא כל מה דעבדין לאו איהו אלא בחיזו דעינא דהכי אתחזי ולא יתיר קא משמע לן ויהיו דייקא דכתיב (שמות ז יב) ויהיו לתנינים ואמר רבי יוסי אפילו אינן תנייניא דילהון אהדרו למהוי אעין ואעא דאהרן בלע לון:	אמר רבי יוסי, אם תאמר, כל מה שעושים המכשפים אינו אלא במראית העין, שכך נראה ולא יותר, בא להשמיענו "ויהיו" דווקא, שנאמר "ויהיו לתנינים", ואמר רבי יוסי, אפילו אותם תנינים שלהם חזרו להיות עצים, ועץ אהרן בלע אותם.
כתיב (יחזקאל כט ג) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו מתמן [שירותא] (שרותא) לתתא בשולטנא דילהון	כתוב "הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו", משם ראשית למטה בשלטון שלהם, אבל חכמתם הוא למטה מכל הדרגות.

מ"ב, כן במטה עצמו היה חקוק שם מ"ב, להראות שבו נשרשו סוד ל"ב נתיבות חכמה ועשר מאמרות שבהם נברא, כדי שיוכל לשנות מכל השם שבו כל הכחות וכל הטבעים, שהרי בו כלל המציאות כולו, ומטעם זה אמר "דאתגליף בגנתא עילאה" והענין שהוא למעלה מכל עולם היצירה, כי ג"ע עליון הוא סוד כסא הכבוד, כדי שיהיה שליט על כל מעשה בראשית למעלה בסוד כסא, ויהיו אפילו המלאכים בסוד עולם היצירה משועבדים תחת ממשלתו, ולכך היה מכריח שר המים שר האש שר העפר שר הים כולם משועבדים תחתיו (אור יקר). היא דור המדבר ששני המטות הם בב' צדדי דור המדבר והם מיסוד דאבא, וז"ש בשמא קדישא שהוא אבא (מ"מ).

¹²¹³ שבלע אותם ונכללו בו ואם היה במטה משה גם למעלה היו נכללים במטה (רח"ו). פי' תנין הוא אריך דקלי' והוא ראש לקלי' ומשם יונק פרעה ולכך רצה הקב"ה להלקותו תחלה על ידי מטה אהרן שיבלענו (מ"מ).

¹²¹⁴ שבלעם בשעה שהיה מטה (רח"ו).

¹²¹⁵ היינו הנחש יסוד דקטנות (רח"ו).

ספר שמות

אבל חכמתא דילהון לתתא מכלהו דרגין ואיהו (אינון)¹²¹⁶:	
תא חזי חכמתא דילהון בדרגין תתאין [ואכפייין] (ואדכפייין) ולאכפייין לון לאלין דרגין [בדרגין] עלאין רישי שולטנותהון ועקרא דילהון לתתא מההוא תנינא ומשתלשלן בתנינא דהא מתמן נטיל חילא דרגא עלאה דילהון משמע דכתיב (שמות יא ה) אשר אחר הרחים¹²¹⁷:	בא וראה חכמתם בדרגות תחתונות, לכפות לאותן דרגות בדרגות עליונות ראשי שלטונם, ועיקר שלהם למטה מאותו תנין, ומשתלשלים בתנין, שהרי משם נוטל חיל דרגה עליונה שלהם, משמע שנאמר "אשר אחר הרחים".
רבי חייא הוה יתיב יומא חדא אבבא דתרעא דאושא חמא ליה לרבי אלעזר (ד)חד קטפירא¹²¹⁸ טאסא גביה אמר ליה לרבי אלעזר משמע דאפילו באורחך כלא תאיבין למהך אבתרך אהדר רישא וחמא ליה אמר ודאי שליחותא אית גביה דהא קודשא בריך הוא בכלא עביד שליחותיה וכמה שליחין אית ליה לקודשא בריך הוא דלא תימא מלין דאית בהו רוחא בלחודיהו אלא אפילו אינון מלין דלית בהו רוחא:	רבי חייא היה יושב יום אחד בשער של אושא, ראה את רבי אלעזר, עוף אחד טס אליו. אמר לו לרבי אלעזר משמע שאפילו בדרך הכל משתוקקים ללכת אחריו. החזיר ראשו וראה אותו. אמר, ודאי יש אצלו שליחות, שהרי הקדוש ברוך הוא עשה שליחות, וכמה שלוחים יש לקדוש ברוך הוא, שלא תאמר דברים שיש בהם רוח בלבד, אלא אפילו אותם דברים שאין בהם רוח.
פתח ואמר "כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה". כמה יש לאדם להזהר מחטאיו, שלא יחטא לפני הקדוש ברוך הוא. ואם יאמר מי יעיד בו, הרי אבני ביתו ועצים של ביתו יעידו בו. ולפעמים הקדוש ברוך הוא עושה בהם שליחות. בא וראה, מטה אהרן, שהוא עץ יבש, הקדוש ברוך הוא עשה בו את ראשית הנסים. ושתי שליחיות נעשו בו: אחד, שהוא עץ יבש, ובלע את אותם התנינים שלהם. ואחד, שהרי לשעה אחת חזר ברוח ונעשה בריה.	פתח ואמר "כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה". כמה יש לאדם להזהר מחטאיו, שלא יחטא לפני הקדוש ברוך הוא. ואם יאמר מי יעיד בו, הרי אבני ביתו ועצים של ביתו יעידו בו. ולפעמים הקדוש ברוך הוא עושה בהם שליחות. בא וראה, מטה אהרן, שהוא עץ יבש, הקדוש ברוך הוא עשה בו את ראשית הנסים. ושתי שליחיות נעשו בו: אחד, שהוא עץ יבש, ובלע את אותם התנינים שלהם. ואחד, שהרי לשעה אחת חזר ברוח ונעשה בריה.
כח/ב	
אמר רבי אלעזר תפח רוחיהון [דאינון] (דאנון) דאמרין דלא זמין קודשא בריך הוא	אמר רבי אלעזר, תפח רוחם של אותם שאומרים שלא עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים, ואיך יעשה מהם

¹²¹⁶ פי' שחכמת מצרים היא הקלי' התחתונה אשר תחת הקלי', אבל כופין הקלי' התחתונה בכח הקלי' העליונות כדי לעשות רצונם. וז"ש חכמתא דלהון בדרגין תתאין ואכפייין לון, ומשתלשלן בתניניא ר"ל אע"פ שהם למטה עכ"ז הם עולים ומשתלשלים עד א"א דקלי' שהוא התנין שמשם יונק שר שלהם (מ"מ).

¹²¹⁷ הם ד' מחנות שכינה (רח"ו).

¹²¹⁸ עוף אחד היה משוטט ומעופף אחריו, והחזיר ראשו לאחוריו וראהו, אמר ודאי שליחותא אית גביה, ר"ל שהוא בשליחות. ונקרא עוף זה קטפירא, כי יש בו גוונים נאים, הרש"ב, והרמ"ק פי' מין בריה קטנה שקורין אותה מבשרת (רמ"ז).

¹²¹⁹ פי' והשני הוא שאחר שנעשה מטה בלע את המטותם (מ"מ).

ספר שמות

לאחייא מתייא והיך יתעביד מנייהו בריה חרתא¹²²⁰ ייתון ויחמון אינון טפשאיין חייביא רחיקין מאורייתא רחיקין מניה בידיה דאהרן הוה חוטרא אעא יבישא וקודשא בריך הוא לפום שעתא אהדר ליה בריה משניא ברוחא וגופא אינון גופין¹²²¹ דהוו בהו רוחין¹²²² ונשמתין קדישין ונטרו פקודי אורייתא ואשתדלו באורייתא יממא ולילי וקודשא בריך הוא טמיר לון בעפרא¹²²³ לבתר בזמנא דיחדי עלמא על אחת כמה וכמה דיעביד ולהו בריה חרתא:	בריה חדשה, יבאו ויראו אותם הטפשים את הרשעים הרחוקים מן התורה, רחוקים ממנו. ביד אהרן היה מטה עץ יבש, והקדוש ברוך הוא לפי שעה החזיר אותו לבריה משנה ברוח וגוף, אותם גופים, שהיה בהם רוחות ונשמות קדושות. ושמרו את מצוות התורה, והשתדלו בתורה יומם ולילה, והקדוש ברוך הוא טמן אותם בעפר. אחר כך, בזמן שישמח את העולם, על אחת כמה וכמה, שיעשה אותם בריה חדשה.
אמר רבי חייא ולא עוד אלא דהווא גופא דהוה יקום¹²²⁴ משמע דכתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתוך ולא כתיב יברא משמע דברין אינון אבל יחיו דהא¹²²⁵ גרמא חד ישתאר [מן גופא¹²²⁶] תחות ארעא והווא לא אתרקב ולא אתבלי בעפרא לעלמין [ובהווא] (וליהווא) זמנא קודשא בריך הוא ירכך ליה ויעביד ליה וכחמירא בעיסה (כעיסה בחמירא) ויסתלק ויתפשט לארבע זויין ומניה ישתכלל גופא וכל שיפוי וקודשא בריך	אמר רבי חייא, ולא עוד אלא שאותו גוף שהיה, יקום. משמע שנאמר "יחיו מתוך", ולא כתוב "יברא", משמע שהם בריות. אבל יחיו, שהרי עצם אחת נשארת מן הגוף תחת האדמה, והיא לא נרקבת ולא תבלה בעפר לעולמים. ובאותו זמן הקדוש ברוך הוא ירכך אותו ויעשה אותו כמו שאור שבעסה, ותעלה ותתפשט לארבע צדדים, וממנה ישתכלל הגוף וכל איבריו. והקדוש ברוך הוא יתן בו רוח אחר כך. אמר לו רבי אלעזר, כך

¹²²⁰ הם ב' ענינים: א', להחיותם. ב', לחדשם. ושניהם במטה אהרן. הא' שהחיהו, הב' שחדשו ממטה לנחש והיה מת אפילו מחיותו שהוא עץ בלחות הנפש הצומחת והנה נשתנה בשנים במהות הנפש מצומח לבעל חי ומעץ לנחש בגוף (אור יקר).

¹²²¹ שכבר היו גופין ולא עצים וכיוצא במטה (אור יקר).

¹²²² ולא כמטה שבעולם לא היה בו רוח והם עשו עצמם בעולם החומרי כעולם החדש במה ששמרו המצוות הרוחניות ועסקו בתורה הרוחנית שעיקרם מעולם החדש (אור יקר).

¹²²³ שהם במאסר בשמירה בקברותם כאומרו בפתחי את קבורתיכם (אור יקר).

¹²²⁴ כדי שיכיר עצמו שהוא הוא פלוני הקודם, ואח"כ ישתנה אל בריה חדשה, כדי שיכיר וידע בעצמו באמתות ויכרוהו חביריו ויכירם, ואח"כ יתחדשו וזה יותר חסד ודאי. וא"ת וכיצד יהיה זה שהרי נתרקב, בשלמא לאותם יום או יומים אפשר להחיותו שתהיה הוא עצמו, אמנם שנתרקבו אפילו עצמותיו היאך אפשר ענין זה, לזה אמר כי העצם ההוא הוא שאור שבו יבנה שאר הגוף, וכמו שמי שנאכל קצת מבשרו יחיה ויגדל בשרו מיסוד שאר הבשר החי, כן יהיה אל המתים, אותו העצם שהוא שאור שממנו יחידה ויתפשט כל שאר הגוף, איש איש לפי עניינו מי שחסרים כל עצמותיו שנתרקבו [יהיו] (יחיו) כל עצמותיו, מי שיש לו רובע עצמות שאר העצמות ומי שיש לו עצמות יבשות שאר בשר ועור וכל המצטרף עד שיתכלל כל הגוף ויבנה מהעצם ההוא, אפילו שנאכל במעי הדגים אין אותו עצם מתעכל והוא בשמירה במצולות הים, בטל עליון שעתי דהקב"ה להחיות את המתים וכו' (אור יקר).

¹²²⁵ בראשית קלז ע"ב (הערת הזהר).

¹²²⁶ האורות העליונים הם לאורות התחתונים בבחי' האב על הבנים אשר חשקו תמיד להשפיע בהם, כמבואר אצלנו בכבוד אב ואם כי ניצוץ א' מהאב נמשך אל הבן ואינו זז ממנו לעולם (ע"ח שער עקודים פרק ו). הנה אותו הניצוץ הנה הוא בא בהטיפה הזרעית דאבא וכו"ל שער טנת"א (ריש פרק ה) וממנו הוא ההבלי דגרמי שהוא תמצית החיות הנשאר בתוך העצמות בקבר, ובפרט בעצם לזו שהוא קיים לעולם וממנו הוא התחייה אשר בתח"מ, כמ"ש במדרש הנעלם פ' תולדות (קלז ע"א) ובפ' וארא (כח ע"ב) ובכ"מ. וכן ע"י אותו הניצוץ הנה מקבל האדם כל שפע קיומו וחיותו וכל מה שניתן לו מלמעלה וכל מה שנגזר עליו, וכמו שכתבנו שם בשער טנת"א פ"ה אות מ"ו, וע' לעיל פ"ה אות י"ז. וזהו ענין מצות כיבוד אב ואם כמ"ש בשער הנסירה (פרק ב) וע' שער המצות (פרשת יתרו). ואמרו קידושין (לא ע"ב) מכבדו בחייו ומכבדו במותו, כי כל שפעו תמיד הוא לעולם ע"י שורשו שבנשמת אביו ואמו, וע' במ"ן ומ"ד (דרוש ח'). וזהו ג"כ מ"ש סנהדרין (קד ע"א) ברא מזכא אבא כי הם קשורים תמיד זב"ז לעולם, וכל מה שנמשך להבן וכל כוחו הוא הכל לפי תכונת אותו הניצוץ שהוא שורשו, ולכן מחויב לכבדו תמיד, וכן הוא מזכא לאר"א כי כל מה שעושה הוא בסיבתם (ביאורים ח"ב לו ע"ג).

ספר שמות

הוא. ובא וראה, אותה עצם במה התרככה, בטל, שנאמר "כי טל אורות טלך וגו'".	הוא יהיב ביה רוחא לבתר אמר ליה רבי אלעזר הכי הוא ותא חזי ההוא גרמא במה אתרכך בטל דכתיב (ישעיה כו יט) כי טל אורות טלך וגו'.
"ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן קח מטף ונטה ירך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם וגו'". אמר רבי יהודה, יש להסתכל בפסוק הזה, ואיך יכול ללכת לכל המקומות הללו. ועוד, שהרי נאמר "וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור", כתוב "את היאור", ואתה אמרת "על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם".	ויאמר יהו"ה אל משה אמור אל אהרן קח את מטף ונטה ירך על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם וגו' (שמות ז יט) אמר רבי יהודה האי קרא אית לאסתכלא ביה והיך יכול למהך לכל [הני] (האי) אתרי (ולא עוד אלא) וותו דהא כתיב (שם כה) וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהו"ה את היאור את היאור כתיב ואת אמרת על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם:
אלא מימי מצרים היה הנילוס, ומשם מתמלאים כל אותם שאר אגמים ויאורים ומעיינות וכל מימיהם, ועל זה אהרן לא נטה להכות, רק את הנילוס לבדו. ובא וראה שככה זה, שנאמר "ולא יכלו מצרים לשנות מים מן היאור".	אלא מימי מצרים נילוס הוה ומתמן אתמליין כל אינון שאר אגמין ויאורין ומבועין וכל מימין דילהון ועל דא אהרן לא נטה למחאה אלא לנילוס בלחודוי ותא חזי דהכי הוא דכתיב (שמות ז כא) ולא יכלו מצרים לשנות מים מן היאור ¹²²⁷ :
אמר רבי אבא, בא וראה, מים תחתונים נפרדים לכמה צדדים, ומים עליונים מתכנסים לבית כינוס המים, שנאמר "ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד". ונאמר "ולמקוה המים קרא ימים". הפסוק הזה פרשוהו. ובא וראה, אותו רקיע שיש בו שמש ולבנה כוכבים ומזלות, זהו בית כינוס למים הרבים, שהוא נוטל כל המים ומשקה את הארץ, שהוא עולם תחתון, כיון שנוטל את המים, מפזר אותם ומחלק אותם לכל צד, ומשם הוא משקה את כלם.	אמר רבי אבא תא חזי מיין תתאין ¹²²⁸ מתפרשאן לכמה סטריין ¹²²⁹ ונ"א ומיין עלאין עאכ"ו ¹²³⁰ [ומיין] עלאין דהא מיין ¹²²⁹ עלאין מתכנשי ¹²³⁰ בבי כנישו מיא ¹²³¹ דכתיב (בראשית א ט) ויאמר אלהים יקוו המים ¹²³² מתחת השמים אל מקום אחד וכתיב (שם י) ולמקוה המים קרא ימים האי קרא אוקמוה ותא חזי ההוא רקיעא ¹²³³ דאית ביה שמשא וסיהרא ¹²³⁴ כוכבייא ¹²³⁵ ומזלי ¹²³⁶ דא ¹²³⁷ איהו בי כנישות מיא [דהוא] ורבה דהוא [דהא] נטיל כל מיין ואשקי לארעא דהיא עלמא

¹²²⁷ ושאר מים היה להם לא ודאי ומאי מן היאור, אלא מפני שכל מימיהן מימי היאור הם, שאפילו בורות אינם נובעים אלא משם ולזה בנטיית יד על היאור הוכו כל המים והא אתא קרא לאשמעינן באומרו על נהרותם וכו' (אור יקר).

¹²²⁸ מ"ן (מ"מ).

¹²²⁹ "עלאין דהא מיין" נמחק בדפ"ק ובמקומו איתא "(עלאין דהא) ומיין".

¹²³⁰ ר"ל מ"ד (מ"מ).

¹²³¹ יסוד דדכורא (רח"ו).

¹²³² פי' יקוו החסדים מתחת הת"ת אל מקום אחד שהוא היסוד ולמקוה המים הוא היסוד כמ"ש בפ' בראשית (מ"מ).

¹²³³ יסוד דדכורא (רח"ו).

¹²³⁴ ת"ת ומלכות נכללים בו מפני שהוא מכללות שניהם, יוסף נכלל מיעקב ורחל, וכן בו נכלל שם יאהדונה"י (אור יקר).

¹²³⁵ ז' ספירות ממטה למעלה, דהיינו ממלכות עד החסד (אור יקר).

¹²³⁶ ו'ק שהם ו' ממטה למעלה, וששה ממעלה למטה, הם י"ב מזלות, והם מזלות שנוזלים השפע י"ב מעינות מים אל המלכות ע"י היסוד, והכוכבים שבעה ענין שפיטתם הוא כפי זווגם והענין כי המלכות בת שבע ממטה למעלה ונקשרת ב"ב אלו כפי מה שיהיה כל ככב וככב נקשר באיזה גבול מ"ב גבולי' דהיינו י"ב הויות וכו' (אור יקר). פי' שהארות הז"א בתוכו וגם הארות המלכות הם בו ומשם מקבלתם וחסדים וגבורות שהם כוכבייא ומזלי מתקצים בתוך היסוד (מ"מ).

ספר שמות

תתאה כיון [דנטלא] (דנטיל) מיא בדר לון ופליג לון ¹²³⁷ לכל עיבר ומתמן אתשקיין כלא:	
ובזמן שהדין שורה, העולם התחתון לא יונק מאותו רקיע ויונק מצד השמאל, ואז נקרא "חרב לה' מלאה דם". אוי לאותם שיונקים ממנה, ואז משקים ממנה. שבאותו זמן, הים יונק משני צדדים, והיה מתחלק לשני חלקים, לבן ואדום. ואז שופך ליאור את החלק של מצרים, ומלקה למעלה ומלקה למטה, ולכן ישראל שותים מים והמצרים דם.	ובזמן דדינא שריא עלמא תתאה לא ינקא מן ההוא רקיעא ¹²³⁸ וינקא מסטר שמאלא וכדין אקרי (ישעיה לד ו) חרב ליהו"ה מלאה דם ווי לאינן דינקין בדין מינה ואתשקיין מינה [ד]בההוא זמנא ימא וינקא מתרין סטרין הוהו אתפלג לתרין חולקין חוור וסומק וכדין שדי ליאורא חולקא דמצרים ואלקי לעילא ואלקי לתתא ועל דא שתאן ישראל מיא ומצראי דמא:
אי תימא בגין גיעולא הוה ולא יתיר תא חזי שתאן דמא ועאל למעייהו ואסתלק ובקע עד דהו מזבנין לון ישראל מיא בממונא וכדין שתאן מיא בגיני כך שירותא לאלקאה לון הוה דמא ¹²³⁹ :	אם תאמר, שזה היה משום הגיעול ולא יותר. בא וראה, שותים את הדם ונכנס למעיהם, ומתעלה ובוקע, עד שהיו ישראל מוכרים להם מים בממון, ואז שותים מים, ולכן ראשית הלקאתם היתה דם.
רבי יצחק פתח הא קרא (תהלים קמה א) ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד תא חזי דוד לקביל דרגא דיליה ¹²⁴⁰ קאמר דכתיב אלהי ידי בגין דבעא לסלקא שבחיה ולאעלא ליה ¹²⁴¹ לנהורא עלאה לאתערבא דא בדא למהוי כלא חד בגיני כך ארוממך אלהי המלך ¹²⁴² וגו':	רבי יצחק פתח פסוק זה "ארוממך אלהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד". בא וראה, דוד כנגד דרגתו אמר, שנאמר "אלהי", שלי, משום שרצה להעלות שבחו ולהכניס אותו לאור עליון להתערב זה בזה, להיות הכל אחד, לכן "ארוממך אלהי המלך וגו'".
דתנינן כל יומי דדוד אשתדל ולאתקנא (לאתתקנא) כורסיא ולנהורא אנפהא בגין דיגין עליה ויתנהיר תדיר נהורא תתאה:	ששנינו, כל ימות דוד, [הוא] השתדל לתקן את הכסא, ולהאיר פניה, כדי שתגן עליו, ויואר תמיד האור התחתון
כט/א	
בנהורא עלאה ¹²⁴³ למהוי כלא חד ¹²⁴⁴ וכד אתא שלמה אשכח עלמא שלימ ¹²⁴⁵ וסיהרא דאתמליא ולא אצטריך לאטרחא ¹²⁴⁶ עלה לאנהרא וע"כ:	באור העליון, להיות הכל אחד. וכשבא שלמה, מצא העולם שלם והלבנה התמלאה, ולא צריך לטרוח עליה להאירה.
תא חזי בשעתא דבעי קודשא בריך הוא	בא וראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא לקחת נקמות מעמים עובדי עבודה

¹²³⁷ כנזכר בפ' בראשית הוד מלכא פליג לון (רח"ו).

¹²³⁸ צנור הימיני (רח"ו).

¹²³⁹ פי' מפני הדינין שנתנה המלכות ביאור מצרים ומשם היה הדם (מ"מ).

¹²⁴⁰ מלכות (רח"ו).

¹²⁴¹ פי' למלכות ומ"ש לנהורא עילאה, פי' לחברה עם ז' א (מ"מ).

¹²⁴² מלכות (רח"ו).

¹²⁴³ מלכות בת"ת ולא אמר מנהורא אלא בנהורא דהיינו שתסתלק למעלה (אור יקר).

¹²⁴⁴ ת"ת ומלכות והם בחי' אל היחוד (אור יקר).

¹²⁴⁵ על העולמות מתוקנים והמלכות שהיא לבנה במילואה (אור יקר).

¹²⁴⁶ אלא בנין הבית אבל מדת המלכות כבר היתה מתוקנת מצד מה שתקן אביו תקנו הקודמים (אור יקר).

ספר שמות

למיסב נוקמין מעמין עובדי ע"ז אתער שמאלא ¹²⁴⁷ ואתמליא סיהרא מההוא סטרא ודמא וכדין (דמא) נבעין מבועין ונחלין ¹²⁴⁸ דלתתא כל אינון דלסטרא שמאלא דמא ועל דא דינא דילהון דמא:	זרה, התעורר השמאל, והתמלאה הלבנה מאותו הצד דם, ואז נבעו מעיינות ונחלים של מטה, כל אותם של צד שמאל, בדם, ולכן הדין שלהם דם.
תא חזי כד והאי דמא אתער ונ"א כד דינא אתער על עלמא בגין ההוא דמא דקטולין קודשא בריך הוא יתערו על עמא ההוא דמא (דמא) דקטולין ואיהו דיתער עליהו עמא אחרא וקטיל לון אבל השתא ¹²⁴⁹ במצרים לא בעא קודשא בריך הוא לאייתאה עליהו עמא אחרא לאתערא עליהו דמא בגין דישראל הוו בינייהו ולא יצטערו (ו) בגין דדיירין בארעא דלהון אבל קודשא בריך הוא מחא לון בדמא בנהרין דלהון דלא הוו יכלין למשתי:	בא וראה, כשהדם הזה מתעורר (נ"א) כשהדין מתעורר על העולם, בגלל אותו דם של ההרוגים, הקדוש ברוך הוא (מתעורר) על העם, אותו דם של ההרוגים הוא שיתעורר עליהם עם אחר, והורג אותם. אבל כעת, במצרים, לא רצה הקדוש ברוך הוא להביא עליהם עם אחר, לעורר עליהם דם, משום שישראל היו ביניהם, ו[כדין] שלא יצטערו מחמת שגרים בארצם, אלא הקדוש ברוך הוא הכה אותם בדם בנהרות שלהם, שלא היו יכולים לשתות.
ובגין דשולטנותא ¹²⁵⁰ דלהון שלטא בההוא ונהרא (סטרא) פקיד קודשא בריך הוא לשולטנותא דלהון בקדמיתא בגין דילקי דחלא דלהון בקדמיתא בגין דגילוס חד דחלא דלהון הוה וכן שאר דחלין דלהון נבעין דמא הדא הוא דכתיב (שמות ז יט) והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים ¹²⁵¹ :	ומשום שהשלטון שלהם שולט באותו נהר, צוה הקדוש ברוך הוא לשלטון שלהם בראשונה, כדי שתלקה יראתם בראשונה, משום שהגילוס היה אחד מיראותיהם, וכן שאר היראות שלהם נבעו דם, זהו שנאמר "והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים".
רבי חייא קם ליליא חד למלעי באורייתא והוה עמיה רבי יוסי זוטא דהוה רביא פתח רבי חייא ואמר (קהלת ט ז) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך מאי קא חמא שלמה דאמר האי קרא:	רבי חייא קם לילה אחד לעסוק בתורה והיה עמו רבי יוסי הקטן, שהיה ילד. פתח רבי חייא ואמר "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך", מה ראה שלמה המלך שאמר פסוק זה.
אלא שלמה כל מלוי בחכמה הוו והאי דאמר לך אכול בשמחה לחמך בשעתא דבר נש אזיל באורחוי דקודשא בריך הוא קודשא בריך הוא ¹²⁵² [מקרב] [מקריב] ליה לגביה ¹²⁵³ ויהיב ליה שלוחה ¹²⁵⁴ ונייחא וכדין (ת"ח) נהמא	אלא כל דברי שלמה היו בחכמה, וזהו שאמר "לך אכול בשמחה לחמך", בשעה שאדם הולך בדרכי הקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מקרב אותו אליו, ונותן לו שלוחה ומנוחה, ואז הלחם והיין שאוכל ושותה בשמחת הלב, בגלל

¹²⁴⁷ תימא דהא לעיל קאמר באומות העולם מתנקם בהם בימינא וי"ל דהיינו ימינך ה' נאדרי בכח, ירצה השמאל כלול בימין וימין עיקר אמנם הדין מן השמאל וכן פי' בפרשת בשלח בפסוק ימינך דהיינו בכח עם השמאל כלול (אור יקר).

¹²⁴⁸ הם בחי' יניקת השמאליים קדושים ובלתי קדושים (אור יקר).

¹²⁴⁹ מוסגר בדפ"ק.

¹²⁵⁰ כמו שהדם הוא פוקד תחלה על צבא המרום במרום כן בתורת הדם פקד תחלה שולטנותא דלהון (אור יקר).

¹²⁵¹ בפסילי עץ ואבן חלק המים שבהם מהם מורכבים מד' יסודות היה דם והיה שותת (אור יקר), ואלהיהם הם עץ ואבן וממילא היו נובעים דם (רח"ו).

¹²⁵² ת"ת (אור יקר).

¹²⁵³ ע"י השכינה שהיא בחברתו המתייחדת במעשיו (אור יקר).

¹²⁵⁴ דהיינו יסוד מדת השלום מתייחדת עם השכינה נעשת שלוחה ונייחא לתחתונים וזה בסוד הפי' שפי' ר' יוסי אלא שהוא הבליעו והסתימו כדמסיק (אור יקר).

ספר שמות

והמרא ¹²⁵⁵ ודאכיל ושתי בחדוה דלכא ¹²⁵⁶ בנין דקודשא בריך הוא ¹²⁵⁷ אתרעי בעובדיו ¹²⁵⁸ :	שהקדוש ברוך הוא מרוצה במעשיו.
אמר ליה ההוא רביא אי הכי הא אמרת דכל מלוי דשלמה בחכמתא הוו אן הוא חכמתא הכא אמר ליה ברי תבשל בשולך ¹²⁵⁹ ותחמי האי קרא אמר ליה עד לא בשילנא ידענא אמר ליה מנין ¹²⁶⁰ לך:	אמר לו אותו הילד, אם כן, הרי אמרת שכל דברי שלמה היו בחכמה, איפה כאן החכמה. אמר לו, בני בשל את בשולך ותראה את הפסוק הזה. אמר לו, בטרם בשלתי ידעתי, אמר לו, מנין לך.
אמר ליה קלא חד שמענא מאבא דהוה אמר ובהאי קרא דשלמהו (האי קרא ושלמה) קא אוהר ליה לבר נש לאעטרא לה לכנסת ישראל בשמחה דאיהו סטרא דימינא ¹²⁶¹ [ואיהו] נהמא דיתעטר בחדוה ולבתר דיתעטר בחמרא דאיהו שמאלא בנין דתשתכח (חדוותא דכלא) במהימנותא ודכלא חדוותא שלימתא בימינא ושמאלא ¹²⁶² וכד תהוי בין תרווייהו כדין כל ברכאן שראן בעלמא וכל דא כד אתרעי קודשא בריך הוא בעובדיהון דבני נשא הדא הוא דכתיב (קהלת ט ז) כי כבר רצה האלהים ¹²⁶³ את מעשיך ¹²⁶⁴ אתא רבי חייא ונשקיה אמר חייך ברי האי מלה שבקנא בנינך ¹²⁶⁵ והשתא ידענא דקודשא בריך הוא בעי לאעטרא לך באורייתא:	אמר לו, קול אחד שמעתי מאבי, שהיה אומר בפסוק הזה, ששלמה מזהיר את האדם לעטר את כנסת ישראל בשמחה, שהוא צד ימין, והוא רצון, והוא לחם, שיתעטר בשמחה. ואחר כך שיתעטר ביין, שהוא שמאל, כדי שתמצא באמונה של הכל, שמחה שלמה בימין ושמאל. וכאשר תהיה בין שניהם, אז כל הברכות שורות בעולם. וכל זה כשהקדוש ברוך הוא מרוצה במעשי בני אדם, זהו שנאמר "כי כבר רצה האלהים את מעשיך". בא רבי חייא ונשקו. אמר, חייך בני, דבר זה השארתי בשבילך, ועכשיו ידעתי שהקדוש ברוך הוא רוצה לעטר אותך בתורה.
תו פתח רבי חייא ואמר (שמות ז יט) אמור אל אהרן קח מטך ונסה ידך על מימי מצרים מאי טעמא אהרן ולא משה אלא [אמר] קודשא בריך הוא (אמר) אהרן מיין קיימין בדוכתיה ¹²⁶⁶ ושמאלא בעי לנגדא מיין מתמן אהרן דאתי	עוד פתח רבי חייא ואמר "אמור אל אהרן קח מטך ונסה ידך על מימי מצרים", למה אהרן ולא משה. אלא אמר הקדוש ברוך הוא, אהרן, המים עומדים במקומו, והשמאל רוצה להמשיך מים משם. אהרן שבא מאותו צד, יעזור אותו. וכששמאל לוקח אותם, הם

¹²⁵⁵ מלכות ובינה שתיהן מתייחדות (אור יקר).

¹²⁵⁶ מפני קשרם למעלה בבינה (אור יקר).

¹²⁵⁷ ת"ת (אור יקר).

¹²⁵⁸ אתרעי במלכות מטעם עובדיו שע"י מצוותיו ייחדה (אור יקר).

¹²⁵⁹ כלומר עד שתגדל ותלמד דרך הסוד (אור יקר).

¹²⁶⁰ מנא (דפ"ק).

¹²⁶¹ תימא דשמחה לעולם היא בשמאל, והכי קיימא לן בכל דוכתא שמחה בשר ויין והיא מצד הבינה, וי"ל שעם היותה שמאלית עכ"ז היא ימינית מן היין והכל בסוד הבינה, זה צד ימין שבה וזה צד שמאל שבה, ואומר אכל ושתה אל הדרך הזה יצרה, שהיא תשפיע לך בענין שתאכל שפע המלכות מצד ימין הבינה לחם בשמחה והשפע משמאל הבינה יין בלב טוב (אור יקר).

¹²⁶² ואע"ג דכתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני כבר יישב הרב דהכל אמת והא והא איתא (רח"ו), וישוב הרב הוא בליקוטים שאמר אע"ג דכתיב שמאלו וכו' עכ"ז צריך התעוררות הימין בתחילה (מ"מ).

¹²⁶³ אפשר דהיינו אימ' הקושרת או רצה המלכות שהיא נקשרת (אור יקר).

¹²⁶⁴ למעלה, שהיא בוקדת המעשים קודם שתעלה ואם הם רצויים מקבלם ואם לאו אינה מתייחדת ומה שאמר "כי כבר רצה" והיא מעצמה תתקשר בת"ת כיון שהיא בין ימין ושמאל תו לא צריכת (אור יקר).

¹²⁶⁵ פ"י סוד זה הייתי רוצה לאומרו ובשבילך שאתה קטן לא אמרתי אותו (מ"מ).

¹²⁶⁶ ימין חסד בעל המים, ושמאל שהם החצונים רוצים מים, יאמר אהרן איני משקה אותם אלא דם ודין מצד שמאל שבימין, ולא שיהיו דם בכל המציאויות שהרי לישראל הם מים (אור יקר).

ספר שמות

חוזרים להיות דם.	מההוא סטרא יתער ליה וכד שמאלא נקיט לון ¹²⁶⁷ אינון יתהדרון דמא:
בא וראה, התחתון שבכל הדרגות הוא הכה בתחלה. אמר רבי שמעון, מהתחתון מתחיל הקדוש ברוך הוא וידו מכה בכל אצבע ואצבע. וכשמגיע לדרגה העליונה שבכל הדרגות, הוא עושה את שלו, ועובר בארץ מצרים והורג את הכל. ולכן הרג את כל הבכורות בארץ מצרים, משום שהיא הדרגה העליונה ובכורת הכל.	תא חזי תתאה דכל דרגין ¹²⁶⁸ ומחא (אתמחי) בקדמיתא אמר רבי שמעון מתתאה שרא קודשא בריך הוא וידא דיליה ¹²⁶⁹ מחא בכל אצבעא ואצבעא ¹²⁷⁰ וכד מטא לדרגא עלאה דכל דרגין ¹²⁷¹ עבר איהו דיליה ועבר בארעא דמצרים וקטל כלא ובגיני כך קטל כל בוכרין בארעא דמצרים בגין דאיהו דרגא עלאה ובוכרא דכלא:
ובא וראה, שלטונו של פרעה היה במים (נ"א בראשונה ומהתחתונה התחיל הקדוש ברוך הוא, וכאשר הגיע לדרגה העליונה שלהם, שהוא הבכור שבכל הדרגות שלהם, הרג כל בכור בארץ מצרים, משום אותו מדרגה עליונה והבכורה של הכל. ובא וראה פרעה היה בכור ושלטונו במים) שנאמר "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו". לכן התהפך נהרו לדם בתחילה, אחר כך הצפרדעים שהיו בריחים אותם בקולות חזקים, מקרקרים בתוך מעיהם (מקרקרים בתוך היאור), ויוצאים מתוך היאור, ועולים ליבשה, ומרימים קולות לכל הצדדים, עד שהם נופלים כמו מתים בתוך הבית.	ותא חזי פרעה הוה שולטניה במיא ונ"א בקדמיתא ומתתאה שרא קודשא בריך הוא וכד מטא לדרגא עלאה דלהון דאיהו בוכרא דכל דרגין דלהון קטל כל בוכרא בארעא דמצרים בגין ההוא דרגא עלאה ובוכרא דכולא ותא חזי פרעה הוה בוכראך ושולטניה במיא דכתיב (יחזקאל כט ג) התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו בגין כך אתהפך נהריה בדמא ובקדמיתא לבתר צפרדעים דמשמטי לון בקלין טסירין מקרקרין בגו מעייהו ונ"א מקרקרין בגו יאורא ונפקי מגו יאורא וסלקי ביבשתא וראמין קלין בכל סטריין עד דאינון נפלין כמתין בגו ביתא:
וסוד הדבר, כל אותם עשרה אותות שעשה הקדוש ברוך הוא, כולם היו מתוך היד החזקה. ואותה יד התחזקה נתן על אותן הדרגות	ורזא ודמלהו (דכלא) כל אינון עשר אתין דעבד קודשא בריך הוא כלהו הוו מגו ידא תקיפא וההוא ידא ואתתקן ¹²⁷² (אתרמי) על אינון דרגין:
	כט/ב
כולם, השלטון שלהם, כדי לבלבל את דעתם, ולא היו יודעים לעשות דבר. בא וראה כל מדרגותיהם, כיון שיוצאים לעשות דבר שהכל רואים, שלא יכולים אחר כך לעשות דבר. מתי, כאשר (נ"א בגלל אותה) יד חזקה ששורה עליהם,	כולהו שלטנותא דלהון בגין לבלבלא דעתייהו ולא הוו ידעי למעבד מדי תא חזי כל אינון דרגין דלהון כיון דנפקי למעבד מדי דאתחזי לכלא לא יכלין לבתר ¹²⁷³ למעבד מדי

¹²⁶⁷ שהם החצונים מצא מין את מינו ונעור שם יהפך לדם ויהיה דין, ולא יתקן צד הדין אלא לישראל (אור יקר).

¹²⁶⁸ מעשר כחות הוכה הכח האחרון בכח המדה האחרונה (אור יקר). פי' כתב הרב כי מכת הדם היתה בכתר דמלכות דס"א וצפרדע במוחין דמלכות וכנים בקרקפתא של מלכות הרשעה מקום השער שבראשה ובעטרת יסוד דסמאל בעלה והמכות האחרות כולם לסמאל וז"ש תתאה דכל דרגין אתמחי בקדמיתא שהיא לילית ואח"כ סמאל (מ"מ).

¹²⁶⁹ פי' מלכות דאצילות הנק' יד ה' (מ"מ).

¹²⁷⁰ פי' עשר ספירותיה בכל מכה היתה ספירה אחת מספירותיה מכה לסט"א (מ"מ).

¹²⁷¹ כתר הוא בכור, והכה המעלה העשירית לקלי' והבכורות במצרים (אור יקר). הם ג"ר דקלי' כמ"ש הרב במכת בכורות בכ"ר ר"ת בינה כתר ראשית חכמה דקלי' (מ"מ).

¹²⁷² אתתקף (דפ"ו).

¹²⁷³ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

שנאמר "ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך".	אימתי בד' ונ"א בגין ההוא ידא תקיפא ודושריא עלייהו דכתיב ¹²⁷⁴ (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך:
רבי שמעון פתח ואמר "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'". בא וראה, הפסוק הזה פרשוהו בכמה מקומות, ופסוק זה קשה. "רחל מבכה על בניה", בני רחל היו יוסף ובנימין ולא יותר. וללאה היו ששה שבטים שלה, למה בכתה רחל ולא לאה.	רבי שמעון פתח ואמר (ירמיה לא טו) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' תא חזי האי קרא אוקמוה בכמה אתרי והאי קרא קשיא רחל מבכה על בניה בנהא דרחל יוסף ובנימין הוו ולא יתיר ולאה ושיתא (כלהו) שבטין הוו דילה אמאי בכת רחל ולא לאה:
אלא כך אמרו, נאמר "ועיני לאה רכות", למה רכות, משום שכל יום יצאה לפרשת דרכים ושאלה על עשו, והיו אומרים לה את מעשיו של אותו רשע, ופחדה ליפול בגורלו, והיתה בוכה כל יום עד שהתרככו עיניה.	[אלא] הכי אמרו כתיב (בראשית כט יז) ועיני לאה רכות אמאי רכות בגין דכל ¹²⁷⁵ יומא נפקת לפרשת ארחין ושאלת על עשו והוו אמרין לה עוברוי דההוא רשע ורחילת למנפל בגו עדביה והות בכת כל יומא עד דאתרככו עיניה:
והקדוש ברוך הוא אמר, את בכית בשביל אותו צדיק, כדי שלא תהיי בגורלו של אותו רשע. חייך, אחותך תעמוד בפרשת דרכים ותבכה על גלות ישראל, ואת תעמדי בפנים, ולא תבכי עליהם, ורחל היא הבוכה על גלות ישראל.	וקודשא בריך הוא אמר אנת בכת בגין ההוא צדיקא [דלא] (ולא) תהוי בעדביה דההוא רשע חייך אחתך תקום בפרשת ארחין ותבכי על גלותהון דישראל ואת תקום לגו ולא תבכי עלייהו ורחל איהי בכת על גלותהון דישראל:
אבל פסוק זה הוא על מה שאמרנו, אבל סוד הדבר, שרחל ולאה הן שני עולמות. אחד, עולם המכוסה. ואחד, עולם הנגלה. ולכן זו נקברה ונסתרה	אבל האי קרא איהו על מה דאמרן ואבלו רוא דמלה דרחל ולאה תרי עלמין נינהו ¹²⁷⁶ חד עלמא דאתכסיא ¹²⁷⁷ וחד עלמא דאתגליא ועל דא דא

¹²⁷⁴ מוסגר בדפ"ק.

¹²⁷⁵ כשתדקדק דברי ר"ש לא לריק פי' דרך זה אלא שהוא מסכים על דרך הסוד, רחל בת זוג ליעקב דהיינו מלכות בת זוג, ועשו למטה בחוץ, ולא שבה בתשובה ועלתה אל מדת התשובה בינה, ולכן אין לה לבכות שאינה נפגמת בגלות הבנים, והבנים למטה תיקוני רחל, לכן היא בוכה על תיקוניה כדי להתייחד עם בעלה כדמסיק (אור יקר).

¹²⁷⁶ כבר כתבנו ביאורם בפ' ויצא ע"ש באריכות (מ"מ).

¹²⁷⁷ וא"ת שרה ורבקה שהם במערה מאיזה צד ומדריגה הם, אבל י"ל שהם שם ד' נקבות וד' זכרים, אדם חכמה חוה בינה, אברהם חסד יצחק גבורה יעקב ת"ת שרה בחי' מלכות בחסד רבקה בחי' המלכות בגבורה לאה בחי' מלכות הנקשרת עם הת"ת בסוד הדעת, דהיינו בסוד הבינה, רחל בחי' המלכות למטה הנגלת העומדת בפרשת אורחין בין ב' הדרכים ימין ושמאל על דרך היסוד שבין נר"ה או פרשת ב' דרכים קדוש וחיצון, והיא בבחי' השכינה ההולכת בגלות, ולכן היא עומדת שם כמו מרכבתה קבורתה, כענין קבורת משה ואהרן מרים כדפי' בפרשת חקת (אור יקר). רחל מבכה על בניה. ומ"ש קול ברמה נשמע, הוא על ה' ראשונה, שהיא רומז ה' עלאה, שם נשמע קול נהי ובכיה של רחל, ואז גם היא בוכה, שהבכיה דאימא עלאה, ע"ד במסותרים תבכה נפשי, לכן כתיב ועיני לאה רכות, אמ"זל מהבכיה, וע"ז אמרו קול ברמה נשמע, הכוונה על ה', לזה אמר תמרורים, לשון רבים, ואח"כ אמר רחל מבכה על בניה, שהולכת בגלות, ואין הבכי על הגלתה, אלא כי איננו, פי' שהיא אינה עמהם, ונפרדה, שאז הוא החורבן כנ"ל (פרי עץ חיים שער ר"ח חנוכה ופורים פרק ג). לאה ורחל שהם שתי אחיות, מאחר שלאה הרי היא מהבינה אימא, כי הרי גם לאה היא באמת ג"כ רק מהמלכות הכללי, ויצאה עם רחל בדור אחד וממקום אחד, א"כ הרי ודאי שהם אחיות זו לזו אלא ששורש לאה הוא מהבינה שבה, ושורש רחל הוא מהמלכות שבה וכו'. אך פרצוף המלכות הכללי היא נקרא ג"כ בשם רחל, והוא רחל הכללי, רחל הגדולה, והיא הה' אחרונה דהוי"ה הכללי שבאצילות, שם אדנ"י הכללי וכו' (הקדו"ש מה ע"ד).

ספר שמות

בתוך המערה ונתכסתה, וזו עומדת בפרשת דרכים בנגלה. והכל כדוגמא העליונה. ולכן לא הכניס אותה יעקב למערה ולא במקום אחר, שהרי נאמר "בעוד כברת ארץ לבא אפרתה", ולא הכניס אותה לעיר, משום שהיה יודע, שמקומה היה במקום הנגלה.	אתקברת ואתחפית לגו במערתא ואתכסיאת ודא קיימא בפרשת ארחין באתגליא¹²⁷⁸ וכלא כגוונא עלאה ובגין כך לא אעיל לה יעקב במערתא ולא באתר אחרא דהא כתיב (שם מח ז) בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ולא אעיל לה למתא בגין דהוה ידע דאתרה הוה באתרא דאתגליא:
בא וראה כנסת ישראל נקראת כך, רחל, כמו שנאמר "וכרחל לפני גוזזיה נאלמה". למה נאלמה, שכששולטים שאר העמים, הקול נפסק ממנה והיא נאלמת. וזהו שנאמר, "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים קול ברמה נשמע", זו ירושלים למעלה. "רחל מבכה על בניה", כל זמן שישראל הם בגלות, היא מבכה עליהם, שהיא האם שלהם. "מאנה להנחם על בניה" למה "כי איננו". היה צריך לכתוב "כי אינם", אלא משום שבעלה הוא קול, הסתלק ממנה ולא התחבר עמה.	תא חזי כנסת ישראל הכי אקרי רחל¹²⁷⁹ כמה דאת אמר (ישעיה נג ז) וכרחל לפני גוזזיה נאלמה אמאי נאלמה דכד שלטין שאר עמין קלא אתפסק מינה והיא אתאלמת ודא הוא דכתיב (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים קול ברמה נשמע דא ירושלם לעילא¹²⁸⁰ רחל מבכה על בניה¹²⁸¹ כל זמנא דישראל אינון בגלותא איהי מבכה עלייהו דאיהי אימא דלהון¹²⁸² מאנה להנחם על בניה מאי טעמא כי איננו¹²⁸³ כי אינם מבכי ליה אלא בגין דבעלה ודאיהו קולו אסתלק מינה ולא אתחבר בהדה:
ובא וראה, לא שעה אחת היא בוכה על ישראל, אלא בכל זמן וזמן שהם בגלות, ולכן הקדוש ברוך הוא גרם למצריים. קול, שנאמר "והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו'", והזמין להם קולות אחרים, באותם הצפרדעים שהרימו קולות במעיהם, והיו נופלים בשוקים כמו מתים.	ותא חזי לאו שעתא¹²⁸⁴ חדא איהי דבכת עלייהו דישראל אלא בכל זמנא וזמנא דאינון בגלותא ובגיני כך קודשא בריך הוא גרם לון קלא¹²⁸⁵ למצראי דכתיב (שמות יא ו) והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים אשר כמוהו לא נהיתה וגו' וזמין לון קלין אחרנין באינון עורדענין דרמאן קלין במעייהו והו נפלי בשוקי כמתים:
"ותעל הצפרדע". היתה אחת,	ותעל הצפרדעו (שמות ח ב) חדא הות

¹²⁷⁸ ז"ל הרב, ולכן נקברה רחל בפרשת דרכים בדרך שהוא מקום הפרש שבין יעקב לז"א שהוא מהחזה ולמטה עכ"ל, ובזה תבין לשון זה (מ"מ).

¹²⁷⁹ דומה ממש אפילו בשם דהיינו שהיא כרחל בגלות שהיא אין לה כח להנצל מיד גוזזיה כך מראה עצמה בחלישות כח ולא ח"ו שיש להם שליטה אלא מצד עוונותינו הדין והאמת והצדק גורמין שאנו לוקין והיא לוקה מצד בחי' א' וגולה מצד בחי' ב' ומראה עצמה רחל אלמת מקול הת"ת שהוא משפיע בה הנקרא קול והיא דבור וכיון שאין לה קול בטל דבורה (אור יקר).

¹²⁸⁰ היינו שבחי' ההולכת בגלות מעלה קול בכייתה למעלה, בסוד בחינתה העליונה דהיינו ירושלים של מעלה, שאינה גולה וגם אינה מתייחדת והם ב' בחי': הא', רמה. והב', רחל (אור יקר). בינה (מ"מ).

¹²⁸¹ ולגבי אותה בחי' יש לה קול לצד מעלה, אמנם לצד מטה כדי להנכם מאויביה אין לה קול, אלא לפני גוזזיה שהם השרים התחתונים נאלמה אין לה קול (אור יקר).

¹²⁸² כל ישראל נקראים בית ישראל, ע"ש רחל, הנקראת בית של זעיר, הנקרא ישראל. כנודע, כי כל ישראל קרויים ע"ש אפרים, וע"ש יוסף, וע"ש רחל. כמש"ה, רחל מבכה על בניה, עם היות הגלות ההוא מבני יהודה. ונודע היותה נקראת עקרת הבית, עיקרה של בית (שעה"פ שמיני).

¹²⁸³ מפני שאינם, שאינה יכולה להתייחד אלא ע"י התעוררותם, והיינו מבכה על בניה, כי איננו מפני שבניה אינם מעוררים הייחוד ודקדק שאמר "איננו ולא אמר אינו" דהיינו ב' פעמים אינו (אור יקר).

¹²⁸⁴ לפרש שגם בגלות מצרים היתה בוכה והיה הענין ממש בגלות בבל, שהכל דרך א' גורע היחוד ובוכה עליו כדפי' (אור יקר).

¹²⁸⁵ שהם צעקו וגרמו מאת ה' במכת בכורות, אמנם בצפרדעים ממש (אור יקר).

ספר שמות

והולידה והתמלאה הארץ מהם, והיו כולן מוסרות עצמן לאש, שנאמר "ובתנורֶיךָ ובמשארותיך". ומה היו אומרות, "באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה". ואם תאמר, אם כך, מה אכפת למצריים שכל אותן הצפרדעים נכנסות לאש. אלא כולן נכנסות לאש והולכות בתנור ולא מתות. ואותן שמתות, מה עשו. לחם היה בתנור, ונכנסות לתוך הלחם, ומתבקעות ויוצאות מהן אחרות, ונשאבות לתוך הלחם. באו לאכול ממנו, אותה פת הפכה לצפרדע במעיהם, ורוקדות ומרימות קולות, עד שהיו מתים, וזה קשה להם מהכל.	ואולידת ואתמלייא ארעא מינייהו והוּו כלהו מסרי גרמייהו לאשא דכתיב (שם ז כח) ובתנורֶיךָ ובמשארותיך ומאי הוּו אמרי ¹²⁸⁶ (תהלים סו יב) באנו באש ובמים ¹²⁸⁷ ותוציאנו לרויה ¹²⁸⁸ ואי תימא אי הכי מאי איכפת להו למצראי דעאלין לאשא כל אינון עורדענין אלא כלהו עאלין לאשא ואזלין בתנורא ולא מתים ואינון דמתים מאי קא עבדי נהמא הוה בתנורא ועאלין בגו נהמא ומתבקעין ונפקי מנייהו אחרנין ואשתאבין בנהמא אתון) למיכל מינה ההוא פתא אתהדר עורדעניא במעיהו ורקדן ורמאן קלין עד דהוּו מתים ודא קשיא לון מכלא ¹²⁸⁹ :
בא וראה, כתוב "ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל משכבך ועל מטתך". פרעה לקה ראשון מכולם, ויותר מכולם, כדי שיהיה שם האלוה מבורך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשי בני אדם, בכל מה שעושים.	תא חזי כתיב (שמות ז כח) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך פרעה איהו אלקי קדמאה מכלהו ¹²⁹⁰ ויתיר מכלהו ¹²⁹¹ להוי שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא דהוא פקיד עובדין דבני נשא בכל מה דעבדי:
כתוב "ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה", פסוק זה לדרשה הוא בא, שלשה פרעה	כתיב (בראשית יב טו) ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה האי קרא לדרשא הוא דאתא תלת פרעה:
	ל/א
[יש] כאן: אחד, באותו זמן. ואחד, בימי יוסף. ואחד, בימי משה שהלקהו במטהו. הפרעה הראשון בשעה שנלקחה שרה אליו, רמז לאומנים וציירו בחדרו את דמותה על מטתו בכותל. לא נחה דעתו עד שעשו את דמותה של שרה על	הכא ¹²⁹² חד בההוא זמנא וחד ביומוי דיוסף וחד ביומוי דמשה דאלקי בקולפוי (האי קרא כלא אתקיים בפרעה קדמאה ¹²⁹³ אבל בשעתא) (האי קרא אתקיים) פרעה קדמאה בשעתא

¹²⁸⁶ אמרו (דפ"ו).

¹²⁸⁷ בתנורים ומשארות אש התנור ומי הלישה (אור יקר).

¹²⁸⁸ שהיו נשאבים בפת, ופועלים זרע חדש במעיהם כדמסיק, והיינו שע"י היות הפת שמן בשמנים היה בורא במעיהם צפרדעים כעין שנבראים תולעים במעים ושם היו מקרקרים במעיהם כדמסיק (אור יקר).

¹²⁸⁹ ולכך אמר הכתוב באחרונה, ובתנורֶיךָ ובמשארותיך, מפני שהיו מתים מיתה קשה ע"י (אור יקר).

¹²⁹⁰ שהקדימו הכתוב (אור יקר).

¹²⁹¹ שכתוב בו ובחדר משכבך ועל מטתך והטעם כדמסיק (אור יקר).

¹²⁹² כנגד ג' מלכים שמלכו במצרים מאותו זמן ועד יציאת ישראל ממצרים, וכל מלכי מצרים פרעה שמם, ירצה בלשון מצרי קיסר, וירצה ששלטם היו נהנים בחדר משכבם מאותה צורה. רמז שגלתה שכינה שהיא שרה ודאי, שרה ראשונה בימי אברהם ונהנה פרעה ממנה, שכל מקום שהצדיק גולה שכינה גולה עמו, והיינו ויראו אותה שרי פרעה כל כחות החצונים נהנו שם, וכשנסתלקה עם אברהם היתה שם אותה צורה, מפני שעדיין נשאר שם פתח פתוח לגלות מצרים והיו נהנים משם. ואח"כ שנית בימי יוסף, דהיינו בחי' השכינה, מהיסוד שנהנו ממנה המצרים, כאומרו, הא לכם זרע וזרעתם, והיינו ויהללו אותה אל פרעה, והיינו ע"י אותו ציור שציירו לו האומנים היתה אותו דיוקן שם (אור יקר).

¹²⁹³ פי' אע"פ שרמז לג' פרעה וכו' עכ"ז פשט הכתוב מדבר בפרעה הא' (מ"מ).

ספר שמות

דאתנסיבת שרה לגביה רמז לאומנין וציירו ההוא דיוקנא באדריה על ערסיה בכותלא¹²⁹⁴ לא נח דעתיה עד דעבדו דיוקנא ודשרהו בנסירו וכד סליק לערסיה¹²⁹⁵ סליק לה עמיה¹²⁹⁶ כל מלכא דאתא אבתריה הוה חמי ההוא דיוקנא מציירא ציורא והו עאלין קמיה בדיחין¹²⁹⁷ כד סליק לערסיה הוה אתהני בההוא ציור בגין כך מלכא אלקי הכא יתיר מכלהו¹²⁹⁸ תא חזי¹²⁹⁹ היינו דכתיב (שמות ז כח) ובחדר משכבך ועל מטתך ולבתר ובבית עבדיך ובעמך ובכלהו לא כתיב על מטתם אלא ליה בלחודיה:	לוח עץ, וכשהיה עולה למטתו, העלה אותה עמו. כל מלך שבא אחריו, היה רואה אותו מצויר בציור, והיו נכנסים לפניו בדחנים. וכשעולה למטתו היה נהנה מאותו ציור, לכן המלך לקה כאן יותר מהכל. בא וראה, היינו מה שנאמר "ובחדר משכבך ועל מטתך", ואחר כך "ובבית עבדיך ובעמך" ובכלם לא נאמר "על מטתם", אלא רק לו לבדו.
רבי אבא פתח (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים¹³⁰⁰ והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת האי קרא אתמר ואמרי ליה חברייא אבל תא חזי כד אינון נחלין עאלין לגו ימא¹³⁰¹ וימא נקיט לון ושאיב לון בגויה בגין דקפאן מיא בגו ימא וההוא גלילו שאיב כל מיא דעאלין ביה¹³⁰² ולבתר נפקין מיא [בתוקפא] (ותוקפא) דדרום ואשקי ית כל חיות	רבי אבא פתח "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת". פסוק זה נאמר. והחברים אמרו לו, אבל בא וראה, כשאותם נחלים נכנסים לתוך הים, והים לוקח אותם ושואב אותם לתוכו, בגלל שקופאים המים בתוך הים, ואותו הקרח שואב את כל המים שנכנס בו, ואחר כך יוצאים המים בתוקף של הדרום ומשקה את כל חיות השדה, כמו

¹²⁹⁴ שלא היה נהנה בעצם ממנה אמנם בשלישית גלתה שכינה והיתה שם בגלות והיינו ותקח
האשה בית פרעה (אור יקר).

¹²⁹⁵ שהיתה משפעת החצונים והיו נהנים ממנה והפרידה מלמעלה והיינו ותקח האשה בית פרעה
(אור יקר).

¹²⁹⁶ והיינו סוד גלותה בעצם, ולזה הם גרמו מעט מעט זה להדבק אל הקודש להנות מניצוץ
הקדושה כדפי', ולזה כשבא הקב"ה לפדות השכינה ולהשבית החצונים, הוצרך להלקות הבחי' הזאת,
מקום יניקתם ממנה, דהיינו ענין בחדר משכבך ועל מטתך, הבחי' הפרטית אשר להם, ומאותה
הבחי' יתפשט המכה לכל שאר הבחינות, לכך ילקה תחילה השר העליון באותה בחי' ומשם יתפשט
לשריו (אור יקר).

¹²⁹⁷ היינו דרך הנאתה ע"י ההתעוררות נעמה, שהוא שיר רע שעושין למעלה וענין זה התחיל פרעה
הראשון מדרגה אחר מדרגה תחילה נהנה מעט, ואח"כ נהנה יותר והיינו תחילה ציירו בכותל, ואח"כ
בנסירות, ואח"כ עאלין קמיה בדיחין, ולזה היה צורך המכה הזאת בצפרדעים שהיו משוררים בחדר
משכבו הפך אותם השירים, ואלו שרים בשירים לרעה להשבית כחו הנהנה משם (אור יקר).

¹²⁹⁸ מכלא (דפ"ו).

¹²⁹⁹ תא חזי (מוסגר בדפ"ק).

¹³⁰⁰ דהיינו משך השפע, אמנם מצד הדין רואה היא להוכיחם, ומיד קרירות צפון שהוא דין הגבורה,
לא המונע השפע אליה, אלא המונע השפע מן התחתונים שלא יושפע אליהם, והיא מלאה ים ודאי,
אלא שדין הגבורה וקרירותה קפאן מייא (אור יקר).

¹³⁰¹ ז' מדות שבע נחלים הבאים אל המלכות שהיא נקראת ים, אמנם היא רואה שמעשה
התחתונים אינם הגונים מעכב השפע לייסרם והיינו בזמן שלא הגיע מעשה התחתונים בגדר לעכב
השפע שלא יושפע בה. וכל שפע הספירה מעוכב בעצמה ואינה משפעת לתחתונים, ויש בה כח
לכנוס ולאסוף כל השפע בכח הדין ההוא, כעין הגליל והקרח שהם שואבין מים ומגלידין עוד, ולכך
יש כח במלכות לסבול השפעת השפע, והיא עוצרת מצד כח הגבורה הזאת כדפי' (אור יקר). פי' הם
ו"ק דז"א המשפיעים למלכות (מ"מ).

¹³⁰² אמנם אח"כ בשוב בני אדם, באים תוקף חום הדרום מצד החסד המקרר וממתק קרירות הצפון
גבורה, ומפשיר שלגי המים, ומשקה התחתונים שהם החיות וכל אשר למטה מהם, ועליהם נאמר
המשלח מעינים בנחלים, דהיינו מוסיף עוד מעינים שמימי חמים המריצים הנחלים הקפויים, בין
הרים יהלכון כדי לחמם הר הצפון הקר המגליל, ונמשכים למטה המים (אור יקר). פי' בתחלה קודם
שבא הדרום כמ"ל וההוא גלילו שאיב כל מייא (מ"מ).

ספר שמות

שנאמר "ישקו כל חיתו שדי".	ברא כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי ¹³⁰³ :
ובא וראה, ים שקופא, שואב את כל המים ומפשיר בכח הדרום, כמו שנתבאר, ולכן איננו מלא, ונתבאר.	¹³⁰⁴ ותא חזי ימא דקפא ¹³⁰⁵ ושאיב כל מיא ואשתרין (תשתרי) בתוקפא דדרום ¹³⁰⁶ כמה דאתמר (ושאיב כל מיא) ובגין כך איננו מלא ואתמר:
והרי התעוררו בו החברים, "אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת". למה הם שבים, משום שאותו נהר שנמשך ויוצא מעדן לא פוסק לעולמים, והוא מוציא תמיד מים לים. ועל זה "המים שבים ללכת". ושבים והולכים ושבים ולא פוסקים לעולמים. וכשהוא שב ללכת, כדי ללכת להשקות את הכל, ובאה רוח צפון והמים קופאים, ורוח הדרום שהיא חמימה מניחה (משליכה) אותם ללכת לכל צד, ועל זה הים הזה יושב בין שני הצדדים הללו, ובשבילם הוא עומד, ואניות הולכות ונוסעות לכל צד.	והא אתערו ביה חברייא אל מקום שהנחלים הולכים ¹³⁰⁷ שם הם שבים ללכת (קהלת א ז) מאי טעמא הם שבים בגין דההוא נהר ¹³⁰⁸ דנגיד ונפיק מעדן ¹³⁰⁹ לא פסיק לעלמין והוא אפיק ותדירו מיא לימא ועל דא מיין שבין ללכת ¹³¹⁰ ותבין ואזלין ותבין ולא פסקין לעלמין וכד איהו [תב] (יתיב) ללכת בגין למהך לאשקאה לכלא ואתי רוח צפון ¹³¹¹ וקפי מיא ¹³¹² ורוחא דדרום דאיהו חמימא [שרין] (שדי) לון למהך לכל סטר ועל דא האי ימא יתיב בין תרי סטרי ¹³¹³ אלין ובגיניהו קיימא ¹³¹⁴ וארביין אזלין ¹³¹⁵ ונטלין לכל סטר:
בא וראה, כשהמלך בא למטתו, בשעה שנחלק הלילה, רוח צפון מתעוררת שהיא מעוררת חביבות למלכה, שאלמלא מתעוררת הצפון, אין מתחבר המלך עמה, משום שמצפון מתחילה חביבות, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי", ודרום מחבק באהבה, שנאמר "וימינו תחבקני". ואז כמה בדחנים מעוררים שירה, עד שבא הבוקר, שנאמר "ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים".	תא חזי כד מלכא אתי לערסיה ¹³¹⁶ בשעתא דאתפלג ליליא רוחא דצפון אתער דאיהו אתער חביבותא לגבי מטרוניתא דאלמלא אתערותא דצפון לא אתחבר מלכא בהדה בגין דצפון שארי חביבותא ¹³¹⁷ כמה דאתמר (שיר ב ז) שמאלו תחת לראשי ודרום חביק ברחימו דכתיב וימינו תחבקני כדין כמה בדיחין מתערין שירתא עד דאתי צפרא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים:
וכשבא הבוקר, כל העליונים והתחתונים אומרים שירה, וישראל כדוגמא זה למטה, שנאמר "המזכירים	וכד אתי צפרא כלהו עלאי ותתאי אמרי שירתא וישראל כגוונא דא לתתא דכתיב

¹³⁰³ שהם חיות המלכות, ומשם אל התחתונים וכו' (אור יקר).

¹³⁰⁴ זהו הנ"א – גליון דפ"ק.

¹³⁰⁵ היינו שהים איננו מתיבש בחום הגבורה, שאז מתתקן בהרבות לה המים אמנם ימא דקפא אף אם תשפיע לה כל מימות שבעולם לא תשפיע למטה אלא השפעתה (אור יקר).

¹³⁰⁶ דהיינו לחממה בייחוד, כדי שע"י אותו החום תתרצה להשפיע אל התחתונים (אור יקר).

¹³⁰⁷ פי' הוא היסוד דז"א כמ"ש בפרשת בשלח דף נ' אל מקום דא יסוד (מ"מ).

¹³⁰⁸ יסוד דז"א (רח"ו).

¹³⁰⁹ מהמוח (רח"ו).

¹³¹⁰ פי' כשהלכו החסדים הראשונים למלכות מיד באים אחרים ליסוד (מ"מ).

¹³¹¹ וארא כד ע"א (הערת הזהר).

¹³¹² ח"א כט ע"ב (לש"ו).

¹³¹³ פי' בין דרום וצפון שהם חסד וגבורה כנודע שמלכות בין ב' דרועין (מ"מ).

¹³¹⁴ פי' שעל ידם הוא הזווג בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (מ"מ).

¹³¹⁵ פי' הם הנשמות (מ"מ).

¹³¹⁶ פי' יעקב בא להזדווג עם לאה בחצות (מ"מ).

¹³¹⁷ כל הזווגים הוא לעולם ע"י התעוררות הגבורות (ביאורים ח"ב עב ע"ג).

ספר שמות

את ה' אל דמי לכם", אל דמי לכם למטה דווקא, בלילה.	(ישעיה סב ו) המזכירים את יהו"ה אל דמי לכם אל דמי לכם לתתא דייקא בלילה ¹³¹⁸ :
כשנחלק הלילה, אותם שתשוקתם להזכיר תמיד את הקדוש ברוך הוא, לא נותנים שינה ללב, ועומדים להזכיר את הקדוש ברוך הוא. כשעולה הבוקר, מקדימים לבית הכנסת ומשבחים את הקדוש ברוך הוא. וכן אחר חצות היום. וכן בלילה כשנחשך, ונדבק הלילה בחושך, ולנה השמש. ועל אלה נאמר "המזכירים את ה' אל דמי לכם", וזה עם ישראל הקדוש.	כד אתפליג ליליא אינון דתיאובתא דילהון לאדכרא תדיר לקודשא בריך הוא לא יהבי שכיבו ללבא וקיימין לאדכרא ליה לקודשא בריך הוא כד סליק צפרא מקדימין לבי בנישתא ומשבחין ליה לקודשא בריך הוא וכן בתר פלגות יומא וכן בליליא כד אתחשך ואתדבק ליליא בחשוכא ובת שמשא על אלין כתיב (ישעיה סב ו) המזכירים את יהו"ה אל דמי לכם ודא עמא קדישא דישראל:
ולכן הזכירם הקדוש ברוך הוא במצרים, ואלו שלא שוככים יומם ולילה עלו על פרעה. ומי הם, צפרדעים, שקולם לא נח תמיד, משום שהחזיק בעם הקדוש, שלא נחים ימים ולילות לשבח את הקדוש ברוך הוא. ולא היה איש במצרים שיכל לדבר זה עם זה, ומהם נשחתה הארץ, ויונקים וילדים היו מתים מקולם.	ועל דא אדכר לון קודשא בריך הוא במצרים וסליק על פרעה אלין דלא משתככי יממא ולילי ¹³¹⁹ ומאן אינון עורדעניא ¹³²⁰ דקלהון לא משתכך תדיר בגין דאתקיף בעמא קדישא דלא משתככי יממא ולילי לשבחא ליה לקודשא בריך הוא ולא הוה בר נש במצרים דיכיל למשתעי בהדי הדדי ומנייהו אתחבלת ארעא ומקלהון [הוון] ינוקין ורביין מתין:
ואם תאמר, איך לא יכלו להרוג אותם. אלא אם הרים אדם מקל או אבן להרוג אחת, התבקעה ויצאו ממנה שש מתוך מעיה, והולכות ומקלקלות את הארץ, עד שהיה מהנמנע לקרב אליהם.	ואי תימא היך לא יכלין לקטלא לון אלא אי ארים בר נש חוטרא או אבנא לקטלא חדא אתבקעת ונפקין שית מינה מגו מעהא ואולי וטרטשי בארעא עד ודהוין (דהוון) מתמנע למקרב בהו:
בא וראה, כמה נהרות כמה יאורים יוצאים מתוך הים העליון כשנמשכים ומפשירים המים. ומתחלקים	תא חזי כמה נהרין כמה יאורין נפקא מגו ימא עלאה ¹³²¹ כד אתמשכן [ומשתרין] מיא ¹³²² ומתפלגין
ל/ב	
כמה נחלים לכמה צדדים לכמה יאורים לכמה נהרות. החלק של הממונה של צד מצרים הם המים המרחשים	כמה נחלין ולכמה סטריין לכמהו (וכמה סטריין וכמה) יאורין לכמה נהרין ¹³²³ וחולקא דממנא דסטרא דמצרים אינון מייין ¹³²⁴ מרחשן אלין ¹³²⁵

¹³¹⁸ מוסגר בדפ"ק.

¹³¹⁹ וליליא (דפ"ו).

¹³²⁰ אורדעניא (דפ"ו).

¹³²¹ מלכות, והם ב' בחי': הא', הקדושים שהם אותם הנמשכים ממש מהמלכות, והם בריאה יצירה (אור יקר).

¹³²² ויחי רמג (הערת הזהר).

¹³²³ הב', אחר כך המשך יותר שמשם מתחלקים ג"כ לחצונים (אור יקר).

¹³²⁴ בראשית קכט (הערת הזהר).

¹³²⁵ הרומש במימי הנחלים הם הם ענין המציאות המתמצא למטה מימי נהר קדוש ישראל רוחש דגים טהורים שהם ת"ח כדפי' (אור יקר). פי' נהר של מצרים מגדל צפרדעים וכן למעלה נילוס העליון מגדילים מלאכים בעלי כשפים ומהם היתה חכמת מצרים וכן אמר לעיל בפ' דף שמות דף י"ח רוב מימיו כדוגמתו במרום, וז"ש לקמן והכא נהרי דמצראי מגדלין מארי דחרשין נונין בסיטין בעשרה דרגין דחרשין וכו' קלין בלא תועלת' פי' שלא היו אותם המלאכים אומרים חכמה כמו בתחלה אלא קולות לבטלה (מ"מ).

ספר שמות

האלה, שאין לך מים שיוצאים מתוך הים שלא מוציאים דגים למיניהם.	דלית לך מיין דנפקין מגו ימא ¹³²⁶ דלא מפקי נונין לזינין ¹³²⁷ :
מי הם הדגים, אותם שלוחים בעולם ממונים לעשות את רצון אדונם. ממונים ברוח של חכמה. ועל זה שנינו, יש מים מגדלים חכמים, ויש מים מגדלים טפשים. לפי אותם נהרות שמתחלקים לכל הצדדים.	מאן אינון נונין אינון שליחן [בעלמא] (בעלמין) ממנן למעבד רעותא דמאריהון ממנן ברוחא דחכמתא ועל דא תנינן אית מיין מגדלין חכימין ואית מיין מגדלין טפשיין לפום אינון נהרין דמתחלקין לכל סטריין:
וכאן, נהרות מצרים מגדלים בעלי כשפים, דגים חזקים קשורים בעשר דרגות של כשפים, שנאמר "קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים", הרי עשרה מינים של חכמת המכשפים.	והכא [נהרי דמצראי] (במצראי) מגדלין מארי דחרשיין נונין בסיטין קפיטין בעשר דרגין דחרשיין דכתיב (דברים יח יא יב) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים הא עשר זינין דחכמתא דחרשיא ¹³²⁸ :
ובאותו זמן, הושיט הקדוש ברוך הוא אצבע שלו ובלבל אותם נחלים ונהרות של מצרים, ונמנעו אותם הדגים של החכמה שלהם, אחד התהפך לדם, ואחד שהעלו הדגים קולות (נ"א שכל הדגים תלויים) בלי תועלת, ולא באה עליהם רוח של אותן חכמות.	ובההוא זמנא אושיט קודשא בריך הוא אצבעא ידיה ובלבל אינון נחלין נהרין דמצראי ואתמנעו אינון נוני דחכמתא דילהון חד (ד)אתהפך לדמא וחד דסליקו נוני קלין (ס"א דכלהו נונין תליין) בלא תועלתא ולא אתי עלייהו רוחא דאינון [חכמתן] (חכמן):
ערוב, כאותה דוגמא שערבב להם מיני חכמה שלהם, ולא יכל להדבק. ולא עוד, אלא אפילו שאלה שנמצאו בארץ משחיתים אותם בארץ, ומשחיתים את דרכיהם. ערוב, מה זה ערוב, ערבוביא, כמו שנאמר "ובגד כלאים", ערובין. "שדך לא תזרע כלאים", מינים רבים בהרמת יד.	ערוב כי האי גוונא דערבב לון זיני דחכמתא דילהון ולא יכלין לאדבקא ¹³²⁹ ולא עוד אלא ¹³³⁰ דהני דאשתכחו בארעא ¹³³¹ מחבלין לון בארעא ומחבלין אורחיהו ערוב מאי ערוב ערבוביא כמה דאתמר ¹³³² (ויקרא יט יט) ובגד כלאים ערובין שדך לא תזרע כלאים זינין סגיאין בארמוות ידא:
בא וראה, כמה כחות התעוררו	תא חזי כמה חילין ואתערו (אתערבו) לעילא

¹³²⁶ ושבעים נהרי האומות רוחשים נפשות כפי האומ' וכן כחות כפי הענין אם חצונים שדים ומחבלים ובקדש טהורים מלאכים קדושים, ונחל מצרים מוציא כחות שהם מלמדים כשפים וחרשים לעשר מדרגות מעשר קלי' כדמסיק, וכגון המציאות העליון כך המציאות התחתון, נחל מצרים נובע חכמות והב"ה הפך הרחישה שלו לאלו הצפרדעים, והיינו והדגה אשר ביאור מתה, ואח"כ היה רוחש צפרדעים מיני כחות אחרים טמאים שאינם נהנים מהם ללמוד חכמות. והענין כי הנחלים והמים שבתהומין למטה הם ממש המים שבתהומין למעלה, ומה שרוחשים למעלה כמוהו ממש רוחש למטה, ויש בדג ובמה שרוחש אותו הכח שיש לעליונים ונחל מצרים יש בו כח ממש לחכמות ומה גם בעשר המיני חכמות (אור יקר).

¹³²⁷

¹³²⁸ הם עשר מדרגות והקב"ה בלבד העליונים שהמית הכחות ההם, וכנגדם למטה והדגה אשר ביאור מתה. ומה שהיה ממיתם הוא בהיפוך המים שהוא שפעם מצד החסד, לדם מצד הדין, ע"י אצב"ע אלהים כדפי', שהוא אצבע גודל מיד שמאל, דהיינו מצד המלכות מצד הגבורה, ומדיניה נהפכו לדם יאוריה, והכחות לא נזורו ונתבטלו וכן למטה, ואח"כ שינו הכחות מינם דהיינו צפרדעים כי כחות החכמות הם דגים שאין להם קול, ואלו קולות בלי תועלת מאכל כן הכחות העליונים, בענין שנתבלבלה חכמתם, והכחות הנמצאים להם ביבשה מאויר הארץ, הם ערוב, ערבוב הכחות העליונים השולטים בה, שאין א' מהם יודע לשמור משפחתו וייחודו, אלא מעורבלי' בלי דעת רק להזיק, שאין דרך החיות להתערבב אלו באלו מפני יחס השר השולט עליהם (אור יקר).

¹³²⁹ לאתדבקא (דפ"ו).

¹³³⁰ אפילו (נוסף בדפ"ו).

¹³³¹ פי' ערוב שהיה במצרים למטה (מ"מ).

¹³³² דאת אמר (דפ"ו).

ספר שמות

למעלה כאחד, ובלבל אותם הקדוש ברוך הוא כאחד, כדי לבלבל את הכח התקיף שלהם למעלה. וכל אותן גבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים ביד אחת היה, שהרים ידו עליהם למעלה ולמטה, ומשם אבדה חכמת מצרים, שנאמר "ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר".	כחד ובלבל לון קודשא בריך הוא כחדא בגין לבלבלא חיליהו תקיפא לעילא וכל אינון גבורן דעבד קודשא בריך הוא במצרים בידא חדא ¹³³³ הוה דארים ידיה עלייהו לעילא ותתא ומתמן אתאבידת חכמתא דמצרים דכתיב (ישעיה כט יד) ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר:
ובא וראה, נאמר "וסכסכתי מצרים במצרים", מצרים למעלה במצרים למטה, משום שאותם חיילות למעלה ממונים על החיילות שלמטה, והתערבו כולם. התערבו למעלה, שלא היו המצריים יכולים להתקשר לכשפיהם באותם מקומות שהיו מתקשרים בהתחלה, שהרי התבלבלו, ועל זה הביא עליהם ערוב, חיות שהיו מתערבות זה בזה.	ותא חזי כתיב (שם יט ב) וסכסכתי מצרים במצרים ¹³³⁴ מצרים לעילא ובמצרים לתתא בגין דאינון חילין ולעילא ממנן (לעילא) על חילין דלתתא ואתערבו כלחו אתערבו לעילא דלא הוו מצראי יכלי ¹³³⁵ לאתקשרא בחרשייהו באינון דוכתי דהוו מתקשרי בקדמיתא דהא אתבלבלו ועל דא אייתי עלייהו ערוב חיוון (חיוון בערוב) דהוו מתערבי דא בדא:
כינים, שעלה עפר הארץ. ובא וראה, כל פרי שנולד בארץ, מהכח שלמעלה ממונה שנזרע עליה הוא, והכל היה כדוגמא שלמעלה.	כנים דסלקא עפרא דארעא וותא חזי כל איבא (היכא) דאתילדת בארעא מחילא דלעילא [דאזדרע] וממנא דאזדרע (דאזרע) עלה איהו וכלא הוה כגוונא דלעילא:
ובא וראה שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא, כדוגמא זה שבע ארצות, ואותם תחומים שנפרדים במקומם. שבעה רקיעים למעלה, שבעה תחומי ארץ למעלה, כדוגמא זה למטה	ותא חזי שבעה רקיעין עבד קודשא בריך הוא כגוונא דא שבעה ארעאן ¹³³⁶ ואינון תחומין דמתפרשן בדוכתייהו שבעה רקיעין לעילא ¹³³⁷ שבעה תחומי ארעא לעילא ¹³³⁸ כהאי גוונא

¹³³³ דהיינו מצד הגבוה, וה' כחות שבה ה' אצבעות והם ה' וה' להכות עשר פעמים (אור יקר). היא המלכות דאצילות כמ"ש לעיל (מ"מ).

¹³³⁴ הענין כי כל הנמצא בכל גבול וגבול מהארץ התחתונה הוא ממש מהכח השופע עליה מהמלאכים שהם ממונים לאותם הכחות, ולזה ישתנו כל הבריות כפי שינוי התחומין, מפני שינוי השרים כפי בחינת יניקתם כאשר נבאר, ולזה נשתנה אור החלק הארצי משינוי השר ההוא השולט ומוליד בארץ כפי בחינתו בריה משונה, וכן הוא ממש העשבים ושאר הענינים, ומצרים התחתונה החלק השמימי כנגד כל אותם המעלות בארץ כך מעלות ברקיע, הוא שליטת כח ידוע שמאותו שר שואבים אנשיה ומאותם השרים חיים בריותיה וכל השרים הנמצאים, והקב"ה לבלבל דעת חכמיה בלבב הכחות העליונים ובלבל התחתונים ולזה היה ערוב בלבול כל השרים למעלה והבריות הגשמיות למטה, וכלם מסכימות להזיק מצד הדין הנשפע עליהם סתם, ובאו ג' מכות אלו מסכימות אל ענין א' דם צפרדע ערוב הכל בסוד החכות והשרים ואבוד החכמות (אור יקר).

¹³³⁵ פי' כיון שערבב הקב"ה מלאכים של מעלה אזי המצריים לא יכלו לעשות דבר בחרשייהו שכשמשביעים למלאכים בשמות הטומאה אומרים שאינו עתה ממונה על אותו ענין ע"ד (איכה ב ב) חלל ממלכה ושריה (מ"מ), עי' איכ"ר (פ"ב סי' ה): ושריה אלו שרים של מעלן את מוצא עד שלא באו השונאים היה ירמיה אומר להם עשו תשובה שלא תלכו בגלות אמרו לו אם יבאו השונאים מה יכולין לעשות לנו חד אמר אנא מקיף לה חומת מיא וחרינא אמר אנא מקיף לה חומת נורא וחרינא אמר אנא מקיף לה חומת פרזלא אמר להו הקב"ה בדידי אתון משתמשין עמד הקב"ה ושינה את שמותם של מלאכים דעל מיא עבד על נורא ודעל נורא עבד על פרזלא והיו מזכירין שמותם מלמטה ולא היו עונים להם הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ג) ואחלל שרי קדש וכיון שגרמו העונות ובאו השונאים התחילו מזכירין שר פלן איתא עביד לו מיליא פלן אמר ליה לית בחילי דאנא מירים מינה ד"א חלל ממלכה ושריה חלל ממלכה זה צדקיה מלך יהודה ושריה אלו שרים של מעלה.

¹³³⁶ עי' ס"י (פ"ד מט"ו) שבע כפולות בג"ד כפר"ת שבהן נחקקין שבעה עולמות, שבעה רקיעין, שבע ארצות, שבעה ימים, שבעה נהרות, שבעה מדברות, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע שנים, שבע שמיטין, שבעה יובלות, והיכל הקדש לפיכך חבב את השביעיות תחת כל השמים.

¹³³⁷ ז' היכלות דז"א (מ"מ).

¹³³⁸ ז' היכלות דנוק' (מ"מ).

ספר שמות

נפרדות הדרגות, שבעה רקיעים ושבעה תחומי ארץ. והרי פרשוה החברים בשבע ארצות כארגז, זה על זה.	לתת מתפרשן דרגין שבעה רקיעין ושבעה תחומי ארעא והא אוקמוהו חבריין בשבעה ארעין כסופטא דא על דא ¹³³⁹ :
ואותם שבעה תחומים של הארץ למעלה, כל אחד ואחד נפרדים לעשרה, והם מתחלקים לשבעים ממונים שממונים על שבעים עמים. ואותה הארץ תחום לכל עם ועם, סביב הארץ הקדושה של ישראל, כמו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל". ועשרה טמונים בתוכם, והם שבעים שסובבים את הארץ הקדושה, וזהו למעלה כדוגמא זה למטה.	ואינן שבעה תחומי ארעא לעילא כל חד וחד ¹³⁴⁰ ומתפרשן לעשר ואינן מתפלגאן לשבעין ממנן דממנן (מתפרשאן לשבעין סמריין דממנן לשבעין ממנן) על שבעין עמין ¹³⁴¹ וההוא ארעא תחומא דכל עמא ועמא סחרא לארעא קדישא דישראל כמה דאת אמר (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל ועשרה בגוייהו טמירין ואינן שבעין דסחרן ארעא קדישא ודא הוא לעילא כגוונא דא לתתא:
ובא וראה, אותה ארץ, התחום של חלק מצרים, באותו זמן, הושיט הקדוש ברוך הוא אצבעו ונולדו להבות אש באותו תחום, והתייבשו כל אותם תחומים שמרככים במים, וכל הירוק של המים שנובעים, אז למטה נראו כינים מעפר הארץ.	ותא חזי ההוא ארעא תחומא דחולקא דמצראי בההוא זמנא אושיט קודשא בריך הוא אצבעא דיליה ואתילידו מפיסריין ¹³⁴² בההוא תחומא ואתיבשו כל אינן ותחומין (רכיכים) דרכיכו מיא וכל ירוקא דמיין דנבעין כדין לתתא אתחזיאו קלמין מעפרא דארעא:
והרי נאמר שאהרן היה מכה, אבל אהרן היה מכה כדי להראות שימינו של הקדוש ברוך הוא שוברת שונאים, כמו שנאמר "ימין ה' תרעץ אויב". כדוגמא זה, עתיד הקדוש ברוך הוא להביא על העיר רומא רבתי, שנאמר "ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית", ועל זה "כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים".	והא אתמר דאהרן הוה מחי ¹³⁴³ אבל בגין נדא אהרן (דאהרן) הוה מחי לאחזאה דימינא דקודשא בריך הוא תבר לשנאין כמה דאת אמר (שמות טו ו) ימין יהוה תרעץ אויב כגוונא דא זמין קודשא בריך הוא לאייתאה על קרתא (דרומי רבתא) דכתיב (ישעיה לד ט) ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית [ועל] (ועם כל) דא כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים:
רבי יהודה ורבי חייא חייא היו אזלי באורחא אמר רבי חייא חבריין כד אינן באורחא:	רבי יהודה ורבי חייא חייא היו אזלי באורחא אמר רבי חייא חבריין כד אינן באורחא:
	לא/א
צריכים ללכת בלב אחד, ואם נפגשו או שהולכים עמם הרשעים של העולם, או בני אדם שאינם מהיכל המלך, צריכים להיפרד מהם. מנין לנו, מכלב, שנאמר "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי". מה זה "רוח	בעיין למדך בלבא חד ואי איערעו או אזלי בגווייהו חייבי עלמא או בני נשא דלאו אינן מהיכלא דמלכא ¹³⁴⁴ בעו לאתפרשא מנייהו מנא לן מכלב דכתיב (במדבר יד כד) ועבדי כלב

¹³³⁹ עי' ח"א כד ע"ב "כגלדי בצלים".

¹³⁴⁰ פי' כל ספירה וספירה שבמלכות מתחלקת לע' בחי' ואותם הבחי' הם ממונים על ע' שרים של ע' אומות, לפי שכל שר ושר יש לו חיות מהמלכות בסוד ואתה מחיה את כולם (מ"מ).

¹³⁴¹ בלק רט ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁴² עי' ספר הפליאה עמוד קפו: טפסירים הם שרים ור"ל כי זו המלה ביאורה בלשון אורה, פי' של דבר קוראים לו טפסר ולפי שהשם הנעלם הוא אה"ה יהו"ה מתפרשים בשם אדנ"י לפיכך נק' טפסר והוא שר צבא ביחוסו לעליונים ומלך ביחוסו למה שלמטה ממנו.

¹³⁴³ פי' כי משה גמלה עמו חסד שכסתה על המצרי, וזה כפי הפשט אבל כפי הסוד בגין וכו' דא כל עפר הארץ וכו', פי' אע"פ ששם כתבי לזפת וכו' במצרים היו כנים (רח"ו בשם המ"מ).

¹³⁴⁴ עי' לקמן פח ע"ב.

ספר שמות

עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי מאי רוח אחרת דאתפרש מאינון מאללין ודכתיבו (פתח ואמר) (שם יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון דאתפרש מאינון מאללין ואתא איהו בלחודוי לחברון לאשתטח על קברי אבהן:	אחרת", שנפרד מאותם מרגלים, שנאמר "ויעלו בנגב ויבא עד חברון", שנפרד מאותם מרגלים ובא לבדו לחברון, להשתטח על קברי האבות.
וחברון אתיהיב ליה חולק אחסנא לאתתקפא ביה כמה דאת אמר (דברים א לו) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה אמאי יהיבו ליה חברון אי בגין דאשתטח בקברי אבהן לאשתזבא מההוא עיטא ודילהון (דיליה) דאשתזיב לא:	וחברון נתנה לו לחלק ירושה, להחזיק בה, כמו שנאמר "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה". למה נתנו לו את חברון, אם משום שהשתטח בקברי האבות להניצל מאותה עצה שלהם שניצל, לא.
אלא רזא דמלה שמענא כנוונא דא כתיב (ש"ב ב א) וישאל דוד ביהו"ה לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר יהו"ה עלה ויאמר אנה אעלה ויאמר חברונה הכא אית לאסתכלא כיון דהא מית שאול ודוד ביומי דשאול אתמשח לקבלא מלכו כיון דמית שאול אמאי לא אמליכו ליה לדוד ולא קביל מלכו על כל ישראל ואתא לחברון ומלכו קביל ועל יהודה (עלה) בלחודוי שבע שנים ואתעכב תמן כל הני שבע שנים ולבתר דמית איש בושת קביל מלכו על כל ישראל בירושלים:	אלא סוד הדבר שמעתי, כדוגמא זה נאמר "[ויהי אחרי כן] וישאל דוד בה' לאמר האעלה באחת ערי יהודה ויאמר ה' אליו עלה ויאמר דוד אנה אעלה ויאמר חברונה", כאן יש להתבונן, כיון שמת שאול ודוד נמשח בימי שאול לקבל מלכות, כיון שמת שאול, למה לא המליכו את דוד ולא קיבל מלכות על כל ישראל, ובא לחברון וקבל מלכות על יהודה לבדה שבע שנים, והתעכב שם כל שבע השנים הללו, ואחר שמת איש בושת קבל מלכות על כל ישראל בירושלים.
אלא כלא הוא רזא קמי קודשא בריך הוא תא חזי מלכותא קדישא ¹³⁴⁵ לא קביל מלכו שלימתא ¹³⁴⁶ עד דאתחבר באבהן ¹³⁴⁷ וכד אתחבר בהו ¹³⁴⁸ אתבני בבניינא שלימו מעלמא עלאה ¹³⁴⁹ ועלמא עלאה ¹³⁵⁰ אקרי שבע שנים בגין דכלהו ביה ¹³⁵¹:	אלא הכל הוא סוד לפני הקדוש ברוך הוא. בא וראה, המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלימה עד שהתחברה באבות, וכשהתחברה בהם, נבנה בבנין שלם מעולם העליון, והעולם העליון נקרא שבע שנים, משום שכולם בו.

¹³⁴⁵ דהיינו מלכות ממש, שהיא קדש להעביר החצונים (אור יקר).

¹³⁴⁶ דהיינו היותה שולטת על כל השרים ומכניעם לפניהם וישראל עושה חיל (אור יקר).

¹³⁴⁷ בראשית עט ע"ב (הערת הזהר). חג"ת והיינו חבור דוד בחברון ששם האבות דוד מדת המלכות בחברון מלך ששם ג' אבות אמנם ז' שנה למה (אור יקר). בחמדת ימים דף לב קבלנו מרבינו האריז"ל שלא לקדש הלבנה עד ז' למולד לעומת כחב"ד חג"ת דז"א אשר מהם ולמטה מתחיל בנין המלכות סוד הלבנה כמ"ש בזהר וארא ז"ל ת"ח מלכותא קדישא, וכו' מזה ישכילו טעמו של דבר שלא לקדש את הלבנה עד אחר ז' ימים ואף אם חל מוציא שבת אחר ד' וה' מהמולד לא יקדשוה כל שלא עברו עליה ז' ימים וכן ראיתי הבאים בסוד ה' לא חששו לא לטעם שלא להחמיץ המצוה ולא לטעם שרוב הצבור מתקבצים אז ולא לטעם שהם מבושמים ומינה לא תזוע, ואין לקדש אלא בלילה ממש שניכרת זריחתה ע"ג קרקע ונהנין מאורה כמ"ש ברע"מ בפ' כי תשא (מ"מ).

¹³⁴⁸ אין הכוונה ליבנות מהם לבד, שעיקר בניינה אינו אלא מהבינה כדמפרש לקמיה. "דרכיה דרכי נעם וכו'", ולכן היא מתחברת באבות, אמנם אין העיקר האבות אלא להקשר בבינה, וז"ש וכד אתחבר בהו אתבני בבניינא שלימות מפני שבנין האבות בנין, אמנם בנין אימא עילאה היא הבונה בשלימות (אור יקר).

¹³⁴⁹ כי היא תרצה להכלל בכללות הבינה אימא עילאה וכללות אימא עילאה היא בהיותה נכללת משבע ספירות וכל ספירה תהיה נק' שנה (אור יקר).

¹³⁵⁰ שם רמז ע"א (הערת הזהר).

¹³⁵¹ כל הספירות הם נמצאים בה, מפני שממנה יצאו ובה נשרשים, ולמטה באבות אינם כולם בהם, אלא מצד מה שנכללים זו בזו, אמנם הבינה כולהו בה מפני שממנה יצאו (אור יקר).

ספר שמות

וסימניך (מ"א ו לח) ויבנהו¹³⁵² שבע שנים¹³⁵³ דא עלמא עלאה¹³⁵⁴ ולא כתיב ויבנהו בשבע שנים כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה את השמים ואת הארץ¹³⁵⁵ מאן ששת ימים¹³⁵⁶ דא אברהם דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם¹³⁵⁷ ואברהם ששת ימים אקרי¹³⁵⁸ ובנין ונ"א וביה דאיהו ששת ימים אתבני עלמא בההוא ונ"א בהאי גוונא ויבנהו שבע שנים:	וסימניך "ויבנהו שבע שנים", זהו העולם העליון. ולא כתוב "ויבנהו בשבע שנים", כמו שנאמר "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". מי אלו ששת הימים, זה אברהם, שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", באברהם. ואברהם נקרא ששת ימים. ומשום (ובו) שהוא ששת ימים נבנה העולם, באותו (בזה) גוון "ויבנהו שבע שנים".
ותא חזי דוד בעא לאתבנאה במלכו שלימתא ולתתא כגוונא דלעילא ולא אתבני עד דאתא ואתחבר באבהן וקאים שבע שנים לאתבנאה בגווייהו לבתר שבע שנים אתבני בכלא ואתמשכא מלכותיה די לא תעדי לעלמין ואי לאו [ד]אתעתד בחברון לאתחברא בדוכתיה לא אתבני מלכותיה לאתמשכא כדקא יאות כהאי גוונא כלב אתנהיר ביה רוחא דחכמתא ואתא לחברון לאתחברא באבהן ולדוכתיה אזל¹³⁵⁹ ולבתר דוכתיה הוה וירית ליה:	ובא וראה, דוד רצה להבנות במלכות שלימה למטה כדוגמא שלמעלה, ולא נבנה עד שבא והתחבר באבות, ועמד שבע שנים להבנות בתוכם. אחר שבע שנים נבנה בכל, ונמשכה מלכותו, שלא תעבור לעולמים. ואם לא שנעשה בחברון להתחבר במקומו, לא נבנתה מלכותו להמשך כראוי. כדוגמת כלב, האירה בו רוח חכמה, ובא לחברון להתחבר באבות, ולמקומו הלך. אחר כך מקומו היה, וירש אותו.
רבי [ייסא]¹³⁶⁰ (יוסי) ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהון חד יודאי במטול דקטפירא דחמרא עד דהוו אזלי אמר רבי ייסא לרבי חזקיה אפתח פומך ואימא חד מלה מאינון מלי מעלייתא דאורייתא דאת אמרת בכל יומא קמי בוצינא קדישא:	רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמם יהודי אחד עם משא של מלבושים על חמור, בעוד שהיו הולכים אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פיך ואמור דבר אחד מאותם דברי התורה המעולים שאתה אומר בכל יום לפני המנורה הקדושה.

¹³⁵² עי' מ"ש בפרשת שמות ט ע"ב (מ"מ).

¹³⁵³ בית ראשון ה' עילאה וכתביב ביה "ויבנהו שבע שנים" ומפני שאפשר לפרשו סתם על המלכות וירצה א' מב' פירושים או ויבנהו מי בנאו ז' שנים שהם ז' ספירות, או ויבנהו ז' שנים משבע ספירות, ולכולהו פירושי אין ראייה לזה פירש מיד ואמר "דא עלמא עילאה" (אור יקר).

¹³⁵⁴ ואהדר ויבנהו, ולא פירש מאן אל(א) החכמה הנעלמת שהוא הבונה העולם העליון, ולכך נעלם שם הבונה ויבנהו ולא תפרש בז' בכח ז' שנים כאותו הפי' דס"ד דאי הכי הוה ליה למימר בז' בבית או ע"י ז', והשתא דקאמר "ויבנהו שבע" שממש בנאו, ובניינו היינו ז' שנים שבבינה, שהיא נבנית בהם מהחכמה, ואמר "וסימניך" דהיינו סימן ולא ראייה ממש, שעדיין אפשר לפרשו על שלמה יסוד הבונה המלכות והיא עצמה ז' כדאמרת, לזה אמר "וסימניך" (אור יקר).

¹³⁵⁵ ממש ו' ימים הוא העשיה אשר בשמים ממעל, ואשר בארץ היא המלכות מתחת, והיינו בניינה למטה, והם ששת ע"י החסד, שהחסד נקראת ששת ימים, דהיינו יומם יצוה ה' חסדו, ופי' יומא דכליל כולהו יומי, ובפסוק אמרתי עולם חסד יבנה, לכך ששת ימים ממש עשה ה' שהעשיה הם ששת (אור יקר).

¹³⁵⁶

¹³⁵⁷ והבנין הבינה וששת ימים אהדר לבינה לא לחסד, וכן כתיב עשה ה' את השמים וכו', וע"ד זה ויבנהו שבע שנים שבניינו בעצמו שבע שנים, ולזה המלכות שבע משם, ואינה בנין שלם אלא ע"י הבינה כדפי', וקשר המעשה הזה הוא לראיה שהמלכות שבע כדפי' לעיל (אור יקר).

¹³⁵⁸ פי' כי החסד ראשון כולל כל חג"ת נה"י, וכמ"ש יומא דאזיל עם כלהו (רמ"ז). ושיעור הכתוב כי ששת ימים וכו' ר"ל על ידי חסד עשתה בינה שמים וארץ שהם ז' חג"ת כמ"ש הזהר במ"א שאימא נתלבשה בחסד והציא ה' קצוות והמ' עליה נאמר והוכן בחסד כסא (מ"מ).

¹³⁵⁹ פי' כלב גימ' ב"ן והוא במלכות ולכך הלך לחברון (מ"מ).

¹³⁶⁰ נדפס מקץ קצו ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

פתח ואמר (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם¹³⁶¹ וכל נתיבותיה שלום¹³⁶² דרכיה דרכי נעם אליו אורחין דאורייתא דמאן דאזיל באורחי דאורייתא קודשא בריך הוא אשרי עליה נעימותא דשכינתא דלא תעדי מניה לעלמין וכל נתיבותיה שלום דכל שבילין דאורייתא כולהון שלם שלם ליה לעילא שלם ליה לתתא שלם ליה בעלמא דין שלם ליה בעלמא ודאתי (דאתו):	פתח ואמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". "דרכיה דרכי נועם", אלו דרכי התורה, שמי שהולך בדרכי התורה, הקדוש ברוך הוא משרה עליו נועם השכינה, שלא תזוז ממנו לעולמים. "וכל נתיבותיה שלום", שכל שבילי התורה כולם שלום, שלום לו למעלה, שלום לו למטה, שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.
אמר ההוא יודאי איסירא¹³⁶³ בקיסמרא¹³⁶⁴ בהאי קרא אשתכח אמר ליה מניין לך אמר ליה מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי [קרא מלה טבא] (מלה) פתח ואמר האי קרא בתרין גוונין איהו ובתרין סטרין קרי ביה דרכים וקרי ביה נתיבות קרי ביה נעם וקרי ביה שלום מאן דרכים ומאן נתיבות מאן נעם ומאן שלום:	אמר אותו יהודי איסר בתיבה נמצא בפסוק זה. אמר לו, מנין לך. אמר לו, שמעתי מאבי, ולמדתי כאן בפסוק הזה דבר טוב. פתח ואמר, פסוק זה הוא בשתי צורות, ובשני צדדים, קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות. קוראים בו נועם, וקוראים בו שלום. מה זה דרכים ומה זה נתיבות, מה זה נועם ומה זה שלום.
אלא דרכיה דרכי נעם היינו דכתיב (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך דהא כל אתר דאקרי באורייתא דרך הוא אורחא פתיחא לכלא כהאי אורחא דהוא פתיח לכל בר נש כך דרכיה אליו דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא:	אלא "דרכיה דרכי נועם", היינו שנאמר "הנותן בים דרך", שהרי כל מקום שנקרא בתורה "דרך", היא דרך פתוחה לכל, כדרך זו שהוא פתוחה לכל אדם. כך "דרכיה", אלו דרכים שהם פתוחים מהאבות שזכו בים
לא/ב	
רבא¹³⁶⁵ ועאלין בגויה [ואינון] (מאינון) אורחים מתפתחין לכל עיבר¹³⁶⁶ ולכל סטרי עלמא¹³⁶⁷:	הגדול, ונכנסים לתוכו. ואותם דרכים נפתחות לכל עבר ולכל צדדי העולם.
והאי נעם (ה)הוא נעימו¹³⁶⁸ דנפיק מעלמא	ונועם, זה הוא נעימות שיוצאת מן

¹³⁶¹ לשון זה הובא בפ' מקץ דף קצז ושם ביארנוהו (מ"מ).
¹³⁶² הוא קאי על בינה וכו', כי ממנה נהרין כל בוצינן (ר"ל כל ה"ק) ומתפרשן לכל עיבר כו'. מאן נתיבותיה אליו אינון שבילין דנפקין מלעילא (ר"ל ה"ב נתיבות חכמה הנמשכין בה"ב שמות אלהים שבבינה) וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום, שלמא דביתא, ואעיל לון לימא רבא, שהוא המלכות. כי נמשכין ה"ב נתיבות מחכמה לבינה, והבינה ממשכס בה"ק, ונכללים כולם בהיסוד, והיסוד ממשכס דרך העטרה להמלכות, ובזה נעשה כל נתיבותיה שלום. וכ"ז הוא כשהבינה עומדת פנים בפנים עם החכמה, אז מתבסמים כל הגבורות שבה, ומקבלת מלמעלה ומשפעת למטה, ונעשה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (הקדו"ש פז ע"ד).
¹³⁶³ איסורא (דפ"ו).

¹³⁶⁴ בקסטירא (אור יקר). והוא לשון "אחרי" או לשון "ממשלה". ועי' ח"א רלח ע"ב.
¹³⁶⁵ מפני שבה [במלכות] כל מציאות שבעולם, ולכך היא נקראת רבא שהיא רחבת ידים לכל בין מצד העלינונים בין מצד התחתונים כאומרו זה הים גדול ורחב ידים וכו', ג' ספירות אלו אבות אל ההנהגה בוקעים אותה לג' דרכים, והיינו האשה נקנית בג' דרכים בכסף מצד חסד אברהם, בשטר מצד יצחק, ובביאה מצד יעקב, שממנו עיקר ביאה כנודע, והם דרכים שהם נכנסים לה שעושים בה ג' בחי' אלו, כסף חסד ודאי, שטר שהיא שוטר ומושל, ובביאה ודאי ביעקב, והנה כל דרך ודרך מאלו הדרכים נפתח להשפיע ולהמציא לכל הנמצא בה, שכל הנמצא בה הם יונקים מכל הבחי' האלו, ועם היות שיהיו הבחי' מהם מחסד, מהם מגבורה, וכן מכל ו"ק, עכ"ז כולם הם יונקים מחסד, וכולם יונקים מגבורה וכולם יונקים מהת"ת (אור יקר).
¹³⁶⁶ דהיינו לכל ו"ק (אור יקר).

¹³⁶⁷ הם ד' הפאות התחתונות שהם ד' חיות שהם מזרח ומערב צפון ודרום וכן הם ד' מדות חגת"ם, וכן הם אריה שור נשר אדם, והם ב' בחי' למטה, הא' השרפים שהם מו"ק, והב' החיות שהם ס"ד פנים וכן הם ב' מציאויות אלו, ולשניהם קאמר "לכל עיבר ולכל סטרי עלמא" והיינו שכולם הם יונקים מחסד וכולם מגבורה וכולם מת"ת (אור יקר).

ספר שמות

העולם הבא ומאיר לכל הנרות, ונפרדים האורות לכל צד. ואותו טוב ואור של העולם הבא, שיונקים האבות, נקרא נועם.	דאתי ¹³⁶⁹ ונהיר לכל בוצינין (ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין ¹³⁷⁰) ומתפרשין נהורין ¹³⁷¹ לכל עיבר ¹³⁷² וההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי ¹³⁷³ דינקין אבהין ¹³⁷⁴ אקרי נעם:
דבר אחר, העולם הבא נקרא נועם. וכשמתעורר העולם הבא, אז כל הטוב וכל השמחה וכל האורות וכל החירות של העולם מתעוררים, ולכן נקרא נועם.	דבר אחר עלמא דאתי אקרי נעם ¹³⁷⁵ וכד אתער עלמא דאתי ¹³⁷⁶ כל טיבו וכל חידו וכל נהורין ¹³⁷⁷ וכל חירו דעלמא ¹³⁷⁸ אתער ובגיני כך אקרי נעם:
ועל זה שנינו, רשעי הגיהנם, בשעה שנכנסת שבת, כולם נחים, ויש להם שמחה ומנוחה בשבת. וכיון שיוצאת שבת, יש לנו לעורר שמחה עלינוה עלינו, שננצל מאותו העונש הרשעים שנדונים מאותה שעה והלאה. ויש לנו להתעורר ולומר "ויהי נועם ה' אלהינו	ועל דא תנינן חייבין דגיהנם בשעתא דעאל שבתא כלחו נייחין ואית להו חידו ¹³⁷⁹ ונייחא בשבתא כיון דנפיק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא דאתרנו מההיא שעתא ולהלאה ואית

¹³⁶⁸ דקאמר דרכי נועם "ההוא נעים דנפיק מעלמא דאתי" שנקרא נעם ה' וכן כל מלת נועם ירצה בבינה (אור יקר).

¹³⁶⁹ בינה, נועם שפעה היינו שפע הידוע בה, כי לא כל שפעה יקרא נעם אלא שפע ידוע כדמסיק, ומפני שנודע אומרו לחזות בנועם ה' (אור יקר).

¹³⁷⁰ דהיינו מציאות הארת הספירות בתוכיות הבינה יקרא נועם, ואח"כ נקשרים השרשים ההם בספירות למטה במקומם (אור יקר).

¹³⁷¹ מוסגר בדפ"ו.

¹³⁷² בענין שהם ב' בחי', הבחי' האחת מציאותם למעלה ששם הארתם שוה, וז"ש "נהרין" סתם, הב' מציאותם למטה ששם הארתם מתפרשת אל בחי' רבות, וז"ש "ומתפרשין נהורין לכל עיבר" כל ספירה וספירה בבחינתה, בענין שהוא ב' בחי' הא' נקרא טיבו (אור יקר).

¹³⁷³ הב' נקרא נהורא, וז"ש וההוא טיבו ונהורא, והטעם שהטוב הוא מצד החסד הגמור הגומל חסד לרעים ולטובים, והיינו וותרנותא, ונהורא ג"כ מצד ימין, שהאור הוא מצד החסד, ותחלת פתיחת הבינה הוא בב' אלו, הא' בתוכה, הב' חוץ ממנה, וז"ש "ההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי" וכיון שהיא בינה עלמא, ונפתח בחסד (אור יקר).

¹³⁷⁴ כל ג' אבות באחדות, אל בחי' השפע הזה אקרי נועם, ועתה יאמר "דרכיה" עם היותם מג' אבות אל תחשוב שיהיו לפי זה דרך החסד חסד מצדו, ודרך הגבורה גבורה מצדה ודרך הת"ת ת"ת מצדו, אלא דרכי נועם לפי מה שהם מקבלים מהבינה בסוד הבחינות הנזכרות שעתה ימצא הענין שכל הדרכים טובים אליה, וכולם מצד מעלה מצד הבינה. והטעם כפי הבחינות שאמרנו שהם תחילה כולם מושרשים בבינה שוים לטובה ולהארה, שאז אין מקור הדין נפתח כלל בבינה, ואח"כ נקשרים מציאותם לחוץ עם המציאות הפנימי כדי שיהיה הגובר בהם צד הטוב והאור ולא צד הדין כדפי', ומשם מושכים האבות, ואח"כ הם נמשכים אליה, נמצאו פותחים בה הדרכים ממש בבחי' הנועם העליון, בענין שדרכיה דרכי נועם, ולא דרכים ממש בבחי' החסד והגבורה והת"ת כדי שלא יתחלקו לחסד דין ורחמים, וא"ת אם כן יהיו כולם דרך א' וי"ל שהם מתבחנים, כל א' כפי בחינתו, גבורה בבחינת הטוב והאור שבה, והחסד בבחינת החסד שבה, והת"ת בבחינת הת"ת ולזה הם דרכים שונים והם נועם א' כדפי' (אור יקר).

¹³⁷⁵ היא עצמה, לא שפע הנשפע מו"ק על הדרך הנזכר אלא היא ממש נקראת נועם ואומרו דרכי נועם לא שיהיו הם ממש נועם אלא הבינה (אור יקר).

¹³⁷⁶

¹³⁷⁷ "כל טיבו" מצד החסד, "וכל נהורין" מצד הת"ת הכלול מו"ק, "וכל חידו" מצד הגבורה הרי ג' מדות, ומתעוררות להשפיע מהופכות אל הטוב, דהיינו "טיבו" חסד לרעים ולטובים, "חידו" היסוד הגבורה לשמחה, "וכל נהורין" הרי הת"ת כולל ו"ק וכולם מאירים ועל ראשם שפע וכח הבינה בעצמה (אור יקר).

¹³⁷⁸ שהחירות מן היובל ודאי. והנה כלל ענין זה דהיינו הבינה בחירותה, היותה מתעטרת על ראש ג' מקורות אלו, שמבינה הם נקראים נועם, שהוא תכלית העידון ואין פחד מהחצונים, והיינו טיבו וחידו שיש רבים שיש להם טוב ואינם נהנים ממנו בשמחה ועל שניהם אמר טוב ושמחה כדפי' רוכב כל נהורין ליהנות מאור ימין ושמאל ואמצע בכללות כל הספירות (אור יקר).

¹³⁷⁹ ס"א חירו (דפ"ו).

ספר שמות

עלינו", זהו נועם עליון, שמחת הכל, ועל זה "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".	לן לאתערא ולימא (תהלים צ יז) ויהי נעם יהו"ה אלהינו עלינו ¹³⁸⁰ דא הוא נעם עלאה חידו ¹³⁸¹ דכלא ועל דא (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום:
מה זה נתיבותיה. אלו אותם נתיבות ושבילים שיוצאים מלמעלה, והברית היחידה, שנקרא שלום, שלום הבית, לוקח את כולם ומכניס אותם לים הגדול כשהוא בתוקפו, ואז נותן בו שלום, זהו שנאמר "וכל נתיבותיה שלום".	מאן נתיבותיה אלן אינון נתיבות ושבילין ¹³⁸² (שבילין) דנפקי מלעילא וכלהו נקיט לון ברית יחידא דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא ועאיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה ¹³⁸³ וכדין יהיב ליה שלם הדא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום [ע"כ נדפס שם]:
באו רבי ייסא ורבי חזקיה ונשקו לו, אמרו, ומה כל הדברים העליונים הללו טמונים אצלך ולא ידענו. הלכו, כשהגיעו לפרדס, ראו בהמות של השדה מתים, אמרו ודאי דְּכָר של בהמות יש במקום זה.	אתו רבי ייסא ורבי חזקיה ונשקו ליה אמרו ומה כל הני מלין עלאין טמירין גבך ולא ידענא אזלו כד ממו חד בי חקל חמו בעירי דבי חקל מתין אמרו ודאי דבר דבעירי אית באתר דא:
אמר אותו יהודי, זה שאמרתם שהקדוש ברוך הוא הרג במצרים, כל אותם הצאן, כל אותם בהמות, שלשה סוגי מות היו בבהמות: אחד, דבר. ואחד, אותם שהרג הברד. ואחד, אותם בכורי הבהמות.	אמר ההוא יודאי הא דאמריתו דקודשא בריך הוא [קטל] במצרים כל אינון עאני כל אינון בעירי תלת מותני הוו בבעירי חד דבר וחד אינון דקטל ברד וחד אינון בוכרי דבעירי:
ומה היה המות שלהם. אלא זה כתוב בתחלה "הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה". למה בכולם לא כתוב "יד ה'", אלא כאן זה יד עם חמש אצבעות, שהרי בתחלה נאמר "אצבע אלהים היא", וכאן כל חמש האצבעות. וכל אצבע ואצבע הרגה מין אחד, וחמשה מינים היו, שנאמר "בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן", הרי חמשה מינים לחמש אצבעות שנקראת יד, לכן "הנה יד ה' הויה וגו' דבר כבד מאד", שהיו מתים מעצמם, ונמצאו מתים.	ומה הוה מותנא דילהון אלא הא כתיב בקדמיתא (שמות ט ג) הנה יד יהו"ה הויה במקנך אשר בשדה אמאי בכלהו לא כתיב יד יהו"ה ואלא הכא (ג"א לא כתיב יד אלהים אלא יד יהו"ה) (ס"א אלא יד ה') איהו [ידא בחמשה] (כידא חמשה) אצבעאן דהא בקדמיתא כתיב (שמות ח טו) אצבע אלהים היא [והכא] (והא) כללהו חמש אצבען ¹³⁸⁴ וכלל (כל) אצבעא ואצבעא קטל זינא חדא וחמשה זינין הוו דכתיב (שם ט ג) בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן הא חמשה זינין לחמשה אצבעאן דאקרון יד בגיני כך הנה יד יהו"ה הויה וגו' דבר כבד מאד דהוו מתים מגרמייהו ואשתכחו מתים:
מאחר שלא חזרו המצריים, אותן אותיות ממש חזרו, והרגו כל אותם שנשארו. ודבר הפך לברד. מה בין זה	בתר דלא אהדרו מצראי אינון אתוון ממש אהדרו וקטלו כל אינון דאשתארו ודבר [אהדר]

¹³⁸⁰ עי' שעה"כ ס סע"ב.

¹³⁸¹ ס"א חירו (דפ"ו).

¹³⁸² עי' שער מאמרי רשב"י (כח ע"ד): דע כי כמו שיש לברית קדש תחתון שתי בחינות זכרות ונקבות בסוד יוסף ובנימין כן יש לשביל העליון בחינה עליונה והיא הנקראת שביל בסוד מיין דכורין או נתיב בבחי' תחתונה בסוד מיין נוקבין והוא הנקרא נתיב לא ידעו עיט או שביל והוא הנקרא עמיקא דבירא כמו שהיסוד נקרא מקורא דבירא.

¹³⁸³ עי' יהל אור ח"ב כד ע"ג שהוא כאשר יש לו הארת הדעת מיסוד אר"א.

¹³⁸⁴ פי' הם ה' גבורות שכל אצבע הוא גבורה (מ"מ).

ספר שמות

לזה, אלא זה בנוח וזה בתוקף הרוגז, ושני אלה היו במקום אחד, בחמש אצבעות.	(אהר) ברד מה בין האי להאי אלא דא בניחותא ודא בתקיפו דרוגזא ¹³⁸⁵ ותרין אלין הוו באתר חד בחמש אצבעאן:
בא וראה דבר אותיות שהיו בנוח, מות במנוחה, שהיו מתים מעצמם. ברד שהתהפכו האותיות לתוקף הרוגז, והרג הכל.	תא חזי דבר אתון דהוו בניחותא מותנא בנייחא דהוו מתין מגרמייהו ברד דאתהדרו אתון בתקוף רוגזא וקטל כלא:
ישבו באותו שדה, ראו צאן שבאים למקום אחד ומתים שם. קם אותו יהודי לאותו מקום, וראה שני בורות מלאים ארס.	יתבו בההוא חקל חמו עאני דאתיין לאתר חד ומתין תמן קם ההוא יודאי לגבי ההוא אתר וחמא תרין קטפירי דמליין אקוסטרא:
פתח ואמר, נאמר "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך וגו'", דבר זה של רבי אלעזר שאמר "ואעשך לגוי גדול", כנגד "לך לך". "ואברכך" כנגד "מארצך". "ואגדלה שמך" כנגד "וממולדתך". "והיה ברכה" כנגד "ומבית אביך" וזה כנגד זה.	פתח ואמר כתיב (בראשית יב ב) ואעשך לגוי גדול ¹³⁸⁶ ואברכך ואגדלה שמך וגו' האי מלה דרבי אלעזר דאמר ואעשך לגוי גדול לקבל לך לך ואברכך לקבל מארצך ואגדלה שמך לקבל וממולדתך והיה ברכה לקבל ומבית אביך ודא לקבל דא:
רבי שמעון אמר סוד החכמה יש כאן. "ואעשך לגוי גדול" כנגד צד ימין, "ואברכך" כנגד צד שמאל, "ואגדלה שמך" כנגד צד האמצע, "והיה ברכה" כנגד צד ארץ ישראל, והכל סוד המרכבה הקדושה.	רבי שמעון אמר רזא דחכמתא הכא ואעשך לגוי גדול לקבל סטר ימינא ואברכך לקבל סטר שמאלא ואגדלה שמך לקבל סטר אמצעייתא והיה ברכה לקבל סטר ארעא דישראל וכלא רזא דרתיכא קדישא:
בא וראה, בהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה, ועד שלא מתעורר למטה לא מתעורר למעלה לשרות עליו, מה נאמר "באברהם ויצאו אתם מאור כשדים". "ויצאו אתם" היה צריך [לכתוב] ויצאו אתו, שהרי נאמר "ויקח תרח את אברם בנו וגו'", מהו "ויצאו אתם". אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה, שכיון שנצול אברהם מן האש, חזר תרח לעשות את רצונו, ולכן	תא חזי באתערותא דלתתא ואתער (יתער) לעילא ועד לא יתער לתתא לא יתער לעילא לאשראה עליה מה כתיב באברהם (שם יא לא) ויצאו אתם מאור כשדים ויצאו אתם ויצאו אתו מבעי ליה דהא כתיב ויקח תרח את אברם בנו ¹³⁸⁷ וגו' מהו ויצאו אתם אלא תרח [ולוט] (וחרן) נפקו עם אברהם ושרה דכיון דאשתזיב אברהם מן נורא אתהדר תרח למעבד רעותיה ובגין
	לב/א
"ויצאו אתם", כיון שהם התעוררו תחלה, אמר לו הקדוש ברוך הוא "לך לך".	כך ויצאו אתם כיון דאינון אתערו בקדמיתא אמר ליה קודשא בריך הוא לך לך:
רבי שמעון אמר "לך לך", לתקונך, לעצמך. "מארצך", מאותו הצד של הישוב שאתה שוקל שנולדת בו.	רבי שמעון אמר לך לך לתקונך לגרמך מארצך מההוא סטרא דישובא דאת תקיל ¹³⁸⁸ דאתילידת ביה וממולדתך מההוא תולדה דילך

¹³⁸⁵ פי שאותיות דבר עשו להם מותנא בניחותא אבל כשנהפכו ונעשו ברד אזי היו מתים מיתה משונה ע"י הברד (מ"מ).

¹³⁸⁶ לשון זה הובא בפ' לך לך [עח ע"א] (מ"מ).

¹³⁸⁷ (ואת לוט בן הרן) (נוסף בדפ"ו).

¹³⁸⁸ שהיה אברהם יודע בחכמת הכוכבים והיה שוקל במשקלת האצטורלב או הרביע לדעת בכמה מעלו, ומה המבט ומה הענין אל כל ארץ וארץ מהארצות, לדעת מולדתו, ומה עניינו ומה בריאותו ומה היא מולידה שיש ארץ מגדלת חלשים ויש ארץ מגדלים אוכלוסין, ושקן ארץ מולדתו ושקל ארץ ישראל ולא היה יכול לרדת לעומק המבט השולט בא"י מפני שהיה מקום הקדש והיא שותה מהמים הקדושים לזה לא היה יכול להציץ (אור יקר). עי' ח"א עח ע"א ודברינו שם.

ספר שמות

ומבית אביך דאת אשגח בשרשא דלהון אל הארץ אשר אראך¹³⁸⁹ תמן אתגלי לך מה דאת בעי ההוא חילא דממנא עלה דאיהו עמיק וסתים¹³⁹⁰ מיד (בראשית יב ד) וילך אברם כאשר דבר אליו יהו"ה ואנן קא בעינן למהך מהכא למנדע רזא דחכמתא וחסרא:	"וממולדתך", מאותו תולדה שלך. "ומבית אביך", שאתה משגיח בשורש שלהם. "אל הארץ אשר אראך", שם אגלה לך מה שאתה מבקש, אותו כח שממונה עליה, שהוא עמוק וסתום. מיד "וילך אברם כאשר דבר אליו ה'", ואנו רצינו ללכת מכאן לדעת סוד החכמה.
פתח רבי אבא¹³⁹¹ ואמר (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד, ונאמר "והיה ה' למלך וגו' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".	פתח רבי אבא ואמר "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד", ונאמר "והיה ה' למלך וגו' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי באורחא אמר רבי יוסי לרבי חייא אמאי את שתיק הא אורחא לא אתתקן אלא במלי דאורייתא¹³⁹³ אתנגיד רבי חייא ובכה פתח ואמר (בראשית יא ל) ותהי שרי עקרה אין לה ולד ווי ועל דא ווי עלו (ל)ההוא זמנא ודאולידת הגר לישמעאל:	רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי חייא, למה אתה שותק, הרי הדרך לא נתקנת אלא רק בדברי תורה. נאנח רבי חייא ובכה. פתח ואמר "ותהי שרי עקרה אין לה ולד", אוי על זה, אוי על אותו זמן שהולידה הגר את ישמעאל.
אמר ליה רבי יוסי אמאי והא אולידת לבתר והוה לה ברא גזעא קדישא אמר ליה ואת חמי ואנא חמינא והכי שמענא מפומי דרבי שמעון מלה ובכינא¹³⁹⁴ ווי על ההוא זמנא דבגין דשרה אתעכבת כתיב (שם טז ב) ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו'¹³⁹⁵ ועל דא קיימא שעתא להגר למירת לשרה גבירתה והוה לה ברא מאברהם:	אמר לו רבי יוסי, למה, והרי הולידה אחר כך, והיה לה בן גזע קדוש. אמר לו אתה רואה ואני רואה, וכך שמעתי מפי רבי שמעון דבר ובכיתי. אוי על אותו הזמן, שבגלל ששרה התעכבה, נאמר "ותאמר שרי אל אברם וגו' בא נא אל שפחתי וגו'", ועל זה עמדה השעה להגר לרשת את שרה גבירתה, והיה לה בן מאברהם.
ואברהם אמר לו ישמעאל יחיה לפניך (בראשית יז יח) ואף על גב דקודשא בריך הוא	ואברהם אמר "לו ישמעאל יחיה לפניך", ואף על גב שהקדוש ברוך הוא

¹³⁸⁹ והנה על פי חזיון הכוכבים ישפטו לאדם על ג' שפיטות, הא' המחזו שהמחזו מצד המולד הכולל ישתנה המולד הפרטי לאדם א', מצד כלל כל אנשי עירו ומנהגיהם וכיוצא. הב', מצד מולד עצמו שהוא עיקר אליו. והג' מצד מולד דמשפחתו, שאין מולד בן מלך דומה למולד הדיוט, עם היות שיהיו נולדים ברגע א' לזה אמר מאצרך וממולדתך ומבית אביך ג' אלו, וג' אמר "סטרא דיישובא, א' מההוא תולדה", ב' "דאת אשגח בשרשא" ג'. פתח ר' אבא לסיים בכי טוב (אור יקר).

¹³⁹⁰ עי' ח"א ב ע"א שעמיק מסט' דאבא וסתים מסט' דאימא.

¹³⁹¹ טעם פתיחה זו משום דבפ' זו עשה הקב"ה מפלה במצרים ולעתיד תהיה בכל האומות כמ"ש כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה (מ"מ).

¹³⁹² פתח רבי אבא וכו' עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹³⁹³ עי' זהר חדש (עז ע"ב): פתח ר' חייא ואמר, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. ההולך בדרך, צריך להיות עמו, מי שידבר עמו בדברי תורה. וכך דרכן של צדיקים, הולך ואור, הולך, ועמו דברי תורה. דכתיב, ותורה אור. עד נכו"ן היום, עד שתשתתף עמו השכינה, ולא תזוז ממנו. דתנינן, בכל מקום שיש דברי תורה, שכינה שם. שנאמר, בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכו'. ועי' ח"א סט ע"ב.

¹³⁹⁴ (ס"א אמר ליה מה היא אמר ליה ווי וכו') – נוסף בדפ"ו.

¹³⁹⁵ עי' לקוטי תורה (פרשת לך לך): טעם לקיחת אברם את הגר ידוע כי שרה והגר סוד פרי וקליפה והקליפה קדמה עכשיו לפרי לכך ילדה הגר קודם לשרה בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום והגר גימ' יצחק בסוד הדינין וכמו שהמלכים קדומין מתו כי לא נתבסמו ג"כ שרה הכניסה עין הרע בעוברתה של הגר [מסוד קין] והפילה כי היא מסוד הדינין דקליפה ולכך הפילה בסוד הנפילים היו בארץ ורצתה לבסמה להגביר הטוב ולהכניע הרע ולז"א אברהם עשי הטוב בעיניך ולז"א המלאך שובי אל גבירתך והתעני והעובר השני היה מסוד הבל ונתבסמו מעט בסוד הדינין עד עקידת יצחק.

174

ספר שמות

היה מבשר לו על יצחק, נדבק אברהם בישמעאל עד שהקדוש ברוך הוא השיב לו "ולישמעאל שמעתוך וגו'", אחר כך נמול ונכנס לברית הקדוש, טרם שיצא יצחק לעולם.	הוה מבשר ליה על יצחק אתדבק אברהם בישמעאל עד דקודשא בריך הוא אתיב ליה ולישמעאל שמעתוך [וגו'] (בראשית יז כ) לבתר אתגזר ועאל בקיימא קדישא עד לא יפוק יצחק לעלמא:
ובא וראה, ארבע מאות שנה עמד אותו ממונה של בני ישמעאל, ובקש לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לו, מי שנמול יש לו חלק בשמך. אמר לו, כן. אמר לו, והרי ישמעאל שנמול, ולא עוד אלא שנמול בן שלש עשרה שנה, אז למה אין לו חלק בך כמו יצחק. אמר לו זה נמול כראוי וכתקונו, וזה לא כך. ולא עוד אלא שאלה נדבקים בי כראוי לשמונה ימים, ואלה רחוקים ממני עד כמה ימים. אמר לו, ועם כל זה, כיון שנמול, [וכי] לא יהיה לו שכר טוב בשביל זה.	ותא חזי ארבע מאה שנין קיימא ההוא ממנא דבני ישמעאל ובעא קמי קודשא בריך הוא אמר ליה מאן דאתגזר אית ליה חולקא בשמך אמר ליה אין אמר ליה והא ישמעאל דאתגזר ולא עוד אלא דאתגזר בר תליסר שנין ¹³⁹⁶ אמאי לית ליה חולקא בך כמו יצחק אמר ליה דא אתגזר כדקא יאות ובתיקוני ¹³⁹⁷ ודא לאו הכי ולא עוד אלא דאלין מתדבקין [בי כדקא יאות] (בו) לתמניא יומין ואלין רחיקין מני ¹³⁹⁸ עד כמה ימים אמר ליה ועם כל דא כיון דאתגזר לא יהא ליה אנר טב בגיניה:
אוי על אותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונמול, מה עשה הקדוש ברוך הוא, הרחיק את בני ישמעאל מן הדבקות העליונה, ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה, בשביל אותה המילה שבהם.	ווי על ההוא זמנא דאתיליד ישמעאל בעלמא ואתגזר מה עבד קודשא בריך הוא ארחיק להו לבני ישמעאל מדבקותא דלעילא ויהב להו חולקא לתתא בארעא קדישא בגין ההוא גזירו דבהון:
ועתידים בני ישמעאל לשלוט בארץ הקדושה כשהיא ריקה מהכל, זמן רב, כמו שהמילה שלהם ריקה בלי שלמות, והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם, עד שישתלם אותה זכות של בני ישמעאל.	וזמנין בני ישמעאל למשלט בארעא קדישא כד איהי ריקניא מכלא וזמנא סגיא (זמנין סגיאין) כמה דגזירו דלהון בריקניא בלא שלימו ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל ¹³⁹⁹ :
ועתידים בני ישמעאל לעורר קרבות חזקים בעולם, ולהתכנסות בני אדום עליהם, ויעוררו בהם קרב אחד על הים ואחד על היבשה ואחד סמוך לירושלים, וישלטו אלה באלה, וארץ הקדושה לא תמסר לבני אדום.	וזמנין בני ישמעאל לאתערא קרבין תקיפין בעלמא ולא תכנשא בני אדום עלייהו ויתעורון קרבא בהו חד על ימא וחד על יבשתא וחד סמוך לירושלם וישלטון אלין באלין וארעא קדישא לא יתמסר לבני אדום:
באותו זמן יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה, ויערך בה קרב	בההוא זמנא יתער עמא חד מסייפי עלמא

¹³⁹⁶ ולא עוד אלא וכו' ע"כ מוסגר בדפ"ק.

¹³⁹⁷ עי' רח"ו לקמן נז ע"ב שישמעאלים שמולים ולא פורעים, ע"כ. פי' יצחק עשה מילה ופריעה כתקונו היינו לח' ימים מתדבקים כי לח' יומין שעושים מילה ופריעה לח' ימים (מ"מ). עי' השל"ה (פרשת לך לך): בזכות המילה זכה ישמעאל עתה לארץ ישראל. ומאחר שאין לו פריעה, על כן אף על פי שהארץ לו היא, עתה היא בחרבנה ואינה בנויה, כך נתבאר בזהר (ראה ח"ב דף פ"ז ע"א). והנה ישמעאל נקרא 'פרא אדם' (בראשית טז, יב), וכתב הזהר (ראה שם דף פ"ו ע"א) 'פרא אדם' ולא 'אדם' ממש, מאחר שלא נתקן בפריעה, אלא הוא 'פרא', פרוש 'ענף', כמו (ישעיה י, לג) 'מסעף פארה במערצה', כי אינו רק ענף מאדם, אבל ישראל הם 'אדם' ממש. אמנם עי' רש"י בראשית יז כה שאכן ישמעאל כן עשה פריעה, אמנם לא מצאתי מקור בחז"ל לב' הצדדים. ועי' זהר ח"ג קסג ע"ב שאברהם לא עשה פריעה, ויעקב אכן כן עשה.

¹³⁹⁸ פי' שאינם עושים פריעה ועוד שאינם מלים עד אחר כמה שנים (מ"מ).

¹³⁹⁹ ויקרא סט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

שלשה חדשים, ויתכנסו שם עמים, ויפלו בידיהם, עד שיתכנסו כל בני אדום עליה מכל סופי העולם. ואז יתעורר עליהם הקדוש ברוך הוא, וזה שנאמר "כי זבח לה' בבצרה וגו'", ואחר זה מה כתוב "לאחוז בכנפות הארץ וגו'". ויכלה את בני ישמעאל ממנה וישבר כל הכוחות שלמעלה, ולא ישאר כח למעלה על העם של העולם, אלא כח ישראל לבדו, וזה שנאמר "ה' צלך על יד ימינך", משום שהשם הקדוש בימין ותורה בימין, ועל זה בימין תלוי הכל. ושנינו, שצריך לזקוף את הימין על השמאל, כמו שפרשה, שנאמר "מימינו אש דת למו". ובזמן שיבא "הושיעה ימינך וענני". ובאותו זמן כתוב "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד", ונאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".	[על רומי חייבא] ויגה בה קרבא תלת ירחין ויתכנסון תמן עממיא ויפלו בדיהו ¹⁴⁰⁰ עד דיתכנסון כל בני אדום עלה ¹⁴⁰¹ ומכל סייפי עלמא וכדין יתער קודשא בריך הוא עליהו הדא הוא דכתיב (ישעיה לד ו) כי זבח ליהוה בבצרה וגו' ולבתר דא מה כתיב (איוב לח יג) לאחוז בכנפות הארץ וגו' וישצי אלבני ישמעאל (אנון) מינה ויתבר כל חילין דלעילא ולא ישתאר חילא לעילא על עמא דעלמא אלא חילא דישראל בלחודוי הדא הוא דכתיב (תהלים קכא ח) יהוה צלך על יד ימינך בגין דשמא קדישא בימינא ¹⁴⁰² ואורייתא בימינא ¹⁴⁰³ ועל דא בימינא תליא כלא ותנינן דבעי לזקפא ימינא על שמאלא כמה דאוקמוה דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ובזמנא דאתי (תהלים ס ז) הושיעה ימינך וענני ובההוא זמנא כתיב (צפניה ג ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהוה ולעבדו שכם אחד וכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד:
ברוך ה' לעולם אמן ואמן	ברוך יהוה לעולם אמן ואמן:
לב/ב	לב/ב
פרשת בא:	פרשת בא:
"ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו'", רבי יהודה פתח ואמר "אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון". כמה צריכים בני	ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו' ¹⁴⁰⁴ (שמות י א) רבי יהודה פתח ¹⁴⁰⁵ ואמר ¹⁴⁰⁶ (תהלים פט טז) אשרי העם

¹⁴⁰⁰ פי' הרומיים יפלו ביד אומות האחרים (מ"מ).

¹⁴⁰¹ פי' ואז יצילו עצמם מיד אומות האחרים (מ"מ).

¹⁴⁰² פי' מלכות התכוננותה ע"י החסד (מ"מ).

¹⁴⁰³ פי' ז"א ג"כ שנק' תורה בניינו מהחסדים (מ"מ).

¹⁴⁰⁴ צריך להקדים הקדמה כוללת וידועה והיא כי שתי בחינות הן באצילות, האחת בחינת הפנים והפנימיות והשניה בחינת האחוריים והחיצוניות. וגם ידוע שעיקר הפנימיות הוא בקו האמצעי דהיינו מח הדעת שבו (משלי כד ד) חדרים ימלאון, ולעומתו בחינת אחורי הדעת היא המעולה שבכל בחינות האחוריים. ומשני הנזכרות היה משה משל פנים, ופרעה מאחוריו שהוא למפרע הער"ף, ולכן אמר ה' אל משה בא אל פרעה, כי די בזה להכניעו, ואמר לו עד מתי מאנת לענות מפני, מאנת דייקא, כי הוא היה מכחיש באור הפנים וחושב שהעולם מתנהג דוקא בחיצוניות ושאינ ממשלת הפנימיות לעולם על עולם העשיה, כי בודאי קודם לכן כל זמן המשך השעבוד היה זעיר בסוד הקטנות ושמות אלקים היו שולטים, ולזה אמר (ה, ב) לא ידעתי את ה', כלומר אין כח בדעת זעיר למשול בעולם, וקודם לכן כתוב (א, ח) אשר לא ידע את יוסף והוא הוא, כי שרש יוסף הוא בדעת (רמ"ז).

¹⁴⁰⁵ כוונתו להודיע הפרש שבין ישראל, וזה יובן בהבין ענין התרועה שהוא כל עיקרו לתיקון הנוקבא ליתן לה גבורות ממותקות, כי בזה ימשך אור הפנים בעולם שהרי היא בתחילה באחור, ובסגולת השופר נמשכות לה גבורות ממותקות, ובסוד ק"ל, ק"ל דשופר שה"ס חו"ג, וז"ש יודעי תרועה, פי' ממשיכים כח הדעת על התרועה היא רחל. ובזה תשכיל למה לא הזכירה התורה התקיעה כי אם התרועה, שכל עצמו של שופר הוא בעבורה (רמ"ז).

¹⁴⁰⁶ סמיכות פרשה זה כאן יראה דרך דרש, כי משה צפה שהשטן היה מקטרג על יציאת ישראל ממצרים, וזה היה בר"ה. ומסיבת זה לא היה משה רוצה ליכנס לפרעה, ואמר השם אל משה, בא אל פרעה ואל תפחד מקטרוג השטן, כי כפרך נתתי בר"ה. ואיהו איוב, כנז"ל. ולכן אמר אשרי העם יודעי תרועה בר"ה, ודרש ענין אחר שכן דרכם של רז"ל במדרש ובסוף המדרש הזה (רח"ו).

ספר שמות

יודעי תרועה יהו"ה באור פניך יהלכון כמה אצטריכו (ל)בני נשא למהך בארחי דקודשא בריך הוא¹⁴⁰⁷ ולמטר פקודי אורייתא בגין דיוכונו בה לעלמא דאתי ולשובא לון מכל קטרוגין דלעילא ותתא בגין דהא כמה דאשתכחו מקטרגין בעלמא לתתא הכי נמי אשתכחו מקטרגין לעילא דקיימי עליהו דבני נשא:	אדם ללכת בדרכי הקדוש ברוך הוא ולשמור מצוות התורה, כדי שיזכו בה לעולם הבא, ולהציל אותם מכל הקטרוגים שלמעלה ולמטה, לפי שהרי כמו שנמצאים מקטרגים בעולם למטה, כך גם נמצאים מקטרגים למעלה, שעומדים על בני אדם.
אינון דעבדין פקודי אורייתא ואולי באורח מישר בדחלא דמאריהון כמה אינון סניגורין דקיימין עליהו לעילא כמה דאת אמר (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו' וכתוב (שם כד) ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר בגין כך זכאה איהו מאן דנטיר פקודי אורייתא:	אותם שעושים מצוות התורה, והולכים בדרך ישרה ביראת אדונם, כמה הם הסנגורים שעומדים עליהם למעלה, כמו שנאמר "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'", ונאמר "ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר". לכן, אשרי מי ששומר מצוות התורה.
אמר [לרבי] וליה רבי (רבי) חייא אי הכי¹⁴⁰⁸ אמאי אצטריך הכא מלאך דליהוי סניגוריא עליה דבר נש והא כתיב (משלי ג כו) כי יהו"ה יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד וכתוב (תהלים קבא ז) יהו"ה ישמרך מכל רע דהא חמי קודשא בריך הוא כל מה דבר נש עביד בעלמא הן טב הן ביש וכן הוא אומר (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהו"ה:	אמר לרבי חייא, אם כך למה צריך כאן מלאך שיהיה סנגור על האדם, והרי נאמר "כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד". ונאמר "ה' ישמרך מכל רע", שהרי הקדוש ברוך הוא רואה כל מה שאדם עושה בעולם, הן לטוב והן לרע. וכן הוא אומר "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'".
אמר ליה רבי יהודה כלל הכי הוא ודאי אבל הא כתיב (איוב ב ה) וגע אל עצמו ואל בשרו וכתוב (שם ג) ותסיתני בו לבלעו חנם לאחזאה דהא רשו אתמסר לסטר¹⁴⁰⁹ אחרא ולקטרגא (ורשו אתמסר) על מלין דעלמא (למאן דלא אצטריך) ולאתמסרא (ורשו אתמסר על מלין דעלמא למאן דלא אצטריך לאתמסרא) בידוי ולכל אלין ארחין טמירין¹⁴¹⁰ קמי קודשא בריך הוא ולית אנת כדאי למהך אבתריהו בגין דאינון נמוסין דקודשא בריך הוא ובבני¹⁴¹¹ (בני) נשא לאו אינון רשאין לדקדקא אבתריהו בר אינון זכאי קשוט דידעין רזי אורייתא ואולין בארחא דחכמתא למנדע אינון מלין סתימין דאורייתא:	אמר לו רבי יהודה, הכל כך הוא ודאי, אבל הרי נאמר "וגע אל עצמו ואל בשרו", ונאמר "ותסיתני בו לבלעו חנם", להראות שהרי רשות נמסרה לצד האחר לקטרג על דברים של העולם ולהמסר בידו. וכל הדרכים הללו טמונים לפני הקדוש ברוך הוא, ואינך כדאי ללכת אחריהם, משום שאלו הנהגות של הקדוש ברוך הוא עם בני, אין אדם רשאים לדקדק אחריהם, פרט לאותם צדיקי אמת שיודעים את סודות התורה, והולכים בדרך של החכמה לדעת אותם דברים נסתרים של התורה.
רבי אלעזר פתח (שם א ו) ויהי היום ויבאו בני	רבי אלעזר פתח "ויהי היום ויבאו בני

¹⁴⁰⁷ היינו ללכת בדרכיו במדות הנפשיות, מה הוא רחום אף אתה וכו', והם חובת הלב (אור יקר).

¹⁴⁰⁸ פירוש אי אמרת בשלמא זה המלאך לזכות רשע בא, ניחא דצריך מלאך לסייעו ולהצדיקו. ואי כדבריק דבצדיק קאמר, א"כ מלאך ל"ל, והלא בצדיקים כתיב כי ה' יהיה בכסלך ושמר וגו', ודרז"ל ואפילו עושה מעשה כסלות. ואין לומר שהוצרך המלאך להודיע להקב"ה, זה אינו, דהא עיני ה' צופות בכל מקום הממנו יפלא כל דבר (רח"ו).

¹⁴⁰⁹ לסטרא (דפ"ו).

¹⁴¹⁰ הוא סוד הגלגול כי איוב מגולגל היה (רח"ו).

¹⁴¹¹ ובני (דפ"ו).

177

ספר שמות

האלהים להתיצב על יהו"ה ויבא גם השטן בתוכם". "ויהי היום דא¹⁴¹² ראש השנה¹⁴¹³ דקודשא בריך הוא קאים למידן עלמא כגוונא דא (מ"ב ד יא) ויהי היום ויבא שמה ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה¹⁴¹⁴:	האלהים להתיצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם". "ויהי היום", זה ראש השנה, שהקדוש ברוך הוא עומד לדון את העולם, כדוגמא זה "ויהי היום ויבא שמה", אותו יום היה יום טוב של ראש השנה.
ויבאו בני האלהים אלין רברבין ממנן שליחן בעלמא לאשגחא בעובדין דבני נשא להתיצב על יהוה כמה דאת אמר (מ"א כב יט) וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו אבל להתיצב על יהו"ה בהאי קרא אשכחנא רחימותא דקודשא בריך הוא עליהו דישאל בגין דהני שליחן דאינון ממנן לאשגחא על עובדין דבני נשא אזלין ושטאן¹⁴¹⁵ ונמלין אינון עובדין כלהו וביומא דקאי דינא למיקם למידן עלמא אתעבידו קטיגורין למיקם עליהו דבני נשא ותא חזי מכל עמין דעלמא לא קיימין לאשגחא בעובדיהון בר [ב]ישראל בלחודדיהו בגין דאלין בנין לקודשא בריך הוא:	"ויבאו בני האלהים" אלו ממונים גדולים שלוחים בעולם להשגיח במעשי בני האדם. "להתיצב על ה'", כמו שנאמר "וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו", אבל "להתיצב על ה'" [מה פירושו]. בפסוק זה מצאנו אהבת הקדוש ברוך הוא על ישראל, משום שהשלוחים הללו שממונים להשגיח על מעשי בני האדם, הולכים ומשוטטים ולוקחים את כל אותם המעשים. וביום שהדין עומד לעמוד לדון העולם, נעשים קטגורים לעמוד על בני אדם. ובא וראה, מכל העמים שבעולם, לא עומדים להשגיח במעשיהם רק על ישראל לבדם, משום שאלה בנים של הקדוש ברוך הוא.
וכד לא אשתכחו עובדין דישאל כדקא יאות כביכול אינון ממנן שליחן כד בעאן לקיימא על אינון עובדין דישאל על יהו"ה ודאי קיימין דהא כד ישראל עבדין עובדין דלא כשרן כביכול מתישין חילא דקודשא בריך הוא וכד עבדין עובדין דכשרן יהבין תוקפא וחילא לקודשא בריך הוא¹⁴¹⁶ ועל דא כתיב (תהלים סח לה) תנו	וכשלא נמצאים המעשים של ישראל כראוי, כביכול אותם שלוחים ממונים, כשורצים לעמוד על אותם מעשים של ישראל, הם עומדים ודאי על ה', שהרי כשישראל עושים מעשים שלא כשרים, כביכול מתישים כחו של הקדוש ברוך הוא. וכשעושים מעשים כשרים, נותנים כח ותוקף לקדוש ברוך הוא. ועל זה

¹⁴¹² מד ע"א (הערת הזהר).

¹⁴¹³ נראה שנקרא בשם היום לפי שהוא יום הששי שבו נברא אדה"ר, ונקרא יום הששי בה' הידיעה ולכן נקרא היום הידוע. ועוד שאמרו רז"ל בפסוק (תהלים עד, טז) לך יום אף לך לילה, שיום הששי לא היה בו לילה, שלכן לא נאמר ויהי ערב ויהי בקר יום השביעי. ונמצא שיום ראש השנה היה יום בלתי לילה ולכן נקרא היום, ולפי שאז נברא אדה"ר על כן הוקבע ליום דין, כי בריאת אדם היתה בחיבור אחר באחר כנזכר בספר אדם ישר טו), והוא הוא מצב של יום ראש השנה טז), שעומדים זרין אחר באחר (רמ"ז) (עי' מאמרם ז"ל בש"ט מזמור צ"ב ודברים אחדים דף נז מא"ן (נ"א).

¹⁴¹⁴ קודם תקיעת השופר הוא סוד הדין אבל אחר כך כבר הגבורות נמתקות, וזהו שרמז בכאן יום טוב דראש השנה שהיה כבר בסוד הדין המתוק והיינו יום טוב דראש השנה, ולכן רצה להטיב לשונמית בהנתן לה בן (רמ"ז).

¹⁴¹⁵ ושטאין (דפ"ו).

¹⁴¹⁶ וזהו ג"כ ענין מ"ש (עבר"ז ג ע"ב) שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, הכוונה הוא ג"כ על גילוי אור זוהר קדושתה, כי נודע הוא שהתורה היא נשמת פנימיות דכל הבריאה כולה, ובה נברא הכל, וכמ"ש (ברכות נה ע"א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. וכן הוא בספר יצירה, כי בה נוצר כל היצור וכל העתיד לצור. וכן היא התורה פעולת כל המעשים תמיד אשר מן העולם ועד העולם. וזהו ענין עסק התורה של הקב"ה שעוסק בה בכל יום, והוא גילויי אורה שמגלה בה תמיד לצורך הכחות דפעולת כל המעשים הנעשים בכל יום. ונעשה כ"ז ג"כ ע"י עסק התורה וגילוי אורה דהצדיקים שבעוה"ז שמתגלה ומתחדש על ידיהם תמיד. וכבר אמרנו כי כל גילויי אור דהתורה והמצוה הנעשה בז"א, הנה הוא נמשך בו כ"ז מהאור דא"א שמאיר בו, כי בז"א עצמו הנה עומד בו כל האור והזוהר והזיו והנועם דכל התורה והמצוה רק בכח, אך ע"י אור א"א המאיר בו, הנה מתגלה ויוצא גם בו מן הכח לפועל. אמנם תיקונו שמתקן לקבל אור דא"א, ר"ל שיפעל בו האור דא"א להוציא כחו לפועל, הנה התיקון הנה נעשה בו ע"י התורה והמצוה של הצדיקים בעוה"ז, והוא סוד הענין דעבודה צורך גבוה (כללים ח"ב כב ע"א). ודע, כי כל מה שאמרנו בהתיקונים דז"א, שהוא ע"י

ספר שמות

נאמר "תנו עז לאלהים". במה, במעשים כשרים. ועל זה, באותו יום, כל השרים הגדולים הממונים התאספו על ה', "על ה'" ודאי, שהרי כיון שהתאספו על ישראל, הם התאספו עליו.	עז לאלהים במה בעובדין דכשרן ועל דא בההוא יומא כלהו רברבן ממנן אתכנשו על יהו"ה על יהו"ה ודאי דהא כיון דעל ישראל אתכנשו עליה אתכנשו:
"ויבוא גם השטן בתוכם", "גם", לרבות עליהם שכולם באים להיות קטגורים על ישראל,	ויבא גם השטן בתוכם (איוב א ו) גם ¹⁴¹⁷ לאסנאה עליהו דכלהו אתיין למהוי קטיגורין עליהו דישראל
לג/א	
וזה נוסף עליהם, משום שהוא המלשין הגדול מכולם, הקטגור [הגדול] מכולם. כיון שרואה הקדוש ברוך הוא שכולם באים לקטרג, מיד "ויאמר ה' אל השטן מאין תבא", וכי לא היה יודע הקדוש ברוך הוא מאיפה היה בא, אלא להביא את המעשה לרצונו.	ודא אתוסף עליהו בגין דאיהו דילטורא רברבא מכלהו ¹⁴¹⁸ קטיגורא מכלהו כיון דחמא קודשא בריך הוא דכלהו אתיין לקטרגא מיד ויאמר יהו"ה אל השטן מאין תבא ¹⁴¹⁹ (איוב א ז) וכי לא היה ידע קודשא בריך הוא מאן הוה אתי אלא לאיתאה עובדא לרעותיה ¹⁴²⁰ :
"ויאמר ה' אל השטן וגו' ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ", מכאן למדנו שישב הארץ נמסר לצדדים אחרים, פרט לארץ ישראל לבדה. כיון שאמר "משוט בארץ", השגיח הקדוש ברוך הוא שרוצה להיות מלשין על ישראל. מיד "ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ".	ויאמר יהו"ה אל השטן וגו' ויען השטן את יהו"ה ויאמר משוט בארץ מכאן אוליפנא דישובא דארעא אתמסר לסטריין אחרניין ¹⁴²¹ בר ארעא דישראל בלחודא כיון דאמר משוט בארץ (איוב א ז) אשגח קודשא בריך הוא דבעי למהוי דלטורא עליהו דישראל ¹⁴²² מיד ויאמר ¹⁴²³ יהו"ה אל השטן השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו ובארץ (איוב א ח) (בכל ארץ):

המעשים טובים של הצדיקים, הנה הוא לעולם רק ע"י המלכות שהיא הנוק' דז"א, כי הוא השער לה' (תהלים קיח כ זהר ח"א ז ע"ב), וכל המעשים טובים הוא מגיעים אליה ועולים בה, וממנה מתתקן ז"א, וכן על ידה הנה נמשך הטובה למטה, כי בה הוא כל ההנהגה דהעוה"ז (שם ע"ב), ועי"ש עוד נה ע"א ועוד סד ע"ד.

¹⁴¹⁷ מלבד שהע' שרים הם מקטריגים הוא מתרבה עליהו ומקטרג יותר מהם (רח"ו).

¹⁴¹⁸ שר של או"ה והוא הס"מ, שהוא הראש לכל הע' שרים (דע"ה ח"ב קכז ע"ג)

¹⁴¹⁹ בראות הקב"ה, ה"ס אימא, שבאו כולם לקטרג על תיקון העולם, מיד מהרה להכנס בתוך זעיר, ולכן כתוב ויאמר ה'. ואין לתמוה על דבר זה כי רצונו יתברך בקיום עמו בעולמו, וגדולה מזו היא גאולת פסח. ומה שלא כעס בימי בלעם, ולכן עשה עם השטן מה שעשה עם בלעם ששאלו (במדבר כב, ט) מי האנשים האלה עמך, כדי שיחשוב בלעם שלא היתה דעת בעליון, וכלומר שהיה בימי קטנות שאין שם דעת, וכן בכאן הראה לו פנים לשטן כאילו היה עדיין סוד השינה (רמ"ז).

¹⁴²⁰ בזה ימלאנו לבו אל השטן לומר החנם ירא איוב אלקים, כי מדבריו אלה נשמע שהשטן חשב שלא היתה דעתו [נ"א, ידיעתו] שלימה, וזה במה שהיה משבח את איוב מבלי דעת שלא בחינם היה ירא את אלקים (רמ"ז).

¹⁴²¹ לע' שרים (רח"ו). סתם ארץ היא ארץ ישראל, והיתה כונתו של שטן לומר שכל כך גרמו עוונות ישראל עד שהיה לו יכולת לשלוט [נ"א, לשוט] בארצם ולהתהלך בה כרצונו. ובזה מבואר הפסוק הזה יפה, דאי לא תימא הכי מה זו תשובת השטן למה ששאלו ה' מאין בא, שלפי הנראה מכונת בואו לפני ה' היה לו להשיב שהיה בא לקטרג על העולם, כי מאי רבותיה בהשטותו בארץ. אך מובן במה שפירשנו כי הודיע ואמר חידוש גדול שהתהלך בארץ ישראל מה שלא הורשה עד אותו היום. ומזה יצא לנו היטב שאין בשאר הזמנים רשות לסטרא אחרא להלך בארץ ישראל (רמ"ז).

¹⁴²² משוט בארץ רמז על התפשטות רשותו בה בלי שיהיה מי שיעכב על ידו. אי נמי משוט בארץ ירצה שהחטיא את בני הארץ הקדושה ומזה נמשך לו הכח להתהלך בתוכה כמתהלך בביתו (רמ"ז).

¹⁴²³ אזיל כשיטת רז"ל שסוברים שאיוב היה דר בארץ ישראל וכמ"ש בפסוק (במדבר יג, כ) היש בה עץ, קרי ביה עוץ, וכן אמרו על פסוק (שם יד, ט) סר צלם מעליהם. ואם תאמר והלא באותו זמן היו עדיין ישראל במדבר, ואם כן ממ"ש משוט בארץ לא משמע דבעי לקטרג על ישראל. ויש לומר דגם כיון משוט בארץ העליונה, וכלומר שהיתה לו אחיזה בר מינן בכנסת ישראל וזה מעוונות ישראל (רמ"ז).

ספר שמות

חמא שעתא¹⁴²⁴ למיהב ליה חולקא במה¹⁴²⁵ דיתעסק ויתפרש מנייהו דישראל והא אוקמוה לרעיא דבעא למעבר עניה בחד נהרא¹⁴²⁶ וכו' מיד אעסק ביה ההוא שטן ולא קטרג עלייהו דישראל¹⁴²⁷:	ראה שעה לתת לו חלק במה שיתעסק ויפרד מישראל. והרי פרשוה, [משל] לרועה שרצה להעביר את צאנו בנהר אחד וכו', מיד התעסק בו אותו שטן, ולא קטרג על ישראל.
ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא אלהים (איוב א ט) לאו תוהא לעבדא דמאריה עביר ליה כל רעותיה דיהא דחיל ליה אעדי אשגחותך מניה ותחמי אי דחיל לך ואם לאו:	"ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלהים", אין תמיהה, [משל] לעבד שרבו עושה לו כל רצונו שיהיה ירא ממנו, [אמר לו חבירון] הסר ממנו את השגחתך ותראה אם יפחד ממך אם לא.
תא חזי בשעתא דעאקו כד אתייהב חולקא חדא להאי סטר לאתעסקא ביה אתפריש לבתר מכלא¹⁴²⁸ כגוונא דא שעיר בראש חדש שעיר ביומא דכפורי בגין דאתעסק ביה ושביק להו לישראל במלכיהון והכא מטא זמנא למיטל חולקא דא מכל זרעא¹⁴²⁹ דאברהם בסטרא אחרא כמה דאת אמר (בראשית כב כ) הנה¹⁴³⁰ ילדה מלכה גם היא וגו' את עוין בכורו וגו':	בא וראה, בשעת צרה, כשנתן חלק אחד לצד הזה להתעסק בו, נפרד אחר כך מהכל. כדוגמא זה, שעיר בראש חדש שעיר ביום הכפורים, כדי שיתעסק בו ויעזוב את ישראל עם מלכם. וכאן הגיע זמן ליטול חלק זה מכל זרע אברהם בצד האחר, כמו שנאמר "הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוין בכורו וגו'".
ותא חזי בשעתא דאמר (איוב א ז) משוט בארץ בעא מיניה למעבד דינא בישראל דהא דינא הוה ליה על אברהם למתבע מקודשא בריך הוא בגין דלא אתעביד דינא ביצחק כד אתקריב על גבי מדבחה דהא לא הוה ליה לאחלפא קרבנא דאזמין על מדבחה באחרא וכן בכל סטרא דיליה¹⁴³¹ כמה דאת אמר (ויקרא כז י) לא יחליפנו והכא קאים יצחק על גבי מדבחה ולא	ובא וראה, בשעה שאמר "משוט בארץ", בקש ממנו לעשות דין בישראל, שהרי דין היה לו על אברהם לתבוע מן הקדוש ברוך הוא, משום שלא נעשה דין ביצחק, כשהקרב על גבי המזבח, שהרי לא היה לו להחליף קרבן שמזומן על המזבח באחר, וכן בכל צד שלו, כמו שנאמר "לא יחליפנו", וכאן עמד יצחק על גבי המזבח ולא השתלם ממנו קרבן, ולא נעשה בו דין, תבע את זה מעם

¹⁴²⁴ ידוע שאיוב גלגול תרח והיה צריך למירוק יסורין ולטובתו וכל שכן שיהיה כפרה על ישראל, ותחת אשר מאז רצה לאבד את אברהם בנו כשהלשינו למרוד, ועכשיו תחיה [נ"א, תהיה תשועת] זרעו על ידו, והבן יושר דרכי ה', ולכן קראו חולקא, מפני שהיה ראוי לו מפני מעשיו הראשונים, ועכשיו שנמסר בידו פנה להתעסק בו כי חשב שיוכל להחטיאו ויחזור להטמע בקליפות [נ"א, להטמא בין הקליפות] (רמ"ז).

¹⁴²⁵ נח סד ע"א (הערת הזהר).

¹⁴²⁶ מכאן משמע שגזירת איוב היה בז' דפסח ובפ' פנחס משמע שקטרוגו היה בר"ה. וי"ל שעל הבנים ועל הנכסים היה דין ביום א' דר"ה. וביום ב' נידון על גופו ועל נשמתו, ולא נמסר ביד השליח ואע"ג שנראה שתיכף ומיד באה הגזירה זה אחר זה לא קשיא כי למעלה קודם מעשה הוא כמו לאחר מעשה (זהר הרקיע).

¹⁴²⁷ עי' שמ"ר פכ"א סי' ז: משל לרועה שהיה מעביר צאנו בנהר בא זאב להתגרות בצאן, רועה שהיה בקי מה עשה נטל תיש גדול ומסרו לו אמר יהא מתגשש בזה עד שנעבור את הנהר ואח"כ אני מביאו, כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים עמד סמאל המלאך לקטרג אותן אמר לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע עד עכשיו היו אלו עובדים עבודת כוכבים ואתה קורע להם את הים מה עשה הקדוש ברוך הוא מסר לו איוב שהיה מיועצי פרעה דכתיב בו (איוב א) איש תם וישר, אמר לו הנו בידך, אמר הקדוש ברוך הוא עד שהוא מתעסק עם איוב ישראל עולים לים ויורדים ואח"כ אציל את איוב. ¹⁴²⁸ כמשל הרועה שרוצה להעביר צאנו, "כד אתייהב חולקא חדא" כגון איוב, "להאי סטרא" השטן "אתפריש לבתר מכולא" ואינו משטין עוד (אור יקר).

¹⁴²⁹ מצד אחר שהוא איוב שהוא מזרע אחר של אברהם שהיא מלכה ולא מיוצאי יריכו ממש (רח"ו).

¹⁴³⁰ כמ"ש הרב שאיוב בן יבמה היה דהיינו שאשת עון היתה אם איוב בארץ עוץ פי' באשת עוץ (רח"ו).

¹⁴³¹ וכן בכל סטרא דיליה (מוסגר בדפ"ק).

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא, כמו שתבע את דינו של יוסף לכמה דורות מאוחר יותר, וכל מה שתבע, רצה בדרך דין.	אשתלים מניה קרבנא ולא אתעביד ביה דינא ובעא דא מעם קודשא בריך הוא כמה דבעא דיניה דיוסף לכמה דרין וכל מה דבעא באורח דינא בעא:
ומאותו זמן שניצל יצחק, והתחלף קרבנו, הזמין לו הקדוש ברוך הוא לאותו מקטרג לחלקו, כמו שנאמר "הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו", וכאן הגיע ליטול חלקו עליו מכל זרעו של אברהם, ולא יקרב לצד אחר.	ומההוא זמנא דאשתויב יצחק ואתחלף קרבניה זמין ליה קודשא בריך הוא לההוא מקטרגא האי לחולקיה וכמה דאת אמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ בכורו והכא מטא למיטל חולקיה עליה מכל זרעיה דאברהם ולא יקרב בסטרא אחרא:
והכל בא בדין, כמו שהוא דן כך נדון, משום שאיוב מקרובי העצה של פרעה היה, וכשעמד פרעה על ישראל, רצה להרוג אותם. אמר לו, לא, אלא קח ממונם, ושלוט על גופם בעבודה קשה, ואל תהרוג אותם. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך באותו דין ממש תהיה נדון. מה כתוב "אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו', במה שהוא דן, בו נדון, ואף על גב שבכל השאר היה ירא מהקדוש ברוך הוא.	וכלא בדינא אתא וכמה דאיהו דן הכי אתדון (לגביה) בגין דאיוב מקריבי עיטא דפרעה הוה וכד קם פרעה עלייהו דישאל בעא לקטלא לון אמר ליה לא אלא טול ממונהון ושלוט על גופיהון בפולחנא קשיא ולא תקטול לון אמר ליה קודשא בריך הוא חייך בההוא דינא ממש תהא דאין מה כתיב (איוב ב ה) ואולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו וגו' במה דאיהו דן ביה אתדון ואף על גב דבכל שאר הוה דחיל לקודשא בריך הוא:
בא וראה, מה שנאמר "אך את נפשו שמור", ונתנה לו רשות לשלוט על הבשר, משום הסוד שנאמר "קץ כל בשר בא לפני". ופרשוה, בא לפני ודאי, וזהו "קץ כל בשר", ולא רוח. ונאמר שהוא קץ שבא מצד החשך, כמו שנאמר "קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר", ולכל בשר, משום שיש קץ אחר ונקרא "קץ הימין", וזהו קץ אחר מצד השמאל, שהוא חשך, ועל זה נתנה לו רשות בעצמו ובשרו.	תא חזי מה כתיב (איוב ב ו) אך את נפשו ושמור ואתייב ליה רשו למשלט על בשרא בגין רוא דכתיב (בראשית ו יג) קץ כל בשר בא לפני ואוקמוה בא לפני ודאי ודא איהו¹⁴³² קץ כל בשר ולא רוחא ואתמר דאיהו קץ דאתי מסטרא דחשך כמה דאת אמר (איוב כח ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר ולכל בשרא בגין דאית קץ אחרא ואקרי (דניאל יב יג) קץ הימין¹⁴³³ ודא איהו קץ אחרא מסטרא דשמאלא דאיהו חשך ועל דא אתייהב ליה רשו בעצמו ובשרו:
"ותסיתני בו לבלעו", אם כך לא בדין היה, אלא במאמר אותו מקטרג שהוריד אותו והסיטה אותו. אלא הכל היה בדין, וכך אמר לו אליהוא, "כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו", וכך היה כמו שנאמר, כמו שהוא גזר כך נגזר עליו.	ותסיתני בו לבלעו (איוב ב ג) אי הכי לאו בדינא הוה אלא במימר ההוא מקטרגא דאחית¹⁴³⁴ ליה ואסטי ליה אלא כלא בדינא הוה והכי אמר לו אליהוא (איוב לד יא) כי פעל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו והכי הוה כמה דאתמר כמה דאיהו גזר הכי אתגזר עליה:

¹⁴³² שלח קט ע"א (הערת הזהר).

¹⁴³³ עי' שער מ"ד ומ"ן א. וקץ הימים הוא קץ כל בשר והוא ע"י יצה"ר ומלאך המות וכמ"ש בפ' בראשית (נד סע"א) ובפ' בא (לד ע"א) ובכ"מ, אבל קץ הימין הוא כאשר יגיע זמן שליטת המלכות דאצילות, שעליה נאמר (ישעיה טז ה) והוכן בחדס כסא, כמ"ש פ' תרומה (קלג ע"א) ופ' פקודי (רכ ע"ב). והחדס הוא ימין ולכן נקרא המלכות ימין, וכן היא בסוד (תהלים מה י) נצבה שגל לימינך, ושליטתה היא בסוף כל ה"ק ולכן נקראת קץ הימין (ביאורים ח"ב מב ע"ד).

¹⁴³⁴ דאסית (דפ"ו).

ספר שמות

וזה שאמר "ותסיתני בו לבלעו חנם". "ותסיתני לבלעו חנם" לא כתיב, אלא "ותסיתני בו", בו עומד בדעתו שהוא חשב, שהרי תסיתני כמו שאמר, "ועל עצת רשעים הופעת", אמר איוב, התפתתי על דברי אותו מקטרג. כדוגמא זה "ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו", לא כתוב "ויפתוהו ויכזבו לו", אלא "ויפתוהו בפיהם", בפיהם עומד הדבר הזה, שהרי התפתה.	והאי דאמר (דאתמר) ותסיתני בו לבלעו חנם [ותסיתני] ותסיתני לבלעו לא כתיב אלא ותסיתני בו ביה קיימא בדעתיה דאיהו חשיב דהא תסיתני כמה דאמר (שם י ג) ועל עצת רשעים הופעת אמר איוב התפתתי על מימר דההוא מקטרגא ¹⁴³⁵ כנוונא דא (תהלים עח לו) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ויפתוהו ויכזבו לו לא כתיב אלא ויפתוהו בפיהם בפיהם קיימא מלה דא דהא אתפתה
למדנו, ששטן עולה ומסטיין.	לג/ב
וכי הוא יכול להסטיין. כן. שהרי הוא "מלך זקן וכסיל", שנאמר "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל". ועל זה יכול להסטיין לאדם. למה, משום שהוא נאמן על מעשי בני אדם.	אמר רבי אבא, הכל הוא יפה, אבל כך
בא וראה, זה בדין היחיד, אבל בדין העולם נאמר "וירד ה' לראות", "ארדה נא ואראה". שלא נתנה האמונה אלא בידו לבדו, שהרי לא רצה לאבד את העולם על מאמר אותו מקטרג,	אמר רבי אבא כלא הוא שפיר ¹⁴³⁶ אבל הכי אוליפנא דתנן סליק ואסטיין ¹⁴³⁷ :
תא חזי האי בדינא דיחיד ¹⁴⁴⁵ אבל בדינא דעלמא ¹⁴⁴⁶ כתיב (בראשית יא ה) וירד יהוה לראות (שם יח כא) ארדה נא ואראה דלא אתייהיב מהימנותא אלא בידיה בלחודוי ¹⁴⁴⁷	וכי איהו יכיל לאסמנא ¹⁴³⁸ אין דהא איהו ¹⁴³⁹ מלך זקן ¹⁴⁴⁰ וכסיל ¹⁴⁴¹ דכתיב (קהלת ד יב) טוב ילד מסכן וחכם ¹⁴⁴² ממלך זקן וכסיל ועל דא יכיל לאסמנא לבר נש ¹⁴⁴³ מאי טעמא בגין דאיהו מהימן על עובדי דבני נשא ¹⁴⁴⁴ :

¹⁴³⁵ אמר איוב וכו' עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹⁴³⁶ כללות הענין הוא אמת שאיוב היה מגמגם בהשגחה (רמ"ז).

¹⁴³⁷ ירצה ומ"ש ותסיתני ר"ל שמסטיין ומקטרג (רמ"ז).

¹⁴³⁸ מי נתן לו כח להסטיין ולקטרג נגד הקדושה (רמ"ז).

¹⁴³⁹ ריש וישב תיקון קמא (הערת הזהר).

¹⁴⁴⁰ הענין הוא שהשטן הוא נמשך מהמקור הראשון של העולמות שהוא עולם התוהו מאותם המלכים שמלכו בארץ אדום, שהם מבחינת מלכות שגדול כחה להיות שרשה משם ס"ג, וזהו מלך וזקן, שהוא קדם לעולם התיקון. וידוע ליודעים שאחד מן הטעמים העיקרים לצורך שבירת הכלים היה כדי שיהיה טוב ורע בעולם באופן שבהשגחה פרטית נתהווה היצה"ר (רמ"ז).

¹⁴⁴¹ פי' מושפע מק"ך צירופי אלקים כמנין כס"ל. ועוד שבעולם התוהו לא היו בזעיר כי אם ו"ק בלתי המוחין שהם חב"ד כדי שלא תהא אחיזה לחיצונים בהם וכנזכר אצלנו, ולכן הוא כסיל בלי מוחין, וכשבר מינן יש חוטא בעולם שידוע שגורם למוחין להסתלק, מיד מצא מין את מינו וניעור, ויש כח אל השטן להסטיין דדידיה גבר (רמ"ז).

¹⁴⁴² הענין שזעיר דקדושה נקרא ילד שנולד בכל פעם שמתגדל, כי הוא מסכן, שאין לו מוחין יתירים [נ"א תדיר], אבל בהתפשט בו המוחין הוא חכם, מצד חכמה כ"ח מ"ה שה"ס התיקון, שמחכמה סוד ע"ב שהוא עיקר הטיפה כנודע. ואמנם טוב ילד ממלך וגו', משמע שיש התיחסות ביניהם (רמ"ז).

¹⁴⁴³ כי יש לו שייכות עם החומר ששרשו מעולם התוהו, וכל שכן על החוטא שמגביר כחו ומעורר הדינים והחורבן בעולם התיקון (רמ"ז).

¹⁴⁴⁴ פי' אעפ"י שיש לו יכולת להסטיין למה ירצה ה' בו ולשמוע דבריו. ומתרץ דאיהו מהימן, חדא דאינו משקר, ועוד שאל הצדיקים הוא מלמד סניגוריא וכדאמרינן בגמרא שושביניה הוה לפלוני בן פלוני, ומפני שגדול כח הצדיק למתקן, כמש"ה (דברים ו, ה) בכל לבבך, ביצר הטוב וביצה"ר (רמ"ז).

¹⁴⁴⁵ שבו נשמעים דברי קטרוגו וגם הגזרה שנגזרה אל אותו היחיד היא בדעתו, שכיון שהוא יחיד אעפ"י שיהיה מרובה בעוונות אין כח בעוונותיו לחזק הדינין ולגדל רוע הרעה בשטן עד שיחשוק לנתוץ ולאבד (רמ"ז).

¹⁴⁴⁶

¹⁴⁴⁷ "דלא אתייהיב מהימנותא", לגזור ולפסוק, "אלא בידיה בלחודוי", דהיינו שהדין נידון ע"י זעיר שהוא מנגד לשטן ילד מסכן וכו', והוא הוא סוד כוללות העולם שה"ס ו"ק, ויש כח בידו ובמשפט אמת להטות לצד חסד (רמ"ז).

ספר שמות

דהא לא בעא לאובדא ועלמא על מימר דההוא מקטרגא דתיאובתיהו (ותיאובתיה) איהו תדיר לשיצאה¹⁴⁴⁸ מנלן דכתיב (איוב כח ג) קין שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר¹⁴⁴⁹ לשיצאה כלא הוא חוקר ודא איהו קין כל בשר בא לפני¹⁴⁵⁰ (בראשית ו יג) ודאי בגין לשיצאה:	שתשוקתו הוא תמיד להשמיד. מנין לנו, שנאמר "קין שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר", להשמיד הכל הוא חוקר, וזהו "קין כל בשר בא לפני", ודאי, כדי להשמיד.
ותא חזי ויהי היום¹⁴⁵¹ ויבואו בני האלהים להתיצב על יהוה¹⁴⁵² כמה דאתמר וההוא יומא קיימין תרין סטרין לקבלא בני עלמא כל אינון דאתיין קמי קודשא בריך הוא¹⁴⁵³ [בתיובתא] (בתיאובתא) ובעובדין טבין ואינון זכין למהוי כתיבין לגביה ודההוא סטרא דאיהו חיים¹⁴⁵⁴ ואפיק תוצאות חיים¹⁴⁵⁵ ומאן דאיהו מסטריה¹⁴⁵⁶ אכתיב לחיים וכל אינון דאתיין בעובדין בישין אינון וכתיבין לההוא סטרא אחרא¹⁴⁵⁷ דאיהו מותא ואקרי¹⁴⁵⁸ מות וביה שריא מותא:	ובא וראה, "ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על ה'", כמו שנאמר, ואותו יום עומדים שני צדדים כנגד בני העולם. כל אותם שבאים לפני הקדוש ברוך הוא בתשובה ובמעשים טובים, הם זוכים להיות כתובים אצל אותו צד שהוא חיים, ומוציא תוצאות חיים. ומי שהוא מצדו נכתב לחיים, וכל אותם שבאים במעשים רעים, הם נכתבים לאותו צד אחר, שהוא מות, ונקרא מות, ובו שורה המות.
ובההוא יומא קיימין אלין תרין סטרין חיים ומות אית מאן דאכתיב לסטרא דחיים ואית מאן דאכתיב לסטרא דמות ולזמנין דעלמא שריא באמצעיתא אי קיימא חד זכא בעלמא דאכרע עלייהו כלוה קיימין ואכתיבו לחיים ואי חד חייבא אכרע עלמא כלוה אכתיבו למיתה וההוא זמנא עלמא [הוה] קיימא באמצעיתא וההוא מקטרגא בעא לאסטאה מיד מה כתיב (איוב א	ובאותו יום עומדים שני הצדדים הללו, חיים ומות. יש מי שנכתב לצד החיים, ויש מי שנכתב לצד המות. ולפעמים שהעולם שרוי באמצע, אם עומד צדיק אחד בעולם, שהכריע עליהם, כולם עומדים ונכתבים לחיים. ואם רשע אחד מכריע את העולם, כולם נכתבים למיתה. ואותו הזמן העולם היה עומד באמצע, ואותו מקטרג רצה להסטיין. מיד מה כתוב "השמת לבך על

- ¹⁴⁴⁸ דהיינו להחזיר העולם לתוהו בחושובו שאז ימלך כבתחילה (רמ"ז)
¹⁴⁴⁹ שמקדם נתן לו קץ וקצבה שלא יתפשט על הכוללות. אבל בכל זאת ולכל תכלית הוא חוקר, לתת תכלית וכלה נחרצה לכל הכוללות כלו, וכמו שהיה בדור המבול (רמ"ז).
¹⁴⁵⁰ שר"ל שהעוונות פגמו בכל, וזהו "לפני", ולא אמר בא אלי אלא לפני, לפני לפני, וגם שם נאמר וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, כי לא נתן נאמנות לשטן ולכן גבר החסד והותיר שריד נח ובניו (רמ"ז).
¹⁴⁵¹ מלבד מ"ש בפרשת פנחס רלא ע"א, למה נקרא ראש השנה בשם היום, אוסיף עוד שנקרא כן על שם שהיה יום אחד, דהיינו שכל חמשת ימי הבריאה לא נודעו כי לא היה אדם בעולם, ויום הששי היה יום האחרון של הבריאה והוא לבדו נודע לאדם, ועל כן נרשם בתורה ביום הששי. ועוד שבו החלה מדה"ד לגמור מעשה בראשית ונברא אדם וזכה העולם לשם מלא ה' אלקים, ואחר שחטא נתעוררו הדינים נגדו ולכן נתייחד לדין (רמ"ז).
¹⁴⁵² כי אז שולטת אימא שממנה יצאו מלכי אדום מימי קדם, ולכן בראש השנה עומדים ומתעוררים בני האלקים, ובעולם התיקון שיצא ממנה בגין העולמות על כן עומדים מלאכי החו"ג המתוקות לקבלא בני עלמא, שיש בהם זוכים וחייבים (רמ"ז).
¹⁴⁵³ קמיה דווקא, כי מן הפנים שלו סוד החיים, אבל מאחוריה מתערים הדינים והם נפגמו בזמן התהו כידוע מסוד יעקב ולא (רמ"ז).
¹⁴⁵⁴ שבפנים שלו לא היה שום רמז מיתה והוא נקרא אלקים חיים (רמ"ז).
¹⁴⁵⁵ ה"ס המוחין שהוא מוציא שהם חיים, אה"ה הו"ה אה"ה (רמ"ז).
¹⁴⁵⁶ מאחורי הגבורה של תבונה מתפשטים ק"כ צירופי אלקים וכמ"ש דדינים מתפשטים מסטרהא דוקא, דהיינו מה' קצוותיה גתנה"י, ונשאר קצה אחד שהוא חסד בלא דין. וזהו דיוק מאן דאיהו מסטריה אכתיב לחיים, דהיינו שמושרש ביסוד אמא המלביש את יסוד אבא, והיינו ב' חיים, פי' ב' יסודות הנקראים חיים (רמ"ז).
¹⁴⁵⁷ היינו אחורי הגבורה שממנו כח אלהים אחרים. ונלע"ד לומר דאחרים הוא לאפוקי אלקים חיים (רמ"ז).
¹⁴⁵⁸ רסה ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

עבדי איוב, כי אין כמוהו בארץ וגו'". כיון שנודע הוא לבדו, מיד החזיק בו המקטרג.	ח) השמת לבך על עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ וגו' כיון דאשתמודע איהו בלחודוי מיד אתקף ביה מקטרגא:
ועל זה שנינו, שצריך אדם שלא להיפרד מכלל של רבים, כדי שלא ירשם לבדו, ולא יקטרגו עליו מלמעלה. שנאמר בשונמית "ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת" לא רוצה להוציא את עצמי מכלל של רבים. "בתוך עמי יושבת", עד יום זה, ובתוך עמי בכלל אחד נודעת למעלה. וכאן איוב, כיון שנודע למעלה ונרשם, מיד החזיק בו המקטרג, ואמר "החנם ירא איוב אלהים". כל מה שפחד ממך והתחזק, לא לחנם עשה, "הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו'" אבל טול את כל הטוב הזה שאתה עושה לו. ומיד "אם לא על פניך יברכך", יעזוב אותך וידבק בצד האחר, שהרי עכשיו בשלחנך הוא אוכל, סלק ממנו את שלחנך, ונראה ממי הוא, ואיזה צד ידבק.	ועל דא תנינן דלא אצטריך ליה לבר נש לאתפרשא מכללא דסניאין בגין דלא יתרשים איהו בלחודוי ולא יקטרגון עליה לעילא דכתיב בשונמית (מ"ב ד יג) ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת לא בעינא לאפקא גרמי מכללא דסניאין בתוך עמי יתיבנא עד יומא דא ובתוך עמי בכללא חדא אשתמודע לעילא והכא איוב כיון דאשתמודע לעילא ואתרשים מיד אתקף ביה מקטרגא ואמר (איוב א ט) החנם ירא איוב אלהים כל מאן¹⁴⁵⁹ דדחיל לך ואתקף לאו למגנא עבד (שם י) הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו' אבל טול כל האי טבא דאנת עבד ליה ומיד (שם יא) אם לא על פניך יברכך¹⁴⁶⁰ ישבוק לך ויתדבק בסטרא אחרא דהא השתא בפתורך איהו אכיל סליק פתורך מניה ונחוי ממאן איהו ובאן סטרא יתדבק:
מיד "ויאמר ה' אל השטן", הנה כל אשר לו בידך להראות, שיראת איוב לקדוש ברוך הוא הוא כדי לשמור עושרו. ומכאן למדנו, שכל אותם היראים מהקדוש ברוך הוא, משום עושרם או בניהם, זו אינה יראה כראוי. ועל כן קטרג אותו מקטרג, ואמר "החנם ירא איוב אלהים, הלא אתה שכת בעדו וגו'". מעשה ידיו ברכת, ועל כך הוא ירא ממך, ונתנה לו רשות לקטרג בו, ולהראות שלא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא באהבה.	מיד (איוב א יב) ויאמר יהו"ה אל השטן הנה כל אשר לו בידך להראות דאיוב לגביה דקודשא בריך הוא (לא) הוה לנטרא [עותריה] (עתריה) ומהכא אוליפנא דכל אינון דדחילין ליה לקודשא ברוך הוא על [עותרייהו] (עתרייהו) או על בנייהו לאו איהו דחילו כדקא יאות ועל דא קטרג ההוא מקטרגא ואמר (איוב א ט) החנם ירא איוב אלהים הלא אתה שכת בעדו וגו' מעשה ידיו ברכת ועל דא איהו דחיל לך ואתייהב ליה רשו לקטרגא ביה ולאחזאה דלא פלח איוב לקודשא בריך הוא ברחימו:
שכיון שהתנסה, יצא מהדרך, ולא עמד בקיומו. מה כתוב "בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו", לא חטא בשפתיו, אבל ברצונו חטא, ואחר כך חטא בכל.	דכיון דאתנסי נפק מאורחא ולא קאים בקיומיה מה כתיב (איוב ב י) בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו לא חטא בשפתיו אבל ברעותיה חטא ולבתר חטא בכלא:
ואם תאמר שלא מתנסה בן אדם, הרי נאמר "ה' צדיק יבחן וגו'", ולכן התנסה איוב. ואף על גב שלא עמד בקיומו כראוי, לא יצא מתחת רשות אדונו להדבק בצד האחר.	ואי תימא דלא אתנסי בר נש הא כתיב (תהלים יא ה) יהו"ה צדיק יבחן וגו' ובגין כך אתנסי איוב ואף על גב דלא קאים בקיומיה כדקא יאות לא נפק מתחת ורשותא (רשותיה) דמריה לאתדבקא בסטרא אחרא:
וכמה היה אותו נסיון שלו. שנים עשר חדשים. השלטון של אותו הצד האחר, כמו ששנינו דין הרשעים בגיהנם	וכמה הוהו (וחמא) ההוא נסותא דיליה תריסר ירחי שולטנותא [ד]ההוא סטרא אחרא כמה

¹⁴⁵⁹ מה (דפ"ו).

¹⁴⁶⁰ עי' רמב"ן שמות כ ג.

ספר שמות

שנים עשר חדשים, ומשום שלא דבק בצד האחר כתוב "וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו".	דתנינן דינא דחייביא בגיהנם י"ב ירחי ובגין דלא אתדבק בסטרא אחרא כתיב (איוב מב יב) ויהו"ה ברך את אחרית איוב מראשיתו:
רבי שמעון אמר זה של איוב אינו נסיון של הקדוש ברוך הוא כמו נסיון של שאר הצדיקים. שהרי לא נאמר "והאלהים ניסה את איוב", כמו שנאמר "והאלהים ניסה את אברהם". שאברהם הוא הקריב בידיו את בנו היחיד לקדוש ברוך הוא, ואיוב לא נתן כלום ולא מסר לקדוש ברוך הוא כלום.	לד/א
ולא נאמר לו, שהרי גלוי לפניו שלא יוכל לעמוד בו, אבל נמסר ביד המקטרג, ובדין של הקדוש ברוך הוא נעשה. והקדוש ברוך הוא העיר את הדין (בדין) הזה אל אותו מקטרג אליו, זהו שנאמר "השמת לבך על עבדי איוב וגו'".	רבי שמעון אמר ¹⁴⁶¹ האי דאיוב לאו נסותא איהו דקודשא בריך הוא ¹⁴⁶² כנסותא דשאר צדיקיא דהא לא כתיב והאלהים נסה את איוב כמה דכתיב (בראשית כב א) והאלהים נסה את אברהם [דאברהם] (ואברהם) איהו בידה אקריב לבריה יחידאי דיליה לגבי קודשא בריך הוא ואיוב לא יהיב כלום ¹⁴⁶³ ולא מסר ליה לקודשא בריך הוא כלום ¹⁴⁶⁴ :
פתח ואמר "ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה". מקץ ימים, ולא מקץ ימין. הוא דחה את קץ הימין, והתקרב לקץ הימים. והרי בארנו "ואתה לך לקץ". ואמר דניאל, לאיזה קץ, לקץ הימין או לקץ הימים. עד שאמר לו "לקץ הימין". ועל זה דוד פחד ואמר "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא", או לקץ הימים או לקץ הימין. וכאן מה נאמר "ויהי מקץ ימים", ולא "מקץ ימין", ולכן לא התקבל קרבנו, שהרי היה כלא מצד האחר.	ולא אתמר ליה דהא גלי קמיה דלא יכיל לקיימא ביה ¹⁴⁶⁵ אבל אתמסר בידא דמקטרגא ובדינא דקודשא בריך הוא אתעביד ¹⁴⁶⁶ וקודשא בריך הוא אתער דינא (בדינא) בההוא ¹⁴⁶⁷ מקטרגא לגביה דהא הוא דכתיב (איוב א ח) השמת לבך על עבדי איוב וגו':
נדפס פ' תצוה קפא ע"ב (דרך אמת). ¹⁴⁶² ר"ש פליג אדר' אבא שלא יקרא ענין איוב נסיון (אור יקר). ¹⁴⁶³ מדעתו, אלא שטן נטל בעל כרחו, ועוד נסיון אברהם לתת בנו להקב"ה לא לקלי', ואיוב לא נטל שלו אלא השטן (אור יקר). ¹⁴⁶⁴ עם היות שאמר ה' לקח (אור יקר). ¹⁴⁶⁵ וא"כ עתה יקשה כיון שאינו נסיון מה טעם לייסוריו, ופי' ר"ש דרך אחרת, לא כדרך ר' אלעזר אלא שהיה בדין על עוונו (אור יקר). ¹⁴⁶⁶ שהיה הדין ההוא שקט על שמריו, והקב"ה עורר אותו ע"י השטן, ועל עון איוב מה היה אקדים עתה ענין זה והם ב' הקדמות שיש קץ הימין וקץ הימים (אור יקר). ¹⁴⁶⁷ דא לההוא (דפ"ק) ¹⁴⁶⁸ בחי' רגלים, ושם הוא סיום הקדושה, שהוא המלכות הנקרא קץ הימין, וכנגדו בקליפה אשר שם, נקרא קץ הימים (ע"ח מ"ד ומ"א). פי' קין דחה למלכות שנקרא קץ מפני שהיא סוף הספירות א"נ כמ"ש הרב, שז"א בן ט' ספירות והמלכות בת י"ס והיא כולל הכל הם י"ט ספירות ובכללות גדול הם ק"ץ (מ"מ). ¹⁴⁶⁹ פי' מלכות דסט"א (מ"מ). ¹⁴⁷⁰ לקמן קלד סע"א וקפא ע"ב (לש"ו). ¹⁴⁷¹ פי' ואמר לו הקב"ה שב לימיני וכן כתב הזהר במ"א (מ"מ). ¹⁴⁷² מוסגר בדפ"ק.	פתח ואמר (בראשית ד ג) ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מקץ ימים ולא מקץ ימין ¹⁴⁶⁸ איהו דחה לקץ ימין ואתקריב לקץ ימים ¹⁴⁶⁹ והא אוקימנא (דניאל יב יג) ואתה לך לקץ ואמר דניאל לאן קץ לקץ הימין או לקץ הימים עד דאמר ליה לקץ הימין ¹⁴⁷⁰ ועל דא דוד דחיל ¹⁴⁷¹ ואמר (תהלים ל"ה) הודיעני יהו"ה קצי ומדת ימי מה היא או לקץ הימים או לקץ הימין. וכאן מה נאמר "ויהי מקץ ימים", ולא "מקץ ימין", ולכן לא התקבל קרבנו, שהרי היה כלא מצד האחר.

¹⁴⁶¹ נדפס פ' תצוה קפא ע"ב (דרך אמת).

¹⁴⁶² ר"ש פליג אדר' אבא שלא יקרא ענין איוב נסיון (אור יקר).

¹⁴⁶³ מדעתו, אלא שטן נטל בעל כרחו, ועוד נסיון אברהם לתת בנו להקב"ה לא לקלי', ואיוב לא נטל שלו אלא השטן (אור יקר).

¹⁴⁶⁴ עם היות שאמר ה' לקח (אור יקר).

¹⁴⁶⁵ וא"כ עתה יקשה כיון שאינו נסיון מה טעם לייסוריו, ופי' ר"ש דרך אחרת, לא כדרך ר' אלעזר אלא שהיה בדין על עוונו (אור יקר).

¹⁴⁶⁶ שהיה הדין ההוא שקט על שמריו, והקב"ה עורר אותו ע"י השטן, ועל עון איוב מה היה אקדים עתה ענין זה והם ב' הקדמות שיש קץ הימין וקץ הימים (אור יקר).

¹⁴⁶⁷ דא לההוא (דפ"ק)

¹⁴⁶⁸ בחי' רגלים, ושם הוא סיום הקדושה, שהוא המלכות הנקרא קץ הימין, וכנגדו בקליפה אשר שם, נקרא קץ הימים (ע"ח מ"ד ומ"א). פי' קין דחה למלכות שנקרא קץ מפני שהיא סוף הספירות א"נ כמ"ש הרב, שז"א בן ט' ספירות והמלכות בת י"ס והיא כולל הכל הם י"ט ספירות ובכללות גדול הם ק"ץ (מ"מ).

¹⁴⁶⁹ פי' מלכות דסט"א (מ"מ).

¹⁴⁷⁰ לקמן קלד סע"א וקפא ע"ב (לש"ו).

¹⁴⁷¹ פי' ואמר לו הקב"ה שב לימיני וכן כתב הזהר במ"א (מ"מ).

¹⁴⁷² מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

בא וראה מה נאמר "והבל הביא גם הוא", מה זה "גם הוא", לרבות זה עם זה, כל קרבנו היה לקדוש ברוך הוא, ועיקר הקרבן לקדוש ברוך הוא, ונתן חלקו לצד האחר, כמו שנאמר "ומחלביהן". וקין עקרו עשה מקץ ימים, הסוד של הצד האחר, ונתן חלק לקדוש ברוך הוא, ולכן לא התקבל.	תא חזי מה כתיב (בראשית ד ד) והבל הביא גם הוא מאי גם הוא לאסנאה דא בדא קרבניה לקודשא בריך הוא הוה כלא ועקרא דקרבנא לקודשא בריך הוא ויהב חולקא לסטרא אחרא [כמה דאת אמר (שם) ומחלביהן¹⁴⁷³] וקין עקרא עבד מקץ ימים רזא דסטרא אחרא ויהיב חולקא לקודשא בריך הוא ועל דא לא אתקבל:
באויב מה נאמר "והלכו בניו ועשו משתה וגו' ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו'". ובמשתה בכל יום מצוי המקטרג, ולא יכול לו. מנין לנו, שנאמר "הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב", ולעולם לא נתן לו חלק כלל, שהרי (מה) נאמר "והעלה עולות מספר כולם", עולה עולה למעלה למעלה, ולא נתן חלק לצד האחר. שאלמלא נתן לו חלק, לא יכול לו. אחר כך, וכל מה שנטל, משלו נטל.	באויב מה כתיב (איוב א ד) והלכו בניו ועשו משתה וגו' ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו' ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם ובמשתה בכל יומא מקטרגא שכיח ולא יכול ליה מנא לן דכתיב (שם י) הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב ולעולם לא יהיב חולקא כלל לגביה דהא כתב [יהיב חולקא כלל לגביה והא כתיב] וחולקא כלל לגביה דהא (מה) כתיבו (שם ה) והעלה עולות מספר כולם עולה סלקא לעילא לעילא ולא [יהיב] (יהיב) חולקא לסטרא אחרא¹⁴⁷⁴ דאלמלא יהיב ליה חולקא לא יכול ליה לבתר וכל מה ודנטל מדיליה נטל (דנטיל מדיליה נטיל):
ואם תאמר, למה הרע לו הקדוש ברוך הוא, אלא שאלמלא נתן לו חלק, יפנה הדרך ויסתלק מעל המקדש, וצד הקדושה מסתלק למעלה למעלה. והוא לא עשה כן, ועל כן הקדוש ברוך הוא תבע בדין.	ואי תימא אמאי אבאיש ליה קודשא בריך הוא אלא דאלמלא ויהיב (יהיב) ליה חולקא יפני ארחא ויסתלק מעל מקדשא וסטרא דקדושה אסתליק לעילא לעילא ואיהו לא עבד כן ועל דא קודשא בריך הוא תבע בדינא:
בא וראה, כמו שהוא נפרד ולא נכלל טוב ורע, הוא דן אותו באותו אופן. נתן לו טוב, ואחר כך רע, ואחר כך החזירו לטוב, שכן ראוי לאדם לדעת טוב ולדעת רע, ולהחזיר עצמו לטוב, וזהו סוד האמונה. בא וראה, איוב היה מעבדי פרעה, וזהו שנאמר בו "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה".	תא חזי כמה דאיהו אתפרש ולא אכליל טוב ורע איהו דן ליה בההוא גוונא יהיב ליה טוב ולבתר רע ולבתר אהדריה לטוב דהכי אתחזי לבר נש למנדע טוב ולמנדע רע ולאהדרא גרמיה לטוב ודא איהו רזא דמהימנותא¹⁴⁷⁵ תא חזי איוב מעבדי פרעה הוה ודא הוא דכתיב ביה

¹⁴⁷³ עי' לקמן רלח סע"ב (לש"ו). פי' שהבל הקריב שלמים כמש"ל ומחלביהון דבר שחלבו קרב והיינו שלמים, והקלי' נהנים משלמים (מ"מ).

¹⁴⁷⁴ מאברין ופדרין דמתאכלין כל הלילה, הנה נהנין מהם החיצונים ג"כ, וכן אמרו בפ' תרומה (קל ע"א) ומכאן אתזנו כמה חבילי טהירין דנפקין ושלטין בלילה כו' ע"ש, וכן שם (קמא ע"א) אמרו ג"כ אברין ופדרין דמתאכלין בלילה לאתזנא זינין אחרנין כו', וכן הוא בזהר חדש (סוף פ' צו מו ע"ג) וכן הוא מבואר בכמה וכמה מקומות בזה"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

¹⁴⁷⁵ שמסתכל ומתבונן בכל כחות הטומאה והרע ויוצא משם בשלום שאינו נהנה משם כלום ואינו חפץ בהם מאומה (דע"ה ח"ב פא ע"ב), שיודע מהרע ואינו נהנה ממנו וכו' מי שעומד בהנסיון הזה ויוצא ממנו לשלום, הוא זוכה לעומקי פנימיות התורה, ואין הפרגוד ננעלת לפניו (שם פג ע"ב), ועי"ש פד ע"א, זהו באמת העבודה היותר גדולה והנחת רוח לפניו ית"ש שאין למעלה מזה, מי שעומד בנסיון הנורא הזה לכנוס שם בשלום (שהוא לשם שמים והראוי לזה) ולצאת משם לשלום (שם קמו ע"א), והוא מש"כ בס"י (פ"ד מ"ה) וחקור בהם (ביאורים ח"א פו).

ספר שמות

(שמות ט כ) הירא את דבר יהוה מעבדי פרעה ¹⁴⁷⁶ (ר"ש אמר השתא אית לגלאה רזין דאינון מתדבקין לעילא ותתא):	
תא חזי דלא בעא קודשא בריך הוא לאעקרא איוב מאתריה דאיהו הוה מכסי ונ"א כולא בעא קודשא בריך הוא לאעקרא מאתריהו איוב הוה מכסה נ"א איוב חכים הוהו על פרעה כיון דאתחלש עבד נוקמין לפרעה:	בא וראה, שלא רצה הקדוש ברוך הוא לעקור את איוב ממקומו שהוא היה מגן (את הכל רצה הקדוש ברוך הוא לעקור ממקומם, [אבל] איוב היה מגן נ"א איוב חכם היה) על פרעה, כיון שנחלש, עשה נקמות לפרעה.
ואמר רבי שמעון השתא אית לגלאה רזין דאינון מתדבקין לעילא ותתא ¹⁴⁷⁷ מה כתיב (שמות ז כו) בא אל פרעה לך אל פרעה מבעי ליה ¹⁴⁷⁸ ומאין (מאן) בא אלא דעייל ליה קודשא ברוך הוא אדרין בתר אדרין לגבי תנינא חדא עלאה תקיפא ¹⁴⁷⁹ דכמה דרגין משתלשלין מניה ומאן איהו רזא דתנין הגדול ¹⁴⁸⁰ :	אמר רבי שמעון כעת יש לגלות סודות שהם נדבקים למעלה ולמטה. מה נאמר "בא אל פרעה", "לך אל פרעה" צריך היה לו [לכתוב], מהו "בא". אלא שהכניס אותו הקדוש ברוך הוא חדרים אחר חדרים לתנין אחד עליון תקיף, שכמה דרגות משתלשלות ממנו, ומי הוא, סוד התנין הגדול.
ומשה דחיל מניה ולא קריב אלא לגבי אינון יאוריין ¹⁴⁸¹ ואינון דרגין דיליה אבל לגביה דחיל ולא קריב בגין דחמא ליה משתמש בשרשין עלאין ¹⁴⁸² :	ומשה פחד ממנו, ולא קרב אלא לאותם יאורים ואותן הדרגות שלו, אבל ממנו הוא פחד. ולא התקרב, משום שראה אותו מושרש בשרשים עליונים.
כיון דחמא קודשא בריך הוא דדחיל משה ושליחן ממנו אחרנין לעילא לא יכלין לקרבא לגביה אמר קודשא בריך הוא (יחזקאל כט ג) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו ¹⁴⁸³ וקודשא בריך הוא	כיון שראה הקדוש ברוך הוא שמשה פוחד, ושליחים ממונים אחרים למעלה לא יכולים להתקרב אליו, אמר הקדוש ברוך הוא "הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו", והקדוש ברוך הוא הצטרך ללחום בו

¹⁴⁷⁶ הנה ר"ת הירא את דבר יהוה הוא גימ' איוב ומה שהיה ירא מדבר ה' כי מאותיות דבר נעשה ברד שאותיותיהן הם שוין כנזכר בזהר פ' וארא, כי אותיות דבר הם אותיות ברד ויש לשאול למה לא אמר מדבר נעשה חילוף דבר חילוף היותר אמיתי, והטעם הוא כי כיון שניצולו לכל אשר ירא ה' ולא נעשה כלייה בכל ולכן לא אמר החילוף היותר רחוק שהוא דבר אלא ברד שהוא אמצעי (זהר הרקיע).

¹⁴⁷⁷ שיבאר איך שהתורה מדבר למטה ומרמז למעלה, כי העילא ותתא מתדבקין דא בדא, וכל מה שנגעשה למטה כן הוא למעלה (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁷⁸ סוד הענין תבין מ"ש רז"ל במדרש מן שטייא לית הנייא אלא מן קיציא שהוקשה להם ז"ל מה הוא כינוי זה של מלך מצרים הנז' כאן אלא שהקב"ה אמר למשה מן שטייא שהוא פרעה התחתון כבר ראיתי דלית הנייא מני' אלא מן קיציא פי' מן הקצין שתדבר עם קצינו שהוא שר של פרעה אולי ישמע שהוא מלך מצריים דייקא והזהר בכאן דייק עוד מלת בא אל פרעה וביאור שניהן הוא כנז' (זהר הרקיע).

¹⁴⁷⁹ אריך דקלי' (רח"ו).

¹⁴⁸⁰ הוא שורש פרעה אשר למעלה בקליפה, והיה ראש לקליפות, אשר ממנו משתלשלין כל מדרגות הטומאה לאין מספר, וזהו שאמר בא אל פרעה מדרגה אחר מדרגה עד פרעה התנין הגדול (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁸¹ ההמשכות וההתפשטויות שנמשכין ומתפשטין ממנו (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁸² והוא כמו שנאמר (קהלת ז יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים, והוא נגד לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון אשר בחוורתא דא"א, ושם הוא שרשו כמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א יא ע"ג בד"ה זנבא ברישיה). ע"ש כל הענין, ומשום ששם אינו מגיעין מעשה בני אדם כלל, לכן דחיל משה רבינו ע"ה למקריב לגביה, שהוא להתנין דקליפה אשר כנגדו, כי היה ירא שלא יכיל ליה לכובשו תחת ידו (דע"ה ח"ב פב ע"ג).

¹⁴⁸³ סוד התנין שמצאנו כל עניני התנינים הללו הם י' כתרין מסאבותא דדכורא והבן ענין אמרו חד פרסא וכו' כי לפעמים מתגברים העוונות אז אותו התנין שואב בדרך ההוא הנק' דברישא ונלע"ד כי הוא סוד נוק' דתהומא רבא עילאה (זהר הרקיע).

ספר שמות

קרב ולא אחר, כמו שנאמר "אני ה'". ופרשוה סוד החכמה, שהתנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, לאותם בעלי המידות, שיודעים בסודות אדונים.	אצטרך לאנחא ביה קרבא ולא אחרא כמה דאת אמר אני יהו"ה ואוקמוה רזא דחכמתא ד[ה]תנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאינון מארי מדין דידעין ברזין דמאריהון:
פתח רבי שמעון ואמר "ויברא אלהים את התנים הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם", פסוק זה פרשוהו, אבל "ויברא אלהים את התנים" הוא סוד זה,	פתח רבי שמעון ואמר (בראשית א כא) ויברא אלהים את התנים ¹⁴⁸⁴ הגדולים ואת כל נפש החיה הרומשת אשר שרצו המים למיניהם האי קרא אוקמוה ליה אבל ויברא אלהים את התנים והוא רזא (כמה דאוקימנא) דא:
	לד/ב
לויטן ובת זוגו, תנים חסר כתיב, משום שהרג את הנקבה, והעלה אותה הקדוש ברוך הוא לצדיקים ופרשוה (ב"ב עו ע"ב).	לויטן ובת זוגו ¹⁴⁸⁵ תנים ¹⁴⁸⁶ חסר כתיב בגין דקטל לנוקבא ¹⁴⁸⁷ וסלקא קודשא בריך הוא לצדיקא ואוקמוה:
התנים הגדול, יש תשעה יאורים שהוא רובץ ביניהם, ויאור אחד הוא שמימיו שוככים, וברכות מימי הגן נופלים בו שלש פעמים בשנה, וכאשר אותו יאור מתברך פעמיים, ולא כל כך, וכשאחד לא כך.	התנים הגדול תשע יאורין ¹⁴⁸⁸ אינון דאיהו רביץ ביניהו וחד יאורא איהו דמימיו שכיבין וברכאן דמימין דגנתא נפלין ביה ¹⁴⁸⁹ תלת זמנין בשתא וכד תרין זמנין מתברך ההוא יאורא ולא כל כך וכד חד לאו הכי:
והתנין הזה נכנס לאותו יאור, מתחזק והולך ושט ונכנס לתוך הים, ובולע דגים מכמה מינים, ושולט ושב לאותו יאור. תשעה יאורים הללו הולכים ועולים וסביבו כמה אילנות ועשבים למיניהם.	[והאי] (והכי) תנינא עאל בההוא [יאורא] (נהרא) אתקיף ואזיל ושאט עאל גו ימא ובלע ¹⁴⁹⁰ נונין לכמה זינין ושליט ותב לההוא יאורא אלין תשעה יאורין אזלין וסלקין וסחרניה(ו) כמה אילנין ועשבין לזנייהו:
היאור הראשון יוצא מצד שמאל, בצנור אחד שנמשך ויוצא שלש טיפות. וכל טיפה וטיפה נפרדת לשלש טיפות. וכל טיפה וטיפה נעשה ממנה יאור אחד. ואלה הם תשעה יאורים, שמתחזקים והולכים ומשוטטים וסובבים בכל אותם הרקיעים.	יאורא קדמאה נפקא מסטרא שמאלא ¹⁴⁹¹ בחד צנורא דנגיד ונפיק תלת טפין ¹⁴⁹² וכל טפה וטפה אתפרש לתלת טפין וכל טפה וטפה אתעביד מניה יאורא חד ואלין אינון תשעה יאורין דמתתקפין ואזלין ושטאן וסחרן בכל אינון רקיעין:
ממה שנשאר מאותן טיפות, כשסיימו לצאת, נשארת טיפה אחת	ממה דאשתאר מאינון טפין כד סיימין למיפק אשתאר טפה חדא ¹⁴⁹³ דנפקא בשכיבו ¹⁴⁹⁴ נפל

¹⁴⁸⁴ דהתנים (דרך אמת).

¹⁴⁸⁵ קעו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴⁸⁶ להורות שהם חוזרים לאחד (דע"ה ח"ב מה ע"א).

¹⁴⁸⁷ נוק' דא"א דקלי' הרגה (רח"ו).

¹⁴⁸⁸ דע כי י' יאורין הם אשר בהם י' תנינים, וז"ש לשון זה שמביא פ' שברת ראשי תנינים על המים ויש בתיבות אלו ר"ת עשרה לרמז כי התנינים אשר נזכר בפסוק הם עשרה (זהר הרקיע). ט"ס של הקלי' והם הכלים של הספירות (רח"ו).

¹⁴⁸⁹ דקדק שלא אמר ומימין דגנתא, שהיה מורה שמימי הגן היה שותת היאור, ואינו שהיאור הוא למעלה מהגן, שהגן מלכות כדפי', והיאור בחינה בגבורה, אלא ברכות מימי הגן, דהיינו צד החסד הראוי להשפ[י]ע אל המלכות שהיא הגן (אור יקר).

¹⁴⁹⁰ הם הנשמות (רח"ו).

¹⁴⁹¹ היינו סוד טיפה בני ח"ת ולא בני ז"ן (רח"ו).

¹⁴⁹² ענן גדול ורוח סערה ואש מתלקחת (רח"ו).

¹⁴⁹³ היינו נוגה (רח"ו).

ספר שמות

שיוצאת בשקט, נופלת ביניהם, ונעשה ממנה יאור אחד. היאור הזה הוא אותו שאמרנו שהולך בשקט.	ביניהם ואתעביד מניה יאורא חדא האי יאורא איהו ההוא דאמרן [דאזלא] בשכיכו:
היאור הזה, כשאותו נהר שנמשך ויוצא, מוציא טיפות אחרות גדולות (נ"א של ברכות) מצד הימין, מה שנשאר מאותן טיפות, נשאר טיפה אחת בשקט מאותן ברכות, ונופלת באותו יאור, שהוא שקט, וזהו היאור שעדיף מכולם.	האי יאורא כד ההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק טפין אחרנין רברבן וס"א דברכאן מסטרא דימינא מה דאשתאר מאינון טפין אשתאר טפה חדא בשכיכו מאינון ברכאן ונפל [ב]ההוא יאורא דאיהו שכיך והאי איהו יאורא ¹⁴⁹⁵ דעדיף מכלהו:
כשיוצאים ונפרדים אותם ארבעה נהרות, שיוצאים מגן עדן, אותו שנקרא "פישון", נופל באותו יאור ונכלל בו. ולכן מלכות בבל נכללת בזה, ופישון הוא מלכות בבל. מהיאור הזה נזונים ומתמלאים כל אותם היאורים האחרים.	כד נפקין ומתפרשן אינון ארבע נהרין דנפקין מגנתא דעדן ההוא דאקרי פישון נפיל בההוא יאורא ואתכליל ביה ועל דא מלכות בבל אתכליל בהאי ¹⁴⁹⁶ ופישון איהו מלכות בבל מיאורא דא אתזנו ואתמליין כל אינון יאורין אחרנין:
בכל יאור ויאור, הולך ושט תנין אחד, והם תשעה, וכל אחד ואחד נוקב נקב בראשו, כמו שנאמר "שברת ראשי תנינים וגו'", ואפילו התנין הגדול הזה כך הוא, משום שכולם נופחים רוחות למעלה ולא למטה.	בכל יאורא ויאורא אזלא ושט חד תנינא ואינון תשע וכל חד וחד נקיב נוקבא ברישיה כמה דאת אמר (תהלים עד יג) שברת ראשי תנינים וגו' ואפילו האי התנין ¹⁴⁹⁷ הגדול הכי הוא בגין דכלהו נפחין רוחיה ¹⁴⁹⁸ [לגבי עילא] [לגביה] ולא לתתא:
נאמר "בראשית ברא אלהים", ונאמר "ויברא אלהים את התנינים הגדולים", בכל מעשה של אותם עשר אמירות, עומדים כנגדם אותם עשרה יאורים, ותנין אחד מתפרפר (נ"א פורש) ברוח כנגד כל אחד ואחד.	[כתיב] (בראשית א א) בראשית ברא אלהים וכתוב (שם כא) ויברא אלהים את התנינים הגדולים בכל עובדא דאינון עשר אמירן קיימין לקבליהו ¹⁴⁹⁹ אינון עשר יאורין ¹⁵⁰⁰ וחד תנינא ומתפרפרא (ס"א מתפרשא) (מתרפרפא) ברוחא לקבל כל חד וחד:
ועל זה, אחת לשבעים שנה מזדעזע העולם, משום שהתנין הגדול הזה, כשהוא מעלה את הסנפירים שלו ומזדעזע, אז כולם מזדעזעים באותם יאורים, וכל העולם מזדעזע, והארץ מתחלחלת, וכולם כלולים בתנין הגדול הזה.	ועל דא [חד לשבעין] (משבעין) שנין מזדעזעא עלמא בגין דהאי התנין הגדול ¹⁵⁰¹ כד איהו סליק סנפירוי ואזדעזע כדין כלהו מזדעזען באינון יאורין וכל עלמא מזדעזעא וארעא מתחלחלת וכלהו כלילן בהאי תנין הגדול:

¹⁴⁹⁴ כי זה בלחש בחשאי ואינו משמיע קול והם יוצאים תחלה ואח"כ הוא כי המלכים מלכו תחלה ח' שרשים (רח"ו).

¹⁴⁹⁵ כתנ דקלי' (רח"ו).

¹⁴⁹⁶ רישא דדהבא (רח"ו).

¹⁴⁹⁷ הוא נכנס בלבן של בני אדם לכפור בהקב"ה (והוא משום שכל בניינו הוא מזה), והוא התנין הרובץ בתוך יאוריו (יחזקאל כט ג), כי הוא הנחש הקדמוני אשר על ידו היה החטא דעץ הדעת, והוא התנין שהוא בחי' דעת וכמ"ש בזה"ק (פ' בא ל"ד ול"ה) וכמו שהארץ בזה הגר"א בספד"צ (יב ע"א ד"ה זנב ברישא) ע"ש. וכ"ז הוא משום שכל בניינו הוא מתמצית הארה דאור הדעת עלאה דהתיקון, ונבנה ונעשה מזה ע"י החטא דעץ הדעת כנז' (דע"ה ח"ב ט ע"ג).

¹⁴⁹⁸ כי ראש פתני"ם א"ך ז"ר והוא יונק מן העליונים מן הקדושה ואינו משלו הלא הוא כמס (רח"ו). רוחין (דפ"ק).

¹⁴⁹⁹ י"ס דקדושה (רח"ו).

¹⁵⁰⁰ י"ס דקלי' (רח"ו).

¹⁵⁰¹ כי כן אריך דאצילות כולל כל הפרצופים כולם (רח"ו).

ספר שמות

והארץ היתה תהו וגו' (בראשית א ב) אמר רבי שמעון החברים עוסקים במעשה בראשית ויודעים בו, אבל הם מעטים שיודעים את רמז מעשה בראשית בסוד התנין הגדול, ועל זה שנינו, שכל העולם אינו משתלשל אלא על סנפיריו של זה.	בא וראה "והארץ היתה תהו ובהו וגו'", שנינו, היתה, ובארנו משום שביאור הראשון הזה שאמרנו, כשהתנין הגדול הזה נכנס בו, אז מתמלא ושוטף ומכבה הניצוצות שנלקטו באותן עולמות שנחרבו בתחילה.
תא חזי והארץ היתה תהו ובהו וגו' [תנינן] (תנין) היתה ואוקימנא בגין דבהאי יאורא קדמא דקאמרן כד האי התנין הגדול עאל ביה כדין אתמלייא¹⁵⁰⁴ וישאמי¹⁵⁰⁵ (ושטיף) ודעיד ניצוצין דאתלקטו באינון עלמין דאתחרבו בקדמיתא:	אותם תנינים אחרים שאמרנו, היו ולא היו. למה, משום שנחלש כחם שלא יחריבו את העולם, חוץ מפעם אחת לשבעים שנה. והם מתחזקים בכח התנין הגדול ההוא, והוא לבדו מתחזק, ואלמלא נקבתו היתה קיימת אצלו, לא יכול העולם לסבול אותם. (ולכן) טרם שהרג הקדוש ברוך הוא את הנקבה, "הארץ היתה תהו (ובהו)", תהו היתה. ואחר שהרג אותה היתה בהו, התחילה להתקיים, "וחשך על" טרם שהיה מאיר המעשה שעשה.
אינון תנינן אחרנין דקאמרן הוו ולא הוו אמאי בגין דאתחלש חיליהו [דלא] (ולא) ישטשון עלמא בר לשבעין שנין חד זמנא ואינון [אתתקפו] (אתקפו) בחילא דההוא תנין הגדול והאי איהו בלחודוי לאתתקפא ואלמלא נוקביה קיימת לגביה לא יכיל עלמא למסבל לון (ובגין כך) עד לא קטל קודשא בריך הוא לנוקבא הארץ היתה תהו (ובהו) תהו היתה ולבתר דקטל לה (הוה) [הות]¹⁵⁰⁶ בהו שראת לאתקיימא וחשך [וגו'] ועל עד לא הות נהירא [עובדא דעבד] (עובד דעבדת):	מה עשה הקדוש ברוך הוא, מחץ את ראש הזכר למעלה ונכפה, משום שהרי
מה עבד קודשא בריך הוא מחץ רישיה	מה עשה הקדוש ברוך הוא, מחץ את ראש הזכר למעלה ונכפה, משום שהרי

¹⁵⁰² משתלשל (דפ"ו).

¹⁵⁰³ אמנם הוא כל הכח אשר ישנו בהתהווה להתפשט בכל המציאות דהים אוקיינוס הוא ג"כ ע"י הנחש בריח הניתן בתוכו, כי רק ע"ז מתברך מימיו, וזהו שאמר במדרש כונן כי הים הגדול הנקרא אוקיינוס הוא עומד על סנפיריו של לויתן, כי סנפיריו הם מכח היסוד שבו (ע' בהגר"א בספד"צ (פרק א בסוף ד"ה קולטרא בקטרוי סנפירא בעדבוי יג ע"א ד"ה ויסוד), שאמר שם ויסוד דלויתן הוא הסנפיר כו' ע"ש), כי מכח היסוד שהוא רצוא ושוב (ע' בהגר"א שם יג ע"ד בד"ה והחיות רצוא ושוב) הנה מזה יוצאים ונמשכים הסנפירים אשר הוא פורח ושט בהן, ולכן נקרא גם היסוד שלו לעצמו ג"כ בשם סנפיר*. וזהו שאמר כי הים אוקיינוס עומד על סנפיריו של לויתן, כי ע"י היסוד דהנחש בריח הניתן בתהום, ע"ז מתברך מימיו ונובע ומתפשט ויוצא הים אוקיינוס מהתהום. וזהו ג"כ מ"ש עוד במדרש כונן שם יום ה', כי כל העולם כולו הוא תולה על סנפיריו של לויתן. וכן אמרו בזוה"ק (פ' בא לד ע"ב) דכל עלמא לא משתלשל אלא על סנפיריו. וכן ברע"מ תצא (רעט ע"א) לויתן דקאים על שפת הים ועלמא קאי על סנפיריו דא צדיק יסוד עולם דכל עלמא קאים עליו. וכן בסבא משפטים (קח ע"ב) כל עלמא לא קאים אלא על גפא חדא דלויתן * הגהה כי אין לומר שהסנפיר עצמו הוא היסוד, שהרי מבואר הוא בגמרא בכורות (דף ח ע"א) שבדגים זכרותם מבפנים ע"ש, והסנפירין הרי הם מבחוץ, אלא הכוונה הוא שהיסוד נקרא ג"כ בשם סנפיר, כי הסנפירין הם תולדתו. ונקרא היסוד ג"כ בשם סנפיר ע"ש תולדותיו, כי הם מהח"ג שבו. וכן הוא מבואר בתיקונים (תיקון כא דף מד ע"ב) כי הסנפירין הם חו"ג ע"ש ובהגר"א שם (ד"ה תרין סמכי קשוט) (דע"ה ח"ב מה ע"ב).

¹⁵⁰⁴ שאז תנין זה דכורא דנוגה חוזר להתמתק ואז כל הג' קלי' בטלים (רח"ו).

¹⁵⁰⁵ בסוד המלכים בני ח' ואז הוא מברר מע' שנים ההם דהיינו מז' מלכים וחלזון הוא יוצא לע' שנה והוא מהם עצמם ולכן תכלת מרחיק החיצונים (רח"ו). החלזון הנה הוא מהבירור דז' מלכים דמיתו, ולכן צובעין בדמו תכלת כדי להרחיק את החיצונים, כי הם נכונים מהאור הגדול דהז' שמות שהוא גימ' תכלת, כי מאחר שהוא נברר מהם ונכלל בהז' שמות הם בורחים ממנו (הקדו"ש צב ע"ד). ¹⁵⁰⁶ בראשית ע ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

התהום למטה לא היה מאיר. למה לא היה מאיר, משום שהתנין הגדול הזה היה מנשב רוח על התהום ומחשיך אותו, ולא היה מרחף למטה.	דרכורא לעילא ואתכפיא בגין דהא תהומא לתתא לא הוה נהיר ¹⁵⁰⁷ מאי טעמא לא הוה נהיר בגין דהאי התנין הגדול ¹⁵⁰⁸ הוה נשיב [רוחא] על תהומא ואחשיך ליה ולא מרפרפא לתתא:
ועברה רוח אחרת למעלה, ונשבה והכתה באותה רוח, והשקיטה אותה. זהו שנאמר "ורוח אלהים מרחפת על פני המים". וזהו ששנינו, שהקדוש ברוך הוא הכה רוח ברוח וברא את העולם.	ועבר [נ"א ועכ"ד] רוחא אחרא דלעילא [ונשבו] [ונשבו] (נשיב) ובטש בהווא רוחא ושכיך ליה הדא הוא דכתיב (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים והיינו דתנינן דקודשא בריך הוא בטש רוחא ברוחא וברא עלמא ¹⁵¹⁰ :
"ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", האיר האור שלמעלה והכה	ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור נהיר דלעילא ובטש
	לה/א
על גב הרוח שנשבה, והסתלק מעל התהום ולא כיסה אותו. כיון שהאיר התהום, והוא הסתלק, אז היה אור.	על גבי רוחא דנשיב ואסתלק ¹⁵¹¹ מעל תהומא ולא חפא ליה כיון דתהומא אתנהיר ואיהו אסתלק כדין הוה נהיר ¹⁵¹² :
זה מאיר על ראשו, ומים היו יוצאים מתוך מצחו, ורוח נושבת למעלה, ומאירה מאור זה, עד שהיה יורד אורו מנצנץ לשבעים ושנים אורות של השמש. כיון שאותם אורות נרשמו בתוך השמש למטה, היו הרשעים של העולם יודעים בהם, והיו עובדים לשמש. כיון שהסתכל הקדוש ברוך הוא באותם הרשעים, סלק את אורו וגנז אותו. למה גנז אותו. משום שאותו תנין היה עולה ויורד ומכה באותם יאורים, עד שגנז אותו ולא התגלה.	דא נהיר על רישיה ומיא הוו נפקי מנו אפותיה ורוחא נשיב לעילא ונהיר מנהירו דא עד דהוה נחית נהוריה מנצנצא ¹⁵¹³ לשבעין ותרין נהרין ¹⁵¹⁴ דשמשא כיון דאינון [נהורין] (נהרין) אתרשימו בגו שמשא לתתא הוו ¹⁵¹⁵ חייביא דעלמא ידעין בהו והוו פלחין לשמשא כיון דאסתכל קודשא בריך הוא באינון חייביא סליק נהוריה וגניז ליה אמאי גניז ליה בגין דהוה תנין הוה סליק ונחית ובטש באינון יאורין עד ודגנזו (דגנזו) ליה ולא אתגליא:
וזרע אותו הזרע בצדיק אחד, שהוא הגנן של הגן. והזרע שנזרע בגן, הוא גניזת וטמינת של האור הזה.	וזרע ליה זרועא [בחד צדיק ¹⁵¹⁶] [לחד] דאיהו ¹⁵¹⁷ [גננא] [גוונא] דגנתא וזרועא דזרע [בגנתא ¹⁵¹⁸] בגניזו בטמירו האי ¹⁵¹⁹ אור איהו:

¹⁵⁰⁷ יסוד דנוק' (רח"ו).

¹⁵⁰⁸ בסוד תגבורת בני ח' וביטול המלכים (רח"ו).

¹⁵⁰⁹ היינו הדר בחי' רוח (רח"ו).

¹⁵¹⁰ היינו מה שפירשו ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, מתחלה בראו בסוד הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו הרחמים, והיינו שיש רוח ויש רוח, יש רוח זכר מהת"ת שהוא רחמים, ויש ורוח נקבה מלכות שהוא דין (אור יקר).

¹⁵¹¹ היינו מן המלכים שנתבררו ונשאר רח"פ מ"ת והשאר נברר (רח"ו).

¹⁵¹² נהירו (דפ"ו).

¹⁵¹³ בסוד חסד דאתגלי בפום אמה שיצא בהדר (רח"ו).

¹⁵¹⁴ נהורין (דפ"ו).

¹⁵¹⁵ קפח ע"א (הערת הזהר).

¹⁵¹⁶ לקמן קמט רע"א קסו ע"ב רכ ע"ב (לש"ו).

¹⁵¹⁷ היינו יסוד דא"ק טיפת לובן (רח"ו). אותו האור עצמו שהוא הגילוי דהשם מ"ה העיקרי, הנה הוא חזר ונתעלם ונגנז ג"כ תיכף בהיסוד עצמו, וכמ"ש בפ' פקודי (דף רכ ע"ב) וההוא נהורא דאברהם גניז ליה קוב"ה כו' ע"ש, ונגנז בהיסוד עצמו, בסוד (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק, כמ"ש שם (רכ ע"ב וע"ש קמח סע"ב וקסו סע"ב ולה ע"א). ואינו מאיר מאז ולהלאה אלא דרך דופני העטרה, והוא החסד שמנהיג בו כל הדורות (כללים ח"א לה ע"א, נז סע"א, פא ע"א, ח"ב סח ע"ב), ע' הערת המוחין (פרק ט) [וכמ"ש בזוה"ק פ' בא לה ע"א, ע"ש בהגהות מהרח"ו, ובזוה"ק פ' תרומה

ספר שמות

כד האי התנין הגדול חמי דצמח בגנתא זרועא דאור דא כדן אתער לסטרא אחרא ¹⁵²⁰ לההוא נהר דאקרי גיחון ואתפלגו מימיו דהאי גיחון חד שבילא דיליה איהו אזיל גו ההוא זרועא [דאצמחא] (לאצמח) גו גנתא ואנהיר ביה ברבו דזרועא ¹⁵²¹ דא ואקרי גיחון:	כשהתנין הגדול הזה רואה שצומח בגן זרע של אור זה, אז מתעורר לצד האחר, לאותו נהר שנקרא גיחון. ונתלקים מימי הגיחון הזה, שביל אחד שלו, הוא הולך לתוך אותו זרע שצמח בתוך הגן, ומאיר בו בגידול הזרע הזה, ונקרא גיחון.
ומגו ההוא רבו דזרועא דא אסתלק לרבו (ד)שלמא מלכא כד אסתלק למלכו דכתיב (מ"א א לג) והורדתם אותו אל גיחון וכתיב (שם לד) ומשח אותו שם שם ולא באתר אחרא בגין דהוה ידע [דוד] מלכא דא ומימיו אחרנין אסתלקו למלכו אחרא ¹⁵²² ודא איהו מלכו ¹⁵²³ דאיהו תקיפא:	ומתוך הגידול של אותו הזרע, עלה לגדולה שלמה המלך כשעלה למלכות, שנאמר "והורדתם אותו אל גיחון", ונאמר "ומשח אותו שם", שם ולא במקום אחר, משום שדוד המלך ידע את זה, ומימיו האחרים עלו למלכות אחרת, וזהו המלך שהוא תקיף.
והאי התנין הגדול אתער ליה ואסתלק סנפיריו ¹⁵²⁴ דהאי תנין בההוא נהר [לאתקפא] (לאתקפא) ביה וכל אינון שאר יאורין כלהו סלקין ונחתין בתקפא דהאי התנין הגדול [ותב] (ותאב) ועאל לההוא [יאורא שכיבא] (שכיבא) ואשתבך ביה:	והתנין הגדול הזה התעורר אליו, והתעלו סנפיריו של התנין הזה באותו נהר, להתחזק בו. וכל אותם שאר היאורים, כולם עולים ויורדים בתקפו של התנין הגדול הזה. שב ונכנס לתוך יאור השקט, ונח בו.
וכדין כד ההוא אור אתגניז לנפלא ליה ההוא גננא [לעילא לההוא גנתא] דקאמרן כדן [נפק] (נפיק) חשך קדמא [ובטש] (ופטש) על רישיה בההוא נוקבא דאתמחא ¹⁵²⁵ ביה ואתפרש חד חוטא בין ההוא נהירו דאור ¹⁵²⁶ דא דאתגניז ובין ההוא חשוכא דחשך דא דכתיב (בראשית א ד)	ואז, כשאותו אור נגנז, לקחת את אותו גנן שאמרנו, אז יוצא החושך הראשון ומכה על ראשו, באותו נקב שנעשה בו. ונפרד חוט אחד, בין אותו האור של האור הזה שנגנז, ובין אותה חשכה של החשך הזה, שנאמר "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך".

קמח סע"ב וקמט רע"א, ושם קסו ע"ב וקסז ע"א כל הענין, ופ' פקודי רכ ע"ב ופ' אמור פח ע"א (שם קא ע"ג). ונשאר עיקר האור גניז בהיסוד לצורך תיקון העתיד, וגם האור שיצא ממנו בסוד החסד דאתגליא בפום אמה לצורך התיקון דמעשה בראשית, הנה הוא נתלבש בהמלכות הנעלמת בו כמ"ש מהרח"ו שם, ויצא ע"י המלכות, ומזה נעשה כל התיקון דמעשה בראשית (שם ח"ב עו ע"א).

¹⁵¹⁸ במ' הנעלמת בו שתקנה התהו (רח"ו). עיקר אור התיקון אשר ממנו נתקנו הנקודות וכל האצילות כולו וכל מעשה בראשית כולם, הנה הוא האור המ"ה הפנימי, כי הוא מבפנים לכולם וכמ"ש אליהו זל"ט (תיק"ז יט ע"א) מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות איהו שקיו דאילנא כו'. וכן הוא נמשך ויצא דרך פנימיות כל הא"ק, והוא תולדות היסוד, שבו חסד דאתגלי בפום אמה, והוא באמת אינו עיקר אור הגנוז עצמו שהוא אור האוירא עלאה, אלא הוא רק תולדתו כי הוא יצא ונולד רק מהיסוד ומלכות דא"ק (כללים ח"א קי ע"ג), האור המקיף הוא מהזווג עליון דהמוחין אוירא ומ"ס, והאור הפנימי הוא מהזווג תחתון דהיסוד ומלכות (שם ע"ד) והנה בעת שהזו"ן הם בגדלות ובמוחין שלימים, הנה אז נמשך בהנוק' מהאור שבו ג"כ, ע' זוה"ק (פ' בא לה ע"א, ופ' תרומה קסו ע"ב) ובדברי הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה), אמנם הוא רק בסוד נהיר לנוק' דרך דופן כמ"ש בהארות המוחין (פרק ט), אבל הוא נמשך בה עכ"פ והוא החסד שבחסד כנז' (דע"ה ח"ב קלד ע"א).

¹⁵¹⁹ דהאי (ס"א האי) (דפ"ו).

¹⁵²⁰ לינק מהגבורות (רח"ו).

¹⁵²¹ היינו ע"י רוחא דשדי בה ועי"כ היא מעלה מ"ן וזרעת (רח"ו).

¹⁵²² מלך המשיח (רח"ו).

¹⁵²³ מלכא (דפ"ו).

¹⁵²⁴ פי' שסברה הקלי' ע"י הנוגה לאחוז בגבורות ולא בחסדים כי כבר נתבטל יניקתה ביהי אור (רח"ו).

¹⁵²⁵ דאתמחא (דפ"ו).

¹⁵²⁶ ואז הקב"ה הבדיל בין מים למים ואז מנע ג"כ יניקתו מן הגבורות (רח"ו).

ספר שמות

ויבדל אלהים בין האור ובין החשך:	
[האין] תנין תב בההוא פרישו דהאי חוטא דאפריש ואפריש לאינן ונ"א בין אינן ואורין גו חשוכא ואתפרשו נונין לזנייהו אלין מאלין בההוא פרישו:	התנין הזה שב באותה הפרדה של החוט הזה שהפריד, והפריד את אותם (בין אותם) יאורים, לתוך החשכה. ונפרדים דגים למיניהם, אלה מאלה, באותה הפרדה.
וכד אתפרשו מיין עלאין קדישין כל אינן יאורין אתפרשו [ועאלו] [ועאל] לגו ההוא יאורא ושכיכא (שכיבא) דאתבריר מכלהו ונפקין ועאלין ביה תלת ¹⁵²⁷ זמנין ביומא:	וכשנפרדו המים העליונים הקדושים, כל אותם היאורים נפרדים ונכנסו לתוך אותו היאור השקט, שנתברר מכולם. ויוצאים ונכנסים בו שלש פעמים ביום.
וכל אינן נונין דמגדלן גו אינן [יאורין] [נהרין] פרישן אלין מאלין ואקרון לילות ואלין אינן [ראשין] [ראשית] לכל אינן נונין דנפקין לבר ואלין שלטין על כלהו ואלין אקרון בכורי מצרים ומחכא אתבדרו) לבר בוכרין וכלהו אתזנו משקיו דאינן יאורין והאי התנין הגדול שלטא על כלהו:	וכל אותם דגים שגדלים תוך אותם יאורים, נפרדים אלה מאלה, ונקראים לילות. ואלה הם ראשים לכל אותם דגים שיוצאים החוצה. ואלה שולטים על כולם, ואלה נקראים בכורי מצרים. ומכאן התפזרו החוצה הבכורים, וכולם נזונים מהשקאת אותם יאורים. והתנין הגדול הזה שולט על כולם.
וכלא בפרישו דמיין עלאין דכתיב (בראשית א ו) ויהי מבדיל בין מים למים ואתרשימו מיין קדישין עלאין ואתפרשו לעילא ומיין תתאין אתפרשו [כלהו] [לתתא] אלין [מאלין] [ואלין] קדישין [ודלא קדישין] ועל דא אקרון מלאכין עלאין פרישן ¹⁵²⁸ בגין דאתפרשו אלין מאלין לזנייהו:	והכל בהבדלת המים העליונים, שנאמר "ויהי מבדיל בין מים למים". ונרשמו מים הקדושים העליונים, ונפרדו למעלה. והמים התחתונים נפרדו כולם, אלה מאלה, קדושים ושלא קדושים. ועל זה נקראו מלאכים עליונים פרודים, משום שנפרדו אלה מאלה למיניהם.
ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע (בראשית א יא) רזא דא כד האי התנין הגדול [הוה] נשיב רוחא בההוא נוקבא ומרפרפא ¹⁵²⁹ לגבי עילא כל אינן עשבין [הוה] מהפך לון ליבישו עד דרוחא אחרא [נשיב] [נשב] בההוא רוחא ושכיך ליה לתתא ועשבין [צמחו] [צמחין] כמלקדמין ושלטין ומשבחין ואודן קמי קודשא בריך הוא:	"ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע", סוד זה, כשהתנין הגדול הזה היה מנשב רוח באותו נקב, ומנענע כלפי מעלה, את כל אותם העשבים היה הופך אותם ליבש, עד שרוח אחרת נושבת באותה רוח ומשקיטה אותה למטה. והעשבים צמחו כבתחילה ושולטים ומשבחים ומודים לפני הקדוש ברוך הוא.
מסטר שמאלא ולגו (לגו) יאורא ושכיכא (שכיבא) נפקין בעירין לזנייהו ¹⁵³⁰ ואזלין למקרב [לגבי דאינן] [לגביה אינן] עשבין ולא יכלין ותבין לאתרייהו כל אלין יאורין אזלין ושאטין ועסא (עד) ההוא תנינא דשליט בהו וסחרין לאינן עשבין ולא יכלין בר לזמנין דרוחא ¹⁵³¹ עלאה לא	מצד שמאל ולתוך היאור השקט, יוצאות בהמות למיניהן, והולכים להתקרב לאותם עשבים ולא יכולים, ושבים למקומם, כל היאורים הללו הולכים ושטים עם אותו התנין ששולטים בהם, ומקיפים את אותם העשבים ולא יכולים, פרט לפעמים

¹⁵²⁷ בלק קצו (הערת הזהר).

¹⁵²⁸ דהיינו נפרדים כאומרו "ומשם יפרד", והיינו פרודים לא פירוד ממש ח"ו, שהם קדושים ונקשרים בסוד היחוד, אלא בערך שהם מינים שונים דין לעצמו רחמים לעצמו חסד לעצמו וכו' (אור יקר).

¹⁵²⁹ לא היתה יכולה לקלוט והיו הנפילים בארץ (רח"ו).

¹⁵³⁰ שור הבר (רח"ו).

¹⁵³¹ פי' כשאין החסדים יורדים וממתקים בגבורות (רח"ו).

ספר שמות

שרוח עליונה אינה נושבת, והוא מרחף רוח באותו הנקב שלמעלה כמו שבארנו, ואז שולטת אותה הרוח על אותם עשבים.	נשיב ואיהו מרפרפא רוחא בההוא נוקבא דלעילא כמה דאוקימנא כדין שליט ההוא רוחא על אינון עשבין:
והיאור השקט שב למקומו, ועולה ויורד, ומשום שמימיו שקטים, הולך בשקט, והתנים הגדול הזה עולה לאותם יאורים, וכל העשבים מתגדלים סביב אותו היאור השקט. ואלה (נ"א והם) גדלים בכל צד, ואז עולה אותו תנין ומתגדל ביניהם, ושב אל כל אותם יאורים.	ויאורא ושכיכא (שכיבא) תב לאתריה ¹⁵³² וסלקא ונחתא ובגין דמימיו ושכיכין (שכיבין) אזיל בשכיכו והאי (התנים) הגדול סלקא לגבי אינון יאורין ועשבין כלהו מגדלן [סחרניה דההוא] (לסחרניה ההוא) יאורא שכיכא ואלין ונ"א ואינון מגדלן בכל עיבר כדין סלקא ההוא תנינא ואתרבי ביניהו ותב לכל אינון יאורין:
"ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים", זהו נחש בריח. למה בריח, משום שסוגר את שני הצדדים ולא יוצא לעולמים, אלא פעם אחת ביובל.	ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים (בראשית א יד) דא איהו נחש בריח ואמאי בריחו בגין דסגיר לתרין סטרין ולא נפיק לעלמין אלא חד זמנא ליובלא:
ובספרי הראשונים, זה נחש עקלתון, שהוא תמיד בעקמימות, ומביא קללות על העולם, כשזה קם, נשבר כחו	ובספרי קדמאי דא נחש עקלתון דאיהו בעקימו תדיר ואייתי לוטין על עלמא כד האי קם [אתבר] (תבר) תוקפיה:
של אותו התנין, ולא יכול לעמוד עד שאובד גופו. משום שהקדוש ברוך הוא כופף אותו לתוך הים. כשנכנס אליו, והוא דורך על תוקפו של הים, ותוקף הים הזה הוא תנין, כמו שנאמר "ודורך על במתי ים".	לה/ב
וכשקם הנחש הזה, אז מה נאמר "והרג את התנין אשר בים", זהו התנין הגדול, ועל זה נאמר "הנני עליך". ונחש זה הוא מארת, בקללות לכל, משום שהוא חזק עליו בחזקו של אותו הנהר הגדול, שנקרא חדקל, והרי בארנו.	דההוא תנינא ¹⁵³³ ולא יכיל למיקם עד דאביד גשמייה בגין דקודשא בריך הוא כפיף ליה גו ימא כד עאל לגביה ואיהו דרך על תקפיה דימא ותקפיה דימא דא איהו תנינא כמה דאת אמר (איוב ט ח) ודורך על במתי ים:
אותו הנחש שביבשה, כשיוצאים זה בזה, אותו שביבשה תמיד מתגבר, משום שכל דרכו וחוזקו הוא ביבשה, ואוכל ארץ ועפר תמיד, כמו שנאמר "ועפר תאכל כל ימי חיך". זה גדל בעפר וזה גדל במים, נחש שהתגדל במים אינו חזק כזה שהתגדל ביבשה, ועל זה נאמר מארת חסר.	וכד האי נחש קם כדין מה כתיב (ישעיה כז א) והרג את התנין אשר בים דא איהו התנין הגדול ועל דא כתיב (יחזקאל כט ג) הנני עליך ודא נחש איהו מארת בלוטין לכלא בגין דאיהו תקיפא עליה בתקפיה דההוא נהר רברבא דאקרי חדקל והא אוקימנא:
וזה הזדמן לאותו של המים, ואף על גב שהזדמן אליו, לא נלחם בו אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, שהרג אותו מתוך הים, כמו שבארנו. שבגלל גסות	ההוא נחש איהו ביבשתא כד נפקין דא בדא דא [דביבשתא אתתקף] (יבשתא אתקן) תדיר בגין דכל אורחוי ותקפוי ביבשתא איהו ואכיל ארעא ועפרא תדיר כמה דאת אמר (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך דא גדיל בעפרא ודא גדיל במיא נחש דאתגדיל במיא לאו תקיפא כהאי דאתגדיל ביבשתא ועל דא כתיב (שם א יד) מארת חסר:
	דדא ¹⁵³⁴ אזדמן לגביה [ההוא דמיא ואף על גב] (ודא לא) [דאזדמן] [דלגביה] [לא אנה לגביה] אלא קודשא בריך הוא בלחודוי דקטיל

¹⁵³² היינו שחזור ח"ו לקלי' ונהפך ממטה לנחש (רח"ו).

¹⁵³³ עי' דע"ה ח"ב הובא בדף הקודם.

¹⁵³⁴ ודא (דפ"ו)

ספר שמות

הרוח שבו, כמו שנאמר "אשר אמר לי יארי וגו'".	ליה מגו ימא כמה דאוקימנא בגין גסות רוחא דביה כמה דאת אמר (יחזקאל כט ג) אשר אמר לי יארי וגו'.
"ועבר ה' לנגוף את מצרים וגו'", שנינו, אמר רבי יוסי, פסוק זה קשה, וכי "וראה את הדם", ואחר כך "ופסח", שמשמע שסימן הוא עשה. ואם תאמר, בשביל הדם שהוא מצוה למה בחוץ, ולמה בשלשה מקומות של הפתח, והרי נאמר "הוא גלי עמיקתא וגו'" [הוא מגלה עמקות וגו']. ולמה, שרצה לגלות דם על המשקוף ועל שתי המזוזות.	ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים וגו' [תאנא] (תנא) אמר רבי יוסי האי קרא קשיא ¹⁵³⁵ וכי וראה את הדם ואחר כך ופסח דמשמע דסימנא הוא ודעבדו (דאתעביד) ואי תימא בגין דמא דאיהו מצוה אמאי לבר ואמאי בתלת דוכתי דפתחא ¹⁵³⁶ והא כתיב (דניאל ב כב) והוא גלי עמיקתא וגו' ומאי (מאי) טעמא [בעא] דאתגליא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות:
אלא שנינו נאמר "וירא ה' וינאץ", ונאמר "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ", ושנינו לא נראית ההשגחה העליונה אלא כשנראים למטה המעשים שנעשו מעשה ממנו. ועל זה (נ"א ועד שעושים מעשה למטה) לא משגיחים להרע, פרט להרהור של עבודה זרה, שנאמר "השמרו לכם פן יפתה לבבכם", ומשנעשה המעשה, מתעוררת ההשגחה מלמעלה, ולכן הכל בין לטוב בין לרע, תלוי הדבר במעשה.	אלא תנא כתיב (דברים לב יט) וירא יהו"ה וינאץ וכתיב (בראשית ו ה) וירא ¹⁵³⁷ יהו"ה כי רבה רעת האדם בארץ ותנינן לא אתחזי ¹⁵³⁸ אשגחותא [ד]לעילא אלא כד אתחזי לתתא עובדא דאתעבידו עובדא מניה ¹⁵³⁹ ועל דא ונ"א ועד דעבדין עובדא לתתא לא משגיחין לאבאשא בר הרהורא דע"ז ¹⁵⁴⁰ דכתיב (דברים יא טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם ומדאתעביד עובדא אשגחותא דלעילא אתער ובגין כך כלא בין לטב בין לביש בעובדא תליא מלתא:
אמר רבי יוסי, כל שוקי מצרים היו מלאים אלילים, ועוד שבכל בית ובית, היו מצויים מינים שנקשרים בכשפיהם,	אמר רבי יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון ¹⁵⁴¹ הוו ועוד דבכל ביתא וביתא הוו ושכיחי זינין

¹⁵³⁵ הוקשה לו שכבר אמר בפסוק הקודם שיתנו הדם על המשקוף וגו', אם כן למה חזר ואמר וראה את הדם, דמשמע שצריך חלילה לסימן (רמ"ז).

¹⁵³⁶ פי' שיתור זה הוא לרמוז לדם המילה שגם הוא ניתן על הפתח, ולא נכתב לאמר שיהא לסימן, אם כן יקשה אמאי לבר, למה לא נתנוהו מבפנים כדי שיראו אותו ותשמח נפשם בברית צורם, וכמו שהיה נראה מפסוק הנאמר בצווי והיה הדם לכם לאות, שנראה שלהם יהיה האות ולא לה', ור"ל שהמצרים יראוהו, ואז היה נכון שיהיה מבחוץ ובכל צדדי הפתח שיהיה ניכר יפה (רמ"ז).

¹⁵³⁷ הראיה היא החוש הראשון המושפע מחוש המשותף שהוא הדעת, ושתי עיניים הם בסוד חו"ג, וגם נודע שהחו"ג הם מקור כל הנשמות הזכרים מהחסדים, והגבורות לנקבות, ולכן כל המעשים הם פועלים בחו"ג דהיינו מעשי הזכרים בחדסד ושל הנקבות בגבורה הן לטוב והן לרע, ולעומת כן נאמר וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו, וענין זה נוהג בכל, אבל יש מצוות או עבירות שנוגעים בחו"ג יחדיו, והעיקר שבאלו הוא הזנות' שעליו נאמר (בראשית לח, ז) רע בעיני ה', דהיינו ה' חו"ג שהן ' היות העולות ר"ס ועם ' כולליהן שנכללים יחד החו"ג הרי ר"ע. ולעומת כן מביא פסוק וירא ה' כי רבה רעת האדם. וז"ש כתיב וכו' וכתיב וכו', פי' שני מיני פגמים שונים, אחד מפאת החוטאים ואחד מצד החטאים, ולפי שהראשון יותר מצוי שהוא לכללות העולם ולפרטות זכרים ונקבות לכן הקדים של מכעס בניו ובנותיו לאחר שהוא בפרשת בראשית. וגם בזה תבין מה מלמדנו התוספתא תנא כתיב וכתיב, וכלומר שתי בחינות הן (רמ"ז).

¹⁵³⁸ והענין שגם נודע שגם שתי הידים שבהן נעשה כל פעל גם הן סודם חו"ג (תהלים ח, ד) כי אראה שמך מעשה אצבעותיך, והוא החוש החמישי הנמשך מן המשותף (רמ"ז).

¹⁵³⁹ פי' שמכח אותו מעשה נעשה ממנו פועל למעלה, וגם שנעשה ממנו פרקליט או קטיגור, אז מתקומם אותו פועל ומתעלה למעלה ומעורר כח הדעת שהוא החש ומרגיש, וכמש"ה (תהלים עג, יא) ויש דעה בעליון, ואז מראה השגחתו העליונה בהשפיע חסדים או גבורות בעולם (רמ"ז).

¹⁵⁴⁰

¹⁵⁴¹

ספר שמות

(שכחי זיינין) דמתקמרי בחרשייהו באינון כתרין תתאין ¹⁵⁴² דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו:	באותם כתרים תחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה בתוכם.
ורוא דמלה תנא כתיב (שמות יב כב) ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות (אגודת אזוב) אגודת אזוב למה בגין לבער רוח מסאבא ¹⁵⁴³ מבינייהו ונ"א האי קרא קשיא וכי ראה את הדם ואח"כ ופסח דמשמע דסימנא הוא דעביד אמאי והא כלא גליא קמי קודשא בריך הוא וכתיב הוא גלי עמיקתא ומסתרנא אלא תנא כתיב וירא יהו"ה וינאץ וגו' וכתיב וירא יהו"ה כי רבה רעת וגו' ותנינן לא אתחזי אשגחותא לעילא אלא כד אתחזי לתתא עובדא ומדאתעבד עובדא אשגחותא לעילא אתער בגין כך כולא בין לטב בין לביש בעובדא תליא מלתא:	וסוד הדבר למדנו, נאמר "ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות", אגודת אזוב למה, כדי לבער רוח הטומאה מביניהם (נ"א זה הפסוק קשה, וכי וראה את הדם ואחר כך ופסח, שמשמע שסימן הוא שעשה. מדוע, והרי הכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, ונאמר "הוא גלי עמיקתא ומסתרנא" [הוא מגלה עמקות ונסתרות], אלא שנינו, נאמר "וירא ה' וינאץ וגו'", ונאמר "וירא ה' כי רבה רעת וגו'", ושנינו, לא מתראה השגחה למעלה אלא כאשר נראה למטה מעשה. ומשנעשה מעשה ההשגחה, למעלה מתעוררת, ולכן הכל בין לטובה ובין לרעה, הדבר תלוי במעשה.
ולקחתם אגודת אזוב וגו' אגודת אזוב למה ומאי טעמא בעא דאתגלייא דמא על המשקוף ועל שתי המזוזות אמר רבי יוסי כל שוקי מצרים מליין טעוון הוו ובכל ביתא וביתא הוו שכיחי זינין דמתקמריין בחרשייהו באינון כתרין תתאין דלתתא ומתערין רוח מסאבא בגווייהו ועל דא אגודת אזוב בגין לבער רוחי מבינייהו ולאחזאה בפתחיהו בהני תלת דוכתי מהימנותא שלימתא חד הכא וחד הכא וחד בגווייהו ובגין כך ופסח יהו"ה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף משום דחמי ושמאן (שמיה) קדישא רשים על פתחא:	"ולקחתם אגודת אזוב וגו'" אגודת אזוב למה, ולמה רצה שיתגלה דם על המשקוף ועל שתי המזוזות. אמר רבי יוסי כל שוקי במצרים היו מלאים אלילים, ובכל בית ובית היו נמצאים מינים שמקטירים בכשפיהם באותם כתרים תחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה אצלם, ועל זה אגודת אזוב, כדי לבער רוחות מביניהם) ולהראות בפתחיהם בשלשת המקומות הללו האמונה השלמה: אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם. ולכן "ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף", משום שרואה את השם הקדוש רשום על הפתח.
אמר רבי יהודה אי הכי אמאי דמא [דהא] (דקא) תנינן חוור וסומק וחד דכליל ביני גוויי אמר ליה תרי דמי הוו חד דמילה וחד דפסחא ¹⁵⁴⁴ דמילה רחמי ¹⁵⁴⁵ דפסחא דינא ¹⁵⁴⁶:	אמר רבי יהודה, אם כן, למה דם, שהרי שנינו, לבן ואדום ואחד שכלול בין הצבעים. אמר לו, שני דמים היו: אחד של מילה ואחד של פסח, של מילה רחמים ושל פסח דין.

¹⁵⁴² הם י"ס דנוגה כי שם הכשפים (רח"ו).

¹⁵⁴³ כי האזוב הוא בדרגא דח"י עלמין וכל רוח מסאבא הוא מצד המיתה בין בצרעת בין בכ"ד ולכן צותה התורה במצורע ב' צפרים נז"ה כידוע ארז ואזוב גוף וברית שני תולעת גבורה מים חיים חסד כלי חרס מלכות ולכלול הכל בימין הוא דם הצפור השחוטה שהוא הימנית כידוע בסוד ב' שעירים ובמים החיים (יהל אור).

¹⁵⁴⁴ לקמן מא ע"א ח"ג קמט ע"א ושם צה ע"א (לש"ו).

¹⁵⁴⁵ ה' חסדים (רח"ו).

¹⁵⁴⁶ גבורות (רח"ו).

ספר שמות

אמר רבי יהודה לא כך, אלא כמו שלמדנו, שהחזיר הקדוש ברוך הוא את אותו דם לרחמים, כאלו היו לבן בתוך הצבעים. זהו שנאמר "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי וגו'". ואף על גב שהיה אדום, החזיר לרחמים, שנאמר "בדמך חיי". ולכן רשום הפתח בשלשה צדדים: אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם.	אמר רבי יהודה לא כך, אלא כמו שלמדנו, שהחזיר הקדוש ברוך הוא את אותו דם לרחמים, כאלו היו לבן בתוך הצבעים. זהו שנאמר "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי וגו'". ואף על גב שהיה אדום, החזיר לרחמים, שנאמר "בדמך חיי". ולכן רשום הפתח בשלשה צדדים: אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם.
תאני רבי חזקיה תרין דמי אתחזו לקבל תרי ובתרי ¹⁵⁴⁸ דאתחזו (נ"א דאתערו) (דאתעטרו) לעילא בההיא שעתא אמר רבי יוסי חד כתר דכלילא ¹⁵⁴⁹ בתרין סטרין סטרין ¹⁵⁵⁰ ברחמי ודינא:	שנה רבי חזקיה, שני דמים נראו כנגד שני כתרים שנראו (נ"א שהתעוררו) למעלה באותה שעה. אמר רבי יוסי, כתר אחד שכלול בשני צדדים טמונים ברחמים ודין.
לוא	
אמר רבי אבא בכמה מקומות חס הקדוש ברוך הוא על בניו. בן אדם עושה בית, והקדוש ברוך הוא אומר לו, תכתוב את שמי ושים אותו בפתח שלך, ואתה שרוי בתוך הבית, ואני יושב מחוץ לפתח לשמור אותך. וכאן אמר רשום על הפתח את סוד האמונה שלי, ואתה שרוי בתוך הבית ואני שומר אותך מבחוץ, שנאמר "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". ונאמר "וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף".	אמר רבי אבא, בכמה מקומות חס הקדוש ברוך הוא על בניו. בן אדם עושה בית, והקדוש ברוך הוא אומר לו, תכתוב את שמי ושים אותו בפתח שלך, ואתה שרוי בתוך הבית, ואני יושב מחוץ לפתח לשמור אותך. וכאן אמר רשום על הפתח את סוד האמונה שלי, ואתה שרוי בתוך הבית ואני שומר אותך מבחוץ, שנאמר "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". ונאמר "וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף".
תו אמר רבי אבא כגוונא דשמא קדישא ¹⁵⁵⁴ וה' עבדו ¹⁵⁵⁵ בההוא שעתא מה שמא קדישא	עוד אמר רבי אבא, כדוגמא שהשם הקדוש, ה', עשו באותה שעה. מה השם

¹⁵⁴⁷ "דאוליפנא דאחזר ההוא דמא קודשא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דאחזר ההוא דמא דאוליפנא דקודשא".

¹⁵⁴⁸ הם ז"ן (רח"ו).

¹⁵⁴⁹ מלכות (רח"ו).

¹⁵⁵⁰ בליל א' של פסח, והיה אז תשלום הלידה דהבינה, אימא הכללי, לצורך הולדת המוחין דגדלות ראשון ושני דהז"ן, והוא בסוד דם פסח ודם מילה, כי בדם מילה נתקן ז"א, ובדם פסח נתקן הנוק' (דע"ה ח"ב קכז ע"ב).

¹⁵⁵¹ הוא סוד מזוז"ה העולה אדנ"י, שהוא הנקרא שם ה', מפני שהוא יתברך נקרא בו (באדנ"י). וגם ידוע ששם אדנ"י במילואו עולה תרע"א, וזהו נאמר שמי ושוי לפתחך (רמ"ז).

¹⁵⁵² בחזה זעיר סוד א' שבוא"ו של שם מ"ה שה"ס שם אה"ה שבריבועו הוא ד"ס, ושם רזא דמהימנותא, דהיינו יסוד אר"א, ולהיות שמשם התחלת רחל לכן נקרא פתח, וגם כנזכר לקמן בפ' פתח הגוף, וגם שריבוע אה"ה סודו ד' דהיינו תנה"י, שכנגדם רחל שהיא דל"ת האצילות שסותמת בפני אורות האצילות, ולהיות שלא היו צריכים שמירה מפנים אלא מבחוץ למנוע ביאת מלאך המשחית, לכן אמר נטיר לך לבר (רמ"ז).

¹⁵⁵³ כי בבית אתם בטוחים אבל מבחוץ וראה את הדם וגו' ולא יתן. ודוק שבמצות נתינת הדם נאמר ונתנו את הדם על שתי המזוזות ועל המשקוף וכאן בראיה נאמר להפך. והענין מבואר במה שנודע שתחילה מאירים שני חסדי דוד מנ"ה דזעיר לחו"ב דנוק' ואחר כך נעשה לה הכתר, וזוהי הכוונה בשעת העשיה שתי המזוזות ואחר כך המשקוף, אבל בעת המשכת השפע שכבר מתוקנת כהלכתה משקוף קודם (רמ"ז).

¹⁵⁵⁴ מלכות (רח"ו). בשעת המעשה עשו כעין שם הוי"ה דהיינו חו"ב דהיינו י"ה תחילה וכתר שבת"ת דהיינו ו"ה אחר כך וה"ס החסדים (רמ"ז).

ספר שמות

הקדוש, החזיר באותה שעה דין, כמו כן, חזר דם זה בשעה זו דין, שנאמר "וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות", רושם של כולם אדום, להראות שהרי חזר בדין לעשות נקמות.	אתחזור בהאי שעתא דינא ¹⁵⁵⁶ אופי הכא אתחזור ¹⁵⁵⁷ והאי דמא בהאי שעתא דינא דכתיב וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות רשימא [דכלהו] (דא כלהו) סומקא לאתחזאה דהא אתחזור בדינא למעבד נוקמין:
וסוד הדבר, כדוגמא שהוא למעלה, באותה שעה כשרוצה להראות למטה, אם רחמים, רחמים. ואם דין, דין. זהו שנאמר "וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'", ולעתיד לבא נאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה", שעתיד להראות (נ"א להחזיר) כולם דין, לעשות נקמות.	ורזא דמלה כגוונא דהוי לעילא בההוא שעתא כד בעי לאתחזאה לתתא אי רחמי רחמי ואי דינא דינא הדא הוא דכתיב (שמות יב כב) וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו' ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה דזמין לאתחזאה ונ"א לאתחזורא כלהו דינא למעבד נוקמין (ורזא דמלה כגוונא דהוי לעילא בההוא שעתא כד בעי לאתחזאה לתתא אי רחמי רחמי ואי דינא דינא הדא הוא דכתיב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'):
"ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר". למה, משום ששנינו, אמר רבי יצחק (אמר רבי ירמיה), אדם צריך שלא ללכת בשוק, ולהמצא בשוק בזמן שהדין תלוי בעיר, שכיון שנתנה רשות למשחית, מי שפוגש אותו ניזק. וכאן משום שהדין נמצא, צריך לא לצאת בחוץ.	ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר (שמות יב כב) מאי טעמא משום דתנינן אמר רבי יצחק (אמר רבי ירמיה) ¹⁵⁵⁸ לא לבעי ליה לאיניש למיזל בשוקא ולאשתכחא בשוקא בזמנא דדינא תליא במתא דכיון דרשותא אתיהיב ולמחבלא (לחבלא) מאן דפגע ביה אתוק והכא משום דדינא אשתכח לא בעיא לנפקא לבר:
שנינו, אמר רבי יוסי, באותו ממש שנמצא דין למצרים, באותו ממש נמצא דין לישראל, זהו שנאמר "וראיתי את הדם ופסחתי עליכם". וכן שנינו, בכל אותם כתרים קדושים שלמעלה, כמו שנמצא דין, נמצאים רחמים, והכל בשעה אחת. שנה רבי חזקיה, נאמר "ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא", נגוף	תניא אמר רבי יוסי בההוא ממש דאשתכח דינא למצראי בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל ¹⁵⁵⁹ הדא הוא דכתיב (שמות יב יג) וראיתי את הדם ופסחתי עליכם וכן תנא בכל אינון כתרין קדישין דלעילא כמה דאשתכח דינא אשתכח רחמי וכלא בשעתא חדא תני רבי

1555

¹⁵⁵⁶ פי' בשעה הזאת הנזכרת בפסוקנו וראה את הדם, אז אתחזור בדינא, שמא קדישא, והוא הרמז בר"ת ה'פתח ו'לא י'תן ה'משחית, דהיינו הו"ה ה' על ו' שה"ס ה' המשקוף כתר רחל ו' ת"ת זעיר, ואחר כך י"ה חו"ב כנגד נ"ה שבהם שם י"ה, וגם בסוד שני מוחי הנוק' שסודם י"ה, באופן שבשעת נתינת הדם כווננו לתיקון רחל שיאירו בכח"ב חו"ג משני הדמים דפסח ומילה רחמי ודינא כנז"ל, ואחר כך בעת מעשה ה' במכת בכורות אז גבר כח ה' על הו' ואתחזור דינא, וגם דם הפסח גבר על דם המילה ואתחזור דינא (רמ"ז).

¹⁵⁵⁷ נ"א ואתחזי, ר"ל דלא יכון לומר אתחזור דלא היה דין אלא כנגד המצרים אבל יתחזי יצדק לאמרו שכך היה נראה בפעולת המכה. ודע כי בספר הכוונות אמר בסוד המכות שמכת בכורות בא מכתר דנוק' לכתר חו"ב החיצונים. ובזה ינעם מ"ש בה' על ו' דידה גבר, ועיין עוד בסמוך (רמ"ז)

¹⁵⁵⁸ "אמר רבי ירמיה" מוסגר בדפ"ק, ובדפ"מ.

¹⁵⁵⁹ שלא תאמר שהיה עושה דין במצרים מצד המלכות ורחמים לישראל מצד הת"ת ח"ו, אלא במדה שהיה מכה היה מציל, והיינו השם והייחוד שהיה בדם ובדין (אור יקר).

ספר שמות

למצרים ורפוא לישראל, מה זה ורפוא, ממה שנמולו, צריכים רפואה.	חזקיה כתיב (ישעיה יט כב) ונגף יהו"ה את מצרים נגוף ורפא ¹⁵⁶⁰ נגוף למצרים ורפא לישראל מאי ורפא ממאי שנימולו צריכים רפואה:
ושנינו, באותה שעה שנגפו המצריים, באותה שעה נתרפאו ישראל. ששנינו, אמר רבי יוסי (אמר רבי חזקיה), מה שנאמר "ופסח ה' על הפתח". מה זה "על הפתח", היה צריך [לכתוב] "ופסח ה' עליכם", אבל "על הפתח", "על הפתח" ממש, זהו פתח הגוף, ואיזהו פתח הגוף, הוי אומר, זו מילה.	ותנא באותה שעה שנגפו מצראי באותה שעה נתרפאו ישראל דתניא אמר רבי יוסי (אמר רבי חזקיה) ¹⁵⁶¹ מאי דכתיב (שמות יב כג) ופסח יהו"ה על הפתח מאי על הפתח על הפתח ממש עליכם מבעי ליה אבל על הפתח על הפתח ממש [זהו פתח] (ופתח) הגוף ¹⁵⁶² ואי זהו פתח הגוף הוי אומר זו מילה:
רבי שמעון אמר, בשעה שנחלק הלילה, והכתר הקדוש מתעורר אליה, (מתערב בו) הזכר, ומי הוא הזכר, חסד עליון. שמשמע שזה בלי זה, לא עולה, ובגלל זה, זה מכה וזה מרפא, והכל בשעה אחת.	רבי שמעון אמר בשעתא דאתפלג אליא וכתרא קדישא אתער לגבהו (כתרא קדישא אתערב ביה) דכורא ומאן דכורא חסד עלאה דמשמע דדא בלא דא לא סלקא ובגין דא דא מחי ודא מסי וכלא בשעתא חדא:
ונאמר "ופסח על הפתח" על פתח הידוע. מה זה "הפתח". משום שהוא פתח ומשיכת הרוח והגוף, ובא וראה, עד שלא נמול אברהם, היה אטום וסתום מכל צדדיו, משנמול נפתח מהכל, ולא היה אטום וסתום כמו בתחלה.	וכתיב ופסח יהו"ה על הפתח על הפתח הידוע מאי הפתח משום דאיהו פתחא ומשיכא דרוחא וגופא ותא חזי עד לא אתגזר אברהם הוה אטום וסתום מכל סטרוי מדאתגזר אתפתח מכלא ולא הוי אטום וסתום כקדמיתא:
והיינו הסוד ששנינו "והוא יושב פתח האוהל", משום שהתגלתה יו"ד. במה מדובר. אלא אמר רבי יצחק, שהוא	והיינו רזא דתנינן (בראשית יח א) והוא ישב פתח האהל ¹⁵⁶³ משום דאתגלייא יו"ד ¹⁵⁶⁴ מאי קא מיירי אלא אמר רבי יצחק [דהוא ¹⁵⁶⁵] (דהא)

¹⁵⁶⁰ הארה הנמשכת למטה בעת ירידת האורות עליונים להתחתונים להאיר להם ולהיטיב עמהם הנה הוא יורד בשפע ובחסד גדול, והוא סובל הכל וטוב ומטיב לרעים ולטובים. אבל הארה הנמשכת בעת הסתלקות האורות למעלה הנה הוא בצמצום והוא רק להחיות העולמות בקיום הכרחי, והוא מדקדק ומבחין בין הראוי לאינו ראוי, ונותן לכל א' כמדתו. וכן האור הזה הוא בבחי' נגוף ורפוא, נגוף לזה ורפוא לזה ע"ד שאמרו בפ' בא (לו ע"א), כי הוא מצרף ומלבן ודוחה כל סיג וכל פסולת. והוא האור חוזר שאמר הרב אשר אמרנו לעיל שעל ידו נעשה הבירור והצירוף, ובו יעשה לעתיד הצירוף האחרון אשר אמרו (עב"ז דף ג ע"ב נדרים דף ח ע"ב) רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאים בה, ור"ל שמתרפאים מזוהמתם וחלאתם, וכן מתרפאין מהיסורים ועונשים העוברים על כל א' עכ"פ ע"י שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז כ). ועכ"פ הוא כי הוא בבחי' דין ג"כ כי הוא נגוף ורפוא כנז' (ביאורים ח"ב מג ע"ב).

¹⁵⁶¹ "אמר רבי חזקיה" מוסגר בדפ"ק ודפ"מ.

¹⁵⁶² ה"ס בחינת יסוד העליון שבת"ת זעיר ששם סיום יסוד אמא, וה"ס יסוד העצמי דזעיר שעיקרו עד שם בסוד התעלות ו"ק שלו לחב"ד חג"ת, ומשם ולמטה נקרא לבר מגופא, הרי שיסוד הנזכר הוא ממש פתח הגוף. וידוע שעד שם הוא סוד ס"ג המתפשט בזעיר שסתמו שם הוי"ה, דס"ג וכ"ו גי' גר"ף. וכל שכן ששם בת"ת יש הוי"ה בפרטות (רמ"ז).

¹⁵⁶³ בעת הזכות והרצון מתגלה החסד שביסוד שלה הנמשך מהחסד שבה המתפשט בה מהחסד דז"א כמש"כ בשעה"כ (דף קא ע"ב) (דע"ה ח"ב קכד ע"א), אמנם שורשו הנה הוא מאור החסד שבתיקון ונקה, כי נוצר ונקה הם בסוד דו"ן, ועומד החסד עלאה בנוצר, והוא במלת חסד שבנוצר חסד, והוא מהיסוד דהכתר דהמ"ס המתלבש בו. וכן עומד החסד עלאה בתיקון ונקה, כי הוא מהחסד עצמו דהכתר דהמ"ס כנ"ל, והנה הוא להחסד עלאה המתגלה בפתחא דמשכנא כנז' (כללים ח"ב עג ע"ב), גילוי דאור החסד עלאה אשר בפום אמה הוא עיקרי להנוק' (שם ע"ד).

¹⁵⁶⁴ ועי' ח"ג רטו ע"ב (לש"ו)

¹⁵⁶⁵ אפשר דצ"ל "דהוה".

ספר שמות

השרה בגלוי, זה חסד בצדק, וזהו פתח של משכן העליון הקדוש, משמע שנאמר "האוהל" האוהל הידוע.	אשרי בגלוי דא חסד בצדק ¹⁵⁶⁶ ודא הוא פתחא דמשכנא עלאה קדישא משמע דכתיב האהל האהל הידוע:
אמר רבי אלעזר, כשהתגלתה היו"ד הזו, התבשר (התבסם) והתברך בפתח האהל, שהיא צדק להתבסם בחס"ד, זהו שנאמר "כחום היום", שהוא שעה ששולט החסד, חלקו של אברהם. ומנין לנו שפתח האהל הזה התבשם כנגד אברהם, שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", שהתבשם בחס"ד, משהתגלתה היו"ד.	אמר רבי אלעזר כד אתגלייא האי יו"ד אתבשר ונ"א אתבסם ואתברך בפתח האהל [דהיא] (דהאי) צדק לאתבסמא בחס"ד דהא הוא דכתיב (בראשית יח א) כחום היום דהוא שעתא דשלטא חסד חולקא דאברהם ומנא לן דהאי פתח האהל אתבסם לקבליה דאברהם דכתיב (שם כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל דאתבסם בחס"ד מדאתגלייא יו"ד:
אמר רבי אבא "והוא יושב פתח האהל", כמו שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", שזהו הפתח הקדוש, הכתר העשירי. "כחום היום", כמו שנתן לו כתר של חסד, זהו שנאמר "כחום היום". כמו שישב בזה, ישב בזה, שלא עולה זה בלי זה.	אמר רבי אבא והוא יושב פתח האהל כדכתיב ויהו"ה ברך את אברהם בכל דדא הוא פתחא קדישא כתרואה עשיראה כחום היום כמה דאתייהב ליה כתרוא דחסד דהא הוא דכתיב (בראשית יח א) כחום היום כמה דיתיב בהאי כך יתיב בהאי דלא סליק האי בלא האי:
דבר אחר "ועבר ה' לנגוף את מצרים". מה זה "ועבר". שעבר על שורת הקשרים, שהיו מתקשרים בכתרים אחרים שלמעלה, והתיר אותם מקיומם, ועבר על דרכיו, כדי לעשות בהם דין, ולשמור על ישראל. וכן הוא כל "ועבר" "ועברתי" "ועבר", שהקדוש ברוך הוא עבר על כל דרכיו, או לדין או לרחמים. כאן "ועבר", כדי לעשות דין. שם "ועבר" כדי לרחם.	ל/ב דבר אחר ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים (שמות יב כג) מאי ועבר דעבר על שורי (דינא ¹⁵⁶⁷ דכתרין) [דקטריין] דהוו מתקשרי בכתרין אחרנין דלעילא ושרא (שריא) להו מקיומיהון ¹⁵⁶⁸ ועברו (ואעבר) על אורחוי ¹⁵⁶⁹ בגין למעבד [בהו דינא ולנטרא] (להו דינא ולנקמא) להו לישראל ¹⁵⁷⁰ וכדין הוא כל ועבר ועברתי ויעבר (על) דקודשא בריך הוא אעבר על כל אורחוי או לדינא או לרחמי הכא ועבר בגין למעבד דינא התם (שם לד ו) ויעבר בגין לרחמא:
"ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור	ויהי בחצי הלילה ויהו"ה הכה כל בכור וגו'

¹⁵⁶⁶ כל מה שהוא להנוק', הנה נצטמצם עתה, וכל גילויי הם לעולם רק ע"י ז"א (כללים ח"ב עג ע"ב).

¹⁵⁶⁷ העברה זו על ב' דרכים: הא', יש בה לשון עיבור ויעבר ע"ב ר"י דהיינו קשר המלכות בין ב' מדרגות בין הימין והשמאל, וזה כדי לעשות ענין זה ראשונה למתק הדינים העליונים, שיסכימו כולם על צד הרחמים, כדי לשרש מהדינים החצונים, והיינו דעבר על שורי דינא, על הדין המחייב שיהיה נקשר התנין הטמא בקדש, העביר הקלי' ההיא והיינו ע"י מתיקות הדין למעלה, כנודע שבעוד שהדין גובר החצונים נקשרים ויונקים ופועלים רע לישראל ומגבירים לאומות העולם, לכך אעבר על שורי דינא, ומתקן בענין שיתרחק מן הספירות העליונות ומדרגות הקדושה התנין החצון הרובץ בתוך יאוריו (אור יקר).

¹⁵⁶⁸ היינו העברה אחת (אור יקר).

¹⁵⁶⁹ שעם היות שהדינים העליונים מתמתקין, והרי הותרו אלו החצונים מקשרם, יצאו ישראל מגלותם, אמנם נקמות המצרים מהיכן יבואו, שהרי אם הדין גובר הם יגברו כדפי' ואם הדין העליון מתמתק והקלי' נחלשות לא יהיו נקמות לזה "עבר על ארחוי" שמדרך החסד שלא לעשות דין והרי העביר מדותיו ונתלבש הימין לעשות נקמה בחצונים (אור יקר).

¹⁵⁷⁰ כי לא דיין לישראל שהוציאם ממצרים אלא שעשה בהם שפטים וכו', וענין העברה זו כלל לכל המקום אשר ימצא שמה שהכונה העברת המדות מבחי' אל בחי', הכל לפי הענין וסוד ויעבור שאנו מתפללים הוא הוא שיעבור בסוד העיבור, ע"ב ר"י, מדותיו מן הדין, ויגבור בהם צד החסד וצד הרחמים ויעבירם מן הדין, עם היות שורת הדין ודאי הגזירה ההיא או העונש ההוא (אור יקר).

ספר שמות

(שמות יב כט), כתיב (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך יהוה עת רצון וגו' ¹⁵⁷¹ רבי חייא ורבי יוסי הוּ אולי מאושא ללוד והוה רבי חייא רכיב בחמרא אמר רבי יוסי ניתב הכא ונצלי דהא מטא זמנא דצלותא דמנחה ותנינן לעולם יהא אדם זהיר בצלותא דמנחה אמאי זהיר ¹⁵⁷² משום דהא שעתא דתליא דינא ¹⁵⁷³ ובעי בר נש לכוונא דעתיה נחת רבי חייא וצלי:	וגו' נאמר "ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו'". רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים מאושא ללוד, והיה רבי חייא רוכב בחמור. אמר רבי יוסי, נשב כאן ונתפלל, שהרי הגיע זמן תפלת מנחה, ושנינו לעולם יהא אדם זהיר בתפלת מנחה. למה זהיר. משום שהיא שעה שבו הדין תלוי, וצריך אדם לכוון דעתו. ירד רבי חייא והתפלל.
עד דהוּ אולי נטה שמשא למיעל אמר רבי חייא לרבי יוסי אמאי את שתיק אמר רבי יוסי מסתכל הוינא בדעתאי ¹⁵⁷⁴ דלית עלמא מתקיימא אלא על רישיהון דעמא ¹⁵⁷⁵ אי רישי עמא זכאין טב לעלמא ¹⁵⁷⁶ טב לעמא ואי לא זכאין ווי לעלמא ווי לעמא:	בעוד שהיו הולכים, נטה השמש להכנס. אמר רבי חייא לרבי יוסי, למה אתה שותק. אמר רבי יוסי, הייתי מסתכל בדעתי, שאין העולם מתקיים אלא על ראשי העם. אם ראשי העם צדיקים, טוב לעולם, טוב לעם. ואם לא צדיקים, אוי לעולם, ואוי לעם.
אמר רבי חייא ודאי כך הוא מנלן דכתיב (דה"ב יח טז) ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להם רועה ויאמר יהוה לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום ישובו ישובו מבעי ליה לביתו בביתו מבעי ליה דהא באתריהו קיימי:	אמר רבי חייא, ודאי כך הוא. מנין לנו. שנאמר "ראיתי את כל ישראל נפוצים על ההרים כצאן אשר אין להן רועה ויאמר ה' לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום". [למה כתוב] "ישובו", היה צריך [להיות כתוב] ישובו. [למה כתוב] "לביתו" היה צריך [להיות כתוב] "בביתו", שהרי במקומם היו נמצאים.
אלא הכי תנינן אי רישא דעמא לא זכי עמא מתפסן בחוביה מנלן דכתיב (ש"ב כד יז) ויאמר דוד וגו' והנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו (דה"א כא יז) ואני הוא אשר חטאתי והרע הרעותי ואלה הצאן מה עשו דוד חב וישראל סבלו ואי רישא דעמא מתפס בחוביה עמא משתזבן דהא דינא לא שריא עלייהו דכתיב (מלכים א' כב יז) ויאמר יהוה לא אדונים לאלה כלומר (אם ¹⁵⁷⁷) אלו לא הוּ רישין לעמא ¹⁵⁷⁸ מהאי ארחא ישובו איש לביתו בשלום	אלא כך שנינו, אם ראש העם לא זוכה, העם נתפסים בחטאו. מנין לנו, שנאמר "ויאמר דוד וגו' הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו". דוד חטא וישראל סבלו. ואם ראש העם נתפס בחטאו, העם נצל. שהרי הדין לא שורה עליהם, שנאמר "ויאמר ה' לא אדונים לאלה" כלומר (אם) אלו לא היו ראשים לעם, מדרך זו "ישובו איש לביתו בשלום", כולם נצולים, אם ראשיהם נתפסים. ואפילו יהושפט, נגזר עליו להיענש, משום שהתחבר עם אחאב,

¹⁵⁷¹ יובן במ"ש הרב שבחצות לילה מתגלה יסוד דעתיק שהוא במצח דא"א הנק' רצון, וז"ש עת רצון, דהיינו בחצי לילה (מ"מ). כתיב ואני תפילתו לך ה' עת רצון – מוסגר בדפ"ק.

¹⁵⁷² ירצה למה הוסיפו זהירות בתפלה זו יותר משאר תפילות (אור יקר).

¹⁵⁷³ ירצה תפלת השחרית היא באה להוסיף יחוד על יחוד, שהרי העת עת יחוד, ושעת מנחה היא באה למתק הדינים, שהעת עת דין, א"כ זהירות יותר צריך למתק הדינים ממה שצריך להוסיף על היחוד והנה הקרוב אל הדבר הקלה שבסבות יספיקהו, ולכך במעט שיכוין האדם יכוין ויגרום היחוד, אבנם מתיקות הדין צריך כוון גדול להמשיך הרחמים העליונים למתק הדינים (אור יקר).

¹⁵⁷⁴ עם היות שאיני מדבר הייתי מעיין בדרוש זה ואינו מתבטל מהתורה (אור יקר).

¹⁵⁷⁵ אפילו שיהיו זכאים אחרים בדור העיקר הם הראשים (אור יקר).

¹⁵⁷⁶ שאפילו כל העולם מתקיים ומתברך בזכותם והעם ישראל שזוכים שמהם הראשים טובתם יותר משאר העולם (אור יקר).

¹⁵⁷⁷ אלו (נוסף בדפ"ו).

¹⁵⁷⁸ ב' פירושים מפרש בפסוק לא אדונים וכו' אם אלו לא היו אדונים לישראל, אלא שישראל הלכו לבדם להלחם עם רמות גלעד ודאי שישובו איש לביתו לשלום, ופי' שני הוא מ"ש כולוהו משתזבן אי רישיהון מתפסן אם אדונים אלו נתפסו בעונם ומתו אזי ישראל ישובו בשלום (מ"מ).

ספר שמות

לולי אותה צעקה שנאמר "ויזעק יהושפט".	כלהו משתזבן אי רישיהון מתפסן ואפילו יהושפט אתגזר עליה לאתענשא משום דאתחבר באחאב אי לאו ההוא צווחא דכתיב (מ"א כב לב) ויזעק יהושפט:
בעוד שהיו הולכים, העריב הלילה. אמרו, מה נעשה, אם נלך, החשיך הלילה, אם נשב פחד הוא. סטו מהדרך וישבו תחת אילן אחד וישבו, והיו אומרים דברי תורה ולא ישנו.	עד דהו אזלי רמש ליליא אמרו מה נעביד אי ניזיל חשך ליליא אי נתיב דחלא הוא סטו מאורחא יתבו תחות אילנא חד ויתבו והו אמרי מלי דאורייתא ולא דמיכו:
בחצות הלילה, ראו אילה אחת שעברה לפניהם, והיתה צווחת ומרימה קולות. שמעו וקמו רבי חייא ורבי יוסי והזדעזעו. שמעו קול אחד שמכרז ואומר ערים קומו, ישנים התעוררו, עולמות הזדמנו לפני אדונכם. (שהרי קול יוצא שכואבת האילה של מעלה ושל מטה, שנאמר "קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות"). שהרי אדונכם יוצא לגן עדן, שהוא היכלו, להשתעשע עם הצדיקים, שנאמר "ובהיכלו כולו אומר כבוד".	בפלגות ליליא חמו חד אילתא דעבר קמייהו והות צוחת ורמיאתא (והו צוח ורמי) קלין ושמעו קמו רבי חייא ורבי יוסי ואזדעזעו שמעו חד קלא דמכרזא ואמר מתערין קומו ניימין אתערו עלמין אזדמנו לקדמת מריכון (דהא קלא נפק דכאיב אילתא דלעילא ותתא דכתיב (תהלים כט ט) קול יהוה יחולל אילות ויחשוף יערות) 1579 דהא מריכון נפיק לגן עדן דאיהו היכליה לאשתעשע עם צדיקיא דכתיב (שם) ובהיכלו כולו אומר כבוד:
אמר רבי חייא, עכשיו חצות הלילה ממש, וקול זה הוא הקול שיצא וכואבת האילה של מעלה ומטה, שנאמר "קול ה' יחולל אילות", אשרי חלקנו שזכינו לשמוע את זה.	(יתבו רבי חייא ורבי יוסי) אמר רבי חייא השתא פלגו דליליא ממש וקלא דא הוא קלא דנפק וכאיב אילתא דלעילא ותתא דכתיב (שם) קול יהוה יחולל אילות זכאה חולקנא דזכינא למשמע דא:
ובא וראה, סוד הדבר, בשעה שהקדוש ברוך הוא נראה על (כל) הגן, כל הגן נכנס ולא נפרד מעדן. ומהעדן הזה יוצאים מעיינות לכמה דרכים ושבילים. והגן הזה נקרא צרור החיים, ששם מתעדנים הצדיקים מאור של העולם הבא. ובשעה זו מתגלה עליהם הקדוש ברוך הוא. (נ"א בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, כרוז יוצא וקורא "עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו". מהו "ויאכל פרי מגדיו", אלו קרבנות שנקרבו לפניו מנשמות הצדיקים, זה בחצי	ותא חזי רוא דמלה בשעתא דקודשא בריך הוא 1580 אתחזי על (כל) גנתא 1581 כל גנתא אתכנש 1582 ולא מתפרש 1583 מעדן ומהאי עדן מבויעי נפקין לכמה אורחין ושבילין וזהאי (וכל) גנתא אתקרי צרורא דחיי 1584 דתמן מתעדנין צדיקיא 1585 מנהירו דעלמא דאתי 1586 ובהאי שעתא קודשא בריך הוא אתגלי עלייהו (ס"א בשעתא דקודשא בריך הוא אתער בגנתא דעדן לאשתעשע עם צדיקיא כרוזא נפיק וקרי (שיר ד טז) עורי צפון ובאי תמן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו מאי ויאכל פרי מגדיו אלן קרבנין דאתקרבו קמיה מנשמתיהון

1579 דהא קלא וכו' מוסגר בדפ"ק.

1580 יעקב (מ"מ).

1581 לאה (מ"מ). ויצא קעו (הערת הזהר).

1582 פ' שחזרים לאה ורחל פרצוף א' ולוקחת לאה מרחל ט' ספירותיה בהלואה כמ"ש הרב בכוונת שמע שעל המטה, וז"ש כל גנתא, דהיינו לאה ורחל שנק' גנים (מ"מ).

1583 היינו שנה"י דאימא נכנסים בהם כמ"ש הרב ואמא נק' עדן שביליה מסתלקים נה"י דאימא מז"א ונכנסים בלאה ורחל (מ"מ).

1584 קעג (הערת הזהר). שצורת אל חי בתוכה שהוא היסוד (מ"מ).

1585 פ' שעולים בסוד מ"ן (מ"מ).

1586

ספר שמות

הלילה, בזמן אחר שאר קרבנות ממש).	דצדיקיא האי בפלגות ליליא בשעתא אחרא שאר קרבנין ממש):
ישבו רבי חייא ורבי יוסי. אמר רבי יוסי, כמה פעמים שאלתי, זה שנאמר "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור בארץ מצרים". למה זה לא היה ביום, שיתגלה לכל פרסום הנס. ולמה מתו כל אותם חלשים שאחר הרחיים, ואותם טלאים של בני הצאן, ולא מתו מלכים ושרים ואנשים לוחמי קרבות, כמו שהיה בסנחריב, שנאמר "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'". ושנינו, כולם מלכים בני מלכים, נכבדים ושרים שם.	יתבו רבי חייא ורבי יוסי אמר רבי יוסי בכמה זמנין שאילנא האי דכתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה ויהוה הכה כל בכור בארץ מצרים אמאי לא הוה ביממא אריתגליא (דאתגליא) לכל פרסומי ניסא ואמאי מיתו כל אינון חלשי דבתר רחייא ואינון טלייא דבני עאנא ולא מיתו מלכי ופרדשכי וגוברי מגיחי קרבא כמה דהוה בסנחריב דכתיב (מ"ב יט לה) ויצא מלאך יהוה (מלאך) ויך במחנה אשור וגו' ותנינן כלהו מלכין בני מלכין רופינוס ופרדשכי התם
	לזא
נראתה הגבורה של שליח אחד שלו יותר מזה, שהיה ראוי להיות שלו יותר.	אתחזי גבורתא דחד שליחא דיליה יתיר מהאי דהוה יאות [למהוי דיליה] (דיליה למהוי) יתיר:
אמר לו, יפה שאלת, ואני לא שמעתי דבר בזה ולא אומר, אבל הרי זכיתי לכל זה, והדרך מתקנת לפנינו. אני שמעתי שרבי שמעון בן יוחאי מטהר את השווקים של טבריה, נלך אליו. ישבו עד שהיה מאיר היום, כשעלה האור, קמו והלכו. כשהגיעו אליו, מצאו אותו שהיה יושב, וספר אגדה בידו.	אמר ליה יאות שאלת ואנא לא שמענא מירי בהאי ולא אימא אבל הא זכינא לכל האי וארחא אתתקן קמן אנא שמענא דרבי שמעון בר יוחאי מדכי שוקין דטבריא ניזיל גביה יתבו עד דהוה נהיר יממא כד סליק נהורא קמו ואזלו כד מטו גביה אשכחוהו דהוה יתיב וספרא דאגדתא בידיה:
פתח ואמר "כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו". כיון שאמר "כל הגוים כאין נגדו", למה נאמר "מאפס ותהו נחשבו לו". אלא למדנו, דעתם של כל אומות העולם, שאמונתם היא כאין, שלא נדבקו עליונים בתחתונים, ושנים כנגדם אמונה של שטות. אבל "מאפס ותהו נחשבו לו", כמו המוץ שמסתובב (שעף) ברוח, ומתגלגל בקיץ בריקנות, זהו שנאמר "וכל דיירי ארעא כלא חשיבין" [וכל דיירי הארץ אינם חשובים כלום].	פתח ואמר (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו כיון דאמר כל הגוים כאין נגדו למה וכתבו (אמר) מאפס ותהו נחשבו לו אלא אוליפנא דעתייהו ודכל עמין (דעמין ע"ז) דעלמא דמהימנותא דלהון הוא כאין ¹⁵⁸⁷ דלא אדבקו עלאין ותתאין ובתתאין ושויין לקבליהו מהימנותא דשטותא אבל מאפס ותהו נחשבו לו כהאי עלעולא דסחרא (ס"א דפרחא) ברוחא ומתגלגלא בקיטא בריקניא הדא הוא דכתיב (דניאל ד לב) וכל דארי ארעא כלא חשיבין:
עוד פתח ואמר "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" (בראשית א א) את דא ימינא דקודשא בריך הוא ¹⁵⁸⁸ ואת ¹⁵⁸⁹ דא שמאלא	עוד פתח ואמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. "את", זה ימין של הקדוש ברוך הוא. "ואת", זה

¹⁵⁸⁷ ככתר דקדושה מחשיבים אלהיהם (רח"ו). ושיעור הכתוב, כל הגוים מחשיבים אלהיהם כאין נגדו ית' שאומרים כשם שכתר הוא חשוב בעיני ית' כך אלהיהם והאמת מאפס ותהו נחשבו לו (מ"מ).

¹⁵⁸⁸ ידוע שמלת "את" מורה עצם הדבר הפעול וכמ"ש בעל השרשים בשרש את. ולכן כאשר יזכר הדבר הפעול בעצמו לא יצטרך להסמיק מלת את, וכמו (דברים ד, לב) ברא אלקים אדם, עשה הדבר. וזהו הטעם שר"ל דורשים מלה זו לריבוי דבר הדומה לעצם הנזכר בפירוש, וכמו שדרשו בפסוקנו את השמים, לרבות תולדותיהם וכו', ור"ל עצמים הדומים להם, וזה כוונת מאמרנו שדורש שני האתין על החסדים והגבורות, שהם הם עצמות השמים והארץ ז"ל שמגדילים אותם. ומלבד הפירוש הכולל במלת את שהוא ריבוי כאמור ושכאן יצדק לפרש כן ר"ל לרבות חו"ג, יותר מזה יש

ספר שמות

השמאל. למדנו שנטה הקדוש ברוך הוא ימינו וברא את השמים, ונטה שמאלו וברא את הארץ, זהו שנאמר "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעמדו יחדיו".	אוליפנא דסטא קודשא בריך הוא ימיני¹⁵⁹⁰ וברא ית שמיא וסטא¹⁵⁹¹ שמאלא וברא ית ארעא הדא הוא דכתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ¹⁵⁹² וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדיו:
מה זה "יעמדו יחדיו", היעלה על לבך ששמים וארץ לא כך. (נ"א מהשמים קורא אני אליהם והארץ לא כך.) אלא ימין ושמאל, שהם א"ת וא"ת. והיאך יעמדו יחדיו, בזאת ההיא ששולטת בחצות הלילה, שכלולה א"ת בזאת.	מהו יעמדו יחדו סלקא דעתך שמיא וארעא¹⁵⁹³ לאו והכין (נ"א מהשמים קורא אני אליהם והארץ לאו הכי) (הכי) אלא ימינא ושמאלא דאינון א"ת וא"ת והיאך יעמדו יחדו בזאת ההיא דשלטא בפלגות ליליא¹⁵⁹⁴ דכלילא א"ת ובזאתא (וא"ת):
ושנינו, נאמר "את הכל עשה יפה בעתו", א"ת זה שאמרנו, הכל. כמו שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", ושנינו שהיא כתר שנקרא זא"ת, שכלולה מא"ת וא"ת, ושולטת בחצות הלילה בשני צדדיה, ברחמים ודין, רחמים לישראל ודין לעמים עובדי כוכבים ומזלות.	ותנינן כתיב (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו א"ת הא דאמרן¹⁵⁹⁵ הכל כמה דאת אמר (בראשית כד א) ויהו"ה ברך את אברהם בכל ותאנא ודהיא (ההיא) כתר דאתקרי זא"ת דכלילא מא"ת וא"ת¹⁵⁹⁶ ושלטא בפלגות ליליא בתרין סטרי ברחמי ודינא רחמי לישראל ודינא לעמין עכו"ם:
פתח רבי חייא ואמר, אם נוח לפני מר שנאמר דבר אחד על מה שבאתי. נאמר "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור	פתח רבי חייא ואמר אי ניהא קמיה דמר דנימא חד מלה על מה דאתינא כתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה ויהו"ה הכה כל בכור

כאן עוד עניינים נחמדים, כי נרמזת הויית כלי ז' שסודה באלפא ביתא, שהכלים מתהוים מן האותיות, ויש זכרים ויש נקבות, וזהו ענין את ואת, פ' מאל"ף עד תי"ו, וכמו כן נרמז עצמותם שהוא החו"ג, שיש ב' מנצפ"ך, פתוחים הם החסדים וסתומים הם הגבורות, וידוע שהם חמשה וה' פעמים פ' הם אל"ף ות', והיינו את ואת בהמנות הא' לאל"ף. וגם ידוע שהחו"ג נקראים תרין עטרין שסודם שני עטרות של יסודות או"א דהיינו שתי מלכיות שלהם וכל מלכות נקראת את. ודוק אומרו ימינא דקב"ה, שכן החסדים הניתנים אל זעיר הם ממש חסד אימא הנכנסים בו דרך פתח יסוד, אבל בגבורות לא אמר אלא שמאלא, בסתם, לפי שהגבורות הניתנות לנוק' הן ע"י זעיר וכעין הארה ולא ממשותם בעצם (רמ"ז).

¹⁵⁸⁹ ללמד על מיתוק הגבורות הניתנות לרחל בצירוף ו' דהיינו זעיר (רמ"ז).

¹⁵⁹⁰ החסדים בונים זעיר והגבורות בונים הנוק' וז"ש וסטא שמאלא וברא ית ארעא (רח"ו). הוא התפשטות החסדים להגדיל את זעיר, ואמר ימיני בכינוי כנזכר, שהחסדים הם בעצמם אורות עצמיים מן אמא. אבל בגבורות אמר וסטא שמאלא, ולא אמר שמאליה, שהגבורות הניתנות לנוק' אינן העצמיות. וגם הוסיף מלת וסטא, שהיה לו לומר ודשמאלא שיוסב לסטא הקודם, והיינו מפני שהיא אסטא שמיה, ר"ל הושטת הגבורות בגתנ"ה דזעיר עם החסדים יחד כי ע"ב נקרא שמים אש ומים, ויורדות הגבורות עד היסוד דז"א ומשם חוזרות וניתנות אל דעת רחל (רמ"ז).

¹⁵⁹¹ עם היות שהת"ת ימיני והמלכות שמאלי כדפי' סוף סוף עיקרם בקו האמצעי, אלא שהקב"ה, בינה, הטה הימין אל האמצע, וכן הגבורה אל האמצע (אור יקר).

¹⁵⁹² ירצה שבזה מובן אומרו ידי יסדה, מפני שהגבורות שהן יד שמאל ניתנות מן היסוד, וזהו יסדה, ולכן נקראת רחל אר"ץ שעולה אלקי"ם במילוי אלפין, הוא זעיר שנותן אליה מהתפשטות גבורותיו (רמ"ז). פ' הבינה אומרת כן (מ"מ).

¹⁵⁹³ פ' דא"א לומר עליהם יעמדו יחדיו דמשמע תמיד הם עומדים יחדיו וא"א לומר כן שהרי הנוק' פעמים נפרדת ממנו בגלות (מ"מ).

¹⁵⁹⁴ שהיא המלכות הנקראת חצות לילה, כדפי' לעיל, דכלילא את ואת מתחלת הלילה ומחצות ואילך היא הולכת לנגד את, דהיינו החסד ואפשר דהשתא הכי קאמר קרא, שמים הגשמים וארץ הגשמים ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים (אור יקר).

¹⁵⁹⁵ פ' חו"ג שנק' את ואת נכללים במלכות שנק' כל וזהו את הכל (מ"מ).

¹⁵⁹⁶ והת' נבלעת בחברתה וכן הא' כי כן היה בחשן (רח"ו). ור"ל שבחשן האותיות הצריכות לשואל היו בולטות והאחרות נבלעות גם כן אע"פ שלא אמר הכתוב אלא את הכל ולא אמר ב"פ את, אחת נבלעת בחברתה (מ"מ).

ספר שמות

בארץ מצרים ומהאי דאמר מר אשתמע דהאי פסוקא בההוא מלה אתא ואנן אורחא אתתקנא קמן למיתי למשאל קמד:	בארץ מצרים", ומזה שאמר מר נשמע, שפסוק זה באותו דבר בא, והדרך תקינה לפנינו לבא ולשאול לפניך.
פתח רבי שמעון ואמר (תהלים קיג ה) מי כיהו"ה אלהינו המגביהי לשבת וגו' מי כיהו"ה אלהינו דסליק ואתעטר לאתישבא בכתרא עלאה¹⁵⁹⁷ קדישא נהירו על כל בוצינא¹⁵⁹⁸ דנהרו כתרין ועטרין¹⁵⁹⁹ המשפילי לראות דנחית בכתרוי מכתרא לכתרא¹⁶⁰⁰ מנזרא לנזרא¹⁶⁰¹ מנהירו לנהירו¹⁶⁰² מבוצינא לבוצינא¹⁶⁰³ לאשגחא בעלאין ותתאין הדא הוא דכתיב (שם יד ב) יהו"ה משמים השקיף על בני אדם וגו'.	פתח רבי שמעון ואמר "מי כה' אלהינו המגביהי לשבת וגו'". מי כה' אלהינו שעולה ומתעטר להתישב בכתר עליון קדוש, מאיר על כל הנרות שמאירות כתרים ועטרות. "המשפילי לראות", שיורד בכתרו, מכתר לכתר, מנזר לנזר, מאור לאור, מנר לנר, להשגיח בעליונים ותחתונים, זהו שנאמר "ה' משמים השקיף על בני אדם וגו'".
תא חזי כתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה וכחציו (בחצות) מבעי ליה או כחצות כגוונא דאמר משה ואי כמה דאמרי חברנא דלא יימרון אצטגניני פרעה משה בדאי הוא הא קושיא באתריה קיימא בתלת גווי דאפילו ישראל יימרון הכי חד דאי הכי הוה ליה למימר ויאמר משה כחצות הלילה אמאי קאמר כה אמר יהו"ה וגו' כמה דלא ואתכוון שעתא (יתכוון שעתיה) דהא לא יתפסון במשה אלא בפטרונא¹⁶⁰⁴ בגין דאמר כה אמר יהו"ה וגו' תרי דהא משה אמר (שמות יא ה) עד בכור השפחה אשר אחר הרחים ולא הוה הכי אלא עד בכור השבי אשר בבית הבור על כל פנים אפילו ישראל נמי יימרון הכי דהא לא אתבררון מלי תלת דאיהו אמר משמא דפטרונא כחצות וכתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה:	בא וראה, נאמר "ויהי בחצי הלילה", היה צריך [להכתב] כחצי או כחצות, כדוגמא שאמר משה. ואם כמו שאמרו חברינו, שלא יאמרו אצטגניני פרעה משה בדאי הוא, הרי הקושיא במקומה עומדת בשלשה אופנים, שאפילו ישראל יאמרו כך: אחד, שאם כך, היה לו לומר "ויאמר משה כחצות הלילה", למה אמר "כה אמר ה' וגו'", כמו שלא יכוון את השעה, שהרי לא יתפסו במשה אלא בפטרון, משום שאמר "כה אמר ה' וגו'". שנים, שהרי משה אמר "עד בכור השפחה אשר אחר הרחים", ולא היה כך, אלא "עד בכור השבי אשר בבית הבור". על כל פנים אפילו ישראל גם יאמרו כך, שהרי לא התבררו הדברים. שלשה, שהוא אמר משמו של הפטרון, כחצות, ונאמר "ויהי בחצי הלילה".
ועוד שאלתא דילכון יתיר על מטול דלא יכיל [בעי דא למסבל אמאי הוה בפלגות אלא] ובעירא למסבל אמאי הוה בפלגות ליליא ולא ביממא ואמאי מיתו כל אינון חלשין דבתר	ועוד שאלה שלכם, יותר על המשא שלא יכולה הבהמה לסבול, למה היה בחצות הלילה ולא ביום, ולמה מתו כל אותם החלשים שאחר הרחים. אלא הכל הוא סוד עליון בין קוצרי השדה, והכל הוכשר (התבשר) בנביא הנאמן.

¹⁵⁹⁷ פי' שהז"א עולה לא"א הנק' כתר דאצילות (מ"מ).

¹⁵⁹⁸ פי' שכתר אורו על כל הספירות (מ"מ).

¹⁵⁹⁹ פי' הפנימיים והמקיפים מאירים ממנו, כי כתרין הם הפנימיים ועטרין הם המקיפים, ולפי זה הפסוק מדבר כגון בשבת שז"א עולה לא"א (מ"מ).

¹⁶⁰⁰ אה"ה (רח"ו). ור"ל שהאור יורד בכתר דא"א לכתר דז"ו ונודע שהכתר נק' אה"ה (מ"מ).

¹⁶⁰¹ הוי"ה (רח"ו). ר"ל מת"ת לת"ת של כל הפרצופים (מ"מ)

¹⁶⁰² צבאות (רח"ו).

¹⁶⁰³ אדנ"י (רח"ו).

¹⁶⁰⁴ עי' לעיל ד ע"ב.

205

ספר שמות

רחיאו (בעירא למסבל) אלא כלא רזא עלאה הוא בין מחצדי חקלא ¹⁶⁰⁵ וכלא אתכשר (נ"א אתכשר) בנביאה מהימנא:	
זכאה חולקיה דמשה דעליה כתיב (שם מה ג) יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם (שם ח) אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן:	אשרי חלקו של משה, שעליו נאמר "יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך על כן ברכך אלהים לעולם", "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אלהיך שמן"
לז/ב	
ששון מחברייך יפיפית מבני אדם ¹⁶⁰⁶ משת וחנוך ¹⁶⁰⁷ הוצק חן בשפתותיך ¹⁶⁰⁸ מנח ובניו ¹⁶⁰⁹ על כן משחך אלהים אלהיך ¹⁶¹⁰ מאברהם ויצחק שמן ששון ¹⁶¹¹ מיעקב מחברייך ¹⁶¹² משאר נביאי וכי גבר דסליק בדרגין עלאיך ¹⁶¹³ דלא סליק בר נש אחרא לא ידע מה דאמר:	ששון מחברייך". "יפיפית מבני אדם", משת וחנוך. "הוצק חן בשפתותיך", מנח ובניו. "על כן משחך אלהים אלהיך", מאברהם ויצחק. "שמן ששון", מיעקב. "מחברייך", משאר נביאים. וכי גבר שעולה בדרגות עליונות שלא עולה שום אדם אחר לא יודע מה שאומר.
אלא הכי תנינן האי כתרא דאקרי זא"ת אתקרי איש"ה ¹⁶¹⁴ כמה דאת אמר (בראשית ב כג) לזאת יקרא אשה אמאי משום כי מאיש לקחה זאת מאן הוא איש ההוא דאקרי זה ודא הוא איש דכר כמה דאת אמר (שמות לב א) כי זה משה האיש הזה ונקרא איש זה, וזה איש, וזאת נלקחה מזה, שנקרא זכר.	אלא כך שנינו, הכתר הזה שנקרא זא"ת, נקרא איש"ה, כמו שנאמר "לזאת יקרא אשה", למה, משום "כי מאיש לוקחה זאת". מי הוא איש, אותו שנקרא "זה", וזהו איש, זכר, כמו שנאמר "כי זה משה האיש", האיש הזה, ונקרא איש זה, וזה איש, וזאת נלקחה מזה, שנקרא זכר.
ובגין דא איהי תמר דכר ונוקבא דלא סליק דא בלא דא תמר כמה דאת אמר (שיר ג ו) כתמרות עשן מה עשן סליק חוור ואוכם אוף הכא כלא כליל ובהו בפלגות ליליא למעבד נימוסוי בחד שעתא חוור לישראל ואוכם	ולכן, התמר הזה זכר ונקבה, שאינו עולה זה בלי זה. תמר, כמו שנאמר "כתמרות עשן", מה עשן עולה לבן ושחור, כמו כן כאן, הכל כלול בה. בחצות הלילה, לעשות הנהגותיה בשעה אחת לבן לישראל, ושחור לעובדי

¹⁶⁰⁵ עי' ריש אד"ר.

¹⁶⁰⁶ כלומר מכל ימים שבבני אדם א"כ הם חנוך ושת, שת שממנו הושתת העולם, חנוך שנאמר בו ויתהלך חנוך וכ"ש שאר הצדיקים שבעשרה דורות (אור יקר).

¹⁶⁰⁷ משת וחנוך עד נח הם נקראים בני אדם, ומשם ואילך שהצילם נח מהמבול נקראים בני נח (אור יקר).

¹⁶⁰⁸ ונח לא היה החן בשפתיו, שלא התפלל אלא מצא חן בעיני ה' להצילו. והנה בספירות הם שת יסוד, חנוך מטטרון תופר סנדלים, נח יסוד, אבל עושה תולדות שם חם ויפת נגד ג' ענפי היסוד שהם נגדיים לחסד גבורה ת"ת והיינו ביסוד נצח והוד (אור יקר).

¹⁶⁰⁹ דאלו נח כתיב ונח מצא חן להנצל, ואלו אתה אמרת אם נא מצאתי חן, ונח בחנו הציל בניו, ואתה הצלת בחן שפתותיך כל ישראל (אור יקר)

¹⁶¹⁰ מאברהם ויצחק, אינך בשם אל אלהים חסד גבורה, אלא אלהים בינה שהיא אלהיך שסתם שם זה בבינה (אור יקר).

¹⁶¹¹ מו"ק הנקראים ששון לשון ששה, והיינו מרכבת יעקב, ואפילו בבחי' שהוא נקרא ישראל שעלה במחשבה "משך שמן" מהמחשבה, "ששון" ו"ק בסוד הדעת (אור יקר).

¹⁶¹² שכל הנביאים שנתנבאו אח"כ הם תלמידי מרע"ה ונודע שזכות תורת התלמידים תלויה ברב בענין שמרע"ה מאיר בכולם בסוד נשמתם (אור יקר).

¹⁶¹³ הם הספירות (אור יקר).

¹⁶¹⁴ תחלה היא בחי' זאת ואח"כ נקראת אשה, ועניינו כי "מאיש" שהיא ת"ת, "לוקחה זאת", וע"י קישוטיה נעשית זאת (אור יקר).

¹⁶¹⁵ "זאת" מלכות, ויש בה ב' בחי' הראשונה נקראת זאת, והב' נקראת "אשה" וכן הת"ת יש בו ב' בחי' הא' נקרא זה, והב' נק' איש. כפל לשון כנגד ב' פסוקים שהביא האיש הזה לעומתו אמר ואיקרי איש זה, וכנגד פ' כי זה משה האיש אמר וזה איש. זה נקרא איש (מ"מ).

ספר שמות

עבודת כוכבים ומזלות.	לעכו"ם:
ועוד, שהלילה הזה לא נחלק, לא עושה הנהגותיו. מנין לנו, מאברהם שנאמר "ויחלק עליהם לילה", שנחלק לעשות הנהגותיו, כמו כן כאן, משה אמר "כחצות", מהו "כחצות", כמו שנאמר "כעלות המנחה" "כעלות גדיש" כמו כן כאן, "כחצות", כשמתחלק, שמש ידע שלא יעשה הנהגותיו עד שנחלק.	ובעוד דהאי ליליא (אי) לא אתפלג ¹⁶¹⁶ לא עבד נימוסוי מנא לן מאברהם דכתיב (בראשית יד טו) ויחלק עליהם לילה דאתפלג למעבד נימוסוי ¹⁶¹⁷ אוף הכא משה אמר כחצות מהו כחצות כמה דאת אמר (מלכים א' יח לו) כעלות המנחה (איוב ה כו) כעלות גדיש ¹⁶¹⁸ אוף הכא כחצות ¹⁶¹⁹ כמפלג ודמשהו (ומשה) ידע דלא יעבד נימוסוי עד דאתפלג:
וכך היה, שלא עשה הלילה הנהגותיו עד שנחלק, בחצי האחרון עשה הנהגותיו, זהו שנאמר "ויהי בחצי הלילה". מה זה "בחצי", במחצית האחרונה, בזמן שהיא שולטת, ונמצאת אותה הזאת, לעשות הנהגות תדיר, וכל הנהגה שנעשית בלילה, נעשית במחצית האחרונה.	והכי הוה דלא עבד ליליא נימוסוי עד דאתפלג בפלגות בתראה ¹⁶²⁰ ועבד נימוסוי הדא הוא דכתיב (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה מאי בחצי בפלגות בתראה בזמנא דאיהי שלטא ואשתכח האי וזאתו למעבד נימוסין תדירא וכל נימוסא דאתעבד בליליא בפלגותא בתראה אתעבד:
"וה' הכה כל בכור", בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, כרוז יוצא וקורא: "עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו". מהו "ויאכל פרי מגדיו" אלו קרבנות, שנקרבו לפנינו מנשמות הצדיקים, זה בחצי הלילה. בזמן אחר שאר קרבנות ממש. "וה'", הוא ובית דינו. "וה'", הוא	ויהו"ה הכה כל בכור בשעתא דקב"ה אתער בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקא וכרוזא נפיק וקרי (שיר ד טו) עורי צפון ובואי תמן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו מאי ויאכל פרי מגדיו אלן קרבנין דאתקריבו קמיה מנשמתהון דצדיקא האי בפלגות ליליא בשעתא אחרא שאר קרבנין ממש ¹⁶²¹ ויהו"ה

¹⁶¹⁶ פי' טעם האחד הוא לפי שבחצות יש בה חוור ואוכם, וטעם הב' הוא מפני שאז עת שליטתה כמש"ל בזמנא דאיהי שלטא (מ"מ).

¹⁶¹⁷ זה הפך מרז"ל שאמרו חצות הראשון היה של אברהם והניח לבניו חצות השני אבל הכא ס"ל שגם אברהם בחצות השני היה (מ"מ).

¹⁶¹⁸ זה יתבאר לך מפ' חיי שרה בדף קל"ג ע"א שביארנו בענין יעקב משמש במרום כו' ושם נתבאר כי בחינת לאה היא אשר מתפשטת חצות לילה הראשונה עד החזה דזעיר אפין בלבד כדי להזדווג עם יעקב ואז היא נקר' ליל ואחר חצות הלילה היא מתפשטת למטה יותר עד סיום רגלי זעיר אפין ואז היא נקראת לילה כדמיון רחל הנקראת לילה והנה אם היה אומר בחצות בב"ת היה נראה פירושו באות' הנקודה של חצות לילה ואין זה כונת הפסוק אלא לומר שכאשר לאה נחצית בחצי ז"א התחתון ומתפשט בחציו התחתון אשר זמן זה מתחיל מעת חצות לילה ואילך אז אני עובר בתוך מצרים כו' וזהו הסוד הנז' בפ' נך לך בדף צב ע"ב דקב"ה אקרי ממש חצות לילה והבן פירושו היטב כי לאה היא קב"ה הנק' חצות לילה ממש ואז הוא הזווג עם יעקב וזמ"ש ויאכל פרי מגדיו אלן נשמתין דצדיקא כנודע כי בעת הזווג עולין שם נשמות הצדיקים מיין נוקבין והבן זה (שער מאמרי רשב"י).

¹⁶¹⁹ מ"מהו כחצות" עד כאן מוסגר בדפ"ק ומופיע בשער מאמרי רשב"י.

¹⁶²⁰ לאה מתלבשת אל הז"א מן החזה ולמעלה באחוריו ורחל מתלבשת אותו ג"כ מן האחור מן החזה ולמטה, כמ"ש עקב ענוה יראת ה' כי במק' שנתיימו עקביים דלאה שם מתחלת רישא דיראת ה' שהיא רחל כי שתיהן מאחורי הז"א כנזכר והנה מחצות הלילה עד הבוקר מתפשט לאה ונתגדלת כל שיעור ז"א כולו פב"פ עם יעקב בכל פרצוף דז"א ואז אחר חצות הדינים נמתקים כי אז נחשבת כמו רחל עצמה להיות שהיא מתפשטת במקום רחל, כנז' בסוד ליל לילה על ההפרש יש ביניהם כי קודם חצות נק' ליל ואחר חצות נק' לילה שהיא בחי' רחל דינא רפיא ומפני שלאה מתפשטת ותופסת כל מקום רחל לכן נק' כמו רחל וז"ש בפלגות בתראה שהוא אחר חצות כי לאה נמשכת מחצי הז"א ולמטה וזהו כחצות הלילה שלוקחת לאה הנק' ליל חצי התחתון דז"א ונק' לילה (זהר הרקיע).

¹⁶²¹ מ"בשעתא דקב"ה" עד כאן מוסגר בדפ"ק, ושם איתא "זה שייך לעיל דף לו ע"ב שורה ל"ב ושמו אותו שם".

ספר שמות

והנהגותיו. "הכה כל בכור" "הכה משה" לא אמר, אלא "ומת וגו'", מהו "הכה", אלא שהתעורר כה, כמו שמשה אֵיִים, שנאמר "והנה לא שמעת עד כה".	הוא ובית דינו ויהו"ה הוא ונימוסיו הכה כל בכור הכה משה לא אמר אלא ומת [וגו'] מהו הכה אלא דאתער כה כמה דאגזים משה דכתיב (שמות ז טז) והנה לא שמעת עד כה:
ושנינו, פרעה היה חכם מכל מכשפיו, והסתכל באותה הזאת, שתעשה בו דין, ועתידה להחריב את ארצו, כמו שאמר משה "בזאת תדע כי אני ה'". ובו מה כתוב, "ויפן פרעה". מה זה "ויפן", שהפנה לבו מהרהור זה, כמו שנאמר "ויפן אהרן", "ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת", גם לרבות זו שעתידה להחריב את ארצו, ולא שם לבו כנגד זאת.	ותאנא פרעה חכים הוה מכל חרשוי ואסתכל בהאי זאת דיעביד ביהו (דעביד ליה) דינא וזמין לחרבא ארעיה כמה דאמר משה בזאת תדע כי אני יהו"ה [ובאיהו] (ואיהו) מה כתיב (שם כג) ויפן פרעה מהו ויפן דאפני לביה מהרהורא דא כמה דאת אמר (במדבר יב י) ויפן ואהרן (פרעה) (שמות ז כג) ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת ¹⁶²² גם לרבות האי דזמינא לחרבא ארעיה ולא שוי לביה לקבליה דזאת:
"כל בכור", אפילו דרגות עליונות ותחתונות נשברו משלטונם (משלשלותיהם), כל אותם ששולטים בחכמה שלהם, שנאמר "בארץ מצרים". וכל הדרגות העליונות והתחתונות שנשברו משלטונם (משלשלותיהם), כולם נראות (נרמזות) בפסוק, שנאמר "מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים וכל בכור בהמה", הרי כולם נראים בפסוק.	כל בכור (ד)אפילו דרגין עלאין ותתאין אתברו משולטנהון (ס"א משלשוליהון) כל אינון דשלטין בחכמתא דלהון דכתיב בארץ מצרים וכלהו דרגין עלאין ותתאין דאתברו משולטנהון (ס"א משלשוליהון) כלהו בפסוקא אתחזון (נ"א אתרמיון) דכתיב (שמות יא ה) מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים וכל בכור בהמה הא כלהו אתחזון בפסוקא:
סתמו של דבר "מבכור פרעה הישב על כסאו", כתר תחתון של שליטת המלכות (מהמלכות) שלמעלה. "עד בכור השפחה", כתר שמאל תחתונה של שליטה מאחר ארבע (מכתרי אחר) רחיים, ארבע מחנות (משמע) משום שנאמר "אחר הרחיים" (ולא מן הרחיים). "וכל בכור בהמה", תחתונים מתחתונים, נקבה מנקבות, שנמצאו באתונות בבהמות וחמורים בגדולים ובקטנים, ומקבלים מהם גברים ונקבות. "עד בכור השבי אשר בבית הבור", אותם שיוצאים משפחה, שבהם עושים לאסירים, שישתעבדו בהם לעולמים, ולא יצאו לחירות.	סתמא דמלה מבכור פרעה היושב על כסאו כתרא תתאה ¹⁶²³ דקוזמיטא דמלכותא ¹⁶²⁴ (נ"א ממלכותא) דלעילא עד בכור השפחה כתרא שמאלא תתאה ¹⁶²⁵ מינה דקוזמיטא מבתר ארבע נ"א מכתרי אחר רחין ארבע משיריין (משמע) (משמע) משום דכתיב אחר הרחיים ולא מן הרחיים ¹⁶²⁶ וכל בכור בהמה ¹⁶²⁷ תתאין מתתאין נוקבא מנוקבתא דאשתכחו באתני בבעירי וחמרין ברברבי בזוטרי ומקבלין מנהון גוברין ונוקבין עד בכור השבי אשר בבית הבור אינון דנפקין משפחה די בהון עבדין לאסירי דישתעבדון בהון לעלמין ולא ויפקון (יפקין)

¹⁶²² פי' שהיה מצורע תחלה ונתרפא מיד וכשרא עצמו שנתרפא נפנה לבו מהרהור על ענין הצרעת אף הכא ויפן פרעה דאפני לביה וכו' ועי' בפ' פקודי דף רכז ע"ב (מ"מ).

¹⁶²³ הם חב"ד דסט"א (מ"מ). הוא כל ידיעת הקליפות והחיצונים (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

¹⁶²⁴ פי' כתר התחתון שממשלת המלכות דקדושה והוא מלכות דנוק' דעשיה שהיא משפעת לכתר חכמה דקלי', והוא נק' בכור פרעה ובכר שפחה היא חכמה שבקלי' מלכות הרשעה והבכור שלה מדרגה עליונה של אותו המלכות וד' ריחיים הם ד' כחות שעליה שהם סוד מרכבה טמאה כמו שהוא בקדושה והיינו ד' פרצופי הטומאה. דע כי שם ב"ט הוא מסוגל לשמירה ויוצא מפסוק כי בי חשק ואפלטוהו, ועולה גימ' אה"ה וזה השם היה מזכיר מרע"ה כשהיה נכנס לפני פרעה (זהר הרקיע).

¹⁶²⁵ חג"ת דסט"א (מ"מ).

¹⁶²⁶ "ולא מן הרחיים" מוסגר בדפ"ק.

¹⁶²⁷ נה"י דסט"א (מ"מ).

ספר שמות

לחירו:	ובבטחון הדרגות הללו, סרבו המצריים, שבהם עשו קשר לישראל, שלא יצאו מעבדותם לעולמים. ובה נראית הגבורה והשלטון של הקדוש ברוך הוא, וזכרון זה לא יִכָּלֶה מישראל לדורי
לח/א	דורות, שלולא היה כח וגבורה של הקדוש ברוך הוא, כל מלכי העמים וכל מכשפי העולמות וחכמי העולמות, לא יכלו להוציא את ישראל מן העבדות, שהתיר את הקשרים שלהם, ושבר את כל אותם הכתרים, כדי להוציא אותם. על זה נאמר "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך".
לח/א	בכה רבי שמעון הרים קולו ונאנח אמר קנטור הגולגולת נמצא, חשבתם ששבח הקדוש ברוך הוא כמה פעמים, "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", "הוציאך ה' אלהיך ממצרים, "ויצאך ה' אלהיך משם", "הוצאתי את צבאותיכם", "זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים", "ויצאך בפניו בכחו הגדול ממצרים הוציא ה' אתכם מזה".
לח/א	אלא שנינו עשרה כתרים הם למטה כדוגמא שלמעלה, וכולם נסתרים בשלשת אלה שאמרנו. ושלשה קשרים קשורים בהם על שלש דרגות אלו, שבהם עשו ישראל לא יצאו משעבודם לעולמים.
לח/א	אלא תאנא עשר כתרינ אינון לתתא כנוונא דלעילא וכלהו סתימין בתלתא אלין ¹⁶³⁰ דאמרן ותלת קשרין קשירו בהו על תלת דרגין ואלין דבהו עבדו [דבהו ¹⁶³¹ עבדו] (דיבהו עבוד) דישראל לא יפקון משעבודהו לעלמין:

¹⁶²⁸ אין בכל הגוים שלא ייראך מפני שאתה מלך עליהם עם היות שהם תחת ממשלת השרים והקלי' הם תחת ממשלתך (אור יקר).

¹⁶²⁹ היודעים באותם חכמות שהם פועלים בכישוף וכן בכל מלכותם שהם הכחות השולטים עליהם, "מאיך כמוך" אם תרצה יתקיים מעשיהם ואם תרצה תבטלים והיו כלא היו (אור יקר), ועי' זהר ח"א י ע"א.

¹⁶³⁰ דאמרן שהם בכור פרעה, בכור השפחה, בכור בהמה שהם נחש וקסם (אור יקר).
¹⁶³¹ הענין שיש בהם ג' מדרגות, שהם כהנים מצד החסד, לויים מצד הגבורה, ישראל מצד הת"ת ובהם נכלל כל האצילות דהיינו חסד דין רחמים, שהם ימין שמאל ואמצע, והם סוד יה"ו, וכן בחוץ הם ג' קלי' שבהם נכללות הכל, דהיינו תהו בהו וחשך, והיינו ענן ואש רוח סערה, וכן הם קלי' אלו הנזכרות תלויות באלו שהם בכור פרעה בכור השפחה, בכור בהמה, ועי' כולם עשו כשפיהם כדי שלא יצאו ישראל ממצרים, מפני שראו שהם נגדיים במציאותם בג' מדרגות אלו, לכך הם כווננו לשקעם בג' קלי' אלו שלא יצאו משם, ולכך הקב"ה הקדים להם זכות ג' אבות, שהם מרכבה לג' מדות עליונות, שהם אברהם בחסד, ובו שבר קשר הקלי' הנקראת ענן, דהיינו תהו, אבנים מפולמות, ויצחק בגבורה ובו שבר קשר הקלי' הנקראת אש, והיינו חשך, אש מתלקחת ויעקב בת"ת רוח בקדושה, ובו שבר קשר הקליפה הנקראת רוח סערה ותהו, והם ג' קלי' האגוז קו ירוק וטעם הקלי' שמקדמת רוח סערה וכן קו ירוק קליפה ירוקה דאגוז פירשתי בספר פרדס רימונים בשער התמורות, וכלל התירוץ למה נזכר יציאת מצרים הרבה פעמים, הוא כי להיות חוזק הגלות ושעבוד ישראל ביד מצרים, לולי כח הקדושה והפלא הגדול שעשה הקב"ה עם ישראל כמעט נמנע גאולתם,

ספר שמות

זכאין אתון אברהם יצחק ויעקב דבזכותכון שריאו קטרין וקודשא בריך הוא דכר תלת קטרי מהימנותא דלכון הדא הוא דכתיב (שם ב כד) ויזכר אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב את אברהם הא קשרא חדא דאברהם את יצחק הא קשרא תניינא דיצחק ואת יעקב הא קשרא תליתאה שלימתא דיעקב:	אשריכם אברהם יצחק ויעקב, שבזכותכם התירו את הקשרים, והקדוש ברוך הוא זכר שלשת קשרי האמונה שלכם, זהו שנאמר "ויזכור אלהים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב את אברהם", הרי קשר אחד של אברהם. "את יצחק", הרי קשר שני של יצחק. "ואת יעקב", הרי קשר שלישי, שלמותו של יעקב.
תנא כל זמנין וחגיגין ושבתין כלהו דוכרנא להאי ועל האי אתקיימו כלהו דאלמלא האי לא הוה נטורא דזמנין וחגיגין ושבתין ובגיני כך לא אשתצינאו דכרנא דמצרים מכל זמנין וחגיגין ושבתין תא חזי דינא וס"א דאן הוא יסודא ושרשא דאורייתא וכל פקודי וכל מהימנותא שלימתא דישראל:	למדנו, כל הזמנים והחגים והשבתות, כולם זכרון לזה, ועל זה התקיימו כולם, שאלמלא זה, לא היתה שמירה של זמנים וחגים ושבתות. ולכן לא כלה הזכרון של מצרים מכל הזמנים והחגים והשבתות. בא וראה, דין (זה) הוא יסוד ושורש של התורה, וכל מצוותיו וכל האמונה השלמה של ישראל.
ועוד אמאי לא הוה ביממא דשאליתו תנינן כתיב (שמות יג ד) היום אתם יוצאים וכתוב (דברים טז א) הוציאך יהוה אלהיך ממצרים לילה אלא תאנא עקרא דפורקנא דישראל לא הוה אלא ובלילה דלילא (לילה דלילה) שרא קטרין ועבד נוקמין ויומא אפיק לון בריש גלי הדא הוא דכתיב (במדבר לג ג) יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים (נ"א הוא) ועוד לילה ושארין (שרא) קטרין ועבד נוקמין ודינין ויומא גלי ופרסם ניסא ונוקמא דאתעביד הדא הוא דכתיב יצאו בני ישראל ביד רמה וגו' ¹⁶³² וכתוב (במדבר לג ד) ומצרים מקברים את אשר הכה יהוה בהם כל בכור דא הוא פרסומי ניסא:	ועוד, למה לא היה ביום [כפין] ששאלתם. שנינו, נאמר "היום אתם יוצאים", ונאמר "הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה". אלא שנינו, עיקר גאולת ישראל לא היה אלא בלילה, שהלילה מתיר קשרים ועושה נקמות, והיום הוציא אותם בראש גלוי, זהו שנאמר "יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים". (הוא, ועוד הלילה מתיר את הקשרים ועושה נקמות ודינים, והיום מגלה ומפרסם הנס והנקמה שנעשה, זהו שנאמר "יצאו בני ישראל ביד רמה וגו'"). ונאמר "ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור", זהו פרסום הנס.
אתו רבי חייא ורבי יוסי אשתתחו קמיה ונשקו ידיו בכו ¹⁶³³ ואמרו (אמרו) גליפין עלאין ותתאין ¹⁶³⁴ זקפן רישא בגינך עבד קודשא בריך הוא ירושלים לתתא כגוונא דלעילא ¹⁶³⁵ עבד רבי שמעון בר יוחאי ¹⁶³⁶ שורי קרתא קדישא ותרעוי מאן דעייל לא עייל עד דיפתחון תרעין מאן דסליק לא סליק עד דיתתקנון דרגין דשורי ומאן יכיל למפתח תרעין דקרתא קדישא ומאן יכיל לאתקנא דרגין דשורי דא רבי שמעון בר	באו רבי חייא ורבי יוסי השתטחו לפניו, ונשקו ידיו ובכו ואמרו, חקיקות עליונים ותחתונים מרימים ראש בזכותך. עשה הקדוש ברוך הוא ירושלים למטה כדוגמא שלמעלה. עשה (רשב"י) חומות העיר הקדושה ושעריה, מי שנכנס, לא נכנס עד שיפתחו השערים. מי שעולה לא עולה עד שיתקנו המדרגות של החומות. מי יכול לפתוח את שערי העיר הקדושה, ומי יכול להתקין את המדרגות של החומות, זה רבי שמעון בן יוחאי,

ולכן כל התורה תלויה בזה, וכל המצוות והמועדים והשבתות ופתח כניסת ישראל אל התורה היה זה (אור יקר).

¹⁶³² מ"הוא ועוד" עד כאן מוסגר בדפ"ו.

¹⁶³³ ובכו (דפ"ו).

¹⁶³⁴ פי' ספירות העליונים דאצילות, "ותתאין" שהם ב"ע כולם באים להם הארות בגין רשב"י (מ"מ).

¹⁶³⁵ פי' ירושלים דלעילא שהיא מלכות (מ"מ).

¹⁶³⁶ רשב"י מוסגר בדפ"ק.

210

ספר שמות

יוחאי דאיהו פתח תרעין דרזי דחכמתא ואיהו אתקין דרגין עלאין וכתוב (שמות לד כג) יראה כל זכורך את פני האדון יהוה מאן פני האדון יהוה דא רבי שמעון בר יוחאי¹⁶³⁷ דמאן דאיהו דכורא מן דכרניא בעי לאתחזאה קמיה:	שהוא פותח שערים של סודות החכמה, והוא מתקן דרגות עליונות. ונאמר "יראה כל זכורך את פני האדון ה'", מי זה פני האדון ה', זה רבי שמעון בן יוחאי, שמי שהוא זכר מן הזכרים, צריך להראות לפניו.
אמר לון עד השתא לא סיימנא מלה דשאלתא דילכון דהא תנינן ויהוה הכה כל בכור כל בכור סתם כדקאמרן וכלא הוה [כמה דאינון] (ואינון) דמיתו אינון קטורי קטרי דהו משתמשי בחרשייהו באינון כתרין מנהון משתמשי בעלאי ומנהון בתתאי ואף על גב דכלהו תתאין אינון וכל ארעא דמצרים מליא חרשין הוה וכתוב (שמות יב ל) כי אין בית אשר אין שם מת:	אמר להם, עד עכשיו לא סימננו הדבר של השאלה שלכם, שהרי שנינו "וה' הכה כל בכור", כל בכור סתם, כמו שאמרנו, והכל היה כמו של אותם שמתו, אותם קוטרי הקשרים שהיו משתמשים בכשפיהם באותם הכתרים. מהם משתמשים בעליונים ומהם בתחתונים. ואף על גב שכולם הם תחתונים, וכל ארץ מצרים מלאה היתה כשפים, ונאמר "כי אין בית אשר אין שם מת".
ונעשה דין בכל בשעה שהתכנסו כולם בבתייהם, ולא היו מתפזרים במדבר ובשדה, אלא כולם נמצאו בבתייהם, ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ. ועשה הלילה את דינו בכל באותה שעה. ושנינו שהיה מאיר הלילה כיום בתקופת תמוז, וראה כל העם את דיני הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה".	ובשעה שיצאו, נמצאו כולם מתים בשוקים לעיניהם, הכל רצו להתקרב אליהם ולא מצאו, וזה היה קשה להם מהכל, ראו את ישראל יוצאים
ובשעתא דנפקו אשתכחו כלהון מתין בשוקין לעיניהון דכלא ובעיין לאקרבא להו ולא אשכחו (דבעיין לאקרבא להו ולא אשתכח) ודא אקשי להו מכלא חמו לישראל נפקין	לח/ב
לעיניהון בחד גיסא וחמו למיתיהון באידך	לעיניהם בצד אחד, וראו את מתייהם

¹⁶³⁷ מה שקרא הקב"ה ליעקב אל הוא מעין תיקון העתיד, כי כל מה שהוא לעתיד הוא נמצא עתה ג"כ לפרקים, וזהו ג"כ מה שאמרו בזוה"ק (פ' בא לח ע"א) מאן פני האדון ה' דא רשב"י. כי הוא מעין העתיד שנקראו הצדיקים בשם ה' כמ"ש הרשב"ם וכו' [אמרו (ב"ב עה ע"ב) עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה שנאמר כל הנקרא בשמי כו' כו', וע"ש ברשב"ם ד"ה נקראו שאמר שיהא שם ה' עכ"ל, והוא ע"י עילויים שיתעלו בהז'ן, וזה יהיה בימות המשיח בסופן שהוא בסוף אלף הששי ע"י החסד דאתגליא בפום אמה], וע' בהגר"א בתיקונים (תיקון כא בתחילתו דף מב ע"ב סמוך לסופו [ז"ל: הדעת הוא בים הגדול, לויטן שבו, דהוא בים אוקינוס שהוא בבינ"ה, בן י"ה, והוא הנהר דמתפשטין מיניה ששה נהרות ב"ק כמש"ל (לח ע"א) ולקמן (צא ע"א). וכד נחית בנוק' דהיא יבשה, וליבשה קרא ארץ (בראשית א י), דאז ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים וכמש"ל (פס ע"א) בארוכה ע"ש. ומ"מ אף בזה"ז הוא לפרקים, וכמו שאמרו הראשונים דכל דבר שיהיה לעתיד הוא עתה לפרקים. ובזמן שיש צדיק בדור כמו רשב"י וכיוצא, וכן אותו העולם הוא ימא, ונשמתין דמתיבתאן הם נוני ימא, ועוה"ז הוא יבשה, ומשרע"ה הוא נונא רבא, והוא בלע כל נוני ימא שם דנשמתין מתחדשין שם כל יום בימא, כמו נשמתין כאן דמתחדשין בכל יום במלכות (איכה ג כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך] (כללים ח"א פו ע"ב).

¹⁶³⁸ ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ – מוסגר בדפ"ק.

¹⁶³⁹ אין אנו משתמשים עתה באותו האור מאומה, כי הוא גנוז מאתנו, והיכן הוא מאיר, בגן עדן, כי שם הוא מאיר גם עתה, וכמו שאמרו בשמות רבה (ר"פ לה ס' א) והיכן גנוז בגן עדן שנאמר אור זרוע לצדיק (וע' זוה"ק פ' תרומה קסו ע"ב). וכן היה מאיר ג"כ בעת מתן תורה, כמ"ש בזוהר הקדוש (סוף פרשת יתרו צד ע"א) וכן בעת גאולת מצרים (דע"ה ח"ב סה ע"ב), ועי' קכב ע"ב.

ספר שמות

בצד האחר, ובכל היה פרסום הנס, שלא היה כזה מיום שנברא העולם.	ניסא ובכלא הוה פרסומי ניסא דלא הוה כהאי מיומא דאתברי עלמא:
ובא וראה, נאמר "ליל שמרים הוא לה' להוציאם וגו' הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל וגו'". פסוק זה קשה, כיון שאמר "ליל", מה זה "שימורים", ולא "שמור", היה צריך [להיות כתוב] שמור. ונאמר "הוא הלילה הזה", בהתחלה אמר ליל ואחר כך לילה.	ותא חזי כתיב (שמות יב מב) ליל שמורים הוא ליהוה להוציאם וגו' הוא הלילה הזה ליהוה שימורים לכל בני ישראל וגו' האי פסוקא קשיא כיון דאמר ליל מהו שמורים ולא שמור שמור ומבעי ליה (אשתמע מלה) וכתיב (שם) הוא הלילה הזה ליל קאמר בקדמיתא [ולבתר] ובתרו (והשתא) לילה:
אלא כך שנינו, נאמר "כי יהיה נער בתולה", למה נאמר נער, משום שכל זמן שלא קבלה זכר, נקראת נער. משקבלה זכר נקראת נערה. כמו כן כאן, "ליל", עד שלא קבלה זכר. ואף על גב שנאמר בו "שמורים", זכר היה עתיד להתחבר עמה, ובשעה שהתחבר עמה זכר, נאמר	אלא הכי תנינן כתיב (דברים כב כג) כי יהיה נערה בתולה נער כתיב מאי טעמא משום דכל זמן דלא קבילת דכר אתקרי נער מדקבילת דכר אתקרי נערה ¹⁶⁴⁰ אופי הכא ליל עד לא קבילת דכר ¹⁶⁴¹ ואף על גב דכתיב ביה שמורים דכר הוה זמין לאתחברא עמה ובשעתא דאתחבר

¹⁶⁴⁰ דע כי שם אדנ"י הוא מורה על הדין כי לכן נקראת דינא רפיא וכן אדנ"י בהיפוך אתוון הוא דינ"א ואמנם סוד האלף שבזה השם מורה על שתוף הרחמים אשר בו כי שלשה אותיו האחרונות הם דין ואות אלף הראשונה הם רחמים והיא סוד שם אהיה שהוא רחמים. ובה תבין למה זה השם נקרא דינא רפיא והטעם הוא לפי שיש בו שתוף הרחמים שהיא אות האלף המורה על שם אהיה שהוא רחמים הממתק ומרפא את שלשה אותיות ד"ן אשר בו. וכבר ידעת כי שורש כל הדינים הם החמש גבורות הנודעות ואם כן כל גבורה מאלו החמשה נקראת ד"ן. ואם תמנה חמשה פעמים ד"ן הם בגמטריא ש"ך. והענין הוא כי החמשה גבורות הנז' הם מתפשטות עד היותם ש"ך ניצוצות גבורה וזהו סוד מ"ש ב' פקודי בדף רצ"ד סוף ע"ב ניצוצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה כו' כי אלו החמשה גבורות מתנוצצות עד סך ש"ך ניצוצי גבורה. ואמנם התבסמות ש"ך ניצוצות אלו הם ע"י אות האלף של שם אדנ"י המורה על שם אה"ה שהוא רחמים כנז' ונמצא עתה כי הה' גבורות שהם חמשה פעמים דין חזרו להיות חמשה פעמים אדנ"י ואינון דינא רפיא והנה ה' פעמים אדנ"י הם שכ"ה וזהו הסוד הנרמז באדרא רבא בדף קל"ב ע"ב שאמר ר' חזקיה מסתכל היונא כו' נהיר וסליק לתלת מאה ועשרין וחמש עיבר כי עתה בהתנוצץ בהם אות האלף אז אתנהירו והיו לחשבון שכ"ה עיבר וכולהו נהירין ונציצין מצד האלף שנגלה בה.

והנה נע"ר הם סוד ש"ך דינין הנז' עד לא אתבסמו וכד אתבסמו על ידי שם אה"ה שהיא ה"א עלאה המורה על האלף שבשם אדנ"י ואתבסמו על ידי חמשה אלפין שבחמשה פעמים דין כנז' כנגד ה"א ראשונה של בינה הכוללת החמשה אלפין החמשה פעמים אור ואז נקראת נערה יתיר ה"א כי אז אתבסמו ונמתקו ואז היא בבחינת שכ"ה דינין ממותקים ואז קבילת עלה דכורא ואזדווגת ביה. ולהבין הדבר הזה יותר בביאור צריך להקדים לך כי הנה נודע כי בוצינא דקרדינותא היא סוד שורש הדינין והגבורות מתחילתם ולכך שורש זאת הבוצינא אגניז גו מיעוי דאימא כנז' ב' האזינו בדף רצ"ב ע"ב ולכן הוא הנותן משחתא וקצבה אל הספירות כי כל מדידה היא מצד הגבורה לפי שהחסד מורה התפשטות בכל הדברים אבל הגבורה והדין אינה מנחת האור העליון להתפשט למטה להאיר אלא בקצבה ומדה בשיעור הצריך להתפשט ולא יותר. ולכן זו הבוצינא מדד ועביד משיחן בכל ה"ס כולן ושורש זו הבוצינא היא בבינה לפי שמשם דינין מתערין כנודע.

ואמנם כבר ידעת כי פסולת אלו הוא מבחינת אותם המלכים שמלכו בארץ אדום ואצטריפו ואתלבנו ומן המותר ממה שהוברר מהם נשארו אלו הסיגים והפסולת הזה כנז' ב' פקודי בדף רנ"ד ע"ב כנ"ל וחושבנא דילהון הוא ש"ך עיבר וכל אלו הם הניצוצות דזריק האי בוצינא ואיקרון עלמין קדמאי דאתחריבו כנז' ב' פקודי ופרשת האזינו בדף רצ"ב ע"ב ניצוצא אפיק זיקין בזיקין לתלת מאה ועשרין עיבר כו'.

ואמנם אח"כ על ידי אותם החמשה גבורות דינין קדישין הנז' ב' נשא בדף קמ"ב ע"א ובדף קל"ז ע"ב בהם נתבסמו אותם מלכין קדמאין כמ"ש ב' נשא בדף קל"ה והם סוד הש"ך דינין ובהתחבר עמהן חמשה גבורות הנז' נעשו שכ"ה כמנין נערה וכו' (שער מאמרי רשב"י), ועי' אריכות בזה הרקיע. ועי' שעה"כ דרושי סדר שבת א.

¹⁶⁴¹ דע כי ליל הוא לאה בזמן חצות לילה הראשונה כי אז אינה מתפשטת בפנים דזעיר אפין אלא עד החזה ומזדוגת עם יעק' ואז היא דין אבל אחר חצות היא מתפשטת למטה עד מקום רחל הנקראת ה"א אחרונה ואז יש בה יותר רחמים ולכן נקראת לילה בהא יתירה וזהו ליל שמורים כו' הוא הלילה כו' (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

"הוא הלילה הזה לה' שימורים", שימורים זכר ונקבה, ולכן "נאמר הלילה הזה".	עמה דבר כתיב הוא הלילה הזה ליהו"ה שמורים שימורים דבר ונוקבא¹⁶⁴² ובגיני כך כתיב (שמות יב מב) הלילה הזה:
ובמקום שנמצאו זכר ונקבה, אין שבח אלא לזכר. וכך שבחו ישראל בתשבחותיהם לזכר ולא לנקבה, זהו שנאמר "זה אלי ואנוהו", שאין שבח במקום שזכר ונקבה נמצאים אלא לזכר. ועל זה (ולזה) מחכים ישראל, שנאמר "זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", משום שכך עתיד לעשות להם, שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".	ובאתר דאשתכחו דבר ונוקבא לית שבחא אלא לדכורא והכי שבחו ישראל בתושבתיהו לדכורא ולא לנוקבא דהא הוא דכתיב (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו דלית שבחא באתר דדכורא ונוקבא אשתכחו אלא לדכורא ועל דא (נ"א ולדא) מחכאן ישראל דכתיב (ישעיה כה ט) זה יהו"ה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו משום דהכי זמין למעבד להו דכתיב (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:
וסוד זה כך הוא, כדוגמא שכאן ליל ולילה, כך עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות להם, שנאמר "שומר מה מלילה שומר מה מליל", מה להלן שמירה וליל, אף כאן שמירה וליל. מה להלן שמירה ולילה, אף כאן שמירה ולילה.	ורזא דא הכי והוא (הוה) כגוונא דהכא ליל ולילה כך זמין קודשא בריך הוא למעבד להו דכתיב (ישעיה כא יב) שומר מה מלילה שומר מה מליל מה להלן שמירה וליל אף כאן שמירה וליל מה להלן שמירה ולילה אף כאן שמירה ולילה:
ולילה נקרא אגב זכר, זהו שנאמר "אתא בוקר וגם לילה". בוקר כמו שנאמר "וישכם אברהם בבוקר", שהוא מדרתו ממש, ונאמר "ה' בוקר תשמע קולי", בוקר ממש.	ולילה אתקרי [אגב] (על גבי) דכורא דהא הוא דכתיב (שם) אתא בקר וגם לילה בקר כמה דאת אמר (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר דהיא מדרתו ממש וכתיב (תהלים ד ה) יהו"ה בקר תשמע קולי בקר ממש:
ישבו רבי חייא ורבי יוסי ולימד להם הסוד של תורת כהנים, והיו חוזרים כל יום ויושבים לפניו. יום אחד יצא רבי שמעון לחוץ, הלכו עמו, הגיעו לשדה אחד וישבו.	יתבו רבי חייא ורבי יוסי ואוליף להו רזא דתורת כהנים והוו מהדרי בכל יומא ויתבי קמיה חד יומא נפק (לבר רבי שמעון) ורבי שמעון לברו אזלו בהדיה מוטו לחד חקלא יתבו:
פתח רבי שמעון ואמר, בא וראה, נאמר "את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מצדקו ויש רשע מאריך ברעתו". שלמה, שהיתה חכמתו יתרה (מכובדת) על הכל, מה הוא אמר בפסוק הזה. אלא שלמה רָמַז רָמַז של חכמה, שהרי ראינו שדרכי הקדוש ברוך הוא אינם כך, שהרי נאמר "ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו". אלא שני ענינים הם שכאן רמז.	פתח רבי שמעון ואמר תא חזי כתיב (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו שלמה דהות חכמתיה יתירא (נ"א יקירא) על כלא מאי קאמר בהאי קרא אלא שלמה רמז דחכמתא קא רמז דהא (ד)חזינן אורחוי דקודשא בריך הוא דלאו הכי דהא כתיב (ירמיה לב יט) ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו אלא תרי ענייני נינהו דקא רמז הכא:
ששנינו, כשעיני הקדוש ברוך הוא רוצים להשגיח בעולם ולעיין בו, כמו שנאמר ("עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ" ונאמר כי וגו') "כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ", ונמצאים רשעים בעולם, אותו צדיק שנמצא בדור נתפס בחטאם, ולרשעים מאריך הקדוש ברוך	דתנינן כד עיניו דקודשא בריך הוא בעא לאשגחא בעלמא ולעינא ביה כמה דכתיב (דח"ב טז ט) כי יהו"ה עיניו משוטטות בכל הארץ (וזכריה ד י) כי עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ) ואשכחן חייבין בעלמא ההוא צדיקא דאשתכח בדרא אתפס בחובייהו

¹⁶⁴² עי' דע"ה ח"ב קכז ע"ב.

ספר שמות

הוא רגזו עמהם עד שישוכו. ואם לא, לא ימצא מי שיבקש עליהם רחמים, זהו שנאמר "יש צדיק אובד בצדקו", משום שהוא צדיק, הסתלק מהעולם.	וחייביא מאריך קודשא בריך הוא רוגזיה עמהון עד דיתובון ואי לאו לא ישתכח מאן דיתבע ורחמיו עליהון הרא הוא דכתיב (קהלת ז טו) יש צדיק אובד בצדקו משום [דהיא] (דההוא) זכאה אסתלק מעלמא:
לכן שנינו, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. למה, משום שאוי לזה שמדורו בין הרשעים, שהוא נתפס בחטאיהם. ואם דיורו בין צדיקים, מטיבים לו בגללם.	בגניי כך תנינן לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו מאי טעמא משום דווי לההוא דמדוריה בין חייביא דהוא אתפס בחובייהו ואי דיוריה בין זכאין אוטיבין ליה בגיניהון:
שהרי רב חסדא היה דיורו בראשונה בין קפוטקאים, והשעה היתה דחוקה לו, ומחלות רודפות אחריו. נסע ושם מדורו בין בעלי מגנים של צפורי, ועלה וזכה לכמה טובות, לכמה עושר, לכמה תורה. ואמר כל זה זכיתי על שנכנסתי בין אותם שהקדוש ברוך הוא משגיח להיטיב להם.	דהא רב חסדא הוה דיוריה בקדמיתא ביני קפוטקאי והוה דחיקא ליה שעתא ומרעין רדפין אבתרוי נטל ושוי מדוריה בין מארי תריסין דצפורי וסליק וזכה לכמה טבין לכמה עותרא לכמה אורייתא ואמר כל האי זכינא על דעאלית בין אינון דקודשא בריך הוא אשגח לאוטבא להו:
דבר אחר "את הכל ראיתי בימי הבלי" וכי שלמה, שדרגות עליונות של חכמה היו בו על כל בני הדור, שנאמר "ויחכם מכל האדם" (והשתדלותו בתורה לעשות טוב ואמת) שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך אמר בימי הבלי ונאמר "הבל הבליים אמר קהלת".	דבר אחר (קהלת ז טו) את הכל ראיתי בימי הבלי וכי שלמה דדרגין עלאין דחכמתא הוה ביה על כל ובני דרא דכתיב (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם (ואשתדלותיה באורייתא למעבד טיבו וקשוט) (דרא ואשתדלותיה באורייתא למעבד טיבו וקשוט) דכתיב (דה"א כט ג) וישב שלמה על כסא יהו"ה למלך אמר בימי הבלי וכתוב (קהלת א ב) הבל הבליים אמר קהלת:
ושנינו, שבע שמות נקרא שלמה: ידידיה, אגור, בן יקא, איתאל, למואל, קהלת. קהלת כנגד כולם, וכולם נקראים	ותאנא שבעה שמות נקרא שלמה ידידיה אגור בן יקא איתאל למואל קהלת קהלת כנגד כלם וכלם נקרא
למ/א	
כעין של מעלה. קהלת, כנוס קדוש של עשרה, לכן קהל אין פחות מעשרה, וקהל אפילו מאה, וקהלת כלל של הכל, כמו שנאמר "קהלת יעקב".	כעין של מעלה קהלת כנופיא קדישא דבי עשרה בגין כך קהל אין פחות מעשרה וקהל אפילו מאה וקהלת כללא דכלא כמה דאת אמר (דברים לג ד) קהלת יעקב:
ושנינו, שמותיו נקראו על שם החכמה, ולכן עשה שלשה ספרים: שיר השירים, קהלת, ומשלי. וכולם להשלים החכמה. שיר השירים כנגד חסד, קהלת	ותאנא שמותיו על שם החכמה אתקרון ובגין כך תלת ספרין עבד שיר השירים קהלת משלי וכלהו לאשלמא חכמתא ¹⁶⁴³ שיר השירים לקבל דחסד ¹⁶⁴⁴ קהלת לקבל דדינא ¹⁶⁴⁵ משלי לקבל

¹⁶⁴³ המלכות שהיא חכמת שלמה היתה משתלמת ע"י ספר חכמתו, שכל ספר שזוכר למטה היא ממש שלימות למעלה (אור יקר).

¹⁶⁴⁴ שמשם הוראת היחוד וקשר אהבת קב"ה בשכינתיה (אור יקר).

¹⁶⁴⁵ שמצד הדין יש לאדם לפרוש עצמו מתענוגי העולם שהחצונים אחוזים בהם ומצד הגבורה שולט [ב]יצה"ר (אור יקר).

ספר שמות

כנגד דין, משלי כנגד רחמים, כדי להשלים את החכמה. והוא עשה כל מה שעשה כדי להראות חכמה, וכנגד דרגה (וכנגד סוד) עליונה. והוא אמר "בימי הבלי הבל הבליים".	דרחמי ¹⁶⁴⁶ בגין לאשלמא חכמתא והוא עבד כל מה דעבד בגין לאחזאה חכמתא ולקבל דרגא (ו"א ולקבלי דרוא) עלאה והוא אמר בימי הבלי הבל הבליים:
אלא סוד של הבל, נכבד הוא, והוא ההבל שיוצא מהפה. וסוד ההבל שיוצא מהפה נעשה ממנו קול. ושנינו, אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו ממש. (וקול) והבל נעשה ברוח ומים, וכל מה שנעשה בעולם נעשה בהבל. וסוד (של דבר) שהבל זה של תינוקות נעשה קול, ומתפשט בעולם, והם שומרי העולם ושומרי העיר, זהו שנאמר "אם ה' לא ישמר עיר וגו'".	אלא רוא דהבל יקרא הוא והוא הבל דנפיק מפומא ¹⁶⁴⁷ ורוא דהבל דנפיק מפומא קלא אתעביד מניה ¹⁶⁴⁸ ותאנא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו ¹⁶⁴⁹ שלא חטאו ממש ¹⁶⁵⁰ (בהבל) (וקלא) והבל אתעביד ברוחא ומיא ¹⁶⁵¹ וכל מה דאתעביד ובעלמא בהבל אתעביד ורוא (דמלה) ¹⁶⁵² (בהבל ורוא דמלה) דהאי הבל של תינוקות אתעביד קלא ¹⁶⁵³ ואתפשט בעלמא ואינון נטורי עלמא ונטורי קרתא ¹⁶⁵⁴ הדא הוא דכתיב (תהלים קכז א) אם יהוה לא ישמר עיר וגו'.
ובא וראה, הוא הבל הוא קול. מה בין זה לזה. הבל (הוא קול) עומד בכח	ותא חזי הוא הבל הוא קלא ¹⁶⁵⁵ מה בין האי להאי הבל (הוא קלא) קאים בחילא למיפק קלא

¹⁶⁴⁶ כמו שהת"ת כולל ימין ושמאל כן פסוקיו חציים טוב וחציים להפך כגון שמע בני מוסר אבך הרי חציו עשה, אל תטוש תורת אמך חציו לא תעשה וכיוצא כולו (אור יקר). אבל בפרשת אחרי מות אמר שהם נגד חב"ד והיינו הך שחג"ת הם ענפי חב"ד (מ"מ).

¹⁶⁴⁷ ירצה הבל הוא בחי' הספירות למעלה בסוד החכמה, שמשם יוצא הקול שהוא הת"ת בבינה וקודם שיעשה קול הוא "הבל דנפיק מפומא" בחי' פה שבבינה הוא מתגלה (אור יקר). ז' הבליים שורשם מבינה מז' תחתונות הם ז' קולות (רח"ו). ר"ל שז' מלוויים דס"ג שכל מילוי גימ' הבל הם בז"ת דבינה מבינה מפייה ומתקנים ז"א ונוק' שהם ז' קולות, וז"ש בסמוך ורוא דהבל דנפיק מפומא קלא אתעביד מניה שהוא ז"א (מ"מ).

¹⁶⁴⁸ מצד הבינה, כשיצא ההבל בגרון בחזק הבינה ודינה, יעשה מהבל הנח קול בכח (אור יקר).
¹⁶⁴⁹ כמו שבינה למעלה אינה מתקיימת אלא בהבל החכמה כך עולם למטה אינו מתקיים אלא בהבל המוציא הבל, ויש הבל לומדי תורה גדולים שיש בהם חטא, שהוא הוא לייחד ת"ת ומלכות למטה, אמנם הבל טהור שאין בו חטא הוא לקיום הבינה למעלה ששם אין חטא ואין פגם כלל (אור יקר). גם הבל תינוקות נעשה ממנו קול כדמפרש ודוקא שלא חטאו ממש שלא טעמו טעם חטא (מ"מ).

¹⁶⁵⁰ אפשר שנשמר שלא נאמר הבל תנוקות של בית רבן שחטאם אינו חשוב חטא שאינם בני עונש, לזה אמר "שלא חטאו ממש" שמחונכים במצוות כדי שיהיה טהור, ואפשר לפרש שיש תנוקות שחטאו מפני שהם מגולגלים ואינם במעלה כמו אותם נשמות חדשות שלא חטאו מעולם ואפשר לפרש "שלא חטאו ממש" חטא שיחשב חטא הפך מה שפי' לעיל (אור יקר).

¹⁶⁵¹ ירצה ההבל הוא מים ורוח והקול ע"י ההבל נעשה כולל מים ורוח, וע"י הכח כולל האש מצד הבינה כדפי', ודחיקא לי שגם הבל הוא חם מצד האש עם היות שעיקרו מים ורוח, וי"ל שהאש הוא מהבינה והלב, ומתרבה יותר בהיותו קול בכח, והנה ההבל הוא יסוד כל הנעשה מן החכמה בבינה ודאי (אור יקר).

¹⁶⁵² היאך הוא קיום העולם מוציא הבל עליון (אור יקר).

¹⁶⁵³ ת"ת ויורד למלכות (אור יקר).

¹⁶⁵⁴ וכן מושכים מלמעלה למטה לעולם הגשמי והיינו אם ה' לא ישמור וכו' (אור יקר).

¹⁶⁵⁵ כבר פי' כי הבל הוא בחינת ז' ספירות מהחכמה, ומשם הם ז' הבליים והם ז' קולות בצאתם אל הבינה, והקול כבר נאצל הספירה ואינו משתנה אל בחינה אחרת והבל מוציא קול שהיא בחינה דקה המתעבת ונעשה בחינה הספיר' הנגלית, והספירות הם ג' בחי' הא' הבל בחכמה ובבינה עם החכמה, הב' קול בחשאי שהוא גילוי יותר מהבל. הג', קול הנשמע שהוא מציאות הספירה בעצמה (אור יקר). כיון שהבל דאימא נעשה ממנו ז"א לכך הם אחד (מ"מ).

ספר שמות

קלא ממש קאים ¹⁶⁵⁶ בקיומה (דלא) לאפקא (אחרא) מלהו (הוא קלא וקאים בחילא למיפק קלא קלא ממש קאים בקיומיה דלא לאפקא אחרא) וההוא הבל ¹⁶⁵⁷ דהוה אחסנתיה דאבוי קרייה הבל ומניה חזא כל מה דחזא ואף על גב דסיועין סגיאין מעילא אחרנין הוו ליה ולאשתמודעא מלה אמר בימי הבל דמלה דא מתמן אתא ורזא דמלה (הכל הבל) (קהלת א ב) ואת הכל ראיתי בימי הבל (שם ז טו):	להוציא קול, קול ממש עומד בקיומו (שלא) להוציא דבר (אחר). ואותו הבל שהיה ירושת אביו, קראו הבל, וממנו ראה כל מה שראה. ואף על גב שסיועים רבים מלמעלה אחרים היו לו, ולהודיע הדבר אמר "בימי הבל", שדבר זה בא משם. וסוד הדבר "הכל הבל", "את הכל ראיתי בימי הבל".
יש צדיק אובר בצדקו דא הוא רזא דמלה דגלי ופרסם ודכלא תליא בימי הבל כלומר בזמנא דהאי הבל ינקא מן דינא בגין למעבד דינא צדיק אובר בצדקו ובזמנא דהאי הבל ינקא מרחמי רשע מאריך ברעתו ותריוויהו תליין בהאי הבל ובגין כך כתיב בימי ולא כתיב ביום וכלא תליין בימי הבל דא מאן דאערע בדינא בדינא מאן דאערע ברחמי ברחמי:	"יש צדיק אובר בצדקו", זהו סוד הדבר שגילה ופירסם, שהכל תלוי בימי הבל, כלומר בזמן שההבל הזה יונק מן הדין, כדי לעשות דין, "צדיק אובר בצדקו". ובזמן שההבל הזה יונק מרחמים, "רשע מאריך ברעתו". ושניהם תלויים בהבל הזה, ולכן נאמר "בימי", ולא נאמר "ביום", והכל תלוי בימי הבל זה. מי שנפגש בדין, בדין. ומי שנפגש ברחמים, ברחמים.
ואי תימא יש צדיק אובר ולא קאמר אובר הכי הוא אובר ממש דההוא דינא אובר לצדיק מעלמא ומדרא ויש רשע מאריך ברעתו מאריך ממש דההוא דינא (ס"א הבל) כד ינקא מרחמי עביד רחמי לההוא רשע ומאריך ליה:	ואם תאמר "יש צדיק אובר", ולא אמר "אובר", כך הוא אובר ממש, שאותו הדין אובר לצדיק מהעולם ומהדור. "ויש רשע מאריך ברעתו", מאריך ממש, שאותו הדין (הבל), כאשר יונק מרחמים, עושה רחמים לאותו רשע ומאריך לו.
עד דהוו יתבי חמו קטורא דהוה סליק לעילא ונחית לתתא אמר אתעטרותא אתעטר בטינתא (נ"א בעניותא) דארעא מגו לעילא ואדהכין סליק ההוא חקלא ריחא מכל בוסמין אמר נתיב הכא דשכינתא גבן אתקיים בגין כך (בראשית כז כז) כריח שדה אשר ברכו ה'.	בעוד שהיו יושבים, ראו קיטור שהיה עולה למעלה ויורד למטה. אמר, התעטרות התעטר בלחות (בעניות) של הארץ מלמעלה. בין כך העלה אותו שדה ריח מכל הבשמים. אמר נשב כאן, ששכינה עומדת אצלנו, לכן "כריח שדה אשר ברכו ה'".
פתח ואמר (בראשית כז כד) וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני וגו' וירח את ריח בגדיו משמע דאינון לבושין הוו סלקין ריחא טבא (דלא אתעדי מנהון) ולבתר אתעדי מנהון ההוא ריחא השתא אית לאסתכלא כתיב ריח בגדיו וכתיב ריח בני ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני אלא תאנא כיון שנכנס יעקב נכנס עמו גן עדן ¹⁶⁵⁸ ותאנא אותן הבגדים היו של אדם	פתח ואמר "וירח את ריח בגדיו ויברכהו, ויאמר ראה ריח בני וגו'". "וירח את ריח בגדיו", משמע שאותם לבושים היו מעלים ריח טוב, ואחר כך זו מהם אותו ריח. עכשיו יש להסתכל, נאמר "ריח בגדיו", ונאמר "ריח בני", ולא אמר "ריח הבגדים" אלא "ריח בני". אלא שנינו, כיון שנכנס יעקב, נכנס עמו גן עדן. ושנינו, אותם בגדים היו של אדם

¹⁶⁵⁶ פי' אע"פ שז"א ג"כ מתקן המלכות מ"מ בינה היא העיקר שנותנת לו חלקו וחלקה ולכן אמר דלא לאפקא אחרא (מ"מ).

¹⁶⁵⁷ זה תבין ממ"ש מורי ז"ל ענין הפרש נבואה ורוה"ק דוד הו' ראשון לכל בעלי רוה"ק והוא מבחי' הבל אך נבואה קול ודיבור וזהו הפרש בין נבואה לרוה"ק (רח"ו).

¹⁶⁵⁸ קשה, דזה אינו שייך לתירוץ הקושיא שהקשה, כתיב ריח בגדיו וכתיב ריח בני. ועיקר התירוץ הוא לקמן אחורי הדף, שאמר ת"ח וירח את ריח בגדיו בתחלה וכד ארגיש אמר ראה ריח בני וכו' וא"כ מה שייך ענין זה לכאן. וי"ל כדי שלא נאמר דילמא בגדים אלו הם דאדה"ר כמרז"ל ולא אתי

ספר שמות

הראשון, שנאמר "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם", והוציאם מגן עדן.	הראשון דכתיב (שם ג כא) ויעש יהו"ה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם והוציאם מגן עדן:
ואם תאמר, שנאמר "ויתפרו עלה תאנה", שאלה היו. אם כן, למה נאמר "ויעש ה' אלהים", ונאמר "כתנות עור", הרי לא היו אלא עלה תאנה. אלא כתרוממו, לבושי כבוד, והיו מעלים ריחות מבושם של גן עדן.	ואי תימא דכתיב (בראשית ג ז) ויתפרו עלה תאנה דאינון הוו אי הכי אמאי כתיב ויעש יהו"ה אלהים וכתוב כתנות עור הא לא הוו אלא עלה תאנה אלא כתרוממו לבושי דיקר ¹⁶⁵⁹ והוו סלקין ריחין מבוסמא דערין:
ושנינו, בשם מלא נעשו, שנאמר "ויעש ה' אלהים", מה שלא נעשו בו שמים וארץ. ולא, והרי נאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". לא קשה, זה כשנעשו, לא נעשו בשם מלא, חוץ משהתקיימו, בשם מלא התקיימו.	ותניא בשם מלא אתעבידו דכתיב (בראשית ג כא) ויעש יהו"ה אלהים מה דלא אתעבידו ביה שמיא וארעא ולא והא כתיב (שם ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים לא קשיא והאי (אלא) כד אתעבידו לא אתעבידו בשם מלא וברו כד אתקיימו בשם מלא אתקיימו:
ומה שאמרו, שאותם לבושים באו לאותו עשו הרשע, שלקח אותם מנמרוד, כך בארנו. והדבר קשה, שאם כן, הרי נאמר "לאדם ולאשתו", לבושים לאדם ולבושים לחוה, לבושים של חוה מה נעשו. ועוד שאם כן	ומה דאמרו [ד] אינון לבושיין אתו לההוא רשע דעשו דנסיב לון מן נמרוד הכי אוקימנא וקשיא מלה ¹⁶⁶⁰ [ד]אי הכי הא כתיב (בראשית ג כא) לאדם ולאשתו לבושיין לאדם ולבושיין לחוה לבושיין לחוה מה אתעבידו [ותו דאי] (אי) הכי
	למ/ב
במה נקברו, האם תעלה על דעתך שהם עזבו וזרקו מהם את הזהר העליון, שנתן להם הקדוש ברוך הוא.	במאי אתקברו סלקא דעתך דאינון שבקו וראמו מנהון זהרא עלאה דיהיב לון קודשא בריך הוא:
אלא, אותם לבושים שהתלבשו בהם אדם ואשתו, לא התלבש בהם אדם אחר. שבאותם הלבושים, דמו כדוגמא שלמעלה. ואם תעלה בדעתך שהם מעצמם התלבשו בהם. בא וראה, נאמר "וילבשם", שהקדוש ברוך הוא הלביש אותם, אשרי חלקם.	אלא אינון לבושיין דאתלבשו בהו אדם ואתתיה לא אתלבש בהו בר נש אחרא ודבאינון (דאינון) לבושיין דמו כגוונא דלעילא [ואי] (ו) סלקא דעתך דאינון (יח"ד) אתלבשו מגרמיהון בהו תא חזי כתיב (בראשית ג כא) וילבישם דקודשא בריך הוא אלביש לון זכאה חולקהון:
נאמר "ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת", ונאמר "הוד והדר לפניו" ונאמר "עוטה אור כשלמה וגו'", כיון שהתלבש מה שהתלבש, עשה מה שעשה. מלמד	כתיב (תהלים קד א) יהו"ה אלהי גדלת מאד הוד והדר ¹⁶⁶¹ לבשת ¹⁶⁶² וכתיב (שם צו ו) הוד והדר לפניו [והכתיב] וכתביב [שם קד א] עוטה אור כשלמה ¹⁶⁶³ [וגו'] כיון דאתלבש מה

שפיר האי שינויא דלא שייך למימר וכד ארגיש אמר וכו' שהרי בבגדים עצמם יש בהם ריח טוב כיון שהם עובדוי דקב"ה, לכך מפרש שהבגדים אינם של אדה"ר מכח קושיא דלקמן במאי אתקברו ס"ד דראמו מנהון זיהרא עילאה, וכדי שלא יאמר האומר דילמא כתנות עור שעשה הקב"ה הם עלה תאנה ולכן אינם ראויים לכלום לכך אמר ואי תימא דכתיב וכו' וכ"ז לחזק שהם לבושים דיקר כדי שתחול קושיית ס"ד דראמו וכו' ומכח זה מוכרח שאינם לבושי אדה"ר אלא לבושים בעלמא מבוסמים ואתי שנויית שפיר וכד ארגיש וכו' (מ"מ).

¹⁶⁵⁹ עי' לקמן רכט ע"ב וח"ג פג ע"ב רסא ע"ב ועי' בראשית לו ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁶⁰ עי' פר' תולדות קמב ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁶¹ הוד כפשטיה, והדר נצח כמ"ש הרב והם נר"ה דאימא שמהם החשמ"ל ועי' בפרשת בשלח דף סא ע"א (מ"מ).

¹⁶⁶² פי' לבושים אלו מהחשמל דבינה שבו מתלבשי ז"א לשומרו מן החיצונים כמ"ש הרב (מ"מ).

¹⁶⁶³ פי' בינה נתלבשה בחדס דז"א והוציאה ה' קצוות דז"א כדי שיהיו כולם נוטים אל החדס כמ"ש הרב בס' הליקוטים (מ"מ).

ספר שמות

דאתלבש¹⁶⁶⁴ עבד מה דעבד מלמד שנתעמף קודשא בריך הוא באור וברא ית שמיא¹⁶⁶⁵ אלא במאי אוקימנא (בראשית כז טו) החמודות אשר אתה בבית החמודות בגדי מלכות¹⁶⁶⁶ במשי וזהב וארחא דעלמא דגנזי לון בבוסמין וריחין ליקרא דלבושיהון:	שהתעטף הקדוש ברוך הוא באור וברא את השמים. אלא במה בארנו "החמודות אשר אתה בבית". "החמודות", בגדי מלכות, במשי וזהב, ודרך העולם שגונזים אותם בבשמים וריחות לכבוד הלבושים שלהם.
תא חזי וירח את ריח בגדיו (בראשית כז כז) בתחלה [ו]כד ארגיש אמר ראה ריח בני דידע דביה הוה תליא מלתא אדבגיניה (ובג"כ) סליק ריחא כריח שדה אשר ברכו יהו"ה:	בא וראה "וירח את ריח בגדיו", בתחילה, וכשהרגיש אמר "ראה ריח בני", שידע שבו הדבר היה תלוי, שבגללו העלה ריח כריח שדה אשר ברכו ה'.
וכי מניין הוה ידע יצחק ריח שדה אשר ברכו יהו"ה אלא תרין מלין אינון¹⁶⁶⁷ וכלא הוא חד¹⁶⁶⁸ דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וכי לא הוה ליה ביתא או מקום אחר להתפלל אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה, שנאמר "השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת". ובשעה שהיה יצחק נכנס אליו, ראה שכינה עליו, והעלה ריחות עליונים קדושים, ולכן היה מתפלל שם, וקבעו לתפלתו.	וכי מנין היה יודע יצחק ריח שדה אשר ברכו ה'. אלא שני דברים הם והכל הוא אחד, שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב". וכי לא היה לו בית או מקום אחר להתפלל, אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם סמוך למערה, שנאמר "השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת". ובשעה שהיה יצחק נכנס אליו, ראה שכינה עליו, והעלה ריחות עליונים קדושים, ולכן היה מתפלל שם, וקבעו לתפלתו.
ואברהם אמאי לא הוה מצלי תמן¹⁶⁶⁹ משום דקביעותא דאתרא¹⁶⁷⁰ [אחרא] הוה ליה בקדמיתא ומלה אחרא ריחא דחמא בהר המוריה ולמה נקרא מוריה על שם המר הטוב ודהוה תמן:	ולמה אברהם לא היה מתפלל שם, משום שקביעות של מקום אחר היתה לו בתחילה. ודבר אחר, ריח שראה בהר המוריה. ולמה נקרא מוריה, על שם המר הטוב שהיה שם.
וכלא הוה וגן עדן דעאל עמיה וברכיה ובגין כך לא תלה מלה בלבושין אלא ביעקב ממש דחמא דביה הוה ותליא ואתחזי וזכותיה סליק לאתברכא ועאל עמיה גן עדן ובגין כך כד אתרעם עשו אמר גם ברוך יהיה (מלה) (מלה) ויאות הוה לאתברכא:	והכל היה. וגן עדן שנכנס עמו, וברכו. ולכן לא תלה הדבר בלבושים אלא ביעקב ממש, שראה שבו היה [הדבר] תלוי וראוי וזכותו עולה להתברך, ונכנס עמו גן עדן, ולכן כשהתרעם עשו אמר, "גם ברוך יהיה".
אמר רבי יצחק לא¹⁶⁷¹ אצטריך אורייתא למכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים	אמר רבי יצחק לא היתה צריכה התורה להכתב אלא "מהחדש הזה לכם

¹⁶⁶⁴ מה דאתלבש מוסגר בדפ"ק.

¹⁶⁶⁵ ושיעור הכתוב כך, כשעוטה אור כשלמה, וקאי על הבינה שנתעטפה באור שהוא חסד ואז נוטה שמים שהוא ז"א כיריעה וכוונת ר"ש בפרק אלו שמביא ראייה שהלבוש הוא סוד החשמל ועוד שהוא סוד חסד דז"א, ומשם היו הלבושים דאדה"ר (מ"מ).

¹⁶⁶⁶ נח דף עג (הערת הזהר).

¹⁶⁶⁷ שני שדות שדה חברון ושדה ירושלם (אור יקר).

¹⁶⁶⁸ שיעקר הריח מהשכינה מג"ע שהיה שוכן בחברון מערת המכפלה ובירושלים בהר המוריה (אור יקר).

¹⁶⁶⁹ זה הפך ממ"ש בפ' חיי שרה שאברהם היה מתפלל שם (מ"מ).

¹⁶⁷⁰ קודם מעשה השדה היה קובע מקום לתפלתו, ולא רצה לבטל מקום קביעותו אפילו מפני סיבה גדולה כזו (אור יקר).

¹⁶⁷¹ המאמר מן אמר רבי יצחק עד ה' אחד ושמו אחד, לא נמצא בזהר גדול דפוס מנטובה קרימונה לובלין ומצאנוהו בזהר קטן דפוס מנטובה (הערת הזהר).

ספר שמות

ראש חדשים", למה משום שזה היה תחלת הלבנה, ועל זה התורה היתה צריכה לכתוב, מכאן שהרי בקדוש ברוך הוא נקשר הדבר.	מאי מעמא משום דשירותא דסיהרא הוי ¹⁶⁷² ועל דא אורייתא הוה אצטריך למכתב מהכא דהא בקודשא בריך הוא אתקשר מלה ¹⁶⁷³ :
ולא קשה שלא נאמר "זאת החדש הזאת", שהרי זה וזאת מתקשרים כאחד. ובמקום שיש בו זכר ונקבה כאחד, אין השבח אלא לזכר. ועל זה, "ראשון הוא לכם לחדשי השנה לחדשי השנה", ודאי. אמר רבי יהודה למה [כתוב] פעמיים "לכם". אמר רבי יצחק, מהם נשמע יותר, כמו שנאמר "כי חלק ה' עמו", התקשרות זו לכם, ולא לשאר העמים.	ולא קשיא דלא כתיב זאת ¹⁶⁷⁴ החדש הזאת דהא זה וזאת כחד מתקשרין ובאתר דאית ביה דבר ונוקבא כחדא לית שבחא אלא לדכורא ועל דא ראשון הוא לכם לחדשי השנה ולחדשי השנה ודאי אמר רבי יהודה לכם תרי זמני למה ¹⁶⁷⁵ אמר רבי יצחק מנייהו אשתמע יתיר כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו אתקשרותא דא לכם ולא לשאר עמין:
"דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה וגו' (שמות יב ג) בעשור אמאי בעשור אמר רבי אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא ¹⁶⁷⁶ דכתיב יובלא ¹⁶⁷⁷ בעשור לחדש השביעי ¹⁶⁷⁸ הזה יום הכפורים הוא:	דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה וגו' (שמות יב ג) בעשור אמאי בעשור אמר רבי אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא ¹⁶⁷⁶ דכתיב יובלא ¹⁶⁷⁷ בעשור לחדש השביעי ¹⁶⁷⁸ הזה יום הכפורים הוא:

¹⁶⁷² פי' שהמלכות היא השער (מ"מ). ניסן הוא סוד המלכות, כמ"ש הרב בענינינו בשער הכוונות (דף צ ע"ד) וכן הוא בזה"ק פ' בא (דף לט ע"ב), ובה הוא כל חשבון המולדות ותקופות בסוד הכתוב (שה"ש ז ה) עיניך ברכות בחשבון כמ"ש בזה"ק (בראשית מו ע"ב ופנחס דף רכ ע"ב ופ' ויחי רלט ע"א) (כללים ח"א לז ע"ב).

¹⁶⁷³ מלה זהו מסקנת התירוף שבהקב"ה שהוא ז"א מתקשרת המלכות שנק' דבור וא"כ אינה עולה בשם כדי להתחיל בה (מ"מ).

¹⁶⁷⁴ פי' מתרץ קושיא אחריתי אמאי לא כתיב החדש הזאת לכם (מ"מ).

¹⁶⁷⁵ פי' בשלמא החדש לכם צריך לגופיה כדרז"ל לכם כמותכם שיהיו גדולים בתורה וסמוכים כמשה ואהרן ואז יהיו ראויים לקדש החדש אבל לכם תניינא למה לי ותירץ לכם ולא לשאר עמין, א"נ בשלמא לכם דרישא קאי על ז' וז' ועמהם מדבר א"ס שמתחדשים ע"י מועדי ישראל אבל לכם ב' למה לי ותירץ וכו' (מ"מ).

¹⁶⁷⁶ ושיעור הכתוב בעשור שהוא יוה"כ שהיא בינה מאירה לחדש שהיא מלכות (מ"מ)

¹⁶⁷⁷ נראה יותר שהמכוון ע"פ ויקרא כ"ה ט' שמדבר ביובל ואף שהוא בשנוי לשון ולא מ"ש שם כ"ג כ"ז (הערת הזהר).

¹⁶⁷⁸ וכן הוא לקמן מ ע"ב ועי' דע"ה ח"ב דרוש ה' ענף ב' סימן י"א (לש"ו). ז"ל: לידת הבינה היה בעשור לחודש, כי אז היה התפתחות יסוד דבינה, ומשם ירית ז"א הט' תיקונים, שהם נשלמו בהט' ימים הראשונים דחודש ניסן, ואח"כ בהד' ימים אשר משבת הגדול עד הפסח, אז נשלמו הד' תיקוני דיקנא דהנוק', ולכן היה פסח מצרים מקחו מבעשור כמ"ש פסחים (צו ע"א), כי הפסח הוא בנוקבא, והוא כדי להמשיך בה הד' תיקונים שלה. ונשלמו בהד' ימים שמאחר שבת הגדול, שהיה אז בעשור לחודש עד ליל א' של פסח, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מא ע"א) פסח דא אצטריך למהוי נטיר מעשרה יומין ולהלאה דכתיב בעשור לחודש הזה ויקחו להם וגו' מאי טעמא בגין דהא כדן שריאת סיהרא לאנהרא מעשרה יומין והלאה עד דאשתלים בחמיסר כו' ע"ש. והנה היה אלו עשרה ימים אשר עד שבת הגדול, ואח"כ הד' ימים אשר משבת הגדול עד פסח, כי נעשו אז אותן התיקונים עצמן אשר נעשים עתה בעשרת ימי תשובה, ואח"כ בהד' ימים שבין יוה"כ פ' לסוכות כנודע בדברי הגר"א בספד"צ פרק ב (דף כ ע"א ד"ה כתיב עד) ע"ש בארוכה, וע"ש פ"ה (בד"ה תליסר מלכי קרבא בשבעה לה ע"ב ד"ה כנגדן) שאמר שם שהוא בז' ימי הפסח ע"ש, והוא ע"פ עומק הדברים שאמרנו. והרי נמצא לפי זה כי השבת הגדול של אז היה אז בסוד יוה"כ פ', ולכן נקרא שבת הגדול, משום שהוא היה השורש להיום הקדוש דיום הכיפורים*. והיה כ"ז ג"כ רק ע"י שאירע אז יום העשירי בשבת וכדברי הגמרא שבת (פז ע"ב), כי בשבת מתגלה ג"כ אור הבינה וכמ"ש ברע"מ (פ' יתרו צב ע"א) תלת דרגין אינון כו' וכל חד כד איהו שלטא נטיל לחברוי כו', ולכן היה אז התפתחות היסוד דהבינה להט' תיקונים דז"א כנז', וזהו הענין מה שלא קבעו שום רמז להענין הזה גם כשחל בחול, כי רק יום השבת היה הגורם, אך מאז ולהלאה הנה נעשה הענין הזה ביוה"כ פ', והשבת הגדול של אז היה השורש לזה, והיה נעשה אז השורש ליוה"כ פ'. והנה זהו הכוונה בזה"ק (פ' בא דף טל ע"ב) בעשור

ספר שמות

וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁהָ לְבֵית אֲבוֹת (שמות יב ג) אֲמָאִי בְּגִין [דבזמנא] (דלומנא) דא אצטריך למיגד ליה דהא תנינן במלתא דא ואתבר כתר (חדא) (אתא כתר חדא) תתאה¹⁶⁷⁹ דמתאחדין ביה כל שאר כתרין תתאין ועל דא פריש משה ואמר (שם כא) משכו וקחו לכם וצאן כמה דכתיב (בראשית לב ה) צאן ועבד ושפחה:	"וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁהָ לְבֵית אֲבוֹת", למה, משום שבזמן זה צריך למשוך אותו. שהרי שנינו, בדבר זה נשבר הכתר (אחד) התחתון, שנאחזים בו כל שאר הכתרים התחתונים. ועל זה פירש משה ואמר "משכו וקחו לכם צאן", כמו שנאמר "צאן ועבד ושפחה".
אמר קודשא בריך הוא עבדו אתון עובדא לתתא ואנא אתבר תקפיהון לעילא וכמה דתעבדון כנורא אתון ודכתיבו (שמות יב ט) כי אם צלי אש (ו) אנא אוף הכי ואעביר אותו באש בנהר דינור:	אמר הקדוש ברוך הוא, עשו אתם מעשה למטה, ואני אשבור את כחם למעלה. וכמו שאתם תעשו באש, שנאמר "כי אם צלי אש", אף אני כך אעביר אותו באש בנהר דינור.
אמאי אתנגיד בעשרה ואתנכים בארבעה עשר אמר רבי אבא בדא אתקשרו ישראל ארבע מאה שנין ואף על גב דארבע מאה שנין לא ואשתעבדו בהו מכל מקום (אשתעבדו בהו) הואיל והוה זמין לאתקשרא [בה] (ביה)¹⁶⁸⁰ אתחשיב עליה כאילו אשתעבדו בהו כל ארבע מאה שנין בגין כך מעכבין ליה ארבע יומין קטירא [ברשותיה ולבתר] וברשותיהו דישראל ולבתר (ברשותיה ובתר) (שמות יב ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים:	למה נמשך בעשרה ונשחט בארבעה עשר. אמר רבי אבא, בזה התקשרו ישראל ארבע מאות שנה, ואף על גב שארבע מאות שנה לא השתעבדו בהם, מכל מקום, הואיל והיה עתיד להתקשר בהם, נחשב עליו כאילו השתעבד בהם כל ארבע מאות שנה. לכן מעכבים אותו ארבעה ימים קשור ברשותו ואחר כך "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים".
אמאי בין הערבים בשעתא דדינא תליא ובשעתא דאתמסר	למה בין הערביים. בשעה שהדין תלוי, ובשעה שדבר זה נמסר לו
מ/א	
מלה דא ליה על ידי דאברהם¹⁶⁸¹ דכתיב (בראשית טו יז) ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו ואימה כתר חדא¹⁶⁸² חשיכהו (אימא כתר חד חשוכה) כתר אחר גדולה האי ודהיא (דהאי) רברבא מכלא ואף על גב דאוקימנא קרא דא על שאר שעבודיהו דישראל וכלא הוה כגוונא דא (שמות יז יד) כי מחה אמה אתון מתתא ואנא מעילא:	על ידי אברהם, שנאמר "ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו". "אימה", כתר אחד. "חשכה", כתר אחר. "גדולה" זו שהיא הגדולה מהכל. ואף על גב שבארנו פסוק זה על שאר שעבודיהם של ישראל, והכל היה כדוגמא זה, "כי מחה אמה", אתם מלמטה, ואני מלמעלה.
תנא לא נפקו ישראל ממצרים עד דאתברו כלהו שלטונין דלעילא (משלשולוהון)	שנינו, לא יצאו ישראל ממצרים עד שנשברו כל השליטים שלמעלה (משלשולותיהם) משליטתם, ויצאו

לחודש הזה ויקחו להם איש שה וגו' אמאי בעשור, אמר ר' אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא, דכתיב ביובלא בעשור לחודש השביעי הזה יום הכיפורים הוא.

¹⁶⁷⁹ פי' ת"ת דקלי' שכלולים בה כל הקלי' כמ"ש בדף מ ע"ב שת"ת דקלי' נקרא צאן (מ"מ). ע ע"ב (הערת הזהר).

¹⁶⁸⁰ בהו (דפ"ו).

¹⁶⁸¹ פי' הוא טעם אחר למה בין הערבים לפי שבין הערבים נאמר ענין גלות מצרים לאברהם (מ"מ).

¹⁶⁸² הם ג' קלי' שעבדו בני ישראל במצרים והם שהפיל הקב"ה בכח אבות העולם כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

220

ספר שמות

(משלשולהון) משולטניהון ונפקו ישראל מרשותהון ועאלו לרשותא (ברשותא) קדישא עלאה¹⁶⁸³ בקודשא בריך הוא ואתקטירו ביה הדא הוא דכתיב (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם מאי טעמא עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים (ויקרא כה מב) דאפקית להו מרשותא אחרא ועאלית לון ברשותי:	ישראל מרשותם, ונכנסו לרשות הקדושה העליונה של הקדוש ברוך הוא, ונקשרו בו. זהו שנאמר "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם". למה "עבדי הם", [בגלל] "אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", שהוצאתי אותם מרשות אחרת, והכנסתים ברשותי.
והיינו דאמר רבי שמעון מאי דכתיב (שמות יב טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמץ אלא הכי אוקימנא האי שאור והאי מחמץ דרגא חד אינון וכלהו (חד) רשו אוחרי אינון שלטנין ודממנן (וממנן) על שאר עמין וקרינן להו יצר הרע רשותא אחרא אל נכר אלהים אחרים אוף והכי שאור ומחמץ וחמץ (הכא שאור ומחמץ חמץ) וכלא חד¹⁶⁸⁴ אמר קודשא בריך הוא כל הני שני [קיימתו] (קימתו) ברשותא אחרא עבדין לעם אחרא מכאן ולהלאה דאתון בני חורין אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם (שמות יב כ) כל מחמץ לא תאכלו (שמות יג ז) ולא יראה לך חמץ:	והיינו שאמר רבי שמעון, מה זה שנאמר "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כי כל אוכל מחמץ", אלא כך בארנו שאור זה ומחמץ זה, הן דרגה אחת, וכולם רשות אחרת, אותם שליטים הממונים על שאר עמים, וקוראים להם יצר הרע. רשות אחרת. אל נכר, אלהים אחרים. כמו כן כאן, שאור ומחמץ וחמץ, והכל אחד. אמר הקדוש ברוך הוא, כל השנים הללו, עמדתם ברשות אחרת, עבדים לעם אחר, מכאן והלאה שאתם בני חורין "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם כל מחמץ לא תאכלו", "ולא יראה לך חמץ".
אמר רבי יהודה אי הכי כל ימי שתא נמי אמאי שבעת יומין דכתיב (שמות יב יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם שבעת ימים ולא יתיר אמר ליה כל זמנא דאתחייב בר נש ולאתחזאהו (לאתחזי) גרמיה בן חורין הכי אצטריך כל זמנא דלא אתחייב לא אצטריך:	אמר רבי יהודה, אם כן, אז גם כל ימי השנה, למה שבעת ימים, שנאמר "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם". שבעת ימים ולא יותר. אמר לו, כל זמן שהתחייב אדם להראות את עצמו בן חורין, כך צריך. כל זמן שלא התחייב, לא צריך.
למלא דעבד לחד בר נש רופינוס כל אינון יומין דסליק להאי דרגא חדי ולביש לבושי יקר לבתר לא אצטריך לשתא אחרא נטיר אינון יומין דסליק ליקירו דא ולבש אינון לבושיין וכן בכל שתא ושתא כהאי גוונא ישראל כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא דאינון יומי חדוותא יומין דסליקו ליקרא דא ונפקו משעבודא אחרא ובגין כך נטירין בכל שתא ושתא יומין דסליקו	[משל] למלך שעשה לאדם אחד שר. כל אותם ימים שעלה לדרגה זו, שמח ולבש בגדי כבוד. אחר כך לא צריך. לשנה אחרת, שומר אותם ימים שעלה לכבוד זה, ולובש אותם בגדים, וכך בכל שנה ושנה. כדוגמא זה ישראל, נאמר "שבעת ימים שאור לא ימצא", שהם ימי שמחה, ימים שעלו לכבוד זה, ויצאו משעבוד אחר. ולכן שומרים בכל שנה ושנה את הימים שעלו לכבוד הזה, ויצאו

¹⁶⁸³ כדי לקדש אותם אליו שיהיו מעתה לגוי קדוש, ועקר הוא בעצמו ית"ש את היצה"ר מהם וקידש אותם אליו, וכמ"ש בפ' אמור (צה סע"א) ואסתלקו ישראל מרשותא אחרא ואתעקרו מניה ואתאחדו במצה קשורה קדישה וכו' ונעשה כ"ז ע"י הקב"ה בעצמו מחמת חיבתו של ישראל כנז'. ועכ"פ הוא כי מצרים היתה אז ראש הטומאה וכלל הס"א כולה, וע"י גילויו ית"ש בעת הגאולה היה עומד שיתבטל אז כל הס"א מכל וכל (דע"ה ח"ב קכב ע"ג).

¹⁶⁸⁴ יובן בהקדים מ"ש הרב בספר הכוונות וז"ל דע כי שאור מחמץ לאחרים והוא יותר דינים תקיפים מחמץ ולכן יש בו יותר יניקה לחיצונים והנה שאור הוא במוחין דאימא ש' אלהים דיוד"ן ר' אלהים באחוריים א' דשאור כנגד מוח הדעת דאימא שהוא באלפ"ן ולפי שהמוח הג' הוא קטן מוכלם אין ניכר בו רק הוראת אות אל"ף וכו' (מ"מ).

ספר שמות

מרשות אחרת, ונכנסו ברשות הקדושה, ועל זה נאמר "שבעת ימים מצות תאכלו".	להאי יקר ונפקו מרשותא אחרא ועאלו ברשותא קדישא ועל דא כתיב שבעת ימים מצות תאכלו:
אמר רבי שמעון נאמר "מצת", כמו שנאמר "מראת אלהים". ולמה נקראת "מצת" דין, דין קדוש, דין שנאחז בשם הקדוש, דין שלא היה תקיף, כל אותו זמן בתוך ישראל. שהרי הלבנה עומדת בפגמתה, ועל שעומדת הלבנה בפגמתה, נאמר "לחם עני".	אמר רבי שמעון מצת כתיב כמה דאת אמר (יחזקאל א א) מראת אלהים ולמה אתקרי מצת דינא ¹⁶⁸⁵ דינא קדישא דינא ¹⁶⁸⁶ דאתאחדא בשמא קדישא דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא [בגופייהו דישראל] (בגופייהו ישראל) דהא קיימא סיהרא בפגימותא ועל דקיימא סיהרא בפגימותא (דברים טז ג) לחם עני כתיב:
למה עומדת בפגמתה, משום שלא נפרעו ולא התגלה אות הקדוש הזה. מהולים היו ולא נפרעו. מתי נפרעו, בשעה שנאמר "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו". ואף על גב שבארנו פסוק זה בדבר אחר, הכל היה וראוי.	מאי טעמא קיימא בפגימותא בנין דלא אתפרעו ולא אתגליא האי את קדישא גזירין הוו ולא אתפרעו אימתי אתפרעו בשעתא דכתיב (שמות טז כה) שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו ¹⁶⁸⁷ ואף על גב דאוקימנא האי קרא במלה אחרא בלא הוה ויאות:
ואם תאמר שנפרעו, בימי יהושע לא כך, אלא אותם שנאמר "וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו'". אחר שנפרעו, אמר הקדוש ברוך הוא, בהתחלה אכלתם מצות כשעמדה הלבנה בפגמתה, ונקרא "לחם עני", מכאן והלאה, לחם זה יהיה ממקום אחר. מה הוא שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" לא מהלבנה כמו אותו זמן,	ואי תימא [ד] בימי יהושע אתפרעו לאו הכי אלא אינון דכתיב (יהושע ה ה) וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו' בתר דאתפרעו ¹⁶⁸⁸ אמר קודשא בריך הוא בקדמיתא אכלתון מצות דקיימא סיהרא בפגימותא ואקרי לחם עני מכאן ולהלאה האי לחם מאתר אחרא להוי ¹⁶⁸⁹ מאי הוא דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ¹⁶⁹⁰ לא מן סיהרא כההוא זמנא אלא

¹⁶⁸⁵ רכג ע"ב (הערת הזהר).

¹⁶⁸⁶ הוא התעוררות החיבור ויחוד ושמחה, צחוק עשה לי אלקים (בראשית כא ו), ואלה תולדות יצחק (שם כה יט), ישמח ה' במעשיו (תהלים קד לא). והוא כד איהו בנרתיקא, לשלח לבת עין למטרה (בהגר"א בתיקו"ז מח ע"א ד"ה וכד איהו).

¹⁶⁸⁷ לקמן ס ע"ב כה ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁸⁸ קודם הפריעה היתה עניה על שלא התגלה עדיין שליש העליון דת"ת, שאז לא יש לרחל לחלקה קבוע כי אם שני חסדים ושלש התחתון, כי האמצעי אינו שלה בקביעות מפני שגם לאה משתמשת בו, ואז היא נקראת ד"ך, שאין לה לשלה ודאי כי אם כ"ד אחד שהוא שליש החסד דת"ת, רצוני התחתון, ולכן אכלו מלחם המצות ס"א סעודות, שהם שתי הויות ושלש, וכן מצ"ה בגי' עני"ה, וידוע ששני שלישי ת"ת העליונים הם המתעלים לדעת בעת הגדלות, והנה אחרי שראו ישראל שבמרה כבר קיימו מצות פריע"ה העולה שס"ה בגי' ה' חסדים, שבודאי בהגלות שליש העליון דת"ת מאירים כל הה' חסדים, ואז יסוד אמא מתעלה לדעתו. והנה ישראל עיקרם מהדעת ובפרט דור דעה, ובמילה ופריעה חשבו שמיד יגלה השליש העליון, ושתקו כל עוד שלא חסרה הסיהרא, אבל אחר שחסרה נאמר (טז, ב) וילונו כל עדת ישראל, סוד דעת, ואמרו (טז, ג) מי יתן מותנו במצרים, עודם סתומים בדעת, והקב"ה עשה כן לנסותם מעט, אבל כיון שבדין שאלו נאמר הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, פי' אמר מדת הת"ת, הנני כבר מוכן ומזומן ומתגלה להמשיך לח"ם דהיינו ג' הויות כנגד ג' החסדים, כי תחילה לא היה רק הא' כנזכר ועתה נגלו ב' השלישים, והוא לחם מן השמים הוא הדעת, ודייקא מלת ממטיר, שהרי מהאי שעתה נגלה הוא, גי' טו"ב ושם הדעת הוא אהר"ה, ובהתעלות שני שלישים אלו לדעת וכו' (רמ"ז).

¹⁶⁸⁹ פ' אמרו צה ע"ב רצב ע"ב ח"א רמו ע"א לקמן סא ע"ב קפג ע"א ע"ב (לש"ו).

¹⁶⁹⁰ המן הנה הוא היה מאור הדעת והת"ת, דעת מלגאו ת"ת מלבר, וכמ"ש (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא מז"א דאקרי שמים (כמ"ש בזה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש שהוא לחם פנג, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב,

ספר שמות

אלא מן השמים ממש, כמו שנאמר "ויתן לך האלהים מטל השמים".	מן השמים ממש כמה דכתיב (בראשית כז כח) ויתן לך האלהים מטל השמים:
וישראל הקדושים שומרים אותם ימים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ושומרים אותו הלחם שבא מצדה. ועל זה נאמר "את חג המצות תשמר וגו'". ונמאר "ושמרתם את המצות". מה זה "ושמרתם את המצות", כמו שנאמר "ושמרתם את בריתי", והכל עולה ונאחז בדרגה אחת.	וישראל קדישין נטריין אינון יומין דעאלו תחות גדפוי דשכינתא ונטריין ההוא נהמא דאתיא מסטרהא ועל דא כתיב (שמות כג טו) את חג המצות תשמר וגו' וכתיב (שמות יב יז) ושמרתם את המצות מהו ושמרתם את המצות כמה דאת אמר (שם יט ה) ושמרתם את בריתי וכלא בחד דרגא סלקא ואתאחד:
ואם תאמר, איך משה לא פרע אותם. אלא כדי שלא יתעכבו שם ישראל עד שיתרפאו. ועל זה נאמר "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני" למה לחם	ואי תימא משה היך לא פרע להו אלא בנין דלא יתעכבון ישראל תמן עד [דיסתסיאון] (דאתסיאון) ¹⁶⁹¹ ועל דא כתיב (דברים טז ג) שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני מאי טעמא לחם
עני, משום "כי בחפזון יצאת וגו'", ונאמר "ולא יכלו להתמהמה".	מ/ב עני משום כי בחפזון יצאת וגו' וכתיב (שמות יב לט) ולא יכלו להתמהמה:
בא וראה, כשנכנסו ישראל לארץ, נכנסו מהולים ונפרעו, ומה כתוב, "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם". מה זה "במסכנות", "לחם עני". למה נקראת "לחם עני", משום שהלבנה עומדת בפגימתה, ולא מתברכת מן השמש, ולא מוארת מן השמש, כמו שנאמר, "כי כל בשמים ובארץ". ולא מוארת (מכל) מיובל. למה, משום שלא נפרעו. אבל כאן שנמולו ישראל ונפרעו, נאמר "לא תחסר כל בה", ועל זה "לא במסכנות תאכל בה לחם". למה, משום שלא תחסר כ"ל בה, כמו שחסרו לה במצרים.	תא חזי כד עאלו ישראל לארעא עאלו גזירין ואתפרעו [ומה כתיב ארץ] (מה כתיב) אשר לא במסכנות תאכל בה לחם (דברים ח ט) מאי במסכנות לחם עני אמאי אקרי לחם עני משום דקיימא סיהרא בפגימותא ולא מתברכא משמשא ולא מתנהרא מן שמשא כמה דאת אמר (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ ולא אתנהרא (מכל) מיובלא (מכל) מאי טעמא משום דלא אתפרעו אבל הכא דאתגזרו ישראל ואתפרעו לא תחסר כל בה (דברים כ ט) כתיב ועל דא לא במסכנות תאכל בה לחם מאי טעמא משום ודלא (לא) תחסר כ"ל בה כמה דחסרו ליה במצרים:
ובכל שנה ושנה עושים ישראל זכרון של מצרים, ואוכלים ולא מתכלה מדורי דורות. ומשום שלא נפרעו כאן במצרים, חסרו את ה"כל" הזה, והלבנה עומדת בפגימות, ונקראת לחם עני. עני כתרגומו, מסכנות. ומה שאכלו אותו שם	ובכל שתא ושתא דוכרנא דמצרים קא עבדי ישראל ואכלי ולא אשתצי מדרי דרין ובנין דלא אתפרעו הכא במצרים חסרו ליה להאי כל וקיימא סיהרא בפגימותא ואקרי לחם עני עני

ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב), וכן בפ' בשלח (סא ע"ב) אמרו שם כי המן היה מהאי טלא דעתיקא קדישא דנטיף לזעיר אפין ע"ש. ואמר שם, וההוא טלא אתחזי בתרי גווני, כי היא מאוירא דכיא ואשא דכיא, שורש החר"ג, תרין עטרין דדעת, דודי צח ואדום (שיה"ש ה י), כי הם גבורות ממותקים, והוא סוד המן, מ"ן דמנצפ"ך כמ"ש הרב בלק"ת (בשלח). ומשום שהוא ג"כ מבחי' גבורות עכ"פ, לכן לא באו גם המן בנקל כ"כ כמו הענני כבוד, אלא שהוא בא מתחילה ג"כ רק ע"י תלונה, כי לא היו ישראל אז באמת עדיין כדאי לנס גדול כזה. אך משום דעיקרו הוא מז"א, שהוא חסד, ושורשו הוא מטלא דעתיקא, שהוא גבורות ממותקים מאד, לכן אחר שזכו אליו לא היה להם בו שום תלאה כלל, והסתפקו ממנו כל הארבעים שנה (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).
¹⁶⁹¹ דיתסיאון (דפ"ו).

ספר שמות

בארץ, [זה] היה בגלל זכרון מצרים, וזה לדורי דורות. ולעתיד לבא נאמר "לא יבא עוד שמשך וירחך וגו'".	כתרגומו מסכנות ומאי דאכלו ליה תמן בארעא בגין דוכרנא דמצרים הוה והא¹⁶⁹² לדרי דרין ולומנא דאתי כתיב (ישעיה ס כ) לא יבא עוד שמשך וירחך וגו'.
שנינו, אמר רבי שמעון, נאמר "בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו'", ונאמר "אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא". נשמע כמו שנאמר, שכתוב "בעשור לחדש הזה". במה מדובר "אלא בעשור" דבר זה תלוי בעשור. "לחדש הזה", היה צריך [להיות כתוב] "בחדש הזה". אלא כשבא המנהג לדרגה הזו, נאמר "לחדש הזה" דוקא.	תאנא אמר רבי שמעון¹⁶⁹³ כתיב (שמות יב ג) בעשור לחדש והוה ויקחו להם וגו' וכתיב (ויקרא כג כז) אך בעשור לחדש השביעי והוה יום הכפורים הוא אשתמע כמה דאתמר דכתיב בעשור לחדש הזה מאי קא מיירי אלא בעשור מלה דא בעשור תליא לחדש הזה בחדש הזה מבעי ליה אלא כד אתא נימוסא להאי דרגא כתיב לחדש הזה דיקא¹⁶⁹⁴:
"ויקחו להם ששה לבית אבות ששה לבית", שנינו שלשה קשרים הם: בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה. שכל השאר נקשרים בשלשת הצבעים הללו של מעלה. ובזה שנקרא צאן, הכל נקשר והכל כלול בצאן. נקשר צאן בצאן, ולא יכול להיפרד מקשריו, ובזה כולם נקשרו. ועל זה נאמר "והיה לכם למשמרת", קשרו אותו בקשר, ויהיה מסור בידכם ברשותכם, עד שתשחטו אותו ותעשו בו דין. ולעתיד לבא נאמר "מי זה בא מאדום", ונאמר "כי זבח לה' בבצרה", ונאמר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".	ויקחו להם איש ששה לבית אבות ששה לבית (שמות יב ג) [תנא] (דתניא) תלת קשרין אינון ובכור בהמה בכור השבי בכור השפחה (דתלת קשרין) דכל שארו (דתלת קשרין דכל שאור) מתקשרי בהו באלין תלת גווי דלעילא ובהאי דאתקרי צאן אתקשר¹⁶⁹⁵ כלא וכלא כליל בצאן אתקשר צאן בצאן ולא יכיל לאתפרשא ומקשרוי ובהאי כלהו (מקטלוי ובהאי) אתקשרו ועל דא כתיב (שמות יב ו) והיה לכם למשמרת קטירו ליה בקטירותא ויהא אתמסר בדיכון ברשותכון עד דתנכסון ליה ותעבדון ביה דינא ולומנא דאתי כתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום וכתיב (שם לד ו) כי זבח ליהוה בבצרה וכתיב (זכריה יד ט) והיה יהוה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהוה אחד ושמו אחד:
רעיא מהימנא:	רעיא מהימנא:
"וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו' כ"ה וגו'", מצוה זו לבצר החמץ, שהרי מצוה	וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו' כ"ה [פקודא דא] (דא פקודא) לבער חמץ¹⁶⁹⁶ דהא

¹⁶⁹² והאי (דפ"ו).

¹⁶⁹³ עי' לעיל לט ע"ב מה שמובא מהדע"ה ח"ב קנז ע"א.

¹⁶⁹⁴ פי' דמסטרא דיובלא נפקי ע"י הארת' במ' (רח"ו).

¹⁶⁹⁵ ת"ת דקדושה נק' צאן ולעומתו ת"ת דקלי' (רח"ו).

¹⁶⁹⁶ קשה אמאי אסמכיה להאי קרא אם מקרא מלא הוא (יג ז) לא יראה לך חמץ. ועוד מה ר"ל דהא פקודא דא אתמסר לישראל, דמאי רבותיה דהאי פקודא משארא והלא כולם ניתנו לישראל. וי"ל בהעיר עוד קושי אחר שהתורה צותה בהשבתת שאור ולמה שינו רז"ל ותקנו לברך בלשון ביעור ועל חמץ. ונראה ליישב במ"ש בספר הכוונות ששאור הוא במוחין דאמא דינין תקיפין דמחמץ לאחרים, ונלע"ד שהוא מפני שדוקא ממנה יש הכח הגמור לקליפות, שהרי מתנה"י דתבונה מתפשטים ק"כ צירופי אלקים וכו', ואחר כך ברדתם לבי"ע משם מתפשטים עד בחי' אלהים אחרים וז"ס דמחמץ לאחרים. וידוע ששם שאור כולו בסוד שם אלקים כנזכר בספר הכוונות, אבל חמץ הוא מדינים דאבא, והרב זלה"ה לא פירש בו כלום וכו' בכל אבי"ע שלהם מן החמץ לאצילות ומן השאר לבי"ע שלהם, והנה להיות שהשאור מחמץ לאחרים כנזכר לכן לא היה אפשר להתחיל הכנת הקדושה אם לא ישביתוהו מחצות ולמעלה שאז מתחילה להתנוצץ הארת הקדושה, אבל עדיין לא היה לא כח ולא צורך לשרש אחרי החיצונים עד שרשם הראשון שהוא אצילות שלהם, והוא החמץ התופח מאליהו כשלא ישמרו הבצק ויסיחו דעתם ממנה, אך בליל פסח שאז האיר אור האצילות הקדוש מצד אבא דכתיב ביה (יב יב) ועברתי, בכבודי ובעצמי, אז נבדל [נ"א נתבטל] גם החמץ בכח עליון. ונאמר

ספר שמות

זו נמסרה לישראל. "וישא העם את בצקו טרם יחמץ", ונאמר "שאור לא ימצא בבתיכם". והרי פרשוה החברים, והסוד בארנו בין חמץ ומצה של כמה מקומות, זה יצר רע וזה יצר טוב.	פקודא דא אתמסר להו לישראל¹⁶⁹⁷ וישא העם את בצקו טרם יחמץ וכתיב (שמות יב יט) שאור לא ימצא בבתיכם והא אוקמוה חבריא¹⁶⁹⁸ ורזא אוקימנא¹⁶⁹⁹ בין חמץ ומצה בכמה דוכתי דא יצר רע ודא יצר טוב:
מצוה אחר זו, לספר בשבח יציאת מצרים, שהיא חובה על אדם לדבר בשבח זה לעולמים. כך בארנו, כל אדם שמדבר ביציאת מצרים, ובאותו ספור שמח בשמחה, עתיד הוא לשמח בשכינה בעולם הבא, שהוא שמחת הכל, שהרי הוא אדם ששמח באדונו, והקדוש ברוך הוא שמח באותו ספור.	כ"ו פקודא בתר דא לספר בשבחא דיציאת מצרים¹⁷⁰⁰ דאיהו חיובא על בר נש לאשתעי בהאי שבחא לעלמין הכי אוקימנא¹⁷⁰¹ כל בר נש דאשתעי¹⁷⁰² ביציאת מצרים ובההוא ספור חדרי בחדוה¹⁷⁰³ זמין איהו למחדי¹⁷⁰⁴ בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חדו מכלא דהאי איהו בר נש דחדרי במריה וקודשא בריך הוא חדרי בההוא ספור:
באותה שעה, אוסף הקדוש ברוך הוא את כל הפמליא שלו, ואומר להם, לכו	ביה שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל

(יב לד) וישא העם את בצקו טרם יחמץ וכו', ומאז נשאר לנו הכח לבטל החמץ. וז"ש פקודא דא לבער חמץ, כלומר זה השורש למצות ביעור חמץ. ודוק שלא ציין הרב בכאן מנין מצוה זו כמו שציין בכל שלאחריה פקודא כ"ו כ"ז כ"ח וכו', משום דלפי האמת אין כאן עיקר מצות ביעור חמץ אלא אחר כך בפרשת קדש שנכתבה אחר יציאתם ממצרים דכתיב (יג, ג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, וידוע (ק) שפרשת קדש בתפילין היא בסוד מח החכמה (רמ"ז).

¹⁶⁹⁷ ר"ל במצרים קודם שיצאו כמש"ו דכתיב כו', ור"ל שנאסר להם חמץ כמ"ש בגמ' (פסחים כח ע"ב צו ע"ב) מנין לפסח מצרים שאינו נוהג אלא יום א' שנאמר לא יאכל חמץ היום (יהל אור).
¹⁶⁹⁸ ר"ל על פסח מצרים (יהל אור).

¹⁶⁹⁹ ר"ל שיעור היצר הרע ויאכל מצה יצר טוב שבעת ימים שהם שבעים שנה (יהל אור).
¹⁷⁰⁰ אחר ביעור חמץ אז מתגלים האורות שהם ה' חסדים שהוא ממש יציאת מצרים כנודע, ונחדש עוד ענין חדש יתר על האמור בגליון הנכחי בסוד ביעור חמץ, שהרי בחינת חמץ היא מצד הרע שיונק מצד שמאל מהחזה ולמטה, ולכן תמצא שני אופנים להכניע זה הרע, האחד הוא בביטול בלב, דהיינו לבטל שורשו שבלב בחלל השמאלי, וזה בעשותו אותו הפקר, כי זה הוא תכלית הביטול כמ"ש הפוסקים, והסוד לשרשו ממקום שורשו שלא תהיה לו נחלה באדון הכל, והיינו הפקר. והאופן השני הוא בביעור זה ע"י אחד מג' היסודות, מים זורה לים, או לרוח, או שורפו באש, והענין להמשיך עליו כח מג' בחינות החסדים הסתומים שהם סוד עץ החיים והם חג"ת, וזהו ביעור"ר ע"ב ר"ו חסד וגבורה מים ואש, ושניהם בת"ת שהוא רוח הממוצע ביניהם, ואז כיון שנתבערה בחינת השורש [הרע] אז יכולים להתגלות כל ה' חסדים ומתעלה יסוד אמא אל הדעת דגניז בפומא דמלכא, ואז ה"ס הגד"ה גי' אהו"ה, ויוצאים כל האורות בין המקיפים בין הפנימיים. וזהו סוד יציאת מצרים, שני מיני אורות שהיו במצר דאיהו חיובא וכו', והטעם הפשוט שכל נשמות ישראל היו שם, וכמש"ה (בראשית טו יג) גר יהיה זרעך, ולכן חייב לדבר ביציאת מצרים לעולם בין בזמן בית המקדש ובין בגלות בין ביום ובין בלילה וכמו שתקנו לנו רז"ל, כי בזה אנו מכניעים שורש הקליפות שהוא פרעה האחוז בעורף, ולכן אנו מזכירין יציאת מצרים באמת [ויציב], שה"ס היכל הרצון (רמ"ז).

¹⁷⁰¹ משה רבינו אומר כך ששרשו בדעת הקדוש כנודע, והוא שורשן של כל איש ישראל (רמ"ז).
¹⁷⁰² פי' שבכל המשך השנה הוא מזכיר יציאת מצרים (רמ"ז).

¹⁷⁰³ ר"ל בקריאת ההגדה בליל פסח, וכבר אמרנו שסודו המשכה מהדעת שהוא היכל רצון גי' ספ"ר (רמ"ז).

¹⁷⁰⁴ צריכין אנו להקדים ענין גדול בחילוק מדרגת יציאת מצרים למדרגת ביאת משיחנו בב"א, וזהו שמזל נוצר חסד שהוא דעת של הדיקנא יש בו פנימיות וחיצוניות שלו ובתוך פנימיותו הוא פנימיות דעתיק, והנה משה רבינו ע"ה קיל"ן דלא זכה אלא למדרגת חיה והוא מפנימיות אריך שהוא חיצוניות עתיק המושפע לאבא במקומו, אבל המשיח יתעלה למעלה לפנימיות עתיק ויזכה ליחידה והוא אור יסוד עתיק המושפע מפנימיות דעת שלו שהוא שם ס"ג כנזכר בדרוש השמות, ומילואו ל"ז כמספר יחיד"ה, ולכן אמרו רז"ל שתהיה יציאת מצרים טפלה, כדרך החיצוניות שהוא טפל לפנימיות וכו', ולכן יציאת מצרים טפלה שהיתה בבחינת החסדים והעתידה בבחינת הגבורות. ולכן זמין למחדי בשכינתא, דייקא, דהוא חדו מכלא, דהיינו בחינת היחידה, וגם שאז יתבטל כל הרע וכל העולם יעבדו את ה' שכם אחד. דהאי איהו וכו', פי' שבאה לו הארה ממקום שורשו והיינו במריה (רמ"ז).

ספר שמות

ותשמעו את ספור השבח שלי, שמדברים הבנים שלי ושמחים בגאולתי. אז כולם מתכנסים ובאים ומתחברים עם ישראל ושומעים ספור השבח ששמחים בחדות גאולת אדונם. אז באים ומודים לקדוש ברוך הוא על כל אותם נסים וגבורות, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ, ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם.	פמלייא דיליה ואמר לון זילו ושמעו ספורא דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן (וחדון) בפורקני כדין כלהו מתכנשין ואתיין ומתחברין (ומתחברין) בהדיהו דישאל ושמעו (ושמע) ספורא דשבחא דקא חדאן וחדאן (ברזא) דפורקנא דמריהון כדין אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא על כל אינון נסין וגבורין ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא [דקא חדאן] (דחדאן) בחדא דפורקנא דמאריהון:
אז מתוסף לו כח וגבורה למעלה, וישראל באותו ספור נותנים כח לרבונם, כמו מלך שמוסיף כח וגבורה כשמשבחים גבורתו ומודים לו. וכולם פוחדים מפניו, ומתעלה כבודו על כולם, ולכן יש לשבח ולדבר בספור זה,	כדין אתוסף אליהו חילא וגבורתא לעילא וישראל בההוא ספורא יהבי חילא למאריהון כמלא דאתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודן ליה וכלהו דחלין ומקמיה (קמיה) ואסתלק יקריה על כלהו ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בספור דא
מ/א	
כמה דאתמר כנוונא דא חובה איהו על בר נש לאשתעי תדיר קמי קודשא בריך הוא [ולפרסומי ניסא]¹⁷⁰⁵ בכל אינון ניסין דעבד:	כמו שנאמר. כדוגמא זה הוא חובה על אדם לדבר תמיד לפני הקדוש ברוך הוא, ולפרסם את הנס בכל אותם נסים שעשה.
ואי תימא אמאי איהו חובתא והא קודשא בריך הוא ידע כלא כל מה דהוה ויהוי לבתר דנא אמאי פרסומא דא קמיה על מה דאיהו [עביר ואיהו] ידע אלא ודאי אצטריך בר נש לפרסומי [ניסא] ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עבד בגין דאינון מלין סלקין וכל פמליא דלעילא מתכנשי וחמאן לון ואודאן כלהו לקודשא בריך הוא ואסתלק יקריה עליהו עילא ותתא:	ואם תאמר, למה זה חובה, והרי הקדוש ברוך הוא יודע הכל, כל מה שהיה ושיהיה לאחר מכן, מדוע פרסום זה לפניו על מה שהוא עושה, והוא יודע. אלא ודאי, צריך אדם לפרסם את הנס ולדבר לפניו בכל מה שהוא עשה, משום שאותם דברים עולים. וכל הפמליא שלמעלה מתכנסת, ורואים אותם, ומודים כולם לקדוש ברוך הוא, ומתעלה כבודו עליהם, למעלה ולמטה.
כנוונא דא מאן דאשתעי ומפרט חטאיו על כל מה דעבד אי תימא למאי אצטריך אלא מקטרגא קאים תדיר קמי קודשא בריך הוא בגין לאשתעי ולמתבעו חובי בני נשא ולמתבע עליהון דינא כיון דאקדים בר נש ומפרט חטאיו כל חד וחד לא אשאר פטרא דפומא לההוא מקטרגא ולא יכיל למתבע עליה דינא דהא תדיר תבע דינא בקדמיתא ולבתר משתעי ומקטרגא (א) פלוני עבד כך ועל דא אצטריך ליה לבר נש לאקדמא ולפרט חטאיו:	כדוגמא זה, מי שמדבר ומפרט חטאיו על כל מה שעשה. אם תאמר, למה צריך. אלא המקטרג עומד תמיד לפני הקדוש ברוך הוא, כדי לדבר ולתבוע חטאי בני אדם, ולבקש עליהם דין. כיון שמקדים אדם ומפרט את חטאיו, כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה לאותו מקטרג, ולא יכול לבקש עליו דין, שהרי תמיד תובע דין בתחלה, ואחר כך מדבר ומקטרג, שפלוני עשה כך, ולכן צריך לאדם להקדים ולפרט חטאיו.
כיון דמקטרגא חמי דא לית ליה פטרא דפומא עליה וכדין אתפרש מניה מכל וכל אי	כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו עליו פתחון פה, ואז נפרד ממנו מכל וכל. אם שב בתשובה, יפה. ואם לא, הרי

¹⁷⁰⁵ עי' תיקו"ז מו ע"ב: בכל אתר דבעי קודשא בריך הוא למעבד נס שכינתא אקדמת לההוא אתר. ועי' יונת אלם פרק ע: פרסום הנס, שפרסום בגימ' שכינה, ונס הוא יסוד.

ספר שמות

המקטרג נמצא עליו, ואומר, פלוני שבא לפניך בעזות פנים, בועט באדונו, חטאיו כך וכך. על זה יפה שיזהר האדם בכל אלה, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקדוש ברוך הוא.	תב בתיובתא יאות ואי לאו הא מקטרגא אשתכח עליה ואמר פלוני דאתא לקמך בתוקפא דאפין בעיט במאריה חובוי כך וכך על דא יאות לאזדהרא [בר נש] בכל הני בגין דאשתכח עבדא מהימנא קמי קודשא בריך הוא:
מצוה אחר זו, לאכול מצה בפסח, משום שהוא זכרון לדורי דורות על סוד האמונה. והרי פרשוה, שישראל יצאו באותו זמן מסוד של אלילים אחרים, ונכנסו בסוד האמונה, והרי בארו את הסוד הזה בכמה מקומות.	כ"ז פקודא בתר דא לאכול ¹⁷⁰⁶ מצה בפסח בגין דאיהו דוכרנא לדרי דרין ¹⁷⁰⁷ על רזא דמהימנותא והא אוקמוה דישראל נפקו בההוא זמנא מרזא דטעוון אחרן ¹⁷⁰⁸ ועאלו ברזא דמהימנותא ¹⁷⁰⁹ והא אוקמוה רזא דנא בכמה דוכתי:
"ויאמר ה' אל משה ואהרן זאת חקת הפסח וגו'", מצוה זו לשחוט פסח בין הערבים ב"ד בניסן, זכרון לאותו פסח מצרים, וזוהי חובה על כולם, כמו שנאמר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים".	ויאמר יהוה אל משה ואהרן זאת חקת הפסח וגו' (שמות יב מג) כ"ח פקודא (דא) למשחט פסח בין הערבים ב"ד בניסן דוכרנא דההוא פסח דמצרים ודא איהו חובתא על כלא ¹⁷¹⁰ כמה דאת אמר (שם ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים:
פסח זה צריך להיות שמור מעשרה ימים והלאה, שנאמר "בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו'", למה, משום שהרי	פסח דא אצטריך ¹⁷¹¹ למהוי נטיר מעשרה יומין ולהלאה דכתיב (שמות יב ג) בעשור לחדש

¹⁷⁰⁶ זה מובן במ"ש בספר הכוונות בכוונת שני כוסות הראשונים שהם חו"ב דאמא ואחר כך נאכל מצה שה"ס חו"ב דאבא ע"ב ס"ג ג' מצ"ה, לכן אחר עיקר ההגדה שנכנסו ב' מוחין דאמא אנו מצווים לאכול מצה. ויתר על כן ג' המצות הם ג' מוחין דאבא בסוד לח"ם שהוא ג' היות, וכ"כ בספר הכוונות, ואני מוסיף שמצ"ה ג' ג' היות במילוי אלפין שידוע שאבא הוא משם מ"ה חכמה כ"ח מ"ה, ולכן אחרי בחינת הכוסות שהם מבינה ב"ן י"ה להיות מב"ן שקדם למ"ה, אנו אוכלים מצה והוא רזא דמהימנותא, סוד אבא שסודו בפנימיות האצילות ויסודו מברית בכל האצילות, וזהו רזא. ועוד יש עומק אחר והוא מ"ש בכמה מקומות שאם ישראל היו שוהים עוד רגע היו נכנסים בשער החמשים של הטומאה שה"ס שם טמ"א ט"מ לחוד וא' לחוד. והסוד מובן במ"ש באדם ישר בדרוש שלוח הקן ששער החמשים של הקדושה שה"ס כתר דאמא כלול באבא, עיי"ש. וז"ס אלף, שבאבא דקדושה הוא פלא, ובשל הטומאה אפל (רמ"ז).

¹⁷⁰⁷ כמ"ש דישראל נפקו כו' (יהל אור).
¹⁷⁰⁸ הוא אבא דטומאה, כי כבר היו מזומנים ליפול שם לולי חמלתו יתברך שהאיר אור האצילות שהוא מאבא וגאל אותם משם. ובזה נפרש פסקא דמצה זו שאנו אוכלים על שום מה וכו', ונראה שעיקר השאלה הוא שאין לומר שאכילתנו המצה תהיה לזכר שאבותינו אכלוה עם קרבן פסח במצרים, שהרי זו מצוה מן התורה מיוחדת דכתיב (יב יח) בערב תאכלו מצות. ומשיב על שם שלא הספיק וכו', שכבר נזכר לעיל שחמץ הוא מגבורות דאבא, ולכן להיות שאז היו מסוכנים ליכנס באבא דטומאה לא חפץ ה' יתברך שיראה בשום אופן בישראל, ולכן מה עשה עד שלא הספיק הבצק להחמץ ושהיה כפשע בינינו לבין החמץ נגלה עליהם, כי גילוי זה דיו להחשיך עיני החיצונים, וגאלם מיד שהולכים ברגע בענני כבודו עד רעמסס, ק"כ מילין, שעברו גבול כל צירופי אלק"ם, והם מיד אפו שם את הבצק (יב לט) עגות מצות כי לא חמץ, שהוא בכח ה' שהכניע כח החמץ עד שגרש את עמו מפני (פרעה) [פחד ה'], ולא יכלו להתמהמה, שנקלטו ברגע, וגם צידה לא עשו להם, מתחילה שיאכלו ממנה שלא הוצרכו לאפות מיד את בצקם, באופן שאכילת אותה המצה היתה מפני מהירות ה' לגאלם בגילוי כבודו שהאיר מהאצילות כאמור, ולכן נתחייבו לאכלה בכל הזמנים (רמ"ז).

¹⁷⁰⁹ ר"ל אמונת ישראל מלכותא קדישא (יהל אור).

¹⁷¹⁰ ר"ל לא כמו שאר הקרבנות שהם חובת צבור מתרומת הלשכה (יהל אור).

¹⁷¹¹ עי' לט ע"ב הערה מדע"ה ח"ב.

ספר שמות

הזה ויקחו להם וגו' מאי טעמא בגין דהא כדן שריאת סיהרא לאנהרא מעשרה יומין ¹⁷¹² והלאה עד דאשתלים בחמיסר ¹⁷¹³ ובארביסר דליהוי ¹⁷¹⁴ נכים בשעתא דדינא תליא על עלמא ¹⁷¹⁵:	אז מתחילה הלבנה להאיר, מעשרה ימים והלאה, עד שנשלמת בחמשה עשר, ובארבעה עשר שיהיה נשחט, בשעה שהדין תלוי על העולם.
רזא דא לאעברא זוהמא ¹⁷¹⁶ מקמי [ברית קדישא] (קדשא) ולאיתהנאה בההוא ¹⁷¹⁷ ריחא דנדיף טוי נור ועל דא לא אתיא אלא ¹⁷¹⁸ על שבעא ועל דא (שם מח) וכל ¹⁷¹⁹ ערל לא יאכל בו מאן דאית ביה ברית קדישא ייכול ביה מאן דלא אית ביה ברית קדישא לא ייכול ביה דהאי מבני ברית איהו לתברא תוקפא דחילא אחרא לאעברא ערלה מקמי ברית בגין כך האי בבני ברית איהו למעבד ולא בבני ערלה:	סוד זה, להעביר הזוהמא מלפני הברית הקדושה, ולהנות מאותו ריח שנודף צלי אש, ועל זה לא בא אלא על השובע. ועל זה "וכל ערל לא יאכל בו", מי שיש בו את הברית הקדושה יאכל בו. מי שאין בו ברית קודש, לא יאכל בו, שזה מבני הברית הוא לשבור כח של חיל אחר, להעביר ערלה מלפני ברית, לכן בבני ברית הוא צריך להעשות, ולא בבני ערלה.
כד אתא קודשא בריך הוא למצרים חמא דמא דההוא פסח [דהוה] רשים על פתחא ודמא דברית היך הוו קיימין על פתחא דכתיב (שמות יב כב) ולקחתם (לכם) אגדת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו' אוזבא הא אוקימנא דאיהו מעבר רוחין ¹⁷²⁰ בישין וכל סטר רוח בישא מעבר באתערותא דיליה בפורקנא ¹⁷²¹ עלאה דישראל:	כשבא הקדוש ברוך הוא למצרים, ראה את הדם של אותו פסח שהיה רשום על הפתח ודם הברית. איך היו עומדים על הפתח, שנאמר "ולקחתם אגודת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'". "אזוב", הרי בארנו שהוא מעביר רוחות רעות, וכל צד של רוח רע מעביר בהתעוררות שלו, בגאולה העליונה של ישראל.
לזמנא דאתי ייתי קודשא בריך הוא ליצר הרע ויכוס ליה והשתא בפורקנא דא כתיב (שמות יב ו) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וגו' דוכרנא ¹⁷²² דזמנא דאתי בההוא פורקנא עלאה ¹⁷²³:	לעתיד לבא, יביא הקדוש ברוך הוא ליצר הרע, וישחט אותו. ועתה בגאולה זו, נאמר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וגו'", זכרון של לעתיד לבא בגאולה העליונה ההיא.

¹⁷¹² שהלבנה בעשרה ימים בחודש מתחלת להאיר בנהורא שלימא עד ט"ו בחודש והענין כי בעשירי מאירה מכתר ספירה העשירית ממטה למעלה שמתחלת להאיר מלמטה למעלה ואח"כ מלמעלה למטה עד ט"ו בחודש בת"ת יום ה' מחכמה ושם נשלמת כמש"ו (יהל אור).

¹⁷¹³ אז היה תשלום לידת המוחין ונזדווגו הז' כמ"ש בפ' בא (דף לח ע"ב ודף מא ע"א) ופ' אמור (דף צה ע"ב), ונתעברה אז הנוק' בכל האורות דתקות חמדת ישראל, וזהו שאמר) שמורים לכל בני ישראל לדורותם, כי נתעברה בהם בליל א' של פסח, והלידה היה בליל ז' של פסח (דעה ח"ב קכז ע"ב).

¹⁷¹⁴ ר"ל בגבורה יום י"ד (יהל אור).

¹⁷¹⁵ בין הערבים (יהל אור).

¹⁷¹⁶ שהפסח עניינו ע"ז של מצרים צאן ומדרגתם בסט"א ולכן שחטו אותו לאעברא זוהמת הע"ז כידוע (יהל אור).

¹⁷¹⁷ ר"ל לקיטת הניצוצות משם כמו בסוד הקרבן ריח הניחוחי וסוד פטום הקטרת ולכן דווקא צלי אש ולא מבושל ולא נא כדי ליהנות בריח כמש"ו ולא מן האכילה רק מהריח דבר שהנשמה נהנה ממנו (יהל אור).

¹⁷¹⁸ ר"ל שלא ליהנות מהאכילה (יהל אור).

¹⁷¹⁹ ר"ל וע"ד שאמרנו לעיל לאעברא זוהמא כו' כמש"ו (יהל אור).

¹⁷²⁰ פב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁷²¹ של מצרים (יהל אור).

¹⁷²² ר"ל זכר שחיטת יצר הרע (יהל אור).

¹⁷²³ ר"ל של יצ"מ (יהל אור).

ספר שמות

על שתי המזוזות ועל המשקוף (שם ז) בהאי רשימו דאת יו"ד ובהאי רשימו דאת יו"ד¹⁷²⁴ לאחזאה רשימו דברית קדישא ואתבר ערלה [מקמין] (מקמיה) דמיה¹⁷²⁵ דברית רשים על כלא ואתא דמא על דמא כד [עבר] ההוא משחית הוה חמי [דמא] ואזדקיף מביתא כמה דאת אמר (שם כג) ולא יתן המשחית וגו':	"על שתי המזוזות ועל המשקוף", ברושם הזה של אות י'. וברושם הזה של האות י', להראות את רושם הברית הקדוש, ונשברת ערלה מלפני דם הברית רשום על הכל. ובא דם על דם, כשעובר אותו המשחית, היה רואה דם מזדקף מהבית, כמו שנאמר "ולא יתן המשחית וגו'".
אי קודשא בריך הוה בלחודוי קטיל אמאי כתיב ולא יתן המשחית דמשמע ודמשחיתו (משחית) הוה אזיל ולא קודשא בריך הוה אלא ודאי קודשא בריך הוה קטיל¹⁷²⁶ ומשחית הוה אזיל	אם הקדוש ברוך הוא לבדו הורג, אז למה נאמר "ולא יתן המשחית", שמשמע שהמשחית היה הולך ולא הקדוש ברוך הוא. אלא ודאי שהקדוש ברוך הוא היה הורג, והמשחית היה הולך
מא/ב	
לאשכחא [עילה] (עלה) לישראל כיון דהוה חמי ההוא תבירו דערלה בתרין סטרין הוה ערק ואתפרש מנייהו:	למצא עלה לישראל, כיון שהיה רואה אותו שברון הערלה בשני צדדים, היה בורח ונפרד מהם.
ועל [דקטיל] (דקטל) קודשא בריך הוה כל אינון [בוכרין] (בכרין) דההוא סטרא יהיב [בוכרין] (בכרין) דישראל לפורקנא דלא ישכח עלייהו סטרא אחרא [עילה] (עלה) כלל ובכלא נטיר לון קב"ה [לישראל] כאבא על בנין:	ועל שהרג הקדוש ברוך הוא כל אותם בכורות של אותו הצד, נתן בכורות של ישראל לגאולה, שלא ימצא עליהם הצד האחר עלה כלל, והקב"ה שומר אותם, את ישראל, כאב על בנים.
בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית וגו' (שמות יב מו) ¹⁷²⁷פקודא [כ"ט] (דא) למיכל האי פסח על מצות ומרורין¹⁷²⁸ מצת¹⁷²⁹ כתיב (במדבר ט יא) מאי האי לקבל האי אלא לאחזאה גלותא דשכינתא עמהון דישראל בההוא מרירו דלהון דכתיב (שמות א יד) וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו' וכד אכלין להאי פסח לאחזאה כל האי דעבדו לון במצרים בההוא גלותא ובההוא שעבודא:	"בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית וגו'", מצוה זו לאכול את הפסח הזה על מצות ומרורים. כתוב "מצת", מה זה כנגד זה, אלא להראות גלות השכינה עם ישראל, באותה המרירות שלהם, שנאמר "וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'", כשאוכלים את הפסח הזה, להראות את כל זה שעשו להם במצרים, באותה גלות ובאותו שעבוד.
מה כתיב (שמות יב מו) ועצם לא תשברו בו לאחזאה ביה קלנא ובכל אינון טעון דמצראי דהא גרמין הוו רמאן בשוקא ואתו כלבי והוו גררי לון מאתר לאתר ודא קשיא לון מכלא דהא [גרמי] אינון תקונא דגופא ודמי לגוונא אחרא וישראל רמאן לון בשוקא ארח¹⁷³⁰ קלנא ועל דא כתיב ועצם לא תשברו בו אתון לא תשברון	מה נאמר "ועצם לא תשברו בו", להראות בו קלון, ובכל אותם אלילי מצרים, שהרי היו זורקים בשוק את העצמות שלו, ובאו הכלבים וגררו אותם ממקום למקום, וזה היה קשה להם מהכל. שהרי העצמות הן תקון הגוף, ודומים לגוון אחר. וישראל זרקו אותם לשוק בדרך קלון, ולכן נאמר "ועצם לא

¹⁷²⁴ ר"ל בברית ובפסח שזה ברית וזה שבירת הערלה (יהל אור).

¹⁷²⁵ דמא (דפ"ו).

¹⁷²⁶ ע' ח"ג קמט ע"א (לש"ו).

¹⁷²⁷ עי' לקמן סוף פרשת פנחס (הערת הזהר).

¹⁷²⁸ מצות (נוסף בדפ"ו).

¹⁷²⁹ השכינה (יהל אור).

¹⁷³⁰ אורח (דפ"ו).

229

ספר שמות

תשברו בו", אתם לא תשברו, אבל הכלבים היו באים ומשברים אותו.	אבל כלבי הוו אתיין [ומתברין ליה]:
עוד המצרים היו באים אחר כך, והיו רואים אותם עצמות שהיו לוקחים הכלבים ממקום למקום, ושוברים אותם, והיו המצרים טומנים אותם בעפר, כדי שהכלבים לא ימצאו אותם. וזהו בטול של עובדי כוכבים ומזלות יותר מהצד שלהם. ובזה התעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, ונכפו כל הכחות האחרים. שהרי אז נכפו יותר כשהביטול נמצא מהצד שלהם, ולכן ישראל לא בטלו אותם, שנאמר "ועצם לא תשברו בו".	[תו מצראי הוו אתיין] לבתר והוו חמאן אינון גרמי דהוו נטלי [כלבי מאתר לאתר ומדקן לון והוו מצראי] [לון ומדקן לון והוו] טמני לון גו עפרא בגין כלבי דלא ישכחון לון ודא איהו בטולה ¹⁷³¹ דעכו"ם יתיר מסטרא דלהון ¹⁷³² ובדא קודשא בריך הוא אסתלק ביקריה ואתכפיין כל חילין אחרנין [דהא כדן אתכפייא יתיר כד] [כה כד אתכפייין יתיר] בטילו אשתכח מסטרא דלהון ועל דא ישראל לא מבטלי לון דכתיב ועצם לא תשברו בו:
"קדש לי כל בכור פטר רחם וגו'", מצוה זו לקדש בכור בהמה. ועם הארץ צריך שני דברים. אחד שיהיה פדוי מתחת שלטון היצר הרע, שהוא אדונו, כדוגמא שאמר יעקב לעשו "יעבר נא אדני לפני עבדו", בעולם הזה, אדון מצד העוונות שהם רבים על הגוף. כמו שבארוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. בינוני הוא אח של יצר הרע, ואח של יצר הטוב, "אחי יהי לך אשר לך".	קדש לי כל בכור פטר רחם וגו' (שמות יג ב) פקודא דא לקדש בכר בהמה ¹⁷³³ ועם הארץ צריך ¹⁷³⁴ תרין [מליין] ומילין חד דיהא פדוי מתחות שלטנותא ¹⁷³⁵ דיצר הרע דאיהו אדון דיליה כגוונא דאמר יעקב לעשו ¹⁷³⁶ (בראשית לג יד) יעבר נא אדני לפני עבדו בהאי עלמא ¹⁷³⁷ אדון מצד חובין [דנפישין] (דנפישין) על גופא כמה דאוקמוה חייבא יצר הרע שופטו [זכאה] (כאזי) יצר הטוב שופטו בינוני זה וזה שופטו בינוני היינו אח דיצר הרע ואח דיצר הטוב אחי יהי לך אשר לך ¹⁷³⁸ (בראשית לג ט):
וכשרבו הזכויות, הרוח שובר שתי משמרות של חמור נוער ושל כלבים	וכד זכוון [נפישין] (נפישין) רוחא תבר ¹⁷³⁹ תרין משמרות דחמור נוער כלבים צועקים ¹⁷⁴⁰

¹⁷³¹ שלכן ישראל אינו יכול לבטל ע"ז (יהל אור).

¹⁷³² כמ"ש וסכסכתי מצרים (יהל אור).

¹⁷³³ ע"ש המאמר (יהל אור).

¹⁷³⁴ ר"ל חד שיצא מרשעו להיות בינוני ושני להיות צדיק והן ב' פקודין פדיון פטר חמור וקדוש בכור פדיון פטר חמור להיות בינוני כמ"ש בפקודא שאח"ז וקדוש בכור בינוני להיות צדיק כמ"ש (יהל אור).

¹⁷³⁵ ברשע כנ"ל (יהל אור).

¹⁷³⁶ ר"ל מסטרא דבינוני ועל הרוב דיבר שהעולם נדון אחר רובו (יהל אור).

¹⁷³⁷ ר"ל ז"ש לפני עבדו (יהל אור).

¹⁷³⁸ כמ"ש שלי שלי שלך שלך מדה בינוני שהיצר הטוב ויצר הרע כ"א לעצמו במדה שקולה וכשפעם זה מתגבר ופעם זה עם הארץ שלי שלך שלך שלי ושהכל ליצר הרע רשע שלי שלי שלך שלי ושהכל ליצר טוב שלי שלך שלך שלך חסיד (יהל אור).

¹⁷³⁹ כידוע שחמור בסט"א מימינא ושור משמאלא, והשור הוא הכלבים צועקים גיהנם הב הב וחמור הוא יותר משור ששור הוא אבי אבות נזיקין וחמור הוא אבי אבות הטומאה כמ"ש בתז"ח ולפיכך הרשע הוא בפדיון פטר חמור והבינוני הוא בבכור בהמה טהורה שהוא שור וצדיק הוא בכור אדם כמ"ש וסליק לדרגא דאדם כו' וזהו שלש משמרות הוי הלילה שהוא עולם הזה שנחלקין לג' כתות שנגדן ג' ספרים נפתחים בר"ה וידוע שחצות לילה הראשונה שלטא ס"א וחצות השני הוא לה' ולכן משמרה ראשונה חמור נוער שהוא רשע ושניה כלבים צועקים שהוא הבינוני שחצי משמורה שלטא הסט"א וחציה לה' כנ"ל ושלישית תינוק יונק שהוא אדם כמ"ש, והוא יונק משדי אמו שהיא התורה וז"ש וסליק למשמרת כו' (יהל אור).

¹⁷⁴⁰ עי' ברכות ג ע"א: שלש משמרות הוי הלילה וכו' משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישיית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה.

ספר שמות

צועקים, ועולה למשמרת השחר שבו האדם, וחוזר האדם [להיות] אדון. זהו שנאמר "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה", ועולה לדרגת אדם, שנאמר בו "ורדו בדרגת הים ובעוף השמים וגו'", "ומוראכם וחתכם וגו'".	וסליק למשמרת דשחר ¹⁷⁴¹ דביה אדם [ואתהדר ¹⁷⁴²] (אתהדר) בר נש אדון הדא הוא דכתיב (שם לב ו) ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ¹⁷⁴³ וסליק לדרגא דאדם דאתמר ביה (שם א כח) ורדו בדרגת הים ובעוף השמים [וגו'] (שם ט ב) ומוראכם וחתכם וגו'.
וכשהזכויות בינוניות, "ויאבק איש עמו". זכויות וחובות מתחבקות ללחום קרב מצד הזכויות. "וירא כי לא יכול לו", מצד העבירות. "ויגע בכף ירכו בגיד הנשה", נשה לשון "כי נשני אלהים את כל עמלי", והוא לשון שכחה, מדור אחד, משבע הארצות, שמי שיוורד לשם נשכחת ממנו התורה.	וכד זכוון בינוניים ¹⁷⁴⁴ (שם לב כה) ויאבק איש עמו זכוון וחובין מתחבקן לאנחא קרבא מסטרא דזכוון (שם כו) וירא כי לא יכול לו ¹⁷⁴⁵ מסטרא דחובין ויגע בכף ירכו בגיד הנשה נשה לשון (שם מא נא) כי נשני אלהים את כל עמלי [ואיהו] (והוא) לשון נשיה חד מדורא דאינון ¹⁷⁴⁶ שבעה [ארעאן] (מדורין) מאן דנחית תמן אתנשי מניה אורייתא:
וקודם שיבא אדם לעולם הזה ויצא מרחם אמו, "ויאבק איש עמו", זה גבריאל. באותו אבק של עפר, שנאמר "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה". ולמד אותו שבעים לשון, ולכן "וייצר", אחד יצר טוב, שלמד אותו שבעים לשון, ואחד יצר הרע, שנאבק עמו, שנאמר "כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה". ומצא ממנו שבעים לשון, שלמד אותו יצר הטוב.	[וקודם] (קדם) דייתי בר נש ¹⁷⁴⁷ בהאי עלמא ויפוק מרחם אמיה ויאבק איש עמו דא גבריאל ¹⁷⁴⁸ בההוא אבק ¹⁷⁴⁹ דעפר דאתמר (שם ב ז) וייצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ואוליף ליה שבעים לשון ובגין דא וייצר חד יצר הטוב דאוליף [ליה] שבעים לשון וחד יצר הרע דאבק עמיה דאתמר (בראשית לב לב) כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה ואשכח מניה ¹⁷⁵⁰ שבעין לשון דאוליף ליה יצר הטוב:
וקודם כל זה, ירדו עמו ארבעה מלאכים, שנאמר בהם "כי מלאכיו יצוה	וקדם כל דא נחתין עמיה ארבעה מלאכין

¹⁷⁴¹ ר"ל וז"ש עד עלות השחר, ור"ל ויאבק איש עמו מסטרא דבינונים כמש"ו למטה עד עלות השחר משמורת השלישית שהוא צדיק שאז ויאמר שלחני כי עלה השחר (יהל אור).

¹⁷⁴² הן ב' משמרות הנ"ל (יהל אור).

¹⁷⁴³ הן ג' דרגין דסט"א כמ"ש בזהר בדף הקודם יעו"ש (יהל אור).

¹⁷⁴⁴ ר"ל ויאבק איש עמו היצר הרע והכל מסטרא דבני יעקב כמש"ו בכף יריכו יוצאי יריכו (יהל אור).

¹⁷⁴⁵ ר"ל שראה שלא יכול לו מטס' דזכויות ויגע בו מטס' דחובות וזהו הנשה שהוא מדורא דיצר הרע כמש"ו מטס' אתנשי התורה מבן אדם וז"ש כי נשני אלקים את כל עמלי שהוא התורה (כמ"ש בב"ר שם עיי"ש) (יהל אור).

¹⁷⁴⁶ מאינון (דפ"ו)

¹⁷⁴⁷ עכשיו מפרש הפסוק על ב' היצרים קודם בריאת העולם (יהל אור).

¹⁷⁴⁸ שהוא מטס' דיצר הטוב, כמ"ש לקמן שהשני יצרים שניהם מצד גבורה כידוע וז"ש איזהו גבור כו' ולכן נאמר ויאבק איש כמ"ש והאיש גבריאל (יהל אור).

¹⁷⁴⁹ אין פירושו ח"ו שגבריאל נק' אבק דהא סט"א נקרא אבק כנז' בפ' פקודי אלא פי' גבריאל איש ונתאבק עם ההוא אבק שהוא היצר הרע וגבריאל יצר טוב עפר ולקבל תרומתו כתיב וייצר בב' יודין וזהו ויאבק איש עמו דא גבריאל נתחבר עם האבק, דא סמאל יצר הטוב, ויצר הרע, נתאבקו עם יעקב שהוא האדם ודע כי מד' חיות הקודש נעשו ד' מלאכים ללוות את האדם בד' יסודות דיליה ומטטרין ראש הד' מלאכים הוא נקרא יצר הטוב והוא כולל הד' ונק' גופא שהוא יצירה (נ"א יצר הטוב) כנודע, וסמאל הוא יצר הרע גופא דערלה שליט בד' מלאכי חבלה שהם עון משחית אף וחיה וכנגדן מלאכי טוב (זהר הרקיע). ר"ל מגבורה דמלכות שהמלכות הוא עפר ואבק שלה מטס' דגבורה אלקינו גימ' ק"ב וכן גימ' ג' מילויים ע"ב ס"ג מ"ה שמילוי הוא דין מל"י גימ' אלקים וא' [דאבק] הוא כולל היצר טוב וכן הוא אבק דיצר הרע (יהל אור).

¹⁷⁵⁰ ר"ל זהו הנשה כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

לך". אם יש לו זכות אבות, אחד מיכאל בזכות אברהם, והשני גבריאל בזכות יצחק, והשלישי שורד עמו נוראל בזכות יעקב, והרביעי רפאל בזכות אדם הראשון, ויצר הטוב מעליו.	דאתמר בהון (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך אי אית ליה זכות אבות ¹⁷⁵¹ חד מיכאל בזכות אברהם ¹⁷⁵² ותניינא גבריאל בזכות יצחק ותליתאה דנחית עמיה נוראל בזכותא דיעקב ורביעאה רפאל בזכותא דאדם קדמאה ויצר הטוב לעילא מניה:
ואם אין לו זכות, הולכים עמו ארבעה: עון, משחית, אף, וחמה, ויצר הרע מעליהם, לדון אותו לעולם הבא, ולכן פרשוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. ולכן אם הוא בינוני, גבריאל שהוא יצר טוב,	[ואי לית ליה זכות אזלי עמיה ארבע עון משחית אף וחמה ויצר הרע לעילא מנייהו למידן ליה] לעלמא דאתי ובגין דא אוקמוה רשע יצר הרע שופטו צדיק יצר הטוב שופטו בינוני זה וזה שופטו ובגין דא אי איהו בינוני גבריאל דאיהו יצר הטוב ¹⁷⁵³
	מב/א
וסמאל שהוא יצר הרע, זה וזה שופטו.	וסמאל דאיהו יצר הרע זה וזה שופטו:
שבכל אדם יש ארבעה יסודות, ארבעה מלאכים יורדים עמו מימין וארבעה משמאל. ארבעה מימין: מיכאל, גבריאל, רפאל, נוראל. וארבעה משמאל: עון משחית אף וחמה. מצד הגוף, מטטרו"ן יורד עליו מימין, וסמאל משמאל.	דלכל בר נש ¹⁷⁵⁴ דאית ביה ארבע יסודין ארבע מלאכים נחתין [עמיה] מימינא וארבע משמאלא ארבע מימינא מיכאל גבריאל רפאל נוראל וארבע משמאלא עון משחית אף וחמה ¹⁷⁵⁵ מסטרא דגופא מטטרו"ן ¹⁷⁵⁶ נחית עליה מימינא וסמאל משמאל ¹⁷⁵⁷ :
ואין אדם שאין בו ארבעה יסודות. אבל כפי היסוד שיקדים בו, כך מתחילים הארבעה הללו. אם המזל שלו אריה, מקדים מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוראל, ואחריו רפאל. ואם מזלו שור, מקדים גבריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו נוראל, ואחריו רפאל. ואם מזלו נשר, מקדים נוראל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו רפאל. ואם מזלו אדם, מקדים רפאל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוראל.	ולית בר נש דלית ביה ארבע יסודין אבל כפום יסודא דאקדים [ביה] הכי מתחילין אלין ארבע אי מזל דיליה אריה אקדים מיכאל ואבתריה גבריאל ואבתריה נוראל ואבתריה רפאל (ואי מזליה אדם אקדים רפאל ואבתריה מיכאל ואבתריה גבריאל ואבתריה נוראל) ואי מזליה שור אקדים גבריאל ואבתריה מיכאל ואבתריה נוראל ואבתריה רפאל ואי מזליה נשר אקדים נוראל ואבתריה

¹⁷⁵¹ כמש"ו והוא מצד גילגולו הראשון (יהל אור).
¹⁷⁵² מאחר שגם החדס הסכים לדחות מאז את יניקת ההוד ממנו שלא יתמזג דינו, א"כ הרי הלך הס"מ ועשה את מה שעשה בכח ושליחות מלאך החדס ג"כ (כללים ח"א ע"א).
¹⁷⁵³ אע"ג דיצר טוב הוא כללא דד' מלאכין האלו מ"מ עיקר יסודו הוא בסטרא דגבורה (יהל אור).
¹⁷⁵⁴ ר"ל בכל א' הולכין דבכולם הד' יסודין יש בהם כמש"ו ולית ב"נ כו' (יהל אור).
¹⁷⁵⁵ עי' לקמן קיח ע"א וח"ג רעט ע"ב, בכל קליפה מד' עולמות יש עון ומשחית אף וחמה, שהם חכמה ובינה וז"א ונוקבא דנגה, ואינם שוין על דרך הנ"ל בס"ם ולילית (ע"ח קלי' נגה ג) יש ד' קלי' והם רוח סערה ענן אש מתלקחת ונוגה, וכל א' ואחד הוא בחי' קומה שלימה ונקרא אדם בליעל ובכל א' מד' אלו יש ז'נ והם ס"מ ולילי', וכן כל א' מהם כלולים מד' בחי' שהם עון ומשחית ואף וחמה שהם כנגד חר"ב תר"מ (דע"ה ח"ב יט ע"ד) והם חר"ב דז"א דנוגה וחר"ב דנוק' דנוגה (דע"ה ח"ב סט ע"ג). ועי' אד"ר דף קל ע"ב, ודף קלז ע"ב.
¹⁷⁵⁶ ר"ל מסטרא דכלל הגוף נחית מט"ט שהוא כלל הד' מלאכים כידוע בסוד ארגמ"ן שהוא אוראל והוא היצר טוב וזהו שכתבתי לעיל שא' הוא כלל היצר טוב (יהל אור).
¹⁷⁵⁷ עי' לקמן קטו ע"א ח"ג רנה ע"א, רפב ע"ב. ועי' תיקו"ז (ק ע"א): ועץ הדעת טוב ורע איהו לתתא עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמאל. ועי' ע"ח שער ט"ל פרק א: עץ הדעת הוא במלכות שהוא עשייה, ובמ"א מזכיר שהוא יצירה, עץ הדעת טו"ר מטטרו"ן וסמאל, אך ע"ש מה שנתלבש היצירה בעשייה נקרא עץ הדעת ביצירה ג"כ.

ספר שמות

מיכאל ואבתריה גבריא"ל ואבתריה רפא"ל [ואי מזליה אד"ם אקדים רפא"ל ואבתריה מיכאל ואבתריה גבריא"ל ואבתריה נוריא"ל]:	
ואינון [ד]מסטרס דימינא (כלהו ד' אינון רחמי בעלי גמילות חסדים) מסטרס דמיכאל אנפוי חוורין [כלהו אנפין דיליה רחמי בעל גמילות חסדים] והאי בר נש גמיל חסד חסיד וחכם אי אשתדל 1758 באורייתא 1759 ואי לאו בהפוך מסטרס דיצר הרע גזלן טפש לית [ביה] (ליה) חסד דלא עם הארץ חסיד 1760:	ואותם שמצד ימין, מצדו של מיכאל, כל הפנים שלו הם רחמים, בעל גמילות חסדים, פנים לבנים, ואדם זה גומל חסד, חסיד, וחכם אם עוסק בתורה, ואם לא, בהפך מצד של יצר הרע, גזלן טפש, אין בו חסד, שלא עם הארץ חסיד.
מסטרס דגבריא"ל ארבע אנפין דיליה דינא מדת הדין על רשיעא ומתגרה בהו כמה ודאוקמוהו (דאוקימנא) מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה גבור ביצריה ירא חטא דיין יהא אי יתעסק באורייתא וגבור בתלמודיה בהפוכא מסטרס דיצר הרע מתגרה בצדיקיא דינא קשה לון גבור בעבירה למעבד ליה לאו דחיל חטאה הוא וגונון דאנפוי סומקין עשו שופך דמים:	מצד של גבריא"ל, ארבעת הפנים שלו דין, מדת הדין על הרשעים ומתגרה בהם, כמו שבארוה (ברכות ז ע"ב) מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. גיבור ביצרו, ירא חטא, יהיה דיין אם יתעסק בתורה, וגיבור בתלמודו בהפך מצד של יצר הרע, מתגרה בצדיקים דין קשה להם. גיבור בעבירה לעשות אותה, אינו ירא חטא, וגונון פניו אדומים, עשו, שופך דמים.
מאן דמזליה נש"ר לאו [רחמן סגי ולא] מדת הדין סגי אלא בינוני ביצר טוב ובמדות טבין דיליה ובינוני ביצרו (ויצר) רע במדות בישין 1761 וליה אנפין חוורין וסומקין:	מי שמזלו נש"ר אינו רחמן הרבה ולא מדת הדין הרבה, אלא בינוני, ביצר הטוב במדות הטובות שלו, ובינוני ביצר הרע במדות הרעות, ולו פנים לבנים ואדומים.
מאן דמזליה אדם מסטרס דטוב כליל מכל מדות טובות חסיד וחכם וגבור (גבור) בתורה ירא חטא ממוצע בכל מדות טבין וגוון אנפוי אוכמין ומסטרס (מסטרס) דיצר הרע ממולא מכל מדות בישין 1762 (וגוון אנפוי אומין):	מי שמזלו אדם, מצד הטוב כלול מכל מדות טובות, חסיד וחכם וגיבור בתורה ירא חטא, ממולא בכל מדות טובות, וגוון פניו שחורים. ומצד של יצר הרע ממולא מכל המדות הרעות.
ואי חובי אדבר נש נפישין שלטין עליה (נפישין שלטין) כל משריין דיצר הרע עד ודיסתלקו (דאסתלקו) מניה כלהו משריין דיצר הטוב ואמליך על אברין דיליה סמא"ל וכל משרייתיה:	ואם חטאי האדם רבים, שולטים עליו כל המחנות של היצר הרע, עד שמסתלקים ממנו כל מחנות היצר הטוב, וממליך על איבריו את סמא"ל וכל מחנותיו.

¹⁷⁵⁸ "אי אשתדל" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואשתדל".

¹⁷⁵⁹ וחשיב ד' מדרגות נגד ד' אנפין דימינא וכן בהפוכא גזלן טיפש ולית ביה חסד ולא ע"ה חסיד
ר"ל שהוא ע"ה וכן בסט' דגבורה חשיב ד' מדרגות בל"א (יהל אור).
¹⁷⁶⁰ נותן טעם על מ"ש שהוא טיפש האיק הוא בימינא ואמר דלא ע"ה חסיד והוא אינו חסיד, לכך
הוא ע"ה וכן בימינא הוא חכם דהוא חסיד דתליא הא בהא אם אין יראה כו' וז"ש הרוצה להחכים
יורים והענין הוא כי חכמה בימינא כידוע וד' מדרגות הן נגד ד' אותיות השם אר"א זר"ן חבת"ם (יהל
אור).

¹⁷⁶¹ ר"ל ביצר טוב הוא בינוני במדות טבין לאו רחמן סגי ולא מדה"ד על רשיעא סגי וכן ביצר הרע
בינוני במדות רעים לאו גזלן סגי ולא גבור בעבירה סגי וכן בכולם (יהל אור).

¹⁷⁶² שאדם הוא ה' רביעית שבשם מלכות שהוא כולל מכל הספירות ונשר הוא ת"ת מכריע בין חו"ג
כידוע (יהל אור).

ספר שמות

ואי נפישין ¹⁷⁶³ זכווי שלטין משריין דיצר הטוב עד דיסתלקו מניה כל משריין דיצר הרע ואמליך על כל אברין דיליה משריין דיצר הטוב בההוא זמנא שליט עליה שם יהו"ה ¹⁷⁶⁴ :	ואם זכויותיו רבים, שולטים כל מחנות יצר הטוב, עד שיסתלקו כל מחנות יצר הרע, וממליך על כל איבריו המחנות של היצר הטוב, באותו זמן שולט עליו שם יהו"ה.
ואם הוא בינוני צבא השמים ¹⁷⁶⁵ עומדים עליו מימינו ומשמאלו אלן מיימינים לזכות ¹⁷⁶⁶ ואלין משמאלים לחובה ומאן דאליים גבר ובגין דא אוקמוה מארי ומתניתין (מתיבתאן) לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם כלו תלוי בו ¹⁷⁶⁷ :	ואם הוא בינוני, צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אלו מימינים לזכות ואלו משמאלים לחובה. ומי שאלים גובר. ולכן פרשוה בעלי המשנה (קידושין מ ע"ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו כל העולם כלו תלוי בו.
ומסטר דמיכאל אתקרי בכור ¹⁷⁶⁸ ודרגיה (דרגיה) כסף חוורו ¹⁷⁶⁹ ובגין דא פדיון הבכר כסף ה' סלעים כחושבן ה' דאברהם ¹⁷⁷⁰ דאי יחכים בתורה יתוסף עליה י' דאיהו קדש דבי צריך לקדש בכר בהמה דהיינו (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה וביה צריך לעשר ולדות ודכל ולד איהו (מכל ולד דאיהו) מסטרא דבן י"ה ואיהו ו':	ומצד של מיכאל, נקרא בכור, שדרגתו כסף, לבן. ולכן פדיון הבכור כסף ה' סלעים, כחשבון ה' של אברהם. שאם יחכים בתורה, תתוסף עליו י' שהוא קדש, שבו צריך לקדש בכור בהמה, דהיינו "קדש ישראל לה'". ובו צריך לעשר ולדות, שכל ולד הוא מצד של בן י"ה, והוא ו'.
דכל חיון דאינון חיות הקדש באתון דשמא קדישא אתקריאו דא הוא דכתיב (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי וולכבודי (לכבודי) בראתיו (ו) אפילו כל בריין דאתבריאו בהון ולית בריאה דלא ואתרשים (רשים) בהאי שמא בגין לאשתמודעא למאן דברא ליה והאי וי"ד איהו דיוקנא ודרישא דכל בריין ה' ה' דיוקנא דה' אצבעאן דימינא וה' דשמאלא ו' דיוקנא דגופא:	שכל החיות שהן חיות הקדש נקראו באותיות השם הקדוש, זהו שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". אפילו כל הבריות שנבראו בהם. ואין בריאה שלא נרשמה בשם הזה, כדי להכיר את מי שברא אותו. והאות י' הזו היא דמות של ראש של כל הבריות. ה' ה' דמות של חמש אצבעות הימין וה' של שמאל, ו' דמות הגוף.
ובגין דא ואמרו (שם מ כה) ואל מי תדמיוני ¹⁷⁷¹ ואשוה יאמר קדוש ¹⁷⁷² לית ובכלו	ולכן אמר "ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש", אין בכל בריה שתהיה שוה

¹⁷⁶³ קאי על כל הד' מדרגות הנ"ל (יהל אור)

¹⁷⁶⁴ ד' מלאכים הם מסט' דד' אותיות הו"ה כנ"ל (יהל אור).

¹⁷⁶⁵ כי הד' מלאכים הנ"ל בין בימינא בין בשמאלא הן כללא דכל צבא השמים וז"ש באחאב וכל צבא השמים כו' מלמד שאחאב שקול ה' (יהל אור).

¹⁷⁶⁶ ר"ל שאלו יועצים אותו לטובה ואלו לרעה וכן למעלה אלו סניגורים ואלו מקטרגים במדה שאדם מודד בה מודדין לו כידוע (יהל אור).

¹⁷⁶⁷ שאלו הנ"ל הן כלל העולם (יהל אור).

¹⁷⁶⁸ ומסטרא דמיכאל אתקרי בכור דביה צריך לקדש בכור בהמה דרגיה כסף כו' דאי יחכים בתורה יתוסף עלי' יו"ד דאיהו קדש ישראל כו' ובי' צריך לעשר כו' ואיהו ו' כו' דבין בכור ובין מעשר הם הוולדות דהיינו הבכור הוא הראשון ומעשר העשירי וביניהם הוולדות כמו שהוולדות הוא באמצע עד"א (יהל אור). ר"ל שחכמה נק' בכור וכן חסד כידוע וכן מיכאל (יהל אור).

¹⁷⁶⁹ שכסף הוא בחסד כידוע והוא חוורא דרגא דחסד, ור"ל לכן נותנין פדיונו ה' כסף כמש"ו (יהל אור).

¹⁷⁷⁰ שאברהם הוא דרגא דחסד כידוע (יהל אור).

¹⁷⁷¹ כי זהו כלל גדול שאסור להרהר במהותו רק מצד גבורותיו ומעשיו מה שאנו רואים, כמש"כ שאנו מרום עיניכם, היינו שהשם מחי' לבריותיו, וזהו שאנו מרום עיניכם, ואתם רואים נפלאותיו. ולכולם שיער חיותו וכחו, ויקרא בשם. והשם ינהיג אותו כפי הצטרכו, וכמש"ה אריה שאג כו' דימה הכתוב. דהא אם אנו היו אומרים על הש"י גבור, אין מעלה לו, דמ' שאנו יודעים גבורותיו, ובאמת בלתי תכלית הוא. אך אנו רואים שברא את האריה שהוא גבור יותר מכל הבריות שבעולם, ובזה אנו מכנים להש"י, שזה אנו רואים בעינינו. ומה שאין אנו רואים אין לנו רשות להזכיר, כי בב"ת הוא. ובזכירתנו אנו עושים גבול. אבל אם אנו מכנים על מה שאנו רואים אין חסרון ח"ו בכבוד הש"י עצמה שאנו מגבילים, כי אנו מגבילים מה שאנו רואים. והוי כאלו אנו אומרים שיותר אין לשכלינו

ספר שמות

לי. ואף על גב שבראתי אותה כדמות האותיות שלי, שאני יכול למחות את אותה צורה ולעשות אותה כמה פעמים, ואין אלוה אחר עלי שיכול למחות את	(כל) בריה דאשוה וכוותני (כותי) ואף על גב דבראתי לה כדמות אתוון דילי דאנא יכיל למחאה ההיא צורה ולמעבר לה כמה זמנין ולית אלה אחרא עלי דיכיל לממחי
צורת, ולכן "כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים".	מב/ב
ואם יקשה אדם, שהרי נאמר "כי לא ראיתם כל תמונה". הוא יתרץ לו, הרי תמונה ראיתי, שהרי נאמר "ותמונת ה' יביט", ולא בכל תמונה אחרת של אדם שיצר באותיותיו, ולכן אמר "ואל מי תדמיני ואשוה", "ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו".	דיוקני ובגין דא (דברים לב לא) כי לא כצורנו ¹⁷⁷³ צורם ואויבינו פלילים:
ואי יקשה בר נש דהא כתיב (שם ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה ¹⁷⁷⁴ איהו יתרץ ליה האי תמונה חזינא ¹⁷⁷⁵ דהא כתיב (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט ¹⁷⁷⁶ ולא בכל תמונה ¹⁷⁷⁷ אחרא (דברא ויצר באתווי ובגין דא) ¹⁷⁷⁸ ודבר נש דיצר באתווי ובגין דא אמרו (ישעיה מ כה) ואל מי תדמיוני ואשוה (שם יח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו:	

להשיג בב"ת. וזשה"כ יושב בשמים, הלא השמים אין יותר כלל להש"י, אך הואיל ואין אנו רואים יותר, לכך אין אנו מכנים אלא לשמים, ואתה תשמע השמים. אבל אם אנו מכנים יותר משמים, אין אנו יודעים איך לומר, כי ב"ת הוא, שלא יהיה ח"ו חסרון בכבודו לעשות שיעור וגבול ח"ו. וזה מה למעלה כו', כלומר מהשמים, מה שאין אנו רואים ומשיגים אסור לחקור, דבחקירתנו יהיה ח"ו חסרון כנ"ל, שנעשה ח"ו גבול כו' ודוק ותבין. וזה שאנו מברכים על הברכה לנוכח ונסתר, היינו לנוכח היינו נגד הפרי שאנו רואים מציאותיו, ואח"כ נסתר נגד כבודו ב"ת הנסתר ממנו, ואין שום אדם וברי' להשיגו כי הוא בב"ת (יהל אור).

¹⁷⁷² הוא מופרש ומובדל מכל תכונת תמונה ודמות ותואר, וזהו מכוון במלת קדוש, ור"ל שהוא מרומם ונעלה מכ"ז (כללים ח"ב ח ע"ד).

¹⁷⁷³ ר"ל שנאמר כצורנו שהוא יצורנו דיוקנינו (יהל אור).

¹⁷⁷⁴ ואיך אמר כי באותיות השם רשום בו תמונת דיוקנא דבר נש (כללים ח"ב ח ע"ג).

¹⁷⁷⁵ ר"ל מלכות שעלי' נאמר ותמונת ה' יביט כמ"ש וראית את אחורי כידוע שנקר' אחר (יהל אור). רושם דיוקן דבר נש איך שהוא מרומז בהד' אותיות דהשם, זהו מותר להתבונן בזה ולייחס רמז רושם מתמונת אדם באותיות השם (כללים ח"ב ח ע"ג).

¹⁷⁷⁶ והרי מייחס הכתוב ג"כ לשון תמונה, והוא משום כי הרי רק ממנו ית"ש נעשה הכל, והוא שורש הכל, כי הוא בבחי' נשמה לנשמה לכל המציאות כולו, שהוא בתכונת צורת אדם כנודע, ולכן אפשר לייחס שם לשון תמונה, והוא ע"ש פעולתו שהוא שורש כל הפעולות. והרי הוא רק ע"ש תמונת המציאות שיצא ממנו. אמנם גם מה שמותר לייחס לשון תמונה בו, הנה הוא רק על הכח ושורש דבחי' תמונה, שהוא באצילות ג"כ, כי שם הוא הכחות פנימיים והשורשים הנעלמים לכל הפעולות והתכונות כולם, אבל לא בבחי' תמונה בפועל ח"ו (כללים ח"ב ח ע"ג). עי' לקמן ר"ל סע"א ורע"ב ח"ג רכב סע"ב וכי כ"ז הוא באספקלריא שאינה מאירה, אמנם כ"ז הוא ג"כ רק מבחי' אצילות, אבל כל בחי' תמונה אשר בב"ע אין שם ח"ו וזהו שאמר ולא בכל תמונה אחרא דברא ויצר כו' (לש"ו).

¹⁷⁷⁷ ר"ל דשם כתיב כל תמונה והוא א"ס דכל תמונה מיניה כמש"ו וביה עצמו אין מונה וזהו לא ראיתם (יהל אור).

¹⁷⁷⁸ התמונה בפועל הוא רק בב"ע, וזה אסור לייחס שם ח"ו, ועל זה נאמר (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה, ואינו מותר לייחס שם בחי' תמונה אלא רק על שם הכח והרצון אשר לזה שזהו מאצילות, כי על זה הכוונה הנה הוא ג"כ מה שנאמר ותמונת ה' יביט (במדבר יב ח), והוא מראה אחוריים כנודע, והרי מייחס שם בחי' תמונת דמות כמראה אדם, והוא משום כי שם הרי הוא הרצון והכח אשר לזה. אמנם כ"ז הנה הוא רק בבחי' גילוי ית"ש אשר לכל המציאות, הנה בזה הנה מותר לייחס שם כל התוארים כולם, והם ג"כ כל התוארי דמות תכונת אדם הנזכר בתורה, והם כולם רק על שם המציאות שיצא ממנו, אבל הוא עצמו ית"ש הנה משולל כל התוארים ממנו. וזהו שאמר שם הרע"מ עוד, ואפילו האי תמונה, ר"ל אשר גם רק בייחס הרצון והכח, לית ליה באתריה, אלא כד נחית לאמלכא על בריין ויתפשט עליהו יתחזי לון לכל חד כפום מראה וחזיון ודמיון דלהון, והאי איהו וביד הנביאים אדמה. אבל עצמותו גופה ית"ש, הנה עליו נאמר (ישעיה מ יח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו (כללים ח"ב ח ע"ד).

ספר שמות

ואפילו תמונה זו, אין לו במקומו אלא כשיורד למלוך על הבריות ומתפשט עליהם, יראה להם לכל אחד כפי מראה וחזיון ודמיון שלהם, וזהו "וביד הנביאים אדמה".	ואפילו תמונה זו, אין לו במקומו אלא כשיורד למלוך על הבריות ומתפשט עליהם, יראה להם לכל אחד כפי מראה וחזיון ודמיון שלהם, וזהו "וביד הנביאים אדמה".
ולכן הוא יאמר, אף על פי שאני אדמה לכם בדיוקנכם "אל מי תדמיני ואשוח". שהרי, קודם שברא הקדוש ברוך הוא דמות בעולם וצייר צורה, היה הוא יחידי בלי צורה ודמיון. ומי (ויש) שנודע לו קודם בריאה, שהוא מחוץ לדמות, אסור לעשות לו צורה ודמות בעולם, לא באות ה' ולא באות י', ואפילו בשם הקדוש, ולא בשום אות ונקודה בעולם. וזהו "כי לא ראיתם כל תמונה", מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון לא ראיתם.	ובגין דא יימא איהו אף על גב דאנא אדמה לכו בדיוקניכו אל מי תדמיני ואשוח דהא קדם דברא וקודשא בריך הוא דיוקנא בעלמא וצייר צורה הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון ומאן (נ"א ואית) דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא אסור למעבד ליה ¹⁷⁸² צורה ודיוקנא בעלמא לא באות ה' ולא באות י' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא והאי איהו כי לא ראיתם כל תמונה מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם:
אבל בתר דעבד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה ¹⁷⁸³ נחית תמן ואתקרי בהווא דיוקנא יהו"ה ¹⁷⁸⁴ בגין ודישתמודעון ליה במדות דיליה בכל מדה ומדה (דאשתמודעון ליה בדמות דיליה) וקרא אל אלהים שדי צבאות אהי"ה בגין ודישתמודעון (דאשתמודעון) ליה בכל מדה ומדה איך יתנהג עלמא בחס"ד ובדינא כפום עובדיהון דבני נשא דאי לא יתפשט נהוריה על כל ¹⁷⁸⁵ בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו:	אבל אחר שעשה דמות זה של המרכבה של אדם עליון, ירד לשם ונקרא באותו דמות, יהו"ה, כדי שיכירו אותו במדות שלו, בכל מדה ומדה. וקרא אל אלהים שדי צבאות אהי"ה, כדי שידעו אותו בכל מדה ומדה, איך יתנהג העולם, בחס"ד ובדין, כפי מעשי בני האדם. שאם לא יתפשט אורו על כל הבריות, איך ידעו אותו, ואיך יתקיים "מלא כל הארץ כבודו".
ווי ליה מאן דישוה ליה ¹⁷⁸⁶ ולשומו (בשום) מדה ואפילו מאלין מדות דיליה כל שכן לבני האדם (איוב ד יט) אשר בעפר יסודם דכלים ונפסדים אלא דמיונא דיליה כפום שלטנותיה על ההוא מדה ואפילו על כל בריין ולעילא מההיא מדה וכדו (ולית לעילא מההיא מדה כד ¹⁷⁸⁷) אסתליק מינה לית ליה מדה ולא דמיון ולא צורה:	אוי למי שישוה אותו לשום מדה, ואפילו מעשר המדות הללו שלו, כל שכן לבני האדם אשר בעפר יסודם, שפלים ונפסדים. אלא הדמיון שלו [הוא] כפי שלטונו על אותה המדה, ואפילו על כל הבריות, ולמעלה מאותה מדה. וכשמסתלק ממנה, אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה.

¹⁷⁷⁹ ר"ל תמונות הספירות כידוע כמש"ו (יהל אור).
¹⁷⁸⁰ כל הגילוי דהשם הוי"ה ב"ה הוא רק מעת האצילות ולהלאה, ורק מה שנתגלה בו לזולתו (הקדו"ש ה ע"ב).
¹⁷⁸¹ דברי כל חכם ונביא הנה הוא ע"פ השגתו, וכמ"ש הושע (יב יא) וביד הנביאים אדמה, וכמ"ש בתז"ח (לב ע"ד) וברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) (הקדו"ש פו ע"ג).
¹⁷⁸² עי' מלואים אות א.
¹⁷⁸³ ר"ל ספי' שבכללם נק' אדם והן מרכבה לא"ס (יהל אור). עי' מלואים אות ב.
¹⁷⁸⁴ עי' מלואים אות ג.
¹⁷⁸⁵ הוא חוט הא"ס המבריח בתוך כל העולמות (רמ"ז), עי' מלואים אות ד.
¹⁷⁸⁶ ר"ל לא"ס (יהל אור).
¹⁷⁸⁷ ר"ל למעלה מהמדה שמדמה בה כד אסתלק אל [א"ל, ר"ל אין לו – לש"ו] מדה ותמונה לגרמיה (יהל אור).

ספר שמות

[כגוונא דימא דלית במיא דימא דנפקי מיניה תפיסו כלל ולא צורה אלא באתפשטותא] (אלא באתפשטותא) דימא דימא על מאנא¹⁷⁸⁸ דאיהו ארעא אתעביד דמיון ויכילנא למעבד חושבן תמן כגון המקור דימא הא חד נפיק מיניה מעין כפום אתפשטותא דיליה בההוא מאנא כעגולא דאיהי י' הא מקור חד ומעין דנפיק מניה הא תריין:	כדוגמא שהים, שאין במים של הים שיוצאים ממנו תפיסה כלל ולא צורה, אלא שהתפשטות של המים של הים על כלי, שהוא ארץ, נעשה דמיון, ויכלנו לעשות חשבון שם, כמו המקור של הים. הרי אחד יוצא ממנו מעיין, כפי התפשטותו באותו הכלי כמו עגול, שהוא י', הרי מקור אחד, ומעיין שיוצא ממנו הרי שנים.
לבתר עבד מאנא רברבא כגון מאן דעבד (נ"א דחפר) חפירא רברבא ואתמלי מן מיא דנפיק מן מעיין ההיא מאנא אתקרי ים והוא מאנא תליתאה וההוא מאנא רברבא אתפליג¹⁷⁸⁹ לשבע נחלין (מאנין¹⁷⁹⁰) כפום מאנין אריכין הכי אתפשט מיא מן ימא לשבעה נחלין והא מקור ומעיין וימא ושבע נחלין אינון עשרה ואי ויתבר אומנא (אתברו) אלין מאנין דתקין יהדרון מיא למקור וישתארו מאנין תבירין יבשין בלא מיא:	אחר כך עושה כלי גדול, כמו מי שעושה (שחפר) חפירה גדולה, שמתמלאת ממים שיוצאים ממעיין. אותו כלי נקרא ים, והוא כלי שלישי. ואותו כלי גדול, שנחלק לשבעה נחלים (כלים), וכפי כלים ארוכים, כך מתפשטים המים מן הים לשבעה נחלים. והרי מקור ומעיין וים ושבעה נחלים, הם עשרה. ואם ישבר האומן את הכלים הללו שתיקן, יחזרו המים למקור, וישארו כלים שבורים יבשים בלי מים.
הכי עלת העלות עביד עשר ספירות וקרא לבתר¹⁷⁹¹ מקור וביה לית סוף לנביעו דנהוריה ובגין דא קרא לגרמיה אין סוף¹⁷⁹² ולית ליה דמות וצורה ותמן לית מאנא למתפס ליה למנדע ביה ידיעא כלל ובגין דא אמרו וביה במופלא ממך אל ותדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור:	כך עילת העלות עשה עשר ספירות, וקרא לכתר מקור, ובו אין סוף לנביעת אורו, ולכן קרא לעצמו אין סוף, ואין לו דמות וצורה ושם, אין כלי לתפוס אותו לדעת בו ידיעה כלל, ולכן אמרו בו "במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור".
לבתר עבד מאנא זעירא ודא י' ואתמלייא מניה וקרא ליה מעין נובע חכמה וקרא גרמיה בה חכם ולההוא מאנא קרא ליה חכמ"ה ולבית עבד מאנא רברבא וקרא ליה ים וקרא ליה בינה והוא קרא לגרמיה מבין בה:	אחר כך, עשה כלי קטן, וזה י'. והתמלא ממנו, וקרא לו מעיין נובע, חכמה, וקרא את עצמו בו חכם, ולאותו הכלי קרא לו חכמ"ה. ואחר כך עשה כלי גדול, וקרא לו ים, וקרא לו בינה, והוא קרא את עצמו מבין בה.
חכם מעצמו ומבין מעצמו כי (ה)חכמה איהי לא אתקריאת חכמה מגרמה אלא בגין ההוא [חכם דאמלי לה מנביעו דיליה ואיהי לא אתקריאת בינה מגרמה אלא בגין¹⁷⁹³ ההוא מבין דאמלי לה מניה] (מבין דאמלי ליה מנה) דאי הוה ומסתלקן (מסלק) מנה אשתארת יבשה הדא הוא דכתיב (ישעיה יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש:	חכם מעצמו ומבין מעצמו, כי חכמה לא נקראת חכמה מעצמה, אלא בגלל אותו חכם שמלא אותה ממעינו. והיא לא נקראת בינה מעצמה, אלא בגלל אותו מבין שמלא אותה ממנו, שאם היה מסתלק ממנה, היא תשאר יבשה, זהו שנאמר "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש".

¹⁷⁸⁸ עי' מלואים אות ה.

¹⁷⁸⁹ ואתפליג (דפ"ו).

¹⁷⁹⁰ מוסגר כנוסח אחר בדפ"ק.

¹⁷⁹¹ עי' מלואים אות ו.

¹⁷⁹² ר"ל אפילו מה שאנו קוראין לו א"ס ג"ז מסט' דכתר, רק לפי שאין מדה גבוה מן הכתר, לפיכך אנו מייחסין לו א"ס, כמ"ש שדרך הכתובים להמשיל במדת הגבורה אריה שאג וכו' (יהל אור). פנחס רנח סע"א, ועי' תיקונים סוף תיקון כב (לש"ו).

¹⁷⁹³ על שם (דפ"ק).

ספר שמות

אחר כך "והכהו לשבעה נחלים", ועשה אותו לשבעה כלים נכבדים, וקרא להם: גדולה, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. וקרא את עצמו גדול בגדולה וחסיד, גיבור בגבורה, מפואר בתפארת, בעל נצחון קרבות בנצח נצחים, ובהוד קרא את שמו הוד יוצרנו, וביסוד קרא שמו צדיק, וביסוד הכל סמוך בו כל הכלים וכל העולמות.	לבתר (שם יא טו) והכהו לשבעה נחלים ויעבד ליהו לשבעה מאנין יקירין וקרא לון גדול"ה גבור"ה תפאר"ת נצ"ח הו"ד יסו"ד מלכו"ת וקרא גרמיה גדול בגדול"ה וחסיד גבור בגבור"ה מפואר בתפאר"ת מארי נצחון קרבין בנצ"ח נצחים ובהו"ד קרא שמה הוד יוצרנו וביסו"ד קרא שמה צדיק ויסו"ד כלא סמך ביה כל מאנין וכל עלמין
ובמלכות קרא שמו מלך, ולו הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל בשמים שהוא צדיק, ולו הממלכה שהיא מלכות.	מג/א ובמלכות קרא שמה מלך ולו (&) הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת והנצ"ח וההו"ד כי כ"ל בשמים דאיהו צדי"ק ולו הממלכה דאיהו מלכו"ת:
הכל ברשותו לחסר בכלים ולהוסיף בהם נביעה, ולחסר כפי רצונו בו, ואין עליו אלוה שיוסיף בו או יגרע בו.	כלא ברשותיה למחסר במאנין ולאוספא בהון נביעו ולמחסר כפום רעותיה ביה ¹⁷⁹⁴ וליתא (לית) עליה אלהא (אחרא) דיוסיף ביה או יגרע ביה:
אחר כך עשה משמשים לכלים הללו, כסא בארבעה עמודים ושש דרגות לכסא, הרי עשר, והכל הוא בכסא. כמו כוס של ברכה, שתקנו בו עשרה דברים, משום התורה שנתנה בעשר דברות, ומשום העולם שהוא מעשה בראשית שנברא בעשרה מאמרות.	לבתר עבד משמשין לאלין מאנין כרסייא בארבע סמכין ושית דרגין ¹⁷⁹⁵ לכרסייא הא עשר וכלא איהו כרסיא כגון כוס דברכה ¹⁷⁹⁶ דתקיננו ביה עשרת דברים ¹⁷⁹⁷ בגין תורה דאתייהבת בעשרה דברן בגין עלמא דאיהו מעשה בראשית דאתברי בעשרה מאמרות:
ותיקן לכסא כיתות לשמש אותו, שהם: מלאכים, שרפים, אראלים, חיות, אופנים, חשמלים, אלים, אלהים, בני אלהים, אישים. ולאלה הוא עשה שמשים, סמא"ל וכל הכיתות שלו, שהם כמו עננים לרכוב בהם לרדת לארץ, והם כמו סוסים להם.	ותקין לכרסיא כתות לשמשא ליה דאינון מלאכים ¹⁷⁹⁸ [שרפים] אראלים חיות אופנים חשמלים ¹⁷⁹⁹ אלים [אלהים] ¹⁸⁰⁰ בני אלהים אישי"ם ולאלין עביד שמשין סמא"ל וכל כתות דיליה דאינון כעננים למרכב בהון לנחתא בארעא ואינון כסוסין לון:
ומנין לנו שעננים נקראו מרכב, זהו שנאמר "הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים". וזהו ממונה של מצרים. ומיד שראו ממונה שאלוה, שהוא אלוה ממונה שלהם, ראו אותו כמו סוס תחת	ומנלן דעננים אקרין מרכב [הדא הוא] דכתיב (ישעיה יא א) הנה יהו"ה רוכב על עב קל ובא מצרים ודא ממנא דמצרים ומיד דחזו ממנא דאלהא די הוא אלהא ממנא דלהון חזו ליה

¹⁷⁹⁴ בהון (דפ"ו).

¹⁷⁹⁵ עי' שעה"כ יד ע"ד.

¹⁷⁹⁶ שכוס גימ' הכסא שהוא גימ' אלקים שהוא בכסא ושם ל"ב אלקים דמעשה בראשית, גימ' כבוד כידוע, וז"ש כסא הכבוד, וז"ש בגין עלמא כו', וכן תורתינו הוא תורת הבריא כידוע (תיקו"ז ה ע"ב, תז"ח מא ע"ג) וז"ש בגין תורה כו', והכל הוא ראיא שגם בכסא ע"ס ונ"ל דבכולם צ"ל כגון (יהל אור).
¹⁷⁹⁷ ישנם בכל א' ענין הד' חיות וארגמ"ן. והתחתון שבכולם הוא האישים, ומהם היה הג' מלאכים שנשלחו לאברהם אבינו ע"ה, כמ"ש הרב שם בשער קיצור אבי"ע (פרק ח) (דע"ה ח"ב כט ע"ב).
¹⁷⁹⁸ עי' פרקי מרכבה פרק ה' ועי' בספר זה הרקיע ריש פ' ויקהל סדר ממטה למעלה ובספר ברית מנוחה דף לח (לש"ו).
¹⁷⁹⁹ עי' דע"ה ח"א סב ע"ג.

¹⁸⁰⁰ הם המארי תריסין הללו שעומדים בהיכל זכות דבריא לפני נהר דינור אשר שם. והטעם שנקראים בני אלהים, כי הרי אמרנו ששורשם הוא מהגבורה דדל"א הגנוז בהמ"ס דא"א, וכל גבורה הנה בו הוא שם אלהים (דע"ה ח"ב מב ע"ב), עיי"ש אריכות.

ספר שמות

מרכבתו של הקדוש ברוך הוא. מיד "ונעו אליה מצרים מפניו ולבב מצרים ימס". "נעו" מאמונה שלהם, "ולבם נמס", כדונג מאותה אמונה, ואומרים, וכי עד עכשיו אמונה ממונה שלנו, כמו סוס, היה נע לב שלהם מהאמונה שלהם, ונמס כדונג. ומנין לנו שימס הוא לשון נמס כדונג, כמו שנאמר "היה לבי כדונג נמס בתוך מעי".	כסוסיא תחות מרכבתיה דקודשא בריך הוא מיד (שם) ונעו אליה מצרים [מפניו ולבב מצרים ימס] נעו מאמונה דלהון ולב דלהון נמס כדונג מההיא אמונה [אמרו] (ואמרין) וכי עד כען [אמונה] ממנא דילן כסוסיא הוה נע לבהון מאמונה דלהון ונמס כדונג ומנלן דימס לשון נמס כדונג איהו כמה דאת אמר (תהלים כב טו) היה לבי כדונג נמס בתוך מעי:
"וכל פטר חמר תפדה בשעה וגו'", מצוה זו לפדות פטר חמור ולערוף פטר חמור. אם לא יפדה אותו, זהו שנאמר "ואם לא תפדה וערפתו". וסוד זה יצר הרע, שיכול לחזור בתשובה, ואחר כך יחזר יצר טוב. כמו שבארנו, אם זכה עזר אם לא זכה כנגדו. משום שהם דמות, אחד של שם ואחד של חמור. ואם זכה לחזור בתשובה, אף על גב שהוא חמור, עם הארץ, תפדה מן הגלות בשם, שהוא "שה פזורה ישראל". ואם לא חזר בתשובה, "וערפתו". שם אותו לעם קשה עורף, שעתידיהם להמחות מספר החיים, שעליהם נאמר "מי אשר חטא לי אמחנו מספרי".	¹⁸⁰¹ וכל פטר חמור תפדה בשעה וגו' (שמות יג יג) ¹⁸⁰² פקודא דא לפדות פטר חמור ולערוף פטר חמור אם לא יפדה ליה הדא הוא דכתיב ואם לא תפדה וערפתו ורוא דא יצר הרע יכול לאחזרא בתיובתא (ולבתר יצר הטוב) ולבתר לאחזרא יצר הטוב ¹⁸⁰³ כמה דאוקמוה אם זכר אם לא זכר כנגדו בנין דאינון דיוקנא חד ודשה וחד דחמור (בשעה וחד בחמור) ואי זכר לאחזרא ¹⁸⁰⁴ בתיובתא אף על גב דאיהו חמור עם הארץ תפדה מן גלותא בשם ¹⁸⁰⁵ דאיהו (ירמיה נ יז) שה פזורה ישראל ואי לא הדר בתיובתא וערפתו שוי ליה עם קשה קדל דעתידין לאתמחאה מן ספר חיים דעליהו ¹⁸⁰⁶ אתמר (שמות לב לג) מי אשר חטא לי אמחנו מספרי:
"והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך וגו'", מצוה זו מצוה שנקראת בגוון אחר, שלא נקראת מצוה, אלא קדושה. ואלו הן תפלין, תפלה של יד ותפלה של ראש. תקון פאר היופי של צבעים עליונים, ולכן נקראים טוטפות, כמו שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר".	והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין (שמות יג טז) פקודא [תמינאה] דא פקודא דאקרי בגוונא אחרא ¹⁸⁰⁸ ודלא (ולא) אקרי מצוה אלא קדושה ואלין אינון תפלין תפלה של יד ותפלה של ראש תקונא פארא ¹⁸⁰⁹ שפירו ¹⁸¹⁰ דגווינין ¹⁸¹¹ עלאין ¹⁸¹² ועל דא אקרין טוטפות ¹⁸¹³

¹⁸⁰¹ ויקרא ב ע"א (הערת הזהר).

¹⁸⁰² (פקודא להביא קרבן וכו') (נוסף בדפ"ו).

¹⁸⁰³ ר"ל שיהיה גם הוא יצר טוב, כמ"ש (ברכות נד ע"א) בכל לבבך בב' יצריך וזהו פדיון פטר חמור ואם לא יכול לאחזרא ליה וערפתו יתמחי החמור הע"ה עם היצר הרע (יהל אור).

¹⁸⁰⁴ הוא רזא אחרא על פדיון פטר חמור וערפתו (יהל אור)

¹⁸⁰⁵ בשם (דפ"ו). ר"ל שיפדה בכלל ישראל ואם לאו שאינו בכללם ואינו יכול לפדותו בכללם אז וערפתו בכלל החמורים שהן הערב רב כמס"ו שנקראו חמורים אשר בשר חמורים בשרם (יהל אור).

¹⁸⁰⁶ שהם עשו את העגל כידוע וכ"ז הכל א' אם אינו עושה תשובה אז נשאר חמור בסט' דיצר הרע אז וערפתו עם החמורים ואם זכה בתשובה ולעשות החמור יצר הרע לשה יצר טוב ופודה אותו בשם יצר טוב כן אפדה את החמור ע"ה בכלל השה ישראל כנ"ל. וכלל המצוה הזה בע"ה לפור אותו מיצר הרע אבל מצוה הראשונה בכור בהמה טהורה לסלקא בדרגא דאדם הוא בע"ה להיות אדון על יצר הרע לקדשו מסט' דשור ולסלקא אבל פדיון בכור אדם הוא בת"ת והן ג' משמרות כנ"ל [ר"ל ראשונה חמור פ"ח, שניה כלבים כלב גימ' בהמה, שלישית תינוק בכור אדם – מצאתי נאמר על הגליון] (יהל אור).

¹⁸⁰⁷ בהר קח ע"ב ובשנה הז' (הערת הזהר).

¹⁸⁰⁸ ר"ל שכל הפקודין נק' מצות והיא נק' קדושה כמס"ו (יהל אור).

¹⁸⁰⁹ ר"ל שנק' פאר כידוע (יהל אור).

¹⁸¹⁰ ר"ל לכך נקרא פאר (יהל אור).

¹⁸¹¹ כידעו שהד' פרישות הן ד' גוויני אשלי' [אדום שחור לבן ירוק] (יהל אור).

ספר שמות

כמה דאת אמר ¹⁸¹⁴ (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר:	ונאמר "כי נער ישראל ואהבהו", ישראל הקטן. שמע ישראל, ישראל הזקן. היופי של הצבעים למעלה ולמטה. יוסף עלה והתעטר בשני דרגות צבעים, בתחלה נע"ר ובסוף צדי"ק. כמה נאים בו הצבעים למראה. וסוד זה "ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה", יפה בשני צדדים, בשתי דרגות ובשני צבעים, עליון ותחתון.
וכתיב (הושע יא א) כי נער ישראל ואהבהו ישראל זומא ¹⁸¹⁵ ושמע ישראל סבא ¹⁸¹⁶ שפירו דגוונין עילא ותתא יוסף סליק ¹⁸¹⁷ ואתעטר בתרין [דרגין] גוונין בקדמיתא נע"ר ובסופא צדי"ק כמה יאן ביה גוונין למחזי ורוא דא (בראשית לט ו) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה שפירא בתרין סמין ובתרין דרגין בתרין גוונין עילא ותתא:	כתוב "ועשית הישר והטוב", הישר זו תפלה של יד, להמשיך (להסמך) אותו לתפלין של ראש, להתייחד כאחד. ותפלה של יד מקדים לשל ראש. וצריך שלא יהיה בהם פירוד כלל.
מאן דמתעטר בתפלין קאים ברזא דגוונא עלאה וקאים באינון תרין רזין דקאמרן ברזא דעבד [כמו יוסף דאקרי נער ואקרי צדיק] נאמן וברזא ¹⁸²¹ דבן יחידאי ואלין אינון תפלה של יד ותפלה של ראש ואינון כללא חדא בלא פרודא:	מי שמתעטר בתפלין, עומד בסוד של צבע עליון, ועומד באותם שני סודות שאמרנו, בסוד של עבד, כמו יוסף שנקרא נער ונקרא צדיק נאמן, בסוד של בן יחידאי. ואלה הם תפלה של יד ותפלה של ראש, והם כלל אחד בלי פרוד.
ארבע פרשיין דתפלין בארבע בתים באינון תפלין של ראש וזכמהו (וישל יד כמה) דאינון ארבע פרשיין באינון תפלין של ראש אופ הכי כלהו בתפלין של יד [בבית אחת] דהא בתפלה של יד ¹⁸²² לית לה מגרמה כלום אלא מה דנקטא מלעילא ורזא דא (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים ומגו דנקטא ¹⁸²³ לון ומלעילא אקרי	ארבע פרשיות של תפלין בארבעה בתים באותן תפלין של ראש. וכמו שהם ארבע פרשיות באותן תפלין של ראש, כמו כן כולן בתפלין של יד בבית אחד, שהרי בתפלה של יד אין לה מעצמה כלום, אלא מה שלוקחת מלמעלה. וסוד זה "כל הנחלים הולכים אל הים", ומתוך שלוקחת אותם מלמעלה, נקראת תפלה,

¹⁸¹² שהן עטרות דא"א וכ"ע כידוע שהן חו"ב וב' עטרין דא"א חו"ג כמ"ו דד' פרשיות הן חו"ב
חו"ג (יהל אור).

¹⁸¹³ שטוטפות הוא לשון תכשיט כמ"ש ולא בטוטפת (יהל אור).

¹⁸¹⁴ ר"ל שנאמר אתפאר ר"ל בתפלין שנקראו פאר והתפלין הן דרגא דישראל כמ"ו וז"ש ישראל
אשר כו' (יהל אור).

¹⁸¹⁵ ר"ל מט"ט ששמו כשם רבו (יהל אור).

¹⁸¹⁶ ת"ת דאצילות ור"ל ז"ש כי נער ישראל נער מט"ט ישראל ת"ת ומט"ט הוא יסוד דשכינה צדיק
דלתתא (יהל אור). הם בהתבונה דשם ס"ג, וכמ"ש בזוה"ק (פ' בא דף מג ע"א, תרומה דף קס ע"ב,
ויקהל דף רטז ע"א, ואתחנן דף רסב ע"ב) (ביאורים ח"א מב ע"א).

¹⁸¹⁷ שקדום שנתקנא ובא לידי נסיון ה' בנוק' כמו שאר השבטים והי' ביסוד דילה ואח"כ עלה
ליסוד דדכורא וז"ש בקדמיתא כו' (יהל אור).

¹⁸¹⁸ ר"ל להסתמך לנוק' ביסוד דדכורא ולכך סומכין לה קשר של יד כידוע (יהל אור).

¹⁸¹⁹ להתייחד ז"ל שהן תש"ר ותש"י וז"ש ותפלה של כו' (יהל אור).

¹⁸²⁰ ר"ל שלא להפסיק ביניהן כמ"ש (סוטה מד ע"ב מנחות לו ע"א) הסח בין תפילין לתפילין כו'
דתש"ר באין להתייחד עם תש"י (יהל אור).

¹⁸²¹ ברזא (דפ"ו). נדצ"ל "ברזא" וקאי אלעיל, ואקרי צדיק נאמן ברזא כו' ר"ל בסט' דתש"י נק' עבד
כנ"ל וגם שהוא בסטרא דמלכות שמסט' נק' ישראל עבדים והוא אדון כל הארץ ומסט' דת"ת נק'
בנים כי ת"ת אב הרחמים וז"ש אבינו מלכנו אם כבנים וכו' (יהל אור).

¹⁸²² ר"ל ולפי שמקבלת מכולם לפיכך יש לה ג"כ ד' פרשיות ולפי שהיא כלל כולם ובה נכללים
באחד לפיכך בה בית א' (יהל אור).

¹⁸²³ ר"ל לפיכך נק' ג"כ תפלה של יד וקדושה (יהל אור).

ספר שמות

ומתקדשת בקדושתם, והכל נקראת קדושה ונקראת תפלה. ואז נקראת מלכות, מלכות שמים שלמה.	תפלה ואתקדשת בקדושתהון וכלא ¹⁸²⁴ אקרי קדושה ואקרי תפלה וכדין אקרי מלכות ומלכותו שמים שלימה ¹⁸²⁵ :
ארבע פרשיות, הרי בארנו את הסוד שלהם בכמה מקומות. אבל פרשה ראשונה "קדש לי כל בכור" זהו סוד	ארבע פרשיות [הא ¹⁸²⁶ אוקימנא רוא דלהון בכמה דוכתי אבל פרשה] קדמאה (שמות יג ב) קדש לי כל בכור דא איהו רוא
עליון שכולל כל ארבעה הבתים, בסוד האור העליון שיצא מאין.	מג/ב עלאה דכליל כל ארבע בתים ברוא דנהירו עלאה דנפקא מאין ¹⁸²⁷ :
וכל אותן ארבע נרמזו כאן. "קדש", זו קדושה העליונה, סוד החכמה העליונה, שמשם הכל מתקדש, בסוד הגניזה העליונה, שנקראת "קדש". "לי", זו בינה, סוד העולם העליון, ההיכל הפנימי, וסוד זה "כי לי בני ישראל עבדים", "כי לי כל בכור", "והייתם לי סגולה". "כל" סוד החסד בכל מקום, בין למעלה בין למטה. "בכור" זה בן בכור, שנאמר "בני בכורי ישראל". ובן בכור זה כולל כל הצדדים וכל הצבעים, ולכן הכתוב כולל את כל הארבע בסוד החכמה העליונה. אבל זה בדרך כלל, לדעת שהכל כלול בזה. אבל בדרך פרט כל אחד לבדו, זוהי פרשה ראשונה הכוללת כל שאר הפרשיות.	וכל אינון ארבע אתרמיוזי הכא קדש דא קדושה עלאה רוא דחכמתא עלאה דמתמן ¹⁸²⁸ כלא אתקדש ברוא דגניזו עלאה אדיתקרי (אקרי) קדש לי דא ובינהו רוא דעלמא עלאה היכלא פנימאה ¹⁸²⁹ ורוא דא (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים (במדבר ג יג) כי לי ¹⁸³⁰ כל בכר (שמות יט ה) והייתם לי סגולה ¹⁸³¹ כ"ל רוא דחסד ¹⁸³² בכל דוכתא בין לעילא בין לתתא בכור ¹⁸³³ דא בן בכור דכתיב (שם ד כה) בני בכרי ישראל והאי בן בכר כליל כל סטריין וכל גוויין ובגין כך קרא כליל כללו ארבע ברוא דחכמתא עלאה אבל דא בארץ כלל למנדע דכלא כליל בהאי אבל בארץ פרט וכל חד בלחודוין דא איהי פרשתא קדמאה דכליל כל שאר פרשיות:
פרשה שניה "והיה כי יביאך וגו'", זו בינה, שהרי בפרשה הזו היא יציאת מצרים, שהיתה מצד של יובל. ולכן הראשית שלה "והיה", שהרי דבר זה הוא ביובל, ולכן שמה "והיה" שאין והיה אלא במקום זה, שהוא עתיד להמשיך למטה ולהאיר מנורות, ולהמצא בדרגה תחתונה. והיה, כמי שאומר על	פרשה תניינא (שמות יג ה) והיה כי יביאך וגו' דא בינה דהא בפרשתא דא איהי יציאת מצרים דהוה מסטרא דיובלא ועל דא שירותא דילה והי"ה דהא מלה דא איהי ביובלא ובגין כך שמא דילה והי"ה דלית ווהיהו (הויה) אלא באתר דא דאיהו זמין ¹⁸³⁴ לאתמשכא לתתא ולאנהרא

¹⁸²⁴ מוסגר בדפ"ק.

¹⁸²⁵ רומז למ"ש (ברכות דף יד טו) הרוצה שיקבל מלכות שמים שלמה יניח תפילין כו' ור"ל שמלכות שלמה עם שמים ת"ת בכל ד' גוויין (יהל אור).

¹⁸²⁶ ר"ל שכבר פי' הרבה פעמים אבל כאן יפרש יותר (יהל אור).

¹⁸²⁷ כידוע שחור"ב וחור"ג דתפילין יוצאין מב' ידיים וב' כתפין דא"א (יהל אור).

¹⁸²⁸ כידוע שכל הספירות נקראו קודש כשמקבלין מחכמה שנקרא קודש (יהל אור).

¹⁸²⁹ שז' היכלות הן והיכל השביעי בינה קדש הקדשים לפני ולפנים (יהל אור).

¹⁸³⁰ ר"ל שבינה נק' לי וראיה מפסוק זה שמסט' דילה נפקו ממצרים כמ"ש לקמן (יהל אור).

¹⁸³¹ מ"ורזא דא" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹⁸³² שהוא יומא דכליל לכולהו יומין (יהל אור).

¹⁸³³ ר"ל ת"ת כמש"ו והוא נוטל ב' חלקים דעת דחור"ג, ונוק' נוטלת דעת א' כידוע ובהאי בכור נרמז גבורה שהוא חלק ב' ולפי שבחכמה עלאה אין שם דין לפיכך לא נרמז שם גבורה בפ' רק בכללא (יהל אור).

¹⁸³⁴ שמחכמה ולמעלה אין גלוי אבל בינה קיימא לשאלה וע"י ז"ת מתבוננין בה ובסוד אהי"ה דזמין לאולדא (יהל אור).

ספר שמות

בוצינין ולאשתכחא בדרגא תתאה והיה כמאן דאמר על מלכא (דאיהו) [דיהוי] זמין ¹⁸³⁵ לאתמשכא לתתא ולאנהרא בוצינין ¹⁸³⁶ וכלא ברזא חדא ובגין ודאיהו ¹⁸³⁷ (דאקרי) בארח טמיר לא אקרי באתגלייא בשמא דא אלא אתמסר לחכימין למנדע ועל דא אתרשים בשמא קדישא ובמלהו (מלה) דא:	המלך שאם שיהיה מוכן להמשך למטה ולהאיר מגורות, והכל בסוד אחד. ומשום שהוא בדרך טמיר, לא נקרא בגלוי בשם זה, אלא נמסר לחכמים לדעת, ועל זה נרשם בשם הקדוש בדבר הזה.
פרשה שלישית, "שמע", זהו סוד הימין שנקרא חסד עליון, שהוא מיחד את היחוד של הכל לארבעה צדדים. והקדוש ברוך הוא מסדר בו את סדר כל העולם, וזהו שמתפשט לכל הצדדים, אפילו בתוך התהומות התחתונים. בזה הקדוש ברוך הוא ברא את העולם, כשהתעטף הקדוש ברוך הוא בעטוף של זהר, וזה שמיחד את היחוד, ולכן שמע סמוך לוהי"ה.	פרשה שלישית, "שמע", זהו סוד הימין שנקרא חסד עליון, שהוא מיחד את היחוד של הכל לארבעה צדדים. והקדוש ברוך הוא מסדר בו את סדר כל העולם, וזהו שמתפשט לכל הצדדים, אפילו בתוך התהומות התחתונים. בזה הקדוש ברוך הוא ברא את העולם, כשהתעטף הקדוש ברוך הוא בעטוף של זהר, וזה שמיחד את היחוד, ולכן שמע סמוך לוהי"ה.
יחודא דכל יומא איהו ¹⁸⁴⁰ [למנדע ולשואה רעותא יחודא דא הא אמרן בכמה דוכתי יחודא דכל יומא איהו] יחודא דקרא (דברים ו ד) ושמע ישראל יהו"ה (קדמאה) אלהינו יהו"ה והא כללו חד ועל דא אקרי אחד הא תלת שמחה אינון היך אינון חד ואף על גב דקרינן אחד והיך אינון חד:	היחוד של כל יום הוא יחוד לדעת, ולשים את הרצון היחוד הזה. הרי אמרנו בכמה מקומות, יחוד של כל יום הוא היחוד שבפסוק "שמע ישראל ה' אלהינו ה'", הרי כולם אחד, ולכן נקרא אחד. הרי הם שלשה שמות, איך הם אחד. ואף על גב שקוראים אחד, איך הם אחד.
אלא בחזיונא דרוח קדשא אתיידע ואינון בחזיו דעינא וסתימא למנדע דתלתא אלין אחד ודא איהו רזא דקול דאשתמע ¹⁸⁴¹ קול איהו חד ואיהו תלתא ¹⁸⁴² גווינן אשא ורוחא ומיא וכללו חד ברזא דקול ולאן אינון אלא חד ¹⁸⁴³ אוף הכא יהו"ה אלהינו יהו"ה אינון חד תלתא גווינן ואינון (דאינון) חד:	אלא בחזיון רוח הקודש נודע, והם במראה של עין סתומה, לדעת שלשה אלה אחד. וזהו סוד של קול שנשמע, קול הוא אחד, והוא שלשה אופנים: אש, רוח, ומים. וכולם אחד, בסוד של הקול, ואינם אלא אחד, כמו כן כאן "ה' אלהינו ה'" הם אחד, שלשה אופנים והם אחד.
ודא איהו קול דעביד בר נש וביחודא	וזהו הקול שעשה האדם ביחוד, ולשים את רצונו ביחוד של הכל, מאין

¹⁸³⁵ דהשם מורה על התגלות ובה יגלה לנו אורה מה שהקשו כמה מקובלים קושיא עצומה מפני מה אהי"ה בכתר ובינה והוי"ה בת"ת הלא שם הוי"ה ב"ה שם גדול הוא יותר משם אהי"ה כי הוא כלל כל השמות כידוע אך בזה יתורץ מאד דהא השם מורה על התגלות והשם הוא התגלות ולכן בכתר ובינה ששם אין כ"כ התגלות כמו בת"ת ולכן שם שם אהי"ה שאין גדול כמו שם הוי"ה שאין גדול ההתגלות כמו התגלות שבת"ת ועי' היטב ותבין (יהל אור).

¹⁸³⁶ מ"והיה כמאן" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹⁸³⁷ ר"ל שת"ת נק' הוי"ה בגלוי אבל כאן הוי"ה בהיפוך אתוון בטמירו לפי שהיא עצמה אינה נגלית (יהל אור). עי' זר"ח עב ע"ד: והי"ה שם הכא אתמסר ליה למשה מה דלא אתמסר ליה מקדמת דנא דהא ההוא שמא דרתיכא קדישא אתמסר ליה בידה.

¹⁸³⁸ שזן בחסדו מקרני ראמים והכל צריכין לחסדו (יהל אור).

¹⁸³⁹ כמ"ש שנתעטף הקב"ה באור וברא העולם כמ"ש עוטה אור כשלמה כו' ואור הוא חסד כידוע (יהל אור).

¹⁸⁴⁰ יחודא (נוסף בדפ"ו).

¹⁸⁴¹ שקול כלול מאשא ורוחא ומיא כמ"ש בס"י (יהל אור). ח"א נ ע"ב רי ע"א (לש"ו).

¹⁸⁴² ר"ל שה' אלהינו הן חו"ב ה' ז"א שהן למטה חג"ת שהן ג' גווינן (יהל אור).

¹⁸⁴³ "ולאו אינון אלא חד" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

סוף עד סוף, הכל בקול הזה שעושה בשלשת אלה שהם אחד. וזהו היחוד של כל יום, שהתגלה בסוד של רוח הקדש.	ולשוואה רעותיהו (ולשוואה) ביחודא דכלא מאין סוף עד סופא דכלא בהאי קול דקא עביר בהני תלתא דאינון חד ודא איהו יחודא דכל יומא ודואתגלי ברזא דרוח קדשא:
וכמה אופנים של יחוד התעוררו, וכולם אמת. מי שעושה את זה, עושה. ומי שעושה זה, עושה. אבל היחוד הזה שאנו מעוררים מלמטה בסוד של קול, שהוא אחד, זהו בירור הדבר, זה בכלל, ואחר כך פרט, כמו שאמרנו.	וכמה גוונים דיחודא אתערו וכלהו קשוט מאן דעביר האי עביר ומאן דעביר האי עביר אבל האי יחודא דקא אנן מתערי מתתא ברזא ודחד קולו (דקול) דאיהו חד ודא הוא ברירא דמלה האי בכללא לבתר ¹⁸⁴⁴ ופרטא (והיה אם שמוע פרט דחסד עלאה) כדקאמרן:
פרשה רביעית, הוא סוד הדין הקשה, "השמרו לכם", אלה הן תפלין של ראש, ותפלין של זרוע כדוגמא זה בבית אחד, והרי התעוררנו בהם, וכולם סוד אחד.	(ואיהי) פרשה רביעאה הוא רזא דדינא קשיא (שם יא טז) השמרו לכם ¹⁸⁴⁵ ואלין אינון תפלין דרישא ¹⁸⁴⁶ ותפלין דדרועא כגוונא דא בחד ביתא והא אתערנא בהו וכלהו רזא חדא:
קשר התפלין של ראש הוא דל"ת, ועל זה נאמר "וראית את אחורי", ולכן הוא לאחור, ושם נקשר הכל בקשר אחד.	קשרא דתפלין דרישא איהו דל"ת ¹⁸⁴⁷ ועל דא כתיב (שמות לג כג) וראית את אחורי ¹⁸⁴⁸ ועל דא איהו לאחורא ¹⁸⁴⁹ ותמן אתקשר כלא בקשרא חדא:
והיא כשמניחה תפלין אלו של זרוע, להתקשר (יש קשר) אחר סוד הברית הקדוש, סוד זה כמו שהתעורר בכמה מקומות, והכל סוד אחד. אשריהם ישראל שיודעים סוד זה, וצריך אדם	ואיהי כד מנחא אלין תפלין דדרועא לאתקשרא (ס"א אית קשרא) אחרא ¹⁸⁵⁰ רזא דברית קדישא רזא דא כמה דאתער בכמה דוכתי וכלא רזא חדא זכאין אינון ישראל דידעין

¹⁸⁴⁴ והיה אם שמוע (יהל אור).

¹⁸⁴⁵ דהשמר הוא ל"ת מסט' דדינא כידוע (יהל אור).

¹⁸⁴⁶ ודע כי דוקא בשל ראש יש הו"ה ממש דהיינו חו"ב חו"ג אבל בשל יד אינו כך אלא כעין דוגמא שהרי אין בה חו"ג אלא ב' פעמים חו"ב, פי' חו"ב דאבא וחו"ב דאמא שהם בערך חו"ג לגבי חו"ב דאבא, ולכן אמר בכאן דדרועא כגוונא דא, כגוונא דייקא, ר"ל דמיון לבד (רמ"ז).
¹⁸⁴⁷ וראית את אחורי, ובפ' ואתחנן (רסג רע"א) מבואר שענין הקשר של תפלין אשר נאמר על זה וראית את אחורי, הנה הוא ענין אחד עם התפלין של יד שהוא בה' בתראה, ה' דידכה, יד כהה, דהיא שמאלא ע"ש. וכעין זה הוא ג"כ בתרגום יונתן על התורה בפסוק וראית את אחורי, אמר שם שהוא הקשר דתפלין של יד (והוא י', סוד היסוד, כמ"ש בזוה"ק ס"פ בא וכו"ל, שהוא מאור היסוד דז"א שממנו הוא דעת דרחל, והוא סוד הקשר דתפלין של יד). ובפ' ויקהל (דף ר"א סע"א) מבואר כי סוד וראית את אחורי הנה הוא בסוד אחור וקדם צרתני, שהוא כללות כל הנוק' שהיא אחורי דכורא ע"ש והרי כ"ז הוא כעין דרשות חלוקות וכו' הקשר של ראש שהוא מהארת המלכות דתבונה עם אור הדעת המתלבש בו, הנה אותו החלק דאור הדעת אשר ממנו הוא הקשר, הנה הוא מהבחי הראשונה דהמלכות כנ"ל, והנה הוא אור הכתר דהנוק' כי הוא שורש הראשון שלה שהיה מתחילה בת"ת דז"א כנ"ל, ות"ת דז"א הוא כתר דרחל ע' א"א (פרק ז). והרי הוה הקשר של ראש שהוא לאה הוה הוא הכתר דרחל, וכן מאור הקשר של ראש שהוא ד' כללות הד' מוחין, הנה נמשך ממנו ונעשה הדעת דרחל שהוא הקשר של יד שהוא י', והוא מאור היסוד דז"א כנ"ל מזוה"ק ס"פ בא, כי הוא עולה ונעשה הדעת דרחל שהיא הקשר של יד. והיינו כי אור היסוד דז"א הנה הוא עולה כנגד הלב דז"א בזרוע השמאלית, ונעשה הוא שם הדעת שבה שהוא הי' דקשר של יד. והנה נעשה כ"ז ע"י הרצועות הנמשך מהקשר של ראש וכמו שמבואר כ"ז בהדרושים שם. ואמר שם, כי הרצועות הם כוללים כל הד' מוחין, והם אורות המקיפין דרחל ע"ש. והרי נמצא כי הקשר של ראש הנה הוא כללות כל אור המוחין כולן דרחל ג"כ, שהם התפלין שלה, וכן הוא כי מעיקרם הרי הם ג"כ אחד כי הם ב' הבחי' שבמלכות כנ"ל (כללים ח"ב ז ע"ד).

¹⁸⁴⁸ ר"ל מלכות והיא נכללת בז"א בד' של הקשר (יהל אור). עי' לקמן ריא ע"א בח"ג רסג ע"א ועי' עוד לקמן רל סע"א ורע"ב (לש"ו).

¹⁸⁴⁹ כמש"ל איהי אחור דיליה ע"ש היטב (יהל אור).

¹⁸⁵⁰ ר"ל שהקשר ש"י הוא יסוד נכלל בה (יהל אור).

ספר שמות

להניחם כל יום להיות בדמות עליון, ועליו נאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".	רזא דא ואצטריך בר נש לאנחא לון וכל יומא למהוין (בכל יומא ולמהוין ב"נ) בדיוקנא עלאה ועליה (ועל דא) כתיב (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה ¹⁸⁵¹ נקרא עליך ויראו ממך ע"כ:
ברוך ה' לעולם אמן ואמן	ברוך יהוה לעולם אמן ואמן:
	מד/א
	פרשת בשלח
"ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו'", רבי שמעון פתח, "תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות", פסוק זה קשה, ויש להתבונן בו. מה שונה תפלה לחבקוק הנביא יותר מכל שאר נביאי העולם, שלא נאמר בהם תפלה לישעיה הנביא, או לירמיה, או ליחזקאל, או להושע, או לשאר נביאי העולם.	ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו' (שמות יג יז) רבי שמעון פתח (חבקוק ג ב) תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות האי קרא קשיא ואית לאסתכלא ביה מאי שנא תפלה לחבקוק הנביא יתיר מכל שאר נביאי עלמא דלא כתיב בהו תפלה לישעיה הנביא או לירמיה או ליחזקאל או להושע או לשאר נביאי עלמא:
אלא כך שנינו, אלישע זכה בעולם הזה מה שלא זכה נביא אחר, פרט למשה. ועם כל זה לא רצה להטריח את אדונו. בא וראה, מה נאמר "ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושמ אשה גדולה", מה זה אשה גדולה, אלא גדולה במעשיה, שכל בני (הדור) הבית משתבחים בה, והיא עיקר הבית. ומשום שבעלה לא היה מצוי בבית, להיות עיקר, לא נזכר הוא, אלא היא.	אלא הכי תנינן אלישע זכה ¹⁸⁵² בהאי עלמא מה דלא זכה נביאה אחרא בר ממשא ועם כל דא לא בעא לאטרחא למריה ¹⁸⁵³ ותא חזין מאי כתיב (מ"ב ד ח) ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושמ אשה גדולה מאי אשה גדולה אלא גדולה בעובדהא ¹⁸⁵⁴ דכל בני (דרא) (1855) וביתא משתבחין בה והיא עקרא דביתא ¹⁸⁵⁶ ובנין דבעלה לא הוה שכיח בביתא ¹⁸⁵⁷ למהוין עקרא לא הוה ואדכרן (מדבר) הוא אלא היא:

¹⁸⁵¹ מ"אלין אינון" עד "דידעין רזא דא" נמחק בדפ"מ, ומופיע כאן.
¹⁸⁵² דהיינו שזכה לקירון פנים כמשה, בסוד אלישע דהיינו ש"ע נהורין המאירים בב' פעמים א"ל מלא, וב' פעמים גי' הפני"ם, אמרו רז"ל שהיה מתהלך בהרים מפני שלא ינזקו הרואים פניו ובפרט הנשים כנזכר בפרקי רבי אליעזר. וטעם הדבר נראה נלע"ד שהוא מובן עם מ"ש בספר הכוונות בתפילת ראש השנה בכוונת מלך עוזר, כי אין לז"א רק ק"ן נהורין מש"ע נהורין דאריך מאנפוי והמלכות יש לה כל הש"ע, ושזה סוד מה שאמרו רז"ל לא היה יכול להסתכל בפני חוה. ולכן תמצא ששבחה התורה את האמהות שהיו יפות להורות שלהיות שהתקינו פגם חוה זכו ליפיה, ומן הטעם הלזה לא היו יכולות הנשים להסתכל בפני אלישע, שהוא היה מן המובחר של קין דכתיב ביה (בראשית ד ה) ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה, ולכן ויפלו פניו, הוא אור הפנים שהיה לו, אבל אלישע פירשו אל"י ש"ע, פי' שיש לו מסוד א"ל של ש"ע נהורין. ונראה שאמר אלי בלשון יחיד מפני שהארתו היתה מאריך ולית שמאלא בהאי עתיקא (רמ"ז). אין הכוונה על הנבואה וכו' אלא על מעשה ניסים שעשה יותר מכל הנביאים (מ"מ). אלישע זכה לקירון פנים כידוע בסוד אלישע שהם ש"ע נהורין הנ"ל וכמ"ש ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ולכן שניהם [גם אליהו] היה בכח ידם להחיות את המתים שלא בציווי השי"ת (ב"ע כב ע"ב).
¹⁸⁵³ ר"ל אע"פ שהיה גוזר והקב"ה מקיים לא בעא לאטרחא למארי' שיתן לו עושר ולא יצטרך לאחרים (מ"מ). "ועם כל דא לא בעא לאטרחא למריה" מוסגר בדפ"ק.
¹⁸⁵⁴ והנה השונומית שהיתה אחות אבישג שתיהן היו יפות מאד והיו מסוד שתי האמהות בלהה וזלפה כמ"ש בליקוטי תלמידי הרב, וכנראה משם השונומית היתה מסוד רחל, ולכן היתה גדולה בעובדהא, כי כל מעשיה הוא תיקון בנוק' רחל דוקא (רמ"ז).
¹⁸⁵⁵ להיותה ניצוץ מאמן של ישראל וגם לגודל יופיה, כי על כן היה לה שייכות עם אלישע (רמ"ז).
¹⁸⁵⁶ כי כן רחל היא עקרת הבית (רמ"ז).
¹⁸⁵⁷ יש שתי בחינות ר"ו, האחת הוא דס"ג מ"ה ב"ן והם ר"ו אותיות דג' פסוקי ויסע ויבא ויט, והם גימ' גבור"ה שעיקרם לתיקון הנוק', והם בחינת נר"ן. והשנית הוא השם דע"ב שמות שהוא

ספר שמות

ועוד "ושם אשה גדולה", גדולה על כל שאר נשי העולם, שהרי שאר נשי העולם כשרואות אורח בבית, מצטערות בו ודוחקות אותו, וכל שכן להוציא עליו ממון, והיא שמחה באורח, ולהוציא עליו ממון. כל שכן כיון שראתה את אלישע, שמחה בו מאד, ועל כן השבח של הכל הוא של האשה, שהרי האורח של הבית הוא של האשה, ולכן [כתוב] "ושם אשה גדולה", גדולה על שאר הנשים.	ותו ושם אשה גדולה (מלכים ב' ד ח) גדולה על כל שאר נשי עלמא ¹⁸⁵⁸ דהא שאר נשי עלמא כד חמאן אושפיזא בביתא מצטערין ביה ודחקין ביה ¹⁸⁵⁹ כל שכן לאפקא עליה ממונא והאי ¹⁸⁶⁰ חדת ביה באושפיזא ¹⁸⁶¹ ולאפקא עליה ממונא כל שכן כיון דחמת ליה לאלישע ¹⁸⁶² חדת ביה לחדא ועל דא שבחא דכלא דאתתא היא ¹⁸⁶³ דהא אושפיזא דביתא דאתתא היא ¹⁸⁶⁴ ובגין כך ושם אשה גדולה גדולה על שאר נשין:
"ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא", במה ידעה. אלא הרי פרשוה החברים, שסדין לבן שמה לו במטתו, ולא ראתה בו קרי מעולם, ולא עבר זכוב על שלחנו.	ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי אלהים קדוש הוא (שם ט) במה ידעה אלא הא אוקמוה חברים דשושיפא חוורא זריקת ליה בערסיה ולא חמת ביה קרי מעולם ולא אעבר זכובא בפתוריה:
הדברים הללו קשים אם תאמר שלא ראתה בו קרי, הרי רבים הם בני אדם כאלה בעולם, מה השוני כאן. ואם תאמר שלא עבר זכוב על שלחנו, למה נאמר	הני מלי קשיין אי תימא דלא חמת ביה קרי הא סגיאין אינון בני נשא הכי בעלמא מה שנויא הכא ואי תימא דלא אעבר ¹⁸⁶⁵ זכובא בפתוריה

מסוד ע"ב דיוד"ן וגים' חס"ד ויש בו ר"ו אותיות גם כן. וה"ס אריה מן הימין, והוא ענין טיפת הזכר דחסד אתגליא בפום אמה, ואז נקראת הנוק' תב"ל, ב' פעמים ר"ו שהיא מתובלת מחו"ג שאז הוא לה זווג דפנים בפנים מה שאין כן כשאין בה אלא הר"ו דגבורה אז הוא דאחור באחור, ואז הוא שליטת הנוק' כי אין האיש בביתו. וז"ש שבעל השונמית לא היה נמצא בבית להיות עיקר, ירצה היה בבית אך הרי הוא כאילו לא היה, כיון שלא היה בו כח להיות עיקר ולזכות לשפע דע"ב הדוכרי, ולכן לא היה מנהיג הוא אלא היא, שהיתה בזכותה מתקנת כל צרכה בר"ו שלה. ולכן אמר לה אלישע את חובקת בן, שכל כחה היה משם ב"ן שהוא הגבורה שתחילתו משם ס"ג כנודע ליודעים. ולכן הוצרך חבוקק למות דוגמת מלכי אדום, ואלישע החייהו בהורידו עליו סוד מלך הדר מהדרת פניו שהם מסוד אל דאיהו חסד אל, וה"ס שני החיבוקין דימין שלו ודשמאלא שלה. ובזה יש גם שייכות לענין הזה עם פרשתנו שבה נזכרת יציאת ישראל בכח שם זה דויסע ויבא ויט, וזה מלבד מ"ש לקמן בהנחת רוחות של ישראל בשירי המלאכים דוגמא דשל חבוקק, ע"ע. באופן שהשונמית נקראת אשה גדולה להיות בה ניצוץ רחל אמנו עקרת הבית, ולהיות שהיתה גדולה לגבי בעלה כי היא היתה מושפעת בזכותה מכל כח גדלות השכינה, ונמצאת גדולה כלפי כל דורה בבחינה הראשונה וכמו כן לעומת בעלה בבחינה שניה מה שאין כן בגבורות שאין מגמתן מצד עצמן להשפיע אלא לקבל מהחסדים, וכמש"ה (ג טז) ואל אישך תשוקתך, ולכן אין נדיבות בנשים (רמ"ז).

¹⁸⁵⁸ נ"ל לפי שהיתה לגלול חוה והוא נק' האדם הגדול והיא נקראת אשה גדולה (רמ"ז).

¹⁸⁵⁹ יש להן צער פנימי בנפשותן באורחים, וכן אינון רוצין לגמול להם חסד בגופן ובמעשה ידיהן אדרבה דחקן ביה, נדחקות ודוחקות עצמן מלפעול כדי שלא יהנה האורח, וכל שכן לאפקא עליה ממונא, להיותו היותר חיצון הוא גבורה יותר קשה, ומכל שכן שלא תחפוצנה לההנות בו את אחרים (רמ"ז).

¹⁸⁶⁰ והיא (דפ"ו).

¹⁸⁶¹ כי להיותה ניצוץ רחל היה בה מיתוק החסד שמחה באורח. וזהו פירוש שלישי על תואר גדולה שר"ל מושפעת ונמתקת ממדת הגדולה, ולכן תמיד היתה שמחה באורחים ולהוציא עליהם ממון (רמ"ז).

¹⁸⁶² כי נשמתה ראתה לה כי עתידה היא לקבל ממנו מיתוק גדול, ולכן מרוב שמחתה בו נאמר (ד ח) ותחזק בו (רמ"ז).

¹⁸⁶³ ירצה שדוקא על האשה הגדיל שלמה את השבח באומרו (משלי לא י) אשת חיל מי ימצא, והאריך בא"ב כל כך, והיינו שבחא דכלא, שהרי בא"ב נכלל הכל וטעמו דהא אושפיזא דביתא דאתתא היא (רמ"ז).

¹⁸⁶⁴ פי' הנהגת דירת הבית הוא של האשה, וכמו שאמרו רז"ל ביתו זו אשתו, שהרי ע"י רחל מתנהגים העולמות בהיותה בבנינה מחזה זעיר ומטה, שאז יש לה שני אורות בסוד כ"ד כ"ד ושני אורות [ב' פעמים אר"ר] סודם ב"ת כנזכר באוצרות חיים, ואז נקראת אשת ח"ל בגי' כ"ד כ"ד. ואל זה רמז באומרו שבחא דכלא, שהוא הא"ב דאשת חיל, והיינו אושפיזא דביתא (רמ"ז).

¹⁸⁶⁵ עבר (דפ"ו).

ספר שמות

"הנה נא ידעתי" וכי היא ידעה ולא אחר, והרי כל אלו שראוהו אוכל בשלחנו היו יודעים.	אמאי כתיב הנה נא ידעתי וכי היא ידעת ולא אחרא והא כל אינון דחמו ליה אכיל בפתוריה הוּו [ידעי] (חמאן):
אלא יפה אמרה "אבל הנה נא ידעתי", היא ידעה ולא אחר, משום שהיא תקנה את מטתו בשעה ששכב בלילה, ובשעה שקם בבוקר, וזה שאמרו חסדין לבן שמה לו במטתו, כך היה. ובזה היא ידעה שדרך העולם, כיון שעומד אדם ממטתו, מעלה חסדין שישן בו ריח מנוול, וזה בשעה שלקחה אותו סדין ממטתו, היה מעלה ריחות כריחות גן עדן. אמרה אלולי שקדוש הוא, וקדושת אדונו עליו, לא היה מעלה כזה ריח קדוש. לכן צריך לפרש מן הבית, כי לא נזהר אדם כל כך בבית. אבל אמרה "נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה", ארבעה אלה למה. אלא משום שהם תקון של כנסת ישראל, שנקראת עליית קיר, וכך נקראת, כמו שנאמר "ויסב חזקיה פניו אל הקיר".	אלא שפיר קאמרת אבל הנה נא ידעתי היא ידעה ולא אחרא בגין דהיא מתקנת ערסיה בשעתא דשכיב בליליא ובשעתא דקאים בצפרא והאי דקאמרי דשושיפא חוורא זריקת ליה בערסיה הכי הוה ובה ידעה ¹⁸⁶⁶ דאחרא דעלמא כיון דקאים בר נש מערסיה סליק שושיפא דנאים בה ריחא מנוולא והאי בשעתא דסלקת ההוא שושיפא מערסיה הוה סליק ריחין ¹⁸⁶⁷ בריחין דגנתא דעדן אמרה אי לאו דקדישא הוא וקדושה דמריה עליה לא סליק ריחא קדישא הכי בגיני כך בעי לאתפרשא מן ביתא דלא אודהר בר נש כל כך בביתא אבל אמרת (שם י) נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה ארבע אלין למה אלא בגין דאינון תקונא דכנסת ישראל [דאתקריאת עליית קיר] והכי ואתקריא כמה דכתיב (ישעיה לח ב) ויסב חזקיה פניו אל הקירא (אתקריא):
מטה ושלחן וכסא ומנורה הם אינם כמו תקון השמוש, שהרי צריך בתחילה כסא, ואחר כך שלחן, אחר כך מנורה, אחר כך מטה. למה הקדימה מטה, משום שהיא חביבה עליו יותר מהכל, ומקדים אדם מה שחביב עליו.	מטה ושלחן וכסא ומנורה לאו אינון כתיקון ודשמושא (שמושא) דהא כסא קא בעי בקדמיתא ולבתר שלחן לבתר מנורה לבתר מטה אמאי אקדימת מטה בגין דהיא חביבה עליה יתיר מכלא ואקדים בר נש מה דחביב עליה:
"ויהי היום ויבא שמה", ויהי היום, מיהו יום זה. אלא כמו שבארוה, ובא וראה, אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה, שבו נפקדו עקרות העולם, ונפקדים בו בני העולם. קרא לשונמית ואמר "הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת" בגלל זה הייתי צריך לעיין היום הזה בדיני העולם, שהקדוש ברוך הוא דן ביום הזה	ויהי היום ויבא שמה (מ"ב ד יא) ויהי היום מאן הוא יומא דא אלא כמה דאוקמוה ותא חזי ההוא יומא יומא טבא דראש השנה הוה דאתפקדו ביה עקרות דעלמא ואתפקדן ביה בני עלמא קרא לשונמית ואמר (שם יג) הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת בגיני כך אצטריכנא לעיינא יומא דא בדיני דעלמא דקודשא בריך הוא דאין ביומא דא
מ"ב/ב	מ"ב/ב
את העולם, ובגלל שנפרדתי לבד במקום זה הוצרכתי להסתכל ברוגז של העולם.	לעלמא ובגין דאתפרשנא בלחוד באתר דא אצטריכנא לאסתכלא ברגיזו דעלמא:
"מה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא", וכי דבר זה	ומה לעשות לך היש לדבר לך אל המלך ¹⁸⁶⁸ או אל שר הצבא ¹⁸⁶⁹ (מלכים ב' ד יג) וכי מלה

¹⁸⁶⁶ פ'י הא והא איתא (רח"ו).

¹⁸⁶⁷ קכ"ז (הערת הזהר).

¹⁸⁶⁸ ב"ד עליון באצילות (אור יקר).

ספר שמות

דא¹⁸⁷⁰ למה אצטריכא לגבי אתתא דלא נפקת ולא אזלת ולא עאלת בהיכלא דמלכא אלא יומא¹⁸⁷¹ דא הוה גרים דכל בני עלמא יתבין (נ"א קיימין) בדינא ובההוא יומא אקרי קודשא בריך הוא מלך המלך המשפט¹⁸⁷² אמר לה אי את אצטריך לך לגבי מלכא עלאה על עובדין די בידך:	למה האשה צריכה, שהרי אינה יוצאת ולא הולכת ולא נכנסת להיכל המלך. אלא יום זה היה גורם שכל בני העולם יושבים (עומדים) בדין. ובאותו יום נקרא הקדוש ברוך הוא מלך, המלך המשפט. אמר לה אם את צריכה בשבילך אצל המלך העליון על המעשים שבידיך.
ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת (שם) מאי קאמרת אלא בשעתא (נ"א בזמנא) דדינא תליא בעלמא לא יתפרש בר נש בלחודוי ולא יתרישים לעילא ולא ישתמודען ביה בלחודוי דהא בזמנא ואחרא¹⁸⁷³ דדינא תליא בעלמא אינון דאשתמודעון ורשימין בלחודיהו אף על גב דזכאין אינון אינון אתפסן בקדמיתא ועל דא לא ליבעי¹⁸⁷⁴ לאיניש לאתפרשא מבין עמא ולעלם דבכל זמנא רחמי דקודשא בריך הוא על עמא כלהו כחד ולא ליבעי ליה לאיניש לאתפרשא מן עמא לעלם¹⁸⁷⁵ ובגיני כך אמרה בתוך עמי אנכי יושבת ולא בעינא לאתפרשא מנייהו כמה דעבדנא עד יומא דין:	"ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת", מה אמרה. אלא בשעה (בזמן) שהדין תלוי בעולם, שלא יפרד אדם לבדו, ולא יהיה רשום למעלה, ולא יכירו אותו לבדו. שהרי בזמן (אחר) שהדין תלוי בעולם, אותם שנודעים ורשומים לבדם, אף על גב שהם צדיקים, הם נתפסים בראשונה. ועל כן, לא צריך אדם להיפרד מן העם לעולם. שבכל זמן, רחמי הקדוש ברוך הוא על העם, כולם כאחד, האדם צריך שלא לפרוש מן העם לעולם. ולכן אמרה "בתוך עמי אנכי יושבת", ולא רוצה להיפרד מהם, כמו שעשיתי עד היום הזה.
ויאמר גחזי אבל בן אין לה וגו' (שם יד) אמר לה אלישע הא ודאי שעתא קיימא¹⁸⁷⁶ דהא	"ויאמר גיחזי אבל בן אין לה וגו'", אמר לה אלישע, הרי ודאי שהשעה

¹⁸⁶⁹ ב"ד המלאכים ושר הצבא ה' השליט שם בהיכלות. ואפשר לפרש המלך בינה כדמפרש "המלך המשפט". "שר הצבא" ת"ת שהוא שר של הנצ"ח וההו"ד שהם צבא ודאי או מלכות שהיא שר על צבא הנפרדים והיינו בני חיי ומזוני הם תלויים במלך לכולהו פירושי ושאר העניינים בשר הצבא לכלהו פי' כדאמרי בני חיי ומזוני לאו בזכותא היכל זכות אלא במזל באצילות או לאו בזכותא בשבע מדות אלא במזל מבינה ולמעלה (אור יקר).

¹⁸⁷⁰ פי' בשלמא אם לא אמר לה אלא היש לדבר לך וגו' הייתי אומר שכוונתו על איזה דבר שהוצרך לבעלה ואשתו כגופו, אבל אחר שפרט תחילה ומה לעשות לך נראה שרצה לומר על פרטי הנוגע לה, ועל זה הקשה בכח כי אין שום פרטי עם המלך אל אשה שאינה יוצאת ואם יוצאת אינה מהלכת בשוק ואם מהלכת הוא לבית הכנסת או לבית אביה וקרובותיה ולא לבית המלך (רמ"ז).

¹⁸⁷¹ ירצה להיותו ראש השנה לכן שאלה היש לדבר וגו', כי בו יושב העולם בדין וחרדים מפחדו וחשב שכך היתה השונמית יראה, וגם זה בעצמו גרם לו לומר אל המלך ולא דבר בפירוש אל ה' שזו היתה כונתו, אלא אמר לה אל המלך כי אז אקרי קודשא בריך הוא מלך, כי כל כוונת ראש השנה עד יום הכפורים היא לתיקון המלכות ובכל יום נותן לה בחינה אחת מט' מלכיות שלו וכו' ל, ולכן נקרא מלך, ובזה היא נבנית ב' ספירות שהם י' שמות ב"ן שיש בהם צ' אותיות כמנין מלך, ולהיות שמלכיות אלו הן משל זעיר לכן נקראת אז רחל שם המלך המשפט, שאין הפירוש מלך המשפט, כי ה' הידיעה לא תבוא בסמיכות, אלא ר"ל המלך שהוא המשפט (רמ"ז).

¹⁸⁷² עי' שעה"כ צז ע"ג: ברוך אתה ה' המלך הקדוש צ"ל המלך הקדוש בב' ההין א' של המלך היא בלאה הנק' מלך מלכות עילאה והיא נעשית עתה בחי' אות ה' והנה היא מקבלת הארה מן המוחין הפנימיים דז"א המלוכשים תוך נה"י דאימא עילאה הנק' הקדוש ה' קדוש גם המלך המשפט שאומרים בעשרת ימי תשובה הוא ברחל מלכו' תתאה וגם ב' ההין אלו תכוין בהם אל הדרך שנתבאר בב' ההין דהמלך הקדוש אלא שהה' ראשונה דהמלך המשפט הוא ברחל כנז'.

¹⁸⁷³ כלומר ודאי ביד אלישע לא היה פחד שהוא יוציאנה לאורה במשפטה מכח תפלותיו אמנם היא לא ידעה שיש כח בו לכ"כ, ולכן השיבה "ברוך עמי" וכו' (אור יקר).

¹⁸⁷⁴ ליה (נוסף בדפ"ו).

¹⁸⁷⁵ "ולא ליבעי ליה לאיניש לאתפרשא מן עמא לעלם" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁷⁶ שהיום עצמו מסוגל לפקידת עקרות כדפי' לעיל, ולזה קודם שהתפלל עליה בתוך כדי דבור בשרה, ובלי ספק שאח"כ עמד בתפלה. או אפשר שהקב"ה עצת מלאכיו ישלים אפילו בדבורו הקל (אור יקר).

ספר שמות

יומא גרים ויאמר למועד הזה כעת חיה את חובקת בן ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע (שם טז-יז) למועד ודאי¹⁸⁷⁷ לבתר מית מאי טעמא מית¹⁸⁷⁸ אלא בגין דאתיהיב לה¹⁸⁷⁹ ולא לבעלה ומאתר דנוקבא אתקשר¹⁸⁸⁰ ומאן דאתקשר בנוקבא מיתה אודמנת קמיה ומנא לן דלה אתיהיב דכתיב את חובקת בן¹⁸⁸¹ תא חזי באברהם כתיב¹⁸⁸² (בראשית יח י) שוב אשוב אליך ולא אליה אליך ודאי בך אתקשר ולא בנוקבא מאן דאתי מסטר נוקבא¹⁸⁸³ מותא [אקדים] (אקרי) לרגלוי:	עומדת, שהרי היום גורם. "ויאמר למועד הזה כעת חיה את חובקת בן", "ותהר האשה ותלד בן למועד הזה כעת חיה אשר דבר אליה אלישע". למועד ודאי. אחר כך מת. למה מת. אלא משום שנתן לה ולא לבעלה, וממקום שנקבה נתקשר, ומי שמתקשר בנקבה המות מזומן לפניו. מנין לנו שְׁלָה הוא נתן, שנאמר "את חובקת בן". בא וראה, באברהם נאמר "שוב אשוב אליך", ולא אליה, אליך ודאי, בך נקשר ולא בנקבה. מי שבא מצד הנקבה, המות מקדים לרגליו.
ותעל ותשכיבהו על מטת איש האלהים (מלכים ב' ד כא) בגין דתמן חמת קדושה עלאה מכלא ויאמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד (שם כו) מכאן דהיא עקרא דביתא ולא עוד אלא דאיהי אזלת אבתריה ולא בעלה ויגש נחזי להדפא (שם כז) הא אוקמוה:	"ותעל ותשכיבהו על מטת איש האלהים", משום ששם ראתה קדושה עליונה מהכל. "ואמר לה השלום לך השלום לאישך השלום לילד", מכאן שהיא עיקר הבית, ולא עוד אלא שהיא הלכה אחריו ולא בעלה. "ויגש גיחזי להדפא", הרי פרשוה.
ויאמר איש האלהים הרפה לה (שם) מאי שנא הכא דאמר איש האלהים וכד הוה במתא אלישע אלא הכא ודאי איש האלהים דהכא הוא¹⁸⁸⁴ דוכתיה¹⁸⁸⁵ ולא במתא [אלא] (ולא) בשעתא דהווי בני נביאי קמיה:	"ויאמר איש האלהים הרפה לה", מה שונה כאן שאמר "איש האלהים", וכשהיה בעיר "אלישע". אלא כאן ודאי איש האלהים, שכאן (הוא) ראה מקומו ולא בעיר, ולא בשעה שהיו בני הנביאים לפניו.

¹⁸⁷⁷ הורה על מה שפירש ויהי היום ראש השנה, והיינו לשון "למועד" מועד ממש כפשוטו (אור יקר).

¹⁸⁷⁸ כי בלי ספק כשהתפלל אלישע לא שאל אלא בן כשר והגון שיחיה (אור יקר).

¹⁸⁷⁹ שהיא נקבה והיינו שהנשים מרכבה למלכות ושם המות אחוזה והנמשך משם בהכרח תשלוט בו המות ולכן שלט המיתה בו (אור יקר).

¹⁸⁸⁰ כתב הרב כי חבקוק הוא מנשיקין דדכורא וניתנו לנוק' ואזלת בקרתא הליך בנימוסהא ונעשה נוק' וז"ש את חובקת בן (מ"מ).

¹⁸⁸¹ את חובקת אותו מן הדכורא ויצחק היה מנשיקין דנוק' שניתנו לדכורא ונעשו דכורא וז"ס והנה בן לשרה אשתך פ' שהיה משרה מתחילה שהיא מלכות ואח"כ ניתן לדכורא ולכן כתיב שוב אשוב אליך שהוא דכורא. וכתב הרח"ו שפ' זה עיקר כמ"ש בליקוטים ובזה מובן לשון זה, ובפ' חיי שרה הארכנו על פ' והנה בן לשרה אשתך ובפ' בראשית בענין חבקוק (מ"מ).

¹⁸⁸² פליג' אמאי דקאמר שמיתת יצחק בעקידה היה מפני שנתן לשרה כאומרו ולשרה בן, וי"ל דלא פליגא והיינו שיש שני עניינים מי שנתן כולו לנקבה מת ממש (אור יקר). נזכר בכמה מקומות בזוהר שיצחק בא מסטרא דנוק' וכו', יש זוג עליון דנשיקין הנקרא דבקווא דרוחא ברוחא וכללותו שני הבלים, דהיינו ההבל היוצא מפי הזכר וניתן לפי הנקבה בנשיקתו, והשני הבל היוצא מפי התוך פיו בנשיקתה. והנה הרח"ו ז"ל הסתפק איזה מהשנים מעולה, והסביר פנים לשני צדדי הספק, והעלה דיותר חשוב של הנקבה המושפע לתוך הזכר שאעפ"י ששורשו נקבה אחר כך נהפך והיה זכר, וזה היה שרש יצחק, ושלכן מצד שהיה תחלתו נקביי הוצרך לעקידה שאז פרחו נשמתו, אבל לא היתה מיתה ממש מפני שסופו ועיקר מציאותו הוא זכר, ולזה נאמר באברהם (בראשית יח, י) אשוב אליך, ולא אליה, שלא תחשוב דאזלינן בתר התחלה אלא בך אתקשר, אותו ההבל המיוחס בראשונה לשרה יתקשר וייתחד בך, אבל חבקוק בא מהבל ידיה המושפע לתוך פיה ונהפך לבחינת נקבה והוצרך למיתה, שכיון שהוא שלה שנשאר בה, כשבאה אותה הנשמה למטה באה מסטר נוקבא (רמ"ז).

¹⁸⁸³ מסטרא דנוקבא (דפ"ו).

¹⁸⁸⁴ חזא (דפ"ק).

¹⁸⁸⁵ פ' בבית המדרש שלו בשדה שהנביאים עמו (מ"מ).

ספר שמות

ויהוה העלים ממני וגו' (שם) כמה דאת אמר (בראשית יט כד) ויהוה המטיר על סדום ועל עמורה דא בי דינא דלתתא¹⁸⁸⁶ ולא הגיד לי מאי טעמא לא ידע אלישע אלא אמר קודשא בריך הוא ומה אנא קטיל להאי אי אימא ליה לא ימות דהא נבזבזא דיליה הוא ודאי אית ליה לממת [דהא] (והא) אתמר דכתיב (מלכים ב' ד טז) את חובקת בן ומאתר דנוקבא גרים מותא ובגיני כך לא אמר ליה:	"וה' העלים ממני וגו'", כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה", זה בית דין של מטה. "ולא הגיד לי", למה לא ידע אלישע. אלא אמר הקדוש ברוך הוא, ומה אני אהרוג את זה, אם אמר לו לא ימות, כי המתנה שלו היא. ודאי שיש לו למות, שהרי נאמר שנאמר "את חובקת בן", וממקום הנקבה גורם מות, ולכן לא אמר לו.
ויאמר לגיחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך (שם כט) והא אוקמוה ואסתלק ניסא מניה חי יהוה וחי נפשך אם אעזבך (שם ל) אמאי כיון דגיחזי הוה אזיל אלא היא ידעת ארחי דההוא רשע דגיחזי דלאו איהו כדאי דישתכח ניסא על ידו:	"ויאמר לגיחזי חגור מתניך וקח משענתי בידך ולך", והרי פרשוה, שהסתלק הנס ממנו. "חי ה' וחי נפשך אם אעזבך", למה, כיון שגיחזי היה הולך, אלא היא ידעה את דרכי אותו גיחזי הרשע, שאינו כדאי שימצא נס על ידו.
וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו' (שם לד) אמאי אלא דאשגח אלישע וידע דאתרא ביה השתא וישם פיו על פיו¹⁸⁸⁷ ועיניו על עיניו לקשרא ליה באתרא אחרא עלאה אתר דחיין אשתכחו ביה:	"וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וגו'", למה. אלא שאלישע השגיח וידע שמקום (שהאשה הוא) זה, הוא שגרם שנקשר בו. כעת "וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו", לקשר אותו למקום אחר עליון, המקום שנמצאים בו חיים.
ולא יכיל לאעקרא ליה¹⁸⁸⁸ מאתר דאתקשר (בדינא) ביה בקדמיתא אלא אתער רוחא חדא מלעילא ואתקשר בהאי אתר ואתיב ליה נפשיה דאי לאו הכי לא הוה קאים לעלמין ויזורר הנער עד שבע פעמים¹⁸⁸⁹ (שם לה) ולא סליק יתיר כמה דאת אמר (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה:	ולא יכל לעקור אותו ממקום שנקשר בו בתחלה, אלא התעורר רוח אחת מלמעלה ונקשר במקום זה, והשיב לו את נפשו, שאם לא כך, לא היה עומד לעולמים. "ויזורר הנער עד שבע פעמים", ולא עלה יותר, כמו שנאמר "ימי שנותינו בהם שבעים שנה".
ודא הוא חבוק נביאה כמה דאת אמר את חובקת בן אי הכי חבוק מבעי ליה אמאי חבוק תרי אלא חד	וזה הוא חבוק הנביא, כמו שנאמר "את חובקת בן". אם כן היה צריך להיות חבוק, למה פעמיים חבוק. אלא אחד
מה/א	
דאמיה וחד דאלישע דאתחבק עמיה¹⁸⁹⁰ ודבר אחרו תרי חבוקין הוו ביה¹⁸⁹¹ בין להאי סטרא	של אמו ואחד של אלישע שהתחבק עמו. דבר אחר, שני חבוקים היו בו, בין

¹⁸⁸⁶ בינה ותבונה, ב"ד שלמעלה ס', וב"ד שלמטה מ' (בהגר"א על ס"י כג ע"א), ועי' בהגר"א בתיק"ז צ ע"ד: שיתין פולסי ומ' מכות הראויין להשתלש.

¹⁸⁸⁷ פ' עתה שרצה להחיותו המשיך לו נשמה מז"א (מ"מ).

¹⁸⁸⁸ פ' שלא עקר אלישע נשמה שהיתה לו ממלכות והמשיך לו של ז"א לבדה אלא המשיך לו של ז"א תוספת על אותה של מלכות שהיתה בו (מ"מ).

¹⁸⁸⁹ נראה שנתן בו אלישע ז' מקיפים ז' הבלים מז"ח דז"א (רח"ו).

¹⁸⁹⁰ פ' ששל אלישע נתאבק ונתחבק עם של אמו (רמ"ז).

¹⁸⁹¹ וכמ"ש למעלה, ולא יכיל לאעקרא ליה מאתר דאתקשר ביה (בדינא) בקדמיתא, אלא שהכלילו משניהם יחד. ועוד י"ל שחזר ואמר תרי חבוקין וכו', לרמוז למה שכתבתי למעלה מזווג השני התחתון וכנזכר בפרשת בראשית דף ז' ע"ב, והם ממש סוד חסד וגבורה דהיינו ע"ב שמות דויסע ויבא ויט ורי"ו אותיות הנזכרים שם (רמ"ז).

ספר שמות

לצד זה בין לצד זה. חבוק אחד אותו מקום שהיה תלוי בו בתחילה, חבוק אחר שהעלה אותו לדרגות יותר עליונות, ולכן חבוק, שנים.	בין להאי סטרא ¹⁸⁹² חבוקא חדא ההוא אתר דהוה תלי ביה בקדמיתא חבוקא אחרינא דסליק ליה לדרגין עלאין יתיר ¹⁸⁹³ ובגין כך חבוק תרי ¹⁸⁹⁴ :
"תפלה לחבוק הנביא", איזו תפלה. אלא זהו מקום שהיה קשור בו בתחילה, וזהו תפלה של יד. "על שגיונות", שאותו יום שנקשר בו, היו תלויים שגיונות העולם לפני הקדוש ברוך הוא, וגבורה היתה שולטת, ולכן נקשרה בו תפלה זו (בזו התפלה).	תפלה לחבוק הנביא (חבוק ג ב) מאי תפלה ¹⁸⁹⁵ אלא דא הוא אתר דהוה קשיר ביה בקדמיתא ¹⁸⁹⁶ ודא הוא תפלה של יד על שגיונות דההוא יומא דאתקשר ביה שגיונות דעלמא הוו תליין קמי קודשא בריך הוא וגבורה הוה שליט ועל דא אתקשר ביה האי תפלה ונ"א בהאי תפלה):
דבר אחר "תפלה לחבוק הנביא", תפלה לחבוק, משום חבוק, שהוא עשה בשבילו. "ה' שמעתי שמעך יראתי וגו'", בא וראה, כשמתעוררת עליו רוח נבואה, על מקום זה, שהוא תפלה, היה בא והיה פוחד ומזדעזע. משל אומרים [על] מי שנשך מכלב, [שאפילו רק] מקולו הוא מזדעזע.	דבר אחר תפלה לחבוק הנביא תפלה לחבוק בגין חבוק דאיהו עביר בגיניה יהו"ה שמעתי שמעך יראתי וגו' ¹⁸⁹⁷ (חבוק ג ב) תא חזי כד הוה אתער עליה רוחא דנבואה על אתר דא דהוה תפלה הוה אתי והוה דחיל ומזדעזע מתלא אמרי מאן דנשיך מכלבא מקליה אזדעזע:
"ה' פעלך בקרב שנים חייהו", מי זה	יהו"ה פעלך בקרב שנים חייהו (שם) מאן

¹⁸⁹² דהיינו ימין ושמאל מה שאין כן בשרשו העליון בחיך וגרון שהם זה תחת זה, ואע"ג דגם בהם שייך חיבוק כי סוד ההבלים הם מקיפים וכל מקיף חובק את המוקף וכנזכר בכוונות הסוכה. ומה שלא אמר חד להאי סטרא אלא בין להאי סטרא, נראה שירמוז ענין אחר והוא דקיימא לן בכמה מקומות דימינא אתכליל בשמאלא ושמאלא בימינא, אלא דגבורה הכלולה בחדא אז הגבורה טפלה לחסד וההפך בכלילות החסד בגבורה שאז הגבורה גוברת. והנה אי אפשר להוליד בלי זכר ונקבה וכל זכר הוא מחסד, באופן שכל ולד הוא חבוק משני הידים, ואולם הבאים מצד הנוק' והגבורות, הגבורות גוברות בהם, וכן היה חבוק שנאמר בו את חובקת בן, וזהו אומר שיש אשה גדולה, כלומר: ששלה גבר. וכן אמר למעלה דאיהי עיקרא דביתא, ואחר כך כשהמשך עליו אלישע את מדת החסד שגם שם כלולה הגבורה הרי חיבוק שני, וכל אחד מהם מתחבקים בשני הידים, וז"ש בין להאי סטרא וכו' והבין. והיינו דהדר מפרש חבוקא חדא ההוא וכו', משום דכל חבוק בסתם הוא בשני הידים (רמ"ז). פי' בין לפי הפשט בין לפי הסוד תרין חבוקין הוו ביה של מלכות ושל ז"א ולפי הפשט של אמו של אלישע (מ"מ).

¹⁸⁹³ דרגין דייקא מיעוט רבים שנים, והם מדרגת גבורות הזכר ומדרגת חסדי הזכר (רמ"ז). ¹⁸⁹⁴ פי' גם חבוק רומז לשני חבוקין חדשים שנמשכו עליו משני דרגין עלאין הנזכרים. ונלע"ד שלכן נכפלה בו אות הק' לרמוז שני החיבוקין, ולא אות הח' ויקרא חבוק או אות הב' ויקרא חבבוק, והענין לרמוז שניתוספו עליו ה' חסדים וה' גבורות של הזכר, דהא ק"ל בסוד המספר כי האחדים הם במלכות והעשירות הם בזעיר (רמ"ז). ¹⁸⁹⁵ כלומר מהו רמז תפלה זו ומה עניינה לכאן, וכל שכן שכבר היתה מדרגתו שכבר עלה למדרגת הזכר ואם כן מאי תפלה (רמ"ז).

¹⁸⁹⁶ הענין מובן ליודעי סוד התפילין, כי תפילין של ראש הם מוחי הזכר ממש ותפילין של יד הם מוחי הנקבה, סוד חו"ג הבאות לה מן הזכר, ולכן אמר אתר דהוה קשיר ביה בקדמיתא וכו', ור"ל המקור שבו היה נקשר בראשונה והם אורות הזכר. ולפרש דבריו אמר ודא הוא תפלה של יד, שהוא סוד האורות הבאים לה מזעיר והוא (ענין) מדרגתו אחר תחייתו, כי כן התפילין נקראים חיים כנודע. ובזה תבין שלמעלה אמר אתר דהוה תלי ביה וכאן אמר אתר דהוה קשיר, כי למעלה מדבר דוקא במדרגת הנוק' בעצמה מה שהיה לו קודם מותו, וכאן מיירי בבחינת קשר המושך אורות הזכר אל הנקבה שהוא מקומו אחר כך. ולכן אמר על שגיונות וכו', שידוע שראש השנה עניינו בגבורות הנקבה, וגם נודע שיש שלש בחינות עון, עון חטא ופשע, והחטא שהוא השגגה הוא פוגם במלכות, ועכשיו היה חבוק מתעלה על מקום זה והיינו על שגיונות. אבל ידוע שבראש השנה נמתקים הדין בסוד השופר שהוא סוד גבורות מתוקות הנתנות לה מזעיר. ועל דא אתקשר ביה האי תפלה, פי' בחינת תפלה של יד שאמרתי ולא בחינת תפלה הידועה שהיא בנקבה מצד עצמה (רמ"ז).

¹⁸⁹⁷ פי' בו הרב זלה"ה שיש לכת"ר תר"ך אורות ונותן ו"ש לאבא וי"ש לאימא, ושל אמא הם י"ש עולמות שתחת כסא הכבוד המתחלקים בחג"ת כידוע ממ"ש הרב לפרשת תרומה קסו ע"ב (רמ"ז).

ספר שמות

פּעלך אלא עליה קאמר דאיהו פעל דיליה בקרב שנים חייהו הב ליה חיין להאי פּעלך בקרב שנים עלאין אדבר אחרו חייהו דלא ימות אכר בקדמיתא (כדבּקדמיתא):	"פּעלך". אלא עליו אמר, שהוא פעל שלו. "בקרוב שנים חייהו", תן לו חיים לפעלך זה, בקרב שנים עליונות. דבר אחר "חייהו", שלא ימות כמו שבתחלה.
על שגיונות מאי על שגיונות על שגיאות מבעי ליה כמה דאת אמר (תהלים יט יג) שגיאות מי יבין אלא כלא הוא אבל¹⁸⁹⁸ שגיונות כמה דאת אמר (שם ז א) שגיון לדוד¹⁸⁹⁹ זיני תושבחן הוו קמייהו דנביאי למישרי עלייהו רוח נבואה כמה דאת אמר (ש"א י) ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם תוף וחליל¹⁹⁰⁰ וגו' וכתוב (מ"ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן וגו' וכל שכן חבקוק דאצטריך ליה יתיר מכלהון לניחא דרוחא ולבסמא להחוא אתר לאמשכא עליה רוח נבואה וכן כלהו נביאי כהאי גוונא בר ממשא דסליק על כל שאר נביאי אדעלמא (עלמא) זכאה חולקיה:	"על שגיונות", מה זה על שגיונות. היה צריך [לכתב] על שגיאות, כמו שנאמר "שגיאות מי יבין". אלא הכל הוא, אבל שגיונות כמו שנאמר "שגיון לדוד", מיני תשבחות היו לפני הנביאים [כדי] שתשרה עליהם רוח נבואה, כמו שנאמר "ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם נבל ותוף וגו'", ונאמר "ועתה קחו לי מנגן וגו'", וכל שכן חבקוק, שהצטרך לו יותר מכולם לנחת הרוח, ולבשם את אותו מקום להמשיך עליו רוח נבואה. וכן כל הנביאים כדוגמא זה, פרט למשה, שעלה על כל שאר נביאי העולם, אשרי חלקו.
תא חזי כד נפקו ישראל ממצרים רוחיהו הוה תביר בגווייהו והוו שמעין אינון תושבחן ולא יכלין למחדי ובשעתא דכלהו אוכלסין ורתיבין נפקו בשכינתא כלהו ארימו תושבחן ושירין קמי קודשא בריך הוא ואתער קודשא בריך הוא רוחיהו דישראל והוו שמעין אינון תושבחן וקאים רוחיהו בגווייהו דלא פרחן:	בא וראה, כשיצאו ישראל ממצרים, רוחם היתה שבורה בתוכם, והיו שומעים אותם תשבחות, ולא יכולים לשמח. ובשעה שכל האוכלוסין והמרכבות יצאו עם השכינה, כולם הרימו תשבחות ושירים לפני הקדוש ברוך הוא, ועורר הקדוש ברוך הוא את רוחם של ישראל, והיו שומעים את אותם תשבחות, ועמדה רוחם בתוכם שלא פרחו.
בר נש כד איהו שביק פולחנא כדין ידע תבירו דגרמוי תבירו דרוחיה כך ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמותא¹⁹⁰¹ וקודשא בריך הוא אסי לון דכתיב (שמות יג כא) ויהוה הולך לפניהם יומם וגו' וכל ארחין הוו סלקין ריחין דאסותא ועאלין ולגופייהו (לגבייהו) ואתסיין וקל תושבחן דהוו שמעין הוו חדאן וניחין ברוחיהו:	כשאדם עוזב עבודה, אז יודע את שברון העצמות ושברון הרוח. כך ישראל כשיצאו ממצרים, אז טעמו טעם המות, והקדוש ברוך הוא רפא אותם, שנאמר "וה' הולך לפניהם יומם וגו'". וכל הדרכים היו מעלות ריחות של רפואה, ונכנסים לגופם ומתרפאים, ומקול התשבחות שהיו שומעים, היו שמחים ונחים ברוחם.
ופרעה וכל אותם האוכלוסים שלו היו הולכים אחריהם, ללוות אותם עד שיצאו מארץ מצרים. וכן כל אותם גדולים הממונים עליהם, ועל שאר	ופרעה וכל אותם האוכלוסים שלו היו הולכים אחריהם, ללוות אותם עד שיצאו מארץ מצרים. וכן כל אותם גדולים הממונים עליהם, ועל שאר

¹⁸⁹⁸ "כלא הוא אבל" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁹⁹ תפלה לחבקוק שהתפלל על עצמו ותפלתו היתה על כלי זמר כמו שגיון לדוד והתפלל ואמר ה' שמעתי וכו' (מ"מ).

¹⁹⁰⁰ נבל ותוף (דפ"ו).

¹⁹⁰¹ בעת הקטנות יונקים החיצונים ומתגברים, ואמר דרך המדבר ים סוף, שהוא המלכות, סופא דכל דרגין. והיה אז יניקת החיצונים משניהם, כי היו שניהם בסוד הקטנות הן הז"א והן המלכות, וכן היו ישראל ג"כ למטה. והוא מה שאמרו בזה"ק (בשלח מה ע"א) ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמותא, והוא מחמת התגברות החיצונים ע"י חזרת הקטנות, אלא שהקב"ה עשה עמהם נסים גם אז וכמ"ש (שמות יג כא) וה' הולך לפניהם כו', כי נמשך להם הארה מהבינה להגן עליהם (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

ספר שמות

כלהו עד דשאריו באיתם בקצה המדבר הדא הוא דכתיב (שמות יג יז) ויהי בשלח פרעה את העם וגו' כי קרוב הוא כי קרוב הוא ההוא אומאה דאומי אבימלך לאבהן על ההוא טיבו דעבדו פלשתים לאבהן דכתיב (בראשית כא כג) כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה:	העמים ליוו את השכינה וישראל כולם, עד שחנו באיתם בקצה המדבר, זהו שנאמר "ויהי בשלח פרעה את העם וגו' כי קרוב הוא". "כי קרוב הוא", אותה שבועה שנשבע אבימלך לאבות, על אותו טוב שעשו הפלשתים לאבות, שנאמר "כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה".
ויהי בשלח פרעה את העם מה כתיב לעילא (שמות יב ל) ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו תא חזי נוקמא עלאה דעבד קוב"ה במצרים תלת מותני הוו חד דעבדו בכרין במצרים דקטילו כל אינון דאשכחו וחד דקטל קוב"ה בפלגות ליליא וחד כד חמא פרעה מותנא בביתיה בבנוי ובעבדיו קם וזריו גרמיה וקטיל אפרכין וסרכין וכל דאמליכו ליה לסרבא בעמא עד דאורייתא אסהידת עליה דאיהו קם בליליא ממש כמא¹⁹⁰² (דקודשא בריך הוא בפלגות) דליליא (דקודשא בריך הוא בפלגות ליליא) קטל בוכרין ועבד נוקמין הכי קם פרעה בארעא דמצרים וקטל ועבד נוקמין בסרכי ואפרכוי ואמרכלוי ובכל אינון רברבין	"ויהי בשלח פרעה את העם", מה נאמר למעלה, "ויקם פרעה לילה הוא וכל עבדיו". בא וראה, הנקמה העליונה שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, שלשה [סוגין] מות היו: אחד, שעשו הבכורים במצרים, שהרגו כל אותם שנמצאו. ואחד, שהרג הקדוש ברוך הוא בחצות הלילה. ואחד, כשראה פרעה את המגפה בביתו בבניו ובעבדיו, קם וזרז את עצמו, והרג שרים ומושלים, וכל מי שיעץ לו לסרב לעם, עד שהתורה מעידה עליו, שהוא קם בלילה ממש, כמו (שהקדוש ברוך הוא בחצות) הלילה הרג בכורות ועשה נקמות, כך קם פרעה בארץ מצרים והרג ועשה נקמות בשריו ומושלו וגזבריו, ובכל אותם גדולים,
מה/ב	
הדא הוא דכתיב (שמות יב ל) ויקם פרעה לילה¹⁹⁰³ לילה ממש¹⁹⁰⁴ ודקם לקטלא ולשיצאה:	זהו שנאמר "ויקם פרעה לילה" (לילה ממש) שקם להרוג ולהשמיד.
ארהוי דכלבא כד מחיין ליה באבנא איהו אתי [ונשיך ליה] ונשיך לחבריה¹⁹⁰⁵ (ונשיך ליה) כך פרעה לבתר איהו [הוה] אזיל בשוקי והוה מכריז ואמר (שם לא) קומו צאו מתוך עמי אתון קטלתון לכל בני מתא אתון קטלתון סרכי ואפרכוי וכל בני ביתי הדא הוא דכתיב (שם) ויקרא (פרעה) למשה ולאהרן לילה¹⁹⁰⁶ כיון דבידכון הוה כלא¹⁹⁰⁷ וברכתם גם אותי דלא תקטלון לי ולבתר איהו בגרמיה¹⁹⁰⁸ אוזיף לון	דרך הכלב, כשמכים אותו באבן, הוא בא ונושך את חברו. כך פרעה, אחר הוא היה הולך בשוקים, והיה מכריז ואומר קומו צאו מתוך עמי, אתם הרגתם לכל בני העיר, אתם הרגתם השרים והמושלים וכל בני ביתי, זהו שנאמר "ויקרא למשה ולאהרן לילה". כיון שבידכם היה הכל, "וברכתם גם אותי", שלא תהרגו אותי. אחר כך הוא בעצמו ליוה אותם, והוציא אותם מהארץ, זהו שנאמר "ויהי בשלח פרעה את העם

¹⁹⁰² מוסגר בדפ"ק ונמחק במ"מ.

¹⁹⁰³ שהושפע עליו שפע מדת לילה להיות פועל דין באנשיו להנקם מהם, וזה גרמה לו רוב רשעתו, כי במקום שאז היה לו להכנע לפני ה' ולהתחנן לו שירחמהו נתמלא רוגז וכעס על גזרת הדין שנעשית הבכורות, והרי הוא ככלב המתרגז ונושך האבן שמכים אותו בה ולא נכנע לברוח מלפני המכים (רמ"ז).

¹⁹⁰⁴ "לילה ממש" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁰⁵ פי' שברוב רגזו נושך את חברו, וכך פרעה הרג רעיו ומיודעיו ולא העלה על לבו שהוא גרם רעתו ותלה הכל בשריו, ככלב המוכה מחמת נביחותיו ומפני התרגזו נושך חברו שגם נובח ומתרגז כמוהו, וכמו כן בערה חמתו על משה ואהרן וקרא אותם מזיקים (רמ"ז).

¹⁹⁰⁶ פי' קראם בשם לילה, כלומר פועלי הדין החזק, כי אתם הרגתם את כל חיילי (רמ"ז).

¹⁹⁰⁷ הרי שלא חשב על המכה ב"ה רק ייחס הכל לשני הצדיקים, ולכן אמר וברכתם גם אותי, שלא תהרגוני, ולא אמר והעתירו לה' בעדי (רמ"ז).

¹⁹⁰⁸ גם זו מפעולת רגזנותו וגאותו היתה, והוציאם מארצו כמי שמשליכם מעל פניו (רמ"ז).

ספר שמות

וגו'".	ואפיק לון מארעא הדא הוא דכתיב (שמות יג יז) ויהי בשלח פרעה את העם וגו' 1909:
"ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף", לתקן דרך למקומה. רבי יהודה אמר, מה שונה כשהיו ישראל במצרים, שנאמר "שלח את עמי", "כי אם מאן אתה לשלח את עמי", "בני בכורי ישראל", ובאותו זמן לא היו מהולים, ולא נקשרו בו כראוי. וכאן שהיו מהולים ועשו פסח, ונקשרו בו קרא להם "את העם".	ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף (שמות יג יח) לתקנא ארחא לאתריה 1910 רבי יהודה ואמרו (אומר) מאי שנא כד הוו ישראל במצרים דכתיב (שם ה א) שלח את עמי (שם ט ב) כי אם מאן אתה לשלח את עמי (שם ד כב) בני בכורי ישראל ובההוא זמנא לא הוו גזירין ולא אתקשרו ביה כדקא יאות והכא דהוו גזירין ועבדו פסחא ואתקשרו ביה קרי לון את העם:
אלא משום ערב רב שנדבקו בהם, והתערבו עמהם, קרא להם את העם סתם, כמו שנאמר "ויגוף ה' את העם על אשר עשו את העגל", "ויקהל העם על אהרן", "וירא העם כי בשש משה", וכן כלם.	אלא בגין ההוא ערב רב 1911 דאתדבקו בהו ואתערבו בהדיהו קרי לון את העם סתם 1912 וכמה דאת אמרו (היינו דכתיב) (שם לב לה) ויגוף יהוה את העם על אשר עשו את העגל (שם א) ויקהל העם על אהרן וירא העם כי בשש משה וכן כללו:
רבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים מאושא ללוד, והיה עמהם יוסי הסוחר, עם גמלים קשורים ומשאות על כתפיהם. בעוד שהיו הולכים, אותו יוסי הסוחר מצא אשה אחת משאר העמים, שלקטה ירקות בשדה. נשמט מהם והחזיק בה, ובא עליה. תמהו רבי יצחק ורבי יהודה,	רבי יצחק ורבי יהודה הוו אזלי מאושא ללוד והוו עמהון יוסי טייעא בקטירא דגמלי עטופירא בכתפייהו עד דהוו אזלי אשכח ההוא יוסי טייעא אנתו חדא דשאר עמין דקטירא בירוקי חקלא אשתמיט מנייהו ואתקיף בה ואתא עלה תווהו

1909 ירמוז לצערו וכעסו שהיה אומר בלבו ו"י ה"י. ולפי הסוד הנז"ל שאמרנו שכל רשעו וגאותו היתה על היותו נאחז בה"י דאלקים שסודו שם י"ה כאמור, ולכן משם הושפעו עליו דינים קשים וסיגיו להשמיד ולאבד (רמ"ז).

1910 פ' לקרוע הים (רח"ו).

1911 כי ע"ז נתקטנו ונתחשכו ביותר וביותר, ולכן נקראו אז בשם "העם" (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

1912 הענין כי המין האנושי יכונה כפי הכנתו כן יסתלק במעלה, ושם הראשון שכנה להם הכתוב קודם בני אדם, מפני שהם מתים כאדם וחוטאים כמוהו, אח"כ בני נח מפני שנצולו מהמבול וחייבים בשבע מצוות שנצטוו בני נח וזה כשישמור המצוות האלו. אח"כ כשיעבדו ע"ז נקראו בני נכר, מפני שהם משתעבדים לאל נכר. ובדור הפלגה נקראו גוים, מפני שנפרדו איש ללשונו בארצותם בגוייהם, ואם ידבקו בע"ז יקראו גוים, בת אל נכר, ערלים ונכרים וכיוצא בשמות אלו המורים על טומאתם ושקועם בע"ז. וישראל גוי קדוש, גוי גדול, גוי עצום, לא גוי סתם אלא בכינוי. ומה שאמר הכתוב לבא לקחת לו גוי מקרב גוי, היינו מפני שהיו ישראל במצרים עובדי ע"ז, כדפי' רז"ל משכו וקחו לכם. אמנם מצד הטובים שבהם יקראו בד' שמות: הא', עם. הב', עמי או עם ה'. הג', בני ישראל. הד', ישראל ממש, הגרוע שבכולם שיצדק שם זה אפילו בערב רב, אחר שנתקרב לעבודה שהם ע"ם, ירצה יש להם קשר ואסיפה ואין אומות העולם קרויים עם סתם, אלא בכינוי אל החצוני, כאמרו ויאמר אל עמו, אבל מלת עם ירצה אברים אל גוף אחד מקובצים ונקשרים, וכאמרו והיינו לעם אחד, ואחר שאומות כל א' נפש לעצמו, כאמרו נפשות ביתו מפני פרוד נפשותם, כל א' פניה לע"ז לעצמו, והמתגיירים קונים נפש מהקדש כולם נפש אחת קדושה לכך יקראו עם, ויותר משובח מזה כשיוורה על השוכן אתם בתוך טומאתם, דהיינו שבזולת שהם עם קשור ומחובר, הם מרכבה לשכינה שהיא שכונת ביניהם, והיינו עמי, או עם ה' וכיוצא. ויותר מזה הוא בני ישראל, כי עם ה' הם בשכינה כדפי'. אמנם בני ישראל יורה שהם נסתלקו מעולם הנקבה אל עולם הזכר, בסוד שהם מרכבה ל"ב ענפי הת"ת, בני ישראל ודאי, ענפים ובנים לת"ת הנקרא ישראל, ויותר מזה הוא ישראל דהיינו שהם עולים במדרגה יותר עליונה דהיינו ישראל עלה במחשבה והיא הנקודה האמצעית ל"ב הענפים, ונקודה זו בסוד הדעת עולה עד החכמה והבינה, והיינו סוד נפש הגר דגר צדק אקרי עם סתם. נפש ישראל שהיא פנימית עם ה' או עמי, רוח בני ישראל, נשמה ישראל ממש, ושאר שמותיהם של ישראל על דרך זה לפי פעולתם ומעלתם (אור יקר). עי' עמק המלך (שער יד פרק קז): כל מקום שנאמר 'העם' ולא נאמר ישראל, כוונתו על ערב רב [עיין בעל הטורים לשמות י"ג י"ז], ותראה בכל חטא נאמר 'העם'.

ספר שמות

רבי יצחק ורבי יהודה אמרו ניתוב מארחא ודא דהא קודשא בריך הוא ובעא (בעי) לאחזאה לן דלא נתחבר בהדיה תבו מארחא בדקו בתריה ואשכחו דבריה דבת אל נכר הוה ואבוה פסיל זרעא הוה אמרו בריך רחמנא דשויב לן:	אמרו נשוב מהדרך הזו, שהרי הקדוש ברוך הוא רצה להראות לנו, שלא נתחבר עמו. שבו מהדרך, בדקו אחרי ומצאו שהיה בן של בת אל נכר, ואביו זרע פסול היה. אמרו ברוך הרחמן שהצילנו.
פתח רבי יצחק ואמר (תהלים לו א) אל תתחר במרעים, מי הם המרעים, שלא נאמר חטאים או רשעים, אלא מרעים. שמרעים לעצמם ולאותם שמתחברים עמם. רבי יהודה אמר "מרעים", הרחק עצמך ממרעים, שלא תהיו רעים וחברים כאחד, שלא ירעו לך מעשיו ותתפס בחטאיו.	פתח רבי יצחק ואמר "אל תתחר במרעים", מי הם המרעים, שלא נאמר חטאים או רשעים, אלא מרעים. שמרעים לעצמם ולאותם שמתחברים עמם. רבי יהודה אמר "מרעים", הרחק עצמך ממרעים, שלא תהיו רעים וחברים כאחד, שלא ירעו לך מעשיו ותתפס בחטאיו.
תא חזי אי לא הוה אינון ערב רב דאתחברו בהון בישראל לא אתעביד ההוא עובדא ולא מיתו מישראל כל אינון דמיתו ולא גרים לון לישראל כל מה דגרים:	בא וראה, אלולי היו אותם ערב רב שהתחברו עם ישראל, לא נעשה אותו מעשה, ולא מתו מישראל כל אותם שמתו, ולא גרם לישראל כל מה שגרם.
ותא חזי ההוא עובדא וההוא חובה ממש גרים גלותהון דישראל דתנינן בעא קודשא בריך הוא דישתכחון ישראל בההוא שעתא כמלאכי עלאי ¹⁹¹³ ולמעבד להון חירין מכלא חירין ממותא ולמהוי חירין מן שעבודא (אחרא) דשאר עמין כמה דאת אמר (שמות לב טז) חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות:	ובא וראה, אותו מעשה ואותו חטא ממש, גרם לגלות ישראל. ששנינו, רצה הקדוש ברוך הוא שימצאו ישראל באותה שעה כמו מלאכים עליונים, ולעשות אותם חירות מהכל, חירות ממות, ולהיות בני חורין משעבוד של שאר העמים, כמו שנאמר "חרות על הלוחות", אל תקרי חרות אלא חירות.
כיון דאתעביד ההוא עובדא גרימו כלא גרימו מותא ¹⁹¹⁴ גרימו שעבוד מלכוון גרימו דאתברו אינון לוחי קדמאי ¹⁹¹⁵ גרימו דמיתו מישראל כמה אלפין מנייהו וכל דא בגין אתחברותא דאינון ערב רב דאתחברו בהו:	כיון שנעשה אותו מעשה, גרמו הכל, גרמו מות, גרמו שעבוד מלכיות, גרמו שנשכרו אותם לוחות ראשונים, גרמו שמתו מישראל כמה אלפים מהם. וכל זה בגלל ההתחברות של אותם ערב רב שהתחברו בהם.
אוף הכא בגיניהון לא אתקרון בני ישראל ולא ישראל ולא עמי אלא העם סתם ואי תימא (שמות יג יח) וחמושים עלו בני ישראל כד הוה סלקין וממצרים ולא אתחברו בהדיהו אינון ערב רב קרי לון בני ישראל כיון דאתחברו בהדיהו ודכתיב (שם לח) וגם ערב רב עלה אתם קרי לון העם:	כמו כן כאן, בגללם לא נקראו בני ישראל ולא ישראל ולא עמי, אלא העם סתם. ואם תאמר "וחמושים עלו בני ישראל", כשהיו עולים ממצרים, ולא התחברו עמם אותם ערב רב, קרא להם בני ישראל, כיון שהתחברו עמם, שנאמר "וגם ערב רב עלה עמם", קרא להם העם.
רבי יוסי אקשי ואמר כתיב (שמות יד יג) וכי	רבי יוסי הקשה ואמר, נאמר "כי אשר

¹⁹¹³ ירצה אלמלא עמדו בשלותם עד קבלו הלוחות היה הקב"ה חפץ בכזה, אמנם קודם הלוחות היה הדבר תלוי ועומד, ולכך שלט בהם יצר הרע ומלאך המות והחטיאם, והטעם שחירות זה היה על הלוחות, מפני שאם קבלו ישראל את התורה כמציאותה בלוחות ראשונות היה בהכרח זכוכ חומרם ושביית הקלי', וכדי לשכון בהם הדקות הזה היה צריך שיהיו זכים וברים בלי חטא, וכשעשו העגל לא היה הכנה לשרות ביניהם זכות זה ונשתברו הלוחות (אור יקר).

¹⁹¹⁴ שלא נתקן חטא אדם הראשון וכבר היה אפשר שיהיו במנוחה בארצם בבנין המקדש עם היות חטא אדם הראשון הוה כענין זמן שלמה איש תחת גפנו וכו' (אור יקר).

¹⁹¹⁵ פי' ובזה גרמו שכחה לת"ת כמ"ש ז"ל שאלמלא לוחות ראשונים היו קיימים אין אדם שוכח מה ששונה (מ"מ).

ספר שמות

ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", אם כן, כל יום היו רואים את אותו ערב רב. אמר רבי יהודה "ערב רב" נאמר, ולא מצרים. שהרי כמה שאר עמים היו דרים במצרים. ולא עוד, אלא שכולם נמולו, וכיון שנמולו, לא נקראו מצרים.	אשרו (כאשר) ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם אי הכי כל יומא הוה חמאן לההוא ערב רב אמר רבי יהודה ערב רב כתיב ולא מצרים דהא כמה שאר עמין הוו דיירי במצרים ולא עוד אלא דכלהו אתגזרו ¹⁹¹⁶ וכיון דאתגזרו לא אקרין מצראי:
ועל פי משה קבלו אותם, והיינו מה שאמר הכתוב "לך רד כי שחת עמך סרו מהר מן הדרך אשר צויתם". נאמר צויתם.	מו/א ועל פומא דמשה קבילו לון והיינו מה דאמר הכתוב (שמות לב ז) לך רד כי שחת עמך סרו מהר מן הדרך אשר צויתם צויתם כתיב ¹⁹¹⁷ :
"וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", אחד מחמשה היו. ורבי יוסי אומר חמשה מישראל ואחד מהם. רבי יהודה אומר "וחמושים", אחד מחמשים. אמר רבי שמעון, משום שאותו יובל העלה אותם ממצרים, לכן "וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים", ואם לא, לא עלו. ולכן התעכבו חמישים יום לקבל תורה. ומאותו מקום יוצאת תורה, ונתנה. ועל זה "וחמשים" חסר, שבגלל זה עלו בני ישראל מארץ מצרים.	וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים (שמות יג יח). חד מחמשה הוו ורבי יוסי אומר חמשה מישראל וחד מנייהו רבי יהודה אומר וחמשים אחד מחמשים אמר רבי שמעון בגין ¹⁹¹⁸ דההוא יובלא ¹⁹¹⁹ סליק לון ממצרים בגין כך וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים ואי לאו לא סליקו ועל דא אתעכבו חמשים יומין לקבלא אורייתא ומההוא אתר נפקת אורייתא ואתייבת ועל דא וחמשים חסר דבגין דא עלו בני ישראל ממצרים ¹⁹²⁰ :
"ויקח משה את עצמות יוסף וגו'", למה העלה עצמותיו, אלא משום שהיה ראש לרדת לגלות. ולא עוד, אלא שהיה לו סימן הגאולה, והשביע את ישראל על זה, זהו שנאמר "כי השבע השביע את בני ישראל" והרי נתבאר.	ויקח משה את עצמות יוסף וגו' (שם יט) אמאי סליק גרמיו אלא בגין דהוה רישא לנחתא לגלותא ולא עוד אלא דאיהו סימנא דגאולה הוה ליה ואומי להו לישראל על דא דהא הוא דכתיב (שם) כי השבע השביע את בני ישראל והא אתמר:
אשרי חלקו של משה, שישראל היו עוסקים לבקש ממון מן המצרים, ומשה היה עסוק בשבועת יוסף. ויש אומרים שהארון היה בנילוס, והעלה אותו בשם הקדוש. ועוד אמר משה, יוסף, הגיע זמן גאולת ישראל, ואמר "עלה שור", ועלה. ויש שאומרים, שהיה בין מלכי מצרים, ומשם עלה (העלה אותו). ויש אומרים, כדי שלא יעשו אותו עבודה זרה, שמו אותו בנילוס, ושרח בת אשר הראתה	וזכאה חולקא דמשה דישראל הוו עסקי למשאל ממונא ממצראי ומשה הוה עסיק באומאה דיוסף ואית דאמרי ארונא בנילוס הוה ובשמא קדישא סליק ליה ועוד אמר משה יוסף הגיע זמן פורקנא דישראל ואמר עלה שור וסליק ואית דאמרי בין מלכי מצראי הוה ומתמן סליק (ס"א ליה) ואית דאמרי בגין דלא יעבדון ליה ע"ז שוו בנילוס וסרח בת אשר חויאת ליה למשה:

¹⁹¹⁶ היינו אליבא דמ"ד קצא ע"א שערב רב היו מצריים (רמ"ז).

¹⁹¹⁷ יובן במ"ש הרב כי שלמה רצה לתקן נוק' דנוגה ולכך נשא נשים נכריות ולא הועיל כלום ומרע"ה רצה לתקן דכורא דנוגה ולכך גייר ערב רב ולא הועיל כלום וקליפת נוגה היא פרה אדומה וז"ש רז"ל פרה אדומה משה ושלמה לא יכלו לעמוד עליה עכ"ל. א"נ יובן במ"ש באוצ"ח כי ערב רב הם בצד ימין דפרצוף יעקב והם ניצוצות דיסוד אבא שהוא משה, כי משה נשמתו מיסוד אבא ולכן השתדל משה לגיירם (מ"מ).

¹⁹¹⁸ בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹¹⁹ ישראל כד נפקו ממצרים כדין טעימו טעמא דמותא, והוא מחמת התגברות החיצונים ע"י חזרת הקטנות, אלא שהקב"ה עשה עמהם נסים גם אז וכמ"ש (שמות יג כא) וה' הולך לפניו כו', כי נמשך להם הארה מהבינה להגן עליהם (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).

¹⁹²⁰ מארץ מצרים (דפ"ו).

ספר שמות

למשה.	
"וה' הולך לפניו יומם", רבי יוסי פתח "למנצח על אילת השחר מזמור לדוד", כמה חביבה התורה לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה אהוב הוא למעלה ואהוב הוא למטה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לדבריו, ולא עוזב אותו בעולם הזה, ולא עוזב אותו לעולם הבא.	ויהו' הולך לפניו יומם¹⁹²¹ (שמות יג כא) רבי יוסי פתח (תהלים כב א) למנצח על אילת השחר מזמור לדוד כמה חביבה אורייתא קמיה דקודשא בריך הוא דכל מאן דאשתדל באורייתא רחיס הוא לעילא רחיס הוא לתתא¹⁹²² קודשא בריך הוא אצית ליה למלווי¹⁹²³ לא שביק ליה בהאי עלמא ולא שביק ליה בעלמא דאת¹⁹²⁴:
וצריך לעסוק בתורה ביום ולילה, שנאמר "והגית בו יומם ולילה". ונאמר "אם לא בריתי יומם ולילה וגו'", מילא ביום, אבל למה בלילה. כדי שיהיה מצוי אצלו השם הקדוש שלם, כמו שאין יום בלי לילה, ואינו שלם אלא זה עם זה, כך צריך בתורה להמצא עם האדם יום ולילה, להיות שלמות לאדם יומם ולילה.	ואורייתא בעי למלעי בה ביממא ובליליא דכתיב (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה וכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה¹⁹²⁵ וגו' תינח ביממא¹⁹²⁶ בליליא אמאי בגין דיהא שכיח לגביה שמא קדישא שלים¹⁹²⁷ כמה דלית יומם בלא ליליא¹⁹²⁸ ולא איהו שלים¹⁹²⁹ אלא דא עם דא כך בעי אורייתא לאשתכחא עמיה דבר נש יומא ויליליא¹⁹³⁰ למהוי שלימותא לגבי דבר נש יומם ולילה:
והרי נאמר, שעיקר הלילה מחצות ואילך. ואף על גב שמחצית הראשונה	והא אתמר דעקרא¹⁹³¹ דליליא מפלגותא ואילך ואף על גב דפלגו קדמיתא בכללא

¹⁹²¹ כללות ענין זה ליתן טעם להליכת ה' לפני עמו יומם ולילה, שהוא לייחד מדת יום במדת לילה, והוא הוא עיקר סגולת העבודה בזמן אילת השחר, שהוא מתווך בין יום ולילה, ואז הוא יותר רחמים מכל זווית הלילה ונזכר בדרוש הקשר של הרב זל"ה עם תלמידיו. ואילת פירשו המפרשים אור או כוכב השחר וכו', והוא ממש יעקב ולאה, ולכן אז היה מתגבר דוד שהוא מלאה, ולהיות שאז הוא זווג חדש לזה נמשלה לאילה שרחמה צר, ולהיות שזווג יעקב ולאה בכל אורך זעיר מתחיל מחצות ואילך, לכן אז גדולה מעלת לימוד התורה. ועל כן מתחיל להקדים וללמד גדולת התורה (רמ"ז).

¹⁹²² שיש לו כח לזווג שני הזווגים דמוחין ודגופא, שהרי חלקי הפרד"ס הוא כנגד א"א וז"ן, וכמו כן שתי התורות דכתב ודע"פ, והוא כמו שאמרו על רשב"י וחביריו שהיו פטורים מהמצוות מפני שבתורתם היו משלימים הכל [וכן הוא בב"ע קמג ע"ב] (רמ"ז).

¹⁹²³ שאם יתפלל בקהל אנשי מעשה, ה' יעתר לו מפני שפיו מקודש בדברי תורה וההבל שלו הוא מקיף מעולה (רמ"ז).

¹⁹²⁴ ירצה שבכל הזווגים הנעשים תמיד הוא יזכר שם בין בחייו ובין במותו (רמ"ז).

¹⁹²⁵ ירצה שמביא פסוק שני שלא תאמר דדוקא לצדיק גדול כיהושע יאות להגות בתורה יומם ולילה, לזאת מביא פסוק כולל שמירה, שקיום העולם תלוי בתורת יום ולילה (רמ"ז).

¹⁹²⁶ שהתורה היא מיסוד אבא והיא תורת חסד אבל לילה דין הוא (רמ"ז).

¹⁹²⁷ כי הלילה הוא של ה' אחרונה והיום הוא של ו', והוא מ"ש (תהלים מב, ט) יומם יצוה ה' חסדו, חס"ד ו', ובלילה שירה, ש"ר ה' (רמ"ז).

¹⁹²⁸ נראה שר"ל מ"ש הטבעיים שאלמלא שהשמש בא בערב והולך לו לא היה אפשר לעולם להתקיים מחמת רוב חומו, וכן אי אפשר לחסדים בלי הגבורות שאלמלא הן לא יוכל העולם לקבל רוב החסדים וריבוי השפע (רמ"ז).

¹⁹²⁹ והוא על דרך אברהם [קדמא לא] שלים וכו', וכמ"ש בסוד העקידה, ששלימות החסדים הוא בהתערבם עם הגבורות (רמ"ז).

¹⁹³⁰ שהיא כלולה ממצוות עשה ומצוות ל"ת חו"ג, ולכן בעסוק בה יומם ולילה יהיה הייחוד שלם אשא במיא ומיא באשא, והוא הוא שלימות יומם ולילה העליונים יום בלילה ולילה ביום (רמ"ז).

¹⁹³¹ וירצה שבתחילה הלילה ועד חצות הדינן חזקים ואין כח למתקם שלכן אז יוצאים החיצונים דתרעין סתימין וכדאמר בסמוך, אבל עיקר שלימות הלילה הוא מחצות ואילך שאז מתפשטת לאה בכל מקומה של רחל והיינו תנה"ם דזעיר והוא סוד ה' הנוסף על ליל, כי קודם חצות ה"ס לאה מן החזה ולמעלה וה"ס ז' בניה כנודע וכו', ולהיותו בעיקריות זעיר לכן הוא מספר עשירות, והוא מ"ש דפלגו קדמיתא וכו', שהוא בחינת ליל, מכל מקום העיקר הוא חצי האחרון סוד הה' שהוא בחינת

ספר שמות

בכלל הלילה היא, אבל בחצות הלילה, נכנס הקדוש ברוך הוא לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, ואז צריך לאדם לקום ולעסוק בתורה.	דליליא הוא אבל בפלגות ליליא קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקיא וכדין בעי ליה לבר נש למיקם ולמלעי באורייתא:
והרי נאמר שהקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן, כולם מקשיבים לקולו, זהו שנאמר "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני". והרי פרשוה "היושבת בגנים", זו כנסת ישראל, שהיא משבחת את הקדוש ברוך הוא בשבח התורה בלילה. אשרי חלקו של מי שמשתתף עמה, לשבח את הקדוש ברוך הוא בשבח התורה.	והא אתמר דקודשא בריך הוא וכל צדיקיא ודבגנתא (דגנתא) דעדן כלהו צייתין לקליה הדא הוא דכתיב (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני והא אוקמוה היושבת בגנים דא כנסת ישראל דאיהי משבחת ליה לקודשא בריך הוא בשבחא דאורייתא בליליא זכאה חולקיה מאן דאשתתף בהדה לשבחא ליה לקודשא בריך הוא בשבחא דאורייתא:
וכשבא הבוקר, כנסת ישראל באה ומשתעשעת בקדוש ברוך הוא, ומושיט לה שרביט של חסד. ולא רק עליה לבדה, אלא עליה ועל אלו שמשתתפים עמה. והרי נתבאר, שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה וגו'", ועל זה נקראת אילת השחר.	וכד אתי צפרא כנסת ישראל אתיא ומשתעשעא ביה בקודשא בריך הוא ואושיט לה לגבה שרביטא דחסד ולא עלה בלחודהא אלא עלה ועל אינון דמשתתפין בהדה והא אתמר דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה וגו' ועל דא אילת השחר אקרי:
ואמר רבי שמעון, בשעה שרוצה להאיר, הבוקר נחשך, והאור נהיה קודר, וקדרות נמצאת. אז מתחברת אשה בבעלה, ששנינו אשה מספרת עם בעלה, לדבר עמו ונכנסת להיכלו.	אמר ¹⁹³² רבי שמעון בשעתא דבעי לאתנהרא ¹⁹³³ צפרא אתחשך ואתקדר נהורא וקדרותא אשתכח כדין אתחברת אתתא בבעלה ¹⁹³⁴ ודתינין אשה מספרת עם בעלה למשתעי בהדיה ועאלת להיכליה:
אחר כך, כשרוצה השמש להיכנס, מאיר ובא הלילה, ונוטל אותו. אז כל השערים סתומים, וחמורים נוערים וכלבים נובחים. כשנחצה הלילה מתחיל המלך לקום, והמלכה לזמר, ובא המלך ומקיש על שער ההיכל, ואומר "פתחי לי אחותי רעיתי וגו'", ואז משתעשע בנשמות הצדיקים.	לבתר כד בעי שמשא למיעל אתנהיר ואתת ליליא ונמיל ליה כדין כל תרעין סתימין וחמורין נערין וכלבין נבחין כד אתפלג ליליא שארי מלכא (למקרי) ¹⁹³⁵ ולמיקם ומטרוניתא לזמרא ואתי מלכא ואקיש לתרעא ¹⁹³⁶ דהיכלא ואמר (שיר ה ו) פתחי לי אחותי רעיתי וגו' וכדין משתעשע בנשמתהון דצדיקיא:
אשרי חלקו של אותו שמתעורר באותו זמן בדברי תורה, ולכן כל אותם בני היכל המלכה, כולם צריכים לקום באותו זמן לשבח את המלך. וכולם משבחים לפניו. והשבח שעולה מהעולם הזה, זה שהוא רחוק יותר, זה נחת רוח	זכאה חולקיה דההוא דאתער ההוא זמנא במלי דאורייתא בגין דא כלו (דכל) אינון דבני היכלא דמטרוניתא כלהו בעיין אלמיקם בההוא זמנא לשבחא למלכא וכלהו משבחין קמיה ושבחא דסליק מהאי עלמא ¹⁹³⁷ דאיהו רחיק

גילוי האורות שלאה מתפשטת שם, ולכן אעפ"י שגם חצי הראשון גם הוא בסוד לאה שבה כל זיווגי הלילה בכל זאת העיקר מחצות ואילך (רמ"ז).

¹⁹³² ואמר (דפ"ו).

¹⁹³³ בעת שהיו הזו"ן בקטנותן, והיתה אז המלכות בסוד אילת השחר, כאילה זו שפתחה סתום ורחמה צר וחביבה על בעלה, אילת אהבים ויעלת חן (עירובין נד ע"ב, זוהר ויקרא כא ע"ב) (דע"ה ח"ב קכו ע"א).

¹⁹³⁴ עי' לעיל י ע"א (לש"ו).

¹⁹³⁵ פי' ויקץ כישן ה' הדורמיטא (רח"ו).

¹⁹³⁶ יסוד דלאה (רח"ו).

¹⁹³⁷ דא (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

לקדוש ברוך הוא מהכל.	יתיר 1938 דא ניחא ליה לקודשא בריך הוא מכלא 1939:
כשמסתלק הלילה ובא הבוקר, והחשיך והתקדר, אז המלך והמלכה בסוד בשמחה, ונותן לה מתנות, ולכל בני היכלה. אשרי חלקו של מי שהוא במנין.	כד אסתליק ליליא ואיתי צפרא ואתחשך 1940 ואתקדר כדין מלכא ומטרוניתא ברזא בחדוה ויהיב לה מתנן ולכל בני היכלה זכאה חולקיה מאן דאיהו במנינא:
"וה' הלך לפניו יומם", הקדוש ברוך הוא ובית דינו.	ויהו"ה הולך לפניו יומם (שמות יג כא) קודשא בריך הוא ובית דיניה
	מו/ב
אמר רבי יצחק, היינו ששנינו, שכינה נוסעת באבות, "הולך לפניו יומם", זה אברהם. "בעמוד ענן", זה יצחק. "לנחותם הדרך", זה יעקב, שנאמר בו "ויעקב הלך לדרכו". "ולילה בעמוד אש להאיר להם", זה דוד המלך.	אמר רבי יצחק היינו ששנינו שכינה באבהתא נטלא הולך לפניו יומם (שמות יג כא) דא אברהם בעמוד ענן דא יצחק לנחותם הדרך דא יעקב דכתיב ביה (בראשית לב ב) ויעקב הלך לדרכו ולילה בעמוד אש 1941 להאיר להם דא דוד מלכא:
וכלם מרכבה עליונה קדושה, ללכת ישראל בשלמות הכל, כדי שהאבות יראו את גאולה של בניהם, שנאמר "ואנכי אעלך גם עלה", עם המרכבה. ונאמר "וה' הלך וגו' ללכת יומם ולילה", וכי למה היו הולכים יומם ולילה, שילכו ביום ולא ילכו בלילה כאנשים שבורחים, כיון שהקדוש ברוך הוא שומר אותם. למה הלכו ביום ובלילה. אלא כדי להימצא בהם שלמות הכל, שאין שלימות אלא יום ולילה.	וכלהו ורתיכא עלאה קדישא (רתיכין עלאין קדישין) למחך ישראל בשלימותא דכלא [בגין דיחמו אבהן פורקנא דבנייהו דכתיב (בראשית מו ד) אעלך גם עלה] ובגין דיחזון אבהן פורקנא דלהון דכתיב (בראשית מו ד) ואנכי אעלך גם עלה עם המרכבה וכתיב ויהו"ה הולך וגו' ללכת יומם ולילה וכי אמאי הו' אזלי יומם ולילה יהכון ביממא ולא יהכון בליליא כבני אנשא דערקין כיון דקודשא בריך הוא נסיר לון אמאי אזלין ביממא ובליליא אלא לאשתכחא בהו שלימותא דכלא דלית שלימו אלא יומם ולילה 1942:
כדי שהמצרים ירדפו אחריהם, שיתכבד שם הקדוש ברוך הוא במרכבותיו ופרשיו, כדי ללכת יומם ולילה, אספקלריה המאירה ושללא מאירה. ועוד כדי להטעות את המצריים, שיאמרו מקרה הוא, שנאמר "נואלו שרי צוען", ונאמר "משיב חכמים אחור", ועל כן הלכו ביום ובלילה.	[בגין דירדפון מצראי בתריהון לאתייקרא שמא דקודשא בריך הוא ברתיכוי ובפרשוי בגין למיזל ביממא ובליליא אספקלריא דנהרא ודלא נהרא ותו ובגין לאטעאה למצראי דימרון מקרה הוא דכתיב (ישעיה יט יג) נואלו שרי צוען וכתיב (שם מד כה) משיב חכמים אחור ועל דא אזלי ביממא ובליליא]:
רבי אבא אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא הוציא אותם ממצרים, להיות חלקו ונחלתו. ובא וראה	רבי אבא אמר זכאה חולקיהון דישראל דקודשא בריך הוא אפיק לון ממצרים למהוי חולקיה ואחסנתיה ותא חזי בסטרא דיובלא

1938 מוסגר בדפ"ק.

1939 כתב הרב כי נ"ר הוא לז"ן שאינם מזדווגים אבל יעקב ולאח עסוקים בזווג (רח"ו).

1940 מוסגר בדפ"ק.

1941 סתם הו"ה בז"א (רח"ו).

1942 כאן שייך מאי דבסמוך אמר רבי (אבא) [חייא] וה' הולך וכו' עד בסטרא דא ובדא, אחר כך צריך לומר בגין דירדפון מצראי בתריהון לאתייקרא שמא דקב"ה ברתיכוי ובפרשוי בגין למיזל ביממא ובליליא אספקלריא דנהרא ודלא נהרא, ותו בגין לאטעאה למצראי דימרון מקרה הוא דכתיב (ישעיה יט יג) נואלו שרי צוען, וכתיב (שם מד כה) משיב חכמים אחור, וע"ד אזלי ביממא ובליליא (רמ"ז) [וכן הוא בדפ"ק שונה מדפ"א].

ספר שמות

בצד היובל נמצאה חרות לישראל, וכן לעתיד לבא, שנאמר "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'".	אשתכח חירו לישראל וכן לזמנא דאתי דכתיב (שם כז יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ¹⁹⁴³ וגו'.
ומחמת אותו היובל העליון, התעכבו חמשים יום לקבל התורה, ולקרב להר סיני. וכיון שהלכו ביום, הלכו בלילה, להיות הכל יום אחד, בין יום ו[בין] לילה, ולא נמצאת הפרדה.	ובגין ההוא יובלא עלאה [אתעכבו] (אשתכחו) חמשים יומין לקבלא אורייתא ולמקרב לטורא דסיני וכיון דאזלי ביממא אזלי בליליא למהוי בלא חד יומא בין יממא וליליא ולא אשתכח פרישו:
ולא עוד, אלא שכולם הלכו במנוחה לרצון נפשם, ביום שקבלו התורה היו חמשים ימים שלמים, ימים ולילות, כראוי, שאין יום בלי לילה, ואין לילה בלי יום. ולילה ויום נקרא יום אחד. וכיון שהלכו חמשים ימים שלמים, אז שרו עליהם אותם חמשים ימי היובל. ומצד של היובל נתנה להם תורה, ולכן הלכו יומם ולילה.	ולא עוד אלא דכלהו בנייחא אזלין לרעותא דנפשייהו ביומא דקבילו אורייתא הוו חמשים יומין שלמין יומי ולילי כדקא יאות דלית יום בלא לילה ולית לילה בלא יום ולילה ויום אקרי יום אחד וכיון דאזלו חמשים יומין שלימין כדין (לקבל נ' יום ¹⁹⁴⁴ דיובלא וכמו) (ד) שארו עלייהו אינון חמשים יומין דיובלא ומוסטרלא (מסטרלא) דיובלא אתייהיב להו אורייתא ובגין כך אזלין יומא וליליא:
אמר רבי אבא, כך בארנו "וה' הלך לפניו יומם בעמוד ענן", זה אברהם. "ולילה בעמוד אש", זה יצחק. ואם כן, איפה יעקב. אלא שנאמר בדבור הראשון, ושם התחיל, כמו שנאמר "וה'". "ולילה בעמוד אש", היה מאיר בצד זה ובזה.	אמר רבי חייא הכי אוקימנא ויהו"ה הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן דא אברהם ולילה בעמוד אש דא יצחק ואי הכי יעקב אן הוא אלא במלה קדמאה אתמר ותמן שארי כמה דכתיב ויהו"ה ולילה בעמוד אש הוה נהיר בסטרא דא ובדא ¹⁹⁴⁵ :
ואמר רבי אבא, נאמר "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו", למה. הרי בארנו, שמי שאוהב רשעים כך הוא. ובא וראה, ביצחק נכלל הלילה, ולילה לא בהיר, ועל זה ותכהין עיניו, והכל אחד.	ואמר רבי אבא כתיב (בראשית כז א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו אמאי הא אוקימנא מאן דרחים לחייבא הכי הוא ותא חזי ביצחק אתכליל ליליא וליליא לא בהיר ועל דא ותכהין עיניו וכלא חד:
רבי יצחק פתח ואמר "ויגד למלך מצרים כי ברח העם". "ויגד", מי אמר לו. אלא כך פרשוה, אבל חכמיו	רבי יצחק פתח ואמר (שמות יד ה) ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויגד מאן קאמר ליה ¹⁹⁴⁶ אלא הא אוקמוה ¹⁹⁴⁷ אבל חכמוי ¹⁹⁴⁸ וחרשוי

¹⁹⁴³ נראה כי השופר הוא יסוד הבינה ויתקע היינו לשון נתקע ביבמתו והיינו שיהיה זווג או"א ויכנס הקב"ה בירושלים של מעלה (רח"ו).

¹⁹⁴⁴ נמחק בדפ"ק.

¹⁹⁴⁵ בחו"ג (רח"ו).

¹⁹⁴⁶ אע"ג דיש הרבה מקומות מקראות קצרים כמו (בראשית מח א) ויאמר ליוסף הנה אביך חולה ואחר כך נאמר עוד ויגד ליעקב, מכל מקום אין ספק שיש טעמים למה שפעמים מקצר ופעמים מפרש. ועוד דלמה לא אמר ויגד כמ"ש בויחי, אלא ויגד מההפעל (רמ"ז).

¹⁹⁴⁷ הוא מה שאמרו רז"ל והוא בפ' רש"י, ששלח איקטורין (רמ"ז).

¹⁹⁴⁸ הכריחו לזה משום דקשיא חדא שה' אמר (יא, א) כשלחו כלה גרש יגרש, שר"ל שלא יחפוץ עוד בהם ולא יחשוב שישבו עוד שם, וכן הפשט של ויהפך לבב פרעה, נראה שאז נתחרט ונהפך לבו ממה שהיה בדעתו קודם לכן, ואם כן אינו נראה לומר ששלח איקטורין ובפרט בשעת חימום צרותיו. ועוד שאם כן היה לו לומר ויגדו למלך מצרים, אבל ויגד הוא מהבנין שלא נזכר שם פועלו, ובכמה מקומות נאמר כן בהגדה נסתרת כמו (בראשית כב, כ) ויגד לאברהם לאמר (שם כז, מב) ויגד לרבקה, שהיתה הגדת רוח הקדש, ולכן פירש בכאן שגם זו היתה כדרך העלם דהיינו חכמוי וחרשוי מנגדי הקדושה ואויבי משה, וכוונתם היתה לומר לו שאינו אמת מה שעלה על דעתם שצד

ספר שמות

ומכשפיו התכנסו אליו, והודיעוהו כי ברח העם. ולמה אמרו את זה. אלא ראו בחכמה שלהם, שהיו הולכים יומם ולילה. אמרו, ודאי שהם בורחים. ולא עוד, אלא שראו שאינם הולכים בדרך ישרה, כמו שנאמר "וישבו ויחנו לפני פי החירות".	אתכנסו לגביה ואודעוהו כי ברח העם ואמאי קאמרו דא אלא חמו בחכמתא דלהון דהו אזלי יממא וליליא אמרו ודאי ערקין אינון ולא עוד אלא דחמו דלא הו אזלי בארץ מישר כמו דכתיב (שמות יד ב) וישבו ויחנו לפני פי החירות:
"ויקח שש מאות וגו'". למה שש מאות. אמר רבי יוסי, כנגד המנין של ישראל, שנאמר "כשש מאות אלף רגלי בחור" כנגד הגברים, שהם העיקר של כל ישראל. "וכל רכב מצרים", שאר המרכבות שהם טפלים לאחוריים (לאחרים), כנגד הטף, שנאמר "לבד מטף". והכל עשה בעצת מכשפיו וחכמיו. "ושלישים על כולו", הכל בחכמה, כנגד דרגות העליונות, שנים ואחד. רבי יצחק אמר כתרוממו, ומזרזין, שהיו זריזים בכל.	ויקח שש מאות ¹⁹⁴⁹ וגו' (שם ז) שש מאות אמאי אמר רבי יוסי לקבל מניינא דישראל דכתיב (שמות יב לז) וכששו (שש) מאות אלף רגלי בחור ¹⁹⁵⁰ לקבל הגברים דאינון עקרא דכל [ישראל] (שאר) וכל רכב מצרים שאר רתיבין דאינון טפלין לאחורי [נ"א לאחרנין] לקבל הטף דכתיב (שם) לבד מטף וכלא עביד בעיטא דחרשוי וחכמיו ושלישים על כלו כלא בחכמתא לקבל דרגין עלאין תרין וחד רבי יצחק אמר כתרוממו ומזרזין וריוזין הו בכלא:
"ויקח שש מאות רכב בחור", רבי חייא אמר, נאמר "יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה". בזמן שהקדוש ברוך הוא נותן שלטון לגדולי העמים למעלה, נותן להם לעם שלהם למטה. ובשעה שמוריד אותם מדרגתם שלמעלה, מוריד את העם למטה. "ויקח שש מאות רכב בחור", הרי הממונה שלהם. ופרשוה, שהנהיג את מרכבות שאר העמים, וכולם נפלו במחנה סיסרא אחר כך. והיינו בחור ואחר כך וכל רכב מצרים.	ויקח שש מאות רכב בחור רבי חייא אמר כתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהוה על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה [על האדמה] (באדמה) בזמנא דקודשא בריך הוא יהיב שלטנותא לרברבי עמין לעילא יהיב להו לעמא ודלהון לתתא ובשעתא דנחית לון מדרגיהון דלעילא נחית לון לעמא לתתא ויקח שש מאות רכב בחור הא ממנא דלהון ואוקמוה דדבר רתיבין דשאר עמין ¹⁹⁵¹ וכלהו נפלו במשריתא דסיסרא לבתר והיינו בחור [ולביתר] וכל רכב מצרים:
כתוב "לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי". בא וראה, כדוגמת סוסה נקבה	כתיב (שיר א ט) לססתי ברכבי פרעה

הקדושה עליונה גברה וכמו שהודה פרעה (ט, כז) ה' הצדיק, ושאפילו ישראל עצמם לא חשבו כן שאם כן לא היה להם ללכת בבריחה כמו שיבוא, אלא שהם עצמם חששו שעדיין לא נתמלא קצם, שהרי לא היו שם כי אם מספר [שנים] בר"ח ולכן היו בורחים, והסכימו חכמיו על ככה מפני שראו בחכמתם שהיו הולכים יומם ולילה שזהו סימן מובהק להם שהיו בורחים, ועוד שהיו הולכים דרך מעוקם כדרך הבורח שירא פן ירדפו אחריו, ולכן שבו אל פי החירות מפני שלא היו יודעים אנא ילכו במדבר, ומכל זה גזרו שאינו אמת מה שאמר להם משה שעולמות הקדושה היו כבר מתוקנים ושולטים, אלא שהוא פעל או בדרך השבעות או באיזה דרך נעלם מהם, ושלכן היה בידו כח להטיבם ולהגביר צד שלו, ועל כן קראוהו מלך מצרים להודיעו שעוד כח מלכותו גובר, ולכן נשמעו להם פרעה ועבדיו ואמרו ודאי אנו שלחנו את ישראל מעבדנו (רמ"ז).

¹⁹⁴⁹ תכלית כוונתו היתה להתקומם כנגד הקדושה. ויובן בהקדים תחילה מ"ש הרב זלה"ה שמצרים היתה אחוזה במ"י דאלק"ם בח"ם צירופיו, והיה פרעה מכחיש אותיות אל"ה ושמהם באו עליו המכות כמש"ה (י, א) אותותי אלה, אותיות אלה. והענין שהיה מכחיש מציאות ז"א שה"ס אל"ה וכמש"ה (ישעיה מ, כו) מי ברא אל"ה, ובג"ל ל"ו ו' פעמים ו', שהוא זעיר ו' פעמים ל"ו ר"ו, שהוא שם ע"ב שמות המתחלק ב"ק שהוא ז"א ו' שמות בכל קצה, וגם באותיות אלה יש ע"ב צירופים, ואיתא בספר הכוונות כי ת"ר רכב כנגד ו"ק ורכב מצרים נגד הנקבה, וז"ש שש מאות רכב בחור, שהו"ק שלקח הם בחור ר"ו ו' פעמים אל"ה. וז"ש לקבל הגברים, שכולם בעלי גבורה, ורכב מצרים נגד המלכות שמצרים היתה ערות הארץ, וח"ם י' פעמים גי' ליל"ת (רמ"ז).

¹⁹⁵⁰ לשון הפסוק "הגברים".

¹⁹⁵¹ הם מחנות ס"מ (רמ"ז).

ספר שמות

מאד". מה עשו, "ויצעקו בני ישראל". מי גרם את זה שקרבו ישראל לאביהם של מעלה, פרעה. זהו שנאמר "ופרעה הקריב" והרי נתבאר.	(שמות יד י) וייראו מאד מה עבדו (שם) ויצעקו בני ישראל מאן גרים האי דקריבו ישראל לגבי אבוהון דלעילא פרעה הדא הוא דכתיב (שם) ופרעה הקריב והא אתמר:
"ויאמר משה אל העם אל תיראו וראו התיצבו וראו את ישועת יהוה" אמר רבי שמעון זכאה חולקיהון דישראל דהא רעיא כמשה אזיל בגווייהו כתיב (ישעיה סג יא) ויזכור ימי עולם משה עמו ויזכור ימי עולם דא קודשא בריך הוא ¹⁹⁵⁶ משה עמו מכאן אוליפנא ¹⁹⁵⁷ שקיל הוה משה וככלו (לכל) ישראל ואוליפנא מהא כי רעיא דעמא הוא ¹⁹⁵⁸ ממש עמא כללו אי איהו זכי עמא כללו זכאן ¹⁹⁵⁹ ואי איהו לא זכי עמא כללו לא זכאן ואתענשו בגיניה והא אוקמוה:	ויאמר משה אל העם אל תיראו וראו התיצבו וראו את ישועת יהוה" אמר רבי שמעון, אשרי חלקם של ישראל, שהרי רועה כמו משה הלך בתוכם. נאמר "ויזכור ימי עולם משה עמו". "ויזכור ימי עולם", זה הקדוש ברוך הוא. "משה עמו", מכאן למדנו, שמשה היה שקול ככל ישראל. ולמדנו מזה, כי רועה העם הוא ממש כל העם. אם הוא זוכה, העם כולם זוכים, ואם אינו זוכה, כל העם לא זוכים, ונענשים בגללו, והרי פרשוה.
"התיצבו וראו", אין לכם ללחום קרב, שהרי הקדוש ברוך הוא ילחם קרב בשבילכם, כמו שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". בא וראה, באותו לילה, כנס הקדוש ברוך הוא את הפמליא שלו, ודן את דיני ישראל. ואלמלא שהקדימו האבות על ישראל, לא היו נצולים מן הדין. רבי יהודה אמר, זכות יעקב הגנה על ישראל, זהו שנאמר "לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל", ישראל סבא.	התיצבו וראו לית לכו לאגהא קרבא דהא קודשא בריך הוא יגיה קרבא בגיניכון כמה דאת אמר (שמות יד יד) יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון תא חזי ההוא ליליא כנש ¹⁹⁶⁰ קודשא בריך הוא לפמליא דיליה ודאין דינייהו דישראל ואלמלא דאקדימו אבהון ¹⁹⁶¹ עלייהו דישראל לא אשתזיבו מן דינא רבי יהודה אמר זכותא דיעקב אגין עלייהו דישראל הדא הוא דכתיב (תהלים קכד א) לולי יהוה שהיה לנו ¹⁹⁶² יאמר נא ישראל ישראל סבא:
"ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", רבי אבא פתח "אם תשיב משבת רגליך עשות חפצך ביום קדשי", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רצה בהם,	יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון (שמות יד יד) רבי אבא פתח (ישעיה נח יב) אם תשיב משבת רגליך ¹⁹⁶³ עשות חפצך ביום קדשי זכאין

¹⁹⁵⁶ פי' ז"א הנק' ימי עולם (מ"מ)

¹⁹⁵⁷ "מכאן אוליפנא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁵⁸ אין ספק שהטעם הוא כי הרועה הוא מראה שכל הנפשות אשר לעם נכללות בו, ובהיות המראה בהירה כנשמת משה רבינו ע"ה כל הצורות הנכללות בה מאירות ובהיקות, וכולם מתקנות עצמם במה שהן מתחסדות מתוך השפעת נשמתו, ואם המראה שהם נראות בה היא חשוכה כגון שהרועה בלתי הגון כולם נענשים, שהרי נשמתן חשוכות שנראות במראה חשוך ואי ספק שאם היו זוכות לא ימנע מא' משתים או ימות הרועה או ייטיב עצמו בזכותם, והטעם שהקב"ה גזר דור דור ופרנסיו וכיון שהדור הזה אינם זוכים גם הרועה אינו זוכה ולזה גם הם נענשים בעונשו והכל ביושר והיינו מה שאמרו בגמ' מושל מקשיב על שפת וכו' בחולין פ"ק (אור יקר).

¹⁹⁵⁹ זכאין (דפ"ו).

¹⁹⁶⁰ שהיו במקום סכנה ודן דינם אם היו ראויים לנס שכן הדרך למעלה (אור יקר).

¹⁹⁶¹ והיינו סוד ויס"ע ויב"א וי"ט ג' אבות שבכח זכותם נצולו (אור יקר).

¹⁹⁶² המזמור מדבר בענין זה כאומרו בקום עלינו אדם, זה פרעה אזי המים שטפנו זה היה והמים להם חומה וכו', וא"כ לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל אינו ישראל ממש, דאם כן מאי לנו אלא לולי ה' שהיה לנו היינו ישראל ממש יאמר נא ישראל היינו "ישראל סבא" שעמד בתפלה ויאמר נא ג"כ לולי ה' שהיה לנו (אור יקר).

¹⁹⁶³ עי' שעה"כ סג רע"ב.

ספר שמות

להדבק בהם מכל שאר עמי העולם. ומתוך אהבתם, קרב אותם אליו, ונתן להם תורה, ונתן להם שבת, שהיא קדוש מכל שאר הימים, ומנוחה מהכל, ושמחה של הכל, ושקולה שבת כנגד כל התורה. ומי ששומר שבת כאילו שמר את כל התורה.	איננו ישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהון לאתרדבקהו בהו מכל שאר עמין דעלמא ¹⁹⁶⁴ ומנו רחימותא דלהון ¹⁹⁶⁵ קריב לון לגביה ¹⁹⁶⁶ ויהב לון אורייתא ויהב לון שבת ¹⁹⁶⁷ דאיהו קדישא מכל שאר יומין ונייחא מכלא ¹⁹⁶⁸ וחדוה דכלא ¹⁹⁶⁹ ושקיל שבת לקבל אורייתא כלה ¹⁹⁷⁰ ומאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כלה ¹⁹⁷¹ :
"וקראת לשבת ענג", עונג של הכל, עונג הנפש והגוף, עונג לעליונים ולתחתונים. "וקראת לשבת", מה זה "וקראת", שיזמין אותה, כמו שנאמר "מקראי קדש", כלומר מזומנים, כמו מי שמזמין אורח לביתו. ועל זה "וקראת לשבת עונג" שיזמין אותה, כמו שמזמינים אורח בשלחן מתוקן ובבית מתוקן כראוי, במאכל ובמשתה כראוי, יותר על שאר הימים. "וקראת לשבת", מבעוד יום. "לקדוש ה' מכבד" זה יום הכפורים. שנים שהם אחד. "וכבדתו מעשות דרכיך כמו שבארנו.	וקראת לשבת ענג (ישעיה נח יג) ענוגא דכלא ענוגא דנפשא ¹⁹⁷² וגופא ענוגא דעלאין ותתאין וקראת לשבת מהו ¹⁹⁷³ וקראת ¹⁹⁷⁴ דיזמין ליה כמה דאת אמר (ויקרא כג ב) מקראי קדש [כלומר] זמינן כמה דמזמין אושפיזא לביתיה ועל דא וקראת לשבת ענג דיזמין ליה וכמה דמזמין אושפיזא בפתורא מתקנא בביתא (לפתוריה מתקנא כדקא יאות דיזמין ליה לביתא) מתקנא כדקא יאות במיכלא ובמשתא כדקא יאות יתיר על שאר יומין וקראת לשבת מבעוד יום ¹⁹⁷⁵ (ו)לקדוש יהו"ה מכובד (ישעיה נח יג) דא יום וכפורים תרי דאינון חד וכבדתו מעשות דרכיך (ישעיה נח יג) כמה דאוקימנא:
	מז/ב

¹⁹⁶⁴ כי בהיותם במצרים היו גוי מקרב גוי כדפי' רז"ל וא"כ "אתרעי בהו מכל שאר עמין" ששם כמעט היו שוים לשאר עמין (אור יקר).

¹⁹⁶⁵ שהוא אוהב אותם בסוד קביעות נפש טהורה בגופם (אור יקר).

¹⁹⁶⁶ בעבודה כמי שמקרב נער על פי דרכו מציאת מצרים עד הר סיני (אור יקר).

¹⁹⁶⁷ שאם גוי א' יעסוק בתורה אין לו חלק בה, אבל ישראל, התורה חלקם בסוד דבקות נפשם בה "ויהב לון שבת" שאם גוי א' ישובות לא יהיה לו מנוחת הנפש אשר לישראל מפני שהוא גנוב אתו, אמנם ישראל השבת לו במתנה מאת הבורא, ושובת בו מנוחת הנפש (אור יקר).

¹⁹⁶⁸ עי' ח"ג קח ע"א וקכג ע"א.

¹⁹⁶⁹ היינו שהימים ששה ימי חול, והם מחדס ועד יסוד, עם היות שהם ענפים מתלבשים במטטרון חול ודאי, אמנם יום שבת הוא בסוד ג'ר לכך הוא מסוגל בג' ענינים, בקדש מצד החכמה, במנוחה מצד הכתר, בשמחה מצד הבינה, ולא שיהיה הדבר סתום בו, אלא מתפשט בכל הימים, שכל מה שעד האדם לבוראו ו' ימי חול מתקדש ונ"ח ושמ"ח בשבת (אור יקר).

¹⁹⁷⁰ כלא (דפ"ו). שהוא סוד מנוחת התורה, וכל מה שעוסק האדם בתורה בסוד ו' קצוות ו' סדרי משנה, מנוחתם בשבת בסוד הקדש שהם ו' ק' נעלמים שורש אל התורה המתגלה למטה, דהיינו בראשית ברא שית ודאי (אור יקר). ועי' רמב"ן שמות יג טז.

¹⁹⁷¹ כלא (דפ"ו). עי' לקמן פט ע"א, צב ע"א. הוא סוד מנוחת התורה, כאלו נטיר אורייתא כולה, שכל מה ששמר בימי החול מזדכך עתה ביום שבת הרי חוזר ושומר התורה פעם שנית בדקות ולא לאותם שהם מחללי התורה שאין השבת מספיק אלא אדרבא צריך לשמור התורה להיותה כסא לשבת ומנוחתו אח"כ (אור יקר).

¹⁹⁷² דקדק דקאמר וקראת לשבת ענג' סתם ולא אמר למי מורה שהוא סתם עונג לכל, דהיינו אל הגוף בערך אכילת המעדנים, ולנפשא בערך מה שהקב"ה מעננה מפני שיש בו עונג לעליונים כנגד הנפש, ולתחתונים כנגד הגוף (אור יקר).

¹⁹⁷³ מאי (דפ"ו).

¹⁹⁷⁴ דהיינו שאתה תקרא ותזמין לשבת ענג, כמו שמזמין לאושפיזא אל הלחם ואל הענג, והיינו שמזמין ליה לפתוריה, שע"י מה שקורא אותו למטה אל העונג הגשמי הוא קורא אותו למעלה אל העונג הרוחני (אור יקר).

¹⁹⁷⁵ פי שיכין מבע"י לצורך הלילה שהיא מלכות ולקדוש ה' מכובד דא יום שהוא ז"א וז"ש תרין דאינון חד (מ"מ). אמור קב ע"א (הערת הזהר), עי' תיקון"ז מט ע"א: צריכין שפון לקבלא לה מערב שבת, ועי"ש בהגר"א: לקבל שבת מבעוד יום, דשבת בא ממילא.

ספר שמות

ממצוא חפצך ודבר דבר והא אתמר בגין דההוא מלה סלקא ואתער מלה דחול לעילא מאן דמזמין אושפיוזא ביה בעי לאשתדלא ולא באחרא:	"ממצוא חפצך ודבר דבר", והרי נתבאר, משום שאותו דיבור עולה ומעורר דיבור של חול למעלה. מי שמזמין אורח, צריך להשתדל בו ולא באחר.
תא חזי ההוא מלה דנפיק [בר נש] מפומיה ודבר נש סלקא ואתער אתערותא לעילא אי לטב אי לביש¹⁹⁷⁶ ומאן דיתיב בענוגא דשבתא אסיר ליה לאתערא מלה¹⁹⁷⁷ דחול דהא פגים פגיומו ביומא קדישא מאן דיתיב בהלולא דמלכא¹⁹⁷⁸ לא יתחזי למשבק למלכא¹⁹⁷⁹ ויתעסק באחרא¹⁹⁸⁰:	בא וראה, אותו הדיבור שיוצא מפי האדם, עולה ומעורר התעוררות למעלה, אם לטוב אם לרע. ומי שיושב בענוג שבת, אסור לו לעורר דיבור של חול, שהרי הוא פוגם פגם ביום הקדוש. מי שיושב בהלולת המלך, לא ראוי שיעזוב את המלך ויתעסק באחר.
ובכל יומא בעי לאחזאהו (ובכלא בעי לאתחזאה) עובדא ולאתערא אתערותא ממה דאצטריך¹⁹⁸¹ ובשבת במלי דשמיא ובקדושה דיומא בעי לאתערא ולא במלה אחרא:	ובכל יום צריך להראות מעשה ולעורר התעוררות ממה שצריך. ובשבת בדברי שמים ובקדושת היום, צריך להתעורר ולא בדבר אחר.
תא חזי הכא כד אתקריב פרעה לאנחא קרבא בהו בישראל בההוא זמנא לא בעי קודשא בריך הוא דיתערוץ ישראל¹⁹⁸² אתערותא לתתא כלל דהא אתערותא לעילא הוא דהא אבהן אקדימו ואתערו אתערותא דא (אתערותא) לעילא וזכותא דלהון קאים קמיה ואתערו אתערותא דא¹⁹⁸³ ולא בעא קודשא בריך הוא דישראל יתערוץ לתתא כלל דהא באתרא לעילא הוה¹⁹⁸⁴ דהא הוא דכתיב (שמות יד יד) יהוה ילחם לכם ואתם תחרישון¹⁹⁸⁵	בא וראה, כאן כשקרב פרעה לערוך קרב עם ישראל, באותו זמן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיעוררו ישראל התעוררות למטה כלל, שהרי ההתעוררות היא למעלה, שהרי האבות הקדימו והתעוררו התעוררות זאת למעלה, וזכותם עומדת לפניו, ועוררו התעוררות זו. ולא רצה הקדוש ברוך הוא שישראל יתעוררו למטה כלל, שהרי התעוררות של מעלה היה, זהו שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", ודאי תחרישון ולא תעוררו דבר, שלא צריך לכם. וכאן נכלל השם הקדוש באותיות

¹⁹⁷⁶ סוף סוף סגולת הדבור לעלות ולעורר אם טוב ואם רע, וכיון שכן צריך לשמור פתחי פיו ביום שבת שלא יעורר החול, שהדבור של חול מעורר חול, ואחר שידענו שהחול הוא סוד האילן התחתון דהיינו מטטרון שבו סוד החול והשבת סוד האצילות אין ראוי לעורר החול שפוגם למעלה (אור יקר).

¹⁹⁷⁷ מג ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹⁷⁸ שהוא יום שבת סוד החופה העליונה באצילות (אור יקר).

¹⁹⁷⁹ שהוא האצילות (אור יקר).

¹⁹⁸⁰ שהוא החול, נער, מטטרון, ועם שישבות ממלאכה וכיוצא (אור יקר).

¹⁹⁸¹ לכל ענין וענין כפי עניינו ולזה ביום שבת שהוא סוד הקדש צריך שיהיה ההתעוררות בו בסוד מילי דשמיא ובקדושה וכיוצא (אור יקר).

¹⁹⁸² אפילו בתפלה וצעקה מפני שמצדם לא היו הגונים, ואם יעוררו בתפלה שמא יקלקלו שיעוררו מה שלא יצטרך אליהם וכבר היה הדבר מתוקן כראוי מצד האבות וזכותם, והטעם שאם יעלה התעוררות ישראל ממטה למעלה, בהכרח יעלה תפלתם דרך העולמות כולם ממטה למעלה, ודרך עליית התפלות יתעוררו עמהם החצונים לקטרג ותתעורר מדת הדין, עוד יתעוררו התחתונים עם התפלה דרך סלוקה, וימצא בישראל צד שאינם ראויים לישועה, והאבות בסוד זכותם התעוררותם הוא למעלה בסוד כסא הכבוד (אור יקר).

¹⁹⁸³ "ואתערו אתערותא דא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁸⁴ ושם אין חולק שאין שם מקטרגים ולזה משמע שהדבר שנעשה לאדם בזכות אבות טוב, ואין כל כך מקטרג כמו הדבר שנעשה בבקשה ותפלה שימצאו מקטרגים מפני דרך עליית התפלה כדפי' (אור יקר). "דהא באתרא לעילא הוה" מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁸⁵ ממש ציום שישתקו מפני שקרובים לקלקל ורחוקים מן התיקון על ידם כדפי' (אור יקר).

ספר שמות

רשומות, והרי התעוררו בו החברים.	תחרישון ודאי ולא תתעורון מלה דלא אצטריך לכו והכא אתכליל שמא קדישא ¹⁹⁸⁶ באתוון רשימן והא אתערו ביה חברייא:
רבי יוסי ורבי יהודה היו הולכים בדרך, אמר רבי יוסי לרבי יהודה, ודאי שנינו יהו"ה בכל מקום זה רחמים, ואף על גב שלוחם קרב ועושה דין, אותו דין הוא באהבה. וכך ראינו שנאמר "ה' ילחם לכם", ולא נראה באותו דין רחמים כלל, שהרי נאמר "לא נשאר בהם עד אחד".	רבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי בארחא אמר רבי יוסי לרבי יהודה ודאי תנינא יהו"ה בכל אתר רחמי ¹⁹⁸⁷ ואף על גב דאנח קרבא ועביד דינא ההוא דינא ברחימותא הוא והכא חמינא דכתיב יהו"ה ילחם לכם ולא אתחזי בההוא דינא רחמי כלל דהא כתיב (שמות יד כח) לא נשאר בהם עד אחד:
אמר לו, דבר זה שמעתי מרבי שמעון, שאמר שאפילו כאן היה הדין ברחמים, שהם כסה עליהם ומתו, ואחר כך הוציא אותם הים, והקדוש ברוך הוא רצה בכבודם, ונקברו בארץ. ולא רצתה הארץ לקבל אותם, עד שהושיט לה הקדוש ברוך הוא את ימינו וקבלה אותם, זהו שנאמר "נטית ימינך תבלעמו ארץ", ולכן זה הדין היה ברחמים.	אמר ליה מלה דא שמענא מרבי שמעון דאמר דאפילו הכא דינא ברחמי ¹⁹⁸⁸ הוה דחפא עליהון ימא ומיתו ולבתר אפיק לון ימא וקודשא בריך הוא בעא ביקריהון ואתקברו בארעא ולא בעאת ארעא ¹⁹⁸⁹ לקבלא לון עד דאושיט לה קודשא בריך הוא ימיניה וקבילת לון הדא הוא דכתיב (שמות טו יב) נטית ימינך תבלעמו ארץ ובגין דא (הוה) והאי דינא ברחמי והוה:
ולכן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיצורו ישראל דבר בעולם, שאם יעוררו ישראל דבר, לא יעוררו את שם הרחמים, ולא יעשה דין ברחמים, זהו שנאמר "ה' ילחם לכם ואתם תחרשון", שלא תעוררו דבר. שהרי שם הרחמים, צריך לעורר עליהם לעשות דין ברחמים, ועל זה בקש, שלא תעשו פגם ותעוררו	ועל דא לא בעא קודשא בריך הוא דיתעורון ישראל מלה בעלמא דאי יתעורון ישראל מלה לא יתעורון שמא דרחמי ולא יתעביד דינא ברחמי הדא הוא דכתיב (שמות יד יד) יהו"ה ילחם לכם ואתם תחרישון דלא תתעורון מדי דהא שמא דרחמי בעי לאתערא עלייהו למעבד דינא

¹⁹⁸⁶ כ"ב אותיות, ושם כ"ב וכו' עוד יש בו ד' תיבות שהם ילחם כנגד ה' אחרונה שהיא בעלת המלחמה וכלי המלחמה בידה, לכם כנגד ו' ששם ישראל ו"ק ואתם בסוד ה' ראשונה שמשם הנשמות תחרישון בסוד י' ששם הכל בשתיקה ובחשאי (אור יקר). כל' שיוצא שם א' מפסוק זה שהוא יל'י (רח"ו). ואע"פ שפסוק ה' ילחם לכם ר"ת י"ל והוא שם א' משם ע"ב ג"כ כתב הרח"ו שם זהו שם יל'י לפי שהוא שם המעלה ניצוצות מתוך הקלי', כמ"ש הרב ב"ר ה' לאורך ימים, ובפ' ה' למבול ישב ר"ת יל'י ונודע שחיות הקלי' הם הניצוצות שבתוכם וכשמעלים הניצוצות מתוכם מיד מתים ועושה בהם הקב"ה מלחמה וז"ס כוונת הקטרת ג"כ כנודע (מ"מ).

¹⁹⁸⁷ ירצה בכל אתר מפני ששם זה מתייחס לכל הספירות כולם, י' חכמה, ה' בינה, ו' ו"ק, ה' מלכות, וייתייחס לכל ספירה וספירה בפני עצמה כדפי' בספר פרדס רמונים בשער שם בן ד', וכן יתייחס בדקדוק בת"ת וכן יתייחס לפעמים במלכות, וכן יתייחס בז"א מחכמה ולמטה, וייתייחס בכתר, דרך כלל בכל מקום שיתייחס מורה רחמים, והטעם לזה רבות: א', מפני שבו קשר כל הספירות כדפי', ובכל מקום שיש קשר וייחוד דינו מתמתק. ב', כי אין בכל הספירות דין אלא הגבורה ממקור הבינה, וההוד עם המלכות, וכאן נכללות כולם עם מדות אחרות שיש בהם רחמים, ובהמזגה כזו יתמתקו מדות הדין עם מדות הרחמים, ובהכרח יהיה שם רחמים בדין עצמו. הג', כאשר יכונה שם זה אל פעולת הדין הורה על המתקתו, מפני היות שם זה משותף לכתר ושם הוא רחמים, ובת"ת בעל הרחמים, וכיון שכן מורה שדינו רפה כדרך השם הזה לרחם. הד', כי הדין הוא משם אלהים בהסכמת שם יהו"ה עמו, כאומרו ה' הוא האלקים, אין דין נעשה אלא בהסכמת המדות, אמנם שם הוי"ה מסתתר ברחמי ומסכים בפעולת שם אלהים ובהיותו מתגלה ונזכר בדין בהכרח יהיה שם רחמים רחום בדין (אור יקר).

¹⁹⁸⁸ מצד מדות הרחמים שבו לדרך א' או מצד השם בעצמו לדרך אחרת, או מצד שמדת הדין שבו מתוקה לדרך אחרת (אור יקר).

¹⁹⁸⁹ שהיא נגדיית למלכות (אור יקר).

ספר שמות

דבר אחר.	ברחמי ועל דא בעי דלא תעבדון פנימו ותתערון מלה אחרא ¹⁹⁹⁰ :
אמר לו, והרי נאמר "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם", אם כן, זה דין שהיה ברחמים. אמר לו כך היה ודאי, הדין ברחמים, שמיתתם לא נמצא כשאר מות בני העולם, אלא הקדוש ברוך הוא חס עליהם שלא יהיו כמות שאר בני העולם שהרגו אותם, אלא בנחת בלא צער, זהו דין ברחמים.	אמר ליה והא כתיב (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בגוים ההם אי הכי דא דינא ברחמי הוה אמר ליה הכי הוה ודאי דינא הוא ברחמי דמותא דלהון לא אשתכח כמותנא דשאר ובני עלמא (עמין) אלא חס עליהו קודשא בריך הוא דלא יהון כמותנא דשאר בני עלמא דקטילו לון אלא בנחת בלא צערא הא דינא ברחמי ואיהו:
ובכל מקום שם זה הוא דין ברחמים, פרט למקום אחד, שנאמר "ה' כגבור יצא וגו'". וכי כגבור, ולא גבור. אלא יְשָׁנָה לבושו וילבש לבושים אחרים, כאיש מלחמות ישנה מינו.	ובכל אתר שמא דא דינא ברחמי איהו בר אתר חד דכתיב (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא וגו' וכי כגבור ולא גבור אלא ישני לבושו וילבש לבושין אחרנין כאיש מלחמות ישני זיניה:
ועם כל זה, הדין הוא יותר, אבל יש בו רחמים, ככתוב כגבור, ולא גבור. כאיש מלחמות ולא איש מלחמות. שודאי, אף על גב שעושה דין, חס על מעשיו, ולכן "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא בירר אותם לחלקו ולירושתו, שנאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".	ועם כל דא דינא הוא יתיר אבל רחמי ביה כמה דכתיב כגבור ולא גבור כאיש מלחמות ולא איש מלחמות דודאי אף על גב דעביד דינא חס על עובדיו ועל דא יהו"ה ילחם לכם ודאי ואתם תחרישון זכאח חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא בריר לון לחולקיה ואחסנתיה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו:
"ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", דבר זה נתבאר בספרא דצניעותא, ושם הוא הסוד שלו. "ויאמר ה' אל משה", רבי יהודה פתח ואמר, "ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה", מה נאמר למעלה "וימן ה' דג גדול". "וימן", כמו שנאמר "וימן להם המלך דבר יום ביומו", אשר מנה את מאכלכם.	ויאמר ¹⁹⁹¹ יהו"ה אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו) מלה דא הא אוקמוה בספרא דצניעותא ¹⁹⁹² ותמן הוא רוא דיליה ויאמר יהו"ה אל משה רבי יהודה פתח ואמר (יונה ב כה) ויתפלל יונה אל יהו"ה אלהיו ממעי הדגה מה כתיב לעילא (שם א) וימן יהו"ה דג גדול וימן כמה ודאת אמרו (דאתמר) (דניאל א ה) וימן להם המלך דבר יום ביומו אשר מנה את מאכלכם
אבל פסוק זה כך צריך להיות "וימן ה' את יונה לדג" שהרי מנה הוא ששלח אותו. אלא ודאי, אותו דג היה ממונה ליונה לשמור אותו משאר דגי הים, ויהיה גנוז בתוכו. וכיון שהכניסו לתוכו, ראה יונה במעיו רחב של מקום הים (נ"א	מח/א ואבלו (ו)האי קרא הכי מבעי ליה וימן יהו"ה את יונה לדג (יונה ב א) דהא מנה הוא דמשדר ליה אלא ודאי ההוא דג הוא הוה מנה ליונה לנטרא ליה מן שאר נוני ימא ויהוי גניז בגויה וכיון דאעליה בגויה חמא יונה במעוי פותיא

¹⁹⁹⁰ ר"ל מדה"ד (רח"ו). וזה טעם אחר הפך מטעם הראשון דלעיל שאמר מפני שאבות העולם עבדו אתערוותא לעילא ולכן אתם תחרישון והכא קאמר בגין דאל תתערון מלה אחרא (מ"מ).

¹⁹⁹¹ קעח ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹⁹² לב ע"ב: ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו), אלי דיקא, דבר אל בני ישראל ויסעו, ויסעו דיקא, במזלא הוה תלי, דבעא לאוקיר דיקנא, בהגר"א: ולכן אמר אלי דיקא - ר"ל שה' הוא בז"א, ואמר מה תצעק אלי במזלא תלי. וז"ש ויסעו דיקא - ר"ל שישראל כולם צעקו אל ז"א, אמר ויסעו מהאי אתר, ולכן לא רצה הקב"ה שהם יתעוררו, כי למעלה בע"ק אין תלוי במעשה התחתונים, ולכן אין בחינת אודנין שם, כמ"ש למעלה, כי מעשה התחתונים ותפלתם אין מגיע רק עד ז"א כידוע.

ספר שמות

רחב של מקום מעיו), כמו היכל גדול. ושני עיני אותו דג שמאירים כשמש, ואבן טובה היתה במעיו שמאירה לו, והיה רואה כל מה שבים ובתהומיו.	דאתר ימא ונ"א פותיא דאתר דמעיו כמו היכלא רברבא ותרינ עינוי דההוא נונא דנהרין כשמשא ואבן טבא הוה במעיו דנהיר ליה והוה חמי כל מה די בימא ובתהומיו:
ואם תאמר, אם כך מהו מה שנאמר "קראתי מצרה לי", הרי לא נראה שכל הרוחה הזו היתה לו. אלא ודאי, כיון שהראה לו אותו הדג כל מה שבים ובתהומיו, מת, שלא יכל לסבול שלשה ימים, ואז היתה ליונה מצוקה.	ואי תימא אי הכי מאי דכתיב (יונה ב ג) קראתי מצרה לי הא לא אתחזי דכל האי רווחא הוה ליה אלא ודאי כיון דאחמי ליה ההוא נונא כל מה די בימא ובתהומיו מית דלא יכיל תלת יומין למסבול כדין עקת ליה ליונה:
שאמר רבי אלעזר, כיון שראה יונה את כל אותה רווחה, היה שמח. אמר הקדוש ברוך הוא, ומה תרצה יותר, לזה הכנסתי אותך כאן. מה עשה, הרג את אותו דג ומת, וכל שאר דגי הים היו מסבבים סביב אותו דג, זה נושך אותו מצד זה וזה נושך אותו מצד זה, ואז ראה יונה את עצמו בצרה, מיד "ויתפלל יונה אל ה'".	דאמר רבי אלעזר כיון דחמא יונה כל ההוא רווחא הוה חדי אמר קודשא בריך הוא ומה תבעי יתיר להא אעילנא לך הכא מה עביד ¹⁹⁹³ קטל לההוא נונא ומית וכל שאר נוני ימא הוו סחרי סחרניה דההוא נונא (ו)דא נשיך ליה מהאי גיסא ודא נשיך ליה מהאי גיסא כדין חמא יונה גרמיו בעקו מיד ויתפלל יונה אל יהו"ה (יונה ב ב):
בתחלה דג, וכעת דגה, כנאמר "והדגה אשר ביאר מתה", ואז נאמר "קראתי מצרה לי" ולא נאמר הייתי בצרה, או ישבתי בצרה, אלא קראתי מאותה צרה שהציקו לי דגי הים. "מבטן שאול שועתי", שהרי מת, ולא נאמר מבטן חי או מבטן דג, אלא שהיה ודאי מת.	בקדמיתא דג והשתא דגה כמה דאת אמר (שמות ז יח) והדגה אשר ביאר מתה וכדין כתיב (יונה ב ג) קראתי מצרה לי ולא כתיב הייתי בצרה או ישבתי בצרה אלא קראתי מההוא עקו דעאקין לי נוני ימא מבטן שאול שועתי דהא מית ולא כתיב מבטן חי או מבטן דג אלא דודאי הוה מית:
כיון שהתפלל תפלתו, הקב"ה קבל אותו, והחיה את הדג הזה, והוציאו ליבשה לעין כל, שנאמר "ויאמר ה' לדג ויקא את יונה". וכולם ראו את מעשה הקדוש ברוך הוא.	כיון דצלי צלותיה קביל ליה קודשא בריך הוא ואחיה ליה להאי נונא ואפיק ליה ליבשתא לעיניהון דכלא [דכתיב (יונה ב יא) ויאמר יהו"ה לדג ויקא את יונה וחמו וכלהון] (וחמו) עבידתא דקודשא בריך הוא:
מהו מה שנאמר "ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה", משמע למקום שהיה קשור בו, שנאמר "ה' אלהיו", ולא נאמר "ויתפלל אל ה'", ולא יותר, אלא "ה' אלהיו". כמו כן כאן "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", אלי דוקא.	מה כתיב (יונה ב ב) ויתפלל יונה אל יהו"ה אלהיו ממעי הדגה לאתר דהוה קשיר ביה משמע דכתיב יהו"ה אלהיו ולא כתיב ויתפלל אל יהו"ה ולא יתיר אלא יהו"ה אלהיו אוף הכא ויאמר יהו"ה אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו) אלי דיקא:
"דבר אל בני ישראל ויסעו", ויסעו מלהרבות בדברים, כעת זה לא זמן תפלה. "ויסעו", וכי לאיזה מקום צוה אותו ויסעו, שהרי על הים הם היו שרויים. אלא חזר למעלה, שנאמר "מה תצעק אלי", שהרי כולם עומדים במקום זה, ועל זה "ויסעו", יסעו מזה, שזה אינו	דבר אל בני ישראל ויסעו ויסעו מלאסנא מלין לאו עדנא דצלותא השתא ויסעו וכי לאן אתר פקיד לון דינטלון דהא על ימא הוו שראן אלא אהדר לעילא דכתיב מה תצעק אלי דהא כלהו באתר דא קיימי ועל דא ויסעו ינטלון מן דא דלאו עדנא הוא ¹⁹⁹⁴ :

¹⁹⁹³ עבד (דפ"ו).

¹⁹⁹⁴ "ס"א אלא בעתיקא תליא מלתא) (נוסף בדפ"ו). ועי' עמוד הקודם בשם בהגר"א בספד"צ.

ספר שמות

הזמן.	
1995 ואתה הרם את מטך וגו', הרם את מטך די ביה רשים שמא קדישא 1996 ארכין ירך בסטרא [חדא] ורשמא קדישא (קדישא) וכיון דיחמון מיא שמא קדישא 1997 יערקון מניה 1998 ומקמיה [נ"א קמיה] ועל דא ונטה את ירך בסטרא 1999 חדא דסטרינ אחרנין דההוא מטה 2000 אצטריך לך למיין ונ"א למילין אחרנין:	"ואתה הרם את מטך וגו'", הרם את מטך, שבו רשום השם הקדוש. "נטה ירך", בצד של השם הקדוש. וכיון שהמים יראו את השם הקדוש, הם יברחו ממנו ומלפניו (לפניו), ועל זה "ונטה את ירך". בצד אחד שאת הצדדים האחרים של אותו המטה הצטרך אותו לך למים (לדברים) אחרים.
אמר רבי אלעזר חמינא 2001 דזמנין אתקרי האי מטה מטה האלהים (שמות יז ט) ולזמנין אתקרי מטה דמשה 2002 (שם ד כ) אמר רבי שמעון תרי הוו והכי אוקימנא 2003 (ו) בספרא דרב המנונא סבא שפיר קאמר דכלא חד בין תימא	אמר רבי אלעזר, ראיתי שלפעמים המטה הזה נקרא מטה האלהים, ולפעמים נקרא מטה משה. אמר רבי שמעון, שנים היו, וכך בארנו בספרו של רב המנונא סבא, יפה אמר שכולם אחד, בין שתאמר של הקדוש ברוך הוא, בין שתאמר של משה. והמטה הזה [בא]

1995 איתא בתיקונים צו ע"ב [קט ע"א] דמטה משה הוא מטה שבו השתמש משה, דאיהו דיוקנא דזעיר ששימושו במט"ט, ונקרא מטה מפני שמטה לחסד ולדין, וכן התהפך מנחש למטה וממטה לנחש, עיי"ש. וה"ס ב' טתינ דמט"ט דהיינו ב' הטיות (רמ"ז).

1996 נראה בודאי שהוא שם שד"י כמספר מט"ט ששמו כשם רבו, שכן הוא לבוש אל היסוד שסתמו שם שד"י כנודע (רמ"ז). ועי' רח"ו על בראשית ו ע"ב, שהוא שם הוי"ה. ועי' ר' בחיי בראשית כד טז: מטה משה היה שבו היה חקוק שם ע"ב אותיות.

1997 עי' בהגהת הרב שנרשם בכאן מורה מקום תיקו"ז (קיד ע"א) ושם נאמר וז"ל, מטה האלקים ודאי ודא מט"ט והא אוקימנא דאתהפך מדינא לרחמי וביה (אשתעו) אשתנין (נ"א אשתכחו) כל פרצופין וכו' עד וכד אתהפך משמאלא לימינא אחזי פרצופא דאריה וכו', ע"כ. והוא בחינת הצד שצוה ה' למשה שיטה בו את המטה, וה"ס ט' הראשון שבשם מט"ט, כי סוד השני טתינ הוא ט'הור ט'מא, ששם ביצירה שקול הרע והטוב סוד ימין ושמאל. וקרוב לשמוע שגם לזה יהמוז שם ע"ב הרמוז בכאן דויסע ויבא ויט שסודו חסד והוא אריה, וידוע שסוד שם זה הוא ע"ב ר"ו העולה רפ"ח שהוא מד' מילואי הוי"ה עסמ"ב ועם העיקר שהוא הוי"ה הרי גי' שד"י, ועל זה נאמר (ישעיה סג, יב) מולך לימין משה, שהוא סוד סטרא קדישא הנזכר כאן דהיינו צד החסד (רמ"ז).

1998 ים סוף סודו בסוף היצירה בראש העשיה וכן כתב הרב, ואם כן הוא מלכות היצירה שמושבה תמיד בראש העשיה כמבואר אצלנו, ולכן מיוחד סוד המטה שהוא מבחינת יסוד דאצילות הלבוש במט"ט לבקוע את הים. וכל שכן לפי מאי דרמיז לן מרן זלה"ה שקריעת ים סוף ה"ס זווג דקטנות והוא ממש בחינת מט"ט הנקרא אדם זעירא, וכן אמרו בתיקונים ס"ה א', מט"ט דסליק לחשבן שדי ואיהו אדם זעירא (רמ"ז).

1999 לסטרא (דפ"ו).

2000 בהתחלה היה נראה לענ"ד שמובן במה שכבר הזכרתי מספר אוצרות חיים שחיצוניות ז"א דיצירה הוא י' צירופי אלק"ם, ובהם נשתמש להכות את הצור וכנזכר לקמן סד ע"א, וכמו שנרשם בשם הגהות הרב זלה"ה, והוא ז"ל כתב כי צו"ר הוא אלק"ם דההין והיינו סטרינ אחרנין. אבל לשון סטרינ בלשון רבים לא דייקא, לכן נלע"ד שרומז עוד לסוד אחר, והוא כי ידוע שלכל דבר יש ד' צדדין ימין ופנים שמאל ואחור, וכן הן ד' חיות המרכבה שמט"ט כולל את כולן וכנזכר בתיקונים הנז"ל ק"ב, עיי"ש. ואם כן נראה ששם שד"י הוא בצד פנים ושם יה"ו בצד ימין וכנזכר לעיל בפירוש מיניה ומקמיה, ואולם בצד שמאל הוא אלק"ם כאמור ובצד אחור הוא שם תכ"ה שהוא אחוריים של שם שד"י, ואלו הן סטרינ דאצטריכו ליה לצור, ולכן צוה והכית בצור, לשם תכ"ה (רמ"ז).

2001 לא היו שני מטות אלא רק אחד, אלא שפעם היה עומד בבחי' זה ופעם בבחי' זה וכו' כי הרי שורשו הוא למעלה למעלה מהארת יסוד דאבא המתפשט לימין ושמאל של השורש דדור המדבר כמ"ש הרב בהארת המוחין (פרק ב), ולכן הוא כלול בחסדים וגבורות, אבל שניהם הם קודש קדשים, והוא בסוד עץ החיים. אלא באשר שהוא מהשורש דדור המדבר, ולכן היה עולה ויורד לפי מעשיהם, ועי"ז היה עומד לפעמים בסוד עץ החיים ולפעמים בסוד עץ הדעת (דע"ה ח"ב ככח ע"ד).

2002 עי' ההכאה נשתנו הן המטה והן הסלע למדרגת עץ הדעת, וזהו הענין מה ששינה הכתוב כאן ואמר (במדבר כ יא) ויך את הסלע במטהו, ולא כתיב במטה סתם, אלא במטהו, כי מטה סתם הוא מטה ה' מסטרא דעד"א עץ החיים, אבל מטה משה הוא דינא בדינא, נחש עלי צור וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב מח ע"א, ושם בסופו רעא ע"ב ורעב ע"א (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

2003 "תרי הוו והכי אוקימנא" מוסגר בדפ"ק. בז"ח בשלח במדרש הנעלם שם, והובא בכאן בסוף הספר דף ערב ע"א (לש"ו).

ספר שמות

לעורר צד הגבורה, ועל זה "ונטה את ידך", יד שמאל, שהיא מצד הגבורה.	דקודשא בריך הוא ובין תימא דמשה והאי מטה לאתערא סטרא דגבורה ועל דא ונטה את ידך ידא דשמאלא דאיהו בסטרא דגבורה:
אמר רבי שמעון, אוי לאותם שלא רואים ולא מתבוננים בתורה, והתורה קוראת לפניהם בכל יום, ולא משגיחים. בא וראה, מצד הגבורה מתעוררים המים בעולם, ויוצאים מים. וכעת רוצה הקדוש ברוך הוא ליבש את המים. למה, "ונטה את ידך" שהוא שמאל. אלא "הרם את מטך", ליבש את המים, "ונטה את ידך", להשיב את המים, לעורר את צד הגבורה, ולהשיב המים על המצרים. ולכן, [יש] שני דברים כאן, שנאמר "הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו".	אמר רבי שמעון ווי לאינן דלא חמאן וולא מסתכלין באורייתא ואורייתא קארי קמייהו בכל יומא (דאורייתא קארי קמייהו ולא ידעין) ולא משגיחין תא חזי בסטרא דגבורה מתערי מיא בעלמא ²⁰⁰⁴ ונפקי מיא והשתא בעי קודשא בריך הוא לנגבא מיא אמאי ונטה את ידך דאיהו שמאלא אלא הרם את מטך לנגבא מיא ונטה את ידך לאתבא מיא לאתערא סטרא דגבורה ולאיתבא מיא על מצרים ובגין כך תרין מלין הכא דכתיב הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו:
והרי התהומות היו. אלא הקדוש ברוך הוא עשה נס בתוך נס, כנאמר "קפאו תהומות בלב ים", והיו הולכים ביבשה בתוך הים, זהו שנאמר "ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה".	והא תהומי הוו אלא קודשא בריך הוא עבד ניסא [גו ניסא ²⁰⁰⁵] כמה דאת אמר (שמות טו ח) קפאו תהומות בלב ים והיו אזלין ביבשתא בגו ימא הדא הוא דכתיב (שמות יד טז) ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה:
	מח/ב
"ויסר את אופן מרכבותיו", רבי שמעון פתח, "וארא החיות, והנה אופן אחד בארץ אצל החיות", פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל בא וראה, הקדוש ברוך הוא, מראה את שלטונו בכל, ושלטונו שלא יעבור לעולם ולעולמי עולמים.	ויסר את אופן מרכבותיו (שמות יד כה) רבי שמעון פתח (יחזקאל א טו) וארא החיות והנה אופן אחד בארץ [אצל] [נגד] החיות האי קרא אוקמוה ואתמר אבל תא חזי קודשא בריך הוא ²⁰⁰⁶ בכולא אתחזי שלטנותא דיליה ²⁰⁰⁷ ושלטניה די לא תעדי לעלם ולעלמי עלמין ²⁰⁰⁸ :
ועשה שלטון באבות, נטל את אברהם, והעמיד בו את העולם, שנאמר	ועביד שולטנותא באבהן ²⁰⁰⁹ נטל לאברהם ²⁰¹⁰ וקיים ביה עלמא דכתיב (בראשית

²⁰⁰⁴ פי' מתערי מיא הם מ"נ התעוררות מלמטה, ונפקי מיא הם היורדים מלמעלה, וה"ס גבורות גשמים שני מיני גבורות. ולעד"ן שהן גבורות דאבא הנעשות חסדים באמא, וחסדים דאמא הנעשות גבורות באבא, תחילתן חסדים דאמא אלא שניתנה בצד שמאל דאבא, וכן גבורות דאבא גם כי תחילתן גבורות הלא נסמכו לחסדים דאמא, ולכן אמר דמתערי ונפקי, בסטרא דגבורה ולא גבורות ממש, ודוק (רמ"ז). כי החו"ג דז"א הם אור ומים, אור חסד, מים גבורה אמנם בהנוק' הוה החו"ג שבה מים ואש מים חסד אש גבורה, עי' לקמן סד ע"ב כי הגבורה דידיה הוא חסד דידיה ואור הוא חסד דחסד ויש הוא גבורה דגבורות כ"כ הגר"א בתיקו"ז פט ע"ג (לש"ו), ועי' דע"ה ח"ב קלג סע"ד וכללים ח"ב לה ע"ד.

²⁰⁰⁵ פי' מים התחתונים קפאו עד שנעשו יבשה והעליונים נבקעו ולכן כתיב בתוך הים ביבשה (מ"מ).

²⁰⁰⁶ בינה (אור יקר).

²⁰⁰⁷ ירצה בכל הדברים התחתונים מראה כח מרכבתו ועם היות הדברים הגשמיים חולפים ועוברים ובלתי קיימים אין ענין זה פוגם בכחו ומרכב' (אור יקר).

²⁰⁰⁸ אמנם לפי שעה מראה בנמצא כעת (אור יקר).

²⁰⁰⁹ בעולם הזה בעודם בו, ובעולם הבא תמיד. והנה הקב"ה ברא את העולם הוייתו במדה אחת ובאותה מדה כדי שתפעול פעולת ההויה (אור יקר).

²⁰¹⁰ פי' קיים הוייתו וחזקו, מפני שהמדה העליונה דהיינו חסד ימין, אל, אמרתי עולם חסד יבנה ע"י המלכות הקשורה בימין, והיינו אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם, והיינו שהיתה אותה המדה שהיא יסוד לעולם ותחילת בריאתו מתמוטטת כיון שאין בעולם התחתון מי שיפעול

ספר שמות

"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", ופרשוה. נטל את יצחק, ושתל בו את העולם, שהוא קיים לעולמים, זהו שנאמר "ואת בריתי אקים את יצחק". נטל את יעקב, והושיבו לפניו, והשתעשע עמו, והתפאר בו, זהו שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר".	ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ואוקמוה נטל יצחק ושתיל²⁰¹¹ ביה עלמא דאיהו קיים לעלמין²⁰¹² הדא הוא דכתיב (שם יז כא) ואת בריתי אקים את יצחק²⁰¹³ נטל יעקב²⁰¹⁴ ואותביה קמיה²⁰¹⁵ ואשתעשע בהדיה ואתפאר ביה הדא הוא דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר²⁰¹⁶.
ובא וראה, יעקב אחז בעץ החיים, שאין בו מות לעולמים, שכל החיים נתקנו באותו העץ, ונותן חיים לכל אותם שאחוזים בו. ולכן יעקב לא מת. ומתי מת, בשעה שנאמר "ויאסף רגליו אל המטה". המטה, כמו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה", משום שבמטה זו נאמר "רגליה ירדות מות", ולכן נאמר "ויאסף רגליו אל המטה", ואז "ויגוע ויאסף אל עמיו", ועשה הקדוש ברוך הוא את יעקב לשלימות האבות, זהו שנאמר "יעקב אשר בחרתיך".	ותא חזי יעקב²⁰¹⁷ אחיד באילנא דחיי דלית ביה מותא לעלמין דכל חיין בההוא אילנא אשתכללו ויהב חיין לכל אינון דאחידן ביה ובגין כך יעקב לא מית ואימתי מית בשעתא דכתיב (בראשית מט לג) ויאסף רגליו אל המטה המטה [כמה דאת אמר] (כדקאמרינן) (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה²⁰¹⁸ בגין דבהאי מטה כתיב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות ובגין כך ויאסף רגליו אל המטה כתיב כדן ויגוע ויאסף אל עמיו (בראשית מט לג) ועבד קודשא בריך הוא ליעקב שלימו דאבהן הדא הוא דכתיב (ישעיה מא ח) יעקב אשר בחרתיך:
בא וראה, כל המחנות שלמעלה וכל אותן המרכבות, כולם אחוזים אלה באלה, דרגות בדרגות. אלה עליונים ואלה תחתונים. וחיות הקדש עליהם, וכל האוכלוסים והמחנות, כולם נוסעים תחת ידיה, על מאמרה נוסעים, ועל מאמרה חונים.	ותא חזי כל משריין דלעילא וכל אינון רתיבין כלהו אחידן אלן באלן דרגין בדרגין אלן עלאין ואלן תתאין וחיותא קדישא עלייהו וכלהו אוכלוסין ומשריין כלהו נטלין תחות ידהא על מימרהא נטלין ועל מימרהא שראן:
וזוהי החיה (העליונה הקדושה) שכל שאר החיות אחוזות בה, והשתלשלו (ונתקנו) בשבילה. כמה חיות לחיות	ודא הוא חיותא (עלאה)²⁰¹⁹ קדישא דכל שאר חיותא אחידן בה ואשתלשלו וס"א ואשתכללו בגינה כמה חיון לחיון (אלין סלקין ואלין נחתין

פעולת החסד וקיום העולם, כיון שראה הקב"ה טוב מדות אברהם לאחוז בגמ"ח בגוף ובנפש, קיים העולם בו, כיון שנתחזקה המדה שבה נבנה העולם (אור יקר). והנה אין העולם מתקיים בחסד אל, יסודו הוא החסד ושתילתו להתקיים כמי שנוטע ואח"כ שותל הוא הגבורה וז"ש ה' אף תכון תבל בל תמוט (אור יקר). פי' ה' חסדים נטלתם הבינה ומהם נבנה ז"א וז"ש קיים ביה עלמא (מ"מ).

²⁰¹¹ עקרו מצד החסד אחר שנבנה בו, ושתלו בצד הגבורה להתקיים בדין שאלולי הדין אין העולם מתקיים רגע (אור יקר). גבורה דנוק' (רח"ו), ומ"ש ושתיל ביה עלמא לשון שתילה לפי שהיא מעלה מ"ן ממטה למעלה דוגמת האילן שגדל ממטה למעלה כשתילי זיתים (מ"מ).

²⁰¹² עם אברהם אל נתקיים ברית אלא עם יצחק (אור יקר).

²⁰¹³ ורצה עם היות שעם אברהם לא עמד הברית קיים אלא משתנה, לך לך מארצך, ויורד למצרים ברעב, ביצחק יקרא לך זרע, קום התהלך כי לך ולזרעך וכו' אתן וכו' וקנה שדה עפרון לקבור את שרה, אין הברית קיים עם אברהם אלא מתמוטט, מפני שאין חוזק הדברים מצד המים הרפים אלא מצד האש החזקה, ולזה קיום העולם בגבורה, וכל בריה שהוא בזה רפה ומתמוטט ומתחזקת בחום האש, וכך נקרא יד החזקה, ולזה ביצחק נתקיים בריאת העולם (אור יקר).

²⁰¹⁴ פרצוף יעקב (רח"ו).

²⁰¹⁵ פי' שאימא נתלבשה בז"א ופניה נגד פני ז"א ויעקב הוא בצד פנים דז"א כנודע נמצא שהוא עומד בפני אימא לכך אמר ואותביה קמיה (מ"מ).

²⁰¹⁶ פי' הוא פרצוף יעקב שנק' ישראל בהשאלה (מ"מ).

²⁰¹⁷ פי' יעקב אבינו התחתון (מ"מ).

²⁰¹⁸ עי' ח"א רכה ע"ב וכן לעיל ה' ע"א ולקמן נא ע"א סו ע"ב ח"ג ס ע"א סח ע"א רסט ע"ב (לש"ו).

²⁰¹⁹ פי' ז"א כי יעקב מרכבה לז"א (מ"מ).

ספר שמות

(אלו מעלות ואלו יורדות) ונאחזות דרגות בדרגות, וכל העליונים והתחתונים הולכים ושטים בים, זהו שנאמר "זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר וגו'".	כלהו) וואתאחדון דרגין בדרגין וכלהו עלאין ותתאין (ד)אזלין ושאטין בימא הדא הוא דכתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר וגו' (עלאין ותתאין דאזלין כלהו ושאטין בימא):
וכשמעלה הים את גליו, כל האניות עולות ויורדות. ונמצא זעף ורוח קשה הולכת עליו בחוזק, ודגי הים מתפזרים לכל צד, אלה למזרח ואלה למערב, אלה לצפון ואלה לדרום. וכל אותם בני העולם, שרואים את הרושם עליהם, לוקחים אותם ובולעים אותם במערות העפר.	וכר סליק ימא גלגלוי 2020 כלהו ארביין 2021 סלקין (ו)נחתין וזעפא אשתכח ורוחא תקיפא אזלא עליה בתקיפו ונוני ימא 2022 מתברדין לכל סטרו (אתר) אלין למזרח ואלין למערב אלין לצפון ואלין לדרום וכל אינון בני עלמא דחמאן רשימא עלייהו 2023 נטלין לון ובלעין לון בקפטירי עפרא:
וכל האניות לא נוסעות ממקומם, ולא עולות ויורדות, פרט לאותה שעה שבא מנהיג אחד בים, וידע להשלים רוח של זעף הים. כיון שזה עולה על הים, שוכך מרוגזו, ונמצאת מנוחה. ואז כל האניות הולכות בדרך ישר, ולא סוטות לימין ולשמאל, זהו שנאמר "שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו". "זה", דווקא. וכל דגי הים מתכנסים למקומם, וכל אותן החיות שמחות עליה, וחיות השדה העליון שמחות, זהו שנאמר "וכל חית השדה ישחקו שם".	וכל ארביין לא נטלין 2024 מאתרייהו ולא סלקין ונחתין בר מההוא שעתא דאתי חד דברא בימא וידע לאשלמא רוחא דזעפא דימא כיון דסליק דא ועליה דימא (עלה ימא) שכיך מרוגזא ונייחא אשתכח וכדין כלהו ארביין אזלין בארמא מישר ולא סטאן לימינא ושמאלא הדא הוא דכתיב (שם כו) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו זה 2025 דייקא וכל נוני ימא מתכנשין לאתרייהו וכל אינון חיוון 2026 חדאן עלה וחיוון חקלא עלאה 2027 חדאן הדא הוא דכתיב (איוב מ כ) וכל חית השדה ישחקו שם:
בא וראה, כדוגמא שלמעלה יש למטה, כדוגמא שלמטה יש בים. כדוגמא שלמעלה יש למעלה, בים העליון. כדוגמא שלמעלה יש למטה כגון שלמטה יש בים התחתון.	תא חזי כגוונא דלעילא אית לתתא 2028 כגוונא דלתתא אית בימא 2029 כגוונא דלעילא אית לעילא בימא עלאה 2030 כגוונא דלעילא אית לתתא 2031 כגוונא דלתתא אית בימא תתאה 2032:
הגוף של אותו הים, הרי התעוררנו לחברינו, אורך ורוחב ראש וזרועות	גופא דההוא ימא הא אתערנא לחברנא אורכא ופותיא רישא ודרעין ושערי וגופא 2033

- 2020 כתב הרב כי שם ב"ן הוא במלכות הנקרא ים וסוד גלי הים הם שם ב"ן דאלהים פשוט ומלא ומלא דמלא (מ"מ).
- 2021 פ' הנשמות (מ"מ).
- 2022 פ' המלאכים (מ"מ).
- 2023 פ' רושם העונות (מ"מ).
- 2024 פ' אימתי הנשמות לא נטלי מאתרייהו עד דאתי חד דברא בימא שהוא יסוד דז"א שממתיק דיני המלכות (מ"מ).
- 2025 יסוד (רח"ו).
- 2026 פ' הם הספירות דאצילות שנקרא חיון סתם שמחים במלכות ומשפיעים בה שפע (מ"מ).
- 2027 הם ספירות ב"ע שהם תחת המלכות הנקרא שדה חקלא וגם הם שמחים במלכות שמקבלים שפע ממנה (מ"מ).
- 2028 פ' כל מה שיש בעולם עליון יש בעולם הזה (מ"מ).
- 2029 כל מה שיש ביבשה יש בים (חולין קכז ע"א) (מ"מ).
- 2030 פ' כל מה שיש בפרצופי האצילות כגון אריך ואר"א וזו"ן יש במלכות (מ"מ).
- 2031 כל מה שיש באצילות יש בבי"ע (מ"מ).
- 2032 פ' כל מה שיש בבי"ע יש במכלות דעשייה שנק' ים תתאה (מ"מ).
- 2033 גופא (דפ"ו).

ספר שמות

כלא כמה דאצטריך וכלא בשמיה ²⁰³⁴ אתקרי וכנונא דא לתתא לימא דתתא ²⁰³⁵ הכי נמי רישא דימא ודרועין דימא וגופא דימא:	ושערות הגוף, הכל כמו שצריך. והכל נקרא בשמו. וכדוגמא זה, למטה לים שלמטה, כך גם הראש של הים וזרועות הים וגוף הים.
כתיב (בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכון והא ימא חד הוה בעדביה [אלא] מאי לחוף ימים ודאי אוקמוה חברייא ברזא עלאה ²⁰³⁶ וירכתו ²⁰³⁷ על צידון ²⁰³⁸ כמה דאת אמר (שמות א ה) יוצאי ירך יעקב וזבולון ²⁰³⁹ שוקא דימינא דגופא הוה וים כנרת הוה בעדביה ומחכא אשתכח חלזון לתכלתא ²⁰⁴⁰ :	נאמר "זבולון לחוף ימים ישכון", והרי ים אחד היה בגורלו. אלא מה זה "לחוף ימים", ודאי שבארוה החברים בסוד עליון. "וירכתו על צידון", כנאמר "יוצאי ירך יעקב", זבולון היה שוק הימין של הגוף, וים כנרת היה בגורלו, ומכאן נמצא החלזון של התכלת.
תא חזי ²⁰⁴¹ רתיכא על רתיכא אתשכחו גלגלוי דרתיכא [והכא וינהגו בכבדות (שמות יד כה) בבהילו] רהטין בבהילו ולא מתעכבי אינון סמכי רתיכא לנמלא עליהון וכן בלהו ²⁰⁴² :	בא וראה, כמה מרכבות על מרכבות נמצאו, וגלגלי המרכבה, וכאן "וינהגו בכבדות" בחפזון רצים בחפזון, ולא מתעכבים אותם תומכי המרכבה, לנסוע עליהם, וכן כולם.
תא חזי רתיכא די ממנא על מצראי (אי תימא) [אוקמוה] רתיכא שלימתא לא אשתכח דהא כתיב (שם) ויסר את אופן מרכבותיו כמה רתיכין הוו דהוו נטלין על חד סמך ²⁰⁴³ גלגלא דאתפקדא ²⁰⁴⁴ עלייהו כיון דאתעבר האי משלטנותא דיליה בלהו רתיכין אתעברו ²⁰⁴⁵ משולטניהון ולא נטלו כדן בלהו דלתתא ²⁰⁴⁶ אתעברו משולטנותא דכתיב (ירמיה מז כה) [על מצרים] ועל פרעה ועל הבטחים בו:	בא וראה, המרכבה הממונה על המצריים, פרשוה, לא נמצאת מרכבה שלמה, שהרי נאמר "ויסר את אופן מרכבותיו", כמה מרכבות היו שהיו נוסעים על תמיכת גלגל אחד, שנפקדו עליהם. כיון שזה הועבר משלטונו, כל המרכבות הועברו משלטונם, ולא נסעו. אז כולם למטה העברו משלטונם, שנאמר "על מצרים ועל פרעה ועל הבוטחים בו".
מ/ט/א	
ובההוא זמנא שלטנותא דמצרים ²⁰⁴⁷ שליט על כל שאר עמין ²⁰⁴⁸ כיון דאתבר חילא דמצרים אתבר חילא דשאר עמין מנלן דכתיב (שמות טו	ובאותו זמן, השלטון של מצרים שלט על כל שאר העמים. כיון שנשבר כח מצרים, נשבר כח שאר העמים. מנין

²⁰³⁴ ויחי רמה (הערת הזהר).

²⁰³⁵ דלתתא (דפ"ו).

²⁰³⁶ פי' כמה מיני בחינות יש במלכות (מ"מ).

²⁰³⁷ פי' לרמז שהוא בירך שהוא נצח (מ"מ).

²⁰³⁸ נראה היא מלכות שהנצח שמשם הוא זבולון הוא על צידון שהיא מלכות להשפיע בה (מ"מ).

²⁰³⁹ זבולון (דפ"ו).

²⁰⁴⁰ ברייתו דומה לדג, והוא יסוד כמ"ש בזוה"ק (שלח קסג ע"ב) (הקדו"ש צב ע"ד). מגילה ו ע"א מנחות מד ע"א (לש"ו).

²⁰⁴¹ כמה רתיכין על רתיכין אשתכחו וגלגלוי (דפ"ק).

²⁰⁴² "והכא וינהגו בכבדות בבהילו" נוסף בדפ"ו.

²⁰⁴³ קצץ רגלי הנחש כי אופני המרכבה הם נו"ה והם ב' פלגי גופא ונקראים אופן אחד (רח"ו).

²⁰⁴⁴ (נ"א אתעדו) נוסף בדפ"ו.

²⁰⁴⁵ אתעדו (מ"מ)

²⁰⁴⁶ לתתא (דפ"ו).

²⁰⁴⁷ ו ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁴⁸ הגם דשר של מצרים הוא רהב והוא ג"כ שר של ים וכמ"ש בזוה"ק (סוף ח"ב דף רעב ע"ב) והוא ג"כ שר של ישמעאל, אבל סמ' הוא שר של עשו, ע' פ' בלק (קצב ע"ב) ופ' פנחס (רמו ע"ב) אמנם אז היה מלכות מצרים שולט על כל האומות, כמ"ש בפ' שמות (דף ו ע"א) ופ' בשלח (מ"ט רע"א) והיו אז סמ' ורהב שותפים בשליטת פרעה, ר"ל כי שליטת פרעה היה בכח שניהם (דע"ה ח"א ע"א). ועי' ר' בחיי שמות יד כה.

ספר שמות

(טו) אז נבהלו אלופי אדום וגו' וכתיב (שם יד) שמעו עמים ירגזון וגו' בגין דכלהו הוו אחידין בפולחנא דמצרים²⁰⁴⁹ ואחידין במצרים לסיועא דלהון²⁰⁵⁰ ובההוא זמנא כלהו בעאן²⁰⁵¹ לסיועא דמצרים לאתתקפא ועל דא כיון דשמעו גבורן דעבד קודשא בריך הוא במצרים רפו ידיהון ולא יכולו למיקם ואזדעזעו כלהו [משולטנתהון] ואתברו משולטנתהון (משולשוליהון):	לנו. שנאמר "אז נבהלו אלופי אדום וגו'", ונאמר "שמעו עמים ירגזון וגו'", משום שכולם היו אחוזים בעבודת מצרים, ואחוזים במצרים לסיוע שלהם. ובאותו זמן, כולם בקשו את הסיוע של מצרים להתחזק. ועל זה, כיון ששמעו את הגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, רפו ידיהם, ולא יכלו לעמוד. וכולם הזדעזעו משלטונם.
[ודא] ודאין כד אתבר חילא דלהון לעילא אתבר חילא דכל אינון דאחידין ביה כיון דאתבר חילא דכלהו ולעילא כל הני דלתתא אתברו בגין (ההוא) והאין חילא דאתבר בקדמיתא ובגין כך (שמות יד כה) ויסר את אופן מרכבותיו²⁰⁵² כתיב (שמות יד כה) וינהגו בכבוד דהא כד דא אתבר לא הוו אזלין:	ודאי שכשנשבר כחם למעלה, נשבר כח של כל אותם שאחוזים בו. כיון שנשבר הכח של כולם למעלה, כל אלה שלמטה נשברו, משום הכח הזה, שנשבר בתחילה. ולכן "ויסר את אופן מרכבותיו" נאמר "וינהגו בכבוד", שהרי כשזה נשבר, לא היו הולכים.
תא חזי דהכי הוא דלא כתיב ויסר את אופני מרכבותיו או אופן מרכבתו אלא ויסר את אופן מרכבותיו בגין האי [חילא] (כלהו) דהוו מתדבקן ביה (הכי אקרון):	בא וראה שכך הוא, שלא נאמר "ויסר את אופני מרכבותיו", או "אופן מרכבתו", אלא ויסר את אופן מרכבותיו, משום שכך זה שהיו דבקים בו.
[ותו ויסר את אופן מרכבותיו]²⁰⁵³ תא חזי (ויסר את אופן מרכבותיו) זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו לאתדבקא בהו ולמהוי להו חולק ולמהוי (אינון) חולקיה דהא הוא דכתיב (דברים יג ה) ובו תדבקון²⁰⁵⁴ וכתיב (שם ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה [אלהיכם ביהו"ה ממש] וכתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו ויעקב חבל נחלתו (גו') דאפיק לון מזרעא קדישא למהוי חולקיה ועל דא יהב לון אורייתא קדישא עלאה גניזא תרי אלפין שנין עד לא יתברי עלמא והא אתמר ובגין רחימותא דיליה יהבה לישראל למהך אבתרה ולא תדבקא בה:	ועוד "ויסר את אופן מרכבותיו", בא וראה, אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם, להדבק בהם, ולהיות להם חלק, ושיהיו חלקו. זהו שנאמר "ובו תדבקון". ונאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם" בה' ממש. ונאמר "כי יעקב בחר לו יה", ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו", שהוציא אותם מזרע קדוש, להיות חלקו. ועל זה נתן להם התורה הקדושה העליונה, הגנוזה אלפיים שנה עד שלא נברא העולם. והרי זה נאמר, ומשום אהבתו, נתן אותה לישראל, ללכת אחריה ולדבק בה.
תא חזי כל משיריין דלעילא וכל אינון רתיבין	בא וראה, כל המחנות שלמעלה וכל

²⁰⁴⁹ ומטעם זה היו שריהם בקשר המדרגות שתחת יד שר מצרים ובענין הגשמי (אור יקר).
²⁰⁵⁰ שהיו נעזרים במצרים ובוטחים בו ונודעה השפלתם עם היות שלא באה אליהם הצרה (אור יקר).

²⁰⁵¹ שרצו לעזרת המצרים ורפו ידיהם, ולא היה ענין זה אליהם אלא מצד מה שנשברה חזקת שרים המשתלשלים ממצרים, כדפי' שע"י שבירת מצרים אופן מרכבותיו התחננות נשברו כולם, והיינו וינהגו בכבודות, היינו הנהגת המרכבות והשרים וכחותם למטה וקבלתם שפעם היה בכבודות, שלא היו ראשי הצנוורות שלמים ולא היו מימי כחותם באים אליהם אלא בדוחק גדול (אור יקר).

²⁰⁵² אפ"ן גימ' סמא"ל (רח"ו), פי' ב' כי לפירוש הראשון אפן קצץ רגלי נחש (מ"מ).
²⁰⁵³ זה פי' ג' שמפרש אופן היא השכינה כדמסיק בסמוך (מ"מ).

²⁰⁵⁴ לפי שאמר לעיל ג' ענינים הביא ראייה לכל א' מהפסוק, נגד מ"ש אתרעי בהו לאתדבקא בהו הביא פסוק ובו תדבקון ואתם הדבקים, וכנגד ולמהוי להו חולק הביא כי יעקב בחר לו יה, ר"ל יעקב בחר לעצמו יה וכנגד ולמהוי אינון חולקי' הביא כי חלק ה' עמו (מ"מ).

273

ספר שמות

כלהו אחידין אלין באלין דרגין בדרגין אלין עלאין ואלין תתאין והא אוקמוה דכתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול וחיותא קדישא עליה וכלהו אוכלוסין ומשריין כלהו נטלין²⁰⁵⁵ תחת ידה על ממריה²⁰⁵⁶ נטלין ועל ממריה²⁰⁵⁷ שראן בעדנא דהיא נטלא כלהו נטלין בגין דכלהו אחידין בה:	אותן מרכבות, כולם אחוזים אלה באלה, דרגות בדרגות. אלו עליונים ואלו תחתונים. והרי פרשוה, שנאמר "זה הים גדול". וחיה קדושה עליו, וכל האוכלוסים והמחנות, כולם נוסעים תחת ידיה. על מאמרה נוסעים, ועל מאמרה חונים. בזמן שהיא נוסעת, כולם נוסעים, משום שכולם אחוזים בה.
(אמר רבי יצחק) [ותא חזי] בשעתא דבעי קודשא בריך הוא לאעברא לאוכלוסין דפרעה לתתא אעבר בקדמיתא לההוא חילא דלהון כמה דאוקימנא מה עבר אעבר וסליק²⁰⁵⁸ ההוא אתר קדישא עלאה²⁰⁵⁹ דהוה מדבר²⁰⁶⁰ לכל אינון רתיכין²⁰⁶¹ כיון דהאי אסתליק הנהו כלהו משיריין לא יכילו לדברא כיון דאינון לא יכילו ההוא ממנא דמצראי אעברו ליה משולטניה ואעבר²⁰⁶² בנורא דדליק וכדין שלטנותא דמצראי ואתעדי ועל דא (שמות יד כה) אנוסה מפני ישראל מאי טעמא בגין דחמו ממנא דמצרים אתוקד בנורא (אעדיאו):	ובא וראה, בשעה שרצה הקדוש ברוך הוא להעביר את אוכלוסי פרעה למטה, העביר בתחילה את אותו כח שלהם, כמו שבארנו. מה עשה, העביר וסילק אותו מקום קדוש עליון, שהיה מנהיג את כל אותן המרכבות, כיון שזה הסתלק, כל המחנות הללו לא יכלו להתנהג. וכיון שלא יכלו העביר משלטונו, אותו הממונה של מצרים, והעביר באש דולקת, ואז השלטון של מצרים גורש, ועל זה "אנוסה מפני ישראל", למה, משום שראו את הממונה של מצרים נשרף באש.
רבי יצחק אמר בשעתא דקריבו ישראל לימא קרא קודשא בריך הוא לממנא דרבבא²⁰⁶³ דעל ימא אמר ליה בשעתא דעבדית אנא עלמא מניתי לך על ימא ותנאי אית לי על ימא די יבוע מימיו מקמי בני השתא מטא עדנא דיעברון בני²⁰⁶⁴ בנו ימא לבתר מה כתיב (שמות יד כז)	רבי יצחק אמר, בשעה שקרבו ישראל לים, קרא הקדוש ברוך הוא לממונה הגדול שעל הים, ואמר לו, בשעה שעשיתי את העולם, מניתי אותך על הים, ותנאי יש לי על הים שיקרע את מימיו מלפני בני, הגיע הזמן עכשיו שיעברו בני בתוך הים. מה נאמר אחר

²⁰⁵⁵ נטלין (דפ"ו).

²⁰⁵⁶ מימריה (דפ"ו).

²⁰⁵⁷ מימריה (דפ"ו).

²⁰⁵⁸ היינו מ"ש משם הרב זל"ה שפרעה לקח ו' מן אות רכ"ב ונשאר בחו"ר, רי"ו גבור"ה, וה' לקח ממנו א' ונשאר יר"ה, וא' זה הוא סוד הקדושה שהיתה מנהגת אותם, דכתיב (שיה"ש ו, ט) אחת היא יונתי תמתי. ונראה שאלו הרתיכין הם סוד התפשטות ו"ק של זעיר דקלי' וכנזכר בפסוק (יד, ה) ויוגד למלך מצרים וכו' ומ"ש אעבר וסליק, ירצה שבשני מקומות היה אחוז פרעה, אחד באחורי הדעת ואחד באחורי ו"ק, וגם יוכל להיות כנגד אור מקיף ואור פנימי (רמ"ז).

²⁰⁵⁹ ר"ל בחינת המלכות המשפעת לחיצונים, וכמש"ה (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה, ששם ב"ן העולה בכ"ל היא הנותנת קיום וכח לכל וכו', ואומרו "קדישא עלאה", ירמוז לאור שבתוך אותו מקום שהוא הדעת כאמור (רמ"ז).

²⁰⁶⁰ (פי' מנהיג) נוסף בדפ"ו.

²⁰⁶¹ בשני עולמות התחתונים יש בעצם אחיזה אל החיצונים והם יצירה עשיה, וזה שביצירה יש שבעים שרים של אומות העולם ועליהם נאמר (תהלים יב, ט) סביב רשעים יתהלכון, כי הם הולכים סביבות משכן מט"ט, אבל בעשיה שם עיקר הקליפה ושם ירדה השכינה עם יעקב וכנזכר לעיל (ד ע"ב). והנה הרתיכין הם בעשיה ועליהם רוכבין המשריין שהם מחנות שרי האומות והם דוגמת הקדושה חיות עם אופנים שהם רתיכין ומשריין, וכיון שנסתלקה הקדושה מן הרתיכין לא יכלו המשריין לעשות לה מאומה, וזהו רמז (יד, כה) ויסר את אופן מרכבותיו, אפ"ן חסר כתיב ובג' סמא"ל, שהוסר כחו שלא יוכל עוד להתגלגל, ואז עבר שר מצרים משולטנותו בנורא דדליק, והוא נהר דינור [ועיין לקמן נב ע"ב] (רמ"ז).

²⁰⁶² י ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁶³ כלומר ממונה הים לו עבר משולטנותא כשנבקע הים (רמ"ז).

²⁰⁶⁴ בדיוק זה תבין מה שהוקשה כאן שפירש דוקא בני ולא מצרים, ולכן לבתר, לאחר שעברו כתיב וישב וגו' לאיתנו, כדי שיטבעו המצרים, והיינו לתנאו, וזהו דיוק (בראשית א, ט) ותראה היבשה,

ספר שמות

כך "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו". מה זה "לאיתנו", לתנאו שהיה לו עם הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם.	וישב הים לפנות בקר לאיתנו מאי לאיתנו לתנאו דהוה ליה בקודשא בריך הוא כד ברא עלמא:
והיו ישראל חונים על הים, והיו ישראל רואים את גלי הים עולים ויורדים. הרימו עיניהם וראו את פרעה והאוכלוסים שלו ופחדו וצעקו. והרי נתבאר, "הים ראה", מה ראה הים, הוא ראה את ארונו של יוסף וברח מלפניו. למה, שנאמר "וינס ויצא החוצה", ועל זה "הים ראה וינס". ונאמר "ויסר את אופן מרכבותיו וגו'", אנוסה מפני ישראל, למה, משום שראו את ארץ מצרים, כאילו נשרף באש, ואז אמרו "אנוסה מפני ישראל".	והיו ישראל שראן על ימא והווי ישראל חמאן גלגלי ימא סלקין ונחתין זקפו עיניהו וחמו לפרעה ולאוכלוסין דיליה דחילו וצעקו והא איתמר והים ראהו (תהלים קיד ג) מה חמא ימא ארונא דיוסף קא חמא וערק מקמיה מאי טעמא (בגין) דכתיב (בראשית לט יב) וינס ויצא החוצה ועל דא הים ראה וינס וכתיב (שמות יד כה) ויסר את אופן מרכבותיו וגו' אנוסה מפני ישראל מאי טעמא בגין דחמו ארעא דמצרים כאלו אתוקד בנורא כדין אמרו אנוסה מפני ישראל:
רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים במדבר. אמר רבי חייא לרבי יוסי, בא ואמור לך, שכשרוצה הקדוש ברוך הוא להעביר שלטון של הארץ, אינו עושה עד שמעביר השלטון שלהם ברקיע. ולא מעביר את השליט שלהם, עד שממנה אחר במקומו, כדי שלא יגרע השמוש שלהם	רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי במדברא אמר רבי חייא לרבי יוסי תא ואימא לך דכד קודשא בריך הוא בעי לאעברא שולטנותא דארעא לא עביר עד דאעבר שלטנותא דלהון ברקיעא ולא אעבר שלטנא [דלהון] עד דמני אחרא באתריה בגין דלא יגרע (שלטנותא) ושמושא דלהון
ברקיע, כדי לקיים מה שנאמר "וְלִמָּן יִצָּא יתננה" [ולמי שיחפץ יתננה]. אמר רבי יוסי ודאי כך הוא.	מט/ב
פתח רבי יוסי ואמר "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ". "ה' אדונינו", כשורצה הקדוש ברוך הוא לשבור את כח העמים עובדי כוכבים ומזלות, מחזק דינו עליהם ושובר אותם, ומעביר מלפניו את השלטון שלהם.	ברקיעא בגין לקיימא מה דכתיב (דניאל ד יד) ולמאן ²⁰⁶⁵ די יצבא יתנינה אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא:
"אשר תנה הודך על השמים", היה צריך לכתוב אשר נתת או תנה הודך. מהו "אשר תנה הודך". אלא זהו סוד של	פתח רבי יוסי ואמר (תהלים ח ב) יהוה אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ ²⁰⁶⁶ יהוה אדונינו כד בעי קודשא בריך הוא לתברא חילא דעמין עעכו"ם אתקיף דיניה עלייהו ²⁰⁶⁷ ותבר לון ואעבר מקמיה שולטנותא דלהון:
	אשר תנה הודך על השמים ²⁰⁶⁸ (תהלים ח ב) אשר נתת מבעי ליה או תנה הודך מהו אשר

כלומר הוראה לשעה לבד שיתראה ויחזור ויתכסה (רמ"ז). עי' אריכות בהקדמה לספר הכללים ללש"ו.

²⁰⁶⁵ ולמן (דפ"ו).

²⁰⁶⁶ השם הזה הוא סוד שם אדנות ואדיר ותקיף מהדין, ולישראל הם ב' שמות יחד ה' אדונינו, בסוד יאהדונה"י הוא אדונינו ומנהיגנו אמנם האומות אין להם חלק בייחוד ולכך מה אדיר שמך, שם אדני, בכל הארץ שהם האומות וכיון שחלקם של ישראל בייחוד, התפלל שיושפע מהבינה ואמר "אשר אתקיף דינא עלייהו" (אור יקר).

²⁰⁶⁷ שישראל יכולים לסבול הדין, אמנם האומות דינם הנשפע אליהם בחוזק ואינם יכולים לסבול (אור יקר).

²⁰⁶⁸ "אשר" שאתה הבינה, "תנה הודך" תשפיע הודך, "על השמים" שהוא הת"ת ומלת אשר בבינה בהיותה מיוחדת בחכמה דהיינו אשר אה"ה (אור יקר). יש להדגיש שפסוק זה הוא הסיבה שלא נתנה התורה למלאכים, עי' לעיל ג ע"א.

ספר שמות

הנהר העמוק של הכל, ודוד בקש בקשתו, להמשיך ממנו על השמים, וזהו "אשר" כנאמר "אהיה אשר אהיה".	תנה הודך אלא דא הוא רזא דנהרא עמיקא דכלא ²⁰⁶⁹ ודוד בעא בעותיה למנגד מניה ²⁰⁷⁰ על השמים ודא הוא ²⁰⁷¹ אשר כמה דאת אמר (שמות ג יד) אהיה אשר אהיה ²⁰⁷² :
בשעה שהנהר הזה העמוק של הכל נמשך ויוצא על השמים, אז הכל בשמחה. והמלכה מתעטרת במלך, וכל העולמות בשמחה, והשלטון של העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות עובר מלפני המלכה, ואז זוקפים ראש, כל האחוזים בה.	בשעתא דהאי נהרא ²⁰⁷³ עמיקתא ²⁰⁷⁴ דכלא נגיד ונפיק ²⁰⁷⁵ על השמים כדין כלא בחידו ²⁰⁷⁶ ומטרוניתא ²⁰⁷⁷ אתעטרת במלכא וכל עלמין ²⁰⁷⁸ כלחו בחידו ²⁰⁷⁹ ושלטנותא דעמין עעכו ²⁰⁸⁰ אתעבר מקמי מטרוניתא וכדין זקפין רישא כל מאן דאחידו בה:
בין כך, ראו איש אחד שהיה בא, ומשא אחד לפניו. אמר רבי חייא, נלך אולי האיש הזה עובד עבודת כוכבים ומזלות הוא, או עם הארץ הוא, ואסור להשתתף עמו בדרך. אמר רבי יוסי, נשב כאן ונראה, אולי הוא איש גדול.	אדהכי חמו חד בר נש דהוה אתי וחד מטולא קמיה אמר רבי חייא נזיל דלמא האי בר נש עעכו ²⁰⁸¹ הוא או עם הארץ הוא ואסיר לאשתתפא בהדיה בארחא אמר רבי יוסי נתיב הכא ונחמי דלמא גברא רבא הוא:
בין כך עבר לפניו, ואמר להם בסבוב של המעבר המסכן הזה, צריך לווי, ואני יודע דרך אחרת, ונסטה מכאן. ואני רציתי לומר לכם, שלא אחטא בכם, ולא אעבור על מה שנאמר "ולפני עור לא תתן מכשול". ואתם כמו סומים בדרך הזו, ולא תסתכנו בנפשכם. אמר רבי יוסי, ברוך הרחמן שחכינו כאן, התחברו עמו. אמר להם, לא לדבר שום דבר כאן, עד שנעבר בזה. סטו לדרך אחרת.	אדהכי אעבר קמיהו אמר ליה ²⁰⁸¹ בדוקפא דמעברא דקוטיפא דהאי חברותא אבעי ²⁰⁸² ואנא ידענא ארחא אחרא ונסטי מהאי ואנא בעינא דאימא לכו ולא אתחייבנא בכו ולא אעבר על מה דכתיב (ויקרא יט יד) ולפני עור לא תתן מכשול ואתון כסומין בארחא דא ולא תסתכנו בנפשייכו אמר רבי יוסי בריך רחמנא דאוריכנא הכא אתחברו בהדיה אמר לון לא תשתעו מדי הכא עד דנעבר בהאי [סטו] (סטרא)

²⁰⁶⁹ וכדפי' בפ' אחרי מות וע"י ההוד הזה הנשפע לשמים לייחוד הוא ממש אובדן של אומות העולם שהייחוד נגמר ונשלם והחצונים מתבערים בתוקף הדין, וישראל שמחים בשמחת הבינה (אור יקר). יסוד דאימא (רח"ו).

²⁰⁷⁰ ז"א (רח"ו). ור"ל מ"ש הרב וז"ל דע כי כל השפע בא מיסוד דאבא ליסוד דאימא ומשם לעטרת היסוד דאימא ששני בחי' אלו הם ציון וירושלים וסוד זה רמוז בפסוק אשר תנה הודך על השמים כי יסוד דאבא נק' ראש ויסוד דאימא נק' אשר ואמנם עטרת היסוד שבה נקרא תנה לפי שנעשית מג' שמות אה"ה שהם גימ' תנ"ה ושם בעטרה שלה יש ה' גבורות הנק' הודך לפי שהגבורות מתפשטים מחסד עד הוד, ולכן נק' כולם הודך וז"ש אשר תנה הודך וכו', כי מן אשר נמשך לעט' שלה הנק' תנה הודך כנזכר ומשם אל הזעיר הנק' שמים כי מן העטר' הנזכר יוצא השפע ומתפשט עד ד' מקיפים של המוחין דז"א עכ"ל, ובזה מובן לשון זה גם בס' אור ישראל פירש מאמר זה על הקדמה זו (מ"מ).

²⁰⁷¹ ויקרא סה ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁷² זה כמ"ש בפרשת בראשית דף טו דאהיה קדמאה הוא אבא, אשר היא בינה אהיה בתראה הוא ז"א ועיין מ"ש שם (מ"מ).

²⁰⁷³ בינה (אור יקר). סג ע"ב בראשית רכא ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁷⁴ שיוצא מהחכמה בסוד היחוד (אור יקר).

²⁰⁷⁵ אל הת"ת (אור יקר).

²⁰⁷⁶ משמחת הבינה (אור יקר).

²⁰⁷⁷ בסוד היחוד (אור יקר).

²⁰⁷⁸ שהם הקדושים המשתלשלים למטה (אור יקר).

²⁰⁷⁹ מצד חלקם ביחוד (אור יקר).

²⁰⁸⁰ שהם חצונים, מלכות זדון וכו', ונמצא שאדירות השם והדין בכל הארץ דהיינו השרים, היינו "אשר" בינה, "תנה" דרך תפלה תנה הודך על השמים ויאבדו שנאיך וישמחו אהביך (אור יקר).

²⁰⁸¹ נמחק בדפ"ו.

²⁰⁸² פי' במעבר הדרך הזה שאתם רוצים לילך בה צריך חברותא דהיינו שלא ילכו בה אלא חבורת אנשים שלא יסתכנו מהלסטים הנחבאים שם כמ"ש (מ"מ).

ספר שמות

בארחא אחרא:	
בתר דנפקו מההוא אתר אמר לון בההוא ארחא אחרא הווי²⁰⁸³ אולי זמנא חדא חד כהן חכם וחד [כהן] עם הארץ בהדיה קם וההוא עם הארץ בההוא אתר עליה וקטליה מההוא יומא כל מאן דאעבר בההוא אתר מסתכן בנפשיה והא [מתחברין תמן משדדי טורי] (מתחבין תמן משדדי טפי) וקטלין וקפחין לבני נשא ואינון דידעין (לבני נשא ופקחין דידהו) לא עברי (מ)תמן ובעי קודשא בריך הוא דמא דההוא כהנא כל יומא²⁰⁸⁴:	אחר שיצאו מאותו מקום, אמר להם, באותה הדרך האחרת, פעם אחד היו הולכים כהן א' חכם וכהן א' עם הארץ עמו. קם אותו עם הארץ עליו באותו מקום והרגו, מאותו יום כל מי שעובר באותו מקום, מסכן את נפשו. והרי מתחברים שם שודדי הרים, והורגים ומקפחים את בני האדם. ואלה שיודעים, לא עוברים שם, ומבקש הקדוש ברוך הוא דם אותו הכהן בכל יום.
פתח ואמר (ישעיה י לב) עוד היום²⁰⁸⁵ בנוב לעמוד וגו' הא אוקמוה אינון מארי מתיבתא²⁰⁸⁶ אבל אנא לא אמינא לכו הכי²⁰⁸⁷ [אלא] דרוא דמלה אוליפנא²⁰⁸⁸ עוד היום מאן יומא דין אלא הכי כתיב (שמות ו כג) ויקח אהרן את אלישבע²⁰⁸⁹ בת עמינדב²⁰⁹⁰ ורוא הוא על כנסת ישראל²⁰⁹¹ דאהרן הוא שושבינא דילה²⁰⁹² לתקנא ביתה²⁰⁹³ ולשמשא לה²⁰⁹⁴ ולמיעל לה למלכא²⁰⁹⁵ לאזדוגא כחדא מכאן ולהלאה כל כהן דמשמש במקדשא כגוונא ודאהרן (דא):	פתח ואמר "עוד היום בנוב לעמוד וגו'", הרי בארזה אותם ראשי הישיבה. אבל אני לא אומר לכם כך, אלא שסוד הדבר למדנו "עוד היום", איזה יום זה. אלא כך נאמר "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב", וסוד הוא על כנסת ישראל, שאהרן הוא שושבינה, לתקן את ביתה ולשמש אותה, ולהכניסה למלך להזדווג כאחד. מכאן והלאה, כל כהן שמשמש במקדש, הוא כדוגמת אהרן.
אחימלך כהנא רבא עלאה הוה וכל אינון כהני בהדיה כלהו הוו שושבינין דמטרוניתא כיון דאתקטילו אשתארת מטרוניתא בלחודהא ואתאביד ושושבינא דילה (ביתא) ולא אשתכח	אחימלך היה כהן גדול עליון, וכל אותם הכהנים עמו, היו שושביני המלכה. כיון שנהרגו, נשארה המלכה לבדה, ואבד השושבין שלה. ולא נמצא

- ²⁰⁸³ בההוא אורחא אחרא הוא הדרך הראשון שהיו בו תחלה (מ"מ).
²⁰⁸⁴ ולכן סטרא דשמאלא מתגברת שם, ומעוררת אותם הלסטים כלי החצונים לנקום דמי הכהן ולכן כל העובר שם מסתכן מצד הדין שהוא נטוי שם על כל בני עולם שגרמו לכהן מיתה שלא לוהו וכיוצא (אור יקר).
²⁰⁸⁵ חטא נוב (רח"ו). וכל ספירה נקרא יום ליום יביע אומר (מ"מ).
²⁰⁸⁶ על דרך הפשט (אור יקר).
²⁰⁸⁷ בדרך הפשט (אור יקר).
²⁰⁸⁸ ואני רוצה לדורשו לכם בסודו (אור יקר).
²⁰⁸⁹ המלכות שהיא בת שבע ועל השבע אל"י שהם ג"ר והרי הם עשר במלכות (אור יקר).
²⁰⁹⁰ שהיא מדה אחת, בת, כללות כל ישראל, דהיינו עמינדב נשמתם של ישראל, ולכן קראה כנסת ישראל (אור יקר).
²⁰⁹¹ ואם נפרש עמינדב בחדס יהיה בת כפשוטו שהיא בת לחסד עליון (אור יקר).
²⁰⁹² המשולח מן המלכות למעלה לא שושבינא דמלכא אלא דמטרוניתא (אור יקר). היסוד דאבא מתפשט דרך כל קו האמצעי דז"א עד היסוד שבו והוא מכוון ממש כנגד קו האמצעי דרחל נוקבא דז"א העומדת עמו אחר באחור ומשם נמשכת הארתו לחוץ ומאיר בקו אמצעי דרחל ומקבץ אותם הגבורות ומיחדם וגורם להם שיעלו דרך מישור בקו אמצעי שבה עד הכתר שבה ולטעם זה נקרא אהרן שושבינא דמטרוניתא כנזכר בזוהר (ח"ג כ ע"א נג ע"ב, קפ ע"ב) לפי שהוא גורם תיקונה ובנינה והגדלתה כנזכר. וז"ס ה' בחכמה יסוד ארץ כי יסוד דחכמה הוא המייסד המלכות הנקרא ארץ ומכונן אותה (שעה"מ בהעלותך).
²⁰⁹³ והוא מפקח צרכיה [בג' דרכים] הא' "לתקנא ביתא" דהיינו לכפר על ישראל שהם תיקוני בני ביתה, וכן לתקן צורכי המקדש תיקוני הבית הדלקת הנרות, סדר השלחן וכיוצא (אור יקר).
²⁰⁹⁴ הב', היינו סוד צרכי הקרבות, שמושי השכינה וקישוטיה (אור יקר).
²⁰⁹⁵ הג', היינו להעלותה ע"י התיקונים על הנצח וההוד אל הת"ת וענין זה הוריש אהרן לבניו הכהנים (אור יקר).

ספר שמות

מי שמשמש לפניה ויתקן ביתה, וישמח אותה להזדווג עם המלך.	מאן דמשמש קמה ויתקן ביתה ויחדיו לה לאזדווגא עם מלכא:
ואז מאותו יום, היא עברה לשמאל, ועומדת על העולם, אורבת לכל. הרגה את שאול ובניו, אבדה מהם את המלוכה. מתו מישראל כמה אלפים וכמה רבבות, ועד עכשיו היה אותו החטא תלוי, עד שבא סנחריב והרגיו את הכל.	כדין מההוא יומא אתעברא לשמאלא וקיימא על עלמא כמין על כלא קטיל לשאול ולבנוי אתאביד מנייהו מלכו ²⁰⁹⁶ מיתו מישראל כמה אלפין וכמה רבוון ועד כען ההוא חובה והוה תלי עד דאתא סנחריב וארגיו כלא:
וזהו "עוד היום בנוב", זהו יום עליון. ומי הוא, זו כנסת ישראל, שאבדה את השושבינים שלה. אותה שנשארה ללא ימין שהיה לו, להדבק בשמאל, שהכהן הוא ימין, ולכן עוד היום בנוב לעמוד.	ודא הוא עוד היום בנוב דא הוא יומא עלאה ומאן איהו דא כנסת ישראל דאבדת שושבינן דילה [ההיא] דאשתארת בלא ימינא דהוה לה ²⁰⁹⁷ לאתדבקא בשמאלא דכהנא ימינא הוא (ובגין כך הוה ליה לאתדבקא בשמאלא) ובגין כך עוד היום בנוב לעמוד:
בא וראה, נאמר "גבעת שאול נִסָּה", למה כאן שאול. אלא משום שהוא הרג את הכהנים, וגרם שתעקר מן העולם זרוע ימין. כמו כן כאן, מאותו יום לא עבר איש באותו מקום, כדי שלא יסתכן בנפשו. אמר לו רבי יוסי לרבי חייא, ולא אמרתי לך, אולי הוא איש גדול.	תא חזי וכתוב (שם ל) גבעת שאול נסה שאול אמאי הכא אלא בגין דהוא קטיל לכהני וגרים דרועא ימינא לאתעקרא מעלמא אוף הכא מההוא יומא לא אעבר בר נש בההוא דוכתא [בגין] דלא אסתכן בנפשיה אמר ליה רבי יוסי לרבי חייא ולא אמרית לך דלמא גברא רבא הוא:
פתח ואמר "אשרי אדם מצא חכמה", אשרי אדם	פתח ואמר (משלי ג יג) אשרי אדם מצא חכמה אשרי אדם
	נ/א
	זהר:
כמו אנחנו שמצאנו אותך, וידענו ממך דבר חכמה. "ואדם יפיק תבונה", כמו אנחנו שחכינו לך להתחבר עמך. וזהו אדם שמזמין לו הקדוש ברוך הוא מתנה בדרך פני השכינה, ועל זה נאמר "ואורח צדיקים כאור נוגה".	כגון אנן דאשכחנא לך ²⁰⁹⁸ וידענא מינך מלה דחכמתא ואדם יפיק תבונה כגון אנן דאוריכנא לך לאתחברא בהדך ודא הוא בר נש דזמין ליה קודשא בריך הוא אנבזוא בארחא אנפוי דשכינתא ²⁰⁹⁹ ועל דא כתיב (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה:
הלכו. פתח אותו האיש ואמר, "לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'". "לדוד מזמור", במקום אחד, ובמקום אחר "מזמור לדוד". מה בין זה לזה. אלא לדוד מזמור, השירה שאמר דוד על כנסת ישראל. מזמור לדוד, השירה שדוד אמר	אזלו פתח ההוא גברא ואמר (תהלים כד א) לדוד מזמור ליהוה הארץ ומלואה וגו' לדוד מזמור באתר חד ובאתר אחרא מזמור לדוד מה בין האי ²¹⁰⁰ להאי אלא לדוד מזמור שירתא

²⁰⁹⁶ מלכות (דפ"ו).

²⁰⁹⁷ דהוה לה (מסוגר בדפ"ק).

²⁰⁹⁸ כוונתם בפ' זה להגדיל שבחו שהוא מקור החכמה והתבונה (מ"מ).

²⁰⁹⁹ פי' שהצדיקים מחזירים ז"ן פב"פ, א"נ לפי שהשכינה מתלבשת בתוכם והם פניה הנגלים, וי"מ כי המ"ן הם תכשיטין בפני הכלה ובגדי צבעונים להתנאות לבעלה נמצא שהצדיקים הם פני השכינה המייפין אותה (מ"מ).

²¹⁰⁰ קע ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

על עצמו. דקאמר דוד על כנסת ישראל מזמור לדוד שירתא דקאמר דוד על גרמיה²¹⁰¹:	
ליהו²¹⁰² הארץ ומלואה ליהוה דא קודשא בריך הוא הארץ ומלואה דא כנסת ישראל וכל אוכלוסין דילה דמתחברן בהדה ואקרונ מלואה [ורא הוא] ודאי הוא (ודא) כמה דאת אמר (ישעיה ו ד) מלא כל הארץ כבודו תבל ויושבי בה²¹⁰³ דא הוא ארעא דלתתא דאקרי תבל ואחידת בדינא דעלמא²¹⁰⁴ [דלעילא] הדא הוא דכתיב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק בין לחד בין לעמא חד בין לכל עלמא מהאי דינא הוא אתדן:	"לה" הארץ ומלואה", "לה", "זה הקדוש ברוך הוא. "הארץ ומלואה", זו כנסת ישראל וכל האוכלוסין שלה, שמתחברים עמה. ונקראים "מלואה" ודאי, כמו שנאמר "מלא כל הארץ כבודו" "תבל ויושבי בה", זוהי ארץ של מטה, שנקראת תבל, ואחווה בדין של מעלה, זהו שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק", בין לאחד בין לעם אחד בין לכל העולם, מהדין הזה הוא נדון.
תא חזי פרעה מהאי דינא יניק עד דאתאבידו הוא וכל עמיה כיון דהאי דינא אתער עליה ההוא ממנא דאתמנא עליהו בשלשנותא אתעדי ואתעבר כדין כלחו דלתתא אתאבידו דכתיב (שמות יד כה) ויסר את אופן מרכבותיו מאי אופן מרכבותיו מרכבותיו דפרעה ומאן איהו ההוא אופן דלהון ההוא ממנא דשליט עליהו ועל דא מיתו כלחו בימא אמאי בימא אלא ימא עלאה אתער עליהו ואתמחו (נ"א ואתמסרו) בידהא (בירדה) ובגין כך טבעו בים סוף (שמות טו ד) כתיב אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא ועל דא כתיב וטבעו בים סוף סופא דדרגין²¹⁰⁵:	בא וראה, פרעה ינק מהדין הזה, עד שאבדו הוא וכל עמו. כיון שדין זה התעורר עליו, אותו הממונה שהתמנה עליהם בשלטון הוסר ועבר, ואז כל אלה שלמטה נאבדו, שנאמר "ויסר את אופן מרכבותיו". מה זה "אופן מרכבותיו" מרכבותיו של פרעה. ומי הוא אותו אופן שלהם, אותו ממונה ששולט עליהם. ועל זה מתו כולם בים. למה בים. אלא הים העליון התעורר עליהם, ונמחו (ונמסרו) בידיה. ולכן נאמר "טבעו בים סוף". אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא, ועל זה נאמר "טבעו בים סוף", סוף כל הדרגות.
רבי חייא אמר (שמות יד כה) וינהגו בכבודות בכבודות מהו אלא מכאן אוליפנא דבההוא דברותא ודאתדבר ביה בר נש (דבר נש אתדבר ביה) מדברין ליה²¹⁰⁶ בפרעה כתיב (שמות ט ז) ויכבד לב פרעה בההוא מלה דבר ליה קודשא בריך הוא בכבודות ממש אמר ליה קודשא בריך הוא רשע את אוקיר לבך אנא אדבר לך בהאי על דא וינהגו בכבודות:	רבי חייא אמר "וינהגו בכבודות", מה זה "בכבודות". אלא מכאן למדנו, שבדרך שאדם הולך, מוליכים אותו. נאמר בפרעה "ויכבד לב פרעה", ובאותו דבר, הנהיג אותו הקדוש ברוך הוא בכבודות ממש. אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע אתה מכביד את לבך, אני אנהיג אותך בזה, ועל כן "וינהגו בכבודות".
ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל וגו' (שמות יד כה) ויאמר מצרים דא ממנא דאתמני על מצראי אמר רבי יוסי האי מלה קשיא כיון דאעברו ליה משולטנותיה היך יכול הוא למרדף אבתריהו דישראל:	"ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל וגו'". "ויאמר מצרים", זהו הממונה שהתמנה על המצרים. אמר רבי יוסי, דבר זה קשה, כיון שהעבירו אותו משלטונו, איך יכול הוא לרדוף אחרי ישראל.

²¹⁰¹ ובספר בראשית (סז ע"א) תירץ לדוד מזמור, דאמר שירתא ולבתר שארת עליה רוח קדישא, מזמור לדוד, דשארית עליה רוח קדישא ולבתר אמר שירתא, והכא מתרץ תירוצא אחר (מ"מ).

²¹⁰² כב ע"ב (הערת הזהר).

²¹⁰³ תבל גימ' ב"פ ר"ו (רח"ו).

²¹⁰⁴ מוסגר בדפ"ק.

²¹⁰⁵ לקמן נו ע"א (לש"ו).

²¹⁰⁶ עי' מכות (י ע"ב): אמר רב הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו מן התורה דכתיב לא תלך עמהם וכתיב קום לך אתם.

ספר שמות

אלא ודאי כך הוא, אבל זה "ויאמר מצרים", מצרים שלמטה. "כי ה' נלחם להם במצרים", מצרים שלמעלה. שכיון שנשבר כחם שלמעלה, אז נשבר הכח והתוקף שלהם למטה, זהו שנאמר "כי ה' נלחם להם במצרים", במצרים, דווקא. זהו התוקף שלהם שלמעלה. וזהו שבארוה, מלך מצרים סתם כאן, "ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל", שראו שהרי נשבר כחם והתקף שלהם שלמעלה.	אלא ודאי והכי הוא אבל דא ויאמר מצרים דלתתא כי יהו"ה נלחם להם במצרים (שמות יד כה) מצרים דלעילא (כלא הוה אבל דא מצרים דלתתא) דכיון דאתבר חיליהון מלעילא כדין אתבר חילא ותוקפא דלהון לתתא הדא הוא דכתיב כי יהו"ה נלחם להם במצרים במצרים דיקא דא הוא תוקפא דלהון ודלעילא (מלעילא) ודא הוא דאוקמוה מלך מצרים סתם הכא ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל דחמו דהא אתבר חיליהון ותוקפא דלהון דלעילא:
בא וראה, כשמתעוררת כנסת ישראל הזו, מתעוררים כל אותם שאחוזים בה. וכל האחוזים (נ"א אחרים) שלמטה וישראל למעלה מכולם, שהרי הם נוטלים אותה בגוף האילן. והרי בארוה, ולכן ישראל אחוזים בה יותר מכל עובדי עבודת כוכבים ומזלות. וכשהם מתעוררים, כל עמים עכו"ם, נשבר תוקפם, מאותם ששולטים עליהם.	תא חזי כד אתערת האי כנסת ישראל אתערו כל אינון דאחידן בה וכלהו [אחידן] (נ"א אחרנין) לתתא [ואחרנין דלתתא] (אחידן לתתא) וישראל לעילא מכלהו דהא אינון נטלי לה ובנופא (בנופא) דאילנא והא אוקמוה ובניני כך ישראל אחידן בה יתיר מכל עובדי כו"ם וכד אינון מתערין כל עמין ע"ז ²¹⁰⁷ אתבר תוקפיהון מאינון דשלטי עלייהו:
בא וראה הממונה הזה, השולט של המצרים, דחק את ישראל בכמה שעבודים, כמו שבארוה. אחר שהוא נשבר, בתחלה נשברו אותן מלכויות, זהו שנאמר "כי ה' נלחם להם במצרים" נלחם להם ודאי.	תא חזי האי ממנא שלטנא דמצראי דחיק לון לישראל בכמה שעבודין כמה דאוקמוה לבתר דאתבר הוא בקדמיתא אתברו אינון ומלכוותא (מלתתא) הדא הוא דכתיב (שמות יד כה) כי יהו"ה נלחם להם במצרים נלחם להם ודאי:
	ס"א תוספתא:
"ויסע מלאך האלהים וגו'". משנה: טרם שנשקע (נ"א שנמצא) האויר הטהור, ולא מאירים. האבנים הנקובות היו סתומות. שלש רוחות שכלולות	ויסע מלאך האלהים וגו' ²¹⁰⁸ (שמות יד יט) מתניתין ²¹⁰⁹ עד לא אשתקע ²¹¹⁰ [נ"א אשתכת] אוירא דכיא ²¹¹¹ ולא [נהיר] (נהירין) ²¹¹² אבנין נקיבן הוו סתימאן ²¹¹³ תלת רוחין ²¹¹⁴ דכלילן

²¹⁰⁷ "כל עמין ע"ז" מוסגר בדפ"ק.

²¹⁰⁸ עי' אריכות בכתבי הגרמ"מ, וכן בברית יצחק לא ע"ב.

²¹⁰⁹ מוסגר בדפ"ו.

²¹¹⁰ הנה נודע כי טרם שנכנס היסוד דאימא במוחי הז"א נק' אוירא דכיא והטעם שקורא עתה ליסוד אימא אוירא דכיא הוא מפני שעובר בה טיפת החסד דאוירא דכיא דאבא לכן נק' גם היא אוירא דכיא עד דלא אשתקע ברישא דז"א להיות לו בחי' דעת ומ"ש ג' רוחין דכלילין בג' הוו שקיעין הוא בחי' עיבור הא' דז"א הנק' רוחא דכיא וכשהיה במעי הבינה היו סוד ו"ק כלילין בג' וזהו אמרו שקיעין ואח"כ נעשה בן עשר ספירות (זהר הרקיע).

²¹¹¹ יסוד אבא (רח"ו).

²¹¹² נהירין (דפ"ו).

²¹¹³ נצח הוד יסוד דז"א נעשו שלשה מוחין בנוקביה ושלשה מוחין דזעיר אפין נעשו מנצח הוד יסוד דאימא וכמו שהיסוד דזעיר אפין נקרא אמא דכיא כך נקודת ציון של הבינה נקראת אוירא דכיא והיא בחינת היסוד שבה ולשון אוירא דכיא זה תמצאהו פעמים הרבה בס' הזוהר בשתי האדרות. וכאשר נקודת ציון שהיא היסוד של הבינה נכנסת ומתלבשת ונשקעת תוך גולגלתא דז"א אז נעשה לזעיר אנפין בחינת הדעת וזכור כלל זה. וזמ"ש עד לא אשתקע אוירא דכיא כלומר טרם שנכנסו נה"י דאימא להיותם בבחינת מוחין ברישא דזעיר אפין להאיר שם אשר אז נכנסה גם כן אוירא דכיא דאימא גו רישא דז"א ונשקעה בתוכו. יאמר כי טרם היות הדבר הזה היה עדין הזעיר אנפין בגו מעהא דאימא כי בהיות זעיר אנפין בסוד העיבור. ולכן אבנין נקיבן הוו סתימאן כלומר כי בהיות זעיר בסוד העיבור גם נוקביה הנקראת מלכות היתה שם עמו גם כן. והנה המלכות הנקראת

ספר שמות

בשלש היו שקועות, ומים סתומים תחת הנקבים, בשבעים ושתיים אותיות חזרו למקומם אותם אבנים (נ"א דורות)	בתלת הוּו שקיען ²¹¹⁵ ומיין סתימן ²¹¹⁶ תחות נוקבי בשבעין ותרין אתוון ²¹¹⁷ אתהדרו לאתרייהו ²¹¹⁸ אינון אבנין וס"א דריין
	נ/ב
	תוספתא:
אחר שבעים ושתיים דרגות. וכן שלש פעמים התבקעו וננקבו האבנים תחת צרור שהיה חקוק, והתכנסו הדרגות ונעשו כנוס אחד (נ"א נחלק ונעשו כנוס אחד).	בתר שבעין ותרין דרגין (וכן תלת זמנין) אתבקעו ואתנקבו אבני ²¹¹⁹ תחות צרורא ²¹²⁰ דהו חקיקן [נ"א חקיק] ואתכנפו ²¹²¹ דרגין ואתעבירו כנופיא חדא וס"א אתפלג ואתעבירו כנופיא חדא:
אחר כך התחלקו ונעשו שתי דרגות, חצי מים קפאו, וחצי שקעו. אלה עלו	לבתר אתפלגו ואתעבירו תרין דרגין ²¹²² פלגותא מיא אנלידו ²¹²³ ופלגותא אשתקעו ²¹²⁴

אבן בסוד משם רועה אבן ישראל. ובסוד אבן מאסו הבונים. ואעפ"י שבפ' כי תשא ברעיא מהימנא אמרו אבנא למשקל בהדא איהי יר"ד עכ"ז פירושו הוא על המלכות הנקראת גם היא יר"ד תתאה. וכבר ידעת כי כל האורות העולין מתתא לעילא הם בחינו' אורות נקבות. וזהו סוד האור שאנו מכנים וקוראין אותו בשם אור המקיף והבן זה מאוד בסוד נקבה תסובב גבר. וזה האור המקיף הוא הנקרא אבנין ואמר כי זה האור הנקרא בשם אבנין היה אז האור סתום וסגור בתוכם לפי שאלו הם בחינת מיין נוקבין תתאין ואז לא היו יכולין לעלות כי האור המקיף הם סוד בחינת מיין נוקבין והבן זה (שער מאמרי רשב"י). גבורות שבאימא (רח"ו).

²¹¹⁴ ז"א (רח"ו). פירוש כי כמו שביארנו שהמלכות היתה שם בסוד העיבור כמו כן זעיר אפין היה בעיבור שם. והיה בבחי' תלת דכלילן בתלת וכמו שבארנו בכמה מקומות בסוד תלת כלילן בתלת מה ענינו. ושם הודעתך כי אז היה בסוד ו' זעירא שבתוך הה"א ראשונה והוא תלת ניקודין שמתחלקת אות ו' הזאת רישא וסופא ואמצעיתא כזה: ואז היו שקועים בתוך הבינה (שער מאמרי רשב"י). שלא נבררו (רח"ו).

²¹¹⁶ מיין נוקבין (רח"ו).

²¹¹⁷ חסד (רח"ו).

²¹¹⁸ פירוש זה יובן במ"ש בפ' אחרי מות בדף מ"ז ע"ב תאנא אתחברת ה"א עילאה ברחימותא כו' אתיא חסד ופריש לון ונפקו גזעין מתחות לעילא ואתפשטו ענפין ואסגיאן כו'. והענין הוא כי המיין נוקבין אשר הם סוד אור המקיף כנז'. והם בסוד מתתא לעילא ולכן נפקו גזעין מתחות לעילא ואז אתא חסד ופריש לון בסוד הנסירה והחזירם אפין באפין. וזמ"ש ומיין סתימן תחות נוקבי שהם המיין נוקבין הנז' שהיו אז סתימין עדיין ולא היו מעלין מיין נוקבין. אתהדרו לאתרייהו על ידי ע"ב אתוון שהוא סוד ע"ב אותיות שנקרא חסד שהוא בגמטריא ע"ב והוא אשר העלה אותם למעלה בבחי' אפין באפין. ובתחילת ביאור אדרת האזינו יתבאר היטב התוספתא הזאת בענין זעיר אפין כאשר הוא תלת כלילן בתלת. גם במה שביארנו בכונות ק"ש שעל המיטה יתבאר לך כי אוריא דכיא הוא בחינת היסוד והדעת של חכמה אשר הורישו אל הבינה בביאה ראשונה לעשותה כלי ע"ש (שער מאמרי רשב"י).

²¹¹⁹ פי' הגבורות של אימא הנק' אבנים אחר שבראו ע"ב מיני מים מאבא אליה אזי גלו הארתם וז"ש אתבקעו ואתנקבו אבני, ואע"פ שכבר אמר לעיל אבנין נקיבן ומהו שאמר ואתנקבו אבני דמשמע השתא הוא דאתנקבו אינה קושיא שע"י ריבוי האור היוצא ומתגלה מהם נתרחב הנקב כמ"ש הרב ביסוד דאימא שע"י ריבוי האור היוצא ממנו נתרחב וכו' (מ"מ).

²¹²⁰ הוא יסוד דאבא שבו כלולים כל האורות ומשם חקיקתם בסוד כולם בחכמה עשית, וז"ש תחות צרורא דהו חקיקן שמשם חקיקתם. ואי גרסינן "דאיהו חקיק" דהיינו הך שאבא הוא חקק כל האורות (מ"מ).

²¹²¹ פי' ע"ב דרגין הנז' שהם ע"ב מיני מים שהם טיפת אבא נתקבצו כולם בתוך אימא בע"ב גשרים שבה כמ"ל בשם הרב (מ"מ).

²¹²² פי' אחר שניתנו באימא ע"ב מיני מים הנז' אזי נחלקו המים הנז' חצי אל ז"א וחצי אל מלכות כמ"ל בשם הרב וז"ש לבתר אתפלגו ואתעבירו תרין דרגין שהם זרין (מ"מ).

²¹²³ פי' חצי המים נגלדו במקומם בתוך ז"א והחצי של צורך המלכות צריכין לירד ליסוד דז"א ומשם עולים בסוד אור חוזר ויוצאים דרך נקב שבחזה למלכות כמ"ש באוצ"ח שכל הארת המלכות בין ה' חסידים בין ה' גבורות כולם יורדים ליסוד ז"א ועולים בסוד אור חוזר למלכות (מ"מ).
²¹²⁴ דהיינו שירדו ליסוד דז"א וז"ש אליו סליקו הם דז"א ואליו נחתו הם של מלכות (מ"מ).

ספר שמות

ואלה ירדו. מכאן התחיל העולם להתחלק.	אלין סליקו ²¹²⁵ ואלין נחתו מהכא שרא עלמא לאתפלגא:
צורר אחר (נ"א אחד) יש למעלה, והוא חקוק בשבעים ושנים חותמות של חותמת תקיפה, ובהם שקועים גלי הים. כשנוסעים נחלקים לארבע זוויות, מחצית אחת עולה ומחצית שניה יורדת. מחצית אחת לצד צפון, ומחצית אחת לצד דרום. כשמתחברים כאחד, גחלים שלוהטים קיימים בלהט שנינות החרב המתהפכת.	צוררא אחרא [נ"א חדא] אית לעילא ²¹²⁶ (לעילא) והוא גליפא בע"ב חתימן ²¹²⁷ דגושפנקא תקיפא ²¹²⁸ ובהו שקיען גלגלוי דימא ²¹²⁹ כד נטלין אתפלגו לארבע זויין ²¹³⁰ פלגו חדא סליק ופלגו חדא נחית פלגו חדא לסטר צפון ופלגו חדא לסטר דרום כד מתחברן כחדא גומרין דלהטין קיימין ²¹³¹ בלהט שנא דחרבא דמתהפכא:
עמוד אחד נעוץ בתוך הים, דרגה שלוחה של שר עליון, עולה באותו עמוד למעלה מעלה, נתקן מסתלק למרחוק על קיטור האניות ששטות בים. מי ראה גלים שעולים ויורדים והרוח נושבת בהם, ודגי הים מושכים את כל האניות הללו לכל צדדי העולם.	חד קיימא ²¹³² נעיץ בגו ימא ²¹³³ דרגא שליחא דאפרכא עלאה ²¹³⁴ סליק בההוא קיימא ²¹³⁵ לעילא לעילא ואשתכלל אסתליקן (אסתכל) למרחיק קטורא דארבין דשאטין בימא מאן חמי גלגלין דסלקין ונחתין ורוחא דנשיב בהו ונוני ימא נגדין כל אינון ארבין לכל סטרי עלמא:
אותה דרגה כשיורדת מההוא, עומדים אלף מימינו ואלף משמאלו, היה שב ויושב במקומו כמלך בכסאו. אותה דרגה כאשר שט הים לארבעה צדדי העולם יוצאת עמו, בו חוזרת, והוא שב בקיום המלך.	ההוא דרגא כד נחית מההוא קיימי ²¹³⁶ אלף מימיניה ואלף משמאליה הוה תב ויתיב באתריה כמלכא בכורסיה ההוא דרגא דכד שאטי ימא לארבע סטרי עלמא עמיה נפקת ביה תבת הוא תב בקיומא דמלכא:
ואז יוצאים הכרוזים, מי מבעלי העינים יזקף אותם למעלה למעלה, בעלי	כדין כרוזין נפקין מאן מארי דעיינין ויזדקפאן

²¹²⁵ פי' הנה ז'ין שניהם נקראים עולם, ז"א בסוד עולם חסד יבנה, ומלכות בסוד מן העולם ועד העולם, לכך אמר מהכא שרא עלמא לאתפלגא דהיינו שנחלקו ז'ין וננסרו (מ"מ).

²¹²⁶ הוא יסוד דאימא שהוא מהחזה ולמעלה דז"א (מ"מ).

²¹²⁷ תחימן - פי' הם ע"ב גשרים שבאימא שכל א' הוא תחום בפני עצמו וצנור בפני עצמו (מ"מ).

²¹²⁸ פי' אימא נקראת עזקא כמ"ש הרב בדרוש א"א פרק ששי ומפני שדינין מתערין מינה אמר דגושפנקא תקיפא (מ"מ).

²¹²⁹ פי' שביסוד דאמא ששם הם ע"ב גשרים שם ג"כ הגבורות דידה שהם נקראים גלי הים כי ים היא מלכות והגלים הם הגבורות כנודע ואע"פ שע"ב גשרים הם בחי' גבורות ג"כ, וא"כ מאי קאמר ובהו שקיען גלגלוי דימא שהם גבו' ג"כ אינה קושיא שהרבה מיני גבורות יש, ואותם שנמשכים למלכות נקראים גלי הים (מ"מ).

²¹³⁰ פי' כשיוצאים הגבורות מיסוד דאמא מתפלגים ומתפשטים בחג"ת נ"ה והם ב' גבורות גבורה בנצח וגבורה בהוד, וז"ש פלגו חדא סליק ופלגו חדא נחית כי נצח והוד הם בחינת ריחים זה למעלה מזה כמ"ש הרב פלגו חדא לסטר צפון וכו' הם ב' גבורות המתפשטים א' בגבורה וא' בחסד וזהו לד' זיוויין דקאמר תחלה וטעם שלא הזכיר גבורות דת"ת לפי ששם יסוד דאימא והניח גבו' שם בת"ת ומפני שהם לצורך המלכות כמ"ש גלגלוי דימא לכך התחיל בגבורות דנ"ה שהם כנגד המלכות ששם מקומ' כנודע ולכך נמי הקדים סטר צפון לסטר דרום לפי שהמלכות בניינה מהגבורות (מ"מ).

²¹³¹ פי' כשנתחברו הגבורות כולם ביסוד, כי כתב הרב באוצרות חיים שגם הגבורות נתפשטו לחג"ת נ"ה דז"א וכללותם הוא שירד ליסוד וז"ש כד מתחברן וכו', פי' כשנתחברו כללות הה' גבורות ביסוד יוצאים משם דרך נקב שבחזה דז"א לדעת דנוק' לפי שבדעת דנוק' אין שם אלא הגבורות לבד וז"ש קיימין בלהט שנא דחרבא דמתהפכא שהיא המלכות הנק' להט החרב המתהפכת (מ"מ).

²¹³² יסוד דז"א (רח"ו במ"מ).

²¹³³ בתוך המלכות הנק' ים (מ"מ).

²¹³⁴ פי' יסוד הנזכר הוא דרגא שליחא שהוא שליח של הבינה הנק' אפרכא עילאה לשון ממשלה לפי שכל הארות הבינה נותנם ליסוד והוא שליח המחלק השפע למלכות ולבי"ע (מ"מ).

²¹³⁵ דעת (רח"ו במ"מ).

²¹³⁶ קיימא (אור יקר ודפ"ו).

ספר שמות

כנפיים יעמדו בקיומם, בעלי הפנים מכסים אותם, עד שנוסע במסעותיו, ואז "ויסע מלאך האלהים".	(זקפאן) לון לעילא לעילא מאריהון דגדפין יקומון בקיומיהו מארי דאנפין חפין לון עד דנטיל במטלנוי כדין (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים:
זהר:	
רבי חייא פתח "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה". "היתה כאניות סוחר", זו כנסת ישראל. "ממרחק תביא לחמה", כמו שנאמר "הנה שם ה' בא". "ממרחק תביא לחמה" בדרגה אחת ששורה עליה, ובה נמשכו כל הנחלים והמעיינות הללו שהולכים לים, כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים וגו'".	רבי חייא פתח (משלי לא יד) היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה ²¹³⁷ היתה כאניות סוחר דא כנסת ישראל ממרחק תביא לחמה כמה דאת אמר (ישעיה ל כז) הנה שם יהוה בא ממרחק תביא לחמה בחד דרגא דשאר עלה וביה אתמשכו כל אלן נחלין ומבועין דאזלין בימא כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגו' ²¹³⁸ :
"אל מקום שהנחלים הולכים", אף על גב שכל הנחלים נמשכים לאותה דרגה, ואותה דרגה מורידה (נ"א מושכת) אותם לאותו ים. אל תאמר, שהרי הריק אותם ולא שורים בו אחרים, ולא נמשכים בו כבתחילה. חזר ואמר "אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים", "אל מקום", אותה דרגה שהנחלים הולכים פעם אחת, "שם הם שבים ללכת". "שם הם שבים", מאותו מקום עליון, ולא פוסקים לעולמים, וכולם מתאספים לאותו מקום. ולמה, ללכת, ללכת לאותו מקום של הים, כמו שנאמר "מה שמו של אותה הדרגה, נקראת צדיק".	אל מקום שהנחלים הולכים אף על גב דכלהו נחלין אתמשכן בההוא דרגא וההוא דרגא נחית ונ"א נגידו לון לההוא ימא לא תימא דהא אריק לון והא לא שריין ביה אחרנין ולא נגדין ביה כמלקדמין אהדר ואמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים אל מקום דההוא דרגא דנחלין אזלין זמנא חדא שם הם שבים ללכת תמן אינון תייבין מההוא אתר עלאה ולא פסקין לעלמין ומתכנשי כלהו בההוא אתר ולמה ללכת למהך לההוא אתר דימא כמה דאתמר מה שמיא דההוא דרגא צדיק אקרי:
רבי יהודה אמר, נאמר "שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו". "שם אניות יהלכון", באותו הים שהולכים ושטים, עד שבאים להתחבר באותה דרגה, אז נאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו".	רבי יהודה אמר כתיב (תהלים קד כו) שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו שם אניות יהלכון בההוא ימא דאזלין ושאטין עד דאתיין לאתחברא בההוא דרגא כדין כתיב לויתן זה יצרת לשחק בו:
רבי יצחק אמר, למעלה למעלה יותר, יש זוג אחר ששורה בחביבות ולא נפרד לעולמים. אמר רבי יהודה, מי זוכה לאותו זוג. אמר לו, מי שיש לו חלק בעולם הבא, דווקא בעולם הבא.	רבי יצחק אמר לעילא לעילא יתיר אית זוגא [אחרא] דשאר בחביבותא ולא ²¹³⁹ מתפרש לעלמין ²¹⁴⁰ אמר רבי יהודה מאן זכי לההוא זוגא אמר ליה מאן דאית ליה חולקא בעלמא דאתי בעלמא דאתי דיקא ²¹⁴¹ :
אמר לו, והרי מכאן למדנו, שנאמר	אמר ליה והא מהכא אוליפנא דכתיב לויתן

²¹³⁷ עי' ח"ג ס ע"א ורמט ע"א (לש"ו).

²¹³⁸ ויקרא נח ע"א (הערת הזהר).

²¹³⁹ ויקרא סא ע"ב עז ע"ב נה ע"א כו ע"א (הערת הזהר).

²¹⁴⁰ מתייחדים הא"א והם עי"ז תרין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא כמ"ש באד"ז רצ ע"ב (וכן הוא בפ' בשלח נ' ע"ב נ"ה ע"א ופ' ויקרא ד' ע"א ס"א ע"ב) וכ"ז הוא ע"י כלילותם בהמזלין שהם הדעת עלאה דכללית האצילות (כללים ח"ב קכב ע"א).

²¹⁴¹ כי לא הכל זוכים לקבל ישר משם וכמ"ש בפ' תרומה (קנב ע"ב ע"ש קנב ע"א) (ביאורים ח"ב ע ע"ג).

ספר שמות

זה יצרת לשחק בו משמע דקאמר זה וזה וזאת ידיעין²¹⁴² אינן אמר רבי אבא תרוויכו שפיר קאמריתו והא דורבי יהודה שפיר דיקא וכלא זמין קודשא בריך הוא לאתענגא בהו לצדיקיא הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה²¹⁴³:	"ליתן זה יצרת לשחק בו", משמע שאמר, "זה", וזה וזאת הם ידועים. אמר רבי אבא, שניכם אמרתם יפה. וזה של רבי יהודה דווקא יפה, והכל עתיד הקדוש ברוך הוא להתענג בהם לצדיקים, זהו שנאמר "אז תתענג על ה'".
אמר רבי אבא כמה אלפין כמה רבבן דמשיירין קדישין אית ליה לקודשא בריך הוא מארי דאנפין עלאין מארי דעיינין מארי דזיינין מארי דיללה מארי דיבבא מארי דרחמי מארי דדינא ועילא מנייהו אפקד למטרוניתא לשמשא ובהיכלא קמיהו (קמה בהיכלא):	אמר רבי אבא, כמה אלפים וכמה רבבות של מחנות קדושים יש לקדוש ברוך הוא, בעלי פנים עליונים, בעלי עיניים, בעלי כלי זיין, בעלי יללה, בעלי יבבה, בעלי רחמים, בעלי דין. ומעליהם הפקיד את המלכה לשמש בהיכל שלפניו.
לקביל אלין אית לה למטרוניתא משיירין מזיינין בשתיין [נ"א בשתא] אנפין²¹⁴⁴ ומשתכחו (משתכחי) משריין מזיינין וכלהו חגירן חרבא וקיימאן בסחרנהא כמה נפקין כמה עיילין בשית גרפין טאסין כל עלמא קמי כל חד וחד גומרין דנור דליק לבושי מתלהטא אשא בגבוי שננא דחרבא מתלהטא בכל עלמא לנטרא	כנגד אלה, יש למלכה מחנות מזוינים בששים (נ"א בששה) פנים נמצאים מחנות מזוינים, וכולם חגורי חרב, עומדים סביבה. כמה יוצאים וכמה נכנסים, בשש כנפים טסים את כל העולם. לפני כל אחד ואחד גחלי אש בוער, לבושו אש לוהט, בגבו חרב שנונה לוהטת בכל העולם לשמור
נא/א	
קמה הדא הוא דכתיב (בראשית ג כד) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים:	לפניה, זהו שנאמר "ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים".
מאן דרך עץ החיים דא היא מטרוניתא רבתא דהיא ארחא לההוא אילנא רברבא תקיף אילנא דחיי דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל ישראל דלעילא כלם אחווי חרב [וכו']:	מה זה "דרך עץ החיים", זוהי המלכה הגדולה, שהיא דרך לאותו עץ גדול חזק, עץ החיים, שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל", ישראל שלמעלה. "כולם אחוזי חרב וכו'".
כד נטלא מטרוניתא כלהו נטלין בהדה הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים וכי מלאך האלהים אתקרי אמר רבי אבא אין תא חזי הכי אמר רבי שמעון אתקין קודשא בריך הוא קמיה היכלא קדישא²¹⁴⁵ היכלא עלאה (קדישא)²¹⁴⁶ קרתא קדישא²¹⁴⁷ קרתא עלאה²¹⁴⁸ ירושלם עיר הקדש²¹⁴⁹ אקרי מאן דעאל למלכא	כשהמלכה נוסעת, כולם נוסעים עמה, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים". וכי הוא נקרא "מלאך האלהים". אמר רבי אבא, כן. בא וראה, כך אמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא התקין לפניו היכל קדוש היכל עליון, עיר הקדוש עיר העליון, שנקראת ירושלים עיר הקודש. מי שנכנס למלך, לא נכנס

²¹⁴² ידיעין (דפ"ו).

²¹⁴³ היינו או"א (רח"ו).

²¹⁴⁴ ששים שרפים שיש בהיכל הזכות (רח"ו), ולפי זה ס' אנפין הם ס' מלאכים ולא פנים ממש (מ"מ).

²¹⁴⁵ הוא ציון של מטה (מ"מ).

²¹⁴⁶ הוא ציון של מעלה, שהוא יסוד דנוק' (מ"מ).

²¹⁴⁷ היא ירושלים של מטה (מ"מ).

²¹⁴⁸ היא עטרת היסוד דנוק' הנק' ירושלים (מ"מ).

²¹⁴⁹ עי' יהל אור ח"א ג ע"א שזה בינה דמלכות.

ספר שמות

לא עאל אלא מהאי ²¹⁵⁰ קרתא קדישא נטיל ארחא למלכא [דאורחא] מהכא אתתקן:	אלא מאותה קריה קדושה. לוקח דרך למלך, שהדרך מתוקנת מכאן.
הדא הוא דכתיב (תהלים קיח כ) זה השער ליהוה צדיקים יבואו בו כל שליחותא דבעי מלכא מבי מטרוניתא נפקא וכל שליחותא מתתא למלכא ²¹⁵¹ [נ"א דבעי מלכא] לבי מטרוניתא עייל בקדמיתא ומתמן למלכא אשתכח דמטרוניתא איחי שליחא דכלא מעילא לתתא ומתתא לעילא ועל דא איחי שליחא דכלא הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל ישראל דלעילא מלאך האלהים הדא הוא דכתיב ביה (שם יג כא) ויהוה הולך לפניו וגו' וזהו ללכת יומם ולילה כמה דאוקמוה:	זהו שנאמר "זה השער לה' צדיקים יבאו בו". כל שליחותא שהמלך רוצה, יוצאת מבית המלכה. וכל שליחותא מלמטה למלך (נ"א שרוצה המלך), נכנסת קודם לבית המלכה, ומשם למלך. נמצא שהמלכה היא השליחה של הכל מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. ועל זה היא שליחה של הכל, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל ישראל", שלמעלה "מלאך האלהים", זהו שנאמר בו "וה' הלך לפניו וגו'", וזהו "ללכת יומם ולילה" כמו שבארוה.
וכי יקרא הוא דמלכא דמטרוניתא תזיל והיא תגח קרבא והיא אזלת שליחא ואלא למלכא דאזדווג במטרוניתא עלאה חמא מלכא יקירו דילה על כל שאר מטרוניתא דעלמא אמר כלחו משתכחין (כחיותא ²¹⁵²) ולחינתא (נ"א לחופתא) לקבל האי ²¹⁵³ מטרוניתא דילי היא סלקא על כלא מה אעביד לה אלא כל ביתא דילי [יהא] בידהא אפיק מלכא כרוזא מהכא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא יתמסרון מה עבד ²¹⁵⁴ אפקיד מלכא בידהא ²¹⁵⁵ כל זיינין דיליה ²¹⁵⁶ כל אינון מארי מגיחין קרבא כל אינון אבנין יקירין דמלכא כל גנזייתא דמלכא [בידהא] אמר מהכא כל מאן דיצטריך למללא עמי לא יכיל למללא עמי עד דאודע לה למטרוניתא:	וכי כבוד המלך הוא, שהמלכה תלך, והיא תערוך קרב, והיא הולכת כשליח. אלא [משל] למלך שהזדווג במלכה עליונה, ראה המלך את כבודה על כל שאר מלכות העולם, ואמר כולם נחשבות כפילגשים (נ"א לחופה) כנגד המלכה הזו שלי, היא עולה על כולם. מה אעשה לה. אלא כל הבית שלי, יהיה בידיה. הוציא המלך כרוז, מכאן [ואילך] כל דברי המלך ימסרו בידי המלכה. מה עשה, הפקיד המלך בידה כל כלי זיינו, כל אותם בעלי לוחמי קרבות, וכל אותם אבנים יקרות של המלך, וכל גנזי המלך. אמר מכאן [ואילך] כל מי שיצטרך לדבר עמי, לא יוכל לדבר עמי, עד שיודיע למלכה.

²¹⁵⁰ מההוא (דפ"ו).

²¹⁵¹ ח"ג כ ע"א (לש"ו).

²¹⁵² ולחינתא (נוסף בדפ"ו).

²¹⁵³ ר"ל בבריאה (רח"ו).

²¹⁵⁴ עביד (דפ"ו).

²¹⁵⁵ נקראת רחל דלעילא עיקרא דביתא, וכמ"ש בפ' ויצא (דף קנד סע"א) דאיהי עיקרא דהאי עלמא עליה אתדבר, וע' עוד בפ' בשלח (דף נא ע"א) בארוכה, ופ' אחרי מות (דף עד סע"א) כי ע"י היחוד דהו"ה באדנ"י ונכלל בה כל זוהר דלעילא, מאספקלריא המאירה, שהוא אור כל האצילות כולו וכנ"ל, ע"ז היא מנהגת כל העולמות ב"ע (הקדו"ש מד ע"ד), הנהגת העולמות ב"ע הוא לעולם רק ע"י המלכות וכפי קבלתה מז"א, ע"י שהיא תמיד מיוחד עמו (ע' פ' בשלח נא ע"א, ופ' אחרי מות עד סע"א, ובפרט באד"ז רצו ע"א ע"ש וכן בכ"מ) (דע"ה ח"ב נד ע"ד), ספי' המלכות דאצילות, אשר היא מיוחדת באחדות האצילות שכינת עוזנו ית"ש, נקרא ג"כ לפעמים בשם מלאך, כי היא המלאך הגואל, כמ"ש בזה"ק (ויחי רל ע"א ובכ"מ), ומשום שעל ידה הוא כל הנהגת דהעולמות ב"ע, כמ"ש בפ' בשלח (נא ע"א) ופ' אחרי (עד סע"א) כן עד"ז נקראו הניצוצין בשם מלאכים משום שעל ידם הוא כל הפעולות כולם וע' עוד למטה (שם סד ע"ד), ועי' דע"ה ח"ב קטו ע"א, וקכ ע"א, הזו"ן הנה שניהם לקחו עטרין דחור"ג, ונשארה היא בעטרה דגבורה לבד לצורך הנהגת התחתונים שהוא על ידה (כמ"ש בפ' בשלח נא ע"א, יתרו סח ע"ב, אחרי מות עד סע"א, אד"ז רצו ע"א) (דע"ה ח"ב קנה ע"א), ועי' כללים ח"א לא ע"ב, נו ע"ג, עא ע"ג עליון, וח"ב נה ע"ג, קל ע"א, ועי' ביאורים ח"ב יא ע"א, וכז ע"ג.

²¹⁵⁶ עי' לקמן סח ע"ב וח"ג עד ע"א ורצו ע"א (לש"ו)

ספר שמות

כך קודשא בריך הוא מסגיאאות חביבותא ורחימותא דיליה בכנסת ישראל אפקיד כלא ברשותה אמר הא [כל שארין] (עמין ע"ז) לא משתכחי כלום לגבהא אמר (שיר ו ח) ששים המה מלכות²¹⁵⁷ וגו' אחת היא יונתי תמתי מה אעביר לה אלא הא כל ביתא דילי בידהא אפיק מלכא כרוזא מהכא כל מלין דמלכא בידא דמטרוניתא יתמסרון אפקיד בידהא כל זינין דיליה רומחין וסייפין²¹⁵⁸ קשתין חצין וחרבין בלסטריין קסטיראין אעין אבנין כל אינון מארי ומאני (מגיחי) קרבא הדא הוא דכתיב (שיה"ש ג ז) הנה מטתו שלשלמה²¹⁵⁹ ששים גבורים וגו' כלם אחווי חרב מלומדי וגו':	כך הקדוש ברוך הוא, מרב חביבותו ואהבתו לכנסת ישראל, הפקיד הכל ברשותה. אמר, הרי כל השאר לא נחשבים כלום לפניו. אמר "ששים המה מלכות וגו' אחת היא יונתי תמתי". מה אעשה לה. אלא הרי כל ביתי בידיה, הוציא המלך כרוז. מכאן [ואילך] כל דברי המלך ימסרו בידי המלכה. הפקיד בידיה כל כלי זיינו, רומחים סייפים קשתות חיצים וחרבות בליסטראות אנשי מלחמה עצים אבנים, וכל אותם בעלי (כלי) לוחמי קרב, זהו שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וגו' כולם אחווי חרב מלומדי וגו'".
אמר מלכא מכאן ולהלאה קרבא דילי אתמסר בידך זינין דילי מארי מגיחי קרבא בידך מכאן ולהלאה את הוי נטרא ולי²¹⁶⁰ (לון) הדא הוא דכתיב (תהלים קכא ד) שומר ישראל מכאן ולהלאה מאן דאצטריך לי לא יכיל למללא עמי עד דאודע למטרוניתא הדא הוא דכתיב (ויקרא טז א) בזאת יבא אהרן אל הקדש שליחא [דמלכא דכלא] ודמלכא בכלא (דכלא) כמה דאוקימנא אשתכח דכלא ובידהא ודא הוא יקרא (הוא) דמטרוניתא הדא הוא דכתיב (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים וגו' כמה דאתמר:	אמר המלך, מכאן והלאה, הקרב שלי נמסר בידך. כלי הזיין שלי, בעלי לוחמי קרב, בידך. מכאן והלאה את תהיי שומרת שלי, זהו שנאמר "שומר ישראל". מכאן והלאה, מי שצריך אותי, לא יכול לדבר עמי עד שמודיע למלכה, זהו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקודש". שליח המלך בכל, כמו שבארנו. נמצא שהכל בידיה, וזהו כבוד המלכה, זהו שנאמר "ויסע מלאך האלהים וגו'". כמו שנאמר.
וילך מאחריהם מאי טעמא מאחריהם בגין ודישתכחו לקמהא (נ"א לגבהא) (דאשתכחו לקמהא) מארי מגיחי קרבא מארי בלסטראות מארי רומחין וסייפין ואתגלון קמהא דהא הוו	"וילך מאחריהם", למה מאחריהם. כדי שימצאו לפניו (אצלה) בעלי עריכת הקרב, בעלי בליסטראות בעלי רומחים וחרבות, ונגלו לפניו, שהרי היו באים מחנות אחרים לערוך קרב בישראל

²¹⁵⁷ אי לאו דמסתפינא אמינא ששבח הוא לנוק' דאצילות היורדת בבריאה וס' מ' הם אותם שבשש היכלות דנוק' עשר בכל אחת (רח"ו). עי' בפ' שמות דף יד ע"ב כי שם פירושו (מ"מ).

²¹⁵⁸ עשרה כלי זיין הם (רח"ו).

²¹⁵⁹ בסע"ה דף לט ע"ב וז"ל כמגדל דוד צוארך כי היסוד דמלכות שהוא ציון שהוא מגדל דוד שם יש שם אדנ"י במילואו וגימ' אדנ"י עם י"ב אותיות מלואו גימ' מגד"ל וגימ' ע"ז וזהו מגדל עז שם ה' כי במגדל הזה יש כל הכלי זיין של הגבורות כמבואר בזהר בשלח וז"ל אפיק מלכא כרוזא כל מלין דמלכא בידא וכו' עד אשתכח דכולא וכו' והנה בחי' קשת הוא ביסוד כמ"ש בתיקו"ז קשת דא יסוד גם שביסוד הוא עיקר כל הגבורות ולפיכך מרוב הגבורות שהוא הצמצום נעש' היסוד דמלכות שקוע ונמצא היסוד דמלכות הוא המגדל עז עם כל כלי זין והטעם הוא מפני שכל אחיזת החיצונים היא ביסוד כמ"ש ערו ערו עד היסוד בה, וכל מגמת לבא נחש על חוה, ולכן הכלי זין אשר שם מגרשים החיצונים ולכן יוצא מפסוק מגדל ע"ז שם ה' וכו' שמות גדולים להגן מן אחיזת החיצונים ולכן מדמה הפסוק כמגדל דוד ששם צריכים השומרי' לעמוד על תרע"א דמלכא כמו כן הוא צוארך ששם מקום הדינים ושם כל תכשיטי אשה כמ"ש בזה ברפ' ויגש ומבואר הפ' בנוי לתלפיות ופי' בתיקו"ז תל דא צדיק שהכל פונים בו, פיות דא נצח והוא וסוד כי נה"י דאבא אשר ממנו נתייסדה קומת המלכות כמש"ה ה' בחכמה יסד ארץ כי קומת המלכות מתחלת ממקום שמסתיים יסוד אימא ויסוד אבא מתפשט עד סוף יסוד ז"א ובפרט בימי שלמה שאז נאמר ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומפרש בתיקון י' שהיתה בסוד חכמה ולכן אמר שלמה בלשון זכר שיר שהוא שר י' וכמ"ש בפירושו זהר שמות כי י' דאדנ"י הוא נשמת המלכות והוא זיו זוהר וכו' (מ"מ).

²¹⁶⁰ ר"ל שלא יכנס אדם בלי רשות (רח"ו).

ספר שמות

מלמעלה, ועל כן "וילך מאחריהם".	אתיין משיריין אחרנין לאגחא קרבא בישראל מלעילא ועל דא וילך מאחריהם:
ושנינו, באותה שעה, בא שליט הממונה על המצרים, ואסף שש מאות רבבות מרכבות מקטרגים, ועל כל מרכבה ומרכבה, שש מאות שליטים ממונים קטגורים, זהו שנאמר "ויקח שש מאות רכב בחור וגו'". וכי שש מאות רכב בחור לא היו רכבי מצרים, למה "וכל רכב מצרים". אלא כך שנינו, סמא"ל הלוח לו שש מאות מרכבות של מקטרגים לסייע לו, זהו שנאמר "ויקח שש מאות רכב בחור".	ותאנא בההיא שעתא אתא רברבא שלטנא דממנא על מצראי וכנש שית מאה רבוון ²¹⁶¹ רתיכין מקטרגין ועל כל רתיכא ורתיכא שית מאה שלטנין ממנן קטיגורין הדא הוא דכתיב (שמות יד ז) ויקח שש מאות רכב בחור וגו' וכי שש מאות רכב בחור ²¹⁶² לא הוו רכבי מצרים מאי טעמא וכל רכב מצרים אלא הכי תאנא [נ"א הוה] סמא"ל אוזיף ליה שית מאה רתיכין מקטרגין לסייעא ליה הדא הוא דכתיב ויקח שש מאות רכב בחור:
מתי שילם הקדוש ברוך הוא לסמא"ל, בקרב עם סיסרא, שעקר הקדוש ברוך הוא את כל אותן מרכבות, ונמסרו בידי המלכה. זהו שנאמר "נחל קישון גרפם נחל קדומים וגו'". ולעתיד לבא כולם ימסרו, זהו שנאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'". ועל זה "וילך מאחריהם", שעתידה השכינה בסוף הימים לעקור אותם מן העולם.	נא/ב
אימתי אשלים ליה קודשא בריך הוא לסמא"ל בקרבא דסיסרא ²¹⁶³ דעקר קודשא ברוך הוא לכל אינון רתיכין ואתמסרו בידא דמטרוניתא הדא הוא דכתיב (שופטים ה כא) נחל קישון גרפם נחל קדומים ²¹⁶⁴ וגו' ולזמנא דאתי יתמסרו כללו הדא הוא דכתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו' ועל דא וילך מאחריהם ודזמינא שכינתא בסוף יומיא לאעקרא לון מן עלמא:	
"ויסע עמוד הענן מפניהם" מי זה עמוד הענן. רבי יוסי אמר, זהו הענן שנראה תמיד עם השכינה, וזהו הענן שנכנס משה לתוכו. רבי אבא אמר, נאמר "וה' הולך לפניו יומם", אלא סיוע של הצדיק הוא, ופרישה של הרושם שלו. ועל זה הולך הענן הזה יומם, ונאמר	ויסע עמוד הענן מפניהם (שמות יד יט) מאן עמוד ²¹⁶⁵ הענן דא רבי יוסי אומר ודא הוא (דחיה) עננא דאתחוי תדיר ²¹⁶⁶ עם שכינתא ודא הוא עננא דעאל משה בגויה ²¹⁶⁷ רבי אבא אמר כתיב (שם יג כא) ויהו"ה הולך לפניו יומם ²¹⁶⁸ אלא סיועא דצדיק ²¹⁶⁹ [הוא] ופרישו ²¹⁷⁰ דרשימו

²¹⁶¹ מוסגר בדפ"ק.

²¹⁶² ס"מ נקרא בחור שווד הפך הקב"ה שנק' בחור כארזים (רח"ו).

²¹⁶³ עי' לקמן קצט ע"א, וח"ג ער ע"א. דע, למה הוצרכו הכוכבים להלחם עם סיסרא, ומה היה כחו גדול. אמנם דע, כי סיסרא הוא סוד הדעת של ז"א, ומשם הוא יונק כנגד הדעת, והוא יונק מכל בחינות הדעת, שהם עשר הויות, ה' חסדים וה' גבורות, וז"ס ס"ר מן סיסרא. והנה הם כולם במלוי אלפי"ן, וכבר ידעת כי מ"ה וכו' הם בחינת ז"א, ושניהם בגימטריא ע"א, שהוא חשבון ס"א, שהם אותיות הנשארים מן סיסר"א, ולכן היה כחו גדול (ספר הליקוטים שופטים ה).

²¹⁶⁴ היא מלכות, ור"ל נחל קישון גרפם בכח נחל קדומים (מ"מ).

²¹⁶⁵ שהכתוב אמר ויסע מלאך האלהים שהיא שכינה ואמר ויסע עמוד הענן משמע שאין הענן השכינה ופי' ר' יוסי שהוא ענין ענני כבוד והם סוד לבוש אל השכינה, וכן משה נכנס ונתלבש בענן שהיא מחיצה שעדיין יש מחיצה לפניו ממנה כאומרו ומשה נכנס אל הערפל וכו', ובענן נאמר ויבא משה בתוך הענן, ונסעה שכינ' ונסע כסאו ומחיצתו ענן זה הנזכר (אור יקר).

²¹⁶⁶ מיכא"ל דרגא דחסד ענן יומם (רח"ו).

²¹⁶⁷ ור' אבא פליג ואמר שענן למעלה ממלאך האלהים דהיינו שכינה (אור יקר).

²¹⁶⁸ והיינו שחלק הזכר היה עם הנקבה א"כ מלאך האלהים היינו חלק הנקבה, עמוד הענן היינו חלק הזכר דהיינו יסוד, חוט של חסד המשוך על השכינה (אור יקר). פי' דמשמע שהקב"ה הוא שהולך לפניו ולא מיכא"ל שהוא מלאך (מ"מ).

²¹⁶⁹ דהיינו למטה במלכות (אור יקר).

²¹⁷⁰ נמחק במ"מ.

ספר שמות

דיליה²¹⁷¹ ועל דא אזיל האי ענן יומם²¹⁷² וכתוב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהוה חסדו ומסטר דחם"ד אתא ועננא דא ודא חסד אתקרי²¹⁷³ ועננא אחרא אזיל בליליא²¹⁷⁴ ואתקרי עמוד אש:	"יומם יצוה ה' חסדו" ומצד של חס"ד בא הענן הזה, וזה נקרא חסד. וענן אחר הולך בלילה, ונקרא עמוד אש.
רבי שמעון אמר²¹⁷⁵ עמוד הענן יומם דא אברהם ועמוד האש לילה דא יצחק ותריוויהו אשתכחו בשכינתא ומה דאמר רבי אבא הכי הוא ודאי דעל ידא דהאי [נ"א דבהאי] דרגא אשתכחו:	רבי שמעון אמר "עמוד הענן יומם", זה אברהם. "ועמוד האש לילה", זה יצחק. ושניהם נמצאו בשכינה. ומה שאמר רבי אבא, כך הוא ודאי, שעל ידי זו (נ"א שבזו) הדרגה נמצאו.
והאי ויסע²¹⁷⁶ מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם (שמות יד יט) [ויסע] דנטיל מסטרא דחם"ד ואתדבק בסטרא דגבורה בגין דהא מטא שעתא [לאתלבשא] (לאתדבקא) בדינא²¹⁷⁷:	וזה "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחוריהם", "ויסע", שנסע מצד של חסד ונדבק בצד הגבורה, משום שהרי הגיע הזמן להתלבש בדין.
תא חזי בההיא שעתא אשתלים סיהרא מכלא וירתא שבעין [עטרין (נ"א שמהן)] ורתין שמהן [עטרין] קדישין בתלת סטרין סטרא חדא²¹⁷⁸ אתלבשא בעטרוי דחסד עלאה בשבעין גליפין דנהירו דאבא עלאה²¹⁷⁹ דאנהיר לה:	בא וראה, באותה שעה נשלמה הלבנה מהכל, וירשה שבעים ושנים שמות קדושים בשלשה צדדים, צד אחד התלבש בעטרות החסד העליון, בשבעים חקיקות של אור של האבא העליון שמאיר לה.
סטרא תניינא אתלבשת ברומחי דגבורה בשתיין פולסי דנורא ועשרה דילה דנחתו מסטרא דאמא עלאה בנימוסי גליפין²¹⁸⁰:	הצד השני התלבש ברומחי הגבורה, בששים מכות אש, ועשרה שלה שירדו מצד האמא העליונה במנהגים חקוקים.
סטרא תליתאה אתלבשת בלבושי ארגונא	צד שלישי התלבש בלבושי ארגמן שלובש המלך העליון הקדוש, שנקראים

²¹⁷¹ המתחתם בנקבה מצדו, תדע שאם כדברי ר' יוסי למה לא היה ענן בלילה כיון שהוא מחיצה למטה משכינה, אלא לדידי שהוא היסוד נחא (אור יקר). ור"ל החסדים דבגו אמת היסוד הם ענן יומם וז"ש סיועא דצדיק שסיוע בא להם מצדיק והארה לבד באה לישראל וז"ש דרשימו דיליה רובם בעלמא (מ"מ).

²¹⁷² שהוא מדת יום בחסד, ועם היות שאמרנו שהוא ביסוד (אור יקר).

²¹⁷³ תדע שהנגדיי אש (אור יקר).

²¹⁷⁴ דהיינו חסד וגבורה, ור"ש מפרשה ממש למעלה, וממש בחסד וגבורה ולא סיועא כדפי' ר' אבא (אור יקר), פי' הם הגבורות שמהם נהנית המלכות (מ"מ).

²¹⁷⁵ פי' מסייע לר' אבא שעמוד ענן הם ה' חסדים ועמוד האש הם ה' גבורות כמ"ש ומה דאמר רבי אבא הכי הוא דעל ידא דהאי דרגא אשתכחו שר"ל ע"י היסוד (מ"מ).

²¹⁷⁶ השתא קשיא ליה, בשלמא לר' יוסי שהוא בסוד ענן נחא נסיעה ועקירה ממקום למקום, אמנם במדות העליונות, לכך פירש שפעלו למטה בגשמי מה שנפעל ברוחני, ששכינה נדבקה בגבורה הנקראת אחורים והיינו יסע מלאך וכו', וכן חסד נדבקה בגבורה והיינו יסע עמוד הענן בענין ששכינה מפני צורך הדין (אור יקר).

²¹⁷⁷ שהיה בלילה נדבקה בגבורה כמדתה, ולא נסתלק החסד ממנה מפני שלא תעורר דין על ישראל, אלא גם עמוד הענן חסד נדבק ונאחז בגבורה מאחריהם כדפי', ונמצאת שכינה בחסד וגבורה ולא זו בלבד אלא גם בת"ת (אור יקר).

²¹⁷⁸ הם ג' בחי': הא' במלכות, והב' בחסד, והג' בחכמה. והיינו "אתלבשא" של מלכות. "בעטרוי" דחסד, "בשבעין" דחכמה (אור יקר).

²¹⁷⁹ הם ה' חסדים דאבא מסטרא דאימא (רח"ו). שורש הע' אורות שבבינה, והוא סוד השבעין ברכאין ועטרין דעלמא עלאה שהוא בינה, שאמרו בהקדמת זוהר בראשית (ח ע"א). וכן ישנם שורש לאלו ע' אורות גם בחכמה אבא עלאה, וכמ"ש בזוהר בשלח (נא ע"ב) (הקדו"ש צ ע"ד), ג' שמות אה"ה דיוד"ן דאלפ"ן דהה"ן שמאימא, והם ע' אותיות, ע' נהורין דא"א המאירים לזו"ן (כללים ח"ב לו ע"א).

²¹⁸⁰ ז' גבורות דאימא (רח"ו).

288

ספר שמות

תפארת, שיוורש הבן הקדוש בשבעים עטרות עליונות מצד של האב והאם, והוא כולל את הצד הזה והצד הזה. (ושתי עטרות מצד של אבא ואמא והם שבעים ושנים שמות). ושנינו מצד החסד שבעים ושנים עדים, מצד הגבורה שבעים ושנים סופרים, מצד התפארת שבעים ושנים צבעים להתפאר.	דלביש מלכא עלאה קדישא דאקרון תפאר ²¹⁸¹ דירית ברא קדישא בשבעין עטרין עלאין מסטרא דאבא ואמא והוא כליל להאי סטרא ולהאי סטרא וס"א ותרין עטרין מסטרא דאבא ואימא ואינן שבעין ותרין שמחון ותנינן מסטרא דחס"ד שבעין ותרין סהדין מסטרא דגבורה שבעין ותרין סופרין מסטרא דת"ת שבעין ותרין גווינין לאתפארא:
ובמקום זה נחקק אחד באחד, והתעלה השם הקדוש, סוד המרכבה. וכאן נחקקו האבות להתחבר באחד, והוא השם הקדוש חקוק באותיותיו.	ובהאי אתר אתגליף חד בחד ²¹⁸² ואסתליק שמא קדישא רוא דרתיכא והכא אתגליפו אבהתא לאתחברא בחד והוא שמא קדישא גליפא באתווי:
צרוף האותיות הללו, אותיות ראשונות רשומות כסדרם בסדר ישר, משום שכל האותיות הראשונות נמצאו בחסד, ללכת בדרך ישר, בסדור מתקן.	צרופא דאתוון אלין אתוון קדמאי רשימן כסדרן בארע מישר בגין דכלהו אתוון קדמאי אשתכחו בחס"ד למהך ובארעו (בארך) מישר בסדורא מתתקן ²¹⁸³ :
אותיות שניות רשומות בגלגול למפרע, משום שכל האותיות השניות נמצאות בגבורה (ס"א מגבורה), לגלות דינים ומינים שבאים מצד השמאל.	אתוון תנייני רשימין בגלגולא למפרע בגין דכלהו אתוון תנייני משתכחי בגבורה [ס"א מגבורה] לגלאה דינין וזינין דאתיין מסטרא דשמאלא:
אותיות שלישיות הן אותיות רשומות להראות צבעים להתעטר במלך הקדוש, והכל מתחברים ונקשרים בו, והוא מתעטר בעטרותיו בדרך ישר, ורושם את הצד הזה ואת הצד הזה, כמו מלך שמתעטר בכל.	אתוון תליתאי אינן אתוון רשימן לאחזאה גווינין לאתעטרא במלכא קדישא וכלא ביה מתחברן ומתקשרן והוא [אתעטר] (אתער) בעטרוי בארע מישר ורשים להאי סטרא ולהאי סטרא במלכא דאתעטר בכלא:
כאן נרשם השם הקדוש, חקוק בשבעים ושנים תיבות, שמתעטרות באבות המרכבה הקדושה העליונה. ואם תאמר, למה אינן כתובות האותיות השלישיות הללו, מהם בסדר ישר כסדרם ומהם למפרע, לישר את הצד הזה ואת הצד הזה. שהרי שנינו "אתה כוננת מישרים", הקדוש ברוך הוא עשה מישרים לשני הצדדים, ונאמר "והברית התיכון בתוך הקרשים וגו'", זה הקדוש ברוך הוא. רבי יצחק אמר, זה יעקב, והכל אחד.	הכא אתרשים שמא קדישא גליפא בע"ב ותיבין [אתוון] דמתעטרי באבהתא רתיכי קדישי עלאי [נ"א רתיכא קדישא עלאה] ואי תימא הני אתוון תליתאי מאי טעמא לאו אינן כתיבין מנהון בארע מישר כסדרן ומנהון למפרע ולישרא להאי סטרא ולהאי סטרא דהא תנינן (שם צט ד) אתה כוננת מישרים (לישרא להאי סטרא ולהאי סטרא) קודשא בריך הוא עביד מישרים לתרי סטרי וכתוב (שמות כו כח) והברית התיכון בתוך הקרשים וגו' דא קודשא בריך הוא רבי יצחק אמר דא יעקב וכלא חד:
אלא [משל] למלך שהוא שלם מהכל, דעתו שלמה מהכל. מה דרכו של	אלא למלכא דאיהו שלים מכלא דעתיה שלים מכלא מה ארחיה דההוא מלכא אנפוי

²¹⁸¹ דעת המכריע (רח"ו), ור"ל פ' ויסע שיש בו ע' אותיות הם ז' חסדים דאבא ואע"פ שהם ה' כללותם ביסודו וכללות כללותם במלכות דאבא, הרי ז', ופסוק ויבא נגד ז' גבורות דאימא כי הם ה' וכללותם ביסודה וכו' ופ' ויט נגד דעת המכריע, כמ"ש הרב שיש דעת המכריע בין החו"ג, ומ"ש דירית ברא קדישא הוא ז"א שיוורש ג' בחי' הנזכרות (מ"מ).

²¹⁸² פ' במלכות שנתחברו ונעשו שמות וז"ש ואסתלק שמא קדישא וכו' (מ"מ).

²¹⁸³ ע' ציור בשסוף הספר רסט ע"ב.

ספר שמות

האבות. ובשעה שהאבות מתעטרים, אז הוא שלמות הכל. אז המלכה נוסעת במסעיה באותה (נ"א בשלטון בזה), שלמות של האבות. וכשמתעטרת מכולם, אז מתברכת, ורשות של הכל בידיה. וסתום בו כדוגמא זה השם הקדוש, חקוק באותיות רשומות, במרכבה הקדושה העליונה, עטור האבות.	מטאן לגביה מתעטרי אבהתא בשעתא דמתעטרי אבהתא כדין הוא שלימו דכלא כדין מטרוניתא נטלא במטלנהא בהוא [נ"א בשולטנותא בהאי] שלימו דאבהתא וכד מתעטרא מכלהון כדין אתברכא ורשותא דכלא [בידה ואסתים ביה] (בידהא הא) כגוונא דא שמא קדישא גליפא באתווי רשימין ברתיכא עלאה קדישא עטורא דאבהן:
	אמרו המגיהים כאן מצאנו כתוב פסוק ויסע כסדר כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון עד כאן אתתקנו טורין כסדרן ברזא דחסד לא סטאן לימינא ושמאלא אחר כך מצאנו פסוק ויבא למפרע כמו כן כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון עד כאן אתתקנו טורין למפרע ברזא דגבורה כלאו שמאלא כלילן בימינא אחר כך מצאנו פסוק ויט כסדר כמו כן כל אות ואות בבית אחד במרובע עם זה הלשון עד כאן כלילן טורין ודשמא (דמלכא) קדישא בתפארת לבתר מתחברן אבהן ואתעבידו שמא קדישא ואחר כך מצאנו הע"ב שמות היוצאים משלשה פסוקים אלו במרובע כל שם ושם משלש אותיות היוצאים משלשה פסוקים אלו הפוך ישר והסימן יה"י אור עם זה הלשון הא כגוונא דא שמא קדישא גליפא באתווי רשימין ברתיכא עלאה קדישא עטורא דאבהן ולא הדפסנו אותו²¹⁸⁹ מפני יקר תפארת גדלתו²¹⁹⁰:
אמר רבי ייסא, מצאנו בסוד זה בתקיעות של רב המנונא סבא, שלש ובכך ובכך ובכך. כנגד שלש אלה. וכך הוא הסדר. אמר רבי יוסי הכל נכלל בשליח (נ"א בשם) הקדוש הזה, ומסתים בו. נמצא בשלמות המרכבה הקדושה יש בו.	אמר רבי ייסא אשכחנא ברזא דא בתקיעותא (דרב בבבל²¹⁹¹) ודרב המנונא סבא תלת ובכך ובכך ובכך לקבליה הני תלת וכך הוא סדורא אמר רבי יוסי כלא אתכליל בהאי שליחא [נ"א שמא²¹⁹²] קדישא (ואסתיים) ואסתים ביה אשתכח דשלימו דרתיכא קדישא אית ביה²¹⁹³:

²¹⁸⁸ כי התרין עטרין מתרין כתפין דא"א שעתיק נק' אריך (רח"ו).

²¹⁸⁹ כאן (נוסף בדפ"ו).

²¹⁹⁰ והודפס בסוף הספר (נוסף בדפ"ו).

²¹⁹¹ כבר כתבנו דרב תנא הוא וחי' ת' שנה והוא ר' אבא עצמו כמ"ש ג"כ ביונת אלם (רח"ו).

²¹⁹² כוונתו על השם של ע"ב בסוד ע"ב שמותיו, ומובן במ"ש בכוונת ראש השנה, כי ג' ובכך הראשונים של ויתקדש ותן פחדך ותן כבוד הם בחג"ת ובסוד ר"ו אותיות, ובכך דצדיקים הוא במלכות דבתר חדוהי ובסוד ע"ב תיבות שבה סוד שלימות הפעולות. וז"ש כלא אתכליל וכו', פי' תלת ובכך הנזכרים נכללים בהאי שמא קדישא ואסתיים ביה, אסתיים דייקא, ואם כן נמצא בעצם שנרמזת בו כל רתיכא קדישא, ג' אבות ודוד רגל הרביעי, וכנגדם ד' ע"ב דעסמ"ב, ולכן אנו מכוונים בד' הע"ב והרביעי הוא ריבוע דהוי"ה שהוא במלכות, ועיין ברעיא מהימנא דפרשת פנחס ר"ט ע"ב: והנה רבי שמעון הוסיף ללמדנו שרש סוד שם זה על בוריו, ונלע"ד שיובן במ"ש הרב זלה"ה בשער ז"א ש"ה ח"א פ"א על שם זה, ותמצית הענין הוא כי שם ע"ב סודו טפת אבא שהוא חסד ובהנתן בבטן אמא אז נעשה בסוד מים ואז נעשה הזעיר בסוד ו"ק בבחינת תלת כלילן בתלת, ואלו התלת

ספר שמות

אמר רבי שמעון, זהו השם הקדוש, עטור של האבות, שמתעטרים בחקיקותיהם, בחבור כאחד, שלמות המרכבה הקדושה. ונכלל בארבעים ושמונה תיבות, שהוא שלמות הכל, ועיקר השרשים.	אמר רבי שמעון האי הוא שמא קדישא עטורא דאבהן [דמתעטרא] (ומתעטרא) בגלופייהו בחבורא כחדא ושליו דרתיכא קדישא ואתכליל בארבעין ותמניא תיבותא ²¹⁹⁴ דאיהו שלימו דכלא ועקרא דשרשין:
בא וראה, גוף העץ, אנ"י, אל"ף נו"ן יו"ד, ראש של כל ענפי העץ. וה"ו (וה"ה). והרי התעוררו החברים. כלל של ענפים ונוף ושרש בארבעים ושמונה תיבות, והרי נרשם בשלשה עולמות עליונים, ובשלשה עולמות תחתונים.	תא חזי גופא דאילנא אנ"י אל"ף נו"ן יו"ד ²¹⁹⁵ רישא דכל ²¹⁹⁶ ענפי אילנא וה"ו (וה"ה) ²¹⁹⁷ והא אתערו חבריא כללא דענפין ונופא ושרשא בארבעין ותמניא תיבין והא אתרשים בתלת עלמין [עלאין ²¹⁹⁸ ובתלת עלמין] תתאין:
כנגדו "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות". קדוש למעלה, קדוש באמצע, קדוש למטה. קדוש חסד, קדוש גבורה, קדוש תפארת. וכולם נחקקו בשבעים ושתיים, כמו שנאמר, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.	לקבליה קדוש קדוש קדוש ה' צבאות (ישעיה ו ג) קדוש לעילא קדוש באמצעיתא קדוש לתתא ²¹⁹⁹ קדוש חסד קדוש גבורה קדוש תפארת וכלהו בשבעין ותריין אתגליפו כמה דאתמר בריך הוא בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמין אמן ²²⁰⁰ :
אמר רבי יצחק, בשעה שהיו ישראל שרויים על הים, ראו כמה	אמר רבי יצחקן (ת"ח) בשעתא דשרו ישראל על ימא חמו לכמה

הם סוד ויסע ויבא ויט, שמהם יוצא שם ע"ב דהיינו חסד, אבל סוד התפשטותו בחג"ת הוא בחסד דחסד וחסד דגבורה וחסד דת"ת, ע"כ. ולעומת זה אמר האי הוא שמא קדישא, להיות מקורו מאבא שבו סוד כל הקדושה, וידעת שעיקר שם ע"ב הוא ד' יודין שכל אחד סוד ק' ועם כללות ארבעתם הוא ג' קד"ש וכו' (רמ"ז).

²¹⁹³ פיסקא זו מוסגר בדפ"ק.

²¹⁹⁴ מ"ח תיבין בג' אלו הפסוקים כמ"ש במ"א שחשיב אל זה לשנים (פי' כי כל התיבות שהן במקף נחשבין לאחד חוץ מתיבת אל זה חושב הזהר לשנים – רד"ל ורמ"ש), לא כמ"ש בספרים שלנו, והן ט"ו י"ז ט"ז וכן מ"ח שמות עד וה"ו שני שהן כללא כמ"ש למטה (יהל אור).

²¹⁹⁵ ויקרא קנא (הערת הזהר).

²¹⁹⁶ "רישא דכל ענפי אילנא וה"ו ור"ה ט"ס וכצ"ל "שרשא דכולא וענפי דאילנא וה"ו ור"ה", ור"ל שהשם הזה נחלק לג' חלקים רישא וה"ו והוא דרגא דג"ר שרשא דאילנא והוא שרש של ז"נ וז"ש שרשא דכולא ר"ל של שניהם וה"ו השני הוא ו"ק אנ"י הוא מלכות עטרת בעלה באמצע היכל הקדש והיא איומה כנדגלות לג"ר (יהל אור).

²¹⁹⁷ (וה"ו) דפ"ו.

²¹⁹⁸ והן ג' הנ"ל שכוללן ע"ס דאצילות וכנגדן ב"ע שמקננין בהן, וז"ש ובתלת עלמין תתאין (יהל אור).

²¹⁹⁹ וג"ר בכלל בינה והיא מע"ס שלימתו שכל ג"ר מע"ס שלימין והן ג"פ ג' ומלכות משלמת לע"ס, וז"א ו"ס בפ"ג ומל' משלמת לז"א לז"ס, ומלכות ד"ס פ"א ג' ומלכות שלה משלמת לד"ס וזהו סוד יו"ד י' בג"ר ו' בז"א ד' במלכות, וכן כאן בכל השם ו"פ י"ב וע"ל בפ' תצוה קפ ע"א (והענין היא מסטרא דאבא הוא ג' שהוא א"ב ומסטרא דאבא י"ב שהוא גד"ה כמ"ש מעבר לדף) ומהכא נחתין לתתא בתריסר לשית סטריין וכד אתתקן תריסר כו' ע"ש והן ג"פ בשם הראשון וב"פ בשם האחרון ופ"א בשם האמצעי, ואין חלוק בין הנ"ל אלא ששם הכל בג' וכאן ב"ב והכל א' כמ"ש למעלה ואינן צירופא דשמא קדישא וברזא דשבעים ותריין אתוון כנ"ל וכלא מרזא דתלת נקודין כו' ע"ש ושם נכלל ביו"ד וכאן בוא"ו (וכנ"ל דמסטרא דאבא ג' יודין של הי"ד ומסטרא דאמא ג' ווין של הה"א) ר"ת ג' שמות הנ"ל כמ"ש בתז"ח וכמו שנכלל בג' מלמעלה למטה כן נכלל בג' ברוחב ג' קוין חד"ר וכמ"ש בענין ג' סעודות וכן לענין קדושה, וז"ש קדוש לעיל כו' קדוש חסד כו' וכן השם ע"ב נכלל בהם כמ"ש נא ע"ב, וכאן למעלה וז"ש וכלהו בע"ב אתגליפו כמה דאתמר ר"ל למעלה (יהל אור). היסוד משפיע תיכף להמלכות, וזהו שאמר (ישעיה ו ג) וקרא זה אל זה, שנמשך האור מהי"ב שבת"ת להי"ב שביסוד, ואמר (שם) קדוש קדוש קדוש, שהוא קדוש לעילא, קדוש באמצעיתא, קדוש לתתא וכמ"ש בפ' בשלח (נב סע"א), ועי"ז מלא כל הארץ כבודו, כי מקבל המלכות, שהיא הארץ קדישא (ביאורים ח"א פד ע"ג).

²²⁰⁰ כאן שייך אמר רבי ייסא (דפ"ק).

ספר שמות

נב/ב	
אוכלוסים, לכמה חיילות, וכמה מחנות מלמעלה ומלמטה, וכולם בכנוס על ישראל. התחילו בתפלה מתוך צרתם.	אכלוסין לכמה חיילין לכמה משיריין מעילא ותתא וכלהו בכנופיא עלייהו דישראל שריאו בצלו מגו עאקו דלהון ²²⁰¹ :
באותה השעה, ראו ישראל צרות מכל הצדדים, הים בגליו שעולים לפנייהם, מאחוריהם כל אותם אוכלוסים, כל אותם מחנות מצרים, למעלה מעליהם כמה קטגורים, התחילו צווחים לקדוש ברוך הוא.	ביה שעתא חמו ישראל עאקו מכל סטריין ימא בגלוהי דוקפן קמיייהו בתרייהו כל אינון אכלוסין כל אינון משיריין דמצרים לעילא עלייהו כמה קטיגורין שריאו צווחין לקודשא בריך הוא:
אז נאמר "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", ושנינו בספרא דצניעותא, אלי דווקא, הכל תלוי בעתיק. באותה השעה נגלה העתיק הקדוש, ונמצא רצון בכל העולמות העליונים, ואז האור של הכל האיר.	כדין כתיב (שמות יד טו) ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי ותאנא בספרא דצניעותא אלי ²²⁰² דייקא בעתיקא תליא כלא ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא ²²⁰³ בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתגהיר:
אמר רבי יצחק, אז, כשהכל מאיר כאחד, ועשה הים מנהגים עליונים, ונמסרו בידו עליונים ותחתונים. ולכן קשה לפני הקדוש ברוך הוא הכל כמו קריעת ים סוף, והכל, כך פרשוה. למה, משום שקריעת ים סוף תלויה בעתיק.	אמר רבי יצחק ²²⁰⁴ כדין וכדא אתגהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין ובגיני כך קשיא (קמי קודשא בריך הוא כלא בקריעת) [קמי קודשא בריך הוא כלא בקריעת (נ"א קמיה בקריעת)] ים סוף וכלא הכי אוקמוה מאי טעמא בגין דקריעת ים סוף ²²⁰⁵ בעתיקא תליא:
אמר רבי שמעון, יש אילת אחת בארץ, והקדוש ברוך הוא עושה הרבה	אמר רבי שמעון חד איילתא ²²⁰⁶ אית בארעא ²²⁰⁷ וקודשא בריך הוא עביד סניא בגינה

²²⁰¹ טעם צרה זו היא מפני שאז היה זעיר בסוד הקטנות כנזכר בסוד קריעת ים סוף, וידוע שבחינת הקטנות הוא שמות אלקים, תלת מוחין דקטנות שעליהם נאמר נח"ר גרונ', דהיינו שז' ההבלים אינם יכולים לצאת מתוך הגרון והוא ענין הצעקה וכנ"ל דף י"ט ב' בחילוק שועה לצעקה, ואמר שם צעקה שאינו אומר כלום. ועוד שם דף כ' א' שצעקה היא בלב כמד"א (איכה ב, יח) צעק לבם אל ה', והיינו מתוך הצרה שאין הקול יכול לצאת, וכן נאמר כאן (יד, י) ויצעקו בני ישראל אל ה', וז"ש מגו עאקו דלהון, ואפשר שמפני זה הזכיר קודם שראו אוכלוסין חיילין ומשריאן, ג' בחינות לנגד ג' שמות דאלקים, ולכן רבו המקטרגים על ישראל וכמו שאמרו רז"ל, והוצרכו לעזר עליון דרך נס וכמו שהיתה יציאת מצרים וכן היה בכאן כי ביה שעתא אתגלי עתיקא וכו', ונלע"ד שמובן במ"ש בכללי הרח"ו סי' נ"ד שיש בדעת העליון דדיקנא דאריך ג' הוויות דיודין ושהם סוד שם ע"ב תיבות וכו', עיי"ש. וזו היא ההארה שנמשכה עתה מעתיק להמתיק ג' אלקים הנז"ל, ור"ו עם חר"ן גי' דע"ת. ואז אשתכח רעוא, דייקא רעוא שהוא סוד הארת הדעת הנקרא תמיד רעוא. וזה טעם מופלא לשם הע"ב הנזכר בקריעת ים סוף, והבן שהוא הורדת כח הרצון העליון ואז הוא עת רצון כנודע (רמ"ז).

²²⁰² כא ע"א (הערת הזהר).

²²⁰³ גם בעת הלידה אשר היה בליל ז' של פסח, הנה היה בהגילוי דהאור הגדול של עתיקא קדישא ובהאור דהשם ע"ב דויסע ויבא ויט שנתגלה אז על הז"ן, ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין, וכמ"ש בפ' בשלח (דף נב ע"ב ושם ע"א) וכן בפ' בהעלותך (קנ קנא). והרי היה אז התגלות אור החסד גדול מאד, וכן הגילוי דאור שכינתו יתברך, וכמ"ש (מכילתא שירה ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראו הנביאים (דע"ה ח"ב קכה ע"ד).

²²⁰⁴ מ"ביה שעתא אתגלי" עד כאן מופיע לעיל אחר "עאקו דלהון" בדפ"מ.

²²⁰⁵ בראשית רס ע"א (הערת הזהר).

²²⁰⁶ אמרו בענין הנז' בזוה"ק (פנחס רמט ע"ב) בשעתא דאתעברת אסתימת, כי הגם שנתעברה המלכות נוק' דז"א בכל אור וברכה ביחודם פנים בפנים ע"י עלייתם למעלה, עכ"ז כאשר שהיא צריכה לירד למטה במקומה כדי להשפיע להתחתונים, הנה באשר שאין מעשה התחתונים כדאי לזה כלל, והם בסיבתם רק במדרגת הקטנות במקומם, לכן כאשר חזרה למקומה הרי פתחה סתום ורחמה צר, ואי אפשר לה להוליד ולהוציא את אותו השפע למטה. וזהו ג"כ מה שאמרו בפ' בשלח

ספר שמות

בשכילה. בשעה שהיא צווחת, הקדוש ברוך הוא שומע את הצרה שלה ומקבל קולה. וכשהעולם צריך לרחמים למים, היא נותנת קולות, והקדוש ברוך הוא שומע את קולה, ואז חס על העולם, זהו שנאמר "כאיל תערוג על אפיקי מים".	בשעתא דהיא צווחת קודשא בריך הוא שמע עאקו דילה וקביל קלה וכד אצטריך עלמא לרחמי למי ²²⁰⁸ היא יחבת קלין וקודשא בריך הוא שמע קלה וכדין חיים [על] עלמא הדא הוא דכתיב (תהלים מב ב) כאיל תערוג על אפיקי מים:
וכשרוצה להוליד, היא נסתרת מכל הצדדים, אז באה ושמה ראשה בין ברכיה וצווחת ומרימה קולות. והקדוש ברוך הוא חס עליה ומזמין כנגדה נחש אחד ונושך בערוותה, ופותח אותה וקורע לה אותו מקום, ומולידה. מיד אמר רבי שמעון, בדבר הזה אל תשאל, ואל תנסה את ה', וכך דוקא.	וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל סטרין כדין אתיא ושויאת רישא בין ברכהא וצווחת ורמת קלין וקודשא בריך הוא חיים עליה ²²⁰⁹ וזמין לקבלה חד נחש ונשיך בערייתא דילה ופתח לה וקרע לה ²²¹⁰ ההוא אתר ואולידת מיד אמר רבי שמעון בהאי מלה לא תשאל ²²¹¹ ולא תנסה את יהו"ה והכי דייקא:
"ויושע ה' ביום ההוא את ישראל וגו' וירא וירא ישראל את מצרים מת", אותו השליט, ממונה על המצרים, הראה להם הקדוש ברוך הוא שמעביר אותו בנהר דינור שהיה בשפת הים הגדול, מת. למה מת. כמו שבארוהו, שהעבירו אותו משלטון.	ויושע יהו"ה ביום ההוא את ישראל וגו' וירא וירא ישראל את מצרים מת (שמות יד ל) ההוא שלטנא ממנא דמצראי אחמי לון קודשא בריך הוא דאעבר ליה בנהר דינור ²²¹² דהוה בשפתא דימא רבא מת מאי טעמא מת כמה דאוקמוה דאעברו ליה מההוא שלטנותא דיליה:
"וירא ישראל את היד הגדולה וגו'", רבי חייא אמר, כאן השתלמה היד וכל האצבעות, ונשתלמה היד, שנכללה בו בימין. שכך שנינו, הכל נכלל בימין ותלוי בימין, זהו שנאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב".	וירא ישראל את היד הגדולה וגו' (שם לא) רבי חייא אמר (מ)הכא אשתלים ידא וכלהו אצבען ואשתלים ידא דאתכליל ביה בימינא דהכי תנינן כלא בימינא אתכליל ובימינא תליא הדא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהו"ה נאדרי בכח ימינך יהו"ה תרעץ אויב:

(דף נב ע"ב) הנ"ל, וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל סטרין, וכן בפ' ויקהל (ריט ע"ב) הנ"ל, ואיהי מתעברא מן דכורא וקשי עלה (למילד), דהא על דינא קיימא. כי למטה הרי היא בסוד הקטנות והדינין, וקשה לה להוליד כדי שלא יתאחזו החיצונים באותה השפע חלילה וחלילה. והנה היא אז בסוד בתולה שעיברה וכן"ל דרוש ד' ענף כ"ד סי' ח' ע"ש, וכן היא אז בסוד אילה שרחמה צר ובשעה שכורעת ללדת (כמ"ש ב"ב טז ע"ב, ור"ל שדוחקת ומשפלת את עצמה להוציא שפעה למטה) אני מזמין לה דרקון שמכישה בבית הרחם ומתרפא ויולדת וכמו שיתבאר סודו למטה בעה"י (דע"ה ח"ב קכא ע"ד).

²²⁰⁷ כי מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

²²⁰⁸ שהוא שפעת החסדים (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

²²⁰⁹ ריט ע"ב (הערת הזהר).

²²¹⁰ והיה הקריעה והפתיחה בשם קר"ע שט"ן שהוא אור הגבורה דשם מ"ב, והוא ע"י היסוד דקטנות דרך נחש עלי צור, היסוד שלו שהוא שם שדי, היה אז בו רק הדינין והגבורות דאיהי בריבוע שבאימא גימ' ד"ם, ודם עם שדי הוא נחש וכן היסוד דידה היה אז ג"כ רק הדינין דאלהים דהה"ן בריבוע גימ' צור, והוא הכל גבורות, ולכן נעשה הקריעה ופתיחת הרחם בשם קר"ע שט"ן, שהוא ג"כ אור הגבורה דשם מ"ב (דעה ח"ב קכד ע"ד), ולכן היו עומדים בתחילה כל ישראל אז ג"כ בצרה גדולה, עד כי באו מים עד נפש וכמ"ש בסוטה (לז ע"א), וכ"ז הוא משום ענין הקטנות ותגבורות הדינין שבתחילה. ולכן היה הקריעה והפתיחה ראשונה ג"כ רק בשם קר"ע שט"ן, וכמ"ש בתיקונים (נז ע"א) קר"ע שט"ן דאיהו שמא תניינא (דשם מ"ב והוא גבורה שבגבורה) ביה קרע ימא (שם קכו ע"א).

²²¹¹ ועי' לקמן ריט ע"ב וע' ספר הכוונות [שעה"כ פסח דרוש יב] [נ"א] ומשפטים קיט ע"ב אחר"מ סז ע"ב ברע"מ, פנחס רמט ע"ב וביהל אור פקודי לד [ע"א להסביר זהר ח"ג סז, וע"ב להסביר זהר ח"ב רמט ע"ב] (לש"ו).

²²¹² ז ע"א רכב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

ואמר רבי יצחק לא אשכחנא מאן דאתקף לביה לגבי קודשא בריך הוא כפרעה אמר רבי יוסי סיחון ועוג הכי נמי אמר ליה לאו הכי אינון לגבי דישראל²²¹³ אתתקפו אבל לגביה דקודשא בריך הוא לא כמה דאתקף פרעה רוחיה לקבליה והוה חמי כל יומא גבוראן דיליה ולא הוה תב:	ואמר רבי יצחק, לא מצאתי מי שלבו חזק לפני הקדוש ברוך הוא כמו פרעה. אמר רבי יוסי, סיחון ועוג גם כן. אמר לו לא כן. הם התחזקו כנגד ישראל, אבל לגבי הקדוש ברוך הוא, לא כמו שפרעה חיזק את רוחו כנגדו, והיה רואה כל יום את הגבורות שלו, ולא היה שב.
אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק פרעה חכים מכל חרשוי הוה ובכל אינון כתרין ובכל אינון ידיען אסתכל ובכל סטרא דלהון לא חמא פורקנא דלהון דישראל נולא הוה תלי בחד מנייהו ועוד דהא בכלהו קשירו קשרא עלייהו דישראל ופרעה לא סבר דאית קשרא אחרא דמהימנותא דאיהו שליט על כלא ועל דא הוה אתקף לביה:	אמר רבי יהודה אמר רבי יצחק, פרעה היה חכם מכל מכשפיו, ובכל אותם הכתרים, ובכל אותן הידיעות הסתכל, ובכל הצד שלהם לא ראה את גאולת ישראל, ולא היה תולה באחד מהם. ועוד שהרי בכולם קשרו קשר על ישראל, ופרעה לא סבר שיש קשר אחר של אמונה, [אלא] שהוא שולט על הכל, ולכן היה מחזק את לבו.
רבי אבא אמר לא אתקף לבא דפרעה אלא שמא דא דכד הוה אמר משה כה אמר יהו"ה (שמות ד כב) דא מלה ממש אתקף לביה הדא הוא דכתיב (שם ט יב) ויחזק יהו"ה את לב פרעה דהא בכל חכמתא דיליה לא אשתכח דשמא דא שליט בארעא וועל דא אמר (שם ה ב) מי יהו"ה²²¹⁴ ולבתר אמר (שם ט כז) יהו"ה הצדיקן אמר רבי יוסי לבתר אמר (שם י יז) חטאתי ליהו"ה ההוא פומא דאמר דא אמר דא:	רבי אבא אמר, רק השם הזה חזק את לב פרעה. שכשהיה משה אומר "כה אמר ה'", הדבר הזה ממש חזק את לבו, זהו שנאמר "ויחזק ה' את לב פרעה", שהרי בכל החכמה שלו לא נמצא שהשם הזה שולט בארץ. ועל זה אמר "מי ה'", ואחר כך אמר "ה' הצדיק". אמר רבי יוסי, אחר כך אמר "חטאתי לה'", אותו פה שאמר זה, אמר זה.
רבי חזקיה פתח ואמר (איוב ט כב) אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה האי קרא אוקמוה ברזא דחכמתא אחת היא מאי אחת היא הדא הוא דכתיב (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ובהאי קודשא בריך הוא דאין דינוי לתתא ודאין דינוי [לעילא] בכלא:	רבי חזקיה פתח ואמר "אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה", פסוק זה התבאר בסוד החכמה. "אחת היא", מה זה "אחת היא". זהו שנאמר "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה", ובזה הקדוש ברוך הוא דן דינוי למטה, ודן דינוי למעלה בכל.
וכד קודשא בריך הוא אתער דינוי דאין דינוי בהאי כתרא כדין כתיב תם ורשע הוא מכלה	וכשהקדוש ברוך הוא מעורר דינוי, הוא דן את דינוי בכתר הזה. ואז נאמר "תם ורשע הוא מכלה",
נג/א	
בגין דאינון צדיקייא מתפסאן בחוביהון דרשיעיא דכתיב (שמואל ב' כד טז) ויאמר יהו"ה למלאך המשחית בעם רב וגו' ועל דא אמר ואיוב מלה דא ולא אנמר מלה ואוקמוה טול הרב רבי ייסא אמר אחת היא (רבי יוסי איוב מלה אמר ולא אנמר מלה אחת היא רבי יוסי אמר) דא כנסת ישראל בגלותא דמצרים דבגינה קטל קודשא בריך הוא במצראי ועבד בהו נוקמין	משום שאותם הצדיקים נתפסים בחטאי הרשעים, שנאמר "ויאמר ה' למלאך המשחית בעם רב וגו'". ועל זה אמר איוב את הדבר הזה, ולא פירש את הדבר. ופרשוה קח [את] הרב. רבי ייסא אמר "אחת היא", זו כנסת ישראל בגלות מצרים, שבשכילה הרג הקדוש ברוך הוא במצרים ועשה בהם נקמות, זהו שנאמר "תם ורשע הוא מכלה".

²²¹³ ישראל (דפ"ו).

²²¹⁴ עי' יהל אור ח"ב יט ע"א הובא במלואים אות ו.

ספר שמות

הדא הוא דכתיב (איוב ט כב) תם ורשע הוא מכלה:	
רבי חייא אמר, איוב לא נלקה אלא בזמן שיצאו ישראל ממצרים. אמר איוב, אם כך כל הפנים שוים "תם ורשע הוא מכלה". פרעה החזיק בישראל, ואמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", ואני לא החזקתי בהם, ולא עשיתי דבר, "תם ורשע הוא מכלה". זהו שנאמר "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה", זה איוב.	רבי יהודה אמר, אותם אבני ברד שהיו יורדים התעכבו על ידי משה, ואחר כך עשו נקמות בימות יהושע. ולעתיד לבא עתידים לרדת אותם שנשארו על אדום ובנותיה. אמר רבי יוסי זהו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".
רבי יהודה אמר אינון אבני ברדא דהוו נחתין אתעכבו על ידי דמשה לבתר עבדו נוקמין ביומוי דיהושע ולזמנא דאתי זמנין לאחתא אינון דאשתארו על אדום ובנותיה אמר רבי יוסי [הדא הוא דכתיב] (כתיב) (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות:	דבר אחר וירא ישראל את הירא הגדולה וגו' (שמות ד לא) האי קרא לאו רישיה סיפיה ²²¹⁵ ולא סיפיה רישיה בקדמיתא וירא ישראל ובתר וייראו העם את יהוה (שם יד לא) אלא אמר רבי יהודה ההוא סבא דנחת עם בנוי בגלותא ²²¹⁶ וסביל עליה גלותא ²²¹⁷ ואעיל לבנוי בגלותא ²²¹⁸ הוא ממש חמא ²²¹⁹ כל אינון נוקמין וכל גבוראן דעבד קודשא בריך הוא במצרים הדא הוא דכתיב וירא ישראל ישראל ממש ²²²⁰ :
	דבר אחר "וירא ישראל את הירא הגדולה וגו'", פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. בתחילה "וירא ישראל", ואחר כך "וייראו העם את ה'". אלא אמר רבי יהודה, אותו זקן שירד עם בניו לגלות, וסבל עליו את הגלות, והכניס את בניו לגלות, הוא ראה ממש את כל אותן נקמות וגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, זהו שנאמר "וירא ישראל", ישראל ממש.

²²¹⁵ פי' אין צורך לראשו לומר וירא ישראל כדי לומר בסופו ויראו, שהיה די שיאמר אחר וירא ישראל את מצרים וגו' וייראו העם וגו'. אי נמי לאו רישיה סיפיה שקראם תחילה בשם משובח ישראל וחתם בשם העם הנראה שם גנאי, ולאו סיפיה רישיה שהסוף בא בלשון רבים גם ששם עם הוא יחיד וראשו אמר וירא בלשון יחיד (רמ"ז).

²²¹⁶ כדי לעזרם לעשות הבירורים (רמ"ז).
²²¹⁷ שירד שם על מנת לסבול עול הגלות, גם כי לפי האמת לא היה לו כן כי אדרבה חי שם חיי אושר ושלוה כנזכר בפרשת ויחי דף ריו ע"ב, מכל מקום הוא ירד בדעת לסבול גלות אעפ"י שכבר עשה את שלו בק"ל שניו וכמו שאמר הוא לפרעה (בראשית מז, ט) מעט ורעים (רמ"ז).
²²¹⁸ שאמר להם, ואלקים פקד יפקוד אתכם, הרי שהזהירם לקבל עליהם הגלות ולהמתין עד בו ישועת ה' (רמ"ז).

²²¹⁹ פי' שלא בא וחזר לעולם כדרך שחוזרים קצת צדיקים, וכרבי ורבי יוסי הגלילי, שלא חזרו אלא בצלם דהבלא דגרמי בהתלבשם בההוא חלוקא דרבנן כנזכר בשער הנבואה ד ע"ב, אלא הוא ממש בגופו הקדוש (רמ"ז).

²²²⁰ דמלבד היתור דקשה וכנ"ל, עוד קשה דמה ענין ראייה זו, כי מה נתחדש עוד לישראל לראות אחר שכבר עלו מן הים וראו שונאיהם מתים מה חזרו וראו, אלא שענין זה כולל על כל המופתים שעשה ה' מתחילה ועד סוף. וזש"ה (שם מו, ד) ואנכי אעלך גם עלה, ודוק שבעליה הראשונה אמר אעלך שייחס ההעלאה לו יתברך, לפי שאז בפטירת יעקב התחיל השעבוד ולכן היה צריך כח עליון להעלותו, כי אז נתעוררו הדינים הקשים וכמ"ש בפרשת ויחי ר"נ ב', מאן גרן האטד אלא הכא אתרמיז שולטנותא דמצראי דאתעדי. אבל בזמן הגאולה שכל הס"מ נתבטל ונכנע נאמר גם עלה, כלומר אתה תעלה בעצמך בלתי מונע, ולכך לא נאמר גם עלות, לרמוז לפועל קל שבקלים (רמ"ז).

ספר שמות

ואמר רבי יהודה העלה הקדוש ברוך הוא את אותו זקן, ואמר לו, קום תראה את בניך יוצאים מתוך עם חזק. קום תראה את הגבורות שעשיתי בשביל בניך במצרים.	ואמר רבי יהודה סבא²²²¹ ואמר ליה קום חמי בריך²²²² להאי סבא דנפקין מנו עמא תקיפא²²²³ קום חמי גבורן דעבדית בגין ובניך (ברך) במצרים:
והיינו מה שאמר רבי ייסא, בשעה שנסע ישראל לרדת לגלות מצרים, פחד ואימה חזקה נפל עליו. אמר הקדוש ברוך הוא ליעקב, למה אתה פוחד, "אל תירא מרדה מצרימה", ממה שנאמר "אל תירא", משמע שפחד היה מפחד.	והיינו דאמר רבי ייסא בשעתא דנמלי ישראל לנחתא בגלותא דמצרים דחילו ואימתא²²²⁴ תקיפא נפל עלוי אמר ליה קודשא בריך הוא ליעקב אמאי את דחיל (בראשית מו ב) אל תירא מרדה מצרימה ממה דכתיב אל תירא משמע דחילו הוה דחיל:
אמר לו "כי לגוי גדול אשימך שם". אמר לו, אני מפחד שיכלו בני. אמר לו "אנכי ארד עמך מצרימה". אמר לו עוד אני מפחד שלא אזכה להקבר בין אבותי, ולא אראה את גאולת בני, והגבורות שתעשה להם. אמר לו "ואנכי אעלך גם עלה". "אעלך", להקבר בקברי אבותיך, "גם עלה", לראות את גאולת בניך, והגבורות שאעשה להם.	אמר ליה (בראשית כא יח) כי לגוי גדול אשימך שם אמר ליה דחילנא (מן גלותא) די ישיצון בני אמר ליה אנכי ארד עמך מצרימה²²²⁵ אמר ליה [תו] דחילנא (מן גלותא) דלא אזכי לאתקברא ביני אבהתי ולא אחמי פורקנא דבני וגבוראן דתעבידו (וגבורן דעבדת) להו אמר ליה (שם מו ד) ואנכי אעלך גם עלה אעלך לאתקברא בקברי אבהתך גם עלה למחמי פורקנא דברך וגבוראן דאעבידו (דעבדית) להו:
ואותו יום שיצאו ישראל ממצרים, העלה הקדוש ברוך הוא את יעקב, ואמר לו, קום תראה בגאולת בניך, שכמה כוחות וגבורות עשיתי להם. ויעקב היה שם וראה את הכל, זהו שנאמר "וירא	וההוא יומא דנפקו ישראל ממצרים סליק ליה קודשא בריך הוא ליעקב ואמרו (אמר) ליה קום חמי בפורקנא דברך דכמה חילין וגבוראן עבדית להו ויעקב הוה תמן וחמא כלא הדא הוא

²²²¹ אע"ג דכבר אמר רבי יהודה לעיל שיעקב אבינו ע"ה הוא ממש חמא וכמו שפירשתי, חזר והביא מאמרנו זה משם רבי יהודה עצמו ללמדנו ענין נכבד והוא הנמצא ומוכח מכמה מקומות, שהצדיקים הנפטרים מהעוה"ז נפשם בטוב תלין במנוחות ועדונים, ואפילו הגוף שלהם הוא בנחת וטובה ודשן, ואין להם פנייה ועסק בענייני העוה"ז אם לא יהיה להם איזה מעורר, וכמו שאמרו רז"ל באיכה שירמיה הלך והעיר את האבות ואת משה רבנו ע"ה והקימם מקבריהם שיבואו לסייע את ישראל. ולפי דעתי העירם בסגולת כח ייחודים שהוריד עליהם אור מלמעלה והחיה אותם לפי שעה. ודוגמא זו בכאן שהקב"ה העלה את יעקב בהמשיך טל חיים עליו וכנ"ל (רמ"ז).

²²²² בניך (דפ"ו). שלא נתפייסה דעתו יתברך במה שיודיענו הכל בפרטות, וכמו שהיה בכניסת הארץ שאמר ה' למשה זאת הארץ וגו', שאמר לו שילך ויודענו לאבות, אבל בכאן קום חמי קום ממש וחמי ממש (רמ"ז).

²²²³ כי קליפת מצרים היתה כוללת כל הס"מ וכמו שאמרו רז"ל (בראשית טו, יד) וגם את הגוי אשר יעבודו, לרבות ארבע מלכויות, דהיינו נבוכדנצר רישא די דהבא ופרס ומדי הזרועות וכו', אבל גלות מצרים היה כולל כל הקליפות וזהו עמא תקיפא. וטעמו כי שם נבלעו כל הנשמות שנשארו מאדה"ר עד דמטו רגלין ברגלין, וזהו (דברים ד, לד) גוי מקרב גוי, ממש. עד שעל כן אמר יעקב דחילנא די ישיצון בני, כדלקמן שלא יטמעו בניהם (רמ"ז).

²²²⁴ שהיה יודע גזרת השעבוד וגם הוא קבלה עליו כל הק"ל שנים לא חשב שסיום הגזירה יהיה במצרים הטמאה (רמ"ז).

²²²⁵ דקשה שלא נראה שבאה לו התשובה בכיוון למה שהוא אמר אל ה' יתברך כי הוא פוחד על בניו וה' השיבו ארד עמך. ונראה לי שהשיבו ענין גדול והוא שידוע שק"ל שנה היו פגם של אדה"ר וכנגדם נתאמץ יעקב דאיהו הוה שופריה דאדם, ועשה תיקון פרטי בכללות הק"ל שנה וכמו שהעיד על עצמו (בראשית מז, ט) מעט ורעים, כנודע וכמו שנז"ל וסביל עליה גלותא, פי' עליו בפרטות, ואף גם זאת ואעיל לבנוי בגלותא כדי שיעשו התיקונים בכללות. וזהו שרמז לו ה' אנכי ארד עמך גי' ק"ל, ירצה עם הק"ל של הבחינה שלך שעומה יהיה סיוע גדול לבניך ועם שכינתי שאשתף אל שלך ובזה יצאו גאולים. ולעומת כן אמר ה' חמי בניך, ירצה עם חוש העין המוחש. ויתר על כן קום חמי גבורן, פי' ראייה: שכלית כל הגבורות שעשיתי במצרים שהיו עשר שבהן הושפלו ונכנעו כל עשר מדרגות כוללות כל הטומאה, וכמש"ה (יב, יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים (רמ"ז).

ספר שמות

ישראל את ה' הגדולה". רבי יצחק אמר מכאן "ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים", מה זה "בפניו". בפניו זה יעקב, שהכניס את כולם לשם.	דכתיב (שמות ד לא) וירא ישראל את ה' הגדולה רבי יצחק אמר מהכא (דברים ד לו) ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים מאי בפניו בפניו דא יעקב דאעיל לכלהו תמן:
רבי חזקיה אמר "ויוציאך בפניו", "בפניו" זה אברהם, שנאמר "ויפול אברהם על פניו". בא וראה, אברהם אמר "הלבן מאה שנה יולד וגו'". אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך אתה תראה כמה אוכלוסים וכמה חיילות שיצאו ממך, בשעה שיצאו ישראל ממצרים, כל אותם שבטים, כל אותם רבבות, העלה הקדוש ברוך הוא את אברהם, וראה אותם, זהו שנאמר "ויוציאך בפניו". רבי אבא אמר כל האבות הזדמנו לשם בכל אותה הגאולה, זהו שנאמר "ויוציאך בפניו", מה זה "בפניו", אלו האבות.	רבי חזקיה פתח [נ"א אמר] ויוציאך בפניו בפניו דא אברהם (דאברהם) דכתיב (בראשית יז יז) ויפל אברהם על פניו תא חזי אברהם אמר (בראשית יז יז) הלבן מאה שנה יולד וגו' אמר ליה קודשא בריך הוא חייך את ותחמין (חמי) כמה אוכלוסין וכמה חיילין ודיפקון (דנפקין) ממך בשעתא דנפקו ישראל ממצרים כל אינון שבטין כל אינון רבוון סליק קודשא בריך הוא לאברהם וחמא לון הדא הוא דכתיב (דברים ד לו) ויוציאך בפניו רבי אבא אמר כלהו אבהתא אזדמנו תמן בכל ההוא פורקנא הדא הוא דכתיב ויוציאך בפניו מאי בפניו אלין אבהתא:
רבי אלעזר אמר "ויוציאך בפניו", זה יעקב. "בכחו" זה יצחק. "הגדול", זה אברהם. אמר רבי שמעון, וכן בשביל האבות מזדמנת תמיד גאולה לישראל, שנאמר "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור". האבות מילא, אבל מה זה "והארץ אזכור". אלא להכליל עמם את דוד המלך, שהוא מרכבה עם האבות והם תמיד מעוררים גאולה לישראל.	רבי אלעזר אמר ויוציאך בפניו דא יעקב בכחו דא יצחק הגדול דא אברהם [אמר] (אחר) רבי שמעון וכן בגיניהון דאבהתא אזדמן פורקנא תדיר לישראל דכתיב (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור אבהתא תינה מהו והארץ אזכור אלא לאכללא עמהון דוד מלכא דאיהו רתיכא באבהתא ואינון מתערין פורקנא תדיר לישראל:
נ/ב	
"וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים", וכי עכשיו עשה, והרי מקודם לכן נעשה. מה זה "את ה' הגדולה אשר עשה ה'". אלא יד לא נקראת פחות מחמש אצבעות. "הגדולה", שכלולים בה חמש אצבעות אחרות, ואז נקראת גדולה, וכל אצבע ואצבע עולה לחשבון גדול, והקדוש	וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה יהוה במצרים (שמות ד לא) וכי השתא עשה והא מקדמת דנא אתעביד ²²²⁶ מאי את ה' הגדולה אשר עשה יהוה אלא יד לא אקרי פחות מחמש אצבען ²²²⁸ הגדולה דכלילן בה חמש [אצבעאן] אחרנין ²²²⁹ ואתקרון כדן גדולה ²²³⁰ וכל אצבעא ואצבעא ²²³¹ סליק לחושבנא

²²²⁶ נסים אחרים אם פי' י"ד פלא, לזה אמר "אלא י"ד" (אור יקר).

²²²⁷ אין פירושו פלא שהרבה נפלאות עשה מכבר (אור יקר).

²²²⁸ והענין כי השם במילואו י"ד ה"א ה' אותיות חמשה אצבעות, הנה באומרו יד הגדולה הוא רצה להוסיף גידול השם שמאותיות י"ה יתגדל ויתקדש שם י"ה רבא שיעשה יהוה א"כ יד הגדולה היינו שנעשה י"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו חמש אצבעות י"ד ה"א נכללות בהם ה' אצבעות שהם וא"ו ה"א (אור יקר).

²²²⁹ ואם היו שם ב' ידות (אור יקר). פי' יד ימין נכללים בה' ה"ג דיד שמאל ואז יד שמאל עצמה נק' גדולה (מ"מ).

²²³⁰ יד אחת שנתגדלה (אור יקר).

²²³¹ דהיינו כל אות ואות מעשר אותיות דהיינו י"ד ה"א וא"ו ה"א סליק לחושבנא רבא, דהיינו י"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף הם י"ד אותיות וכן וא"ו ה"א עולים וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף דהיינו [דאעיל] סוד כח הם חושבנא רבא והיינו סוד ועתה יגדל נא כח אדנ"י וז"ש וקב"ה עביד להו דהיינו שהגידול

ספר שמות

ברוך הוא עשה לו עכשיו, ובזה נעקרו כל הדרגות מהשתלשלותם.	רבא ²²³² וקודשא בריך הוא עבד [ליה השתא ובהיא] (להו והשתא) ובהו ניסין וגבורין ובהאין אתעקרו כלהו דרגין (דבהו) משלשוליהון ²²³³ :
מכאן למדנו, זה שבחמש האצבעות הראשונות נאמר "ויחזק לב פרעה". כיון שנשלמו אותן חמש, שוב לא היה דבר ברשות פרעה, ואז נאמר "ויחזק ה' את לב פרעה".	מכאן אוליפנא ²²³⁴ [דא] דבחמש אצבעאן קמאי כתיב (שמות ז יג) ויחזק לב פרעה ²²³⁵ כיון ראשתלמו אינון חמש תו לא הוה מלה ברשותיה דפרעה כדין כתיב (שם י כ) ויחזק יהוה את לב פרעה:
ועל זה "וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויאמינו בה". וכי עד עכשיו לא האמינו בה', והרי נאמר "ויאמן העם וישמעו וגו'". והרי ראו כל אותם גבורות שעשה להם הקדוש ברוך הוא במצרים. אלא מה זה "ויאמינו", אותו הדבר שאמר "יאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו וגו'".	ועל דא וירא ישראל את היד הגדולה וגו' (וכתיב) ויאמינו ביהוה (שמות יד לא) וכי עד השתא לא האמינו ביהוה והא כתיב (שם) ויאמן העם וישמעו וגו' והא חמו כל אינון גבוראן דעבד להו קודשא בריך הוא במצרים אלא מאי ויאמינו (ויאמן) ההוא מלה דאמר ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו וגו' (שם יד יג):
רבי ייסא שאל ואמר, נאמר "וירא ישראל את מצרים מת", ונאמר "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם". אמר רבי יוסי, ראו אותם מתים. אמר לו, אם נאמר "לא תוסיפו לראותם חיים", הייתי אומר כך. אמר לו רבי אבא, יפה שאלת.	רבי ייסא ושאל ואמר (אמר והא) כתיב וירא ישראל את מצרים מת וכתיב (שמות יד יג) לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם אמר רבי יוסי מתין חמו להו אמר ליה אי כתיב לא תוסיפו לראותם חיים הוה אמינא הכי אמר ליה רבי אבא יאות שאילתא:
אלא בא וראה, נאמר "מן העולם ועד העולם". ושנינו, עולם למעלה ועולם למטה, עולם שלמעלה משם היא הראשית להדליק נרות. העולם שלמטה, שם הסיום ונכלל מהכל, ומעולם הזה שלמטה מתעוררות גבורות לתחתונים.	אלא תא חזי כתיב (דה"א מז לו) מן העולם ועד העולם ותנינן עולם לעילא ועולם לתתא עולם דלעילא מתמן הוא שירותא לאדלקא בוצינין עולם דלתתא תמן הוא סיומא ואתכליל מכלא ומהאי עולם ודלתתא מתערן גבורן לתתאי:
ובאותו עולם עשה הקדוש ברוך הוא אותות לישראל, ועשה שיתרחשו להם נסים. וכשהתעורר אותו עולם לעשות להם נסים, כל המצרים שקעו בים על ידי אותו עולם, והתרחש להם לישראל נס בעולם זה. ועל זה נאמר "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", עד שיתעורר אותו עולם, וימסרו לדיניו. וכיון שנמסרו לו לדון, אז נאמר "וירא ישראל את	ובהאי עולם עבד קודשא בריך הוא אתין לישראל ורחיש לון ניסא וכד אתער האי עולם למעבד נסין כלהו מצראי אשתקעו בימא על ידא דהאי עולם ואתרחיש לון לישראל ניסא בהאי עולם ועל דא כתיב לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם עד [דאתער הוא האי] ודיתער ההוא [דאתער האי] עולם ויתמסרון (ואתמסרון)

נמשך מלמעלה, והיינו "את היד הגדולה" דהיינו כ"ח אשר עשה יהוה ושם זה למעלה במקור המשפיע הגידול והנה בשאר המכות היו פלא ולא נעשה באצילות כזה (אור יקר).

²²³² כל אצבע הוא עשר והם ג' מדות שבים (מ"מ).
²²³³ ואינם נעקרים מקשר שלשולם אלא ע"י סוד יגדל נא כח כדפי' ולזה להכניע החצונים ולשבר כחם הוצרך עתה להיות זה (אור יקר).

²²³⁴ ממה שאנו רואים סוד ה"ד היות עניינו ה' וה' נכללים בחמש טעם למה חמש פעמים דהיינו חמש מכות ראשונות היה ברשות בחירתו פרעה ואח"כ נטל בחירתו מפני שכיון שבעט בחמש שוב אין לו תקנה שהרי בעט בכל העשר שהם חמש נכללים בחמש כדפי' בסוד י"ד הגדולה (אור יקר).

²²³⁵ חמש קמאי הם נגד ה' חסידים ולכן היה הדבר ברשותו אבל בה' אחרונות שהם ה"ג לא הוה מלה ברשותיה ואף שאמרנו שעשר מכות שבמצרים היו באצבע א' שהיא גבורה א' מ"מ כל גבורה וגבורה כלולה מחסידים וגבורות (מ"מ).

ספר שמות

בדינוי וכיון דאתמסרו ביה למתדן כדין כתיב (שמות ד לא) וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים הדא הוא דכתיב (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם [עד העולם דיקא כדין] (דיקא ביה זמנא) כתיב (שמות יד לא) ויאמינו ביהו"ה ובמשה עבדו:	מצרים מת על שפת הים", זהו שנאמר "מן העולם ועד העולם", עד העולם דווקא, ואז נאמר "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".
אז ישיר משה (שם טו א) רבי יהודה פתח (ירמיה א ה) בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו' זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו יתיר מכל שאר עמין ומסגיאיות רחימותא דרחים להו אוקים עליהו נביאה [דקשוט ורעיא] (קשוט) מהימנא ואתער עליה רוחא קדישא יתיר מכל שאר נביאי מהימני ואפיק ליה [נ"א להו] מחולקיה ממש [ממה] דאפריש יעקב מבנוי לקודשא בריך הוא ושבטא דלוי²²³⁶ וכיון דהוה [לוי] דיליה נטל ליה קודשא בריך הוא ואעטר ליה בכמה עטרין ומשח ליה במשח רבות קדישא דלעילא²²³⁷ וכדין אפיק מבנוי רוחא קדישא²²³⁸ לעלמא וזריז ליה²²³⁹ בהימנוי קדישי מהימנותא רבא:	"אז ישיר משה", רבי יהודה פתח, "בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו'", אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם יותר מכל שאר העמים, ומרוב האהבה שהוא אוהב אותם, הקים עליהם נביא אמת ורועה נאמן, ועורר עליו רוח הקודש יותר מכל שאר הנביאים הנאמנים. והוציאו מחלקו ממש ממה שהפריש יעקב מבניו להקדוש ברוך הוא, שבט לוי. וכיון שהיה לוי שלו, לקח אותו הקדוש ברוך הוא, ועטר אותו בכמה עטרות, ומשח אותו בשמן משחת קדש העליון. ואז הוציא מבניו רוח קודש לעולם, וחגר אותו באבנטיו הקדושים, האמונה הגדולה.
אתנא (ו) בההיא שעתא דמטא זמניה דמשה נביאה מהימנא ולאחתא לעלמא אפיק קודשא בריך הוא רוחא קדישא מגורא דספירו דאבן טבא דהוה גניז ומאתן וארבעין ותמניא²²⁴⁰ נהורין ואתנהיר עליה ואעטריה בשם"ה (בארעין ומתאן ותמניא) עטרין וקיימי קמיה²²⁴¹ ואפקיד ליה בכל דיליה [נ"א ביתיה] ויהב ליה מאה ושבעין ותלת מפתחין²²⁴² [נ"א גניז תמן ואעטריה בתלת מאה ושתין וחמש עטרי ואנהיר	למדנו, באותה השעה שהגיע זמנו של משה הנביא הנאמן לרדת לעולם, הוציא הקדוש ברוך הוא רוח הקודש ממחצב הספיר של אבן טובה שהיה גנוז במאתים ארבעים ושמונה אורות והאיר עליו ועטרו בשם"ה עטרות, ועומדות לפניו. והפקיד אותו על כל אשר לו (נ"א ביתו), ונתן לו מאה ושבעים ושלושה מפתחות. (נ"א גנוז שם, ועטר אותו בשלש מאות וששים וחמש עטרות, והאיר עליו מאתים ארבעים ושמונה

²²³⁶ לוי שהוא מעשר (רח"ו).

²²³⁷ בשמן העליון שהוא אבא (מ"מ). עי' אד"ר קלד ע"ב: ומשום דהאי תקונא כליל כלא לא אתידע ולא אתחזי מניה ומניה נגיד משחא דרבותא לתליסר עיבר מבועין [תרגום: ולפי שהתיקון הזה כולל את הכל לא ייוודע ולא נראה ממנו, וממנו ימשך שמן המשחה ל"ג צדדי המעינות לכל אלו שלמטה שמאירים באותו שמן]. כאן מבאר את השפעת מו"ס בפנימיות השערות ומכונה שמן, והוא השמן הטוב מכל השמנים (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ג ד"ה ואמר נגדין).

²²³⁸ קדישא (דפ"ו). נשמת מרע"ה (מ"מ).

²²³⁹ פי' זריז למרע"ה בהמנוי קדישי אימא הנק' אמת אה"ה פעמים אה"ה גימ' אמ"ת והיא נק' מהימנותא רבא וזעיר נק' אמת ומלכות נקראת אמונה נמצא דזריז ליה בהרבה אמונות דאבן טבא היא מלכות שאע"פ שנשמת מרע"ה שרשה מיסוד אבא מוכרח הוא שתעבור ע"י המלכות (מ"מ).

²²⁴⁰ ברמ"ח אברים דאבא (רח"ו). נמסרו למשה הן קו"ל והב"ל גימ' קע"ג (יהל אור).

²²⁴¹ פי' רמ"ח אלו דאבא שכלולים בנשמת משה קיימי קמי קב"ה (מ"מ).

²²⁴² נלע"ד כי משה גימ' ד' אלהים דמוחין דעבור דאו"א וכלולים שנים בשנים נמצא שהם ב' אלהים גימ' עקב עם הכולל גימ' קע"ג (רח"ו). א"נ יובן עם מ"ש באוצרות חיים כי ק"ך צירופי אלהים מתחילים בבינה מת"ת שבה והם ד' ספירות תנה"י וכל ספירה יש בה ל' צירופים הם ד"ל וכל בחי' ובחי' נק' אלהים אחד נמצא שהם ד' אלהים והם גימ' מש"ה וז"ס בשגם הוא בשר והיו ימיו קכ"ך שנה, עכ"ל. ובזה מובן שד' אלהים הם וכלולים ב' בשנים כי נו"ה הם א' ות"ת ויסוד הם א' כי גוף וברית חשבינן חד הם גימ' עק"ב והכולל גימ' קע"ג (מ"מ).

ספר שמות

אורות, והעמיד לפניו. והפקיד אותו בכל ביתו. ונתן לו מאה ושבעים ושלשה מפתחות, נ"א מאתים ושבעים וחמשה.) ועטרו בחמש עטרות, וכל עטרה ועטרה עולה ומאירה באלף עולמות שמאירים, ונרות שגנוזים בגנזי המלך הקדוש העליון.	עליה מאתן וארבעין ותמניא נהורין וקאים קמיה ואפקיד ליה בכל ביתא דיליה ויהב ליה מאה ושבעין ותלת מפתחין נ"א מאתן ושבעין וחמש) ואעטר ליה בחמש עטרין וכל עטרא ועטרא סליק ואנהיר ²²⁴³ באלף עלמין דנהרין ובוצינן דגניזין בגנזייה דמלכא קדישא עלאה:
ואז העביר אותו בכל הנרות (נ"א הבשמים) שבגן עדן, והכניסו להיכלו, והעבירו בכל חילותיו וגיסותיו. אז כולם הזדעזעו, פתחו ואמרו, הסתלקו מסביבו, שהרי הקדוש ברוך הוא עורר רוח לשלוט להרגיז עולמות. יצא קול ואמר, מי הוא זה שכל המפתחות הללו	כדין אעבריה בכל בוצינן ²²⁴⁴ [נ"א בוסמין] דבגנתא דעדן ואעליה בהיכליה ²²⁴⁵ (מי פתיחא סליק ואתעטר בעטרוי ואעטריה בתלת מאה ועשרין וחמש עטרין ואפקיד מפתחוי בידוי) ואעבריה בכל חיילין וגייסין דיליה כדין אודעזעו כללהו פתחו ואמרו אסתלקו מסחרניה (סטרא דסטרינ ²²⁴⁶) דהא קודשא בריך הוא אתער רוחא לשלמאה למרגו עלמין קלא נפק ואמר מהו [נ"א מאן הוא] דיין דכל מפתחין אלין
בידו. פתח קול אחר ואמר, קבלו אותו בתוככם. זהו שעתידי לרדת בין בני אדם, ועתידיה תורה, גניזת הגניזות, להמסר בידו, ולהרעיש עולמות שלמעלה ושלמטה על ידו של זה. באותה שעה, כולם התרגשו ונסעו אחריו, פתחו ואמרו "הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים".	נדר/א
אז עלתה אותה רוח ועמדה לפני המלך [אות] מ' פתוחה, עלתה והתעטרה בעטרותיה, ועטרה אותו בשלש מאות ועשרים וחמש עטרות, והפקיד מפתחות בידו. ש' של האבות עטרו אותו בשלש עטרות קדושות, והפקידו בידו את כל מפתחות המלך, והפקידו אותו באמונה [להיות] נאמן הבית. ה' עלתה ועטרה אותו בעטרותיה, וקבלה אותו מהמלך.	בידוי פתח קלא אחרא ואמר קבילו ליה בגוויכו דא הוא דומין לנחתא בין בני נשא וזמינא אורייתא גניזא דגנזייה לאתמסרא בידוי ולארעשא עלמין דלעילא ותתא על ידא דדין ביה שענתא אתרגישו כללהו ונטלי אבתריה פתחו ואמרו (תהלים סו יב) הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים:
ואז ירד אותו הרוח לאניות ששוטות באותו הים הגדול, וקבלה אותו לגדל	כדין סלקא ההוא רוחא וקיימא קמי מלכא ומ' פתיחא ²²⁴⁷ סליק ואתעטר בעטרוי ואעטריה בתלת מאה ועשרין וחמש ²²⁴⁸ עטרין ואפקיד מפתחוי בידוי ש' דאבהתא ²²⁴⁹ אעטרו ליה בתלת עטרין קדישין ואפקידו כל מפתחין דמלכא בידיה ואפקידו ליה [בהימנותא] מהימנא דביתא ה ²²⁵⁰ סלקא ואתעטרא בעטרוי וקבילת ליה מן מלכא ²²⁵¹ :
	כדין נחת ההוא רוחא בארביין דשאטן ²²⁵² בההוא ימא רבא וקבילת ליה לגדלא ליה

²²⁴³ פי' שחסדים דאבא מאירים לחו"ג דאימא שכל א' כלול מעשרה ועשרה ממאה הם אל"ף וז"ש דנהרין ובוצינן נהרין הם ה' חסדים ובוצינן הם ה"ג ומ"ש דגניזין בגנזייה דמלכא פי' שחו"ג דאימא הם בתוך ז"א (מ"מ).

²²⁴⁴ פי' בכל ספירות הבינה נק' ג"ע (מ"מ).

²²⁴⁵ פי' מלכות (מ"מ).

²²⁴⁶ פי' סטר שכולל בו כל הסטרין שהוא משה שכולל בו כל הסטרין שהם או"א וזו"ן (מ"מ).

²²⁴⁷ אימא (רח"ו).

²²⁴⁸ היינו שכ"ה דינים (רח"ו).

²²⁴⁹ ז"א (רח"ו).

²²⁵⁰ נוק' (רח"ו).

²²⁵¹ וקבלה אותו בשעת הזווג מן ז"א (רח"ו).

²²⁵² פי' עם כל הנשמות שבמלכות (מ"מ).

ספר שמות

2253 2254 זיונין למלכא והיא יהבת ליה מתנן (זיונין) לאלקאה לפרעה ולכל ארעיה ובשבתא וברישי ירחי סלקת ליה למלכא כדין [אתקרי] (אקרי) שמיה באלין אתון רשימין:	אותו למלך, ונתנה לו מתנות כלי זיין להלקות את פרעה ואת כל ארצו. ובשבתות ובראשי חדשים, מעלה אותו אל המלך, ואז נקרא שמו באותיות הרשומות הללו.
ובבהיא שעתא דנפק [נ"א דנחת] ולנחתא לארעא בזרעא דלוי אתתקנו ארבע מאה ועשרין וחמש בוצינין 2255 [נ"א כרסיין 2256] למלכא 2257 וארבע מאה ועשרין וחמש גליפין ממנן אוזופה לההוא רוחא לאתריה כד אנפקן (נפיק) לעלמא אתנהרא ה באנפוי 2258 וביתא אתמלייא מזויתיה ביה שעתא קרא עליה קודשא בריך הוא (ירמיה א ה) בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך:	ובאותה שעה שיצא לרדת לארץ בזרע של לוי, נתקנו ארבע מאות ועשרים וחמש נרות למלך, וארבע מאות ועשרים וחמש חקיקות ממונים לוו את אותה רוח למקומה. כשיצא לעולם, האירה ה' בפניו, והבית התמלא מזיוו. באותה שעה קרא עליו הקדוש ברוך הוא "בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך".
רבי יצחק אמר, באותה שעה, הרג (נ"א הפיל) הקדוש ברוך הוא את השר הממונה של מצרים. וראו אותו משה ובני ישראל, ואז אמרו שירה, זהו שנאמר "וירא ישראל את מצרים מת", "אז ישיר משה ובני ישראל".	רבי יצחק אמר, באותה שעה, הרג (נ"א הפיל) הקדוש ברוך הוא את השר הממונה של מצרים. וראו אותו משה ובני ישראל, ואז אמרו שירה, זהו שנאמר "וירא ישראל את מצרים מת", "אז ישיר משה ובני ישראל".
אז ישיר משה ובני ישראל וגו' רבי אבא פתח ואמר אסתכלנא בכל תושבחן דשבחו לקודשא בריך הוא וכולם פתחו באז (מ"א ח יב) אז אמר שלמה (יהושע י יב) אז אמר 2259 יהושע (במדבר כא יח) אז ישיר ישראל ומאי טעמא:	"אז ישיר משה ובני ישראל וגו'", רבי אבא פתח ואמר, הסתכלתי בכל התשבחות ששבחו את הקדוש ברוך הוא, וכולם פתחו באז. "אז אמר שלמה", "אז ידבר יהושע", "אז ישיר ישראל", למה.
אלא הכי תאנא כל נסין 2260 וכל גבורין 2261 דאתעבידו להו לישראל כד אתנהיר נהירו 2262 דעתיקא קדישא 2263 בעטרוי 2264 גליפין 2265	אלא כך שנינו, כל הנסים והגבורות שנעשו לישראל, כשהאיר אור העתיק הקדוש בעטרויו חקוקים רשומים באז,

2253 מתמן (דפ"ו).

2254 גבורות (רח"ו).

2255 שם תכ"ה (רח"ו).

2256 י"ג כוריין, וקשה.

2257 שמעתי אומרי משם מורי ז"ל בביאור לשון הזה כי הענין הוא רומז אל שם כה"ת [אשר הוא שם א' מע"ב שמות – זהר הרקיע] היוצא מן ר"ת כ"ל ה'נשמה ת'הלל יה והוא יוצא מן שם י"ה באופן הזה יר"ד פעמים ה"י הם ש' ויר"ד ה"י עצמו הרי של"ה. ועוד יש בו גם כן שלשה מילויים שהם יוד הי יוד הא יוד הה. והם בגמטריא צ"א ועם של"ה הרי תכ"ה (א"ש עם הכולל). וכולו הוא משם יה וזהו כ"ל ה'נשמה ת'הלל יה כי מן יה יוצא ר"ת כ"ל ה'נשמה ת'הלל. ויען השם הזה נעשה על ידי הכאת יר"ד בה"י כנז' לכן נקרא גם כן כה"ת לרמזו שנעשה על ידי הכאות הנז' (שער מאמרי רשב"י). עי' פע"ח (שער הזמירות פ"ה) ובשער רוח הקודש (דף לז ע"ב ביחוד ד) ובלק"ת (סוף תהילים), ומבואר שם כי בזה השם הכה משה רב"ה את המצרי, והוא צירוף שם כה"ת, שם שמיני משם ע"ב (ביאורים ח"א לה ע"ד).

2258 ראתה עמו שכינה ונתמלא הבית אורה (רח"ו).

2259 ידבר (דפ"ו).

2260 הוא הטובות והישועות שנעשו לישראל למעלה מן הטבע, כמו קריעת ים סוף ודומיהם (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2261 הוא כל הנקמות שנעשו בצוררי ישראל, כמו המכות דמצרים וכיוצא, ובפרט בעת שלא היו ישראל כדאי לזה (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2262 רומז למה שקבלנו שלא תמשך הטפה לזו"ן מפנימיות עתיק אלא בזמן המשיח (שעה"כ ק"ש ב דף יט ע"ג), ולכן לא אמר כד נהיר עתיקא אלא נהירו דעתיקא, שסודו הארה מחיצוניות שלו (רמ"ז). 2263 א"א (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

ספר שמות

רשימין (באז) [בא' 2266 וא'] [בא' וא' בז' 2267] אנקיב בחשוכי 2268 ונהיר לכל עיבר 2269 וכד אתחבר 2270 נהירו דאל"ף ומטי לזיין מאן זיין דא 2271 (ישעיה לד ו) חרב ליהו"ה מלאה דם כדין עביר נסין וגבוראן בגין דאתחבר א' עם ז' ודא הוא שירתא 2272 שירתא היא דכל סטריין ודא הוא אז ישיר 2273:	בא', וא' בז'. ניקב בחשכה והאיר לכל צד. וכשהתחבר האור של אל"ף והגיע לזיין, מי זו זיין, זו "חרב לה' מלאה דם". אז עשה נסים וגבורות, משום שהתחבר א' בז', וזו היא השירה, שירה היא של כל הצדדים, וזהו "אז ישיר".
ישיר שר מבעי ליה אלא מלה דא תליא 2274 ואשלים [נ"א להחא זמנא 2275] ואשלים לזמנא דאני דזמנין ישראל לשבחא שירתא דא משה ובני ישראל 2276 מכאן אוליפנא דצדיקיא קדמאי 2277 אף על גב דאסתלקו בדרגין עלאין דלעילא ואתקשרו בקשורא דצורא דחיי זמנין כלהו לאחייא בגופא 2278 ולמחמי אתיין 2279 וגבורן דקא עביר קודשא בריך הוא לישראל וולמימר שירתא דאן הדא הוא דכתיב (שמות טו א) אז	"ישיר", היה צריך להיות "שר". אלא דבר זה תלוי ומשלים את אותו הזמן, ומשלים לעתיד לבא. שעתידים ישראל לשבח בשירה הזו, משה ובני ישראל. מכאן למדנו, שהצדיקים הראשונים, אף על גב שהתעלו לדרגות עליונות שלמעלה, ונקשרו בקשר של צור החיים, עתידים כולם להחיות בגוף, ולראות אותות וגבורות שיעשה הקדוש ברוך הוא לישראל, ולומר שירה זו. זהו

2264 הם תרין רישין דיליה, שהם אורא ומ"ס, שהם שורש החו"ג, והם מעטריין דדעת דרדל"א
המתלבש ברישין דא"א (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2265 פי' חקוקין בב' עטרות של ב' יסודות אר"א (רמ"ז). נחקקין (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).
2266 שכל העטריין דע"ק כלילן בא' כמ"ש בפרשת אח"מ עג ע"א ואלף וארבע מאות כו' וכמ"ש שם
(יהל אור). א' הוא מרמז על הג' רישין עלאין, שהם הג' צחצחות העליונים [ע"י תיקו"ז קלג ע"ב],
הנקראים כולם בא', שהם אפ"ס א"ן א"א, ע' הגר"א בתיקונים (ריש תיקון ע דף קלח ע"א, וע"י קלז
ע"ד ד"ה א' מן) וכן הוא מרמז הא' ג"כ על הגר"א הנקראים כולם בא', והם א"א אבא אימא (דע"ה ח"ב
קלד ע"ב).

2267 ואות ז' הוא מרמז על ז"א, וכן על ז"ן שהם הז"ת וכאשר מתייחדים הג' רישין עלאין והג"ר
ומתגלים בהז"ת שהם הז"ן, הנה נעשה ונרשם מלת "אז", שהוא היחוד והגילוי אות א' בז', הג"ר
בהז"ת (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

2268 פי' שהאור דא"א בקע בעיגוליו שנק' חשוכי בסוד ישת חשך סתרו ונהיר לכל עיבר פי' לאר"א
וז"א (מ"מ). ע"י מלואים אות ח. כי א' הוא אור והוא כולל כל נהורין וז' הוא חשך כמ"ש בזו"ח
שיה"ש כאהלי קדר דא ז' כו' והן אור וחשך כתר ומלכות וכשמאיר לה מאיר ממנה לכל הר"ק שהיא
נקודה אמצעית וזה סוד שבת שמאיר לכל ששת ימים וז"ש ונהיר לכל עיבר (יהל אור).
2269 שהיא עושה מלחמה ונסים וגבורן נסים לישראל וגבורן לעכ"ם והוא כד אתחבר אור וחשך
(יהל אור). ע"י מלואים אות ח.

2270 פי' אחר שהגיע אור א"א עד המלכות אזי נק' "אז", וכפי זה תני והדר מפרש, שתחלה אמר כד
אתנהיר נהירו דע"ק בעטרוי גליפין רשימין באז, ומפרש סדר יציאת האור, ואמר אנקיב בחשוכי וכו'
א"נ אנקיב בחשוכי הם הקלי' שסובבים על הקדושה נקב האור בתוכם וירד (מ"מ).
2271 שהיא עושה מלחמה ונסים וגבורן נסים לישראל וגבורן לעכ"ם והוא כד אתחבר אור וחשך
(יהל אור). זיין הוא מלשון כלי זיין, והוא הדינן אשר הם בהז"ת (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).
2272 ששירתא מסטרא דגבורה של הלוי, והוא בהמתקת הגבורות בחסדים, וזהו התחברות א"ז,
ומצד אחר נקרא ג"כ שיר כמ"ש בזו"ח ריש שיה"ש שר עם י' והוא נהורא דעתיקא (יהל אור).
2273 ע"י מלואים אות י'.

2274 פי' שהיחוד הנרמז במלת א"ז עדיין לא נעשה כתיקונו שעתיד להעשות לעתיד, וכמ"ש
(ישעיה ס, ה) אז תראי ונהרת (ירמיה לא, יב) אז תשמח בתולה וזולתם (רמ"ז).
2275 לפי מדרגת אותו זמן שיצאו ממצרים עשו בה התיקון אבל גם לעתיד יעשוהו בבחינה יותר
מעולה (רמ"ז).

2276 גם באותו זמן המעותד נאמר (ישעיה יא, טו) והחרים ה' את לשון ים מצרים, וגם כי יזכרו
גאולת מצרים שהיתה ראש הגאולות ואז תעקר אחיזת החיצונים מכל וכל, וידוע שפרעה הוא ראש
לכולם וזה הוא השייכות שיהיה לשירה זו בימי המשיח (רמ"ז).
2277 אין הכוונה לאפוקי את האחרונים אלא שאותו הדור הם השרשים הראשונים לכל כללות
[נשמות] ישראל (רמ"ז).

2278 פי' כמ"ש בפרשת חיי שרה שהצדיקים חיים תחלה קודם שאר ישראל לכך נקט צדיקא (מ"מ).
2279 אתיין (דפ"ו).

ספר שמות

שנאמר "אז ישיר משה ובני ישראל".	ישיר משה ובני ישראל:
רבי שמעון אמר מכאן "יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו". "לקנות", כמו שנאמר "ה' קנני ראשית דרכו". "את שאר עמו", אלו הם הצדיקים שבהם, שנקראים שאר, כמו שנאמר "וישארו שני אנשים במחנה". ושנינו, אין העולם מתקיים אלא על אותם שעושים עצמם שיריים.	רבי שמעון אמר מהכא (שם יא יא) יוסיף יהוה שנית ידו לקנות את שאר עמו לקנות כמה דאת אמר (משלי ח כב) יהוה קנני ראשית דרכו את שאר עמו אליו אינון צדיקייא דבהון דאקרון שאר כמה דאת אמר (במדבר יא כו) וישארו שני אנשים במחנה ותנינן לית עלמא מתקיימא אלא על אינון דעבדי גרמיהו שיריים:
ואם תאמר, הואיל ונקשרו בצרור החיים ומתענגים בעונג העליון, למה יוריד אותם הקדוש ברוך הוא לארץ. צא ולמד מזמן ראשון, שכל אותם רוחות ונשמות שהיו בדרגה העליונה שלמעלה, והקדוש ברוך הוא הוריד אותם לארץ למטה. כל שכן עכשיו, שרוצה הקדוש ברוך הוא ליישר את העקום, כמו שנאמר "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". ואם תאמר, אותם שמתו בעצתו של נחש, אפילו הם יקומו ויהיה בעלי עצה למלך המשיח.	ואי תימא הואיל ואתקשרו בצרורא דחיי ומתענגי בענוגא עלאה אמאי יחית לון קודשא בריך הוא לארעא פוק ואוליף מזמנא קדמאה דכל אינון רוחין ונשמתין דהון בדרגא עלאה דלעילא וקודשא בריך הוא אחיתו (דקב"ה נחת) להו לארעא לתתא כל שכן השתא דבעי קודשא בריך הוא לישראל לעקימא כמה דאת אמר (קהלת ז כ) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואי תימא אינון דמיתו בעטיו דנחש אפילו אינון יקומון ויהון מארי דעיטא למלכא משיחא:
ועל זה שנינו, משה עתיד לומר שירה לעתיד לבא. למה, משום שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". "אראנו", היה צריך להיות "אראך". אלא אראנו ממש. [משל] למי שראה בתחלה, יראנו פעם שניה. וזהו אראנו, ונאמר "אראנו בישע אלהים", "ואראהו בישועתי".	ועל דא תנינן משה זמין למימר שירתא לזמנא דאתי מאי טעמא בגין דכתיב (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אראנו אראך מבעי ליה אלא אראנו ממש ²²⁸⁰ למאן דחמא בקדמיתא יחמי ליה תניינות ודא הוא אראנו וכתיב (תהלים נ כג) אראנו בישע אלהים (שם צא טז) ואראהו בישועתי:
נד/ב	
ואז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת [ליהוה] שירתא דמטרוניתא ²²⁸¹ לקודשא בריך הוא תנינן כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה זכי למימרא לזמנא דאתי דהא אית בה עלמא דין [נ"א דעבר] ואית בה עלמא דאתי ואית בה קשרי מהימנותא ואית בה יומי דמלכא משיחא (את לאעלא) ותלי עלה כל אינון תושבחהן אחרנין ²²⁸² דקאמרי עלאי ותתאי:	וכדין אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת [ליהוה] שירתא דמטרוניתא ²²⁸¹ לקודשא בריך הוא תנינן כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא ומכוון בה זכי למימרא לזמנא דאתי דהא אית בה עלמא דין [נ"א דעבר] ואית בה עלמא דאתי ואית בה קשרי מהימנותא ואית בה יומי דמלכא משיחא (את לאעלא) ותלי עלה כל אינון תושבחהן אחרנין ²²⁸² דקאמרי עלאי ותתאי:
"השירה" היה צריך להיות "שיר זה". אלא השירה שמשבחת המלכה למלך, ומשה אמר מלמטה למעלה, והרי	השירה שיר וזהו מבעי ליה אלא שירתא דקא משבחת מטרוניתא למלכא ומשה מתתא לעילא

²²⁸⁰ קאי אדור המדבר (רמ"ז).

²²⁸¹ שירתא של הנוק' הנקראת זאת (רח"ו).

²²⁸² פי' לרבות כל השירות האחרות (מ"מ).

ספר שמות

פרשוה. "לה", משום שהמלך מאיר לה פנים. רבי יוסי אמר כל אותם שמנים שהיו נמשכים משך המלך הקדוש כנגדה, לכן משבחת אותו המלכה.	קאמר והא אוקמוה ליהו"ה בגין דאנהיר לה מלכא אנפאה ²²⁸³ (ונהיר ²²⁸⁴ אנפוי מלכא לקבלה) רבי יוסי אמר דכל אינון משחין ²²⁸⁵ דהוו נגדין משיך מלכא קדישא לקבלה בגיני כך משבחה ליה מטרוניתא:
אמר רבי יהודה, אם כך, למה נאמר "משה ובני ישראל". והרי המלכה צריכה לשבח. אלא אשרי חלקם של משה וישראל, שהם היו יודעים לשבח את המלך בשביל המלכה כראוי, משום שכל אותו כח וגבורה שלה, ירשה מן המלך.	אמר רבי יהודה אי הכי אמאי כתיב (שמות טו א) משה ובני ישראל והא מטרוניתא בעיא לשבחה אלא זכאה חולקהון דמשה וישראל דאינון הוו ידעין לשבחה למלכא בגין מטרוניתא כדקראות ²²⁸⁶ בגין דכל ההוא חילא וגבורה דילה ירתא מן מלכא:
רבי חייא פתח ואמר "קומי רני בלילה לראש אשמורות". "קומי רני", זו כנסת ישראל. "בלילה", בגלות. רבי יוסי אמר, בלילה, בזמן שהיא שולטת ומתעוררת. "לראש אשמורות", היה צריך להיות בראש, אלא לראש, ככתוב "על ראש המטה". ובארנו "ראש המטה", זה יסוד. כמו כן כאן "לראש", זה יסוד שהמלכה מתברכת בו, "ראש אשמורות", זהו ראש של נצח והוד.	רבי חייא פתח ואמר (איכה ב יט) קומי רוני בלילה לראש אשמורות קומי רוני ²²⁸⁷ דא כנסת ישראל ²²⁸⁸ בלילה בגלותא ²²⁸⁹ רבי יוסי אמר בלילה בזמנא דהיא שלטא ומתערא לראש אשמורות בראש מבעי ליה אלא לראש כמה דכתיב (בראשית מז לא) על ראש המטה ואוקימנא ראש המטה דא יסוד ²²⁹⁰ אופי הכא לראש דא יסוד דמטרוניתא מתברכא ביה ²²⁹¹ ראש אשמורות דא הוא רישא דנצח והוד ²²⁹² :
רבי יוסי אמר, זהו ראש של כתרי המלך והסיוס. רבי אבא אמר "לראש	רבי יוסי אמר דא הוא רישא דכתרי מלכא וסיומא ²²⁹³ רבי אבא אמר לראש אשמורות כתיב

²²⁸³ פי' שנתן לה מוחין דילה שמאירים פניה (מ"מ).

²²⁸⁴ דנהיר (דפ"ק).

²²⁸⁵ פי' הארות אבא הנק' שמן (מ"מ).

²²⁸⁶ כדקא יאות (דפ"ו).

²²⁸⁷ לשון נקבה (אור יקר).

²²⁸⁸ ורני אינו לשון רינה דשיר ושבח של שמחה אלא לשון צעקה ורגנה של תפלה (אור יקר)

²²⁸⁹ ור' יוסי פליג עליה ואמר בלילה היינו חצות לילה ששכינה קמה בג'ע לשבח להקב"ה (אור יקר).

²²⁹⁰ "המטה" מלכות, "ראש המטה" יסוד, ונקרא ראש אשמורות היינו שכינה היא לג' משמרות הוי הלילה: הא', האשמורה השמאלית. הב', היא האשמורת התיכונה מצד הת"ת. הג', אשמורת הימין בבקר אל החסד, והיא צועקת בלילה אל היסוד ישפיעה, ועם היות שהשפע נמשך מלמעלה, סוף סוף מתברכא ביה, וממנו היא יונקת שהעליונות משפיעות על ידה (אור יקר).

²²⁹¹ ולא אמר מיניה (אור יקר).

²²⁹² נראה שאינו רוצה לפרש ראש אשמורות כמו ראש המטה, ואשמורות ומטה ענין א' כדפי' לעיל אלא ראש לבד רוצה שיהיה היסוד ואשמורות הם הנ"ה שהיסוד נקרא ראש, והוא מאותם האשמורות שהם משך השפע, ולא הכריח מראש המטה אלא שהיסוד נקרא ראש לבד ועתה יאמר ראש אשמורות יונק מהאשמורות, שהם נ"ה אשמורת ימין ואשמורת שמאל, ולא רצה לפרש שהיסוד ראש לאשמורות נ"ה בעת שעולה על גביהן, דאם כן אמאי היא מתברכא ביה, הרי נסתלק למעלה ואז אינה מתברכת ממנו שהיא למטה, אלא מבחר הפירושים הוא ראש למלכות ומושך מהנצח וההוד והוא ראש יונק מהאשמורת כדפי' ולא פי' ת"ת ראש לאשמורות נ"ה שאינה מתברכת בו אלא ממנו מרחוק (אור יקר). ז"ל הרב: דע כי חצי יסוד נאחז בגוף עצמו אך חצי השני נשאר בין הירכים שהם נ"ה שבו, עכ"ל. ולכך נק' היסוד רישא דנצח והוד מאחר שחציו תקוע תוך הת"ת למעלה מנ"ה (מ"מ).

²²⁹³ הוא היסוד שבו ב' בחינות ממעלה למטה סיומא, וממטה למעלה רישא, והיינו ב' אשמורות, ור' אבא פי' כדפי' אשמורת מטה ממש, ולכך פי' לשון אשמורת א', ואינו דוחק למה לא אמר קומי רני בלילה לה' ממש (אור יקר). פי' שהיסוד עולה בסוד הדעת עד המוחין להמשיך הטיפה משם וז"ש רישא דכתרי מלכא וכפי האמת הוא סיומא (מ"מ).

ספר שמות

חסר 2294 ודא הוא רישא ראש המטה וכלא במלכא קדישא עלאה אתמר ודא הוא ליהו"ה ²²⁹⁵ :	אשמורות" נאמר חסר, וזהו הראש, ראש המטה. והכל נאמר במלך הקדוש העליון, וזהו "לה".
רבי ייסא אמר והשירה הזאת ליהו"ה דא הוא נהרא ²²⁹⁶ דנפיק מעדן דכל משחא ורבו ²²⁹⁷ נפיק מניה ²²⁹⁸ לאדלקא בוצינין ²²⁹⁹ ומשמע לבתר ²³⁰⁰ דכתיב (שמות טו א) אשירה ליהו"ה דא הוא מלכא קדישא עלאה ועל דא לא כתיב אשירה לו:	רבי ייסא אמר "השירה הזאת לה", זהו הנהר שיוצא מעדן שכל שמן ומשחה יוצאים ממנו להדליק נרות. ומשמע אחר כך, שנאמר "אשירה לה", זה המלך הקדוש העליון, ועל זה לא נאמר, אשירה לו.
ויאמרו לאמר (דא הוא) לדרי דרין ²³⁰¹ בגין דלא יתנשי מנייהו לעלמין דכל מאן דוכי להאי שירתא בהאי עלמא זכי לה בעלמא דאתי וזכי לשבחה בה ביומוי דמלכא משיחא בחדוותא ודכנסת ישראל בקודשא (דקודשא) בריך הוא דכתיב לאמר לאמר בההוא זמנא לאמר בארעא קדישא בזמנא דשרו ישראל בארעא לאמר בגלותא ²³⁰² לאמר בפורקנא דלהון דישאל לאמר לעלמא דאתי:	"ויאמרו לאמר", לדורי דורות, כדי שלא ישתכח מהם לעולמים, שכל מי שזוכה לשירה הזו בעולם הזה, זוכה לה בעולם הבא. וזוכה לשבח בה בימות מלך המשיח, בשמחת כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא, שנאמר "לאמר". "לאמר", באותו זמן. "לאמר", בארץ הקדושה, בזמן ששכנו ישראל בארץ. "לאמר" בגלות. "לאמר" בגאולת ישראל. "לאמר", לעולם הבא.
אשירה ליהו"ה נשיר מבעי ליה ²³⁰³ מאי אשירה אלא בגין [דהו משבחן] (ד)תושבחתא דמטרוניתא ²³⁰⁴ (בעו לשבחה) ליהו"ה דא מלכא קדישא ²³⁰⁵ כי גאה גאה (כמה) דסליק ²³⁰⁶ ואתערער בעטרוי ²³⁰⁷ [לאפקא] ברכאן ²³⁰⁸ וחילין ²³⁰⁹ וגבוראן ²³¹⁰ (לאסקא) בכלא כי גאה	"אשירה לה", היה צריך להיות "נשיר". מה זה "אשירה", אלא משום שהיו משבחים את תשבחת המלכה. "לה", זה המלך הקדוש. "כי גאה גאה", שעלה והתעטר בעטרותיו, להוציא ברכות וכחות וגבורות להתעלות בכל. "כי גאה גאה", "גאה", בעולם הזה.

- ²²⁹⁴ פי' המלכות נקרא כך והיסוד ראש לה (מ"מ).
- ²²⁹⁵ פי' ז"א (מ"מ).
- ²²⁹⁶ ר' ייסא פי' "לה" בסוד הדעת שהוא סוד משך נהר יוצא מעדן מהחכמה (אור יקר). פי' בינה, ומביא ראיה מדכתיב בסיפא אשירה לה' ואם לה' דרישא דקרא הוא ז"א א"כ אשירה לו מבעי ליה אלא ודאי לה' דרישא היא בינה ודסיפא היא ז"א (מ"מ).
- ²²⁹⁷ שפע ואור החכמה (אור יקר).
- ²²⁹⁸ דרך הבינה ולחוש (אור יקר).
- ²²⁹⁹ הם ז' ספירות המאירות והיינו בחכמה במשך הדעת (אור יקר).
- ²³⁰⁰ בת"ת עצמו בפסוק ב' כאומרו אשירה לה' (אור יקר).
- ²³⁰¹ הרי נשלמו אז הז' בהגדלות והמוחין היותר שלימים, וכן ישראל למטה, כי אז נולד כל האורות דחמדת ישראל וכו' והנה אלו האורות נולדו להם לישראל אז, והוא הלידה דליל ז' של פסח, כי אז נולדו האורות דתקות כל חמדת ישראל אשר לעתיד לבא, וזה שנאמר בשירת הים (שמות טו א) ויאמרו לאמר (דע"ה ח"ב קכו ע"ג).
- ²³⁰² על הנסים נסתרים שהקב"ה עושה עם ישראל תמיד (ויקרא כו מד) ואף גם זאת כו' (שם).
- ²³⁰³ פי' הנ' מורה על הריבוי (מ"מ).
- ²³⁰⁴ ואמרו אשירה כאלו היא מדברת על עצמה (אור יקר). אשירה הוא לשון יחיד היא הנוק' דז"א, ר"ל שהשירה ששוררת מלכות לז"א אמרוה ישראל (מ"מ).
- ²³⁰⁵ ת"ת בסוד חו"ב (אור יקר).
- ²³⁰⁶ אל הבינה (אור יקר).
- ²³⁰⁷ תרין עטרין דירית מאבא ואימא והם חו"ג הנעלמות שם (אור יקר). גאות הם בא"א ששם ת"י נימין בגימ' גאות, וכן אר"א נק' גאות כי ח"י נימין חופפין עליהם, וז"ש כי גאה גאה, שז"א עולה לא"א ואר"א לקבל המוחין משם (מ"מ).
- ²³⁰⁸ הם מוח חו"ב (מ"מ).
- ²³⁰⁹ הם החסדים שמשם באים הנשמות (מ"מ).
- ²³¹⁰ הם ה"ג (מ"מ).

ספר שמות

גאה", לעולם הבא. כי גאה באותו זמן. גאה כדי שיתעטר בעטרותיו, בשמחה שלמה.	נאה גאה בהאי עלמא גאה בעלמא דאתי כי גאה בההוא זמנא גאה בגין דיתעטר בעטרוי בחרוותא שלימתא:
"סוס ורוכבו רמה בים", השלטון שלמטה והשלטון שלמעלה, שאחוזים בהם, נמסרו לאותו הים הגדול והשליט הגדול, לעשות בהם נקמות. ושנינו, הקדוש ברוך הוא לא עושה דין למטה עד שיעשה בשליטיהם למעלה, זהו שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה".	סוס ורוכבו רמה בים (שמות טו א) שולטנותא דלתתא ושולטנותא דלעילא ²³¹¹ דאחידן בהו ²³¹² אתמסרו בההוא ימא רבא ושולטנותא רבא למעבד בהו נוקמין ותנינן לא עביד קודשא בריך הוא דינא לתתא עד דיעביד בשולטניהון לעילא הדא הוא דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהוה על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה ועל האדמה (באדמה):
"רמה בים", אמר רבי יהודה, בו בלילה, התעוררה גבורה חזקה, שנאמר בו "ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה", באותו זמן בקשה המלכה מן המלך את כל אותם אוכלוסים שלמטה, וכל אותם שליטים שלמעלה שימסרו בידיה, וכולם נמסרו לידיה לעשות בהם נקמות, זהו שנאמר "סוס ורוכבו רמה בים", בים סתם, למעלה ולמטה.	רמה בים אמר רבי יהודה ביה בלילא אתער גבורא תקיפא דכתיב ביה (שמות יד כא) ויולך יהוה את הים ברוח קדים (ראתער בה גבורה תקיפא הה"ד) עזה כל הלילה בההוא זמנא בעאת מטרוניתא מן מלכא כל אינון אכלוסין דלתתא וכל אינון שולטנין דלעילא דיתמסרון בידיה וכלהו אתמסרו בידיה למעבד בהו נוקמין הדא הוא דכתיב סוס ורוכבו רמה בים בים סתם לעילא ותתא:
"עזי וזמרת יה". רבי חייא פתח ואמר "אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה", כמה הצטרכו בני אדם לכבד את הקדוש ברוך הוא, משום שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם,	עזי וזמרת יה (שמות טו ב) רבי חייא פתח ואמר (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה כמה אצטריכו בני נשא ליקרא לקודשא בריך הוא ²³¹³ בגין דקודשא בריך הוא כד ברא עלמא
הסתכל על האדם, להיות שליט על הכל (נ"א להיות שלם בכל, ונברא) בשני פרצופים, והיה דומה לעליונים ולתחתונים. הוריד אותו בדמות מכובדת, וראו אותו הבריות, אז התכנסו אליו והשתחוּ לפניו, ופחד ואימה נפלו עליהם מפחדו. זהו שנאמר "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים".	נח/א אסתכל ביה באדם למהו ²³¹⁴ שליט על [כלא] ונ"א למהו שלים בכולא ואתברין דו פרצופין ²³¹⁵ והוה דאמי לעלאין ותתאין ²³¹⁶ נחת ליה בדמו יקירא ²³¹⁷ וחמו ליה בריין כדין אתכנשו לגביה וסגידו לקבליה ואימתא ודחלא נפלת עליהו מדחלתיה הדא הוא דכתיב (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל

²³¹¹ סוס היא פלונית ורוכבו הוא ס"מ (מ"מ).

²³¹² פ' המצריים אוחזים בפלונית וס"מ (מ"מ).

²³¹³ מפני שהקב"ה כבדם בשעת בריאתם כל הכבוד שאפשר, והם מנעו הכבוד מהם בחטאתם, וא"כ צריכים הם לכבד הבורא שברא' בכל הכבוד (אור יקר)

²³¹⁴ פ' השגיח בו ונתן לו כח (אור יקר).

²³¹⁵ שהם עליונים ותחתונים גשמיים ורוחניים מים עליונים ומים תחתונים זכר ונקבה ולזה היה בו חלק מזה וחלק מזה (אור יקר).

²³¹⁶ האדם אינו רומז אל בחי' פרטית כמו אל זעיר לבדו או אל מלכות לבדה, אלא הוא רומז אל ה' פרצופים דוגמת א"א, וז"ש "דמי לעילאין" הם ג"ר, ותתאין הם ז"ן, א"נ לפי שבו יחידה חיה נשמה מכח"ב, נ"ר מזו"ן, וז"ש לעילאין ותתאין, א"נ לעילאין אצילות תתאין ב"ע שאדה"ר היה כולל אב"ע (מ"מ).

²³¹⁷ בסוד הנשמה הנפלאה שסופר בה כמה עניינים בתיקונים (אור יקר).

ספר שמות

עוף השמים:	
עייליה לגנתיה דנטע לנטריה²³¹⁸ למהוי ליה חרו על חרו²³¹⁹ ולאשתעשעא ביה עבד ליה טרוצטבולין²³²⁰ מחפיין באבני יקר ומלאכין עלאין חדאן קמיה לבתר פקיד ליה²³²¹ על אילנא חר ולא קאים בפקודא דמאריה²³²²:	הכניס אותו לגנו שנטע לשמרו, להיות לו שמחה על שמחה, ולהשתעשע בו. עשה לו חופה, מכוסה באבנים יקרות, ומלאכים עליונים שמחים לפניו. אחר כך, צוה אותו על עץ אחד, ולא עמד במצות רבונו.
אשכחנא בספרא דחנוך²³²³ דלבתר דסליק ליה²³²⁴ קודשא בריך הוא ואחמי ליה כל גנזיית²³²⁵ [דמלכא] עלאי ותתאי אחמי ליה אילנא דחיי²³²⁶ ואילנא דאתפקד²³²⁷ עליה אדם ואחמי ליה דוכתיה²³²⁸ דאדם בגנתא דערן וחמא דאלמלא נטיר אדם פקודא דא יכיל לקיימא תדירא ולמהוי תדירא [תמן] הוא לא נטר פקודא דמאריה נפק בדימוס ואתענש:	מצאנו בספרו של חנוך, שלאחר שהעלה אותו הקדוש ברוך הוא, והראה לו את כל גנזי המלך עליונים ותחתונים, הראה לו את עץ החיים, והעץ שהצטוו עליו אדם, והראה לו מקומו של אדם בגן עדן. וראה שאלמלא שמר אדם מצוה זו, יכול לעמוד תמיד, ולהיות שם תמיד. הוא לא שמר מצות רבונו, יצא בדימוס ונענש.
רבי יצחק אמר [אדם] דו פרצופין אתברי והא אוקימנא (בראשית ב כא) ויקח אחת מצלעותיו נסרו הקדוש ברוך הוא ואתעבידו תרין ממזרח וממערב הדא הוא דכתיב (תהלים קל"ח) אחור וקדם צרתני אחור דא מערב וקדם דא מזרח:	רבי יצחק אמר, אדם נברא ב' פרצופים. והרי בארנו "ויקח אחת מצלעותיו" נסרו הקדוש ברוך הוא ונעשו שנים ממזרח וממערב, זהו שנאמר "אחור וקדם צרתני". אחור זה מערב, וקדם זה מזרח.
רבי חייא אמר מה עבד קודשא בריך הוא תקין לההיא נוקבא ושכליל שפירותה על כלא ועיילה לאדם הדא הוא דכתיב (בראשית ב כב) ויבן יהו"ה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה תא חזי מה כתיב לעילא (שם כא) ויקח אחת מצלעותיו מאי אחת כמה דאת אמר (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה מצלעותיו מסטרוי כמה דאת אמר (שמות כו כ) ולצלע המשכן:	רבי חייא אמר, מה עשה הקדוש ברוך הוא, תיקן אותה נקבה, ושכלל את יפיה על הכל, והכניסה לאדם. זהו שנאמר "ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה". בא וראה, מה נאמר למעלה "ויקח אחת מצלעותיו", מה זה "אחת", כמו שנאמר "אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה". "מצלעותיו", מצדדיו, כמו שנאמר "ולצלע המשכן".

²³¹⁸ כי עיקר קיום מצות היה בג"ע כאומרו לעבדה ולשמרה ופי' אלו מצות עשה ומצות לא תעשה (אור יקר).

²³¹⁹ שמחת עצמו בבריאתו וכן נוסף על זה שמחתו בג"ע וכל הנברא בו והקב"ה משתעשע בו בסוד שעשועו עם הצדיקים בג"ע שהיחוד על ידם בהם ומהם עצמם (אור יקר).

²³²⁰ חופות (רח"ו במ"מ).

²³²¹ היינו סוד עץ הדעת וכו' דהיינו להרחיקו מכל חיצוניי ושלל לידבק אליהם (אור יקר).

²³²² שנתדבק בחצונים ונתלבש בחומר טמא ויצר הרע (אור יקר).

²³²³ יובן בספר הגלגולים [פי"ח] שחנוך זכה לנשמה דזיהרא עילאה שהיתה לאדה"ר קודם חטאו (רמ"ז).

²³²⁴ לחנוך עצמו (אור יקר).

²³²⁵ הם גנוזי ואוצרי כל צורכי ההנהגה (אור יקר).

²³²⁶ להשכיר לעוסקי תורה (אור יקר).

²³²⁷ להעניש עובדי תורה (אור יקר).

²³²⁸ ובחינתו קודם חטאו וחופתו ומעלתו וכל זה מפני שחנוך ירש לבוש אדם הראשון כדפי' בשיה"ש, דאלמלא וכו', אם כן הוא מנע הטוב ממנו, ור' יצחק פליג את"ק דת"ק פירש ד"ו פרצופין שהם הרכבתו מן העליונים ומן התחתונים ואיהו סבירא ליה ד"ו פרצופין היינו ז"ן ממש, ונסרו הקב"ה לשתיים לא ימין ושמאל אלא אחור וקדם, בענין שיש בזכר ימין ושמאל וקדם, ובנקבה ימין ושמאל ואחור, ולדעת ר' יצחק בנסירה לבד נגמר מעשה הנקבה שמקושטת וגמורה ובריה שלימה היתה, ור' חייא פליג עליה ואמר שלא היתה גמורה נקבה (אור יקר).

ספר שמות

רבי יהודה אמר, הקדוש ברוך הוא נתן נשמה עליונה באדם, וכלל בה חכמה ותבונה כדי לדעת הכל, מאיזה מקום נתן בו נשמה. רבי יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות הקדושות באות.	רבי יהודה אמר, הקדוש ברוך הוא נתן נשמה עליונה באדם, וכלל בה חכמה ותבונה כדי לדעת הכל, מאיזה מקום נתן בו נשמה. רבי יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות הקדושות באות.
רבי יהודה אמר, מכאן, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה", מי זו הארץ. מאותו מקום שהמקדש נמצא בו נפש חיה, נפש חיה סתם, זו נפש של אדם הראשון, של הכל.	רבי יהודה אמר, מכאן, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה", מי זו הארץ. מאותו מקום שהמקדש נמצא בו נפש חיה, נפש חיה סתם, זו נפש של אדם הראשון, של הכל.
רבי חייא אמר, אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכי העליונים, והיה מסתכל בכל, ויודע ונודע לרבונו יותר מכל שאר בני העולם. לאחר שחטא נסתמו ממנו מעיינות החכמה, מה נאמר (נ"א ממה שכתוב) "וישלחו ה' אלהים מגן עדן לעבוד את האדמה".	רבי חייא אמר, אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכי העליונים, והיה מסתכל בכל, ויודע ונודע לרבונו יותר מכל שאר בני העולם. לאחר שחטא נסתמו ממנו מעיינות החכמה, מה נאמר (נ"א ממה שכתוב) "וישלחו ה' אלהים מגן עדן לעבוד את האדמה".
רבי אבא אמר, אדם הראשון מדבר ונוקבא אשתכח ²³³² הדא הוא דכתיב (שם א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ועל דא דבר ונוקבא אתעבידו כחדא ואתפרשו לבתר ואי תימא [הא דאמר] האדמה אשר לקח משם ²³³³ הכי הוא ודאי ודא היא נוקבא וקודשא בריך הוא אשתתף עמה ²³³⁴ ודא הוא דבר ונוקבא וכלא [הוא] מלה חדא:	רבי אבא אמר, אדם הראשון מדבר ונוקבא אשתכח ²³³² הדא הוא דכתיב (שם א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ועל דא דבר ונוקבא אתעבידו כחדא ואתפרשו לבתר ואי תימא [הא דאמר] האדמה אשר לקח משם ²³³³ הכי הוא ודאי ודא היא נוקבא וקודשא בריך הוא אשתתף עמה ²³³⁴ ודא הוא דבר ונוקבא וכלא [הוא] מלה חדא:
רבי יוסי אמר "עזי וזמרת יה", אותם הכלולים זה בזה ולא נפרדים זה מזה, ולעולמים הם בחיבות ברצון אחד, שמשם נמצאות (נ"א נמשכו) משיכות הנחלים והמעיינות, לספק לכל ולברך	רבי יוסי אמר "עזי וזמרת יה", אותם הכלולים זה בזה ולא נפרדים זה מזה, ולעולמים הם בחיבות ברצון אחד, שמשם נמצאות (נ"א נמשכו) משיכות הנחלים והמעיינות, לספק לכל ולברך

²³²⁹ פי' הם א"א כנודע שחיה מאבא ונשמה מאימא וז"ש יהודה אמר מהכא כדמפרש ואזיל (מ"מ).
²³³⁰ פי' מלכות שהמקדש רומז אליה (מ"מ).
²³³¹ פי' אבא לפי שחיה ממנו וז"ש דא נפשא דאדם קדמא דכולא (מ"מ).
²³³² פי' זו"ו והם צלם ודמות (מ"מ). לעיל יב ע"א ויקרא יט ע"א ועי' תזריע מג ע"ב (לש"ו).
²³³³ פי' דמשמע שהוא ממלכות לבדה הנק' אדמה ותירץ דקב"ה אשתתף עמה והזכיר הכתוב המלכות לפי שהיא נגלית והז"א מתלבש בתוכה (מ"מ).
²³³⁴ כל הנשמות והעולמות אשר לבי"ע ממש שיצאו ונבראו אח"כ מהמלכות דאצילות ע"י זווגא בד"א (ע' זוה"ק ח"א כב ע"א כט ע"ב ובח"ב יב ע"א וח"ג ז ע"א יט ע"א קעד ע"ב וע' עוד ח"א יג סע"א וח"ב נה ע"א) (כללים ח"א קח ע"ג).
²³³⁵ אדני גימ' ס"ה ועם י"ב אותיות המלוי הוא גימ' ע"ז וכן שם ס"ג עם י' אותיות המלוי גימ' ע"ג וד' אותיות הפשוט הרי גימ' ע"ז ג"כ ועי' דף סו ע"ב כי ת"ת דאצילות נק' ו"ו והם גימ' י"ב וכ"א כלול מ' י"ב פעמים ה' הם ס' וכנגדם ס' דת"ת דמלכות וכנגדם ס' פולסי דנורא ביצירה הנק' נער והוא כנגד הת"ת ג"ש (זהר הרקיע).
²³³⁶ נ ע"ב (הערת הזהר).
²³³⁷ קבלת א"א ויניקתם הנה הוא מהמזלין אשר הא"א כלולים בהם והמזלין הם הדעת עלאה אשר על ידיהם מתייחדים הא"א והם עי"ז תרין ריעין דלא מתפרשין דא מן דא כמ"ש באד"ז רצ ע"ב (וכן הוא בפ' בשלח נ' ע"ב נ"ה ע"א ופ' ויקרא ד' ע"א ס"א ע"ב) (כללים ח"ב קכב ע"א). לעולם אין אור המאציל נפסק אפי' רגע אחת וכו' הוא לשפע החיות והמזון הוא אשר לא נפסק לעולם (ביאורים ח"ב ע ע"ג).
²³³⁸ ח"ג ד ע"א סא ע"ב רצ ע"ב (לש"ו).

ספר שמות

אשתכחו (נ"א אתמשכו) (מתמן אשתכחו) משיכן דנחלין ומבועין לאסתפקא כלא ולברכא כלא לא כריבו מימי מבועין כמה דאת אמר (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ועל דא ויהי לי לישועה²³³⁹ דבגניי כך מלכא קדישא²³⁴⁰ משיך ואחסין לתתא ואתער ימינא למעבד נסין:	את הכל. לא מכזבים מימי המעיינות, כמו שנאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו". ועל זה "ויהי לי לישועה", שבשביל כך המלך הקדוש מושך ומוריש למטה, ומתעורר הימין לעשות נסים.
זה אלי ואנוהו (שם) דא צדיק דמניה נפקין ברכאן בזווג ואנוהו בההוא אתר דחביבותא אשתכח ביה ודא הוא מקדשא²³⁴¹ אלהי אבי וארוממנהו משה קאמר דא לגבי אתר דלויא²³⁴² אתיין מההוא סטרא ועל ודא (הוה) (כן הוה הוא) שלימותא דכלא והוא בההוא אתר ונ"א בהאי קרא:	"זה אלי ואנוהו", זה צדיק, שממנו יוצאות ברכות בזווג. "ואנוהו" באותו מקום שנמצאת בו חביבות, וזהו המקדש. "אלהי אבי וארוממנהו", משה אמר את זה למקום שהלויים באים מאותו צד, ועל זה היה שלמות הכל, הוא באותו מקום (נ"א בזה הפסוק).
[רבי] יצחק אמר ויהי לי לישועה דא מלכא קדישא²³⁴³ והכי הוא ומנלן מקרא אחריןא אשכחנא ליה דכתיב (ישעיה יב ב) כי עזי וזמרת יה יהו"ה ויהי לי לישועה [מ]משמע דקאמר יהו"ה ויהי לי לישועה דא מלכא קדישא:	רבי יצחק אמר "ויהי לי לישועה", זה המלך הקדוש, וכך הוא. ומנין לנו, מקרא אחר מצאנו לו, שנאמר "כי עזי וזמרת יה יהו"ה ויהי לי לישועה" ממשמע שאמר "ה' ויהי לי לישועה", זה המלך הקדוש.
נה/ב	
עזי וזמרת יה וגו' (שמות טו ב) רבי חזקיה פתח ואמר בהאי קרא דכתיב (משלי יז יז) בכל עת אוהב²³⁴⁴ הרע ואח²³⁴⁵ לצרה בכל עת אוהב הרע דא קודשא בריך הוא²³⁴⁶ דכתיב ביה (שם כז י) רעך ורע אביך אל תעזוב ואח לצרה יולד (משלי יז יז) בשעתא דיעיקון לך שנאך קודשא בריך הוא מה אמר (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום כך דישראל אקרין אחים ורעים לקודשא בריך הוא יולד מהו וכי השתא יולד אלא בשעתא דעקתא יולד בעלמא אח יהא לקבלך לשובא לך מכל אינון דעקין לך:	"עזי וזמרת יה וגו'", רבי חזקיה פתח ואמר, בפסוק זה שנאמר "בכל עת אוהב הרע ואח לצרה יולד". "בכל עת אוהב הרע", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "רעך ורע אביך אל תעזוב". "ואח לצרה יולד", בשעה שיציקו לך שונאין, מה אומר הקדוש ברוך הוא "למען אחי ורעי אדברה נא שלום כך", שישראל נקראים אחים ורעים לקב"ה. "יולד", מה זה. וכי עכשיו יולד. אלא בשעה שנולדת צרה בעולם, יהיה אח כנגדך להציל אותך, מכל אותם שמציקים לך.

²³³⁹ פי' י"ה הנזכר שהם או"א הם לי לישועה (מ"מ).

²³⁴⁰ פי' בשביל הארות או"א הנזכר לכך מלכא קדישא שהוא ז"א מושך שפע למלכות ולב"ע (מ"מ).

²³⁴¹ יסוד דנוק' (רח"ו). ועי' דע"ה ח"א פ ע"ד.

²³⁴² פי' גבורה דז"א שהיא אלוה, לוי בן יעקב (מ"מ).

²³⁴³ פי' ז"א ופליג את"ק שאמר ויהי לי לישועה קאי על י"ה הנזכר (מ"מ).

²³⁴⁴ ששם הרחמים וטובים לכל עת (אור יקר).

²³⁴⁵ נקרא אח מצד ז' מדות ושם הדין והיינו טוב לצרה להצלה והיינו אדם שאינו עולה אלא בשבע מדות ולכן יולד לו צרה וינצל ע"י אח, אבל הרע אין לו צרה כלל, ור' יהודה תי' דאהדר יולד לאח ממש, והיינו שהת"ת אח מסתלק אל תוכיות הבינה ויוצא משם מסוד הרחם ויולד להצילו (אור יקר).

²³⁴⁶ שאינו מתרחק מן האדם אפילו רגע וכו', [עי' ח"ג דף ד ע"א] מה בין רעים לדודים, והקב"ה נק' לאדם רע דבק בלי פירוד, כאומרו ואתם הדבקים בה' והיינו מצד אותם הנאחזים בג' ראשונות (אור יקר).

ספר שמות

רבי יהודה ²³⁴⁷ אמר יולד דמלכא קדישא יתער בהאי עז (לנקמא לך מאומא) ולנקמא לך מאומין [נ"א לינקא לך מאימא] ²³⁴⁸ בהוא סטרא ²³⁴⁹ כמה דאת אמר עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה, לעורר גבורות כנגד אומות עובדי כוכבים ומזלות.	רבי ייסא פתח ואמר, כמה יש לאדם לאהוב את הקדוש ברוך הוא, שהרי אין לך עבודה לקדוש ברוך הוא כמו אהבה, וכל מי שאהב אותו, ועושה עבודתו באהבה, קורא לו הקדוש ברוך הוא אהוב. אם כן, כמה בארנו פסוקים אלו "רעך ורע אביך אל תעזוב", ונאמר "הוקר רגלך מבית רעך".
רבי ייסא פתח ואמר כמה אית ליה לבר נש לרחמא ליה לקודשא בריך הוא דהא לית ליה פולחנא לקודשא בריך הוא (אלא) וכמהו רחימותא וכל מאן דרחים ליה ועביד פולחנא ברחימותא קארי ליה לקודשא בריך הוא (ו)רחימא ²³⁵⁰ אי הכי ²³⁵¹ במאי אוקימנא הני קראי (משלי כז י) רעך ורע אביך אל תעזוב וכתוב (משלי כה יז) הוקר רגלך מבית רעך:	אלא הרי בארוה החברים פסוק זה בעולות ושלמים, וזה בחטאות ואשמות, ונאמר עכשיו "רעך ורע אביך אל תעזוב", לעבוד אותו ולהדבק בו, ולעשות מצוותיו. "אל תעזוב" ודאי. וזה שנאמר "הוקר רגלך מבית רעך", כלומר הוקר יצרך שלא ירתח כנגדך, ולא ישלוט בך, ולא תעשה הרהור אחר. "מבית רעך", מי זה בית רעך. זו הנשמה הקדושה, שהכניס בך רעך, ונתן אותה בתוכך. ועל זה, עבודת הקדוש ברוך הוא לאהוב אותו בכל, כמו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך".
אלא הא אוקמוה חברייא האי קרא ²³⁵² בעולות ²³⁵³ (ו)כתיב השתא רעך ²³⁵⁴ ורע אביך אל תעזוב למפלה ליה ²³⁵⁵ ולאתדבקא ביה ולמעבד פקודי אל תעזוב ודאי ²³⁵⁶ והא דאתמר הוקר רגלך מבית רעך כלומר הוקר יצרך ²³⁵⁷ דלא ירתח ²³⁵⁸ לקבלך ולא ישלוט בך ולא תעביד הרהורא אחרא מבית רעך מאן בית רעך דא נשמתא קדישא ²³⁵⁹ דאעיל ²³⁶⁰ בך רעך ויהבה בגוף ועל דא פולחנא דקודשא בריך הוא לרחמא ליה בכלא כמה דכתיב (דברים ו ה) ואהבת את יהוה אלהיך:	זה אלי ואנוהו, שכל ישראל ראו

- ²³⁴⁷ ר"י פליג על רבי חזקיה דלעיל שפירש יולד קאי על הצרה, ור"י מפרש יולד קאי על הקב"ה וה"ק ואח שהוא הקב"ה בעת צרה יולד דהיינו יתעורר להנקם מהאויבים (מ"מ).
- ²³⁴⁸ בינה, ור' יהודה מפרש ויהי לי כשירוד מעזי שהיא אימא עילאה לישועה כדפי' ר' יצחק (אור יקר).
- ²³⁴⁹ דהיינו חכמה כדפי', וצריכים ב' מדות, הא' רחמים, הב', דין דהיינו חכמה ובינה, כדי שהדין יהיה בשנאייהון דישראל (אור יקר).
- ²³⁵⁰ היינו מצד החכמה אוהב, ומשם נהירו דחסד (אור יקר).
- ²³⁵¹ שאתה אומר שיהיה אוהב להקב"ה ולא רע והכתוב אומר רעך ורע אביך מורה שיהיה רע להקב"ה ויש פסוק אחר שאומר הוקר רגלך מבית רעך ולכאורה קשיא אומרו אל תעזוב וכתוב הוקר (אור יקר).
- ²³⁵² (ס"א בעולות ושלמים והאי בחטאות ואשמות וכתוב וכו') - ר"ל בהם הוקר רגלך אבל בעולות אל תעזוב וכו' (מ"מ).
- ²³⁵³ ירצה בעולות הבאים על חטא הוקר רגלך שאל תחטא ותצטרך להביא עולות אמנם לכולהו פי' קארי ליה רע ולפי זה כתיב השתא רעך ורע אביך אל תעזוב שהכוונה העיקר הוא להיות אוהב דהיינו העבודה השלימה, אמנם פחות רעך ורע אביך לא תפחות "מלמפלח ליה" (אור יקר).
- ²³⁵⁴ פי' עכשיו אנו מתרצים תירוץ אחר (מ"מ).
- ²³⁵⁵ ובעזיבה נקט רע שלא יפחות מעבודה זו (אור יקר).
- ²³⁵⁶ והוקר רגלך ג"כ נפרש אותו (אור יקר).
- ²³⁵⁷ והוא רגלך סבתך לחטא או רגלך שהוא בחי' אחרונה שבאדם רגל לנפש רוח ונשמה (אור יקר).
- ²³⁵⁸ דריש רגלך לשון מרגל שהוא יצר הרע (רח"ו).
- ²³⁵⁹ שבה שוכן הקב"ה באדם או ירצה בית רעך הוא כמו מבית ומחוץ הכניסה הקב"ה רעך בה (אור יקר).
- ²³⁶⁰ אמנם עיקר העבודה היא לרחמא ליה וכו' (אור יקר).

ספר שמות

על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ואפילו אותם העוברים שבמעי אמם היו רואים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא, וכולם היו אומרים "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו", כמו שנאמר "אלהי אברהם". אמר רבי יוסי, אם כן, למה "וארוממנהו", שהרי אלהי אברהם, הוא למעלה. אמר לו, עם כל זה צריך, והכל דבר אחד. "וארוממנהו" בכל, לכלול מי שידע לייחד את השם הקדוש הגדול, שהרי זוהי עבודה עליונה של הקדוש ברוך הוא.	על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ואפילו אותם העוברים שבמעי אמם היו רואים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא, וכולם היו אומרים "זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו", כמו שנאמר "אלהי אברהם". אמר רבי יוסי, אם כן, למה "וארוממנהו", שהרי אלהי אברהם, הוא למעלה. אמר לו, עם כל זה צריך, והכל דבר אחד. "וארוממנהו" בכל, לכלול מי שידע לייחד את השם הקדוש הגדול, שהרי זוהי עבודה עליונה של הקדוש ברוך הוא.
רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון, והיה קורא, נאמר "קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו". "קול צופיך", מי הם "צופיך", אלא אלה הם שמצפים, מתי ירחם הקדוש ברוך הוא לבנות את ביתו. "נשאו קול", היה צריך להיות "ישאו קול", מה זה "נשאו קול". אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקדוש ברוך הוא, זוכה למה שנאמר אחר כך "יחדו ירננו", וזוכה לראותו בשוב במחנה.	רבי יהודה היה יושב לפני רבי שמעון, והיה קורא, נאמר "קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו". "קול צופיך", מי הם "צופיך", אלא אלה הם שמצפים, מתי ירחם הקדוש ברוך הוא לבנות את ביתו. "נשאו קול", היה צריך להיות "ישאו קול", מה זה "נשאו קול". אלא כל אדם שבוכה ומרים קולו על חרבן ביתו של הקדוש ברוך הוא, זוכה למה שנאמר אחר כך "יחדו ירננו", וזוכה לראותו בשוב במחנה.
בשוב יהו"ה ציון (שם) [א"ל] בשוב יהו"ה אל ציון מבעי ליה מאי בשוב יהו"ה ציון אל בשוב יהו"ה ציון ודאי תא חזי בשעתא דאתחריב ירושלם לתתא וכןסת ישראל אתתרכת סליק מלכא קדישא ולציון²³⁶⁶ (בציון) ואנגיד ליה לקבליה בגין דכנסת ישראל²³⁶⁷ אתתרכת (השתא דאתגליא כנסת ישראל סליק לה לגביה כד)²³⁶⁸ וכדו תתהדר כנסת ישראל לאתרה כדין יתוב מלכא קדישא לציון לאתריה לאזדוגא חד	"בשוב ה' ציון", א"ל, היה צריך להיות "בשוב ה' אל ציון". מה זה "בשוב ה' ציון". אלא "בשוב ה' ציון", ודאי. בא וראה, בשעה שחרבה ירושלים למטה, וכנסת ישראל גרשה, עלה המלך הקדוש לציון ונאנח כנגדו, משום שכנסת ישראל גרשה. וכשתחזור כנסת ישראל למקומה, אז ישוב המלך הקדוש לציון למקומו, להזדווג אחד באחד, וזהו "בשוב ה' ציון", ואז עתידים ישראל לומר "זה אלי ואנוהו", ונאמר "זה ה' "

²³⁶¹ אהדר לכל ישראל, א"כ הוה לי' למימר אלהי אבותי, להכי קאמר דהיינו אלהי אבי (אור יקר).
²³⁶² הוא סוד רום בחכמה ואלהי אבי בחמכה, אם כן לא שייך לארוממנהו דהא אלהי אברהם לעילא הוא (אור יקר).

²³⁶³ שהוא חכמה שעל החסד אלהי אבותי בינה והם עלו למעלה לכך אמר אלהי אבי (אור יקר). פי' אבא שהוא אלוה של החסד, דהא אלהי אברהם לעילא הוא פי' ואינו צריך הרמה (מ"מ).
²³⁶⁴ עם היות שהחכמה היא למעלה עכ"ז צריכה היא להקשר בכתר שכל הספירות צריכות להקשר במקור' העליון (אור יקר). פי' גם אבא צריך הרמה להעלותו לא"א (מ"מ).
²³⁶⁵ עי' יהל אור ח"ב כג ע"א: מאן דידע גנזי דמארי' ליחדא לי' כו' - וזהו ללמוד ע"מ לעשות, וזהו המעשה שאמרו (אבות פ"ג מ"ט) כל שמעשיו מרובין מחכמתו כו'. וע"ז אמרו (אבות פ"א מ"ז) לא הלמוד עיקר אלא המעשה.

²³⁶⁶ כתב הרמ"ק שכאן קורא ליסוד ציון, וכמ"ש בזהר של המד"ל. ולעד"נ שאין הכרח לזה אלא יש לפרשו ככל המקומות שהוא יסוד הנוקבא שהוא מצויין בההוא רוחא דשביק בה בעלה, ובעת החורבן נסתלק אותו רוח ממנה ונסתם יסודה, ולכן נקראת בתולה, וצריכה להצטיין מידי פעם בפעם ברוח חדשה כנזכר בדרוש קריאת שמע שעל המטה, עיין בזהר ויקרא דף ל"א. זהו הנלע"ד בכללות המאמר, אמנם פרטותיו צריכין באור, מהו ואנגיד ליה לקבליה, ומה ענין כל אומרו השתא דאתגליא, ומה לשון השתא, ולמה בתחילה אמר לקבליה ואחר כך לגביה (רמ"ז). ופי' שיסוד נכלל בת"ת ואינו מזדווג עם המלכות (מ"מ).

²³⁶⁷ ויקרא עה (הערת הזהר).
²³⁶⁸ ויצא קסב ע"ב ע"ש (הערת הזהר).

ספר שמות

קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", בישועתו ודאי.	בחד ודא הוא בשוב יהו"ה ציון וכדין זמינין ישראל למימר (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו וכתוב (ישעיה כה ח) זה יהו"ה קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו [בישועתו ודאי]:
"ה' איש מלחמה ה' שמו". רבי אבא פתח, "על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה ואת הנחלים ארנון". כמה יש לנו להסתכל בדברי התורה, כמה יש לנו לעיין בכל דבריה, שאין לך דבר בתורה שלא נרמז בשם הקדוש העליון. ואין לך דבר בתורה שאין בו כמה סודות, כמה טעמים, כמה שרשים, כמה ענפים.	יהו"ה איש מלחמה יהו"ה שמו (שמות טו ג) רבי אבא פתח (במדבר כא יד) על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה את והב בסופה ואת הנחלים ארנון כמה אית לן לאסתכלא בפתגמי אורייתא ²³⁶⁹ כמה אית לן לעינא בכל מלה ²³⁷⁰ דלית לך מלה באורייתא דלא אתרמיזא בשמא קדישא עלאה ²³⁷¹ ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה רזין ²³⁷² כמה טעמין ²³⁷³ כמה שרשין ²³⁷⁴ כמה ענפין ²³⁷⁵ :
כאן יש להתבונן, "על כן יאמר בספר מלחמת ה'", וכי ספר מלחמות ה' היכן הוא. אלא כאן התעוררו החברים, שכל מי שלוחם קרב בתורה, זוכה להרבות שלום בסוף דבריו. כל הקרבות שבעולם קטטה וחרבן, וכל הקרבות של התורה שלום ואהבה. זהו שנאמר "על כן יאמר בספר מלחמת ה' ואת והב בסופה", כלומר אהבה בסופה, שאין לך אהבה ושלום, פרט לזה.	נו/א הכא אית לאסתכלא (במדבר כא יד) על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה וכי ספר מלחמות יהו"ה אן הוא אלא הכי אתערו חברייא כל מאן דאגח קרבא באורייתא וכי לאסגאח שלמא בסוף מלוי כל קרבין דעלמא קטטה וחרבנא וכל קרבין דאורייתא שלמא ורחימותא [וכל קרבין] (וקרבין דעלמא קטטה וחרבנא) הדא הוא דכתיב על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה את והב בסופה כלומר אהבה בסופה דלית לך אהבה ושלמא בר מהאי:
עוד קשה במקומו "על כן יאמר בספר מלחמת ה'", היה צריך להיות "בתורת מלחמות ה'", מהו "בספר". אלא סוד עליון הוא. מקום יש לקדוש ברוך הוא שנקרא ומספר, כמו שנאמר "דרשו מעל ספר ה' וקראו", שכל הכחות והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא תלויים באותו ספר, ומשם יוצאים.	תו קשיא באתריה על כן יאמר בספר מלחמות יהו"ה בתורת מלחמות יהו"ה מבעי ליה מאי בספר אלא רוא עלאה הוא אתר אית ליה לקודשא בריך הוא ²³⁷⁶ דאקרי [מ]ספר ²³⁷⁷ כמה ודא אית אמר (ישעיה לד טז) דרשו מעל ספר יהו"ה וקראו דכל חילין וגבורין דעבד קודשא בריך הוא בההוא [מ]ספר (אתר) תליין ומתמן נפקין:
"את והב בסופה", מיהו "והב". אלא כל אלה כחות, וכל אותם גבורות, שהקב"ה עשה, תלויים באותו ספר, ומשם יוצאים את והב בסופה, ובו	את והב בסופה מאן והב אלא כל אינון חילין וכל אינון גבוראן דעביד קודשא בריך הוא בההוא ספר תליין [ומתמן נפקין] את והב בסופה

²³⁶⁹ בכלל דרושיה (אור יקר).

²³⁷⁰ פרטי תיבותיה (אור יקר).

²³⁷¹ פנים לה במלכות פנים לה בת"ת פנים לה בבניה פנים לה בחכמה, וז"ש כמה רזין מצד היסוד סו"ד ר"ז (אור יקר).

²³⁷² ד' בחי' אלו כנגד נרנ"ח אבל יחידה נעלמת בסוד קוץ הי' ולא נזכר א"נ הם כנגד פרד"ס (מ"מ).

²³⁷³ מצד הת"ת שבו ב' טעמי מימין ומשמאל (אור יקר).

²³⁷⁴ מצד הבינה (אור יקר).

²³⁷⁵ בחכמה או במלכות למטה (אור יקר).

²³⁷⁶ פי' מלכות (מ"מ).

²³⁷⁷ (נ"א ומספר) (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא לוחם את קרבותיו, במקום אחד, שהוא בסוף הדרגות, ונקרא "והב". כמו שנאמר "לעלוקה שתי בנות הב הב". "בסופה", נמצא בסוף הדרגות, בסופה נקראת ים סוף, ים שהוא סוף הדרגות.	וביה (וכד) אגח קודשא בריך הוא קרבו בחד אתר דאיהו בסופה דדרגין ואקרי והב ²³⁷⁸ כמה דאת אמר (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות הב הב בסופה בסוף דרגין אשתכח בסופה ים סוף אתקרי ים דאיהו סוף לכל דרגין ²³⁷⁹ :
"ואת הנחלים ארנון", ועם הנחלים שנמצאו ונמשכו לו מאותו מקום עליון שנקרא ארנון. מהו ארנון. זווג עליון של חביבות שלא נפרדים לעולמים, כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן". ובזה נשרשים שרשיו ומתרבים ענפיו, להושיט קרבותיו בכל מקום, להושיט כחות וגבורות, ולהראות שלטון גדול ונכבד של הכל.	ואת הנחלים ארנון ועם נחלייא דאשתכחו ואתנגידו ולגביהו מההוא אתר עלאה דאקרי ארנון ²³⁸⁰ מאי ארנון זווגא עלאה דחביבותא דלא מתפרשאן לעלמין ²³⁸¹ כמה ודאת אמרו (דאתמר) (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ובדא ומשתרשן (משרשן) שרשוי ואתרביאו ענפיה לאושטא קרבו בכל אתר לאושטא חילין וגבוראן ולא תחזאה שולטנא רבא ויקראו (יקרא) דכלא:
בא וראה כשמתעוררות הגבורות והקרבות של הקדוש ברוך הוא, כמה שלוחי דין מאירים מתעוררים לכל צד, ואז מחדדים רומחים חרבות ומעוררים גבורות, והים מתרגש, וגליו עולים	תא חזי כד מתערין גבוראן וקרביין דקודשא בריך הוא כמה גרדיני טהירין מתערין לכל עיבר כדין שננן רומחין וסייפין ומתערין גבוראן וימא אתרגישת וגלגלוי סלקין ונחתין וארביין דאזלין

²³⁷⁸ פי' המלכות נקראת בשמות אלו "בסופא" לפי שהיא סוף הספירות ונק' והב בשביל הגבורות שבה ומאמר זה פי' אותו האריז"ל ואע"פ שהוא ארוך בשביל רובי התועליות שבו נעתיקנו כי כמה מאמרי הזהר יתבארו בהקדמה זו, וז"ל: הנה בק"ש נכנסו מוחין דו"ק דאימא ואז מתגלים הארת הגבורות מיסוד דאימא ומתפשטים בז"א כנודע אע"פ שלא נכנסו עדיין ג' פרקין קדמאין דאימא עכ"ז ממקומם מאירים ויורדים תוך ז"א ובברכת אבות נכנסו ג' פרקין קדמאין דאימא וג' פרקין תתאים דאבא בבת א' והנה הארת הגבורות הוא שירדו תחילה אך הגבורות עצמם דאימא שצריכים לירד ברחל לצורכה כנודע עדיין לא ירדו מפחד הקלי' שלא יתאחזו בהם כשירדו בגבול רחל לבנותה ואע"פ שנכנסו ג' פרקין תתאין דאבא עכ"ז לא יספיקו למנוע יניקת הקלי' מהגבורות התקיפין אלו דאימא כי אין כח בג' פרקין תתאין דאבא הנשאר למעלה בראש ז"א לבטל הקלי' למטה במקום רחל ולכן כיון שאינם יכולים לירד למטה למקומם נשארים למעלה ברישא דז"א עליו ולא נכנסו בז"א והנה צריכים אלו הגבורות לירד למטה לתקון רחל ויש להם פחד לירד לכן מה עושים חוזרים אל ח"ג דאימא ומצטרפים עם ה' גבורות דיסוד אבא ועולים אלו העשרה בסוד מ"ן עד מקום או"א ועושים זווג שני דאו"א ומוציאים ה"ג דאבא וה"ג דאימא שהם עשרה ונודע כי הקדושה עושה רושם תמיד וא"כ ל' גבורות הם כי עשרה הם הראשונות ונשאר רשימו שלהם טרם עלותם אח"כ עלו בסוד מ"ן הרי עשרים, אח"כ ירדו בסוד זווג הרי עשרה אחרות הם ל' גבורות ואחר הזווג הב' הזה שבאו עשרה אחרות נתערבו עם הראשונות ונתבסמו יחד ואין פחד אז מהחיצנים ואז ירדו בז"א עד רחל ובנו פרצופה וסוד זה הוא מ"ש הזהר בפ' בשלח דף נו ואת הנחלים כו' כי זווגא עילאה הב' של או"א נק' ארנון אשר על ידו נתקנה רחל שהיא מואב וז"ס כי ארנון גבול מואב כי כל גבולה ופרצופה ע"י הגבורות וכמ"ש את והב בסופא כמד"א לעלוקה ב' בנות הב הב, בסופה ים סוף והיא רחל אשר שם הגבורות ואחרי אומרו ארנון זווג עלאה אמר ובדא משתרשין שרשין לאושטא קרבו וכו' והענין כי על ידי נחלים אלו שהם ה"ג דאבא וה"ג דאימא והם הנחלים שבב' יסודות הנק' גם הם נחלים ואלו יוצאים מזווג ב' דאו"א הנק' ארנון וע"י נתקנה מואב וירדו בה השלשים גבורות וז"ס את והב בסופה הם הגבורות היורדות שם ושם ארנ"ן חסר ו' גימ' ש' והם סוד ל' גבורות הנזכרות כל א' כלולה מעשר הם ש' ואלו הם הנחלים היורדים מארנון עילאה אל מואב שהיא רחל, וז"ס על כן יאמרו המושלים הם או"א השולטים העליונים בואו חשבון פי' אומרים לה"ג הראשונות בואו בסוד זווג וביאה עליונה של או"א בסוד מ"ן אל אבא מחשבה עלאה וז"ס בואו חשבון ועי"ז תבנה ותכונן עיר סיחון שהיא רחל כנז"ל כי אש יצאה מחשבון הם הל' גבורות כל א' כלולה מעשר הם אש עם הכולל כי כולם דינים ואש זו יצאה מחשבון מחשבה עילאה כי מזווג הב' הנק' ארנון יצאה האש הזו ואחר שנכנסו ברחל שהי' עיר סיחון אז יצאה להבה מקרית סיחון ואכלה ער מואב הם הקלי' הנק' ערוה הנאחזות במלכות הנק' מואב וכולם בעלי במות בעלי רמות ופסילים בגבור' היוצאים מארנון עילאה, ונחזור לענין וכו' (מ"מ).

²³⁷⁹ לעיל נ ע"א ולקמן רכו סע"א (לש"ו).

²³⁸⁰ עי' דרוש עמון ומואב [שעה"פ וירא] (זהר הרקיע).

²³⁸¹ נ ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

ושאמץ בימא לכל עיבר מסתלקין שננא קרבא [נ"א חרבא] באבני בלסטראות מארי דרומחין וסייפין כדין (תהלים מה ו) חציך שנונים ונ"א מתערין לאושטא קרבין בכל אתר ולאושטא חילין וגבוראן לכל עיבר כדין ימא אתרגישת וגלגלוי סלקין וארבין דאזלין ושאמין נחתין וסלקין וזעפא אשתכח כדין מתערין מגיחי קרבא באבני בלסטראין מארי דרומחין וסייפין גירין וקשתין כמה דאת אמר חציך שנונים וקודשא בריך הוא אתתקף בחילוי וולאתערא קרבא ווי לאינן דמלכא קדישא יתער עליהו קרבא כדין כתיב (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה:	ויורדים, והאניות שהולכות ושטות בים, מסתלקות לכל צד. שנון קרב (נ"א חרב) באבני בלסטראות בעלי רומחים וחרבות, אז "חציך שנונים" (נ"א מתעוררים להושיט קרבות בכל מקום, ולהושיט כחות וגבורות לכל צד. אז הים מתרגש, וגליו עולים, והאניות שהולכות ושטות יורדות ועולות, והזעף נמצא. ואז מתעוררים לוחמי הקרב באבני בליסטראות בעלי רומחים וחרבות חצים וקשתות, כמו שנאמר "חציך שנונים", והקדוש ברוך הוא מתחזק בכחו לעורר קרב. אוי לאותם שהמלך הקדוש יעורר עליהם קרב, אז נאמר "ה' איש מלחמה".
ומהכא (מהכא) ומאינן אתון ומהאי קרא נפקין טורי קרבא לאינן חייביא [לאילין מארי דבבון] דחבו לקודשא בריך הוא ואתון אתגליין לאינן מארי קשוט והא ואתפרשן (אתפרשאן) מלין והא אתמר:	ומכאן, ומאותן אותיות, ומפסוק זה, יוצאים הרי קרבות לאותם רשעים, לאותם בעלי מריבה שחטאו לקדוש ברוך הוא. והאותיות מתגלות לאותם בעלי אמת. והרי הדברים התפרשו, והרי נתבאר.
יהו"ה איש מלחמה יהו"ה שמו כיון דכתיב יהו"ה איש מלחמה לא ידענא דיהו"ה שמו אלא כמה דכתיב (בראשית יט כד) ויהו"ה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת יהו"ה מן השמים וכלא ובהאי ספרו (הא בהא) תליין כמה דאת אמר (איוב כ כז) יגלו שמים עונו וארץ ומתקוממה לו (ומקוממה לו):	"ה' איש מלחמה ה' שמו", כיון שנאמר "ה' איש מלחמה", לא ידענו שה' שמו. אלא כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים", והכל תלוי בספר הזה, כנאמר "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו".
ו(ועל דא) תא חזין (ועל דא) בשעתא דקודשא בריך הוא אתער קרבא בעלמא עלאי ותתאי אתעקרו [מאתריהו] (משלשליהון) כמה דאוקימנא והדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאגחא קרבא עלאה ותקיפא בעממא בגין לאוקרא שמיא הדא הוא דכתיב (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב וכתיב (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו' (מרכבות פרעה וחילו ירה בים כד אתער קודשא בריך הוא קרבא כדין²³⁸² אתערו דרגין עלאין ודרגין תתאין דלתתא וכדין מרכבות פרעה וחילו ירה בים):	(ועל זה) בא וראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא מעורר קרב בעולם, עליונים ותחתונים נעקרים ממקומם כמו שבארנו, זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים". ולעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא ללחום קרב עליון וחזק בעמים, כדי לכבד את שמו. זהו שנאמר "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב", ונאמר "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו'".
רבי יהודה פתח ואמר (תהלים עז יז) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו וגו' בשעתא דעברו ישראל ית ימא אמר קודשא בריך הוא למלאכא די ממנא על ימא פליג מימך אמר ליה למה אמר	רבי יהודה פתח ואמר "ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו וגו'", בשעה שעברו ישראל את הים, אמר הקדוש ברוך הוא למלאך הממונה על הים, חֶלֶק מימך. אמר לו, למה. אמר לו, כדי שבני

ספר שמות

יעברו בתוכך. אמר לו הגאולה היא אמת, מה שונים אלה מאלה. אמר לו, על תנאי זה עשיתי את הים, כשבראתי את העולם. מה עשה הקדוש ברוך הוא, עורר את גבורתו ונכרתו המים, זהו שנאמר "ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו". אמר לו הקדוש ברוך הוא, הרוג את כל האוכלוסים הללו, ואחר כך השלך אותם החוצה, אחר כך כסה הים עליהם, זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים".	ליה בגין דבני יעברון בגוון אמר ליה פורקנא וטסקא דקינטא קשוט [מאי שנא אלין מאלין] (אלין ואלין) אמר ליה על תנאי דא עבדית לימא כד בראתי עלמא מה עבד קודשא בריך הוא אתער גבורתא דיליה ואתקמטו מיא הדא הוא דכתיב (תהלים עז יז) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו אמר ליה קודשא בריך הוא קטול כל אינון אוכלוסין לבתר ארמי לון לבר לבתר חפי [ימא] עליהו הדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים:
אמר רבי אלעזר, צא ראה, כמה מרכבות עשה הקדוש ברוך הוא למעלה, כמה אוכלוסים כמה חיילות, וכולם	אמר רבי אלעזר פוק חמי כמה רתיבין עבד קודשא בריך הוא לעילא כמה אוכלוסין כמה חיילין וכלהו
נ/ב	
קשורים אלו באלו. כל המרכבות אלו לאלו דרגות על דרגות, ומצד השמאל מתעוררות מרכבות שאינן קדושות ששולטות, וכולן דרגות ידועות למעלה.	קשרין אלין באלין (והא אוליפנא) כלהו רתיבין אלין [באלין] (לאלין) דרגין על דרגין ומסטר דשמאלא מתערין רתיבין [דלא] קדישין שליטין וכלהו דרגין ידיעין לעילא:
והרי עוררנו, בבכור פרעה, שהוא דרגה אחת שהקדוש ברוך הוא הרג את הדרגה שלו (נ"א כחו), ושבר אותו משולשלתו החזקה. תחת שלטונו כמה מרכבות וכמה חיילות של שרים מצד השמאל, מהם אחוזים במקום עליון של השלטון שלהם, ומהם אחוזים במלכות שלמעלה, מהם אחוזים אחר ארבעה כסאות (נ"א רחים) כמו שנאמר.	והא אתערנא בבכור פרעה דהוא דרגא חד דקטל קודשא בריך הוא דרגא דיליה [נ"א חיליה] ותבר ליה משלשוליה²³⁸³ תקיפא (והא דיליה) תחות שולטניה כמה רתיבין וכמה חיילין דקוומיטין ומסטר (מדרגא) שמאלא מנהון אחידן באתר עלאה²³⁸⁴ ודשולטנותא דלהון ומנהון אחידן במלכותא דלעילא²³⁸⁵ מנהון אחידן בתר ארבע כרסון²³⁸⁶ (ס"א חיון) ונ"א רחייין כמה דאתמר:
וכלם נמסרו בידו בדין המלכות, שנקראת הים הגדול, לשבור אותם מדרגתם. וכשהם נשברים למעלה, כל אותם שלמטה נשברים ונאבדים בים התחתון, זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים", בים סתם.	וכלהו אתמסרו בידיה בדינא דמלכותא דאקרי ימא רבא לתברא לון מדרגיהון וכד אינון אתברו לעילא כל אינון דלתתא אתברו ואתאבדו בימא תתאה הדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים בים סתם:
"ומבחר שלישי טבעו בים סוף", "ומבחר שלישי", הרי נתבאר. "ושלישים על כלו", כל הדרגות, שנים ואחד, אלה על אלה, כדוגמא עליון כך נעשו, וכולם נמסרו בידיה, להשבר משלטונם, אלה ואלה.	ומבחר שלישי טבעו בים סוף (שם) ומבחר שלישי הא אתמר [כדאמר] (שם יד ז) ושלישים²³⁸⁷ על כלו כלהו דרגין תרין וחד אלין על אלין כגוונא עלאה [הכי אתעבידו] וכלהו אתמסרו ובידהא לאתברא משולטניהון אלין ואלין:
בא וראה, הרי נתבאר, שכל עשר	תא חזי הא אתמר דכלהו עשר מחאן דעבד

²³⁸³ משולשוליה (דפ"ו).

²³⁸⁴ פי' ז"א (מ"מ).

²³⁸⁵ פי' בנוק' (מ"מ).

²³⁸⁶ ארגמ"ן (מ"מ).

²³⁸⁷ כתב הרב מבחר שלישי הם חב"ד דקלי' שחג"ת הם ג' וכן נה"י וחב"ד הם מבחר שלישי (מ"מ).

ספר שמות

קודשא בריך הוא במצרים כלא הוה ידא חדא ודשמאלא אכליל בימינא דעשר אצבען כלילין דא בדא ²³⁸⁸ לקבל עשר אמירין ²³⁸⁹ דקודשא בריך הוא אתקרי בהו לבתר לקבליה דכלא האי דימא תקיף ²³⁹⁰ ורב ושליטא כמה דאת אמר (ישעיה ח כג) והאחרון הכביד הדא הוא דכתיב (שמות טו ד) מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו' ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לקטלא אכלוסין וקוותרנסין וקונטיריסין ²³⁹¹ וקלטירולסין דאדום הדא הוא דכתיב (שם סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה:	המכות שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, הכל היה יד אחת, שהשמאל כלולה בימין. שעשר האצבעות כלולות זו בזו. כנגד עשר אמירות שהקדוש ברוך הוא נקרא בהם. אחר כך, כנגדו של הכל, זה של הים חזק וגדול ושולט, כמו שנאמר "והאחרון הכביד", זהו שנאמר "מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו'". ולעתיד לבא, עתיד הקדוש ברוך הוא להרוג אוכלוסים וקוותרנסין וקונטיריסין וקלטירולסין של אדום, זהו שנאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה".
מרכבת פרעה וחילו ירה בים רבי יצחק פתח (ירמיה י יג) לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשיאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאוצרותיו הא תנינן שבעה רקיעין עבד קודשא בריך הוא ²³⁹² ובכל רקיעא ורקיעא כבבין קביעין ורהטין בכל רקיעא ורקיעא ולעילא מכלהו ערבות:	"מרכבות פרעה וחילו ירה בים", רבי יצחק פתח "לקול תתו המון מים בשמים ויעלה נשיאים מקצה הארץ ברקים למטר עשה ויוצא רוח מאוצרותיו". הרי שנינו, שבעה רקיעים עשה הקדוש ברוך הוא, ובכל רקיע ורקיע, כוכבים קבועים, ורצים בכל רקיע ורקיע, ומעל כולם ערבות.
וכל רקיעא ורקיעא ²³⁹³ בהלכו מאתן שנין ורומיה חמש מאה שנין ²³⁹⁴ ובין רקיעא ורקיעא חמש מאה שנין והאי ערבות הלכו באורכיה אלף וחמש מאה שנין ופותיה אלף וחמש מאה ²³⁹⁵ שנין ומזיוא דיליה נהרין כל אינון רקיעין:	וכל רקיע ורקיע, הלכו מאתים שנה, ורומו חמש מאות שנה. ובין רקיע לרקיע חמש מאות שנה. והערבות הזה, הלכו בארכו אלף וחמש מאות שנה, ורחבו אלף וחמש מאות שנה, ומזיוו מאירים כל אותם רקיעים.
והא תנינן לעילא מערבות ²³⁹⁶ ורקיע דחיות פרסות דחיות קדישין ורומהון ככלהו לעילא מנהון קרסולין דחיות ככלהו שוקי החיות ככלהו ארכובין דחיות ככלהו ירכין דחיות ככלהו עגבי	והרי שנינו, מעל לערבות, רקיע החיות. הפרסות של החיות הקדושות ורומם ככולם מעליהם. קרסולי החיות ככולם, שוקי החיות ככולם, ארכבי

²³⁸⁸ פי' מלכות הכתה בעשר ספירות שלה לס"א (מ"מ).

²³⁸⁹ פי' עשר ספירות דז"א (מ"מ).

²³⁹⁰ דקריעת ים סוף היה על ידי עתיקא (רח"ו).

²³⁹¹ (ס"א וקונטיריסין) דפ"מ.

²³⁹² אל ישתומם המעיין שלא נעלם מר' אלעזר מזל קבוע וגלגל חוזר, ולא נעלם ממנו שאין בשבעה רקיעים אלא שבעה כוכבי לכת, ואין העסק זה בגלגלים שאלו כולם נכללים בב' רקיעים: הא' יומי והוא מכניס שחרית ומוציא ערבית, וכן רקיע ב' בו חמה ולבנה כוכבים ומזלות וכל ט' רקיעים מנה ריש לקיש בחגיגה ברקיעים שנים, ולא נעלם מעינים שיש מהלך ללבנה בפני עצמה ולחמה בפני עצמה, ולמי סוד העיבור תקופות ומולדות אם לא לחכמי ישראל אמנם רקיעים אלו הם רוחניים וכו' (אור יקר). עי' לעיל י ע"ב.

²³⁹³ המד"ל תמה דאיך יהיה הילוכו של עליון שוה לשל התחתון. ולא שת לבו שכל מדות אלו הם בסוד המדות וכדפירש הרמ"ק לפי דרכו, דמאתן הם בסוד "ס ממעלה למטה וי' ממטה למעלה כל אחת כלולה מעשר וכו'. ולפי דרכי האר"י זלה"ה דהכל בסוד השמות, שידוע שכל גבול הוא מכח הדין, והנה שם אלקי"ם בריבוע הוא ר' ובמילוי יודין וההין ת"ק, וגם מילוי שד"י וה' פעמים שם אלקי"ם דיודין הם אל"ף ת"ק (רמ"ז).

²³⁹⁴ פי' עובי הרקיע (מ"מ).

²³⁹⁵ לפי שכלול בו ג' רקיעים כל א' ת"ק (רח"ו), ולפי זה רקיע ערבות אורכיה ת"ק שנין אבל הרקיעים האחרים הם מאתן שנין ולפי שכולל ג' רקיעים של ת"ק הם אלף ות"ק (מ"מ).

²³⁹⁶ פי' הוא המסך שבין עשייה ליצירה שהחיות הם ביצירה וכן מ"ש לקמן רקיע לעיל מקרני החיות הוא המסך שבין יצירה לבריאה (מ"מ).

ספר שמות

החיות ככולם, ירכי החיות ככולם, עגבי החיות ככולם, וגוף החיות ככולם, כנפיהם ככולם, והצואר שלהם ככולם, ראשי החיות ככולם, מה זה כמו כולם, כנגד כולם.	דחיות ככלהו וגופא דחיות ככלהו גדיפיהו ככלהו וצואריהו ככלהו ראשי החיות ככלהו (וצואריהו ככלהו) מאי ככלהו כקבלי כלהו:
וכל אבר ואבר שבחיות כנגד שבעה תהומות, וכנגד שבעה היכלות, וכנגד מן הארץ לרקיע, וכנגד מרקיע לרקיע, והשיעור של כולם. ורומם אחד מעשרים וחמשה אלף חלקים משיעורו של הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו.	וכל שייפא ושייפא דבחיות לקבל שבעה תהומין ולקבל שבעה היכלין ולקבל מארעא לרקיעא ולקבל מרקיעא לרקיעא ושיעורא דכלהו ורומהון עשרין וחמשה אלפי ²³⁹⁷ חולקין משיעורא דקודשא בריך הוא ²³⁹⁸ כמה דאוקימנא:
ועוד רקיע אחד למעלה מן קרני החיות, שנאמר "ודמות על ראשי החיה רקיע רקיע", מלמטה כמה מרכבות בימין ובשמאל.	ועוד רקיעא חד לעילא מן קרני החיות דכתיב (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החיה רקיע מלרע כמה רתיכין בימינא ושמאלא ²³⁹⁹ :
מתחת לים שרויים כל דגי הים, ושטים מתכנסים בארבע זוויתיהם, יורדים בדרגותיהם, וכל המרכבות נקראות בשמות. מתחת אלה הולכים ושטים אותם קטנים, דרגות על דרגות, שנאמר "זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות", והרי בארנו הדברים.	מתחות ימא ושראין ²⁴⁰⁰ (שטאן "נ"א שראין)) כלהו נוני ימא ²⁴⁰¹ ושמאן אתכנפו בזיוהון ²⁴⁰² ארבע נחתין בדרגייהו ²⁴⁰³ וכלהו רתיכין אקרונ בשמהון ²⁴⁰⁴ מתחות אלין אזלין ושאטין אינון זעירין דרגין על דרגין דכתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות והא אוקימנא מלי:
מצד שמאל התחתון, ממשלת הצד האחר, ואחוזים מאותם שלמעלה, וירדו להשבר מכח החזק הקדוש, כמו שבארנו "מרכבות פרעה וחילו וגו'".	מסטר שמאלא תתאה ²⁴⁰⁵ קוומיטא סטרא אחרא ואחידון מאינון דלעילא ונחתו לאתברא מחילא תקיפא קדישא כמה דאוקימנא מרכבת פרעה וחילו וגו' (שמות טו ד):
"ימינך ה' נאדרי בכח", אמר רבי	ימינך יהוה נאדרי בכח (שמות טו ו) ואמר

²³⁹⁷ משיעור הנז' במקום אחר שהוא רל"ו אלפים רבוא רבבות פרסאות לחשבון הזה יהיה שיעור זה כ"ה אלפים מן הרל"ו (רח"ו), והובא בפרק ב' מפרקי היכלות, ז"ל: כל פרסה ופרסה של הקב"ה אלפים באמה והאמה שלו ד' זרתות וזרת שלו מסוף העולם ועד סופו שנאמר מי מדד בשעלו מים, וז"ל הרב (ע"ח שער מ"ד פרק ז): שם יוד הי וו הי גימטריא רל"ו והוא שיעור קומתו של יוצר בראשית והוא רל"ו אלפים רבבות פרסאות כמנין גדול אדונינו ורב כח, זה כתבתי מעת ששמעתי, ואח"כ עיינתי בו, כי שם הנ"ל ברבוע הפשוט והמלא הם גימטריא ע"ב קס"ד כזה י יה יהו יהו"ה יוד יוד הי יוד הי וו הי גימטריא רל"ו והוא בחי' נשמות המקיפין דז"א דעשיה, ע"כ. הנה מבואר מ"ש הזהר משיעורא שקב"ה דהיינו רל"ו וכו', אין הכוונה על א"ס ב"ה כי אין לו שיעור ולא גבול חלילה וחס אלא הכוונה על שם זה שהוא נשמת המקיפין דז"א דעשיה ושיעורו רל"ו אלפים וכו' והחיות הם חלק משיעור הנזכר כי החיות הם מלאכים אבל שם זה הוא אלהות שהוא נשמה למקיפים ומכאן יקיש האדם לשמות אחרים שביצירה ובבריאה ושבאצילות שאין קץ לשיעורם ולחשבונם (מ"מ).

²³⁹⁸ פי' בבחינת כלי הספירות, כי לנשמתם אין גבול ושיעור (שבס' היכלות) [ומ"ש בספ' היכלות שיעור – לש"ו] של רל"ו אלף הוא דוקא בכלים, וז"ש שיעורא דקב"ה. אי נמי ר"ל השיעור ששיעור להם הקב"ה (רמ"ז).

²³⁹⁹ פי' מלאכים שהם מימין כגון מחנה מיכאל וכן משמאל כגון מחנה גבריאל (מ"מ).

²⁴⁰⁰ שהי' המלכות (מ"מ).

²⁴⁰¹ הם המלאכים כולם מקבצים ע"י האור שממנו יונקים כגון צד ימין מחסד וצד שמאל מגבורה וז"ש אתכנפו בזיוהון (מ"מ).

²⁴⁰² בזיוהון (דפ"ו).

²⁴⁰³ הם ד' מחנות שכינה מלרע (מ"מ).

²⁴⁰⁴ בשמהן (דפ"ו).

²⁴⁰⁵ עכשיו מדבר על הקלי' (מ"מ).

ספר שמות

שמעון, בשעה שהבוקר מאיר, והאילת עומדת בעמדה, מתעברת בצדה ונכנסת למאתים היכלות של המלך, האדם שעוסק	רבי שמעון (אמר) בשעתא דצפרא נהיר ואילתא קיימא ²⁴⁰⁶ בקיומה ²⁴⁰⁷ אתעברת בסטרהא ועאלת במאתן היכלין דמלכא ²⁴⁰⁸ בר נש דאשתדל
בחצות הלילה בתורה, בשעה שמתעוררת רוח צפון, וכואבת אילת זו להתעורר בעולם, בא עמה לעמוד לפני המלך בשעה שמאיר הבוקר. (נ"א ואותו אדם מתפלל תפלתו ומייחד השם הקדוש כראוי), מושכים עליו חוט של חסד.	נ/א
מסתכל ברקיע, שורה עליו אור התבונה של דעת הקדושה, והאדם מתעטר בו. וכולם פוחדים ממנו. אז האדם הזה נקרא בן לקדוש ברוך הוא, בן היכל המלך, נכנס לכל שערי ואין מוחה בידו.	בפלגות ליליא באורייתא בשעתא דאתער רוחא דצפון ²⁴⁰⁹ (ותיאובתא דאילתא) וכאיבת אילתא ²⁴¹⁰ דא לאתערא בעלמא ²⁴¹¹ אתי עמה ²⁴¹² לקיימא קדם מלכא ²⁴¹³ בשעתא דנהיר צפרא וס"א וההוא בר נש צלי צלותיה ומייחד שמא קדישא כדקא יאותו משכין עליה חד חוטא דחסד ²⁴¹⁴ :
שקורא להיכל המלך, נאמר עליו "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". מהו "באמת". כמו שבארנו, "תתן אמת ליעקב", שיודע	מסתכל ברקיעא ²⁴¹⁵ שריא עליה נהירו ²⁴¹⁶ דסכלתנו ²⁴¹⁷ דדעתא קדישא ומתעטר ביה בר נש ודחלין מניה כלא כדין האי בר נש אקרי ברא לקודשא בריך הוא ²⁴¹⁸ בר היכלא ²⁴¹⁹ דמלכא ועל ²⁴²⁰ בכל תרעוין לית דימחי בידיה ²⁴²¹ :
	בשעתא ודקרין (דאקרי) להיכלא דמלכא עליה כתיב (תהלים קמה יח) קרוב יהוה לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת מאי באמת כמה דאוקימנא (מיכה ז ב) תתן אמת ליעקב ²⁴²²

- ²⁴⁰⁶ פי' לאה עי' בפ' שמות דף י (מ"מ).
²⁴⁰⁷ הנה נודע כי בחי' לאה מזדווגת בלילה, ואחר חצות מתחברת ברחל בכל קומת ז"א פב"פ עם יעקב אמנם בעלות השחר נק' איילת השחר שהוא זוג חדש זולת הזוג שאחר חצות, ונק' איילת שחביבה על בעלה כאלו לא נזדווג עמה כל הלילה ובעידנא דצפרא נהיר חוזרת לאחור ז"א ובתפלת השחר מזדווגת רחל עם יעקב והנה אחורי ז"א הם אחורים דאלהים שהם גימ' ר' וז"ש בשעתא דצפרא נהיר ואיילתא קיימא בקיומה דהיינו פב"פ, ובעלות השחר אז אתעברת בסטרהא פי' לצדדין לאחור ז"א ועאלת במאתין היכלא דמלכא הם ר' דאלהים העומדים אחורי ז"א (זהר הרקיע).
²⁴⁰⁸ הם או"א שכל א' הוא מאה שעשר ספירות דאבא הם מאה וכן דאימא ולאה מקבלת מהם בלילה כי עמה הוא הזוג ובבוקר הוא השלמתו בסוד ויהי בבוקר והנה היא לאה (מ"מ).
²⁴⁰⁹ מצד הגבורה (אור יקר).
²⁴¹⁰ מלכות אז בחצות הלילה (אור יקר). פי' לאה שכוונתה להזדווג וליתן שפע לעולם וז"ש אתי עמה וכו' שעולה בסוד מ"ן (מ"מ).
²⁴¹¹ שעד חצות שהחצונים גוברים היא אינה מנהגת אלא יושבת ודוממת (אור יקר).
²⁴¹² שנעשה חבר לה ברננת התורה (אור יקר).
²⁴¹³ לשבחו (אור יקר).
²⁴¹⁴ קל ע"ב (הערת הזהר). מצד המלכות שחוט של חסד משוך עליה דהיינו היסוד חוט של חסד למלכות (אור יקר).
²⁴¹⁵ דהיינו מצד הת"ת (אור יקר).
²⁴¹⁶ מצד הדעת העליון הרובץ בחכמה ובינה ומתעטר כי חוט של חסד מלביש אותו מראשו ועד רגליו (אור יקר).
²⁴¹⁷ שורה על ראשו ומעטרו (אור יקר).
²⁴¹⁸ הת"ת (אור יקר).
²⁴¹⁹ מצד המלכות (אור יקר).
²⁴²⁰ עאל (דפ"ו).
²⁴²¹ שתפלתו נשמעת (אור יקר).
²⁴²² פי' שממשיך המוחין לז"א (מ"מ).

ספר שמות

לייחד את השם הקדוש בתפלתו כראוי, וזו עבודתו של המלך הקדוש.	דידע ליחדא שמא קדישא ²⁴²³ ובצלותיהו (בעלמא) כדקא יאות ודא פולחנא דמלכא ²⁴²⁴ קדישא ²⁴²⁵:
ומי שיודע ליחד את השם הקדוש כראוי, מעמיד אומה יחידה בעולם, שנאמר "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". ועל זה בארנו, כל כהן שלא יודע ליחד את השם הקדוש כראוי, אין עבודתו עבודה, שהרי הכל תלוי בו, עבודה עליונה ועבודה תחתונה. וצריך לכוון לב ורצון, כדי שיתברכו עליונים ותחתונים.	ומאן דידע ליחדא שמא קדישא [כדקא יאות אוקים אומה] (אקרי עמא) יחידא ²⁴²⁶ [בעלמא] דכתיב (ש"ב ז כג) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ ועל דא אוקימנא כל כהן דלא ידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות לאו פולחניה פולחנא דהא כלא ביה תליא ²⁴²⁷ פולחנא עלאה ופולחנא תתאה ובעי לכוונא לבא ורעותא בגין דיתברכון עלאי ²⁴²⁸ ותתאי ²⁴²⁹:
נאמר "כי תבאו לראות פני", כל אדם שבא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכוון בו בלב ורצון ויראה, כדי שיתברכו בו עליונים ותחתונים, זורקים את תפלתו החוצה. וכולם מכריזים עליו לרע, והקדוש ברוך הוא קורא עליו "כי תבאו לראות פני".	כתיב (ישעיה א יב) כי תבאו לראות פני (לראות פני מבעי ליה אלא) כל בר נש דאתי ליחדא שמא קדישא ²⁴³⁰ ולא אתכוון ביה בלבא ²⁴³¹ ורעותא ²⁴³² ודחילו ²⁴³³ בגין דיתברכון ביה עלאי ²⁴³⁴ ותתאי ²⁴³⁵ רמאן ליה צלותיה לבר וכלא מכריזי עליה לביש וקודשא בריך הוא קרי ועליה כי תבאו לראות פני:
היה צריך להיות "כי תבאו לראות", מה זה "לראות פני". אלא כל פני המלך הללו גנוזים בעומק למקום (נ"א לאחר) החשכה, וכל אותם שיודעים ליחד את השם הקדוש כראוי, מבקעים כל אותם כותלי החשכה, ופני המלך נראים ומאירים לכל. וכשהם נראים ומאירים, כל העליונים והתחתונים מתברכים, ואז	כי תבאו לראות מבעי ליה מאי לראות ²⁴³⁶ אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא לאתר [נ"א לבתר] ²⁴³⁷ חשוכא ²⁴³⁸ וכל אינון דידעין ליחדא שמא קדישא כדקא יאות מבקעין ²⁴³⁹ כל אינון כותלי חשוכא ואנפין דמלכא אתחזיין ונהרין לכלא וכד אינון אתחזיין ונהרין מתברכין כלא עלאין ותתאין כדין ברכאן

²⁴²³ שלא יפריד אלא שיועד לסדר המדות ולקשרם (אור יקר).

²⁴²⁴ דשמא (דפ"ו ומ"מ).

²⁴²⁵ ששאר מיני עבודה הם בסוד עבד דהיינו המלך מתלבש בלבוש נכרי אמנם המלך המתקדש באצילותו עבודתו הוא לייחד שמו בסוד ספירותיו (אור יקר).

²⁴²⁶ הענין שאין נכלל בכלל אחד אלא אותם הדבקים בה' ולפיכך היודע לייחד סוד ה' אחד דהיינו האצילות הוא כולל עצמו באותו האחדות ונקרא אחד דהיינו סוד דבקותו בה' אחד ומי שאינו יודע לייחד אינו נכלל באחד (אור יקר).

²⁴²⁷ אין היחוד הקטרת אימורים וכיוצא, העיקר הוא מחשבת כוונת הכהן בייחוד ובכוונתו תלוי עבודה עליונה דהיינו יחוד הספירות ועבודה תחתונה פסול הקרבן וכשרותו במחשבתו ועם היות שכוונתו לכפר או לרצות לפני ה' לא יועיל מפני שזה בערך התחתונים (אור יקר).

²⁴²⁸ וכן אם יכוין בספירות וייחודם ויכוין להקטירו חוץ לזמנו וכיוצא מהמחשבות המפגלות פסול (אור יקר).

²⁴²⁹ ולזה צריך לחשוב ולכוין ביושר (אור יקר).

²⁴³⁰ בתפלתו (אור יקר).

²⁴³¹ הלב חרד וירא (אור יקר).

²⁴³² מחשבת הכוונה בדבריו (אור יקר).

²⁴³³ שהוא מהרהר בדברי רוח ומפסיק מחשבתו במחשבות רקניות (אור יקר).

²⁴³⁴ ספירות (אור יקר).

²⁴³⁵ בי"ע (אור יקר).

²⁴³⁶ פני (נוסף בדפ"ו).

²⁴³⁷ באתר (דפ"ו ומ"מ).

²⁴³⁸ דכתיב (תהלים יח יב) ישת חשך סתרו (נוסף במ"מ, והובא כנ"א בדפ"ו). ר"ל שהקלי' סובבים הקדושה וע"י תפלות ישראל מבקעים אותם (מ"מ).

²⁴³⁹ מתבקעין (דפ"ו).

ספר שמות

נמצאות ברכות בכל העולמות, ואז נאמר "לראות פני".	אשתכחו בכלהו עלמין וכדין כתיב לראות פני:
"מי בקש זאת מידכם", במה מדובר. אלא מי שבא לייחד את השם הקדוש העליון, צריך ליחד מצד של "זאת", כמו שנאמר "בזאת יבא אהרן אל הקדש", כדי שיזדווגו כאחד אותם השנים, צדיק וצדק, בזווג אחד, כדי שיתברכו מהם הכל. ואלה נקראים "חצרך" ככתוב "אשרי תבחר ותקרב ישכן חצרך".	מי בקש זאת מידכם (ישעיה א יב) מאי קא מיירי אלא מאן דאתי ליחדא שמא קדישא עלאה בעי ליחדא מכתרא [ס"א מסטרא] דזאת כמה דכתיב (ויקרא טז ג) בזאת יבא אהרן אל הקדש בגין דיזדווגן כחדא (תרין אינון) צדיק וצדק בזווגא אחדא (דא ברכתא) בגין דיתברכון בלא ומנייהו (עלייהו) ואלין [אתקרין חצריך] (יתקרבו) כמה דכתיב (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכן חצרך:
ואם הוא בא ליחד את השם הקדוש, ולא מתכוון בו ברצון הלב, ביראה ואהבה, הקדוש ברוך הוא אומר "מי בקש זאת מידכם", רמוס חצרי זאת ודאי, שהרי לא נמצא בהם ברכות. ולא די שלא נמצא בהם ברכות, אלא ששרוי בהם הדין, ונמצא דין בכל.	ואי איהו אתי ליחדא שמא קדישא ולא יתכוון ביה ברעותא דלבא ²⁴⁴⁰ בדחילו ורחימו קודשא בריך הוא אמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי זאת ודאי דהא לא אשתכח בהו ברכאן ולא די דלא אשתכחו בהו ברכאן אלא דשריא בהו דינא ואשתכח(א) ודינא בכלא:
בא וראה, מימינו של הקדוש ברוך הוא מתעוררים כל האורות כל הברכות וכל שמחה, בו כלול השמאל. כמו שיש באדם ימין ושמאל, והשמאל נכלל בימין, והימין כולל את הכל, וכשמתעורר הימין, מתעורר עמו השמאל, שהרי בו הוא אחוז וכלול.	תא חזי ימינא דקודשא בריך הוא מניה מתערין כל נהירו ²⁴⁴¹ כל ברכאן ²⁴⁴² וכל חדו(ה) ²⁴⁴³ ביה כליל שמאלא כמה דאית בבר נש ימינא ושמאלא ושמאלא אתכליל בימינא וימינא הוא כליל כלא וכד אתער ימינא שמאלא אתער עמיה דהא ביה אחיד ואתכליל:
ובא וראה, בשעה שאדם מרים את ידיו בתפלה, ומכוון באצבעותיו למעלה, ככתוב "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", שהרי בימין הכל תלוי, ונאמר "וישא אהרן את ידו" וכתוב חסר, ואז מתכוון לברך למעלה.	ותא חזי בשעתא דארים בר נש ידיה בצלותא מכוון באצבען דיליה לעילא כמה (דאתמר) דכתיב (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל דהא בימינא ²⁴⁴⁴ תליא כלא וכתוב (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידו כתיב ²⁴⁴⁵ חסר וכדין אתכוון לברכא לעילא:
והקדוש ברוך הוא לא כך, בשעה שמרים ימין למעלה, אוי לתחתונים, שהרי כל הסיוע וכל הברכות מסתלקים מהם. מנין לנו, שנאמר "נטית ימינך תבלעמו ארץ". מה זה "נטית ימינך". כתרגומו הרמת ימינך, "מיד תבלעמו ארץ". וכשימין נמצאת, השמאל נמצא עמו. ואז לא שולטים הדינים בעולם.	וקודשא בריך הוא לאו הכי בשעתא דארים ימינא לעילא ווי להו לתתאי דהא כל סיעתא וכל ברכאן אסתליקו מנייהו מנלן דכתיב (שמות טו יב) נטית ימינך תבלעמו ארץ מאי נטית ימינך כתרגומו ארימת ימינך ²⁴⁴⁶ מיד תבלעמו ארץ וכד ימינא אשתכח שמאלא אשתכח עמיה וכדין

²⁴⁴⁰ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

²⁴⁴¹ מוח חכמה (מ"מ).

²⁴⁴² מוח בינה (מ"מ).

²⁴⁴³ מוח דעת (מ"מ).

²⁴⁴⁴ פז ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁴⁵ וכתוב (דפ"ו).

²⁴⁴⁶ פ' דרש אותו לדין כי הרים ימין והשמאל פועל ובלעתם הארץ, וכן פ' לעיל דף נז וז"ש והא אתמר וכו' ור' דורש לרחמים שנטה ימין לשמאל והמתיק הדין ומצד החסד נבלעו בארץ והכריח זה כי נטית פ' לצדדין לא סליק ור"א אומר שאין זה הכרח לחרמים כי פ' נטית לצדדין ונפרשה מן השמאל ואז פועל הדין בכח ובלעתם הארץ (זהר הרקיע).

ספר שמות

למה, משום שהימין נמצא עמו. ואם הימין מסתלקת, הרי מזדמנת השמאל, ואז מתעוררים דינים בעולם, והדין שרוי בכל.	לא שלטין דינין בעלמא מאי טעמא בגין דימינא אשתכחת עמיה ואי ימינא אסתלקת הא שמאלא אודמנת כדן דינין מתערין בעלמא ודינא שריא בכלא:
כשרבי שמעון היה מגיע לפסוק הזה היה בוכה, שנאמר "השיב אחור ימינו". וכי אפשר שהשיב אחור ימינו, אלא משום שהקדים השמאל לרדת לעולם, והימין נשארה במקום אחר.	רבי שמעון כד הוה מטי להאי קרא הוה בכי דכתיב (איכה ב ג) השיב אחור ימינו ²⁴⁴⁷ וכי אפשר דהשיב אחור ימינו אלא בגין דאקדים שמאלא ²⁴⁴⁸ לנחתא בעלמא וימינא אשתארת באתר אחרא:
אמר רבי שמעון, נאמר "הצדיק אבד". והרי בארנו את הדברים. לא נאמר הצדיק נאבד,	אמר רבי שמעון כתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד והא אוקימנא מלי הצדיק נאבד לא
	נז/ב
אלא הצדיק אבד, מכל אותם פני המלך, לא נמצא שאבד אלא צדיק אבד. בשני צדדים, אחד שלא שורות בו ברכות כבתחלה, ואחד שהתרחקה ממנו בת זוגו, שהיא כנסת ישראל, נמצא שהצדיק אבד יותר מכל. ולעתיד לבא נאמר "גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא". לא נאמר צדיק ומושיע אלא צדיק ונושע הוא, הוא נושע ודאי, והרי זה נתבאר.	כתיב אלא הצדיק אבד ²⁴⁴⁹ מכל אינון אנפי מלכא ²⁴⁵⁰ לא אשתכח דאבד אלא צדיק אבד בתרי סטרי ²⁴⁵¹ חד דלא שראן ביה ברכאן וכדו (כדקא חזי) בקדמיתא וחד דאתרחיקת מניה בת זוגיה (דהיא כנסת ישראל) אשתכח דצדיק אבד (על כל פנים) יתיר מכלא ולזמנא דאתי כתיב (זכריה ט ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא צדיק ומושיע לא כתיב אלא צדיק ונושע הוא הוא נושע ודאי (עכ"פ) והא אתמר:
"ימינך ה' נאדרי בכח", מה זה נאדרי, היה צריך להיות נאדר. אלא בשעה	ימינך יהוה נאדרי בכח (שמות טו ו) מאי נאדרי נאדר מבעי ליה ²⁴⁵² אלא בשעתא

²⁴⁴⁷ וכי אפשר דהשיב אחור ימינו אלא בגין דאקדים שמאלא לנחתא בעלמא וימינא אשתארת באתר אחרא וכו' פי' הנה ידוע שה"ח הם בזכר הנק' קדם וה"ג הם בנוק' הנק' אחור והאיך אפשר שה"ח נתונים לאחור דהיינו הנוק' מפני אויב ואדרבא זה היה טוב שאז היו הדינים מתבטלים ותירך אלא בגין דאקדים שמאלא וכו' פי' כי כבר ידעת כי החו"ג יוצאים מיסוד אימא אל הדעת דז"א וה"ח יורדים תחלה בסוד בידקא דמיא ואח"כ יורדין ה"ג ואז אין כ"כ כח הגבורות לפעול כי כבר ה"ח שם ומתמתקים בהם אמנם בעת החרבן היה להיפך שה"ח העומדים בפתח יסוד אימא לצאת ראשונה השיבם אחור ויצאו הגבורות ראשונה והחסדים נשארו לאחוריהם ביסוד אמא ולא נחתו וע"ד אתתקף שמאלא בצאתו לחוץ בלי שיתוף (זהר הרקיע).

²⁴⁴⁸ בחטא אדה"ר נתפשטו הגבורות תחלה וכן בחורבן, ולעתיד יתפשטו החסדים תחלה (מ"מ). ²⁴⁴⁹ ממה שלא אמר נאבד מורה שהוא אבד ומהו אבדתו, ממה שאמר אבד סתם ולא פירש מורה שרצה לפרש בב' סטרי וכו' (אור יקר). שפעת האור שלמעלה הנמשך ויורד למטה הנה הוא לעולם רק אלא לפי הכח וההכשר דהתחתון (כידוע בסוד הצדיק אבד בזה"ק ח"א נה ע"ב סז ע"א ובח"ב ט ע"ב יא ע"א נז ע"ב ובח"ג קנ ע"ב) (כללים ח"ב קז ע"ד).

²⁴⁵⁰ למטה היינו אבד השכינה בת זוגיה שאבדה היא בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה והנה הם ג' בחינות הספירות העליונות אבדו שאינם משפיעות היינו צד א', המלכות אבדה שאינה מקבלת היינו צד א' שני הצדיק אבד מב' צדדים, והיינו "על כל פנים" דקאמר, ולזה החשיב כל האבדה על הצדיק דהיינו שאבד מב' סטרי כדפי', והיינו "ונושא על כל פנים" מצד מעלה נושע מצד מטה ג"כ נושע, דהיינו מב' סטרי (אור יקר).

²⁴⁵¹ למעלה ולמטה אבד אור הספירות העליונות (אור יקר). ²⁴⁵² ובאה תוספת י' לרמוז עשר אצבעות (אור יקר). הנה ה"ח וה"ג הם לכן אמר נאדרי ב' לרמוז שנתחברו שמאל בימין, והימין בשמאל והוי י' וכן תרע"ץ ולא ירעץ לרמז על השמאל שהיא נוק' מתחברת בימין (זהר הרקיע).

ספר שמות

דשמאלא אתיא ²⁴⁵³ לאזדווגא ובימינא (ביה) כדין כתיב נאדרי ²⁴⁵⁴ תרעץ ²⁴⁵⁵ ולעולם הכי הוא ²⁴⁵⁶ בגין דשמאלא אשתכח בימינא ואתכליל ביה:	ששמאל בא להזדווג בימין, אז נאמר נאדרי תרעץ, ולעולם זה כך, משום ששמאל נמצא בימין, ונכלל בו.
אמר רבי שמעון ²⁴⁵⁷ (ו)כמה דאוקימנא הכי הוא דבר נש אשתכח דאתפלג ²⁴⁵⁸ מאי טעמא בגין לקבלא עמיה בת זוגיה ודיתעבידו (ויתעבידו) חד גופא ממש כך ימינך אשתכח דאתפלג ²⁴⁵⁹ מאי טעמא בגין לקבלא עמיה שמאלא והכי הוא (הוה) כלא חד בחד ²⁴⁶⁰ ועל דא בחד מחי ומסי דרא הוא דכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה תרעץ אויב ²⁴⁶¹:	אמר רבי שמעון, כמו שבארנו כך זה, שאדם נמצא שנחלק למה, כדי לקבל עמו בת זוגו, שיעשו גוף אחד ממש. כך ימינך נמצא שנחלק, למה, כדי לקבל עמו שמאל, וכך זה, הכל אחד באחד. ועל זה באחד מכה ומרפא, זהו שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב".
תא חזי שירתא דא אתמר על ההוא זמנא ועל זמנא דאתי וביומי (ביומוי) דיתער מלכא משיחא דכתיב ימינך יהוה תרעץ אויב רעצת לא כתיב אלא תרעץ ומה כתיב (במה דכתיב) בקדמיתא ²⁴⁶² (איכא א ג) השיב אחור ימינו מפני אויב בההוא זמנא היא תרעץ אויב לזמנא דאתי וכלא [הכי הוא] (חד) תהרוס קמך הרסת לא כתיב אלא תהרוס תשלח חרונך יאכלמו כקש כלא לזמנא דאתי ימינך יהוה נאדרי בכח בזמנא דא בעלמא דין ימינך יהוה תרעץ אויב בזמנא דמלכא משיחא וברוב גאונך תהרוס קמך לביאת גוג ומגוג תשלח חרונך יאכלמו כקש לתחיית המתים דכתיב (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה להרפות ולדראון עולם:	בא וראה, שירה זו נאמרה על אותו זמן, ועל הזמן שיבא לעתיד, בימים שיתעורר מלך המשיח, שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב". לא כתב רעצת, אלא תרעץ. מה נאמר בתחלה "השיב אחור ימינו מפני אויב", באותו זמן היא תרעץ אויב לעתיד לבא. והכל כך הוא. "תהרוס קמך", לא נאמר הרסת, אלא תהרוס. "תשלח חרונך יאכלמו כקש", הכל לעתיד לבא. "ימינך ה' נאדרי בכח", בזמן הזה בעולם הזה. "ימינך ה' תרעץ אויב", בזמן מלך המשיח. "וברב גאונך תהרוס קמך", לביאת גוג ומגוג. "תשלח חרונך יאכלמו כקש", לתחיית המתים, שנאמר "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה להרפות ולדראון עולם".
בההוא זמנא ²⁴⁶³ אמר רבי שמעון זכאין אינן דישתארון בעלמא ומאן אינן תא חזי לא	אמר רבי שמעון, אשרי אותם שישארו בעולם באותו זמן. ומי הם, בא

- ²⁴⁵³ שמורה שהוא לעתים ח"ו אלא לעולם נקשרות ימין ושמאל דהיינו עשר אצבעות עשר אותיות עשר ספירות כדפי' (אור יקר).
- ²⁴⁵⁴ לשון אדירות (אור יקר) (ס"א בכח תרי ולעולם וכו') (נוסף בדפ"ו ומ"מ).
- ²⁴⁵⁵ דהיינו כח הדין והגבורה הכלולה בה (אור יקר).
- ²⁴⁵⁶ שלא תטע' מתוך דבריו (אור יקר).
- ²⁴⁵⁷ קשיא ליה שאני רואה שהם ב' ידות ואתה אומר ששתיהן אחת, לזה אמר שהם חמשה אצבעות ביד ימין, להראות שאינו מספר שלם אלא חסר, ולא יושלם המספר השלם אלא על ידי כללות השמאל בימין, והיינו ממש כאדם שהיה חצי כדי שיכלול הנקבה עמו, כי כל חצי הוא מחייב שישתלם על ידי ויתכלל עמו, וכך חמשה אצבעות יר"ד ה"א מחייב שיושלם השם יר"ד ה"א וא"ו ה"א ע"י שיכלל שמאל בימין (אור יקר).
- ²⁴⁵⁸ פ' שננסרה חוה מאחוריו כדי להזדווג עמו (מ"מ).
- ²⁴⁵⁹ פ' ז"א שבניינו מהחסדים גם הוא ננסרה המלכות מאחוריו כדי להזדווג עמו, וז"ש מ"ט בגין לקבלא עמיה שמאלא שהיא המלכות שבניינה מהגבורות (מ"מ).
- ²⁴⁶⁰ פ' זר"ן הם אחדות אחד (מ"מ).
- ²⁴⁶¹ פ' אע"פ שמלכות היא שעשתה נקמה כמ"ש הרב מ"מ כל מה שעושה בכח ז"א שהיא אחדות אחד עמו נמצא כאלו הימין שהוא ז"א תרעץ אויב (מ"מ).
- ²⁴⁶² מפני שנפרדה הימין מהשמאל, עתה יכלל זו בזו וימצא כח השמאל בימין (אור יקר).
- ²⁴⁶³ פ' בזמן החרבן (מ"מ).

ספר שמות

ישתאר²⁴⁶⁴ ומבנין (להו לבני) עלמא בר אינון גזירין דקבילו את קיימא קדישא ועאלו בקיימא קדישא באינון תרין חולקין כמה דאוקימנא²⁴⁶⁵ והוא נטיר ליה לההוא קיים ולא עייליה באתר דלא אצטריך אלין אינון דישתארו ויכתבון לחיי עלמא:	וראה, לא ישארו מבני העולם רק אותם מהולים, שקבלו אות ברית הקדוש ונכנסו לברית הקדוש באותם שני חלקים כמו שבארנו, והוא שומר את אות הברית, ולא מכניסו למקום שלא צריך. אלה הם ישארו ויכתבו לחיי עולם.
מנלן דכתיב (ישעיהו ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים²⁴⁶⁶ בירושלם משמע הנשאר בציון והנותר²⁴⁶⁷ בירושלם דכל מאן דאתגזר באלין תרין דרגין²⁴⁶⁸ עאל [ואי] (וא)נטיר לההוא קיים²⁴⁶⁹ כדקא חזי [ויזדהר] (וישתאר) ביה עליה כתיב הנשאר בציון והנותר בירושלם אלן ישתארו ביההוא זמנא ובהו זמין קודשא בריך הוא לחדתא עלמא ולמחדי בהו על ההוא זמנא כתיב (תהלים קד לא) יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו:	מנין לנו, שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם". משמע הנשאר בציון והנותר בירושלם, שכל מי שנמול בשתי הדרגות הללו נכנס. ואם שומר אותו ברית כראוי, ויזהר בו, עליו נאמר "הנשאר בציון והנותר בירושלם". אלו ישארו באותו זמן, ובהם עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש את העולם ולשמוח בהם, על אותו זמן נאמר "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו".
רבי חייא הוה אזיל לגבי רבי אלעזר אשכחיה דהוה יתיב לגבי דרבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמוי עד דזקיף רישיה חמא ליה לרבי חייא (ו)אמר (ישעיה יט כד) ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ אשר ברכו יהוה צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל²⁴⁷⁰:	רבי חייא היה הולך לרבי אלעזר, מצאו שהיה יושב אצל רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חמיו. עד שהרים ראשו, ראה את רבי חייא, אמר "ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור ברכה בקרב הארץ אשר ברכו ה' צבאות לאמר ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל".
כמה מפשין בני עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלוי דאורייתא דהא מלין דאורייתא (כמה רזין עלאין גניזין אית בהו) אינון ארחא למזכי בההוא נעם יהוה דכתיב דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום דרכי נעם ודאי מאי נעם²⁴⁷¹ כמה דכתיב (תהלים כז ד) לחזות בנעם	כמה טפשים בני העולם, שלא יודעים ולא משגיחים בדברי תורה. שהרי דברי תורה כמה סודות עליונים יש בהם, הם דרך לזכות באותו נועם ה', שנאמר "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". דרכי נועם ודאי. מה זה נועם. כמו שנאמר "לחזות בנועם ה'". והרי

²⁴⁶⁴ אשתאר (מ"מ).

²⁴⁶⁵ היינו מילה ופריעה לאפוקי ישמעאלים שמולים ולא פורעים (רח"ו).

²⁴⁶⁶ המצויים ביסוד בעל החיים, "בירושלים" במלכות כדפי' (אור יקר).

²⁴⁶⁷ "נשאר ונותר" כלומר שמל ונשאר במילתו וטהרתו שלא טמאו וקלקלו כדפי' (אור יקר).

²⁴⁶⁸ פי' מילה במלכות ופריעה ביסוד והם ציון וירושלים (מ"מ).

²⁴⁶⁹ שלא טמאו ופגמו דהיינו שע"י טומאה מושך בערלתו ואל יעלה בדעת שאם חטא שאין לו תקנה ח"ו אלא תשובה ודאי מטהרת אותו (אור יקר). פי' שעושה מילה ופריעה ושומר בריתו מלטמאה (מ"מ).

²⁴⁷⁰ (ס"א) וכי אשור ומצרים קריבין אינון לקודשא בריך הוא אלא על גלותא דיסקון ממצרים ומאשור אתמר ואי אתמר על מצרים ועל אשור על אינון חסידין דלהון דאהדרו בתיובתא ואשתארו למפלח לישראל ולמלכא משיחא דכתיב (תהלים עב יא) וישתחוו לו כל מלכים וכתיב (ישעיה מט כג) והיו מלכים אומניך וגו' אמר ליה מאי דכתיב (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם אמר ליה כמה טפשין וכו') (נוסף בדפ"ו). תרגום: וכי אשור ומצרים הם קרובים לקדוש ברוך הוא אלא על הגלות שתעלה ממצרים ומאשור זה נאמר ואם נאמר על מצרים ועל אשור על אותם חסידים שלהם שחזרו בתשובה ונשארו לעבוד את ישראל ואת מלך המשיח שנאמר וישתחוו לו כל מלכים וכתוב והיו מלכים אומניך וגו'. אמר לו מה זה שנאמר דרכיה דרכי נועם אמר לו.

²⁴⁷¹ עי' שעה"כ ס ע"ג.

ספר שמות

פרשוה משום שהתורה ודרכיה באים מאותו נועם, ואותן דרכים מתפרשות על ידו, ועל זה "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".	יהו"ה והא ²⁴⁷² אוקמוה ובגין דאורייתא (בגני כך אורייתא) וארחוי ²⁴⁷³ מההוא נעם ²⁴⁷⁴ אתיין ואינון ארחין פרישן ביה ועל דא ודרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום:
אמר רבי חייא, שנינו, בשעה שהקדוש ברוך הוא נתן תורה לישראל, יצא אור מאותו נועם, והתעטר בו הקדוש ברוך הוא. ומאותו נועם הבהיקו זיום של כל העולמות,	אמר רבי חייא תנינן בשעתא דקודשא בריך הוא יהב אורייתא לישראל נפק נהורא מההוא נעם ²⁴⁷⁵ ואתעטר ²⁴⁷⁶ ביה קודשא בריך הוא ²⁴⁷⁷ ומההוא נעם אבהיקו זיוון דכלהו עלמין
של כל הרקיעים, של כל הכתרים. על אותה שעה נאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו'".	נח/א דכלהו רקיעין ²⁴⁷⁸ דכלהו כתריין ²⁴⁷⁹ על ההיא שעתא כתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו':
ואותה שעה שנבנה המקדש, התעטר הקדוש ברוך הוא באותה עטרה, וישב בכסאו, והתעטר בעטרותיו. ומאותו זמן שנחרב בית המקדש, לא התעטר הקדוש ברוך הוא בעטרותיו, ואותו נועם התכסה ונגנז.	וההיא שעתא דאתבני מקדשא אתעטר קודשא בריך הוא בההוא עטרא ויתיב בכרסיי ²⁴⁸⁰ דיליה ואתעטר בעטרי ומההוא זמנא דאתחרב בי מקדשא לא אתעטר קודשא בריך הוא בעטרי ומההוא נעם אתטמר ואתגניז:
אמר רבי אלעזר, בשעה שנכנס משה לתוך הענן, ככתוב "ויבא משה בתוך הענן", כאדם שהיה הולך במקום של רוח. ופגש בו מלאך גדול אחד, ושנינו ששמו קמוא"ל, והוא ממונה על שנים עשר אלף ממונים שליחים. רצה להזדווג במשה. פתח משה פיו בשתים עשרה אותיות חקוקות של השם הקדוש, שלימד אותו הקדוש ברוך הוא בסנה, והתרחק ממנו שתים עשרה אלף פרסות. והיה משה הולך בענן, ועיניו לזהטות כגחלי אש.	אמר רבי אלעזר בשעתא דעאל משה בגו עננא כמה דכתיב (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן כבר נש דהוה אזיל באתר דרוחא איערע ביה חר ²⁴⁸¹ מלאכא רברבא ותאנא קמוא"ל ²⁴⁸² שמיה והוא ממנא על תריסר אלפין ממנן שליחין בעא לאזדווגא ביה במשה פתח משה פומיה ²⁴⁸³ בתריסר אתוון גליפן דשמא קדישא ²⁴⁸⁴ דאוליף ליה קודשא בריך הוא בסנה ואתרחק מניה תריסר [אלין] (אלפין) פרסין והוה אזיל משה בעננא ועיניו מלהטן כגומריין דאשא:

²⁴⁷² ויחי ריט ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁷³ תורה שבע"פ יסוד דידה הנקרא דרך (רח"ו).

²⁴⁷⁴ ע"י הבינה (רח"ו), ור"ל כמ"ש הרב באוצ"ח [ע"ח שער הארת מוחין דזו"ן פרק ז] שידיים דאימא הם כלי מ"ן דרחל וז"ש (בראשית מז כד) ונתתם חמשית לפרעה ע"ש באורך (מ"מ).

²⁴⁷⁵ מאימא (רח"ו).

²⁴⁷⁶ תרין עטרין (רח"ו).

²⁴⁷⁷ ז"א (רח"ו). ונלע"ד ואתעטרי ביה קב"ה הם המוחין כולם חב"ד דאימא שבאים לז"א דכולהו עלמין הם העולמות בעצמם (מ"מ).

²⁴⁷⁸ כפשטן (מ"מ).

²⁴⁷⁹ פי' הם פנימיות העולמות, והם הפרצופים שבתוך העולמות, א"נ "כולהו רקיעים" הם המקיפים, ו"כלהו כתריין" הם הפנימיים (מ"מ).

²⁴⁸⁰ ציון אוה למושב לו (רח"ו).

²⁴⁸¹ ויקרא עח ע"ב (הערת הזהר).

²⁴⁸² רוח דא"א דעשיה נקרא כך (רח"ו). נאמר באוצרות חיים, שנשמת ז"א דעשיה הוא קמוא"ל, ונשמות אר"א דעשיה הוא הדרניא"ל, ורישא דא"א דעשיה המגולה הוא סנדלפון שהוא נפש נוק' דיצירה (רמ"ז). עי' סדר אבי"ע בסופו (לש"ו).

²⁴⁸³ בראשית טז ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁸⁴ עי' בלש"ו ביאורים ח"א נה ע"ג בענין שם י"ב.

ספר שמות

עד דאיערע ביה חד מלאכא רברבא ויקרא מן קדמאה ותאנא הדרניא ²⁴⁸⁵ שמה והוא עלאה על שאר מלאכין אלף ושתין רבוא פרסין וקליה אויל במאתן אלף רקיעין ²⁴⁸⁶ דמסתחראן באשא חיוורא כיון דחמא ליה משה לא יכיל למלא בעא למשרי גרמיה מגו עננא:	עד שפגש בו מלאך אחד גדול ונכבד מן הקודם, ושנינו ששמו הדרניא ²⁴⁸⁵ ל, והוא עליון על שאר המלאכים אלף וששים רבוא פרסות, וקולו הולך במאתים אלף רקיעים שמקיפים באש לבנה. כיון שראהו משה, לא יכל לדבר, רצה לזרק את עצמו מתוך הענן.
אמר ליה קודשא בריך הוא משה וכי אנת הוא דאסגית מלין עמי בסנה דבעית למנדע רזא דשמא קדישא ולא דחלת והשתא את דחיל מחד משמשי כיון דשמע משה קליה דקודשא בריך הוא אתתקף פתח פומיה בע"ב אתוון דשמא עלאה כיון דשמע הדרניא ²⁴⁸⁷ אתוון דשמא קדישא מפומיה דמשה אזדעזע קריב לגביה אמר ליה זכאה חולקך משה דאתגלי לך מה דלא אתגלי למלאכי עלאי:	אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, וכי אתה שהרביית דברים עמי בסנה, שרצית לדעת את סוד השם הקדוש, ולא פחדת, ועכשיו אתה מפחד מאחד משמשי. כיון ששמע משה את קולו של הקדוש ברוך הוא, התחזק, פתח פיו בשבעים ושתים אותיות השם העליון. כיון ששמע הדרניא ²⁴⁸⁷ את אותיות השם הקדוש מפי משה, הזדעזע, קרב אליו, ואמר לו, אשרי חלקך משה, שהתגלה לך מה שלא התגלה למלאכים העליונים.
והוה אויל עמיה עד דמטו לאשא תקיפא דחד מלאכא די שמה סנדלפון ²⁴⁸⁸ ותאנא סנדלפון עלאה הוא על שאר חברוי חמש מאה שנין והוא קאים בתר פרנודא דמאריה ²⁴⁸⁹ וקשר ליה כתרין מבעותיהון ²⁴⁹⁰ דצלותא דישראל ובשעתא דמטי האי כתרי לרישיה דמלאכא קדישא הוא מקבל צלותהון דישראל וכלהו חיילין ואכלוסין מזדעזעין ונהמין ואמרין בריך יקרא דיהו"ה מאתר בית שכינתיה:	והיה הולך עמו עד שהגיעו לאש חזקה של מלאך אחד, ששמו סנדלפון ²⁴⁸⁸ . ושנינו סנדלפון עליון הוא על שאר חבריו חמש מאות שנה, והוא עומד אחר הפרגוד של רבונו, וקושר לו כתרים מבקשותיהם של התפלה של ישראל. ובשעה שמגיע הכתר הזה לראש המלך הקדוש, הוא מקבל את תפלות ישראל. וכל החיילות וההמונים מזדעזעים ושואגים, ואומרים, ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו.
אמר ליה הדרניאל למשה משה לית אנא יכיל למהך עמך דלא יוקיד לי אשא תקיפא דסנדלפון ביה שעתא אזדעזע משה עד דאתקיף ביה קודשא בריך הוא במשה ואותביה קמיה ²⁴⁹¹ ואוליף ליה אורייתא ²⁴⁹² וחפא ליה למשה בההוא נהורא וזיוא דההוא נעם והוון אנפוי	אמר לו הדרניאל למשה, משה אינני יכול ללכת עמך, שלא תשרף אותי האש החזקה של סנדלפון. באותה שעה, הזדעזע משה עד שהחזיק הקדוש ברוך הוא במשה, והושיבו לפניו, ולימד אותו תורה, וכסה את משה באותו אור, וזיו של אותו נועם. והיו פניו של משה

²⁴⁸⁵ נשמה דאו"א דעשיה (רח"ו).

²⁴⁸⁶ חו"ב נקרא כך בזהר (רח"ו).

²⁴⁸⁷ (ס"א קדמא"ל) (נוסף בדפ"ו).

²⁴⁸⁸ אריך דעשיה נק' כן וכן נקראת נשמה דנוק' דז"א דיצירה (רח"ו). הוא מאור הגבורה, כי סנדלפון הוא גי' פ"ר, שהוא פ"ר דינין המרומזים בהאותיות מנצפ"ך ג"כ גי' פ"ר, והם כולם דינין כמ"ש בשער שבירת הכלים (סוף פרק ז) ובשער כסא כבוד (פרק ז), והרי הוא כולו מצד הגבורות, והם מתפשטים למטה עד הקליפות, כי משם הוא שורשם, וכמ"ש בזוה"ק (ויצא קנג רע"א) מסטרא דצפון מתפשטי דרגין עד דמטא לתתא כו', לכן הנה אמר האריז"ל בשער מאמרי רשב"י (יב ע"ג) ובדפוס החדש הוא ט ע"א) כי סנדלפון הוא מרומז באות ק' ובהקו שבו הנמשך ומתפשט למטה, יוצא לחוץ ונמשך למטה בקליפות. והגם שהוא כולו קודש, אך בסופו הוא מתפשט, ויש שם תערובות והוא משום שהוא כולו מצד הגבורות ודינין (דע"ה ח"ב צב ע"א), המלאך הקושר כתרים לקונו, הרי נודע הוא שהוא סנדלפון וכמ"ש בגמרא (חגיגה יג ע"ב) וכן בזוה"ק וישלח (קסז ע"ב) ופ' בשלח (נח ע"א) (דע"ה ח"ב קיג ע"א).

²⁴⁸⁹ פרגוד שבסוף היכלי היצירה (רח"ו).

²⁴⁹⁰ בראשית קסז ע"ב (הערת הזהר).

²⁴⁹¹ ביצירה והיה אוחו בכסא הכבוד דהיינו בריאה (רח"ו).

²⁴⁹² שם ה (הערת הזהר).

ספר שמות

מאירים בכל אותם הרקיעים, וכל חיל השמים היו מזדעזעים לפניו, בשעה שהיה מוריד תורה.	דמשה נהירין בכל אינון רקיעין וכל חילא דשמיא הוו מזדעזעין קמיה בשעתא דהוה נחית באורייתא:
כיון שחטאו ישראל למטה, נטל הקדוש ברוך הוא ממשה אלף חלקים מאותו זיו. באותה שעה רצו המלאכים העליונים, וכל אותם המונים, לשרוף את משה. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא "לך רד כי שחת עמך", הזדעזע משה, ולא יכל לדבר, עד שהרבה בתפלות ובקשות לפני הקדוש ברוך הוא.	כיון דחבו ישראל לתתא נטל קודשא בריך הוא ממשה ²⁴⁹³ אלף חולקין מההוא זיוא ²⁴⁹⁴ ביה שעתא בעו מלאכין עלאין וכל אינון אכלוסין לאוקדא למשה בשעתא דאמר ליה קודשא בריך הוא (שמות לב ז) לך רד כי שחת עמך אזדעזע משה ולא יכיל למללא עד דאסגי בצלותין ובעותין קמי קודשא בריך הוא:
אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה החזק בכסאי, עד שגער הקדוש ברוך הוא בכל אותם המונים, ובכל אותם חיילות. והחזיק משה בשני לוחות האבנים, והוריד אותם למטה, וזהו שנאמר "עיר גיבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה". ומאותו זיו שנשאר בו, היו פני משה מבהיקים. ומה באותו שנשאר בו לא היו יכולים להסתכל בפניו, באותו שהסתלק ממנו, על אחת כמה וכמה.	אמר ליה קודשא בריך הוא משה אתקיף בכורסיא דילי עד דגער קודשא בריך הוא בכל אינון אכלוסין בכל אינון חיילין ואתקיף משה בתרין לוחין דאבנין ²⁴⁹⁵ ואחית לון לתתא ודא הוא דכתיב (משלי כא כב) עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה ומההוא זיוא דאשתאר ביה הוו מבהיקין אנפוי דמשה ומה בהאי דאשתאר ביה לא הוו יכלין ²⁴⁹⁶ לאסתכלא באנפוי בההוא דאסתלק מניה על אחת כמה וכמה:
רבי חייא אמר "ימינך ה' נאדרי בכח", זו התורה, ועל זה "ימינך ה' נאדרי בכח דא אורייתא ועל דא ימינך יהוה"	רבי חייא אמר (שמות טו ו) ימינך יהוה נאדרי בכח דא אורייתא ועל דא ימינך יהוה

²⁴⁹³ חמשה (נ"א ממשה) (דפ"ו).

²⁴⁹⁴ עי' ספר הליקוטים פג ע"א ובמאמרי רשב"י מד ע"ב ועי' עוד בח"ג נג ע"ב (לש"ו). ז"ל ספר הליקוטים: וסוד המסורה הוא זה, שפניו האירו מצד ס' על מ', כי משם קיבל כנז"ל, בהיות הבינה סותמת את אורותיה בהיותה בזוג, ומשם זכה משה לאלף חלקי אורה מצד פלא"ת, פל"א א"ת, חכמה. והזווג נסתם ונסתר, בסוד (משלי ל' ז') דרך גבר בעלמה, שנפלאו ממנו, בסוד שאמר הודיעני נא את דרכיך, והשיב לו כי לא תוכל וכו'. ובהיות שלא זכו ישראל וחטאו בעגל, לא יכלו לקבל כי אם מבחינת המסורה, מ' על ס', מצד ד"ו מ"ד, ומה שהיה מצד א"א שהוא יחוד י"ה בלי פרודא, עולם עליון, והיה חרות ממלאך המות, לא יכלו עתה לקבל, כי אם מצד בחינת ו"ה, שהם ד"ו פרצופין נבראו עולם תחתון. כי זווגם אינו בהתמדה, כי רגליה יורדות מות. והיא מצד לוחות שניות, והיא תורה שבע"פ ותורה שבכתב, מ"ט טמא מ"ט טהור וכו', וכשחטאו ישראל בעגל, האלף חלקי אורה שקבל מצד האלף, אלף בינה, שהיא אלף גדולה מן האותיות גדולות נלקחו ממנו, ונשאר באלף זעירא, מצד האלף תתאה, בסוד ויקרא אל משה, אלף זעירא. ועתיד הקב"ה להחזירם לו, בסוד ישמח משה במתנת חלקו, לעת"ל בע"ה, וז"ס פסוק שאמר (חבקוק ג' ה') ונוגה, שהיא ה' תתאה, כאור תהיה, אור שבעת הימים הגנוז לצדיקים לעת"ל, ויהיה אור הלבנה כאור החמה שהוא עתה אור שלה וישתמשו שני מלכים בכתר אחד ולא יהיה מיעוט ללבנה. וזהו כאור ממש, ר"ל, מי שנותן לה אורה תהיה כמוהו, ואז תחזור לה הארה, כמו בזמן קדמון קודם שנתמעטה. וג"כ קרנים מידו לו, ר"ל, ג"כ משה ישמח במתנת חלקו, שהוא בסוד השמש, שיהיה אורו כאור שקבל מא"א, בסוד הזווג מ"ה. וז"ש קרנים מידו לו, שהם קרני ההוד שקיבל מצד שיורי הקולמוס שבדיו, ויד"ו שהוא עתה במיעוטו בסוד ד"ו, בחי' ד' על ו' מהי"ד, מ' על ס', יעשה מיד"ו יו"ד, ו' על ד', ס' על מ', כמו שהיו כשקבל מן הדיו שהוא היוד, ויחזרו לו האלף חלקים של אור, בסוד אלף גדולה, ע"כ. ועי' דע"ה ח"א נח ע"ב, וח"ב קכט ע"א, ועי' כללים ח"ב ח ע"ג.

²⁴⁹⁵ עי' דברים רבה (ליברמן פרשת וילך): הלוחות ארכו ו' טפחים ורחבן ב', ביד הקדוש ברוך הוא שנים וביד משה שנים וב' באמצע ריוח, וגברו (דנלטון ביד) ידי משה ונטל משה הלוחות ושברן, ועי' תפארת ישראל למהר"ל פרק מח.

²⁴⁹⁶ תימה להמד"ל דזה לא היה באותו הפעם (נ"א פנים), ור"ל כי בהבאת לוחות השניות הוא דיראו מגשת אליו וזה מחמת העוון, אבל לעולם אימא לך שאם לא היו חוטאים היו יכולים להסתכל אפילו במאי דאסתלק מיניה, כך נראה לי כוונת קושייתו. ויש לומר דאין הכי נמי שאם לא חטאו ודאי שיוכלו להסתכל בו קל וחומר ממה שזכו למדרגת פנים בפנים, אבל השתא לגבי דידן הוא דמפריז ומגדיל הזהר וזהו של משה רבנו ע"ה (רמ"ז).

ספר שמות

תרעץ אויב דלית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכו"ם בר בשעתא דישראל מתעסקין באורייתא דכל זמן דישראל מתעסקין באורייתא וימינא אתתקף ואתברו (אתבר) חילא ותוקפא דעעכו"ם ובגיני כך אורייתא ²⁴⁹⁷ אקריית עז ²⁴⁹⁸ כמה דאת אמר (תהלים כט יא) יהו"ה עז לעמו יתן:	תרעץ אויב", שאין דבר בעולם שישבר כחם של עמים עובדי כוכבים ומזלות, פרט לשעה שישראל מתעסקים בתורה. שכל זמן שישראל מתעסקים בתורה, הימין מתחזק, ונשבר כח ותוקף של עמים עובדי כוכבים ומזלות, ולכן התורה נקראת עז, כמו שנאמר "ה' עז לעמו יתן".
ובשעתא דישראל לא מתעסקין באורייתא ושמאלא אתתקף ואתתקף (אתקף) חיליהון דעעכו"ם ושלמין עליהו וגזרין עליהו גזרין דלא יכלין למיקם בהו ועל דא אתגליאו בני ישראל ואתבדרו בני עממיא:	ובשעה שישראל לא מתעסקים בתורה, מתחזק השמאל ומתחזק כח של עמים עובדי כוכבים ומזלות, ושולטים עליהם, וגוזרים עליהם גזרות שלא יכולים לעמוד בהם. ועל זה הגלו בני ישראל והתפזרו בין העמים.
נח/ב	
הדא הוא דכתיב (ירמיה ט יא) על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר יהו"ה על עזבם את תורתיה, שהרי כל זמן שישראל עוסקים בתורה, נשבר כח ותקפם של עובדי עבודה זרה, זהו שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב". אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכו', כמו ששנינו "הקול קול יעקב", ואם לא, אז "הידים ידי עשו". והרי בארנו.	זהו שכתוב "על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורתיה", שהרי כל זמן שישראל עוסקים בתורה, נשבר כח ותקפם של עובדי עבודה זרה, זהו שנאמר "ימינך ה' תרעץ אויב". אמר רבי אלעזר ודאי כך הוא, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכו', כמו ששנינו "הקול קול יעקב", ואם לא, אז "הידים ידי עשו". והרי בארנו.
וברב גאונך תהרוס קמין (שמות טו ז) רבי חזקיה פתח ואמר "למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה", בשעה שחטאי העולם גורמים, הקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, ובני אדם צווחים ומורידים דמעות, ואין מי שישגיח עליהם. למה, משום שהוא עולה למעלה למעלה, ונמנעת מהם תשובה, ואז נאמר "וברב גאונך תהרוס קמין".	וברב גאונך תהרוס קמין", רבי חזקיה פתח ואמר "למה ה' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה", בשעה שחטאי העולם גורמים, הקדוש ברוך הוא עולה למעלה למעלה, ובני אדם צווחים ומורידים דמעות, ואין מי שישגיח עליהם. למה, משום שהוא עולה למעלה למעלה, ונמנעת מהם תשובה, ואז נאמר "וברב גאונך תהרוס קמין".
רבי יצחק אמר האי קרא בשעתא דאתלבש קודשא בריך הוא גאותא על עממיא דיתכנשון עליה כמה דכתיב (שם ב ב) ורוזנים נוסדו יחד	רבי יצחק אמר פסוק זה [נאמר] בשעה שמתלבש הקדוש ברוך הוא בגאווה על העמים, שיתכנסו עליו, כמו שנאמר "ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל

²⁴⁹⁷ אבא מתלבש בתוך אימא ועי' מש"כ עקב רעג ע"א (רמ"ז).

²⁴⁹⁸ גימ' מ"ו ל"ז (רמ"ז).

²⁴⁹⁹ מדת המלכות וכן בית המדרש (אור יקר).

²⁵⁰⁰ הוא סוד הת"ת דהיינו קול יעקב והיינו היחוד (אור יקר).

²⁵⁰¹ ואם לאו "והידים" דהיינו יד ה' הו"ה ידי עשו הם פועלים הדין על ידי עשו הרשע דהיינו הקלי' (אור יקר).

²⁵⁰² פנימיות ז"א עולה לא"א (רח"ו), וז"ש לעילא לעילא, שפירושו לעילא מן אימא ולעילא מן אבא עד א"א (מ"מ).

²⁵⁰³ פי' כשעולה ז"א למקום הגאות שהוא א"א ששם ת"י נימין שהם גימ' גאו"ת כמ"ש הרב בפ' ה' מלך גאות לבש (מ"מ)

ספר שמות

משיחו". ולמדנו עתידים הם שבעים שרי צבאות מכל צד (נ"א עמים), להתכנס באותו זמן בהמונים מכל העולם, ולעשות קרב על ירושלים עיר הקודש, ולאחוז עצות על הקדוש ברוך הוא. ומה אומרים, נעמד על הפטרון בהתחלה, ואחר כך על עמו ועל היכלו.	על יהו"ה ועל משיחו ותאנא זמינן אינן שבעין קסטורין²⁵⁰⁴ מכל עיבר²⁵⁰⁵ ונ"א עמין לאתכנשא בההוא זמנא באוכלוסין דכל עלמא ולמעבד קרבא על ירושלם קרתא קדישא ולאחדא עיטין עליה דקודשא בריך הוא²⁵⁰⁶ ומאי אמרי נוקים על פטרונא²⁵⁰⁷ בקדמיתא ולבתר על עמיה ועל היכליה:
אז עתיד הקדוש ברוך הוא לצחוק עליהם, שנאמר "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו", באותו זמן, ילבש הקדוש ברוך הוא גאווה עליהם וישמיד אותם מן העולם, ככתוב "וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים המק בשרו והוא עומד על רגליו".	כדין זמין קודשא בריך הוא לחייבא עלייהו דכתיב (שם ד) יושב בשמים ישחק²⁵⁰⁸ יהו"ה ילעג למו בההוא זמנא ילבש קודשא בריך הוא גאווה²⁵⁰⁹ עליהו וישיצין מן עלמא כמה דכתיב (זכריה יד יב) וזאת תהיה המגפה²⁵¹⁰ אשר יגף יהו"ה את כל העמים אשר צבאו על ירושלם המק בשרו והוא עומד על רגליו:
רבי אבא אמר משמו של רב ייסא סבא, וכך אמר רבי שמעון, עתיד הקדוש ברוך הוא להחיות את כל אותם המלכים שציערו לישראל ולירושלים, את אנדריאנוס ולופינוס ונבוכדנצר ולסנחריב, ולכל שאר מלכי העמים שהחריבו ביתו, ולהשליט אותם כבתחלה ויתכנסו עמהם שאר העמים. ועתיד הקדוש ברוך הוא להיפרע מהם בגלוי סביב ירושלים, זהו שנאמר "וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים". לא נאמר אשר יצבאו, אלא אשר צבאו, אז נאמר "וברב גאונך תהרוס קמין", וזה נאמר לזמן שיבא המשיח, ושירה זו היא שירת העולמים.	רבי אבא אמר משמיה דרב ייסא סבא והכי אמר רבי שמעון זמין קודשא בריך הוא לאחייא²⁵¹¹ לכל אינן מלכין [דעקו לישראל ולירושלם לאנדריאנוס וללופינוס] (שצרו על ישראל ועל ירושלים ללופינוס) ונבוכדנצר ולסנחריב ולכל שאר מלכי עמין דחריבו ביתיה ולשלטא לון כקדמיתא ויתכנסון עמהון שאר עמין וזמין קודשא בריך הוא לאתפרעא מנייהו באתגלייא²⁵¹² סחרני ירושלם הדא הוא דכתיב (זכריה יד יב) וזאת תהיה המגפה אשר יגף יהו"ה את כל העמים אשר צבאו על ירושלם אשר יצבאו לא כתיב אלא אשר צבאו כדין כתיב (שמות טו ז) וברב גאונך תהרוס קמין²⁵¹³ ודא

²⁵⁰⁴ דהיינו ע' שרים הממונים על ע' אומות ורואים שהקב"ה מגביר ישראל על האומות ובדעתם שזה דין מעוות כעין שדמה שר מצרים בבואו על ישראל (אור יקר).

²⁵⁰⁵ שהם משתלשלים מע' בחי' קדושות עליונות דהיינו שבעים פרי החג, והם מתאספים לעמוד על נפשם בטענתם לפני הקב"ה על עוות הדין, ועל ישראל להומם ולאבדם בחשבם שאינם זוכים לגאולה (אור יקר).

²⁵⁰⁶ דהיינו לומר טענות ינצחו הדין על ישראל להכחידם מגוי (אור יקר).

²⁵⁰⁷ עי' לעיל ד ע"ב.

²⁵⁰⁸ יושב בשמים ישחק למה נכתב ישחק בש"ן ולא בצד"י כי זה מדבר על הגאולה שאז תהיה התשועה ע"י בינה עילאה באמצעות הגבורה ובינה נק' ש"ן שורקת שהיא נתלבשה ביצחק שהוא הגבורה לעשות נקמה בגויים. ולפי זה מ"ש דאתלבש קב"ה גאותא הם הארות אימא שבתוך ז"א ומתלבשת אימא בגבורה דז"א וזהו שסיים דכתיב יושב בשמים ישחק (מ"מ).

²⁵⁰⁹ דהיינו שמקום הדין יתלבש באור הכתר בעל הרחמים הגדולים ומשם ישראל מאירים שקבלו כפלים בחטאתם, וחצונים מתבטלים ויתבטל הוייתם והיינו מגפתם (אור יקר).

²⁵¹⁰ דהיינו ביטול הוייתם למעלה ולמטה, ויותכו כהיתוך וכהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלהים ואז יתבטלו השרים והוייתם מן העולם והיו כלא היו (אור יקר).

²⁵¹¹ שהם עומדים כעת בגהנם, ואז ירכיב הקב"ה כל מציאותם כדי לעורר הקלי' הקשה וכן שליטת הסמא"ל ככחו אז ולבטל מציאותם בנקמה (אור יקר).

²⁵¹² מפני שנתנקם מהם בגהנם באתכסיא, ועתה בגוף ונפש באתגליא (אור יקר).

²⁵¹³ היינו הריסה כהורס הבנין, כך אלו יהרס בנינם ויתבטל הוייתם (אור יקר).

ספר שמות

לזמנא דאתא משיחא כתיב ושירתא דא שירתא [דעלמין] (דעלמא דאתי) היא ²⁵¹⁴ :	
וברוח אפיך נערמו מים (שם ח) בההוא זמנא ובגין כך אית בההוא זמנא ולזמנא דמלכא משיחא ולזמנא דגוג ומגוג [נצבו כמו נד] (ו)לזמנא דעלמא דאתי דאיהו חדותא דכל עלמין ²⁵¹⁵ :	"וברוח אפיך נערמו מים", באותו זמן, ולכן יש באותו זמן, ולזמנו של מלך המשיח ולזמן גוג ומגוג, "נצבו כמו נד", לזמן של עולם הבא, שהיא שמחת כל העולמות.
אמר אויב ארדוף ²⁵¹⁶ אשיג אחלק שלל ²⁵¹⁷ (שם ט) אמר אויב דא ההוא ממנא רברבא ²⁵¹⁸ על מצראי בשעתא דאתיהיב ליה שלטנותא על ישראל חשיב דישיצין תחות שלטניה אלא דדבר קודשא בריך הוא טורי עלמא ²⁵¹⁹ דהו מגינין עליהו ולא תימא דא בלחודוי אלא כל אינון רברבין דממנן על כל עכו"ם כד ²⁵²⁰ אתיהיב להו רשותא ושלטנותא על ישראל כלהו בעאן דישיצין ישראל תחותיהו:	"אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל", "אמר אויב", זה אותו ממנה גדול על המצרים, בשעה שנתן לו שלטון על ישראל, חשב שיכלה אותם תחת שלטונו, אלא שזכר הקדוש ברוך הוא את הרי העולם שהיו מגנים עליהם. ואל תאמר זה לבדו, אלא כל אותם גדולים שממונים על עמים עובדי כוכבים ומזלות, וכשנתנה להם רשות ושלטון על ישראל, כולם רוצים לכלות את ישראל תחתיהם.
ועל דא אינון עמין דתחות שולטניהון דאינון ממנן כללהו גזרין וגזרין לשיצאה לון ואלא דקודשא (בר קודשא) בריך הוא ודבר טורי עלמא ואגין (דאגין) עליהו וכד חמא משה דא שרא לשבחה לקודשא בריך הוא ואמר מי כמוכה באלים יהו"ה ²⁵²¹ :	ועל זה אותם עמים שתחת השליטים, שהם ממונים כולם גוזרים גזרות לכלות אותם, אלא שהקדוש ברוך הוא זוכר את הרי העולם ומגן עליהם. וכשראה את זה משה, התחיל לשבח את הקדוש ברוך הוא, ואמר "מי כמכה באלים ה'".
אמר רבי שמעון עץ אחד גדול עליון רברבא ²⁵²⁴ עלאה ²⁵²⁵ תקיפא ²⁵²⁶ ביה אתונו ²⁵²³	אמר רבי שמעון עץ אחד גדול עליון וחזק, בו נזונו עליונים ותחתונים, והוא מתחם בשנים עשר תחומים, התחזק

²⁵¹⁴ ולכן אז ישוררו כל הניסים וביטול הקלי' שהיו מאז נברא העולם, ועד העולם הבא, ולכן אמר נערמו מים בההוא זמנא שלא יצדק זה אלא על פרעה (אור יקר).

²⁵¹⁵ ולכן נשמח בה' בכל ניסיו שעשה בכל העולמות, בעולם זה קודם זמן המשיח וזמן המשיח וגוג ומגוג ותחיית המתים דהיינו העולם הבא (אור יקר).

²⁵¹⁶ אי אפשר מיד להשמידם שעדיין לחותם קיים בעבודה האלהית, אלא ארדוף ע"י גזירות שלא יעסקו בעבודה ויבטלו מרוב צרות העבודה כמו שעשה שכולם היו עוסקים בתורה בימי יעקב בישיבתו, ואח"כ נשתכח מהם העבודה עד שנשקעו בע"ז ובמדות אחרות, והיינו "אשיג" (אור יקר).

²⁵¹⁷ אבטלם מעט (אור יקר).

²⁵¹⁸ ראש לכל השרים (אור יקר).

²⁵¹⁹ הם האבות (רח"ו).

²⁵²⁰ וכד (דפ"ו).

²⁵²¹ אלים הוא מלשון אילי הארץ, והיינו השרים, ואמר "מי כמוכה" כדמסיק שהם מנגדים על ה' ועל משיחו בהיות ידם תקיפה ואין כן הקב"ה עמהם אלא הוא נותן להם שם ושארית והיינו כדמסיק (אור יקר).

²⁵²² פי' ז"א ומפרש באלים לשון אילן כדמסיק (מ"מ)

²⁵²³ שכן נקרא ה' אחד (אור יקר).

²⁵²⁴ מצד הגדולה (אור יקר).

²⁵²⁵ שמתעלה לג' ראשונות דרך קו האמצעי (אור יקר).

²⁵²⁶ מצד הגבורה, והרי ד' בחינות לת"ת: "חד" מצד המערב מלכות, "רברבא" מצד הדרום חסד, "עילאה" מצד המזרח המתעלה ומאיר משם, "תקיפא" מצד הגבורה צפון, והם ד' צדדיים שבהם י"ב גבולים שבהם ע' ענפים וכו' ויש לאילן זה ענפים קדושים אמנם משתלשלים עד עולם הפירוד עד למטה ושם נאחזים השרים למטה מהקדושים (אור יקר).

ספר שמות

בארבעה צדדי העולם שהסתובבו (נ"א שהתחברו) במקומם שבעים ענפים עולים בתוכו ונזונים ממנו. בעיקר שרשיו יונקים הם סביבו, ואותם הענפים שנמצאים בעץ.	(זייני) עלאין ותתאין והוא אתחם בתריסר תחומין ²⁵²⁷ אתתקף בארבע סטרי עלמא ²⁵²⁸ ראסתחראן ונ"א דאתחברן בדוכתייהו שבעין ענפין ²⁵²⁹ סלקין בגויה ואתזנו מניה בעקר שרשוי ינקין אינון סחרניה ואינון ענפין אדומשתכחין באילנא:
כשמגיע שלטונו של כל ענף וענף, כולם רוצים לכלות את כל גוף העץ, שהוא עקר של כל הענפים, אותו ששולט עליהם, וישראל אחוזים בו. כשמגיע עליהם השלטון של אותו	כד מטי עדן שלטניה דכל ענפא וענפא כלהו בעאן לשיצאה כלא [גופא] (גופא) דאילנא דאיהו עקרא דכלהו ענפין ההוא דשליט עלייהו וישראל אחידן ביה כד מטא עלייהו שלטנותא דההוא
גוף העץ, החלק של ישראל הוא רוצה לשמור אותם, ולתת שלום בכולם, ועל זה שבעים פרים של החג לתת שלום לשבעים ענפים שבתוך העץ.	נש/א
ועל זה "מי כמוכה באלם ה'". מהו באלים, עץ. כמו שנאמר "כי יבושו מאילים אשר חמדתם", שהוא עץ שהיו עובדים לדפוס אחד, שהיה חקוק בתוכו ונקרא אילים עץ. "מי כמוכה", שיעשה כמעשיך וירחם על הכל. "מי כמוכה", בכל אותו סביב העץ, שאף על גב שהוא שולט, שומר את הכל, שומר את כל השאר, ולא רוצה לעשות עמהם כליון. "מי כמוכה נאדר בקודש", באותו כח עליון שנקרא קודש, נאדר בקודש ממש, ונקרא כח ה', נועם ה', והרי בארנו את הדברים.	חולקא דיישראל ההוא (גופא) ²⁵³⁰ <גופא> דאילנא בעי לנטרא לון ולמיהב שלמא בכלהו ²⁵³¹ ועל דא שבעים פרי החג למיהב שלמא לשבעין ענפין דבגו אילנא ²⁵³² :
ועל דא מי כמוכה באלים יהו"ה מאי באלים אילנא כמה דאת אמר (ישעיה א כט) כי יבושו מאילים אשר חמדתם ודהוא (והוא) אילנא דהו פלחין לחד דופסא ²⁵³³ דמחקקין בגויה ואקרי אלים אילנא ²⁵³⁴ מי כמוכה דיעביד כעובדך וירחם על כלא מי כמוך ²⁵³⁵ בכל ההוא סחרניה דאילנא דאף על גב דאיהו שלמא נטיר לכלא נטיר לכל שאר ולא בעיא למעבד עמהון גמירא מי כמוכה נאדר בקדש (שמות טו יא) בההוא חילא עלאה דאקרי קדש ²⁵³⁶ ונאדרו בקדש ממש ²⁵³⁷ ואקרי כח יהו"ה ²⁵³⁸ נעם יהו"ה והא אוקימנא מילי:	ועל דא מי כמוכה באלם ה'". מהו באלים, עץ. כמו שנאמר "כי יבושו מאילים אשר חמדתם", שהוא עץ שהיו עובדים לדפוס אחד, שהיה חקוק בתוכו ונקרא אילים עץ. "מי כמוכה", שיעשה כמעשיך וירחם על הכל. "מי כמוכה", בכל אותו סביב העץ, שאף על גב שהוא שולט, שומר את הכל, שומר את כל השאר, ולא רוצה לעשות עמהם כליון. "מי כמוכה נאדר בקודש", באותו כח עליון שנקרא קודש, נאדר בקודש ממש, ונקרא כח ה', נועם ה', והרי בארנו את הדברים.

²⁵²⁷ הם י"ב צירופי הו"ה ובספר אור ישראל פי' י"ב גבולי אלכסון שבא"א בת"ת ידידה, והם באים לז"א לפי שז"א מלביש לא"א מטיבורא דלבא דיליה ולמטה שהוא חצי הגוף ואו"א מלבישים לא"א מטיבורא ולמעלה ויש י"ב גבולי אלכסון בחצי ת"ת העליון דא"א לאו"א וי"ב אחרים ג"כ בחצי התחתון לז"ן (מ"מ).

²⁵²⁸ חגת"ם א"נ הם חו"ב חו"ג הבאים מבינה לז"א (מ"מ).

²⁵²⁹ פי' ע' שרים כמ"ש לקמן שחיותם הוא מז"א בסוד ואתה מחיה את כולם (מ"מ).

²⁵³⁰ עיקר הכל דהיינו הת"ת שהוא הכולל כל הענפים נקודת המרכז לכל (אור יקר)

²⁵³¹ היינו סוד השלום, היסוד שהוא המשקה לגן, ומהגן הם יונקים בסוד השתלשלותם ממצאיות אל מציאות כדפי' (אור יקר).

²⁵³² בתוכיותו הם ענפיו הקדושים המתוקים כדפי' (אור יקר).

²⁵³³ דפוסא (דפ"ו).

²⁵³⁴ מ"מאי באלים" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

²⁵³⁵ כמכה (דפ"ו).

²⁵³⁶ בינה (מ"מ).

²⁵³⁷ היינו בסוד שרשיו שהן בחכמה שותה במקומו (אור יקר).

²⁵³⁸ שם ה' ת"ת ומה שנשפע לו משם הוא כחו (אור יקר). סוד הכ"ח היינו סוד כ"ח אותיות של שם שהוא מילוי מילואו, והמלוי הא' בחכמה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, ומילוי מילואו שהוא כ"ח הם בבינה מהחכמה, ובבחי' זו יצדק "בקדש", ומצד היותו אל הת"ת מהבינה היינו "נועם ה'", והענין בינה

ספר שמות

מי כמוכה באלים יהוה רבי יוסי פתח (קהלת א יד) וראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש²⁵³⁹ והנה הכל הבל ורעות רוח שלמה מלכא דאסתלק בחכמתא יתיר²⁵⁴⁰ על כל בני עלמא היך אמר דכל עובדין הבל ורעות רוח יכול אף מעשה הצדקה והא כתיב (ישעיה לב יז) והיה מעשה הצדקה שלום אלא הא אוקמוה כל המעשים אשר נעשו תחת השמש כתיב שאני מעשה הצדקה דאיהי לעילא מן שמשא:	"מי כמוכה באלים ה'", רבי יוסי פתח "ראיתי את כל המעשים אשר נעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח", שלמה המלך, שהתעלה בחכמה יותר על כל בני העולם, איך אמר שכל המעשים הם הבל ורעות רוח. יכול אף מעשה הצדקה, והרי נאמר "והיה מעשה הצדקה שלום". אלא הרי פרשוה, נאמר "כל המעשים אשר נעשו תחת השמש", שונה מעשה הצדקה שהוא למעלה מן השמש.
והנה הכל הבל ורעות רוח מאי קא מיירי אי תימא הכל הבל כמה דאוקימנא דאיהו ברזא דחכמתא כמה דאת אמר (קהלת א ב) הבל הבלים אמר קהלת ואינן הבלים וקיומא דעלמא דלעילא וותתא מאי תימא בהאי דכתיב הכא הבל²⁵⁴¹ ורעות רוח והא מלתא דא תחת השמש כתיב²⁵⁴²:	"והנה הכל הבל ורעות רוח", במה הוא עוסק, אם תאמר הכל הבל, כמו שבארנו שהוא בסוד החכמה, כמו שנאמר "הבל הבלים אמר קהלת". ואותם הבלים, קיום של העולם שלמעלה ושלמטה. מה תאמר בזה, שנאמר כאן "הכל הבל ורעות רוח", והרי דבר זה תחת השמש כתוב.
אלא הכי אוקמוה והכי הוא תא חזי בשעתא דעובדין מתכשרן לתתא ובר נש ואשתדלו (אסתכל) בפולחנא דמלכא קדישא ההוא מלה דעביד²⁵⁴³ הבל אתעביד מניה לעילא²⁵⁴⁴ ולית לך הבל דלית ליה קלא²⁵⁴⁵ דסליק ואתעטר לעילא ואתעביד סניגורא קמי קודשא בריך הוא:	אלא כך פרשוה וכך הוא. בא וראה, בשעה שהמעשים למטה כשרים, ואדם עוסק בעבודת המלך הקדוש, אותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל למעלה, ואין לך הבל שאין לו קול שעולה ומתעטר למעלה, ונעשה סניגור לפני הקדוש ברוך הוא.
וכל אינן עובדין דאשתדל בהו בר נש דלאו אינן פולחנא דקודשא בריך הוא (ו)ההוא מלה דעביד והבלו (הכל) יתעביד מניה ואזלא ושאמט בעלמא וכד נפקת נשמתיה דבר נש ההוא הבל מגלגלא ליה בעלמא כאבנא בקוספיתא כמה	וכל אותם מעשים שהאדם עוסק בהם שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא, אותו דבר שעושה, נעשה ממנו הבל, והולך ומשוטט בעולם. וכשיוצאת נשמת האדם, אותו הבל מגלגל אותו בעולם כאבן בכף הקלע, ככתוב "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע".

נקשרת בחכמה ומשקים עץ החיים והעץ משקה ענפיו (אור יקר). שהיא כח ז"א כנודע וכן נועם שבא לז"א הנק' הוי"ה (מ"מ).

²⁵³⁹ גשמיים שאינם עולים אל הרוחני (אור יקר).

²⁵⁴⁰ יתירא (דפ"ו).

²⁵⁴¹ פי' כיון שאמר ורעות רוח גבי מלת הבל ש"מ הבל דקרא לאו מאינן הבלים דלעילא והא מלתא דא קושיא אחריתי היא דמדכתיב תחת השמש ש"מ שאינו הבל דקדושה (מ"מ).

²⁵⁴² והא מלתא דא תחת השמש כתיב (מוסגר בדפ"ק).

²⁵⁴³ מעשה המצוה או הצדקה גורם ייחוד וכל ייחוד גורם הויה דקה רוחנית נמשכת מהספירות שמור לחלק המייחד או העושה המצוה. והיינו סוד "קנה לו" לשון קנין, שמים ברא לו פרקליט א' והיינו הבל ודאי, שהוא סוד הבל רוחני כח נברא ע"י המצוה וכן בהיותו עוסק בדברים הגשמיים שהם דברים בטלים וכיוצא ומל"ש ליצנות וכיוצא מן הדברים שהם חצונים שכולם הם עושים הבל ואינו אבד אלא מתקיים בעולם הזה ואם שב בתשובה יורד אותו הבל אליו ומתקנם ממנו עד שבטל והולך לו ונמחה והיינו כעב פשעיק וכענן חטאתיך, ואם אינו שב אלא כל יום ויום מוסיף והולך, מתאסף זה עם זה עד בא יומו עת פקודתו, דרך הנשמה להתלבש בהבלים אלו, אם טובים והלך לפניך צדקך, מתלבש בקלין ודיבורים דדברי תורה ומצות ומעשים טובים, ואם רעים מתלבשת בקלין ודיבורים דדברים בטלים וליצנות ושקר וחונף ולשון הרע ועבירות, ואותו הבל אינו עולה אל הקדש אלא סובב סובב תחת הגלגל הזה, והנשמה מתגלגלת והיינו רעות ושברון אל הרוח ודאי שהיא מתגלגלת ונענשת בלבוש זה אשר הכינה לה (אור יקר).

²⁵⁴⁴ פי' מלאך קדוש (מ"מ).

²⁵⁴⁵ פי' שהמלאך יש לו כח הדיבור שמלמד סניגוריא על האדם שעשה המצוה (מ"מ).

ספר שמות

דכתיב (ש"א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע:	
מאי יקלענה ההוא הבל ודמגלגל ליהו (דמדבר) סחרניה בעלמא כדין כל מלין דמתעבדין (ואינון תחות שמשא) דלאו אינון פולחנא דקודשא בריך הוא הבל יתעביד מנייהו [הבל] (ו)איהו תבירא דרוחא דמתבר לרוחא ודסליק ונחית ומתגלגל (וסלקא ונחתא) בעלמא הדא הוא דכתיב הבל ורעות רוח:	מהו "יקלענה". אותו הבל, שמגלגל אותו סביבו בעולם. אז כל הדברים שנעשים שאינם עבודת הקדוש ברוך הוא, נעשה מהם הבל, הוא שברון רוח שמשבר את הרוח, שעולה ויורדת ומתגלגלת בעולם, זהו שנאמר "הבל ורעות רוח".
אבל ההיא מלה דאיהי פולחנא דמריה דא וסליק (אקרי) לעילא מן שמשא ²⁵⁴⁶ ואתעביד מניה הבל קדישא ודא הוא זרעא דזרע בר נש ²⁵⁴⁷ בההוא עלמא ומה שמיה צדקה ²⁵⁴⁸ דכתיב (הושע יב) זרעו לכם לצדקה:	אבל אותו דבר שהוא עבודת רבוננו, זה עולה למעלה מן השמש, ונעשה ממנו הבל קדוש. וזהו הזרע שזרע האדם באותו עולם, ומה שמו צדקה, שנאמר "זרעו לכם לצדקה".
האי מדבר ליה לבר נש כד תפוק נשמתיה מניה וסלקא לה באתרא דכבוד דלעילא אשתכח ²⁵⁴⁹ לאתצורא בצורא דחיי ²⁵⁵⁰ הדא הוא דכתיב (ישעיה נח ח) והלך לפניך צדקך בגין לדברא לך לסלקא לך (מן אתר לאתר) ולאתר דאקרי כבוד יהו"ה דכתיב (שם) כבוד יהו"ה יאספך:	זהו מה שמנהיג את האדם כשתצא ממנו נשמתו, ועולה לה למקום של כבוד שלמעלה, מזומנת להצור בצור החיים. זהו שנאמר "והלך לפניך צדקך", כדי להנהיג אותך, להעלות אותך, למקום שנקרא "כבוד ה'", שנאמר "כבוד ה' יאספך".
כל אינון נשמתין דההוא הבל קדישא מדבר להו ההוא דאקרי כבוד יהו"ה כניש לון בגויה	כל אותן נשמות, שאותו הבל קדוש מנהיג אותן, אותו שנקרא "כבוד ה'",

²⁵⁴⁶ פי' מן שמש שבעולם הזה (מ"מ).

²⁵⁴⁷ הענין כי כל המעשה אשר יעשה בעולם הזה פועל ברוחני, אם מעשה התורה והמצוה מיד מייחד ובורא בסוד זרע עליון, דהיינו צדק נעשה צדקה על ידי המעשים הטובים שהיא מתקשטת ומתחדת, ואותו הרוחניות שהוא נשפע בה בורא רוחני להתלבש אותה הנשמה. ואם רע הוא עולה אל הרעים והם מתייחדים על ידי רעותיו, שהרעים הם זכר ונקבה כאומרו טפלנו, והיינו היחוד החצוני נקרא טפל שקר זכר, ומרמה נקבה, וע"י נעשה קטיגור א', ולכן כל ענין מוליך הנשמה אחר שורשו אם נעשה הצדקה מכניסה אל הקדושים מקום שממנו נברא הרוחני, ואם חצוני מוליך הנשמה אל החצונים שהם אויר העולם לשברה להכניעה במעשיה כדי רשעתה במספר, והנה המצות שהם מעשה התורה והצדקה היא תלויה ואינה נכנסת פנימה אל הבורא אותם עד עלות הנשמה, שאז יראה כל אותם המצות אל פני המלך אביהם, שמייחד קב"ה ושכינתיה נעשתה הנשמה, וכן מייחוד קב"ה ושכינתיה נעשו ההויות הקדושות שהם המצות המלבישות הנשמה ותלויים ועומדים להראות פנימה עד עת בא פקודת הנשמה שתתלבש בהם, ומיד היא עולה להראות והם עולים והם מראים לה הדרך ועולים אל השכינה שהיא הנקבה, ודרך בה עולים אל הת"ת ומשם עולים אל הבינה (אור יקר).

²⁵⁴⁸ פי' כיון שהמצוה שהאדם עושה היא עולה בסוד מ"ן למלכות כדי לעורר הז"א הנק' צדקה לזווג לכך נקרא מלאך שנוצר ממנה צדקה ושיעור הכתוב זרעו לכם פי' זרע שלכם שמו צדקה (מ"מ).
²⁵⁴⁹ שנשמת הצדיק עולה אחר המיתה למלכות בסוד מ"ן ושם במלכות הארת הז"א שנקרא כבוד דלעילא וצורר החיים היא המלכות כנודע שצוררת אל חי בתוכה, ולפי זה כבוד ה' יאספך היא מלכות ואינו ז"א כמו כבוד שהזכיר הזהר ולכן הוסיף הזהר דכבוד דלעילא לרמוז על ז"א אבל הכתוב אמר כבוד ה' דהיינו כבוד של ה' שהיא מלכות שבנינה מז"א א"נ יש לומר באתרא דכבוד היא בריאה ששם היא המלכות הנקרא כבוד דלעילא שהיא ע"ג ב"ע ונודע שג"ע של מעלה היא בריאה ולשם עולה הנשמה ומלכות היא שם והנשמה נצרכת ביסוד דידה הנק' צורר החיים ולפי זה כבוד שהזכיר הזהר הוא כבוד דקרא (מ"מ).

²⁵⁵⁰ כאשר זוכה הנשמה בתורה ומעשים טובים, הרי יוצא מעוה"ז להתעדן ולהתענג בעדן גן אלהים להנות שם מזיו השכינה, והיא צרורה שם בצורר החיים וכמ"ש בפ' בשלח (נט ע"א) ובפ' ויקרא (כה ע"א) (דע"ה ח"ב סט ע"ג).

ספר שמות

כונס אותן לתוכו, ונצטרות בו. וזה נקרא נחת רוח, אבל האחר נקרא "רעות רוח". אשרי הצדיקים, שכל מעשיהם למעלה מן השמש, וזורעים זרע של צדקה לזכות אותם לעולם הבא. ועל זה נאמר "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה".	וואתצירין ביהו (וואתציריר ביה הדא הוא דכתיב כבוד ה' יאספך) ודא אקרי נייחא דרוחא אבל אחרא ורעות רוח אקרי זכאין אינן צדיקיא דכל עובדיהון לעילא מן שמשא וזרעין (עובדין) זרעא דצדקה למזכי לון לעלמא דאתי ועל דא כתיב (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה:
אמר רבי שמעון, בא וראה, בתחילה כשנבנה בית המקדש למטה, לא נבנה אלא בדין ורוגז, ככתוב "כי על אפי ועל חמתי וגו'", משום שבמקום הדין שרוי, לעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא לבנות אותו, ולהתקינו בדרגה אחרת עליונה, שנקראת צדקה, שנאמר "בצדקה תכונני", לכן יתקיים. ושמו	אמר רבי שמעון תא חזי בקדמיתא כד אתבני בי מקדשא לתתא לא אתבני אלא בדינא ורוגזא כמה דכתיב (ירמיה לב לא) כי על אפי ועל חמתי וגו' בגין דבאתר דינא שריא לזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא למבני ליה ולאתקנא ליה בדרגא אחרא עלאה דאקרי צדקה דכתיב (ישעיה נד י) בצדקה תכונני בגין כך אתקיים [ושמיה] (ביה ושמא)
ממש יקרא צדק. מנין לנו, שנאמר "וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו".	נמ'ב [צדקה יתקרי] 2551 (צדק אקרי) מנלן דכתיב (ירמיה כג ו) וזה שמו אשר יקראו יהו"ה צדקנו 2552:
"נטית ימינך תבלעמו ארץ" הרי נאמר ה' נטית ימינך. אמר רבי יצחק, הרי התעוררו בו החברים, שכאשר הוציא הקדוש ברוך הוא את המצרים מתים מתחת למים, אמר לארץ כנסי אותם לתוכך, ולא רצתה, עד שהושיט הקדוש ברוך הוא את ימינו כנגדה והשביע אותה, אז בלעה אותם האדמה, זהו שנאמר "תבלעמו ארץ". אמר רבי אלעזר "נטית ימינך", להפרידה מן השמאל, ואז נעשה בהם דין.	נטית ימינך תבלעמו ארץ (שמות טו יב) הא אתמר ארימת ימינך 2553 אמר רבי יצחק הא אתערו וביהו חבריא דכד אפיק קודשא בריך הוא למצראי מתין מתחות (ימא) מיא אמר(ו) לארעא כניש [לון בנווך ולא בעאת] (בנווך כו) עד דאוישט קודשא בריך הוא ימינא לקבלה ואומי לה כדין בלעתינן ארעא הדא הוא דכתיב תבלעמו ארץ אמר רבי אלעזר נטית ימינך לאפרשא 2554 ולח (מניה) משמאלא וכדין (ו)אתעביד בהו דינא:
"נחית בחסדך עם זו גאלת", כמו שנאמר "כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם". "כי ימינך", זו גדולה (נ"א גאולה). "נהלת בעוזך", זה שנאמר,	נחית בחסדך עם זו גאלת (שמות טו יג) כמה דכתיב (תהלים מד ד) כי ימינך וזרועך ואור פניך 2555 כי רציתם 2556 [כי] ימינך דא גדולה [נ"א

²⁵⁵¹ ור"ל שלעתיד תקרא על שם בעלה (מ"מ).

²⁵⁵² [ב]משיח כתיב וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו שהוא בדרגא דצדיק (אפיקי ים בבא בתרא דף עה ע"ב).

²⁵⁵³ סלקת הימין והרחמים כדי שתפעול השמאל בחזקה דין. ור' יצחק מפרש ממש נטית ימינך והרחמים כדי שינתנו לקבורה, והטעם שהרשעים האלו לא היה הים חפץ שיהיו נכללים בה אחר שכפרו בהשגחת בורא כל וכן הארץ לא היה רוצה שיכללו בה אלא שהקב"ה ברחמיו נתן אותם לקבורה בארץ (אור יקר).

²⁵⁵⁴ היינו על ידי התפשטות הימין הרבה מהשמאל נבדלת לעצמה, שאינה כמדת הימין, ואין הימין נכללת מהגבורה והדין כיון שהיא מתפשטת ודעתו כפי' ארימית אלא שפי' נטית לשון נוטה כדוק שמים דהיינו התפשטות וכאשר הימין אינה מתפשטת ברחמיה הרבים השמאל היא נכללת עמה, אמנם בהתפשטה כל מדתה הרי שמאל נפרדת לעצמה (אור יקר).

²⁵⁵⁵ היינו הת"ת שנראים פנים ואורם מתפשטת אל המלכות דהיינו סוד צדקה, דהיינו ייחוד ואור הת"ת אל המלכות כנודע והיינו אל נוח קדשיך הנוה מלכות שהקדש ת"ת בתוכו (אור יקר).

²⁵⁵⁶ בחסדיך דכתיב (נוסף במ"מ).

ספר שמות

נאולה] נהלת בעיך [דא] דכתיב וזרועך דא גבורה אל נזה קדשך ודא דכתיב ואור פניך כי רציתם דא צדיקן (דכתיב ואור פניך דא צדקה) וכלהו משתכחי בקרא²⁵⁵⁷:	"וזרועך" זו גבורה. "אל נזה קדשך" זה שנאמר "ואור פניך כי רציתם", זה צדיק, וכולם נמצאים בכתוב.
תפול עליהם אימתה ופחד (שמות טו טז) אימתה אימה מבעי ליה מאי אימתה דהא לית לך את²⁵⁵⁸ או מלה חדא באורייתא דלא אית בה רזין עלאין מאי אימתה אמר רבי שמעון כלומר דחילו דשכינתא²⁵⁵⁹:	"תפול עליהם אימתה ופחד", "אימתה" היה צריך לומר "אימה". מה זה "אימתה". שהרי אין לך אות או מילה אחת בתורה שאין בה סודות עליונים. מה זה "אימתה". אמר רבי שמעון, כלומר יראת השכינה.
כהאי גוונא תביאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו' (שמות טו יז) תביאמו ותטעמו תביאם ותטעם מבעי ליה מאי תביאמו²⁵⁶⁰ אלא רוחא דקודשא²⁵⁶¹ אמר על אינון דרא בתראה²⁵⁶² דגזר יהושע ואתגליא בהו גלויא דרשימא קדישא²⁵⁶³ דשמיא דקודשא בריך הוא דאלין אחידן ביה בו' ואלין אתחזיאו למירת ארעא כמה דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ דכל מאן דאתגזר ואתגליא ביה רשימא קדישא ונטיר ליה²⁵⁶⁴ אקרי צדיק²⁵⁶⁵ בגין כך לעולם יירשו ארץ²⁵⁶⁶:	כדוגמא זו, "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו'". "תבאמו ותטעמו", היה צריך לומר "תביאם ותטעם". מה זה "תבאמו". אלא רוח הקודש אומרת על אותו הדור האחרון שמל יהושע, והתגלה בהם גלוי של הרושם הקדוש, של שמו של הקדוש ברוך הוא, שאלה אחוזים בו', ואלה ראויים לרשת את הארץ, ככתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". שכל מי שנמול, והתגלה בו רושם הקדוש, ושומר אותו, נקרא צדיק, לכן, לעולם יירשו ארץ.
ועל דא תביאמו ו' יתירה תביאמו לאינון דאחידן בו' ותטעמו²⁵⁶⁷ כמה דאת אמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר לאינון דאחידן בו'²⁵⁶⁸	ועל זה תבאמו, ו' יתרה, תבאמו לאותם האחוזים בו'. ותטעמו, כנאמר "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", לאותם

²⁵⁵⁷ כל ד' רגלי המרכבה (אור יקר).
²⁵⁵⁸ דלא תימא כי אותיות האמנות' נוספות שאינו (אור יקר).
²⁵⁵⁹ ות' היא רומזת הנקבה שהיא השכינה, והיינו אימתה ופחד גבורה וגבורה תתאה מצד הגבורה (אור יקר).
כלומר אימת ה' (רח"ו). ופחד דקרא היא גבורה, וכן כתב הרב זלה"ה, דהיינו שיתעוררו הדינים של מלכות וגבורה עליהם (מ"מ).
²⁵⁶⁰ ירצה ג"כ אות נוספת להראות על המדה (אור יקר).
²⁵⁶¹ שיודע העתידות ויודע שדור זה לא יזכו (אור יקר).
²⁵⁶² פי' לאפוקי אותו הדור שבאותה שעה לא היו פרועים שלא עשו פריעה אלא במרה וכיון שבאותה שעה שזכו לגילוי שכינה כמרז"ל ראתה שפחה על הים וכו', לא היו פרועים אע"פ שפרעו במרה מ"מ כיון שלא זכו באותה שעה שיהיו פרועים לכך לא נכנסו לא"י (מ"מ).
²⁵⁶³ סוד י' עטרה דברית פריעה, שמצרים מלו ולא פרעו ודור זה מלו ופרעו והיינו שנית דכתיב מול את בני ישראל שנית פריעה על מילה וסוד משך וא"ו וכל הנכנס בו נכנס בסוד וא"ו עלמא דדכורא והיינו כדפי' בתיקו"ז שאות מיל"ה היא שם הו"ה וסימניך מ"י י"על"ה ל"נ"ו ה"שמימ"ה, דהיינו ראשי תיבות מיל"ה וסופי תיבות יהו"ה (אור יקר).
²⁵⁶⁴ שלא יטמאנו בביאה אסורה (אור יקר).
²⁵⁶⁵ דהיינו מרכבה ליסוד (אור יקר).
²⁵⁶⁶ שהאוחזים במלכות דהיינו מילה לבד יורשים ארץ דרך עראי דהיינו המלכות עמהם לעתות, אמנם הצדיק השכינה רודפת אחריו, מפני שהיא רודפת אחר הייחוד ורוצה בו שע"י היא מתייחדת והיינו לעולם יירשו ארץ (אור יקר).
²⁵⁶⁷ היינו נטיעתם במלכות, והיינו נצר מטעי מעשי יד' היינו סוד הצדיק כאומרו ומעשה ידיו מגיד הרקיע וכדפי' בפ' בראשית שהיחוד בסוד הידים שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני להתפאר להתייחד בסוד הת"ת (אור יקר).
²⁵⁶⁸ והשתא קשה דהכא משמע שדור אחרון עדיפא שהאבות במלכות ודור שני בת"ת ואיפכא קאמר בפ' בראשית דהתם קאמר שדור ראשון מיובלא ודור שני לתתא בשמיטה ועוד קשה דאלו דור ראשון היה בהם משה רבינו ע"ה פני חמה, ואהרן דרועא ימינא ונחשון בן עמינדב או חור דרוע

ספר שמות

שֶׁאֲחֻזִּים בּוֹ, וְלֹאֹתָם אַחֲרוֹנִים הִתְעוֹרֵר הַדָּבָר. וְאֵין לָךְ דְּבַר בְּתוֹרָה אוֹ אוֹת קִטְנָה בְּתוֹרָה שֶׁאֵין בָּהּ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וְטַעֲמִים קְדוּשִׁים, אֲשֶׁר־יִחַלְקֶם שֶׁל הַיּוֹדְעִים בָּהֶם.	וְלֹאֲיִנּוֹן בְּתֵרָאִי (דְּקֵרָא) אֶתְעַר מְלָה וְלִית לָךְ מְלָה בְּאֹרִייתָא אוֹ אֶת זַעֲרָא בְּאֹרִייתָא דְלִית בָּהּ רוּזִין עֲלֵאִין וְטַעֲמִין קְדִישִׁין זְכָאָה חוֹלְקוֹן דִּידְעִין בָּהּ:
	רַעִיא מִהֵימְנָא:
מִצֻּה לְבָנוֹת מִקְדָּשׁ לְמִטָּה, כְּדוּגְמַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּמַעֲלָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פַּעֲלַת ה'", שְׁצִירְךָ לְבָנוֹת בֵּית מִקְדָּשׁ לְמִטָּה, וְלִהְיוֹת לְבָנוֹת בְּתוֹכָהּ בְּכָל יוֹם, לְעִבּוֹד אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהֵרִי תַפְלָה נִקְרְאָת עֲבוּדָה.	פְּקוּדָא (יֵט) לְמַבְנֵי מִקְדָּשָׁא ²⁵⁶⁹ לְתַתָּא כְּגוֹנָא דְבֵי מִקְדָּשָׁא דְלַעֲיִלָּא כְּמָה דָּאֵת אֱמַר (שְׁמוֹת טו יז) מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פַּעֲלַת יְהוָה דְּאֶצְטְרִיךְ לְמַבְנֵי בֵי מִקְדָּשָׁא לְתַתָּא וְלַעֲלָאָה בְּגוּיָה צְלוּתָא בְּכָל יוֹמָא לְמַפְלַח לִיה לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְהָא צְלוּתָא אֶקְרִי עֲבוּדָה ²⁵⁷⁰ :
וְאוֹתוֹ בֵּית הַכִּנְסָת, צִירְךָ לְבָנוֹת בִּיּוֹפֵי רֵב, וְלִתְקַנּוֹ בְּכָל הַתְּקוּנִים. שֶׁהֵרִי בֵּית הַכִּנְסָת שֶׁלֹּמַעֲלָה עוֹמֵד כְּנֶגֶד בֵּית הַכִּנְסָת שֶׁלֹּמַעֲלָה. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמִטָּה הוּא עוֹמֵד כְּדוּגְמַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁלֹּמַעֲלָה, שְׁעוֹמֵד זֶה כְּנֶגֶד זֶה, וְאוֹתוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כָּל תְּקוּנָיו וְכָל עֲבוּדוֹתָיו, וְכָל אוֹתָם כְּלִים וְשִׁמְשִׁים כּוֹלֵם, הֵם כְּדוּגְמָא שֶׁלֹּמַעֲלָה הַמִּשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר, הֵם כָּל הֵם כְּדוּגְמָא שֶׁלֹּמַעֲלָה.	וְהָהוּא בֵי כְנִשְׁתָּא אֶצְטְרִיךְ לְמַבְנֵי לִיה בְּשִׁפְרֵי סִנְיָא וְלֹאֲתַקְנָא לִיה בְּכָל תְּקוּנֵין דְהָא בֵי כְנִשְׁתָּא דְלַתְתָּא קִיַּמָּא לְקַבֵּל בֵי כְנִשְׁתָּא דְלַעֲיִלָּא בֵית הַמִּקְדָּשׁ לְתַתָּא אִיהוּ קָאִים כְּגוֹנָא דְבֵית הַמִּקְדָּשׁ דְלַעֲיִלָּא דְקָאִים דָּא לְקַבֵּל דָּא וְהָהוּא בֵי מִקְדָּשָׁא כָל תְּקוּנָיו וְכָל פּוֹלְחָנוֹ וְכָל אִינּוֹן מֵאִנּוֹן וְשִׁמְשִׁין כָּלְהוּ אִינּוֹן כְּגוֹנָא דְלַעֲיִלָּא מִשְׁכְּנָא דְקָא עֲבַד מֹשֶׁה בְּמִדְבָּרָא כְּלָא הוּהּ כְּגוֹנָא דְלַעֲיִלָּא:
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, הוּא בֵּית מְנוּחָה כְּדוּגְמָא עֲלִיוֹנָה בְּכָל אוֹתָם תְּקוּנִים, לִהְיוֹת בְּתוֹכָן שֶׁלֹּמַעֲלָה. בֵּית מְנוּחָה וִירוּשָׁה, כֵּן בֵּית הַכִּנְסָת צִירְךָ בְּכָל תְּקוּנֵי הַיּוֹפֵי, לִהְיוֹת כְּדוּגְמָא עֲלִיוֹנָה, לִהְיוֹת בֵּית תַּפְלָה, לְתַקֵּן תְּקוּנִים בְּתַפְלָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרוּהָ.	בֵי מִקְדָּשָׁא דְבָנָה שְׁלֹמֹה מֶלֶכָא הוּא בֵי נִיַּיְחָא ²⁵⁷¹ כְּגוֹנָא עֲלָאָה בְּכָל אִינּוֹן תְּקוּנֵין לְמַהוּ בְּתַקְנָא דְלַעֲיִלָּא בֵי נִיַּיְחָא וְאַחְסַנְתָּא ²⁵⁷² וְהָכִין בֵי כְנִשְׁתָּא אֶצְטְרִיךְ בְּכָל תְּקוּנֵי שִׁפְרֵי לְמַהוּ כְּגוֹנָא עֲלָאָה לְמַהוּ בֵית צְלוּתָא לְאַתְקַנָּא תְּקוּנֵין בְּצְלוּתָא כְּמָה דְּאֹקְמוּהָ:
וְאוֹתוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שִׁיְהִי בּוֹ חֲלוֹנוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכֹוִין פְּתִיחִין" [חֲלוֹנוֹת פְּתוּחִים] כְּדוּגְמָא שֶׁלֹּמַעֲלָה. וְעַל זֶה	וְהָהוּא בֵי מִקְדָּשָׁא דְלִיהוּ בִיה ²⁵⁷³ חֲלוֹנוֹת דְכַתִּיב (דְּנִיָּאֵל ו יא) וְכוּן פְּתִיחִין כְּגוֹנָא דְלַעֲיִלָּא

שֶׁאֵלָא, אֲבָל יְהוֹשֻׁעַ פָּנֵי לְבָנָה וְאַלְעָזָר דְּרוּעָא יִמִּינָא דְסִיְהֵרָא כְּדָפִי בְּזֵהָר פְּרִשְׁתָּ קֶרַח וּפְרִשְׁתָּ חֻקָּת, וְהֵיֱאָךְ אֱמַר שְׁדוּר שְׁנֵי הֵם לְמַעֲלָה בְּסוּד וְאִי וְדוּר רָאשׁוֹן לְמִטָּה, לְזֵה נִרְאָה לִי לֹמֵר שֶׁהֶעֱנִין הוּא שְׁבִלִי סִפְק דוּר רָאשׁוֹן לְמַעֲלָה בְּסוּד הַיּוֹבֵל וְדוּר שְׁנֵי בְּסוּד הַשְּׁמִיטָה, אִמְנָם שְׁמִטָּה שֶׁל אֱלוֹ הִיא בְּסוּד גִּילּוֹי אוֹת בְּרִית וְאוֹת וְאִי בְּשְׁמִיטָה וַיּוֹבֵל שֶׁל אֱלוֹ הוּא בְּסוּד הַשְּׁעָר הַסְּגוּר וְהַנְּעוּל שֶׁלֹּא נִמּוּלוּ, וְלִכְךָ הֵם לְמִטָּה (אוֹר יְקָר).

²⁵⁶⁹ עֵי לַעֲיִל ד' ע"א.

²⁵⁷⁰ ר"ל לְפִיכְךָ בֵּית הַכִּנְסָת בְּמִקּוֹם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ (יְהֵל אוֹר).

²⁵⁷¹ ר"ל מִשְׁכָּן מִשְׁכָּן (יְהֵל אוֹר). וְעֵי לַעֲיִל מִז' ע"א בְּאוֹר יְקָר שְׁמִנּוּחָה הִיא בְּחִי הַכְּתָר. וְעֵי תִיקְרָז (עֵה ע"ב): וְבִיה אֶתְקִרְיָאוּ תֵּלֶת אֲבָהֵן שְׁבִיעִיּוֹת כְּמָה דָּאֵת אֱמַר וַיְכַל אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁבּוּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי (בְּרָאשִׁית ב ג) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ מִסְטֵרָא דְקְדוּשָׁה וַיִּשְׁבּוּת בּוֹ מִסְטֵרָא דִּיחּוּד. בְּהַגְרָא: מִסְט' דִּיחּוּד - שְׁזָהוּ סוּד הַשְּׁבִיט, יְחֻדָּא דְכָלְהוּ, וְהוּא הַמְּנוּחָה, וְכַמִּשְׁכָּן מְנוּחָה אִשָּׁה כּו' אֵל הַמְּנוּחָה כּו'. וְעֵי בְרִישׁ פְּרִשְׁתָּ נַח (נֹט ע"ב) וְדָא נִיַּיְחָא כּו' כְּדָא כִי בּוֹ שִׁבְתָּ כּו'.

²⁵⁷² ר"ל מְנוּחָה וְנַחֲלָה וְפִי כַמִּשְׁכָּן בְּזֵהָר בְּמִקּוֹם אַחֵר שֶׁהִקְשָׁה הַמִּשְׁכָּן ג"כ מִרְמָז כְּגוֹנָא דְלַעֲיִלָּא מ"מ לֹא בָנוּ כ"כ כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְפִי מִשְׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ אִינּוֹ רּוּצָה לְהוּצִיא כָּל כְּלָיו וְכָל קִשּׁוּטָיו כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּבֵיתוֹ עַל מְקוֹמוֹ כֵּן הַמִּשְׁכָּן הִיא בְּדֶרֶךְ בְּמִדְבָּר הִיא עוֹשֶׂה הַקִּישּׁוּטִין בְּדֶרֶךְ רִמְזָה מִעַט אֲבָל שְׁלֹמֹה כּו', וְז"ש כָּאן בִּיה נִיַּיְחָא וְאַחְסַנְתָּא וְגַם אֱמַר כָּאן מִשְׁכְּנָא דְקָא עֲבִיד מֹשֶׁה הוּא כְּגוֹנָא עֲלָאָה (יְהֵל אוֹר).

²⁵⁷³ רָנָא ע"א (הֶעֱרַת זֵהָר).

ספר שמות

ועל דא (שיר ב ט) משגיח מן החלונות מציין מן החרכים ואי תימא אפילו בחקלא בגין דרוחא להוי סליק לאו הכי דהא אנן צריכין בית וליכא לאשתכחא בית לתתא כגוונא דבית עלאה לנחתא דיורא עלאה לדיורא תתאה:	[נאמר] "משגיח מן החלונות מציין מן החרכים". ואם תאמר, אפילו בשדה, כדי שהרוח תהיה עולה, לא כך, שהרי אנו צריכים בית, ואין להמצא בית למטה כדוגמת בית עליון, להוריד דיוור עליון לדיוור תחתון.
ותו דההיא צלותא וההוא רוחא אצטריך לסלקא ולנפקא מגו עאקו בארע מישר לקבל ירושלם	ועוד, שאותה תפלה ואותה רוח, צריכים לעלות ולצאת מתוך צרה, בדרך ישרה, כנגד ירושלים
ס/א	
זהר:	
תניא אמר רבי אבא זכאה חולקהון דאינון דזכאן למימר שירתא דא²⁵⁷⁴ בהאי עלמא [די זכאן] (דזכאן) למימר לה בעלמא דאתי ושירתא דא אתבני²⁵⁷⁵ בעשרין ותרין אתוון קדישין גליפן ובעשר אמירן²⁵⁷⁶ וכלא אתרשים בשמא קדישא²⁵⁷⁷ וכלא שלימותא²⁵⁷⁸ דשמא קדישא והא אתערנא מלי:	שנינו, אמר רבי אבא, אשרי חלקם של אותם שזוכים לומר שירה זו בעולם הזה, שזוכים לאמרה בעולם הבא. ושירה זו נבנתה בעשרים ושתיים אותיות קדושות חקוקות, ובעשר אמירות, והכל נרשם בשם הקדוש, והכל שלמות של השם הקדוש, והרי עוררנו הדברים.
אמר רבי שמעון בההיא שעתא דהוו קיימין ישראל על ימא והוו אמרי שירתא אתגלי קודשא בריך הוא עליהו וכל רתיכו וחילוי בגין דינדעון ולמלכיהון דעבד לון כל אינון נסין וגבוראן וכל חד וחד ידע ואסתכל מה דלא ידעון ואסתכלו שאר נביאי עלמא:	אמר רבי שמעון, באותה שעה שהיו עומדים ישראל על הים והיו אומרים שירה, התגלה הקדוש ברוך הוא עליהם וכל מרכבותיו וחילותיו, כדי שיכירו למלכם, שעשה להם כל אותם נסים וגבורות, וכל אחד ואחד ידע והתבונן מה שלא ידעו והתבוננו שאר נביאי העולם.
דאי תימא דלא ידעין ולא אדבקו חכמתא עלאה מן שירתא דא תחמי דכלהו בחכמתא אסתכלו וידעו מלין ואמרו דאי לאו הכי איך (י)אמרו [כלהון]²⁵⁷⁹ מלין [אחידין] (אחדנין) דלא סטו מלין²⁵⁸⁰ אלין מאלין ומה דאמר דא אמר דא	שאם תאמר שלא ידעו ולא השיגו חכמה העליונה מן השירה הזו, תראה שכולם הסתכלו בחכמה וידעו דברים ואמרו, שאם לא כך, איך אמרו כולם דברים אחידות, שלא סטו אלה מאלה, ומה שאמר זה אמר זה, ולא הקדים מלה זו למלה זו, אלא כולם במשקל אחד,

²⁵⁷⁴ ענין זה יסוד לדבריו דקיימא שהזוכה לאומרה בעולם הזה אומרה לעולם הבא, ונודע שעולם הזה הנהגתו במלכות וכך היא נקראת עולם הזה, ועולם הבא הנהגתו בבינה וכך שמה, א"כ אין ספק ששירה זו יהיה עניינה בסוד הבינה והמלכות (אור יקר).

²⁵⁷⁵ אין ספק שכל הדבור נבנה מאותיות ונקודות, אמנם שירתא דא אותיותיה ונקודותיה רומזים במקום נסתר, עוד י"ל כי כ"ב אותיות הם רמז י"ג תיקו"ד דא"א, וט' תיקו"ד דז"א דהיינו כ"ב וכן הם רמוזים בשירה, אשירה לה' כי גאה גאה היינו סוד א"א, ה' איש מלחמה, היינו סוד ז"א, הם כ"ב אותיות ואח"כ באו רמוזים בה עשר אמירן כאומרו תהומות יכסיומו, היינו תהום דיום ראשון, וברוח אפיק וכו' היינו ורוח אלהים מרחפת וכו' וכן על זה הדרך ימצא כל מעשה בראשית ששבחו בו (אור יקר).

²⁵⁷⁶ הם עשר נקודות והם ל"ב נתיבות חכמה, כי כל דיבור ושירה יבנה מהל"ב אותיות ואי אפשר לבטא אותיות בלי נקודות ושורשם ועיקרם בבינה בשתוף החכמה, וענין זה יורד ומתחקק בת"ת (אור יקר).

²⁵⁷⁷ דהיינו שם הוי"ה שבת"ת ומשם יורד להתחקק במלכות שהיא הנקראת שלימות (אור יקר).
²⁵⁷⁸ והרי ע"י זה נקשר הענין בבינה עולם הבא, ובמלכות עולם הזה, ע"י הת"ת שהוא אמצעי בין ב' ההי"ן כנודע, וא"ת והרי אין דבור במציאות פחות מל"ב אותיות ועשר נקודות א"כ מאי רבותיה דשירתא דא (אור יקר).

²⁵⁷⁹ כללו (דפ"ו).

²⁵⁸⁰ נמחק בדפ"ק.

ספר שמות

ולא אקדים מלה דא למלה דא אלא כלהו בשקולא חדא ורוחא דקדושא בפומא בכל²⁵⁸¹ חד וחד ומלין אתמרו [כלהו] כאלו נפקין מפומא חד ואלא ודאי כולהו בחכמתא עלאה אסתכלו וידעו מילין עלאין ורוחא דקדושא בפום כל חד וחד:	ורוח הקודש בפי כל אחד ואחד, וכל הדברים נאמרו כאלו יצאו מפה אחד, אלא ודאי כולם בחכמה העליונה הסתכלו וידעו דברים עליונים, ורוח הקודש בפי כל אחד ואחד.
ואפילו אינון דבמעי אמהון הוו אמרי שירתא כלהו כחדא והוו חמאן כלהו מה דלא חמא יחזקאל נביאה²⁵⁸² ועל כך הוו כלהו מסתכלי כאלו חמאן עינא בעינא וכד סיימו מלין כלהו מתבסמאן בנפשיהו ותאבין למחמי ולאסתכלא ולא הוו בעאן לנטלא מתמן מסניאות תיאובתא:	ואפילו אותם שבמעיי אמם, היו כולם כאחד אומרים שירה, והיו כולם רואים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ועל כך היו כולם מסתכלים, כאלו רואים עין בעין. וכשסיימו הדברים, כולם הומתקו בנפשם, ותאבים לראות ולהסתכל, ולא היו רוצים לנסוע משם, מרב השתוקקות.
בההיא שעתא אמר משה לקודשא בריך הוא בניך מסניאות תיאובתא לאסתכלא בך לא בעאן לנטלא מן ימא מה עבד קודשא בריך הוא אסתים יקריה לבר למדברא ותמן אתגלי ולא אתגלי:	באותה שעה, אמר משה לקדוש ברוך הוא, בניך לא רוצים לנסוע מן הים מרב השתוקקות להסתכל בך, מה עשה הקדוש ברוך הוא, הסתיר את כבודו החוצה, למדבר, ושם התגלה ולא התגלה.
אמר לון משה לישראל כמה זמנין [לנטלא מתמן ולא בעותין²⁵⁸³ עד די אחזין] (אמינא לנטלא מתמן ולא בעו עד דאחזין) לון זיוא יקרא דקודשא בריך הוא במדברא ומיד הוו תאבין ולא אנטלו (נטלין) עד דאחזיד בהו משה ואחמי לון זיוא יקרא דקודשא בריך הוא במדברא כדין מסניאות תיאובתא ורעותא לאסתכלא [א]נטיל לון משה הדא הוא דכתיב (שמות טו כב) ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור מאי מדבר שור²⁵⁸⁴ מדברא דהוו בעאן לאסתכלא ביה זיוא יקרא דמלכא קדישא ועל דא אקרי מדבר שור אסתכלותא שם:	אמר להם משה לישראל כמה פעמים לנסוע משם, ולא רצו רציתם עד שהראה להם זיו כבודו של הקדוש ברוך הוא במדבר, ומיד היו תאבים, ולא נסעו עד שאחזו בהם משה והראה להם זיו כבודו של הקדוש ברוך הוא במדבר, אז מרוב תשוקה ורצון להסתכל, הסיע אותם משה, זהו שנאמר "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור", מה זה מדבר שור, מדבר שהיו רוצים להסתכל בו זיו כבודו של המלך הקדוש, ועל זה נקרא מדבר שור, שם הסתכלות.
וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים (שמות טו כב) ואין מים אלא תורה²⁵⁸⁵ שנאמר (ישעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים אמר רבי ייסא וכי מאן יהב להו אורייתא הכא [נ"א והא] ועד כען לא אתיהיבת לון אורייתא אמר רבי אלעזר אינון נפקו²⁵⁸⁶ למדברא לאסתכלא (ל)קודשא בריך הוא נטל זיו יקרא דיליה מתמן ואינון אזלו לאסתכלא (לקב"ה) ביה ולא	"וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים", ואין מים אלא תורה, שנאמר "הוי כל צמא לכו למים". אמר רבי ייסא, וכי מי נתן להם כאן תורה, והרי עד עכשיו לא נתנה להם תורה. אמר רבי אלעזר, הם יצאו למדבר להסתכל, והקדוש ברוך הוא נטל זיו כבודו משם, והם הלכו להסתכל בו, ולא מצאו אותו, ולמדנו שהקדוש ברוך הוא נקרא תורה, ואין מים אלא תורה, ואין תורה אלא

²⁵⁸¹ דכל (דפ"ו).

²⁵⁸² עי' דע"ה ח"ב קבו ע"ב.

²⁵⁸³ בעו בעותין (דרך אמת, ולמעלה בא מדפוס אמסטרדם).

²⁵⁸⁴ כי שור הוא לשון הסתכלות (דע"ה ח"ב קבו ע"ג).

²⁵⁸⁵ זו היא דרשת הקדמונים ופרשי לה ר' אלעזר ור' שמעון ור' אבא (אור יקר).

²⁵⁸⁶ כדפי' ר"ש לעיל "נפקו" מהים אל המדבר שור, "לאסתכלא" ועם היות שנתגלה להם במדבר שור לא נתגלה אלא כדי שעה לבד עד שיצאו (אור יקר).

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא.	אשכחוהו ואוליפנא דקודשא בריך הוא תורה אקרי ואין מים אלא תורה ואין תורה אלא קודשא בריך הוא:
אמר רבי שמעון, עד שהיו הולכים במדבר התגלה עליהם רשות אחרת של שאר העמים, אותו ששולט במדבר ופגש בהם. שם ראו ישראל שזה לא היה אותו זיו כבוד מלכם, זהו שנאמר "ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה". למה, "כי מרים הם", לא התבשמה נפשם כבתחילה, ולא עוד אלא שבא לקטרג עליהם.	2587 אמר רבי שמעון עד דהוו אולי במדברא 2588 אתגלי עליהו רשותא אחרא דשאר עמין 2589 וההוא דשליט במדברא ואערעו בהו תמן חמו ישראל דלא הוה ההוא זיוא יקרא דמלכיהון הדא הוא דכתיב (שמות טו כג) ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה מאי טעמא כי מרים הם לא אתבסם נפשיהו כקדמיתא ולא עוד אלא דאתי לקטרגא עליהו:
מה נאמר "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ"	מה כתיב (שמות טו כה) ויצעק אל יהוה ויורהו יהוה עץ
	רעיא מהימנא:
ועל זה נאמר "מן המצר קראתי יה", שצריך מקום דחוק בצרה, לשלוח בתוכו אותה רוח, שלא יסטה ימינה או שמאלה. ובשדה לא יכול הקול לשלח אותו כך, שהרי כדוגמא זה קול השופר נדחה החוצה בדרך ישר מתוך מקום דחוק, והולך ובוקע רקיעים ועולה בעליה לעורר רוח שלמעלה.	ועל דא כתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה דאצטריך אתר דחיק בעאקו לשדרא בגויה ההוא רוחא דלא יסטי לימינא ולשמאלא ובחקלא לא יכיל קלא לשדרא ליה הכי דהא כגוונא דא קלא דשופר אתדחייא לבר בארח מישר מגו אתר דחיק ואזיל ובקע רקיעין וסליק בסליקו לאתערא רוחא לעילא:
ואם תאמר, הרי נאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה", שונה יצחק, שדבר אחר היה בו, מה שלא היה בכל העולם. ועוד שפסוק זה, לא לזה הוא בא, שודאי בשדה אחר היה מתפלל, והרי בארנו.	ואי תימא (ואם תאמר) הא כתיב (בראשית כד) ויצא יצחק לשוח בשדה שאני יצחק 2590 דמלה אחרא הוה ביה מה דלא הוה בכל עלמא 2591 ותו דהאי קרא לאו להכי אתא דודאי בשדה אחר הוה מצלי והא אוקימנא ע"כ:
	ס/ב
ואין עץ אלא תורה, שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", ואין תורה אלא הקדוש ברוך הוא. רבי אבא אמר, אין עץ	ואין עץ אלא תורה דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ואין תורה אלא קודשא

²⁵⁸⁷ תיכף כשבאו למדבר (דע"ה ח"ב קלה ע"ב), והנה בחי' עץ הדעת אשר היה בכל הי' ספי' דהעשיה שאמרנו, הנה היה בכל חלקי הדצח"מ שבהם, היינו בהדומם הוא מקום המדבריות, ששם הוא מקום מוכשר להשראת החיצונים, וכמ"ש בזוה"ק (בשלח דף ס סע"א, ופ' תרומה קנז, ופ' תצוה קפד רע"א) (דע"ה ח"ב קמט ע"ב).

²⁵⁸⁸ ס"מ בא להטעותם (רח"ו). שר של או"ה והוא הס"מ, שהוא הראש לכל הע' שרים, ע' פ' בא (לג רע"א) ופ' בלק (קצב ע"ב) (דע"ה ח"ב קכז ע"ג). בכל חטא וחטא היה המקום גורם להם, כי הזוהמא והטומאה והרע שהיה שוכן באותן המקומות, זהו אשר גרם להם התגברות היצ"ר רח"ל נגד דעתם ורצונם וכו' בפ' תצוה (קפד ע"א) דלכך הולכים הקב"ה במדבר דאיהו אתר ושלטנו דס"מ חייבא דאיהו דיליה ממש, בגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא רישיה (דע"ה ח"ב קלט ע"א).

²⁵⁸⁹ שבא לעורר עליהם להסיתם ולהתנכל אותם בתחבולותיו (דע"ה ח"ב קלה ע"ב).
²⁵⁹⁰ ר"ל דהטעם דצריך אתר דחיק דתפלה במקום עבודה ועבודה בצפון וכן תפילה וזהו מן המצר דמשם סליק לרחובות בינה עומקא דכולא (נכתב על הגליון – כי תפילה צריך לעומקא דכולא בינה, לכן מצפון קו שמאלא עולה בארח מישור לבינה ירושלים עלאה), וז"ש ענני במרחב כו' משא"כ יצחק דמדתו היה וא"צ לזה (יהל אור).

²⁵⁹¹ שהיה כבר בו רוח הקדש של לעתיד לבוא כדאינתא בתוספתא דנח, ולא יכלו החיצונים לשלוט בקולו, ועוד ששם היה מקום מערת המכפלה (רמ"ז).

ספר שמות

ברוך הוא רבי אבא אמר אין עין אלא קודשא בריך הוא²⁵⁹² דכתיב (דברים כ יט) כי האדם עין השדה עין השדה ודאי דא [עין] שדה דתפוחין קדישין וכד אתגלי זיו יקרא דמלכהון עליהו כדין (שמות טו כה) וישלך אל המים וימתקו המים מאי וימתקו המים דקטיגורא אתעביד סניגורא:	אלא הקדוש ברוך הוא, שנאמר "כי האדם עין השדה", עין השדה ודאי, זה עין שדה של תפוחים קדושים. וכשהתגלה זיו כבוד של מלכם עליהם, אז "וישלך אל המים וימתקו המים. מהו "וימתקו המים", שקטגור נעשה סניגור.
אמר רבי אבא תא חזי בקדמיתא כד עאלו ישראל בקיימא דקודשא בריך הוא לא עאלו כדקא יאות מאי טעמא בגין דאתגורו ולא אתפרעו ולא אתגליא רשימא קדישא כיון דמטו הכא מה כתיב (שם) שם שם לו חק ומשפט²⁵⁹³ תמן עאלו ישראל בתרין חולקין קדישין בההוא גלויא דאתגליא רשימא דלהון ואקרונ חק ומשפט חק כמה דאת אמר (משלי לא טו) ותתן טרף לביתך וחק לנערותיה ומשפט כמה דאתמר (תהלים פא ה) משפט לאלהי יעקב ושם נסחו בההוא את קדישא (כמה דאת אמר) (שם) כי חק לישראל הוא) בספרא דרב ייבא סבא אמר מלה על ההוא חוטרא קדישא²⁵⁹⁴:	אמר רבי אבא בא וראה, בתחילה, כשנכנסו ישראל לברית של הקדוש ברוך הוא, לא נכנסו כראוי. למה, כי נמולו ולא נפרעו, ולא התגלה הרושם הקדוש. כיון שהגיעו לכאן, מה נאמר "שם שם לו חק ומשפט", שם נכנסו ישראל לשני חלקים קדושים, באותו גלוי שהתגלה הרושם שלהם, ונקראו חק ומשפט. חק, כמו שנאמר "ותתן טרף לביתך וחק לנערותיה". ומשפט, כמו שנאמר "משפט לאלהי יעקב". "ושם נסהו", באותו אות קדוש, כמו שנאמר "כי חק לישראל הוא". בספרו של רבי ייבא סבא אמר, הדבר על אותו מטה קדוש.
ויאמר אם שמוע תשמע לקול יהוה אלהיך (שמות טו כו) ויאמר מאי ויאמר לא כתיב מאן קאמר דא אלא קודשא בריך הוא (אמר רבי חזקיה אמר שמעין) ומשמע אמירה סתם ומאי מאמירה (אמירה) סתם דכתיב (שמות כד א) ואל משה אמר עלה אל יהוה אמר לא כתיב מאן קאמר [אוף הכא ויאמר סתם ולא כתיב מאן קאמר]:	"ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך". "ויאמר", מהו "ויאמר", לא נאמר מי אמר את זה. אלא הקדוש ברוך הוא. משמע אמירה סתם, מהו מאמירה סתם, שנאמר "ואל משה אמר עלה אל ה'". אמר, לא נאמר מי אמר, אף כאן ויאמר סתם, ולא נאמר מי אמר.
אמר רבי יוסי משמע דכתיב (שמות טו כה) ויצעק אל יהוה ויורהו יהוה עין מהכא משמע ויאמר ומשמע מאן אמר מלה²⁵⁹⁵ לקול יהוה	אמר רבי יוסי, משמע שנאמר "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עין", מכאן משמע ויאמר, ומשמע מי אמר את

²⁵⁹² בספר אור ישראל כתב נק' ז"א עץ כי הו"ה בהכאה כזה יו"ד בה' ה' ביו"ד ו' בה' ה' בו' גימ' ע"ץ א"נ ס"ג מ"ב ב"ן גי' ע"ץ לפי שז"א מכריע בין ב' הה"ן, א"נ עץ עם הכולל גימ' אה"ה דיוד"ן לפי שז"א מקבל מוחין דאימא שהיא אה"ה (מ"מ).

²⁵⁹³ עי' שערי אורה שחק היא בחי' יסוד, ומשפט בחי' ת"ת.

²⁵⁹⁴ פי' כי ויורהו ה' עץ הוא מטה משה ועי"כ מתקו (זהר הרקיע).

²⁵⁹⁵ פי' כי משה צעק אל הנוק' כי שם תלוי צעקה והיא הורה לו עץ דא עץ החיים, א"כ מ"ש ויאמר קאי על הנוק' אל ה' אלהיך ז"א ואם המדבר הוא הז"א הוה ליה למימר לקולי ור' חזקיה אמר כל אמירה סתם היא הנוק' כמו ואל משה אמר, וא"כ א"צ לדיוקא דר' יוסי ורבי אליעזר פי' מתחילה על הז"א וז"ש אלא הקב"ה אמר והוא ז"א ורבי חזקיהו ור' יוסי פליג עליה ולכן חזר ר"א להכריח סברתו ואמר בתר דאתגליא פי' ודאי בכל מקום אמירה נוק' אמנם הכא בז"א לפי שבפ' הקודם נאמר שם שם לו חק ומשפט שהם מילה ופריעה זר"ן כמ"ש ר"א בעצמו לעיל וכיון שכבר הגיע לז"א ע"י המשפט א"כ ויאמר זה הוא ז"א המתגלה להם וז"ש ובג"כ באלין מטו עד מלכא קדישא שהוא ז"א א"כ ויאמר הוא ז"א לקול ה' אלקיך הוא הנוק' רחל כי קול סתם הוא ז"א וקול ה' היא הנוק' והוכיח ג"כ מ"ש כי אני ה' רופאך וז"א בו תלוי הרפואה כי הרפואה היא בת"ת כנודע (זהר הרקיע).

ספר שמות

הדבר, "לקול ה' אלהיך", היה צריך להיות לקולי, אלא לאותו קול שנכנסו בו.	אלהיך לקולי מבעי ליה אלא להווא קול²⁵⁹⁶ דעאלו ביה:
אמר רבי אבא, אחר שהתגלה בהם רושם הקדוש, נכנסו בשני חלקים קדושים, כמו שנאמר. וכיון שנכנסו בשנים האלה, נכנסו בשני החלקים האחרים הללו, שכאשר יעלו בשני האחרים הללו, יתחברו באלה, ולא ימנעו הברכות. ולכן באלה מגיעות הברכות (ולכן באלה מגיעים) עד המלך הקדוש.	אמר רבי אבא, אחר שהתגלה בהם רושם הקדוש, נכנסו בשני חלקים קדושים, כמו שנאמר. וכיון שנכנסו בשנים האלה, נכנסו בשני החלקים האחרים הללו, שכאשר יעלו בשני האחרים הללו, יתחברו באלה, ולא ימנעו הברכות. ולכן באלה מגיעות הברכות (ולכן באלה מגיעים) עד המלך הקדוש.
וממקומו של הכתוב נשמע הדבר, שנאמר "ויאמר אם שמוע תשמע". "ויאמר", זה המלך הקדוש. ומה אמר, "אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך", כמו שנאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", זו כנסת ישראל. "והישר בעיניו תעשה", זה צדיק. "והאזנת למצותיו", זה נצח. "ושמרת כל חקיו דא הוד כיון דעאלו באלין הא מטו למלכא קדישא לבתר מה כתיב (שמות טו כו) כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רופאך כי אני יהוה דא מלכא קדישא:	וממקומו של הכתוב נשמע הדבר, שנאמר "ויאמר אם שמוע תשמע". "ויאמר", זה המלך הקדוש. ומה אמר, "אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך", כמו שנאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", זו כנסת ישראל. "והישר בעיניו תעשה", זה צדיק. "והאזנת למצותיו", זה נצח. "ושמרת כל חקיו", זה הוד. כיון שנכנסו באלה, הרי הגיעו למלך הקדוש. אחר כך מה נאמר "כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך", "כי אני ה'", זה המלך הקדוש.
נשמע, שכל מי ששומר את הרושם הקדוש הזה, ממנו עולה עד המלך הקדוש העליון. איך משמע, משמע אותם שנים שהתכנס בהם הזרע ושמן משחת קודש, ששופכים אותו בפי האמה, נקשרו כאחד, והמלך העליון עליהם ונקשרו בו. ועל כך, מי שנכנס	אשתמע דכל מאן דנטיר להאי רשימא קדישא מניה סליק עד מלכא קדישא עלאה מאי משמע משמע אינון תריין²⁶⁰⁰ דאתכנש בהו זרעא ומשה רבות²⁶⁰¹ קדישא דשדיין ליה בפום אמה (ועל דא) אתקשרו כחדא ומלכא עלאה עליהו

²⁵⁹⁶ הוא סוד שרש רחל שבת"ת שהוא סוד קול ה' אלקים או"א ששם מתגלים, דאינון ע"ב ס"ג עם הכולל ק"ל. ועוד שהנה סוד שם ע"ב בחסד מ"ב בגבורה וכו"ב בת"ת, ושלשתן ק"ל שממנו נעשה הדיבור, והוא אמ"ר אש מים ר'וח. וקול גם הוא מילוי ק"ל, ק"ף ו'ו למ"ד המילוי גם הוא ק"ל, והוא סוד בת קול. וז"ש להווא קול דעאלו ביה, פי' בתוכיות מילוי קול שהוא שורש המלכות בת"ת, והוא בסוד המילה שנתקנה המילה בגילוי השליש העליון, ואז זכו גם כן לתרין חולקין אחרנין, הם או"א אשר שם. והמבין יבין שכל אלו (הו') [הד'] מדות הם בסוד איברים הפנימיים הפועלים סוד הזווג, ולכן שאל מאי משמע, כלומר מה שייכות יש לאלו השנים שהם נצח הוד תינח יסוד מלכות (רמ"ז).

²⁵⁹⁷ פי' מילה ופריעה עאלו בתרין חולקין אחרנין הם נ"ה תרין ביעין דדכורא דמתחברין ביסוד ומלכות וכדין לא ממנעין ברכאן דשדיין זרעא בפום אמה כמ"ש הוא עצמו למטה וע"ד מאן דאעל באינון תרין ונטיר לון אתקשר בתרין אחרנין והם נ"ה וכדין מטו למלכא קדישא שהוא ז"א כנזכר לעיל (זהר הרקיע).

²⁵⁹⁸ עי' בהגר"א בספד"צ ב סע"ב: כל הזיווג תליא בראיה, כמ"ש (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם.

²⁵⁹⁹ מטו (דפ"ו).

²⁶⁰⁰ הוא בין בחינת תרי ביעי ובין בחינת שתי כליות, ששניהם בנצח הוד בסוד הפנימיות, ולכן תמצא שבנצח אמר מצוותיו ובהוד חקיו בלשון רבים, לרמוז לשתי בחינות של אלו הרמוזים בכל אחד שנים שהם בסוד הפנימיות, ואז הם בחינת שנים מלגו (נ"א בסוד תרי פלגי) גופא, כי בסוד החיצוניות הם חד גופא, רצוני נצח הוד בפנימיות תרי פלגי גופא כדאיתא בדרוש השמות. נמצא שכל אלו הבחינות הם (באותם הפנים) [באברים הפנימיים] (רמ"ז).

²⁶⁰¹ עי' בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב: בדיקנא ב"ג תקונין שבו נגדין בו י"ג נביעין דמשח רבות.

ספר שמות

בשני אלה, ושומר אותם, נקשר בשני האחרים ונכנס בהם, ואז מגיע למלך הקדוש.	ואתקשרו ביה ועל כך מאן דעאל באלין תרין ונטיר לון אתקשר בתרין אחרנין ועאל בהו וכדין מטי למלכא קדישא:
אמר רבי יצחק, ודאי, מי שזוכה בצדיק זוכה בנצח והוד, ואלה הם שלשה שהתברכה בהם כנסת ישראל. ומי שזוכה בהם זוכה במלך הקדוש, ונכנס בכל הארבעה.	אמר רבי יצחק ודאי מאן דזכי בצדיק זכי בנצח והוד ואלין אנון תלתא דאתברכא בהו כנסת ישראל ומאן דזכי בהו זכי במלכא קדישא ועאל בכלהו ארבעה:
וכנגד ארבעה אלו, שמירה לרושם הקדוש הזה מארבעה דברים, שמירה של כנסת ישראל, להשמר מנדה. שמירה של צדיק, להשמר משפחה. שמירה של נצח, להשמר מבת עובדי כוכבים ומזלות. שמירה של הוד, להשמר מזונה. ועל זה לקול ה' אלהיך זו כנסת ישראל.	ולקבלי ארבעה אלין נטירו להאי רשימא קדישא מארבע מלין נטירו דכנסת ישראל אסתמרותא דנדה נטירו דצדיק אסתמרותא דשפחה נטירו דנצח אסתמרותא דבת עכו"ם נטירו דהוד אסתמרותא דזונה ועל דא לקול יהו"ה אלהיך דא כנסת ישראל:
במה זוכים ישראל לקבל פני שכינה, בשמירה מנדה, ועל זה נאמר "ואת אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה". מה זה "לגלות", זו כנסת ישראל, ובזה אחוזים ונקשרים דברים אחרים שכנסת ישראל נקשרת בהם, והרי בארנו הדברים.	במה זכאן ישראל לקבלא אפי שכינתא באסתמרותא מן אנדה ועל דא (דא ועל דא תנינן) כתיב (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה מאי לגלות ערותה דא כנסת ישראל ובהאי אחידן ומתקשרן מלין אחרנין ²⁶⁰² דכנסת ישראל אתקשרת בהו והא אוקמוה מלי:
"והישר בעיניו תעשה", זה צדיק, כמו שנאמר "עיני ה' אל צדיקים" להשמר משפחה,	והישר בעיניו תעשה (שמות טו כו) דא צדיק כמה דכתיב (תהלים לד טז) עיני יהו"ה אל צדיקים לאסתמרא משפחה
סא/א	
והרי בארנו את הדברים, שנאמר "ושפחה כי תירש גבירתה", שגורם לצדיק שידבק בשפחה. "והאזנת למצותיו" זה נצח, להשמר שלא יכנס רושם זה בבת אל נכר, ולא ישקר בו בנצח, שנאמר "וגם נצח ישראל לא	והא אוקימנא מלי ודכתיבו (כמה דאת אמר) (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גבירתה ²⁶⁰³ דגרים לצדיק דאתדבק בשפחה והאזנת למצותיו (שמות טו כו) דא נצח לאסתמרא (דלא ישקר ביה) דלא יעול רשימא דא ²⁶⁰⁴ בבת אל נכר ולא

²⁶⁰² ח"א סד ע"א לקמן קצד ע"ב קצה ע"ב אחרי מות עד ע"א עט ע"א בלק קצז ע"א (לש"ו). וענין כפרה עניינו הוא העברה וניקוי, והוא להעביר את הסטרא אחרא מאור קדושת השכינה שלא תפגם ח"ו ע"י ירידתה בהם, ותשאר נקיה לעולם בכל אור קדושתה בכל מקום, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות עט ע"ב) אמר ר' שמעון אמר קב"ה הביאו עלי כפרה עלי ודאי (כי הן אחידן ומתקשרן בה, כמ"ש פ' בשלח דף ס סוף ע"א, וע' פ' נח דף סד ע"א, ופ' תשא קצד ע"ב, ופ' אחרי שם עט ע"א, ולכן הוא השעיר כדי להעבירם מעליה) (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

²⁶⁰³ כאשר פגם החטא של ישראל עלה עד נוקבא דז"א בלבד, אז הנקבה של הקליפה הטמאה יש בה כח לעלות ולהתדבק ולהכלל עד שם אלהים הקדוש שיש בנקודת ציון שבהנוק' דז"א, ואז אתקיים ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג). לפי שהיסוד העליון הזכר משפיע, והשפע היורד לוקחת אותה השפחה (דע"ה ח"ב קמז ע"ב).

²⁶⁰⁴ ואם ח"ו ישראל חוטאים למטה גורמין כי כמו שלצורך הזווג צריך שיתייחדו פנימיות העשייה והיצירה והבריאה והאצילות לצורך הזווג כמבואר אצלנו בכונת התפילות כי פנימיות העולמות הם העולים ולא חיצוניותם כנ"ל בפ' קדושים בדף פג ע"א ואז גם מתייחדים אלו האורות של אלהים הנז' ומתעלים ונכללין דרגין בדרגין עד שנמצא כי גם הקליפות הנקראים אלהים אחרים העומדים בסיום אלהים קדושים הנז' עולין ונכללין גם הם בסיום האלהים קדושים ומתקשרים שם עמהם ואז כאשר מזדווגים ז"א ונוקביה דאציל' הקדוש ונכנסין אותם האלהים ביסוד שבה בסוד החמש' גבור' מנצפ"ך כנז' וכיון שהקליפות הם מתקשרים ונכללים בסיום אלו האלהים קדושים נמצא כי ח"ו דומה כאלו הם עצמם נכנסו שם ביסוד הנקבה והטילו בה זוהמא אבל הזהר והשמר בנפשך

ספר שמות

ישקר ביה בנצח דכתיב (ש"א טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר ומאן דנטיר האי קיים מצותיו דכתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר ושמרת כל חקיו דא הוד לאסתמרא מן זונה:	ישקר". ומי ששומר את זה, קיים מצותיו, שנאמר "כי לא תשתחוה לאל אחר". "ושמרת כל חוקיו" זה הוד, להשמר מזונה.
ואזלא הא כמה דתנינן אמר רבי יהודה מאי דכתיב (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך אלא כל מאן דמזרו גרמיה ושוי דחילו דחרבא שננא תקיפא לקבליה על ירך מאי על ירך דא רשימא קדישא כמה דאת אמר (בראשית כד ב) שים נא ירך תחת ירכי:	וזה הולך כמו ששנינו, אמר רבי יהודה מה זה שנאמר "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך", אלא כל מי שמזרו את עצמו, ושם את פחד החרב השנונה החזקה כנגדו. "על ירך", מה זה על ירך, זהו הרושם הקדוש, כמו שנאמר "שים נא ירך תחת ירכי".
דבר אחר חגור חרבך כלומר זרו ואתקין (ואתקין) יצרך בישא דאיהו חרבך על ירך על ההוא רשימא קדישא לנטרא ליה ואי נטר ליה כדין אקרי גבור וקודשא בריך הוא אלביש ליה בלבושיו ומאן לבושו דקודשא בריך הוא הוד ונצח ²⁶⁰⁵ דכתיב (תהלים קד א) הוד והדר לבשת ²⁶⁰⁶ אופ הכא הודך והדרך וכדין אתדבק בר נש במלכא קדישא כדקא יאות:	דבר אחר, "חגור חרבך", כלומר זרו ותקף את היצר הרע שלך, שהוא חרבך, על ירך, על אותו רושם קדוש, לשמור אותו. ואם שמר אותו, אז נקרא גבור, והקדוש ברוך הוא מלביש אותו בלבושיו. ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא, הוד ונצח, שנאמר "הוד והדר לבשת", כמו כן כאן "הודך והדרך", ואז נדבק האדם במלך הקדוש כראוי.
מכאן ולהלאה כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רופאך (שמות טו כו) [דא מלכא קדישא] ועל דא אוהר לון על ההוא מלה ממש דיהב ורשים בהו ולא יתיר ועד וכען לא אתייהבתו (כאן לא אתייהבת) לא אתייהבת להו אורייתא אלא כיון דכתיב (שם כה) שם שם לו חק ומשפט מיד (שם כו)	מכאן והלאה "כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך", זה המלך הקדוש. ועל זה הזהיר אותם, על אותו דבר ממש, שנתן ורשם בהם ולא יותר. ועד עכשיו לא נתנה להם תורה, אלא כיון שנאמר "שם שם לו חק ומשפט", מיד "ויאמר אם שמוע תשמע וגו'".

מאד מאד אל יעלה בדעתך שהדברים כפשטן כמ"ש ז"ל שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא כי חלילה להאמין הדברים כפשטן. אמנם רז"ל נתכוונו אל מה שאמרנו כי בהיותם נקשרים ונכללים ומיוחדים בסיום אלו האלהים קדושים נחשב כאלו הם עצמם נכנסו אל הקדש פנימה ח"ו וזכור אל תשכח וכבר רמזנו זה לעיל בפ' אחרי מות בדף עט ע"א וע"ש היטב. ואמנם יען מצאנו בדברי חז"ל בענין הזה שתי בחי' אם בחינת נחש שבא על חוה הנקבה ואם בחי' שפחה כי תירש גבירתה ומזדווגת עם צדיק עליון כנז' בפ' בשלח בדף ס סוף ע"ב בפ' ויאמר אם שמע תשמע כו' וזה ביאורם כי כאשר ישראל חוטאי' ועולה הפגם עד ז"א כפי ערך החטא ההוא ואז נכללים הקלי' עד בחי' שם אלהים קדושים שמחוץ לז"א ויש יכולת לזכר של הקלי' להדבק ולכלול עצמו עם שם אלהים קדושים המקיף ביסוד דז"א וכאשר מזדווג עם נוקביה אז נחשב כי הנחש בא על חוה וטעמה טעם מר ממות וכאשר החטא אינו כל כך חמור ואינו פוגם רק בנוקבא דז"א אז הנקבה של הקליפה לבדה יש בה כח להכלל ולהאחז בשם אלהים קדושים אשר בנקו' ציון שהוא יסוד הנקבה ואז נאמר ושפחה כי תירש גברתה כי היסוד הזכר משפיע לחוץ ויונקת משם השפחה הטמאה וזכור שתי בחינות אלו אבל כבר הודעתך כי ח"ו אין הכונה לומר שהקליפה עצמה עולה עד שם לא בז"א ולא בנוקביה ח"ו רק שבערך שנכללין הקליפות ההם באותו אלהים קדושים אשר עומד מחוץ לספירות מסוף העשיה עד רום האצילות לכן אנו אומרים כי ח"ו נחשב זה כאלו ח"ו בא נחש על חוה או כאלו שפחה תירש גבירתה (שער מאמרי רשב"י מ ע"א). כאשר שמתגברים הדינין הרבה ומשתרבבים לעלות ולינק גם מיסוד ז"א ח"ו וכמ"ש בפ' בשלח (דף סא רע"א) (וע' שער קליפת נוגה (סוף פרק ב) ובחשמל (פרק א) ובספר קהלת בן דוד דף כ"ח ע"ד, מ"ש בשם מהר"ח כהן ז"ל בסוד הפסוק (בראשית לט יב) ותתפשהו בבגדו, אמנם ע' מאד בכ"ז בשער מאמרי רשב"י (דף מ) ובשער הקדמות (דף לו) עש"מ, והנה נעשה אז גם הז"א בבחי' קטנות שהוא בלתי מוחין, ואין בו שפעת החסדים כדי שלא ינקו החיצונים מאורות החסדים ח"ו (דע"ה ח"ב ככא ע"ב).

²⁶⁰⁵ (נ"א והדר) (נוסף בדפ"ו).

²⁶⁰⁶ ר"ל כי נר"ה דבינה הם נעשים חשמ"ל בבחי' מלבושים ע"ג ז"א (רח"ו).

ספר שמות

ויאמר אם שמוע תשמע וגו':	
תא חזי כד בעא קודשא בריך הוא לאזהרא לישראל על אורייתא בכמה מלין משיך להו בכמה משיכן דחביבותא כבר נש דמשיך בריה לבי רב ותא חזי לא בעא קודשא בריך הוא למיהב להו אורייתא עד דקריבו בהדיה ובמה קריבו בהדיה בגלויא דרשימא דא כמה דאתמר:	בא וראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא להזהיר את ישראל על התורה, בכמה דברים משך אותם, בכמה משיכות של אהבה, כאדם שמושך בנו לבית הרב. ובא וראה, לא רצה הקדוש ברוך הוא לתת להם תורה, עד שקרבו אליו, ובמה קרבו אליו, בגלוי של הרושם הזה, כמו שנתבאר.
אמר רבי יהודה לא קריבו ישראל לטורא דסיני עד דעאלו בחולקא דצדיק וזכו וביהו (בה) מנלן דכתיב (שמות יט א) ביום הזה באו מדבר סיני ביום הזה ממש דייקא וכתיב (ישעיה כה ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו':	אמר רבי יהודה, לא קרבו ישראל להר סיני עד שנכנסו בחלק של צדיק וזכו בו. מנין לנו, שנאמר "ביום הזה באו מדבר סיני". "ביום הזה" ממש דווקא, ונאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו'".
²⁶⁰⁷ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (שמות טז ד) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים מא א) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטו ה' האי קרא אוקימנא ליה בשעתא דבר נש שכיב בבי מרעיה ²⁶⁰⁸הא אתפס ²⁶⁰⁹באטרונא דמלכא רישיה בקולרא ²⁶¹⁰רגלוי בכופסירין ²⁶¹¹(ס"א בטפסרא) ²⁶¹²כמה [חילין נטריין] (חבילין נטדיין) ליה מהאי גיסא ומהאי גיסא שייפוי כלוה בדוחקא מגיחין אלין באלין מיכלא אתעדי מניה:	"ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", רבי יהודה פתח ואמר "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטו ה'". פסוק זה פרשוהו, בשעה שאדם שוכב בבית חליו, הרי נתפס בבית הסוהר של המלך, ראשו בקולר רגליו באזיקים, כמה חיילות שומרים אותו מצד זה ומצד זה, כל איבריו בדוחק, נלחמים אלה באלה, האוכל הועבר ממנו.
²⁶¹³בההוא זמנא פקדין עליה אפטרופא למילף עליה זכות קמי מלכא ודכתיב (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף בההיא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דעאל עליה ואולף ליה ארחא לשיזבותיה מן דינא הה"ד אשרי משכיל אל דל והיך יכיל לשובא ליה למילף ליה אורחוי דחיי לאתבא ליה קמיה ²⁶¹⁴מאריה [כדין אתעביד] (כד עביד) אפטרופוסא עליה לעילא מאי אנריה ביום רעה ימלטו ה' דבר אחר אשרי משכיל אל דל כמה תקיפא אגרא דמסכנא קמי קודשא בריך הוא:	באותו הזמן, ממונים עליו אפטרופוס ללמד עליו זכות לפני המלך, שנאמר "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף". באותה שעה, אשרי חלקו של האיש שנכנס אליו ומלמד אותו דרך להינצל מן הדין, זהו שנאמר "אשרי משכיל אל דל". ואיך יכול להציל אותו, ללמדו דרך החיים לשוב לפני אדונו, אז נעשה אפטרופוס עליו למעלה, ומה שכרו "ביום רעה ימלטו ה'". דבר אחר "אשרי משכיל אל דל", כמה חזק השכר של העני לפני הקדוש ברוך הוא.
אמר רבי חייא תוהנא על האי קרא דכתיב	אמר רבי חייא תמהתי על הפסוק

²⁶⁰⁷ פרשת המן (נוסף בדפ"ו).

²⁶⁰⁸ אין ענין שכיבת החולה במטתו טבע בני אדם אלא השגחה עליונה דהיינו מאסרם שנאסרים מקום אשר אסירי המלך אסורים שם (אור יקר).

²⁶⁰⁹ ולו ג' מיני מאסר: הא', ראשו הוא "קולרא" (אור יקר).

²⁶¹⁰ הב', מה שאין כח ברגליו מחולשתו לקום אפילו משעה ראשונה שחלה היינו "רגלוי בכופסירין" (אור יקר).

²⁶¹¹ הג', חולי המתפשט בכל גופו בקדחתו עד שכל גופו כבד עליו (אור יקר).

²⁶¹² נמחק באור יקר.

²⁶¹³ פירוש שאומר הקב"ה למלאך אחד שיליץ עליו טוב דהיינו שיבקש כל זכות שיש לו ויליץ עליו בהם (מ"מ). ועי' ח"ג צב ע"ב.

²⁶¹⁴ "ליה קמיה" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "לקמיה".

ספר שמות

הזה, שנאמר "כי שומע אל אביונים ה' וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. אמר רבי שמעון, משום שהם קרובים יותר למלך, שנאמר "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה". ואין לך בעולם שהוא שבור לב כמו העני. עוד אמר רבי שמעון, בא וראה כל אותם בני העולם נראים לפני הקדוש ברוך הוא בגוף ונפש, והעני לא נראה אלא בנפש לבדה, והקדוש ברוך הוא קרוב לנפש יותר מלגוף.	(שם סט לד) כי שומע אל אביונים ה' וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. אמר רבי שמעון בגין דאינון קריבין יתיר למלכא דכתיב (שם נא יט) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה ולית לך בעלמא דאיהו תביר לבא כמסכנא תו אמר רבי שמעון תא חזי כל אינון בני עלמא אתחזיין קמי קודשא בריך הוא בגופא ונפשא ומסכנא לא אתחזי אלא בנפשא בלחודוי וקודשא בריך הוא קריב לנפשא יתיר מגופא:
עני אחד היה בשכנותו של רבי ייסא, ולא היה מי שישגיח בו, והוא היה מתבייש להפציר בבני אדם.	מסכנא חד הוה בשיבבותיה דרבי ייסא ולא הוה מאן דאשגח ביה והוא הוה [מכסוף לאתקפא] (אכסוף וולא תקיף) בבני נשא
יום אחד נחלש, נכנס אליו רבי ייסא, שמע קול אחד שאומר צדק צדק, הרי נפש פורחת אלי ולא הגיעו ימיו. אוי לבני עירו, שלא נמצא בהם שישגיח בנפשו של רבי ייסא, ושפך בפיו מים של גרגיר עם מדה של יין רקוח, בקעה זעה בפניו ושב רוחו אליו.	סא/ב
יום אחד נחלש, נכנס אליו רבי ייסא, שמע קול אחד שאומר צדק צדק, הרי נפש פורחת אלי ולא הגיעו ימיו. אוי לבני עירו, שלא נמצא בהם שישגיח בנפשו של רבי ייסא, ושפך בפיו מים של גרגיר עם מדה של יין רקוח, בקעה זעה בפניו ושב רוחו אליו.	יומא חד חלש עאל עליה רבי ייסא שמע חד קלא דאמר טילקא טילקא הא נפשא פרחא גבאי ולא מטו יומיו ווי לבני מתיה דלא אשתכח בהו דיתיב נפשיה לגביה קם רבי ייסא שדי בפומיה מיא דגרנרין²⁶¹⁵ אפותא דקונטא (ס"א דקופתא) אתבזע זיעא באנפוי ותב רוחיה לגביה:
אחר כך בא ושאל אותו, אמר, חייך רבי, נפשי יצאה ממני והביאו אותה לפני כסא המלך, ורצתה להשאר שם, אלא שרצה הקדוש ברוך הוא לזכות אותך, והכריזו עליך, עתיד הוא רבי ייסא להעלות רוחו ולהתקשר בחדר אחד קדוש, שעתידים החברים לעורר בארץ. והרי תקנו שלשה כסאות שעומדים לך ולחברך, מאותו היום היו משגיחים בו בני עירו.	לבתר אתא ושאל ליה אמר חייך רבי נפשא נפקת מנאי ומטו לה קמי כורסייא דמלכא ובעת לאשתארא תמן אלא דבעא קודשא בריך הוא לזכאה לך ואכריזו עלך זמין הוא רבי²⁶¹⁶ ייסא לסלקא רוחיה ולא תקשרא בחד אדרא קדישא²⁶¹⁷ דומינין חברייא לאתערא בארעא והא אתקיננו תלת כרסיא²⁶¹⁸ דקיימן לך ולחברך מההוא יומא הו משגיחין ביה בני מתיה:
עוד עני אחד אחר עבר לפני רבי יצחק, והיה בידו חצי מעה כסף. אמר לרבי יצחק השלם לי ולבני ולבנותי את נפשתינו. אמר לו, ואיך אשלים לנפשתיכם, שהרי לא נמצא אצלי כי אם חצי מעה. אמר לו, בזה אני אשלים בחצי אחר שיש אצלי, הוציאה ונתן לו.	תו מסכנא אחרא אעבר קמיה דרבי יצחק והוה בידיה פלג מעה דכסף אמר ליה לרבי יצחק אשלים לי ולבני ולבנותי נפשאן אמר ליה והיך אשלים נפשייכו דהא לא אשתכח גבאי בר פלג מעה אמר ליה בדא אשלימנא בפלג אחרא דאית [גבאי] (לי אביתאי) אפקיה ויהביה ליה:
הראו לו בחלומו שהיה עובר על שפת הים הגדול, ורצו לזרוק אותו	אחזיאו ליה בחלמיה דהוה אעבר בשפתא דימא רבא ובעאן (ובען) למשדייה בגווייה²⁶¹⁹

²⁶¹⁵ הוא גרגיר השנוי שלהי פ"ד דמעשרות [מ"ה], והוא מועיל מאד כדאמר רב ששת פ"ד דשבת דף ק"ט א', גרגירא אפילו לדידי מעליא, ופי' רש"י שהוא ירק הנקרא אורוג"א (רמ"ז).

²⁶¹⁶ ויקרא עט ע"א וקמד ע"א (הערת הזהר).

²⁶¹⁷ היינו בסוד אדרא דנשא ששם נסתלקו ר' חזקיה ור' ייסא ור' יעקב, והיינו מחמת שנדבקה נפשמם בחשק אהבת הקב"ה (אור יקר).

²⁶¹⁸ כרסיאן (דפ"ו).

²⁶¹⁹ ויחי ריח ע"א (הערת הזהר)

ספר שמות

לתוכו. ראה את רבי שמעון שהושיט ידו כנגדו, ובא אותו עני והוציאו, ונתנו בידי רבי שמעון, ונצל. כשהתעורר, נפל בפיו פסוק זה "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'".	חמא לרבי שמעון ²⁶²⁰ דהוה אושיט ידוי לקבליה ואיתי ההוא מסכנא ואפקיה ויהביה בידוי דרבי שמעון ²⁶²¹ ואשתזיב כד אתער נפל בפומיה האי קרא (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'.
ובא וראה, כל יום ויום נוטף טל מהעתיק הקדוש לזעיר אנפין, ומתברכים כל שדה התפוחים הקדושים. ומאותו הטל נמשך לאלו שלמטה, וממנו נזונים מלאכים קדושים, כל אחד ואחד כפי מאכלו. זהו שנאמר "לחם אבירים אכל איש" ומאותו המזון אכלו ישראל במדבר.	ותא חזי כל יומא ויומא נטיפ טלא מעתיקא קדישא לזעיר אנפין ²⁶²² ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין ומההוא טלא אנגיד לאינון דלתתא ומלאכין קדישין אתזנו מניה כל חד וחד כפום מיכליה דהא הוא דכתיב (שם עח כה) לחם אבירים אכל איש ומההוא (דהא מההוא) מזונא אכלו ישראל במדברא.
אמר רבי שמעון, כמה בני אדם [יש] שנזונים בזמן הזה ממנו, ומי הם, אלו החברים שעוסקים בתורה ימים ולילות. וכי יעלה על דעתך מאותו מזון ממש, לא, אלא כעין אותו המזון ממש, ששקול על אחד פי שנים.	אמר רבי שמעון כמה בני נשא מתזנין בהאי זמנא מניה ומאן ואינון אלין (אינון) חברייא דמשתדלי באורייתא יומי ולילי וכי סלקא דעתך מההוא מזונא ממש לא אלא כעין ההוא מזונא ממש דשקיל על חד תרין.
בא וראה, כשנכנסו ישראל ונדבקו במלך הקדוש, משום גלוי של הרושם הקדוש, אז זכו לאכול לחם אחר, עליון יותר ממה שהיה בתחלה. בתחלה, כשיצאו ישראל ממצרים, נכנסו בלחם שנקרא מצה. וכעת זכו ונכנסו לאכול לחם אחר יותר עליון, ממקום עליון, שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", מן השמים ממש. ובאותו זמן נמצא להם לישראל ממקום זה, חברים שעוסקים בתורה נזונו ממקום אחר יותר עליון, מהו, ככתוב "החכמה תחיה בעליה", מקום יותר עליון.	תא חזי ישראל כד עאלו ואתדבקו במלכא קדישא בגין גלויא דרשימא קדישא כדין זכו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר ממה דהוה בקדמיתא ובקדמיתא כד נפקו ישראל ממצרים עאלו בנהמא דאקרי מצה ²⁶²³ והשתא זכו ועאלו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים מן השמים ממש ובההוא זמנא אשתכח להו לישראל מאתר דא חברייא דמשתדלי באורייתא מאתר אחרא עלאה [יתיר] אתזנו מאי הוא כמה דכתיב (קהלת ז יב) החכמה תחיה בעליה אתר עלאה יתיר.
אמר לו רבי אלעזר אם כך, למה חלשה נפשם יותר משאר בני העולם,	אמר ליה רבי אלעזר אי הכי אמאי חלשא

²⁶²⁰ היינו במה שסופר בפרשת ויחי מענין ר' יצחק שהיה מלאך המות רודף אחריו שהגיע זמנו וערב לו ר' שמעון והאריכו ימיו כ"ף שנים עד שנפטר ר' שמעון ונראה שצדקה זו היא עזר לר"ש שלא יועיל גבורת ר"ש אם לא היה לו איזה זכות והיינו וצדקה תציל ממות (אור יקר).

²⁶²¹ פתרון החלום הזה הוא מ"ש בפ' ויחי שר' יצחק בא אצל רבי יהודה לצוותו וכו' ומשם הלכו אצל רשב"י ע"ה וראה מ"ה רודף אחריו והתפלל עליו וניצל וזהו פי' החלום שע"י אותה צדקה שנתן לאותו עני נחן הקב"ה בלבו של רבי יצחק שילך אצל רשב"י ועל ידו ניצול (מ"מ).

²⁶²² אמנם המן הנה הוא היה מאור הדעת והת"ת, דעת מלגאו ת"ת מלבר, וכמ"ש (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא מ"א דאקרי שמים (כמ"ש בזה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש שהוא לחם פג, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב, ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב), וכן בפ' בשלח (סא ע"ב) אמרו שם כי המן היה מהאי טלא דעתיקא קדישא דנטיפ לזעיר אפין (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

²⁶²³ לקמן קפג ע"א (לש"ו).

ספר שמות

נפשיהו יתיר משאר בני עלמא [דהא שאר בני נשא] (והא) בחילא יתיר ותוקפא²⁶²⁴ אתחזון לאשתכחא²⁶²⁵ אמר ליה יאות שאילתא תא חזי כל מזוני דבני עלמא²⁶²⁶ מלעילא קא אתיין ההוא מזונא דאתי מן שמיא וארעא דא מזונא דכל עלמא והוא מזונא [דכולא והוא מזונא] גס ועב וההוא מזונא דאתי יתיר מעילא הוא מזונא ויתיר דקיק קאתיא (דאתיא בדינא ו) מאתר דדינא אשתכח ודא הוא מזונא ודאכלו ישראל כד נפקו ממצרים (יתיר דקיקא) מזונא דאשתכח להו לישראל בההוא זמנא ובמדברא מאתר עלאה דאקרי שמים הוא מזונא יתיר דקיקא דעייל יתיר לנפשא מכלא ומתפרש יתיר מגופא ואקרי לחם ואבירים (הקלוקל):	שהרי שאר בני העולם, בכח וחזק יתר נראים ונמצאים. אמר לו, יפה שאלת. בא וראה, כל מזונותיהם של בני העולם באים מלמעלה. אותו מזון שבא מן השמים והארץ, זה מזון של כל העולם, והוא מזון של הכל, והוא מזון גס ועב. ואותו מזון שבא יתר מלמעלה, הוא מזון יתר דק, שבא ממקום שנמצא הדין, וזהו המזון שאכלו ישראל כשיצאו ממצרים. המזון שנמצא להם לישראל, באותו הזמן במדבר, ממקום עליון שנקרא שמים, הוא מזון יתר דק שנכנס יתר לנפש מהכל, ונפרד יתר מהגוף, ונקרא לחם אבירים.
מזונא עלאה יתיר מכלא הוא מזונא דחברייא²⁶²⁷ אינון דמשתדלי באורייתא דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא²⁶²⁸ ולא אכלי מזונא דגופא כלל והיינו מאתר עלאה יקירא על כלא ואקרי חכמה²⁶²⁹ בגיני כך חליש גופא דחברייא יתיר מבני עלמא דהא לא אכלי מזונא דגופא כלל ואכלי מזונא דרוחא ונשמתא מאתר רחיקא עלאה	המזון היותר עליון מהכל, הוא מזון החברים, אותם שעוסקים בתורה, שאוכלים מזון של רוח ונשמה ולא אוכלים מזון הגוף כלל, והיינו ממקום עליון נכבד על הכל, ונקרא חכמה. לכן חלש גוף החברים יותר מבני העולם, שהרי לא אוכלים מזון הגוף כלל, ואוכלים מזון של רוח ונשמה, ממקום רחוק עליון

²⁶²⁴ "יתיר ותוקפא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "ותוקפא יתיר".

²⁶²⁵ (ס"א אינון יתיר) (נוסף בדפ"ו).

²⁶²⁶ סוד המ"ן הוא מסוד מזון ה' קולות חיצוניות הבינה שמשם מזון ז'ו"ן כל ימי השנה, והנה מזון זה סודו ט' יודין כנזכר בכוונות יום הכפורים, ועיקרו נמשך מהו"ה בנקודת אלק"ם וכו', גם דע שסוד מזון זה הוא מבחינת אכילה השניה שהיא ממוחא סתימאה שהוא סוד תיקון טלא דבדולחא דאית ביה תרי גוונים, שלהיותו מגבורה דעתיק נראה בו קצת דמדומי אורה, אבל חכמה בעצמה סודה חסד. והנה טל זה נוטף ברישא דז"א כדלקמן סב ע"ב לאתר דאקרי שמים, והוא דעתו הכלול מחו"ג אש מים, וידוע שבו שם אה"ה למוח החסדים ושם אה"י לגבורות כנזכר בסודות קריאת שמע, ושניהם ט"ל, הרי שטל העליון יורד למקום טל התחתון. ואולי שלכן היה טל מלמעלה על המן וטל למטה, וב' פעמים ט"ל היה נעשה לח"ם, וי' פעמים ט"ל הוא שמ"ם י"ס הדעת (רמ"ז).

²⁶²⁷ הוא מה' קולות הפנימיים שהם סוד מזון הבינה בעצמה שהוא משפע חכמה סתימאה בעצם שבתוך פנימיות הבינה ועיין בסה"כ בכוונות יום הכפורים. ולכן נאמר (טז ד) למען אנסנו הילך בתורתך, ואמרו רז"ל לא נתנה התורה להדרש אלא לאוכלי המן, והוא מבואר. ואמנם בהקדמה זו של סודות המן יובן הפסוק הנ"ל (תהלים עח, כה) לחם אבירים אכל איש, והוא שצריך אני לומר שבמוחא סתימאה נדרש שם כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, שכן הוא סוד טלא דבדולחא סוד גבורה דעתיק ובו תחיית המתים דכתיב (קהלת ז, יב) החכמה תחיה, ושם זה גי' אב"ר. ולהיות שהמן הוא נמשך ממנו נקרא לחם אבירים, וכבר אמרנו שמזון זה מצד חיצוניות הבינה והוא סוד ב"ן קנ"א כמ"ש בסה"כ בסודות יוה"כ בפסוק בראשית ברא, ולכן דרשו רז"ל לחם שנבלע באיברים, היינו אב"ר סוד ב"ן קנ"א. והנה ב"ן קנ"א זה הוא בחסד הבינה כנזכר שם בסוד אל קנא, וח' פעמים א"ל הוא מחספ"ס, שכן עיקר מזון זה הוא ממוח הבינה. ומן הדעת עד סופה הם ח' מידות, וידוע שהדעת הוא היורש בנין הגוף והוא בסוד בל"ע, וז"ש שנבלע באיברים, וגם מ"ן מלא הוא א"ל מלא עם הכולל (רמ"ז).

²⁶²⁸ כפי הסוד רוחא ונשמתא הם ז"א ובינה ונודע שהם ניזונים מחכמה נמצא שת"ח הם אוכלים מזון של ז"א ושל בינה וז"ש דאכלי מזונא דרוחא ונשמתא וכן נמי לעיל במזון שבא משמים שהוא ז"א אמר דעייל יתיר לנפשא שהמלכות היא נפש, וכולא כגוונא דלעילא הוא כמו שאמר תחילה דאשתלימו ישראל דלעילא (מ"מ).

²⁶²⁹ עי' ח"ג ס סע"א בסוד ממרחק תביא לחמה וע"ש עוד רמט ע"א (לש"ו).

ספר שמות

סב/א	
נכבד מהכל, ולכן אותו המזון דק מן הדק יותר מהכל. אשרי חלקם, זהו שנאמר "החכמה תחיה בעליה", אשרי חלקו של הגוף שיכול להיות נזון במזון הנפש.	אמר לו רבי אלעזר ודאי כך הוא, אבל בזמן הזה, איך נמצאים מזונות אלו. אמר לו, ודאי שיפה שאלת. בא וראה, וזהו בירור הדבר, מזון ראשון הוא מזון של כל העולם, אותו שבא משמים וארץ, והוא מזון הגוף.
אמר ליה רבי אלעזר ודאי הכי הוא ואבלו בהאי זמנא איך משתכחי²⁶³⁰ מזוני אלין אמר ליה ודאי יאות שאילתא תא חזי ודא הוא ברירו דמלה מזונא קדמאה הוא מזונא דכל עלמא ההוא דאתיא מן שמיא וארעא והוא מזונא ודגופא (דכולא):	מזון שהוא יותר עליון ממנו, אותו שהוא יותר דק, ובא ממקום שהדין שרוי, שנקרא צדק, וזהו מזון העניים. וסוד הדבר, מי שמשלים לעני, משלים לו אות אחת, ונעשה צדקה. וסוד זה "גומל נפשו איש חסד", גמילות חסדים משמע, שהרי בדין שרוי, והשלים לו חסד. אז הוא רחמים.
מזונא דהוא עלאה מניה ההוא דאיהו דקיקא יתיר ואתא מאתר דדינא שריא דאקרי צדק ודא הוא מזונא דמסכני²⁶³¹ ורוא דמלה מאן דאשלים למסכנא אשלים ליה את חד ואתעביד צדקה²⁶³² ורוא דא (משלי יא יז) גומל נפשו איש חסד²⁶³³ גמילות חסדים משמע דהא בדינא שריא²⁶³⁴ ואשלים ליה חסד כדין הוא רחמי:	מזון יותר עליון מאלה, הוא מזון עליון ונכבד, ממקום שנקרא שמים, והוא דק מכולם. והוא מזון של חולים, זהו שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו", ה' דווקא. למה, משום שהחולים הללו אינם נזונים אלא באותו של הקדוש ברוך הוא ממש. (ומהו, חלב ודם. זהו שנאמר "להקריב לי חלב ודם", וזהו מזון ממקום שנקרא שמים, והוא נכבד ועליון דקיק מהכל).
מזונא עלאה יתיר מאלין הוא מזונא עלאה ויקירא מאתר דאקרי שמים והוא דקיק מכלהו והוא מזונא דבני מרעי הדא הוא דכתיב (תהלים מא ג) יהוה יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו יהוה דייקא מאי טעמא בגין דהני בני מרעי לא אתזנו אלא בההוא דקודשא בריך הוא ממש (ומאי איהו חלב ודם הה"ד (יחזקאל מד טו) להקריב לי חלב ודם²⁶³⁵ ודא הוא מזונא מאתר דאקרי שמים והוא יקירא ועלאה דקיק מכלא):	מזון עליון קדוש ונכבד, זהו מזון של רוחות ונשמות, והוא מזון של מקום
מזונא עלאה קדישא ויקירא ודא הוא מזונא ודרוחין ונשמתין²⁶³⁶ והוא (דרוחא ונשמתא הוא)	

²⁶³⁰ כלומר האפשר שבזמן הזה ימצאו כל החלוקות האלו כיון שיש מזון ת"ח שהיא הגדולה שבכולם (אור יקר).

²⁶³¹ ממדת המלכות דלה ועניה המקיימים אותם בדבר מועט ועוד היא משגחת עליהם עד שיתפרנסו והנותן לו צדקה מהפך ממדת צדק הדין אשר בהם לצדקה ע"י היסוד ובפ' בחוקותי האריך (אור יקר).

²⁶³² כתב הרב בס' ק"י כוונת הצדקה היא שהמלכות נק' צדק וע"י הצדקה ממשיך לה ה' חסדים ונקרא צדקה וז"ש אשלים לה' את חד ואתעביד צדקה (מ"מ).

²⁶³³ פי' מי הוא שגומל חסד עם המלכות הנקרא נפש הוא איש חסד שעושה חסד עם העניים ומרחם עליהם וגומל דקרא הוא לשון גמילות חסדים שגומל עם המלכות ומפרש ולמה צריכה מלכות לג"ח ידיה (מ"מ).

²⁶³⁴ ר"ל לפי שהיא דינים שבניינה מהגבורות ואשלים ליה חסד שהוא ה' חסדים ואתעביד צדקה (מ"מ)

²⁶³⁵ שמתכים בחליים, והוא חלב ימין ודם שמאל, והנה הכח שהוא מפרנס אותם שיתפרנסו בהתכת חלבים ודםם בשחפת ובקדחת הוא השגחת הת"ת ושפעו (אור יקר).

²⁶³⁶ הענין שהנפש תתפרנס בסוד מן זה דמלאכים לחם מן השמים זיו השכינה הוא המאיר בשכינה, אמנם הרוח והנשמה תתפרנס ממזון החכמה בעולם הבא והצדיקים עוסקים בתורה יתפרנסו ממנו

ספר שמות

רחוק עליון (ס"א מאותו מקום שנקרא נועם ה'). והנכבד מהכל הוא מזון החברים שעוסקים בתורה, והוא מזון שבא מחכמה עליונה. למה ממקום זה. משום שתורה יוצאה מחכמה עליונה. ואותם שעוסקים בתורה, נכנסים בעיקר שרשיה, ולכן מזונם בא מאותו מקום קדוש עליון.	מזונא דאתר רחיקא עלאה וס"א מההוא אתר דאקרי נועם יהו"ה ויקרא מכלא הוא מזונא דחברייא דמשתדלי באורייתא והוא מזונא דאתי מחכמה עלאה מאי טעמא מאתר דא בגין דאורייתא נפקא ²⁶³⁷ מחכמה עלאה ואינון דמשתדלי באורייתא עיילי בעקרא ודשרשהא ²⁶³⁸ (דשרשא) ועל דא מזונא דלהון מההוא אתר עלאה קדישא קא אתיא:
בא רבי אלעזר ונשק ידו, אמר, אשרי חלקי שעמדתי בדברים הללו, אשרי חלקי הצדיקים שעוסקים בתורה ימים ולילות, שזוכים להם בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר "כי הוא חייך ואורך ימך".	אתא רבי אלעזר ונשיק ידוי אמר זכאה חולקי דקאימנא במלין אלין זכאה חולקהון דצדיקייא דמשתדלי באורייתא יממא ולילי דוכי לון בהאי עלמא ובעלמא דאתי ²⁶³⁹ דכתיב (דברים ל כ) כי הוא חייך ואורך ימך:
"הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", רבי יוסי פתח "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". מה נאמר למעלה "עיני כל אליך ישברו", כל אותם בני העולם מצפים וזוקפים עיניהם לקדוש ברוך הוא, ולכן (ס"א אבל) כל אותם בני האמונה צריכים (ס"א צריכים לבקש) בכל יום ויום לבקש את מזונם מהקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלותיהם עליו.	הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (שמות טז ד) רבי יוסי פתח (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון מה כתיב לעילא (שם טז) עיני כל אליך ישברו כל אינון בני עלמא ²⁶⁴⁰ מצפאן ²⁶⁴¹ וזקפאן עינין ²⁶⁴² לקודשא בריך הוא בגין כך וס"א אבל כל אינון בני מהימנותא ²⁶⁴³ בעאן וס"א אצטריכן למבעי בכל יומא ויומא לשאלא מזונייהו מקודשא בריך הוא ולצללאה צלותהון עליה ²⁶⁴⁴ :
למה, משום, שכל מי שמתפלל תפלתו לקדוש ברוך הוא על מזונו, גורם שיתברך כל היום על ידו אותו האילן שמזון כולם בו. ואף על גב שנמצא עמו,	מאי טעמא בגין דכל מאן דמצלי צלותיה לגבי קודשא בריך הוא על מזוניה גרים דיתברך כל יומא על וידוי (ידי) ההוא אילנא ²⁶⁴⁵ דמזון דכלא ביה ²⁶⁴⁶ (וטעמא דמלה (שם סח כ) ברוך

בעולם הזה, והיינו חידושי תורה שהם מחדשים בכל יום תמיד, ואותם החדושים נמשכים מן החכמה שורש התורה, ולכן תתפרנס בחדושי תורה היוצאים ונובעים מהחכמה (אור יקר).

²⁶³⁷ בראשית מז ע"ב ויקרא קפב ע"ב קצב ע"ב (הערת הזהר).

²⁶³⁸ וע"י כניסתם שם שואבים מזון ושפע משם (אור יקר).

²⁶³⁹ והנה מזון נפשם הוא חדושי תורה ששואבים משם, ולכן פירש בזהר לך לך שבאכלם עשבי השדה היו מאירים בחידושי אורייתא מפני השפע הנשפע במאכלם רוחני ונשמתם נהנית ומוסיפה אומץ בתורה לחדש חדושי תורה וגוף נחלש כדפי' לעיל (אור יקר).

²⁶⁴⁰ ירצה כל הנבראים (אור יקר).

²⁶⁴¹ הצפיה אינה מעלה (אור יקר).

²⁶⁴² כאומרו עיני כל א"כ ראוי שיבדלו "בני מהמנותא" (אור יקר).

²⁶⁴³ ובמה יבדלו משאר הנבראים (אור יקר).

²⁶⁴⁴ לא יהיה השאלה בפה לבד אלא גם בלשון תפלה קבועה על הענין והשתא מבעיא כי למה לא יספיק הטענה האחרת דהיינו לשאלה בלבד כיון ששאר הנמצאים אינם אלא בזקיפת עין לבד (אור יקר).

²⁶⁴⁵ ור"ל שגורם ע"י תפלתו להמשיך שפע למלכות שממנה המזונות יוצאים כמ"ש בפרשת תרומה דף קע ע"א שהמלכות זנה לכל העולם וכו', ומביא ראיה מפסוק ברוך ה' יום יום, ר"ל ה' דקרא היא המלכות מתברכת בכל יום על ידי האדם, בגין דישתכחו עמיה ברכאן בכל יומא ויומא לעילא שבשבילו יובאו בכל יום ברכות למלכות, וז"ש בסמוך ברא דבגיניה משתכחן ברכאן לעילא (מ"מ).

²⁶⁴⁶ אפשר דהיינו המלכות ונקרא כל מטעם זה, ואפשר היסוד שהוא ג"כ נקרא כל והתפלה פותח המקורות ומושך השפע אל המדות האלו ולכן צריך להתפלל כדי להמשיך השפע למטה מדי יום ביום השפעה מחודשת ואם יתפלל יום א' לשנה לא יושפע אלא פעם אחת ואם יתפלל יום א' בחודש יושפע פעם אחת בחודש לכך טוב שיתפלל בכל יום ויושפע פעם א' ביום כדמפרש ואזיל

ספר שמות

צריך לבקש לפני הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלה על המזון בכל יום, כדי שימצאו על ידו ברכות כל יום ויום למעלה, וזהו "ברוך ה' יום יום".	יהו"ה (יום יום) ואף על גב דאשתכח ²⁶⁴⁷ עמיה בעי למשאל קמי קודשא בריך הוא ולצלאה צלותא על מזונא כל יומא בגין דישתכחו ועל ידו (עמיה) ברכאן ²⁶⁴⁸ כל יומא ויומא לעילא ודא הוא (&) ברוך יהו"ה יום יום:
ועל זה, לא צריך לאדם לבשל מזון מיום ליום אחר, שלא להשהות מיום ליום אחר, זהו שנאמר "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו", יום ביומו דווקא. חוץ מערב שבת לשבת, כמו שבארנו. ואז נמצא הקדוש ברוך הוא מלא ברכות בכל יום, ואז נאמר "פותח את ידך וגו'". מה זה רצון. אותו רצון שנמצא מהעתיק הקדוש, ויוצא ממנו רצון להמציא מזון לכל. ומי ששואל מזונות בכל יום ויום, ההוא נקרא בן נאמן, בן שבשבילו נמצאים ברכות למעלה.	ועל דא לא לבעי ליה לאניש לבשלא ²⁶⁴⁹ מזונא מן יומא ליומא אחרינא ודלא (ולא) לעכב יומא ²⁶⁵⁰ ליומא אחרא דא הוא דכתיב (שמות מז ד) ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו דייקא בר מערב שבת לשבת כמה דאוקימנא וכדין אשתכח קודשא בריך הוא מלא ברכאן בכל יומא וכדין כתיב פותח את ידך וגו' ²⁶⁵¹ מאי רצון ²⁶⁵² ההוא רצון דאשתכח מעתיקא קדישא ²⁶⁵³ ונפיק מניה ²⁶⁵⁴ רצון ²⁶⁵⁵ לאשתכחא מזוני לכלא ²⁶⁵⁶ ומאן דשאל מזוני בכל יומא ויומא ההוא אקרי ברא מהימנא ²⁶⁵⁷ ברא דבגיניה משתכח ברכאן לעילא:
רבי אבא פתח ואמר "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", כמה יש לבני אדם ללכת בדרכי המלך הקדוש, וללכת בדרכי התורה, כדי שימצאו ברכות לכולם לעליונים ולתחתונים. שלמדנו, מה שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר", ודאי אתפאר, מה המשמעות, שבשביל	רבי אבא פתח ואמר (שם קמו יא) רוצה יהו"ה את יראיו את המיחלים לחסדו כמה אית להו לבני נשא למהך בארחוי דמלכא קדישא ולמהך בארחוי דאורייתא בגין דישתכחון ברכאן לכלא לעלאי ולתתאי דתניא מאי דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר אתפאר ודאי מאי משמע דבגין
סב/ב	
ישראל למטה הקדוש ברוך הוא מתפאר למעלה. ומהו הפאר שלו,	ישראל לתתא קודשא בריך הוא מתפאר לעילא ²⁶⁵⁸ ומאי פארא דיליה ²⁶⁵⁹ דאתחבש

ואפילו יש לו מה יאכל לא יאמר כבר יש לי מה אשאל מהבורא אלא ישאל כדי שימצאו הברכות בכל יום למעלה לא על שלו מצטער אלא על של גבוה (אור יקר).

²⁶⁴⁷ והוא כלי להמשיך הברכות (אור יקר).

²⁶⁴⁸ והענין כי המלכות תפלה תעלה עמו בתפלתו למעלה, ותאמר תנו לי שפלוני התפלל תפלה פלונית ושאל. וא"ת נמצא משקר שיש לו לאכול ושואל ויליצו עליו חובה, ויאמרו מה שואל הרי יש לו לזה לא לבעי ליה וכו' (אור יקר).

²⁶⁴⁹ שכיון שאין לו מזומן ומבושל צריך לשאול כדי שיזומן לו ואין תפלתו רקנית, וסוף סוף משפיעים לבשולא לכתחילה ולא לעכב אם הותר (אור יקר).

²⁶⁵⁰ צ"ל ולא לעכב מן יומא (מ"א סס"י קנ"ז) (לש"ו).

²⁶⁵¹ ירצה פותח מדי יום ביום מקבל מלמעלה ומשפיע למטה (אור יקר).

²⁶⁵² שהרי אי אפשר להשפיע לתחתונים ממש רצון לזה אמר שרצון נשפע בת"ת (אור יקר).

²⁶⁵³ בת"ת (אור יקר).

²⁶⁵⁴ מת"ת (אור יקר).

²⁶⁵⁵ דהיינו אור הכתר המאיר בו, ועובר דרך בו אל התחתונים להמציאם מזונותיהם והטעם שהמזונות הוא בסוד המזל כאומרו מזוני לאו בזכותא תליא אלא במזל דהיינו הכתר הנקרא מזל והטעם שאם היה תלוי בזכות מי ומי הזוכים, אמנם במזל הם על צד הרחמים שהכתר הוא מבטל כל הדינים (אור יקר).

²⁶⁵⁶ שבזולת אור הכתר דהיינו הרצון לא ימצא לכל כדפי' (אור יקר).

²⁶⁵⁷ בסוד בן לא בסוד עבד (אור יקר).

²⁶⁵⁸ לא מתפאר למטה אלא מתפאר לעילא, וענין התפארות זה הוא מלשון פארך חבוש עליך דהיינו תפילין (אור יקר).

ספר שמות

שלוש בתפלין שמתחברים הצבעים להתפאר.	בתפלין 2660 (תו) דמתחבראן 2661 גווי לאתפארא 2662:
שנינו "רוצה ה' את יראיו", היה צריך להיות "רוצה ה' ביראיו", מה זה "רוצה ה' את יראיו". אלא רוצה ה' את יראיו, כלומר, מוציא את הרצון הזה ומתחבר (ונודע) בהם הקדוש ברוך הוא ליראיו, היראים ממנו. ומי הם יראיו, [אלו] שמוציא להם את הרצון הזה. חזר ואמר "את המיחלים לחסדו", אותם המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונם מן הקדוש ברוך הוא, משמע שנאמר "את המיחלים לחסדו".	תאנא (תהלים קמו יא) רוצה יהוה את יראיו רוצה יהוה ביראיו מבעי ליה 2663 מאי רוצה יהוה את יראיו אלא רוצה יהוה את יראיו כלומר אפיק האי רצון 2664 ומתרעי ונ"א ואתידעו בהו קודשא בריך הוא ליראיו דדחלין ליה 2665 ומאן אינון יראיו דאפיק לון האי רצון הדר ואמר את המיחלים לחסדו 2666 אינון דמצפאן ומחכאן בכל יומא ויומא למבעי מזונייהו מן קודשא בריך הוא 2667 משמע דכתיב את המיחלים לחסדו:
רבי ייסא סבא לא התקין סעודה בכל יום, עד שבקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא על מזונות. אמר לא נתקין סעודה עד שתנתן מבית המלך. אחר שבקש בקשתו לפני הקדוש ברוך הוא, היה מחכה שעה אחת, ואמר, הרי זמן שניתן מבית המלך, מכאן והלאה התקינו הסעודה. וזוהי הדרך של אותם יראי הקדוש ברוך הוא, יראי חטא.	רבי ייסא סבא לא אתקין סעודתא בכל יומא עד דבעא בעותיה קמי קודשא בריך 2668 הוא ועל מזוניא אמר לא נתקין סעודתא עד דתתייב מבי מלכא לבתר דבעי בעותיה קמי קודשא בריך הוא הוה מחכה שעתא חדא אמר הא עידן דתתייב מבי מלכא מכאן ולהלאה אתקינן סעודתא ודא הוא ארחא דאינון דחלי קודשא בריך הוא דחלי חטאה:
אותם הרשעים, שהולכים עקומים בדרכי התורה, מה נאמר בהם "הוי	אינון חייביא דאזלין עקימין בארחי אורייתא

- 2659 דהיינו לישנא דקרא פארך חבוש עליך (אור יקר).
- 2660 היינו סוד י' קדש, ה' והיה כי, ו' שמע, ה' והיה אם. והיינו סוד ד' מוחין בד' בתים, בסוד שם יהוה מתלבש בשם אהיה דהיינו ד' מוחין בד' אורין, ואורות אלו יתגלו בת"ת ואז יקרא מניח תפלין (אור יקר). ה"ס המוחין שבאים לז"א על ידי מצות שעושים ישראל למטה (מ"מ).
- 2661 דמתחברא (דפ"ו).
- 2662 נראה שאינם מתפארות עד דמתחברות, והפארות ענין נוסף על החבור, וענין החבור הוא קשר וקבוץ הגוונים יחד, ואח"כ מתפארת כל א' מכולם והיינו "מתחברין לאתפארא" ועל זה רמז באומרו "דמתחבראן" ע"י מעשה התחתונים ויתפארו, והיינו ישראל אשר בך אתפאר ע"י מעשיך והיינו ייחוד ו"ק, וכללות כל א' מהששה בכל הששה (אור יקר). גוון חורר וסומק וירוק הם ג' קוי ז"א שמתקשרים זה בזה ע"י ישראל (מ"מ).
- 2663 אם הכוונה שהוא חפץ בהם כדס"ד (אור יקר).
- 2664 הכוונה משפיע בהם שפע הרצון (אור יקר).
- 2665 כלומר אין מלת יראיו מדקדק ענין במדות, אלא הכוונה "דדחלין" שהם יראים לקיים תורתו, ועכ"ז צריך תנאי שני (אור יקר).
- 2666 ולא יספיק מיחלים אם אינם יראים, ולא יספיק יראים אם אינם מיחלים, וז"ש "ומאן אינון" וא"ת היאך מלה מיחלים מורה בכל יומא ויומא, י"ל שאם אינם מחכים כלל לאו יראים אינון אלא אדורים כיון שאינם בוטחים ומיחלים לחסד האל א"כ מאי יראיו ומיחלים ודאי שתנאי שני מורה (אור יקר).
- 2667 והיינו שמחכים שעת תפילה, והעד על זה אומרו למיחלים לחסדו ולא אמר למיחלים חסדו, שהיה מורה שהיו מיחלים חסדו ואינם מתפללים אמנם עתה שאמר לחסדו ירצה מצפים העת הראוי להמשיך חסדו, וז"ש "מחכאן בכל יומא למבעי" וא"ת היה לו לומר לבוטחים בו מאי למיחלים, מהו יחול זה (אור יקר).
- 2668 והיינו למיחלים ירצה שאינם מבשלים עד שעת תפלה הראוי להמשיך חסדו (אור יקר). נראה שהיה מתפלל שיושפע על מאכלו רוחניות של מזון התלמיד חכם הנז"ל שהוא מחכמה, והיינו קמי קב"ה, פי' למעלה מזעיר, ואחר כך היה ממתיך שיעור מה עד שימשך השפע לחכמה תתאה ששם בחינת אכיל"ה גימ' אדנ"י ועוד א'. סודו פל"א [אכיל"ה ועוד אדנ"י בגימ' פל"א] וגם כל סודות האכילה ה"ס באות א' בכמה ציורים כנזכר בספר הכוונות, וחכמה תתאה שהוא המלכות מאירה באור חכמה עלאה נקראת בי מלכא, כי צריך השפע לירד עד העשיה. ונראה לי שאותה תפילה היתה בסודות ייחודים וכוונות (רמ"ז).

ספר שמות

מה כתיב בהו (ישעיה ה יא) הוי משכימי בבקר שבר ירדפו²⁶⁶⁹ ועל דא רוצה יהו"ה את יראיו את המיחלים לחסדו לחסדו דייקא (ובהא) אשתמודען אינון בני מהימנותא²⁶⁷⁰ בכל יומא ויומא הדא הוא דכתיב (שמות טז ד) ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו יום ביומו קאמר ולא דבר יום ליום אחר:	משכימי בבוקר שבר ירדפו". ועל זה "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו", דווקא לחסדו, (ובזה) נודעים אותם בני האמונה בכל יום ויום. זהו שנאמר "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו", אמר "יום ביומו" ולא "דבר יום ליום אחר".
וכל כך למה למען אנסנו הילך בתורתי אם לא (שמות טז ד) [בכאן] (בכך) אשתמודען אינון בני מהימנותא דכל יומא ויומא אינון אזלי בארח מישר באורייתא²⁶⁷¹ רבי יצחק אמר מהכא (משלי יג כה) צדיק אוכל לשובע נפשו בתר דשבע נפשיה מלצלי ולמקרי באורייתא²⁶⁷²:	וכל כך למה, "למען אנסנו הילך בתורתי אם לא", בכאן נודעים אותם בני האמונה שכל יום ויום הם הולכים בדרך ישרה בתורה. רבי יצחק אמר מכאן, "צדיק אוכל לשובע נפשו", אחר שהשביע נפשו מלהתפלל ולקרא בתורה.
רבי שמעון אמר תא חזי עד לא יחב קודשא בריך הוא אורייתא לישראל אבחיין בין אינון בני מהימנותא ובין אינון חייביא דלאו אינון בני מהימנותא ולא קיימין באורייתא ובמה אבחיין לון במן כמה דאתמר אנסנו וכל אינון דאשתכחו דאינון בני מהימנותא רשים להו קודשא בריך הוא ברשימו דכתרא דחס"ד²⁶⁷³ כמה דאת אמר (תהלים קמז יא) המיחלים לחסדו וועל דא (והה"ד) למען אנסנו²⁶⁷⁴ וכל אינון דלא משתכחי בני מהימנותא אעדי מנייהו כתרא עלאה דא ומנא אכריז ואמר (משלי יג כה) ובטן רשעים תחסר ועם כל דא לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר (שמות טז יח):	רבי שמעון אמר, בא וראה, עד שלא נתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, הבחין בין אותם בני האמונה לבין אותם רשעים שאינם בני אמונה ולא עומדים בתורה. ובמה הבחין בהם, במן, כמו שנאמר "אנסנו". וכל אותם שנמצאו שהם בני האמונה, רושם אותם הקדוש ברוך הוא ברושם של כתר חסד, כמו שנאמר "המיחלים לחסדו", ועל זה "למען אנסנו". וכל אותם שלא נמצאו בני אמונה, העביר מהם הכתר העליון הזה, והמן הכריז ואמר "ובטן רשעים תחסר", ועם כל זה "לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר".
תאנא בההוא שעתא אשתלימו ישראל לתתא כנוונא דלעילא²⁶⁷⁵ כמה דאוקימנא ודכתיב (שם טו כז) ויבואו אליהם²⁶⁷⁶ ושם שתיים	שנינו, באותו השעה נשלמו ישראל למטה כדוגמא של מעלה, כמו שבארנו, שנאמר "ויבואו אליהם ושם שתיים עשרה עינות מים ושבעים תמרים וגו'",

²⁶⁶⁹ דייקא תרתי: הא', שבר שהוא מילי דמשכר שמאלא ודאי דתמן שכרות וכיוצא. הב', אינם מצפין אותו שיבוא אליהם אלא ירדפו הם רודפים אחר מזונם מן השמאל הפך מאומרו למיחלים לחסדו (אור יקר).

²⁶⁷⁰ היינו היותם בני אמונה בוטחים ניזונים מצד החסד האלהי כדפי', וצריך שיהיה ענין זה להם בכל יום ויום, וז"ש בכל יומא ויומא, והיאך יוכר ענין זה בכל יום ויום במה שאמרנו (אור יקר).

²⁶⁷¹ הראות בהם סוד הבטחון, והיותם מקוים חסד אל כל היום כל יום ויום, היינו הולכים באורח מישר באורייתא (אור יקר).

²⁶⁷² הענין שהנפש סתם נזונת בתפלה ותורה, וכיון שאמר לשובע נפשו מורה שתחילה שבעה נפשו ממאכליה שהם תפלה ותורה דהיינו שביעה (אור יקר).

²⁶⁷³ היינו חוט של חסד המשוך עליהם מלמעלה והיינו אנסנו מלשון והאלהים נסה את אברהם דהיינו נס חוט של חסד המשוך עליהם (אור יקר).

²⁶⁷⁴

²⁶⁷⁵ כמו שהיא מדת המלכות מצפה וממתנת אל החסד הפרוש עליה מדי יום ביום, גם ישראל מצפים מידי יום ביום אל החסד האלהי (אור יקר).

²⁶⁷⁶ פי' דרשי ליה לשון אילן כבר פירשנוהו לעיל בדף נח ע"ב (מ"מ).

ספר שמות

והתחזק האילן הקדוש בשנים עשר תחומים, בארבעה צדדי העולם, והתחזק בשבעים ענפים, והכל כדוגמא שלמעלה.	עשרה עינות מים ושבעים תמרים וגו' ואתתקף אילנא קדישא ²⁶⁷⁷ בתריסר תחומין בארבע סטרי עלמא ואתתקף בשבעין ענפין וכלא כגוונא דלעילא:
באותה שעה, נטף טל קדוש מהעתיק הנסתר ומלא את ראשו של זעיר אנפין, מקום שנקרא שמים. ומאותו טל של אור עליון קדוש, היה נמשך ויורד מן למטה. וכשהיה יורד, היה נפרד גלידים גלידים, ונקרש למטה, זהו שנאמר "דק ככפור על הארץ".	בהיה שעתא נטיפ טלא קדישא מעתיקא סתימאה ומליא לרישיה דזעיר אנפין אתר דאקרי שמים ומההוא טלא דנהורא עלאה קדישא ²⁶⁷⁸ הוה נגיד ונחית ומנא לתתא וכד הוה נחית הוה מתפרש גלידין גלידין ²⁶⁷⁹ ואקריש לתתא ²⁶⁸⁰ הדא הוא דכתיב (שמות טז יד) דק ככפור על הארץ:
כל אותם בני אמונה יוצאים ולוקטים ומברכים עליו את השם הקדוש, ואותו מן היה מעלה ריחות של כל הבשמים של גן עדן, שהרי בו נמשך וירד למטה, שם אותו לפניו. בכל טעם היה שרוצה כך טועם אותו, ומברך את המלך הקדוש העליון.	כל אינון בני מהימנותא נפקי ולקטי ומברכאן שמא קדישא עליה וההוא מנא הוה סליק ריחין דכל בוסמין דגנתא דעדן דהא ביה אתמשך ונחית לתתא שויה לקמיה בכל טעמא דאיהו בעי הכי וטעים (טעמין) ליה ומברך למלכא קדישא עלאה ²⁶⁸¹ :
ואז מתברך במעיו, והיה מסתכל ויודע למעלה, ומסתכל בחכמה העליונה. ועל זה היה נקרא דור דעה. ואלה היו בני אמונה, ולהם נתנה תורה, להסתכל בה ולדעת דרכיה.	וכדין מתברך במעוי והוה מסתכל וידע לעילא ואסתכי בחכמה עלאה ועל דא אקרון דור דעה ואלין הוו בני מהימנותא ולהון אתיהיבת אורייתא ²⁶⁸² לאסתכלא בה ולמנדע ארחא:
ואותם שלא נמצאו בני אמונה, מה נאמר בהם "שטו העם ולקטו". מה זה "שטו", שטות היו לוקחים לעצמם, משום שלא היו בני אמונה. מה נאמר בהם "וטחנו ברחיים או דכו במדכה וגו'", מי הטריח	ואינון דלא אשתכחו בני מהימנותא מה כתיב בהו (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו מאי שטו שטותא הוו נסבי לגרמייהו בגין דלא הוו בני מהימנותא מה כתיב בהו (במדבר יא ח) וטחנו ברחיים או דכו במדוכה וגו' ומאן (מה) אטרח
סג/א	
אותם לכל זה, אלא שהם לא היו בני אמונה.	לון כל האי אלא דאינון לא הוו בני מהימנותא:
כדוגמא זה, אותם שלא מאמינים בהקדוש ברוך הוא, לא רוצים להסתכל	כגוונא דא אינון דלא מהימני ביה בקודשא

²⁶⁷⁷ היינו הת"ת וירצה אל"י מ"ה דמ"ה היינו מילוי השם יו"ד ה"א וא"ו ה"א וחזקו הוא בסוד אלי מצד ג' ראשונות דהיינו א' כתר, ל' בינה, י' חכמה כנודע, ושם בסוד אל"י מ"ה שתיים עשרה עינות מים, דהיינו תריסר תחומין בד' סטרי עלמא, אל הדרום גבול דרומית מזרחית וגבול דרומית רומית וגבול דרומית תחתית, אל הצפון גבול צפונית מערבית וגבול צפונית רומית וגבול צפונית תחתית, אל המזרח גבול מזרחית צפונית וגבול מזרחית תחתית, ואל המערב גבול מערבית דרומית וגבול מערבית רומית וגבול מערבית תחתית, ואלו ה"ב יש בהם ע"ב ענפים (אור יקר).

²⁶⁷⁸ פי' הטל דא"א שהוא נהורא עילאה קדישא ובספר אור ישראל פי' ומההוא טלא היא מוחא סתימאה שנק' טלא כמ"ש האריז"ל, ומ"ש דנהורא עילאה קדישא היא גבורה דעתיק שבתוכה (מ"מ).
²⁶⁷⁹ להראות דא קליפה לדא ודא מוחא לדא (אור יקר).

²⁶⁸⁰ שהיה מתעבה מדקותו נעשה גס, ושיוכלו התחתונים להתפרנס ממנו (אור יקר).
²⁶⁸¹ היינו ברכת המוציא, ובסוד הברכה היו הם מושכים אליו ריח הגן שהוא דק יותר ממציאות גשמיותו (אור יקר).

²⁶⁸² ז"ש רשב"י במכילתא, לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, פי' לאותם שהיו אוכלים אותו בעינו כמו שהיה יורד מן השמים, שבזה עמדה בו סגולת רוחניותו לפתוח השכל, לאפוקי אינון דלא הוו בני מהימנותא שהיו משנים אותו, ולכן הוו נסבי שטותא לגרמייהו (רמ"ז).

ספר שמות

בדרכיו, והם רוצים להטריח את עצמם כל יום אחר מזון יום ולילה, אולי לא יעלה בידם פת לחם. מי גרם להם את זה. משום שאינם בני אמונה. כמו כן כאן, "שטו העם ולקטו", שטו בשטות של עצמם, ורוצים להטריח עליו. זהו שנאמר "וטחנו ברחיים". אחר כל הטרחה הזו, לא עלה בידיהם, אלא שנאמר "והיה טעמו כטעם לשד השמן", ולא יותר. מי גרם להם את זה, משום שלא היו בני אמונה.	ברוך הוא לא בעאן לאסתכלא בארחוי ואינון בעאן לאטרחא גרמייהו²⁶⁸³ כל יומא בתר מזונא יממא ולילי דלמא לא סליק בידיהו פתא דנהמא מאן גרים לון האי בגין דלאו אינון בני מהימנותא אופ הכא (במדבר יא ח) שטו העם ולקטו שטו בשטותא דגרמייהו²⁶⁸⁴ ובעאן לאטרחא עליה הדא הוא דכתיב (שם) וטחנו ברחיים²⁶⁸⁵ בתר כל טרחא דא לא סליק בידיהו אלא דכתיב (שם) והיה טעמו כטעם לשד השמן ולא יתיר מאן גרים לון האי בגין דלא הוו בני מהימנותא²⁶⁸⁶:
אמר רבי יוסי מאי לשד השמן איכא דאמרי דליש במשהא כתרנומו ואיכא דאמרי מה השד אתחזר לכמה גוונים²⁶⁸⁷ אופ מנא אתחזר לכמה גוונים רבי יהודה אמר לשד השמן יניקא דמשהא²⁶⁸⁸:	אמר רבי יוסי מה זה "לשד השמן", יש אומרים שהיה נלוש בשמן, כתרנומו. ויש אומרים, מה השד מתהפך לכמה צבעים, אף המן מתהפך לכמה צבעים. רבי יהודה אמר לשד השמן, יניקת השמן.
רבי יצחק אמר (שמות יב ד) איש לפי אכלו לקטו וכי מאן דאכיל קמעא לקיט קמעא ומאן דאכיל יתיר לקיט יתיר והא כתיב (שם טז יח) לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר אלא לפום אינון דאכלין לקטין משמע אכלו מאן דהוה אכיל ליה ובגין כך לא כתיב אכילתו:	רבי יצחק אמר "איש לפי אכלו לקטו". וכי מי שאוכל מעט לוקט מעט, ומי שאוכל יותר לוקט יותר. והרי נאמר "לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר", אלא לפי אותם שאוכלים לוקטים, משמע, אכלו מי שהיה אוכל אותו, ולכן לא נאמר "אכילתו".
מאי קא מיירי אחיד בר נש בעבדא או באמתא ואמרו (וסבור) דהוא דיליה אתא חבריה ואמר האי עבדא דילי הוא קריבו לקמיה דמשה לדינא אמר לון כמה נפשאן ובביתך וכמה נפשאן בביתיה (בביתה וכמה נפשאן בביתך) דדין אמר כך וכך וההיא שעתא אמר לון משה לקטו מחר וכל חד מנייכו ייתי לגבאי למחר נפקו ולקטו ואתיין קמיה משה שויין קמיה מנא הוה מדיד ליה אי ההוא עבדא דדין אשכח ההוא	במה מדובר, אדם או חזו בעבד או באמה, ואמר שהוא שלו. בא חבירו ואמר, עבד זה הוא שלי. קרבו לפני משה לדין, אמר להם, כמה נפשות בביתך וכמה נפשות בביתו של זה. אמר כך וכך. ואותה שעה אמר להם משה, לקטו מחר, וכל אחד מכם יבא אלי. למחר יצאו ולקטו ובאו לפני משה, שמו לפניו את המן, היה מודד אותו. אם אותו עבד של זה, מצא את אותו העומר של העבד

²⁶⁸³ אינם בוטחים בהקב"ה ועולה בדעתם כי בכחם ועוצם ידם הם מכינים להם מזונותיהם, ואדרבה אינו עולה בידם די צרכם, ואם היו בוטחים ועובדים בוראם ומציאות מציאת מזונותיהם טפל, היה הקב"ה ממציא להם מזונות יותר בהכנה טובה ובקלות (אור יקר).

²⁶⁸⁴ אמר, בחנם לשוא ולתהו, אתם הרשעים משכימי קום, ומאחרים שבת לטרוח במלאכת העוה"ז, כי המה הבל, ואתם ממיתים עצמכם בעמל העוה"ז, ואפילו פרוסת לחם שאתם אוכלים, הוא בעצבון תאכלנה, ואינכם בטוחים על השי"ת, כנזכר לרז"ל בזוהר פרשת בשלח שטו העם ולקטו. ואמנם הצדיקים שהם ידידי ה', הם נחים מעמל הבלי העוה"ז ביום, והטורח שהיו צריכים לטרוח ולהתעצב כל היום, כמו שעושים הרשעים כנזכר (שעה"פ תהלים קכז ב).

²⁶⁸⁵ לקטין בשטותא - ר"ל, המזון בא להם בהבלים ושטותא ורדיפה הרבה וזהו שטו שהלכו בדרכיה רחוקה ולא בטחו בקונם: וטחנו ברחיים כו' - שאכלו לחם קשה ממעוט בטחונם וצריכים לטחנות שהן השיניים והחיד ללעוס אותה בקושי רב ולהתבשל באצטומכא ומפרש והולך שהוא הכל באורייתא כמ"ש ברי רזא כו' (בגרא"א בתיקו"ז קסה ע"ב).

²⁶⁸⁶ עי' תיקו"ז קסה ע"ב דהיינו ערב רב.

²⁶⁸⁷ כמ"ש בש"ס שהשדים מהפכים גופם לצורה שירצו חוץ מהרגלים שהם כתרנגולים ואין יכולים להופכם וכמעשה דאשמדי כשישב במקום שלמה כן המן מתהפך להם לטעם הדבר שירצו (מ"מ).

²⁶⁸⁸ פי' אינו נלוש כשמן כת"ק אלא אחר הלישה מטגנים אותו בשמן ויונק מהשמן (מ"מ).

ספר שמות

עומרא דעבדא בההוא מנא [דהא] (ו)חד עומרא לכל נפש ונפש מביתיה מדיד לדין ואשכח²⁶⁸⁹ חסרא ההוא מיכלא דעבדא בההוא מנא דיליה וחד עומרא לכל נפש ונפש מביתיה אמר עבדא דדין הוא הדא הוא דכתיב (שמות טז טז) איש לפי אכלו לקטו וכתוב (שם) עמר לגלגלת מספר נפשתיכם:	באותו המן, שהרי עומר אחד לכל נפש ונפש מביתו. מדד לזה ונמצא חסר אותו מאכל העבד באותו המן שלו, ועומר אחד לכל נפש ונפש מביתו. אמר העבד של זה הוא, זהו שנאמר "איש לפי אכלו לקטו", ונאמר "עומר לגולגולת מספר נפשתיכם".
אמר רבי חייא²⁶⁹⁰ כתיב (שם ו) ערב וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד יהוה ערב וידעתם במאן²⁶⁹¹ וינדעון (ידעין) אלא הכי תאנא בכל יומא ויומא אשתכחו נימוסי²⁶⁹² קודשא בריך הוא (ו)בצפרא אתער חסד בעלמא בההוא זמנא דאקרי ערב תליא דינא בעלמא והא אוקמוה דבניני כך יצחק תקן תפלת המנחה (מאי קא מיירי) וועל דא ערב וידעתם²⁶⁹³ כד אתער דינא בעלמא²⁶⁹⁴ תנדעון דבההוא דינא אפיק יהוה יתכון ממצרים ובקר וראיתם²⁶⁹⁵ את כבוד יהוה דהא בההוא זמנא אתער חסד בעלמא ויתן לכו למיכל²⁶⁹⁶:	אמר רבי חייא, נאמר "ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד ה'". "ערב וידעתם", במה ידעו. אלא כך שנינו, בכל יום ויום נמצאו הנהגותיו של הקדוש ברוך הוא, בבוקר מתעורר חסד בעולם. באותו זמן שנקרא ערב, תלוי הדין בעולם. והרי פרשוה, שלכן יצחק תקן תפלת המנחה, ועל זה "ערב וידעתם", כשמתעורר דין בעולם, תדעו שבאותו דין הוציא ה' אתכם ממצרים. "ובקר וראיתם את כבוד ה'", שהרי באותו זמן, מתעורר חסד בעולם, ויתן לכם לאכול.
רבי חייא אמר איפכא²⁶⁹⁷ מה כתיב לעילא²⁶⁹⁸ (שמות טז ג) בשבתנו על סיר הבשר וגו' ביה שעתא אתער ערב²⁶⁹⁹ דההוא זמנא דאתער דינא אתער אנמי חסד בעלמא הדא הוא דכתיב (שם ו) וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ מצרים תנדעון ההוא חסד דעבד עמכון	רבי חייא אמר ההיפך, מה נאמר למעלה "בשבתנו על סיר הבשר וגו'", באותה שעה, התעורר ערב שאותו זמן שמתעורר דין, מתעורר גם חסד בעולם, זהו שנאמר "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים", תדעו אותו חסד שעשה עמכם בזמן הדין, והוציא אתכם מארץ מצרים. "ובקר וראיתם את כבוד ה'",

²⁶⁸⁹ ואשתכח (דפ"ו).

²⁶⁹⁰ ייסא (מ"מ, והוא נ"א בדפ"ו).

²⁶⁹¹ במאי (דפ"ו).

²⁶⁹² היינו שכפי התעוררות הספירות העליונות כן יתפשטו עניינם למטה, ולכן כמו שיתגלו בחי' הספירות למעלה שפעמים תגבר החסד ופעמים תגבורה, כן ימצא התעוררות למטה, ולזה "בכל יומא ויומא וכו'" מפני שלמעלה יתעוררו הספירות בבקר תגבר החסד ובערב תגבר הגבורה וזה בא הכתוב להשמיענו (אור יקר).

²⁶⁹³ שגובר הדין, דהיינו כי ה' הוציא ורצה בזה לומר עם היות שהוא דין, הוא דין טוב, דהיינו ע"י הוציא אתכם וכו' (אור יקר).

²⁶⁹⁴ אל תפחדו (אור יקר).

²⁶⁹⁵ שממנו סוד הפרנסה (אור יקר).

²⁶⁹⁶ ולא בא הכתוב אלא להודיע נמוסי מלכא השולטים בכל עת ועת וא"כ פי' הכתוב ערב וידעתם ירצה תדעו שיש בו שליטת הדין כי ה' הוציא ובוקר תדעו ששליטתו חסד ולא שתפחדו מהדין אלא כד אתער דינא וכו' (אור יקר).

²⁶⁹⁷ פי' כי ה' הוציא אינו דין אלא חסד, והענין כי הם אמרו בשבתנו על סיר הבשר נודע בשר דין קשה ומהם גם סיר הבשר שהוא הדין החצוני אמר להם משה אתם אומרים שהייתם בצד הדין והבשר (אור יקר).

²⁶⁹⁸ פי' בשביל שהיו מתלוננים על הבשר אתער ערב שהוא דין ובשביל רחמיו ית' כלל עמו החסד מתוק וזהו וידעתם כי ה' הוציא וכו' וכשמפרש (מ"מ).

²⁶⁹⁹ באותו דין (אור יקר).

²⁷⁰⁰ ולא רצה שתהיו בצד הקלי' יונקים מן הדין אלא הוציא ה' אתכם ממצרים והדין אל צד הימין והחסד (אור יקר).

ספר שמות

כבוד ה' הרי ידוע, וכל כך למה, "בשמוע ה' את תלונותיכם וגו'".	ובזמנא דדינא ואפיקן (דאפיק) יתכון מארעא דמצרים ובקר וראיתם ²⁷⁰¹ את כבוד יהוה [כבוד יהוה הוא] (והא) ידיע וכל כך למה ²⁷⁰² (שם ז) בשמוע יהוה את תלונותיכם וגו':
אמר רבי ייסא, הקדוש ברוך הוא לא משנה את הנהגותיו, רק שאותם הרשעים של העולם משנים אותם, ומהפכים רחמים לדין, כמו שנתבאר.	אמר רבי ייסא לא שני קודשא בריך הוא נימוסוי ²⁷⁰³ בר וראינון חייבי עלמא שניין לון ומהפכי רחמי לדינא כמה דאתמר:
שנה רבי אלעזר עתידים הצדיקים לאכול מהמן הזה לעולם הבא. ואם תאמר, כדוגמא זו לא, אלא יותר. שלא היה כך לעולמים. מהו, כמו שבארנו, שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו", ונאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'".	תאני רבי אלעזר מהאי מנא ²⁷⁰⁴ זמינין צדיקייא ²⁷⁰⁵ למיכל לעלמא דאתי ואי תימא בהאי ²⁷⁰⁶ גוונא ²⁷⁰⁷ לא אלא יתיר ²⁷⁰⁸ דלא הוה בן לעלמין ומאי איהו כמה דאוקימנא דכתיב (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהוה ²⁷⁰⁹ ולבקר בהיכלו ²⁷¹⁰ וכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו':
"ראו כי ה' נתן לכם השבת", רבי חזקיה פתח, "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'". "שיר המעלות", סתם, ולא פירש מי אמרו, אלא שיר המעלות שעתידים	ראו כי יהוה נתן לכם השבת (שמות מז כט) רבי חזקיה פתח (תהלים קל א) שיר המעלות ממעמקים קראתיך יהוה שיר המעלות סתם ולא פריש מאן אמרו אלא שיר המעלות דזמינין
לומר כל בני העולם, שעתיד השיר הזה להאמר אותו לדורות עולם.	סג/ב כל בני עלמא למימר דזמין האי שיר למימריה לדרי עלמא:
ומהו "ממעמקים קראתיך", כך שנינו, כל מי שמתפלל תפלה לפני המלך הקדוש, צריך לבקש בקשתו ולהתפלל מעומק הלב, כדי שימצא לבו שלם עם	ומאי הוא ממעמקים קראתיך (תהלים קל א) הכי תאנא כל מאן דמצלי צלותא קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותיה ולצללאה ²⁷¹¹ מעמקא

²⁷⁰¹ היינו שמעצמו הוא חסד ואינו היפוך דין לחסד כערב (אור יקר). כשנתעורר בוקר שהוא חסד כלל עמו הדין שהוא המלכות שנקרא כבוד ה' וכל זה למתק דינא ברחמי כדי שלא יקטרג השטן על ישראל שהיו מתלוננים וז"ש הזהר וכ"כ למה בשמוע ה' את תלונותיכם וז"ש ר' חיי אמר איפכא שלדעת רבי ייסא כל אחד בפני עצמו ערב שהוא דין וידעתם כי ה' הוציא וכו' בכח אותו הדין ובוקר שהוא רחמים וראיתם את כבוד ה' שמאותו החסד נתן לכם מן לאכול אבל לר' חיי הוא סוד המזוג כמ"ש (מ"מ).

²⁷⁰² וכ"כ למה הוצרכו אל היפוך הדין לרחמים (אור יקר).

²⁷⁰³ ר' ייסא פליג קצת, ואמר "לא שני קב"ה נמוסוי" ועם היות שהדין שולט בערב לא יזיק אלא דווקא בהיות הרשעים מהפכין הרחמים לדין ומוסיפין דין על דינו (אור יקר). פי' ר"י בא לתרץ קושיא אחת לפי דעתו שאמר שנמוסי קב"ה בצפרא חסד וכו' שהרי לפעמים שגם בבוקר יש דין כדור המבול שהיו נימוחים ערב ובוקר לכך אמר לא שני קב"ה וכו' בר אינון חייבי עלמא וכו' (מ"מ).
²⁷⁰⁴ שהוא סוד הטל הנזכר (אור יקר).

²⁷⁰⁵ קשה דלעיל אמר רשב"י שת"ח ניזונים בעולם הזה מחכמה והיאך אפשר שלעתיד לבא יהיו ניזונים מבינה הנקרא נועם ואפשר שבעולם הזה ניזונים מחכמה הארה מועטת ולעת"ל הם ניזונים מבינה ואבא כלול עמה בסוד וחכם בבינה מזון עיקרי ועצמי (מ"מ).

²⁷⁰⁶ כהאי (אור יקר).

²⁷⁰⁷ שיתגשם השפע כ"כ (אור יקר).

²⁷⁰⁸ יקחוהו למעלה קודם שיתעבה דהיינו בבחי' אורו העומד בבינה (אור יקר).

²⁷⁰⁹ דהיינו אור הבינה שמתגלה בת"ת והיינו סוד הטל היורד (אור יקר).

²⁷¹⁰ במדת המלכות, ומשם הם משתעשעים באור העליון (אור יקר).

²⁷¹¹ ויקרא ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא, ויכוין לב ורצון. והאם דוד אמר כך, והרי נאמר "בכל לבי דרשתיך" ופסוק זה מספיק, למה צריך ממעמקים.	דלבא בגין דישתכח לביה שלים בקודשא בריך הוא ויכוין לבא ורעותא ומי אמר דוד הכי²⁷¹² והא כתיב (תהלים קיט י) בכל לבי דרשתיך²⁷¹³ ודא קרא סגי מאי בעי ממעמקים²⁷¹⁴:
אלא כך שנינו, כל אדם שמבקש בקשתו לפני המלך, צריך לכוון דעתו (לבו) ורצונו מעיקר של כל העיקרים (מעומק כל העמקים), למשוך ברכות מעומק הבאר (של הכל), כדי שימשך ברכות מהמעייין של הכל. ומהו אותו מקום שיוצא ממנו. ונמצא ממנו אותו	אלא הכי תאנא כל בר נש דבעי בעותיה קמי מלכא בעי לכוונא דעתא ונ"א לבא ורעותא²⁷¹⁵ מעיקרא דכל עקרין²⁷¹⁶ ונ"א מעומקא דכל עומקין לאמשכא ברכאן²⁷¹⁷ מעמקא דבירא²⁷¹⁸ ונ"א דכלא בגין דינגיד ברכאן ממבועא דכלא²⁷¹⁹ ונאמא (ומאן) הוא ההוא אתר דנפיק

²⁷¹² פי' וכי דוד צריך לומר זה הפסוק והלא כבר אמר בכל לבי וכו' וא"כ פסוק ממעמקים מיותר (מ"מ).

²⁷¹³ מורה כי לענין כוונת הלב היות התפלה בכל לב סגי, א"כ ממעמקים אי אפשר לפרשו על הכוונה דאי הכי נימא בכל לב קראתיך ה' (אור יקר).

²⁷¹⁴ היינו העמקים העליונים כדמפרש ואזיל ועתה מטעם זה צריך התפלה מעמקי הלב מפני שבבחינתו בכל לב הוא קושר ימין ושמאל בתפלתו אמנם מעמקי הלב הוא מושך מהעמקים העליונים התשובה אל בקשתו (אור יקר).

²⁷¹⁵ שהוא נגדי לדעת ורצון שהוא הכתר דהיינו לעלות עד א"ס (אור יקר).

הוא כתר, סיבת הסיבות (אור יקר). פי' הם או"א ומפרש סדר ההמשכה ואמר ²⁷¹⁶

לאמשכא ברכאן מעמקא דבירא. וכתב בספר אור ישראל שהמאמר הזה פי' האריז"ל בעצמו וז"ל מ"ש בפרשת בשלח סג ע"ב ביאור הדברים כי האדם יכוין בתפלתו בשרש כל השרשים כי יכוין להמשיך שפע וברכה מעמקי הבירא והוא כתיב הבינה הנקרא עמקא דבירא כדי שע"י כוונה ימשיך ברכות ממבועא דכולא שה"ס דעת העליון נתיב הזכרות כי כאשר נתעורר הנתיב התחתון שבתוך הבינה ע"י הצדיק בסוד מ"ן מתעורר הנתיב העליון שהוא מבועא דכולא לאושדא מ"ד ולאנגדא ברכאן לקבל מ"ן שעלו מנתיב התחתון שבבינה וזה בדרך היסוד עם המלכות ומשום דקארי ליה זמנין עמקא דבירא וזמנין מבועא דכולא קבעי מאי הוא ואמר שהוא המקום היוצא ממנו אותו נהר היוצא שהיא בינה כנודע והמקום הזה נקרא עדן, ועדן יש בו ב' בחינות, הא' בחי' הזכרות אשר בעדן וזה נפיק מניה ההוא נהר כי עדן זכר ובינה נקבה יצאה ממנו ונאצלת ממנו, ולכך אמר "ואשתכח מניה" וכנגד ב' בחינות אלו הביא ב' פסוקים, כנגד בחי' הזכרות כתיב ונהר יוצא מעדן כדפי' וכנגד בחינת הנקבות נהר פלגיו כי משם יתפלגו מים העליונים כד"א ויהי מבדיל בין מים למים ומיין נוקבין אלו נמשכים מ"ן למלכות וזהו ישמחו עיר אלהים, ולכך נקרא עמקא דבירא שממנה נמשכים מ"ן לבאר התחתון ומקום זה נקרא ממעמקים קראתיך שהוא ב' עמקים עמקא דבירא ועמקא דכולא עמקא דבירא נוק' ועמקא דכולא זכר, וז"ש שם ודא איקרי ממעמקים עמקא דכולא ועמקא דבירא עכ"ל האריז"ל (מ"מ). ועי' שער מאמרי רשב"י ל ע"א.

²⁷¹⁷ הבאר היא הבינה, שהיא נקראת באר שבע, עומק הבאר היינו שהוא כלול מג' ראשונות ועומקו יורד עד הכתר, וירצה "לאמשכא" שיהיו הברכות יורדות מהכתר ונמשכות דרך החכמה והבינה, שיאירו הם באור הברכה והשפע, בענין שיהיה הייחוד הזה הנעשה ע"י למזונות בסוד ג' ראשונות מוסיפות אור וברכה, והטעם [שבכוונת] (שבהכות) ג' ראשונות מיד א"ס שורה עליהם (אור יקר).

²⁷¹⁸ חכמה (אור יקר). ²⁷¹⁹ ירצה שאין ספק שיש בחכמה תוספת אור על הבינה, ויש ברכה בבינה, ואם ימשיך מהבינה הברכות ימצאו למטה אמנם יהיה בהם דין וגרעון בקצת כאשר נבאר, אמנם בהיות הברכות

ספר שמות

מניה ואשתכח מניה ההוא נהר דכתיב (בראשית ב' י) ונהר יוצא מעדן וכתוב (תהלים מו ה) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים ודא אקרי ממעמקים ²⁷²⁰ עמקא דכלא עמקא דבירא דמבועין נפקין ונגדין לברכא כלא ודא הוא שרותא לאמשכא ברכאן מעילא לתתא:	נהר, שנאמר "ונהר יוצא מעדן", ונאמר "נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים", וזה נקרא "ממעמקים", עומק הכל, עומק הבאר שמעיינות יוצאים ונמשכים לברך את הכל, וזוהי הראשית, למשוך ברכות ממעלה למטה.
אמר רבי חזקיה ²⁷²¹ בד עתיקא סתימא דכל סתימין ²⁷²² בעי לזמנא ברכאן לעלמין אשרי כלא ואכליל כלא בהאי עמיקא עלאה ²⁷²³ ומהכא שאיב ואתנגיד בירא ונ"א נהראו דנחלין ²⁷²⁴ ומבועין אתנגידו מניה ומשתקיין מניה וכלהו ומאן דמצלי צלותיה בעי לכוונא לבא ורעותא לאמשכא ברכאן מההוא עמיקא דכלא ²⁷²⁵ בגין דיתקבל צלותיה ויתעביד רעותיה:	אמר רבי חזקיה, כשהעתיק הנסתר של הנסתרים רוצה להכין ברכות לעולמות, משרה את הכל, ומכליל את הכל בעומק העליון הזה, ומכאן שואב ונמשך באר (נהר) שנחלים ומעיינות נמשכים ממנו, וכולם נשקים ממנו. ומי שמתפלל תפלתו, צריך לכוון לבו ורצונו להמשיך ברכות מאותו עומק של הכל, כדי שתתקבל תפלתו ויעשה רצונו.
וויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בקר (שמות מז יט) אמר רבי יהודה בכל יומא ויומא מתברך עלמא מההוא יומא עלאה ²⁷²⁶ דהא כל שיתא יומין ²⁷²⁷ מתברכאן מיומא שביעאה ²⁷²⁸ וכל יומא יהיב מההוא ברכה דקביל בההוא יומא דביה ²⁷²⁹ ועל דא משה אמר איש אל יותר ממנו עד בקר מאי טעמא בגין דלא יהיב ולא יוויף יומא דא לחבריה אלא כל חד וחד שליט בלחודוי בההוא יומא דיליה דהא לא שליט יומא ביומא דחבריה:	"ויאמר משה אליהם איש אל יותר ממנו עד בקר", אמר רבי יהודה, בכל יום ויום מתברך העולם מאותו יום העליון, שהרי כל ששת הימים מתברכים מיום השביעי, וכל יום נותן מאותה הברכה שקיבל באותו יום שבו. ועל זה אמר משה "איש אל יותר ממנו עד בקר". למא, כדי שלא יתן ולא ילוה יום זה לחברו, אלא כל אחד ואחד שולט לבדו באותו יום שלו, שהרי לא שולט יום ביום של חברו.
בגניי כך כל אינון ונ"א אמר רבי יהודה כל יומא ויומא מתברך מההוא יומא עלאה יומא שביעאה ומתברכאן כל שיתא יומין כל חד וחד בלחודוי וכל יומא יהיב ביומא דיליה מההוא ברכה דקביל מההוא יומא עלאה ועל דא משה אמר איש אל יותר ממנו עד בקר דהא לא שליט יומא ביומא דלא דיליה וכל אינון חמשא יומין	לכן כל אותם (אמר רבי יהודה כל יום ויום מתברך מאותו יום עליון, יום השביעי. ומתברכים כל ששה הימים, כל אחד ואחד בפני עצמו. וכל יום נותן ביום שלו מאותה ברכה שקבל מאותו יום עליון, ועל זה אמר משה "איש אל יותר ממנו עד בקר", שהרי לא שולט יום ביום שלא שלו. וכל אותם) חמשה ימים שולטים בימים שלהם, ונמצא בו

מהחכמה היא דבקה בכתר, וכתר בא"ס (אור יקר). שהחכמה דבקה בא"ס והנה המשך משך נהר בינה משך השפע הנשפע מלמעלה יש לו ב' מקומות, הא' נעלם והוא מהכתר והא"ס והב' מקום גילוי והוא מהחכמה (אור יקר).

²⁷²⁰ מט ע"א (הערת הזהר).

²⁷²¹ בראשית רלד ע"א ויקרא רפה ע"א וע"ב רצז ע"ב (הערת הזהר).

²⁷²² פי' א"א (מ"מ).

²⁷²³ יסוד אבא (מ"מ).

²⁷²⁴ פי' יסוד דאימא שנמשכים ממנו חו"ג שנקרא נחלין ומבועין (מ"מ).

²⁷²⁵ פי' יסוד דאבא (מ"מ).

²⁷²⁶ בינה (מ"מ).

²⁷²⁷ ו"ק (מ"מ).

²⁷²⁸ בינה (מ"מ).

²⁷²⁹ דיליה (דפ"ו).

ספר שמות

שלישין ביומייהו ואשתכח ביה (ו)מה דקבילו ויומא שתיתאה²⁷³⁰ אשתכח ביה יתיר ואולא הא כהא [דאמר] (ד)רבי אלעזר מאי דכתיב (בראשית א לא) יום הששי²⁷³¹ ולא אתמר הכי בכל שאר יומין אלא הכי אוקמוה (אבל) הששי דאזדווגא ונ"א דאזדמנא ביה מטרוניתא לאתקנא פתורא למלכא ובגין כך אשתכחו ביה תרין חולקין חד ליומיה וחד לתקונא ובהדוונא דמלכא במטרוניתא (דמלכא בהדוונא דמטרוניתא):	מה שקבלו. וביום הששי נמצא יותר. וזה הולך כזה שאמר רבי אלעזר, מה שנאמר "יום הששי", ולא נאמר כך בכל שאר הימים. אלא כך פרשוה, "הששי", שהזדווגה (שהזדמנה) בו המלכה להתקין שלחן למלך, ולכן נמצאו בו שני חלקים, אחד ליומו ואחד לתקון בשמחת המלך במלכה.
וההוא ליליא וחדוונא (זוונא) דמטרוניתא במלכא וזוונא דלהון ומתברכאן כל שיתא יומין כל חד וחד בלחודוי בגין כך בעי בר נש לסדרא פתוריה בליליא דשבתא²⁷³² בגין דשאר²⁷³³ עליה ברכאן מלעילא וברכתא לא אשתכח על פתורא ריקניא (וההוא ליליא חדוונא דמטרוניתא במלכא וזוונא דלהון) בגין כך תלמידי חכמים דידעין רזא דא זוונא דלהון מערב שבת לערב שבת:	ואותו לילה, שמחת המלכה במלך וזווגם, ומתברכים כל ששת הימים, כל אחד ואחד לבדו. ולכן צריך אדם לסדר שלחנו בליל השבת, כדי שישירו עליו ברכות מלמעלה. וברכה לא נמצאת על שלחן ריקן, לכן תלמידי חכמים שיוודעים סוד זה, זווגם מערב שבת לערב שבת.
ראו כי יהו"ה נתן לכם השבת (שמות טז כט) מאי שבת יומא דביה נייחין שאר יומין והוא כללא דכל אינון שיתא אחרנין וומניה מתברכין רבי ייסא אמר וכן נמי כנסת ישראל אקרי שבת בגין דאיהי בת זוגו ודא היא כלה דכתיב (שמות לא יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם לכם ולא לשאר עמין הדא הוא דכתיב (שם יז) ביני ובין בני ישראל ודא היא אחסנת ירותת עלמין לישראל ועל דא כתיב (ישעיה נח יג) אם תשיב משבת רגלך וגו'²⁷³⁴ ובאתריה אוקימנא מלי:	"ראו כי ה' נתן לכם השבת", מהו שבת, יום שבו נחים שאר הימים, והוא כלל של כל אותם ששת האחרים, וממנו הם מתברכים. רבי ייסא אמר, וכן גם כנסת ישראל נקראת שבת, משום שהיא בת זוגו, וזוהי כלה, שנאמר "ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם", לכם ולא לשאר העמים, זהו שנאמר "ביני ובין בני ישראל". וזוהי נחלת ירושת עולמים לישראל, ועל זה נאמר "אם תשיב משבת רגלך וגו'", ובמקומו בארנו את הדברים.
כתיב (שמות טז כט) אל יצא איש ממקומו ביום השביעי ממקומו תנינן מההוא מקום²⁷³⁵ דאתחזי למהך ורזא דמלה דכתיב (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יהו"ה ממקומו ודא איהו מקום²⁷³⁶ ודא איהו רזא דכתיב (שמות ג ה) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא אתר	נאמר "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". "ממקומו", שנינו, מאותו מקום שראוי ללכת. וסוד הדבר, שנאמר "ברוך כבוד ה' ממקומו", וזהו מקום. וזהו סוד הכתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא", קוראים לו מקום ידוע, מקום שנודע הכבוד העליון.

²⁷³⁰ יסוד דז"א (מ"מ)

²⁷³¹ למה ה' יתירה (מ"מ).

²⁷³² ז"ל הרב ז"ל בסידור, יסדר שלחנו כל ליל שבת במפה פרוסה גם פתיתין על השלחן ולא פת שלם משום העורכים לגד שולחן עכ"ל ובה"י דף פח הכריע שיניח פת שלם ודקדק כן מהזהיר בפ' יתרו וע"ש טעם לשבח (מ"מ).

²⁷³³ דישרי (דפ"ו).

²⁷³⁴ עי' שעה"כ סג רע"ב.

²⁷³⁵ פי' אלפיים אמה (מ"מ).

²⁷³⁶ פי' מלכות (מ"מ).

ספר שמות

ידיעא קרינן ליה מקום דאשתמודעא יקרא עלאה ²⁷³⁷ :	
ובגין כך אזהרותא לבר נש דקא מתעטרא בעטורא קדישא דלעילא דלא יפוק מניה [בפומיה] (בגין דפומיה) מלולא דחול ²⁷³⁸ [דאי] יפוק מניה ²⁷³⁹ קא	ולכן אזהרה לאדם שמתעטר בעטור קדוש שלמעלה, שלא יצא ממנו בפיו דיבור של חול, שאם יצא ממנו
סד/א	
מחלל יומא דשבתא בידוי בעובדתא ברגלוי למחך ולובר מתרין אלפין אמין כל אלן חלולא דשבתא אינון:	[הוא] מחלל את יום השבת, בידוי במעשה, וברגליו ללכת מחוץ לאלפים אמה, כל אלו הם חלול שבת.
אל יצא איש ממקומו (שמות טז כט) דא איהו אתר יקרא דקדושה דהא לבר מניה אלהים אחרים נינהו וברוך כבוד יהו"ה (יחזקאל ג יב) דא כבוד דלעילא ממקומו דא כבוד דלתתא דא איהו רזא דעטרא דשבת בגין כך אל יצא איש ממקומו זכאה חולקיה מאן דזכי ליקרא דשבתא זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי:	"אל יצא איש ממקומו", זהו מקום נכבד של קדושה, שהרי מחוצה לו הם אלהים אחרים. "ברוך כבוד ה'", זהו כבוד שלמעלה. "ממקומו", זה כבוד שלמטה, זהו סוד עטרת השבת, ולכן "אל יצא איש ממקומו". אשרי חלקו של מי שזוכה לכבד את השבת, אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.
ויאמר יהו"ה אל משה עבדך לפני העם וגו' (שמות יז ה) רבי חייא פתח (תהלים לד ח) חונה מלאך יהו"ה ²⁷⁴⁰ סביב ליראיו ²⁷⁴¹ ויחלצם ²⁷⁴² זכאין אינון צדיקייא דקודשא בריך הוא אתרעי ביקריהון יתיר על דיליה תא חזי כמה אינון בני עלמא דמחרפי ומגדפי לעילא כגון סנחריב חרף וגדף ואמר (מ"ב יח לה) מי בכל אלהי הארצות וגו' וקודשא בריך הוא (מחיל) ולא תבע מניה כיון דאוישית ידיה על חזקיה מה כתיב (ישעיה לז לו) ויצא מלאך יהו"ה ויך במחנה אשור וגו':	"ויאמר ה' אל משה עבדך לפני העם וגו'", רבי חייא פתח "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם", אשרי אותם הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בכבודם יותר משלו. בא וראה, כמה הם בני העולם שמחרפים ומגדפים למעלה, כמו סנחריב שחרף וגדף ואמר "מי בכל אלהי הארצות וגו'", והקדוש ברוך הוא מחל ולא תבע ממנו. כיון שהושיט את ידו על חזקיה, מה נאמר "ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'".
ירבעם בן נבט הוה פלח לע"ז ומקטיר לה ומוזבחא (ומשבת) לה וקודשא בריך הוא לא תבע מניה וכד אתא עדו נביאה ואתנבי עליה ואוישית ירבעם ידא לקבליה מה כתיב (מ"א יג ד) ותיבש ידו ²⁷⁴³ ולא יכול להשיבה אליו (ועל דפלח לע"ז לא תבע ליה קודשא בריך הוא):	ירבעם בן נבט היה עובד לעבודה זרה ומקטיר לה וזוהב לה, והקדוש ברוך הוא לא תבע ממנו. וכשבא עדו הנביא והתנבא עליו, והושיט ירבעם את ידו כנגדו, מה נאמר "ותיבש ידו וגו' ולא יכל להשיבה אליו" (ועל שעבד לעבודה זרה לא תבע אותו הקדוש ברוך הוא).

²⁷³⁷ פי' שע"י המלכות ניכר בחי' ז"א ושיעור הכתוב ברוך כבוד ה' פי' במה ניכר כבוד ז"א ע"י מקומו שהיא מלכות וכן הוא בפרשת ויקהל דף רז ע"א שהלשון הזה כפול שם ופי' אותו שם היטב (מ"מ).

²⁷³⁸ בגין (נוסף בדפ"ו). עא ע"ב (הערת הזהר).

²⁷³⁹ דהיינו שידחה מן המלכות (מ"מ).

²⁷⁴⁰ הנה החוטא להקב"ה אין בו כח רק להרע לעצמו והבחירה בידו, לכך הקב"ה מאריך אפו, והוא נקרא ארך אפים מאריך אפיה וגבי דיליה, לדור דורים שנותיו, או כאן או בקבר יגבה חובו, אמנם הצדיק הוא חולף, ואם יעזבהו ביד הרשע שמא יזיקנו, ועוד אינו קיים לראות נקמתו, לכך הקב"ה ממחרת לנפשו נקם להציל לו מרעתו וכו' והיינו ע"י מדת המלכות (אור יקר).

²⁷⁴¹ ואין שם אריכות אפים ולכך "ויחלצם" מרשעים שלא יזיקום ועוד לחלצם כדפי' (אור יקר).

²⁷⁴²

²⁷⁴³ וגו' (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

פרעה חרף וגדף, ואמר "מי ה' וגו'", והקדוש ברוך הוא לא תבע ממנו, עד שסרב לישראל, שנאמר "עודך מסתולל בעמי הנה יד ה' הויה במקנך וגו'". וכן בכל מקום הקדוש ברוך הוא תובע את עלבון הצדיקים יותר משלו.	פרעה חרף וגדף ואמר (שמות ה ב) מי יהוה וגו' וקודשא בריך הוא לא תבע מניה עד דסריב בהו בישראל דכתיב (שם ט יז) עודך מסתולל בעמי ²⁷⁴⁴ (שם ג) הנה יד יהוה הויה במקנך וגו' וכן בכל אתר קודשא בריך הוא תבע עלבונא דצדיקייא יתיר על דיליה:
כאן משה אמר "עוד מעט וסקלוני", אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, אינו זמן לתבוע את עלבונך, אלא עבור לפני העם, ונראה מי יושיט ידו כנגדך, וכי ברשותם אתה עומד או ברשותי.	הכא משה אמר עוד מעט וסקלוני אמר ליה קודשא בריך הוא משה לאו עידן הוא למתבע עלבונך אלא עבור לפני העם ואחמי מאן יושיט ידוי לקבלך וכי ברשותייהו ²⁷⁴⁵ את קאים או ברשותי ²⁷⁴⁶ :
"ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת". למה. משום שהיה חקוק בנסים, ורשום בו השם הקדוש העליון. בתחלה [היתה המטה] נחש, כמו שנאמר "דרך נחש עלי צור". נחש הרי נודע שמעורר צור (ונאמר צור), באיזה מקום התגלה. כאן הוא התגלה, שנאמר "הנני עומד לפניך שם על הצור". ומה זה צור. כמו שנאמר "הצור תמים פעלו", ושם ידע משה איך עומד נחש עלי צור, והרי בארנו את הדברים.	ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת (שמות יז ה) מאי טעמא משום דמחקק בנסין ²⁷⁴⁷ הוה ושמא קדישא עלאה ²⁷⁴⁸ רשימא ביה בקדמיתא נחש ²⁷⁴⁹ כמה דאתמר (משלי ל יט) דרך נחש עלי צור נחש הא אתידע ודאתער צור (נ"א ואתמר צור) באן אתר אתגלי ²⁷⁵⁰ הכא אתגלי דכתיב (שמות יז ו) הנני עומד לפניך שם על הצור ומאן צור כמה דאת אמר (דברים לב ד) הצור תמים פעלו ותמן ידע משה היך קאים נחש עלי צור והא אוקימנא מלי:
אמר רבי יהודה, אם היה הכתוב שותק יפה שאלת. אלא הרי נאמר "והכית בצור ויצאו ממנו מים". אמר לו, ודאי כך הוא, שאין לך כל שם ושם מאותם שמות קדושים של הקדוש ברוך הוא שלא עושה נסים וגבורות, ומוציא	אמר רבי יהודה, אם היה הכתוב שותק יפה שאלת. אלא הרי נאמר "והכית בצור ויצאו ממנו מים". אמר לו, ודאי כך הוא, שאין לך כל שם ושם מאותם שמות קדושים של הקדוש ברוך הוא שלא עושה נסים וגבורות, ומוציא

²⁷⁴⁴ המכוון במאמר הוא, ועודך מחזיק בה, הנה יד ה' וגו' (שמות ט ב-ג) עודך מסתולל בעמי וגו' הנני ממטיר וגו' ברד (שם יז-יח) והכל בעבור עלבון בניו ית' (הערת הזהר).

²⁷⁴⁵ למטה מקום אחיזתם כדי שיוכלו לשלוט בך (אור יקר).

²⁷⁴⁶ אור הת"ת מאיר בו והוא מעולם העליון שאין ישראל משיגים שם (אור יקר).

²⁷⁴⁷ נהפך לנחש, הכה את היאור, ועתה יוציא מים, וכן רוב המכות נעשו בו, א"כ חקיקתו בסוד הנסים להפך טבעי הנמצאים (אור יקר).

²⁷⁴⁸ שם מ"ב שהוא שורש הימצאות כולם, שבו נכלל עשר מאמרות ול"ב נתיבות מ"ב, שבהם חקק יה את עולמו כנודע, ולכן בשם זה כח להפך הנמצאות וטבען אל אשר יחפוץ (אור יקר).

²⁷⁴⁹ הוא מפר' נחש סוד נחש בריח דהיינו הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה, והיינו דרך גבר בעלמה, דרך נחש היינו הת"ת עלי צור מלכות, ולכן יקדם נחש ואח"כ צור, ואמנם הם בחינות מצד הדין, נחש מצד הגבורה וכן צור, ונחש דהיינו הת"ת (אור יקר).

²⁷⁵⁰ שהוא נעלם בסוד שם יהוה ומתגלה בסוד שם אדני דהיינו צור, והיינו אומרו הנני עומד לפניך שם על הצור, והטעם ששם יהוה פועל ע"י שם אדני, והיינו הצור תמים פעלו על יהוה הפועל בו (אור יקר).

²⁷⁵¹ כתב האריז"ל שהוא בהכאה וכן רצון ונצרו ונוצר ושמו, והענין כי מקום הוא כל אות בעצמו (פי' י' פעמים ה', ה' פעמים ו', ו' פעמים ה' – המסדר), ועץ הוא הכאת י"ה זה בזה ר"ה זה בזה (פי' י' פעמים ה', ה' פעמים ו', ו' פעמים ה', ה' פעמים ו' – המסדר) ועוד יש הכאת המוקדם במאוחר י' פעמים ה', ה' פעמים ו', ו' פעמים ה', והוא חושבן נס דמטה באת וניסא הוה כמש"ש וצור הוא חושבן מקום ונס בעצמה ובמוקדם ורצון הוא מקום ועץ בעצמה וזה בזה ויתר על צור בנר"ן נ' שערי בינה, סוד המטה שהוא מ"ט ה' שער הנ' שהן נ' שערי בינה, ולכן והכית בו בצור דבפתוחי חותם נ' שערי בינה נבקעו המים (יהל אור).

²⁷⁵² כי ב' בצור ב' השמוש ר"ל עם הצור (רח"ו). עי' לקמן ח"ג מד ע"א (לש"ו).

ספר שמות

כל מה שצריך לעולם, כל שכן להוציא כאן מים.	וגבוראון ואפיק כלא דאצטריך לעלמא כל שכן לאפקא [הכא] מיא:
אמר לו, אם כך, הרי נאמר "הן הכה צור ויזובו מים", מי מכה את שמו. אמר לו, פטיש [חכם] חריף, ידוע בהכאותיו, ואתה שואל את זה. אלא בא וראה, בכל מקום, צור זה גבורה. וכשרוצה הקדוש ברוך הוא להכות או להלקות, מתעוררת גבורה זו, ואותה הגבורה מכה ומלקה, וזהו הכתוב "הן הכה צור ויזובו מים", ואם לא שמתעורר צור הזה ומלקה במקום שצריך, לא נובעים מים.	אמר ליה אי הכי הא כתיב (תהלים עח כ) הן הכה צור ויזובו מים מאן מחי לשמיה אמר ליה פטישא חריפא ²⁷⁵³ בקטרוי ידיע ואת שאיל דא אלא תא חזי בכל אתר צור גבורה ²⁷⁵⁴ וכר בעי קודשא בריך הוא למחאה או לאלקאה אתער גבורה דא וההוא גבורה מחי ולקי ודא הוא דכתיב (תהלים עח כ) הן הכה צור ויזובו מים ואי לאו דאתער האי צור ולקי באתר דאצטריך לא נביעין מיא:
אמר לו, אם כך, הרי נאמר "צור ילדך תשי", ושנינו מה זה "תשי". כלומר, החלשת אותו. אמר לו, ודאי כך זה, שאלמלא ידעו הרשעים שהצור הזה עתיד להתעורר כנגדם ולהלקות אותם, ימנעו מלחטא לפניו. אלא חלש הוא בעיניהם, הואיל ואינם מתבוננים בו, ולא מסתכלים בדרכיהם (בכסאותיהם), ועל זה "צור ילדך תשי".	אמר ליה אי הכי הא כתיב (דברים לב יח) צור ילדך תשי ותנינן מאי תשי כלומר חלשת ליה אמר ליה ודאי הכי הוא דאלמלא ינדעון חייביא דהאי צור זמינא לאתערא לקבלייהו ולא לקאה לון ימנעון מלמחב קמיה אלא חלשא ואיחיו בעינייהו הואיל ולא מסתכלי בה ולא מסתכלי בארחייהו (ס"א בכרסייהו) ועל דא צור ילדך תשי:
רבי אבא אמר יש צור ויש צור, מצד הצור העליון יוצא צור אחר. ומה זה צור העליון, צור של כל הצורים. ומהו. אותו שהוליד את ישראל, שנאמר "צור ילדך תשי", שהרי מצד של הצור העליון שלמעלה, יוצא צור אחר, מצד האם יוצאת גבורה.	רבי אבא אמר אית צור ואית צור ²⁷⁵⁵ מסטרא דצור עלאה ²⁷⁵⁶ נפק צור אחרא ²⁷⁵⁷ וומאין (ומאין) צור עלאה צור דכל צורים וומאין (ומאין) איהו ההוא דאולידת לישראל דכתיב צור ילדך תשי דהא מסטרא דצור עלאה ודולעילא נפקא צור אחרא מסטרא דאימא נפקא גבורה:
וזה הולך כמו מה שאמר רבי אלעזר, נאמר "מי ימלל גבורות ה'", מה זה גבורות ה', להכליל את האם העליונה	ואזלא הא כהא דאמר רבי אלעזר כתיב (תהלים קו ב) ²⁷⁵⁸ מי ימלל גבורות יהוה מאי

²⁷⁵³ פי' הרמ"ק שהוא משל, ופירושו פטיש מחודד בסימני הכאותיו בסלע ניכר, וכן החכם המחודד ניכר בקושיותיו. אבל לפי האר"י פטישא חריפא הוא סוד הגבורה דבוצינא דקרדינותא המכה ומחלק (רמ"ז).

²⁷⁵⁴ ויסד הקב"ה מעולם הבריאה ולמטה את הנחש הטמא, הנחש הקדמוני, נגד הנחש דקדושה. ושרשו הוא מהגבורות שבדעת מסטר שמאלא, והוא אורב וחומד בכל כחו לינק משם וכמ"ש (משלי ל יט) דרך נחש עלי צור, כי צור הוא גבורה וכמ"ש בפ' בשלח (סד ע"א), ושוכב הנחש הטמא אצל הגבורות תמיד ואורב לינק משם, ובכל מקום שהוא שוכב ושרוי שם הוא מטמא ומטנף את המקום (דע"ה ח"ב צ ע"ב), היסוד דקטנות דהנוק' הוא נקרא בשם צור, והוא אלהים דהה"ן עם הכולל גימ' צור, והוא דינן כמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד) וכן בשער הפסוקים (בשלח דף עא ע"א), וכן הוא בזוה"ק (ח"ב דף סד ע"א) בכל אתר צור גבורה כו' ע"ש כל הענין, וכן בהשמטות (דף רעא ודף רעב) [אך שם הוא משובש וחסר, וע' בזוהר חדש (במדרש הנעלם פ' בשלח דף ל) (דע"ה ח"ב קכד ע"א)].

²⁷⁵⁵ עי' ח"ג מד ע"א, בינה נקרא צור ע"ש אלהים דהה"ן וכנ"ל, וכן הז"א נקרא צור ע"ש הויה בהכאה וכמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד), וכן המלכות נקרא ג"כ צור (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

²⁷⁵⁶ אימא (רח"ו).

²⁷⁵⁷ ז"א בבחי' גבורה (רח"ו).

²⁷⁵⁸ כג ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

של הכל, שאף על גב שאינה דין, מצדה הוא נמצא, שהרי	גבורות יהו"ה לאכללא אימא עלאה דכלא דאף על גב דלאו איהי דינא מסטרהא אשתכח ²⁷⁵⁹ דהא מסטרהא
סד/ב	
הגבורה נמצאת מצדה, ולכן נקראת הצור העליון. "ותשכח אל מחללך", זה אור של אבא. מהו חסד עליון, שהוא אור של אבא.	וגבורה ²⁷⁶⁰ אשתכח ובגיני כך צור עלאה אקרי ותשכח אל מחוללך (דברים לב יח) דא נהירו דאבא מאי ניהו חסד עלאה דאיהו נהירו דאבא:
עוד אמר רבי אבא, מים בכל מקום הרי ידוע. והקדוש ברוך הוא מתעורר בצור הזה, להוריק מים, שהרי לא ראוי (אלא מגדולה), וזהו אות ונס של הקדוש ברוך הוא. ועל זה שיבח דוד ואמר "ההופכי הצור אגם מים וגו'", ומשמע ההופכי, שהרי אין דרך הצור בכך.	תו אמר רבי אבא מים בכל מקום הא ידיעא וקודשא בריך הוא בהאי צור אתער לארקא מיא ²⁷⁶¹ דהא לא אתחזי ²⁷⁶² (אלא מגדולה ²⁷⁶³) ודא הוא את וניסא דקודשא בריך הוא ועל דא שבח דוד ואמר (תהלים קיד ח) ההפכי הצור אגם מים וגו' ומשמע ההפכי דהא לאו ארחוי דצור בכך:
ועל זה, בצור העליון הוציא מים ממקום שלמטה. ומה שמו של אותו שלמטה, סלע. שנאמר "והוצאת להם מים מן הסלע" ובמה הוציא הסלע הזה מים, בכח הצור שלמעלה.	ועל דא אבצורו (מצור) עלאה ²⁷⁶⁴ אפיק מיא מאתר דלתתא ²⁷⁶⁵ ומה שמיה ודההוא דלתתא סלע דכתיב (במדבר כ ח) והוצאת להם מים מן הסלע ובמה אפיק האי סלע מיא בחילא דצור דלעילא:
רבי שמעון אמר "הצור תמים פעלו", מה משמעו של "הצור תמים פעלו", שהתהפך הצור לעשות פעלו של תמים. ומיהו [התמים], אברהם. שנאמר בו "התהלך לפני והיה תמים", וזהו "ההופכי הצור אגם מים", ומשמע "תמים פעלו", וזה אברהם.	רבי שמעון אמר (דברים לב ד) הצור תמים פעלו ומאי משמע הצור תמים פעלו דאתהפך צור למעבד [פעולה דתמים] (פעלו דתמים) ומאי איהו אברהם ²⁷⁶⁶ דכתיב [ביה] (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים ודא הוא ההפכי הצור אגם מים ומשמע תמים פעלו ודא אברהם:
בשעה זו, הופך הצור לתמים. בשעה אחרת, שניה, כשרצה משה להוציא מים מהצור הזה, בחטאי ישראל לא חזר לתמים כמו בהתחלה. באותו זמן, התרעם משה ואמר "צור ילדך תשי", כלומר החלשת אותו ממה שהיה בתחלה, שבשבילך לא נמצא עכשיו תמים, ונעשה דין, מה שלא היה בימי ילדך, כלומר עלומיך.	בשעתא [דא אתהדר הצור] (דאתהדר) תמים בשעתא אחרא תניינא כד אבעא משהו (אתענש משה ובעא) לאפקא מיא בהאי צור ובחובייהו (בחובייהו) דישראל לא אתהדר ותמים (המים) כקדמיתא ביה זמנא אתרעם משה ואמר צור ילדך תשי (דברים לב יח) כלומר חלשת ליה ממה דהוה בקדמיתא [דבגינדך] (דבגיני כך) לא אשתכח תמים השתא ואתעביד (ביה) דינא מה דלא הוה [ביומי] (ביומוי) ילדך כלומר עולימך:

²⁷⁵⁹ ח"ג י ע"ב סה ע"א (לש"ו), נתייסד שורש הדינין למעלה כדי לאכפייא לון (כללים ח"א טל ע"א) ועי' ביאורים ח"ב ט ע"ג.

²⁷⁶⁰ גבורה (דפ"ו).

²⁷⁶¹ אותן המים היו נמשך בהז"ן מנהירו דא"א (דע"ה ח"ב קכח ע"א)

²⁷⁶² אין ראוי המים לבוא מסטרא דגבורה אלא מסטרא דחסד דוקא, וכאן יצאו המים כולן חסדים מסטרא דגבורה ג"כ (דע"ה ח"ב קכח ע"א). לעיל כד רע"א וע' לעיל מח ע"א (לש"ו).

²⁷⁶³ מים הוא בחסד (דע"ה ח"ב קלג ע"ד), עי' בהגר"א בתיקו"ז פט ע"ג הובא לעיל כד ע"א.

²⁷⁶⁴ בינה (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

²⁷⁶⁵ מלכות (דע"ה ח"ב קכח ע"א).

²⁷⁶⁶ חסד (דע"ה ח"ב קכח ע"א). והוא כמ"ש בגמ' ב"מ פו ע"ב בשכר (לש"ו).

ספר שמות

אמר רבי אבא מאי דכתיב (שמות יז ז) היש יהוה בקרבנו אם אין²⁷⁶⁷ וכי מפשין הווי ישראל דלא וידעין (ידעו) מלה דא והא חמו שכינתא²⁷⁶⁸ קמייחו וענני כבוד עליהו דסחרין לון ואנון אמרו היש יהוה בקרבנו אם אין גוברין דחמו זיו יקרא דמלכיהון על ימא ותנינן ראתה שפחה על הים²⁷⁶⁹ מה שלא ראה יחזקאל אינון אשתכחו מפשין ואמרו היש יהוה בקרבנו אם אין:	אמר רבי אבא מה זה שנאמר "היש ה' בקרבנו אם אין". וכי היו ישראל טפשים, שלא ידעו דבר זה. והרי ראו שכינה לפניהם, וענני כבוד עליהם שמקיפים אותם, והם אומרים "היש ה' בקרבנו אם אין". אנשים שראו את זיו כבוד מלכם על הים, ולמדנו שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, הם נמצאו טפשים ואמרו "היש ה' בקרבנו אם אין".
אלא²⁷⁷⁰ הכי קאמר רבי שמעון בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין²⁷⁷¹ ובין זעיר אפין דאקרי יהוה ועל דא לא כתיב (שמות יז ז) היש יהוה בקרבנו אם לא כמה דכתיב (שם טז ד) הילך בתורתי אם לא אלא היש יהוה בקרבנו אם אין:	אלא כך אמר רבי שמעון, רצו לדעת בין העתיק הנסתר של כל הנסתרים שנקרא "אין", ובין זעיר אנפין שנקרא הויה, ולכן לא נאמר "היש ה' בקרבנו אם לא", ככתוב "הילך בתורתי אם לא", אלא "היש ה' בקרבנו אם אין".
אי הכי אמאי אתענשו אלא על דעבידו פרודא ועבידו [ב]נסיונא דכתיב (שם יז ז) ועל נסותם את יהוה אמרו ישראל אי האי נשאל בגוונא חד ואי האי נשאל בגוונא אחרא ועל דא (מיד) ויבא עמלק:	אם כן, למה נענשו. אלא משום שעשו פירוד, ועשו בנסיון, שנאמר "ועל נסותם את ה'". אמרו ישראל, אם זה נשאל בצורה אחת, ואם זה נשאל בצורה אחרת, ולכן מיד ויבא עמלק.
ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (שם ח) רבי יוסי פתח (ישעיה לב כ) אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור אשריכם זורעי על כל מים תנינן כמה מים²⁷⁷³ וכמה מים משתכחין זכאין אינון ישראל דלית זרעא להו²⁷⁷⁴ אלא על המים²⁷⁷⁵ דכתיב	"ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים", רבי יוסי פתח "אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור". "אשריכם זורעי על כל מים", שם שנינו, כמה מים וכמה מים נמצאים. אשריכם ישראל שאין להם זרע אלא על המים, שנאמר "ויחננו שם על המים",

²⁷⁶⁷ הכי קאמר ר' שמעון (באד"ר קכט ע"א) בעו למנדע בין עתיקא סתימאה דכל סתימין דאקרי אין ובין זעיר אפין דאקרי הויה, ועל דא לא כתיב היש ה' בקרבנו אם לא כמה דכתיב הילך בתורתי אם לא, אלא היש ה' בקרבנו אם אין וכו' יציאת ישראל ממצרים וכל הנסים שנעשה במצרים ובמים ובמדבר, הנה היה הכל בגילוי אור דעתיקא קדישא שהוא א"א, וכמ"ש הרב בפע"ח (בשער חג המצות פ"ו) בכוונת הגדה וכו' שלא באתערותא דלתתא כלל, כי לא היו אז ישראל כדאי לזה וכו' (דע"ה ח"ב קלד ע"ד), עי' דע"ה ח"ב אריכות בדף קלח ע"א כל סימן א', ועי' כללים ח"ב קלה ע"ג. כי גם שהרי ראו שענני כבוד מקיפים אותם תמיד, עכ"ז הנה ע"י שהתחילו להרגיש מנכלי הס"מ, היו תמיד בפחד שמא נפסק מהם הגילוי אור דעתיקא קדישא, וזהו שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין (דע"ה ח"ב קלה ע"ב).

²⁷⁶⁸ משמע דלא כג"א באד"א פ' תשא (לד י) וביאורו בתיק"ז (דף סב ע"ג ד"ה כגוונא) (דעה ח"ב קלג ע"ג).

²⁷⁶⁹ היתה הלידה שהוא קריעת ים סוף באור החסד עלאה דעתיקא קדישא, שהיה נמשך ומתגלה בהמלכות ובכל ישראל כולם, ולכן היה אז השגתם גדולה מאד, כי ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל (דע"ה ח"ב קכד ע"ד).

²⁷⁷⁰ נשא קכט ע"א (הערת הזהר). ע"ש עוד קנח ע"ב ובמאמר רשב"י כו ע"ד (לש"ו).

²⁷⁷¹ עי' אד"ז רפח ע"ב: עתיקא קדישא אקרי אין, דביה תלייא אין.

²⁷⁷² ו ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁷³ ראשונה יש מים טהורים מים קדושים, והם נחלקים למים עליונים ולמים תחתונים, ושנית יש מים זדונים מי המרים המאירים נגדיים למים מתוקים מי מנוחות וישראל נאמר בהם על מי מנוחות ינהלני, והנה יש מים באצילות ויש מים בחוץ וישראל אינם לא למעלה מהמים החצונים לבד, אלא גם למעלה מן המים הקדושים (אור יקר).

²⁷⁷⁴ שהן אמת יולידו לפעמים למה מצד סוד הגלגול, אמנם אלו הם נטיעות בלתי מתקיימות ולא להם יהיה הזרע והיינו תולדות שהם ציץ נובל ששולט בהם לילית וכן אלו מתים בקטנות, אמנם "זרעא להו" שיהיה זרע קיים המשתלשל (אור יקר).

ספר שמות

אותם שהיו תחת ענפי האילן של הקדוש ברוך הוא.	(שמות טו כז) ויחנו שם על המים איננו ודהו תחותו (הו) ענפי אילנא ²⁷⁷⁶ דקודשא בריך הוא:
ושנינו, יש לקדוש ברוך הוא אילן, והוא אילן גדול וחזק, ובו נמצא מזון לכל. והוא נתחם בשנים עשר תחומים, במשקולת ומתחזק בארבע רוחות העולם, ושבעים ענפים אחוזים בו, וישראל נמצאים בגוף של אותו האילן, ואותם שבעים ענפים מקיפים אותם.	דתניא אילנא אית לקודשא בריך הוא והוא אילנא ²⁷⁷⁷ רברבא ²⁷⁷⁸ ותקיפא ²⁷⁷⁹ וביה אשתכח מזונא לכלא ²⁷⁸⁰ והוא אתחם בתריסר תחומין ובמתקלא ואתתקף (מתקלא דאתתקפו) בארבע רוחי עלמא ושבעין ענפין אחידן ביה ²⁷⁸¹ וישראל משתכח בגופא דההוא אילנא ²⁷⁸² ואיננו שבעין ענפין סחרנא דילהון:
והיינו שנאמר "ויבאו אלימה ושם שתי עשרה עינות מים ושבעים תמרים", והרי פרשוה. ונתבאר בכמה מקומות מה זה "ויחנו שם על המים", אלא באותו זמן, שלטו על אותם המים שהם תחת הענפים של האילן, שנקראים המים הזדונים. ועל זה [נאמר], אשריכם זורעי על כל מים.	והיינו דכתיב (שמות טו כז) ויבאו אלימה ושם שתי עשרה עינות מים ושבעים תמרים והא אוקמוה ואתמר בכמה אתר מאי ויחנו שם על המים אלא בההוא זמנא שליטו ישראל על איננו מיא דאיננו תחותו ענפין דאילנא דאקרון (תהלים קכד ה) המים הזדונים ועל דא אשריכם זורעי על כל מים:
"משלחי רגל השור והחמור", אותם שני כתרי השמאל, שהעמים עובדי עבודה זרה אחוזים בהם, שנקראים שור וחמור. והיינו מה שנאמר "ויהי לי שור וחמור", משום שלבן היה חכם בכשפים ובאותם כתרים תחתונים, ובהם רצה לאבד את יעקב, ככתוב "ארמי אובד אבי", והרי נאמר. וכשישראל צדיקים, משלחים אותם, ולא יכולים לשלוט עליהם, זהו שנאמר "משלחי רגל השור והחמור" שלא שולטים בהם.	משלחי רגל השור והחמור (ישעיה לב כ) איננו תרין כתרי שמאלא ²⁷⁸³ דאחידן בהו עמין עע"ז דאקרון שור וחמור והיינו דכתיב (בראשית לב ו) ויהי לי שור וחמור בגין דלבן חכים הוה בחרשין ובאיננו כתרי תתאין ובאיננו בעא לאובדא ליעקב כמה דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי והא אתמר וכשישראל זכאין משלחי להו ולא יכלי לשלטאה עליהו הדא הוא דכתיב משלחי רגל השור והחמור דלא שלטי בהו:
אמר רבי אבא כשהם מזדווגים כאחד, לא יכולים בני העולם לעמוד בהם, ועל זה	אמר רבי אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלין בני עלמא למיקם בהו ועל דא
סה/א	

²⁷⁷⁵ וירצה בזה כי הם מולידים נשמות מהבינה עם החכמה שהוא למעלה ממימי החסד (אור יקר). ודווקא למעלה מהחסד, והטעם כי עם היות המים קדושים, סוף סוף הם למטה, מקום שיש להם נגדיות כדפי', מי מנוחות מי השלוח ההולכים לאט, או מים זדונים, והקלי' שולטות שם שהם נסבכים ונאחזים ב"ב ענפי האילן שהם מחסד ולמטה, ולכך אינם נאחזים אלא במים טהורים כדי שיתוסף עליהם מים זדונים, אלא הם זורעי על כל מים, ירצה על כל מיני המים, בין מי מנוחות בין מים זדונים כדי שלא יסבך בזרעם שום חלק למים זדונים (אור יקר).

²⁷⁷⁶ והיינו סוד עץ החיים שהוא גוף האילן ת"ת ומסתעף ענפיו בשש קצוות למטה, שהם י"ב ענפי האילן שש מלמעלה למטה מצד החסד, ושש מלמטה למעלה מצד הגבורה (אור יקר).

²⁷⁷⁷ ת"ת (אור יקר).

²⁷⁷⁸ מצד הגדולה (אור יקר).

²⁷⁷⁹ מצד הגבורה (אור יקר).

²⁷⁸⁰ ועם היותו בקדושה ובאצילות, יש אחיזה בו לחצונים, וז"ש "וביה אשתכח מזונא לכלא" שאפילו חצונים יונקים כיצד בהתפשט ענפיו יתפשטו עד שהם י"ב מתפשטין לשבעים, ובע' אלו נסבכים שבעים אומות בחוץ, וכיון שהחצונים נאחזים ב"ב אלו, לכך ישראל עולים למעלה שלא יהיה חלק לשום חצוני במקום אחיזתם (אור יקר).

²⁷⁸¹ שנגד לע' ענפין אלו הם ע' שרים עם היות שבעים ענפים אלו הם קדושים (אור יקר).

²⁷⁸² דהיינו בעצם עץ החיים, דהיינו בסוד הדעת מהמעיים כאומרו הבן יקר לי אפרים וכו', על כן המו מעי לו, ופי' באדרא שסוד המעים היינו סוד הדעת כאומרו מעולפת ספירים (אור יקר).

²⁷⁸³ עי' לקמן קצב ע"ב, ועי' בהגר"א בספד"צ לב ע"א שהם בחי' עשו וישמעאל.

ספר שמות

נאמר "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו", דווקא יחדיו. ושנינו, לא יתן אדם מקום למינים רעים, שהרי במעשה האדם למטה מתעורר מה שלא צריך, וכשמזדווגים יחד לא יכולים לעמוד בהם, מבין הצד שלהם יוצאת, מהתקיפות שלהם שנקראת כלב. וזו החצופה מכולם, זהו שנאמר "ולכל בני ישראל לא יחרוץ כלב לשונו". (נ"א) מהתקיפות שלהם יצא אותו שנקרא כלב וזהו חצוף מכולם. אמר הקדוש ברוך הוא אתם אמרתם "היש ה' בקרבנו אם אין", הרי אני מוסר אתכם לכלב, מיד "ויבא עמלק".	כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו יחדיו (יחדו יחדו) דייקא²⁷⁸⁴ ותנינן לא יהיב איניש דוכתא לזינין בישין דהא בעובדא [דב"נ לתתא] אתער מה דלא אצטריך וכד מזדווגי כחדא לא יכלין למיקם בהו מבין סטרא דלהון²⁷⁸⁵ נפיק²⁷⁸⁶ מתקיפותא דלהון דאקרי כלב²⁷⁸⁷ ודא חציפא²⁷⁸⁸ מכלהו דהא הוא דכתיב (שמות יא ז) ולכל בני ישראל לא יחרוץ כלב לשונו ונ"א מתקיפותא דלהון נפיק ההוא דאקרי כלב ודא חציפא מכלהו אמר קודשא בריך הוא אתון אמרתון היש יהוה בקרבנו אם אין²⁷⁸⁹ (שמות יז ז) הרי אני מוסר אתכם לכלב מיד ויבא עמלק (שם ח):
רבי יהודה אמר (במדבר כד כ) ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, וכי ראשית גוים עמלק והלא כמה לישנין ועמין ואומין הוו בעלמא עד לא אתא עמלק אלא כד נפקו ישראל ממצרים דחילו ואימתא נפל על כל עמין דעלמא מישראל דהא הוא דכתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת ולא הוה עמא דלא הוה דחיל מגבוראן עלאין דקודשא בריך הוא ועמלק לא הוה דחיל דהא הוא דכתיב (דברים	רבי יהודה אמר "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד", וכי ראשית גוים עמלק, והלא כמה לשונות ועמים ואומות היו בעולם טרם שבא עמלק. אלא כשיצאו ישראל ממצרים, פחד ואימה נפלו על כל העמים של העולם מישראל, זהו שנאמר "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת". ולא היה עם שלא היה מפחד מהגבורות העליונות של הקדוש ברוך הוא, ועמלק לא היה מפחד, זהו

²⁷⁸⁴ פ' קדושים פו סע"ב (לש"ו)

²⁷⁸⁵ היינו ששור וחמור הם ימין ושמאל, זכר ונקבה מזדווגין ומולידין אמצעי ביניהם, והיינו כלב (אור יקר).

²⁷⁸⁶ "לא יכלין למיקם בהו מבין סטרא דלהון נפיק" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁸⁷ אותיות אמצעיות דשור וחמור שהם ו' דשור מ"ו דחמור גימ' כלב (רח"ו). וכתב בספר אור ישראל שהם נק' חש"ך חמור שור כלב (מ"מ). כוונתו ללמדנו כיוון ההתנגדות שהיה לעמלק באותו הפרק ולאותו מעשה. והענין יובן בהקדים מ"ש הזהור שעמלק מחובר מע"ם דבלעם ול"ק מבלק, ושניהם מאחורי הדעת מסיגי קין והבל, בלעם משל הבל וכו', ולכן היה נגדי למשה, ובלק מקין שהרי היה בנו של יתרו וכו', ועמלק מתוודע משניהם, נגד הבחינה האמצעית שבקדושה בין חו"ג כאמור בכוונת השופר. וכן הם שור וחמור תרי כתרי שמאלא וכלבא בישא דנפיק מתרווייהו, וכמ"ש בפסוק (שמות יז, ח) ויבא עמלק, דהיינו ומ"ו שבתוך שור' וחמור' העולה כל"ב. ואמנם גם שעמלק באמצע מכל מקום ודאי שרובו מצד בלעם, שכן הוא חצי שמו הראשון, ובלעם להיותו מימין הקלי' לכן היה משמש עם האתון, וכן כל"ב זה רובו מן החמור, דהיינו מ"ו, ומ' פעמים ו' גי' עמל"ק. ועוד, הוא ערוד חמור הבר, וער"ד הוא גי' בלע"ם בל"ק, ואמרו רז"ל שהיה דומה לערוד. וזה שרמזה התורה יושב הנגב, שהוא בצד שורשו בס"א. וגם המרגלים אמרו כן לומר שהיה חזק על מכונו, ובזה יתכנועו (נ"א ממונו ובזה יכונו), שהרי בו אתבר חיליהון בקדמיתא, כשרפו ידיהם מן התורה, שנתנה מימינו של הקב"ה. ואז היה נכנס תחת העננים, שסודם מן החסדים, והיה גונב נפשות כדרז"ל, וזה דאתבר חיליהון, שיכול לפרוץ חומות הקדושות שהיו מקיפות אותם. ולכן עתה שנפטר אהרן איש החסד, נתעורר וחשב שאין להם עוד מחסה החסד ושיוכל להם (רמ"ז ח"ג קג ע"א). הכלב, הנה הוא מסוד הדעת דקליפה, כי הוא נפיק משור וחמור, שהם חו"ג דקליפה וכו', והנה הוא שורשו של עמלק (גימ' אל אחר) ימ"ש, וכמ"ש ברע"מ (פ' נשא קכד ע"א) ומסטרא דשמאלא דרגיה דעשו סמא"ל אתקרי כלב כו'. וע' מגלה עמוקות אופן רנ"ב, כי קליפת כלב הוא כולל כל המרכבה טמאה, וכן הוא מרכבה טמאה גימ' כלב רע. וע"ש עוד אופן ק"מ ואופן קכ"ד, ובספר דן ידן מאמר ו' ח' י"ב. ועכ"פ הוא כי קליפת כלב הוא תוקפיה דעמלק ימ"ש, והוא כחו של ס"מ, כי הוא מסוד הדעת דקליפה אשר נתקן ונעשה בו ע"י החטא (דע"ה ח"ב קג ע"ד). עי' לקמן קצא ע"א וקצב ע"ב (לש"ו).

²⁷⁸⁸ והעד עמלק חצוף משאר אומות הנאחזים בין שור וחמור (אור יקר).

²⁷⁸⁹ דקדקו בקו האמצעי, "אם יש ה' ז"א, "אם אין" כתר, לכך לקו בקו האמצעי של שמאל, דהיינו כלב בין שור וחמור, אם הם העיזו פניהם בנסיון (אור יקר).

ספר שמות

שנאמר "ולא ירא אלהים", לא פחד לקרב אליך.	כה יח) ולא ירא אלהים לא דחיל למקרב לגבך:
ולכן "ראשית גוים עמלק" היו הראשונים שבאו ללחום קרב בישראל היה עמלק, ולכן "ואחריתו עדי אובד", שנאמר "כי מחה אמה את זכר עמלק", ונאמר "תמחה את זכר עמלק", זהו שנאמר "ואחריתו עדי אובד". היה צריך להיות עדי אובדו, אלא עד שיבא הקדוש ברוך הוא ויאבד אותו, כלומר עד שהקדוש ברוך הוא יאבד אותו, שנאמר "כי מחה אמה וגו'".	ועל דא ראשית גוים עמלק הוה קדמאה ²⁷⁹⁰ ודאתו (דאתא) לאנחא קרבא בישראל עמלק הוה ובגיני כך (במדבר כד כ) ואחריתו עדי אובד דכתיב (שמות יז יד) כי מחה אמה את זכר עמלק [וכתיב] (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק הדא הוא דכתיב ואחריתו עדי אובד ²⁷⁹¹ עדי אבדו מבעי ליה אלא עד דייתי קודשא בריך הוא ויאבד ליה כלומר עד דקודשא בריך הוא יהא אובד ליה ²⁷⁹² דכתיב כי מחה אמה [את זכר עמלק]
אמר רבי אלעזר בא וראה אף על גב שהצור תמים פעלו ועשה עמהם חסד להוציא להם מים, לא עזב את שלו, שהרי נאמר ויבא עמלק.	אמר רבי אלעזר תא חזי אף על גב (דברים לב ד) דהצור תמים פעלו ועבד עמהון חסד לאפקא לון מיא לא שבק ידיה דהא כתיב ויבא עמלק (שמות יז ח):
רבי אבא פתח ואמר "יש רעה חולה ראיתי תחת השמש", כמה בני האדם אטומי לב, משום שלא עוסקים בתורה. "יש רעה חולה", וכי יש רעה שהיא חולה ויש רעה שאינה חולה, אלא ודאי שיש רעה חולה, ששנינו מצד השמאל יוצאים כמה בעלי דין הבוקעים באויר. וכשרוצים לצאת, הולכים ונשאבים בנקב תהום רבה, אחר כך יוצאים ומתחברים כאחד, ובוקעים אוירים ומשוטטים בעולם, ומתקרבים לבני אדם, וכל אחד נקרא רעה, כמו שנאמר "לא תאונה אליך רעה". מה זה "לא תאונה", משום שבאים בעלילה על בני אדם.	רבי אבא פתח ואמר (קהלת ה יב) יש רעה חולה ראיתי תחת השמש כמה בני נשא אטימין לבא בגין דלא משתדלי באורייתא יש רעה חולה וכי יש רעה דהיא חולה ויש רעה דלאו היא חולה אלא ודאי יש רעה חולה דתנינן מסטרא דשמאלא ²⁷⁹³ נפקי כמה גרדיני נימוסין ודבקעון (ומתבקעון) באוירא וכד בעיין למיפק אזלין ואשתאבין בנוקבא דתהומא רבה לבתר נפקין ומתחברין כחדא ובקעין אוירין ושאטין בעלמא ומתקרבין לגבייהו דבני נשא וכל חד אקרי רעה כמה דאת אמר (תהלים צא י) לא תאונה אליך רעה ומאי לא תאונה בגין דאתיא בתסקופא ²⁷⁹⁴ על בני נשא:
"חולה", למה היא חולה, כשזו שורה על בני אדם, עושה אותם קמצנים מממונם. באים גבאי צדקה אליו, היא מוחה בידו, ואומרת לו, אל תוציא משלך. באים העניים, היא מוחה בידו, בא הוא לאכול מממונו, היא מוחה בידו, כדי לשמור אותו לאחר. ומיום ששרויה על האדם, היא חולה כמו הגוסס הזה, שאינו אוכל ואינו שותה, ולכן היא רעה חולה.	חולה אמאי היא חולה כד שריא האי על בני נשא עביד לון קמצנין מממוניהון אתיין גבאי צדקה גביה היא מחאת בידיה אמרה ליה לא תפוק מדידך אתיין מסכני היא מחאת בידיה אתי הוא למיכל מממוניה מחאת בידיה בגין לנטרא ליה לאחרא ומן יומא דשריא עליה דבר נש היא חולה כהאי שכיב מרע דלא אכיל ולא שתי ועל דא היא רעה חולה:

²⁷⁹⁰ "עמלק הוה קדמאה" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹¹ פירוש ב' פסוקים הללו זה מגיד על זה וזע"ז (מ"מ).

²⁷⁹² "כלומר עד דקודשא בריך הוא יהא אובד ליה" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹³ שהם נמצאים מהגבורה ונמשכים למטה, ואינם באים דרך שאר הנמשכים מלמעלה אלא נכנסים במדור הקלי' דהיינו נוק' דתהומא רבא, שהוא לצד צפון באויר שתחת פתח לבנת הספיר (אור יקר).

²⁷⁹⁴ דריש תאונה לשון תאונה ועלילה (רח"ו).

ספר שמות

ושלמה המלך צווח בחכמתא ואמר (קהלת ו ב) איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו' האי קרא לאו רישיה ספיה ולא ספיה רישיה (אי) כתיב (קהלת ו ב) איש אשר יתן לו האלהים עושר וכבוד ונכסים²⁷⁹⁵ וגו' מאי ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו אי הכי לאו ברשותיה הוא דבר נש אלא אי כתיב (שם) ולא יעזבנו²⁷⁹⁶ האלהים לאכול ממנו הוינא אמר הכי אלא ולא ישליטנו ודבגין (בגין) דהוא הימניה²⁷⁹⁷ לההיא רעה ואחיד בה קודשא בריך הוא לא שלמיה [עליה לאתברא תחותיה על דהוא אתרעי בה ואחיד בה] (עלה) וכל ארחוי כשכיב מרע דלא ואכיל ולא שתי ולא קריב לממוניה ולא אפיק מיניה ונטיר ליה עד דהוא יפוק מעלמא וייתי אחרא ויטול (ויפוק) ליה דהוא בעליו:	ושלמה המלך צווח בחכמה ואומר "איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'", הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. נאמר "איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד וגו'", מה זה "ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו", אם כך הוא אינו ברשותו הוא של אדם. אלא אם נאמר "ולא יעזבנו האלהים לאכול ממנו", היינו אומרים כך. אלא [כתוב] "ולא ישליטנו", שבגלל שהאמין לאותה רעה ואחז בה, הקדוש ברוך הוא לא השליטו עליה לשברה תחתיו, על שהוא רצה בה ואחז בה. וכל דרכיו כמו גוסס, שלא אוכל ולא שותה ולא מתקרב לממונו ולא מוציא ממנו, ושומר אותו עד שהוא יצא מן העולם, ויבא אחר ויטול אותו, שהוא בעליו.
ושלמה המלך צווח ואמר (שם ה ב) עשר שמור לבעליו לרעתו מאן בעליו דא אחרא דירית ליה ולמה זכה והאי אחרא למהוי בעליו דההוא עתרא בגין דהאי הימין לההיא רעה ואתרעי בה דהא הוא דכתיב לרעתו בשביל ההוא רעה²⁷⁹⁸ ואתרבק בה בגין כך האי אחרא דלא אתרבק בההיא רעהו (דאתרבק בה אחרא) זכה האי²⁷⁹⁹ למהוי בעליו דההוא עתרא דהא הוא דכתיב לרעתו כלומר בגין רעתו דהוה מתרבק בה רווח ליה האי:	ושלמה המלך צווח ואומר "עושר שמור לבעליו לרעתו", מי זה "בעליו", זה האחר שיורש אותו. ולמה זה האחר זכה להיות בעליו של אותו העושר, משום שזה האמין לאותה רעה ורצה בה, זהו שנאמר "לרעתו", בשביל אותה רעה, ודבק בה, ולכן האחר הזה שלא נדבק באותה רעה, זכה זה להיות הבעלים של אותו העושר. זהו שנאמר "לרעתו", כלומר משום רעתו, שהיה נדבק בה, הרויח לו זה.
דבר אחר (שם ה יב) יש רעה חולה האי מאן דיתיב בחולקא טבא בבית אבוי והוא אזיל לקבל אבוי	דבר אחר "יש רעה חולה", זה מי שיושב בחלק טוב בבית אביו, והוא הולך כנגד אביו
סה/ב	
בתסקופי מלין הא אתרבק בההוא רעה חולה כבר נש שכיב מרע דכל ארחוי בתסקופא דא בעינא ודא לא בעינא ובגין האי עותרא אתרבק בר נש ברעה חולה ואתענש בהאי עלמא ובעלמא דאתי ודא הוא עושר שמור לבעליו לרעתו:	בעלילות דברים, זה נדבק באותה רעה חולה, כאדם גוסס שכל דרכיו בעלילות, זה אני רוצה ואת זה אני רוצה. ומשום העושר הזה נדבק האדם ברעה חולה, ונענש בעולם הזה ובעולם הבא, וזהו "עושר שמור לבעליו לרעתו".

²⁷⁹⁵ וכבוד (נוסף בדפ"ו).

²⁷⁹⁶ לשון הפסוק: ישליטנו.

²⁷⁹⁷ ושיעור הכתוב איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים, כדי שאינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה. וכיון שלא רצה להוציא ממנו בין לצדקה בין לעצמו, לכך ולא ישליטנו וכו'. אבל בפרשת בהעלותך דף קנו ע"א תירץ תירוצא אחר, ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה בתאוה העוה"ז, אבל במצות של עולם הבא אינו רוצה לעשות שום מצוה, לכך ולא ישליטנו וכו' (מ"מ).

²⁷⁹⁸ "הדא הוא דכתיב לרעתו בשביל ההוא רעה" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹⁹ מוסגר בדפ"ק.

368

ספר שמות

כך ישראל קודשא בריך הוא נטיל לון על גדפי נשרין אסחר לון בענני יקרא שכינתיה נטיל קמיהו נחת לון מנא למיכל אפיק לון מייא מתוקין ואינון הוו אזלין עמיה בתסקופין מיד (שמות יז ח) ויבא עמלק:	כך ישראל, הקדוש ברוך הוא נטל אותם על כנפי נשרים, הקיפם בענני כבוד, נסעה שכינתו לפניו, הוריד להם מן לאכול, הוציא להם מים מתוקים, והם היו הולכים עמו בעלילות, מיד "ויבא עמלק".
ויבא עמלק אמר רבי שמעון ריא דחכמתא והכא מוגזרת דינא ²⁸⁰⁰ קשיא קא אתיא וקרבא דא וקרבא דא (וקרבא חדא) אשתכח לעילא ותתא ולית לך מלה באורייתא דלא אית בה רזין עלאין דחכמתא דמתקשרין בשמא קדישא כביכול אמר קודשא בריך הוא כד ישראל (זכאין) אינון זכאין ²⁸⁰¹ לתתא אתגבר חילא דילי ²⁸⁰² על כלא וכד לא אשתכחו זכאין כביכול מתישין חילא דלעילא ואתגבר חילא דדינא קשיא ²⁸⁰³ :	"ויבא עמלק", אמר רבי שמעון, סוד החכמה כאן, מגזרת הדין הקשה, בא הקרב הזה. והקרב הזה נמצא למעלה ולמטה. ואין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים של חכמה שנקשרים בשם הקדוש כביכול. אמר הקדוש ברוך הוא, כשישראל הם צדיקים למטה, מתגבר הכח שלי על הכל, וכשלא נמצאים צדיקים, כביכול מתישים הכח שלמעלה, ומתגבר הכח של הדין הקשה.
תא חזי בשעתא דחבו ישראל לתתא מה כתיב (שמות יז ח) ויבא עמלק ²⁸⁰⁴ וילחם עם ישראל ²⁸⁰⁵ אתא לקטרגא דינא ברחמי וכלא אשתכח לעילא ותתא ברפידים ברפוי ידים דרפו ידיהון מאורייתא דקודשא בריך הוא כמה דאוקימנא אמר רבי יהודה תרי זמני אנח קרבא עמלק בישראל חד הכא וחד דכתיב (במדבר יד	בא וראה, בשעה שחטאו ישראל למטה, מה נאמר "ויבא עמלק וילחם עם ישראל", בא לקטרג הדין ברחמים, והכל נמצא למעלה ולמטה. "ברפידים", ברפוי ידים, שרפו ידיהם מתורת הקדוש ברוך הוא כפי שבארנו. אמר רבי יהודה פעמיים נלחם עמלק בישראל, פעם אחת כאן, ואחת שנאמר "וירד העמלקי

²⁸⁰⁰ הענין כי מלת ויבא עמלק מורה שבא, והיינו עמלק כח הנחש הקדמון, וענין "ויבא" היינו בואו ממקורו שהנחש נמשך מתוקף הדין, ונודע שהמלחמה העליונה היא מדת הדין החזקה עם הרחמים. והא כיצד ע"י המעשה המגונה התחתון, יעלה המקטרג למעלה ויעורר הדין על העושים הרעה, ויאמר פלוני שעשה כך וכך מה דינו, מיד תתעורר מדת הדין החזקה והרחמים והעולם יושב בדין, והמיימינים אומרים כך, והמשמאילים אומרים כך, והמלחמה הזאת ערוכה, ומצד הגבורה החזקה מתעוררים החצונים לקבל הדין לקיים הדין בתחתונים, ומצד הרחמים מתעוררים מלאכי רחמים לרחם, וכסאות לבתי דינים יושבים, והיינו המלחמה. והכלל עמלק סוד משך הגבורה תחלת ההתעוררות, וישראל ת"ת לעילא משך הרחמים הם יחד במלחמה ערוכה (אור יקר).

²⁸⁰¹ וקמים עליהם כחות הדין ומעוררים עליהם האומות והתחתונים מלמטה ע"י השרים העליונים לסבת איזה עון, ומי דהם זכאין ונמחל עונם, כגון סנחריב בימי חזקיהו, והכושים בימי אסא וכיוצא, אז קב"ה מגביר צד ימין על שמאל והקדושים על הטמאים, והשרים נכנעים ונופלים, ואומה תחתונה נמסרת ביד ישראל, או ע"י מלאך ונעשה בה נקמה (אור יקר).

²⁸⁰² כח הקדושה סוד כ"ח אותיות יהו"ה (אור יקר), היינו יו"ד וא"ו דל"ת, ה"א אל"ף, וא"ו אל"ף וא"ו, ה"א אל"ף.

²⁸⁰³ אור הספירות נעלם ונקמץ למעלה, ומצטמצם סוד כח יהו"ה דהיינו כ"ח אותיות כנודע שממנו נמשך הכח למטה, כאומרו ועתה יגדל כח אדני, ומיד הספירות הדין גובר בהם, וכולם מסכימות אל הדין, ומלאכי שלום מר יבכיון, ואראלים צעקו חוצה והחצונים גוברים, ולמטה הם נוצחים, ושם שמים מתחלל, וקול נתנו בבית ה' כיום מועד (אור יקר).

²⁸⁰⁴ מצד הגבורה החזקה (אור יקר).

²⁸⁰⁵ כביכול ישראל דלעילא, ובבא עמלק למטה להלחם בישראל כלי מעשה כחות הגבורה והדינים החצונים היה, והיה הדבר תלוי אם ינצחו ישראל מצד איזה זכות ויתכפר עונם מצער המלחמה לבד, או אם יהרגו מפני העון. נמצאת מלחמה זו בעליונים בין כחות הקדושים בעלי הרחמים, ובין כחות הדין והחצונים, והיינו מרע"ה שנסתייע בתפלה, והיה כאשר ירים משה ידו דהיינו יד ימין והימין גובר, ונמצא לישראל זכות וגובר לישראל. וכאשר יניח ידו, והשמאל גובר וכחות הדין מתגברים כנגדם וגבר עמלק, ועכ"ז ויהי ידיו החסד והגבורה, אמונה ואחזים במלכות בסוד החבוק, עד בא השמש אליה, להתייחד עמה ונתבטל במלכות בסוד החבוק עד בא השמש אליה, להתייחד עמה ונתבטל הדין, והיינו המלחמה העליונה שמונעים הייחוד העליון, כל כחות הדין שלא לרחם על ישראל, וכן למטה, עמלק לכלות את ישראל (אור יקר).

ספר שמות

והכנעני וגו'".	מה) וירד העמלקי והכנעני וגו':
אמר רבי שמעון, למעלה ולמטה, היה קטרוג של הקדוש ברוך הוא למעלה כמו שנתבאר. למטה היה בקדוש ברוך הוא, שהיו לוקחים אנשים וגוזרים את הערלה (האות) של הרושם הקדוש, ולוקחים אותם וזורקים אותם למעלה, ואומרים קח לך מה שרצית. ועל כל פנים הכל היה של הקדוש ברוך הוא (קובלנה).	אמר רבי שמעון לעילא ותתא קטרוגא דקודשא בריך הוא הוה לעילא כמה דאתמר לתתא בקודשא בריך הוא הוה דהוה נסבי לגברי וגזרי לון ערלתא וס"א אתא דרשימא קדישא ונטלי להו וארמו לון לעילא ואמרי טול לך מה דאתרעית ועל כל פנים דקודשא בריך הוא הוה ²⁸⁰⁶ בלא וס"א קבלא:
"ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק (שמות יז ט) וכי מה חמא משה דסליק גרמיה מהאי קרבא קדמא ²⁸⁰⁷ דקודשא בריך הוא פקיד אלא משה זכאה חולקיה דאסתכל וידע עקרא דמלה אמר משה אנא אזמין גרמי לההוא קרבא דלעילא ²⁸⁰⁸ ואנת יהושע זמין גרמך לקרבא דלתתא ²⁸⁰⁹ ;	והיינו מה שנאמר "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ישראל שלמעלה, ולכן סילק משה את עצמו מהקרב שלמטה, כדי להזדרז בקרב שלמעלה, ויהיה נצחון על ידו.
והיינו מה שנאמר "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ישראל שלמעלה, ולכן סילק משה את עצמו מהקרב שלמטה, כדי להזדרז בקרב שלמעלה, ויהיה נצחון על ידו.	והיינו דכתיב (שם יא) והיה כאשר ירים ידו וגבר ישראל דלעילא ובגין כך סליק משה [גרמיה מקרב] (מקרבא) דלתתא בגין לאזדרזא בקרבא דלעילא ²⁸¹⁰ ויתנצח על ידו ²⁸¹¹ ;
אמר רבי שמעון, וכי קל הוא בעיניך הקרב הזה של עמלק. בא וראה, מיום שנברא העולם עד לאותו זמן, ומאותו זמן עד שיבא מלך המשיח, ואפילו בימי גוג ומגוג, לא ימצא כמוהו. לא בשביל החיילות החזקים והרבים, אלא משום שבכל הצדדים של הקדוש ברוך הוא היה.	אמר רבי שמעון וכי קלה היא בעיניך קרבא דא דעמלק תא חזי מן יומא דאתברי עלמא עד ההוא זמנא ומההוא זמנא עד דייתי מלכא משיחא ואפילו ביומוי דגוג ומגוג לא ישתכח כוותיה לאו בגין חייליה ²⁸¹² תקיפין וסגיאין אלא בגין דבכל סטרין דקודשא בריך הוא הוה ²⁸¹³ ;
"ויאמר משה אל יהושע" למה ליהושע ולא לאחר. והרי באותו זמן, נער היה, שנאמר "ויהושע בן נון נער". וכמה	והיינו מה שנאמר "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", ישראל שלמעלה, ולכן סילק משה את עצמו מהקרב שלמטה, כדי להזדרז בקרב שלמעלה, ויהיה נצחון על ידו.

²⁸⁰⁶ (ס"א כל קובלנא) נוסף בדפ"ו.
²⁸⁰⁷ ומפני היותה ראשונה היה ראוי שלא יסתלק שלא ירד ללב העם, תדע שיש ענין גדול בהיותה ראשונה, דקב"ה פקדי וצוה זכור וכו' אשר קרך בדרך, א"כ מאותו טעם עצמו היה ראוי שלא יסתלק מרע"ה ממנה (אור יקר).
²⁸⁰⁸ בסוד הספירות, צד הגבורה והדין מנגדת על ישראל להמסר ביד פשעם, והרחמים בעזרתם, שהם בני ה'. ומשה בכוונתו יגביר הרחמים על הדין, והיינו שהוא בעזר הרחמים ולוחם עם הדין בהיותו מושך רחמי הכתר, ומטה הדין ומכניעו בצד הרחמים (אור יקר). פי' כי עמלק הוא בדעת דקלי' ומרע"ה הוא בדעת דקדושה כנודע, ולכן מרע"ה היה נלחם עם דעת דקלי' שמשם שרש עמלק (מ"מ).
²⁸⁰⁹ הם עמלק הגשמי ושרו וכל המתלווה אליו למטה, עם כלל החצונים, והשרים הטמאים החצונים (אור יקר). פי' כשיצא עמלק להלחם עם ישראל בא ס"מ לסייעו ולכך יהושע, שהוא בחינת מט"ט, נלחם עמו, כדמסיק לקמן (מ"מ).
²⁸¹⁰ שאם היה מטריד עצמו במעשה המלחמה התחתונה, לא היה יכול לכוון בהגביר הספירות אלו על אלו, ואם יכוון קצת לא יוכל להיות ידיו אמונה שהוא עיקר (אור יקר).
²⁸¹¹ שינצח הימין לשמאל ואפילו בכל ההכנות האלו כתיב והיה כאשר ירים וגו' (אור יקר).
²⁸¹² חיילין (דפ"ו).
²⁸¹³ כי עמלק נגד הדעת דקלי' ונמצא מחלוקת בכל ה"ק היתה (רח"ו).

ספר שמות

(שמות לג יא) ויהושע בן נון נער וכמה הו בישראל תקיפין מניה אלא משה בחכמתא אסתכל²⁸¹⁴ וידע מאי חמא חמא לסמאל²⁸¹⁵ דהוה נחית מסטרא דלעילא לסייעא לעמלק לתתא אמר משה ודאי קרבא והכא תקיפאו (הכי) אתחזי:	היו בישראל חזקים ממנו. אלא משה התבונן בחכמה, וידע מה הוא ראה. ראה את סמאל שהיה יורד מהצד שלמעלה לסייע לעמלק שלמטה, אמר משה ודאי נראה כאן קרב קשה.
יהושע בההוא זמנא בדרגא עלאה יתיר אשתכח אי תימא דבשכינתא אשתכח בההוא זמנא לאו הכי דהא במשה אתנסיבת ואתאחדת (ו)אשתכח יהושע דאתאחד לתתא ומינה (מינה) ובמה אמר רבי שמעון בההוא אתר דאתקרי נע"ך²⁸¹⁶:	יהושע באותו זמן נמצא בדרגה יותר עליונה. אם תאמר שנמצא באותו זמן בשכינה, לא כך, שהרי במשה נישאה ונאחזה. נמצא יהושע שנאחז למטה ממנה, ובמה, אמר ר"ש באותו מקום שנקרא נע"ר.
והיינו דאמר רבי יהודה מאי דכתיב (ישעיה לג כ) עיניך תראינה ירושלם נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח ירושלם ירושלם דלעילא²⁸¹⁷ דאקרי אהל בל יצען דלא ושתכחו (אשתכח) יתיר למהך בגלותא ודא הוא רזא דכתיב (שמות לג יא) ויהושע בן נון נער נער ודאי לא ימיש מתוך האהל ההוא דאקרי אהל בל יצען מלמד דבכל יומא ויומא הוה יניק משכינתא כמה ודההוא (דאיהו) נער דלעילא לא ימיש מתוך האהל ויניק מינה תדירא כך האי נער	והיינו מה שאמר רבי יהודה, מה זה שנאמר "עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח ירושלים", ירושלים שלמעלה שנקראת "אהל בל יצען", שלא תמצא יתר ללכת בגלות. וזהו סוד הכתוב "ויהושע בן נון נער", ודאי נער "לא ימיש מתוך האהל", אותו שנקרא "אהל בל יצען". מלמד שבכל יום ויום, היה יונק מהשכינה, כמו אותו הנער שלמעלה לא ימיש מתוך האהל ויונק ממנה תמיד, כך נער זה
ס/ו/א	
דלתתא לא ימיש מתוך האהל²⁸¹⁸ ויניק מנה תדירא:	שלמטה לא ימיש מתוך האהל ויונק ממנה תמיד.
בגין כך וכדו חמא משה לסמאל נחית לסייעא לעמלק אמר משה ודאי האי נער²⁸¹⁹ [יקום] לקבליה וישלוט עליה²⁸²⁰ לנצחא ליה מיד ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם שלמטה, היא שלך, ואני אזדרו לקרב	לכן, כשראה משה את סמאל יורד לסייע לעמלק, אמר משה ודאי נער זה יקום כנגדו וישלוט עליו, לנצח אותו. מיד "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק". הקרב הזה שלמטה, היא שלך, ואני אזדרו לקרב

²⁸¹⁴ שהיתה מלחמה מעלה מטה, והיה צריך מי שיהיה ראוי ומתייחס למלחמה העליונה ולמלחמה התחתונה, והתחתונה אינה גשמית כדי שיבחר מישראל גבורי חיל (אור יקר).

²⁸¹⁵ וא"כ ג"כ המלחמה התחתונה צריך מתייחס ורומז אליה (אור יקר).

²⁸¹⁶ מט"ט (תז"ח לג ע"ד).

²⁸¹⁷ ושיעור הפסוק, עיניך תראינה, הם עיני א"א, ולכן עיניך חסר י', שמסתכלים בירושלים שהיא מלכות, ונוה שאנן הוא א"א, כמ"ש באד"ר (מ"מ).

²⁸¹⁸ כי המלאך הזה שר העולם ומנהיגו בימי החול, וכדי שלא יחסר שפעו מלמעלה כתיב לא ימיש מתוך האהל, מלכות הנקראת אהל, כדי שלא יפסיק, כענין הן אראלים צעקו חוצה, וכו' ולא שיהיה העולם צריך פרנסת הנער בימי מרע"ה ח"ו, שע"י שכינה היתה ההנהגה ולא על ידי מלאך, אלא יהושע רצה להדבק למעלה ונדמה לנער וכו' לדבק עצמו ליינק מהשכינה מיוחדת ע"י משה רבינו ע"ה (אור יקר).

²⁸¹⁹ שהם נגדיים זה לזה, כאומרו גם את זה לעומת זה עשה האלקים, עץ הדעת טוב דא מטטרין ורע דא סמאל, ברא ג"ע דא מטטרין ברא גהינם דא סמאל, לזה אין למטה נגדו בעל מלחמה כנער זה בעוד שהוא שולט עליו ונוצחו, שכן הוא רוכב עליו (אור יקר).

²⁸²⁰ שכן הקדושה היא שולטת על הקלי, ואין חיות אל כל החצונים, אלא מתמצית היצירה, עולם המלאכים (אור יקר).

ספר שמות

שלמעלה. "בחר לנו אנשים" צדיקים בני צדיקים, שראויים ללכת עמך.	בעמלק (שמות יז ט) דילך והיא האי קרבא דלתתא ואנא אודרו לקרבא דלעילא בחר לנו אנשים זכאין ²⁸²¹ בני זכאין דיתחזון למהך עמך:
אמר רבי שמעון, בשעה שיצא יהושע נער, התעורר הנער שלמעלה, והתתקן בכמה תקונים, בכמה כלי זין, שהתקינה לו אמו לקרב הזה, לנקום את נקמת הברית. והיינו מה שנאמר "חרב נוקמת נקם ברית". וזהו סוד הכתוב "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", לפי חרב ודאי, ולא לפי רומחים וכלי זין, אלא בחרב ודאי, זו היא שנקראת "חרב נוקמת נקם ברית".	אמר רבי שמעון בשעתא דנפיק יהושע נער אתער נער ²⁸²² דלעילא ואתתקן בכמה תיקונין ²⁸²³ בכמה זיינין ²⁸²⁴ דאתקינת ליה אמיה ²⁸²⁵ לקרבא דא לנקמא נוקמא דברית והיינו דכתיב (ויקרא כו כה) חרב נוקמת נקם ברית ודא הוא רזא דכתיב (שמות יז יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב לפי חרב ודאי ולא לפום רומחין וזיינין אלא בחרב ודאי היא הא' (האי היא) דאקרי חרב נוקמת נקם ברית:
ומשה תיקן את עצמו לקרב שלמעלה "וידי משה כבדים", כבדים ממש, נכבדים קדושים, שלא נטמאו לעולמים. נכבדים, שראויים ללחום בהם קרב שלמעלה. "ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה", משום שישראל שרויים בצער ויהא עמהם בצערם.	ומשה אתתקן לקרבא דלעילא וידי משה כבדים (שמות יז יב) כבדים ממש יקירין קדישין לא אסתאבן לעלמין יקירין דאתחזון לאגהא בהו קרבא דלעילא ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה (שם) בגין דישראל שריין בצערא ויהא עמהון בצעריהון:
"ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה וגו'", מהו "תמכו בידי אמונה", וכי על שאהרן וחור תמכו את ידיו, היו ידיו אמונה.	ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה [וגו'] (שם) מאי תמכו בידי אמונה (אמונה מהימנותא ודאי) וכי על דאהרן

²⁸²¹ שאין כולם ראויים אל המלחמה הזאת אם לא יבחרו, שאין כולם ראויים כמוהו, והוא מובחר מהכל (אור יקר).

²⁸²² שכל העליון מתעורר על ידי מרכבתו למטה, וכך יהושע גרם התעוררות הנער (אור יקר).

²⁸²³ כח מלמעלה כדי לבטל ולשבר מיני כחות החצונים היונקים מן הדין (אור יקר).

²⁸²⁴ הענין שלמעלה בעליונים יש רומחים והיינו מצד רמ"ח ו' רומח, והוא כח קדוש מבטל כח החצוני, ויש חרבות והוא כח קדוש מחרב המלכות מבטל כח חצוני, ויש כחות קדושים למטה מהעליונים והם סוסי אש ורכב אש, והיינו כענין כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. ולמעלה ברוחני אינו גשם כדי שיפעלו בפגישה גשם בגשם, אלא רוחני פועל ברוחניות, וכאשר ירד הענין למטה להתעבות בעולם הזה התחתון, יתעבה בצורה המשל, כי כמו שימשול הכח ההוא לחרב או לרומח, כך יתלבש ויתעבה באותה הצורה בהלבש המלאך המחזיק הכח ההוא, והיינו מלאך ה' וחרבו שלופה בידו דבלעם, וכן שר צבא ה' דיהושע, וכן רכב אש וסוסי אש דאלישע, אמנם הענין למעלה רוחני והחרב מלאך רוחני, והסוס מלאך רוחני וכן כל כיוצא בזה, ועל כחות רוחניות אלו המתמשלים בחרבות וברמחים, מגינים חנייתות כידונים צינות קשתות חצים, שהם צרכי המלחמה גשמיים בגשמי רוחניים ברוחני וכו' (אור יקר).

²⁸²⁵ המלכות, והוא תינוק יונק משדי אמו (אור יקר). דע כי סוד נער ונערה הוא סוד היסוד ומלכות, והנה יהושע בא מיוסף, ויש בו ניצוץ יוסף הנק' נער, והוא בחי' יסוד דז"א, לכן הוא יצא להלחם בעמלק, לקנא על היסוד שלו. והנה ביוסף היה ניצוץ זיהרא עילאה דאדה"ר, שנטל חנוך מטטרון, כי זיהרא עילאה הוא מטטרון, וזיהרא תנינא יוסף. והנה עץ הדעת טוב ורע, טוב הוא מטטרון, ורע הוא סמא"ל. ולכן כיון עמלק שהוא סמא"ל, איתער לקבליה מטטרון ביהושע להלחם בעמלק לקנא על הברית, וזהו לפי חרב, כי עמלק זרק מילתהון דישראל כלפי מעלה, ולכן יוסף שהוא סוד הברית נתקנא. וז"ס לפי חרב, לפ"י גימ' ק"כ, הם סוד ו' שהוא בת"ת, והוא כלול מ'י, הרי ס', וכנגדו ס' ביסוד, הרי הם ק"ך. וכן ביצירה יש ס' פולסי דנורא, שהוא במטטרון, שהוא ג"כ ת"ת ביצירה. והנה אחר שנהרג עמלק, נתקן המילה והפריעה, ואז בנה מזבח נגד מלכות הנק' מילה, פ"ה. ויקרא לו ה' נסי, הוא היסוד שהוא הפריעה, וכמ"ש ואל עמים ארים נסי, וז"ש בדף סז ע"א תנא ויבן משה מזבח וכו' (זהר הרקיע).

ספר שמות

אלא משה עשה הכל בחכמה, מה שעשה אהרן וחור, זה מצדו וזה מצדו, וידיו באמצע. ועל זה [נאמר] "ויהי ידיו אמונה", אמונה. אהרן, כדי שיתעורר הצד שלו, וחור, כדי שיתעורר הצד שלו, והיו אווזים בידיו מכאן ומכאן, שימצא סיוע שלמעלה.	וחור תמיכו לידיו הווי ידיו אמונה אלא משה כלל בחכמתא עביר מה דעביר אהרן וחור דא²⁸²⁶ מסטרא דיליה ודא מסטרא דיליה וידיו באמצעיתא ועל דא ויהי ידיו אמונה ומהימנותא אהרן בגין דיתער סטרא דיליה²⁸²⁷ וחור בגין דיתער סטרא דיליה והווי אחידן בידיו מכאן ומכאן לאשתכחא סיועא דלעילא:
"והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", "כאשר ירים", שזקף ימין על שמאל, והתכוון בפרישת ידיו, "וגבר ישראל", ישראל שלמעלה. "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", בשעה שישראל למטה נחים תפלתם, לא יכולים ידי משה לעמוד בזקיפות, "וגבר עמלק". מכאן למדנו, אף על פי שהכהן פורס את ידיו בקרבן, כדי לתקן את עצמו בכל ישראל, צריכים להמצא עמו בתפלותיהם.	והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל (יא) כאשר ירים דזקיף ימינא על שמאלא ואתכוון בפרישו דידיו וגבר ישראל ישראל דלעילא וכאשר יניח ידו²⁸²⁸ וגבר עמלק בשעתא דישראל לתתא משתכבין מצלותא לא יכלין ידי משה למיקם בזקיפו וגבר עמלק מכאן אוליפנא אף על גב דכהנא פריש [נ"א בעי נ"א פריש] וידיו בקרבנא לתקנא גרמיה בכלא ישראל בעיין לאשתכחא בצלותהון עמיה:
שנינו, בקרב הזה של עמלק, נמצאו עליונים ותחתונים, ועל זה [נאמר] "ויהי ידיו אמונה", באמונה כראוי. "ויהי ידיו אמונה", היה צריך להיות "ויהיו ידיו". אלא משום שהכל תלוי בימין, נאמר "ויהי". ונאמר "ידיו", משום שהוא עיקר הכל. ונאמר "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב".	תאנא בקרבא דא דעמלק²⁸²⁹ אשתכחו עלאין ותתאין²⁸³⁰ ועל דא ויהי ידיו אמונה ובהימנותא²⁸³¹ (והימנותא) כדקא חזי²⁸³² ויהי ידיו אמונה ויהיו ידיו מבעי ליה אלא בגין דתליא כלל בימינא כתיב ויהי וכתוב ידיו בגין דהוא עקרא דכלל וכתוב (שמות טו ו) ימינך יהוה נאדרי בכח ימינך יהוה תרעץ אויב:
"ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר וגו' (שם יז יד) תא חזי מה כתיב לעילא (שם יג) ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ויחלוש ויהרוג מבעי ליה אלא ויחלוש כמה דאתמר (ישעיה יד יב) חולש על גוים יהושע הוה חולש עליהו²⁸³³ והוה חרב נוקמת נקם ברית קטיל לון דכתיב (שמות יז יג) לפי חרב כמה דאתמר:	ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר וגו', בא וראה, מה נאמר למעלה "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב". "ויחלוש", היה צריך להיות "ויהרג". אלא "ויחלוש", כמו שנאמר "חולש על גוים", יהושע היה חולש עליהם, ואותה "חרב נוקמת נקם ברית", הורגת. אותם שנאמר "לפי חרב" כמו שנתבאר.
כתב זאת זכרון (שם יד) זאת דיקא ושים	"כתב זאת זכרון", "זאת" דווקא. "ושים באזני יהושע", שהרי הוא עתיד

²⁸²⁶ וא"ת הא בסוף פרשת בהעלותך אמר אהרן ונחשון בן עמינדב וי"ל דאחר שמת חור, חזר נחשון במקומו, לפי שכולם בחינה אחת מיהודה שהוא בחינת גבורה, ועי' בפרשת ואתחנן דף רס כי שם הארכנו (מ"מ).

²⁸²⁷ חקת קפא ע"ב (הערת הזהר).

²⁸²⁸ ידיו (דפ"ו).

²⁸²⁹ לשלול שאר מלחמות הגויים ושאר מלחמות עמלק (אור יקר).

²⁸³⁰ מהספירות ועד הגשמיים כמבואר, וע"ד לעזרת העליונים ויהי ידיו אמונה (אור יקר).

²⁸³¹ בסוד כוונתו באצילות (אור יקר).

²⁸³² על יושר הכוונה כראוי (אור יקר).

²⁸³³ פי' כדלקמן שהביא עמלק אומות אחרים בעל כרחם, ולכך היה חולש וכו' מי ראוי למות (מ"מ).

ספר שמות

להרוג מלכים אחרים. "כי מחה אמחה", מחה למעלה, אמחה למטה. זכר, זכרון של מעלה ומטה.	באזני יהושע (שם) דהא הוא זמין לקטלא מלכין אחרנין כי מחה אמחה (שם) מחה לעילא ²⁸³⁴ אמחה לתתא ²⁸³⁵ זכר דוכרנא דלעילא ותתא:
אמר רבי יצחק, נאמר "כי מחה אמחה", ונאמר "תמחה את זכר עמלק". אלא אמר הקדוש ברוך הוא, אתם מחו את זכרונו למטה, ואני אמחה את זכרונו למעלה. אמר רבי יוסי עמלק הביא עמו עמים אחרים, וכולם פחדו לקרב לישראל, חוץ ממנו, ולכן יהושע היה חולש עליהם. רבי ייסא אמר "ויחלש יהושע", ששבר את כחם מלמעלה.	אמר רבי יצחק כתיב כי מחה אמחה וכתיב (דברים כה יט) תמחה את זכר עמלק אלא אמר קודשא בריך הוא אתון מחוין ²⁸³⁶ דוכרניה לתתא ואנא אמחה דוכרניה לעילא אמר רבי יוסי עמלק עמין אחרנין אייתי ²⁸³⁷ עמיה וכלהו דחילו לקרבא בהו בישראל בר איהו ובגין כך יהושע הוה חולש עלייהו רבי ייסא אמר ויחלש יהושע דתבר חילא דלהון ומלעילא (לעילא):
"ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי". "ויבן משה מזבח", כנגד אותו שלמעלה. "ויקרא שמו", של אותו מזבח, "ה' נסי", מה זה "ה' נסי", משום שנקם את נקמת אותו רושם	ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהו"ה נסי (שמות יז טו) ויבן משה מזבח לקבל ההוא דלעילא ²⁸³⁸ ויקרא שמו [דההוא מזבח] יהו"ה נסי מאי יהו"ה נסי ²⁸³⁹ בגין דאנקים נקמתא דההוא רשימא
הקדוש של ישראל. ומאותו הזמן נקרא חרב נוקמת נקם ברית.	סו/ב קדישא ²⁸⁴⁰ דישראל ומההוא (דהא מההוא) זמנא אתקרי חרב נוקמת נקם ברית:
רבי יוסי אמר "ויבן משה מזבח", מזבח לכפר עליהם. "ויקרא שמו", של מי. אמר רבי חייא, שמו של אותו מזבח "ה' נסי", כמו שנאמר "ושם נסהו", והכל דבר אחד. על שישראל נפרעו והתגלה אותו אות ברית, הרושם הקדוש. מכאן למדנו, שכיון שנמול בנו של אדם, והתגלה בו הרושם הקדוש של הברית, נקרא מזבח לכפר עליו, ומה שמו "ה' נסי".	רבי יוסי אמר (שמות יז טו) ויבן משה מזבח מזבח לכפר עלייהו ²⁸⁴¹ ויקרא שמו [שמו] דמאן אמר רבי חייא שמיה דמדבחה ההוא יהו"ה נסי כמה דאת אמר (שמות טו כה) ושם נסהו וכלא מלה חד ²⁸⁴² על דאתפרעו ישראל ואתגלייא ההוא את קיימא רשימא קדישא מכאן אוליפנא דכיון דאתגזר בריה דבר נש ואתגלייא ביה את רשימא קדישא קיימא ההוא (ד)אקרי מזבח לכפרא עליה ומה שמיה יהו"ה נסי:
כודגמא שיעקב בנה מזבח, שנאמר "ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל", למי, לאותו מקום שנקרא מזבח, ומה שמו "אל אלהי ישראל".	כגוונא [דבנא יעקב מדבחה דכתיב] ודא יעקב בנה מדבחה דכתיב (בראשית לג כ) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל ²⁸⁴³ למאן לההוא אתר דאקרי מזבח ומאן (ומאי) שמיה אל אלהי ישראל:
אמר רבי יוסי, מהו שנאמר "ויראו את	אמר רבי יוסי מאי דכתיב (שמות כד י) ויראו

²⁸³⁴ דעת דקלי' (מ"מ).

²⁸³⁵ בעולם הזה (מ"מ).

²⁸³⁶ היינו שהתחלה תהיה על ידי ישראל ועיקר המוחה עמלק הוא הקב"ה (מ"מ).

²⁸³⁷ אייתין (דפ"ו).

²⁸³⁸ היינו מדת המלכות מזבח עליון מפני שיש למעלה שני מזבחות, מזבח הפנימי הוא הבינה, ומזבח החיצון היא המלכות, אמר "ההיא דלעילא" כלומר הגלויה הידועה דהיינו המלכות (אור יקר).

²⁸³⁹ רצה בזה שאלמלא היינו מפרשים מזבח סתם, הנה ניחא שקרא מזבח על שם הנס, ה' נסי ה' ת"ת, נסי יסוד. שע"י ב' מדות אלו נעשה הנס, אלא השתא דפרשת ההיא דלעילא וכו', דהיינו המלכות, א"כ מאי ה' נסי, שאינו מתיישב שמות אלו בה (אור יקר).

²⁸⁴⁰ ברית היסוד (אור יקר).

²⁸⁴¹ על שאמרו היש ה' בקרבנו אם אין (רח"ו במ"מ).

²⁸⁴² פ' נסי ונסהו הכל דבר אחד, והכוונה על הפריעה שעשו במרה (מ"מ).

²⁸⁴³ פ' מלכות נקרא אל והוא אלוה של ישראל בעולם הזה (מ"מ).

ספר שמות

אלהי ישראל וגו', וכי מי יכול לראות את הקדוש ברוך הוא, והרי נאמר "כי לא יראני האדם וחי", וכאן אמר "ויראו". אלא שהתגלית עליהם הקשת בצבעים מאירים, וכך שנינו, כל מי שמסתכל בקשת, כמי שמסתכל בשכינה, ואסור להסתכל בשכינה. ולכן אסור לאדם להסתכל באצבעות הכהנים בשעה שפורשים ידיהם.	את אלהי ישראל וגו' וכי מאן יכול למחמי ליה לקודשא בריך הוא והא כתיב (שם לג כ) כי לא יראני האדם וחי והכא אמר ויראו אלא ודאתגליא קשת עלייהו בגוונין נהירין והכין (הכין) תנינן ²⁸⁴⁴ כל מאן דאסתכל בקשת כמאן דמסתכל בשכינה ולאסתכלא בשכינתא אסיר ²⁸⁴⁵ ועל דא אסיר ליה לאיניש לאסתכלא באצבעייהו דכהני בשעתא דפרסי ידיהו:
אסור להסתכל בקשת. באיזו קשת. אמר רבי אבא בקשת סתם. אמר לו, מה זה בקשת סתם. אמר לו, בקשת שלמעלה ובקשת שלמטה. בקשת שלמעלה בצבעיה, שכל מי שמסתכל בצבעיה כאילו מסתכל במקום שלמעלה, ואסור להסתכל בו שלא יבייש את השכינה. קשת שלמטה, מהי אותו אות הברית שנרשם בו באדם, שכל מי שמסתכל בו עושה קלון למעלה.	אסור לאסתכלא בקשת מאן קשת אמר רבי אבא בקשת סתם ואמר ליהו מאי בקשת סתם אמר ליה בקשת דלעילא ובקשת דלתתא בקשת דלעילא בגוונין דכל מאן דיסתכל בגוונין כאילו אסתכל באתר דלעילא ואסיר לאסתכלא ביה דלא יעביד קלנא בשכינתא קשת דלתתא מאי היא ההוא את קיימא דאתרשים ביה בבר נש דכל מאן דאסתכל ביה עביד קלנא לעילא:
אמר רבי יצחק אם כך, והרי נאמר "שים נא ידך תחת ירכי", שהיה משביע אותו באות הזה. אמר לו, הנח לאבות העולם, שאינם כשאר בני העולם. ועוד	אמר רבי יצחק אי הכי והכתיב (בראשית כד ב) שים נא ידך תחת ירכי דהוה אומי ליה בהאי את אמר ליה אנח להו לאבהן דעלמא ²⁸⁴⁶ דלית

²⁸⁴⁴ פי' מסקנת התירוץ הוא לקמן, שאמר ראו המלכות מלובשת במט"ט, כמ"ש ר' יוסי ור"א, וכאלו לא ראו רק מלאך מט"ט, ואגב הביא ענין הקשת וכו' (מ"מ).

²⁸⁴⁵ אמרו (חגיגה טז ע"א) המסתכל בקשת ראוי לו שלא בא לעולם וכו', ובתיקונים (תיקון יח דף לה ע"א) שאל ר' אלעזר לר' שמעון ואמר לו אבא ואמאי אסור לאסתכלא בקשת, אמר ליה רבי שמעון ברי, בגין אינון קליפין דמתלבשין ביה ודאינון ביה, דאינון רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב, ודא איהו דחזא יחזקאל ע"ה, דאמר ווארא והנה רוח סערה כו' וברי כל זמנא דאלין קליפין לא מתעברין מקשת לא יהא קשת בגוונין נהירין, וסימנא דא יהא בידך עד דתחזי קשתא בגוונין נהירין לא תצפה לרגלי דמשיחא, ומיד דיהא נהיר בגוונין מיד וראיתיה לזכור ברית עולם, ומיד אתגלייא ההוא דאתמר ביה כו', לקיימא ביה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות כו' [תרגום: אמר רבי אלעזר, אבא, ולמה אסור להסתכל בקשת, אמר לו רבי שמעון: בני בגלל אותם הקלפות שמתלבשים בו ושהם בו שהם "רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב" וזהו שראה יחזקאל עליו השלום שאמר "וארא והנה רוח סערה וכו'" ובני, כל זמן שהקלפות הללו לא עוברים מן הקשת לא תהיה הקשת בגוניה מאירים, וסימן זה יהיה בידך, עד שתראה קשת בגוניה מאירים, אל תצפה לרגלי המשיח. ומיד שתהיה מאירה בגוונים מאירים - מיד "וראיתיה לזכר ברית עולם" ומיד מתגלה אותו שנאמר בו "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך לקיים בו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ע"ש. וכן הוא בזה"ק (פרשת נח דף עב ע"ב) וע' עוד בתיקון ל"ז (פו ע"ב) ובסוף תיקון נ"ח (קח ע"א) בכל הענין שם. והענין הוא כי הקשת הוא יסוד, והקשת הניתן בענן, הוא היחוד יסוד במלכות כמ"ש בפ' בראשית (יח סע"א ורע"ב). ויש לו לקשת ג' גוונין, חוור סומק ירוק, והם הגוונין דחג"ת שמאירין ביסוד, והוא ע"י טיפת הזווג היורד מהג' מוחין חב"ד, ואז נהיר היסוד בהג' גוונין דחג"ת ומתייחד בהמלכות, ומאיר אז המלכות ג"כ באותן הג' גוונין. והוא שנאמר (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם (כי אז אתחזי רחמי, אבל בלא גשם הוא דינא, כמ"ש בפ' פנחס (רלא רע"א), כי הגשם הוא מורה על הורדת הטיפה הניתן מהיסוד להמלכות), הוא מראה דמות כבוד ה', כי אז היא מתלבשת בלבושי יקר דמלכו ומתחזי קמי מלכא בלבושין וקישוטין דגוונין נהירין, שהם הג' גוונין דקשת, ואז מתקיים (בראשית ט טז) וראיתיה לזכור ברית עולם וכמ"ש בפ' פנחס (רטו ע"א) בזה"ק וברע"מ ע"ש. וכן אמרו בהקדמת תיקונים (ח ע"א) כמראה הקשת הקשת דא צדיק יסוד עלמא כו', כן מראה הנגה סביב דא שכינתא תתאה נקבה תסובב גבר, ע"ש בהגר"א. אמנם כ"ז הוא רק בעת הזכות והרצון, אבל כשהוא להיפך רחמ"ל, אז סובב הערלה על היסוד וישנו בהערלה ג' קליפין זה על זה כגלדי בצלים, והוא סוד שלש שנים יהיה לכם ערלים (ויקרא יט כג), וכמ"ש בהקדמת תיקונים (יב ע"ב) קליפה דערלה דכסי על י' (דע"ה ח"ב פח ע"א).

²⁸⁴⁶ כי לא שלט בהן יצה"ר כלל, וכמ"ש בבא בתרא (יז ע"א) ג' לא שלט בהן יצר הרע ואלו הן אברהם יצחק ויעקב (ביאורים ח"ב יב ע"א).

ספר שמות

אינן וכשארן (בשאר) בני עלמא ועוד שים נא ידך תחת ירכי כתיב ולא כתיב ראה תחת ירכי בגין כך אסיר לאסתכלא בקשת סתם כמה דתנינן:	"שים נא ידך תחת ירכי", נאמר ולא נאמר "ראה תחת ירכי", לכן אסור להסתכל בקשת סתם, כמו ששנינו.
תאנא ויראו את אלהי ישראל (שמות כד י) דאתגליא קשת עליהו בגוונין ושפירין (ספירין) נהירין מלהטן לכל עיבר²⁸⁴⁷ משמע דכתיב את אלהי ישראל ולא כתיב ויראו אלהי ישראל אמר רבי יוסי נהורא דבוצינא דשכינתא ומאי ניהו ההוא ודאקרי נערו דמשמש לשכינתא (דאקרי נער) במקדשא ובגין כך את דייקא:	למדנו "ויראו את אלהי ישראל", שהתגלתה עליהם הקשת בצבעים יפים מאירים לוהטים לכל צד, משמע שנאמר "ויראו את אלהי ישראל", ולא נאמר "ויראו אלהי ישראל". אמר רבי יוסי, אור נר של השכינה, ומהו. אותו שנקרא נער, שמשמש את השכינה במקדש, ולכן "את" דוקא.
ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שם) דאתרשים ביה תחות דוכתיה חד לבינתא מאינן לבנין דהוו בנין במצרים דתנינן אתתא חדא אולידת במצרים והוו אתיין סרכי פרעה ועאלת ליה בחד לבנתא ואתא פס ידא²⁸⁴⁸ ואחיד ליה ואתרשים תחות רגליו דשכינתא וקיימא קמיה עד דאתוקד בי מקדשא דלתתא דכתיב (איכה ב א) ולא זכר הדום רגליו:	"ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", שנרשם בו תחת מקומו לבנה אחת, מאותם לבנים שהיו בונים במצרים. ששנינו, אשה אחת הולידה במצרים, והיו באים שוטרי פרעה, והכניסה אותו בלבנה אחת. ובא פס יד ואחז אותו, ונרשם תחת רגלי השכינה, ועומד לפניו, עד שנשרף בית המקדש שלמטה, שנאמר "ולא זכר הדום רגליו".
רבי חייא אמר לבנת הספיר נהירותא דספיר²⁸⁴⁹ (קלדיטי) בקנדיטי גליפין עלאין [נ"א דלעילא] דמתלהטא לשבעין ותרין עברי²⁸⁵⁰ הדא הוא דכתיב (ישעיה נד יא) ויסדתיך בספירים:	רבי חייא אמר לבנת הספיר, אור הספיר, (מפתחות) יין הרקח חקוקים עליונים [שלמעלה] שלוהטים לשבעים ושנים צדדים. זהו שנאמר "ויסדתיך בספירים".
וכעצם השמים (שמות כד י) מאי עצם השמים אמר רבי אבא מה עצם השמים²⁸⁵¹ גליפא בשבעין ותרין ענפין²⁸⁵² פרחין מלהטן בכל עיבר אופ הכא חיזו דההוא עצם²⁸⁵³ השמים כחיזו שמיא ממש רבי יהודה אמר²⁸⁵⁴ כלא אתרשים בההוא נהירו דחיזו דמתגלפא מסטרא דשכינתא:	"וכעצם השמים", מה זה "כעצם השמים". אמר רבי אבא, מהו עצם השמים, חקוק בשבעים ושנים ענפים פורחים שמתלהטים לכל צד. כמו כן כאן, המראה של אותו עצם השמים, כמראה השמים ממש. רבי יהודה אמר, הכל נרשם באותו האור של מראה שנחקק מצד השכינה.
אמר רבי חזקיה אי הכי והא שתי אינן²⁸⁵⁵ בסחרניה דשכינתא דכתיב (שיר ג ז) ששים	אמר רבי חזקיה אם כך, והרי הם ששים סביב השכינה, שנאמר "ששים גיבורים סביב לה". אמר לו כך הוא

²⁸⁴⁷ שראו השכינה מלובשת במט"ט (רח"ו במ"מ).

²⁸⁴⁸ פסידא – פירוש שר ההורג ומפסיד אותם והרגו לילד (מ"מ).

²⁸⁴⁹ הוא יסוד כמ"ש הרב לבנת היא מלכות וספיר יסוד (מ"מ).

²⁸⁵⁰ הם ע"ב שרים שסובבים רגלי הכסא (רח"ו במ"מ).

²⁸⁵¹ היא המלכות שהיא עצם הז"א כמו שאמר הכתוב עצם מעצמי (מ"מ).

²⁸⁵² פי' ע"ב שרים שסובבים הכסא (מ"מ).

²⁸⁵³ ור"ל מלבד שיש בה ע"ב שרים שסובבים הכסא כמו ז"א שיש לו ע"ב, עוד הארותיה כולם כמו של ז"א וז"ש אופ הכא חיזו דההוא עצם וכו' וכאלו אמר הכתוב ועצם השמים (מ"מ).

²⁸⁵⁴ מחזיק סברת רבי יוסי שהוא מט"ט (רח"ו במ"מ).

²⁸⁵⁵ פי' ואת אמרת שהם ע"ב ותירץ ששים עם י"ב תחומין הם ע"ב (מ"מ).

ספר שמות

ודאי, אלא אותם ששים מאירים בשנים עשר תחומים, ולא זזים מסביבה לעולמים. ששנינו, שנים עשר תחומים חקוקים עליונים, עלו במשקל בעץ קדוש גדול וחזק, וכולם מאירים במלכה כשמתחברת במלך, וזהו "עצם השמים", עצם השמים ממש. וכל אותם השבילים המאירים, מאירים בו באור המלכה.	גבורים סביב לה אמר ליה הכי הוא ודאי אלא אינון שתין אתנהירו בתריסר תחומין²⁸⁵⁶ ולא אעדיאו מסחרנותה²⁸⁵⁷ לעלמין דתנינן תריסר תחומין גליפין עלאין במתקלא סליקו באילנא קדישא רבא ותקיף וכלהו נהירין במטרוניתא כד אתחברת במלכא ודא הוא עצם השמים עצם השמים ממש וכל אינון נהירין שבילין מנהרין ביה בנהירו דמטרוניתא²⁸⁵⁸:
ושנינו, האור של הששים הללו, שסביבה רשומים בו באותו נע"ר, וקוראים להם ששים מכות אש, שמתלבש בהם מצד השכינה, לזהטים בדין, זהו שנאמר "ששים גבורים סביב לה".	ותאנא נהירו דאלין שתין דסחרנהא רשימין ביה בההוא נע"ר²⁸⁵⁹ וקרינן ולהו (ליה) שתין פולסי דנורא דאתלבש בהו ומסמרא (בסמרא) דשכינתא מתלהטין בדינא הדא הוא דכתיב ששים גבורים סביב לה (שיה"ש ג ז):
שנינו "ויבן משה מזבח", כמו שאמרנו "ויקרא שמו ה' נסי ה'". "נסי", ממש. למה, משום שעמלק לקח כל אותם שהיו מהולים שלא נפרעו, ומל אותם וזרק אותם למעלה, ואמר קח מה שרצית בו. באותה שעה מה נאמר "ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר", מדר דר חסרים, מהדיירים של מעלה ומהדיירים של מטה.	סז/א תאנא ויבן משה מזבח (שמות יז טו) כמה דאמינא ויקרא ושמו (לו) יהו"ה נסי (שם) יהו"ה נסי ממש אמאי בגין דעמלק נטל כל אינון דהוו גזירין ולא אתפרעו וגזר לון ושדי להו לעילא ואמר טול מה דאתרעית ביה ביה שעתא מה כתב (שם טז) ויאמר כי יד על כס יה מלחמה ליהו"ה בעמלק מדר דר מדר דר חסרין ומדיורין דלעילא ומדיורין דלתתא:
אמר רבי יהודה, בכל דור ודור, בכל הדורות שבאים לעולם, אין לך דור שאין בו מאותו זרע רע, והקדוש ברוך הוא לוחם בהם קרב. רבי יצחק אמר מהדיור שלמטה לדיור שלמעלה, ועליהם נאמר "יתמו חטאים מן הארץ וגו'", מן הארץ, בעולם הזה ובעולם הבא. באותו זמן נאמר "ברכי נפשי את ה' הללויה".	אמר רבי יהודה בכל דור ודור, בכל דור דא ודורא בכל דרין דאתיין לעלמא לית לך דר דלית בהו מההוא זרעא בישא וקודשא בריך הוא אנח בהו קרבא רבי יצחק אמר מדיורא דלתתא לדיורא דלעילא²⁸⁶⁰ ועלייהו כתיב (תהלים קד לה) יתמו חטאים מן הארץ וגו' מן הארץ בעלמא דין ובעלמא דאתי ביה זמנא כתיב (שם) ברכי נפשי את יהו"ה הללויה:
"וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה וגו'", רבי חזקיה (רבי אלעזר) פתח ואמר "וישא אהרן את ידו", כתוב "ידו", אחת, משום שצריך להרים ימין על שמאל, והרי בארנו הסוד.	פרשת יתרו וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה וגו' (שמות יח א) רבי חזקיה ונ"א רבי אלעזר פתח ואמר (ויקרא ט כב) וישא אהרן את ידו כתיב ידו חד בגין דבעי לארמא ימינא על שמאלא²⁸⁶¹ והא אוקימנא רזא²⁸⁶²:

²⁸⁵⁶ פי' י"ב צירופי הוי"ה שבז"א (מ"מ).

²⁸⁵⁷ מסחרנותא (דפ"ו).

²⁸⁵⁸ פי' מאירים במט"ט על ידי המלכות (מ"מ).

²⁸⁵⁹ פי' לעיל אמר על ה"ב תחומין שמאירים למט"ט וכאן אמר על ששים גבורים שרשימין ג"כ במט"ט (מ"מ).

²⁸⁶⁰ "מדיורא דלתתא לדיורא דלעילא" מוסגר בדפ"ק.

²⁸⁶¹ לפי פשיטתו של סוד טעם הרמת ימין על שמאל הוא בסוד תגבורת החסדים על הגבורות (רמ"ז). בפרשת נשא (קמו ע"א) רזא הוא משום דכתיב והוא ימשל בך (יהל אור).

מצאנו בספרו של שלמה המלך, שכל מי שמרים ידו למעלה, והם אינן בתפלות ובקשות, זהו אדם שמתקלל מעשרה שליטים ממונים, והם "עשרה שליטים אשר היו בעיר". אלו אותם עשרה שממונים על פרישת הידים למעלה, ליטול אותה תפלה, או אותה ברכה, ונותנים בה כח להתכבד השם הקדוש, ומתברך מלמטה. כיון שמלמטה מתברך מאותה פרישת הידים למעלה, אז מתברך מלמעלה ומתכבד מכל הצדדים.	אשכחנא בספרא דשלמה מלכא דכל מאן דארים ידוי לעילא²⁸⁶³ ולא אינון בצלותין ובעותין האי איהו בר נש דאתלטיא מעשרה שולטנין ממנן²⁸⁶⁴ ואינון (קהלת ז יט) עשרה שליטין אשר היו בעיר אליו אינון עשרה די ממנן על פרישו דידין²⁸⁶⁵ לעילא לנטלא ההוא צלותא או ההיא ברכתא ויהבי ביה חילא לאתיקרא שמא קדישא²⁸⁶⁶ ואתברך מתתא²⁸⁶⁷ כיון דמתתא אתברך²⁸⁶⁸ מההוא פרישו דידין לעילא²⁸⁶⁹ כדין אתברכא²⁸⁷⁰ מעילא²⁸⁷¹ ואתיקר מכל סטרין;

²⁸⁶² דר"א אוקים ופי' הרזא משום דימינא הוא דכורא דנטיל ה"ח בה' אצבעאן דימינא ונוק' ה"ג, ועי' באד"ר קמב ע"א ושם קמא ע"ב ותאנא האי ת"ת כו' תאנא כו' וע"ש קמא ע"ב אר"א היינו רזא דתנינן (יהל אור).

²⁸⁶³ עי' מלואים אות יא.

²⁸⁶⁴ הן י"ס דבריא ועמ"ש בפסוק והחכמה תעוז כו', שהן חו"ב וז"ש ואינון עשרה שליטין כו', ודעיר היא עיר קטנה אחות לנו קטנה ושם הקטנה רחל הנה מטתו שלשלמה כרסייא דילה ואמר במדרש הנעלם (ח"א קכז ע"ב), א"ל חמינא דהאי אור הראשון דמטלנוי עשרה כו' ובאותותא עשרה כו', וז"ש לתתא עשרה שליטין דקאמרין אינון עשר אמירן לתתא ברזא כו' והן י' מאמרות שבהן נברא העולם וידוע שהם בבריאיה אלקים דעובדא דבראשית אלקים לתתא את המאור הקטן כמ"ש בפ' בראשית כ ע"א וע"ל סח ע"ב וכן מקננא ביה אלקים חיים בעובדא דבראשית. וז"ש והחכמה תעוז כו', דהיא למעלה מבינה, וכן אצילות דרגא דחכמה, ור"ל דתורה יותר מעולה מתפלה כמ"ש אליו אינון כו' צלותא כו' ור' חזי' (שבת י ע"א) דהוי מאריך טובא בצלותא אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, והענין כי העולם בדכורא ושעה בנוק', קיימא ליה שעתא. והן רמ"ח איברים ושס"ה ימי שנה. ועמ"ש בתיקון סט קג ע"א ונפש כליל לשניהם ברמ"ח איברים ושס"ה גידים מ"ע ומל"ת והוא נגד דעת דכליל שניהם ג' ספרים ספר כו' וכן התורה כליל שניהם מ"ע ומל"ת שהוא הדעת וחיי עולם היא חכמה תחיה בעליה, וחי שעה בינה עץ חיים היא כמ"ש בתיקון כ"ב דשניהם נק' חיים. ועולם ושעה ז"ל כנ"ל, והן חיים דילהון כידוע וכו"ל. וכן מועיל להפקת שאלה יותר כמ"ש ועץ חיים תאורה באה ותפלה היא מעומקא עלאה ממעמקים קראתיך כו', והוא באצבען כ"ח מ"ה ועמ"ש בתיקון לט א', אע"ג דמ"ה ג"כ בהו הוא חכם מבינה, והכל בצלותא עובדא דבראשית, עשר אמירן, וחכמה במחשבה והוא צלותא בכסא דע"י מתברך שמא קדישא דהוא ברוך דצלותא כמ"ש לקמן רסא ע"א ברוך ריבויא דכולהו כו' רבויא דרזא כו' וז"ש אליו אינון כו' (יהל אור).

²⁸⁶⁵ התפילה שהיא בנשיאות ידים למעלה, יש לה כח יותר מהתפילה שאינה בנשיאות ידים, ועניינו כי הנשיאות ידים גורם שימשך על התפלה קודם עלייתה כח ושפע מהעשר מדות אל התפילה, מה שאין כן שאר התפילה (אור יקר). ועי' לקמן רעז ע"א (לש"ו).

²⁸⁶⁶ מלכות (מ"מ). עצם הייחוד הנעשה בדבור נשלם ונגמר על ידי המעשה, דהיינו נשיאות כפים, בענין שדבורו בתפילה ג"כ שלם יותר, מפני שע"י נשיאות ידים עשר ספירות קרובות אליו יותר ויותר (אור יקר). הוא מלכות דאיהי קיימא בין תתאי ועלאי ואתברכ' מע"ס דלתתא וע"ס דלעילא הוא שמא קדישא דבה שמהן כמ"ש (יהל אור).

²⁸⁶⁷ בסוד מ"ן (מ"מ).

²⁸⁶⁸ כמ"ש שם, אתה עטור' דסתימן דאתון כו' וכדין את כל אשר תאמר ינתן לה כו' ור"ל אתה הוא כ"ב (אתון) וה"א עטורא דנותנין לה וזהו את כל, א"ת כ"ב, כל ה' דכליל לון, והוא סוד מנצפ"ך סוד נוק' דכליל לון בגויה, וזהו כ"ל, דהן נ' שערי בינה, ה' תרעין, והן כ"ח פרקין וא' בתראה הוא אשר תאמר ינתן לה, והוא דעת הנהר אלף אדרין דהוא אלף בתראה וכ"ב בחכמה, בל"ב נתיבות כ"ב וי', וה' בבינה נ' שערי בינה, וא' בדעת ושם הוא הפקת השאלה נהר דנפיק כו', ולכן הוא ראש לכל השאלות, אתה חונן כו', שאם אין דעת כו'. מעיקרא צריך מתתא באינון ז' היכלין דבריא, שהן י"ס. וע"ש רנו ע"ב, ואי תימא מאן אתער שייפי תתאי כו'. וסוד הידין ע"ש רס ע"א וע"ב, ואליו אתמסרו לקדושי עליונים למהך באורחא ברזא דאתון כו' וידי אדם כו' ואליו אתרין ודוכתין דאתקרון ידי אדם דקיימא לבני נשא אליו שמהן קדישין דשליטין בכל דרגא ודרגא דבהון אעלין ב"נ צלותא ובעותא כו' עש"ב, וידוע דשמהן הן בבריא, ועמ"ש בסוף תיקון נ"ה (יהל אור).

²⁸⁶⁹ "דלעילא" (מ"מ). ר"ל מהגבהת הידים של האדם לצד מעלה (יהל אור).

²⁸⁷⁰ כנ"ל והן מ"ן ומ"ד (יהל אור).

²⁸⁷¹ בסוד מ"ד (מ"מ).

ספר שמות

ואלין עשרה (אינון) ממנו זמינין לנמלא²⁸⁷² מאינון ברכאן דלעילא ולארכא לתתא ולברכא לההוא דמברך ליה דכתיב (במדבר ו כז) ואני אברכם²⁸⁷³ בגין כך יסתמר בר נש בשעתא דירים ידיו לעילא למהוי בצלו או²⁸⁷⁴ בברכן או בבעותא ולא ירים ידיו למגנא בגין דאלין עשרה אינון זמינין ומתערין לגבי ההוא פרישו ידין ואי הוא למגנא אינון עשרה לטיין ליה²⁸⁷⁵ במאתן²⁸⁷⁶ וארבעין ותמניא לוטין והאי [הוא] ואיהו דכתיב ביה (תהלים קט יז) ויאהב קללה²⁸⁷⁷ ותבואהו:	ואלו עשרת הממונים מזומנים ליטול מאותן ברכות שלמעלה ולהוריק למטה, ולברך את אותו שמברך אותו, שנאמר "ואני אברכם". ולכן ישמר האדם בשעה שמרים ידיו למעלה, להיות בתפלה או בברכות או בבקשה, ולא ירים ידיו לחנם, משום שעשרה הללו מזומנים ומתעוררים אל אותה פרישת ידים, ואם הוא לחנם, אותם העשרה מקללים אותו במאתים ארבעים ושמונה קללות, וזהו שכתוב בו "ויאהב קללה ותבואהו".
וכדין רוח²⁸⁷⁸ מסאבא שריא על אינון ידין דאיהו²⁸⁷⁹ ארחיה למשרי על אתר ריקניא וברכתא לא שריא באתר ריקניא ועל דא ונ"א דמברך ליה ואי אינון מתערין לגבי ההוא פרישו ידין ואיהו למגנא אינון לטיין ליה במאתן וארבעין ותמניא לוטין וכדין רוח מסאבא שריא על אינון ידין דאיהו ארחיה למשרי על אתר ריקניא בגין כך יסתמר בר נש בשעתא דארים ידיו לעילא למהוי בצלו או בברכאן ובצלוחא ולא ירים ידיו למגנא ועל דא כתיב (בראשית יד כב) הרימותי ידי אל יהו"ה אל עליון ודמתרגמינן (מתרגם) בצלו:	ואז רוח הטומאה שורה על אותם הידיים, שהוא, דרכו לשרות על מקום ריק. וברכה לא שורה במקום ריק. ועל זה (שמברך אותו, ואם הם מתעוררים אל אותו פורש הידיים, והם לחנם, מקללים אותו במאתים וארבעים ושמונה קללות, ואז רוח הטומאה שורה על אותן ידיים, שהוא דרכה לשרות על מקום ריק, לכן ישמר האדם בשעה שמרים ידיו למעלה, להיות או בברכות או בתפלה, ולא ירים ידיו לחנם. ועל זה) נאמר "הרמתי ידי אל ה' אל עליון", שמתרגמים בתפלה.
ובהאי פרישו ידין אית רזין עלאין²⁸⁸⁰ בשעתא דאתפרישו ואזדקפו לעילא אוקיר²⁸⁸¹ בר נש לקודשא בריך הוא בכמה רזין עלאין²⁸⁸² אחזי ליחדא [רוא ד]עשר אמירן בגין ליחדא כלא ולא תברכא שמא קדישא כדקא חזי²⁸⁸³	ובפרישת הידיים הזאת יש סודות עליונים. בשעה שנפרשים ומזדקפים למעלה, מכבד האדם את הקדוש ברוך הוא בכמה סודות עליונים, וראוי ליחד סוד של עשר האמירות, כדי ליחד את הכל, ולברך את השם הקדוש כראוי.

²⁸⁷² עי' יהל אור.

²⁸⁷³ עי' יהל אור.

²⁸⁷⁴ נגד ג' דרגין כסדר מלמעלה למטה צלוחא כנ"ל, וג' דרגין אלו כוללין כל הע"ס שהן עשר אמירן (יהל אור).

²⁸⁷⁵ כל דבר שהוא לבטלה שורה בו סטרא דשמאלא, ולכן ברכה אינה מצויה בידי מצד הקדושה, מפני שנשאם לבטלה, הרי קללה מזומנת לו, והנה כמו שהברכה היתה לו לכל הגוף, שהם רמ"ח אברים, ע"י עשר אצבעות, כן הקללה (אור יקר).

²⁸⁷⁶ דע"ס כוללין קומה שלימה שהוא רמ"ח איברין, וכן בשם המפורש וכן בברכה, כמ"ש בפ' נשא קמז ע"א אמור חושבן רמ"ח איברים דבאדם וכבר כת' דבב"כ אתערו אינון עשרה שליטין כמ"ש ברע"מ קמה ע"א עש"ב (יהל אור).

²⁸⁷⁷ דסיפא דקרא ולא חפץ בברכה כו' ור"ל שלא ראה להרים בתפלה (יהל אור).

²⁸⁷⁸ כמ"ש שממית בידיים תתפש וכמ"ש (יהל אור).

²⁸⁷⁹ ר"ל מקום שהיה ראוי לקדושה לחול ולא חל שזהו טעם של ש"ז וכן בדבר שנתרוקן כגון במצורע ומת וכיוצא (יהל אור).

²⁸⁸⁰ ר"ל סוד הדעת שהוא נק' רזא בכ"מ סוד ה' ליראיו סוד דיסוד והוא בחשאי בזיווג והוא ה"ח וה"ג ה' אצבעין דיד ויד שמאל חו"ג ולכן ברית קדישא אתער באצעאן (יהל אור). עי' לקמן רעח ע"א (לש"ו).

²⁸⁸¹ ר"ל שממשיך הדעת שהוא יקר שנמשך מדיקנא יקירא דכל יקירותא ביה תלי' ועמ"ש ברפ"ב דס"ד וכמ"ש ונגד זקניו כבוד (יהל אור).

²⁸⁸² עי' יהל אור.

²⁸⁸³ רח ע"א וע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

2885 ואחזי 2884 ליחדא רוא דרתיכין פנימאין ורתיכין דלבר 2886 בגין דיתברך שמא קדישא בכל סטריין ויתיחד כלא כחדא עילא ותתא:	וראוי ליחד את סוד המרכבות הפנימיות והמרכבות החיצוניות, כדי שיתברך השם הקדוש בכל הצדדים, ויתיחד הכל כאחד, מעלה ומטה.
פתח ואמר (שמות כג טו) ולא יראו פני ריקם דא איהו רוא דזקיפו דאצבעין כד זקיף לון בר נש לעילא דבעי דלא לאודקפא בריקניא אלא בעלו ובבעותין ובברכאן (או בחד מנייהו) ועל דא ולא יראו פני ריקם ולא יראו לפני לא כתיב אלא פני רוא 2887 דזקיפו דאצבעין דלא אצטריכו לזקפא למגנא כמה דאתמר:	פתח ואמר "ולא יראו פני ריקם", זהו סוד של זקיפת האצבעות, כשזוקף אותם האדם למעלה, שצריך שלא לזקף בריקנות, אלא בתפלה ובבקשות ובברכות (או בא' מהם). ועל זה "ולא יראו פני ריקם" לא נאמר "ולא יראו לפני", אלא "פני", סוד של זקיפת האצבעות, שלא צריך לזקפם לחנם, כמו שנתבאר.
עשרה שליטין דקאמרן אינון עשר אמירן לתתא 2888 ברוא ונ"א עשרה שלטנין ממנן דקאמרן אינון ממנן לתתא ברוא דאתוון רשימין 2889 כגוונא דלעילא 2890 ואלין קיימין בקדמיתא 2891 על ההוא זקיפו דאצבעאן	עשרה שליטים שאמרנו, הם עשר אמירות למטה, בסוד (עשרה שליטים ממונים שאמרנו, אלו ממונים למטה בסוד) של האותיות הרשומות, כדוגמא שלמעלה. ואלה עומדים בראשונה על אותה זקיפת אצבעות,
סז/ב	
ובהא כל סטרא דקדושה 2892 אתאחד לעילא לארמא כדין כל סטריין אחרנין אתכפיין כלהו ואודן למלכא קדישא 2893:	ובזה נאחז למעלה כל צד הקדושה להרים, אז כל הצדדים האחרים כולם מתכופפים ומודים למלך הקדוש.
תא חזי ברוא ודקדושהו (דשמא קדישא) 2894 איהו מלך וכהן ומשמש תחותיהו (דמשמשא ברוא דקדושה) בין לעילא בין לתתא אית מלך לעילא דאיהו רוא דקדש הקדשים ואיהו מלך עלאה ותחותיה אית כהן רוא דאור קדמא דקא משמש קמיה ודא איהו כהן דאקרי גדול סטרא	בא וראה, בסוד של קדושה הוא מלך, וכהן שמשמש תחתיו. בין למעלה בין למטה יש מלך. למעלה, שהוא סוד של קדש הקדשים, והוא מלך עליון. ותחתיו יש כהן, סוד של אור ראשון שמשמש לפניו, וזהו כהן שנקרא גדול, צד הימין.

2884 עי' אריכות ביהל אור.

2885 ספירות דאצילות (מ"מ).

2886 דבי"ע (מ"מ).

2887 עי' יהל אור.

2888 פי' עשרה שליטים שהם עשר ממונים הם יונקים מעשרה ספירות דמלכות (מ"מ). והן י' מאמרות שבהן נברא העולם, וידוע שהם בבריא, אלקים דעבודא דבראשית, אלקים לתתא, המאור הקטן, כמ"ש בפ' בראשית כ ע"א וע"ל סח ע"ב (יהל אור).

2889 פי' שם ב"ן שבמלכות (מ"מ). הוא אתוון דשמא מפרש (יהל אור).

2890 שם יר"ד ה"א ו"א ה"א (מ"מ). ר"ל כגוונא דאצילות ועי' בתיקו"ז לט ע"א דעשר אצבעאן אינון עשר אתוון דשמא מפרש שהן כ"ח מ"ה בעשר ובכ"ח פרקי עש"ב (יהל אור).

2891 דאינון קדמאין ראשית לכל, וכן הם בראשי אצבעאן בארמא לעילא (יהל אור)

2892 שהן ג' דרגין ול"ל לסט"א לינקא מסיומא דטופרי דאצבעין כיון שאתרמו לעילא וכלא אתאחיד בשמא קדישא ואינון באודאה בארמאן דאצבעאן (יהל אור).

2893 דאינון ל"ל אחיזה אלא במאיכו דאצבעאן אינון בדרגא דלתתא לבד כמ"ש בפרשת ויקהל (רח ע"א) ובמאיכו דאצבעאן כו' עש"ב (יהל אור).

2894 ר"ל דקומת אדם הוא מב' דברים ראש וגוף, והוא ג"ר וז"ת, ובינה כוללת ג"ר וחסד ז"ת יומא דאזיל בכולהו יומין והן מלך וכהן, וכן בריאה ג"ר יצירה ועשיה ז"ת וז"ש בין לעילא בין לתתא. והנה הקדים מתחילה וישא אהרן ידו חד כו' ואח"כ אשכחנא בספרא דשלמא כו' משום דבפ' הרימותי כו' דהרים ידיו אז, דאז נתעלה הקב"ה משום מלך וכהן שנתחברו יחד לגבוה ומלכי צדק כו', והוא כהן ויתן כו', ובאותו היום עמק שוה שהושוו כל האומות כו', וכן כ"א הי' שניהם אלא בכללות זה מלך וזה כהן, ויחזק חרש את צורף כו', ולכן נאמר שם לאל עליון שנתגלה אז, אלא שנאמר הרימותי ידי, יד א' ולכן התחיל דבעי לארמא ימינא כו' והוא יד אברהם ידי (יהל אור).

ספר שמות

דימינא:	
יש מלך למטה, שהוא כדוגמא של אותו מלך עליון, והוא מלך על הכל שלמטה. ותחתיו יש כהן שמשמש אותו, סוד של מיכאל כהן גדול, שהוא לימין. ודאי בצד הקדושה יש מלך וכהן, וזהו סוד האמונה השלמה, צד הקדושה.	אית מלך לתתא דאיהו כגוונא דההוא מלך עלאה ואיהו מלך על כלא ודלתתא (לתתא) ותחתיה אית כהן דמשמש ליה רזא דמיכאל כהנא רבא דאיהו לימינא ודאי בסטרא דקדושה אית מלך וכהן ²⁸⁹⁵ ודא איהו רזא דמהימנותא שלימתא וסטרא דקדושה:
בצד האחר, שאינו צד הקדושה, יש סוד שהוא מלך. והרי בארנו שנקרא "מלך זקן וכסיל", ותחתיו יש כהן און, וזהו סוד הכתוב "ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי", משום שכח זה שולט על אותו מעשה שעשה ירבעם. ואלמלא שנמצא כח זה, לא יכל להצליח באותו מעשה.	בסטרא אחרא דלאו ²⁸⁹⁶ איהו סטרא דקדושה אית רזא דאיהו מלך והא אוקימנא דאקרי (קהלת ד יג) מלך זקן וכסיל ותחתיה אית כהן און ודא הוא רזא דכתיב (הושע יב ט) ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי בגין דחילא דא שלמא ²⁸⁹⁷ על ההוא עובדא דעבד ירבעם ואלמלא דאשכח חילא דא לא יכיל לאצלחא בההוא עובדא:
סוד הדבר, בשעה שהמלך הזה והכהן הזה נכפים ונשברו, אז נכפים כל יתר הצדדים, ומודים לקדוש ברוך הוא. ואז הקדוש ברוך הוא שולט לבדו, מעלה ומטה, כמו שנאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".	רזא דמלה בשעתא דהאי מלך והאי כהן אתכפיין ואתברו וכדין כל סטריין אחרניין אתכפיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא (ואודן ליה) כדין קודשא בריך הוא שליט בלחודוי עילא ותתא ²⁸⁹⁸ כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא:
כדוגמא זו וסוד זה ממש, עשה הקדוש ברוך הוא בארץ, ששבר "מלך זקן וכסיל", וזהו פרעה, בשעה שבא משה לפרעה, ואמר "אלהי העברים נקרא עלינו", פתח ואמר "לא ידעתי את ה'". ורצה הקדוש ברוך הוא שיתכבד שמו בארץ כמו שהוא נכבד למעלה, כיון שהלקה אותו ואת עמו, בא והודה לו לקדוש ברוך הוא.	כגוונא דא ורזא דא ממש עבד קודשא בריך הוא בארעא ודתבר מלך זקן וכסיל ודא הוא פרעה בשעתא דאתא משה לפרעה ואמר (שמות ה ג) אלהי העברים נקרא עלינו פתח ואמר (שם ב) לא ידעתי את יהוה ובעא קודשא בריך הוא דיתיקר שמיא בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא כיון דאלקי ליה ולעמיה אתא ואודי ²⁸⁹⁹ לקודשא בריך הוא:
ואחר נשבר ונכפה אותו כהן און, יתרו, שמשמש תחתיו, עד שבא והודה לו לקדוש ברוך הוא, ואמר "ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו'", עתה ידעתי כי גדול ה' וגו'", וזהו כהן און, צד האחר, שהוא צד שמאל. וזהו סוד שאמרה רחל,	לבתר אתבר ואתכפיין ההוא כהן ואון יתרו דמשמש תחתיה עד דאתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא ואמר (שמות יח י) ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו' (שם יא) עתה ידעתי כי גדול

²⁸⁹⁵ "ודאי בסטרא דקדושה אית מלך וכהן" מוסגר בדפ"ק.

²⁸⁹⁶ ג"כ כמו בקדושה וז"ש למטה דאיהו סטר שמאלא, ר"ל דכל סט"א הוא סטר שמאלא ויותר שמאל הוא בס' וזהו שם סמ' (יהל אור).

²⁸⁹⁷ וע"ל קצא ע"ב אמאי על אהרן בגין כו' דהאי כו' וע"ש קצב ע"א חמו דכוס כו' והוא סוד ראשית אונו דסט' דימינא הוא בכור כמ"ש ברע"מ ס"פ בא והוא ראשית ולכן כל ראשית לו ונק' כח כמ"ש בתיקו"ז וכמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח ונאמר כחי וראשית אוני אבל הוא מסט' דלא אכלתי באוני לחם אונים וכל תוקפא הוא בימינא לכן נקרא כח ואון וז"ש יעקב בן ימין מבין און דהוא אחד אלא שאון יש לו ג"כ בסט"א לכן כמעט שנפלו בפלגש בגבעה אלולי שמיהר יעקב לקרותו בן ימין דל"ל חולקא שם (יהל אור).

²⁸⁹⁸ ר"ל באצילות "עילאה" ובי"ע "תתא" וכנ"ל. ותתא הוא כד אתברו ואהדרו מסט' דילהון שהן נגד עלמין דבי"ע אבל למעלה לא יגורך רע ושם העילוי (יהל אור).

²⁸⁹⁹ ליה (נוסף בדפ"ו).

ספר שמות

כשראתה שהיא מתה, כמו שנאמר "בן אוני". ולכן מקר יעקב ואמר "בן ימין", ולא בן אוני, צד ימין ולא צד שמאל.	יהו"ה וגו' ודא הוא כהן און סטר אחרא דאיהו סטר שמאלא ודא איהו רזא דאמרה רחל כד חמאת דמיתת [כמה] דכתיב (בראשית לה יח) בן אוני ובגין דא אוני²⁹⁰⁰ יעקב ואמר [בן ימין] (בנימן) ולא בן אוני סטר ימיןא ולא שמאלא:
וכיון שאותו מלך וכהן הודו לקדוש ברוך הוא, ונשברו לפניו, אז התעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו על הכל, מעלה ומטה. ועד שהתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, כשהודו אלה לפניו, לא נתנה תורה, עד לאחר שבא יתרו והודה ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו'". אז התעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו מעלה ומטה, ואחר כך נתן תורה בשלמות, ששלטונו על הכל.	וכיון דההוא מלך וכהן אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא עילא ותתא ועד דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודן²⁹⁰¹ אלין קמיה לא אתייהבת אורייתא [עד] לבתר דאתא יתרו ואודי ואמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים ברוך יהו"ה אשר הציל אתכם וגו' כדין אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא ולבתר יהב אורייתא²⁹⁰² בשלימו דשלטנו על כלא:
רבי אלעזר פתח ואמר "יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם". בא וראה, דוד המלך קם ושבח והודה למלך הקדוש, והיה עוסק בתורה באותה שעה כשרוח צפון התעוררה, והיתה מכה באותם נימי הכנור, והכנור היה מנגן ואומר שירה וכו', ואיזו שירה הוא אמר.	ורבי אלעזר פתח²⁹⁰³ ואמר (תהלים סז ד) יודוך עמים אלהים²⁹⁰⁴ יודוך עמים כלם [כדין דוד מלכא] ות"ח דוד מלכא [כדין] קם ושבח ואודי למלכא קדישא [כדין דהוה] ווהוה אשתדל באורייתא ובההיא שעתא כד [וההיא שעתא כדין] רוח צפון אתער²⁹⁰⁵ ווהוה בטש באינן נימין דכנורא וכנורא הוה מנגן ואמר [שירה וכו'] ומה [שירה] [וכו'] ומה [הוה קאמר]²⁹⁰⁶:
בא וראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא מתעורר אל כל אותן המרכבות לתת להן טרף כמו שבארנו, שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה",	תא חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אתער²⁹⁰⁷ לגבי כל אינן רתיבין למיהב לון טרפא כמה דאוקימנא דכתיב (משלי לא טו)

²⁹⁰⁰ (נ"א אודי) נוסף בדפ"ו.

²⁹⁰¹ כמ"ש בסוד הודו לה' כי טוב וכמש"ל דפרעה אמר ה' הצדיק ויתרו עתה ידעתי כו', ואורייתא הוא עשר אמין דכלילן ביה הכל מלך וכהן לכן לא ניתן אורייתא כו', וכן היא כוללת כל עלמין (יהל אור).

²⁹⁰² כדעת דקודם מ"ת בא (יהל אור).

²⁹⁰³ ר"ש (נוסף ביהל אור).

²⁹⁰⁴ פ' כשיודוך עמים שעשו עצמם אלהות הם פרעה וחביריו כ"ש שיודוך עמים כולם (רח"ו).

²⁹⁰⁵ הם ה' גבורות דאימא הבאים בחצות (מ"מ).

²⁹⁰⁶ "תא חזי דוד מלכא קם ושבח ואודי למלכא קדישא ווהוה משתדל באורייתא בההיא שעתא כד רוח צפון אתער ווהוה בטש באינן נימין דכנורא וכנורא הוה מנגן ואמר שירה וכו' ומה שירה הוה קאמר" נמחק ביהל אור.

²⁹⁰⁷ פ' מלכות, והיינו אלהים יחוננו, כי המלכות נקרא אלהים (מ"מ). קב"ה אתער הוא דרגא דבינה דמקנן בכורסייא, מבינה כל ברכאין וכמש"ל (קסט ע"ב), ומהאי שביעא' מתברכין וש"מ רבו מספר. ורוח צפון דאתער ונחית לעלמא הוא המשכת הדעת בעלמא ואתערותא הוא מבינה כידוע וכנור הוא מלכות כנור דדוד וביה מנשב ההוא רוחא, ועי' בתיקו"ז תיקון כ"ה ותיקון נ', ואח"כ קם דוד וביה הוה ג' אלף ג' כד אתער משינתיה ואח"כ התעסקו בתורה ושהוה הדעת, וז"ש וההוא שעתא כדין רוח כו' והכנור מנגן ג' כ"כ באתערותא באורייתא ודוד הוה אמר ורוח צפון וכנור נגד ג' הנ"ל. אלא כאן פסוקא דכנור קודם לרוח דדוד שני מדות דיליה כמ"ש בפ' פנחס, ואח"כ בשרייתא רוח הקדוש על דוד אמר פסוק השביעי כלל כולם דביה ז' תיבין נגד ז' פסוקים. והנה ג' פסוקים הן באצילות וג' דוד הן בב"ע שהן עלמין דמלכות דרגא דדוד ג' לעילא דכליל כלא וג' לתתא והשביעית הוא בארץ שלנו שכוללת הכל בחי' התחתונה של העולמות וז"ש כאן האי מימרא ומפרש והולך "ולבתר אתא דוד וכו'" (יהל אור).

ספר שמות

אז כולם בשמחה פותחים ואומרים "אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה". כשרוח צפון מתעוררת ויורדת לעולם, נושבת ואומרת "לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך". בשעה שמנגן הכנור באותה רוח, פותח ואומר "יודוך עמים כולם". כשהיה דוד קם ומתעורר עליו רוח הקודש, פתח ואמר "ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ", כדי להמשיך את טוב הקדוש ברוך הוא מלמעלה למטה. אחר כך בא דוד וסדר אותם ברוח הקודש כאחד, והתבונן בכל הכתוב הזה של הכנור לפי ששלמות של כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה.	ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה כדין כלוה בחרו פתחי ואמרי (תהלים סז ב) אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה כד רוח צפון אתער ונחית לעלמא נשיב ואמר (תהלים סז ג) לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך כנור בשעתא דאיהו מנגנא ביה בההוא רוחא פתח ואמר (שם ד) יודוך עמים (אלהים יודוך עמים) כלם וחסרו²⁹⁰⁸ דוד כד הוה קם ואתער²⁹⁰⁹ עליה רוח קודשא פתח ואמר (שם ז) ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ (שם ח) בגין לאמשכא טיבו דקודשא בריך הוא מעילא לתתא לבתר אתא דוד²⁹¹⁰ ברוח קודשא וסדר לון כחדא אסתכל בכלא האי קרא דכנורא בגין²⁹¹¹ דשלימו דיקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא:
בשעה ששאר העמים נכפים באים ומודים לקדוש ברוך הוא, כיון שנכפים ומודים לו, אז משתלם כבוד הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה. בשעה שבא משה	בשעתא דשאר עמין ואתכפיין (אחרנין) אתיין ואודאן ליה [לקודשא בריך הוא] כיון דאינון ואתכפיין ואודון (אודן) ליה כדין אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא בשעתא דאתא משה
לפרעה ואמר לו 'ה' אלהי העברים נקרא עלינו וגו'', הוא פתח ואמר "לא ידעתי את ה'".	סח/א לפרעה ואמר ליה²⁹¹² יהו"ה אלהי העברים נקרא עלינו וגו' (שמות ה ג) פתח איהו ואמר (שם ב) לא ידעתי את יהו"ה:
ורצה הקדוש ברוך הוא שיתכבד שמו בארץ כמו שהוא נכבד למעלה, כיון שהלקה אותו ואת עמו, בא והודה לקדוש ברוך הוא, שנאמר "ה' הצדיק", הוא שהיה מלך חשוב של כל העולם, כיון שהודה, אז כל שאר העמים הודו, שנאמר "אז נבהלו אלופי אדום".	ובעא קודשא בריך הוא דיתייקר שמיא בארעא כמה דאיהו יקירא לעילא כיון דאלקי ליה ולעמיה אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא דכתיב (שמות ט כז) יהו"ה הצדיק איהו דהוה מלכא קרופינוס דכל עלמא כיון דאיהו אודי כל שאר מלכין אודון דכתיב (שם טו טו) אז נבהלו אלופי אדום:
בא יתרו כומר עליון וגדול ממונה גדול של כל הממונים, של כל האלילים	אתא יתרו כומרא עלאה ורברבא רב ממנא דכל ממנא²⁹¹³ דכל טעוון אחרנין ואודי ליה

²⁹⁰⁸ כדין דוד מלכא קם ומשבח ואודי למלכא קדישא ואמר ישמחו וירננו כו' כיון דהוי אשתדל באורייתא (בההיא שעתא כד רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא) [וכו'] וכנורא הוה מנגן ואמר שירה (וכו') [ואמר יודוך כו' ורוח צפון מה הוה קאמר ארץ נתנה יבולה יברכנו אלקי' אלקינו] (יהל אור).

²⁹⁰⁹ "קם ואתער" נחק ביהל אור, ובמקומו איתא "אתער".

²⁹¹⁰ והכל בשעתא דעמין אתברו דלכן כנור מנגנא יודוך עמים וכו', וכמש"ל, וכן הז"פ נגד ז"ת וד' אחרונים נה"ם הן דנוק' לכן הם בב"ע ומלכות נגד הארץ שלנו כנ"ל וידוע שאבהן חג"ת שכוללין ג' דרגין כמ"ש בסוד סעודת שבת ולכן הם בחג"ת ובנה"י (יהל אור).

²⁹¹¹ מוסגר בדפ"ק.

²⁹¹² לפנינו כתיב (שמות ה א) כה אמר ה' אלהי ישראל שלח את עמי וגו', וע"ז אמר פרעה מי ה' וגו' לא ידעתי את ה', ואח"כ נאמר אלהי העברים וגו' ולא נזכר ה' כמ"ש פה, ויש לעיין (הערת הזהר).

ספר שמות

לקודשא בריך הוא ואמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים כדין אסתלק [ואתייקר] קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא:	האחרים, והודה לקדוש ברוך הוא ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", אז התעלה והתכבד הקדוש ברוך הוא בכבודו מעלה ומטה. ואחר כך נתן תורה בשלמות, כששלטונו על הכל.
אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה²⁹¹⁴ על דא כתיב²⁹¹⁵ (תהלים סז ד) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם אתא רבי אלעזר ונשיק ידיו בכה רבי אבא ואמר (שם קג יג) כרחם אב על בנים מאן ירחם על רבי אלעזר לאשלמא²⁹¹⁶ מלוי בר רחימו דמר זכאה חולקנא דזכינא למשמע מלין אלין קמיה דלא נכסוף בהו לעלמא דאתי:	אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, על זה נאמר "יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם". בא רבי אלעזר ונשיק ידיו. בכה רבי אבא ואמר "כרחם אב על בנים", מי ירחם על רבי אלעזר וישלים דבריו, חוץ מאהבת של האדון, אשרי חלקנו שזכינו לשמוע דברים אלו לפניו, שלא נבוש בהם לעולם הבא.
אמר רבי אבא האני (כהן און לא כתיב ביתרו כהן מדין כתיב אמר ליה כלא איהו חד²⁹¹⁷ בקדמיתא חמוי דיוסף כהן און אקרי ולבתר חמוי דמשה כהן מדין וכלא רוא חדא דהא אלין תרין משה ויוסף בדרגא דרוא חדא קיימין ברוא דאת ו'ו תרין ווין כחדא²⁹¹⁸ ומה דאתמר כהן מדין רוא דא אשת מדינים משה ויוסף ברוא חדא קיימי רוא דא ו'ו תרין כחדא²⁹¹⁹:	אמר רבי אבא הרי לא כתוב ביתרו כהן און [אלא], נאמר "כהן מדין". אמר לו הכל אחד. בתחלה חמיו של יוסף נקרא כהן און, ואחר כך חמיו של משה כהן מדין, והכל סוד אחד, שהרי שני אלה, משה ויוסף, עומדים בדרגה של סוד אחד, בסוד האות ו'ו, שני ווי"ם כאחד. ומה שנאמר "כהן מדין", סוד זה אשת מדינים. משה ויוסף בסוד אחד עומדים וסוד זה ו'ו שנים כאחד.
ארים ידוי על רישיה רבי אבא ובכה אמר נהירו דאורייתא סלקא השתא עד רום רקיע(א) דכרסייא עלאה לבתר ודיסתלק מר מעלמא מאן ינהיר נהירו דאורייתא ווי לעלמא דישתאר יתום מינך אבל מלין דמר יתנהירו בעלמא עד דייתי מלכא משיחא וכדין כתיב (ישעיה יא ט) וּמְלֹאָהוּ (כי מלאה) הארץ דעה את יהוה וגו':	רבי אבא הרים ידיו על ראשו ובכה אמר, אור התורה עולה עתה עד רום הרקיע של הכסא העליון, אחר שיסתלק האדון מהעולם, מי יאיר את אור התורה. אוי לעולם שישאר יתום ממך. אבל דברי האדון יאירו בעולם, עד שיבא מלך המשיח, ואז נאמר "ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'".
וישמע יתרו כהן וגו' (שמות יח א) רבי חייא אמר האי קרא אית לאסתכלא ביה בקדמיתא כתיב את כל אשר עשה אלהים למשה ולבתר כתיב כי הוציא יהוה אלא רוא דא את כל אשר	"וישמע יתרו כהן וגו'", רבי חייא אמר, פסוק זה יש להתבונן בו, בתחלה נאמר "את כל אשר עשה אלהים למשה", ואחר כך נאמר "כי הוציא ה'". אלא סוד זה "את כל אשר עשה אלהים"

²⁹¹³ "דכל ממנא" מוסגר בדפ"ק.

²⁹¹⁴ ט"ס למעלה סז ע"ב פתח ואמר יודוך עמים כו' אלא צ"ל פתח ר"ש ואמר יודוך כו' והכל מדברי ר"ש להסכים עם ר"א (יהל אור).

²⁹¹⁵ לראיה על דבריו שעליו קוטב כל המאמר של ר"ש כמש"ל לבתר אתא כו' בגין דשלימו דיקרא כו' בשעתא כו' כנ"ל (יהל אור).

²⁹¹⁶ ולאשלמא (דפ"ו).

²⁹¹⁷ כי הדעת הוא כלל ופרט וכלל כמ"ש בתיקון מ"ז, ומשה הוא הדעת במקומו למעלה, ולכן הם בדרגא חדא בכללם (יהל אור).

²⁹¹⁸ "ברזא דאת ו'ו תרין ווין כחדא" מוסגר בדפ"ק.

²⁹¹⁹ "משה ויוסף ברזא חדא קיימי רזא דא ו'ו תרין כחדא" מוסגר בדפ"ק. ר"ל ה'ו מלא של השם דכל ו' הוא בדעת כמש"ש לח ע"א, וכן נקרא ידע ביסוד ע"ש הדעת. והנה זיווגא דדעת כ"י כמ"ש שאמרה שבת כו' שהוא הדעת וכמ"ש בתיקון ע' דחסד ונצח כחדא וכן כולם. וכ"י באימא והוא הדעת שמשותפת בתחתונים, ועיקרו בשבילה שאין המשכות הדעת אלא בזיווגא בנוק' והנהר נק' שלום כמ"ש (ברכות נו ע"ב) ג' שלומות כו' כנהר שלום. והיפוכו בסט"א וזהו אשת מדינים וזהו כהן מדין דכל ספי' כלולה מ"ס וביוסף נק' און, כחי וראשית אוני כנ"ל וכאן עלמא הוי קאים בסוד הדעת כהן מדין (יהל אור).

384

ספר שמות

עשה אלהים ודאן שמא (דא) דאגין על משה ועל ישראל ולא אתעדי מנייהו בגלותא ולבתר שמא עלאה אפיק לון ממצרים דהא שמא קדישא דאפיק לון ברוא דיובלא הוה:	זה השם שהגן על משה ועל ישראל ולא עזב אותם בגלות, ואחר כך השם העליון הוציא אותם ממצרים, שהרי השם הקדוש שהוציא אותם היה בסוד היוכל.
דבר אחר ²⁹²⁰ את כל אשר עשה אלהים למשה בד אתרמי לנהרא וכו' (ו) שזיב ליה מחרבא דפרעה ולישראל עמו דכתיב (שמות ב כד) וישמע אלהים את נאקתם וכתוב (שם א יב) וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ:	דבר אחר "את כל אשר עשה אלהים למשה" כשנזרק לנהר וכשהציל אותו מחרב פרעה. "ואת ישראל עמו", שנאמר "וישמע אלהים את נאקתם", ונאמר "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ".
וישמע יתרו כהן מדין (שמות יח א) רבי יוסי פתח (תהלים קיא ט) פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו מאי שנא בכל שאר קראי דבכלהו תרין תיבין מאלפא ביתא ובהאי קרא ובקרא (אחרא) דאבתריה תלת תלת אלא בנין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפא ביתא האי לקבל תלת ²⁹²¹ פורקנין דישאל בר פורקנא קדמאה קרא אחרא ²⁹²² לקבל תורה נביאים וכתובים וכלא תליא בהאי חכמה ²⁹²³ :	"וישמע יתרו כהן מדין", רבי יוסי פתח "פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו", מה שונה בכל שאר הפסוקים, שבכולם שתי תיבות מאלף בית, ובפסוק זה ובפסוק שלאחריו שלש שלש. אלא כדי להשלים ששה צדדים באלף בית הזה, זה כנגד שלש הגאולות של ישראל, חוץ מהגאולה הראשונה. פסוק אחר כנגד תורה נביאים וכתובים והכל תלוי בחכמה הזו.
²⁹²⁴ פדות שלח ²⁹²⁵ לעמו כד פריק קודשא בריך הוא לישראל מגלותא דמצרים ועבד לון נסין וגבורין צוה לעולם בריתו כד אתא יתרו וקביל ליה קודשא בריך הוא וקריב ליה לפולחניה ומתמן ²⁹²⁶ אתקריבו כל אינון גיורין תחות גדפוי דשכינתא מתמן ולהלאה קדוש ²⁹²⁷ ונורא שמו דהא כדן אתקדש שמיה דקודשא בריך הוא דהא [יתקדש] (מסמרא אחרא אתקדש) שמא קדישא כד אתבר ואתכפיא	"פדות שלח לעמו", כשגאל הקדוש ברוך הוא את ישראל מגלות מצרים ועשה להם נסים וגבורות, "צוה לעולם בריתו", כשבא יתרו וקבלו הקדוש ברוך הוא וקרבנו לעבודתו, ומשם התקרבנו כל אותם גרים תחת כנפי השכינה. משם והלאה "קדוש ונורא שמו", שהרי אז התקדש שם הקדוש ברוך הוא, שהרי מתקדש שם הקדוש כשנשבר ונכפה הצד האחר, כמו שהיה ביתרו.

²⁹²⁰ יותר נראה דלא גרסינן כאן ד"א אלא למטה אחר וכלא תליא בהיא חכמה (יהל אור). בתחילה פי' דאגין עלייהו בגלותא ומשה וישראל בכלל ועתה פי' ניסין דעביד עמהון ולכ"א בפרט דבגלותא לא אתגלי רק שמא דאלקים כי שמא דהו"ה נתגלה בגאולה למעביד ניסין דבהאי עביד ניסין כידוע (יהל אור).

²⁹²¹ ראשון פדות מבבל בבית שני במדי והן ג' אומות בג' גליות שני ביון ע"י הכהנים וזהו צוה לעולם בריתו וכמש"ל רנח ע"א וע"ד הו' כהנים כו' ולהאי אצטריך כו' והוא לקבל היכלא שתיתאה דלהון ערלה את הברית ואת החסד שלישי לעתיד לבא והתגדלתי והתקדשתי כו' והתנבא דוד על העתיד לבד מה שעבר (יהל אור).

²⁹²² כמ"ש ראשית חכמה כו', והוא התורה פי' פתחה בחכמה בראשית שהוא ראשית חכמה, וכמ"ש בתיקונים בחוכמתא, שכל טוב שהוא ע"י המעשים והסיפורים כמ"ש במ"א והוא בנביאים והתחלת נביאים לא ימוש כו' אז תשכיל כו' תהלתו הוא כתובים בראשיתו תהלים וכן איוב ושאריו והן ב"ק תורה בת"ת ספר זכרון ספר תורה ונביאים וכתובים בחו"ג ופורקנא בנה"י שהן גוונים דאתחזיין דמתמן ב' משיחין כל הניסים (יהל אור).

²⁹²³ ר"ל כל תנ"ך, שכל טוב כו', תהלתו כו', קאי אראשית חכמה שהוא שכל טוב כו', והוא כמ"ש (תענית ט ע"א) ליכא מידי כו' דלא מרמזי כו' (יהל אור).

²⁹²⁴ ד"א (נוסף ביהל אור).

²⁹²⁵ השתא מפרש באופן אחר כל הפ' על גאולת מצרים (יהל אור).

²⁹²⁶ ר"ל זהו לעולם בריתו (יהל אור).

²⁹²⁷ ר"ל בכל הגוים והן ג' דרגין מלך וכהן וישראל, וכן באומות ואח"כ ראשית חכמה דאח"כ אתייהב אורייתא כנ"ל וכלילא בה תנ"ך כנ"ל וכמ"ש (שבת פח ע"א) בריך רחמנא דיהיב לן אורייתא תליתאי ביום תליתאי כו' (יהל אור).

ספר שמות

סמרא אחרא כמה דהוה ביתרו:	
וישמע יתרו וגו' (שמות יח א) וכי יתרו שמע וכל העולם לא שמעו, והרי נאמר "שמעו עמים ירגזון". אלא כל העולם שמעו, ולא נשברו והוא שמע ונשבר	
סח/ב	
זהר:	
ונכפה מלפני הקדוש ברוך הוא, וקרב ליראתו.	ואתכפיא מקמיה ודוקדשא בריך הוא ואתקרב לדחלתיה:
רבי אבא אמר, בכמה מקומות שנינו, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה, הכל הוא אמת ומעשה אמת. ואין לך דבר בעולם שצריך אדם לדחותו ממנו ולנהג בו קלון, שהרי כולם מעשי אמת הם, והכל צריך בעולם.	רבי אבא אמר בכמה ²⁹²⁸ אתר תנינן דקודשא בריך הוא כל מה דעבד לעילא ותתא כלא איהו קשוט ועובדא דקשוט ולית לך מלה בעלמא דבעי בר נש לדחיא [ליה] מניה ולאנהא ביה קלנא דהא כלהו עובדא דקשוט ואינון (איה) וכלא אצטריך בעלמא:
שהרי פעם אחת היה רבי אלעזר הולך בדרך, והיה הולך עמו רבי חזקיה. ראו נחש אחד, קם רבי חזקיה להרגו. אמר לו רבי אלעזר, תעזוב אותו אל תהרג אותו. אמר לו והרי הוא דבר רע שהורג בני אדם. אמר לו לרבי חזקיה, והרי נאמר "אם ישוך הנחש בלא לחש", לא נושך הנחש את האדם עד שלוחשים לו מלמעלה, ואומרים לו, לך הרוג את פלוני.	דהא זמנא חדא הוה רבי אלעזר [אזיל] בארחא והוה (אזיל) עמיה רבי חזקיה חמו חד חויא קם רבי חזקיה למקטליה אמר ליה רבי אלעזר שביק ליה לא תקטליניה אמר ליה והא מלה בישא איהו דקטיל בני נשא אמר ליה ולרבין חזקיה והא כתיב (קהלת י יא) אם ישוך הנחש בלא לחש לא נשיך חויא לבר נש עד דלחשין ליה מלעילא ואמרי ליה זיל קטיל ליה לפלניא:
ולפעמים כמו שעשה זה, כך גם מציל את האדם מדברים אחרים, ועל ידו הקדוש ברוך הוא עושה שיתרחש נס לבני אדם. והכל תלוי ביד הקדוש ברוך הוא, והכל הוא מעשי ידיו, וצריך אותם העולם. ואם העולם לא היה צריך אותם, לא היה הקדוש ברוך הוא עושה אותם. ולכן לא צריך אדם לנהג בהם קלון בדברי העולם, בדבריו ומעשיו של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה.	ולזמנן כמה דעביד האי הכי נמי שזיב לבר נש ממלין אחרנין ועל ידוי ארחיש קודשא בריך הוא ניסא לבני נשא וכלא בידא דקודשא בריך הוא תליא וכלא איהו עובדי ידוי ואצטריך עלמא ולהו (בהו) ואי לאו דאצטריך לון עלמא לא עבד לון קודשא בריך הוא ועל דא לא בעי בר נש לאנהא בהו קלנא במלי דעלמא במלוי ובעובדי דקודשא בריך הוא על אחת כמה וכמה:
פתח ואמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". "וירא אלהים", זה אלהים חיים. "וירא", שהסתכל להאיר להם ולהשגיח עליהם. "את כל אשר עשה", הכל בכלל אחד, מעלה ומטה. "והנה טוב", זה צד הימין. "מאד", זה צד השמאל. והרי פרשוה, "טוב" זה מלאך החיים, "מאד" זה	פתח ואמר (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וירא אלהים דא אלהים חיים ²⁹²⁹ וירא דאסתכל לאנהרא לון ולאשגחא לון את כל אשר עשה וכלא (כל) בכללא חדא עילא ותתא ²⁹³⁰ והנה טוב דא סמרא דימינא מאד דא סמרא דשמאלא והא

²⁹²⁸ עי' יהל אור.

²⁹²⁹ בינה (רח"ו).

²⁹³⁰ אצילות ובי"ע דאלקים חיים למעלה (יהל אור).

ספר שמות

מלאך המות. והכל סוד אחד, סוד הוא לאותם שמתבוננים בסוד החכמה.	אוקמוה טוב דא מלאך חיים מאד דא מלאך המות וכלא רוא חדא ²⁹³¹ רוא הוא לאינון דמסתכלי ברוא דחכמתא ²⁹³² :
"וירא אלהים את כל אשר עשה", בכל מעשה בראשית נאמר "וירא אלהים כי טוב", וכאן "וירא אלהים את כל אשר עשה אלהים" למטה, שולט על התחתונים. אלהים למעלה, שולט על העליונים. זהו סוד של אלהים חיים (הכל הוא אלהים חיים) שמאיר ומדליק כל אותם נרות עליונים ותחתונים, ומשם יוצאים כל אותם אורות להאיר.	וירא אלהים את כל אשר עשה בכל עובדא דבראשית כתיב וירא אלהים כי טוב והכא וירא אלהים את כל אשר עשה אלהים ²⁹³³ לתתא ²⁹³⁴ שליט על תתאי אלהים ²⁹³⁵ לעילא שליט על עלאי [דא כלא איהו אלקים חיים] ודא איהו רוא דאלהים חיים ²⁹³⁶ (ד"א כלא אלהים חיים) דאנהיר ואדליק כל אינון בוסנין ²⁹³⁷ עלאין ותתאין ומתמן נפקין כל אינון נהורין לאנהרא:
בא וראה, יתרו הוא שנתן עצה למשה על תקון הדינים, כך צריך. וסוד זה שהודה לו לקדוש ברוך הוא, וסדר לפניו תקון הדינים, להראות מה שכתוב "כי המשפט לאלהים הוא", ולא לצד האחר. והדינים נתנו לישראל ולא לאחר, "שכתוב חוקיו ומשפטיו לישראל". ובא וראה, לא ינהג אדם קלון באחר, ודבר הדיוט, דבר	תא חזי יתרו הוא דיהב עיטא למשה על תקונא דדינין הכי אצטריך ורוא דא ודאודיו (אודי) ליה לקודשא בריך הוא וסדר קמיה תקונא דדינוי לאחזאה מה דכתיב (דברים א יז) כי המשפט לאלהים הוא ולא לסטרא אחרא ²⁹³⁸ ודינין לישראל ואתייהבו ולא לאחרא דכתיב (תהלים קמז יט) חקיו ומשפטיו לישראל ותא חזי לא ינהיג בר נש קלנא באחרא ומלה דהדיוטא מלה
	תוספתא:
במכוסה שבמכוסים נרשם רושם אחד, שלא נראה ולא התגלה אותו רושם, רשום ולא רשום. בעלי התבונה ועינים פקוחות לא יכולים לעמוד בו, הוא קיום הכל. אותו הרושם הוא קטן, שלא נראה ולא התגלה. עומד ברצון,	בטמיר דטמירין ²⁹³⁹ אתרשים רשימו חד דלא אתחזי ²⁹⁴⁰ ולא אתגליא ההוא רשימו רשים ולא רשים ²⁹⁴¹ מארי דסכלתנו ופקחין דעיינין לא יכלין למיקם ביה איהו קיומא דכלא ²⁹⁴² ההוא רשימו ²⁹⁴³ איהו זעיר ²⁹⁴⁴ דלא אתחזיא ולא

²⁹³¹ ר"ל עם מ"ש טוב סט' דימינא מאד כו' (יהל אור).

²⁹³² עי' יהל אור.

²⁹³³ מלכות (רח"ו). עי' מלואים אות יב.

²⁹³⁴ ר"ל שכינה תתאה על ב"ע והכל דרגא חדא כמו שבינה כוללת ג"ר והיא על ז'ין כן היא בבריאה ועל יצירה ועשיה ובד"א פ'י הכל על בינה וכו"ל (יהל אור).

²⁹³⁵ בינה (רח"ו). המאציל א"ס ית"ש מתייחד בז"א ומלכות והוא חד עמהם יחיד ומיוחד, וע"י יחודו בז"א נתגלה בשם הוי"ה ב"ה, וביחודו בהמלכות נתגלה בה בשאר כל השמות כולם המסתעפים מהשם הוי"ה. ונעשית המלכות עי"ז, ר"ל ע"י יחודו בה וגילוייו בה לאלה"י כל הארץ המנהגת את כל העולמות כולם (כללים ח"א לא ע"ב), כל עומק דרכי ההנהגה של עתה שהם תלויים בהנוק' (שם ח"ב ח ע"א).

²⁹³⁶ הטעם הוא כי אין להחיצונים אחיזה בהם, לכן נקראים הם חיים. וכ"ז הוא משום שהם קרובים לאור א"ס, מקור החיים (דע"ה ח"ב צז ע"ב).

²⁹³⁷ בוצינין (דפ"ו).

²⁹³⁸ כדי לאתקדשא שמא דקב"ה כנ"ל וכמש"ו אבל שאמר והכי אצטריך הוא משום דקין אמר לית דין כו' והוא נפרד מקין ואתתקן בזה (יהל אור).

²⁹³⁹ עי' יהל אור. ועי' ברית יצחק נה ע"א אריכות.

²⁹⁴⁰ הוא סוד י' דנפיק מאויר, י' אור [עי' ח"א טז ע"ב ותיקו"ז לה ע"ב], והוא שרש אבא (יהל אור).

²⁹⁴¹ עי' יהל אור.

²⁹⁴² כמ"ש בפ' ויקרא דף י ע"ב, א"ל על י' קיימא כלהו ומניה אתבניאו וכו' (יהל אור).

²⁹⁴³ פ'י רשימו הוא יסוד אבא (זהר הרקיע). ר"ל שאבא הוא יו"ד דשמה קדישא והיא קטנה מכל כ"ב אתוון להורות שאבא נעלם מאד (רח"ו).

²⁹⁴⁴ כמ"ש בתז"ח (נ ע"ג) איהו זעיר ומגו זעירותא דיליה טמיר בסתימו דמעוי ולא ידיע (יהל אור).

ספר שמות

לקיים הכל, לקבל מה שמקבל ממה שאין בו רושם ולא רצון שלא נראה.	אתגליא קיימא ברעותא ²⁹⁴⁵ לקיימא כלא לנטלא מה דנטלא ממה דלית ביה רשימו ²⁹⁴⁶ ולא רעותא דלא ואתחזין ²⁹⁴⁷ (אתחזק):
אותו הרושם רוצה לכסות את עצמו, ועושה אותו לעצמו להטמין בו היכל אחד. אותו היכל מוציא אותו מעצמו, ומותח אותו במתיחה גדולה ורבה לכל הצדדים, מכבד אותו בלבושי כבוד, ופותח לו חמשים שערים.	ההוא רשימו בעא לאחפיא גרמיה ועבד ליה לגרמיה לאתטמרא ביה חד היכלא ²⁹⁴⁸ ההוא היכלא אפיק ליה מגרמיה ומתח ליה במתיחו רב ²⁹⁴⁹ וסגיא לכל סטרין אוקיר ליה בלבושי יקר ²⁹⁵⁰ פתח ליה חמשיין תרעין ²⁹⁵¹ :
לפני ולפנים נטמן ונגנז אותו רושם, כיון שנגנז בו ונכנס לתוכו מתמלא באור. מאותו האור נובעים אורות וניצוצות יוצאים מאותם השערים ומאירים הכל.	לגו בגו ²⁹⁵² אתטמר ואתגנזי ההוא רשימו כיון דאתגנזי ביה ועאל בגויה אתמליא נהורא מההוא נהירו נבעין נהורין וניצוצין נפקין מאינן תרעין ונהרין כלא ²⁹⁵⁴ :
אותו היכל מכוסה בשש יריעות, אותן שש יריעות הן חמש. לפני ולפנים מאותן יריעות עומדת יריעה אחת	ההוא היכלא אתחפייא בשית יריעין ²⁹⁵⁵ אינן שית יריעין אינן חמש לגו ²⁹⁵⁶ בגו אינן יריעין ²⁹⁵⁷ קיימא חד ויריעא מרקמא ²⁹⁵⁸ בההוא יריעה ²⁹⁵⁹

²⁹⁴⁵ הוא סוד מצח עתיק שהוא רצון עליון יסוד דעתיקא (זהר הרקיע).
²⁹⁴⁶ הוא אין סוף דאין בו סוד הרשימו הנגלה באבא ולא רעותא הוא יסוד דעתיק שהוא סוד המצח (זהר הרקיע).

²⁹⁴⁷ ר"ל שניטל מא"ס ממ"ס כמ"ש בז"ח ה ע"ב את י' סלקא ברעו דמחשבה (יהל אור).
²⁹⁴⁸ היינו אמא שנכנס יסוד אבא בגווה (זהר הרקיע). עי' יהל אור.
²⁹⁴⁹ הוא ה' עלאה אתפשטותא דהאי ראשית שמקודם בצורת י' זעירא (יהל אור).
²⁹⁵⁰ עי' אריכות ביהל אור.
²⁹⁵¹ הוא פתיחת הה' וכלילותה ב' (יהל אור).
²⁹⁵² חכמה שנגנז בה והוא סוד נקודה האמצעית של ה' כמ"ש בפרשת תצוה קפ ע"ב (יהל אור).
²⁹⁵³ פי' נהורין הם ה"ח ה"פ אור דיום א' וה"ג נק' ניצוצין וה"ח ביסוד אבא וה"ג ביסוד אימא והם ה' תרעין כל א' כלול מ' הרי נ' תרעין דאימא וה"ג ואח"כ מתלבש יסוד אבא ביסוד אימא ונכנסין בז"א ונותנים לו ה"ח הם היריעות והם ה' והם ו' כי באמת הם אינם מתפשטים מחסד עד הוד כל א' נוטל א' ויסוד נוטל אח"כ כולם והיא היריעה הששית אבל באמת אינם בחשבון חסדים הנפרדים בגו אינן יריעין קיימא חד מרקמא הוא סוד חסד שבאמא שהוא כולל כל ה"ח ומחלקם על הסדר לכל מדה בסוד יומם יצוה ה' חסדו ואמר מרקמא כי אין דומה חסד שבחסד אל חסד שבגבורה וא"כ יש בה גוונים הרבה וזהו שאמר מרקמא (זהר הרקיע).

²⁹⁵⁴ זריק ניצוצין כו' - בינה, שמשם בוצינא, דזריק ניצוצין כידוע. שסוד נהורין וניצוצין, נהורים בחכמה, וניצוצין בבניה, שהן אוירא ובוצינא (גר"א בתיקו"ז א ע"א). ועי' יהל אור.
²⁹⁵⁵ היכל הזה הוא הבינה ואתחפייא בשית יריעין הם מחסד ועד יסוד דזעיר אפין, כנודע כי בינה עלאה נגנזת תוך בינה דזעיר אפין, ומשם ולמטה עד היסוד יש שית יריעין, והם סוד אות ה' ראשונה הנגנזת גו אות ו' הנקראת שית יריעין ודע כי החסד יש בו מציאות אחד אשר על שמו נקרא יומם ונתבאר בפרשת אמור שהוא משום דאזיל עם כולוהו יומין. פירוש כי הוא מתפשט בכל שאר החמשה ספירות אשר למטה ממנו כי הם אינם יכולים לקבל הארה עליונה אם לא באמצעות החסד הזה הנמשך ואזיל בכולוהו. ונמצא כי הם שית חסדים שהם שית יריעין הנז'. אבל הראשונה מכולן כולה חסד ואינה נכנסת במספר עמהם אבל החמשה ספירות אחרות יש בהם מציאות החסד ואינן חסד גמור אלא שבתוכן מתלבשין חמש יריעין דחסד כנז'. וזמ"ש אינן שית יריעין אינן חמש לגו. פירוש כי לגו מהנהו חמש ספירות נמשכין בתוכן ה' יריעות החסד כי הראשונה אינה בכללן לפי שהיא לגו מכולהו חמש יריעין הנז' (שער מאמרי רשב"י, ועי' שם עוד יד ע"ד). הוא ו"ק של בינה סוד הדעת שלה, שהן נ' תרעין וכלילתן ביסוד (יהל אור).
²⁹⁵⁶ עי' יהל אור.
²⁹⁵⁷ עי' יהל אור.

²⁹⁵⁸ הוא בחינת החסד העליון עצמו הנקרא יומם המתפשט לגו מאינן חמש. וטעם היותה נקראת מרקמ' הוא לפי שהיא הנותנת ציור וגוון לכל החמש ספירות אשר תחתיה ולכן נקראת מרקמא. רוצה לומר נותנת כח ציור וריקום וגוון בה' ספירות שתחתיה. והנה זו היריעה המרקמא היא היותר סמוכה אל הבינה והבינה אתחפייא בגו האי יריע' מרקמא וזמ"ש בההיא יריעה רוצה לומר המרקמא אתחפיא ההוא היכלא שהיא הבינה שנחפית ומתלבשת בתוך זו היריעה הפנימי' שכולן. ועיין לקמן בפ' תרומה דף קל"ט ע"א ובפ' אמור דף קג ע"ב (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

רקומה, ובאותה היריעה מתכסה אותו ההיכל ממנו משגיח ורואה הכל.	אתחפייא ההוא היכלא מניה אשגח ²⁹⁶⁰ וחמי ²⁹⁶¹ לכלא:
ההיכל הזה הוא פקחת העינים שלא ינום, הוא משגיח תמיד להאיר למטה. מתוך האור של אותו הרושם אותה תבונה חכמה, נסתרת רצון הרצונות (בקשת הבקשות) היה גנוז וטמון ולא התגלה, עומד ולא עומד, ברוך הוא מהמכוסה שבמכוסים, ברוך הוא לעולם ולעולמי עד אמן.	האי היכלא איהו פקחא בעייני ²⁹⁶² דלא ניים איהו אשגח תדיר לאנהרא לתתא מגו נהירו ²⁹⁶³ דההוא רשימו ההוא סכלתנו ²⁹⁶⁴ חכמתא טמירתא בעו דבעותין [ס"א רעו דרעותין] הוי וגניזו וטמיר (גניז) ולא אתגליא קיימא ולא קיימא בריך הוא מטמיר דטמירו ²⁹⁶⁵ בריך הוא לעולם ולעלמי עד אמן:
הוא, שהרי במשה נאמר "וישמע משה לקול חתנו וגו'".	סמ/א
"וישמע יתרו וגו'", פתח ואמר "על כן אודך בגוים ה' ולשמך אזמרה", דוד המלך אמר את זה ברוח הקודש, בשעה שראה, שהרי כבוד הקדוש ברוך הוא לא עולה בעליה, ולא מתכבד בעולם אלא מצד שאר העמים.	איהו דהא במשה כתיב (שמות יח כד) וישמע משה לקול חותנו וגו':
ואם תאמר, הרי הקדוש ברוך הוא לא מתכבד בעולם אלא בגלל ישראל. כך זה ודאי, שהרי ישראל הם היסוד של הנר	וישמע יתרו וגו' (שמות יח א) פתח ואמר (תהלים יח ג) על כן אודך ²⁹⁶⁶ בגוים יהוה ולשמך אזמרה דוד מלכא אמר דא ברוח קדשא בשעתא דחמא ²⁹⁶⁷ דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתליק בסליקו ולא אתיקרא בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין:
	ואי תימא הא קודשא בריך הוא לא אתיקר בעלמא אלא בגיניהון דישראל הכי הוא ודאי דהא ישראל אינון הוו יסודא ²⁹⁶⁸ דשרגא

²⁹⁵⁹ הוא לבוש יקר הנ"ל (יהל אור).
²⁹⁶⁰ בסוד נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, וכמ"ש שם ועביד טיבו לכלא דאפיק מזונא לכולא ונהיר לון (יהל אור).
²⁹⁶¹ וחמא (דפ"ו).
²⁹⁶² דעיינין (דפ"ו).
²⁹⁶³ הוא סוד אורא כנ"ל (יהל אור).
²⁹⁶⁴ הוא חכמה שלא ידע אנוש ערכה ועי' בס"א ה ע"א [זו"ח א ע"א] אלין ט' סמכין כו' סלקין גו מחשבה כו' (יהל אור).
²⁹⁶⁵ ר"ל מכתר (יהל אור).
²⁹⁶⁶ והוא מ"ש למעלה טוב דא סט' דימינא מאד כו' והוא כנ"ל אם שניהן יחד ימינא עיקר ועי' שמאלא נעשה מאד ועכו"ם שמאלא ועי' פרשת שמיני לו ע"ב (יהל אור).
²⁹⁶⁷ הנה היצירה אל הבריות הוא כח ההשפעה העליונה, ונותנת צורה במצטייר, והנה כל האומות הם משורש מעשה ה' באדם הראשון וסוד השפעה העליונה מתפשטת מלמעלה ונתנת לשרים וכח הצורה העליונה מתפשטת בחותם הצורה הגשמית, וסוד הצורה הזאת בב' דרכים, ברוחניות בנשמה אינה אלא בישראל, ובגשמי אינה בישראל לבד אלא גם היא מתפשטת בכל האדם ומטעם זה כאשר מאותה הצורה יכנס פנימה אל הקדש שמו של הקב"ה מתייקר שהצורה נאספת אל שורשם, ואל תחשוב שאלו הצורות לבטלה ולריק הם, שאין לך הויה שאינה מהצורה העליונה, וח"ו שיהיה דבר נמצא במציאות שלא מכח עליון, והכח ההוא לא יהיה הווייתו לריק, אמנם יש להם דרך להתאסף לזמן חידוש העולם, ודבר זה סוד עמוק מאד, ומטעם זה כאשר יכנס יתקדש שמו של הקב"ה, כאותה הבחינה העתידה שנאמר בה, כי אז אהפוך אל עמים ויוכללו, ומעין אותו כבוד הוא הכבוד הנמשך להקב"ה כאשר האומות מקדישים ומודים שמו, ולזה אמר אודך בגויים כדי שמתוך הענף המתפשט יבא השבח והמעלה כדמפרש ואזיל, והענין שסוד ההויות האלו המרים שנתפשטו בדין לקיים הדין, עתידים הם להמתק, שמה שאנו אומרים שיתבטלו הקלי' אל תחשוב שיתבטלו ממש, שאין שום הויה מתבטלת כלל, אלא הכוונה הכנסם פנימה ויתבטלו מרירתם, שאחר שיצר הרע אשר בנו וזכינו אל האור העליון מכוחו, מה תועלתנו שיתבטל אחר התחיה, אם אנו זכינו על ידו והוא חלק בנו אלא יתבטל כחו ומרירתו, וההויה קיימת, ויוכלל בקדש בתוכיות הצורה הקדושה, והיינו סוד הענף הנכלל בשורש וישראל עיקר השורש אל הנר שהיא השכינה המאירה בנו (אור יקר).
²⁹⁶⁸ דהיינו צדיקים נעשים להם כנפים, וסוד הכנפים הם סוד והחזיקו עשר האנשים מכל לשונות הגוים, והיינו סוד הציצית שבו סוד התכלת, דהיינו סוד האש המתפשט לחוץ ושם הם נכללים,

ספר שמות

להאיר. אבל כששאר העמים באים ומודים לו, בשעבוד הכבוד של הקדוש ברוך הוא, אז נוסף יסוד הנר ומתחזק על כל מעשיו בחיבור אחד, ושולט הקדוש ברוך הוא לבדו מעלה ומטה.	לאנהרא אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקודשא בריך הוא כדן [אתוסף] [אתתקף] יסודא דשרגא ואתתקף [על] כל עובדוי ²⁹⁶⁹ בחבורא חדא ²⁹⁷⁰ ושליט קודשא בריך הוא בלחודוי ²⁹⁷¹ עילא ותתא:
כדוגמא זו, כל העולם אימה ופחד נופל עליהם מלפני הקדוש ברוך הוא, כיון שבא יתרו, שהוא כומר עליון של כל יתר האלילים, אז התחזק ושלט כבוד הקדוש ברוך הוא על הכל. משום שכל העולם, כששמעו שמע גבורתו של הקדוש ברוך הוא, זעו וכולם היו מסתכלים ביתרו, שהוא חכם וממונה גדול של כל אלילי העולם. כיון שראו שהוא בא ועובד לקדוש ברוך הוא, ואמר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", אז כולם התרחקו מעבודותיהם, וידעו שאין בהם ממש, ואז התכבד כבוד השם הקדוש של הקדוש ברוך הוא בכל הצדדים, ולכן נרשמה פרשה זו בתורה, וראשית הפרשה היה בו ביתרו.	כנוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עלייהו מקמי קודשא בריך הוא וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעוון אחרנין כדן אתתקף ושליט יקרא דקודשא בריך הוא על כלא בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא זעו וכלהו הוו מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעוון דעלמא כיון דחמו דאיהו אתא ופלה ליה לקודשא בריך הוא ואמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים כדן כלהו אתרחקו מפולחניהון וידעו דלית בהון ²⁹⁷² ממשו כדן אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סמין ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא ושירותא דפרשתא הוה ביה וביתרו:
יתרו היה אחד מחכמי פרעה, לפרעה היו שלשה חכמים: אחד יתרו, ואחד איוב, ואחד בלעם. אחד יתרו, שלא היתה עבודה וממונה ושמש וכוכב ששולט על שלטונו שלא היה יודע העבודה שראויה לו, ואותו השמוש שלו. בלעם היה מכשף בכל מיני כשפים בין במעשה בין בדבור.	[ד]יתרו חד מחכימין דפרעה הוה תלת חכימין ²⁹⁷³ הוו ליה לפרעה חד יתרו וחד איוב וחד בלעם חד יתרו דלא הוה פולחנא וממנא ושמשא וככבא ²⁹⁷⁴ דשליט על שולטניה דלא הוה ידע פולחנא דאתחזי ליה וההוא שמושא דיליה בלעם הוה חרשא בכל מיני חרשין בין בעובדא בין במלה:
איוב היה מפחד בפחד, ובאותו פחד היה עקרו, משום שדבר שלמעלה בין	איוב הוה דחיל דחילו ובההוא דחילו הוה עקרא דיליה בגין דמלה דלעילא בין דקדושה

נמצא שהם מושרשים בתכלת שהיא בחינה אחרונה אל הקודש, ונמצא לפי זה שהאומות ממש כנפים וענפים לישראל, וקדושה עליונה תלויה בהם ומתקדשת בהם, ולזה ישראל יסוד ועיקר התמונה העליונה והם ענף א' שנתפשט חוץ שהוא צורך גבוה הכנסו פנימה לתיקון המציאות, כדי שיהיה סוד האחדות שלם בכל חלקיו (אור יקר).

²⁹⁶⁹ דקדק באומרו עובדוי כדפי' שכח המצייר נתפשט בצורות המצויירת (אור יקר).

²⁹⁷⁰ דהיינו סוד האחדות הגמור והשלם (אור יקר).

²⁹⁷¹ אחר שכאשר נאמר מלת אחד, אינו צודק אלא דווקא עד היכל לבנת הספיר, ומשם למטה אינו כולל א' מפני החצונים שהם אחר, אם כן כל זמן שהמציאות הזה כך הוא אין ייחוד אחד שלם, עד שיאמר אחד בכל נמצא כאומרו ולעבדו שכסם אחד, ומעין זה היה ענין יתרו כדמסיק (אור יקר).

²⁹⁷² בהו (דפ"ו).

²⁹⁷³ כסדר ג' קוין ובסט"א ימינא חמור משמאלא, כמ"ש בתז"ח וכמ"ש טוב כעס דמרה משחוק דטחול דהוא ארס דזוחלי עפר, והענין כי בצד שמאלא יותר נאחז בקדושה ו"ל קרוב יותר לקדושה, ולכן דכורא דיק יותר ואינו מפתה דהוא כעס כו', אבל אמצעייתא דילהון כיון שביעקב אין אחיזה כלל ל"ל בסט' דקדושה כלל, ולכן איוב בדחילו כו' ויתרו דהוא כהן, אבל בלעם נגד דעת דמשה בישראל לא קם כו' ויודע דעת עליון, ור"ל עליון במקומו שהוא עליון (יהל אור).

²⁹⁷⁴ זוהי חכמת הורדת הכוכבים למטה והם חכמת הטלמסאות והיא ג"כ ע"ז והיינו לקטר למלכת השמים דהיינו סוד כחות הכוכבים והמזלות ויש עליהם מלאכים ממונים ושמשים לשמש שהם ג' מדרגות: א', ממנא, מהקדש. ב', שמשא, יוצא ומתפשט עד הכב להשפיעו והוא בינוני לא קדוש ולא טמא. ג', ככב, ממש יש לו כח, ולזה עושים עבודת קטורת ומעשה ידוע להוריד ככב למטה וכו' (אור יקר).

ספר שמות

של קדושה בין של הצד האחר, לא יכול אדם למשוך רוח שלמעלה למטה ולקרב אליו אלא בפחד, שיכוון לבו ורצונו בפחד ובשברון הלב, ואז ימשיך למטה רוח שלמעלה והרצון שהצטרך.	בין דסטרא אחרא לא יכיל בר נש לאמשכא רוחא דלעילא לתתא ולמקרב גביה [אלא] (אי לא) בדחילו ויכוין לביה ורעותיה בדחילו ותבירו דלבא וכדין וימשיך (ימשך) לתתא רוחא דלעילא ורעותא דאצטריך:
ואם לא ישים לבו ורצונו בפחד, לאותו הצד לא יוכל להדביק בו רצונו, פרט לאותם הצורות הדקיקות, ולא בכולם. משום שיש בהם שליטים שצריכים אליהם את רצון הלב והפחד, כל שכן אותם דברים עליונים שצריך פחד ואימה ורצון יותר.	ואי לא יישוי לביה ורעותיה בדחילו לההוא סטרא לא יכיל לאתדבקא ביה רעותיה בר להני טופסי דקיקין ולא בכלהו בגין דאית [בהו] (בכלהו) שלטנין דאצטריך לגביהו רעותא דלבא²⁹⁷⁵ ודחילו כל שכן אינון מלין עלאין²⁹⁷⁶ דאצטריך דחילו ואימתא ורעותא ויתיר:
יתרו הצטרך עבודתו של אותו הצד תמיד, בין בזמן שצריך לו לאדם, ובין בזמן שלא צריך לו, כדי שאותו הצד ידבק אליו בשעה שצריך אותו. בלעם נדבק באותם כשפים כמו שנתבאר.	יתרו אצטריך פולחניה דההוא סטרא ותדירו בין בזמנא דאצטריך ליה לבר נש בין בזמנא דלא אצטריך ליה בגין דההוא סטרא יהא דביק לגביה בשעתא דאצטריך ליה בלעם ואתדבק באינון חרשין כמה דאתמר:
איוב ברוב אותו הפחד שלו חזר במצרים לפחד מלפני הקדוש ברוך הוא. כשראה אותם גבורות ונסים שעשה הקדוש ברוך הוא במצרים, יתרו לא חזר בכל זה, עד שיצאו ישראל ממצרים. וכל אותם קשרים, והצורות שקשרו המצרים לא היו כלום ויצאו. ואחר שטבע אותם בים, אז שב וחזר לעבודת הקדוש ברוך הוא.	איוב בסניאו דההוא דחילו דיליה אהדר במצרים למדחל מקמיה קודשא²⁹⁷⁷ בריך הוא כד חמא אינון גבורין ונסין דעבד קודשא בריך הוא במצרים יתרו לא אהדר בכל דא עד דנפקו ישראל ממצרים וכל אינון קשרין וטפסין דקשירו מצראי לא הוו כלום ונפקו ולבתר דטבע לון בימא כדין תב ואהדר לפולחנא דקודשא בריך הוא:
בלעם לא שב ולא חזר שטנופת (שצורת) הצד האחר היה דבוק בו, ועם כל זה היה מסתכל הסתכלות של מרחק בתוך אותה טנופת (צורה) והדבקות לצד האחר. שהרי בצד האחר, יש אור דקיק אחד שמאיר סביבו, כמו שנאמר "ונגה לו סביב". וזו הסתכלות קטנה (ועל זה) היה מסתכל מרחוק ולא בכל הדברים.	בלעם לא תב ולא אהדר²⁹⁷⁸ דטנופא (ס"א דטפסא) דסטרא אחרא הוה מתדבק ביה ועם כל דא אסתכלותא דמרחיק הוה מסתכל בגו ההוא טנופא²⁹⁷⁹ (ס"א טפסא) ואתדבקותא דסטרא אחרא דהא בסטרא אחרא²⁹⁸⁰ אית נהירו דקיק חד דנהיר סחרניה כמה דאת אמר (יחזקאל א ד) ונגה לו סביב ובדא²⁹⁸¹ אסתכלותא [זעיר] (ועל דא) הוה מסתכל מרחיק וולא (וכד) בכלהו מלין:
וכשהיה מסתכל דבר קטן מאותו האור זה, היה כמאחרי הכותל אמר ולא ידע מה אמר, והיה מסתכל באותו האור	וכדו הוה מסתכל מלה זעיר מההוא נהירו כבתר כותלא הוה אמר ולא ידע מאי קאמר והוה

²⁹⁷⁵ עי' ח"א קו ע"ב שזה לשון של יצרו. ועי' לקמן קלד ע"ב.

²⁹⁷⁶ פי' הקדושה (מ"מ).

²⁹⁷⁷ דקודשא (דפ"ו).

²⁹⁷⁸ זה תבין ממה שהודעתין איך נתגלגל בנבל הכרמלי בסוד ויהי לאבן הנז' בנבל. וע"ש באורך ענין הגלגולים ההם איך נתפשטו (שער מאמרי רשב"י).

²⁹⁷⁹ טיכפא (מ"מ). פי' שבלעם היה שקוע תוך הקלי' ומתוך הקלי' היה רואה זהרורית מועטת של הקדושה (מ"מ).

²⁹⁸⁰ פי' שבתוך הקלי' יש נהירו דקיק שהם ניצוצי הקדושה שבתוכם שהוא נשמתם, וע"י אותם הניצוצות היה רואה בלעם קצת מאור הקדושה, וזה שאמר ובדא אסתכלותא ז"א הוה מסתכל מרחיק (מ"מ).

²⁹⁸¹ ודא (דפ"ו).

ספר שמות

בסתימות העין. והעין מתגלגלת ורואה האדם אור סתום ולא רואה, וסוד זה שתום העין, ופרשוהו שתום סתום. והכל אחד, שהרי אין צד אחר שאין בו	מסתכל בההוא נהירו ובסתימו (דסתימו) דעינא ²⁹⁸² ואתגלגל עינא וחזין (ואחזי) בר נש נהורא סתימא ולא חזי ורוא דא (במדבר כד ג) שתום העין ואוקמוה שתום סתום וכלא חד דהא לית סטרא אחרא דלית ביה
אור דקיק קטן מצד הקדושה, כדוגמא שרוב החלומות שברוב התבן יש גרעין אחד של חטה, פרט לצורות הדקיקות הללו החצופות, שכלם יותר טמאות ובהם היה בלעם יודע.	סמ/ב נהירו דקיק זעיר מסטרא דקדושה ²⁹⁸³ כגונא דרוב חלמין דבסגיאנות תבנא אית חד גרעינא דחטין בר אלין וטפסין (תפסי) דקיקין חציפין דכלהו מסאבי יתיר ובהו (ובכלא) הוה בלעם יודע;
אשרי חלקו של משה, שהוא למעלה בכל הקדשות העליונות, והסתכל במה שלא נתנה רשות לאדם אחר בעולם להסתכל. וכמו שבלעם היה רואה אור קטן דקיק כמאחורי הכותל, מתוך אותו הצד האחר, כמו כן משה מתוך אור עליון גדול ורב היה רואה למטה כמאחורי הכותל חשוך דקיק אחד שנראה לו. ולא בכל זמן, כמו שבלעם לא היה מסתכל באותו אור בכל זמן.	זכאה חולקיה דמשה דאיהו לעילא בכל קדושין עלאין ואסתכל במה דלא אתייהב רשו לבר נש אחרא בעלמא לאסתכלא וכמה דבלעם הוה חמי נהירו זעיר דקיק כמבתר כותלא מגו ההוא סטרא אחרא אוף הכי משה מגו נהירו עלאה רב וסגי הוה חמי לתתא כמבתר כותלא חד חשוכא דקיק דאתחזי ליה ולא בכל זמנא כמה דבלעם לא הוה מסתכל ההוא נהירו בכל זמנא:
אשרי חלקו של משה הנביא הנאמן, מה כתוב בו "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", הסנה היה ודאי בתוך אותה קדושה ונדבק בו, שהכל נדבק זה בזה טהור וטמא, אין טהור אלא מתוך טמא.	זכאה חולקיה דמשה נביאה מהימנא מה כתיב ביה (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה ²⁹⁸⁴ הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה ואתדבק ביה דכלא אתדבק דא בדא טהור וטמא לית טהור אלא מגו טמא:
וסוד זה "מי יתן טהור מטמא", קליפה ומח עולים זה בזה, וקליפה זו לא תעזוב ולא תשבר עד הזמן שבו יקומו המתים מן העפר, אז תשבר הקליפה	ורוא דא (איוב יד ד) מי יתן טהור מטמא קליפה ומוחא דא בדא סלקא ודא קליפה לא ויתעדי ולא יתברו (אתעדי ולא אתבר) עד זמנא דיקומו מיתין מעפרא ²⁹⁸⁵ כדין יתבר קליפה

²⁹⁸² ר"ל הגוונים בעינים סתומות דאין בהם באמת ראייה וע' בריש פרשת וארא דמשה ידע בהון ידיעה אבל בלעם לא ידע כלל כנ"ל ולא ידע מאי קאמר אלא ראייה ואין בהם ראייה באמת וז"ש ולא חזי (יהל אור).

²⁹⁸³ רכז סע"א רלז ע"ב קסד ע"ב רג ע"ב (לש"ו). ע' מלואים אות יג.

²⁹⁸⁴ משה רבינו ע"ה בעת מראה הסנה שנתגלה אליו השכינה הקדושה בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג ב), שרמז לו בזה שהיא מתלבש בתוך הקליפה וכמ"ש בזה"ק (יתרו סט ע"ב), והוא ע"י גלות מצרים וע"ש (תהלים צא טו) עמו אנכי בצרה (דע"ה ח"ב פח ע"ג), בעת שהזרין הם בסוד הקטנות ובפרט בהקטנות דעיבור שולטים אז הדינין והקליפות מתגברים, וזהו הענין מה שנתראה אז הקב"ה למשה רבינו ע"ה בלבת אש מתוך הסנה (דע"ה ח"ב קכ ע"ד, ועיי"ש קכח ע"ד).

²⁹⁸⁵ אז יתגלו ויתפשטו למטה כל המתקת הגבורות כולם שנמתקו מכל התלאות והעונשים אשר בעוה"ז ובעולם הנפשות מעת החטא דעץ הדעת עד אותה הזמן דתחיית המתים, ויאירו כולם בכל טוב הצפון לכל מי אשר בשם ישראל יכונה (הקד"ש כח ע"ב), אז תתגלה התורה בהצדיקים, ומהם לכל העולם כולו (שם סא ע"ב), היה עומד שיחזור האור להתגלה ולהאיר בכל עיקרו בישראל, ומהם בכל העולם כולו במתן תורה אם שזכינו להלוחות הראשונות, אבל מאחר שלא זכינו גם לזה, הנה נגזר על עיקר האור שיהא טמיר וגנוז עד זמן תחיית המתים, כמ"ש בפ' חיי שרה (קלא ע"א) וע' פ' יתרו (סט ע"ב) (דע"ה ח"א ד ע"א), אלו ב' התיקונים הם תלויים זה בזה, כי בביטול הקליפה יזדכך כל הגופות (דע"ה ח"א פא ע"ב), כל זמן שגזרה רצונו ית"ש על כל מציאות הזוהמא והעכירות שימצא בעולם, והוא עד הגיע הזמן דתחיית המתים כמ"ש בזה"ק (פ' יתרו סט ע"ב), הנה לא יתעלו

ספר שמות

ואור יאיר בעולם בלי סתר מתוך המח. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.	ונהירו ינהיר בעלמא בלא סתימו מנו מוחא זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי:
”ואת שני בניה”, אמר רבי חייא, וכי בניה ולא בניו של משה. אלא משום שהיא השתדלה אחריהם בלי בעלה, קראה להם התורה בניה ולא בניו. אמר רבי יוסי, אף על גב שבני משה היו, דבר אמת בניה ודאי. רבי אלעזר אמר הרי משה היה מזדווג במקום אחר קדוש עליון, ולא היה כבודו לקרא להם בניו עכשיו, אף על גב שבניו היו, משום כבוד אותו מקום שהזדווג בו, קרא להם כאן בניה. ואחר כך קרא להם בניו. למה, משום שאותה השעה שהגיעו היה משה מדבר בשכינה אחר שנפרד ויצא אל חמיו, אז נאמר ”ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו’”.	ואת שני בניה (שמות יח ג) אמר רבי חייא וכי בניה ולא בניו של משה אלא בגין דאיהי אשתדלת אבתרייהו בלא בעלה קרא לון אורייתא בניה ולא בניו אמר רבי יוסי אף על גב דבניו דמשה הוו מלה דקשומ²⁹⁸⁶ בניה ודאי²⁹⁸⁷ רבי אלעזר אמר הא משה הוה מזדווג באתר אחרא קדישא עלאה ולא יקרא דיליה למקרי לון בניו השתא אף על גב דבניו הוו בגין יקרא דההוא אתר דאזדווג ביה קרא לון בניה הכא לבתר²⁹⁸⁸ קרא לון בניו מאי טעמא בגין דההיא שעתא דמטו הוה משה ממלל בשכינתא לבתר דאתפרש ונפק לגבי חמיו כדן כתיב (שמות יח ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו’ (אל משה):
אמר רבי שמעון, אלעזר אלעזר, אני רואה בפרשה הזו, שאתה מתחיל את הדבר כראוי, והסיום איננו כן. ודאי בשביל כבוד השכינה, ההזדווגות העליונה שהזדווגה במשה כתוב ”בניה”. ואם תאמר, והרי נאמר ”ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה”, הכל הוא כלל אחד. ובניו, בניו של יתרו, שהרי לאחר שבא אליו משה, היו לו בנים. וכך היה ביעקב, שכיון שבא אל לבן ושם בו את דיורו, היו לו בנים, כמו כן כאן, כיון ששם דיורו ביתרו, היו ליתרו בנים.	ואמר רבי שמעון (ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו וגו’ רבי שמעון אמר) אלעזר²⁹⁸⁹ אלעזר אנא חמינא בפרשתא דא דאת שארי מלה כדקא יאות וסיומא לאו הכי ודאי בגין יקרא דשכינתא אזדווגותא עלאה דאזדווג ביה במשה כתיב בניה ואי תימא והא כתיב ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה כלל איהו כללא חדא ובניו בניו דיתרו דהא לבתר דאתא משה לגביה הוו ליה בניו²⁹⁹⁰ והכי הוא²⁹⁹¹ ביעקב דכיון דאתא לגביה דלבן ושוי דיוריה ביה הוו ליה בניו אוף הכא משה (ד)כיון דשוי דיוריה ביתרו הוו ליה ליתרו בניו:
ואת כל ביתו הביא עמו להכניסם תחת כנפי השכינה. ויתרו אמר למשה ”אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה”, נאמר ושני בניה ולא כתוב ושני בניך, ויבא יתרו חתן משה ובניו,	וכל ביתיה אייתי עמיה למיעל לון תחות גרפי דשכינתא ויתרו אמר למשה (שמות יח ו) אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה ושני בניה כתיב ולא כתיב ושני בניך [ויבא יתרו

העולמות ב"ע ממדרגתם העצמותית שהם נפרדים נבדלים מבחי' אלהו'ת לעולם (כללים ח"ב נו ע"ד), אחר שיצטרף ויתלבן הבריאה כולה מכל חלאה טומאה וזוהמא, ויתבטל הרע כולו בביטול גמור, והוא בזמן תחיית המתים (ביאורים ח"ב לג ע"ד).

²⁹⁸⁶ כמ"ש (ספרא אמור א) אמו ודאי, ור"ל הידוע לעולם (יהל אור).

²⁹⁸⁷ כי הרי לא היו ממדרגתו שהרי לא זכו אחריו לשום גדולה (לש"ו).

²⁹⁸⁸ ור"ל דלר"ח ור"י קשה למה קראן אח"כ בניו (יהל אור).

²⁹⁸⁹ ר"ל דלעולם לא נקראו ע"ש ומ"ש ובניו ובניו דיתרו ועל יתרו דרישא קאי, ודחקו משום דכאן הקדים בניו לאשתו משא"כ שם, אבל לר"א משום דקראן בניה, לכן הקדים האשה, ועוד דרשו אם אין אתה עושה כו', ופי' ויקח משום שהאריך הקרא לפרש שמותם, אבל עיקר הראיה הוא דאח"כ חוזר ושני בניה עמה, דהוא קשיא לר"א (יהל אור).

²⁹⁹⁰ דלא תימא היאך הניח בנותיו לרעות ואמר כמו בלבן ומביא ראה מקרא ובני קני וכו' (יהל אור).

²⁹⁹¹ הוה (דפ"ו).

ספר שמות

בנים היו לו ליתרו, שנאמר "ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים", ובניו השאיר עם משה.	חתן משה ובניו בנין הוּו ליהו (בנין) ליתרו דכתיב (שופטים א טז) ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים ובניו שבק עם משה (במשה):
"ויבא יתרו חתן משה", פתח ואמר "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'". פסוק זה פרשוהו בכמה מקומות, אבל עתידים שאר העמים ללכת ולכתת רגליהם להיכנס תחת כנפי השכינה. "לכו ונעלה", כל אלילי העולם יש להם ירידה, ומי שנדבק בקדוש ברוך הוא, יש לו עליה.	ויבא יתרו חתן משה פתח ואמר (ישעיה ב ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהוה וגו' האי קרא אוקמוהו (ו) בכמה אתר אבל זמינין שאר עמין למהך ולכתתא רגליהו למיעל תחות גדפי דשכינתא לכו ונעלה כל טעוון דעלמא אית לון ירידה וקודשא בריך הוא מאן דאתדבק ביה אית ביה עליה:
"אל הר ה'", זה אברהם שנאמר "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", שהרי אברהם קרא לו הר, מה הר הפקר לכל מי שרוצה בעולם, אף מקום קדוש זה הפקר כנגד כל מי שרוצה בעולם. "אל בית", זה יעקב שקרא למקום זה בית, שנאמר "אין זה כי אם בית אלהים".	אל הר יהוה דא אברהם דכתיב (בראשית כב יד) אשר יאמר היום בהר יהוה יראה דהא אברהם קרי ליה הר מה הר הפקירא לכל מאן דבעי בעלמא אוף אתר דא קדישא הפקירא לקבלא לכל מאן דבעי בעלמא אל בית דא יעקב דקרא להאי אתר בית דכתיב (שם כח יז) אין זה כי אם בית אלהים:
דבר אחר הר ובית אף על גב שהכל דרגה אחת	דבר אחר ²⁹⁹² הר ובית אף על גב דכלא חד דרגא
	ע/א
	זהר:
מעלה לזה מן זה. הר לשאר העמים, כשבאים להכנס תחת כנפיו. בית	סליקו לדא מן דא ²⁹⁹³ הר ²⁹⁹⁴ לשאר עמין כד אתאן לאעלא ²⁹⁹⁵ תחות גדפוי בית לישראל ²⁹⁹⁶

²⁹⁹² "דבר אחר" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "דא". וכ"ה בבית המקדש הר הבית וגם אל הנכרי כו' דבחיל דווקא אין עכו"ם כו' ובית הוא עזרה והיכל דאינן אלא לישראל. ומפרש והולך שהן גרים וישראלים דגרים הן בנוק' דילה גר צדק מלכות דילה אבל ישראל הן בגופא דאלנא וכמ"ש בהקדמה והוא בת"ת. ובגמ' אמר ג' דרגין: שדה ביצחק, והוא ביסוד, ששם חרישה ומלכות הוא תפוח דילה, הר, וב' ענינים באשה, חדא לביאה הוא בגרים ג' כ"כ שהוא קיבול המצות, והב' לבית וישווא עזר כנגדו, לאשתי ביתי, וזהו לישראל, דראשון הוא ג' כ"כ בפלגש והוא שדה וזה בית. והן ג' דרגין הא אף לעמין דלא אתגייירו וכמ"ש לע"ל שהן גרים ולא יתקבלו לע"ל. וגרים הן ביצחק דחק בשארו שם, אבל אברהם נתקרב קודם המילה והוא אב המון גוים, והן הבארות אשר חפרו דיצחק מקרב הגרים דאתגייירו בימי אביו ולא חפר בארות אחרים, אבל יעקב לא חפר כלל והוא בירר חולקי' דילי' לזרעו. אבל כאן בזהר ל"ק רק ב' דרגין, ועוד ג' דרגין הנ"ל, הן הר ירושלים דאיהו בראש ההרים, ושדה ציון שדה תחרש ובה"מ והן ג' דרגין הנ"ל נטעתיך שורק באבהן כידוע, וכן בבה"מ עצמו הר הבית ועזרה וההיכל ועזרה בו עבודה (עבודה) שדה עבודה בשחיטה וזריקה אבל בפסוק זה לא נזכר שדה דיצחק (שהוא האמצע) הר רישא וסיומא בית ואל בית כו' רק לראות גדולתם אבל בהר ונעלה וכן לא הזכיר בזהר כאן רק ב' דרגין שאין חלוק בבה"מ בין גרים לישראל וכן בירושלים וציון וכאן אמר להיפך ואמר על גרים בדרגא הראשונה הר כמשי"ו (עי' בליקוטיו שבסוף הספר) (יהל אור).

ז"ל שם לח ע"ד: ליקוט. לא כאברהם שקראו הר כו' ג' הרי שדה בית בנוק' בג' מקומות שהיא קבועה מלכות עטרת היסוד ת"ת והן באבות כסדר מלמטה למעלה בסוד ואנכי נטעתיך שורק וז"ס אברהם בסיהרא צדק במערב ויצחק קץ ח"י ויעקב במקומו אבל משה מלגאו בדעת והן ד' מקומות שלה בקו האמצעי וכו' (יהל אור).

²⁹⁹³ שהבחינה שהיא הפקר לגרים היא בחינת הר דווקא בתחילה (אור יקר).

²⁹⁹⁴ מלכות ירושלים בסוד עמים הר יקראו (רח"ו).

²⁹⁹⁵ תחות גדפוי שאינם נכנסים אלא תחת כנפים. הגר אינו נכנס [במעיים] אלא תחת כנפים לבד, ולכן נקראת אותה בחינה הר שאינה עצם התוכיות, וישראל שהורתן ולידתן בקדושה הם נכנסים אל תוכיותה, אינם בכנפים (אור יקר).

²⁹⁹⁶ פי' ציון והם יסוד ומלכות דנוק' (מ"מ).

ספר שמות

לישראל להיות עם, כמו אשה לבעלה בדור אחד בשמחה, ורובצת עליהם כאם על הבנים.	למהוי עמהו ²⁹⁹⁷ כאתתא בבעלה ²⁹⁹⁸ בדורא חד בחדווא ורביעא עלייהו ²⁹⁹⁹ כאימא על בנין ³⁰⁰⁰ :
בא וראה מה נאמר כאן ביתרו "ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה וגו'", כיון שנאמר "אל משה", למה נאמר "אל המדבר". אלא העקר של הכל למה, שהיה בא אל המדבר, ומיהו הר האלהים, שזהו מקום לגרים להתגיר, ועל זה נאמר "אל משה אל המדבר", למשה, לגייר אותם ולהכניסם תחת כנפי השכינה אל המדבר היו באים, שהוא הר האלהים, לעשות בהם נפשות.	תא חזי מה כתיב הכא ביתרו (שמות יח ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה וגו' כיון דכתיב אל משה אמאי כתיב אל המדבר אלא עקרא דכלא למה דהוה אתי אל המדבר ³⁰⁰¹ ומאן איהו הר האלהים דדא איהו אתר לגיורי לאתגיירא ועל דא כתיב אל משה אל המדבר ³⁰⁰² למשה לגיירא לון ולאעלא לון [תחות גרפי שכינתא] אל המדבר הוה אתיין דאיהו הר האלהים למעבד נפשייהו ³⁰⁰³ :
ולכן עומד אותו מקום בסוד של הר, שכל מי שבא זוכה בו, ונקרא גר צדק. והרי בארנו, גר אף על גב שנדבק במקום קדוש עליון זה, כיון שעזב את עמו ואת אבותיו גר נקרא, כמי ששם מדורו במקום שלא הכיר מקדם לכן.	ובגין כך קיימא ההוא אתר ברזא [דהר] ³⁰⁰⁴ דכל [דהא כל] מאן דאתי זכי בה ואקרי ³⁰⁰⁵ גר צדק ³⁰⁰⁶ והא אוקימנא גר אף על גב דאתדבק באתר דא ³⁰⁰⁷ עלאה קדישא כיון דשבק עמיה ואבהותי [גר] [ואתדבק בביתו גר צדק] אקרי כמאן דשוי מדוריה באתר דלא ידע מקדמת דנא ³⁰⁰⁸ :
ר' יצחק ור' יוסי היו יושבים יום אחד ועוסקים בתורה בטבריא. עבר [לפניהם] ר' שמעון, אמר להם, במה אתם עוסקים. אמרו לו בפסוק זה למדנו מהאדון, אמר להם מהו אמרו לו, זה שכתוב "זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו", והרי למדנו	רבי יצחק ורבי יוסי הוו יתבי יומא חד ולעאן באורייתא בטבריא אעבר רבי שמעון אמר לון במאי עסקיתו אמרו ליה בהאי קרא דאוליפנא מניה דמר אמר לון מאי איהו אמרו ליה האי דכתיב (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים ברא ³⁰⁰⁹

²⁹⁹⁷ היינו הת"ת יהיה עמהם עם השכינה (אור יקר).
²⁹⁹⁸ בבית אחת יחד בקרוב בשר המלכות אל הת"ת, כי שיעור הכתוב הגרים נכנסים בבחינות הרחוקות מהת"ת, שהיא נקראת הר ה' אל הת"ת וישראל בבחינת בית אלוה יעקב דהיינו הת"ת כדפי' (אור יקר). ע"י הבינה בחדווה וענין השכינה עם ישראל (אור יקר).
²⁹⁹⁹ לא בכנפים שפורש כנף לחוץ ומכסה על הגר, אלא "רביעא" עיקר רביצתה עלייהו (אור יקר).
³⁰⁰⁰ מפני שהם בני מעיה. "כאימא על בנין" שהיר הורתן בקדושה ויורשים נשמה מתוכיות, ואח"כ שהגרים מולידים בנים בקדושה ובטהרה זוכים אל המעלה הזאת, ולכן יאמרו ואל בית אלוה יעקב (אור יקר).
³⁰⁰¹ פי' מלכות וכמ"ש באדרא (מ"מ). ר"ל דהוא הפקר (יהל אור).
³⁰⁰² כפל, אלא הכוונה להתגייר להיכנס בשכינה שהיא הפקר כמדבר, ואמר "אל משה לגיירא לון" ויכניסם אל המדבר, והיינו בניו ואשתו של חתן משה (אור יקר).
³⁰⁰³ להתגייר (אור יקר).
³⁰⁰⁴ הענין שיש לשכינה כמה גדרים וסייגים ממקום אחיזת האומות עד הקודש, כמה מדרגות כמה מציאויות, ועכ"ז השכינה עומדת בבחי' שהגר כשיתגייר מיד (יעקור עצמו מן הקדש ו) יכנס אל בחינה ידועה בה דהיינו סוד כנף והתפשטות והגרים מיד יכולים ליכנס אל אותם הכנפים, והשכינה נקראת צדק ודאי, ויקשה נראה שהוא גר במדת צדק, שאינו מיושב בה, לזה אמר שמלת גר אינו בבחינה מדת צדק (אור יקר).
³⁰⁰⁵ ויקרא קסח ע"א (הערת הזהר).
³⁰⁰⁶ במלכות, צדק, כמ"ש בס"י ובתיקון ע' (יהל אור).
³⁰⁰⁷ ומיושב בו נקרא גר בערך (אור יקר).
³⁰⁰⁸ לא שאינו אוחז כראוי (אור יקר).
³⁰⁰⁹ עשה (דפ"ו).

ספר שמות

שְׁהִירָאָה הַקֶּבֶ"ה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן כָּל אֱלֹהֵי הַדְּוָרֹת שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְבֹא לְעוֹלָם, וְכָל אֱלֹהֵי הַפְּרָנְסִים וְכָל אֱלֹהֵי הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר.	אוֹתוֹ וְהָאֵתְמֵר דֹּאחְמִי ³⁰¹⁰ קֶבֶ"ה לְאָדָם הָרִאשׁוֹן כָּל אֱלֹהֵי הַדְּוָרֹת שֶׁהָיוּ עֲתִידִים לְבֹא לְעוֹלָם, וְכָל אֱלֹהֵי הַפְּרָנְסִים וְכָל אֱלֹהֵי הַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ עֲתִידִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר:
וְלִמְדָנוּ סוּד זֶה "סִפֵּר", יֵשׁ סִפֵּר וִישׁ סִפֵּר, [יֵשׁ] סִפֵּר לְמַעַלָּה [וִישׁ] סִפֵּר לְמַטָּה. הַסִּפֵּר לְמַטָּה נִקְרָא סִפֵּר הַזִּכְרוֹן, הַסִּפֵּר שֶׁל אוֹתוֹ הַזִּכְרוֹן, וְהוּא צִדִּיק אֶחָד וְנִקְרָא "זֶה". וְכִי שֶׁלֹא לְהַפְרִישׁ אוֹתָם, שֶׁהֵם תְּמִיד כְּאֶחָד בִּיחָד אֶחָד, נֹאמֵר "זֶה סִפֵּר", שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת שֶׁהֵם אֶחָד כְּלָלוֹת, זָכַר וְנִקְבָּה. וְזֶה הוּא כָּל אֶחָד, שֶׁכָּל אוֹתָם הַנִּשְׁמוֹת וְהַרוּחוֹת הַפּוֹרְחוֹת בְּבִנֵּי אָדָם, כְּלָלוֹת כָּל הַתּוֹלְדוֹת, אֱלֹהֵם בְּסוּד תּוֹלְדוֹת אָדָם וְדָאִי, כִּי הָרִי מִזֶּה הַצִּדִּיק שֶׁאִמְרָנוּ, פּוֹרְחוֹת אֱלֹהֵי הַנִּשְׁמוֹת בְּתִשְׁוּקָה אֶחָת.	וְרֹזָא אוֹלִיפְנָא זֶה סִפֵּר אֵית סִפֵּר ³⁰¹¹ וְאֵית סִפֵּר סִפֵּר לְעִילָא ³⁰¹² סִפֵּר לְתַתָּא ³⁰¹³ סִפֵּר לְתַתָּא אֶקְרִי סִפֵּר הַזִּכְרוֹן ³⁰¹⁴ סִפֵּר ³⁰¹⁵ דֶּהֱוּא זִכְרוֹן וְדָא חֵד צִדִּיק וְאֶקְרִי זֶה ³⁰¹⁶ וּבְנִין דְּלֹא ³⁰¹⁷ לְאַפְרָשָׁא לֹון דֹּאִינוֹן תְּדִיר כְּחֵדָא וּבִיחּוּדָא חֵדָא כְּתִיבָא (יִחּוּדָא חֵדָא דְּכְתִיב) זֶה סִפֵּר ³⁰¹⁸ תְּרִין דְּרָגִין דֹּאִינוֹן חֵד ³⁰¹⁹ כְּלָלָא דְּכַר וְנִקְבָּא וְדָא אִיהוּ כְּלָלָא חֵדָא דְּכָל אִינוֹן נִשְׁמָתִין ³⁰²⁰ וְרוּחִין דְּפִרְחִין בְּבִנֵּי נִשָּׂא כְּלָלָא דְּכָל תּוֹלְדוֹת אִינוֹן [בְּרֹזָא] תּוֹלְדוֹת אָדָם וְדָאִי דֶּהֱוּא צִדִּיק דְּקָאמֵר פִּרְחִין אִינוֹן נִשְׁמָתִין בְּתִיאוּבְתָא חֵדָא:
וְזֶהוּ הַמִּשְׁקָה אֶת הַגֶּן, שֶׁמִּשְׁקָה אוֹתוֹ הַנֶּהָר הַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁנֹּאמֵר "וְנֶהָר יּוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן", זֶהוּ סוּד אָדָם, שֶׁנֹּאמֵר "תּוֹלְדוֹת אָדָם", אַח"כּ "בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם", זֶהוּ אָדָם שֶׁלֹא מִטָּה, כִּי שְׁתֵּי אָדָם כְּתוּבִים בּוֹזֵה	וְדָא אִיהוּ שְׁקִי דְּגִנְתָּא דֹּאשְׁקִי הֵוָּה נֶהָר ³⁰²¹ דְּנִפִּיק מֵעֵדֶן דְּכְתִיב (בְּרִאשִׁית ב' י) וְנֶהָר יּוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וְדָא אִיהוּ רֹזָא דֹּאדָם ³⁰²² דְּכְתִיב תּוֹלְדוֹת אָדָם לְבִתֵּר [בְּיוֹם] בְּרֹזָא ³⁰²³ אֱלֹהִים אָדָם דָּא אָדָם דְּלִתְתָּא ³⁰²⁴ דֶּהֱוּא תְּרִין אָדָם כְּתִיבִי בִּהְיִי
רֹזָא דְּרִיזִין ³⁰²⁵:	וְאֵתָה תַּחֲזָה מְכָל הָעָם, "זֶה סִפֵּר תּוֹלְדוֹת אָדָם", זֶה סִפֵּר מֵאוֹתָם סִפְרִים נִסְתָּרִים וְעִמּוּקִים (זֶה סִפֵּר מֵאוֹתָם נִסְתָּרִים וְעִמּוּקִים). אִמֵּר רַבִּי שֶׁמַּעֲוֵן הִרְמִיתִי יָדַי בְּתַפְלָה לְמִי שֶׁבְּרָא אֶת
וְאֵתָה תַּחֲזָה מְכָל הָעָם (שְׁמוֹת י"ח כ"א) זֶה סִפֵּר תּוֹלְדוֹת אָדָם (בְּרִאשִׁית ה' א') דָּא סִפֵּר מֵאִינוֹן ³⁰²⁶ סִפְרִין סְתִימִין וְעִמּוּקִין וְנֹא דָא סִפְרָא מֵאִינוֹן סְתִימִין וְעִמּוּקִין אִמֵּר רַבִּי שֶׁמַּעֲוֵן אִרְיִמִית יָדִי	

- ³⁰¹⁰ וְרִ"ל שֶׁזֶ"ש זֶה סִפֵּר כו' דְּכָל תּוֹלְדוֹת אָדָם נִכְתְּבִים בְּסִפְרָא דֹּאדָם וְכַמִּי"ש בִּפ' הַפּוֹעֲלִים (פּו ע"א) וּבִסְנֵה־דְרִין (לח ע"ב) (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰¹¹ רִ"ל חֲכָמָה עֲלָאָה וְתַתָּאָה, וְע"ל דָּף ר ע"א וְכֹאֵן הוּא תַתָּאָה (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰¹² בִּינָה (מ"מ).
- ³⁰¹³ מַלְכוּת (מ"מ).
- ³⁰¹⁴ דֶּהוּא כָּל זִכְרוֹן דְּבִיָּה הוּא דְּכּוֹרָא דְּכַר (יֵהֵל אֹר). נו ע"א ר ע"א רִמּו ע"א (הַעֲרַת הַזֶּהֱר).
- ³⁰¹⁵ יִסּוּד (רַח"ו).
- ³⁰¹⁶ עִי' בְּתִיקוּ"ז לֵב ע"א (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰¹⁷ רִ"ל דְּלִכְּן לֹא כְּתִיב זֶה וְסִפֵּר (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰¹⁸ אִינוֹן תּוֹלְדוֹת אָדָם וְדָאִי (נוֹסֵף בְּמ"מ). פִּי' שֶׁזֶ"ן נִקְרָא אָדָם לְפִי שֶׁהִזָּ"א הוּא הוֹי"ה גִּימ' כ"ו הִיא י"ט שְׁנֵיהֶם גִּימ' מ"ה וְהַנִּשְׁמוֹת בְּאוֹת מִזֶּ"ן וְלִכְּן נִקְרָא תּוֹלְדוֹת אָדָם וְשִׁיעוֹר הַכְּתוּב זֶה סִפֵּר הֵם יִסּוּד וּמַלְכוּת וְהַבְּנִים שִׁיּוּצָאִים מֵהֶם נִקְ' תּוֹלְדוֹת אָדָם (מ"מ).
- ³⁰¹⁹ כְּמוֹ בְּאָדָם דְּלִתְתָּא דְּכְתִיב שֶׁם זָכַר וְנִקְבָּה בְּרָא אוֹתָם וְיִקְרָא שְׁמָם אָדָם שְׁלִים נִקְרָא כ"א פִּלַּג גּוֹפָא וְכַמִּי"ש כִּי אֶחָד קִרְאֵתוֹ וְכַמִּי"ש בְּתִיקוֹן מ"ז (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰²⁰ רִ"ל דִּז"ש תּוֹלְדוֹת אָדָם דְּכָל תּוֹלְדוֹת בְּאִין מִזֶּה סִפֵּר וְכַמִּי"ו (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰²¹ יִסּוּד (מ"מ).
- ³⁰²² רִ"ל הֵוָּה שְׁקִי כַמִּי"ש בְּתִיקוּ"ז (יג ע"א), דֶּהוּא שְׁמָא מִפְּרָשׁ שֶׁהוּא אָדָם וְכָל הַנִּשְׁמָתִין בְּאִין מֵהֵוָּה שְׁקִי וְזֶהוּ תּוֹלְדוֹת אָדָם וְשְׁקִי הוּא הַדְּעַת הַנֶּהָר כו' (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰²³ רִ"ל הָאָדָם אֲשֶׁר בְּאַרְץ וְהוּא דּוֹגְמַת אָדָם הַנֶּהָר (יֵהֵל אֹר).
- ³⁰²⁴ פִּי' אֲדָה"ר וְחוּהָ הִיתָה עִמּוֹ כִּי דּוּ פִּרְצוּפִים הִיוּ כְּמִרְז"ל (מ"מ).
- ³⁰²⁵ רִזִּי דְרִיזִין מִסְתָּרִי אֹרִייתָא קְדִישְׁתָּא שְׁלִימְתָּא (אֹר יִקְר).
- ³⁰²⁶ רִ"ל סִפֵּר מִמֶּשׁ דֹּאדָה"ר עַל דִּיּוֹקֵנִין כַּמִּי"ו (יֵהֵל אֹר).

ספר שמות

העולם, שאף על גב שבפסוק הזה גלו הראשונים נסתרות עליונים, יש להתבונן ולעיין בסודות של ספר אדם הראשון, שמשם נמשך ספרו הגנוז של שלמה המלך, זה שהכל תלוי בו, זה עץ החיים, זה ולא אחר שגלה. מהו זה, כמו שנאמר "החדש הזה לכם ראש חדשים", זה ניסן ולא אחר.	בצלו למאן דברא עלמא דאף על גב דבהאי קרא גלו קדמאי סתימין עלאין אית לאסתכלא ולעינא ברזין דספרא ודאדם קדמא דמתמן ³⁰²⁷ (קדמא דמתמן) אתמשכא ספרא גניזא דשלמה מלכא זה דתליא ביה כלא ³⁰²⁸ זה אילנא דחיי זה ולא אחרא דגלי ³⁰²⁹ מאי ³⁰³⁰ זה כמה ³⁰³¹ דאת אמר (שמות יב ב) החדש הזה לכם ראש חדשים זה ניסן ולא אחרא:
"זה ספר", להשגיח ולגלות "תולדות אדם", עץ שמגלה תולדות אדם ועושה פרות להוציא לעולם. "זה ספר", לדעת חכמה הנסתרת והעמוקה שנמסרה לאדם הראשון בדמות של בני אדם. חכמה זו נמסרה לשלמה המלך וירש אותה וכתב בספרו.	זה ספר לאשגחא ולגלאה תולדות אדם אילנא דגלי תולדות אדם ועביד איבין לאפקא לעלמא זה ספר למנדע חכמתא סתימא ועמיקא דאתמסר לאדם קדמא דדיוקנא דבני נשא חכמתא דא אתמסר לשלמה מלכא וירית לה וכתב בספריה:
למדנו שמשוה התקשה בזה, עד שבאה שכינה ולמדה אותו, והיא ראתה ובררה את כל האנשים הללו שנראים בפרצוף, ושם משה למד את החכמה הזו ונכנס לתוכה, זהו שכתוב "ואתה תחזה מכל העם ההוא", שכתוב בו "ואתה הוא ושנותיך לא יתמו", "ואתה מחיה את כולם", "ואתה ה' מגן בעדי".	אוליפנא דמשה אתקשי בדא עד דאתת שכינתא ואוליפת ליה והיא חמאת וברירת לכל אינון גוברין דאתחזון בפרצופא ותמן אוליף משה חכמתא דא ועייל בגויה הה"ד ואתה ³⁰³² תחזה מכל העם ההוא דכתיב ביה (תהלים קב כח) ואתה הוא ושנותיך לא יתמו (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כלם (תהלים ג ד) ואתה יהו"ה מגן בעדי:
ואתה תחזה ותתבונן בזה, אתה ולא אחר, לדעת ולהתבונן בששים רבוא. בששה צדדים יש להתבונן בדמויות של בני אדם, ולדעת החכמה על בוריה, ואלה הם בשער בעיניים בחוטם בשפתים	ואתה תחזה ותסתכל בהא אנת ולא אחרא ³⁰³³ למנדע ולאסתכלא בשתיין רבוא בשית סטריין אית לאסתכלא בדיוקנין דבני נשא ולמנדע חכמתא על בורייה ואלין אינון ³⁰³⁴ בשערא בעיינין בחוטמא בשפון
	ע/ב
	זהר:

³⁰²⁷ מתמן (יהל אור).

³⁰²⁸ כנ"ל שהוא כללא דכולא נשמתין וכן נקרא כל שכולל הכל (יהל אור).

³⁰²⁹ ר"ל שהוא מגלה תולדין בעלמא שממנו יוצא התולדין (יהל אור).

³⁰³⁰ מוסגר בדפ"ק, ומופיע ביהל אור.

³⁰³¹ ר"ל דלכן אמר זה זהו ולא אחרא כמ"ש בהחדש הזה כו' (יהל אור).

³⁰³² ר"ל כמ"ש ב' תצוה ואתה תצוה כו' א"ר חייא מ"ש הכא ובכל אתר דכתיב ואתה כו' אלא כלא ברזא כו' (יהל אור).

³⁰³³ ועי' בסוף תיקונים קלד ע"ב ומש"ש (יהל אור).

³⁰³⁴ עי' בזו"ח ריש פרשת יתרו ומש"ש דאיונון ו' סטריין ד' תיקונין דשם הוי"ה אנשי חיל כו' כמ"ש ובתיקון² תיקון ע' ושערא הוא אודנין שלכן נקרא אז"ן שכולל אמ"ש שערא ומצחא ואפין וידין הן ב' אלפין אי"ה אר"ה ועוד יש ד' תיקונין דאדנ"י כמ"ש בריש תיקון ע', ולכן חשיב בזו"ח שם שמונה תיקונים ובתי' שם עשר תיקונים ובתיקונים שם חשיב שער' במקום הברית שמוש ועוד יש תיקון ברגלים הילוך וצוואר הוא החמישי של אדנ"י כמ"ש והן י"א תיקונין וכולן הוא בואתה תחזה ב' תיבות בכל תיקון שם הקדשו י"א כ"ב אתוון דאורייתא דכל תיקונין הוא מרוחא דביה כ"ב אתוון כמ"ש לקמן ואמרו בשית סטריין כו' דהן דרישא דקרא ו"ה דסיפא דקרא וחסר כאן חוטמא ופומא (יהל אור).

ספר שמות

קרא ³⁰³⁵ חד רוא דלעילא ³⁰³⁶ וחד רוא דלתתא ³⁰³⁷ אדם דאיהו רוא דלעילא איהו בגניזו דגניז קרא בדכר ונוקבא ברוא ³⁰³⁸ דכתיב (בראשית ה א) זה ספר דא כללא דכר ונוקבא כחדא ³⁰³⁹ כיון דעבדו תולדות ³⁰⁴⁰ כחדא קרא לון אדם דכתיב (שם) תולדות אדם לבתר דאתגלייא מלתא מנו סתימו עלאה קדמאה דקרא ³⁰⁴¹ ברא אדם לתתא ³⁰⁴² דכתיב (שם) ביום ברא אלהים ³⁰⁴³ אדם בדמות אלהים ³⁰⁴⁴ ברא ³⁰⁴⁵ אותו בדמות ודאדם איהו (דא איהו) כהאי חיזו דאתחזי דיוקנין ביה ³⁰⁴⁶ ואינון דיוקנין לא קיימין בההוא חיזו ³⁰⁴⁷ בדיוקנא בקיומא אלא מתעברן מיניה אוף הכי בדמות אלהים ³⁰⁴⁸:	הפסוק. אחד הוא סוד שלמעלה ואחד סוד שלמטה. אדם הוא סוד שלמעלה הוא בהסתר, שהסתר הפסוק את זכר ונקבה בסוד אחד, שנאמר "זה ספר" זהו כלל זכר ונקבה כאחד. כיון שעשו תולדות יחד קרא אותם אדם, שנאמר "תולדות אדם". אחר שנתגלה הדבר מתוך סתר העליון הראשון של הפסוק, ברא אדם למטה, שנאמר "ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו". "בדמות" זהו כמו המראה שנראה בה דמויות, ואלו הדמויות אינן עומדות באותה המראה בדמות קבועה, אלא עוברות ממנה, כמו כן כאן בדמות אלהים.
דבר אחר ובדמות ³⁰⁴⁹ (בדמות) אלהים דיוקנא דשייפין דכר ונוקבא ³⁰⁵⁰ ברוא (תהלים קלט ה) דאחור וקדם ³⁰⁵¹ אחור ברוא דשמו וקדם ברוא דזכור ובאלין תליין כל פקודי אורייתא ³⁰⁵² שית מאה ותליסר פקודי אורייתא כללא דכלא ותנינן אחור לעובדא דבראשית ³⁰⁵³	דבר אחר "בדמות אלהים", בצורת האברים של הזכר והנקבה, בסוד אחור וקדם. אחור בסוד שמור, וקדם בסוד זכור. ובאלה תלויות כל מצות התורה, תרי"ג מצות התורה כלל הכל. ולמדנו אחור למעשה בראשית וקדם למעשה המרכבה. והכל תלוי זה בזה, בדמות

- ³⁰³⁵ ויהיה זה ספר יחד עושין תולדות אדם היינו אדם דאצילות כדפי' (אור יקר).
³⁰³⁶ אצילות (אור יקר).
³⁰³⁷ מציאות האדם הגשמי בהתלבש בו הנשמה, ועם היות שאדם העליון כולל מהחכמה עד המלכות העליונה הכתוב וכוללו ביסוד ומלכות (אור יקר).
³⁰³⁸ דכתיב זה ספר, שמלות אלו מורות יחוד יסוד במלכות (אור יקר).
³⁰³⁹ אינו כפל באומרו תולדות אדם, מפני שזה ספר הוא בתחלת ייחודם ואחר שכבר נתייחדו והוציאו נשמות יקראו אדם (אור יקר).
³⁰⁴⁰ כיון שהוציאו תולדות אדם הם יחד (אור יקר), ר"ל ע"ש הנהר כנ"ל (יהל אור).
³⁰⁴¹ ר"ל שנמשך ההויה מההעלם הנרמז בפסוק במלת זה ספר תולדות אדם (אור יקר).
³⁰⁴² דהיינו מציאות המלכות בורא אדם נשמה מתלבשת בגשם (אור יקר).
³⁰⁴³ היינו המלכות ברא אדם למטה הגשמי בהרכבת הנשמה בגוף (אור יקר).
³⁰⁴⁴ כמו שמדת המלכות היא זה ספר, פי' סופרת הדברים הנסתרים ומגלה אותם, כן האדם הזה היא נשמה פנימית והגוף הזה בצורתו ושרטוטיו מראה מה שבתוכו (אור יקר).
³⁰⁴⁵ עשה (דפ"ו).
³⁰⁴⁶ והיינו המלכות מראה שכל הדברים העליונים נראין בו, וכמו שהמלכות, אותם הדיוקנין מהספירות העליונות הם חולפים ובאים שאינם תקועות בו, כן האדם יש דמות נראה שחולף ובא כגון השרטוטין שמשנתנין כפי מעשיו (אור יקר). פי' מלכות והיינו בדמות אלהים שהיא מלכות הנק' אלהים (מ"מ), ר"ל במראה שהדיוקנין הנראה אינו אלא לפי שעה, שהדיוקנין עומד כנגדו וכ"ב אנפין מההוא רוחא דבפנים וע"ל דף עג ע"ג (יהל אור).
³⁰⁴⁷ שהיא מראה המלכות, וכמוהו הוראת הגוף ענין הנשמה שפנימה לו כאשר יתבאר (אור יקר).
³⁰⁴⁸ אלהים היא מלכות, דמות הוא הזכר המראה פנימה לה, בענין שזכור ושמור הוא דמות אלהים, בדמות אלהים בזכור ושמור ברא אותו (אור יקר).
³⁰⁴⁹ ר"ל על מנין האברים כ"א בדמות (יהל אור).
³⁰⁵⁰ פי' שמלכות נקרא אלהים, וגם הז"א נקרא אלהים כמ"ש באד"ר (מ"מ).
³⁰⁵¹ אחור שמור, קדם זכור, והיינו שס"ה גידין ועורקין שמור, רמ"ח זכור, נמצא אדם כלול תרי"ג (אור יקר). כמ"ש אחור וקדם צרתני וכמ"ש (עירובין יח ע"ב) מאן סגי ברישא (יהל אור).
³⁰⁵² ר"ל בזכור ושמור רמ"ח ושס"ה (יהל אור).
³⁰⁵³ ת"ת, שהם מעשה החכמה עם הבינה ב' ראשית (אור יקר). פי' שהוא סוף הבריאה כל מה שברא הקב"ה (מ"מ).

ספר שמות

אלהים. באותה הדמות ממש. והרי פירש אותו האדון.	וקדם לעובדא דמרכבה ³⁰⁵⁴ וכלא דא בדא תליא בדמות אלהים בההוא דיוקנא ממש והא אוקים ליה מר:
עוד, "זה ספר תולדות האדם" לדמויות בסודות של דמויות של אדם, להיות ניכר באותם התולדות אדם דמות סודות האדם, בשערות במצח בעינים בפנים בשפתים ובשרטוטי הידים ובאזנים, באלו השבע ניכרים אדם.	תו זה ספר ³⁰⁵⁵ תולדות אדם ³⁰⁵⁶ לדיוקנן ברזי דדיוקנן דבר נש לאשתמודעא באינון תולדות דבר נש דיוקנא דרזין דבר נש בשערא במצח בעינין באנפין בשפון ובשרטוטי ידין ובאודנין באלין שבע ³⁰⁵⁷ בני נשא אשתמודען:
בשערות, זה ששערותיו קמוטות ועולים למעלה על ראשו, בעל כעסן, לבו נקמט כדפוס, מעשיו אינם כשרים. תתרחק ממנו בשותפות. [זה ש]שערותיו חלקים ביותר ותלולים למטה, הוא טוב לשותפות וריוח נמצא עמו, והוא לבדו בלי זה הוא בעל סודות, באותם סודות העליונים בסודות קטנים אינו	בשערא האי מאן דשעריה קמיט וסליק לעילא על רישיה מאריה דרגיוזו לביה קמיט כטופסא לאו כשראן עובדוי בשותפו ואתרחק (יתרחק) מניה שערא שעיע יתיר ותלי לתתא טב איהו לשותפו ורווחא אשתכח ביה ואיהו בלחודוי לאו הכי מארי דרזין איהו באינון רזין עלאין ברזין [זעירין] לא רזי דרזין:
בפנים בידיים, באותם שרטוטי הידים ובששת הצדדים הללו נאמר "ואתה תחזה".	באפין בידין באינון שרטוטין דידין ובשית סטרין אלין כתיב (שמות יח כא) ואתה תחזה:
"ואתה תחזה", בשערות, בקמטי המצח, באותם גבות שעל העינים. "מכל העם", בעיניים, בדוקין ובעין, ובקמטים שתחת העיניים. "אנשי חיל" שבהם [יש] כח לעמוד בהיכלות של המלך בצהיבות הפנים. בפנים ובקמטים של הפנים וברושם שבה, בזקן. "שנאי בצע", בידיים, בשרטוטי הידים [וב]רשימות שבהם. וכל השש צדדים נרמזות כאן שנמסרו למשה להסתכל ולדעת חכמה סתומה, וחכמה זו יורשים צדיקי האמת כראוי אשרי חלקם.	ואתה תחזה בשערא ³⁰⁵⁸ בקמיטין דמצחא ובאלין קריצין (באינו) דעל עינין מכל העם בעינין בדוקין ובעינא ובקמיטין דתחות עינא אנשי חיל דבהו חילא למיקם בהיכלין דמלכא בצחיבו דאפין באפין בקמיטו דאפין ברשימו דבהו בדיקנא שנאי בצע בידין בשרטוטי ידין רשימין דבהו וכלהו שית סטרין רמיזין הכא דאתמסרו למשה לאסתכלא ולמנדע חכמתא סתימאה וחכמתא דא ירתן זכאי קשוט בדקא יאות זכאה חולקהון:

³⁰⁵⁴ מלכות, שבה המרכבה. "קדם למרכבה" ת"ת זכור. "אחור לבראשית" מלכות שמור, והיינו בדמות אלהים באבריו במעשהו ברמיזתו (אור יקר) פ' שבתחלה עלה במחשבה להבראות קודם הכל (מ"מ). ר"ל אלקים דכאן דאיהו אלקים לתתא שליט על תתא דאינון מעשה מרכבה ועובדא דבראשית הוא באצילות והיא אחור שם והוא אלקים האחרון דמעשה בראשית וירא אלקים את כל כו' כמ"ש בזהר דף סח ע"ב בכל עובדא דבראשית כו' אלקים לתתא שליט כו' (יהל אור).

³⁰⁵⁵ ירצה זה ספר אותיות אלו הרומזות בספירות שהם המחייבות לאדם בבריאתו המדות והנהגותיו מן הטעם שנתבאר ביסוד הקדמה הנזכרת שהאדם נברא בדמות עליון, ונשמה היא בתוכו, והיא בדמות מראה שמראה הגוף מה שפנימה לו, וצורתו כוללת כל המדות העליונות הרי זה מחייב היות בו מדות נפשיות, והגוף יראה אותם המדות לחוץ, פעם כך ופעם כך, כפי הפעולות בענין שיודע לאדם בסוד זה ספר שהם מדות עליונות ומדות בו, מקרי עניינו וכל הנהגותיו (אור יקר).

³⁰⁵⁶ זו היא חכמת הפרצוף שהיה יודע האריז"ל ואנו אין אתנו יודע עד מה (רח"ו). ר"ל על ספר הנ"ל רזא דדיוקנן וכמש"ל א' בהג"ה זה ספר למנדע כו' דאתמסר לאדם קדמאה (יהל אור).

³⁰⁵⁷ "ובאודנין באלין שבע" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "באלין שית". עי' ביאור הגר"א על פסוק ואתה תחזה שבז"ח כז ע"א (יהל אור). מח ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁵⁸ כאן שייך מה שבסוף חלק א' סי' מ"ה (הערת הזהר).

ספר שמות

כתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני וגו'³⁰⁵⁹ כגוונא דא עבד קב"ה לעילא דרגין על דרגין אלין על אלין סתימין גו סתימין ווחיילין ורתיבין אלין על אלין הכי עבד בכלא (אלין) אינון ערקין³⁰⁶⁰ וגידין ואלין אינון גרמין וקיימין בקיומא דדרגין ועלאין (דבר נש) ואלין אקרין³⁰⁶¹ בשר דרגין ושלטנותא דקץ כל בשר וכל אינון דאתהנון³⁰⁶² ומתננא דבשרו (מבשר) דריחין דקרבנין ואחרנין דשלטין³⁰⁶³ בבשר:	נאמר "עור ובשר תלבישני וגו'", כדוגמא זו עשה הקב"ה למעלה, מדרגות על מדרגות, אלו על אלו, נסתרים תוך נסתרים, חיילות ומרכבות אלה על אלה. כך עושה בכל אותן עורקים וגידים, ואלו הם העצמות, ועומדים בקיום של מדרגות עליונות, ואלו נקראות בשר. המדרגות ושלטון של קץ כל בשר, וכל אלו שהם נהנים מעשן הבשר של ריחות הקרבות, והאחרים ששולטים בבשר.
ועילא מכלהו עור משכא דאתפשטותא דרקיעא ואיהו עור דמשכא³⁰⁶⁴ דחפי על כלא כגוונא דעבד קב"ה ככבים ומזלות במשכא דרקיעא (ו) לאסתכלא בהו ואינון אותות השמים ולמנדע בהו חכמתא הכי עבד קב"ה בבני נשא רשימין וקמיטין ובהווא פרצופא דאדם כאינון (כאינון) כאינון ככבים ומזלות למנדע ולאסתכלא בהו חכמתא סגיא וולאנהגא (ולאנהגא) בהו גופא:	ולמעלה מכולם העור, העור של התפשטות הרקיע, והוא עור, עור שמכסה על הכל. כדוגמא שעשה הקב"ה כוכבים ומזלות בעור הרקיע, להסתכל בהם, והם אותות השמים, ולדעת בהם חכמה. כך עשה הקב"ה בבני אדם רשימות וקמטים באותו פרצוף אדם, כאותם הכוכבים ומזלות, לדעת ולהסתכל בהם חכמה גדולה, ולהנהיג בהם את הגוף.
כמה דמתחלפי במשכא דרקיעא³⁰⁶⁵ חיוו דככביא ומזלי לפום עובדין דעלמא הכי מתחלפין חיוו דרשימין וקמיטין במשכא דבר נש לפום עובדיו מזמן לזמן ומלין אלין לא אתמסרו אלא לזכאי קשוט למנדע ולאלפא חכמתא סגיא:	כמו שמתחלפים בעור הרקיע מראה הכוכבים והמזלות לפי המעשים של העולם, כך מתחלפים מראה הרשימות והקמטים בעור האדם לפי מעשיו מזמן לזמן. ודברים אלו לא נמסרו אלא לצדיקי אמת, לדעת וללמוד חכמה גדולה.
זה ספר תולדות אדם (בראשית ה א) מזמן לזמן לפום עובדיו ודאדם הכי אתילידו ואתרשימו ואתחלפו ביה ורשימין מזמן לזמן דהא בזמנא דרוחא קדשא שריא בגויה הכי עבד תולדות ואחזי רשימין ההוא רוח לבר ובזמנא דמתעברא וזו מניה רוח קדשא ואתיא רוח מסאבא ההוא³⁰⁶⁶ רוח מסאבא הוא מכשכשא בגויה ואחזי לבר חיוו ורשימין ידיעאן דאשתמודען ביה בקמיטין במשכא לבר	"זה ספר תולדות אדם" מזמן לזמן לפי מעשי אדם, כך נולדים ונרשמים ומתחלפים בו רשומות מזמן לזמן. שהרי בזמן שרוח קדושה שורה בתוכו, כך עושה תולדות ומראה רשימות אותו הרוח שמבחוץ. ובזמן שעבר וזו ממנו רוח הקדושה, ובא רוח הטומאה, אותו רוח הטומאה היה מכשכש בקרבו ומראה לחוץ מראות ורשימות ידועות, שניכרות בו בקמטים שבעור מבחוץ
עא/א	
זהר:	
קיימא בהו עובדיו כשראן ולא כשראן ואי	עומד בהם, מעשיו הטובים אינם

³⁰⁵⁹ עז ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁶⁰ ע"ל עז ע"א (יהל אור).

³⁰⁶¹ ויקרא קע ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁶² דגם אינון נקראים קץ כל בשר כמ"ש בסוף פרשת פקודי וריש פרשת צו (יהל אור)

³⁰⁶³ הוא קץ כל בשר ממש לכל תכלית כו' אבל אינון הנ"ל הוא מבשר דקורבנין אישים (יהל אור).

³⁰⁶⁴ "דאתפשטותא דרקיעא ואיהו עור דמשכא" מוסגר בדפ"ק.

³⁰⁶⁵ כמ"ש ומסדר את הכוכבים במשמותיהם ברקיע כרצונו ועי' תז"ח שם דלא כתוכנים (עי' פי' עז הסי"מ"ש על תלי) (יהל אור).

³⁰⁶⁶ וההוא (דפ"ו).

ספר שמות

טובים. ואם תלוים למטה ואינם חלקות, לבו אינו מתירא, הוא בעל זדון, רצונו במעשים טובים ויפים לפניו, ואינו עושה. וכשהוא זקן חוזר להיות מתירא, ומעשיו יפים. והיינו בעניני העולם, אבל בעניני שמים יצליח. מי שיתקרב אליו, לא יתגלו לו סודות עליונים, אבל סודות קטנים הוא טוב לשמור אותם. מדבר קטן עושה גדול, ודבריו נשמעים. וסוד זה ז' באותן אותיות השיעור של האדון.	תלי לתתא ולא שעיע לביה לא דחיל מאריה דזדונא ואיהו כסיף (איהו) בעובדין דכשרן ויאן קמיה ולא עביר וכר איהו סיב אהדר למהוי דחיל ויאן עובדוי והני מילי במילי דעלמא אבל במילי דשמיא יצלח מאן דיקרב ביה לא יתגלון ליה רוין עלאין אבל רוין זעירין טב איהו לנטרא לון ממלה זעירא עביר רב ומלוי אשתמעו ורוא דא [זי"ן] (ז') באינן אתון דשיעורא דמר:
שער שחור יותר [נוטה ל]צהוב, מצליח בכל מעשיו בעניני העולם ובסחורה ובדומה להם, הוא ותרן. זה מצליח לבד. מי שמתחבר עמו אינו מצליח לימים רבים אלא מצליח מיד, ואותו הצלחה פורחת ממנו. וסוד זה, י' שהיא בכלל אות ז'.	שערא אוכמא יתיר צהיב ³⁰⁶⁷ אצלח בכל עובדוי במלי דעלמא ובסחורא ובדדמי לון ותרן איהו דא אצלח לחודוי מאן דמתחבר בהדיה לא אצלח ליומין סגיאין אלא אצלח מיד וההיא אצלחותא פרחא מניה ורוא דא דאיהי בכללא דאת ז':
שער שחור שאינו צהוב, לפעמים מצליח ולפעמים אינו מצליח. זה הוא לשותפות ולעסוק עמו, טוב לזמן קרוב ולא לזמן רחוק, שהרי לזמן רחוק יחשוב מחשבות, ובכדי שלא יפרדו ממנו הוא טוב לזמן קרוב. זה יצליח בתורה אם ישתדל אחריה, ויצליחו על ידו אחרים, אין לו סוד לזמן רב, לבו הוא בדוחק, יראה בשונאיו לא יוכלו לו שונאיו, והוא ירא לבו, והוא בסוד אות י' שאינה עומדת בכלל אות הז', אלא אות י' לבדה, בסוד של אותיות הדקים.	שערא אוכמא דלא צהיב לזמנין אצלח לזמנין לא אצלח דא איהו לשותפו ולאשתדלא בהדיה טב לזמן קריב ולא לזמן רחיק דחא לזמן רחיק יחשוב מחשבין ובגין דלא יתפרשון מניה הוי טב לזמן קריב דא יצלח באורייתא אי ישתדל אבתרהא ויצלחון ביה אחרנין לית ליה רוא לזמן רחיק דחיק לבא איהו יחמי בשנאוי לא יכלין ליה שנאוי ואיהו דחיק לבא ואיהו ברוא דאת י' דלא קיימא בכללא דאת ז' אלא י' בלחודוי ברוא דאתון דקיקין:
שערותיו שנקרחו, יצליח במעשיו והוא רמאי, הוא רעב, בביתו נראה ירא חטא, בחוץ אינו כן. בפנים זה עד שלא נזדקן אם נקרחו שערותיו, אחר שנזדקן מתהפך מכמו שהיה מקודם, בין לטוב ובין לרע. וכל זה כשימרט שערות בין עיניו על המוח, במקום שמניח תפילין, ואם במקום אחר בראשו, אינו כך, אין הוא	שערא דמריט יצלח בעובדוי ורמאה איהו כפיין בביתיה אתחזי דחיל חטאה לבר לאו הכי לגו דא עד לא סיב אי שעריה מריט לבתר דסיב אתהפך מכמה דהוה בקדמיתא הן לטב הן לביש והני מילי שערא דמריט בין עינוי ³⁰⁶⁸ על גבי מוחא באתר דאנח תפלין ואי באתר אחרא דרישא לאו הכי ולא איהו
ואע"ג שהשערות והמצח והחוטם והעינים, וכל אלו הסימנים עומדים על קיומם.	רוי דרוין:
זר"ה פס"ץ, אות זה שמתחלפת תמיד בחכמה זו. באות זי"ן תיבה היתה עומדת	ואע"ג דשערא ומצחא ³⁰⁶⁹ וחוטמא ועיינין וכל אינן סימנין קיימין על קיומיהו ³⁰⁷⁰ :
	זר"ה פס"ץ ³⁰⁷¹ את דא דמתחלפא ³⁰⁷² תדיר בהא חכמתא באת זי"ן ³⁰⁷³ מלה דקיימא

³⁰⁶⁷ שזה אווז במלכות המיוחדת, ולכן בשער פנים צהובות ואינו חשוך (אור יקר).

³⁰⁶⁸ עינוי (דפ"ו).

³⁰⁶⁹ ר"ל, ציור המצחא עצמו וכן כולם עומדין בקיומם כמו שנולד ומראין היאך שנתחייב בגלגולא קדמאה שע"ז נאמר מעוות כו' אבל הציורין הן מתחלפין (יהל אור).

³⁰⁷⁰ "ואע"ג דשערא ומצחא וחוטמא ועיינין וכל אינן סימנין קיימין על קיומיהו" מוסגר בדפ"ק.
³⁰⁷¹ שהן אתון ז"ה ספ"ר ותולדות אדם הוא צ' דגא דצדיק, וכמ"ש בפ' בראשית צדי אנת וצדי כו' ואינן נגד ו"ק ד' אותיות השם נגד חו"ג נו"ה כמ"ש בפ' בראשית בענין הדגלים ואפין הוא נגד

בשערות, וסימניך זי"ן. וכלי הזיין של שמשון [היה] בשערותיו, וזהו נזר דאלהים עליו. שער העומדת שיהיה ניכר ותלוי, זה קיים באות ז' ומתחברת בה אות ק', זו נכנסת ומוציאה ס'. אם שער זה תלוי ושחור ובמצחו, שלשה שרטוטים מצד הימין, ושנים משמאל, ואינם מתחברים אלו עם אלו. בצד ימין יש שלשה רשימות דקות העוברות עליהם, ואלו שבילים לעבור על אותם השרטוטים האחרים. ובצד שמאל חמש, ואחת מהם קטנה בארכה, זה עומד בתוך אות ד', ואות ק', אז תמצא הגבות קשים, שעל חורי עינו שמתחברים זה בזה.	בשערא 3074 והוה וסימניך זי"ן ומאני 3075 קרבא דשמשון בשערא ודא הוא נזרא 3076 דאלהיה 3077 עליה שערא דקיימא לאשתמודעא 3078 ותליא דא קיימא באת וז' (ו') ואתחבר ביה את צ' דא עאל ואפיק ס' אי שערא דא תליא ואוכם ובמצחא תלתא שרטוטין מסטרא דימינא ותרין משמאלא ולא מתחברין אלין באלין בסטר ימינא אית תלתא רשימין דקיקין דעברין עליהו ואינן שבילין למעבר על אינן שרטוטין אחרנין ובסטר שמאלא חמש וחד מניה זעיר ובארכיהו (בארביה) דא קיימא בגו את ז' ואת ק' כדין תשכח קריצין תקיפין דעל חורי עינוי דמתחברין

תפארת פני אדם שנק' פנים כמ"ש ברע"מ סוף ח"א וש"מ וידין נגד צדיק תולדות אדם ולכן כולל ה' תרעין דזה ספר כמס"ל דף ע"ד ע"א דצדיק כולל כל ה' קצוות וז' בשערא כמס"ו ר' בחוטמא ס' בעייניו פ' בפומא ה' באפניו וז' מצחא ואפין ספר נקבים צ' בידין וכולל כל ה' דזה ספר כנ"ל והן ה' תרעין כמס"ש ומ"מ הן כלולין זה בזה לכן חשיב בכל א' כמה אתון (יהל אור).

3072 ר"ל הזי"ן משמש בשערא ובי' מתחלפין שאר אתון (יהל אור).
3073 הנה תמצא בחכמה זו, כי אות ז' נחשבת מלאכה לבד מפני שהיא כוללת כל סוד הראש, עוד תמצא כי אותיות ז"ר ה"פ הם נקשרות רוב הפעמים עם ס"ק, מפני היותם בקו האמצעי נקשרות עם כולם, שהת"ת תקשר מעלה ומטה והיסוד עם כולם ובפרט עם פ"ר שהם נו"ה וכן תמצא בקצת פרצופין ז' נקשרת עם ה' ולפעמים פ' עם ר' ולפעמים נפרדות, והוא קשר נצח בהוד וחסד בגבורה או נפרדות, ולכך אלו הם שערים לכל הפרצופין, ובשרטוטי הידים הם אלו השערים עצמן והם חמשה אותיות ז' ר' ה' פ' צ', דהיינו חסד נצח גבורה הוד יסוד, או ר"ז הס"פ דהיינו כללות המדות בדרך אחרת כאשר נבאר בדברי ר' יצחק ור' יוסי (אור יקר).

3074 רצה בזה שאינה אות אחת אלא מלה שלימה דהיינו זיין במילואה, וז"ש "באת זיין מלה" היא אות והיא מליאה שהיא "מלה דקיימא בשערא" אין ענין השער מציאות השערות אחד מפני שמציאות השערות מציאותיות, ודרך כלל הוא מסוד הגבורה הנעלמת ברא שכאמרו קצוותיו תלתלים שחורות כעורב דודי צח ואדום וכו', והנה אלו הם תיקוני ז"א דרישיה מורה דינא ומתמן שערות באדם שהם כחות הדין ולכך הם כלי זיין ליום קרב ומלחמה והם מארי דיבבא ויללה כדפי' באדרא בסוד שיעור קומה עליונה ולכך באדם ששערותיו רמוזות שם הם כלי זיין ומאני קרבא כשמשון שערותיו כאמרו אף גולחתי וסר ממני כחי (אור יקר).

3075 דכל כחו של שמשון בשערא כמס"ש והוא זי"ן (יהל אור).
3076 בסוד שערות עליונות ולכך נזיר אסור ביין מפני שלא יעורר הדין, ושערותיו בכתר שהם כעמר נקא, ושם הם רחמים, ואינם כן שערות דז"א, ולטעם זה בלוי כתיב והעבירו תער וכו', ועכ"ז סתם כל אדם נזר אלהיו מסטרא דז"א על רישיה כדפי' והזקנים שהם שער רישיה כעמר נקא עולים אל הכתר כענין הנזיר בנזירותו (אור יקר). ר"ל דכתיב כי נזר אלהיו כו' (אצ"ל נזיר אלקים יהיה – המו"ל) לשון עטרת ותרגום עדיו זייני' וכמ"ש בריש ספד"צ (יהל אור).

3077 דאלהים (דפ"ו).

3078 הענין כי מיני השערות למעלה הם ג', הא': סוד פשוטה בחדסד, והב' שברים בגבורה, והג' תרועה בת"ת. והם בסוד שער ימין ושמאל ואמצע. והם ג' מיני כחות: הא' מצד החסד פשוטה שער משולח פשוט רך וארוך כרחמי החסד וכחותיה, והיינו בתקיעות פשוטה ימינא פשוטה לקבל שבים כזה S, וכחות אלו אין למרטם ולא לגלחם מפני שממעט כחות הימין. וממין זה הוא כל שער אריך אנפין ולא כן שער ז"א שעליו נאמר קווצותיו תלתלים הם ג' מיני קבוצות, הא' כזה והב' בסוד הגבורה החזקה שהוא בסוד שער הלוי ומצוה למרטם ועל זה נאמר ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא, והיינו בסוד השברים שהוא השער הקמוט הקצר והחזק שברים SSS, ושער זה לא יראה ולא ימצא אלא ימרט ועל סוד הכנעת הכחות הגבורה אלו הנקראים מארי דיבבא ויללה כתיב בזהר במקומות רבים, עד לא גליש דא רישא דמריה ויש ג' והוא בסוד האמצעי שהיא מארי דמדין מארי דמתקלאן, ועליו נאמר לא תעשו עול במשפט, והיינו בסוד התרועה שהוא מושלח מצד האריכותו

והוא קשה מצד קמיטתו כזה בסוד התרועה ואלו הג' מיני שערות הם אבל כל מיני פרצופי הנשמות וכו' (אור יקר).

ספר שמות

דא בדא:	
דא איהו בר נש מאריה דרוגזא ולא בבהילו ונייחא דיליה בעכובא חשיב בגרמיה דאיהו חכים ולא חכי זקיף רישא לאסתכלא תדיר מארי(ה) מצותא לבר בביתיה לאו חכי אורייתא לא חשיב לאסתכלא בה מלין דבני נשא חשיבין עליה כמטול ואתיב מלין תקיפין עליהו:	זהו אדם בעל כעסן, אבל אינו במהרה. ומנוחה שלו מתעכב, חושב בעצמו שהוא חכם ואינו כן. זוקף את ראשו להסתכל תמיד, בעל מריבה מבחוץ. בביתו אינו כך. התורה אינה חשובה להתבונן בה, דברי בני אדם נחשבים עליו כמשא, ומשיב דברים קשים עליהם.
ואי מתפרשן קריצין דא מן דא מטו ולא מטו כדין תשכח ובמצחאו לסטרא דימינא תרין שרמטין רברבין וחד זעירא ותרין רשימין זעירין דעאלין בינייהו לפותיא ולסטר שמאלא תרין חד רברבא וחד זעירא וחד רשימו זעיר דעאל בחד ולא מטי לתניינא דא איהו מאריה דרוגזא לפום שעתא אתמלי רגזא ולפום שעתא שכיך רוגזיה ומארי קטטא בביתיה ולא ברוח נייחא זמנא חדא בעלמא ונ"א ביומוי אתיב תוקפין לבני נשא (ו)אסתכל לתתא מצחיה קמיט ברוגזיה ודמי ככלבא ומיד שכיך ואתיב רכיכין דא איהו בר נש דרוחא דיליה ורעותא דיליה לאשתדלא בסחורתא (עזרא ד יג) ומנדה בלו והלך ובאשתדלותיה סליק לממונא דהא אתחלף את ין' באת ס':	ואם נפרדות גבות העינים זו מזו, מגיעות ואינן מגיעות. תמצא במצחו לצד ימין, שני שרמטים גדולים ואחד קטן ושני רשימות קטנות שעולות ביניהם ברוחב, ולצד שמאל שנים, אחד גדול ואחד קטן. ורשימה אחת קטנה שנכנסת באחד, ואינה מגעת לשני, זה הוא בעל כעסן, לפי שעה מתמלא בכעס, ולפי שעה נשקט כעסו. ובעל מריבה הוא בביתו, ואינו בנחת רוח, פעם אחת בעולם בימין, משיב דברים קשים לבני אדם, מסתכל למטה מצחו נקמט בכעסו, ודומה לכלב ומיד נשקט ומשיב רכים, זהו איש שרוחו ורצונו לעסוק בסחורה, "ומנדה בלו והלך" ובעוסקו עולה לממון, כי נתחלף אות ין' באות ס'.
ואי מתפרשן קריצין דא מן דא ושערין אחרנין עיילין בין דא לדא זעירין דא נטיר דבבו סגי תדיר טב איהו בביתיה וחד	ואם גבות עיניו נפרדות זו מזו ושערות אחרים קטנים עולים בין זו לזה, זה שומר תמיד שנה גדולה, טוב הוא בביתו ושמח
עא/ב	
זהר:	
רמאה אלא מאריה דלישנא בישו בלחישו בלא ארמות קלא לזמנין דחיל חטאה איהו לזמנין לא ודא איהו ברזא דאת ז' כד כליל את י':	רמאי, אלא בעל לשון הרע בלחש, בלא הרמת קול. לפעמים הוא ירא חטא, ולפעמים לא. וזה הוא בסוד אות ז', כשהיא כוללת לאות י'.
עד הכא רזין דשערא למרי מדין דידעי ארחי ורוי דאורייתא לאשתמודעא טמירו דבני נשא דאינון בצלם אלהים [סתום שמא דאתפרש] (סתם דאתפשט) לכמה ארחין:	עד כאן הם הסודות של שערות לבעלי המדות שיודעים הדרכים וסודות התורה, להיות ניכר סתרי של בני אדם, שהם בצלם אלהים סתם, שם המתפשט לכמה דרכים.
ברזא דמצחא באת נ' דאיהו שלימו דאת זי"ן לזמנין אתכלילת [ברזא דאת] (באת) ז' ולזמנין איהי בלחודהא מצחא דאיהו דקיק וחד בלא עגולא דא הוא בר נש דלא מתיישבא בדעתיה חשיב דאיהו חכים ולא ידע אתבהיל ברוחיה חייך (ס"א נשיך) בלישניה כחויא:	בסוד המצח באות נ', שהוא שלימות אות ז', לפעמים נכללת בסוד אות ז', ולפעמים היא לבדה מצח, שהוא דק אחד, אינו עגול. זהו אדם שאינו מתישב בדעתו, חושב שהוא חכם ואינו יודע, נבהל ברוחו מחייך בלשונו כנחש.
קמיטין דמצחיה רברבין ולא אינון בזווגא	הקמטים של מצחו גדולים ואינם בזיווג, בשעה שמדבר, נעשים אותם

ספר שמות

בשעתא דמליל אתעבידו אינון קמיטין במצחיה ולאן בזווגא רשימין אחרנין די במצחיה כלהו בזווגא דא בעי דלא לאזדווגא ליה אלא זמנא זעירא ולא זמנא סגי כל מה דעבד וחשב איהו לתועלתיה ולא חייש לתועלתא דאחרנין לאו איהו מארי דרוזין כלל דא איהו (משלי יא יג) הולך רכיל מגלה סוד ולא חשיב מלוי כלל דא איהו ברזא דאת נ' דכלילא באת ז' ולא אקרי נאמן רוח בקיומא:	הקמטים במצחו, ואינם מזדווגים רשומים אחרים שבמצחו. כולם הם בזיווג זה, צריכים שלא להזדווג עמו אלא לזמן קצר ולא לזמן מרובה. כל מה שעושה וחושב, הוא לתועלת, ואינו חושש לתועלת של אחרים. אין הוא בעל סוד כלל, זהו "הולך רכיל מגלה סוד", ואינו חושב דבריו כלל, זהו בסוד אות נ' הכלולה באות ז', ולא נקרא נאמן רוח בברית.
מצחא דקיק בעגולא דא איהו בר נש חכימא במה דאסתכל לזמנין אתבהיל ברוחיה רחימו דיליה בחדוה רחמן איהו על כלא אסתכל במלין סגיאין אי ישתדל באורייתא ליהוי חכים יתיר תלת קמיטין [עלאין] רברבין במצחיה בשעתא דאיהו מליל תלת קמיטין קריב לעינא חד ותלת קמיטין על עינא אחרא בכי בשעתא דארגיו דא איהו טב יתיר מכמה דאתחזי ארמי בתר כתפוי כל מלין דעלמא בין בעובדוי בין במלין אחרנין ולא חייש אצלח באורייתא כל בר נש:	מצח דק בעגול, זהו אדם חכם במה שמתבונן, לפעמים נבהל ברוחו, האהבה שלו בשמחה. רחמן הוא על הכל, מתבונן בדברים רבים, אם יעסוק בתורה להיות חכם יותר. ג' קמטים עליונים וגדולים במצחו, בשעה שהוא מדבר, ג' קמטים הם קרובים לעין אחת, וג' קמטים על עין האחרת, בוכה בשעה שהוא כועס, זה הוא טוב יותר מכמו שנראה. משליך אחורי כתפיו כל דברי העולם, בין במעשיו ובין בדברים אחרים, ואינו חושש, יצליח בתורה, כל אדם
רוי דרוזין:	
ועציב בבני נשא³⁰⁷⁹ דא קיימא בין י' ³⁰⁸⁰ובין ס' ³⁰⁸¹טמיר ממוניה לא בעי לאנגלוי ולאנגלי בעובדוי³⁰⁸² קמצן איהו³⁰⁸³ ושעריה גביל דא עם דא ותלייא ³⁰⁸⁴לא חשיב גרמיה למלבש ³⁰⁸⁵כדקא יאות מה דלביש לא אתקן ³⁰⁸⁶ביה ³⁰⁸⁷מצחיה ³⁰⁸⁸רברבא ³⁰⁸⁹תלת שרטוטין בימינא	ועצוב בין בני אדם. זה עומד בין י' לבין ס'. מטמין את ממונו, אינו רוצה להתגלות ושיתגלו מעשיו. הוא קמצן, ושערותיו מעורבים זה עם זה ותלויים, אינו מחשיב את עצמו שיתלבש כראוי, מה שלבוש אינו מתוקן בו. מצחו גדול שלשה שרטוטים בימין וארבעה בשמאל

³⁰⁷⁹ שפגם המדה באינון שערין דקאמרן וכבר פגם סוד הז' (אור יקר).

³⁰⁸⁰ יסוד, צדיק עולם (אור יקר).

³⁰⁸¹ ת"ת ישראל, אינו בז' נזר אלהיו על ראשו שפגם, וכבר ידעת כי מדת היסוד נקרא מכוסה, והוא סוד הכפורת והוא מכוסה כאומרו סוככין בכנפיהם על הכפורת והוא אבר מכוסה מעשיו בצנעא ודאי שהזווג בחשאי (אור יקר).

³⁰⁸² שהם ב' עניינים ממוניה כגון הזרע שאינה נראה באמה ומעשיו הוא זווגו במלכות וכן זה יורש ב' מדות אלו במעשיו (אור יקר).

³⁰⁸³ שפוגם צד החסד כדפי' כי הרחבת יד מצד הימין הפשוטה פתוח תפתח את ידך וכן האורח שבין שתי הקריצין קמצו בשערו, ולזה הוא קמצן והשער התלוי נפגם (אור יקר).

³⁰⁸⁴ שאם היות שהוא תלוי ערבובו פגמו (אור יקר).

³⁰⁸⁵ זו היא מדת ענוה אמנם בלתי מסודרת (אור יקר).

³⁰⁸⁶ אתתקן (דפ"ו).

³⁰⁸⁷ וזה נאות הוא אמנם אינה באה על סדר הנאות שבאה לה בקלקול המדות כדפי' שכבר נפרד מאות ז' מדת הענוה כדפירשתי לעיל (אור יקר).

³⁰⁸⁸ בענין המצח איזה נאות אם גדולה אם קטנה יש כמה חלוקות כי המצח היא הבינה והיותה גדולה היא סוד מצחא אריכא וטובה ומורה אריכות אפים כדפי' באדרא אמנם יש גדולה ושוקעת או מגולגלת או בולטת וכיוצא כאשר נבאר בעזרת ה' (אור יקר).

³⁰⁸⁹ מפני שישפט הענין לעצמו ומשפטו כמשפטי המצב (אור יקר).

ספר שמות

והייתי רשומים נכנסות ביניהם, זה כשמדבר מתפשט העור של מצחו.	וארבע בשמאל³⁰⁹⁰ תרין רשימין עיילין ביניהו דא כד מליל פשיט משכא דמצחא³⁰⁹¹:
ואלו השרטוטים אינם נראים כל כך, כשהולך כופף את ראשו, ימינו ממנו שמאל, ושמאלו ממנו ימין. תמיד בעצבות הוא, בעל לשון הרע הוא, חושב את עצמו חכם בכל מעשיו. בעל מחלוקת לכל אותם שעוסקים בתורה. בזרוע השמאל יש לו רשימה שחורה, ובה ד' שערות קטנים, ושני גדולים שתלולים בה הם אדומים, שער חלק ותלוי, והוא אינו אדום ואינו שחור.	ואינון שרטוטין לא אתחזון כל כך כפיף רישיה³⁰⁹² אויל ימינא מניה³⁰⁹³ שמאלא ושמאלא³⁰⁹⁴ מניה ימינא עציב תדיר³⁰⁹⁵ אנינא³⁰⁹⁶ איהו מאריה דלישנא³⁰⁹⁷ בישא חשיב גרמיה חכים בכל עובדוי מאריה³⁰⁹⁸ דבבו בכל אינון דמשתדלן באורייתא³⁰⁹⁹ בדרועא שמאלא³⁰⁹⁹ אית ליה רשימא אוכמא ווארבע שערין זעירין בה ותרין רברבין דתליין ביה סומקין שערא שעיע³¹⁰⁰ ותלי ואיהו לאו סומק ולא אוכמ:
המצח שלו אינו גדול ולא קטן, זה עומד בין אות ס' לבין אות ק', כלול באות ז'. [יש] שרטוט אחד גדול במצחו, העובר ברוחבו מצד זה לצד זה. שני שרטוטים אחרים, אבל אינם רשומים כל כך, כי אינם עומדים מצד זה לצד זה, כזה ד' קמטים קטנים נמצאים בין שתי	מצחא דיליה לא רב ולא זעיר דא קיימא בין את ס' ובין את ק' כלילא באת ז' חד שרטוטא רב במצחיה דאזלא בפותיא מסטרא דא לסטרא דא תרין שרטוטין אחרנין אבל לא רשימין כל כך דהא לא קיימין מסטרא דא לסטרא דא כהאי

³⁰⁹⁰ הנה האיש הזה היה בסוד ד' רגלי המרכבה אברהם יצחק יעקב דוד והפרידם ופסקו ועקר דוד מחלק הימין שבו, ולכך הם ג' בימין וד' בשמאל, הרי אם נתאחדו, לא היה אלא שרטוטין נאחזין מצד אל צד. אמנם נפסקו ג' לעצמן וד' לעצמן, וכן אין אותם השרטוטין ד' לכל צד אלא ג' לימין כזה

הרי דוד נפסק מהימין ובשמאליים נתחזקו הגבורה במעט קט (אור יקר).
³⁰⁹¹ מורה [שבדבור] פוגם כל הכחות האלה ולא שת לבו אל המדות העליונות (אור יקר).
³⁰⁹² מדת ענוה היא זו למי שמתנהג בה, אמנם זה אינו עושה אותה אלא כך על צד השפלות טבעי, אינו מצד ענוה שכבר פגמה כדפי' אלא הוא כנחש שכופף ראשו למטה ונושך (אור יקר).
³⁰⁹³ לכאורה נראה שהוא איטר יד ימינו וכחו בשמאלו, ולכולהו פירושי הכוונה שהחליף מדותיו ועשה השמאל ימין, והימין שמאל, ושם אותו בשמאלו לב כסיל לשמאלו (אור יקר).
³⁰⁹⁴ שמאלא (דפ"ו).
³⁰⁹⁵ שפגם השמחה שהיא בסוד ז' בבינה (אור יקר).
³⁰⁹⁶ ר"ל לשון אונן ועצב, או יהיה לשון אנינא דעתא לכולהו פירושי יורה איש קשה חברתו לבני אדם מפגם מדות (אור יקר).

³⁰⁹⁷ הרי שפוגם המדות העליונות בדבורו ונאחז במדות הנחש, היינו רישיה כפוף, וכל זה פגם בצד החסד ומה שלמעלה וגם סוד לשון הרע שהוא היפך מדת היסוד לשון טוב פגם המדה הזאת וזה היה טעם יוסף שנתחייב גלות מפני שפגם מדת היסוד אשר לו ויבא יוסף וכו', ונתקן באשת אדוניו וגם זה הוא באות צ', והוא "מארי דלישנא בישא חשיב גרמיה" שאינו עניו שהוא אחיזת י' עליונה בענין שפגם י' עליונה חכמה, ופגם י' תחתונה יסוד, ויוסף תיקן שניהם ונתחכם כאומרו אין נבון וחכם כמוך, ולשון הרע מעורר מדנים דהיינו השערות ולזה פגם כל המדות. הד' חסד כדפי' שהוא מחליף המדות ימינא מניה וכו', וכן בעל לשון הרע דבה רעה פוגם בדוד, ולכך הלשון הרע של ציבא נחלקו מלכות בית דוד, ולזה נחלק מלכותו של איש ואין בו אלא חלק שמאלי ופגם בתורה (אור יקר).

³⁰⁹⁸ לכך נחלק הקו השלישי יעקב שאינו עוסק בתורה ושונא עוסקיה (אור יקר).
³⁰⁹⁹ היינו ריש נישא דאמר לקמן אמנם זה הופכו לשמאל ויורה שיהיה בלתי [נגזר] משום מדה טוב ויושפל בעיני בני אדם מתוך מדותיו המגונות כי זה יורה זה ואילו היה בימין היה מבשר טוב, אמנם זה הפך עליו סדר המדות, וענין השערות מורים ששה ווין ו"ק והדין נתחזק בו, ולכך הם הגדולים ותלויים סומקין, סוף דבר בעל פגם הוא וכל מעשיו מהופכים, ומזה נדין לכל המציאויות הדומין לו וכיוצא בו (אור יקר).

³¹⁰⁰ כבר פי' לעיל שהשער בזולת שיסתכל בו ענין משושו אם רק אם קשה שהרך מן הימין והקשה מן השמאל ראוי לראות בו אם הוא לבן שהוא בעתיק יומין או אוכמ במלכות, סומק בגבורה, לאו סומק ולא אוכמ הוא בינוני בת"ת, ולזה השער הנזכר לעיל היה אוכמ שער זה שאנו בו הוא שעיע, חלק ורך מצד החסד והימין, והוא "לאו סומק" שאינו בגבורה, "ולא אוכמ" שאינו במלכות, אמנם הוא בין ב' גוונים אלו, דהיינו בינוני בין ב' בחינות הדין והוא בקו האמצעי (אור יקר).

ספר שמות

גבות עיניו על ראש חוטמו למעלה. זהו בעל שמחה חכם ופיקח, וותרן בממונו, בכל מה שעוסק לדעת הוא חכם, לפי שעה הוא כועס ולפי שעה הוא נח מכעסו. אינו שומר שנהא לעולם, לפעמים הוא טוב, ולפעמים אינו כן, כל כך עומד במשקולת.	ארבע קמיטין זעירין קיימין בין תרין קריצין על רישא דחוטמא לעילא דא איהו מאריה דחדוה חכים פקיה וותרן בממוניה בכל מה דאשתדל למנדע איהו חכים לפום שעתא רגז ולפום שעתא נח רוגזיה לא נטיר דבבו לעלמין לזמנא טב ולזמנא לאו הכי כל כך קאים במתקלא:
כשהוא שב לאדונו, אדונו אוהו בידו ועולה לכבוד גדול, הכל צריכים אליו. אות ס' הולכת עמו תמיד יותר מאות ק'. כל אלו שיועצים עליו עצה רעה אינם מצליחים, ואינה מתקיימת אותה העצה, ואינם יכולים להרע לו. נראה לרמאי, והוא אינו כן. אות ס' ואות ק' לוחמים עליו, לכן עולה ויורד כששב לאדונו אות ס', ונעשה רצונו. בכל הוא רחמן, כשמתמלא רחמים רשימה אחת יש לו בזרוע הימין, ועומד פרצוף ואין עליה שער כלל.	כד תב למאריה מאריה אחיד בידיה וסליק ליקר סגיא כלא צריכין ליה את ס' אזלא לדידיה תדיר יתיר מאת ק' כל אינון דיעטין עליה עיטא בישא לא מצליחין ולא אתקיים ההוא עיטא ולא יכלין לאבאשא ליה אתחזי רמאה ולא ³¹⁰¹ הכי הוא את ס' ואת ק' מניחין עליה ובגין כך סליק ונחית כד תב למאריה את ס' נצח ואתעביד רעותיה בכלא רחמן איהו ובכי ³¹⁰² כד אתמלי רחמין חד רשומא אית ליה בדרועא ימינא וקיימא פרצופא ולית עליה שערין כלל:
ואם שערותיו קמוטים ואינו תלוי למטה מאזניו והוא קמוט למעלה מאזניו,	ואי שערא קמיטא ולא תלי תחות אודנין ואיהו קמיט לעילא מאודנין
עב/א	זהר:
שיעסוק עמו יותר מדברים אחרים שבעולם. לפעמים מתדבק רצונו בהקב"ה ולפעמים לא. בדין אינו מצליח, הוא מרוחק מן הדין. סוד זה אות נ' לבדה שאינה נכללת באות ז'. ולפי שאינה נכללת באות ז' הוא מתרחק מן הדין, ואינו עומד בו, ואהבה היא הצד שלו. מצח שהוא אינו עגול והוא גדול. זה הוא אדם שבכל פעם כשהוא עומד וכשהוא הולך, כופף את ראשו והוא נחלק לב' אופנים, והם אופני שגעון אופן אחד, הוא שגעון הנראה ובני אדם אחרים יודעים משגעונו, שניכר לפני כלם, והוא טפש. יש במצחו ד' קמטים גדולים, לפעמים בשעה שמדבר מקמט אותם במצחו, ולפעמים שמתפשט עור של מצחו, ואינם נראים הקמטים ההם, נראים קמטים אחרים גדולים בצד עיניו. שוחק בחנם, פיו הוא גדול, אין הוא אדם לתועלת.	דישתדל בהדיה יתיר ממלין אחרנין דעלמא לזמנין אתדבק רעותיה בקודשא בריך הוא ולזמנין לא בדינא לא אצלח אתרחק איהו מן דינא ורזא דא את נ' בלחודוי דלא אתכלילת באת ז' ובגין דלא אתכלילת באת ז' אתרחק מן דינא ולא קאים ביה ורחימותא איהו סטרא דיליה מצחא דאיהי בלא עגולא ואיהי רברבא האי איהו בר נש דכל זמנין כד קאים וכד אזיל כפיף רישיה האי אתפליג לתרין סטרין ואינון סטרי שגעוניה ³¹⁰³ סטרא חדא איהו שגעונא דאתחזי ובני נשא אחרנין ידעין שגעונא דאשתמודעא קמי כלא ואיהו טפשא במצחיה אית ד' קמיטין רברבין לזמנין בשעתא דמליל קמיט לון במצחיה ולזמנין דאתפשט מצחיה במשכיה ולא אתחזון אינון קמיטין אתחזון קמיטין אחרנין רברבין בסטרא דעינוי חיך למגנא פומיה רברבא לאו איהו בר נש לתועלתא:
הצד האחר הוא שגעון שמכוסה בו, ובני אדם אינם מסתכלים בו, והוא	סטרא אחרא איהו שגעונא דאתכסי ביה ובני נשא לא מסתכלן ביה ואיהו אתחכם במה

³¹⁰¹ ולא (דפ"ו).

³¹⁰²

³¹⁰³ שגעונא (דפ"ו).

ספר שמות

מתחכם במה שעוסק ואפילו בתורה, אבל לא לשמה אלא כדי להתגאות בפני העם. וכל בלחש ובגאות הלב, להראות שהוא צדיק, ואינו כן. כל דבריו אינם לשמו של הקב"ה, אלא עבור בני אדם, וחושב מחשבות ומנהיג את עצמו כמנהג החיצונים, שיסתכלו בו, וזהו בסוד של אות נ', שהיא בכלל אות ז'.	דאשתדל ואפילו באורייתא אבל לא לשמה אלא בגין לאתגאה בפני עמא וכלא בלחישו ובגאות לבא לאחזאה דאיהו זכאה ולאו הכי כל מלוי לאו אינון לשמא דקב"ה אלא בגין בני נשא וחשיב מחשבין ואנהיג גרמיה כמנהגא דלבר דיסתכלון ביה האי איהו ברזא דאת נ' די בכללא דאת ז'.
מצח שהוא בעגול גדול, פיקח הוא, דיבורים (זוכר) של הכל בו. יודע בכל מה שעוסק, אפילו בלא אומן שילמד אותו, מצליח בכל מה שעוסק. ובממון לפעמים הוא מצליח ולפעמים לא. מדבר קטן מסתכל בדברים גדולים. נקרא נבון, אינו חושש לעניני העולם, ואפילו שיועד שיתבייש	מצחא דאיהי בעגולא רברבא פקחא איהו דברנו וס"א דכרנו דכלא ביה ידע בכל מה דאשתדל אפילו בלא אומנא דיוליף ליה אצלח בכל מה דאשתדל ובממונא לזמנין אצלח לזמנין לא ממלה זעירא אסתכל במלין סגיאין נבון אקרי לא חייש למלין דעלמא ואפילו דינדע דיתכסיף
	רזי דרזין:
זה עומד בדבורו. מצחו גדול ולא כל כך. שרטוטי שלו הם חמשה, שלשה עוברים מצד זה לצד זה, ושנים אינם עוברים. הוא בעל מחלוקת ובביתו עוד יותר. כל מעשיו הם בבחילות. הוא נראה טוב ואינו כן, משבח את עצמו במה שאין בו. זה עומד באות ז' לבדה, ועולה לרחוק באות ק' לבד. מגיע ואינו מגיע. אות ס' אין בו כלל. וותרן בדבורו ולא יותר. מכניס עצמו במה שאינו ראוי לו. מי שמשותף עמו צריך להזהר מהחמדה שלו, אבל הוא מצליח עמו.	דא קיימא במלוליה, ³¹⁰⁴ מצחיה רב ולאו כל כך ³¹⁰⁵ שרטוטין דיליה חמש ³¹⁰⁶ תלת עברין ³¹⁰⁷ מסטרא דא לסטרא דא ³¹⁰⁸ ותרין לא עברין מארי קטטה איהו ובביתיה יתיר ³¹⁰⁹ כל עובדוי בבהילוי ³¹¹⁰ אתחזי טב ולאו הכי ³¹¹¹ שבח גרמיה במה דלא אית ביה ³¹¹² דא קאים באת ז' לחוד ³¹¹³ וסליק למרחיק ³¹¹⁴ באת צ' לחוד מטי ולא מטי (ב)את ס' לית ביה כלל וותרן במלוליה ³¹¹⁵ ולא יתיר אעיל גרמיה במה דלא אתחזי ליה ³¹¹⁶ מאן דאשתתף בהדיה אצטריך

³¹⁰⁴ מפני שמדתו גרם לו (אור יקר).
³¹⁰⁵ מפני שסוד המצח בבינה וסוד הז' נאחז בסוד השער שם כדפי', ולזה אין לו מצח קצר בדין הרבה, ולא רחב ברחמים, אלא בינוני שהשער הזה הוא בסוד מדת הדין הרפה (אור יקר).
³¹⁰⁶ שהם נגד ה' צדיקי עולם בסוד הה' שהיא חסד גבורה ת"ת נצח הוד (אור יקר).
³¹⁰⁷ שהם חג"ת (אור יקר).

³¹⁰⁸ כזה — מורה כי סוד הנצח והוד אינו שלם בהם, דהיינו בחי' קשר ויחוד המלכות שהם בעלי שלום הבית מלכות, ולזה [פגם] מדת השלום שאינו נאחז בו, שאינו משיג ביסוד שהוא בסוד וא"ו אלא כל אחיזתו בסוד הה"ן (אור יקר).
³¹⁰⁹ מפני שאין לו אחיזה בשלום כלל כדמסיק (אור יקר).
³¹¹⁰ מפני שהוא למטה במקום הנקבה במהירותה מהדין, ולכך אין לו מתון בענייניו, מפני שהוא נאחז במעשה שהיא מלכות, ודעתן של נשים קלה, ומקום המחשבה שהוא למעלה בסוד הנהגת הזכר אין לו, לכך הוא מהירי במעשיו בלי שום מחשבה וישוב הדעת (אור יקר).
³¹¹¹ כענין האילן שבו נאחז, שהיא מדה אחרונה עץ הדעת טוב, וזה דווקא כשהיא נקשרת למעלה בזכר, אמנם זה נאחז בסוד פירודה מן הזכר לכך אתחזי טוב ולאו הכי, מפני שהיא עץ הדעת טוב ביחודה ורע בפירודה וזה הפריד כדפי' (אור יקר).
³¹¹² מפני שהוא בסוד הדבור, לכך הכל דבור, וגמר הענין תלוי מצד המדות העליונות, וזה אין לו כח מצד שאינו נאחז בהם (אור יקר).
³¹¹³ מדת המלכות (אור יקר).
³¹¹⁴ ייטיב עצמו מזמן רחוק לזמן רחוק, להתאחז באת צ' דהיינו במדת היסוד, ואפילו אינו מגיע לטובה זו כמעט אמנם בסוד הת"ת "באת ס' וכו'" (אור יקר).
³¹¹⁵ מראה עצמו בפיו נדיב ואינו במעשיו מפני שאינו נאחז אלא בדבור כדפי' (אור יקר).
³¹¹⁶ כענין מדת הלבנה באי אפשר לשני מלכים ומשם נמשך לו המדה הזו (אור יקר).

ספר שמות

לאסתמרא מחמידו דיליה ³¹¹⁷ אבל אצלח איהו בהדיה ³¹¹⁸ :	
שערא דתלי ³¹¹⁹ ולא שעיע ³¹²⁰ ושעריה רב חמש שרטוטין ³¹²¹ ביה ³¹²² דמטו ולא מטו דא לדא ³¹²³ עינין דיליה צהיבין פקחין ³¹²⁴ דא כפיף רישיה ³¹²⁵ אתחזי טב וזכאה ³¹²⁶ ולאו הכי שבח גרמיה אי אשתדל באורייתא ³¹²⁷ כבר נש רב תקיף ביצריה כד מליל ³¹²⁸ אקמיט חוטמיה ³¹²⁹ ופשיט משכא דמצחיה ³¹³⁰ כל עובדיו לחיזו ³¹³¹ דבני נשא אצלח בממונא ³¹³² רמאה איהו בכל עובדיו ³¹³³ מאריה ³¹³⁴ דלישנא בישא ידע לאסתמרא מבני נשא בכלא שגעונא ביה ואתכסי במה דאיהו עביד אעיל קטמין בלחישו:	שער תלוי ואינו חלק ושערוֹתיו מרובים, חמשה שרטוטים יש לו שמגיעים ולא מגיעים זה לזה. העינים שלו צהובות ופקחות, זה כופף ראשו. נראה טוב וצדיק ואינו כן. משבח את עצמו, אם עוסק בתורה כאדם גדול גבור ביצרו, כשמדבר מקמט חוטמו ופושט עור של מצחו, כל מעשיו למראה בני אדם. מצליח בממון, רמאי הוא בכל מעשיו, בעל לשון הרע. ידע לשמור באנשים, בכל יש בו שגעון ומתכסה במה שהוא עושה. מכניס מחלוקת בחשאי.
אודנוי רברבן קיימין בקיומייהו תחות שערא דא קיימא באת י' ואת ז' ובגין כך עובדיו לחיזו בני נשא בין כתפוי תליין תלת שערין בלא רשימא כלל מאן דאשתתף בהדיה לא אצלח ואיהו אצלח ברמאותא דיליה ואתחזי זכאה לאחרא וחשיב דעבד לקבליה עובדי קשומ:	אזניו גדולות עומדות על עמדם תחת השערות, זה עומד באות י' ואות ז', לפי מעשיו למראה בני אדם. בין כתפיו תולים ג' שערות בלי רושם כלל. מי שמשתתף עמו אינו מצליח, והוא מצליח ברמאות שלו, ונראה כצדיק לאחר, וחושב שעושה כנגדו מעשים אמיתיים.

³¹¹⁷ כי מחמדת הלבנה במה שחמדה שאלה אי אפשר כנודע ולכך חמדתו קבועה בו, ובהיותו נשמר מחמדתו גובר ונשכר כענין צאת השמש בגבורתו (אור יקר).

³¹¹⁸ כענין לכו ומעטי את עצמך (אור יקר).

³¹¹⁹ הנה בעל השער הזה מורה אריכות (אור יקר).

³¹²⁰ ואם אמת כהוראת שערו שהוא תלי ואריך היה מחסד, היה ראוי שיהיה רך וכו' אמנם הוא קשה כקוצים מורה שהוא דין קשה "ולא שעיע" אם כן זה יורה בקושי במלכות, ואריכות אריכות הקוץ דהיינו המלכות עם היסוד ושניהם לדין (אור יקר).

³¹²¹ מפני היותם בסוד היסוד הם ארוכים ומפני שאינם בסוד ה' עליונה הם צרים ודקים כזה:

, מפני היותו בסוד ה' הם ה' שרטוטין (אור יקר).

³¹²²

³¹²³ אינם עבים וגסים ורחבים אלא צרים וכחושים וכמעט נוגעים זה בזה (אור יקר).

³¹²⁴ עד כאן לא דברנו בענין העינים אלא מצד מה שישתתפו פרצוף העינים עם המצח, והשער הזה הוכרח להמשיכו הנה, והעינים האלו הצהובים והשוחקים מורים טוב (אור יקר).

³¹²⁵ להראות ענוה ואינה שאין לו חלק בה אלא טבעו הוא לרמות כך (אור יקר).

³¹²⁶ מפני שהוא במדות גלויות ונראות שהם יסוד ומלכות, וכך שערי ארוך מורה שהוא בסוד האריכות ואינו שבמציאותו קשה (אור יקר).

³¹²⁷ מפני שהוא במדת המלכות וגילוי התורה, ואם היה נאחז בסוד ס' ת"ת היה אמת כדבריו אמנם הוא במלכות גילוי התורה והתורה אינה בו (אור יקר). וכן מראה עצמו שהוא גבור כובש יצרו ואינו שהשער אינו חלק אלא קשה מהדין מראה מה שאין בו, שאין כח במדות ז' וצ' מלכות ויסוד לכבוש הדינים ומפני שהמדה הגוברת בו היא סוד המלכות (אור יקר).

³¹²⁸ בסוד הדיבור (אור יקר).

³¹²⁹ שאין הת"ת בסוד החוטם דעת נראה שם ואין לו חלק בו (אור יקר).

³¹³⁰ מפני שסוד המצח הוא בסוד ה' ומה גם בסוד החמשה שרטוטין שבה (אור יקר).

³¹³¹ מפני שהוא ביסוד המעשה המלכות והם מדות גלויות ונראות (אור יקר).

³¹³² מפני שהם מדות המעשה ואין המלכות עניה עם היסוד לגבי ענייני העולם הזה, שהיסוד נותן לה כדי צרכה לעולם הזה (אור יקר).

³¹³³ בעיניו הצהובות מראה שמחה, ועיניו יונים רמאים בלי ספק, מפני מדת המלכות שהוא חרב היונה שמרמה בני אדם, שהם בטוחים על מלואה ורחמיה ואינם קבועים שמחסרת והולכת ולזה זה שנאחז בה היא כמדותיה (אור יקר).

³¹³⁴ מארי (דפ"ו).

ספר שמות

שער קמוט ותלוי תחת אזניו, אם הוא ריוק [יש לון] שרטוט אחד במצחו וג' קמטים על ראש חוטמו בין גבות עיניו, הוא בעל שמחה הוא פיקח בכל, רמאי, והוא וותרן, הוא עושה וותרנות לאלו שמתקרבים אליו. זה עומד באות ס' ואות ז', וכשיזקין מתחלפות ציור האותיות.	שער קמיטא ותלי תחות אודנין אי איהו ריוק חד שרטוטא במצחיה ותלת קמיטין על רישא דחוטמיה ³¹³⁵ בין קריצין דיליה מאריה דחדוא איהו פקיהא בכלא רמאה וותרן איהו עביר וותרנותא לאינון דמקרבין בהדיה דא קיימא באת ס' ואת ז' וכד והוין סיב (הוין) מתחלפין ³¹³⁶ אתוון:
יש בראשו אות ז' ואות ס' עמה, אין הוא וותרן אלא בביתו. מצליח בממונו, רמאי, ואינו מסיר את עצמו מדרך זו.	את ז' ברישא ואת ס' בהדיה לאו איהו וותרן אלא בביתיה אצלח בממוניה רמאה לא הוי אעדי גרמיה מההוא ארחא:
שעל גבת עינו השמאלית יש רשימה אחת קטנה, שהכה אותו אדם בימי נעוריו. עינו הימנית אטומה.	על קריצא שמאלא אית חד רישומא ³¹³⁷ זעיר דמחא ליה בר נש ביומי עולימוי אטים עינא ימינא:
חמשה קמטים על ראש, חוטמו ברחבו בין גבות עיניו, שער קמוט מעט על	חמש קמיטין על רישא דחוטמיה בפותייה בין קריצין עינוי שער קמיטא זעיר על
עב/ב	עב/ב
זהר:	זהר:
בהם אינו חושש להם, ואינו שם על לבו, הוא רך הלבב.	בהו לא חייש לון ולא שוי על לביה רכיך לבא איהו:
ב' קמטים עליונים גדולים במצחו, קמט אחד על עין אחת וקמט אחד על עין האחרת. נמצאו ג' קמטים גדולים במצחו, עם אלו של העינים חוץ מקמט התחתון, שהוא מתחלק על העינים. זה חושב מחשבות בפנימיותו ואינם [נודעות] בחוץ, לפי שאינו מחשיב את בני אדם במעשיו. הוא מתירא לפי שעה ולא יותר. לפיוס מתפייס במעשיו החיצונים לפני בני אדם, אינו אלא לפעמים כילד ולפעמים בחכמה, זהו בסוד אות נ' שהיא לבדה שאינה נכללת באות ז'. והוא חלש שאינו נכלל באותיות הראשונות הללו, אלא נסמך לאות ס' להכלל בה, ולא באותיות הראשונות, עד כאן הסודות של חכמת המצח.	תרין קמיטין עלאין רברבין במצחיה חד קמיטא על עינא חד וחד קמיטא על עינא אחרא ואשתכחו תלת קמיטין רברבין במצחיה באלין דעינין בר קמיטא תתאה דאיהו אתפלג על עיינין דא חשיב מחשבין לגו ולא לבר בגין דלא חשיב לבני נשא בעובדוי ודחיל איהו לפום שעתא ולא יתיר לפיוסא אתפייס בעובדוי דלבר מקמי בני נשא לאו אינון אלא לזמנין כרביא ולזמנין בחכמה דא איהו ברזא דאת נ' דאיהו בלחודוי דלא אתכליל באת ז' וחלשא איהו דלא אתכליל באלין אתוון קדמאי אלא אסתמיך לאת ס' לאתכללא ביה ולא באתוון קדמאי עד הכא רזין דחכמתא דמצחא:
בסוד העינים, בסוד אות ס', באותו הגוון הסובב מבחוץ, וכפי שיושבות עין היושבת על מילואה שאינה שקועה, הוא אינו רמאי ורחוק מרמאות, שאין בו כלל הצבעים של העיניים, הם ד'. הלבן הסובב את העין מבחוץ, כמו שבכל אדם. לפניו ממנו גוון השחור הסובב, ונכללים הלבן והשחור יחד, לפניו ממנו	ברזא דעינין ברזא דאת ס' בההוא גוונא דסחרא לבר וכמה דיתבא עינא דיתבא על שלימו דלא שקיע האי לאו רמאה איהו ורחיק מרמאותה דלא אית ביה כלל גווני דעינין אינון ארבע חוורו לבר דסחרא עינא כגוונא דכל בר נש לגו מניה אוכמא דסחרא ואתכליל חוורו ואוכמו כחדא לגו מניה ירוקא ואתכליל באוכמא

³¹³⁵ דחוטמין (דפ"ו).

³¹³⁶ (ס"א ציורא דאתוון) (נוסף בדפ"ו).

³¹³⁷ רשימא (דפ"ו).

ספר שמות

הירוק ונכלל בשחור. לפנים ממנו הבית עין, ההוא נקודה שחורה, זהו אדם ששוחק תמיד ושמח בשמחה, וחושב מחשבות לטובה, ולא נשלמות אלו המחשבות בגלל שמעביר אותם מיד מרצונו, עוסק בעניני העולם. וכאשר הוא עוסק בעניני שמים [הוא] מצליח. את זה צריכים לחזקו לעסוק בתורה, כי יצליח בה.	לגו מניה ההוא בת עינא נקודא אוכמא דא איהו בר נש דחיך תדיר וחדו וחיב מחשבין לטב ולא אשתלימו אינון מחשבין בגין דסליק לון מיד מרעותיה אשתדל במילי דעלמא וכד אשתדל במילי דשמיא אצלח האי אצטריך לאתתקפא ביה לאשתדלא באורייתא דהא יצלח בה:
גבות עיניו גדולות ומכסות למטה באלו הצבעים של העין, יש רשימות אדומות דקות באורך, אלו הרשימות נקראות אותיות קטנות שבעין, לפי שאלו צבעים שבעין אם	גביני עיניו רברבין וכסיין לתתא באינון גווינ דעינא אית רשימין סומקין דיקין בארכא אינון רשימין אקרון אתוון זעירין דעינא בגין דאינון גווינ דעינא אי
	רוי דרוין:
ראשו קומט את עיניו, זהו רק באות ז' לבד, ואין [ל] תבונה, [יש] שגעון בלב, מבוהל במעשיו.	רישיה קמיט דעיינין ³¹³⁸ דא איהו באת ז' בלחדוי ³¹³⁹ בלא סכלתנו ³¹⁴⁰ שגעונא בלביה ³¹⁴¹ בהיל בעובדוי ³¹⁴² :
שרטוט אחד על מצחו וד' אחרים קטנים, אין בו נאמנות, לא ישתתף אדם עמו, כי לא יצליח. הוא רשע לאדונו בכל מעשיו. גידול אחד קטן יש לו על ירך השמאל, לפעמים נמחה ולפעמים נולד. ואם יש לו ד' שרטוטים על מצחו, כל אלו יש בו, אבל אין בו גידול ואם [יש לו	חד שרטוטא על מצחיה ³¹⁴³ וארבע אחרנין זעירין ³¹⁴⁴ לית ביה מהימנותא ³¹⁴⁵ לא ישתתף בר נש בהדיה ³¹⁴⁶ דלא יצלח חייבא איהו למאריה ³¹⁴⁷ בכל עובדוי ³¹⁴⁸ חד תולדתא זעירא ³¹⁴⁹ אית ליה על ירכא שמאלא ³¹⁵⁰ לזמנין אתמחי ולזמנין אתייליד ואי ארבע שרטוטין על מצחיה ³¹⁵¹ כל

³¹³⁸ זה מורה מקום העוני שאין עיניו פתוחות שמחים צהובים אלא קמוטים כל זה מורה שהוא בסוד המלכות בפירודא (אור יקר).

³¹³⁹ ירצה במלכות בפירוש ולזה נודע שדעתם של נשים קלות ולכך אחר שאין לו חלק בזכר שהוא המנהיג וסוד הדעת נעשה קל בדעת (אור יקר).

³¹⁴⁰ שאין לו שכל להשכיל ענייני החכמות וכיוצא, ולא עוד אלא שאין מכיר חסרונו (אור יקר).

³¹⁴¹ וכן מפני היותו בפתח השער והיא בעלת מעשה (אור יקר).

³¹⁴² דהיינו שהוא מהירי בלי יישוב הדעת (אור יקר).

³¹⁴³ אין זה השרטוט בת"ת אלא במלכות מורה שנאחז במדה אחת דהיינו מדה זו האחרונה (אור יקר).

³¹⁴⁴ שר"ל במדת ה' שהם ה' מדות במדה אחת, לא ה' מדות בסוד ה' צדיקי עולם, אלא מדה אחת שהיא כלולה מד' והיא הם חמש סוד ה' (אור יקר).

³¹⁴⁵ אין לאדם לסמוך על מדה זו כשהיא נפרדת שאין בה כח, ואדרבה המפרידה גורם רעה לעצמו והוא עובד ע"ז, והיינו אומרם ומאז חדלנו על החצונים, ולכך "לית ביה מהימנותא" שטובתה אינו מורה כגון הצלחת עובדי ע"ז, מפני שאין עיקר מדה זו אלא בהיותה נקשרת בשאר המדות בסוד היחוד (אור יקר).

³¹⁴⁶ מפני שהוא מחרחר ריב בשותפוי כענין אי אפשר לשני מלכים ובסבתה נמשך מיעוט לת"ת בסוד הגלות א"כ חברתו אין בה הצלחה (אור יקר).

³¹⁴⁷ שנאחז בפירוד ולא הצליח להאחז בסוד היחוד, או בבחי' יפה מהמדה הזו אלא שירד אל מקום החצוני ולכך בכל מעשיו ירשיע (אור יקר).

³¹⁴⁸ שאלמלא היה מיטיב אפילו בחלק א' ממעשיו היה עולה (אור יקר).

³¹⁴⁹ היינו סוד היותו נאחז בדין בסוד הודי נהפך עלי למשחית, כענין נתנני שוממה כל היום דוה אותיות הוד (אור יקר).

³¹⁵⁰ בקטנות, הוד, ולא שתתקים שם אלא עולה שם ויונקת מהגבורה ויורדת ופועלת דיניה (אור יקר).

³¹⁵¹ היינו סוד המלכות ממש, שהיא דלה ועניה דלת, שאי אפשר שנפרש בד' שרטוטין שהוא נאחז בד' מדות אלא שהיא דלת דלה ועניה והיא בחי' שנית למלכות ועדיין אינה נתקנת (אור יקר).

ספר שמות

הני אית ביה³¹⁵² אבל לית ביה תולדתא ואי תלת רברבין ותלת זעירין³¹⁵³ שפירו דשערא איהו ואיהו באמצעיתא³¹⁵⁴ עד כאן רזא דשערא:	שרטוטים] ג' גדולים וג' קטנים, הוא [בעל] שער יפה והוא באמצע, עד כאן הסודות השערות.
מצחא מתפרשא בשערא³¹⁵⁵ ומצחא מתפרשא בעינין עינא מתפרשא בשערא³¹⁵⁶ לד' סטרין בבת עינא³¹⁵⁷ בגוונין דעינא³¹⁵⁸ בחוורו דעינא באוכמו דעינא כל אסתכלותא לאסתכלא בכל אינון סימנין דשית דקאמרן לית להו אלא מ"ג שנין ולעילא דאתפרשא רוח קדשא מרוח מסאבא בר בשרטוטי בלחודוי דשרטוטיין בין זעירא ובין רב מתחלפי תדיר וכן בכלהו:	המצח מתבאר בשער, והמצח מתבאר בעינים, והעינים מתבארים בשערות לד' צדדים, בבת העין בצבעים של העינים, בלובן העינים בשחור שבעינים. כל הסתכלות להסתכל בכל אלו הסימנים של שש שאמרנו, אין להם אלא מ"ג שנים ולמעלה, שאז נפרדת רוח הקדושה מרוח הטומאה, חוץ משרטוטי לבד, כי השרטוטים מתחלפים תמיד בין בקטן ובין בגדול וכן בכלם.
כתיב (שמות יח כה) ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל וגו' דאילו על אינון סימנין אחרנין בעא ולא אשכח וכן (דברים א יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם מאי ידועים דאשתמודעאן באינון סימנין ואשכח בר נבונים דלא אשכח:	כתיב "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל וכו'" שאילו על אותם סימנים אחרים בקש ולא מצא. "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם". מהם ידועים, שניכרו באותם סימנים ומצא, חוץ מנבונים שלא מצא.
עינא ברזא דאת ר' ואת פ' דגבינין חוורין ושערא סומקא אי גבינין דעיניו חוורין דא הוא בר נש דאצטריכו בני נשא לאסתמרא מניה כל מלוי וברמאותא (כרמאותא) פקיהא איהו נטיר	העין בסוד אות ר' ואות פ', שגביני לבנות ושער אדום, אם גביני עיניו לבנות, זה הוא איש שצריכים בני אדם להשמר ממנו, כל דבריו הם ברמאות, הוא פיקח ונוטר שנאה, זהו באות ר'

³¹⁵² שאינו נגרע מרעתו דבר, אלא שרק שאין בו ענין התולדה שאינו נאחז בהוד, והשרטוטיין האלו אינם רברבין, לכך אינו מורה על המדות אלא בהם שהיא דלה ועניה כדפי' (אור יקר).

³¹⁵³ אז מורה על סוד היא מתהלכת בין החיות כזה³¹⁵³ דהיינו מלכות שהשער מורה בה, ויש לה ג' אבות עליה דהיינו "תלת שרטוטיין רברבין" ויש לה ג' נצח"י) הוד יסוד תחתיה והיא ביניהם אמצעית, שאז תיקן האיש הזה והעלה אותה להיותה אות ביני ת"ת ובין בני ישראל נצח הוד, ולא שתתקיים שם אלא עולה שם ויונקת מהגבורה עם הת"ת (אור יקר), ועי' בזה בתיקו"ז ד סע"ב וה ריש ע"א.

³¹⁵⁴ בסוד קו האמצעי, וגזירתו שהוא על צד המדות האמצעיות בינוניות כעין שהיא אמצעית בין המדות (אור יקר).

³¹⁵⁵ כדרך שפירש עניני המצח, ושרטוטיין בסוד המצח נאחז זה בזה ותלוי זה בזה בסוד מפני ששפיטת השער שהוא למעלה בסוד החכמה, כי השערות הם סוד וו"ן נמשכין מיוד"ן כזה וי"סע וי"בא וי"ט, דהיינו ג' אבות תקיעה תרועה שברים, ג' ווין נובעין מג' יודין שהם תלתין מוחין כדפי' לעיל, והם במדת המלכות בסוד זי"ן כלי הזיין הם במלכות בסוד אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה, דהיינו א'א'א' יי"י, תלתא אורין דגולגלתא א'א'א', תלתא מוחין דגולגלתא יי"י, בענין שסוד השער סודו במלכות, ועיקר סודו בג' מוחין חכמה בג' אורין, דהיינו אלף בינה, ואחר דתלתא מוחין הם עיקרם בחכמה, נייחס סתם השער בחכמה וג' ראשונות שהם ג' כנודע בסוד סגולתא והיא

במלכות בסוד זרקא³¹⁵⁶, דהיינו אבנא דסליק לעילא ואתעבידת סגולתא (עי' תז"ח ו ע"ד), והכל סוד א' וענין א' והב' אל השער היא הבינה דהיינו מצחא בלי ספק, ויורד אל סוד העינים שהם ימין ושמאל חסד גבורה, והם נדונים אחר השער כי סוד חסד גבורה למעלה בחכמה ובינה נמשכים אחר מקורותיהם, והמקורות הם חו"ב ולזה נדונים אחר שערא ומצחא (אור יקר).

³¹⁵⁶ שכן מדות אלו נקשרות זו בזו ומתבארות זו על ידי זו (אור יקר).

³¹⁵⁷ הענין כי נתוח העין רומז בת עין במלכות, דהיינו י' באמצע, ואינה דווקא במלכות אלא היא סוד י' ויש י' בתוך י' כזה יאהדונה"י, אור פנימי היא י' חכמה בת עין מבחוץ היא מלכות והכל בסוד העין למעלה כדפי' (אור יקר).

³¹⁵⁸ בין בת עין לשחרות העין נעשה קו ידוע וכן בין גוון לגוון, ואותו הקו נדון בדין ומשפט הפרצוף וכן יש בין לובן לשחרות וכן בין גוון לגוון (אור יקר).

ספר שמות

בלבד, ולא מתחברת אות פ' עמו. אות זה הולך ומשוטטת עליו, ואינה מתיישבת בו. עיניו של זה שקועות, מבוהל במעשיו. וכן כל מי שעניו שקועות, צריך להישמר ממנו, בכל מעשיו הוא רמאי, וברמאותו נותן טעם לדבריו. המצח שלו גדול ואינו עגול, שתי רשימות גדולות נמשכות ברוחב מצחו מצד לצד וד' קטנות, השערות שלו תלויים. הוא קר המוח, ועל כן הוא פיקח. אצניו הם קטנות, ובזרועו [יש] שערות מרובות, והוא מנוקד בנקודות	דבבו דא איהו באת ר' בלחודוי ולא אתחבר בהדיה את פ' את דא אזלא ושאט עליה ולא אתישבא ביה עינוי דדא שקיעין בהיל בעובדוי וכן כל מאן דעיניו שקיעין אצטריך לאסטמרא ³¹⁵⁹ מניה בכל עובדין רמאה איהו וברמאותיה יהיב טעמא למלוי מצחא דיליה רב ולא עגולא תרין רשימין רברבין אזלין בפותיא דמצחיה מסטר לסטר וארבע זעירין שער דיליה תליא קריר מוחא איהו ועל דא פקיהא הוי אודנוי זעירין בדרועי ושערא (זרעא) רב נקיד איהו בנקודין
	עג/א
	זהר:
מאירים בהארה. אותה ההארה מעלה אותיות להראות לאותם בעלי המדות באלו רשימות האחרות הקטנות, וזה הוא באות ס' וכלול באות ה'.	נהרין ³¹⁶⁰ בנהירו ההוא נהירו סליק אתון ³¹⁶¹ לאתחזאה לאינון ומארי דמדין ³¹⁶² באינון (מאריה דמארין ובאינון) רשימין אחרנין דקיקין ³¹⁶³ והאי איהו באת ס' וכלילא באת ה' ³¹⁶⁴ :
עינים ירוקות המסובבות (שמסובבות) בלבן ומתערבים אלו ירוקים באותו הלבן. הוא רחמן הוא, חושב תמיד לתועלתו, ואינו חושב בנזק	עיינין ירוקין דסחרין ונ"א דמסחרא ³¹⁶⁵ בחוורו ³¹⁶⁶ ומתערבין אינון ירוקין בההוא חוורו ³¹⁶⁷ רחמנא איהו ³¹⁶⁸ ואיהו חשיב תדיר לתועלתיה ³¹⁶⁹ ולא חשיב לנזקא דאחרנין ³¹⁷⁰

³¹⁵⁹ לאסטמרא (דפ"ו).

³¹⁶⁰ נהירין (דפ"ו).

³¹⁶¹ הענין כי האותיות סתם מהת"ת, והיינו תורה שבכתב. ובהיות המלכות מיוחדת עמו, כאומר אשירי אדם בוטח ב", נגילה ונשמחה ב", הכל סוד כ"ב אותיות המצטיירות בה ממנו, ועל כן נקראת א"ת אורייתא כלילא מא' וע' ת' (אור יקר).

³¹⁶² ירצה אותם העוסקים בחכמה הספירית חכמת המדות, והיינו סוד חכמת הפרצוף שעל ידי המדות ידעו לדון ולשפוט בני אדם בפרצופין, והרי מאירים הגוונים לדון (אור יקר).

³¹⁶³ שהן כעין המכותב כדפי', והנה האיש הזה בסוד עינוי הוא בין הת"ת והגבורה דהיינו ס' ת"ת ה' גבורה, והדין אינו לכעוס אלא לשמחה, ולכך נראות אותם הנקודות אדומות מצד הגבורה, אמנם אינם בגבורה עיקר אלא עיקר ס' ת"ת (אור יקר).

³¹⁶⁴ דהיינו גבורה כדפי', ולכך גזרת העין הזה לטובה בכל פאות פרטיו כדפי' (אור יקר).

³¹⁶⁵ נמחק באור יקר.

³¹⁶⁶ כבר פ' כי הגוון הסמוך ללובן הוא השחור, גבורה. עתה פ' בהשתנות העין מגוון זה הסמוך ללובן ויהיה גוון ירוק כענין שהוא לובן סובב הירוק, ולא יחסר העין מג' גוונים, אלא שגוון זה הוא ירוק, ולזה "עיינין ירוקין דסחרין בחוורו" ומה שאמרנו למעלה שהיה מתמזג השחור עם הלבן כעין זה מתמזג הירוק עם הלבן (אור יקר).

³¹⁶⁷ ורצה באומרו "ירוקין", שב' הגוונים הם ירוקין שנים זה עולה למעלה מזה, וענין שגוונים אפילו מה שהוא בסוד הגבורה, מורה על הרחמנות שנהפך לירוק, וירוק זה אינו ירוק כחלמון ביצה אלא ירוק כעשב מצד הבינה, שהיא קו ירוק כנודע, ולזה כמעט אין דין באיש זה אלא כולו רחמים (אור יקר).

³¹⁶⁸ מפני שאינו נאחז באכזריות הגבורה כלל (אור יקר).

³¹⁶⁹ מפני שהוא קרוב לבינה שעמה המחשבה להועיל לעצמו, כי להשיג לאחרים רחוק, מפני שהוא מסולק מן המלכות ומן ההשגחה התחתונה למעלה וכיוצא בזה (אור יקר).

³¹⁷⁰ מפני שהוא במקום שאין משם דין להמשיך למטה לזולתו, ולזה אין ממקורותיו נשפעים דינין כלל (אור יקר).

ספר שמות

כלום גוונא אוכמא לא אתחזי ביה ³¹⁷¹ חמיד איהו ³¹⁷² ולא מסטר (סמטרא) בישא ואי סלקא בידיה מסטרא בישא ³¹⁷³ לא יתוב מניה ³¹⁷⁴ מהימנא איהו ³¹⁷⁵ במה דאשתמודעא ³¹⁷⁶ ובמה דלא אשתמודעא לאו מהימנא איהו ³¹⁷⁷ מאריה דרזין איהו במלה דאיהו רוא ³¹⁷⁸ עד דישמע לההוא רוא באתר אחרא כיון דשמע ליה גלי כלא ולא עמיה רוא כלל דכל מלוי ³¹⁷⁹ לאו אינון בשלימו וגוונא (גבני) עיניו סחרן בחוורו ובירוקא דא איהו ברוא דאת ה' ואתכליל באת ז' ובאת ס':	של אחרים כלום. גוון שחור לא נראה בו, הוא בעל חמדה ולא מצד הרע. ואם עולה בידו מצד הרע, לא יחזור ממנה. נאמן הוא במה שנודע, ובמה שלא נודע הוא אינו נאמן. הוא בעל סוד בדבר שהוא סוד, עד שישמע לסוד ההוא במקום אחר. כיון ששומע אותו מגלה את הכל ואין עמו סוד כלל, כי כל דבריו הם אינם בשלימות. צבעי עיניו מסובבים בלבן וירוק, זהו בסוד אות ה' ונכלל באות ז' ובאות ס'.
עיינין צהיבין ירוקין שגעונא אית ביה ובגין שגעוניה איהו פום ממלל רברבן ועביד גרמיה כבר נש רב ברברבנו ומאן דאתתקף ביה נצח ליה לא אתחזי לרזין דאורייתא דהא לא שכיך בלביה באינון רזין דעביד גרמיה רב בהו דא איהו ברוא דאת ה' ואתכליל באת ז' בלחודוי ואתרחק מאת ס' ובגין דאיהו עבד גרמיה ברברבנו אתרחק מניה מאת ס' ולא אתקריב בהדיה דא כד איהו מליל עביד קמיטין סגיאין במצחיה:	[מי ש] עיניו צהובות וירוקות, יש בו שגעון, ובשביל שגעונו הוא פה מדבר גדולות, ועושה את עצמו כאדם גדול בגדלות. ומי שמתחזק נגדו מנצחו. אינו ראוי לסודות התורה, כי אינו שוקט בלבן באותם הסודות, כי עושה את עצמו גדול בהם, זהו בסוד אות ה' ונכלל באות ז' לבדו ונתרחק מאות ס'. ולפי שהוא עושה את עצמו בגדלות, נתרחק ממנו מאות ס' ולא נתקרב אליה. זה כשהוא מדבר, עושה הרבה קמטים במצחו.
עיינין חוורין דסחרן זעיר בירוקא מאריה דרונא ורחמנא איהו לרוב זמנין וכד אתמלי רונא לית ביה רחמו כלל ואתהפך לאכזריות לאו איהו מאריה דרזין דא איהו ברוא דאת ה' (מ') דאתכליל באת ס':	עינים לבנים שמסובב ירוק מעט, בעל כעס, ורוב הזמן הוא רחמן, וכשמתמלא בכעס, אין בו אהבה כלל, ומתהפך לאכזריות, אין הוא בעל סוד. זה הוא בסוד אות מ' שנכללת באות ס'.
עיינין ירוקין וחוורין כחדא וזעיר מגוון אוכם	עינים ירוקות ולבנות כאחד וקצת

³¹⁷¹ ומטעם זה אין דין, שהגבורה הוא גוון השחור כדפי' לעיל, ובזה הוא ירוק, א"כ כולו נהפך לטובה (אור יקר).

³¹⁷² ירצה הוא חמדך וחמדתו לטובה, כגון חמדת הטובה להטיב וקנאת חכמה וכיוצא, מפני שהירוק הוא חמדה ותאוה לעשות, ולהיות שאין בו שחור, חמדתו לטובה, והוא נאחז בחזקה, בחמדה זו מצד המדה (אור יקר).

³¹⁷³ שחטא ופגם ונתערב בו כח החמדה (אור יקר).

³¹⁷⁴ מפני שהוא חזק בחמדה ונהפכה חמדתו לרעה, יתחזק בה ולא יפסיקנו תמיד (אור יקר).

³¹⁷⁵ הבינה היא מכסה ומעלמת החכמה, ומצד החכמה מעלמת ומצד עצמה מגלה (אור יקר).

³¹⁷⁶ ירצה במה שאחרים הודיעו, כיון שידע מצדם מסתיר סודם, אמנם מצד מה שהוא ידע מעצמו או ראה או הבין ולא הודיעוהו (אור יקר).

³¹⁷⁷ אלא מגלה מסתורין אלו לכל הנמצא וכן מצד מדה זו (אור יקר).

³¹⁷⁸ הנה הבינה מסתרת הדברים הנסתרים, ואין מתגלה מלמעלה דבר שלא יתגלה ע"י, והענין כי מה שנתגלה מהעליונות בספירות התחתונות שנכללו בעת אצילות תכלית כללותם מצד הבינה, אמנם מה שלא נכללו, אין הבינה מאירה בספירות התחתונות, מפני ששאר העניינים סוד, ולא נכללו מצד שרשם, וזה ימצא תמיד, כי הבינה מסתרת העלמות, וע"י הבינה משיגות הספירות בנעלמות. והא כיצד, מה שנכללו הספירות התחתונות מאור העליונות, מאירות ונדלקות באמצעות הבינה. אמנם מה שנעלם מהן, שלא נכללו באור הנעלמות, הבינה מסתרת סוד ומסך מבדיל, ואף איש זה מדתו כך, שאם נתגלה קצת מהסוד הוא מגלה כולו, אמנם אם הוא נסתר אינו מגלה כלל. והנה יחס לאיש זה ג' מדות והם בקצה: הא' חמיד, הב' מהימנא, הג' מארי דרזין, ובשלשתן לא מצע אלא על א' הקצוות (אור יקר).

³¹⁷⁹ של איש זה (אור יקר).

ספר שמות

מגוון שחור בהם, זהו בעל סודות ומצליח בהם, ואם מתחיל	בהו דא איהו מאריה דרוין ואצלח בהו ואי שארי
	רוי דרוין:
של רשימות שחורות. ואם הרשימות הם אדומות, חוזר לפעמים לעשות טוב ומתקיים בו לזמן קצר, ולפעמים הוא חוזר לקלולו, והוא בעל חמדה.	דרשימין אוכמין ואי רשימין סומקין תב לזמנין למעבד טיבו ואתקיים ביה זמנא זעירא ולזמנין תב לקלוליה חמדן איהו:
זרעו של דוד הוא בהיפך, דוד המלך ירש את זה, אדם יפה לעשות דין ולעשות מעשים יפים. עיניו עינים של רחמים, יושבות על שלימות, מעלות חן וחסד, חוט ירוק אחד הולך בתוכם. בשעה שלוחם מלחמה, אותו החוט נתהפך ונראה אדום כוורד. [כש]נח כעסו במלחמה, חוזר אותו החוט כמקדם.	זרעא דדוד בהפוכא דוד מלכא ירית דא סומקא שפירא למעבד דינא ולמעבד שפירו דעובדוי עינוי עינין דרחמי יתבין על שלימו סלקין חנא וחסדא חד חוטא ירוקא אזיל בגוייהו בשעתא דאגה קרבא ההוא חוטא אתהפך ואתהו ³¹⁸⁰ סומקא כוורדא נח רוגזיה בקרבא תב ההוא חוטא כמלקדמין:
ניסים גדולים היו בעיניו היו משמחים תאוה לראותם, מנוקדות בג' צבעים היו משמחות לב. כל הרשעים שהיו מסתכלים בהן היו רועדים ומפחדים, עלתה בלבם אימה ויראה. המצח שלו גדול ועגול ביפה, וכל האותיות נראות ועולות בו. אלו עולות ואלו יורדות, אלו שירדו עלו נותנות מקום אלו לאלו, לכן הרשימו שלו עולות באורך למעלה. גביני עיניו רחמים לרחם, לא שחורות ולא אדומות אלא בין שני הגוונים. בבת עין שבפנים נראו כל הצורות שבעולם, חוט אדום מסבב אותו, וחדוה סביב סביב כולו.	נסין (ס"א כסין) רברבין הוו בעינוי הוו חדאן תאיבין למחמי נקודין בתלת גווינין חדו ודלבא (בלבא) הוו בלב כלא חייביא דמסתכלין בהו הוו זעין ודחלין סלקין בלבייהו אימתא ודחילו מצחא דיליה רב עגולא בשפירו וכל אתוון אתחזון וסלקין ביה אלין סלקין ואלין נחתין אינון דנחתין סלקין יהבין דוכתא אלין לאלין בגין כך רשימין דיליה סלקין בארכא לעילא גבינין דעיניו רחמין לרחמנותא לא אוכמין ולא סומקין אלא בין תרין גווינין בת עינא דלגו אחזי כל דיוקנין דעלמא חוטא סומקא סחרא ליה וחדוה סחור סחור כלא:
בתחילה, כשהרשעים היו מתקרבים לראות, אלו הרשעים היו רואים אותן שוחקות רחמים וכן וחסד, ואח"כ חזקה יראה ואימה וכעס ועיניו כיונים כלפיהם. מהו יונים, שעושים אונאה לרשעים, כמו שנאמר "לא תנו איש את עמיתו", וכתוב "עיניך יונים", שמקרבות ומרחקות אותם כל דמויות שבעולם כלולות בפניו. שערות ראשו היה רשום בצבעים של שבעה מיני זהב. ראיתי בספרו של אדם הראשון שאמר, כך דמויות של המשיח ראשון [דומה] להלבנה, הגוון שלו זהב ירקרק, בפניו הגוון שלו זהב אופיר, בזקנו הגוון שלו	שירותא דחייבין מקרבין למחמי אינון חייביא חמאן לון חייכאן רחמי חנא וחסדא לבתר תוקפא ודחילו ³¹⁸¹ ואמתנו ורוגזא ועינוי יונים לגבייהו מאי יונים דעבדין לון אונאה לחייביא כמה דאת אמר (ויקרא כה יז) לא תנו איש את עמיתו וכתוב (שיר א טו) עיניך יונים מקרבן ומרחקן כל דיוקנין דעלמא כלהו כלילן באנפוי שערא דרישיה הוה רשים בגוויני שבעה זיני דהבא חמינא בספרא דאדם קדמאה דאמר הכי דיוקנין דמשיחא קדמאה לסיהרא גוון דיליה זהב ירקרק באנפוי גוון דיליה זהב אופיר בדיקניה

³¹⁸⁰ ואתחזי (דפ"ו).

³¹⁸¹ בסע"ה דף לה ע"ב וז"ל, הנך יפה עיניך יונים, מבואר בזהר פ' ויחי שז' עיני ה' הם ע' סנהדרין, ובסוד הפנימיות, שהוא רזא דבינה, הוא סוד סנהדרי גדולה, שהוא שם מ"ה עם שם הוי"ה פשוט ד' אותיותיו גימ' ע', ולכן הסנהדרין הם ע', כי הם עיניה. ונקרא יונים ע"פ מ"ש בזהר יתרו, בת עינא דלגו וכו', והוא סוד הנזכר, כי הע' סנהדרין המאירים בהיכל הזכות, לדון את האדם בהשגחה פרטית, ואע"פ שנראה שהם דין, מ"מ הם גימ' שם מ"ה ושם הוי"ה, שמורה ג"כ על רחמים גמורים, ולכן אומר הזוהר שהם מקרבין ומרחקין, ומכח העינים נענש שלמה המלך כמ"ש בזהר שיר השירים, וז"ש עיניך כיונים (מ"מ).

ספר שמות

זהב שבא, בגביני עיניו הגוון שלו זהב פרוים, בגבות שעל עיניו הגוון שלו זהב סגור, בשערות ראשו הגוון שלו זהב מופז, על חזה בלוח שעל לבו, הגוון שלו זהב תרשיש, על שתי זרעותיו כל שבעה צבעים אלו היו	גוון דיליה זהב שבא בגבינוי גוון דיליה (דה"ב ג ו) זהב אפרוים ³¹⁸² בקריצין דעל עינוי גוון דיליה זהב סגור בשערא דרישיה גוון דיליה זהב מופז על חדוי בלוחא דעל לביה גוון דיליה זהב תרשיש על תרין דרועין כל שבעה גוונין אלין הוו
ענ/ב	זהר:
להצליח, הוא עולה ומצליח. שונאיו לא יוכלו לו, והוא שולט עליהם בשליטה ונכנעים לפניו, זהו בסוד אות כ' שנכללת בסוד אות ס', ועל כן הוא שולט אם התחיל בו. עד כאן [הוא] סודות של העינים לאלו בעלי החכמה.	באצלחותא אצלח וסליק ³¹⁸³ שנאוי לא יכלין ליה ³¹⁸⁴ ואיהו שליט עליהו בשולטנו ³¹⁸⁵ ואתכפיין קמיה דא איהו ברזא דאת כ' ³¹⁸⁶ דאתכליל ברזא דאת ס' ועל דא איהו שליט ³¹⁸⁷ אי [שארין] (שנה) ביה ³¹⁸⁸ עד הכא רזין דעינין לאינן מארי דחכמתא:
סוד הפנים לאותם בעלי חכמה הפנימית, הדמויות של הפנים אינם ברשומים שבחוץ, אלא בתוך הרושם בסודות פנימיים, שדמות הפנים מתהפכות מתוך הדמויות של הרשימות של הפנים סתומות, ברוח השורה בפנים, ומתוך אותו רוח, נראה לחוץ דמויות הפנים, שניכרות אל אלו החכמים	רזא דאנפין לאינן מארי דחכמתא פנימאה ³¹⁸⁹ דיוקנין דאנפין ³¹⁹⁰ לאו אינן ברשימין דלבר ³¹⁹¹ אלא בנו רשימא דרזין פנימאין ³¹⁹² דדיוקנין דאנפין ³¹⁹³ מתהפכן מגו דיוקנין דרשימו דאנפין סתימין וברוחא (דרוחא) דשריא לנו ³¹⁹⁴ ומגו ההוא רוחא אתחזי לבר

³¹⁸² פרוים (דפ"ו).

³¹⁸³ שכן מדה זו ע"י ב' זרועות עולה עד אין תכלית (אור יקר).

³¹⁸⁴ מפני שאין החצונים יכולים לידבק בזווג מעת החבוק ואילך, ואדרבה היא נטהרת ראשונה, ואח"כ מתחבקת, ואז אויביו נופלים תחתיו, כאומרו שב לימיני עד אשית אויבך הדום לרגליך (אור יקר).

³¹⁸⁵ היינו כענין ויקבלו כולם את עול מלכותך, שהחצונים נכנעים והם משתעבדים אל הקדושה, והיא שולטת עליהם, ואף זה מצד מדתו שכמותו (אור יקר).

³¹⁸⁶ שהיא המלכות כאומרו כף אחת עשרה זהב, ועכשיו שהיא מחובקת היא בת עשרים, עשר מלמעלה למטה מצד הימין, ועשר ממטה למעלה מצד השמאל, והיא כ' ודאי, והיא נכללת בת"ת דהיינו ס', כ' נכללת ב"ק עליונים (אור יקר).

³¹⁸⁷ מפני שהמלכות שולטת ומולכת מצד הת"ת, ומפני שיש בתחלת החבוק שלא עלתה למלכות ולא נקשרה למעלה, ואז עדיין אינה שולטת (אור יקר).

³¹⁸⁸ כמו שאמר, ואי שארי באצלחותא כדפי' לעיל (אור יקר).

³¹⁸⁹ שאין הדבר הזה מסור סתם לבעלי חכמת הקבלה מפני העלם הדבר, אלא אותם היודעים להסתכל מצד חסידותם בדברים הנסתרים ונעלמים בעולם הזה, הם יודעים בזה (אור יקר).

³¹⁹⁰ אינם כעין שאר החכמה בפרצוף, כי שאר החכמה בפרצוף היא גלויה לכל אדם, שערות אם קשים או רכים או קצרים או ארוכים, ודין הנידון על פיהם מסור לחכמים וכן מצד וכן עינים, אמנם הפנים אין עניינים כך (אור יקר). הן חלוקין בב' והן א', א' כי אינן בקיומא רק לפום שעתא, ב' כי אינן באתגליא רק דמתחזי באתכסיא לעיינין דחכימין, והן בד' גוונין ד' אנפין דחיות, ואמר שהן סוד התורה, בינה ימא דאורייתא. והנהר היוצא מעדן, צדיק דנטיל הדעת מבינה, נטיל האתוון ומצטייר ברוח דנפיק מצדיק דרוחין פרחין מיניה כנ"ל ע ע"א (יהל אור).

³¹⁹¹ נגלה כדי שישאר אל החכם שפיטתו לבר (אור יקר).

³¹⁹² מציאות הרושם הנרשם שעל ידו השפיטה הוא נעלם בלתי מושג אלא לחכם המסתכל, וז"ש אלא בגו רשימא דרזין פנימאין, והענין כי פרצופין הפנים הם פרצופין ידועים כאשר נבאר, פני אריה פני שור פני נשר, וזה נראה לכל חכם מבין ידוע, אבל הדיוקנאות האלו יתהפכו ויתגלה מתוכם דיוקנאות נעלמים הם המה שהרוח המתלבש באדם יצייר מתוך מה שהוא מלוכב בגוף (אור יקר).

³¹⁹³ כגון פני אריה או שור או נשר (אור יקר).

³¹⁹⁴ והיינו שהרוח הפנימי יגלה צורה פנימית בחוץ בפנים עד שלא יחוץ ולא יעלים הצורה הגשמית הרוחנית אלא יהיה בולט הפנימי חוצה לעיני החכם, ויסתכל באותה צורה נעלמת וישיגה (אור יקר).

ספר שמות

דיוקנין דאנפין דאשתמודען לגבי אינזן הכימין ³¹⁹⁵ דיוקנין דאנפין אשתמודען מנו רוחא ³¹⁹⁶ רוחא אית בבר נש ³¹⁹⁷ דרזין דאתון ³¹⁹⁸ חקיקין ביה ³¹⁹⁹ וכלהו אתון סתימין גו ההוא רוחא:	דמויות הפנים ניכרות מתוך רוח. יש רוח באדם שסודות האותיות חקוקות בו, וכולם אותיות סתומות בתוך רוח ההוא.
ולפום שעתא (ובפום אנפין) סלקין רשימין דאינזן אתון לגו אנפין וכמה דאינזן אתון סלקין הכי אתחזון אנפין בדיוקנין רשימין לפום שעתא בחזיו דלא קיימא בר אינזן מארי דחכמתא דאתקיימן בהו ולא אתנשי מנייהו ההוא אתר דאקרי עלמא דאתי איהו רזא דאורייתא ³²⁰⁰ ומתמן נפקא רזא דאורייתא בכלהו אתון דאינזן כ"ב אתון כללא דכלא וההוא ונהרא (נהר) דנפיק מעדן נמיל כללא וכד פרחן מניה אנזן רוחין ונשמתינן כללהו מצטיירן בציורא דאינזן אתון והכי נפקי כללהו ובגין כך רוחא דבר נש דמצטיירא בציורא דאתון עביד ציורא באנפין:	ולפי שעה עולות הרשימות של אותם האותיות לתוך הפנים, וכמו שאלו האותיות עולות, כך נראות הפנים בדמויות הרשימות, לפי שעה במראה שאינה קיימת, רק אלו בעלי החכמה שמתקיימים בהם ולא נשכח מהם, אותו המקום הנקרא עולם הבא, היא סוד התורה. ומשם יוצא סוד התורה בכל האותיות, שהם הכ"ב אותיות, [שהם] כלל הכל. ואותו הנהר היוצא מעדן, לוקח את הכל, וכשפורחות מהם אותם הרוחות והנשמות, כולם מצטיירות בציור של אותן אותיות, וכך יוצאות כלם, ולכך רוח האדם שמצויר בציור של האותיות, עושה הציורים בפנים.
אמר להו רבי שמעון אי הכי ציורא ³²⁰¹ דאימא לא מצטיירא וגו' ההוא רוחא אמרו הכי שמענא מניה דמר דציורא דאתון מסטרא דלעילא וציורא דאימא מצטיירא ובההוא רוחא לתתא (ההוא רוחא) ציורא דאתון אתגניזו לגו וציורא דאימא בליט לבר ציורא דאימא פני אד"ם פני ארי"ה פני שו"ר פני נש"ר ורוחא עביד ציורא דכלהו לבר לפום שעתא בגין דכל מה דאיהו מסטרא	אמר לו רבי שמעון, אם כן הציור של אמא אינה מצטיירת בתוך אותו הרוח. אמרו, כך שמענו מהאדון, שציור האותיות מצד מעלה, וציור אימא מצטייר באותו הרוח למטה, ציור האותיות נגזזות בפנים, וציור אמא בולט לחוץ. הציור של אמא, פני אדם פני אריה פני שור פני נשר, והרוח עושה ציור של כולם לחוץ לפי שעה, לפי שכל מה שהוא מצד
רזי דרזין:	
רשימין על כל אינזן דוכתי דשערי בדורעא ימינא הוה חקיק ורשים רשומא חדא סתים מבני נשא מגדל חקיק באריה ואלף זעירא רשים	רשומים על כל אלו המקומות של שערות. בזרוע ימינו היה חקוק ורשום רשום אחד סתום מבני אדם, מגדל חקוק בו אריה, וא' קטנה רשומה בתוכו. וסימן

³¹⁹⁵ ולכך לא יוכל כל חכם לשפוט סוד רשימו דפרצופא דאנפין מפני שלא יסתכל בצורה הגשמית, אלא דווקא ברוחניות, והרוחנית לא ישתוה עם הגשמית, אלא בולט על הגשמית, ונראית לעין כל חכם משכיל בפנימיות (אור יקר).

³¹⁹⁶ והשתא פ' היאך הרוח יראה סוד דיוקן להסתכל בו (אור יקר).

³¹⁹⁷ ולא כל רוחא כי הנפש שהיא למטה מן הרוח אין בה זה (אור יקר).

³¹⁹⁸ לא אתון ממש גשמיות כאלו שאנו קוראים (אור יקר).

³¹⁹⁹ צורות ידועות שכל צורה וצורה ירמוז אות ידוע, והיינו רזין דאתון לא אתון, ולא שיהיה חותם האותיות הנראות לבד המצוירות בו, אלא כל האותיות הם מצוירות ברוח, אמנם הרוח יראה כדי צרכו בפרצוף. המשל בזה ברוח הן כ"ב אותיות כולם, והוא יהיה בולט בפנים או עדו"ת או קר"ב או ר"ע (אור יקר).

³²⁰⁰ "איהו רזא דאורייתא" מוסגר בדפ"ק.

³²⁰¹ דאתון הוא בזרע האב דנפיק מצדיק, אבל ציורא דאימא בבטנה, שהוא מאימא שכינתא אינה עושה כלום, ותירץ דפעולת האימא הוא שמצטייר הציורא לבר לעיינין דציורא דאביו בכ"ב אתון הוא לגו וציורא דאימא ד' אנפין דחיון הנ"ל כמש"ו ומפ"ו דציורא דארי' כאשר חוזר בתשובה שהוא מתגבר כארי, ושור הוא כאשר הולך בדרך לא טוב, ואדם בצדיק, והן ג' דרגין צדיק ורשע ובעל תשובה, ונשר הוא לתקן גלגול הקודם (יהל אור).

ספר שמות

בגויה וסימנא דא (שיר ד ד) אלף המגן תלוי עליו כל זמנא דאנח קרבא ההוא רשימא סלקא ובלטא ועל מגדל מכשכשא האי אלף וכדין אתתקף לאנחא קרבא כד עאל בקרבא מכשכשא ההוא אריה וכדין אתגבר כאריה ונצח קרבין וההוא מגדל אתרהיט וסימניה (משלי יח י) בו ירוץ צדיק ונשגב ונשגב דוד משנאוי דלא יכלין לגביה ומן סימנין אלין ורשימין אלין הוו רשימין בדרעיה שמאלא רשומא דבר נש אחרא לאו כהאי:	זה "אלף המגן", תלוי עליו. כל פעם שנלחם מלחמה, אותו הרושם עולה ובולט. ועל המגדל מכשכשת זו הא', ואז היה מתגבר ללחם מלחמה. כשנכנס למלחמה מכשכש אותו האריה, ואז מתגבר כאריה ומנצח את המלחמות, ואותו המגדל היה רץ וסימניו "בו ירוץ צדיק ונשגב", ונשגב דוד על שונאיו שלא יכלו [לעמוד] כנגדו. ומן אלו הסימנים ואלו הרשימות היו רשומות בזרוע השמאל הרושם של אדם אחר לא כאלה.
עיינין צהיבין פקיעין שגעונא בלביה מצחא רב שערוי סניאין תליין רחיקין ממשכא דרישא פקיהא איהו פום ממלל רברבן שפון דיליה עתיקין מאריה דלישנא בישא במצחיה תלת שרטוטין אי בעיניה תרין שורייקי סומקי דא הוה באת ר' בלחודוי ושורייקא וזהירו (ועיר) לגביהו עבירה אודמנת לגביה ואשתזיב מינה ואי שורייקא חדא סומקא לגו בעינא קיימא בארכא ותרין זעירין תחותיה וחד דאעבר בעינוי דדין אית ליה עיטא בישא באתתא אסורה ועדין עיטא קיימא כדין תשתכח במצחיה חד שרטוטא לארכא מקריצא ימינא חד שער ארבע זעירין תחותיה וחד דאעבר בינייהו לפותייה:	עייני צהובות, [יש] שגעון בלבו, מצחו גדול שערותיו מרובים ותלויים רחוקים מעור הראש, הוא פיקח, פיו מדבר גדולות, שפתותיו זקנים, בעל לשון הרע. במצחו ג' שרטוטים. אם בעיניו שני גידים אדומים, זה הוא באות ר' לבדה, גיד קטן מאיר אצלו. עבירה נזדממה לו וניצל ממנה. ואם [יש] גיד אחד אדום בעיניו בפנים עומד באורך ושני קטנים תחתיו ואחד שעובר בעיניו של זה, יש לו עצה רעה באשה האסורה [לו], ועדיין העצה קיימת. אז תמצא במצחו שרטוט אחד לאורך מגבת עין הימנית שער אחד, וד' [שערות] קטנים תחתיו, ואחד שעובר ביניהם לרוחבו.
ואי יתפרש מההוא חטאה תשכח בעיניה תרין שורייקי דקיקין אזלין בפותייה דעינא ולא אעבר חד בינייהו וכן במצחא ומזמן דאתפרש מההוא חובה הוא מזמן תשעה יום³²⁰² דהא מתמן ולהלאה יתמחון רשימין אלין ויתילדו אחרנין:	ואם יפרשו מאותו החטא, תמצא בעיניו ב' גידים דקים נמשכים ברוחבה של העין, ואינו עובר אחד ביניהם, וכן במצחו. ומעת שנפרש מאותו החטא, הוא מזמן ט' ימים, שהרי מאז ולהלאה ימחו רשימות אלו ויוולדו אחרים.
עיינין דקיקין ומתהפכן זעיר בסומקא דא איהו פקיהא כל מלוי בחיובא³²⁰³ במצחוי תשכח רשימין תלת חד רב דאעבר מסטרא דא לסטרא דא ותרין אחרנין דלא עברין קריצין דעינוי רברבין מאריה דקשיו איהו כד מליל קמיט בחוטמיה³²⁰⁴ ברוגזיה ואין (או) בקשיו דלביה זקיף שום ביש עליה ביש בעיני דכלא כלא שנאין ליה אצלח לזמנין ולזמנין לא תלת שערין רברבין	עיינים דקות ומתהפכות מעט לאדום, זהו פיקח, כל דבריו לחיוב. במצחו תמצא ג' רשימות, אחד גדול העובר מצד זה לצד זה, ושני אחרים שאינם עוברים. גבות עייניו [הם] גדולות הוא איש קשה. כשמדבר [הוא] מקמט את חוטמו בכעסו, אם מקשה את לבו זוקף עליו שם רע, רע בעיני הכל, הכל שונאים אותו. לפעמים הוא מצליח ולפעמים לא. ג' שערות גדולים
עד/א זהר:	

³²⁰² יומין (דפ"ו).

³²⁰³ (ס"א בתיובתא) (נוסף בדפ"ו).

³²⁰⁴ בחוטמין (דפ"ו).

ספר שמות

הרוח בולט לחוץ, ונראה ונגנז, וכל אלו הדמויות נראות מצוירות בציור האותיות, אף על פי שהם גנוזות. אלו הארבע דמויות נראות לפי שעה, לאלו בעלי עינים שיודעים להתבונן בהם בסוד חכמה.	הרוח בולט לחוץ, ונראה ונגנז, וכל אלו הדמויות נראות מצוירות בציור האותיות, אף על פי שהם גנוזות. אלו הארבע דמויות נראות לפי שעה, לאלו בעלי עינים שיודעים להתבונן בהם בסוד חכמה.
הרוח בולט לחוץ, ונראה ונגנז, וכל אלו הדמויות נראות מצוירות בציור האותיות, אף על פי שהם גנוזות. אלו הארבע דמויות נראות לפי שעה, לאלו בעלי עינים שיודעים להתבונן בהם בסוד חכמה.	הרוח בולט לחוץ, ונראה ונגנז, וכל אלו הדמויות נראות מצוירות בציור האותיות, אף על פי שהם גנוזות. אלו הארבע דמויות נראות לפי שעה, לאלו בעלי עינים שיודעים להתבונן בהם בסוד חכמה.

³²⁰⁵ כדי רגע (אור יקר).

³²⁰⁶ שהם אריה שור נשר אדם מצד אימא ברוחא (אור יקר)

³²⁰⁷ מצד הזכר כדפי', שהיא הצורה השלישית הנעלמת כדפי', והנה האותיות הם כ"ב ברוח, אלא שלא יראו החוצה מתלבש בתוך ד' פנים בכדי שעה (אור יקר).

³²⁰⁸ בענין שהבא להסתכל בפנים, מה שיראה בהבטה ראשונה צריך שיהיה מצוייר בדעתו, מפני שאין הרוח מתגלה להחכם המסתכל בפרצוף אלא בהבטה ראשונה ומיד יתעלם, ולא יוכל להביט פעם אחר פעם, שההשגה מצד הרוח המתעלם ואינו מראה עצמו אלא בהשכלה ראשונה, והציור הזה הראשון הוא עיקר ואח"כ חמק עבר ולא יושג אלא המראה הגשמי (אור יקר).

³²⁰⁹ ברזא (דפ"ו).

³²¹⁰ והנה יצטיירו ציורים בסוד הרוח בא' מד' בחינות, או אדם שלא חטא והוא בכשרותו עומד תדיר, הב' אדם שחטא ופגם רוחו ושב אל קונו ותקן את אשר עותו, הג' אדם שחטא בגלגולו החולף ובא לתקון עונו ולזה הם ד' ציורין אל הרוח, הא' פני אדם מבחר הפרצופין, הב' אריה מבחר שנים הנשארים, הג' שור שהוא שמאלי הד' נשר. והענין כי עם היות שיש ברוח ד' פנים, שכן הרוח מצד הת"ת והוא שם בן ד', בעל ד' אותיות: י' פני אריה, ה' פני שור, ו' פני אדם, ה' פני נשר, עכ"ז יתגלו בו הפנים כפי מעשיו, אם יתיישר ולא יתעוות לעולם, הרי פניו פני אדם במבחר הארתו, כי בפני אדם יתקשטו כל הפנים כדפי' בתיקונים יה"ה מלך, פני אריה, יה"ה מלך פני שור, יה"ה מלך פני נשר, יו"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו יהוה הוא פני אדם, ולזה לא נטה רוח לא לימין ולא לשמאל, ויראה אור פני החיים שבו, אמנם אם הרשיע ועדיין ברשעו עומד נטה לצד שמאל בקו השמאלי מקום יניקת החצונים והתאחזם בו, ולכך יגלה פני שור ויגבירם מצד הגבורה, ואם ישוב בתשובה ויטיב עצמו נעקר מפני שור, והקב"ה ימינו פשוטה לקבל שבים, ויטה עצמו מן השמאל אל הימין, יגלה בעצמו פני אריה. ואם בעונו נעקר מתוך רשעתו ולא תקן עצמו בחייו, והוצרך להתגלגל להטיב עצמו, ירד מסוד ג' פני הזכר אל פן הנקבה כנודע, כי המתגלגלים ירדו אל עולם הנקבה כדפי' בסבא, ויתגלגל בסוד פני נשר, ויתגלו בו פני נשר שבו, והוא כנקבה חשוכה עצובה כאשר יתבאר. והנה מבחר האדם הוא אשר לא קלקל כלל, לכך אמר "ציורא קדמאה" שזה יקדם אל הרוח קודם לגילוי כל ציוריו (אור יקר).

³²¹¹ שהוא דרך אמת תפארת ודאי, והנה הציור הזה לא יגלה הרוח עצמו, ולא יתעורר בגוף האדם להראות בהסתכל כל אדם בפניו, רק בהיות איש טהור וקדוש אזי יתעורר רוח ברוח ויראה עצמו אליו (אור יקר).

³²¹² ובאותו ההסתכלות הוא כמי שדופק לשער חבירו ומעוררו כנגדו, וכן אלו הכשרים מעוררים הרוח ההוא (אור יקר).

³²¹³ ונוטל התעוררות להתתקן בגופו (אור יקר).

³²¹⁴ בשכיכו - עי' לקמן דף עד ע"ג בציורא תניינא דבעל תשובה דעדיין לא מתיישב באורח קשוט אמר שם ואלין בלטין בבהילו דלא שכיכו וכד מתיישב' ואתגלי' באורח קשוטא שכיכו (יהל אור).

ספר שמות

שנאחזים בו בצד שמאל.	דכליל תרין אחרנין ³²¹⁵ דאחידן ביה בסטרא דשמאלא:
אלה ד' סימנים הם ד' אותיות הנקראות עדות, וסימן זה ע'. אותו הגיד שבמצד ימין הבולט בשכיבה ד'. ואותם הב' אותיות המתחברות עמו, [שהם] ו' ת', הם אותו הגיד הכולל ב' אחרים, וזהו סוד מש"כ "עדות ביהוסף שמו" שכל מי שראה אותו היה אוהב אותו בלבד, ונשלם באהבה זרעו של דוד. מתהפכים בו המראות של הצבעים, ולכן טעה שמואל דכתיב "אל תבט אל מראהו", לפי שצד אחר היתה בו באליאב, שלא היה כן בדוד. דמות דוד הם נעלמות, כי דמות של הסטרא אחרא נכללה תוך דמויות. ואותה הדמות של הצד האחר נראתה בו בתחילה, שעברה על עיניו לפי שעה ונבהל לבו ונתירא, ואח"כ "וטוב רואי" "ויהו"ה עמו" וזהו עדות לו.	ואלין ³²¹⁶ ארבע סימנים אינון ארבע אתוון דאקרון עדות וסימנא דא ע' ההוא שורייקא דסטרא ימינא דכליט בשכיבו ³²¹⁷ ד' ואינון תרין אתוון דמתחברן ביה ות' ³²¹⁸ אינון ההוא ³²¹⁹ שורייקא דכליל תרין אחרנין ודא איהו רוא דכתיב (תהלים פא ו) עדות ביהוסף שמו דכל ומאן (מה) דחמא ליה הוה רחים ליה בלבוי וברחימו אשתלים זרעא דדוד מתהפכן ביה ³²²⁰ חיוז דגוונין ובגין כך טעה שמואל דכתיב (ש"א מז ז) אל ותבטא (תביט) אל מראהו בגין דסטרא אחרא הוה ביה באליאב דלא הוה הכי בדוד דדיוקנין ³²²¹ דדוד ממירין אינון דהא דיוקנא דסטרא אחרא אתכליל גו דיוקנין וההוא דיוקנא דסטרא אחרא אתחזי ביה בקדמיתא דאעבר על עיינין לפום שעתא ובהיל לבא ודחיל ולבתר (שם יב) וטוב ³²²² רואי (שם יח) ויהו"ה עמו ודא איהו עדות לגביה:
דמות זו של האדם כוללת כל הדמויות וכולם כלולות בו, זה אינו מבוהל ברוחו, בשעת כעסו הוא במנוחה ודבריו הם בנחת ומיד מתפייס.	דיוקנא דא דאדם כליל כל דיוקנין וכלהו כלילן ביה האי לא בהיל ברוחיה בשעתא דרוגזיה איהו בניחא ומלוי בניחא ומיד אתפייס:
	רוי דרוזין:
[יש] בחזה שלו על לבו. השפתים שלו זקנות, בעל גאווה בשגעון [בעל] לשון הרע, שערותיו חלקים גדולים ומרובים, פניו פנים ארוכות מעט ועגלות מעט. לפעמים מתחרט מכל מה שעשה וחוזר לקלקלו, בעיניו תמצא גידים, שנים בעין הימין ואחד בעין השמאל, אזניו קטנות ועומדות על קיומן.	בחדוי על לביה שפוון דיליה עתיקין מארי גאותא בשגעונא לישנא בישא שעריו שעיעין רברבין וסגיאין אנפוי אנפין אריכין זעיר ועגולין זעיר לזמנין אתחרט מכל מה דעבר ותב לקלקוליה בעיניה תשכח ושורייקו (שורייקי) תרין בעינא דימינא וחד בעינא דשמאלא אדנוי זעירין קיימין בקיומא:
זרעו של דוד הם בהיפך, זרעו של דוד כל אלו הסימנים הם לטובה ולעשות טוב, חוץ מן שפתים גדולות, כי כל מי ששפתיו הם גדולות, הוא בעל לשון הרע, בין צדיק בין רשע, חוץ מאשר אם	זרעא דדוד בהפוכא זרעא דדוד כל סימנין אלין לטב ולמעבד טיבו בר שפוון רברבן דכל מאן דשפוותיה רברבין מאריה דלישנא בישא איהו בין זכאה בין חייבא בר אי צדיק גמור הוא

³²¹⁵ ואחרנין (דפ"ו).

³²¹⁶ אלין (דפ"ו).

³²¹⁷ בשכיבו (יהל אור).

³²¹⁸ (ס"א ו"ת אינון עדות) ו"ת (דפ"ו).

³²¹⁹ ר"ל בסטרא שמאלא הן ג' אתוון ג' שורייקין ושמאלא כליל ב' דהשורש הוא ב' אתוון עד ו"ת הוא לשון רבים ואין רבים פחות מג' ג' שורייקין לכן נכללים בד' והן עד דעדות בשנים ימינא ושמאלא (יהל אור).

³²²⁰ דהן מסטרא דנוק', ובה מתהפכין הדיוקנין כחומר חותם וב' מדות דיליה (יהל אור).

³²²¹ דיוקנין (דפ"ו).

³²²² דכן כתיב אדמוני מדרגא דעשו ולבתר וטוב רואי וכו' (יהל אור).

ספר שמות

ובזכו דיליה נצח ונמיר גרמיה עינין ירוקין זעיר מגוון סומק אזיל בינייהו במצחיה תרין רשומין מסטרטא דא לסטרטא דא וחד לעילא זעירא וחד לתתא איהו באת פ' ואת ר' דא מצחיה רב בעגולא איהו טב לכלא יהיב מכל מה דאית ליה לכל בר נש וותרן איהו שערוי שעיע ותלי בסטר ימינא אית ליה חוורו דשערי מיומא דאתברי:	הוא צדיק גמור, ובזכויותיו מנצח ושומר את עצמו. עינים ירוקות ומעט מגוון אדום הולך ביניהם, במצחו ב' רשימות מצד זה לצד זה, אחד למעלה קטן ואחד למטה, הוא באות פ' ואות ר', זהו מצחו גדול ועגול, הוא טוב לכל, נותן מכל מה שיש לו לכל אדם, הוא וותרן, שערו חלק ותלוי בצד ימינו, יש לו שערות לבנים מיום שנברא.
מתניתין בני עלמא מאריהון דסכלתנו פקיחי³²²³ עינין מאריהון דמהימנותא די הוה גניזא בכו מאן מנכון דסליק ונחית מאן די רוח אלהין קדישין ביה ליקום ולינדע בשעתא דסליק ברעותא דרישא חוורא³²²⁴ למברי אדם בטש בגו בוצינא חדא ובטש בוצינא³²²⁵ בפשיט' ³²²⁶ (בפשיטא) דנהיר³²²⁷ וההוא פשיטא דבוצינא (פשיטו) אפיק נשמתין אוף הכי בטש גו טנרא³²²⁸ חדא תקיפא ואפיק ההוא טנרא שלהובא חדא מלהטא מרקמא בכמה גווינ וההוא שלהובא סלקא ונחתא עד דההוא פשיטו נ"א פטישו³²²⁹ בטש ביה ³²³⁰ ותב ואתישב בדוכתיה ואתעביד רוחא דחיי וההוא רוחא אתתחם ונטיל גוון חד משמשא נחית לתתא נטיל גוון חד³²³¹ מסיהרא סטא לימינא נטל גוון מייא כליל בפומא דאריה חדא סטא לשמאלא נטל גוון אשא כליל בפומא דחד שור סומקא כוורדא סטא לקמיה נטל גוון רוחא כליל בפומא דחד נשר רברבא רב גרפין מאריה דנוצה כל גווינ ביה מתחממן³²³² סטא לאחורא נטל גוון עפרא כליל ומארבע סטרי עלמא בפומא דאדם וכל דיוקנין מסתכלן לגביה:	משנה: בני העולם, בעלי בינה, פתוחי עינים, בעלי אמונה, שהיתה גנוזה בכם, מי מכם שעלה וירד, מי שרוח אלהים קדושים בו, יקום וידע. בשעה שעלה ברצון של ראש הלבן לברוא את אדם, הכה בתוך ניצוץ אחד, והיכה ניצוץ בפטיש המאירה, ואותו פטיש של הניצוץ הוציאה נשמות. כמו כן כאן, היכה תוך צור חזק אחד, והוציאה אותו הצור שלהבת אחת מלהטת מרוקם בכמה צבעים, ושלהבת ההיא עלתה וירדה עד אותו פשיטות (פטיש) הכה בו, ושב ונתישב במקומו ונעשה רוח חיים. והרוח ההוא נתחם ולקח צבע אחד מן השמש, ירד למטה ולקח גוון מן הלבנה, נטה לימין ולקח גוון מים כלול בפי אריה אחד. נטה לשמאל ולקח גוון אש הכלול בפי שור אחד, אדום כוורד. נטה לפניו ולקח גוון רוח הכלול בפי נשר אחד גדול, בעל כנפים גדולות, בעל נוצות כל הצבעים בו נראים. נטה לאחוריו ולקח גוון עפר הכלול מד' רוחות העולם שבפה האדם, וכל הצורות מסתכלות אליו.
עד/ב	
זהר:	
זרעא דדוד דאתחזי ביה ההוא דיוקנא	זרעו של דוד שנראתה בו אותה הדמות, בתחילה שעוברת לפי שעה על

³²²³ פקיחין (דפ"ו).

³²²⁴ כתנר (יהל אור).

³²²⁵ ידוע דמדיד משחתא (יהל אור).

³²²⁶ בפשיטו (דפ"ו).

³²²⁷ חכמה (יהל אור).

³²²⁸ בינה דאיהי סלע ואיהי תקיפא כידוע (יהל אור).

³²²⁹ נמחק ביהל אור.

³²³⁰ שהרוח מורכב מחו"ב בן י"ה (יהל אור)

³²³¹ שהוא ו"ק שמשא וסהרא נגד מעלה ומטה, נפשא דעפרא אמר לקמן דהוא כליל מד' סטרין והן
ו"ד של רוח ונפש ד"ו פרצופים (יהל אור).

³²³² מתחממן (דפ"ו).

420

ספר שמות

בַּקְדְּמִיתָא דַּעֲבֵר לְפֻם שַׁעֲתָא עַל עֵינִין בְּרוּגְזִיָּה³²³³ בְּנִיחָא מִיד אַתְפִּיִּיס³²³⁴ אַבְל נְטִיר דְּבִבּוּ³²³⁵ כְּנַחֲשׁ לְסוּפָא בְּגִין דִּהְוָא סְטְרָא גְרָמָא לִיה דְּסַחְרָא בְּכַל סְטְרִין³²³⁶ אַבְל מוּחָא דְּבִגּוּ קְלִיפָה וּלְבָא מִתִּישְׂרָא³²³⁷ וַיִּצִיבָא דָא לְאִינוֹן זְכַאִין אַבְל חֵיבִין לֹא מִתְעַבְרִין מִהְוָא דִּיוֹקְנָא קְדָמָא בִּישָׂא וְאַתְחַבְרִין (ס"א וְאַסְתַּאבְּן) בִּיה בְּכֻלָּא:	עֵינִיִּים בְּכַעֲס, מִיד מִתְפִּיִּיס בְּנַחַת, אַבְל שׁוּמֵר שְׁנָאָה כְּנַחֲשׁ לְבִסּוּף, לְפִי שְׁאוּתוֹ הִצַּד גֵּרָם לֹא סִיבּוֹב בְּכַל הִצְדִּידִים, אַבְל הַמוֹחַ שְׁבַפְנִים הַקְּלִיפָה וְהַלֵּב מִישְׁרוֹ, וְזֶה קִיִּים לֹאלּוֹ הִצְדִּיקִים. אַבְל הַרְשָׁעִים אֵין דְּמוֹת הָרָאשׁוֹנָה הָרַעָה עוֹבֵרָת וּמִתְחַבְרִים (וְנִטְמָאִים) בּוֹ בְּכֻלָּ.
צִיּוֹר"א תְּנִינ"א³²³⁸ אִי הִהוּא בֵּר נֶשׁ לֹא אֲזִיל כָּל כַּךְ בְּאַרְחָא בִּישָׂא וְאַסְטִי מִהְוָא אַרְחָא וְתַב לְמֵאֲרִיָּה³²³⁹ לֹא דִהּוּא רִגִּילָא [הַאֲרַחֲוִי דִּתְקַנֵּן מִתְתַּקֵּן אֲלֵא אִיהוּ דִּהּוּא] וּבְאַרְחֵוֹ דִּמִּתְקַנֵּן אֲלֵא אִיהוּ דִּהּוּא (מִתְתַּקֵּן אֲלֵא דִּאִיהוּ) בְּאִינוֹן אֲוִרְחִי מִתְעַדִּי וְסִטִּי מְנִיְהוּ וְתַב לְמֵאֲרִיָּה הֵאִי אִיהוּ רוּחָא טַבָּא שְׁאֲרִי לְמִשְׁרֵי עֲלוּי וְלֹאֲתַתְקַפָּא עַל זֻחְמָא קְדָמָא דִּהּוּא בִּיה וּבִלִּיט לְבֵר בְּאַסְתַּכְלוּתָא דְּעֵינִין לְפֻם שַׁעֲתָא כַּחַד דִּיוֹקְנָא דִּאֲרִיָּה דֹּאֲתַגְבֵּר וְהֵאִי (אִו) בִּשַׁעֲתָא דַּחְמִי לִיה הִהוּא חִיזוּ גְרִים לִיה לְאַעֲבֵרָא בְּלִבִּיה אֲרִיָּה דִּמִּתְגַּבְרָא לְפֻם שַׁעֲתָא הֵאִי מִסְתַּכְלָן בְּאַנְפוּי:	הַצִּיּוֹר הַשְּׁנִי. אִם זֶה הָאָדָם לֹא הֵלֵךְ כָּל כַּךְ בְּדֶרֶךְ רַעָה, וְסִטָּה מֵאוּתָה הַדֶּרֶךְ וְשֵׁב לְאֲדוֹנוֹ, לֹא שְׁהוּא רִגִּיל כְּבֵר בְּדֶרֶךְ מִתּוֹקְנָתָא, אֲלֵא הוּא שְׁהִיָּה בְּאוּתָם הַדְּרִכִּים, נִתְגַּרֵּשׁ וְסוּטָה מֵהֶם וְשֵׁב לְאֲדוֹנוֹ, זֶהוּ רוּחַ טוֹב מִתְחִיל לִשְׁרוּתָא עֲלוּי, וְלֹהֲתַחֲזֹק עַל הַזֻּחְמָא הָרָאשׁוֹנָה שְׁהִיתָה בּוֹ, וּבּוֹלֵט לַחוּץ בְּהַסְתַּכְלוּתָא עֵינִיִּים לְפִי שַׁעָה, כְּדִמוֹת אַחַת שֶׁל אֲרִיָּה, הַמִּתְגַּבֵּר זֶה בִּשַׁעָה שְׁרוּאָה אוֹתוֹ הַמִּרְאָה, גּוֹרֵם לוֹ שִׁיעֲבוֹר בְּלִבּוֹ אֲרִיָּה הַמִּתְגַּבֵּר, לְפִי שַׁעָה זֶה מִסְתַּכְלִים בְּפָנָיו.
לְבַתֵּר אִינוֹן אֲנַפִּין דְּלִבָּא לֹא רַחִים לוֹן לְפֻם שַׁעֲתָא וּמִיד תַּב לְבִיה וְרַחִים לִיה כִּד מִסְתַּכְלָן בִּיה אַכְסִיף וְחָשִׁיב דְּכֻלָּא יַדְעִין בִּיה אֲנַפּוּי חֲפִיִּין דְּמָא לְפֻם שַׁעֲתָא מִתְהַפְכֵּן לַחוּרָא אוֹ לִירוּקָא תִּלְתָּ שׁוּרִיִּיקֵן אִיתָ בְּאַנְפוּי חַד לִימִינָא דְּדָא אַתְפַּשֵּׁט בְּאַנְפוּי וְאַתְאַחִיד בִּיה חַד דְּסֻלְקָא לַחוּטְמִיָּה לְעִילָא וְתִרִין לְשִׁמְאַלָא וְחַד דֹּאֲתַפְשֵׁט	אַחֵר כַּךְ אֲלוֹ הַפָּנִים שֶׁל לֵב, לֹא אוֹהֵבֵם לְפִי שַׁעָה, מִיד חוֹזֵר לְבּוֹ וְאוֹהֵב אוֹתוֹ. כְּשִׁמְסְתַּכְלִים בּוֹ, מִתְבִּיִּישׁ וְחוֹשֵׁב שֶׁהִכָּל יוֹדְעִים בּוֹ. פָּנָיו מִתְכַּסּוֹת בְּדָם, לְפִי שַׁעָה מִתְהַפְכוֹת לְלִבָּן אוֹ לִירוּקָא. שְׁלֹשָׁה גִידִים יֵשׁ לוֹ בְּפָנָיו: אַחַד, לִימִין, שׁוֹהַ מִתְפַּשֵּׁט בְּפָנָיו וְנֹאחֲזוֹ בּוֹ. אַחַד, הָעוֹלָה לַחוּטְמוֹ לְמַעְלָה וְשֵׁנִים לְשִׁמְאַלָא.

³²³³ ולכך נאמר, והוא אדמוני עם יפה עינים, ירצה החכם המסתכל חסיד יפה עינים, והיה ראוי שיעורר רוחו אהבה, והוא אדמוני מראה רוגז לפום שעתא על עינין ברוגזיה, לזה יאמר וטוב רואי וה' עמו בניחא מיד אתפייס ומראה סוד אותיות עדות (אור יקר).

³²³⁴ והרי אליאב היה הפך זה שדינו בחזקה רגזן, ואין רוגזו נח מיד, ודוד עם היות שהיה מעורר פחד ורוגז בהתחלה, עכ"ז אינו עומד בו (אור יקר).

³²³⁵ כמו שראינו שמחל לשמע, ומה כתיב, והנה עמך שמעי בן גרא וכתוב ביואב ולא תורד, ולא שיהיה הענין בעון ח"ו, אלא הכל בסוד מדתו, שמדתו גורמת לו להתפייס בבואו, כאומרו הנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף (אור יקר). עי' לקמן קח ע"א (יהל אור).

³²³⁶ וסוד ענין זה פי' בשלהי סבא, ואין זה פגם ברוח שיורה שפגם ונדבק בחצונים ח"ו (אור יקר). ³²³⁷ והיינו כעס חכמים וגאותם שלבם נכון עמם מפנימה, ומבחוץ מראים רוגז להיות חתיתם לשם שמים מוטל על הבריות, ועל כיוצא בזה אמרו בשמחא מאן דלית ביה, וכן אמרו (יומא כב ע"ב) כל תלמיד חכם שאינו וכו' [נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם] וזה בתנאי שלא יכנס הכעס בלבו ובתוכיותו, כדי שאותה הקלי' לא תשלוט בו אלא מבחוץ, ולבו נכון ומיושב ביראת ה' ובאהבה, ולא כן הרשעים כי התלבשם בקלי' הוא לבושם האמיתי, ואין בהם חלק במוחא בסוד עדות כלל, אלא כעסם בלב שקוע, והם שקועים בחצונים מטמאין עצמן בהם, ולכך אותו הדיוקן המורה פחד ואימה וכעס תמידי ולא סרו ממנה תמיד (אור יקר).

³²³⁸ מד' ציורין שפי' לעיל שהוא פני אריה כאשר נבאר, אי ההוא בר נש לא אזיל כ"כ באורחא בישא, שאם חטא כ"כ עד שפגם פגם גדול ברוח, לא במהרה ימחק רעתו, ולא יראה בפני ארי' אלא פגם קצת ופגמו נקל, שבנטותו להטיב נטה מעל אוהל רשעים (אור יקר).

³²³⁹ וגם לא ששב בתשובה שלמה, שאם תשובתו שלמה בלי ספק חוזר אל סוד עדות כבראשונה ויותר טוב כענין דוד שמחק עון בת שבע מכל וכל אלא שיש בו תשובה רפה (אור יקר).

ספר שמות

ואחד, מתפשט למטה מאלו השנים ואחוז בזה ובה.	לתת מאינן תרין ואחיד בהאי ובהאי:
ואלו הם אותיות החקוקות בפניו, ואלו בולטות בבהילות שאינן שוכבות. וכשמתישב ומתרגל בדרך האמת שוכבות. וסוד של אלו האותיות הוא קרוב, זה היה רחוק, ועתה בולטות אלו האותיות בפניו, ומעידות בו בבהילות. וסימן זה ה' מצד ימין אותיות, האחרות מצד	ואלין אינן אתון דמתחקקן באנפוי ואלין בלטיין [בבהילון] דלא שכיבין וכד מתיישבא וארגיל בארה קשוט שכבין ³²⁴⁰ ורוא דאינן אתון איהו קריב דא הוה רחיק ³²⁴¹ והשתא אינן אתון בלטיין באנפוי וסהדין ביה בבהילו וסימנא דא [ה'] (ק') מסטר ימינא ³²⁴² אתון אחרנין מסטר
	רוי דרוין:
נתישב אותו הרוח באותו העפר ונתלבש בו. אז אותו עפר מכשכשת וירדה למטה, והכה צד מד' צדדי העולם, ונעשה דמות אחת. ופרצוף ורוח ההוא נסתר לפני ולפנים. ועפר ההוא שנתאסף מד' צדדים, הכה אליו הנפש הכלולה בעפר (ברוח). והנפש ההיא הוא היסוד למעשי הגוף, וכפי המעשים של הנפש ההוא, כך נראים בעור מבחוץ.	אתיישב ההוא רוחא בההוא ³²⁴³ עפרא ואתלבש ביה כדין ³²⁴⁴ ההוא עפרא מכשכשא ³²⁴⁵ ונחת לתתא ובטש סטרא מארבע סטרין דעלמא ואתעביד דיוקנא חדא ופרצופא ³²⁴⁶ וההוא רוחא אסתמר ³²⁴⁷ מנו לגו וההוא עפרא דאתכניש מארבע סטרין בטש לגביה נפש כלילא בעפרא וס"א ברוחא וההוא נפש איהו יסודא לעובדי גופא ³²⁴⁸ (ו) כפום עובדין דההוא נפש בגופא והכי אתחוי במשכא לברא:
רוח הזה נגנז בפנים, והוא מראה לחוץ, עולה ויורד ומכה בפניו ומראה צורות ורשימות. מכה במצחו, מראה צורות ורשימות. מכה בעיניו ומראה צורות ורשימות, זהו שנאמר "הכרת פניהם ענתה בס". הניצוץ נמשך ממנו המדידה של קו אחד ירוק, שלהבת של	רוחא דא אתטמר לגו וההוא אחוי לבר סליק ונחית ובטש באנפוי ואחוי דיוקנין ורשימיין ³²⁴⁹ בטש במצחיה אחוי דיוקנין ורשימיין בטש בעינוי ואחוי דיוקנין ורשימיין דא הוא דכתיב (ישעיה ג ט) הכרת פניהם ענתה בס בוצינא דאתמשך מניה מדידו דחד חוטא ירוקא ³²⁵⁰ שלהובתא

³²⁴⁰ בשכיבין (יהל אור).

³²⁴¹ ולכן אינן שכיבין דעדיין לא מתיישב באורח קשוט (יהל אור).

³²⁴² דה' הוא פתח לבעלי תשובה (מנחות כט ע"ב) (יהל אור).

³²⁴³

³²⁴⁴ וז"ש ויפח באפיו כו', ויהי האדם לנפש חיה דנפש אינו באדם אלא מחמת הרוח דאתלבש בגוף נעשה בגוף נפש וכמ"ש בפ' בראשית (יהל אור).

³²⁴⁵ ר"ל העפרא סט' דגוף וביה מתלבש הרוח והעפר מתקבץ מד' רוחות העולם, כמ"ש בס"פ עקב וט"מ וכמ"ש בסנהדרין (דף לח ע"א) מכל העולם הוצבר עפרו כו' (יהל אור). נבאר מעלת ומדרגת אדם הראשון קודם החטא, כי הוא עמוק נורא מאד וכו', והאריז"ל בשער הצלם (פרק א') אמר כי אדה"ר היה מעפר גן עדן הארץ, אך אחר החטא נעשה מעפר העוה"ז. ובשער מ"ן ומ"ד (סוף דרוש א') אמר שם כי קודם החטא היה גופו מיצירה ונפשו מבריאה ורוחו מנוק' דז"א דאצילות ונשמתו מז"א דאצילות והנשמה לנשמה מאו"א דאצילות, אך אחר החטא נעשה גופו מהעוה"ז, ונפשו מהעשיה (ר"ל מהאופנים שהם נפש הגלגלים, ומשם נמשך נפש האדם ג"כ) ורוחו מיצירה ע"ש. והענין בכ"ז כי נודע הוא שכל עולם ועולם הנה הוא כלול מכל הד' עולמות אבי"ע וכו' (דע"ה ח"ב כז ע"א).

³²⁴⁶ ר"ל הגוף (יהל אור).

³²⁴⁷ אתטמר (דפ"ו).

³²⁴⁸ ר"ל למעשים, דברוחא הוא דיבור, וע' בזו"ח פרשת יתרו (יהל אור).

³²⁴⁹ דיוקנין הוא צורת המצח בעיגולא, וכן בכ"ד, ורשימיין הן הקוין ושרטוטיין (יהל אור).

³²⁵⁰ שתוהו הוא קו ירוק, ולכן עושה ג"כ קוין, שד' סטריין הן תוהו ובוהו כו' ד' יסודין דגוף (יהל אור).

ספר שמות

תהו, מכה בידיו. בשעה שאדם ישן ורושם רשימות ושרטוטין בידו, וכפי מעשיו של האדם, כך נרשמים. ואלו האותיות מתהפכות מלמטה למעלה, ויודעים אלו החברים באמת ברשימות האותיות של הניצוץ. וכל אלו הכחות שבפנים האדם, עושים רשימות ושרטוטים ואותיות מהופכות. מי שרוקם את זה רוקם בשפת המשכן, כמו שנאמר "רקמתי בתחתיות ארץ". ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	ענינים לבנות והאברים אדום, במקומו שיוצא ממנו, זה הוא באות פ' ואות ר' כלולים יחד. מצחו גדול, ג' שרטוטין עולים במצחו, וששה קטנים אחרים. הוא אדום ואינו אדום, שעריו עומד בין שני הצבעים. כמו כן פניו גדולות, שערוותיו קווצות ולא כל כך תלויות, קטנות תחת אזניו, הוא טוב, בעל אמונה, בעל כעס חזק. בשעה שכוועס, אותה האדמומית שבתחתית העין מתפשטת בעיניו. כעסו רע. בשעה שמדבר בכעסו, סותם את פיו ויוצא עשן מנחיריו, ולזמן קצר נח כעסו, ולא כל כעסו, עד יום האחר או לב' ימים. זה מצליח לפעמים ולפעמים אינו, אבל עומד תמיד בהצלחה, אם מעט ואם הרבה. ואם האודם שפיו העין קטן כחוט, ואין מתפשט בשעת כעסו בעיניו, ויש בו כל אלו הסימנים, הוא חלש הלב והוא מתירא מכל.
עיינין חורין ואברין סומקין באתריה דנפיק מניה דא איהו באת פ' ואת ר' כלילא כחדא מצחיה רב תלת שרטוטין סלקין במצחיה שית זעירין אחרנין סומק הוא ולא סומק קיימא בין תרין גוונין שעריה אוף הכי אנפוי רברבן שעריה קמיט ולא כל כך תלי זעיר תחות אודנוי טב איהו מאריה דהימנותא³²⁵⁴ מארי דרוגזא תקיף בשעתא דאתרגיו ההוא סומקא דתחות עינא אתפשט בעיניה רוגזיה ביש בשעתא דמליל ברוגזיה וסתים (שתי) פומיה ונפיק תננא מנחיריו ולזמן זעיר נח רוגזיה ולא כל רוגזיה עד יומא אחרא או תרין יומין דא אצלח לזמנין ולזמנין לא אבל קאים תדיר באצלחותא בין זעיר ובין רב ואי סומקא דפום עינא זעיר כחוטא ולא אתפשט בשעתא דרוגזיה בעינא ואית ביה כל הני סימנין חלשא בלבא ואיהו דחיל מכלא:	ענינים לבנות והאברים אדום, במקומו שיוצא ממנו, זה הוא באות פ' ואות ר' כלולים יחד. מצחו גדול, ג' שרטוטין עולים במצחו, וששה קטנים אחרים. הוא אדום ואינו אדום, שעריו עומד בין שני הצבעים. כמו כן פניו גדולות, שערוותיו קווצות ולא כל כך תלויות, קטנות תחת אזניו, הוא טוב, בעל אמונה, בעל כעס חזק. בשעה שכוועס, אותה האדמומית שבתחתית העין מתפשטת בעיניו. כעסו רע. בשעה שמדבר בכעסו, סותם את פיו ויוצא עשן מנחיריו, ולזמן קצר נח כעסו, ולא כל כעסו, עד יום האחר או לב' ימים. זה מצליח לפעמים ולפעמים אינו, אבל עומד תמיד בהצלחה, אם מעט ואם הרבה. ואם האודם שפיו העין קטן כחוט, ואין מתפשט בשעת כעסו בעיניו, ויש בו כל אלו הסימנים, הוא חלש הלב והוא מתירא מכל.
ע"ה/א	
זהר:	
שמאלא³²⁵⁵ ואף על גב דשורייקי³²⁵⁶ אחרנין אתחזון באנפוי (ו)לא בלטיין לבר כהני בר בזמנא דהוה³²⁵⁷ אזיל בעקימו:	שמאל, ואף על פי שגידים אחרים נראים בפניו, לא בולטים לחוץ כמו אלו, רק בזמן שהולך בעקמימות.

³²⁵¹ זהו ביד כ"א יחתום ביד בשעתא דנאים, דאז הוא כותב כל מה שעשה באותו היום, ומשתנים השרטוטין ביה כפי מעשיו כמ"ל (יהל אור).

³²⁵² ר"ל שכל שרטוטין הוא אותיות מהופכות כחומר חותם לפי שהוא מסט' דבוצינא בסוד תשר"ק כידוע ותוהו הוא אחרון, שלכן הוא בעובדין ושם הוא בהיפוכא ה' אחרונה, נגילה ונשמחה בך לאתחברא אתוון בא"ת ב"ש וזהו החדוה לאתבסמא דא בדא (יהל אור).

³²⁵³ ר"ל בעור האדם שהוא אחרון במעשה בראשית וע"ל עו ע"א (יהל אור).

³²⁵⁴ דמהימנותא (דפ"ו).

³²⁵⁵ ולא פירש שהן עדות הנ"ל, ע' הוא דסליק לחוטמי' לעילא, דר"ת הוא תרין דשמאלא וחד לתתא מאינון תרין ואחיד בשניהן כנ"ל, וה' הוא ה' דהכרת דתב לסטר דימינא לה"א, והוא ה' ביהוסף, שמו דחזרה מעבד לנער וכמ"ש בס"פ בא (מג ע"א), וכן במשה כד אתיליד כמ"ש בפ' בשלח נד ע"א דסליק לסטרא דבן (יהל אור).

³²⁵⁶ אלו הם מעשיו בלתי הגונים החקוקים עדיין בפניו, אלא שלא נמחקו מפני התרשלותו, ואינם בולטים מפני תשובתו, אמנם אם היה מחזיק תשובתו היו נמחקים מכל וכל (אור יקר). ר"ל אותן שהיו ב' בדיוקנא דשור עתה אינון בולטין כמ"ש, ואמר למטה ואי תב משמאלא לימינא אתכפיא כו' ואלין שורייקין שכיכו ואחרנין כו' (יהל אור).

³²⁵⁷ דהוא (דפ"ו).

ספר שמות

האי איהו זרעו דדוד³²⁵⁸ אתהפך מחיזו דא בקדמיתא אתחזי בדיוקנא דאדם ולבתר קיימא בדיוקנא דאריה³²⁵⁹ ואתפרש בדיוקנא דסטרא אחרא³²⁶⁰ ובללא (וכלא) מתהפכא משאר בני נשא:	זה הוא [מ]זרעו של דוד, מתהפך ממראה זה. בתחילה נראה בדמות אדם, ואחר כך עומד בדמות אריה, ונפרד בדמות שמצד אחר, ובכל מתהפך משאר בני אדם.
ציור"א תליתא"ה אי ההוא בר נש אזיל בארחא דלא מתתקנא³²⁶¹ וסמי אורחוי מארחי דאורייתא³²⁶² ההוא רוחא קדישא³²⁶³ אסתלק מניה ורוחא אחרא אתחזי ביה³²⁶⁴ ודיוקנא אחרא³²⁶⁵ ובלית לבר באסתכלותא דעיינין דחכימי לבא לפום שעתא דיוקנא דשור בשעתא דחמאן ליה מעברן בלבייהו ההוא דיוקנא³²⁶⁶ ואסתכלן ביה תלת קורטמי³²⁶⁷ סומקי באנפוי בסטרא דימינא ואינן שורייקי סומקין דקיין³²⁶⁸	הציור השלישי, אם זה האיש הולך בדרך שאינה מתוקנת, וסוטה דרכו מדרכי התורה, אותו הרוח הקדוש מסתלק ממנו, ורוח אחר נראה בו, ודמות אחרת ובוטלת לחוץ. בהסתכלות עיני חכמי לב לפי שעה, דמות שור בשעה שרואים אותו מעבירים בלבם אותה הדמות, ומסתכלים בה. ג' כרכומים אדומים בפניו בצד ימין, ואלו גידים אדומים דקים, וג' בשמאל ואלו הם

³²⁵⁸ הענין במה שפי' שדוד וזרעו הם בסוד מדת המלכות, ומדת המלכות היא בסוד אור חוזר ממטה למעלה, ולכן הראות הצורות בפרצוף הנעשים מרכבה להם בהפך משאר האדם, כי שאר האדם בפרצוף אריה זה שאמרנו תחלה יראה סוד הפחד והאימה, ואח"כ יתעורר סוד האהבה, דהיינו תחלה יקדם אריה ואח"כ אדם, ובזרע דוד מי שחטא ושב כנזכר, תחלה יראה בו פני אדם דהיינו שיעורר האהבה, ואח"כ מיד בשעה קלה יעבור צורה זו מלב המסתכל, ויתדמה בצורת אריה המורה פחד, ויתקיים בצורה זו מפני הפחד והאימה (אור יקר).

³²⁵⁹ וזה מפני היותו נאחז בסוד הנחש הכרוך סביבו, שהוא מתחזק וקיים בסוד פחדו ואימתו (אור יקר).

³²⁶⁰ ועכ"ז הפך שאר הצורות וכדפי' לעיל, וז"ש "ואתפרש בדיוקנא מסטרא אחרא" שח"ו שישאר קיים בענין הפחד והאימה מצד הנחש ממש אלא זה גורם לו, ועכ"ז אתפרש שאין לו חלק ונחלה עמו ח"ו (אור יקר).

³²⁶¹ היינו שהוא רשע ועומד ברשעו, ולא ברשע המוחזק ברשע, כי על אלו נאמר אסור להסתכל בפני אדם רשע, כי כיון שכבר הוא מוחזק ברשע ובעבירות אין בו רוח שכבר נסתלק ממנו, ופניו פני הנחש והטמא, אמנם באדם המוחזק בכשרות קאמר, ומעשיו מכוסים ונסתרים, ורוחו מתנוצץ בו, אלא שהוא כותב על פניו הכרת מעשיו וכו' ולא מוחזק ברשעות (אור יקר).

³²⁶² נטיה לא יאמר אלא על מי שמטה על דברים נוטים לא שיצא ממש והוא חצוני ניכר לכל שאין זה צריך בדיקה (אור יקר).

³²⁶³ היינו שיש באדם נפש ורוח ונשמה ואלו הם מדרגות מדרגות באדם, זכה אדם נותנים לו נפש, זכה יתיר נותנים לו רוח, זכר יתיר נותנים לו נשמה וכו', וע"ד זה הוא ממש בהפגם האדם במעשיו המכוערים יסתלק ממנו רוח טהרה, וכל מקום שרוח קדושה היה בו, מיד מזדמן שם רוח חצוני, ולזה גרוע הוא ממי שזכה מעט ונתנו לו נפש לבד, ולזה כיון שפגם במדותיו (אור יקר).

³²⁶⁴ ויכולני לומר כי רוח עיבור זה הוא עיבור טמא, כיון שהוא הרשיע מיד מתעבר בו רוח טמא רשע, ואח"כ אם זוכה בתשובתו מתטהר גם הרשע ההוא, ובהכרח יש במעשיו ייחס עם הרוח ההוא שנתעבר בו, ואף אם נאמר רוחא אחרא הוא החצוני השורה עליו, אין מה שפירשנו דבר רק, כי כך הוא כפי מה שיתנהג האדם כן מתעבר או בטמא רשע או בטהור צדיק (אור יקר).

³²⁶⁵ כי אפשר היות פניו פני אדם או פני אריה, ועכשיו מראה פנים אחרים, מפני שאין הרוח מראה בפני האדם אלא מה שיש בו, ולזה כיון שזה מצד החצוני, הוא נראה בפני הדין והגבורה אשר שם שו"ר, והוא טהור ומתלבש לפעול דינו כשור מועד, א' מד' אבות נזיקין, וכבר פי' לעיל שאין צורה זו בפנים הגשמיים (אור יקר).

³²⁶⁶ החכם המסתכל, מפני שהרוח הנעלם בלב ולב ידבר, והצורה הנראית בפניו המורה על החצוני המתלבש בו, והיינו צורה פתאומית מצטיירת בלב המסתכל החכם הוא ג' קורטמי סומקי (אור יקר).

³²⁶⁷ הענין שהם כמין טפות ואינם ממש טפות אלא עושים עגולות זו בתוך זו כעין נפילת טפה שעושה שפה לפיה סביב צבוע יותר כך הם תלת קוטמי והם זו בתוך זו כזה, ולא שהם טפות (אור יקר). אותיות כר"ת וכן בשמאלא ב"פ כרת, וזהו הכרת תכרת, ואמר עונה בה, לאפוקי אי תב תיבותא דשכיין ואחרנין בלטין וכמש"ו וכנ"ל (יהל אור).

³²⁶⁸ הם עושים העגולות האלו, וכמדומה לי כי ענין זה כל עגול ועגול מורה על סוד הדין, ונודע שהם ג' בתי דינין, הא' אלהים בבינה, והב' אלהים בגבורה, והג' אלהים במלכות, וכבר הסכימו על

ספר שמות

ותלת בשמאלא ואלין אינון אתוון דבלטין ביה חד איהו שורייקא דקיק בעגולא ותרין דקיקין אחרנין עליה וכלהו בעגולא³²⁶⁹ וכדין שקיעין עיני ורזא דאינון אתוון חד איהו כ'³²⁷⁰ תרין אחרנין ר"ת אינון וכן לסטר שמאלא וסימנא דא ההוא דכתיב (ישעיה ג ט) והכרתו (הכר"ת) פניהם³²⁷¹ ענתה בם ואלין אתוון אינון בלטין באנפין על כל שאר שורייקין ואי תב משמאלא לימינא אתכפיא ההוא רוחא ואתתקף רוחא דקדשא ואלין שורייקין שכיבו ואחרנין בלטין לבר כמה דאתמר:	אותיות הבולטות בו. אחד הוא גיד דק בעגול, ושני דקים אחרים עליו, וכולם בעגול. ואז עיניו שקועות. והסוד של אלו האותיות אחת היא, כ' וב'. האחרים הם ר"ת. וכן לצד שמאל. וסימן זה הוא מש"כ "הכרת פניהם ענתה בם". ואלו אותיות הם בולטים בפניו על כל שאר הגידים. ואם שב משמאל לימין, נכנע אותו הרוח ומתגבר רוח הקדושה, ואלו גידים שוכבים והאחרים בולטים לחוץ, כמו שלמדנו.
זרעא דדוד איהו בהפוכא אתחזי בדיוקנא דאריה בקדמיתא ולבתר אתהדר בדיוקנא דשור תרין שורייקין אוכמין באנפוי חד מימינא וחד משמאלא ואלין אינון אתוון חד אקרי ד' וחד אקרי ע' וכלא מתהפכא משאר בני נשא:	זרעו של דוד הוא בהיפך, נראה בדמות אריה תחילה, ואח"כ חוזר לדמות שור. שני גידים שחורים בפניו, אחד מימין ואחד משמאל, ואלו הם אותיות א' נקרא ד', וא' נקרא ע', וכולם ההפך משאר בני אדם.
ציורא רביעא"ה דא איהו ציורא דבר נש דקיימא תדיר לאתתקנא על רזא דמלקדמין האי איהו חיזו לחכימי לבא בדיוקנא דנשר ההוא רוחא דיליה איהו רוחא חלשא האי לא אחזי באנפין אתוון דבלטין לבר דהא אתאבדו³²⁷² מניה ואשתקעו בזמנא אחרא דמלקדמין דאסתלקו מניה ועל דא לא בלטין ביה ורזא דיליה עיני לא נהרין בנציצו כד איהו בחדוה ובזמנא דספר שער רישיה ודיקניה בגין דרוחיה לא נהיר ליה באתוון ואשתקע נציצו דיליה דהוה בקדמיתא לא קיימא באסתכלותא דאנפין לאסתכלא ורזא דהאי (קהלת ד ב) ושבת אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה זרעא דדוד³²⁷³ (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם:	הציור הרביעי, זהו ציור של אדם שעומד תמיד להתקן על סוד הקודמים. זה הוא נראה לחכמי לב בדמות נשר, אותו הרוח שלו הוא רוח חלש, זה אינו מראה בפניו אותיות שבולטות לחוץ, כי נאבדו ממנו ושקעו בפעם אחרת הקודמת שנסתלקו ממנו. ועל כן, אין הבולטות בו, וסוד שלו, עיניו אינן מאירות בהתנוצצות כשהוא בשמחה. ובזמן שמגלח שערות ראשו וזקנו, לפי שרוחו אינו מאיר לו באותיות, ונשקעה ההתנוצצות שהיתה מקודם, אינו עומד בהסתכלות הפנים להסתכל. וסוד של זה "ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה". זרע דוד "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם".
ברוחא דבר נש אצטיירו אתוון כמה דאתמר ואיהו בליט לזן לבר ואתמסר חכמתא דא לחכימי לבא למנדע ולאשתמודעא רוחא קיימא ברזא (בראשית ה א) דזה ספר וכלא ברזא דא קיימא בר חיזו דאנפין דאתדן בגוונא אחרא כפום שולטנו	ברוח של האדם מצטיירות אותיות כמו שלמדנו, והוא מבליט אותן לחוץ. ונמסרה חכמה זו לחכמי לב לדעת ולהכיר. רוח קיים בסוד של "זה ספר", והכל בסוד. זה עומד חוץ ממראה הפנים שנדון באופן אחר כפי שליטת

דינו וכתר שבו ג' בתי דינין אלו, ומשם נטל הנחש הכרוך על צוארו כח לדון אותו מהר, וכבר פגם בשלשתם (אור יקר).

³²⁶⁹ כי אותיות עגולות הן גם בת' מצד ימין (יהל אור).

³²⁷⁰ דחד הוא דקיק בעיגולא לכן הוא לבד (יהל אור)

³²⁷¹ דהוי הדרין בתיובתא וחוזרין לקיאן, כרת על ה"א (יהל אור).

³²⁷² בגלגולא קדמאה (יהל אור).

³²⁷³ שהוא מסוכן למנדע כמ"ש בפ' בראשית והוא בדברי אגור (בן יקא) דרך הנחש ודרך כו' והוא היפוכא דאדם במרכבה כידוע (יהל אור).

425

ספר שמות

רזי דרזין:	
שינתו אינה מיושבת בו, חושב תמיד מחשבות ומתירא מכלם ומצליח בכל. אדון של הרעים (הנואפים) ואינו חושש לניאוף. לפעמים שב בתשובה ומתירא, ומתוך היראה, אז תמצא בעין הימין אותו האודם שבפתיחת עיניו. בסוף שולי העין גיד אחד דק אדום בעינו השמאלית. ואם מתחלפים מה שבימין לשמאל ומה שבשמאל בימין, אז הוא בקלקולו, וחזר ושבר חתיכת קרח כדי לעבור עבירה. שני קמטים על ראש עינו וג' למטה, וברגל השמאל באצבע האמצעית, [יש לו] ששה שערות ובזמן אחר חמש. ועתה ששה, קטן א' ביניהם. עינים שחורות וגבות עיניו גדולות הרבה, שערות אלו על אלו, ואלו העינים שחורות ירוק הולך בתוכם, וזה הירוק שקוע יותר. זה יש לו חמשה שרטוטין במצחו, שנים שעוברים מצד לצד, ושלושה שאינם עוברים וכו' (עד כאן מצאתי):	שינתו אינה מיושבת בו, חושב תמיד מחשבות ומתירא מכלם ומצליח בכל. אדון של הרעים (הנואפים) ואינו חושש לניאוף. לפעמים שב בתשובה ומתירא, ומתוך היראה, אז תמצא בעין הימין אותו האודם שבפתיחת עיניו. בסוף שולי העין גיד אחד דק אדום בעינו השמאלית. ואם מתחלפים מה שבימין לשמאל ומה שבשמאל בימין, אז הוא בקלקולו, וחזר ושבר חתיכת קרח כדי לעבור עבירה. שני קמטים על ראש עינו וג' למטה, וברגל השמאל באצבע האמצעית, [יש לו] ששה שערות ובזמן אחר חמש. ועתה ששה, קטן א' ביניהם. עינים שחורות וגבות עיניו גדולות הרבה, שערות אלו על אלו, ואלו העינים שחורות ירוק הולך בתוכם, וזה הירוק שקוע יותר. זה יש לו חמשה שרטוטין במצחו, שנים שעוברים מצד לצד, ושלושה שאינם עוברים וכו' (עד כאן מצאתי):
עה/ב	
דרוחא או מאריה דרוחא זכאין אינון חכימין דכלא אתמסר לון למנדע עד הכא רוא דאנפין:	הרוח או בעל הרוח, אשרי אותם חכמים שהכל נמסר להם לדעת. עד כאן סוד הפנים.
מכאן ולהלאה ברוא דשפון³²⁷⁶ באת פ' דכליל ברזא דאת ס' ³²⁷⁷ שפון רברבן³²⁷⁸ דא איהו בר נש מליל בלישנא בישא³²⁷⁹ ולא אכסיף³²⁸⁰ ולא דחיל³²⁸¹ מארי דמחלוקת רכילא איהו בין האי להאי³²⁸² (משלי ו יט) וּמְשַׁלְחוּ	מכאן ולהלאה בסוד השפתים באות פ' שנכללה בסוד אות ס'. שפתים גדולות זה הוא אדם המדבר לשון הרע ואינו מתבייש ואינו מתירא. בעל מחלוקת הוא, רכיל בין זה לזה, ו"משלח מדנים בין אחים". הוא אינו בעל סוד.

³²⁷⁴ דגריע (דפ"ו).

³²⁷⁵ עי' סוף הספר דף רעב ע"ב (הערת הזהר).

³²⁷⁶ הנה סוד השפתיים בלי ספק הם נ"ה, ולא למטה אלא בסודם ברישא דהיינו אימא עילאה, ולכן הם נכללים בסוד דיקנא עילאה כדפי' באדרא, וכבר פירשתי כי אותיות זה ספר הם ז"ה חסד וגבורה, ס' ת"ת פ"ר נ"ה ונודע כי הת"ת רוכב על נ"ה, ולכן צירוף חמשה ספירות אלו כסדרן בתורה הם ז"ה ספ"ר דהיינו ס' ת"ת על פ"ר נצח והוד, ולסימן השערים לדעת סוד כל הפרצופין הם ז"ר ה"פ דהיינו חסד נצח גבורה הוד, ק' היינו יסוד במקום ס' ת"ת וכדפי' לעיל ועכ"ז לענין השפתים שהם סוד נ"ה עקדם נאחז באות ס' ת"ת, ולכן ימשך ענין השפתים להכלל באות ס' ולכן אמר "באת פ" דהיינו הוד (אור יקר).

³²⁷⁷ על הסתם ופרטי המציאות מפרש ואזיל (אור יקר).

³²⁷⁸ הנה האברים המיוחדים כגון השפתים הדקים מורים על מציאות שלימות הרוח המתלבש בהם, וזה כשהם "רברבן" יצאו מהשטה הנכונה והם משונים שאינם שפתותיו שושנים (אור יקר).
³²⁷⁹ כדפי' הכתוב שפתינו אתנו, והם שפתי שקר, וגדולם מורה יתרון מום הנדבק מצד החצונים בהם, דהיינו כח הנחש לדבר לשון הרע, וזה כחו מהחצונים הנאחזים בו, דהיינו מותר הבשר החצון הנדבק בשפתים עליונים ופגם נמצא שם (אור יקר).

³²⁸⁰ מעצמו (אור יקר).

³²⁸¹ מאחרים, ועוד פוגם, שדרך השלום, לשון טוב להיות מקומו בין שפתים, יסוד בין נ"ה וזה הבדיל השלום ופגמו ולזה לשונו רע פוגם (אור יקר).

³²⁸² כי היסוד רוכל מהבשמים הטובים, וזה רוכל מהלשון הרע, נוטל מזה ואמר לזה (אור יקר).

ספר שמות

(משלח) מדנים בין אחים ³²⁸³ לאו איהו מאריה דרזין:	
וכד אשתדל באורייתא ³²⁸⁴ מכסה רזין ³²⁸⁵ אבל מאריה דלישנא בישא ³²⁸⁶ ולא שוי דחילו בלביה ³²⁸⁷ וסימנא דא את פ' דכליל באת [ר'] (ד') ולא אתכליל באת ס' האי איהו דאתחזי דאיהו זכאה ולא ³²⁸⁸ דחיל חטאה איהו ולא ובעין (ידע) לאשתדלא אבתריה בגין דכל מלוי אינון בפומא ולא בגופא:	וכשעוסק בתורה, הוא מסתיר את הסודות, אבל בעל לשון הרע, ולא שם יראה בלבו. וסימן של זה, אות פ' הכלולה באות ר' ולא נכלל באות ס'. זהו נראה שהוא צדיק, אבל אינו ירא חטא, ואינו רוצה להשתדל אחריה, לפי שכל דבריו הם פיו ולא בגוף.
שפוון עתיקין בעתיקו ולא דיקין האי איהו בר נש מאריה דרוגזא יתיר מארי ³²⁸⁹ דזונא לא יכיל למסבל מלה מארי דלישנא בישא בפרהסיא בלא כסופא כלל לזמנין אשתדל בליצנותא האי איהו בר נש דבעי לאתרחקא מניה אתמלי דיקניה בשערא ההוא לישנא בישא אורי עליה בפרהסיא לית ליה כסופא אשתדל במחלוקת אצלח במלי דעלמא חמי בשנאוי דא איהו (שם יג) קורץ בעיניו על דא אתמר (שם כא כט) העיז איש רשע בפניו דא איהו ברוא דאת פ' בלחודוי דלא אתכליל באת ס' כלל ולזמנין אתחבר באת [ר'] (ד') בהאי את [ר'] (ד') אתכליל אברזא דאודנין:	שפתים זקנים בזקנות ואינן דקות, זה הוא אדם בעל כעסן ביותר, בעל זדון ואינו יכול לסבול דבר, בעל לשון הרע בגלוי בלא בושח כלל, לפעמים עוסק בליצנות, זהו איש שצריכים להתרחק ממנו. נתמלא זקנו בשערות, אותו הלשון הרע מורה עליו בגלוי, אין לו בושח. הוא משתדל במחלוקת, מצליח בדברי העולם, רואה בשונאיו, זהו "קורץ בעיניו". על זה נאמר "העז איש רשע בפניו", זה הוא בסוד אות פ' לבדה ואינה נכללת באות ס' כלל. ולפעמים מתחברת באות ר'. באות ר' זו נכלל בסוד האזנים.
מאן דאדנוי רברבין טפשא בלביה ושגעונא ברוחיה מאן דאדנוי זעירין וקיימין על קיימא ³²⁹⁰ פקיהא דלבא באתערותא איהו צבי לאשתדלא בכלא ורזא דא את י' דאתכליל בכל שאר אתוון עד הכא רזין דדיוקנין דבר נש מכאן ולהלאה רזין אחרנין ³²⁹¹ באתוון דמר דלא קיימין גו	מי שאזניו גדולות, טפשות בלבו ושגעון ברוחו. מי שאזניו קטנות וקיימות על קיומן, הוא פיקח בלב. בהתעוררות הוא רוצה להתעסק בכל. וסוד זה, אות י' שנכלל בכל שאר האותיות. עד כאן הסודות של דמויות האדם, מכאן והלאה סודות אחרים, באותיות האדון שאינן נמצאות תוך

³²⁸³ נ"ה ושם משלח המדנים הם חצונים אשת מדנים, ודאי הפכיית לאשת חיל עטרת בעלה, ואם היה נאחז ביסוד היה לו כח בסוד כי יסוד א"ר ר"ז סוד איקרי וכיון שפגם היסוד וסלקו מביניהם (אור יקר).

³²⁸⁴ אם יהיה נאחז בקדש בת"ת שהוא תורה, חסר ממנו היסוד שדרך בו מתגלים הסודות שבתורה למלכות, ולכן "מכסה רזין" (אור יקר).

³²⁸⁵ ועם כל זה לא נטהר מחטאו (אור יקר).

³²⁸⁶ אם לא בחזקה יכול להכריע בדוחק גדול מדתו זו ולבטלה ממנו וטעם שיוכל לעסוק בתורה הוא שהת"ת נאחז בנצח אמנם יראת ה' בענין הלשון אי אפשר ליתקן, ולזה התורה לבד לא תועילנו, וז"ש אבל עם היות שיעסוק בתורה "מארי דלישנא בישא איהו" מפני שפגם היסוד, וכ"ש שאין המלכות יראת ה' שם (אור יקר).

³²⁸⁷ שאינו נאחז במלכות יראת ה' טהורה, מפני ששלח לשון טוב שהוא מדת השלום היסוד הנאחז במלכות יראת ה' (אור יקר).

³²⁸⁸ ולא (דפ"ו).

³²⁸⁹ מאריה (דפ"ו).

³²⁹⁰ קיומא (דפ"ו).

³²⁹¹ סוד עיבור ג"כ בפסוק זה כמ"ש הגאונים והוא "רזין דדרגין לעילא בתקופין" כמ"ש (יהל אור).

ספר שמות

הפרצוף, אלא לדעת סודות של הפסוק זה תוך מדרגות עליונות, בזמנים ותקופות של זה העולם ולא זכינו בהם.	פרצופא אלא למנדע רזין דהאי פסוקא גו דרגין עלאין בזמנין ותקופין ³²⁹² דהאי עלמא ולא זכינו בהו:
אמר רבי שמעון, בני, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא. ואשרי עיני שזכו לראות זאת, כשאכנס לאותו עולם הבא. לפי שנשמתי תקרא לעתיק יומין בפסוק זה "תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה", והקב"ה יקרא עלינו "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים".	אמר רבי שמעון בני זכאין אתון בעלמא דין ובעלמא דאתי וזכאין עיני ודיזכון (דזכאין) למיחמי דא כד איעול לההוא עלמא דאתי בגין נשמתי קרי לעתיק יומין האי קרא (תהלים כג ה) תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה וקב"ה קרי עלן (ישעיה כו ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים:
אף אנו פתחו ואמרו, כתיב "וידי אדם מתחת כנפיהם". פסוק זה ביארוהו החברים, שאלו הידים לקבל בעלי התשובה השבים אל (כנגד) הקב"ה. אבל ידי אדם, אלו הם דמויות וסודות עליונים ששם הקב"ה באדם, וסידר אותם באצבעות מבחוץ ומבפנים, ובאותו כ"ף. וכשברא הקב"ה את האדם, סידר בו כל הצורות של סודות העליונים של עולם העליון, וכל דמויות סודות התחתונים של עולם התחתון.	אוף אינון פתחו ואמרו כתיב (יחזקאל א ח) וידי אדם מתחת כנפיהם האי קרא אוקמוה חברייא דאינון ידין לקבלא מאריהון דתיובתא דתבאן ³²⁹³ לגבי (נ"א לקבל) קב"ה אבל אדם יד ³²⁹⁴ אלן אינון דיוקנין (קב"ה ידי אלן אינון דוכתיין) ורזין עלאין דשוי קב"ה בבר נש וסדר לון באצבען לבר ולגו ובההוא כ"ף ³²⁹⁵ וקב"ה כד ברא ליה לבר נש סדר ביה כל דיוקנין דרזין עלאין דעלמא דלעילא ³²⁹⁶ וכל דיוקנין דרזין תתאין דעלמא דלתתא ³²⁹⁷ :
והכל נחקקים באדם שהוא עומד בצלם אלהים, לפי שנקרא יציר כ"ף. וסוד הכ"ף, שאות זו הנקראת כ"ף, דכתיב "ויברא אלהים את האדם בצלמו", זה הוא סוד של אות כ"ף. אות זו יש בה סודות עליונים ודמויות עליונות. בכ"ף זה תלויים עשרה מאמרות מימין ומשמאל, חמשה מימין וחמש משמאל, והם א' בסוד א'. למדנו כתיב "וגם אני אכה כפי	וכלא מתחקקא בבר נש דאיהו קאים בצלם אלהים בגין דאקרי יציר כ"ף ורזא דכ"ף ³²⁹⁸ דאת דא דאקרי כ"ף דכתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו דא איהו רזא דאת כ"ף את דא אית ביה רזין עלאין ודיוקנין עלאין בהאי כ"ף ³²⁹⁹ תליין עשר אמירן מימינא ומשמאלא חמש מימינא וחמש משמאלא ואינון חד ברזא

³²⁹² ותקיפין (דפ"ו).

³²⁹³ י"ג דחבאן (הערת הזהר).

³²⁹⁴ "אבל אדם יד" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "אבל ידי אדם".

³²⁹⁵ הן ב"ע ברזא דדעת דבהון סוד אצבע אהו"ה גושפנקא כו' וכ"ף הוא כסא וכמ"ש בר"פ בראשית. ולבר ולגו כ' למעלה, וחלוק' דאצבעאן דשממית בידים כו' כי הן ה"ג והוא בסוד דאהדר לשני טלפין, ועי' במעשה המרכבה (מז ע"א) משא"כ בבריאה שהוא נגד ג"ר לכן שם כ"ף בחיבורא וכ"ף הוא כסא והוא כב"ד, והוא כתר דמקננין שם לכן נקרא כסא הכבוד דכתר טמיר וגניז א' דכסא שיושלם לע"ל (יהל אור).

³²⁹⁶ ג' דרגין דאצילות (יהל אור).

³²⁹⁷ דב"ע וכשמ"ל דף סז ע"א (יהל אור).

³²⁹⁸ דאלקים דמעשה בראשית אלקים חיים ולתתא אלקים שלט על תתאי כמ"ל סח ע"ב והוא בכורסייא וזהו בצלמו צלם אלקים והן כ"ף אל כ"ף בחיבורא עלמא דלעילא ותתא כ"ף אחת וכמ"ש'ו כמ"ש למטה רזא דכ"ף אחרא וצורת כ"ף ג' קוין בג' דרגין הנ"ל באדם נר"ן רב"ג והוא בעיגולא ברזא דאת ס' וכ' הוא במדידו דבוצינא דאתפתח כמו הב' מן המ"ם כמ"ש בתיקו"ז ריש תיקון ה', ובה ב' בחי' ס' ומ' כמ"ש'ל בר"פ תרומה, והן עיגולא וריבועא, מרזא דבוצינא קו המדה הוא באצבעאן כנ"ל, והן ה' מדות כמש, שבתיקו"ז, והוא בה' אצבעאן וז"ש שהכ"ף הוא צלם אלקים דיוקנא דאלקים (יהל אור).

³²⁹⁹ דבשניהן יחד הן י' אצבעאן עשר אמירן ה' וה' בב' לוחות והן נגד חו"ג וזהו רזין עלאין סוד הדעת רזא כל רז הוא דעת (יהל אור).

ספר שמות

אל כפי", שתהיה מחלוקת זו עם זו, ויסתלקו הברכות מן העולם, הואיל וגאוותם של ישראל ניתנה לאומות, כאשר מתחברות יחד כתיב "כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת". רמז לחיבור יחד. וכאשר הם בחיבור אחד, כתיב "ויברא אלהים את האדם בצלמו", "ויברא אלהים את האדם", זהו עליית המחשבה בסוד הפנימיות. "את האדם" סוד זכר ונקבה כאחד. "בצלם אלהים", סוד הכף האחר.	חדא תנינן כתיב (יחזקאל כא יז) וגם אני אכה כפי אל כפי דלהוו דא ³³⁰⁰ עם דא בפלוגתא ויסתלקו (ויסלקון) ברכאן מעלמא הואיל וגאוותא דישראל אתיהיבת לעמין כד מתחברין ³³⁰¹ כחדא כתיב (במדבר ז יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת רמז לחבורא חדא ³³⁰² וכד הוו בחבורא חדא כתיב (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו' ויברא אלהים את האדם ³³⁰³ דא סליקו דמחשבה ³³⁰⁴ ברזא פנימאה את האדם רזא דכר ונוקבא כחדא בצלם אלהים רזא דכף אחרא ³³⁰⁵ :
כשנברא אדם מה כתוב בו "עור ובשר תלבישני"	כד אתברי אדם מה כתוב ביה (איוב י יא) ³³⁰⁶ עור ובשר תלבישני
וכו", אם כן מהו "האדם". ואם תאמר שאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים, אינו כן כי ודאי האדם הוא אינו אלא הנשמה, ואלו שאמר, עור ובשר ועצמות וגידים, כולם אינם אלא מלבוש לבדו. בגדים אלו של אדם, ואינם האדם. וכאשר האדם הזה מסתלק, מתפשטת מאותם הבגדים שהתלבשה.	עו/א וגו' אי הכי האדם מהו אי תימא דאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים לאו הכי דהא ודאי האדם לאו איהו אלא נשמתא ³³⁰⁷ ואלין דקאמר עור ובשר ועצמות וגידים כללו לא הוו אלא מלבושא בלחודוי מאנין אינון דבר נש ולאו אינון אדם וכד האי אדם אסתליק אתפשט מאינון מאנין דקא לביש:
העור שנתלבש בו אדם וכל אותם עצמות וגידים, כולם בסוד חכמה העליונה, כדוגמא של מעלה. העור כדוגמא של מעלה, כמו שלימד האדון באותם יריעות, שנאמר "נוטה שמים כיריעה", "עורות אלים מאדמים ועורות תחשים" הם מלבושים שלמעלה שמסככים למלבוש. התפשטות השמים שהוא מלבוש החיצון. היריעות הם	עור דאתלבש ביה בר נש וכל אינון עצמות וגידים כללו ברזא דחכמתא עלאה כגוונא דלעילא עור כגוונא ³³⁰⁸ דלעילא כמה דאוליף מר באינון יריעות ודכתיב (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה (שמות כה ה) עורות אלים מאדמים ועורות תחשים אינון מלבושין (כתיב עורות דמלבושין) דלעילא דמסככי למלבושא

³³⁰⁰ שהוא עלמא תתאה מעלמא דהוא בגלותא דאינו לפי עלמא עלאה (יהל אור).

³³⁰¹ והן עשרה בשניהם דהן אחת (יהל אור).

³³⁰² מ"תנינן כתיב" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

³³⁰³ את האדם (מוסגר בדפ"ו).

³³⁰⁴ ר"ל אלקים הראשון כף הראשון ובי' נברא האדם דו"נ ברזא דזו"נ והוא כלל האצילות (יהל אור).

³³⁰⁵ מוסגר בדפ"ק, ויהל אור גורס אותו. כסא זכר ונקבה ברא אותם יצירה ועשיה, וכאן נגלה יותר שנים ואמר ברזא פנימאה סוד הדעת שבה שהוא רזא דאדם והוא הצלם כידוע וביה נברא הכל גושפנקא דשמים וארץ (יהל אור).

³³⁰⁶ בראשית כ ע"ב (הערת הזהר).

³³⁰⁷ וכל מציאות גוף האדם, מה שנעשה מטפת הזרע לעור בשר גידין ועצמות, הנה נעשה ומתהווה לכל זה רק ע"י הנפש שמתעצם בו והם אחד. לכן היא אינה נפרדת לעולם ממנו גם אחרי מותו, והוא הבלי דגרמי שנשאר תמיד בקבר עד עת התחיה, וכמ"ש הרב בשער רפ"ח (פרק א) ובמוחין דקטנות (פרק ב), והוא בזוה"ק (פ' שלח דף קע ע"א) (ביאורים ח"א ס ע"ג).

³³⁰⁸

ספר שמות

מלבושים הפנימיים, והוא הקרום המסך על הבשר.	אתפשותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר יריעות אינון מלבושא דלגו³³⁰⁹ ואיהו קרומא דסכך ועל בשרא:
העצמות והגידים הם מרכבות, וכל אלו צבאות העומדים בפנים, וכולם הם מלבושים לפנימי סוד אדם העליון, שהוא פנימי. כמו כן כאן הסוד למטה, האדם הוא הפנימי תוך המלבושים שלו כדוגמא של מעלה. העצמות והגידים כדוגמא שאמרנו באותם המרכבות והמחנות. הבשר הוא מסך על אותם המחנות והמרכבות ועומד בחוץ, וזהו סוד שנמשך בצד (לצד) אחר. עור המסך על הכל, זהו כדוגמת אותם הרקיעים שמסכים על הכל. וכולם מלבושים להתלבש בהם הפנימי בפנים סוד האדם, וכל סוד שלמטה כדוגמא של מעלה.	עצמות וגידים אינון רתיבין וכל אינון חיילין דקיימין לגו וכלהו מלבושין לפנימאה רוא דאדם ועילאה דאיהו פנימאה אוף הכי רוא לתתא אדם איהו פנימאה לגו מלבושין דיליה כגוונא דלעילא עצמות וגידין כגוונא דקאמרן באינון רתיבין ומשיריין בשר איהו סכך על אינון משיריין ורתיבין וקיימא לבר ודא³³¹⁰ רוא דאתמשכא בסטרא ולסטרא אחרא עור דסכך על כלא דא איהו כגוונא דאינון רקיעין דסכיכו על כלא וכלהו מלבושין לאתלבשא בהו פנימאה דלגו רוא דאדם³³¹¹ וכלא רוא לתתא כגוונא דלעילא:
ועל דא ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים תרי אלהים הכא חד כלפי דבר וחד כלפי נוקבא³³¹² ורוא דאדם לתתא כלא איהו ברוא דלעילא ובהאי רקיעא דלעילא (רקיעא) דמסך על כלא אתרשימו ביה רשימין לאתחזאה ולמנדע באינון רשימין דאתקביעו ביה מלין ורזין סתימין ואינון רשימין דכביא ומולי דאתרשימו ואתקביעו בהאי רקיעא דסכך³³¹³ לבר ואוף הכי עור דאיהו סכוכא (עור דאיהו חבורא) לבר בבר נש (אוף הכי) דאיהו רקיעא דסכך על כלא אית ביה רשימין ושרטוטין ואינון כביא ומולי דהאי עור (רקיעא דסכך) לאתחזאה בהו ולמנדע בהו מלין ורזין סתימין כביא³³¹⁴ ומזליא לעיינא בהו חכימי	ועל זה "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים", ב' אלהים כאן, אחד כנגד זכר ואחד כנגד הנקבה. וסוד האדם למטה, הכל הוא בסוד של מעלה. ברקיע הזה שלמעלה המסך על הכל, נרשמו בו רשימות להראות ולדעת באותם הרשימות שנקבעו בו דברים וסודות נסתרים. ואותם הרשימות של הכוכבים והמזלות שנרשמו ונקבעו בזה הרקיע המסך מבחוץ, כמו כן כאן העור שהוא הכיסוי החיצון באדם, שהוא הרקיע המסך על הכל, יש בו רשימות ושרטוטין, והם הכוכבים והמזלות של זה העור, להראות בהם ולדעת בהם דברים וסודות נסתרים, כוכבים והמזלות לעיין בהם חכמי לב להסתכל בהם ולדעת ההסתכלות בפנים בסודות

³³⁰⁹ ב' עורות מילה ופריעה בשר וקרום ב', וכן בעצמות עם אותן שבפרקים, וכן בגידין עם העורקים והן ב' מכסאות דעורות, וב' יריעות וקשרים ואדנים ובריחים ועמודים והן ב' עלמין דגרשון ומררי ובכ"א ד' נגד השם וכמ"ש בתורה בפ' במדבר, והן השמים ושמי השמים (בהג"ה על הגליון, ויש גידין קטנים ודופקים וכמה בחי' וכן קרסים וזין וחשוקים וטבעות), ואח"כ ברוחני כן ובעולם יצירה רתיבין ומשיריין והגידין אותם שנאמר והורדתי בריחים כולם כמ"ש בר"פ שמות, ואח"כ אברים הפנימים ג' פעמים ג' ראש בטן גויה בכל א' ג' והן ד' ג' כמ"ש בנשיאת קהת הארון והשלח והמנורה והמזבחות דמזבחות כולל השאר וכן בכולם שהן ז' שהן עשר והוא עולם הג' פנימאה והוא כסא ה' על הארון, וכן באדם ובתוכם נר"ן ג' אשה ריח ניחוח, ג' אשות דארון, וב' מזבחות וכן דמים באים עליהן כי הדם הוא הנפש וכולן כלולין ונאחזין בה, והמזבח החצון תמיד בדם הנפש ואשה ריח ניחוח ידוע, כמו באכילה לחמי כו' ובין כל א' פרגוד וכן בעולם ובאדם (יהל אור).

³³¹⁰ ויקרא קע ע"א (הערת הזהר).

³³¹¹ שהוא על הכסא ג' דרגין דאדם על ג' עלמין, והוא ששורה במשכן ושכנתי בתוכם והוא רוח מזרחי ששמרו משה אהרן ובניו, משה בינה, אהרן ובניו נגד זר"ן, כהן גדול, וכהן הדיוט, וכמ"ש לעיל דף ס"ו, מלך וכהן וכהן הדיוט בנוק', נגד ג' של לויים וילוו עליך גופים להון והן הכוחות של הגופים נושאים דלהון ואדם שורה בתוך הכולם (יהל אור).

³³¹² "תרי אלהים הכא חד כלפי דבר וחד כלפי נוקבא" מוסגר בדפ"ק.

³³¹³ ר"ל כמו ברקיע כוכבים ומזלות כן ביד רשימין ושרטוטין (יהל אור).

³³¹⁴ בכוכביא (דפ"ו).

ספר שמות

ש'אמרנו. לבא ולאסתכלא בהו למנדע אסתכלותא באנפין ברזין דקאמרן³³¹⁵:	
ורזא דא (ישעיה מז יג) הוברי שמים החוזים בככבים ודא איהו כד אינון נהירין וקיימין בלא רונזא (ורזא דא הוברי שמים החוזים בככבים) בזמנא דרונזא שלטא עליה דבר נש דינא אחרא אתמסר למנדע ביה ובומה דלא אתייהב לשלטאה למנדע בזמנא דעינא ונ"א דדינא שלטא ברקיעא אבל אסתכלותא דאנפין על ארח קשוט בשעתא דאנפין נהירין וקיימא בר נש על קיומא ואינון רשימין ואתחזון בארח קשוט דכדין בההוא (וכלהו) אסתכלותא יכיל לאתדנא על בוריה יתיר:	וסוד זה "הוברי שמים החוזים בכוכבים", וזהו כשהם מאירות ונמצאות בלא כעס. בזמן שכעס שולט על האדם דין אחר נמסר לדעת בו, במה שלא ניתן לשולטים לדעת בזמן שעב (שדין) שולט ברקיע, אבל הסתכלות בפנים על דרך האמת, בשעה שהפנים מאירות והאדם עומד על עמדו, ואלו הרשימות נראות בדרך אמת, שאז באותה ההסתכלות אפשר לדונו על בוריו יותר.
ואף על גב דבכלא כל אינון חכימין יכלין לאסתכלא שרטוטי ידן ושרטוטי אצבען לגו³³¹⁶ כלהו קיימין ברזין אחרנין למנדע במלין סתימין³³¹⁷ ואלין אינון ככביא דנהירין³³¹⁸ לאסתכלא גו מזלי בטסירין עלאין³³¹⁹ אצבעאן קיימי³³²⁰ ברזין עלאין³³²¹ טופרי אצבעאן³³²²	ואף על פי שבכל כל אלו יכולים החכמים להסתכל, שרטוטי הידים ושרטוטי האצבעות מבפנים, כולם עומדים בסודות אחרים, לדעת דברים סתומים. ואלו הם הכוכבים המאירים להסתכל תוך המזלות ברוחות העליונים. האצבעות עומדות בסודות עליונים, צפוני האצבעות העומדים המכסים

³³¹⁵ ר"ל נגד האסתכלות באנפין שאינו רק במראות עין בחיזו דלבא הוא הסתכלות במראות השמים כד היא ברה וזהו הוברי השמים ונגד ידן החוזים בככבים ואמר שדווקא כשהם ברים וכן באדם כשהוא בנייחא (יהל אור).

³³¹⁶ אחר שפי' כללים אלו בחכמת השרטוט, חזר וכלל כללים באברים הנראים בהם השרטוטין, והם חלקים בידיים, לא כל הידים יורו ענין אלא חלקים מהם, והם באצבעות והוא ידיעה מועטת וא' בכף והיא ידיעה כוללת, והטעם שהאצבעות הם רמזים פרטיים, והטעם שהכף כוללת עשרה זהב בכף כללות עשר ספירות, באצבע אינו אלא כללות מדה אחת לבד, לכך בה ידיעה כוללת ובאצבע ידיעה פרטית, והנה האצבעות הם חמש, ודרך כלל הם עשר סוד עשר ספירות, שם יהו"ה, יו"ד ה"א יד ימין, וא"ו ה"א יד שמאל וכו' "שרטוטי ידן ושרטוטי אצבען לגו" לאפוקי שרטוטין שאחרי הידים שאין בהם ממש, וצדי אצבעות, וצדדי הכף לא יראת מכאן אם יש בהם איזה שפיטה, אמנם החוקרים פירשו בהם שפיטה, ודרך אחרת להם בחכמה זו רחוקה מדברי ר' שמעון כגבוה שמים על הארץ (אור יקר).

³³¹⁷ דברים הנוגעים במדות נפשיות ופגמה וטהרתה, מה שאין כן ענין הצפרנים שהם מראים דברים גשמיים כאשר נבאר (אור יקר).

³³¹⁸ הענין שהמזלות י"ב, וככב כל מזל הרבה מאד, כן האבצעות חמשה וחמשה עשרה ושתי כפות הם שנים עשר והשרטוטין הם הרבה כנגד כל ככב וככב שב[מ]זל, וז"ש "ואלין אינון ככביא דנהירין לאסתכלא בהו גו מזלי", עוד רצה בזה שיש במזל כוכבים הרבה מאד, והם ככבים קטנים חשוכים לא ישפטו בהם שום שפיטה כך יש בידיים ובאצבעות שרטוטין קטנים לא ישפטו בהם שום שפיטה וז"ש "כוכביא דנהירין לאסתכלא" המאירים הם להסתכל, והבלתי מאירים אין מסתכלים בהם (אור יקר).

³³¹⁹ הם הרוחנים הקדושים (אור יקר).

³³²⁰ האבצעות הם התפשטות אחרון בקצה ההתפשטות בימין ושמאל, ולזה מגיע התפשטותם עד החצונים ששם סוד גידול הצפרנים ביותר מדאי, עד ששם מתקבץ צואה שתחת הצפורן שהם הטמאין המזומהין (אור יקר).

³³²¹ הם עשר ספירות, אמנם הם בחי' עשר כתות קדושים למטה לבוש להנהגה העליונה בהם, ומי דסביב אלהים קליפה קדושה שהיא קליפה נוגה, שבעוד שהיא נקשרת עם המוח נאכלת, והיא קליפת האגוז הנאכלת בדבקותה עם המוח אמנם בהפרדה היא נטמאת והיא חצונית נזרקת, והיא שומר למוח שלא ישלוט החצוני בו (אור יקר).

³³²² אחוריים דעשיה ועי' בפרשת ויקהל (יהל אור).

ספר שמות

מבחוץ. הרי העמידוהו בסודות האלו שהם פנים שמבחוץ, ובהם יש סודות לאלו המכשפים המסתכלים בצפרנים באור של דבר אחר השולט בהם, ואלו המכשפים מטמאים לאותו המקום.	דקיימין דחפין לבר הא אוקמוה באינן רזין דהו ³³²³ פנים דלבר ובהו אית רזין לאינן חרשין דמסתכלי בטופרי בנהירו דמלה אחרא דשלטא בהו ואינן חרשין קא מסאבי לההוא אתר:
בצפרנים יש זמנים שמאירות בהם כוכבים לבנות קטנות, ואלו הם כזרע עדשים, והם שקועות כמסמר הזה על הלוח. והם אינם כאותם לבנות אחרות שאינן שקועות, אלא שעומדות למעלה באלו שאינן שקועות. אין בהם ממש, אבל אלו השקועות לבנות כזרע עדשים, יש בהם ממש. וסימן טוב יש לו לאדם בשמחה (בהם) ויצליח בזמן ההוא, או גזרה נגזרה עליו וניצול ממנה.	בטופרין אית זמנין דנהרין בהו ככבין חוורין דקיקין ואלין אינן כתולדה דטלופחין ואינן שקיעין כהאי מסמרא על לוחא ולא אינן כאינן חוורין אחרנין דלא שקיעין אלא דקיימין לעילא בהני דלא שקיעין לית בהו ממשא אבל הני דשקיעין חוורין [כתולדה] (כדולתה) דטלופחין אית בהו ממשא ואית סימנא טבא ליה לבר נש בחרו ונ"א בהו ויצלח בההוא זמנא או גזרה אתגזר עליה ואשתויב מינה:
שרטוטי הידים בסודות עליונים	שרטוטי ידין ברזין עלאין
	עו/ב
(השרטוטים) באצבעות מבפנים. בידיים [יש] שרטוטין גדולים שרטוטין קטנים ודקים עליונים, בימין באותם אצבעות בהם שרטוטין קטנים, באצבע קטנה שבימין יש רשימות דקות. אצבע זו עומדת תמיד על המעשים שבצד (דבאדם) אחר. באצבע זו נמצאים שרטוטין אותם שהאצבע מתכפלת בהם,	ושרטוטין באצבען לגו בידין ³³²⁴ שרטוטין רברבין ³³²⁵ שרטוטין זעירין דקיקין עלאין בימינא באינן אצבען דבהו שרטוטין זעירין באצבעא זעירא דימינא אית רשימין דקיקין אצבעא דא קיימא תדיר ³³²⁶ על עובדין דבסטר (ס"א דבר נש) אחרא כהאי אצבעא קיימין שרטוטין אינן דאצבעא אתכפיל ³³²⁷ בהו הני לאו אינן

³³²³ בראשית כא ע"א (הערת הזהר).

³³²⁴ כבר פי' כי אחורי הידים אין שום הוראה בשרטוטין אלא לגו (אור יקר).

³³²⁵ שרטוטין זעירין מורים כל א' וא' הוראה לעצמה, כי הזעירין הם מבחי' א' והרברבין מבחי' אחרת כאשר יתבאר לקמן. והנה האצבעות בהיותם עשר, חמש מימין הם כתר חכמה בינה גבורה ת"ת, ואם כן אצבע זה הקטן הוא בת"ת. ולפי מה שפי' ר"ש בכמה מקומות, ה' אצבעות הם גדולה גדול, גבורה אצבע, אמה ת"ת, קמיצה נצח, זרת הוד, ואפשר להפך קמיצה גבורה, אצבע נצח. סוף סוף אמה הוא הת"ת לכל הפירושים, וכן הוא הקטן בהוד ששם המלכות, והם ב' אצבעות אלו שהדין בהם, ת"ת ומלכות בהוד. ולאידך פירושא כי ה' ימיניים הם כתר חכמה חסד ת"ת נצח, שכולם רחמים וחסד, וחמש שמאליים הם בינה גבורה הוד יסוד מלכות, לא יצדק ענין זה, מפני שצריכים אנו לפרש אצבע אמה בת"ת והקטן בנצח. ולכל הפירושים נאמר כי האמה היא הת"ת והקטן הוא המלכות, אם שיהיה הת"ת בבינה, ואם שיהיה המלכות בגבורה או בנצח או בהוד. לעולם ב' אצבעות אלו דקאמר הכא הם בת"ת ובמלכות, וגזרתם יורה על זה שהזרת מורה על אורחא ודאי, שכך כל דרך הוא נקבה בלי ספק, וכתוב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. א"כ גזרות הדרך הוא מצד מדת צדק, ואמה הוא בת"ת ויורה על כל מחשבות האדם לפעול, שכן בת"ת נמשך הפעולה הגשמית בדקות ומחשבה ויפעל למטה במלכות, ופעמים נפעלת ופעמים אינה נפעלת, הכל לפי הכנת המחשבה לרדת אל הנקבה (אור יקר).

³³²⁶ כלומר על המלכות, מפני שהיא נקראת שמירת הדרך כדפי' בתיקו"ז, ולזה היא תמידית בהנהגת הדרך וענין המתלואה אליו, אף אם ישתתף לענין הדרך דבר של מדה אחרת, כגון דרך לישא אשה בה, ודאי דרך להרויח ממון בגבורה עושר, וכן דרך להוליד בן בת"ת ודאי, דרך להנצל מן המות להרויח החיים בחסד, ועכ"ז כיון שהוא דרך, יהיה משתתף לכל איזו פעולה של מדה אחרת "דא קיימא תדיר", מפני שכל הפעולות בה, והיא משתתפת עם כל המדות והיא שומרת דרך השפע הנמשך לה מן היסוד עם כל הפעולות (אור יקר).

³³²⁷ הם ג' פרקים שהוא ריוח בין האותיות, מפני שעשר אותיות הם עשר אצבעות יו"ד ה"א ווא"ו ה"א, והם יו"ד ווא"ו דל"ת ה"א אל"ף ביד ימין, ונמצאו כי ריוח הפרק הוא הבדל שבין אות לאות יו"ד אותיות יו"ד פרקים וכו' א"כ אין אותם השרטוטין הוראת ענין אלא הוראת ניתוח האצבע, והבדל שבין אות לאות, אמנם אותיות אל"ף הם ג', אותיות דל"ת הם ג', בג' פרקי שני אצבעות אלו אמה זרת, שהם ת"ת ומלכות, אמה וחצי האמה, ונודע כי זרת הוא חצי האמה והיינו סוד המלכות, ואם

ספר שמות

לאסתכלא אלא אי אתוספן ביה אי אתוספן תרין אוחרנין על ההוא שרטוטא דאתכלל בהו ארחא לא אודמן ליה³³²⁸ ואי יעבד לא יצלח³³²⁹ בר אי קיימן בארכא בין רשימא לרשימא בזמנא דיתמשך משכא לאחורא ואשתארו אינון רשימין דאשתמודען האי יצלח בארחא:	אלו אינם להסתכל, אלא אם נוספו בה, אם נוספו שני אחרים על אותו השרטוט מתכפלת בהם, דרך אינו מזומן לו, ואם יעשה לא יצליח. מלבד אם עומדים באורך בין רושם לרושם בזמן שיתמתח העור לאחור, ונשארות אלו הרשימות ונודעות, זה יצליח בדרכו.
וסימן דא תלת תלת בפותיא וארבע בארכא ורוא דא ז' מאתוון זעירין רשימא חד בארכא ותרין תרין בפותיא מארחא ישמע מלין בזמן קריב ולית ליה בהו תועלתא ארבע רשימין בארכא וארבע רשימין בפותיא ארחא אודמן ליה בטרח ובאורחא (בארח) סגני ולסופא לתועלתיה ורוא דא ז' מאתוון אמצעיין דבין זעירין ורברבין חמש זעירין רשימין בפותיא לתתא וארבע ובפותיא לעילא (בפותיא) וארבע בארכא נייחא ליה בביתיה ועצלא איהו וארחא הות מתתקנא קמיה ולא בעי למעבד ואי יעבד יצלח בההוא ארחא אבל לא עביר ליה ועצלא הוי ורוא דא ז' דאיהי פשוטא:	וסימן זה שלוש שלוש ברוחב, וארבע באורך. וסוד זה ז' מאותיות הקטנות רשימה אחת באורך ושתיים שתיים לרוחב. מן הדרך ישמע דברים בזמן קרוב, ואין לו בהם תועלת. ארבע רשימות באורך וארבע רשימות ברוחב, דרך נודמנה לו בטורח גדול לסוף לתועלתו. וסוד זה ז' מאותיות בינוניות שבין הקטנות והגדולות. ה' רשימות קטנות ברוחב למטה וד' ברוחבה למעלה וד' באורכה, יש לו מנוחה בביתו, והוא עצל, ודרך היתה מוכנת לפניו ולא רצה לעשותה. ואם היה עושה, היה מצליח בדרך ההוא, אבל לא עושה אותה שהיה עצל. וסוד זה ז' שהיא פשוטה היא קטנה.
באצבעא דאמצעייתא³³³⁰ האי אצבעא קיימא למעבד עובדא ההוא דחשיב אי שרטוטא חדא קיימא בארכא בין שרטוטי דפותיא האי חשב מחשבין ואסתלקן מניה ודחיל ולא עביר וההיא	באצבע האמצעית, אצבע זו עומדת לעשות אותו המעשה שחשב. אם שרטוט אחד עומד באורך בין השרטוטיין של הרוחב, זה חושב מחשבות ונסתלקן ממנו, ונתירא ולא עשה, והמחשבה

באנו לייחס אותיות אלו בפרקים ראוי לתת שרטוט בין פרק לפרק, והיינו סוד הבדל ריוח שבין פרשה לפרשה וכן בין ספר לספר כנודע, ולכן לא ישפט אלא ע"י אותם השרטוטיין שהם באמצע

הפרק, וענין צורת האצבע כזה וענין השרטוטיין יהיו לאורך האצבע או לרחבו כמצוייר, והנה יהיו בב' פרקים שני ושלישי לא בפרק ראשון בראש האצבע, כי שם ראוי לכל אדם שלא יהיו לו שרטוט אם לאותם הכחושים רעי המזג הטבע, אמנם באותם הב' פרקים יש בהם השפיטה הנזכרת, והנה לא פירש כאן כעת השפיטה ראשונה זו אם יהיה בפרק שני או שלישי, ולקמן בשפיטה אחרת מחלק בין עליון לתחתון, והנראה לי כי תחלה עיקר לכל הוא הפרק השלישי, כל זמן שהוא מתקרב אל כף היד עדיפא טפי מן הטעם שפירשנו, שראש האצבע אינו בגזירה, וכף היד עיקר לשרטוטיין, א"כ באצבע ראוי שנתפוס הפרק הסמוך לכף היד יותר, והיינו הפרק השלישי (אור יקר).³³²⁸ כי ב' שרטוטיין אלו ברוחב חותכין האצבע מורה על הגבורה, כי השרטוטיין באורך בחסד, וברוחב בגבורה, וכל ענייני הגבורה בדין מניעת התועלת, וענייני הגדולה בחסד הקרבת התועלת, ולזה אלו הם בגבורה חותכים האצבע מורה שגבר הדין בה ועכבו דרכיה ונתיבותיה הישרים (אור יקר).

מפני שנמצאו בה שרטוטיין ברוחב ולא באורך, וטעם השתים להורות כי מב' צדדים נסתם הדרך בדין, ולא עצרה כח הגדולה, ולא שרטטה שם שרטוט, מורה שנחתם ונגמר דינו לדין ואינו דרך סלולה, אמנם נשאר להיות נדון אם בפרק השלישי לא נמצא שום שרטוט, ונמצא כזה בפרק הב', או כיוצא בשרטוטיין האחרים, זולתי השרטוט המחוייב בב' הפרקים כאשר נבאר, ואני אומר שמן הדין הנזכר לעיל נאמר וכו' (אור יקר).

כמש"ל כקטן כגדול תשמעון א' לעניינא דאורחא וא' לעובדין דמחשבה כמש"ו והכל בשרטוטיין (יהל אור).³³³⁰

ספר שמות

מחשבה לא אתעביד כלל אי תרין שרטוטין בארכא דקיימין כד אתפשט משכא לאחורא האי לאו ביה מחשבין וחשיב מחשבין לפום שעתא ואתעביד ולא מחשבה דהרהר ביה כלל אלא מחשבה דאיהי בבהילו וזעירא אבל הרהורא ומחשבה לא ואי תלת רשימין בארכא ובפותיא תרין או תלת כד אתפשט משכא לאחורא האי איהו בר נש דאיהו פקיהא וחשיב מחשבין וכל אינון מחשבין דאינון לסטר קב"ה אתקיימן בידיה ומחשבין אחרנין לאו הכי:	ההיא לא נעשתה כלל. אם ב' שרטוטין באורכה שנשארים כשמותח את עור לאחר, זה אין בו מחשבות, וחושב מחשבות לפי שעה ונעשות, ולא מחשבה שהרהר בה כלל, אלא מחשבה שהוא בבהילות וקטנה, אבל הרהור ומחשבה לא. ואם ג' רשימות באורך ובארכא יש ב' או ג' כשנמתח עור לאחר, זהו אדם שהוא פיקח וחושב מחשבות, וכל אותן המחשבות שהם לצד הקב"ה מתקיימות בידו, ומחשבות אחרות אינן כך.
אי ארבע או חמשה בארכא באתפשטו דמשכא כדקאמרן דא איהו³³³¹ כד שראן על פותיא בתלת או בארבע או מתרין ולהלאה דא בר נש דמחשבוי לאבאשא ואשתבח בהו ודיקניה³³³² וגביני עינוי סומקין מחשב לביש ואשתבח בהו קצרא דיומין איהו פקיהא איהו ואכנע תדיר למכילן דביש אצלח ולסופא דיומין זעירין אסתלק מעלמא אסוותא להאי תיובתא כדין אשתכחו תלת רשימין או ארבע ושריין על תרין תלת רשימין או ארבע בארכא ושריין על תרין בפותיא דהא כפום מנהגא דבר נש הכי מתחלפי שרטוטין מזמן לזמן:	אם ד' או ה' באורך בהתפשטות העור כמו שאמרנו זהו כששורים על רוחב בג' או בד' או מב' ולמעלה, זהו אדם שמחשבותיו להרע ומשתבח בהם. וזקנו וגבות עיניו הם אדומים, חושב לרע ומשתבח. בזה הוא קצר ימים, הוא חכם ומכריע תמיד למדות הרעות, מצליח ולסוף ימים מועטים הוא מסתלק מן העולם. הרפואה לזה התשובה, אז נמצאים ג' רשימות או ד', ושורים על ב' ג' רשימות או ד' באורך, [והם] שורים על ב' ברוחבה, כי כפי הנהגתו של האדם, כך מתחלפים השרטוטין מזמן לזמן.
ורוא דא (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם וגו' מרב אונים ואמין כח וגו' כמה דקב"ה אחלף חיילין וזמנין בככבי שמיא יומא דא כך וליומא אחרא כך ודא איהו דאמרין בצלותא דערבית ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים כפום דחלופא דזמנים וכו' (האי)³³³³ איהו מסדר ככבים³³³⁴ כפום דאדם דלגו³³³⁵ כל עובדוי הכי אתחזון בהאי רקיעא ווהכיו (הכי) אתחזי בהאי משכא דהאי אדם תתאה דאיהו רקיעא עור דחפא על כלא וכלא כפום גוונא דאדם דלגו דהאי לזמנין קאים בדינא לזמנין ברחמי כההוא גוונא ממש אחזי לבר לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא כגוונא דא לתתא בהאי אדם כמה דאמרן לזמנין כהאי גוונא ולזמנין כהאי גוונא:	וסוד זהו "המוציא במספר צבאם וכו', מרב אונים ואמין כח וגו'", כמו שהקב"ה מחליף הכחות והזמנים בכוכבי השמים, יום זה כך וליום אחר כך, וזהו שאנו אומרים בתפלת ערבית "ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים" כפי שמתחלפים הזמנים, כך הוא מסדר את הכוכבים, כפי אדם הפנימי כל מעשיו נראים כך ברקיע זו, וכך נראה בעור של אדם התחתון. זה שהוא הרקיע עור המכסה על כל, והכל כפי מצב אדם הפנימי, כי זה לפעמים עומד בדין ולפעמים ברחמים. באותו אופן ממש נראה בחוץ, לפעמים באופן זה ולפעמים באופן זה. כדוגמא זו למטה באדם זה כמו שאמרנו, לפעמים הוא באופן זה ולפעמים באופן זה.
ורוא דא את ז' ואתכליל ביה את י' ורזין אלין באצבען	וסוד זה אות ז' ונכללת בה אות י' וסודות אלו באצבעות

³³³¹ "דא איהו" מוסגר בדפ"ק.

³³³² ודיקני (דפ"ו).

³³³³ כן (דפ"ו).

³³³⁴ מ"ודא איהו" עד כאן מוסגר בדפ"ק, ויהל אור גורס אותו.

³³³⁵ ע"ל (דף ע"ד) כמה דמתחלפי כו' דהא בזמנא דרוח כו' וזהו אדם דלגו כנ"ל (דף עד ע"ד) בטש בידי בשעתא דב"נ נאים כו' וכפום עובדין כו' (יהל אור).

ספר שמות

עז/א	
דימינא בזעירא וברברבא וסימן (דברים א יז) כקטן כגדול תשמעון אלן תרין אצבען ברזין אלן והכי אינון ברזין דאוליפנא מניה דמר ולא אינון³³³⁶ ברזי דרב ייסא סבא מכאן ולהלאה שרטוטין אחרנין דאקרון כלהו תולדות³³³⁷ ואינון תולדות אדם³³³⁸ כמה דכתיב (בראשית ב ד) תולדות השמים והא אתמר דכלא רזא דא כגוונא דא תולדות אדם בכל אינון דיוקנין דאנפין ובכל אינון דקאמרן ובאלין תולדות דשרטוטי ידין דאתחזיין ברזין פנימאין כמה דאתחזי:	של ימין בקטנה ובגדולה. וסימן "כקטן כגדול תשמעון", אלו הב' אצבעות בסודות האלו. וכך הם בסודות שלמדנו מהאדון, ואינם בסודות של רב ייסא סבא. מכאן והלאה [יש] שרטוטין אחרים הנקראים כולם תולדות, והם תולדות אדם, כמה שכתוב "תולדות השמים". והרי למדנו שכל סוד זה כדוגמא זה, תולדות אדם. בכל אלו דמויות הפנים, ובכל אלו שאמרנו, ובאלו התולדות של שרטוטי הידים שנראים בסודות פנימיים כמו שראוי.
זה ספר תולדות אדם (בראשית ה א) לשרטוטין [סימן זר"ה פס"ץ³³³⁹] (ז"ר הפ"ץ)³³⁴⁰ רזין לחכימי לבא רזהס"ף³³⁴¹ חמש אתון בחמש תרעין למנדע חכמה בסכלתנו³³⁴²:	"זה ספר תולדות אדם", לשרטוטין סימן זר"ה פס"ץ סודות לחכמי הלב רזהס"ף חמש אותיות בחמשה שערים לדעת חכמה בתבונה.
תרעא קדמאה ר'³³⁴³ בידא אית שרטוטין דיקין ושרטוטין רברבין³³⁴⁴ וכלהו מתערבי דא	שער הראשון ר', בידיים יש שרטוטין דקים ושרטוטין גדולים, וכולם

³³³⁶ ולא אינון (מוסגר בדפ"ק).

³³³⁷ אבל דלמעלה הוא אדם כמש"ל דהאי אדם כו' כפום גוונא דאדם כו' וזהו תולדות אדם (יהל אור).

³³³⁸ פי' תולדות שמוליד אדם סוד הנשמה הפנימית שהוא אדם באמתות כדפי' לעיל, והוא מוליד מראות ועניינים המורים על מציאותו כדפי' לעיל, והוא ממש כדמיון תולדות השמים שמולידיים ומראים עניינים מכח הפנימי בכוכביו, כך מראה העור בשרטוטיו, וגם שרטוטי הידים נכללים בתולדות אדם, שדינן כשרטוטי המצח והוראת הפנים (אור יקר).

³³³⁹ עי' לעיל עא ע"א.

³³⁴⁰ כבר פי' לעיל כי אותיות ז"ה ספ"ר הם חמשה מדות, והם ז' חסד, ה' גבורה, ס' ת"ת פ' נצח, ר' הוד, וסדרם כסדר אותיות ז"ה ספ"ר, אמנם נדחה ס' דהיינו ת"ת בסוד השרטוטין ונכנס צ' דהיינו יסוד, וסדרם מצד היסוד ז"ר הפ"ץ, דהיינו שהיסוד מוזגם בסוד אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי, חסד בהוד וגבורה בנצח, דהיינו ז"ר חסד והוד, ה"ף גבורה נצח, והיינו ע"י ק' המסדרם כך, אמנם יש להם סדר שלישי מצד הת"ת דהיינו חסד בנצח והיינו ז"ף, וגבורה בהוד והיינו ה"ר ות"ת עם חסד והיינו ז"ס, ועם הגבורה והיינו ה"ס ועם נצח והיינו ס"ף ועם הוד והיינו ס"ר, ולכך ימצאו שרטוטין יורו כך, ואלו הה' שערים שהם אופני חמשה בני אדם, שיתבארו שהם ראשי פרקים סדר אותיותיהם רז הס"ף, דהיינו כסדר השרטוטין עולים במספרם ועניינם לא כסדר המדות, כי סדר זה הם הוד חסד גבורה ת"ת נצח, אמנם באו כסדר הענין בשרטוטין במלכות כאשר נבאר (אור יקר).

³³⁴¹ כסדר של ה' תרעין נגד ה' אותיות תלדות והן כלל זה ספר ידין נגד ברית כל ששם תולדות אדם (יהל אור).

³³⁴² ולהיות שאין ממש החכמה מראית שם אינם חמישים שערים אלא חמשה, ואין ספק שלא נכללו כל ידות בני אדם בחמשה שערים אלו, אלא שהם ראשי פרקים לשפוט כל חכם, כל מי שיהיה על צד היקש השערים והיותם נכנס בהם (אור יקר).

³³⁴³ הנה השערים האלו הם ממש חמשה שערים בחמשה ספירות, שבהיותם כלולות מעשר הם חמישים שערי בינה, ואין ספק שדרך שערי הבינה תושג החכמה, והיינו ה' פעמים י', דרך ה' שהיא בינה תושג החכמה שהיא י', וזה שאמר אינה ר' לבדה, אמנם היא ר' משתתפת ונסמכת אל שאר השערים והיא עיקר, וע"ד זה יעלו השערים חמשה פעמים חמשה, או ר' לבדה א', או התערבה ר' בז' או בה' או בס' או בפ' הם חמשה ואם נאמר שישתתפו ג' אותיות יחד יעלו עוד מספר וכן יעלו לכמה שערים אמנם ראשי פרקים ליכנס הם אלו (אור יקר).

³³⁴⁴ שרטוטין הם עד אין תכלית בכמה מקומות כנודע לחוש, והם מעורבין, ואינם מסודרים כשרטוטי האצבעות, או המצח שהם מיושבים באורך וברוחב, וכן הדקים יחתכו הגדולים, ויעברו דרך בם, מהם ביושר באורך וברוחב מהם באלכסון, מהם קצרים מהם ארוכים (אור יקר).

עם דא ³³⁴⁵ שרטוטין רברבין ודאיתא (אית) בידא ³³⁴⁶ כד אינון תרין בארכא ותרין בפותיא ואחידו דא בדא ³³⁴⁷ דא איהו ברזא דאת ה' וברזא דאת ר' ודחי לאת ז' ונטיל אלין תרין אתוון בפותיא נטיל ה' ³³⁴⁸ בארכא נטיל ר' ³³⁴⁹ וסימן דיליה ה"ר דא אית ליה בידא שמאלא כהאי גוונא באלין שרטוטין רברבין אבל אינון שרטוטין זעירין דנטלא ימינא לא נטלא שמאלא ודומינא נטלא חד שרטוטא דקיק לעילא בארכא וחד שרטוטא דקיק לתתא דאחיד בין אינון תרין שרטוטין רברבין בפותיא אית חד שרטוטא דקיק [דאחידו] [דאחית] לתתא באינון תרין] דשריא עליה ובשמאלא לאו הכי:	מתערבים זה עם זה. שרטוטין הגדולים שיש ביד כשהם ב' באורך וב' ברוחב ונאחזים זה בזה, זהו בסוד אות ה' ובסוד אות ר', ודוחה לאות ז' ולוקח אלו הב' אותיות ברוחב לוקח ה' ובאורך לוקח ר'. והסימן הוא ה"ר, זה יש לו ביד שמאלו כדוגמא זו באלו השרטוטין הגדולים, אבל השרטוטין הקטנים האלו שלוקחת הימין לא לוקחת השמאל, שימין לוקחת שרטוט אחר דק למעלה באורך ושרטוט אחר דק למטה, שנאחז בין אותם ב' שרטוטין הגדולים. ברוחב יש שרטוט אחד דק שנאחז למטה באותם הב' השורים עליו, ובשמאלו אינו כן.
ורזא דיליה איהו בימינא ולא בשמאלא האי איהו בר נש דלזמנין תאיב בביתא ולזמנין בארחא דא לא שכיך לביה בהאי ובהאי כד איהו בביתא תאיב בארחא וכד איהו בארחא תאיב בביתא אצלח תדיר בארחא ולזמנין בביתא דא אצלח באורייתא וברזי דאורייתא אי אשתדל בהו האי חמי בשנאוי תועלתא לסניאין ביה עצלא איהו במלי דעלמא אי אתער אתערון לאוטבא ליה מלעילא זכי במלוי דא איהו חמידא ומפזר ממונא טב עינא איהו צלותיה אשתמע נחית וסליק בממונא דא איהו דלזמנין מתבר לביה לגבי מאריה וכדין אשתכחו תלת שרטוטין	והסוד שלו הוא בימין ולא בשמאל, זהו אדם שלפעמים חושק בבית ולפעמים בדרך זה, אין לבו שוקט בזה ובוזה. כשהוא בבית חושק בדרך וכשהוא בדרך חושק בבית. [הוא] מצליח תמיד בדרך ולפעמים בבית. זה מצליח בתורה ובסודות התורה אם עוסק בהם, זה רואה בשונאיו, תועלת לרבים בו. עצל הוא בדברי העולם. אם מתעורר מתעוררים להטיב לו מלמעלה. זוכה בדבריו זהו חמדן ומפזר ממונו, טוב עין הוא, תפלתו נשמעת, יורד ועולה בממונו זהו לפעמים משבר לבו לפני אדונו. אז נמצאים שלושה שרטוטין קטנים שעוברים בשרטוט הדק הזה שנתוסף על אלו

³³⁴⁵ ועכ"ז שפיטת החכם הוא כדי שידע להבחין סוד הקוים החותכים לאורך ורוחב, הגדולים והקטנים, הדקים הבאים בחברתם כדי לשפוט השפיטה הראויה (אור יקר).
³³⁴⁶ הענין כי השרטוטין הגדולים ראשים ביד הם מעטים, לא יוסיפו על אורך מג' או ד', ופעמים יהיו שנים ופעמים א', וברוחב הם פעמים א' פעמים ב', פעמים עם השתתפות הדקים וארוכים יהיו

ד' וה', וזה ציורו ביד ימין הנה אלו הם שרטוטין רברבין (אור יקר).
³³⁴⁷ כמצוייר בצורה הזאת והנה כל מקום שנאמר אורך הוא סוד החד, וכל מקום שנאמר רוחב הוא סוד הגבורה כדפי' לעיל, ועניינם ביד זו הם סוד ה"ר כדמסיק, ה' שהיא נצח באורכא. והטעם כי שערין אלו הם באותיות ז"ר הפ"ץ לגבי שאר הענין, שפירושו ר"ז חסד הוד, ה"ף גבורה נצח, ומצד המלכות, הם ה' ר"ז הס"ף שפירושו הוד על חסד, וטעם למה נשתנו האותיות הוא בסוד דעתן של נשים קלה, שעניינו שאין המלכות מקבלת העולמות העליונים והספירות בעצמותה כסדרן בזכר, ולזה סוד מוחא דילה ד' פרשיות של תפילין בבית א' וכיוצא כמה עניינים, ולזה במלכות הם ר' בחסד שלה, ז' בגבורה שלה, ה' בנצח ס' בת"ת, פ' בהוד, אמנם השערים גזרתם כסדר אותיות אלו, כי שער ראשון כולו ימין, ושער ב' כולו שמאל בהוראת פיסול וכיוצא, ולזה בסוד ה"ר יהיה עניינו או חסד ונצח, ולזה הוא כולו טוב וימין מצד הידים שהם במלכות בנקבה כדפי' לעיל, ושתיים אלו באורכא הם חסד גבורה, וב' בפותיא הם הם, ונקשרים זה בזה להורות על הסכמת הימין והשמאל יחד לטובה, זולתי דבר מועט שנמשך לו בהמזגתם יחד בחסד ונצח, ומבדילין מביניהם הגבורה שהיא ז' יורה על טובה (אור יקר).
³³⁴⁸ דהיינו הנצח (אור יקר).
³³⁴⁹ דהיינו חסד, והיינו ה"ר כולו ימין בחסד אברהם קראו ה"ר והגבורה מסכמת עם השמאל ביחוד הזה (אור יקר).

ספר שמות

השנים שברוחב. וסוד זה ה' המתחברת עם ר' זה בדרך וזה בבית זה בשמחה וזה בעצבות זה תועלת זה עצל זה טוב עין זה חמדן ומפזר ממונו זה משבר את לבו ושב לאדונו.	זעירין דמעברין בההוא שרמוטא דקיק דאתוסף על אינון תרין דפותיא ורזא דא ה' דמתחברא עם ר' דא ארכא דא ביתא דא חרוה דא עציבו דא תועלתא דא עצלא דא טב עינא דא חמידא ומפזר ממונא דא מתבר לביה ותב למאריה:
השער השני, ז' בימין בדמות הקולטת רשימות נמצאים. כשנמצאים שלושה שרטוטין גדולים ברוחב ושני גדולים באורך, ואחד מאלו שבאורך אחוז באלו השנים של הרוחב, ואחד האחר אינו אחוז בהם, זה יש פסול בזרעו מצד אביו או מצד אמו. ואז נמצאים למטה מאלו השלושה שרטוטין שברוחב שני שרטוטין דקים שנאחזים בהם למטה, זהו האיש מתקן מעשיו לפני בני אדם, ולבו אינו אמת. ולעת זקנתו חוזר להתקן. אז נמצאים אלו השני שרטוטין באורך אחוזים באלו שברוחב זה עם זה ושנים אחרים עמהם באמצע דקים וזה באורך, ושלשה דקים ברוחב. וסוד זה ז' שמתחברת עם אות ר'. וכאשר הוא נזדקן וחוזר [בתשובה] כמו שאמרנו, הוא נתקן בסוד אות ר', ואח"כ מתחבר באות ז'. כשהוא נתקן הוא תמיד בשקט, וכל מעשיו בשקט אבל זה איננו בקיום כראוי לפי שזה פסול עוד לא נתיאש ממנו. (מכאן למדנו מי שפוסל את זרעו עד שלושה דורות אותו הפסול אינו מתיאש	תרעא תניינא ז' בימינא בקסטירו דקולטא רשימין שכיחי כד אשתכחו תלת שרטוטין רברבין בפותיא ותרין רברבין בארכא וחד מאינון דארכא אחיד באינון תרין דפותיא וחד אחרא לא אחיד בהו האי אית פסלו בזרעיה מסטרא דאבוי או מסטרא דאמיה וכדין משתכחי לתתא מאינון תלת שרטוטין דפותיא תרין שרטוטין דקיקין דאחידן בהו לתתא האי איהו בר נש מתקן עובדוי קמי בני נשא ולביה לא קשוט ולזמנא דסיב אהדר לאתתקנא כדין אשתכחו אינון תרין שרטוטין בארכא אחידן באינון דפותיא דא עם דא ותרין אחרנין עמהון באמצעיתא דקיקין ודא בארכא ותלת דקיקין בפותיא ורזא דא ז' דמתחברא באת ר' וכד איהו סיב ותב כדקאמרן אתתקן איהו ברזא דאת ר' ואתחבר באת ז' לבתר כד האי אתתקן איהו תדיר בלחישו וכל עובדוי בלחישו אבל לאו איהו בקיומא כדקא חוי בגין דההוא פסלו עד לא אתייאשא ביה (מכאן אוליפנא מאן דפסיל זרעיה עד תלת דרין לא אתייאשא ההוא פסילו
עז/ב	עז/ב
מלכשכש. לכן למדנו, אוי לו לאותו האדם שפוסל את זרעו ואינו חושש לכבוד אדונו, פסל את זרעו בודאי. ולאחר שמתיאש אותו הפסול, אז נמצאים שרטוטין ביד ימינו ארבע וחמש, ארבעה באורך וחמשה ברוחב. וסוד זה ז', ומתחברת באות ה', זה מצליח לפעמים ולפעמים אינו מצליח, מצליח בתורה ובסוף ימיו מצליח אפילו בממון.	מלכשכשא בגין כך תנינן ווי ליה לההוא בר נש דפסל זרעיה ולא חייש ליקרא דמאריה פסיל זרעיה ודאי) ולבתר דאתייאשא ההוא פסילו כדין אשתכחו שרטוטין בידא ימינא ארבע וחמש ארבע בארכא חמש בפותיא ורזא דא ז' ואתחבר באת ה' האי לזמנין אצלח לזמנין לא אצלח אצלח באורייתא ולסוף יומוי אצלח אפילו בממונא:
שער השלישי, ה' בימין, כשנמצאים חמשה שרטוטין ברוחב ושלושה באורך,	תרעא תליתאה ה' בימינא כד אשתכחו חמש שרטוטין בפותיא ³³⁵¹ ותלת בארכא

³³⁵⁰ היינו מצד הנצח, והיא מדה ימינית אבל לא כחסד, אמנם מושך כח הגבורה (אור יקר).
³³⁵¹ הרי הוסיף הרוחב מצד הגבורה, וחתם באיש הזה חמשה שרטוטין שהם חמשה ספירות חג"ת נ"ה. והנה אלו הם כולם שרטוטין רברבין, והעד דלקמן קא מפרש שרטוטין זעירין, ויהיה צורתו

כזה, עם היות שהצורה הזאת זרה למאד, כבר ימצא קו א"ב כפול מכותב משני צדדיו עד שהם ג' קווין, וכיוצא בו קו י"ט מכותב היטב מצד א' עד שהם שני קוין, והם חמשה ברוחב. וכן הם ג' באורך קו ד"ה וקו א"ג שהם המורגלים בכל יד, וקו אמצעי חותך היד, וקו זה יקרא בפי הבקיאים

ספר שמות

ונמצא אותו שרטוט האמצעי מאותם השלושה, זהו בסוד אות ה' ונסמך באות ס'. בזמן שנמצא אותו השרטוט שבאמצע שנכנס ואחוז תוך אותם חמש שרטוטים שברוחב, זהו אדם עצוב וכעסן בתוך ביתו, ובין בני אדם אינו כן. קמצץ הוא בביתו וכועס ומרעב [עצמו], ולפעמים לא מחוץ לביתו אינו כן. מצליח במעשה העולם. כשמשדל בתורה מסתכל מעט ומתהדר בה. הוא נאמן אבל לא כל הזמן. ובאותו זמן שאינו נאמן, הוא מראה גוון אמיתי ואינו אמיתי בשלימות. בדין הוא מצליח. הוא נאמן בסודות התורה, זהו בסוד אות ה' ומתחבר באות ס'.	ואשתכח ההוא שרטוטא דאמצעיתא מאינן תלת דא איהו ברזא דאת ה' ואסתמיך ובאותו (באת) ס' ³³⁵² בזמנא דאשתכח (דאתשכח) ההוא שרטוטא דאמצעיתא (אמצעיתא) דעאל ואחיד גו אינן חמש שרטוטין דפותיא ³³⁵³ דא איהו בר נש עציב ³³⁵⁴ ורגיז גו ביתיה ³³⁵⁵ ובגו בני נשא ³³⁵⁶ לאו הכי קמצץ איהו בביתיה ורגיז ³³⁵⁷ [וכפין] ולזמנין לא ³³⁵⁸ לבר מביתיה לאו הכי ³³⁵⁹ אצלח בעובדי ³³⁶⁰ עלמא כד אשתדל באורייתא אסתכל זעיר ³³⁶¹ ואתהדר בה ³³⁶² מהימנא איהו ³³⁶³ אבל לאו כל זמנא ³³⁶⁴ וההוא זמנא דלאו מהימנא ³³⁶⁵ אחזי גוון קשוט ³³⁶⁶ ולא קשוט בשלימו ³³⁶⁷ בדינא יצלח ³³⁶⁸ מהימנא איהו ³³⁶⁹ ברזין דאורייתא דא איהו ברזא דאת ה' ³³⁷⁰ ואתחבר באת ס' ³³⁷¹:

בחכמה זו ע"ד הכוכבים והטבע קו שבתאי, וכך מדתו באמצע היד, וזה קראתיו קו ש"ת והוא הולך ומתארך רוב הפעמים ועובר דרך כל הקווין, ואוחז כל אורך היד (אור יקר).

³³⁵² כי קו זה הוא אמצעי בת"ת נושא דגל היד הזאת כמעט חשוב מהכל, וכל הבקיעים באומנות זה שבחו הקו הזה עד מאד, ושפיטת האיש הזה במה שיש בו דין וגבורה, כענין הנצח אודם הנוטה ללובן (אור יקר).

³³⁵³ והנה ה' קווין הם מצד הגבורה, וג' באורכא הם מצד החסד, והיינו חסד אותו שבצד גודל המכונה קו ד"ה, גבורה אותו שבצד זרת המכונה א"ג, האמצעי הוא הת"ת האוחז בכל, ונסבך בכל, ונכלל בכל, אמצעי מן הכל, ולזה ייחס היד הזאת אל הנצח שיש בו חסד ולא כ"כ (אור יקר).

³³⁵⁴ מצד הדין, דוחה היחוד העליון מצד הגבורה, וגם אינו מקרבו כ"כ מצד הנצח (אור יקר).

³³⁵⁵ שכל הדין נשפע למטה בבית שהיא מלכות (אור יקר).

³³⁵⁶ דהיינו בין שאר המדות "לאו הכי" שאין דין חזק, ולכך הם ה', בסוד ה' מדות שאינם דין חזק אלא מזוגות, וגם הת"ת בעל הבית הקו האמצעי הנכלל בדינם אינו דין אלא להשפיע הדין למטה, ומן הטעם הזה עצמו אינו משפיע למלכות, אלא בצרות וקמצנות שעוצר השפע (אור יקר).

³³⁵⁷ משפיע דין, ואף זה מצד המדה פועל כן (אור יקר).

³³⁵⁸ כי הנצח אינה דין מכל וכל, פעמים מקרב הייחוד, ועם כל זה, אם משפיעים דין למטה במלכות, אבל מצד המדות בעצמן הם מדות מזוגות (אור יקר).

³³⁵⁹ שאינו לא קמצץ ולא רגזן (אור יקר).

³³⁶⁰ מפני שהשמאל הוא דוחה בנין העולם, אבל הימין מקרבו (אור יקר).

³³⁶¹ שאין חלק התורה עיקר בנצח, ואם יש בו תורה הוא מצד שנסמך לת"ת כדפי', והוא נקמץ בדין הגבורה, לכך חלקו מעט (אור יקר).

³³⁶² ומאות א' עושה כמה, וקורא עצמו חכם אפילו שאינו, וזה מצד המדה המגונה שמראה מה שאין בו, ועיקרו שמאלי ומראה ימיני, ואינו שהגביר השמאל (אור יקר).

³³⁶³ מצד הת"ת, אמנם הגבורה והדין חולק (אור יקר).

³³⁶⁴ ואפשר שהנאמנות מצד הת"ת במלכות בסוד אמ"ן, דכתיב בכל ביתי נאמן הוא, אמנם היחוד הוא זמין, וזמנין לא, לכך נאמנותו לאו כל זמנא, מפני שייחודו לזמנין, מפני השמאל הגבורה והת"ת הנאחז בו כדפי' (אור יקר).

³³⁶⁵ ירצה שאינו מטהר נשמתו להיות נאמן רוח (אור יקר).

³³⁶⁶ כלומר סימניו לבדקו בשרטוטיו מראה שהוא טהור, ואיננו בשלימות או ירצה ואיננו סימן שלם, או ירצה מראה גוון לבני אדם, שהוא פרוש נוקפו וכיוצא (אור יקר).

³³⁶⁷ שאין תוכו כברו (אור יקר).

³³⁶⁸ מפני שאותם שחלקם בימין ובחסד, אין להם נצחון בדין, מפני שאינם אחוזים במקום הדין, ולא נכללים ממנו. אמנם זה כלול בדין, ולכך הוא מוצלח ונוצח את לוחמיו בדין (אור יקר).

³³⁶⁹ מפני שהוא נאחז ונסבך במקום הסוד דהיינו בת"ת כדפי' (אור יקר).

³³⁷⁰ מצד הגבורה, והיינו שהרבה שרטוטי הרוחב כמספר ה' ספירות חסד נצח גבורה הוד ות"ת (אור יקר).

³³⁷¹ מצד הקו האמצעי הארוך העולה ונקשר בסוד קווי הרוחב וכלם כמצוייר בצורה אשר לפניך (אור יקר).

ספר שמות

ואי ארבע שרטוטין בפותיא ³³⁷² וחמש בארכא ³³⁷³ תרין מאינון דארכא ³³⁷⁴ עאלין גו אינון ארבע ³³⁷⁵ דא איהו בר נש חדי בביתיה ואתחזי עציב לבא לבר ולאוי הכי דכיון דמליל עם בני נשא אחזי חדו ואתכוון במלוי	ואם ארבעה שרטוטין ברוחב וחמשה באורך, [ו]שנים מאלו שבאורך נכנסים תוך אותם הארבעה, זהו אדם שמת בביתו ונראה עצוב הלב בחוץ, ואינו כן כי כשמדבר עם בני אדם מראה שמחה ומתכוין בדבריו.
תלת שרטוטין זעירין עאלין גו אינון דארכא דא אית ליה חד רשימו אוכם בגופיה ותלת שערין תליין בההוא רשימו וההוא רשימו איהו כעגולא וחד (תבירא) [חבורא] ברישיה ולהאי רשימא קראן ליה חכימי לבא דידעין רזין אלן ריש נשרא רשימו דא אתחזי לזמנין בין כתפוי ולזמנין בדרועא ימינא ולזמנין על ידא ימינא באצבעוי אי רשימא דא ריש נשרא איהו בארחה מישר ובתיקוניו (בתקוניו) יסתלק לעתרא וליקרא ואי ההוא ריש נשרא אתהפך לאחורא יזכה לבנין [לזמנין] אבל כד ואיהו סיב יזכה לעתרא יתיר וליקר סניא יתיר מעולמוי ויצלח באורייתא אי אשתדל בה:	שלושה שרטוטין קטנים נכנסים בתוך אלו שבאורך, זה יש לו רושם אחד שחור בגופו ושלוש שערות תלויות בזה הרושם, וזה הרושם הוא כעגול וחבורה אחת בראשו, ולזה הרושם קוראים אותו חכמי הלב היודעים סודות אלו, ראש הנשר. רושם זה נראה לפעמים בין כתפיו ולפעמים בזרוע ימינו ולפעמים על יד ימינו באצבעותיו. אם רושם הזה ראש הנשר הוא בדרך יושר בתיקוניו, יעלה לעושר ולכבוד. ואם אותו ראש הנשר נתהפך לאחור, יזכה לבנים לפעמים. אבל כשהוא [יהיה] זקן, יזכה לעושר יותר ולכבוד גדול יותר מבימי נעוריו, ויצליח בתורה אם יעסוק בה.
ריש נשרא דא אתחזי לזמנין אוכמא ולזמנין גוון דלא סומק וזעירא (זער) דלא אצטבע כל כך לזמנין בשערין לזמנין שעיע וכלא חד סימנא איהו ובחד דינא אתדן ואי ההוא גוון סומק אצטבע יתיר וקאים בגווייה זמן זעיר הוא דאצטבע בגין דאלין גוויין לזמנין קיימין נהירין ולזמנין חשוכין ואי אצטבע ההוא סומק ונהיר כדן אית בידא שמאלא תלת שרטוטין בארכא ותלת בפותיא וחד דקיק על אינון דפותיא וחד דקיק על אינון דארכא ובידא ימינא אתוסף חד בפותיא בלחודוי האי בר נש שכיב בנדה ולא תב מניה ³³⁷⁶ למאריה וכד תב בתיובתא אשתארו אינון שרטוטין בידא שמאלא וההוא	ראש נשר, זה נראה לפעמים שחור ולפעמים בצבע שאינו אדום מעט שלא נצבע כל כך. לפעמים בשערות לפעמים הוא חלק, והכל הוא סימן אחד, ובדין אחד נידון. ואם אותו הצבע אדום נצטבע יותר ועומד בצבעו, זמן קטן הוא שנצטבע, לפי שאלו הצבעים לפעמים נמצאים מאירים ולפעמים חשוכים. ואם נצטבע זה האדום ומאיר, אז יש ביד שמאלו שלושה שרטוטין באורך ושלושה ברוחב, ואחד דק על אלו שברוחב ואחד דק על אלו שבאורך. וביד ימינו נתוסף אחד ברוחב בלבד. זה האדם שכב עם נדה ולא שב לקונו. וכששב בתשובה, נשארים אלו השרטוטים ביד שמאל, ואותו שנתוסף

³³⁷² הרי שלא הרבה בבחי' הדין כל כך (אור יקר).

³³⁷³ שהרבה יותר במדות הרחמים והחסד שהוא האורך וזה צורתו . והענין שקו א"ב הוא כפול, וכן קו י"ט הוא כפול, הרי שנים שהם ד' ברוחב וד' קווין באורך קו ד"ה וקו א"ג וב' קוי ש"ת הנכנסים בכל ד' קווי י"ט וא"ב (אור יקר).

³³⁷⁴ שהם ב' קווי ש"ת (אור יקר).
³³⁷⁵ שהם קווי י"ט וקוי א"ב, והנה פי' סוד הקוים האלו ד' מורים על סוד ד' מדות חסד ות"ת מימין גבורה, ומלכות משמאל והם מצד הגבורה, האמנם באורך הם חמשה, הם סוד החמשה מדות מצד החסד, שהם חסד גבורה ת"ת נר"ה, והמכריעין ב' שהם ת"ת וא' מהארבעה שיהיו ג"כ או מימין השנים שנים, או משמאל השנים שנים, בענין שהם ג' קצרים וב' ארוכים ביותר, מורים על סוד עלייתם למעלה מעלה, וקושרים כל הד' ומייחדים ומקשרים השמאל עם הימין, בין שיהיה המכריע העולה הב' בחברת הת"ת איזה מהחמשה, הנה מורה דין מצד הרוחב ואינו שהוא מזוג בחסד מצד האורך, ולכך חפץ ביחוד (אור יקר).

³³⁷⁶ מינה (דפ"ו).

439

ספר שמות

דאתוסף בימינא אתעדי מניה ואתעדי ההוא סומקא דלא ואתחזיו (אתעדי) נהיר כל כך מניה ולומנין דאף על גב דתב לא אעדיו מניה ההוא סומקא עד זמן האי איהו ברזא דאת ה' ואתעדי את ס' ועאל תחותיו את י' ואתחבר את ה' באת י' האי בעי תקונא לנפשיה בבהילו חכימא דלבא דחמי ליה חובתא אית עליה לומר ליה זיל אסי לנפשך:	בימינו הוסר ממנו, והוסר אותו האדום שלא נראה מאיר כל כך ממנו. ולפעמים אף על פי ששב, לא סר ממנו אותו האדום עד זמן. זהו בסוד אות ה' ונסתלקה אות ס' ונכנסה במקומה אות י', ונתחברה אות ה' באות י', זה צריך תיקון לנפשו במהירות. חכמי הלב הרואים אותו יש עליהם חיוב לומר לו לך רפא את נפשך.
ואי תלת שרטוטין בארכא וחד בפותיא דא איהו ברזא דאת ה' בלחודוי³³⁷⁷ ולומנין אתחבר ברזא דאת ז' האי איהו בר נש תאיב בתר בצעין דעלמא ואי לאו רדיף בתר נשין ותיאובתיה לנאופים³³⁷⁸ ואף על גב דתאיב לבצעין דעלמא האי לא אעדיו מניה ולא אכסיף עיניו שקיעין ומליל בהו אי תב למריה³³⁷⁹ מתחלפי שרטוטין תלת בפותיא וחד לארכא ואינון תרינ דקיין	ואם שלושה שרטוטין באורך ואחד ברוחב, זהו בסוד אות ה' בלבד. ולפעמים מתחברת בסוד אות ז', זהו האיש חושק אחר בצע שבעולם, ואם לא, רודף אחר נשים ותאותו לנאופים. ואף על פי שהוא חושק לבצע העולם, זו לא סרה ממנו, ואינו מתבייש, עיניו שקועות ומדבר בהם. אם שב לקונו, מתחלפים השרטוטין שלוש ברוחב ואחד באורך, ואלו שנים דקים
עח/א	
קיימין בקיומא כדין רעו דיליה יתיר באתתיה ואתדבק בה חד דקיק יתיר עאל בין אינון תרינ דקיין כדין אתחבר את ה' באת ז':	עומדים בקיום, אז הרצון שלו יותר באשתו ומתדבק בה. אחד דק יותר נכנס בין אותם השנים הדקים, אז מתחברת אות ה' באות ז'.
ואי שרטוטא חד בארכא וארבע בפותיא ותלת דקיין קיימין על ההוא חד וחד על אינון ארבע על דרועא שמאלא אית ליה תלת קסטרינ דקיין דאתילידו ביה מיומון³³⁸⁰ זעירין וחד שערא תליא בההוא חד דרישא האי איהו רדיף בתר נאופא דאשת חבריה מאריה דזדונא איהו אגזים בעינא שמאלא בלא מלולא כלל ואשלים ובגין דאיהו מאריה זדונא לא חייש ליקרא דמאריה לאתבא קמיה לבתר קטיל חויא ליה או בר נש סומקא ואי ארבע בארכא וותלתו (תלת) בפותיא ואינון דסלקין לעילא אעדיו מניה האי תבר לביה לגבי מאריה ותב בתיובתא כדין איהו ברזא דאת פ' ואתחבר באת ה' על אלין ועל אינון דכוותיה כתיב (ישעיה נז יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב:	ואם [יש לו] שרטוט אחד באורך וארבעה ברוחב ושלשה [שרטוטין] דקים עומדים על זה האחד ואחד על אלו הארבע. על זרוע שמאלו יש לו ג' גידים דקים שנולדו בו מימים מועטים, ושער אחד תלוי באותו א' של הראש, זהו רודף אחר נאוף של אשת חבירו, הוא בעל זדון, מגזים בעין השמאלית בלי דבור כלל ומשלים. ולפי שהוא בעל זדון אינו חושש לכבוד אדונו לשוב לפניו. אח"כ הורג אותו נחש או איש אדום ואם ד' באורך וג' ברוחב, ואלו שעלו למעלה נתבטלו ממנו, זה שבר את לבו לפני אדונו ושב בתשובה, אז הוא בסוד אות פ' ומתחברת באות ה', על אלו ועל אלו שכמותו כתוב "שלום שלום לרחוק ולקרוב".
עד הכא כל אינון רזין דתולדות אדם דאינון תולדות דאתילידו ביה מזמן לזמן כפום ארחוי דבר נש זכאה חולקיהון דאינון דיתבין קמיה	עד כאן כל אותם סודות של תולדות אדם, שהם תולדות שנולדו בו מזמן לזמן כפי דרכי האדם. אשרי חלקם של אלו שיושבים לפני האדון וזכו לשמוע

³³⁷⁷ בלחודיה (דפ"ו).

³³⁷⁸ נאופים (דפ"ו).

³³⁷⁹ למאריה (דפ"ו).

³³⁸⁰ מיומין (דפ"ו).

ספר שמות

מפיו סודות התורה, אשריהם בעולם הזה ואשריהם לעולם הבא. אמר רבי שמעון אשריהם אותם החברים שכל הסודות לא נסתרו מכם, כמה מקומות עליונים מזומנים לכם לעולם הבא.	דמר וזכו למשמע מפומיה רזין דאורייתא זכאה אינון בהאי עלמא וזכאין אינון לעלמא דאתי ³³⁸¹ אמר רבי שמעון זכאין אתון חבריא דכל רזין לא אניס לכו ³³⁸² כמה דוכתין עלאין אזדמן לכו לעלמא דאתי:
פתח ואמר "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע", פסוק זה פרשוהו אבל "ואתה תחזה" לא נאמר "תבחר", אלא "תחזה", לפי מראה העינים, כמה בדמות של אדם בששת הצדדים הללו שאמרתם, והכל בפסוק הזה.	פתח ואמר ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שונאי יח (כא) האי קרא אוקמוה אבל ואתה תחזה תבחר לא כתיב אלא תחזה לפום חיוז דעיינין במאי בדיוקנא דבר נש באלין שית סטרין דקאמרתון וכלא בהאי קרא:
"ואתה תחזה", אחד בשער. "מכל העם", שנים במצח. "אנשי חיל", שלושה בפנים. "יראי אלהים" ארבעה בעינים. "אנשי אמת", חמשה בשפתים. "שונאי בצע", ששה בידים בשרטוטיהם.	ואתה תחזה חד בשערא מכל העם תרין במצחא אנשי חיל תלת באנפין יראי אלהים ארבע בעיינין אנשי אמת חמש בשפון שונאי בצע שית בידין בשרטוטיהון:
שאותם הסימנים הם להיות ניכרים בהם בני אדם, לאותם שרוח החכמה שורה עליהם. ועם כל זה משה לא הצטרך לזה, אלא מה כתוב "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל", משום שרוח הקודש היתה באה אליו ומודיעה לו, ובה היה רואה הכל.	דאלין אינון סימנין לאשתמודעא בהו בני נשא לאינון דרוח חכמתא שריא עליהו ועם כל דא משה לא אצטריך דא אלא מה כתיב (שמות יח כה) ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל בנין דרוחא קדשא הוה אתי לגביה ואודע ליה וביה הוה חמי כלא:
מנין לנו, שנאמר "כי יהיה להם דבר בא אלי", לא נאמר "באים אלי", אלא "בא אלי", זו רוח הקודש, שהיתה באה אליו, ובה היה יודע, ולא הצטרך לכל זה להסתכל ולעייין, אלא לפי שעה היה משה יודע.	מנא לן דכתיב (שם טז) כי יהיה להם דבר בא אלי [באים אלי] לא כתיב אלא בא אלי ודא רוח קדשא דהוה אתי לגביה וביה הוה ידע ולא אצטריך לכל דא לאסתכלא ולעיינא אלא לפום שעתא הוה ידע משה:
כדוגמא זו ידע שלמה המלך, ידע בכסאו שרוח הקודש שרתה עליו, שכל מי שקרב לכסאו פחד ואימה נפלו עליו,	כהאי גוונא ידען שלמה מלכא ידען בכורסייה (ואע"ג) דרוח קדשא שריא עליה ³³⁸³ דכל מאן

³³⁸¹ מן וידי אדם מאמר ערוך בתיקונים ז"ח דף פג בסופו ובדפוס וויניציא בדף כה ע"א גם זה ספר וכו' והמאמרים הנמשכים (הערות הזהר).

³³⁸² עי' דניאל ד ו, ועי' חולין נט ע"א.

³³⁸³ אמנם מה שידע [שלמה המלך] באצילות היה רק בידיעה ולא בהשגה, כי באצילות לא אפשר להשיג לשום בריה וכמ"ש (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי, והיה השגתו רק מהבריאה ולמטה. והוא מה שנאמר (בדה"י א' כט כג) וישב שלמה על כסא ה', והוא עולם הבריאה שהוא כסא ה', כסא להמלכות דאצילות היורדת בהיכל קה"ק דהבריאה, והוא כסא הכבוד שהוא המלכות שהיא כבוד ה', כבודו ומלכותו ית"ש. והבריאה הוא כסא לכבוד, ושלמה היה מרכבה להאור הזה שהאירה בו ונתגלה בו ונתלבשה בו, וזכה לבנין בית המקדש שנתגלה על ידו למטה לשכון כבוד בתוכו, ומלך על העליונים והתחתונים כמ"ש סנהדרין (כ ע"ב), כי מאחר שזכה להמלכות שבב"ע עי"ז מלך על הבי"ע כולן. וכן היה דן בלא עדים ובלא התראה אלא עי"פ רוח הקודש [ועי' גמ' ר"ה כא סע"ב] וכו' נאמר בשלמה (מלכים א' ג כח) כי חכמת אלהים בקרבו, והוא חכמה היורדת בבריאה וכו', והוא חכמה זעירא, וכמ"ש בפ' פינחס (רכג ע"א) וה' נתן חכמה לשלמה חכמה זעירא, ואמר הגר"א בספד"צ (פ"ד ל ע"ג ד"ה ואמר וביר"ד) שהוא אור היסוד (שהוא י' זעירא והוא חכמה זעירא) דהמלכות דאצילות, והוא יורד בבריאה, ואליז זכה שלמה. אבל לא שנתחכם בהמלכות שבאצילות רק בהי' זעירא שלה היורדת בבריאה, וכמ"ש בספד"צ (פ"ה לג ע"ב) דמינה אתחכם לתתא, ועי' בהגר"א שם (לה ע"א ד"ה ויחכם). ואותו הי' זעירא הוא רוח הקודש, שהוא רוח מההוא קודש דלעילא, שהוא י' עלאה, חכמה עלאה אבא, כמ"ש בפ' אחרי מות (סא ע"א) ומשום שזכה לההוא י' זעירא, לכך היה דן ברוח הקודש בלא עדים והתראה (דע"ה ח"ב פה ע"א).

ספר שמות

דקריב לכורסייה דחילו ואימתא נפיל עליה וביה הוה דאין דינא בלא סהדין בגין דדיוקנין הו בכורסייה וכל מאן דמקרב בשקרא מכשכשא ההוא דיוקנא והוה ידע שלמה מלכא דבשקרא קאתי בגין כך אימתא דכורסייה הוה נפיל על בלא וכלהו אשתכחו זכאין קמיה:	ובו היה דן דין בלי עדות, משום שהדמויות היו בכסאו, וכל מי שקרב בשקר, אותו הדמות מכשכש, והיה שלמה המלך יודע שבא בשקר, לכן אימת הכסא היתה נופלת על הכל, וכולם נמצאו צדיקים לפניו.
מלכא משיחא [בריהא] (דארחא) כמה דאת אמר (שם יא ג) והריחו ביראת יהוה לא³³⁸⁴ למראה עיניו ישפוט³³⁸⁵ וגו' ותלת אלן דנו עלמא בלא סהדין והתראה שאר³³⁸⁶ בני עלמא על פום סהדין על מימר אורייתא חכימין דאשתמודען באינן דיוקנין ועלייהו לאזהרא לבני עלמא ולמיהבו (למיהב) אסוותא לבני נשא ולאסי נפשייהו זכאין אינן בהאי עלמא וזכאין אינן בעלמא דאתי:	מלך המשיח, בריה, כמו שנאמר "והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט וגו'", ושלושת אלה דנו את העולם בלא עדים והתראה. שאר בני העולם, על פי עדים, על מאמר התורה. חכמים שמכירים באותם דמויות, עליהם להזהיר את בני העולם, ולתת רפואה לבני אדם ולרפא את נפשם, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.
בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו' (שמות יט א) דשליט ביה אוריא³³⁸⁷ רב ממנא ותלת מאה ושתין וחמש רבוא משריין עמיה³³⁸⁸ כחושבן יומי שתא³³⁸⁹ וכלהו אית³³⁹⁰ לון³³⁹¹ תלת מאה ושתין וחמש מפתחן נהורין מההוא נהורא³³⁹² דנפקא מגו חשמל³³⁹³ עלאה³³⁹⁴	"בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו'", ששולט בו אוריא³³⁸⁷ ל ממונה גדול, ושלש מאות וששים וחמש רבוא מחנות עמו כחשבון ימות השנה, ולכולם יש שלש מאות וששים וחמשה מפתחות של אורות, מאותו האור שיוצא מתוך החשמל העליון הפנימי הגנוז והנסתר,

³³⁸⁴ ולא (דפ"ו).

³³⁸⁵ כמשה "ואתה תחזה", ולא למשמע אזניו כשלמה, ששמועתו מחיות נושאי כסאו, אלא "והריחו" מצד ריח החוטם (רח"ו), ומ"ש ואתה תחזה כמשה, היינו לפי דעת יתרו, אבל כפי האמת רוח הקדש הוא אתי לגבי דמשה כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

³³⁸⁶ הן ד' חושים דאנשי חיל כו' משה ושלמה למראה עיניו למשמע אזניו, משיח והריחו, ושאר עלמא במימר פומא. ומשה עצמו רזא דדעת ברוה"ק, אלא אתפשטותא דשמשא על כוכביא, חכימין דאשתמודען באינן דיוקנין כו' ואתה תחזה כו' (יהל אור).

³³⁸⁷ הוא בת"ת ושהוא לצד המזרח, כי מיכאל וגבריאל הם בח"ג, והוא החדש השלישי, ולפי ששם גילוי האורות היוצאים מיסוד אמא לכן אמר ביום הזה, שהוא מורה דבר המגולה. וידוע שבני ישראל הם החו"ג ש"ר א"ל שמהם נשמות ישראל שיצאו ממצרים, וגם מצרים סוד הדעת שבו שני מצרים, גבול החסדים וגבול הגבורות (רמ"ז). יסוד הרוח הוא רוחא דחכמתא, שהוא אוריא, שבו ניתנה התורה (דע"ה ח"ב פט ע"ג).

³³⁸⁸ פשוטו של מאמר זה הוא כי אוריא"ל גי' רמ"ח וכמצות עשה, ושס"ה מחנותיו כנגד מצות ל"ת, ובין שניהם תרי"ג מצות שניתנו בסיני. וידוע שבחסדים הוא סגולת היסוד, ולכן נרמזו מצות עשה בשם גוף אחד המיוחד מכללות רמ"ח, ואמנם בגבורות הוא ענין הדבור בסוד (יהושע כד ג) וארבה את זרעו, ארב"ה גי' יצח"ק כמ"ש הרב, כי כל ריבוי הוא מצד ההבדלה מבד"ל גי' אלק"ם. ועוד כי להיות אוריא"ל מהת"ת שעיקרו הוא מהחסדים שלכן אוריא"ל גי' רח"ם, ומפני זה באו החסדים ברמז שמו. אבל הגבורות עיקר פעולתן נראה בפעולתו שהיא השכינה היוצאת ממנו (רמ"ז).

³³⁸⁹ והן נגד דו"נ, רמ"ח ושס"ה, שאוריא"ל הוא רמ"ח ואוריא"ל הוא חדש הג' כמ"ש"ו הוא נשר (יהל אור).

³³⁹⁰ "וכלהו אית" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "ואית".

³³⁹¹ פ' כל רבוא ורבוא יש לו מפתח אחד (מ"מ).

³³⁹² ז"א (מ"מ).

³³⁹³ בינה (מ"מ). חשמל הוא לעולם בקו האמצעי בסוד הדעת כולל חו"ג, חשמ"ל עתים חשות כו' מ' דוממות כו', ויש חשמל בחיות ביצירה ויש במלכות ויש ביסוד ויש בת"ת ובדעת וז"ש מגו חשמל עילאה והוא בת"ת (יהל אור). ברייתא דפרקי המרכבה (פרק ג') שאמר שם זה לשוננו, ומהו חשמל, מלמד ששלוש מאות ושבעים ושמונה מיני מאורות של זיו וזוהר גדול קבועים בו, והפחות שבהם כזיו גלגל חמה, וסימנך גימטריא חשמ"ל שע"ח עכ"ל. וכ"ז הוא מאותן שע"ח נהורין עלאין אשר מהפנים דא"א, שהוא מהחבורתא דגלגלתא, וכמ"ש הרב (בשער א"א פרק י"ד) והם מאירים

ספר שמות

שסודות של אותיות קדושות עליונות של השם הקדוש	פנימאה ³³⁹⁵ גניז וסתים ³³⁹⁶ די ריזין דאתון ³³⁹⁷ קדישין עלאין דשמא קדישא
תלויים בו.	עח/ב תליין ביה ³³⁹⁸ :
והוא סוד של "איש תם", בעל הבית, "איש האלהים", תם ששם סיום וקשר של תפלין. ויעקב היה איש תם, ובדמותו עומד סוד החשמל הפנימי העליון הטמיר והגנוז, וכל האורות הנסתרים העליונים הוא לוקח ויוצאים ממנו. וכל המחנות לוקחים אותם מפתחות של אותו האור שיוצא מתוך החשמל.	ואיהו רזא דאיש תם ³³⁹⁹ מאריה דביתא ³⁴⁰⁰ איש האלהים ³⁴⁰¹ תם דתמן ³⁴⁰² סיומא וקשרא דתפלין ³⁴⁰³ ויעקב איש תם (בראשית כה כז) הוה ובדיוקנא ³⁴⁰⁴ קיימא רזא ³⁴⁰⁵ דחשמל ³⁴⁰⁶ פנימאה עלאה טמיר וגניז וכל נהורין סתימין ³⁴⁰⁷ עלאין נקיט איהו ונפקי מניה וכלהו משריין נקטי אינון מפתחן דההוא נהורא ³⁴⁰⁸ דנפיק מגו חשמל ³⁴⁰⁹ :

ומתנוצצים בכל החשמלים כולם, וע' בזוה"ק (יתרו עח סע"א) ובע"ח (שער קיצור אבי"ע פ"ו) (דע"ה ח"א סב ע"א).

³³⁹⁴ ת"ת (יהל אור).

³³⁹⁵ משה מלגו (יהל אור), עי' תיקו"ז כט ע"ב יעקב מלבר משה מלגו.

³³⁹⁶ על הדעת במקומו, ואמר גניז וסתים נגד ב' מדרגות שבו חו"ג נגד או"א אבא טמיר יתיר תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת דחסדים הם טמונים אור הגנוז (יהל אור).
³³⁹⁷ הו"ה בד' אותיות והן ד' החיות שבתוך החשמל (יהל אור).

³³⁹⁸ שעיקר שם הו"ה הוא בד"א (מ"מ).

³³⁹⁹ ר"ל החשמל ת"ת (מ"מ). כללות הענין מובן במ"ש באוצרות חיים בסוד יעקב ודור המדבר, שנקרא איש תם בעלה דתם, כדאיתא בפרשת שלח קס"ג ע"ב. ותמצית סוד זה הוא שידוע שיעקב נבנה מאחוריים דאבא דהיינו פרצופו, ואומנם תוכיותו הוא מהאורות יסוד אבא שבתוך פנימיות דעת דזעיר ונמשך עד מקום הת"ת ושם בוקע האור בסוד יעקב יב"ק"ע ויוצא ליעקב, והוא סוד התורה, ועליו אמרו רז"ל נובלות חכמה של מעלה תורה. והנה בת זוגו היא הנקראת דוד דעה, וה"ס מ"ש ואיהו רזא, פי' שיסוד אבא דאמרן דגניז וסתים הוא רזא סוד של יעקב הנקרא איש תם בעלה דתם היא נוק' דיליה (רמ"ז). ודעת משה ויעקב כמשי"ו (יהל אור).

³⁴⁰⁰ משה רבינו ע"ה (יהל אור).

³⁴⁰¹ שכל בחינת לאה היא מאמא וכמ"ש באוצרות חיים בפ"י מסטרא דיובלא. והנה יעקב סודו הו"ה והיא אלקים, ואם תכה זה בזה י' פעמים א' י', הפ"ל ק"נ, ופ"ה ל', ה"פ י"מ ר"נ, יעלה ת"ם ועם הכולל הוא אמ"ת. וזה סוד (ירמיה י, י) ה' אלקים אמת (רמ"ז).

³⁴⁰² ר"ל לשון סיום שהתפילין בסוד ד' מוחין כחב"ד, ג' וחד דע"ק, כמ"ש באד"ר, וב' רצועות מקיפות חו"ג וקשר ת"ת וזהו שהראהו ה' ית' למשה וכמשי"ו (יהל אור).

³⁴⁰³ פי' מלת תם מורה סיום, מפני ששם הוא סיום יסוד דאמא שמשם מוצאה דדור המדבר. ועוד כי הוא סוד קשר דתפילין דיעקב בסוד ד' שהוא ד' אלפין דאה"ה העולים מד"ת, שגם הוא לשון סיום כי כל מדה הוא גבול. ואולם ד' אלפין השרשים נשארו בזעיר ושל דוד דעה הם ד' מילואי אל"ף העולים ת"ם כנזכר שם באוצרות חיים, וגם שם סיום האורות יעקב, כי משם חוזר האור להכנס בתוך זעיר לצורך תפלה של יד. ויעקב איש תם הוה, ובסוד זכר ונקבה חו"ג מצות עשה ומצות ל"ת, כי אור הגנוז הוא ד' יודין דע"ב שה"ס אתון קדישין הנז"ל ועולים מ', ובצאתם ליעקב מתרבים יפ"י ק' וארבעתם ת' והרי ת"ם (רמ"ז). כתב הרב טעם שנקרא לאה תם לפי שלוקחת ד' אלפין דד' אה"ה שהם לבושי המוחין והם גימ' מד"ת וד' אורות נשארים בז"א ולוקחת ד' פעמים ל"ף גימ' ת"ם, והתפילין הם מהמוחין ושם בלאה הוא סיומם (מ"מ).

³⁴⁰⁴ ובדיוקניה (דפ"ו).

³⁴⁰⁵ ר"ל שהדעת הוא בדיוקניה (יהל אור). זה סוד אחר והוא מ"ש שם בענין יעקב יעקב, שגם בתוך זעיר יש יעקב פנימי שתחלה נבקע יסוד אבא בתוך זעיר, ויש שם יעקב יותר גדול ומעולה וסודו (בראשית כז ל) יצוא יצא יעקב. וגם בזה מובן (שם מו ב) יעקב יעקב ב"פ, קדמאה לא שלים בתראה שלים, והוא ממש רזא דחשמל, פי' תוכיות שלו וכנז"ל (רמ"ז).

³⁴⁰⁶ ור"ל בתוך פנימיות הז"א הם נה"י דאימא (מ"מ).

³⁴⁰⁷ ירצה שאורות אבא אינן מתגלים בשום מקום אלא דרך בו, וממנו הם יוצאים לחוץ, שבודאי אינם בתוקפם הראשון אחרי עוברים כמה מדרגות כמבואר (רמ"ז). פי' המוחין דאבא ובתוכם של א"א ועתיק כולם נקיט ז"א הנז' (מ"מ).

³⁴⁰⁸ ז"א (מ"מ).

³⁴⁰⁹ בינה (מ"מ).

ספר שמות

וההוא נהורא כליל בתרין נהורין ³⁴¹⁰ ואינן חד נהורא קדמאה ³⁴¹¹ איהו נהורא חורא דלא שלטא ביה עינא ודא איהו נהורא דגניז לצדיקייא כמה דאת אמר (תהלים צו יא) אור זרוע לצדיק וגו' אור שני, הוא אור נוצץ ליהט כצבע אדום, ונכללו שני אורות כאחד והיו אחד.	ואוריא"ל הזה הממונה הגדול, וכל אותם מחנות נוטלים אותו האור, ומשום שכלול בשנים, נקרא תאומי"ם. ועל זה שולט בו אותו המזל שנקרא בסוד שלו תאומים. ובו נתנה תורה, ומכאן נמשכות דרגות למטה, עד שעולים בשמות להאיר את העולם.
וההאין (והא) אוריא"ל רב ממנא וכל אינן משיריין נטלי ההוא נהורא ובגין דכליל בתרין אקרי תאומי"ם ³⁴¹⁴ ועל דא שלטא ביה ההוא מזלא ³⁴¹⁵ דאקרי ברזא דיליה תאומים וביה אתיהיבת אורייתא ומכאן אתמשכאן דרגין לתתא ³⁴¹⁶ עד דסלקין בשמהן (לאנהגא) ולאנהרא עלמא:	לכל שאר המזלות אין להם פה ולשון, ולזה יש פה ולשון כלולים כאחד. ועל זה בתורה נאמר "והגית בו יומם ולילה", יום כנגד לשון, לילה כנגד פה. והכל כלול כאחד, ובכל עולה תאומים.
כל שאר מזלי לית לון פה ולשון ³⁴¹⁷ והאי אית ליה פה ולשון כלילן כחדא ועל דא באורייתא (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה כתיב יומא ³⁴¹⁸ לקבל לשון לילה לקבל פה וכלא כליל כחדא ובכלא סליק תאומים ³⁴¹⁹ :	נאמר תומים, ועל סוד זה כתוב "תומים", "והנה תומים בבטנה". אם תאמר שבשביל שניהם הוא אמר, לא כן הוא, שהרי עשו לא עלה בסוד זה, אלא בשביל יעקב אמר. ושבת זה שהיה במעיה של אותה הצדקת משבח הפסוק, ומשום שהיה שם אותו רשע, הסתלק משם אל"ף.
תומים כתיב ועל רזא דא כתיב תומים (בראשית כה כד) והנה תומים בבטנה אי תימא ודבגין ³⁴²⁰ (דרגין) תרווייהו קאמר לאו הכי דהא עשו לא סליק ברזא דא אלא בגין יעקב קאמר ושבתא דא דהוה במעיה דההיא צדקת קא משבח קרא ובגין דהוה תמן ההוא רשע אסתלק מתמן אל"ף ³⁴²¹ :	והכל סוד אחד, יעקב נטל בסוד שלו שני חדשים, ניסן ואייר, והוא נכלל בסוד
וכלא רזא חדא יעקב נטיל ברזא דיליה תרין	

³⁴¹⁰ פי' ז"א יש בו חו"ג דאימא שהם חוור וסומק דבסמוך (מ"מ). והוא הקשר שב' הרצועות נקשרים ביה (יהל אור).

³⁴¹¹ חסד (מ"מ).

³⁴¹² גבורה (מ"מ).

³⁴¹³ פי' שנכללים בו חו"ג הנז' (מ"מ).

³⁴¹⁴ ור"ל שזהו תם ע"ש תאומים וכמש"ו והנה תומים בבטנה שכלול ב' נהורין והוא אוריא"ל מזל תאומים קשר שכולל ב' רצועות (יהל אור).

³⁴¹⁵ פי' סיון הוא ת"ת, ויש בו מזל תאומים של מעלה בת"ת (מ"מ).

³⁴¹⁶ פי' נמשך חותם מן הנחתם עד המזלות שמנהיגים העולם הזה, ולכך יש בעולם הזה בסיון מזל תאומים (מ"מ).

³⁴¹⁷ פה, מלכות, ולשון יסוד, שהת"ת כולל יסוד ומלכות (מ"מ). אף שי"ל צורת אדם כמו בתולה וכן שאר צורות מ"מ חסרים מהם פה ולשון (יהל אור).

³⁴¹⁸ יומם (דפ"ו).

³⁴¹⁹ פי' מכל צד יקרא ת"ת תאומים או לפי שכולל חו"ג או לפי שכולל פה ולשון שהם יסוד ומלכות (מ"מ).

³⁴²⁰ ר"ל שיעקב לבדו הוא תומים תם וכולל ב', ומפרש והולך שהוא בסיון כולל ניסן ואייר משא"כ בעשו, והענין כי יעקב הוא בדעת, משא"כ בעשו כי אין לו מכריע שנסתרס [ואל אחר אסתרס – לקמן קג ע"א] זקן וכסיל, איש בער וכו' (יהל אור).

³⁴²¹ פי' בתמר שהיו צדיקים תאומים באל"ף אבל הכא בשביל שלא היה עשו בכלל לכך אסתלק אל"ף (מ"מ)

ספר שמות

ירחין נים"ן ואיי"ר ואתכליל איהו ברזא דסיון דאיהו תאומים עשו נטיל ברזא דיליה תרין ירחין תמו"ז א"ב ואיהו לא אשתכח ואתאביד דהא אלול"ל לאו דיליה הוא ואפילו א"ב (אלא) ט' יום אינון דיליה ולא יתיר ואתאביד ולא אשתכח ולא איהו ברזא דתאומים אלא אתפרש לחוריה וסטא לסטרא אחרא באפיסה ושמו כמה דאת אמר (תהלים ט ז) האויב תמו חרבות לנצח³⁴²²:	של סיון, שהוא תאומים. עשו נטל בסוד שלו שני חדשים, תמוז ואב, והוא לא נמצא ונאבד, שהרי אלול אינו שלו, ואפילו באב, תשעה ימים הם שלו ולא יותר, ונאבד ולא נמצא, ואינו בסוד של תאומים אלא נפרד לבדו, וסטה לצד אחר באפס ושממה, כמו שנאמר "האויב תמו חרבות לנצח".
ובגין דיעקב איהו תאומים אתיהיבת אורייתא לבנוי בחדש תאומים ואורייתא ברזא דתאומים תורה שבכתב ותורה שבעל פה בחדש תליתאי לעם תליתאי בדרגין תליתאין³⁴²³ תורה תליתאי [תורה] (חומש) נביאים וכתובים וכלא חד:	ומשום שיעקב הוא תאומים, נתנה תורה לבנוי בחדש תאומים, ותורה בסוד תאומים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. בחדש השלישי, לעם השלישי, בדרגות שלישיות, תורה משולשת, תורה נביאים וכתובים, והכל אחד.
בחדש השלישי וגו' (שמות יט א) פרשתא דא בהאי קרא ואוקמוהו (אוקימנא) ליה לעילא תאני רבי חייא בההוא זמנא דמטו ישראל לטורא דסיני כניש להו קב"ה לזרעיין ודישראל ואשגח [ליה] בכלהו ולא אשכח בכלהו זרעא דישראל פסלו אלא כלהו זרעא קדישא כלהו בני קשומ:	"בחדש השלישי וגו'", פרשה זו פרשו בפסוק זה אותה שלמעלה. שנה רבי חייא, באותו זמן שהגיעו ישראל להר סיני, הקדוש ברוך הוא כנס את אותם זרע ישראל, והשגיח בהם בכולם, ולא מצא בכל זרע ישראל פסול, אלא כולם זרע קודש, כולם בני אמת.
בההוא זמנא אמר קב"ה למשה השתא אנא בעי למיהב אורייתא לישראל משיך להו ברחימותא דאבהן ברחימותא דרחימנא להו [ובאותות] (ובאתוון) דעבדית להו ואת הוי לי שליחא [ואתיב] (ב)מלין אלין אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה כך אמר קב"ה למשה במלה דא הוי לי שליחא מהימנא לאמשכא ישראל אבתראי:	באותו הזמן אמר הקדוש ברוך הוא למשה, עכשיו אני רוצה לתת תורה לישראל, משוך אותם באהבה של האבות, באהבה שאני אוהב אותם, ובאותות שעשיתי להם. ואתה תהיה לי שליח, והשב את הדברים הללו. אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה, כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, בדבר זה תהיה לי שליח נאמן, למשוך את ישראל אחרי.
ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו יהו"ה מן ההר וגו' (שמות יט ג) ומשה עלה אל האלהים לאתרא דפרישן גרפוי דשכינתא³⁴²⁴ כמה דאת אמר (שם יח י) ויט שמים וירד וגו' [ומשה עלה] (ומשה עלה ר' יהודה פתח מי עלה שמים וירד וגו') תאנא אמר רבי יהודה כל זמנא דגלופי מלכא עלאה מתישרן באתרייהו³⁴²⁵ עלמין כלהו בחידו וכל עובדין מתישרן בקיומיהו (מאן כל עובדין מתישרן בקיומיהו) כמה דאת אמר (שמות לד י) את מעשה יהו"ה כי נורא הוא מאי כי נורא הוא אמר רבי אלעזר שלימו דכלא כמה	"ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר וגו'". "ומשה עלה אל האלהים", למקום שפרושות כנפי השכינה, כמו שנאמר "ויט שמים וירד וגו'". "ומשה עלה", שנינו אמר רבי יהודה, כל זמן שחקיקות המלך העליון מתישרות במקומן, כל העולמות בשמחה וכל המעשים מתישרים על מעמדם, כמו שנאמר "את מעשה ה' כי נורא הוא". מה זה כי נורא הוא. אמר רבי אלעזר שלמות הכל, כמו שנאמר "האל הגדול הגבור והנורא". מה זה

³⁴²² שתם שלו חרבות ותם שלו לשון אפיסה לפי שאינו תם (יהל אור).

³⁴²³ חג"ת (מ"מ).

³⁴²⁴ פי' לעיל בפ' בשלח דף נח כתב הרח"ו שם כי משה היה ביצירה ואחז בכסא הכבוד שבבריאה עכ"ל וז"ש כאן לאתרא דפרישן גרפוי דשכינתא שהיא בריאה (מ"מ).

³⁴²⁵ פי' בשעה שהספירות משפיעים זה לזה בדרך יושר אזי עלמין כולהו בחידו (מ"מ).

ספר שמות

דאת אמר (דברים י יז) האל הגדול הגבור והנורא מאי	
עמ/א	
והנורא ודא יעקב ובתיב (כד"א) (בראשית כה כז) ויעקב איש תם כתרנומו גבר שלים שלים בכלא כך כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו בקיומא שלים:	"והנורא", זה יעקב. ונאמר "ויעקב איש תם", כתרנומו אדם שלם, שלם בכל, כך כל מעשי הקדוש ברוך הוא שלמים בשלמות בקיום שלם.
תניא רבי יוסי אומר יומא חד הוה קאימנא קמיה דרבי יהודה סבא שאילנא ליה מאי דכתיב (שם כה יז) ויירא ויאמר מה נורא וגו' מאי קא חמא דקאמר דאיהו נורא אמר לי חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שכיה בההוא אתר כגוונא דלעילא ובכל אתר דהוי שלימותא שכיה אקרי נורא:	שנינו, אמר רבי יוסי, יום אחד הייתי עומד לפני רבי יהודה הזקן, ושאלתי אותו על מהו שכתוב "ויירא ויאמר מה נורא וגו'", מה ראה שאמר שהוא נורא. אמר לי, ראה שלמות האמונה הקדושה שהיתה מצויה באותו מקום, כדוגמא שלמעלה, ובכל מקום שמצויה שלמות נקרא נורא.
אמינא ליה אי הכי אמאי תרגמו ³⁴²⁶ דחילו ולא שלים אמר לי לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שכיה ובכל אתר דהוי שלימותא שכיה אתקרי נורא דכתיב (תהלים לד י) יראו את יהוה קדושו כי אין מחסור ליראיו ומומשמע דקאמר כי אין מחסור (ו) באתר דלית מחסור שלימותא שכיה:	אמרתי לו, אם כן, למה תרגמו פחד ולא שלם. אמר לי, אין פחד אלא במקום שמצויה שלמות, ובכל מקום שמצויה שלמות, נקרא נורא, שנאמר "יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו", ממשמע שאמר "כי אין מחסור", במקום שאין מחסור, מצויה שלמות.
תאנא (משלי ל ד) מי עלה שמים וירד אמר רבי יוסי דא הוא משה ³⁴²⁷ דכתיב (שמות יט ג) ומשה עלה אל האלהים מי אסף רוח בחפניו (משלי שם) דא הוא אהרן דכתיב (ויקרא טז יב) ומלא חפניו קטרת ³⁴²⁸ סמים דקה מי צרר מים בשמלה (משלי שם) דא אליהו ³⁴²⁹ דכתיב (מ"א יז א) אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי מי הקים כל אפסי ארץ (משלי שם) דא הוא אברהם ³⁴³⁰ דכתיב ביה (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי	שנינו "מי עלה שמים וירד", אמר רבי יוסי זהו משה, שנאמר "ומשה עלה אל האלהים". "מי אסף רוח בחפניו", זהו אהרן, שנאמר "ומלא חפניו קטורת סמים דקה". "מי צרר מים בשמלה", זה אליהו שנאמר "אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי". "מי הקים כל אפסי ארץ". זהו אברהם, שנאמר בו "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם, אלא באברהם.

³⁴²⁶ תרגומו (דפ"ו).

³⁴²⁷ הן בד' אותיות הוי"ה כסדר הזה, שהן בד' יסודות כסדר שהן אצלינו תחת הרקיע, כמ"ש למטה תו אמר מי עלה כו' ד' קטירי עלמא כו', והן משה בשמים בינה כליל ג"ר ה' ראשונה, אהרן, רוח בז"א, ו' של השם, שהוא כהן. והן מלך וכהן, והוא רוח אשר רוח חיים באפיו, ישימו קטורה באפיק, והוא אסף וכילה את הרוח ע"י הקטורת. ואליהו בסוד צדיק אל חי, דלכן לא מית. יו"ד של השם, שהוא אדם דיצירה חכמה, והוא כולל נה"י, נדב ואביוהו בנ"ה, כהנים סגני כהונה, חסדי דוד הנאמנים, בני כהנים. אברהם במלכות, ארץ. ובסודו גירי הצדק, ה' אחרונה של השם. וז"ש והוא אמר מי עלה שמים וירד דא קב"ה כו' בד' אתוון הנ"ל, בסוד הוי"ה, וכן ד' קטירי עלמא כו', והן ג' הוי"ת י"ב וער"פ וארא ומש"ש (יהל אור).

³⁴²⁸ ונראה לפי שהקטורת היא מבררת הבירורין שמהם רוחות של ישראל, לכן אמר אסף רוח בחפניו (מ"מ).

³⁴²⁹ ששרשו מז"א כמ"ש בפ' יגש, וילך אל נפשו ולא כתיב את נפשו, והיינו מ"ש בפ"ב, דא קב"ה שהוא ז"א ובפ"ג רוח (מ"מ).

³⁴³⁰ שהוא ענף החכמה, והיינו מ"ש בפ"ב דא קב"ה שהוא אבא, ובפ"ג ג' מים, שנמצא כי ג' פירושם אלו של רבי יוסי כולם אמת (מ"מ).

ספר שמות

בהבראם אלא באברהם:	
הוא תני האי והוא אמר מי³⁴³¹ עלה שמים דא קב"ה דכתיב ביה (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה (מי עלה תקון בסוד את האור (בראשית א ד) אמנם בתרועה וירד בסוד ויבדל (שם) הבדילו לו אלהים בתרועה) מי אסף³⁴³² רוח בחפניו דא קב"ה³⁴³³ דכתיב (איוב יב י) אשר בידו נפש כל חי וגו' מי צרר³⁴³⁴ מים בשמלה דא קב"ה דכתיב ביה (שם כו ח) צורר מים בעביו מי הקים כל אפסי ארץ (משלי ל ד) דא קב"ה³⁴³⁵ דכתיב ביה (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים תו אמר מי עלה שמים וירד וגו' אלן אינון ארבע קטירי עלמא³⁴³⁶ איש רוח מים ועפר³⁴³⁷:	הוא שנה את זה, והוא אמר "מי עלה שמים", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "עלה אלהים בתרועה" (מי עלה תקון בסוד "את האור", אמנם בתרועה. וירד בסוד ויבדל, הבדילו לו אלהים בתרועה). "מי אסף רוח בחפניו", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר "אשר בידו נפש כל חי וגו'". "מי צרר מים בשמלה", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "צורר מים בעביו". "מי הקים כל אפסי ארץ", זה הקדוש ברוך הוא, שנאמר בו "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". עוד אמר "מי עלה שמים וירד וגו'", אלה אותם ארבעה קטירי העולם, איש רוח מים ועפר.
אמר רבי ייסא³⁴³⁸ אתחזון מלוי דרבי יוסי דלא מתקיימאן (בכו) כד מטו מלין אלן לגביה דרבי שמעון אנח ידוי ברישיה דרבי יוסי וברכיה ואמר שפיר קא אמרת³⁴³⁹ והכי הוא³⁴⁴⁰ אמר ליה מנא לך אמר ליה הכי אוליפנא מאבא דהוה אמר משמיה דרב המנונא סבא:	אמר רבי ייסא, נראים דברי רבי יוסי שלא מתקיימים. כשהגיעו הדברים הללו אל רבי שמעון, הניח ידיו בראשו של רבי יוסי וברכו, ואמר, יפה אמרת, וכך הוא. אמר לו, מנין לך. אמר לו כך למדתי מאבי, שהיה אומר משמו של רב המנונא סבא.
יומא חד הוה יתיב רבי שמעון בתרעא דצפורי אמר ליה רבי ייסא האי דאמר רבי יוסי	יום אחד רבי שמעון היה יושב בשער של צפורי. אמר לו רבי ייסא, זה שאמר רבי יוסי "מי עלה שמים וירד", פעם

³⁴³¹ בינה (רח"ו), ור"ל מי שהיא בינה נתעלית בשביל שמים שהוא ז"א, שכשעולה ז"א לבינה בסוד מ"ן, גורם זוג לאור"א, ולזה הביא ראיה עלה אלהים בתרועה, משמע שאלהים שהיא בינה היא שעולה (מ"מ).

³⁴³² בית קבול ביסוד דנוק' (רח"ו).

³⁴³³ מלכות (רח"ו), ור"ל שידיים דאימא הם כלי מ"נ דרחל [ע"ח שער הארת מוחין דזו"ן פרק ז], בסוד (בראשית מז כד) ונתתם חמישית לפרעה. ובתוך כלי זה עולים נשמות הצדיקים בסוד מ"ן, וזהו שרמז הכתוב, מי שהיא בינה אסף רוח שהם נשמות הצדיקים בחפניו, שהם ידי הבינה שבתוך יסוד דנוק', וז"ש דכתיב אשר בידו נפש כל חי ר"ל אשר שהיא בינה בידים שלהם הם נשפות של כל ישראל (מ"מ).

³⁴³⁴ ז"א (רח"ו), ור"ל מי שהיא בינה מדדה מים שהם ה' חסדים שמהם נוצר ז"א בסוד מי מדד בשעלו מים (מ"מ).

³⁴³⁵ אבא (רח"ו), ור"ל שאבא באמצעות הבינה הקים וכו', לפי שאבא גו אימא (מ"מ).

³⁴³⁶ איש היינו בינה, האש הגדולה, מי אסף רוח בחפניו, הוא אהרן, שושבינא דמטרוניא, וז"ש בפ"ב דא קב"ה שהיא מלכות, והיינו עפר שבפי' ג' (מ"מ).

³⁴³⁷ הם סוד ד' יסודות רוחניים, שהם "מי עלה שמים" יסוד האש מהגבורה נקשרת בבינה, "מי אסף רוח" הוא יסוד הרוח מהת"ת נקשר בבינה, "מי צרר מים" חסד נקשר בבינה, "מי הקים" יסוד העפר, מלכות, נקשר בבינה, והם סדר היסודות הגשמיים: אש רוח מים עפר, וע"י קשרם למעלה בבינה קשר הרכבתם מתקיימת להעמיד העולם על יסודו והיינו "ד' קטירי עלמא" (אור יקר).

³⁴³⁸ ר' ייסא לא עמד בסוד דבריו, מפני שראה שפי' ג' דרכים בענין א', מורה שפעם היה אומר כך, ופעם כך, ור"ש אמר כי הם ג' עניינים באצילות, וסודם פירשנו, ובהם ג' דרכים בחינתם זה למטה מזה, ור' ייסא המתחיל היה, שלא היה מן החברים הקדמונים ולא עמד על סוד הדברים, ור"ש בעל אשר סודות התורה שבחו, ולהכי מייתי האי עובדא דבתר הכי שלא היה בקי ר' ייסא כל כך (אור יקר).

³⁴³⁹ בענין הראיות וסדר דבריו (אור יקר).

³⁴⁴⁰ בסוד, ועם היות שהם ג' פירושים "כלא חד מלה" ולא שהם פי' א' אלא שכל הפירושים יתקיימו בספירות למעלה (אור יקר). פי' הכל אמת מי עלה שמים היא בינה שנתעלית ע"י ז"א (מ"מ).

ספר שמות

אחת אמר, זה משה, אחר כך אמר, זה הקדוש ברוך הוא. אחר כך אמר, אלו ארבעה קשרים, אש רוח מים ועפר, וראיתי שמורנו ברכו.	מי עלה שמים וירד וגו' זמנא חדא אמר דא משה ³⁴⁴¹ לבתר אמר דא קב"ה לבתר אמר אלין ארבע קטירין אש רוח מים ועפר וחמינא ליה למר דברכיה:
אמר לו ודאי שיפה אמר, וכך הוא, והכל דבר אחד. וכל הדברים התקיימו בקדוש ברוך הוא, וכולם עולים במשקל אחד. התרגש רבי ייסא בדברי רבי שמעון ואמר, ודאי כך זה, וכך למדנו לפני האדון בפעם אחרת. "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", אל תקרי בהבראם אלא באברהם, שכתוב "כי אמרתי עולם חסד יבנה" אבל, והכל יפה.	אמר ליה ודאי שפיר קא אמר והכי הוא וכלא חד מלה וכלהו מלי אתקיימו בקב"ה וכלא בחד מתקלא סלקא אתרגיש רבי ייסא במלוי דרבי שמעון ואמר ודאי [האי] הכי הוא [והכי] (והא) אוליפנא מקמיה דמר זמנא אחרא אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם דכתיב (תהלים פט ג) וכו' אמרתי עולם חסד יבנה אבל ³⁴⁴² וכלא (כלא) שפיר:
אבל סוף הכתוב במה מדובר, שכתוב "מה שמו ומה שם בנו". כי תדע "מה שמו" מובן, מה זה "מה שם בנו". אמר לו סוד הדבר, הרי למדתי לרבי אלעזר בני. אמר לו, יאמר לו האדון, שהרי בחלומי שאלתי לפני האדון דבר זה, ואמר לי ושכחתי אותו. אמר לו אם אמור תזכור. אמר לו ודאי, שהרי מה שלמדתי לפני האדון, יום זה נזכרתי.	ואבל סופא דקרא מאי קא מיירי דכתיב (משלי ל ד) מה שמו ומה שם בנו כי תדע מה שמו תינח מה שם בנו מהו אמר ליה רוא דמלה הא אוליפנא לרבי אלעזר ברי אמר ליה לימא לי מר דהא בחלמי שאילנא קמיה דמר האי מלה ואמר לי ואנשינא לה אמר ליה אי אימא תדבר אמר ליה ודאי דהא ומה דאוליפנא קמיה דמר יומא דא דכרנא ³⁴⁴³ :
אמר לו סוד הדבר, היינו שכתוב "בני בכורי ישראל", ונאמר "ישראל אשר בך אתפאר". ובסוד עליון, וזה נקרא בנו, אמר תנוח דעתו של האדון, שהרי סוד זה ידעתי, בין כך לא נזכר. רבי ייסא חלשה דעתו, הלך לביתו ונרדם, הראו לו בחלום ספר אגדה אחד, שהיה כתוב בו "חכמה ותפארת במקדשו".	אמר ליה רוא דמלה היינו דכתיב (שמות ד יב) בני בכורי ישראל וכתוב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר וברזא עלאה והאין (והוא ברזא עלאה והיינו) אקרי בנו ³⁴⁴⁴ אמר ינוח דעתיה דמר דהא רוא דא ידענא אדהכי לא אדכר רבי ייסא ³⁴⁴⁵ חלש דעתיה אזל לביתיה אדמוך אחזיאו ליה בחלמיה חד ספרא דאגדתא דהוה כתיב ביה חכמה ותפארת במקדשו ³⁴⁴⁶ (תהלים צו ו):
התעורר, הלך אל רבי שמעון, נשק ידיו ואמר, כך ראיתי בחלום. פעם אחרת ראיתי בחלום	אתער אזיל לגביה דרבי שמעון נשק ידוי אמר הכי חמינא ובחלמא זמנא אחרא חמינא בחלמא חד
עמ/ב	

³⁴⁴¹ היינו הך שמשו זכה לבניה כמ"ש הרב (מ"מ).

³⁴⁴² מ"אלה תולדות" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁴³ אותה ההקדמה דאוליפנא קמיה דמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וכו', כמ"ש הזהר לעיל, וכיון שהתחלת לומר לי קצת מההקדמה, מיד זכרתי מה שלמדתי בפעם אחרת, גם עתה מיד אני זוכר החלום (מ"מ).

³⁴⁴⁴ "והאי אקרי בנו" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "והא איקרי בגו".

³⁴⁴⁵ לא זכר ר' ייסא החלום (מ"מ).

³⁴⁴⁶ לשון הפסוק "עוז ותפארת במקדשו". כמ"ש עוז כו' ועוז הוא חכמה, כמ"ש במים עזים ברקיע עוז, שהוא ממ"ס ששם בוצד"ק (החכמה תעוז לחכם כו' גם חכמה עם ד' אותיות גימ' ע"ז) (יהל אור).

ספר שמות

ספר אגדה אחד, שהראו לפני, והיה כתוב בו "חכמה ותפארת במקדשו". חכמה למעלה, תפארת למטה, במקדשו אליהם. וכך ראיתי בחלום פעם אחת, וכך מצאתי בפ. אמר לו רבי שמעון, עד עכשיו אתה תינוק להכנס בין קוצרי השדה, והרי הכל הראו לך, וזהו שנאמר "מה שמו ומה שם בנו כי תדע", חכמה שמו, תפארת בנו.	ספרא דאגדתא דאחזיו קמאי והוה כתיב ביה וחכמה ותפארת במקדשו ³⁴⁴⁷ (תהלים צו ו) חכמה לעילא תפארת לתתא במקדשו לגבייהו ³⁴⁴⁸ והכי חמינא בחלמא זמנא חדא והכי אשכחנא בפומאי אמר ליה רבי שמעון עד כען רביא אתה למיעל בין מחצדי חקלא ³⁴⁴⁹ והא כלא אחזיאו לך ³⁴⁵⁰ וודא (והכי) הוא דכתיב (משלי ל ד) מה שמו ומה שם בנו ³⁴⁵¹ כי תדע חכמה שמו תפארת בנו ³⁴⁵² ;
שנינו "ומשה עלה אל האלהים", אשרי חלקו של משה, שזכה לכבוד זה, שהתורה העידה בשבילו כך. שנה רבי יהודה, בא וראה, מה בין משה לשאר בני העולם. שאר בני העולם, כשעולים עולים לעושר, עולים לגדולה, עולים למלכות, אבל במשה כשעולה, מה נאמר "ומשה עלה אל האלהים", אשרי חלקו.	תנא ³⁴⁵³ ומשה עלה אל האלהים (שמות יט ג) זכאה חולקיה דמשה דזכי(ה) ליקרא דא ³⁴⁵⁴ דאורייתא אסחיד בגיניה כך תאני רבי יהודה ³⁴⁵⁵ תא חזי מה בין משה לשאר בני עלמא שאר בני עלמא כד סלקין סלקין לעתרא ³⁴⁵⁶ סלקין לרבו סלקין למלכו אבל משה כד סליק מה כתיב ביה ומשה עלה ³⁴⁵⁷ אל האלהים זכאה חולקיה;
רבי יוסי אמר, מכאן אמרו החברים, הבא לטהר מסייעין אותו, שנאמר "ומשה עלה אל האלהים" מה כתוב	רבי יוסי אמר מכאן אמרו חברייא הבא ליטהר מסייעין אותו דכתיב ומשה עלה אל

³⁴⁴⁷ עי' יהל אור בסוף עמוד הקודם.

³⁴⁴⁸ ששיניהם הם מתייחדים ונקרבים למלכות, דהיינו המקדש מתייחד עם הת"ת ועם החכמה (אור יקר).

³⁴⁴⁹ הענין שהמלכות הוא שדה, ושביליו הם סודות התורה, והיא מגדלת הסודות, ואותם קוצרי השדה הם החכמים השואבים רוח הקודש משם ומחדשים בתורה, הם קוצרים הסודות ומושכים אותם למטה (אור יקר). ועי' ריש אד"ר דף קכז ע"ב. פי' הצדיקים הכורתיים את הס"א מחקל התפוחין הקדישין על ידי מעשיהם הטובים. והוא בסוד ניכוש, דהיינו שמסירים את העשבים הרעים כדי שלא ינקו מהשדה, שכן כל אחזית הסט"א הוא ביסוד דנוק' והיא המכונה שדה (ב"ע ג ע"א).
³⁴⁵⁰ ואלו היית בקי היה לך להבין (אור יקר).

³⁴⁵¹ ושיעור הכתוב "מי וכו'" שהיא הבינה פעלה הפעולות האלו, וכיצד בכח החכמה ע"י התפארת, וז"ש מה שמו השופע לבינה, ומה שם בנו המקבל משתיהן, כי תדע ותתייחד שלשתם, אז יצא מי עלה שמים וכו' (אור יקר).

³⁴⁵² והוא סוד מה ומי, מי בד' קטירי עלמא ד' אתוון של השם כנ"ל, ומה הוא סוד י' אתוון גבוה עשרה כו' ומ"ה הוא בדכורין ומ"י בנוק' וכן מ"ה הוא בקו אמצעי, ת"ת ויסוד, שיסוד הוא חכמה כנ"ל, וד' חו"ג ונו"ה הן מ"י שהן ו"ק כלל הכל ולמעלה נעלם שאף זה בסוד שאלה מ"י ומ"ה משא"כ למעלה ואף שבינה נתנה לשאלה היינו למטה בסטרהא (יהל אור)
³⁴⁵³ מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁵⁴ וא"ת מה ענין זכותו, שמא לא זכה מצד עמו, אלא צורך התורה היה כך, ולענין התורה עלה יותר מכדי זכותו להורידה לישראל (אור יקר).

³⁴⁵⁵ "תאני רבי יהודה" מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁵⁶ ירצה תחלת עלייתם לעושר בלבד, ואח"כ משם עולם "לרבו" גדולה, היות שרים ונכבדים, ואח"כ הם עולים להיותם מלכים, הרי ב' עניינים, עולים לעניני העולם, ועולים מעט מעט מדרגה אחר מדרגה, אבל משה עלייתו בענין הקדושה, ועלה בבת אחת, והיינו "ומשה עלה אל האלהים", לא עלה תחלה למיכאל, ואח"כ אל שר גבוה ממנו, אלא מיד אל האלהים, אל המעלה הגבוהה. ר' יוסי אמר יותר מזה היה הענין, כי לא היה העליה אל האלהים לבד, אלא עלה מצד עצמו אל האלהים, אמנם מצד הקב"ה העלהו אל הת"ת יותר ממה שזכך עצמו (אור יקר).

³⁴⁵⁷ משמע מצד עצמו, ואלמלא היה מצד צורך התורה, לא היה כדאי להכתב ולהעיד עליו ומשה עלה (אור יקר).

ספר שמות

אחריו "ויקרא אליו ה'", שמי שרוצה להתקרב מקרבים אותו.	האלהים מה כתיב בתריה (שם) ויקרא אליו יהו"ה ³⁴⁵⁸ דמאן דבעי ולא תקרבה (לקרבה) מקרבין ליה:
"ויקרא אליו מלאך ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב וגו'", רבי יצחק פתח "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך", אשרי חלקו של אותו אדם שהקדוש ברוך הוא רוצה בו ומקרב אותו לשכון בתוך ההיכל הקדוש, שכל מי שהוא רוצה בו לעבודתו, רשום הוא מרשומים שלמעלה, לדעת שהרי הוא נבחר מלפני המלך הקדוש העליון לשכון במדורו. וכל מי שנמצא בו, אותו הרושם עובר בכל השערים שלמעלה, ואין מוחה בידו.	ויקרא אליו יהו"ה מן ההר לאמר כה תאמר ³⁴⁵⁹ לבית יעקב וגו' (שמות יט ג) רבי יצחק פתח (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך זכאה חולקיה דההוא בר נש דקודשא בריך הוא אתרעי ביה ³⁴⁶⁰ וקריב ליה למשרי ³⁴⁶¹ בגו היכלא קדישא ³⁴⁶² דכל מאן דאיהו אתרעי ביה לפולחניה רשים הוא מרשימין ³⁴⁶³ דלעילא ³⁴⁶⁴ למנדע דהא הוא אתבחר מקמיה דמלכא קדישא עלאה ³⁴⁶⁵ למשרי (במדורו וכל) (מדורו דכל) מאן דאשתכח ביה ההוא רשימא אעבר בכל תרעין דלעילא ולית דימחי בידוי ³⁴⁶⁶ :
רבי יהודה אמר, אשרי חלקו של משה, שעליו נאמר "אשרי תבחר ותקרב", ונאמר בו "ומשה נגש אל הערפל", ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו, זהו שנאמר "כה תאמר לבית יעקב", אלו הנקבות, "ותגיד לבני ישראל", אלו הזכרים.	רבי יהודה אמר זכאה חולקיה דמשה דעליה כתיב אשרי תבחר ותקרב ³⁴⁶⁷ וכתיבו (דכתיב) ביה (שמות כ יח) ומשה נגש אל הערפל (שם כד ב) ונגש משה לבדו אל יהו"ה והם לא יגשו הה"ד ³⁴⁶⁸ (ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר) כה תאמר לבית יעקב אליו נוקבי ³⁴⁶⁹ ותגיד לבני ישראל אליו ודוכרין (דכרנין):
רבי שמעון אמר "כה תאמר", כמו שנאמר "כה תברכו", ונאמר "וחסידך יברכוכה", כלומר יברכו כה. "כה תאמר	רבי שמעון אמר ³⁴⁷⁰ כה תאמר כמה דאת אמר (במדבר ו כג) כה תברכו וכתיב (תהלים

- ³⁴⁵⁸ הוא נתקרב מעט וקרבהו קב"ה הרבה (אור יקר).
- ³⁴⁵⁹ שאמירה בנוק' והגדה בצדיק דכורא, גיד ג"ד, והמן כזרע גד, ועם הזרע נעשה גיד, ומשם שוחקין מן כו', ושם הוא סט' דרחמי, חסד דכלול בפום אמה, וז"ש ויגד לכם את בריתו (יהל אור).
- ³⁴⁶⁰ היינו "תבחר" (אור יקר).
- ³⁴⁶¹ ולא שיניחוהו הקב"ה במקום שבחרו, אלא אח"כ יקרבהו אל מעלה יותר, והיינו "ותקרב" (אור יקר).
- ³⁴⁶² דהיינו בית המקדש, ומפני שאין שם שכונה לשום אדם, אמר כי מלת "ישכון" ירצה למשרייה גו היכלא קדישא, וענין תמידותו בחנייתו שם יקרא שכונה, והנה פירש טעם האושר בזולת שהיא היא מעלה נפלאה, יש לה מעלה נעלמת (אור יקר).
- ³⁴⁶³ מרשימא (אור יקר).
- ³⁴⁶⁴ דהיינו סוד חוט אור המשוך על הנבחר להיותו אות בכל צבא מעלה ומטה (אור יקר).
- ³⁴⁶⁵ ולכך רושם הנמצא בו, הוא מהיסוד שהוא הרושם כדי שיהיה אות שבחרו, "קדישא" מצד החכמה, "עילאה" מצד הבינה (אור יקר).
- ³⁴⁶⁶ כשתפלתו או נשמתו עולה, אין שרי השערים מעכבין עליו, אלא הוא עולה פנימה אל היכל קדש הקדשים (אור יקר).
- ³⁴⁶⁷ לשון הפסוק: אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדש היכלך. "טוב ביתך" שהוא היסוד, ומה הנרצה באותו רושם דעייל בלא בר, וז"ש "וכל מאן היכלך" הוא קדוש הנכנס להיכל ואין מוחה בידו כשאר הנכנסים בצריכין ליתן חשבון ועליה כתיב אשרי תבחר ותקרב אמנם ישכון הוא "שבחו" שישכון חצריך, וע"י כן "נשבעה" כל ישראל "בטוב" דהיינו התורה (אור יקר).
- ³⁴⁶⁸ נמחק בדפ"ק.
- ³⁴⁶⁹ שהם בית יעקב, בית אל הת"ת (אור יקר).
- ³⁴⁷⁰ מפרש לדרך זה גם תאמר ותגד, "כה" שהיא מלכות, "תאמר" יהיה בבחינת הנקבות אמירה דהיינו בבחי' הנקבה מו"ק, כאומרו לאמר, הן ישלח איש את אשתו אמירה זו אשה, והיא מצד ו"ק, ועם היות שיש דיבור קשה הימנה, אין ספק שהדיבור היא במלכות והאמירה בזכר, אמנם הדיבור דין גמורה, ואמירה "סטרא דדינא" דהיינו בור"ק שם מצוי הדין, אמנם הגדה מחכמה, ולכך כולה רחמים ואהבה, דהיינו המשכת הרחמים מחכמה שמשם נמשך השפע אל הברית (אור יקר).

ספר שמות

קמה י) וחסידיך יברכוכה כלומר יברכו כה כה תאמר לבית יעקב באמירה והיינו מסטרא רדינא ותגיד לבני ישראל³⁴⁷¹ כמה דאת אמר (דברים ד יג) ויגד לכם את בריתו וכתיב (שם כו ג) הגדתי היום ליהו"ה אלהיך לבני ישראל דוכרין (דכרנין) דאתו מסטרא דרחמי:	לבית יעקב", באמירה, והיינו מצד הדין. "ותגיד לבית ישראל", כמו שנאמר "ויגד לכם את בריתו", ונאמר "הגדתי היום לה' אלהיך", לבני ישראל הזכרים שבאו מצד הרחמים.
אמר רבי יוסי, הואיל ובאנו לזה, מה זה "הגדתי היום לה' אלהיך", היה צריך להיות "לה' אלהינו". אמר לו רבי שמעון, וכי זה בלבדו הוא, והרי כתוב "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה וגו'", "אשר ה' אלהיך נותן לך", "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", וכולם כך.	אמר רבי יוסי, הואיל ובאנו לזה, מה זה "הגדתי היום לה' אלהיך", היה צריך להיות "לה' אלהינו". אמר לו רבי שמעון, וכי זה בלבדו הוא, והרי כתוב "כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה וגו'", "אשר ה' אלהיך נותן לך", "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", וכולם כך.
אלא הכי תנינן כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה מאי טעמא משום דזרעא קדישא לארעא קדישא סלקא ושכינתא באתרה יתבא והאי בהאי תליא ומשה לא קאמר אלהיך אלא לאינון דהוו זמינין למיעאל לארעא קדישא ולקבלא אפי שכינתא ומה דלא אמר אלהינו³⁴⁷² משום דהא משה לא זכה למיעאל לארעא ובגיני כך אלהיך ודאי בכל אתר משום דאינון הוו זמינין למיעאל תמן:	אלא כך שנינו, כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. למה משום שהזרע הקדוש עולה לארץ הקדושה ושכינה יושבת במקומה, וזה תלוי בזה. ומשה לא אמר אלהיך אלא לאותם שהיו עתידים להיכנס לארץ הקדושה ולקבל פני שכינה. ומה שלא אמר אלהינו, משום שהרי משה לא זכה להכנס לארץ, ולכן אלהיך ודאי בכל מקום, משום שהם היו עתידים להכנס לשם.
ואמר ליה ודאי הכי הוא אבל הכא כתיב (שם כו ג) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום ליהו"ה אלהיך והא אינון בארעא שריין מאי טעמא אלהיך ולא אלהינו אלא אינון בעיין לאחזאה ולאודאה דבגיני³⁴⁷³ דחסדו (חסד) עלאה זכאן לכל האי ושריין בארעא ועאלן לההיא ארעא ועבד עמהון כל אינון טבאן ובגיני כך הוו אמריין³⁴⁷⁴ מלין אלין לכהן ולא לבר נש אחרא³⁴⁷⁵ דכתיב הגדתי היום ליהו"ה אלהיך והכי הוא ודאי³⁴⁷⁶ משום דאתי מסטרא דחסד:	אמר לו, ודאי כך הוא, אבל כאן כתוב "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך", והרי הם בארץ שורים, למה אלהיך ולא אלהינו. אלא הם רצו להראות ולהודות שבגללו של החסד העליון זכו לכל זה ושרו בארץ ונכנסים לאותה ארץ ועשה עמהם כל אותן טובות, ולכן היו אומרים דברים אלה לכהן, ולא לאדם אחר, שנאמר "הגדתי היום לה' אלהיך", וכך הוא ודאי, משום שבא מצד החסד.
כה תאמר לבית יעקב (שמות יט ג) לההוא אתר דאתחזי להו ותגיד לבני ישראל בההוא אתר שלים דאתחזי להו דהא יעקב³⁴⁷⁷	"כה תאמר לבית יעקב", לאותו מקום שראוי להם. "ותגיד לבני ישראל" באותו מקום שלם שראוי להם. שהרי יעקב

³⁴⁷¹ נר"ה ודאי מרכבת הזכרים (אור יקר). לפי שהאמירה היא מצד הנוק' בצע אמרתו (רח"ו).
³⁴⁷² אבל במקום אחר תירץ לפי שאותו הדור שנכנסו לארץ היו אחוזים במלכות, ומשה למעלה
ממנה, ולכך אמר אלהיך ולא אלהי כי הוא אחוז בת"ת (מ"מ).
³⁴⁷³ דבגיניה (דפ"ו).
³⁴⁷⁴ אמרי (דפ"ו).
³⁴⁷⁵ "ולא לבר נש אחרא" מוסגר בדפ"ק.
³⁴⁷⁶ "והכי הוא ודאי" מוסגר בדפ"ק.
³⁴⁷⁷ מלכות (רח"ו).

ספר שמות

וישראל עולים בשתי דרגות, ועולים בדרגה אחת. אלא ישראל שלמות הכל	וישראל ³⁴⁷⁸ תרין דרגין אסתלקו ובדרגא חד סלקין ³⁴⁷⁹ אלא ישראל שלימותא דכלא
נקרא "ותגיד לבני ישראל", להראות חכמה ולדבר ברוח חכמה חסד ואמת שעשה להם הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ויגד לכם את בריתו".	פ/א אקרי (שמות יט ג) ותגיד לבני ישראל לאחזאה חכמתא ולאשתעי ברוח חכמתא טיבו וקישוט ³⁴⁸⁰ דעבד לון קודשא בריך הוא דכתיב (דברים ד יג) ויגד לכם את בריתו ³⁴⁸¹ ;
שנינו, אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי הולך בדרך, והיה עמי רבי חייא בני. עד שהיינו הולכים, מצאתי איש אחד שהיה לוקט בשדה עשבים לרפואה. קרבתי אליו, אמרתי לו, בן אדם קשר הקשורות העשבים, למה. לא הרים ראשו ולא אמר דבר. חזרתי פעם אחרת, ואמרתי את זה. ולא אמר דבר. אמרתי לו, לרבי חייא בני, או שהאיש הזה אזניו אטומות או שוטה או חכם. ישבתי אצלו. אחר כך לקט אותם עשבים ואחז אותם, וכסה אותם בצ'לי גפן.	תניא אמר רבי יוסי זמנא חדא הוינא אזיל בארחה והוה רבי חייא ברי עמי עד דהוינא אזלינן אשכחנא חד גבר דהוה לקיט בחקלא ³⁴⁸² עשבין לאסוותא ³⁴⁸³ קריבנא לגבוי ³⁴⁸⁴ אמינא ליה בר נש קומרא דקומרי דעשבין למה ³⁴⁸⁵ לא זקיף רישיה ולא אמר מידי אהדרנא זמנא אחרא ואמינא האי ולא אמר מידי אמינא ליה לרבי חייא ברי או האי בר נש אמיס אודנין או שטיא או חכימא יתיבנא גבוי לבתר לקיט אינון עשבין ואחיד לון וחפא עליהון טרפי גופנין;
אמר לנו, אני ראיתי שאתם יהודים, ועל היהודים אומרים שהם חכמים, אם לא הייתי חס עליכם. עכשיו תהיו מרוחקים מבני אדם כמו המצורע הזה, שמרחיקים אותו מהכל, שהרי אני רואה שריח של עשב אחד שהיה קרוב אליכם נכנס בגופכם, ותהיו רחוקים שלשה	אמר לן אנא חמינא דיודאין אתון ויודאין אמרי עליהו דאינון חכימין אי לא דחייסנא עלייכו השתא תהוון רחיקן מבני נשא כסגירא ³⁴⁸⁶ דא ודמרחיקין (דרחיקין) ליה מכלא דהא אנא חמינא דריחא דחד עשבא דהוה קריב גביכון עאל בגופיכו ותהוון רחיקין תלתא יומין

³⁴⁷⁸ ת"ת (רח"ו).

³⁴⁷⁹ אחדות שלים (רח"ו).

³⁴⁸⁰ עי' אד"ר קצט ע"א: ארחא אתפרשא לשית מאה ותליסר אורחין דאורייתא דפליג בזעיר אפין דכתיב ביה (תהלים כה) כל ארחות יי' חסד ואמת וגו' – "ארחות ה'" היינו ארחין דז"א, והם נהרין מארחא דע"ק שמכונה "חסד ואמת" שכן "חסד" הוא סוד החיבורי שהוא חסד דגלגלתא דבינה דרדל"א (בהגר"א על ספד"צ י"ב ע"א ד"ה וז"ש וזעיר) ו"אמת" בעתיקא תליא (כמ"ש בזהר תרומה קמ ע"ב) (ב"ע מז ע"א).

³⁴⁸¹ כה תאמר, דהיינו אמירה שהיא אימא, לבית יעקב, שאין בחינתו אלא מאבא, אלו ימשיכו עליהם ג"כ מאימא, ויקבלו עליהם אמירה דהיינו אימא. ותגד, לשון המשכה, דהיינו יסוד דאבא הנמשך למטה מיסוד אימא, עד יסוד דז"א. לבני ישראל, שהם מבחי' ז"א, שהם מבחינת אימא ולא מאבא, אלו אני רוצה שימשיכו גם עליהם מאור דאבא, וכ"א שם בפ' ואתחנן (דברים ד' יג) ויגד לכם בריתו, והיינו בריתו דקאמר (ספר הליקוטין - פרשת בשלח - פרק יח).

³⁴⁸² עי' לעיל עט ע"ב שחקלא היא מידת המלכות.

³⁴⁸³ עי' תיקו"ז קיג ע"א וכן ח"ג קצח ע"ב שמלקטים עשבים עבור ע"ז, אמנם עי' לקמן ח"ג קסב ע"א שמשם פשטות לא היה לשם ע"ז. ועי' פסחים נו ע"א: ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו וכו' גזז ספר רפואות והודו לו. ועי' ספר הליקוטין (מלכים א' פרק א): וגם גזז ספר רפואות, מצד סגולתם מצד העשבים והפירות שהם תחת רשות השרים, כמ"ש (איוב לח לג) אם תשים משטרו בארץ, והיו עובדים להם. ולזה הודו לו חכמים, בראותם כי כח הלבנה היתה הולכת וחסור בעונות, ואין לה כח ושליטה כבימי שלמה, ולכן התיש כח החיצונים קודם שתחסר מכל וכל. ועי' עמק המלך (ש"י פ"י): עשב, היינו קליפת נוגה, כי עשב הוא מאכל בהמה.

³⁴⁸⁴ לגביה (דפ"ו).

³⁴⁸⁵ עי' ח"א כז ע"א: תלת קטירין אינון נשמתא רוחא נפשא.

³⁴⁸⁶ אם היה מצורע מוחלט אוי לו, כי בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, בד"ד עולה עשרה, ר"ל חוץ לי' ספירות, למקום החיצונים. וטמא טמא יקרא, שנמסר ביד מחבלים בשדה, ונקרא איש שדה, על שם שדים מחלק איש יודע ציד איש שדה, כי משם חלקו של עשו (בהגר"א בתיקו"ז נג ע"ד).

ספר שמות

ימים, אלא אכלו שומי הבר הללו ותתרפאו.	אלא אכילו אלין תומי ברא ותתסון:
אכלנו מהם, שהיו מצויים לפנינו, ונרדמנו ונקשרנו בזעה עד זמן רב. אחר כך התעוררנו. אמר להם אותו האיש, עכשיו אליכם עמכם, שמצאתם אותי, שהרי רפואת גופכם נשלמה על ידי.	אכלנא מנייהו דהוו שכיחין קמן ואדמכנא ואתקמרנא בזיעא ³⁴⁸⁷ עד עידן סגי לבתר אתערנא אמר לן ההוא גברא השתא אלהכון עמכון דאשכחתון לי דהא אסוותא דגופיכון על ידי אשתלים ³⁴⁸⁸ :
עד שהיינו הולכים, אמר לנו, כל אדם צריך לדבר עם אדם אחר כפי דרכיו, שהרי לנקבה כפי דרכה, לאיש כפי דרכו, לגבר שבגברים כפי דרכו. אמרתי לרבי חייא בני, זהו שנאמר "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבית ישראל". (ס"א "כה תאמר לבית יעקב", באותו מקום שראוי להם, "ותגיד לבני ישראל", באותו מקום שלם שראוי להם. שהרי יעקב וישראל שתי דרגות הם, ובדרגה אחת עולים, אלא ישראל נקרא שלמות הכל).	עד דהוינא אזלין אמר לן כל בר נש בעי לאשתעי בבר נש אחרא כפום ארחוי ³⁴⁸⁹ דהא לנוקבא כפום ארחוי לגברא כפום ארחוי לגברי כפום ארחוי אמינא לרבי חייא ברי היינו דכתיב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל ³⁴⁹⁰ וס"א כה תאמר לבית יעקב בההוא אתר דאתחזי להו ותגיד לבני ישראל בההוא אתר שלים דאתחזי להו דהא יעקב וישראל תרין דרגין אינון ובדרגא חד סלקין אלא ישראל שלמותא דכלא אקרי:
אמר לנו, ראיתם שלא הרמתי ראשי ולא דברתי עמכם, משום שאבי היה חכם בעשבים מכל בני דורו, ולמדתי מאבי דרכי כל העשבים שבהם אמת, ואני בכל השנה מדורי ביניהם.	אמר לן חמיתון דלא זקיפנא רישאי ולא אשתעינא בהדייכו משום ודאבא (דאנא) חכימא בעשבין מכל בני דרא והוה ³⁴⁹¹ ואוליפנא מאבא ארחוי דכל עשבין דבהון קשוט ³⁴⁹² ואנא בכל שתא מדוראי ביניהם:
והעשב הזה שראיתם שכסיתי אותו בפעלי הגפן הללו, בביתי יש מקום אחד והוא לצד צפון, ובאותו המקום נעוץ רחיים אחד, ומהעין של אותו הרחיים יוצא איש אחד עם שני ראשים, וחרב שנונה בידו. ובכל יום הוא מצער אותנו,	והאי עשבא דחמיתון דחפינא ליה במרפי דגופנין אלין בביתאי אית אתר חד והוא לסטר צפון ובההוא אתר נעיץ חד ריחיא ³⁴⁹³ ומעינא ודההוא (ומההוא) ריחיא נפיק חד גבר בתרין רישין ³⁴⁹⁴ וחרבא שיננא בידיה ובכל יומא קא

³⁴⁸⁷ עי' לעיל סא רע"ב אתבזע זיעא באנפוי ותב רוחיה לגביה. ועי' אפיקי ים (חגיגה דף יג ע"א): בפי' בראשית דף מב ע"א כולהו כד נטלין מזדעזעים כמה חיילין וכו', והם זיעתם של חיות שמשם יוצא הנהר דינור. והזיעה היא זי"ע ורת"ת שהם תתר"ו בסוד שיר המלאכים כמ"ש ב"ח שה"ש, וידוע כי זיעה הוא ע"י המים שמתבקע דרך נקבים שבעור ע"י חום הגובר בו, והחום מוציא המים לחוץ, וכן כאן בהיכל הזכות ששם סוד המים מים קדושים מים ראשונים וכמ"ש שם בהיכלות ובביאורי רבינו באריכות, וע"י האש ששם מתבקע הזיעה וע"י יוצא נהר דינור, והוא מ"ש מזיעתם של חיות.

³⁴⁸⁸ עי' ח"ג ריח ע"א שרפואת כלל ישראל על ידי חולי הצדיקים.

³⁴⁸⁹ פי' הכיר בהם שהם חכמים גדולים לכך אמר ליה שמפני חכמתם צריך לנהוג בהם כבוד ואגיד לכם הענין (מ"מ).

³⁴⁹⁰ עי' עט ע"ב.

³⁴⁹¹ עי' ח"ג רז ע"ב: כמה חכים הוה בלעם בחרשוי על כל בני עלמא.

³⁴⁹² אמתיות הענין שבכל עשב ועשב (מ"מ).

³⁴⁹³ עי' חגיגה (דף יב ע"ב): שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים, ועי' ב"ע (קסג ע"ב): נו"ה רחיים דטחנין מנא לצדיקים כידוע ששחקים הוא בנו"ה ובהם ב' מוחין חו"ב. ועיי"ש (כו ע"ב): שכל טחינה הוא בנו"ה ששם מתבשל הזרע שיהיה ראוי שיהיה נוצר ממנו הולד כמו טחינה שמתקן לאכילה וכו', ומזה הטעם נק' שפתיים רחיים כמ"ש רז"ל לעולם ישים אדם שתי שפתותיו כשני רחיים כו' וידוע כי ב' שפתיים הם נו"ה.

³⁴⁹⁴ עי' ח"א רנא ע"א: כל אינון דתמן אינון מתולדין דקין ואינון בתרין רישין מנהון גברין עלאין ומנהון גברין זעירין ולית בהו דעתא שלים כשאר בני נשא דהכא לזמנין אינון זכאין ואתהדרן לסטרא טבא ולזמנין אתהדרן לסטרא בישא ומולדין ומתין כשאר בני נשא.

ספר שמות

ואני לקטתי את העשב הזה והלכו אחרי, ותראו את כחו של העשב הזה, ומה שאלוה העליון גילה בעולם, ואין מי שיודע דרכיו בכל.	מצער לן ואנא לקיטנא האי עשבא וזילו אבתראי ותחמון חיליה דהאי עשבא ומה די אלהא עלאה גלי בעלמא ולית מאן דידע ארחוי ובכלא:
הלכנו אחרי, עד שהיינו הולכים בדרך, התכופף לנקב אחד בעפר, ושם מאותו העשב בנקב. יצא נחש אחד וראשו גדול, לקח חבל (סודר) אחד וקשר אותו כמו גדי אחד, פחדנו, אמר לנו, לכו אחרי.	אזילנא אבתריה עד דהוינא אזלי בארחא מאיך לחד נוקבא בעפרא ושווי מההוא עשבא בנוקבא (לנוקבא) נפק חד חויא ורישא ורישיה דיליה סגי נטל חד סנטירא [נ"א סודרא] וקטיר ליה כחד גדיא דחילנא אמר לן ³⁴⁹⁵ זילו אבתראי:
עד שהגענו לביתו, ראינו אותו מקום בחשכה. אחר כותל אחד לקח נר אחד, והדליק אש סביב אותו מקום הרחיים. אמר לנו, ממה שתראו לא תפחדו ולא תדברו דבר.	עד דמטינא לביתיה חמינא ההוא אתר בחשוכא בתר חד כותלא נטל חד שרגא ודליק דליקא ³⁴⁹⁶ סחרניה דההוא אתר דריחיא אמר לן ³⁴⁹⁷ ממה דתחמון לא תדחלון ולא תשתעון מדי:
בין כך התיר את הנחש מקשריו, וכתש במכתשת מאותו העשב, ושם בראש הנחש. נכנס הנחש באותו עין הרחיים, ושמענו קול שכל המקום הזדעזע, רצינו לצאת, אחז בידנו אותו האיש ואמר, אל תפחדו, קרבו אלי.	אדהכי שרי חויא מקטרוי וכתש בקיסטא מההוא עשבא ושווי ברישיה דחויא עאל חויא בההוא עינא דרחיאי ושמענא קלא דכל אתר מזדעזעא בעינן למיפק אחיד בידנא ההוא גברא אמר לא תדחלון קריבו גבאי:
בין כך יצא הנחש שותת דם, לקח אותו האיש מאותו העשב ושם בראשו כבתחילה. נכנס לאותו עין הרחיים לשעה קטנה, ראינו שיצא מאותו העין איש אחד עם שני ראשים ונחש שרוי סביב צוארו, נכנס לאותו עין הרחיים ויצא שלש פעמים. הוא אמר זקיטא זקיטא, אוי לאמו שהובילה אותו לאותו מקום.	אדהכי נפק חויא שתית דמא נקט ההוא גברא מההוא עשבא ושווי ברישיה כבקדמיתא עאל בההוא עינא דרחיאי לשעתא זעירא חמינא דנפק מההוא עינא חד גברא בתרין רישין וחויא שרייא סחרניה דקדלוי עאל בההוא עינא דרחיאי ונפק תלת זמני הוה אמר זקיטא זקיטא ווי לאימיה דלההוא אתר אוביל ליה:
בין כך נעקר הרחיים ממקומו, ויצאו האיש והנחש ונפלו ומתו שניהם, ואנו פחדנו מאד. אמר לנו אותו האיש, זהו כחו של עשב שאני לקטתי לפניכם, ולכן לא דברתי עמכם ולא הרמתי ראשי בשעה שקרבכם אלי.	אדהכי אתעקר ריחיא ³⁴⁹⁸ מאתריה ונפקו גברא וחויא ונפלו ומיתו תרווייהו ואנן דחילנא סגי אמר לן ההוא גברא דא הוא חילא דעשבא דאנא לקיטנא קמייכו ובגיני כך לא אשתעינא בהדייכו ולא זקיפנא רישאי בשעתא דקריבתון גבאי:
אמר לנו, אלו	אמר לן ³⁴⁹⁹ אילו
	פ/ב
ידעו בני אדם חכמה של כל מה שנטע הקדוש ברוך הוא בארץ, וכח כל מה שנמצא בעולם, יכירו את כח רבונם בחכמתו הרבה. אבל לא הסתיר הקדוש ברוך הוא חכמה זו מבני אדם, אלא כדי	ידעין בני נשא וחכמתא דכל (כל) מה דנטע קודשא בריך הוא בארעא וחילא דכל מה דאשתכח (וכל מאן דישתכח) בעלמא ישתמודעון חילא דמאריהון בחכמתיה סגיאה

³⁴⁹⁵ לון (דפ"ו).

³⁴⁹⁶ מדורה של אש להאיר ולרוב החשך לא הספיק לו אור הנר (מ"מ).

³⁴⁹⁷ לון (דפ"ו).

³⁴⁹⁸ כי רצו לצאת הנחש והגברא ואין מקום לצאת כי עין הריחיים צר מהכיל גוף שניהם (מ"מ)

³⁴⁹⁹ לון (דפ"ו).

ספר שמות

אבל לא טמיר קודשא בריך הוא חכמתא דא מבני נשא אלא בגין דלא יסטון מארחוי ולא יתרחיצו בההיא חכמתא וינשון ליה³⁵⁰⁰:	שלא יסטו מדרכיו, ולא יבטחו באותה חכמה וישכחו אותו.
כד אתינא ואמינא [הני] מלי קמיה דרבי שמעון אמר ודאי הכימא הוה ותא חזי לית עשבא ועשבא דאתייליד בארעא דלא הוה ביה חכמתא סגיא וחייליה בשמיא סגיא תא חזי מן אזובא דבכל אתר דבעי קודשא בריך הוא לדכאה לבר נש³⁵⁰¹ באזובא מתדכי מאי טעמא משום דיתער חיליה דלעילא דאתפקדא עלוי דהא ההוא חילא דאתפקדא עלוי כד אתערא מבערא רוח מסאבא ואתדכי בר נש ועלך אמינא בריך רחמנא דשזבך:	כשבאתי ואמרתי את הדברים הללו לפני רבי שמעון, אמר ודאי חכם היה. ובא וראה, אין עשב ועשב שנולד בארץ שאין בו חכמה רבה וכחו רב בשמים. בא וראה, מן האזוב, שבכל מקום שרצה הקדוש ברוך הוא לטהר את האדם, הוא נטהר באזוב. למה, משום שיתעורר כחו שלמעלה שנפקד עליו, שהרי כשמתעורר אותו הכח שנפקד עליו, הוא מבער רוח הטומאה ונטהר האדם. ועליך אני אומר, ברוך הרחמן שהצילך.
אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים אתכם על כנפי נשרים (שמות יט ד) מאי כנפי נשרים אמר רבי יהודה ברחמי³⁵⁰² דכתיב (דברים לב יא) כנשר יעיר קנו³⁵⁰³ וגו' והיינו רוא דאמר רבי שמעון (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים³⁵⁰⁴ מאי בשמים ברחמי מה נשר אשתכח ברחמי על בנוי ודינא לגבי אחרנין כך קודשא בריך הוא³⁵⁰⁵ אשתכח ברחמי לגבי ישראל³⁵⁰⁶ ודינא לגבי עמין עעכו"ם³⁵⁰⁷:	"אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים", מה זה כנפי נשרים. אמר רבי יהודה, ברחמים, שנאמר "כנשר יעיר קנו וגו'", והיינו סוד הכתוב שאמר רבי שמעון "דרך הנשר בשמים". מהו בשמים, ברחמים, כמו שהנשר נמצא ברחמים על בניו ובדין כלפי אחרים, כך הקדוש ברוך הוא נמצא ברחמים לישראל ובדין אל עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות.
רבי אלעזר הוה אזיל מקפוטקיא ללוד והוה אזיל רבי יוסי ורבי חייא עמיה קמו בנהורא כד נהיר יממא והוה אזיל אמר רבי חייא חמינא האי קרא דכתיב (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן הא אריה בימינא שור משמאל³⁵⁰⁸ נשר באן אתר דוכתיה:	רבי אלעזר היה הולך מקפוטקיא ללוד, והיו הולכים עמו רבי יוסי ורבי חייא. קמו באור כשהאיר היום, והיו הולכים. אמר רבי חייא, ראיתי את הפסוק הזה שכתוב "ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן", הרי אריה בימין שור משמאל, נשר באיזה מקום מקומו.

³⁵⁰⁰ עי' ברכות י ע"ב, חזקיהו המלך גנז ספר רפואות, פי' רש"י: כדי שיבקשו רחמים.

³⁵⁰¹ ויחי רנ ע"א (הערת הזהר).

³⁵⁰² פי' נשר הוא רחמים כדמסיק, ולהיות הנהגתם של ישראל במדת רחמים ייחס ההנהגה ההיא אל כנפי נשרים וכן פי' הכתוב וכו' (אור יקר).

³⁵⁰³ הם מדות רחמניות שיש בנשר על בניו כדפי' במדרש, ועם היות שהנשר הוא במלכות ומדת המלכות היא מדת הדין הרפה ע"ז הוא כדפי' ר"ש (אור יקר). עי' שעה"כ ב ע"ג.

³⁵⁰⁴ ונודע כי שמים "רחמי" דהיינו ת"ת, ולא אמר הכתוב נשר שמים אלא דרך הנשר בשמים, ירצה כי הנשר היא מדת המלכות, ועולה דרך הת"ת דהיינו דרך הנשר מלכות, בשמים בת"ת, ושוב פי' שהן אמת שהיא מדת הדין, אמנם פועל מצד רחמיה על ישראל ומצד דינה על אומות העולם, להצלתן של ישראל (אור יקר).

³⁵⁰⁵ בבחי' מדת המלכות (אור יקר).

³⁵⁰⁶ מאותם הרחמים שהיא מקבלת באמצעותם מישראל העליון (אור יקר).

³⁵⁰⁷ שהיא מדת הדין הרפה, ומצד דינה דנה לאומות העולם, ולעולם נשר הוא במלכות, אלא שהיא רחמים שהיא נקשרת למעלה בת"ת (אור יקר).

³⁵⁰⁸ קב ע"א (הערת הזהר).

455

ספר שמות

אמר לו רבי אלעזר במקום שהיונק שרוי. למה, משום שנשר נמצא בכל, אהבה לבניו דין כלפי אחרים, כך הקדוש ברוך הוא מוביל את ישראל ברחמים ובדין כלפי אחרים, שנאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים", ונאמר "כנשר יעיר קנו".	אמר ליה רבי אלעזר באתרא ודיניקא (דיעקב) שריא³⁵⁰⁹ מאי טעמא³⁵¹⁰ משום דנשר בכלא אשתכח³⁵¹¹ רחמי לבנוי³⁵¹² דינא לגבי אחרנין³⁵¹³ כך קודשא בריך הוא אוכיל לון לישראל ברחמי ובדינא לגבי אחרנין דכתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים וכתיב כנשר יעיר קנו:
מנין לנו שנשר נקרא רחמים, שנאמר "דרך הנשר בשמים", בשמים ממש, ולכן אריה לימין, שור לשמאל, נשר ביניהם, ואוחז אותם. אדם כולל את כולם, והכל נכללו בו, שנאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה".	מנלן דנשר רחמי אקרי דכתיב (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים בשמים ממש ובגיני כך³⁵¹⁴ אריה לימינא³⁵¹⁵ שור לשמאלא נשר ביניהו ואחיד לון³⁵¹⁶ אדם כליל כללו³⁵¹⁷ וכלא אתכלילין ביה³⁵¹⁸ דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה³⁵¹⁹:
"ויהי ביום השלישי וגו'", רבי אבא פתח "אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה", אחות לנו קטנה, זו כנסת ישראל שנקראת אחות לקדוש ברוך הוא. ושדים אין לה, היינו ששנינו, בשעה שקרבו ישראל להר	ויהי ביום השלישי וגו' (שמות יט טז) רבי אבא פתח (שיר ח ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה אחות לנו קטנה דא כנסת ישראל³⁵²⁰ דאקרי אחות לקודשא בריך הוא³⁵²¹ ושדים אין לה³⁵²² היינו

³⁵⁰⁹ לא אמר אתרי דיעקב הוא אלא באתרי דיעקב, שהוא הת"ת, "שריא" המלכות בהיותה נקראת נשר, רחמים כדפי', והנה דברי ר' אלעזר הם מורכבים על ב' העניינים, לא גמר אומר היותו בת"ת ממש, ולא אמר שהיא מכל וכל במלכות והניח הענין תלוי ועומד (אור יקר).

³⁵¹⁰ למה פירשתי כך (אור יקר).
³⁵¹¹ משום "דנשר בכלא אשתכח" פעמים לדין פעמים לרחמים כפי ענין הנפעלים, ולזה צריכים אנו לייחס לה מקום שיהיה לה ב' בחינות אלו (אור יקר).

³⁵¹² מצד רחמי הת"ת, והיא מתייחדת עמו (אור יקר).
³⁵¹³ מצד שהיא דין, והיינו ואשא וכו' כדפי' לעיל (אור יקר).

³⁵¹⁴ ירצה עתה יובן הכתוב, שאמר אריה ייחס לו הימין, שור ייחס לו השמאל, ונשר סתם שם בכללם משום דמסתמא משתמע נשר ביניהו, ויש בו דין ורחמים, והיינו המלכות שהיא דין מצד הגבורה, והיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה, והיא רחמים מצד החסד האוחז בה (אור יקר).
³⁵¹⁵ כלומר אין ספק שאריה חסד, ושור גבורה, לא נשאר הספק אלא בנשר אדם איך ענינם, אמנם הספק בנשר, שבא סתם בפסוק ואמר ופני נשר לארבעתם, ולא פי' איזה מקומו, ויש מקום ספק מצד מה שאמר הכתוב, אריה לימין שור לשמאל, והשלישי אליהם נשר, מורה דמסתמא הוא אמצעי לאריה שור, אמנם לפי המורגל הוא כי שנשר היא נקבה בסוד המלכות, ור' אלעזר אמר דבר השווה לב' הדעות כדעת אביו שפי' (אור יקר).

³⁵¹⁶ ופני אדם הם ב' בחי': הא' היא למטה משלשתם והוא כולל אותם ופני אדם אלו הם במלכות במקומה, שהיא ה' כוללת ג' אבות כנגד ג' גווני הקשת, אמנם הב' היא למעלה מכולם, שכל הג' מושרשים בו, והיינו בת"ת פני אדם ודאי (אור יקר).

³⁵¹⁷ והיינו פני אדם העליונים (אור יקר). פי הוא בחי' מלכות, כי אריה חסד, שור גבורה, נשר ת"ת, אדם מלכות (יהל אור).

³⁵¹⁸ והיינו פני אדם התחתונים, וז"ש הכתוב, ודמות פניהם שור נשר אריה פני אדם, והעד על ב' בחינות אלו בפני אדם אומר "ועל דמות הכסא" דהיינו כסא דבריאה (אור יקר).

³⁵¹⁹ דהיינו מלכות הכוללת פני אריה שור נשר העליונים, והיינו לגבי חיות פני אדם למטה, ודמות פניהם פני אדם, ופני אדם למעלה כאומרו "ועל דמות הכסא וכו'" ובערך האצילות אמר דמות כמראה אדם, לא אמר דמות אדם אלא כמראה אדם, כאותו אדם שהוא רוכב על נשר שור אריה, דהיינו סוד אדם בת"ת בבחי' עצמו הרוכב על ג' פנים אלו (אור יקר).

³⁵²⁰ היינו המלכות שהיא עם ישראל בגלותם, ויוצאת עמהם, והיא מתתקנת מתקרבת עמהם לסיני כדי להתתקן עם בניה, שכאשר ישראל עושים מעשים הגונים, היא אמן של ישראל, המתתקנת עליהם ומתקשטת בטובתם, וכשרותם, וא"כ כל מה שישראל מתתקנין היא מתתקנת עמהם (אור יקר).

³⁵²¹ בסוד ד"ו פרצופין (אור יקר).

ספר שמות

דַּתְנִינָן בְּשַׁעֲתָא וּדְקָרִיבֻּוּ (דְּקָרִיב) יִשְׂרָאֵל לְטוֹרָא דְּסִינִי לֹא הוּהּ בְּהוֹן זְכוּוֹן וְעוּבְדִּין טְבִין לֹאֲגִנָּא עֲלִייהוּ דְּכְתִיב וְשָׁדִים אִין לֹא דְהָא אִינוֹן תְּקוּנָא וְשִׁפְרִיו דִּאֲתַתָּא³⁵²³ וְלִית שִׁפְרִיו דִּאֲתַתָּא אִלֹּא אִינוֹן³⁵²⁴ מַה נַּעֲשֶׂה לֹאֲחֻתָּנוּ מַה יִּתְעַבִּיד מִינָּה³⁵²⁵ בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִתְגַּלִּי בְּטוֹרָא דְּסִינִי לְמַלְלָא בְּפִתְגָמִי אֹרִייתָא וַיִּפְרַח נִשְׁמַתְהוֹן מִנִּיְהוּ:	סִינִי, לֹא הִיָּה בָּהֶם זְכוּיּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְהִגָּן עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר "וְשָׁדִים אִין לֹא", שֶׁהָרִי הֵם הִתְקוֹן וְהִיוּפִי שֶׁל הָאִשָּׁה, וְאִין יוּפִי שֶׁל אִשָּׁה אִלֹּא הֵם. "מַה נַּעֲשֶׂה לֹאֲחֻתָּנוּ", מַה יַּעֲשֶׂה מִמֶּנָּה בְּשַׁעֲתָא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְגַּלֶּה בְּהָר סִינִי לְדַבֵּר אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וְתִפְרַח מֵהֶם נִשְׁמַתָּם.
אֱמַר רַבִּי יוֹסִי, בִּאֲוֹתָה שַׁעָה שְׁקָרְבֻּוּ יִשְׂרָאֵל לְהָר סִינִי, בִּאֲוֹתוֹ לִילָה, לִיל שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלֹּא הִזְדוּגּוּ לְנִשְׁוֹתֵיהֶם, בָּאוּ מִלֵּאכִים עֲלִיוֹנִים וְקִבְּלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בִּאֲחֻזָּה. אוֹתָם מִלֵּאכִים לְמַעַלָּה וּיִשְׂרָאֵל מִלֵּאכִים מִלְּמַטָּה. הֵם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן לְמַעַלָּה וּיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן לְמַטָּה.	אֱמַר רַבִּי יוֹסִי, בִּאֲוֹתָה שַׁעָה שְׁקָרְבֻּוּ יִשְׂרָאֵל לְהָר סִינִי, בִּאֲוֹתוֹ לִילָה, לִיל שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלֹּא הִזְדוּגּוּ לְנִשְׁוֹתֵיהֶם, בָּאוּ מִלֵּאכִים עֲלִיוֹנִים וְקִבְּלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בִּאֲחֻזָּה. אוֹתָם מִלֵּאכִים לְמַעַלָּה וּיִשְׂרָאֵל מִלֵּאכִים מִלְּמַטָּה. הֵם מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן לְמַעַלָּה וּיִשְׂרָאֵל מְקַדְּשִׁים אֶת הַשֵּׁם הָעֲלִיּוֹן לְמַטָּה.
וְאֲתַעֲטְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְעִין כְּתָרִין בַּהֲוָא לִילָא וּמִלֵּאכִי עֲלָא הוּא אֱמָרִי אֲחֻתָּ לָנוּ קְטָנָה וְשָׁדִים אִין לֹא דְלִית בְּהוֹן זְכוּוֹן וְעוּבְדִּין טְבִין מַה נַּעֲשֶׂה לֹאֲחֻתָּנוּ כְּלוּמַר מַה יִּקְר וְרַבּוּ נַעֲבִיד לֹאֲחֻתָּנָא דָּא בְּיוֹמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְיִתְגַּלִּי בְּטוֹרָא דְּסִינִי לְמִיָּהֵב לְהוּ אֹרִייתָא (יִגְלִי לֹא אֹרִייתָא):	וְהִתְעַטְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁבְעִים כְּתָרִים בִּאֲוֹתוֹ לִילָה, וּמִלֵּאכִים עֲלִיוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִים "אֲחֻתָּ לָנוּ קְטָנָה וְשָׁדִים אִין לֹא", שֶׁאִין בָּהֶם זְכוּיּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. "מַה נַּעֲשֶׂה לֹאֲחֻתָּנוּ", כְּלוּמַר מַה כְּבוֹד וְגִדּוּלָה נַעֲשֶׂה לֹאֲחֻתָּנוּ זֶה בְּיוֹם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְגַּלֶּה בְּהָר סִינִי לְתַת לָהֶם תּוֹרָה.
וְהִיָּה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי³⁵²⁹ כְּתִיב (שְׁמוֹת י"ט) הָיוּ נִכּוֹנִים לְשִׁלְשֶׁת יָמִים אֶל תַּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה וְהִיָּינוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי רַבִּי שְׁמַעוֹן אֱמַר בְּשַׁעֲתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בַּעַל לֹאֲתַגְלָאָה	"וְהִיָּה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי". נֶאֱמַר "הָיוּ נִכּוֹנִים לְשִׁלְשֶׁת יָמִים אֶל תַּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה", וְהִיָּינוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֱמַר בְּשַׁעֲתָא שֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִתְגַּלּוֹת
פֶּא/א	
בְּטוֹרָא דְּסִינִי קֶרָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל הַפְּמִלִּיא דִּילָּה אֱמַר לוֹן הִשְׁתָּא יִשְׂרָאֵל [רַבִּיין] (דְּכִיין) דְּלֹא יִדְעִין נִימוּסִי וְאִנָּא בְּעִי לֹאֲתַגְלִי עֲלִייהוּ אִי אֲתַגְלִי עֲלִייהוּ בַּחִילָא דְּגִבּוּרָה לֹא יִכְלִין לְמַסְבֵּל אֲבָל אֲתַגְלִי עֲלִייהוּ בְּרַחֲמֵי וַיִּקְבְּלוּן	בְּהָר סִינִי, קֶרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְכָל הַפְּמִלִּיא שְׁלוֹ וְאֱמַר לָהֶם, עֲכָשִׁיו יִשְׂרָאֵל תִּינוּקוֹת שְׂאִינִם יוֹדְעִים אֶת הִנְהָגוֹתִי, וְאִנִּי רוֹצֶה לְהִתְגַּלּוֹת עֲלֵיהֶם, אִם אֲתַגְלֶה אֲלֵיהֶם בְּכַח הַגִּבּוּרָה לֹא יוּכְלוּ לְסַבּוֹל, אֲבָל אֲתַגְלֶה עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים, וַיִּקְבְּלוּ אֶת הִנְהָגוֹתִי, זֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִיָּה בְּיוֹם

³⁵²² כִּיּוֹן שְׂאִין לְיִשְׂרָאֵל מַעֲשִׂים הַגּוֹנִים, עִם הָיוֹת שְׁהִיא מִתְקַשֶּׁת מִכָּף רַגְלָהּ וְעַד קִדְקֶדָה בְּסוּד מַעֲשִׂיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, עַכ"ז יִיחַס עֵתָה תִּיקוּנָהּ בְּשִׁדְיִים (אֹר יִקְר). עִי' פֶּע"ח חֲג הַמִּצְוֹת א' ש"שְׁדִיִּים" הִיא גְדֻלּוֹת ב'.

³⁵²³ פִּי' סִימְנִי גְדֻלּוֹת.

³⁵²⁴ שְׂאִין אִשָּׁה אִלֹּא לְהַנִּיק אֶת בְּנִיהָ (אֹר יִקְר).

³⁵²⁵ פִּי' שְׂאוּמֵר הַקֶּב"ה כְּשֶׁפּוֹרַחַת נִשְׁמַתָּם מֵהֶם מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם מוֹכֵרָה לְהַחֲיוֹתָם (יֵהֵל אֹר).

³⁵²⁶ פִּי' לִיל שְׁלֹשָׁה יָמִים שֶׁלֹּא שִׁמְשׁוּ מִטָּתָם, וְר' יוֹסִי אֲזִיל לְשִׁיטָּתָהּ בְּש"ס דס"ל בְּד' צוּה אוֹתָם עַל פְּרִישָׁה וּפִירְשׁוּ לִיל ה' וְשִׁשִּׁי וְשִׁבְעִי לְמַחַר נִיתְנָה תּוֹרָה, אֲבָל רַבֵּן ס"ל ב' עֲבָדוּ פְּרִישָׁה וּפִירְשׁוּ לִיל שִׁשִּׁי וְשִׁבְעִי לְמַחַר נִיתְנָה תּוֹרָה, וְעִי' בְּמס' שֶׁבַת פֶּרֶק רַבִּי עֲקִיבָא (מ"מ).

³⁵²⁷ מְקַדְּשִׁין (דפ"ו).

³⁵²⁸ מְקַדְּשִׁין (דפ"ו).

³⁵²⁹ "וְהִיָּה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי" מוֹסַגֵּר בְּדפ"ק.

ספר שמות

השלישי", ביום השלישי ודאי, שהוא רחמים, מנין לנו, שנאמר "ויט שמים וירד".	נימוסי הדא הוא דכתיב (שמות יט יא) ויהי ביום השלישי ביום השלישי ודאי ³⁵³⁰ דאיהו רחמי מנלן דכתיב (ש"ב כב י) ויט שמים וירד:
ובזה התגלה הקדוש ברוך הוא לישראל, הקדים להם רחמים בתחילה, ואחר כך נתנה להם תורה מצד הגבורה ביום השלישי, שכך ראוי להם, שלכן נקראו ישראל.	ובהאי אתגלי קודשא בריך הוא לישראל אקדים להו רחמי בקדמיתא ולבתר אתייהב להו אורייתא מסטרא דגבורה ביום השלישי דהכי אתחזי להו דבניני כך ישראל אקרון ³⁵³¹ :
"בהיות הבוקר", שנאמר "בוקר לא עבות". אבל אם היה עבות, אז נמצאת קדרות ולא התגלה חסד. ומתי מתגלה חסד, בבוקר, כמו שנאמר "הבוקר אור", שכשמאיר הבוקר נמצא חסד בעולם והדינים עוברים, ובזמן שלא מאיר הבוקר, הדינים עד כעת לא עוברים, שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים". כיון שעברו אותם כוכבים ומאירים השמים נ"א ומאירה השמש, באותה שעה נאמר "בוקר לא עבות", וחסד מתעורר בעולם התחתון. באותה שעה נאמר "בהיות הבוקר", וכיון שעברו הכוכבים, נמצא הבוקר.	בהיות הבקר (שמות יט יא) דכתיב (ש"ב כג ד) בקר לא עבות הא אי הוה עבות ³⁵³² קדרותא אשתכח ולא אתגלייא חס"ד ואימתי אתגלייא חס"ד ובבקר כמה דאת אמר (בראשית מד ג) הבקר אור דכד נהיר צפרא חס"ד אשתכח בעלמא ודינין מתעברן ובזמנא דלא נהיר בקר דינין עד כען לא מתעברן דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים ³⁵³³ כיון דאתעברן אינון ככביא נהירו שמיא [נ"א ונהיר שמיא] ביה שעתא כתיב (שמואל ב' כג ד) בקר לא עבות וחס"ד אתער בעלמא תתאה ³⁵³⁴ בההיא שעתא כתיב בהיות הבקר [דאתער בקר דינין לא אשתכחו] וש"מ בהיות הבקר וכיון דמתעברן ככביא בקר אשתכחו [ש"מ בהיות הבקר וכיון דמתעברן בקר לא אשתכחו]:
אמר רבי יוסי "בהיות הבוקר", התחיל הקדוש ברוך הוא להתגלות בהר סיני, שנינו "בהיות הבוקר", כשהתעוררה זכותו של אברהם, שנאמר בו "וישכם אברהם בבוקר".	אמר רבי יוסי בהיות הבקר שארי קודשא בריך הוא לאתגלאה בטורא דסיני תאנא בהיות הבקר כד אתער זכותיה דאברהם דכתיב ביה (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר:
"ויהי קולות וברקים", אמר רבי אבא, נאמר קלת חסד, שני קולות שחזרו להיות אחד, זה יוצא מזה, רוח ממם ומים מרוח, שנים שהם אחד ואחד שהוא שנים.	ויהי קלת וברקים אמר רבי אבא קלת כתוב חסר תרין קלין דאהדרו לחד דא נפקא מן דא רוחא ממאי ³⁵³⁵ ומיא מרוחא ³⁵³⁶ תרין דאינון חד ³⁵³⁷ וחד [דאיהו] (דכלילא ביה) תרי:
אמר רבי יוסי קלת אחד, והוא קול גדול חזק שאינו פוסק לעולמים, הוא שנאמר בו "קול גדול ולא יסף", שהרי שאר הקולות פוסקים. ששנינו, בארבע	אמר רבי יוסי קלת חד ³⁵³⁸ ואיהו קלא (דאיהו) רברבא תקיפא דלא פסקת לעלמין וההוא דכתיב ביה (דברים ה יט) קול גדול ולא

³⁵³⁰ פי' ת"ת שהוא רחמים (מ"מ).

³⁵³¹ פי' כי ישראל הוא סוד ת"ת, וישראל אחוזים בת"ת, לכך נקראו ישראל (מ"מ).

³⁵³² פי' שיש בו דינים, והיינו קודם שהאיר הבקר הרבה רק בקדרותא דצפרא, אז יש דינים (מ"מ).

³⁵³³ דריש ויריעו לשון שירה, ור"ל שכיון שהכוכבים עדיין ברקיע, אזי נשארו הדינים, וז"ש כיון דאתעברן אינון ככביא (מ"מ).

³⁵³⁴ מלכות (מ"מ).

³⁵³⁵ פי' ת"ת מחסד לפי שהחסד הוא כולל כולם כנודע (מ"מ).

³⁵³⁶ פי' חסד מת"ת, שהת"ת כולל חסד וגבורה כנודע (מ"מ).

³⁵³⁷ פי' זה כמו ד"א שמפרש קולות, היינו חג"ת, וז"ש תרין דאינון חד הם חו"ג, וכד דכלילא ביה תרי היינו ת"ת ובספרים ישנים גריס בהדיא תנינן תרין דאינון חד וכו' (מ"מ).

³⁵³⁸ בינה (מ"מ).

ספר שמות

יסף דהא שאר קלין אתפסקון דתניא בארבעה תקופין בשתא³⁵³⁹ קלא אתפסקת³⁵⁴⁰ וכדין דינין מתערין בעלמא והאי קלא³⁵⁴¹ דכליל שאר קלין וביה לא אתפסק לעלמין ולא אתעבר מקיומא שלים ותוקפא דיליה ותאנא האי קלא דקלין קלא דכליל כלו (האי קלא קלא דקליא קלא דכליל) שאר קלין:	תקופות בשנה הקול נפסק, ואז הדינים מתעוררים בעולם. וקול זה שכולל בו את שאר הקולות לא נפסק לעולמים, ולא עובר מקיום שלם ו[מ]החזק שלו. שנינו קול זה קול של הקולות, קול שכולל את כל שאר הקולות.
אמר רבי יהודה לית קלא אלא מסטרא דרוחא ומיא³⁵⁴² [ונכלא] ואשא ובקלא [וקלא] עביד קלא ואתכליל דא בדא³⁵⁴³ ועל דא (ו) כתיב (שמות יט טז) קלת וברקים אמר רבי יוסי היינו דכתיב (תהלים קלה ז) ברקים למטר עשה³⁵⁴⁴ שלהובא³⁵⁴⁵ בעוטרי³⁵⁴⁶ קטירא דרחמי³⁵⁴⁷ [בחבתא דלא שקיע (נ"א בסבתא דלא שכיח)] [ובחיבתא דלא (שקיע) שכיח]³⁵⁴⁸ (בחבתא דלא שקיע):	אמר רבי יהודה, אין קול אלא מצד רוח ומים (ואש ובקול), והכל עושה קול, ונכלל זה בזה. ועל זה נאמר "קולות וברקים". אמר רבי יוסי היינו מה שנאמר "ברקים למטר עשה", שלהבת בעטרות, קשר של רחמים בחבה, שלא (שוקעת) מצויים.
תנא רבי יהודה אומר בסטר גבורה³⁵⁴⁹ אורייתא אתיהיבת אמר רבי יוסי אי הכי³⁵⁵⁰ בסטר שמאלא³⁵⁵¹ אמר ליה אתהדר לימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו וכתיב (שמות טו ו) ימינך יהוה נאדרי בכח³⁵⁵² וגו'	שנינו, רבי יהודה אומר בצד הגבורה נתנה התורה. אמר רבי יוסי, אם כן היא היתה בצד שמאל. אמר לו חזרה לימין, שנאמר "מימינו אש דת למו", ונאמר "ימינך ה' נאדרי בכח וגו'". מצאנו שמאל שחזר לימין וימין לשמאל, הרי

³⁵³⁹ הם ד' גבולי הזמן העליון, זמן ראשון הוא חסד תקופת ניסן, תקופת תמוז בגבורה, תקופת תשרי בת"ת, תקופת טבת במלכות (אור יקר).

³⁵⁴⁰ מלכות (מ"מ).

³⁵⁴¹ קלא (נוסף בדפ"ו), בינה (מ"מ).

³⁵⁴² בכל ספירה וספירה שנייחס בה קול, אינו מצד הגבורה שבה אלא מצד הת"ת והחסד, היינו "מיא ורוחא" שבה, והטעם ששנים אלו הם בעלי הקול, כל א' וא' לעצמו (אור יקר). פי' ר"י מסייע לת"ק דלעיל דקולות הם רוחא ומיאי (מ"מ).

³⁵⁴³ מים ברוח ורוח במים, והיינו קלת חסר תרין דאתעבידו חד, וברקים הם מצד הגבורה, ואינם בכלל קול, אלא קול מצד מים ורוח, וברקים מצד האש, והכריח ר' יוסי דעת זה ואמר "היינו וכו'". פי' הת"ת הנק' קול עשה למלכות הנקרא קול ג"כ ונכללו זה בזה (מ"מ).

³⁵⁴⁴ ענין המטר הוא סוד מים ברוח וברקים עשה למטר (אור יקר).

³⁵⁴⁵ שלהובי (מ"מ).

³⁵⁴⁶ שהוא הגבורה, שהיא שלהבת אש בעטרוי בשרשיה, והיא נקשרת בסוד הרחמים, והיינו עם המים והרוח ע"י הבינה, דהיינו "בסיבתא" (אור יקר). "שלהובא" מלכות, "בעטרוי", בגבורה ששם היא מתערת בדיניה (אור יקר). פי' הגבורות קשורים בחסדים באהבה שאינה מתבטלת לעולם, ושיעור הכתוב ברקים, שהם הגבורות למטר, שהם החסדים עשה, המאציל שתמיד הגבורות קשורים בחסדים (מ"מ).

³⁵⁴⁷ בסוד הבינה, והיינו ג' פעמים אלהים בבינה בגבורה ובמלכות, וג' מדות הדין, ושלשתן יחד עושות ברק והיינו ברקים למטר עשה (אור יקר).

³⁵⁴⁸ היא זקנה, כי סוד הזקנה בג"ר והבינה זקנה ודאי (אור יקר). "שכיח" שהיא נעלמת (אור יקר).

³⁵⁴⁹ עם היות שהתורה היא קו האמצעי נתנה בסוד הגבורה (אור יקר). והיינו דאתהדר הגבורה בימין, והעד שנכלל השמאל בימין דכתיב מימינו אש דת למו, והיינו מימינו אש דת, דהיינו אש דת הגבורה שנטה אל הימין כדפי', וכתיב כענין הכללות הזה ימינך ה' נאדרי בכח, בסוד הגבורה הנכללת בה, וזה כי כשנדקדק ב' הפסוקים, נמצא שהם ב' עניינים מימינו אש, מורה אש הגבורה, לימין ולחסד, והנה השמאל אתחזר לימין וכתיב ימינך ה' נאדרי בכח, הרי זה מורה על הימין בשמאל (אור יקר).

³⁵⁵⁰ ואנן קיימא לן קרא דכתיב פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על לשונה (אור יקר).

³⁵⁵¹ ולא בחסד, א"ל אין הכי נמי שנתנה בימין (אור יקר).

³⁵⁵² מורה שהוא הלך ואתחזר לשמאל (אור יקר).

ספר שמות

גבורה לימין.	אשכחן שמאלא דאתחזר לימינא ³⁵⁵³ וימינא לשמאלא הא גבורה [לימינא] (לשמאלא):
"וענן כבד על ההר וגו'", ענן חזק ששקוע במקומו, שלא לוקח. "וקול שופר חזק מאד", מתוך הענן החזק היה יוצא אותו הקול, כמו שנאמר "ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך".	וענן כבד על ההר וגו' (שמות יט טז) עננא תקיף ³⁵⁵⁴ דשקיע באתריה דלא נטיל וקל שפר חזק מאד מגו דעננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא כמה דאת אמר (דברים ה ב) ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך:
אמר רבי יהודה שלש חשכים היו, שנאמר "חשך ענן וערפל", ואותו קול היה יוצא פנימי מכולם. אמר רבי יוסי הפנימי של הכל היה, שבו נאמר "קול גדול ולא יסף".	אמר רבי יהודה תלת חשוכי הוו ³⁵⁵⁵ דכתיב (דברים ד יא) חשך ענן וערפל והוא קלא הוה נפיק פנימאה מכלהו אמר רבי יוסי פנימאה דכלא הוה דביה כתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף:
אמר רבי אבא, נאמר "וכל העם רואים את הקולות". רואים, היה צריך להיות שומעים. אלא כך שנינו, אותם קולות היו נחקקים באותו חשך וענן ועלטה, ונראים בהם כמו שנראה גוף. ורואים מה שרואים ושומעים מה ששומעים מתוך אותו חושך ועלטה וענן, ומתוך אותו מראה שהיו רואים היו מאירים באור עליון, ויודעים מה שלא ידעו דורות אחרונים שבאו אחריהם.	אמר רבי אבא כתיב (שמות כ טז) וכל העם ראים את הקולות ראים שמעים מבעי ליה אלא הכי תנינן אינון קלין הוו מתגלפי בההוא חשוכא ועננא וקבלא ומתחזיין בהו כמה דאתחזי גופא וחמאן מה דחמאן ושמעין מה דשמעין מגו ההוא חשוכא וקבלא ועננא ומגו ההוא חזיו דהוו חמאן הוו נהירין בנהירו עלאה וידעין מה דלא ידעו דרין אחרנין דאתו בתרייהו:
וכלם היו רואים פנים בפנים, זהו שנאמר "פנים בפנים דבר ה' עמכם". ומה היו רואים, שנה רבי יוסי, מהאור של אותם הקולות, שלא היה קול שלא היה מאיר באור שמסתכלים בו כל הגנזים וכל הנסתרים וכל הדורות שיבאו עד מלך המשיח, ולכן נאמר "וכל העם רואים את הקולות", רואים ראייה ממש.	וכלהו הוו חמאן אפיין באפיין הדא הוא דכתיב (שם ד) פנים בפנים דבר יהוה ועמכם (אל כל קהלכם) ומאן הוו חמאן ³⁵⁵⁶ תאני רבי יוסי מנהירו דאינון קלן דלא הוה קול דלא הוה נהיר בנהירו דמסתכלי ביה כל גניזין וכל טמירין וכל דרין דייתון עד מלכא משיחא ובגיני כך כתיב וכל העם ראים את הקולות ראים ראייה ממש:
	פא/ב
אמר רבי אלעזר "וכל העם רואים", רואים כמו שאמרנו, שראו מהאור של אותם הקולות מה שלא ראו דורות אחרונים אחרים את הקולות, כמו	אמר רבי אלעזר (שמות כ טז) וכל העם ראים כמה דאמינא דחמו מנהירו דאינון קלן מה דלא חמו דרין בתראין אחרנין את הקולות כמה דאת אמר (ישעיה ו א) וארא את יהוה ³⁵⁵⁷ וארא

³⁵⁵³ עשה המאציל שתמיד הגבורות קשורים בחסדים. פי' מפסוק ראשון דכתיב מימינו אש דת למו, למדנו שהגבורות נכללו בחסדים, ומ"ש וימינא לשמאלא, היינו מפסוק ב' דכתיב ימין ה' נאדרי בכח, הרי שהימין חזר להיות שמאל ועושה דין, ומ"ש הא גבורה לימינא חוזר לענין ראשון, שהשמאל נכלל בימין (מ"מ).

³⁵⁵⁴ פי' גבורה, כמ"ש כמד"א ויהי בשומעכם את הקול מתוך החשך, ונודע שחשך היא גבורה, ושיעור הכתוב וענן כבד על ההר, שהיא גבורה ומה יצא ממנה קול שופר חזק מאד (מ"מ).

³⁵⁵⁵ פי' גבורה הוד מלכות, והם נקרא חשך ענן וערפל. ומ"ש "וההוא קלא הוה נפיק פנימאה מכולהו" פי' היה יוצא הקול מהבינה שהיא פנימית יותר מכולם, אבל כשבא לגבורה מתעצם שם, ולכן אמר לעיל מגו דעננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא, א"נ "ל עננא תקיף היא בינה, והיא נק' חשך, כמ"ש בס' בראשית, והקול יוצא ממנה, וז"ש תלת חשוכי וכו' שהם גבורה הוד מלכות, והקול יוצא מהבינה שהיא פנימית מכולם (מ"מ).

³⁵⁵⁶ פי' ע"י מי היו רואים (מ"מ).

³⁵⁵⁷ לשון הפסוק: אדני.

ספר שמות

שנאמר "וארא את ה'", "וארא ה'" לא נאמר, אלא "את ה'". כמו כן כאן "וכל העם רואים הקולות" לא נאמר אלא "את הקולות".	יהו"ה לא כתיב אלא את יהו"ה אוף הכא וכל העם ראים הקולות לא נאמר אלא את הקולות:
כדוגמא זה "את השמים ואת הארץ", שהרי האתים שבתורה נתנו כדי להתבונן בתורה (בחכמה). "כבד את אביך ואת אמך", "כבד את ה' מהונך", וכולם להכליל בהם דבר אחר. כמו כן כאן "את הקולות", לרבות אותו קול אחר למטה שכונס אותם אליו, מה שיוצא מהם, שבו רואים ומסתכלים בחכמה עליונה כל הגנזים העליונים וכל הסודות הטמירים ונסתרים, מה שלא התגלה לדורות אחרונים שבאו אחריהם, ולא לדורות שיבאו לעולמים עד הזמן שיבא מלך המשיח, שנאמר "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".	כגוונא דא את השמים ואת הארץ (בראשית א א) דהא אתין דבאורייתא לאסתכלא באורייתא ונ"א בחכמתא אתיהיבו (שמות כ יב) כבד את אביך ואת אמך (משלי ג ט) כבד את יהו"ה מהונך וכלהו לאתכללא בהו מלה אחרא אוף הכא את הקולות לאסנאה ההוא קלא אחרא לתתא דכניש לון לגביה [מה דנפיק מנייהו] דביה חמאן ומסתכלן בחכמתא ועלאה כל גנזין עלאין וכל רזין טמירין וסתימין מה דלא אתגלייא לדרין בתראין דאתו בתריהון ולא לדרין דייתון לעלמין עד זמנא דייתי מלכא משיחא דכתיב (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון (סגיאנה וכל רישי עמין ודרין בתראין דייתון לעלמא):
"ואת הלפידים", בתחלה ברקים ועכשיו לפידים, הכל אחד. אבל משנתקנו בתקונים להראות, נקראו כך.	ואת הלפידים בקדמיתא ברקים והשתא לפידים בלא חד אבל מדאתתקנו בתקוני לאתחזאה אתקרון הכי ³⁵⁵⁸ :
"ואת קול השופר" שנה רבי יצחק, נאמר "אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי", כמו שנאמר "אנכי", ו"לא יהיה לך".	ואת קול השופר (שמות כ טו) תאני רבי יצחק כתיב ³⁵⁵⁹ (תהלים סב יב) אחת דבר אלהים שתיים זו [שמעתי] (שמענו) כמה דאת אמר (שם ב) אנכי (שם ג) ולא יהיה לך ³⁵⁶⁰ :
אמר רבי יהודה היה צריך להיות קול בשופר, למה השופר, אלא אותו קול שנקרא שופר, שנאמר "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחדש ביום הכיפורים", בזה נברא שופר.	[אמר רבי יצחק רבי יהודה אמר] ואמר רבי יהודה (רבי יהודה אמר) קלו [בשופר מבעי ליה] ³⁵⁶¹ (השפר) השפר למה אלא ההוא קול דאקרי (ביה) שופר דכתיב (ויקרא כה ט)

³⁵⁵⁸ ברק הוא יסוד דאמא, ומסטרא דילה הם הברקים כנז' בתיקו"ז, וז"ס ויצא כברק חצו. והנה בהיות' ביסוד נק' ברקים "וכד אתתקן לאתחזאה" בסוד המלכות נק' לפידים, כי בה מתראין כל נהורין, וכיוצא בזה מצינו, כי נ"ה ב' נביאים בהיותם בסוד מלכות נק' מראה וחלום (זהר הרקיע).
³⁵⁵⁹ דבריו סתומים ולא פי' מהו קול השופר, ואפשר שר"ל קול ושופר שהוא ז"א ובינה, ולכך הביא פסוק שתיים זו שמעתי, לומר שהם שתיים. א"נ ר"י מפרש קול השופר היינו חו"ג, וז"ש כמד"א אנכי ולא יהיה לך, ונודע שעשה ול"ת הם חו"ג (מ"מ).

³⁵⁶⁰ מצורף כל מצות עשה להדיבור דלא יהיה לך (שמות כ ג), כי במה שעושה נגד יצרו הרי מקיים הדיבור דלא יהיה לך, שהוא התיקון דביעור וביטול הרע. וכן כל קיום מצוות ל"ת, שהוא כדי לעשות רצון קונו כנ"ל, הרי הוא מצורף להדיבור דאנכי, שהוא התיקון דהמשכת אור קדושתו ית"ש וגילוי למטה. והרי לנו כי אלו ב' התיקונים הם תלויים זב"ז, ונעשו שניהם בכל א', וזהו שאמרו בזה"ק (יתרו פא ע"ב) כי על אלו ב' הדברות אנכי ולא יהיה לך על זה נאמר (תהלים סב יב) אחת דיבר אלהים שתיים זו שמעתי, כי מתקיימים שניהם ע"י כל א' (דע"ה ח"ב עט ע"ב).

³⁵⁶¹ פי' אם נאמר ששופר היא בינה וקול הוא ז"א שיצא ממנה, קול בשופר מבעי ליה, דמשמע קול שהוא ז"א, נעשה בשופר שהיא בינה, אבל כיון דכתיב קול בשופר משמע שהוא מדה אחת, והוא ז"א שנקרא קול ונק' שופר, שהוא לשון יופי כדמפרש ר"י בעצמו בסמוך (מ"מ).

ספר שמות

והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים ³⁵⁶² בדא [אתברי] [אתקרי] שופר ³⁵⁶³ :	
אמר רבי יוסי מה שופר מוציא קול אש רוח ומים, כמו כן כאן, הכל נכלל בזה, ומזה יוצאים הקולות האחרים.	אמר רבי יוסי מה שופר ³⁵⁶⁴ אפיק קלא ואשא ורוחא ומיא אוף הכא ³⁵⁶⁵ כלא אתכליל בהאי ומרא נפקין קלין אחרנין:
אמר רבי אלעזר קול דנפיק משופר דמשמע דשופר חד וקול נפיק מניה ושופר בקיומיה שכיח ובגיני כך כתיב (שמות כ טו) קול השפר: השופר.	אמר רבי יהודה אמר כך "קול השפר", השפר נכתב חסר, כמו שנאמר "שפר קדם דריוש" [הוטב לפני דריוש], "מלכי ישפר עליך" [עצתי טיטב בעיניך], "שפר קדמי להחיה" [טוב לי להגיד].
רבי יהודה אמר הכי קול השפר השפר ³⁵⁶⁶ כתיב חסר כמה דאת אמר (דניאל ו ב) שפר קדם דריוש (שם ד כז) מלכי ישפר ועלך (עליך) (שם ג לב) שפר קדמי להחיה:	רבי שמעון אמר קול השפר אתרא דקלא נפיק מניה אקרי שופר ³⁵⁶⁷ תו אמר רבי שמעון תא חזי קול השפר אתרא דקלא ³⁵⁶⁸ היינו דכתיב (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם מאי מוצא פי יהוה דא קול וס"א דנפיק משופר והאי קול ³⁵⁶⁹ השופר ³⁵⁷⁰ הוא רב מכל שאר וקלין תתאי ותקיפא מכלהו דכתיב (שמות יט טז) וקול שפר חזק מאד ועל כל שאר קלין לא אתמר חזק מאד (אמר רבי שמעון) בהאי קול השופר ותליא כלא ודא הוא דאקרי קול גדול דכתיב (כלא תלא וכתוב) (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף ואקרי (מ"א יט יב) קול דממה דקה (ב) נהירו [דבוציני ³⁵⁷¹ דהוא] (דהוא) וך ודקיק וזכך [ונהיר לכלא] (יתיר מכלא):
דממה מהו דממה אמר רבי שמעון דבעי בר נש למשתוקא מניה ולמחסם פומיה כמה דאת שמעון שצריך אדם לשתוק ממנו	דממה, מה זה דממה. אמר רבי

³⁵⁶² פי' בינה שנקרא יוה"כ כנ"ל (מ"מ).

³⁵⁶³ פי' ע"י הבינה נברא ז"א הנק' שופר, ושיעור הכתוב, והעברת שופר תרועה שהוא ז"א, וע"י מי תהיה העברתו, ע"י בעשור לחדש ביוה"כ, שהיא בינה (מ"מ).

³⁵⁶⁴ פי' שופר בעולם הזה (מ"מ).

³⁵⁶⁵ פי' בינה וס"ל לר' יוסי קול שהוא ז"א, יצא משופר שהיא בינה, וכן דעת ר"א שאמר קול דנפיק משופר (מ"מ).

³⁵⁶⁶ היינו מקום הת"ת והיופי (רח"ו).

³⁵⁶⁷ פי' כסברת ר' יוסי ור"א (מ"מ).

³⁵⁶⁸ פי' בינה שמשם יצא ז"א, שנקרא קול (מ"מ).

³⁵⁶⁹ נמחק במ"מ.

³⁵⁷⁰ פי' בינה נק' קול השופר, ושיעור הכתוב כי ע"י האורות שיוצאים מפי הבינה יחיה האדם שהוא ז"א, ולפי זה מ"ש ר"ש אתרא דקלא אינו מפרש קול של הפסוק, דקול השופר דקרא היא בינה כמ"ש בסוף דבריו, אלא מלתא מאפי נפשה קאמר, שהבינה אתרא דקלא שהוא ז"א שיצא ממנה, אבל לעולם פי' קול השופר דקרא לפי' זה השני של ר"ש היא הבינה. נמצא לר' יהודה קול השופר הוא ז"א, קול שהוא יפה, ולר' יוסי ור"א ולפי' קמא דר"ש קול השופר, קול שהוא ז"א, יצא משופר שהיא בינה, ולפי' הב' דר"ש קול השופר היא בינה (מ"מ).

³⁵⁷¹ פי' היא הבינה נק' נהירו ונקרא בוצינא לפי שיש בה ה' גבורות הנק' בוצינא וה' חסדים נקראים נהירו (מ"מ).

ספר שמות

ולחסום את פיו, כמו שנאמר "אמרתי אשמרה דרכי בלשוני אשמרה לפי מחסום". דממה היא שתיקה שלא נשמעת החוצה. "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק", שראו מה שראו, וינעו כמו שנאמר "וינעו אמות הספים מקול הקורא".	אמר (תהלים לט ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום דממה איהי שתוקא דלא אשתמע לבר וירא העם וינעו ויעמדו מרחק (שמות כ טו) דחמו מה דחמו וינעו כמה דאת אמר (ישעיה ו ה) וינעו אמות הספים מקול הקורא:
שנינו, מה נאמר ביחזקאל כשראה גבורות הנהגות הקדוש ברוך הוא, שנאמר "וארא והנה רוח סערה באה וגו'", למה רוח סערה. אמר רבי יוסי, כדי לשבור ארבע מלכיות. אמר רבי יהודה, שנינו רוח גדולה שמתעוררת בהנהגות הגבורה שלמעלה באה מן הצפון, לא נאמר "מצפון" אלא "מן הצפון", אותו שנודע למעלה, אותו שטמיר וגנוז למעלה.	תאנא מה כתיב ביה ביחזקאל כד חמא גבורן נימוסי קודשא בריך הוא דכתיב (יחזקאל א ג) וארא והנה רוח סערה באה וגו' רוח סערה אמאי אמר רבי יוסי לתברא ארבע מלכוון אמר רבי יהודה [תנינא] רוחא רבא דאתער בנימוסי גבורה דלעילא ³⁵⁷² באה מן הצפון מצפון לא כתיב ³⁵⁷³ אלא מן הצפון ההוא דאשתמודע לעילא ההוא דטמיר וגניז לעילא:
"ענן גדול ואש מתלקחת", שהיה אחוז בו ולא היה אחוז בצדו לעורר הדין, ששנינו שלש פעמים ביום יונק אותו דין הקשה בכחות חקוקים מצד הגבורה, זהו שנאמר "ואש מתלקחת", כדי לעורר בעולם.	ענן גדול ואש מתלקחת (יחזקאל א ד) דהוא אחיד ביה ולא [הוא] אחיד ³⁵⁷⁴ (אחיד) בסטרוי לאתערא דינא דתנינן תלת זמנין ביומא ינקא ההוא דינא קשיא ובקרדיטא (בגרדיני) גליפין מסטרא דגבורה דהא הוא דכתיב ואש מתלקחת בגין לאתערא בעלמא:
ומה מבסם אותו, אותו שנאמר בו "ונוגה לו סביב", שאותו הארה שמקיפה אותו מכל צדדיו מבסמת אותו ומתקן אותו, כדי שלא יהיה דין קשה, ויוכלו בני אדם לסבול אותו.	ומה מבסם ליה ³⁵⁷⁵ ההוא דכתיב ביה (שם) וננה לו סביב דההוא זיהרא דאסחר ליה מכל סטרוי מבסם ליה ומתקין ליה בגין דלא להוי דינא קשיא וייכלון בני נשא למסבליה:
"ומתוכה כעין החשמל" שנינו "ומתוכה" ומתוכה כעין החשמל, מה זה חשמל. אמר רבי יהודה חיות אש מדברות.	ומתוכה כעין החשמל (שם) תאנא ומתוכה ³⁵⁷⁶ כעין החשמל מאי חשמל אמר רבי יהודה ³⁵⁷⁷ חיות אשא ממללא:
שנינו, אמר רבי יוסי, חשמל מה שהיה לב לאש, שנאמר "מתוך האש כעין החשמל", ולא החשמל. "מתוך האש", מתוך אש שהיא לתוך אש. "כעין החשמל", שהיא אחר ארבע דרגות, שנאמר "רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת וננה לו	תאנא אמר רבי יוסי חשמל מה דהוא לבא לאשא דכתיב (שם) מתוך האש כעין החשמל ולא החשמל מתוך האש מגו אשא דאיהי לגו באשא [כעין החשמל] (חשמל) דאיהי בתר ארבע דרגין דכתיב (יחזקאל א ד) רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת וננה לו
	פב/א

³⁵⁷² פי' בחי' גבורה אחת שיצאה מהבינה שנק' צפון (מ"מ).
³⁵⁷³ פי' דאי אתיב מצפון הוה אמינא גבורה דז"א ורוח סערה, שהיא בחי' גבורה באה ממנה, אבל כיון דכתיב מן הצפון בה' הידיעה, ש"מ שמהבינה באה (מ"מ).
³⁵⁷⁴ פי' שגבורה דז"א היא ענן גדול, שהיא גבורה תקיפא, ונק' ג"כ אש מתלקחת, שר"ל שאחוצה בבינה ואינה אחוצה (מ"מ).
³⁵⁷⁵ פי' מי ממתיק הגבורה הזאת, היינו החסדים הנק' נוגה, כנודע שתמיד הגבורות נכללים בחסדים (מ"מ).
³⁵⁷⁶ פי' שלא נפרש שהחשמל הוא בתוכה כנשמה בתוך הגוף אלא ר"ל ומגווה, דהיינו מחיצה לפנים ממחיצה (מ"מ).
³⁵⁷⁷ קט ע"ב רג ע"ב רמז ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש ההוא דכתיב ביה ואש מתלקחת ³⁵⁷⁸ :	סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש ³⁵⁷⁸ , אותו שנאמר בו "ואש מתלקחת".
תניא רבי יוסי בר רבי יהודה אמר ³⁵⁷⁹ חמו ישראל הכא מה דלא חמא יחזקאל [בן בוזי] וכלהו אתדבקו בחכמתא עלאה ³⁵⁸⁰ יקירא חמשה דרגין דקלין ³⁵⁸¹ חמו ישראל בטורא דסיני ובחמשה דרגין אלין אתייהיבת אורייתא ³⁵⁸² דרגא חמישאה הוא דכתיב (שמות כ טו) קול השפר יחזקאל לקבליהון חמא חמשה דרגין דאינון לבר מאלין דאינון (יחזקאל א ד) רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב החשמל:	שנינו, רבי יוסי בר רבי יהודה אמר, ראו ישראל כאן מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, וכולם נדבקו בחכמה עליונה נכבדה. חמש דרגות של קולות ראו ישראל בהר סיני, ובחמש הדרגות הללו נתנה תורה, דרגה חמישית הוא שנאמר "קול השופר". כנגדם ראה יחזקאל חמש דרגות שהן חוץ לאלה, שהם "רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב וצין החשמל".
אמר רבי אלעזר, בישראל כתיב (דברים ה ד) פנים בפנים ³⁵⁸³ דבר יהוה וגו' ביחזקאל כתיב כעין ודמות כמאן דחמי בתר כותלין ³⁵⁸⁴ סניאין כמאן דחמי בר נש בתר כותלא אמר רבי יהודה מה דחמו ישראל ³⁵⁸⁵ לא חמא נביאה אחרא ³⁵⁸⁶ כל שכן מה דחמא משה ³⁵⁸⁷ דלא חמא נביאה אחרא ³⁵⁸⁸ (כ"ש בר נש אחרא ³⁵⁸⁹) זכאה חולקיה דכתיב ביה (שמות לד כח) ויהי שם עם יהוה ³⁵⁹⁰	אמר רבי אלעזר, בישראל נאמר "פנים בפנים דבר ה' וגו'", ביחזקאל נאמר "כעין" ו"דמות", כמי שרואה אחר כתלים רבים, כמי שרואה אדם דרך כותל. אמר רבי יהודה מה שראו ישראל לא ראה נביא אחר, כל שכן מה שראה משה שלא ראה נביא אחר. אשרי חלקו שנאמר בו "ויהי שם עם ה'" ולא במראה אחר, כנאמר "ומראה ולא בחידות".

³⁵⁷⁸ פי' מתוך הקלי' הג', שהיא אש מתלקחת, הוא החשמל. ואע"פ שיש עוד נוגה שהיא הד', וא"כ הול"ל כעין החשמל מתוך הנוגה, "ל כיון שהנוגה הוא בחי' קלי' הנאכלת עם הפרי, בכלל הקדושה יחשב, וכאלו החשמל מתוך האש (מ"מ).

³⁵⁷⁹ פליג אדלעיל, דאיהו מפרש ענן גדול למטה, אמנם בקדש לא בחוץ בקלי' כלל (אור יקר).

³⁵⁸⁰ נראה שעל חכמה ממש קאמר, ואפשר דמלכות מצד החכמה שהיא ג' נקראת חכמה כאומרו ותרב חכמת שלמה, היא מלכות מחכמה כל בני קדם היא חכמת אלהים ודאי (אור יקר).

³⁵⁸¹ הם ד' מדות חגת"ם, והחמישית הוא קול השופר דהיינו הדעת, מציאות הד' האלו יחד קודם התפשטם אל מקומם (אור יקר). פי' חגת"ם ובינה, וז"ש דרגא ה' הוא דכתיב קול השופר שהיא הבינה שנק' קול השופר וסברא זו של ר' יוסי בר יהודה היא כפי' ב' של ר"ש דלעיל שקול השופר היא בינה שנקרא קול גדול, ונקרא שופר (מ"מ).

³⁵⁸² שהם ה' ספרי תורה, או אפשר שהתורה היא מאלו המדות מורכבת בה' מוצאות באותיות וכיוצא, ויחזקאל לא ראה במדות אלא ראה חוצה במקום לבושם בקדש בעולם הנפרדים, והם ד', רוח סערה כנגד ת"ת, ענן גדול כנגד החסד, ואש מתלקחת כנגד הגבורה, ונוגה לו כנגד המלכות, ועין החשמל הוא כלל ארבעתם, והוא מציאות משובח מארבעתם נגדיי לקול השופר דאמרן, ור' אלעזר אמר כר' יהודה (אור יקר).

³⁵⁸³ בסוד האצילות, מה שאפשר לנביאים להשיג השיגו, מה שאין כן יחזקאל שהכל ראה למטה ביצירה בסוד חותמין דשעוה (אור יקר).

³⁵⁸⁴ אצילות מתלבש בבריאה ובריאה ביצירה, וישראל ראו כל מה שאפשר שיראה האדם וחי. "כמה דחמי בר נש" הדברים הגשמיים, "בתר כותלא" שאינה רואה עצם הדבר כן ראה יחזקאל הדברים הרוחניים בתר כותלין סגיין (אור יקר).

³⁵⁸⁵ הם ד' מדרגות: הא' נבואת מרע"ה משובחת שבכל הנבואות. הב' נבואת ישראל שהיא למטה מנבואת מרע"ה. הג' נבואת שאר נביאים למטה מנבואת ישראל. הד' רוח הקדש, שהוא למטה מהנביאים, ואתה יאמר "מה דחמו ישראל" שהיא המדרגה הב' (אור יקר).

³⁵⁸⁶ היא המדרגה הג' (אור יקר).

³⁵⁸⁷ שהיא המדרגה הראשונה (אור יקר).

³⁵⁸⁸ שהיא מדרגה השלישית (אור יקר).

³⁵⁸⁹ שהם מדברים ברוח הקדש שהיא המדרגה הרביעית, וענין כ"ש ב"נ אחרא אהדר למדרגת ישראל ולמדרגה מרע"ה ובערך ישראל אצטריך האי כל שכן (אור יקר).

³⁵⁹⁰ אספקלריא המאירה (אור יקר).

ספר שמות

ולא בחזו אחרא ³⁵⁹¹ כמה דכתיב (במדבר יב ח) ומראה ולא בחידות:	
אמר רבי יוסי תא חזי כתיב (יחזקאל א ג) ³⁵⁹² היה היה ³⁵⁹³ דבר יהו"ה נבואה לשעתא היתה רבי יהודה אומר לקימא הוא דאתא דאצטריך למהוי בניניהון דישראל לאשתמודעא דהא לא שביק לון קודשא בריך הוא ובכל אתר דמתפורין ישראל ובגלותא עמהון הוא שריא:	אמר רבי יוסי, בא וראה נאמר "היה היה דבר ה'", נבואה לשעתא היתה. רבי יהודה אומר לקיום הוא בא, שהצטרך להיות בשביל ישראל, להודיע שהרי לא עזב אותם הקדוש ברוך הוא, ובכל מקום שישראל מתפזרים בגלות, הוא שרוי עמהם.
אמר רבי אלעזר היה היה דחמא ולא חמא דקאים באינן מלין ולא קאים [הדא הוא דכתיב (יחזקאל א ד) וארא כעין חשמל ולא חשמל] אבל ישראל מה כתיב בהו (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולות כל חד וחד חמא בדקא חזי ליה:	אמר רבי אלעזר "היה היה", שראה ולא ראה, שעומד באותם דברים ולא עומד, זהו שנאמר "וארא כעין חשמל", ולא חשמל. אבל ישראל מה נאמר בהם "וכל העם ראים את הקולות", כל אחד ואחד ראה כראוי לו.
דתניא כל חד וחד הוו קיימין שורין שורין תחומין תחומין וכדקא אתחזי להו חמו כל חד וחד ³⁵⁹⁴ אמר רבי שמעון רישי דעמא בלחודייהו רישי דשבטין בלחודייהו נוקבי בלחודייהו חמש דרגין לימינא וחמש דרגין לשמאלא הדא הוא דכתיב (דברים כט ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יהו"ה אלהיכם ראשיכם שבטיכם [זקניכם ושוטריכם כל איש וגו'] הא חמש דרגין לימינא וחמש דרגין לשמאלא מאן אינון היינו דכתיב (שם י) טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחטב עציך עד שאב מימך הא חמש דרגין לשמאלא:	ששנינו כל אחד ואחד היו עומדים שורות שורות תחומים תחומים, וכמו שראוי להם ראו כל אחד ואחד. אמר רבי שמעון, ראשי העם לבדם ראשי השבטים לבדם, הנקבות לבדן, חמש דרגות לימין וחמש דרגות לשמאל, זהו שנאמר "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש וגו'", הרי חמש דרגות לימין. וחמש דרגות לשמאל, מה הן, היינו שנאמר "טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך", הרי חמש דרגות לשמאל.
כלהו דרגין אתתקנו כגונא דלעילא לקבליהון ירתו ישראל אחסנת עלמין עשר אמירן דבהו תליין כל פקודין וכל זכוון וכל ירותת אחסנא דאינון חולקא טבא דישראל:	כל הדרגות נתקנו כדוגמא שלמעלה, כנגדם ירשו ישראל ירושת עולמים, עשר אמירות שבהן תלויות כל המצוות וכל הזכויות וכל ירושת נחלה, שהם החלק הטוב של ישראל.
תאנא בההיא שעתא דקודשא בריך הוא אתגלי בטורא דסיני הוו חמאן כל ישראל כמאן דחמי נהורא בעשישתא ³⁵⁹⁵ ומההוא נהורא הוה חמי כל חד וחד מה דלא חמא יחזקאל נביאה:	שנינו, באותה השעה שהתגלה הקדוש ברוך הוא בהר סיני, היו רואים כל ישראל כמי שרואה אור בעששית, ומאותו אור היה רואה כל אחד ואחד מה שלא ראה יחזקאל הנביא.

³⁵⁹¹ לא היה מתלבש בשם אדנ"י מה שאין כן שאר נביאים שהיו אומרים אמר ה' מתבלש בשם אדנ"י, והיינו "ומראה" שהוא שם הוי"ה, "ולא בחידות" שם אדנ"י (אור יקר).

³⁵⁹² ב ע"א (הערת הזהר).

³⁵⁹³ מה שלא היה אח"כ, וזה מורה שאפילו המעט ההוא המושג לא השיגו אלא לשעה, ור' יהודה פליג שמושג היה אליו כל שעה כעין זה, אלא שהוצרך לגלות סוד נבואתו לתנחומין לישראל וכו', ור' אלעזר מפרש שהן אמת כיוצא בו היה כל שעה כדפ' ר' יהודה, אמנם פי' "היה היה", ירצה היה היה ולא בשלימות שלא היה יכול לעמוד על תוכן הדברים הנעלמים והיינו, פי' היה היה, כלומר היה מה שהיה, שאי אפשר לבררו כראוי (אור יקר).

³⁵⁹⁴ כאן שייך מה שבסוף הספר סי' א' (הערת הזהר).

³⁵⁹⁵ הגם דעיקר גילוי ית"ש אשר במתן תורה הנה היה באספקלריא המאירה, אך כל מה שנאמר בו ראיה הנה היה כ"ז רק ע"י התלבשות באספקלריא שאינה מאירה (כללים ח"ב ח ע"ב).

ספר שמות

למה, משום שאותם קולות עליונים התגלו (נ"א נחקקו) באחד, כמו שאמרנו, שנאמר "וכל העם רואים את הקולות". אבל ביחזקאל, השכינה נגלתה במרכבותיה ולא יותר, והיה רואה כמי שרואה אחר כתלים רבים.	מאי טעמא משום דאינון קלין עלאין אתגליאו ונ"א אתגליפון בחד ³⁵⁹⁶ כמה דאמינא דכתיב (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות אבל ביחזקאל שכינתא אתגלי ברתוכי ולא יתיר ³⁵⁹⁷ והוה חמי כמאן דחמי בתר כתלין סגיאין:
אמר רבי יהודה, אשרי חלקו של משה, שנאמר בו "וירד ה' על הר סיני ויקרא ה' למשה", אשרי דורו שנאמר בו "וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני".	אמר רבי יהודה זכאה [חולקא וחולקיה] דמשה דכתיב ביה (שמות יט כ) וירד יהוה על הר סיני ויקרא יהוה למשה זכאה] דרא דכתיב ביה (שם יא) וירד יהוה לעיני כל העם על הר סיני:
בא וראה, נאמר "מימינו אש דת למור", שהרי מימין התגלה מה שהתגלה מה בין זה לזה. אמר רבי יוסי, כאן בסיני ראש וגוף המלך, שנאמר "ויט שמים וירד", ובמקום שיש ראש יש גוף. אבל ביחזקאל נאמר "ותהי עליו שם יד ה'", שהתגלתה היר ולא הגוף, ושנינו אפילו ביד יד ה' עליונה, יד ה' תחתונה.	תא חזי כתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למור דהא מימינא אתגלי מה דאתגלי מה בין האי להאי אמר רבי יוסי הכא בסיני רישא וגופא דמלכא דכתיב (ש"ב כב י) ויט שמים וירד ובאתר דאית רישא אית גופא אבל ביחזקאל כתיב (יחזקאל א ג) ותהי עליו שם יד יהוה דאתגלי ידא ולא גופא ³⁵⁹⁸ ותנינן בידא יד ³⁵⁹⁹ יהוה עלאה ³⁶⁰⁰ יד יהוה תתאה ³⁶⁰¹ :
בא וראה, נאמר "נפתחו השמים ואראה מראת אלהים". מראת נאמר חסר, להראות שבשביל השכינה נאמר. שהרי "ואראה מראת" חסר, מראה אחד. אמר רבי ייסא, וכי שכינה איננה הכל. אמר רבי יוסי, לא דומה ראש המלך לרגלי המלך, אף על גב שהכל נמצא בגוף המלך.	תא חזי כתיב (יחזקאל א א) נפתחו השמים ואראה מראת אלהים מראת כתיב ³⁶⁰² חסר לאחזאה דבגין שכינתא קאמר דהא ואראה מראת חסר מראה חד אמר רבי ייסא (יוסי) וכי שכינתא לאו כלא אמר רבי יוסי (ייסא) לא דמי רישא דמלכא לרגלוי דמלכא אף על גב דכלא הוי בגופא דמלכא:
בא וראה בישעיהו נאמר "ואראה את ה'". ביחזקאל נאמר "ואראה מראת אלהים". כאן "את", שם "מראת". מה שראה זה ראה זה, אשרי חלקו של משה, שלא היה נביא נאמן שלם כמותו.	תא חזי בישעיהו כתיב (ישעיה ו א) וארא את יהוה ביחזקאל כתיב ואראה מראת אלהים הכא את התם מראת מה דחמא דא חמא דא זכאה חולקיה דמשה דלא הוה נביאה מהימנא שלימתא כותיה:
"וארא את ה' את", דווקא. "ואראה מראת אלהים", מראת דווקא. ובדרגה אחת היו. אם	וארא את יהוה את דווקא ³⁶⁰³ ואראה מראת אלהים מראת דווקא ³⁶⁰⁴ ובדרגא חד הוו אי
	פב/ב

³⁵⁹⁶ פי שכל הספירות נכללו במלכות, רישא הם חב"ד וגופא הם חג"ת ויט שמים וירד פי' שמים אש ומים היינו חו"ג, ונודע כי רשיא דמלכא בחו"ג אתתקן כמ"ש בזהר משפטים, וז"ש ובאתר דאית רישא אית גופא (מ"מ).

³⁵⁹⁷ פי' כי בתיקו"ז אמר כי יחזקאל ראה חותם שעוה יצירה, ובפ' פקודי אמר כי נביאים הנ"ה דאצילות המתגלים בנו"ה דבריאה, וזה מה שהשיגו ישראל במדבר בהר סיני, אך יחזקאל ראה השכינה דבריאה ברתוכי שהם נו"ה דיצירה (זהר הרקיע).

³⁵⁹⁸ פי' מלכות הנק' יד (מ"מ).

³⁵⁹⁹ "בידא יד" נמחק בדפ"ו.

³⁶⁰⁰ מלכות דאצילות (מ"מ).

³⁶⁰¹ מלכות דבי"ע (מ"מ).

³⁶⁰² ובספרינו מלא ע"פ המסורה (הערת הזהר).

³⁶⁰³ דייקא (דפ"ו).

³⁶⁰⁴ דייקא (דפ"ו).

ספר שמות

כֵּן, לִמָּה לֹא פָּרַשׁ יִשְׁעִיהָ כָּל זֶה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, זֶה כָּלֵל וְזֶה פִּירֵשׁ. לִמָּה יִחְזָקָאֵל פִּירֵשׁ אֶת כָּל זֶה. אֲלֹא הֲכֹל נִצְרָךְ בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל, שִׁידְעוּ אֶת הַחִיבָה שְׁחִיבָב אוֹתָם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁשְׁכִּינָתוֹ וּמִרְכַּבוֹתָיו בָּאוּ לְדוֹר בִּינֵיהֶם בְּגִלּוֹת.	אָמַר רַבִּי חִיָּא "בְּאַרְץ כְּשָׁדִים". וְהָרִי נֹאמַר "הֵן אֶרֶץ כְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הִיא". לִמָּה הִתְגַּלְתָּה שֵׁם שְׁכִינָה. אִם תֹּאמַר בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל, הִיא טוֹב שֶׁתִּשְׁרָה שְׁכִינָה בְּתוֹכָם וְלֹא תִתְגַּלֶּה. אֲלֹא כֵךְ שְׁנִינוּ, אִם לֹא הִיא נִגְלִית, לֹא הִיוּ יוֹדְעִים.
אָמַר רַבִּי חִיָּא (יִחְזָקָאֵל א ג) בְּאַרְץ כְּשָׁדִים וְהָא כְּתִיב (יִשְׁעִיהָ כֵּן יג) הֵן אֶרֶץ כְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הִיא אֲמַאי אֲתַגְלִי שְׁכִינָתָא תִּמְנָן אִי תִּמְנָן בְּגִינִיהוֹן דִּישְׂרָאֵל הוּא טַב דְּתִשְׁרִי שְׁכִינָתָא בְּגוּוּיָהוּ וְלֹא יִתְגַּלִּיָּא אֲלֹא הָכִי תֹאנָא אִי לֹא דֹאֲתַגְלִיָּא לֹא הוּא יוֹדְעִין:	וְזֶה שֶׁהִתְגַּלְתָּה, מָה נֹאמַר "עַל נֶהַר כְּבֹר", עַל הַמַּיִם בְּמָקוֹם שֶׁלֹא נִטְמָא, וְלֹא שׁוּרָה טוֹמָאָה. וְאוֹתוֹ נֶהַר הִיא אֶחָד מֵאַרְבַּעַת נֶהָרוֹת שִׁיּוּצָאִים מִגֵּן עֵדֶן, שֶׁנֹּאמַר "עַל נֶהַר כְּבֹר". מָה זֶה "כְּבֹר", שֶׁכְּבֹר הִיא מְמָקוֹם שֶׁשְׁכִינָה שׁוּרָה עָלָיו, וְנֹאמַר "וְתָהִי עָלָיו שֵׁם יְד ה'", שֵׁם, וְלֹא בְּמָקוֹם אֲחֵר.
וְהָא דֹאֲתַגְלִיָּא מָה כְּתִיב (יִחְזָקָאֵל א ג) עַל נֶהַר כְּבֹר עַל מַיָּא בְּאַתֵּר דְּלֹא יִסְתַּאֲב וְלֹא³⁶⁰⁸ שְׂרִיא מִסַּאבּוּתָא וְהוּא נֶהַר אֶחָד מֵאַרְבַּע נֶהָרִין דְּנִפְקִין מִגֵּנְתָא דְּעֵדֶן דְּכְתִיב עַל נֶהַר כְּבֹר מַיָּא כְּבֹר דְּכְבֹר הוּא מְאַתֵּר דְּשְׁכִינָתָא שְׂרִיא עָלָיו וְכְתִיב (שֵׁם) וְתָהִי עָלָיו שֵׁם יְד הוּא שֵׁם וְלֹא בְּאַתֵּר אֲחֵרָא:	אָמַר רַבִּי חִיָּא, נֹאמַר "וּמִתּוֹכָהּ דְּמוֹת אַרְבַּע חַיּוֹת וְזֶה מֵרְאִיָּהֶן דְּמוֹת אָדָם לְהִנָּה תֹאנָא בְּרוּזָא עֲלֵאָה אַרְבַּע חַיּוֹן אִיתָ³⁶⁰⁹ דֹּאִינְהוּ לְגוּ בְּגוּ הִיכְלָא קְדִישָׁא³⁶¹⁰ וְאִינּוֹן קְדַמָּי³⁶¹¹ עֵתִיקִין³⁶¹² דְּעֵתִיקָא קְדִישָׁא³⁶¹³ כִּלְלָא דְּשִׁמְאָ עֲלֵאָה³⁶¹⁴ וְיִחְזָקָאֵל חֲמָא דְּמוֹת³⁶¹⁵ דְּרִתִּיכִין עֲלֵאִין דְּהָא הוּא חֲמָא מְאַתֵּר דְּלֹא הוּא נֶהַר כָּל כֵּךְ תֹּאנָא כְּגוּנָא דְּלַעִילָא אִיתָ לְתַתָּא מִנִּיָּהוּ³⁶¹⁶ וְכֵן בְּכֻלְהוּ עֲלִמִין כִּלְהוּ אֲחִידֵן דָּא בְּדָא וְדָא בְּדָא:

³⁶⁰⁵ כולי (אור יקר).

³⁶⁰⁶ ודרך כלל כל מה שאמר יחזקאל כלול במה שאמר ישעיה (אור יקר).

³⁶⁰⁷ כולי (אור יקר).

³⁶⁰⁸ ויחי רכז ע"ב (הערת הזהר).

³⁶⁰⁹ הם: י', פני אריה. ה', פני שור. ו', פני אדם ופני נשר, ושרשם בבינה, והיינו אומרו "דאינהו לגו בגו" (אור יקר). פי' חגת"ם דאצילות, וז"ש דאינהו בגו לגו היכלא קדישא שהם פנימיות האצילות (מ"מ).

³⁶¹⁰ דהיינו בינה, והם עצמם תוכיות א' שהם אצילות ותוך, התוך הם בבינה (אור יקר).

³⁶¹¹ שמשם ולמעלה לא יצדק לשון חיות, ותחלת היותם בד' פנים אלו, ד' מדות הדין והחסד והרחמים והמזגתם אינם אלא בבינה ומבינה ולמטה, ושם הם בכלל ג' הנכללים באור הכתר (אור יקר).

³⁶¹² שיצאו מעיני א"ק כנודע שעשרת ניקודים יצאו מעיני א"ק, ומהם חגת"ם וז"ש "דעתיקא קדישא" שעיקר שם עתיקא קדישא הוא א"ק כמ"ש הרב, ומ"ש כללא דשמא עילאה, פי' חג"ת הם יה"ו וה' אחרונה מלכות (מ"מ).

³⁶¹³ שהם סוד ד' אותיות כדפי' (אור יקר).

³⁶¹⁴ הנרמז בבינה ומבינה ולמעלה (אור יקר).

³⁶¹⁵ היינו מה שמתדמה מדרגה אחר מדרגה ממעלה למטה עד רדת לאתר "דלא נהיר כל כך" (אור יקר).

³⁶¹⁶ שהם מתחלקים מאצילות אל בריאה, ומבריאה אל יצירה, ומיצירה אל עשיה, וכן בכל רקיע ורקיע עד למטה בארץ, דהיינו בכל העולמות מדרגה אחר מדרגה (אור יקר).

ספר שמות

בזה. ואם תאמר שהוא ראה יותר למעלה, שנינו משה ראה באספקלריה שמאירה, וכל הנביאים לא ראו אלא מתוך אספקלריה שאינה מאירה, שנאמר "ואראה מראת אלהים". ונאמר "אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע וגו'", "לא כן עבדי משה וגו'", ונאמר "פה אל פה אדבר בו".	ואי תימא לעילא יתיר³⁶¹⁷ דחמא תנינן משה חמא מאספקלריא דנהרא וכלהו נביאי לא חמו אלא מגו אספקלריא דלא נהרא דכתיב (שם א) ואראה מראת אלהים³⁶¹⁸ וכתיב (במדבר יב ו) אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו אתודע וגו' לא כן עבדי משה וגו' וכתיב (שם ח) פה אל פה אדבר בו³⁶¹⁹;
אמר רבי יוסי תא חזי דנביאין כלהו לגביה כנוקבי³⁶²⁰ לגבי דכר³⁶²¹ דכתיב פה אל פה אדבר בו ומראה³⁶²² ולשאר נביאים [כתיב במראות ולמשה יהוה] במראה אליו אתודע במראה ולא מראת³⁶²³ כל שכן יחזקאל³⁶²⁴ דאפילו מראה לא כתיב ביה אלא מראת חסר וכל שכן דכתיב במשה ולא בחידות אלא כל מלה על בוריה זכאה איהו דרא דנביאה דא שרי בנווייהו:	אמר רבי יוסי, בא וראה, שכל הנביאים כולם לגבי כנוקבה לגבי הזכר, שנאמר "פה אל פה אדבר בו ומראה". ולשאר הנביאים נאמר "במראות". ולמשה נאמר "במראה אליו אתודע". במראה ולא מראה. כל שכן יחזקאל, שאפילו מראה לא נאמר בו, אלא מראת חסר. וכל שכן שנאמר במשה "ולא בחידות", אלא כל דבר על בוריו, אשרי הדור שהנביא הזה שרוי בתוכם.
אמר רבי יוסי ברבי יהודה אפיין באפיין³⁶²⁵ חמו ישראל זיו יקרא דמלכיהון [נ"א דמאריהון] ולא הוה בהון³⁶²⁶ סומין וחגרין וקטיעין וחרשין סומין משמע דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים חגרין דכתיב (שם יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר קטיעין וחרשין נעשה ונשמע ולזמנא דאתי כתיב (ישעיה לה ו) אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם:	אמר רבי יוסי ברבי יהודה, פנים בפנים ראו ישראל את זיו כבוד מלכם (רבונם), ולא היו בהם סומים וחגרים וקטועים וחרשים. סומים, נשמע [ממה] שנאמר "וכל העם רואים". חגרים, שנאמר "ויתיצבו בתחתית ההר". קטועים וחרשים, נעשה ונשמע. ולעתיד לבא נאמר "אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם".
וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר, רבי יהודה פתח, "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו". בכמה	וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר, רבי יהודה פתח, "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו". בכמה

³⁶¹⁷ כמו שנראה לו מדרגות זו למטה מזו, מאספקלריאה שאינה מאירה עד העולם התחתון, כך נאמר שנראה לו מדרגות עליונות שיש למעלה מאלו מאספקלריאה המאירה עד סוף המדרגות למעלה (אור יקר).

³⁶¹⁸ במלכות, אספקלריאה שאינה מאירה, והיינו במראה שאינה מאירה אליו אתודע (אור יקר).
³⁶¹⁹ היינו באספקלריאה המאירה שלא ע"י אמצעיים אלא כמדבר פה אל פה, מפיו אל פיו שלא ע"י אמצעי מליץ (אור יקר).

³⁶²⁰ שהם שואבים שפע נבואה ממנו, ולכך הוא רבן של נביאים (אור יקר).

³⁶²¹ "כנוקבי לגבי דכר" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "כנוקבא לגבי דכורא".

³⁶²² דהיינו המראה המאיר ולא במראה שאינו מאיר, ומדבר בחידות ולבוש ומשלים המתלבש מלבוש אל לבוש (אור יקר).

³⁶²³ הנה לשאר נביאים יתגלה הנבואה במראה ושם ישיג, אמנם מרע"ה "ומראה" הוא עולה אל המראה ושם יציץ למעלה. או ירצה "במראה" דהיינו ת"ת אתודע למטה, ושם למטה מסתכל בכח מראה אמנם מרע"ה ומראה עצמו הוא רואה בענין שלשאר נביאים במראה, ולא מראה עצמו שאינה משיג המראה (אור יקר). ר"ל שהנביאים הם מהמלכות שהיא נוק' אבל משה נבואתו מז"א שהוא דכורא (מ"מ).

³⁶²⁴ כי מדרגה זו היא מדרגת אהרן ומרים ודורו, שהם מאירים בזכות מרע"ה, כי יחזקאל ושאר נביאים יורדים למטה יותר (אור יקר).

³⁶²⁵ בזכות מרע"ה שכולם תלמידיו (אור יקר).

³⁶²⁶ מפני שאור עליון מאיר בהם, שהוא שלם, ואין לפניו מום ולא חולי (אור יקר).

ספר שמות

ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו בכמה ארחין אורייתא אסהידת בבר נש דלא יחוב³⁶²⁷ קמי מאריה בכמה ארחין יהיב ליה עיטא דלא יסטי³⁶²⁸ מארחוי לימינא ולשמאלא בכמה ארחין יהיב ליה עיטא היך יתוב³⁶²⁹ קמי מאריה וימחול ליה:	דרכים העידה התורה באדם שלא יחטא לפני רבונו. בכמה דרכים נתנה לו עצה שלא יסטה מדרכיו ימין ושמאל. בכמה דרכים נתנה לו עצה איך ישוב לפני רבונו וימחול לו.
דתנן שית מאה ותלת עשר זיני עיטא יהיב אורייתא לבר נש³⁶³⁰ למהוי שלים במאריה בגין דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי ויתיר בעלמא דאתי³⁶³¹ דהא תנינן כל מה דקודשא בריך הוא אשלים ליה לבר נש מאינן טבאן דזכי בהו לעלמא דאתי אשתלים בהו מאי טעמא משום דעלמא דאתי³⁶³² דקודשא בריך הוא הוי:	ששנינו, שש מאות ושלשה עשר מיני עצה נתנה תורה לאדם להיות שלם ברבונו, משום שרבונו רוצה להיטיב לו בעולם הזה ובעולם הבא. ויותר בעולם הבא, שהרי שנינו, כל מה שהשלים הקדוש ברוך הוא לאדם מאותן טובות שזוכה בהם לעולם הבא, השתלם בהם. למה, משום שהעולם הבא הוא של הקדוש ברוך הוא.
ואי תימא דהאי עלמא לאו דידהי הוא אלא³⁶³³ והכין (הכי) תנינן האי עלמא לקבליה דעלמא דאתי לא הוי אלא כפרוזדור³⁶³⁴ לגבי טרקלין בגין כך עלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי³⁶³⁵ וכד זכי ההוא זכאה בדידיה זכי³⁶³⁶ דתניא כתיב³⁶³⁷ (דברים יח ב) ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו (על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם ישראל) מאי טעמא משום דיהוה הוא נחלתו זכאה חולקיה (ד) מאן דזכי לאחסנא³⁶³⁸ אחסנתא עלאה דא זכי בה בעלמא דא ובביתא דהאי עלמא כך בעלמא דאתי ובביתא עלאה קדישא	ואם תאמר שהעולם הזה אינו שלו, אלא כך שנינו, העולם הזה כנגד העולם הבא, אינו אלא כפרוזדור לטרקלין, לכן העולם הבא הוא של הקדוש ברוך הוא, וכשזוכה אותו הצדיק, בשלו הוא זוכה. ששנינו, נאמר "ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו". למה, משום שה' הוא נחלתו, אשרי חלקו מי שזוכה לירש ירושה עליונה זו, זוכה בה בעולם הזה, ובבית של העולם הזה, כך בעולם הבא ובבית העליון הקדוש, שנאמר "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם".

³⁶²⁷ חטא ממש (אור יקר).

³⁶²⁸ אפילו נטיה מועטת (אור יקר).

³⁶²⁹ אם נטה או חטא (אור יקר).

³⁶³⁰ הם תרי"ג מצות, שס"ה מהם הם פרצות שדרך בהם תטמא הנפש ותכרת מאור החיים, ורמ"ח מהם הם דרך החיים ליכנס האדם אל החיים הנצחיים והקב"ה גלה לישראל על ידי תורתו סגולות אלו שדרך בהם ישמר מנזק המזיק לנפש, ויתקרב אל התועלת, וזה מטעם שהקב"ה חפץ להשכיר האדם להטיבו בעולם הזה ובבא (אור יקר).

³⁶³¹ מפני שאין הקב"ה פורע לאדם שכר המצות אלא פירות המצוה לבד, ועוד מענישו בעולם הזה מעט עוונותיו כדי לזכותו בעולם הבא רוב מצותיו (אור יקר).

³⁶³² ועיקר האדם הוא בעולמו של הקב"ה כדי שישמח עמו הקב"ה בעולמו האמיתי (אור יקר).

³⁶³³ "ואי תימא דהאי עלמא לאו דידהי הוא אלא" מוסגר בדפ"ק.

³⁶³⁴ וטובתו אינה טובה שלימה ולא רעתו רעה, לכך בחר הקב"ה להשכיר האדם מצותיו בעולם השלם שהוא עולם שבו שוכן הקב"ה, ועולם זה בית שער לעולם שבו הוא משכנו, לכך עיקר שכינה בהיכל לא בבית שער, ולכך עיקר דירת הצדיקים בהיכל לא בבית שער, שדירת בית שער אינה דירה (אור יקר).

³⁶³⁵ "בגין כך עלמא דאתי דקודשא בריך הוא הוי" מוסגר בדפ"ק.

³⁶³⁶ משל הקב"ה הוא זוכה מה שאין כן בעולם הזה שאינו זוכה בשל הקב"ה בעצם (אור יקר).

³⁶³⁷ ויש להקשות וכי ארץ ישראל אינה של הקב"ה, א"כ מה ה' הוא נחלתו, אלא ודאי כדפי' שעיקר שכינתו בעולם הבא, ועולם הזה אפילו א"י אינו עיקר לפני ירושת ארץ החיים האמיתיים שבו עיקר שכינה, והנה הכהנים אחוזים בהקב"ה בעולם הזה אחר המות בעולם הבא אע"כ שאין שם אלא הוא, והשתא נפיק ק"ו שאין עליו פירכא, אם בעולם הזה אמר הקב"ה שלא יהיה להם חלק בארץ מפני שחלקם בו וכו' (אור יקר).

³⁶³⁸ פי' שיזכה שיהיה ה' נחלתו ולכך אמר זכי בה בעלמא וכו' כגון לוי שזכה בעולם הזה כל שכן בעולם הבא (מ"מ).

ספר שמות

דכתיב (ישעיה נח ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם (עאכ"ו)	
פנ/א	
זכאה חולקיה דההוא זכאה דמדוריה עם מלכא בביתיה:	אשרי חלקו של אותו צדיק, שמדורו עם המלך בביתו.
רבי שמעון אמר זכאה חולקיה דההוא זכאה דזכי להאי דכתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו"ה עם יהו"ה לא כתיב אלא על יהו"ה מאי על יהו"ה אתר דעלאין ותתאין ³⁶³⁹ אתמשכן [מינין] ותאבין לההוא אתר ³⁶⁴⁰ דכתיב (תהלים קכא א) מאין יבא עזרי וכתיב (דניאל ז יג) ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקריבוהי ותיאובתא וענוגא ודצדיקיא לאסתכלא לההוא זיוא ודכל זיוא מיניה (דזיוא) נפקא ואתמשכן מניה כל אינון כתרין:	רבי שמעון אמר, אשרי חלקו של אותו צדיק שזוכה לזה שנאמר "אז תתענג על ה'". לא נאמר "עם ה'", אלא "על ה'". מה זה "על ה'", מקום שעליונים ותחתונים נמשכים ממנו, ותאבים לאותו מקום שנאמר "מאין יבא עזרי", ונאמר "ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקריבוהי" [ועד עתיק הימים מגיע ולפניו הקריבוהו] ותשוקת וענוג הצדיקים להסתכל לאותו זיו, שכל זיו יוצא ממנו, וממנו נמשכים כל אותם הכתרים.
תו אמר רבי שמעון תנינן בהאי קרא אז תתענג על יהו"ה סיפיה דקרא מה כתיב (ישעיה נח יד) והרכבתך על במותי ארץ על ההוא אתר דאקרי ובמותי ארץ ³⁶⁴¹ איהו לעילא מהאי ארץ (ארץ לעילא) וההוא אתר דאקרי [במתי ארץ על ה'] (על ארץ) היינו שמים והיינו דכתיב על ובמתי ארץ על יהו"ה אמר רבי אבא אז תשב לא כתיב ³⁶⁴² אלא אז תתענג על יהו"ה היינו שמים דכתיב (תהלים נו ו) רומה על השמים אלהים:	עוד אמר רבי שמעון, שנינו בפסוק זה "אז תתענג על ה'", בסוף הפסוק מה נאמר "והרכבתך על במתי ארץ", על אותו מקום שנקרא "במתי ארץ", הוא למעלה מהארץ הזו. ואותו המקום שנקרא "במתי ארץ", היינו שמים, והיינו שנאמר "על במתי ארץ". "על ה'", אמר רבי אבא, לא נאמר "אז תשב", אלא "אז תתענג על ה'", היינו שמים שנאמר "רומה על השמים אלהים".

³⁶³⁹ פי' אריך הוא "על ה'", שהוא למעלה מז"א, וטעם שלא הזכיר או"א, לפי שהם נכללים בדיקנא דא"א כמ"ש הרב (מ"מ).

³⁶⁴⁰ עי' אד"ז רפח ע"ב: חד ארחא דנהיר בפלגותא דשערי דנפקי ממוחא הוא ארחא דנהירין ביה צדיקיא לעלמא דאתי, דכתיב וארח צדיקים כאור נוגה וגו' (משלי ד), וע"ד כתיב אז תתענג על יי' (ישעיה נח יד) ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין דתליין בזעיר אנפין [תרגום: אורח אחד שמאיר באמצע השערות שיוצאים מהמוח הוא האורח שמאירים בו צדיקים לעתיד לבא, שנאמר "וארח צדיקים כאור נוגה וגו'". ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'" ומזה האורח מאירים כל שאר הארחין התלויים בז"א]. בפלגותא דשערי - כאן הוא תכלית התשוקה של כל העולמות. שכן כאן הוא מקום תיקון אריך, דהיינו תיקון הרישא חוורא ה"ה רישא תנינא. וכאשר נתקן א"א נתקנים כולם (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ונקרא כסופא). כאן הוא כללות השערות, וכמו הקולטרא דקטפוי (לעיל רפח ע"א) ה"ה כלל הגלגלתא. והשערות הם בבחי' האותיות, ולכן יש מספר שערות כמס' האותיות, וכמו כן כאן הוא שורש כל האותיות הרי הוא האות י' (מ"א כ). על ה' - כאשר כ"ז האותיות נכללים ב', הרי שאז הן בסוד ע"ר נהורין, ומאירים לשערות הרי הם האותיות, ומזה יודעים הצדיקים כיצד להשיג את דרך החכמה. וזה סוד "אז תתענג על ה'" (ישעיה נח יד), שכן שם הוי"ה ב"ה הוא ביטוי לעצם הרצון המהוה את הכל, והוא סוד ושורש לכל. והנה הארחא הזה שבפלגותא דשערי הוא כנגד קוצו של י' שבשם, והוא בסוד "על הוי"ה", שכן שם הוא שורש להויית הכל. והנה בעולם הזה השגותיהם של הצדיקים אינו אלא בדברים המתהווים, ואילו לעלמא דאתי ישיגו משרשי הדברים האלו (מ"א כ). בז"א - בז"א תליין תרי"ג ארחין, הרי הן הדרכים העומדים לצדיקים להלך בעולם הזה על ידי תרי"ג המצוות המתנהרין מהשרש שלהם (הרי הוא אותיות התורה) (מ"א כא).

³⁶⁴¹ ור"ל "ארץ" היא מלכות, "במותי ארץ" היא ז"א. "על במותי ארץ" היינו א"א שהוא למעלה מכולם, ויש בחי' עונג ובחי' הרכיבה ובחי' אכילה דסיפא דקרא, שכולם מיני הארות (מ"מ).

³⁶⁴² דאז משמע שמדבר על א"א שהוא יושב ע"ג הז"א, אבל השתא דכתיב אז תתענג על ה', ר"ל עונג ידידיה אמאן רמיא, ואמר על ה' שהוא הז"א, שמשם בא עונג לצדיקים (אור יקר)

ספר שמות

אחת ואחת מתעטרת בכוחות של חקיקות גבוהות, וכולם נקראות גבורות ה'.	וכל חד וחד גבורה אתקרי ³⁶⁵² וכל חד וחד מתעטרא בקרדיטי גליפין ונהורין (נהירין) וכלהו אקרין גבורת יהוה:
אמר רבי חייא "גברת ה'" כתיב חסר, שהרי כולם כלולים בזה. "ישמיע כל תהלתו", זוהי שכינת זיו כבוד הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ותהלתו מלאה הארץ".	³⁶⁵³ אמר רבי חייא גבורת יהוה חסר כתיב ³⁶⁵⁴ דהא כלהו כלילין בדא ישמיע כל תהלתו דא הוא שכינת זיו יקריה ³⁶⁵⁵ דקודשא בריך הוא דכתיב (חבקוק ג ג) ותהלתו מלאה הארץ:
אמר רבי שמעון, נאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן וגו', שם האחד פישון וגו', הרי אלה נקראים בשמות. וארבעה הללו הם נמשכים מאותו הנהר שיוצא. מה שם אותו הנהר שיוצא. אמר רבי שמעון, שמו יובל, שנאמר "ועל יובל ישלח שרשיו", ונאמר "ולא ימיש מעשות פרי". למה לא ימיש, משום שעל יובל ישלח שרשיו. ועל זה נאמר "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו", ולכן נאמר "יוצא" יוצא ואינו פוסק.	אמר רבי שמעון כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' שם האחד פישון וגו' הא אלין בשמהן אקרין והני ארבע מההוא נהר דנפיק אתמשכן מה שמה דההוא נהרא דנפיק אמר רבי שמעון ³⁶⁵⁶ יובל שמה דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו וכתיב (שם) ולא ימיש מעשות פרי מאי טעמא לא ימיש ³⁶⁵⁷ משום דעל יובל ישלח שרשיו ועל דא כתיב (ישעיה נח יא) וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ובגין כך כתיב יוצא ³⁶⁵⁸ יוצא ואינו פוסק:
שנינו, אמר רבי שמעון, נאמר "וידבר אלהים את כל הדברים וגו'". וידבר, כדי להכריז דברים. ששנינו, בשעה שהתגלה הקדוש ברוך הוא, והתחיל לדבר, עליונים ותחתונים התחלחו ויצאו נשמותיהם של ישראל.	תאנא אמר רבי שמעון כתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים וגו' וידבר בגין לאכרוזא ומלין ומליו דתאנא בשעתא דקודשא בריך הוא אתגלי ושאר לללא עלאין ותתאין אתחלחו ונפקו נשמתהון דישראל:
ושנינו, אותו הדיבור היה טס מלמעלה למטה, ונחקק בארבע רוחות העולם. ועולה ויורד, כשעולה נשאב מהרי אפרסמון	ותאנא ההוא מלה הוה טאס מלעילא לתתא ומתגלפא בארבע רוחי עלמא ³⁶⁵⁹ וסלקא ונחתא ³⁶⁶⁰ כד סלקא אשתאבא מטורי דאפרסמונא ³⁶⁶¹
פג/ב	

³⁶⁵¹ כגון גבורה וגבורה וגבורה דהוד (מ"מ)
³⁶⁵² פי' אע"פ שאמרנו מנהון ימינא, כולם הם גבורות, אלא לגבורה דחסד ודנצח קרי להו ימינא (מ"מ). עי' ח"א לא ע"ב אלה"ם קרובים אליו.
³⁶⁵³ לפנינו מלא ואין זה חדש בין חז"ל ובעלי המסורה כידוע (הערת הזהר).
³⁶⁵⁴ פי' בינה (מ"מ).
³⁶⁵⁵ פי' דריש "ישמיע" לשון קבוצ, כמו "וישמע שאול" שר"ל יקבץ כל הגבורות הנז', במ' בנוי שהיא בנינה מגבורות דאימא שהם חמשה, וז"ש ישמיע כל, דהיינו הכ"ל בתהלתו שהיא מלכות. ומ"ש "והני ד' מההוא נהר כו", כתב הרב בספר הכוונות, ונהר בינה יוצא מעדן מאבא, הגן הוא ז"א, ומשם דהיינו, מבינה הנז' יפרד והיה לד' ראשים, שהם ד' ראשים דז"א, עכ"ל. ובזה מובן לשון זה (מ"מ).
³⁶⁵⁶ ויקרא נה ע"א (הערת הזהר).
³⁶⁵⁷ פי' כיון שז"א ישלח שרשיו על יובל שהיא בינה לכך לא ימיש מעשות פרי תמיד דהיינו נשמות הצדיקים (מ"מ).
³⁶⁵⁸ ויקרא סה ע"ב (הערת הזהר).
³⁶⁵⁹ חגת"ם (מ"מ).
³⁶⁶⁰ פי' דאורייתא מן הבינה נפקת, והיתה נכללת בז"א שהוא ו"ק, וזהו ד' רוחות, וסלקא ונחתא הוא מעלה ומטה, ומשם נחתת עד המלכות (זהר הרקיע).
³⁶⁶¹ מנה"י דבינה (מ"מ).

ספר שמות

טהור, ונשאב באותו טל שלמעלה, וסובב סביב ישראל, ושבה בהם נשמתם, וסובב ונחקק במקומו בלוחות אבן, וכן כל מלה ומלה.	דביא³⁶⁶² ואשתאבא בההוא מלא דלעילא³⁶⁶³ ואסחר בסחרניהון דישראל³⁶⁶⁴ ותבת בהון נשמתהון³⁶⁶⁵ ואסחר ומתגלפא באתריה בלוחי אבנא³⁶⁶⁶ וכן כל מלה ומלה³⁶⁶⁷:
אמר רבי שמעון, כל מלה ומלה הוה מליא³⁶⁶⁸ בכל אינון טעמין בכל אינון מלין גזרין אגריין ועונשין רזין וסתרין כאסקופא³⁶⁶⁹ דא דאיהי מליא מכלא:	אמר רבי שמעון, כל מלה ומלה היתה מלאה בכל אותם טעמים, בכל אותם דברי גזרות, שכרים ועונשים סודות וסתרין כאוצר הזה, שהוא מלא מן הכל.
ובשעתא דהוה נפיק ההוא מלה אתחזי חד³⁶⁷⁰ וכד הוה מתגלפא באתרוי³⁶⁷¹ אתחזון בההוא מלה שבעין ענפין³⁶⁷² דסלקין בגוה וחמשיין³⁶⁷³ כתרין ונ"א רתיכין חסר חד מהאי גיסא וחמשיין חסר חד³⁶⁷⁴ מגיסא אחרא כפטישא דא בזמנא דאיהו בטש בטנרא כמה דאת אמר (ירמיה כג כט) וכפטיש יפוצץ סלע והווי חמאן כל ישראל עינא בעינא והווי חדאן:	ובשעה שהיה יוצא אותו הדיבור, נראה אחד. וכשהיה נחקק במקומו, נראו באותו הדיבור שבעים ענפים שעולים לתוכה, וחמשים כתרים (נ"א מרכבות) חסר אחד מצד זה, וחמשים חסר אחד מצד האחר. כמו הפטיש הזה, בזמן שהוא מכה בסלע, כמו שנאמר "וכפטיש יפוצץ סלע", והיו כל ישראל רואים עין בעין והיו שמחים.
וכלהו דרין בתראין כלהו אזדמנו לתמן וכלהו קבילו אורייתא בטורא דסיני דכתיב (דברים כט יד) כי את אשר ישנו פה³⁶⁷⁵ וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום וכלהו כל חד וחד כדקא חזי ליה וכלהו חמאן ומקבלין מלין:	וכל הדורות האחרונים כולם הזדמנו לשם, וכולם קבלו תורה בהר סיני, שנאמר "כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום". וכולם, כל אחד ואחד כראוי לו, וכולם רואים ומקבלים דברים.
אלהים דא גבורה את דאתכליל בימינא כמה דתנינן (בראשית א א) את השמים דאיהו ימינא	"אלהים", זו גבורה. "את", שנכלל בימין, כמו ששנינו "את השמים", שהוא ימין "ואת הארץ", שהוא שמאל, שנאמר

- ³⁶⁶² שאין שם דין ולא אחיזת החצונים (אור יקר).
- ³⁶⁶³ דהיינו י"ד ה"א וא"ו לאותיות יה"ו ואחר שיוצא בסוד תחיית המתים מלמעלה (אור יקר).
- ³⁶⁶⁴ להחזיקם (אור יקר).
- ³⁶⁶⁵ וקושרם בגופם, ואחר שפעלה חיים לישראל שיקבלו התורה (אור יקר).
- ³⁶⁶⁶ שאלמלא כן לא היתה מתגלפת בלוחות משום דלמתיים אין תורה נתנית, אמנם אחר שהחיה אותם וכו' (אור יקר).
- ³⁶⁶⁷ וא"ת כמה פעמים מתו שכל מלה יחיה אותם, ואפשר שאהדר אשאר, או אפשר וכן כל מלה ומלה יש בה כח זה, לכך כולם נשתתפו ועשו ענין זה (אור יקר).
- ³⁶⁶⁸ מטעם שהיתה מושכת מלמעלה היתה כלולה מימין ומשמאל, דהיינו ו' עניינים: הא', מלין, שהם ביאורים המילה בעצמה, הב', "גזרין" הם סייגים ועניינים דרבנן. הג' "אגריין" שכר המצוה מימין. הד', "ועונשין" מהשמאל, והם ביאורי המלה מנצח או מת"ת הכל ענין א' וגזירות ממלכות או הוד, שהמלכות על הוד אלהים צבאות כנודע. הה' "רזין", הו' "סתריין" הם מהיסוד והת"ת המסתתר בסוד הדעת, והמלה בעצמה מלכות (אור יקר).
- ³⁶⁶⁹ (נ"א כאספוקא) (נוסף בדפ"ו).
- ³⁶⁷⁰ מצד אחדות עליון (אור יקר).
- ³⁶⁷¹ למטה ששם המלכות מסתעפת בענפיה ולכך היא מראה עשר ספירות (אור יקר).
- ³⁶⁷² כנגד ז' ספירות כלולות כל א' מעשר הם שבעים והיינו ע' פנים לתורה (אור יקר).
- ³⁶⁷³ ובזה יובן כי פעמים אומרים ע' פנים לתורה ופעמים אומרים מ"ט פנים טהור וכו' כי תרואייהו איתנהו והוא כי ב"פ מ"ט גימ' צ"ח והם כ"ו ע"ב (רח"ו). ור"ל ע' ענפין הם ע"ב כי שנים שהם שני סופרים אינם בחשבון כנודע, וכן ב"פ מ"ט הם כ"ו ע"ב נמצא שהכל אחד (מ"מ).
- ³⁶⁷⁴ מצד החכמה והבינה שהם י"ה הם "חמשים כתרין חסר חד" דהיינו מ"ט פנים טמא מהשמאל, ומ"ט פנים טהור מן הימין ולפי שאינם חמשים שלמים יש בהם דין והם מ"ט מן השמאל והיינו ה"י משם אלהים, י"ה משם יהו"ה מן הימין והיינו בסוד ז' ספירות ז' פעמים, והיינו "כפטישא דא"ת"ת (אור יקר).
- ³⁶⁷⁵ לעיל ח"א צא ע"א ושמר"ר פכ"ח סי' ו ופדר"א פמ"א (לש"ו).

ספר שמות

ואת הארץ דאיהו שמאלא דכתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים וימיני³⁶⁷⁶ דא הוא את כל לאכללא כל שאר כתרינ הדברים מתקשרן דא בדא האלה כל אינון טעמין כל אינון רזין כל אינון סתרין גזרין ועונשין:	"אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים". וימין זה הוא "את כל", לכלל את כל שאר הכתרים, הדברים מתקשרים זה בזה. "האלה" כל אותם טעמים, כל אותם סודות, כל אותם סתרים גזרות וענשים.
לאמר למהוי ירותא לכלא דכתיב (דברים לג ד) תורה צוה לנו משה מורשה³⁶⁷⁷ ודאין (ואי) תימא לגלאה מה דלא אצטריך ולגלאה לכל בר נש כתיב אנכי יהוה אלהיך כמה דאנא טמירא וסתים כך יהיו מלין אלין טמירין וסתימין בלבך:	"לאמר", להיות ירושה לכל, שנאמר "תורה צוה לנו משה מורשה וגו'", שאם תאמר לגלות מה שלא הצטרך לגלות לכל אדם, נאמר "אנכי ה' אלהיך", כמו שאני טמיר ונסתר, כך יהיו הדברים הללו טמירים ונסתרים בלבך.
דבר אחר וידבר אלהים³⁶⁷⁸ חד את כל הדברים האלה לאמר והא חמש דרגין אחרנין³⁶⁷⁹ רבי יהודה אמר וידבר אלהים גבורה את ימינא כל דא ודא³⁶⁸⁰ האלה אינון דאתגליין³⁶⁸¹ דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת דבר אחר כל³⁶⁸² אמר רבי יצחק לאכללא אברהם³⁶⁸³ דכתיב (בראשית כד א) ויהוה ברך את אברהם בכל:	דבר אחר "וידבר אלהים", אחד. "את כל הדברים האלה לאמר", הרי חמש דרגות אחרות. רבי יהודה אמר "וידבר אלהים", גבורה. "את", ימין. "כל", זה וזה. "האלה" אותם שנתגלו, שנאמר "וכל העם ראים את הקולות". דבר אחר "כל", אמר רבי יצחק, לכלול את אברהם, שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל".
הדברים לאכללא שאר כתרינ דאתכסיין³⁶⁸⁴ האלה אינון דאתגליין³⁶⁸⁵ וכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת לאמר³⁶⁸⁶ דא הוא דכתיב (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה וכתיב (ירמיה ג א) לאמר הן ישלח איש את אשתו:	"הדברים", לכלול שאר הכתרים המכוסים האלה, אלו שהתגלו, ונאמר "וכל העם ראים את הקולות". "לאמר", זהו שנאמר "אשת חיל עטרת בעלה", ונאמר "לאמר הן ישלח איש את אשתו".
אמר רבי יצחק אמאי אתיהיבת אורייתא באשא וחשוכא דכתיב (דברים ד יא) וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל דכל מאן דישתדל באורייתא אשתזיב מאשא אחרא דגיהנם ומחשוכא דמחשכין כל שאר עמין לישראל דבזכותיה דאברהם אשתזיבו ישראל מאשא דגיהנם:	אמר רבי יצחק למה נתנה תורה באש וחשכה, שנאמר "וההר בוער באש עד לב השמים חשך ענן וערפל", שכל מי שיעסוק בתורה ינצל מאש אחרת של הגיהנם, ומהחשך שמחשיכים כל שאר העמים לישראל, שבזכות אברהם נצלו ישראל מאש הגיהנם.

³⁶⁷⁶ וימינא (דפ"ו).

³⁶⁷⁷ וגו' (נוסף בדפ"ו).

³⁶⁷⁸ בינה (מ"מ).

³⁶⁷⁹ חגתנ"ה שבהם מתפשטת הבינה (מ"מ).

³⁶⁸⁰ פי' מתקשר גבורה בחסד וחסד בגבורה, א"נ ה"י ת"ת שכולל חו"ג והיינו שאמר כל דא ודא (מ"מ).

³⁶⁸¹ פי' נה"ם כי נה"י נק' לבר מגופא ומלכות נגלית (מ"מ).

³⁶⁸² אלה אינון דאתגליין דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת דבר אחר כל" מוסגר בדפ"ק.

³⁶⁸³ פי' כל" היינו חסד, ולפי זה "את כל" כולם על החסד, ו"אלהים" שהיא גבורה נכללה בחסד (מ"מ).

³⁶⁸⁴ פי' כחב"ד (מ"מ).

³⁶⁸⁵ פי' נה"י (מ"מ).

³⁶⁸⁶ פי' מלכות (מ"מ).

474

ספר שמות

ששנינו, אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם, כל זמן שבניך יעסקו בתורה, הם ינצלו מאלה. ואם לא, הרי אש הגיהנם תשלט בהם, וישתעבדו בין העמים. אמר לו בשני קשרים לא יקומו הדברים, אלא אם נוח לפניך שינצלו מאש הגיהנם, וישתעבדו בין העמים עד שישבו אליך. אמר לו יפה זה ודאי, זהו שנאמר "אם לא כי צורם מכרם". מיהו צורם, זהו אברהם, שנאמר "הביטו אל צור חצבתם". "וה' הסגירם", זה הקדוש ברוך הוא שהסכים על ידו.	דתניא אמר ליה קודשא בריך הוא לאברהם כל זמנא דבניך ישתדלון באורייתא ישתזבון מאלין ואי לא הא נורא דגיהנם דשלטא בהו וישתעבדון ביני עממיא אמר ליה בתרי קטורי לא מזדקפן מלין אלא אי ניהא קמך ישתזבון מנורא דגיהנם וישתעבדון ביני עממיא עד דיתזבון גבך אמר ליה יאות הוא ודאי הדא הוא דכתיב (דברים לב ל) אם לא כי צורם מכרם מאן הוא צורם דא הוא אברהם דכתיב (ישעיה נא א) הביטו אל צור חצבתם ויהו"ה הסגירם דא קודשא בריך הוא דאסתכם על ידו:
אמר רבי יהודה, מיום שיצאו ישראל ממצרים עד היום שנתנה בו תורה, היו חמשים יום. למה, אמר רבי יהודה, משום אותן שנות היובל, שנאמר "וקדשתם את שנת החמשים שנה".	אמר רבי יהודה מיום שיצאו ישראל ממצרים עד יומא דאתיהיבת אורייתא חמשין יומין הוו מאי מעמא אמר רבי יהודה משום אינון שני ודיובלא (יובלא) דכתיב (ויקרא כה י) וקדשתם את שנת החמשים שנה:
שנינו, אמר רבי שמעון, אותו היובל הוציא את ישראל ממצרים. ואם תאמר שיוכל ממש, אלא מצד היובל, היה ומצד היובל התעורר דין על המצרים, ולכן חמשים ימים אלה היו של היובל.	תאנא אמר רבי שמעון ההוא יובלא אפיק לון לישראל ממצרים ואי תימא דיובלא ממש אלא ³⁶⁸⁷ מסטרא דיובלא הוה ³⁶⁸⁸ ומסטרא דיובלא אתער דינא על מצראי ובגיני כך חמשין יומין ³⁶⁸⁹ אלין דיובלא הוו:
שנינו, כנגד זה חמשים פעמים נאמר ונזכר בתורה הנהגות מצרים, וכולם הם שבחים אשר	תאנא לקבל דא חמשין זמנין אתמר ואדכר באורייתא נימוסין דמצרים ³⁶⁹⁰ ושבחי אינון כלהו אשר

³⁶⁸⁷ מו ע"ב פה ע"ב (הערת הזהר).
³⁶⁸⁸ כתב המד"ל וז"ל, מסטרא דיובלא פחד יצחק וכאן נראה שסותר מ"ש בשאר מקומות, עכ"ל. וכוונתו שבמקומות אחרים אמר שהגאולה היתה מצד היובל דהיינו הבינה וכנזכר בפרשת בשלח מו ע"א וכן במקומות אחרים, ואשתמיטיה דרוש דור דעה (ע"ח שער לב פרק א) (רמ"ז). [ז"ל הע"ח: לא אמר מיובלא אלא מסטרא דיובלא, ר"ל מהצדדים דיובל. כי הנה אין בינה עצמה נקרא יובל, אלא היסוד שלה לבד, וז"ס (ירמיה יז ח) על יובל ישלח שרשיו, שהוא הנהר העליון יסוד דאמא, ושמו יובל. והנה יסוד אבא מלוּבש בתוכו ומוקף מבפנים מכל צדדיו הנתון ביסוד אמא. גם עניינו הוא כי אחר שנפסק יסוד דאמא בחזה דז"א, שם בקצתו התחתון יוצא ומתגלה יסוד דאבא, וז"ש מסטרא דיובלא, ר"ל מיסוד דאבא היוצא מקצה התחתון של יובלא שהוא יסוד אמא]. פי' דמסטרא דיובלא נפקי על ידי הארתה במלכות כמ"ש לעיל בפרשת בא אל פרעה (מ"מ).
³⁶⁸⁹ נמחק בדפ"ו.

³⁶⁹⁰ עי' ז"ח כז ע"א: ישראל כד הוו במצרים אסתאבו ואתטנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו עד דהוו שראן תחות ארבעים ותשע חילי דמסאבותא וקב"ה אפיק יתהון מתחות פולחן כל שאר חילין ועוד דאעיל יתהון במ"ט תרעי דסוכלתנו לקבליהון מה דלא אתני עם אברהם אלא לאפקותהון ממצרים והוא עביד טיבותיה וחסדיה עמהון ובג"כ תשכח באורייתא חמשין זמנין יציאת מצרים לאחזאה לכל בני עלמא חסדא דעבד קב"ה עם ישראל דאפיק יתהון מאינון חילין דמסאבו ואעיל לון לגו חילין דדכיו דהיינו חמשין תרעין דסוכלתנו ודא איהו דאנן מנן להו מיומא טבא דפסחא ואנן מנן יומי ושבועי. [תרגום: ישראל כשהיו במצרים נטמאו וטנפו עצמם בכל מיני טמאה עד שהיו שרויים תחת ארבעים ותשעה כחות של טמאה והקדוש ברוך הוא הוציא אותם מתחת עבודת כל שאר הכחות. ועוד שהכניס אותם לארבעים ותשעה שערי השכל כנגדם מה שלא התנה עם אברהם אלא להוציאם ממצרים והוא עשה טובו וחסדו עמם. ומשום כך תמצא בתורה חמשים פעמים יציאת מצרים להראות לכל בני העולם החסד שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהוציא אותם מאותם כחות הטמאה והכניס אותם לתוך כחות הטהרה שהינו חמשים שערי בינה. וזהו שאנו מונים להם מיום טוב של פסח ואנו מונים ימים ושבועות]. ועי' דע"ה ח"ב קכב ע"ג.

ספר שמות

פד/א	
הוצאתיך (דברים ה טו) ויוציאך (שמות יג ט) כי ביד חזקה הוציאך וכלהו זמני חמשיני אינון ולא יתיר משום דכלא ביובלא אתעטר ומסטר דיובלא אתא כלא ובגיני כך אורייתא דאתי מגבורה ³⁶⁹¹ אתעטרת בימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ותניא חמשה קלין הוו וכלהו אתחזיאו בהו ³⁶⁹² ואתכלילו בהו ואתעטרו בדא ³⁶⁹³ :	"הוצאתיך" ו"יוציאך", "כי ביד חזקה הוציאך". וכל הפעמים הם חמשים ולא יותר, משום שהכל התעטר ביובל, ומצד היובל הכל בא. ולכן תורה שבאה מגבורה, התעטרה בימין, שנאמר "כי מימינו אש דת למו", ושנינו חמשה קולות היו, וכולם נראו בהם ונכללו בהם והתעטרו בזה.
אמר רבי שמעון בההוא זמנא דקבילו ישראל אורייתא יובלא דא אעטר בעטרוי לקודשא בריך הוא ³⁶⁹⁴ כמלכא דאתעטר בגו חיליה דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו מאן אמו דא יובלא ויובלא אתעטר ³⁶⁹⁵ בחדוה ברחימו בשלימו ³⁶⁹⁶ דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה מאן אם הבנים (שמחה) אמר רבי שמעון דא יובלא:	אמר רבי שמעון, באותו הזמן שקבלו ישראל תורה, היובל הזה עטר בעטרוי להקדוש ברוך הוא, כמלך שהתעטר בתוך צבאו, שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו", מי זו אמו. זה היובל, והיובל התעטר בשמחה באהבה בשלמות, שנאמר "אם הבנים שמחה", מי זו אם הבנים, אמר רבי שמעון, זה היובל.
אמר רבי יהודה על דא כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך [ותגל יולדתך] (וגו') מאן אביך ואמך אמר רבי יהודה כמה דאוקמוה בספרא דצניעותא, שנאמר "ערו את אביך וערו את אמך לא תגלה", אוי למי שמגלה ערותם.	אמר רבי יהודה, על זה נאמר "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך", מי זה אביך ואמך, אמר רבי יהודה, כמו שבארוה בספרא דצניעותא, שנאמר "ערו את אביך וערו את אמך לא תגלה", אוי למי שמגלה ערותם.
תאנא אמר רבי יצחק בשעתא דקודשא בריך הוא אתגלי בטורא דסיני אזדעזע טורא ובשעתא דסיני אזדעזע כל שאר טורי עלמא אזדעזעו והוו סלקין ונחתין עד דאוישט קודשא בריך הוא ידוי עלייהו ואתיישבו וקלא נפקא ומכרזא (תהלים קיד ה) מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחר ההרים תרקדו כאילים וגו' ואינון תבאן ואמרין מלפני אדון חולי ארץ:	שנינו, אמר רבי יצחק, בשעה שהקדוש ברוך הוא התגלה בהר סיני, הזדעזע ההר. ובשעה שסיני הזדעזע, כל שאר הרי העולם הזדעזעו, והיו עולים ויורדים, עד שהושיט הקדוש ברוך הוא ידיו עליהם והתישבו. וקול יוצא ומכריז "מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחר ההרים תרקדו כאילים וגו'". והם שבים ואומרים "מלפני אדון חולי ארץ".

³⁶⁹¹ התורה הנה הוא ג"כ מהאור דגבורות, אש שחורה ע"ג אש לבנה (שיה"ש רבה פ"ה סוף פסוק יא), ולכן נקראת (דברים לג ב) אש דת, וכן אמרו סוף מכות (כד ע"א) מפי הגבורה שמענום (דע"ה ח"ב דף עה ע"ג).

³⁶⁹² פי' הקולות העליונים שהם חג"ת נה"י היו נראים בקולות התחתונים שהם חשך ענן וערפל, כמ"ש לעיל דף פא ע"א הוו מתגלפי בחשוכא עננא וקבלא וכו', אבל מ"ש לעיל חשך ענן וערפל, הם גבורה הוד מלכות דאצילות, הכא אי אפשר לסבור כן, שהרי אמר חמשה קלין שהם חג"ת נה"ה דאצילות, היו נראים על ידי חשוכא וכו', אלא יסבור חשך ענן וערפל הם גבורה הוד מלכות, דבי"ע (מ"מ).

³⁶⁹³ פי' ישראל נתעטרו בקולות אלו (מ"מ).

³⁶⁹⁴ פי' בינה נתנה מוחין לז"א (מ"מ).

³⁶⁹⁵ פי' שגם בינה קבלה מוחין מאריך כנודע, ולכן נקט בחדווא נגד מוח חכמה, ששם השמחה. ורחימו נגד מוח בינה, כי בינה נק' אהבה רבא (מ"מ).

³⁶⁹⁶ נגד הדעת, ששלימותו על ידי הדעת (מ"מ).

³⁶⁹⁷ פי' שמסלק נה"י דא"א שהם מוחין דז"א מכסי פתחא (מ"מ).

ספר שמות

אמר רבי יצחק מלפני אדון (חולי ארץ) דא אימא דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה [חולי ארץ] דא אימא תתאה מלפני אלוה יעקב דא הוא אבא דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל ועל האי כתיב (שיה"ש ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו:	אמר רבי יצחק "מלפני אדון" זו האם, שנאמר "אם הבנים שמחה חולי ארץ", זו האם התחתונה. "מלפני אלוה יעקב", זהו האב, שנאמר "בני בכורי ישראל", ועל זה נאמר "בעטרה שעטרה לו אמו".
מהו בעטרה אמר רבי יצחק כמה דכתיב (ש"א כג כו) ושאוּל ואנשיו עוטרין את דוד משום דמתעטר בחוורא ³⁶⁹⁸ בסומקא ובירוקא בכל גוונין דכלהו כלילין ביה ואסתחרן ביה אמר רבי יהודה בעטרה שעטרה לו אמו מאן עטרה דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר כך אתפאר וכתיב (שם ס ז) ובית תפארתי אפאר:	מה זה "בעטרה". אמר רבי יצחק, כנאמר "ושאוּל ואנשיו עוטרין אל דוד", משום שמתעטר בלָבָן ובאדום ובירוק בכל הצבעים, שכולם כלולים בו ומקיפים בו. אמר רבי יהודה "בעטרה שעטרה לו אמו", מי זו העטרה, שנאמר "ישראל אשר כך אתפאר", ונאמר "ובית תפארתי אפאר".
אמר רבי יצחק אורייתא אתיהיבת באשא אוכמא ³⁶⁹⁹ על גבי אשא חוורא ³⁷⁰⁰ לאכללא ימינא בשמאלא ³⁷⁰¹ ושמאלא דאתחזר ימינא ³⁷⁰² דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למינא ³⁷⁰³ :	אמר רבי יצחק תורה נתנה באש שחורה על גבי אש לבנה, לכלול ימין בשמאל. ושמאל שחור לימין, שנאמר "מימינו אש דת למינא".
אמר רבי אבא בשעתא דתננא דסיני הוה נפיק ³⁷⁰⁴ סליק ואשא ומתעטר [בהווא תננא באתגלייא (נ"א באתכלא) ³⁷⁰⁶] (ההוא תננא באתכלא ³⁷⁰⁷) דא וסליק ונחית וכל ריחין ובוסמין דבגנתא דעדן הוה סליק ההוא תננא בחיזו דחוור וסומק ואוכם ³⁷⁰⁸ הדא הוא דכתיב (שיר ג ו) מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רובל ³⁷⁰⁹ :	אמר רבי אבא בשעה שעשן של סיני היה יוצא, עולה אש ומתעטר באותו עשן בגלוי כאשכול הזה, ועולה ויורד. וכל הריחות והבשמים שבגן עדן היה מעלה אותו העשן במראה של לבן ואדום ושחור, זהו שנאמר "מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רובל".

³⁶⁹⁸ פי' הם גוונים חג"ת חוור סומק ירוק, והז"א נתעטר באינן גוונים, אבל ר' יהודה מפרש על המוחין ממש, ולכן אמר בעטרה שעטרה לו אמו (מ"מ).

³⁶⁹⁹ מצד הגבורה שהיא שחורה בדיניה החזקים (אור יקר).

³⁷⁰⁰ חסד (אור יקר).

³⁷⁰¹ והיה אפשר זה על דרך היות הימין והשמאל מתייחדים בהשואה אחת, או על ידי היות החסד הולך אל הגבורה, ונכללת בה, לזה אמר שאינו בשום דרך מאלו אלא הגבורה באה אל החסד ונכללת בה, ולכן מתבטלים דיניהם מכל וכל (אור יקר).

³⁷⁰² והיינו אש שחורה באה ונכתבת על גבי אש לבנה, א"כ אש לבנה מחזקת אש שחורה בעצמה (אור יקר).

³⁷⁰³ הנה אש היינו הגבורה, אש שחורה, וקאמר דאתי מימינא האש דת, מורה שנכלל השמאל בתוך הימין כדפי'. הנה העשן דסיני הוא כעין התעוררות העולה ממטה למעלה מהאור שהיא מקבלת מלמעלה, ולכן נפיק מעובי הארץ, ממצאותה אל מציאות הספירות (אור יקר).

³⁷⁰⁴ פי' מלכות הנק' תננא שהיתה בסיני כמ"ש בסמוך כשהיתה מגלה הארותיה, סליק אשא שהם הגבורות דאימא, ומתעטר בתוך התננא, דהיינו שמקבלת הארה מבינה (מ"מ).

³⁷⁰⁵ בעלייתו עולה ונכלל בכללות המדות הנזכרות (אור יקר).

³⁷⁰⁶ שהוא נסבך בענפיו ענביו, כך היה דמות העשן כאשכל, מטעם היותו רמוז בכללות, ומטעם שהיה עולה ויורד קושר עליונים בתחתונים היה בכללותו על ריחי ג"ע (אור יקר).

³⁷⁰⁷ כאתכללא (אור יקר).

³⁷⁰⁸ "חוור" חסד, "סומק" גבורה, "אוכם" מלכות, בין ב' זרועות, "מכל אבקת רובל" היא המלכות "מור ולבונה" חסד וגבורה, הרי גוונין וריחין (אור יקר).

³⁷⁰⁹ מר הוא חסד, כמ"ש הרב בכוונת הקטרת והיינו חוור, ולבונה אור מקיף שהיא דין כנודע והיינו סומק, מכל אבקת רובל היא המלכות שכלולה מהכל והיא אוכם (מ"מ).

ספר שמות

מה היה אותו העשן. אמר רבי יצחק, שכינה שנגלתה לשם, שנאמר "מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן". אמר רבי יהודה, למה לך כל זה, הרי פסוק שלם הוא, שנאמר "והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן", אשרי העם שראו את זה וידעו את זה.	ההוא תנא³⁷¹⁰ מאן הוה אמר רבי יצחק³⁷¹¹ שכינתא³⁷¹² דאתגלי לתמן כמה דאת אמר (שיר שם) מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן אמר רבי יהודה למה לך כלי האי הא קרא שלים הוא דכתיב (שמות יט יח) והר סיני³⁷¹³ עשן כלו³⁷¹⁴ מפני אשר ירד עליו יהוה³⁷¹⁵ באש³⁷¹⁶ ויעל עשנו³⁷¹⁷ כעשן הכבשן זכאה עמא דחמאן דא וידעין דא:
אמר רבי חייא כשנחקקו האותיות בלוחות האבן, היו נראים משני צדדים מצד זה ומצד זה. והלוחות היו מאבן ספירינן, ונחקקו ונתכסו באש לבנה, והאותיות היו מאש שחורה וחקוקים בשני צדדים, מצד זה ומצד זה.	אמר רבי חייא כד אתגליפו אתון בלוחי אבנא הו מתחזיין בתרין סטריין³⁷¹⁸ מסטרא דא ומסטרא דא ולוחין מאבן ספירינן הו ואתגליפו ואתחפיין באשא חוורא ואתון הו מאשא אוכמא ומתגלפן בתרין סטריין³⁷¹⁹ מסטרא דא ומסטרא דא:
אמר רבי אבא, הלוחות היו בעיניהם, והאותיות היו טסות ונראות בשני סוגי אישים, אש לבנה ואש שחורה, להראות כאחד, ימין ושמאל, שנאמר "אורך ימים בימינה בשמאלה וגו'". והרי נאמר "מימינו אש דת למו", אלא מצד הגבורה זה היה ונכללת בימין, ולכן אש לבנה ואש שחורה.	אמר רבי אבא לוחין הו בעינייהו ואתון הו טאסין ומתחזיין בתרין אשין³⁷²⁰ אשא חוורא ואשא אוכמא לאתחזאה כחדא ימינא ושמאלא דכתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה וגו'³⁷²¹ והא כתיב³⁷²² (דברים לג ב) מימינו אש דת למו³⁷²³ אלא מסטרא דגבורה הוה ואתכלילת בימינא³⁷²⁴ ובגין כך אשא חוורא ואשא אוכמא:
שנינו, נאמר "והלוחות מעשה אלהים המה וגו'", מעשה אלהים ודאי. אמר רבי יהודה, נאמר "והלחת" כתיב [חסר, משמע] אחד. [אלא באמת] היו שנים ונראים אחד. ועשר אמירות חקוקות בהם, חמש כלולות בחמש, להיות הכל	תאנא כתיב (שמות לב טז) והלחת מעשה אלהים המה וגו' מעשה אלהים המה ודאי³⁷²⁵ אמר רבי יהודה והלחת וכתיבו חד תרי הו ומתחזיין חד ועשר אמירן מתגלפי בהו חמש

³⁷¹⁰ שלא היה מדבר גשמי נשרף (אור יקר).

³⁷¹¹ נח ע"ב (הערת הזהר).

³⁷¹² מציאות השכינה, ודחק להביא ראיה מהפסוק, מי זאת, שאין הפסוק מדבר בסיני, לזה אמר "למה לך כולי האי" דוחקיה להביא ראיה (אור יקר).

³⁷¹³ מלכות (אור יקר).

³⁷¹⁴ מעלה התעוררות (אור יקר).

³⁷¹⁵ "הוי"ה" ת"ת, עליו באש היה הייחוד מצד הגבורה (אור יקר).

³⁷¹⁶ פ' שירד ז"א להר סיני עם המלכות שנקרא אש ועי' דף פו ע"א שאמר כן הזהר בהדיא (מ"מ).

³⁷¹⁷ כמו שהיה הייחוד בגלוי כך היה עולה ההתעוררות בגלוי (אור יקר).

³⁷¹⁸ פ' שמצד זה קורא מה שבצד האחר (מ"מ).

³⁷¹⁹ היו האותיות נקראות ביושר מב' סטריין, ולדבריו היו האותיות אש שחורה מתהפכות מכל צד ונקראות ברוחניותם, ואש לבנה קבועה בקביעות הלוחות והרי זה חילוק בין אש לבנה לאש שחורה, לזה פ' ר' אבא ואמר שהלוחות מצד גשמיותם לא היה כתוב בהן שום כתיבה גשמית אלא "לוחין הו בעינייהו" גשמיות (אור יקר).

³⁷²⁰ בענין שהתהפכות האותיות היה בב' אשות לבנה ושחורה ולא יתפרדו (אור יקר).

³⁷²¹ שהיתה התורה נתנת בימין ושמאל (אור יקר).

³⁷²² כיון שלא אמר מימינו ומשמאלו (אור יקר).

³⁷²³ פ' שהימין הוא העיקר (מ"מ).

³⁷²⁴ ומשום דימינא עיקר ותמן אתכלילת שמאלא אמר קרא מימינו (אור יקר).

³⁷²⁵ "מעשה אלהים המה ודאי" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

ימין, מעשה אלהים המה ודאי.	כלילן בחמש למהוי כלא ימינא מעשה אלהים המה ודאי ³⁷²⁶ :
רבי יצחק אמר של סנפירינן היו,	רבי יצחק אמר של סנפירינן הוו ³⁷²⁷
	פד/ב
ושתי אבנים היו, והאבנים היו סתומות. נשיב הקדוש ברוך הוא ברוח והתפשטו ונחקקו שני לוחות. רבי יהודה אמר, כעין סנפירינן היו, שהיתה אבן טובה, משמע שנאמר "מעשה אלהים המה".	ותרין אבנין הוו ³⁷²⁸ ואבנין הוו סתימאן נשיב קודשא בריך הוא ³⁷²⁹ ברוחא ³⁷³⁰ ואתפשטו ואתגליפו ³⁷³¹ תרין לוחין רבי יהודה ³⁷³² אמר כעין סנפירינן הוו ³⁷³³ דהוה אבן טבא ³⁷³⁴ משמע דכתיב (שמות לב מז) מעשה אלהים המה:
אמר לו, אם כן סנפירינן זה שהיא אבן טובה וחשובה משאר האבנים אינם מעשה של הקדוש ברוך הוא [בתמיה]. אמר לו, במה בארנו "מעשה אלהים המה", המה דווקא. אלא בא וראה, נאמר "והלוחות מעשה אלהים", כתוב "הלוחות" ולא כתוב והאבנים מעשה אלהים המה.	אמר ליה אי הכי ³⁷³⁵ סנפירינן דא דהוא אבנא טבא יקרא משאר אבנין לאו עובדא דקודשא בריך הוא אינון (אלא) ואמר ליה במאי אוקימנא מעשה אלהים המה ³⁷³⁶ המה דייקא ואלא (א"ל) תא חזי ³⁷³⁷ כתיב והלחת מעשה אלהים הלחת כתיב ולא כתיב והאבנים מעשה אלהים המה:
אמר רבי שמעון הכל אחד הוא, אבל שני הלוחות הללו, עד שלא נברא העולם היו, ונתעלו מערב שבת, ועשה אותם	אמר רבי שמעון כלא חד הוא ³⁷³⁸ אבל אלין תרין לוחין עד לא אתברי עלמא ³⁷³⁹ הוו

³⁷²⁶ פי' ר' יהודה ס"ל אבן טובה בראה הקב"ה מחדש, וממנה עשה הלוחות, וז"ש מעשה אלהים הם ודאי משמע מחדש (מ"מ).

³⁷²⁷ ס"ל שפיר היו ונפח בהם וכו' ולא בראה מחדש (מ"מ).
³⁷²⁸ שלא נברא אבן אחת ונפסלו ונסרן לב', אלא מתחילה תרי אבנין הוו, והם נגד ב' ספירות עליונות, ונודע שהאבן עגולה וסתומה, והיינו מציאות הספירות קודם התפשטותה והיו אבנים שהם סוד המלכות מציאותה אבן (אור יקר).

³⁷²⁹ בינה (אור יקר).
³⁷³⁰ ת"ת (אור יקר).

³⁷³¹ כעין התפשטות המלכות על ידי הת"ת, וכשהיא אטומה בתולה וסתומה היא עגולה, ונפתחת היא מרובעת בסוד ו"ק וד' זויות וי"ב גבולים, שהם סוד בחינות המרובעת, והיינו "ואתפשטו ואתגליפו וכו'", ור' יצחק פליג אדר' יהודה, דאילו לר' יהודה מעשה אלהים נאמר על מציאות הכתיבה והראותם אחת כדפי', אמנם לא נאמר על האבן בעצמו, אמנם ר' יצחק סבירא ליה שנאמר על עשיית האבן בעצמה, ור' יהודה פליג אדר' יצחק וכו' (אור יקר).

³⁷³² פי' מחזיק סברתו מדכתיב מעשה אלהים המה, משמע מחדש בראם (אור יקר).
³⁷³³ מפני שנאמר מעשה אלהים ואין לדמותו לשום אבן גשמי, ור' יצחק הקשה אי הכי בשלמא אם נפרש על מציאות האבן שנעשה בריבועו, אבל לא שיהיה רוחני אלא סנפירינן, ניחא מעשה אלהים, אלא לדידך שאמרת שנאמר מעשה אלהים, על היותם מגשם אחר שאינו סנפירינן, שולל שסנפירינן אינו מעשה אלהים, ואינו שהכל מעשה אלהים, אלא במאי אוקימתא מעשה אלהים אינו בגשם האבן שכל האבנים מעשה אלהים, אלא במציאותן בפתיחתן ברבוען נאמר מעשה אלהים, דהיינו "המה" במה שהם לוחות הם מעשה אלהים כדמסיק והלוחות וכו' (אור יקר).

³⁷³⁴ "דהוה אבן טבא" מוסגר בדפ"ק.
³⁷³⁵ פי' רבי יצחק א"ל אפילו לדידי דאמינא דספיר הוו, וכי דספיר לאו עובדא דקב"ה אינון (מ"מ).

³⁷³⁶ רבי יהודה מקשי לר' יצחק דהמה משמע בריאה מחדש ואם הם ספיר כדברך בלאו הכי כל הספיר עובדא דקב"ה אינון ומאי המה (מ"מ).

³⁷³⁷ פי' ר' יצחק מתרץ לפי סברתו אלו כתיב והאבנים הייתי אומר בריאה מחדש, השתא דכתיב והלוחות על התפשטותם קאמר מעשה אלהים המה (מ"מ).

³⁷³⁸ ירצה בכל ג' בחי' הנזכרות על הכל במציאות האבן בפיתוחו וכתיבתו, ועוד הוסיף ואמר אבל לא כמו שאמרתם, שנראה מדבריכם שנעשו בעת נתינת התורה או קרוב לו (אור יקר). פי' אלו ואלו דברי אלהים חיים, אבל נראה יותר כדברי ר' יהודה שבראם מחדש מטל דאריך וכדמפרש (מ"מ).

³⁷³⁹ הוו מציאות גשם האבנים, מפני שהם מחכמה קדומין אל הבינה דו פרצופין, בסוד יו"ד ד"ו כדמסיק, אמנם היו אבנים סתומים עד ערב שבת, ואסתלקו מערב שבת להצניען לעת נתינתן, ואז בערב שבת נעשו לוחות (אור יקר).

ספר שמות

הקדוש ברוך הוא ומעשיו היו. ואסתלקו מערב שבת ועבד לון קודשא בריך הוא ועובדיו הווי ³⁷⁴⁰ :	ממה הם נעשו, שנינו, מאותו הטל העליון ששופע מן העתיק הקדוש, וכששופע ונמשך לשדה התפוחים הקדושים, נוטל הקדוש ברוך הוא שתי מזרקים מהם, ונגלדו ונעשו שתי אבנים יקרות, נשב בהן והתפשטו לשני לוחות, זהו שנאמר "מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא", כמו שנאמר "כתובים באצבע אלהים".
ממה אתעבדו ³⁷⁴¹ תאנא מההוא טלא עלאה ³⁷⁴² דנגיד ³⁷⁴³ מעתיקא קדישא ³⁷⁴⁴ וכד נגיד ³⁷⁴⁵ ואתמשך ³⁷⁴⁶ לחקל דתפוחין קדישין נטל קודשא בריך הוא תרין כפורי ³⁷⁴⁷ מנייהו ואתגלדו ואתעבדו ³⁷⁴⁸ תרין אבנין יקירין ³⁷⁴⁹ נשב בהו ³⁷⁵⁰ ואתפשטו ³⁷⁵¹ לתרין לוחין הדא הוא דכתיב מעשה אלהים ³⁷⁵² המה ³⁷⁵³ והמכתב מכתב אלהים הוא ³⁷⁵⁴ כמה דכתיב (דברים ט י) כתובים באצבע אלהים:	שנינו "אצבע אלהים", אותה אצבע עולה לעשרה, כמו שנאמר "אצבע אלהים היא". וכל אצבע ואצבע עולה לעשרה, עד שנעשית יד שלימה, שנאמר "וירא ישראל את הید הגדולה".
תאנא אצבע אלהים ההוא אצבע סליק לעשרה ³⁷⁵⁵ כמה דאתמר אצבע אלהים היא וכל אצבע ואצבע סליק לעשרה עד ודאתעבדו (דיתעבד) ידא שלימתא דכתיב (שמות יד לא) וירא ישראל את הید הגדולה:	אמר רבי יהודה "חרות על הלוחות", נקובים היו האבנים ונראו משני צדדים. חרות, חקיקה של חקיקות. אמר רבי אבא מצד זה נראה הצד האחר, ונקרא מכאן מה שנאמר בצד האחר.
אמר רבי יהודה חרות על הלוחות נקיבין הוו אבנין ואתחזיאו לתרין סטרין חרות גלופא דגליפין אמר רבי אבא מהאי סטרא אתחזי סטרא אחרא ואתקרי מהכא מה דכתיב בסטרא אחרא:	אמר רבי יהודה "חרות על הלוחות", נקובים היו האבנים ונראו משני צדדים. חרות, חקיקה של חקיקות. אמר רבי אבא מצד זה נראה הצד האחר, ונקרא מכאן מה שנאמר בצד האחר.
רבי אלעזר אמר בנס הוו כתיבין דכל בני נשא הוו אמרין וסהדין דהא מכתב אלהים הוא	רבי אלעזר אמר, בנס היו כתובים, שכל בני האדם היו אומרים ומעידים,

³⁷⁴⁰ בגשמיותם (אור יקר).

³⁷⁴¹ עצם גשמיותם (אור יקר).

³⁷⁴² הלוחות הראשונים הנה היו מהנצח הוד דז"א, והלוחות השניים הם מהנצח הוד דנוק', וכמ"ש הרב בשער לאה ורחל (פרק ו). והנה"ה דז"א הם מסוד עץ החיים, כי בהם אין אחיזה להחיצונים ע' הגר"א בספד"צ (פרק ג ד"ה וענין כלל ופרט כז ע"ד ע"ש), אבל הנה"ה דהנוק' הם בסוד עץ הדעת, וכנודע בסוד (משלי ה ה) ורגליה יורדות מות (דע"ה ח"ב צג ע"ד).

³⁷⁴³ היינו סוד אור יה"ו יר"ד ה"א וא"ו (אור יקר).

³⁷⁴⁴ כתר עליון (אור יקר).

³⁷⁴⁵ לת"ת, דהיינו לרישיה דז"א, מחכמה ובינה אל הת"ת ומשם "כד נגיד" מהת"ת (אור יקר).

³⁷⁴⁶ דרך נה"י למלכות חקל תפוחין קדישין (אור יקר).

³⁷⁴⁷ דהיינו שהם יר"ד ה"א וא"ו, שמנה אותיות נטל ב' כפורי דהיינו ו"ד מיר"ד (אור יקר).

³⁷⁴⁸ דהיינו שהם רוחניים, ואתגלדו בגשם כמים הנקרשים ועדיין לחים הוו שכן דרכם, ואתעבדו כעין אומרו ויעש אלהים את הרקיע חזקו (אור יקר).

³⁷⁴⁹ מחכמה סתומות (אור יקר).

³⁷⁵⁰ בסוד רוח עליון שבתוכו, דהיינו סוד קו המדה (אור יקר).

³⁷⁵¹ בסוד התפשטות ד"ו במרכבתם ורבווען וגבוליהם כדפי' (אור יקר).

³⁷⁵² אמא עילאה (אור יקר)

³⁷⁵³ בכל פרטי גשמיותם ופתוחם והכל, ואח"כ לעת נתינת התורה וקבלת ישראל התורה, נכתבו והיתה הכתיבה לבדה (אור יקר).

³⁷⁵⁴ "והמכתב" שהוא ענין מעשה בפני עצמו, "מכתב אלהים הוא" לעצמו מו' ימי בראשית, אמנם אח"כ חרות על הלוחות כדפי' לעיל, שהיה הקול סובב לישראל ונכתב בלוחות והיינו כתובים באצבע אלהים (אור יקר). עי' תיקר"ז קא ע"ב וזו"ח פג ע"ג.

³⁷⁵⁵ הם ה' אצבעות, וכל אצבע עשר, היינו האצבעות חג"ת נו"ה, וכל א' כלולה מעשר הם חמישים דהיינו ה"ד הגדולה, חמישים שערי בינה דמסטרא דיובלא נפקו כדפי' לעיל, ונודע שהיו עשרת הדברים, אצבע א' מחמש אצבעות, דהיינו בא' מחמש ספירות שבבינה כדפי', והיינו "אצבע אלהים" דהיינו בינה (אור יקר).

ספר שמות

והרי דהא כל בני עלמא לא יכלין למנדע לון כמה דהוו:	שהרי "מכתב אלהים הוא" ודאי, שהרי כל בני העולם לא יכלו לדעת אותם כמו שהיו.
לדעתייהו דאינון דאמרין נקיבין הוו ³⁷⁵⁶ מי כתיב חרות בלחת על הלחת כתיב אלא הכי תאנא חמשא קלין אינון לימינא וחמשא לשמאלא ואינון דשמאלא כלילין בימינא ומן ימינא אתחזון אינון דשמאלא והכא כלא איהו ימינא ואתכלילין אלין באלין מאן דהוה בסטרא דא חמי לסטרא אחרא וקרי לון לאינון אתוון דהא תנינן שמאלא אתחזור ימינא דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ובגין כך מכתב אלהים הוא ודאי:	לדעתם של האומרים נקובים היו, האם נאמר חרות בלוחות, על הלוחות נאמר. אלא כך שנינו, חמשה קולות הם לימין וחמשה לשמאל, ואותם של השמאל כלולים בימין, ומהימין נראו אותם שבשמאל, וכאן הכל הוא ימין ונכללו אלה באלה. מה שהיה בצד זה נראה לצד האחר וקוראים את אותם האותיות, שהרי שנינו השמאל הפך להיות ימין, שנאמר "מימינו אש דת למו" ולכן "מכתב אלהים הוא", ודאי.
הא כיצד מאן דהוה מסטרא דא הוה [קרי] (קרא) בדא אנכי יהו"ה אלהיך (שמות כ ב) ומאלין אתוון הוה חמי וקרי לא תרצח (שם יג) הוה קרי לא יהיה לך (שם ג) והוה חמי וקרי לא תנאף (שם יג) והוה קרי לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא (שם ז) והוה חמי וקרי לא תגנב (שם יג) וכלא מסטרא דא וכך לכלהו וכדין מסטרא אחרא ³⁷⁵⁷ וכלהו כלילין דא בדא כהאי גוונא דהא הוה דכתיב (שם לב טז) מכתב אלהים הוא מכתב אלהים והוא ודאי:	הכיצד, מי שהיה בצד הזה, היה קורא בזה "אנכי ה' אלהיך", ומהאותיות הללו היה רואה וקורא "לא תרצח". היה קורא "לא יהיה לך", והיה רואה וקורא "לא תנאף". והיה קורא "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", והיה רואה וקורא "לא תגנב". והכל מצד זה. וכך לכולם. ואז מצד האחר, וכולם כלולים זה בזה. כדוגמא זה, זהו שנאמר "מכתב אלהים הוא", מכתב אלהים הוא, ודאי.
וירד משה אל העם ויאמר אליהם (שם יט כה) רבי יוסי אמר מאי אמירה דא דכתיב ויאמר אליהם ולא כתיב מאי קאמר אמר רבי יצחק תא חזי ארחא דעלמא הוא כד אתי חדוותא לבר נש או כד אתי צערא [עד] (כד) לא ידע מיניה לא יכיל למסבל דהא לבא אתפרח לשעתא וכד ידע מניה קאים בקיומיה ויכיל למסבל כל שכן הכא ונ"א והכא לאו הכי דהא משה אמר לון כל מה דהוה לבתר ואתקף לבייהו במלין ולא יכילו למסבל כל שכן אי לא אמר לון מידי ובגין כך ויאמר אליהם בקדמיתא ואתתקף לבייהו ולבתר וידבר אלהים:	"וירד משה אל העם ויאמר אליהם", רבי יוסי אמר, מהי האמירה זה שנאמר "ויאמר אליהם", ולא נאמר מה אמר. אמר רבי יצחק, בא וראה, דרך העולם הוא, כשבאה שמחה לאדם או כשבא צער, עד שלא יודע ממנו, לא יכול לסבול, שהרי לבו פורח לשעה. וכשיודע ממנו, עומד בקיומו ויכול לסבול. כל שכן כאן (וכאן אינו כך), שהרי משה אמר להם כל מה שהיה אחר כך, וחזיק לבם בדברים, ולא יכלו לסבול, כל שכן אם לא היה אומר להם דבר, ולכן "ויאמר אליהם" בתחילה וחזיק לבם, ואחר כך "וידבר אלהים".
ועם כל דא לא יכילו למסבל דהא תנינן אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי כד שמעו מלה דקודשא בריך הוא ופרחתו (אתפרח) נשמתיהו וסלקא נשמתיהו דישאל עד כורסי יקרא דיליה לאתדבקא תמן:	ועם כל זה לא יכלו לסבול, שהרי שנינו, אמר רבי יהודה אמר רבי חייא אמר רבי יוסי, כששמעו דברו של הקדוש ברוך הוא, פרחה נשמתם ועלתה נשמתם של ישראל עד כסא כבודו להדבק שם.

³⁷⁵⁶ אם היו נקובים בלוחות מבעי ליה, וכך לכולהו, פי' בכל ה' שבצד ימין, היה קורא ג"כ אותם ה' דמצד שמאל (מ"מ).

³⁷⁵⁷ בה' דמצד שמאל קורא ג"כ אותם דימין, וה' ראשונים הם נגד ה' חסדים, אע"פ שיש בה עשה ול"ת, וה' אחרונים נגד ה' גבורות (מ"מ).

ספר שמות

אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא, וכי לחנם הייתי מאלפיים שנים טרם שנברא העולם. לחנם, נאמר בה "ואיש	אמרה אורייתא קמיה דקודשא בריך הוא וכי למגנא הוינא מתרי אלפי שנין עד לא אתברי עלמא למגנא כתיב [ביה] (ויקרא יז י) איש ³⁷⁵⁸
איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם ³⁷⁵⁹ (ויקרא כד טו) ואל בני ישראל תדבר לאמר (שם כה נה) כי לי בני ישראל עבדים אן אינון בני ישראל בה שעתא אהדרת ³⁷⁶⁰ אורייתא נשמתיהו דישאל כל חד וחד לאתריה אורייתא אתקיפת ואחידת בהו ³⁷⁶¹ בנשמתיהו לאהדרא להו לישאל הדא הוא דכתיב (תהלים יט ח) תורת יהוה תמימה משיבת נפש משיבת נפש ממש:	איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם ³⁷⁵⁹ , "ואל בני ישראל תדבר לאמר" "כי לי בני ישראל עבדים", איפה הם בני ישראל, באותה שעה החזירה התורה את נשמות ישראל כל אחד ואחד למקומו. התורה חיזקה ואחזה בנשמותיהם להחזיר אותן לישראל, זהו שנאמר "תורת ה' תמימה משיבת נפש", משיבת נפש ממש.
שנינו, נאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך", כמו שנאמר "שש מעלות לכסא". רבי אבא אמר, שהלבנה עמדה בשלמות. ששנינו, בימי שלמה עמדה הלבנה בשלמות. אימתי בשלמות (שנינו נאמר "ותרב חכמת שלמה וגו'"), מהו "ותרב". אמר רבי אבא, שעמדה הלבנה בשלמותה. מהו בשלמותה. שעמדה בחמשה עשר, כמו ששנינו, אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד שלמה. כשבא שלמה עמדה הלבנה בשלמות. זהו שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך", ונאמר "שש מעלות	תאנא כתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא יהוה ³⁷⁶² למלך כמה דכתיב (מ"א י יט) שש מעלות ³⁷⁶³ לכסא רבי אבא אמר דקיימא סיהרא באשלמותא ³⁷⁶⁴ דתנינן ביומוי דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא אימתי באשלמותא ונ"א תנא כתיב (שם ה יא) ותרב חכמת שלמה וגו' מאי ותרב אמר רבי אבא דקיימא סיהרא באשלמותא מאי באשלמותא דקיימא בחמשה עשר כמה דתנינן אברהם יצחק יעקב ³⁷⁶⁵ יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד שלמה כד אתא שלמה ³⁷⁶⁶ קיימא סיהרא באשלמותא הדא הוא דכתיב וישב

³⁷⁵⁸ ואיש (דפ"ק).

³⁷⁵⁹ ואלו הנבראים והנולדים מחדש לאו בני ישראל אינון (אור יקר).

³⁷⁶⁰ נעשית התורה מצד מטה קשר האוחז בנשמתן של ישראל, וקושר אותם בגוף, וגבר(ה) קשר זה מקשרם בכסא הכבוד והוריד הנשמות (אור יקר).

³⁷⁶¹ להיות קשר אחיזתה גובר מקשר הנשמה במקורה, וישיבה אל הגוף (אור יקר).

³⁷⁶² שעלתה להאיר למעלה בחיק בעלה (אור יקר).

³⁷⁶³ משום דמסיק בהאי פלוגתא, וירד ה' על הר סיני "כסא ה' ממש", היה דומה לכסא הכבוד דכתיב ו' מעלות וכו' (אור יקר).

³⁷⁶⁴ שלמה מדתו המלכות (אור יקר).

³⁷⁶⁵ הנה הלבנה פגמו אותה הדורות הרשעים והחשיכוה מכל וכל, בא אברהם ומצא לבנה פגומה מכל וכל, בכל מה שטרח האיר המדרגה ראשונה, וכשבא יצחק האיר בה מדרגה שנית הם שתים, וכן יעקב האיר המדרגה שלישית עד שנתוסף האור והולך, והיא הולכת ומאירה מדרגה אחר מדרגה בצדיקים אלו המאירים, ולא ישתבח דוד שהאירה משי, מפני שדוד אחר ישי מצא תיקון עשוי וכן שלמה על דוד אביו, וכ"ש שלא ישתבחו על אבות העולם שהתחלה יותר מחצי הכל, עד שכשבא שלמה נעזר ב"ד צדיקים קודמין לו שהאירוה, וע"ד זה יהיה ענין הצדיקים כולם, וענין הלבנה ועתות הארתה וכו', ועל דרך זה יהיה ענין חסרון הלבנה, אפילו בזמן חזקיה ויהושפט וכיוצא שהיו צדיקים, מפני שכיון שהתחיל לירד מרחבעם ולמטה, יורדת ממדרגה אחר מדרגה אפילו שיהיו צדיקים, שאין בידם סיפק להאיר מה שכבר היא יורדת דרך המעלות וליכנס במקום החשך והדין, וי"ד עתות שמאליות גוברות מפני שהגבירום הרשעים, אמנם אם היו ישראל שבים בתשובה תעמוד על א' מהמדרגות, כגון בזמן יהושפט וכיוצא תעמוד במדרגה העשירית ולא תרד, אמנם היו מרשיעים אח"כ בענין שהיתה יורדת המדרגה הראויה מקודם ובעת ההיא, ולא הועיל צדקת הצדיק, מפני רשעת הרשע וכיוצא, והיינו בגלל חטאת וכו' הנאמר בכתוב (אור יקר).

³⁷⁶⁶ בו נשלם הט"ו דורות מאברהם אבינו ע"ה, והיה אז הצלחת ישראל במעלה העליונה, וע' בזה בדברי האריז"ל בשער מיעוט הירח (פרק ב) (דע"ה ח"ב יג ע"ג).

ספר שמות

לכסא", הכל כדוגמא שלמעלה.	שלמה על כסא יהוה למלך וכתוב (מלכים א' י יט) שש מעלות לכסא כלא כגוונא דלעילא:
בימי צדקיה עמדה הלבנה בפגם ונפגמה, כמו שנאמר "וירח לא יגיה אורו". ששנינו בימי צדקיה נפגמה הלבנה וחשכו פניהם של ישראל.	ביומוי דצדקיה קיימא סיהרא בפגימותא ואתפגים כמה דאת אמר (ישעיה יג י) וירח לא יגיה אורו דתנינן ביומוי ³⁷⁶⁷ דצדקיה אתפגים סיהרא ואתחשכו אנפיהו דישראל:
צא וחשב: רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עזיהו, יותם, אחז, יחזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, צדקיהו. וכשבא צדקיהו נפגמה הלבנה ועמדה על פגם, שנאמר "ואת עיני צדקיה עור". באותו זמן "השליך משמים ארץ", ארץ זו הועברה מלפני שמים והתרחקה ממנו, ונחשכה הארץ הזו, כלומר שעמדה הלבנה בפגימותה.	פוק וחשוב רחבעם ³⁷⁶⁸ אביה אסא יהושפט יהורם אחזיהו ויואש אמציהו עזיהו יותם אחז יחזקיהו מנשה אמון יאשיהו ³⁷⁶⁹ צדקיהו וכד אתא צדקיהו אתפגים סיהרא וקיימא על פגימותא דכתיב (ירמיה נב יא) ואת עיני צדקיהו עור ביה זמנא (איכה ב א) השליך ³⁷⁷⁰ משמים ארץ ³⁷⁷¹ האי ארץ אתעברא מקמי שמים ואתרחקת מניה ואתחשכא האי ארץ כלומר דקיימא סיהרא בפגימותא ³⁷⁷² :
שנינו, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני, התחילה הלבנה להאיר, שנאמר "ויט שמים וירד". מה זה "וירד". שקרב השמש ללבנה והתחילה להאיר הלבנה, שנאמר "דגל מחנה יהודה מזרחה".	תאנא בשעתא ³⁷⁷³ דקיימו ישראל על טורא דסיני שארי סיהרא לאנהרא דכתיב (תהלים יח י) ויט שמים וירד מהו וירד דקריב שמשא לגבי סיהרא ושרי לאנהרא סיהרא דכתיב (במדבר ב ג) דגל מחנה יהודה מזרחה ³⁷⁷⁴ :
בהר סיני התמנה יהודה כְּשֶׁר במלכות, שנאמר "ויהודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן". (רבי יצחק אמר מכאן "ויהודה עד רד עם אל", שלטונו היה בשעה שהאל הזה שולטת מלכותו	בטורא דסיני אתמנא יהודה רופינוס במלכותא דכתיב (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן ונ"א רבי יצחק אמר מהכא ויהודה עוד רד עם אל ³⁷⁷⁵ הוה שולטניה

³⁷⁶⁷ ויקרא מ ע"ב (הערת הזהר).

³⁷⁶⁸ קשה למה לא מנה את יהוים ביניהם, התינו יהואחז ויהויכין שמלכו זמן מועט אבל יהויקים שמלך י"א שנה למה לא מנהו. ונראה חדא במה שאמרו רז"ל בטעם קדימת מלך יהואחז שהוא הבן השני ליהויקים שהיה גדול ממנו, ואמרו מפני שיהויקים לא היה ממלא מקום אבותיו, וכמו שאמר הרד"ק בסוף מלכים (כג, ל), והואיל וכן לא זכה להיות נמנה. ועוד י"ל דאינו מונה כי אם הדורות דהיינו רחבעם דור אחד אביה שני וכו', אבל יהואחז ויהויקים ויהויכין וצדקיה כולם דור אחד הם שארבעתם אחים בני יאשיהו, ומנה את צדקיהו שהוא האחרון ושבו נודעה פגימת הלבנה בחורבן הבית, ואולם בשמות רבה פט"ו סכ"ו מנו גם את יהויקים (רמ"ז).

³⁷⁶⁹ כל זרע יאשיהו נחשבו לדור אחד (הערת הזהר).

³⁷⁷⁰ ויקרא קיד ע"א (הערת הזהר).

³⁷⁷¹ כי עד כאן היה החמה מאיר בלבנה לפחות משער א' עת א' או שנים וכיוצא, אמנם בצדקתיהו כהו כל י"ד עתים טובים, ולא נשאר לה ללבנה שום קשר עם החמה, ונפלה שלא נשאר לה קשר להעמיד עצמה שם (אור יקר).

³⁷⁷² "כלומר דקיימא סיהרא בפגימותא" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁷³ קשה דהא לעיל פירש כי מאברהם היא המדרגה הראשונה, א"כ היאך שרי לנהרא בשעתא דקיימו וכו', וי"ל שעם היות שהיו מתקנים פני הלבנה לא היתה הלבנה מקבלת אור החמה ומאירה בתחתונים מפני פגם הקודמין, ואם היתה מאירה לא שתתקרב אל החמה ולא החמה אליה, אלא מאירה מעט למטה, אמנם עתה שעמדו ישראל "על טורא דסיני", מפני מה שתקנוה והכינוה הצדיקים האלו הנזכרים שהם אברהם יצחק יעקב יהודה פרץ חזרון רם עמינדב נחשון, שהם ט' צדיקים כנגד ט' מדרגות עליונות האירה מיד על הר סיני, וכן הוא כי כשהיא מאירה סבות רבות יחד יחשיכוה, וכשהיא חשוכה סבות רבות יחד יאירוה, ולזה עם היות שהיו רשעים לא נחרב הבית עד סוף צדקיהו, ולזה עם היות שהיו צדיקים לא נבנה עד שלמה (אור יקר).

³⁷⁷⁴ פי' יהודה שהיא מלכות נתחברה עם הת"ת שהוא מזרח כמ"ש לעיל דקריב שמשא לגבי סיהרא. א"נ יהודה שהיא מלכות התחילה להזריח כמ"ש לעיל ושארי לאנהרא סיהרא (מ"מ).

³⁷⁷⁵ פי' יהודה נתחבר עם המלכות שנקרא אל (מ"מ).

ספר שמות

בשעתא דהאי אל שליט מלכותיה על טורא דסיני בהאי שעתא שליט מלכותיה דיהודהו מהו ועם קדושים נאמן כד אמר קודשא בריך הוא לישראל (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש נאמן היה יהודה לקבל מלכות, והתחילה הלבנה להאיר.	על הר סיני, באותה שעה מלכותו של יהודה. (מה זה "ועם קדושים נאמן", כשאמר הקדוש ברוך הוא לישראל "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", נאמן היה יהודה לקבל מלכות, והתחילה הלבנה להאיר.
אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך וגו' (שם כ ב) רבי אלעזר פתח (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך שמע בני מוסר אביך דא קודשא בריך הוא³⁷⁷⁶ ואל תטוש תורת אמך דא כנסת ישראל מאן כנסת ישראל דא בינה כמה דכתיב (שם ב) להבין אמרי בינה:	"אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו'", רבי אלעזר פתח "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". "שמע בני מוסר אביך", זה הקדוש ברוך הוא. "ואל תטוש תורת אמך", זו כנסת ישראל. מי זו כנסת ישראל, זו בינה, כמו שנאמר "להבין אמרי בינה".
רבי יהודה אמר מוסר אביך דא היא חכמה ואל תטוש תורת אמך דא היא בינה רבי יצחק אמר הא והא חד מלה אתפרשו דתנינן³⁷⁷⁷ אורייתא מחכמה דלעילא נפקת³⁷⁷⁸ רבי יוסי אמר מבינה נפקת³⁷⁷⁹ דכתיב (משלי א ב) להבין אמרי בינה וכתוב ואל תטוש תורת אמך:	רבי יהודה אמר "מוסר אביך", זו היא חכמה. "ואל תטוש תורת אמך", זו היא בינה. רבי יצחק אמר זה וזה דבר אחד התפרשו, ששנינו תורה יצאה מחכמה של מעלה. רבי יוסי אמר מבינה יצאה, שנאמר "להבין אמרי בינה", ונאמר "ואל תטוש תורת אמך".
אמר רבי יהודה אורייתא מחכמה ובינה אתכלילת דכתיב שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך רבי אבא אמר בכלא אתכלילת ודכיון (כיון) דבאלין תרין אתכלילת אתכלילת בכלא בחדסד בדינא ברחמי בכלהו שלימותא דאצטריך מלה אי מלכא ומטרוניתא מסתכמין כלא מסתכמין באתר דאלין משתכחין כלא משתכחין:	אמר רבי יהודה תורה נכללה מחכמה ובינה, שנאמר "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". רבי אבא אמר היא נכללת בכל, שכיון שנכללת בשני אלה נכללת בכל, בחדסד בדין וברחמים בכולם השלמות, שהדבר צריך, אם המלך והמלכה מסכימים, הכל מסכימים. במקום שאלה נמצאים, כולם נמצאים.
רבי יוסי אמר אנכי (שמות כ ב) דא שכינתא³⁷⁸⁰ כמה דכתיב (בראשית מז ד) אנכי ארד עמך מצרימה יהוה אלהיך ונ"א כלא סליק לעילא למהוי כלא חדו דא כנסת ישראל³⁷⁸¹ דכתיב ואל תטוש תורת אמך³⁷⁸² רבי יצחק אמר אנכי דא שכינתא ופסקא טעמא כמה דאת אמר (שם כז יט) אנכי עשו בכורך יהוה אלהיך ודא קודשא בריך הוא כמה דכתיב (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו וכתוב (שמות כ יט) אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם מן	רבי יוסי אמר "אנכי", זו השכינה, כמו שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה". "ה' אלהיך" (הכל עולה למעלה להיות הכל אחד) (זו כנסת ישראל, שנאמר "ואל תטוש תורת אמך"). רבי יצחק אמר "אנכי", זו השכינה, ומפסיק הטעם, כמו שנאמר "אנכי עשו בכורך ה' אלהיך", זה הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "מן השמים השמיעך את קלו". ונאמר "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם מן השמים", "מן השמים" ממש, זה הקדוש ברוך הוא.

³⁷⁷⁶ פי' ז"א (מ"מ).

³⁷⁷⁷ בראשית מז ע"ב (הערת הזהר).

³⁷⁷⁸ פי' שהמוחין דאבא הם בז"א ומהם נתקן (מ"מ).

³⁷⁷⁹ פי' מוחין דאימא הם בז"א ומהם ניתקן, ולכך א"ל ר' יהודה הכל אמת, שהמוחין דאז"א הם בז"א וז"ש אורייתא מחכמה ובינה איתכלילת (מ"מ).

³⁷⁸⁰ מלכות (מ"מ).

³⁷⁸¹ בינה (מ"מ).

³⁷⁸² דא כנסת ישראל דכתיב ואל תטוש תורת אמך מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

השמים מן השמים ממש דא קודשא בריך הוא ³⁷⁸³ :	
אשר הוצאתיך מארץ מצרים אשר אתר דכלא מאשרין ליה	"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" אשר מקום שהכל מאשרים אותו.
פה/ב	
הוצאתיך מארץ מצרים ³⁷⁸⁴ דא יובלא כמה דתנינן מסטרא דיובלא ³⁷⁸⁵ נפקו ישראל ממצרים ובגין כך חמשינ זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא ³⁷⁸⁶ חמשינ יומין לקבלא אורייתא ³⁷⁸⁷ חמשינ שנין לחירו דעבדי ³⁷⁸⁸ :	"הוצאתיך מארץ מצרים", זה יובל, כמו ששנינו, מצד היובל יצאו ישראל ממצרים, ולכן חמשים פעמים נזכרה יציאת מצרים בתורה. חמשים ימים לקבלת התורה, חמשים ימים לחרות העבדים.
מבית עבדים ³⁷⁸⁹ כמה דכתיב (שמות יב כט) הכה כל בכור בארץ מצרים ותנינן אלין כתרין תתאין דאתרחיצו בהו מצראי כמה דאית ביתא לעילא אית ביתא לתתא ביתא קדישא ³⁷⁹⁰ לעילא דכתיב (משלי כד ג) בחכמה יבנה בית ביתא תתאה לתתא [דלא] (דכלא) קדישא כמה דכתיב מבית עבדים:	"מבית עבדים", כמו שנאמר "הכה כל בכור בארץ מצרים", ושנינו הכתרים התחתונים הללו שהמצרים בטחו בהם, כמו שיש בית למעלה יש בית למטה. בית קדוש שלמעלה, שנאמר "בחכמה יבנה בית", בית תחתון למטה שאינו קדוש, כמו שנאמר "מבית עבדים".
תאנא בשעתא דאתמר אנכי ³⁷⁹¹ (שמות כ ב) כל אינון פקודי אורייתא דמתאחדן [במלכא קדישא עלאה] ³⁷⁹² בסטרא דא ³⁷⁹³ בלהו הוו כלילן בהאי מלה:	שנינו, בשעה שנאמר "אנכי", כל אותן מצוות התורה שנאחזו במלך הקדוש העליון, בצד זה כולם היו כלולות בדבר הזה.

³⁷⁸³ "מן השמים ממש דא קודשא בריך הוא" מוסגר בדפ"ק.
³⁷⁸⁴ מו ע"ב פג ע"ב (הערת הזהר). היינו בח' הבינה המתפשטת למטה, כי אשר בחינתה בייחודה בחכמה, אבל הוצאתיך הוא בחינתה אל התחתונים (אור יקר). גאולתם גופם מבית עבדים, גאולתם מצד הנפש שהיתה משועבדת לקלי', ולכך לשבר מנעולי גלותם הכה כל בכור, דהיינו השרים החצונים מבטחם של מצריים, ותחלה לקו השרים, ואח"כ לקו המצרים למטה, ואמר "מבית" מפני שכדמות השכינה העליונה, ונקראת בית שכל הספירות נכללות בה, כבית שבה קיבוץ כל הכלים וכל הדירה, כך הספירה הזאת, בה אסיפת כל הספירות, וכך אל החצונים שכל הקלי' נכללות החצונית ההיא, והיא נקראת "בית עבדים" כדפי' שהם נקראים עבדים, והיא בית אסיפתם (אור יקר).
³⁷⁸⁵ לא יובלא ממש, אלא "סטרא דיובלא" המתפשטת למטה אל התחתונים, והם ג' בחינות: הא', המתפשטת למטה לישראל במקום שפלותם והיינו "נ' זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא" (אור יקר).

³⁷⁸⁶ עי' לעיל פג סע"ב בשם הז"ח.
³⁷⁸⁷ הב', מתעלים ישראל משפל מצבם ומתעלים ומתגדלים והיינו "נ' יומין לקבל אורייתא" שישראל ספרו לעלות מדרגה אחר מדרגה עד עלותם אל הבינה (אור יקר).
³⁷⁸⁸ הג', היא מתפשטת בסוד היובל העליון, והיינו "נ' שנין לחירו" (אור יקר). אינם ימים אלא שנים שהיא מתפשטת ממש בטהרתם של ישראל, ולא מנו ישראל יובל אלא אחר כיבוש (אור יקר).
³⁷⁸⁹ הם הקלי' כדמסיק, ונקראים עבדים מפני שאין להם שום שליטה אלא ע"י מה שמצווה אלהים מן השמים כעבד אל מאמר רבו (אור יקר).
³⁷⁹⁰ פי' מלכות, שאבא יסד ברתא (מ"מ).

³⁷⁹¹ מלות אלו הם בספירות כוללות ופרטיות, ולכך הם כוללות כל רמ"ח איברים ושס"ה גידים, והענין הזה כמו שהגוף בעל רמ"ח ויש כלל כמו הראש הכולל כמה איברים כמה גידים, כמה עורקים עם הצואר, כך הראש העליון ג' ראשונות, כשנזכר הדבור הרומז בה נרמזו שם כל המצות עשה ולא תעשה הנכללות בסוד המדות האלו הנרמזות בנתוח הראש, וכך הדבור הרומז בזרוע ימין עם היד הכולל כמה גידים כמה איברים, וכיוצא הדבור כולל כמה מצות כמה לא תעשה, וכך הספירה רומזת כמה מרכבות, כמה פרטי כללות הספירות בה, וכן על זה הדרך בהזכר חלק וחלק מהדבור, כגון מלת אנכי נכלל בו כל סוד מצות התלויות בה וכיוצא, כגון בהזכיר אבר אחד במלה אחת, יכלל במלה ההיא מצותיה עשה ולא תעשה (אור יקר).

³⁷⁹² "דמתאחדן במלכא קדישא עלאה" נמחק באור יקר.

³⁷⁹³ "ס"א דא" דפ"ו.

ספר שמות

כמה דתנינן כל פקודי אורייתא מתאחדן (בגופא דמלכא) [במלכא קדישא עלאה] מנהון ברישא דמלכא ומנהון בגופא ומנהון בידי מלכא ומנהון ברגליו ולית מאן דנפיק מן גופא דמלכא לבר ובגין כך מאן דפשע [בחד] (ב)פקודי אורייתא כמאן דפשע בגופא דמלכא כמה דכתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי בי ממש:	כמו ששנינו, כל מצוות התורה אחוזות במלך הקדוש העליון, מהן בראש המלך ומהן בגוף ומהן בידי המלך ומהן ברגליו, ואין מי שיוצא מגוף המלך החוצה. ולכן מי שפושע במצוה אחת של התורה, כמי שפושע בגוף המלך, כמו שנאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי", בי ממש.
ווי לחייביא דעברין על פתגמי אורייתא ולא ידעין מאי קא עבדין דאמר רבי שמעון ההוא אתר דאיהו חב לגביה ההוא אתר ממש גלי חוביה ואמר רבי שמעון קודשא בריך הוא [ממש גלי חוביה חב] ³⁷⁹⁴ בקודשא בריך הוא (חב) קודשא בריך הוא גלי חוביה דכתיב (איוב כ כז) יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו יגלו שמים עונו דא קודשא בריך הוא וארץ מתקוממה לו דא קודשא בריך הוא ונ"א דא כנסת ישראל:	אוי לרשעים שעוברים על מצוות התורה ולא יודעים מה הם עושים, שאמר רבי שמעון, אותו מקום שהוא חטא אליו. אותו מקום ממש מגלה חטאו. ואמר רבי שמעון הקדוש ברוך הוא ממש מגלה חטאו. חטא בקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא מגלה חטאו, שנאמר "יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו", "יגלו שמים עונו", זה הקדוש ברוך הוא, "וארץ מתקוממה לו" זה הקדוש ברוך הוא (זו כנסת ישראל).
תניא שמים גליין חוביה דבר נש ובשעתא דאיהו גליא חוביה ארץ עביד דינא דבר נש דכתיב וארץ מתקוממה לו למעבד דינא ביה אמר רבי יוסי תנינן משמיה דרבי שמעון ובשעתא דאתיהיבת אורייתא ³⁷⁹⁵ (דאמר ר' שמעון) אימא ובגין בשלימותא אשתכחו דכתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה:	שנינו, שמים מגלים חטאו של אדם, ובשעה שהוא מגלה חטאו, ארץ עושה דין באדם, שנאמר "וארץ מתקוממה לו" לעשות דין. אמר רבי יוסי, שנינו משמו של רבי שמעון, בשעה שנתנה תורה האם והבנים, נמצאו בשלמות, שנאמר "אם הבנים שמחה".
אנכי יהוה אלהיך ³⁷⁹⁶ (שמות כ ב) אנכי כמה דתנינן בת היתה לו לאברהם אבינו ³⁷⁹⁷ היא שכינתא ודא בת יהוה אלהיך דכתיב (שמות ד כב) בני בכרי ישראל וכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה הא בן:	"אנכי ה' אלהיך", "אנכי", כמו ששנינו, בת היתה לו לאברהם אבינו, היא שכינה, וזו בת ה' אלהיך, שנאמר "בני בכורי ישראל", ונאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", הרי בן.
אשר הוצאתיך מארץ מצרים דכתיב (ויקרא כה י) יובל היא קדש תהיה לכם וכתיב אם הבנים שמחה וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור (ויקרא כה י) הא (י) אימא ובגין יתבא אימא יתבין בגין ועלמין ³⁷⁹⁸ כלהו בחדוא בשלימותא ועל דא כתיב אם הבנים שמחה מתעברא אימא כלהו מתעברן מדוכתייהו וכתיב (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים ותנינן לא יעביד בר נש חובי לתתא בגין דאתעבר (י) אימא	"אשר הוצאתיך מארץ מצרים", שנאמר "יובל היא קדש תהיה לכם", ונאמר "אם הבנים שמחה", וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור". הרי אם ובנים, יושבת האם, יושבים הבנים, והעולמות כולם בשמחה בשלמות. ועל זה נאמר "אם הבנים שמחה" הועברה האם כולם מועברים ממקומם, ונאמר "לא תקח האם על הבנים", ושנינו, לא יעשה אדם חטאים למטה, בגלל שתעבר האם מעל הבנים.

³⁷⁹⁴ "ואמר רבי שמעון קודשא בריך הוא ממש גלי חוביה חב" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁹⁵ נמחק בדרך אמת.

³⁷⁹⁶ "אנכי יהוה אלהיך" מוסגר בדרך אמת.

³⁷⁹⁷ נודע כי המלכות נק' אני בסוד שם ב"ן ט' אותיות המלוי עולה אני. אך בהאיר בה סודה נקודה הפנימית שהוא כ"י, נק' אנכי, וזהו כוונת מאמרי הזהר אני ואנכי כולם בשכינתא (זהר הרקיע).

³⁷⁹⁸ מוסגר בדפ"ק.

486

ספר שמות

מעל בנין:	
אמר רבי יצחק כלל קודשא בריך הוא כלל הוא כלל אחד ומלין אלין למחצדי חקלא אתגליין זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאת:	אמר רבי יצחק, הכל הוא הקדוש ברוך הוא, הכל הוא, הכל אחד, והדברים הללו התגלו לקוצרי השדה, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.
תאני אמר רבי אלעזר כתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ וכתוב (שם ב ד) ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים במאי אוקימנא הני קראי ³⁷⁹⁹ הא תנינן דתרווייהו כחדא אתבראו מלמד שנטה הקדוש ברוך הוא ³⁸⁰⁰ קו ימינו וברא השמים ונטה קו שמאלו וברא את הארץ. בתחילה את השמים ואת הארץ, ואחר כך ארץ ושמים.	שנינו, אמר רבי אלעזר, נאמר "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ונאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". במה בארנו פסוקים אלו, הרי שנינו (ב"ר פ"א ס' טו) ששניהם נבראו כאחד, מלמד שנטה הקדוש ברוך הוא קו ימינו וברא השמים, ונטה קו שמאלו וברא את הארץ. בתחילה את השמים ואת הארץ, ואחר כך ארץ ושמים.
תנן כתיב (הושע ב כג) ביום ההוא אענה נאם יהוה אענה את השמים והם יענו את הארץ אענה את השמים שמים ממש דכתיב (ישעיה סו א) השמים כסאי והם יענו את הארץ הארץ ממש דכתיב (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי ³⁸⁰² שמים שמים עלאין וארץ ארץ עלאה דתניא כד אתקן שמים דא בתקוני אתקן ³⁸⁰³ לקבליה דהאי ארץ ותיאובתיה לקבלה בחד דרגא דאקרי צדיק כמה דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ואתדבק בהאי ארץ:	שנינו, נאמר "ביום ההוא אענה נאם ה' אענה את השמים והם יענו את הארץ". "אענה את השמים", שמים ממש, שנאמר "השמים כסאי". "והם יענו את הארץ", הארץ ממש, שנאמר "והארץ הדום רגלי". "שמים", שמים העליונים, "וארץ", הארץ העליונה, ששנינו, כשתקן שמים זה בתקוניו, התקן כנגד ארץ זו, ותשוקתו כנגדה בדרגה אחת שנקראת צדיק, כמו שנאמר "וצדיק יסוד עולם", ונדבק בארץ הזו.
ומרישא דמלכא עד ההוא אתר דשארי האי צדיק אתי חד נהרא	ומראש המלך עד אותו מקום ששורה הצדיק הזה, בא נהר אחד
פ/א	

³⁷⁹⁹ פי' פעם מקדים שמים ופעם מקדים ארץ ותירץ הא תנינן וכו' (מ"מ).
³⁸⁰⁰ היא הבינה, "קו ימינו" שהם ה' חסדים וברא ז"א, ונטה קו שמאלו שהם ה' גבורות וברא מלכות נמצא דכחדא אתבראו (מ"מ).
³⁸⁰¹ זה כמו ד"א ויובן במ"ש הרב שכשהיו ז"ל בתוך אבא, היה הז"א יונק' מו' ראשונות דאבא והמלכות מד' תחתונות בסוד ר"ד דיו"ד וכשנינו לבינה, התחתון יוצא ראשון, לכך מלכות היתה יונקת מד' ראשונות דאימא, והז"א מו' תחתונות, בסוד ד"ו, ד' על ו'. וז"ס אשת חיל עטרת בעלה, בעלמא דאתי. וז"ש לעתיד לבוא, שהיא בינה, צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. וז"ש הזהר בקדמיתא דהיינו בהיותם באבא, את השמים ואת הארץ קודמים, ולבתר בהיותם באימא ארץ ושמים. א"נ יובן במ"ש הרב בכוונת ברכת אבות, שתחלה אנו מתקנים ז"א ואח"כ המלכות, ובמלת מלך עוזר אנו מתקנים המלכות תחלה ואח"כ ז"א. ובספר אור ישראל כתב בשם האר"י וז"ל: כתוב א' אומר את השמים ואת הארץ, וכתוב ארץ ושמים. אלא בעולם הבריאה, שמים קדמו, כי באותו עולם גוברת הקדושה והרוחניות, ובעולם העשיה הארץ קדמה, כי שם גובר היותו חומרי, כי כל כוונת עולם העשיה היה להגשים הדברים. וז"ש אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, בעולם הבריאה היה. וכן בראשית ברא אלהים את השמים את הארץ, אבל ביום עשות, דהיינו עשיה, היה ארץ תחלה ואח"כ שמים, עכ"ל האריז"ל, ובזה מובן לשון זה (מ"מ).
³⁸⁰² הנוק' דז"א דאצי' שהיא נבחן בשני בחי': אחד, הוא מה שהיא בסוף כל האצילות וכלל כולם. ושנית, הוא מה שהיא ראשית לנבראים ומשתתפת עמהם, וכנודע בסוד מיעוט הירח. והנה במה שהיא ראשית לנבראים, הנה היא בבחי' רגלין דז"א, ובסוד (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי (כללים ח"א נג ע"ג).
³⁸⁰³ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

קדישא משחא³⁸⁰⁴ דרבות ואטיל בסגיאות תיאובתא בהאי ארץ³⁸⁰⁵ קדישא ונטל כלא האי ארץ ולבתא (ובתר) מהאי ארץ אתון כלא עלאי ותתאי כדכורא דא כד תיאובתיה לאתדבקא בנוקבא דאפיק זרעא דרבות מרישא דמוחא בההוא אמה ואטיל בנוקבא ומניה מתעברא נוקבא אשתכח דכלהו שייפין דגופא כלהו מתדבקן בנוקבא ונוקבא אחידא כלא כדוגמא דא תנינן כל דאשלים לעשרה קדמאי דבי כנישתא נטל אנר כלהו רבי יוסי אומר לקבלי דכלהו:	קדוש, שמן של גדולה ומטיל ברוב תשוקה בארץ הקדושה הזו. והארץ הזו נוטלת הכל, ואחר כך מהארץ הזו, הכל נזונים עליונים ותחתונים, כמו הזכר הזה, כשתשוקתו להדבק בנקבה, שמוציא זרע של גדולה מראש המח באותה האמה ומטיל בנקבה, וממנו הנקבה מתעברת. נמצא שכל איברי הגוף כולם נדבקים בנקבה, והנקבה אוחדת הכל. כדוגמא זו שנינו, כל המשלים לעשרה ראשונים של בית הכנסת נוטל שכר כולם. רבי יוסי אמר כנגד כלם.
רבי יצחק אמר כתיב (תהלים יח י) ויט שמים וירד וכתוב (שמות יט יא) [ו]ירד יהוה לעיני כל העם על הר סיני (תנא) ויט שמים וירד לאן נחת אי תימא דנחת לסיני על הר סיני כתיב ולא כתיב (לעיני כל העם) בהר סיני אלא ויט שמים וירד לאן נחת אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה אמר רבי חייא³⁸⁰⁶ נחית בדרגוי מדרגא לדרגא ומכתרא לכתרא עד דאתדבק בהאי ארץ וכדין אתנהר סיהרא וקיימא באשלמותא דא הוא דכתיב ויט שמים וירד להאי ארץ וכדין כתיב על הר סיני³⁸⁰⁷ מה קיימא על הר סיני הוי אימא דא שכינתא:	רבי יצחק אמר, נאמר "ויט שמים וירד", ונאמר "ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני". "ויט שמים וירד", לאן ירד, אם תאמר שירד לסיני, נאמר "על הר סיני" ולא נאמר, בהר סיני, אלא "ויט שמים וירד", לאן ירד, אמר רבי יוסי אמר רבי יהודה אמר רבי חייא, ירד בדרגותיו מדרגה לדרגה, ומכתר לכתר, עד שנדבק בארץ הזו, ואז האירה הלבנה ועמדה בשלמות, זהו שנאמר "ויט שמים וירד", לארץ הזו, ואז נאמר "על הר סיני", מה עמד על הר סיני, הוה אומר זו שכינה.
רבי אבא אמר מהכא (שמות יט יח) מפני אשר ירד עליו יהוה באש³⁸⁰⁸ וכתוב (דברים ד כד) כי יהוה אלהיך אש אוכלה הוא וכתוב (בראשית יט כד) ויהוה המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. "וה' המטיר", זוהי ארץ, מאיזה מקום נטל את זה, סוף הפסוק מוכיח, שנאמר "מאת ה' מן השמים", מן השמים ממש. רבי חייא אמר, מכאן "וידבר אלהים את כל", כל הכלל של הכל, שהרי בזה תלוי הכל.	רבי אבא אמר מכאן "מפני אשר ירד עליו ה' באש", ונאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא". ונאמר "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים". "וה' המטיר", זוהי ארץ, מאיזה מקום נטל את זה, סוף הפסוק מוכיח, שנאמר "מאת ה' מן השמים", מן השמים ממש. רבי חייא אמר, מכאן "וידבר אלהים את כל", כל הכלל של הכל, שהרי בזה תלוי הכל.
לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (שמות כ	"לא יהיה לך אלהים אחרים על פני",

³⁸⁰⁴ פי' שיסוד עולה בסוד הדעת ומושך הטיפה מן המוח, שהם מוחין דא"א הנקרא שמן, שגם אימא נקרא שמן על שם אבא כנודע (מ"מ).

³⁸⁰⁵ עי' כללים ח"א נג ע"ג הובא בעמוד הקודם.

³⁸⁰⁶ "אמר רבי יהודה אמר רבי חייא" מוסגר בדרך אמת.

³⁸⁰⁷ פי' וירד ה', שהוא ז"א, להתחבר עם המלכות, שהיא עומדת על הר סיני (מ"מ).

³⁸⁰⁸ מה שהיה לעיני כל העם, הנה היה זה ג"כ רק באספקלריא שאינה מאירה, כי הרי מ"ש שם (יט יא) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם וגו', הנה הוא מ"ש אח"כ (פסוקים טז, יח) ויהי ביום השלישי וגו' והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן, וכן הוא ג"כ מ"ש בסוף פ' משפטים (שמות כד יז) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, והנה פשוט הוא שז"ה הנה היה רק באספקלריא שאינה מאירה, וע' זוה"ק יתרו (פו ע"א) רבי אבא אמר כו', וכן ברע"מ פינחס (רנב ע"ב) (כללים ח"ב ח ע"ב).

³⁸⁰⁹ פי' מלכות נקרא אלהים ונכללו בה כל הספירות, אלמא שנתחברה עם ז"א (מ"מ).

ספר שמות

רבי יצחק אמר "אלהים אחרים", להוציא שכינה על פני, להוציא פני המלך, שבהם נראה המלך הקדוש, והם שמו, והוא הם. הוא שמו, שנאמר "אני ה' הוא שמי", הוא ושמו אחד הוא, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	ג) רבי יצחק אמר אלהים אחרים לאפקא שכינתא על פני לאפקא אפי מלכא ³⁸¹⁰ דבהו אתחזי מלכא קדישא ואינון שמיא והוא אינון ³⁸¹¹ הוא שמיא דכתיב (ישעיה מב ח) אני יהוה הוא שמי הוא ושמיא חד הוא בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמאי:
שנה רבי שמעון, אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא קרא להם אדם, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", "אדם כי יקריב מכם", למה קרא להם אדם, משום שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם". "אתם", ולא לשאר עמים, ולכן "אדם אתם", אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם.	תאני רבי שמעון זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא קרא לון אדם דכתיב (יחזקאל לד ל) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם מאי טעמא קרא לון אדם משום דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם אתם ולא שאר עמין ובגין כך אדם אתם אתם קרויין אדם ואין עבד'ם קרויין אדם:
ששנינו, אמר רבי שמעון, כיון שאדם מישראל נמול, נכנס לברית שגזר הקדוש ברוך הוא עם אברהם, שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", ונאמר "חסד לאברהם". והתחיל להיכנס לאדם הזה. כיון שזכה לקיים מצוות התורה, נכנס בו למקום הזה ונדבק בגוף המלך, ואז נקרא אדם.	דתניא אמר רבי שמעון כיון דבר נש ישראל אתגזר עאל בברית ³⁸¹² דגזר קודשא בריך הוא באברהם דכתיב (בראשית כד א) ויהוה ברך את אברהם בכל וכתוב (מיכה ז ב) חסד לאברהם ואשרי ³⁸¹³ (ושרי) למיעאל בהאי (אתר) [אדם] כיון דזכה לקיימא פקודי אורייתא עאל ביה בהאי (אדם) [אתר] ואתדבק ³⁸¹⁴ בגופא דמלכא ³⁸¹⁵ וכדין אקרי אדם:
וזרע ישראל נקראו אדם. בא וראה נאמר בישמעאל "והוא יהיה פרא אדם",	וזרעא דישראל אקרון אדם תא חזי כתיב ביה

³⁸¹⁰ עי' לעיל ג ע"ב בהגהות רח"ו אות ד' [והם דברי הקב"ה שלא יהיו לו אלהים אחרים זולת פניו שהם הספירות] ועי' פרשת אמות צג ע"ב ומשם תראה כי אפי מלכא הוא הספירות (לש"ו), האצילות הוא פניו (הקדו"ש טו ע"ג).

³⁸¹¹ כי כל שמותיו הנה הם הגילויים עצמן אשר הוא עצמו ית"ש נתגלה באותן השמות ע"י האצילות (הקדו"ש ו ע"א), וכשאנו קוראים אותו בשמו, וכן כשאנו עובדים לשמו, כי כל העבודה היא רק לשמו כמו שיתבאר לקמן, הנה עומד הקריאה והעבודה אליו עצמו, שהוא לכל אמיתת עצמותו הנעלמה אליו גופה, כי הוא עצמו נתגלה ע"י הצמצום בהשם הוי"ה ב"ה ובכל השמות וכינויים המסתעפים ממנו. והוא ע"ד האדם היושב בבית ומשתמש באור החלון שהוא ד' על ד', והרי נצטמצם ג"כ האור בהחלון לפי צורת החלון, הרי אותו אור החלון שמשתמש בו הנה הוא אותו האור עצמו אשר מחוץ לחלון וממלא את כל חלל העולם כולו, כי הרי הוא נמשך כאחד עם האור שהוא בלא צמצום כלל, והוא מה שאמרו (יתרו פו ע"א) הוא ושמיא חד הוא (הקדו"ש יד ע"ב), נקרא כל האצילות כולו ג"כ בכל השמות הללו מצד המאציל ית"ש המתייחד שם, והם חד עמו, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות ע"א), תא חזי קוב"ה (ר"ל א"ס ב"ה כן הוא בהגהת מהרש"ו שם) אפיק עשר כתרין עטרין קדישין לעילא (שהם ה"ס דאצילות) (דע"ה ח"א נה ע"ד), האצילות כולו הוא אלהות גמור ע"י יחודו ית"ש בהם שנעשים אחד עמו (דע"ה ח"א עט ע"ב), נתגלה ע"ז להיות הוא עצמו מהוה ומנהיג את הכל, וכל פרטי האצילות הם כולם פרטי גילוייו אשר לזה, אשר נתגלה הוא עצמו בכ"ז, ובהם הוא כל הדיבור וההתבוננות אשר באצילות, וכל גלוייו הם עצמן כל השמות כולם, והוא ושמותיו כולם חד, דהוא אינון, כמ"ש פ' יתרו (פו ע"א) ופ' ויקרא (יא ע"ב). וא"כ הרי אין השגה בזה לשום נברא, וכמ"ש (חגיגה יג ע"ב) ברוך כבוד ה' ממקומו, מכלל דמקומו ליכא ידיע ליה (כללים ח"א לא ע"ג, ועי' עוד סו ע"א), האצילות, הרי הוא מיוחד עם אור א"ס ע"י הא"ק, עד שנעשה הוא והם כאלו חד (ביאורים ח"א כט ע"ד), ועי' דע"ה ח"ב נה ע"ג.

³⁸¹² פי' יסוד הנק' כל (מ"מ).

³⁸¹³ ושאר (דפ"ו).

³⁸¹⁴ ויחי ריו ע"א (הערת הזהר).

³⁸¹⁵ פי' ת"ת (מ"מ).

ספר שמות

פרא אדם, ולא אדם. פרא אדם, משום שנמול וראשיתו של אדם היה בו, שנאמר "וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו". כיון שנמול נכנס לראשית הזאת שנקראת "כל", זהו שנאמר "והוא יהיה פרא אדם", ולא אדם. "ידו בכל", ידו בכל ודאי. ולא יותר, משום שלא קבל מצוות התורה. ראשית היתה בו, משום שנמול, ולא נשלם במצוות התורה. אבל זרע ישראל שנשלמו בכל, נקראו אדם ממש, ונאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".	בישמעאל (בראשית מז יב) והוא יהיה פרא אדם פרא אדם ולא אדם פרא אדם³⁸¹⁶ משום דאתגזר ושירותא דאדם הוה ביה דכתיב (שם יז כה) וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו את בשר ערלתו כיון דאתגזר עאל בהאי שירותא [דאקרי] (דקארי) כל הדא הוא דכתיב (שם מז יב) והוא יהיה פרא אדם ולא אדם ידו בכל ידו בכל ודאי ולא יתיר משום דלא קביל פקודי אורייתא שירותא הוה ביה בגין דאתגזר ולא אשתלים בפקודי אורייתא אבל זרעא דישראל דאשתלימו בכלא אקרין אדם ממש וכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו:
אמר רבי יוסי, לכן כל הפרצופים מותרים פרט לפרצוף אדם (עבודה זרה מב ע"ב). רבי יצחק אמר, כשנעשה נראה שחוקק תוך החקיקות של השלמות. אמר רבי יהודה, היינו מה שאנשים אומרים, קשריו ברוח מצויים בצורה.	אמר רבי יוסי ובגין דא כל פרצופין שרו בר מפרצופא (כל פרצופין שארי בר מפרצופין) דאדם רבי יצחק אמר כד אתעבד אתחזי דגליפא גו גליפין³⁸¹⁷ דאשלמותא אמר רבי יהודה היינו דאמרי אינשי קיטרוי בזיקא בטפסא שכיחי:
רבי יהודה היה הולך מקפוטקיא ללוד לראות את רבי שמעון שהיה שם והיה רבי חזקיה הולך עמו. אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, זהו ששנינו לפני רבי שמעון, "והוא יהיה	רבי יהודה הוה אזיל מקפוטקיא ללוד למחמי לרבי שמעון דהוה תמן והוה רבי חזקיה אזיל עמיה אמר רבי יהודה לרבי חזקיה הא דתנינן קמי רבי שמעון והוא יהיה
פרא אדם", ודאי כך הוא, וזהו בירור הדבר. סוף הפסוק שנאמר "ועל פני כל אחיו ישכון", מה זה "ועל פני כל אחיו ישכון". אמר לו, לא שמעתי ולא אמור, שהרי למדנו, נאמר "וזאת התורה אשר שם משה", אשר שם משה, אתה יכול לומר, שלא שם משה, אינך יכול לומר.	פ/ב
פרא אדם", ודאי כך הוא, וזהו בירור הדבר. סוף הפסוק שנאמר "ועל פני כל אחיו ישכון", מה זה "ועל פני כל אחיו ישכון". אמר לו, לא שמעתי ולא אמור, שהרי למדנו, נאמר "וזאת התורה אשר שם משה", אשר שם משה, אתה יכול לומר, שלא שם משה, אינך יכול לומר.	פרא אדם ודאי כך הוא ודא הוא ברירא דמלה סופיה דקרא דכתיב (בראשית מז יב) על פני כל אחיו ישכון מהו ועל פני כל אחיו ישכון אמר ליה לא שמענא ולא אימא דהא אוליפנא כתיב (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה אשר שם משה אתה יכול לומר דלא שם משה³⁸¹⁸ אי אתה יכול לומר:

³⁸¹⁶ ובזכות המילה זכה ישמעאל עתה לארץ ישראל. ומאחר שאין לו פריעה, על כן אף על פי שהארץ לו היא, עתה היא בחרבנה ואינה בנויה, כך נתבאר בזהר (ראה ח"ב דף פ"ז ע"א). והנה ישמעאל נקרא 'פרא אדם' (בראשית טז, יב), וכתב הזהר 'פרא אדם' ולא 'אדם' ממש, מאחר שלא נתקן בפריעה, אלא הוא 'פרא', פרוש 'ענף', כמו (ישעיה י, לג) 'מסעף פארה במערצה', כי אינו רק ענף מאדם, אבל ישראל הם 'אדם' ממש (של"ה פרשת לך לך). פי' יסוד שהוא ענף הז"א הנקרא אדם (מ"מ). ועי' רח"ו לעיל נז ע"ב.

³⁸¹⁷ פי' צורה שלימה, ופי' ר' יהודה משל למרגליות צרורה בכלי ודפוס פי' כשתצייר צורת אדם הוא כמו כלי ודפוס לצורה העליונה וע"כ אסור לצייר צורת אדם (רח"ו). פי' אין איסור צורה שקועה אלא בולט ושלימה, וז"ש "דגליפא גו גליפא" דהיינו צורה בולטת כמו גליפא שלמעלה גם צריך באשלמותא ולא חסר, קוטרוי בזיקא בטפס' שכיחי, פי' הנקשרים בזיקא היינו ברוח היינו הטמאים והשדים העליונים בטפסא שכיחי, פי' בדפוס וצורה נמצאים כלומר אינם באים בצורה חסרה אלא בצורה שלימה (זהר הרקיע).

³⁸¹⁸ אין לפרש שלא יחדש בתורה ח"ו שעיקר הכל תלוי בחדושי תורה, אלא שלא יחדש הקדמה ותחלה משלו, שראשי פרקים צריכים מסירה וקבלה (אור יקר).

ספר שמות

פתח רבי יהודה ואמר "כי הוא חייך ואורך ימך", מי שזוכה בתורה ולא נפרד ממנה, זוכה לשני חיים, אחד בעולם הזה ואחד בעולם הבא, שנאמר "חייך", שנים. וכל מי שנפרד ממנה, כמי שנפרד מן החיים. ומי שנפרד מרבי שמעון כאלו נפרד מהכל.	פתח רבי יהודה ואמר (שם ל כ) כי הוא חייך ואורך ימך מאן דזכי באורייתא ³⁸¹⁹ ולא אתפרש מינה ³⁸²⁰ זכי לתרין חייך חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי דכתיב חייך תרי ³⁸²¹ וכל מאן דיתפרש מינה כמאן דמתפרש מן חיי ומאן דמתפרש מרבי שמעון כאילו מתפרש מכלא:
ומה בפסוק הזה, שהוא פותח פתח לא יכלנו להיכנס אליו, דברי תורה הנסתרים על אחת כמה וכמה. או לדור שרבי שמעון בן יוחאי יסתלק ממנו, שכשאנו עומדים לפני רבי שמעון, מעיינות הלב פתוחים לכל צד והכל מתגלה, וכשנפרדים ממנו לא יודעים דבר וכל המעיינות נסתמים.	ומה בהאי קרא דאיהו פתח פתחא לא יכילנא למיעאל בה פתגמי אורייתא דסתימין על אחת כמה וכמה ווי לדרא דרבי שמעון בן יוחאי יסתליק מניה דכד ואנן קיימין (הוינן) קמיה דרבי שמעון מבויעין דלכא פתיחין לכל עיבר ³⁸²² וכלא מתגליא וכד אתפרשנא מניה לא ידענא מדי וכל מבויעין סתימין:
אמר רבי חזקיה, היינו שנאמר "ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים" כנר הזה שמאירים ממנו כמה נרות והיא נמצא על עמדו, כך רבי שמעון בר יוחאי, בעל הנרות, הוא מאיר לכל, והאור לא זו ממנו, ונמצא בקיומו.	אמר רבי חזקיה היינו דכתיב (במדבר יא כה) ויאצל מן הרוח ³⁸²³ אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים כבוצינא ³⁸²⁴ דא דנהרין מניה כמה בוצינן והוא בקיומיה שכית כך רבי שמעון בן יוחאי מאיר דבוצינן הוא נהיר לכלא ונהורא לא אעדי מניה ואשתכח בקיומיה:
הלכו עד שהגיעו אליו, כשהגיעו אליו, מצאוהו שהיה יושב ועוסק בתורה, והיה אומר "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו". כל תפלת ישראל היא תפלה ותפלת העני עליונה מכולם. למה, משום שזו עולה עד כסא הכבוד של המלך ומתעטרת בראשו, והקדוש ברוך	אזלו עד דמטו לגביה כד מטו גביה אשכחוהו דהוה יתיב ולעי באורייתא והוה אמר (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטף ולפני יהוה ישפך שיחו כל צלותא דישראל צלותא וצלותא דעני עלאה מכלהו מאי טעמא משום דהאי סלקא ³⁸²⁵ עד כורסי יקרא ³⁸²⁶ דמלכא ³⁸²⁷ ואתעטר

³⁸¹⁹ היינו שלמד (אור יקר).

³⁸²⁰ היינו שעסק בה כל ימיו אפילו אחר שזכה (אור יקר).

³⁸²¹ חייך תרי, ואורך ימך, היינו למעלה מעולם הבא דהיינו א"א ולא חשיב ליה (אור יקר).

³⁸²² היינו שבהסתכל בו הנשמות מאירות זו מזו ובסוד הארתם משיגים מאורו בתורה (אור יקר). ועי' לעיל ח"א כג ע"ב: זכאה חולקיהון דצדיקא בעלמא דאתי דכך היא אורייתא בלבהון כמבועא רבא דמיא דאף על גב דמסתימין ליה מסגיאות מייא פתחי מבויעין דנבעין לכל עיבר. ועיי"ש רח ע"ב: כד יובלא אפתח מבויעי דכל אינון תרעין כלהו קיימי בשמים. הם ה' מקורות אלו שבתוכיותה שהם ה' ספירות חמשים שערי בינה, והיינו שהיא חמשים וכוללם בת"ת והת"ת עם החסד והגבורה והנצח וההוד ה' כולל חמשים, והיסוד כל כולל החמשים ומשפיעם למלכות ה"א בענין שהם מהחמשים בינה, לחמשים ת"ת בחמשים יסוד לחמשה מלכות (אור יקר שם). פי' יסוד דאימא הנקרא יובלא כמ"ש הרב ז"ל, והוא נפתח ומתגלה בת"ת דז"א. וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים כי ה' חסדים נקרא נ' שערי בינה, וכן ה' גבורות נקרא נ' שערי בינה כמ"ש הרב ז"ל והם מתגלים בת"ת הנקראים שמים, וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים (מ"מ שם).

³⁸²³ לשון אצילות הוא (אור יקר).

³⁸²⁴ כמדליק נר מנר ואין הראשון חסר דבר (אור יקר).

³⁸²⁵ הענין כי שאר התפלות לא סלקי (אור יקר).

³⁸²⁶ אלא צריך כחות המלאכים להעלותה עד כסא הכבוד, ואחר שהיא שם, מאליה היא עולה להתעטר בראש המלך דהיינו שהיא עולה עד בינה וחכמה, וכתר על גביהן שהם שערי הרצון, והחכמה שערי הרחמים, והבינה לפני משורת הדין שערי חנינה במתנת חנם, ושם עניית תפלה, כאומרו אז תקרא וה' יענה. אמנם תפלת העני אינה צריכה עזר מהמלאכים, אלא היא עולה מאליה "עד כורסי יקרא דמלכא" ודרך הוא שסנדלפון יעלה אותה עד כסא הכבוד, ומשם יזכיר עליה את השם ותעלה מאליה כדפי' במס' חגיגה, ותפלה זו מפני שכל השערים אינם ננעלים לה, ואין שומרי פתחי שבעה היכלות מוחין בידה "סלקא מאליה" ויהיה הענין כי תפלת העני כנגד מדת המלכות דלה ועניה ובשברון, ולכך היא בפתח ראשון בכל מקום, ושומר הפתח לא יעמוד בפניו, שהשכינה שוכנת

ספר שמות

הוא משתבח (מתעטף) באותה תפלה, ודאי תפלת העני נקראת תפלה.	ברישיה ³⁸²⁸ וקודשא בריך הוא משתבח ונ"א מתעטף בההוא צלותא ודאי תפלה דעני תפלה אקרי:
"כי יעטוף", עטוף זה הוא אינו עטוף של כסוי, שהרי אין לו, אלא נאמר כאן "כי יעטוף", ונאמר שם "העטופים ברעב". "ולפני ה' ישפוך שיחו", שקובל לפני אדונו, וזה נוח לפני הקדוש ברוך הוא, משום שהעולם מתקיים בו כשלא נמצאים שאר מקיימי העולם בעולם. או למי שאותו העני יקבול עליו לאדונו, משום שהעני קרוב למלך יותר מכולם, שנאמר "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני".	כי יעטף עטופא דא לאו עטופא דכסו הוא דהא לית ליה אלא כתיב הכא כי יעטף וכתיב התם (איכה ב יט) העטופים ברעב ולפני יהו"ה ישפך שיחו דיקבל קמי מאריה ודא ניהא ליה קמי קודשא בריך הוא משום דעלמא מתקיימא ביה כד לא אשתכחו שאר קיימי עלמא בעלמא ווי למאן דההוא מסכנא יקבל עלוהי ³⁸²⁹ למאריה משום דמסכנא קריב למלכא יתיר מכלהו דכתיב (שמות כב כו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני ³⁸³⁰ :
ולשאר בני העולם, לפעמים ששומע ולפעמים שלא שומע. למה, משום שדדירו של המלך הוא בכלים השבורים הללו, שנאמר "ואת דכא ושפל רוח", ונאמר "קרוב ה' לנשברי לב", "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה".	ולשאר בני עלמא זמנין דשמע זמנין דלא שמע ³⁸³¹ מאי טעמא משום דדירוריה דמלכא ³⁸³² בהני מאני תבירי דכתיב (ישעיה נז טז) ואת דכא ושפל רוח ³⁸³³ וכתיב (תהלים לד יט) קרוב יהו"ה לנשברי לב ³⁸³⁴ (שם נא יט) לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה:
מכאן שנינו, מי שנוזף בעני נוזף בשכינה, שנאמר "ואת דכא ושפל רוח", ונאמר "כי ה' יריב ריבם וגו'", משום שהאפוסטרופוס שלהם חזק ושולט על הכל, שלא צריך עדים ולא צריך דיין אחר ולא נוטל משכון כשאר הדיינים. ואיזה משכון נוטל, נשמות בני אדם, שנאמר "וקבע את קבעיהם נפש".	מכאן תנינן מאן דנוזף במסכנא נזף בשכינתא דכתיב (ישעיה נז טז) ואת דכא ושפל רוח וכתיב (משלי כב כג) כי יהו"ה יריב ריבם וגו' בגין דאפטרופא דילהון תקיפא ³⁸³⁵ ושליטא על כלא ³⁸³⁶ דלא אצטריך סהדי ³⁸³⁷ ולא אצטריך לדיינא אחרא ³⁸³⁸ ולא נטיל משכונא ³⁸³⁹ כשאר דיינא ³⁸⁴⁰ ומה משכונא נטיל אנשמתין (נשמתא) דבר נש דכתיב (משלי כב כג) וקבע את קובעיהם נפש:

בו, ושכינה מסתלקת בתפלתו, ושומר הפתח היא המלכו"ת כאומרו אדנ"י שפת"י, שהם שערי צדק, תפתח, אם כן היא היא שומר הפתח, היא היא התפלה, היא היא החופפת עליון, א"כ מאליה היא עולה, ולזה לעני לעולם שומע, אמנם לשאר בני העולם כפי זכותו (אור יקר).

³⁸²⁷ פי' עולה עד הז"א שהוא כסא לבינה (מ"מ).

³⁸²⁸ היינו שגורמת מוחין לרישיה דז"א (מ"מ).

³⁸²⁹ עלויה (דפ"ו).

³⁸³⁰ חנון, בינה (אור יקר). "אני" מדת המלכות שהיא עולה (אור יקר).

³⁸³¹

³⁸³² ג' פסוקים נגד ג' מדות (אור יקר).

³⁸³³ מלכות (אור יקר).

³⁸³⁴ ת"ת (אור יקר).

³⁸³⁵ מצד דין הבינה (אור יקר).

³⁸³⁶ כי כל ההנהגה ברו"ק והיא שולטת על כולם (אור יקר).

³⁸³⁷ נו"ה והם עיני ה' (אור יקר).

³⁸³⁸ חג"ת ב"ד עליון (אור יקר).

³⁸³⁹ אשה ובנים ממון וכיוצא, אלא הנשמה נמשכת מבינה נוטל את שלו מידו (אור יקר).

³⁸⁴⁰ דיינא (דפ"ו).

ספר שמות

תו אמר תפלה לעני (ד) כל אתר דאקרי תפלה מלה עלאה היא ³⁸⁴¹ ודחיא סלקא לאתר (דקב"ה אחיד) עלאה ודחיא סלקא לאתר (דקב"ה אחיד) תפלה דרישא דאינון תפלי דמלכא ודאנח להו ³⁸⁴² .	עוד אמר "תפלה לעני", כל מקום שנקרא תפלה, דבר עליון הוא, שהוא עולה למקום (שהקדוש ברוך הוא אוהו) עליון, תפלין של ראש, הן התפלין של המלך שמניח אותם.
רבי שמעון אסחר רישיה וחמא לרבי יהודה ולרבי חזקיה דמטו גביה בתר דסיים אסתכל בהו ³⁸⁴³ אמר להו סימא הוה לכו ואתאביד מנייכו אמרו ליה ודאי דפתחא עלאה פתח מר ולא יכילנא למיעאל בה:	רבי שמעון סיבב ראשו וראה את רבי יהודה ואת רבי חזקיה שהגיעו אליו, אחר שסיים הסתכל בהם, אמר להם, אוצר היה לכם ונאבד מכם. אמרו לו, ודאי שפתח עליון פתח האדון ולא יכלנו להיכנס בו.
אמר מאי הוא אמרו ליה (בראשית טז יב) והוא יהיה פרא אדם וסופיה דקרא בעינא למנדע דכתיב (בראשית טז יב) ועל פני כל אחיו ישכון מהו על פני כל אחיו דהא ברירא דכליה קרא ידענא והאי לא ידענא דסיפיה דקרא לא אתחזי כרישיה ³⁸⁴⁴ .	אמר מה הוא. אמרו לו "והוא יהיה פרא אדם", וסוף הפסוק אנו רוצים לדעת, שנאמר "ועל פני כל אחיו ישכון". מהו "על פני כל אחיו", שהרי ביורר של כל הפסוק ידענו ואת זה לא ידענו, שסוף הפסוק לא נראה כראשו.
אמר לון חייכון כלא חד מלה הוא ובחד דרגא סלקא תאנא כמה פנים לפני אית ליה לקודשא בריך הוא פנים דנהרין ³⁸⁴⁵ פנים דלא נהרין ³⁸⁴⁶ פנים (עלאין פנים) תתאין פנים	אמר להם, חייכם הכל הוא דבר אחד ובדרגה אחת עולה. שנינו כמה פנים יש לפנים של הקדוש ברוך הוא, פנים המאירים, פנים שלא מאירים, פנים תחתונים, פנים
פז/א	
רחיקין פנים קריבין ³⁸⁴⁷ פנים דלגו ³⁸⁴⁸ פנים דלבר פנים דימינא ³⁸⁴⁹ פנים דשמאלא:	רחוקים, פנים קרובים, פנים שלפנים, פנים שלחוץ, פנים של ימין, פנים של שמאל.
תא חזי זכאין אינון ישראל קמיה דקודשא בריך הוא ³⁸⁵⁰ דאחידן באנפין עלאין דמלכא ³⁸⁵¹	בא וראה, אשריהם ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שאחוזים בפנים

³⁸⁴¹ הענין שבני אדם מרכבה אל המדות, והעני מרכבה למלכות לבד, מפני שבסוד העניות הוא מצדה והמלכות נקראת תפלה לבדה מן המדות ולכך היא נאחזת בסוד תפלה שהם ד' פרשיות יהו"ה ודאי (אור יקר). פי' הם תפילין של ראש שהם מוחין דז"א כדמפרש, ומה שחידש בפי' זה הוא במלת תפלה, שלפי' הראשון מפרש תפלה ממש של עני עולה עד ז"א, ולפי' זה תפלה הם תפלין ש"ר, שהם מוחין דז"א ומשם באים למלכות וזהו תפלה לעני (מ"מ).

³⁸⁴² סוד יהו"ה שבחכמה ד' בתים שם אהי"ה. "מלכא" ת"ת אנח להו, ובעלות תפלה העני גורם שהקב"ה, ת"ת, מניח תפילין, נקשר בסוד החכמה ובינה (אור יקר).

³⁸⁴³ בסוד חכמת הפרצוף הכיר בהם (אור יקר).

³⁸⁴⁴ ברישיה (מ"מ).

³⁸⁴⁵ מצד החסד (אור יקר). ה' פרצופין הם בקדושה ונגדם בקלי' ולכ"א עשרה פנים ה' לכאן וה' לכאן, א"נ כנגד נרנח"י דקדושה ודקלי' (מ"מ).

³⁸⁴⁶ פנים עלאין (נוסף באור יקר). מצד הגבורה (אור יקר).

³⁸⁴⁷ מצד הת"ת (אור יקר).

³⁸⁴⁸ נצח (אור יקר).

³⁸⁴⁹ הוד (אור יקר), ונגד ה' אלו הם הפכים לא נראים וכו' והם בחוץ כולם מדרגות מדרגות נגדיות לספירות פנימיות (אור יקר).

³⁸⁵⁰ ע' בהגר"א בתיקונים (דף פז ע"ד) שאמר שם דאנן איברים דהשכינה [כל התיקונים בידן הכל אליה ומ"ש אליו הוא אליה דאנן איברים דילה], וכן שם (דף מח ע"ג ע"ד) דהשכינה היא כלל ישראל [דכל הבקשות דצלותא הוא הכל על כלל ישראל, דהוא בשכינתא שהיא כלל ישראל, וז"ש כמה דתיקנו הבוחר כו', והכל עלה] [ואני, מדבר בעדו, בשכינה, דהיא מדברת בעדנו, דהיא כלל ישראל] (כללים ח"א סו ע"א). עי' זהר ח"ג רלא ע"ב כל אברין דאינון ישראל אינון בעאקו דאינון אברי דמטרוניתא.

ספר שמות

באינון פנים דהוא ושמייה אחידן בהו³⁸⁵² ואינון ושמייה חד הוא³⁸⁵³ ושאר עמין (הוא ושמייה וע"ז) אחידן באינון פנים רחיקין באינון פנים תתאין ובגיני כך אינון רחיקין מגופא דמלכא דהא חמינא כל אינון דמצרים קריבוי דישמעאל כמה אחין וקריבין הוו ליה וכלהו הוו באנפין תתאין באינון פנים רחיקין:	העליונים של המלך, באותם פנים שהוא ושמו אחוזים בהם, והם ושמו אחד הוא. ושאר העמים אחוזים באותם פנים רחוקים, באותם פנים תחתונים, ולכן הם רחוקים מגוף המלך, שהרי ראינו כל אותם של מצרים, קרובי ישמעאל, כמו אחים וקרובים היו לו, וכולם היו בפנים תחתונים ובאותם פנים רחוקים.
ובגיניה דאברהם כד אתגזר ישמעאל זכה דשוי מדוריה וחולקיה באתר דשליטא על כל אינון פנים רחיקין³⁸⁵⁴ ותתאין על כל אינון פנים דשאר עמין הדא הוא דכתיב (בראשית טז יב) וידו בכל³⁸⁵⁵ ובגיני כך על פני כל אחיו ישכון כלומר ישוי מדוריה וחולקיה לעילא מכלהו דכתיב ידו בכל דשליטא על כל שאר פנים דלתתא ובגין כך על פני כל אחיו ודאי דלא זכו כוותיה:	ובגלל אברהם כשנימול ישמעאל, זכה ששם מדורו וחלקו במקום ששולט על כל אותם פנים רחוקים ותחתונים, על כל אותם פנים של שאר העמים, זהו שנאמר "ידו בכל", ולכן "על פני כל אחיו ישכון", כלומר ישים מדורו וחלקו למעלה מכולם, שנאמר "ידו בכל", ששולט על כל שאר הפנים שלמטה, ולכן "על פני כל אחיו", ודאי שלא זכו כמותו.
אתו רבי יהודה ורבי חזקיה ונשקו ידי³⁸⁵⁶ אמר רבי יהודה היינו דאמרי אינשי חמרא (בדורדיא)³⁸⁵⁷ ובררדיא ונביעא דבירא³⁸⁵⁸ בקטירא דקזירא אתערע ווי לעלמא כד יסתלק מר מניה ווי לדרא דיתערע בההוא זמנא זכאה דרא דאשתמודעון ליה למר זכאה דרא דאיהו שרי בגויה:	באו רבי יהודה ורבי חזקיה ונשקו ידי, אמר רבי יהודה, היינו מה שאנשים אומרים יין בשמרינו ונביעת הבאר בקשר של קיימא מתעטר. אוי לעולם כשיסתלק ממנו האדון. אוי לדור כשזה יארע באותו הזמן. אשרי הדור שמכירים את האדון, אשרי הדור שהוא שרוי בתוכו.
אמר רבי חזקיה הא תנינן גיורא כד אתגזר אקרי גר צדק³⁸⁵⁹ ולא יתיר והכא אמר מר ידו בכל³⁸⁶⁰ אמר רבי שמעון כלא אתקשר בחד³⁸⁶¹	אמר רבי חזקיה, הרי שנינו, כשגר נמול נקרא גר צדק ולא יתיר, וכאן אמר האדון "ידו בכל". אמר רבי שמעון, הכל

³⁸⁵¹ בסוד האצילות, דלא שייך הוא ושמייה אלא באצילות, כאומרו אני ה' הוא שמי, אמנם למטה בסוד בריאה יצירה עשיה, כתיב לבד בך נזכיר שמך, אין הוא ושמו אחד אלא באצילות, וישראל אחוזים באצילות מקום שאין פירוד בינו לבין שמו (אור יקר).

³⁸⁵² ומיוחדים בהו, ולא שיהיה הוא ושמו ענין לעצמו, והפנים ענין לעצמו (אור יקר).
³⁸⁵³ וישראל יורדים ג"כ ונאחזים למטה בסוד נשמה רוח נפש, גם בבריאה יצירה ועשיה, כאומרו כל הנקרא בשמי לכבודי וכו', אמנם שאר עמין אינם בשום פנים אב"ע, אלא בחוץ בפנים תתאין חצונים (אור יקר).

³⁸⁵⁴ פי' עכשיו מפרש על פני כל אחיו, הם אותם שלא נתגייירו, שהם אחוזים בפנים רחיקים ותתאין, אבל לקמן שאמר ע"פ כל אחיו ישכון, דאי שאר קריבוי איתגזרו וכו', מפ' שהוא ביסוד והם במלכות, וקאי על הגרים שהוא מעולה מהם. ומ"ש כ"ש דלא אתגזרו וכו', הוא כמו פירוש הראשון, שמפרש על אותם שלא נתגייירו, וכ"ש ההיא דאתנסיבת לגוי מעיקרא (מ"מ).

³⁸⁵⁵ היינו ביסוד, וכן נראה לקמיה, דעל יסוד ממש קאמר, ואפשר דהיינו נאחז שם בערך שאר אומין אחוזים בפנים החצונים היונקים ממלכות, וזה בפנים היונקים מיסוד ומצד זה גובר על כולם (אור יקר).

³⁸⁵⁶ עי' שער ההקדמות (נט ע"א): נוק' היא בסוד ד' בלבד, לפי שאין לה דרועין, ולכן אז היא מנשקת ידיו של ז"א, לקבל הארה מדרועין דיליה, לכשיהיו לה ג"כ בחי' דרועין.

³⁸⁵⁷ דהיינו דעת ר"ש השקט על שמרינו (אור יקר).

³⁸⁵⁸ והוא כבאר הנובע (אור יקר).

³⁸⁵⁹ ויקרא קסח ע"א (הערת הזהר). במלכות צדק, ואינו זוכר יותר אפילו שיהיה צדיק, והכא בישראל שהוא היה צדיק (אור יקר).

³⁸⁶⁰ ביסוד (אור יקר).

ספר שמות

אבל גיורא תנינן שאני ישמעאל דלאו גיורא הוא בריה דאברהם הוה בריה דקדישא הוה וכתוב ביה בישמעאל (בראשית יז כ) הנה ברכתי אותו כתיב הכא ברכתי אותו וכתוב התם (שם כד א) ויהוה ברך את אברהם בכל ועל כך כתיב ידו בכל:	נקשר באחד, אבל שנינו הגר, שונה ישמעאל שאינו גר, בן אברהם הוא, היה בנו של קדוש היה, ונאמר בו בישמעאל "הנה ברכתי אותו", נאמר כאן "ברכתי אתו", ונאמר שם "וה' ברך את אברהם בכל", ועל כן נאמר "ידו בכל".
ובגני כך כתיב (בראשית טז יב) על פני כל אחיו ישכון³⁸⁶² דאי שאר קריבוי אתגזרו וס"א אתגזירו אקרון גירי צדק ולא יתיר והוא יתיר ועלאה מכלהו כל שכן אינון דלא אתגזרו ודקיימין (וקיימין) באינון אפיין ורחיקין (רחוקין) באינון אפיין תתאין ואיהו מדוריה לעילא מכל פנים דידהו³⁸⁶³ ומכל פנים דעמין עעכו"ם הדא הוא דכתיב על פני כל אחיו ישכון אמר רבי יהודה קודשא בריך הוא בגין כך אכריז ואמר (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני³⁸⁶⁴ ודא הוא (דהוא הוה) מהימנותא דיליה לא תעשה לך פסל וכל תמונה (שם ד) הא אתמר ואמר רבי יוסי כל פרצופין שרי בר מפרצופא דאדם דהא האי פרצופא שליט בכלא:	ולכן נאמר "על פני כל אחיו ישכון", שאם שאר קרוביו נמולו (התגיירו) נקראים גרי צדק ולא יתיר, והוא יתיר ועליון מכולם. כל שכן הם שלא נמולו, שעומדים באותם פנים רחוקים באותם פנים תחתונים, והוא מדורו למעלה מכל הפנים שלהם. ומכל הפנים של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, זהו שנאמר "על פני כל אחיו ישכון". אמר רבי יהודה, לכן הקדוש ברוך הוא הכריז ואמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", שזוהי האמונה שלו. "לא תעשה לך פסל וכל תמונה", הרי נתבאר. ואמר רבי יוסי כל הפרצופים מותרים פרט לפרצוף אדם, שהרי פרצוף זה שולט בכל.
דבר אחר לא תעשה לך פסל וכל תמונה רבי יצחק פתח (קהלת ה ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא על פתגמי אורייתא³⁸⁶⁵ כמה אית ליה לאזדהרא דלא יטעי בהו ולא יפיק מאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה³⁸⁶⁶ דכל מאן דאמר במלי דאורייתא מה דלא ידע ולא קביל מרביה עליה כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה וקודשא בריך הוא זמין לאתפרעא מניה בעלמא דאתי	דבר אחר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". רבי יצחק פתח "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך", כמה יש לו לאדם להזהר על דברי התורה, כמה יש לו להזהר שלא יטעה בהם, ושלא יוציא מהתורה מה שלא יודע ולא קיבל מרבו, שכל מי שאומר דברי תורה מה שלא יודע ולא קיבל מרבו, עליו נאמר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". והקדוש ברוך הוא עתיד להפרע ממנו בעולם הבא, בזמן שנשמתו תרצה להיכנס

³⁸⁶¹ צד"ק וכ"ל, אבל עכ"ז אין קושי כי ישראל הורתו בקדושה היה בן לאברהם והוא למעלה מהגר (אור יקר).

³⁸⁶² לא בקדושה אלא מבחוק, בענין שאם יתגיירו יהיו הם גרי צדק, והוא יהיה גובר בסוד הכל, כ"ש שהם חצונים והוא חיצון עליהם כבחינתם אם היו קדושים מתגיירים (אור יקר).

³⁸⁶³ לא בקדושה (אור יקר).

³⁸⁶⁴ לא בקדושה, "לא יהיה לך" ירצה אמונת ישמעאל בחוק מפנים העליונים, שיש פנים קדושים למטה מאותם החצונים ולא למטה ממש אלא נגדיים, כי ישמעאל בכל"ל מבחוק, ויש צדק מבפנים למטה מכל פנימי, ולכן הגר נקרא גר צדק בפנימי, וישמעאל ידו בכל והיינו אלהים אחרים, אפילו אלו שהם על פני בבחינה הנזכרת (אור יקר).

³⁸⁶⁵ כבר פי' לעיל שענין זה נאמר על המחדש הקדמה שלא קבל ראשי פרקיה מרבו, והיינו שאם הוא הולך על פשוטי המקראות יעשה פסל שיגשים האלוה, אם לא שיקבל מרבו דרך הכינויים מה הם, ועל מה יתייחסו, וכמו שהאמונה היה בגשם דהיינו פסל נדחה אל מקום הפסל והיינו הכרת, ולא תכלל במקום כלל הנשמות לזכות לאור הדקות העליון, והיינו "דחיין וכו'" ור' יצחק פירש עונשו מסברא (אור יקר).

³⁸⁶⁶ עי' ספר עמק המלך (ש"א פ"ד): אדם שיש לו חכמה, והוא מבין דבר מתוך דבר, יכול לחדש ענין אחד, מה שלא קבל מרבו, ואותו התחדשות נקרא דעת הנולד מחכמתו ובינתו. לכן בכל מקום שחכמה ובינה מזדווגים, נולד מהם דעת, והבן. ועי' ע"ח שער לד פרק ז: כמו שהקדמתי בהקדמת הספר שאיני רוצה להוסיף ולגרוע נקודה אחת מכל מה ששמעתי ממורי זלה"ה.

ספר שמות

למקומה דוחים אותה החוצה ותשמד מאותו מקום שצוררה בצרור חיי שאר הנשמות.	בזמנא דנשמתיה בעיא למיעאל לדוכתא דרחיין ³⁸⁶⁷ לה לבר ותשתצי מההוא אתר דצרירא בצרורא דחיי דשאר נשמתין:
רבי יהודה אומר מכאן, כמו ששינונו "למה יקצוף האלהים על קולך", קולך זוהי נשמתו של האדם. אמר רבי חייא, על זה נאמר "כי ה' אלהיך אל קנא", למה, משום שמקנא לשמו בכל. אם משום הפרצופים, מקנא לשמו, משום שמשקר בשמו, או משום התורה.	רבי יהודה אומר מהכא ³⁸⁶⁸ כמה דתנינן (קהלת ה ה) למה יקצף האלהים על קולך קולך דא היא נשמתיה דבר נש אמר רבי חייא ועל דא כתיב (שמות כ ה) כי יהוה אלהיך אל קנא מאי טעמא משום דקני לשמיה בכלא ³⁸⁶⁹ אי בגין פרצופין מקני לשמיה משום דמשקר בשמיה ³⁸⁷⁰ אי משום אורייתא:
שנינו, כל התורה היא שם קדוש, שאין לך דבר בתורה שלא כלול בשם הקדוש, ולכן צריך להזהר שלא יטעה בשמו הקדוש ולא ישקר בו. ומי שמשקר במלך העליון, לא מכניסים אותו לפלטריין של המלך וישמד מן העולם הבא.	תנינן אורייתא כלא שמא קדישא היא דלית לך מלה באורייתא דלא כליל בשמא קדישא ובגיני כך בעי לאזהרה בגין דלא יטעי בשמיה קדישא ולא ישקר ביה ומאן דמשקר במלכא עלאה ³⁸⁷¹ לא עאלין ליה לפלמרוי דמלכא ³⁸⁷² וישתצי מעלמא דאתי ³⁸⁷³ :
אמר רבי אבא נאמר כאן "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" ונאמר שם	אמר רבי אבא כתיב הכא לא תעשה לך פסל וכל תמונה וכתיב התם
	פז/ב
"פסל לך שני לוחות אבנים", כלומר "לא תעשה לך פסל", לא תעשה לך תורה אחרת שלא ידעת, ולא אמר לך רבך, למה "כי אנכי ה' אלהיך אל קנא", אני הוא שעתידי להפרע ממך בעולם הבא, בשעה שהנשמה רוצה להיכנס לפני, כמה מזומנים לשקר בה ולהכניסה לגיהנם.	(שמות לד א) פסל לך שני לוחות אבנים כלומר לא תעשה לך פסל לא תעבד לך אורייתא אחרת דלא ידעת ולא אמר לך רבך מאי טעמא (שמות כ ה) כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא אנא הוא דזמין לאתפרעא מינך בעלמא דאתי בשעתא דנשמתא בעיא למיעאל קמאי כמה זמינן ³⁸⁷⁴ לשקרא בה ולעיילא לה גו גיהנם:
שנינו, אמר רבי יצחק "לא תעשה לך וגו'", שצריך האדם שלא לשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא (דבר אחר "לא תעשה לך פסל וגו'", שצריך האדם שלא לשקר בשמו של הקדוש ברוך הוא, ומהו, זו ברית, אות ברית הקדושה, שמי שמשקר בברית הזו משקר בשמו של הקדוש ברוך הוא). שהקשר הראשון שנקשרו ישראל בקדוש ברוך הוא	תניא אמר רבי יצחק (שמות כ ד) לא תעשה לך וגו' דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא וס"א דבר אחר לא תעשה לך פסל וגו' דבעי בר נש דלא לשקרא בשמא דקודשא בריך הוא ומאי איהו דא ברית ³⁸⁷⁵ את קיימא קדישא דמאן דמשקר בהאי ברית משקר בשמא דקודשא בריך הוא דקשרא קדמא

³⁸⁶⁷ דחיין (דפ"ו).

³⁸⁶⁸ מקרא גופיה נפיק עונשו (אור יקר). "רבי יהודה אומר מהכא" מוסגר בדפ"ק.

³⁸⁶⁹ אם בע"ז כפשוט הכתוב לא תעשה לך פסל והיינו פרצופין, וכן גם במגלה פנים בתורה שלא כהלכה וההקדמות המקובלות, שזה מגלה פנים לחצונים בתורה שלא במלכות הנקראת הלכה, שהיא אינה מזומנת שם להאיר באותם הפנים, ומזדמן שם השקר כשמו פנים של שקר (אור יקר).

³⁸⁷⁰ מלביש פני התורה ושמו העליון שבה בשקר שלא כהלכה (אור יקר).
³⁸⁷¹ שמאחזי השקר והחצוני למעלה ואין ראוי אלא להלביש שם יהוה תורה, בהלכה אדנ"י, והיינו שידע ההקדמות ויקבל מרבו, ולכן עונשו (אור יקר).

³⁸⁷² מדת אדנ"י, ולזה לא יראה במלך יהוה (אור יקר).

³⁸⁷³ כ"ש שלא ישיג בבינה (אור יקר).

³⁸⁷⁴ רוחות רעות שהוליד בשבושיו ואוחזים בה (אור יקר).

³⁸⁷⁵ סוד היסוד שהמלכות נאחזת שם, וקשר ב' מדות אלו הוא (אור יקר).

ספר שמות

כשנמולו, וזהו הברית הראשון של הכל, להיכנס בברית אברהם, שהוא קשר השכינה. וצריך אדם שלא לשקר בברית הזו, שמי שמשקר בברית הזו, משקר בקדוש ברוך הוא. מה השקר הוא, שלא יכניס ברית זו לרשות אחרת, כמו שנאמר "ובעל בת אל נכר".	דאתקשרו ישראל בקודשא בריך הוא כד אתגזרו ודא הוא קיומא [קדמאה] דכלא למיעאל בברית דאברהם דהוא קשרא דשכינתא³⁸⁷⁶ ובעי בר נש דלא לשקרא בהאי ברית דמאן דמשקר בהאי ברית משקר בקודשא בריך הוא מאי שקרא הוא דלא ייעול האי ברית ברשותא אחרא כמה דאת אמר (מלאכי ב יא) ובעל בת אל נכר:
רבי יהודה אמר מכאן "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו", מי שמשקר בברית הזו, משקר בקדוש ברוך הוא, משום שברית זו אחוזה בקדוש ברוך הוא, ונאמר "לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגו'".	רבי יהודה אמר מהבא (הושע ה ז) ביהו"ה בגדו כי בנים זרים ילדו³⁸⁷⁷ מאן דמשקר בהאי ברית משקר בקודשא בריך הוא משום דהאי ברית בקודשא בריך הוא אחידא³⁸⁷⁸ וכתוב (שמות כ ד) לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל וגו':
"לא תשתחוה להם ולא תעבדם", רבי אלעזר היה הולך בדרך, והיה עמו רבי חייא. אמר רבי חייא, נאמר "וראית בשביה אשת יפת תאר", למה, והרי נאמר "לא תתחתן בהם", אמר לו בעוד שהן קיימות ברשותם.	לא תשתחוה להם ולא תעבדם רבי אלעזר הוה אוזיל בארחא והוה רבי חייא עמיה אמר רבי חייא כתיב (דברים כא יא) וראית בשביה אשת יפת תאר וגו' מאי טעמא והא כתיב (שם ז ג) לא תתחתן בהם אמר ליה בעוד דברשותיהו קיימי³⁸⁷⁹:
ובא וראה, אין לך אשה בעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות כשרה כראוי, ששנינו למה נסמך פרשה זו לבן סורר ומורה, אלא בודאי מי שנושא אשה זו, יורש ממנה בן סורר ומורה. למה, משום שקשה להעביר ממנה זוהמא, וכל שכן אותה שנשאה בתחילה, שדין בדין נדבק ונטמאת בה, וקשה להעביר ממנה הזוהמא. והיינו מה שאמר משה בנשות מדין "וכל אשה יודעת איש למשכב זכר	ותא חזי לית לך אנתו בעמין עעכו"ם כשרה כדקא חזי³⁸⁸⁰ דתנינן אמאי אסמין פרשתא דא לבן סורר ומורה אלא בודאי מאן דנסיב האי אתתא³⁸⁸¹ בן סורר ומורה ירית מינה³⁸⁸² מאי טעמא משום דקשה למעבר זוהמא³⁸⁸³ מינה³⁸⁸⁴ וכל שכן ההיא דאתנסיבת³⁸⁸⁵ בקדמיתא דדינא בדינא אתדבק ואסתאב בה וקשיא זוהמא למעבר³⁸⁸⁶ מינה והיינו דאמר משה בנשי מדין

³⁸⁷⁶ והמשקר בברית דוחה שכינה משם, מפריד קשרה ומכניס היסוד אות ברית בבת אל נכר היא החצונית הטמאה, והוא עושה באותה עבירה פסל ודאי (אור יקר).

³⁸⁷⁷ דבת אל נכר, או אפשר שהם ג"כ מוציא זרע לבטלה דהא והא אתנהו, ובה' ממש בגדו שבשם יהו"ה הוא בוגד, שאין ראוי לקושרו אלא בשם אדנ"י בת ישראל הטהורה, ועם היות ברית למטה ביסוד ומלכות, עכ"ז משקר בשם הו"ה (אור יקר).

³⁸⁷⁸ והמזנה בגויה או בשאר מיני חיה ובהמה כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה וכו' (אור יקר).

³⁸⁷⁹ וזו אינה ברשותם, שהרי היא תחת רשות ישראל, ועכ"ז אינו נקי (אור יקר).

³⁸⁸⁰ אפילו כשהיא חוזרת לרשות ישראל (אור יקר). יש לשים לב, שחז"ל מלא עם בעלי תשובה, אבל לא מוזכר אף פעם בעלת תשובה, גיורת כן. ועי' שער הגלגולים סוף הקדמה ח: יש כמה שרשים של נשמות, שנשרו בקליפות, הם ונשיהם בת זוגם, והזכרים יכולים לצאת עתה בעה"ז מתוך הקליפות, אבל נקבותיהם אינם יכולים לצאת כלל עד ביאת המשיח וכו'.

³⁸⁸¹ אשת יפת תואר, שהיא חצונית, ולכן בן סורר ומורה שהיא חלק החצונית (אור יקר).

³⁸⁸² כי לילית היא מעלת שם זוהמתי (אור יקר).

³⁸⁸³ זוהמא למעבר (דפ"ו).

³⁸⁸⁴ ואינה נטהרת מהחצונים (אור יקר).

³⁸⁸⁵ עם היות שהתירתה תורה עכ"ז היא מזוהמת, מפני שאותה שהיא פנויה היא בבחינת הנקבה החצונית שאין טומאתה חזקה, שהיא נפרדת מסמאל הזכר, אמנם הנשואה מורה שהיא מזדווגת שם, והקלי' מתחזקת, ז"ל מיוחדים שקר ומרמה ואינם נטהרים (אור יקר).

³⁸⁸⁶ למעבר זוהמא (דפ"ו).

ספר שמות

הרונגו".	(במדבר לא יז) וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרונגו:
אשרי חלקו של אותו אדם שיורש נחלה זו ושומר אותה, שבאותה ירושה קדושה נדבק האדם בקדוש ברוך הוא, כל שכן אם זוכה למצוות התורה, שהרי פושט המלך ימינו כנגדו ונדבק בגוף הקדוש, ועל זה נאמר בהם בישראל "ואתם הדבקים בה' אלהיכם", ונאמר "בנים אתם לה'", "בנים אתם ממש", שנאמר "בני בכורי ישראל", ונאמר "ישראל אשר בך אתפאר".	זכאה חולקיה דההוא בר נש דירית אחסנתא דא ³⁸⁸⁷ ונמיר לה ³⁸⁸⁸ דבההוא אחסנא קדישא אתדבק בר נש בקודשא בריך הוא כל שכן אי זכי בפקודי אורייתא ³⁸⁸⁹ דהא פשיט מלכא ימיניה ³⁸⁹⁰ לקבליה ואתדבק בגופא קדישא ועל דא כתיב בהו בישראל (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו' אלהיכם וכתוב (שם יד א) בנים אתם ליהו' בנים אתם ממש ³⁸⁹¹ דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל וכתוב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר:
"לא תשא את שם וגו'", רבי שמעון פתח "ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית", אמר לה אלישע כלום יש לך על מה שתשרה ברכת הקדוש ברוך הוא, ששנינו אסור לאדם לברך על שלחן ריק. למה, משום שהברכה שלמעלה לא שורה במקום ריק.	לא תשא את שם וגו' (שמות כ ז) רבי שמעון פתח (מ"ב ד ב) ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית אמר לה אלישע כלום אית לך על מה דתשרי ברכתא דקודשא בריך הוא דתנינן אסור ליה לבר נש לברכא על פתורא ריקניא מאי טעמא משום דברכתא דלעילא לא שריא באתר ריקניא:
ולכן צריך אדם לסדר על שלחנו לחם אחד או יותר לברך עליו, ואם לא יכול, צריך להשאיר מאותו מזון שאכל על מה שיברך ולא ימצא שמברך בריקנות.	ובגיני כך בעי בר נש לסדרא על פתוריה חד נהמא ³⁸⁹² או יתיר לברכא עלוי ואי לא יכיל ³⁸⁹³ בעי לשיירא ³⁸⁹⁴ מההוא מזונא דאכל על מה דיברך ולא ישתכח דיברך בריקניא:
כיון שאמרה "אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן", אמר ודאי הרי ברכה שלימה בזה, שנאמר "טוב שם משמן", טוב ששם קדוש יוצא משמן להתברך ולהדליק נרות קדושות, מהו השמן הזה, כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן", רבי יצחק אמר כמו שנאמר	כיון דאמרה אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן אמר ודאי הא ברכתא שלימתא בהאי דכתיב (קהלת ז א) טוב שם משמן טוב ³⁸⁹⁵ דשמא קדישא ³⁸⁹⁶ משמן נפקא ואתברכא לאדלקא בוצינין קדישין מאי ³⁸⁹⁷ שמן דא כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ³⁸⁹⁸

³⁸⁸⁷ אות ברית (אור יקר).

³⁸⁸⁸ שלא יטמאנו, ובזה זוכה אל מדת המלכות, שהרי הוא נדבק לעתים בסוד היחוד דקב"ה (אור יקר).

³⁸⁸⁹ שאז בסוד המלכות רמ"ח הוא מצד אברהם ימין רמ"ח מצות עשה (אור יקר).

³⁸⁹⁰ חסד, והמצות הם בכל האיברים העליונים כולם (אור יקר).

³⁸⁹¹ יובן במ"ש הרב כי מי שזכה לחיה ונשמה הם בנים דחכמה ובינה ואחים לזו"ן ומי שיש בו נפש ורוח הם בנים דזו"ן וז"ש בנים אתם ממש (מ"מ).

³⁸⁹² פ' בתחלת הסעודה יסדר נהמא חד או יתיר כדי שישאר בשעת ברכת המזון פת שלימה לברך עליו ברכת המזון דאינו אסור אלא להביא פת שלמה בשעת הברכה משום העורכים לגד אבל אם היתה שם אין חשש כמ"ש הב"י באו"ח והש"ך ביו"ד סי' קע"ח (מ"מ).

³⁸⁹³ שאין לו (אור יקר).

³⁸⁹⁴ אפילו מכדי שבעו ישייר כזית (אור יקר).

³⁸⁹⁵ פ' מלת טוב לשון בהטיבו את הנרות, וירצה עתה "טוב שם" ומאיר שם בן ד' "משמן טוב" מאותו שמן הנמשך מהחכמה שהוא הטוב והמאיר (אור יקר).

³⁸⁹⁶ ז"א יצא מאבא (רח"ו).

³⁸⁹⁷ ט ע"א (הערת הזהר).

³⁸⁹⁸ "עדן" חכמה, ו"נהר" בינה, "הגן" ו' נטיעות ו"ק שם הוי"ה (אור יקר).

ספר שמות

להשקות את הגן³⁸⁹⁹ רבי יצחק אמר³⁹⁰⁰ כמה דאת אמר (תהלים קלג ב) כשמן הטוב על הראש³⁹⁰¹ וגו' רבי אלעזר ואמר (אומר) אלין טורי דאפרסמונא דכיא³⁹⁰²:	"כשמן הטוב על הראש וגו'", רבי אלעזר אומר, אלו הרי אפרסמון טהור.
אמר רבי שמעון³⁹⁰³ טוב שם כמה טבא שמא עלאה³⁹⁰⁴ דבוצינין עלאין קדישין³⁹⁰⁵ כד (ד)כלהו³⁹⁰⁶ נהרין משמן טוב³⁹⁰⁷ כמה דאמינא (מכאן תנינן) ואסיר ליה לבר נש לאדכרא שמיה דקודשא בריך הוא בריקניא דכל מאן דאדכר שמא דקודשא בריך הוא בריקניא טב ליה דלא אתברי³⁹⁰⁸:	אמר רבי שמעון "טוב שם", כמה טוב שם עליון של נרות עליונות קדושות, כשכולם מאירות משמן טוב, כמו שאמרנו, ואסור לאדם להזכיר את שם הקדוש ברוך הוא בריקנות, שכל מי שמזכיר את שם הקדוש ברוך הוא בריקנות טוב לו שלא נברא.
רבי אלעזר אמר לא אצטריך למדכר שמא קדישא אלא בתר מלה כלומר על מלה³⁹⁰⁹	רבי אלעזר אמר לא צריך להזכיר את השם הקדוש אלא אחר דבר, כלומר על דבר,
פח/א	
דהא שמא קדישא לא אדכר באורייתא אלא בתר תרין מלין דכתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים:	שהרי השם הקדוש לא נזכר בתורה אלא אחר שני מילים, שנאמר "בראשית ברא אלהים".
רבי שמעון אמר לא אדכר שמא קדישא אלא על עולם שלם דכתיב (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים מכאן דלא לאדכרא שמיה³⁹¹⁰ קדישא בריקניא וכתיב (שמות כ ז) לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא וס"א כתיב לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא דלא לאדכרא שמא קדישא בריקניא אלא בברכתא או בצלותא ומאן דאדכר שמא קדישא בריקניא דלא בברכתא או בצלותא כד נשמתיה נפקת מיניה זמינין לאתפרעא מניה ולנקמא מיניה	רבי שמעון אמר, לא נזכר שמו הקדוש אלא על עולם שלם, שנאמר "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". מכאן, שלא להזכיר את השם הקדוש בריקנות, ונאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (נאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", שלא להזכיר שם הקדוש בריקנות, אלא בברכה או בתפלה, ומי שמזכיר השם הקדוש בריקנות שלא בברכה או בתפלה, כאשר נשמתו תצא ממנו, עתידים להיפרע ממנו ולנקום ממנו נקמות, שנאמר "כי לא

³⁸⁹⁹ "כמה דאת אמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" מוסגר בדפ"ק.

³⁹⁰⁰ ר' יצחק אמר אין צריך להביא ראיה מפסוק ונהר, אלא מפסוק "כשמן הטוב" דהיינו שפע החכמה הנמשך דרך המדות, ור' אלעזר פריך שאין השמן מחכמה ובינה כדפי' ר"ש ור' יצחק שא"כ נצטרך לפרש ש"ם במלכות או בת"ת על היותר, מפני שהשמן מחכמה ובינה, לכך פי' שהשמן מהכתר אשר שם טורי וכו' (אור יקר).

³⁹⁰¹ פי' אבא שהוא על רישא דז"א (מ"מ).

³⁹⁰² שהוא השמן הטוב שאין חצונים או חזים בו, ועתה שם הוא שם יהו"ה כולו חכמה ולמטה, שכל ד' אותיות מאירות וטובות ממנו ודאי (אור יקר). פי' שמן היא בינה ונק' שמן על שם אבא (מ"מ).

³⁹⁰³ מסיק למלתיה לפרש לא תשא את שם, ופי' כמו שהברכה אינה מצויה אלא על מציאות כשמן אלישע, והיינו קרא טוב שם, והשתא מפרש הכי אית שם ואית שם, אמנם היותר טוב הוא שם שהוא עליון על כל השמות, וז"ש טוב ומשובח מהכל הוא שם (אור יקר).

³⁹⁰⁴ פי' ז"א (מ"מ).

³⁹⁰⁵ דהיינו סוד שם שבאצילות, והטעם ששם זה יונק מהשמן הטוב (אור יקר).

³⁹⁰⁶ נרותיו, ספירותיו, אותיותיו (אור יקר).

³⁹⁰⁷ והנה השם הזה לעולם מתלבש בלבוש קדוש, ולזה אין להזכירו "בריקניא" אלא בענין מה, כדי שיהיה מתלבש השם באותו ענין שהוא עסוק בו, והיינו לא תשא את שם וכו' לשוא שאינו מתבלש בשום לבוש דרוש ענין מה, ונמצא השוא והחצון נאחז בו ח"ו (אור יקר).

³⁹⁰⁸ ור' אלעזר אמר שאפילו על ענין צריך שיקדים ענין מה שיתלבש בו השם (אור יקר).

³⁹⁰⁹ "כלומר על מלה" מוסגר בדפ"ק.

³⁹¹⁰ שמא (דפ"ו).

ספר שמות

ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא".	נוקמין דכתיב (שמות כ ז) כי לא ינקה יהו"ה את אשר ישא את שמו לשוא:
ושנינו, אמר רבי יוסי, מהי ברכה, השם הקדוש, בגלל שממנו נמצאת הברכה לכל העולם. והברכה לא נמצאת על מקום ריק ולא שורה עליו, זהו שנאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא".	ותנינן אמר רבי יוסי מהו ברכה שמא קדישא ³⁹¹¹ בגין ודמיניה (דמניה) משתכח ברכתא לכל עלמא וברכתא לא אשתכח על אתר ריקניא ולא ושריאו (שריא) עלוי הדא הוא דכתיב לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא:
"זכור את יום השבת לקדשו", רבי יצחק אמר, נאמר "ויברך אלהים את יום השביעי", ונאמר במן "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו", כיון שלא נמצא בו מזונות, איזו ברכה נמצאת בו.	זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ ח) רבי יצחק אמר כתיב (בראשית ב ג) ויברך אלהים את יום השביעי וכתיב במן (שמות טז כו) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו כיון דלא משתכחי ³⁹¹² ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה:
אלא כך שנינו, כל הברכות שלמעלה ושלמטה, תלויות ביום השביעי. ושנינו, למה לא נמצא מן ביום השביעי, משום שמאותו יום מתברכים כל ששת הימים העליונים, וכל אחד ואחד נותן מזונו למטה, כל אחד ביומו, מאותה ברכה שמתברכים ביום השביעי.	אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין ³⁹¹³ ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה:
ולכן מי שהוא בדרגת האמונה, צריך לסדר שלחן ולתקן סעודה בליל שבת, כדי שיתברך שלחנו כל אותם ששה ימים, שהרי באותו זמן, מזדמנת הברכה להתברך כל ששת ימי השבת והברכה לא נמצאת בשלחן ריק, ועל כן צריך לסדר שלחנו בערב שבת בלחמים ומזונות.	ובגניי כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא ³⁹¹⁴ בעי לסדרא ופתורא ולא תקנא סעודתא (פתוריה) בלילא דשבתא בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין דהא בההוא [זמינא] [זמנא] אודמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא ועל כך בעי לסדרא פתוריה בלילא דשבתא בנהמא ³⁹¹⁵ ובמזוני:
רבי יצחק אמר, אפילו ביום השבת גם רבי יהודה אמר, צריך להתענג ביום הזה ולאכול שלש סעודות בשבת, כדי שימצאו שובע ועונג ביום הזה בעולם.	רבי יצחק אמר אפילו ביום דשבתא נמי רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא ³⁹¹⁶ :

³⁹¹¹ פי' מה היא כוונת ברוך אתה, וכי אפשר לברך להקב"ה. אלא בגין דמניה וכו', ר"ל שמתעלה ז"א ונמשך ממנו שפע לכל העולמות (מ"מ).

³⁹¹² משתכח (דפ"ו).

³⁹¹³ בינה (מ"מ).

³⁹¹⁴ חזר עוד לקמיה ואמר, ובג"כ בעי לסדרא פתוריה ג' וכו', ולא ישתכח פתוריה ריקניא ואשרי ברכתא וכו' (מ"מ). יש לסדר ערך לחם חדש מליל שבת אחר הסעודה על השלחן וכל יום השבת כולו, שאחר שביאר ערך השלחן לצורך הלילה, חזר עוד ואמר, ובג"כ וכו', חדא לעיקר כבוד השבת, שהוא ההכנה מבערב לסעודה, וחדא לאחר הסעודה, כדי להשאיר ברכה עליו כל שאר יומי שבתא, ויהיה זה התעוררות לשלחן העליון להסתפח בנחלת ה', לחם מן השמים, להשפיע לתחתונים בשאר הימים. וכל המסדר שלחנו בזה הענין, השלחן העליון ישפיע עליו מלחם השמים. וכל שלחן שהיא ריקנית בשבת, לא תחול עליו ברכה, שלא תחול ברכה על דבר ריקן כמ"ש הזהר. ובשבת לא חשו חכמים משום העורכים לגד שלחן, כי יש במה לתלות טעם לדבר, ולמ"ש הלבוש לית דחש לה. גם הט"ז ביר"ד סי' קעח השיג עליו בדברים של טעם המסכימים למאמרי הזהר (מ"מ).

³⁹¹⁵ בנהמי (דפ"ו).

³⁹¹⁶ עי' זו"ח מח ע"א.

ספר שמות

רבי אבא אמר, להזמין ברכה באותם ימים שלמעלה שמתברכים מן היום הזה, ויום הזה ממלא ראשו של זעיר אנפין מטל שיורד מהעתיק הקדוש הנסתר של הכל, ונותן לשדה התפוחים הקדושים שלש פעמים, משנכנסת שבת, כדי שכולם יתברכו כאחד.	רבי אבא אמר ולאזדמנא ברכתא (לאזדווגא) באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין תלת זמני מכר עייל שבתא בגין דיתברכון כלהו כחדא:
ועל זה, צריך אדם להתענג שלש הפעמים הללו, שהרי בזה תלויה האמונה העליונה בעתיק הקדוש ובזעיר אנפין ובשדה התפוחים. וצריך אדם להתענג בהם ולשמוח בהם. ומי שגורע סעודה מהם, מראה פגם למעלה, וענשו של האדם ההוא גדול.	ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמני אלין דהא ובהא תליא מהימנותא דלעילא בעתיקא קדישא ובזעיר אנפין ובחקלא דתפוחין ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו ומאן דגרע סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ועונשיה דההוא בר נש סגי:
לכן, צריך לסדר שלחנו שלש פעמים משנכנסת שבת, ולא ימצא שלחנו ריק, ותשרה עליו הברכה כל שאר ימות השבת. ובדבר הזה מראה ותולה את האמונה העליונה.	בגין כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכר עייל שבתא ולא ישתכח פתוריה ריקניא ³⁹¹⁷ ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא לעילא:
רבי שמעון אמר, מי שמשלים שלש סעודות בשבת, קול יוצא ומכריז עליו "אז תתענג על ה'", זו סעודה אחת, כנגד העתיק הקדוש של כל הקדושים. "והרכבתיך על במתי ארץ", זו סעודה שניה, כנגד שדה התפוחים הקדושים. "והאכלתיך נחלת יעקב אביך", זוהי השלמות שהשתלמה בזעיר אנפין.	רבי שמעון אמר האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא קלא נפיק ומכרזא עליה (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה דא סעודתא חדא ³⁹¹⁸ לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין והרכבתיך על במתי ארץ (ישעיה נח יד) דא סעודתא תניינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין והאכלתיך נחלת יעקב אביך (שם) דא הוא שלימו דאשתלים בזעיר אפיין:
וכנגדם, צריך להשלים סעודתו, וצריך להתענג בכל הסעודות ולשמוח	ולקבליהו (לקבליה) בעי לאשלמא סעודתיה ובעי לאתענגא בכלהו סעודתי ולמחדי בכל חד

³⁹¹⁷ נכון שלא יהיה השולחן ריקן כל הלילה וכל היום וכו', שהרי כל יום השבת יורד שפע עליון ולאו דוקא בעת האוכל (רמ"ז).

³⁹¹⁸ ויקרא רפח ע"ב (הערת הזהר). צ"ע שנראה סותר למ"ש הרשב"י גופיה מעבר לדף, ששם אמר בפירוש לרבי אלעזר בנו שהסדר האמיתי הוא סעודה ראשונה למטרוניתא. וכי תימא דהכא לאו כסדרא מיירי אלא בפירושא דקרא, אקרא גופיה יקשה דלא נקטינהו כסדריהו. ויש לומר במ"ש הרב זלה"ה וז"ל, ומש"ה (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה' שה"ס סעודת שחרית, ואחר כך אמר והרכבתיך על במתי ארץ שהוא רומז לסעודת הלילה, הטעם הוא שבליילה המלכות מקבלת שפע מהעתיקא קודם שתשפיע אלינו. ופי' הפסוק כך הוא אז בלילה המלכות תתענג מהעתיקא שהוא על ה' ואחר כך תשפיע לנו, וכשנותנת לנו הוא והרכבתיך על במתי ארץ, ע"כ. באופן שלעולם אימא לך שכוונת הפסוק למנות שלש הסעודות, אלא דהקדים סוד העתיקא לרמזו שבכל הסעודות צריך שתקדים השפעתו. ובזה תבין גם מה שכתוב (טז, כה) אכלוהו היום וגו', דמיניה ילפינן שלש סעודות. והנה ישראל באו בשחרית שבת והגידו למשה שהניחו מאתמול ולא הבאיש ואז השיבם משה אכלוהו היום, שודאי היום הזה אשחרית קאי. וכי שבת היום, ר"ל כל היום מתחלתו והרי סעודת הלילה. והיום לא תמצאוהו, פי' כל היום עד סופו והרי סעודת מנחה. האמנם בפסוק ויכלו שיום השביעי ביה אדכר תלת זמנין כדאמר בסמוך, שם באו כסדרן ממש, כי על כן בראשון שרומז לנוק', ובשלישי שסודו בזעיר, כתוב שם אלקים שסודם נוק' כידוע, וגם זעיר נקרא כן במ"ש באדרא זוטא ופירשו הרב זלה"ה בסוד (מלכ"א יח, לט) ה' הוא האלקים דיום הכפורים. אבל ביום השביעי האמצעי כתב סתם, שרומז לעתיקא סתימא דכתיב ביה (דברים לב, לט) ואין אלקים עמדי. ודע שג' פרצופים הם הנראים באצילות אריך וזו"ן כי אר"א טמירין אינון תחות דיקנא, ולכן שלש הסעודות הן כנגד הג' האמורים ובשלתם צודק שם שביעי, כי עתיקא קדישא דאיהו אריך עיקר מוצאו הוא בת"ת דעתיק יומין, ותחלת ז"א הוא בת"ת דאריך, וראש הנוק' הוא בת"ת דז"א, וכל ת"ת הוא שביעי בערך כחב"ד חג"ת (רמ"ז).

ספר שמות

בכל אחת ואחת מהן, משום שהיא האמונה השלמה. ולכן השבת נתכבדה מכל שאר הזמנים והחגים, משום שהכל נמצא בה, ולא נמצא כך בכל הזמנים והחגים. אמר רבי חייא, לכן, משום שהכל נמצא בו, נזכר שלש פעמים, שנאמר "ויכל אלהים ביום השביעי וישבות ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי".	וחד [מגיהו] משום דאיהו מהימנותא שלימתא וובגין (ועל) כך שבתא אתיקר מכל שאר זמנין וחגין³⁹¹⁹ משום דכלא ביה אשתכח ולא אשתכח הכי בכלהו זמני וחגי אמר רבי חייא בגין כך משום דאשתכח כלא ביה אידכר תלת זמנין דכתיב (בראשית ב ב) ויכל אלהים ביום השביעי וישבת ביום השביעי ויברך אלהים את יום השביעי:
רבי אבא (רב המנונא סבא) כשהיה יושב בסעודת השבת, היה שמח בכל אחת ואחת, והיה אומר, זוהי סעודה קדושה של העתיק הקדוש הנסתר של הכל. בסעודה האחרת היה אומר, זוהי סעודה של הקדוש ברוך הוא, וכן בכל הסעודות, והיה שמח בכל אחת ואחת. כשהיה	רבי אבא ונ"א רב המנונא סבא כד הוה יתיב בסעודתא דשבתא³⁹²⁰ הוי חדי בכל חד וחד [והוה] אמר דא היא סעודתא קדישא דעתיקא קדישא סתימא דכלא בסעודתא אחרא הוה אמר דא היא סעודתא (סעודה) דקודשא בריך הוא וכן בכלהו סעודתי והוה חדי בכל חד וחד כד הוה
משלים את הסעודות, היה אומר נשלמו סעודות האמונה.	פח/ב
כשרבי שמעון היה בא לסעודה, היה אומר, כך התקינו סעודה של האמונה העליונה התקינו סעודת המלך. והיה יושב ושמח. כשהשלים סעודה שלישית היו מכריזים עליו "אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך".	אשלים סעודתי(ה)³⁹²¹ אמר אשלימו סעודתי דמהימנותא:
אמר רבי אלעזר לאביו, איך מתקנים את הסעודות הללו. אמר לו, ליל שבת,	רבי שמעון וכד הוה אתי לסעודתא הוה אמר הכי אתקינו סעודתא דמהימנותא עלאה אתקינו סעודתיה³⁹²² דמלכא והוה יתיב וחדי כד אשלים סעודתא תליתאה (הוה אמר הכי אתקינו סעודתי דמהימנותא אתקינו סעודתיה דמלכא כד הוה יתיב) הוה מכריז עליה (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך:

³⁹¹⁹ עי' ח"ג צה ע"א

³⁹²⁰ ובמה שכתבנו בפירוש פסוק אז תתענג, שבכל סעודה צריך שיקדים שפע עתיקא, תבין מ"ש עוד רבי אבא כד הוה יתיב בסעודתא וכו', דצריך לדקדק, א' למה התחיל גם כאן בסעודת שחרית, ב' אומרו בסעודה אחרא, דודאי היא דמנחה והרי שתי סעודות אמורות, ואם כן מאי האי דקאמר אחד כך וכן בכלהו סעודתי, האי כולהו אמאן קאמרין, והלא לא נשארו אלא סעודת הלילה ולא שייך למימר בכלהו. אלא שנלע"ד כי בתחילה כייל כללא כולל לכל הסעודות, והוא הכוונה במקור השפע שהוא אריך שממנו מתחלק לכל הסעודות, ולעומת כן אמר הוה חדי בכל חד וחד, שאם סעודה זו היתה של שחרית כנראה מפשטן של דברים, איך אמר ביה שהיה שמח בכל אחד ואחד, אלא ודאי שזה ענין כולל לכל שלש הסעודות וכו"ל. ואחר כך הודיענו סוד הפרטות שהיה מפרש בכל סעודה, דהיינו שהיה מפרש בפרטות מי הוא בעל אותה הסעודה, כגון דמנחה היה אומר סעודתא דקב"ה, וכן בכלהו וכו', פי' שגם בשנים האחרות היה מפרט, בלילה סעודתא דמטרוניתא ובשחרית סעודתא דעתיקא. והא דנקט בענין הפרטות סעודתא דקב"ה שהיא האחרונה, ולא אמר הראשונה דמטרוניתא הוא להודיענו חידוש גדול, דאע"ג דבסעודת מנחה הזעיר עולה בדיקנא דעתיקא והוא אמינא דתתקרי סעודתא דעתיקא על שם המקום, קמ"ל דאפילו הכי העיקר הוא בעל הסעודה, ואעפ"י שהיה במקום גבוה היה מזכירו בשמו המיוחד לו שהוא שם קב"ה (רמ"ז).

³⁹²¹ "הוה" נוסף בדפ"ו.

³⁹²² סעודתא (דפ"ו).

ספר שמות

נאמר "והרכבתיך על במתי ארץ". בו בלילה מתברכת המלכה וכל שדה התפוחים ומתברך שלחנו של אדם ונשמה נוספת. ואותו הלילה שמחת המלכה הוא, וצריך אדם לשמח בשמחה ולאכול סעודת המלכה.	מתתקנן אמר ליה ליליא דשבתא כתיב (שם) והרכבתיך על במתי ארץ ³⁹²³ ביה בליליא מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין ומתברכא פתוריה דבר נש ונשמתא אתוספת וההוא ליליא חדוה דמטרוניתא הוי ובעי בר נש למחדי בחדוותא ולמיכל סעודתא דמטרוניתא:
ביום השבת בסעודה השניה, נאמר "אז תתענג על ה'", "על ה'", ודאי. ש[ב] אותה השעה נגלה העתיק הקדוש וכל העולמות בשמחה והשלמות והשמחה של העתיק אנו עושים והסעודה שלו ודאי.	ביוםא דשבתא בסעודתא תניינא כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהו"ה על יהו"ה ודאי דההיא שעתא אתגליא עתיקא קדישא ³⁹²⁴ וכלהו עלמין בחדוותא ושלימו וחדוותא דעתיקא עבדינן וסעודתא דיליה היא ודאי:
בסעודה השלישית של שבת נאמר "והאכלתיך נחלת יעקב אביך", זוהי	בסעודתא תליתאה דשבתא ³⁹²⁵ כתיב (ישעיה נח יד) והאכלתיך נחלת יעקב אביך דא היא

³⁹²³ הנה סוד השלשה סעודות כך הם: הראשונה שהיא של הלילה היא כנגד חקל תפוחין קדישין. והשנית של הבקר היא סעודת עתיקא קדישא. והשלישית היא סעודת ז"א. והענין הוא כי השבת הוא סוד התדבקות הב' ת' בש'. שהם ג' אבות ש' ב' ת' והיא עולה למעלה מנצח הוד שהם תפוחין. והם נקראים תפוחין לפי שהם כמו התפוח כלולים מלובן ואודם. אלא שזה אודם נוטה ללובן. וזה לובן נוטה לאודם. לפיכך נקראים שדה תפוחים. כי ש' בסוד שלש אבות וד' וה' בסוד ד' מיהודה. שהוא קודם הזווג ואחר הזווג. וכנגד סעודה זו נאמר והרכבתיך על במתי ארץ ע"ל דייקא כי עולה למעלה מנצח והוד. ועליה זו שהיא עולה למעלה מנצח והוד היינו מנצח והוד ידיה שהם במתי ארץ דייקא. ועולה על נצח והוד של הזכר דהיינו ת'. והם נקראים תפוחין קדישין. בסוד קדש היא לכם. ולפי שמכניסין ומבשילין הזרע העליון היורד מהמוח הנקרא חכמה והיא קדש. ולפיכך נקראים תפוחין קדישין. ולפיכך בקידוש הלילה אנו מזכירין ל"ה תיבות כנגד ל"ב שבילין. וכנגד שלשה אלו שהם נה"י כנ"ז בס' הזהר לרמוז שנתעלו שלשה שלה ועלו למעלה על הג' של הזכר העליון ונתדבק באבות וכאשר תתעלה היא ותתדבק באבות, בהכרח יתעלה גם כן הזכר העליון על ידה בסוד ג' אחרונות שבו, ויעלו אותם השלושה למדרגת אבות בימי החול. ולפיכך בקידוש שהוא כנגד הזכר, יש בו גם כן ל"ה תיבות שהם כנגד ל"ב שבילין. וג' כנגד נה"י של הזכר שגם הם נתעלו ממה שהיו. ואין ספק כי שניהם יתענגו בעדן העליון כי שלשה אחרונות שבשניהם עלו למדרגת אבות. וג' אמצעיות למדרגת מוחין וג' ראשונות בחיק אבא ואימא. ושניהם שהם שם ההו"ה ושם אדני. שהם ז"א מתענגים על ה' ממש. וזהו אז תתענג על ה' על ה' דייקא אלא שאין זה השפע מגיע אלא להם ואנחנו מקבלים שפע מעל במתי ארץ לבד. ולפיכך סעודה זו היא כנגד והרכבתיך על במתי ארץ בערכנו, כי אין אנו מקבלים השפע כי אם מעל במתי ארץ בסעודה ראשונה (שער מאמרי רשב"י).

³⁹²⁴ עד בא הסעודה השניה כי אז היא סעודת עתיקא קדישא שאנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש ומפני זה נזכר בכתוב אז תתענג על ה' קודם והרכבתיך על במתי ארץ שלא כסדר הסעודות כי גם סעודה ראשונה יש בה קבלת שפע מעתיקא קדישא אלא שהיא לעצמה ואנחנו מקבלים שפע מעל במתי ארץ והיינו דקאמר אז תתענג על ה' ולא קאמר אענגך על ה' כדקאמר והרכבתיך על במתי ארץ אלא אמר אז תתענג סתם, וקאי אחקל תפוחין קדישין שתקבל היא עצמה עונג מעתיקא קדישא בסעודה ראשונה. ולפיכך נזכר קודם לו הרכבתיך, וקאי נמי עלינו בסעודה שניה, שאנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש בזו הסעודה השניה. ואמנם סעודה זו הב', היא סוד התעלות הבנים הנעימים, בן ובת לאבא ואימא, בסוד בנים, ויהיה הוא נכלל בחלקיו בתוך אבא עלאה בבנים שלו, והיא נכללת בחלקיה בתוך אימא עלאה בבנים שלה. כי כבר ביארנו כי סוד סעודה ראשונה הוא התעלות ג' אחרונות שבשניהם למדרגת אבות. וג' אבות למדרגת מוחות. וג' מוחות בחיק אבא ואימא. אמנם סעודה שניה היא היות ג' אחרונות שבשניהם מדרגת מוחות. וג' אבות במדרגת ג' אחרונות שבאבא ואימא וג' מוחות במדרגת ג' אבות שבאבא ואימא. וכאשר תדקדק בענין שכתבנו תמצא שסעודה אחת לא השיגו הבנים הנעימים מאבא ואימא אלא בסוד ג' אחרונות שבהם זהו סוד חקל תפוחין קדישין בסוד קדש קדשים לפני ולפנים. וסעודה שניה השיגו הבנים הנעימים מאבא ואימא בסוד ג' אבות שבהם ולפיכך תקרא סעודה זו סעודת דע"ק כי עד שם התפשטות הכתר בסוד ג' אחרונות שבו והדברים עתיקים. ולפיכך נקרא קידוש זה קדושא רבא בסוד צומא רבא [יוה"כ] (שער מאמרי רשב"י).

³⁹²⁵ ואמנם סעודה ג' הוא סוד התעלות ז"א כולו בתוך אבא ואימא עלאה ג' אחרונות שבו בג' אחרונות שבהם. וג' אבות שבו בג' אבות שבהם. וג' מוחות שבו בג' מוחות שבהם. וזו נקראת נחלה בלא מצרים כי אין קליפה שולטת שם כיון שכולו נכלל באו"א עלאין ולא נשאר ממנו כלום למטה כסדר אצילותו הראשון. וכאשר יעלה למעלה ויהיה נכלל כולו באו"א יהיה סמוך למצח העליון בסוד

ספר שמות

סעודתא דזעיר אפין דהוי בשלימותא וכלהו שיתא יומין מההוא שלימו מתברכן ובעי בר נש למחדי בסעודתיה ולאשלמא אלין סעודתי דאינון סעודתי מהימנותא שלימתא דורעא קדישא דישאל די מהימנותא עלאה ודהא דילהון היא (דא דילהון) ולא דעמין עעכו"ם ובגיני כך אמר (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל:	הסעודה של זעיר אנפין, שהוא בשלמות. וכל ששת הימים, מאותה שלמות מתברכים. וצריך אדם לשמח בסעודתו ולהשלים הסעודות הללו, שהן סעודות האמונה השלמה של זרע קדוש של ישראל, שהאמונה העליונה הזאת היא שלהם ולא של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ולכן אמר "ביני ובין בני ישראל".
תא חזי בסעודתי אלין אשתמודעון ישראל דאינון בני מלכא³⁹²⁶ דאינון מהיכלא דמלכא³⁹²⁷ דאינון בני מהימנותא³⁹²⁸ ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא דלאו מבני היכלא דמלכא הוא דלאו מזרעא קדישא דישאל דישראל הוא ויהבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם וגו'³⁹²⁹:	בא וראה, בסעודות הללו נודעים ישראל שהם בני המלך, שהם מהיכל המלך, שהם בני האמונה. ומי שפוגם סעודה אחת מהם, מראה פגם למעלה, ומראה את עצמו שאינו מבני המלך העליון, שאינו מבני היכל המלך, ושהוא אינו מזרע קדוש של ישראל, ונותנים עליו חומר של שלשה דברים דין הגיהנם וכו'.
ותא חזי בכלהו שאר זמנין וחגיגין בעי בר נש לחדי ולמחדי למסכני ואי הוא חד בלחודוי ולא יהיב למסכני עונשיה סגי דהא בלחודוי חד ולא יהיב חדו לאחרא עליה כתיב (מלאכי ב ג) וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם ואי איהו בשבתא חד אף על גב דלא יהיב לאחרא לא יהיבין עליה עונשא כשאר זמנין וחגיגין דכתיב פרש חגיכם פרש חגיכם קאמר ולא פרש שבתכם וכתיב (ישעיה א יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי ואלו שבת לא קאמר:	ובא וראה, בכל שאר הזמנים והחגים, צריך אדם לשמח ולשמח את העניים, ואם הוא שמח לבדו ולא נותן לעניים, ענשו רב. שהרי לבדו שמח, ולא נותן שמחה לאחר, עליו נאמר "וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם", ואם הוא שמח בשבת, אף על גב שלא נותן לאחר, לא נותנים עליו עונש כבשאר הזמנים והחגים, שנאמר "פרש חגיכם", אמר פרש חגיכם ולא פרש שבתכם, ונאמר "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי", ואילו שבת לא אמר.
ובגיני כך כתיב (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא	ולכן נאמר "ביני ובין בני ישראל", ומשום שכל האמונה נמצאת בשבת,

ג' ראשונות שבעתיקא וזהו עת רצון. ואמנם עליה זו לא תשיגהו הכלה רק החתן לבד. ולפיכך נקראת סעודתא דזעיר אפין ואנו מתפללין שגם הכלה תשוב למדרגה זו. וזהו ואני תפילתי לך ה' עת רצון וכבר ידוע שהיא נקראת תפילה וע"ת וסוד ואני לחבר אני עם ו'. ולפיכך אנו קורין במנחה בס"ת בשבת להדביקה עם בעלה שהוא תורה שבכתב וקורין שלשה לבד כי זהו ההפרש שיש בינה לביני בשעה זו כי ישארו ממנה ג' למטה שלא נכללו בעולם העליון. ומפני היות ז"א נכלל כולו באבא ואימא הדיני' שבז"א מתבטלין אע"פ שהוא זמנם כי מסתכל בו המצח העליון בעלותו שם סמוך לו. וכל העולמות בהשקט ושלוה כי המצח העליון יתיב על כורסיי דשביבין דנור לאכפייא לון והנה כאשר תפקח עיניך תראה כי סעודה זו עם היותה של ז"א היא גדולה מכולם. ולפיכך אין אומרים בה קידוש כלל כי נעלמה מאוד. כי שם מקום האכילה ולא השתיה וזהו והאכלתיך נחלת יעקב אביך. וכד"א אכלו רעים לעילא. שתו ושכרו לתתא כנז' בס' הזוהר בפ' ויקרא בדף ד' ע"ב שנקראים רעים משום דיתבי באחדותא ברעותא וחביבותא דלא מתפרשן לעלמין והיין אעפ"י שהוא לפעמים משמח בסוד מיתו' הדינין הרי הדין ניכר בו עכ"פ. ואמנם בשעת סעודה ג' זו אין הדינין ניכרין כלל והכל רחמים גמורים. ולפיכך נסתלק משה בשעה זו ולא בבקר להראות שנתעלה בסוד הרחמים הפשוטים. ואמנם הוצרכו ג' מ'שה י'וסף ד'וד להסתלק בשבת לצורך ג' שבמלכות הנשואות להעלותם למעל' עם בעל' ודי בזה (שער מאמרי רשב"י).

³⁹²⁶ מצד הת"ת סעודת המנחה (אור יקר).

³⁹²⁷ מצד המלכות סעודת הלילה (אור יקר).

³⁹²⁸ מצד שלשה ראשונות סעודת הבוקר (אור יקר).

³⁹²⁹ עונש של שלש סעודות שביטל ומהו העונש דינא דגיהנם. א"נ חומרא דג' מלי עונש גיהנם שיש בו ג' דברים אש ושלג ושרביטא דאשא שיש שם (מ"מ).

ספר שמות

נותנים לאדם נשמה אחרת, נשמה עליונה, נשמה שכל השלמות בה, כדוגמת העולם הבא. ולכן נקראת שבת. מה זה שבת. שם של הקדוש ברוך הוא, שם שהוא שלם מכל צדדיו.	יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרת נשמתא עלאה נשמתא דכל שלימו בה כדוגמא דעלמא דאתי ובגיני כך אקרי שבת מהו שבת שמא דקודשא בריך הוא שמא דאיהו שלים מכל סטרוי:
אמר רבי יוסי ודאי כך הוא ווי ליה לבר נש דלא אשלים חדוותא דמלכא קדישא ומאן חדוותא דיליה אלן תלת סעודתי מהימנותא סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלין בהו וכלהו חדו על חדו מהימנותא שלימותא מכל סטרוי:	אמר רבי יוסי ודאי כך הוא, אוי לאדם שלא משלים את שמחת המלך הקדוש. ומאי שמחתו, אלו שלש הסעודות של האמונה, סעודות שאברהם יצחק ויעקב כלולים בהם, וכולם שמחה על שמחה, אמונה שלימה מכל צדדיו.
תאנא בהדין יומא מתעטרין אבהן וכל בנין ינקין מה ודלאו הכי (דלא כן) בכל שאר חגין וזמנין בהדין יומא חיבייא ³⁹³⁰ דגיהנם נייחין בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא בהדין יומא אורייתא מתעטרא בעטרין שלימין בהדין יומא חדוותא ותפנוקא אשתמע במאתן וחמשיין עלמין:	שנינו, ביום הזה מתעטרים האבות וכל הבנים יונקים, מה שאין כן בכל שאר החגים והזמנים. ביום הזה רשעי הגיהנם נחים. ביום הזה כל הדינים נכפים ולא מתעוררים בעולם. ביום הזה התורה מתעטרת בעטרות שלמות. ביום הזה שמחה ותפנוק נשמעים במאתים וחמשים עולמות.
תא חזי בכל שיתא יומי דשבתא כד מטא שעתא דצללותא דמנחה דינא ³⁹³¹ תקיפא שלטא וכל דינין מתערין אבל ביומא דשבתא כד מטא עדן דצללותא דמנחה רעוא דרעוין אשתכח ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה וכל דינין מתכפיין ומשתכח רעותא וחדו בכלא:	בא וראה, בכל ששת ימי השבת, כשמגיעה שעת תפלת המנחה, הדין הקשה שולט וכל הדינים מתעוררים. אבל ביום השבת, כשמגיע זמן תפלת המנחה, נמצא רצון הרצונות והעתיק הקדוש מגלה רצונו, וכל הדינים נכפים ונמצא רצון ושמחה בכל.
ובהאי רצון אסתלק משה נביאה ³⁹³² מהימנא קדישא מעלמא בנין למנדע דלא דינא אסתלק וההיא שעתא	וברצון הזה הסתלק משה הנביא הנאמן הקדוש מן העולם, כדי להודיע שלא הסתלק בדין, ואותה השעה
פמ"א	
ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתיה ³⁹³³ ואתטמר ³⁹³⁴ ביה בגין כך (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו כתיב מה עתיקא קדישא טמירא מכל טמירין ולא ידעין עלאין ותתאין אופי הכא האי נשמתא ודאתטמרו (דאטמר) בהאי רצון דאתגליא בשעתא דצללותא דמנחה דשבתא כתיב (דברים לד ו) ולא ידע איש את קברתו והוא טמיר מכל טמירין דעלמא ודינא לא	ברצון של העתיק הקדוש יצאה נשמתו ונסתרה בו. לכן נאמר "ולא ידע איש את קבורתו". מה העתיק הקדוש נסתר מכל הנסתרים ולא יודעים עליונים ותחתונים, כמו כן כאן נשמה זו שנסתרה ברצון הזה, שהתגלה בשעת תפלת מנחת השבת. נאמר "ולא ידע איש את קבורתו", והוא נסתר מכל הנסתרים של העולם, והדין לא שולט בו, אשרי חלקו של משה.

³⁹³⁰ חייביא (דפ"ו).

³⁹³¹ קנו ע"א (הערת הזהר).

³⁹³² לקמן קנו ע"א (לש"ו).

³⁹³³ משה גימ' קפ"ד קס"א, גם משה גימ' נוצ"ר. ונו"ן דנוצר גדולה, כי מדת נוצר חסד היא בבינה דדיקנא, ולכן נו"ן גדולה נגד נ' שערי בינה, ומשה הוא בבינה, ולכן נכנס בהיכל הרצון, שרצון ונוצר אותיות שוות, וז"ש בזהר שמות, דבההוא היכלא אתכנש משה (מ"מ).

³⁹³⁴ כשנסתלק משה חזר האור ונתעלם, ולכן (דברים לד ו) ולא ידע איש את קבורתו, משום שהוא מהאור שנגנז (הקדו"ש לב ע"ד). מאותו הדעת עלאה משם הוא כל התורה, וכן משם הוא נשמת משה רבינו ע"ה, ע' פ' יתרו (פט רע"א) דנשמתו אתטמר ברדל"א, ולכן נקרא משה רבינו ע"ה ג"כ בשם לויתן נחש בריח כמ"ש פ' תצא (רעט ע"א). ובאותו הדעת עלאה הנה הוא האור הגנוז שרואין בו מסוף העולם ועד סופו, ואותו האור הוא הרזין דאורייתא (דע"ה ח"ב צ ע"ב).

ספר שמות

שלמא ביה זכאה חולקיה דמשה:	
תאנא בהאי יומא דאורייתא מתעטרא ביה מתעטרא בכלא בכל אינון פקודין בכל אינון גזרין ועונשין בשבעין ענפין דנהורא ³⁹³⁵ דזהרין מכל סטרא וסטרא ³⁹³⁶ מאן חמי ענפין דנפקין ³⁹³⁷ מכל ענפא וענפא חמשה קיימין בגו אילנא ³⁹³⁸ כללו ענפין בהו אחידן מאן חמי אינון תרעין ³⁹³⁹ דמתפתחן בכל סטר וסטרא כללו מזדהרין ונהרין בההוא נהורא דנפיק ולא פסק ³⁹⁴⁰ :	שנינו, ביום הזה התורה מתעטרת בו מתעטרת בכל, בכל אותן מצוות, בכל אותן גזרות ועונשים. בשבעים ענפים של אור שזוהרים מכל צד וצד. מי ראה הענפים שיוצאים מכל ענף וענף, חמשה עומדים בתוך האילן. כל הענפים אחוזים בהם, מי ראה אותם שערים שנפתחים בכל צד וצד, כולם זוהרים ומאירים באותו האור שיוצא ולא פוסק.
קל כרוזא נפיק אתער קדישי עליונין אתער עמא קדישא דאתבחר לעילא ותתא אתער חדוותא לקדמות מאריכון אתער בחדוותא שלימתא אודמנו בתלת חדון ודתלתו (בתלת) אבהן אודמנו לקדמות מהימנותא דחדווה דכל חדוותא זכאה חולקכון ישראל קדישין בעלמא דין ובעלמא דאתי דא הוא ירותא לכון מכל עמין עעכו"ם ועל דא כתיב (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל:	קול הכרוז יוצא, התעוררו קדושי עליונים, התעוררו העם הקדוש שנבחר למעלה ולמטה. עוררו שמחה לפני אדונכם, התעוררו בשמחה שלימה, הזדמנו בשלש שמחות של שלשת האבות, הזדמנו לקדמות האמונה של שמחת כל השמחות. אשרי חלקכם ישראל קדושים בעולם הזה ובעולם הבא. זוהי ירושה לכם מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ועל זה נאמר "ביני ובין בני ישראל".
אמר רבי יהודה והכי הוא ודאי ועל דא (ודאי) כתיב (שמות כ ח) זכור את יום השבת לקדשו וכתיב (ויקרא יט ב) קדשים תהיו כי קדוש אני יהו"ה וכתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת ענג ולקדוש יהו"ה מכובד:	אמר רבי יהודה כך הוא ודאי, ועל זה נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", ונאמר "קדושים תהיו כי קדוש אני ה'", ונאמר "וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד".
תאנא בהאי יומא כל נשמתהון דצדיקיא מתעדנין בתפנוקי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין ורוחא [ח] דא מענוגא דההוא [עתיקא] ³⁹⁴¹ מתפשטא ³⁹⁴² ונ"א ההוא מתפשטא בכללו עלמין וסלקא ונחתא ומתפשטא לכללו בני קדישין לכללו נטורי אורייתא ונייחין בנייחא שלים ומתנשי ³⁹⁴³ מכולהו כל רוגזין כל דינין וכל פולחנין קשין הדא הוא דכתיב (שם יד ג) ביום הניח יהו"ה לך מעצבך ומרגונך ומן העבודה הקשה:	שנינו, ביום הזה כל נשמות הצדיקים מתעדנים בתפנוקי העתיק הקדוש נסתר כל הנסתרים, ורוח אחת מהעונג של אותו העתיק הקדוש מתפשטת (ההוא מתפשט) בכל העולמות ועולה ויורדת ומתפשטת לכל הבנים הקדושים לכל שומרי התורה, ונחים במנוחה שלימה, נשכחים מכולם, כל הרוגזים כל הדינים וכל העבודות הקשות, זהו שנאמר "ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגונך ומן העבודה הקשה".

³⁹³⁵ הם ז"ק דז"א (מ"מ).

³⁹³⁶ יש להם הארה מא"א ומאבא ומאמא (מ"מ).

³⁹³⁷ פי' שכל ספירה וספירה מתחלקת לכמה ספירות עד אין קץ. דרך משל חסד כלול מ"ס, וכל א' מה"ס כלול ממאה, וכן על זה הדרך עד אין סוף (מ"מ).

³⁹³⁸ פי' הם ה' חסדים שמתפשטים בז"א, וז"ש כולו ענפין בהו אחידן, שהז' קצוות דז"א הנק' ענפין או חזים בחסדים הנז' (מ"מ).

³⁹³⁹ הם ה"ח הנז' שנק' נ' שערי בינה, וכן ה"ג נק' נ' שערי בינה ג"כ כנודע, ור"ל מאן חמי אינון תרעין שהם ה"ח וה"ג שמאירים לכל קצה וקצה דז"א, וז"ש דמתפתחן בכל סטר וסטרא (מ"מ).

³⁹⁴⁰ פי' שהארתם מבינה (מ"מ).

³⁹⁴¹ "קדישא" נוסף בדפ"ו.

³⁹⁴² פי' שנשמה יתירה באה מא"א למלכות, ונשאר חצייה תוך המלכות וחציה יורד לבני ישראל, כמ"ש בפ' ויקהל וזה שאמר דמתפשטא לכולהו בני קדישין (מ"מ).

³⁹⁴³ מתנשי (דפ"ו).

ספר שמות

לכן, שקולה שבת כנגד התורה, וכל השומר שבת כאלו שומר את כל התורה. ונאמר "אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע" נשמע שמי ששומר את השבת כמי ששומר כל התורה.	בגיני כך שקיל שבתא לקבל ³⁹⁴⁴ אורייתא וכל דנטיר שבתא כאילו נטיר אורייתא כלה וכתוב (שם נו ב) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע אשתמע דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא כלה:
רבי יודאי שאל את רבי שמעון, יום אחד שנפגש עמו בדרך, אמר לו, רבי, נאמר בפרשת השבת שאמר ישעיה, שנאמר "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו'" במה זה מדובר.	רבי יודאי שאל ליה לרבי שמעון יומא חד דאערע עמיה בארחא אמר ליה רבי הא כתיב ³⁹⁴⁵ בפרשתא דא (ד)שבת דאמר ישעיה דכתיב (שם ד) כה אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו' מאי קא מיירי:
אמר לו קפוטקאי, קשר את חמורך בגדר ורד, שדבר תורה צריך צחות, או הפך לאחורין ולך אחרי, ותכוון לבך. אמר לו משום האדון עשיתי את הדרך, ואחרי האדון אסתכל בשכינה.	אמר ליה קפוטקאה ³⁹⁴⁶ חמרך קטרי ³⁹⁴⁷ בטיפסא ונחית דמלה דאורייתא בעי צחותא או אפכי לאחורין וזיל אבתראי ותכוון לבך אמר ליה בגיניה דמר עבידנא ארחא ובתריה דמר ³⁹⁴⁸ אסתכל בשכינתא:
אמר לו, בא וראה, דבר זה הרי פרשוהו החברים, ולא פרשו דבר. "כה אמר ה' לסריסים", מי הם הסריסים אלו, הם החברים שעוסקים בתורה ומסרסים עצמם כל ששת ימי השבת ועוסקים בתורה, ובליל השבת מזרזים את עצמם בזווגם, משום שיודעים הסוד העליון, בשעה שהמלכה מזדווגת במלך.	אמר ליה תא חזי מלה דא הא אוקמוה חברייא ולא פרישו מלה כה אמר יהוה לסריסים מאן סריסים אלין אינון חברייא דמשתדלי באורייתא ומסרסי גרמיהו כל שיתא יומין דשבתא ³⁹⁴⁹ ולעאן (ולען) באורייתא ובליילא דשבתא מזרזי גרמיהו בזווגא דלהון

³⁹⁴⁴ לקבל (דפ"ו).

³⁹⁴⁵ (ס"א בפרשתא דשבת) נוסף בדפ"ו.

³⁹⁴⁶ על שם שהיה מקפוטקאי ולא קראו בשמו דרך גערה, אתה בחמרך, ר"ל רוצה שתרכב בחמור ולשאול (דרך אמת), חמורך קשור אותו באילן, ולא כמ"ש בגליון [דרך אמת] (מ"מ).

³⁹⁴⁷ קטרי (דפ"ו).

³⁹⁴⁸ פ"י כדרך הב' שאמרת לי, כן אעשה אלך אחרין כדי להסתכל בך וכאלו הסתכלתי בשכינה (מ"מ).

³⁹⁴⁹ ז"ל תלמידי האריז"ל מהתיקונים תבין כי כל אזהרות שעל הזווג מע"ש לע"ש הוא במשמש לשם הריון כי צריך לבנים וצריך אז להיות הזווג משבת לשבת כדי שיהיה בההיא טיפה נשמה קדושה ועליונה מיוחד עליון אמנם אם אשתו כבר מעוברת או מניקה אין לחוש כל כך עכ"ל. ובספר חמדת ימים וכו' ואנכי קבלתי מרבתי דעונש זה לאו דווקא במשמש לעיבור ונתעברה, אלא אף אם בלתי משמש לעיבור אסור כי הנה אף שאינו מוליד בפועל, הוא מוליד בכח ועביד בן לעילא בחיצונים דוגמא דמוציא שז"ל וכו' ואני ראיתי במכתב הקדש מהרח"ו עצמו כתב וז"ל, אמר לי מורי כי כל אזהרות הזוהר על הזווג מפלגו לילה ואילך הם אף בלילי שבת זה במשמע לשם הריון אמנם אם אשתו מעוברת ומניקה אין לחוש ע"כ, והתלמידים התחכמו ללמד משם אף לימי החול ומצאו און להם דברי התיקונים הנז"ל דקאמר ההוא בן דעביד עליה אתמר צדיק ורע לו וכו' דמשמע דווקא במשמע להריון, וכבר כתבנו כי אין הכוונה על הבנים הנולדים בפועל רק על הנולדים בכח אף אם לא תתעבר, ולא יתכן שדברי התיקונים יהיו הפיך כמה מאמרי הזוהר ומאמרי התיקונים עצמם ואולם להתיר בליל טבילה או כשבא מן הדרך בימות החול יש להם שורש גדול בזהר בראשית דף מט וז"ל כל ב"נ וכו' ושם נאמר וע"ד בעי לכוונא בחדווא דא כמה דבעי בחדווא דשבתא הנה כי שתיהן יש להם שרש למעלה וכולם שוו בשיעוריהן כזווגא דשבת, ושמענו מן החברים כי בליל שבועות אחר שקראו בבית הרח"ו בא חבר א' ושאלו למה לא בא פ' הלילה והשיב הרח"ו אולי נזדמנה לו טבילה של מצוה, והוא מטעם דברי הזוהר הנזכרים דטבילת מצוה מותרת בזמן איסור הזווג ע"כ תמצית דברי ספר חמדת ימים (מ"מ).

ספר שמות

מִשׁוֹם דִּידְעֵי רוֹא עֵלָאָה בִּשְׁעֵתָא דְּמִטְרוֹנִיתָא אֶזְדוּנָתָא וּבְמִלְכָּא (לְמִלְכָּא) ³⁹⁵⁰ :	
וַאֲיִנּוֹן חֲבֵרִיָּא דִּידְעִין רוֹא דָּא מְכוּוֹנִין לְבִיָּהּ לְמַהֲיִמְנוּתָא דְּמֵאֲרִיָּהוֹן וּמִתְבְּרַכָּאן בְּאִיבָא דְּמַעֲיָהוֹן בְּהָהוּא לִילִיא וְדָא הוּא דְּכֵתִיב (יִשְׁעִיָּה נֹו ד) אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ כִּמְה דָּאת אֲמַר (בְּרֵאשִׁית לֹו יָא) וַאֲבִיו שְׁמַר אֶת הַדָּבָר:	וְאוֹתָם חֲבֵרִים שִׁיּוּדְעִים סוּד זֶה, מְכוּוֹנִים לָבֶם לְאֻמוֹת אֲדוֹנָם וּמִתְבְּרָכִים בְּפָרִי מַעֲיָהֶם בְּאוֹתוֹ הַלִּילָה, וְזֶהוּ שְׁנֹאמַר ”אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ”, כִּמּוֹ שְׁנֹאמַר ”וַאֲבִיו שְׁמַר אֶת הַדָּבָר”.
וַאֲקִרּוֹן סְרִיסִים וְדָאִי בְּגִין לְחֻכָּאָה לְשַׁבְּתָא לְאַשְׁכְּחָא רַעוּא דְּמֵאֲרִיָּהוֹן דְּכֵתִיב (יִשְׁעִיָּה נֹו ד) וּבַחֲרוּ בְּאֲשֶׁר חֲפְצֵתִי מֵאִי בְּאֲשֶׁר חֲפְצֵתִי וְדָא זוּגָא דְּמִטְרוֹנִיתָא וּמַחְזִיקִים בְּבִרְיָתִי (כֹּלָא חֲדָ) (כֹּל אַחַד) בְּבִרְיָתִי סֵתָם זְכָאָה חוֹלְקִיָּה וְדוּמָאן דָּאֲתַקְדַּשׁ בְּקִדּוּשָׁה דָּא וִידַע רוֹא דָּא ³⁹⁵¹ :	וְנִקְרָאִים סְרִיסִים וְדָאִי, בְּשִׁבִּיל לְחֻכּוֹת לְשַׁבֹּת, לְמַצָּא אֶת רִצּוֹן אֲדוֹנָם, שְׁנֹאמַר ”וּבַחֲרוּ בְּאֲשֶׁר חֲפְצֵתִי”. מֵה זֶה ”בְּאֲשֶׁר חֲפְצֵתִי”, זֶה זוּג הַמִּלְכָּה. ”וּמַחְזִיקִים בְּבִרְיָתִי”, הִכָּל אֶחָד. בְּבִרְיָתִי סֵתָם, אֲשֶׁרִי חִלְקוּ שֶׁל מִי שְׁמֵתִקְדַּשׁ בְּקִדּוּשָׁה הַזֶּה וִידַע הַסוּד הַזֶּה.
תָּא חֲזִי כְּתִיב (שְׁמוֹת כ ט) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל	בָּא וְרָאָה, נֹאמַר ”שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל
פִּט/ב	
מִלְּאַכְתֶּךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת ³⁹⁵² וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת ³⁹⁵³ לִיהוֹ”ה אֱלֹהֶיךָ וְגו’ כָּל מִלְּאַכְתֶּךָ בְּאִינּוֹן שִׁיתָא יוֹמִי עֲבִידְתִּיָּהוּ דְּבִנֵּי נִשָּׂא וּבְגִין הָאִי מִלָּה לֹא מִזְדוּגִי חֲבֵרִיָּא בְּרִי בִּזְמָנָא דְּלֹא יִשְׁתַּכַּח מַעֲבִידְתִּיָּהוּ דְּבִנֵּי נִשָּׂא אֲלֹא עֲבִידְתִּיָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא ³⁹⁵⁴ וּמֵאִי עֲבִידְתִּיָּה זוּגָא דְּמִטְרוֹנִיתָא ³⁹⁵⁵ וְלֹאֲפָקָא נִשְׁמַתִּין קְדִישִׁין לְעֵלְמָא ³⁹⁵⁶ :	מִלְּאַכְתֶּךָ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לֵה’ אֱלֹהֶיךָ וְגו’”, כָּל מִלְּאַכְתֶּךָ בְּאוֹתָם שֵׁשֶׁת הַיָּמִים מַעֲשֵׂי בְנֵי הָאָדָם, וּבְגִלָּל הַדָּבָר הַזֶּה, לֹא מִזְדוּגִים הַחֲבֵרִים רַק בִּזְמָן שֶׁלֹא נִמְצָא מַמַּעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם אֲלֹא מַעֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וּמֵה מַעֲשֵׂהוּ, זוּג הַמִּלְכָּה לְהוֹצִיא נִשְׁמוֹת קְדוּשׁוֹת לְעוֹלָם.
וּבְגִינִי ³⁹⁵⁷ כִּךְ וּבְהָאִי לִילִיא חֲבֵרִיָּא מִתְקַדְּשִׁי בְּקִדּוּשָׁה דְּמֵאֲרִיָּהוֹן וּמְכוּוֹנִי לְבִיָּהּ וּנְפָקִי בְּנֵי מַעֲלִי וּבְנִין קְדִישִׁין (בְּנֵי) דְּלֹא סְטָאן לִימִינָא וְלִשְׁמַאלָא בְּנִין דְּמִלְכָּא וּמִטְרוֹנִיתָא ³⁹⁵⁸ וְעַל אֲלִין	וְלִכֵּן בְּלִילָה הַזֶּה הַחֲבֵרִים מִתְקַדְּשִׁים בְּקִדּוּשַׁת אֲדוֹנָם וּמְכוּוֹנִים אֶת לָבֶם וְיוֹצֵאִים בָּנִים מַעוֹלִים, בָּנִים קְדוּשִׁים שֶׁלֹא סוּטִים יְמִינָה וּשְׁמַאלָה, בְּנֵי הַמֶּלֶךְ

³⁹⁵⁰ כתב הרב כי בחצות ראשון דחול מזדווג יעקב ולאח מן החזה ולמעלה ובחצות הב' מזדווגים יעקב ולאח מן החזה ולמטה ובחצות ראשון דליל שבת כמו חצות אחרון דחול ובחצות הב' דשבת הוא זוג ישראל ורחל שהוא מבחר כל הזווגים (מ"מ).

³⁹⁵¹ כל הזווגים של מעלה אשר בחול הם לצורך הביורורים דהמלכין קדמאין, ולא נמשך אז נשמות חדשות, וכמ"ש בפע"ח (שער ק"ש שעל המטה פרק יא) וכן בשער המצות (פרשת בהר) (ביאורים ח"ב יב ע"א).

³⁹⁵² מה שהיא מלאכתך ולא מלאכת שמים, ולפי זה אין בזווג ההוא משתתף הבורא אלא דווקא מצד ו' ימי החול, והיינו "תעבוד" בסוד העבד, והנולד שם הוא בסוד עץ הדעת טוב מצד עבד מטטרון, ורע מצד עבד מורד סמא"ל, ולכך יצר הרע מתדבק באותו בן, מה שאין כן בשבת כדאיתא בגמ' (אור יקר).

³⁹⁵³ "שבת הוא" לזווג "ה' אלהיך" קב"ה ושכינתיה, ואין שם מעשה גשמי כלל אלא הכל רוחני (אור יקר).

³⁹⁵⁴ וכבר הקב"ה השלים הבריאה, מה מעשה נשאר שהוא עושה, ומה גם ביום שבייתה (אור יקר).
³⁹⁵⁵ להתהוות שם הו"ה חדשה, שהוא סוד הנשמה החדשה המתהווה מזווג דקב"ה ושכינתיה, וא"ת הא קיימא לן שבכל חצות לילה, זווג דקב"ה ושכינתיה בג"ע של מטה, ושם עושים נפשות לגרים, ואי מהא יש לתרץ דהיינו למטה בסוד מטטרון והיינו נפש דתמן יצר הרע (אור יקר).

³⁹⁵⁶ עי' ביאורים ח"ב יב ע"א הובא בעמוד הקודם.

³⁹⁵⁷ ובגין (דפ"ו).

³⁹⁵⁸ שאין בהם חלק לרע, אינם אלא בליל שבת דלא שליט מטטרון, ואין שם רע, האמנם קשה דקיי"ל דבשים שלום איהו זווגא דמלכא ומטרוניתא, והאי אדרא נקטא נשמתין וכו', ואין לפרש דזווגא דג"ע וזווגא דשים שלום, היינו דווקא ביומא דשבתא דלישנא משמע בכל יומא, לכך נראה לי

ספר שמות

והמלכה. ועל אלה נאמר "בנים אתם לה" אלהיכם", לה' אלהיכם ודאי, משום שאלה נקראים בנים שלו, בנים למלך ולמלכה.	(ובגני כך רוא דמלה) כתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהוה אלהיכם ליהוה אלהיכם ודאי בגין דאלין אקרונ בגין דיליה בגין למלכא ולמטרוניתא:
וזו דעתם של החברים, שיודעים סוד זה, נדבקים בזה, ולכן נקראים בנים לקדוש ברוך הוא, ואלה הם שהעולם מתקיים בשבילם. וכשעולה העולם בדין, הקדוש ברוך הוא מסתכל בבנים הללו ומרחם על העולם, ועל זה נאמר "כולה זרע אמת", זרע אמת ודאי. מה זה אמת, טבעת קדושה שלימה, כמו שנאמר "תתן אמת ליעקב", אמת זה הקדוש ברוך הוא, והכל אחד, ולכן זרע אמת ודאי.	והא דעתייהו דחברייא דידעין רוא דא בדא מתדבקן ובגין כך אקרונ בגין לקודשא בריך הוא והני אינון דעלמא מתקיימא בגינייהו וכד סליק עלמא בדינא ³⁹⁵⁹ אסתכל קודשא בריך הוא באינון בנוי ומרחם [על] עלמא ועל דא כתיב (ירמיה ב כא) כלה זרע אמת ³⁹⁶⁰ זרע אמת ודאי מהו אמת עזקא קדישא שלימתא ³⁹⁶¹ כמה דאת אמר (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב אמת דא קודשא בריך הוא ³⁹⁶² וכלא חד ובגני כך זרע אמת ודאי:
אמר לו רבי יודאי, ברוך הרחמן ששלחני לכאן ברוך הרחמן, שהרי דבר זה שמעתי מפיו. בכה רבי יודאי. אמר לו רבי שמעון, למה בכית. אמר לו, בכיתי שאמרתי אוי לאותם בני העולם שדרכיהם כבהמות ולא יודעים ולא מתבוננים, שטוב להם שלא נבראו. אוי	אמר ליה רבי יודאי בריך רחמנא דשדרני הכא בריך רחמנא דהא מלה דא שמענא מפומך בכה רבי יודאי אמר ליה רבי שמעון אמאי קא בכית אמר ליה בכינא דאמינא ³⁹⁶³ דווי לאינון בני עלמא דארחיהון כבעירי ³⁹⁶⁴ ולא ידעי ולא מסתכלי ³⁹⁶⁵ דטב לון דלא אתבריו ווי לעלמא

לומר שכל סוד הענין הזה הוא, כי פעולת הזווג אי אפשר בלעדי יצר הרע, מפני שטבע פעולה זו רובה או כולה ביצר הרע, ולכן עיקרה כטבע אל האדם בחול (אור יקר). ³⁹⁵⁹ שזכותם מעביר אפו של הקב"ה שהם טוב בלא רע כדפי' (אור יקר).

³⁹⁶⁰ הענין שאומר כלה דקדק כדפי', שאר הם זרע אמת אמנם בתערובת, דהיינו אמת ת"ת, והיינו קב"ה מקנן במטטרון ושם סביב רשעים יתהלכו, ולכן אינו כלה זרע אמת, אלא זרע אמת מתערב שם בסוד עץ הדעת טוב ורע, אמנם מצד יום שבת, אין שם רע כדפי', שאין יצר הרע גובר ואין הקלי' דבקה אל המוח, אלא בסוד המבדיל בין קדש לחול, יש הבדלה בין יצר הרע ליצר הטוב, מה שאין הבדלה זו כ"כ חזקה בימות החול, ולזה ביום שבת כלה זרע אמת (אור יקר).

³⁹⁶¹ ירצה אמת הוא סוד הקדושה נבדלת מן הקלי', והיינו "עזקתא קדישא" כי הקדש מורה הבדל החצונים, ועוד אמת בו א' זכר, ת"ם נקבה, כדפי' בפ' בלק בעובדי דינוקי, ולזה אמר "שלימתא" שאין שלימות אלא מתוך זכר ונקבה מיוחדים, והיינו תתן אמ"ת ליעקב, שהוא סוד היחוד כדפי'. ואמר "עזקתא" דהיינו חותם, שסוד חות"ם הוא ענין הזווג הזה, ואצילות ב' מדות אלו, שהם חותם הנחתם האצילות להנהגת התחתונים, ואח"כ נחתם חותם שאינו אמת כולו, מפני שהשקר אחוז בעקיבו, והיינו למטה בסוד מטטרון, ששקר ואמת אחוזים זה בזה, ולזה חותם זה נקרא חותם אמת שאין בו שקר ולא חצוני כלל, והכלל סובב על ענין א' (אור יקר).

³⁹⁶² "אמת דא קודשא בריך הוא" מוסגר בדפ"ק. השם הויה ב"ה אשר הוא על המאציל עצמו, הנה נקרא בזה רק ע"י האצילות שהוא הנמצא האמיתי וקיים לעד. ואדרבה הוא, כי כל ענין המציאות ונמצא הוא דוקא רק באצילות, כי זולת האצילות לא שייך לומר נמצא, מאחר שהוא נעלם בתכלית ההעלם וכו', וכל המציאות העיקרי והאמיתי הוא רק באצילות, ושם הוא חותמו של הקב"ה אמת, וכמ"ש בזוה"ק (שלח קס"ג ע"ב, ושם ח"ג ש"ב ע"א, וכן בפ' יתרו פ"ט ע"ב) אמת דא קב"ה וכן הוא בכ"מ, וכנודע שמדת אמת הוא בת"ת שהוא ז"א, תתן אמת ליעקב (מיכה ז כ) (דע"ה ח"א נז ע"ד). ³⁹⁶³ נבהל, כי לפי הנדרש, הם כל בני עולם מצד רוע בחירתם נטבעים בטיט יצרם, וחפצים מחמת מיעוט יראתם, ומקלקלים את בניהם והם מולידים כמעט בחוץ, ולזה אמר לאו על ידי בכינא אלא על וכו' (אור יקר).

³⁹⁶⁴ משלחים רסן תאותם כבהמות ואינם יודעים חטאם (אור יקר).

³⁹⁶⁵ במה שמקלקלים קלקול גדול שמחבלים גם את בניהם, ועתה בדורותינו אלה אנו גשמיים פחותים מבעירי, ותהי האמת נעדרת, וכל הרואה דרוש זה ישום וישרוק על מדותיו, ויצדיק דין שמים עליו, כי אנחנו טבועים בבוס תאותנו כבהמות בכל מדותינו, ולא על חנם צווחן צווחן ולית מאן דמשגח בן, עד שכמעט צמח יאוש קבלת תפלה בכל לבותינו, ולנו בושת הפנים כהיום הזה (אור יקר).

ספר שמות

לעולם כשיצא האדון ממנו, שמי יכול לגלות סודות ומי יודיע לנו אותם, ומי יסתכל בדרכי התורה.	כד יפוק מר מניה דמאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון ומאן יסתכל בארחי אורייתא:
אמר לו, חייך אין העולם אלא לאותם חברים שעוסקים בתורה ויודעים נסתרות התורה ודאי. באמת גזרו החברים על עמי הארצות שמשחיתים דרכם ולא יודעים בין ימין לשמאל, שהרי הם כבהמות, שנאה לעשות בהם דין, אפילו ביום הכפורים. ועל בניהם נאמר "כי בני זנונים המה", בני זנונים ממש.	אמר ליה חייך לית עלמא אלא לאינון חברייא דמשתדלי באורייתא וידעין סתימי אורייתא ודאי בקשוט גזרו חברייא על עמא דארעא דמחבלין ארחייהו ולא ידעין בין ימינא לשמאלא דהא אינון כבעירי דיאות למעבד בהו דינא אפילו ביום הכפורים ועל בנייהו כתיב (הושע ב ו) כי בני זנונים המה בני זנונים ממש:
אמר לו, רבי, פסוק זה צריך להתיישב בדרכו, נאמר "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו", היה צריך להיות "אתן להם", מה זה "אתן לו".	אמר ליה רבי האי קרא בעי לאתתישב בארחי כתיב (ישעיה נו ה) ונתתי להם בביתי ³⁹⁶⁶ ובחומותי ³⁹⁶⁷ יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו:
אמר לו, בא וראה "ונתתי להם בביתי", מה זה "בביתי", כמו שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא בית. "ובחומותי", כמו שנאמר "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים". "יד ושם", כלומר שיצאו נשמות קדושות ממקום זה, ואותה היד, חלק השלמות. "טוב", מלא מבנים ומבנות. "שם עולם אתן לו", לאותו חלק שלם. "אשר לא יכרת", לדורי דורות. דבר אחר "אתן לו", לאותו שיודע סוד הדבר ויתכוון במה שצריך לכוון.	אתן להם מבעי ליה מהו אתן לו אמר ליה תא חזי ונתתי להם בביתי מהו ביתי כמה דאת אמר (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא שמא דקודשא בריך הוא אקרי בית ³⁹⁶⁸ ובחומותי כמה דאת אמר (ישעיה סב ו) על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים יד ושם כלומר דישלפון נשמתין קדישין מדוכתא דא וההוא יד חולק ³⁹⁶⁹ באשלמותא טב ³⁹⁷⁰ מליא מבנין ומבנותן (ומבנין) שם עולם אתן לו לההוא חולק שלים אשר לא יכרת לדרי דרין דבר אחר אתן לו לההוא דידע רזא דמלה ויתכוון במה דבעי לכוונא:
עוד אמר רבי שמעון, נאמר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". למה. כדי שלא יראה דין ביום הזה. ואם תאמר, הרי עולה לגבוה, "בכל מושבותיכם" אמר, ולא לגבוה. ואותו שעולה לגבוה, עולה לכפות דין אחר. ששנינו, יש אש אוכל אש ואש המזבח אוכל אש אחר.	תו אמר רבי שמעון כתיב (שמות לה ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת מאי טעמא בגין דלא אתחזי דינא בהאי יומא ואי תימא הא לגבוה סלקא בכל מושבותיכם קאמר ולא לגבוה וההוא דסלקא לגבוה לאכפא לדינא אחרא סלקא דתנינן אית אשא אכלא אשא ואשא דמדבחה אכלא אשא אחרא:
ולכן, מתגלה העתיק הקדוש ביום הזה, מכל שאר הימים. ובזמן שמתגלה העתיק, לא נראה דין כלל, וכל העליונים והתחתונים נמצאים בשמחה שלימה והדין לא שולט.	ובגיני כך אתגליא עתיקא קדישא בהאי יומא מכל שאר יומין ובזמנא דאתגליא עתיקא לא אתחזי דינא כלל וכל עלאין ותתאין משתכחין בחדוותא שלימתא ודינא לא שלטא:
שנינו, כתיב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", ששת ימים	תאנא כתיב (שמות לא יז) כי ששת ימים

³⁹⁶⁶ מלכות (מ"מ).

³⁹⁶⁷ פ' יסוד ומלכות דידה הם חומות בסוד חומת בת ציון חומת ירושלים (מ"מ).

³⁹⁶⁸ "שמה דקודשא בריך הוא אקרי בית" מוסגר בדפ"ק.

³⁹⁶⁹ פ' מפרש יד לשון חולק כמו חמש ידות (מ"מ).

³⁹⁷⁰ הוא פ' של ושם טוב דקרא ושיעור הכתוב ונתתי להם יד שהוא לשון חולק, וזה החולק הנז' הוא שם טוב דהיינו בשלמות טוב והוא מלא מבנים ומבנות (מ"מ).

ספר שמות

ודאי, ולא בששת. והימים הקדושים העליונים הללו נקראים ימים, שהשם הקדוש נכלל בהם, והם נכללים בו. אשרי חלקם של ישראל מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, עליהם נאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".	עשה יהוה את השמים ואת הארץ ששת ימים ודאי ³⁹⁷¹ ולא בששת והני יומין קדישין עלאין אקרין יומי דשמא קדישא ³⁹⁷² אתכליל בהו ואינון אתכלילין ביה זכאה חולקוהו דישראל מכל עמין עעכו"ם עלייהו כתיב (דברים ד י) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כולכם היום:
רבי אבא אמר, עדן ממש נקרא אב, משום שעדן זה נמצא מאותו המקום	צ/א
"כבד את אביך ואת אמך", רבי חייא פתח "ונהר יוצא מעדן וגו'". "ונהר", זו נביעת המעיין שיוצא תמיד ולא פוסק. ומנהר המעיין הזה, נשקה כל גן העדן, ואותו נהר של המעיין הקדוש נקרא אב, למה, משום שהוא נובע לזון את הגן.	כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב) רבי חייא פתח (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן וגו' ונהר דא נביעו דמבועא ³⁹⁷³ דנפיק תדיר ³⁹⁷⁴ ולא פסק ומנהרא דמבועא דא ואתשקיא (מתשקיא) כל גנתא דעדן ³⁹⁷⁵ וההוא נהרא דמבועא קדישא אקרי א"ב מאי טעמא ³⁹⁷⁶ משום דאיהו נביעא ³⁹⁷⁷ לאתזנא לגנתא ³⁹⁷⁸ :
רבי אבא אמר, עדן ממש נקרא אב, משום שעדן זה נמצא מאותו המקום	רבי אבא אמר עדן ממש אקרי א"ב ³⁹⁷⁹ משום דהאי עדן משתכח מההוא אתר דאקרי אין ³⁹⁸⁰

³⁹⁷¹ פי' ר"ק דז"א שכל אחד היה משמש ביומו (מ"מ).

³⁹⁷² ח"א לא סע"א (לש"ו).

³⁹⁷³ המבוע בעצם היא חכמה, ובהתפשטה יותר תתגלה ותהיה בחי' שנית שהוא נביעו דמבועא, והיינו התפשטות מחכמה אל הבינה ובבחינה זו אין פירוד (אור יקר). פי' אבא (מ"מ).
³⁹⁷⁴ דהיינו מלת "יוצא" מדלא קאמר יצא אלא יוצא, משמע לעולם יוצא, א"כ נביעו ומבוע אינם נפרדים לעולם, והנה באומר "נפיק תדיר ולא פסיק" הורה על ב' ענינים: הא', שאינו לזמנים. ב', ידוע בכל יום ויום קרוי תדיר, לזה אמר תדיר, פי' דלא פסק, והורה על ענין ב' דהיינו שבכל עת ורגע ושעה הוא יוצא ולא פסק אפילו רגע. הב', שאם יאמר דנפיק ולא פסק, הוה ס"ד שהפסק מכל וכל אין בו, אמנם ימעט ויתרבה, לזה אמר דנפיק תדיר, דהיינו כדרך זה לא פסק, וכבר פי' ענין חרבן בית המקדש בספר פרדס שער מהות והנהגה, ואחר שיורד יותר דהיינו מבינה ולמטה, שכבר נתפשט בחינת נביעו דמבועא, נעשה נהר, דהיינו מה שנמשך למטה להשקות את הגן דהיינו המלכות (אור יקר).

³⁹⁷⁵ ולא אמר ונהרא דמבועא דא שקיא כל גנתא דעדן, אלא שינה בב' ענינים: הא' באומר "ומנהרא" ולא אמר ונהרא, היינו מפני שהנהר ת"ת, ואינו משקה בעצם אלא ע"י היסוד והנצח והוד, שהם אמצעיים, לזה אמר "ומנהרא" ולא נהרא בעצם. הב', באומר "משתקיא", היינו מפני שהיא משקה עצמה, מפני שהיא הגורמת ע"י ההתעוררות כנודע, וז"ש "משתקיא" ולא שקיא, ודקדק כן מן הפסוק באומר להשקות את הגן, ולא אמר ומשקה אלא להשקות, הוא נמשך כדי להשקות למטה יותר, דהיינו ע"י אמצעיים, שאינו משקה מעצמו. וקראו "גנתא דעדן" שעם היות המלכות למטה מחכמה, עכ"ז היא גן אל העדן העליון, חכמה כנודע, ואמר "כל גנתא" ולא מקצת גנתא, שהגן יש בו נטיעות אלו למטה מאלו, וכולם שותין מהמים העליונים האלו, ואין משך הנהר פוסק, מתחילת הגן ועד סופו יורד ומשקה, והיינו סוד, ובא השמש, שנכנס בעצם המלכות, ואל מקומו שואף ונכנס זורח הוא שם, ואין ספק שא"ב להויות אינו הת"ת, מפני שאין ההויות אלא מחכמה, היא אב באמת, אמנם ההוא נהרא שהוא הת"ת "דמבועא" שהוא החכמה, ירצה מפני שהת"ת משך שפע החכמה נקרא הת"ת א"ב, עם היות שאין מלת א"ב צודק אלא בחכמה כאומרם כולם בחכמה עשית (אור יקר). פי' אימא, ושיעור הכתוב, ונהר הוא אבא, יוצא מעדן, שהוא א"א, להשקות את הגן בינה (מ"מ).

³⁹⁷⁶ שאין א"ב צודק אלא בעילת ההויה וסבתה (אור יקר).

³⁹⁷⁷ דהיינו סבה א' שהוא דבק באב ונובע ממנו, הב' שיש ב' מיני אבות, הא' א"ב מוליד, והב' א"ב מגדל, ועם היות שאב מוליד הוא החכמה, אבל מגדל הוא הת"ת (אור יקר).

³⁹⁷⁸ וכיון שהוא מפרנס ומגדלם יקרא אב אליהם, ור' אבא פליג ואמר שלא נקרא א"ב אלא החכמה דווקא (אור יקר).

³⁹⁷⁹ ולא נביעו ונהר, אלא המבוע בעצמו, שהוא העדן, והיינו חכמה בלי עקופים, אלא ממש הוא אב המוליד איקרי א"ב ולא זו בלבד, אלא במציאות החכמה מהכתר (אור יקר). פי', וא"כ הנהר הוא אימא, להשקות את הגן הוא ז"א (מ"מ).

ספר שמות

שנקרא "אין", ולכן נקרא אב. והרי בארנו, ממקום שמתחיל להמשך הכל, נקרא אתה ונקרא אב, כמו שנאמר "כי אתה אבינו".	ובניני כך אקרי אב והא אוקימנא מאתר דשארי לאתמשכא כלא ³⁹⁸¹ אקרי אתה ³⁹⁸² ואקרי אבא כמה דאת אמר (ישעיה סג זז) כי אתה אבינו ³⁹⁸³ :
רבי אלעזר אמר "כבד את אביך", זה הקדוש ברוך הוא. "ואת אמך", זו כנסת ישראל. "את אביך", "את" דווקא, להכליל שכינה עליונה. רבי יהודה אמר "כבד את אביך", סתם. "ואת אמך", סתם. שהרי הכל היה במנין, "את" לרבות כל מה שלמעלה ומטה.	רבי אלעזר אמר כבד את אביך ³⁹⁸⁴ דא קודשא בריך הוא ³⁹⁸⁵ ואת אמך דא כנסת ישראל ³⁹⁸⁶ את אביך את דייקא לאכללא שכינתא [עלאה ³⁹⁸⁷] רבי יהודה אמר כבד את אביך סתם ³⁹⁸⁸ ואת אמך סתם ³⁹⁸⁹ דהא כלא הוה במניינא את לרבות כל מה דלעילא ותתא ³⁹⁹⁰ :
רבי יוסי אמר, זה שאמר רבי אבא, ממקום שמתחיל להמשך הכל, נקרא אתה, יפה, שהרי למדנו, שאותו הנסתר, ואין בו התחלה, נקרא "הוא", ממקום שנמצאת ההתחלה נקרא "אתה" ונקרא "אב", והכל אחד. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.	רבי יוסי אמר האי דאמר רבי אבא מאתר דשארי לאתמשכא כלא ואקרי אתה שפיר דהא אוליפנא ההוא דטמירא ולא אית ביה שירותא קרינן הוא מאתר דשירותא אשתכח ³⁹⁹² קרינן אתה ואקרי אב וכלא חד בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמא אמן:
רבי חזקיה אמר, ודאי הכל אחד. "כבד את אביך", זה הקדוש ברוך הוא. "ואת אמך", זו כנסת ישראל, שהרי שנינו, אמר רבי שמעון, נאמר "בנים אתם לה' אלהיכם", אותו מקום שנקרא "בנים" ולכן הסתימות של הדבר. "כבד את אביך ואת אמך", להכליל את הכל	רבי [חזקיה] (יצחק) אמר ודאי כלא חד כבד את אביך דא קודשא בריך ³⁹⁹³ הוא ואת אמך דא כנסת ישראל ודהא תנן (והתנן) אמר רבי שמעון כתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהוה אלהיכם ההוא אתר דאקרי בנים ובניני כך סתימא דמלה

³⁹⁸⁰ דהיינו הכתר, א' שורש לי' חכמה, ון' בינה, "ומשם משתכח" דהיינו שהוא נמצא למטה במקומו, ומושרש למעלה באין, י' של אין ודאי, לזה נקרא אב דהיינו א' כתר, ב' חכמה, וב' הבחינות נמצאו במלת א"ב העילה והעלול (אור יקר).

³⁹⁸¹ לאפוקי אחר שכבר נמשך שהוא למטה, אלא מאתר דשארי דהיינו חכמה, וא"ת והרי הכתר תחלה וראש, לזה אמר "לאתמשכא כולא" ואין הכתר ראש לכל אלא לחכמה ולבינה, מפני העלמו ההיות נעלמות בו, אמנם בחכמה כתיב כולם בחכמה עשית, וז"ש "לאתמשכא כולא" כבר הם כולא כולם נמצאים (אור יקר).

³⁹⁸² לא לשון נוכח, שאין שם גילוי אלא שארי לאתמשכא, ואתה יהיה לשון ואתא מרבבות קדש, אתה"ה בא ונמשך, והיינו א"ב כאומרו "ואתה אבינו" אור יקר.

³⁹⁸³ עי' סוף הספר גי' מספר לבנת הספר (הערת הזהר).

³⁹⁸⁴ לפי דעת ר' חייא כבד את אביך נאמר על הת"ת מחכמה, ולדעת ר' אבא נאמר על החכמה ממש, ור' אלעזר פליג וסבירא ליה דנשמתא דבר נש מזווגא דקב"ה ושכינתיה דהיינו ת"ת ומלכות, ולכן "אביך דא קב"ה וכו'" (אור יקר).

³⁹⁸⁵ פי' ז"א (מ"מ).

³⁹⁸⁶ נקראת המלכות כנסת ישראל לב' סבות, ששתייהן אחת, הא' שהיא מכנסת נשמות מלמעלה, לכך היא מכנסת כל ישראל כולם והיינו כנסת ישראל. הב' שהיא מכנסת בתוכה אל הת"ת הנקרא ישראל להוליד הנשמות הנזכרות (אור יקר). פי' מלכות (מ"מ).

³⁹⁸⁷ פי' את דאביך לרבות בינה שנה"י שלה נעשו עצם מעצמיו דז"א וגם את דאמך לרבות אבא כי אבא יסד ברתא (מ"מ)

³⁹⁸⁸ פי' אבא וז"א (מ"מ).

³⁹⁸⁹ פי' אימא וברתא (מ"מ).

³⁹⁹⁰ פי' לרבות פרצופים עליונים ותחתונים (מ"מ).

³⁹⁹¹ פי' ר"י בא לסייע לר' אבא שעדן הוא אבא ואינו א"א לפי שהוא נק' אין (מ"מ).

³⁹⁹² ויקרא ב ע"א רץ ע"א (הערת הזהר).

³⁹⁹³ פי' ר"ח מפרש אביך ואמך הם זרין ומביא ראייה מדתנן אר"ש בנים אתם לה' אלהיכם, שהם זרין שנקראים בנים דאור"א, ואתם ג"כ הם בניהם וז"ש כולא חד, שהם אב ואם העליונים שהם זרין ואב ואם התחתונים (מ"מ).

ספר שמות

שלמעלה ושלמטה. רבי יצחק אמר, להכליל בו את רבו, שהוא מכניס אותו לעולם הבא. אמר רבי יהודה, הוא בכלל הקדוש ברוך הוא.	כבד את אביך ואת אמך לאכללא כללא דלעילא ותתא³⁹⁹⁴ רבי יצחק אמר לאכללא ביה רביה דהוא אעיל ליה לעלמא דאתי אמר רבי יהודה בכללא דקודשא בריך הוא הוי:
שנינו, בחמש האמירות הללו, כלול הכל בחמש האמירות הללו, נחקקו חמש אחרות ודאי, חמש תוך החמש. הכיצד, "אנכי ה' אלהיך", כנגד "לא תרצח". ששנינו, אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, שני אלה בכלל אחד נכללו, שמי שהורג מקטין הדמות וצלם של רבונו, שנאמר "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ונאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם".	ותאנא בהני חמש ואמירן כליל כללא בהני חמש אמירן אתגליפו חמש אחרנין ודאי חמש גו חמש הא כיצד אנכי יהוה אלהיך (שמות כ ב)³⁹⁹⁵ לקבל לא תרצח (שמות כ יג) דתנינן אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה³⁹⁹⁶ תריין אלין בכללא חדא אתכלילן דמאן דקטיל אזעיר דמותא וצלמא דמאריה דכתיב (בראשית ט ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם:
אמר רבי חייא, נאמר "שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו'". "שפך דם האדם", מי ששופך דם כאלו מקטין הדמות והצלם שלמעלה, כלומר, לא הקטין דמות זו אלא דמות אחרת משמע, שנאמר "שפך דם האדם באדם דמו ישפך", באדם העליון מגיע הפגם הזה, מאותו דם ששפך. למה, משום "כי בצלם אלהים עשה את האדם", ולכן זה בזה תלוי.	אמר רבי חייא כתיב (בראשית ט ו) שפך דם האדם באדם דמו ישפך וגו' שפך דם האדם מאן דשפיך דמא כאלו אזעיר דמותא וצלמא דלעילא כלומר לא אזעיר דמותא דא אלא דמותא אחרא משמע דכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך באדם ועלאהו מטי האי פגימותא מההוא דמא דאושיד מאי טעמא משום כי בצלם אלהים עשה את האדם ובגין כך הא בהא תליא:
"לא יהיה לך", כנגד "לא תנאף". זה משקר בשמו של הקדוש ברוך הוא שנרשמים באדם, ובזה כמה וכמה חטאים וגזרות ועונשים תלויים. ומי שמשקר בזה משקר בו במלך, שנאמר "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו", ונאמר "לא תשתחוה להם ולא תעבדם", וזה בזה תלוי.	לא יהיה לך (שמות כ ג) לקבל לא תנאף (שמות כ יג) דא משקר בשמא דקודשא בריך הוא דאתרשים ביה בבר נש וברא כמה וכמה חובין וגזריין ועונשין תליין ומאן דמשקר בהאי משקר ביה במלכא דכתיב (הושע ה ז) ביהוה בגדו כי בנים זרים ילדו וכתיב (שמות כ ה) לא תשתחוה להם ולא תעבדם והא בהא תליא:
"לא תשא", כנגד "לא תגנב". ונאמר "חולק עם גנב שונא אלה ישמע ולא יגיד", ודאי זה בזה תלוי, שהרי הגנב לזה מזדמן להשבע בשקר, מי שעושה זה עושה זה.	לא תשא (שמות כ ז) לקבל לא תגנב (שמות כ יג) וכתיב (משלי כז) חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד ודאי הא בהא תליא דהא גנבא לדא אזדמן לאומאה בשקרא מאן דעביד דא עביד דא:
"זכור את יום השבת", כנגד "לא תענה ברעך עד שקר", שאמר רבי יוסי, שבת נקראת עדות, וצריך האדם להעיד על זה, שנאמר "כי ששת ימים עשה ה' וגו'". ושבת כלל (עדות) של הכל. ואמר רבי יוסי, מה שנאמר "תתן אמת ליעקב", כמו שנאמר "ושמרו בני ישראל את	זכור את יום השבת (שמות כ ח) לקבל לא תענה ברעך עד שקר (שם יג) דאמר רבי יוסי שבת סהדותא אקרי ובעי בר נש לסהדא ועל הא דכתיב (שם לא יז) כי ששת ימים עשה יהוה וגו' ושבת כללא ונ"א סהדותא דכלא ואמר רבי יוסי

³⁹⁹⁴ פי' זרין ואביו ואמו התחתונים (מ"מ).

³⁹⁹⁵ פד ע"ב (הערת הזהר).

³⁹⁹⁶ "אמר רבי יצחק אמר רבי יהודה" מוסגר בדפ"ק.

³⁹⁹⁷ "שפך דם האדם" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

השבת", ומי שמעיד שקר, משקר בשבת, שהיא עדות אמת. ומי שמשקר בשבת, משקר בכל התורה, ולכן זה בזה תלוי.	מאי דכתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב כמה דאת אמר (שמות לא מז) ושמרו בני ישראל את השבת ומאן דאסחיד שקרא משקר בשבת דהיא סהדותא דקשוט ומאן דמשקר בשבת משקר באורייתא כלא בגיני כך הא בהא תליא:
"כבד את אביך", כנגד "לא תחמד אשת רעך", ואמר רבי יצחק "כבד את אביך", אביך ממש, שהרי מי שחומד אשת חבירו ומוליד בן, ההוא מכבד את האחר שאינו	כבד את אביך (שמות כ יב) לקבל לא תחמד אשת רעך (שמות כ יד) ואמר רבי יצחק כבד את אביך אביך ממש דהא מאן דחמיד אתתא ואוליד בר ההוא בר אוקיר לאחרא דלא
אביו, ונאמר "כבד את אביך וגו'". "לא תחמד בית רעך שדהו", ונאמר כאן "על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך", אותו שנתן לך, יהיה שלך, ולא תחמד אחר ודאי, שזה תלוי בזה.	צ/ב
ואלו החמש הראשונות כוללות חמש אחרונות, ולכן "מימינו אש דת למו", שהכל נעשה ימין, ועל זה בחמשה קולות נתנה התורה. אמר רבי יהודה, כולם היו חמש בתוך חמש, כנגדם חמשה חמשי תורה.	אביו וכתיב (שמות כ יב) כבד את אביך וגו' לא תחמד בית רעך שדהו וכתיב הכא (שם) על האדמה אשר יהוה אלהיך נותן לך ההוא דיהב לך יהא דילך ולא תחמד אחרא ודאי הא בהא תליא:
שנה רבי אלעזר, בעשר האמירות הללו נחקקו כל מצוות התורה, גזרות ועונשים, טהור וטמא, ענפים ושרשים, אילנות ונטעים, שמים וארץ, ים ותהומות, שהרי התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא. מה שמו של הקדוש ברוך הוא נחקק בעשר אמירות, אף התורה נחקקה בעשר אמירות. עשר האמירות הללו הם שמו של הקדוש ברוך הוא, וכל התורה היא שם אחד,	ואלין חמש קדמאי כלילין חמש אחרנין ובגיני כך (דברים לג ב) מימינו אש דת למו דכלא אתעביד ימינא ועל דא בחמשה קלין אורייתא אתייהיבת אמר רבי יהודה כללו חו חמש גו חמש לקבליהון חמשה חומשי תורה:
תאני רבי אלעזר באלין עשר אמירן אתגליפו כל פקודי אורייתא גזירין ועונשין דכיא ומסאבא ענפין ושרשין אילנין ונטיעין שמאי וארעא ימא ותהומי דהא אורייתא שמא דקודשא בריך הוא הוי מה שמא דקודשא בריך הוא אתגליף בעשר אמירן ³⁹⁹⁸ אופ אורייתא אתגליפא בעשר אמירן אלין עשר אמירן אינון שמא דקודשא בריך הוא ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקודשא בריך הוא ממש ³⁹⁹⁹ :	תאני רבי אלעזר באלין עשר אמירן אתגליפו כל פקודי אורייתא גזירין ועונשין דכיא ומסאבא ענפין ושרשין אילנין ונטיעין שמאי וארעא ימא ותהומי דהא אורייתא שמא דקודשא בריך הוא הוי מה שמא דקודשא בריך הוא אתגליף בעשר אמירן ³⁹⁹⁸ אופ אורייתא אתגליפא בעשר אמירן אלין עשר אמירן אינון שמא דקודשא בריך הוא ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקודשא בריך הוא ממש ³⁹⁹⁹ :

³⁹⁹⁸ שהם עשרה אותיות דשם מ"ה והם עשרה הוי"ת מנוקדות, שהם רוח דז"א (מ"מ ח"א כט ע"א).

³⁹⁹⁹ ברמב"ן בהק' לפי' על התורה נאמר כל התורה "שמותיו" כלומר בלשון רבים, ללמדך שכל מילה ואות הם שמותיו של הקב"ה. אמנם בזהר כאן, וכן משפטים קכד רע"א, וכן עי' בבהגר"א על ס"י פ"א מ"א ריש אופן ג' שזה שמו של הקב"ה בלשון יחיד, משמע שכל התורה היא התפרטות שם הוי"ה ב"ה בלבד. עי' בבהגר"א על ס"י ג ע"א ז"ל, כל השמות והתורה הכל בשם הוי"ה ב"ה והוא שם המפורש, ע"כ. ועי' בבהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה וז"ש באתון, שאפילו אה"ה היא עתידה להתגלות בשם הוי"ה. אמנם עי' יונת אלם פרק א', ז"ל, כאן כל התורה כלה שם א' בסוד אצילות נעלם אין עסק בה לזולתו ית', ע"כ. משמע שאה"נ באצילות הכל נכלל בגילוי א' אמנם מה שנתגלה לנו למטה הוא שכל התורה כולה כלולה משמותיו ית' וצ"ע. כל התורה כולה אשר בידינו, הגם ששורה בה אור קדושתו ית' והיא כולה קודש קדשים, עכ"ז הנה היא עצמה, ר"ל הקלף והאותיות שבה אשר בידינו הכתובים בדיו, הנה הם אינם אלהות כלל ח"ו וכו', הכוונה בכל זה [דברי הזהר] הוא רק על רוחניות התורה שהוא עצמותה ופנימיותה, כי בזה הנה היא כולל את כל האצילות כולה, כי רוחניות התורה הוא כל עולם האצילות גופה עם האור דא"ס שבו, וכמו שכתבנו בזה במ"א. אבל הקלף והאותיות התורה אשר בידינו, הם אינם אלהות כלל ח"ו, אלא ששורה שם אור קדושתו ית', ולכן היא כולה קודש קדשים, אבל אינו מתייחד אור קדושתו עם הקלף והאותיות להיות עמהם חד ממש ע"ד שמתייחד אור א"ס באצילות, כי אין שום דבר בכל העולמות ב"ע שיתייחד בה אורו ית' להיות חד עמו כלל וכלל וכנז' (דע"ה ח"א נד ע"ד), רק עמו ישראל אשר הם

ספר שמות

שמו של הקדוש ברוך הוא ממש. אשרי חלקו של מי שזוכה בה, מי שזוכה בתורה, זוכה בשם הקדוש של הקדוש ברוך הוא. רבי יוסי אומר, זוכה בקדוש ברוך הוא ממש (וכנסת ישראל), שהרי הוא ושמו אחד, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.	זכאה חולקיה דמאן דזכי בה מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא דקודשא בריך הוא ממש⁴⁰⁰⁰ רבי יוסי אמר בקודשא בריך הוא ממש זכי⁴⁰⁰¹ וס"א וכו' דהא הוא ושמה חד הוא⁴⁰⁰² בריך שמה לעלם ולעלמי עלמין אמן:
לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב (שמות כ ב) אמר רבי יוסי (מאי טעמא⁴⁰⁰³ משום דכתיב) (חגי ב ח) לי הכסף ולי הזהב [ואף⁴⁰⁰⁴ על גב שלי הכסף ולי הזהב, לא תעשון אתי, אתי כלומר אותי].⁴⁰⁰⁵	לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב, אמר רבי יוסי, למה, משום שנאמר "לי הכסף ולי הזהב", אף על גב שלי הכסף ולי הזהב, לא תעשון אתי, אתי כלומר אותי.
אמר רבי יצחק נאמר "מאין כמוך ה' גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'", גדול אתה וגדול שמך, גדול אתה, היינו לי הכסף. וגדול שמך בגבורה, היינו ולי הזהב. שני הצבעים הללו לא נראים ולא מתפארים, פרט לכשהם חקוקים במקום אחד, באיזה מקום נחקקו, בישראל. כאן נראים הצבעים להתפאר, כנאמר "ישראל אשר בך אתפאר".	אמר רבי יצחק נאמר "מאין כמוך ה' גדול אתה וגדול שמך בגבורה וגו'", גדול אתה וגדול שמך, גדול אתה, היינו לי הכסף. וגדול שמך בגבורה, היינו ולי הזהב. שני הצבעים הללו לא נראים ולא מתפארים, פרט לכשהם חקוקים במקום אחד, באיזה מקום נחקקו, בישראל. כאן נראים הצבעים להתפאר, כנאמר "ישראל אשר בך אתפאר".
רבי יהודה פתח (שם סא י) שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי וגו' זכאה חולקיהון דישראל מעמין עעכו"ם דחדוותא ותפנוקא דלהון בקודשא בריך הוא⁴⁰⁰⁷ דכתיב שוש אשיש	רבי יהודה פתח, "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי וגו'", אשרי חלקם של ישראל מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהשמחה והתפנוק שלהם בקדוש ברוך הוא, שנאמר "שוש אשיש בה'", כיון שאמר "בה'", למה נאמר

מודים רק בו ומכוונים אליו ומזכירים וממליכים את שמו תמיד, הנה הם מעמידים את כל גילוי ושמותיו. וידוע הוא דכל התורה כולה הוא רק שמו וכו' נמצא דע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב), כי הנה כל התורה כולה, הנה עצמותה העיקרית היא היא עצם אורו ית"ש מהאור דא"ס אשר האיר ונתגלה בהקו, אלא שכשם שכל הגילוי דא"ס ית"ש הוא ע"י התהוות הלבושין דהקו והצמצום וא"ק והאצילות, וכן אח"כ בהב"ע אשר נתהוו כולם ע"י בחי' הגבורות כנז'. וגילוי כל אחד ואחד הוא לפי תכונת הלבושין דכל א', כן הוא התורה שנתלבשה עצמותה ואיכותה לפי האיכות והכמות דכל עולם ועולם אשר ירדה דרך הם, עד שבעוה"ז היא מלובשת בהלבושי העשיה ועומדת אצלינו בכל הצורה שהיא עתה לפנינו. אבל עצמותה העיקרית היא באמת עצם אורו ית"ש לבד (דע"ה ח"ב טו ע"ב).

⁴⁰⁰⁰ "דקודשא בריך הוא ממש" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁰⁰¹ "בשמא" פי' מלכות, ומ"ש "בקב"ה ממש" פי' ז"א. א"נ "בשמא" שמותיו ית', "בקב"ה" א"ס (מ"מ).

⁴⁰⁰² לעיל פו ע"א בח"ג יא ע"ב צג ע"ב (לש"ו).

⁴⁰⁰³ פי' למה הזכיר הכתוב כסף וזהב, וליכתב לא תעשון אלהים אחרים, ותירץ משום דכתיב לי הכסף ולי הזהב, ור"ל אע"ג דכסף וזהב רומזים לגבורה וחסד, אפילו הכי אין עושים אותם אלוהות (מ"מ).

⁴⁰⁰⁴ אף (דפ"ק).

⁴⁰⁰⁵ עי' ר' בחיי שמות כ כ.

⁴⁰⁰⁶ ת"ת הנק' ישראל וכולל חו"ג (מ"מ).

⁴⁰⁰⁷ אין צ"ל בעת שהם מתדבקים באחדותו בקדושה שזה פשיטא, אלא אפילו בעת שמחתם ותענוגם שאז נראה ענין חומרי הם דבקים בה' (אור יקר).

ספר שמות

ביהו"ה כיון דאמר ביהו"ה אמאי כתיב באלהי אלא הכי אמרו ישראל אי ברחמי⁴⁰⁰⁸ אתי עלנא שוש אשיש ביהו"ה אי בדינא⁴⁰⁰⁹ תגל נפשי באלהי:	"באלהי". אלא כך אמרו ישראל, אם ברחמים בא עלינו, שוש אשיש בה', ואם בדין, תגל נפשי באלהי.
מאי טעמא⁴⁰¹⁰ משום דאלין ביה אתגליפו דכתיב (ישעיה סא י) כי הלבישני בגדי ישע מהו בגדי ישע גוונין דאתגליפו לאסתכלא ביה כמה דאת אמר (ש"ב כב מב) ישעו וגו' אל יהו"ה ישע אסתכלותא והוא מאן דבעי לאסתכלא ובי גוונין דיליו (בגוונין בי) יסתכל מאי טעמא משום דכתיב (ישעיה סא י) מעיל צדקה⁴⁰¹¹ יעטני צדקה ממש דגוונין ביה אתגליפו כחתן יכהן פאר (שם) הא גוונא חד וככלה תעדה כליה הא גוונא אחרא וכד גוונין מתחברין ביה שעתא אתחזיין וכלהו תאיבין לאחזאה ולאסתכלא ביה:	למה, משום שאלה נחקקו בו, שנאמר "כי הלבישני בגדי ישע". מה זה "בגדי ישע", צבעים שנחקקו להסתכל בו, כמו שנאמר "ישעו וגו' אל ה' ישע", הוא הסתכלות. מי שרוצה להסתכל בי, יסתכל בצבעים שלי. למה, משום שנאמר "מעיל צדקה יעטני", צדקה ממש, שהצבעים נחקקו בו. "כחתן יכהן פאר", זה צבע אחד. "וככלה תעדה כליה", זה צבע אחר. וכשהצבעים מתחברים, באותה שעה נראים, וכולם משתוקקים לראות ולהסתכל בו.
רבי יוסי אמר שוש אשיש ביהו"ה תריין חדוון ביהו"ה ברחמי⁴⁰¹² תגל נפשי הא ונ"א חדו חדוה בדינא אמר רבי יהודה בכלא חדוה על חדוה וחדוה דציון זמין קודשא בריך הוא לאחדאה לישראל בחדוותא יתיר מכלא דכתיב (שם לה י) ופדויי יהו"ה ישובון ובאו ציון ברנה וגו' ופדויי יהו"ה ישובון הא חד ובאו ציון ברנה הא תרי ושמחת עולם על ראשם הא תלת ישון ושמחה ישיגו הא ארבע לקבלהון דארבע זמנין ודאתפזרו (דיתפזרו) ישראל ביני עממיא וכדין כתיב (שם יב ד) ואמרתם ביום ההוא הודו ליהו"ה קראו בשמו וגו'⁴⁰¹³:	רבי יוסי אמר "שוש אשיש בה'", שתי שמחות. "בה'", ברחמים. "תגל נפשי" הרי (אחת) בדין. אמר רבי יהודה, בכל שמחה על שמחה, ושמחה של ציון, עתיד הקדוש ברוך הוא לאחד את ישראל בשמחה יתרה מהכל, שנאמר "ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה וגו'". "ופדויי ה' ישובון", הרי אחת. "ובאו ציון ברנה", הרי שתיים. "ושמחת עולם על ראשם", הרי שלש. "ישון ושמחה ישיגו", הרי ארבע כנגדם. שארבע פעמים שהתפזרו ישראל בין העמים, ואז נאמר "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'".
וידבר אלהים את כל הדברים האלה (שמות כ א) כל הדברים כללא דא הוא כללא דכלא כללא דלעילא ותתא אנכי רזא דעלמא עלאה⁴⁰¹⁴ ברזא דשמא קדישא יה"ו אנכי אתגליא⁴⁰¹⁵ ואתגניז⁴⁰¹⁶ אתגליא ברזא קדישא דכרסיא דסיהרא קיימא אבשלימו (דשלימו)	"וידבר אלהים את כל הדברים האלה", "כל הדברים" כלל, זה הוא כלל של הכל, כלל של מעלה ומטה. "אנכי", סוד של העולם העליון, בסוד השם הקדוש, יה"ו. אנכי, נגלה ונגנז, נגלה בסוד קדוש של הכסא, שהלבנה עומדת בשלמות כאחד, כשהשמש שולט

⁴⁰⁰⁸ ואנו שמחים וחוגגים בדברים הגשמיים, אין אנו רחוקים ממנו אלא דבקים בו, "שוש אשיש" בחברתו בה' (אור יקר).

⁴⁰⁰⁹ שנראה כועס עמנו, ואנו רחוקים ממנו ח"ו אנו שמחים במוסרו והוא דבק בנו (אור יקר).

⁴⁰¹⁰ טעם לב' ענינים אל שמחתנו ואל דבקותנו, ולשניהם אמר "כי הלבישני וכו'" (אור יקר).

⁴⁰¹¹ פי' ישראל אומרים מעיל צדקה, דהיינו בגדים של ת"ת הנק' צדקה יעטני, והם חסד וגבורה שנכללים בו, וז"ש כחתם הם החסדים ובכלה הם הגבורות (מ"מ).

⁴⁰¹² פי' כשיש הרחמים אזי יש ב' שמחות, וכשיש דינים אין שם רק חדוה א' לבד (מ"מ).

⁴⁰¹³ כאן שייך מה שבסוף זה החלק סי' ב (הערת הזהר).

⁴⁰¹⁴ פי' בינה שמתלבשת בז"א, וז"ש ברזא דשמא קדישא יה"ו שהוא ז"א (מ"מ).

⁴⁰¹⁵ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁰¹⁶ פי' בינה, כי אנכי רומז למלכות ובינה (מ"מ), כמש"ו בב' כרוסיין עלמא עלאה ותתאה (יהל אור).

ספר שמות

והלכנה מאירה, ואין לה שבת פרט לשבת	כחדא כד שמשא שלמא וסיהרא אתנהירת ולית לה שבחא בר שבחא
של האור שמאיר עליה.	צא/א
דנהורא דנהיר עליה:	אנכי באשלמות רזין דשלימו דכורסיא לתתא ואסתלקו חיון קדישין ואיהי אתתקנת בתקונהא וכד איהי שפירא בחיוו ובעלה אתי לגבהא כדין אקרי אנכי:
"אנכי", סוד של הכל כאחד, בכלל של כל האותיות, בשבילי התורה שיצאו מתוך סוד עליון. ב"אנכי" הזה תלויים סודות עליונים ותחתונים. "אנכי", סוד לתת שכר טוב לצדיקים שמחכים לו ושומרים את מצוות התורה, בזה יש להם בטחון כראוי לעולם הבא, וסימנך "אני פרעה".	אנכי רזא דכלא כחדא בכללא דכל אתוון ובשבילי אורייתא דנפקו (בשביל אורייתא ⁴⁰¹⁷ דנפיק) מגו רזא עלאה ⁴⁰¹⁸ ביה [בהאי אנכי] תליין רזין עלאין ותתאין אנכי רזא למיהב אנר טב לצדיקא דקא מחכין ליה ונמרי פקודי אורייתא בהאי אית לון בטחונא כדקא חזי לעלמא דאתי וסימנך (בראשית מא מד) אני פרעה ⁴⁰¹⁹ :
"אנכי" ו"לא יהיה לך" נאמר בסוד התורה, וזהו זכור ושמור, אנכי סוד נסתר וגנוז בכל אותן דרגות של העולם העליון בכלל אחד, וכיון שנאמר "אנכי" התחבר הכל כאחד בסוד אחד.	אנכי ולא יהיה לך אתמר ברזא דאורייתא ⁴⁰²⁰ ודא איהו זכור ושמור אנכי רזא סתימא וגניז בכל אינון דרגין דעלמא עלאה בכללא חדא וכיון דאתמר אנכי אתחבר כלל כחדא ברזא חדא:
אנכי סוד של שני כסאות, אני כ' של כסא אחר עליון (אני כסא אחד, כ' כסא אחר עליון).	אנכי רזא דתרין כרסון ⁴⁰²¹ אני ⁴⁰²² (כ') דכורסיא ⁴⁰²³ [אחרא ⁴⁰²⁴ עילאה] ואחרא (נ"א אני כורסיא חדא כ' כורסיא אחרא עלאה):
אנכי, שכשנטהר המקדש, ונכרי לא יקרב אליו, והמקדש מאיר לבדו, שהרי התבטל באותה שעה יצר הרע מן העולם, והקדוש ברוך הוא התעלה בכבודו לבדו, ואז נאמר "אנכי ה' אלהיך", סוד שלם בשם הקדוש א', ליחד סוד השם הקדוש בדרגותיו, להיות אחד, שסודו הוא ו' נ' סוד לירא מן	אנכי דקא אתדכי מקדשא ונוכראה לא אתקרב בהדיה ומקדשא נהיר בלחודוי דקא אתבטל בהדיה שעתא יצר הרע מעלמא וקודשא בריך הוא אסתלק ביקריה בלחודוי וכדין אתמר (שמות כ ב) אנכי יהוה אלהיך רזא שלים בשמא קדישא א' ליחדא רזא דשמא קדישא

⁴⁰¹⁷ פי' יסוד דאבא (מ"מ).

⁴⁰¹⁸ שיוצא מאבא (מ"מ).

⁴⁰¹⁹ פי' פרעה היא בינה והיא עלמא דאתי (מ"מ).

⁴⁰²⁰ שהן ז' ז'ן, מצות עשה, ומצות לא תעשה, ואלו ב' זכור ושמור, וכן אנכי ולא יהיה לך, הן כלל מצות עשה ומצות לא תעשה, אלא שזה בסוד ע"ז, שכל המודה בה ככופר כו' (חולין ה ע"א), וכמ"ש את כל אשר צוה ה' כו' וזה בסוד השבת שהיא שקולה כע"ז (שם עירובין סט ע"ב), ולכן נאמר זכור ושמור תיכף אחר אנכי ולא יהיה לך, ולא תשא הוא כלל אנכי ולא יהיה לך (יהל אור). עי' מלואים אות יד.

⁴⁰²¹ בינה ומלכות, שניהם נק' כסא, בינה כסא לא"א, ומלוכת כסא לז"א, ומפרש הזהר כיצד נרמזו ב' הכסאות באנכי ואמר אני כ' וכו' (מ"מ).

⁴⁰²² עי' ח"ג רנו ע"ב ובפרט בענין הגרסא.

⁴⁰²³ כ' הוא ה' עילאה, כסא הכבוד, אני ידוע (יהל אור). ועי' זהר הרקיע ח"א ג ע"א.

⁴⁰²⁴ ור"ל אני היא מלכות, וכ' היא כסא העליון שהיא בינה (מ"מ).

ספר שמות

בדרגוי למהוי חד בגין [דיהא (נראה שחסר)] ודרזא דיליה איהו ו⁴⁰²⁵ (דיהא) נ' רזא למדחל ומקודשא (קודשא) בריך הוא⁴⁰²⁶ ולמנדע דאית דין ואית דיין ואית אנר⁴⁰²⁷ טב לצדיקיא ופורענות לרשיעיא בגין דרזא דיליה ה' תתאה:	הקדוש ברוך הוא, ולדעת שיש דין ויש דין, ויש שכר טוב לצדיקים ופורענות לרשעים, משום שהסוד שלו, ה' תחתונה.
כ' לקדשא שמא קדישא בכל יומא לאתקדשא בדרגין קדישין ולצלחה צלותא לגביה בכל זמנא לאסתלקא כתרזא עלאה רזא דכורסייא עלאה⁴⁰²⁸ על גבי חיוון עלאין⁴⁰²⁹ כדקא יאות ורזא דיליה ה' עלאה:	כ', לקדש את השם הקדוש בכל יום ולהתקדש בדרגות קדושות ולהתפלל אליו תפלה בכל זמן, להעלות הכתר העליון, סוד של הכסא העליון על גבי החיות העליונות כראוי, והסוד שלו, ה' עליונה.
י' לאשתדלא⁴⁰³⁰ באורייתא יממא ולילי ולמנזר גזירו ברזא לתמניא יומין ולקדשא בכרא ולאנחא תפילין וציצית ומזוזה ולממסר נפשא לגבי קודשא בריך הוא ולאחדבקא ביה אלין אינון תריסר פקודין⁴⁰³¹ עלאין דכלילין רל"ו פקודין אחרנין⁴⁰³² דאינון ברזא דאנכי כללא דזכור ואת דא לא אתחלף [באתר] ובאתר אחרא⁴⁰³³ (באתר) דא בגין דאיהי י' רזא עלאה כללא דאורייתא ובאלין תריסר אית תריסר מכילין דרחמי⁴⁰³⁴ דתליין מנייהו וחד דשלטא למהוי תליסר:	י', לעסוק בתורה יומם ולילה ולמול מילה בסוד לשמנה ימים ולקדש הבכור ולהניח תפלין וציצית ומזוזה ולמסור את הנפש לקדוש ברוך הוא ולהדבק בו. אלה הן שתיים עשרה מצוות עליונות שכוללות מאתיים שלשים ושש מצוות אחרות, שהן בסוד של אנכי, כלל של זכור. ואות זו לא מתחלפת במקום אחר זה, משום שהיא י', סוד עליון, כלל של התורה. ובשתיים עשרה הללו יש שתיים עשרה מדות הרחמים שתלויות מהם, ואחת ששולטת להיות שלש עשרה.
לא יהיה לך (שמות כ ג) רזא דשמור בתלת מאה ושתין וחמש פקודי אורייתא ל' רזא דלא למיהב יקר ורבו לאלהא אחרא ל' מגדלא ודפרח וסליקן (דפרחא וסלקא) באורא⁴⁰³⁵ דלא יסמי	"לא יהיה לך", סוד של שמור, בשלש מאות ששים וחמש מצוות התורה. ל', סוד שלא לתת כבוד וגדולה לאלוה אחר. ל', מגדל שפורח ועולה באויר, שלא

⁴⁰²⁵ "בגין דרזא דיליה איהו ו" נמחק במ"מ ויהל אור, ובמקומו איתא "ורזא דיליה וא"ו. א' מתחלפת בו' כשתכתוב וא"ו במילואה (רח"ו במ"מ), ור"ל ד' אתוון דהוי"ה כמש"ו וכולן נתחלף לבד ה', וז"ש למטה "ואת דא לא אתחלף כו", ויחודא תליא בא' וא' הוא ו' כמ"ש בסתרי אותיות פרשת בראשית ובריש פ' תצוה בארוכה, ושם הוא יחודא, נ' הוא סיהרא וע' לקמן רטו ע"א ויהושע בן נון כו', ומש"ש ושם למדחל ויראת מאלהיך (יהל אור).

⁴⁰²⁶ פי' שהנ' היא מ' שנקרא יראה, והיא ה' אחרונה שבשם (מ"מ).

⁴⁰²⁷ כמ"ש בפסוק אני ה', אני נאמן לשלם כו' ואני נאמן כו', וז"ס הנ', כמ"ש (שבת קד ע"א) נ' כפוף, נ' פשוט, נאמן כפוף וכו', והוא נו"ן מלא כמש"ש וה' הוא נו"ן כמש"ש בה' תרעין בנ' תרעין י' פעמים ה', וכ' הוא כורסייא ה' עלאה כידוע ושם לקדשא ולצלחה ממעמקים קראתיך (יהל אור).

⁴⁰²⁸ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁰²⁹ פי' חגת"ם (מ"מ).

⁴⁰³⁰ שהכל הן באות ברית י', שאורייתא ברית, אם לא בריתי כו', כרתי אתך ברית כו', וכן כולם כידוע. והן תריסר פקודין דתליין בצלותא, נגד י"ב אברים פנימים שאמרו במעשה תורה ובאותיות דר"ע ובסוף ברכות (סא ע"ב), וכמש"ל בפ' ויקהל. וי"ב במלת לא, דלא יהיה לך, והן נגד י"ב איברים חיצונים מנהיגי הגוף, י"ב פרקים, פרקי המרכבה, והן נגד פנימי וחיצון נגד י"ב חיות וי"ב אופנים כידוע ואדם כלל כולן, וז"ש וחד דשטלא עליהו, והן ב"פ אח"ד מ"ע ומל"ת וב' אותיות לא דו"נ של סט"א, וז"ש ל' דלא למפני כו' ל' מגדלא כו' והוא בנוק' (יהל אור).

⁴⁰³¹ פי' חשבון מצות התלויים באנכי עולים י"ב (מ"מ).

⁴⁰³² פי' להשלים רמ"ח (מ"מ).

⁴⁰³³ פי' ה' דאנכי לא נתחלפה (מ"מ).

⁴⁰³⁴ פי' ג' הוי"ת בדיקנא דא"א נגד י"ב תיקוני דיקנא, שכל הוי"ה היא ד', הרי י"ב והוי"ה הכוללת הם י"ג. וז"ש "וחד דשלטא וכו'" והיא נגד "ונקה" הכולל כולם כנודע (מ"מ).

⁴⁰³⁵ יראה היא נוק' דסט"א שיונקת מיסוד דנוק' דקדושה שמשם חיותה ויסוד דנוק' נק' אוירא כנודע (מ"מ). עי' שער כח פרק א וב, וכן שער כט פרק ה.

518

ספר שמות

לבא למבני לה ולא־אלהא אחרא כמה דאית רזא דבונה מגדלא (לא־אלהא אחרא) ל' דלא למפני בדיוקנא דע"ז [דלא] להרהרא אבתרהא דלא לסגדא ולא ולאכפיא (לא־תכפיא) גרמיה לא־אלהא אחרא:	יסטה הלב לבנות לאלוה אחר, כמו שיש סוד של בונה מגדל (לא־אלוה אחר). ל', שלא לפנות בדמות של עבודה זרה, שלא להרהר אחריה, שלא להשתחוות ולא לכפות עצמו לאלוה אחר.
א' דלא לחלפא יחודא דמריה בגין טעוון אחרנין א' דלא להרהרא דאית אלהא אחרא בר מניה א' דלא למסטי בתר בדין⁴⁰³⁶ ודכורו ברזא דדיוקנא דאדם ולא בדיוקנא אחרא א' דלא למשאל מן מתייא ולא למעבד חרשין א' דלא יומי בפומי בשמא דאלהא אחרא עד הכא תריסר אחרנין דאינון פקודי שמור ובאלין תריסר תליין תלת מאה וחמשיין ותלת פקודי דשמור אחרנין דכלילין באלין תריסר ורזא דא אנכי⁴⁰³⁷:	א', שלא להחליף היחוד של רבונו מחמת אלהים אחרים. א', שלא להרהר שיש אלוה אחר פרט אליו. א', שלא לסטות אחר אובות וידעונים בסוד של דמות אדם ולא בדמות אחרת. א', שלא לשאול מן המתים ולא לעשות כשפים. א', שלא ישבע בפיו בשם של אלוה אחר. עד כאן שנים עשרה אחרות שהם מצוות שמור. ובשנים עשרה הללו תליות שלש מאות חמשים ושלש מצוות של שמור אחרות, שכלולות בשנים עשרה הללו, וסוד זה אנכי.
אמר רבי שמעון תו תנינן אנכי כללא דעילא ותתא⁴⁰³⁸ כללא דעלאין ותתאיין⁴⁰³⁹ כללא דחיון קדישין דכלילין ביה כלא הוא ברזא דאנכי לא יהיה לך לתתא רזא [דתרסר] (דתליסר) חיון תתאין:	אמר רבי שמעון, עוד שנינו, אנכי כלל של מעלה ומטה, כלל של עליונים ותחתונים, כלל של חיות הקדושות שכלולות בו. הכל הוא בסוד של אנכי. "לא יהיה לך" למטה, סוד של שנים עשרה החיות התחתונות.
לא תעשה לך פסל (שמות כ ד) פסלו מההוא אתר עלאה מההוא אתר קדישא פסל פסולת דקדושה דאיהו רזא דטעוא אחרא ורזא דא כמה דאת אמר (יחזקאל א ד) וארא⁴⁰⁴⁰ והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו' וכל תמונה הדא הוא דכתיב (שם) ואש מתלקחת⁴⁰⁴¹ כי אנכי [יהוה] אלהיך בגין לאתערא לבא לגבי עילא ולא לנחתא לתתא ולא למקרב לתרע ביתא אל קנא דקנאה איהו בההוא⁴⁰⁴² אתר⁴⁰⁴³:	"לא תעשה לך פסל" נפסלו מאותו מקום עליון, מאותו מקום קדוש פסל פסולת של קדושה, שהוא סוד של אל אחר, וסוד זה כמו שנאמר "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון" וגו'. "וכל תמונה", זהו שנאמר "ואש מתלקחת", "כי אנכי ה' אלהיך", כדי לעזור את הלב למעלה ולא לרדת למטה ולא לקרב לשער הבית. "אל קנא", שהקנאה היא באותו מקום.

⁴⁰³⁶ הוא בדכורא כידוע שהן דו"נ דיצר הרע, שאור ודבש, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר כו', ועי' בריש רות ד' אתוון דשמא קדישא באדם ד' נשמתין וב' דיצר הרע, שאינן אלא נגד ז' וכן ד' אתוון באנכי וב' בלא יהיה לך ומ"מ ד' ל"ת ביה לא יהיה לך לא תעשה כו' לא תשתחוה ולא תעבדם (יהל אור).

⁴⁰³⁷ פי' שגם לא יהיה לך שהם ל"ת נגד ה"ג הם כלולים בה' חסדים שהם אנכי (מ"מ).
⁴⁰³⁸ פי' בינה ומלכות (מ"מ). נתייחד עי"ז יסוד למטה להיות מקום ומעון לכל המלכות הכללי כולו, לשכון כבוד בתוכם ולהתגלה למטה בכל כללותה כולה, בהיחוד דשכינתא עלאה ותתאה יחד וכמו שהיה במתן תורה, כמ"ש בפ' יתרו (דף צא ע"א) אנכי כללא דעילא ותתא כו' כי שם נתייחד הכל, והיה עומד אז שיתוקן העולם לגמרי כמו קודם החטא, וכמ"ש (שם צ"ד ע"א) (הקדו"ש מז ע"ד).
⁴⁰³⁹ הם כפשטם, וחיון הם חגת"ם דאצילות (מ"מ).

⁴⁰⁴⁰ והן ד' וכן בלא תעשה עצמו הן ד' כמש"ו ואיהו לא תעשה חד כו' ועי' מ"ש בתיקו"ז תיקון ל"ב (פה ע"א) (יהל אור). ז"ל: כיון שנכנס בכל ד' אבות נזיקין ויצא מד' מדרגות שבקדושה, אין לו תקנה, ועמש"ל. ור"ל בזה כאן, שהן מ"ש פסל וכל תמונה, א'. אשר כו', ב'. ואשר כו', ג'. ואשר כו', ד'. וט"ס מ"ש בזוהר שם, לא תעשה לך חד כו'.

⁴⁰⁴¹ שהוא קלי' השלישית כמ"ש למטה וכל תמונה תלת (יהל אור).

⁴⁰⁴² בהאי (יהל אור).

⁴⁰⁴³ ר"ל בשם אל תתאה כמש"ו (יהל אור).

ספר שמות

ורזא דא (משלי ל כא) תחת שלש רגזה⁴⁰⁴⁴ ארץ ואיהו לא תעשה לך חד פסל תרין וכל תמונה תלת וארץ דא על דא	וסוד זה "תחת שלוש רגזה ארץ" והוא "לא תעשה לך", אחד פסל שנים, "וכל תמונה", שלש. ו"ארץ" זו על זה
צא/ב	
זהר:	
אתרגיות פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים (שמות כ ה) אילנא חדא דאינציב חדא ותרין זמנין וותלת זמנין וארבע זמנין ואתפקד על חובי קדמאי אב ובן שלישי ורביעי חד הוא (לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וגו') כד לא ואתתקן (מתתקן) ולא חייש לאתתקנא וכן בהפוכא ודדא (דא) לאילנא דאיהו אתתקן כדקא חזי וקאים על קיומיה⁴⁰⁴⁵ ועושה חסד וגו'⁴⁰⁴⁶	רגזה. "פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים", אילן אחד שנטע פעם ופעמים ושלש פעמים וארבע פעמים, ונפקד על חטאים ראשונים. אב ובן, שלישי ורביעי, אחד הוא כשלא נתקן ולא חשש לתקן, וכן בהפוך של זה לאילן שנתקן כראוי ועומד על קיומו "ועושה חסד וגו'".
לא תשא (שמות כ ז) רזא דא הא אוקמוה חברייא בנין דקודשא בריך הוא כד שתיל עלמא אטבע גו תהומי צרורא חדא חקיקא בשמא אקדישא (דא) ואטבע לה לגו תהומא וכד מיא בעאן לסלקא חמאן רזא דשמא קדישא חקיקא (א) על ההוא צרורא ותייבין ומשתקעין וזהדרין (ומתהדרין) לאחורא ושמא דא קיימא [עד יומא דא] (עוד יומא) גו תהומא:	"לא תשא", את הסוד הזה, הרי בארו החברים, משום שכשהקדוש ברוך הוא שתל את העולם, הטביע בתוך התהומות, צרור אחד חקוק בשם הקדוש והטביע אותו בתוך התהום. וכשהמים רוצים לעלות, הם רואים את סוד השם הקדוש חקוק על אותו צרור, ושבים ושוקעים וחוזרים לאחור והשם הזה עומד עד היום הזה בתוך התהום.
ובשעתא דאומין (דאומן) בני נשא על קשוט בקיומא דקשוט ההוא צרורא סלקא ומקבלא ההוא אומאה ואהדר ואתקיים על תהומא ועלמא אתקיים וההוא אומאה דקשוט קיים עלמא:	ובשעה שנשבעים בני אדם על אמת בקיום של אמת, אותו הקשר, עולה ומקבל את אותה שבועה וחוזר ומתקיים על התהום והעולם מתקיים. ואותה שבועת אמת מקיימת את העולם.
ובשעתא דאומי בני נשא אומאה לשקרא ההוא צרורא סלקא לקבלא לה ולההיא אומאה כיון דחזי דאיהו דשקרא (איהו שקרא) כדן ההוא צרורא דהוה סליק תב לאחורא ומיין אזלין ושטין ואתוון דההוא צרורא פרחן גו תהומי ואתבדרן ובעאן מיא לסלקא לחפייא עלמא ולאהדרא ליה במלקדמין:	ובשעה שנשבעים בני אדם שבועה לשקר, אותו הקשר עולה לקבל את אותה שבועה, כיון שרואה שהוא שקר, אז אותו הקשר שהיה עולה שב לאחור, והמים הולכים ושטים, והאותיות של אותו הקשר פורחות לתוך התהומות ומתפזרות, ורוצים המים לכסות את העולם ולהחזירו כמו מקדם.
עד דזמין ונ"א דרמיזו קודשא בריך הוא לחד ממנא יעזריא"ל די ממנא על שבעין מפתחן ברזא דשמא קדישא ועאל⁴⁰⁴⁷ לגביה דההוא	עד שמזמין (שרומז) הקדוש ברוך הוא לממונה אחד, יעזריא"ל, שממונה על שבעים מפתחות, בסוד של השם

⁴⁰⁴⁴ ואף שכתב ה' אלקיך, כבר פי' שהוא ענין אחר לאתער אלבא כו' (יהל אור).

⁴⁰⁴⁵ כדן (נוסף במ"מ).

⁴⁰⁴⁶ ור"ל כמ"ש הרב שפסוק פוקד עון אבות וכו' הוא באדם אחד שנתגלגל ג' פעמים, עם פעם ראשונה הם ד' פעמים, ואינו מתגלגל רק אלו הד' פעמים דווקא ותו לא, וכל זה אם לא עשה שום תיקון בד' גלגולים הנז'. אבל כשעושה שום מצוה בכל פעם, אזי מתגלגל אפילו עד אלפים פעמים, וזש"ה פוקד עון אבות וכו' שפעם א' נקרא אב ופעם ב' נקרא בן וכו', עד רביעים, דהיינו ארבעה פעמים דווקא. וכל זה אם הוא לשונאי, אבל ועושה חסד, דהיינו אם בכל פעם עושה שום מצוה יתגלגל עד אלפים, עכ"ל בספר הגלגולים (מ"מ).

⁴⁰⁴⁷ ואעל (דפ"ו).

ספר שמות

הקדוש, ונכנס לאותו הקשר וחוקק בו אותיות כמקדם. ואז מתקיים העולם, וחוזרים המים למקומם. (שאותו הקשר גורם לרגש את האותיות של השם הקדוש, וחוקק אותן כבתחלה, וחוזרים המים למקומם ואז מתקיים העולם.) ועל זה נאמר "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא".	צורא וחקיך ביה אתוון כמלקדמין וכדין אתקיים עלמא ואהדרו מיין לדוכתייהו ונ"א דההוא צורא ורגיש להו לאתוון דשמא קדישא וחקיך להו כמלקדמין ואהדרו מיין לדוכתייהו וכדין אתקיים עלמא ועל דא כתיב (שמות כ ז) לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא:
רעיא מהימנא:	
מצוה י"ב. להשבע בשמו בדרך אמת. ומי שנשבע שבועה, הוא כולל את עצמו באותן שבע דרגות עליונות, שהשם של הקדוש ברוך הוא נכלל בהן. והרי הם שש. אותו אדם שנשבע שבועת אמת על פי בית דין כולל את עצמו בהן, והוא שביעי, לקיים את השם הקדוש במקומו, ועל זה נאמר "ובשמו תשבע". ומי שנשבע שבועה לחנם ולשקר, גורם לאותו מקום, שלא יתקיים במקומו.	פקודא וי"ב לאומאה בשמיה בארץ קשומ ⁴⁰⁴⁸ ומאן דאומי שבועה הוא כליל גרמיה ⁴⁰⁴⁹ באינון שבע דרגין עלאין דשמא דקודשא בריך הוא ⁴⁰⁵⁰ אתכליל בהו והא שיתא אינון ⁴⁰⁵¹ וההוא (איהו) בר נש דאומי אומאה דקשומ [על פי בית דין] כליל גרמיה בהו ⁴⁰⁵² והוא שביעאה לקיימא שמא קדישא בדוכתיה ⁴⁰⁵³ ועל דא כתיב (דברים ו יד) ובשמו תשבע ומאן דאומי אומאה למגנא ולשקרא גרים לההוא אתר דלא יתקיים בדוכתיה ⁴⁰⁵⁴ :
שבועה לקיים מצות אדונו, זוהי שבועת אמת. כשאותו יצר הרע מקטרג לאדם ומפתה אותו לעבור על מצות אדונו, זוהי שבועה שאדונו משתבח בו.	אומאה לקיימא פקודא דמאריה ⁴⁰⁵⁵ דא איהו שבועה דקשומ כד ההוא יצר הרע מקטרג לבר נש ומפתי ליה למעבר על פקודא דמאריה ודא

⁴⁰⁴⁸ הרמב"ם והבה"ג מנו מצוה זו של "ובשמו תשבע" ממנין המצות, אבל הרמב"ן ז"ל כתב, מש"ה ובשמו תשבע אינה מצוה אלא רשות, דאף מי שיש בו כל אותם המדות את ה' אלקיך תירא וכו' אפילו הכי בשמו תשבע רשאי לישבע אבל אינה מצוה. עוד כתב הרמב"ן או יהיה לאו הבא מכלל עשה לנשבע בשם ע"ז דכתיב ובשמו תשבע וסמך ליה לא תלכון אחרי אלהים אחרים ור"ל בשמו אתה רשאי לישבע ולא בשם ע"ז, עכ"ל. ורע"מ קאי כשיטת הרמב"ם ובה"ג שמצוה לישבע באמת, וז"ש פקודא לאומאה בשמיה וכן דעת האריז"ל (מ"מ).

⁴⁰⁴⁹ סוד השבועה הוא סוד אור ז' תחתונים דנוק' דז"א, אור מקיף שלה, וזה נמשך לה מפה דז"א, כי מסוד אותו הבל נמשך מקיף אל ז' ספירות תתאין דמלכות, והם סוד ז' הבלים דקהלת [תיקו"ז דף ק"ג ע"ב], שיוצאים מפה דז"א, והם מקיפים את המלכות ז' תחתונים שבה, הרי שהשבועה היא במלכות אך שנמשך מן הז"א, לכן 'אישה יקימנו ואישה יפרנו', אמנם הנשבע באמת גורם להלביש את גוף המלכות שהם ז' ספירות תתאין דילה, ע"י ז' הבלים דפומא דז"א, לכן מצוה גמורה לישבע באמת, דכתיב [דברים ו' וי'] 'ובשמו תשבע', וזהו פירוש שבועת אמת, כי אמת הוא ז"א, וממנו נמשך שבועה זאת, להקיף למלכות בהיותה נגד החזה כנודע, גם כל המקיף הוא סוד שם אה"ה, ואה"ה פעמים אה"ה גימט' אמ"ת, וזה שבועת אמת, והנשבע לשקר מונע ממנה אותן הבלים דקדושה, וכביכול מלביש אותה ע"י הבלים המטמאין, שעליהן נאמר [קהלת ב'] 'גם זה הבל ורעות רוח' (שער תיקוני עונות פרק ח).

⁴⁰⁵⁰ ר"ל ז"ת (יהל אור).

⁴⁰⁵¹ ר"ל שו"ק נק' הוי"ה (יהל אור).

⁴⁰⁵² ר"ל שכולל נפשו בב"ד והוא מדת מלכות כידוע (יהל אור).

⁴⁰⁵³ ר"ל לאחר שיקיים כל השם קודם, כמ"ש את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע, היינו תירא י' של השם, שהיא חכמה, יראה רוממות כמ"ש'ל וכמ"ש הן יראת ה' היא חכמה. "תעבוד" ה' עלאה, דעבודה בצפון. ובו תדבק, היינו ו' של השם, שהוא מייחד ומקשר לון והן רעים דלא מתפרדין בסוד הדעת כידוע. ואח"כ ובשמו תשבע שמא קדישא וכו' (יהל אור).

⁴⁰⁵⁴ כמ"ש הרב שהנשבע לשקר מונע ממנה הבלים דקדושה, וכביכול מלביש אותה הבלים טמאים שעליהם נאמר הבל ורעות רוח, לכ"א גרים לההוא אתר שהיא מלכות דלא יתקיים בדכותיה, שכיון שממשיך לה הבלים טמאים ע"י שבועת שוא ממילא מתמעטת משיעור קומתה, וחוזרת בסוד נקודה ואינה עומדת במקומה, ונלע"ד זש"ה ורעות רוח, ר"ל שע"י הבל טמא אזי ורעות רוח כי מלכות הנק' רוח הקודש משברה וממעט קומתה (מ"מ).

⁴⁰⁵⁵ פי' כגון שנשבע לקיים המצוה כמ"ש דוד המלך ע"ה נשבעתי ואקיימנה וכו' (מ"מ).

ספר שמות

ואיהו אומאה דמאריה אשתבחא (אשתבח) ביה ואצטריך ליה לבר נש לאומאה במאריה⁴⁰⁵⁶ על דא ואיהו שבתא דיליה וקודשא בריך הוא משתבח ביה כגון בועז דכתיב (רות ג יג) חי יהו"ה שכבי עד הבקר דהא יצר הרע הוה מקטרג ביה ואומי על דא:	וצריך לאדם להשבע ברכונו על זה, והוא שבחו. והקדוש ברוך הוא משתבח בו, כמו בועז, שנאמר "חי ה' שכבי עד הבוקר", שהרי יצר הרע היה מקטרג בו ונשבע על זה.
נדר איהו לעילא⁴⁰⁵⁷ ואינון חיי מלכא רזא דרמ"ח שייפין ותריסר⁴⁰⁵⁸ אקטירין (קטיסין) כחושבן (ו) נדר"ר ועל דא חמיר משבועה חיי דמלכא⁴⁰⁵⁹ ואלין דיהיב חייין לכל אלן שייפין⁴⁰⁶⁰ ואקרון הכי⁴⁰⁶¹ בגין אינון חייין ואינון חייין נחתין מעילא לתתא להווא מקורא דחייין⁴⁰⁶² ומהווא מקורא נחתין לתתא לכל אינון שייפין:	נדר הוא למעלה והם חיי המלך, סוד של רמ"ח איברים ושנים עשר קשרים כחשבון נדר"ר, ועל זה חמור משבועה. חיי המלך, אלה שנותן חיים לכל האיברים הללו, ונקראים כך בשביל שאותם חיים יורדים ממעלה למטה, לאותו מקור החיים, ומאותו מקור יורדים למטה לכל אותם איברים.
שבועה לקיימא דרגא דלתתא רזא דשמא קדישא⁴⁰⁶³ ודא אקרי מלך עצמו דרוחא עלאה וגופא⁴⁰⁶⁴ דיליה למשרי בגויה ולדיירא ביה ברוחא דשאר יגו גופא ועל דא אקרי מלך עצמו דרוחא עלאה⁴⁰⁶⁵ ותיבה דיליה למשרי בגויה	שבועה לקיים דרגה שלמטה, סוד השם הקדוש, וזה נקרא מלך עצמו של רוח עליונה וגוף שלו לשרות בתוכו ולדור בו, כמו הרוח ששורה בתוך הגוף, ועל זה נקרא מלך עצמו, שרוח עליונה, ההשתוקקות שלה לשרות בתוכו עצמו,

⁴⁰⁵⁶ ר"ל אם היצר הרע מפתהו ונשבע ליצרו זו היא השבועה שחפץ בה הקב"ה מכל השבועות הנז' שהראשונה שנשבע באמת אינה כ"כ כזו, וכן מי שנשבע לעשות מצוה אינה כ"כ כזו, ובזו בלבד קב"ה משתבח (מ"מ).

⁴⁰⁵⁷ אך הנדר הוא למעלה בסוד מוחין, הוא עליון, לכן מכונה לבינה, כי הלא מוחין דז"א הוא מנה"י דבינה נעשו, אם כן נמצא, כי הנדר תלוי באמא עלאה, אך לפי האמת שרשו במוחין דז"א שמאירין בנוק', והענין, כי הלא אחר שעל ידי השבועה נעשה כל גופא, ואז נשלמו כל ג' ספירין עילאין דידה, ואז היא בשוה עם ז"א והוא מאיר בה, כי היא מסתכלת במצחו אשר שם מוחין דיליה, ואז מסתכל מצח דידה בסוד מוחין, למצחא דידה בגו מוחין דיליה ומתנהרין, ואם כן נמצא, כי הסתכלות זה אין בו ממש כמו השבועה שהוא הבל גמור היוצא מן הפה כלול מאשא רוחא ומיא, אמנם הנודר לשוא אינו גורם התלבשות החיצון כלל, רק מניעת הארת המוחין שלה, ולכן אינו כל כך חמור בבחינות אלו, לכן תיקונו שיתענה ששה ימים רצופים, והטעם כי הלא תחלה היתה [י' ספירות שלה] שיעור ג' ספירות בסוד נה"י של ז"א, ואח"כ כדי לעלות ולקבל מוחין, אז מתפשטת ועולה עד מוחין דיליה, והם עליות ו' ספירות, כתר, חכמה, בינה, גדולה [חסד], גבורה, ת"ת, כי דעת וכתר הכל אחד כנודע, ונמצא שחסר ממנה אותן הו' ספירות, לכן נגדם תתענה ו' ימים, והנה נלמד מזה, ששיעור קומתה הוא כ"ח, וכאשר היא עולה להיות כנגדו ממש הם ל"ד, וזה סוד ל"ד אמות [אורך ורוחב היריעה האחת [שמות ל"ו] (שער תיקוני עונות פרק ח). בבינה (יהל אור).

⁴⁰⁵⁸ צ"ל ושית, ר"ל ו"ק (יהל אור).

⁴⁰⁵⁹ ר"ל של בינה (יהל אור).

⁴⁰⁶⁰ דר"ק כנ"ל (יהל אור).

⁴⁰⁶¹ ר"ל למה נקרא חיי דמלכא (יהל אור).

⁴⁰⁶² בינה (יהל אור).

⁴⁰⁶³ כאשר מתגלה הרצון מלמעלה, שהוא מהג"ר, בקיום ההבטחה דכל הז"ת, ר"ל שלא ישתנה בשום אחד מהם, הנה זה נקרא בשם שבועה. וענינו הוא שהגילוי רצון דהג"ר מכריח על כל הז"ת שיתקיים הדבר עכ"פ גם בהסכם מדת הדין שבהם, וזהו לשון שבועה. והוראתו הוא כי נגזר הדבר גם בכל השבעה תחתונות כולם, שלא ישתנה בשום אחד מהם. והנה כל הדין דהז"ת הוא בהמלכות כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז שם), וזהו שאמרו ברע"מ (פנחס רנה ע"א, ומשפטים קטו ע"ב) כי שבועה הוא במלכות, כי בה הוא מציאות השבועה, שהוא הוראת על הסכם כל הז"ת (דע"ה ח"ב קלז ע"א).

⁴⁰⁶⁴ ר"ל בנדר שורה חייין דבינה למטה ובשבועה שורה רוחא וגופא דבינה בהן וזהו עצמו (יהל אור).

⁴⁰⁶⁵ (ס"א תאיבא למשרי וכו') נוסף בדפ"ו.

ספר שמות

שההוא הנסתר למעלה, ולכן מי שנשבע באמת, הוא מקיים את אותו המקום. וכשעומד המקום הזה מקיים, מקיים את כל העולם. הנדר שורה על הכל, על מצוה ועל רשות, מה שלא כך בשבועה, וכך פרשה החברים, עד כאן.	עצמו דההוא דסתר ⁴⁰⁶⁶ לעילא ובגין כך מאן דאומי בקשוט הוא מקיים לההוא אתר וכד קאי האי אתר מקיים מקיים כל עלמא נדר שריא על כלא על מצוה ועל רשות ⁴⁰⁶⁷ דלאו הכי בשבועה והכי אוקמוה חברייא ע"כ ⁴⁰⁶⁸ :
צב/א	זהר:
זכור את יום השבת לקדשו, זהו סוד של הברית הקדוש, ומשום שבברית זו עומדים כל המקורות של איברי הגוף, והוא כלל הכל, כדוגמא זה שבת היא כלל של התורה וכל סודות התורה תלויים בה. וקיום של השבת, כמו קיום של כל התורה, מי ששומר שבת, כאלו שמר את כל התורה.	זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ ח) דא איהו רזא דברית קדישא ⁴⁰⁶⁹ ובגין דבהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא ואיהו כלל כלא כגוונא דא שבת איהו כללא דאורייתא וכל רזין דאורייתא ביה תליין וקיומא דשבת כקיומא דכל אורייתא מאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כולה:
רעיא מהימנא:	רעיא מהימנא:
מצוה כ"ד. להיות זוכר את יום השבת, כמו שנאמר "זכור את יום השבת לקדשו", סוד של שבת הרי בארנו בכל אותם מקומות, יום זכרון של מנוחה של העולם, והוא כלל של התורה, ומי ששומר שבת, כאלו שמר כל התורה.	פקודא וכו' דלמהוי דכיר יום השבת כמה דאת אמר זכור את יום השבת לקדשו רזא דשבת הא אוקימנא בכל אינון דוכתי יומא [דוכרנא] דנייחא דעלמא ⁴⁰⁷⁰ ואיהו כללא דאורייתא ומאן דנטיר שבת כאילו נטיר אורייתא כלה:
והרי נתבאר, זכרון של שבת לקדש אותה בכל מיני קדושים. מי שמזכיר את המלך, צריך לברך אותו. מי שמזכיר שבת, צריך לקדש אותה, והרי נתבאר.	והא אתמר דוכרנא דשבת לקדשא ליה בכל זיני קדושין מאן דאדכר למלכא אצטריך לברכא ליה ⁴⁰⁷¹ ומאן ⁴⁰⁷² דאדכר שבת צריך לקדשא ליה והא אתמר:
זכור הוא לזכר, שמור הוא לנקה, וזה וזה בלי פרוד. יום שבת הסוד של כל האמונה, שתלויה מהראש העליון עד סוף כל הדרגות, שבת היא הכל.	זכור לדכורא איהו שמור איהו לנוקבא ודא ודא בלא פרודא ⁴⁰⁷³ יום שבת רזא דכל מהימנותא דתליא מרישא עלאה ⁴⁰⁷⁴ עד סופא דכל דרגין שבת איהו כלא:
שלש דרגות הן, וכולן נקראות שבת. שבת עליונה, שבת של היום, שבת של	תלת דרגין אינון וכלהו אקרון שבת ⁴⁰⁷⁵ שבת עלאה ⁴⁰⁷⁶ שבת דיומא שבת ⁴⁰⁷⁷ דליליא וכלהו

⁴⁰⁶⁶ דסתים (יהל אור).

⁴⁰⁶⁷ רשותא (דפ"ו).

⁴⁰⁶⁸ פקודא יג לאתעסקא בפריה ורביה וכו עד בכל סטרין ומשם תלך ויקרא מג ע"ב וביום השמיני (הערת הזהר).

⁴⁰⁶⁹ וכן הוא ברע"מ ח"ג מד סע"א, ועי' פרשת פנחס רמג ע"ב, ועי' תיקון"ז תיקון מ"ח, ועי' עוד תיקון"ז תיקון ט' וברע"מ פנחס רנז ע"א (לש"ו).

⁴⁰⁷⁰ העולם הבא (יהל אור).

⁴⁰⁷¹ כמו שכתוב זכר צדיק לברכה (יהל אור), עיי"ש אריכות.

⁴⁰⁷² ומאן (דפ"ו).

⁴⁰⁷³ "ודא ודא בלא פרודא" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁰⁷⁴ כמש"ו דשבת עילאה בינה ובה כלולין ג"ר, שבת דיומא וכו' (יהל אור).

⁴⁰⁷⁵ הרב בטע"מ (פרשת בהר) אמר דשבת הוא מלכות, וכן הוא ג"כ בתיקונים (תיקון ט דף כה ע"א) שבת דאיהי שכינתא, אמנם הנה הוא רק ע"י הבינה שמאיר לה כמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה שביעאה עלייהו יא ע"א), כי עיקר שבת הוא בבינה, יום שכולו שבת (סנהדרין צז ע"א). וכן אמרו ברע"מ פינחס (רנז ע"א) שכינתא אתקריאת שבת מסטרא דתלת דרגין עלאין דאינון כח"ב כו', אבל

ספר שמות

הלילה. וכולן אחת, והכל נקרא שבת, וכל אחת. כשהוא שולט, לוקח את חבריו ומזמינה אותן עמה באותו השלטון שלו, וכשהוא בא לעולם, כולם באים ומזמנים עמו.	חד ואקרי כלא שבת וכל חד כד איהו שלטא נטיל לחברוי וזמין לון בהדיה בההוא שלטנו דיליה וכד האי אתי לעלמא כלהו אתיין וזמינין בהדיה:
כשבא הלילה, מזמין עמו שבת של היום, ומזמין אותו להיכלו ומסתתר עמו. כיון שזה בא, שבת העליונה נמשכת עליה, וכולם גנוזים בהיכל של הלילה, ולכן סעודת הלילה חמורה מביום (כמו של היום).	כד אתי ליליא זמין בהדיה לשבת דיממא וזמין ליה בהיכליה ואתטמר בהדיה כיון דהאי אתיא שבת עלאה אתמשך עליה וכלהו גניזין בהיכלא דליליא ובגין דא סעודתא דליליא חמור [כד ביממא] [מביממא] (דביממא) ⁴⁰⁷⁸ :
כשבא היום, מזמין עמו את שתי האחרות הללו, דרגה עליונה ודרגה תחתונה, זו שמאירה לה וזו שנאורה ממנה, וכולן כאחת נקראות שבת, ושולטות ביום שבת. ושלש הדרגות הללו, הן כלל, וסוד של כל התורה, תורה שבכתב נביאים וכתובים, מי ששומר שבת שומר את כל התורה.	כד אתי יממא זמין בהדיה לתריין אלין אחרנין דרגא עלאה ודרגא תתאה דא דאנהיר ליה ודא דאתנהיר מניה וכלא כחדא אקרי שבת ושלטין ביומא דשבת ואלין תלת דרגין אינון כללא ורזא דכל אורייתא תורה שבכתב ⁴⁰⁷⁹ נביאים וכתובים מאן דנטיר שבת נטיר אורייתא כלא:
שתי מרגליות הן ויתד אחד עמן בתוכן, שעומד בין זו ובין זו, המרגלית העליונה אין בה צבע ואין בה מראה בהתגלות. המרגלית הזו, כשמתחילה להתגלות, מאירות שבע אותיות חקוקות בולטות ונוצצות ובוקעות בקעים והיכלות ומאירים כל אחד ואחד, ואותן שבע האותיות הן שני שמות חקוקים באותה המרגלית. וביום השבת נוצצים ומאירים ופותחים פתחים, ויוצאים ושולטים. ואותם אהי"ה יה"ו מתנוצצות האותיות, ובהתנוצצות שלהן נכנסות זו בזו ומאירות זו בזו.	תריין מרגלין ⁴⁰⁸⁰ אינון וחד סיכתא ⁴⁰⁸¹ בהדיהו בגווייהו דקאים בין האי ובין האי מרגלא עלאה לית ביה גוון לית ביה חיזו באתגלייא ⁴⁰⁸² האי מרגלא כד שארי לאתגלייא נהרין שבע אתוון גליפין בלטיין ⁴⁰⁸³ ונצצין ובקעין בקיעין וקסטירין ונהרין כל חד וחד ואינון שבע אתוון אינון תריין שמהן מחקקין בההוא מרגלא וביומא דשבת נצצין ונהרין ופתחין פתחין ונפקי [ושלטי] (משלטי) ואינון אהי"ה יה"ו מתנצצי אתוון ובנצציו דלהון עאלין דא בדא ונהרין דא בדא:
וכשנכנסות זו בזו, מאירות זו מתוך זו, בשני צבעים, צבע אחד לבן וצבע	וכד עאלין דא בדא נהרין דא מגו דא בתריין גוונין חד גוון חוור ⁴⁰⁸⁴ וחד גוון סומק ומאינון

מבינה ולעילא איהי מנוחה כו', והגם שעיקרה הוא מהג"ר והיא נעלמת מאד, אך ע"י שהיא אם הבנים, והיא מתפשטת בהם ומשתתפת עמהם תמיד, לכן היא מצטרפת עמהם ונחשבת לעולם להשביעי להם וכמ"ש כ"ז הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה וענין אלו התיקונים ו ע"ב ושם עוד בד"ה בראשית ברא שית עליהו ח ע"א), אמנם התפשטותה בהם הרי נודע הוא כי הוא רק מטברה ולמטה, שהוא לבר מגופה (זהר בראשית כא ע"ב), אבל עצמותה ועקרה היא למעלה למעלה כי היא מהג"ר ממש והיא נעלמת מאד (כללים ח"ב נב ע"ב).

⁴⁰⁷⁶ הוא יום שכולו שבת (יהל אור).

⁴⁰⁷⁷ שייך כאן מה שבסוף הספר סימן ח' (הערת הזהר).

⁴⁰⁷⁸ שכולן נכללין בה, משא"כ ביום (יהל אור).

⁴⁰⁷⁹ ר"ל דתנ"ך נגד ג' מדרגות הנ"ל, דאורייתא מבינה, ימא דאורייתא, כמ"ש בתיקון^ז, ונביאים נ"ה דמלכא, וכתובים במלכות כידוע (יהל אור).

⁴⁰⁸⁰ בינה ומלכות (יהל אור).

⁴⁰⁸¹ ו"ק (יהל אור).

⁴⁰⁸² עי' מלואים אות טו.

⁴⁰⁸³ אהי"ה יה"ו (רח"ו).

⁴⁰⁸⁴ שהז' אותיות וז' שמהן דנפקין מנהון הן בז"ת אה"י בג"ס חג"ת, יה"ו בנה"י ממטה למעלה, וה' דאהי"ה במלכות באמצע כמשי"ו, והיא משלמת לאהי"ה למעלה. ולהו"ה למטה, שהיא חי' רביעית, מתהלכת בין החיות, כמ"ש בתיקון^ז. וכל ב' אותיות דעאלין זה בזה, הן בקו א', א' עם ו' בקו ימין

ספר שמות

אחד אדום, ומאותם שני צבעים נעשים שני שמות אחרים, עד שעולות האותיות לשבעה שמות.	תרין [גווינין] אתעבידו תרין שמהן אחרנין עד דסלקין אתוון לשבע שמהן ⁴⁰⁸⁵ :
א', יוצא ונוציץ ונכנס באות ו', ומאירים שניהם בשני צבעים, ואותם שני שמות, אחד נקרא יהו"ה ואחד נקרא א"ל, ומאירים כאחד. ה', יוצאת ונוצצת ונכנסת באות ה', ומאירות שתיים בשני צבעים. ואותם שני שמות, אחד נקרא יהוה סוד של אלהים, ואחד נקרא אלהים ומאירים כאחד. י', נכנסת ב', ומאירות ונוצצות כאחת, ונכנסות זו בזו, ומאירות שתיים חקיקות חקוקות כאחת, והן זוקפות ראש, מאירות ונוצצות הענפים עולים מן הצד הזה ומן הצד הזה, והם אחד עשר ענפים.	א' נפיק ונציץ ועאל באת ו' ונהרין תרווייהו בתרין גווינין ואינון תרין שמהן חד אקרי יהו"ה ⁴⁰⁸⁶ וחד אקרי א"ל ⁴⁰⁸⁷ ונהרין כחדא ה' נפיק ונציץ ועאל באת ה' ונהרין תרווייהו בתרין גווינין ואינון תרין שמהן חד אקרי יהו"ה ⁴⁰⁸⁸ וחד אקרי אלהים ונהרין כחדא י' עאל ב' ונהרין ונציצין כחדא ועאלו דא בדא ונהרין תרווייהו גליפין מתקקן כחדא ואינון זקפן רישא ⁴⁰⁸⁹ נהרין מנציצין ענפין סלקין מהאי סטרא ומהאי סטרא ⁴⁰⁹⁰ ואינון חד סרי ענפין:
ושתי האותיות הללו שמאירות מתחבקות זו בזו, הן יהו"ה יהו"ה, מצפץ מצפץ, בסוד של שלש עשרה מדות הרחמים. ושתי האותיות הללו, כשהן נכנסות זו בזו, וכשמתחבקות זו בזו, זוקפות ראש ומאירות ונוצצות על הכל באותם אחד עשר הענפים שיוצאים בכל צד.	ואלין תרין אתוון דנהרין מתחבקן דא בדא אינון יהו"ה יהו"ה מצפץ מצפץ ברזא דתליסר ⁴⁰⁹¹ מכילן דרחמי ואלין תרין אתוון וכד עאלין דא בדא וכד מתחבקן דא בדא ⁴⁰⁹² וכד מתדבקן דא בדא ⁴⁰⁹³ (וכד עאלין דא בדא) זקפין רישא ונהרין ומנציצין על כלא ⁴⁰⁹⁴ באינון חד סרי ⁴⁰⁹⁵ ענפין דנפקין בכל סטר:
	צב/ב
	זהר:
"זכור" הוא סוד של זכר, שלוקח את כל איברי העולם העליון. "את יום השבת", לרבות ערב שבת, שהוא לילה,	זכור רזא דדכורא איהו רזא דדכורא דנקיט כל שייפי דעלמא עלאה את יום השבת לאסגאה

בח"נ, ב' ההי"ן בקו שמאל ג"ה ב' יודין באמצע ת"י ולג' ראשונות חג"ת קורא גוון חוור ולג' נה"י קורא גוון סומק לפי שחג"ת חסדים נגדם כידוע (יהל אור).

⁴⁰⁸⁵ של אהי"ה יהו"ו (רח"ו). הם ז' שמות היוצאים מהז' אותיות אהיה יהו, שהם שם מ"ב שבעולם הבריאה (ע' שער הכוונות דרושי הלילה דרוש י דף נח ע"א). ויוצאים מאלו הז' אותיות ז' שמות שהם הויה בניקוד צבאות בחסד, הויה בניקוד אלהים בגבורה, מצפץ בת"ת, אל בנצח, אלהים בהוד, מצפץ ביסוד, יה אדני במלכות (וכמ"ש בזה"ק פ' יתרו צב ע"א, וע"ש במקדש מלך, וביהל אור להגר"א, ובפע"ח שער שבת פ"ח, ובשער הכוונות שבת שם, ובדרושי ק"ש פ' ציצית דף כז ע"ב ועוד בכ"מ בזה) (הקדו"ש צב ע"ד).

⁴⁰⁸⁶ חסד (רח"ו).

⁴⁰⁸⁷ נצח (רח"ו).

⁴⁰⁸⁸ נ"ל פשוט כי מאחר שת"ת ויסוד נקראים מצפץ והם קו אמצעי מאירים לענפין שבצדדים שגבורה וחסד נחשבים להו"ה א' ד' אתוון ואל אלהים ז' אתוון הרי י"א זרועות ושוקים נקרא ענפי הגוף (רח"ו).

⁴⁰⁸⁹ שהן בקו האמצעי שהוא מבריח מקצה אל הקצה (יהל אור).

⁴⁰⁹⁰ ר"ל מקו ימין ומקו שמאל כידוע שהקו אמצעי כוללן (יהל אור).

⁴⁰⁹¹ ר"ל שהשני שמות הו"ה הן מתחלפין בא"ת ב"ש, והן ב' הפאות כידוע. וכן כאן ב' השמות שבקו האמצעי מתחלפין (יהל אור).

⁴⁰⁹² קו האמצעי מתגבר ועולה (רח"ו).

⁴⁰⁹³ "וכד מתדבקן דא בדא" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁰⁹⁴ ר"ל, על כל ה' שמות שכוללן את כולם כנ"ל (יהל אור).

⁴⁰⁹⁵ ידוע שב' האותיות דעאלין דא בדא, מגדיל אות הקטן כמו אות הגדול, כידוע בסוד נח נח, וכל האותיות כאן שוין חוץ מן הא' עם הו', וכן בב' שמות אהי"ה אהי"ה, אין חילוק בהם רק הא' עם הו'. וכשעאלין מתגדל הא' ונעשה ו', נמצא בצד ימין ו"ה, וכן בצד שמאל. והן י"א ענפים מכל צד כמ"ו, והן נכללן בב' היודין כי י' הוא עשר וכללות א', והן כ"ב אותיות התורה כמ"ל (יהל אור).

ספר שמות

וזהו "את". "לקדשו", שצריך קדושה מתוך העם הקדוש, ולהתעטר בהם כראוי.	מעלי שבתא דאיהו לילה ודא איהו את לקדשו דאצטריך קדושה מגו עמא קדישא ולאתעטרא בהו כדקא חזי:
"זכור" [הוא] מקום שאין בו שכחה ולא עומדת בו שכחה, שהרי אין שכחה במקום של הברית העליון, וכל שכן למעלה. ולמטה יש שכחה, מקום שצריך להזכיר, ועל זה נאמר "יזכר עוון אבותיו וגו'", ויש שם ממונים שמזכירים זכויות האדם וחטאיו.	זכור אתר דלית ליה שכחה ולא קיימא ביה שכחה ⁴⁰⁹⁶ דהא לית שכחה ⁴⁰⁹⁷ באתר דברית עלאה וכל שכן לעילא ולתתא אית שכחה אתר דאצטריך לאדכרא ועל דא כתיב (תהלים קט יד) יזכר עון אבותיו וגו' ואית תמן ממנן דאדכרן זכין דבר נש וחובוי:
ואין שכחה לפני הכסא הקדוש, מה שהוא לפניו ומי הוא לפניו. "זכור", וכל שכן למעלה, משום שהכל הוא סוד של זכר, ושם נחקק סוד השם הקדוש, יה"ו. ולמטה צריך להתקדש, ובמה התקדש, ב"זכור", שהרי ממנו נוטל כל הקדשות וכל הברכות, וזה כשמתעטרים ערב שבת על העם הקדוש כראוי, בתפלות ובבקשות ובסדור של שמחה.	ולית שכחה קמי כרסיא קדישא ⁴⁰⁹⁸ מה דאיהו קמיה ומאן (ד)איהו קמיה זכור וכל שכן לעילא בגין דכלא רזא דדכורא איהו ותמן אתגליף רזא דשמא קדישא יה"ו ולתתא אצטריך לאתקדשא ובמה אתקדש בזכור דהא מניה נטיל כל קדושן וכל ברכאן ודא כד מתעטרא ⁴⁰⁹⁹ מעלי שבתא על עמא קדישא כדקא יאות (ו)בצלותין ובבעותין ובסדורא דחדוה:
ואם תאמר זכור לא צריך להתקדש, שהרי ממנו יוצאים של הקדשות של העולם. לא כך, שהרי זה צריך להתקדש ביום וזה צריך להתקדש בלילה, וכל הקדושים נוטלים אותם ישראל אחר כך,	ואי תימא זכור לא אצטריך לאתקדשא ודהא מניה (אע"ג דמניה) נפקין כל קדושין דעלמא לאו הכי דהא דא אצטריך לאתקדשא ביממא ודא אצטריך לאתקדשא בליליא וכל קדושין

⁴⁰⁹⁶ הנה אר"א בחי' פב"פ הוא הוי"ה דיודין באבא ואהי"ה דיודין באמא ושניהן גימ' רג"ל והוא גימ' זכור כי הזכירה בה מצד פנים. ובחי' אב"א הם אחוריים של ב' שמות הנ"ל שהם אחוריים דהוי"ה כזה יר"ד ה"י יר"ד ה"י וי"ו יר"ד ה"י וי"ו ה"י באבא ואחורי אמא כזה אל"ף אל"ף ה"י אל"ף ה"י יר"ד אל"ף ה"י יר"ד ה"י אשר שניהן גי' תשכ"ח כי השכחה מצד אחוריים (ע"ח שבירה ב).

ועי' שער הזווגים ו: והנה כשנצרף ב' שמות האלו יהיו גימטריא תשכ"ח, כי הנה אלו הם אחוריים העליונים כנ"ל, ומהם נעשה פנים למטה מהם. ונמצא שיש בהם בחי' בינה הנקרא ס' ובחי' תבונה הנקרא מ' סתומה, והקלי' שכנגד בינה ותבונה נקרא מ"ס, וזהו הטעם ששר של שכחה נקרא מ"ס, כי אלו השמות שהם גימטריא תשכ"ח הם בבינה ותבונה הנקרא מ"ס, ומשם יש שכחה לפי שהם אחוריים והקליפות הנקרא מ"ס אוחזין בהם. וז"ס שארז"ל (חגיגה ט ע"ב) אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו ק"א פעמים, לפי שעד ק' פעמים יש לו שליטה כמנין מ"ס ולא יותר. ואמנם הפנים של או"א הם עולין גימטריא רג"ל כנזכר, והם גימטריא זכור, ומשם בא הזכירה שהם אותיות זכ"ר י"ה, שהם או"א הנקרא י"ה, לפי ששם אין קליפה נאחזת.

עי' שעה"מ ואתחנן: ומאלו השני אחוריים נמשכת השכחה לפי שאין אחיזת החיצונים אלא באחוריים שאין השכחה מצויה אלא ע"י אחיזת החיצונים ועל שני בחינות אלו כתוב בתורה זכור אל תשכח.

⁴⁰⁹⁷ בראשית קצג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁰⁹⁸ שאין השכחה מצויה אלא מחמת הקלי', כי הזכירה היא מצד הקדושה, בסוד (ברכות לב ע"ב) ואין שכחה לפני כסא כבודך (שעה"כ ב ע"ג). "לפני כסא כבודך", הוא בעולם האצילות, אשר הוא יותר פנימי מכסא הכבוד שהוא הבריאה, וזמ"ש "לפני כסא כבודך" (שעה"כ ב ע"א).
⁴⁰⁹⁹ מתעטרי (דפ"ו).

ספר שמות

ומתקדשים בקדשות של הקדוש ברוך הוא.	נמלין לון ישראל לבתר ואתקדשן בקדושי דקודשא בריך הוא:
רעיא מהימנא:	
ה' שנשארה, היא עולה בשם אחד להתחבר עמם, והיא אדני. וכל השמות הללו בולטים ונוצצים ויוצאים ושולטים ביום הזה, כיון שאלה שולטים, יוצאת אותה המרגלית העליונה בולטת נוצצת, ומתוך ההתנוצצות שלה, לא נראה בה צבע.	ה' דאשתאר איהי סלקא בשמא חד לאתחברא בהדיהו ואיהי אדני וכל אלין שמהן בלמין ונצצין ונפקי ושלמי בהאי יומא כיון דאלין שלמי נפק ההוא מרגלא עלאה בלמא מנצצא ומגו נציצו דילה לא אתחזי בה גוון:
כשיוצאת, מכה בשמות הללו. שם אחד מהם, אדני, שהוא שביעי, מתעטר ונכנס למרגלית התחתונה ומתיישב שם אחר תחתיו, והוא י"ה, ומקפת בו אותה המרגלית העליונה ומתעטרת אותה ההתנוצצות שנוצצת בשם הזה.	כד נפקא בטש באלין שמהן חד שמא מנייהו אדני דאיהו שביעאה מתעטרא ועאל במרגלא תתאה ואתיישב שמא אחרא תחותיה ואיהו י"ה ואסתתר ההוא מרגלא עלאה ביה ומתעטרא ההוא נציצו דנציץ בהאי שמא:
אחר שכונס (שמכה) בשמות הללו, יוצאים מהם שבעים ענפים לכל צד, ומתחברים כולם כאחד ונעשית מרכבה וכסא אחד לאותה המרגלית העליונה, ושולטת בעטרותיה מלך בכסא ביום הזה, והכל שמחים. כיון שכולם שמחים, יושב המלך על הכסא, עולה הכסא בשבעים ענפים, כמו שאמרנו.	לבתר דכניש ⁴¹⁰⁰ [נ"א דבטש] בהני שמהן נפקין מינייהו שבעים ענפין לכל סטר ומתחברן כלוהו כחדא ואתעביד רתיכא וכרסייא חדא לההוא מרגלא עלאה ושלמא בעטרוי מלכא בכרסייא ביומא דא וחדא כלא כיון דחדא כלא יתיב מלכא על כרסייא [סליק] (וסלקין) בשבעין ענפין ⁴¹⁰¹ כרסייא כדקאמרן:
ואותן שתי האותיות הראשונות עולות ומאירות ומתעטרות בכ"ב אותיות, כלל של התורה. מכות בשתי האותיות הראשונות ועולות לאחד בששה שבטים ולאחד לששה שבטים אחרים, ואלה הם שנים עשר שבטי ישראל העליון.	ואינן תריין ⁴¹⁰² אתוון וסלקין ונחתין ונהרין ומתעטרן אתוון כ"ב ⁴¹⁰³ [קדמאי ⁴¹⁰⁴ סלקין ונהרין ומתעטרין בכ"ב אתוון] כללא דאורייתא בטשי בתרי אתוון קדמאי ⁴¹⁰⁵ וסלקי לחד ⁴¹⁰⁶ לשית שבטין ולחד בשית שבטין אחרנין ואלין אינן י"ב שבטין דישראל עלאה ⁴¹⁰⁷ :

⁴¹⁰⁰ דכניס (דפ"ו).

⁴¹⁰¹ שכל א' כלול מעשר (יהל אור).

⁴¹⁰² תרומה קלב ע"א (הערת הזהר).

⁴¹⁰³ פ' א"ת ב"ש מאל אדון א"ב ה' תיבות בכל אות וש"ת ו' תיבות בכל אות הרי כ"ב נגד כ"ב אתוון וברבן י"ח תיבות אמצעית ד' תיבות בכל אות ד"פ ח"י ג' ע"ב (גליון מזהר דפוס זולצבאך) (הערת הזהר) (ס"א בכ"ב [כ"ב – שער מאמרי רשב"י] אתוון) (נוסף בדפ"ו).

⁴¹⁰⁴ ש' ת' (רח"ו). צ"ל קדמאין (יהל אור), ר"ל ב' היוד"ן הנ"ל (יהל אור).

⁴¹⁰⁵ א' ב' (רח"ו). ר"ל באותיות א"ב של כ"ב אותיות (יהל אור).

⁴¹⁰⁶ ענין זה הוא בשבח שתקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בתפילת שחרית דיום השבת אל אדון על כל המעשים כו' והנה אמר כי שתי אותיו' האחרונ' מן האלפ"א בית"א שהם ש"ת. אשר הם כללא דאורייתא רוצה לומר שכוללין כל האותיות לפי שהם סיום כל האלפא ביתא כאשר אלו שתי אותיות ש"ת מבטשי בשתי אותיות הראשונ' שהם א"ב אז יוצא מן אותיות ש"ת שית שבטין ושית שבטין שהם כנגד י"ב תיבות שיש בשבח יתנו לו כל צבא מרום תפארת כו' עד וחיות הקדש ששה באות ש' וששה באות ת'. וכאשר הוא להפך שאותיו' א"ב מבטשי בשית. אז יוצאין מן א"ב ה' וה' אתוון שהם אל אדון כו' ברוך ומבורך כו' ואלו הם סוד המלכא [מרגלא – זהר הרקיע] קדישא. אבל בחינת הכרסייא קדישא דמלכא קדישא יתיב עלה הם י"ח תיבות אמצעיו' מן ג' ועד ר' ובכל אחד ואחד ד' תיבות הרי כולן ע"ב תיבין. וכל זה תבין מן פ' תרומה בדף קל"ב ע"ב (שער מאמרי רשב"י). בכח ב' ווי"ן הנ"ל (יהל אור).

⁴¹⁰⁷ ש"ת ויסוד, כל א' כלול מו"ק כידוע, והן י"ב (יהל אור).

ספר שמות

תו אלין תרין ⁴¹⁰⁸ אתוון ⁴¹⁰⁹ סלקין ונחתין (ונחתין) ובטשי בתרין אתוון דסופא דכ"ב אתוון ⁴¹¹⁰ וסלקי חד ⁴¹¹¹ בחמש דרגין וחד בחמש דרגין ואלין (ואינון) עשר אמירן (לשכללא) ולכללא לכ"ב אתוון י"ב שבטין בתרין אתוון (קדמאי) וכללא דאורייתא ועשר אמירן דתרין אתוון דסופא הא כ"ב אתוון דסופא ⁴¹¹² דאורייתא ורזא דא ירית מרגלא עלאה בהוא כרסיא דע"ב ונהרין כ"ב אתוון:	עוד שתי האותיות עולות ויורדות ומכות בשתי אותיות של סוף כ"ב האותיות, ועולות אחת בחמש דרגות ואחת בחמש דרגות, ועשר האמירות הללו לכלל לכ"ב אותיות, י"ב שבטים בשתי אותיות כלל של התורה, ועשר אמירות של שתי האותיות שבסוף, הרי כ"ב אותיות של סוף התורה. וסוד זה יורשת המרגלית העליונה באותו כסא של ע"ב, ומאירות כ"ב אותיות.
ומרגלא תתאה בשעתא דיתב מרגלא עלאה בהוא כרסיא דע"ב ⁴¹¹³ ונהרין כ"ב אתוון כדין ההוא מרגלא תתאה דהוא בחשוכא מסתכל בהוא נהירו בחילא דתוקפא דאינון אתוון דאתרשים בהון דאקרון אדני וכדין אתנהיר וסליק ההוא נהורא ונטיל כל אינון כ"ב אתוון עלאין ושאיב לון ההוא מרגלא [לגביה (נ"א בגויה)] [לגויה] ונהיר נהירו דנציץ לע"ב עיבר:	המרגלית התחתונה, בשעה שיושבת המרגלית העליונה באותו הכסא של ע"ב ומאירות כ"ב אותיות, אז אותה המרגלית התחתונה, שהיא בחשכה, מסתכלת באותו האור, בכח של תוקף של אותן האותיות שנרשמה בהן שנקראו אדני, ואז מאיר ועולה אותו האור ונוטל כל אותן כ"ב אותיות עליונות ושואבת אותן, אותה המרגלית, לתוכה ומאיר אור שנוצץ לע"ב צדדים.
כיון דהאי מרגלא נציץ ושאיב לאינון אתוון ובהדה כדין (בהדי) מרגלא עלאה אתמשך בהדיהו ואתדבק מרגלא במרגלא והוי כלא חד [ורא] איהו רזא [חדא] דתושבתא ⁴¹¹⁴ והא אוקימנא ⁴¹¹⁵:	כיון שהמרגלית הזו נוצצת ושואבת את אותן האותיות עמה, אז המרגלית העליונה נמשכת עמם, ונדבקת מרגלית במרגלית ונהיה הכל אחד, וזהו סוד אחד של השבח, והרי בארנו.
אתוון כד נציץ מהאי סטרא ומהאי סטרא דא איהו סיכתא די בגווייהו בין מרגלא למרגלא כדין ואתעבידו (אתעביד כלא) רזא דשמא קדישא [במ"ב] ודמ"ב (דע"ב) אתוון ⁴¹¹⁶ ובכלא רזא דשמא קדישא דע"ב אתוון [וברזא דשמא	כשהאותיות נוצצות מהצד הזה ומהצד הזה, זהו היתד שביניהם, בין מרגלית למרגלית, אז נעשות סוד של השם הקדוש של מ"ב אותיות, בכל הסוד של השם הקדוש של ע"ב אותיות של המרכבה העליונה, והכל, זה וזה, נקראת שבת, וזהו סוד השבת.

⁴¹⁰⁸ ר"ל ג"כ ב' ווי"ן הנ"ל (יהל אור).

⁴¹⁰⁹ (ס"א קדמאי סלקין) נוסף בדפ"ו.

⁴¹¹⁰ ר"ל בש"ת סוף כ"ב אותיות (יהל אור).

⁴¹¹¹ בכח ב' ההי"ן שבצד שמאל, ובצד ימין, נשתלו ב' אותיות של קצה הימני של א"ב ובצד שמאל ב' אותיות של קצה השמאל (יהל אור).

⁴¹¹² נמחק ביהל אור.

⁴¹¹³ ר"ל, כרסיא הנ"ל של שבעין אנפין, וב' אותיות הנ"ל שהן כלל כל הז' שמחן של ע"ב, ובכ"ב אותיות התורה נשארו ח"י אתוון האמצעות, וד' אותיות רישא וסופא דאתוון נהרין בהו, בכח ד' אותיות דימין ושמאל הנ"ל. נמצא כל א' כלול מד' והן ע"ב, וז"ש ורזא דא ירית כו', שד' אותיות הנ"ל כלולין מכ"ב כנ"ל לפיכך הן נהרין בכל הכ"ב אתוון ומתנהרין מנייהו כ"ב אתוון וז"ש "ונהרין כ"ב כו' (יהל אור).

⁴¹¹⁴ אל אדון (רח"ו). ר"ל אל אדון שאומרים בשבת, אלא ששם בהיפוך שא' ב' כלול כל א' מה' תיבות, וש' ת' כלול כ"א מו' תיבות וח"י תיבות האמצעיות מד' תיבות (יהל אור).

⁴¹¹⁵ בפרשת תרומה (יהל אור).

⁴¹¹⁶ הן ז' אותיות גימ' מ"ב ומ"ב הוא בבינה, ז' אותיות הנ"ל וע"ב חג"ת וכן בנה"י כידוע, והוא הכרסיא הנ"ל, וכ"ב במלכות, בסוד את"ה א' ת' כידוע והן ג' שבתות הנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

קדישא דע"ב אתוון דרתיכא עלאה וכלא האי והאי 4117 אתקרי שבת ודא איהו רזא דשבת (ע"ב):	
צנ/א	
זהר:	
כבד את אביך ואת אמך (שמות כ יב) בכל זיני יקר למחדי לון ובעובדיו (בעובדיו) דכשראן כמה דאת אמר (משלי כג כד) גיל יגיל אבי צדיק ודא איהו יקרא דאבוי ודאמיה:	"כבד את אביך ואת אמך", בכל מיני כבוד לשמחם במעשים כשרים, כמו שנאמר "גיל יגיל אבי צדיק", וזהו כבוד אביו ואמו.
כבד את אביך כמה דאת אמר (משלי ג ט) כבד את יהוה מהונך מהונך מממונך מהונך מחנך בחרוה דנגונא למחדי לבא דהא דא חרוה דלבא כגוונא דא נגונא דכל עלמא עובדין דכשראן דההוא ברא חדי לבא דאבוה ודאמיה:	"כבד את אביך", כמו שנאמר "כבד את ה' מהונך", "מהונך" מממונך, "מהונך" מחנך, בשמחת הנגון לשמח הלב, שהרי זו שמחת הלב. כדוגמא זה הנגון של כל העולם, מעשים כשרים של אותו בן משמח לב אביו ואמו.
מהונך מממונך לכל מה דאצטריכו כגוונא דבר נש אוקיר לקודשא בריך הוא הכי אצטריך לאבא ולאמא בגין דשותפותא חדא אית לון בקודשא בריך הוא עליה וכמה דאצטריך למדחל לקודשא בריך הוא הכי אצטריך למדחל לאבוה ולאמיה ולאוקיר לון כחדא בכל זיני יקר 4118:	"מהונך", מממונך, לכל מה שצריכים. כדוגמא שהאדם מכבד את הקדוש ברוך הוא, כך צריך לכבד אב ואם, משום שיש להם שותפות אחת עם הקדוש ברוך הוא עליו. וכמו שצריך לפחד מהקדוש ברוך הוא, כך צריך לירא מאביו ואמו ולכבדם כאחד בכל מיני כבוד.
למען יאריכון ימך (שמות כ יב) בגין דאית יומין לעילא דתליין בהו חיי בר נש בהאי עלמא ואוקימנא על אינון יומין דבר נש בההוא עלמא לעילא וכלהו קיימין קמי קודשא בריך הוא ובהו אשתמודען חיי דבר נש:	"למען יאריכון ימך", משום שיש ימים למעלה שתלויים בהם חיי האדם בעולם הזה. ובארנו על אותם ימים של אדם באותו העולם למעלה, וכולם עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ובהם נודעים חיי האדם.
על האדמה אשר יהוה אלהיך נותן לך אבטחותא לאתהניא באספקלריא דנהרא ורזא דא על האדמה דא אספקלריא דנהרא באינון יומין עלאין דנהרין מגו מבוועא דכלא:	"על האדמה אשר ה' אלהיך נתן לך", הבטחה להנאות באספקלריה המאירה. וסוד זה "על האדמה", זו אספקלריה המאירה, באותם הימים העליונים, שמאירים מתוך המעיין של הכל.

4117 והכל בסוד ז' אותיות הנ"ל בסוד שבת, וז"ש אל אדון שמרגלא תתאה מתעטר בשם אדנ"י כנ"ל ובכ"ב אותיות כנ"ל ולכן אומרים בשבת (יהל אור).

4118 הבן הנמשך ע"י אביו הוא עלול ממנו ואביו הוא עילתו שהמציאו והעלול משועבד לעילתו הממציא אותו וכו', וז"ס פוקד עון אבות על בנים וז"ס אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה גם ז"ס אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו כי כשאבותיהם קלקלו צינור המים בהתחלתו צריכים בניהם לתקן כל הצינור ממקום אבותיהם ואילך אבל כשהבנים מקלקלים הצינור אין אבותיהם צריכים לתקן מקום בניהם כי כבר נמשך להם המים במקומם וכו'. והרי נתבאר טעם כבוד אב ואם כי אין שפע הבן נמשך לו מלמעלה אלא ע"פ דרכם ובאמצעותם כי הוא עלול מהם כנזכר והנה טעם זה יספיק כאשר האבות והאמהות והבנים כולם נשמתם משורש אחד ואז הם למעלה והוא למטה מהם וצריך אליהם כדי שימשך שפעו וחיותו על ידם וכו' כל נשמה ונשמה הוא נמשכת מן החסדים או מן הגבורות שבדעת דז"א ויש לה שורש בפ"ע שם. והנה בעת שמזדווג האדם עם בת זוגו הם ממשיכים הנשמות הנזכרות ואז אביו נותן בה מבחינת החסדים אשר בו קצת חלק מהם ומתחבר עם הנשמה החדשה הזו ונעשה בחינת אביו כעין מלבוש אליה כדי להדריכה ולסייעה בעולם הזה לקיים המצות ולעסוק בתורה וכו' כל מה שיעשה האדם בעולם הזה יש בו חלק לאביו ולאמו כי הם המסייעים אותו ומדרכים אותו בעולם הזה ע"י זה הלבוש שילבשוהו כנזכר ואפילו כל השפע שמשפיעין עליו מלמעלה אינו נמשך אלא ע"י הלבוש הזה (שער המצות - פרשת יתרו).

ספר שמות

מה שונה בשתי המצוות הללו של התורה, שנאמר בהן "למען יאריכון ימך", בזה ובשלוש הקן. אלא שתי מצוות אלה, כולן תלויות למעלה. אב ואם סוד של זכור ושמור כאחד, ולכן נאמר "למען יאריכון ימך". ובשלוש הקן, שנאמר "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו'", הסוד של עולם העליון, שלא נתנה רשות להסתכל בו, וצריך לשלח מתוך שאלה והתבוננות בו.	מאי שנא באלין תרין פקודין דאורייתא דכתיב בהו למען יאריכון ימך בדא ובשלוש הקן אלא תרין פקודין אלן כלהו תליין לעילא אבא ואמא רוא דזכור ושמור כחדא ובגיני כך כתיב למען יאריכון ימך ובשלוש הקן דכתיב (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך וגו' רוא דעלמא עלאה דלא אתייהיב ביה רשו לאסתכלא ואצטריך לשלח מגו שאלתא ואסתכלותא ביה:
"ואת הבנים תקח לך", שנאמר "כי שאל נא לימים ראשנים וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים אבל למעלה מקצה השמים, שלח תשלח מרעיונותיך לשאול."	ואת הבנים תקח לך דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים ⁴¹¹⁹ וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים אבל לעילא מקצה השמים שלח תשלח מרעיונותיך למשאל:
ובזה נאמר "למען ייטב לך והארכת ימים", לא נאמר "למען איטיב לך", אלא "למען ייטב לך". ולא נאמר "ויאריכון ימך", אלא "והארכת ימים". "למען ייטב לך", אותו המקום שמיטיב לכל, והוא העולם הגנוז והנסתר. "והארכת	ובדא כתיב למען ייטב לך והארכת ימים למען איטיב לך לא כתיב אלא למען ייטב לך ויאריכון ימך לא כתיב אלא והארכת ימים למען ייטב לך ההוא אתר דאוטיב לכלא [ואיהו] (ומי הוא) עלמא דסתים וגניז והארכת
	רעיא מהימנא:
"כבד את אביך ואת אמך", כבדהו בכסות נקיה, דהיינו כנפי מצוה. "כבד את ה' מהונך", זו תורה ומצוות, זהו שנאמר "אורך ימים בימינה בשמאלה וגו'", שאין אדם עני אלא מן התורה. ומן המצוות נודע, אחר שבארוה בעלי המשנה, אין עני אלא מן התורה, ומן המצוות שעשרו של אדם תורה ומצוות.	כבד את אביך ואת אמך כבדהו בכסות נקיה ⁴¹²⁰ דהיינו כנפי מצוה ⁴¹²¹ כבד את יהוה מהונך דא תורה ומצוות ⁴¹²² הדא הוא דכתיב (שם טז) אורך ימים בימינה בשמאלה וגו' דעני לאו איהו בר נש אלא מן התורה ומן המצוות אשתמודע דבתר דאוקמוה מארי מתניתין אין עני אלא מן התורה ומן המצוות דעתרא דבר נש אורייתא ומצוות:
ולכן "כבד את אביך מהונך", ואל תעסוק בתורה, כדי להתגדל בה, כמו שבארוה החברים. ואל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא תאמר אקרא בעבור שיקראוני רבי, אלא "גדלו לה' אתי". "כבד את ה' מהונך", כבן שחייב בכבוד אביו ואמו. משום שהוא משותף משתי	ובגין דא כבד את יהוה מהונך ולא תשתדל באורייתא ⁴¹²³ כדי להתגדל בה כמה דאוקמוה חברייא ואל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא תאמר אקרא בעבור שיקראוני רבי אלא (תהלים לד ד) גדלו ליהוה אתי כבד את יהוה מהונך כבן ⁴¹²⁴ דאיהו חייב ביקרא דאבוהי ⁴¹²⁵ ואמיה

⁴¹¹⁹ עי' מלואים אות טז.

⁴¹²⁰ השתא מפרש את אביך דא קב"ה ואמך דא כנס"י (אור יקר).

⁴¹²¹ מלת נקיה, שתהיה מצוה נקיה שלא יתערב בה מחשבה רעה כלל אלא תהיה ברה ונקיה להקב"ה לשם המצוה ומהאי קרא לא נפקא לן אלא במצוה. בתורה מנא לן (אור יקר).

⁴¹²² נגד קב"ה ושכינתיה בשמאלא עושר וכבוד, היינו מהונך כי האושר האמיתי היא התורה והמצוות כדפירשו רז"ל דעני וכו' (אור יקר).

⁴¹²³ לגבי מצוה כבר נתבאר בכסות נקיה "גדלו לה' אתי" דברי התורה שהיא מצוה, שעמה יגדל לה', וזה בהיותו עוסק בה לשם שמים (אור יקר). ר"ל שתכבד את ה' בתורה ומצוות שתעשה לשמו ית' (יהל אור).

⁴¹²⁴ הענין שהם ג' ענינים בעסק התורה או לעשותם קורדום לחפור בהם, כגון שיקראוני רבי וכו'. הב', על מנת לקבל פרס, והיינו כעבד. הג', כבן, דהיינו שלא על מנת לקבל פרס. ובשליה יאמר אל

ספר שמות

טיפות שמהן נוצר האדם, מהטפה של אביו לבן, העינים ועצמות ואיברים. ומטפה של אמו, השחור שבעיין ושער ועור ובשר, ומגדלים אותו בתורה ומעשים טובים.	בגין דאיהו משותף מתרין טפין⁴¹²⁶ דמנהון נוצר בר נש מטפה דאבוה חוורו דעיינין⁴¹²⁷ וגרמין ואברין ומטפה דאמיה שחור די בעיינין ושערא ומשכא ובשרא ורביאו ליה באורייתא⁴¹²⁸ ועובדין טבין:
שאדם חייב ללמד בנו תורה, שנאמר "ושננתם לבניך", ואם לא למד אותו תורה ומצוות, כאלו עשה לו פסל, ולכן "לא תעשה לך פסל", ועתיד להיות בן סורר ומורה ומבזה אביו ואמו, וגוזל ממנו כמה ברכות, שהואיל והוא עם הארץ, הוא חשוד על הכל, ואפילו על שפיכות דמים וגלוי עריות ועבודה זרה. שמי שהוא עם הארץ, והולך למקום שאין מכירים אותו, ולא יודע לברך, חושדים אותו שהוא עובד עבודה זרה.	דבר נש חייב ללמד בנו תורה⁴¹²⁹ דכתיב (דברים ו ז) וישננתם לבניך ואי לא אולף ליה אורייתא ופקודין כאילו עבד ליה פסל ובגין דא (שמות כ ד) לא תעשה לך פסל ועתיד להיות בן סורר ומורה ומבזה אביו ואמיה וגוזל מניה⁴¹³⁰ כמה ברכאן דהואיל ואיהו עם הארץ חשיד איהו על כלא ואפילו על שפיכות דמים וגלוי עריות וע"ז דמאן דאיהו עם הארץ ואזיל לאתר דלא אשתמודעון ליה ולא ידע לברכא חשדינן ליה דאיהו עובד ע"ז ע"כ⁴¹³¹:
ימים", כמו שנאמר "תקח לך", הוא ברשותו של האדם.	צג/ב
ואם יזדמן לו מעשה ויכוון בו, צדיק הוא. ואף על גב שלא מכוון בו, צדיק	ימים כמה דכתיב (דברים כב ז) תקח לך ברשותא דבר נש איהו:
ואם יזדמן לו מעשה ויכוון בו, צדיק הוא. ואף על גב שלא מכוון בו, צדיק	ואי אזדמן ליה עובדא ויכוון ביה זכאה איהו⁴¹³² ואף על גב דלא מכוין ביה זכאה איהו

תעשם עטרה להתגדל בהם הבחינה הראשונה שהיא פחותה הרבה. והב', אינה דחיה מכל וכל. והג', עליה נוכל לומר בחיוב כבד את ה', כענין כבד את אביך ואת אמך, דהיינו "כבן דאיהי מחויב ביקרא וכו'" והענין כמו שהבן הגשמי הוא משותף מבחי' אביו ומבחי' אמו, כן הנשמה משותפת מאב ת"ת ומאם מלכות (אור יקר). ר"ל שתעשה הכל כבן לאביו שלא ע"מ לקבל פרס אלא שהוא חייב (יהל אור).

⁴¹²⁵ דאבוי (דפ"ו).

⁴¹²⁶ והענין כי טיפה היא י' "וב' טיפין", הם ב' יודין, י' של שם הוי"ה מהזכר, י' של שם אדנ"י מהנקבה, ובסוד היחוד יעלה י' של אדנ"י לגבי י' של הוי"ה, ויתיחדו ויתקשרו כזה יאהדונה". ומשותף ב' יודין אלו, שהם עשר ספירות מת"ת, ועשר ממלכות, תבנה הנשמה. ולזה יש בה בצורתה כח הדין מצד המלכות, וכח הרחמים מצד הת"ת. והיינו מפני שהזכר מזריע לובן בסוד אור ישר, שם ישר, י' על הו"ה. והנקבה מזרעת אודם, בסוד אור חוזר, שם מהופך, י' למטה מאדנ"י (אור יקר).

⁴¹²⁷ והנה בצורה יש זכר כותר וסובב נקבה, או נקבה תסובב גבר או זה בלא זה, והיינו זכר כותר וסובב נקבה חוורו דעיינין ובתוך חוורו שחרי דעיינין, והיינו בסוד הלובן זכר מכתיר בת עין נקבה עם גווניה, ונקבה תסובב גבר בשר ועור שהם אודם מהנקבה "חופה על גרמין" דהיינו העצם לובן מן הזכר והנקבה בשר אודם מן הנקבה כדפי' וזה בלא זה "שערי" שהם מן הנקבה לבדם ושופי עצמותיו דהיינו אברין שהם רמ"ח מן הזכר חסד ודאי (אור יקר).

⁴¹²⁸ היינו בסוד רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, דהיינו תורה מצד הת"ת ומצות מצד המלכות (אור יקר).

⁴¹²⁹ וכן הקב"ה נתן לבן תורה ומצות, ומאן דאיהי בן מסטרא דאצילות, מוכרח שיהיה בו תורה ומצות, דאי לא, לא יהא בן אלא אדרבה יהיה פסל מסטרא דסמאל, לא עבד מסטרא דמטטרו"ן, אלא למטה מצד הרע, דהיינו פסל. וכיון שהוא למטה בחיצונים, לא יספיק שלא עשה טוב אלא ימשך אחר הרע, שהוא שורשו, והיה בן סורר ומורה, והיינו נשמות נמשכות אחר הקלי' בסוד הכרת תכרת הנפש ההיא וכו', ופרשו רז"ל הרשעים הן הן המזיקים כאומרו עין תלעג לאב ותבוש ליקהת אם, היינו בהיותו מבזה תורה ומצות שהם או"א (אור יקר).

⁴¹³⁰ כענין גוזל אביו ואמו, והיינו במעשיו הרעים פוגם למעלה ומסלק השפע, וכן נהנה מן העולם הזה בלי ברכה, וכל אותם הברכות גזלם מלמעלה ודאי (אור יקר).

⁴¹³¹ קדושים פא ע"ב איש אמו ואביו תיראו (הערת הזהר).

⁴¹³² עי' תיקו"ז כג ע"א: דודאי קודשא בריך הוא איהו אורייתא ושכינתא היא מצוה זכאה מאן דמתעסק בהון לייחדא לון וכן זכור ושמור אינן קודשא בריך הוא ושכינתיה זכאה איהו מאן דמייחד

ספר שמות

הוא, שעושה מצות אדונו. אבל לא נחשב כמי שעשה רצונו לשמה, ויכוון בו ברצון של הסתכלות בכבוד רבונו, כמי שלא יודע לסבור סברא, שהרי ברצון תלוי הדבר לשמה, ובמעשה שלמטה לשמה, מתעלה המעשה למעלה ומתתקן כראוי.	דעביד פקודא דמריה אבל לא אתחשיב [כ]מאן דעביד רעותא לשמה ויכוין ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמריה כמאן דלא ידע למסב[ר] סברא דהא ברעותא תליא מלה לשמה ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות:
כדוגמא זו, במעשה של הגוף, נתקן מעשה הנפש, באותו הרצון, שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה את הלב והרצון של האדם. ועם כל זה, אם אין שם רצון של הלב, שהוא עיקר הכל. על זה התפלל דוד ואמר "ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'", שהרי אין כל אדם חכם לשים רצון ולב לתקן הכל, ויעשה מעשה של מצוה, על זה התפלל תפלה זו "ומעשה ידינו כוננה עלינו".	כגוונא דא בעובדא דנופא אתתקן עובדא דנפשא בההוא רעותא דהא קודשא בריך הוא בעי לבא ורעותא דבר נש ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דלבא דאיהו עקרא דכלא על דא צלי דוד ואמר (תהלים צ יז) ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו' דהא לית כל בר נש חכים לשואה רעותא ולבא לתקנא כלא ויעביד עובדא דמצוה על ⁴¹³³ דא צלי צלותא דא ומעשה ידינו כוננה עלינו ⁴¹³⁴ :
מה זה "כוננה עלינו" תכונן והתקן תקונך למעלה כראוי עלינו, אף על גב שאיננו יודעים לשים הרצון אלא המעשה לבדו. "ומעשה ידינו כוננהו" למי, לאותה דרגה שצריך להתקן, כוננהו בחבור אחד באבות, להיות מתקן בהם, במעשה הזה כראוי.	מאי כוננה עלינו כוננה ואתקין תקונך לעילא כדקא יאות עלינו אף על גב דלית אנן ידעי ⁴¹³⁵ לשואה רעותא אלא עובדא בלחודוי מעשה ידינו כוננהו [למאן] לההוא דרגא דאצטריך לאתתקנא כוננהו בחבורא חדא באבהן למהוי מתתקנא בהון כהאי עובדא כדקא יאות ⁴¹³⁶ :
"לא תרצח לא תנאף לא תגנב", אין טעם מפסיק, בכל שלשת אלה. ואם אין טעם מפסיק, לא היה תקון לעולמות,	לא תרצח לא תנאף לא תגנב (לא תענה ברעך עד שקר) (שמות כ יג) לא פסקא טעמא בכל הני תלת ואי לאו דפסקא טעמא לא הוי

לון ביום שבת דאיהו יסוד ברחימו ודחילו ד"ה דאינון אבא ואימא (זכור ושמור) אינון לקבל תפלין דרישא י' ותפלין דידיא ה' דכר ונוקבא וזכאה ואיהו מאן דמייחד לון בקריאת שמע בדחילו ורחימו דבזמנא דישראל משתדלין באורייתא דבכתב ובאורייתא דבעל פה ברחימו ודחילו אתמר בהון (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים ובזמנא דלא משתדלין בהון ברחימו ודחילו אתמר בהון שלח תשלח את האם (שם ז).

ועיי"ש (כו ע"ב): דחכמה ובינה אינון נסתרות במוחא ולבא ברחימו ודחילו ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא.

בהגר"א: לא פרחת לעילא - ר"ל, לאר"א שהן לעילא, כמ"ש לקמן בלא דחילו כו' קדם י"ה. עי' שער רוח"ק י ע"ב: א"ל כונת הצדקה והתפלה והוא לייחד שם י"ה הנפרד מן ו"ה וקודם שהאדם יעשה איזו מצוה או צדקה יאמר לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו בשם כל ישראל ויכוין לחבר שם י"ה שהם דחילו ורחימו עם ו"ה שהם קב"ה ושכינתיה. ועי' פע"ח שער הזמירות פרק ה: צריך קודם שיעשה מצוה או צדקה לומר ליחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו לחבר י"ה עם ו"ה בשם כל ישראל.

⁴¹³³ ועל (דפ"ו).

⁴¹³⁴ עי' ז"ח עה ע"ב: פתח ואמר ומהו ומעשה ידינו כוננה עלינו דא עובדא דיעבד בר נש אי אינון עובדין טבין ישכון עליה הויה ואי לא יסתלק מינה, ע"כ. כנגד מה שתיקן האדם והרויח ע"י מעשיו באמצע ימי החול, כדי להמשיך עליו תוס' קדושת שבת בע"ש, אנו מתפללים, שגם מבחי' זה ישאר ממנה איזה קדושה, וזהו מעשה ידינו כוננה עלינו וכו' פי' כיון שמה שנעשה בשבת מעצמו, הוא נעשה בימי החול ע"י תפלותינו, וזהו ומעשה ידינו כוננה עלינו, ר"ל שזה הזווג הנעשה בכח מעשה ידינו בימי החול, כוננה עלינו ע"י נועם הזה. ולפי שזה הזווג הוא עליון דאר"א, לכן אמר כוננה עלינו, כי אר"א הם עלינו. כי ישראל הם בז"א, שהוא למטה מאר"א. וכנגד זווג התחתון דז"ן אמר, ומעשה ידינו כוננהו, כי גם זווג זה הנעשה על ידי מעשה ידינו, גם הוא כוננהו, ר"ל כונן ו"ה שהם ז"ן (שעה"כ סא ע"א).

⁴¹³⁵ ידעין (דפ"ו).

⁴¹³⁶ עי' סוף הספר דף רעו מה שחסר כאן (הערת הזהר).

ספר שמות

ויהיה אסור לנו להרוג נפש בעולם, אף על גב שיעבור על התורה. אבל במה שיש הפסק טעם, אסור ומותר.	תקונא לעלמין ויהא אסיר לן לקטלא נפשא בעלמא אף על גב דיעבור על אורייתא אבל במה דפסקא טעמא אסיר וישרין (ושארי):
"לא תנאף", לולא שטעם מפסיק, אסור, אפילו להוליד או לשמח באשתו שמחת מצוה, ובמה שהטעם מפסיק, אסור ומותר.	לא תנאף אי לאו דפסקא טעמא אסיר אפילו לאולדא או למחדי באתתיה חדוה דמצוה ובמה דפסקא טעמא אסיר וישרין (ושארי) ⁴¹³⁷ :
"לא תגנוב", לולא שהטעם מפסיק, היה אסור אפילו לגנוב דעת של רבו בתורה, או דעת של חכם [כדי] להתבונן בה, או דיין שדן דין לפי טענה, שצריך לגנוב את דעת הרמאי, ולגנוב את דעת שניהם כדי להוציא את הדין לאור, ובמה שמפסיק הטעם, אסור ומותר.	לא תגנוב אי לאו דפסקא טעמא הוה אסיר אפילו למגנב דעתא דרביה באורייתא או דעתא דחכם לאסתכלא ביה או דיינא דדאין דינא לפום טענה דאצטריך ליה למגנב דעתא דרמאיה ולמגנב דעתא דתרווייהו לאפקא דינא לנהורא ובמה דפסקא טעמא אסיר וישרין (ושארי):
"לא תענה ברעך עד שקר", כאן לא מפסיק טעם, משום שזה אסור כלל וכלל, ובכל דברי התורה, שם הקדוש ברוך הוא סודות עליונים, ולמד בני אדם דרך להתתקן בה וללכת בה, כמו שנאמר "אני ה' אלהיך", מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך.	לא תענה ברעך עד שקר (שמות כ יג) הכא לא פסקא טעמא בגין דאסיר הוא כלל כלל ובכל מילי דאורייתא קודשא בריך הוא שוי רזין עלאין ואוליף לבני נשא ארחא לאתתקנא בה ולמהך בה כמה דאת אמר (ישעיה מח יז) אני יהוה ⁴¹³⁸ מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך:
כמו כן כאן, "לא תחמוד" לא מפסיק טעם כלל. ואם תאמר, אפילו חימוד של התורה אסור, כיון שלא מפסיק הטעם. בא וראה בכולם עשתה התורה כלל, ובזה עשתה פרט, "בית רעך שדהו ועבדו וגו'", בכל דברי העולם, אבל התורה היא תמיד חומדים אותה שעשועים גנזי חיים, אורך הימים בעולם הזה ובעולם הבא.	אוף הכי לא תחמוד לא פסיק טעמא כלל ואי תימא אפילו חמודא דאורייתא אסיר כיון דלא פסקא תא חזי בכלהו עבדת אורייתא כלל ובהאי עבדת פרט בית רעך שדהו ועבדו וגו' בכל מילי דעלמא אבל אורייתא אינהי חמודת תדיר שעשועים גנזי דחיי ארכא דיומין בעלמא דין ובעלמא דאתי:
עשר האמירות הללו של התורה, הן כלל של כל מצוות התורה, כלל של מעלה ושל מטה, כלל של כל עשר האמירות של בראשית אלה, נחקקו על לוחות אבנים. וכל הגנזים שהיו בהם, נראו לעיני כל, לדעת ולהסתכל בסוד של תרי"ג המצוות של התורה שכלולים בהם, הכל נראה לעינים, הכל הוא	הני עשר אמירין דאורייתא אינן כללא דכל פקודי אורייתא ⁴¹³⁹ כללא דעילא ותתא כללא דכל עשר אמירין דבראשית ⁴¹⁴⁰ אלן אתחקקו על לוחי אבנין וכל גנזין דהו בהו אתחזון לעיניהון דכלא למנדע ולאסתכלא ברזא דתרי"ג פקודין דאורייתא דכלילן בהו כלא אתחזי לעינין כלא

⁴¹³⁷ עי' זית רענן על מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה ה.

⁴¹³⁸ "אלהיך" נוסף בדפ"ו.

⁴¹³⁹ ומאי טעמא בנשיאות כפים וליברוך להון בברכה, אלא משום דאית בידים עשר אצבעות, רמז לעשר ספירות שבהם נחתמו שמים וארץ, ואותם העשרה כנגד עשרת הדברות, ובכלל אותן י' נכללו תרי"ג מצות, ומנה אותם אותיות של י' דברות ותשכח דאינון תרי"ג אותיות, ובהם כל כ"ב אותיות בר מן ט' דליתא בהון, מאי טעמא, ללמדך דט' הוא בטן ואינה בכלל הספירות (ספר הבהיר אות קכד). ועי' תיקו"ז קל ע"ב: וכד קריב לטורא דסיני נחית א' מן בראשית דאיהי אנכי ונחית עלה כתר דאינון אתון דעשר אמירין ואשתלים אילנא בכל תקונין דיליה. ועי' מאמרי רשב"י ב' ע"ב: פירוש כי יש בהם בעשרת הדברות תרי"ג אותיות כמנין כתר. ועי' ש' בהגר"א: דאלף הוא כתר שהוא שמא מפרש שקיו דאילנא כמש"ל (יג ע"א יט ע"א) וכשנשלם האילן נחית שקיו דאילנא וז"ש למעלה דאינון אתון דעשר אמירין דהוא שמא מפרש והוא עשרת הדברות שהתחלה דלהון באלף. ועי' לקוטי תורה להאריז"ל - ספר משלי יא וז"ל, ובאבדם רנה שהם תרי"ג מצות כנזכר ועם ז' מצות דרבנן כגון נר חנכה מקרא מגילה עירובין וכיוצא הרי תרי"ג כמנין כתר.

⁴¹⁴⁰ ויקרא יא סע"ב (לש"ו).

ספר שמות

בתבונה להתבונן בלב של כל ישראל, והכל היה מאיר לעיניהם.	איהו בסכלתנו לאסתכלא בלבא דישראל כלהו [וכלא] (ומלה) הוה נהיר לעינייהו:
באותה שעה, כל סודות התורה וכל הסודות העליונים והתחתונים, לא זזו מהם, משום שהיו	בההוא שעתא כל רזין דאורייתא ⁴¹⁴¹ וכל רזין עלאין ותתאין לא אעדי מינייהו בגין דהוו:
	צד/א
רואים עין בעין את זיו כבוד אדונם, מה שלא היה כמו אותו היום מיום שנברא העולם שהקדוש ברוך הוא התגלה בכבודו על הר סיני.	חמאן עינא בעינא זיו יקרא דמריהון מה דלא הוה כההוא יומא מיומא דאתברי עלמא ⁴¹⁴² דקודשא בריך הוא אתגלי ביקריה על טורא דסיני:
ואם תאמר, הרי שנינו, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. יכול, כמו אותו יום שעמדו ישראל על הר סיני, לא כן, משום שאותו היום שעמדו ישראל על הר סיני, עברה מהם הזוהמא, וכל הגופים היו מצוחצחים כצחצוח של מלאכים עליונים, כשמתלבשים בלבושים מצוחצחים לעשות את שליחות אדונם.	ואי תימא הא תנינן דחמאת שפחה על הים מה דלא חמא יחזקאל נביאה יכול כההוא יומא דקאימו ישראל על טורא דסיני ⁴¹⁴³ לאו הכי בגין דההוא יומא דקיימו ישראל על טורא דסיני אעבר זוהמא מנייהו וכל גופין הוו מצחצחון כצחצחא דמלאכין עלאין ⁴¹⁴⁴ כד מתלבשין בלבושי מצחצחון למעבד שליחותא דמריהון:

⁴¹⁴¹ עי' תיק'ז (פא ע"ב): האי רוח דאסתלק איהו רוח דמשיח כמה דאתמר ואיהו רוח הקדש ואיהו רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. בהגר"א: ואיהו רוח חכמה כו' - שהוא רוחו של משיח, והוא רוחא דכליל שיתא רוחין, כמ"ש בא"ר (קל ע"ב), והוא ו"ק בעלה, דהוא רזין דאורייתא, כנ"ל. ועי' תז"ח ב ע"ב: כל מאן דמגלה רזין לצדיקא גרים לצדיק לאנהרא ברזין דאורייתא ולשכינתא דאור ר"ז אתקרי ובההוא זמנא והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע מאי כזהר דרגא דמשה רבנו עליו השלום עמודא דאמצעיתא דעל שמה אתקרי האי חבורא ספר הזהר ושכינתא בה נהרא וזהרא בסיהרא מן שמשא דשמשא נהירא בשית טורין רברבין וסיהרא בשביעאה כלילא משבע. ועי"ש בגר"א יא ע"ד: אילנא דחיי שהוא סולת נקייה כנ"ל דהוא אורייתא דמשה כנ"ל רזין דאורייתא. ועי' תז"ח כו ע"ב: כעץ שתול על פלגי מים דאנון רזין דאורייתא דבעל פה ואתקריאו דברי אלהים חיים מסטרא דאילנא דחיי.

⁴¹⁴² היה הולך ומתתקן העולם מאז כמו בהתיקונים דלעתיד אשר מאחר תחיית המתים והלאה (הקדו"ש כד ע"ג), גילוי ית"ש בנתינת התורה, הנה היה ג"כ בהאור הגנוז, ולכן נאמר (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם (הקדו"ש לב ע"א), נתייסד עי"ז יסוד למטה להיות מקום ומעון לכל המלכות הכללי כולו, לשכון כבוד בתוכם ולהתגלה למטה בכל כללותה כולה, בהיחוד דשכינתא עלאה ותתאה יחד וכמו שהיה במתן תורה, כמ"ש בפ' יתרו (דף צא ע"א) אנכי כלל דעילא ותתא כו' כי שם נתייחד הכל, והיה עומד אז שיתוקן העולם לגמרי כמו קודם החטא (הקדו"ש מז ע"ד), אמנם הוא הנה התיקון הזה דהיחוד הויה אלהים, וכן הוא ושמו אחד, הנה הוא עי" תיקון אחד הכלול מב'. א', הוא ביטול הזוהמא והטומאה והרע שיתבער מן הארץ לגמרי, והב', הוא הזדככות החומר והעביות, שיזדכך כל גוף לנשמה, וכל חומר לצורה. והוא כוונת מאמרם ז"ל ב"ר (פ' כ"ו סי' ו') בפסוק לא ידון רוחי באדם כו', בעוה"ז הרוח היא נבזקת (ר"ל מאיר ומזהיר מלשון כמראה הבזק) באחד מאיבריו, אבל לעתיד לבוא היא נבזקת בכל הגוף, כי יהיו כל הגופות בסוד כתנות אור בא' כמו אדה"ר קודם החטא (כמ"ש ב[זהר] פ' בראשית לו ע"ב, פקודי רכט ע"ב, קדושים פג סע"א, וע' פ' שלח קסט סע"א ורע"ב, ופ' יתרו צד ע"א) (דע"ה ח"א פא ע"ב, ח"ב נו ע"ג), פנימיותה הוא אורייתא דאצילות, אורייתא דקב"ה, שהקב"ה עוסק בה בכל יום וכמ"ש בעבו"ז (ג ע"ב וד ע"ב) והוא נשמתא דאורייתא אשר זכו ישראל לזה בעת מתן תורה, וכמ"ש בפ' בהעלותך (קנב ע"א) (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

⁴¹⁴³ ועי' עוד לקמן קיד רע"א פרשת שלח קסב ע"ב (לש"ו).

⁴¹⁴⁴ עי' פת"ש נוק' דז"א ט ז"ל, אין אחיזת הסט"א אלא בהתלבש הנפש בגוף שהוא כתנות עור של אדה"ר. ועי' בהגר"א בספד"צ יב ע"ג: שמילה נק' בשר, ושם מתגליא החסד כנ"ל, ועורו הוא עור הערלה, והוא בסוד כתנות עור של אדה"ר, שאמרו (סנהדרין לח ע"ב) משוך בערלתו היה, ובתחלה היה כתנות אור כמ"ש בזהר, והוא אור הגנוז, ואח"כ נכסה בעור ונגנז, ולא יגלה עד שיוסר הס"א, ועור הזה הוא עץ הדעת טוב ורע, שממנה אכל אדה"ר, ונמשכה ערלתו.

ספר שמות

ובאהו מלבוש מצוחצח נכנסים לאש ולא מפחדים, כדוגמת אותו המלאך של מנוח, כשנראה לו, ונכנס בשלהבת ועלה לשמים, שנאמר "ויעל מלאך ה' בלהב המזבח". וכשעברה מהם אותה זוהמא, נשארו ישראל גופים מצוחצחים בלי טנוף כלל, והנשמות בפנים כזהר הרקיע, לקבל את האור.	ובהוהו מלבוש מצוחצח עאלין לאשא ולא דחלין כגוונא דההוה מלאכא דמנוח ⁴¹⁴⁵ כד אתחזי ליה ועאל בשלהובא וסליק לשמיא דכתיב (שופטים יג כ) ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח וכד אעבר מינייהו ההוה זוהמא אשתארו ישראל גופין מצוחצחין בלא טנופא כלל ונשמתין לגו כזוהרא דרקיעא לקבלא נהורא:
כך היו ישראל, שהיו רואים ומסתכלים לתוך כבוד אדונם, מה שלא היה כך על הים, שלא עברה מהם הזוהמא באותו הזמן. וכאן, בסיני, שפסקה הזוהמא מן הגוף, אפילו עוברים במעי אמותיהם היו רואים ומסתכלים בכבוד אדונם, וכולם קבלו, כל אחד ואחד כראוי לו.	הכי הוו ישראל דהוו חמאן ומסתכלין גו יקרא דמריהון מה דלא הוו הכי על ימא דלא אתעבר זוהמא מנייהו בההוה זמנא והכא בסיני דפסקא זוהמא מגופא אפילו עוברין אדבמעין (שבמעי) אמן הוו חמאן ומסתכלין ביקרא דמריהון וכלהו קבילו כל חד וחד כדקא חזי ליה:
ואותו יום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא, יותר מן היום שנברא העולם, משום שהיום שנברא העולם, לא היה בקיום, עד שקבלו ישראל תורה, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי".	וההוה יומא הוה חדוה קמי קודשא בריך הוא יתיר מיומא דאתברי עלמא בגין דיומא דאתברי עלמא לא הוה בקיומא עד דקבילו ישראל אורייתא דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי:
כיון שקבלו ישראל תורה על הר סיני, אז התבשם העולם והתקיימו שמים וארץ, ונודע הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה, והתעלה בכבודו על הכל. ועל אותו יום נאמר "ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר", ואין עז אלא תורה, שנאמר "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".	כיון דקבילו ישראל אורייתא על טורא דסיני כדין אתבסם עלמא ואתקיימו שמיא וארעא ואשתמודע קודשא בריך הוא עילא ותתא ואסתלק ביקריה על כלא ועל ההוה יומא כתיב (תהלים צג א) יהוה מלך גאות לבש לבש יהוה עז התאזר ואין עז אלא תורה ⁴¹⁴⁶ שנאמר (שם כט יא) יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:
	פרשת משפטים:
	אמרו המגיהים מתחלת הפרשה עד ומעשה ידי להתפאר בדרך קיד ע"א (ואנשי קדש תהיון לי) הוא מן הסבא ויגענו ומצאנו הנוסחא מדויקת תודה לאל חי:
פתח רבי שמעון ואמר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", תרגום	⁴¹⁴⁷ פתח רבי שמעון ואמר (שמות כא א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם תרגום

⁴¹⁴⁵ יש ב' מיני מלאכים שנבראו שניהם ביום ה', והם זולת אותן שנבראו ביום ב' המתבטלין ומתחדשים בכל יום והם נזכרים בזוה"ק (בראשית יז ע"ב, ויח ע"ב) וכנ"ל ענ"ט, כי הם קטנים מכולם. אבל אותן שנבראו ביום ה' הם גדולים מהם, והם ב' מינים: אחד, הנאמר עליהם (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ ולא נאמר בהם למינהו, והשני הוא מה שנאמר עליהם (שם כא) ואת כל עוף כנף למינהו. והשניים, הם גדולים מן הראשונים, וכמ"ש בזוה"ק שם, ועוף יעופף על הארץ אליו שליחי עלאין דאתחזון לבני נשא בחיזו דבר נש, ולכך נאמר בהם יעופף על הארץ, והרי הם משתנים ומתלבשים בגוף כגוונא בהאי עלמא, וכמ"ש בפ' תולדות (קמד ע"א) ופ' וירא (קא ע"א) וע' פ' יתרו (צד ע"א) (דע"ה ח"ב כט ע"א).

⁴¹⁴⁶ לעיל נח סע"א ומדרש תהלים כא סי' ב ז' סימן ג' (לש"ו)

⁴¹⁴⁷ קודם שנכנס בבאור שמועה זו, ראוי שנפרש מה ענין זה הנקרא גלגול, ולזה נאמר כי הנפש הנטועה בגוף, אם לא הצליחה, והרשיעה בגוף הראשון, לא מפני זה תאבד הנפש, אלא תתגלגל אחרי מותה בגוף שני, וכן בגוף שלישי עדי תטהר, ויבא בגוף א' ותזכה בו, שאין הגוף אל הנפש אלא

ספר שמות

וואלין דיניא די תסדר קדמיהון [וואלו ההלכות שתסדר לפניהם], אלה אותם סדורים של הגלגול דיני הנשמות, שנדונו כל אחד ואחד לקבל ענשו.	וואלין דיניא דתסדר קדמיהון ⁴¹⁴⁸ אלין אינון (חדורין ⁴¹⁴⁹ דגלגלתא דינין) [חידורין ודינין] דנשמתין ⁴¹⁵⁰ דאתרנו כל חד וחד ⁴¹⁵¹ לקבל [עונשיה] (עונשהא):
"כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם" (שמות כא ב) חברייא עדן ⁴¹⁵² הכא לגלגלה כמה רוין טמירין דגלגלתא ⁴¹⁵³ כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד כד נשמתא אתחייבת בגלגולא ⁴¹⁵⁴ אם היא מסטרא דההוא עבד מטטרון דאיהו ⁴¹⁵⁵ כליל שית סטריין כתיב ביה שש שנים יעבד גלגולין דילה לא מתחייבא ⁴¹⁵⁶ אלא שית שנין עד דאשלימת שש דרגין מההוא אתר דאתנמילת:	כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם", חברים הזמן כעת לגלות כמה סודות נסתרים של הגלגול. "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד", כשהנשמה התחייבה בגלגול, אם היא מצד אותו העבד מטטרון", שהוא כולל ששה צדדים, נאמר בו "שש שנים יעבד". גלגולים שלה, לא מתחייבת אלא שש שנים, עד שמשלימה שש דרגות, מאותו המקום שנלקחה.
אבל אם הנשמה היא מצד השכינה, שהיא שביעית, ודאי מה נאמר "ובשביעית יצא לחפשי חנם", שצדיק ודאי אין בו מלאכה, וכיון שאין בו מלאכה, אין בו שעבוד. והנשמה שהיא משם, נאמר בה "ובשביעית יצא לחפשי	אבל אם נשמתא היא מסטרא דשכינתא ⁴¹⁵⁷ דאיהי שביעית ודאי מה כתיב ובשביעית יצא לחפשי חנם דצדיק ודאי (ד)לית ביה מלאכה כיון דלית ביה מלאכה לית ביה שעבוד ונשמתא דאיהי מתמן אתמר בה ובשביעית יצא לחפשי

ממש כקרקע אל האילן שהוא נטוע בארץ. ואם לא הצליח בנטיעה זו תעקר משם וישתל בארץ
אחרת אולי יצליח וכו'. הגלגול הזה על ב' פנים: הא', כשהוא צדיק ונתחייבה הנפש גלגול לחסרון
איזה ענין משלמות הנפשות, שאז לא תחסר כל בה, אלא יחד ג' חלקי הנשמה יתגלגלו, והם
הנקראים נפש רוח ונשמה כדפי' בספר הפרדס בשער הנשמה, וכאשר הרשיע אינו כדרך זה, שאז
הנפש נתחייבה כרת, ותמה נכרתה מהיותה שוב נקשרת ברוח ונשמה, ואז אותו הרוח ואותה
הנשמה הם ערומים מבגדי הנפש, ואז צריכים שיעשו לו נפש חדש, ואין ענין זה נעשה לו מלמעלה,
שאין הויה עליונה אלא שלימה, ואין מלמעלה נפש בלי רוח ולא רוח בלא נשמה, לכך יהיו בני אדם
למטה עושים נפ"ש, והיינו שמצד קבוץ האב והאם בסוד רוחם יתהוה שם נפ"ש בזווגם, והקב"ה
נוטע הרוח והנשמה באותו נפש, והנפש אשר לרוח הזה והנשמה הזאת נכרתת עד אשר אין לה שוב
תקנה והוא מזיק בעולם נדונת, זולתי אם הרהר תשובה ולא הספיק לעשותה, אז בזכות הנשמה
והרוח יעברו דרך גהנם, ויצילו הנפש מדינה של גיהנם, ויתלבשו בה נוסף על נפש הבנוי מעולם
התחתון אשר להם, והיינו רשעים שנצולים מגיהנם ע"י הצדיקים וכו' (אור יקר).

⁴¹⁴⁸ המתרגם שינה לשון משפטים ואמר "דינייא" אם כן יצדק על הגלגולים, שהם דיני ה' על
הנשמה לזכותה (אור יקר). הכוונה כי נודע כי משפט הוא בת"ת וצדקה ביעקב, לזה אמר כי הנה גם
שכן הוא, עכ"ז אונקלוס תרגום ופירשו כי הוא דין, ובסוד על הדינין שדנין להעניש הנשמות בסוד
הגלגול. והיינו יכולין לפרש בסוד ב' מקרא וא' תרגום, שבו גם המשפט המתהפך לדין, וזהו מלת
ואלה מורה סט"א כנז' בפרשת ויחי, ולזה אמר כי המשפטים הם עונשים ודינים, הנשמות הבאים
בסוד סט"א, ע"כ ואלה דברי הברית (זהר הרקיע).

⁴¹⁴⁹ הם דקדוקי הגלגול (מ"מ).

⁴¹⁵⁰ שאין עניינם שוה לכל נפש (אור יקר).

⁴¹⁵¹ לפי מעשיו (אור יקר).

⁴¹⁵² עידן (דפ"ו).

⁴¹⁵³ דגלגולא (דפ"ו), ור"ל סודות הגלגול שהם טמירין (מ"מ).

⁴¹⁵⁴ או שהרשיע ובה לנקות עצמה ולטהרה, או שלא הטיבה כל הצורך, ובה להטיב ולהשלים (אור
יקר).

⁴¹⁵⁵ קה ע"ב טו ע"א צו ע"א (הערת הזהר).

⁴¹⁵⁶ פי' אם הנשמה שרשה ממט"ט שביצירה, ששם מקנן הז"א שהוא בחינת ו"ק לכך אינה
מתגלגלה להיותה תחת יד סט"א היונק ממנה אלא ו' שנים, לתקן ו"ק, ויותר מזה אינה משתעבדת
לסט"א (מ"מ).

⁴¹⁵⁷ פי' אם הנשמה הבאה לעולם הזה היא מהמלכות, אין יניקה לסט"א ממנה ואינה נפגמת, וכו'
אזי יצא לחפשי מן הסט"א (מ"מ).

ספר שמות

חנם", אין בה שעבוד.	חנם לית בה שעבודא:
צד/ב	
בין כך, הרי ירד הזקן אליו, אמר לו, אם כן, רבי, מה תוספת לנשמה שהיא ממנה, שנאמר בה "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך וגו'".	אדהכי הא סבא ⁴¹⁵⁸ נחת לגביה ⁴¹⁵⁹ אמר ליה אי הכי רבי מה תוספת לנשמתא דאיהי מינה ⁴¹⁶⁰ דאתמר בה (שמות כ י) לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך וגו':
אמר לו, זקן זקן, ואתה שואל את זה, שודאי זה נאמר על נשמת הצדיק, שאף על גב שהתחייב לרדת בגלגול בכל אלה, אפילו בעבד ואמה ובהמות, שהם אופנים, או בכל החיות שמהם נשמות בני אדם, נאמר בה "לא תעשה כל מלאכה", וזהו "לא תעבד בו עבודת עבד", בצדיק שהוא יום השבת, "לא תעבד בו עבודת עבד", שהוא יום של חול.	אמר ליה סבא סבא ואת שאיל דא ⁴¹⁶¹ דודאי האי על נשמתא דצדיק אתמר דאף על גב דאתחייב לאחתא בגלגולא בכל אלן אפילו בעבד ואמה ובעירן דאינון אופנים ⁴¹⁶² או בכל חיוון ⁴¹⁶³ דמנהון נשמתין דבני נשא כתיב בה לא תעשה כל מלאכה והאי איהו (ויקרא כה לט) לא תעבד בו עבודת עבד ⁴¹⁶⁴ בצדיק דאיהו יום השבת לא תעבד בו עבודת עבד דאיהו יום דחול:
אבל זקן זקן הנשמה (שבת) שהיא בת יחידה, והיא בת זוגו של צדיק, שהוא שבת. מה זה "אם אחרת יקח לו", אמר לו הרי ודאי הבדלה חולו של שבת, שיש אחר שלא נקרא חולו של שבת אלא חולו של טמאה, שפחה. אמר לו, והרי חולו של שבת, מה זה. אמר לו, זו אמה, שהיא גוף של בת יחידה, שעליה נאמר "אם אחרת יקח לו".	אבל סבא סבא ושבתא [נשמתא] דאיהי בת יחידה ואיהי בת זוגיה דצדיק דאיהו שבת מאי (שמות כא י) אם אחרת יקח לו אמר ליה הא ודאי הבדלה חולו של שבת [דאית אחרת] (דאתאחדא) דלא אתקריאת חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפחה אמר ליה והא חולו של שבת מאי היא אמר ליה דא אמתא ⁴¹⁶⁵ דאיהי נופא דבת יחידה דעלה אתמר אם אחרת יקח לו:
בא וראה, יש נשמה שנקראת אמה, ויש נשמה שנקראת שפחה, ויש נשמה	תא חזי [נשמתא] (שכינתא) אית דאתקריאת אמה ואית ושכינתא דאתקריאת שפחה

⁴¹⁵⁸ עי' לקמן קיד ע"א שזה רב ייבא.

⁴¹⁵⁹ דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע, וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ס' התקונין שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רשב"י בראשית ו ע"א). פי' כי ר"ש אמר כי בנפש הבאה מצד העבד הוא מטטרו"ן כאשר נתגלגלה, צריכה להשתעבד שש שנים כנגד ו' דרגין דיליה, אבל אם הנשמה שנתחייבה בגלגול הוא מצד השכינה, אין לה שיעבוד מלאכה אע"פ שנתגלגלה. והקשה לו הסבא, אי הכי כמה דאמרת, שיש תוספות לנשמה הנאצלת משכינה שאין בה מלאכה, וכן עבדך וכו' וכולם שוות בהעדר עשיית מלאכה יום הז', ומה תוספות יש לה. ותירץ רשב"י, כי אמרו עבדך ואמתך וכו', כי עבד ואמה מטטרו"ן וסנדלפ"ן, כי מאחר שבאת נשמתו מהשכינה הם הם עבדים ואמהן לך, עכ"ז גם שם לא תעשה מלאכה, כי מן הדין שבן ישראל הנמכר אסור להשתעבד בו עבודת עבד וכו' (זהר הרקיע).

⁴¹⁶⁰ מה תוספת לנשמה שהיא מהמלכות יותר משל מט"ט, הרי הכתוב השווה אותם דכתיב אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך (מ"מ). מנה (דפ"ו).

⁴¹⁶¹ פי' הכתוב לא תעשה כל מלאכה דהיינו שאין יניקה לסט"א מנשמה שהיא מהמלכות, לא מבעיא אם יש לה לבוש מבין ובת שהם ז"ן ומעבד שהוא יצירה, ואמה שהיא בריאה, אלא אפילו אין לה אלא לבוש מעבד ואמה שהם יצירה ובריאה, אפילו הכי אין יניקה לסט"א ממנה (מ"מ).

⁴¹⁶² פי' עשייה, ששם האופנים (מ"מ).

⁴¹⁶³ פי' שחיות ביצירה, כמו עבד, שהוא ביצירה (מ"מ).

⁴¹⁶⁴ פי' אינו נפגם כמו נשמה שהיא מהמלכות, והאי דקאמר קרא אם אחרת וכו', קאי על לבוש דילה שהוא ממט"ט (מ"מ).

⁴¹⁶⁵ פי' הוא מט"ט וקראו אמה בהשאלה, שעיקר אמה הוא בבריאה (מ"מ).

ספר שמות

ושכינתא אית דאתקריאת ברתא דמלכא הכא אית איש דאתמר ביה ויהו"ה איש מלחמה (שמות טו ג) ואית איש דאתמר ביה (דניאל ט כא) והאיש גבריאלו (והאיש גבריאל ואית איש דאתמר ביה ה' איש מלחמה):	שנקראת בת המלך. כאן יש איש שנאמר בו "ה' איש מלחמה", ויש איש שנאמר בו "והאיש גבריאל".
ובגין דא נשמתא דאיהי מחייבא בגלגול אם היא ברתא דקודשא בריך הוא אי תימא דאזדבן (דמזדמן) בגופא נוכראה ודתמן (דאיהי) שולטנותא דיצר הרע דאיהו מסטרא (דשמאלא ח"ו דהא כתיב) ודסמא"ל ח"ו (ישעיה מב ח) אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דאיהו יצר הרע:	ולכן הנשמה, שהיא מחויבת בגלגול, אם היא בתו של הקדוש ברוך הוא, אם תאמר שתמכר לגוף נכרי, ששם שלטון יצר הרע, שהוא מצד סמא"ל חס ושלוש, שהרי נאמר "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן", שהוא יצר הרע.
וההוא גופא (דשריא) (דשדיא) ברתא דמלכא אי תימא (דאזדמן בכתרין) דאזדבן בכתרין (דאזדמן מכתרין) תתאין דמסאבו חלילה וחס עלה אתמר (ויקרא כה כג) והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ מאן גופא דברתא דמלכא דא מטטרון והאי גופא איהו [אמה] (אתרא) דשכינתא אף על גב דאיהי נשמתא ודאיהו ברתא דמלכא שבויה תמן בגלגולא אתיא [נ"א בגלגלתא דאתיין בגלגולין בגין דאתית תמן] ודאתיין גלגולין בגין דאתית תמן:	ואותו הגוף ששורה בת המלך, אם תאמר שנמצא בכתרים תחתונים שנשמאו חלילה וחס, עליו נאמר "והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ". מיהו הגוף של בת המלך, זה מטטרון, וגוף זה הוא אמה של השכינה, אף על גב שהיא נשמה, שהיא בת המלך, שבויה שם, בגלגול באה, שבאים גלגולים משום שבאה שם.
(ו)מה כתיב (שמות כא ז) בה וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים ועוד וכי ימכור איש דא קודשא בריך הוא את בתו אלו ישראל (דאינון) (אלין) מסטרא דבת יחידה (אתקריאו) (נקראת) בתו ואי תימא (דיפקון) כגוונא דאלין מסטרא דעבד דאיהו מטטרון (דנפקין) ודנפקו במנוסה ממצרים ⁴¹⁶⁶ לא תצא כצאת העבדים הדא הוא דכתיב (ישעיה נב יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו:	מה נאמר בה "וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים". ועוד "וכי ימכר איש", זה הקדוש ברוך הוא, "את בתו", אלו ישראל, שהם מצד של בת יחידה, נקראו בתו. ואם תאמר שיצאו כדוגמת שאלה מצד של העבד, שהוא מטטרון, שיצאו במנוסה ממצרים, "לא תצא כצאת העבדים", זהו שנאמר "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו".
תא חזי בר נש כד אתיליד ⁴¹⁶⁷ יהבין ליה רוחא [נ"א נפשא] מסטרא דבעירא ⁴¹⁶⁸ מסטרא דדכיו מסטרא דאלין דאתקרון [אופנים] ואופני הקודש זכה יתיר ⁴¹⁶⁹ יהבין ליה רוחא מסטרא	בא וראה, כשנולד איש, נותנים לו נפש מצד הבהמה, מצד של טהור, מצד אלה שנקראים אופני הקודש. זכה יותר נותנים לו רוח מצד של חיות הקודש,

⁴¹⁶⁶ כמ"ש הרב בליקוטים, שני אלפים תורה הוא ביצירה, ששם מט"ט, ומשם היו דור המדבר (מ"מ).

⁴¹⁶⁷ ויקרא רכז ע"ב (הערת הזהר).

⁴¹⁶⁸ דבעיראן (שער מאמרי רשב"י). נעשה תחילת יצירתו ג"כ בבחי' הנה"י שהוא סוד בהמה (כללים ח"א לא ע"א).

⁴¹⁶⁹ צריך שתדע כי אין זה אלא בנשמה חדשה שעדיין לא נתגלגלה כלל, ולכן היא הולכת ונוספת בסדר המדרגות, נפש ואח"כ רוח ואח"ך נשמה. ואינו תלוי בענין השנים רק בזכויות בלבד. אמנם מי שהוא מגולגל מבחינת נפש, אינו יכול ליקח עוד כל ימיו חלק הרוח, וכשימות אחר שישלים הנפש יחזור ויתגלגל לתקן הרוח. וכן הענין בנשמה ובדרוש הגלגולים הארכנו בזה וע"ש (שער מאמרי

ספר שמות

[דחיוון דאינון חיות הקודש זכה] ודחיות זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דכרסיא ותלת אלין⁴¹⁷⁰ אינון אמה עבד ושפחה⁴¹⁷¹ דברתא דמלכא:	זכה יותר נותנים לו נשמה מצד של הכסא, ושלושת אלו הם אמה עבד ושפחה של בת המלך.
זכה יתיר יהבין ליה [נפשא] [נשמתא] בארחה אצילות(א) מסטרא (דארה אצילות) דבת יחידה⁴¹⁷² ואתקריאת איהי בת מלך זכה יתיר יהבין ליה ארוחא דאצילות(א) מסטרא דעמודא דאמצעייתא ואקרי בן לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהוה אלהיכם זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים מאי חיים אלא אינון י"ה דעליהו אתמר (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה ואשתלים [ביה] [יהוה]:	[אם] זכה יותר, נותנים לו נפש בדרך אצילות, מצד של בת יחידה, ונקראת בת מלך. זכה יותר, נותנים לו רוח של אצילות, מצד העמוד האמצעי, ונקרא בן לקודש ברוך הוא, זהו שנאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". זכה יותר, נותנים לו נשמה מצד של אבא ואמא, זהו שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים", מהו חיים, אלא אותם י"ה, שעליהם נאמר "כל הנשמה תהלל יה", ונשלמה בה יהוה.
זכה יתיר יהבין ליה יהוה בשלימו דאתוון⁴¹⁷³ יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהי אדם בארחה אצילות דעילא ואתקרי בדיוקנא דמאריה ועליה אתמר (בראשית א כח) ורדו בדגת הים וגו' והאי איהו שולטנותיהו בכל רקיעין ובכל אופנים ושרפים וחיוון ובכל חיילין ותוקפין דנלעילא ותתא ובגין דא כד בר נש זכי בנפש מסטרא דבת יחידה אתמר ביה לא תצא כצאת העבדים (שמות כא ז):	זכה יותר, נותנים לו יהוה בשלמות, האותיות יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא אדם בדרך אצילות למעלה, ונקרא בדמות רבונו, ועליו נאמר "ורדו בדגת הים וגו'", וזהו שלטונו בכל הרקיעים ובכל האופנים והשרפים והחיות ובכל החיילות והכחות שלמעלה ולמטה. ולכן כשאדם זוכה בנפש מצד של בת יחידה, נאמר בו "לא תצא כצאת העבדים".
רבי חייא ורבי יוסי אערעו חד ליליא במגדלא דצור אתארחו תמן וחדו דא בדא אמר רבי יוסי כמה חדינא דחמינא אנפי שכינתא דהשתא בכל ארחא דא אצטערנא בחדא סבא טייעא	לילה אחד, רבי חייא ורבי יוסי נפגשו במגדל צור, התארחו שם, ושמחו זה בזה. אמר רבי יוסי, כמה שמחתי שראיתי פני השכינה, שעכשיו בכל

רשב"י ועי' זהר הרקיע). עי' ח"ג רכז סע"ב. אפשר לזכות עד יחידה דאצילות, והוא ע"י זכות ומעשים טובים, וכמ"ש בספר הגלגולים (פרק ח) (דע"ה ח"ב קמה ע"א).

⁴¹⁷⁰ פי' בריאה יצירה עשיה, כי אמה היינו אמא דמקנא בכורסיא, והיינו בינה דמלכות, שנטרדה. ועבד היינו ו"ק דמטטרון ביצירה, שנטרד. ושפחה היינו סנדלפון דעשיה שנטרדה מלכות דמלכות בעשיה (זהר הרקיע).

⁴¹⁷¹ ע"י שכל העולמות בי"ע נמשך מציאותם רק דרך מחיצות ומסכים מהאור שלמעלה הנה הם במדרגה אחרת לגמרי ואינם נקראים מעתה בשם בנים אלא רק בשם עבדים (כללים ח"ב צד ע"ד).

⁴¹⁷² עי' בהגר"א בתיקו"ז מז ע"א: ואמר דבת יחידה כמ"ש (שיה"ש ו ח) ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי אחת היא לאמה כו', ומסטרדה נק' הנשמה יחידה, והוא דרגא דמשה, שלא זכה שום אדם אליה. והענין שאף שנר"ן היא דרגא דבי"ע כידוע, וכמ"ש בפ' משפטים שם, כ"ז הוא לפי סדר הבריאה. אבל אחר החטא, ירדו ממדרגתם.

⁴¹⁷³ המילוי הוא יותר בשלימות (דע"ה ח"ב ד ע"ב), ע' מבוי"ש (שע"ב ח"ב פ"ט דף י רע"ד מדפוה"ח ובהגהת מהר"צ שם) כי הגם שהאמת הוא שהו"ה פשוט הוא העיקר, וכמ"ש ג"כ בשער לאה ורחל (ריש פרק ב) וכן הוא באו"א (פרק ה ופרק ז) כי הו"ה פשוט הוא בכתר והמילואים הם בחר"ב, והרי הוה הפשוט יותר גבוה, אך היא הנותנת כי הרי נודע הוא שכל מה שהוא יותר גבוה הוא יותר בהעלם ואינו מתגלה למטה. והרי נמצא שעיקר התועלת להתחתונים הוא מהמילוי דוקא, כי משום שהוא יותר תחתון הוא מתגלה ומאיר למטה (ביאורים ח"ב עד ע"ג) בהיות שניהם יחד השם והמלוי (והוא הבחי' ג'), אז השם בעצמו בפשוטו הוא יותר חשוב ומעולה מן מלוי שבו, כי הרי הוא לעולם עיקרו ושורשו, ומאחר שהם מאירים יחד, ר"ל שהוא עצמו מאיר במילואו, הרי הוה המילוי טפל אליו שהוא רק תולדתו (ביאורים ח"ב עד ע"ד).

ספר שמות

הדרך הזאת הצטערתי בסוחר זקן אחד, שהיה שואל אותי כל הדרך,	דהוה שאיל לי כל ארחא
צה/א	
מי הוא הנחש הפורח באויר, והולך בפירוד, ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת ששוכבת בין שניו. התחיל בחבור וסיים בפירוד. ומה הוא נשר שמקנן באילן, שלא היה בנוי, שנגזלו ולא מהבריות שנבראו במקום שלא נבראו. כשעולים יורדים כשיוורדים עולים. שנים שהם אחד ואחד שהם שלש. מה זה נערה יפה ואין לה עיניים	מאן הוא נחשא דפרח באוירא ואויל בפרודא ⁴¹⁷⁴ ובין כך ובין כך אית ניחא לחד נמלה דשכיב בין שניו שרי בחבורא וסיים בפרודא ⁴¹⁷⁵ ומאי איהו נשרא דקא מקננא באילן דלא הוה בנוי ודאתגזלו (דאתגזרו) ולא מן בריין דאתבריו באתר דלא אתבריוא כד סלקין נחתין כד נחתין סלקין ⁴¹⁷⁶ תרין דאינון חד וחד דאינון תלתא מהו עולימתא שפירתא ⁴¹⁷⁷ ולית

⁴¹⁷⁴ זה יובן במ"ש בפ' בלק בדף קצ"ו אשר הלך חשכים אשר הלכו מבעי ליה. אמר ר' אלעזר בגין דאינון שריין בחיבורא ומיד אתפרשאן, הלך חיבורא, חשכים אתפרשאן כו'. ושני מאמרים האלו יובנו בסוד העגלים שעשו בני ישראל בצאתם ממצרים ושעשה ירבעם. ולכן נבאר תחילה עניינם: כבר ידעת כי הקליפה אצל הקדושה כקוף בפני אדם. והנה בקדושה היא ז"א ונוקביה מחוברים אחור באחור, ואח"כ ננסרו, ואח"כ הוחזרו פנים בפנים. ונודע מה שביארנו בפ' תצוה על אותן תרין נקודין שיש באדם, האחת היא אות יסוד ברית קדש, ולמעלה ממנה יש נקודה אחרת והיא נקודת הטיבור. ושתי נקודות אלו, התחתונה היא ביסוד, והעליונה היא בבינה כנז' אצלנו שם. ולכן הטיבור סתום בסוד בינה, עלמא סתימא, ואינו נפתח אלא בהיות התינוק בסוד עיבור, בעלמא דאתי במעוי דאימא, ואז התינוק יונק משם. ושתי נקודות אלו הם מצד הפנים, אבל בצד האחורים של האדם אין נקודה באחור מכנגד נקודת הטיבור, לפי שאין אחיזה אל החצונים במקום הבינה. אמנם יש נקודה אחת כנגד נקודת היסוד, והיא הנקראת נקודת האחורים, כי שם יש מקום אחיזה אל החצונים. ולהיות כי אותו הדור שיצאו ממצרים היו מבחינת הבינה עלמא דאתי, כי הנה לסיבה זו לא נכנסו לארץ, אבל מתו במדבר כמבואר במקומו, ולכן רצו הערב רב אשר ביניהם לתת אחיזה אל הקליפות אף גם בנקודת הטיבור מכנגדה בצד האחורים, ולהתאחז אף בבינה. ונודע כי מן הטיבור היא התחלת בנין המלכות מצד האחור כנז' באדרא, בטיבורא שארי ובטיבורא שלים. ולכן עשו העגל כלול מזכר ונקבה מחוברים אחור באחור. וזמ"ש קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו בלשון רבים. והענין הוא כי בהיותם אחור באחור, נמצא שיש אל העגל הזה פנים נראים משני צדדיו, ואחורים מכוסים ומחוברים, וזמ"ש אשר ילכו לפנינו, כלומר שבהיותם נעשים בסוד חיבור אחור באחור, הנה ילכו לפנינו בבחינת פנים, כי פנים שלהם ניכרין, ואחוריהם נכסין. ומילת "לפנינו" הוא מלשון פנים. וכבר ידעת מ"ש בזוהר שיר השירים, כי לא חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין עד שלמה המלך ע"ה כשבנה בית המקדש, אבל בימי משה בדור המדבר, עדין היו אחור באחור לעולם. ולכן גם הערב רב עשו העגלים בסוד אחור באחור, דוגמת הקדושה. ומ"ש עשה לנו אלהים, הוא כי משם אלהים הוא אחיזת כל הקליפות, כמבואר אצלנו בסוד תיקון הגאווה והליצנות וע"ש. גם צריך שתדע כי סוד שם אלהים הוא ה' אותיות מנצפ"ך, שהם בחינת ה' הגבורות הנודעות. ושתי אותיות מ"י הם בחינת הב"ל, בן אדם הראשון, והוא סוד מי אסף רוח בחפניו, כי הוא סוד החוטם האוסף ומקבץ כל החמש גבורות למקומם, ושם מתבסמין ונמתקים, לפי שכולם חוזרים ועולים בחוטם, בסוד גבורה אחת בלבד בבינה. וזהו סוד פסוק, וכבס האוסף את אפר הפרה, כי היא הבינה האוספת, אשר היא בסוד החוטם האוספת את הרוח לתוכה. ומה שהיו בתחילה ה' גבורות, שהם סוד פרה, שרוצה לומר פ"ר ה', שהם ה' אותיות מנצפ"ך העולים פ"ר, חזרו עתה להתאחד ונעשו אחד, וזהו לשון אפ"ר, רוצה לומר פ"ר א'. לפי שכולן נכללו עתה כאחד בסוד החוטם ושם נתבסמו. וג' אותיות אל"ה הם בחינת קין בן אדם הראשון, וסודם א' הוא הזרוע אשר משם בחינת קין כנודע אצלנו. ול' היא היד. וה' הם חמש אצבעות היד. ולפי שהערב רב מבחי' קין, לכך אמרו אלה אלהיך ישראל לרמוז אל אותיות אל"ה של שם אלהים, ועכ"ז היו רוצים להמשיך אליו גם בחינת הב"ל, עי' המשך לשונו במלואים אות יז (שער מאמרי רשב"י). עי' אריכות בזהר הרקיע.

⁴¹⁷⁵ הרע נברא ונעשה מהגבורות דעולם הנקודות, וכן כל קיומם הוא ע"י שהם מושרשים בהגבורות דעולם האצילות. וכל זמן שהם קרובים להקדושה ויונקים מן הקדושה, אז הם מתחברים, ויש להם קיום והעמדה, וכמו שהיה בעת שנבראו בראשונה, אבל כשנברר הקדושה מהם ונפסק יניקתם, אז הם מתפרדים ומתבטלים. וכן יהיה לעתיד (הקדו"ש סה ע"א).

⁴¹⁷⁶ עי' אריכות בזהר הרקיע.
⁴¹⁷⁷ רחל, שנקראת יפת תואר ויפת מראה (שעה"כ נט ע"ג). עי' אריכות בזהר הרקיע. צריכים אנחנו עבדיה לעשות לה עינים בכוונותינו (עמק המלך שט"ז פמ"ה).

ספר שמות

והגוף נסתר ומתגלה. היא יוצאת בבוקר ונתכסית ביום, ומתקשטת בקשטים שלא היו.	לה עיינין ⁴¹⁷⁸ וגופא טמירתא ואתגליא איהי נפקת בצפרא ואתכסיאת ביממא אתקשטת בקשטין דלא הוו:
כל זה שאל בדרך, והצטערתי, ועכשיו יש לי מנוחה, שאילו היינו יחד, התעסקנו בדברי תורה, מה שהיינו בדברים אחרים של תהו.	כל דא שאיל בארחא ואצטערנא והשתא אית לי נייחא דאילו הווינא כחדא אתעסקנא במלי דאורייתא מה דהוינן במלין אחרנין דתהו:
אמר רבי חייא ואותו זקן סוחר, ידעת בו משהו. אמר לו, ידעתי שאין ממש בדבריו, שאילו היה יודע, [ש]יפתח בתורה ולא יהיה הדרך בריקנות. אמר רבי חייא ואותו הסוחר ישנו כאן, שהרי לפעמים באותם הריקנים, ימצא איש פעמוני זהב. אמר לו, הרי הוא כאן, והתקין חמורו למאכל.	אמר רבי חייא וההוא סבא טייעא ידעת ביה כלום אמר ליה ידענא דלית ממשו במלוי דאילו הוה ידע יפתח באורייתא ולא הוה ארחא בריקנייא אמר רבי חייא וההוא טייעא אית הכא דהא לזמנין באינון ריקנין ישכח גבר זגין דדהבא אמר ליה הא הכא איהו ואתקין חמריה במיכלא:
קראו לו, ובא לפניכם. אמר להם כעת, שנים הם שלשה ושלשה הם כאחד. אמר רבי יוסי, ולא אמרתי לך שכל דבריו ריקנים והם בריקנות, ישב לפניכם.	קרו ליה ואתא לקמייהו אמר לון השתא תרין אינון תלת ותלת אינון כחד אמר רבי יוסי לא אמינא לך דכל מלוי ריקנין ואינון בריקנייא יתיב קמייהו:
אמר להם רבנים, אני נעשיתי סוחר, ורק מלפני מעט ימים, שהרי בהתחלה לא הייתי סוחר, אבל בן אחד קטן יש לי, ונתתי אותו לבית הספר, ואני רוצה שיעסוק בתורה, וכשאני מוצא אחד מהרבנים שהולך בדרך, אני טוען אחריו, והיום הזה חשבתי שאשמע דברים חדשים בתורה, ולא שמעתי דבר.	אמר לון רבנן אנא טייעא אתעבידנא ומיומין זעירין דהא בקדמיתא לא הווינא טייעא אבל ברא חד זעירא אית לי ויהבית ליה בבי ספרא ובעינא דישתדל באורייתא וכד אנא אשכחנא חד מרבנן דאזיל בארחא אנא טעין אבתריה והאי יומא חשיבנא דאשמע מלין חדתין באורייתא ולא שמענא מדי:
אמר רבי יוסי, בכל הדברים ששמעתי שאמרת, לא תמהתי אלא רק מאחד, או שאתה אמרת בשטות, או שהם דברים ריקים. אמר אותו זקן, ומה היא. אמר, נערה יפה וכו'.	אמר רבי יוסי בכל מלין דשמענא דקאמרת לא תוהנא אלא מחד או אנת בשטותא אמרת או מלין ריקנין אינון אמר ההוא סבא ומאן איהי אמר עולימתא שפירתא וכו':
פתח אותו זקן ואמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם, ה' לי בעזרי וגו', טוב לחסות בה' וגו'", כמה טובים ונעימים ונכבדים ועליונים דברי התורה, ואני איך אמר לפני הרבנים, שלא שמעתי מפייהם עד עכשיו אפילו דבר אחד. אבל יש לי לומר, שהרי אין בושא כלל לומר דברי תורה לפני הכל.	פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קיח ו-ח) יהוה לי לא אירא מה יעשה לי אדם יהוה לי בעזרי וגו' טוב לחסות ביהוה וגו' כמה טבין ונעימין ויקירין ועלאין מלין דאורייתא ואנא [היכי] (רבי) אימא קמי (רבנן) דלא שמענא מפומייהו עד השתא אפילו מלה חדא אבל אית לי למימר דהא לית כסופא כלל למימר מלי דאורייתא קמי כלא:
התעטף אותו הזקן, פתח ואמר "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא בתרומת הקדשים לא תאכל", פסוק זה קרוב לפסוק אחר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו", פסוקים הללו כמשמעם, אבל	אתעטף ההוא סבא פתח ואמר (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל האי קרא [אקרא] (אחר קרא) אחרא סמיך (שם יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו

⁴¹⁷⁸ שקומתה מתחילה מהחזה (שעה"כ נט ע"ג).

ספר שמות

דברי התורה הם דברים נסתרים.	הני קראי כמשמען אבל מלין דאורייתא מלין סתימין אינון:
וכמה הם דברי חכמה שנסתרים בכל דבר ודבר שבתורה, ונודעים לאותם החכמים שיודעים דרכי התורה. שהרי התורה אינם דברי חלום הם, שנמסרו למי שפותר אותם ונמשכים אחר הפה, ועם כל זה צריך לפתור אותם לפי דרכם. ומה אם דברי חלום צריך לפתור אותם לפי דרכם, דברי התורה שהם שעשועי המלך הקדוש, על אחת כמה וכמה, שצריכים ללכת בהם בדרך אמת, שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וגו'".	וכמה אינון מלין דחכמתא דסתימין בכל מלה ומלה דאורייתא ואשתמודען ואינון לגבי חכימין ידיעין ארחין דאורייתא (ארחין) דהא אורייתא לאו מלין דחלמא אינון דקא אתמסרן למאן דפשר לון ואתמשכן בתר פומא ועם כל דא אצטריכו למפשר לון לפום ארחוי ומה אי מלין דחלמא אצטריכו למפשר לון לפום ארחוי מלין דאורייתא דאינון שעשועין דמלכא קדישא על אחת כמה וכמה דאצטריכו למהך בארח קשומ בהו דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וגו'.
עכשיו יש לומר "ובת כהן", זו הנשמה העליונה, בתו של אברהם אבינו, ראשון לגרים, והוא מושך את אותה הנשמה ממקום עליון. מה בין פסוק שאמר "ובת איש כהן", ובין פסוק שאמר "ובת כהן", ולא נאמר "איש". אלא, יש כהן שנקרא "איש כהן" ולא "כהן" ממש. ועל הדרך הזה היה (איש) כהן והיה סגן והיה כהן גדול והיה כהן שאינו גדול, כהן סתם גדול ועליון מאיש כהן, ועל זה יש נשמה	והשתא אית למימר ובת כהן דא נשמתא עלאה ברתיא דאברהם אבינו קדמאה לגיורין ואיהו משיך [להאי] (לה) נשמתא מאתר עלאה (השתא אית למימר) מה בין קרא דאמר (ויקרא כא ט) ובת איש כהן ובין קרא דאמר ובת כהן ולא כתיב איש אלא אית כהן ⁴¹⁷⁹ דאקרי איש כהן ולא כהן ממש ועל ארחא דא הוה [איש] כהן והוה ⁴¹⁸⁰ סגן והוה כהן גדול ⁴¹⁸¹ והוה כהן דלאו איהו גדול כהן סתם רב ועלאה יתיר מאיש כהן ועל דא אית נשמתא ⁴¹⁸² .
ויש רוח ויש נפש.	צה/ב
"ובת כהן כי תהיה לאיש זר", זו הנשמה הקדושה, שנמשכה ממקום עליון, ונכנסה לתוך סתר עץ החיים. וכשרוח הכהן העליון נושבת ונותנת נשמות באילן הזה, פורחות משם אותם נשמות ונכנסות באוצר אחד.	ואית רוחא ואית נפש:
אוי לעולם, שלא יודעים בני אדם להשמר, שמושכים משיכה עם יצר הרע,	ובת כהן כי תהיה לאיש זר (ויקרא כב יב) דא נשמתא קדישא דאתמשכת מאתר עלאה ⁴¹⁸³ ועאלת לגו סתימו דאילנא דחיי ⁴¹⁸⁴ וכד רוחא דכהנא עלאה נשבא ויהיב אנשמתין באילנא דא פרחין מתמן אינון נשמתין ועאלין באוצר תך ⁴¹⁸⁵ .
	ווי לעלמא דלא ידיעין בני נשא לאסתמרא דקא משיכו בהדי יצר הרע ⁴¹⁸⁶ דאיהו

⁴¹⁷⁹ והן כולם בקו ימין, חח"נ, כהן גדל, סגן, כהן הדיוט (יהל אור).

⁴¹⁸⁰ "איש) כהן והוה" נמחק ביהל אור.

⁴¹⁸¹ ר"ל דסגן נקרא כהן סתם, ואיש נקרא כהן הדיוט, אבל במקומות אחרים משמע דאיש עדיף יותר והוא לשון שררה וכמ"ש אישי כה"ג הלא איש אתה גדעון איש ישראל, וכ"כ המפרשים וע' פנים לתורה ולפי זה איש הוא סגן (יהל אור).

⁴¹⁸² דבת כה"ג הוא נשמתא כי הן ג' דרגין דאצילות שכוללן הכל (יהל אור).

⁴¹⁸³ בינה (מ"מ).

⁴¹⁸⁴ פי' ז"א, ומפרש ואזיל ע"י מי באים הנשמות, מהבינה לז"א. ואמר "וכד רוחא דכהנא נשבא ויהיב באלנא דא", דהיינו שעל ידו באים הנשמות מן הבינה לז"א, כמ"ל ואיהו משיך להאי נשמתא מאתר עילאה (מ"מ).

⁴¹⁸⁵ מלכות (מ"מ).

⁴¹⁸⁶ פי' שמחשב בשעת תשמיש שום מחשבה זרה, ובזה גורם שיהיה הגוף של בנו בנינא דאיש זר (מ"מ).

ספר שמות

איש זר והאי בת כהן פרחת לתתא ואשכחת בניינא ובאישן (דאיש) זר⁴¹⁸⁷ ובגין דאיהו רעותא ודמרהו (דמריה) עאלת תמן ואתכפיאת ולא יכילת לשלטאה ולא אשתלימת בהאי עלמא כד נפקת מניה היא בתרומת הקדשים לא תאכל כשאר כל נשמתין דאשתלימו בהאי עלמא:	שהוא איש זר. ובת הכהן הזאת, פורחת למטה ומוצאת בנים באיש זר. ומשום שהוא רצון של אדונה, נכנסת לשם ונכפית ולא יכולה לשלוט ולא נשלמה בעולם הזה. וכשיוצאת ממנו, "היא בתרומת הקדשים לא תאכל", כשאר כל הנשמות שנשלמו בעולם הזה.
תו אית בהאי קרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר עלובתא איהי נשמתא קדישא כי תהיה לאיש זר דקא אתמשכת על גיורא דאתגייר ופרחת עליה מגן עדן בארע סתים על בניינא דאתבני מערלה⁴¹⁸⁸ מסאבא דא הות לאיש זר:	עוד יש בפסוק הזה "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", עלובה היא הנשמה הקדושה. "כי תהיה לאיש זר", שנמשכה על הגר שהתגייר ופרחה עליו מגן עדן בדרך נסתר, על בנין שנבנה מערלה טמאה זו, היתה לאיש זר.
תו⁴¹⁸⁹ ודאני) הוא רוא עלאה יתירא מכלא בעמודא דקיימא לטקלין גו אוירא דנשבא⁴¹⁹⁰ אית טיקלא חדא בהאי סטרא⁴¹⁹¹ ואית טיקלא אחרא בהאי סטרא בהאי סטרא מאזני צדק⁴¹⁹² ובהאי סטרא מאזני מרמה⁴¹⁹³ והאי טקלא לא שכיך לעלמין ונשמתין סלקין ונחתין עאלין ותבין וואית נשמתין עשיקין כד שלטא אדם באדם דכתיב (קהלת ח ט) ועתו (ער) אשר שלט האדם באדם לרע לו לרע לו ודא⁴¹⁹⁴:	עוד, וזהו סוד עליון יותר מהכל, בעמוד שעומד למאזניים בתוך אויר שנושב, יש משקל אחד בצד זה ויש משקל אחר בצד זה. בצד זה מאזני צדק ובצד זה מאזני מרמה. והמשקל הזה, לא נרגע לעולמים, ונשמות עולות ויורדות נכנסות ושבות, ויש נשמות עשוקות כששולט אדם באדם, שנאמר "עת אשר שלט האדם באדם לרע לו", לרע לו ודאי.

⁴¹⁸⁷ כתב הרמ"ק דכתיב ביה הן בעון חוללתי אמר יצחק פ' זה אין לו שחר, חדא דלא שייך לומר דלא ידעין בני נשא לאסתמרא ומה בידם לעשות. ועוד מה דקאמר דקא משכין משיכו וכו', משמע שמשעת המשכה קפיד. ועוד היכא פסיק ותני קרא, היא בתרומת הקדשים לא תאכל, משום דהוית לאיש זר, לגוף, והלא כמה וכמה הוי לאיש זר, וכפו יצרם לעבודת ה' ית', יאכלו בתרומה. ועוד, מאי "כי תהיה", והלא כל הנשמות הכי הוי, ואי אפשר בלאו הכי. ואפשר לתרץ, דלישנא ד"תהיה" משמע שהיא כפופה לאיש זר, מדלא קאמר כי תבא, ואכתי לא נהירא. ועוד, דאי בנשמה שנכפפה ליצר הרע מיירי, פשיטא דבתרומת הקדשים לא תאכל, ומאי קמ"ל. לכן נראה לי דהכי פירושו, ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא מלהרהר ברע בשעת תשמיש, ואינם מקדשים עצמם ומושכין נשמה קדושה בהדי יצר הרע, כי און יחשבו על משכבותם בשעת הזווג, ונמצא הטפה יוצאה בטומאה ובהרהור עבירה בנינא דיצר הרע. והנשמה הקדושה באה ומצאה בנין זה ונכנסת בה בע"כ לעתות רצון קונה, ומצד שהגוף נבנה בלא צדק, בא ברשע ועולה, והנשמה כפופה לו, ואינו יכולה לשלוט ולהשתלם בעולם הזה, אחר שזה במחשבתו הרעה, הגבירה היצר הרע בשעת ביאת הנשמה לטיפה, ונבנית הטיפה ההיא ביסוד חזק ורע, לומר כמעט שהנשמה מוכרחת להיות כפופה. ואף אם לא תעשה עבירה, לא תוכל לעשות מצות להשתלם, וזהו "לא יכילת לשלטאה ולא אשתלמית בהאי עלמא". ומכל מקום, שאע"פ שהיא אנוסה בכך, מ"מ הואיל ולא אשתלמית, לא תאכל בתרומת הקדשים, והשתא אתי שפיר דהוי רבותא ודייק לישנא שפיר ואפשר דלא אשתלמית, היינו שלא זכתה לרוח ונשמה שהם שלימות הנפש, ולפיכך היא לבדה בתרומת הקדשים לא תאכל והיינו דווקא היא (זהר הרקיע).

⁴¹⁸⁸ פ' ואחר מיתה אינו זוכה למעלת צדיקים שבישראל (מ"מ).

⁴¹⁸⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴¹⁹⁰ דנשבת (דפ"ק).

⁴¹⁹¹ המוציא שז"ל פוגם במחשבה כי אינו משתמש בשום כלי ובשום ערוה ועונשו גדול שפוגם בדעת עליון דא"א וכמו שמעשיו הם זכר בלי נקבה כן כביכול גורם למעלה שממשיך אותה הטפה של אותה נשמה מן הזכר העליון ואינה נשפעת במלכו' אבל יוצא לחוץ אל הקלי' הנק' קליפ' נוגה הנז' בזוהר פ' ויקהל והיא ג"כ סוד אותה טיקלא דאזמנת בההוא סטרא דעשיקת נשמתין כנז' בתחלת הסבא דפ' משפטים דצ"ה וצ"ו (שעה"כ נו ע"ב).

⁴¹⁹² פ' הוא הטוב דנוגה (מ"מ).

⁴¹⁹³ הוא הרע דנוגה (מ"מ).

⁴¹⁹⁴ עי' ספר גלגולים פרק א': הנה בתחלה כשנברא אדה"ר היו כל הנשמות שהם מצד הטוב כלולות בו ותלויות בו, ואחר שחטא וערב טוב ברע, אז נתערבו הטוב והרע, ומחלק הרע ההוא יצאו

ספר שמות

אבל נשמה זו שהיתה לצד האחר, איש זר, ונעשקה ממנו, זוהי "לרע לו", לו לאותו איש זר. "והיא בתרומת הקדשים לא תאכל", עד שעושה בה הקדוש ברוך הוא מה שעושה. בא הפסוק ואמר "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", כך זה.	אבל האי נשמתא דהות לסטרא אחרא איש זר ואתעשקת מניה ⁴¹⁹⁵ דא איהי לרע לו לו ולהוא (להאי) איש זר ואיהי בתרומת הקדשים לא תאכל עד דעביד בה קודשא בריך הוא מה דעביד אתא קרא ואמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר הכי הוא:
כאן יש סוד, איך נעשקות הנשמות. אלא העולם הזה מתנהג הכל בעץ הדעת טוב ורע, וכשמתנהגים בני העולם בצד הטוב, המשקולת עומדת ומכריעה לצד הטוב. וכשמתנהגים בצד הרע, מכריעה לאותו הצד. וכל הנשמות שהיו באותה שעה, במשקולת היה עושק אותן ולוקח אותן.	הכא אית רזא היך מתעשקן נשמתין אלא האי עלמא אתנהג כלא באילנא דדעת טוב ורע ⁴¹⁹⁶ וכד אתנהגן בני עלמא בסטרא דטוב טיקלא קיימא ואכרע לסטרא דטוב וכד אתנהגן בסטרא דרע אכרע להווא סטרא וכל נשמתין דהוו בההיא שעתא בטיקלא הוה עשיק לון ונטיל לון:
אבל "לרע לו", שאותן נשמות מכניעות את כל מה שמוצאות מצד הרע ומשמירות אותו. וסימן לזה, ארון הקדש שנעשק לתוך פלשתים, ושלטו בו להרע להם. כמו כן כאן, אלו הנשמות נעשקות מהצד האחר להרע להן.	אבל לרע לו דאינון נשמתין כפיין ⁴¹⁹⁷ לכל מה דאשכחן מסטרא בישא ושיצאן ליה וסימנא לדא ארונא קדישא דאתעשק גו פלשתים ושלטו ביה לרע לון אוף הכי הני נשמתין אתעשקין מסטרא אחרא לרע לון ⁴¹⁹⁸ :
מה נעשה מאותן נשמות, ראינו בספרי הקדמונים, שמהם היו אותם חסידי אומות העולם, ואותם הממזרים שהם תלמידי חכמים, שקודמים לכהן גדול עם הארץ, וחשוב בעולם אף על גב שהוא נכנס לפני ולפנים. בכה הזקן הזה רגע אחד, תמהו החברים ולא אמרו דבר.	מה אתעבידו מאינון נשמתין חמינן בספרי קדמאי דמגיהו הוו אינון חסידי אומות העולם ואינון ממזרי תלמידי חכמים [ממזרים] דקדמן לכהנא רבא עמא דארעא וחשוך ⁴¹⁹⁹ בעלמא אף על גב דעאל לפני ולפנים ⁴²⁰⁰ בכה האי סבא ⁴²⁰¹ רגעא חדא תווהו חברייא ולא אמרו מידי:
פתח אותו זקן ואמר "אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו'", פרשה זו נאמרה על הסוד הזה "וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא	פתח ההוא סבא ואמר (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו' האי פרשתא על רזא דא אתמר (שם ז) וכי ימכר

אח"כ אומות העולם, באופן שעיקר אדה"ר הוא הטוב שהם נשמות ישראל, ולכן אדם אתם, ר"ל כל כללות נשמותיכם אינם זולת אדם שהוא אדה"ר. ואתם ניצוצות ואיברים שלו, ולכן נקרא ישראל גוי אחד, כמ"ש ומי כעמך ישראל גוי א' בארץ וגו'. אמנם אר"ה אין קרוין אדם, פי' שלא יצאו אלא מחלק הרע שנתערב באדה"ר. והנה כשאכל מעץ הדעת טו"ר, עירב הטוב ברע, ונתערב הטוב של אדה"ר עם הרע של הקלי' הזכר מסמאל, אדם בליעל. וכן הטוב של חוה נתערבה ברע של לילית שהיא זוהמת הנחש שבא על חוה. והנה כמו שכל נשמות ישראל היו כלולים באדה"ר, כן נשמת אר"ה כלולים בס"ם. והנה כמו שהיה באדה"ר רמ"ח איברים, שבהם היו תלויים כל הנשמות הטוב, כן כל רמ"ח איברים כלולים בס"ם, שבהם תלויים כל הנשמות הרע. וכשחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת טו"ר, נתערבו יחד ונתלבשו אותם הנשמות הטובים הנאחזים באיברי אדם, עם אותם של אדם בליעל, כל אבר בתוך אבר כמוהו. הא כיצד, ראש תוך ראש וכו', עד רגלין ברגלין. והנה כמו שבחי' הנפש הם רמ"ח איברים של אדה"ר, ונתלבשו בו רמ"ח איברים של אדם בליעל וכו' (זהר הרקיע).

⁴¹⁹⁵ פי' שנעשקה מסביתו, ור"ל שהוא עשק אותה מהקדושה (מ"מ).

⁴¹⁹⁶ פי' היא קלי' נוגה בכללה (מ"מ).

⁴¹⁹⁷ "ס"א חפיין" נוסף בדפ"ו.

⁴¹⁹⁸ פי' מסיבת ס"א שהוא עשקם מהקדושה (מ"מ).

⁴¹⁹⁹ וחשוב (דפ"ו).

⁴²⁰⁰ ולפנים (דפ"ו).

⁴²⁰¹ לפי שהזכיר שליטת אדם באדם, והוא פגם ששולט אדם בליעל על אדם דקדושה, לכך בכה (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

כצאת העבדים אם רעה וגו', רבון העולם, מי לא יפחד ממך, שאתה שולט על כל מלכי העולם, כמו שנאמר "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'".	איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו' מאריה דעלמא מאן לא ידחל מינך דאנת שליט על כל מלכין דעלמא כמה דאת אמר (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.
כמה הם בני האדם בעולם שמשבשים בפסוק הזה, וכולם אומרים, אבל הפסוק הזה לא מתיישר בפיהם. וכי הקדוש ברוך הוא הוא מלך הגוים, והלא הוא מלך ישראל, וכך נקרא, שהרי נאמר "בהנחל עליון גוים וגו'", ונאמר "כי חלק ה' עמו", ועל זה הוא נקרא מלך ישראל. ואם תאמר שהוא נקרא מלך הגוים, הרי שבח שלהם, שהקדוש ברוך הוא מלך עליהם, ולא כמו שאומרים, שהם נמסרו לשמשים ולממונים שלו.	כמה אינון [בני נשא] בעלמא דקא משתבשן בהאי קרא וכלהו אמרין אבל קרא דא לא אתיישר [בפומייהו] (על חילוי) וכי קודשא בריך הוא מלך הגוים איהו והלא מלך ישראל איהו והכי אקרי דהא כתיב (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' וכתיב (שם ט) כי חלק יהוה עמו ועל דא אקרי מלך ישראל ואי תימא דאיהו מלך הגוים אקרי הא שבחא דלהון דקודשא בריך הוא מלך עליהו ולא כמה דאמרין דאתמסרו לשמשיין ולממונין דיליה:
ועוד סוף הפסוק, שנאמר "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך", כל זה הוא שבח לשאר העמים, ותמיהה היא איך לא מתעלים בפסוק הזה לרום	ותו סיפא דקרא דכתיב (ירמיה י ז) כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך כל האי שבחא איהו לשאר עמין ותוהא איהו היך לא מסתלקי בהאי קרא לרום
צו/א	
הרקיע, אלא שהקדוש ברוך הוא סמא את עיניהם, ולא יודעים בו כלל, שהרי מה שאנו אומרים, שכולם אין ואפס ותהו, שנאמר "כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו". הרי העיקר העליון הגדול והנכבד שם אותם הפסוק הזה.	רקיעא אלא דקודשא בריך הוא סמא עינייהו ולא ידעי ביה כלל דהא מה דאנן אמרי דכלהו אין ואפס ותהו דכתיב (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו הא עקרא עלאה רבא ויקירא שוי לון קרא דא:
אמר לו רבי חייא, והרי נאמר "מלך אלהים על גוים וגו'". אמר לו, אני ראיתי שאחר הכותל שלהם היית, ויצאת בפסוק הזה לעזור להם. היה לי להשיב בתחילה על מה שאמרתי, אבל כיון שמצאתי אותך בדרך, אעביר אותך משם, ומשם אלך להעביר את הכל.	אמר אליהו רבי חייא והא כתיב (תהלים מז ט) מלך אלהים על גוים וגו' אמר ליה אנא חמינא דבתר כתלייהו הוית ונפקת בהאי קרא לסייעא לון הוה לי לאתבא בקדמיתא על מה דאמינא ⁴²⁰² אבל כיון דאשכחנא לך בארשא אעבר לך מתמן ומתמן איהך לאעברא (לך) כלא:
בא וראה, כל השמות וכל כנויי השמות שיש לקדוש ברוך הוא, כולם מתפשטים לדרכיהם, וכולם מתלבשים	תא חזי כל שמות וכל כנויין דשמהן דאית ליה לקודשא בריך הוא כלהו מתפשטן לארחהו ⁴²⁰³ וכלהו מתלבשיין אלין באלין וכלהו

⁴²⁰² כתב מהרמ"ק זלה"ה מאותן דס"ד דהקב"ה איקרי מלך הגוים. אמר יצחק גם זה אינו, אלא בתר כותלייהו דגוים הוית להעמיד כותלם, שלא יפלון ולומר שגם הם נחשבים שהקב"ה נקרא מלך עליהם, אבל כתלא דהוית סמך אבתריה אתנסח קרא קאים על קיומיה באסתכלותא זעיר (זהר הרקיע).

⁴²⁰³ שיש לכל שם ושם פעולות מיוחדים, וכמ"ש (שמות רבה פ"ג סי' ה) לפי מעשי אני נקרא וכנודע בספר שערי צדק ושערי אורה (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

מתפלגין לארחין (ידיען) ושבילין ידיען⁴²⁰⁴ בר שמא יחידאה ובריר דכלו (מכל) שאר שמהן דאחסין לעמא יחידאה בריר מכל שאר עמין ואיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו וכתיב (שם ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה⁴²⁰⁵ בשמא דא ממש יתיר מכל שאר שמהן:	אלה באלה, וכולם נחלקים לדרכים ושבילים ידועים, פרט לשם היחידי הנבחר של כל שאר השמות, שהוריש לעם היחיד הנבחר מכל שאר העמים, והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שנאמר "כי חלק ה' עמו", ונאמר "ואתם הדבקים בה'", בשם זה ממש, יותר מכל שאר השמות.
ושמא חד מכל שאר שמהן דיליה וההוא (איהו) דאתפשט ואתפלג לכמה ארחין ושבילין ואקרי אלהים⁴²⁰⁶ ואחסין שמא דא ואתפלג לתתאי דהאי עלמא⁴²⁰⁷ ואתפלג שמא דא לשמשיין ולממנן דמנהגי לשאר עמין כמה דאת אמר (במדבר כב ט) ויבא אלהים אל בלעם לילה (בראשית כ ג) ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה וכן כל ממנא [וממנא] (ושמא) דאחסין ולון קודשא בריך הוא לשאר עמין בשמא דא כלילין ואפילו ע"ז בשמא דא אקרי ושמא דא מלך על גוים ולא וההוא שמא דא איהו [ההוא] דמלך על ישראל דאיהו יחידאה לעמא יחידאה (לעמא דישראל) עמא קדישא:	ושם אחד מכל שאר שמותיו, אותו שהתפשט ונחלק לכמה דרכים ושבילים, ונקרא אלהים, והוריש את השם הזה ונחלק לתחתונים של העולם הזה, ונחלק השם הזה לשמשים ולממונים שמנהיגים את שאר העמים, כמו שנאמר "ויבא אלהים אל בלעם לילה", "ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה", וכן כל ממנה וממנה שהוריש הקדוש ברוך הוא אותם לשאר העמים נכללים בשם הזה. ואפילו עבודה זרה נקראת בשם הזה, ושם זה מלך על גוים, והוא אינו השם שהוא מלך על ישראל, שהוא יחידי לעם היחידי, לעם ישראל העם הקדוש.
ואי תיבא על ארחא דא נוקים קרא דכתיב (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים דדא איהו שמא דקא מלך על גוים אלהים ודהא דחילו ביה	ואם תאמר, על דרך זו נעמיד את הפסוק, שנאמר "מי לא יראך מלך הגוים", שהרי הוא שם שמולך על גוים, אלהים, שהרי היראה שרויה בו והדין

⁴²⁰⁴ כי הם מתלבשים במלאכים ואופנים אשר הם רבוא רבואות, וכל א' ממונה על דבר מיוחד ועל כח מיוחד, וכל כחם הוא ע"י שמותיו וכנוייו ית"ש המתלבש בהם, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יט ע"א) ובהון אתקריאו מלאכיא (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

⁴²⁰⁵ נאמר (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו, משום כי רק השם הויה ב"ה הוא לא ניתן לשום בריה, אלא רק עליו עצמו ית"ש, ובו דבוקים ישראל, והוא אלהינו, משא"כ שאר כל השמות, כלהו מתפשטן לארחיהו כו' וכלהו מתפלגין לארחין ושבילין ידיען (דע"ה ח"א עח ע"ג).

⁴²⁰⁶ הקלי' הנקרא' אלהים אחרים. וטעם קריאתם לשון אחרים הוא לפי שהם מחוץ אל ה"ס בסוד אחרים כנז' והבן זה גם בזה תבין טעם למה שאר השמות של הבורא יתברך הם בלשון יחיד ושם אלהים הוא לשון רבים ואינו נקרא אל בלבד אלא אלהים בלשון רבים וסיבת זה הוא מה שביארנו כי שם אלהים כולל בחינת קדושה ובחינה קליפה כנז' כי גם הוא נקרא אלהים אחרים ולכן נקרא שם זה אלהים בלשון ריבוי (שער מאמרי רשב"י מ ע"ב). דע כי בכל ספירה וספירה מתחלת עולם האצילות מא"א ולמטה יש בין כל ספירה וספירה צירוף א' מק"כ צירופי אלהים, והוא כדי להכניע הדין, כמ"ש באד"ר יתיב על כורסיא דשביבין לאכפייא לון. ושם בארנו, כי בשם אלהים יש ק"ך צירופים, והם מתפשטים בבחי' מקיפים מחכמה ולמטה מתחת הכתר ולמטה, והם הולכים ומתפשטים עד סוף המלכות, כי ז"ס אלהים קדושים. והנה שם זה מתפשט עד שמגיע לחיצונים ונעשה שם בסוד אלהים אחרים ושמא חד מכל שמהן דיליה איהו וכו' (זהר הרקיע). הגילוי דשם אלהים, שהוא שם המשותף כמ"ש בפ' משפטים (צו ע"א), אבל באצילות הוא הכל קודש, ושם (תהלים ה ה) לא יגורך רע. אך בירידתה למטה מתפשטין למ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ובסוד עץ הדעת, ונעשה שם הטמא והאסור מצד הזוהמא והרע הנעשה בב"ע, והוא הטמא והאסור שבהתורה כדי להתרחק ממנו, אבל באצילות שם הוא הכל בסוד עץ החיים והכל קודש, כי שם הוא הגילוי אור דהשם הו"ה ב"ה (הקדו"ש יז ע"א), אחר שנפרדו העולמות ב"ע מאצילות ע"י החטא ונתעלם היחוד דהויה אלהים, הנה אתפשט השם אלהים ואתפלג לכמה ארחין ושבילין (דע"ה ח"ב מט ע"ג), אחר שמתפשט עד ק"כ צירופי אלהים דקדושה שבסוף העשיה, הנה מתחיל שם אלהים אחרים שהם אלילים גימט' קכ"א, אשר ע"ז אנו מתפללים (תפילת עלינו לשבח) והאלילים כרות יכרתון (דע"ה ח"ב קכד ע"ב).

⁴²⁰⁷ שהרי הדיינים נקראו אלהים כנודע (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

שרוי בו. לא כך ולא על זה נאמר, שאם כך אפילו עבודה זרה היא בכלל זה.	שריא ודינא ביה שריא לאו הכי ולא על דא אתמר דאי הכי אפילו ע"ז בכלל דא איהו:
אבל כיון שהכותל שהיית סמוך אחריו נעקר, הפסוק עומד על קיומו בהתבוננות קטנה, "מי לא יראך מלך הגוים", ואם תאמר שמלך הגוים, נאמר על הקדוש ברוך הוא, לא כך אלא, מי הוא מלך הגוים שלא יראך שלא מפחד ממך ולא יזדעזע ממך, מי מלך הגוים שלא יראך, כדוגמא זה "הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'", מי ששמע אותו לא ידע מה אמר. כיון שאמר הללויה, כמו כן הללו עבדי ה', שהיה לו לכתוב "עבדי ה' הללו את שם ה'" כמו כן כאן, היה לו לכתוב מי ממלך הגוים שלא יראך, אלא הכל על תקונו נתבאר.	אבל כיון דכתלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח קרא קאים על וקיומ' (קיומיה) באסתכלותא זעיר מי לא יראך מלך הגוים ואי תימא דמלך הגוים על קודשא בריך הוא אתמר לאו הכי אלא מאן הוא מלך הגוים דלא ויראך דלא דחיל מינך ולא יזדעזע מינך מי מלך הגוים דלא יראך כגוונא דא (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי יהו"ה הללו את שם יהו"ה מאן דשמע ליה לא ידע מאי קאמר כיון דאמר הללויה אוף הכי הללו עבדי יהו"ה דהוה ליה למכתב עבדי יהו"ה הללו את שם יהו"ה אוף הכא הוה ליה למכתב מי ומומלך הגוים דלא יראך אלא כלא על תקוניה אתמר:
"כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך", מה הדבר שהתפשט ביניהם, בחכמה שלהם. "מאין כמוך", וכולם מודים על זה, כשרואים בחכמתם מעשיך וגבורותיך, התפשט דבר זה ביניהם ואומרים "מאין כמוך". "בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך", אומרים והתפשט ביניהם, שמחו החברים ובכו ולא אמרו דבר, כמו כן כאן הוא בכה כמקדם.	כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך (ירמיה י ז) מהו מלה דאתפשט ביניהו בחכמתא דלהון מאין כמוך וכלהו אודאן על דא כד חמאן בחכמתא דלהון עובדך וגבורתך אתפשט מלה דא ביניהו ואמרי [בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם אמרי ואתפשט ביניהו מאין כמוך] ומאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אמרי ואתפשט ביניהו (מאין כמוך) חדו חברייא ובכו ⁴²⁰⁸ ולא אמרו מדי אוף הכי בכה איהו כמלקדמין:
פתח ואמר "ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וגו'", החברים התעוררו, שרצתה שרה לפנות מביתה עבודה זרה, ועל זה נאמר "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה". כאן נאמר "וכי ימכר איש את בתו", זו הנשמה בגלגולים על מעשים רעים שבעולם לאמה, [ל]אותו הצד האחר בגלגול רע של המשקל שחוזר. והרי נעשקה להוציא אותה משם, ודאי "לא תצא כצאת העבדים", כל אותן נשמות שנעשקות.	פתח ואמר (בראשית כא י) ותאמר (שרה) לאברהם גרש (את) האמה הזאת ואת בנה וגו' חברייא אתערעו דבעאת שרה לפנא ע"ז מביתא ועל דא כתיב (שם יב) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה הכא כתיב (שמות כא ז) וכי ימכר איש את בתו דא נשמתא בגלגול ⁴²⁰⁹ על עובדין בישין דעלמא לאמה ההוא סטרא אחרא בגלגולא בישא דטיקלא דאהדר והא אתעשקת לאפקא לה מתמן ודאי לא תצא כצאת העבדים ⁴²¹⁰ (שם) כל אינון נשמתין דמתעשקן:
מי הן כאן, הוא סוד אלה, אותן נשמות התינוקות הקטנים, כשהם יונקים	מאן אינון הכא איהו רזא אלין אינון נשמתין דינוקין זעירין כד אינון ינקי מגו תוקפא דאמהון

⁴²⁰⁸ על תגבורת אלהים על הוי"ה בגלות (רח"ו). ובאלו הב' בכיות מצא הרב טעם מספיק, אבל כל הבכיות שבכה הסבא מכאן ואילך לא נתן טעם להם, והדבר ידוע שמרוב יראת שמים שבו היה בוכה, כמ"ש בדף קב ע"א כל הני בכיין דבכינא לאו בגיניכו הוא אלא דדחילנא ממארי עלמא וכו' (מ"מ).

⁴²⁰⁹ פי' שנעשקה הנשמה ביד האמה בשביל עובדין בישין דעלמא, כמ"ש הזהר לעיל, וכד אתנהגן בסטרא דרע וכו' וכל נשמתין הוא עשיק לון ונטיל לון (מ"מ).

⁴²¹⁰ פי' כמ"ש לקמן בפסוק, לעם נכרי לא ימשול למכרה, שלא יקחו אותה חסידי או"ה או ממזר ת"ח, אלא לישראל בלחודיהו, שפסוק לא תצא, פי' לעם נכרי שניהם כוונה א' (מ"מ).

ספר שמות

מתוך כח של אמם, והקדוש ברוך הוא רואה שאם יתקיימו בעולם, יבאש ריחם ויחמיצו, כמו החומץ הזה, לוקח אותם קטנים בעודם נותנים ריח.	וקודשא בריך הוא חמי דאי יתקיימון בעלמא יבאשון ריחיהון ויחמצון כחומץ דא ⁴²¹¹ לקיט לון ⁴²¹² זעירין בעור דיהבי ריחא:
מה עושה, משאיר אותם להעשק ביד אותה האמה, וזוהי לילי"ת שכיון	מה עביד שביק לון לאתעשקא בידא [דהאי אמה] ודההיא אמא [דהאי אמא] ודא איהי לילית דכיון
שנתנו ברשותה שמחה (אוחזת) באותו תינוק ועושקת אותו ומוציאה אותו מן העולם, כשהוא יונק בכח אמו.	צו/ב דאטייהיבו ברשותה חדאת ונ"א אחרדא בההוא ינוקא ועשיקת ליה ואפיקת ליה מעלמא כד איהו יניק בתוקפא דאמיה:
ואם תאמר, אותן נשמות שיעשו טוב לעולם לא כך, שנאמר "אם רעה בעיני אדוניה", שיחמיץ אותו האיש בה לאחר ימים, אם יתקיים בה זו, נעשקת ואחרת לא נעשקת, ועל אלה נאמר "ואראה את כל העשוקים וגו'", והיינו "אם רעה בעיני אדוניה".	ואי תימא (ד)אינון נשמתין דיעבדון טב לעלמא לאו הכי דכתיב (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה דיחמיץ ההוא גברא בה לבתר יומין אי אתקיים בה ⁴²¹³ דא אתעשקת ואחרא לא אתעשקת ועל אלן כתיב (קהלת ד א) ואראהו (ראיתי) את כל העשוקים וגו' והיינו אם רעה בעיני אדניה:
"אשר לא יעדה", לא נכתב באל"ף. אם תאמר, שהרי באותו הצד האחר, הזמין לה הקדוש ברוך הוא מיום שהיתה, "לא", ועכשיו בגלגולי המאזנים "לו יעדה", בוא"ו מה שלא היה מקודם לכן.	אשר לא יעדה לא באלף כתיב אי תימא דהא בההוא סטרא אחרא אומין לה קודשא בריך הוא מיומא דהות לא ⁴²¹⁴ והשתא בגלגולי טיקלא ⁴²¹⁵ לו יעדה בוא"ו מה דלא הות מקדמת דנא:
"והפדה", מה זה "והפדה". הקדוש ברוך הוא גאל אותה, עכשיו שמעלה ריח טרם שתחמיץ, ומעלה אותה לרומי מרומים בשיבה שלו. ואם תאמר, כיון שנעשקה מאותו הצד הרע, נותן אותה, כמו שאמרו לחסידי אומות העולם ולאותם ממזרים תלמידי חכמים, בא הנאמר ומוכיח "לעם נכרי לא ימשל למכרה" ודאי "בבגדו בה", שעושק אותה בעשק של גלגול המאזנים אלא לישראל ודאי, ולא לאחר. וכשיוצאת מן המאזנים "לא תצא כצאת העבדים", אלא מתעטרת בעטרתה, בהרמה על	והפדה (שמות כא ח) מאי והפדה פריק לה קודשא בריך הוא השתא דסלקא ריחא עד לא תחמיץ וסליקן (וסלקא) לה לרומי מרומים ⁴²¹⁶ במתיבתא דיליה ואי תימא כיון דאתעשקת מההוא סטרא אחרא יהיב לה כמה דאמרו לחסיד ⁴²¹⁷ שאר עמין ⁴²¹⁸ ולאנון וממזרין תלמידי חכמים [ממזרי] אתא קרא ואוכח (שם) לעם נכרי לא ימשול למכרה ודאי בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא אלא לישראל ודאי ולא לאחרא וכד נפקת מן טיקלא ⁴²¹⁹ לא תצא

⁴²¹¹ פי' שהנשמה זו נעשקה פעם א' ע"י הטיקלא באותו עולם ואח"כ פרכת מן ידה ובאה לתינוק הזה ומשום חבור הטיקלא, שהיתה נשמה זו שם מחמצת מה עושה הקב"ה מסלק התינוק הזה קודם זמנו (מ"מ).

⁴²¹² רמח ע"ב רמט ע"ב (הערת הזהר).

⁴²¹³ פי' אם יתקיים האיש הזה בעולם הזה יחמיץ, לכך מסלקו קודם זמנו (מ"מ).

⁴²¹⁴ פי' שלא תאמר מיום שבראה הקב"ה לנשמה זו, גזר עליה שתהיה נעשקת ביד סט"א, לכך אמר לא באל"ף (מ"מ).

⁴²¹⁵ פי' בעון הדור נעשקה בידה, והיינו לו בוא"ו (מ"מ).

⁴²¹⁶ קיג ע"ב (הערת הזהר).

⁴²¹⁷ רה ע"ב (הערת הזהר).

⁴²¹⁸ פי' הסבא פליג אספרי קדמאי דלעיל, וס"ל שלא יקחו אותה אלא ישראל לבד (מ"מ).

⁴²¹⁹ וכאשר הגיע זמנה לצאת מכף חובה וכשיזדככה (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

ספר שמות

ראשה. כצאת העבדים (שם ז) אלא מתעמרא בעמרהא בארמא על רישה⁴²²⁰:	ואם תאמר שהצד הזה הכניס אותו לאותו תינוק, לא כך, אלא נוטלת אותה ושמחה עמה ופורחת מידה, ונכנסת לאותו מקום והיא פוקדת את אותו תינוק ושמחה בו וצוחקת בו ותאבה את אותו הבשר, עד שאחר כך נוטל הקדוש ברוך הוא את נשמתו והיא לגוף, ואחר כך הכל ברשותו של הקדוש ברוך הוא.
תא חזי (שמות כא ז) לא תצא כצאת העבדים מאי הוא אלא בשעתא דנפקת מן מיקלא וההוא סטרא בחדו רשים לה קודשא בריך הוא וחתיים לה בחד גושפנקא ופריש עלהו (ד)לבוש יקר דיליה ומאן איהו שמא קדישא דאקרי [אלוה]⁴²²⁷ (אלה) ודא והוא בבגדו בה⁴²²⁸ (איהו) לבושא יקירא דמלכא פריש עלה וכדין איהו נטירא דלא אתמסרת ולעם נכרי אלא לישראל לחוד:	בא וראה "לא תצא כצאת העבדים", מה זה. אלא, בשעה שיוצאת מן המאזנים ואותו הצד בשמחה, רושם הקדוש ברוך הוא אותה וחתיים אותה בחותמת אחת, ופורס עליה לבוש כבוד שלו, ומיהו השם הקדוש שנקרא אלוה, וזהו "בבגדו בה", הלבוש הנכבד של המלך פורש עליה, ואז היא שמורה שלא נמסרה לעם נכרי, אלא לישראל לחוד.

⁴²²⁰ על רישיה, וסליק לה לרומי מרומי"ם במתיבתיה דיליה, כצ"ל. כי זה הסוד מפי עוללים ויונקים יסדת ע"ז (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁴²²¹ כלומר שהיא הכניסה זו הנשמה לזו הילד, כמו הדרך של חסידי א"ה או גירי צדק או ממזר ת"ח שבא הנשמה על ידה, והיא נותנת מרצונה מחמת שביאות אסורת הן, ומקום טמא היא נותנת מרצונה, אבל בזה הילד אינו כן, אלא נטלת לה הנשמה מסוד הצדיק סוד הקמת הברית, שהיה בהתעוררות הצדיק התחתון, בסוד ואת ברית"י אקים את יצחק, ומחמת איזה עבירה הוכרע הטיקלא לכף חוב, ונכנסת זו השפחה ולוקחת ע"י הערל הנ"ל לר"ע, ואח"כ כאשר הגיע זמן של זו הנשמה לצאת מידהא פרכת מידהא, כי זה הסוד של שפחה חרופה, כי היא נחרפת לאיש, כי זהו חרפת איש ששפחה תירש גברתה, אך שם היא סוד מרחפ"ת, כי ע"ז קרוב לטהר כי נקראת על שמה, והוא עבד, וכאשר משחרר אותו הוא ישראל גמור ומותר בקהל יהו"ה, ויש לו עוד מעלה שהוא ראוי ג"כ למלכות, שהוא מקרב אחיך, כמו כן הנשמה הבאה מסוד זה היא בידהא לפי שעה, בסוד מרחפ"ת, מ"ת רפ"ח (ע"י ע"ח שער רפ"ח פ"א) סוד עיבו"ר, דרך מעבר לבד, ואח"כ פרכת מידהא (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁴²²² פי' אחר שנעשקה בטיקלא פרכת מן ידה ועאלת בההוא אתר שהוא ינוקא (מ"מ).

⁴²²³ ע"י לעיל צג ע"ב שמשמע שהוא לשון זיווג.

⁴²²⁴ נח סה ע"א (הערת הזהר).

⁴²²⁵ פי' כיון שרואה הקב"ה בסופו יחמיץ, נותן לה הקב"ה רשות להורגו ונוטל הקב"ה הנשמה ומניח לה הגוף. וע"י בדף קיג ע"א שאמר כן הסבא בפ"י, שאחר שנעשקה הנשמה בטיקלא פעם א', עוד אחר שבא לעולם הזה מת התינוק קודם זמנו, כן פי' מוריננו, וכן כתב הרמ"ק, שהסבא פליג עם ספרי קדמאי, ושיעור הכתוב וכי ימכור וכו' דהיינו שנעשקה ביד סט"א, שהיא אמה. "לא תצא" וכו', פי' שלא יקח חסיד אומות העולם, או ממזר ת"ח אלא פרכת מן ידה ובאה לתינוק ישראל גמור. ואזי "אם רעה", דהיינו, אם תחמיץ והפדה ע"י המיתה קודם שתחמיץ. "אשר לא יעדה" ר"ל לא תעלה על דעתך דגזר עליה שתעשק ביד סט"א מיומא דהות אלא השתא בעון הדור לו יעדה בו' לעם נכרי הוא רמז לא תצא וכו' שאין לחסידי אר"ה חלק בה (מ"מ).

⁴²²⁶ ולבתר (דפ"ו).

⁴²²⁷ לקמן צ"ע ע"ב בע"ח מ"ד ומ"ן דרוש ח ויב (לש"ו). האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אל"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להא"א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), וע"י ח"א צד סע"א.

⁴²²⁸ זה פי' ב' במלת בבגדו בה דלעיל בדף זה פירש בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא שמפרש בבגדו לשון בגידה אבל כאן מפרש בבגדו לשון בגד (מ"מ)

ספר שמות

וזהו שנאמר "כימי אלוה ישמרני", ועל סוד זה נאמר כאן "לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה", בעוד שלבוש כבוד המלך בה, כיון שבגדו בה, נאמר "לעם נכרי לא ימשל למכרה".	ודא איהו דכתיב (איוב כט זב) כימי ואלוה (אלה) ישמרני ועל רזא דא כתיב הכא לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה בעוד דלבוש יקר דמלכא בה [בגין⁴²²⁹ דבגדו בה כתיב] (כיון דבגדו בה) (שמות כא ח) לעם נכרי לא ימשל למכרה:
איזה רשות יש לאותו צד בה. בא וראה, כל בני העולם כולם ברשות המלך הקדוש, ולכולם יש זמן בעולם הזה, עד שהוא רוצה לסלקם מן העולם, וזה אין לו זמן, ועל כך היא צוחקת בהם ושמחה בהם.	מה רשו אית לההוא סטרא בה⁴²³⁰ תא חזי כל בני עלמא כלהו ברשותיה דמלכא קדישא וכלהו אית לון זמנא בהאי עלמא עדו (לזמנא) דאיהו בעי לסלקא לון מן עלמא ודא לית ליה זמנא ועל דא איהי חייבת בהו וחדאת בהו:
עוד יש בפסוקים הללו אזהרה לאדם בעולם הזה, וכמה עצות טובות עליונות הן בכל דברי התורה, וכולן אמת בדרך אמת, ונודעות לחכמים שיודעים והולכים בדרך אמת. בזמן שרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, עלה ברצון לפניו וצייר את כל הנשמות שהן עתידות להנתן בבני אדם אחר כך, וכולן הצטיירו לפניו באותו הציור ממש שעתידיים להיות בבני אדם לאחר מכן, וראה כל אחד ואחד.	ותו אזהרותא לבר נש בהאי עלמא⁴²³¹ אית בהני קראי וכמה ועיטין טבין עלאין אינון בכל מלי דאורייתא וכלהו וקשוטו בארח קשוט ואשתמודע(א)ן לגבי חכימין דידעי וואזלי בארחו קשוט בזמנא דבעא קודשא בריך הוא למברי עלמא סליק ברעותא קמיה⁴²³² וצייר כל נשמתין דאינון זמינין למיהב בבני נשא לבתר⁴²³³ וכלהו אתציירו קמיה בההוא ציורא ממש דזמינין למהוי בבני נשא לבתר וחמא כל חד וחד:
ויש מהן שעתידות להרע את דרכיהן בעולם, ובשעה שמגיע זמנן, קורא הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה ואומר לה, לך והכנסי במקום פלוני בגוף פלוני, [והיא] משיכה לפניו, רבון העולם די לי בעולם הזה שאני יושבת בו, ולא אלך לעולם אחר שישתעבדו בי, ואהיה מלוכלכת ביניהם. אומר לה הקדוש ברוך הוא, מיום שנבראת, על זה נבראת,	ואית מנהון דזמינין לאבאשא ארחיהו בעלמא ובשעתא דמטא זמניהו קרי קודשא בריך הוא לההיא נשמתא אמר לה זילי עולי ברוך פלן בגוף פלן אתיבת קמיה מאריה דעלמא די לי ובעלמא דא (לעלמא) דאנא יתבא ביה ולא איהך לעלמא אחרא דישתעבדון בי ואהא מלוכלכא ביניהו אמר לה קודשא בריך

⁴²²⁹ בראשית צד ע"א שמות קעב ע"ב ויקרא עב ע"ב (הערת הזהר).

⁴²³⁰ לצדיק זה שנסתלק קודם זמנו (רח"ו במ"מ).

⁴²³¹ "בהאי עלמא" מוסגר בדפ"ק.

⁴²³² הזווג הא' טרם שנברא אדה"ר עליו נאמר בזוהר פעמים רבות (ח"א כט ע"א, עד ע"א, פו סע"ב, קעב ע"א, רנא ע"א, ובח"ג סא רע"ב) וז"ל כד סליק ברעותא למברי עלמא, פי' כי אז לא היה עדיין התעוררות התחתונים אלא מאליו סליק הכי ברעותא. וזה היה להכרח כי אדם אין (בראשית ב ה), לכן היו האורות התחתונים עולין למעלה בסוד מ"נ תמורת מה שעושין נשמות הצדיקים עכשיו, שהם עולין בסוד מ"נ. וז"ש כד סליק ברעותא שהוא העלאת מ"נ, כי אז היו עולין שלא ע"י מעשה התחתונים (ע"ח נקודות ו). מ"ש בזהר כד סליק ברעותא, שמחשבה והרהור באו"א ומחשבה עילאה שהוא רצון בא"א (בהגר"א בספד"צ ד ע"ד).

⁴²³³ יש כאן מקום דקדוק גדול, כי לפי מ"ש שיחוד זו"ן עושה נשמה להשתא אמרינן דכולהו נשמתין דזמינין למיקם בההוא עלמא אצטיירו קמיה כמ"ש כאן בסבא, א"כ מה ענין הנשמה הנמשכת מיחוד קב"ה ושכינתיה. ותירץ הוא באורך ע"ש, וכתב על זה בגליון אמר יצחק, יש לי לתרץ שכל הנשמות כולם, כיון שיצאו על ידי זווגם אב"א, צריכין עוד לזווג פב"פ. והזוכה לבנו בנשמה כזו, אין ספק שיצא צדיק וחסיד וכמ"ש בזהר בכמה מקומות, והם הם הצדיקים שבכל דור ודור. ועם זה יצאנו ידי קושיא ושאלה גדולה מה שהרויחו הת"ח להיות להם עונה שלהם בליל שבת, שאז זווג קב"ה ושכינתיה. וכפי מה שאמרנו, אין כאן מקום שאלה. עוד יש לי לתרץ בכל זה, כי לא נבראו אלא הנפשות הבאות לכל בעת יצירתן, והם נפשות מעשיה, דהיינו מסנדלפון, אבל רוח דיצירה ונשמה דבריאה, וכ"ש נר"נ דאצילות הבאים לפי מעשה בני אדם, נעשה מזיווג קב"ה ושכינתיה, וכל מה שכתבו כאן הוא שלא כהוגן (זהר הרקיע).

ספר שמות

להיות באותו עולם, כיון שרואה הנשמה כך, בעל כרחיה יורדת ונכנסת לשם.	הוא מן יומא דאתבריאית על דא אתבריאית למהוי בההוא עלמא כיון דחמאת נשמתא כך בעל כרחיה נחתת ועאלת תמן:
התורה שנותנת עצה לכל העולם רואה כך, ומזהירה את בני העולם ואומרת, ראו כמה חס הקדוש ברוך הוא עליכם מרגלית טובה שהיתה לו, מכר לכם בחנם, כדי שתשתעבדו בה בעולם הזה.	אורייתא דיהבת עימא לכל עלמא חמאת הכי אזהירת לבני עלמא ואמרת חמו כמה חס קודשא בריך הוא עלייכו מרגליתא טבא דהות ליה זבין לכו למגנא דתשתעבדון בה בהאי עלמא:
"וכי ימכר איש", זה הקדוש ברוך הוא, "את בתו", זו הנשמה הקדושה "לאמה" להיות אמה משועבדת ביניכם	וכי ימכר איש (שמות כא ז) דא קודשא בריך הוא את בתו דא נשמתא קדישא לאמה למיהוי אמה משתעבדא בינייכו
	צ/א
בעולם הזה. בבקשה מכם, בשעה שמגיע זמנה לצאת מן העולם הזה, "לא תצא כצאת העבדים", לא תצא מטונפת בחטאים, תצא בת חורין ברורה נקיה, כדי שישמח בה אדונה וישתבח בה, ויתן לה שכר טוב בצחצוחי גן עדן, כמו שנאמר "והשביע בצחצחות נפשך", ודאי כאשר תצא ברורה נקיה כראוי.	בהאי עלמא במטו מנייכו בשעתא דמטי זמנא לנפקא מהאי עלמא לא תצא כצאת העבדים (שמות כא ז) לא תפוק מתטנפא בחובין תפוק בת חורין ברירה נקיה בגין דיחדי בה מארה וישתבח בה ויהיב לה אגר טב בצחצוחי דגנתא דעדן כמה דאת אמר (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך ⁴²³⁴ ודאי כד תפוק ברירה נקיה כדקא יאות:
"אבל אם רעה בעיני אדוניה", כשיוצאת מלוכלכת בטנופי החטאים, ולא נראית לפניו כראוי, אוי לאותו הגוף שאבד מאותה הנשמה לעולמים, משום שכאשר הנשמות עולות ברורות ויוצאות נקיות מן העולם הזה, כל נשמה ונשמה נכנסת בספר אוצר המלך, וכולן בשמות, ואומר זו היא נשמת פלוני עתידה תהיה לאותו הגוף שעזבה, ואז נאמר "לו יעדה" בו.	אבל אם רעה בעיני אדניה [כד נפקא] וכד נפקתו מלוכלכא בטנופי חובין ולא אתחזיאת קמיה כדקא יאות ווי לההוא גופא דאתאביד מההיא נשמתא לעלמין בגין דכד נשמתין סלקין ברירן ונפקין נקיין מהאי עלמא כל נשמתא ונשמתא עאלת בספרא ⁴²³⁵ דאחמתא דמלכא וכלהו בשמהן ואמר דא היא נשמתא דפלניא זמינת תהא לההוא גופא דשבתת וכדין כתיב (שמות כא ח) לו יעדה בו:
וכשיוצאת "רעה בעיני אדניה", שנטמאה בחטאים ובטנוף של החטאים, אז "לא יעדה" בא', ונאבד אותו הגוף ממנה, והיא לא מזדמנת אליו, פרט לאותה שבעלה התרצה ושב בתשובה של הגוף בה. אז נאמר "והפדה", כמו שנאמר "פדה נפשו מעבור בשחת".	וכד נפקת רעה בעיני אדניה דקא אסתאבא בחובין ובטנופא דחטאין כדין לא יעדה בא' ואתאביד ההוא גופא מינה ואיהי לא אזדמנת לגביה בר ההיא ⁴²³⁶ דמארה אתרעי ותב בתויבתא דגופא בהו (בתיאובתא דגופא) כדין

⁴²³⁴ עי' לעיל ח"א קמא ע"א. להנות או להיות ניזון מזיו שכינה, כפי אשר זוכה האיש הישראלי, שנאמר, "והשביע בצחצחות נפשך" (עמק המלך שי"א פ"ה).

⁴²³⁵ שלח קנו ע"ב (הערת הזהר).

⁴²³⁶ ירצה כי הנשמה בעת התחיה, לא אזדמנת לגבי ההוא גופא, אלא כד איהו טב, דביה אתערו קב"ה. אבל יש גוף כאינן דלא כרעי במודים כדלקמן, שישארו לדראון עולם. וביאר מלת "והפדה", דקאי אתרווייהו, לקב"ה אשר היא המייעדה לו. וגם לההוא גברא, בעל הנשמה, שיחזור בתשובה, ונפדה מיד סט"א ששליט בה ע"י עוונותיו. ואז גם הקב"ה יפדה אותה מני שחת, שלא תכנס לגיהנם. וז"ש "והפדה האי הוא ב"נ וגו' ולתרין סטראין קאמר קב"ה וגו'", פי' כי ה' ית' דיבר מלה זו בב' פנים וגו' בבגדו בה. גם פה ביאר מלה זו מלשון בגד ומלבוש, והענין כי הקב"ה נטר יתיה ממלאכי חבלה (זהר הרקיע).

ספר שמות

כתיב (שמות כא ח) והפדה כמה דאת אמר (איוב לג כד) פדה נפשו מעבור בשחת⁴²³⁷ והפדה האי איהו בבר נש דעיטא דיליה דיפרוק לה ויתוב בתיובתא ולתרין סטריין קאמר קודשא בריך הוא והפדה בתיובתא לבתר דתב בתיובתא פדה לה מארחא דגיהנם:	"והפדה", זהו באדם שהעצה שלו שיפדה אותה וישוב בתשובה, והקדוש ברוך הוא אמר את זה לשני צדדים, והפדה בתשובה אחר ששב בתשובה, פדה אותה מדרך הגיהנם.
לעם נכרי לא ימשל למכרה (שמות כא ח) מאן עם נכרי עלובתא איהי נשמתא דכד נפקת מעלמא ובר נש אסמי ארחיה בהדה היא בעאת לסלקא לעילא גו משריין קדישין בגין דמשריין קדישין קיימין ובהואו (בהאי) ארחא דגן עדן ומשריין נוכראין קיימין בהואו ארחא דגיהנם:	"לעם נכרי לא ימשל למכרה", מי זה "עם נכרי". עלובה היא הנשמה, שכאשר יוצאת מן העולם ואדם מסטה דרכו עמה, היא רוצה לעלות למעלה לתוך המחנות הקדושים, משום שהמחנות הקדושים עומדים באותה דרך של גן עדן, ומחנות נכריים עומדים באותה דרך של הגיהנם.
זכתה נשמתא ווהוא נטירו ופרישו דלבושא יקירא עלה כמה משריין קדישין קא מתעתדן לה לאתחברא בהדה ולמיעאל לה לגן עדן לא זכתה כמה משריין⁴²³⁸ נוכראין מתעתדן [למיעל לה] בארחא דגיהנם ואינון משריין דמלאכי חבלה זמינין למעבד בה נוקמין אתא קרא ואוכח (שמות כא ח) לעם נכרי לא ימשל למכרה אלין מלאכי חבלה בבגדו בה איהו נטירא דקודשא בריך הוא עביד לה נטירא דלא ישלוט בה עם נכרי בהואו פריסו דנטירו עלה:	זכתה הנשמה, ואותה שמירה ופרישת לבוש הנכבד עליה, כמה מחנות קדושים מזומנים לה להתחבר עמה ולהכניס אותה לגן עדן. לא זכתה, כמה מחנות נכריים מזומנים להכניס אותה בדרך הגיהנם. ואותם מחנות של מלאכי חבלה, מזומנים לעשות בה נקמות. בא הפסוק ומוכיח "לעם נכרי לא ימשל למכרה", אלו מלאכי חבלה. "בבגדו בה", אותה שמירה שהקדוש ברוך הוא עושה לה, שמירה שלא ישלוט בה עם נכרי, באותה הפריסה ששומרת עליה.
ואם לבנו ייעדנה⁴²³⁹ (שמות כא ט) תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא דלא יסמי	"ואם לבנו ייעדנה", בא וראה, כמה יש לאדם להזהר שלא יסטו דרכיו בעולם

⁴²³⁷ ס'ת תורה (רח"ו), פי' ע"י התורה יהיה הפדיון (מ"מ).

⁴²³⁸ משיירין (דפ"ו).

⁴²³⁹ אחרי שדבר באותו הנשמה אשר חטאה בעולם הזה, ונותן לה עצה טובה שתשוב בתשובה, עתה דיבר באידך נשמתין, שהם צדיקים וחסידיים. ואמרו "אם לבנו ייעדנה וגו'", פי', כי האיש הזה אשר נתנה בו הנשמה, היה צריך עד שיעלה לקרא בן לה' ית'. הנה שכרו גדול, כי כמשפט הבנות יעשה לה, כי היא בת מלך ואינה שפחה. האר"י – דע כי כמה מיני גלגולים יש בעולם, וביארנו בדרוש הגלגולים, כי עדיין נשארו קצת מהנשמות שלא היו באדה"ר, ואלו הנקרא נשמות חדשות לגמרי. אך כל הנשמות שבאו כולם באדה"ר, כולם הם ישנות בבחי' א' ואינן שווים. והענין, כי כשחטא אדה"ר, נשרו איבריו. וביאור הדבר הוא, שנפלו הנצוצות לעמקי הקלי', וכל אלו הם ישינות לגמרי, אך הם מגילגול ראשון. וכאשר איזה נשמה מהם חוזר בעולם ותחזור למות, נקרא מגולגלת פעם ב', וכן כיוצא בזה. אמנם אותם שנשארו באדה"ר בעצמו, שהוא סוד שנתמעט עד שעמד על ק' אמה, הנה מהם יצא קין והבל, כי לא נשרו רק נשארו בו באדם, ולכן גדלה מעלתם אחר שיתוקנו יותר משאר השורש, ובפרט לענין זה, כי לא יחשבו הם גלגול אחר, רק זה בכלל אדה"ר. וכל הנצוצות שהיו כלולים בקין והבל, הוי כאלו כלולים באדה"ר, וכאלו לא נשרו ממנו. וכאשר יבא איזה ניצוצ' מהם לעולם, זה יקרא נשמה חדשה בבחי' א', כי עדיין לא נחלקה לניצוצות בפני עצמם. אך אחר שבאו פעם א' ומתו, וכשיחזרו לבוא נקראת מגולגלת מפעם א'. ולכן החילוק שביניהם הוא זה, כי מי שהוא נשמה חדשה אמיתית, יכול לבא בעולם פעם א' ולהשיג נשמה לנשמה דאצילות כפי מעשיו. ואם חטא בפעם ההוא, יקרא משם ולהלאה מגולגל, אך אינו יכול להשיג הרוח רק מ"ג שנה ואילך, והנשמה מבן כ' שנה. וכן הולך עד שקונה נר"נ דאצילות כפי שניו. אמנם הבחי' הג', והיא בחי' קין והבל, והיא האמצעי, נקרא חדשה כנ"ל. והטעם, לפי שבאו בכללות באדם, עדיין לא נקראו באה לעולם לצורך עצמם. אך אותם שנשרו, מורה שכבר נפרדו ונעשו חלוקים ע"י העוון, ולכן יקראו ישנות. והנה זו של קין והבל, כשיבא ניצוצ' ממנו לעולם הזה, גם היא תוכל להשיג בפ"א נר"ן ונפש דאצילות ולא יותר. והטעם, לפי שביארנו לעיל כשחטא אדם, נסתלקו ממנו זיהרא עילאה, ולא נשאר בו מחלק הזיהרא ההיא שהיו סוד נר"ן, רק נפש אצילות, ולכן גם עתה יכולים הניצוצים

ספר שמות

הזה, שאם זכה אדם בעולם הזה ושומר את הנשמה כראוי, זהו אדם שהקדוש ברוך הוא רוצה בו, ומשתבח בו בכל הימים בפמליה שלו, ואומר, ראו בן קדוש שיש לי באותו העולם, כך וכך עשה, כך וכך מעשיו מתוקנים.	ארחוי בהאי עלמא דאי זכה בר נש בהאי עלמא ונטיר לה לנשמתא כדקא יאות האי איהו בר נש קודשא בריך הוא אתרעי ביה ואשתבח ביה בכל יומיא בפמליא דיליה ואמר חמו ברא קדישא דאית לי בההוא עלמא כך וכך עביר כך וכך עובדוי מתתקנן:
וכד האי נשמתא נפקת מהאי עלמא זכייא נקייה ברירה קודשא בריך הוא אנהיר לה בכמה נהורין בכל יומא קארי עלה דא היא נשמתא דפלניא ברי ונטירא ליהוי ליה לההוא גופא דשבקן ודא הוא דכתיב ואם לבנו ייעדנה:	וכשנשמה זו יוצאת מהעולם הזה זכה נקיה וברורה, הקדוש ברוך הוא מאיר לה בכמה אורות. בכל יום קורא עליה, זוהי נשמת פלוני בני, שמירה תהיה לאותו הגוף שעזבה, וזהו שנאמר "ואם לבנו ייעדנה".
כמשפט הבנות יעשה לה מאי כמשפט הבנות הבא אית רזא לחכימין בגו טנרא תקיפא⁴²⁴⁰ רקיעא טמירא אית היכלא חדא דאקרי היכל אהבה⁴²⁴¹ ותמן אינון גנוזין טמירין וכל נשיקין דרחימו דמלכא אינון תמן ואינון נשמתין רחימאן דמלכא עאלין תמן:	"כמשפט הבנות יעשה לה". מהו כמשפט הבנות, כאן יש סוד לחכמים בתוך הסלע החזק הרקיע הטמון. יש היכל אחד שנקרא היכל האהבה, ושם הם הגנוזים טמונים, וכל נשיקות האהבה של מלך הן שם, ואותן נשמות אהובות המלך נכנסות לשם.
כיון [דמלכא עאל בההוא היכלא] (דעאלו בההוא היכלא דמלכא) תמן כתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל וקודשא בריך הוא אשכח תמן לההיא נשמתא קדישא קדים מיד ונשיק לה וגפיף לה וסליק לה בהדיה ואשתעשע בה ודא הוא כמשפט הבנות יעשה לה כדינא דאבא עביר לברתיה דאיהי חביבא לגביה דנשיק לה וגפיף לה ויהיב לה מתנן כך קודשא בריך הוא עביר לנשמתא זכאה בכל יומא כמה דכתיב כמשפט הבנות יעשה לה:	כיון שהמלך נכנס לאותו היכל, שם נאמר "וישק יעקב לרחל", והקדוש ברוך הוא מוצא שם את אותה נשמה קדושה, מקדים מיד ונושק לה, ומחבק אותה ומעלה אותה אליו ומשתעשע בה. וזהו "כמשפט הבנות יעשה לה", כדין שאב עושה לבתו שהיא חביבה עליו, שנושק לה ומחבק אותה ונותן לה מתנות. כך הקדוש ברוך הוא עושה לנשמה צדיקה בכל יום, כמו שנאמר "כמשפט הבנות יעשה לה".
היינו דכתיב (ישעיה סד ג) יעשה למחכה לו [כד] וכמה דהאי (כד האי) ברתא אשלימת עשייה בהאי עלמא אוף הכי קודשא בריך הוא אשלים (לה) עשייה אחרא⁴²⁴² בעלמא דאתי דכתיב (שם) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו והכא כתיב	היינו שנאמר "יעשה למחכה לו", כמו שהבת הזאת משלימה עשייה בעולם הזה, כמו כן כאן הקדוש ברוך הוא משלים לה עשייה אחרת בעולם הבא, שנאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו", וכאן נאמר

דקין והבל בפעם א' לזכך עצמם, עד שיקבלו נפש דאצילות בחלק מה שהיה להם תחלה, ולא יותר. אך בזה יש לו יתרון על הנשמה חדשה, כי זו יש לה יכולת להשיג כל זה קודם תשלום ה"ג שנה הראשונים, כי מאחר שהיו כולם שם בקין והבל, ולכן זה עתה יכול לקבל הכל ברגע א'. וזמ"ש הרשב"י "זכה יתיר יהבין ליה נשמתא וכו'" אך מה שכתוב בסבא, שתלוי כפי השנים, זו בנשמה חדשה גמורה, אך יש להם חסרון א' על הנשמה חדשה גמורה, וזהו שמי שיש לו נשמה חדשה, יכולים לבא לו כל החלוקים נר"ן כו' זה אחר זה כפי השנים, וכולם ביחד בגוף א', ויעשה הנפש משכן לרוח, ורוח משכן לנשמה, אך מי שבא מקין והבל, א"א לו לקבל הרוח אחר שנתקן הנפש אפילו בלילה ע"י עיבור, כמ"ש נפשי אויתך כו' כי יציאת הנפש אחר תיקונה בעת השינה וכו' (זהר הרקיע).

⁴²⁴⁰ סטרא אחרא (רח"ו במ"מ לקמן קל ע"א).

⁴²⁴¹ קמו ע"א (הערת הזהר). בבריאה והיינו תחת כסא הכבוד שהוא ק"ק והיכל אהבה תחתיו (רח"ו), ולפי זה מ"ש בגו טינרא תקיפא רקיעא טמירא היא בריאה (מ"מ).

⁴²⁴² כי העשייה בבינה והשמיעה במלכות (רח"ו).

ספר שמות

צ/ב	
יעשה לה עד כאן ההוא סבא אשתטח וצלי צלותא:	"יעשה לה", עד כאן אותו הזקן השתטח והתפלל תפלה.
בכה כמלקדמין ואמר (שמות כא י) אם אחרת יקח לו וגו', מהו "אם אחרת", וכי נשמה אחרת עתיד הקדוש ברוך הוא להשיב לצדיקים בעולם הזה ולא נשמה זו שהשלימה בעולם הזה את רצון רבונו. אם כן, אין הבטחה לצדיקים כלל, מהו "אם אחרת יקח לו".	בכה כמלקדמין ואמר (שמות כא י) אם אחרת יקח לו וגו' מאי אם אחרת וכי נשמתא אחרא זמין קודשא בריך הוא לאתבא לצדיקיא בהאי עלמא ולאוי האי נשמתא דאשלימת בהאי עלמא רעותא דמארה אי הכי לית אבטחותא לצדיקיא כלל מאי אם אחרת יקח לו:
פתח אותו זקן ואמר "וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה", פסוק זה פרשוהו החברים בחרבן בית המקדש, ושם שנינו, "וישוב העפר על הארץ כשהיה", כאן הוא מה שנאמר "והכנעני אז בארץ" כשהיה ודאי. "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה", מהו "והרוח תשוב", זו שכינה, שהיא רוח הקודש. כשראתה שכינה באותם עשרה מסעות שנסעה ולא רצו בני ישראל לשוב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, ושלט הסטרא אחרא על הארץ הקדושה, ופרשוה החברים.	פתח ההוא סבא ואמר (קהלת יב ז) וישוב העפר אל ⁴²⁴³ הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה האי קרא אוקמוה וחברייא בחרבן בי מקדשא ⁴²⁴⁴ ותמן תנינן ⁴²⁴⁵ וישוב העפר אל ⁴²⁴⁶ הארץ כשהיה הכא איהו מאי דכתיב (בראשית יב ו) והכנעני אז בארץ כשהיה ודאי והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה מאי והרוח תשוב דא שכינתא דאיהי רוח קדישא כד חמאת שכינתא באינן עשר מסעות דקא נטלא ולא בעון ישראל לאתבא בתיובתא קמי קודשא בריך הוא ושלטא סטרא אחרא על ארעא קדישא ואוקמוה חברייא:
בא וראה, רוח של איש צדיק מתעטרת בדמות בגן עדן שלמטה, ובכל השבתות והמועדים וראשי חודשים מתעטרות רוחות ומתפשטות ועולות למעלה. וכמו שעשה הקדוש ברוך הוא באותה נשמה עליונה קדושה למעלה, כך גם עושה ברוח הזאת למטה בגן עדן התחתון שעולה לפניו, ואומר, זוהי רוח פלוני הגוף. מיד מעטר אותה הקדוש ברוך הוא לאותה רוח בכמה עטרות ומשתעשע בה.	תא חזי רוחא דבר נש זכאה אתעטר בדיוקנא בגן עדן דלתתא ובכל שבתי ומועדי וריש ⁴²⁴⁷ ירחי מתעטרן רוחי ומתפשטן וסלקין לעילא ⁴²⁴⁸ וכמה ⁴²⁴⁹ דעביד קודשא בריך הוא בהאי נשמתא [עלאה] קדישא (לעילא) הכי נמי עביד בהאי רוחא [לתתא בגן עדן ולתתא] דקא סלקת קמיה ואמר דא איהי רוחא דפלניא גופא מיד מעטר(א) לה קודשא בריך הוא להאי רוחא בכמה עטרין ואשתעשע בה:
ואם תאמר, שהרי משום רוח זו השאיר הקדוש ברוך הוא מה שעשה לנשמה, לא כן, אלא "שארה כסותה	ואי תימא (דהא) בגין רוחא דא שביק קודשא בריך הוא מה דעביד לנשמתא לאו הכי אלא

⁴²⁴³ על (דפ"ו).

⁴²⁴⁴ עפר נק' נחש, והארץ היתה משועבדת לו, ובחרבן חזר לשלוט עליה (רח"ו).

⁴²⁴⁵ "ותמן תנינן" מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁴⁶ על (דפ"ו).

⁴²⁴⁷ ורישי (דפ"ו).

⁴²⁴⁸ פי' בג"ע של מטה הם מתלבשים בנשמות הגרים. וכשעולים לג"ע של מעלה, נפשטים מאותו הלבוש, וסלקי לג"ע של מעלה, וכמ"ש בזהר צח ע"ב וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה וטעם שהוא הסבא פי' וישוב העפר וכו' לפי שרצה לפרש הכתוב אחר שישוב העפר על הארץ כשהיה, דהיינו אחר המיתה, אזי בשבתות וימים טובים והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, דהיינו שעולה הרוח למקום הנשמה, שהנשמה היא צרורה בצרור החיים, שהיא המלכות שנק' אלהים. ודרש בו דרשה אחרת תחלה, ואח"כ חזר לעניינו כדרך המדרש (מ"מ).

⁴²⁴⁹ כמה (דפ"ו).

ספר שמות

ועונתה לא יגרע", אלה אותם שלשת השמות העליונים ש"עין לא ראתה אלהים זולתך".	שארה כסותה וענתה לא יגרע (שמות כא י) אלין אנון תלת שמהן עלאין ⁴²⁵⁰ דעין לא ראתה אלהים זולתך:
וכלם בעולם הבא, ונמשכו משם אחד מהם שארה, משיכה של התנוצצות ואור שמאיר בדרך נסתר מזון, שזן את הכל, ונקרא יהו"ה בניקוד אלהים. שארה בהפוך אותיות אשר ה', וזה "מאשר שמנה לחמו", וזה הוא שארה.	וכלהו בעלמא דאתי ואתמשכן ⁴²⁵¹ מתמן ⁴²⁵² חד מנייהו שארה משיכו דנציצו ונהירו דנהיר בארה סתים מזונא (לן) דון כלא ואקרי יהו"ה בנקודת אלהים שארה בהפוך אתון אשר ה' ודא (בראשית מט כ) מאשר שמנה לחמו ודא הוא שארה:
כסותה, פרישה של המלך, זו משיכה אחרת שמאירה ושומרת אותה תמיד, פרישה של לבוש המלך, שפורש עליה אלוה, זה בבגדו בה, תמיד שלא זו ממנה, וזהו כסותה.	כסותה פרישו דמלכא דא משיכו אחרא דנהיר ונטיר לה תדיר פרישו דלבושא דמלכא דפרש עלה ואלוה ⁴²⁵³ (אלה) דא בבגדו בה תדיר דלא אתעדי מינה והאי איהו כסותה:
ועונתה, מיהו. זו משיכה של העולם הבא, שבו הכל ה' צבאות הוא, וזהו שמאיר בכל האורות הנסתרים העליונים של עץ החיים, שבו עונה טמונה, שמשם היא יוצאת. וכל זה בעדון ותשוקה של העולם הבא.	וענתה מאן איהו דא משיכו דעלמא דאתי דביה כלא יהו"ה צבאות ⁴²⁵⁴ איהו ודא איהו דנהיר בכל נהורין סתימין עלאין דאילנא דחיי דביה עונה טמירא דמתמן נפקת וכל דא בעדונא וכסופא דעלמא דאתי:
"שלש אלה לא יגרע לה", כשהיא צדיקה כראוי. ואם אינה כראוי, שלש אלה נגרעות ממנה, שלא יעשה לה עטרה אפילו מאחד מהם. בא וראה, מה נאמר "ואם שלש אלה לא יעשה לה", שלא זכתה בהם, "ויצאה חנם אין כסף", תצא מלפניו ודוחה אותה החוצה. "אין כסף", אין לה כסוף ולא עדון כלל.	תלתא הני לא יגרע לה כד איהי זכאת כדקא יאות ואי לאו איהי כדקא יאות הני תלתא גרעאן מנה דלא יתעביד לה עטרה אפילו מחד מנייהו תא חזי מה כתיב (שמות כא יא) ואם שלש אלה לא יעשה לה דלא זכאת בהו ויצאה חנם אין כסף תפוק מקמיה ודחיין לה לבר אין כסף לית לה כסופא ולית לה עדונא כלל:
עד כאן מוכיחה התורה, שכל העצות תלויות בה, ונותנת עצה טובה לבני אדם.	עד כאן אוכיחת אורייתא דכל עיטין בה תליין ויהיבת עיטא טבא לבני נשא מכאן

⁴²⁵⁰ הנה נתבאר אצלנו בדרוש שמות הספירות כי שם זה של אלוה הוא בחדש של ז'א וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁴²⁵¹ ואתמשכו (דפ"ו).

⁴²⁵² נתבאר אצלנו בפ' תרומה בדף קמ"ו ע"ב בסוד שם אכתריאל יה ה' צבאות כו' וע"ש (שער מאמרי רשב"י), יובן בהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ וז"ל דע כי ב' אכילות הם באו"א שנ' אכלו רעים אכילה א' עתיק המתלבש בגולגולתא דא"א נמשך ממנו שפע עד פה דא"א ומשם יוצא לחוץ לפי שאינו יכול לסובלו בתוכו ומשם לדיקנא דא"א ומשם לפה דא"א ומקיף עליהם ומשם שואבים ג"ר דא"א. אכילה שנית נמשך השפע ממוחא סתימא דא"א לפה דא"א לגרון דא"א שהוא כתר דא"א, ונמשך עד פה דא"א ונכנס בגרונם, עד ו"ק דפנימיות א"א ומזה ניזונים ו"ק דפנימיות א"א, וז"ס ה' קולות דפנימיות שהמלכות ניזנית מהם ביה"כ, וב' שתיות בזו"ן וכו' (מ"מ).

⁴²⁵³ האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אלוה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להא"א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), ועי' ח"א צד סע"א.

⁴²⁵⁴ הנה"י של הבינה נקראים ה' צבאות. והם מתפשטין ונמשכין בתוך ז"א. ולכן נקראים עונה טמירא כי אותו היסוד דבינה טמיר תמן וגם כל הג' הנז' שהם שארה כסותה ועונתה ביארתי בענין דרושי יום הכפורים שנאסרו בו בה' עינים אכיל' ושתיה ורחיצה כו' ושם ביארנו שארה שהיא האכילה ועונתה שהיא תשמיש המטה. אבל כסותה לא ביארתי שם והנה ענינה הוא שם ס"ג שבבינה שבו ג' יודין ואלף שהיא שם יא"י שהוא בגמטריא אל מן אלוה אשר באל זה מתכסין ז"א ונוקביה הנקראי' ו"ה מן שם אהוה וזהו אלוה אל זה כנדרש בפ' לך וע"ש (מאמרי רשב"י).

ספר שמות

מכאן והלאה נחזר לדברים הראשונים, באותה שמירה עליונה שפורש עליה הקדוש ברוך הוא, כדי שלא תהיה לעם נכרי, שהרי בגדו בה, ושמירה היא לה תמיד.	ולהלאה נהדר למלין קדמאין בההוא נטירו עלאה דקא פריש עלה קודשא בריך הוא בגין דלא תהא לעם נכרי דהא בגדו בה ונטירו איהו לה תדיר:
ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה (שמות כא ט) אמר ההוא סבא חבריא כד תהבון לגבי ההוא מינרא דעלמא סמיך עליה אמרו ליה דידכר יומא [נ"א ימא] דתלגא ⁴²⁵⁵ דאזדרעו פולין ⁴²⁵⁶ לחמשין ותריין גוונין והדר אקרינן האי קרא והוא ימא לבון:	ועשה לה, אמר אותו זקן, חברים כשתלכו לאותו הסלע שהעולם סמוך עליו, אמרו לו, שיזכר את יום השלג שנזרעו פולים לחמשים ושנים צבעים, ואחר כך קראו את הפסוק הזה, והוא יאמר לכם.
אמרו, בבקשה ממך, מי שהתחיל את הדבר, הוא שיאמר. אמר להם, ודאי שידעתי שאתם צדיקים, ויש לרמז לכם, רמז של חכמים. ועל מה שאני אומר, כשתזכירו לו סימן זה, הוא ישלים את זה. עכשיו, יש לומר מי הוא שנקרא בן לקדוש ברוך הוא.	אמרו במטו מינך מאן דשארי מלה הוא ימא אמר לון ודאי ידענא ⁴²⁵⁷ דזכאין אתון ואית לרמזא לבון רמזא דחכימין ועל מה דאנא אימא כד תדכרון ליה סימנא דא הוא ישלים על דא השתא אית לומר מאן הוא דאקרי בן לקודשא בריך הוא:
בא וראה כל	תא חזי כל
	צח/א
מי שהוא זוכה לשלש עשרה שנים ומעלה, נקרא בן לכנסת ישראל. וכל מי שהוא מבין עשרים שנה ומעלה וזוכה בהם, נקרא בן לקדוש ברוך הוא, ודאי	ההוא דזכ ⁴²⁵⁸ לתליסר שנין ולהלאה אקרי בן לכנסת ישראל וכל מאן דאיהו מבין עשרין שנין ולעילא וזכי בהו אקרי בן לקודשא בריך הוא ⁴²⁵⁹ ודאי (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם:

⁴²⁵⁵ הוא סוד נעלם בסוד שלג שגל ושלג [י"ג - ושלג] נגד ב"ן כידוע (עי' ליקוטי תורה להאריז"ל בשמואל שם - רד"ל), והוא סוד שהכה את הארי ביום השלג שכל בהקדמת הזהר (ו ע"א) דנחית דיוקנא דבלאדן, וז"ש בתוך הבור נוק' בישא והוא דרגא אחרונה וע"ז תמה תלמידו של ר' חנינו בן דוסא [מפני מה זכו - י"ג] כו' (יהל אור). כי השלג בסוד בינה יומא דתלגא ג' אל"ן דאה"ה (רח"ו לקמן רסח ע"א).

⁴²⁵⁶ כבר הודעתין ענין ג' המוחין של ז"א בזמן קטנותו אשר הם שמות של אלהים במילויים ויש בכל אחד מהם ב"ן אותיות בסוד פשוטו ומילוי ומילוי וכאשר בא זמן הגדלות יורדין אותן המוחין דקטנות למטה בגרון ושם הם נעשים בחינת אותם הפולין שיש בראש שני הסימנים אשר עליהם אמרו בגמרא שאם שחט במקום הפולין טרפה ולמטה מהם כשירה, וכונתו לומר שאז ביום ההוא נתעסקו [רשב"י ור' יבא סבא - זהר הרקיע] בדרוש ההוא ושם ביארנו פירוש הפסוק הזה (שער מאמרי רשב"י). ר"ל שז"ש בני אתה בסוד ב"ן וענינו הוא כי יש ל"ב נתיבות ומהם כ"ב ויש מ"ב ויש נ"ב ול"ב הוא אלקים דבראשית, ומ"ב הוא עם י' אמירן דשם וכ"ב הוא אם תסיר י' אלקים דעשר אמירן שהן בסוד י' נקודין שהן המהווה והמחיה הכל, ונ"ב הוא עם עשרה יומין ו' יומין, ו' לילות הן כללן אח"ד, והיא השביעית שכוללת כל הו"ק שבה יואחדו הכל כאן [י"ג - כמו] בתפילין של יד שבה בית א' לבד וג' ימים דיום השביעי שהן ג' דשבת ג"ר והן כולן בשמות במילואם אדנ"י ואה"ה הוא כ"ב דאתון ושמה מפרש הוא עשר דנקודין ושם ס"ג הוא למעלה מהם והוא עשר דנשמתא ובהו נשתכלל מ"ב דמעשה בראשית בסוד נר"נ כ"ב וי' וי' וכ"ה בסוד מ"ה זיני נהורא כו', כי הנשמה הוא ג"כ בסוד י"ג ועוד עשר דע"ב ואלו הג' מלויים הן כלל הכל ובהן הוא נ"ב, וז"ס שם ב"ן שלא נזכר מילואה כלל (יהל אור).

⁴²⁵⁷ דידענא (דפ"ו).

⁴²⁵⁸ קא ע"א קיג ע"א (הערת הזהר).

⁴²⁵⁹ כתב החכם מהרמ"ק וז"ל כשהגיע לכלל ה"ג ויום א' שכבר הגיע להיות מצוה ועושה, והכניע הקלי' שהיא מגעת עד המלאכים שהם ההיכלות הנז', וינצל ממנה ולא נתפתה אחר יצרו הרע, מי דזוכה לנשמה שהיא נשמה מצד השרפים, שהיא מדרגות הבריאה, והיינו בסוד כסא הכבוד, ואז נקרא בן, לא להקב"ה שהוא הת"ת, אלא למלכות. והיינו דקאמר, אני, שהוא המלכות, היום ילדתיך וגו'. ועוד האריך שם, ע"ש. וכתב ע"ז בגליון, אמר יצחק, גם זה אינו, הלא עד י"ג זוכה לרוח ונשמה דבריאה, ומי"ג ואילך זוכה לנשמה דאצילות מסטרא דעד"א, ואז נקרא בן להקב"ה. ועליו כאמר

ספר שמות

כד מטא דוד לתליסר שנין וזכה בההוא יומא דעאל לארביסר כדין כתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך מאי טעמא דהא מקדמת דנא לא הוה ליה ברא ולא שראת עליה נשמתא עלאה דהא בשני ערלה הוה ובנין כך⁴²⁶⁰ אני היום ילדתיך היום ודאי ילדתיך אני ולא סטרא אחרא כמה דהוה עד השתא אני בלחודאי בר עשרין שנין מה כתיב בשלמה (משלי ד ג) כי בן הייתי לאבי לאבי וממשו ודאי:	"בנים אתם לה' אלהיכם". כשהגיע דוד לשלש עשרה שנה וזכה, באותו יום שנכנס לארבע עשרה, אז נאמר "ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך". למה, שהרי מקדם לזה, לא היה לו בן ולא שרתה עליו נשמה עליונה, שהרי בשנות ערלה הוא היה, ולכן "אני היום ילדתיך", היום ודאי. "ילדתיך", אני ולא הצד האחר, כמו שהיה עד עכשיו, אני לבדי. בן עשרים שנים, מה נאמר בשלמה "כי בן הייתי לאבי", לאבי ממש ודאי.
ואם לבנו ייעדנה (שמות כא ט) בר תליסר שנין ולהלאה דהא נפקת⁴²⁶¹ מרשו דסטרא אחרא⁴²⁶² דאזדמנת ליה⁴²⁶³ מה כתיב (שם) כמשפט הבנות יעשה לה מהו כמשפט הבנות תנינן בכל יומא ויומא⁴²⁶⁴ חמי קודשא בריך הוא לההוא ינוקא דקאי ברשו דערלה ואיהו נפיק מינה ואתמשך לבי ספרא ותבר לה ואזיל לבי כנישתא ותבר לה מה עביד קודשא בריך הוא לההוא נשמתא אעיל לה לאדרא דיליה ויהיב	"ואם לבנו ייעדנה", בן שלש עשרה שנים ומעלה, שהרי יצא מרשות הצד האחר שהזדמן לו, מה נאמר "כמשפט הבנות יעשה לה", מה זה "כמשפט הבנות". שנינו בכל יום ויום רואה הקדוש ברוך הוא את אותו התינוק שעומד ברשות הערלה והוא יוצא ממנה, ונמשך לבית הספר ושובר אותה, מה עשה הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה, מכניס אותה לגורן שלו ונותן לה מתנות ואוצרות רבים, ומקשט אותה בקשטים

"בנים אתם לה' אלהיכם". וכן אמרו בתיקו"ז, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעייתא ואיקרי בן להקב"ה, הה"ד בנים אתם לה' אלהיכם, היינו נשמה דאצילות, וכן לקמן "דאסתלק דרגא דיוסף בעלמא עלאה". מהרח"ו – הענין כי הנה האדם העתיד להיות צדיק זוכה תחלה בג' חלקי הנשמה מב"ע, והם נפש תחלה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה, וסודם הם נפש משעה שנזרע, וכמעשה דרבינו הקדוש עם אנטוניוס, שהביא ראייה מבשר, שאם תשאר ג' ימים בלא מלח הוא מסריח, וכאמרו זרע יעבדוני וגו'. והרוח, בעת שנימול, כי אז נגלה סוד היסוד, אות ברית קודש. ונשמה משמתחיל לקרוא בתורה, והנה אז יזכה בכל אלו י"ג שנה ועסק בתורה, והוא מכניע היצר הרע שבו כנז', הנה אז בהשלימו י"ג שנה ויום א' של שנת י"ד, אז זוכה לנפש דאצילות, ולכן אקרי בן לכ"י וז"א בההוא יומא דעאל י"ד, שכבר השלים ה"ג, שאז נתחייב במצות דאורייתא, כי אז נכון הוא ומזומן לנפש העליונה והאמיתית, ולכן אז נמנה בכלל ישראל לכל דבר שבקדושה. ואמר כי ע"ז אמר דוד המלך ע"ה פסוק זה, אמר אלי בני אתה, ונותן טעם לפי שבשנת ה"ג עדיין ברשו דערלה כנודע, כי י"ג שנה היא משלמת ממשלת מלך זקן וכסיל בגופא של אדם. וסוד הענין אין פה מקומה, וז"א היום ילדתיך, ר"ל אני שהוא כ"י השפיע בו הנשמה ההיא, ופי' כי בן הייתי לאבי איירי מבין כ' שנה, כי אז הוא זוכה לנשמה מצד הת"ת שהוא אבינו, והוא שורש הנשמות ומשפיעים בו וכו' (זהר הרקיע).

⁴²⁶⁰ קכח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁶¹ נפקא (דפ"ו).

⁴²⁶² פי' שיצר הרע היה שולט באדם בהיותו פחות מבין י"ג, ומי"ג והלאה יצא מרשות הסט"א, ולכך אחר י"ג שבאה הנשמה לאדם נפקת מרשו דסט"א, שעתה אינו שולט באדם כמקודם (מ"מ).
⁴²⁶³ קאי על הסט"א, וכן מ"ש ינוקא דקאי ברשו דערלה. א"נ יובן במ"ש האריז"ל בליקוטים וז"ל, מט' שנים ויום א' אזי הז"א עולה בסוד מ"ן אל הבינה כמו התינוק התחתון, שעולה נשמת הצדיק בסוד מ"ן אל המלכות מ"ג שנים ויום א'. וטעם ההפרש שביניהם, כי זה עולה מט' שנים ויום א', וזה עולה מ"ג שנים ויום א', הוא כי הלא ז"א אחר שנשלמו לו ט' שנים ויום א', שראוי לביאה, כבר הוא ראוי לעלות, ואז פוגע תכף במקום המילה העליונה, שהם נה"י דא"א, ונעשים לו מוחין. אך תינוק התחתון, כשמתחיל לעלות מט' שנים ויום א', פוגע בערלה, שהם הקלי', ולכן ג' שנים עומד כנגד שני ערלה, ונשלמו לו י"ב שנים ויום א', ושנת י"ג פריו קדש הלולים, ומי"ג שנה ויום א', אז עולה בסוד מ"ן למלכות עכ"ל (מ"מ).

⁴²⁶⁴ ושיעור הכתוב כך הוא, ואם לבנו ידענה, שהיא הנשמה הבאה לצדיק זה הנק' בנו מ"ג והלאה, מהו עושה לו, כמשפט הבנות, דהיינו כמו שהיה עושה לו בהיות הצדיק הזה פחות מבין י"ג, דהוה מתבר לסט"א, ולכן הקב"ה היה מקשט נשמתו בגן עדן, כך עתה מבין י"ג ואילך, אע"פ שנשבר כח היצר הרע, אפ"ה מקשט לה כמו שהיה עושה לה בתחלה (מ"מ).

ספר שמות

עלאיים, עד הזמן שמכניסה לחופה תוך אותו בן משלש עשרה שנים ומעלה.	לה מתנן ונבזבזן סגיאין וקשיט לה בקשוטין עלאין עד זמנא דאעיל ⁴²⁶⁵ לה לחופה (בההוא) [גו ההוא] בר מתליסר שנין ולעילא:
"אם אחרת יקח לו", כאן יש סוד הסודות שלחכמים נמסרו, ויש להודיע בראשונה דבר אחד. בא וראה, ביום השבת, בשעה שמתקדש היום, יוצאות נשמות מתוך עץ החיים, ומנשבות אותן הנשמות הקדושות לתחתונים ונחים בהם כל יום השבת. ואחר שיוצאת השבת, עולות כל הנשמות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה, וכשמתעטרות באותו טוב, אלו הם בעליו של אותו טוב ודאי. כמו כן כאן, מזמין הקדוש ברוך הוא את אותו האיש, וזוהי נשמה אחרת, ואף על גב שזו מזמנת לו הנשמה שהיתה לו בראשונה, שארה הראשונה כסותה וענתה לא יגרע, כמו שנתבאר.	אם אחרת יקח לו (שמות כא י) הכא אית רזא דרזין להכימין אתמסרו⁴²⁶⁶ ואית לאודעא בקדמיתא מלה חדא תא חזי ביומא דשבתא בשעתא ודאתקדש יומא⁴²⁶⁷ (דמתקדשי ישראל יומא בבי כנישתא) נפקי נשמתין מגו אילנא דחיי⁴²⁶⁸ ומנשבן אינון נשמתין וקדישין לתתאי ונייחין בהו (לתתאי קדישין ונייחין ביה) כל יומא דשבתא ולבתר דנפיק שבתא סלקין כלהו נשמתין ומתעטרן בעטרין קדישין לעילא וכד מתעטרן בההוא טבא אלין אינון בעליו דההוא טיבו ודאי⁴²⁶⁹ אוף הכי קודשא בריך הוא אזמין לההוא בר נש ודא הוא נשמתא אחרת ואף על גב דדא זמינא ליה ונשמתא דהות ליה בקדמיתא שארה דקדמיתא כסותה וענתה לא יגרע (שמות כא י) כמה דאתמר:
בכה אותו זקן כמקדם, והוא אמר לנפשו זקן כמה יגעת להשיג דברים קדושים אלו, ועכשיו תאמר אותם ברגע אחד. אם תאמר שתחוס על אותם הדברים ולא תאמר אותם, הרי נאמר "אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות".	בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר איהו לנפשיה סבא סבא כמה יגעת לאדבקא מלין קדישין אלין והשתא תימא לון ברגעא חדא ואין תימא דתיחם עלייהו על אינון מלין ולא תימא לון הא כתיב (משלי ג כז) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות:
מה זה "אל תמנע טוב מבעליו", אלא הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל הם כאן, שהרי בכל מקום שנאמרים דברי תורה הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שם ומקשיבים להם, ואז אותו עץ של טוב ורע, בשעה שהולכים משם ומקשיבים לאותם דברים, אותו צד הטוב מתגבר ומתעלה למעלה, והקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל מתעטרים באותו הטוב, ואלה הם בעליו של אותו הטוב.	מאי אל תמנע טוב מבעליו אלא קודשא בריך הוא וכנסת ישראל אינון הכא דהא בכל אתר דמלין דאורייתא אמרין קודשא בריך הוא וכנסת ישראל אינון תמן וצייתי ⁴²⁷⁰ לון וכדין ההוא אילנא דטוב ורע בשעתא דאזלין מתמן ⁴²⁷¹ וצייתו ⁴²⁷² אינון מלין ההוא סטרא דטוב אתגבר ואסתלק לעילא ⁴²⁷³ וקודשא בריך הוא וכנסת ישראל מתעטרן בההוא טוב ואלין אינון בעליו דההוא טוב:
זקן זקן, אתה אמרת דברים אלו ולא ידעת אם הקדוש ברוך הוא כאן, ואם אלה שעומדים כאן, זכאים לדברים	סבא סבא את אמרת מלין אלין ולא ידעת אי קודשא בריך הוא הכא ואין אלין דקיימי הכא

⁴²⁶⁵ בראשית קמז ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁶⁶ אתמסרי (דפ"ו).

⁴²⁶⁷ יומי (דפ"ו).

⁴²⁶⁸ יסוד דז"א (רח"ו).

⁴²⁶⁹ "וכד מתעטרן בההוא טבא אלין אינון בעליו דההוא טיבו ודאי" מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁷⁰ וצייתו (דפ"ו).

⁴²⁷¹ פי' זר"ן, והם קב"ה וכנסת ישראל הנז' (מ"מ).

⁴²⁷² וצייתי (דפ"ו).

⁴²⁷³ פי' הניצוצות שבקלי' נוגה מתבררים בכח תורת הצדיק, ועולים בסוד מ"ן למלכות, ובאים להם מוחין מאו"א, וז"ש וקב"ה וכנסת ישראל מתעטרן בה הוא טוב (מ"מ).

ספר שמות

האלה. אל תפחד זקן, שהרי היית בכמה קרבות של גיבורים חזקים ולא פחדת, ועכשיו אתה מפחד. אמור דבריך, שהרי ודאי הקדוש ברוך הוא כאן עם כנסת ישראל, ואשריהם אלה שכאן. ואם לא כך, לא היינו פוגשים אותם ולא התחלנו בדברים הללו, אמור דבורך זקן, אמור ללא פחד.	זכאין למלין אלין לא תדחל סבא דהא הוית בכמה קרבין דגברין תקיפין ולא דחילת והשתא אנת דחיל אימא מילך דהא ודאי הכא איהו קודשא בריך הוא וכנסת ישראל וזכאין ואינון אלין דהכא ואי לאו [הכין] לא אערענא בהו ולא שרינא באלין מלין אימא מילך ⁴²⁷⁴ סבא אימא בלא דחילו:
פתח ואמר "ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת." "ה' אלהי", זו ראשית האמונה עלית המחשבה והעולם הבא, סוד אחד בלא פירוד. "גדלת", זו ראשית, היום הראשון, ואותם ימים עתיקים צד הימין. "מאד", זהו צד השמאל.	פתח ואמר (תהלים קד א) יהו"ה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת יהו"ה אלהי ⁴²⁷⁵ דא שירותא דמהימנותא ⁴²⁷⁶ סליקו דמחשבה ⁴²⁷⁷ וועלמא (דעלמא) דאתי ⁴²⁷⁸ רוא חדא בלא פרודא גדלת ⁴²⁷⁹ דא שירותא יומא קדמאה ואינון (מאינון) יומין עתיקין סטרא דימינא מאד [דא] (מה)הוא ⁴²⁸⁰ סטרא דשמאלא:
"הוד והדר לבשת", אלו שני בדי ערבות, עד כאן כיון שהגיע לתוך עץ החיים, נטמן ולא התעלה להיות במנין, משום אותו "מאד". מה זה "מאד", השמאל, שכל הענפים שלמטה ובכלל ענף מר אחד, ולכן נטמן אותו עץ החיים ולא רצה להיות במנין הזה, עד שחזר כמו מקדם ושבח בצבע אחר.	הוד והדר לבשת אלין תרין בדי ערבות ⁴²⁸¹ עד הכא כיון דמטא לגו אילנא דחיי [אטמר] ⁴²⁸² ואתטמרו (אתטמרו) ולא אסתלקו (ו) וס"א ולא בעא למהוי במנינא בגין ההוא מאד מאי מאד שמאלא דכל ענפין דלתתא ובכלל ענפא מרירא חדא ⁴²⁸³ ועל דא אתטמר ההוא אילנא דחיי ולא בעא למהוי במנינא דא עד דאהדר כמלקדמין ושבח בגוונא אחרא:
ואמר "עוטה אור כשלמה", זו ראשיתו (של האור)	ואמר עטה אור כשלמה (תהלים קד ב) דא שירותא דאור ⁴²⁸⁴
של היום הראשון. "נוטה שמים", כאן נכלל השמאל ולא אמר מאד. נכלל השמאל בימין להיות מאיר בכלל של שמים. "המקרה במים עליותיו", כאן יוצא בשמחה אותו עץ החיים, הנהר שיוצא מעדן, ונשרשו בו במימיו אותם שני בדי ערבות, שהם גדלים במימיו. זהו	צח/ב
	דיומא קדמאה נוטה שמים (תהלים קד ב) הכא אתכליל שמאלא ⁴²⁸⁵ ולא אמר מאד אתכליל שמאלא בימינא למהוי נהיר בכלל דשמים המקרה במים עליותיו הכא נפיק בחדוה ההוא אילנא דחיי נהר דנפיק מעדן ⁴²⁸⁶

⁴²⁷⁴ מלולך (דפ"ו).

⁴²⁷⁵ אר"א (רח"ו במ"מ). ט ע"א ריו ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁷⁶ פי' אר"א נקראים שניהם ראשית (מ"מ).

⁴²⁷⁷ פי' אבא (מ"מ).

⁴²⁷⁸ פי' בינה (מ"מ).

⁴²⁷⁹ חסד (רח"ו).

⁴²⁸⁰ סח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁸¹ נר"ה (רח"ו). ויחי רכב (הערת הזהר).

⁴²⁸² ת"ת (רח"ו).

⁴²⁸³ ס"מ (רח"ו).

⁴²⁸⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁸⁵ שמים, אש ומים, כלולים בת"ת (רח"ו במ"מ).

⁴²⁸⁶ פי' יסוד דאימא וכתב הרב שמחסדים וגבורות שביסוד אימא נתקנו נה"י דז"א, בסוד ומבינה נביאים, וז"ש הזהר ואשתרשו ביה במימיו אינון תרי בדי ערבות, שהם נר"ה, ולכך הביא ראיא מפ', ועל יובל ישלח שרשיו. ונודע כי יובל הוא יסוד אימא, ושיעור הכתוב, ועל יובל, שהוא יסוד דאימא, ישלח ז"א שרשיו, שהם נה"י שלו (מ"מ).

ספר שמות

שנאמר (אותו אילן החיים, ונשרשו בו אותם שני בדי ערבות, שהם גדלים במימיו, ואותו נהר יוצא מעדן, וזהו) "המקרה במים עליותיו", מי הם עליותיו, אלו בדי ערבות.	ואשתרשו ביה במימיו אינן תרי בדי ערבות דאינן גדלין במימיו הדא הוא דכתיב ו"א ההוא אילנא דחיי ואשתרשו ביה אינן תרי בדי ערבות דאינן גדלין במימיו דההוא נהר דנפיק מעדן ודא הוא המקרה במים עליותיו מאן עליותיו אלן בדי ערבות:
וזהו שנאמר "ועל יובל ישלח שרשיו", וזהו סוד הנאמר "נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים". מי הם "פלגיו". אלו הם שרשיו, וכך נקראים עליותיו, שרשיו, פלגיו, כולם נשרשו באותם המים של אותו נהר.	ודא הוא דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל ישלח שרשיו ודא הוא רזא דכתיב (תהלים מז ח) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים מאן פלגיו אלן אינן שרשיו והכי אקרון עליותיו (כלומר) שרשיו פלגיו כללו אשתרשו באינן מיין דההוא נהר:
"השם עבים רכובו", זה מיכאל וגבריאל, אלה האל (הם) "עבים המהלך על כנפי רוח" לתת רפואה לעולם, וזהו רפאל. מכאן והלאה "עושה מלאכיו רוחות וגו'". זקן זקן, אם כל אלה ידעת, אמור ואל תפחד, אמור דבריך ויאירו דברי פך. שמחו החברים והיו מקשיבים בשמחה לדבריו הקדושים. אמר, אוי זקן אוי זקן, במה הכנסת את עצמך, נכנסת לים הגדול, יש לך לשוטט ולצאת משם.	השם עבים רכובו [דא] מיכאל וגבריאל אלן [האל] והם עבים ⁴²⁸⁷ המהלך על כנפי רוח למיהב אסוותא לעלמא ודא איהו רפאל מכאן ולהלאה עושה מלאכיו רוחות וגו' סבא סבא אי כל הני ידעת אימא ולא תדחל אימא מילך וינהרון מלין דפימך ⁴²⁸⁸ חדו חברייא והוו צייתין בחדוה למלוי קדישין אמר אי ⁴²⁸⁹ סבא אי סבא במה עיילת גרמך עאלת בימא רבא אית לך לשטטא ולנפקא מתמן:
"אם אחרת יקח לו", כמה גלגולים עתיקים יש כאן שלא התגלו עד עכשיו, וכולם אמת כראוי, שאין לסטות מדרך אמת אפילו כמלא נימה. בתחילה (עתה) יש להתעורר נשמות הגרים, כולן פורחות מתוך גן עדן בדרך נסתר, כשמשלכות מן העולם הזה נשמותיהם שהרוויחו מתוך גן העדן, לאיזה מקום חוזרות.	אם אחרת יקח לו (שמות כא י) כמה גלגולין עתיקין הכא דלא [איתגלו] ואתגלוין (יתגלוין) עד האידנא וכלהו קשוט בדקא יאות דלית לאסטאה מארח קשוט אפילו כמלא נימא בקדמיתא ונ"א השתאו אית לאתערא ⁴²⁹⁰ נשמתין דגיוורין כללו פרחן מגו גנתא דעדן ⁴²⁹¹ בארח סתים וכדו מסתלקן מהאי עלמא נשמתהון דקא רווחו ⁴²⁹² מגו גנתא דעדן לאן אתר ותייבין ⁴²⁹³ (תבין):
אלא שנינו, מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר, בתחילה זוכה בהם, כמו כן כאן כל	אלא תנינן מאן דנטיל ואחיד בנכסי גיורין בקדמיתא זכי בהו ⁴²⁹⁴ אוף הכי כל אינן נשמתין

⁴²⁸⁷ פי' כי זה ע"ב דחסד, וזה ע"ב דגבורה, דהיינו האחוריים ונקראים שניהם עבים (רח"ו במ"מ).

⁴²⁸⁸ דפומך (דפ"ו).

⁴²⁸⁹ תרגמתי אי כמו אוי (במדבר כד כג) אוי מי יחיה משמו אל, כך ביאר מ"ר.

⁴²⁹⁰ צה ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁹¹ פי' ג"ע דלתתא, וכן מוכח לקמן בדף צט ע"ב, שנשמות הגרים הם יוצאים מג"ע שלמטה (מ"מ).

⁴²⁹² רווחא (דפ"ו).

⁴²⁹³ פי' בא הסבא לשלול, שלא נאמר שחוזרים למקום שמשם יצאו, דהיינו ג"ע שלמטה (מ"מ).

⁴²⁹⁴ ועל זה הקשה החכם מהרמ"ק, יש להפליא בשמועה זאת הפלא ופלא: א', אומרו נשמתין דקא מגו גנתא דעדן, ולאן אתר, תבין מאי קמבעי ליה. הנה הדין בנשמה זו, כדרך שנאמר בשאר הנשמות, נראה איזה מקום חציבתן, ונראה שיעור עלייתן שם במעלה גדולה, ואם במוטה. ועד"ז נאמר גם בנשמת אחרים. ב', אומרו, ומאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין אחדי בהו הורני ואני אחריש. אם נאמר שיהיו לבושים אלו בחטיפה, מאן דאליה גבר, וכי לפני מלך מ"ה הקב"ה היאומן שיהיה כדבר הזה, שיהיה הנשמות חיות חוטפים ומתקוטטים לחטוף נשמות של גרים. ועוד במה יגבור הא' על חבירו. עוד הקשה כמה קושיות, ועשה ו' מערכות לתרצן, וכתב ואחר שערכנו ו' מערכות אלה, יקל עלינו שכלת המאמר בע"ה. וע"ז כתב בגליון, אמר יצחק, באמת אחר כל

ספר שמות

אותן הנשמות הקדושות העליונות, שמזמין אותן הקדוש ברוך הוא למטה כפי שאמרנו, כולן יוצאות לזמנים ידועים, ועולות כדי להשתעשע בגן עדן העליון, ופוגעות באותן נשמות הגרים. מי שאוחז בהן מאותן הנשמות שעולות, אוחז בהם וזוכה בהם, ומתלבשים בהם ועולים, וכולן עומדות בלבוש הזה. וירדו לתוך הגן בלבוש הזה, משום שבגן עדן לא עומדות שם אלא בלבוש, כל אלו שעומדות שם.	קדישין עלאין דקא זמין לון קודשא בריך הוא (בג"ע דלתת) כדקאמרן כלהו נפקין לזמנין ידיעין וסלקין⁴²⁹⁵ בגין לאשתעשעא בגן עדן דלעילא⁴²⁹⁶ ופגען באינן נשמתין דגיוורין⁴²⁹⁷ מאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין⁴²⁹⁸ אחיד בהו וזכי בהו ומתלבשן בהו וסלקין⁴²⁹⁹ וכלהו קיימי בהאי לבושא ונחתין⁴³⁰⁰ גו גנתא בלבושא דא⁴³⁰¹ בגין דבגנתא דעדן לא קיימאן תמן אלא בלבושא כל אינן דקיימי תמן:
אם תאמר, שבשביל הלבוש הזה גורעים אותן נשמות מכל העונג שהיה להן בתחילה. הרי נאמר "אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע", בגן עומדות בלבוש זה שקדמו לאחוז בהם וזוכות בהם, וכשעולות למעלה מתפשטות ממנו, שהרי שם לא עומדות בלבוש.	אי תימא דבגין האי לבושא גרעאן אינן נשמתין מכל ענוגא דהוה לון בקדמיתא הא כתיב (שמות כא י) אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע בגנתא קיימי בלבושי דא דקדמן לאחדא בהו וזכו⁴³⁰² בהו וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה דהא תמן לא קיימין⁴³⁰³ בלבושא⁴³⁰⁴:
בכה אותו זקן כמקדם, ואמר לנפשו, זקן זקן בודאי יש לך לבכות, בודאי יש לך לשפוך דמעות על כל דבר ודבר. אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו הקדושה, שאני ברצון הלב ובעבודתם אמרתי, משום שהם בעליו של כל דבר	בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר לנפשיה סבא סבא בודאי אית לך למבכי בודאי אית לך לאושדא דמעין על כל מלה ומלה ואבלו (דהא) גלי קמי קודשא בריך הוא ושכינתיה קדישא דאנא ברעו דלכא ובפולחנא דלהון קאמינא בגין

המערכות האלה, עדין כל הקושיותינו במקומם עומדת, ויותר מהמה, כי אין שייך לומר מאן דאחיד, שנראה כל מי שרוצה, ואינו כן, רק למי שנשמתו מיוחסת אל הנפש ההיא, ואין זה דומה לנכסי הגר כלל ועיקר עכ"ל. עוד על מ"ש החכם הנזכר, וז"ל, אמנם ראיתי לבאר עתה ענין ג"ע הארץ, והקשה וז"ל, באומר שג"ע ארציי בצד המזרח, למה לא נבראו בא"י, שהיא ארץ הקדושה, וראוי שיהיה קדושה אצל קדושה. וכתב בגליון, אמר יצחק, לא מחכמה שאל זה, כי ג"ע היא אמצעות כל העולם בכללות, וארץ ישראל אמצעית כל הישוב, וב' נקודות אלו הם כנגד בינה ומלכות. וכ"ז מבואר בזהר, ואין שאלה כלל. ודע כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. ונודע כי אין בדורו אלו מי שיזכה אל רוח ונשמה, והנה הם צריכים על כל פנים לתקן אף הענין הזה, שהוא מאמר הסבא, כי הנה הנשמות לוקחים נפש הגר להתלבש בה, כדי שתהא יכולה להשלים על ידו, ואז זוכה ולקוח ומשתתפת לעתיד עם נפשו ממש, כמו שכתבנו למעלה בדף שלפני זה. הנה דע אחר שקנה וכו' (זהר הרקיע).

⁴²⁹⁵ אית דלא גרסי (דרך אמת), בראשית לח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁹⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁹⁷ זה תבין במה שאמרנו בדרוש הגלגול וגם לעיל במאמר ס' הזוהר בדף צד ע"ב, וז"ל ת"ח בר נש כד אתייליד כו' וביארנו זה כי מי שהוא מגולגל מפעם אחרת, פירוש שכאשר בא פעם ראשונה בעוה"ז, והיו בו נפש ורוח ונשמה, ופגם וחטא בשלשתם, והוצרך לבא בגלגול לתקן פגם הנז'. ואף אם יתקן תכלית התיקונים, אי אפשר שיזכה אלא על הנפש לבדה. כי כיון שהרוח לא נתקן אי אפשר לו לבא להתחבר בנפשו הנתקנת וכן הענין בנשמה. אמנם אותו הרוח מתגלגל בגוף אחר. וכיון שאי אפשר אל הרוח בלתי נפש כסא אליו, לכן לוקח הרוח הזה נפש אחד של גר תמורת נפשו ורוכב עליה ומתלבשת בתוכה, ומתקן מעשיו עד שיתקן. ואח"כ אותה הנפש שלו הנתקנת יכולה לבא ולהתחבר עם הרוח הנז' אשר גם הוא נתקן (שער מאמרי רשב"י).

⁴²⁹⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴²⁹⁹ פי' ביני ביני דהיינו באויר שבין ג"ע של מטה ולג"ע של מעלה, אבל בג"ע שלמעלה מפשיטין אותם כמ"ש הזהר בסמוך (מ"מ).

⁴³⁰⁰ ונחתו (דפ"ו).

⁴³⁰¹ פי' בג"ע של מטה (מ"מ).

⁴³⁰² וזכו (דפ"ו).

⁴³⁰³ קיימן (דפ"ו).

⁴³⁰⁴ קפו ע"ב רי ע"ב רכט נ נח סז (הערת הזהר).

ספר שמות

ומתעטרים בהם.	דאינון בעליו דכל מלה ומתעמרן בהו:
כל אותן נשמות הקדושות, כשירודות לעולם הזה, כדי לשרות כל אחת על מקומן שראויים להם לבני אדם, כולן יורדות מלבושות באותן הנשמות שאמרנו, וכך נכנסות לזרע הקדש. ובמלבוש זה עומדות להשתעבד מהם בעולם הזה. וכשנשאבים אותם הלבושים מדברי העולם הזה, אותן נשמות קדושות נזונות מהריח שמריח מתוך הלבושים הללו.	(ד) כל אינון נשמתין קדישין כד נחתי להאי עלמא בגין למשרי [כל חד] על דוכתייהו דאתחזון בהו לבני נשא כלהו נחתי (ו) מתלבשין באינון נשמתין דקא אמרן והכי עאלין בזרעא קדישא ובמלבושא דא קיימי [לאשתעברא] (לאשתאבא) מנייהו בהאי עלמא וכד אשתאבן אינון מלבושין ממלין דהאי עלמא אינון נשמתין קדישין [אתזנו] [אתזנו] (אתהנן) מריחא דקא אריחוי ⁴³⁰⁵ מגו לבושיהון אלין ⁴³⁰⁶ :
כל הדברים הנסתרים שהקדוש ברוך הוא עשה, הכניס אותם לתורה הקדושה, והכל נמצא בתורה. ואותו דבר הנסתר גלתה אותו התורה, ומיד התלבש בלבוש אחר ונטמן שם, ולא התגלה. והחכמים, שהם מלאים עיניים, אף על גב שאותו הדבר נסתר בלבושו, רואים אותו מתוך לבושו. ובשעה שהתגלה אותו דבר, טרם יכנס ללבוש, זורקים בו פקחת עין, ואף על גב שמיד נסתר לא נאבד מעיניהם (נ"א מהם).	קודשא בריך הוא כל מלין סתימין דאיהו עביד אעיל ⁴³⁰⁷ לון באורייתא קדישא וכלא אשתכח [תמן באורייתא] [באורייתא] (תמן) וההיא מלה סתימא גלי לה אורייתא ומיד אתלבשא בלבושא אחרא ואתטמר תמן ולא אתגלי וחכימין דאינון מליין עיינין ⁴³⁰⁸ אף על גב דההיא מלה אסתים בלבושה תמן ⁴³⁰⁹ חמאן לה מגו לבושה ובשעתא דאתגלי ההיא מלה עד לא תיעול בלבושה ורמאן (חמאן) בה פקיתו דעינא ואף על גב דמיד אסתים לא אתאביד מעינייהו ונ"א מינייהו:
בכמה מקומות הזהיר הקדוש ברוך הוא על הגר, כדי שיזהירו בו זרע הקודש, ואחר הוציא דבר נסתר מנרתיקו.	(ו) בכמה דוכתין אזהר קודשא בריך הוא על גיורא בגין ⁴³¹⁰ דזרעא קדישא יזדהרון ביה ולבתר נפיק מלה סתימא מנרתקה
וכיון שהתגלה חוזר מיד לנרתיקו והתלבש שם.	צמ"א
כיון שהזהיר על הגר, בכל אותם מקומות, יצא הדבר מנרתיקו והתגלה ואמר "ואתם ידעתם את נפש הגר", מיד	וכיון דאתגלי אהדר לנרתקה מיד ואתלבש תמן:
	כיון דאזהר על גיורא בכל אינון דוכתין נפק מלה מנרתקה ואתגלי ואמר (שמות כג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר ⁴³¹¹ מיד עאלת לנרתקה

⁴³⁰⁵ אריחא (דפ"ו).

⁴³⁰⁶ פי' שנשמות הגרים כבר באו בעולם הזה, ונשמות אלו של ישראל שעדיין לא באו לעולם הזה, יש להם הנאה מנשמות הגרים שכבר עשו מצות ומעשים טובים, והכירו וידעו ענייני העולם הזה (מ"מ).

⁴³⁰⁷ עאל (דפ"ו).

⁴³⁰⁸ עי' לקמן רב ע"א.

⁴³⁰⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴³¹⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁴³¹¹ נפשות הגרים וכו' עיקר מציאותם והוייתם היא מן אותה הקליפה הנקראת קליפת נוגה, שפעמים היא מסאבא, ופעמים חוזרת אל הקדושה, כנזכר בפרשת ויקהל בספר הזוהר, וז"ס מ"ש רז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'. והענין הוא, כי האיש ההוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנזכר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק, כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע. והנה אותה הנפש הנשארת עתה בו, והיא אותה שהיתה בו בהיותו גוי, הנקראת נפש הגר, והיא אשר החזירתו למוטב בהכרח הוא שתהיה לה איזו אחיזה אל הקליפה, ולכן בהיותה עתה בגוף הגר הזה אחר שנתגייר,

ספר שמות

נכנסה לנרתיקה וחזרה בלבוש ונטמנה, שנאמר "כי גרים הייתם בארץ מצרים", שהזכיר הפסוק, שבגלל שמיד התלבש, לפי שלא היה מי שישגיח בו, בנפש הגר הזו, יודעת הנשמה הקדושה בדברי העולם הזה, ונהנית (ושואבת) מהם.	ואהדרת בלבושה ואתטמרת דכתיב (שמות כב כ) כי גרים הייתם בארץ מצרים דחשיב קרא רבגין דאתלבש מיד [בגין דלא הות] (לא הוה) מאן דאשגח בה בהאי נפש הגר ידעת נשמתא קדישא במלין דהאי עלמא ואתהניאת ונ"א ואשתאבתו מנייהו:
פתח אותו זקן ואמר "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו'", ענן זה מהו. אלא זהו שנאמר "את קשתי נתתי בענן". שנינו, שאותה הקשת הפשיטה את לבושיה, ונתנה אותם למשה. ובאותו הלבוש עלה משה להר, וממנו ראה מה שראה ונהנה מהכל, עד אותו מקום באו אותם החברים והשתטחו לפני אותו זקן, ובכו ואמרו, אלמלא לא באנו לעולם אלא כדי לשמוע דברים אלו מפיו, די לנו.	פתח ההוא סבא ⁴³¹² ואמר (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו' ענן דא מאי היא אלא דא הוא דכתיב (בראשית ט יג) את קשתי נתתי בענן תנינן דההוא קשת אשלחת לבושו ויהיב(א) לון למשה ⁴³¹³ ובההוא לבושא ⁴³¹⁴ סליק משה לטורא ומניה חמא מה דחמא ואתהני מכלא עד [ההוא אתר] (הכא) אתו אינון חברייא ואשתטחו קמיה דההוא סבא ובכו ואמרו אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע מלין אלין מפומך די לן:
אמר אותו זקן, "אם אחרת יקח לו", חברים, לא בשביל זה בלבד התחלתי את הדבר, שהרי זקן כמוני לא בדבר אחד עושה קיש קיש, ולא קורא כמה בני העולם בערבוביה בתבונה שלהם, ולא רואים בדרך אמת בתורה, ותורה קוראת בכל יום בקריאה (באהבה) אליהם של אנשים, ולא רוצים להשיב ראשם.	אמר ההוא סבא אם אחרת יקח ⁴³¹⁵ (שמות כא י) חברייא לאו בגין דא בלחודוי שרינא מלה דהא סבא כגיני לאו ובמלהו (במלא) חדא עבד קיש קיש ולא קרי כמה בני עלמא בערבוביא בסכלתנו דלהון ולא חמאן בארע קשוט באורייתא ואורייתא קרי בכל יומא בנהימו ונ"א ברחימו לגבייהו דבני נשא ⁴³¹⁶ ולא בעאן לאתבא רישא:
ואף על גב שאמרנו, שהרי התורה הוציאה דבר מנרתיקה ונראה קטן ומיד נטמן, כך הוא ודאי. ובזמן שנתגלה מתוך נרתיקה ונטמן מיד, לא עושה את	ואף על גב דאמינא דהא אורייתא מלה נפקא מנרתקה ואתחזיאת זעיר ומיד אתטמרת הכי הוא ודאי ובזמנא דאתגליאת מגו נרתקה

בהכרח היא מחטיאה קצת אל הנפש הקדושה האחרת אשר בגר הזה. וז"ס קשים גרים לישראל כספחת כי נפש הגר הראשונה, מחטיאה את נפש השניה הנקראת ישראל. ובזה תבין סוד ר' עקיבא ע"ה, שהיה בתחלתו עם הארץ, שונא ת"ח מ' שנה, באמרו מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ונמשך לו זה מצד אותה נפש הגר הראשונה. אבל נפשו האמיתית היתה קדושה לגמרי בתכלית, ודי בזה (שעה"ג הק' לד). אברהם אע"ה היה מזאת הבחינה מצד החסדים, נפש קדמאה לגיורין, ויצחק מצד הגבורה, ויעקב מהתוכיות, ונולד יוסף ותיקן הכל. וחזרו ונפלו במצרים, ונתלבשו בנפשות הגרים, בסוד (שמות כ"ג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר (ספר הליקוטים בראשית א).

⁴³¹² הביא ראיה ממש כי לא היה לו יכולת למעלה אם לא בהתלבשות הענן, והוצרך לומר זה, לפי מה שמחייב השכל הוא היפך מזה, כי כשהנשמה עולה למעלה, אז אדרבה נפשטת ממלבושה, ומה גם לומר שהיא מתלבשת מחדש, ואדרבא יותר תוכל להשיג בהיותה מופשטת מכל המלבושים, ולכן הביא ראיה כי הלא משה היה יכול לכניס [נדצ"ל להיכנס] שלא ע"י התלבשות הענן ההוא, ועכ"ז מצינו שהוצרך להתלבש באותו ענן כדי להנאות מזיו השכינה. וסוד הענן הזה הוא סוד ענן הכבוד אשר השכינה הנק' קשת היא מתלבש בו, וכן משה זכה להתלבש בענן ההוא, ואז היה עומד במחיצת השכינה עצמה ומתלבשת במלבוש א'. וכן ענין זה מבאר עניינו מהרח"ו ואורייתא קרי בכל יומא וכו' עתה בא לפרש עולימתא שפירתא (זהר הרקיע). טעם פתיחה זו, לומר כשם שמרע"ה בההוא לבושא אתהני מכולא, כך הנשמות של ישראל ע"י נשמות הגרים הם נהנים (מ"מ).

⁴³¹³ רכט ע"א (הערת הזהר).

⁴³¹⁴ חשמ"ל (מ"מ).

⁴³¹⁵ "אם אחרת יקח לו" מסוגר בדפ"ק.

⁴³¹⁶ "דבני נשא" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

וַתִּטְמַרְתְּ מִיד לֹא עֲבַדְתָּ דָא אֱלָא לַאֲיִנּוֹן דִּידְעִין בַּהּ וַאֲשֶׁת־מֹדַעָאן בַּהּ⁴³¹⁷:	זה אלא לאותם שיודעים בה ונודעים בה.
וּמִשָּׁל לְמָה הִדְבֵּר דּוּמָה לְרַחֲמִיתָא דַּאִיְהִי⁴³¹⁸ שְׁפִירְתָּא בַּחֲזִיו וּשְׁפִירְתָּא בְּרִיוֹא וַאֲיִהִי טְמִירְתָּא בְּטִמְרִיו גּוּ הִיכְלָא דִּילָהּ וַאֲיִת לָהּ רַחֲמָא יַחֲדָאָה דְּלֹא יִדְעִין בֵּיהּ בְּנֵי נִשָּׂא אֱלָא אִיהוּ בְּטִמְרִיו הֵהוּא רַחֲמָא מִגּוּ רַחֲמִיו דְּרַחֲמִים לָהּ עֵבֶר לְתִרְעָה בֵּיתָה תְּדִיר זְקִיף עֵינֹי לְכָל סֹטֵר אִיְהִי יִדְעַת דְּהָא רַחֲמָא אֶסְחָר תִּרְעָה בֵּיתָה תְּדִיר מַה עֲבַדְתָּ פִּתְחָת פִּתְחָא זְעִירָא בַּהֲהוּא הִיכְלָא טְמִיר(ת)א דַּאִיְהִי תַּמָּן וּגְלִיָּאת אֲנַפְהָא לְגַבִּי רַחֲמָאָהּ וּמִיד אֶתְהַדְרַת וַאֲתַכְסִּיָּאת כָּל אֲיִנּוֹן דְּהוּוּ לְגַבִּי רַחֲמָא לֹא חֲמוּ וְלֹא אֶסְתַּכְּלוּ בִּר רַחֲמָא בְּלַחֲדוּי וּמַעֲוִי וּלְבִיָּהּ וּנְפִשִּׁיהָ אֲזִלוּ אֲבַתְרָה וְיִדְעָ דְּמִגּוּ רַחֲמִיו דְּרַחֲמִית לִיהָ אֶתְגְּלִיָּאת לְגַבִּיָּהּ רִנְעָא חֲדָא לְאַתְעֵרָא (לְגַבִּיָּהּ רַחֲמִיו) וְלִיָּהּ:	משל למה הדבר דומה, לאהובה שהיא יפה במראה ויפה בתואר, והיא טמונה בהסתר בתוך ההיכל שלה, ויש לה אוהב יחידי שלא יודעים עליו בני אדם, אלא שהוא בנסתר. אותו אוהב מתוך האהבה שאוהב אותה, עובר על שער ביתה, תמיד מרים עיניו לכל צד, היא יודעת, שהרי האוהב סובב שער ביתה תמיד. מה עושה, פותחת פתח קטן באותו היכל נסתר שהיא שם, ומגלה את פניה לאוהבה, ומיד חוזרת ונתכסית. כל אותם שהיו אצל האוהב לא ראו ולא הסתכלו, פרט לאוהב לבדו, ומעיו ולבו ונפשו הלכו אחריה, ויודע שמתוך האהבה שהיא אוהבת אותו, נגלית אליו רגע אחד לעורר אותו.
הַכִּי הוּא מְלָה דְּאֹרִיִּיתָא לֹא⁴³¹⁹ אֶתְגְּלִיָּאת אֱלָא לְגַבִּי וּרַחֲמָאָהּ יִדְעַת אֹרִיִּיתָא דְּהֵהוּא חַכִּימָא דְּלִבָּא אֶסְחָר לְתִרְעָה בֵּיתָה כָּל יוּמָא מַה עֲבַדְתָּ גְּלִיָּאת אֲנַפְהָא לְגַבִּיָּהּ (רַחֲמָאָהּ יִדְעַת אֹרִיִּיתָא דְּהֵהוּא חַכִּימָא דְּלִבָּא סִחָרָא לְתִרְעָה בֵּיתָה כָּל יוּמָא מַה עֲבַדְתָּ גְּלִיָּאת אֲנַפְהָא לְגַבִּי הוּא חַכִּימָא דְּלִבָּא) מִגּוּ הִיכְלָא וַאֲרַמִּיָּיתָא לִיהָ רַמִּיָּזָא וּמִיד אֶתְהַדְרַת לְאַתְרָהּ וַאֲתַטְמַרְתָּ כָּל אֲיִנּוֹן דְּתַמָּן לֹא יִדְעִי וְלֹא מִסְתַּכְּלִי אֱלָא אִיהוּ בְּלַחֲדוּי וּמַעֲוִי וּלְבִיָּהּ וּנְפִשִּׁיהָ אֲזִיל אֲבַתְרָה וְעַל דָּא אֹרִיִּיתָא אֶתְגְּלִיָּאת וַאֲתַכְסִּיָּאת וַאֲזִילַת בְּרַחֲמִיו לְגַבִּי רַחֲמָאָהּ לְאַתְעֵרָא בַּהֲדִיָּה רַחֲמִיו:	כך הוא דבר התורה, לא נגלית אלא לאוהבה. יודעת התורה, שאותו חכם לב סובב שער ביתה כל יום. מה היא עושה מגלה פניה אליו מתוך ההיכל, ורומזת לו רמז, ומיד חוזרת למקומה ונסתרת. כל אלו ששם, לא יודעים ולא מסתכלים, אלא רק הוא לבדו. ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה, ועל זה, התורה נגלית ונכסית והולכת באהבה לאהובה לעורר עמו אהבה.
תָּא חֲזִי אֲרַחָא דְּאֹרִיִּיתָא כִּךְ הוּא בְּקַדְמִיתָא כִּד שְׂרִיא לְאַתְגְּלִיָּאה לְגַבִּי בִּר נִשְׁ בְּרִנְעָא⁴³²⁰	בא וראה, כך היא דרכה של תורה, בתחילה, כשמתחילה להתגלות אל האדם, ברגע רומזת לו ברמז. אם יודע,

⁴³¹⁷ עי' ספר יצירה (פ"א מ"ו) עשר ספירות בלי מה, צפייתן כמראה הבזק, ותכליתן אין להם קץ, ודברו בהן ברצוא ושוב. וז"ל הגר"א: צפייתן וכו' - הוא פירוש על מה שקראן עומקין, פירוש צפייתן שאדם צופה להשיגו כמו הבזק שאין יכולת לראותו רק ברגע אחד וחוזר לאחור כמ"ש במשנה ח' בלום פ"ך כו', ואמר צפייתן שצופה הוא דבר שרואה מרחוק, ולכן הנביאים נקראו צופים (שמואל א' א), שרואין את ה' מרחוק, כמ"ש (ירמיה לא ב) מרחוק ה' נראה לי, וכן דרשו בגמרא (סוטה יא ע"א) ותתצב אחותו מרחוק ע"ש החכמה, והספירות הן כולם בחכמה כמ"ש (ו ע"א) וכו' ודברו בהם ברצוא ושוב, פי' אע"פ שאמר לעיל כי א"ס מצד המלכות דא"ק מתייחד בהם, אמר 'ודברו' הוא מלכות דא"ק, 'בהם' בספירות, 'ברצוא ושוב' שאין יכולת להשיגו, וע"ז אמרו בזהר (זהר בראשית סה ע"א ועוד) מטי ולא מטי. ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ד ד"ה ואמר, שזה ברית העיניים, דהיינו שלא להסתכל במה שלמעלה מהניתן לך, ועי' בהגר"א בתז"ח נ ע"ג, שהן רצין להשיג את האדם שעל הכסא שהוא כבוד ה' כמ"ש ביחזקאל שהוא חכמה כידוע שהכסא הוא בינה והחיות הן ג' חיון חג"ת וחיה הרביעי מלכות כוללת נה"י, ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ג וז"ל אע"ג שבתז"ח אמר על החכמה, ובס"י אמר על כל הע"ס, הכל כפי הבחינה של המשכיל, כאן על ז"א אמר ברדל"א והחיות כו'.

⁴³¹⁸ צה ע"א (הערת הזהר).

⁴³¹⁹ רל ע"ב (הערת הזהר).

⁴³²⁰ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

טוב. ואם לא יודע, שולחת אליו וקוראת לו פתי. והתורה אומרת לאותו ששלחה אליו, אמרו לאותו הפתי, שיתקרב לכאן ואדבר עמו, זהו שנאמר "מי פתי יסור הנה חסר לב וגו'", מתקרב אליה ומתחילה לדבר עמו מאחר פרוכת שפורשת לו, דברים לפי דרכו, עד שיתבונן לאט לאט, וזהו הדרש.	ארמיזת ליה ברמיזו אי ידע טב ואי לא ידע שדרת לגביה וקראת אליהו (לית) פתי אמרת⁴³²¹ אורייתא לההוא דשדרת לגביה אמרו לההוא פתי דיקרב הכא ואשתעי בהדיה הדא הוא דכתיב (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב⁴³²² וקריב לגביהו (קריבת לגביה) שריאת למלא עמיה מבתר פרוכתא [דפרסא] (ופרסא) ליה מלין לפום ארחוי עד דיסתכל זעיר זעיר ודא הוא דרשא:
אחר כך תדבר עמו מאחרי שמלה קטנה דברי חידה, וזוהי הגדה. אחר שהתרגל אליה, נגלית אליו פנים בפנים, ומדברת עמו כל הסודות הנסתרים שלה, וכל הדרכים הנסתרות שהיו שמורים בלבה מימים ראשונים, ואז	לבתר תשתעי בהדיה מבתר שושיפא דקיין מלין דחידה ודא איהו הגדה⁴³²³ לבתר דאיהו רגיל לגבה אתגליאת לגביה אנפין באנפין ומלילת בהדיה כל רזין סתימין דילה וכל ארחין סתימין דהוו בלבה(א) טמירין מיומין קדמאין כדין
צט/ב	
אותו אדם הוא שלם, בעל תורה ודאי, בעל הבית. שהרי כל סודותיה גלתה לו, ולא רחוקה ולא כסתה ממנו כלום.	איהו בר נש שלים⁴³²⁴ בעל תורה ודאי מארי דביתא דהא כל רזין דילה גליאת ליה ולא רחיקת ולא כסיאת מניה כלום:
אומרת לו, ראית דבר שהרמז שרמזתי לך בתחילה כך וכך היו הסודות, כך וכך הוא. ואז רואה שהעליונים, שעל הדברים הללו אין להוסיף ואין לגרוע מהם. ואז פשט הנאמר, כמו שהוא שלא להוסיף ולא לגרוע אפילו אות אחת, ועל כך אנשים צריכים להזהר ולרדוף אחרי התורה, להיות אוהבים שלה, כמו שנתבאר.	אמרה ליה חמית מלה דרמזא דקא רמיזנא לך בקדמיתא כך וכך רזין הוו כך וכך והוא (הוו) כדין חמי [דעלאין] דעל אינון מלין לאו לאוספא ולא(ו) למגרע מנייהו וכדין פשטיה דקרא כמה דאיהו דלאו לאוספא ולא למגרע אפילו את חד ועל דא בני נשא אצטריכו לאזדהרא ולמרדף אבתרא דאורייתא למהוי רחימין ודילה כמה דאתמר:
בא וראה, "אם אחרת יקח לו", הגלגולים שמתגלגלים בפסוק הזה, כמה גדולים ועליונים הם, שהרי כל הנשמות נכנסות בגלגול, ולא יודעים בני אדם דרכי הקדוש ברוך הוא, ואיך עומדים המאזנים, ואיך נדונים בני אדם בכל יום ובכל זמן, ואיך נשמות נכנסות לדין טרם שבאות לעולם הזה, ואיך נכנסות לדין אחר שיוצאות מן העולם הזה.	תא חזי אם אחרת יקח לו (שמות כא י) גלגולין דמתגלגלן בהאי קרא כמה רברבין ועלאין אינון דהא כל נשמתין עאלין בגלגולא ולא ידעין בני נשא ארחוי דקודשא בריך הוא והיך⁴³²⁵ קיימא טיקלא והיך אתדנו בני נשא בכל יומא ובכל עידן והיך נשמתין עאלין בדינא עד לא ייתון להאי עלמא והיך עאלין בדינא לבתר דנפקי מהאי עלמא:
כמה גלגולים וכמה עומדים נסתרים, עושה הקדוש ברוך הוא עם כמה נשמות ערומות, וכמה רוחות ערומות הולכות באותו העולם, שלא נכנסות לפרגוד של	כמה גלגולין וכמה עובדין סתימין עביד קודשא בריך הוא בהדי [כמה] נשמתין ערטילאין וכמה רוחין ערטילאין (ערטיראין)

⁴³²¹ ואמרת (דפ"ו).

⁴³²² וגו' (נוסף בדפ"ו).

⁴³²³ טוב ללמוד אגדה בכל לילה, שרוב רזי תורה רמוזים באגדה, והיסוד המתקשר במלכות נקרא אגדה וכו', בשביל כך שבח הזהר אגדה יותר מהדרשה (מ"מ).

⁴³²⁴ הא למדת שכל מי שאינו לומד קבלה אינו בעל תורה שלם (רח"ו במ"מ).

⁴³²⁵ והאיך (דפ"ו).

ספר שמות

המלך. וכמה עולמות מתהפך בהם, והעולם שמתהפך בכמה פלאים נסתרים, ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים, ואיך מתגלגלות הנשמות כאבן בכף הקלע, כמו שנאמר "ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע".	אזלין בההוא עלמא דלא עאלין לפרגודא דמלכא וכמה עלמין אתהפך בהו ועלמא דאתהפך בכמה פליאן סתימין ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין והיך מתגלגלן נשמתין כאבנא בקוספתא ⁴³²⁶ כמה דאת אמר (ש"א כה כט) ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע:
והואיל והתחלנו לגלות, עכשיו יש לגלות, שהרי כל הנשמות מהאילן הגדול והתקיף, שהוא הנהר שיוצא מעדן יוצאות, וכל הרוחות מעץ אחר קטן, יוצאות הנשמה מלמעלה, והרוח מלמטה, ומתחברות כאחת, כדוגמת זכר ונקבה. וכאשר מתחברות כאחת, אז מאירות אור עליון, ובחיבור של שניהם נקרא נר "נר ה' נשמת אדם", מהו נר נשמה רוח, ועל החבור של שניהם כאחד נקרא נר, שנאמר "נר ה' נשמת אדם".	והואיל ושרינן לגלאה ⁴³²⁷ השתא אית לגלאה דהא כל ⁴³²⁸ נשמתין מאילנא רברבא ⁴³²⁹ ותקיפא ודהוא (מההוא) נהר דנפיק מעדן נפקי וכל רוחין מאילנא אחרא זעירא נפקין נשמה מלעילא רוח מולותתא ומתחברן כחדא כגוונא דדבר ונוקבא וכד מתחברן כחדא כדין נהרין נהירו עלאה ובחבורא (חדא) דתרווייהו אקרי נר (משלי כ כז) נר יהוה נשמת אדם מהו נר נשמה רוח ועל חבורא דתרווייהו כחדא אקרי נר דכתיב נר יהוה נשמת אדם:
נשמה ורוח, זכר ונקבה, להאיר כאחד, וזה בלי זה לא מאירים ולא נקרא	נשמה ורוח דבר ונוקבא ⁴³³⁰ לאנהרא כחדא ⁴³³¹ ודא בלא דא לא נהרין ולא אקרי נר

⁴³²⁶ בקוספיתא (דפ"ו).

⁴³²⁷ "והואיל ושרינן לגלאה" (מוסגר בדפ"ק).

⁴³²⁸ ויקרא קט ע"א (הערת הזהר).

⁴³²⁹ אילנא רברבא הוא חכמה, ות"ת נקרא אילנא זעירא. והנה הנשמה יוצאת מזיווג חו"ב, כנ"ל זכה יהבין ליה נשמתא מסטרא דאור"א וז"א, דהאי כל נשמתין מאילנא רברבא וגו', ואינם יוצאים משם מעצמו, רק ע"י נהר דנפיק, והוא סוד הבינה דנפק מעדן חכמה, פי' נפיק מתולדות הבינה ומזיווג תרווייהו נפיק. ואמנם הרוחין נפקין מאילנא אחרא, ז"א לגבי אילנא רברבי הנזכר, והוא סוד הת"ת. גם אפשר לפרש בדרך אחרת, כי הני תרי אילנא הם בינה ומלכות, והנה מלכות היא עלמא דנוק', ולכן הרוחין דנפקין מינה, אע"פ שהם מזווגי הת"ת, עכ"ז מכונים אליה, ונקרא נקבה על שמה. אמנם הבינה היא עלמא דדכורא, עם היותה נקבה נזכר בפי' יוחי. וב' פי' אלו עולים בסגנון א', והנה אלו השנים נעשים מרכבה זה לזה, והנשמה מתלבש ברוח כחדא, וז"א נר ה' נשמת אדם, פי' כי נשמת אדם היא סוד חיבור א', כשמתחברים נשמה ורוח, שהם נר, ושניהם הם נר, כי מהשם ית' נפקי, ושניהם בחבורא חדא הם נשמת אדם, ונעשים נשמה א'. וז"א כי רוח מלפני יעטוף וגו', פי' הבינה אומרת דבר זה כי הרוח מלפני יעטוף, כי הרוח הוא ת"ת כנ"ל, והנה ת"ת הוא לפני הבינה, וקודם הוא בערכינו ממטה למעלה, והוא מאותה מדרגה אשר לפני, ולכן הוא יעטוף לאחרים, ואין הוא מתעטף אלא נעשה מלבוש לאחרים. והוא סוד הנשמה אשר אני עשיתי, ממש אני, הבינה. והם יותר עליונים. ולכן הרוח הוא מעטף ומכסה הנשמה אשר אני עשיתי, והם מעולות מהרוח. והנה אלו השנים כשהם כחדא, אז מאירים ונקרא נר, ר"ת נשמה רוח, כמו שהנר הוא חיבור הפתילה והשמן בכלי ההוא, ואז דולק, ואם לאו אינו דולק. כן הנשמה לא תוכל להאיר כ"א ע"י הרוח, כי הוא נעלמה. וז"א ודא בלא דא לא נהירא ולא אקרי וכו'. ואמנם כאשר חטא אדה"ר גרם שלא יתבררו חלק מ"ן דמלכות ולכן גם שע"י הזווג יהיה חוזר ז"ן פב"פ למקומה למטה הנה לא היה דבר של קיום כי אז לא הספיק החזרה זו רק בשעת הזיווג לבד ואח"כ חוזרות תיכף בסוד אב"א ולכן צריך לעשות תיקון בכל זיווג וזיווג כדי להחזיר המלכות פב"פ (זהר הרקיע).

⁴³³⁰ ח"ג קע ע"א (לש"ו).

⁴³³¹ מאמר הזה קשה מאד להולמו כי הוא הפך מכל מה שנמצא בכל ספרי הזהר, כי הרוח זכר, והנשמה נקבה, שהם ז"א ואימא עלאה. אבל יתבאר במאמר ס' הזהר בפ' קדושים בדף פג ע"ב בסתרי תורה וז"ל, אדם קדמא לא הוה ליה מהאי עלמא כלום כו', ע"ש. והענין בקיצור, כי שם נתבאר, שאז היה מצב ומעמד העולמות באופן אחר ממה שהם עכשיו, אחר שחטא אדם הראשון. כי בראשונה, קודם שחטא, היה הזווג דז"א ונוקביה למעלה בחיק אור"א ובהיכל שלהם, כי היה העולם בסוד קדושת שבת. ולכן אז נשמת אדם הראשון היתה לו מן הז"א, אשר היה אז בבחינת בינה, ומשם הנשמה. והמלכות היתה בסוד ז"א, ומשם היתה רוחו של אדם, ואז היתה הנשמה דכר מז"א, ורוח נקבה ממלכות. אבל אחר שחטא, ירדו העולמות ממעלתן, והיו בבחינת ימי החול, והמלכות ירדה למטה במקום הבריאה, אשר משם היה אז נפשו של אדם. ועתה נפשו היא מן המלכות, אשר

ספר שמות

נר. וכשמתחברים כאחד הכל נקרא נר, ואז מתעטפת הנשמה ברוח, לעמוד שם למעלה בהיכל הגנוז, שנאמר "כי רוח מלפני יעטוף". לא נאמר "יתעטף", אלא "יעטוף". למה, משום ש"נשמות אני עשיתי", שם בגן שלמעלה בהיכל הגנוז, מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח, כמו שראוי.	וכד מתחברין כחדא אקרי כלא נר וכדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן [בגנתא ד]לעילא ובהיכלא טמירא דכתיב (ישעיה נז יז) כי רוח מלפני יעטוף יתעטף לא כתיב אלא יעטוף מאי טעמא בגין דנשמות אני עשיתי תמן לעילא בגנתא בהיכלא טמירא אתעטף ואתלבש נשמה ברוח כמה דאתחזי:
וכיון שבאותו היכל, לא היה ולא השתמש, אלא ברוח ונשמה. הנפש לא באה לשם (משם), אלא מתלבשת באותה הרוח שם, וכשירדת לתוך גן עדן התחתון, בעולם הזה, מתלבשת באותה רוח אחרת שאמרנו, אותה שיצאה משם והיתה משם, ובכולן שורה בעולם הזה ומתלבשת בהם.	אוביון (דכיון) דבההוא היכלא לא הוי ולא אשתמש אלא ברוח ונשמה ונפש לא אתי לתמן [נ"א מתמן] אלא מתלבש בההוא רוח [תמן] וכד נחתא לגו גן עדן דלתתא בהאי עלמא ⁴³³² אתלבש בההוא רוחא אחרא דאמינא ההוא דנפיק מתמן ⁴³³³ והוה מתמן ובכלהו שריא בהאי עלמא ⁴³³⁴ ואתלבש [בהו]:
אותה הרוח שיוצאת מן העולם הזה, שלא התרבתה, ולא התפשטה בעולם הזה, הולכת בגלגול, ולא מוצאת מנוחה. באה בגלגול בעולם, כאבן בכף הקלע, עד שימצא אותו הגואל שיגאלנה, ומביא אותו באותו הכלי ממש, שהוא היה משתמש בו ומתדבק בו תמיד, רוחו ונפשו, והיתה בת זוגו רוח ברוח, ואותו הגואל בונה אותו כמקדם.	ההוא רוח דנפיק מהאי עלמא דלא אתרבי ⁴³³⁵ (ס"א דלא אתדכי) ולא אתפשט בהאי עלמא אזלא בגלגולא ולא אשכח נייח(א) אתי בגלגולא בעלמא ⁴³³⁶ כאבנא בקוספויא עד דישכח ההוא פרוקא דיפרוק ליה ואייתי ליה בההוא מאנא ממש ודהוה איהו (דאיהי) אשתמש ביה ודביק ביה תדיר רוחיה ונפשיה והות בת זוגיה רוחא ברוחא וההוא פרוקא בני ליה כמלקדמין:
ואותה הרוח שהשאיר ונדבקה באותו הכלי, לא נאבדה, שהרי אין אפילו דבר קטן בעולם שאין לו מקום להיטמן ולהתכנס לשם, ולא נאבד לעולמים. ולכן אותה הרוח שהשאיר באותו כלי שם, הוא ודאי רודף אחר העיקר והיסוד שיצא ממנו, ומביא אותו ובונה אותו במקומו, במקום של אותה רוח. בת זוגו	וההוא רוחא דשבק ואתדבק בההוא מאנא לא אתאביד דהא לית מלה אפילו זעירא בעלמא דלא הוי ליה אתר ודוכתא לאתטמרא ולא תכנסא תמן ולא אתאביד לעלמין ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מנא תמן הוא ⁴³³⁷ ודאי רדיף בתר עקרא (דיליה) ויסודא דיליה דקא נפיק מניה ⁴³³⁸ ואייתי ליה ובני ליה

ירדה עתה אל המקום שהיתה שם הבריאה אז. ורוח היה לו מן הז"א שירד למטה במקום המלכות שהיתה שם אז, ונשמתו היתה לו מן הבינה שירדה במקום שהיה אז הז"א שם. ועתה נמצא כי נשמה מבינה, ורוח מז"א, ונפש ממלכות. וכפי המצב הזה הוא מה שבכל העולמות הוזכר כי רוח מז"א ונשמה מבינה אבל קודם שחטא שהיו העולמות מעולים יותר היתה לו נשמתו מז"א שהיה אז במקום הבינה ורוחו מנוקביה שהיתה אז במקום ז"א ובזה לא יחלקו המאמרים יחד (שער מאמרי רשב"י).

⁴³³² "בהאי עלמא" מוסגר בדפ"ק.

⁴³³³ פ' שנשמות הגרים הם מגן עדן של מטה (מ"מ).

⁴³³⁴ פ' כשבאה הנשמה לעולם הזה, מתלבשת בכולם ברוח ובנשמות הגרים (מ"מ).

⁴³³⁵ שלא הניח בנים (רח"ו במ"מ).

⁴³³⁶ פ' מתגלגל ומטלטל ממקום למקום עד שיבוא היבם ליבם אשתו (מ"מ).

⁴³³⁷ ענין זה ביארתי בדרוש אחד שביארתי בסוד אדם הראשון וחווה, איך נוצרו על ידי זוג אחר באחור, גם תבין משם מה ענין ביאור שם של מיין נוקבין. וזה הדרוש ביארתי בפרשת פקודי דף רנ"ד סוף ע"ב בדרוש ענין אותם השכ"ה ניצוצין דאתברירו במחשבה דזריק נצוצין לש"ך עיבר וע"ש, גם עיין באדרת נשא בדף קלה ע"ב, בענין אשא דכיא ואוירא דכיא כי שם נתבאר היטב (שער מאמרי רשב"י).

⁴³³⁸ פ' רוחא דשבק באשה שרשו הוא מרוח ערטילאה (מ"מ).

ספר שמות

שיצאה עמו, ונבנה שם כמקדש, וזוהי בריה חדשה, עכשיו בעולם רוח חדשה וגוף חדש.	בדוכתיה באתר דההוא רוח בת זוגיה ⁴³³⁹ דנפקת בהדיה ואתבני תמן כמלקדמין ודא איהו בריה חרתא השתא בעלמא רוחא חרתא וגופא חרתא:
ואם תאמר רוח זו, זוהי מה שהיה כך, זה אבל לא נבנית, אלא בשביל אותה רוח אחרת שהשאיר באותו כלי,	ואי תימא רוח דא הוא מה דהוה הכי הוא אבל לא אתבני אלא בנין (ד)ההוא רוחא אחרא דקא שבק בההוא מאנא
כאן יש סוד הסודות.	ק/א
בספרו של חנוך, בנין זה שנבנה, לא נבנה אלא באותה הרוח האחרת שהשאיר שם באותו הכלי. וכשהתחיל להבנות זה, מושך אחריו של אותה רוח שהולכת ערומה, ומושך אותה אליו. ושם שתי רוחות, שהן אחת אחר זה, הוא רוח, וזוהי נשמה, ושתייהן אחת.	הכא ואיתא רזא דרזין (ס"א רזא דרזין בההוא מאנא):
אם זכה להטהר כראוי, שתיהן הן אחת, להתלבש בהן נשמה אחרת עליונה, כמו שיש לשאר בני העולם, רוח שזוכות בהן הנשמות, אותן שקודמות ואוחזות בהן, ורוח אחרת מלמעלה והנשמה הקדושה התלבשה בהן, כמו כן כאן. גם משלו ממש יש שתי רוחות, כדי להלביש בהן הנשמה העליונה, יהיה לזה גוף אחר שנבנה עכשיו חדש.	בספרא דחנוך ⁴³⁴⁰ בניינא דא דאתבני לא אתבני אלא בההוא רוחא אחרא דשביק תמן בההוא מאנא וכד שארי לאתבנאה דא משיך אבתריה ⁴³⁴¹ דההוא רוח דאזיל וערטילאהו ⁴³⁴² (ערטיראה) ומשיך ליה לגביה ותמן תרי רוחות דאינון חד לבתר [דא דאיהו] ודא איהו (חד דאיהו) רוח ודא איהו נשמה ותריוויהו חד:
אותו הגוף הראשון שהשאיר מה נעשה ממנו, או זה בריקנות או זה בריקנות לפי טפשות אדם, נשמע שהראשון הזה שלא נשלם בתחלה נאבד, הואיל ולא זכה. אם כך לחנם עסק במצוות התורה, או אפילו באחת מהן.	אי [זכין] וזכהו (ייתי) לאתדכאה ⁴³⁴³ בדקא יאות תרווייהו אינון חד לאתלבשא בהו נשמתא אחרא עלאה כמה דאית לשאר בני עלמא רוח דזכא ⁴³⁴⁴ בהו נשמתין אינון דקדמן ואחידן בהו ורוחא אחרא מלעילא ונשמתא קדישא אתלבשא בהו אוף הכי נמי מדיליה ממש אית תרין רוחין בנין לאתלבשא בהו נשמה עלאה יהא לדין גופא אחרא דקא אתבני השתא חרתא:
ההוא גופא קדמאה דשבק מה אתעביד מניה או האי בריקנייא או האי בריקנייא לפום סכלתנו דבר נש אשתמע דהאי קדמאה דלא אשתלים בקדמיתא אתאביד הואיל ולא זכה אי הכי למגנא אשתדל בפקודי אורייתא או אפילו	ההוא גופא קדמאה דשבק מה אתעביד מניה או האי בריקנייא או האי בריקנייא לפום סכלתנו דבר נש אשתמע דהאי קדמאה דלא אשתלים בקדמיתא אתאביד הואיל ולא זכה אי הכי למגנא אשתדל בפקודי אורייתא או אפילו

⁴³³⁹ לך לך פה ע"ב (הערת הזהר).

⁴³⁴⁰ סוד הענין על בוריו אי אפשר לבאר בפעם אחת, כי זהו כלל המאמר כלו של כל דברי הסבא, אך מי שיבין יקבץ כל הדברים ביחד ויבין (כתבי הגרמ"מ משקלוב). כל יבום הוא במט"ט, ושם נשתנה כי כל השנויין ביה, כמש"ל בתיקון כ"א ותיקון כ"ח ולקמן תיקון ס"ח, וביה אשתני כל דיוקנין דלא דמו דא לדא, וכן בש"מ הרבה, והענין כי נשמתא ל"ל שינוי, וכל השינויים הוא בגוף (בהגר"א בתיקון קו ע"ג). ועי' תיקון קס ע"ד: זה ספר תולדות אדם דא ספרא דחנוך נער דעליה אתמר ויתהלך חנוך את האלהים ואינון כי לקח אותו אלהים, בהגר"א: [חנוך] הוא מט"ט.

⁴³⁴¹ היינו זה הרוח של הגואל הבונה, מושך זה שהיה לו ראוי להשיג, ונעשה ערטילאי מזה, ותמן תרין רוחות דאינון חד, הוא קאי על זה הרוח דשביק בהאי מנא, זהו נחלק לב', לצדיקים ילכו בס' ופושעים יכשלו בס', סליק ונחית כנ"ל, ואחר קבלת ענישו יתחלק לב' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

⁴³⁴² סוד הלבושין בג"ע הכל בסוד המצות שהן בעולם הבריאה לבושא דשכינתא (תז"ח מא ע"ג), ולבושין דאדם, ושם שכר ועונש, וז"ס נשמות דאזלין ערטילאין, כי לבוש שלהן בקליפה, וכל התורה ומע"ט הכל תלוי בלבושין אלו (בהגר"א בספד"צ כט ע"ג).

⁴³⁴³ "ולמזכ"י נוסף בדפ"ו.

⁴³⁴⁴ דזכאין (דפ"ו).

ספר שמות

בהרי אנו יודעים (ברכות נז ע"א) שאפילו ריקנים שבישראל, כולם מלאים מצוות כרמון. וגוף זה, אף על גב שלא נשלם להתרבות ולזכות ולפרו בעולם, מצוות אחרות של התורה הוא שמר, שלא נאבדו ממנו, וכי לחנם הם היו.	בחד מנייהו והא אנן ידעינן דאפילו ריקנין שבישראל כלחו מליין מצות כרמון (דא) וגופא דא אף על גב דלא אשתלים ולא תרבאה ולמזכין [ולמזכין ולמסגין] (ולמזכין בעלמא) פקודין אחרנין דאורייתא נטר דלא אתאבידו מניה וכי למגנא הוון⁴³⁴⁵:
חברים חברים, פקחו עיניכם, שהרי אני ידעתי שכך אתם סוברים ויודעים (היעלה על הדעתכם), שכל אותם גופים נצטיירו הם בריקנות, שאין להם קיום לעולמים, לא כך, וחם לנו להסתכל בדברים הללו.	חברייא חברייא פקחו עיניכו דהא אנא ידענא דהכי אתון סברין וידעין [נ"א סלקין אדעתין] דכל אינון גופין ציונין אינון בריקנייא דלא אית לון קיומא לעלמין לאו הכי וחם לן לאסתכלא באלין מלין:
פתח הזקן ואמר "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", מי הוא בעולם שיכול למלל הגבורות שעושה הקדוש ברוך הוא בעולם תמיד, אותו גוף הראשון שהשאיר לא נאבד, ויהיה לו קיום לעתיד לבא, שהרי את ענשו סבל בכמה מינים, והקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר שום בריות שברא. פרט לאותם שיצאו מתוך האמונה שלו, ולא היה בהם טוב לעולמים. ופרט לאלו שלא כרעו במודים שאלה עושה הקדוש ברוך הוא בריות אחרות, כדי שלא יבנה באותו הגוף בדמות של אדם, ולא יקום לעולמים, אבל אלה לא כך.	פתח [סבא] ואמר (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו מאן הוא בעלמא דיכיל למללא גבורן דעביד קודשא בריך הוא בעלמא תדיר ההוא גופא קדמא דשבק לא אתאביד וקיומא להוי ליה לזמנא דאתי דהא עונשיה סבל בכמה זנין וקודשא בריך הוא לא מקפח אנרא דשום בריין דברא בר אינון דנפקו מגו מהימנותא דיליה ולא הוה בהו טב לעלמין ובר מאינון דלא כרעו במודים ודהני קודשא בריך הוא עביד מנייהו בריין אחרנין בגין דלא יתבני ההוא גופא דיוקנא דבר נש ולא יקום לעלמין אבל הני לאו הכי:
מה עושה הקדוש ברוך הוא, אם אותה הרוח זוכה להתקן בעולם הזה, באותו הגוף האחר, מה עושה הקדוש ברוך הוא, אותו הגואל שגואל את אותה הרוח שלו, שמכניס לשם ומשתתף ומערב באותה רוח שהיתה באותו הכלי, ודאי שלא נאבדת. ומה נעשה, שהרי יש שם שלש רוחות (באותו גוף אחר, בו יקום. ומה עושה הקדוש ברוך הוא. בא וראה, הגאולה ההיא שהיה גואל אותה רוח שלו, הרי נכנסת שם ונעזבת ומשתתפת ומתערבת בכלי ההוא, ואותה הרוח הראשונה שהיתה באותו כלי ונדבקת בו, ודאי שנשארת שם, ולא נאבדת. ומשום זה, אותה הרוח שעזב באותו הכלי ונדבקה שם, הוא רודף אחר השורש שלו והיסוד שלו, שהיה יוצא	מה עביד קודשא בריך הוא אי ההוא רוח זכי לאתתקנא בהאי עלמא בההוא גופא אחרא מה עביד [ליה] (קודשא בריך הוא) ההוא פרוקא דקא פריק אליהו (ל)ההוא רוח דיליה דקא אעיל תמן ושתף וערב בההוא רוח דהוה בההוא מאנא ודאי לא אתאביד ומה אתעביד דהא תלת רוחין תמן וס"א בההוא גופא אחרא ביה יקום ומה עביד קודשא בריך הוא תא חזי ההוא פרוקא דקא פריק ליה רוח דיליה הא אעיל תמן ושביק ושתף וערב בההוא מאנא וההוא רוחא קדמא דהוה בההוא מאנא ואתדבק ביה ודאי אשתאר תמן ולא אתאביד ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מאנא ואתדבק תמן הוא רדיף בתר עקרא דיליה ויסודא דיליה דקא נפיק מניה

⁴³⁴⁵ הגוף הא' דלא אצלח בפריה ורביה, אינו זוכה רק לנצוץ פרטיי של הנפש ההיא, והוא אותו הנצוץ דשבק באנתתיה בביאה א', ושארית חלקי הנפש עם הרוח והנשמה, הם לגוף השני. וז"ס מ"ש בזהר בפרשת חיי שרה דף קל"א ע"א, דהנהו גופין דלא אצלחו להו כלא הוו, והדבר הזה מתמיה, כי אין לך אדם מישראל שאינו מלא מצות כרמון, ולמה יתבטל לגמרי בזמן התחיה, אבל רמז אל האמור, כי הנה עיקר התענוג העתיד לבא, הוא לבחי' הרוח והנשמה, והגוף הא' שאין בו אפילו נפש שלימה, רק נצוץ פרטיי, ההוא רוחא דשבק באנתתיה וכו', נמצא כי אין לו תענוג, ובערך זה הוי כלא הוי (שעה"ג הק' ד).

ספר שמות

ממנו ומביאו אליו. ובונה אותו במקומו, במקום שהיתה בת זוגו, הרי שלש רוחות (שם) אחת שהיתה באותו הכלי ונשארה שם. ואחת, אותה שנמשכה לשם, שהיתה ערומה. ואחת, אותה שהכניס לשם אותו הגואל והתערב בהן, להיות בשלש רוחות אי אפשר, ומה נעשה.	ואייתי ליה ובני ליה בדוכתיה באתר דהות בת זוגיה הא תלת רוחין תמן חד דהוה בההוא מאנא ואשתאר תמן וחד ההוא דאתמשך תמן דהוה וערטילאהו (ערטיראה) וחד ההוא דאעיל תמן ההוא פרוקא ואתערב בהו למהוי בתלת רוחין אי אפשר ומה אתעבידו:
אלא כך הן הגבורות העליונות שעושה הקדוש ברוך הוא, אותה הרוח שהכניס לשם אותו הגואל, בו התלבשה הנשמה הזו במקום של לבוש הגרים, ואותה רוח ערומה ששבה שם להבנות, להיות לבוש לנשמה העליונה. ואותה רוח שהיתה בתחילה, שנשארה באותו כלי, פרחה משם. והקדוש ברוך הוא מזמין לה מקום בתוך סודות החלונות שבסלע שאחר כתפי גן עדן, ונטמנת שם, ומתעלה לאותו הגוף הראשון שהיה בתחילה. ובאותה הרוח יקום אותו הגוף, וזהו אחד מאותם השנים שאמרנו.	אלא כך אינון גבורין עלאין דעביד קודשא בריך הוא ההוא רוח ודעאילו (דאעיל) תמן ⁴³⁴⁶ ההוא פרוקא ביה אתלבשת ההיא נשמתא באתר דלבושא דגיורי (והוא) וההוא רוחא וערטילאהו (ערטיראה) דתב תמן לאתבנאה להוי לבושא לנשמתא עלאה וההוא רוח דהוה בקדמיתא דאשתאר בההוא מנא פרח מתמן וקודשא בריך הוא אוזמין ליה אתר בגו [רזין] כוין דטנרא דבתר כתפוי דגן עדן ואתטמר תמן ואסתלק לההוא גופא קדמאה דהוה בקדמיתא ובההוא רוח יקום ההוא גופא ⁴³⁴⁷ ודא איהו חד דאינון תרין ⁴³⁴⁸ דקא אמינא (לעילא) ⁴³⁴⁹ :
אבל אותו הגוף, טרם שיקום, ענשו גדול, שהרי משום שלא זכה להתרבות, הורידו אותו לתוך האדמה שסמוכה לארקא, ונדון שם. ואחר כך מעלים אותו לתבל הזאת. עכשיו יורד ועכשיו עולה, זה עולה וזה יורד, אין לו מנוחה, פרט לשבתות וימים טובים ובראשי חודשים.	אבל ההוא גופא ⁴³⁵⁰ עד דלא יקום עונשיה סגיא דהא בגין דלא זכה [לאתרבאה] (לאתרבאה) נחתי ליה לגו ⁴³⁵¹ אדמה ודסמין (דסמוך) לארקא ואתרין תמן ולבתר סלקין ליה להאי תבל השתא נחית והשתא סליק הא סליק והא נחית לית ליה שכיכו בר בשבתי וביומין טבין וברישי ירחי:
ואלה ישנים באדמת עפר,	ואלין דמיכין באדמת עפר
	ק/ב
אדמת מאדמה, עפר מתבל, ועל אלו נאמר "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם", כל אלה שלא זכו להתקן.	אדמת מאדמה עפר מתבל ועל אלין כתיב (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם (כל

⁴³⁴⁶ כאן משמע שרוח של היבם דאעיל בהאי אתתא הוא במקום נשמות הגרים, ולעיל בראש הדף אמר שרוח קדמאה הוא במקום נשמות הגרים, ד"ל שאחר ביאת היבם מיד ההוא רוחא קדמאה דשבק בהאי אתתא רדף בתר רוח דיליה ובני ליה בדוכתיה, ואזי רוחא קדמאה הוא במקום נשמות הגרים כמ"ש בראש הדף. ואחר שנבנה הולד ברחם היבמה, אזי רוחא קדמאה אסתלק לההוא גופה קדמאה, ורוח דאעיל היבם בהאי אתתא, הוא במקום נשמת הגר, כן פירש מוריננו (זהר הרקיע). ועי' יהל אור ח"א ט ע"ג.

⁴³⁴⁷ כלומר גופא קדמאה, ע"י ההוא סבילת היסורין של אהבה זוטא יתעלה לסוד אהבה רבא, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, וירום ונשא וגבה מאד, כמ"ש בזוהר פ' מקץ (קפא ע"א) (כתבי הגרמ"מ).

⁴³⁴⁸ שההוא רוחא דשביק בה, נתייחד עם ההוא רוחא ערטלאי, ע"י ההוא רוחא של זה הגואל, ונעשו כפולין כלולין בא' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

⁴³⁴⁹ תרין דאינון חד, דהיינו ששני גופים יש בהם רוח אחד (מ"מ).

⁴³⁵⁰ כמ"ש למעלה, והיינו שכלל כל האורות והנשמות נתייחדו וכו' הן סוד ה' פרצופין, אדם חוה הבל קין כלולים בש"ת, שממנו נתבנה העולם וכו' שם נתכפרו אד"ם וח"ה ושם השיג הבל והציץ (כתבי הגרמ"מ).

⁴³⁵¹ תיקונים עט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

אלין דלא זכו לאתתקנא:	
אבל) אי זכה ההוא רוח ערטילאהו (ערטיראה) דתב כמלקדמין לאתתקנא זכאה איהו דהא ההוא רוחא דאתמר ביה דאתמר בטנרא ⁴³⁵² יתתקן בההוא גופא [קדמאה] ועל אלין כתיב (דניאל יב ב) אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו' כל אותם שלא זכו להתקן.	אבל אם זכתה אותה רוח ערומה ששבה כמו בתחילה להתקן צדיק הוא, שהרי אותה הרוח שנאמר בה שנשמרה בסלע תתקן באותו הגוף הראשון, ועל אלה נאמר "אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו'", כל אותם שלא זכו להתקן.
ואלין אינון גבורין עלאין דמלכא עלאה קדישא ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפימא ⁴³⁵³ אתר ודוכתא אית ליה ⁴³⁵⁴ וקודשא בריך הוא עביד ומינהו (מניה) מה דעביד ואפילו מלה ⁴³⁵⁵ דבר נש ואפילו קלא לא הוי בריקנייא ואתר ודוכתא אית להו לכלא:	ואלו הן הגבורות העליונות של המלך העליון הקדוש, וכלום לא נאבד, אפילו הבל הפה יש לו מקום, והקדוש ברוך הוא עושה ממנו מה שעושה, ואפילו דיבור של אדם, ואפילו קול, אינו בריקנות, ומקום יש לכולם.
האי דאתבני השתא ונפק לעלמא בריה חדתא לית ליה בת זוג ועל דא לא מכריזי דהא בת זוגיה אתאבידת מניה בת זוגיה דהות ליה אתעבידת אמיה ואחיה אבוה:	זה שנבנה עכשיו, ויצא לעולם בריה חדשה, אין לו בת זוג, ועל זה לא מכריזים, שהרי בת זוגו נאבדה ממנו, בת הזוג שהיתה לו נעשתה אמו ואחיו לאביו.
סבא סבא מה עבדת טב הוה לך שתיקא סבא סבא הא אמינא דעאלת בימא רבא בלא חבלין ובלא דגלא מה תעביד ⁴³⁵⁶ אי תימא דתסתלק לעילא לא תיכול אי תימא דתיחות לתתא הא עמקא דתהומא רבא מה תעביד אי סבא אי סבא לא אית לך לאהדרא לאהורא בעדנין אלין לא הוית ולא אתרנילת לאתחלשא בתוקפך דהא ידעת דבר נש אחרא בכל דרא דא לא עאל ובארבא ⁴³⁵⁷ בעמיקא (באדרא בעמקא) דא דאנת תמן:	זקן זקן, מה עשית, טובה היתה לך השתיקה. זקן זקן, הרי אמרנו שנכנסת לים הגדול בלי חבלים ובלי נס, מה תעשה. אם תאמר שתעלה למעלה, לא תוכל. ואם תאמר שתרד למטה, הרי עמקו של התהום גדול מה תעשה. אוי זקן אוי זקן, אין לך לחזור לאחור בזמנים הללו, לא היית ולא התרגלת להחלש בכחך, שהרי ידעת שאדם אחר בכל הדור הזה לא נכנס לאניה בעומק הזה שאתה שם.
בריה דיוחאי ידע לאסתמרא ⁴³⁵⁸ ארחוי ואי עאל בימא עמיקא אשנח בקדמיתא היך ויעברו	בן יוחאי יודע לשמור את דרכו, ואם הוא נכנס לים העמוק, הוא משגיח

⁴³⁵² פי' שאמרו עליו שיהיה נטמן בטינרא (מ"מ). אמר הזוהר בפרשת בלק (קצד ע"ב), "קב"ה עבד ביה בההוא חייביא מה דעבד". אבל באמת כל גופו ועצמותיו נפלו בטנרא תקיפא של נוקבא דתהום רבה (עמק המלך ש"ד פק"ט).

⁴³⁵³ דפומא (דפ"ו).

⁴³⁵⁴ אתר הוא בקדושה, ודוכתא לסתם, שיש הבל ויש הבל (הגרמ"מ).

⁴³⁵⁵ דיבור (הגרמ"מ).

⁴³⁵⁶ העובר בו יטבע אם לא יכול לשוט או ע"י אניה, ויכול להולך האניה במשוטין, והוא בחכמה זו יש מקומות עמוקים ומסוכנים שאין אניה יכול לעבור שם, או שאין בעל האניה יכול בכחו להעבירו שם (בהגר"א בתיקו"ז מג ע"ב). נק' כלל המלכים כוורא שהם מקומם במים והוא שבנייתם מעט' דגבורות וכמ"ש והארץ הייתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, ולכן הסיגים שיצאו מהם הם תהומא רבא וימא רבא וכמ"ש בתיקונים שהבאתי במאמר הקודם וימן ה' דג גדול וכו' שדג ודגה הם דר"נ סמאל ולילית, ובעת השבירה נפלו הכלים לתה"ר והם הדגים ששם (אפיקי ים - בבא דף בתרא עג ע"ב). עי' אור תורה אות קמו.

⁴³⁵⁷ פי' בשכינה (רח"ו במ"מ).

⁴³⁵⁸ דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחינת אור המקיף, ויש שהם מן האור הפנימי. וכל אותם שהם מצד האור המקיף, יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול, כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם. והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היתה בה כח להלביש הדברים ולדורשן באופן, שאף אם ידרשם רבים לא יבינום אלא מי שראוי

ספר שמות

(יעבד) בזמנא חדא ווישומטא (וישומט טב) בימא עד לא ייעול ואנת סבא לא אשגחת בקדמיתא השתא סבא הואיל ואנת תמן לא ותחלש בתוקפך לא תשובך כל ארחך למשטטא לימינא ולשמאלא⁴³⁵⁹ לארכא ולפתיא⁴³⁶⁰ לעמקא ולרומא⁴³⁶¹ לא תדחל סבא סבא ואתתקף (אתקף) בתקפך כמה גברין תקיפין תברת בתקפיהון וכמה קרבין נצחת:	בהתחלה, איך יעבור בפעם אחת, וישוט בים טרם שיכנס. ואתה זקן, לא השגחת בתחילה, עכשיו זקן הואיל ואתה שם, אל תחלש בכחך, אל תעזוב את כל דרכך לשוט לימין ולשמאל לאורך ולרוחב לעומק ולגובה, אל תפחד. זקן זקן התחזק בכחך. כמה גבורים חזקים שברת בכחם, וכמה קרבות נצחת.
בכה פתח ואמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו האי קרא אוקמוה והכי הוא אבל צאינה וראינה וכי מאן יכיל למחמי במלך שלמה דהוא מלכא דשלמא דיליה⁴³⁶² והא סתים [הוא] מכל חילי מרומין (ד)לעילא בההוא אתר דעין לא ראתה אלהים זולתך (ישעיה סד ג) ואת אמרת צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה ותו דהא כבוד דיליה⁴³⁶³ כלהו מלאכי עלאי שאלי ואמרי איה מקום כבודו:	בכה, פתח ואמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו", פסוק זה פרשוהו, וכך הוא, אבל "צאינה וראינה", וכי מי יכול לראות במלך שלמה, שהוא המלך שהשלוש שלו. והרי הוא נסתר מכל חיילות המרומים שלמעלה, באותו מקום ש"עין לא ראתה אלהים זולתך", ואתה אמרת "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה". ועוד, שהרי כבודו, כל המלאכים העליונים שואלים ואומרים, איה מקום כבודו (קדושה לשבת ויו"ט).
אלא מה דאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתיב⁴³⁶⁴ ולא כתיב ובעטרה דכל מאן דחמי ההוא עטרה⁴³⁶⁵ חמי נעם מלכא דשלמא דיליה שעטרה לו אמו⁴³⁶⁶ הא תנינן קרי לה בת קרי⁴³⁶⁷ לה אחות קרי לה	אלא מה שאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה", נאמר ולא נאמר "ובעטרה", שכל מי שרואה אותה העטרה, רואה את הנועם של המלך שהשלוש שלו, שעטרה לו אמו. הרי שנינו, קורא לה בת וקורא לה אחות

להבינם. ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזהר, ולא ניתן רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת, עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא, שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו, וזמ"ש בריה דיוחאי ידע כו' ובזה תבין גודל העלם ספר הזהר אשר כתב רשב"י, שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו (שער מאמרי רשב"י).

⁴³⁵⁹ פי' הם דרום וצפון שהם חסד וגבורה (מ"מ).

⁴³⁶⁰ פי' למזרח ולמערב והם ת"ת ויסוד כנודע (מ"מ).

⁴³⁶¹ היינו נו"ה שנק' מעלה ומטה, ור"ל שהיה מושטט בכל הו"ק (מ"מ). הן ו"ק שיש בכל מלה בתורה וברז"א דמהימנות"א כמ"ש באריכות בפירוש מאמר קו המדה (זו"ח נז ע"א) (הגרמ"מ).

⁴³⁶² בינה (רח"ו ורמ"ז ח"א כט ע"א). ז"א (מ"מ שם). ר"ל מלכא בינה, שלמא יסוד (יהל אור ח"א ה ע"א). ותקופתו על קצותיו הן נו"ה דהצדיק במרוצתו בנוק' הוא מנו"ה ביעין וכליות והתחממו הוא מאימא עלאה דלכן נק' מלכא דשלמא דילה שהיא נותנת הגבורות להתחמם והן גבורות ממותקות (בהגר"א בתיקו"ז קסט ע"ב). כל מלך שלמה האמור בשיר השירים קודש (עי' שבועות לה ע"ב), והוא סוד סיהרא באשלמותא, ונמצא שם שלמה, שם התואר של שלמה המלך, נעשה בימיו כינוי להקב"ה, מה שלא היה לשום בן אדם שיהיה שמו ושם הקב"ה אח"ד (הגרמ"מ).

⁴³⁶³ פי' בא לחזק הקושיא הראשונה שהז"א לא שייך בו ראייה כלל, דהא אפילו המלכות נעלמת ושואלים מלאכי השרת עליה איה מקום כבודו, כ"ש הז"א בודאי אין עין יכולה לראותו, אבל המלכות אפשר לצדיקים לראותה, וזהו מה שתירץ "בעטרה כתיב ולא ובעטרה" דאי לא תימא הכי כמ"ש, א"כ מה תירץ הסבא בקושיא בתרייתא (מ"מ).

⁴³⁶⁴ כי שורש הכתר אי אפשר להשיג כלל, אך במלך שהשלוש שלו, סוד מלכות שהיא עטרה בראש כל צדיק, ומה שעתידי להיות, אי אפשר להשיג ג"כ, וכו' ובעטרה"ה כשיערה רוח ממרו"ם, גי' בעטרה"ה, יכולין להשיג וכו', ואלו הב' עטרין נמשכו מסוד אבא ואימא, והעיקר ע"י אמו, כי אבא בהעלם גדול (הגרמ"מ).

⁴³⁶⁵ מלכות (רח"ו במ"מ). והיינו וראית את אחורי, כי מלכות ות"ת נקראים אחור וקדם (מ"מ).

⁴³⁶⁶ שיעור הפסוק בעטרה שהיא מלכות שעטרה לו, להיות אמו, כן פי' מוריננו (מ"מ).

⁴³⁶⁷ וקרי (דפ"ו).

ספר שמות

אם⁴³⁶⁸ וכלא איהו וכלא הוי מאן דיסתכל⁴³⁶⁹ וינדע⁴³⁷⁰ בהאי ינדע חכמתא יקירא⁴³⁷¹:	קורא לה אם, והכל הוא, והכל היה. מי שיסתכל וידע את זה, ידע חכמה נכבדה.
השתא מה אעביד⁴³⁷² אי אימא רוא סתימא דא לא אצטריך לגלאה אי לא אימא ישתארון זכאין אלין יתמין מהאי רוא נפל ההוא סבא על אנפוי⁴³⁷³ ואמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי יהו"ה אל אמת מאנא דהות לתתא היך יתעביד לעילא ובעלהו (בעלא) דהוה לעילא היך יתהפך והוה לתתא בת זוגיה אתעבידת אמיה תוואה על תוואה אחוה אבוה אי אבוה דקדמיתא יפרוק ליה יאות אבל אחוה דליהוי אבוה וכי לא תוואה איהו דא עלמא בהפוכא איהו ודאי עלאין לתתא ותתאין לעילא:	עכשיו מה אעשה, אם אמר סוד נסתר זה, לא צריך לגלות. אם לא אמר, ישארו הצדיקים הללו יתומים מן הסוד הזה. נפל אותו הזקן על פניו, ואמר "בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת", כלי שהיה למטה, איך יעשה למעלה. בעלה שהיה למעלה, איך יתהפך ויהיה למטה. בת זוגו נעשתה אמו, תמיהה על תמיהה. אחיו הופך לאביו, אם אביו שבראשונה יגאל אותו, יפה. אבל אחיו שיהיה אביו, וכי זו לא תמיהה, זה עולם הפוך הוא. ודאי שעליונים למטה ותחתונים למעלה.
אלא (דניאל ב כ) להוא שמויה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא". [יהי שמו של האלוה מבורך מן העולם ועד העולם שהחכמה והגבורה שלו היא, והוא משנה עדנים וזמנים וגו' יודע מה בחשכה והאור שרוי עמו]. בא וראה מי ששרוי באור לא יוכל להסתכל ולראות מה שבחשכה, אבל הקדוש ברוך הוא לא כך,	אלא "להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא". [יהי שמו של האלוה מבורך מן העולם ועד העולם שהחכמה והגבורה שלו היא, והוא משנה עדנים וזמנים וגו' יודע מה בחשכה והאור שרוי עמו]. בא וראה מי ששרוי באור לא יוכל להסתכל ולראות מה שבחשכה, אבל הקדוש ברוך הוא לא כך,
קא/א	
ידע מה בחשוכא אף על גב דנהורא עמה שרא מגו נהורא אסתכל בחשוכא וידע כל מה דתמן:	יודע מה בחשכה, אף על גב שהאור שרוי עמו, מתוך האור מסתכל בחושך, ויודע כל מה ששם.
הכא אית לאקדמא בקדמיתא מלה חדא דאמרו קדמאי באינן חזוי ליליא⁴³⁷⁴ [דתנן] (דאמרי) מאן דאתי על אמיה בחלמא יצפה לבינה דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא הכא אית לאסתכלא⁴³⁷⁵ אי בגין דאיהא אם יאות	עכשיו יש להקדים בראשונה דבר אחד שאמרו הקדמונים באותם מראות הלילה, ששנינו (ברכות נז ע"א) מי שבא על אמו בחלום יצפה לבינה, שנאמר "כי אם לבינה תקרא". כאן יש להתבונן, אם משום שהיא אם, יפה, והיה לו לכתוב

⁴³⁶⁸ טעם פתיחה זו משום האי דקאמר קרי לה אם וכו', ודומה לזה מ"ש בת זוגיה אתעבידת אמיה, לכך הביא פסוק זה, וכולא איהו יובן שהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ, וז"ל, סוד משרז"ל בעטרה שעטרה לו אמו לא זז מחבבה וכו' הוא כי בהיותה שוה אצלו היא אחותו, וכשעולה למקום אימא כמו במוסף שבת, היא עטרת בעלה, ונק' אמו, עכ"ל. ונלע"ד כשהיא מהחזה ולמטה ומקבל מאחורי חדוי, אזי נק' בתו, כי הוא לוקח הכל ואח"כ נותן לה (מ"מ).

⁴³⁶⁹ בסוד בינה (הגרמ"מ).

⁴³⁷⁰ בסוד הדעת (הגרמ"מ).

⁴³⁷¹ זהו סוד תוציא יקר מזולל (הגרמ"מ).

⁴³⁷² עשה זה הסבא הקדמה וההנחה, שזה מה שנפל לעמקי התהום, אך זכה ואתתקן, יוכל להתעלה למעלה גדולה עד מאד, כי שרשו גבהו מאד, וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם (הגרמ"מ).

⁴³⁷³ בסוד מסירת נפש בנפילת אפיים (הגרמ"מ).

⁴³⁷⁴ עי' מלואים אות יח.

⁴³⁷⁵ מקשה ב' קושיות, אם הוא בשביל שבא על אמו כפשוטו, א"כ יותר ראוי למי שרואה אמו בחלום שהוא בלי עבירה כלל, ולמה לא אמרו חז"ל כן, וגם למה לא אמרו יזכה לבינה, מהו יצפה לבינה, אבל מאן דאתי על אימיה שהוא עבירה אמאי יצפה לבינה בשביל זה (הגרמ"מ).

ספר שמות

כך, שמי שרואה אמו בחלום יזכה לבינה, אבל מי שבא על אמו, למה. אמאי:	והוה ליה למכתב הכי דמאן דחמא אמה בחלמא יזכי לבינה אבל מאן דאתי על אמה אמאי:
אלא סוד עליון הוא, משום שהתהפך ועלה מלמטה למעלה, בן היה בתחילה, כיון שעלה למעלה, מתהפך האילן ונעשה הוא מעולם עליון ושולט עליה וזוכה לבינה.	אלא רזא עלאה איהו ⁴³⁷⁶ בגין דאתהפך וסליקן (לעילא דסליק) מתתא לעילא [לסליק] ברא הוה בקדמיתא ⁴³⁷⁷ כיון דסליק לעילא אתהפך אילנא ואתעביד איהו מעלמא עלאה ושלט עליה וזכי לבינה ⁴³⁷⁸ :
בתחילה כשעולה אדם לשלש עשרה שנה, מה נאמר "ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך", אז הוא למטה ממנה. כיון שעלה אליה, הרי הוא מן העולם העליון, שהרי התעלה לדרגת יוסף, וזה זוכה לבינה.	בקדמיתא בד סליק אינש לתליסר שנין ⁴³⁷⁹ (ולעילא) מה כתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך כדן איהו לתתא מינה ⁴³⁸⁰ כיון דסליק עליה האי איהו מעלמא עלאה ⁴³⁸¹ דהא אסתלק בדרגא דיוסף ודא (ס"א ודאי) זכי לבינה ⁴³⁸² :
כמו כן כאן, כך הכלי הזה בתחילה הוא היה בדרגת יוסף, בעל האילן התחתון, עומד ברצונו ושולט עליו, שהרי כל נקבה עומדת בדמות הנקבה העץ התחתון. כיון שהוא לא רצה לעמוד באותה דרגה של יוסף, ולא התקיים לשמש בה ולהתרבות בעולם ולעשות	אוף הכי האי מאנא ⁴³⁸³ בקדמיתא איהו הוה בדרגא דיוסף ⁴³⁸⁴ בעל אילנא תתאה קיימא ברעותיה ושלט עליה דהא כל נוקבא ⁴³⁸⁵ בדיוקנא דנוקבא אילנא תתאה קיימא כיון דאיהו ⁴³⁸⁶ לא בעא לקיימא בההוא דרגא דיוסף

⁴³⁷⁶ כאשר סליק מתתא לעילא, עושה לו הקב"ה בלי ידיעתו ובלא הרהור כלל, והן סוד דברים כבושים שיצאו מכבשי דרחמנא וכו', ולכן הבא על אמו שהוא מתעלה עליה, ונעשה לה בעל וכו', ולכן יצפה לבינה שיכול להיות שיבוא לידי זה ולא זכה עדיין, וגם אינו בודאי יזכה, אלא יצפה, כי הוא יתעביד עתה מעלמא עלאה והוא שליט עליה עתה (הגרמ"מ).

⁴³⁷⁷ פי' כי תחלה היה בן המלכות, ואח"כ חזר במדרגת דכורא שהוא הז"א, וז"ש ואתעביד איהו מעלמא עילאה שהוא הז"א (מ"מ).

⁴³⁷⁸ פי' שנה"י דאימא הם בתוך ז"א (מ"מ).

⁴³⁷⁹ צח ע"א (הערת הזהר). היינו סוד נפש דוד, הוא נפש כלל ישראל, ועד י"ג שנין הוא בסוד נע"ר, והוא בחינת נפש של רוח ואינו עולה יותר, אבל מ"ג שנה ואילך אז עולה מנפש לרוח דרוח וכו', שאז נעשה בעל בחירה, כי יצא משני דערלה להתדבק במצות המלך, בין י"ג למצות, והרשות נתונה ונעשה בר עונשין (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁰ הוא למטה עדיין מסוד בינה שהוא עלאה, כי הוא בן לאמו, ובסוד ב"ן י"ה, אבל לא זכה עדיין להיות בינה, וכש"כ חכם בבינה (ס"י פ"א מ"ד), אבל כיון דסליק עליה ונעשה גננא דגנתא (לעיל לה ע"א) (הגרמ"מ).

⁴³⁸¹ צד"ק עליון סוד גננא דגנתא מעלמא עלאה, והוא סוד יוסף, כי מי שעומד בנסיון של חוץ לטבע בני אדם ושומר הברית, זוכה למלכ"א עלא"ה קדיש"א גי' ברי"ת והוא דרגא דיוסף (הגרמ"מ).

⁴³⁸² כמו שיוסף עלה בדרגא עלאה, עלמא דדכורא, להיות צדיק עליון ע"י נסיונו בעוה"ז, כן מי שזוכה שיהיה לו בן בת [נדצ"ל בן ובת - תבונה עי' אד"ז רצ ע"ב], נתעלה להיות אחר מיתתו חכם בבינה, וזכה לבינה עלמא דאתי לאנהיג לה ברעותא, כי יוסף בעולם סוד אילנא דחיי וכו' (הגרמ"מ).

⁴³⁸³ בכאן בסוד היבום, כי מתחילה ירדה סוד הנוקבא, ז' מלכים דמיתו, בהמלכות, סוד שבירת הכלים, סוד הצלע, ובצלעי שמחו ונאספו, מלכות דבינה ז"ת ב"ן ב"ת, וכשנתגדלו בסוד הזיווג, אז נתעלו, והבן יורש מקום אבא ואימא ולא בריתא כמ"ש באד"ז רצא ע"א, ומהבן נזון הבת (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁴ וידגו לרוב בקרב הארץ (בראשית מח), ואין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש (ברכות נא ע"ב, זוהר ח"א רלג ע"א), ואעפ"כ היא כוס של ברכה ועומדת ברשות בעלה, כי הוא בדרגא דיוסף בעל דהאי אילנא דתתא, אילנ"א גי' מאנ"א, וקיימיה ברעותא ושלט עליה (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁵ והאי אשה דלתתא קיימא בדיוקנא דהאי אשת חיל, אילנא דלתתא (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁶ כמ"ש בזוהר פ' יגש (עי' קפו ע"ב), שהוא עבר על מצות פו"ר ולא בעא לאפשא, לאפוקי מי שלא בידו עבר, רק הוא צדיק גמור והוא מן הסריסים אשר ישמרו את שבתותי כמ"ש שם (הגרמ"מ).

ספר שמות

תולדות, אז ירד למטה, והיא נעשית אמו. ואותו הגואל יורש את ירושת יוסף, שהיה הוא בראשונה והוא ירד למטה.	ולא אתקיים לשמשא ביה ולאפשא בעלמא ולמעבד תולדין כדין נחית לתתא ⁴³⁸⁷ ואתעבידת איהי אמה וההוא פרוקא ירית ירותא דיוסף דהוה הוא בקדמיתא ואיהו נחית לתתא:
כיון שירד למטה, אז התקיים בו "ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך", התהפך האילן מה שהיה תחתיו, והוא שולט עליו. חזר ושולט האילן ההוא עליו. והוא יורד למטה. כיון שהוא יורד למטה, אותו שירש ירושת מקום יוסף, אביו נקרא, אביו הוא ודאי, והכל הוא על תקונו ודאי כראוי.	כיון דנחית לתתא כדין אתקיים ביה יהו"ה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אתהפך אילנא מה דהוה תחותיה ואיהו שליט עליה אתהדר ושליט [ההוא] [איהו] אילנא עליה ⁴³⁸⁷ ואיהו נחית לתתא כיון דאיהו נחית לתתא ההוא דירית ירותא אתר דיוסף אבוי אקרי ואבוי הוי ודאי כלא איהו על תקוניה ודאי כדקא יאות:
בתחילה היה מעולם הזכר, והרי נעקר משם, ועכשיו הוא מעולם הנקבה. ומה שהוא היה שולט עליה, היא שולטת עליו, וחוזר להיות בעולם הנקבה. ועל זה, אין לו בכלל בת זוג, ולא מכריזים עליו על הנקבה, שהרי הוא חזר להיות מעולם הנקבה.	בקדמיתא הוה מעלמא דדכורא והא אתעקר מתמן והשתא איהו מעלמא דנוקבא ומה דהוה איהו שליט עלה שלמא איהו עליה ואתהדר למחוי בעלמא דנוקבא ועל דא לית ליה בת זוג כלל ולא מכריזי עליה על נוקבא דהא מעלמא דנוקבא אתהדר איהו:
ואותו הגוף הראשון שהשאר, אלמלא ידעו ויסתכלו בני העולם בצער שיש לו, כשיעקר מן עולם הזכר וחוזר לעולם הנקבה, ידעו. שהרי אין צער בעולם כאותו הצער. בת זוג אין לו, שהרי אינו עומד במקום של זכר. לא מכריזים עליו על הנקבה, שהרי הוא מעולם הנקבה. ואם יש לו בת זוג, זה ברחמים נפגש עם נקבה, שעד עכשיו אין לה בן זוג. ועל זה שנינו, שמא יקדמנו אחר ברחמים. שנינו "אחר", והכל הוא על תקונו.	וההוא גופא קדמא דשבק אלמלא ינדעון ויסתכלון בני עלמא צערא דאית וליהו (לית) כד יתעקר מעלמא דדכורא ואתהדר לעלמא דנוקבא ינדעון דהא לית צערא בעלמא כההוא צערא בת זוג לית ליה דהא לא קיימא באתר דדכורא לא [מכריזי עליה נוקבא] (מכריזי על נוקבא דיליה) דהא מעלמא דנוקבא איהו ואי אית ליה בת זוג והוין ברחמי אערעת בהדי ⁴³⁸⁸ נוקבא דעד כען לא אית לה [בת] (בר) זוג ועל דא תנינן דילמא יקדמנו אחר ברחמים אחר תנן וכלא איהו על תקוניה:
ועל זה נאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה". "ובת כהן", הרי בארנו דבר זה. "אלמנה", מאותו הגוף	ועל דא כתיב (ויקרא כב יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה ⁴³⁸⁹ כנעוריה ובת כהן הא אוקימנא מלה

⁴³⁸⁷ כלומר הוא לא בעא לאפשא, ועי"כ נחית מהאי דרגא דהוה קאים ביה, ומאי חייב אחיו שיהא חייב בכבודה, שהיא תהא אשת האב, אלא הוא, הוא דנחית, אבל האי אחיו יקיים מצות יבום, ויהיה בסוד גואל כי יגאל ממכר אחיו, ועי"ז זו המצוה לוקח חלקו וחלק אחיו, שהיה הוא בדרגיה דיוסף, ומצוה שעשה זו גרם לו דירית ירותא ומקומו דהאי נחלת המת, וזאת האשה שהיה הוא שליט עליה, נעשית היא שלטה עליה, ולא איצטריך לרדת בעלמא דנוקבא, אלא נעשית בן לההוא אילנא דהות לתתא. ובאמת אם היה מצות יבום באביו היה לפניו יותר טוב, אבל במאי זכתה האשה שתתעלה להיות אשת האב, ועוד מאי חטאו שארי בניו שהם אחיו שתהא זאת האשה דהוית תחות רשות דהאי, ולפי שהוא חטא תהיה אשת אביו, וגם חטאו פוגם באביו יותר מבאחיו, ולמה ישתכר אביו להיות יורש גם מקום הבן זה, ולהיות הוא שוה עם כל אחיו הלא ירד מאת אחיו לעלמא דנוקבא. אך ע"י הגואל נתעלה מעט לעלמא דדכורא להיות בן, אבל הוא בן לאחיו מסטרא דר"ק דמלכות, כי אחיו לא נתעלה רק עליו ועל אילנא דלתתא דילה, ואח"כ זה הבן יורש את נחלתו מאביו שהוא אחיו, ואביו אקרי, ואביו הוי ודאי, כמ"ש כי אתה אבינו כו' אתה יהו"ה גואלנו [ישעיה סג], וזה הגואל הוא מקרי אביו והוא הוי אביו (הגרמ"מ).

⁴³⁸⁸ בחד (מ"מ).

⁴³⁸⁹ פי' בית ז"א שהוא אב לנשמה כנודע כי ז"ן הם אב ואם לנשמתא (מ"מ).

ספר שמות

הראשון. "וגרושה", שלא נכנסה לפרגוד המלך, שכל אותם שלא עומדים בעולם הזכר, אין להם בו חלק. הוא השתמט ועקר עצמו מעולם הזכר, אז אין לו חלק בו, ועל כן היא גרושה. "וזרע אין לה", שאם היה לה זרע, לא נעקר ממנו, ולא היה יורד לעולם הנקבה.	דא אלמנה מההוא גופא קדמא וגרושה דלא עאלת לפרגודא דמלכא דכל אינון דלא קיימי בעלמא דדכורא לא אית להו ביה חולקא הוא אשתמיט ואתעקר גרמיה מעלמא דדכורא לא אית ליה חולקא ביה ועל דא איהי גרושה וזרע אין לה [דהא איהו לא זרע] דאי הוה לה זרע לא אתעקר מניה ולא הוה נחית לעלמא דנוקבא:
"ושבה אל בית אביה", מה זה "בית אביה". זה עולם הנקבה, שאותו העולם נקרא בית אביה, ואותו הכלי שהיה מתקן להשתמש בו, התהפך והוא יורד למטה, ואותו הכלי עולה למעלה. "כנעוריה", כמו אותו זמן שנאמר "אני היום ילדתיך", ילדתיך ודאי, ישוב לימי נעורות כמו שהיה בתחילה, משלש עשרה שנים ומעלה.	ושבה אל בית אביה מאן בית אביה דא עלמא דנוקבא דההוא עלמא בית אביה אקרי ⁴³⁹⁰ וההוא מאנא דהוה אתתקן לאשתמשא ביה אתהפך ואיהו נחית לתתא וההוא מאנא סליק לעילא כנעוריה כההוא זמנא דכתיב (תהלים ב ז) אני היום ילדתיך ילדתיך ודאי ישוב לימי עלומי כמה דהוה בקדמתא ⁴³⁹¹ מתליסר שנין ולעילא:
אם זכתה להתקן, הואיל ו"שבה אל בית אביה [וכו'] מלחם אביה תאכל",	אי זכאת לאתתקנא הואיל ושבא אל בית (אל) אביה מלחם אביה תאכל
קא/ב	
תתענג מאותו העונג של עולם הנקבה, שאוכלים מלחם אבירים שיורד מלמעלה. אבל להסתכל ולהנות במה שנהנים שאר הצדיקים, לא יכול, משום שהיה זר לשם, ועל זה הוא לא אוכל קדש, אבל אוכל תרומה, כי הוא יושב בעולם הנקבה.	תתענג מההוא ענוגא דעלמא דנוקבא דאכלי ⁴³⁹² מנהמא דאבירים ⁴³⁹³ דנחית מלעילא אבל לאסתכלא ⁴³⁹⁴ ולאיתהני במה דאתהנון שאר צדיקייא לא יכלא בגין דהוה זר לתמן ועל דא לא אכיל קדש ⁴³⁹⁵ אבל אכיל תרומה דאיהו (יתבי בעלמא) [יהיב לעלמא] דנוקבא ⁴³⁹⁶ :
ומתוך שהוא מעולם הנקבה, לא אוכל אותו אלא בלילה, שנאמר "ובא	ומנו דאיהו מעלמא דנוקבא לא אכיל ליה אלא בלילה ⁴³⁹⁷ דכתיב (ויקרא כב ז) ובא השמש

⁴³⁹⁰ דבי"ע הן עלמא דנוק' והיא נקראת בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב (יהל אור)

⁴³⁹¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴³⁹² דאכיל (דפ"ו).

⁴³⁹³ כלומר הואיל והיא שבה אל בית אביה כנ"ל, אז כאשר יתוקן תאכל מלחם אביה ובת זוגיה דילה מהקב"ה לבד בלי הכרזה כנ"ל, ולחם קאי על איתתיה, וכן על מזון הנפש תתענג, הכל מעלמא דנוקבא, כי הוא מסוד נער, וכן עבד קנין כספו, ותתענג מסוד לחם אבירים, שהן המלאכים הנקראים בשם נער, וכה תדבקין עם נערוטי (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁴ דהיינו לחזות בנועם יהו"ה, אשר שארי צדיקים גמורים יושבים ועטרותיהם כו', אי אפשר לו להשיג, כי הם ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא עדיין מ"ה החד"ש, וצריך לסו"ד העיבור, ואינו יודע להשיג רק בסוד רז"י עול"ם, אבל לכנוס להיכל קוד"ש הקדש"ם לאכול קודש, שזהו תיקון היכל קוד"ש הקדש"ם גי' תיקון פרצו"ף זיע"ר אנפ"ן, שהן סוד ל"ב נתיב"ת פליאו"ת חכמ"ה, שחכמה סוד קודש, אבל תרומ"ה הוא בסוד אלקי"ם עם ה' אותיות גי' תרומ"ה, כשתחשוב המ"ם של אלקים לשש מאות, בסוד אלמנ"ה וגרוש"ה גי' אלקים הנ"ל, וזהו עילוי ותיקון זיע"ר אנפ"ן להיות נכלל בסוד ארב"ע רוחות העול"ם, וכן סוד בנו"ת ירושל"ם, כלולות בסוד אד"ם להיות מעלמא דנוקבא כלול בדכורא (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁵ טיפה דדכורא (רח"ו).

⁴³⁹⁶ ר"ל כמו תרומה שניתן לאכול אפילו לנשים משא"כ בקדש (יהל אור).

⁴³⁹⁷ כלומר שקדשים ממש אסור לאכול טבול יום שהעריב שמשו ועדיין מחוסר כפורים, כמו שמפרש ואזיל, והיינו פ' שלא יאכל בליל העריב שמשו אלא תרומה, דהיא מעלמא דנוקבא, וזהו כי לחמו הוא דייקא, אבל קדשים אסור לאכול עד היום שיביא קרבנו, ולפי דרשתו על הנשמה שתהיה נזון מזיו השכינה היא כפשוטו, שהלילה היא דוגמת נוקבא, ויום הוא דוגמת דכורא, ולכן אינה נהנה רק בלילה, ודכורא הוא בסוד יום אוכל ביום, וכל ישראל מעלמא דדכורא (הגרמ"מ).

ספר שמות

השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא, שהרי קדש שהוא מעולם הזכר, לא נאכל אלא ביום, לכן "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", ראשית עליונה של כל עולם הזכר, היא קדש. ומה שעולה בו בקדש, היה ישראל, ולכן קדש ישראל לה' ראשית תבואתה.	וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא דהא קדש דאיהו מעלמא דדכורא לא אתאכיל אלא ביום (ו)בגניי כך (ירמיה ב ג) קדש⁴³⁹⁸ ישראל ליהוה ראשית תבואתה⁴³⁹⁹ שירותא עלאה⁴⁴⁰⁰ דכל עלמא דדכורא⁴⁴⁰¹ קדש איהו⁴⁴⁰² [ומה] (ומ)דסליק ביה בקדש וישראל הוה⁴⁴⁰³ [ישראל] ובגניי כך קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה⁴⁴⁰⁴.
כשרוחות פוקדות באותם הזמנים שפוקדים את בית הקברות, אותם לא פוקדים, שהרי לא זכות לעולם הקדש שנאמר "וכל זר לא יאכל קדש". ואם אותה הרוח לא זכתה להתקן כראוי, כיון שחזר בגלגול, אפילו באותו מקום, לא אוכל בתרומה ונקרא זר, אפילו לעולם התחתון, ולא אוכל בה. עד כאן בסוד זה.	כד רוחין פקידאן באינון זמנין דפקדין לבי קברי⁴⁴⁰⁵ אינון לא פקדין⁴⁴⁰⁶ דהא לא זכאן לעלמא דקדש דכתיב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש ואי לא זכה ההוא רוחא לאתתקנא כדקא יאות כיון דאהדר בגלגולא אפילו בההוא (אתר ב)תרומה לא אכיל⁴⁴⁰⁷ וזר אקרי אפילו לעלמא תתאה ולא אכיל בה עד הכא ברוא דא:
זקן זקן, כיון שהתחלת לשוט בים הגדול, לך ברצונך לכל צדדי הים. עכשיו יש לגלות, שהרי אמרנו, שכשבא הגואל הזה ונכנס אל אותו הכלי שאמרנו, מכניס לשם ומדביק שם את הרוח שלו באותו הכלי, וכלום לא נאבד, אפילו הבל הפה ראוי הוא, וכך הוא זקן זקן, אם תאמר ותגלה, אמור בלי פחד.	סבא סבא כיון דשרי' לשטמא בימא רבא זיל ברעותך לכל סטרין דימא השתא אית לגלאה דהא אמינא דהאי פרוקא כד אתי [עאל] [וע"ג] (ואעיל ב)ההוא מאנא דקא אמינא אעיל תמן ודביק תמן רוחא (דעלמא) דיליה בההוא מאנא ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפימא⁴⁴⁰⁸ יאות הוא וכך הוא סבא סבא אי תימא ותגלי אימא בלא דחילו:
שאר בני האדם בעולם שעולים ממנו, והרי ידענו שרוחו השאיר באותה אשה שהיתה לו, והכניס לשם רוח. מה נעשה	שאר בני נשא [בעלמא] [דעלמא] (בעלמא דין) דקא מסתלקין] מניה והא ידענא דרוח דיליה שביק בהאי⁴⁴⁰⁹ אתתא⁴⁴¹⁰ (דשבק) דהות ליה

⁴³⁹⁸ והוא מסטרא דחכמה הנקרא קודש (עי' זהר ח"ג רצז ע"א - וחכמה עלאה קדש אקרי) (הגרמ"מ).

⁴³⁹⁹ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁰⁰ חכמה נקרא ראשית, שכתר נעלם (בהגר"א בספד"צ א ע"א).

⁴⁴⁰¹ נט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁰² כמ"ש (יחזקאל מד ל) וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל, שבכל ספירה ובחינה סוד חכמה נקרא בכור כמ"ש שם בת"ז (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰³ כלומר זה נתעלה ונקרא בשם ישראל שעלה במחשבה, סוד חכם בבינה (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰⁴ זהו סוד מזל הח' הכולל כל ה"ב מזלות וכו', דכל קדושא, וקדושא דקדושא תליא בהאי מז"ל כמ"ש, וזהו שורש סו"ד העיבור, שורש תיקון הנפ"ש, וזהו קדש בלא ו', וקודש בו', אז קוד"ש ישראל ליהוה גימ' יו"ד ה"א וא"ו ה"א, אל"ף למ"ד ה"א יו"ד מ"ם, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד וכו', וישראל ראשית תבואתה, וקדשנו במצותיו להיות קדושים, כי קדוש יהוה אלהינו, ועלו במחשבה סוד חכמה הנקרא קודש (הגרמ"מ).

⁴⁴⁰⁵ פי' שאמר בפרשת שלח לך דף קסו ע"ב דהא מטא זמנא דילן לפקדא כל חד וחד לגו קבריה עד פלגות ליליא, וכתב הרח"ו שם כי הם פוקדים קבריהם כל לילה ועושים זווג נפש ברוח (מ"מ).

⁴⁴⁰⁶ זה אחד מאופני הכרת (רח"ו) שאין לה עונה (רח"ו במ"מ).

⁴⁴⁰⁷ פי' רצה לפ' ובת כהן כי תהיה לאיש זר, דהיינו שלא נתקנה, אזי אפילו בתרומת הקדשים, שהיא מלכות, לא תאכל, וזהו נמי סיפא דקרא קמא, וכל זר לא יאכל בו, והיינו דקאמר הסבא לעיל האי קרא אקרא אחרא סמיק (מ"מ).

⁴⁴⁰⁸ דפומא (דפ"ו).

⁴⁴⁰⁹ בההיא (דפ"ק).

ספר שמות

מאותה הרוח. ואם נשאת האשה הזו, כמו כן כאן, מה נעשה מאותה הרוח שהשאר בה בעלה הראשון, שהרי איש אחר בא עליה.	ורוחא אעיל תמן מה אתעביד מההוא רוח ואי נסבא (אוף הכי) האי אתתא [אוף הכי] מה אתעביד מההוא רוח דשבק בה בעלה קדמאה דהא גבר אחרא אתי עלה:
להתקיים רוח עם רוח אי אפשר, שהרי זה שעכשיו בא עליה, הכניס בה רוח וכן אותו הראשון שהסתלק הכניס בה רוח. אותו ראשון שהסתלק היו לו בנים וזה של עכשיו אינו גואל, רוח שהשאר אותו ראשון באותו כלי ובא האחר הזה והכניס בה רוח, ודאי שלא יוכלו שניהם להתקיים באותו גוף האשה כאחד. ואם נאמר שנאבד, אי אפשר, מה נעשה ממנו. כמו כן כאן, אם היא לא נשאה אותה, רוח שהשאר בה בעלה, מה נעשה ממנה. אם נאמר שתאבד, לא כך. כל זה צריך עכשיו לגלות.	לאתקיימא רוח ברוח לא אפשר דהא האי דאתי עלה השתא רוח (אתי ו)אעיל בה (וכן) [ו]ההוא קדמאה דאסתליק רוח אעיל בה ההוא קדמאה דאסתלק בנין הוו ליה ודא דהשתא לאו פרוקא איהו רוח דשבק ההוא קדמאה בההוא מאנא ואתא האי אחרא ואעיל בה רוח ודאי לא יכלי תרווייהו (רוחייא) לאתקיימא בההוא גופא דאתתא כחדא אי נימא דאתאביד אי אפשר מה אתעביד מניה אוף הכי אי איהי לא אתנסיבת ההוא רוחא דשבק בה בעלה מאי אתעביד מניה אי נימא דאתאביד לאו הכי כל דא צריך [לגלאה] (לאתגלאה) השתא:
זקן זקן, ראה מה עשית ובמה הכנסת את עצמך, קום זקן, הרם דגלך, קום זקן והשפל עצמך לפני רבונך.	סבא סבא (ג)חמי מה עבדת ובמה אעילת גרמך קום סבא ארים דגלך קום סבא ואשפיל גרמך קמי מארך:
פתח אותו זקן ואמר "ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'", דוד המלך אמר את זה משום שהיה מלך עליון, ושולט על כל המלכים העליונים והשליטים שיש ממזרח ועד מערב, ולא עלה על לבו לסטות מן הדרך, ותמיד שפל לבו לפני רבונו. וכשהיה עוסק בתורה, היה מתגבר כאריה, ועיניו תמיד מנמכות לארץ מפחד רבונו, וכשהיה הולך בין העם לא היתה בו גסות הרוח כלל.	פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קלא א) יהו"ה לא גבה לבי ⁴⁴¹¹ ולא רמו עיני וגו' דוד מלכא אמר דא בגין דהוה מלכא עלאה ושלטיא על כל מלכין (עלאין ושלטיין דאית ממזרח) [דמזרח] ועד מערב ולא סליק על לביה לאסטאה מארחא ותדיר שפיל לביה קמי מאריה וכד הוה לעי באורייתא הוה מתגבר כאריא ועיניו (תדיר) מאיכין בארעא מדחילו דמאריה וכד הוה אזיל בין עמא לא הוה ביה גסות רוחא כלל:
ועל זה נאמר "ה' לא גבה לבי וגו'", "לא גבה לבי", אף על גב שאני מלך שליט על כל שאר מלכי העולם. "ולא רמו עיני", בזמן שאני עומד לפניך ועוסק בתורה. "ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני", בשעה שאני הולך בין העם. ואם דוד המלך אמר כך, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. ואני כמה אני שפל לב עם עין נמוכה לפני המלך	ועל דא כתיב (תהלים קלא א) יהו"ה לא גבה לבי וגו' לא גבה לבי אף על גב דאנא מלכא שליטא על כל שאר מלכין דעלמא ולא רמו עיני בזמנא דאנא קיימא קמד לעי באורייתא ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני בשעתא דאנא אזיל בין עמא ואי דוד מלכא אמר הכי שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה ואנא כמה אנא שפיל

⁴⁴¹⁰ עי' שער מוחין דצלם פרק ו, שזה מה שאבא נותן אימא בביאה ראשונה. ועי' שער המוחין פרק ה: ואמנם טפת הזרע נמשכת מהחומר של אב והרוחניות שבו מן הנפש עצמה שבאב, וכן כיוצא בזה בטפת האם, יש בה חומר האם עצמה ורוחניותיה שבה מהנפש שבה. והנה הנפש ההוא נקרא רוחא דשדי בגווה כנודע, ומשם נותנה קצת מן אותה הרוח בתוך הטפה ההוא. ועי' שער מ"ד ומ"ן פרק ז: ונודע מ"ש רז"ל (סנהדרין כב ע"ב) אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. וגם ארז"ל (יבמות לד ע"ב) אין האשה מתעברת מביאה ראשונה.

⁴⁴¹¹ ענוה בגימ' סמא"ל לרמוז מי שיש בו ענוה אין הסמא"ל שולט בו, ולכן מזמור ה' לא גבה לבי הוא מזמור קל"א לרמוז ע"ז כי מי שאין בו גאוה אין סמא"ל שעולה קל"א שולט עליו, וז"ס מ"ש בש"ס בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא, "בירא" היא מלכות הנקרא באר, "לא תשדי ביה קלא" היינו שלא יגרום בעונו שינק סמא"ל שעולה קל"א מן המלכות ח"ו (מ"מ).

ספר שמות

הקדוש, וחלילה לי שבדברים קדושים של התורה ירום לבי. בכה ודמעותיו נופלות על זקנו.	לבא ומאיך עינא קמי מלכא קדישא וחם לי דבמלין קדישין דאורייתא ירום לבאי בכה ודמעוי נפלין על דיקניה:
אמר זקן, עיף בכח, כמה יפות הדמעות על זקן שלך, כמו שהיה יפה השמן הטוב, כשהיה יורד על הזקן של הזקן הטוב אהרן. אמור דברך זקן,	אמר סבא לאי בחילא כמה שפיראן דמעין על דיקנך כמה דהוה שפיר משחא טבא כד הוה נחית על דיקנא דסבא [טבא] דאהרן אימא מילך סבא
	קב/א
שהרי המלך הקדוש כאן. שאר בני אדם של העולם שהסתלקו ממנו, והשאירו רוח באותו כלי, שהיו משתמשים בו, ונשאה, ובא אחר והכניס לאותו כלי, רוח אחרת, מה נעשה מאותו ראשון, כמו שנתבאר.	דהא מלכא קדישא הכא שאר בני נשא דעלמא דקא אסתלקו מניה ושבקו רוחא בההוא מאנא דהוו משתמשי ביה ואתנסיבת ואתא אחרא ואעיל בההוא מאנא רוחא אחרא מה אתעביד מההוא קדמאה כמה דאתמר:
בא וראה כמה עליונים גבורות המלך הקדוש שהוא עושה, ומי יכול להגיד אותם. כשהבעל השני הזה בא ומכניס רוח לאותו כלי, הרוח הראשונה מקטרגת ברוח הזו שנכנסה ולא מתיישבות כאחד.	תא חזי כמה עלאין גבוראן ⁴⁴¹² דמלכא קדישא דקא עביד ומאן יכיל למללא לון כד האי ובעלהו (בעלא) תניינא אתי ואעיל רוחא בההוא מאנא רוחא קדמאה מקטרגא בהאי רוח דעאל ולא אתיישבן כחדא ⁴⁴¹³ :
ולכן האשה לא מיושבת כראוי עם בעלה השני, משום שהרוח הראשונה מכשכשת בה, ואז היא זוכרת אותו תמיד, ובוכה עליו או נאנחת עליו, שהרי רוחו מכשכשת במעיה כנחש ומקטרגת עם הרוח האחרת שנכנסה בה מהבעל השני, עד זמן רב מקטרגים זה בזה.	ובגיני כך אתתא לא אתיישבת כדקא יאות בהדי בעלה תניינא ⁴⁴¹⁴ בגין דרוחא קדמאה מכשכשא בה וכדין איהי דכירת ליה תדיר ובכאת עליה או אתאנחת עליה ⁴⁴¹⁵ דהא רוחא דיליה מכשכשא במעיה כחויא ומקטרגא בהדי רוח אחרא דעאל בה מבעלה תנינא עד זמן סגי מקטרגין דא בדא ⁴⁴¹⁶ :

⁴⁴¹² עי' ז"ח ב ע"ג, שפי' המושג "גבורות ה'" היינו מידות של ה'.
⁴⁴¹³ והנה כל הבנים הנולדים משם ואילך הם נעשים בכח ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכולם לוקחים דבר מועט ואיזה ניצוץ מן ההוא רוחא, עד שנשלם ההוא רוחא. וכיון שנשלם ההוא רוחא, ולא נשאר באשה כלום מן ההוא רוחא אין האשה יולדת עוד (שעה"כ ק"ש ו), אח"כ מאז ואילך, כשחוזרים להזדווג יחד נותן הזכר טיפת מ"ד בנקבה, בגו ההוא כלי הנק' רוחא דגניז בגווה, ואז מצטייר שם צורת הולד (שעה"כ סב ע"א).

⁴⁴¹⁴ היינו באשה שלא חייבת ביבום ומתחתנת פעם ב', אין לה את הסגולה של יבום שהרוחות מתאחדים אחרי שאינו גואל (של"ה כי תצא תורה אור ג').

⁴⁴¹⁵ המת הניח שם רוח, וזה שבא עתה כמו כן נותן בה רוח, והראשון מתעורר על השני, ועל כן המו מעיה לו (ע"פ ירמיה לא יט) ודמעתה על לחיה (ע"פ איכה א ב) וזוכרה אותו, ובכן כל דאליס גבר, לפעמים האחרון נוצח את הראשון ומגרש אותו, ולפעמים הראשון נוצח את השני ומת האיש האחרון. ולכן הנושא אלמנה מסוכן הרבה, כי לא ידע איך יפול דבר. ומטעם זה נשאת לשנים לא תנשא עוד, כי אחרי שכבר הוחזק הרוח הראשון בנצחון, לא ישוב אחור ימינו ועצום בכחו לכל יבא. ובאחרית דבריו אמר [של הזהר], כי הנצחון נתן למי שהוא בן זוגה. כי אם הראשון איננו בן זוגה, רק שנתנה לו עד יזכה בעלה בה כענין תמר ורות, כמובא בספר הזוהר במקומות רבו מספור, אז נדחה הראשון מפני השני. ואם הראשון הוא בן זוגה, יתרחק זה השני לפעמים, אם לא רב חילו (של"ה שם).

⁴⁴¹⁶ לפי זה מובן מצות חליצה, ועי' שער הפסוקים - פרשת תצא: וירקה בפניו וכו'. ארז"ל צריך שיהיה רוק ולא דם, ואם היו צחצוחי רוק מעורבים בדם יצא. והענין הוא, כי כשהאדם נושא אשה, הוא נותן בנקבה חלק ממנו ממש, זהו טעם למ"ש רז"ל, שאין ראוי לישא אשה אלמנה כלל, וכמ"ש חז"ל אל תבשל בקדרה שבשל בה חבירך, מפני שאותו הרוח מכשכש במעיה, ומתקוטט עם אותו אדם הנושא אותה. וכשאדם רוקק, בהכרח משליך עם אותו רוק קצת רוח חיוני ממש, וזהו ענין וירקה בפניו, שאותו הרוח של בעלה, שהיה בה, היא פורשת אותו ממנה, ע"י החליצה והריקה הזו,

ספר שמות

מתעורר זה שנכנס לאותו שהיה בתחילה, אחר כך זה הראשון יוצאת והולכת לה, ולפעמים שדוּחָה הראשונה הזו, את אותה השניה, ונעשית לה מקטרג, עד שמוציאה אותה מן העולם. ועל זה שנינו (יבמות סד ע"ב) שמשנים ומעלה לא ישא אדם את האשה הזו, שהרי מלאך המות התחזק בה. ובני העולם לא יודעים, שהרי הרוח, כיון שנתחזק ונצח את אותה הרוח האחרת השניה, מכאן והלאה לא יתערב איש אחר עמה.	ואתעורו (ואתער) ⁴⁴¹⁷ דא דעאל לההוא (אתעורו) דהוה קדמא וּלְבַתְּרוּ דא קדמא נפיק ואזיל ליה ולזמנין דרחי דא קדמא לההוא תניינא ואתעביד ליה מקטרגא עד דאפיק ליה מעלמא ועל דא תנינן דמתרין ולהלאה לא יסב בר נש להאי אתתא ⁴⁴¹⁸ דהא מלאך המות אתתקף בה ובני עלמא לא ידעין דהא רוחא כיון ודאתתקף (דאתקף) וקא נצח לההוא רוחא אחרא תניינא מכאן ולהלאה לא יתערב בר נש אחרא בהדה:
חברים, הרי ידענו שבמקום זה יש לכם להקשות ולומר, אם כך, השני הזה לא מת בדין ולא דנו אותו מלמעלה. בא וראה, הכל הוא בדין, שינצח פלוני את פלוני, או שלא יקטרג עליו פלוני לפלוני. ומי שנושא אלמנה, כמו שנכנס לים ברוחות עזות בלי חבלים, ולא יודע אם יעבור בשלום או יטבע לתוך התהומות. ואם זה שהכניס אותה הרוח השניה התחזק ונצח את אותו הראשון, אותו הראשון יוצא משם והולך לו. לאיזה מקום הולך לו, ומה נעשה [אתו].	חברייא הא ידענא דבאתר דא אית לכו למקשי ולימא אי הכי לא מית בדינא האי תניינא ולא דיינין ליה מלעילא תא חזי כלא איהו בדינא דינצח פלוני לפלוני או דלא יקטרג עליה פלוני לפלוני ומאן דנסיב ארמלתא כמאן דעאל בימא ברוחין [ועלעולין] תקיפין בלא חבלין ולא ידע אי יעבר בשלם אי יטבע גו תהומי ואי דא דעאל ההוא רוחא תניינא ואתתקף (אתקף) ונצח לההוא קדמא ההוא קדמא נפק מתמן ואזיל ליה לאן אתר אזיל ליה ומה [תעביד] ואתעביד [יתעביד]:
זקן זקן, מה עשית, חשבת שתדבר מעט, ויצאת לזה, הרי נכנסת למקום שלא נכנס לשם איש אחר. ומיום שדואג ואחיתפל עשו קשיות אלו, באותם ארבע מאות קשיות שהיו מקשים על מגדל הפורח באויר, ולא השיב עליהן איש, עד שבא שלמה המלך ובירר אותם, כל אחד ואחד על תקונו. זקן זקן, הסוד העליון שהיה טמיר באת לגלות, מה עשית.	סבא סבא מה עבדת חשבת דתמלל זעיר ונפקת להאי הא עאלת באתר דלא עאל בר נש אחרא מן יומא דדואג ואחיתופל עבדו בעיין אלין באינן ארבע ⁴⁴¹⁹ מאה בעיי דהוו בעאן על מגדלא דפרח באוירא ⁴⁴²⁰ ולא אתיב עלייהו בר נש עד דאתא שלמה מלכא ובירר לון כל חד וחד על תקוניה סבא סבא רזא עלאה דהוה טמירא

ואין זו האשה כאלמנה, שנשאר בה אותו הרוח כל י"ב חדש, אלא מיד אחר שנחלצה, היא משלכת אותו החוצה, ע"כ. לפי זה מובן למה זה דווקא באלמנה ולא בגרושה, וכן מובן למה זה לא היה חסרון אצל תמר.

⁴⁴¹⁷ ואי אעבר (דפ"ו).

⁴⁴¹⁸ פי' שהאיש השני שמת ודאי רוחא קדמא נצח ליה, וכיון שהחזק רוחא קדמא שנוצח מפני שהיא בת זוגו כמ"ש הזהר לקמן, לכך לא תנשא לשום אדם משם ואילך (מ"מ).

⁴⁴¹⁹ בגמ' חגיגה כתוב ש' הלכות, ועי' בהגר"א בספד"צ יד ע"א: מגדל הפורח באויר, שהן שלש אוירין בג' תחומין, וזהו מגדל הפורח באויר השלישי, שהוא יוצא מגרון, ולכן נאמר צוארך כמגדל השן, ובינה הוא ש' כידוע, ולכן שלש מאות הלכות במגדל הזה (חגיגה טו ע"ב), והוא ה' של מגדל הזה, כידוע שכל ההלכות אלו הוא על גגו של ל' הפורח באויר, ועל בינה נאמר (חגיגה י ע"א) היתר נדרים פורחין באויר. ועי' ע"ח שער הנסירה פרק ה: והנה מחצי ת"ת דא"א נתהוו בז"א חכמה דיליה, ומיסוד דא"א נעשה בז"א בינה שבו, ונעשה יסוד דא"א נשמה אליו, וזה הבחי' של יסוד דא"א בהתלבשותו בבינה דז"א נקרא (חגיגה טו ע"ב) מגדל הפורח באויר וכו'. וזה נקרא מגדל הפורח באויר, כי היסוד נקרא מגדל, כמ"ש (משלי יח י) מגדל עוז וגו', והוא שם פורח באמצע בכח הארה היורד אליו וכו'.

⁴⁴²⁰ [ובו נבאר הקדמה א' והיא – מכת"י] אחת מת' שאלות, שהיה ששואל דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר. דע, כי מדת הגלגול נוהגת באנשים הזכרים, ולא בנשים הנקבות. וז"ס פסוק דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. ר"ל, דור הולך ודור בא, והם האבשים המתגלגלים. אבל הארץ שהם הנשים הנקראות ארץ כנודע, לעולם עומדת, ואינם חוזרות בגלגול (שעה"ג הק' ט).

ספר שמות

אתית לגלגלה מה עבדת:	
סבא סבא בקדמיתא הוה לך לנטרא ארחך ותסתכל ברישך אבל השתא לאו שעתא לאתטמרא סבא אהדר בתקפך ההוא רוח דנפק לאן אזל בכה ואמר חבריא כל הני בכיין דקא בכינא לאו בגינייכו הוא אלא דחילנא למארי עלמא דגלינא ארחין סתימין ובלא (בלי) רשו אבל גלי קמיה וקודשא בריך הוא דלא ליקרא דילי עבידנא ולא ליקרא דאבא אבל רעותי לפולחנא דיליה ואנא חמינא יקרא דחד מנייכו בההוא עלמא⁴⁴²¹ ואחרא ידענא דהכי הוא אבל לא גלי קמאי והשתא חמינא:	זקן זקן, בתחלה היה לך לשמור דרכך ותסתכל בראשך, אבל עכשיו אינה שעה להתחבא. זקן חזר בכחך, אותה הרוח שיצאה, לאן הולכת. בכה ואמר, חברים כל הבכיות הללו שאני בוכה, אינם בגללכם, אלא מפחד אני לרבון העולם, שאני מגלה דרכים נסתרות בלי רשות. אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד אבי, אבל רצוני הוא לעבודתו, ואני רואה הכבוד של אחד מכם באותו עולם. ואחרי שידעתי שכך הוא, אבל לא גלוי לפני, ועכשיו ראיתי.
תנינן דחיין גברא מקמי גברא בכמה ארחין סתימין⁴⁴²² אתדחיין ההוא רוחא קדמא דאתדחי מקמי ההוא תניינא לאן אזיל ההוא רוחא נפיק ואזיל ומשטטא בעלמא ולא ידיע ואזיל לנו קברא דההוא בר נש ומתמן משטטא בעלמא ואתחזי בחלמא לבני נשא וחמאן בחלמא דיוקנא דההוא בר נש ואודע לון מלין לפום ארחיה דההוא רוחא קדמא⁴⁴²³ דקא אתמשך מניה כמה דאיהו בההוא עלמא הכי משטטא האי [ואודע בהאי עלמא] (והכי אודע בהאי):	שנינו, דוחים איש מפני איש, בכמה דרכים נסתרות נדחים אותה הרוח הראשונה שנדחתה מלפני אותה השניה. לאן הולכת אותה הרוח, יוצאת והולכת ומשוטטת בעולם, ולא ידוע. והולכת לקברו של אותו האיש, ומשם משוטטת בעולם. ונראית בחלום לבני אדם, ורואים בחלום את דמות אותו האיש, ומודיע להם דברים לפי דרכה של אותה הרוח הראשונה שנמשכה ממנו, כמו שהוא באותו עולם, כך משוטטת זו ומודיעה בעולם הזה.
והכי אזיל ומשטטא בעלמא ופקדת תדיר לההוא קברא עד⁴⁴²³ זמנא דרוחות פקדן ולגבי (לבי) קבריהו דגופין כדין האי רוחא אתחבר בההוא רוח דיליה ואתלבש ביה ואזיל ליה כד עאל לדוכתיה אתפשט מניה ודוכתא (אחרא) אית ליה באינן (רוחי) [הבלין] בגן עד⁴⁴²⁴	וכך הולך ומשוטט בעולם ופוקדת תמיד את אותו הקבר, עד הזמן שהרוחות פוקדות לקברות הגופים. אז הרוח הזו מתחברת באותה רוח שלו, ומתלבשת בה והולך לו. כשנכנס למקומו, מתפשט ממנו ויש לו מקום באותן הבלים בגן עדן,
קב/ב	
באינן היכלין (דגן עדן או) לבר לפום ארחוי דכל חד וחד ותמן אתטמר:	באותם היכלות של גן עדן בחוץ לפי דרכי כל אחד ואחד ושם נסתר.
וכד רוחין פקדן להאי עלמא דמתין נזקקין לגבי חיין לא נזקקין אלא בההוא משיכו דרוחא וביה אתלבש רוחא אחרא ואי תימא אי הכי תועלתא איהו לרוחא והאי אתתא תועלתא	וכשהרוחות פוקדות את העולם הזה, שהמתים נזקקים אל החיים, הם לא נזקקים אלא רק באותה משיכת הרוח, ובה מתלבשת רוח אחרת. ואם תאמר, אם כך אז זו תועלת לרוח, והאשה הזו

⁴⁴²¹ מכאן סיוע למ"ש האריז"ל בס' ק"י שצדיק זה בא מאותו העולם, דליכא לפרושי מ"ש ואנא חמינא ברוה"ק קאמר דא"כ מאי קאמר ואחרא וכו' לא גלי קמאי, דכיון שברוה"ק ידע למה לא ראה רק חד מנייהו. אלא ודאי ראה ממש אותו בג"ע, ולאחר לא ראה לפי שכל צדיק יושב עם בני מחיצתו שהם משרשו, ולכך חד שהיה משרשו ראהו ואחרא שאינו משרשו לא ראה, וכן כתב הר"ש וכן כתב הר"ש בן אלקאביץ בספר שרש ישי שצדיק זה בא מאותו עולם (מ"מ).

⁴⁴²² וילך רפד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴²³ אחורי הדף (הערת הזהר).

⁴⁴²⁴ "באינן רוחי בגן עדן" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

עבדת לכלא לאו הכי דאלמלא לא אתנסיבת לגבי אחרא והאי רוחא קדמא לא מתדחייא מקמי האי גברא אחרא תועלתא אחרא הוה ליה בגוונא אחרא ולא יהא לאי בעלמא כמה דהוי ולא יודקק לגבי חיינ דהאי עלמא כמה דהוי משמטא הכא והכא:	עושה תועלת לכל. לא כך, שאלמלא לא נשאה לאחר, ואותה הרוח הראשונה לא היתה נדחית מלפני האיש האחר הזה, תועלת אחרת היתה לו בצורה אחרת, ולא תהיה יגעה בעולם כמו שהיה, ולא תזדקק לאלו שחיים בעולם הזה, כמו שהיתה משוטטת כאן וכאן.
אי הכי זוגא תניינא דהאי אתתא לא הוי מלעילא ואת אמרת דאתדחייא גבר מקמי גבר ⁴⁴²⁵ [ואמינא] (ואמרנא) דהאי בעלא ⁴⁴²⁶ תניינא דנסיב לאתתא דא איהי בת זוגיה ⁴⁴²⁷ ממש וההוא קדמא לאו בר זוגיה ממש הוה והאי תניינא דיליה הוה וכד מטא זמניה אתדחייא דא מקמיה ודאי הכי הוה דהא לא אתדחייא ההוא רוח קדמא דהוה בהאי אתתא אלא בגין דהאי תניינא דאיהו בר זוגיה [תניינא איהי בת זוגא] ואיהו בת זוגא [האי תניינא]:	אם כן, הזוג השני של האשה הזו לא היה מלמעלה, ואתה אומר שנדחה איש מפני איש, ואמרנו שהבעל השני שנשא את האשה הזו, היא בת זוגו ממש, ואותו הראשון לא היה ממש בן זוגה, והשני היה שלה. וכשהגיע זמנו, נדחה זה מפניו, ודאי זה כך. שהרי לא נדחית אותה הרוח הראשונה שהיתה באשה הזו, אלא בשביל השני הזה, שהוא בן זוגה (השני שהיא בת זוגה).
וכל אינון תניינין דאתדחיינ ומקמי קדמאין ⁴⁴²⁸ (לקדמאין) קדמאין הוו בני זוגיהו ולא הני ובגין כך לא אית לון קיומא בהדיהו ואתדחייא רוחא תניינא מקמי רוח קדמא ובגין כך מאן דנסיב ארמלתא קרינן עליה (משלי ז כג) ולא ידע כי בנפשו הוא (שם א יז) כי חנם מזורה הרשת וגו' ולא ידע אי היא בת זוגיה ממש אי לאו:	וכל אותם השניים שנדחים מלפני הראשונים, הראשונים היו בני זוגם ולא אלה. ולכן אין להם קיום עמם, ונדחית הרוח השניה מלפני הרוח הראשונה. ולכן מי שנושא אלמנה, קוראים עליו "ולא ידע כי בנפשו הוא", "כי חנם מזורה הרשת וגו'", ולא ידוע אם היא בת זוגו ממש ואם לא.
ארמלתא ⁴⁴²⁹ דלא נסיבת ⁴⁴³⁰ אף על גב דאתי בר זוגה ואיהי לא בעאת לאתנסבא קודשא בריך הוא לא כייף לה מן דינא וקודשא בריך הוא אזמין לההוא בר נש אתתא אחרא [ולית עלה דינא בהאי לההוא] ולית עלה בי דינא בהאי בההוא (ולא עאלת בדינא כהאי בההיא) עלמא ואף על גב דלית לה בר דהא אתתא לא אתפקדת אפריה ורביה כמה דאוקמוה:	אלמנה שלא נשאת, אף על גב שבא בן זוגה והיא לא רוצה להנשא, הקדוש ברוך הוא לא כופה אותה מן הדין, והקדוש ברוך הוא מזמין לאותו האיש אשה אחרת, ואין עלה דין בזה לאותו העולם, ואף על גב שאין לה בן, שהרי אשה לא מצווה על פריה ורביה, כמו שבארוה (יבמות סה ע"ב).
אתתא דא דלא אתנסיבת זמנא תניינא ההוא רוח דשבק בה בעלה מה אתעביד מניה יתיב תמן תריסר ירחי ובכל ליליא וליליא נפיק	האשה הזו שלא נשאה פעם שניה, אותה הרוח שהשאיר בה בעלה, מה נעשה ממנה. יושבת שם שנים עשר חדשים, ובכל לילה ולילה יוצא ופוקד

⁴⁴²⁵ עי' לעיל ח"א רכט ע"א.

⁴⁴²⁶ בעלה (דפ"ו).

⁴⁴²⁷ איהו בת זוגה (דפ"ו).

⁴⁴²⁸ נמחק בדרך אמת.

⁴⁴²⁹ נשמטה פה ההגהה שבדפ"ו כי כתב הרב ז"ל שהוא שבוש ולכן לא שמנוה (הערת הזהר). וז"ל: וסימנך על סוס לא נרכב בגי' אלמנה (דפ"מ).

⁴⁴³⁰ פי' מסקנא דתירוצא הוא, ור"ל דלעולם זוג זה השני מקב"ה הוי, ומה דאמרן דאתתא דא גרמא ליה דליהוי לאי בעלמא, כן הוא, דאם לא רצתה להנשא לא מפקדא (מ"מ).

ספר שמות

ופקדא לנפשא ואתהדר לאתריה לבתר תריסר ירחי דקא אסתלק דינא דההוא גברא⁴⁴³¹ דהא כל אינון תריסר ירחי הא רוחא אתכפייא בעציבו כל יומא לבתר תריסר ירחי נפיק מתמן⁴⁴³² ואזיל וקיימא לתרע גן עדן⁴⁴³³ ופקדא להאי עלמא לגבי ההוא מאנא דנפיק מניה וכד האי אתתא אסתלקת מעלמא ההוא רוח נפיק ואתלבש בההוא רוח דילה⁴⁴³⁴ וזכאת ביה לגבי בעלה [ונהרין] [ונדרין] תרווייהו כדקא יאות בחבורא חדא:	את הנפש וחוזר למקומו. אחר שנים עשר חדשים, כשהסתלק דינו של אותו האיש, שהרי כל אותם שנים עשר חדשים, זו הרוח כפופה בעצבות כל יום. אחר שנים עשר חדשים, יוצאת משם והולכת ועומדת בשער גן עדן, ופוקדת את העולם הזה אל אותו הכלי שיוצאת ממנו. וכשהאשה הזו מסתלקת מן העולם, אותה הרוח יוצאת ומתלבשת באותה הרוח שלה, וזוכה בה לבעלה, ושניהם מאירים כראוי בחבור אחד.
כיון דאתינא להאי אתר השתא אית לגלאה ארחין סתימין דמארי עלמא דלא ידעין בהו בני נשא וכלהו אזלין בארח קשוט [כמה דאת אמר] (הה"ד) (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם⁴⁴³⁵ ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין כמה אינון עלאין עובדין דקודשא בריך הוא וכמה משגיחין אינון⁴⁴³⁶ ובני עלמא לא ידעין וכלהו בארח קשוט דלא סטאן לימינא ולשמאלא:	כיון שבאנו למקום זה, עכשיו יש לגלות דרכים נסתרות של רבון העולם, ולא יודעים בהם בני אדם, וכולם הולכים בדרך אמת, כמו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם". ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים, כמה הם עליונים מעשי הקדוש ברוך הוא וכמה הם שונים [זו מזון]. ובני העולם לא יודעים, וכולם בדרך אמת, שלא סוטים ימינה ושמאלה.
הני [דקא] (ד)מתגלגלין דקא אתתרכו בתרוכין [מהאי] (מההוא) עלמא⁴⁴³⁷ ולית לון בת	אלה שמתגלגלים, שגורשו בגרושין מאותו העולם ואין להם בת זוג. בת הזוג

⁴⁴³¹ עי' ח"א דף רלח ע"ב: דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין. ועי' עוד שם סח ע"ב.
⁴⁴³² מכאן נראה שאחר י"ב חדש שמת בעלה, מי שנושא אותה אינו מסוכן כל כך, יען שכבר הלך משם ההוא רוחא (מ"מ).

⁴⁴³³ אחורי הדף (הערת הזהר).

⁴⁴³⁴ פי' רוחא קדמאה שהניח בה בעלה הוא מתלבש ברוח דילה בסוד נקבה תסובב גבר (מ"מ).
⁴⁴³⁵ עי' אד"ר קמד ע"א: זכאה חולקיה דמאן דידע וישגח בהון ולא יטעי בהון דמלין אלין לא אתיהיבו אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלו ונפקו דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד). [תרגום: אשרי חלקו של מי שיודע ומשגיח בהם ולא יטעה בהם, כי אלו הדברים אינם נמסרים אלא לבעלי הבעלים וקוצרי הפרדס שנכנסו ויצאו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".] למארי מארין - אלו שיש להם את כל המדות טובות, או שלהם נתגלו כל האורות במדה נכונה, והיינו בסוד המתקלא (ב"ע רנז ע"א). ומחצדי חקלא - שכל מגמתם היא לבער קוצים מן הכרם. ובזה גורמים הם לזיווג, דהיינו סוד זריעת השדה העליונה (ב"ע רנז ע"א). דעאלו ונפקו - כלומר שלא טעו בשום דבר, ובבחינת מה שאמרו על ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה טו ע"ב) (ב"ע רנז ע"א). דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) - זו ראייה לכך שאין ראוי לגלות דברים אלו אלא למי שהוא בבחי' "מחצדי חקלא". וביתר ביאור, הנה הקלי' מתעוררים מאוד על מי שעוסק בחכמה זאת, שכן על ידי לימוד זה "גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה כב) של הקלי', והם מתבערים מן העולם על ידי לימוד זה. ולכן כל מגמתם של הקלי' הוא לקטרג על האיש הזה הרוצה לבטלם, והם מטעים אותו, בהראותו כמה דברי שקר בסוד תערובת הסיגים המעורבים בתוך ניצוצי הקדושה. ועליהם הוא שנאמר ופושעים יכשלו בם". משא"כ הצדיקים הגדולים, אשר מצוה גדולה היא לגלות להם, שכן בזה מרחיבים הם את גבולות הקדושה ומבערים קוצים מן הכרם. ועליהם הוא שנאמר "צדיקים ילכו בם" וכו' (ב"ע רנז ע"א).

⁴⁴³⁶ עי' תיקר'ז ק ע"ב: תא חזי כמה נהרות אינון משניין דא מן דא אית נהר ואית נהר אית נהר מנהורא דלעילא דאתקרי נהרא דמיא דאורייתא דאתמר בה תורת חכם מקור חיים ואית נהר דאתקרי (תהלים מו ה) נהר פלגיו דכמה פלגין עמיקין תליין מניה דאתמר בהון (משלי כא א) פלגי מים לב מלך וגו' ואית נהר דאתקרי נחל קדומים דאתמשך מעלאין.

⁴⁴³⁷ עי' תיקר'ז כג ע"א: בזמנא דישראל נטרין שבתא בזכור ושמור בדחילו ורחימו אתמר בהון לא תקח האם על הבנים ואם לאו כתיב בהון שלח תשלח וגו' תרין תרוכין. בהגר"א: תרין תרוכין - ר"ל, לכך נאמר שלח תשלח, כמ"ש לקמן חד מבית ראשון וחד מבית שני, והן ב' השכינות כמ"ש בהקדמה

ספר שמות

שהם מזדווגים בעולם הזה, מאיפה הן אותן נשים שמזדווגות עמם בעולם הזה. שהרי לכל בני האדם יש בת זוג חוץ מזה.	זוג [בת זוג] דקא מזדווגן בהאי עלמא מאן אינון אינון נשין דקא מזדווגן בהדיהו בהאי עלמא דהא [כל וכלהו] בני נשא אית לון [תריך לה ולית ליה בת זוג כאינון גברין דלא תריכו וקא מזדווגן בהדי נשיהו ולכלהו אית] בת זוג בר מהאי:
ראו עכשיו, כמה גדולים ועליונים גבורותיו. שנינו, מי שמגרש אשתו הראשונה, מזבח מוריד עליו דמעות (גיטין צ ע"ב). למה מזבח. אלא הרי אמרנו, שכל נשות העולם עומדות בדמות המזבח הזה, ועל זה הן יורשות שבע ברכות, שכולן הן מכנסת ישראל. ואם הוא	חמו השתא כמה אינון רברבין ועלאין גבורן דיליה תנינן מאן דמתרך אתתיה קדמאה מדבחה אחית עלוי דמעין ⁴⁴³⁸ ומדבחה אמאי אלא הא אמינא דכל נשין דעלמא (דהאי עלמא) בדיוקנא דהאי מזבח קיימין ועל דא ⁴⁴³⁹ ירתאן אינון שבע ברכאן דכלהו מכנסת ישראל אינון ואי איהו
מגרש אותה, חוזרת האבן (של המזבח) העליון לגרעון. למה. משום שמתחברים הגרושין זה עם זה.	קנ"א מתרך לה אהדר אבנא ונ"א דמדבחה עלאה לגרעונא מאי טעמא בגין דמתחברין תרוכין בהדי הדדי ⁴⁴⁴⁰ :
וסוד זה שנאמר "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר". ממשמע שאמר "והלכה והיתה לאיש", לא ידענו שהיא לא הולכת אצל בעלה (שאינה אותו) שגרש אותה. מה זה "אחר". אלא כמו שנאמר, שנינו "אחר", כתוב "ואחר", קוראים אותו "ואחר". שנאמר "ומעפר אחר יצמחו". והגרושים מתחברים כאחד, גרושים של אותו	ורוא דא דכתיב (דברים כד א) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ממשמע דאמר והלכה והיתה [לאיש] לא ידענא דאיהי לא ⁴⁴⁴¹ אזלא לגבי בעלה [נ"א דליתיה ההוא] ודלית ההוא דתריך לה מאי (לאיש) אחר אלא כמה דאתמר אחר תנן ואחר כתיב ואחר קרינן ליה דכתיב (איוב ח יט) ומעפר אחר יצמחו ותרוכין מתחברין כחדא

(ד ע"א), וכן הוא בכל המצות, ע"כ. היינו שבכל מצוה יש ב' בחינות, והם זיווג, ולכן מי שנתגרש בגירושין (לשון רבים) לא זוכה לבת זוג.

⁴⁴³⁸ עי' גיטין צ ע"ב: אמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך. ועי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: המשכן הוא בהיכל הרצון כמ"ל, ט' כלים בו שלש של ג' וכו', ארון וכפרת וכרובים נגד ג"ר דק"ק, ושאר ו' כלים הן בהיכל הרצון סוד המשכן נגד ו' היכלות אשר בו וכו', כיור וכנו ומזבח החצון נגד ג' היכלות הראשונות כסדר מלמעלה למטה וכו', מזבח החיצון היכל הראשון, והוא היכל זה [היכל ו' - רצון], וז"ש מזבח מוריד עליו דמעות. ואמר אשתו ראשונה כמ"ש והוא חברתך ואשת בריתך, והוא אשתו ראשונה כמ"ש אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי כו', ואמר "ולקחת רצון מידכם", שכאן הוא הרצון, היכל הרצון. ואמר "על כי ה' העיד וכו'" שהוא מזווגן, והוא עדותם, כמ"ש שבטי י"ה עדות לישראל, ואמר ש"ה עדותם, הראובני וכו', וכן באיש ואשה י"ה כנ"ל.

⁴⁴³⁹ נשא קפד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁴⁰ פ' רוחא ערטילאה שהיה מגורש למעלה, ועכשיו שנשא זו המגורשת, נתחברו התירוכין בהדי הדדי. וז"ש לקמן "ותירוכין מתחברין כחדא תירוכין דההוא עלמא ותירוכין דהאי עלמא". ולפי זה בב' דברים המגרש אשתו ראשונה פוגם במלכות ח"ו: א', כיון דכולהו נשי אינון בדיוקנא דהאי מזבח קיימין, א"כ כיון שגירשה מגיע פגם קצת למעלה. ב', כיון שהמגורשת מתחברת עם המגורש מתחברין תירוכין וכו'. א"כ אשה זו שהיתה נשואה למי שהוא במדרגת ז"א, עכשיו היא נשואה לדיוקנא תתאה, ובזה ג"כ יש פגם למעלה ח"ו, וז"ש הזהר בסמוך, ומה דהות ההיא אתתא בדיוקנא עילאה הא קא אשת עבדא לדיוקנא תתאה, ולעיל שאמר שנושא ברחמים, והיינו שאמרו שמא יקדמנו אחר ברחמים, הא והא איתא, פעמים נושא ברחמים ופעמים נושא המגורשת (מ"מ).

⁴⁴⁴¹ נמחק בדפ"ק.

ספר שמות

העולם וגרושים של העולם הזה. ומה שהאשה הזו היתה בדמות עליון, הרי השתעבדה לדמות תחתון, קוראים לו אחר.	תרוכין דההוא עלמא ותרוכין דהאי עלמא ומה דהות האי אתתא בדיוקנא עלאה [הא אשתעבד] (דא אשתעבדא) לדיוקנא תתאה קרינן ליה אחר:
וקוראים לו אחרון. מנין לנו אחרון. שנאמר "ואחרון על עפר יקום", וכאן נאמר "ושנאה האיש האחרון [וכו'] או כי ימות האיש האחרון". "אחרון", היה צריך להיות "שני". ואם תאמר שלא תזדווג אפילו לעשרה זה אחר זה, לא כך, וכי לבעל הזה תזדווג ולא לאחר, מה זה אחרון.	וקרינן ליה אחרון אחרון מנלן דכתיב (שם יט כה) ואחרון ⁴⁴⁴² על עפר יקום והכא כתיב (דברים כד ג) ושנאה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון אחרון שני מבעי ליה ואי תימא דלא תזדווג אפילו לעשרה דא בתר דא לאו הכי וכי ולבעלה (לבעלא) דא תזדווג ולא לאחרא מאי אחרון:
אלא זהו האחר הזה שאמרנו, והוא אחר, והוא אחרון. עכשיו האבן מתגלגלת בכף הקלע, למה "אחר" נקרא כך. שהרי כל הבנין נפל וחזר לעפר הוא, היה מה שהיה ולא אחר. למה קוראים לו "אחר". כמו כן כאן, למה נקרא אחרון. וכי הוא אחרון, והרי אם יתישר יפה, ואם לא, יחזור ויתגלגל וינטע כמקדם, למה נקרא אחרון.	אלא דא איהו האי אחר דקאמרן ואיהו אחר ואיהו אחרון השתא אבנא מתגלגלא בקוספתא אחר אמאי אקרי הכי דהא כל בניינא נפל ⁴⁴⁴³ ואתהדר לעפרא איהו הוה מה דהוה ולא אחרא אמאי קרינן ליה אחר אוקף הכי אמאי אקרי אחרון וכי אחרון איהו והא אי יתישר יאות ואי לא יתהדר ויתגלגל ויתנטע כמלקדמין אמאי אקרי אחרון:
אבל בא וראה, נאמר "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". מה זה "טוב". שנינו, זה מלאך הטוב. "מאד", זה מלאך המות, ולכל הקדוש ברוך הוא הזמין תקונו.	אבל תא חזי כתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מאי טוב תנינן דא מלאך דטוב מאד דא מלאך המות ולכלא קודשא בריך הוא אוזמין תקונו ⁴⁴⁴⁴ :
בא וראה, נאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן". "נהר", זה לא שוכך לעולמים מלרבות ומלגדל ולעשות פרות. ואל אחר הסתרס ואין לו תשוקה לעולמים ולא מרבה ולא עושה פרות, שאלמלא עשה פרות יכלבל את כל העולם.	תא חזי כתיב (שם ב ב) ונהר יצא מעדן להשקות את הגן נהר דא לא שכיך לעלמין מלאפשא ולמסגני ולמעבד פירין ואל אחר אסתרס ⁴⁴⁴⁵ ולית ליה דוכתא [נ"א תיאובתא] ⁴⁴⁴⁶ לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין ⁴⁴⁴⁷ דאלמלי עביד פירין יטשטש לכל עלמא:

⁴⁴⁴² קה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁴³ פי אע"פ שהגוף הראשון מת וחזר בגוף השני, מ"מ לגבי הנשמה איהו הוה מה דהוה, וז"ש דהא כל בניינא נפל ואתהדר לעפרא (מ"מ).

⁴⁴⁴⁴ פי' שתיקון הקדושה הוא להיות פרה ורבה, ותיקון הקלי' הוא דאסתרס ולא עביד פרי (מ"מ).
⁴⁴⁴⁵ הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאו"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזין דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ (דע"ה ח"ב ט ע"ב), אלו שהיה עביד תולדות, היו מטשטשין את העולם [כמש"כ בב"ב עד ע"ב על הליתן נחש בריח ונחש עקלתון] (דע"ה ח"ב ס ע"ג), עי' לעיל סה רע"א: אמר רבי אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלי בני עלמא למיקם בהו ועל דא כתיב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כב י) יחדיו דייקא (דע"ה ח"ב קג ע"ג), ועי' יהל אור ח"ג ח ע"ג: חשך ג' קלי' שור חמור כלב, ומהן באה שכח"ה וכו' ושור וחמור הן ב' מדות הכוללות הכל תאוני וכעסני, שהן עשו וישמעאל, סם ונחש, וכו' וכלב בו שניהם כח הכעסני ברוח שבא מהגאווה רוח גבוה וכו'.

⁴⁴⁴⁶ דיקא נמי דכתיב ועץ חיים תאווה באה, משמע דהקלי' אין לה תאוה, וכתיב תאות רשעים תאבד (רח"ו).

⁴⁴⁴⁷ ענין זה נתבאר לעיל בפרשת ויחי בדף ר"ז ע"ב במאמר אותן תרין צפרין כו' והענין הוא במה שנתבאר שם ההפרש שיש בין הקדושה אל הקלי', כי הזכר של הקדושה יש בו תלתא מוחין, שהם חכמה ובינה ודעת. ונודע הוא כי טיפת הזרע נמשכה ממוח הדעת, שהוא האמצעי היורד ונמשך דרך חוט השדרה, כי לכן נקרא הזווג ידיעה, כמש"ה וידע אדם את חוה, וידע אלקנה את חנה אשתו על

ספר שמות

ולכן אדם שגורם לאותו הצד לגדל בעולם, נקרא רע, ולא רואה פני שכינה לעולמים, שנאמר "לא יגורך רע". האיש הזה שמתגלגל בגלגול, אם עבר ונדבק באותו אל אחר שלא עושה פרות ולא מתרבה בעולם, לכן נקרא אחר, והשם גורם לו הוא, הוא אחר ונקרא אחר, אחר ודאי.	ובגין כך בר נש דגרים לההוא סטר דיפוש בעלמא אקרי רע ולא חמי אפי שכינתא לעלמין דכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רע האי בר נש דמתגלגלא בגלגולא [דא אי] ואי [דא] איהו עבר ואתדבק בההוא אל אחר דלא עביד פירין ולא אפישי בעלמא בגין כך אקרי אחר ושמא גרים ליה איהו והוא [אחר] ואחר אקרי (אקרי) אחר ודאי:
אחרון מראשון ואילך קוראים לו אחרון, ואחרון נקרא שני הוא, ומיד נקרא אחרון. וכך קורא לו הקדוש ברוך הוא, אחרון, משום שנתקן להיות אחרון ולא ישוב כמקדם. השלישי כמו כן, וכן בכל הפעמים מהראשון ואילך כך נקרא אחרון, וכן צריך לקרא אחרון, שאלמלא נקרא מיד שני, הרי יש פתחון פה לחזור כמקדם ואותו בנין נהרס.	אחרון מקדמאה ואילך אחרון קרינן ליה ואחרון אקרי [תניינא] (תנינא מיד) ותניינא איהו ומיד אקרי אחרון והכי קרי ליה קודשא בריך הוא אחרון בגין [דיתתקן] (דאתתקן) למהוי אחרון ולא יתוב כמלקדמין תליתאה אוף הכי וכן בכל זמנין מקדמאה ואילך הכי אקרי אחרון והכי אצטריך למקרי אחרון דאלמלא אתקרי מיד תניינא הא פתיחו דפומא לאהדרא כמלקדמין וההוא בניינא אסתתר:
מנין לנו. מבית שני, שנקרא אחרון, שנאמר "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שהרי מראשון ואילך נקרא אחרון, שהרי לא יהיה פתחון פה, שאותו בנין יפול ויחזור כמקדם.	מנלן מבית שני ודאקרי אחרון דכתיב (חגי ב ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון דהא מקדמאה ואילך אחרון אקרי דהא לא יהא פתיחו דפומא דההוא בניינא ינפול ויתהדר כמלקדמין:
כמו כן כאן זה קוראים לו אחרון, ולכן נאמר "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה". "לא יוכל". היה צריך להיות "לא יקחנה", מה זה "לא יוכל". אלא כיון שהאשה הזו נדבקה באחר וירדה להשתעבד בדרגה תחתונה, לא רוצה הקדוש ברוך הוא שישוב מדרגתו לתת פרי ולהדבק באותה דרגה שאינה שלו.	אוף הכי דא אחרון קרינן ליה ובגין כך כתיב (דברים כד ד) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה לא יוכל לא יקחנה מבעי ליה מאי לא יוכל אלא כיון דהאי אתתא אתדבקה באחר ונחתת לאשתעבדא בדרגא תתאה לא בעי קודשא בריך הוא דאיהו יתוב מדרגא דיליה למיהב איבא ולא תדבקא בההוא דרגא דלאו דיליה:
ובא וראה, אם האשה הזו לא נשאת, אפילו תזנה עם כל האנשים שבעולם,	ותא חזי אי האי אתתא לא אתנסיבת אפילו

שם הדעת. אבל נוקביה דז"א, דעתה קלה, ואין בה רק תרין מוחין. וטעם הדבר הוא כי נשמות ישראל נמשכין מזווג העליון של הקדושה, ומשם יוצא להם נר"ן. כי הנפש היא מן המלכות בעצמה, אבל הרוח והנשמה הם מן זווג ת"ת ומלכות. והנה אי אפשר להעשות הזווג הזה אם לא על ידי הדעת המחבר תרין מוחין דחכמה ובינה דז"א, ומשם יוצא טיפת הזרע להוציא רוחין ונשמתין לתתא. ולכן יש בהם בישראל נר"ן, נפש ממלכות, ורוח ונשמה מזווג הנעשה מת"ת ומלכות, אשר יש בחינת דעת אל הז"א כנז'. אבל האומות אין להם לעולם, רק בחינת נפש לבד מצד הנקבה של הקליפה, כי הרוח והנשמה הבאה מן הזכר המזדווג בנקבה אינה נמשכת להם, לפי שאין אל הזכר של הקליפה מוח השלישי הנקרא דעת, אלא שני המוחין אשר כנגד חכמה ובינה בלבד. ולכן אל אחר שהוא הזכר של הקליפות אסתרס ולא עביד פירין, שהם בחי' רוחין ונשמתין של אומות העולם. וכבר ידעת מן ההיכלות דפ' פקודי כי אל אחר הוא כינוי של הזכר של הקלי', וזהו סוד מ"ש ז"ל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, כי כיון שהוא מרחם למי שאין בו דעת, גורם התפשטות רחמים ושפע באל אחר, הזכר של הקליפות שאין בו דעת. גם זה הוא סוד גם בלא דעת נפש לא טוב, כי נפשות אומות העולם הם נעשות בלי דעת, ולכן אינם טובות אלא הם מצד הקליפה הרעה. אבל נפשות ישראל שהם נעשות בדעת הם טובות מצד הקדושה שיש בה דעת (שער מאמרי רשב"י), ועי' ע"ח שער הקלי' פרק ב.

ספר שמות

אם רוצה בעלה, ישוב אליה. אבל אם נדבקה בנשואין לאחר, לא יוכל לשוב לדרגתו הראשונה שהיה בתחילה, אליה לא יוכל ודאי להשיב אותה הדרגה לעולמים.	תזנה בכל גוברין דעלמא אי בעי בעלה יתוב לגבה אבל אי אתדבק בנשואין לאחר [נ"א ואחר] (רא הא) לא יוכל לשוב לדרגא קדמאה דהוה בקדמיתא לגבה לא יוכל ודאי לאתבא לההוא דרגא לעלמין:
"אחרי אשר הִטְמָאָה", שנינו שהוטמאה בליבו. אם כן, אפילו אם תתרחק ותזנה בלי נישואין. אלא כיון שנדבקה לאחר, הרי קבלה עליה את החלק של אותו הצד, ובעלה	אחרי אשר הטמאה (דברים כד ד) תנינן דהטמאה בלביה אי הכי אפילו אי תתרחק ותזנה בלא נשואין אלא כיון דאתדבקת לאחר הא קבילת עלה חולקא דההוא סטרא ובעלה
קג/ב	קג/ב
הראשון, שהוא מצד אחר, טוב, של טוב לא יהיה לו בה (אין לו לתת) חלק לעולמים, ולא ירבה כלל את אותו מקום. הרי אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון, לראשון אסורה, אבל לשאר בני אדם מותרת, אולי תמצא מקום כמו מקדם, ואחרון יקום ויזדווג עמה.	קדמאה דאיהו מסטרא אחרא טבא דטוב לא יהא [ביה נ"א לית ליה למיהב] וליה בהו (ביה) חולקא לעלמין ולא יפיש כלל לההוא אתר הא אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון לקדמאה אסורה אבל לשאר בני נשא תשתרי דילמא תשכח אתרא כמלקדמין ואחרון יקום דיזדווג בהרא ⁴⁴⁴⁸ :
מי שיש לו בנים מאשתו הראשונה, ומכניס את זו לתוך ביתו, אותו היום הוא נדבק בחרב קשה שמתהפכת בשביל שני צדדים, אחד שהרי שנים היא דחתה החוצה, ועכשיו הוא השלישי. ועוד כלי שהשתעבד (שהשתתף) בו אחר, איך הוא יבא לתת בה רוחו שלו וישתתף עמה וידבק בה, לא שהיא אסורה, אבל ודאי שתוף רע הוא לעצמו, כמו שבארנו.	מאן דאית ליה בנין מאתתיה קדמיתא ואעיל האי לגו ביתיה ההוא יומא אתדבק בחרבא קשיא דמתהפכא בגין תרין סטרין חד דהא תרין דחת לון לבר והשתא איהו תליתא ⁴⁴⁴⁹ ותו מאנא דאשתעבד ונ"א דאשתתף ביה אחר היך ייתי איהו למיהב ביה רוחא דיליה וישתתף בהדה ויתדבק בה לאו דאיהי אסורא אבל ודאי שתופא בישא ואיהו (איתי לביתיה ואסתכן) לגרמיה כדאמר ⁴⁴⁵⁰ :
רבי לויטס איש כפר אוננו היה צוחק ומתלוצץ על האשה הזו, כשראה מי מזדווג עמה, והיה אומר "ותשחק ליום אחרון" נאמר, מי שנדבקת בו באיש אחרון, אחר כך היא צחוק.	רבי לויטס איש כפר אוננו הוה חייך ומתלוצץ על אתתא דא כד חמי מאן דאזדווג בהדה והוה אמר (משלי לא כה) ותשחק ליום אחרון כתיב מאן דאתדבקת ביה באיש אחרון חיוכא איהי לבתר ⁴⁴⁵¹ :
עכשיו יש לחזור ולעיין על מקום (נ"א אילן) אחד גדול ועליון שהיה בעולם, וגזע ושורש של אמת, והוא עובד אבי ישי אבי דוד, שהרי נאמר שהיה אחרון, איך יצא שורש אמת מהמקום הזה.	השתא אית לאדרא ⁴⁴⁵² ולעינא על אתר ונ"א אילנא חד רב ועלאה דהוה בעלמא וגזעא ושרשא דקשוט ואיהו עובד אבי ישי (ו)אבי דוד דהא [אתמר דאחרון ⁴⁴⁵³ הוא והוה] (אי תימא

⁴⁴⁴⁸ בהדה (דפ"ו).

⁴⁴⁴⁹ פ' לא נתייבשה עמהם, שהראשון גירשה, והב' גירש או מת (מ"מ).

⁴⁴⁵⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴⁵¹ פ' מי שנשאה אחר שנדבקה עם אחר, ושיעור הכתוב ותשחק, פ' יהיה לשחוק מי שנושא אותה שנדבקה באחרון (מ"מ).

⁴⁴⁵² "להדרא" דפ"ו.

⁴⁴⁵³ בזהר הרקיע (בדפוס קארץ דף צא ע"א) הנוסח הוא דהאי אתתא דאחר (לש"ו).

ספר שמות

דאָס איז (היך נפק שרשא דקשומ מגו אתר דא⁴⁴⁵⁴;	
אלא עובד נתקן בתקון עליון, וחזר השרש של האילן שהתהפך על תיקונו והתעלה בו והתתקן כראוי, ועל זה נקרא עובד, מה שלא זכו כך שאר בני העולם.	אלא עובד נתקן בתקון עליון, וחזר השרש של האילן שהתהפך על תיקונו והתעלה בו והתתקן כראוי, ועל זה נקרא עובד, מה שלא זכו כך שאר בני העולם.
אתא איהו פלח ואעדד עקרא ושרשא דאילנא ונפק מענפין⁴⁴⁵⁶ [מריכן ואהדר (נ"א ואעדד)] (מרין ואהדר) ואתקן בנופא דאילנא⁴⁴⁵⁷ אתא ישי בריה ואחסין ליה ותקין ליה ואתאחד בענפוי⁴⁴⁵⁸ דאילנא אחרא עלאה⁴⁴⁵⁹ וחבר אילנא באילנא ואסתבכו דא בדא⁴⁴⁶⁰ כיון דאתא⁴⁴⁶¹ דוד אשכח אילנין מסתבכין ומתאחדין דא בדא כדון ירית שלטנו בארעא ועובד גרים דא:	הוא בא עבד ועדר את עיקר ושורש האילן, ויצא מענפים המרים וחזר ונתקן בנוף של אילן. בא ישי בנו וחיזק אותו ותיקן אותו, ונאחז בענפי האילן העליון האחר, וחבר אילן באילן, והסתבכו זה בזה. כיון שבא דוד, מצא אילנות מסובכים ומאחדים זה בזה, אז ירש השלטון בארץ, ועובד גרם את זה.
בכה ההוא סבא ואמר אי סבא סבא ולא אמינא לך דעאלת בימא רבא השתא אנת הוא גו תהומי רברבין אתתקן לסלקא סבא אנת גרמת דא דאלמלא והויתו (היית) שתיק בקדמיתא הוה יאות לך אבל השתא לא יכולת ולית מאן דאחיד בידך אלא אנת בלחודך קום סבא ואסתלק בסליקו:	בכה אותו זקן ואמר, אוי זקן זקן ולא אמרנו לך שנכנסת לים הגדול, עכשיו אתה הוא בתוך התהומות הגדולים, התתקן לעלות. זקן זקן, אתה גרמת לזה, שאלמלא היית שותק בתחילה היה נאה לך, אבל עכשיו לא יכולת, ואין מי שיאחז בידך אלא אתה בלבדך, קום זקן ועלה במעלה.

⁴⁴⁵⁴ שהרי הוא בן יבמה, ונקרא אחר שאין לו בן זוג, שהרי אשתו עמו וירד לאל אחר (זהר הרקיע צח ע"ב).

⁴⁴⁵⁵ מחלון וכליון, הם היו גלגול ער ואונן. ולכן נקרא אונן, שהיה אונן על אבלו וחטאו, עד שנתגלגל במחלון, ומחלו לו. כי נתקן ע"י בועז, בסוד עובד, שהיה עובד אדמתו, שהיא הנוקבא, לא כמו קודם, שהיו משחיתים זרעם לבטלה. ולכן ז"ס השכנות אשר בחצר מות, שהם הנשמות, קראוהו עובד. ולכן נקרא בנו ישי, כי בו ירש ש"י עולמות, ומה שהיה תחלה רעב בארץ, כי אין לחם שלא מכרו אדמתם, עתה ישבע לחם, וזהו לבית הלחמי (ספר הליקוטים וזאת הברכה ח).

⁴⁴⁵⁶ מאנפין (דפ"ו).

⁴⁴⁵⁷ דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה הנקראת נפש ובלבד לסבת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנז"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המיתה הנקראת נוקבא, והבן זה. ולכן אמרו שם אמאי איקרי עובד, דאעדד אילנא ותקין ליה. והוא, לפי שהיה טבוע בעמקי הקליפות דנוקבא (שער הגלגולים - הקדמה ז). אדה"ר נתן לו [לדוד] ע' שנה שאל"כ לא היו לו חיים כלל, ולא יצא דוד לעולם, עד שבא עובד, ותיקן לעבדה ולשמרה שנאמר לאדה"ר, ולכן נקרא עובד. ותחת מה שנאמר לאדה"ר בזעת אפך תאכל לחם, לכן נקרא ישי בית הלחמי (ספר הליקוטים - פרשת האזינו). פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁴⁵⁸ קעה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁵⁹ פי' ז"א (מ"מ).

⁴⁴⁶⁰ עי' אד"ר קלו ע"א: תאנא בגולגלתא דרישא אלף אלפי רבוא ורבוא רבבן קוצי דשערי אוכמן ומסתבכין דא בדא ומתערבין דא בדא - ענין ה"סיבוך" הוא, שמתערבבים שערי דכין ומסאבין [טהורים וטמאים] ומסתבכים זב"ז (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ד וענין הסיבוך), בז"א השערות מסתבכין מכח יניקת הקליפות דאזלין בערבוביא וכמו שהיה בעולם התווה, שכל אחד מהם היה נכנס בגבול חברו ולוקח את האורות של חברו (ע"ח נקודות ה') (ב"ע קנו ע"א).

⁴⁴⁶¹ קע ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

עובד דא אתתקן ונפק מגו חקל בישא דגובין בישין⁴⁴⁶² אתא ישי בריה ואתקין ואעדר אילנא ועובד [נ"א ועם כל דא] דא רוא דרזין ולא ידענא אי אימא אי לא אימא אימא מילך סבא ודאי אימא בדא ידיעאן כל שאר בני גלגולא [עובד אילנא אתקין ועבד דאילנא אתקין] (עובד ועבד אילנא אתקין) כד אתא דוד מלכא באילנא תתאה דנוקבא אשתאר ואצטרך לקבלא⁴⁴⁶³ חיינ מאחרא ומה אי האי ודאתתקין (דאתקין) ואתקין כלל הכי שאר בני עלמא דאתין בגלגולא דלא יכלין לאתתקנא הכי על אחת כמה וכמה:	עובד זה נתקן ויצא מתוך שדה רע של בורות רעים. בא ישי בנו, ותיקן ועדר את האילן, ועובד (ועם כל) זה סוד הסודות, ולא ידעתי אם אומר אם לא אומר. אמור דברך זקן, ודאי אמר בזה ידועים כל שאר בני הגלגול (עובד תיקן אילן ועבד שהתקין אילן) כשבא דוד המלך, נשאר באילן התחתון של הנקבה, והיה צריך לקבל חיים מאחר. ומה אם זה שנתקן ותיקן הכל, כך, שאר בני העולם שבאים בגלגול, שלא יכולים להתקן כך, על אחת כמה וכמה.
בכל סטרינ אתהפך בגלגולא [פרין]⁴⁴⁶⁴ (בעז) הכי הוה עובד הכי הוה [נ"א ועם כל דא אילנא אתתקין] ובכלא נפק⁴⁴⁶⁵ אילנא מסטרא דרע ואתרבק לבתר בסטרא דטוב בקדמיתא (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע אונן אוף הכי⁴⁴⁶⁶ מחלון אוף הכי⁴⁴⁶⁷ ולא כל כך אבל [בהני] (בהכי) אתעכל רע ונפיק טוב לבתר נפק⁴⁴⁶⁸ ההוא דכתיב ביה (ש"א טז יב) וטוב ראי (שם יח) ויהו"ה עמו הכא קיימא אילנא תתאה על תקוניה ומלך אלהים על גוים (תהלים מז ט):	בכל הצדדים מתהפך בגלגול, כך היה פרץ, כך היה בעז, כך היה עובד (ועם כל זה האילן נתקן), ובכל יוצא אילן מצד הרע ואחר כך נדבק בצד הטוב, בתחילה "ויהי ער בכור יהודה רע", אונן כמו כן, מחלון כמו כן ולא כל כך, אבל באלה התעכל הרע ויצא אחר כך טוב. אותו שנאמר בו "וטוב רואי", "וה' עמו" כאן עומד אילן תחתון על תקונו, "ומלך אלהים על גוים".
בשירותא דכלא מעקרא⁴⁴⁶⁹ ויסודא (אחרא) עלאה אשתרשו דרגין ראובן שמעון לוי (ו)יהודה מה כתיב ביה⁴⁴⁷⁰ (בראשית כט לה) הפעם אודה את יהו"ה וכתוב (שם) ותעמוד מלדת (ובספרא	בראשית הכל, מעיקר ויסוד עליון השתרשו דרגות ראובן שמעון לוי יהודה. מה נאמר בו "הפעם אודה את ה'", ונאמר "ותעמוד מלדת", היינו "רני עקרה לא ילדה", משום שכשנולד יהודה, יצאה נקבה דבוקה בזכר, ולא

⁴⁴⁶² דע כי הנה נפש דוד היתה מאותם נשמות שנשארו מאדה"ר, ואותו הפעם היה הפעם הראשונה שיצאה מעמקי הקלי'. והנה מקום נפשו היתה מסטרא דנוק' דקלי', ולכן יצא מרות המואביה, שהיתה שקועה בקלי' מואב, כי כבר ידעת כי עמון ומואב הם ב' קלי' נגד בינה ומלכות (מ"מ).

⁴⁴⁶³ בראשית קסח ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁶⁴ פי' שכתב בפ' וישב, ער ואונן נתגלגלו בפרץ זורח, ומ"ש האר"י ער ואונן נתגלגלו במחלון וכליון, צ"ל שאחר שנתקנו בפרץ זורח, נשאר להם קצת תיקון ונתגלגלו במחלון וכליון, אבל מחלון נתקן לגמרי וכליון נאבד, ומ"ש אבל בהני אתעכל רני, פי' ע"י פרץ ועובד הנזכר נפק טוב וכו' (מ"מ).

⁴⁴⁶⁵ נפיק (דפ"ו).

⁴⁴⁶⁶ "אונן אוף הכי" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴⁶⁷ מחלון וכליון הם ער ואונן (מ"מ).

⁴⁴⁶⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴⁶⁹ פי' בתחלת הכל, מחג"ת העליונים נשתרשו שרשים של ישראל, והם ראובן שמעון ולוי חג"ת (מ"מ).

⁴⁴⁷⁰ פי' שיהודה שהוא מלכות כתיב ביה ב' פסוקים הפעם אודה וכו' וכתוב ותעמוד מלדת, והכוונה למ"ש לקמן, שתחלה היתה המלכות באחורי ז"א, ולא נתקנה כדי להיותה עמו פב"פ, וזהו יה"ו דיהודה שהם חג"ת ומלכות, שהיא ד' דיהודה היתה אחורי חג"ת, ולזה הביא פסוק ותעמוד מלדת, שמורה שעדין לא נתקנה ואינה ראויה לילד. ואחר שננסרה וחזרה עמו פב"פ, אזי היא סוד ה' דיהודה דנפקא ממסכינו לעתירו כמ"ש לקמן. ולזה הביא פ' הפעם אודה את ה', כי אז המלכות פב"פ, ולכך אומרת המלכות אודה את ה'. ושיעור הכתוב, אומרת המלכות הפעם אודה, ולמה הודאה זו, לפי שתחלה באחור ותעמוד מלדת ועכשיו שחזרה פב"פ ראוי הילד ולכך אודה את ה' (מ"מ).

ספר שמות

היתה על תיקונה פנים בפנים ולא הכשרה ללדת, כיון שנסר אותה הקדוש ברוך הוא ותיקן אותה (פנים בפנים), אז הכשרה להתעבר וללדת.	דחנוך ותעמוד מלדת) היינו (ישעיה נד א) רני עקרה לא ילדה ⁴⁴⁷¹ בגין דכד אתיליד יהודה נפקת נוקבא מתדבקא בדכורא ולא הות על תקונהא אנפין באנפין ולא [אכשרת] ואתכשרת (כשרת) לאולדא כיון דנסר לה קודשא בריך הוא ואתקין לה וס"א אנפין באנפין כדין אתכשרת לאתעברא ולאולדא:
ובספרו של חנוך "ותעמד מלדת", לא נאמר על לאה אלא נאמר על רחל, אותה שמבכה	ובספרא דחנוך ותעמוד מלדת לאו על לאה אתמר אלא על רחל ⁴⁴⁷² אתמר (על) ההיא דמבכה
	קד/א
על בניה, אותה שנשרשה ביהודה, יה"ו ד"ה, "ותעמד מלדת", שהרי לא נתקנה.	על בניה [ההיא] (האי) דאשתרשת ביהודה (יהוד"ה) ⁴⁴⁷³ ותעמוד מלדת דהא לא אותותקנת ⁴⁴⁷⁴ :
בתחילה, הדמות העליון, היה הכל ראובן או"ר ב"ן, "ויאמר אלהים יהי אור", ימין אור ב"ן. שמעון, שמאל, אור באותו הסיג (הצד) שהזהב עמו, שם עון. לוי חבור של הכל, להתחבר משני צדדים. יהודה נקבה יחד עם זכר נדבקה, יה"ו זה זכר, ד"ה זו נקבה שהיתה עמו.	בקדמיתא דיוקנא דלעילא הוה [כלא] ראובן ⁴⁴⁷⁵ או"ר ב"ן (דכתיב) (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור [ימינא אור בן] שמעון שמאלא [אור] בההוא סינא [נ"א גיסא] דדהבא בהדיה ⁴⁴⁷⁶ שם עון לוי חבורא דכלא לאתחברא מתרין סטרין יהודה נוקבא ⁴⁴⁷⁷ בהדי(ה) דכורא מתדבקא יה"ו דא דכורא ד"ה דא נוקבא דהות בהדיה:
ד"ה. למה ד"ה. אלא ד' בהדבקות של רע עמה, היא דל"ת, בא עניה, וצריכה לשוב בגלגול לבער את אותו הרע, ולהתבלות בעפר. ואחר כך לצמוח בצד הטוב, ולצאת מעוני לעושר, ואז ה', ועל זה יה"ו ד"ה.	ד"ה אמאי וד"ה אלא ד' באתדבקותא (דא) בהדי דא אלא ד' באתדבקות דרע בהדה איהי ודל"ת (דלת) מסכנא [אייתי] ואיהו ואצטריך לאתבא בגלגולא לאתעכלא ההוא רע ולמתבלי בעפרא ולבתר לצמחא בסטרא דטוב ולנפקא ממסכנו לעתירו וכדין ה' ועל דא ויה"ו ד"ה (יהו דה):
צא זקן מתוך התהומות, אל תפחד, כמה ספינות מזומנות לך בשעה שתשוט	פוק סבא (פוק) מגו תהומי לא תדחל כמה

⁴⁴⁷¹ ושיעור הכתוב עכשיו שחזרה פב"פ רני מה שהיתה עקרה ולא ילדה תחלה בהיותה אב"א עמו עכשיו שחזרה פב"פ רני וכדמסיק (מ"מ).

⁴⁴⁷² פי' אע"ג דפשטה דקרא הוא על לאה כפי הסוד על המלכות מדבר שהיא רחל (מ"מ).
⁴⁴⁷³ יה"ו ד"ה (דפ"ו).

⁴⁴⁷⁴ פי' כמ"ש לעיל בפסוק ותעמוד, מורה בהיותה באחור קודם הנסירה (מ"מ). אתתקנא (דפ"ו).

⁴⁴⁷⁵ עי' עוד קד ע"ב הערה בשם הקדו"ש צז ע"ג.

⁴⁴⁷⁶ פי' שהגבורות יש בהם סיגים (מ"מ).

⁴⁴⁷⁷ יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט) (הקדו"ש מה ע"א), והנה השם ב"ן הזה הוא נמשך ויוצא מאור המ"ה דלעיל אות ט"ו, וכנודע שכל נוק' הנה הוא נמשך ויוצא רק ממנו וכמ"ש באד"ר (קמא ע"ב) וכן בפ' משפטים (קד ע"א), ועי"ז הנה הגם שהוא בעצמו הנה הוא נעלם, אך מתגלה על ידה ע"י שהוא נמשך ויוצא ממנו, והם כלולים זה בזה הן בתחילתן והן בסופן, כי בתחילה הנה היא נכלל בו בהה' אחרונה דהשם הוי"ה בה' אשר בז"א, ואח"כ, ר"ל אחר שנתקנה ונשלמה, הנה הוא נכלל בה באותיות יה"ו דהשם הוי"ה ב"ה אשר בהמלכות, והוא בסוד יהוד"ה שהוא במלכות שאמרו בזה"ק משפטים (ק"ד רע"א וע"ש סע"ב) וע' הגר"א בספד"צ פ"א (טו ע"א ט ע"ג ד"ה מלך הרביעי ושם עוד טז ע"ד י ע"ג בד"ה וענין אפרים) וכו' (כללים ח"ב כו ע"א).

ספר שמות

ארבין זמינין לך בשעתא דתשומט ימא בגין לנייהא בהו בכה כמלקדמין ואמר מארי דעלמא דילמא יימרון משריין עלאין דאנא סבא ובכי כינוקא גלי קמך דעל יקרך אנא עביד ולא עבידנא על יקרא דילי דהא בקדמיתא הוה לי לאסתמרא דלא איעול בימא רבא והשתא כיון דאנא ביה אית לי לשטטא בכל סטריין ולנפקא מניה:	בים, כדי לנוח בהן. בכה כמו מקדם ואמר, רבונו של העולם, אולי יאמרו המחנות העליונים שאני זקן ובוכה כתינוק, גלוי לפניך שעל כבודך אני עושה. ולא עשיתי לכבודי, שהרי בתחילה היה לי להשמר שלא אכנס לים הגדול, ועכשיו כיון שאני בו, יש לי לשוטט בכל הצדדים ולצאת ממנו.
יהודה אתה יודוך אחיך⁴⁴⁷⁸ (שם מט ח) כלהו אודן על שמא דא ו[היינו דאנן אמרין ברוך אתה איהו ברוך ואיהו] (ואיהו) אתה לכלהו בניו לא אמר יעקב אתה אלא לאתר דאצטריך דא איהו אתה:	"יהודה אתה יודוך אחיך", כולם מודים על השם הזה, והיינו מה שאנו אומרים, ברוך אתה, הוא ברוך, והיא אתה. לכל בניו לא אמר יעקב "אתה", אלא למקום שהצטרך זהו אתה.
שמא דא [ודאי אתה] יודוך אחיך כלהו אודן לך על שמא דא ודאי אתה יודוך אחיך על שמא דא אסתלק ואתכפיא סטר אחרא בגין דכד [אתקרי ואדכר] (אתברי) הא נפקת סטרא אחרא בהדה⁴⁴⁷⁹ כיון דאמרי אתה שלטנו ורברבנו אית לה וסטרא אחרא אתכפיא ולא אתחזיאת תמן ודאי בשמא דא אתרשים ואתבריר מסטרא אחרא ודא אסתלקו ושלטנו דיליה ותבירו וביש לסטרא אחרא כיון דיודוך אחיך (ו) על שמא דא אתה כדין ידך בערף אויביך מיד אתכפיין לגבך ושמא דא גרים:	השם הזה (ודאי אתה) יודוך אחיך, כולם מודים לך על השם הזה. ודאי אתה יודוך אחיך על השם הזה, הסתלק ונכפה הצד האחר, משום שכשנקרא ונזכר, הרי יוצא איתו הצד האחר. כיון שאומרים אתה יש לה שלטון וגדולה, והצד האחר נכפה ולא נראה שם. ודאי שבשם הזה נרשם ונבחר מהצד האחר, וזו העליה והממשלה שלה ושבר ורע לצד האחר. כיון שיודוך אחיך על השם הזה, אתה אז "ידך בעורף אויביך", מיד נכנעים אליך, והשם הזה גורם.
ידענא חברייא ידענא דהא אתה שמא דא אתון אמרין לאתר אחרא עלאה דכתיב (תהלים קי ד) אתה כהן לעולם בימינא עלאה שפיר איהו דהא כיון [דאמר רבי] (דרבי) שמעון [אודן] (אודאן) ליה עלאין ותתאין וזכה לכלא כל מה דאיהו אמר הכי איהו ושפיר:	ידעתי חברים ידעתי ש"אתה" הרי השם הזה אתם אומרים למקום עליון אחר, שנאמר "אתה כהן לעולם", בימין העליון, יפה הוא, שהרי כיון שרבי שמעון מודים לו עליונים ותחתונים וזכה לכל, כל מה שהוא אומר, כך זה ויפה.

⁴⁴⁷⁸ כל שהיה במדרגה וירד לא יעלה לעולם, וכן הוא בהיבם, כיון שהיה בידו לבנות אותו וסלק מחשבתו, וכמ"ש מאן יבמי להקים כו', והוא גילוי מחשבתו, ואח"כ עומד ואומר לא חפצתי לקחתה, והוא דבור, ואח"כ וחלצה נעלו, שהוא קשירתו בעקב, שהוא עולם העשיה עקב כידוע, ושם של נעלך כו' (שמות ג ה), זו אשה כו', והתיר הקשר שהי' המת קשור בו לתקנו, ואז לא יבנה עוד, והולך נע ונד עד דאשכח פרוקא ברחמים גדולים, ובזכות ובמעשים גדולים מאד של ת"ח גדול מאד שעולה, למדרגת אר"א עילאין, דשם עלמא דחירו, ומוציאו מיד ס"א, וצריך לחליצה להתירו מקשר אחיו, לאשכח ליה פרוקא אחרא, ואף בועז שהיה קרוב הוצרכו לרחמים ובקשות גדולות, יתן ה' לך את האשה, ברכות כל הזקנים, ותקראנה לו השכנות שם כו', וכידוע וכן בתמר, אלא ששם היה על הענין אחר להעלותם למדרגתם הראשונה, שאביהם היה הגואל, ואמר בסבא שם, יהודה אתה יודוך אחיך בב' עניינים, א' שלא ירדו לאחר להתבנות, ועוד שזכו לעניינם הראשון, ולזו לא זכה שום אדם. והענין כי זה הבנין היה ע"י השי"ת שלא בידיעת יהודה, וכ"ה בענין בהמ"ק דבתחילה הי' ראוי להתבנות ב' בהמ"ק ע"י דקב"ה, והוא דרגא דאצילות, בינה ומלכות, וכשחטאו אבדו, וע"י תשובתם זכו לב' בהמ"ק, אבל ע"י דבר נש, ובעלמין דמט"ט בבריאה ועשי' (בהגר"א בתיקו"ז קז ע"א).

⁴⁴⁷⁹ פי' ד' דיהודה מורה על היותם אב"א ויש קצת יניקה לסט"א, ולכן אמר אתה שבייר הקדושה מסט"א (מ"מ).

ספר שמות

אבל כשתהיו מגיעים אליו, אמרו לו והזכירו לו את יום השלג, כשזרענו פולים לחמשים ושנים צבעים, שהרי אתה כהן, כאן נקשר כוס של ברכה בימין בלי פירוד כלל, ולכן "אתה כהן לעולם", כאן נקשר כוס בימין כראוי.	אבל כד תהוון מטאן לגביה אמרו ליה ואדכרו ליה יומא דתלגא כד⁴⁴⁸⁰ זרענא פולין לחמשים ותריין גוונין דהא ואתה כהן⁴⁴⁸¹ הכא אתקשר כוס [של] (ד)ברכה בימינא⁴⁴⁸² בלא פרודא כלל ובגין כך אתה כהן לעולם הכא אתקשר כוס בימינא כדקא יאות:
ועל דא אמר הנאמר "יהודה אתה", ל"אתה" הזה יודוך אחיך, ולא נאמר יהודה יודוך אחיך ולא יותר, אלא על שם של את"ה, אתה מקום זה הצטרך לשם הזה ולא אחר.	ועל דא אמר קרא יהודה אתה להאי אתה יודוך אחיך ולא כתיב (בראשית מט ח) יהודה יודוך אחיך ולא יתיר⁴⁴⁸³ אלא על שמא דאת"ה אתה אתר דא אצטריך לשמא דא ולא אחרא:
יהודה אבא קדמא ואבא תניינא ולא הוה ביה חלופא לעלמין ובגין כך פרץ אתתקף [הוה] (ביה) בתוקפוי מה דלא הוה הכי לכל בני עלמא ועל דא בניינא דדוד שארי חשבונא מפרץ ולא מבועז דהוה ביה שנויא חברייא אי תשגחון לאו מלין בסתימו קא אמינא ואף על גב דסתימין אינן (מלין):	יהודה [הוא] האב הראשון והאב השני, ולא יהיה בו חלוף לעולמים, ולכן פרץ התגבר בו בגבורתו, מה שלא היה כך לכל בני העולם. ועל זה בנינו של דוד מתחיל את החשבון מפרץ ולא מבועז, שהיה בו שנוי. חברים אם תשגחו לא אמרתי דברים בסתר ואף על גב שהם נסתרים.
ועל דא יהודה⁴⁴⁸⁴ רווח שמא דא דאקרי אתה קם על בורייה זמנא קדמא וזמנא תניינא ולא אשתני לעלם ובנוי דיהודה וזרעא [וזרען] דיליה אודן ואמרין כי אתה אבינו מה דלית הכי לשאר בני גלגולא לעלמין שאר בני גלגולא תרין אבהן תרין אמהן אית לון [גוון] לבניינא ורזין אלין בעמקי ימא (ברזא) בלבא דתהומי אינן מאן יכיל לאפקא לון קום סבא אתגבר ואתקף בתוקפך אפיק מרגלן מגו תהומי:	ועל זה, יהודה הרויח את השם הזה שנקרא את"ה עומד על בריו, פעם ראשונה ופעם שניה, ולא השתנה לעולם. ובני יהודה וזרעו מודים ואומרים "כי אתה אבינו", מה שאין כן לשאר בני הגלגול לעולמים. שאר בני הגלגול שני אבות שתי אמהות, יש להם צבע לבגין, וסודות הללו בעמקי הים הם בלב התהומות, מי יכול להוציא אותם. קום זקן, התגבר והתחזק בחזקך, והוצא מרגליות מתוך התהומות.
בעז אתתחזי דהוה ביה שנויא⁴⁴⁸⁵ כד אוליד לעובד דהא עובד וס"א עובדא בשנויא הוא לאו הכי אבצן והוא (הוה) בעז⁴⁴⁸⁶ הוא אבא קדמא דלא עבד שנויא ואי תימא איהו הוה ודאי כד אתער לעובדא דא ביה הוה מאן ודהוא (ההוא)	בועז, נראה שהיה בו שנוי, כשהוליד את עובד, שהרי עובד (מעשה) הוא בשנוי. לא כך, אבצן הוא בעז, הוא האב הראשון, שלא עשה שנוי. ואם תאמר שהוא היה, ודאי כשהתעורר למעשה הזה, היה בו מי שהוא גיבור כארי

⁴⁴⁸⁰ צז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁸¹ נמחק בדרך אמת.

⁴⁴⁸² פ' בפסוק זה נתקשרה המלכות שהיא "אתה" העם החדש שהוא "כהן" (מ"מ).

⁴⁴⁸³ עתה שהוא עד עת התיקון דלעת"ל, שליטת הבינה, שתתחיל אורה מעת ביאת המשיח והלאה, אי אפשר להחזיר את כל מה שנאבד ע"י החטא רח"ל, להחזיר להמדרגה שקודם החטא כמעט בשום אופן, ולא זכה לזה אלא רק כל מה שנעשה ביהודה עם תמר, [ור"ל בער ואונן שהם נתקנו בפרץ וזרח, והרי חזרו ונולדו מיהודה עצמו], והיה זה ע"י הקב"ה, וכמ"ש (סוטה י ע"ב) יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו הדברים כבושים (דע"ה ח"ב ק ע"ג).

⁴⁴⁸⁴ נמחק בדרך אמת.

⁴⁴⁸⁵ פ' כי בפרץ יהודה הוא אבא קדמא וכו' אבל בעובד יש שינוי כי אלימלך אבי מחלון ובעז אבי עבד (מ"מ)

⁴⁴⁸⁶ פ' ולמה נק' שמו בועז, כיון ששמו אבצן אלא ודאי לדרשא הוא דאתא, בו עז, דהיינו יהודה שנק' אריה נתגלגל בבעז, וז"ש כד אתער לעובד דאביה הוה, ומפרש מאן, ר"ל מי הוא זה שנתלבש בבעז ואמר ההוא תקיף כאריה וכליתא שהוא יהודה ביה הוה, וז"ל האריז"ל בועז הוא יהודה ממש שהוא מלכות הנק' עוז לעמו יתן וזהו תיבת בועז בו עז (מ"מ).

ספר שמות

וּכְלִיבָא הִיָּה בּוֹ, כְּדִי שְׁלֹא	תִּקֵּף כְּאֲרִיא וּכְלִיתָא בִּיה הוּהּ בְּגִין דְּלֹא
קד/ב	
יְהִיָּה שְׁנוֹי בְּדוּד. וְחִזֹּר הַדְּבַר לַעֲיָקֵר הָרֵאשׁוֹן, כְּדִי שֶׁהַכֹּל יִהְיֶה מֵאֵב אֶחָד וּשְׁלֹשֶׁת אַחַת. וְהַכֹּל אֶחָד, וְלֹא הִיָּה שְׁנוֹי בְּגִלְגוּל שֶׁל זֶרַע דוּד, וְעַל זֶה אֶתָּה מֵרָאשׁ וְעַד סוּף בְּלִי שְׁנוֹי כָּלֵל.	לְהוֹי שְׁנוֹיָא בִּיה בְּדוּד וְאֶתְהַדֵּר מְלָה לַעֲקָרָא קְדָמָא בְּגִין דִּיהָא כֹּלֵא מֵאֵב אֶחָד וּשְׁלֹשֶׁת אֶחָד וְכֹלֵא חַד וְלֹא הוּהּ שְׁנוֹיָא בְּגִלְגוּלָא דִּזְרַעָא דְדוּד וְעַל דָּא אֶתָּה מְרִישָׁא וְעַד סוּפָא בִּלֹּא וְשְׁנוֹיָא (שְׁנוֹיָה) כָּלֵל:
עַכְשִׁיו יֵצֵאת זֶקֶן מֵעוֹמֶק לֵב הַיָּם, "יְהוּדָה אֶתָּה", וְדָאִי מֵרָאשׁ וְעַד סוּף, וְלֹא רָאִי לְכָל שְׂאֵר הַבְּנִים שִׁיקְרָאוּ "אֶתָּה" אֲלֵא לֹא לְבָדוּ. אֲשֶׁרִי חִלְקוּ שֶׁל דוּד, שֶׁכֵּךְ נִבְחָר, וְהַתְעֵלָה מִשְׁאֵר בְּנֵי אָדָם.	הַשְׁתָּא נִפְקֵת סְבָא מֵעַמְקֵי לְבָא דִּימָא יְהוּדָה אֶתָּה וְדָאִי מְרִישָׁא וְעַד סוּפָא וְלֹא אֶתְחַזִּי לְכָל שְׂאֵר בְּנִין וְלֹאֲתִקְרִי אֶתָּה ⁴⁴⁸⁷ אֲלֵא לִיָּה בְּלַחֲדוּי (לֹאֲתִקְרִי אֶתָּה) זִכָּאָה חוֹלְקִיָּה דְדוּד דְּהַכִּי אֶתְבְּרִיר וְאֶסְתַּלַּק מִשְׁאֵר [בְּנֵי נִשָּׂא] (עֲקָרָא דְבְּנֵי נִשָּׂא בְּאֶרְעָא):
"יְוֹדוּךְ אַחִיךָ", הִיָּה צְרִיךְ לִהְיוֹת "יְוֹדוּךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם", לְמָהּ אַחִיךָ. אֲלֵא שְׁדוּךְ כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, לֹא מִתִּיבָמִים לְגִלְגוּל אֲלֵא מֵהַצֵּד שֶׁל הָאֲחִים, וְאֶתָּה בְּעֵצְמְךָ מְזוּמֵן לִיבּוֹם (וְהָאֵחָד מְזוּמֵן לִיבּוֹם), וְכֹאֵן כָּל אַחִיךָ יְוֹדוּךְ, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּלְשַׁל מֵהֶם, וְלֹא מֵאֶחָד מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת הַמְּלוּכָה, אֲלֵא אֶתָּה לְבַדְךָ. אֶתָּה מֵרָאשׁ וְעַד סוּף. אֶתָּה עֲשִׂיתָ, וּמִמֶּךָ יֵצֵא כָּל הַשְּׁלֹשֶׁת וְגִזַּע (דְּמוֹת וְגוֹף) שֶׁל הָאֲרִיָּה.	יְוֹדוּךְ אַחִיךָ (בְּרֵאשִׁית מִט ט) יְוֹדוּךְ כָּל בְּנֵי עֲלָמָא מִבְּעֵי לִיָּה מֵאִי טַעְמָא אַחִיךָ אֲלֵא אֶרֶח כָּל בְּנֵי עֲלָמָא לֹא מִתִּיבָמִין לְגִלְגוּלָא אֲלֵא מִסְטְרָא ⁴⁴⁸⁸ דְּאֶחָיָן וְאֶתָּה בְּגֵרְמֶךָ אִזְדְּמַנְתָּ לִיבּוּמָא ⁴⁴⁸⁹ [נ"א וְאֶחָא אִזְדְּמָן לִיבְמָא] וְהַכָּא כֹּלְהוּ אַחִיךָ יְוֹדוּךְ דְּלֹא יִשְׁתַּלְשַׁל מִנֵּיהוּ וְלֹא מֵחַד מִנֵּיהוּ שֶׁלְשׁוּלָא דְמַלְכוּ בִּלְחֹדֶךָ ⁴⁴⁹⁰ אֶתָּה בְּלַחֲדוּךָ אֶתָּה מְרִישָׁא וְעַד סוּפָא אֶתָּה עֲבַדְתָּ וּמִינֶךָ נִפְקֵ כָּל שְׁלֹשׁוּלָא וְגִזַּע (ס"א דִּיּוֹקְנָא וְגוּפָא) וְדִאֲרִיָּהוּ (דְּאֲרִיָּא):
בְּנִיךְ בְּנֵי אֲרִיָּה, שֶׁלֹּא עֲבָרוּ לְשְׁנוֹי שֶׁל אַחִיךָ, לֹא הִתְחַלְפוּ לְטִלָּה וְלֹא לְשׁוּר וְלֹא לְגַדִּי וְלֹא לְשׁוֹם דְּמוֹת אַחֵר, אֲלֵא אֲרִיָּה. הִתְחַיֵּל לְבָנוֹת וְאֲרִיָּה סִיִּים אֶת הַבְּנִין, כָּל הַשְּׁלֹשֶׁת שֶׁלָּךְ הֵם בְּנֵי אֲרִיָּה, שֶׁאֲלַמְלָא בָּא גִלְגוּל מִצֵּד אַחִיךָ, יִתְחַלְפוּ כָּל הַדִּיּוֹקְנָאוֹת, וְיִתְעַרְבוּ אֵלֶּה בָּאֵלֶּה, וְלִכֵּן "יְוֹדוּךְ אַחִיךָ", שֶׁלֹּא הִיָּה אֶחָד מֵהֶם בְּגִלְגוּל הַשְּׁלֹשֶׁת שֶׁל בְּנִיךָ. יֵדֵךְ הָרֶם, שֶׁלֹּא הִיָּה בְּךָ עֲרֹבּוּבִיָּה אַחֶרֶת מֵהֶם, וְהֵיִינוּ "מְטָרֶף בְּנֵי עֲלִית", שֶׁלֹּא הִיָּה טָרֶף לְאַחֵר עַל שֶׁלְחַנְךָ.	בְּנִיךְ בְּנֵי אֲרִיָּה דְלֹא אֶתְעַבְּרוּ לְשְׁנוֹיָא וְדִאֲחִיךָ (דְּאֶחֻךְ) לֹא אֶתְחַלְפוּ לְטִלָּה וְלֹא לְשׁוּר וְלֹא לְגַדִּי וְלֹא לְשׁוֹם דִּיּוֹקְנָא אַחֶרָא אֲלֵא אֲרִיָּה שְׂאֲרֵי לְמִבְנֵי וְאֲרִיָּה סִיִּים בְּנִינָא כָּל שְׁלֹשׁוּךְ בְּנֵי אֲרִיָּה נִינְהוּ דְּאֲלַמְלָא אֶתָּה גִלְגוּלָא מִסְטְרָא דְּאֶחֻךְ יִתְחַלְפוּן כָּל דִּיּוֹקְנֵי וְיִתְעַרְבוּן אֵלִין בָּאֵלִין וְעַל דָּא יְוֹדוּךְ אַחִיךָ דְלֹא הוּהּ חַד מִנְהוֹן בְּגִלְגוּלָא דְשְׁלֹשֶׁלָאָה דְבִנְךָ יֵדֵךְ זִקִּיָּה דְלֹא הוּהּ בְּךָ עֲרֹבּוּבִיָּה אַחֶרָא מִנֵּיהוּ וְהֵיִינוּ מְטָרֶף בְּנֵי עֲלִית (בְּרֵאשִׁית מִט ט) דְלֹא הוּהּ טְרַפָּא לְאַחֶרָא עַל פְּתוּרְךָ:
"כְּרַע", בְּמִיתָת עֵר. "רִבֵּץ", בְּמִיתָת אוֹנֵן. אַחֵר כֵּךְ הִתְגַּבֵּר "כְּאֲרִיָּה", לְהַקִּים	כְּרַע בְּמִיתָת עֵר רִבֵּץ בְּמִיתָת אוֹנֵן לְבִתֵּר אֶתְגַּבֵּר כְּאֲרִיָּה לְאַקְמָא לְפָרִץ וּכְלִיבָא לְאַקְמָא

⁴⁴⁸⁷ אֶתָּה הוּא מִפְרֵשׁ וְהוֹלֵךְ, שֶׁהוּא בְּרוּךְ אֶתָּה, וְלַעֲלִיל (לֹט ע"ב) פִּי' שֶׁהוּא עֲמוּדָא דְאַמְצַעִיתָא, דְּאִמֵּר אֶתָּה הוּא דְאַתְמֵר בִּיה אֲבִינוּ מִלְכְּנוּ כו', וְאִיָּהוּ כָּלִיל כָּל אֶתְוֹן דְּאִוְרִיָּתָא. וּמֵאִי נִיָּהוּ אִוְרִיָּתָא דְּבִכְתָּב עֲמוּדָא דְאַמְצַעִיתָא, וְעֲלִיָּה אֶתְמֵר בְּרוּךְ אֶתָּה. וְעוֹד מִבֵּיא רֵאִיָּה, שְׁנֵאֵמֵר יְהוּדָה אֶתָּה, וְהוּא שֵׁם הוֹי"ה וְד', לְד' אֶתְוֹן כְּמוֹ שֶׁמִּפְרֵשׁ וְהוֹלֵךְ, בְּגִין דְּבִיָּה כו' (בְּהַגְרָא בְּתִיקוּר"ז סָה ע"א).

⁴⁴⁸⁸ סְטְרָא (דפ"ו).

⁴⁴⁸⁹ "וְאֶתָּה בְּגֵרְמֶךָ אִזְדְּמַנְתָּ לִיבּוּמָא" מוֹסְגֵר בְּדפ"ק, אִמְנֵם לֹא מוֹסְגֵר בְּדִרְךָ אִמְתָּ.

⁴⁴⁹⁰ עִי' פִּרְשֵׁת מִשְׁפָּטִים, בְּסִבָּא, בְּעִנֵּין הִיבּוֹם שֶׁל תִּמֵּר, שִׁיְהוּדָה עֲצָמוּ הִיָּה הָאֵב הָרֵאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי, וְלֹא הִיָּה בּוֹ חִילוּף, לִכֵּן "יְהוּדָה אֶתָּה יְוֹדוּךְ אַחִיךָ" מֵה שֶׁלֹּא הִיָּה בְּשׁוֹם גִּלְגוּל יָבוֹם בְּעוֹלָם, אִם לֹא עַל יְדֵי חִילוּף הָאֵב, שֶׁהוּא הִיָּה הַגּוֹאֵל עֲצָמוּ (עִמָּךְ הַמֶּלֶךְ הַק' ב' פֶּרֶק ג').

ספר שמות

את פרץ, "וכלביא", להקים את זרח. "מי יקימנו", שנאמר "ולא יסף עוד לדעתה", ותרגום, ולא פסק. "מי יקימנו", מי הוא שאמר אסורה אשה זו, מי הוא שאמר הואיל והשלימה את צרכיה, לא הצטרפה לך יותר. יבמה זו, כיון שהשלימה דרכיה, לא הצטרפה לך יותר, ונראית לפרש ממנה. אבל "מי יקימנו", ודאי, שמשם והלאה היא שלו, שהרי הוציאה מי שמכשכש במעיה.	לזרח מי יקימנו דכתיב (בראשית לח כו) ולא יסף עוד לדעתה ותרגום לא פסק מי יקימנו מאן הוא דיימא אסורה אתתא דא מאן הוא דיימא הואיל ואשלימת ארחהא (לא אצטריכא לך יתיר) יבמה דא כיון דאשלימת ארחהא לא אצטריכת לך יתיר ואתחזיאת לאתפרשא מינה אבל מי יקימנו ודאי מתמן ולהלאה איהי דיליה דהא נפיק⁴⁴⁹¹ [נ"א דא אפיק] מאן דמכשכש במעיה:
סוד נסתר כאן, אחי האדם למה בתוך יהודה שהיה אביו, למה. אלא אותו שמכשכש במעיה, רואה שמי ששומר אותו, מקטרג עליו קטרוגים בכל הצדדים, ורוצה לצאת. כיון שיצא, מזמין אחר, אותה הרוח האחרת, ובאים להיכנס כמו מקדם, עד שנבנה כמו מקדם בכח הקטרוג הקשה שמקטרג באחיו, משם והלאה מותרת לו אשה זו.	רזא סתימא הכא אחוה דבר נש אמאי גו⁴⁴⁹² יהודה דהוה אבוי אמאי אלא ההוא דמכשכשא במעיה חמי דמאן דהוה נטיר ליה⁴⁴⁹³ מקטרג ליה קטרוגין בכל סטרין בעי לאפקא כיון דנפיק זמין לאחרא ההוא רוח אחרא ואתיין לאעלא כמלקדמין עד דאתבני כמלקדמין בחילא דקטרוגא תקיף דקא מקטרג באחוה מתמן ולהלאה שריאת אתתא דא ליה:
אשרי חלקו של יהודה, בהתחלה היה "גור", אחר כך "אריה", שמתגבר ומתפשט בכחו. אריה וסיים בלביא, כל שאר בני העולם לא כך, ועל זה יהודה כמו שאמרנו.	זכאה חולקיה דיהודה בקדמיתא הוה גור לבתר (אריה דקא) [דהא] אתגבר ואתפשט בחיליה (ולבתר) אריה וסיים בלביא כל שאר [אינון] בני עלמא לאו הכי ועל דא יהודה כדקאמרן:
ראובן שמעון לוי, הרי שלשה כמו שאמרנו. יהודה התחבר עמם והכל כראוי. יששכר וזבולון, שתי ירכים, מקום שיונקים נביאי האמת. יששכר ירך ימין, נאמר "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים", זבולון ירך שמאל, ונאמר "שמח זבולן בצאתך". ובשעור גדול	ראובן שמעון לוי⁴⁴⁹⁴ הא תלתא כדקאמרן יהודה אתחבר בהדיהו⁴⁴⁹⁵ וכלא כדקא יאות יששכר⁴⁴⁹⁶ זבולון תריין ירכין [יששכר] אתר דינקי נביאי קשוט ויששכר ירכא ימינא כתיב (דה"א יב לב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וס"א זבולון ירכא שמאלא וכתיב (דברים לג יח)

⁴⁴⁹¹ אפיק (דפ"ק).

⁴⁴⁹² תו (דפ"ו).

⁴⁴⁹³ פ' אחיו שהיה שומר אותו ומרחם על אחיו עכשיו רצה לישא אשתו, לכך רוח המכשכש זמין לאחרא שהוא רוח ערטילאה (מ"מ).

⁴⁴⁹⁴ יצאו מלאה שית בנין שהם סוד הו"ק הכלולים בת"ת סוד יעקב, וכמ"ש בזוה"ק (ויצא קנג ע"ב). ובלהה זולפה שרשם הוא באחוריים דרחל ולאה העליונים שבאצילות, וכמ"ש הרב (בשער הקליפות פרק ב') וע' בזוה"ק (ויצא קנד ע"א קנה ע"א) ולכן כשלקח את רחל ולאה לקח גם אותן, ונולד מהן הד' בני השפחות, והם מאחוריים דחסד גבורה נצח הוד, אך עכ"ז הנה נאמר עליהם (מלכים א' ז כה) וכל אחוריהם ביתה, וכמ"ש בפ' ויצא שם ושם, ונמשכו גם הם מהפנים שהוא מהד' פרקין תתאין דתריין רגלין וכמ"ש בפ' משפטים (דף קד ע"ב), ויוסף ובנימין הם מיסוד ועטרה דרחל, ואח"כ עלה יוסף ביסוד דז"א ובנימין עלה ביסוד דרחל, ונטלו הם ב' היסודין, ומנשה ואפרים נטלו ב' העטרין, אפרים עטרה דז"א ומנשה עטרה דנוק', [כי יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט)] (הקדו"ש מד ע"ד). לעולם הוא שהנוק' היא המתפשטת למטה, שאין אשה אלא לבנים (תענית לא ע"א), וכן היא המתחלקת ל"ב ובסוד י"ב שבטים, שהם כולם תיקוני הנוק', ר"ל גילוייה שבהם נתגלית למטה. והוא ג"כ סוד י"ב בקר והים עליהם שעשה שלמה (וכמ"ש בפ' ויצא דף קנג ודף קנה, ופ' משפטים קד רע"א וסע"ב, ופ' ויחי דף רמו ודף רמז), וכן סוד י"ב גבולי אלכסון כמ"ש באד"ר (דף קלד ע"ב) (הקדו"ש צז ע"ג). ועי' ר' בחיי שמות כח טו.

⁴⁴⁹⁵ עי' כללים ח"ב כו ע"א הובא בעמוד הקודם.

⁴⁴⁹⁶ כז (הערת הזהר).

594

ספר שמות

נאמר "זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניות" למה, משום ש"וירכתו על צידו", שעור שלך שיהא עד צידון.	שמח זבולון בצאתך ובשעורא רברבא כתיב (בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניות מאי טעמא בגין דוירכתו על צידון שיעורא [דידך דיהא] ודידיהו (דילך דידיה) עד צידון ⁴⁴⁹⁷ :
בנימין נשאר למעלה בין הירכים, שהרי יוסף היה דיוקנו בארץ, ולהשתמש בעולם הזה. ועמו השתמש משה, שנאמר "ויקח משה את עצמות יוסף עמו", בנימין הסתלק למעלה, בנימין צדיקו של עולם.	בנימין אשתאר לעילא בין ירכין ⁴⁴⁹⁸ דהא יוסף הוה דיוקניה בארעא ולאשתמשא בעלמא דא ועמיה אשתמש משה [דכתיב] (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו ⁴⁴⁹⁹ בנימין אסתלק לעילא בנימין צדיקו דעלמא:
מברכיים [ו]למטה דן ונפתלי גד ואשר. בירך שמאל דן עד פרק הרגל. פרק הרגל נפתלי, ולכן נפתלי "אילה שלוחה", קל ברגליו. בירך ימין גד, "והוא יגוד עקב", עד פרק העקב, אשר פרק של עקב ימין. "וטבל בשמן רגלו", ונאמר "ברזל ונחשת מנעליך".	מברכין לתתא דן ונפתלי גד ואשר בירכא שמאלא דן עד פרקא דרגלא פרקא דרגלא נפתלי ובגין כך נפתלי אילה שלוחה (בראשית מט כא) קל ברגלוי בירכא ימינא גד והוא יגוד עקב (שם יט) עד פרקא דעקב אשר פרקא דעקב ימינא (דברים לג כד) וטבל בשמן רגלו וכתיב (שם כה) ברזל ונחשת מנעליך (וכימין דבאך):
כל אלה הם דיוקנאות עליונים, דמות שלמעלה. ומשום שהיו בריות ממש בעולם הזה, נתקנה בהם השכינה	כל אלין אינון [דיוקנא נ"א דיקנא עילאה] (דיוקנן עלאין) דיוקנא דלעילא ובגין דהוו בריין ממש בהאי עלמא אתקנת בהו שכינתא
	קה/א
בשנים עשר הפרקים הללו. שתיים עשרה התפשטויות שנתפשטו ממש מישראל, שנאמר "כל אלה שבטי ישראל". שנים עשר התפשטויות של ישראל נקראים "אלה", להתפשטות שם של "מי", להיות בנין כראוי, להיות	באלין תריסר פרקין תריסר מתיחין ודאמתתחו (דאמתתחו) מישראל ממש דכתיב (בראשית מט כח) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מתיחין דישאל אלה אקרון לאתמתחא שמא דמו ⁴⁵⁰⁰ למהוי בנינא כדקא יאות למהוי

⁴⁴⁹⁷ מלכות נק' צידון והיא אחז זה בהוד שהוא זבולון, וז"ש לעיל וכשיעורא רברבא דהיינו כשמתפשטת הארת הוד עד המלכות (מ"מ).

⁴⁴⁹⁸ פי' בנימין הוא שם ב"ן שהוא רוחא דשדי בגווה ושרשו הוא מיסוד דדכורא, וז"ש אשתאר לעילא בין ברכיו, שר"ל שאע"פ שניתן שם ב"ן שה"ס בנימין למלכות הניח שרשו ביסוד דז"א שהוא בין נר"ה (מ"מ). בראשית קנ"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁹⁹ לפי פי' הסבא, נמצא שכל י"א השבטים הם בסוד הנקבה, אבל יוסף הוא בסוד הזכר שהוא הז"א, והוא סבה אחת מסבות הקנאה שהם בעולם הנקבה והוא בעולם הזכר. ועוד לפי שהשכינה באחור של הז"א, ואינה נכנסת מבפנים שלו אלא בשעת הזווג שתבא לפניו ותעמוד לפני המלך. אבל יוסף הוא בפני הז"א, והוא נהנה מז"א בכל שעה ובכל רגע, והוא סבה אחרת. הסבה ג', כשהמלכות תבא לפני ז"א, היא משתחוה לו, ונעשית נקודה קטנה תחת היסוד כמד"א (תהילים מה יב) כי הוא אדניך והשתחו לו. ואז כל השבטים בעל כרחם משתחווים ג"כ תחת היסוד שהוא יוסף. וז"ס מ"ש (בראשית לז ט) ואחד עשר כוכבים משתחווים לי, והשמש והירח הוא יעקב ורחל, שהם משתחווים לקבל השפע מהיסוד דז"א שהוא יוסף. עוד סבה ד' שכולם צריכים לו, וזאת היתה קנאה גדולה, ועוד ששמו גורם, שכן יוסף גימ' קנאה, אז קנאו בו ובקשו להשליכו לאחור, שנאמר (בראשית לז כד) וישליכו אותו הבורה בגימ' באחור עם המלה (שם) והבור רק אין בו מים שהוא רחמים אלא נחשים ועקרבים שהם דינים קשים שיש באחור. וזהו שבאה אשת פוטיפרע ואמרה (בראשית לט ז) שכבה עמי. ולפי שמשא הוא בעלה דמטרוניתא, והבעל אינו יכול להזדווג עם אשתו בלא ברית, לכן יקח משה את עצמות יוסף עמו, שכולם הולכים ביחד, שגוף וברית חשבינן חד ובנימין אסתלק לעילא כי האבר הוא בנימין ויוסף הוא אות היו"ד הדבוק במלכות (זהר הרקיע).

⁴⁵⁰⁰ פי' אלה הם ר"ק דז"א, ונה"י דאימא שבתוכו נק' מי, עם אלה הם אלהים (מ"מ)

ספר שמות

ישראל בכלל של שם אלהים. "אלה" הוא ישראל, בכלל "מי" חבר "אלה" עמו, והיה בנין שלם על תקונו, שם אחד ממש.	ישראל בכלל של שם אלהים. "אלה" הוא ישראל, בכלל "מי" חבר "אלה" עמו, והיה בנין שלם על תקונו, שם אחד ממש.
[דא הוא] והדא הוא (ההוא) דאמר ליה ליעקב ההוא ממנא דעשו דכתיב (שם לב כט) כי שרית עם אלהים ⁴⁵⁰⁵ ועם אנשים ותוכל ⁴⁵⁰⁶ לעילא בתקונא ⁴⁵⁰⁷ קדמא בננינא קדמא כל אלה ודאי בננינא קדמא איהו ⁴⁵⁰⁸:	זהו שאמר לו ליעקב, אותו הממונה של עשו, שנאמר "כי שרית עם אלהים עם אנשים ותוכל", למעלה בתקון ראשון, בבנין ראשון, כל אלה, ודאי בנין ראשון הוא.
ועל דא לית שציאו לישראל לעלם ולעלמי עלמין וחם ושלום ⁴⁵⁰⁹ אלמלא ישתציאו שמא דא לא הוי [הדא הוא] דכתיב (יהושע ז ט) והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שמא גדול דא בננינא קדמא שמא קדמא אלהים והשתא דישראל אינון בגלותא כביכול כל בננינא נפל ולזמנא ⁴⁵¹⁰ דאתי כד יפרוק קודשא בריך הוא לבנוי מגלותא (יתחבר) מ"י ואל"ה דהוה בהו פרודא ⁴⁵¹¹ בגלותא (ו)יתחברון כחדא ⁴⁵¹² ושמא דאלהים יהא שלים על תקוניה ועלמא יתבסם הדא הוא דכתיב (ישעיה ס ח) מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם:	ולכן אין כליון לישראל לעולם ולעולמי עולמים, וחם ושלום אלמלא יכלו השם הזה, לא היה, זהו שנאמר "והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול", שם הגדול זה הבנין הראשון, שם הראשון, אלהים. ועכשיו שישאל בגלות, כביכול נפל כל הבנין. ולעתיד לבא, כשיגאל הקדוש ברוך הוא את בניו מהגלות, מ"י ואל"ה שהיו בפירוד בגלות, יתחברו כאחד, ושם האלהים יהיה שלם על תקונו, והעולם יתבסם, זהו שנאמר "מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארבותיהם".
ובנין דאיהו שמא חדא לא כתיב מי ואלה אלא מי אלה שמא חדא בלא פרודא [והוא אלהים] דהשתא בגלותא אסתלק מי לעילא כביכול אימא מעל בנין ובנין נפלו ושמא דהוה שלים דהוה שמא עלאה רברבא קדמא נפל ⁴⁵¹³:	ומשום שהוא שם אחד, לא נאמר "מי ואלה" אלא "מי אלה", שם אחד ללא פירוד, והוא אלהים שעכשיו בגלות. התעלה מי למעלה כביכול, האם מעל הבנים, והבנים נפלו. והשם שהיה שלם, שהוא השם העליון הגדול הראשון, נפל.
ועל דא אנן מצלן ומקדשן בבתי כנסיות על שמא דא דיתבני כמה דהוה ואמרי יתגדל ויתקדש שמיה רבא אמן ⁴⁵¹⁴ יהא שמיה רבא	ועל זה אנו מתפללים ומקדשים בבתי כנסיות על השם הזה שיבנה כמו שהיה, ואומרים "יתגדל ויתקדש שמיה רבא

⁴⁵⁰¹ פי' אל"ה דאלהים הם ו"ק דז"א, וישראל אחוזים בו"ק דז"א, נמצא ש"אלה" דאלהים, הם ישראל (מ"מ).

⁴⁵⁰² הענין כי כללות אלו הי"ב שבטים איקרון אלה ובחיבור אמא ובנין, נק' אלקים, והיינו שם הגדול כולהו כחדא (זהר הרקיע).

⁴⁵⁰³ "נ"א ברא" נוסף בדפ"ו.

⁴⁵⁰⁴ פי' בינה ברא ו"ק דז"א (מ"מ).

⁴⁵⁰⁵ פי' שיעקב שהוא ישראל, הם "אלה" דאלהים, נמצא שהוא שורה עם אלהים (מ"מ).

⁴⁵⁰⁶ "ועם אנשים ותוכל" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁰⁷ פי' היא בינה שהיא בנין הראשון (מ"מ).

⁴⁵⁰⁸ פי' כל אלה שבטי ישראל, והם "אלה" דאלהים, וז"ש בננינא קדמא וכו' (מ"מ).

⁴⁵⁰⁹ כמש"כ מלאכי (ג ו) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם.

⁴⁵¹⁰ לזמנא (דפ"ו).

⁴⁵¹¹ "בהו פרודא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "דפרודא".

⁴⁵¹² הפגם דהתתקע"ד דורות הנה הוא בסוד האותיות אל"ה מאלהים, שנפרדו אל"ה ממ"י שהוא קיצוץ בנטיעות רחמ"ל כנודע מזוה"ק (ח"א דף ב' ע"א) (כללים ח"א קז ע"ב).

⁴⁵¹³ נפיל (דפ"ו).

⁴⁵¹⁴ קסה ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

אמן יהא שמיה רבא מברך", מי זה שמו הגדול, אותו הראשון של הכל, משום שאין לו בנין אלא עמנו. "מי" לא יבנה לעולם אלא ב"אלה", ועל זה, באותו הזמן "מי אלה כעב תעופינה", ויראו כל העולם, שהרי השם העליון נתקן על תיקונו.	מברך מאן שמיה (ההוא) רבא ההוא קדמאה דכלא ⁴⁵¹⁵ בגין דלית ליה בניינא אלא בהדן מ"י לא יתבני לעולם אלא באלה ⁴⁵¹⁶ ועל דא בההוא זמנא מי אלה כעב תעופינה ויחמון כל עלמא דהא שמא עלאה אתתקן על תקונייה ⁴⁵¹⁷ :
ואם שמו הגדול הזה נתקן ונבנה על תיקונו, הרי ישראל שולטים על הכל, וכל שאר השמות יחזרו על תיקונם, וישראל שולטים על הכל, שהרי כולם תלויים בשמו הגדול, ראשון לכל הבנינים.	ואי שמיה רבא דא אתתקן ואתבני על תקונייה הא ישראל שליטין על כלא וכל שאר שמהן [יתהדרון] (יהדרון) על תקונייהו וישראל ושלטיין (שלטיין) על כלא דהא כלהו תליין בשמיה רבא קדמאה לכל בנינין:
סוד זה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולמות, ראשון לכל הבנינים, שם זה נבנה, שנאמר "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", ברא שמו על תיקונו. וכשברא "אלה", ברא שמו בכל החילות שנראים לו להיות שמו על תיקונו כראוי, שנאמר "המוציא במספר צבאם".	(ו)רזא דא כד ברא וקודשא בריך הוא עלמין קדמאה לכל בנינין שמא דא אתבני דכתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ברא שמיה על תקונייה וכד ברא אלה ברא שמיה ⁴⁵¹⁸ אליהו בכל [חיילין דאתחזון] וחילין דיתחזון (מלין דיתחזון) ליה למהוי שמיה על תקונייה כדקא יאות דכתיב (שם) המוציא במספר צבאם:
מה זה במספר, אלא בן אחד שמאיר מסוף העולם ועד סוף העולם יש לקדוש ברוך הוא, והוא עץ גדול וחזק, ראשו מגיע לגבה השמים, וסופו מתפשטים	מאי במספר אלא ברא חד ⁴⁵¹⁹ דנהיר מסייפי עלמא ⁴⁵²⁰ עד סייפי עלמא אית ליה לקודשא בריך הוא ⁴⁵²¹ והוא אילנא רבא ותקיף ⁴⁵²² רישיה מטי לצית שמיא ⁴⁵²³ וסופיה מתחין ⁴⁵²⁴

⁴⁵¹⁵ פי' בינה שנק' שם הגדול, כמ"ש ומה תעשה לשמך הגדול (עי' מבר"ש ש"ג ח"ב פ"ו) ואנו מתפללים שיתגדל שמיה רבא, שהיא בינה הנק' שם הגדול, דהיינו שע"י הגלות, נסתלקו נה"י דבינה מז"א, ולעתיד יחזרו ויתחבר מי עם אלה, שהם נה"י דאימא בז"א, ואזי השם שלם (מ"מ).

⁴⁵¹⁶ חצי אמא נקרא מ"י כנודע, וכשמתפשטים כאן בבחי' לאה, שהם אותיות אלה, נעשית אלהים, לפי שבחינותיה העליונות של אמא נקרא מ"י, אבל מחצי ת"ת שלה ולמטה המתלבשין בז"א כנודע נקרא אל"ה, וחבור הכל ביחד נקרא אלהים. והנה אלה הנ"ל נעשית ממנו בחי' לאה הנ"ל (ע"ח לאה ורחל ב).

⁴⁵¹⁷ ובאמן של קדיש יש לכיון יאהדונה"י גי' אמן, קב"ה ושכינתיה, כמ"ש פ' תרומה. כי ע"כ בקדושה זו, קב"ה אסתלק ביקריה, ויקריה היינו שכינתיה. ואח"כ יש"ר, שם י"ה רבא ודאי, ככתוב ומה תעשה לשמך הגדול, כי כיון שנכנס בירושלים של מטה, ודאי שיבא בירושלים של מעלה, בסוד י"א ה"ה ו"י ה"ה. וז"ס בסבא דמשפטים, דהא בגלותא אסתלק מי מאלהים לעילא כביכול מעל בנין, ובנין נפלו, ושמא קדישא דהוי שלים, ההוא שמא עלאה נפל, וע"ד אנו מצלאין על שמא דא, דיתבני כמה דהוי, ודא יתגדל ויתקדש שמיה רבא ההוא קדמאה דכולא בגין דלית ליה בנינא אלא בהדה מי לא אתבני לעולם אלא בהדה. ובזהוהר בראשית מי בעי באלהים לאתגליא ולא תקרי בשמיה ולא תלבש בלבוש יקר ונהיר וברא אלה ואתחברו אתוון ואשתלים בשמא דאלהים ועד דלא ברא אלה לא אסתלק בשמא דאלהים. ובפרשת פנחס העונה איש"ר בכל כחו, ודאי אצטריך לאתערא כל שייפוי בחילא תקיף, בגין דיתבר חילא ותוקפא דסט"א, ובפ' נח בזימנא דישראל מתיבין בקול רם איש"ר, קב"ה איתמלי רחמין וחיים על כולא (פע"ח שער חזרת העמידה א).

⁴⁵¹⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵¹⁹ פי' הוא דעת דז"א שנק' מספר (מ"מ).

⁴⁵²⁰ פי' מבינה עד מלכות, כי נודע שגבורות של דעת דז"א, מתפשטים למלכות (מ"מ).

⁴⁵²¹ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁵²² ה"ס אור הדעת והת"ת והמלכות (רמ"ז).

⁴⁵²³ פי' הנה הדעת דז"א מתלבש ביסוד דאימא, ויסוד דאימא תלוי בת"ת, שנק' שמים, וזהו רישיה מטי לצית שמיה שהוא ת"ת דאימא (מ"מ).

⁴⁵²⁴ מתחין (דפ"ו).

ספר שמות

שרשיו ומשרשים בעפר הקדוש, ומספר שמו. ותלוי בשמים העליונים, וחמשה רקיעים תלויים ממנו, עד המספר הזה. וכולם נוטלים שם זה בגללו, שנאמר "השמים מספרים", בגלל שם מספר זה, השמים מרויחים את השם הזה בגללו, ועל זה "המוציא במספר צבאם", שאלמלא מספר זה, לא ימצאו חיילות ותולדות לעולמים.	שרשיו ומשרשים בעפר הקדוש, ומספר שמו. ותלוי בשמים העליונים, וחמשה רקיעים תלויים ממנו, עד המספר הזה. וכולם נוטלים שם זה בגללו, שנאמר "השמים מספרים", בגלל שם מספר זה, השמים מרויחים את השם הזה בגללו, ועל זה "המוציא במספר צבאם", שאלמלא מספר זה, לא ימצאו חיילות ותולדות לעולמים.
ועל זה נאמר "מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל", שנים הם שמנו צאן ונכנסו בחשבון על ידיהם, בגלל שלא שלטה בהם עין הרע "מי מנה עפר יעקב", הרי אחד שעשה חשבון ומספר את רבע ישראל, הרי מונה אחר.	ועל דא כתיב (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תרין אינון דמנו עאנא ועאלו בחושבנא על ידיהו בגין דלא שלטא בהו עינא בישא מי מנה עפר יעקב הא חד דעבד חשבנא ומספר את רבע ישראל הא מונה אחרא:
ועל שני אלה לא שלטה בהם עין הרע, שהרי "מי מנה לעפר יעקב", אלה אותן מדרגות, אבנים קדושות, אבנים מפולמות, שמהן יוצאים מים לעולם. ועל זה נאמר "והיה זרעך כעפר הארץ", מה אותו עפר העולם מתברך בשבילו, כמו כן כאן "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ", כעפר הארץ ממש. ומספר שהוא מונה, שני מנה את רבע, כל אותן נקבות מרגליות עליונות של המטה ששוכב עליה ישראל.	ועל תרין אלין לא שלטא בהו עינא בישא דהא מי מנה ולעפרו (עפר) יעקב אלין אינון [דרגין] אבנין ודרגין קדישין⁴⁵³⁰ אבנין מפולמין דמנהון נפקי מיין לעלמא ועל דא כתיב (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ מה ההוא⁴⁵³¹ עפר עלמא מתברך בגיניה אוף הכי (שם כב יח) והתברכו בזרעך כל גויי הארץ כעפר הארץ ממש ומספר דאיהו מונה תניינא מנה לרבע⁴⁵³² כל אינון נוקבין מרגלן עלאין דמטה דשכיב עליה ישראל⁴⁵³³:
קח/ב	
ומשם והלאה הוא מונה לכל, משום שהוא טוב עין, זהו שנאמר "מונה מספר לכוכבים", מי הוא שמונה את הכוכבים, מספר מונה, מספר לכוכבים, ועל ידו עוברים כולם בחשבון. ולעתיד לבא	ומתמן⁴⁵³⁴ ולהלאה איהו מונה לכלא בגין דאיהו טוב עין הדא הוא דכתיב (תהלים קמז ד) מונה מספר לכוכבים⁴⁵³⁵ מאן הוא מונה לכוכבים מספר מונה מספר לכוכבים על ידוי עברין כלהו

⁴⁵²⁵ פי' כמ"ש שגבורות ידיה יורדים למלכות שנק' עפר (מ"מ).

⁴⁵²⁶ פי' דעת נק' מספר (מ"מ).

⁴⁵²⁷ פי' ת"ת דאמא (מ"מ).

⁴⁵²⁸ פי' ה"ג שמתפשטים בחגתנ"ה דז"א מתפשטים עד המלכות, שנקראת ג"כ מספר, וז"ש עד הא מספר (מ"מ).

⁴⁵²⁹ ת"ת, שבו כלול הדעת, הנה הוא כלול מה"ח וה"ג כנודע, והם עשר הויו"ת, ובפשוטן הוא מ' אותיות, והוא מ' של מספר, ובמילואם הם ק' אותיות, והוא מ"ס של מספר, ובמילוי מלואם יש כ"ח אותיות בכל הויו"ה, והם עשר פעמים כ"ח והם פ"ר של מספר. והרי כי ת"ת נקרא מספר, וזהו שכתוב השמים מספרים (ביאורים ח"א סב ע"א, מלקוטי תורה ושעה"פ).

⁴⁵³⁰ פי' ספירת המלכות שנק' אבנים ובינה שנק' מ"י מונה אותם, וזהו מי מנה עפר יעקב, שהמלכות נק' עפר (מ"מ).

⁴⁵³¹ וישלח קע (הערת הזהר).

⁴⁵³² פי', הדעת שנק' מספר, הוא מונה למטה, שהיא הבריאה, שיש שם י"ב בקר (מ"מ).

⁴⁵³³ ר"ל כי בינה הולידה האצילות, אבל ישראל ת"ת הוליד עוד למטה י"ב אבני המרכבה, שהם כנגד ה"ב הנז' באצילות, והם נקבות ונק' מרגלאן עילאין בלשון נקבה, אבל הם אבנים זכרים הנז' דשכיב עליה ישראל וזהו (במדבר כג י) רובע ישראל (זהר הרקיע).

⁴⁵³⁴ ממלכות (זהר הרקיע).

⁴⁵³⁵ כל החשבונות והמספרים הם במלכות (זהר הרקיע).

ספר שמות

בחושבנא ולזמנא דאתי (ירמיה לג יג) עוד תעבורנה הצאן⁴⁵³⁶ על ידי מונה ולא ידעין מאן הוא אלא בגין דבההוא זמנא יהא כלא ביחודא בלא פרודא כלא ליהוי (וכל"א ליהוי) מונה חד:	"עוד תעברנה הצאן על ידי מונה", ולא יודעים מי הוא. אלא משום שבאותו זמן יהיה הכל ביחוד בלא פירוד, הכל יהיה מונה אחד.
קום סבא [אתער] (ואתגבר) בחילך ושוטו (ושט) ימא פתח ואמר (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל בשעתא דיתער קודשא בריך הוא לאחייא מיתא⁴⁵³⁷ הני אדאתהדרו (דאהדרו) בגלגולא תרין גופין ברוחא חדא תרין אבהן תרין אמהן כמה גלגולין מתגלגלן על ידא⁴⁵³⁸ דא אף על גב דאתמר והכי הוא אבל מי מנה עפר יעקב⁴⁵³⁹ ואיהו יתקין כלא ולא יתאביד⁴⁵⁴⁰ כלום וכלא יקום:	קום זקן, התעורר והתגבר בכחך ושוט בים. פתח ואמר "מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל", בשעה שהקדוש ברוך הוא יתעורר להחיות מתים, אלו שחזרו בגלגול, שני גופים ברוח אחת, שני אבות שתי אמהות כמה גלגולים מתגלגלים על ידי זה, אף על גב שנתבאר וכך הוא, אבל "מי מנה עפר יעקב", והוא יתקין הכל, ולא יאבד כלום, והכל יקום.
והא אתמר (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו⁴⁵⁴¹ אדמת עפר [הני] (הכי) כמה דאתמר בספרא דחנוך כד חברייא אסתכלו באינון אתוון (דססין) [דססין דתליא] באוירא ביה (ואינון אע"ד פמת"ר)⁴⁵⁴² והיינו אדמ"ת עפ"רו היינו (קהלת ד א) ושבח אני את המתים שכבר מתו⁴⁵⁴³ אדמת עפר אינון אתוון⁴⁵⁴⁴ וקלא	והרי נאמר "ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו". "אדמת עפר", אלה כמו שנאמר בספרו של חנוך, כשהחברים הסתכלו באותן אותיות שנוטות, שתלויות באויר בו, היינו אדמ"ת עפ"ר, היינו "ושבח אני את המתים שכבר מתו". "אדמת עפר", הן אותיות וקול מתעורר ומודיע, וכך אומר בבנין השני עפר, עפר ראשון

⁴⁵³⁶ הענין כי לעתיד תעבורנה הצאן ע"י מונה א', כי להוי מונה חד, ולא כהשתא דבינה הוא מונה חדא. ולבתר אם יש זכות בעולם, אז מונה אותם שנית, ת"ת, ויוצאים לעולם. אבל אז מונה א' לבדו יהיה, כי בצאתו דרך בינה, תכף ומיד בלי עיכוב ירד למטה בלי הפסק, ואין עוד עיכוב הת"ת לראות אם יזכו אם לאו (זהר הרקיע).

⁴⁵³⁷ מתיא (דפ"ו).

⁴⁵³⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵³⁹ של עולם האצילות שנפלו משם ניצוצות לאין מספר ואין חקר, אפי' הכי איהו אתקן כולא ולא אתאביד כלום וכולא יקום, וז"ש רז"ל אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שהם כל אותם הניצוצות של שבירת הכלים, שנפלו בקלי' נוגה הנק' גוף, ובזמן שיתקן כולא אז יקומו להחיות המתים וז"ש (דניאל יב ב) ורבים מישיני עפר יקיצו (זהר הרקיע).

⁴⁵⁴⁰ אתאביד (מ"מ).

⁴⁵⁴¹ המלכים דמיתו נק' ישנים ע"ש שאין להם נשמה ורוח, אלא בחי' נפש בלבד בסוד הדורמיטא, וז"ש ורבים מישיני אותם שהם ישנים בסוד הדורמיטא באדמת העפר בתוך הקליפה נוגה יקיצו לעתיד (זהר הרקיע). המשך הפסוק: אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. הכוונה שהקב"ה מברך בכל יום ויום בירורים מקלי' נוגה עד שישלים כל הברורים שנפלו לשם, אבל הפסולת משבירת הכלים, הם ישארו שם, וז"ס (דניאל יב ב) ואלה לחרפות ולדראון עולם, כל אינון דלא זכו לאתתקנא, שהם הפסולת שלה שישארו (זהר הרקיע).

⁴⁵⁴² ר"ל אע"ד שהוא א"ד העולה מן הארץ, שהוא ארץ אדום, עולים הניצוצים ביסוד דמלכות הנקרא, ע' שהיא בת שבע. וגם ע', הוא ז' מלכים דמיתו, מאותם הז' עולים האד להשקות את הגן, שהוא יסוד דנוקבא, כי ע"י התעוררות מתתא בסוד מ"נ אותם מלכים, אז מתעורר ג"כ הז"א להשקות ולהשפיע מ"ד ביסוד שלה, וז"ש פמת"ר, שהוא פ"ר מ"ת, ר"ל מאותם פ"ר דינים מנצפ"ך שנפלו ומיתו, שם עולים פעם אחרת בכל יום עד שיתקנו כולם (זהר הרקיע).

⁴⁵⁴³ בעת שבירת הכלים, שהנה בכל יום ויום מתעוררין ועולים משם בסוד מ"נ ליסוד דמלכות (זהר הרקיע).

⁴⁵⁴⁴ מביא האר"י ז"ל בדרוש הקליפ' פ"ג שכל שיורי המלכים דמיתו שלא נתבררו עדיין, והם נק' י"א סימני הקטורת, כולם נפלו בקליפות נוגה של ב"ע, ויותר בנוגה דבריאה, ששם העיקר משבירת הכלים. וז"ס שאמר (שמות כ כ) מזבח אדמה תעשה לי, ר"ל הקליפת נוגה דבריאה שנק' מזבח אדמה, ע"ש מלכי אדום שנפלו שם, תעשה לי, שתעשה תיקון בהם, ותעלה אותם הניצוצות משם לי, ברחם שלי, בסוד מ"ן, כדי שאתקן אותם. וז"ס שאמר (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר, הכוונה הוא, שכל הפעולות שישראל עושין, הן במלאכת ידים הן בתפלות ומצות ומעשים טובים, הכל הוא

ספר שמות

אתער ואודע והכי אמר (ב)בניינא ⁴⁵⁴⁵ תניינא עפר ⁴⁵⁴⁶ [עפר] קדמאה אדמת ⁴⁵⁴⁷ תניינא ודאתתקן (דאתקן) עקר קדמאה פסולת לגביה:	אדמת, שני שנתקן, העקר הראשון פסולת אליו.
אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתקנו לחיי עולם וס"א יקיצו כמה דאתמר בספרא דחנוך חברייא אסתכלו באינון אתוון אדמ"ת עפ"ר (ואינון אע"ד פמת"ר) אינון אתוון טסאן באוירא וקלא אתער ואודע (ס"א ואכריז) הקיצו ורגנו שוכני עפר (ישעיה כו יט) ודא איהו בניינא תניינא דאתתקן והכי אמר בספרא דחנוך בניינא תניינא עפר דאתתקן קדמאה אדמת וההוא קדמאה פסולת לגבי תניינא דאתתקן והני ישני אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתתקנו לחיי עולם מאן עולם דא עולם דלתתא דהא לא זכו למחוי בעולם דלעילא ואלה דלא זכו לחרפות ולדראון עולם מאי לחרפות אלא בגין דסטרסא אחרא יתעבר מעלמא וקודשא בריך הוא אלין דהו מנביעו דההוא סטרא ישאר לון לתוואה בהון כל בני עלמא:	אדמת עפר, כולם יקיצו, אלה שנתקנו לחיי עולם (יקיצו כמו שנאמר בספרו של חנוך חברים הסתכלו באלו האותיות אדמ"ת עפ"ר (והן אע"ד פמת"ר) אותן אותיות טסות באויר וקול מתעורר ומודיע (ומכריז) "הקיצו ורגנו שוכני עפר", וזהו בנין שני שנתקן. וכך אמר בספרו של חנוך בנין שני עפר שנתקן, ראשון אדמת, ואותו ראשון פסולת לגבי שני שנתקן, ואלו ישני אדמת, עפר, כולם יקיצו, אלה שנתקנו לחיי עולם. מי זה עולם, זהו עולם שלמטה, שהרי לא זכו להיות בעולם שלמעלה. ואלה שלא זכו "לחרפות ולדראון עולם", מה זה "לחרפות", משום שצד האחר יעבור מן העולם והקדוש ברוך הוא ישאיר את אלה שהיו מנביעת אותו הצד, להתמיה בהם את כל בני העולם.
כל דא מאן גרים ההוא דלא בעי לאפשא בעלמא ולא בעי לקיימא וס"א בדרגא דההוא נהר דאיהו ברית קדישא על דא גרים כל מה דגרים וכל הני גלגולין דקא אמינא ועלה ⁴⁵⁴⁸ עד הכא [הדא הוא] עד כאן סבא שתיק רגעא חדא וחברייא הוו תוהין ולא הוו ידעין אי הוה יממא אי הוה ליליא אי קיימי תמן אי לא קיימי:	מי גרם כל זה, אותו שלא רצה להתרבות בעולם ולא רצה לקיים (בדרגה של אותו נהר שהוא) ברית קודש, ולכן גרם כל מה שגרם. וכל הגלגולים הללו שאמרנו עד כאן וזהו. עד כאן זקן שתק רגע אחד והחברים היו תמהים, ולא היו יודעים אם היה יום אם היה לילה, אם עומדים שם אם לא עומדים.
פתח ההוא סבא ואמר כי תקנה עבר עברי שש שנים יעבר ובשביעית וגו' קרא דא אוכח על כל מה דאתמר ותא חזיו כל דכורא קאים בדיוקנא בעלמא דכורא וכל נוקבא קאים בדיוקנא בעלמא דנוקבא בעוד דאיהו עבדא דקודשא בריך הוא אתדבק ביה (ו)באינון שש שנים קדמוניות ואין אעקר גרמיה מפולחניה	פתח אותו זקן ואמר "כי תקנה עבר עברי שש שנים יעבר ובשביעית וגו'", פסוק זה מוכיח על כל מה שנתבאר. בא וראה, כל זכר עומד בדמות בעולם הזכר, וכל נקבה עומדת בדמות בעולם הנקבה. בעוד שהוא עבר, שנדבק בו הקדוש ברוך הוא באותן שש שנים קדמוניות, ואם עקר עצמו מעבודתו, יעקר אותו הקדוש ברוך הוא מאותן שש שנים של

כדי להוציא הניצוצות שנפלו באדמה העליונה, שהיא הקליפת נוגה דאצי', וכ"ש דבריא, שכל מיני מלאכות שיש בעולם, הכל באו מן המלכים דמיתו, וזהו (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר (זהר הרקיע). פי' אדמת עפר הם אע"ד פמת"ר (מ"מ).

⁴⁵⁴⁵ קג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁴⁶ פי' גוף השני שהוא בן היבם נק' עפר (מ"מ).

⁴⁵⁴⁷ פי' גוף הראשון ומפרש הטעם למה הב' נק' עפר והראשון נק' אדמה, ואמר תנינא דאתתקן עיקר, לכן נק' עפר. קדמה, פסולת לגביה, לכן נק' אדמה. וז"ל הרב בספר ק"י, אדמת עפר הוא הנוגה, עכ"ל. לע"ד כי אדמת הוא נוק' דנוגה ועפר דכורא דנוגה, ולכן עפר טוב מאדמת. ומ"ש טסין באוירא, לפי שיונקים מן יאהדנוה"י, שנק' אוירא כמ"ש הרב בס' ק"י ונעתיק לשונו בפרשת פקודי רמו ע"ב (מ"מ).

⁴⁵⁴⁸ נמחק בדרך אמת.

ספר שמות

עולם הזכר, וימסר לאדם שהוא משה צדדים, יעבד לו שש שנים, ויעקר משש שנים קדמוניות שלמעלה.	ויעקרו (אעקר) ליה קודשא בריך הוא מאינן שש שנים דעלמא דדכורא ואתמסר ⁴⁵⁴⁹ לבר נש דאיהו משית סטרינ יפלה ליה שית שנין ויתעקר משית שנין קדמוניות ⁴⁵⁵⁰ דלעילא:
אחר כך יורד משם ונמסר לעולם הנקבה, הוא לא רצה לעמוד בעולם, בזכר, יורד ועומד בנקבה. באה הנקבה שהיא שביעית ונוטלת אותו, הרי מכאן והלאה הוא מעולם הנקבה.	לבתר נחית מתמן ואתמסר בעלמא דנוקבא והוא (הא) לא בעא לקיימא בעלמא ⁴⁵⁵¹ בדכורא (דדכורא) נחית וקיימא בנוקבא אתאת נוקבא דאיהי שביעית ונטלא ליה הא מכאן ולהלאה מעלמא דנוקבא:
לא רצה לעמוד בה ובגאולה שלה, יורד למטה ונדבק למטה ונאחז בצד האחר. מכאן והלאה, נעקר מעולם הזכר ומעולם הנקבה, הרי נאחז באותם עבדים שהם מהצד האחר.	איהו לא בעא לקיימא בה ובפירוקא דיליה ⁴⁵⁵² נחית לתתא ואתדבק לתתא ואתאחיד בסטרא אחרא מכאן ולהלאה אתעקר מעלמא דדכורא ומעלמא דנוקבא הא אתאחד באינן עבדים דאינן מסטרא אחרא:
עכשיו, כיון שכך הוא, הוצרך לפגם ולעשות בו רושם של פגם, שהרי כל פגם הוא של הצד האחר. ומיובל והלאה חוזר לגלגול, ושב לעולם כמקדם. (אם זוכה ומתקן עצמו, נדבק) ונדבק באותו עולם הנקבה ולא יותר. זוכה עושה תולדות בעולם הנקבה וכולם סוד הנאמר "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך", ואשריו כשנתקן וזוכה לכך.	השתא כיון דהכי הוא איצטריך פגם ולמעבד ביה רשימו דפגם דהא כל פגם דסטרא אחרא איהו ומיובל ולהלאה אתהדר לגלגולא ותב לעלמא כמלקדמין ס"א אי זכו ואתתקן גרמיה אתדבק ואתדבק בההוא עלמא דנוקבא ולא יתיר זכה עביד תולדין בעלמא דנוקבא וכלהו רזא דכתיב (תהלים מה טו) בתולות אחריה רעותיה מובאות לך ⁴⁵⁵³ וזכא איהו כד אתתקן וזכי לכך:
ואם לא זכה אפילו בגלגול היובל, הרי הוא כלא היה, שחזר ולא השלים ימיו להנשא בעולם ולעשות תולדות. מה נאמר "אם בגפו יבא בגפו יצא", אם יחידי יכנס לאותו העולם בלי	ואי לא זכה אפילו בגלגולא דיובלא הא איהו כלא הוה אתהדר ולא אשלימו יומיו לאתנסבא בעלמא ולמעבד תולדין מה כתיב (שמות כא ג) אם בגפו יבא בגפו יצא אי יחידי יעול בההוא עלמא בלא
	קו/א
תולדות ולא רצה להשתדל בכך, ויצא מהעולם הזה יחידי בלי זרע, הולך כמו אבן בכף הקלע, עד אותו מקום של	תולדין ולא בעא לאשתדלא בהאי ונפק מהאי עלמא יחידי ⁴⁵⁵⁴ בלא זרעא אזיל כאבנא בקוספיתא ⁴⁵⁵⁵ (בקוספתא) עד ההוא אתר

⁴⁵⁴⁹ צד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁵⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁵¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁵² דילה (דפ"ו).

⁴⁵⁵³ השכינה הקדושה אשר היא נקרא אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות, בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימין משום שפתחה סתום ורחמה צר, כמ"ש בפ' ויקרא (כא ע"ב). הנה היא מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

⁴⁵⁵⁴ יחידי (דפ"ו).

⁴⁵⁵⁵ ענין כף הקלע של נפשות הרשעים, שהם נעים ונדים מסוף העולם ועד סופו יחד בהתקשר רוח הסט"א בהם, שטלטול הוא היפך עונג נפשות הצדיקים, שכתוב בהם "יבא שלום וינוחו על משכבותם", והוא שנאמר בקין "והייתי נע ונד בארץ ומפניך אסתר" (שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס).

ספר שמות

הסלע החזק ונכנס לשם. ומיד נושבת רוח של אותו יחיד שנעזב מנקבתו, והולכת יחידית כנחש, שלא מתחבר עם אחר בדרך ונושבת בו.	דטנרא תקיפא ⁴⁵⁵⁶ ועאל תמן ומיד נשב רוחא דההוא יחידאי דקא אשתביק מנוקביה ואזיל יחידאי ⁴⁵⁵⁷ כחויא דלא אתחבר באחרא ובארחא ונשיב ביה:
ומיד, יוצא מתוך אותו מקום של הסלע החזק, הוא לבדו, והולך ומשוטט בעולם, עד שמוצא גואל להשיבו, והיינו "אם בגפו יבא בגפו יצא", זה שלא רצה להינשא, שיהיו לו תולדות.	ומיד נפק מגו ההוא אתר דטנרא תקיפא הוא בלחרוי ואזיל ומשטטא בעלמא עד דקא אשתבח ⁴⁵⁵⁸ פרוקא לאתבא והיינו אם בגפו יבא בגפו יצא האי דלא בעא לאתנסבא למהוי ליה תולדין:
אבל "אם בעל אשה הוא", שנשא והשתדל באשתו ולא יכל, ההוא לא מגרש כאותו אחר, לא יכנס יחידי ולא יצא יחידי, אלא "אם בעל אשה הוא", הקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר כל בריותיו, אף על גב שלא זכו לבנים, מה נאמר "ויצאה אשתו עמו", ושניהם באים בגלגול וזוכים להתחבר כאחד כמקדם. וזה לא נשא אשה של גרושין, אלא אותה שהשתדל בה בהתחלה ולא זכו כעת, יזכו כאחד אם יתקנו מעשיהם, ועל זה "ויצאה אשתו עמו".	אבל אם בעל אשה הוא דקא אתנסיב ואשתדל באתתיה ולא יכיל ההוא לא אתתרך כההוא אחרא לא ייעול יחידאי ולא נפיק יחידאי אלא אם בעל אשה הוא קודשא בריך הוא לא מקפח אנר וכלו בריין אף על גב דלא זכו בבני מה כתיב (שמות כא ג) ויצאה אשתו עמו ותרווייהו אתיין בגלגולא וזכיין לאתחברא כחדא כמלקדמין והאי לא נסיב אתתא דתרוכין אלא ההיא דאשתדל בה בקדמיתא ולא זכו השתא יזכוין) כחדא אי יתקנו עובדין ועל דא ויצאה אשתו עמו:
"אם אדוניו יתן לו אשה וגו'", עתה חוזר הפסוק לדברים אחרים (לדבר הראשון), לאותו שיצא יחידי בלי נקבה כלל ויגאל אותו. אותו מקום שנקרא שביעית, ואותה שביעית נקראת אדוניו, הוא אדון כל הארץ. "אם אדוניו", זה חס עליו ומשיב אותו לעולם הזה יחידי, כמו שהיה, ונותן לו אשה. אותה שמזבח הוריד עליה דמעות, ומתחברים כאחד, "וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה", כמו שנאמר.	אם אדוניו יתן לו אשה וגו' (שמות כא ד) השתא ⁴⁵⁵⁹ אהדר קרא למלין אחרנין וס"א למלה קדמאהו לההוא דנפיק יחידאי בלא נוקבא כלל ויפרוק ליה ההוא דוכתא דאקרי שביעית וההוא שביעית אקרי אדניו אדון כל הארץ ⁴⁵⁶⁰ איהו אם דא אדניו חס עליה ואתיב ליה להאי עלמא יחידאי כמה דהוה ויהיב ליה אתתא ההיא דמזבח אחיתת עלוי דמעין ואתחברי ⁴⁵⁶¹ כחדא וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה כמה דאתמר:
שהרי, אם שב ותיקן את אותו המקום שפגם בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש	דהא אי תב ואתקין ההוא אתר דפגים בחייו

⁴⁵⁵⁶ ק ע"א (הערת הזהר). פי' הקלי' נקראת כך (מ"מ). נוקבא דתהום רבה (עמק המלך שי"ד פרק ק"ט).

⁴⁵⁵⁷ צה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁵⁸ אשכח (דפ"ו).

⁴⁵⁵⁹ מוסגר בדרך אמת.

⁴⁵⁶⁰ מתנהגים כל העולמות בי"ע על ידה [השכינה], ע"י יחודה בז"א, שהוא היחוד דהוי"ה אדנ"י ונכלל בה עי"ז כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו, ונעשית עי"ז אדון כל הארץ, ואלה"י כל הארץ יקרא (וכמ"ש בפרשת בראשית נ ע"ב ופ' וירא צט ע"ב בסתרי תורה שם וכן שם ק' ע"ב ע"ש, ופ' משפטים קו ע"א ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' תצוה קפו ע"א) (הקדו"ש מה ע"א), אותו הגילוי גופה הוא אשר המציא את כל העולמות בי"ע, בכל מציאותם בכלל ובפרט, ומשגיח בהם ומנהיג אותם תמיד בכל עניניהם מעולם ועד עולם, ולכן נקרא הוא ית"ש ע"י גילוי בהמלכות הכללי דאצילות בשם אדנ"י, שהוא אדון כל הארץ, וכן בשם אלה"י כל הארץ (הקדו"ש נ ע"ג), כל גילוייה של השכינה הוא בהעולמות בי"ע (דע"ה ח"ב קנה ע"ב).

⁴⁵⁶¹ ואתחברא (דפ"ו).

ספר שמות

אתקבל קמי מלכא קדישא נטיל ליה ואתקין ליה על תקונוי לבתר ודא אקרי בעל תשובה⁴⁵⁶² דהא ירית מותביה דההוא אתר [דההוא נחל] ודההוא נהר [ההוא] דנגיד ונפיק ואתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא וס"א ההוא אתר דפנים ואתקין ליה על תקונוי בחייו אתקבל קמי מלכא קדישא ונטיל ליה לבתר ודא אקרי בעל תשובה דהא אתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא כיון דאתתקן ותב בתיובתא הא סליק על תקוניה דלית מלה בעלמא ולית מפתחא בעלמא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא:	נוטל אותו ומתקנו על תקונו אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי ירש את מושבו של אותו המקום, של אותו הנהר ששופע ויוצא, ומתקן את עצמו ממה שהיה בתחלה (אותו המקום שנפגם ומתקן אותו על תקונו בחייו, מתקבל לפני המלך הקדוש, ולוקח אותו אחר כך, וזה נקרא בעל תשובה, שהרי תקן עצמו ממה שהיה בתחילה). כיון שנתקן ושב בתשובה, הרי עלה על תיקונו, שאין דבר בעולם ואין מפתח בעולם שאותו ששב בתשובה לא שובר.
מאי יצא בגפו הא אתמר⁴⁵⁶³ אבל תו רזא אית ביה⁴⁵⁶⁴ יצא בגפו כמה דאת אמר (משלי ט ג) על גפי מרומי קרת מה להתם עלוייא וסליקו אוף הכא עלוייא וסליקו אתר דמאריהון דתיובתא סלקין⁴⁵⁶⁵ אפילו צדיקים גמורים לא יכלין למיקם תמן ובגין כך כיון דתב בתיובתא קודשא בריך הוא מקבל ליה ודאי מיד:	מה זה "יצא בגפו", הרי נתבאר. אבל עוד סוד יש בו. "יצא בגפו", כמו שנאמר "על גפי מרמי קרת", מה לשם עלוי והתעלות, כמו כן כאן עלוי והתעלות. מקום שבעלי תשובה עולים, אפילו צדיקים גמורים לא יכולים לעומד שם, ולכן כיון ששב בתשובה, הקדוש ברוך הוא מקבל אותו, ודאי מיד.
תנינן לית מלה בעלמא⁴⁵⁶⁶ דקיימא קמי תשובה ולכלא קודשא בריך הוא הוא⁴⁵⁶⁷ מקבל ודאי ואי תב בתיובתא הא אודמן לקבליה ארח חיים ואף על גב דפנים מה דפנים כלא ואתתקן (אתקן) וכלא אתהדרר על תקוניה דהא אפילו [על במה] ובמה (על מה) דאית [ביה] אומאה [קמי	שנינו, אין דבר בעולם שעומד לפני התשובה, ואת הכל הקדוש ברוך הוא מקבל ודאי. ואם שב בתשובה, הרי מזמן כנגדו דרך חיים, ואף על גב שפגם מה שפגם, הכל נתקן והכל חוזר על תקונו, שהרי אפילו במה שיש בו שבועה לפני הקדוש ברוך הוא מקבל, לה שנאמר "ה' צבאות יעץ ומי יפר", זהו סוד סתום.

⁴⁵⁶² פי' כיון שהוא אחוז בז"א, לכך נק' בעל המלכות (מ"מ).

⁴⁵⁶³ פי' כמ"ש לקמן דף קט ע"ב, שכיון שגרע ההוא מבועא, לכך האשה וילדיה תהיה לאדוניה, והוא יצא בגפו, נפיק מהאי עלמא דלחודוי יחידאה, ולאחדא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא. וק"ו הוא, השתא ומה התם שמדבר על מאן דאשתדל בקדמיתא ולא יכיל, אפ"ה נענש. כ"ש הכא, שמדבר על מאן דנפיק יחידאי בלא נוק' כלל, שאע"פ שהוליד בנים בגלגולים ב' עם הגרוש, שבודאי ענוש יענש על דגרע ההוא מבועא בקדמיתא, וז"ש הזהר מאי יצא בגפו הא אתמר כן פי' מורינו (מ"מ).

⁴⁵⁶⁴ פי' כיון שעשה תשובה ועסק בפריה ורביה, דרשינן נמי והוא יצא בגפו, שר"ל יזכה למעלה רמה (מ"מ).

⁴⁵⁶⁵ שאלו לחכמה הנפש החוטאת מה דינה ואמר (משלי יג כא) חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה אמר (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה ואמרה יביא קרבן ויכפר לו. שאלו להקב"ה, ואמר יעשו תשובה, שאלו הד' תלוין בד' אותיות הויה, חכמה רומזה ל', וכן הג' האחרים, כי כל אות השיבה כפי מדתה, וכפי גודל החטא עד איזה אות מגיע חטאו, עד שה' אחרונה הנק' תשובה, אמרה בתשובה יתקן. וכפי חטאו בבחי' האות, שם יתוקן בתשובתו, ויעלה עד שם אפי' בבחי' ה'. וזה (דברים ד ל) עד ה' אלהיך ועד בכלל, ויש עד ולא עד בכלל, כי בתשובתו עולה עד ה', ולא עד הה', כמ"ש עד ה', וזהו ולא עד בכלל. וכאן תלוי מאמר חז"ל שנראה זה הפך מזה, כי יש אומרים במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', ויש אומרים כי זה נאמר על בעלי תשובה, אבל צדיקים (ישעיה סד ג) עין לא ראתה. ובזה הנזכר יתורץ, לפי המדרגה שיעלה הבעל תשובה, אם יעלה עד י', ששם חטאו, אפי' צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. אבל אם בעלי תשובה עולה בתיקונו במקום ה', כי שם חטאו, בוודאי שהצדיקים גמורים מעלתם יותר גדולה, ובזה מתורצת השמועה (זהר הרקיע).

⁴⁵⁶⁶ כאן שייך מה שאמר לקמן קח ע"ב לא אצא חפשי וגו' (דרך אמת).

⁴⁵⁶⁷ נמחק בדפ"ו.

ספר שמות

קודשא בריך הוא] (דאל צבאות קרי ביה) [מקבל וכיון לה דכתיב יהו"ה צבאות] יעץ⁴⁵⁶⁸ ומי יפר (ישעיה יד כז) דא איהו⁴⁵⁶⁹ רזא סתימא ותו כד קודשא בריך הוא אומי אומאה לא אומי אלא אם לא יעביד תיובתא דהא לית פתגמא דקיימא קמי תיובתא ועל כלא מכפר קודשא בריך הוא כד עבדין תיובתא שלימתא קודשא בריך הוא מקבל דכתיב (ירמיה כב כד) חי אני נאם יהו"ה כי אם יהיה כניהו וגו' וכתיב (שם ל) כתבו⁴⁵⁷⁰ האיש הזה ערירי וגו' ובתר דתב בתיובתא כתיב (ד"ה א ג יז) ובני יכניהו (כניהו) אסיר בנו וגו' מכאן דתשובה מתברר כמה [גוחין (נ"א גזורין)] וגזרין (גזירין) ודינין וכמה שלשלאין דפרולא ולית מאן [נ"א מה] דקיימא קמי דתיובתא:	ועוד כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה, לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה, שהרי אין דבר שעומד בפני התשובה. ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא כאשר עושים תשובה שלמה, הקדוש ברוך הוא מקבל, שנאמר "חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו'", ונאמר "כתבו את האיש הזה ערירי וגו'". ואחר ששב בתשובה נאמר "ובני יכניה אסר בנו וגו'". מכאן שתשובה משכרת כמה גזרות ודינים וכמה שלשלאות ברזל, ואין מי שעומד לפני התשובה.
ועל דא כתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי אשר פשעו בי לא כתיב אלא הפושעים בי דלא בעאן לאתבא ולא תנחמא על מה דעבדו אבל כיון דאתנחמו הא מקבל לון קודשא בריך הוא:	ועל זה נאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי". "אשר פשעו בי" לא נאמר אלא "הפושעים בי", שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו, אבל כיון שהתנחמו, הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.
בגין כך בר נש דא אף על גב דפשע ביה ופגים באתרא דלא אצטריך ותב לקמיה מקבל ליה וחם עליה דהא קודשא בריך הוא	לכן האדם הזה, אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו, מקבל אותו וחם עליו, שהרי הקדוש ברוך הוא
קו/ב	
[מלא רחמין הוא מליא עליה רחמין] ומלא רחמין⁴⁵⁷¹ איהו (מליא עליה רחמין) ואתמלי רחמים על כל עובדיו כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) ורחמיו על כל מעשיו אפילו על בעירי	הוא מלא רחמים, ומתמלא רחמים על כל מעשיו, כמו שנאמר "ורחמיו על כל מעשיו", אפילו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו. אם עליהם מגיעים רחמיו, כל שכן על בני אדם, שיוודעים

⁴⁵⁶⁸ דאפי' נשבע הקב"ה, חוזר בה, כי ה' לא נשבע אלא אם לא ישוב בתשובה. וראה כמה יגדל כח של תשובה. גם עיין, כי האדם צריך שיעשה תשובה גמורה, ובפרט בענין הגלגול, כי ברוב עוונות, רוב נשמתיו הם מגולגלות, וצריכים אנו לשוב בתשובה בכוונה זו, כי בהעדר פו"ר ירד מעלמא דדכורא לעלמא דנוק', ולזה נתפלל אל ה' ונשוב בכל לב, כדי שנשוב לעלמא דדכורא, ולא נשאר בנוק', כי אין יודעים מה הוא גלגולנו. ואם אנו בעולם אם לאו, ובכח אותה התשובה שלימה אז נק' בעל תשובה, ר"ל שנהיה בעל מעלמא דדכורא שהוא בעל דמלכות הנק' תשובה (זהר הרקיע).

⁴⁵⁶⁹ איהו (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁰ את (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵⁷¹ עי' מכילתא (שירה ד): [הקב"ה התגלה לכלל ישראל] בסיני כזקן מלא רחמים שנא' (שמות כ"ד) ויראו את אלהי ישראל. ועי' ב"ע (לד ע"ב): ידוע שהסבא הוא רחמים והדין נסתר בפנימיותו כמ"ש זקן מלא רחמים ועי' אמר כאן סבא דעתוי סתים ומוחי' סתים ושקית. כמשל כחמר טב על דורדייא. הלשון מוחיה סתים הוא מאד"ר קכח ע"ב: והאי מוחא דאיהו האי חכמתא סתימאה שקיט ואשתכח באתריה כחמר טב על דורדייה [דורדיא] ה"ה השמרים, הן תוקף הדין. אמנם במקום זה עצמו הוא "שקית", שכן במר"ס, אע"ג שהוא שורש הדין (שכן בו מתלבש גבורה דרדל"א - בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ג ד"ה ובמר"ס) מ"מ בו עצמו אין הדין ניכר אלא נכפף (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה והענין כי, וכן בהגר"א בתז"ח כ"ד ע"ב ד"ה גליף). והיינו דאמרי סבא דעתוי סתים ומוחיה סתים [כמש"כ (משלי יא ב) ואת הצנועים חכמה, שת"ח אינו מגלה את חכמתו ודעתו. וכמו כן כאן, מר"ס דע"ק הוא סתום, ובו נמצא גילוי הצניעותא ה"ה הרדל"א, ומר"ס הוא המסתירו. ושם מצויים הסודות הנסתרים, שאינם מתגלים אלא לצדיקים לעתיד לבא (ב"ע לד ע"ב)] ושכח [דהיינו שמשכך (מגביל) שארי אברים מלפעול רצונם וחפצם (מ"א טו)]. ועי' תיקו"ז עו ע"ב שמו"ס היא עיקר א"א.

ספר שמות

ומכירים לשבח רבונם, שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם, ועל זה אמר דוד "רחמיך רבים ה' כמשפטך חייני".	ועופי ומאטון (מטון) רחמיו אי עליהו ומאטון (מטון) רחמיו כל שכן על בני נשא דידעין ואשתמודעין [לשבתא] למאריהון דרחמיו מאטון עליהו ושראן עליהו ועל דא אמר דוד (שם קיט קנו) רחמיך רבים יהו"ה כמשפטך חייני:
אם על רשעים מגיעים רחמיו, כל שכן על צדיקים. אלא מי צריך רפואה, אותם בעלי כאבים, ומי הם בעלי כאבים, אלה אותם רשעים הם צריכים רפואה, ורחמי הקדוש ברוך הוא רחמים עליהם, שלא יהיו עוזבים ממנו. והוא שלא מסתלק מהם וישובו כנגדו. כשהקדוש ברוך הוא מקרב, הוא מקרב בימין. וכשדוחה, דוחה בשמאל. ובשעה שדוחה הימין מקרבת, מצד הזה דוחה ומהצד הזה מקרב, והקדוש ברוך הוא לא עוזב את רחמיו מהם.	אי על חייבין ומאטון (מטון) רחמיו כל שכן על זכאין אלא מאן בעי אסוותא אינון מארי זכאבין ⁴⁵⁷² (כאיבין) ומאן אינון מארי זכאבין אלן אינון חייבין אינון בעאן אסוותא ורחמי דקודשא בריך הוא רחמים ⁴⁵⁷³ עליהו דלא יהון שביקין מניה ואיהו דלא אסתלק מניהו ויתובון לקבליה כד מקרב קודשא בריך הוא בימינא מקרב וכד דחי בשמאלא דחי ובשעתא דדחי ימיניה ⁴⁵⁷⁴ מקרב מסטרא דא דחי ומסטרא דא מקרב ⁴⁵⁷⁵ וקודשא בריך הוא לא שביק רחמיו מניהו:
בא וראה, מה נאמר "וילך שובב בדרך לבו", ונאמר אחריו "דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמיו לו ולאבליו" ו"וילך שובב", אף על גב שהרשעים עושים כל מה שעושים בזדון, שהולכים בדרך לבם ואחרים עושים בהם התראה, ולא רוצים לציית להם. בשעה ששבים בתשובה ונוטלים דרך טובה של תשובה, הרי הרפואה מוזמנת כנגדם.	תא חזי מה כתיב (ישעיה נז יז) וילך שובב בדרך לבו וכתיב בתריה דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמיו לו ולאבליו וילך שובב אף על גב דחייבין עבדין כל מה דעבדין בזדון דאזלין בארחא דלבייהו ואחרנין (ואחרין) עבדין בהו התראה ולא בעאן לציית ⁴⁵⁷⁶ לון בשעתא דתבין בתשובתא ונטלין ארחא טבא דתיובתא הא אסוותא זמינא לקבליה ⁴⁵⁷⁷ :
עכשיו יש להתבונן, אם הפסוק נאמר על החיים או שעל המתים נאמר הפסוק, שהרי ראש הפסוק אינו סוף והסוף אינו ראש. ראש הפסוק מראה על החיים, וסופו מראה על המתים. אלא שהפסוק (ראש הפסוק) אומר בעוד שהאדם הוא בחייו, וכך הוא "וילך שובב בדרך לבו", משום שיש בו יצר הרע חזק ומחזיק בו,	השתא אית לאסתכלא אי על חייא אמר קרא או על מיתאי ⁴⁵⁷⁸ אמר קרא דהא רישא דקרא ⁴⁵⁷⁹ לאו איהו סיפא וסיפא לאו איהו רישא דקרא אחזי על חייא וסופיה אחזי על מתייא אלא קרא וס"א רישא דקרא אמר בעוד דבר נש איהו בחייו והכי הוא וילך שובב בדרך לבו בגין

⁴⁵⁷² עי' תיקו"ז קי ע"ב: ואלין דחביבין יסורין אתהפך לון מדינא לרחמי יהו"ה ובההוא זמנא אבן מאסו וכו' מה דהות י' לתתא אתחזרת לעילא, ועי' בהגר"א על תיקו"ז עד ע"א: הש"י שולח עניות לאדם בעוה"ז להנצל מדינא דההוא עלמא כנ"ל. אבל למי שאינו נותן לו עניות, ניתן לו עניות דאורייתא, שהוא חלל בחייו, וסובל מרעין ומיתה בההוא עלמא, והאסוותא לזה שישוב ויתעסק באורייתא.

⁴⁵⁷³ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁷⁴ ימינא (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁵ עי' ח"א רנ"ג ע"א: יסוד צדיק ביה סו"ד תהא שמאל (דוחה) אף על פי דאוקימנא ביה (שם מו כו) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה (וגו') ששים ושש בגין דאתקשר בשמאל וימין מקרבת בגין דתליא מניה עמודא דאמצעיתא. ועי' בהגר"א בתז"ח נא ע"ב: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרב ולכן אמרו שגבורה בשמאל שהוא יד כהה שדין הקב"ה אינו בכח משא"כ חסדו וז"ש ואחרא מקרב.

⁴⁵⁷⁶ לצייתא (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁷ לקבליהו (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁸ מתייא (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁹ קרא (דפ"ו).

ספר שמות

ולכן "הולך שובב", ולא רוצה לשוב בתשובה.	דיצר הרע דביה תקיף ואתתקף (ואתקף) ביה ועל דא אזיל⁴⁵⁸⁰ שובב ולא בעי לאתבא בתיובתא:
הקדוש ברוך הוא רואה את דרכיו שהולכים ברע בלי תועלת, אומר הקדוש ברוך הוא, אני צריך להחזיק בידו, זהו שנאמר "דרכיו ראיתי וארפאהו", שהולכים בחשכה. אני רוצה תת לו רפואה, זהו שנאמר "וארפאהו". הקדוש ברוך הוא מכניס ללבו דרך התשובה שלו ורפואה לנשמתו. "ואנחהו", מה זה "ואנחהו", כמו שנאמר "לך נחה את העם", הקדוש ברוך הוא מנהיג אותו בדרך ישר, כמי שמחזיק בידו של אחר ומוציא אותו מתוך החשכה.	קודשא בריך הוא חמי ארחי דקא אזלין בביש בלא תועלתא אמר קודשא בריך הוא אנא אצטריכנא לאתקפא בידיה דהא הוא דכתיב דרכיו ראיתי וארפאהו⁴⁵⁸¹ דקא אזלין בחשוכא אנא בעי למיהב ליה אסוותא [דהא הוא דכתיב] וארפאהו קודשא בריך הוא איהו אעיל בלביה וארחי (ארחי) דתיובתא ואסוותא לנשמתיה ואנחהו מאי ואנחהו כמה דאת אמר (שמות לב לד) לך נחה את העם אנהיג ליה קודשא בריך הוא בארץ מישר כמאן דאתקיף בידא דאחרא ואפקיה מגו חשוכא:
"ואשלם נחמים לו ולאבליו", הרי נראה שהוא מת, אלא כן הוא ודאי מת, ועומד בחיים. שהואיל (אלא שודאי הוא חי ועומד בחיים, והואיל) והוא רשע, נקרא מת. מה זה "ואשלם נחמים לו ולאבליו", אלא הקדוש ברוך הוא עושה טוב עם בני אדם, שכיון שנכנס משלש עשרה שנים ומעלה, מפקיד עמו שני מלאכים שומרים, ששומרים אותו, אחד מימינו ואחד משמאלו.	ואשלם נחומים לו ולאבליו הא אתחזי ודמיתא (כמיתא) איהו אלא⁴⁵⁸² ואין ודאי מיתא איהו וקיימא בחיין דהואיל וס"א אלא ודאי חי איהו וקיימא בחיין והואיל ואיהו רשע מיתא אקרי מהו ואשלם נחומים לו ולאבליו אלא קודשא בריך הוא עביד טיבו עם בני נשא ודכיון (וכיון) דעאל מי"ג שנין ולהלאה פקיד עמיה⁴⁵⁸³ תרינ מלאכין נטורין דנטרי ליה חד מימיניה וחד משמאליה⁴⁵⁸⁴:
כד אזיל בר נש בארץ מישר אינון חדאן ביה ואתקיפו עמיה בחדוה מכרון קמיה ואמרין הבו יקר לדיוקנא דמלכא וכד אזיל בארץ עקימו אינון מתאבלן עליה ומתעברן מניה כיון דאתקיף ביה קודשא בריך הוא ואנהיג ליה בארץ מישר כדין כתיב (ישעיה נז יח) ואשלם נחומים לו ולאבליו ואשלם נחומים לו בקדמיתא דאיהו אתנחם על מה דעבד בקדמיתא ועל מה דעבד השתא ותב בתיובתא ובתר כן ולאבליו אינון מלאכין דהוו מתאבלן עליה כד אתעברו מניה והשתא ודאתהדרו (דאתהדרי) בהדיה הא ודאי נחומים לכל סטריין:	כשאדם הולך בדרך ישר, הם שמחים בו ומחזקים אותו בשמחה, מכריזים לפניו ואומרים תנו כבוד לדמות המלך. וכשהולך בדרך עקם, הם מתאבלים עליו ועוברים ממנו. כיון שהקדוש ברוך הוא מחזיק בו ומנהיג אותו בדרך ישרה, אז נאמר "ואשלם נחמים לו ולאבליו", "ואשלם נחמים לו" בתחילה, שהוא התנחם על מה שעשה בתחילה, ועל מה שעושה עכשיו, ושב בתשובה. ואחר כך "ולאבליו", אותם מלאכים שהיו מתאבלים עליו, כשעברו ממנו ועכשיו שחזרו עמו, הרי ודאי נחומים לכל הצדדים.

⁴⁵⁸⁰ אזל (דפ"ו).

⁴⁵⁸¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁸² מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁸³ בראשית קמד ע"ב קסה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁸⁴ עי' ח"א קסה ע"ב שהם יצר טור ויצר הרע. ועיי"ש ברמ"ז: שאז מזדווגים רוח ונפש שה"ס חו"ג ולכן הם מתחלקים חד לימינא וחד לשמאלא, פי' חסדים לימין הלב שהוא הרוח וגבורות בחלל שמאל שהוא של דם, ומזה נמשך אופן עומדם יצר טוב לימינא וכו', ע"כ. דמתלבש ביומין דיליה שהן לבושין צואים שבהם האדם נידון וכן לטובה בהן מקבל שכר והן נגד ב' יצרים דדכורא מעיד ונוק' מתקוממת לו כמ"ש יגלו שמים כו' וארץ כו' והן תרינ מלאכין דאזלין עמי' דב"נ מימינא ומשמאלא ורשעים שניהם רעים ומ"מ שניהם בסט' דנוק' (בהגר"א בתיקו"ז קלו ע"ד).

ספר שמות

ועכשיו הוא ודאי חי, חי בכל הצדדים, אחוז בעץ החיים. וכיון שאחוז בעץ החיים, אז נקרא בעל תשובה, שהרי גם כנסת ישראל נקראת תשובה, והוא נקרא בעל תשובה. והראשונים אמרו בעל תשובה ממש. ועל זה, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד במקום שבעלי תשובה עומדים.	והשתא איהו חי ודאי חי בכל ספרין אחיד באילנא דחיי וכיון דאחיד באילנא דחיי כדון אקרי בעל תשובה ⁴⁵⁸⁵ דהא כנסת ישראל תשובה אופ הכי אקרי ואיהו בעל תשובה אקרי וקדמאי אמרו בעל תשובה ממש ⁴⁵⁸⁶ ועל דא אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (כו) [במקום שבעלי תשובה עומדים] ⁴⁵⁸⁷ :
דוד המלך אמר "לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו'". "לך לבדך", מה זה "לך לבדך". אלא משום שיש חטאים שחוטא אדם לקדוש ברוך הוא ולבני אדם, ויש חטאים שחוטא לבני אדם ולא לקדוש ברוך הוא, ויש חטאים שחוטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם אחרים. דוד המלך חטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם.	דוד מלכא אמר (תהלים נא ו) לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו' לך לבדך מאי לך לבדך אלא בגין דאית חובין דחטי בר נש לקודשא בריך הוא ולבני נשא ואית חובין דחטי ⁴⁵⁸⁸ לבני נשא ולא לקודשא בריך הוא ואית חובין דחטי לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא ולבני (לבר) נשא אחרא ⁴⁵⁸⁹ דוד מלכא חב לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לבני נשא:
ואם תאמר הרי	ואי תימא הא
	קז/א
חטא אותו החטא של בת שבע, ושנינו מי שבא על אשה ערוה ברצונה אסר אותה על בעלה, וחטא לחברו וחטא לקדוש ברוך הוא. לא כך הוא, שההוא שאתה אומר בהתיר היה, ודוד לקח את שלו, וגט היה לה מבעלה טרם שהלך לקרב, שכך היה מנהג של כל ישראל, שנותנים גט [ל]זמן לאשתו כל שיוצא לחיל, וכך עשה אוריה לבת שבע. ואחרי	חב ההוא חובא דבת שבע ותנינן מאן דאתי על וערוהו אתתא ברעותא ⁴⁵⁹⁰ אסרה על בעלה וחב לחבריה וחב לקודשא בריך הוא לאו הכי הוא [בההוא חובה דאחמר בתרא] ודההוא [בההוא דאת אמר בהיתרא] הוה ודוד דיליה נקט וגט הוה לה מבעלה עד לא יהך לקרבא דהכי הוה מנהגא דכל ישראל דיהבין גט זמן לאתתיה ⁴⁵⁹¹ כל דנפיק חילא וכן עבד אוריה

⁴⁵⁸⁵ נשא קבב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁸⁶ פ' שהוא עולה לאבא ונק' בעל הבינה (מ"מ).

⁴⁵⁸⁷ פ' בינה וז"ש באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן דהיינו בינה שהז"א השקאתו היא משם (מ"מ) ח"ג טז ע"ב). וז"ש (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבע"ת עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי הצדיקים הגמורים הם בסוד מדריגת הרוח שתלוי בעבודה בסטרא דדכורא, אבל בע"ת צריכים לעלות לבינה בבחינת סיוע עליון בסוד מ"ש שחותר חתירה מתחת כסה"כ מקום ששם אין בחירה ועבודה ואינו תלוי ביד האדם, ומשם הוא תיקונו, וכן הוא בסוד אלף הז' שאז מלכות סלקא לבינה, הוא ג"כ בסוד התשובה למקום שאין שם עבודה, ובינה מעברת ממנה כל הקלקולים שהיו דבוקים בה בסוד דנפקא מאתלטיא, ונותנת בה אורות חדשים מה שלא היה בתחילה, והיינו סוד הגדרים וסייגים שצריך בע"ת מה שאינו לפי הגבול של התורה בחיוב העבודה, וז"ס ההפרש שבין תיקוני גלגלתא ובין תיקוני הדיקנא, והענין סוד נורא מאד (פת"ש א"א לא).

⁴⁵⁸⁸ דחטא (דפ"ו).

⁴⁵⁸⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁹⁰ "אתתא ברעותא" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁹¹ בפרק במה בהמה יוצאה בדף נו אמרו כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, ופ' רש"י – גט כריתות על תנאי שאם ימות תהיה מגורשת מעכשיו. וכתבו תוס' וצ"ל לפירושו שאף על גב שאוריה בא מן המלחמה, התנאי היה אם לא ישוב בסוף המלחמה שיהיה גט, אך קשה דתנן מה היא באותם הימים, ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש גמורה. ונר' לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלי שום תנאי ולפי זה הפי' של הסבא כאן הוא פ' ג' שהיו כותבים גט זמן ולאחר עבור הזמן היא מגורשת ומעשה בת שבע היה אחר עבור הזמן, ואפשר להסכים ולכלול פ' זה בכונת רש"י, ור"ל שאם ימות או יתעכב ולא יחזור לזמן שקבעו תהיה מגורשת. והגם שהוא גט זמן, הנה בסופו נעשה גט כריתות ובזה ג"כ יסכים פ' הסבא עם מ"ש בזהר בראשית דף ח ע"א, ז"ל, ותו בהיתרא הוה כל מה דהוה, דהא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטר בגט לאנתתיה וכו' (מ"מ).

ספר שמות

שעבר זמן והיתה פטורה לכל, לקח אותה דוד, ובהתיר עשה כל מה שעשה.	לבת שבע ולבתר דעבר זמן ויהוה ⁴⁵⁹² (ו)פטורה לכלא נטל לה דוד ובהתרא עבד כל מה דעבד:
שאלמלא לא כך, וזה היה באסור, לא היה משאיר אותה הקדוש ברוך הוא בידו, והיינו שנאמר לעדות "וינחם דוד את בת שבע אשתו", עדות שאשתו היא ודאי, אשתו ובת זוגו היתה שהזדמנה אליו מיום שנברא העולם. וסוד הדבר, מלכות של מעלה שהוא נעשה רגל רביעית למרכבה העליונה, ונקרא בת שבע, "על אבן אחת שבעה עיניים". הרי עדות שלא חטא דוד את חטא בת שבע כמו שאמרנו.	דאלמלא לאו הכי וּבִאֲסוּרָא (אי באסורא) הוה לא שבקה קודשא בריך הוא לגביה והיינו דכתיב לַסְהֲדוּתָא (ש"ב יב כד) וינחם דוד את בת שבע אשתו סהדותא דאשתו היא ודאי אשתו ובת זוגו הות דאזדמנת לגביה מיומא דאתברי עלמא ⁴⁵⁹³ ורזא דמלתא מלכותא דלעילא דאיהו אתעביד רגלא רביעאה למרכבתא עלאה ואתקרי בת שבע על אבן אחת שבעה עינים (זכריה ג ט) ⁴⁵⁹⁴ הא סהדותא דלא חב דוד [מהו חובא דחב קודשא] וחובה דבת שבע כדקאמרן:
ומה החטא שחטא אלא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לאחר, שהרג את אוריה בחרב בני עמון, ולא הרג אותו בשעה שאמר לו "ואדני יואב", שהרי דוד היה אדון עליו ועל יואב, והפסוק מוכיח, שנאמר "אלה שמות הגבורים אשר לדוד", ולא אשר ליואב. ולא הרג אותו באותה שעה, והרג אותו בחרב בני עמון.	ומה היא חובה דחב אלא ⁴⁵⁹⁵ (אלא לקודשא) בריך הוא בלחודוי ולא לאחרא ⁴⁵⁹⁶ דקטל לאוריה בחרב בני עמון ולא קטליה איהו בשעתא דאמר ליה ואדני יואב (שמואל ב' יא יא) דהא דוד הוה רבון עליה ועל יואב ⁴⁵⁹⁷ וקרא אוכח דכתיב (שם כג ח) ואלה שמות הגבורים אשר לדוד ולא אשר ליואב ולא קטליה ההיא

⁴⁵⁹² והות (דפ"ו).

⁴⁵⁹³ ע"י תז"ח ב ע"ב: שקוצי"ת דנשמתא בהון פרכת לעלא בכל ליליא וליליא והאי איהו נשמת כל חי דאצילותא מאמא עלאה ושבע שמהן אלין דפרחת בהון אנון שבע דכלילן בבת שבע דאיהי שכינתא תתאה כלילא משבע ספירן דעליהו אמר דוד (דברי הימים א' כט) לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ ואמא עלאה איהי הנשר הגדול בעל הכנפים. תרגום: שקוצי"ת, שהנשמה פורחת בהם למעלה בכל לילה ולילה, וזוהי "נשמת כל חי" (פסד"ז של שבת וי"ט) שהאצילות מן האם העליונה, ושבעת השמות הללו שפורחת בהם, הם שבע שכלולים בבת שבע, שהיא השכינה התחתונה, כלולה משבע ספירות, שעליהם אמר דוד "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ". והאם העליונה היא הנשר הגדול בעל הכנפים.

וע"י ב"ע קמז ע"ב: בת שבע אשת דוד והיא בת מאימא שנק' שבע כידוע וז"ש לקמן בת מאימא דטרדין לכולא והיא הנוקבא דנפקא מאתלטייא וכן בת שבע תחילה היתה אשת אוריה החתי בסט"א כמ"ש בזהר שהי' כעין דוגמת ארץ ישראל שנתנה תחילה לכנענים כידוע וז"ס כל מלכות ב"ד הכל מבית שבע ונק' דוד יפה עינים שתיקן הנקודות דנפקין מעיינין דאתלהטו בסומקא וע"י דוד נרחצו העינים.

⁴⁵⁹⁴ ורזא דמלתא עד כאן מוסגר בדרך אמת.

⁴⁵⁹⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁹⁶ ועוד יש סוד גדול במ"ש הכתוב צדק ילין בה שידוע שבירושלים היה מקום סנהדרי גדולה דהיינו דינא והם ע"ב סנהדרין שהם בהיכל הזכות מסט' דעיינין עיני ה' משוטטות כו' כי כל הדינין שבעינין דז"א יורדים לנוקבא ולכן נקראת בת שבע ברזא דז' עיינין דאשגחותא דנפקין מאוכמתא דעינא וסוד זה נאמז בסבא דמשפטים (דף ק"ז) אלא מה הוא חובא דחב לקוב"ה בלחודוי ולא לאחרא דקטל לאורי' בחרב בני עמון כו' והכוונה בזה כמ"ש רז"ל שחטא דוד במה שלא דנו בסנהדרין והם ע"ב דנפקין מז' עיינין דאשגחותא כמ"ש ל, ונק' דכורין שהם בעיינין דדכורא, ונק' ג"כ נוקבין שהם ברזא דבת עין, אוכמתא דעינא, והולכים אח"כ לנוק', ומשם להיכל הזכות. ודוד ירית לבת שבע שהוא אוכמתא דעינא, וביה הוה תלי לדינא ליה לאוריה על שמרד במלכות ב"ד, ועל דקטליה בחרב בני עמון גרם פגם בעיינין עילאין, וגרם פגם ברגליים שהם תליין בעייני' ושם הוא אחיזת הסט"א כמ"ש הני ברכי דשלהי כו' וז"ש דחרב בני עמון נחש הוה חקיק עליו וכמ"ש אצל עשו איש יודע ציד כו' ותרגומו גבר נח"שירכ"ן נח"ש ירכן והוא בנו"ה שנק' בנים כידוע ב"פ ב"ן גי' צ"ד שע"י אתלכדין רגלין דקדושה (ב"ע קפ ע"ב).

⁴⁵⁹⁷ "ועל יואב" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

שעתא וקטליה בחרב בני עמון:	
וקרא אמר ולא נמצא אתו דבר (מ"א טו ה) רק בדבר אוריה החתי רק למעוטי קא אתי בדבר אוריה ולא באוריה וקודשא בריך הוא אמר (ש"ב יב ט) ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל חרב בני עמון והוה חקיק ביה חויה עקיס דיוקנא דדרקון (ע"ז הוה חקיק ביה חויה עקיס) ואיהו ע"ז דלהון אמר קודשא בריך הוא יהבת חילא לההוא שקוץ נדכיון דחרב בני עמון אתגבר ההיא שעתא על אוריה כמה תוקפא תקיף ההוא חויה עקימא] בגין דבשעתא דקטלו בני עמון לאוריה וסגיאין מבני ישראל עמיה ואתגבר בההיא שעתא חרב בני עמון כמה תקפא אתתקף ההיא ע"ז שקוץ⁴⁵⁹⁸:	והפסוק אומר ולא נמצא איתו דבר "רק בדבר אוריה החתי". "רק", למעט הוא בא. "בדבר אוריה" ולא באוריה. והקדוש ברוך הוא אמר "ואותו הרגת בחרב בני עמון", וכל חרב בני עמון היה חקוק בו נחש עקום, דמות של דרקון, והוא עבודה זרה שלהם. אמר הקדוש ברוך הוא, נתת כח לאותו שקוץ, כיון שחרב בני עמון התגברה אותה שעה על אוריה, כמה חוזק התחזק אותו נחש העקום, משום שבשעה שהרגו בני עמון את אוריה ועמו רבים מבני ישראל, והתגברה באותה שעה חרב בני עמון, כמה חוזק התחזקה אותה עבודה זרה שקוץ.
ואי תימא אוריה לא הוה זכאי כיון דכתיב עליה אוריה החתי לאו הכי זכאה הוה אלא דשמא דאתריה הוה חתי כמה דאת אמר (שופטים יא א) ויפתח הגלעדי על שום אתריה אתקרי הכי:	ואם תאמר שאוריה לא היה צדיק, כיון שנאמר עליו "אוריה החתי". לא כך, צדיק היה, אלא ששם מקומו היה. חתי, כמו שנאמר "ויפתח הגלעדי", על שם מקומו נקרא כך.
ועל דא בדבר אוריה החתי דשקוץ בני עמון אתגבר על מחנה אלהים דמשריתא דדוד דיוקנא ממש דלעילא הוה ובההוא שעתא דפגים דוד משריתא דא פגים לעילא משריתא אחרא ועל דא אמר דוד (תהלים נא ו) לך לבדך חטאתי לבדך ולא לאחרא דא הוה ההוא חובה דחב לגביה ודא הוא בדבר אוריה ודא הוא בחרב בני עמון:	ועל זה "בדבר אוריה החתי", ששקוץ בני עמון התגבר על מחנה אלהים, שמחנות דוד היו ממש דמות שלמעלה. ובאותה שעה שפגם דוד מחנה זה, פגם למעלה מחנה אחר. ועל זה אמר דוד "לך לבדך חטאתי", לבדך ולא לאחר, שהוא היה אותו החטא שחטא אליו, וזהו "בדבר אוריה", וזהו "בחרב בני עמון".
כתיב (ד"ה ב' מז ט) כי יהו"ה עיניו משוטטות בכל הארץ אלין⁴⁵⁹⁹ נוקבין וכתיב (זכריה ד י) עיני יהו"ה⁴⁶⁰⁰ משוטטים⁴⁶⁰¹ אלין דכורין והא ידעין אינון⁴⁶⁰² דוד אמר (תהלים נא ו) והרע בעיניך עשיתי בעיניך לפני עיניך מבעי ליה אלא מאי בעיניך אמר דוד בההוא אתר דחבנא בעיניך הוה דהוינא ידע דהא עיניך הוו זמינין וקיימן קמאי ולא חשבנא לון הרי חובא דחבנא ועבדנא באן אתר הוה בעיניך:	נאמר "כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ", אלו הנקבות. ונאמר "עיני ה' המה משוטטים", אלו הזכרים. והרי הם ידועים. דוד אמר "והרע בעיניך עשיתי". "בעיניך" היה צריך להיות "לפני עיניך". אלא מה זה "בעיניך". אמר דוד, באותו מקום שחטאתי, בעיניך היה. שהייתי יודע, שהרי עיניך היו זמינים ועומדים לפני, ולא החשבתי אותם. הרי החטא שחטאתי ועשיתי, באיזה מקום היה, בעיניך.

⁴⁵⁹⁸ עי' ח"א קעג ע"א שדוד שם כתרם בראשו, ועי"ש באור יקר.

⁴⁵⁹⁹ ויחי רמח ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁰⁰ המה (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶⁰¹ הזכרים שבהקליפות הם אינם מפתים להאדם להחטיא אותו, אלא עיקרם הוא להשגיח על מעשה בני אדם, ועליהם נאמר בזכריה (ד י) שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, והם לגלאלה עובדין כמ"ש ב'פ' האזינו (רצג ע"ב). וע' פ' משפטים (קז ע"א) והם השנים אנשים מרגלים הנאמר ביהושע, כי הם מאללי ארעא (דע"ה ח"ב סג ע"ב), ועי' בהגר"א על ספד"צ לא ע"א, שהם המקטרגים, וזה יצר פנימי יותר מאשר נשים זונות שהמה המפתות מבחוץ.

⁴⁶⁰² עי' ח"ג רצג ע"ב ולקמן רנב ע"א (לש"ו).

ספר שמות

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך (שם) ולא יהא לי פתחון פה למימר קמך תא חזי כל [אומנא] (אומנותא) כד מליל באומנותיה [קא ממלל] (מליל) מליל דוד בדיחא דמלכא⁴⁶⁰³ הוה ואף על גב דהוה בצערא כיון דהוה קמי מלכא תב לבדיחותיה [כמה דהוה] בגין לבדחא למלכא:	"למען תצדק בדברך תזכה בשפטך", ולא יהיה לי פתחון פה לומר לפניך. בא וראה, כל אמן כשמדבר, הוא מדבר באומנותו. דוד היה משמח המלך, ואף על גב שהיה בצער, כיון שהיה לפני המלך, שב לשמחתו כמו שהיה, כדי לשמח את המלך.
אמר מארי דעלמא אנא אמינא (שם כו ב) בחנני יהוה ונסני ואת אמרת דלא איכול לקיימא בנסיונך הא חבנא למען תצדק בדברך ויהא ומילך (מלך) קשוט דאלמלא לא חבנא יהא מלה דילי קשוט ויהא ומילך (מלך) בריקניא השתא דחבנא בגין דלהוי ומילך (מלך) קשוט יהיבנא אתר לצדקא ומילך (מלך) בגין כך עבידנא למען ותצדק בדברך תזכה בשפטך אהדר דוד לאומנותיה ואמר גו צעריה מלין דבדיחותא למלכא:	אמר רבוננו של עולם, אני אמרתי "בחנני ה' ונסני", ואתה אמרת שלא אוכל לעמוד בנסיונך. הרי חטאתי "למען תצדק בדברך", ויהיה דברך אמת, שאלמלא לא חטאתי, יהיה דברי אמת ויהיה דברך בריקנות. עכשיו שחטאתי כדי שיהיה דברך אמת, נתתי מקום לצדק דבריך, לכן עשיתי "למען תצדק בדברך תזכה בשפטך". חזר דוד לאומנותו, ואמר תוך צערו דברי בדחנות למלך.
תנינן לאו דוד אתחזי להווא עובדא דהא איהו אמר (שם קט כב) ולבי חלל בקרבי אנקיד חלל כבר הוה חלל	שנינו, דוד לא היה ראוי לאותו המעשה, שהרי הוא אמר "ולבי חלל"
קז/ב	
בקרבי⁴⁶⁰⁴ הכי הוא אבל אמר דוד בלבא אית תרין היכלין⁴⁶⁰⁵ בחד דמא ובחד רוחא ההוא חד דמלייא דמא ביה דיורא ליצר הרע ולבי לאו הכי דהא ריקן איהו ולא יהבית דיורא לדמא בישא לשכנא ביה יצר הרע⁴⁶⁰⁶ ולבי ודאי חלל איהו	בקרבי", כך הוא, אבל דוד אמר, בלב יש שני היכלות, באחד דם ובאחד רוח. אותו האחד שמלא בדם, בו יש דיור ליצר הרע, ולבי לא כך, שהרי הוא ריקן, ולא נתתי דיור לדם רע לשכן בו יצר הרע. ולבי הוא ודאי חלל בלי דם רע,

⁴⁶⁰³ עי' אור יקר על תיקון יב (ח"ד בבא מציעא ש"ב סי' ג): "איתער דוד" בדיחא דמלכא בבחינת מדתו שהוא "כנור", דהיינו מלכות המנגנת תמיד שהיא בחינה למטה. "דאיהו מנגן" סוד התעוררות כל כחותיה וכו'.

עי' ב"ע כו ע"ב: במו"ס הוא גבורה דע"י והוא סוד יצחק ושם הוא בסוד ישחק בשין דין מבוסס כידוע והוא סוד השמחה והשחוק כידוע שכל שמחה הוא בגבורה בסוד הלויים שהם בדיחי מלכא.

⁴⁶⁰⁴ "אנקיד חלל כבר הוה חלל בקרבי" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁰⁵ עי' ח"ג קח סע"ב. אמנם הנה בטור וש"ע י"ד סי' מ' אמרו הלב יש לו ג' חללים כו', אך פשוט הוא כי שם חשבו את הקנה הלב שהוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה חשבו אותו ג"כ לחלל דליבא והוא החלל האמצעי שבלב אבל הרמב"ם בפ"ו ה"ה מהלכות שחיטה חושב אותו בפנ"ע והוא טריפת דקנה הלב אבל הלב עצמו הוא רק ב' חללים וכן משמע בגמ' ג"כ מה ע"ב וכן הוא בר"ן רפ"ג שם אמנם הטוש"ע הם מפרשים הטריפת דקנה הלב על קנה שומן שיורד בין ב' ערוגות הריאה ובשו"ע שם ס"ד פסק על שניהם לאיסור וכן הרב בפ"י המשניות ר"פ אלו טריפות אמר ג"כ כי הלב יש לו ב' חללים והוא כדברי הרמב"ם ודברי הזהר בעניניו הרי מסייעתן וע"ע סוף ספר הקדו"ש (קה ע"א) (לש"ו), ז"ל: דברי הרב בע"ח שער קיצור אבי"ע (פרק ד) שאמר שם כי הלב יש לו ב' חללים, באחד הוא רוח החיוני, והוא החלל ימין, ובו שורה יצה"ט, ועליו נאמר (קהלת י ב) לב חכם לימינו, והחלל השני שהוא לשמאל, הוא מלא דם, ובו שורה היצה"ר, ועליו נאמר (שם) ולב כסיל לשמאלו וכו', אמנם הוא הנה דברי הרב בע"ח הנה הוא מזוה"ק פ' משפטים (דף קז רע"ב) בלבא אית תרין היכלין בחד דמא ובחד רוחא כו', וכן בתיקונים (דף נה ע"ב) תרי בתי לבא אינון, וכן הוא עוד בתיקון ס"ט (דף קלה סע"א ודף קלו ע"א) ובגמרא ברכות (דף סא סע"א) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו'.

⁴⁶⁰⁶ הצדיקים שמגבירים הטוב על הרע מהפכים של דם לרוח ואין להם אלא לב אחד. והוא מש"ה (תהלים קט, כב) ולבי חלל בקרבי, פי' אין בו עביות דם ואינו מתבחן אלא לבית אחד מלא רוח,

ספר שמות

בלא (דיוורא) [דמא] בישא⁴⁶⁰⁷ וכיון דהכי הוא לא אתחזי דוד לההוא חובא דחב אלא בגין למיהב פתיחו דפומא לחייביא דימרון דוד מלכא חב ותב בתיובתא ומחל ליה קודשא בריך הוא כל שכן שאר בני נשא ועל דא אמר (תהלים נא טו) אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו:	וכיון שכך זה, לא היה ראוי דוד לאותו החטא שחטא, אלא כדי לתת פתחון פה לרשעים, שיאמרו דוד המלך חטא ושב בתשובה ומחל לו הקדוש ברוך הוא, כל שכן לשאר בני אדם. ועל זה אמר "אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו".
וכתיב (ש"ב טו ל) ודוד עלה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והוא הולך יחף ראש לו חפוי⁴⁶⁰⁸ ויחף אמאי אלא נזוף הוה עבד גרמיה נזוף לקבלא ענשא ועמא הוה רחיקין מניה ארבע אמות זכאה עבדא דהכי פלח למאריה ואשתמודע בחוביה לאתבא מניה בתיובתא שלמתא:	ונאמר "ודוד עלה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והוא הולך יחף", למה "ראש לו חפוי" ו"יחף", אלא היה נזוף, [ולכן] עשה עצמו נזוף, לקבל עונש. והעם היו מרחיקים ממנו ארבע אמות, אשרי העבד שכך עובד לרבו, ומכיר בחטאו לשוב ממנו בתשובה שלמה.
תא חזי יתיר הוה מה דעבד ליה שמעי בן גרא מכל עקתין דעברו עליה עד ההוא יומא⁴⁶⁰⁹ ולא אתיב דוד לקבליה מלה דהכי הוה יאות ליה ובדא אתכפרו חובוי השתא אית לאסתכלא שמעי תלמיד חכם הוה וחכמתא סניאה הות ביה אמאי נפק⁴⁶¹⁰ לגבי דוד ועבד ליה כל מה דעבד אלא מאתר אחרא הוה מלה ואעיל ליה בלביה מלה דא וכל דא לתועלתא דדוד [דהא] (והא) ההוא דעבד ליה שמעי גרמא ליה למיתב בתיובתא שלימתא ותבר לביה בתבירו סגי ואושיד דמעין סניאין מגו לביה קדם קודשא בריך הוא ועל דא אמר (שם טז י) כי יהוה אמר	בא וראה יותר היה מה שעשה לו שמעי בן גרא, מכל הצרות שעברו עליו עד אותו היום, ולא השיב דוד כנגדו דבר, שכך היה ראוי לו, ובזה התכפרו חטאיו. עכשיו יש להתבונן, שמעי היה תלמיד חכם, וחכמה רבה היתה בו. למה יצא לדוד ועשה לו כל מה שעשה. אלא ממקום אחר היה הדבר, והכניס לו בלבו דבר זה, וכל זה לתועלתו של דוד. שהרי מה שעשה לו שמעי, גרם לו לשוב בתשובה שלמה, ושבר לבו בשבר רב, ושפך הרבה דמעות מתוך לבו לפני הקדוש ברוך הוא. ועל זה אמר "כי ה' אמר לו קלל", ידע שהרי ממקום עליון

והיינו חלל. ולעומתם הרשע מלא כולו דם ואז אין לו גם הוא אלא לב אחד, וכמד"א (ו, ה) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, ואז נקרא אביר לב, לאפוקי הרוח שהוא חלש (רמ"ז בראשית עו ע"ב). הלב הוא אש שורף [זהר ח"ג רלד ע"א], כי הוא האלהים דקטנות, אך הקול שבתוכו הוא שם הו"ה, שהוא בחי' הרוח השורה בלב, שהוא הנקודות העושים דפיקו מכח הנקודות*, כנזכר דף ס"ט ופ"ט (ת"ז עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק. והבן זה היטב, כי הנפש והרוח הם שניהם בלב, זה רוח וזה דם, בסוד (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, טיפת אודם דנוקבא והכלי הוא בשר הלב עצמו שהוא האותיות (ע"ח טנת"א ה). *אבא עלאה שהוא חכמה הוא חיות כל האצילות וכאשר הא"ס מתפשט אורו העליון בתוך האצילות הוא מתלבש תחילה תוך אבא ומתעלם בתוכו ואז מתפשט אבא בתוך כל האצילות כולו עד סופו וכו' וע"י אבא שואבים כל האצילות החיות העליון של הא"ס המחיה לכל עולם האצילות וכו' והנה החכמה זו מתפשט בבחי' הוורידים והעורקים של האדם החיוני של האדם שהם בחי' הדפקים הדופקים הנודעים וכו' וכבר ידעת כי כלא אתברר במחשבה וכמ"ש פ' פקודי רנד ע"ב וכו' והנה נודע מש"כ בתיקו"ז (קכב ע"א) שיש י' מיני דפקים והם קמץ פתח צירי וכו' וביאור הענין הוא כי הנה הנקודות הם בחכמה כנודע וכל אותן הדפיקות שדופק כולם הם בציר נקודות (שער רוח הקודש ב ע"ב). ואחר שמתקבץ כוחם בלב, מתפשטים, ונמשכת משם חיות לכל האיברים דרך העורקים הדופקים, וזה שורש התנועה (ביאורים ח"א ע ע"א).

⁴⁶⁰⁷ הגה"ה (תרגום נבוב לחות חליל לוחין) (הערת הזהר).

⁴⁶⁰⁸ עי' זו"ח כג ע"ב: ושלחהו [לדוד] הקב"ה ממלכותו, והוציאו מביתו, ומה כתיב ביה. ויצא יצוא ושו"ב. דכתיב, ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי. היה יצא ושב בתשובה, ומתודה על חטאתיו, ומבקש רחמים עליהם, וידע כי חטאתיו עשו לו שנשלח ממלכותו ונגרש.

⁴⁶⁰⁹ עי' זו"ח פח ע"א: כד דוד משיחי אתתרך מירושלם, והוא אתא בחורים, ונפיק שמעי בן גרא מן הימיני לגבי משיחי, וגביף וקילל לגביה. ושתיק. כהאי גידופא לא הוה גידופא. וקליל ליה קללה נמרצת, ולא חייד לאתבא ליה, ושתיק.

⁴⁶¹⁰ נפיק (דפ"ו).

ספר שמות

ירד הדבר.	לו קלל ידע דהא מאתר עלאה אחרא נחת מלה:
שני צוויים צוה דוד את שלמה בנו, אחד של יואב ואחד של שמעי, עם שאר הצוויים שצוה אותו. של יואב, שנאמר "וגם אתה ידעת את עשה לי יואב בן צרויה", דבר נסתר היה, שהרי אפילו שלמה לא היה לו לדעת, ולא ידע משום שאחרים ידעו, התגלה לשלמה, ועל זה אמר "וגם אתה ידעת וגו'" מה שלא ראוי לך לדעת.	תריין פקודין פקיד דוד לשלמה בריה חד דיואב וחד דשמעי עם שאר פקודין דפקיד ליה דיואב דכתיב (מ"א ב ה) וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה מלה סתימא הוה דאפילו שלמה לא הוה ליה למנדע [ולא ידע] (אלא) בגין דידעו ליה ⁴⁶¹¹ אחרנין אתגלי לשלמה ועל דא אמר וגם אתה ידעת וגו' מה דלא אתחזי לך למנדע ⁴⁶¹² :
של שמעי, שנאמר "והנה עמך שמעי בן גרא". מה זה "והנה עמך". מזומן הוא עמך תמיד, רבו [של שלמה] היה, ולכן לא אמר לו על יואב "והנה עמך יואב", אבל שמעי זה, שנמצא תמיד עמו, אמר "והנה עמך".	דשמעי כתיב (שם ח) והנה עמך שמעי בן גרא מאי והנה עמך זמין הוא עמך תדיר רבו הוה ⁴⁶¹³ ובגין כך לא אמר על יואב והנה עמך יואב אבל שמעי דא דאשתכח עמיה תדיר אמר והנה עמך:
"וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר בנה לך בית בירושלם". איפה היא חכמתו של שלמה בזה, אלא הכל עשה בחכמה, ולכל הצדדים הוא התבונן, שהרי שמעי היה חכם, ואמר שלמה, אני רוצה שתרכבה התורה בארץ על ידי שמעי ולא יצא החוצה.	וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר בנה לך בית בירושלם ⁴⁶¹⁴ (שם לו) אן הוא חכמתא דשלמה מלכא בהאי אלא כלא בחכמתא עבד ולכל סטריין אשגח דהא חכים הוה שמעי ואמר שלמה בעינא דיסני אורייתא בארעא על ידוי דשמעי ולא יפוק לבר ⁴⁶¹⁵ :
עוד דבר אחר, השגיח שלמה בחכמה שנאמר "יצא יצוא ומקלל", מה זה "יצא יצוא" פעמים, מספיק ויצא ויקלל לו. אלא יציאה אחת שיצא מבית מדרשו לדוד, ויציאה אחת שיצא מירושלים אל עבדו שמת עליו. יציאה אחת למלך ויציאה שניה לעבדים. וכל זה ראה שלמה והשגיח ברוח הקודש, אותה היציאה השנייה, ועל זה אמר "והיה ביום צאתך" ידע שביציאה ימות.	תו מלה אחרא אשגח שלמה בחכמתא דכתיב (ש"ב טז ה) (ו) יצא יצא ויקלל מאי יצא יצא תרי זמני ויצא ויקלל סני ליה ⁴⁶¹⁶ אלא חד יציאה דנפק מבי מדרשא לגבי דוד וחד יציאה דנפק מירושלם לגבי עבדוי דמית עלוי יציאה חדא לגבי מלכא ויציאה תניינא לגבי עבדיין וכל דא חמא שלמה ואשגח ברוח קודשא ההוא יציאה תניינא ועל דא אמר (שם לו) והיה ביום צאתך ידע דביציאה ימות:
"וְעָפָר בְּעָפָר", מהו. אמר שלמה, אצל אבי זה היה בעפר, אצל שמעי זה יהיה במים, שנאמר "והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון", שם עפר וכאן מים. שניהם דן שלמה להיות עפר ומים, כמו סוטה, למי שהסטין דרכו לאביו.	ועפר בעפר (ש"ב טז יג) מהו אמר שלמה לגבי אבא בעפר הוה לגבי שמעי במיא דכתיב (מ"א ב לו) והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון עפר התם והכא מיא תרווייהו דן שלמה למהוי עפר ומיא כסוטה למאן דאסטין ארחא לגבי אבוי:
נאמר "והוא קללני קללה נמרצת",	כתיב (שם ח) והוא קללני קללה נמרצת

⁴⁶¹¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶¹² שהראה כתב זה דענין אוריה לכל העם להתנצל מאשמתו, שנתן את אוריה במקום שהוכה ומת, וז"ש וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב וכו', גם אתה שאין ראוי לך לידע ענין זה של ב"ש אמך ידעת אותו כי יואב פרסמו, ועוד אשר עשה לשני וכו', ולא אתחזי לך למנדע משום כבוד בת שבע אמך שמזה יש לחוש שלא היתה תחלת לקיחתה בהיתר (רח"ו).

⁴⁶¹³ עי' ברכות ח ע"א.

⁴⁶¹⁴ עי' זו"ח פח ע"א.

⁴⁶¹⁵ ואיהו דאפסיד אנפשיה (רח"ו).

⁴⁶¹⁶ מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

ונאמר "ואשבע לו בה" לאמר אם אמיתך בחרב", וכי שמעי היה טפש, שאלו כך השביע אותו, שלא יאמר בחרב לא, אבל בחנית או בחץ כן. אלא שני דברים יש כאן, אחד אמר התינוק בנו של הדג הגדול, אותו	וכתיב (שם) ואשבע לו ביהו"ה לאמר אם אמיתך בחרב מאי בחרב וכי שמעי טפשא הוה דאילו הכי אומי ליה דלא יימא בחרב לא אבל בחנית או בגירא אין אלא תרין מלין הכא חד אמר ינוקא בריה דנונא רבא ⁴⁶¹⁷ ההוא
קח/א	קח/א
שקשקשיו עולים לרום העננים, שבועתו של דוד המלך, כשהיה רוצה להשבע, היה מוציא את חרבו, ששם היה חקוק שם החקוק, ושם נשבע. וכך עשה לשמע, שנאמר "ואשבע לו בה" לאמר אם אמיתך בחרב", במה היתה השבועה הזו, בחרב. אותו החרב שהשם הקדוש חקוק בה נשבע. ודבר אחר דן שלמה. אמר בקללה, בא אל אבי בדברים, הרי דברים אליו, ובשם המפרש הרג אותו ולא בחרב, ולכן שלמה עשה כך.	דקשקשיו סלקין לרום עננין ⁴⁶¹⁸ אומאה דדוד מלכא כד הוה בעי לאומאה אפיק חרבא דיליה דתמן הוה חקיק שמא גליפא ⁴⁶¹⁹ ותמן אומי וכך עבד לשמע דכתיב (מלכים א' ב ח) ואשבע לו ביהו"ה לאמר אם אמיתך בחרב במאי הוה אומאה דא בחרב [ההוא בחרב ⁴⁶²⁰ דשמא קדישא חקיק ביה אומי] בחרב אומי ומלה אחרא דן שלמה ⁴⁶²¹ ואמרו בקללה אתא לגבי אבא במלין הא מלין לגביה ובשם המפורש קטליה ולא בחרב ובגין דא עבד שלמה הכי:
עכשיו יש להתבונן, כיון שדוד השביע אותו, למה הרג אותו, שנראה ששבועה זו היתה בעלילה, שהרי הלב והפה לא היו כאחד. אלא ודאי, דוד לא הרג אותו, והרי ידוע כל איברי הגוף מקבלים הכל, והלב לא מקבל אפילו כחוט של נימה של שיערה. דוד המלך היה הלב, וקבל מה שלא ראוי לו לקבל, ולכן "וידעת את אשר תעשה לו" נאמר, ועוד, שהרי האילן גורם להיות נוטר ונוקם כנחש.	השתא אית לאסתכלא דכיון דאומי ליה דוד אמאי קטליה דאתחזי דהא אומאה דא בעלילה הוה דהא לבא ופומא לא הוו כחדא אלא ודאי דוד לא קטליה והא ידיעא כל שייפין דנופא מקבלין כלא ולבא לא מקבלא אפילו כחוטא דנימא דשערא דוד מלכא לבא הוה וקביל מה [דלא] (ד)אתחזי ליה לקבלא ובגין כך (מ"א ב ט) וידעת את אשר תעשה לו כתיב ותו דהא אילנא גרים למחוי נטיר ונוקם כחויא ⁴⁶²² :
נאמר "כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב	(ד)כתיב (תהלים נא יח) כי לא תחפץ ⁴⁶²³ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח

⁴⁶¹⁷ עי' ח"ג קפז ע"א: אמר ינוקא אנא לא מסתפינא מעינא בישא דבר נונא רבא ויקירא אנא ונונא לא דחיל מעינא בישא. ועי' ח"א ו ע"א שהוא בנו של רב המנונא סבא, עיי"ש באריכות ובמאיר הזהר.

⁴⁶¹⁸ עי' לקמן רסה ע"א.

⁴⁶¹⁹ גליפן (דפ"ו). והנה תנ"ה הוא שם אחד משם בן ע"ב דויסע ויבא ויט. והוא סוד חרב גלית הפלשתי שלקחה דוד ואמר, אין כמוה תנ"ה לי, והענין הוא כי כשהשם הזה הוא בתגבורת הדינים אין כמוהו כ"כ חזק ולזה אמר דוד המלך ע"ה תנ"ה עון על עונם (תהלים ס"ט) והנה מה שתכוין בזה השם הוא, כי הנה זה השם הוא בחי' הדינים העליונים שבאימא, ותכוין להורידם בה' תתאה של ההו"ה הנז', אשר לא נתלבשה בשם אה"ה כמו שנתלבשו ג' אותיות אחרות כנז"ל ועי"כ יתמתקו כל הדינים והגבורות שבה כמו שהודעתך כי אין הדינים מתמתקים אלא ע"י שרשם (שער רוה"ק סט ע"ב).

⁴⁶²⁰ "ההוא בחרב" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "בהאי חרב".

⁴⁶²¹ פי' חדוש אחר שיש בזה הענין אבל אינו תירוץ לקושיא דלעיל "וכי שמעי טפשא הוה" (מ"מ).

⁴⁶²² עי' יומא כג ע"א: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם.

⁴⁶²³ כל הקרבנות עולים לשם יר"ד ה"א וא"ו ה"א אבל לשמא דאלקים כתיב ביה, כי לא תחפץ זבח ואתנה, דמדת הדין אינו מתרצה בכך, כי נוקם ונוטר כנחש, כי שם הוא אילנא דמותא, אלהים כנ"ל. אבל זבחיו הראוי לו הם (תהילים נא יט) רוח נשברה ולב נשבר ונדכה, ולכן מי שרואה חלום רע בעי לאתענא ולמחזי גרמי עצב רוח נשברה לקבל מדת הדין ובהא לא שליט שונא עליה. והנה הטעם, כי כמה שרים ועי"ז נכללים בשם אלקים, ועל זה אם נקרב לאלקים, יתעורר כלחו לאתחברא ביה, אבל לעתיד לבא (תהילים נא כא) אז תחפץ זבחי צדק דאסתלק קליפה מעלמא (זהר הרקיע). בכל ענייני

ספר שמות

נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי לא תחפוץ זבח וכי לא בעי קודשא בריך הוא דיקרבון קמיה קרבנא והא איהו אתקין לגבי חייביא קרבנא דיקרבון ויתכפר להו חוביהו אלא דוד לקמי [שמא] דאלהים אמר וקרבנא לא קרבין לשמא דאלהים אלא לשמא דיו"ד ה"א וא"ו ה"א דהא לגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקרבין קרבנא דכתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהו"ה ליהו"ה ולא לשמא דאלהים⁴⁶²⁴ וכי תקריב קרבן מנחה ליהו"ה זבח תודה ליהו"ה זבח שלמים ליהו"ה:	נשבר ונדכה אלהים לא תבזה". "כי לא תחפץ זבח", וכי לא רוצה הקדוש ברוך הוא שיקריבו לפניו קרבן, והרי הוא תקן לרשעים קרבן שיקריבו ויתכפר להם חטאים. אלא דוד אמר את זה לשם אלהים, וקרבן לא מקריבים לשם אלהים אלא לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהרי לדין הקשה, מדת הדין, לא מקריבים קרבן, שנאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", "לה'", ולא לשם אלהים. "וכי תקריב קרבן מנחה לה' זבח תודה לה' זבח שלמים לה'".
ובגין כך כיון דדוד מלכא לגבי אלהים אמר אצטריך למכתב כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה דהא לשמא דא לא מקרבין אלא רוח נשברה דכתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה קרבנא דאלהים עציבו ותבירו דלבא ובגין כך מאן דחלם חלמא בישא עציבו אצטריך לאחזאה דהא במדת אלהים קיימא זבחה דמדת דינא עציבו אצטריך ורוח נשברה וההוא עציבו [מסתייה] (מסתייע) לחלמא בישא ולא שלטא דינא עלוי דהא זבח דאתחזי למדת דינא אקריב קמיה:	ולכן, כיון שדוד המלך אמר לאלהים, הצטרך לכתוב "כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה", שהרי לשם הזה לא מקריבים אלא רוח נשברה, שנאמר "זבחי אלהים רוח נשברה". קרבן של אלהים הוא עצב ושברון לב, ולכן מי שחלם חלום רע, צריך להראות עצבות, שהרי במדת אלהים עומד, וזבח של מדת הדין צריך עצבות ורוח נשברה, ואותה העצבות מרפאת את החלום הרע ולא שולט עליו הדין, שהרי הזבח שראוי למדת הדין, הקריב לפניו.
לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה⁴⁶²⁵ מאי לא תבזה מכלל דאיכא לב דאיהו בוזה אין היינו לב דאיהו גאה לב בגסות רוחא היינו לב דאיהו בוזה אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה:	"לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה", מה זה "לא תבזה", מכלל שיש לב שהוא בוזה. כן. זהו לב שהוא גאה, לב בגסות הרוח, היינו לב בוזה, אבל לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה.
היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים (תהלים נא כ) מאי היטיבה אתחזי דהא טיבו אית בה⁴⁶²⁶ והשתא היטיבה על ההוא טיבו ודאי הכי הוא דהא מן יומא דקודשא בריך הוא אשתדל בבנין בי מקדשא לעילא עד כען ההוא⁴⁶²⁷ הטבה דרצון לא שרייא על ההוא בנין ועל דא לא אשתכלל דהא בשעתא דרצון דלעילא יתער ייטיב וידליק נהורין דההוא בנין וההוא עבדתא דאפילו מלאכין דלעילא לא	"היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים", מה זה "היטיבה". נראה שהרי טוב יש בה, ועכשיו היטיבה על אותו הטוב ודאי, כך הוא, שהרי מן היום שהקדוש ברוך הוא השתדל בבנין בית המקדש שלמעלה עד עכשיו, אותה ההטבה של רצון לא שרתה על אותו הבנין, ועל כן לא נתקן, שהרי בשעה שהרצון העליון יתעורר, הוא ייטיב וידליק את הנרות של אותו הבנין ואותו המעשה, שאפילו המלאכים של מעלה

הקרבנות לא נזכר שם אלהים רק שם הוי"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקא קדישא נקרא הוי"ה (ברית יצחק לקמן ככב ע"ב).

⁴⁶²⁴ ויקרא ה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶²⁵ ב' קליפין דזר"נ, ערלה ופריעה, והן תאוני וכעסני, שהיא הגאווה. והן נואף ורוצח, כמ"ש בתיקון הני"ל, וזהו לב נשבר מגאווה, ונדכה מתאוה (בהגר"א בתיקון"ז ע"ג).

⁴⁶²⁶ פ' מדהול"ל בנה ברצונך את ציון, כמ"ש תבנה חומות ירושלים, ואמר הטיבה, משמע שהיא בנויה כבר, ויש בה טיבו, וחסר לה השכלול, והיינו תיקון יתר על בנין שבה, ואמר כן הוא שבית המקדש בנויה למעלה, וחסר לה הארת רצון העליון שהוא יסוד דעתיק שבמצחא דא"א הנק' רצון ולכן לא אשתכלל, לכן אמר הטיבה ע"י רצון העליון (מ"מ).

⁴⁶²⁷ ויקרא רכא ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

לא יוכלו להסתכל בבית אותו המקדש ולא באותו בנין, ואז בית המקדש וכל מעשה נתקן.	יכלון (לא) לאסתכלא [בבי ההוא] ובההוא בי (בההוא בבי) מקדשא ולא בההוא בנין וכדין בי מקדשא וכל (ו)עובדא אשתכלל:
"תבנה חומות ירושלים", וכי מיום שהשתדל בבנין בית המקדש עד עכשיו לא בנה אותם, או אם חומות ירושלים עד עכשיו לא בנה בית המקדש על אחת כמה וכמה. אלא שכל מעשי הקדוש ברוך הוא אינם כמעשי בן אדם, כשבני אדם בנו בית המקדש למטה, בהתחלה עשו את חומות העיר ולבסוף עשו את בית המקדש חומות העיר בהתחלה, כדי להגן עליהם ואחר כך בנין הבית. והקדוש ברוך הוא לא כך, אלא בונה בתחילה את בית המקדש, ובסוף כשיוריד אותו מן השמים ויושיב אותו על מקומו, אז יבנה את חומות ירושלים שהן חומות העיר, ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום "היטיבה ברצונך את ציון", בהתחלה, ואחר כך תבנה	תבנה חומות ירושלים וכי מן יומא דאשתדל בבנין בי מקדשא עד כען לא בנה לון או ⁴⁶²⁸ אי חומות ירושלים עד כען לא בנה בי מקדשא על אחת כמה וכמה אלא קודשא בריך הוא כל עובדיו לאו כעובדי בני ⁴⁶²⁹ נשא ⁴⁶³⁰ בני נשא כד בנו בי מקדשא לתתא בקדמיתא עבדו שורי קרתא ולבסוף עבדו בי מקדשא שורי קרתא בקדמיתא בגין לאנגא עלייהו ולבתר בנינא דביתא קודשא בריך הוא לאו הכי אלא בני בי מקדשא בקדמיתא ולבסוף כד יחית ליה משמיא וייתיב ליה על אתריה כדין יבנה חומות ירושלים דאנון שורין דקרתא ועל דא אמר דוד ע"ה (תהלים נא כ) היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר תבנה
חומות ירושלים.	קח/ב
כאן יש סוד כל המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא, בהתחלה מקדים אותו	חומות ירושלים:
הכא אית רזא כל עובדין דעביד קודשא בריך הוא ⁴⁶³¹ בקדמיתא אקדים ההוא דלבר ⁴⁶³²	הכא אית רזא כל עובדין דעביד קודשא בריך הוא ⁴⁶³¹ בקדמיתא אקדים ההוא דלבר ⁴⁶³²

⁴⁶²⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶²⁹ דבני (דפ"ו).

⁴⁶³⁰ כל מה שנעשה עתה בכל מציאות ומציאות הוא בתוצאות כל הגבורות המתייחס אליו, ר"ל לאותו המציאות להוציאם בכל האפשרי שבו, והנה הוא רק ע"י חשכת העביות דכל גוף כאשר שהוא בלתי אור, והעיקר הוא ע"י סוד הפירוד הנשרש בכל מציאות משרשו שבעולם התווה. וזה אי אפשר להעשות אלא רק ע"י שנעשה בו החיצוניות מקודם, ונמשך ההתהוות דכל א' מהחיצוני לפנימי, כי אלו שהיה יוצא בו האור שהוא הפנימיות שבו מקודם, אז היו נמתקין כל הגבורות שבו, והיה מתבטל כל שורשו המזוהם שמעולם התווה, ולא היו יוצאים תוקף הדין שבו לפועל כלל, ולכן הוא הצורך שיומשך עתה התהוות דכל א' מחיצוני לפנימי, שהוא החיצוניות מקודם, ובסוד קליפה שקדמה לפירי. אמנם לעתיד לבוא אחר הצירוף והליבון, שיתבטל כל עכירת והזוהמא, ויתהפכו כל הגבורות לדין דקודשא לבוא לסוד היחוד, הנה יעשה אז כל התיקונים ע"י שיומשך אז האור מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני רק לצורך עילוי ושבח, והיינו כדי לזכך את החיצוני להתייחד בהפנימי ולעלות מעילוי לעילוי. והרי יתפשט ויתגלה אז הפנימי מקודם כדי לתקן את החיצוני, לייחדו עמו ולהעלותו אליו. והרי נמצא כי עתה הנה נמשך והולך גידולו של כל מציאות מחיצוני לפנימי וממטה למעלה, אבל בהתיקון דלעתיד יומשך התהוות דכל א' מפנימי לחיצוני שהוא מלמעלה למטה, וזהו שאמר הזה"ק כי עתה נעשה החיצוניות מקודם, ור"ל שכל מציאות ומציאות גופה הנה נעשה בו החיצוניות שבו קודם להפנימיות שבו, אבל לעתיד יעשה ויתגלה בכל א' הפנימיות מקודם (כללים ח"א לו ע"א). בהדורות האחרונים הללו אשר מדורו של האריז"ל והלאה שהיה במאה הרביעי, שהוא שליטת דספי' החסד, ומאז התחיל להתנוצץ בפנימיות העולמות אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחדס כסא, כמ"ש בפ' תרומה (דף קלג סע"א) ופקודי (דף רכ ע"ב), וע' פ' ח (שער הקריאת שמע רפ"ד), ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח, והוא מתקרב והולך בכל יום. אמנם הוא רק בפנימיות העולמות, כי אור התיקון הנה הוא נמשך מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני, ע' פ' משפטים (דף קח סע"א) ע"ש כל הענין. ולכן הגם שהחיצוניות הוא עתה גרוע מאד, ובכל יום מרובה קללתו משל חברו, אבל הפנימיות הוא הולך ומתתקן תמיד, ונמשך התיקון מפנימי לחיצוני (ביאורים ח"א כא ע"ד). ועי' הערה בריש ע"ב בשם הלש"ו.

⁴⁶³¹ עי' הערה בשם הכללים בעמוד א'.

⁴⁶³² כל הטומאה והזוהמא והרע שנברא אז קודם התיקון דמעשה בראשית. כי לעולם הוא שהקליפה קדמה לפירי, כמ"ש בזוה"ק (משפטים ק"ח רע"ב) (דע"ה ח"א ב ע"ד, עי' ספר הליקוטים

ספר שמות

ולבתר מוחא דלגו והכא לאו הכי תא חזי כל אינון עובדין דעביד קודשא בריך הוא ואקדים ההוא דלבר מוחא אקדים במחשבה ובעובדא ההוא דלבר דהא כל קליפה מסטרא אחרא הוי ומוחא מן מוחא ותדיר סטרא אחרא אקדים ורבי ואנדיל ונטייר איבא⁴⁶³³ כיון דאתרבי זרקין ליה לבר (איוב כז יז) ויכין רשע וצדיק ילבש וזרקין לההיא קליפה ומברכין⁴⁶³⁴ לצדיקא דעלמא:	שלבחוץ ואחר המח שלפנים, וכאן לא כך. בא וראה, כל אותם המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא, ומקדים אותו של בחוץ המח הקדים במחשבה, ובמעשה אותו של בחוץ, שהרי כל קלפה היא מצד האחר והמח מן המח, ותמיד הצד האחר מקדים וגדל ומתרבה ושומר הפרי, כיון שמתרבה, זורקים אותו החוצה "ויכין רשע וצדיק ילבש", וזורקים את אותה קליפה, ומברכים את הצדיק בעולם.
אבל הכא בבניינא דבי מקדשא דסטרא בישא יתעבר מעלמא לא אצטריך דהא מוחא וקליפה דיליה הוי אקדים מוחא דכתיב (תהלים נא כ) היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר תבנה חומות ירושלם ההיא חומה דלבר דאיהי קליפה דיליה היא ממש דכתיב (זכריה ב ט) ואני אהיה לה נאם יהוה חומת אש סביב אני ולא סטרא בישא:	אבל כאן בבנין בית המקדש, שהצד הרע יעבר מהעולם, לא צריך, שהרי המח והקלפה שלו, היה הקדים המח, שנאמר "היטיבה ברצונך את ציון" בהתחלה, ואחר כך "תבנה חומות ירושלים". אותה חומה החיצונית, שהיא קלפה שלו, היא ממש, שנאמר "ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב", אני ולא הצד הרע.
ישראל אינון מוחא עלאה דעלמא ישראל סליקו במחשבה⁴⁶³⁵ בקדמיתא [שאר] עמין (עעכו"ם) דאינון קליפה אקדימו דכתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל וזמין קודשא בריך הוא לאקדמא מוחא בלא קליפה⁴⁶³⁶ דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה מוחא קדים לקליפה ואף על גב דמוחא יקום בלא קליפה מאן הוא דיושיט ידא למיכל מניה בגין (שם) דכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יהוה:	ישראל הם המח העליון של העולם. ישראל עלו במחשבה בתחלה, שאר העמים, שהם קלפה הקדימו, שנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". ועתיד הקדוש ברוך הוא להקדים את המח בלי קלפה, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", המח קודם לקלפה. ואף על גב שהמח יעמוד בלי קלפה, מי הוא שיושיט יד לאכול ממנו, משום "שכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'".
בההוא זמנא (תהלים נא כא) אז תחפוץ זבחי צדק בגין דהא כדין יתחבר כלא בחבורא חדא	באותו הזמן "אז תחפץ זבחי צדק", שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד, ויהיה השם שלם בכל תקונו. ואז הקרבן יהיה

ויצא פרק לו). יצא החיצוניות שבו שהם המלכיות שבו, יצאו הם קודם הפנימיות וקודם המ"ה הכללי דאות כ"ג שהוא בפנימיות כולם. כי הנה עתה, ר"ל עד התיקון דלעתיד, הנה מתגלה ויוצא תמיד החיצוניות קודם, כי אלולא זה לא היה אפשר להעולם להתגשם ולהתעבה כ"כ ככל רצונו ית"ש בזה עתה (כללים ח"ב מד ע"א).

⁴⁶³³ הפירי שהיא מאור הפנימי, תמצית הארה מאור הגנוז שעומד בהעולם גם עתה, כי רק בו מתקיים העולם תמיד, כמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א) ובכ"מ, ואי אפשר לה לסבול את סערת העולם ועכירתה, אך ע"י הקליפה היא נשמרת, כי הקליפה סובלת אותן כי הם ממינה, ומקבלת הפירי על ידה מהד' יסודות ארמ"ע כל מה שמקבלת הכל לתועלת ולא להפסד (כללים ח"א לו ע"א). עקב רעא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶³⁵ עי' ח"א כד ע"א: ישראל דסליק ביו"ד ה"א וא"ו ה"א, ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חש"ב מ"ה, וכן הוא לקמן קיט ע"א. ועי' תיקר"ז (ו ע"ב): תפארת אתקרי אדם כגוונא דיליה הוה אדם הא דלתתא דאוקמוהו עליה דהוה ראשון למחשבה ואחרון למעשה ובגין דא אוקמוהו רבנן ישראל עלה במחשבה ליבראות דאתמר עלייהו אדם אתם (יחזקאל לד לא) אוף הכי תפארת דאיהו יהוה איהו ראשון למחשבה דאיהי חכמה עלאה ואחרון למעשה דאיהי י' מן אדנ"י חכמה תתאה יראת ה' מלכות דיליה.

⁴⁶³⁶ עי' דע"ה ח"ב צז ע"ב וצח ע"ג.

ספר שמות

שלם לה' אלהים, שעכשיו אלהים לא מתחבר לקרבן, שאלמלא התחבר בו כמה אלהים, יעלו אזנים להתחבר לשם. אבל באותו הזמן "כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך", ואין אלהים אחר.	ויהא שמא שלים בכל תקוניה וכדין קרבנא להוי שלים ליהו"ה אלהים דהשתא אלהים לא אתחבר לקרבנא דאלמלא אתחבר ביה כמה אלהים יסלקון אודנין⁴⁶³⁷ לאתחברא תמן אבל בההוא זמנא (שם פו י) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך ואין אלהים אחרא:
ובאתו זמן נאמר "ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי". "ראו עתה", "ראו כי אני אני הוא" הוא מספיק, מה זה "עתה", אלא, שלא היה לפני כן, ובאותו הזמן, זה יהיה. אמר הקדוש ברוך הוא, עתה ראו מה שלא יכולתם לראות מקדם לכן.	כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי ראו עתה⁴⁶³⁸ ראו כי אני אני הוא סגיא (א) מאי עתה אלא [דלא] (ד) הוה קדם לכן וההוא זמנא (ד) ליהוי אמר קודשא בריך הוא עתה ראו מה דלא תיכלון למיחמי מקדמת דנא:
"כי אני", אני למה פעמיים, אלא כדי לדייק שהרי אין שם אלהים אלא הוא, שהרי כמה פעמים שנאמר "אני" פעם אחת ולא יותר, והיה שם הצד האחר. אבל עכשיו "אני אני הוא ואין אלהים עמדי", שהרי כל הצד האחר עבר, ומדויק אני אני.	כי אני אני תרי זמני אמאי אלא לדייקא ודהא (ד) לית תמן אלהים אלא הוא דהא כמה זמנין דאתמר אני זמנא חדא ולא יתיר והוה תמן סטרא אחרא אבל השתא אני אני הוא ואין אלהים עמדי דהא [כלא] (כל סטרא ואחרא) אתעבר ודייקא אני אני⁴⁶³⁹:
"אני אמית ואחיה", עד עכשיו המות היה מן הצד האחר, מכאן והלאה "אני אמית ואחיה". מכאן שבאותו הזמן, כל אותם שלא טעמו טעם המות, ממנו יהיה להם מות, ויקים אותם מיד. למה, כדי שלא תשאר מאותה הזוהמא בעולם כלל, ויהיה עולם חדש במעשי ידי הקדוש ברוך הוא.	אני אמית ואחיה עד השתא ומותא (מיתא) הות מסטרא אחרא מכאן ולהלאה אני אמית ואחיה מכאן דבההוא זמנא כל אינון דלא טעמי(ן) טעמא דמותא מניה⁴⁶⁴⁰ תהא לון מותא ויקים לון מיד⁴⁶⁴¹ אמאי בגין דלא וישתארו (אשתארו) מההוא זוהמא בעלמא כלל ויהא עלמא חרתא בעובדי⁴⁶⁴² ידוי דקודשא בריך הוא⁴⁶⁴³:
"לא אצא חפשי" כמו שנתבאר, אז פוגם אותו בפגם. "אם בגפו יבא", מה זה "בגפו". שנינו, כתרנומו, לבדו. יפה הוא, אבל הרי שנינו, כל העולם לא עומד אלא על סנפיר אחד של לויתן.	(ואם אמר יאמר וגו') לא אצא חפשי⁴⁶⁴⁴ כמה דאתמר וכדין פגים ליה פגיומו אם בגפו יבא מהו בגפו תנינן בתרגומו⁴⁶⁴⁵ בלחודוי יאות הוא אבל הא תנינן כל עלמא לא קאים אלא על גפא חדא דלוייתן⁴⁶⁴⁶:

⁴⁶³⁷ ק"כ צירופים האחרים (רח"ו).

⁴⁶³⁸ "ראו עתה" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶³⁹ היינו סמא"ל אלהים אחרים (רח"ו)

⁴⁶⁴⁰ מהקב"ה (דע"ה ח"ב נז ע"ד)

⁴⁶⁴¹ מוסגר בדפ"ק. והנה לכאורה היה נראה לומר דזמן עיכול של כל אותן שימותו קודם התחייה לא יהיה שוה בכולם אלא בכל א' לפי מדרגתו, אבל לפי הנ"א שכתוב בזוהר הנז' ויקים לון מיד, הרי משמע שזמן אחד לכולם (דע"ה ח"ב נז ע"ד – עיי"ש אריכות).

⁴⁶⁴² בעובדוי (דפ"ו).

⁴⁶⁴³ תנינן י' דברים כו' קיג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁴⁴ שייך לעיל דף קו (דרך אמת).

⁴⁶⁴⁵ כתרנומו (דפ"ו).

⁴⁶⁴⁶ פי' על בירורים שיש בסמא"ל (מ"מ). ויסוד דלוייתן הוא הסנפיר כמ"ש בר"מ פ' תצא (רעט ע"א) מאי ניהו לויתן, אמר ליה האי איהו דדרגיה עד"א וצדיק דאתמר ביה גוף וברית חשבינן חד, ואיתרבי בימא דא דאיהי אימא עילאה ים כו' דא איהו לויתן דקאי על שפת הים, ועלמא קאי על סנפירו, דא צדיק יסוד עולם, דכל עלמא קאים עלוי, ור"ל התנין הזה הוא דרגא דעד"א של בינה, שהוא הזכר של

617

ספר שמות

ורוא דא בשעתא דקיימא דבר ונוקבא ודכר (ודכר) ונוקבא ברא לון קודשא בריך הוא ובכל מה דאזלין עלמא מזדעזע(אן) ואלמלא דסרס קודשא בריך הוא דכורא וצנן ית נוקבא הו מטשטשין עלמא ועל דא לא עבדין תולדין [ומאן דלא עביד תולדין בגפו אם] בגפו יבא תחות ההוא גפא דלא עביד תולדין עאל והואיל וכן בגפו יצא לתמן אתרחא ולא עאל לפרגודא כלל ואתרחא ואמרד מההוא עלמא בגפו יצא ובגפו (בגופו) יצא ודאי:	וסוד זה, בשעה שעומדים זכר ונקבה, שזכר ונקבה ברא אותם הקדוש ברוך הוא, ובכל מה שהולכים העולם, מזדעזע. ואלמלא שסרס הקדוש ברוך הוא את הזכר וצנן את הנקבה, היו מחריבים את העולם. ועל כך, לא עושים תולדות, ומי שלא עושה תולדות בגפו, "אם בגפו יבא", תחת אותו סנפיר, שלא עושה תולדות, נכנס. והואיל וכן "בגפו יצא", לשם נדחה, ולא נכנס לפרגוד כלל, ונדחה ונטרד מאותו העולם "בגפו יצא", בגפו יצא ודאי.
תא חזי מה כתיב (ויקרא כ כ) ערירים ימותו ערירים כתיב ⁴⁶⁴⁷ כלל דכר ונוקבא ברוא דדכורא עאל וברוא דנוקבא יפוק עאל בהאי ויפוק בהאי והאי איהו אתר דקא אתדבק ביה בההוא עלמא דהא קודשא בריך הוא לא בעי דיעול קמיה מאן דמסרס גרמיה בהאי עלמא:	בא וראה, מה נאמר "ערירים ימותו ערירים" נאמר, כלל של זכר ונקבה, בסוד של זכר נכנס ובסוד של נקבה יצא, נכנס בזה ויוצא בזה, וזהו מקום שנדבק בו באותו העולם, שהרי הקדוש ברוך הוא לא רוצה שיכנס לפניו, מי שמסרס עצמו בעולם הזה.
תא חזי מן קרבנא דלא קט/א	בא וראה, מן הקרבן שלא
הו מקרבין קמיה סרוסא ואפיקו ליה דלא [יתקרב] (יתקריב) לקמיה ופקיד ואמר (ויקרא כב כד) ובארצכם לא תעשו וכן לדרי דרין אסיר לסרוסי בריין דברא קודשא בריך הוא בעלמא דהא כל סרוסא דסטרס אחרא איהו ⁴⁶⁴⁸ [אי] [ואי]	היו מקריבים לפניו, מסרס. והוציאו אותו, שלא יקרב לפניו. וצוה ואמר "ובארצכם לא תעשו", וכן לדורי דורות אסר, לסרס את הבריות, שבראם הקדוש ברוך הוא בעולם, שהרי כל סרוס הוא של הצד האחר. ואם הוא השתדל ונשא אשה ולא עשה תולדות ולא רצה, ואף

התנינים של החוורתא, וגלגלת הוא ים עלאה, בינה, וסנפירו יסוד, וכל העולם כולו עומד עליו, שעולם מתחיל מחסד, והוא כולל כל העולם (בהגרא על ספד"צ יג ע"א). ר"ל שהסנפיר הוא נמשך מכח היסוד, והוא תולדתו, אבל הסנפירין עצמן הם מה ששט ופורח בהן, וכמ"ש בחולין (נט ע"א) אלא שהם תולדות היסוד והם מהח"ג שבו, אבל היסוד עצמו של הלוינת הוא רק מבפנים, וכמ"ש בכורות ח ע"א כי בדגים הוה זכרותם מבפנים, שהרי הם מטילים ביצים ואינם מולידים, וכמ"ש ז ע"ב, ועי' תוס' שם, וכן ברבינו תיקונים מד ע"ג ע"ש כל הענין, ומבואר שם כי הסנפירים הם חו"ג, אך הכוונה הוא שהם נמשכים מהח"ג שביסוד, והעיקר נראה כי גם היסוד שלו נקרא גם כן בשם סנפיר, והוא ע"ש תולדותיו, כי הסנפירים הם תולדותיו כנז', ונקרא היסוד שלו עצמו גם כן בשם סנפיר (הגהות לש"ו שם). ועי' לש"ו דע"ה ח"ב מה ע"ב, שהיסוד היא בפנים והסנפירין בחוץ. ומש"כ שים אוקיינוס עומד על סנפירו של לויתן, עניינו הוא שעל ידי יסוד דנחש בריח הניתן בתהום מתברכים מימיו, וים האוקיינוס נובע ומתפשט ויוצא (התפשטות הבינה) מהתהום (בינה). ועי' זהר בא לד ע"ב, דכל עלמא לא משתלשללא אלא על סנפירו, שכן הלוינת הוא הנחש בריח מנובע מהחכמה הרבוצה בתהום הרי הוא יסוד דבינה, והבינה מקבלת משפע היסוד הרי הוא הסנפירו דהלוינת, ועי' יצא ונעשה כל העולם, הרי הוא הו"ק.

⁴⁶⁴⁷ אית דל"ג (דרך אמת).

⁴⁶⁴⁸ עי' ע"ח שער כט פרק ג: יש בו [בדיקנא דא"א] ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה אר"א, ואח"כ הם מורידין הטפה בסוד מוחין לבניהן ז"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות אר"א, ואז מורישין אר"א מוחין לבניהן. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בז"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כזכר, ע"כ. היינו סריס הוא חסר קישור לדעת.

ספר שמות

על גב שיש לו אשה, או שהיא לא רצתה, ונכנס לאותו העולם בלי תולדות, מה נאמר "אם בעל אשה הוא", ולא השגיתו לפועל ידי רבונם. "ויצאה אשתו עמו", הוא יכנס בגפו של זכר, והיא בנקבה "בגפו יבא בגפו יצא", כמו שנתבאר, הכל על תקונו.	איהו אשתדל ונסיב אתתא ולא עביד תולדין ולא בעא⁴⁶⁴⁹ ואף על גב דאית ליה אתתא או ואין היא לא בעאת ועאל להווא עלמא בלא תולדין מה כתיב (שמות כא ג) אם בעל אשה הוא ולא אשגחו לפעל ידי דמאריהון ויצאה אשתו עמו איהו יעול בגפו דדכורא ואיהי בנוקבא בגפו יבא בגפו יצא כמה דאתמר בלא על תקוניה:
"אם אדניו יתן לו אשה", כמו שנתבאר, "אם אדניו" זה אדון כל הארץ, "יתן לו אשה", מכאן שלא ברשות האדם עומד לשאת אשה, אלא הכל "פלוס ומאזני משפט לה", הכל במאזנים לעלות. "יתן לו אשה", שהרי זה לא ברשותו הוא, ומי היא, ההיא שאינה שלו, ולא הזדמנה אליו. ומי היא אותה שהיתה מזומנת לאחר, והקדים זה ברחמים ונטל אותה, זו נתנה לו שלא ראוייה לו. והקדוש ברוך הוא רואה מרחוק, ורואה את אותה האשה שעתידיה להוציא תולדות בעולם, מקדים זה ברחמים ונותנת לו ועושה פירות, וזורע זרע באשה שאינה שלו, לכן "האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו", אי עני מסכן, כמה השתדל בריקנות, התיגע ונשתדל לעשות פירות בגן שאינו שלו ויצא בריקנות.	אם אדניו יתן לו אשה (שמות כא ד) כמה דאתמר אם אדניו דא איהו אדון כל הארץ יתן לו אשה מהכא דלאו ברשותא דבר נש קיימא למיסב אתתא אלא (כלא) (משלי טז יא) פלוס ומאזני משפט ליהו"ה⁴⁶⁵⁰ בלא במאזנים לעלות⁴⁶⁵¹ (תהלים סב י) יתן לו אשה דהא לאו ברשותיה איהו ומאן איהי וההיא (האי) דלאו דיליה ולא אודמנת לגביה ומאן איהי ההיא דהות זמינא לאחרא ואקדים האי ברחמי ונטיל לה דא אתייהיבת ליה דלא אתחזיאת ליה וקודשא בריך הוא חמי מרחיק וחמי לההיא אתתא דזמינת לאפקא תולדין בעלמא אקדים האי ברחמי ואתייהיבת ליה ועביד איבין וזרע זרעא באתתא (ס"א בגנתא) דלאו דיליה בגין כך האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו אי עניא מסכנא כמה אשתדל בריקניא לאה ואשתדל למעבד פירין בגנתא דלאו איהי דיליה ונפק בריקניא:
זקן זקן, בזמנים הללו, לא היית ברגליך, דוחה את השער כמי ששוכב בארץ בלי כח, שהרי נחלש, ומחלשה	סבא סבא בעדנין (ס"א בענינין) אלין לא הוית ברגליך דחי לתרעא כמאן דשכיב בארעא בלא תוקפא [דהא] (אריא) אתחלש ומחלשא סגי

⁴⁶⁴⁹ זה הפך ממ"ש בדף קו ע"א על הפסוק אם בעל אשה הוא, שפי' שם אם בעל אשה, היינו דאשתדל באתתיה שלא יכיל. אבל הכא מפ' דנסיב, ופי' או מצדו דלא בעא למעבד תולדין, או מצדה דלא בעאת, והסכים לה בעלה. וכן פסוק, אם אדוניו וכו', פי' זה אינו כפי' דלעיל, דלעיל פי' אם אדוניו וכו', היינו מי שלא נשא אשה כלל, וקב"ה חס עליה, ויהיב גרושה וכו', והכא מפרש אם אדוניו, היינו מי שנשא אשה ולא הוליד ממנה כלום, ויהיב ליה קב"ה אתתא ברחמי שראויה להוליד. ואחר שהוליד ממנה בנים, גבי מניה קב"ה מה דגרע ההוא מבועא תחלה, ולכך האשה וכו' והוא יצא בגפו (מ"מ).

⁴⁶⁵⁰ מוסגר בדרך אמת.

⁴⁶⁵¹ עי' לקמן רנה ע"א. ועי' בהגר"א בספד"צ א ע"ד שהוא צורת תיקון, של מתקלא, ועי' ב"ע קלד ע"ב: סוד המתקלא כף ימין וכף שמאל או"א דתליין בימין ובשמאל ב' ידי דע"ק ושרשם בדיקנא בב' מזלות והם נק' מאזנים כמ"ש במאזנים לעלות כו' שהוא סוד המזל המעלה ומוריד מרים ומשפיל. ועי' זהר ח"א פט ע"א: ומההוא יומא [אחרי מעמד הר סיני] ולהלאה קב"ה ברי עלמין ומאן אינון זווגין דבני נשא דהא מההוא זמנא קב"ה מזווג זווגין [ואומר] (ואמר) בת פלוני לפלוני ואלין אינון עלמין דהוא ברי. ועי' ספר הליקוטים פרשת ויצא: הנשמות כולם מעת יצירתם ממקור העליון ממקום אשר ממנו חוצבו יוצאים יחד זכר ונקבה, ואח"כ הולכים כל א' לעצמו, הזכר למקום א' והנקבה למקום א', ומזדווגים אח"כ בעה"ז בת פלוני לפלוני. עי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: בטחו בו בכל עת, שהוא סוד הזיווג, שנקרא כל ועת, בחיבורא כידוע. ואמר שיש לבטוח בזה על ה', כמ"ש (מ"ק יח ע"ב) מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים שמה' אשה לאיש וכו' וכמ"ש אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בונו בו, שהוא הזיווג שנקרא בנין בית כידוע. ואמר אם ה' כו', ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה', וז"ש אך הבל בני אדם כזב בני איש רק במאנים לעלות וכו'.

ספר שמות

דלא יכיל דחי ברגליו אתתקף סבא ולא תדחל הא ענייא מסכנא דאשתדל בריקניא אימא אמאי אי בגין דזרע בגנתא אחרא דלאו דיליה יאות אי הכי וס"א אבל הכא קודשא בריך הוא יהיב ליה ההוא גנתא למזרע ביה⁴⁶⁵² דהא איהו לא נטיל לה:	רבה שלא יכול דוחה ברגליו, התחזק זקן ואל תפחד, העני המסכן הזה שהשתדל לריק אמר, למה, אם משום שזרע בגן אחר שאינו שלו, יפה. אם כך (אבל כאן) הרי הקדוש ברוך הוא נתן לו אותו הגן לזרע בו, שהרי לא הוא שלקח אותה.
אלא תא חזי כל מלין דקודשא בריך הוא עביד כלהו בדינא אינון ולא הוה מלה בריקניא האי דקודשא בריך הוא יהב ליה אתתא ועביד בה פירין ואיבין לאו האי כשאר בני גלגולא ולא דמי מאן דאשתדל בהאי עלמא לאסגאה אילנא וס"א ולא יכילו למאן דלא בעא לאסגאה ולאשתדלא⁴⁶⁵³ ואעקר ואפיל טרפין דאילנא ואזער איבא דיליה:	אלא בא וראה, כל הדברים שעושה הקדוש ברוך הוא, כולם הם בדין, ולא היה דבר לריק. זה שהקדוש ברוך הוא נתן לו אשה ועשה בה פרות, אין זה כשאר בני הגלגול, ולא דומה מי שמשתדל בעולם הזה להגדיל את האילן (ולא יכול), למי שלא רוצה להגדיל ולהשתדל, ועוקר ומפיל את העלים של האילן ומקטין הפרי שלו.
האי דאדניו יהיב ליה אתתא בגין למעבד איבין הא אשתדל בקדמיתא⁴⁶⁵⁴ בגין לאסגאה אילנא ולא יכיל זכין כל כך לית ליה (ס"א דבנין גם כן לית ליה) דאי הוה זכאה כדקא יאות לא הוה תב בגלגולא (כאבנא בקוספתא) דהא כתיב (ישעיה נו ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות והשתא דלא זכה קודשא בריך הוא חמי דהא אשתדל ולא יכיל האי אדוניו יתן לו אשה (שמות כא ד) כמה דאתמר וכיון דחם עליה קודשא בריך הוא ויהב ליה ברחמי קודשא בריך הוא גבי מדידה בקדמיתא ונטיל מה דגרע ההוא מבועא ובגין כך האשה וילדיה תהיה לאדניה ולבתר ייתוב וישתדל על גרמיה לאשלומי גרעוניה עד הכא רוא דקרא:	זה שאדוניו נתן לו אשה, כדי לעשות פרות, הרי השתדל בהתחלה כדי להגדיל את האילן, ולא יכל, אין לו כל כך זכויות, שאם היה צדיק כראוי, לא היה שב בגלגול, שהרי נאמר "ונתתי לכם בביתי ובחמתי יד ושם טוב מבנים ומבנות". ועכשיו שלא זכה, הקדוש ברוך הוא רואה שהרי השתדל ולא יכל, זה "אדוניו יתן לו אשה" כמו שנאמר. וכיון שחם עליו הקדוש ברוך הוא ונתן לו ברחמים, הקדוש ברוך הוא גובה משלו בתחילה, ונוטל מה שגרע אותו המעיין, ולכן "האשה וילדיה תהיה לאדניה", ואחר כך ישוב וישתדל על עצמו, להשלים גרעונו, עד כאן סוד המקרא.
סבא סבא את אמרת על דא דבריקניא אשתדל ולא אשנחת עלך דבריקניא את אזיל ובמהו (כמה) דאמרת דהא קרא רדיף אבתרך דסתיר כל בניינא דבנית עד השתא⁴⁶⁵⁵ ואת	זקן זקן, אתה אמרת על זה, שלריק השתדל ולא השגחת עליך, שלריק אתה הולך כמה שאמרת, שהרי הפסוק רודף אחריו שסותר את כל הבנין שבנית עד

⁴⁶⁵² בה (דפ"ו).

⁴⁶⁵³ לאשתדלא (דפ"ו).

⁴⁶⁵⁴ קשה דלעיל אמר בדף קו אי אשתדל ולא יכיל, מה כתיב, ויצאה אשתו עמו, תרוייהו אתיין בגלגולא, וזכין לאתחברא כמלקדמין, ולא הזכיר שום עונש. ויש לומר דשני מיני השתדלות הם, ולעיל מיירי שנשתדל בכל מאמצי כחו מה שהיה ביכולתו (מ"מ).

⁴⁶⁵⁵ הקבלה הוא חיבור שני התורות שמביא סודות קבלה שבע"פ במקרא, ולכן כל עסקן של ראשונים במדרשי המקראות, וכ"ה בפשוטי המדרשות כמו ספרא וספרי שמביא הלכות שבע"פ הכל במקרא, ולכן התחיל התורת כהנים ב"ג מדות, וכולו הולך אל ה"ג מדות, כי יסוד בו י"ג תיקונים, ה' חומשי תורה בה"ס מחסד עד הוד כנ"ל, ומדרשי המקראות ביסוד והן נגד ו' תיבות של פסוק שמע ישראל (דברים ו ד), ה' תיבות בה"ס, אחד ביסוד, שמחבר כאחד, אחד גי' י"ג כמ"ש בתז"ח (טו ע"ג), ואח"כ ו' תיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד במלכות נגד תורה שבעל פה, ששה סדרים ו"ק דילה. אבל בתורה שבכתב, יסוד כליל משניהם, לפי שכולו גנוז במלכות, לכן הוא בע"פ, מדרשי המקראות, וכ"ז הוא בסודות קבלה כמו שמפרש והולך (בהגר"א בתיקו"ז לו ע"ג).

620

ספר שמות

עכשיו, ואתה חושב שאתה משיט את הים לרצונך. ומהו שנאמר "ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי וגו'".	חשיב ודאנתו (דאת) משטטא ימא לרעותך⁴⁶⁵⁶ ומאי איהו דכתיב (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי וגו'.
אוי זקן זקן, עיף כח, מה תעשה. חשבת שלא יהיה מי שירדף אחריך, הרי הפסוק הזה רודף אחריך, ויוצא מאחרי הכותל כאילה בשדה, מדלג דלוגים אחריך, שלשה עשר דלוגים דלג אחריך, והשיג אותך. מה תעשה זקן עכשיו, יש לך להתגבר בכחך, שהרי גיבור חזק היית עד היום. זקן זקן תהיה זוכר את יום השלג, כשזרענו פולים והיו כמה גיבורים בני	אי סבא סבא ולאין (לאה) חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא⁴⁶⁵⁷ האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כתלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין⁴⁶⁵⁸ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית ולך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הוי דכיר יומא דתלגא⁴⁶⁵⁹ כד זרענא פולין⁴⁶⁶⁰ והוו כמה גיברין בני
חיל כנגדך. ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גיבורים חזקים בני חיל, שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל.	קט/ב
אם את אותם שלשה עשר גיבורים נצחת, אלה שלשה עשר שאין בהם כח, אלא דברים על אחת כמה וכמה נאמר "אמר יאמר". אלא הקדוש ברוך הוא, דרכו לעשות דין לכל, כשמגיע זמנה של האשה הזו למצא את בן זוגה. מה עושה, הורג את זה ונוטל אותה, אותו בן זוגה והוא יוצא מן העולם הזה לבדו יחיד.	חילא לקבלך ואנת בלחודך נצחת תליסר גברין תקיפין בני חילא דכל חד מנייהו קטיל אריא עד לא ייכול:
ואם אמר יאמר, הרי בארו החברים כפשט המקרא, ואם אמור בראשית של שש השנים, יאמר בסוף שש השנים, טרם תכנס השביעית, שהרי אם אמר כשהוא אפילו ביום אחד מהשביעית, דבריו בטלים. למה נאמר העבד בעוד שהוא עבד בשנה הששית, אמר בראשית	אי לאינון תליסר גוברין נצחת הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין על אחת כמה וכמה אמר יאמר כתיב⁴⁶⁶¹ אלא קודשא בריך הוא ארחיה למעבד דינא לכלא כד מטא זמנא דהאי אתתא⁴⁶⁶² לאשכחא בר זוגיהו (זוגה) מה עביד קטיל לדין ונטיל לה ההוא בר זוגה ואיהו נפיק מהאי עלמא בלחודוי יחידא:
ואם אמר יאמר, הרי בארו החברים כפשט המקרא, ואם אמור בראשית של שש השנים, יאמר בסוף שש השנים, טרם תכנס השביעית, שהרי אם אמר כשהוא אפילו ביום אחד מהשביעית, דבריו בטלים. למה נאמר העבד בעוד שהוא עבד בשנה הששית, אמר בראשית	ואם אמר יאמר הא אוקמוה חברייא כפשטיה דקרא ואם אמור בשירותא דשית שנין יאמר בסיפא דשית שנין עד לא יעול שביעאה דהא אי אמר כד איהו אפילו ביומא אחד משביעאהו (שביעאה) מלוי בטלין מאי טעמא העבד כתיב בעוד דאיהו עבד בשתא שתיתאה אמר

⁴⁶⁵⁶ עי' תיקו"ז מב ע"א: א"ל מאן אנת א"ל אנא איהו ברא דנונא חדא דשט בימא רברבא ובלע כל נונין דימא ואפיק להון חיים לבר. בהגר"א: דנונא חדא כו' - ר"ל, יסוד כמ"ל (מד ע"ב) לויתן לעילא כו', והוא עולה בדעת ומתמלא ממוחא בינה, ימא רבא, ונכנסין בו כל הנשמות. וז"ש ואפיק לון כו', שהוא חי, ומס' (שמאל ב' כג כ) בן איש חי, כמ"ש בפרשת בראשית (זהר ו ע"א) על פסוק ובניהו כו', ובר"פ שמות (ב ע"ב) זוהר איבא דאילנא כו' אלין אקרון חין להאי עלמא וחין כו'. ומ"מ עיקר הלוייתן הוא בדעת דרגא דמרע"ה, כמ"ש בפ' שמות (יא ע"ב) מבית לוי דא קב"ה אתר דחכמה עילאה וההוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין לעלמין, מבית לוי דאשרי לויתן לחידו לעלמא וכו', וכן בפ' שלח (קעד ע"ב).

⁴⁶⁵⁷ הא (דפ"ו).

⁴⁶⁵⁸ הם י"ג תיבות שבפ' (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד, ובתיבת י"ד, האחרונה, הזכיר חפשי. נר' כי יכול לקחם לעצמו, וזה אמרו אח"כ, הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין, דהא אמר יאמר כתיב, נראה שמדבר על אמירת העבד, שיש בהם י"ג תיבות. ואולי יחשוב י"ג מן אמר יאמר עד סוף הפ', ולא יחשוב מלת ואם שאינו מדברי העבד רק לשון הפ' ואם יהיה כך או כך (זהר הרקיע).

⁴⁶⁵⁹ צז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁶⁰ עי' ענינו לעיל צז ע"ב.

⁴⁶⁶¹ ר"ל שהם נחשבים למלה א', והם י"ג מלין. ואלו הם י"ג דילוגין הנז', וצ"ע מה כוון הסבא בדילוגים אלו (רח"ו).
⁴⁶⁶² מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

של שש השנים, ולא אמר בסוף שש השנים אינו כלום, ולכן פעמיים "אמר יאמר".	בשירותא דשית שנין ולא אמר בסופא דשית שנין לאו כלום הוא ובגין כך תרי זמני אמר יאמר:
וכאן בעוד שהוא באשה הזו, מרבה תפלות ובקשות בכל יום למלך הקדוש, כמו שהיה הראשית ברחמים, כך הוא הסוף ברחמים. וזהו "אמר יאמר", אמר בתחילה, כשהקדים ברחמים, יאמר בסוף ויתקבל ברחמים. ומה יאמר, "אהבתי את אדני" שבגלל זה וברב התפלות, אוהב את הקדוש ברוך הוא, מתקן מעשיו ואומר "אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי", והקדוש ברוך הוא מקבל אותו באותה התשובה ובאותן התפלות הרבות.	והכא בעוד דאיהו בהאי אתתא אסגי⁴⁶⁶³ צלותין ובעותין בכל יומא לגבי מלכא קדישא כמה דהוה שירותא ברחמי הכי הוא סופא ברחמי ודא הוא אמר יאמר אמר בקדמיתא כד אקדים ברחמי יאמר בסופא ויתקבל ברחמי ומה יאמרו אהבתי את אדני דבגין דא ובסגיאנו דצלותין רחים אליהו לקודשא בריך הוא אתקין עובדיו (ואתתקן) ואמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי וקודשא בריך הוא קביל ליה בההוא תיובתא ובאינון סגיאנו דצלותין:
מה עושה הקדוש ברוך הוא, מה שהיה מוכן להחזירו בגלגול ולסבול עונשים בעולם הזה על מה שעשה, לא מחזירו לעולם הזה. ומה עושה, מקרב אותו לבית דין של ישיבת הרקיע, ודנים אותו ומוסרים אותו לבית המלקות, ורושם אותו הקדוש ברוך הוא איך נמסר לבית העונש, ופוגם אותו להיות תחת שלטון הערלה (ומצוה אותו להיות תחת שלטון) היובל, עד זמן ידוע, ואחר כך גואל אותו.	מה עביד קודשא בריך הוא מה דהוה זמין לאהדרא ליה בגלגולא ולמסבול עונשין בהאי עלמא על מה דעבד לא אהדר [ליה] להאי עלמא ומה עביד קריב ליה לבי דינא דמתיבתא דרקיעא⁴⁶⁶⁴ ודיינין ליה ומסרין ליה לבי מלקיותא וארשים ליה קודשא בריך הוא היך אתמסר לבי עונשא ופגים ליה למהוי תחות (שלטניה) [שלטנא דערלה] ונ"א ופקיד ליה למהוי תחות שלטניה דיובלא עד זמן ידיעא ובתר פריק ליה:
אם באותו זמן שעושים לו פגם, אם הגיע יובל, אפילו יום אחד ליובל, נחשב כמי שמצא זמן עד היובל. כך נענש ולא יותר. בא היובל ונגאל ומכניסים אותו לתוך הפרגוד. עד כאן הסתיר אותו זקן את עיניו רגע אחד.	אי בההוא זמנא דקא עבדין ליה פגימו אי מטא יובלא אפילו יומא חד ליובלא אתחשב ליה⁴⁶⁶⁵ כמה [דאשכח] ודאשכח [דאשגח] זמנא עד יובלא הכי אתענש ולא יתיר אתא יובלא ואפרוק ועאלין ליה גו פרגודא עד הכא אסתים עיניי ההוא סבא רגעא חדא:
פתח ואמר "שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מוסדי ארץ כי ריב לה' עם עמו וגו'", אוי זקן, עד כאן היית בעמקי הים ועכשיו דלגת על הרים חזקים, לעשות עמהם קרב. אלא ודאי, עד עכשיו אתה בים החזק, אבל עד שהלכת לעמקי הים, פגשת את אותם הרים חזקים שבתוך	פתח ואמר (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יהוה והאתנים מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם עמו וגו' אי סבא עד השתא הוית בעמקי ימא והשתא דלגת בטורין תקיפין למעבד עמהון קרבא אלא ודאי עד כען בימא תקיפא אנת⁴⁶⁶⁶

⁴⁶⁶³ ויקרא רמד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁶⁴ בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרו"ן ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרו"ן (זו"ח לו ע"א). עי' בהגר"א בתז"ח לג סע"ד.

⁴⁶⁶⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁶⁶ היא המלכות, שכל הסודות שהזכיר הסבא הם במלכות, כגון ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכמ"ש בדף ק' דבר נש אחרא בכל דרא לא עאל בארבא וכו', ופי' הרח"ו שם היא רחל מ' (מ"מ).

ספר שמות

הים, ונתקלת בהם עכשיו, יש לך לערך קרב, בעמקי הים ובהרים הללו.	אבל עד דאזלת בעמקי ימא פגעת באינן טורין ⁴⁶⁶⁷ תקיפין די בגו ימא ואערעת בהו השתא אית לך לאנחא קרבא בעמקי ימא ובהנהו טורין:
זקן, עיף כח, מי נתנך בזה, היית בשלום ורצית את כל זה. אתה עשית, אתה סובל עכשיו, אין לך אלא לערך קרב ולנצח את הכל, ולא לחזור לאחור, התחזק בכחך, חגר מתניך ואל תפחד לשבור את ההרים הללו, שלא יתחזקו עליך. אמר להם, הרים רמים, הרים חזקים, איך אתם מתגברים.	וסבא לאי חילא מאן יהבך בדא הוית בשלם ובעית לכל האי אנת עבדת אנת סבול ⁴⁶⁶⁸ השתא לית לך אלא לאנחא קרבא ולנצחא כלא ולא למהדר לאחורא אתקף בחילך [סבא] חגור חרצך ולא תרחל לתברא הני טורין דלא יתקפון לגבך אימא לון טורין רמאין טורין תקיפין היך אתון מתתקפין:
שני פסוקים כתובים, אחד נאמר "קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך", ואחד נאמר "שמעו הרים את ריב ה'". אלא יש הרים ויש הרים. יש הרים שהם הרים רמים למעלה למעלה, לאלה נאמר "שמעו הרים את ריב ה'". ויש הרים שהם תחתונים למטה מהם, ולאלה נאמר "קום ריב את ההרים",	תרי קראי וכתביבין ⁴⁶⁶⁹ (כתיב) חד כתיב (שם א) קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך וחד כתיב (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יהוה"ה אלא אית טורין ואית טורין אית [הרין] טורין ⁴⁶⁷⁰ דאינן טורין רמאין ⁴⁶⁷¹ לעילא לעילא לאלין כתיב שמעו הרים את ריב יהוה"ה ואית הרים דאינן טורין תתאין ⁴⁶⁷² לתתא מנייהו לאלין

⁴⁶⁶⁷ פי' הם חג'ת ונה"י דז"א שבתוך המלכות (מ"מ).

⁴⁶⁶⁸ סביל (דפ"ו).

⁴⁶⁶⁹ פי' ולמה כפל הרים ב' פעמים, ועוד למה בחד כתיב ריב ה', תלה הריב בהקב"ה, ובחד כתיב קום ריב את ההרים, שתלה הריב בנביא. ובתירוץ שאמר הזהר יתורץ הכל, שחג'ת דז"א תלה הריב בהקב"ה, לפי שהם גדולים, וחג'ת דנוק' תלה הריב בנביא, לפי שהם קטנים (מ"מ).
⁴⁶⁷⁰ למעלה מביא דאית הרים ואית הרים לעילא מן הרים ואית גבעות לעילא מן גבעות והענין כי הרים הם בחי' ג' ספי' שהם חג'ת וגבעות הם בחי' ג' ספי' והנה נודע כי נה"י דאמא נכנסין תוך כל פרצוף דז"א וכן מנה"י דז"א נעשה כל פרצוף נוקבא ונה"י דבינה הם יותר גבוהים מחג'ת או נה"י דז"א כי הלא תחלתם וראשיתם שהם ג' פרקין קדמאין הם בג' ראשונות דז"א ולכן נה"י דאמא נק' הרים אבהן [אדצ"ל רמאין] כי הם גדולים מהז"א כנזכר כי הם בג' דז"א ונמצא כי נה"י דאמא יותר גבוהים מחג'ת דז"א. וכבר ביארנו כי חג'ת דז"א הם נקר' הרים אמנם נה"י דאימא נקראו הרים ע"ג הרים כי הם יותר גבוהים מחג'ת הנקר' ג'כ הרים ונה"י דז"א הם נקר' גבעות שהם תחת חג'ת דז"א הנקר' הרים ולכן נקר' גבעות ואלו הם נקרא גבעות לעילא מגבעות שהם נה"י דנוקבא כי אלו דז"א הם יותר גבוהים ונקר' גבעות לעילא מגבעות. והנה בהיות ז'ון א"בא כדי שתחזור הנוקבא פ"בפ עם ז"א צריך להקדים אליה ענין הנסירה וכבר ביארנו לך ענינה שהוא הפלת דורמיטא על ז"א שנעקרים נה"י דאימא מתוך ז"א ונכנסים בנוקבא ואז נגדלת ככל הז"א ואז יכלה לחזור פ"בפ. הנה פ' זה מדבר בזה הדרוש ואמר (ישעיה נד י) כי הרים ימושו פי' שהם נה"י דאימא ימוטו פי' שמסתלקים לגמרי מהז"א כדי לכונוס בנוקבא והטע' הוא כי אחרי שהוא תוך הז"א עצמו מבפני' כנודע לכן א"א ליכנס בנוקבא רק עד שיוסרו לגמרי מתוך הז"א. ואמנם (ישעיה נד י) הגבעות תמוטנה פי' אחר שהיא ננסרה ע"י הנזכר שנכנסו בה מוחין דנה"י דאימא וגדלה עד כנגד כל אחורי הז"א ונותן בה כח ההוא אז חוזרים ומסתלקים נה"י דאמא מתוכה ואז היא מתמעטת מעט מעט כי כפי מה שיוצא ממנה נה"י דאימא כך היא מתמעטת ויורדת עד שנשארת בסוד נקודה א' תחת היסוד דז"א מאחוריו אך עכ"ז נשאר בה כח הרשימו הנזכר וע"י הרשימו חוזרת להיות עמו פ"בפ בסוד אותה הנקודה ואח"כ אנו חוזרים ומגדילין אותה בהיותה בפנים כנז' בברכת אבות. לפי שהם בפנימיותו הם מסתלקים ונאמר בהם כי ההרים ימושו אבל נה"י דז"א שנק' גבעות כשמסתלקין מן הנוקבא אינם מסתלקים ממש רק תמוטנה שהם מתמוטטים מעט מעט ויורדת הנוקבא למטה בסוד נקודה עד תחת היסוד אך הם אינם זזים ממקומם וכו'. או יהיה פי' שני וזה אצלי יותר אמיתי והוא כי נה"י דז"א נקר' הרים בערך של הנוק' שהם גבעות והענין הוא כי הלא הנוקבא מאחורי הז"א וכל האחוריים הם דינים כנודע ולכן הנוקבא כולה היא דינים והנה אחוריים של הז"א הם כולם בבחי' אלהים ברבוע שהם אחוריים של אלהים לפי שכל גבורה שבז"א הולכות אל אחוריו כדי שמשם תצא אל נוקבא (זהר הרקיע).

⁴⁶⁷¹ חג'ת דז"א (מ"מ). ג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁷² חג'ת דנוק' (מ"מ).

ספר שמות

שהרי רודף מריבות, יש להם, ולכן יש הרים ויש הרים.	כתיב קום ריב את ההרים דהא רדיף מצותי ⁴⁶⁷³ אית לגבייהו ⁴⁶⁷⁴ ועל דא אית טורין ואית טורין:
ואם תאמר, זקן, הרי נאמר "ותשמענה הגבעות", אלה גבעות, כל אותם שלמטה. ועכשיו אתה עושה אותם הרים, אלא כך הוא לאותם הרים רמים נקראים גבעות, כשהם לבדם, הם נקראים הרים.	ואי תימא סבא הא כתיב (שם א) ותשמענה הגבעות אלין גבעות כל ⁴⁶⁷⁵ אינון דלתתא והשתא אנת עביד לון הרים אלא הכי הוא לגבי אינון טורין רמאין אקרין גבעות ⁴⁶⁷⁶ כד אינון בלחודייהו אינון הרים אקרין:
בא וראה, נאמר "והאיתנים מוסדי ארץ, כיון שנאמר "שמעו הרים",	תא חזי כתיב (שם ב) והאיתנים מוסדי ארץ כיון דכתיב (שם) שמעו הרים
	ק/א
מי הם הרים ומי הם אתנים. אלא הרים ואתנים, הכל דבר אחד. אבל אותם שלשה עליונים מעל ראשיהם, ואותם שלשה למטה מהם, וכולם אחד. הרים למעלה, ועליהם אמר דוד "אשא עיני אל ההרים", ואלה הם שלשה הראשונים. "והאתנים מוסדי ארץ", אלה הם שלשה אחרונים, למטה מהם שני עמודי הבית ואחד שמחת הבית, ואלה נקראו "מוסדי ארץ", אתנים הם, ואתנים נקראו.	מאן אינון הרים ומאן אינון איתנים אלא הרים ואיתנים כללו חד אבל אלין ⁴⁶⁷⁷ תלת עלאין ⁴⁶⁷⁸ לעילא על רישייהו ואלין תלת לתתא ⁴⁶⁷⁹ מנייהו וכללו חד הרים לעילא ועלייהו אמר דוד (תהלים קכא א) אשא עיני אל ההרים ⁴⁶⁸⁰ ואלין אינון תלת קדמאי והאיתנים מוסדי ארץ ⁴⁶⁸¹ אלין אינון תלת בתראי לתתא מנייהו תרי סמכי ביתא וחד חדוא דביתא ואלין אקרין [נ"א אינון] מוסדי ארץ איתנים אינון ואיתנים אקרין:
זקן זקן, הרי ידעת, מי שעורך קרב, אם לא יודע להשמר לא ינצח. בקרבות צריך להכות בידו ולהשמר ברעיונו מה שיהיה חשוב אחר, שיהיה הוא חשוב ויד ימין מזומנת תמיד להכות ומחשבותיו ויד שמאלית זמינים תמיד לקבל ולהשמר, וימין הכל.	סבא סבא הא ידעת מאן דאגח קרבא אי לא ידע לאסתמרא לא ינצח קרבין אצטריך למחאה בידיה ולאסתמרא ברעיוניה מה דיהא חשיב אחרא דיהא חשיב איהו ויד ימינא זמינא תדיר למחאה ומחשבוי וידא שמאלית זמינא תדיר לקבלא ולאסתמרא וימינא לכלא:
עכשיו אמרת והאתנים, איתנים הם למטה והרים למעלה, השמר זקן, שהרי רעיון אחר כנגדך, שנאמר "משכיל לאיתן האזרחי", וזהו אברהם הזקן, ונקרא איתן. ואם אברהם הוא איתן, יצחק ויעקב נקראו איתנים, קום זקן, שהרי ידעת רעיון זה הוא מכה לרעיוןך.	השתא אמרת והאיתנים איתנים אינון לתתא והרים לעילא אסתמר סבא דהא רעיונא אחרא לקבלך דכתיב (שם פט א) משכיל לאיתן האזרחי ודא איהו אברהם סבא ואקרי איתן ואי אברהם איהו איתן יצחק ויעקב איתנים אקרין קום סבא דהא ידעת רעיונא על דא הוי מחי לרעיונך:
"וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך". איתן, זה בוקר של	(במדבר כד כא) וישא משלו ויאמר איתן

⁴⁶⁷³ תיקונים נג (הערת הזהר).

⁴⁶⁷⁴ פי' סמא"ל רודף לינק מהם, ולפי זה קום ריב את ההרים, היינו במי שיונק מן ההרים, שהוא סמא"ל. ולקמן בדף ק"ב, פי' קום ריב את ההרים, לפי שישאל היו יודעים השמות שבחג"ת, והיו משביעים בהם למלאכים, כדי לעשות רצונם, ולכן אמר קום ריב את ההרים, ע"ד חלל ממלכה ושריה (מ"מ).

⁴⁶⁷⁵ קב ע"ב קכט ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁷⁶ חג"ת דנוק' הם נה"י בערך דכורא (רח"ו).

⁴⁶⁷⁷ אינון (דפ"ו).

⁴⁶⁷⁸ חג"ת (רח"ו במ"מ).

⁴⁶⁷⁹ נה"י (מ"מ).

⁴⁶⁸⁰ עי' תיקר"ז קמח ע"ב.

⁴⁶⁸¹ פי' שנה"י דז"א מהם נבנית המלכות כנודע (מ"מ).

ספר שמות

מושבך ושים בסלע קנך איתן דא בקר דאברהם⁴⁶⁸² והיינו (בראשית מד ג) הבקר אור⁴⁶⁸³ דא עמודא דכל עלמא קיימא עליה ונהירו דיליה מאברהם ירית נהר היוצא מעדן אקרי אי סבא סבא הא רעיונא אחרא לקבלך ולא ידעת לאסתמרא הכי⁴⁶⁸⁴ מגיחין קרבא סבא אן הוא תוקפא דילך ודאי (קהלת ט יא) לא לגבורים המלחמה:	אברהם, והיינו "הבוקר אור", זה העמוד שכל העולם עומד עליו. ואת אורו ירש מאברהם, נקרא נהר היוצא מעדן. אוי זקן זקן, הנה רעיון אחר כנגדך, ולא ידעת להשמר איך עורכים קרב. זקן איפה הכח שלך, ודאי "לא לגבורים המלחמה".
וכתיבו (תהלים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכתבו (כתיב) (תהלים לב א) משכיל ולדודו דא נהר היוצא מעדן דאיהו תורגמן לדוד לאודעא ליה מאינן מלין סתימין עלאין אי משכיל (ס"א משכי) איהו נהר דנפיק מעדן איתן האזרחי אברהם איהו לעילא ודאי הא ידענא ואף על גב דאנא סבא על רעיונא דא מחינא איתן האזרחי תרין דרגין אינן וכמה דאת אמרו בקר אור אור הוא אברהם בקר הוא⁴⁶⁸⁵ נהר אוף הכי איתן האזרחי אזרח הוא אברהם איתן כמה⁴⁶⁸⁶ דאתמר דא ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן:	נאמר "משכיל לאיתן האזרחי", ונאמר "משכיל לדוד", זה נהר היוצא מעדן, שהוא תרגמן לדוד, להודיע לו מאותם דברים הנסתרים העליונים. אם משכיל הוא נהר שיוצא מעדן, אז איתן האזרחי, אברהם, הוא למעלה ודאי. זה ידעתי, ואף על גב שאני זקן, על רעיון זה אני מוחה. איתן האזרחי הם שתי דרגות, כמו שנאמר "בוקר אור", אור זה אברהם, בוקר זה נהר. כמו כן כאן, איתן האזרחי, "אזרח" הוא אברהם. "איתן", כמו שנאמר, זה אותו נהר ששופע ויוצא מעדן.
השתא סבא קום קאים על רתיבך דהשתא תנפול ולא תיכול למיקם הא שלמה מלכא אתי בחילוי ורתיביו וגברוי ופרשוי ואתי לקבלך קום פוק מן חקלא דלא ישכח לך תמן כתיב (מ"א ח ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג וגו' ירח דאתילידו ביה האיתנים ומאן אינן אבהן ואינן איתני עולם וירח דא איהו תשרי דאלפא ביתא אהדר למפרע מתתא לעילא⁴⁶⁸⁷:	עכשיו זקן קום, עמוד על מרכבתך, שעכשיו תיפול ולא תוכל לקום. הרי שלמה המלך בא בכחותיו ומרכבותיו וגיבוריו ופרשיו, ובא כנגדך. קום צא מן השדה, שלא ימצא אותך שם. נאמר "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג וגו'". ירח שנולדו בו האיתנים, ומי הם האבות, והם איתני העולם. וירח זה הוא תשרי, שאלף בית חוזר למפרע ממטה למעלה.
ותו ממילך יאות דתפוק מן חקלא ולא תשתכח תמן אילו כתיב משכיל איתן האזרחי כדקאמרת השתא דכתיב משכיל לאיתן האזרחי לית קרבך כלום ותפוק מן חקלא בעל כרחך ולא תתחזי תמן:	ועוד מדברין נאה שתצא מן השדה ולא תמצא שם. אלו נאמר "משכיל איתן האזרחי", אז כמו שאמרת. אבל עכשיו שנאמר "משכיל לאיתן האזרחי", הקרב שלך אינו כלום. ותצא מן השדה בעל כרחך ולא תתראה שם.
אי סבא עניא מסכנא היכי תפוק אי הכי	אוי זקן, עני, איך תצא, אם כך ינצחו

⁴⁶⁸² יסוד בחמשה חסדים שבו (רח"ו במ"מ). עולה לדעת (מ"מ). קיט ע"ב בלק רד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁸³ פ' בוקר הוא יסוד (מ"מ).

⁴⁶⁸⁴ היכי (דפ"ו).

⁴⁶⁸⁵ ויקרא ו ע"א כב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁸⁶ ופ' הכתוב משכיל שהוא איתן מקבל מן אזרחי, ותו ממילך יאות וכו', פ' כיון דאמר משכיל לאיתן ולא כתב משכיל איתן, א"כ מדברין, דהיינו מהפסוק עצמו שאתה עוסק בו, יאות דתפוק מן חקלא וכו' (מ"מ).

⁴⁶⁸⁷ ראש האצילות מלמעלה למטה הוא כסדר האלפא ביתא שלנו מתחיל בא' ומסיים בת' היא המל' וכאשר אנו רוצים לעלות ממטה למעלה להעלות האותיות אל הבינה מקום אשר ממנה חוצבו נתחיל מאות ת' עד א' כי כך הסדר ובזה יתורץ לך כמה קושיות על נכון וז"ס תכנת שבת שנתקן על סדר תשרי"ק להעלות האותיות שירדו מבינה הנרמזים בא"ל אדון (זהר הרקיע).

ספר שמות

ינצחון לך ותערוק מן חקלא כל בני עלמא ירדפון אבתרך ולית לך אנפין לאתחזאה קמי בר נש לעלמין הכא אומינא דלא אפוק מן חקלא והכא אתחזי אנפין באנפין בשלמה מלכא וכל איש ישראל וגוברין ופרשין ורתיכין דיליה קודשא בריך הוא יסייע לך סבא דהא לאי חילא אנת קום סבא אתגבר בחילך ואתתקף דעד יומא דא הוית גיבר תקיף בגוברין:	אותך ותברח מן השדה, כל בני העולם ירדפו אחריך, ואין לך פנים להראות לפני איש לעולמים. כאן נשבע אני, שלא אצא מהשדה וכאן אראה פנים בפנים בשלמה המלך וכל איש ישראל והגיבורים והפרשים והמרכבות שלו, הקדוש ברוך הוא יסייע לך זקן, שהרי אתה עיף כח. קום זקן התגבר בכחך והתחזק, שעד היום הזה היית גבור חזק בגיבורים.
פתח ואמר משכיל לאיתן האזרחי אלו כתיב משכיל לדוד⁴⁶⁸⁸ בדקאמרת אבל משכיל לאיתן אית משכיל ואית משכיל אית משכיל לעילא ואית משכיל לתתא⁴⁶⁸⁹ משכיל לאיתן⁴⁶⁹⁰ בזמנא	פתח ואמר "משכיל לאיתן האזרחי", אלו נאמר "משכיל לדוד", אז כמו שאמרת. אבל "משכיל לאיתן" נאמר. יש משכיל ויש משכיל. יש משכיל למעלה

⁴⁶⁸⁸ פי' כשעולה היסוד בסוד הדעת מוח העליון מושך לו הטיפה ליסוד הנזכר הנקרא איתן ומשכיל אותו ע"י חסד דז"א שנקרא אזרחי שכתב הרב שהטיפה צריכה שתתלבש בחסד לפי שאינו מתעבה ואינו משתנה (מ"מ).

⁴⁶⁸⁹ בראשית טז ע"ב (הערת הזהר). היסוד נק' (תהלים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכבר ידעת מ"ש בסבא דמשפטים כי זה הוא המשכיל הוא לעילא ולתתא והוא ג"כ רומז בפ' פקודי בהיכלות כי יוסף סליק לעילא ונחית לתתא והענין כי שם בז"א כבר ידעת כי יש לו זווג עם לאה בעת המנחה ואז לאה עד ראש יעקב בחצי עליון של ת"ת ואם כן איך יזדווג ז"א מחצי ולמעלה עם לאה וזה נת' במ"א אך הענין בקיצור כי היסוד של ז"א התחתון עולה בשליש הת"ת ושם מזדווג עם לאה כי זה הוא המעלה שיש לו ליסוד דז"א יותר מכל שאר הספירות שיוכל לעלות עד הדעת מתי שירצה. וז"ס יוצר של שבת שאנו אומר' ו' פעמים תיבת הכל ביוצר של שבת כמו שביארנו כי אם לא היה יכול לעלות עד הדעת שהוא נשמת ה' קצות והוא מקום החסדים שהם סוד הטפה לא היה בו כח להוריד הטפה בעת הזווג ממקום הדעת והכוונה על פנימיות היסוד כמ"ש בעז"ה במקום אחר כי משליש העליון של יסוד ממנו נעשה הת"ת של ז"א בעת הגדלת ז"א ושם יש לו אחיזה ומקום כי אין לו לת"ת במקומו כי אם שליש אחד כי שני שלישים עלו לדעת והוצרך לעלות שליש של יסוד לתשלום הת"ת לכן יש לו כח לעלות ויש לו כח להזדווג עם לאה. ונחזור אל הענין כי לכך עולה היסוד אל הדעת מן הת"ת כי זהו דרכו לעלות ובפרט כדי לקשר כל הו"ק ביחד ולהביא משם הארה (זהר הרקיע). פי' יסוד בהיות ולמטה ואינו עולה לדעת (מ"מ).

⁴⁶⁹⁰ ועתה צריך לתת טעם למה אור היסוד ומלכות שניהם עלו עד הדעת למעלה מן הת"ת. ואמנם הטעם הוא כי היסוד נקרא משכיל לאיתן האזרחי (תהלים פט א), כמ"ש בסבא דמשפטים (קי ע"א), שאמר כי זה המשכיל שהוא יסוד הוא לעילא והוא לתתא, גם רמזו בזהר פקודי בהיכלות (רנח ע"א) כי יוסף איהו לעילא ואיהו לתתא (ע"ח שער ט פרק ג). אמנם אין כח מוחא עלאה עצמו יורד עד אר"א כי גדלה מעלתו עד מאד, אבל זה המוח דא"א כל גילוי הוא בדיקנא דא"א כמ"ש במקומו. ושם נתבאר כי יש בו (בו) ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה אר"א, ואח"כ הם מורידין הטפה בסוד מוחין לבניהן זו"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות אר"א, ואז מורישין אר"א מוחין לבניהן. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בזו"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כנזכר (ע"ח נסירה ספ"ג). יוסף סליק בחביבו לעילא עד המוח ויורד למטה בסוד בנימין כנז' בפ' פקודי בהיכלו' וגם בפ' שלח לך וגם בפ' משפטים בענין ההוא סבא בפסוק משכיל לאיתן האזרחי דסליק עד מוחא להמשיך משם טיפת הזרע (שעה"כ קה ע"ג). ודע הקדמה אחת, שמה שמושך יסוד מלמעלה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וזה סוד אור של מעשה בראשית שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו (ור"ל בכל מקום במדרגה אחת – לש"ו כללים ח"א סט ע"א), ואעפ"י שיוורד האור הזה ממדרגה למדרגה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וכמו כן גדולה הארתה למטה כמו למעלה, משא"כ בשאר הספי' (ע"ח מ"ד ומ"ה). והוא הנחש בריח אשר בתהום תתאה יסוד דהמלכות, ועי"ז מתברך מימיו ומתפשט להמציאות דים אוקיינוס, שהוא משפעת התהום הסובב את כל העולם, ובתוכו מתפשט אור הנחש בריח ג"כ, והוא המציאות דליותן נחש עקלתון (דע"ה ח"ב קי ע"ב). הוא עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב), היסוד הנה בו הוא הגלוי דכל המוחין, בסוד החסד דאתגלי בפום אמה, והיסוד הנה הוא עולה עד המוחין ממש ונוטל משם כל הראוי לו (ביאורים ח"א יט ע"א).

ספר שמות

וַיֵּשׁ מִשְׁכִּיל לְמֹטֶה. מִשְׁכִּיל לְאִיתָן, בְּזִמְנֵן שְׁאוֹתוֹ הָאִישׁ (נָהָר) עֹמֵד בַּתְּשׁוּקָה, כֹּל הָאִיבָרִים שֶׁמַּחֲסִים וּמִתְחַבְּרִים עִמּוֹ. וְאֵם הוּא	דִּהְיָה גִבֹּר [נ"א נָהָר] ⁴⁶⁹¹ קָם בְּתִיאוֹבְתָא ⁴⁶⁹² כֹּל שִׁיפִין חֲדָאן וּמִתְחַבְּרִין לְגִבְיָה וְאִי הוּא (וְאִיהוּ)
עוֹלָה עַד שֶׁהֵמַח הָעֲלִיּוֹן, מִתְפִּיִּס אֵלָיו וְשִׁמַּח כִּנְגָדוֹ, וְאִזּוּ מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזֹרָחִי, מִשְׁכִּיל אוֹתוֹ וּמוֹדִיעַ לוֹ עַל יְדֵי אֲבָרָהֶם (עַל יְדֵי לְאֲבָרָהֶם) אוֹהֲבֵוּ כֹל מֵה שְׁצִרִיךְ, וְאוֹתוֹ מִחַ עֲלִיּוֹן מִשְׁכִּיל לְאִיתָן. וְכִשְׁדוֹד הַמֶּלֶךְ נִתְקַן בַּתְּשׁוּקָה אֵלָיו, הוּא מִשְׁכִּיל לְדוֹד, כִּמּוֹ שֶׁהָיָה הֵמַח הָעֲלִיּוֹן מִשְׁכִּיל אוֹתוֹ, וְלִכֵּן יֵשׁ מִשְׁכִּיל וִישׁ מִשְׁכִּיל.	קִי/ב סִלִּיק עַד דְּסִלִּיק עַד ⁴⁶⁹³ וְדִמוּחָא (מוּחָא) עֲלָאָה ⁴⁶⁹⁴ אֲתִפִּיִּס לְגִבְיָה וְחֲדִי לְקַבְלִיָּה וְכַדִּין מִשְׁכִּיל לְאִיתָן וְהָאֲזֹרָחִי מִשְׁכִּיל לִיָּה וְאוֹדַע לִיָּה עַל יָדָא דְּאֲבָרָהֶם וְס"א עַל יְדֵי לְאֲבָרָהֶם רַחֲמֵי כֹל מֵה דְּאֲצִטְרִיךְ וְהָיָה מוּחָא עֲלָאָה מִשְׁכִּיל לְאִיתָן וְכַד דוֹד מִלְכָּא וְאַתְתִּקֵּן בְּתִיאוֹבְתָא (אַתְתִּקֵּן בְּתִיּוֹבְתָא) לְגִבְיָה אִיהוּ מִשְׁכִּיל לְדוֹד ⁴⁶⁹⁵ כִּמּוֹ דְּהוּא מוּחָא עֲלָאָה מִשְׁכִּיל לִיָּה וְעַל דָּא אִית מִשְׁכִּיל וְאִית מִשְׁכִּיל ⁴⁶⁹⁶ (אִית מִשְׁכִּיל):
בִּירַח הָאֲתָנִים שֶׁנּוֹלְדוּ הָאֲתָנִים בִּירַח הַזֶּה, הַבִּנְיָן לְמֹטֶה הוּא כְּדוּגְמָא שֶׁלְמַעֲלָה, וְנּוֹלְדוּ בּוֹ הָרִים וְאֲתָנִים. הָרִים נִסְתָּרִים אֲתָנִים יֹרְכִים חֲזָקוֹת כִּנְחֻשָּׁת, וְאוֹתוֹ הָאִיתָן בִּינִיָּהֶם.	בִּירַח הָאֲתָנִים ⁴⁶⁹⁷ דְּאֲתִילִידוּ בְּהָאִי יִרַח אֲתָנִים בִּנְיָא לְתַתָּא אִיהוּ כְּנוּנָא דְּלַעֲלִיא וְאֲתִילִידוּ בִּיהַ הָרִים וְאֲתָנִים ⁴⁶⁹⁸ הָרִים סְתִימִין אֲתָנִים יֹרְכִין תְּקִיפִין כִּנְחֻשָּׁא ⁴⁶⁹⁹ וְהָיָה אִיתָן בִּינִיָּהוּ:
קוֹם זָקֵן תְּכָה לְכֹל הַצַּדִּידִים, בִּשְׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל תּוֹרָה, מִסֵּר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבַעִים מִפְתָּחוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה.	קוֹם סָבָא הוּי מַחִי לְכֹל סְטִרִין ⁴⁷⁰⁰ בִּשְׁעָתָא דְּסִלִּיק מֹשֶׁה לְקַבְלָא אוֹרִיָּתָא מִסֵּר לִיָּה קוֹדֶשָׁא

⁴⁶⁹¹ נִמְחַק בִּשְׁעָה"ק.

⁴⁶⁹² בְּתִיּוֹבְתָא (דפ"ו).

⁴⁶⁹³ "דְּסִלִּיק עַד" נִמְחַק בִּשְׁעָה"ק.

⁴⁶⁹⁴ הַתּוֹסֵפוֹת שֶׁאִמְרָנוּ בּוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה גַם בּוֹ לְאַחַר הַתִּיקוֹן, הֵנָּה הוּא רַק לְפִנְיָמוּתוֹ שֶׁהוּא לְאוֹר הַפְּנִימִי שֶׁבּוֹ שְׁעוֹלָה עַד הַמוּחִין, וְהוּא מִיּוֹחַד בְּהַדְעָת רִזָּא דְּמִתְקַלָּא וְסִלִּיק עַד מוּחָא עֲלָאָה (כִּלְלִים ח"ב לְד ע"א). וְעִי' בְּהַגְרָ"א בְּסִפְד"צ ד' ע"ד.

⁴⁶⁹⁵ עוֹלָה לְעִילָא עַד מוּחָא עֲלָאָה בְּסוֹד מִשְׁכִּיל לְאִיתָן, וְיֹרֵד לְתַתָּא לְחֻכְמָה תַּתָּא בְּסוֹד מִשְׁכִּיל לְדוֹד (כִּלְלִים ח"ב נח ע"ב).

⁴⁶⁹⁶ עִי' תִּיקוּ"ז א' ע"ב: אִינוֹן נִשְׁמָתִין מֵאֵלִין מִשְׁכִּילִים דְּאִיתָן בְּהוֹן שְׁכֹל לְאַשְׁתְּמוּדְעָא בְּרִזִּין דְּמֵאֲרִיָּהוּ. וְעִי' בְּהַגְרָ"א שֵׁם יִז' ע"ב: אוֹתָן הַיּוֹדְעִים סוֹדוֹת הַכֶּסֶּא, שֶׁהוּא מִסֵּט' דְּבִינָה, דְּאִימָא מְקַנֵּן בְּכִרְסִיא (לְקַמֵּן כַּד ע"ב), וּמִסְטֵרָהָא נִיתֵן כִּנ"ל (ט"ו ע"א), יֵמָא דְּאוֹרִיָּתָא, וְהִיא נִקְרָא לְבָא כִּמ"ש בְּהַקְדָּמָה שֵׁנִיָּה (יט ע"א), ר"ל שֶׁלֹּכֵךְ נִקְרָאוּ אוֹתָן הַיּוֹדְעִים בְּהִיכְלִין וְאוֹתוֹן הַמִּשְׁכִּילִים. עִי' בִּיאוֹרִים ח"א ע"א: עֲלִיָּתָהּ הַשְׁכִּינָה הִיא לְפִי זְכוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְלְפִי לִימּוּדָם חֻכְמָתָם בַּתּוֹרָה, וְלִכֵּן כְּשִׁיש בִּישְׂרָאֵל מִשְׁכִּילִים בְּחֻכְמָה, הֵנָּה עוֹלָה הִיא ג"כ עַד הַחֻכְמָה אֲבָא.

⁴⁶⁹⁷ וְסוֹד נִיסָן תִּיקָן מִשְׁרַע"ה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ תִּיקָן תִּשְׁרֵי בְּבִנְיָן בִּיהִמ"ק, בְּצִרוּף מִשְׁרַע"ה, בְּמִצְוֹת הַנּוֹהֲגִין לְחַדֵּשׁ תִּשְׁרֵי, שֶׁלֹּכֵךְ נִקְרָא יִרַח הָאֲתָנִים (כְּתָבִי הַגְרָמ"מ דף שכו).

⁴⁶⁹⁸ פִּי' שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ אֲבוֹת הָעוֹלָם שֶׁנֶּק' חֲגִ'ת, וּבְנִים שֶׁהֵם הַשְּׁבִטִים שֶׁהֵם נִה"י. כְּנוּדַע שְׁאֲבוֹת נִקְרָאִים חֲגִ'ת, וּבְנִים נִק' נִה"י. וְלְפִי שְׁחֲגִ'ת סְתוּמִים וְנִה"י נִגְלִים, לֹא הַזְכִּיר הַכְּתוּב רַק אֲתָנִים שֶׁהֵם נִה"י. וְכִפִּי הָאֲמֵת נּוֹלְדוּ בְּתִשְׁרֵי אֲבוֹת וּבְנִים, אֲלָא הַזְכִּיר הַכְּתוּב הַשְּׁבִטִים שֶׁהֵם נִגְלִים. וּמִשְׁרַע"ל שֶׁנּוֹלְדִים בּוֹ אֲתָנִי עוֹלָם, וְהֵם הָאֲבוֹת, אֵין כּוֹוֹנָתָם עַל אֲתָנִים דְּקִרָא, אֲלָא קוֹשְׁטָא קְאֻמְרִי, שֶׁנּוֹלְדוּ בּוֹ הָאֲבוֹת שְׁכִלּוּלִים בְּבִנִּים הַנֶּק' אֲתָנִים (מ"מ).

⁴⁶⁹⁹ תְּלִמִּידֵי חֻכְמִים הֵן נו"ה כִּידוּע (ז"ח לְד ע"ד), וְכֹל בִּנְיָן לְמוֹדֵי ה' (יִשְׁעִיָּה נד) כִּידוּע כ"ז, וְהֵן נִקְרָאִין תְּנִינִים (רַע"מ כִּי תִצָּא רַעַח ע"ב), וְאִמְרָ שֵׁם פְּרִשְׁתָּ תִצָּא אֲתָנִים בְּהִיפּוֹךְ אֲתוּוֹן תִּנְאִים כו' וְהֵן נו"ה שֵׁם תִּנְאִים, כִּמ"ש פְּרִשְׁתָּ פְקוּדֵי בְּהִיכְלוֹת וְכֵן אֲתָנִים הֵן נו"ה, כִּמ"ש פְּרִשְׁתָּ מִשְׁפָּטִים (קִי ע"ב) אֲתָנִים יֹרְכִין תְּקִיפִין כִּנְחֻשָּׁא (בְּהַגְרָ"א בְּסִפְד"צ כח ע"א).

⁴⁷⁰⁰ הֵייוֹ הַסָּבָא שֶׁהוּא הַדָּג הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא הַדְּעָת הַמִּתְפַּשֵּׁט מִתְגַּבֵּר עַל כֹּל הַסְטֵרִין כְּאִשֶּׁר הוּא מִתְגַּלָּה (עַל פִּי הַגְרָמ"מ בְּבִיאוֹרִים הַזֶּה עֵמּוּד פֹּט – עַל אִף שֵׁם מְדַבֵּר עַל הַנַּחֲשׁ דְּטוּמָאָה, וְכִאֵן דְּקוֹדֶשָׁה).

ספר שמות

כשהגיע לששים (חמשים) ותשעה, היה מפתח אחד גנוז ונסתר, שלא היה מוסר לו. התחנן לפניו, אמר לו, משה כל המפתחות העליונים והתחתונים תלויים במפתח הזה. אמר לפניו רבונו של העולם, מה שמו. אמר לו, איתן. וכל אותם איתנים תלויים בו, ובו עומדים מחוץ לגוף, שתורה שבכתב הוא מודיע לו ומשכיל אותו, הוא עקר והמפתח של תורה שבכתב.	ברוך הוא שבעין מפתחן דאורייתא כד מטא לתשעה ושתין [נ"א וחמשי] 4701 הוה חד מפתחא נניז וסתים דלא הוה מסר ליה אתחנן לקמיה אמר ליה משה כל מפתחן עלאין ותתאין בהאי מפתחא תליין אמר לקמיה מאריה דעלמא מה שמיה אמר ליה איתן וכל אינון איתנים ביה תליין וביה קיימין ולברו מתורה (מגופא דתורה שבכתב איהו ואיהו עקרא ודמפתחא דתורה) שבכתב [איהו] אודע ליה ומשכיל ליה 4702 איהו עקרא ומפתחא דתורה שבכתב:
וכד [אתתקנת] [אתתקנת] תורה שבעל פה [לגביה] [לגביה] עקרא דהיכלא 4703 ומפתחא 4704 דיליה לגבי 4705 [נ"א ואיהו מפתח דכולא ומפתחא דיליה] 4706 ודאי כדן משכיל לדוד 4707 ומגו 4708 דירתא תורה שבעל פה 4709 אתוון למפרע (ו) על דא אקרי תשרי תשרי איהו אבל בגין דאיהו רוא דשמא קדישא חתים ביה קודשא בריך הוא את דשמיה י' במזבח חתים ביה ה' (שמות כו ה) הרשת עד חצי המזבח אתת דבורה [נ"א דכורא] וחתיים ביה ו' והיינו דכתיב (שופטים ה א) ותשר דבורה ובאתר דא חתימו דשמא קדישא דאחתיים ביה:	וכשנתקנה תורה שבעל פה אליו, עקר ההיכל הוא המפתח שלה אליו (והוא מפתח של הכל ומפתח שלו) ודאי. אז משכיל לדוד, ומתוך שירשה תורה שבעל פה אותיות למפרע, ועל זה הוא נקרא תשרי. הוא תשרי, אבל משום שהוא סוד השם הקדוש, הקדוש ברוך הוא חתם בו אות של שמו, י'. במזבח חתום בו ה' "הרשת עד חצי המזבח". באה דבורה (זהר) וחתמה בו ו', והיינו מה שנאמר "ותשר דבורה". ובמקום הזה החותם של השם הקדוש שחתם בו.
וההוא מפתחא כד פתחא בתורה שבעל פה בעינן לאשתמודעא ליה ודא איהו 4710 תניא איתן מושבך 4711 בריתא לבר מגופא איתנים אינון תנאים עמודים סמכין לבר מגופא השתא אית לאודעא מלה 4712 בזמנא דאלין לגבי תורה שבכתב אקרין איתנים לגבי תורה שבעל פה	ואותו המפתח, כשפותח בתורה שבעל פה, צריכים להודיע לו. וזהו תניא, "איתן מושבך", ברית מחוץ לגוף. איתנים הם תנאים, עמודים תומכים מחוץ לגוף. עכשיו יש להודיע דבר. בזמן שאלה נקראים איתנים לתורה שבכתב, לתורה שבעל פה נקראים

4701 פי' ע' פנים, ז"ת, ועטרת היסוד מפתח ס', והוא אחר נ"ט (רח"ו במ"מ), ור"ל שחמשים הם חג"ת נ"ה, שכל א' כלול מעשר הם חמשים, ויסוד יש בו ג"כ עשרה, ומפתח נ"ט הוא יסוד שביסוד ועטרת יסוד דז"א, שהיא מלכות שביסוד הוא מפתח ס', ומפתח ס' שהוא עטרת יסוד, ששם מתגלה כל שפע היסוד, הוא שנגזז ממשה (מ"מ).

4702 פי' תורה שבכתב שהוא ז"א אודע ליה ומשכיל ליה ליסוד, והיינו כמ"ש לעיל, שהמוחין דז"א כשעולה יסוד בסוד הדעת, נותנים לו הטיפה ומושך אותה מן המוח (מ"מ).

4703 "עקרא דהיכלא" נמחק במ"מ ובמקומו איתא "איהו".

4704 בראשית לז ע"ב (הערת הזהר).

4705 נמחק במ"מ.

4706 לגביה הוא (עקרא דהיכלא) מפתחא דילה (לגבי) (דפ"ו).

4707 ור"ל שהיסוד גם הוא משכיל ונותן הטיפה לדוד שהיא מלכות (מ"מ).

4708 קיח ע"ב (הערת הזהר).

4709 (לגבי) (נוסף בדפ"ו).

4710 מז ע"ב (הערת הזהר).

4711 תניא היא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ברית יצחק א ע"א)

4712 הענין כד ירתא מלכות השפע מיסוד הם סוד האותיות, ירית להו למפרע כי הם יורדים דרך בנינים, הת' בסוף וכו'. וכאשר נוטלת מל', נוטלת תחלה הת' הקרובה אליה, עד שמגיעת לאלף, כדרך הפושט מלבושים, שמה שהניח אחריו נוטל ראשון, לכן אקרי תשרי, אותיות למפרע, והעיקר האותיות הם תשרי, אבל היו"ד אינה משם, כי היא משמא קדישא, דאתרשם בה והתם וכו' (זהר הרקיע).

ספר שמות

תנאים. איתן אל התורה שבכתב, תניא אל התורה שבעל פה, והכל כראוי.	אקרון תנאים איתן לגבי תורה שבכתב תניא לגבי תורה שבעל פה וכלא כדקא יאות:
חברים, הריני בשדה שלמה המלך, והגבורים החזקים שלו יבא, וימצא זקן אחד עיף בכחו חזק גבור מנצח קרבות. הריני יודע שיבא ועומד אחר סלע השדה, והוא משגיח בי, ואיך גבורתי עומדת בשדה לבדו. משגיח, שהוא איש שלום, בעל השלום והולך לו עכשיו. זקן גבורתך עליך, ואתה לבד בשדה, שוב למקומך והתר כלי זינך מעליך, כמו שיוצא מן השדה.	חברייא הא אנא בחקלא [ד]שלמה מלכא וגוברין תקיפין ודיליהו ייתי וישכח חד סבא לאי בחילא תקיף גיבר נצח קרבין הא ידענא דאתא וקיימא לבתר טנרא דחקלא והוא אשגח בי והיך גבורתי קיימא בחקלא בלחודוי אשגח דאיהו איש שלום מאריה דשלמא ואזל ליה השתא סבא גבורתך עלך ואנת בלחודך בחקלא תוב לאתרך (ושארי) [ושדי] זינך מעלך [כמה] 4713 דנפיק מן חקלא]:
"שמעו הרים את ריב ה' והאתנים מסדי ארץ". "שמעו הרים", כמו שאמרנו. "והאתנים מוסדי ארץ", מסדי ארץ ודאי, שהרי ממנו נזונית, ומהם מקבלת כל יום, והם מוסדי ארץ.	שמעו הרים את ריב יהו"ה והאתנים מוסדי ארץ (מיכה ו ב) שמעו הרים כדקאמרן והאתנים (כמה דנפיק מן חקלא) מוסדי ארץ מוסדי ארץ ודאי דהא מנייהו אתון ומנייהו קביל כל יומא ואינון מוסדי ארץ 4714]:
"כי ריב לה' עם עמו", מי הוא זה שיכול לקום בריב של הקדוש ברוך הוא, כל שכן בישראל, ועל זה אמר לאלה "שמעו הרים את ריב ה'", זהו ריב אחד. קום ריב את ההרים, זה ריב שני, שמנצח בהם הקדוש ברוך הוא כל הריבות הללו לישראל. וכל אותם תוכחות כולם כאב המוכיח את בנו, והרי פרשוה.	כי ריב לה' עם עמו (שם) מאן הוא דיכיל למיקם בריב דקודשא בריך הוא כל שכן 4715 ובישראל (ישראל) ועל דא אמר לאלין שמעו הרים [את ריב יהו"ה] דא איהו מצותא חדא קום ריב את ההרים מצותא תניינא דנצח בהו קודשא בריך הוא 4716 כל אלין ריבות לישראל 4717 וכל אינון תוכחות כללו כאבא [דאוכח] לבריה והא אוקמוה:
ביעקב נאמר, בשעה שרצה לנצח עמו, מה נאמר "ורייב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב". מהו הריב, כנאמר "בבטן עקב את אחיו". על דבר זה באה תוכחה וכל אותם ריבות. וכי לא דבר גדול הוא "בבטן עקב את אחיו וגו'", זה אינו דבר קטן מה שעשה בבטן, וכי רמאות עשה בבטן, כן ודאי.	ביעקב כתיב בשעתא דבעא לנצחא בהדיה מה כתיב (הושע יב ד) וריב ליהו"ה עם יהודה ולפקוד על יעקב מה ריב איהו כמה דכתיב (שם) בבטן עקב את אחיו על האי מלה אתא תוכחה וכל אינון ריבות וכי לאו מלה רברבא איהו בבטן עקב את אחיו וגו' האי לאו מלה זעירא איהו מה דעביד בבטן וכי עוקבא עבד בבטן אין ודאי [כאן חסר]:
לקול הזה של האשה, שיכלה את קול הנחש לאחוז בה ככלב בכלבה, מי היא.	4718 [ל]האי 4719 קלא דאתתא דיכלא קלא דחויא לאחדא בה ככלבא בכלבתא מאן איהו 4720
	[סתרי אותיות 4721]:

4713 כמאן (דפ"ו).

4714 והוא נה"י דז"א שהם עמודי ארץ הנוק' (ברית יצחק א ע"א).

4715 "כל שכן" מוסגר בדפ"ק, ונמחק במ"מ.

4716 פי' כמ"ש לעיל שהשמות שבהם החליפם הקב"ה בשביל ישראל (מ"מ).

4717 פי' אע"פ שאתה מנצח וריב לה' עם יהודה כולם כאבא דאוכח לבריה (מ"מ).

4718 (נ"א והא איתמר) (אבל) נוסף בדפ"ו.

4719 האי (דפוס אמסטרדם).

4720 זה המאמר לא נמצא בספרי זהר הגדולים [דפוס קרימונה] ונמצא רק בקטנים [דפוס מנטובה] (הערת הזהר).

ספר שמות

אבל, בכל דחה יעקב את עשו אחיו, כדי שלא יהיה לו חלק כלל, עשו לא התרעם	ואבל בכלל דחה יעקב לעשו אחיו ⁴⁷²² בנין דלא יהא ליה חולקא כלל עשו לא התרעם
קיא/א	זהר:
אלא בא וראה, שאין בכל קולות הנשים של העולם שיכול קול הנחש להדבק בו ולהאחז בו ולהשתתף בו, אלא שתי נשים הן שיכול קול הנחש להאחז בהן. אחת, זו שלא שומרת טומאת נדה וימי לבונה כראוי או שמקדימה יום אחד לטבול. ואחת זו אשה שמאחרת לבעלה את עונתה, לעשות צער לבעלה. פרט אם אינו מקפיד ולא משגיח על זה.	אלא תא חזי [דלא] (דלית) בכל קלין דנשין דעלמא [ד]יכלא קלא דחויא לאתדבקא בה ולא תאחדא בה ולאשתתפא בה אלא תרין נשין אינן דיכלא קלא דחויא [לא תאחדא] ולא תאחדא [לא תאחדא] בהון חדא האי דלא נטירת סואבות נדותה ⁴⁷²³ וימי לבונה כדקא יאות או דאקדימת יומא חדא לטבול וחדא האי אתתא דמאחרת לבעלה עונה דילה ⁴⁷²⁴ למעבר צערא לבעלה ⁴⁷²⁵ בר אי איהו לא חייש ולא אשגח לדא:

⁴⁷²¹ בדפ"מ הוא מעיקר נוסח הזהר ולא מהסתרי אותיות.

⁴⁷²² מה שכתוב בסוף קיא ע"ב צריך להיות כאן (מ"מ).

⁴⁷²³ אמנם ג' נקודות יש בה לבד, ואלו הן א' הוא הנקודה עצמה שיש בה, [והוד] (ולבוש הוד) דאמא, [והוד] (ולבוש הוד) דז"א, הרי ג' נקודות. והנה בכל הספירות העליונות לא נצטרפו בחינת גבורות קשות כ"כ כמו בכאן, והענין כי נודע כי נר"ה הם לבר מגופה (זהר בראשית כא ע"ב), ולכן הם דינין קשים, אמנם עכ"ז ההוד הוא דין קשה מאד מאד, כי הוא סוד קו שמאל בסופו, והלא קו שמאלי הוא גבורה עצמה, כ"ש בסופו התחתון הנקרא בזוהר (ח"א סב ע"ב) התוכא דדהבא, והם ג' קצוות התחתונים של הג' קוין השמאלים. כי אחד הוא קצה דהוד אמא, ואחד קצה דהוד זעיר אנפין, וא' הוא קצה דהוד נוקבא, הרי ג' הודות ביחד, שכל א' לבד הוא דין קשה לאין קץ, ומכ"ש בהצטרפותן יחד שלשתן, שהם דינין קשים [לאין תכלית] (עד תכלית אחרון), ולכן בהתחברם יחד מכים זה בזה ונגדלים ונרחבים עד אין קץ ונכללים זה בזה (וזה בזה) וכו', והנה כל החצונים נאחזין בכאן בספי' הוד לטעם הנ"ל וכו', ולכן גם סמא"ל לא היה יכול ליעקב רק בכף ירכו השמאלית שהוא הוד, ובזה תבין סוד נפלא כי בהתאחז בו החצונים נהפך ונעשה דוח, והוא סוד (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית, כי כבר ביארנו (שער כה פרק ב) שה' דמים טמאים הם מסוד ה"ג מנצפ"ך אלו, אמנם היתוך הזהמא אינו אלא לבסוף, שהוא גבורות ההוד, שהוא הה', ובהאחז שם החיצונים נהפך ונעשה דם נדה, ונעשית דוח שהיא נדה האמורה בתורה, וזהו (איכה א יג) נתנני שוממה כל היום דר"ה (ע"ח שער לה פרק ה). והנה מצות המילה הוא (בסוד) [ביסוד] הלבוש קדוש דגנה, להפריד משם ג' קליפין אחרנין שביסוד דקליפה הרע, והם מילה ופריעה ואטופי דדמא (תיקו"ז פו ע"ב). וענין נדה (בסוד) [ביסוד] נוקבא שבנוגה, לכן יש שם ה' דמים טמאים וה' דמים טהורים (ע"ח שער מט פרק ו), דם נדה ביסוד דילה, ואז נתחללה, ואז (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה, כי על ידה מתהפך משד למלאך (זהר ח"ג רעז ע"א) (שם פרק ז). ביאור המאמר הוא שבא ר' יאודה ע"ה לבאר כי כונת הכתוב הוא לדבר באשה העליונה והיא רחל בהיותה בזמן הגלות וח"ו אז נקראת נדה בסוד נ"ד ה' משם י"ה בסוד ד"ן ה' במדת הדין כי אז כל מכבדיה שהם מטטרו"ן ביצירה וסנדלפו"ן בעשיה הזילוח כי ראו ערותה ח"ו בהיותה משפעת שפע חוץ לאומות בסוד שמוני נטורה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי ואז גם היא נאנחה ח"ו ותשב אחר באחר ונתמעטה בסוד נקודה אחת קטנה בסוד אחות לנו קטנה ושדים אין לה להניק את בניה ואז ציוה הפסוק ואל אשה בנדת טומא' לא תקרב אפי' בקריבה בעלמא (שער מאמרי רשב"י סג ע"א).

⁴⁷²⁴ חומרות בענין הזיווג בחדשי העיבור והיניקה בודאי כי גם בזמנים האלה חייב אדם לקיים מצות עונה ואין לומר כי אדרבא נראה ח"ו לבטלה. והענין הוא כי נודע כי יש למעלה ב' מיני זיווגים הא' הוא להוציא נשמות וזה הזיווג אינו תדירי והזיווג הב' הוא תדירי ואינו נפסק כלל והוא לחיות ולקיום העולמות כמבואר אצלינו. והזיווג שבזמן העיבור והיניקה הוא כנגד זה הזיווג הב' שאין בו תולדות נשמות. אמנם יש חילוק א' בזה והוא כי בזיווג תדירי שאינו להוליד נשמות אם האיש רוצה למנוע עצמו ממנו מותר והרשות בידו לפי שהזיווג ההוא למעלה נעשה מאליו בלתי מעשה התחתונים, אבל גם זה הוא בתנאי שגם אשתו לא תקפיד בדבר הזה ותמחול לו על ככה, אבל אם היא מקפדת בדבר צריך לקיים גם מצות עונה זו אבל בזיווג שאינו תדירי שהוא להוליד נשמות כיון שאינו נעשה מאליו אלא ע"י מעשה התחתונים אינו יכול ליפטר כלל אף אשתו מוחלת בדבר וראיה לזה ענין אברהם יצחק ויעקב כי היו נשותיהם עקרות ולא היו נמנעים מן הזיווג בלי ספק והוא כי היו מכוונים אל הזיווג התדירי הנ"ל (שעה"מ בראשית).

⁴⁷²⁵ עי' ח"ג קנג ע"א.

ספר שמות

אלין אינון תרין נשין דהא כמה דאקדימו⁴⁷²⁶ הכי אנון מתאחרן לגבי קלא דנחש עד דאדביק קלא בקלא ווכמהו (כמה) דמתאחרן למעבד צערא ולבעלה לבעל [נ"א בעבודה] בעכובא דמצוה הכי אקדים קלא דנחש לאתדבקא בההיא קלא דאתתא ואלין אינון תרין נשין דקלא דנחש אחיד בקלא דלהון ככלבא בכלבתא⁴⁷²⁷ (בתר סאובתא זינא בתר זיניה)⁴⁷²⁸:	אלו הן שתי נשים, שהרי כמו שהקדימו, כך הן מתאחרות, לקול הנחש. עד שנדבק קול בקול, וכמו שמתאחדות לעשות צער לבעלה (בעבודה) בעכוב מצוה, כך מקדים קול הנחש להדבק בקול אותה האשה. ואלו הן שתי נשים שקול הנחש אוחד בקול שלהן, כמו כלב בכלבה.
ואם תאמר מה איכפת לן אי אחיד קלא בקלא אי לא אחיד ווי דהכי מתאבדן בני עלמא בלא דעתא האי קלא דאתתא כד אתערב ואשתתף בהדי קלא דנחש בשעתא דחייבת ומרשעת נפקת מנו איפה [נ"א איבה] ומשטמא בעלמא [אי] (א) ערעת בהני תרין קלין קלא דנחש וקלא דאתתא ואתתא⁴⁷²⁹ אתחממת בהו ואינון בה וכיון [דמתחממן מתעבדין רוחא ואזלין] (דאתחממת מתעבדין רוחא ואגליס) בהרה עד דמשטמא ועאל במעהא דהאי אתתא:	ואם תאמר, מה אכפת לנו אם אוחד קול בקול ואם לא אוחד. אוי שכך מתאבדים בני העולם בלי דעת. הקול הזה של האשה, כשמתערב ומשתתף יחד עם קול הנחש, בשעה שהרשעה ומרשעת יוצאת מתוך האיפה (איבה) ומשוטטת בעולם, אם היא פוגשת באותם שני קולות, קול הנחש וקול האשה, והאשה מתחממת בהם והם בה, וכיון שמתחממים, נעשים רוח והולכים עמה, עד שמשוטטת ונכנסת למעי אותה האשה.
והאי ינוקא דילידת כד אתתא ההיא חייבתא פקידת ליה לההוא רוחא דאיהו חבורא בישא קלא דנחש דמכשכשא בה ואיהו מחייבא בינוקא עד דאתתא ההיא חייבתא כאתתא דפקידת ברא לאתתא אחרא ומפטפטת ליה וחייבת ליה בפטפוטא עד דתיתי אמיה כך עבדא האי רוחא וזמנין סגיאין דאיהו שליחא [דההיא] (דאיהי) חייבתא וקטלא ליה הדא הוא דכתיב (קהלת ד א) ומיד עושקיהם כח ולא	והתינוק הזה שיולדת כשבאה אותה רשעית, פוקדת את אותה הרוח שהוא חבור רע, קול הנחש שמכשכש בה, והוא צוחק בתינוק, עד שבאה אותה הרשעית כמו אשה שפוקדת בן לאשה אחרת, ומפטפטת לו וצוחקת לו בפטפוט, עד שתבא אמו. כך עושה אותה הרוח, ופעמים רבות שהוא שליח של אותה הרשעית והורגת אותו, זהו שנאמר "ומיד עושקיהם כח" ולא
סתרי אותיות:	סתרי אותיות
אלא מחד דאינון תרין דכתיב (בראשית כז לו) ויעקבני זה פעמים פעמים מבעי ליה מאי זה אלא חד דאקיש לתרין חד דנפק לתרין ומאי ניהו בכורתי אתהפכו אתוון והוה ברכתני זה פעמים חד דאתקש לתרין⁴⁷³⁰:	אלא מאחד שהם שנים, שנאמר "ויעקבני זה פעמים", היה צריך [להיות נאמר] "פעמים" מה זה "זה". אלא אחד שהקיש לשנים, אחד שיצא לשנים. ומהו, בכורתי, שהתהפכו האותיות ונהיה ברכתני, "זה פעמיים", אחד שהקש לשנים.
ולא ידע עשו מה שעשה לו בבטן, אבל השר הממונה שלו היה יודע,	ולא ידע עשו מה שעשה לו בבטן, אבל השר הממונה שלו היה יודע,

⁴⁷²⁶ פי' הנשים שהקדימו הטבילה קול הנחש מתאחר אצלם ונשארים שמאחרים הטבילה קול הנחש מקדים להם לעשות להם הפך מעשיהם (מ"מ).

⁴⁷²⁷ "סאובתא" נוסף בדפ"ו.

⁴⁷²⁸ אית דלא גרסי (דרך אמת).

⁴⁷²⁹ פי' לילי"ת (מ"מ).

⁴⁷³⁰ ועקב אותו שלשה פעמים, לסלקא אותו מכל הג' עולמות מנר"ן דיליה, כמ"ש הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכורתי לקח ביצירה דשם (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, מקנן שם, ועתה לקח ברכתני, בבריא דשם ברכת ה' היא תעשיר (בהגר"א בתיקו"ז קד ע"ד).

ספר שמות

והקדוש ברוך הוא רגש את שמו וחיליהם לקול הזה, שהרי ברכה ובכורה לא תבע הממונה שלו, ולא אמר, שהרי ברכה היה לו לתבוע ולא תבע. אחיו הרי ודאי שתבע, שנאמר "ומבשרך לא תתעלם", ולא רצה יעקב לתת לו לאכול, עד שנטל ממנו את בכורתו.	ממנא דיליה ידע הוה וקודשא בריך הוא ארגיש שמיה⁴⁷³¹ וחיליהו לקלא דא דהא ברכה ובכרה לא תבע ממנא דיליה ולא אמר דהא ברכה הוה ליה למתבע ולא תבע אחוה הא תבע⁴⁷³² ודאי דכתיב (ישעיה נח ז) ומבשרך לא תתעלם ולא בעא יעקב למיהב ליה למיכל עד דנטל מניה בכורתא דיליה:
איזו בכורה נטל ממנו, הבכורה שלמעלה, ולמטה בכרה חסר ו'. אז הוא עקב את אחיו ודאי, שעשה אותו עקב, וזרק אותו לאחור. איזה אחור, שהקדים אותו שיצא בראשונה לעולם הזה. אמר יעקב לעשו, טול אתה את העולם הזה בתחילה ואני אחר כך.	מאי בכורה נטל מניה הבכורה דלעילא ותתא בכרה חסר ו' כדין עקב את אחיו ודאי דעבד ליה עוקבא וארמי ליה לאחורא⁴⁷³³ מאי אחורא אקדים ליה דיפוק בקדמיתא להאי עלמא אמר יעקב לעשו טול אתה האי עלמא בקדמיתא ואנא לבתר:
בא וראה מה נאמר "ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו", מה זה "בעקב עשו", וכי יעלה על דעתך שהיה אוזח את ידו ברגלו. לא כך, אלא ידו אוזחז במי שהוא היה עקב, ומיהו עשו. שהרי עשו נקרא עקב, משעה שעקב את אחיו. ומיום שנברא העולם, קורא לו הקדוש ברוך הוא עקב, שנאמר "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". אתה שנקרא עקב, תשופנו בתחלה. ולבסוף הוא שימחה את ראשך מעליך. ומיהו, סמא"ל שהוא ראש של הנחש, שמכה בעולם הזה.	תא חזי מה כתיב (בראשית כה כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו מאי בעקב עשו וכי סלקא דעתך דהוה אחיד ידיה ברגליה לאו הכי אלא ידו אחזת במאן דהוה עקב ומנו עשו דהא עשו עקב אקרי משעתא דעקב אליה לאחוי ומיומא דאתברי עלמא עקב קרי ליה קודשא בריך הוא דכתיב (שם ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אנת דאקרי עקב תשופנו בקדמיתא ולבסוף הוא דימחי רישך מעלך ומנו סמא"ל דאיהו רישא דחויא דמחי בהאי עלמא:
ועל זה "בבטן עקב את אחיו", שם עליו להיות עקב, ונטל עשו את העולם הזה בהתחלה, וזה סוד הנאמר "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". וזהו הסוד שאמר שלמה המלך "נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך", בסוף העולם.	ועל דא בבטן עקב את אחיו (הושע יב ד) שוי עליה למהוי עקב ונטל עשו האי עלמא בקדמיתא ודא רזא דכתיב (שם לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ודא איהו רזא דאמר שלמה מלכא (משלי כ כא) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך בסוף עלמא:
ועל זה "בבטן עקב את אחיו ובאנונו שרה את אלהים מאי באנונו⁴⁷³⁴ הכי אמרו בחילא ותוקפא (בתוקפא) דיליה יאות אבל לאו הכי ברירו דמלה יעקב דיוקנא עלאה הוה וגופא קדישא דלית גופא מיומא דהוה אדם הראשון כגופא דיעקב ושופריה דאדם הראשון ההוא שופריה	ועל זה "בבטן עקב את אחיו ובאנונו שרה את אלהים". מה זה "ובאנונו", כך אמרו, בכח והתוקף שלו נאה, אבל לא כך בירור הדבר, שיעקב היה דמות עליון וגוף קדוש, שאין גוף מיום שהיה אדם הראשון כמו הגוף של יעקב, ויופיו של אדם ממש, אותו היופי היה ליעקב

⁴⁷³¹ שמיא (דפ"ו).

⁴⁷³² פ' עשו אחיו לא הקפיד אלא על הבכורה וברכה לפי ששאל מיעקב שיתן לו מה שיאכל משום ומבשרך לא תתעלם ולא רצה יעקב עד שמכר לו הבכורה אבל מה שעשה לו בבטן לא ידע זה רק סמא"ל (מ"מ).

⁴⁷³³ ור"ל שהעולם הזה נק' אחור לגבי עולם הבא ונקרא עקב שהוא לשון סוף לגבי עולם הבא וזהו בבטן עשה לאחיו שיקרא עקב וסוד הענין שמוחין דקטנות הם שני אלהים גימ' עק"ב ויעקב דחה לעשו לינק מהקטנות לבד שהם דינים (מ"מ).

⁴⁷³⁴ ואנונו (דפ"ו).

ספר שמות

ודמותו,	ממש הוה ליה ליעקב ודיוקניה
	קיא/ב
	זהר:
כמו שאתם אומרים, אלא אותו הכח של אותה הרוח, ועל זה פעמיים נאמר בפסוק הזה "ואין להם מנחם" אחד מלילית הרשעה ואחד מאותה הרוח.	כמה דאתון אמרין אלא ההוא כח דההוא רוחא ועל דא תרין זמנין כתיב בהאי קרא (קהלת ד א) ואין להם מנחם חד מלילית חייבתא וחד מההוא רוחא:
אוי סבא, עתה יש לך רחמים ואתה מדבר כמי שלא ראה אלו היוצאים לקרב, הרי כולם בשלום עמך עתה. מכאן ולהלאה לא אפשר מעלי כלי הקרב, בעבור שאזכיר שמי.	אי סבא השתא אית לך רחמיין ואת משתעי כמאן דלא חמית אנון מגיחי קרבא הא כלהו בשלמא עמך השתא מכאן ולהלאה לא אעדי מנאי מאני קרבא בדיל לאדכרא שמי:
אותו "חטאת רובץ" עומד על הפתח כמו כלב, בזמן שהקול האחרון שנותנת האשה יוצא, הוא מדלג מעל הפתח ועובר משם והולך אחריה. למה. משום שהקדוש ברוך הוא שולח מפתח אחד שלו והקול פורח, והמפתח בא והנחש הולך אחר הקול שהוא יוצא לעולם, ועד החר של הבטן הולך ומכשכש, עד הזמן שנתקנה מאותה הזוהמא של נשיכות הנחש הרע, והקדוש ברוך הוא מסבב סבובים ועושה מעשים כראוי.	ההוא חטאת רובץ קאים על פתחא ככלבא בזמנא דקלא בתריתא דיהיבת אתתא נפיק איהו דליג מעל פתחא ואתעבר מתמן ואזיל אבתרה ⁴⁷³⁵ מאי טעמא בגין דקודשא בריך הוא שדר חד מפתחא דיליה וקלא פרחא ומפתחא אתיא וחויא אזל בתר קלא ודהוא (הוא) נפיק לעלמא ועד טורא דבטנא אזיל ומכשכשא עד עידן דאתנקיאת מההוא זוהמא דנשיכין דחויא בישא וקודשא בריך הוא מסבב סבובין ועביד עוברין כדקא יאות:
וכל זה, משום שאותה הבטן נדחתה, הרי ודאי שנדחה מאותה הבטן, ואין לו חלק. ונדחה מהבטן שלמטה, של שאר נשות העולם, שאף על גב שעושה צער, לא נתנת לו רשות לשלוט בהם. ואיזו בטן ניתנת לו ושולט עליה, אותה הבטן של הסוטה, שנאמר "וצבתה בטנה", משום שבבטן הזו עושה בה נקמות כרצונו, והבטן הזו היא שלו. והקדוש ברוך הוא נתן לו, כדי שלא ידחה מהכל. עכשיו אהובים שלי, הקשיבו, לא ראיתי אתכם ודברתי עמכם "כל הדברים יגעים" לא יכול איש לדבר, אפילו דברי התורה הם יגעים.	וכל דא בגין דההוא בטן אתדחיא הא ודאי אתדחיא מההוא בטן ולית ליה חולקא ואתדחי מבטן דלתתא דשאר נשין דעלמא דאף על גב דעביד צער לא אתיהיב ליה רשו לשלטאא ביה ומאן בטן אתיהיב ליה ואיהו שליט עליה ההוא בטן דסוטה דכתיב (במדבר ה כז) וצבתה בטנה בגין דהאי בטן עביד ביה נוקמין לרעותיה והאי בטן דיליה איהו וקודשא בריך הוא יהיב ליה בגין דלא אתדחי מכלא השתא רחמיין דילי אציתו לא חמינא לכו ומלילנא לכו (קהלת א ח) כל הדברים יגעים לא יכיל איניש למללא אפילו מלין דאורייתא יגעים אינן:
נאמר "וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ", ונאמר "וירא כי לא יכול לו ויגע	כתיב (בראשית לב כד) ויותר יעקב לבדו ⁴⁷³⁶ ויאבק איש עמו וכתוב (שם כה) וירא כי לא יכול

⁴⁷³⁵ ור"ל חטאת הנזכר, שהיא לילית, מדלגת אחר הקול האחרון של האשה, ואזיל אבתרה, לראות כששולח הקב"ה המפתח. וכשבא המפתח, היא באה עם המפתח, עד הגיעו אצל האשה, ונכנסת בפנימיות בטנה ומצערת לאותה אשה, וענין זה עושה אותו לכל אשה מפני קנאה, כגון שלקחו ממנו. אבל ענין הראשון, שמתערב קול האשה בקול הנחש, אינו אלא לאותם שלא שמרו הנדה וכו' (מ"מ).

⁴⁷³⁶ בהאבק איש עמו ויגע בכף ירכו וכו', ועי"ז הנה נשפעים מעתה הדינים מההוד יותר מדאי משום שהוא בלא המתקה והמזגת המדות, ומושפעים עי"ז החיצונים משם, וכמ"ש (דניאל י ח) והוד"י נהפך עלי למשחית, וכן נאמר (איכה א יג) כל היום דו"ה. וכן הנצח, הגם שנתקשר בימין אך משום שנפגם ע"י נגיעת הס"מ, הנה נשאר חשוך ופגום ולא היה נמשך אורו למטה, ולא היה אפשר להיות יניקת הנביאים משם עד דאתא שמואל ותיקן אותו קצת ואתנבא מתמן, וזהו מ"ש שמואל

ספר שמות

בכף ירכו", ואותה הירך שהרויח מיעקב, ואותה הירך בחולשתה עד שבא שמואל. מה זה בחולשה, שלא משך נבואה. כשבא שמואל נטל אותה הירך, והעלה אותה מאותו המקום, וחטף אותה ממנו, ומאותו זמן הוסרה ממנו, ולא היה לו חלק בקדושה כלל.	לו ויגע בכף ירכו וההוא ירך [ד]רווח מיעקב וההוא ירך הוא [בחלישו] (בלחישו) דיליה ⁴⁷³⁷ עד דאתא שמואל מאי [בחלישו] ⁴⁷³⁸ (בלחישו) דלא משיך נבואה כד אתא שמואל נטל ⁴⁷³⁹ ההוא ירך וסלקיה מההוא אתר וחטף ליה מניה ומההוא זמנא אתעדי מניה ולא הוה ליה חולקא בקדושה כלל:
הקדוש ברוך הוא לא קפח ולא דחה אותו מן הכל, משום ששמואל נטל את הירך שלו, אלא נתן לו חלק אחד. ומהו, נתן לו אותה הירך ובטן של הסוטה, תמורת אותה ירך ובטן שהעביר ממנו. ולכן את שניהם נתן לו הקדוש ברוך הוא, להיות המקום הקדוש פנוי מכל טומאה.	קודשא בריך הוא לא קפח ולא דחי ליה מכלא בנין דנטל שמואל ירך דיליה אלא יהיב ליה חולקא חדא מאי איהי יהיב ליה ההוא ירך [דסוטה בטן] דסוטה חלף ההוא ירך [ירך ⁴⁷⁴⁰] דאעדי מניה ועל דא תרווייהו יהיב ליה קודשא בריך הוא למהוי אתרא דקדשא פנוי מכל סאבותא:
"וּלְנֶפֶל יֶרֶךְ". מה זה "ולנפל", היה צריך להיות ונפלה ירכה. "ולצבות", היה צריך להיות "וצבתה". אלא כמי שזורק עצם לכלב ואומר לו, טל את זה לחלקך.	ולנפיל ירך (במדבר ה כב) מהו ולנפיל ונפלה ירכה ולצבות וצבתה ⁴⁷⁴¹ (ולשבור נשברה) ירכה מבעי ליה אלא כמאן דאשדי גרמא לכלבא ⁴⁷⁴² ואמר ליה טול האי לחולקך ומכלא

(שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר, להאחז ח'ו בסטרא דשקר (עי' בהגר"א בספד"צ פרק א ט ע"ד בד"ה מלך הששי) ולהיות איזה נגיעה להס"מ משם ח"ו. אמנם לא נגמר תיקונו בשלימות אלא רק ע"י דוד המלך ע"ה ע"י שירותיו וזמירותיו, וכמ"ש (תהלים טז יא) נעימות בימינך נצח, ונתקדש מאז שפעת הנצח ויונק ומשפיע מהימין. אבל שפעת ההוד שיונק רק מהשמאל נפגם והשפעתו, משום שהוא בלא המתקה, ולא יתוקן בשלימות אלא רק לעתיד לבוא, וכמ"ש כל היום דר"ה, וע' כ"ז בזה"ק בראשית (דף כא ע"ב) ובפ' משפטים (דף קיא ע"ב) וכו', אמרו רז"ל חולין (דף פט ע"ב) גיד הנשה נוהג בירך של ימין ובירך של שמאל, ונודע הוא כי הנה התרין ירכין הם השחקים ששוחקים מ"ן (זהר ויקרא כו ע"א), שהוא טפת הזרע להברית, וזהו מה שרווח אז הס"מ מיעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש התיקונים תיקון נו (דף קה רע"א) ויותר יעקב לבדו, ובההוא זמנא נצח ליה סמ' ויגע בכף ירכו באן אתר כו' [בגיד הנשה דפרח י' מגיד הנשה דאיהי י' דיעקב ואשתאר איהו עקב דאיהו דש בעקב ודא רזא וידו אוחזת בעקב עשו], ע"ש ובביאור הגר"א [הענין כי יעקב הוא זכה תחלה לנפשא דאדה"ר נר"ן דב"ע, וגם לנפשא דאצילות והוא סוד ד' אתוון דיעקב, עקב הוא נר"ן דב"ע, עקב תשמעון, דשם שכר ועונש, אבל לנפשא דאצילות לא תליא שכר ועונש, והוא י' דיעקב וכו' הנה גיד הנשה מפרש דהוא גיד האמה, וכמש"ל (מ ע"א) ודא ברית מילה כו', ובחטא אדה"ר שאמרו מושך בערלתו כו', דשם חטא ונסתלק ונעשה גד, ומיעקב עקב, וכן יו"ד דשד"י, ולכן ותקע כו', והכל בעטיו של נחש, ואמרו במ"ר שנגע בתולדותיו, וגרם להו גלותא, והכל בשביל יוד דפרח מינייהו דחטאו בברית, והוא נגיעתו בגיד הנשה]. וכו' (כללים ח"א סט ע"ג). ועי' שם עוד עט ע"א בהג"ה ד"ה אמנם ב'.

⁴⁷³⁷ בראשית נא ע"ב וקמד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷³⁸ פ' כי לצורך עצמו אין כאן חולשא ח"ו (רח"ו).

⁴⁷³⁹ יתבאר לך במה שנתבאר אצלנו בענין דרוש שורש נשמת נדב ואביהוא שהם בחינת נצח והוד. ועליהם איתמר ויגע בכף ירכו כנז' בפ' ויצא בסתרי תורה בדף קמ"ח ע"ב וז"ל מהו ויגע בכף ירכו ביה לא יכיל. אבל נגע בכף ירכו דאינהו נדב ואביהוא כו' והנה שמואל הוא בחינת גלגול נדב ואביהוא בסוד ונתת לאמתך זרע אנשים כמבואר אצלינו. וחטף הירך ההוא מיד סמא"ל ולקחו לעצמו (שער מאמרי רשב"י). הוא סוד פגימת הזוהמא דנחש בחוה שאז היתה סוטה ואחר כך על ידי אברהם יצחק ויעקב השלימו ותקנו הכל האמנם היה עדיין מקום אחיזה לנחש בירכה כי עדיין לא הוסר משם הזוהמא עד דאתא שמואל ועי' בפ' תולדות דף קמ"ו ע"א כי שם נתבאר דרוש זה (זהר הרקיע). נראה שזהו שאמר הכתוב (שמואל א' ט כד) וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול (גליון זהר הרקיע).

⁴⁷⁴⁰ ובטן (דפוס אמסטרדם).

⁴⁷⁴¹ ונצבתה (מ"מ).

⁴⁷⁴² פ' ולנפיל ירך כאלו אמר הפל ירך זה לכלבא (מ"מ).

ספר שמות

ומהכל לא הרע לפניו אלא שגזלו (שהוציאו) ממנו. ירך, משום שהוא יגע והתעייף עליה, והרויח אותה, והוציאו אותה ממנו. ולכן הקדוש ברוך הוא הפיל לו את העצם הזו של הסוטה, והוציא אותו לו כמו שאמרנו, ובזה הוא נָהוּה ושמה.	לא אבאיש קמיה אלא דגזל ⁴⁷⁴³ וס"א דאפיקון מניה ירך בגין דאיהו יגע ולאי עליה ורווח ליה ואפיקו ליה מניה ועל דא קודשא בריך הוא אפיל ליה גרמא דא דסוטה [ואפיק ליה] כדקאמרן ובדא איהו רוי וחד:
כל אותן המרכבות והסיוע שלו, תמיד רוצים ירך והולכים בתשוקה אחריה. ולכן הברכים של הרבנים עיפים, הוא מזה. שכל התשוקה שלהם אחר הירך היא, וכל שכן ירך של חכמים. וכל דבר חוזר למקומו, והקדוש ברוך הוא לא גורע כלום מכל מה שצריך, ולא רוצה שיתקרב לקדושה חוץ מעצמו וגורלו חלקו ונחלתו. כמו שעושה הקדוש ברוך הוא למעלה, כך עושים ישראל למטה, וכך צריך לעשות. וכך שנינו, אסור לישראל ללמד תורה לעובדי כוכבים ומזלות, שנאמר "מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו'".	כל אינן רתיכין וסייעתא דיליה בעאן תדיר ירך ואולי בכסופא אבתריה ובגין דא ⁴⁷⁴⁴ הני ברכי דרבנן דשלהי מן דא איהו דכל כסופא דלהון בתר ירך איהו וכל שכן ירך דרבנן וכל מלה אהדר לאתריה וקודשא בריך הוא לא גרע כלום מכל מה דאצטריך ולא בעא דיקרב לקדושה בר עמיה ועדביה חולקיה ואחסנתיה כמה דעביד קודשא בריך הוא לעילא הכי עבדי ישראל לתתא והכי אצטריך למעבד והכי תנינן אסיר ליה לישראל למילף אורייתא לעכו"ם דכתיב (תהלים קמו יט) מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו'.
ועל זה דחה אותו יעקב, ודחה אותו שמואל, שלא יהיה לו חלק	ועל דא דחי ליה יעקב ודחי ליה שמואל דלא יהא ליה חולקא
סתרי אותיות	סתרי אותיות:
של יעקב, דמות של אדם הראשון ממש.	דיעקב דיוקנא דאדם הראשון ממש:
אדם הראשון, בשעה שבא הנחש והתפתה על ידו, יכול לו הנחש. למה, כי לא היה כח לאדם הראשון, ועד עכשיו עוד לא נולד מי שהיה הכח שלו. ומיהו תקפו של אדם הראשון זה ש, שהיה בדמות של אדם הראשון ממש, שנאמר "וילד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו ש". מה זה בדמותו כצלמו, שהיה מהול. וכשבא הממונה של עשו אל יעקב, כבר נולד תקפו של יעקב, שהוא יוסף, וזהו "ובאונו שָׁרָה את אלהים".	אדם הראשון בשעתא דאתא חויא ואתפתה על ידוי יכיל חויא ליה מאי טעמא בגין דלא הוה תוקפא לאדם הראשון ועד כען לא אתייליד מאן דהוה תוקפא דיליה ומנו תוקפא דאדם הראשון דא ש, דהוה בדיוקנא דאדם הראשון ממש דכתיב (בראשית ה ג) וילד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו ש, דא ש, דהוה בדמותו כצלמו דהוה מהול [וכד אתא ממנא דעשו לגבי דיעקב כבר אתייליד תוקפא דיעקב דאיהו יוסף [ודא הוא] וזהו [הושע יב ד] ובאונו שרה את אלהים] האי קלא כו' [חוזר לדרך קי סע"ב]:
	קיב/א
בקדושה, ולכן כל שמירת השנאה לישראל היא על כך. [משל] לכלב שחטף עוף טהור מהשוק והביא אותו, וטרם שנשבר, בא איש אחד וחטף אותו ממנו, ואחר כך נתן לו עצם נגזרת אחת ללא תועלת.	בקדשא ובגין דא כל נטירו דבבו ולישראל [דישראל] על דא איהו לכלבא דחטיף עופא דביא מן שוקא [אייתי ליה עד דלא יתבר] ואייתי ליה ועד לא אתברו [אייתי ליה עד לא דיתבר] אתא חד בר נש וחטפא מניה לבתר יהיב ליה חד גרמא גרירא בלא תועלתא:

⁴⁷⁴³ דגזלו (דפ"ו).

⁴⁷⁴⁴ קיב ע"ב (הערת הזהר).

ספר שמות

כך לשרו של עשו אפיקו ליה מההוא בטן חטיפו מניה ההוא ירך לבתר יהבו ליה גרמא חד ההוא בטן וההוא ירך דסוטה ולא אחרא הא גרמא דקא יהבו ליה לחולקיה ועדביה וערב ליה ובגין כך כל דינין דקודשא בריך הוא דינין דקשוט אינון ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין לקודשא בריך הוא וכלהו בארח קשוט היא אסטיאת גרמה מבעלה כמה דאת אמר (משלי ב יז) העוזבת אלוף נעוריה וגו'⁴⁷⁴⁵ אוף הכי אתתא כגוונא דילה בארעא:	כך לשרו של עשו, הוציאו אותו מאותה הבטן, חטפו ממנו את אותה הירך. אחר כך נתנו לו עצם אחת, אותה הבטן ואותה הירך של הסוטה ולא אחר. זו העצם שנתנו לחלקו ולגורלו וערבה לו, ולכן כל דיני הקדוש ברוך הוא הם דיני אמת, ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים לקדוש ברוך הוא, וכולם בדרך אמת. היא הסתתה את עצמה מבעלה, כמו שנאמר "העוזבת אלוף נעוריה וגו'", כמו כן כאן האשה כצורה שלה בארץ.
תא חזי מאן ראשכת חברא כוותיה ודעבידו (עביד) כעובדוי בעלמא רחים ליה ואתדבק בהדיה ועביד עמיה טיבו אבל סטרא אחרא לאו הכי כיון ראשכת מאן דשבק סטרא דקדושה דקודשא בריך הוא ועביד כעובדוי ואתדבק ובהו (ביה) כדין בעי לשיצאה ולאפקא ליה מעלמא האי אתתא עבדת כעובדהא ואתדבקת ביה⁴⁷⁴⁶ חזי מה דעבדת בה וצבתה בטנה ונפלה ירכה (במדבר ה כז) קודשא בריך הוא לאו הכי מאן דשביק לסטרא אחרא ואתדבק ביה בקודשא בריך הוא כדין רחים ליה ועביד ליה כל טיבו דעלמא השתא סבא אתקין גרמך דהא חויא אזיל [ליה] (לגביה) ובעא לאתגרא בהדך ולא יכיל:	בא וראה, מי שמוצא חבר כמותו, שעושה כמעשיו בעולם, אוהב אותו ונדבק עמו, ועושה עמו טוב. אבל הצד האחר לא כך, כיון שמוצא מי שעוזב את צד הקדושה של הקדוש ברוך הוא ועושה כמעשיו ונדבק בו, אז הוא רוצה לכלותו ולהוציאו מן העולם. האשה הזו עשתה כמעשיו ונדבקה בו, ראה מה הוא עשה בה, "וצבתה בטנה ונפלה ירכה". והקדוש ברוך הוא אינו כך, מי שעוזב את הצד האחר ונדבק בקדוש ברוך הוא, אז אוהב אותו ועושה לו כל טוב שבעולם. עכשיו זקן, תתקן את עצמך, שהרי הנחש הלך לו ורוצה להתגרות בך ולא יכול.
פתח ואמר (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וכי לא אתא שלמה אלא לאולפא מלה⁴⁷⁴⁷ דא אלו אמר וס"א וכי מה אתא שלמה מלכא לאלפא במלה דא ותו אלו אמרו בעמלו שיעמול יאות דהא אשתאר עמל דאית ביה יתרון אלא כיון דכתיב בכל עמלו הא כללא דכלא דלא אשתאר כלום דאית ביה יתרון:	פתח ואמר "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש", וכי לא בא שלמה אלא ללמד דבר זה. (וכי מה בא שלמה המלך ללמד בדבר זה, ועוד) אילו אמר "בעמלו שיעמל", יפה, שהרי נשאר עמל שיש בו יתרון, אלא כיון שנאמר "בכל עמלו", הרי הכלל של הכל, שלא נשאר כלום שיש בו יתרון.
אלא לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא אלא אדם אית בעלמא⁴⁷⁴⁸ דאיהו משתדל תדיר בביש ולאבאשא ולא אשתדל בטב אפילו רגעא חדא ועל דא כתיב עמלו ולא כתיב יגיעו עמלו	אלא, שלא לכל אדם אמר שלמה את הדבר הזה. אלא יש אדם בעולם שמשתדל תמיד ברע ולהרע ולא משתדל בטוב אפילו רגע אחד, ועל זה נאמר "עמלו", ולא נאמר יגיעו. "עמלו", כמו

⁴⁷⁴⁵ ארז"ל מאי דכתיב, ואיש תהפוכות ישלח מדון, זה הנחש שהפך דבריו על בוראו, ונגנן מפריד אלוף, ואמר לא מות תמותון, והפריד אלוף של עולם מן העטרה, זהו שנאמר, העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה, וארז"ל מאי ברית אלהיה זהו המדה הנקראת ברית, זהו שנאמר, והמה כאדם עברו ברית, וארז"ל אדה"ר מושך בערלתו היה, ששמע לקול אשתו הניסת מהנחש, שהוא ערלה, והפריש היסוד ממקומו, זהו מושך שנמשך אחר עצת הערלה (ספר הפליאה עמוד תקעה).

⁴⁷⁴⁶ בה (דפ"ו).

⁴⁷⁴⁷ פי' ללמד לנו פשט הדברים שמדבר על אדם שבעולם הזה, שבכל עמלו אין יתרון ח"ו, ותירץ דיש סוד בדבר דאדם זה הוא סמא"ל (מ"מ).

⁴⁷⁴⁸ סמא"ל (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

שנאמר "ישוב עמלו בראשו" ולא ראה עמל בישראל". "יגיעו", כמו שנאמר "יגיע כפיך כי תאכל וגו'", ונאמר "ואת יגיע כפי ראה אלהים". אבל עמלו נאמר "עמל וכעס", השתדלותו היא תמיד לרע, ועל כן הוא "תחת השמש".	כמה דאת אמר (תהלים ז יז) ישוב עמלו בראשו (במדבר כג כא) ולא ראה עמל בישראל ⁴⁷⁴⁹ יגיעו כמה דאת אמר (תהלים קכח ב) יגיע כפיך כי תאכל וגו' וכתוב (בראשית לא מב) ואת יגיע כפי ראה אלהים אבל עמלו כתיב (תהלים י יד) עמל וכעס אשתדלותיה [הוא] והוא תדירו לביש ועל דא איהו תחת השמש ⁴⁷⁵¹ :
בשעה שהאדם הזה משתדל ברע, על זה נאמר "לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'", שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה שלא יעשה תולדות, שאלמלא יעשה תולדות, היה מחריב את העולם. ועל זה נאמר "מה יתרון לאדם בכל עמלו", ומי שלא משתדל לעשות תולדות, נדבק בצד הזה של אדם רע, ונכנס תחת כנפיו.	בשעתא דהאי אדם אשתדל בביש ⁴⁷⁵² על האי כתיב (איוב יח יט) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו' ⁴⁷⁵³ דהא קודשא בריך הוא בעי דלא יעביד תולדין דאלמלא יעביד תולדין הוה מטשטשא עלמא ועל דא כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו וומאן (האי מאן) דלא ישתדל למעבד תולדין אתדבק בהאי סטרא דאדם בישא [ועאל] (ועל) תחות גדפוי:
רות אמרה "ופרשת כנפיך על אמתך" כדי להזדווג עם הצדיק לעשות תולדות, והקדוש ברוך הוא פורס כפניו על בן אדם, כדי להתרבות בעולם.	רות אמרה (רות ג ט) ופרשת כנפיך על אמתך בגין לאזדווגא בהדיה דצדיק למעבד תולדין וקודשא בריך הוא פריש גדפוי על בר נש בגין לאפשא בעלמא:
מי שלא רוצה לעשות תולדות "בגפו יבא", בגפו של אותו רע שהוא הולך	מאן ⁴⁷⁵⁴ דלא בעי למעבד תולדין ⁴⁷⁵⁵ בגפו יבא (שמות כא ג) בגפא דההוא ביש דאיהו אזיל

⁴⁷⁴⁹ עי' לקמן ח"ג רפא ע"ב: אית ארבע אנפין לעמלק קסם ונחש עמל ואון עמל רשים בעמלק והמן דהוה מסטרא דעמלק ישוב עמלו בראשו. ועי' תיקו"ז נח ע"א: עמל ואון סמא"ל ונחש. ועי' אד"א בראשית ב ט: לולא דביקות האדם בדברים החומרים היה נפשו דביקה בעניני ה' ולא היה בוחר בדברים ערבים ומתוקים לפי שעה, כי כל הנעשה לבעל התאוה אחר רוב השתדלות בענין רע, נעשה לתמימי דרך בענין טוב בלי עמל ואון. ועיי"ש במדבר פרק כג פסוק כא: "און" הוא הדיבור כמו שנאמר (ישעיה נח, ט) ודבר און. עמל, הוא המעשה.

⁴⁷⁵⁰ הבן סוד יגיעה זו כי הוא סוד כתיש כתישין (רח"ו במ"מ). עי' ח"ג רמז ע"א: בלולה בשמן כתית בשמן בההוא שמן דנגיד ונפיק מלעילא אר"ש יאות אמרת אבל מאי כתית אלא רזא עלאה איהו דכיון דאיהו שמן מאי כתית אלא רמז הוא דקא רמז לשמשא בנוקבא לאנגדא לגבה שמן כתית כדקא יאות לה לא הוי אלא כתית (ס"א אלא רזא עלאה ההוא דקא רמז לאנגדא לגבה שמן כתית כדקא יאות לה) לאפקא מזיתים דאינון שייפין דגופא ולאמשכא ההוא נגידו מלעילא בכל שייפא ושייפא (לא הוי אלא כתית) וצדיק איהו דכתיש כתישין ואפיק מכל אינון שייפין עלאין דאינון זיתין קדישין משח רבו בתיאובתא שלים לגבי נוקביה. ועי' ספר הליקוטים (עקב ח): המן הניתן לישראל במדבר דור דעה, על ידי מרע"ה שנשמתו ממקום הדעת, וזהו שנרמז בפסוק והמ"ן כזר"ע ג"ד, ס"ת עדן שהוא מקדם, והבן. כי משם היה יורד המן, ממקום המוח של מחשבה, וממקום עליון טלא דבדולחא, שהוא א' מז' תיקוני דרישא, כנז' בדרושים. והוא הראש שנמלא ט"ל, כי הוא אחדות שלם יהו"ה אח"ד, ויורד על הזקן דיקנא דא"א, ומשם לזקן אהרן דיקנא דז"א, ואז יורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על הררי ציון, שהם נ"ה, ושם טוחנין זה המן לצדיקים, וכתיש כתישין לתת לנוקביה.

⁴⁷⁵¹ כל מה שיש בעה"ז הכל הוא כדוגמת מה שהיה באלו ז' מלכים ואין כל חדש תחת השמש ומיתת המלכים ותיקונם הוא ענין תחיית המתים להם וכך יהיה לגופים השפלים בעה"ז לע"ל (ע"ח רפ"ח א).

⁴⁷⁵² פי' כיון שס"מ כוונתו להחריב העולם לכך לא ניתן לו וכו' שלא יטשטש העולם (מ"מ).
⁴⁷⁵³ עי' לעיל קג ע"א: ואל אחר אסתרס. ועי' דע"ה ח"ב ט ע"ב: הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאר"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזר"ן דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ.
⁴⁷⁵⁴ למאן (דפ"ו).

⁴⁷⁵⁵ עי' זר"ח נט ע"א: א"ר יוחנן צריך האדם לבטוח בקונו וליקח אשה ולהוליד בנים שלא ילך עירי לעולם הבא דתנן מאי דכתיב ערירים ימותו דכל מי שאין לו בנים בעולם הזה הוא כאלו לא נברא ולא היה ונקרא ערירי מן העוה"ז ומן העולם הבא.

ספר שמות

ערירי. כנחש הזה, שהולך יחידי. "בגפן יצא", כמו שנתבאר, הוא שלא השתדל לעשות תולדות, הרי נתבאר כל מה שצריך.	ערירי כחויא דא ⁴⁷⁵⁶ דאזיל יחידאי בגפו יצא כמה דאתמר השתא ⁴⁷⁵⁷ איהו דלא אשתדל למעבד תולדין הא אתמר כל מה דאצטריך:
(בא וראה שיש להחזיר את הזקן בדברים הראשונים) הריב שעושה הקדוש ברוך הוא, הרי נאמר "ריב", שנאמר "קום ריב את ההרים". מי הם, אלא אותם הרים שלמטה. למה [יש את] הריב הזה. משום שבהם תלויים כל החטאים שעושים ישראל לאביהם שבשמים, למה, כי ישראל היו יודעים שמוש של כל המלאכים העליונים שבשמים, ולא נעלם מהם אפילו שמו של אחד מהם, וכל השמוש שלהם.	וס"א תא חזי דאית לאהדרא סבא במלין קדמאין ריב דעבד קודשא בריך הוא הא אתמר ריב דכתיב (מיכה ו א) קום ריב את ההרים מאי איהו אלא אינון טורין דלתתא ⁴⁷⁵⁸ אמאי ריב דא בגין דבהו תליא כל חובא דעבדין ישראל לגבי אבוהון דבשמיא מאי טעמא בגין דישראל הוו ידעין שמושא דכל מלאכין עלאין דשמיא ⁴⁷⁵⁹ ולא אנים להו אפילו שמא דחד מנייהו וכל שמושא דלהון:
ובשני צדדים היו טועים אחריהם: אחד, שהיו יודעים למשוך את כחם של הכוכבים והמזלות לארץ. ואחד, שהיו יודעים איך להשביעם בכל מה שהצטרכו. ולכן רצה הקדוש ברוך הוא לעשות בהם ריב ודין. וכיון שבהם יהיה ריב ודין, כל השלשלת נופלת. שהרי לא תהיה בו תועלת ולכן "קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך".	ובתרין סטרין הוו טעאן אבתרייהו חד דהוו ידעין לאמשכא חילא דלהון דככביא ומזלי בארעא וחד דהוו ידעי לאומאה לון בכל מה דאצטריכו ועל דא בעא קודשא בריך הוא למעבד בהו ריב ודינא וכיון דבהון להו ריב ודינא כל שלשולא נפל [דהא] (דלא יהו ביה תועלתא ובגין כך קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך
מי הם הגבעות אלה. הן האמהות, הדרגות שנקראות "בתולות אחריה וגו'", ולכן "ותשמענה הגבעות קולך".	קיב/ב
בא וראה שיש להחזיר את הזקן לדברים הראשונים, שכך היו עושים ישראל, עד שהשתתפו בדרגות התחתונות, הירך שאמרנו, הרבה התקיפו את ישראל באותה הירך. מרדכי היה מראה לאותו המן הרשע את אותה ירך שלו, ולכן היה רוגז בדבר שנראה לו, והוא הרגיו אותו עמו. ראו החברים מה נאמר "ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו'", בלבוש הללו	מאן גבעות אלין אינון אמהות ⁴⁷⁶⁰ דרגין דאקרון (תהלים מה טו) בתולות אחריה ⁴⁷⁶¹ וגו' ובגין כך ותשמענה הגבעות קולך:
	תא חזי דאית לאהדרא סבא במלין קדמאין דהכי הוו עבדי ישראל עד דאשתתפו בדרגין תתאין ירך דקא אמרן סגי אתקיפו לון ישראל בההוא ירך מרדכי הוה אחמי לההוא רשע דהמן ההוא ירך דיליה ⁴⁷⁶² ועל דא הוה רגז מלה דאתחזי ליה ואיהו ארגזו ליה בהדיה חמו חבריא מה כתיב (בראשית כז טז) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו' באלין

⁴⁷⁵⁶ צב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁵⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁷⁵⁸ וישראל שעבדו עבודה זרה בבית ראשון כנזכר בזוהר משפטים כתיב, "קום ריב את ההרים מאן אינהו, אלא אינון טורין דלתתא", דאינון רזא דעץ הדעת טוב ורע דיצירה וכו', כי אוחזים בהם הקליפות צד הרע, על שעבדו בהם עבודה זרה, ונתרחקו מבוראם, ונפלו למטה, במקום שגובר הרע על הטוב (עמק המלך תקוני שבת ד). ועי' מ"מ קט ע"ב.

⁴⁷⁵⁹ דבשמיא (דפ"ו).

⁴⁷⁶⁰ קט ע"ב קפט ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁶¹ היא [השכינה] מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב). פי' עכשיו מפרש גבעות הם בי"ע הפך לעיל (מ"מ).

⁴⁷⁶² עי' תרגום אסתר ה ט: ומרדכי לא קם מלפני אנדרטתו ולא זע ממנו, אלא פשט את רגלו הימנית והראה לו שטר מכר שנמכר לו בככר לחם, שנכתב בטס נגד ארכבתו.

ספר שמות

שלו גזל אותו, והוציא אותו מכל ברכותיו ומהבכורה.	לבושין דיליה גזל דיליה ואפיק ליה מכל ברכא דיליה ומבכרותא:
ולכן העילה שמצאו המרכבות שלו לחכמים, הוא החיכוך שלהם עם בגדי רבותינו תמיד, לירכים שלהם ולבגדים שלהם. ואלו שני הדברים היו של הצד האחר וכל זה משום שגזלו ממנו אותם ואין להם עלה אלא לחכמים ולכן הבגדים הללו של החכמים הם מתבלים מהחכוך שלהם והברכים הכושלות הללו זה מהם ודאי ומשלהם היו ומהם נוטלים תואנה וממה שהיו מהם ורוצים לחכמים שהם כלל של אותו שיושב אהלים ולכן אין עלה בלי עלה ולכן אין דבר בלי דין וכל דבר שב למקומו.	ובגין כך [עילה] (עלה) דקא אשכחו רתיבין דיליה לרבנן איהו דחופיא דלהון למאני דרבנן תדיר ⁴⁷⁶³ לירכין דלהון ולמאני דלהון ואלין תרין מלין דסטר אחרא הוו וכל דא בגין דגזלו לון מניה לית להו ועילה (עלה) אלא לרבנן ובגין כך הני מאני דרבנן דקא בלו מחופיא דלהון איהו והני ברכי דשלהי מינייהו הוא ⁴⁷⁶⁴ ודאי ומדלהון ⁴⁷⁶⁵ הוו ומנהון נטלי ועילה (עלה) וממה דהוו מנייהו ⁴⁷⁶⁶ בעאן לרבנן דאינון כללא דההוא יושב אהלים ועל דא לית ועילה בלא עילה (עלה) בלא עלה ועל דא לית מלה בלא דינא וכל מלה תב לאתריה:
שלמה אמר "ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם האי קרא ארמיזנא ביה ⁴⁷⁶⁸ ואתמר אבל שבתי אני וכי מאן אתר תב שלמה אי נימא לבתר דאמר מלה דא תב כמלקדמין ואמר מלה אחרא יאות אבל שבתי ואראה:	שלמה אמר "ושבתי אני ואראה את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם ומיד עושקיהם כח ואין להם מנחם האי קרא ארמיזנא ביה ⁴⁷⁶⁸ ואתמר אבל שבתי אני וכי מאן אתר תב שלמה אי נימא לבתר דאמר מלה דא תב כמלקדמין ואמר מלה אחרא יאות אבל שבתי ואראה:
שנינו שם, בכל יום היה מקדים שלמה בבוקר, והיה שם פניו לצד מזרח	תמן ⁴⁷⁶⁹ תנינן בכל יומא הוה אקדים שלמה ⁴⁷⁷⁰ בצפרא והוה ⁴⁷⁷¹ שוי אנפוי לסטר

⁴⁷⁶³ קיא (הערת הזהר). עי' ברכות (ו ע"א): הני ברכי דשלהי מינייהו הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו הני כרעי דמנקפן מנייהו.

⁴⁷⁶⁴ מהקלי' הוא שהם מיגעים ברכי דרבנן, וטעם שאינם מיגעים ומצערין בטן דרבנן, שגם הבטן דקדושה היה שלהם, ולקחו יעקב מהם. ולמה לא רע בעיניהם רק על הירך, קושיא זו תירצה הזהר לעיל דף קיא ע"ב, באומרו, ומכולא לא אבאיש קמיה אלא דגזל מניה ירך, בגין דאיהו יגע ולא עליה, ורווח ליה ואפיקו ליה וכו', ור"ל שהבטן לקחו הסט"א מהקדושה בחנם בלי יגיעה, לכך כשנלקח ממנו לא צר לו עליו, אבל הירך כל אותה הלילה שהיה נלחם עם יעקב, יגע עליה ורווח לה, לכך צר לו עליה (מ"מ).

⁴⁷⁶⁵ פי' לפי שברכי דקדושה היו שלהם מתחלה, לכך מתקנאים מברכי דרבנן, וז"ש ומנהון נטלי עילה, ר"ל מסיבת הירכים דקדושה שהיו שלהם, נטלי עילה לשלהי ברכי דרבנן (מ"מ).

⁴⁷⁶⁶ כמ"ש לפי שהיו שלהם מתחלה, לכך בעאן לרבנן שהם רומזים ליעקב, וז"ש דאינון כללא דההוא יושב אהלים (מ"מ).

⁴⁷⁶⁷ לפנינו בקרא נעשים (הערת הזהר). ועי' פנחס רלג ע"א וע"ב (לש"ו).

⁴⁷⁶⁸ קיא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁶⁹ ויקרא רלג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁷⁰ והנה השכינה נק' ענן וכן בס"א אתקריאת ענן וזה סוד (הושע ו ד) וחסדיכם כענן בקר דלית בה ממשא (הושע ו ד) וכטל משכים הולך דא דכורא דמיניה אתא טל לארעא וז"ש בכאן שלמה אמר שבתי אני ואראה וגו' תמן תנינן בכל יומא הוי אקדים שלמה וכו' הא עמודא דעננא וכו' הוה אתן וכו' ופי' עמודים אלו שניהם בסוד הנוק' דס"א אלא כי יש בה ב' כחות אשא ועננא ולטעם זה לא היה בא עליהם זולת נשר אחד לבד ולא ב' להיות כי הכל בחינת הנוקבא לבד ובב' כחות אלו נתאחזו עז"א ועזא"ל ברדתם מן השמים זה באש וזה בענן שהם ב' כחות הנוקבא. וז"ס (בראשית ו ב) ויראו בני אלהים את בנות האדם הם ב' כחות אלו שבנוק' ומאי דאמר האדם הוא אותו אדם איש בליעל און ולכך היו באים ב' עמודים אלו אל שלמה מפאת עז"א ועזא"ל וזהו הטעם כי עז"א אין בו כ"א בחי' עוז מגבורה תקיפא והוא כנגד עמוד אש אך עזא"ל יש בו אות' א"ל להורות כי יותר נמתק בסוד חסד א"ל וזה נאחז בעמוד ענן שהוא יותר נמתק ולכן נמתק פה עמוד האש לעמוד הענן

ספר שמות

ורואה מה שרואה, ואחר כך שב לצד דרום ורואה מה שרואה, ואחר כך שב לצד צפון ועומד שם, מנמיך עיניו ומרים ראשו.	מזרח וחמי מה דחמי ולבתר [טב לסטר דרום וחמי מה דחמי ווהדרו] תב לסטר צפון וקאים תמן מאיך עיניו וזקיף רישיה ⁴⁷⁷² :
בשעה הזו, הרי עמוד אש ועמוד ענן היו באים, ועל אותו עמוד הענן, היה בא נשר אחד, ואותו הנשר הוא גדול וחזק, וכך היה בא, כנף ימין על גבי עמוד האש והגוף וכנף שמאל על גבי עמוד הענן. ואותו נשר היה מביא שני עלים בפיו. בא עמוד הענן ועמוד האש ואותו הנשר עליהם, ומשתחווים לפני שלמה המלך.	בהאי שעתא הא עמודא דאשא ⁴⁷⁷³ ועמודא דעננא ⁴⁷⁷⁴ הוו אתיין ועל ההוא עמודא דעננא הוה אתי נשרא חדא ⁴⁷⁷⁵ וההוא נשרא הוה רברבא ותקיף וכן הוה אתי ⁴⁷⁷⁶ גדפא ימינא על גבי עמודא דאשא ⁴⁷⁷⁷ וגופא וגדפא שמאלא על גבי עמודא דעננא [וההוא הות נשרא מייתי תרין טרפין בפימיה אתא עמודא דעננא] ווההוא נשרא הוי מייתי תרין טרפין בפומהא אתא עמודא דעננא בתרי טרפין בפומהא ועמודא דאשא וההוא נשרא עליהו וסגדין לקמיה ⁴⁷⁷⁸ דשלמה מלכא:
בא הנשר והנמיך לפניו, ונתן לו אותם עלים, לוקח אותם המלך שלמה ומריח בהם, והיה יודע בהם סימן, ואומר, זהו של "נופל" וזהו של "גלוי העינים". בשעה ששני עלים היו היה יודע ששניהם נופל וגלוי עיניים, רוצים להודיעו דברים.	אתא נשרא ומאיך לקמיה ויהיב ליה אינון טרפין נטיל לון שלמה מלכא והוה מריח בהו והוה ידע בהון סימן ואמר דא איהו דנופל ודא איהו דגלוי עינים ⁴⁷⁷⁹ בשעתא דתרין טרפין הוו הוה ידע דתרווייהו ⁴⁷⁸⁰ נופל וגלוי עינים בעאן לאודעא ליה מלין:
מה עשה, חתם את כסאו בחותם שהיה חקוק בו השם הקדוש, ונוטל טבעת שחקוק עליה השם הקדוש, ועולה לגג ורוכב על אותו הנשר והולך לו. ואותו הנשר היה מתעלה לרום העננים, ובכל מקום שהוא עבר, היה האור נחשך. החכמים שהיו באותו המקום שחשך	מה עביד חתים כרסייה בגושפנקא דהוה חקיק ביה שמא קדישא ואיהו נטיל עזא דחקיק עליה שמא קדישא וסליקן (סליק) לאגרא ורכיב על ההוא נשרא ואזיל ליה וההוא נשרא הוה מסתלק לרום עננין ובכל אתר דאיהו עבר הוה אתחשך נהורא חכימי דהוו בההוא אתר

כמ"ש דא עמודא דאשא ועמודא דעננא הוו אתיין ונקיט להו כנגד עז"א ועזא"ל. וזה סוד (במדבר כד ד) נופל וגלוי עינים כנז' בזוהר פרשת בלק נופל דא עז"א דאעמיק ליה הקב"ה בעומקא דחשוכא כי הוא יותר נאחז בגבורה קשיא שהוא עמוד אש וגלוי עינים דא עזא"ל דהא לא אזדמן חשוכא עליה וכו' ודברים אלו גלויים ומבוארים למי שרוצה להבינם. ואמנם ענין הנשר דהוה אתי תמן על ב' עמודים אלו יובן בסוד נמרץ אחר וז"ש (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים כנודע דאמרו רז"ל שביום אחד נסעו מרעמסס לסוכות והיה הדרך ההוא ק"ך מילין והלכו אותם ביום ההוא יום א' וזהו בכח קפיצת הדרך אלא שזה של ישראל הוא ע"י שכינה נוק' דקדושה הנחלקת לב' בחי' וכו' [המשך לשונו הובא מלואים אות יט] (זהר הרקיע).

⁴⁷⁷¹ והוי (דפ"ו).

⁴⁷⁷² הכניס שלמה את עצמו בהנסיון הנורא הזה יותר מכולם, ועסק בזה ימים ושנים והעמיק בזה הרבה (דע"ה ח"ב פז ע"ב). שלמה המלך ע"ה התחכם והעמיק עוד יותר להסתכל ולחקור בכל כחות החיצונים ושימושיהם ופעולותיהם עוד יותר מכל אלו הקדושים הנזכרים, וכמו שמבואר בזוה"ק (פ' חיי שרה קלג סע"ב, ופ' ויחי רכג ע"ש כל הענין, ופ' משפטים קיב ע"ב, ופ' פנחס רלג ע"א) (דע"ה ח"ב קמו ע"ב).

⁴⁷⁷³ נוק' דסט"א (רח"ו).

⁴⁷⁷⁴ דכורא דקלי' (רח"ו).

⁴⁷⁷⁵ בינה (רח"ו).

⁴⁷⁷⁶ בסדר הזה היה ביאתו (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

⁴⁷⁷⁷ פ' כדי לעשות כללות היה ענין זה, ולכן הימין במלכות דסט"א והשמאל בז"א סט"א (מ"מ).

⁴⁷⁷⁸ כי הקלי' נכנעים לפני שישב על כסא ה' (רח"ו).

⁴⁷⁷⁹ הם עזא ועזאל כמ"ש בפ' בלק רח ע"א ריב ע"א (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

⁴⁷⁸⁰ בלק רח ע"א (הערת הזהר), וע"ש עוד ריב ע"א רלג ע"א ויחי רכג (לש"ו).

ספר שמות

האור, היו יודעים והיו אומרים, שלמה המלך הרי הולך ועובר כאן. ולא יודעים לאיזה מקום היה הולך. הטפשים שהיו שם, היו אומרים, שהם היו עננים שהולכים ומחשיכים את העולם.	דאתחשך נהורא הוּו ידעי והוּו אמרי שלמה מלכא הא אזיל ואעבר הכא ולא ידעי לאן אתר הוּו אזיל טפשינ דהוּו תמן הוּו אמרי עננין הוּו אינון דקא אזלי וחשיך עלמא:
הגביה הנשר עמו ופורח ארבע מאות פרסאות, עד שמגיע להרי החשך. שם הוא "תרמוד במדבר בהרים" והוא יורד שם. זקף את ראשו ורואה הר חשך, ושם היה יודע כל מה שצריך. והיה יודע ששם יכנס היה רוכב על הנשר כמקדם, וטס ונכנס לתוך ההרים עד אותו המקום הזית, ששם קורא בחיל ואומר "ה' רמה ידך בל יחזיון וגו'".	גבה נשרא בהדיה ופרח ארבע מאה פרסין עד דמטא לטורי חשך⁴⁷⁸¹ ותמן איהו תרמוד⁴⁷⁸² במדבר בהרים ואיהו נחית תמן זקיף רישיה וחמי טורא חשך והוּו ידע תמן כל מה דאצטריך והוּו ידע דתמן יעול הוּו רכיב על נשרא כמלקדמין וטאס ועאל לגו טורין עד ההוא אתר דזיתא תמן קרא בחילא ואמר (ישעיה כו יא) יהו"ה רמה ידך בל יחזיון⁴⁷⁸³ וגו':
נכנס לשם. עד שקרב לאותו המקום ושם טבעת לפנייהם וקירב ושם היה יודע כל מה שרצה מאותן חכמות זרות שרצה לדעת. כיון שהיו אומרים לו כל מה שרצה, אז היה רוכב על אותו	עאל תמן עד דקריב לההוא אתר שוי עזקא קמייהו וקריב ותמן הוּו ידע כל מה דבעי מאינון חכמתאן נוכראין דבעי למנדע כיון דהוּו אמרין ליה כל מה דבעי כדין הוּו רכיב על ההוא
קינ/א	
הנשר ושב למקומו. כיון שהיה יושב על כסאו, התישב בדעתו והיה מדבר בדעתו דברי חכמה נכבדה. באותה שעה, היה אומר "ושבתי אני ואראה", "שבתי" ודאי, מאותה דרך, שבתי מאותה החכמה, והתישבה בלבי ובדעתי, ואז "ואראה את כל העשוקים".	נשרא ותב לאתריה כיון דהוּו יתיב על כורסייה אתיישב בדעתיה והוּו ממלל בדעתיה מלין דחכמתא יקירא בההיא שעתא הוּו אמר ושבתי אני ואראה שבתי ודאי מההוא ארחא שבתי מההיא חכמתא ואתיישבתי⁴⁷⁸⁴ בלבאי ובדעתאי וכדין ואראה את כל העשוקים וכי זעירין אנון בעלמא דאיהו אמר את כל העשוקים:
וכי מעטים הם בעולם שהוא אמר "את כל העשוקים", (העולה על דעתך שכל העסוקים שהיו בעולם היה רואה שלמה המלך), אלא מי העשוקים הללו	[נ"א סלקא דעתך דכל [עסוקין]⁴⁷⁸⁵ ועשיקין דהוּו בעלמא הוּו חמי שלמה מלכא] אלא מאי עשוקים אלין (דהוא אמר) אינון ינוקין דמתין בתוקפא דאמהוין⁴⁷⁸⁶ דקא עשוקים מכמה סטריין

⁴⁷⁸¹ שם הוא המדור דשורש כולם [כל הקלי], וכמ"ש בפ' משפטים (ק"ב ע"ב) בלק (רח ע"א ר"ב ע"א) פנחס (ר"ג ע"א) (דע"ה ח"ב ק"ב ע"ב).

⁴⁷⁸² לפנינו בקרא (מלכים א' ט יח) תדמר במדבר בארץ (הערת הזהר).

⁴⁷⁸³ ע' שער רוח הקודש כד ע"ב [כב ע"א - כאשר יוסרו בחי' אלו מן הנ"ר וישארו רמ"ה בלבד אז הקליפות בל יחזיון ויתבטלו, וזהו הטעם שהיה אומר שלמה המלך ע"ה פסוק זה בלכתו אל הררי חשך] (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

⁴⁷⁸⁴ ואתיישבת (דפ"ו).

⁴⁷⁸⁵ פי' דקס"ד העשוקים היינו הנגזלים ולכך הקשה שא"א לשלמה לראות כל מי שנגזל, ותירץ מאי עשוקים, היינו תינוקות, ור"ל מיני תינוקות שנעשקים ביד הסט"א כל א' מסיבתו כולם ראה שלמה (מ"מ).

⁴⁷⁸⁶ והנה דמעת העשוקים וכו', ראוי לחקור על המתים קטנים והנפלים. הנה ימצא השגחה מתמחה לבות בני אדם, והיא בענייני המיתות, שהם כמה מינים - הא', המתים בבטן אמם, ועוד הנפלים, ועל המתים קטנים וכו'. אמנם סוד הענין הוא, כי קב"ה לא עביד דינא בלא דינא, כי אותם המתים במעי אמם, הם נשמות אשר נתחייבו כריתות ומיתות ב"ד, ונכרתו פעם ראשונה, יתגלגלו בעוברים ההם, ויכרתו. וכיון שנתחייבו לטעום טעם מיתה, הרי שטעם מיתה לזה להם. גם אבותם ואמותם נתחייבו באותו הצער, ונמצאו משפטי ה' צדקו יחידיו. וסיבת הנפל, הוא תלוי באותה מיתה שנתחייב בה, והוא, אם נתחייב מצד אכילת חלב ודם, או חמץ בפסח, וכיוצא בשאר מאכלות אסורות, נעשים נפלים מצד תאות אכילה. ואם מצד עשיית מלאכה בשבת, נעשים נפלים מצד

ספר שמות

עשוקים באתר עלאה דלעילא⁴⁷⁸⁷ ועשוקים לתתא והא חברייא אתערו והכי הוא אבל סגיאין אינון קום סבא אתער בחילך סבא אימא מילך דודאי בלא דחילו תימא:	שהוא אמר, אותם התינוקות שמתים בחיק אמותיהם, שהרי הם עשוקים מכמה צדדים. עשוקים במקום עליון שלמעלה, ועשוקים למטה. והרי התעוררו החברים וכך הוא, אבל רבים הם. קום זקן התעורר בכחך, זקן אמור דברך, שודאי תאמר בלי פחד.
לית עשוק כאינון עשוקים דהוה איהו עשיק בקדמיתא⁴⁷⁸⁸ או מתלתא לאחרא כמה דכתיב (שמות כ ה) פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים:	אין עשוק כאותם העשוקים שהיה הוא עשוק בהתחלה או משלישי לאחר, כנאמר "פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים".
היך הוה עשיק שלמה מלכא צווח ואמר (משלי כח יז) אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו כיון דהוה עשוק בדם נפש(ו) הוא או בנו⁴⁷⁸⁹ או בן יהון עשוקין במיקלא דכתיב (משלי כח יז) עד בור ינוס אל יתמכו בו עד ההוא בור רק ינוס מאתר קדישא ואל יתמכו בו בהאי עלמא כיון דאיהו עשוק בדם נפש איהו או זרעיה [העשוקים] להו⁴⁷⁹⁰ ועשוקים מההוא סטרא אחרא:	איך היה עושק. שלמה המלך צווח ואומר "אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו". כיון שהוא עשוק בדם נפש, הוא או בנו או בן יהיו עשוקים במאזנים, שנאמר "עד בור ינוס". "אל יתמכו בו", עד אותו הבור רק ינוס ממקום קדוש. "ואל יתמכו בו", בעולם הזה. כיון שהוא עשוק בדם נפש, הוא או זרעו יהיו עשוקים מאותו הצד האחר.
אית עשוק משאר עשוקים כמה דאת אמר (ויקרא יט יג) לא תעשק את רעך איהו עבר ועשק איהו עשוק בבנוי מההוא סטרא אחרא ובגין כך אמר את כל העשקים אמר שלמה קאימנא בכל אנון עשוקים בכל סטרינ דעשק:	יש עשוק משאר עשוקים, כמו שנאמר "לא תעשק את רעך". הוא עבר ועשק, הוא עשוק בבניו מאותו הצד האחר, ולכן אמר "את כל העשוקים", אמר שלמה, עמדתי בכל אותם העשוקים בכל הצדדים שעשק.
ואמאי אינון עשוקים אשר נעשו תחת השמש (קהלת ד א) אשר ונעשם אשר גרו (נעשו אשר גרעו) מבעי ליה מאי אשר נעשו אי עשייה איהי לשבחה לאו עשייה דלהון אלא לעילא מן שמשא:	ולמה הם "עשוקים אשר נעשים תחת השמש", אשר נעשים, היה צריך להיות אשר גרו, מה זה אשר נעשו. אם העשייה היא לשבח, אין עשייה שלהם, אלא למעלה מן השמש.
אבל ודאי נעשו היך נעשו אלא כיון דעשוקים מרוחיהון תמן אמאי אתיין להאי עלמא אלא	אבל ודאי נעשו. איך נעשו. אלא כיון שעשוקים מרוחם שם, למה באים לעולם

מלאכה יתירה. ואם מחמת בעילת עריות, נעשים נפלים מחמת בעילת הזכר עם המעוברת, עד שמפילה, וכיוצא בענין זה. ואם היו חייבים סקילה, נופלת האם ומפלת. ואם היו חייבים שריפה, נשרפת האם, ומצטערת ומפלת, וכיוצא. ומטעם זה, יש מעוברות, שע"י סיבה קלה מפילות, ויש שאפילו יארע להם כמה מאורעות קשות ורעות, לא יפילו לשום סיבה. ועכ"ז, כל העוברים, רבים בצער אותה קליפה הפוגעות בהם, מפני שהם רבים, ואין להם חוזק באחיזתם בקדושה. ולכך סיבה קלה פוגעת בהם ועוקרתם, זולתי אותם שהם צדיקים גמורים, שנאמר בהם בטרם אצרך בבטן ידעתיך, שאי אפשר לחיצונים לפגוע בהם, לרוב שמירה עליונה שעליהם. כת שנייה, הם העשוקים, שהם מתים מקטנותם מעת לידתם, עד י"ג שנה, ואלו הם אותם שהם עשוקים מהחיצוניות, וזהו שארז"ל בעון אבות בנים מתים כשהם קטנים (ספר הליקוטים וזאת הברכה ד).

⁴⁷⁸⁷ זה יובן מדף צ"ו כי תחלה אותם הנשמות הם עשוקים מלעילא כד בעאן לנחתא מגו טיקלא ואח"כ הם עשוקים לתתא זמנא אחרא כד מתין בתוקפא דאמהון ואסתלקו מהאי עלמא אינון עשוקים זמנא אחרא ע"י דלילי"ת עכ"ל (זהר הרקיע).

⁴⁷⁸⁸ כדמפרש לקמן, שכיון שהוא עשוק בדם נפש, נעשק הוא ביד הסט"א, או בנו או בן בנו עד דור רביעי וז"ש או מתלתא לאחרא (מ"מ).

⁴⁷⁸⁹ פי' מלבד שנעשק הוא, עוד נעשק בנו או בן בנו (מ"מ).

⁴⁷⁹⁰ ליהו (דפ"ו).

642

ספר שמות

רוחין ודאי נעשו אתעבידו ברוחין [ובגופא] בהאי עלמא כיון דאשתכלל גופא דלהון ואתעביד ההוא רוחא בגופא זך ונקי בלא לכלוכא דחובין [בהאי] (בההיא) עלמא כדין אתעשק גופא⁴⁷⁹¹ כמה דאתעשק רוחא והאי איהו גופא דאתהני ביה יתיר מכלא ועשוקין אחרנין אית בכמה זינין מרוחין תמן ולא נעשו בגופין אבל אלין אינון עשוקים אשר נעשו:	הזה. אלא ודאי רוחות נעשו, נעשו ברוחות ובגוף בעולם הזה. כיון שנתקן הגוף שלהם ונעשתה אותה רוח בגוף זך ונקי בלי לכלוך של חטאים בעולם הזה, אז נעשק הגוף, כמו שנעשקה הרוח. וזהו הגוף שנהנה בו יותר מהכל. ויש עשוקים אחרים, בכמה מינים מרוחות שם, ולא נעשו בגופים, אבל אלה הם עשוקים אשר נעשו.
אית אחרנין אשר נעשו ואמרחו בני נשא למאריהון ומאן איהו מאן דעשיק אתתא דחבריה בטמירו או באתגלייא וההוא ולדא דאתיליד מנייהו עשיק איהו בלא רעותא דמאריהון ולא ידע בעלה דאתתא אינון עובדין [העשוקין אינון ואמרחו] (עשוקין ואמרחו) לקודשא בריך הוא למעבד לון גופא ולציירא לון צורה אלין עשוקים אשר נעשו אשר נעשו ודאי גופין דלהון על כרחא בגין כך שלמה מלכא אמר (קהלת ד א) ואראה את כל העשוקים בכל זיני עשוקים קאימנא אינון אשר נעשו ואתעבידו בעשייה:	יש אחרים אשר נעשו, והטריחו בני אדם את רבונם. ומי הם. מי שעשק אשת חבריו בסתר או בגלוי, ואותו הולד שנולד מהם, הוא עשוק בלי רצון רבונם. ולא יודע בעל האשה, שאותם המעשים הם עשוקים, והטריחו את הקדוש ברוך הוא לעשות להם גוף ולצייר להם צורה. אלו עשוקים אשר נעשו, אשר נעשו ודאי. הגופים שלהם בעל כרחא. לכן שלמה המלך אומר "ואראה את כל העשוקים בכל מיני עשוקים עמדתי אותם אשר נעשים", ונעשו בעשייה.
כמה דהני [הכי איהו בערלה איהו רבי ועביד ולבתר עשקין ליה מניה] הכי אינון עשוקין⁴⁷⁹² דכבר נעשו בערלה רבי ונמיל וגדיל גופא ועביד ליה ולבתר עשקין לון מניה ונטלין ליה⁴⁷⁹³ הרי עשוקים⁴⁷⁹⁴ אשר נעשו ועל כלא קאים שלמה מלכא ואמר קאימנא על כל העשוקים אשר נעשו:	כמו שאלה, כך הוא בערלה, הוא גדול ועושה, ואחר כך עושקים אותו ממנו כך אותם עשוקים שכבר נעשו בערלה והתרבה, ונטל וגדל הגוף ועשה אותו. ואחר כך עושקים אותם ממנו ולוקחים אותם, הרי "עשוקים אשר נעשו". ועל הכל עמד המלך שלמה ואמר, עמדתי "על כל העשוקים אשר נעשו".
והנה דמעת העשקים⁴⁷⁹⁵ (קהלת שם) בלא אושדין דמעין עם טענה קמי קודשא בריך הוא	"והנה דמעת העשוקים", כולם שופכים דמעות עם טענה לפני הקדוש ברוך הוא. אלו שופכים דמעות, שהרי

⁴⁷⁹¹ איירי אם יחמיץ, ומ"ש בסמוך ואל נעשו בגופין איירי אם לא יחמיץ, דאז הרוח שלו נעשקה כבר בטיקלא אבל אחר שבא לעולם הזה לא נעשק והרי הוא כשאר נשמות ישראל שלא עשקתם הטיקלא כמובן בדף צו (מ"מ).

⁴⁷⁹² פי' כמו שהממזרים נעשו בגוף בעולם הזה, ה"נ אותם שנעשקו ביד הקלי' ונעשו בגוף בעולם הזה, עושקת אותם פעם אחרת ומת, והקב"ה לוקח הנשמה וז"ש ולבתר עשקין לון מניה פי' מיד הסט"א (מ"מ).

⁴⁷⁹³ לון (דפ"ו).

⁴⁷⁹⁴ עשוקין (דפ"מ).

⁴⁷⁹⁵ עי' ח"ג רלד ע"א. ועי' תיקו"ז (עג ע"ב): עתיד קודשא בריך הוא למחאה שקרא מעלמא כמה דאת אמר ומחא ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וכו' דודאי האי חויא איהו מלאך המות דקטיל לבני נשא וגרים דמעה דאיהו אל אחר ובמאי קטיל בסם המות דיליה דאיהי גיהנם ודא איהו סמא"ל. בהגר"א: דאיהי גיהנם - ר"ל, דתמן ג"כ דמעה, דמעת העשוקים כו' (קהלת ד א) כמ"ש בספרי (ראה א) [כך אמר להם משה לישראל אתם רואים את הרשעים שהם מצליחים בשנים ושלשה ימים הם מצליחים בעולם הזה וסופו לדחות באחרונה שנאמר (משלי כד) כי לא תהיה אחרית לרע ואומר (קהלת ד) הנה דמעת העשוקים ואומר שם הכסיל חובק את ידיו ואומר (משלי ד) דרך רשעים באפיל' והם רואים את הצדיקים כשהם מצטערים בעולם הזה בשנים ושלשה ימים מצטערים וסופן לשמוח באחרונה שנאמר דברים ח להטיבך באחריתך].

ספר שמות

הני אושידין דמעין [ד]הא ערלה רבי לון וגדיל לון עד י"ג שנין ⁴⁷⁹⁶ ולבתר עשקין לון מערלה ונטיל לון קודשא בריך הוא הא לך עשוקין אשר נעשו כבר:	הערלה מרבה ומגדלת אותם עד שלש עשרה שנים, ואחר כך עושקים אותם מהערלה, והקדוש ברוך הוא לוקח אותם, הרי לך עשוקים אשר נעשו כבר.
עבר עבירה קטלין ליה לון אית טענה וזמינין לומר מארי דעלמא תינוק בר יומיה רחב דיינין ליה דינא אנא בר יומא הוינא דהא ⁴⁷⁹⁷ מההוא יומא קרי ליה קודשא בריך הוא בן דכתיב (תהלים ב ז) יהו"ה אמר אלי בני אתה אני	עבר עבירה, הורגים אותו. להם יש טענה, ועתידים לומר רבונו של עולם, תינוק בן יומו שחטא, דנים אותו דין. אני בן יומי הייתי, שהרי מאותו היום קורא לו הקדוש ברוך הוא בן, שנאמר "ה' אמר אלי בני אתה אני
קניג/ב	
היום ילדתיך מאריה דעלמא יליד בר יומא דינא עבדין ליה הרי דמעת אינון העשוקים ואין להם מנחם:	היום ילדתיך, רבונו של עולם, יליד בן יום, עושים לו דין, הרי דמעת אותם העשוקים ואין להם מנחם.
ואית עשוק אחר ההוא עשוק דאקרי ממזר כד נפק מעלמא ⁴⁷⁹⁸ מיד מפרישין ליה מקהלתא דעמא קדישא ההוא ממזר ⁴⁷⁹⁹ עניא מסכנא אושיד דמעין קמי קודשא בריך הוא ואטעין קמיה מאריה דעלמא אי אבהתי חאבו אנא מה חובא עבידנא הא עובדאי מתתקנן לקמך הוו והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם (קהלת ד א) וכן לכל אינון עשוקים אית לון טענה קמי קודשא בריך הוא (ומההיא טענה) [ו]לית לון מנחם ולית דיתיב מלה על לבהון:	ויש עשוק אחר, אותו העשוק שנקרא ממזר, כשיצא מן העולם, מיד מפרידים אותו מקהלת העם הקדוש. אותו הממזר עני מסכן, שופך דמעות לפני הקדוש ברוך הוא, וטוען לפניו, רבונו של עולם, אם אבותי חטאו, איזה חטא אני עשיתי, הרי מעשי תקינים היו לפניך. "והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם", וכן לכל אותם עשוקים, יש להם טענה לפני הקדוש ברוך הוא. ומאותה הטענה אין להם מנחם, ואין שייב דבר על לבם.
ומה דאמר את כל העשוקים ⁴⁸⁰⁰ והנה דמעת העשוקים אלן אינון דמתין בתוקפא דאמהון	ומה שאמר "והנה דמעת העשוקים", אלו אותם שמתים בחיי אמותיהם, אלה עושים לשפוך דמעות לכל בני העולם,

⁴⁷⁹⁶ פי' ולפעמים כשהוא בן י"ג שנה ויום א' עושקת אותו הקלי' ולכך אומר אנא בר יומא הוינא שאותו היום שאחר י"ג הוא בן המלכות ואע"פ שבן י"ג ויום א' יצא מרשות אביו, זה לא מת בעון אביו אלא לפי שכבר היה בערלה ושמה יחמיץ כמ"ש הסברא לעיל ולכך מת (מ"מ).
⁴⁷⁹⁷ צח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁹⁸ פי' כשמת נשמתו נבדלת מעדת ישראל ומקבלת שכר בפני עצמה (מ"מ).
⁴⁷⁹⁹ כל הנשמות, הם ממה שהוברר מן השבעה מלכים. ואמנם יש בהם פסולת. שאי אפשר להתברר, ונשאר דבוק ברע ובקליפות, ואלו אסורים לבא בקהל. וכבר ידעת, כי הז' מלכים, הם בחינות רפ"ח ניצוצין. וכן ממז"ר ע"ה, בגימטריא רפ"ח, לרמוז על מציאותו. ואין לו תיקון, רק שישא שפחה. וסוד שפח"ה, הם ג' מלואים אה"ה, שהם בגימטריא שפח"ה, כי ע"י אלו מתבררים שהוא ע"י בינה המבררת. וז"ס מ"ש ז"ל כל ישראל בני מלכים הם, פירוש, כי הם בירורים הנמשכים מאותם המלכים. ולזה לא אמר כל ישראל מלכים הם, רק בני מלכים, כי אינם המלכים עצמם במדרגה ראשונה, רק ממדתם אחר התיקון, כי אז נבררים מהם סוד הנשמות, ולכן נקראים בני. ונלע"ד, שזה יובן, במה שידעת כי מבירור המלכים נעשה שם ב"ן אחר התיקון, שהוא נוקביה של שם מ"ה כנודע. ענין הממז"ר, גימטריא רפ"ח. שהאב כשבא על הערוה, הוא ממשיך מן רפ"ח ניצוצין שנפלו, מאותם שאינם עולים עד לבסוף, שעדיין לא נתבררו. ולכך הוא פקח וחרף, משום שהניצוצין מתנוצצים בו. וכלו עולה חרף, רפ"ח. והם מתים כשהם קטנים, מפני שהניצוצין מוטבע בהם זה שמתערבים לאלתר, ולכן מתים לאלתר. והיינו כשאין מכירים בהם, אבל כשמירים בהם, שאין חשש שיתערבו בהם הכשרים, אז מאריכים ימים, ואינם מתים כשהם קטנים. והובא בפרשת פקודי בהיכל שביעי, שבסטרא אחרא שם באותו היכל, יש נשמות מעורבות טוב ורע, ואלו הם נשמות הממזרים. ושם נאמר, ומהכא נפקי כל אינון זיקין נצוצין דמתדעכי לאלתר, להטי ומתדעכי. משום דהכא נשאר מן הרפ"ח ניצוצין שנפלו, מה שלא הוברר, והם היו אור חזק, דהיינו מן המלכים ראשונים (ספר הליקוטים - פרשת תצא - פרק כג). ועי' עוד שם בשער המצות.
⁴⁸⁰⁰ "את כל העשוקים" מוסגר בדפ"ק.

ספר שמות

אלין עבדין לאושדא דמעין לכל בני עלמא בני דלית דמעין דנפקי מלבא כהני דמעין דכל בני עלמא תוהין ואמרין דיני דקודשא בריך הוא קשוט אינן ועל ארח קשוט אזלי הני מסכני ינוקי דלא חאבו אמאי מיתו אן דינא דקשוט דעביד מארי עלמא אי בחובי אבהתהון מסתלקי⁴⁸⁰¹ מעלמא אמאי ודאי אין להם מנחם:	משום שאין דמעות שיוצאות מן הלב כדמעות הללו, שכל בני העולם תוהים ואומרים, דיני הקדוש ברוך הוא הם אמת והולכים על דרך אמת, התינוקות המסכנים הללו שלא חטאו, למה מתו, איפה דין האמת שעושה רבוננו של עולם. אם בחטאי אבותם מסתלקים מן העולם למה, ודאי "אין להם מנחם".
תו והנה דמעת העשוקים ההוא דמעה דלהון בההוא עלמא דקא מגינין על חייא דתנן אתר אית מתתקנא לון בההוא עלמא דאפילו צדיקים נמורים לא יכלין לקיימא תמן וקודשא בריך הוא רחים לון ואתדבק בהו ואתקן⁴⁸⁰² בהו⁴⁸⁰³ מתיבתא עלאה דיליה ועלייהו כתיב (תהלים ח ג) מפי עוללים ויונקים⁴⁸⁰⁴ יסדת עז ומאי תועלתא עבדין תמן ואמאי סלקין תמן דכתיב (שם) למען צורריך להשבית אויב ומתנקם וכן אית אתר אחרא לבעלי תיובתא⁴⁸⁰⁵:	עוד "והנה דמעת העשוקים", אותה הדמעה שלהם, באותו העולם שמגנים על החיים, ששנינו יש מקום מתוקן להם באותו העולם, שאפילו צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד שם. והקדוש ברוך הוא אוהב אותם ונדבק בהם, ומתקן בהם את הישיבה העליונה שלו. ועליהם נאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עז". ומה התועלת שעושים שם, ולמה עולים לשם, שנאמר "למען צורריך להשבית אויב ומתנקם". וכן יש מקום אחר לבעלי תשובה.
תנינן עשרה דברים אתבריאז בערב שבת וכו' הכתב והמכתב [והלוחות וכו'] ודכתיבו [וכו'] (שמות לב מז) והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא מאי איריא ומדהכאז (מהכא) דערב שבת הוה ודילמא אלף שנין לבתר או בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אלא ודאי הכי הוא [דבערב] (וערב) שבת הוה תא חזי בכל עובדא דבראשית לא אתמר שם מלא אלא אלהים אלהים בכל מה דאתברי ובכלהו⁴⁸⁰⁶ שם אלהים עד דכל(הו) עובדא אשתכלל בערב שבת מדאשתכללו כל עובדא אקרי יהוה אלהים שם מלא:	שנינו (אבות פ"ה מ"ו) עשרה דברים נבראו בערב שבת וכו' הכתב והמכתב והלוחות, שנאמר "והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא". מה הראיה מכאן שהיה ערב שבת, ואולי זה היה אלף שנה אחר כך או בשעה שעמדו ישראל על הר סיני. אלא ודאי שזה היה בערב שבת. בא וראה, בכל מעשה בראשית לא נאמר שם מלא, אלא אלהים, אלהים בכל מה שנברא, וכולם שם אלהים, עד שכל המעשה נתקן בערב שבת, משנתקנו כל המעשים, נקרא ה' אלהים, שם מלא.
ואף על גב דבשם אלהים אתברי⁴⁸⁰⁷ בלא לא אשתכלל בעשיה כל מה דאתברי עד ערב שבת	ואף על גב שהכל נברא בשם אלהים, לא נתקן בעשיה כל מה שנברא עד ערב

⁴⁸⁰¹ אסתלקי (דפ"ו).

⁴⁸⁰² ואתקין (דפ"ו).

⁴⁸⁰³ צו ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁰⁴ עי' זהר חדש פג ע"ב. הפתח השלישי יש ממונה אחד שם, לסגור השער הזה, למי שאינו ראוי לפתוח לו, ושמו קפציאל והוא סוגר על מי שנגזר עליו יסורין, וחלאים רעים ומכאובים וכו', ולפעמים נגזר הדין באבות, ולוקח הבנים שמתים בעודם קטנים וכו', כשנשמתם [של התינוקות שמתו] עולה למעלה, הם נכנסים בהיכל ד'. ואותו הממונה מגדל להם ומלמדם תורה, ומעלה אותם למעלה לפני הקב"ה, בכל שבת וראש חודש, ומשעשע עצמו בהם, ומברך אותם, והם בוכים לפניו, ואומרים מארי דעלמא אן הוא רחמנותך, ינוקא זעיר דינין ליה דינא, אם האבות חטאו בנים מה חטאו. ובשעה שמדת הדין רוצה לשלוט על העולם, אסתכל בהו קב"ה, וחייס על עלמא, שנאמר "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם", והם הקטנים שמתו בעוד שלא הגיעו ל"ג שנים ויום אחד, כולם נמסרו ביד הממונה הזה (עמק המלך שער יז פרק יח).

⁴⁸⁰⁵ תחזור לעיל דף קו תנינן לית מלה (הערת הזהר).

⁴⁸⁰⁶ וכלהו (דפ"ו).

⁴⁸⁰⁷ פי' מדכתיב מעשה אלהים שהזכיר עשיה, ושם אלהים לבד ולא אמר ה' אלהים, ש"מ היינו בע"ש בין השמשות דליכא למימר קודם ע"ש נבראו, דא"כ ליכתוב אלהים ולא ליכתוב עשיה שהוא

ספר שמות

שבת. באותה שעה, הכל נתקן בעשיה, שנאמר "מלאכתו אשר עשה וכו' מכל מלאכתו אשר עשה", ועומד במעשה, ולכן נאמר "והלחת מעשה אלהים". כשנתקן העולם בשם אלהים, במעשה, ולא אחר כך, שנאמר "ה' אלהים", ובוזה נתקן העולם ועומד על קיומו.	בההיא שעתא אשתכלל כלא בעשיה דכתיב (בראשית ב ב) מלאכתו אשר עשה מכל מלאכתו אשר עשה וקיימא במעשה ועל דא כתיב והלחת מעשה אלהים [בשם אלהים במעשה ולא לבתר דכתיב יהו"ה אלהים ובדא אשתכלל עלמא] (כד אשתכלל עלמא) וקיימא על קיומיה:
בא וראה, באותה שעה ששבר משה את הלוחות, שנאמר "וישבר אתם תחת ההר", צף האוקינוס ממקומו ועלה לשטף את העולם. ראה משה שאוקינוס עולה אליהם, והיה רוצה לשטף את העולם, מיד "ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש וגו' ויזר על פני המים". עמד משה על מי האוקינוס ואמר, מים מים מה אתם רוצים. אמרו, וכי מתקיים העולם אלא בתורה של הלוחות ועל התורה ששקרו בה בני ישראל, ועשו את עגל הזהב, אנו רוצים לשטף את העולם.	תא חזי בההיא שעתא דתבר משה הלוחות דכתיב (שמות לב יט) וישבר אותם תחת ההר צף אוקיינוס מאתריה וסליק לשטפא עלמא חמא משה דאוקיינוס סליק לגביהו והוה בעי לשטפא עלמא⁴⁸⁰⁸ מיד ויקח את העגל אשר עשו וישרוף אותו וגו' ויזר על פני המים קם משה על מי אוקיינוס ואמר מיא מיא מה אתון בעאן אמרו וכי אתקיים עלמא אלא באורייתא דלוחות ועל אורייתא דשקרו בה ישראל [ועברו עגלא דרהבא אנן בעאן לשטפא עלמא]:
מיד אמר להם, הרי כל מה שעשו בחטא העגל הרי מסור לכם, ולא די כל אותם האלפים שנפלו מהם, מיד "ויזר על פני המים", ולא היו המים שוככים עד שנטל מהם והשקה אותם, מיד נשקע האוקינוס במקומו.	מיד אמר לון הא כל מה דעברו [בחוביה דעגלא] ובחובא דעגלא הא מסיר לכון וולא דיו (ו)כל אינון אלפין דנפלו מנייהו מיד ויזר על פני המים לא הוו משתככי מיא עד (דנטיל) [דנטל מיא] מנייהו ואשקי לון מיד אשתקע אוקיינוס באתריה:
שהרי באותו המדבר לא היו מים, שנאמר "לא מקום זרע וגו' ומים אין לשתות". ואם תאמר לבאר מרים זרק, חס ושלום, ששם יזרק משה את הזכרון הרע הזה, לשתות ממנו אחר כך. ועוד שעד עכשיו, לא היתה להם באר, עד שבאו למדבר מתנה, שנאמר "באר חפרוה שרים וגו' וממדבר מתנה", משם ירשו באר, נאמר כאן "על פני המים", ונאמר שם "על פני תהום".	דהא בההוא מדבר לא הוו מיא דכתיב (במדבר כ ד) לא מקום זרע וגו' ומים אין לשתות ואי תימא לבירא דמרים ארמי ליה ח"ו דתמן שדי משה דכרנא בישא דא למשתי לבתר ותו דעד כען לא הוה להו בירא⁴⁸⁰⁹ עד דאתו למדבר מתנה דכתיב (שם כא יח) באר חפרוה שרים וגו' וממדבר מתנה מתמן ירתו בירא כתיב הכא על פני המים וכתיב התם (בראשי א ב) על פני תהום:
"חרות על הלחת", מה זה "חרות על הלחת". כך פרשוה, חרות ממלאך המות חרות משעבוד מלכיות	חרות על הלחת מאי חרות (על הלחת) הכי אוקמוה חירות ממלאך המות חירות משעבוד

בע"ש. וליכא למימר נמי דאחר ע"ש נבראו, דהיינו אחר אלף שנין לבתר כדמקשי מעיקרא, דא"כ לכתוב ה' אלהים, כי אחר ע"ש, שנתקן הכל, כתיב ה' אלהים, והכא דכתיב אלהים ועשייה, ש"מ בע"ש היו (מ"מ).

⁴⁸⁰⁸ אע"פ שנשבע הקב"ה שלא יביא מבול ה"מ מן השמים דומיא דנח, ולא ס"ל כמ"ד דכל דבר המשחית נשבע עליו, א"נ יש לומר דעלמא לאו דווקא, ור"ל לישראל לבד (מ"מ).

⁴⁸⁰⁹ כי לא היו שותים מן הבאר רק עד מדבר מתנה, אבל תחלה אם היו צריכים מים מוציא להם מצור בדרך נס ולוקחים עמהם מים בנדאות על גבי גמלים ובהמות (מ"מ). צ"ע הלא היה להם הבאר כל מ' שנה והוא הצור שבפ' בשלח ועי' בפ' חקת קפא ע"ב ובגמ' תענית ט ע"א ובמדבר רבה פ' חוקת סימן כה וכן הוא בסדר עולם פ"ה כי ברפידים נתנה להם הבאר (לש"ו). ראיתי שגם הרב הקדוש בעל מקדש מלך זל"ה העיר בזה ג"כ, אבל תירוצו הנה אני בעניי לא מצאתי בדבריו בזה לא טעם ולא ריח ע' עליו (דע"ה ח"ב קכח ע"ב).

646

ספר שמות

מלכיות	
קיד/א	
חירות מכלל הכי הוא ומאי חרות גושפנקא דעלמא (דין וגושפנקא דעלמא) דאתי דביה הוה חירות בכל מיני חירות ואלמלא לא אתברו⁴⁸¹⁰ כל מה דאתא לעלמא לבתר לא אתא והוה ישראל דיוקנא דמלאכין עלאין דלעילא⁴⁸¹¹ ועל דא אבריו קרא ואמרו והלוחת מעשה אלהים וגו' לא תימא דלבתר דעלמא אשתכלל ואדכר שם מלא הוה אלא בשעתא דאשתכלל בשם אלהים עד לא ייעול שבת:	חרות מהכלל, כך הוא. ומה זה חרות. חותם של העולם הבא, שבו יש חרות בכל מיני חרות. ואלמלא לא נשברו, כל מה שבא לעולם אחר כך לא בא, והיו ישראל בדיוקנאות של מלאכים עליונים שלמעלה, ועל כך מכריז הנאמר ואומר "והלחת מעשה אלהים וגו'". אל תאמר שלאחר שהעולם נתקן ונזכר שם מלא היו, אלא בשעה שנתקן בשם אלהים טרם שנכנסה שבת.
המה מאי המה הפוך מה⁴⁸¹² הוה מתרין סטרין הוה חדא בעובדא וחדא דחירות לעילא רשים לעילא לנטרא לכלא ועל דא המו"ה והמכתב מכתב אלהים הוא אשא אוכמא על גבי אשא חורא מכתב אלהים הוא היינו דכתיב (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא⁴⁸¹³ חרות כמה דאתמר דהא יובל קרי חרות ועביד חירות לכל ועלמין (עלמא):	"המה", מה זה "המה", הפוך מה"ה היו, משני צדדים היו, אחד במעשה ואחד מחרות של מעלה רשום למעלה לשמור את הכל, ועל זה המ"ה. "והמכתב מכתב אלהים הוא", אש שחורה על גבי אש לבנה. "מכתב אלהים הוא", היינו שנאמר "ועבד הלוי הוא". חרות, כמו שנאמר, שהרי יובל נקרא חרות, ועושה חרות לכל העולמות.
עד כאן חברייא⁴⁸¹⁴ מכאן ולהלאה תנדעון דהא סטרא בישא לא שלמא עלייכו ואנא ייבא	עד כאן חברים, מכאן והלאה תדעו שהרי הצד הרע לא שולט עליכם, ואני

⁴⁸¹⁰ אלו שזכינו שיתקיים התורה בנו כמו שניתן לנו בראשונה, בקולות וברקים ומלהבות אש, אז כבר היה נתקן ונעשה המתקת כל הגבורות למטה בכל הראוי, והיה מתבטל כל הזוהמא כולה, והיה חוזר העולם לתיקונו כמו קודם החטא, וכמו שכתוב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם כו'. ע' זוה"ק (ס"פ יתרו ופ' משפטים ק"ד רע"א), והנה היה הולך ומתתקן העולם מאז כמו בהתיקונים דלעתיד אשר מאחר תחיית המתים והלאה, אך מאחר שלא זכינו להאור הגדול דמתן תורה שבתחילה, ונשתברו הלוחות הראשונות, הנה נשאר היצר הרע בתקפו, ומתקיים זוהמת העולם כמקדם, ואין כח מעתה לשום אדם לקיים את כל התורה והמצוה על שלימותה כהראוי, וכמ"ש (קהלת ז כ) אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (הקדו"ש כד ע"ג). הלוחות הראשונים הנה היו מהנצח הוד דז"א, והלוחות השניים הם מהנצח הוד דנוק', וכמ"ש הרב בשער לאה ורחל (פרק ו). והנ"ה דז"א הם מסוד עץ החיים, כי בהם אין אחיזה להחיצונים ע' הגר"א בספד"צ (פרק ג ד"ה וענין כלל ופרט כז ע"ד ע"ש), אבל הנ"ה דהנוק' הם בסוד עץ הדעת, וכנודע בסוד (משלי ה ה) ורגליה יורדות מות. ובזוה"ק יתרו (פד ע"ב) כי הלוחות הראשונות הם מההוא טלא עלאה דנגיד מעתיקא קדישא כו' ע"ש. ואמרו בפ' משפטים (קיד רע"א) כי אלמלא לא אתברו כל מה דאתא לעלמא לבתר לא אתא, וכנודע כ"ז. ועכ"פ הוא כי הלוחות הראשונות הם היו מסוד העץ החיים, ומנצח הוד דז"א (דע"ה ח"ב צג ע"ד), ע' לעיל צד ע"א וח"ג קסב ע"ב (ביאורים ח"ב מג ע"ג).

⁴⁸¹¹ כל המאורעות כולם אשר בעוה"ז וכל העונשים כולם אשר בעולם הנפשות שהוא לאחר מיתה, הנה הם כולם להוציא את כל תוקף הדינין מן הכח אל הפועל, וע"י העונשים הנה הם מתצרפים כולם ומתלבנים מכל הזוהמא חלאה וצחנה, ויעשו הם עצמם לרשפי אש שלהבת יה, שלהובין דרחימו דינין דקודשא, ויהיו הם עצמן סיבת כל טוב הצפון, יין המשומר בענביו, ושכר כל עוה"ב. אך אלו שזכינו שיעשה כ"ז ע"י תורה ומעשים טובים וע"י כפיית היצר הרע, מגיבורי כח עושי דברו, וכן בענייניו בדור המדבר, אלו שעמדו בכל העשרה נסיונות להיות לבם ונפשם בהאמונה והביטחון לה' תמיד וכנ"ל ענף ד', הנה אז היו מתמתקים כל הדינין אשר נולדו ונתחדשו בליל ז' של פסח בסוד קריעת ים סוף, היו מתמתקים ומתבסמים מאז להעשות לדינין דקודשא ולשלהובין דרחימו, והיה עומד ומתקיים עליהם הגילוי דאור הגנוז, שהוא הנהירו דעתיקא ע"י משה רבינו ע"ה, אשר כבר זכו אליו בברית אבות מעת הגאולה, ואח"כ במתן תורה אם שהיו זוכים להלוחות הראשונות היה נקנה בהם אותו האור לקנין עולם (דע"ה ח"ב קלט ע"ג).

⁴⁸¹² ר"ל הלוחות היו נתונים מב' ה' ה' שהם בינה ומלכות (זהר הרקיע).

⁴⁸¹³ ע'י שעה"כ (נפילת אפים דרוש ה): כמ"ש ועבד הלוי הוא דהיינו בינה.

⁴⁸¹⁴ פי' ע"כ מר' ייבא סבא (זהר הרקיע).

ספר שמות

יבא סבא עומד לפניכם לעורר דברים אלו. כמו הם כמי שהתעורר משנתו, והשתטחו לפניו, ולא היו יכולים לדבר, אחרי כשעה, בכו.	סבא קאימנא קמייכו לאתערא מלין אלין קמו אינון כמאן דאתער משינתיה ואשתטחו קמיה ולא הוו יכלין למללא לבתר שעתא בכו:
פתח רבי חייא ואמר (שיר ח ה) שימני כחותם⁴⁸¹⁵ על לבך כחותם על זרועך וגו' שימני כחותם בשעתא דאתדבק⁴⁸¹⁶ כנסת ישראל בבעלה, היא אמרה "שימני כחותם על לבך", דרך החותם. כיון שנדבק באותו המקום שנדבק, משאיר בו את כל דיוקנו. אף על גב שאותו החותם הולך כאן וכאן ולא עומד שם ועובר ממנו, כל דיוקנו משאיר שם ושם עומד. כמו כן כאן אמרה כנסת ישראל, כיון שנדבקתי בך, כל דיוקני יהיה חקוק בך, שאף על גב שאלך לכאן ולכאן, תמצא את דיוקני חקוק בך ותזכור אותי.	פתח רבי חייא ואמר "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'". "שימני כחותם", בשעה שנדבקה כנסת ישראל בבעלה, היא אמרה "שימני כחותם על לבך", דרך החותם. כיון שנדבק באותו המקום שנדבק, משאיר בו את כל דיוקנו. אף על גב שאותו החותם הולך כאן וכאן ולא עומד שם ועובר ממנו, כל דיוקנו משאיר שם ושם עומד. כמו כן כאן אמרה כנסת ישראל, כיון שנדבקתי בך, כל דיוקני יהיה חקוק בך, שאף על גב שאלך לכאן ולכאן, תמצא את דיוקני חקוק בך ותזכור אותי.
וכחותם על זרועך [כמה] (כיון) דכתיב (שם ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני אף הכי תהא דיוקני חקיק תמן ובכן אהא בך מתדבקא לעלמין ולא אתנשי מינך כי עזה כמות אהבה תקיפא וכמות אהבה בתוקפא תקיף כההוא אתר דשריא ביה מותא אהבה ההוא אתר דאקרי אהבת עולם⁴⁸¹⁹:	"וכחותם על זרועך", כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". כמו כן כאן, יהיה דיוקני חקוק שם, ולכן אהיה דבוקה בך לעולמים ולא אשתכח ממך. "כי עזה כמות אהבה", חזקה כמות אהבה בחזק. חזק כמו אותו מקום ששורה בו המות, אהבה אותו מקום שנקרא אהבת עולם.
קשה כשאול קנאה אף הכי דהא אלין שמהן מההוא סטרא אינון רשפיה רשפי אש מאן אינון רשפין⁴⁸²⁰ אלין אינון אבנין ומרגלן טבאן דאתילידו מההוא אש שלהבת יה מההוא שלהובא⁴⁸²¹ דנפקא מעלמא עלאה ואתאחדא בכנסת ישראל למהוי כלא חד יחודא וואנן (דאנן) הא אהבה ורשפין דשלהובא דלבא אבתרך יהא רעוא דדיוקנא דילן תהא חקוקה בלבך כמה דדיוקנא דילך חקוק בלבן נשק לון ובריד לון ואזלו:	"קשה כשאול קנאה", כמו כן כאן, שהרי אלו השמות, הם מאותו הצד. "רשפיה רשפי אש", מה הם רשפי אש הללו, אותם האבנים והמרגליות טובות שנולדו מאותה אש. שלהבת יה, מאותה שלהבת שיוצאת מן העולם העליון ונאחזה בכנסת ישראל, להיות הכל יחוד אחד. ואנו, הרי אהבה ורשפי שלהבת של הלב אחריך, יהי רצון שהדמות שלנו יהיה חקוק בלבך כמו שהדמות שלך חקוק בלבנו, נשק אותם וברך אותם והלכו.

⁴⁸¹⁵ בכל דבר שבקדושה וכן כל אור עליון אשר יורד ומתגלה למטה, הנה גם אחר שחזור ומסתלק ועולה למעלה, הנה נשאר רושם אור ממנו בהמקום שהיה שם, ועל אותה הרשימו הנה הוא סוד מה שכתוב (ש"ה ח ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך (כללים ח"ב ז ע"ב), עי' ח"א רמד סע"ב (ביאורים ח"ב לו ע"ג).

⁴⁸¹⁶ דאתדבקא (דפ"ו).

⁴⁸¹⁷ ויחי רמד ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸¹⁸ דאיזיל (דפ"ו).

⁴⁸¹⁹ עי' ח"ג רסג ע"ב: אהבת עולם דא רזא דעלמא תתאה.

⁴⁸²⁰ רשפי (דפ"ו).

⁴⁸²¹ ח"א רמה ע"א ואולי כי שם י"ה הזה הנה הוא נמשך מהו"ה בניקוד אלהים שבבינה ועי' פ' ויקרא י' סע"ב אותיותיו ונקודותיו גימ' צ"ו שהוא במספר קטן ט"ו וכן במספר גדול הם ט"ו מאות ומכ"ז הנה נמשך השם י"ה שהוא ט"ו והשם י"ה הזה הוא בפנימית הגבו' דז"א כמ"ש בשמות פ"ג וע"ש פ"ו והוא נמשך מהו"ה בניקוד אלהים שבבינה וכן אותו הו"ה בניקוד אלהים הנה הוא נמשך ע"ד הנזכר מהשם י"ה שבחכמה כמ"ש בפ' ויקרא שם י' סע"ב (לש"ו).

ספר שמות

כד ממו לגבי דרבי שמעון וסחו ליה כל מה דאירע לון חדו ותווה אמר זכאין אתון דזכיתון לכל האי ומה הויתון בהדי אריא עלאה גיבר תקיף דלא הוו כמה גיברין לגביה כלום ולא ידעתון לאשתמודעא ליה מיד תווהנא איך אשתזבתון מעונשא דיליה אלא קודשא בריך הוא בעא לשזבא לבון קרא עליהו (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום (שם יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר עד כאן מן רב ייבא סבא:	כשהגיעו אצל רבי שמעון וספרו לו כל מה שקרה להם, שמח ותמה, ואמר אשריכם שזכיתם לכל זה. ומה הייתם עם האריה העליון גיבור חזק, שכמה גיבורים לא היו לגביו כלום, ולא ידעתם להכיר אותו מיד, תמהתי איך נצלתם מענשו. אלא שהקדוש ברוך הוא רצה להצילכם, קרא עליהם "וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום". "בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל". "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". עד כאן מן רב ייבא סבא.
רעיא מהימנא:	
⁴⁸²² [כי ינצו אנשים (שמות כא כב) אלין מיכאל וס"מ וננפו אשה הרה דא כנסת ישראל ויצאו ילדיה בגלותא ענוש יענש דא ס"מ כאשר ישית עליו בעל האשה דא קודשא בריך הוא]:	"וכי ינצו אנשים" אלו מיכאל וס"מ. "וננפו אשה הרה", זו כנסת ישראל. "ויצאו ילדיה", בגלות. "ענוש יענש" זה ס"מ כאשר ישית עליו בעל האשה זה הקדוש ברוך הוא.
⁴⁸²³ פקודא ⁴⁸²⁴ בתר דא להשיב אבדה ואבתריה להשיב הגזל אמר בוצינא קדישא קודשא בריך הוא עתיד לאהדרא לך אבדה דאבדת בגין ערב רב ודא כלה ⁴⁸²⁴ דילך ⁴⁸²⁵ דבזמנא דעבדו ערב רב ית עגלא נפלת כלה דילך הדא הוא דכתיב (שמות לב יט) וישלך מידו את הלחת:	מצוה אחרי זה להשיב אבידה, ואחריה להשיב הגזל. אמר הנר הקדוש, הקדוש ברוך הוא עתיד להחזיר לך את האבדה שאבדת בגלל הערב רב, וזו הכלה שלך, שבזמן שעשו הערב רב את העגל, יצאה הכלה שלך, זהו שנאמר "וישלך מידו את הלחות".
ונאמר כך "לך רד" שם נרמזה ירידה שלך לגלות הרביעית לך	
ואתמר כך לך רד (שמות לב ז) התם קא רמיז נחיתו דילך ⁴⁸²⁶ בגלותא רביעאה ⁴⁸²⁷ לך ⁴⁸²⁸	
קיד/ב	
רעיא מהימנא:	
[כגון] (בגלותא כד"א) (בראשית יב א) לך לך מארצך וגו' הכא [ש'] ⁴⁸²⁹ (תא שמע) (איוב לג	כמו "לך לך מארצך וגו'" כאן [אות] ש' "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש

⁴⁸²² מ (הערת הזהר).

⁴⁸²³ מא (הערת הזהר).

⁴⁸²⁴ מלכות (יהל אור).

⁴⁸²⁵ נקראת כלת משה כמ"ש שאמרה שבת לכל נתת בן זוג וכו' והוא כמ"ש בתיקו"ז (קמד ע"ב) והכי שכינתא אשתמודעת בד' גוונין כו' אימא תתאה נטלת שוקא ימינא כו', והן הז' ימי בראשית דיום ראשון אשתתף בעובדא עם יום רביעי, דיום ראשון אור וכן יום ד'. וכן בכולם. וכמ"ש בתיקון מ"ב. והוא חסד ונצח וכן בכולם, לבד שבת, בינה, שהוא הדעת דאשתתף בז"ת, והוא השבת, דרגא דמשה, שלכן נתנה תורה ביום שבת, וע"י משה. וכ"י בת זוגו, והיא כלה דיליה. ואבדה ע"י ע"ר, שהן כנגד הדעת, וכן חשבון ערב רב [כחשבון דעת], וז"ש לקמן דף קטו, דבתחלה לא היה אלא באילנא דטו"ר כו', וישראל עם ע"ר, שהכל קאי על ישראל, שבגינם אבד, והוא הדעת באתפשטותיה למטה, שהוא הדעת טו"ר. אבל לע"ל, וישכן ישראל בטח, בדד עין יעקב, ויתמחון מעלמא, ויחזור במדרגת בן, בן י"ה, הדעת במקומו, והוא תיובתא לבינה, תשובה, והכל בדעת (יהל אור).

⁴⁸²⁶ ר"ל דכתיב לך רד לך בגלותא, ורד נחיתו והשפלה בגלותא בת"ח כמ"ש (יהל אור).

⁴⁸²⁷ שמתלבש בת"ח בכל דרא והן בגלות יותר, כמ"ש בסוטה יראי חטא ימאסו וסר מרע משתולל כו', וכ"ז הוא גלות דיליה (יהל אור). וזהו מדה כנגד מדה, שקירב הערב רב, ולך יהיו גדופים, וכמ"ש בזהר והן הן רישא דעמא (יהל אור).

⁴⁸²⁸ ר"ל לך שאמר לו ה' ית', אמר לו על גלות הרביעי, שע"י שבירת הלוחות צריך לילך בגלות הזה, רד ג"כ בגלות כנ"ל רמיז נחיתו דילך (יהל אור).

ספר שמות

(כט) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר⁴⁸³⁰ הכא קא רמיז לך לך תלת⁴⁸³¹ זמנין⁴⁸³² (בגלגולא) בגלותא רביעאה ורדו בגין בת יחידה כלה דילך [דנפלת] (דנפלה) הדא הוא דכתיב (עמוס ה ב) נפלה⁴⁸³³ לא תוסיף קום ומיד דאנת נחית⁴⁸³⁴ בגיניה תקום עלך והאי (איהו השבת אברה והאי אורייתא דאתגליא⁴⁸³⁵ על ירך האי) איהו השבת אברה דילך דלאו למגנא אתגליא [לך] אורייתא (על ירך) יתיר מכל ישראל ואסתלקת לגבך כמיא דבאר⁴⁸³⁶ דאסתלקו לגבך ולא לאבהן ולא לבר נש דהא באר מכרת אדוניה⁴⁸³⁷ ואורייתא דא אתמר עלה (במדבר כא יז) ומשם בארה היא הבאר וגו' הבאר היא מליא ולא נפקין מימיו לבר ואיהו באר דימא⁴⁸³⁸ דאורייתא [דאפיק] (ד) כל מיין וכל מיין דעלמא עאלין ביה ולא נפקין מימיו לבר:	עם גבר". כאן רומז "לך לך" שלש פעמים, בגלות ברביעית "רד" בשביל בת יחידה הכלה שלך שנפלה, זהו שנאמר "נפלה לא תוסיף קום". ומיד שאתה יורד בשבילה, תקום עליך וזו היא השבת האבדה שלך, שלא לחנם נגלתה לך תורה יותר מכל ישראל, ועלתה אליך כמו מי הבאר שעלו אליך ולא לאבות ולא לאיש, שהרי הבאר מכירה את אדוניה. ועל התורה הזו נאמר "ומשם בארה היא הבאר וגו'". הבאר היא מלאה ולא יוצאים מימיה החוצה. והיא באר שים התורה שמוציאה כל המים, וכל המים של העולם נכנסים בה, ולא יוצאים מימיה החוצה.
ואיהו [באר דאפילו] (דאי אפילו) כל בני עלמא שאבין [מיניה] (היה) מיא ואפילו כל ענני עלמא לא חסרין מניה אפילו כחוט השערה בגין דבאר דא לית ליה סוף יתיר עמוק הוא	והיא הבאר שאפילו כל בני העולם שואבים ממנה מים, ואפילו כל ענני העולם לא חסרים ממנה, אפילו כחוט השערה, משום שבאר זו אין לה סוף. יותר עמוקה היא מן התורה שנאמר בה

⁴⁸²⁹ ר"ל מארצך וממולדתך ומבית אביך הן ג' גלגולים בג' אבות, שהן ש' של משה כמ"ש בתז"ח, והן נגד ג' אותיות של השם יק"ו, חג"ת, שכנגדן ג' גלות, וד' גלגול דמשה עצמו מ"ה דמשה מלכות, שכנגדו גלות הרביעי (יהל אור).

⁴⁸³⁰ בג' אבהן, כמ"ש שג' גליות היו בג' אבהן ונגאלו בזכותן, אבל גלות הזה במשה, ואין נגאלין אלא בזכות התורה. "עם גבר" שהוא גבר שדרכו נסתרה ולא ידע איש כו' (כמ"ש בפ' בראשית) (יהל אור). גבר ראשי תיבות גומלי חסדים, ביישנים, רחמנים היינו חג"ת, ג"מ אברהם חסד, ביישנים יצחק כדאיתא במדרש עבד משכיל ימשול בן מביש זה אליעזר ביצחק, ולכן נקרא בייש, דאזיל סומקא ואתי חוורא, רחמנים דא יעקב רחמים, נמצא מרומז בג' גליות הנ"ל, וגם מרומז גלות רביעי דמשה עם גבר, היינו עם משה דכתיב לגבר אשר דרכו נסתרה, ובמשה כתיב ולא ידע איש את קבורתו, וענין נ' זמנין, נ' דורות. שמענו ממנו, דור שאין בו הארת משה רבינו ע"ה לא נכלל בחשבון נ' דורות, וזהו אריכות הגלות (יהל אור).

⁴⁸³¹ נ' (דפ"א יהל אור).

⁴⁸³² אתפשטותיה נ' זימנין לקבל אורייתא דניתנה לנ' יום להגיע לשער הנ', וכן עתה עד לעתיד לבא כמ"ל קטו ע"ב, ומאן גרים דא א' אחד כו', והוא הניתן למשה ג"כ במתן תורה, אלא שאבדה בנחיתו דיליה, שירד למטה התפשטות הדעת מ"ט שערי בינה, וזהו אלף חולקין דאתנטיל מיניה אלף אכסדראין, אל"ף רבתי, אלף בינה, שהוא א', ונשאר א' זוטא, וזהו אריכות הגלות, שלא מוצא במי להתגלגל ונתארך, ולכן יציאת הגלות תליא בלימוד הקבלה, אורייתא דמשה (יהל אור). ר"ל גימ' לך, והן נ' דורות שמתעכבין בגלות, כי הקץ הוא במספר שני הדורות כמ"ש בפ"ב דעדיות (יהל אור עיי"ש אריכות).

⁴⁸³³ ר"ל, נ' הוא נפלה, כמ"ש למה לא נאמר נ' באשרי (יהל אור).

⁴⁸³⁴ וז"ש הקם תקים, כמ"ש לקמן (יהל אור).

⁴⁸³⁵ עי' אריכות ביהל אור.

⁴⁸³⁶ הבאר היא נביעו דבאר מים חיים, מים קדושים, מים מתיקין, ממבוע דאור א"ס (דע"ה ח"ב קכח ע"ב), ומהמלכות דאצילות עצמו, ועי' עוד ח"ג קפא ע"ב (שם קכט ע"ב) וכן ח"ג קפג ע"ב (שם קל ע"ג).

⁴⁸³⁷ באר היא בת מלך דאצילות, ועי' תיקו"ז ריש תיקון כב דיתבי על מגדלא והיא מים דאין להם סוף, כמ"ש ברע"מ פנחס, והתורה היא בבריאיה ימא דאורייתא, מדרגא דבינה דמקנן שם, והאי באר אמלי לה, ולא יהבין הבת מלך אלא למשה, כמ"ש בארוכה, והוא אדוניה איש האלקים זווגא דדעת כנ"ל, וז"ש יתיר עמוק מדאורייתא כו' מני ים הנ"ל (יהל אור).

⁴⁸³⁸ מיא (דפ"ק).

ספר שמות

מִדְאוֹרֵייתָא דַּאתְמַר בַּהּ (אִיּוֹב יא ט) וּרְחַבָּהּ מִנִּי יָם [וּבְכַד] (וּבִירָא) דִּילִיָּהּ וּמֵאֵן דְּשֹׂאבֵי מִנִּיָּה [מֵיָא] אִיהוּ בִּלְע [כָּל מִימִין ו] כָּל חֲכֻמַּתִּין ⁴⁸³⁹ דַּעֲלֵמָא כָּל שְׁכָן בָּאָר עֲצֻמוֹ:	"וּרְחַבָּהּ מִנִּי יָם". וּבְכַד שְׁלוֹ מִי שְׂשׂוּאֵב מִמְנָה מִיָּם, הוּא בּוֹלַע כָּל מִימּוֹת וְכָל חֲכֻמּוֹת, כָּל שְׁכָן הַבָּאָר עֲצֻמָּה.
וּכֵן [בְּךָ] עֲתִיד קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֵאחֲדָרָא לֶךְ גִּזֹּל דִּילֶךְ דֹּאִיהוּ מִטָּה דַּאתְמַר בִּיהּ (ש"ב כג כא) וַיִּגְזֹל אֶת הַחֲנִית ⁴⁸⁴⁰ מִיַּד הַמִּצְרִי [דַּעֲלֶךְ] (וַעֲלֶךְ) אַתְמַר (שְׁמוֹת ב יט) אִישׁ מִצְרִי וּבְגָלוֹתָא דִּילֶךְ וּבְגָלוֹלָא דִּילֶךְ יִפְרִישׁ לֶךְ עֲרֵי מִקְלָט לְשׁוּבָא מִכְמָה דְּרַדְפִּין אַבְתְּרֶךְ דְּלִית לָהּ לָהּ סוּף:	וְכֵן עֲתִיד הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִיר לֶךְ אֶת הַגִּזֹּל שֶׁלְּךָ, שֶׁהוּא הַמִּטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "וַיִּגְזֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי", שֶׁעֲלִיךְ נֶאֱמַר "אִישׁ מִצְרִי". וּבְגָלוֹת שֶׁלְּךָ וּבְגָלוֹל שֶׁלְּךָ יִפְרִישׁ לֶךְ עֲרֵי מִקְלָט, לְהִינָצֵל מִכְמָה שְׂרׁוּדְפִים אַחֲרֶיךָ שְׁאִין לָהֶם סוּף.
וְהָאִי אִיהוּ פְּקוּדָא ⁴⁸⁴¹ [מִב] חֲדָא (לְהַפְרִישׁ עֲרֵי מִקְלָט לְמֵאֵן דְּקַטְל ⁴⁸⁴² בְּגִין הָהוּא מִצְרִי דְּקַטְלָת בְּמִצְרִים ⁴⁸⁴³ דַּתְמֵן הוּא נַחֲשׁ הַקְדְּמוֹנִי וְכָל מִשְׁרֵייתָהּ דִּהּוּ סַחְרִין לִיהּ וְקַטְלָת לִיהּ [קוּדָם] (בְּלָא) זְמַנִּיהּ וְלֹא דַחֲלָת [מְרַדְפִין ⁴⁸⁴⁴] דִּילִיָּהּ דְּבַכְמָה [אַתְרִין] (רַדְפִין) רַדְפּוֹ אַבְתְּרֶךְ [בְּכְמָה נִשִּׁין] [בְּנַעֲרוֹתֶךְ דֹּאִינוֹן] נַעֲמָה וְאַנְרָת לִילִיָּתָא [אַנְרָת לִילִית] אוֹכְמָא וְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִיב לֶךְ עֲרֵי מִקְלָט ⁴⁸⁴⁵ לְאַשְׁתּוּבָא מִנְהוֹן וְאִינוֹן שְׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה:	וְזוֹהִי מִצּוֹה אַחַת לְהַפְרִישׁ עֲרֵי מִקְלָט לְמִי שֶׁהָרַג, בְּגָלָל אוֹתוֹ הַמִּצְרִי שֶׁהָרַגַּת בְּמִצְרִים, שֶׁשֶּׁם הִיָּה נַחֲשׁ הַקְדְּמוֹנִי וְכָל מַחֲנוֹת שֶׁהָיוּ מְקִיפִים אוֹתוֹ. וְהָרַגַּת אוֹתוֹ בְּלִי זְמַנּוֹ, וְלֹא פַּחַדַּת מִהֲרׁוּדְפִים שְׁלוֹ, שֶׁבַכְמָה מְקוֹמוֹת רַדְפּוֹ אַחֲרֶיךָ. כְּמָה נִשִּׁים בְּנַעֲרוֹתֶיךָ, שֶׁהֵן נַעֲמָה אַנְרָת לִילִיָּתָא שְׁחוּרָה, וְהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לֶךְ עֲרֵי מִקְלָט לְהִינָצֵל מֵהֵן, וְהֵם שְׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה.
בְּגִין דַּאֲת בֶּן יֵה בְּרָא דֹּאבָא וְדֹאמָא בְּתֵר דִּהֲדֵרַת וְבִהָא ⁴⁸⁴⁶ בְּתִיּוּבְתָא אִסְתַּלְקַת בְּבִינָה יְהִי ⁴⁸⁴⁷ אִילְנָא דְּחִיִּי וּבְבִינָה אֶת זְכִי לֹאֲתָהּ בְּגִין דֹּאֲעִילַת גְּרַמְךָ אַבְתְּרָהּ בְּתִיּוּבְתָא לֹאֲהֲדָרָא לָהּ לְמֶרְךָ וְלִסְלָקָא לָהּ מִגְּלוֹתָא וְלֹא לְקַבְּלָא אֲנַת אַנְרָא ⁴⁸⁴⁸:	מִשׁוֹם שֶׁאַתָּה בֶּן יֵה, בֶּן שֶׁל אַבָּא וְאִמָּא. אַחֲרֵי שֶׁחֲזַרְתָּ בִּה"א בְּתִשׁוּבָה, עֲלִית לְבִינָה, יְהִי, עֵץ הַחַיִּים. וּבְגָלָלָהּ זְכִית לֹאֲתָהּ ה', מִשׁוֹם שֶׁהִכְנַסְתָּ אֶת עֲצֻמְךָ אַחֲרֶיהָ בְּתִשׁוּבָה, לְהַחְזִירָהּ לְרִבּוֹנְךָ, וְלִהְיוֹתָהּ מִהֲגָלוֹת, וְלֹא שֶׁתִּקְבַּל אֶתָּה שָׂכָר.
וְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא שׁוֹי שְׁמִיָּה בְּךָ וּבְגִין דְּמַחֲשַׁבָּה דִּילֶךְ הוּת לַעֲלַת הַעֲלוֹת שׁוֹי בְּךָ מַחֲשַׁבְתִּיהּ דֹּאִיהִי יו"ד ה"א וְא"ו ה"א ⁴⁸⁴⁹ וְעֲלַת	וְהַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁם אֶת שְׁמוֹ בְּךָ, וּמִשׁוֹם שֶׁמַּחֲשַׁבְתְּךָ הִיתָה לַעֲלִית הַעֲלוֹת, שֶׁם בְּךָ מַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁהִיא יו"ד ה"א וְא"ו ה"א, וְעֲלַת הַעֲלוֹת הוּא מִיַּחַד

⁴⁸³⁹ כָּל חֲכֻמַּתִּין (נוֹסֵף בְּדַפ"ו).

⁴⁸⁴⁰ כְּמ"ש בְּר"פ בְּרֵאשִׁית (יְהִל אֹר). עֵי ח"א ו ע"ב (לש"ו).

⁴⁸⁴¹ מִב (הַעֲרַת הַזֶּהֱר).

⁴⁸⁴² דְּקִטִּיר (דַּפ"ו).

⁴⁸⁴³ מִרְעָה הוּא גִלְגּוּלוֹ שֶׁל הַבֵּל בֶּן אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְהַמִּצְרִי שֶׁהָרַג הָיָה קִין אָחִיו וְלִכְּן הָרַגוּ בְּשֵׁם הַמִּפְּרֹשׁ שֶׁל שֵׁם מ"ב. כְּדִי לְהַעֲלוֹת נַפְשׁוֹ וּלְתַקְּנוֹ בְּתוֹךְ הַקְּדוּשָׁה אֲמֵנָם עֲדִין לֹא הָיָה רֹאיוֹ לָזֶה וְלֹא נִגְמַר זְמַנּוֹ לְהַתְקֵן. וְהָרַגוּ קוּדָם הַזְמַן הָרֵאשׁוֹן לוֹ וְנִמְצָא שֶׁהָרַגוּ שְׁלֹא כְּדִין אֲלֵא שֶׁהָיָה בְּשׁוּגָג כִּי נִתְכוּוֹן לְטוֹבָתוֹ. וְהָיָה צָרִיךְ לְנוֹס אֶל עֲרֵי מִקְלָט. וְלִכְּן נִיתֵן לוֹ מִצּוֹה זֹה שֶׁל הַפְּרָשָׁה עֲרֵי מִקְלָט לִיחֲשֵׁב לוֹ כֹּאִילוֹ נֹס אֶל עֲרֵי הַמִּקְלָט וְנִתְכַּפֵּר לוֹ כְּמוֹ שֶׁבִּיאָרְנוּ שֵׁם בְּפִסּוּקִים הֵם וּבְפִסּוּק וְאִשְׁרֵי לוֹ צִדָּה כו' (שַׁעַר מֵאֲמָרֵי רִשְׁב"י).

⁴⁸⁴⁴ מְרׁוּדְפִין (דַּפ"ו).

⁴⁸⁴⁵ עֵי סֵפֶר הַגִּלְגּוּלִים פֶּרֶק לָג (לש"ו).

⁴⁸⁴⁶ בִּה"א (דַּפ"ו).

⁴⁸⁴⁷ כֹּאֵן אֲמַר כִּי מִשָּׁה סָלִיק עַד בִּינָה וְרַז"ל אֲמַר וּבְמִדְרַשׁ עַל פֶּסוּק וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲוֵי מִלְּמַד שֶׁהָרָאוּ קֶשֶׁר שֶׁל תַּפְלִין וְלֹא יוֹתֵר אֲבָל זֶה יוֹבֵן בְּמָה שֶׁהוֹדַעְתִּיךָ כִּי לֹאֲהִי הַנִּקְרָאֵת קֶשֶׁר תַּפְלָה שֶׁל רֹאשׁ וְהִיא עֲצֻמָּה מַלְכוּת שֶׁל בִּינָה (שַׁעַר מֵאֲמָרֵי רִשְׁב"י).

⁴⁸⁴⁸ עֵי בִּהְגֵרָא בְּתִיקָה"ז ב ע"ד: דַּעֲסִקִין בְּאוֹרֵייתָא לְשִׁמָּה - ר"ל בְּשִׁבִּיל הַשְׁכִּינָה.

⁴⁸⁴⁹ עֵי תִיקָה"ז יט ע"א: יו"ד ה"א וְא"ו ה"א דֹּאִיהוּ אֲרַח אֲצִילוֹת אִיהוּ שְׁקִי דֹאִילְנָא.

ספר שמות

את האותיות הללו כך, כדי להכיר אותו באותיות הללו.	העלות איהו מיחד אלין אתוון כך לאשתמודעא ליה באלין אתוון:
ומשום שאתה היית גומל חסד עם השכינה, שכל המצוות שלך לקיים, איזהו חסיד המתחסד עם קונו. נתן לך מדת החסד, ומשום ששמרת מצוות לא תעשה, והיה לך להתגבר על יצרך, לקשר אותו תחת ירך, ולא השתדלת במצוה הזו אלא לקשר את סמא"ל תחת ידו של הקדוש ברוך הוא, ובת זוגו, שהיא שפחה רעה תחת יד גברתה. אותם ואת כל הממונים והמחנות שלהם, הקדוש ברוך הוא נתן לך את מדת גבורתו, להיות בעורך, שיתחללו ויפחדו ממך סמא"ל ובת זוגו וכל הממונים והמחנות שלהם, ויהיו קשורים בשלשלאות תחת ירך.	ובגין דא[נת] הוית גומל חסד עם שכינתא דכל פקודין דילך לקיימא איזהו חסיד המתחסד עם קונו יהב לך מדת חסד ובגין דנמרת פקודין דלא תעשה והוה לך לאתגברא על יצרך למקשר ליה תחות ירך ולא אשתדלת בהאי פקודא אלא לקשרא סמא"ל תחות ידא דקודשא בריך הוא ובת זוגיה ⁴⁸⁵⁰ דאיהי שפחתא בישא תחות יד גבירתה ⁴⁸⁵¹ לון ולכל ממנן ולכל משריין דלהון קודשא בריך הוא יהב לך מדת גבורה [דיליה] למהוי בסיעתך דיתחללון וידחלון מינך סמא"ל ובת זוגיה וכל ממנן ומשריין דלהון ויהון קשורים [בשלשלאין] (בשלשולא) ⁴⁸⁵² תחות ירך:
ומשום שחזרת בתשובה באות הברית, ירדה בינה, יה"ו, להתחבר בצדיק, בשבילך הקדוש ברוך הוא נותן לך אות ברית, צדיק שלו. ומשום שבמחשבה טובה עשית את הכל, כך ירד שם המפרש של רבונך עליך, ומשם והורשם שירד עליך.	ובגין דהדרת בתיובתא ⁴⁸⁵³ באות ברית נחית בינה יה"ו לאתחברא לך [נ"א ליה] בצדיק בגינך קודשא בריך הוא יהיב לך אות ברית צדיק דיליה ובגין דבמחשבה ⁴⁸⁵⁴ טובה עבדת כלא הכי נחית שמא מפרש [דמארך] (דמרך) עלך ומתמן [ורשומא ד] נחית עלך:
אתה תשתדל בכל יום בשתי השפתיים שלך בתפלה, לשבח את רבונך ב"אדני שפתי תפתח", בשתי השפתיים שלך, בנביאים ובכתובים, ובכל מיני זמר ונגון בתפלה, הקדוש ברוך הוא מוריד אותם בשפתיים שלך. כל שכן הדרגה שלך, עמוד האמצעי, ובו השתדלת בכל ימך באמת, הקדוש ברוך הוא נתן אותו לך, להעלות אותך בו בתורת אמת, כלולה מכל המדות והאותיות, בשם המפרש בארבע האותיות.	[אנת משתדל] ובגין דאנת תשתדל [אנת תשתדל] בכל יומא בתרין שפון דילך בצלותא לשבחא למרך באדני שפתי תפתח (תהלים נא יז) בתרין ושפון [שפיותן] דילך בנביאים וכתובים ובכל (בכל) מיני זמר ונגון בצלותא קודשא בריך הוא נחית לון בשפון דילך כל שכן (ד)דרגא דילך עמודא דאמצעייתא וביה אשתדלת בכל יומין דילך בקשומ קודשא בריך הוא ויהביהו (יהבה) לך לסלקא לך [בה] (ביה) בתורת אמת כלילא מכל מדות ואתוון בשמא מפרש בד' אתוון:
שקדם שחזרת בתשובה,	דקדם דחזרת בתיובתא
	קט/א
	רעיא מהימנא:
לא היית אלא בעץ של טוב ורע, עבד ונער היה שמך בתחילה. "והנה נער בכה", עבד נאמן, זהו שנאמר "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". ואותו	לא הוית אלא באילנא דטוב ורע ⁴⁸⁵⁵ עבד ונער הוה שמך בקדמיתא (שמות ב ו) והנה נער בוכה עבד נאמן הדא הוא דכתיב (במדבר יב ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא וההוא רע

⁴⁸⁵⁰ של סמא"ל.

⁴⁸⁵¹ גבירתא (דפ"ו).

⁴⁸⁵² בשלשלאי (דפ"ו).

⁴⁸⁵³ עי' אריכות ביהל אור.

⁴⁸⁵⁴ דמחשבה (דפ"ו).

⁴⁸⁵⁵ ר"ל במט"ט (יהל אור). עי' דע"ה ח"א נג ע"ב.

ספר שמות

הרע, השותף של העבד, גרם לך לחטא בסלע, משום שהמטה שנמסר לך בידך, היה של העץ טוב ורע, מטטרו"ן טוב, סמא"ל רע.	שותפא דעבד (טוב) גרם לך למחטי בסלע בנין דמטה דאתמסר (לך)⁴⁸⁵⁶ הוה דאילנא [בידך]⁴⁸⁵⁷ הוא אינלא דטוב ורע⁴⁸⁵⁸ מטטרו"ן טוב סמא"ל רע⁴⁸⁵⁹:
וכען דחזרת⁴⁸⁶⁰ בתיובתא ואתדבקת באילנא דחיי הא נפקת מעבד ואתהדרת בן לקודשא בריך הוא ומטה דאתמסר בידך הוא [נ"א יהא] ע"ן חיים ו' דאיהו בן י"ה ו[ת]יעול במ"ט אנפין דילך [דאורייתא] (באורייתא) ויתעבד מוט⁴⁸⁶¹ ויתקיים כך (תהלים נה כג) לא יתן לעולם מוט לצדיק⁴⁸⁶² מ"ט אנפין מ"ט אתוון [דשמע] (משמע) ישראל ווברוך שם שית תיבין דיחודא עלאה ו' עלאה תפארת שית תיבין תניינין דברוך שם ו' תניינא צדיק⁴⁸⁶³ מ"ט [דאמצעיתא] (באמצעיתא) א⁴⁸⁶⁴ וישאוהו במוט בשנים בלא וא"ו באמצעיתא איהו מ"ט (נ"א בלא א' דאמצעיתא דו"ו) (משלי כה כו) וצדיק מ"ט לפני רשע ומאן גרע דא א' אחד מחמשים דחמשיין תרעין ואתיהיבו (דיהבו) לך חסר חד כמה דאוקמוה מארי מתניתין חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד והאי איהו א' דחסר	וכשם שחזרת בתשובה ונדבקת בעץ החיים, הרי יצאת מעבד והפכת להיות בן לקדוש ברוך הוא, והמטה שנמסר בידך יהיה עץ החיים, ו', שהוא בן י"ה, ותכנס בארבעים ותשעה הפנים שלך בתורה, ויעשה מוט. ויתקים כך "לא יתן לעולם מוט לצדיק". ארבעים ותשעה פנים, ארבעים ותשע אותיות של שמע ישראל וברוך שם. שש תבות של היחוד העליון, ו' עליונה, תפארת. שש תבות שניות של ברוך שם, ו' שני, צדיק. מ"ט, שבאמצע א' "וישאוהו במוט בשנים", בלא וא"ו באמצע הוא מ"ט (בלא א' האמצעית של ו"ו) "וצדיק מ"ט לפני רשע". ומי חיסר את זה, א', אחד מחמשים, שחמשים שערים נתנו לך חסר אחד, כמו שבארו בעלי המשנה (ר"ה כא ע"ב), חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד, וזהו א' שחסר מחמשים, ונשארו מ"ט, וזה גרם לך "צדיק מ"ט

⁴⁸⁵⁶ שהוא מ"ט פנים טהור מ"ט פנים טמא, משא"כ שער הנ' שאין נגדו, ושם עלמא דחירו (יהל אור). עי' תיקון ס' דף קט ע"א ובתיקון כא מדף מג עד דף מו) בהגר"א שם ע"ש כל הענין. וב' המטות, שניהם הם על יסוד דז"א, וכשהוא בגדלות אז הוא בסוד לויתן נחש בריח, שמשמש באור הדעת עלאה המבריק מן הקצה אל הקצה, אבל כשהוא בקטנות אז הוא משתמש ע"י מט"ט וכמ"ש בתיקון ס' שם (דע"ה ח"ב קכח ע"א) ועי' דע"ה ח"ב קכט ע"ב.

⁴⁸⁵⁷ ע"י ההכאה נעשה בידו (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁴⁸⁵⁸ תיקון צ' ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁵⁹ ר"ל שהרע כרוך סביבו (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁴⁸⁶⁰ ר"ל בגלות האחרון שיפדו ע"י התשובה, שגאולה הראשונה לא היתה ע"י התשובה ומע"ט, היתה במנוסה מסטרא דעבד, שלא היה להם שטר חירות. אבל גלות האחרון שיצאו ממנו ע"י תשובה ומע"ט, יצאו מסטרא דבן כמ"ש בתז"ח (יהל אור).

⁴⁸⁶¹ החקיקה היה מסוד הארחא עלאה דפלגותא דשערי, רזא דמתקלא, שהוא לויתן נחש בריח, סוד שורש נשמת משה רבינו ע"ה, סוד הדעת, והוא סוד המטה שהוא האות ו' דשם הויה ב"ה (דע"ה ח"ב קלב ע"א), אלולא אותו החטא היה נכנס משה לארץ ישראל והיה חוזר העולם לתיקונו מאז ולהלאה כמו בתיקון העתיד (וכמבואר בתיקונים מדף מב עד דף מז בארוכה, וכן בתז"ח דף ז ע"ד ח ע"א י ע"ד, וברע"מ משפטים קטו ע"א, ופ' תצא רעט ע"ב, וע' עוד בהגר"א ביהל אור פקודי דף לד ודף לה (דע"ה ח"ב קל ע"א).

⁴⁸⁶² ר"ל לא יתן מ"ט לצדיק בעבור הוא"ו שבמוט (יהל אור).

⁴⁸⁶³ דברוך הוא צדיק כמ"ש בתז"ח, והמלך שלמה ברוך, ושמע ישראל הוא ת"ת ישראל סבא (יהל אור).

⁴⁸⁶⁴ ר"ל ב' ווי"ן הן מ"ט שבכללן הם מ"ט אותיות וא' באמצע הוא שער הנ' וחוזר ומפרש צדיק מט לפי שאינו רק מ"ט וב' ווי"ן הם בפירודא שאין דרגא דמשה ביניהן וכמ"ש"ו הקם כו' בן עמרם דאיהו א' ואז הקם תקם (יהל אור). ר"ל שמ"ט שערים הוא מסטרא דבינה שנקרא אל"ף אלף בינה, והיא מתפשטת בתוך ב' ווי"ן ונעשית וא"ו ובכ"ז עדיין אינו בשלימות דעיקר הא' שהוא שער א' שער החמשים שהוא בינה עצמה שנק' אל"ף כנ"ל שמ"ט שערים שלה הוא בסוד התפשטות שלה למטה ושער הנ' הוא בה, וז"ש פעם שמרע"ה הוא בעד"א ופעם אמרו שהוא בבינה והוא בסוד מ"ט שערים הנ"ל שעליו נאמר ותחסרהו מעט מאלהים שאלהים הוא בינה מעט הוא מ"ט ע' והן ע' אנפין ומ"ט אנפין הידועים וז"ש "וצדיק מ"ט וכו'" שהצדיק הוא יסוד עדיין מ"ט כו' בשביל שאין בו אלא מ"ט שערים כמ"ש"ו (יהל אור).

ספר שמות

לפני רשע, מי הרשע, זה סמא"ל.	מחמשינ ואשתאר מ"ט ודא גרים לך צדיק מ"ט לפני רשע מאי רשע דא סמא"ל:
וזהו מ"ט מהמטה שלך, שנאמר בו "ומטה האלהים בידי". המטה שלך הוא המטה של משה, ולכן א', מטה שלך, שהיא בינה, חוזרת לך, כמו שבארוה במשנה, אלף בינה, שהיא חוזרת לך בתשובה, ותכנס בין ו"ו ותעשה וא"ו, לקיים כך ובישראל "וברחמים גדולים אקבצך", "ובתחנונים אובילים", משם ואילך יתקיים כך "לא יתן לעולם מוט לצדיק".	והאי איהו מ"ט מן מטה דילך דאתמר ביה (שמות יז ט) ומטה האלהים בידי דמטה אחרא אית לך ⁴⁸⁶⁵ ומטה דילך הוא מטה דמשה ⁴⁸⁶⁶ ובגין דא [א' מטה דילך] דאיהי בינה ⁴⁸⁶⁷ חוזרת לך כמה דאוקמוה במתניתין אלף בינה דחוזרת [לך בתיובתא] ובך בתיבויבתא ותיעולו (בך בתיבויבתא תיעול) בין ו"ו ואתעביד וא"ו לקיים בך ⁴⁸⁶⁸ [ובישראל] ולישראל (ולישאל) (ישעיה נד ו) וברחמים גדולים אקבצך (ירמיה לא ח) ובתחנונים אובילים ⁴⁸⁶⁹ מתמן ואילך יתקיים כך לא יתן לעולם מוט לצדיק:
באותו הזמן, יתקיימו כך שתי מצוות, אחת "הקם תקים עמו", שניה "עזב תעזוב עמו". הקם עם ו' עליונה, משיח ראשון, תקים עם ו' שניה, עמו, זה בן עמרם, שעלית לבינה, שהיא א'.	בההוא זמנא יתקיימו כך תרין פקודין חד (דברים כב ד) הקם תקים עמו תניינא (שמות כג ה) עזב תעזוב עמו הקם עם ו' עלאה ⁴⁸⁷⁰ (ו) משיח ראשון תקים עם ו' תניינא ⁴⁸⁷¹ עמו דא בן עמרם ⁴⁸⁷² דסליקת לבינה דאיהי א' ⁴⁸⁷³ :
ואת מי "הקם תקים" את אות ה', שנפלה באלף החמישי, אחר ע"ב, כמנין "עזוב תעזוב עמו". "עזוב", ע"ב ז"ו, וזה שבעים ושנים שמות ויסע ויבא ויט, זה וא"ו מן וה"ו, שם עזר ולא קימה, וזהו "עזב תעזוב" שם "בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך", שהם ישראל. לקט שכחה ופאה "לעני ולגר תעזוב אותם", כאן למדנו.	ולמאן הקם תקים לאת ה' דנפלת באלף המישאה בתר ע"ב וכמנין (מנין) עזוב תעזוב עמו עזוב ע"ב [ז"ו ודא ע"ב שמהן] (ז' ו' ודא ע' בשמהן) ויסע ויבא ויט ⁴⁸⁷⁴ דא וא"ו מן וה"ו ⁴⁸⁷⁵ תמן עזר ולא קימה והאי איהו עזוב תעזוב תמן (דברים יא יד) בעת"ו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך דאינון ישראל לקט שכחה ופאה (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזוב אותם הכא אוליפנא:
מצוה שלישית, וצריך לחזור עליהם, שהרי מצד הצדיק, עני "עזב תעזוב", צדיק. "עמו", זה בן עמרם, וזהו "לעני ולגר תעזוב אותם", גר אתה, כמו שנאמר כך בתחילה, עם עני "גר הייתי בארץ נכריה".	פקודא [מג] תליתאה וצריך לאחזרא עלייהו דהא מסטרא דצדיק עני עזוב תעזוב (צדיק) עמו דא בן עמרם והאי איהו לעני ולגר תעזוב אותם גר אנת [כגוונא דקדמיתא] וכגוונא דאתמר כך בקדמיתא (בקדמיתא) עם עני (כדאתמר כך) (שמות יח ג) (כי) גר הייתי בארץ נכריה:

⁴⁸⁶⁵ "דמטה אחרא אית לך" מוסגר בדרך אמת.

⁴⁸⁶⁶ עי' ע"ח שער הארת המוחין פרק ב.

⁴⁸⁶⁷ ר"ל שבפורקנא בתרייתא יתגלי ליה אילנא דחיי שער החמשים של בינה כנ"ל (יהל אור).

⁴⁸⁶⁸ ר"ל ו' ברחמים א' קבצך ו' בתחנונים הוא ר"ת וא"ו והוא וא"ו הנ"ל (יהל אור).

⁴⁸⁶⁹ ובתחנונים אובילים (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁸⁷⁰ ת"ת (יהל אור).

⁴⁸⁷¹ ומשיח אחרון (נוסף ביהל אור). צדיק (יהל אור).

⁴⁸⁷² ר"ל עמ"ו אותיות עמרם (יהל אור).

⁴⁸⁷³ ר"ל בו נשלם וא"ו והן ג' מדריגות בינה ת"ת יסוד, וא"ו, משה משיח ראשון משיח אחרון, ואמר
עם ו' ר"ל עמו הוא אותיות עם ו' וקאי אשניהן אהקם ותקיים שניהם עם ו' (יהל אור).

⁴⁸⁷⁴ עי' ח"א קח ע"ב.

⁴⁸⁷⁵ אנ"י וה"ו (נוסף ביהל אור). שהן ג' קשרים רישא ושרשא וכו' דכלילן כלא (יהל אור).

ספר שמות

אבל [אקמה]⁴⁸⁷⁶ (אוקמוה) בדרגא דילך הקם ו' תתאה תקים עמו עם בן עמרם בדרגא עלאה דילך ותפארת במ"ה דילך שמא מפרש בשלימו בתר ק' ק' [ד]הקם תקים ובגין דא הקם תקים⁴⁸⁷⁷ אשתאר ותיסו (תם) מאי קא אחזי (בראשית כה כז) יעקב איש תם עמו עם בן עמרם יוקים הקם צדיק תקים תם:	אבל הקמה, בדרגה שלך, "הקם", ו' תחתונה. "תקים עמו", עם בן עמרם, בדרגה עליונה שלך. תפארת, במ"ה שלך, השם המפרש בשלמות, אחר כך, ק' ק' של "הקם תקים", נשאר תים, מה זה מראה "יעקב איש תם". "עמו", עם בן עמרם, יקים. "הקם", צדיק. "תקים", תם.
פקודא בתר דא לפדות עבד עברי ואמה העבריה ליעד אמה העבריה לדון בקנין עבד עברי הענק תעניק לו הדא הוא דכתיב (שמות כא ב) כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד [מאי שש שנים יעבד] ומאי קנין דיליה אלא בסתרי תורה מטטרו"ן עבד יהו"ה כליל שית סטרי"ן⁴⁸⁷⁸ [נ"א שמהן] בחושבן⁴⁸⁷⁹ שית אתוון [דיליה] שית סדרי משנה ובהון אית ליה לבר נש למפלח למאריה למהוי ליה [עבד נמכר] ועבד למעבדו קנין כספו דכסף ימינא דאברהם חסד דרגא דיליה אורייתא מתמן אתיהיבת:	מצוה אחר, זו לפדות עבד עברי ואמה העבריה, ליעד אמה העבריה, לדון בקנין עבד עברי. "העניק תעניק לו", זהו שנאמר "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד". מהן שש שנים יעבד, ומהו קנינו. אלא בסתרי תורה, מטטרו"ן, עבד ה', כולל ששה צדדים (שמות), בחשבון שש אותיותיו, ששה סדרי משנה, ובהן יש לאדם לעבוד לרבונו, להיות לו עבד נמכר, קנין כספו, שכסף ימין, שאברהם חסד הוא הדרגה שלו, התורה נתנה משם.
ומאן דאשתדל בה בגין לזכאה [בה] לעלמא דאתי אקרי קנין כספו עלמא דכסופא קנין על שם (שם יד יט) אל עליון קונה שמים וארץ (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה [קנה לך ריבוי דברי תורה] וקנה לו דברי תורה רבון בתר דקנה לו גאולה תהיה לו אית דאיהו קנוי ליה⁴⁸⁸⁰ לעולם ואית דאיהו קנוי ליה שית שנין מאן דאיהו קנוי ליה לעולם כתיב ביה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם לית עולם אלא עולמו	ומי שעוסק בה כדי לזכות לעולם הבא, נקרא קנין כספו, עולם הכסוף, קנין על שם "אל עליון קונה שמים וארץ", "קנה חכמה קנה בינה". קנה לך ריבוי דברי תורה, אחרי שקנה לו "גאולה תהיה לו". יש שהוא קנוי לו לעולם, ויש שהוא קנוי לו לשש שנים. מי שהוא קנוי לו לעולם, נאמר בו "ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם", אין עולם אלא עולמו
קמז/ב	
של יובל דאינון חמשיין⁴⁸⁸¹ ודא קריאת שמע⁴⁸⁸² דתמן כ"ה כ"ה אתוון ערבית ושחרית [חמשיין תרעין דבינה] (נ' שערי בינה):	של יובל, שהם חמשים, וזו קריאת שמע, ששם כ"ה כ"ה אותיות, ערבית ושחרית, חמשים שערי בינה.
בתר דמיחד בהון בר נש לקודשא בריך הוא	אחרי שמייחד בהם האדם את הקדוש ברוך הוא, שהוא עבד שלו, בעול תפלין

⁴⁸⁷⁶ הקמה (דפוס אמסטרדם).

⁴⁸⁷⁷ "ובגין דא הקם תקים" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸⁷⁸ צה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁸⁷⁹ כחושבן (דפ"ו).

⁴⁸⁸⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸⁸¹ ר"ל נ' תרעין דבינה כמש"ו (יהל אור).

⁴⁸⁸² ר"ל בק"ש ותפלה מרומז שני דרגין הנ"ל ר"ל דבק"ש הוא עבד נרצע שאין לו גאולה ע"י אחר שאין מוציא אותו אחר ידי חובתו אלא הוא בעצמו צריך לקרא אבל בתפילה מי שאינו בקי הש"ץ מוציא ידי חובתו, וק"ש הוא בדרגא דיובל נ' תרעין ואותו שעובד לעולם אין לו גאולה אבל בתפילה שהוא בדרגא דשש לפיכך יהיה לו גאולה ע"י אחר, ובשניהן הוא עבד בק"ש בעול תפלין וז"ש דאיהו עבד כו', וכן בתפילה עבד כמ"ש לקמן ואין עבודה כו' אלא שהן ב' מדרגות כנ"ל (יהל אור).

655

ספר שמות

על ראשו. ואזנו נרצעה ופתוחה לשמוע קריאת שמע, ששמע בכל לשון שאתה שומע, היינו משמעות.	דאיהו עבד דיליה בעול תפלין על רישיה ואזן דיליה ⁴⁸⁸³ רציעא פתיחא ⁴⁸⁸⁴ למשמע קריאת שמע [דרשמע] בכל לשון שאתה שומע ⁴⁸⁸⁵ דהיינו משמעות:
שמי שפדיונו תלוי בקריאת שמע, שהוא סוד של חמשים, אין לו פדיון על ידי אחר בגלגול, שרצוע הוא לרבנו. כאן לא נאמר "או דודו או בן דודו יגאלנו" שבתפלת האדם הוא כמו עבד, שנאמר בו "שש שנים יעבד", ואין עבודה אלא תפלה. "שש שנים יעבד", ג' ראשונות וג' אחרונות של שליח צבור, מוציא את האדם ידי חובתו, למי שלא יודע להתפלל בהם, שצדיק חי העולם נקרא בהם על שמו. בועז צדיק גואל קרוב ונאמן.	דמאן דפדיון דיליה תלויה בקריאת שמע דאיהו רוא דחמשיין לית [ליה] פדיון ⁴⁸⁸⁶ על [יד] אחרא בגלגול דמרוצע הוא למאריה הכא ⁴⁸⁸⁷ לא אתמר ⁴⁸⁸⁸ (ויקרא כה מט) או דודו או בן דודו יגאלנו דבצללותא דבר נש איהו כעבד דאתמר ביה (תפלה) שש שנים יעבד ואין עבודה אלא תפלה שש שנים יעבד שלש ראשונות ושלש אחרונות ⁴⁸⁸⁹ דשליח צבור אפיק ליה לבר נש ידי חובתו למאן דלא ידע לצללה בהו דצדיק ⁴⁸⁹⁰ חי עלמין ⁴⁸⁹¹ אתקרי בהו על שמיה בעי [נ"א בעז] ⁴⁸⁹² צדיק גואל קרוב ⁴⁸⁹³ [ונאמן] ונתמן:
"קרוב ה' לכל קוראיו", "לנשברי לב" וטוב לו לאדם הזה "שכן קרוב מאח רחוק", היינו עמוד האמצעי, שהוא בן יה, שעלה למעלה, שהוא לבינה, שעולם זה הוא עולמו של יובל, שהוא חמשים אותיות היחוד שבעולם הזה, יכול אדם להיות לו פדיון בצדיק, שש שנים שכולל שלש ראשונות ושלש אחרונות של התפלה, ו' קטנה הם (הוא) "שש שנים יעבד".	קרוב יהוה לכל קוראיו (תהלים קמה יח) [לנשברי לב וטב ליה ⁴⁸⁹⁴ להאי בר] (וטב ליה לבר) נש (משלי כז י) שכן קרוב מאח רחוק דהיינו עמודא דאמצעיתא דאיהו בן יה דאסתלק לעילא דאיהו בינה דעולם דא עולמו של יובל דאיהו חמשיין אתוון דיהודא דבעלמא דין יכיל בר נש למהוי ליה פדיון בצדיק שית שנין [דכליל] (וכליל) תלת קדמאין ותלת בתראין דצללותא ו' זעירא אינון [נ"א איהו] שית שנין יעבוד:

⁴⁸⁸³ ר"ל שהוא נרצע והוא עובד לעולם כנ"ל (יהל אור).
⁴⁸⁸⁴ שצריך שישמיע לאזניו משא"כ בתפילה (עי' מג"א סי' קא ובדברי רבינו שם וצ"ע) לפיכך בתפלה אינו נרצע אלא בשש (יהל אור).
⁴⁸⁸⁵ ר"ל של"ת דשמע כתיב משמע אפילו ע"י אחר לכך אמר שאדרבה דקאי שצ"ל בעצמו (יהל אור).
⁴⁸⁸⁶ כנ"ל (יהל אור).
⁴⁸⁸⁷ והכא (דפ"ו).
⁴⁸⁸⁸ ר"ל דגבי נרצע לא כתיב או דודו דל"ל פדיון ע"י אחר כנ"ל (יהל אור).
⁴⁸⁸⁹ דבאמצעות אינו רק צרכי עולם הזה שמבקש פרס (יהל אור).
⁴⁸⁹⁰ ר"ל דתפילה היא בדרגא דצדיק ח"י עלמין שלכך בה י"ח ברכות והיא ו' זעירא שכנגד זה ג"ר וג' אחרונות וק"ש בעד"א וזהו שמע ישראל ישראל סבא, ובו שית תיבות ו' דעד"א ועד"א סליק לבינה כמ"ש לקמן לפיכך נאמר שמע ששמיעה הוא בבינה וז"ש לעיל בכל לשון שכל"ל הוא בינה נ' תרעין (יהל אור).
⁴⁸⁹¹ עלמא (דפ"ו).
⁴⁸⁹² ר"ל דבעז בדרגא דצדיק כידוע ופלוני אלמוני בדרגא דעד"א דסליק לבינה וזהו פלוני שהוא אינו נגלה כ"כ כצדיק אלמוני דסליק לבינה ופלוני לא רצה לגאול ובעז גאל (יהל אור).
⁴⁸⁹³ כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו שבתפלה שהוא בדרגא דצדיק ה' קרוב לאדם נמצא בדרגא דצדיק ה' קרוב אל האדם (יהל אור).
⁴⁸⁹⁴ ר"ל כמו בועז אע"ג דפלוני היה יותר קרוב אע"פ כן טוב בועז לרות יותר מפלוני כנ"ל וכן בתפלה מלכות טוב לה יותר צדיק שהוא שכן לה וקרוב אצלה יסוד למלכות מאח שהוא עד"א שהוא אחי' ורחוק שנתעלם בבינה בעת הגלות דאשתאר חד כרוב כידוע ויסוד סמך לה לעולם וכן ע"י צדיק יש לו לאדם גאולה בעולם הזה בשש כנ"ל והוא קרוב וע"י עד"א בעולם הבא וזהו שנתעלם בבינה וכן בק"ש ותפלה דבתפלה אית ליה פדיון ע"י אחר כמ"ש (יהל אור).

ספר שמות

אבל בעלמא דאתי דאיהו עולמו של יובל דתמן חמשין אתון דק"ש לית שליה צבור אפיק ליה מחובה בגין דלית ליה פדיון על ידי אחרים ובגין דא [שמע בכל לשון שאתה שומע ובגין דא] קא רמזו אם אין אני לי מי לי מ"י ודאי עולמו של יובל:	אבל בעולם הבא, שהוא עולמו של יובל, ששם חמשים אותיות של קריאת שמע, אין שליה צבור מוציא אותו ידי חובתו, משום שאין לו פדיון על ידי אחרים, ולכן שמע, בכל לשון שאתה שומע, ולכן רומז, אם אין אני לי מי לי, מ"י ודאי, עולמו של יובל.
מיד דשמעו מלין אלין מארי מתיבתאן דהו נחתי עם בוצינא קדישא פתחו ואמרו רעיא מהימנא [פי] שכינתא עלאה ותתאה דבתרווייהו קודשא בריך הוא פה אל פה מליל עמך בק"ש דאתמר ביה (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם דהא ודאי י' רישא דחרבא דאסחר שפה דילך ו' לישנא דחרבא דילך ה' ה' [וי"ו בתרין שפון] אתרין פיפיות בתרין שפון [תרין שפון] דילך תרין פיפיות דיליה [והאי] (והא) ודאי שמא דמרך ממלל בפומך יו"ד ה"א וא"ו ה"א איהו במחשבתך דאפיק אלין [חדושין] (חמשין) מפומך:	מיד ששמעו דברים הללו, ראשי הישיבות שהיו יורדים עם המנורה הקדושה, פתחו ואמרו, רועה הנאמן, פי השכינה העליונה והתחתונה, שבשתיהן הקדוש ברוך הוא דבר עמך פה אל פה בקריאת שמע, שנאמר בו "רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם", שהרי ודאי י', ראש החרב, שסובבת את השפה שלך. ו', לשון החרב שלך. ה' ה' וי"ו בשתי שפתותיך. וזה שם רבונך מדבר בפך, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, הוא במחשבתך, שמוציא את החידושים הללו מפך.
בודאי בגין מלין אלין אליהו אתעכב לעילא [ד]תפס איהו דלא נחית לגבך דהא ובכמה עתרא הוה נחית לגבך ואיהו תפס לעילא דלא נחית לגבך בגין דעניותא דילך איהו פרוקא ואישראל [דישראל] ובגין דא (בכמה עתרא הוה נחית לגבך ואיהו תפס לעילא דלא נחית לגבך) משיח אמרו עד [נ"א בגין] דייתי עני והאי איהו דכתיב (ישעיה נג ה) ובחבורתו נרפא לנו:	בודאי משום הדברים הללו אליהו התעכב למעלה, שהוא תפוס שלא יורד אליך, שהרי בכמה עושר היה יורד אליך, והוא תפוס למעלה, שלא יורד אליך, משום שהעוני שלך הוא גאולה לישראל, ולכן אמר משיח, עד (לפי) שיבא עני, וזהו שנאמר "ובחבורתו נרפא לנו".
אמר לון אי הכי נעבד ליה התרה ויהא נחית לגבאי דחשיב [איהו] הוא גבאי מכל ממונא דעלמא והא אנא מחיל ליה⁴⁸⁹⁵ ושרי ליה ומתיר ליה אומאה ואתון אוף הכי שרו ליה ואינן צריך התרה יתיר נשתדל [בהתרה] ובהתרתיה [בה תרת] דיהא נחית גבאי:	אמר להם, אם כן, נעשה לו התרה, וירד אלי, שחשוב הוא לי מכל ממון של העולם, והריני מוחל לו, ומשחרר אותו ומתיר לו את השבועה. ואף אתם התירו לו, ואם צריך התרה יותר, נשתדל בהתרתו, כדי שירד אלי.
אמר ליה בוצינא קדישא שבועת יהו"ה איהי שכינתא⁴⁸⁹⁶ בת יחידה⁴⁸⁹⁷ ולא למגנא תקינו	אמר לו המנורה הקדושה, שבועת ה' היא שכינה, בת יחידה, ולא לחנם תקנו שלשת בני אדם לפטר אותו, אלא ש' של

⁴⁸⁹⁵ נמחק בדפ"ו.

⁴⁸⁹⁶ סוד השבועה שבמלכות, כי כל השינויים כולם הם מהז"ת, בג"ד כפר"ת, שהם בדגש ורפה, כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז) ומהם הוא כל השינויים מחסד לדין ומדין לחסד, כפי קבלת המלכות מכל א' מהם. וכאשר מתגלה הרצון מלמעלה, שהוא מהג"ר, בקיום ההבטחה דכל הז"ת, ר"ל שלא ישתנה בשום אחד מהם, הנה זה נקרא בשם שבועה. וענינו הוא שהגילוי רצון דהג"ר מכריח על כל הז"ת שיתקיים הדבר עכ"פ גם בהסכם מדת הדין שבהם, וזהו לשון שבועה. והוראתו הוא כי נגזר הדבר גם בכל השבעה תחתונות כולם, שלא ישתנה בשום אחד מהם. והנה כל הדין דהז"ת הוא בהמלכות כמ"ש הרב בשער טנת"א (פרק ז שם), וזהו שאמרו ברע"מ (פנחס רנה ע"א, ומשפטים קטו ע"ב) כי שבועה הוא במלכות, כי בה הוא מציאות השבועה, שהוא הוראת על הסכם כל הז"ת (דע"ה ח"ב קלז ע"א).

⁴⁸⁹⁷ ר"ל בת של שבועת (יהל אור).

ספר שמות

שבת, שלשת ענפי האבות, בת יחידה שבועה שהשתתפה בה, כסא ודאי בהם.	תלת בני נשא למפטר ליה אלא [ד"ש] ו[ש'] (י"ש) דשבת תלת ענפי אבהן בת יחידה שבועה ראשתתפת ⁴⁸⁹⁸ [בה כורסייא ודאי] בהו:
בודאי שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש. והרי פרשה במשנה. ולא עוד אלא יותר אמרו נדרים עולים על גבי שבועות, וכל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך.	אבודאי (ודאי) שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש ⁴⁸⁹⁹ נדר חל אפילו על דבר שיש בו ממש והא אוקמוה במתניתין ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים על גבי שבועות עולין וכל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו ⁴⁹⁰⁰ וכל הנודר כאילו נודר בחיי המלך:
אמר להם רועה הנאמן, ראשי ישיבות, ידעתי ככם שאתם יודעים, אבל אותו שמחדש בכל יום מעשה בראשית, יחדש לכם חדושים. שהרי ודאי קהלת אמר "אין כל חדש תחת השמש", אבל למעלה מן השמש יש לו. ובסתרי תורה, אני רוצה לומר "שמש ומגן ה' אלהים צבאות" בעולם שלו ולא בעולם של הדיוט. אף על גב ש"זה לעומת זה עשה האלהים", מתוך החשכה יוצא האור.	אמר לון ארעיא מהימנא מארי דמתיבתאן ידענא בכו דאתון ידעין אבל ההוא דמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית יחדש לון [חדושין] דהא ודאי ⁴⁹⁰¹ אמר קהלת (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש אבל למעלה מן השמש יש לו ובסתרי תורה [אנא] בעינא למימר (תהלים פד יב) שמש ומגן יהוה אלהים [צבאות] בעלמא דיליה ⁴⁹⁰² ולא בעלמא ⁴⁹⁰³ דהדיוט אף על גב דזה לעומת זה עשה האלהים מגו חשוכא נפיק נהורא:
ובודאי בעולם הבא, בינה, היא למעלה מהשמש, שהוא עמוד האמצעי. משם עולים נדרים על גבי שבועה, וחלים על דבר שאין בו ממש, משום שהשבועה הוא העולם הזה, שאין לו קיום אלא על יסוד, זהו שנאמר "וצדיק יסוד עולם"	ובודאי עלמא דאתי בינה איהי למעלה מהשמש דאיהו עמודא דאמצעייתא נדרים מתמן על גבי שבועה עולים וחלין על דבר שאין בו ממש בגין דשבועה איהו עלמא דין דלית ליה קיומא אלא על יסוד דהא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם,
קמז"א	קמז"א
ובו שבועה, שנאמר "חי ה' שכבי עד הבוקר", ששכינה תחתונה, כותל מערבי, הדיור שלה על שם, שהוא תל שהכל	וביה אומאה דכתיב (רות ג יג) חי יהוה שכבי עד הבקר דשכינתא תתאה כותל מערבי ⁴⁹⁰⁴ דיורא דיליה על שם דאיהו תל שהכל

⁴⁸⁹⁸ ר"ל שבעת הוא אותיות שבת, חגת"ם ועוד ע', והוא כורסייא בע' אנפין כמש"ל ברע"מ יתרו (צב ע"ב) ור"ל עד שיתירו לה חג"ת (יהל אור).

⁴⁸⁹⁹ עי' אריכות דברים בעניין זה במילואים אות כ. ועי' ספר הבהיר אות יג: ישב ר' בון ודרש מאי דכתיב (ישעי' שם) יוצר אור ובורא חושך, אלא אור שיש בו ממש כתיב בו יצירה, חשך שאין בו ממש כתיב ביה בריאה, ע"כ. אם כן "דבר שאין בו ממש" מורה על פנימיות הענין שמכח היותו מושרש בבינה, משא"כ דבר שיש בו ממש שהוא בסוד מלכות, וכמו השבועה.

⁴⁹⁰⁰ עי' פירוש לעיל נא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁰¹ מביא ראיה ששבועה בשכינה (יהל אור).

⁴⁹⁰² ר"ל באצילות (יהל אור).

⁴⁹⁰³ ביצירה ועשיה (יהל אור).

⁴⁹⁰⁴ בשמועה הקודמת פירשנו היות השבועה חלה על דבר שיש בו ממש דהיינו היסוד, אמנם המלכות וכל הנמשך למטה ממנה הוא דבר שאין בו ממש, והכותל המערבי הוא כלל הרוחניות המתפשט למטה בעולם הנפרדים ועולם הגלגלים ועולם הגשמי, והטעם שבכללם נראו מכח הרוחניות ההיא, ובסבת קשר הנמצאים ממנו, הוא שוכן וחופף עליהם להעמידם ולקיימם, וז"ש "דשכינתא תתאה כותל מערבי בורא דיליה" מהעולם התחתון, וז"ש לעיל "דעלמא דין לית ליה קיומא וכו'" ואחר שנתאמת לנו ששכינתא תתאה וכותל מערבי ועולם הזה הם ג' דברים ושלתם א' כדפי' עתה בזה יתבאר פירש קיים העולם וכו' (אור יקר). ר"ל שכל בנינה ביה, וראיה להנ"ל, דל"ל קיומא אלא וכו' (יהל אור). יסוד הוא מערב כידוע (יהל אור).

ספר שמות

פונים בו⁴⁹⁰⁵ כ"ו ת"ל יהו"ה כ"ו [ודאי] שכינתא איהי⁴⁹⁰⁶ תל דיליה על שם (שיר ה יא) קווצותיו תלתלים שחורות כעורב ואוקמוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות (קוץ) ד' מן אחד תל שהכל פונים בו⁴⁹⁰⁷ והאי [קוץ] הוא אחיד בין א"ח ובין ד' הדא הוא דכתיב (ד"ה א כמ יא) כי כל בשמים ובארץ ותרגם יונתן דאחיד בשמיא ובארעא:	פונים בו. כ"ו ת"ל, יהו"ה כ"ו, ודאי שכינה היא תל שלו, על שם "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב", ופרשוה על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. ד' מן אחד תל שהכל פונים בו, והקוץ הזה אחוז בין א"ח ובין ד', זהו שנאמר "כי כל בשמים ובארץ", ותרגם יונתן שאחוז בשמים ובארץ.
ועליה (ועלה) אוקמוה מארי מתניתין ובחגיגה על מה העולם עומד על עמוד אחד ששמו צדיק שנאמר (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ובודאי איהו ברית דשבועה דעליה קיימין א"ח⁴⁹⁰⁸ ד' ⁴⁹⁰⁹ דאינון שמיא וארעא⁴⁹¹⁰ דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי א"ח שמים הדא הוא דכתיב (מ"א ח ל) ואתה תשמע השמים⁴⁹¹¹ ד' הארץ הדא הוא דכתיב (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי:	ועליו בארו בעלי המשנה בחגיגה, על מה העולם עומד, על עמוד אחד ששמו צדיק, שנאמר "וצדיק יסוד עולם". ובודאי הוא ברית של שבועה, שעליו עומדים א"ח ד', שהם שמים וארץ, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי". א"ח שמים, זהו שנאמר "ואתה תשמע השמים". ד' הארץ, זהו שנאמר "והארץ הדום רגלי".
ובגין דברית אחיד בין שמיא וארעא וביה שבועה הדא הוא דכתיב (רות ג יג) ח' יהו"ה שכבי עד הבקר מאן דאומי [בשמיא] לשקרא כאילו הרס בניינא דשמיא וארעא ואהדר עלמא לתהו ובהו דאי בר נש יעדי קוצא דד' מן אחד (ו)ישתאר אחר סמאל באתריה שקר וכאלו ההוא בר נש בני שמיא וארעא על שקר וקושטא קאי שקרא לא קאי הרס בניינא ונפלו שמיא וארעא:	ומשום שברית אחוזה בין שמים וארץ, ובה שבועה, זהו שנאמר "חי ה' שכבי עד הבוקר". מי שנשבע בשמו לשקר, כאלו הרס את בנין שמים וארץ, והחזיר את העולם לתהו ובהו. שאם אדם יזיז הקוץ של ד' מן אחד, ישאר אחר, סמאל, במקומו, שקר. וכאלו אותו איש בונה שמים וארץ על שקר. ואמת עומד שקר לא עומד, הרס הבנין ונפלו שמים וארץ.
והאי איהו כאילו (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל דמאן יהיב ארץ בשמים דקאמר השליך משמים ארץ אלא ודאי דא שכינתא ותפארת עמה⁴⁹¹³ דלא אתפרש מינה בנפילו דילה לקיים בה (ישעיה מב ח) אני יהו"ה	וזהו כאלו "השליך משמים ארץ תפארת ישראל", שמי נותן ארץ בשמים, שאמר "השליך משמים ארץ", ודאי זו שכינה ותפארת עמה, שלא נפרד ממנה בנפילתה, לקיים בה "אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן". ומנין לנו שאמת

⁴⁹⁰⁵ בתל זה, קיבוץ כחות הנמצאים כולם, ובו מושרשים הכל, וכולם חיים ונשפעים ממנו, ולכך הכל פונים בו, והיינו תלפיות כענין הכפירים שואגים לטרף וכו' (אור יקר).

⁴⁹⁰⁶ איהו (דפ"ו).

⁴⁹⁰⁷ שהכל מריקין בו (יהל אור).

⁴⁹⁰⁸ שכולל ט"ס כמנין א"ח (ט' גלגלים בשמים – מצאתי כתוב על הגליון) (יהל אור).

⁴⁹⁰⁹ שד' הוא מלכות כידוע (מד' כנפות הארץ – מצאתי כתוב על הגליון) (יהל אור).

⁴⁹¹⁰ עי' לקמן קעה ע"ב וח"ג שו ע"ב (לש"ו).

⁴⁹¹¹ ת"ת שהוא כלל הו"ק, והוא נקרא אתה, וכמ"ש (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים, ואמרו בזוה"ק (משפטים קטז ע"א) כי הוא קאי על ת"ת שהוא כלל הו"ק, ושם נתגלה המאציל בשם הויה ב"ה וכנ"ל שער ז', ועל זה נאמר ואתה תשמע השמים, כי הוא נקרא שמים, וכמ"ש בזוהר שם, וכן בזוהר (ח"א דף רסב ע"ב, ובח"ב דף רעא ע"א), וכן אמרו בתיקונים (תיקון יט דף טל ע"ב), כי ת"ת שהוא כלל הו"ק, הוא נקרא אתה (הקדור"ש פח ע"ב).

⁴⁹¹² שהוא נקרא ח"י עלמין (יהל אור).

⁴⁹¹³ בא לתרץ מ"ש לעיל ונפלו שמיא כו' (יהל אור).

ספר שמות

נפל עמה, שנאמר "ותשלך אמת ארצה". ומי שנשבע, הוא מקיים אמת "אמת מ"ארץ ת"צמח", שהוא העמוד האמצעי, שבו הבנין קיים. זהו שנאמר "בר"א אלהים א"ת" ואחר כך "השמים ואת הארץ".	הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ומנלן דאמת נפל [עמה] (עליה) דכתיב (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה ומאן דאומי קושטא הוא מקיים (תהלים פה יב) וא'מת מ'ארץ ת'צמח (אמת מארץ תצמח) דאיהו עמודא דאמצעיתא דביה איהו ⁴⁹¹⁴ קיימא בניינא הדא הוא דכתיב (בראשית א א) וברא' אלהים' את' ⁴⁹¹⁵ (ברא אלהים את) ולבתר (את) השמים ואת הארץ:
ומשום ששבועה היא בנין של העולם הזה, אין לו קיום ללא יסוד, דבר שיש בו ממש. נדר שהוא עולם הבא, עולה על גבי שבועה, והוא חל על דבר שאין בו ממש, שלא צריכה יסוד לעמוד עליו, שהוא ברית, שבו תשמיש המטה. ולכן ביום הכפורים, העולם הבא, שבו תקנו כל נדרי, אסור בתשמיש המטה.	ובנין דשבועה איהו בניינא דעלמא דא לית ליה קיומא בלא יסוד דבר שיש בו ממש נדר דאיהו עלמא דאתי על גבי שבועה סליקת ואיהי חלה על דבר שאין בו ממש דלא צריכה יסוד לקיימא עליה דאיהו ברית דביה תשמיש המטה ובנין דא ביום הכפורים עלמא דאתי דביה תקינו כל נדרי אסור בתשמיש המטה:
שם אות ברית, י', היא תג על ספר תורה, צדיק, כמו שבארוה, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם.	תמן אות ⁴⁹¹⁶ ברית [י'] איהי תג ⁴⁹¹⁷ על ספר תורה צדיק כמה דאוקמוה העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש המטה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ⁴⁹¹⁸ :
ומשום שאין שמוש בעולם הזה בתג, בארו בעלי המשנה, כל המשתמש בתגא חלף, שתג למטה הוא בעולם הזה, הנקודה, שימוש האותיות. אבל בעולם הבא, אין שימוש באותיות, ולכן בספר תורה, אין נקוד באותיותיו, אלא תגים. ולכן מי שמשתמש בספר תורה חלף. וכך מי שמשתמש במי ששונה הלכות, עליו בארו רבותינו, שהמשתמש בתגא חולף.	ובנין (דלית) [דאית] ⁴⁹¹⁹ שמוש בעלמא ודין (דאית) בתגא אוקמוה [מארי מתניתין] (מכל מקום) כל המשתמש בתגא חלף דתגא [עלמא דין איהי] ובעלמא דין איהי (לתתא עלמא איהי לתתא) נקודה שמושא דאתון אבל בעלמא דאתי לית שמושא באתון ובנין דא ספר תורה ⁴⁹²⁰ לית [ביה] נקודה באתווי אלא תגא ⁴⁹²¹ [חלף] ובנין דא מאן דמשתמש בספר תורה חלף ⁴⁹²² והכי מאן דמשתמש במי ששונה ⁴⁹²³ הלכות עליה אוקמוה רבנן דאשתמש בתגא חלף:
באו כל ראשי הישיבות והשתטחו לפניו, ואמרו, ודאי הקדוש ברוך הוא מדבר בפיק, ולו אנו משתחוים, ואנו	אתו כלו מארי [מתניתין] (מתיבתאן) ואשתטחו קמיה ואמרו ודאי קודשא בריך הוא מליל בפומך וליה אנן סגדין ואנן אשתמודעין

⁴⁹¹⁴ ר"ל באמת (יהל אור).

⁴⁹¹⁵ ס"ת אמת (יהל אור).

⁴⁹¹⁶ ברית הוא יסוד ואות ברית הוא מלכות עטרת יסוד כמ"ש ברע"מ בראשית, וכאן הוא תחת יסוד אבל שם ע"ג יסוד (יהל אור).

⁴⁹¹⁷ שס"ת הוא בדרגא דיסוד (יהל אור).

⁴⁹¹⁸ תגא הנ"ל (יהל אור).

⁴⁹¹⁹ דאית (יהל אור). ר"ל בעולם הזה היא למטה נקודה תחת ס"ת, ונקודין משמשינ לאותיות, ולפיכך יש תשמיש בעלמא הדין. אבל בעולם הבא הוא תגא ותגא אין משמשינ לאותיות, לפיכך אין תשמיש שם, ולפיכך דאשתמיש בתגא חלף, נטרד מעולם הבא שאין שם שימוש כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹²⁰ דאיתייהבית מבינה, אבל בע"פ אמרו, מלכות תורה שבעל פה (יהל אור).

⁴⁹²¹ תגין (דפ"ו).

⁴⁹²² כמ"ש (נדדים סב ע"א) המשתמש בכתרה של תורה וכו' (יהל אור).

⁴⁹²³ שהוא ס"ת (יהל אור).

ספר שמות

מכירים בדברים הללו, שאין ילוד אשה אחר, פרט לך, שיכול לדבר אותם. ודאי שהדברים הללו מעידים בך, שאתה הוא שנאמר בו "פה אל פה אדבר בו", אין לעכב את אליהו אליך, אלא לפייס את הקדוש ברוך הוא, שיוריד אותו אליך מלא עושר ומלא סגולות אליך.	במלין אלין דלית ילוד אשה אחרא בר מינדך יכול למללא לון ודאי מלין אלין קא סהדין בך דאנת הוא דאתמר ביה (במדבר יב ח) פה אל פה ⁴⁹²⁴ אדבר בו לית לעכבא לאליהו גבך אלא לפייסא ליה לקודשא בריך הוא לנחתא ליה לגבך מליא עתרא מלייא סגולות לגבך:
רועה הנאמן עבד נאמן, אליך עבד עברי "העניק תעניק לו". "העניק" לו, "תעניק" לבניו, בדברים הגנוזים הללו. "ומגרנך", גרנה של התורה שלך. "ומיקבך", בגורן ויקב הפסוק מדבר, כמו שבארו בעלי המשנה, בפסולת גורן ויקב הפסוק מדבר.	רעיא מהימנא עבד נאמן לגבך עבד עברי (דברים טו יד) הענק תעניק לו הענק ליה תעניק לבנוי במלין גניזין אלין (שם) ומגרנך גרנה של תורה דילך מיקבך ⁴⁹²⁵ ובגרן (גרן) ויקב ⁴⁹²⁶ קרא ממלל כמה דאוקמוה [מארי מתניתין בפסולת ובגרן] (מכל מקום בפסולת גרן) ויקב הכתוב מדבר:
יק"ב, י"חוד ק"דשה ב"רכה של הקדוש ברוך הוא, וזו השכינה שהיא ברכה של הקדוש ברוך הוא מימין, והיא קדושה משמאלו, והיא יחודו באמצע, וכך עולות אותיותיו של הקדוש ברוך הוא, יב"ק כמו	יק"ב ⁴⁹²⁷ י"חוד ק"דושה ב"רכה דקודשא בריך הוא ודא שכינתא דאיהי ברכה דקודשא בריך הוא ⁴⁹²⁸ מימינא ואיהו ⁴⁹²⁹ קדושה משמאליה ואיהו ⁴⁹³⁰ יחודיה באמצעיתא וקודשא בריך הוא הכי וסלקין (סלקן ליה) אתווי דיליה יב"ק ⁴⁹³¹ כגוונא
קמז/ב	קמז/ב
זה הקב"ה, בחשבון יב"ק.	דא הקב"ה [בחשבון] יב"ק:
ומי שהוא בק"י בהלכה שלו, שהיא השכינה, הקדוש ברוך הוא עמו, שבשבילה לא יזוז ממנו לעולם, שיש הלכה שהיא נערה שלה, מצד של נער, ובגללה נאמר, הלכה כפלוגי. אבל ההלכה שלך, רועה הנאמן, היא שנאמר בה, הלכה למשה מסיני מפי הגבורה נתן	ומאן דאיהו בקי ⁴⁹³² בהלכה דיליה דאיהי שכינתא קודשא בריך הוא [איהי עמיה בגינה] (עמיה דבגינה) לא יזוז מניה לעולם דאית הלכה ⁴⁹³³ דאיהי נערה דיל(יה) מסטרא דנער ובגינה אתמר הלכה [כפלוגי] (כפלים) אבל

⁴⁹²⁴ ר"ל שכינה עילאה ותתאה, לפי שכל המאמר סובב עליהן, וכן מאמר הנ"ל דעבד עברי, שני מדרגות של העבדים, דצדיק הוא בשכינתא, כמ"ש דבעלמא דין כו' שהוא מלכות, ולפיכך אמר שם פי שכינתא כו' (יהל אור).

⁴⁹²⁵ ומיקבך (דפ"ו).

⁴⁹²⁶ ג"ל שצ"ל בפסולת גרן כו' ור"ל אותה שנחצב' מגרן ויקב והיא השכינה כמ"ש (יהל אור).

⁴⁹²⁷ קיט ע"א רסב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹²⁸ וכן בפרשת עקב רעב ע"ב (לש"ו).

⁴⁹²⁹ ואיהי (דפ"ו).

⁴⁹³⁰ ואיהי (דפ"ו).

⁴⁹³¹ ג' שמות הנז' שהם אהיה הויה אדני, והם בגימ' יב"ק (זהר ח"ג רטז ע"ב), וז"ס ויעבר את מעבר יב"ק, כי דרך ג' שמות אלו עובר ונמשך השפע מתחילת האצילות עד סופו (שעה"כ ח ע"ד), ענין גרון, הנה נתבאר אצלינו כי הוא ג"פ יב"ק, שהוא בחינת המוחין דקטנות שהם שם אלקים, ובחינת המוחין דגדלות הנקרא שם הויה. ובהיותם מתלבשין ביחד זב"ז בתוך הגרון, שהוא מעבר צר, אז נקרא הגרון מעבר יב"ק, שהוא מעבר של שם הויה ואלקים שעולים בגימ' יב"ק (שעה"כ כא ע"ב), הנקודות דמלך מלך מלך הוא גימטריא קי"ב, שהוא סוד יב"ק, יחוד ברכה קדושה, שהם בדעת, כי הדעת שהוא הקו האמצעי שם הוא היחוד, והוא כולל הב' קוין דימין ושמאל שהם ברכה וקדושה, וכמ"ש בפ' משפטים (דף קטז סע"א) ופ' עקב (דף רעב ע"ב) ובכ"מ בזוהר ותיקונים, וע' רע"מ פנחס (דף ריז רע"א). וכן הוא גימטריא הו"ה אלהים, שהוא כללות החו"ג, שהם בדעת (ביאורים ח"א נה ע"ג).

⁴⁹³² בקי"י (דפ"ו).

⁴⁹³³ דאית הלכות – ר"ל הלכות פסוקות שהן מסטרא דנער (יהל אור).

ספר שמות

לך הקדוש ברוך הוא את בתו.	הלכה דילך רעיא מהימנא איהי דאתמר בה הלכה למשה מסיני מפי הגבורה ⁴⁹³⁴ יהיב לך קודשא בריך הוא ברתא דיליה:
ולכן על הלכות אחרות נאמר "רבות בנות עשו חיל", על הלכה שלך, נאמר "ואת עלית על כולנה", שהתגברת על כולם בגבורה "ה' עמך גיבור החיל, נתקן בך, והשלים בנין המלך, והוא בונה בנינו על פיך, ועל ידך אשריך.	ובגין דא על הלכות אחרנין אתמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל (ואת עלית על כלנה) על הלכה דילך אתמר ואת עלית על כלנה [דאתגברת] (דאת גברת) על כלנה בגבורה (שופטים ו יב) יהו"ה עמך גבור החיל ⁴⁹³⁵ [אתתקן ⁴⁹³⁶] אתקנין בך ואשלים בניינא דמלכא [דאיהו הוא] וואיהו [דאיהו] בני בנייניה על פומך [ועל ידך זכאה חולקך]:
פתח הרועה הנאמן ואמר "המלאך הגואל אותי מכל רע", שהיא השכינה, שנאמר בה "ויסע מלאך האלהים", יברך אתכם בעולם הבא. "וידגו לרב בקרב הארץ", בעולם הזה, שתהיה שליטתכם בשני עולמות, שאתם חיים, שמי שהוא מהעולם הזה נקרא חי, כנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה" חיים שם, חיים כאן.	פתח רעיא מהימנא ואמר (בראשית מח יד) המלאך הגואל אותי מכל רע דאיהי שכינתא ⁴⁹³⁷ דאתמר בה (שמות יד יט) ויסע מלאך האלהים ⁴⁹³⁸ יברך לכו בעלמא דאתי ⁴⁹³⁹ וידגו לרב בקרב הארץ ⁴⁹⁴⁰ בעלמא דין ⁴⁹⁴¹ למהוי שלטנותכון ⁴⁹⁴² בתרין עלמין דאתון חיין דמאן דאיהו מעלמא [דאתי] (דא חי) אתקרי [ע"ש דאתמר בה ⁴⁹⁴³] (כמה דכתיב) (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה חיים תמן חיים ⁴⁹⁴⁴ הכא:

⁴⁹³⁴ ר"ל, מלכות מסטרא דגבורה נחצבת, דתורה שבכתב מסטרא דחסד, ושבע"פ מסטרא דגבורה (יהל אור).

⁴⁹³⁵ ר"ל, שהוא גבור, על הבנות עשו חיל (יהל אור).

⁴⁹³⁶ שגבורה נתקן ע"י (יהל אור). אתתקף (דפ"ו).

⁴⁹³⁷ היא שכינה ונקראת מלאך כדפי' בינוקא, שהיא שלוחא מאבא ואימא להנהגת התחתונים, והיא נקראת שמיר"ה מפני שהיא נמצאת עם ישראל בגלותו לשומרם, מפני שעל ידה אין קלי' שולטות בישראל, גם היותם משוקעים בעמקי הבור, וזהו שאמר "הגואל אותי מכל רע" (אור יקר). עי' הלש"ו בספר הביאורים (ח"ב ע ע"ג) כל אור תחתון הוא בבחי' מלאך לאור העליון וכנודע בסוד המלאך הגואל.

⁴⁹³⁸ הרע"מ פירש על גאולת מצרים, וזהו שאמר "ויסע מלאך האלהים", ירצה הבינה, והיא שליח מהבינה אימא כדפי', ולכך יש לה כח לברך בעלמא דאתי (אור יקר)

⁴⁹³⁹ שהוא גן עדן עליון למטה מכסא הכבוד מושפע מהבינה על ידי המלכות (אור יקר). שבינה משם הברכה שהיא נקראת ברכה (יהל אור)

⁴⁹⁴⁰ אין ברכה זו גמשת בבנים כדגים עם היות שזה תועלת לצדיק עסק בניו ובניו במצוות ובתורה והוא למעלה מתעטר עכ"ז נ"ל הכוונה באומרו "וידגו" כדפירשו בתיקו"ז דתלמידי חכמים בימא דאורייתא כנוני ימא, ועתה שהיה עיקר כוונת קיבוצם ורשות הניתן להם להיותם מחברים חיבור זה והיותם מתגלים למטה אל התחתונים בישיבת רשב"י וחבריו לעשות סעד וסמך לשכינה בגלותה ועזרתם למעלה בסודות התורה דהיינו שירבו כדגים בים התורה וזהו שאמר "וידגו לכון וכו'" (אור יקר).

⁴⁹⁴¹ בסוד הנשמות שהם יורדות ומתלבשות בעולם הזה וכו' בקלין דאורייתא (אור יקר). וזהו בקרב הארץ (יהל אור).

⁴⁹⁴² כמ"ש (יבמות צו ע"ב וש"מ) אגורה באהלך עולמים, וכי אפשר לדור בב' עולמים כו' [אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז]. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר] שהוא חי בקבר וזהו בקרב הארץ בתוכה (יהל אור).

⁴⁹⁴³ ר"ל כי חיים בבינה כידוע (יהל אור).

⁴⁹⁴⁴ ר"ל לכך נאמר חיים לשון רבים (יהל אור).

ספר שמות

מה דלאו הכי מאן דאיהו⁴⁹⁴⁵ מלובש באלין קליפין דעור ובשר ועצמות וגידים דגופא שפלא דרוחא הוא [מת תמן מה מיתא] ומית תמן מה מיתא [מיתה הוא מיתה] תמן מה מיתא לא חמי ולא שמע ולא ממלל ולית ליה תנועה בכל אברין דיליה הכי רוחא לא חזא דלעיל מניה דאתמר באורייתא עליהו דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.	מה שאינו כך, מי שהוא מלובש בקליפות הללו, של עור ובשר ועצמות וגידים של הגוף השפל, שהרוח מתה שם. מה המת לא רואה ולא שומע ולא מדבר, ואין לו תנועה בכל איבריו, כך הרוח לא רואה למעלה ממנה, שנאמר עליהם בתורה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים.
ודכמה [וכמה] מלאכין אזלין עמיה דאתמר בהון [תהלים צא יא] כי מלאכיו יצוה לך ולית ליה רשו בהאי גופא לאסתכלא בהון ולמשמע בקליהון דאינון [חיון דאשא⁴⁹⁴⁶ ממללן ומקדשן ומברכן ומיחדן] [אשא דחיון ממללן ומקדשן ומיחדן ומברכן] לקודשא בריך הוא עם ישראל כחדא כל שכן [לושכינתא] דאיהו עליהו כל שכן קודשא בריך הוא דאיהו לעילא מן שכינתיה [דבה] [דביה] מקבל צלותין דישאל:	שכמה מלאכים הולכים עמו, שנאמר בהם "כי מלאכיו יצוה לך", ואין לו רשות בגוף הזה להסתכל בהם ולשמע בקולם, שהם חיות של אש, מדברות ומקדשות ומברכות ומיחדות את הקדוש ברוך הוא עם ישראל כאחד. כל שכן את השכינה, שהיא עליהם, כל שכן הקדוש ברוך הוא, שהוא מעל לשכינתו, שבה הוא מקבל את תפלות ישראל.
ובגין חובין הוו מתלבשין באלין קליפין וכגוונא [דגוונא] דאדם⁴⁹⁴⁷ [דחובי אבהתהון⁴⁹⁴⁸ בידיהון והאי איהו דאוקמוה מארי מתניתין כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם ובגין אלן קליפין דחובין אמר קרא [ישעיה נט ב] כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם ובגין אלן קליפין קודשא בריך הוא מתכסיא בכמה גדיפין⁴⁹⁴⁹ דאתמר בהון [שם ו ב] [בשתים יכסה פניו] ובשתים יכסה רגליו וגו':	ומשום החטאים היו מתלבשים בקליפות הללו, כמו שאדם שחטאי אבותיהם בידיהם, וזהו שבארו בעלי המשנה, כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם. ומשום הקליפות הללו של החטאים, אמר הפסוק "כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם", ובשביל הקליפות הללו הקדוש ברוך הוא מתכסה בכמה כנפים, שבהם נאמר "בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו וגו'".
לעתיד לבא [שם ל ב] ולא יכנף⁴⁹⁵⁰ עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך⁴⁹⁵¹ [ודאתון] [ואתון] בהאי עלמא דלית לכון קליפין ועורין אית לכון רשו לאסתכלא בבני עלמא ובני עלמא לית⁴⁹⁵² לון רשו לאסתכלא בכו ובגין דא עלייכו אתמר	לעתיד לבא "ולא יכנף עוד מוריך" והיו עיניך רואות את מוריך", שאתם בעולם הזה, שאין לכם קליפות ועורות, יש לכם רשות להסתכל בבני העולם ולבני העולם, אין להם רשות להסתכל בכם, ולכן עליכם נאמר, שאתם חיים

⁴⁹⁴⁵ ר"ל בגוף (יהל אור).

⁴⁹⁴⁶ ר"ל שאמרו שהמלאכים נקראו חשמ"ל, חיות אש ממללות, והן הולכין עמו ואינו שומר קולם בעודו מלבוש בגוף (יהל אור). פא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁴⁷ ר"ל שנתלבש בכתנות עור (יהל אור).

⁴⁹⁴⁸ ר"ל מעשה אדם הראשון, שמרכיבין טוב ברע בעונותם, והוא עץ הדעת טו"ר, ולפיכך אינו זוכין לידי עץ החיים (יהל אור).

⁴⁹⁴⁹ ר"ל שרפים עולם המלאכים שמשיגין משם ידיעתו (יהל אור).

⁴⁹⁵⁰ לשון כנפיים (יהל אור).

⁴⁹⁵¹ הבינה אשר היא העולם של האצילות כנז', והוא כולו אלהות גמור, אשר לית מחשבה תפיסא ביה, ולא אתגליא אלא רק לעתיד, וכמו שאמרו במדרש הנעלם (תולדות דף קלה ע"א) ביומא דיחדי קב"ה בעובדיו זמינין אינון צדיקייא למינדע ליה בלבהון, וכדין יסגי סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא הה"ד ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה. וכן נאמר [ישעיה ל ב] ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך, וכמ"ש בזה"ק (משפטים דף קטז ע"ב, ופנחס דף רכב ע"ב), לכן משום כ"ז נקרא בינה בשם עלמא עלאה ובשם עלמא דאיתי ובשם עלמא דאתכסיא (ביאורים ח"א נט ע"ד).

⁴⁹⁵² "ס"א לית אית" דפ"ו.

ספר שמות

ועולמכם הוא עולם החיים. אבל העולם השפל, הוא עולם המתים, שכל אלהות של אומות העולם, מבלעדי ה' כולם מתים.	דאתון חיין ועלמא דלכון עולם החיים אבל עלמא שפלא דא עולם המתים [דכלהון מתים נ"א דכל ימות דאומין דעלמא] וכל אלהות דעלמא מלעבדי יהו"ה (דאלהות מבלעדי יהו"ה) כלהון מתים:
אמר לו רבי שמעון, רועה הנאמן, עם כל זה שאתה לא יכול להסתכל בבני העולם הבא בעינים ולא במלאכים, כל שכן בקדוש ברוך הוא ושכינתו. אבל בעין השכל של לבך, אתה רואה את כל בני העולם הבא ובמלאכים ובקדוש ברוך הוא ושכינתו שמקיפים אותך, ולכן אמר שלמה שנאמר בו "ויחכם מכל האדם" "ולבי ראה הרבה חכמה ודעת".	אמר אליהו רבי שמעון (בוצינא קדישא) [רעיא מהימנא] עם כל דא דאנת ⁴⁹⁵³ לא ויכיל לאסתכלא (אסתכלת) בבני עלמא דאתי בעיינין ולא במלאכייא כל שכן בקודשא בריך הוא ובשכינתיה אבל בעין השכל דלבך את חזי ובכלא (דכלא) בבני עלמא דאתי ובמלאכין ובקודשא בריך הוא ושכינתיה דסחרין לך ובגין דא אמר שלמה ⁴⁹⁵⁴ דכתיב ביה (מ"א ה יא) ויחכם מכל האדם (קהלת א טז) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת:
אבל בנבואה, אין לכם רשות להסתכל בו, כל שכן נביא בעין השכל, אלא בעינים שהיא מראה העינים, זהו שנאמר "במראה אליו אתודע", ועוד בחזיון לילה, מראה ביום. חזיון בלילה והכל בעינים ולא בעין השכל של הלב, והעינים הן שני סרסורי הלב ומשמשים שלו, והוא מלך אליהם, ולכן חכם עדיף מנביא, וכך הם שתי האזנים שני שמשי הלב.	אבל בנבואה ⁴⁹⁵⁵ לית [לכו] (ליה) ⁴⁹⁵⁶ רשו לאסתכלא ביה [כ"ש] נביא ⁴⁹⁵⁷ בעין השכל אלא בעיינין ⁴⁹⁵⁸ דאיהי מראה וחזיון דעיינין הדא הוא דכתיב (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע ועוד בחזיון לילה מראה ביממא חזיון בליליא וכלא בעיינין ולא בעין השכל דלבא ועיינין אינון ⁴⁹⁵⁹ תרי סרסורי דלבא ומשמשיין דיליה ואיהו מלכא (בינייהו) [לגבייהו] ובגין דא חכם עדיף מנביא והכי הוא תרין אודנין תרין שמשי דלבא:
לכן פרשוה רבותינו, הלב רואה והלב שומע, ולא עוד אלא שנאמר בלב, הלב מבין הלב יודע "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", הרי חכמה ותבונה ודעת בלב, שבהם נעשו שמים וארץ ותהומות, ובהם נעשה המשכן,	ובגין דא אוקמוה רבנן הלב רואה והלב שומע ולא עוד אלא דאתמר בלב הלב מבין הלב יודע (שמות לא ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה הרי חכמה ותבונה ודעת בלבא דבהון אתעבידו שמיא וארעא ותהומין ובהון אתעביד משכנא:
ק"ו/א	
זהו שנאמר "ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת", מה שאין כל זה בעינים.	הדא הוא דכתיב (שם לא ג) ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת מה דלית כולי האי בעיינין:

⁴⁹⁵³ ר"ל בחיך שאפילו מרע"ה אין יכול לראות בעין הגשמי בחייו, מ"מ חילוק בינו לשאר בני אדם, שמ"מ ראה בעין השכל את הכל כמש"ו (יהל אור).

⁴⁹⁵⁴ ר"ל ראה שבעין השכל שייך ראה לחכם (יהל אור).

⁴⁹⁵⁵ ר"ל מצד החכמה יכול להסתכל אבל מצד הנבואה אין יכול להסתכל אפילו בעין השכל ולפיכך חכם עדיף מנביא כמש"ו (יהל אור).
⁴⁹⁵⁶ לכו (דפ"ו).

⁴⁹⁵⁷ ר"ל כ"ש שאר נביאים שאין יכולין להסתכל בעין השכל, ואמר כ"ש נביא, ר"ל נביא לבד שאפילו בעין השכל דחכמה לא השיגו וכ"ש בנבואה (יהל אור).

⁴⁹⁵⁸ ר"ל ומה שראו הנביאים מראות בעיינין הגופניים ראו, ולא שראו ראה ממש שאפילו מרע"ה לא ראה כלל בעיינין כנ"ל, אלא בחזיון דעיינין כמ"ש שראו באספקלריא דלא נהרא, אבל מרע"ה לא ראה כלל בחזיון, כמ"ש שראה באספקלריא דנהרא, לפיכך לא ראה כלל בנבואה וז"ש כי לא יראני וכו' (יהל אור).

⁴⁹⁵⁹ והוא ראה שראיית הלב משובח מראיית העין (יהל אור).

ספר שמות

ורעיא מהימנא מאן דכולי האי בלביה יתיר חזי מן נביא כל שכן מחשבתא דילך⁴⁹⁶⁰ דלית לה סוף ובה תסתכל⁴⁹⁶¹ בהווא דלית ביה סוף מה דלא⁴⁹⁶² הוה לך רשו בקדמיתא לאסתכלא בעיינין⁴⁹⁶³ הדא הוא דכתיב (שם לג כג) וראית את אחורי ופני לא יראו⁴⁹⁶⁴:	ורועה הנאמן, מי שכל זה בלבו רואה יותר מנביא, כל שכן מחשבתך, שאין לה סוף, ובה תסתכל באותו שאין לו סוף, מה שלא היתה לך רשות בראשונה להסתכל בעינים, זהו שנאמר "וראית את אחורי ופני לא יראו".
אלין טפשי⁴⁹⁶⁵ דלכא אינון מתין וסומין באלין קליפין אבל לגבך⁴⁹⁶⁶ לאו אינון⁴⁹⁶⁷ חשיבין כלום ולא מפסיקין בינך ולבין (ובין) קודשא בריך הוא ושכינתיה וכלו (דכל) בני עלמא דאתי⁴⁹⁶⁸ ומלאכין⁴⁹⁶⁹ [דחכין] ייעולו (ו) לגבך באינון חלונין⁴⁹⁷⁰ דעיינין ואודנין [ונוקבין] (דנוקבין) חוטמא [ופומך] (ופומא) כמלכא דייעול [באתכסייא] לחדרי חדרים⁴⁹⁷¹ למללא עם בריה ובגין דא מצלין ישראל ביה בצלותא [דלהון אתה] חופש כל חדרי בטן ורואה (ובוחן) כליות ולב ואין (ואין כל) דבר נעלם ממך:	טפשי הלב הללו הם מתים ועורים בקלפות הללו, אבל אליך אינם חשובים לכלום, ואינם מפסיקים בינך לבין הקדוש ברוך הוא ושכינתו. וכל בני העולם הבא והמלאכים, שכן יכנס אליך באותם חלונות של העינים והאזנים ונקבי החטם והפה, כמו מלך שנכנס בכסוי לחדרי חדרים לדבר עם בנו, ולכן מתפללים ישראל בו בתפלתם, אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב ואין כל דבר נעלם ממך.
[והרי איהו רזא] (והיינו) דאמר שלמה (שיר ב ט) משגיח מן החלונות וגו' ואלין אינון חלונות דעיינין ואודנין ונוקבי חוטמא ופומא [באלין] (ואלין) שבעה נוקבין נשמתיה [נ"א נשמתא] סליקת בשבעה מיני בוסמין והכי צלותא סליקת באלין ושבעה בוסמין דאינון (שם ד יד) נרד וכרכם⁴⁹⁷² קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים בהווא זמנא דצלותא הכי סליקת מקטרת מר (ולבונה) וכו' הקדוש ברוך הוא שאיל עלה (שם ג ו) מי זאת עולה מן המדבר מקטרת מר ולבנה וגו' מי זאת	והינו מה שאמר שלמה "משגיח מן החלונות וגו'", ואלה הם החלונות של עיניים ואזנים ונקבי החטם והפה, בשבעת הנקבים הללו עולה הנשמה בשבעה מיני בשמים. וכך התפלה עולה בשבעה הבשמים הללו, שהם "נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים", באותו הזמן שהתפלה עולה כך "מקטרת מר וכו'", הקדוש ברוך הוא שואל עליה "מי זאת עלה מן המדבר וגו'", "מקטרת מר ולבנה וגו'", "מי זאת", ודאי מצד של מ", היא ודאי בינה, כלולה משבעה מיני

⁴⁹⁶⁰ המתפשטת בכל מחשבות החכמים הנמצאים בגוף (אור יקר).

⁴⁹⁶¹ ר"ל בעין השכל דחכמתו אסתכל בחייו (יהל אור).

⁴⁹⁶² ר"ל אע"פ שבעיינין לא יכול להסתכל ואמר בקדמיתא לאפוקי לאחר פטירתו כידוע (יהל אור).
⁴⁹⁶³ כלומר ענין זה רשאי בהשגת העיון המחקרי בתורה, ואינו רשאי בהשגה הנבואית "וראית את אחורי", השיג הדברים המשתלשלים ממני ממדרגת הנבואה ולמטה, אמנם פני שהם מעלות המתעלות על מדרגת הנבואה וכל שכן בסבתם (אור יקר).

⁴⁹⁶⁴ וזהו שתרגם "ותחזי ית דבתרא" (אור יקר).

⁴⁹⁶⁵ כלומר אם יש לך לגנות הגשמות הוא דווקא בעמי הארץ (אור יקר). ר"ל אע"פ שמשה רבינו ע"ה מתעלם בכל ישראל, מ"מ טפשין שבהן אין מעכבין אותו שלפי רוב גדולתו אין חשובין כנגדו להפסיק כמו קליפה קטנה על אדם גדול (יהל אור).

⁴⁹⁶⁶ שהם תלמידי חכמים שאתה מתפשט בהם אין החומר מפסיק שהם הקלי' (אור יקר).

⁴⁹⁶⁷ ואינם מונעות ההשגה בקב"ה הת"ת ושכינתיה מלכות (אור יקר).

⁴⁹⁶⁸ נשמות חצובות מתחת כסא הכבוד דהיינו בהיכל קודש הקדשים (אור יקר).

⁴⁹⁶⁹ הם הנוצרים ממטטרון ולמטה עד סוף היכל לבנת הספיר (אור יקר).

⁴⁹⁷⁰ ר"ל במילולו וראייתו וכל שימושיו בז' נקבים שריא שכינתא וכל משריין (יהל אור).

⁴⁹⁷¹ אל תוכיות הלב, והנביא הוא יוצא בכח הראות חוץ מגופו ורואה, והחכם דרך מה שרואה ושומע ומריח ומדבר משיג בהשכלת הלב, דהיינו שיכנס אליו בשכל ההשגה והוא השגה פנימית (אור יקר).

⁴⁹⁷² וראשי בשמים לא חשיב שהוא כלל כל הבשמים והוא בג"ר, כח"ב, שהן ראשים, והן כלל כל האצילות כידוע (יהל אור).

ספר שמות

בשמים. ודאי מסטרא דמ"ן (דמי) איהו ודאי בינה כלילא משבעה מיני בוסמין:	
ודא קריאת שמע כלילא מחמשיין תרעין דאינון כ"ה כ"ה כלילא משבעה ברכאן בשחר שתים לפנייה ואחת לאחריה ובערב שתים לפנייה ושתיים לאחריה ואינון (ד"ה א כט יא) הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד עד לך יהו"ה הממלכה דאיהי מלכות ודאיהי כלילא מתלת⁴⁹⁷³ בוסמין מקטרת מר דא כתר⁴⁹⁷⁴ ולבונה דא חכמה מכל אבקת רוכל⁴⁹⁷⁵ דא בינה קום אשלים [פקודין] (פקודא) דמרך:	וזו קריאת שמע, כלולה מחמשים שערים, שהם כ"ה כ"ה, כלולה משבע ברכות, בשחר שתים לפנייה ואחת לאחריה ובערב שתים לפנייה ושתים לאחריה, והם הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד עד לך ה' הממלכה שהיא מלכות, שהיא כלולה משלשה בְּשָׁמִים, מקטרת מר זה כתר, ולבונה זו חכמה, מכל אבקת רוכל זו בינה, קום והשלם את מצוות רבונך.
לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו' אחרי רבים להטות (שמות כג ב) אחרי רבים להטות לית רבים פחות משלשה⁴⁹⁷⁶ ואי לית בית דין⁴⁹⁷⁷ בשלשה לית להטות בתר דיניה⁴⁹⁷⁸ בית דין שכינתא בשלשה תלת חיון⁴⁹⁷⁹ דמרכבתא דיל(י)ה ואיהי דין תורה⁴⁹⁸⁰ דין אמת⁴⁹⁸¹ עמודא דאמצעיתא וכל דיין דלא דן דין אמת לאמתו [דאיהו אמת] (דא איהו) כאילו אשליט סמא"ל בעלמא (דניאל ח יב) ותשלך אמת ארצה ואפיל שכינתא עמיה ויקים גיהנם בת זוגיה דסמא"ל עם סמא"ל באתר דדין אמת יוקים שפת שקר⁴⁹⁸² דין אמת עמודא דאמצעיתא שפת שקר גיהנם וסמא"ל⁴⁹⁸³:	"לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו' אחרי רבים להטות". אחרי רבים להטות, אין רבים פחות משלשה, ואם אין בית דין בשלשה, אין להטות אחר דינו. בית דין, שכינה בשלשה, שלש חיות המרכבה שלה, והיא דין תורה, דין אמת, העמוד האמצעי. וכל דין שלא דן דין אמת לאמתו, זהו כאלו השליט את סמא"ל בעולם. "ותשלך אמת ארצה", והפיל עמה את השכינה, ויקים את גיהנם, בת הזוג של סמא"ל עם סמא"ל, במקום של דין האמת. יקים שפת שקר, דין אמת, עמוד האמצעי, שפת שקר גיהנם וסמא"ל.
ובגין דא כד דיין דן דין גיהנם פתוחה לפניו משמאלו בת זוגיה דסמא"ל וחרב על צוארו	ולכן כשדיין דן דין, גיהנם פתוחה לפניו משמאלו, בת זוגו של סמא"ל, וחרב על צוארו, מלאך המות, סמא"ל

⁴⁹⁷³ קאי על בינה שהיא ג"כ כלילא מתלת (יהל אור).

⁴⁹⁷⁴ אע"ג דמור ולבונה קא חשיב למעלה בז"ת היינו מצד שרשם בג' ראשונות (יהל אור).

⁴⁹⁷⁵ שהיא כלל כלילא כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁷⁶ כי כשאומר ימים שנים וכן כל לשון רבים שמורים על הפעולה כגון אם יאמרו אחריהם להטות
היו שנים אמנם אומרו אחרי רבים הוסיף אחד והם ג' וכן ימים שנים רבים ג' (אור יקר).

⁴⁹⁷⁷ ר"ל ז"ש אחרי רבים דווקא להטות (יהל אור).

⁴⁹⁷⁸ שאין נקראים בית דין אלא ג', והענין כי הם ג' חיות ששכינה שוכנת עליהם כאומרו ופני אריה,
ופני שור, ופני נשר, ועליהם שכינה, דכתיב ודמות פניה פני אדם, דהיינו שכינה שעליהם, שהיא
נקראת אדם ודאי (אור יקר).

⁴⁹⁷⁹ ר"ל חג"ת והיא חיה רביעית פני אדם דכליל כל תלת חיוון וזהו כלל ב"ד (יהל אור).

⁴⁹⁸⁰ ועם הת"ת שהוא תורה שניהם דין תורה והיינו נמי דין אמת (אור יקר). ר"ל שהיא דין של
עד"א שנקרא אמת לכך צריך משפט אמת (יהל אור).

⁴⁹⁸¹ אמת – ת"ת, דין – היא בעצמה, והכל תלוי בג' שכל מקום ששם שלשה שכינה שם, וכל מקום
ששכינה שם ת"ת שם כי הג' שיושבין נעשים מרכבה לג' חיות ובהיותם עוסיקם בדין תורה מושכים
שם שכינה ות"ת וכן דין אמת כדפי' (אור יקר).

⁴⁹⁸² הם נגדיים לדין אמת, "שקר" סמא"ל, "אמת" ת"ת שפת עם שקר הוא סמאל ובת זוגיה לילית
גיהנם (אור יקר).

⁴⁹⁸³ היינו סם אל דהיינו סם המות אל אחר דהיינו "מלאך המות" והוא ההורג האדם ומושכו
לגיהנם, שהם כחות החיצונים בסוד שבעה מדורין ז' היכלות טמאים (אור יקר). זה לעומת זה נגד
אמת עד"א שקר ס"מ ונגד שכינה גימ' שפ"ה שפת שקר כו' (יהל אור).

ספר שמות

מאחוריו מעל צוארו. וגן עדן פתוח לימינו, ועץ החיים פתוח לפנינו על ראשו.	מלאך המות סמא"ל מאחוריו ומעל (ועל) צואריה וגן עדן ⁴⁹⁸⁴ פתוח לימיניה ועץ החיים ⁴⁹⁸⁵ פתוח לקמיה על רישיה:
אם דן דין שקר, שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו, ואחר כך שורף אותו בגיהנם. ואם דן דין אמת, הקדוש ברוך הוא יכניסו לגן עדן, ומטעים אותו מעץ החיים, שנאמר עליו "ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם", שנברא בתורה, שבה נאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", עץ חיים תפארת, חיים שלו חכמה ובינה, חיי המלך ודאי.	אי דן דינא דשקרא שליט עליה מלאך המות ושחית ליה ולבתר אוקיד ליה [בגיהנם] ואי דן דין אמת קודשא בריך הוא ייעול ליה לגן עדן ⁴⁹⁸⁶ ואטעים ליה [מ]אילנא דחיי [דאמר ביה] [דכתיב עליה] (בראשית ג כב) ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם [דאתברי] [ואתברי] באורייתא דאתמר בה (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה עץ החיים תפארת חיים ⁴⁹⁸⁷ דיליה חכמה ובינה חיי המלך ודאי:
ולעולם דין המלכות הוא דין, והדין בלב, ונאמר בו, הלב רואה. ולכן אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. וכאן אין דיין אלא הקדוש ברוך הוא, מה שעיניו רואות, "כי ה' עיניו משוטטות", "עיניו על דרכי איש".	ולעולם דינא ⁴⁹⁸⁸ דמלכותא דינא ודינא בלב ואתמר ביה הלב רואה ובגין דא אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות והכא לית דיין אלא קודשא בריך הוא מה שעיניו רואות (ד"ה ב טז ט) כי יהו"ה עיניו [נ"א עיני ה'] משוטטות (איוב לד כא) עיניו על (כל) דרכי איש:
ובהן "משגיח מן החלונות", בשבעת נקבי האדם, בשתי עיניים ושתי אזנים ושני נקבי החטם והפה, הרי שבע של האם העליונה. וכך במעשיו הסתכל בשבע מצד השכינה התחתונה, בשתי ידים וצואר שלש וגוף וברית שתיים, הרי חמש שתי רגלים הרי שבע, י"ה יו"ד ה"א בשבע אותיותיו, מסתכל בשבעת נקבי הראש.	ובהן (שיר ב ט) משגיח מן החלונות ובשבע (רזא) נוקבין ⁴⁹⁸⁹ דבר נש בתרין עינין ותרין אודנין ותרין נוקבין דחוטמא ופומא הא שבע דאמא עלאה והכי בעובדוי [נ"א מעיבורו] אסתכל בשבע מסטרא דשכינתא [נ"א דאימא] תתאה בתרין ידין וצואר תלת וגוף וברית תרין הא חמש תרין רגלין ⁴⁹⁹⁰ שבע [הא] י"ה יו"ד ה"א בשבע אתון דיליה אסתכל בשבע נוקבין דרישא:
נקבים על שם נקבה שנקביה פתוחות לקבל ו"ה, וא"ו ה"א, בשבע אותיותיו, מסתכל בשבעה האיברים שלמטה, שהם	קיי/ב
נקבים על שם נקבה דנקביה פתוחות לקבל ⁴⁹⁹¹ [נ"א ומקבלו] ו"ה וא"ו ה"א בשבע	נקבים על שם נקבה דנקביה פתוחות לקבל ⁴⁹⁹² [נ"א ומקבלו] ו"ה וא"ו ה"א בשבע

⁴⁹⁸⁴ המלכות וגן נעול אחותי כלה, כי לבו שהצדיקים באור גן עדן הוא סוד אור המלכות זיו השכינה כנודע (אור יקר).

⁴⁹⁸⁵ סוד כח שבגן עדן שהוא כח נברא בתורה שהוא ג"כ נקראת עץ החיים דהיינו הת"ת העליון ועליו נאמר ולקח גם מעץ החיים וז"ש דאתברי באורייתא עץ החיים הת"ת, פי' עץ הוא הת"ת והוא החיים כלומר ששפע החכמה ובינה בו ששפעם נקרא חיים תרין חיים חיות ואור חכמה וחיות ואור בינה והיינו חיי לשון רבים המלך ת"ת ולהיות הלב בסוד הבינה נאמר וכל הנודר כנודר בחיי המלך וכל סוד הכוונה כי הדן דין אמת לאמיתו שכרו אפילו מחכמה ובינה (אור יקר).

⁴⁹⁸⁶ שהוא היפוך של גיהנם, כי ג"ע הוא נוק' דקדושה, ועץ החיים ת"ת כמס"ו (יהל אור).

⁴⁹⁸⁷ ויקרא נח ע"א תיקון סו ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁸⁸ ראיא שדין במלכות (יהל אור).

⁴⁹⁸⁹ ר"ל שנאמר שבעה עיני ה' כו' וכתיב עיני ה' מושטטות כו' שהוא על המחשבה וז"ש (אבות פ"ב מ"א) דע מה כו' עין רואה וכתיב עיניו על כל דרכי כו' שהוא על המעשה וז"ש וכל מעשיך בספר כו' ובכ"א שבע כנ"ל (יהל אור).

⁴⁹⁹⁰ הא (נוסף בדפ"ו).

⁴⁹⁹¹ ר"ל למה באימא עילאה נוקבין לפי שהיא רחובות נקבים רחבים (יהל אור).

⁴⁹⁹² קאי אלמעלה (יהל אור).

ספר שמות

תקון הגוף שבהם עשית המצוות.	אתוון דיליה אסתכל בשבעה תקונין [נ"א אברין] אתוון ⁴⁹⁹³ דלתתא ⁴⁹⁹⁴ דאינון תקונא דגופא ⁴⁹⁹⁵ דבהון עשיית המצוות ⁴⁹⁹⁶ :
אשתו דומה לגופו, ועל שם המצוות נקראו איברים, על שם השכינה הגוף, שמצד האחר לבושו, שהם עור ובשר, זהו שנאמר "עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תשכנני", במקום שאין שכינה, אותו הגוף לא נקרא אלא לבוש של אדם, שהוא תורה, "זאת התורה אדם כי ימות באהל" "כתפארת אדם לשבת בית" ובמקום ששם מצוה נקרא גוף של אדם, כמו גופי הלכות ופסקי דינים.	אשתו ⁴⁹⁹⁷ כגופו דמיא ועל שם פקודין ⁴⁹⁹⁸ אתקריאו אברים (ו) על שם שכינתא גופא ד[מ]סטרס אחרא לבושא דאינון עור ובשר הדא הוא דכתיב (איוב י יא) עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני באתר דלית שכינתא ההוא גופא לא אתקרי אלא לבושא [לאדם] (דאדם) דאיהו תורה (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל (ישעיה מד יג) כתפארת אדם לשבת בית ובאתר דתמן [נ"א דאדם] מצוה אתקרי גופא דאדם ⁴⁹⁹⁹ כגון גופי הלכות ופס(ו)קי דינין:
הקדוש ברוך הוא שופט, העמוד האמצעי, מצד של הבינה, שהוא (יְהוָה) "נ"א אלהים). דין מצד המלכות. שוטר מצד של צדיק, הוא שליט ליוסף הצדיק, משם "ויוסף הוא השליט", וכל הספירות היו שופטים מצד של האם העליונה, שתפארת שופט, והם שוטרים מצד המלכות, שצדיק משם שוטר ומושל.	קודשא בריך הוא שופט ⁵⁰⁰⁰ עמודא דאמצעיתא מסטרא דבינה ⁵⁰⁰¹ דאיהו [יְהוָה] "נ"א אלהים] (יהו"ה) ⁵⁰⁰² דיין מסטרא דמלכות שוטר מסטרא דצדיק שוטר הוא שליט (מסטרא דיוסף) [ליוסף] הצדיק מתמן ⁵⁰⁰³ (בראשית מב ו) ויוסף הוא השליט וכל ספירין ⁵⁰⁰⁴ אינון שופטים מסטרא דאמא עלאה דתפארת ⁵⁰⁰⁵ שופט ואינון

- ⁴⁹⁹³ "תקונין אתוון" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "אברין".
- ⁴⁹⁹⁴ ושבע אברין אלו הם שבע שבבינה וע"י שבע אותיות שבת"ת דהיינו ו"ה שבשם אסתכל בז' אברין דלתתא שהם בשכינה (אור יקר).
- ⁴⁹⁹⁵ דהיינו גופא דשכינתא שהשכינה עצמה גוף אליו וזהו שאמר אשתו כגופו ושם ו"ה נשמה אל ז' אברים (אור יקר).
- ⁴⁹⁹⁶ עי' ספר הבהיר אות פב: ומאי איברים שבע שיש באדם, דכתיב (בראשית ט' ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם, וכתיב (שם א כ"ז) בצלם אלהים ברא אותו, בכל איבריו ובכל חלקיו, והא אמרינן ו' למה הוא דומה לעוטה אור כשלמה (תהלים ק"ד ה), דהא ו' אינו אלא שש קצות, א"ל ברית מילה וזוגו של אדם חשבינן חד ושתי ידיו שלשה, ראשו וגופו חמשה שתי שוקיו שבעה, וכנגדן כוחותם בשמים דכתיב (קהלת ז' יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים, והיינו ימים (שמות ל"א יז) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ולא אמר בששת ימים מלמד כי כל יום ויום יש לו כחו, ע"כ. סוד מצוה תיקון המלכות שהיא נקראת מצוה והיינו אברים בפרטות בת"ת ובהם רמ"ח מצות רמ"ח אברים בפרטות בתורה שבכתב וקיבוצם יחד נעשה גוף א' בשבעה מדות בשכינה והיינו אשתו כגופו שכללם במלכות גוף ולבוש אל פרטם בת"ת ולפי' על שם פקודין שהם רמ"ח אתקריאו אברים דהיינו בת"ת ועל שם שכינתא שהם נכללים שם יחד ונעשים גוף א' נקראים גופא, והיינו סוד האדם התחתון באבריו, לפי פרטי המצוה יהיה בת"ת כגון בהיותו נותן צדקה המצוה בעצמה פרטית באבר א' מן האברים, אמנם נעשה בכל הגוף, וכן שאר המצות נעשות בכלל כל הגוף והם פרטיות באבר א' ומצד הת"ת הם פרטיות בספירה ידועה בחינה ידועה ומצד המלכות ששם כלל הגוף הם ז' כדפי' (אור יקר).
- ⁴⁹⁹⁷ ר"ל מכאן ששכינה תתאה נקרא גוף (יהל אור).
- ⁴⁹⁹⁸ ר"ל ע"ש התחלקות רמ"ח פקודין נקרא אברים (יהל אור).
- ⁴⁹⁹⁹ שהוא נשמתא דרגא דת"ת כמש"ו ושם מלכות גופא ליה כמ"ש לקמן (יהל אור).
- ⁵⁰⁰⁰ חוזר למעלה, ר"ל שהוא שופט מסטרא דבינה כמש"ו (יהל אור).
- ⁵⁰⁰¹ ר"ל אע"ג דבינה בעולם הרחמים, מ"מ דינין מתערין מסטרא דלמטה וזהו שאותיותיה הוי"ה ונקודותיה אלקים (יהל אור).
- ⁵⁰⁰² קיח ע"א (הערת הזהר).
- ⁵⁰⁰³ "מסטרא דיוסף הצדיק מתמן" מוסגר בדפ"ק.
- ⁵⁰⁰⁴ ר"ל ז"ש שופטים ושוטרים כו' לאשלמא כל ספירין (יהל אור).
- ⁵⁰⁰⁵ ות"ת (יהל אור).

ספר שמות

ומצוה אחר זו היא מינוי שופטים וכו'.	שופטים מסטרא דמלכות [וצדיק] [וצדיק] מתמן ⁵⁰⁰⁶ שוטר ומושל ובפקודא בתר דא מני שופטים וכו' ⁵⁰⁰⁷ :
"מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג וגו' תהרג וגו'", מצוה להשוות בעלי דינים ולהתרחק מדבר שקר, שלא יאמרו משוא פנים. יש בדבר שהקדוש ברוך הוא נאמר בו "אשר לא ישא פנים ול"א יק"ח שח"ד", בסופי תבות אחד. הדין הזה צריך להיות כגון של אחד, שהוא יהו"ה אחד, שלא יקח שוחד, שהוא יהיה בדיוקנו ובדין, להשוות שניהם כאחד. ולא יטה דין לזה יותר מזה, אלא במשקולת אחת, עד שיקבלו הדין, ואחר כך כל אחד נדון לפי מעשיו.	מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג וגו' (שמות כג ז) פקודא להשוות הבעלי דינין ⁵⁰⁰⁸ ולהתרחק מדבר שקר דלא יימרון משוא פנים ⁵⁰⁰⁹ יש בדבר ⁵⁰¹⁰ דקודשא בריך הוא אתמר ביה (דברים י יז) אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד' בסופי תיבות אח"ד האי דיינ צריך למהוי כגוונא דאחד ⁵⁰¹¹ דאיהו יהו"ה אחד דלא יקח שחד ודיהא (דהא) איהו בדיוקניה ⁵⁰¹² ובדינא להשוות תרווייהו [כאחד] ולא יטה דינא לדא יתיר מן דא אלא בתקלא חד עד דיקבלון דינא ולבתר כל חד אתרן כפום עובדיו ⁵⁰¹³ :
ופרשה בעלי המשנה, צדיק יצר הטוב שופטו, רשע יצר הרע שופטו, בינוני זה וזה שופטו. מי שהוא מעץ החיים, אין לו דין כלל, אין לו יצר הרע, וזה צדיק גמור, וזה צדיק וטוב לו, ואין טוב אלא תורה, זהו שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". וצדיק ורע לו, מצד של עץ הדעת טוב ורע. ולמה נקרא צדיק אחר שרע לו, שהוא יצר הרע, אלא משום שטוב שולט עליו, נקרא צדיק ורע לו, שאותו רע הוא תחת רבו.	ואוקמוה ⁵⁰¹⁴ מארי מתניתין צדיק יצר הטוב שופטו רשע יצר הרע שופטו בינוני זה וזה שופטו מאן דאיהו מאילנא דחיי לית ליה דינא כלל לית ליה יצר הרע דא צדיק גמור [ביה] וודא (דא) צדיק ⁵⁰¹⁵ וטוב לו ולית טוב אלא תורה ⁵⁰¹⁶ הדא הוא דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו וצדיק ורע לו מסטרא דעין הרעת טוב ורע ⁵⁰¹⁷ ואמאי אתקרי צדיק בתר דרע לו דאיהו יצר הרע אלא בגין דטוב [צדיק] שליט עליה אתקרי צדיק ורע לו ודההוא רע איהו תחות [רביה]:
רשע וטוב לו. למה נקרא רשע, משום שהוא התעלה להיות ראש ביצר הרע שלו, והטוב הוא תחת רשותו, כמו עבד תחת רבו. ואף על גב שרשע הוא מכתיר את הצדיק, ויכול צדיק גמור להעניש	[רשע וטוב לו אמאי אתקרי רשע בגין דאיהו אסתלק למהוי רישא יצר הרע דיליה ⁵⁰¹⁸ וטוב איהו תחות] רשותיה כעבדא תחות רביה ואף על גב ⁵⁰¹⁹ דרשע איהו מכתיר את הצדיק ויכיל

⁵⁰⁰⁶ של"ת הלא אמר למעלה שוטר מסטרא דצדיק (יהל אור).

⁵⁰⁰⁷ תמצאנו בריש פרשת שופטים דף רעד ע"ב (הגהות הזהר).

⁵⁰⁰⁸ ר"ל שאין הפי' מדבר שקר תרחק שלא יעשה שקר במשפט דא"כ מאי מדבר ומאי תרחק אלא שלא יוציא לעז עליו כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰⁰⁹ ור"ל להשוות כמ"ש (שבועות ל ע"א וע"ש לא ע"א) שלא יהא א' יושב כו' (יהל אור).

⁵⁰¹⁰ "יש בדבר" מוסגר בדפ"ק.

⁵⁰¹¹ ר"ל אחד לשני הבעלי דינים כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰¹² כנ"ל דעד"א אקרי דיין והוא מכריע בין חו"ג ואין נוטה לזה יותר מזה, כן דיינ בין זכאי וחייב, ואח"כ לפי המשפט נוטה אם לחסד או לדין כן הדיין (יהל אור).

⁵⁰¹³ כמ"ש כל באי עולם עוברים כו' וכולם נסקין בסקירה אחת (יהל אור).

⁵⁰¹⁴ זה לראיה שכל א' נידון כפי מעשיו (יהל אור).

⁵⁰¹⁵ כמסקנא דגמ' צדיק וטוב לו כו' (יהל אור).

⁵⁰¹⁶ ר"ל לא טוב ורע בעולם הזה וכמ"ש בזהר, דהרי יעקב צדיק גמור היה וכל ימיו בעאקו אלא על תורתו ונשמתו (יהל אור).

⁵⁰¹⁷ מכרסייא כמש"ו לקמן דשם מורכבין טו"ר וכן צדיק ורע (יהל אור).

⁵⁰¹⁸ "בגין דאיהו אסתלק למהוי רישא יצר הרע דיליה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בגין דיצר הרע אסתלק למהוי רישא דיליה".

⁵⁰¹⁹ דהרע שליט עלי הטוב ועטרה ליה וזהו מכתיר (יהל אור).

ספר שמות

אותו, "גם ענוש לצדיק לא טוב", משום אותו טוב שהוא תחת רגלי הרשע, אין להענישו, שאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצרו, ויהיה עפר תחת רגליו.	צדיק גמור לאענשא ליה (משלי יז כו) גם ענוש לצדיק לא טוב ⁵⁰²⁰ בגין ההוא טוב דאיהו תחות רגלוי דרשע לית לאענשא ליה דאולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצריה ויהא עפר תחות רגלוי:
שמצד של רשע וטוב לו, שוכבת "ותגל מרגלותיו ותשכב", זהו "ושפחה כי תירש גברתה". ומצד של צדיק גמור, שפחה של יצר הרע נקבה של יצר הרע זכר הוא, בגללו נאמר "וכבודי לאחר לא אתן", "והזר הקרב יומת".	דמסטרס דרשע וטוב לו ⁵⁰²¹ שכיבת ^(י) (רות ג ז) ותגל מרגלותיו ותשכב האי איהו (משלי ל כג) ושפחה כי תירש גברתה [ומסטרס דרשע גמור] שפחה [ד]יצר הרע נוקבא [ד]יצר הרע דכר ⁵⁰²² [איהו בגינה] (בגינה) אתמר (ישעיה מב ח) וכבודי לאחר לא אתן ⁵⁰²³ (במדבר א נא) והזר הקרב יומת:
ומצד של צדיק ורע לו, שכינה היא עטרה על ראשו של אדם, ושפחה יצר הרע נכנעת תחת גברתה. ומצד של צדיק גמור, אין זר ואין יצר הרע. ומצד של רשע גמור אין לו חלק בשכינה, שאין חלק לאדם בשכינה, אלא מצד הטוב.	ומסטרס דרשע ורע לו שכינתא איהי עטרה על רישא דבר נש ושפחה יצר הרע אתכפייא תחות גברתה ומסטרס דרשע גמור לית זר ולית יצר הרע ומסטרס דרשע גמור לית ליה חולקא בשכינתא דלית חולקא לבר נש בשכינתא אלא מסטרס דטוב:
ואין כל שכינה שקולות, שהרי שכינה של עץ טוב ורע היא כסא, אבל שכינה של עץ החיים, עליה נאמר "לא יגורך רע", אלא משום שנאמר בה "ומלכותו בכל משלה", מי שפוגם את מקומו, נחשב כאלו עשה קלון למלכה, שקלון המלכה הוא מי שמזלזל במקומה, וקלון המלכה הוא של המלך.	ולית כל שכינתא שקילין דהא שכינתא דואילנא דטוב ורע איהו כרסייא אבל שכינתא דאילנא דחיי עלי ^(י) ה אתמר (תהלים ה ה) לא יגורך רע (אבל) [אלא] בגין דאתמר בה (שם קג יט) ומלכותו בכל משלה מאן דפגים אתר דמלכא [נ"א דילה] ⁵⁰²⁴ אתחשיב כאילו עביד במטרוניתא קלנא דקלנא דמטרוניתא איהו מאן דמזלזל [ב]אתרהא וקלנא דמטרוניתא דמלכא איהו:
כל שכן מי שמעביר אותה ממקומה ושם שפחה במקומה, שבכל מקום שהוא פוגם, המלכה אינה שרויה שם, אלא שפחה, שהיא פגומה, שורה במקום פגום. ופגם של אדם של חטאיו פוגם בכל איבריו, עד שלא מוצאת המלכה מקום לשרות שם, ואין לו תקון	כל שכן מאן דאעבר לה מאתרהא ושוי שפחה באתרהא דבכל אתר דאיהו פגים מטרוניתא לא שריא תמן אלא שפחה דאיהי פגימא שריא באתר פגים ופגימו דבר נש דחובוי פגים בכל אברין דיליה עד דלא אשכחת מטרוניתא אתר לשריא תמן ולית [ליה] תקונא
עד שיחזירנה לכל איבריו.	ק"ח/א
	עד דיחזיר לה על כל אברין [דיליה] (דילה):

⁵⁰²⁰ ר"ל גם ענוש לצדיק לא טוב בשביל דיצר הרע (יהל אור).

⁵⁰²¹ (נ"א שכינתא) נוסף בדפ"ו.

⁵⁰²² ר"ל אמאי קאמינא שפחה דיצר הרע לכן קאמר דיצר הרע כו' (יהל אור).

⁵⁰²³ "וכבוד" שהיא השכינה, "לאחר" שהוא הסט"א כמש"ו דשכינה דאילנא דחיי אין רע נוגע שם (יהל אור).

⁵⁰²⁴ ר"ל בכרסייא וכן בנשמתא כמש"ו ובכ"א כשהנשמה פגומה הכסא ח"ו פגום שמשם נחצבה (יהל אור).

ספר שמות

אמר בוצינא קדישא ⁵⁰²⁵ רעיא מהימנא ⁵⁰²⁶ בגין דא אנת מתמן ⁵⁰²⁷ בחבורא דא ⁵⁰²⁸ דרמ"ח פקודין לאמלכא לקודשא בריך הוא על כל אברים דשכינתא בכל פקודא ופקודא ולית אנת חייש ליקרך זכאה חולקך דכגוונא דאנת [א]מליך ⁵⁰²⁹ לקודשא בריך הוא בכל אברים דשכינתא ⁵⁰³⁰ [דאינון בעלי מדות] ⁵⁰³¹ דכל ישראל ומארי מדות (מארי מארות) אינון אברים דשכינתא הכי עביד קודשא בריך הוא לשריא שמויה עלך וימלכיןך על כל [משריין] עלאין ותתאין ⁵⁰³²:	אמר הנר הקדוש, רועה הנאמן, בגלל זה אתה משם בחבור הזה של רמ"ח מצוות, להמליך את הקדוש ברוך הוא על כל איברי השכינה בכל מצוה ומצוה, ואינך חושש לכבודך, אשרי חלקך, שכמו שאתה ממליך את הקדוש ברוך הוא בכל איברי השכינה, שהם בעלי מדות, שכל ישראל הם איברי השכינה, כך עושה הקדוש ברוך הוא להשרות את שמו עליך, וימליך אותך על כל המחנות העליונים והתחתונים.
קום רעיא מהימנא לסדרא דינין בהלכות נזיקין בסדורא דשמא דא הוי"ה ⁵⁰³³ דאיהו (תהלים סח יח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן דאינון שור נשר אריה אדם ⁵⁰³⁴ דהא מסטרא דימינא ⁵⁰³⁵ דתמן [יהו"ה] ארבע חיוון הכי איהו סדורא דלהון אדם אריה נשר שור ⁵⁰³⁶ וכפום שנויין דהויין הכי איהו תנועה וסדורא דחיוון [וחיוון] דסטרא אחרא דאינון נזיקין דשמאלא	קום הרועה הנאמן לסדר דינים בהלכות נזיקין, בסדור של השם הזה הוי"ה, שהוא "רכב אלהים רבותים אלפי שנאן" שהם שור נשר אריה אדם. שהרי מצד הימין, ששם יהו"ה, ארבע חיות, כך הוא סדורם, אדם אריה נשר שור. וכפי השנויים שמתהווים, כך היא תנועת וסדור החיות. והחיות של הצד האחר שהם נזיקין של שמאל, כך סדורם, שנאן, ולכן ההתחלה שלהם השור קשור

⁵⁰²⁵ כאשר עלה ברצון המאציל להוציאה לחוץ יצאתה לחוץ בסוד חסד שבחכמה והוא בוצינא קדישא סתימא כי שבעת הימים הם בוצינים ז' הנרות וחסד שבהם נמשך מחכמה שהיא קדש. ולפיכך נקראת בוצינא קדישא סתימא כי הוא חסד עליון שבאבא והוא סתום בבחינת כל שאר החסדים שלמטה ממנה וכו' (שער מאמרי רשב"י ז ע"א).

⁵⁰²⁶ ע"י תז"ח א ע"ד: אסתכם קודשא בריך הוא ושכינתה למעבד האי חבורא על יד ההוא דאתגליא וכניס בה עלאין ותתאין לאשכחא בה נחא לשכינתא בגלותא וחירו לה ולבנהא. בהגר"א: ע"י ההוא דאתגליא - ר"ל רעיא מהימנא. ועיי"ש יא ע"א: זאבים דערבוביא מתכנשין בגלותא למיכל עאנא דילך דאתמר בהון (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי. בהגר"א: עאנא דילך - שהוא רעיא דלהון לכך נקרא רעיא מהימנא דמסר את עצמו עליהן כמה פעמים.

⁵⁰²⁷ מתקן (דפ"ו).

⁵⁰²⁸ דרע"מ שחיבר על המצות (יהל אור).

⁵⁰²⁹ ממליך (דפ"ו).

⁵⁰³⁰ כוונה גדולה מכלם והיא הנזכרת בהקדמת ספר התיקונים ובמקומות אחרים רבים כי יכוין האדם שאינו עושה אותה המצוה כעבד המשמש את רבו ע"מ לקבל פרס אלא כבן שכל כונתו לעשות רצון ונחת רוח לאביו שבשמים ואין ענין זה מתקיים אלא במי שיודע כונת התפילה והמצות ומכוין בעשייתם לתקן עולמות העליונים וליחדא שמה דקב"ה עם שכינתיה ואין כונתו לקבל שכר העוה"ז ואף לא לתועלתו הנמשך לו לעוה"ב, וכמ"ש בזהר פרשת משפטים ברע"מ דף ק"ד ע"ב וכו', גם שם דף ק"ח ע"א (שער המצות הקדמה).

⁵⁰³¹ שכל א' גומל חסדים בחסד וכן בשאר המדות בכל רמ"ח אברים (יהל אור).

⁵⁰³² שופטים ער"ה לא יקום עד אחד (הערת הזהר).

⁵⁰³³ ר"ל בצירוף כזה כמש"ו (יהל אור).

⁵⁰³⁴ ר"ת שנא"ן שפשיטותא דנר"ן הוא אדם כידוע, והן רכב אלקים המרכבה, ואמר רבותיים כלפי מ"ש (יבמות סד ע"א ב"ק פג ע"א) שאין השכינה שורה בפחות מכ"ב אלפים, וענינו נגד כ"ב אותיות של התורה, כ"ב צינורות של השכינה (יהל אור).

⁵⁰³⁵ דד' חיות הן ד' אותיות של השם, ולפי הצירוף של השם כן החיוון (יהל אור).

⁵⁰³⁶ אדם אריה נשר שור" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "אריה שור נשר אדם". פיכך הלכות נזיקין מסטרא דשמאלא בצירוף הוי"ה, מתחיל בה' בשמאל הוא שור, נשר כו', ואע"ג דבפ' בא אמר דבשמאל סדורא גבריאל מיכאל אוריאל רפאל, שם הוא בצירוף היר"ה, דשם לא צירף אלא ד' צירופים, רק התחלת השמים, ושאר הג' אותיות הניחן בסדורא דלהון (יהל אור).

ספר שמות

הכי סדורייהו שנאין ובגין דא התחלה דלהון [השור] קשור⁵⁰³⁷ בד' אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער, והסיום שלהם אדם מועד. קום התעורר בדינים.	לארבעה אבות נזיקין, השור והבור והמבעה וההבער, והסיום שלהם אדם מועד. קום התעורר בדינים.
פתח רעיא מהימנא ואמר (שם נא יז) אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. אדני אתוון דינ"א ובגין דא אמרו מארי מתניתין דינ"א דמלכותא דינא כל דינין בהאי שמא אתדנו⁵⁰³⁹ בד' (בה') בג' בד' שכינתא⁵⁰⁴⁰ ס"א בית דין בג' בית דין שכינתא בג' לקבל תלת אבהן [עמודא דאמצעיתא] דיין אמת והוא דיין לדון מסטרא דאדני דתמן איהו⁵⁰⁴¹ דיין אמת ומסטרא דשם אלהים שופט הדא הוא דכתיב (שם עה ח) כי אלהים שופט:	פתח הרועה הנאמן ואמר "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". אדני בהפוך אותיות דינ"א, ולכן אמרו בעלי המשנה, דינא דמלכותא דינא. כל הדינים בשם הזה נדונו, בד' בג' בד' שכינה (בית דין בשלשה בית דין שכינה בשלשה) כנגד שלשת האבות, עמוד האמצעי, דיין אמת, והוא דיין לדון מצד של אדני, ששם הוא דין אמת. ומצד של שם אלהים שופט, זהו שנאמר "כי אלהים שופט".
ומה דינין אינון חד לדון בנזקי שור תניינא לדון בנזקי בור תליתא לדון בנזקי אש רביעא לדון בנזקי אדם ואבתרייהו לדון בדיני ארבע שומרים שומר חנם ושומר שכר⁵⁰⁴² והשואל ונושא שכר [והשוכר] לקבלייהו דינין⁵⁰⁴³ ארבעה [נ"א דין ד' חלוקות] (דין חלוקת) השותפים דין חלוקת קרקעות דיני עבדים ושפחות דיני תובע ונתבע בכמה⁵⁰⁴⁴ מיני תביעות דחיוב ממון וגזל ואבדה או שמזיק לחברו והורגו באחד מארבע מיתות בית דין:	ומהם הדינים, אחד לדון בנזקי שור, שני לדון בנזקי בור, שלישי לדון בנזקי אש, רביעי לדון בנזקי אדם. ואחריהם לדון בדיני ארבעה שומרים, שומר חנם ושומר שכר והשואל ונושא שכר והשוכר, כנגדם דינים ארבעה (דין ד' חלוקת) השותפים, דין חלוקת קרקעות, דיני עבדים ושפחות, דיני תובע ונתבע בכמה מיני תביעות של חיוב ממון וגזל ואבדה, או שמזיק לחברו והורגו באחת מארבע מיתות בית דין.
אדון איהו קודשא בריך הוא באדני לדון בכל מיני דינין לשפחה בישא כי תירש גבירתה (משלי ל כג) ודמינהו (ומינה) כל נזיקין אשתכחו דאינון [כל] מלאכי חבלה דמנייהו⁵⁰⁴⁵ נשמתהון של רשעים כמה דאוקמוה מארי מתניתין⁵⁰⁴⁶ נשמות הרשעים הן הן המזיקים בעולם [מזיקי עולם] אל אחר מזיק גזלן רשע ובת זוגיה סם המות:	אדון הוא הקדוש ברוך הוא, באדני לדון בכל מיני דינים, את השפחה הרעה "כי תירש גבירתה", שממנה כל הנזקים נמצאים, שהם כל מלאכי חבלה, שמהם נשמות הרשעים, כמו שבארו בעלי המשנה, נשמות הרשעים הן הן המזיקים שבעולם, מזיקי העולם, אל אחר, מזיק גזלן רשע, ובת זוגו סם המות.

⁵⁰³⁷ יקשור (יהל אור).

⁵⁰³⁸ ששני פרקים הראשונים מדבר מכלל הד' נזיקין ומסיים באדם מועד כו', אע"ג דסובר הר"מ שמבעה הוא אדם כמש"ל, ומבעה תנא קודם הכל הולך אחר החיתום (יהל אור).

⁵⁰³⁹ (ס"א בה' בד' וכו') נוסף בדפ"ו.

⁵⁰⁴⁰ ור"ל ב"ד הוא שכינה בג' לקבל וכו' (יהל אור).

⁵⁰⁴¹ ר"ל דיין מסטרא דמלכות, ושופט מסטרא דבינה, כמש"ל כי דיין לשון דינא כנ"ל, ובינה נק' אלהים חיים, וז"ש ומסטרא דשם כו' (יהל אור).

⁵⁰⁴² "ושומר שכר" נמחק ביהל אור.

⁵⁰⁴³ ר"ל שע"כ בנזיקין כי ד' שומרים הם ג"כ מאבות נזיקין (יהל אור).

⁵⁰⁴⁴ והוא הכל א', ג"פ ד' לקבל תלת חיוון בכל א' ד' פנים, י"ב אנפי חיוון, כידוע שהן ג' דיינין, ג' אבהן. וחיה רביעית, שהיא כלל החיות הנ"ל, כלל ב"ד, נגדה ארבע מיתות בית דין כמש"ל, ובה דן לשפחה כמש"ל (יהל אור).

⁵⁰⁴⁵ הן אר"ה שמצערין לישראל כמש"ל (יהל אור).

⁵⁰⁴⁶ בראשית כט ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

נזק שבת ובושת ורפוי לשכינה ובניה. שבת, של בטול תורה, שבטלה את בניה. ורפוי, שגרמה להם שמתרפים מדברי תורה. נזק, בכמה נזקים של מלאכי חבלה בעלי משחית אף וחמה. ובושת שהיו מבזים את השכינה בעבודה זרה השקר שלהם, והיו אומרים איה אלהיך, וכמה גזלות מהשפחה הרעה, שנאמר בה "גזלת העני בבתיכם".	נזק שבת ובושת ורפוי לשכינה ובניה. שבת, של בטול תורה, שבטלה את בניה. ורפוי, שגרמה להם שמתרפים מדברי תורה. נזק, בכמה נזקים של מלאכי חבלה בעלי משחית אף וחמה. ובושת שהיו מבזים את השכינה בעבודה זרה השקר שלהם, והיו אומרים איה אלהיך, וכמה גזלות מהשפחה הרעה, שנאמר בה "גזלת העני בבתיכם".
כמה ברכאן גזלת לשכינתא שפחא בישא בכבוד המס ובכבוד כמה דינין משונים על בנהא וכמה קרבנין דבי מקדשא דבטילת למטרוניתא ובשת דמטרוניתא דאשתארת ערומה מד' בגדי זהב [נהרין בד'] ודנהרין [נהרין מד'] טורי אבן בי"ב אבנין מרגלן מעיל בכמה זנין ורמונים וארבע בגדי לבן דבהון הות מטרוניתא מתקשטא קדם מלכא הדא הוא דכתיב (בראשית ט טז) וראייתה לזכר ברית עולם וגזלת לה לגברתה כמה מאכלין דקרבנין:	כמה ברכות גוזלת את השכינה השפחה הרעה בכבוד המס ובכבוד של כמה דינים משונים על בניה. וכמה קרבתות של בית המקדש שבטלה למלכה, ובושת של המלכה שנשארה ערומה מארבעה בגדי זהב שמאירים מארבעה טורי אבן בשתים עשרה אבנים מרגליות. המעיל בכמה זגים ורמונים, וארבעה בגדי לבן שבהם היתה המלכה מתקשטת לפני המלך, זהו שנאמר "וראייתה לזכור ברית עולם". וגוזלת את גברתה כמה מאכלי הקרבנות.
שור מועד בעלה עאל לבי מלכא רבוניה 5051 בארבע אבות נזיקין דיליה דאינון (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל לארבעתן 5052 דאינון עון ומשחית אף וחמה דכלהו מועדין לקלקל בגופא דיליה הרביץ על הכלים מזבח מנורה שלחן ושאר מאנין רביץ עליהו ושברתן ובשן דיליה אכיל כל קרבנין 5053 [דמאכלים] (ממאכלים) דפתורא ושאר אברגלוי רפסא ומדקא כלא ושאר דאינון 5054 אמורין ופדרין ושירי מנחות ברגלוי רפסא 5055 ובקרין 5056 דיליה קטל כהני וליואי הרס כלא 5057 (איכה ב ב) חלל	שור המועד, בעלה נכנס לבית המלך, רבונו, בארבעה אבות הנזיקין שלו, שהם "ופני השור מהשמאל לארבעתן", שהם, עון ומשחית אף וחמה, שכולם מועדים לקלקל בגוף שלו. הרביץ על הכלים, מזבח מנורה שלחן ושאר כלים, רביץ עליהם ושברם. ובשן שלו, אכל כל הקרבנות של מאכלי השלחן, ואת השאר רמס ברגליו. ושוחקת את הכל דק, והשאר, שהם אמורים ופדרים שירי מנחות רמס ברגליו. ובקרנו הרג כהנים ולוים, הרס הכל חלל
ק"ח/ב	
רעיא מהימנא:	
ממלכה ושריה 5058:	ממלכה ושריה.

- 5047 וצער אין צריך לפרש (יהל אור).
5048 בכבוד המס כמ"ל (יהל אור).
5049 הן אומות העולם כנ"ל (יהל אור).
5050 ר"ל לבית המקדש שהוא רשות היחיד, ששם קרן מועד כר"ט (ב"ק כד ע"ב) (יהל אור).
5051 קצא ע"א (הערת הזהר).
5052 "דאינון (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל לארבעתן" מוסגר בדפ"ק.
5053 דסתם ובער דשן דמכליא קרנא משמע כדמוכח בגמ' – דברי דוד (יהל אור).
5054 ר"ל דכתיב אכלה ומדקא ושאר כו' ור"ל אכלה בשם ושאר שהן אימורין שהן שיריים ופדרים
כו' ברגלה רפס' הוא רגל (יהל אור).
5055 "ומדקא כלא ושאר דאינון אמורין ופדרין ושירי מנחות ברגלוי רפסא" מוסגר בדפ"ק.
5056 כמ"ש (דניאל ז כא) וקרנא דכן עבדא קרב כו' (יהל אור).
5057 כמ"ש (איכה ב ב) הרס בעברתו מבמצרי כו' (יהל אור).
5058 כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו. סוד הענין הוא דע, כי ת"ת מקנן למטה בסוד
מטטרון, והשכינה מקננת בסנדלפון. וא"ת, אם ת"ת מקנן במטטרון, איך הכתוב אומר חלל ממלכה

ספר שמות

הבור 5059 נוקבא בישא [לילית שבתי 5060 בבית דילה] 5061 (שבתי בית דילה) דאיהי בית הסהר 5062 תפיסת למטרוניתא ובנהא שפחה בישא בגלותא דילה ושוויין 5063 לון [ב]כמה שלשלאין ואסורין לבנהא ידיהו מהדקן לאחורא (איכה א ג) היא 5064 ישה בגוים לא מצאה מנוח ולא עוד אלא (שם ח) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור:	הבור נקבה רעה, לילית. שבתי, בביתה שהיא בית הסוהר, תפסה את המלכה ובניה, השפחה רעה בגלות שלה, ושמה אותה בכמה שלשלאות ואסרו לבניה את ידיהם מהודקים לאחור "היא ישה בגוים לא מצאה מנוח". ולא עוד, אלא "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחור".
ולא עוד 5065 אלא זונה דאיהי [הבער] 5066 (מבעה) דהיינו אש (שם ד יא) ויצת אש בציון לבתר קם (י') אדם ובליע"ל רשעו רביעי לאבות נזיקין דאתמר ביה אדם מועד לעולם בין ער בין ישן ושלח את בעירו 5067 ואכיל ושצי וגדע כרמים ופרדסים דירושלם ושצי בלא 5068:	ולא עוד אלא, זונה שהיא הבער, היינו אש "ויצת אש בציון". אחר כך קם אדם בליע"ל רשע, רביעי לאבות הנזיקין, שנאמר בו, אדם מועד לעולם, בין ער בין ישן. "ושלח את בעירה ואכל" והשמיד וגדע כרמים ופרדסים של ירושלים, וכילה את הכל.
רבון עלמא 5069 אנת קשוט ואורייתך קשוט יהבת לן מצות תפילין 5070 לצדיקים גמורים איהו אנרא כפום עובדיהו פאר על רישיהו ומשמשין לאבוהון ואמהון 5071 כנוונא דגופא ודכלו (וכל)	רבנו של עולם, אתה אמת ותורתך אמת, נתת לנו מצות תפילין לצדיקים גמורים, הוא שכר כפי מעשיהם, פאר על ראשם. ומשמים את אבותיהם ואמם, כמו שהגוף, שכל איבריו משמים את

ושריה, שהם מטטרון וסנדלפון. בשלמא סנדלפ"ון, שהשכינה מקננת בו, ניחא, אלא ת"ת, שמקנן במטטרון, זה איך יתכן. אמנם דע, כי הכתוב אמר כצפור נודדת מקינה כן איש נודד ממקומו, כי לא זו ידו מידה, שגם הוא הולך עמה (ספר הליקוטין משלי כו). עכשיו כשישראל בגלותם הם חסרים שני ענינים. א' שלמות הנפש, וגילוי התורה ורוח הקדש, וכמ"ש "מלכה ושריה בגויים אין תורה" (שיח יצחק דרוש לשבת בשלח).

5059 עי' תיקו"ז ו ע"ב: שפחה בישא כגוונא דחד מארבע אבות נזיקין דאיהו הבור וכגוונא דבור דיוסף דאוקמוהו עליה הברה והבור רק וכו' (בראשית לז כד) הברה נוקבא בישא בור דכורא ובור בגין דאיהו מתמן אוקמוהו עליה אין בור ירא חטא בתר דלית ביה יראת ה'. בהגר"א: והארץ היתה כו' - דאינון ד' אבות נזיקין, תהו ובהו וחשך ותהום ד' קליפין. ועי' תז"ח י ע"ב: משמאלא דתמן שור מועד דנזיקין דאיהו אבי אבות דנזיקין איהו אש דגיהנם אבל חמור איהו אבי אבות הטמאה.

5060 נמחק בדפ"ק. שהוא ממונה על חורבן ושם הוא הקל' ע"ז קדמונים כידוע (יהל אור).

5061 ר"ל בתיבת שבתי אותיות בית (יהל אור). עי' תיקו"ז ריש תיקון ט'.

5062 עי' תיקו"ז קמד ע"א: שבתא"י אית ליה תרין בתין חד שפל ראש ותניינא בית הסהר דאסירי מלכא אסירין תמן בגלותא. בהגר"א: תרין בתין חד כו' - כן הוא שמותם כידוע בחכמת המזלות ומאלו ב' באין לישראל שפלות ועניות והפוכו עושר וכבוד מא' שפלות ומהב' דחקות בכובד הגלות מחריבי הבית והמסים וכמו שמפרש והולך: דאסירי מלכא כו' - ר"ל, כמ"ש אל בית הסוהר מקום אשר אסירי המלך אסורים והוא הדחקות כמו בבית הסוהר שיושב בדוחק ור"ל אסירי מלכא הן ישראל בגלות כמו שמפרש והולך בגלותא ולכן כנגדן בשבת דל"ל מגרמה כלום (זהר ח"א קפ"א ע"א) אבל היא קודש ויברך ה' את יום השביעי וכל ברכאין בה ונפקין מינה ובה עלמא דחירו סוכת שלום פרישת גדפהא ולית בה עבוד' ושעבודא ואסור במלאכה והוא שמור ונגד שפל ראש זכור את כו' מקרא קודש לקדוש ה' מכובד וכן מצווין בכבוד ועונג נגדן, ע"כ. שהוא בור כמ"ש כי שמו אותי בבור (יהל אור).

5063 ושוויאן (דפ"ו).

5064 ר"ל השכינה (יהל אור).

5065 ולא זו בלבד אלא אף מבזין אותה וז"ש כל מכבדיה כו' (יהל אור).

5066 והיא נוק' השניה גיהנם (יהל אור).

5067 בזה משוה הפלוגתא במבעה שהוא אדם ושו' ובס"א שור ואדם דכורין ושני' האחרים נוק' היפך ממש שבקדושה (יהל אור).

5068 לאגנא מיניה - וזהו לבינונים כמ"ש שם וז"ש ולצדיקא כו' (יהל אור).

5069 אמר זה שהתפילין לשור הנ"ל קשר על קרנו, ולכל ד' אבות נזיקין כמ"ש בתיקו"ז וז"ש יהבת לן מצות וכו' (יהל אור).

5070 מג ע"א (הערת הזהר).

5071 לקוב"ה וכנס"י שהן תש"ר ותש"י כידוע (יהל אור).

ספר שמות

הראש, כך האשה משמשת את בעלה. אברים דיליה משמשי לרישא הכי אתתא משמשא לבעלה⁵⁰⁷²:	
ויש מלאכים המשמשים את הגוף ומלאכים המשמשים את הנשמה, וכמו שיש הפרדה בין גוף ונשמה, כך יש הפרדה בין המלאכים של הגוף לבין המלאכים של הנשמה. ויש נשמה לנשמה, ומלאכים למלאכים "כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם". ואלה שהם נשמה לנשמה, כולם אחד, ואף על גב שדרך משל הם כגוף אצל הנשמה, אלה לאלה, משום שמקבלים אלה מאלה, כך השכינה, אף על גב שהיא כנגד שאר האורות של הבריאה, כנשמה אצל הגוף, כנגד הקדוש ברוך הוא, היא חשובה כגוף. אבל הכל אחד, כאן גוף ונשמה הכל אחד, מה שאין כן באדם, שגופו ונשמתו בפירוד, זה חומר וזה שכל, זה חיים וזה מות. אבל הקדוש ברוך הוא חיים ושכינתו חיים, זהו שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".	ואית מלאכין דאינון משמשי לגופא ומלאכין [דאינון משמשי] [דמשמשי] (משמשי) לנשמתא וכנוונא דאית אפרשותא בין גופא לנשמתא הכי אית אפרשותא בין מלאכין דגופא למלאכין דנשמתא ואית נשמתא לנשמתא ומלאכין למלאכין (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שמר⁵⁰⁷³ וגבוהים עליהם ואלין דאינון נשמתא⁵⁰⁷⁴ לנשמתא כללו חד ואף על גב דארח מתלא אינון כגופא אצל נשמתא אלין לאלין בגין דמקבלין אלין מאלין הכי [שכינתא] (נשמתא) אף על גב דאיהי לקבל שאר נהורין [דבריא] כנשמתא אצל גופא לקבל קודשא בריך הוא חשיבא כגופא אבל כלא חד הכא גופא ונשמתא כלא חד מה דלאו הכי בבר נש דגופיה ונשמתיה בפרודא דא חומר ודא שכל דא חיי ודא מותא אבל קודשא בריך הוא חיים ושכינתיה חיים הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא⁵⁰⁷⁵ למחזיקים בה:
וכל אינון דרשימין בסימנין דקודשא בריך הוא ושכינתיה אינון רשימין ביומין דחול באות דתפלין⁵⁰⁷⁶ ובאות דמילה⁵⁰⁷⁷ ורשימין בזכור ושמור בשבת ורשימין בתורה שבכתב דאתיהיבת מימינא ובתורה שבעל פה דאתיהיבת מימלא [משמאל] (בשמאל) וקודשא בריך הוא זכור מימינא⁵⁰⁷⁸ ושמור משמאל ושכינתא זכירה מימינא ושמירה משמאל [איהו] (אינון) תפלין דרישא דבר נש ותפלין דיד [ג"א דידה] והכי שכינתא⁵⁰⁷⁹ (תהלים יט ח) תורת יהו"ה תמימה⁵⁰⁸⁰ ומצוה דיליה [והכי] (והאי) מסטרא דעמודא דאמצעיתא דאיהו כליל דינא ורחמי זכור ושמור אתקריאת [איהי]	וכל אותם שרשומים בסימני הקדוש ברוך הוא ושכינתו, הם רשומים בימי החל באות של התפלין באות של המילה, ורשומים בזכור ושמור בשבת. רשומים בתורה שבכתב שנתנה מימין ובתורה שבעל פה שנתנה משמאל. והקדוש ברוך הוא זכור מימין ושמור משמאל, והשכינה זכירה מימין ושמירה משמאל. הן תפלין של ראש של האדם ותפלין של יד, וכך שכינה "תורת ה' תמימה", והמצוה שלו, וזה מהצד של העמוד האמצעי, שהוא כולל דין ורחמים, זכור ושמור. נקראת היא זכירה ושמירה, ובכל המצוות היא שקולה אליו במדרגה.

⁵⁰⁷² ר"ל טעם שתש"ר קוב"ה ותש"י כנס"י שתש"ר ברישא ותש"י בגופא (יהל אור).

⁵⁰⁷³ הן ג' מדרגות גופא ונשמתא ונשמתא לנשמתא (יהל אור).

⁵⁰⁷⁴ ונשמתא (נוסף ביהל אור).

⁵⁰⁷⁵ ר"ל שכינה (יהל אור).

⁵⁰⁷⁶ שאצל תש"י נאמר והיה לאות כו' (יהל אור).

⁵⁰⁷⁷ בקוב"ה וזה בכלל אבל בפרט בשניהם אמר אות דז"ן תש"י ותש"ר ומלה ופריעה כמש"ל (יהל אור).

⁵⁰⁷⁸ שב' בחי' יש בעד"א א' קיבולו מחו"ב וא' כללותו חו"ג וכן במלכות ומסטרא דעד"א הן שוין ומסטרא דחו"ג זה לשמאלא וזה לימינא כמש"ו ומ"ש רשימין כו' מסטרא דחו"ג (יהל אור).

⁵⁰⁷⁹ ג"כ תש"ר ותש"י (יהל אור).

⁵⁰⁸⁰ לשון נקבה ותורה ומצות ג"כ מימינא ושמאלא (יהל אור).

ספר שמות

(ההיא) זכירה שמירה וובבל (בבל) פקודין איהי [שקלה ⁵⁰⁸¹] (שקיל) לגביה במדרגה:	
אבל מסטרא דחסד קודשא בריך הוא זכור ושכינתא שמור כמה דאוקמוה מארי מתניתין זכור לזכר ושמור לכלה⁵⁰⁸² [נ"א לנקבה] בגין דבימינא ובשמאלא ענפין מתפרדין כגוונא דכנפי ריאה⁵⁰⁸³ דאינון פרודות מלמעלה [לקבליהו חיון (יחזקאל א יא) ופניהם⁵⁰⁸⁴ וכנפיהם⁵⁰⁸⁵ פרודות מלמעלה] ולקבל⁵⁰⁸⁶ פתוחות דספר תורה לתתא תרווייהו ביחודא חדא כגון סתומות דספר תורה דלית תמן פרודא ובגין דא באתר דיחודא דאיהו גופא דומה לשדרה דלולב אם נפרצו או נפרדו עליו פסול:	אבל מצד חסד, הקדוש ברוך הוא הוא זכור והשכינה שמור, כמו שבארוה בעלי המשנה, זכור לזכר ושמור לכלה, משום שבימין ובשמאל הענפים מתפרדים כמו כנפי ריאה, שהן פרודות מלמעלה. כנגדם חיות "ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה", וכנגד פתוחות של ספר תורה למטה, שניהם ביחוד אחד, כמו סתומות של ספר תורה, שאין שם פירוד. ולכן במקום של יחוד, שהוא גוף, דומה לשדרה של לולב, אם נפרצו או נפרדו עליו, פסול.
בכמה רשימים רשים קודשא בריך הוא לישראל לאשתמודעא לגבי מלאכין אלין דימינא דתליין מקודשא בריך הוא או אלין דשמאלא דתליין משכינתא או אלין דתליין מקודשא בריך הוא ושכינתיה (ושכינתא) ביחודא חדא ודאי אלין דאית בהון תורה רשימין בחדא ואלין דאית בהון מצוה רשימין בגבורה ואלין מארי⁵⁰⁸⁷ דתפלין ואות שבת ואות ברית רשימין בצדיק:	בכמה רשומים רושם הקדוש ברוך הוא את ישראל, להודיע למלאכים, אלו מימין שתלויים מהקדוש ברוך הוא, או אלו משמאל שתלויים מהשכינה, או אלו שתלויים מהקדוש ברוך הוא ושכינתו ביחוד אחד. ודאי אלה שיש בהם תורה, רשומים בחדא, ואלה שיש בהם מצוה רשומים בגבורה, ואלו בעלי התפלין ואות שבת ואות ברית רשומים בצדיק.
ובעירן עמי הארץ אינון רשימין באעברו דערלה ופריעה עופין בזפק ובקרבן נקלף באעברו דזפק וקלופה דקרבן [אינון] רשימין עופין למיכל ובעירן⁵⁰⁸⁸ בתרי⁵⁰⁸⁹ סימנין מעלת גרה ומפרסת פרסה כלוה רשימין בתרי סימנין כגוונא דערלה⁵⁰⁹⁰ ופריעה דמתעברן מעמא קדישא:	והבהמות עמי הארץ הם רשומים בהעברת ערלה ופריעה. עופות בזפק ובקרבן נקלף, בהעברת הזפק וקליפת הקרבן, הם רשומים בעופות לאכול. ובהמות בשני סימנים, מעלת גרה ומפרסת פרסה, כולם רשומים בשני סימנים, כמו ערלה ופריעה, שמעברים מהעם הקדוש.
אבל תלמידי חכמים (תא חזי) כלחון רשימין מנהון ובכרסיא ומנהון במלאכין [במלאכי	אבל תלמידי חכמים, כולם רשומים מהם בכסא, ומהם במלאכים בארבע חיות הכסא, מהם בכוכבים

⁵⁰⁸¹ שקלא (דפ"ו).

⁵⁰⁸² ששמירה בנוק' כמ"ש כ"מ שנאמר השמר וכו' בלא תעשה (יהל אור).

⁵⁰⁸³ דימינא ושמאלא (יהל אור).

⁵⁰⁸⁴ חו"ב (יהל אור).

⁵⁰⁸⁵ חו"ג (יהל אור).

⁵⁰⁸⁶ צ"ל לקבלו (יהל אור).

⁵⁰⁸⁷ שכל אות הוא בצדיק ואע"ג שאמר למעלה בקב"ה וכו' הוא מסטרא דצדיק (יהל אור).

⁵⁰⁸⁸ וע"ה (יהל אור).

⁵⁰⁸⁹ רומז על ע"ה שאין בהם מצות כלל בחזרם בתשובה ומוסרין עצמן צוארן לשחיטה והולכין לבה"כ לברכא לקב"ה הן ב' סמנין הלאו כמש"ל (יהל אור).

⁵⁰⁹⁰ קאי אעופין ושם מקומו דהעברת הזפק דומה למילה וקליפת הקרבן קליפה הפנימית דומה לפריעה (יהל אור).

ספר שמות

ומנהון בכרסיא מנהון] (במלאכי ומנהון בכרסיא) בארבע חיון דכרסיא מנהון 5091 בככביא	
קט/א	
רעיא מהימנא:	
ובמזלי ומנהון רשימין [במדות] (במדורא) דקודשא בריך הוא אשתמודעין ואינן [דמתעסקין באורייתא ובמצות] (דעסקין בתורה ומצות) לשמא דקודשא בריך הוא [ושכינתיה 5092 ולא] (ושכינתא שלא) על מנת לקבל פרס 5093 אלא כברא דאיהו מחוייב ביקרא דאבוה ואמיה [דא] אתקשר ודאי ואתרשים בעמודא דאמצעיתא ושכינתיה כאילו ביה הו חד:	ובמזלות, ומהם רשומים במדות שהקדוש ברוך הוא נודע בהם. ואותם שמתעסקים בתורה ומצוות לשמו של הקדוש ברוך הוא, שלא על מנת לקבל פרס, אלא כבן המחויב בכבוד אביו ואמו, זה ודאי נקשר ונרשם בעמוד האמצעי ושכינתו, כאלו בו הם היו אחד.
ומאן דאית ביה תורה בלא מצוה [או] (ו)מצוה בלא תורה כביכול כאילו [הוה נ"א הוה ביה] [הו] (הוה) בפרודא אבל בדא ודא כאילנא דענפוי מתפרדין לימינא ולשמאלא ואילנא יהודא דתרווייהו באמצעיתא:	ומי שיש בו תורה בלי מצוה או מצוה בלי תורה, כביכול כאילו היו בו בפירוד. אבל בזה וזה, כמו אילן שענפים נפרדים לימין ולשמאל, והאילן היחוד של שניהם באמצע.
רשיעיא אינן רשימין בלא סימנין דטהרה (ו)אינן דלית להון תפלין על רישא ודרועא ואינן דלא רשימין בתורה ובמצות ואלין דלא נטרינ זכור ושמור ולא רשימין בתכלת ולבן דציצית ואלין דלא רשימין [באלין] (בלא) סימנין שקין הם לכם (ויקרא יא י) לאו אינן ישראל ואלא [אינן] עמי הארץ מה אלין שקין 5094 ושרץ 5095 [אוף אינן כן שקין ושרץ] כמה דאוקמוה מארי מתניתין עמי הארץ הם שרץ [ונשותיהם] (ובנותיהם) שקין ועל בנותיהם אתמר (דברים כז כא) ארור שוכב עם כל בהמה 5096:	הרשעים רשומים בלי סימני טהרה, אותם שאין להם תפלין על הראש והזרוע, ואותם שלא רשומים בתורה ומצוות, ואלה שלא שומרים זכור ושמור, ולא רשומים בתכלת ולבן של ציצית. ואלה שלא רשומים בסימנים הללו, "שקין הם לכם", אינם ישראל אלא עמי הארץ. מה אלה שקין ושרץ, אף הם כך, שקין ושרץ. כמו שבארוה בעלי המשנה עמי הארץ הם שרץ, ונשותיהם שקין, ועל בנותיהם נאמר "ארור שוכב עם כל בהמה".
ומיתתהון מיתה באתגליא ולית מיתה אלא עניותא ומיתה דעניותא דלהון לא יהא	ומיתתם מיתה בגלוי, ואין מיתה אלא עוני. ומיתת העוני שלהם לא תהיה

5091 וכולן בבחי' הנ"ל (יהל אור).

5092 דעסקין באורייתא לשמה - ר"ל בשביל השכינה, לייחד אותה עם התורה. והענין של לשמה, שלומד על מנת לקיים מצותיה של התורה, והמצות הן בשכינה אם כן הוא לשמה (בהגר"א בתיק"ז ב ע"ב).

5093 ואם אחר שישוב ויעזוב כנז' ירבה לעשות מצות רבות, אך בתנאי שיהיה בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס, אז זוכה למלכות דאצילות ה' תתאה. ואם יעסוק בתורה תמיד בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס אז זוכה לת"ת דאצילות. וזו היא תשובה גמורה עליונה, כי ת"ת נקשר תמיד עם אר"א, ואינו כמו ה' תתאה שנאמר עליה (ישעיה נ, א) ובפשעכם שולחה אמכם, ולכן נקרא יה"ו. ונמצא כי כאשר עוסק בתורה לשמה בדחילו ורחימו שלא לקבל פרס הרי זוכה לת"ת ולא"א, והרי נשלם בו כל ההוי"ה ונקרא תשובה שלימה (עולת תמיד ענין התשובה בקיצור). בדחילו ורחימו, שהן אר"א (בהגר"א בתיק"ז לג ע"ג).

5094 בנוק' (יהל אור).

5095 בדכר (יהל אור).

5096 שדומין לבעירן כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

באתכסיא כעופין דדמיין למארי פקודין אלא באתגלייא לעיני עמא דעני חשוב כמת ואית עניותא באתכסיא ומעיניו (מ)בני נשא ואית עניותא לעיני כלא כזריקו דדם דבהמה וזריקתה לעיני כלא דשפכין דמא [קמי כלא] הכי עניין שפכין [דם באנפיהון] (דמוי באנפוי⁵⁰⁹⁷) לעיני בני נשא ואתהדרן ירוקין כמתין:	בנסתר כמו עופות שדומים לבעלי מצוות, אלא בגלוי לעיני העם. שעני חשוב במת. ויש עוני בנסתר מעיני בני אדם ויש עניות לעיני כל, כזריקת דם הבהמה וזריקתה לעיני כל, ששופכים דם לפני הכל, כך העניים שדמם נשפך בפניהם לעיני בני אדם, ונעשים ירוקים כמו מתים.
ואי הדרין בתיובתא ולא פתחין פומהון להטיח דברים כלפי מעלה ומיתה דלהון בסתימו [דפומא] כבעירא דאיהי מיתא ולית לה קול ודבור [דיימא הכי] ובוידוי הכי יימא [ווידויים הכי] איהו אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש ויתודה ומיחד לקודשא בריך הוא בכל יומא למהוי מיתתיה באחד כגוונא דשחיטת בהמה בתריסר בדיקות דסכין ובסכין [דאיהו נ"א דאינון] ודאינון [דאיהו] אח"ד:	ואם חוזרים בתשובה ולא פותחים פיהם להטיח דברים כלפי מעלה, ומיתתם בסתימת פה כמו בהמה, שהיא מתה ואין לה קול ודבור. ובוידוי כך הוא, יאמר, אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש, ויתודה ומיחד את הקדוש ברוך הוא בכל יום, להיות מיתתו באחד כמו שחיטת הבהמה, בשתיים עשרה בדיקות סכין ובסכין שהוא אח"ד.
ומברך ומקדש לקודשא בריך הוא בכל יומא בברכו ובקדושה⁵⁰⁹⁸ ובכל⁵⁰⁹⁹ אכילה ושתייה דיליה כגוונא דמברך כהנא⁵¹⁰⁰ ברוך [אתה] הא ברכה אשר קדשנו הא קדושה בד רוחא⁵¹⁰¹ מברך לקודשא בריך הוא בכל יומא בברוך ומקדש ליה בקדושה דיליה⁵¹⁰² ומיחד ליה⁵¹⁰³ ביחודא דאיהו שכינתיה קודשא בריך הוא נחית על ההוא רוחא בכמה משריין:	ומברך ומקדש את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברכו ובקדושה, ובכל אכילה ושתייה שלו, כמו שמברך הכהן "ברוך אתה", הרי ברכה. "אשר קדשנו", הרי קדושה. כשהרוח מברכת את הקדוש ברוך הוא בכל יום בברוך ומקדשת אותו בקדשתו ומיחדת אותו ביחוד, שהיא שכינתו הקדוש ברוך הוא, יורד על אותה רוח בכמה מחנות.
אליהו ודאי בר נש דמברך ומקדש ומיחד למטרוניתא כמה משריין דמטרוניתא סלקין עמיה ומשריין דמלכא נחתין לגביה וכלהו לנטרא ליה ולאודעא ליה לההוא רוחא כמה [חידושיין] ועתידות בחלמין דנבואה וכמה סתרים כגוונא דיעקב דאתמר ביה (בראשית כח יא) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו⁵¹⁰⁴ ועל	אליהו ודאי, אדם שמברך ומקדש ומיחד את המלכה, כמה מחנות של המלכה עולים עמו, ומחנות המלך יורדים אליו, וכולם כדי לשמרו ולהודיעה לאותה רוח כמה חדושים ועתידות בחלומות בנבואה וכמה סתרים, כמו שיעקב, שנאמר בו "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו". ועל מחנות המלך והמלכה נאמר "ויקרא שם המקום

⁵⁰⁹⁷ באנפיהו (דפ"ו).

⁵⁰⁹⁸ בבית הכנסת (יהל אור).

⁵⁰⁹⁹ ויחודא אמר לעיל בסכין (יהל אור).

⁵¹⁰⁰ ר"ל, בשחיטת הבהמה, כן מקריב עצמו קרבן, וזה אשר היה בקרבן ג' מינים, בהמה ועוף ואדם, כהנא דמיחד לון לג' מינים הנ"ל רומז (יהל אור).

⁵¹⁰¹ ענין בפני עצמו, ולא קאי אע"ה (יהל אור).

⁵¹⁰² ר"ל של ברוך כנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁰³ והוא ה' אלקינו של הברכה, והן יה"ו ג' אותיות של השם, ולכך אמרו (ברכות מ ע"ב) כל ברכה שאין בה שם אינה ברכה, ור"י אמר ג"כ מלכות על אות רביעית של השם, אבל רב אין מצריך מלכות, לפי דלית לה מגרמה כלום, אלא כלולה מהם, לפיכך היא אות כפולה, והה"א כפול לפי שהיא נוק' (יהל אור).

⁵¹⁰⁴ באדם (יהל אור).

ספר שמות

ההוא מחנים", אבל המלך והמלכה לא יורדים לשם.	משריין דמלכא ומטרוניתא אתמר (שם לב ג) ויקרא את ⁵¹⁰⁵ שם המקום ההוא מחנים אבל מלכא ⁵¹⁰⁶ ומטרוניתא לא נחתין תמן:
אמר אליהו, הרועה הנאמן, כך הוא ודאי, אבל בגלל שבכל מצוה ומצוה היתה השתדלות שלך ליחד את הקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל המחנות שלמעלה ולמטה, כך הקדוש ברוך הוא ושכינתו וכל מחנותיו מעלה ומטה מתיחדים עם רוחך בכל מצוה ומצוה, כבן המלך שהאב והאם אוהבים אותו ומנשקים אותו ומחביבות שלו, אינם מאמינים למחנותיהם, אלא הם בגופם שומרים אותו.	אמר אליהו רעיא מהימנא הכי הוא ⁵¹⁰⁷ ודאי אבל בגין דבכל פקודא ופקודא הוה אשתדלותא דילך ליחדא קודשא בריך הוא [ושכינתיה] בכל משריין ⁵¹⁰⁸ דעילא ותתא הכי קודשא בריך הוא ושכינתיה וכל משרייתיה עילא ותתא מתיחדין ברוחא דילך ⁵¹⁰⁹ בכל פקודא ופקודא כברא דמלכא דאבא ואימא רחמין ליה ונשקין ליה ⁵¹¹⁰ ובחביבו דיליה לא (הי)מנין ליה במשריין ⁵¹¹¹ דלהון אלא אינון גופייהו נטריין ליה:
משום שאותה הרוח שלך, היא מצד העמוד האמצעי, שהוא ו', כולל אב ואם שהם י"ה, הנפש שלך בת יחידה מצד האות ה', השכינה התחתונה, לא זזה ממך. וכמו שאבא ואמא שומרים את הבן, כך שומרים את הבת במחנות עליונים, שהם מחנים. ובמחשבה העליונה עולים לרוחך, כמו שבארוה	בגין דההוא רוחא ⁵¹¹² דילך מסטרא דעמודא דאמצעיתא איהו דאיהו ו' כליל אבא ואימא דאינון (דאיהו) י"ה נפש דילך בת יחידא ⁵¹¹³ מסטרא דאת ה' שכינתא תתאה לא זזת מינך וכנונא דאבא ואימא נטריין ברא ⁵¹¹⁴ הכי נטריין ברתא ⁵¹¹⁵ במשריין עלאין דאינון מחנים ⁵¹¹⁶ ובמחשבה עלאה ⁵¹¹⁷ סלקין לרוחא דילך ⁵¹¹⁸ כמה

⁵¹⁰⁵ נמחק בדפ"ו.

⁵¹⁰⁶ כיון דהוא בנוק' לבד, וג"כ מטרוניתא לא נחית, דהיא אינה בפירודא. אבל למעלה דמייחד לקוב"ה ביחודא, קוב"ה נחית, וז"ש והנה ה' נצב עליו כו', על ההוא רוחא, כמ"ש נצב עליו, על יעקב, וכן בכ"א (יהל אור).

⁵¹⁰⁷ כמו שפי' לעיל, ממעלת הנשמה במעשה המצות, וייחודיה למעלה, הת"ת והמלכות, אבל נוסף עוד במתכשרים בעבודה כמוד, כמה וכמה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵¹⁰⁸ הם מחנות שכינה ומלאכין דקב"ה, שאף הם נהנים מייחוד קב"ה ושכינתיה, בתורה ומצוה (אור יקר).

⁵¹⁰⁹ היינו שהוא נעשה מרכבה ליסוד, להיות קשר הת"ת והמלכות, וקשר מלאכין דכורין עם מלאכין נוקבין, ובסוד ת"ת ומלכות כדפי', דהיינו אומרו ומקבלין דין מן דין, והרוח נעשה צינור להעלות מין נוקבין לעילא ולהוריד מ"ד לתתא, בסוד תרי"ג מצות, שהם תרי"ג בחי' היחוד, וזהו שאמר "בכל פקודא ופקודא" (אור יקר).

⁵¹¹⁰ הענין כי התעוררות האהבה ביחוד העליון, ע"י נשמה מן הנשמות, וכן התעוררות הנשיקין, יכונה בשם "רחמין ליה ונשקין ליה". ונודע שזווג אבא ואמא עילאין, דהיינו חכמה ובינה, הוא ע"י הדעת, דהיינו ברא. וא"כ סוד הרוח הזך, כעין רוחו של משה, מעורר אהבה ונשיקין בין אבא ואמא עילאין, והיינו "רחמין ליה ונשקין ליה" דקאמר, וכבר הארכתי בכיוצא בזה בעובדא דההיא סבא (אור יקר).

⁵¹¹¹ במשריין (דפ"ו).

⁵¹¹² נתינת טעם לייחוד אבא ואמא ברוחיה דמשה, ואמר כי רוחא "מעמודא דאמצעיתא", דהיינו ו', כי בסוד הדעת הוא כולל ב' עטרין, דהיינו י"ה. והיינו סוד הנשמה, דאיהי מאבא ואמא, כדכתיב ונשמת שדי תבינם, שהיא מתעטרת על רוחא ונפש מהמלכות (אור יקר).

⁵¹¹³ והנה בלי ספק, השגחת הנשמה, דהיינו אבא ואמא על הרוח, דהיינו ברא, אמנם הנפש דהיינו ברתא, אפשר שלא יושפע עליה אלא מהרוח, ואין לנשמה עמה קשר, לזה אמר שאינו כן, אלא כג"ד דאור"א נטריין בריה וכו' (אור יקר).

⁵¹¹⁴ ויהיה השגחת הנשמה יורדת למטה לנפש כמו שהיא ברוח, ויהיה ההשגחה והשמירה עליה בסוד מלאכין דקב"ה ושכינתיה, שכולם נלויים אל המלכות (אור יקר).

⁵¹¹⁵ ר"ל דקוב"ה וכןס"י שומריין את הרוח, ומשריין דקב"ה וכןס"י שומריין את הנפש (יהל אור).

⁵¹¹⁶ ב' משריין, מחנה שכינה ומחנה דקב"ה, וסוד הענין, הת"ת והמלכות, דהיינו רוח ונפש מתייחדין [על] רוח "תרין משריין" דהיינו י"ה, ובנפש "תרין משריין", דהיינו מחנים כדפי', והנה בכל המעלות הנזכרות הוא שם יהו"ה פשוט, שכלל שם זה הוא מצד הבינה, כדפי' בתיקו"ז (אור יקר).

⁵¹¹⁷ בכתר עליון (יהל אור).

ספר שמות

ישראל עלה במחשבה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ומתי רוחך עלתה במחשבה, כשהיא שלימה, ונאמר בה "כל הנשמה תהלל יה ובנפש שהיא ה'".	דאוקמוה ישראל עלה במחשבה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ואימתי רוחא דילך סליקת במחשבה כד איהי שלימא ⁵¹¹⁹ ואתמר בה (תהלים קנ ו) כל הנשמה ⁵¹²⁰ תהלל יה ובנפשא דאיהי ה' ⁵¹²¹ :
קט"ב	רעיא מהימנא:
ברוח ה' נאמר "כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח", והם, "רוח ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו'", שלם בארבע אותיות עלה במחשבה, ועילת העילות מעטרו בכתר, בכל הכבוד הזה. רוחך עולה ויורדת כל לילה, וכל הדברים שהתגלו לך בחסד, ועליהם נאמר "ואתם הדבקים בה'", אתם ולא שאר אומות עובדי כוכבים ומזלות, ולכן "זבח לאלהים יחרם", אלהים אחרים "בלתי לה' לבדו".	רוח יהוה ⁵¹²² אתמר ביה (יחזקאל לו ט) כה אמר יהוה מארבע רוחות באי הרוח ואינון (ישעיה יא ב) רוח ⁵¹²³ יהוה רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו' שלום בארבע אתוון סליק במחשבה ⁵¹²⁴ ועלת העלות מעטר ליה בכתר בכל האי יקר רוחא דילך סליק ונחית בכל ליליא ⁵¹²⁵ וכל מלין דאתגליין [לך בחסד ⁵¹²⁶ ועליהו אתמר] (על כתר) ואתם הדבקים ביהוה (דברים ד ד) [אתם ולא שאר] (ולא) אומין עכו"ם ובגין דא (שמות כב יט) זבח לאלהים יחרם אלהים אחרים בלתי ליהוה לבדו:
אשרי העם הקדוש שנקראו צאן של הקדוש ברוך הוא, להקריב את עצמם קרבנות לפניו, כמו שנאמר "כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה", ומקריבים את עצמם כמו צאן בתענית, שמעוט החלב והדם שבתענית חשוב יותר מקרבן בהמות, שהיה מתמעט הדם והחלב וכל אותם אמורים ופדרים שנאכלים כל הלילה.	זכאה עמא קדישא דאתקריאו עואנא דקודשא בריך הוא למקרב גרמייהו קרבנין קמיה כמה דאתמר (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה וקרבינ גרמייהו [כעאנין] בתעניתא ד[ב]מעוט חלבא ודמא דתעניתא איהו חשיב יתיר מקרבנא דבעירין דהוה מתמעט דמא וחלבא וכל אינון אמורין ופדרין דמתאכלין כל ליליא:
אשריהם ישראל, שמקריבים את רוחם קרבנות לפני ה' בכל לילה ולילה, שרוחם היא העולה אליו, אם מעלה אותה בתורה ומצוה, בתורה שהיא עשר אמירות שנתנו מהאבות ה' שבעשרת הדברות, מאותיות ה"ה, ב' בששה,	זכאין אינון [ישראל דקרבינ] ודמקרבינ (דקרבינ) רוחין דלהון קרבנין קדם ה' בכל ⁵¹²⁷ ליליא וליליא דרוחא דלהון היא העולה ⁵¹²⁸ לגביה אי סליק לה ⁵¹²⁹ בתורה ומצוה בתורה דאיהי ⁵¹³⁰ עשר אמירין דאתייהבו מאת [ה']

⁵¹¹⁸ היינו השם המתמלא מחכמה, וזה בסוד היחוד, אחרי הקשר ד' אותיות, יתמלאו מחכמה כדפי' (אור יקר).

⁵¹¹⁹ ואין שלימות לרוח אלא ביחוד וקשר ד' אותיות בו (אור יקר). ר"ל בכל חלקי הנשמה, בד' אותיות הו"ה, שהן נשמה לנשמה ונר"ן, כמש"ו (יהל אור).

⁵¹²⁰ בהיות קשר כל חלקי הנשמה (אור יקר). ר"ל נשמתא לנשמתא ונשמתא, וזהו כל תהלל יה, רוח הוא ו', ונפש הוא ה', וז"ש ובנפשא וכו' (יהל אור).

⁵¹²¹ יהוה (דפ"ו).

⁵¹²² ר"ל של כל ד' אותיות הו"ה וז"ש מד' רוחות וכו' (יהל אור).

⁵¹²³ ר"ל ד' פעמים רוח (יהל אור).

⁵¹²⁴ שהוא למעלה מהו"ה פשוטה, שם מ"ה כנ"ל (יהל אור).

⁵¹²⁵ פקדונות הרוחות (יהל אור).

⁵¹²⁶ צ"ל חסר, ור"ל שחסר כאן מה אמר (יהל אור).

⁵¹²⁷ ובכל (דפ"ו).

⁵¹²⁸ ר"ל הנשמה וכתוב כל הלילה (יהל אור).

⁵¹²⁹ שנאמר זאת תורת העולה כו' וז"ש דקרבינ כו' קרבין כו' (יהל אור)

⁵¹³⁰ ר"ל דכל סליקו הוא בשם הו"ה ובשם מ"ה ומפרש דבתורה אלו שני שמות וכן במצוה מפרש לקמן בתפילין וה"ה לכל מצוה (יהל אור).

ספר שמות

דבעשר] י' בעשר) דברן מאתוון ה"ה⁵¹³¹ [בו] בשית⁵¹³² חומשי תורה בספר בראשית חמשה אינון⁵¹³³ דאתקריאו חמשה חומשי תורה שתיתאה ספר בראשית אקרי ובמחשבה דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאתמר [בה ישראל] (ביה) עלה במחשבה ולאן אתר וסליק לגבי כתר דתמן עלת העלות מופלא ומכוסה⁵¹³⁴:	חומשי תורה. בספר בראשית, חמשה הם שנקראו חמשה חומשי תורה. ששי נקרא ספר בראשית, ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שנאמר בו, ישראל עלה במחשבה. ולאיה מקום עולה, לכתר, ששם עילת העילות מופלא ומכוסה.
זכאה מאן דסליק ליה במצוה דאיהי מצות תפילין דבהון ארבע פרשיות דבהון [שם] יהו"ה י' קדש לי ה' והיה כי יביאך ו' שמע ישראל ה' והיה אם שמוע במחשבה⁵¹³⁵ לקשרא לה ביד⁵¹³⁶ דשכינתא והיה [נ"א ואיהי וי"ה] כלילא ממעשה⁵¹³⁸ דאיהי ה' ודבור דאיהי בינה⁵¹³⁹ כלילא ו' ספיראן ובמחשבה דאיהי יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה י"ד אתוון כחושבן יד ואתרמיון בארבע פרשיין וביתה דתפלין א' (ו) תרין רצועי דרישא [ורצועה דיד]⁵¹⁴⁰ שבע [דתרין] (ותרין) שינין תשע וקשר [ד]רצועה⁵¹⁴¹ עשר [וד'] פרשיין דיד [הרי י"ד וי' שדי שכינתא] (וי' שדי שכינתא) ויד דשכינתא יד יהו"ה⁵¹⁴²:	אשרי מי שמעלהו במצוה, שהיא מצות תפלין, שבהן ארבע פרשיות, שבהן שם יהו"ה. י' "קדש לי", ה' "והיה כי יביאך", ו' "שמע ישראל", ה' "והיה אם שמוע". במחשבה, לקשר אותה ביד השכינה, והיה (והיא) כלולה ממעשה שהיא ה', ודבור שהיא בינה הלולה ו' ספירות. ובמחשבה שהוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה, י"ד אותיות כחשבון יד, ונרמזו בארבע פרשיות, ושתי רצועות הראש, ורצועה של היד, שבע, של שני השינין, תשע. וקשר הרצועה עשר. וארבע פרשיות היד הרי י"ד, וי' שדי שכינה יהו"ה.
בגינ(י)ה אתמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי וגו' רוח אתפקד ליהו"ה⁵¹⁴³ וקודשא בריך הוא נחית לגב(י)ה לקבלא [ביה לגבי] (ליה ולגביה) שכינתא ונטרי ליה⁵¹⁴⁴ קודשא בריך הוא ושכינתיה ומאן גרים דא ומאן דבכלא (דכל) מצוה ומצוה סליק שכינתא לגבי קודשא בריך הוא [יד יהו"ה בגינה אתמר]:	עבורה נאמר "בידך אפקיד רוחי וגו'", הרוח נפקדה ליהו"ה, והקדוש ברוך הוא יורד אליו לקבל בו אל השכינה, והקדוש ברוך הוא ושכינתו שומרים אותו, ומי גורם את זה, מי שבכל מצוה ומצוה מעלה שכינה אל הקדוש ברוך הוא, יד הוי"ה בגללה נאמר.

⁵¹³¹ ה' ה' (יהל אור). ור"ל עשר אמירן עשר מאמרות שבהן נברא העולם (יהל אור).
⁵¹³² דויהי בנסוע הארון ספר בפ"ע, ואע"ג דבגמ' אמרו ז' היינו למ"ד במקומה נאמרה (יהל אור).
⁵¹³³ דל"ת הא אמרינן בכ"מ חמשה ואמר לבד מספר בראשית שהוא קודם מ"ת (יהל אור).
⁵¹³⁴ בב' דרגין ע"י וא"א (יהל אור), עי' לש"ו ביאורים ח"א כ ע"ד.
⁵¹³⁵ ר"ל שם מ"ה (יהל אור).
⁵¹³⁶ כמש"ו י"ד אותיות של ב' השמות (יהל אור).
⁵¹³⁷ "איהו י"ה" דפ"ו.
⁵¹³⁸ עכשיו מפרש שם הוי"ה דאתכליל בשכינה (יהל אור).
⁵¹³⁹ ר"ל בינה בן י"ה בן הוא עד"א ו' הרי יהו"ו, וז"ש כלילא שהיא כוללת גם עד"א ועם מעשה כל השם (יהל אור).
⁵¹⁴⁰ (נ"א ודידא) נוסף בדפ"ו.
⁵¹⁴¹ דיד (נוסף ביהל אור).
⁵¹⁴² יד דשכינתא יד יהו"ה" נמחק ביהל אור ובמקומו גורס "ש' שד"י". ר"ל שדי שבתפילין ש' שכינה י"ד הוי"ה הנ"ל (יהל אור).
⁵¹⁴³ שהוא בדרגא דעד"א ולפיכך בידך שהוא הוי"ה (יהל אור).
⁵¹⁴⁴ שקב"ה ושכינתיה הן שד"י ושם הזה שומר ישראל כידוע ולפיכך שם שד"י ביסוד ששם כלול ת"ת ומלכות (יהל אור).

ספר שמות

ושבעים תבות של "יענך ה' ביום צרה", ובמה היא צווחת, אלא ודאי בישראל. יש בהם בעלי תורה מלאכים מצד של אילת השחר, שהיא שכינה. ושתי דרגות הן, בוקר ושחר, ועליהן נאמר "נעימות בימינך נצח", בוקר של אברהם, שהוא חס"ד. זה עולה יותר ביום הגאולה, אבל השחר מקדים ליום הגאולה, ומיהו נצח. ששכינה מצדו נקראת אילת השחר.	ושבעים תבות של "יענך ה' ביום צרה", ובמה היא צווחת, אלא ודאי בישראל. יש בהם בעלי תורה מלאכים מצד של אילת השחר, שהיא שכינה. ושתי דרגות הן, בוקר ושחר, ועליהן נאמר "נעימות בימינך נצח", בוקר של אברהם, שהוא חס"ד. זה עולה יותר ביום הגאולה, אבל השחר מקדים ליום הגאולה, ומיהו נצח. ששכינה מצדו נקראת אילת השחר.
ובגין דא ל"מ נצ"ח⁵¹⁵³ תמן נצ"ח תמן ל"מ דאינון ושבעין (עו)קלין דצווחת אילת השחר על בנהא דאתתקף עלייהו קדרותא בגלותא שחרות⁵¹⁵⁴ השחר בשבעין [שנין בתרין] ובתראין (בשבעין) [בתרין] בההוא זמנא יתקיים בישראל (ישעיה כו יז) כמו הרה תקריב ללדת תזעק בחבליה כן היינו מפניך יהו"ה ועל כן נקוה לך יהו"ה אלהינו⁵¹⁵⁵:	ולכן ל"מ, נצח, שם נצ"ח, שם ל"מ, שהם שבעים הקולות שצווחת אילת השחר על בניה, שהתחזק עליהם הקדרות בגלות, שחרות השחר, בשבעים השנים האחרונות, באותו הזמן יתקיים בישראל "כמו הרה תקריב ללדת תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה'", ועל כן נקוה לך ה' אלהינו.
ובהון אילת אעילת רישהא [בין] [בן] ברכהא רישא⁵¹⁵⁶ איהו צדיק יסוד עולם [בין] [בן] ברכהא [ד]אינון נצח והוד⁵¹⁵⁷ ואומי לה ביה⁵¹⁵⁸	ובהם האילת מכניסה ראשה בין ברכיה, הראש הוא צדיק יסוד עולם, בין ברכיה שהם נצח והוד, ונשבע לה בו לפדות את בניה בבוקר, שהיא אריה.

⁵¹⁴⁵ ויקרא רמט ע"ב (הערת הזהר). חסר כאן מהמאמר וע' תיבין מלמנצח עד סוף המזמור שהן רומזין על ע' שנין חבלי משיח דצווחת אילתא ע' קלין כמ"ו שהן ימי צרה ומתוכן יגאלו שבזה מדבר כל המזמור (יהל אור).

⁵¹⁴⁶ ומאי (יהל אור).

⁵¹⁴⁷ עי' מלואים אות כא.

⁵¹⁴⁸ כמ"ו בקר חסד ושחר נצח ושניהן דרגין דפורקנא שהן קו ימין אלא ששחר הוא ע' שנין בתראין חבלי משיח ובקר הוא הגאולה שיהיה אח"כ (יהל אור).

⁵¹⁴⁹ ר"ל חסד (יהל אור).

⁵¹⁵⁰ קי ע"א (הערת הזהר).

⁵¹⁵¹ ר"ל שמניחו על הגאולה (יהל אור).

⁵¹⁵² דרחמה צר וחבלי לידה קשין מאד כנ"ל דצווחת כו' (יהל אור).

⁵¹⁵³ דבב' המזמורים מזמור יענך ה' ביום צרה צווח' דאילת השחר בכובד הגלות בע' שנין הנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁵⁴ דהלילה נמשל לגלות ובקר לגאולה כמ"ש לקמן שכבי עד הבקר וקודם הגאולה יכבד הגלות יותר מכל הגלות כמ"ש בגלות מצרים תכבד העבודה כו' וזהו למהר הגאולה כמ"ש (ברכות ו ע"ב) אגרא דכלה דוחקא, והוא שחרות השחר, שקודם שמתחיל להאיר היום הוא מחשיך יותר מכל הלילה ולכן נקרא שחר, וע' קלין הן ע' שנה והן נקראין חבלי משיח שכל הגלות דומה להרה שמתקרבת הלידה כל יום והגאולה דומה ללידה, כמ"ש היולד גוי כו' כי ילדה ציון כו', וכשמתקרבת לילד אז כואבת יותר מכל ימי הריונה כמ"ש הרבה כו' והרונך צער הריון שהוא הגלות וכשיושבת על המשבר זהו חבלי משיח וז"ש "בההוא זמנא וכו'" (יהל אור).

⁵¹⁵⁵ דזה נאמר ג"כ על הע' שנין כמו היושבת על המשבר שתקוה לילד מהרה כן יקוו באותו זמן לגאול מהרה, וז"ש לראות מהרה בתפארת עוזך ולכן יש בו ע' תיבות ועל כל הוא תיבה אחת (מצאתי כתוב על הגליון: ר"ל מלת כ"ן גימ' ע' וז"ש ברע"מ כ"ן היינו כו' וזהו על כ"ן נקוה) (יהל אור).

⁵¹⁵⁶ דאיהו ראש דידה כמ"ש על ראש המטה יסוד כמ"ש בזהר בכ"מ (יהל אור).

⁵¹⁵⁷ שמהן בנינה כידוע וז"ש ברכהא (יהל אור).

⁵¹⁵⁸ ר"ל ביסוד שבו תליא השבועה כמ"ש לעיל, וכן האבות שים נא ידך תחת ירכי כו' וז"ש חי ה' שכבי עד הבקר כמ"ו ואמר בין ברכהא שהן הע' שנין שהוא מסטרא דנצח כנ"ל ואע"ג דקאמר לעיל מסט' דנצח הוא מכל נה"י וכן הגאולה שאמר מסטרא דחסד אמר לקמן שיהיה מכל ג"ס חג"ת וכן יהיה בע' שנין בבחי' דחג"ת בנה"י (יהל אור).

ספר שמות

בוקר ימין של אברהם. משיח בן דוד שיוצא מיהודה, שנאמר בו "גור אריה יהודה" ולכן "חי ה' שכבי עד הבוקר".	למפרק לבנהא [בבקר] דאיהו אריה בקר ימינא דאברהם משיח בן דוד דנפיק מיהודה דאתמר ביה (בראשית מט ט) גור אריה יהודה ובגין דא (רות ג יג) חי יהו"ה שכבי עד הבקר:
ובה "מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים וגו'", משום שתפארת היא דרגת משה, הגוף. וחסד זרועו, ומשה נקשר בע"ב, שהוא חסד, דרגתו של אברהם, שכך עולה בחשבון ח"י, וו"ו, מן ויסע ויבא ויט, שלשת ענפי האבות, ש' שנקשרה בש' של משה, שנאמר בהם "ופני אריה אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר לארבעתן", מ"ה מן משה "ודמות פניהם פני אדם".	ובה (ישעיה סג יב) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים וגו' בגין דתפארת דרגא דמשה גופא וחסד דרועא דיליה ומשה אתקשר בע"ב דאיהו חסד דרגא דאברהם ודהכיל (דהני) סליק בחושבן ח"י וו"ו מן ויסע ויבא ויט תלת ענפי אבהן [ש'] דאתקשר בש' [מן] (של) משה דאתמר [בהון] (יחזקאל א י) ופני אריה [אל] (מ)הימין לארבעתן ופני נשר לארבעתן [ופני שור מהשמאל לארבעתן] מ"ה מן משה ודמות פניהם פני אדם:
בזרוע שמאל נאמר שמאל דוחה וימין מקרבת, שאף על גב	[דאיהו] דרועא שמאלא אתמר ביה שמאל דוחה וימין מקרבת ודאף [אף] על גב
קב/א	רעיא מהימנא
שהקדים בתשרי, שבארוה בו בעלי המשנה, בתשרי עתידים להגאל, תהיה דוחה, כדי שלא ימות משיח בן אפרים, דוחה מרומי שהיא שמאל עד שיקרב ימין.	דאקדים בתשרי ודאוקמוהו (ואוקמוה) ביה מארי מתניתין בתשרי עתידין להגאל תהא דוחה בגין דלא ימות משיח בן אפרים ⁵¹⁵⁹ דוחה ⁵¹⁶⁰ [מרומין] (מבבל) דאיהו שמאל עד דיקרב ימין:
פסח זרוע ימין, לקיים בה "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וזהו בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, לקיים בהם "ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך ה'".	פסח דרועא ימינא לקיים בה (מיכה ז טו) כימי צאתך ⁵¹⁶¹ מארץ מצרים אראנו נפלאות והאי איהו ⁵¹⁶² בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל לקיים בהון (ישעיה נד ח) ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך יהו"ה:
ואחר כך, כולם נוטלים מגבורה, שממנה משיח בן אפרים, ליטול נקמה משונאיו, שכך צריך לנקות את התבואה, שהם ישראל, בימין. ואחר כך לשרוף את הקש בשמאל, זהו שנאמר "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש", ודלקו בהם ואכלום. וכינוס	ולבתר נטלי כלהו מגבורה דמניה משיח ⁵¹⁶³ בן אפרים לנטלא נוקמא משנאוי דהכי בעי לנקאה עבורא דאינון ⁵¹⁶⁴ ישראל בימינא ולבתר לאוקדא קש בשמאלא הדא הוא דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ⁵¹⁶⁵ ובית יוסף להבה

⁵¹⁵⁹ עי' לקמן שמכונה משיח בן יוסף. וכן בכמה מקומות בחלק ג. ועי' שעה"כ עמידה ו.

⁵¹⁶⁰ נמחק ביהל אור.

⁵¹⁶¹ בניסן (יהל אור).

⁵¹⁶² ושני המאמרים אמת, שהפקידה תהיה בתשרי אבל תדחה עד ניסן דתשרי דרועא שמאלא ר"ה כידוע ואע"פ כן יהיה בוסף הגאולה בתשרי כמש"ו ולבתר כו' (יהל אור).

⁵¹⁶³ יתגלי חסד עלאה דפומא דאמה, ואז יתחיל צמיחת מלכות בית דוד ע"י הפומא דאמה, והוא זמן משיח בן דוד, וע' רע"מ (פנחס רנב ע"א, ופ' תצא רעח ע"ב, ורעט ע"א, ופ' משפטים קכ ע"א) (הקדו"ש פט ע"א). כמ"ש בכור שורו הדר לו כו', ושור בשמאלא כנ"ל בהם עמים כו' (יהל אור).

⁵¹⁶⁴ כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית כו' ועכשיו התבואה מעורבת ומכוסה בקש רשע מכתיר את הצדיק (יהל אור).

⁵¹⁶⁵ מסטרא דשמאלא כנ"ל (יהל אור).

ספר שמות

ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום וכנישו דעבורא ⁵¹⁶⁶ דא עמודא דאמצעיתא [ביה] (בראשית מט לג) ויאסף ⁵¹⁶⁷ (אל עמיו) לאן אתר ⁵¹⁶⁸ לביתא דא שכינתא:	התבואה זהו העמוד האמצעי, בו "ויאסף", לאיזה מקום, לבית זו השכינה.
אבל בדרגת משיח בן יוסף איהו דקא רמזו (במדבר כב ד) עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחוך השור ⁵¹⁶⁹ את ירק השדה דעלייהו אתמר (תהלים צב ח) בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד] (וגו') מפסח ועד תשרי יהא פורקנא דאיהו עד ⁵¹⁷⁰ ומתמן ⁵¹⁷¹ ואילך יהא השמדה דלהון ולהשמדם (פורקנא) עדי עד [ולא עד בכלל אלא עד דמטי לעד מתמן ואילך להשמדם עדי עד] ⁵¹⁷² כד מטי לתשרי דאיהו שור ביה כלחוך השור:	אבל בדרגת משיח בן יוסף, הוא רומז "עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור את ירק השדה", שעליהם נאמר "בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד". מפסח ועד תשרי תהיה הגאולה, שהוא "עד", ומשם ואילך תהיה השמדה שלהם "עדי עד" ולא עד בכלל, אלא עד שמגיע לעד, משם ואילך "להשמדם עדי עד". כשהגיעו לתשרי, שהוא שור, בו "כלחוך השור".
וסמיכו [ויטו ⁵¹⁷³ דלהון בימינא] ודלהון דישראל ⁵¹⁷⁴ בימינא (דישראל דלהון ביממא) דאיהו אריה אבל קימה דלהון ⁵¹⁷⁵ [בנופא דאילנא ⁵¹⁷⁶ והאי] ובנופא דאילנא ודאי (כנופא דאילנא ודאי) איהו כל הכורע כורע ⁵¹⁷⁷ בברוך צדיק ⁵¹⁷⁸ דאתמר ביה וביוסף (יוסף) הצדיק (בראשית לו ז) והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי והאי איהו (רות ג יג) חי יהו"ה ⁵¹⁷⁹ שכבי עד הבקר וכל הזוקף זוקף בשם דרגא דמשה ⁵¹⁸⁰ רבינו לעילא ו[ב]משה לתתא ⁵¹⁸¹ ביה יקומון כל ישראל [באברין] (כאברין) דגופא ⁵¹⁸² דביה כלחו זקיפין בעמידה ובהאי איהו כל הזוקף זוקף בשם בגין דעליה אתמר (שמות לג יז) ואדעך בשם:	וסמיכתם ונטיה שלהם בימין שהוא אריה, אבל הקימה שלהם בנוף האילן, וזהו כל הכורע, כורע בברוך, צדיק, שנאמר בו ביוסף הצדיק "והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחווינה לאלומתי", וזהו "חי ה' שכבי עד הבוקר". וכל הזוקף, זוקף בשם, דרגת משה רבנו למעלה, ובמשה למטה, בו יקומו כל ישראל באיברים של הגוף, שבו כולם זקופים בעמידה, ובזה הוא כל הזוקף, זוקף בשם, משום שעליו נאמר "ואדעך בשם".

- ⁵¹⁶⁶ ר"ל קבוץ גלויות (יהל אור).
⁵¹⁶⁷ יעקב דהוא דרגא דעד"א (יהל אור).
⁵¹⁶⁸ ר"ל לבית המקדש, וכן ביעקב נאמר אל המטה שכינה (יהל אור).
⁵¹⁶⁹ שהוא שור כנ"ל ופני השור וכו' (יהל אור).
⁵¹⁷⁰ ר"ל מפסח ועד תשרי נקרא עד כמ"ש בבקר יאכל עד (יהל אור).
⁵¹⁷¹ ר"ל עדי הוא כל זמן ור"ל כל זמן העד יהא השמדם כמ"ש לקמן דמשיח בן דוד ייכול כל האומות עו"כ בבקר יאכל עד וכד מטי תשרי לא ישאר מהם כולם כלחוך השור כו' (יהל אור).
⁵¹⁷² נמחק ביהל אור.
⁵¹⁷³ וסמיכה (ס"א דישראל ומטו) (דפ"ו).
⁵¹⁷⁴ ר"ל הגאולה (יהל אור).
⁵¹⁷⁵ ר"ל קבוץ גלויות (יהל אור).
⁵¹⁷⁶ עד"א כמשי"ו (יהל אור).
⁵¹⁷⁷ שענין הכריעה ליסוד לסמוך למלכות סומך נופלים וקימה למזקף לה כידוע (יהל אור).
⁵¹⁷⁸ דצדיק נקרא ברוך כידוע בסוד בשכמל"ו וברוך דח"י ברכות, שהן ביסוד (יהל אור).
⁵¹⁷⁹ שהסמיכה ביסוד בדרגא דבקר כנ"ל בסוד ג' ווי"ן וזהו שכבי וכורעין לאסמכה שם בשכיבתה (יהל אור).
⁵¹⁸⁰ עד"א (יהל אור).
⁵¹⁸¹ דהוא יקבץ גלויות כידוע (יהל אור).
⁵¹⁸² דמשה רבינו ע"ה הוא גופא דכל ישראל וכל ישראל הם אברים כמ"ש בתז"ח אילנא רבא דביה כו' (יהל אור).

ספר שמות

יהוה משיח בן דוד דאיהו אריה מימינה ומשיח בן יוסף דאיהו שור משמאליה מימינא אברהם משמאלא יצחק ואיהו נשר באמצעיתא שלשלת⁵¹⁸³ דלהון מסטרא דיעקב ש' דמשה⁵¹⁸⁴ קדושה לך⁵¹⁸⁵ ישלשו מסטרא דאריה [תלת ענפין⁵¹⁸⁶ דאבהן] (מסטרא דאברהם) אתקריאו אריות בקר מסטרא דשמאלא אתקריאו פרים מנגחים ומסטרא דאמצעיתא⁵¹⁸⁷ אתקריאו נשרים ועליהו אתמר (שם יט ד) ואשא אתכם⁵¹⁸⁸ על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי הא אינון תשעה⁵¹⁸⁹ עשיראה ורביעאה⁵¹⁹⁰ אדם מה שמו⁵¹⁹¹ דמשה דרכיב על תלת חיוון:	יהיו משיח בן דוד שהוא אריה מימינו, ומשיח בן יוסף שהוא שור משמאל. מימין אברהם משמאל יצחק, והוא הנשר באמצע השלשלת שלהם מצד של יעקב, ש' של משה, קדושה לך ישלשו, מצד של אריה, שלשת פני האבות נקראו אריות, בוקר. מצד של שמאל, נקראו פרים מנגחים. ומצד האמצע נקראו נשרים, ועליהם נאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי", הרי הם ט'. עשירי ורביעי אדם, מה, שמו של משה, שרוכב על שלש חיות.
ואתמר בישראל (בראשית א כו) וירדו⁵¹⁹² בדגת הים ממנן דימא מסטרא דנחש דהוה שרה דמצרים דאתפשט בגלותא בתראה מים ועד (ל)ים ובעוף השמים ערבוביא בישא עמלקים⁵¹⁹³ נפילים תערובת דכל אומין בכל סטרא [בגלותא בתראה בין בישראל בין בעשו בין בישמעאל] (בין בישראל בין באומות העולם) ובבהמה אלן בני עשו [דשולמנתהון בכל הארץ]:	ונאמר בישראל "וירדו בדגת הים" הממונים על הים, בצד של הנחש, שהיה שרה של מצרים, שהתפשט בגלות האחרונה, מים לים. "ובעוף השמים", ערבוביה רעה, עמלקים נפילים, תערובת של כל האומות בכל צד, בגלות האחרונה בין בישראל בין בעשו בין בישמעאל, "ובבהמה", אלו בני עשו ששלטונם בכל הארץ.
ויתקיים במשיח⁵¹⁹⁴ (תהלים עב ח) וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ והכי בתרין משיחין והכי בישראל וכלא בזכות מ"ה [שמו] דמשה וייתון גם דמשיח בן דוד מיהודה אריה רשים עליה [ונם דמשיח בן יוסף שור רשים עליה גם] ונסו [נס] דשילה אריה לימינא שור לשמאלא נשר באמצעיתא ואדם על כלהו וארבע ענפין⁵¹⁹⁵	ויתקיים במשיח "וירד מים על ים ומנהר עד אפסי ארץ", וכך בשני משיחים, וכך בישראל, והכל בזכות מ"ה שמו של משה, ויביאו נס של משיח בן דוד, מיהודה, אריה רשום עליו. ונס של משיח בן יוסף, שור רשום עליו. ונס של שילה, אריה לימין, שור לשמאל, ונשר באמצע, ואדם על כולם. וארבע פנים

⁵¹⁸³ ר"ל מסטרא דיעקב הן משולשים כמ"ש יעקב חבל נחלתו משולש כחבל כמ"ש רש"י שם (יהל אור).

⁵¹⁸⁴ ר"ל השלשלת הנ"ל הוא ש' דמשה ש' ר"ת שלשלת והש' משולש בג' וו"ן (ומספרו שלש מאות כנ"ל (יהל אור).

⁵¹⁸⁵ ר"ל לעד"א שמסטרא דעד"א הס' משולשין כמ"ש בתז"ח (יהל אור).

⁵¹⁸⁶ אנפין (דפ"ו).

⁵¹⁸⁷ פ ע"ב (הערת הזהר).

⁵¹⁸⁸ כנ"ל דבאריה יגאל אותנו ובשור ילחוך את האומות ובנשר יקבץ וזהו ואביא אתכם אלי (יהל אור).

⁵¹⁸⁹ והם ט"ס ג' בקו ימין וכן בשמאל וכן באמצע (יהל אור).

⁵¹⁹⁰ כמ"ש בתז"ח דאיהו עשיראה לט' ורביעאה לכל תלת (יהל אור).

⁵¹⁹¹ ר"ל כמ"ש מה שמו ומה שם בנו, ור"ל דש' דמשה מצד כללותו באבות ועיקר שמו מ"ה דמשה והוא מלכות דאסתלקותא לכתר, וז"ש דרכיב כו' כמ"ש ודמות פניהם דכולהו אדם (יהל אור). "אדם מה שמו" מוסגר בדפ"ק.

⁵¹⁹² דפסוק הזה נאמר באדם והוא דרגיה דמשה רבינו עליו השלום, שליט על כל הדרגין דגת הים ועוף השמים ובהמה שהן ימינא ואמצעי' ושמאלא וכן בישראל ימשלו על האומות דג' דרגין זה לעו"ז כמס"ל ואומין כו' חיה דאדם לשלטאה עליהו כו' (יהל אור).

⁵¹⁹³ בראשית כה ע"א (הערת הזהר).

⁵¹⁹⁴ אמרו רז"ל בסוכה (נב ע"א) כי משיח בן יוסף יהרג, והוא ע"י גוג ומגוג, וע' ברע"מ בהעלותך (קנע ע"ב) וברע"מ תצא (רעו ע"ב) (הקדו"ש פט ע"א).

⁵¹⁹⁵ אנפין (דפ"ו).

ספר שמות

לכל אחד, ארבעה שבטים של שלש חיות, שנים עשר. ולאדם, שהוא מה שמו, בני משה, שבאותו זמן יתקיים במשה "ואעשה אותך לגוי גדול ועצום", ממנו, באותו הזמן "מ"ה ש"היה ה"וא שיהיה", "ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את נרדף".	לכל אחד, ארבעה שבטים של שלש חיות, שנים עשר. ולאדם, שהוא מה שמו, בני משה, שבאותו זמן יתקיים במשה "ואעשה אותך לגוי גדול ועצום", ממנו, באותו הזמן "מ"ה ש"היה ה"וא שיהיה", "ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את נרדף".
ישראל דאתמר בהון (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן מרעיתי (אדם אתם הם הנרדפים) [הו נרדפים] ⁵¹⁹⁷ קדם ערב רב זאבים בישין] הא (בראשית מט כז) בנימין זאב יטרף לגביהו דטריף לון ויתקיים ביה ⁵¹⁹⁸ בההוא זמנא (שם) בבקר יאכל עד דהיינו עד כי יבא שילה ודא בקר דאברהם ולערב יחלק שלל דא ערב דיצחק דתמן תרין משיחין בחד ייכול ⁵¹⁹⁹ ממנא דאומין דעלמא ובחד יחלק [ליה] [לון] לישראל:	ישראל, שנאמר בהם "ואתן צאני צאן מרעיתי" היו נרדפים לפני הערב רב, זאבים רעים. הרי "בנימין זאב יטרף" אליהם, שטורף אותם, ויתקיים באותו הזמן, "בבוקר יאכל עד", דהיינו "עד כי יבא שילה", וזה בוקר של אברהם. "ולערב יחלק שלל", זה ערב של יצחק, ששם שני משיחים, באחד יאכל הממונה של אומות העולם, ובאחד יחלק להם לישראל.
(ד) ישראל דאינון אילת נרדפין [בתר אקדס] רשיעיא אריות] ויתער נפתלי דאיהי (שם כא) אילה שלוחה הנותן אמרי שפר יתער בימינא	ישראל שהם אילת, נרדפים לפני הרשעים, אריות, ויתעורר נפתלי, שהוא "אילה שלוחה הנותן אמרי שפר" יתעורר בימין,
קב/ב	
רעיא מהימנא:	
דאיהו אריה משיח בן דוד דאתמר ביה (שם ט) גור אריה יהודה מטרף בני עלית (ויחזקון) [ויחזור] על אומין דעלמא כרע שכב עליהו למטרף לון ומי יקימנו בההוא זמנא נחזי מאן הוא אלה אחרא דיקים לה מלטרופ עליהו [או אומה ולישן]:	שהוא אריה, משיח בן דוד, שנאמר בו "גור אריה יהודה מטרף בני עלית", ויחזור על אומות העולם. "כרע שכב", עליהם לטרף אותם, "מי יקימנו", באותו הזמן נראה מי הוא אלוה אחר, שיקים אותו מלטרופ עליהם או אומה ולשון.
[וישראל דהו כיונה נרדפין קדם נשר מסטרא דעופין דאומין דעלמא] בההוא זמנא יתער נשר ⁵²⁰⁰ ויתפרש גרפחא על ערבובי דאומין [ועשו וישמעאל] דאינון עמלקים וערבוביא בישא דישאל וטריף לון דלא ישתאר חד מנייהו לקיים מה שנאמר בישראל (דברים לב יב) יהו"ה ברד ינחנו ואין עמו אל נכר:	וישראל שהיו כיונה נרדפים לפני נשר, מצד של העופות של אומות העולם, באותו הזמן יתעורר נשר, ויפרוש כנפיו על ערבובי האומות ועשו וישמעאל שהם עמלקים, וערבוביה רעה של ישראל, וטורף אותם, שלא ישאר אחד מהם, לקיים מה שנאמר בישראל "ה' ברד ינחנו ואין עמו אל נכר".
מתמן ⁵²⁰¹ ואילך אין מקבלים גרים [כמה דאוקמוה] (והא אוקמוה) מארי מתניתין אין	משם ואילך, אין מקבלים גרים, כמו שבארוה בעלי המשנה, אין מקבלים גרים לימות המשיח ואומות עובדי

⁵¹⁹⁶ עי' בהגר"א בתיקו"ז קכט ע"ג ד"ה משה משה כו' מה כו' - ר"ל, כמש"ל (קד ע"ב) דמה שהי' הוא שיהי' דאזל בכל דרא בגלגולא וזהו שיהי' והוא בגלגולא דשת דמיני' אשתיל עלמא ואשר להיות ר"ל במשה עצמו כבר הי' באדם וז"ש דא אדה"ר והן בור"ק וכמש"ל (קט ע"א) וכפל שמי' תרין זמנין כו' ועיקר הכוונה כאן כמש"ל (קד ע"ב) דכבר הי' באדם ועוד יתפשט בכל דרא.

⁵¹⁹⁷ "הו נרדפים" נמחק ביהל אור.

⁵¹⁹⁸ נמחק בדפ"ו.

⁵¹⁹⁹ (ס"א ממונא) נוסף בדפ"ו.

⁵²⁰⁰ כ"א כנגדו, זה לעו"ז כנ"ל, וכן אדם לשלטאה מסטרא דמלכות, כמש"ו (יהל אור).

⁵²⁰¹ ומתמן (דפ"ו).

ספר שמות

כוכבים ומזלות של העולם שישארו, יעורר הקדוש ברוך הוא חיה של אדם לשלוט עליהם, לקיים בהם "כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו", לקיים בישראל "וירדו בדגת הים וגו'", "ומוראכם וחתכם וגו'".	מקבלים גרים לימות המשיח ואומין עבו"ם דעלמא דישתארון יתער קב"ה חיה דאדם לשלמא [עלייהו] לקיימא בהון (ישעיה ס יב) כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו לקיים בישראל (בראשית א כו) וירדו בדגת הים וגו' (שם ט ב) ומוראכם וחתכם וגו'.
ומצד של תבואות, חמשה מיני לחם, שבורים מכולם, והם: חטה ושעורה וכוסמת ושבולת שועל ושיפון. המשיל אותם לישראל, זהו שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", בה', כשיצאו מהגלות, כך יהיו שבורים, עד שיתברר אוכל מתוך הפסולת. היינו קש, ערב רב, עד שיתבררו כמו פֶר שִנְבֵר מתוך מוץ ותבן.	ומסטרא דתבואות⁵²⁰² ה' מיני נהמא תבירין מכלהו ואינן חטה ושעורה וכסמת ושבולת שועל ושיפון אמתיל לון לישראל הדא הוא דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה בה'⁵²⁰³ כד יפקון מגלותא הכי יהון תבירין עד דיתבריר בר [דאיהו אוכל מתוך פסולת דהיינו קש ערב רב]⁵²⁰⁴ עד דיתבררו כבר דאתבריר מגו מוץ ותבן [וישתמודעו ישראל ביניהו]:
ועד שיתבררו מהם י', שהיא מעשר, לא שורה על ה', שהוא לחם של חמשה מינים, לקיים את השבועה "כי יד על כס י"ה", ולכן מוץ ותבן אינו מחויב במעשר, עד שיתברר. אחר שיתברר, מתכנסים לאותו מקום שנקרא ירושלים, כמו החיטה, שאחר שנברר קש ותבן, מכניסים אותה לאוצר. כך יתכנסו ישראל, שהם בר, לירושלים שהיא בנויה על הר ה', שנאמר בה "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב". נקי כמו בר, שהיא תבואה כשנבררת מתוך פסולת, באותו הזמן, נשקו בר כבתחלה, שנאמר בו "ישקני	ועד דיתברירו מנייהו י' דאיהו מעשר⁵²⁰⁵ [לא] שריא⁵²⁰⁶ על ה' דאיהו נהמא דה' מיני לקיימא אומא (שמות יז יז) כי יד על כס י"ה ובגין דא מוץ ותבן אינו מחויב במעשר עד דיתבריר לבתר דיתבריר מתכנשין לההוא אתר דאקרי ירושלם כמה דחטה ודבתרו (בתר) דאתבריר קש ותבן מכניסין לה לאוצר הכי יתכנשון ישראל דאינן בר לירושלם דאיהי בנויה על הר יהו"ה [דאתמר בה] (דכתיב) (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהו"ה ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב נקי כבר דאיהו עבדא כד בריר מגו פסולת בההוא זמנא נשקו בר כדבקדמיתא דאתמר ביה

⁵²⁰² שאמר לעיל, עבדא דאינן ישראל (יהל אור).

⁵²⁰³ רמז לה' מיני תבואות, והן ה', כנסת ישראל בגלותא (יהל אור).

⁵²⁰⁴ ע' בזה"ק בראשית כ"ה א' כ"ז ב' כ"ח ב' כ"ט רע"א משפטים ק"כ ע"ב פנחס רל"ז א' ב' תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה (הקדו"ש כג ע"ד). ז"ל השעה"פ: מרע"ה, הוא בחי' הדעת עצמו דז"א, אשר ממנו יצאו טיפי השחתת הזרע של אדה"ר, שהם בחי' כל בני ישראל, שבאותו הדור דגלות מצרים כנזכר, ונמצאו כי כל ישראל, וגם כל הערב רב שיצאו ממצרים, כלם ענפים וניצוצות טיפי הזרע, שיצאו מן הדעת עצמו העליון, והם ענפיו של מרע"ה. אלא שישראל היו נתקנים. והערב רב, לא היו נשמות נתקנים עדיין כפי הראוי להם כנזכר וכו' והנה אותם הענפים שלו, של השחתת הזרע, נתגלגלו בכל אותם הגלגולים הנז"ל, עד שבאו למצרים, ונתגלגלו שם כנזכר. והנה זמן גלות מצרים. משנכנסו לה בני ישראל, היו רד"ו שנים. ובק"ל שנים הראשונים, התחילו הענפים להתגלגל בבני ישראל ובערב רב כנזכר, והיו נצרפים ומתלבנים ומתבררים הטוב מן הרע, ולא נגמר ברורם, עד תשלום ק"ל שנים ההם, כדוגמת ק"ל שנים שפירש אדם והולידם כנזכר. ואחר שנשלם גלגולם וביורום, אז נולד מרע"ה, כנודע כי משה היה בן פ' שנה בצאתם ממצרים והנה ק"ל ושמונים, הם רד"ו, כי לא יכול משה שהוא הדעת עצמו הטוב לבא, עד שיתבררו ניצוצותיו הטוב מן הרע, ולכן כשנשלם ביורום, נולד הוא וכו' וז"ס, ותרא אותו כי טוב הוא, ר"ל, כי כל האחרים, היו טפות רע דהשחתת הזרע. אבל זה לבדו היה מן הטוב, שלא היה מהשחתת הזרע. ודע, כי כמו שטיפות השחתת הזרע ענפיו של הבל, שהיו כלולות מטו"ר, נתבררו, והטוב שבהם ניתן אל בני ישראל, שנולדו באותם ק"ל שנים, ולכן נקראו דור דעה.

⁵²⁰⁵ ר"ל חכמה כמש"ל, שאז ומלאה הארץ דעה (יהל אור).

⁵²⁰⁶ דאין התבואה חייב במעשר עד שימרח, וז"ש ובג"ד מוץ (יהל אור).

ספר שמות

מנשיקות פיהו". בר תרגום בן, באותו זמן שיהיו נקיים, כמו בר מתוך קש ותבן, שורה שמו עליהם, וקורא להם "בני בכורי ישראל".	(שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו בר תרגום בן בההוא זמנא דיהון נקיים כבר מגו קש ותבן שריא שמיה עליהו וקרא לון (שמות ד כב) בני בכורי ישראל:
וכך מכל האילנות אין שבור כגפן, בנטיעתו שבור, בענביו שבור, שהם כתושים בין הרגלים. וכך זית, הזיתים שלה כתושים בגלות, נמשלו ישראל להם, זהו שנאמר "גפן ממצרים תסיע". וכן בגלות הרביעית "כי כרם ה' צבאות בית ישראל". וכמו זה ישראל משולים לזית "זית רענן יפה פרי תאר", ולכן "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך בניך כשתלי זיתים", סמוך זה לזה, משום שהם שבורים בגלות.	והכי מכל אילנין לית תביר כגפן בנטיעו דיליה ⁵²⁰⁷ תביר בענבים דיליה תביר דאינון כתישין ⁵²⁰⁸ בין רגלין והכי זית ⁵²⁰⁹ זיתים דיליה כתישין בגלותא אמתילו ישראל בהון ⁵²¹⁰ הדא הוא דכתיב (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע וכן בגלותא רביעאה [בתראה] (ישעיה ה ז) כי כרם יהוה צבאות בית ישראל וכגוונא דא לזית משולים ישראל (ירמיה יא יז) זית רענן יפה פרי תאר ובגין דא (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך וכשתלי זיתים [וגו'] סמך ⁵²¹¹ דא לדא [בגין] דאינון תבירין בגלותא:
ואחר שיהיו נקיים מתוך הפסולת, יתקדשו לבית המקדש ביין, לנסך על גבי המזבח, וזיתים להדליק מאור נרות למנורה. ומי זוכה לזה, יין שלא התנסך לע"ז שערב רב הם יין שנתנסך לע"ז, ומהם משמדים מינים אפיקורסים משומדים לעברות של כל התורה כולה.	ולבתר דיהון נקיים [מגו פסולת] יתקדשון לבי מקדשא ביין לנסכא על גבי מדבחא וזיתים לאדלקא (בוצינא) שרגין למנרתא ומאן זכה להאי יין דלא יתנסך ⁵²¹² [לע"ז דערב רב אינון יין דאתנסך ודנתנסך לע"ז ומנהון משומדים מנהון ומינים אפיקורסים משומדים לעבירות דכל ושבכל התורה כלה]:
וישראל שנאמר בהם "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם", עד שיהיו דרוכים בין רגליהם בגלות, הם לא נבררו מהם. ובשבילם אמר דוד עליו השלום "למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני", ועליהם אמר שלמה "צאי לך בעקבי הצאן", ביעקב, שעליו נאמר אל הנחש הקדמוני, שפתה את חוה "הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב". אחר שיצאו מן הגלות, נמשלים לתפוחים ולכל	וישראל דאתמר בהון ⁵²¹³ (שם קו לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם עד דיהון דרוכין בין רגליהו בגלותא לא אתברירו מנייהו ובגיניהו אמר דוד ע"ה (שם מט ו) למה אירא ⁵²¹⁴ בימי רע עון עקבי יסובני ועליהו אמר שלמה (שיר א ח) צאי לך ⁵²¹⁵ בעקבי הצאן ביעקב ⁵²¹⁶ דעליה אתמר לגבי נחש הקדמוני דפתי לחוה (בראשית ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו

⁵²⁰⁷ שהוא נמוך מכל הנטיעות [ונק' במשנה רוגליות], וכן התבואות נמוכין מן האילנות, אע"ג דהן נמי אילן, כמ"ש עה"ד חטה היה (יהל אור).

⁵²⁰⁸ שהן נדרכין ברגל (יהל אור).

⁵²⁰⁹ והן מרזא דג' אבהן דגן מסטרא דיעקב כו', מלמטה למעלה [ליקוט] (יהל אור).

⁵²¹⁰ ר"ל בגפן וזית (יהל אור).

⁵²¹¹ בפסוק א' (יהל אור).

⁵²¹² ר"ל שלא יתערב בגוים כמש"ו (יהל אור).

⁵²¹³ ר"ל אבל אותן שנתערבו צריך להתברר (יהל אור).

⁵²¹⁴ ר"ל על ישראל בימי רע בזמן הגלות, עון עקבי, שהע"ר נק' עקב, מסטרא דנחש, ואתה תשופנו עקב, כמש"ו, יסובני, שהם מסובבים, וילמדו מעשיהם כנ"ל (יהל אור).

⁵²¹⁵ תחלת המקרא, אם לא תדעי כו', להזהר צאי כו', ביניהם בגלות (יהל אור).

⁵²¹⁶ ר"ל בעקבי אותיות יעקב, והוא כמ"ש ברע"מ פרשת וישלח, דיעקב נוק' דאדה"ר וכ' שם ודא גרם גלותא ע"ש (יהל אור).

ספר שמות

הריחות הטובים, כמו שביציאת מצרים שנאמר בהם "תחת התפוח עוררתיך".	עקב בתר דיפקון מן גלותא נמשלים לתפוחים ⁵²¹⁷ ולכל ריחין טבין ⁵²¹⁸ כגוונא דמפקנו דמצרים [דאתמר בהו] (דכתיב ביה) (שיר ח ה) תחת התפוח עוררתיך:
המצוה שאחר זו, להביא בכורים, ואחריה להתוודות על הבכורים, ואחריה להתוודות על המעשר. ובעלי המשנה מקשים על המעשר, אם יהיה עשורו קודם לקיטתו או אחר לקיטתו, כמו אתרוג שנאמר בו באילן הלך אחר חנטה, יש מי שאומר אחר בישול הפרות, ואתרוג מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה, שהם זרעים, שנאמר בהם שלאחר לקיטתו עשורו, שאילן אינו אלא עד אחר גמר בשולו.	פקודא בתר דא להביא בכורים ואבתריה להתוודות על הבכורים ואבתריה להתוודות על המעשר [נ"א במעשר] ומארי מתניתין מקשים ⁵²¹⁹ על המעשר דאי יהא קדם לקיטתו [או] (ואל) אחר לקיטתו עשורו כגון אתרוג דאתמר ביה ⁵²²⁰ באילן הלך אחר חנטה אית מאן דאמר אחר בשול הפירות ⁵²²¹ [באתרוג] (ואתרוג) מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה דאינון זרעים דאתמר בהון דלאחר לקיטתו עשורו דאילן ⁵²²² לאו איהו אלא עד אחר גמר בשולו:
ולכן תקנו המוציא	ובגין דא תקינו המוציא
	קבא/א
	רעיא מהימנא:
ממקום שבשולו יפה, להוציא פת שרוף, אלא ממקום שהוא מוטעם. וכך תבואה אחר לקיטתו הוא כבשול פרות. וישראל משולים לאילן ולתבואה, שנאמר בהם "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך", וכך "ראשית גז צאנך תתן לו", שהם ישראל, שנאמר בהם "ואתן צאני" וכך ישראל קדש "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה", לאחר לקיטתו מן הגלות עשור, ונקראו קדש ישראל לה' ראשית תבואתו.	מאתר דבשולו יפה לאפקא פת שרוף אלא ממקום שהוא מוטעם והכי תבואה בתר לקיטתו איהו כבישול פירות וישראל אינון משולים לאילן ולתבואה דאתמר בהון (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך ⁵²²³ תביא בית יהו"ה אלהיך והכי (דברים יח ד) ראשית גז צאנך תתן לו דאינון ישראל דאתמר בהון (יחזקאל לד לא) ואתן צאני והכי ישראל ⁵²²⁴ (ירמיה ב ג) קדש [קדש ישראל] ליהו"ה ראשית תבואתה לאחר לקיטתו מן גלותא עשורו ואתקריאו קדש [ישראל ליהו"ה ראשית תבואתו] (ליהו"ה):
וישראל נקראו אילן גדול וחזק, ובו מזון לכל. בו תורה, שהיא מזון למעלה, בו תפלה שהיא מזון למטה. ואפילו למלאכים, אין מזון אלא בישראל, שאם ישראל לא יתעסקו בתורה, לא היה יורד	וישראל אתקריאו אילנא רבא ותקיף ומזון לכלא ביה ביה אורייתא [דאיהו] מזונא לעילא ביה צלותא דאיהו מזונא לתתא ⁵²²⁵ [נ"א לעילא] ואפילו מלאכין ⁵²²⁶ לית לון מזונא אלא בישראל

⁵²¹⁷ שמתחלה נמשלים לגפנים כו', שהן בעצמן המובחר מכל הפירות, רק שלמראה הן תבירין, וכן ישראל נאמר לא תאר לו ולא הדר כו', אבל התפוח למראה הדר (יהל אור).

⁵²¹⁸ ולכל ריחין ר"ל שישמעו שמעם למרחוק, כמ"ש לריח כו' על כן עלמות אהבוך (יהל אור).

⁵²¹⁹ ר"ל מתקשים בה (יהל אור).

⁵²²⁰ אתרוג דאתמר ביה (נמחק ביהל אור).

⁵²²¹ אית מאן דאמר אחר בשול הפירות (נמחק ביהל אור).

⁵²²² צ"ל "דבאילן לא הלכו אלא אחר", והוא טעם למה הלכו אחר חנטה, ואמר דהכל הולך אחר בישולו ובאילן הוא חנטה ובתבואה לקיטה (יהל אור).

⁵²²³ שהן באילנות, וישראל נקראו ראשית, ומביא ראיה שנאמר ראשית גז כו' (יהל אור).

⁵²²⁴ שהן נמשלים לתבואה (יהל אור).

⁵²²⁵ מזון ממשי, שהשפע ע"י תפלה בא לעולם כידוע (יהל אור). ע"י שבת י ע"א: רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה.

⁵²²⁶ ר"ל וז"ש ובענפיה ידורון כו' (יהל אור).

ספר שמות

להם מזון מצד של התורה שנמשלה לעץ, זהו שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה", ולפרי שהוא מצוה.	דאי לאו דישראל יתעסקון באורייתא לא הוה נחית לון מזונא מסטר דאורייתא דאמתילא לעץ הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ולא יבא דאיהי מצוה:
וכך התורה נמשלה למים, ואלה לאש, ולא היו יורדים מים מלמעלה, וחמה שהיא אש לא היתה יורדת מלמעלה לבשל את פרות האילן אלא בשביל ישראל. ולכן נאמר בישראל "התאנה חנטה פניה", אלו בעלי מצוות. "והגפנים סמדר נתנו ריח", כשפותחים בתשובה. ומיד נאמר בישראל "קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך", מן הגלות.	והכי אורייתא אמתילא למיא והני לאשא ולא הוה נחית מיא מלעילא וחמה דאיהי אשא לא הוה נחית [מלעילא] ומיא מלעילא לבשלא פירות האילן אלא בגין ישראל ובגין דא אתמר בישראל (שיר ב יג) התאנה חנטה פניה אלן מארי מצות והגפנים סמדר נתנו ריח כד פתחין⁵²²⁷ בתיובתא ומיד אתמר בישראל קומי לך⁵²²⁸ רעיתי יפתי ולכי לך מן גלותא:
ולכן באילן, שהוא עץ החיים, בתורה, באלו שעוסקים בה, הולכים אחר חנטה, ומעשרים אותו, ששורה עליהם י', שהיא חכמ"ה. א' מ'. ובה מתכנסים ה"ה, שהם פרות האילן. ומהו האילן, ו'. אבל שאר העם, אחר לקיטתו מן הגלות עשורו. אותם צדיקים שנאמר בהם "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר", הדר במעשיהם, שאחוזים בבעלי תורה ומצוות, ואחר לקיטה הולכים אצלם, ולגבי זרעים של תבואה ואחר חנטה הולכים אצלם כאילן.	ובגין דא באילן דאיהו עץ החיים באורייתא באלין דמשתדלין בה אולין בתר חנטה⁵²²⁹ ומעשרין ליה דשריא יו"ד עלייהו דאיהי חכמ"ה [חד מעשרא מתכנשין] (אחד מעשרה מתכנשא) ובה מתכנשין ה"ה דאינון פירות האילן וזמאן (מאן) אילן ו' אבל שאר עמא אחר לקיטתו מן גלותא עשורו אינון צדיקים דאתמר בהון (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר הדר בעובדיהון דאחידאן במארי תורה [ובמצוה] (ומצות) אחר לקיטה⁵²³⁰ אולין לגבייהו [ולגבי זרעים דתבואה ואחר חנטה⁵²³¹ אולין לגבייהו] כאילן:
ולכן פרשוה במסכת קדושין, בא להשמיענו שאתרוג כירק, מה ירק דרכו לגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו, אף אתרוג גם דרכו לגדל וכו'. ומצד של החכמה, אין מים אלא תורה, ובמקום אחר למעלה. וזה ששנינו אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים, הרי אתרוג אוחד שני צדדים, ואתרוג הוא דמות הלב שאחוז למעלה ואחוז למטה, אחוז למעלה הלב רואה, אחוז למטה בדעת, כמו שבארוה הלב יודע. דעת היא אילן התורה, הפרי שלו העינים, שהן המצוות שבהן הלב רואה.	ובגין דא אוקמוה במסכת קדושין⁵²³² קמ"ל דאתרוג כירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו [אוף אתרוג נמי דרכו ליגדל על מים ובשעת לקיטתו עשורו] ומסטר דחכמה אין מים אלא תורה ובאתר אחרא לעילא והא דתנן אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים הא אתרוג אחיד תרין סטרין ואתרוג איהו דיוקנא דלבא דאחיד לעילא [ואחיד לתתא] (ותתא) אחיד לעילא הלב רואה אחיד לתתא בדעת כמה דאוקמוה הלב יודע דעת איהו

⁵²²⁷ שנאמר פתח הסמדר (יהל אור).

⁵²²⁸ סיפיה דקרא הנ"ל (יהל אור).

⁵²²⁹ ר"ל המעשר הוא דשריא עלי' י' חכמה ובחד (צ"ל ובת"ח) אף בגלותא התאנה חנטה שנגמר הבישול שלהם ונגמר בהם השם כמשי' (יהל אור).

⁵²³⁰ מן הגלות (יהל אור).

⁵²³¹ בש"ד כמ"ש במתני' ור"ל מקצתן דומין לת"ח (יהל אור).

⁵²³² הוא מוטעה מאד, וכצ"ל אוקמוהו דאתרוג דרכו לגדל על כל מים ואין מים אלא תורה הא אתרוג כו' ור"ל דאחיד בתורה ובמצות באילן ובירק ובאילן יודע ובירק רואה כמשי' דעת כו' עיינין כו' (יהל אור).

ספר שמות

אילנא תורה איבא דיליה עיינין דאינון פקודין דבהון הלב רואה ⁵²³³ :	
זהר:	
אמרו המגיהים מצאנו ראינו הפקודים האלה בהעתקות הנמצאות עמנו היום מוטעים לכן אל נא ישיתו המעיינים עלינו חטאת ועם העתקות מדויקות יתקנו המעוות וישימו העקוב למישור ווכעת הגהנום כיד ה' הטובה עלינו:	
ואנשי קדש תהיון לי וגו' רבי יהודה פתח (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה זכאין אינון ישראל דקב"ה בעי ליקרא לון יתיר [נ"א ביקרא דלהון] על כל (שאר) בני עלמא ⁵²³⁴ בקדמיתא אמר לון (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ⁵²³⁵ לא אעדי רחימותא סגיאה מנהון עד דקרא לון וגוי קדוש ⁵²³⁶ דאיהו יתיר ⁵²³⁷ (לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה) ⁵²³⁸ לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון ואנשי קדש ⁵²³⁹ תהיון לי דאיהו יתיר מכלא:	"ואנשי קדש תהיון לי וגו'", רבי יהודה פתח "והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה לכבדם יותר (בכבודם) מכל שאר בני העולם. בתחילה אמר להם "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", לא זוה האהבה הרבה מהם עד שקרא להם "וגוי קדוש", שהוא יותר. לא זוה האהבה מהם עד שקרא להם "כי עם קדוש אתה". לא זוה האהבה מהם עד שקרא להם "ואנשי קדש תהיון לי" שהוא יותר מן הכל.
כתיב (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא ⁵²⁴⁰ אורייתא מחכמתא ⁵²⁴¹ נפקת ⁵²⁴² מאתר	נאמר "והחכמה מאין תמצא", התורה יצאה מחכמה ממקום שנקרא קדש,

- ⁵²³³ שלח לך דף קעד ע"א ראשית עריסותיכם וכו' (הערת הזהר).
⁵²³⁴ שאם שאר בני העולם יכנסו לחסות תחת כנפי השכינה, אינם אלא גירי צדק לבד, דהיינו במדת המלכות, ואלו ישראל בהכנסם תחת כנפי השכינה, העלם וכבדם מעלות יתירות זו למעלה מזו כדמסיק (אור יקר).
⁵²³⁵ ממת המלכות הנק' ממלכת, קשורה בימין, דהיינו כהנים (אור יקר). אמר לכולם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים דהיינו מלכות כפולה של בחי' דאמא דנוק' דז"א היא הנוטלת הגבורות דאמא, הרי בחי' א'. ואח"כ בסוד הזווג, הוא נותן אליה גם החסדים, הרי ב'. והם בחי' כהונה לויה, כהונה חסדים הממתקים הגבורות שהם הלויים וז"ס כהנים שהם כלולים בלויים כי החסדים ממתקים הגבורות הם. כל זה (ממה שתקנו) [ממש שתקבלו מאמא] מיסוד הנקרא קדוש (לקוטי תורה יתרו). פי' מלכות (מ"מ). נאמר [ויתנצלו בני ישראל] את עדים [מהר חורב], ואמר בתרגום אונקלוס וזיוניוהו, ובתנא דבי אליהו פ"ד ח"ב, אמר שאלו ב' כתרים הן מ"ש (שמות יט ו) ואתם כו' ממלכת כהנים וגוי קדוש, והן חו"ב, ברכה נחית בימינא דכהנא וקדושה נחית בשמאלא דלויה כו', ורמזי ג"כ לכתר הג' דא"א, כמ"ש (שמות יט ה) והייתם לי סגולה (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א), ועי' בהגר"א על תיקו"ז לט ע"א. ע' בלק"ת (פ' בראשית) במדרגות העולמות שקודם החטא, כי אחר שנברא אדה"ר ונכנס כולו בגן עדן, היה אז הו' אחרונים דעשיה בהו' ראשונים דבריאה של עתה, והוא קדושת בית המקדש, כמ"ש בשער מ"ן ומ"ד (דרוש א' סמוך לסופו), וזהו שנאמר (שמות יט ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, כי היו אז כל ישראל כולם לכהנים ממש המשמשים בבית המקדש של מעלה, והיה מתייחד המלכות לעילא ותתא, וכמו שאמר ר' שמעון בפ' צו (לד סע"ב) וכו' (הקדו"ש מז ע"ב).
⁵²³⁶ הוא למעלה בסוד הת"ת והיסוד הנק' קדוש קדש ו' (אור יקר).
⁵²³⁷ פי' יסוד (מ"מ).
⁵²³⁸ "עם קדוש" זה עלה למעלה, ומה גם באומרו "אתה" אוהזים עד החסד שמלת אתה אוהז מהחסד עם היסוד עד המלכות, לזה קודם נקראים גוי אבל עם הוא יותר כולל (אור יקר). פי' ת"ת (מ"מ).
⁵²³⁹ זהו יותר, שעולה עד החכמה נקשרת עם הכתר, והבינה, שהם שלשתם קדש (אור יקר), פי' אר"א (מ"מ).
⁵²⁴⁰ עכ"ז הקב"ה קשר לישראל עם שלשתם וטעם היאך זכו ישראל לזה הוא ע"י התורה (אור יקר).
⁵²⁴¹ מחכמה (דפ"ו).

ספר שמות

והחכמה יצאה ממקום שנקרא קדש הקדשים. רבי יצחק אמר, וכן יובל נקרא קדש, שנאמר "יובל היא קדש תהיה לכם", וישראל כלולים מהם, זהו שנאמר "ואנשי קדש תהיון לי".	דאקרי⁵²⁴³ קדש והחכמה נפקת מאתר דאקרי קדש הקדשים רבי יצחק אמר וכן יובלא⁵²⁴⁴ אתקרי קדש דכתיב (ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה לכם וישראל כלילין מנייהו⁵²⁴⁵ הדא הוא דכתיב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי:
בתחילה קדוש, ועכשיו קדש. מה בין זה לזה. אמר רבי יוסי, זה למעלה וזה למטה. וזה לא כך, שנאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו", במקום זה נקרא	בקדמיתא קדוש והשתא קדש⁵²⁴⁶ מה בין האי להאי⁵²⁴⁷ אמר רבי יוסי דא לעילא לעילא ודא לאו הכי דכתיב (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם⁵²⁴⁸ קדוש יאמר לו בהאי אתר אקרי
קדוש ולמעלה למעלה קדש.	קבא/ב
קדוש ולמעלה למעלה קדש.	קדוש⁵²⁴⁹ ולעילא לעילא⁵²⁵⁰ קדש:
רבי אבא היה הולך בדרך והיו הולכים עמו רבי יוסי ורבי חייא. אמר רבי חייא "ואנשי קדש תהיון לי", מנין לנו. אמר לו, הרי רבי יוסי וכל החברים אמרו יפה, וכך זה. מנין לנו, שנאמר "קדש ישראל לה" ראשית תבואתה", ראשית ודאי. חכמה נקראת ראשית, שנאמר "ראשית חכמה יראת ה'".	רבי אבא הוה אזיל בארחא והוה אזלי עמיה רבי יוסי ורבי חייא אמר רבי חייא [הא דתנינן] ואנשי קדש תהיון לי מנלן אמר ליה הא רבי יוסי וכלהו חבריאי שפיר קאמרו והכי הוא מנלן דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה ראשית ודאי חכמה אקרי ראשית דכתיב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת יהוה:
ומשום שישראל נקראו קדש, בשלמות הכל, נאמר "ובשר בשדה	ומשום דישראל אקרין קדש (ישראל) בשלימו

⁵²⁴² ואין ספק שהתורה ת"ת, והוא סוד קדש ו' הנעשה קדוש, לזה אמר שהיא בבחי' נעלמת שאינה נקראת אלא קדש, עוד ירצה קדש קדושה אחת, והחכמה נפקת מא"ן שהוא הכתר, שהוא קדש קדשים, ירצה קדש א', ומדה אחת הכוללת קדשים הרבה, שרשי המדות שהם מסתעפים בו, והכתר מתעטר בהם. ר' יצחק אמר שאין ישראל נכללים מהחכמה לבד אלא מבינה וחכמה יחד בסוד יחודם, וזו מעלה יותר עליונה (אור יקר). פ' אבא יצא מא"א (מ"מ).

⁵²⁴³ נט (הערת הזהר).

⁵²⁴⁴ היא בינה הכלולה מחמשין שנין דיובלא (אור יקר).

⁵²⁴⁵ ישראל נקראים אנשי קדש סתם, להיותם מנייהו, מב' המדות העליונות דהיינו חכמה ובינה (אור יקר). יש להם חיה ונשמה מא"א (מ"מ).

⁵²⁴⁶ בענין שהם ראשונה ממלכת כהנים מצד נפש ורוח ונשמה דשפחה ועבד ואמה כדפי' לעיל, ואח"כ עלו אל נפש דאצילות מצד המלכות, ונקראים גוי קדוש, שג', נר"נ הקודמין משכן ונפש דאצילות, ולזה אמר ממלכת כהנים וגוי קדוש. היותם ממלכת כהנים, גרמה היותם גוי קדוש, אח"כ זכו לרוח דאצילות, ואז נקראים כי עם קדוש, בענין שמלת קדוש הם ב' מקומות, הנשאר בציון דגוף וברית חשבנין חד, והנותר בירושלים מצד נפש, וכאשר זוכים אל מעלת נשמה דאצילות שהנשמה הזאת היא כלולה מחכמה ובינה כדפי' ר' יצחק (אור יקר).

⁵²⁴⁷ ויקרא רצט ע"א (הערת הזהר).

⁵²⁴⁸ פ' יסוד ומלכות הם נקראים קדוש (מ"מ).

⁵²⁴⁹ דהיינו בכל ר"ק שנמצא הוא"ו הקדש, באות וא"ו נעשה קדוש, וכן בהמלכות יורד הקדושה אליה ונקראת קדוש, עם ה' נעשית קדו"ש ה'. אמנם קדש הוא למעלה מו"ק, וכן למעלה למעלה, דהיינו חכמה ובינה (אור יקר).

⁵²⁵⁰ ב' פעמים, ונשמה דאדם אינה רמוז כאן אלא במקום אחר, באומרו ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אמנם קשה אומרים, אתם קרויים אדם ואין אומות העולם, מי הכניסם בשום מדרגה כדי שיעלו למדרגת אדם שהיא למעלה. אמנם אפשר שאדם דקאמר קרא הכא, היינו אדם במלכות למטה, וישראל הם כוללים אדם בסוד נשמת אדם, דהיינו פני אדם שבמלכות, ואומות העולם כשהם מתגיירים אינם זוכים אלא פני אריה ופני שור או פני נשר בסוד הגרים, ואל פני אדם בפנימיות המלכות, ונשמת אד"ם בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א אינה רמוזה כאן, אלא רמוזה בפסוק אדם כי יקריב מכם (אור יקר).

ספר שמות

דכלא כתיב (שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה⁵²⁵¹ לא תאכלו דהא ישראל דאינון שלמין על כלא לא ינקין מסטרא דדינא קשיא לכלב תשליכון אותו לכלב⁵²⁵² ודאי דהוא דינא חציפא תקיפא על כלא כיון דדינא תקיפא שריא עלוי ואטיל זוהמא ביה אסיר להו לאינון דאקרון קדש אלא לכלב תשליכון אותו ודאי דאיהו דינא חציפא דינא תקיפא יתיר מכלא דכתיב⁵²⁵³ (ישעיה נו יא) והכלבים עזי נפש:	טרפה לא תאכלו", שהרי ישראל, שהם שלמים על הכל, לא יונקים מצד הדין הקשה. "לכלב תשליכון אותו", לכלב ודאי, שהוא הדין החצוף החזק על הכל. כיון שהדין הקשה שרוי עליו, והטיל בו זוהמא, אסור להם לאותם שנקראים קדש, אלא לכלב תשליכון אותו, ודאי, שהוא הדין החצוף, דין הקשה יותר מן הכל, שנאמר "והכלבים עזי נפש".
תא חזי כד אדכר נבלה באורייתא כתיב בישראל קדוש ולא קדש הכא כתיב (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו והתם בנבלה כתיב (דברים יד כא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה וגו' כי עם קדוש אתה קדוש ולא קדש דהא נבלה מסטרא דישראל אתעביד⁵²⁵⁴ דלא פסיל האי אלא ישראל וסגיאין גווינן אית בה בנבלה כמה דאוקימנא:	בא וראה, כשנזכרה נבלה בתורה, נאמר בישראל קדוש ולא קדוש, כאן נאמר "ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו". ושם בנבלה נאמר "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה וגו' כי עם קדוש אתה". קדוש ולא קדוש, שהרי נבלה מצד של ישראל נעשתה, שלא פסל את זה אלא ישראל, ורבים הצבעים יש בה בנבלה כמו שבארנו.
אמר רבי שמעון כתיב הכא ואנשי קדש תהיון לי וכתיב התם כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך ליהו"ה אלהיך לי מבעי ליה אלא התם וס"א הכאו לעילא לעילא⁵²⁵⁵ והכא וס"א והתם שכינתא וכתיב (ישעיה ד ב) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו ולא קדש בכאן קדוש ולעילא קדש כתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה בה"א כמה דאוקימנא ועל דא ואנשי קדש תהיון לי ודאי:	אמר רבי שמעון, נאמר כאן "ואנשי קדוש תהיון לי", ונאמר שם "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך". "לה' אלהיך", היה צריך להיות "לי", אלא שם (כאן) למעלה למעלה, וכאן (ושם) השכינה, ונאמר "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו" ולא קדוש. בכאן קדוש ולמעלה קדוש. נאמר "קדוש ישראל לה' ראשית תבואתה", בה"א כמו שבארנו, ועל כך "אנשי קדוש תהיון לי" ודאי.
רבי יצחק הוה יתיב קמיה דרבי שמעון אמר ליה הא כתיב קדש ישראל ליהו"ה סופיה דקרא כתיב (ירמיה ב ג) כל אכליו יאשמו מאי קא מיירי אמר ליה רבי שמעון שפיר קא אמר(ת) כל אכליו יאשמו היינו דכתיב (ויקרא כב יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו' וכתיב (שם י) וכל זר לא יאכל קדש ומשום דישראל אקרון קדש כתיב כל אכליו יאשמו אתא רבי יצחק ונשיק	רבי יצחק היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, הרי נאמר "קדוש ישראל לה'", בסוף הפסוק נאמר "כל אוכליו יאשמו", במה זה מדובר. אמר לו רבי שמעון, יפה אמר, "כל אוכליו יאשמו", היינו שנאמר "ואיש כי יאכל קדש בשגגה וכו'", ונאמר "וכל זר לא יאכל קדש". ומשום שישראל נקראו קדש, נאמר "כל אוכליו יאשמו". בא רבי יצחק ונשיק ידו, ואמר אם לא באתי לכאן אלא לשמע דבר זה,

⁵²⁵¹ טרף רפ"ח ניצוצין שהם דין (רח"ו).

⁵²⁵² נוק' דסט"א נק' כלב הפך בכל (רח"ו).

⁵²⁵³ כתיב (דפ"ו).

⁵²⁵⁴ פי' שהנבלה חמורה מהטרפה, שהיא מטמאה במגע ובמשא, ולכך בנבלה כתיב כי עם קדוש, לומר כיון שהיא חמורה, אפילו תהיו במדרגת קדוש לבד, לא תאכלו אותה. אבל בטרפה שהיא קילה, כתיב ואנשי קדוש תהיון לי, לומר אלמלא אתם במדרגת קדוש שהם אר"א, איני מצוה לכם על הטרפה, כיון שהיא קילה (מ"מ).

⁵²⁵⁵ פי' אר"א שנק' קדוש, והמדבר הוא ז"א, שאמר ואנשי קדוש תהיון לי, שנה"י דאר"א הם בז"א. ואתם ישראל, תהיו במדרגת קדוש, שנודע שתורה שבכתב הוא ז"א, והוא המדבר, אבל בפ', כי עם קדוש אתה לה' אלהיך, שהיא מלכות, לא אמר לי, כיון שהז"א הוא המדבר ולא המלכות (מ"מ).

ספר שמות

מספיק. ידוי אמר אי לא אתינא הכא אלא למשמע מלה דא סגני:	
אמר ליה רבי הא תנינן דקדש יתיר לעילא מן קדוש⁵²⁵⁶ אי הכי הא כתיב (ישעיה ו ג) קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות ודא שלימו דכלא אמר ליה תא חזי כד מתחברן כחדא כלהו אתעבידו חד ביתא⁵²⁵⁷ והאי ביתא ואקרי קדש (אקרי) כללא דכלהו קדוש ובגיני כך קדש הוא כללא דכלא אתכליל ביה וישראל כד אתכלל בהו מהימנותא שלימתא קדש אקרון כללא דכלא דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ובגיני כך ואנשי קדש תהיון לי:	אמר לו רבי, הרי שנינו שקודש יותר למעלה מקדוש, אם כך, הרי נאמר "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות", וזו שלמות הכל. אמר לו, בא וראה, כשמתחברים כאחד, כולם נעשים בית אחד, והבית הזה נקרא קדש. הכלל של הכל, קדוש ולכן קודש הוא כלל שהכל נכלל בו. וכשנכללת בישראל האמונה השלמה, הם נקראים קודש, הכלל של הכל, שנאמר "קודש ישראל לה" ולכן "ואנשי קודש תהיון לי".
לגיון חד שאיל לרבי אבא אמר ליה לא כתיב (שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אי הכי מאי דכתיב (תהלים קיא ה) טרף נתן ליראיו טרף נתן לכלבים מבעי ליה אמאי נתן ליראיו אמר ליה ריקא מי כתיב טרפה נתן ליראיו טרף כתיב ואי תימא טרף כטרפה נתן ליראיו ודאי דמלה דא לא יהביה לאזדהרא ביה אלא לאינון דחלי שמיה ודחלין ליה⁵²⁵⁸ בגין כך האי מלה לא יהיב לכו דהא ידע דאתון לא דחלין ליה ולא נשרין פקודיו ובגין דהאי מלה חומרא דאורייתא ובעי לאזדהרא בה נתן ליראיו ליראיו ודאי ולא לאחרי וכל חומרי דאורייתא לא יהיב לון קב"ה אלא לאינון דחלי חטאה לאינון דחלי פקודיו ולא לכו:	לגיון אחד שאל את רבי אבא, אמר לו, לא נאמר "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" אם כך, מהו שנאמר "טרף נתן ליראיו". היה צריך להיות "טרף נתן לכלבים", למה נתן ליראיו. אמר לו, ריקא, האם נאמר טרפה נתן ליראיו, טרף נאמר. ואם תאמר, טרף כמו טרפה נתן ליראיו, ודאי שדבר זה לא נתנו להזהר בו, אלא לאותם יראי שמו ויראים ממנו. לכן דבר זה לא נתן לכם, שהרי ידע שאינכם יראים ממנו ולא שומרים מצוותיו, ומשום דבר זה חומרה של התורה וצריך להזהר בה. נתן ליראיו, ליראיו ודאי ולא לאחרים. וכל חומרות התורה, לא נתנם הקדוש ברוך הוא אלא לאותם יראי חטא, לאותם יראי מצוותיו ולא לכם.

⁵²⁵⁶ יש חילוק גדול בין קדש לקדוש. כי קדש בג' ראשונות. קדוש בתפארת וממנו ולמטה כדפירשנו למעלה. ועיקר קדש סתם הוא בחכמה. וכן נתבאר בזהר פרשת ויקרא (דף יג ע"א) וז"ל מהו קדש אתר עלאה וכו' (פרדס שכ"ג פי"ט). ונבאר עניינם כי הנה קדוש נתבאר בזהר שהוא מלשון קדש ו' והענין הוא שבתחילה עולה אות ה' שהוא הת"ת בחכמה הנקרא קדש ונעשה קדוש ואח"ך קדש העליון מתפשט עד הת"ת הנקרא ו' ונעשה קדוש ואחר כך מתפשט גם עד היסוד שבו ונעשה קדוש ג' הרי כי לעולם כל בחינ' קדוש הוא קדש ו' (שעה"כ לט ע"ב).

⁵²⁵⁷ פי' חג'ת נקרא בית כמו בינה הנק' בית, וז"ש והאי ביתא שהיא בינה קדש איקרי (מ"מ). ויקרא צג (הערת הזהר).

⁵²⁵⁸ הנה טרף הוא כמנין רפ"ח ניצוצין עם הכולל והם הם רפ"ח ניצוצין שנפלו וצריך להעלותן ע"י תפלות ומעשים טובים ועל ידו מתבררים ומתקנים ועולים לשרשם העליון וגורמים שע"ז העליונים משפיעים בתחתונים והקדושה מתגברת והקליפה תשש כחה וזהו ענין בירור זה לא נעשה אלא על ידי יראה כי הם יודעים תועלת עלייתן וכוננת בירורים וזה טרף נתן ליראיו ולא לאחרים וזהו ליראיו ודאי כי מצות בירור טרף ניצוצין נתן ליראיו ואחר הבירור ותיקונם נאמר עליהם (הושע ו א) כי הוא טרף וירפאנו וזהו נתן ליראיו כי הם יכולים לרפאותם שהוא הבירור הנזכר (זהר הרקיע). הרפ"ח נכנסת באמצע המיתה, שהם אותיות מ"ת של מרחפת, גם זהו סוד פסוק טרף נתן ליראיו, כי רפ"ח הנז' שהם בגימ' טרף ע"ה, שהם אותה הטיפה הנז', אשר נטרפה בחיצוני' ונעשית טרפה, חוזרין יראיו של השי"ת וטורפין אותה מתוך הקלי' (שעה"כ נו ע"ג).

ספר שמות

שנה רבי אלעזר נאמר "ואנשי קדש", ודאי, ששנינו לא יצאו ישראל לחרות אלא מצד היובל. אחר שיצאו לחרות, לקח אותם היובל הזה בכנפיו ונקראו אנשים שלו בנים שלו. ונאמר בו ביובל "יובל היא קדש תהיה לכם", קדש ודאי, לכם ודאי. ולכן "ואנשי קדש תהיון לי", אנשי קדש ודאי, אנשים שלו ממש.	תאני רבי אלעזר כתיב ⁵²⁵⁹ (ואנשי קדש תהיון לי מהו ואנשי ולבתר קדש אלא) [ואנשי קדש ודאי דתנינן לא נפקו ישראל לחירו אלא ⁵²⁶⁰ מסטרא דיובלא בתר דנפקו לחירו נקיט לון האי יובלא בגדפוי ואקרון גוברין דיליה בנין דיליה ⁵²⁶¹ וכתיב ביה ביובלא (ויקרא כה יב) יובל היא קדש תהיה לכם קדש ודאי לכם ודאי ובגיני כך ואנשי קדש תהיון לי אנשי קדש ודאי גוברין דיליה ממש:
והקדוש ברוך הוא אמר את זה,	וקב"ה אמר דא
	קכב/א
ועל זה זכו ישראל להקרא אחים לקדוש ברוך הוא, שנאמר "למען אחי ורעי וגו'". אחר כך נקראו קודש ממש, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה". קדש ולא אנשי קדש. לכן "כל אכליו יאשמו", ונאמר "וכל זר לא יאכל קדש" "ואיש כי יאכל קדש בשגגה".	ועל דא זכו ישראל לאתקרי אחים דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי וגו' ⁵²⁶² לבתר אקרון קדש ממש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה קדש ולא אנשי קדש בגיני כך כל אכליו יאשמו וכתיב (ויקרא כב י) וכל זר לא יאכל קדש (שם יד) ואיש כי יאכל קדש בשגגה:
שנינו, ישראל נקראו קדש, ומשום שהם קודש, אסור לאדם לקרא לחברו בשם גנאי, ולא לכנות שם לחברו וענשו גדול, וכל שכן בדברים אחרים. שנינו, נאמר "נצר לשונך מרע וגו'", מהו מרע, שבגלל לשון הרע, מחלות יורדות לעולם.	תאנא ישראל אקרון קדש ובגין דאינון קדש אסיר ליה לאינש למקרי לחבריה בשמא דגנאי ולא לכנאה שמא לחבריה וענשיה סגי וכל שכן במלין אחרנין תאנא כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו' מהו מרע דבגין לישנא בישא מרעין נחתין לעלמא:
אמר רבי יוסי, כל מי שקורא לחברו בשם שאין בו ומגנה אותו, נתפס במה	אמר רבי יוסי כל מאן דקרי לחבריה בשמא דלית ביה וגני ליה אתפס במה דלית ביה דאמר

⁵²⁵⁹ "ס"א קדש ישראל (ירמיה ב ג) וכתיב (שמות כב ל) ואנשי וגו'" נוסף בדפ"ו. ר"ל ב' פסוקים יש, פסוק א' ואנשי קודש, ופסוק שני קדש ישראל לה', ולכך הקשה, שפעם קורא אותם אנשי קודש, דמשמע שהם אנשי קודש ולא קודש ממש, ובנביא קורא אותם קודש ממש, וכן מוכח לקמן (מ"מ).
⁵²⁶⁰ בראשית לא ע"ב (הערת הזהר).

⁵²⁶¹ ר"ל מצד הנשמה שהיא מבינה, נקראת ישראל בנים דא"א ואחים לז"ן, וז"ש בסמוך, וע"ד זכו ישראל לאתקרי אחים לקב"ה, ומ"ש לבתר איקרון קודש ממש, פי' מצד חיה שהיא מאבא שנק' קודש ונק' ראשית (מ"מ).

⁵²⁶² הנה ז"ן הם ב' אחים הגדולים וכל הנשמות הטהורות היוצאים מן זווג העליון דא"א הנה הם אחים אל ז"ן וז"ס למען אחי ורעי שקראם הקב"ה לישראל אחים ורעים ולכן אל תתמה מגדולת מעלת נשמות הצדיקים כמה גבוה לאין קץ ואין כאן מקום ביאורו. ואמנם ז"ן הם אחים הגדולים אשר כולנו חייבים בכבודם והנה כשנאצלו ז"ן ויצאו ממעי אימא נשאר תוך אימא השרש של ההוא רוחא דשבק אבא גו אימא (שעה"כ כג ע"ב), והנה נשמה לנשמה באה מן אבא ונשמה מן אימא. ורוח מן ז"א ונפש מן נוק' ונמצא כי הנשמה לנשמה ונשמה הם בנים לא"א עצמם והם אחים גמורים לז"א ונוקבי' וז"ש למען אחי ורעי וארז"ל קראם הכתוב אחים ורעים והוא בבחינת נשמה לנשמה ונשמה (שעה"כ כד ע"ב), בסוד (תהלים קכב, ח) אחי ורעי, שישראל אחים לזעיר וגם נקרא בניו כנודע אצלנו (רמ"ז ח"ג נב ע"ב), וזהו הענין מ"ש בזוה"ק ויקרא ז' ע"ב כי בג' מיני שמות נקרא ישראל להקב"ה היינו עבדים ובנים ואחים וכמ"ש כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם כן נאמר בנים אתם לה' אלהיכם ונאמר למען אחי ורעי ע"ש (ועי' פנ"ח שער עולם הבריאה פ' ה' ופ' י"ב) והוא ע"פ דברינו הנז' כי מצד שרשם הראשון הנעלם הרי הוה הבי"ע עם האצילות משורש אחד ובזה הם נקראים אחים אבל מצד התפשטות הב' שהוא מציאותם העיקרי אשר בזה הם נמשכים רק מהאצילות וכן הנז' הנה מצד זה הם נקראים בנים ובחי' עבדים יתבאר למטה וכ"ז הוא כי משום ששורשם הראשון הוא בא"ק עצמו וכו' (לש"ו כללים ח"ב צה ע"ד).

ספר שמות

רבי חייא אמר רבי חזקיה כל מאן דקרי לחבריה רשע נחתין ליה לגיהנם ונחתין ליה לעלעוי בר אינון חציפין דאורייתא דשרי ליה לאיניש למקרי להו רשע ⁵²⁶³ :	שאינ בו, שאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה, כל מי שקורא לחברו רשע, מורידים אותו לגיהנם ויורדים לו ללחיו, פרט לאותם חצופים של התורה, שמותר לאדם לקרא להם רשע.
ההוא גברא דלייט לחבריה אעבר רבי ייסא אמר ליה כרשע עבדת אתייה לקמיה דרבי יהודה אמר ליה רשע לא קאמינא ליה אלא כרשע דאחזי מלוי כרשע ולא אמינא דאיהו רשע אתא רבי יהודה ושאל לעובדא קמיה דרבי אלעזר אמר ליה ודאי לא אתחייב מנלן דכתיב (איכה ב ה) היה יהו"ה כאויב ⁵²⁶⁴ ולא אויב דאי לאו הכי לא אשתאר מישראל גזעין בעלמא כגוונא דא (שם א א) היתה כאלמנה ולא אלמנה כאלמנה דאזיל בעלה לעברא דימא ומחכת ⁵²⁶⁵ ליה:	אותו האיש שקלל את חברו, עבר. רבי ייסא אמר לו, עשית כמו רשע. בא לפני רבי יהודה, אמר לו רשע לא אמרתי לו אלא כרשע, שמראה דבריו כרשע ולא אמרתי שהוא רשע. בא רבי יהודה ושאל למעשה לפני רבי אלעזר, אמר לו ודאי שלא התחייב. מנין לנו, שנאמר "היה ה' כאויב", ולא אויב. שאם לא כך, לא נשאר מישראל גזעים בעולם. כעין זה "היתה כאלמנה", ולא אלמנה. כאלמנה, שהלך בעלה לעבר הים ומחכה לו.
אמר רבי חייא ומהכא משמע מהתם משמע דהוא עקרא דכלא דכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כמראה אדם ולא מראה אדם ⁵²⁶⁶ אמר רבי יצחק כתיב (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער וגו' כתפוח ולא תפוח ⁵²⁶⁷ כתפוח דמתפרשא בגונוני ובגונוני אתאחדא מלה אמר רבי יהודה אלו לא אתינא הכא אלא למשמע מלין אלין די:	אמר רבי חייא ומכאן משמע, משם משמע, שהוא עקר הכל, שנאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". כמראה אדם ולא מראה אדם. אמר רבי יצחק, נאמר "כתפוח בעצי היער וגו'", כתפוח ולא תפוח. כתפוח שנפרד בצבעיו ובצבעים אחוז הדבר. אמר רבי יהודה, אלו לא באת לכאן אלא לשמע הדברים הללו, די.
תאנא כתיב (זכריה יב ח) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדור כדור ולא דוד ⁵²⁶⁸ כדור דאמר	שנינו, נאמר "והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדור", כדור ולא דוד. כדור,

⁵²⁶³ עי' זר חדש דף עט ע"ב: המדור השני, הוא נקרא שחת. והוא אש ירוקה. ואין שם כי אם חושך, ואין שם רחמים כלל. ושם דנין, כל המספרין אחר מטתן של ת"ח. והמלבין פני חברו ברבים. ואפילו בהלכה, שלא ללמוד ממנו. והמתגאה שלא לשם שמים. והמתכבד בקלון של חברו. והיודע בחברו שיכשל בדברים או בהלכה אחת, והם בעיר אחת, ואינו מודיעו קודם שיכשל, וישמח הוא או אחרים. ומי שיש לו בהכ"נ בעירו ואינו נכנס להתפלל. ומי שאינו נח לחברו בהלכה. והאוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה. והמגביה ידו על חברו, אע"פ שלא הכהו. ומי שמקלל בשחוק לחברו, בענין שיגיע לו בושת. כל אלו נדונים שם במדור זה, וכל כיוצא בהם.

⁵²⁶⁴ זהו שאמר הכתוב, 'היה ה' כאויב' [איכה ב' ה'], ולא אויב ממש, שהוא ודאי מדת הרחמים לעשות חסד עם ישראל בכל עת, אבל הוא מוכרח לפעול פעולתו כפי מה שמקבל מלמעלה. והכל עומדים בכח מוכרח לעבוד את אדונינו המלך המאציל הכל, הוא אין סוף, העומד אחר כתליו, 'משגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים', להאיר לנו ולתת לנו כח לעשות רצונו, יתברך שמו לעולם, ויתקדש על ידינו, ויקוים בימינו היעוד שאמר יחזקאל הנביא עליו השלום, 'והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים' [יחזקאל ל"ח כ"ג] (עמק המלך שט"ז פ"ט). חלוק השערות בזעיר אנפין הם ממש ימין ושמאל, 'ושחורות כעורב' שהיא סוד הקליפה, לכן אומר 'כעורב' ולא עורב ממש, כי קליפה היא עוות הדין. אבל מכל מקום יש בו דינן תקיפין, ונאמר 'היה אדני כאויב' [איכה ב' ה'] ולא אויב ממש, ובא"א יש בו רחמים גדולים, שנאמר, 'וברחמים גדולים אקבצך', 'דבעא לאוקיר דיקניה' [זוהר ספרא דצניעותא קע"ח ב'] (עמק המלך שט"ז פכ"ה).

⁵²⁶⁵ ומחכאת (דפ"ו).

⁵²⁶⁶ פי' ועל דמות הכסא, שהיא מלכות דאצילות, שהיא כסא לז"א, והיא דמות כסא, שבבריאה יש עליה כמראה אדם שהוא ז"א, שהוא כמראה אדם שהוא א"א ואינו א"א ממש, וז"ש ולא מראה אדם (מ"מ).

⁵²⁶⁷ פי' אינו תפוח הגשמי ח"ו אלא מדמה ליה לתפוח לגבי גונוני שבו (מ"מ).

ספר שמות

(ד"ה א כב יד) ואני⁵²⁶⁹ בעניי הכינותי לבית אלהי⁵²⁷⁰ וכתיב (תהלים פו א) כי עני ואביון אני והוא מלכא על מלכין הוה והוה קרי לגרמיה הכי אמר רבי אבא זכאין אינון ישראל דקב"ה לא קרא לון כקדש אלא קדש ממש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ובגין כך כל אכליו יאשמו וגו'.	שאמר "והנה בעניי הכינותי לבית ה'", ונאמר "כי עני ואביון אני". והוא היה מלך על מלכים, והיה קורא לעצמו כך. אמר רבי אבא, אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא לא קרא להם "קדוש", אלא "קודש" ממש, שנאמר "קודש ישראל לה'", ולכן "כל אכליו יאשמו וגו'".
תאנא אמר רבי יוסי מאי קא חמא קב"ה למיהב דינין לישראל בתר עשר אמירין אלא הכי תנינן מסטרא דגבורה⁵²⁷¹ אתייהיבת אורייתא לישראל בגיני כך בעא(ן) למיתן שלמא בינייהו בגין דאורייתא תהא נטירא מכל סטרוי דאמר רבי אבא אמר רבי יצחק לית עלמא מתקיימא אלא על דינא דאלמלא דינא לא מתקיימא ובגין כך עלמא בדינא אתברי ואתקיים:	שנינו, אמר רבי יוסי, מה ראה הקדוש ברוך הוא לתת דינים לישראל אחר עשר האמירות. אלא כך שנינו, מצד הגבורה נתנה תורה לישראל, לכן צריך לתת שלום ביניהם, כדי שהתורה תהיה שמורה מכל צדדיה, שאמר רבי אבא אמר רבי יצחק, אין העולם מתקיים אלא על דין, שאלמלא הדין לא יעמוד, ולכן העולם נברא בדין והתקיים.
תאנא ורבי אבא כתיב (ירמיה כא יב) דינו לבקר משפט וכי לבקר ולא בכל יומא (אמר ר' אבא לא) אלא לבקר עד לא ייכלון דיינין ולא ישתון דכל מאן דדאין דינא בתר דאכל ושתה לאו דיינא דקשוט הוא דכתיב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם מאי על הדם אזהרה לדייני דלא ייכלון עד דדייני דינא דכל מאן דדאין דינא בתר דאכיל ושתי כאלו חייב דמא דחבריה לאחרא דהא דמיה ממש יהיב לאחרא האי בממונא כל שכן בדיני נפשו⁵²⁷² דבעו דייני לאסתמרא דלא למידן דינא אלא קדם דאכלו ושתו ועל דא כתיב (ירמיה כא יב) דינו לבקר משפט וכתיב (ירמיה ט כג) אני יהו"ה עושה חסד (ו)משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם יהו"ה:	שנה רבי אבא, נאמר "דינו לבוקר משפט", וכי לבוקר ולא בכל היום. אלא לבוקר טרם שיאכלו הדיינים ולא ישתו, שכל מי שדן דין אחר שאכל ושתה אינו דין אמת, שנאמר "לא תאכלו על הדם". מה זה על הדם. אזהרה לדיינים שלא יאכלו עד שדנים דין, שכל מי שדן דין אחר שאכל ושתה, כאלו חייב את דם חבריו לאחר. שהרי דמו ממש נתן לאחר, זה בממון, כל שכן בדיני נפשות, שצריכים הדיינים להשמר שלא לדון דין אלא קודם שאכלו ושתו. ועל זה נאמר "דינו לבוקר משפט". ונאמר "אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה'".
תניא אמר רבי יהודה מאן דמשקר בדינא משקר בתקוני מלכא מאן תקוני מלכא אינון דאתמר דכתיב עושה חסד⁵²⁷³ משפט וצדקה בארץ וכתיב כי באלה חפצתי נאם יהו"ה וכלא	שנינו אמר רבי יהודה, מי שמשקר בדין, משקר בתקוני המלך. מהם תקוני המלך, אותם שנאמרו, שנאמר "עשה חסד משפט וצדקה בארץ" ונאמר "כי באלה חפצתי נאם ה'", והכל תלוי בזה. רבי יוסי אמר אלה הם תקוני הכסא,

⁵²⁶⁸ פי' וכי דוד ח"ו נכשל עד שמדמה הנכשל לדוד, אלא להכי מדמי ליה לומר, כשם שדוד אמר ואני בעניי וכו' והכין כמה ככרי זהב ואמר על עצמו בעניי וכו', כך מי שיקרא נכשל שהוא עני עניות היא כדוד (מ"מ).

⁵²⁶⁹ והנה (דפ"ו).

⁵²⁷⁰ יהו"ה (דפ"ו).

⁵²⁷¹ פד ע"א (הערת הזהר).

⁵²⁷² נפשות (דפ"ו).

⁵²⁷³ פי' ששני שלישי חסד נעשו חכמה, ומשפט הוא בינה כמ"ש הרב ז"ל בפ' ההגדה, מה העדות והחקים והמשפטים כו' בסוד משפט לאלהי יעקב, וב' שלישי גבורה נעשה בינה, וצדקה ב' שלישי ת"ת הנקרא צדקה נעשו דעת, נמצא שהם תיקוני מלכא שהוא ז"א (מ"מ).

ספר שמות

שנאמר "צדק ומשפט מכון כסאך" ונאמר "והוכן בחד כסא".	(האי) בהאי תליא וד"א והלא בהאי תליא רבי יוסי אמר אלין אינון תקוני כרסיא ⁵²⁷⁴ דכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך וכתיב (ישעיה טז ה) והוכן בחד כסא
קכב/ב	
למדנו בסוד הסודות, ראש המלך נתקן בחד וגבורה, בראש זה תלויות השערות, נימים על נימים, שהם כל ההמשכות, שבהם מתאחדים העליונים ותחתונים.	(ד)תניא ⁵²⁷⁵ ברזא דרזין ⁵²⁷⁶ רישא דמלכא אתתקן בחד וובגבורה ⁵²⁷⁷ בהאי רישא ⁵²⁷⁸ תליין שערי נימין על נימין ⁵²⁷⁹ דאינון כל משיכותא דמתאחדן בהו עלאי ותתא ⁵²⁸⁰ :
אדוני האדונים (המדות) בעלי אמת, בעלי משקולת, בעלי יבבה, בעלי יללה,	מארי דמאריין ⁵²⁸¹ [נ"א דמדין] מארי דקשוט ⁵²⁸² מארי דמתקלא ⁵²⁸³ מארי דיבבא ⁵²⁸⁴

⁵²⁷⁴ פי' ז"ן הם כסא לאר"א וז"ש דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך, א"נ י"ל צדק ומשפט כשעושה האדם צדק ומשפט בעולם הזה, נתקנים ז"ן שנקראים כסא, וז"ש ואלין אינון תיקוני כורסיא (מ"מ).

⁵²⁷⁵ "כאן מתחיל אידרא דמשכנא" נוסף בדפ"ו. עי' אריכות בספר ברית יצחק של הגר"א חבר. כאן אינו מדבר כי אם מתיקוני ז"ן לבד משא"כ באר"א וא"א שזה גילה אותם בב' האדרות (ב"י). תיבת "אדרא" הוא מלשון עולה בדרך ישר [עי' ערוך שמפרש על חצבא [לשון כד עי' ברכות כב ע"א] שהוא אדרא], ולכן מכונים "אדרא" ע"ש שהם חזקים וכלולים מא"ס ועד אין תכלית ביושר (מים אדירים קמב). ועי' מ"מ לקמן קכח ע"ב שאידרא הוא לשון של יסוד.

לפי שהיה להם הדבר בקבלה לכך אומר [בספד"צ] תאנא (בהגר"א בספד"צ א ע"ד), התחיל [אד"ר] במלת תניא לפי פשוטן של דברים הוא בעבור שכל אלו הרזין היו להם בקבלה בברייתות [מקדמונים – ב"ע צד ע"ב] כמ"ש בזוהר בכמה מקומות (ב"ע ב ע"א), תניא הוא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ב"י).

⁵²⁷⁶ רזא הוא תמיד ביסוד וכו', ורזא דרזין הוא יסוד העליון דרדל"א, שהוא מתלבש בכל האצילות וכו', ויסוד דבינה דרדל"א מתלבש יסוד דחכמה דרדל"א, ולזה אמר רזא דרזין שכולל ב' רזין ב' יסודות (ב"י).

⁵²⁷⁷ הז"א הנק' מלכא, הנה רישא דיליה שהם הד' מוחין הנז' הנמשכין לו עתה מלמעלה, נתקנו ונכנסו ונתלבשו בחד וגבו' שלו עצמו כנ"ל, כי תרין פרקין קדמאין דילהון נתעלו ונעשו בחינת חללי דגלגלתא חכמה ובינה. ואומרו "אתתקן", ר"ל כי נעשה למוחין הנז' בחי' כלים ממש הנק' תקונין, כנודע אצלנו בריש אדרת נשא דף קכח ע"א. ונעשו החסד והגבו' שלו ונתקנו בבחי' כלים וחללי גלגלתא, להלביש בתוכם אורות המוחין הנק' רישא דמלכא. והטעם הוא, כי ז"א עצמו אינו רק ו' קצוות בלי רישא, והוא הנק' מלכא. ורישא דהאי מלכא, הם המוחין הנעשים לו בחינת רישא. ומה שלא זכר גם את הת"ת, כי גם ממנו נעשה כלי שלישי למוח הדעת. הטעם הוא, כי הת"ת הוא מכריע בין חסד וגבו', וכן מוח הדעת שבתוכו מכריע בין חכמה ובינה. והנה הוא נכלל בתוך חסד וגבו', ולכן לא זכר רק את החסד ואת הגבו' בלבד. גם טעם אחר, לפי שהיסוד דאימא המתלבש תוך הת"ת, שנעשה בחי' דעת, איננו ממשי, כי הנה איננו רק בחי' אויר בלבד, כמו שנבאר בענין היסוד דז"א, ולכן לא זכר רק את החסד ואת הגבו', אשר בתוכם נתלבשו תרין מוחין דחכמה ובינה (שער מאמרי רשב"י נד ע"ג). לכאורה נראה תרין פרקין דח"ג דא"א הם חו"ב דא"א, ומהם חו"ג דז"א וב' פרקין תתאין הם תרין עטרין דז"א וקשה דא"כ הול"ל ח"ג אתתקן ברישא דמלכא כי סוד תיקון הוא התלבשות, וח"ג דא"א נתמעט אורם ע"י רישא דמלכא. אלא ודאי כדפירשנו, דרישא, שהם המוחין, נתמעט אורם ע"י חו"ג דז"א, שמהם נעשו כלי חו"ג דז"א (רח"ו). בסוד עליית שני חלקים העליונים של ח"ג להיות מהם ח"ב, ולא קאמר חג"ת שכן עולים לחב"ד, משום דת"ת כלול מן ח"ג (רמ"ז). אורא ה"ח דגנוז באבא, וניצוצא הוא דנפיק מבוצינא דקרדינותא דגניז באמא והוא ה"ג, ומהן גולגלתא אתתקן (בהגר"א בספד"צ כב ע"ד).

⁵²⁷⁸ אחר שביאר כללות תיקוני רישא דז"א, שהם המוחין שלו, מתחיל לפרש בפרטות כל התיקוני גלגלתא שלו (ב"י).

⁵²⁷⁹ בשערות ראש דז"א אחידין דכיין ומסאבין, ששם אחיזת הקלי' כמו שיתבאר, משא"כ בשערות א"א ששם אין מגיע אחיזת החיצונים (ב"י). בקדושה הכל הולך על סדר נכון, כל א' מסודר לפי תיקונו, ולפי מה שהוא פעולתו, משא"כ בסט"א הכל בערבוביא, כמ"ש להט החרב המתהפכת, לזמנין דכורין לזמנין נוקבין וכו' (ב"י).

⁵²⁸⁰ עילאי – לאה ורחל, תתאי – הקלי', ועי"ל עילאי – לאה, תתאי – רחל (ב"י).

⁵²⁸¹ חשיב ז' דברים נגד ז' ספירות דז"א, שהוא עיקר פרצונו, וג"ר שהם המוחין, הם באים לו בסוד תוספות, שזה נתחדש לו אחר התיקון והם מאירים בכל הז"ת (ב"י). חסד (ב"י).

ספר שמות

מארי דיללה ⁵²⁸⁵ מארי דדינא ⁵²⁸⁶ מארי דרחמי ⁵²⁸⁷ וטעמי אורייתא ורוי אורייתא ⁵²⁸⁸ דכיין מסאבן ⁵²⁸⁹ בלהו אקרון שערי דמלכא כלומר משיכותא דאתמשך ממלכא קדישא וכלא נחית מעתיקא סתימא ⁵²⁹⁰ קדישא ⁵²⁹¹:	בעלי דין, בעלי רחמים, וטעמי תורה וסודות התורה, טהורים [ו]טמאים, כולם נקראו שערות המלך, כלומר המשכה שנמשכה מהמלך הקדוש והכל יורד מעתיק הסתום הקדוש.
מצחא דמלכא ⁵²⁹² פקידותא דחייב(י) ⁵²⁹³ כד אתפקדן בעובדיהו וכד אתגליין חובייהו ⁵²⁹⁴ כדין אקרי מצחא דמלכא ⁵²⁹⁵ כלומר גבורה אתתקף בדינוי ואתפשט בסטרוי ⁵²⁹⁶ ודא אשתני ממצחא דעתיקא קדישא דאקרי רצון:	המצח של המלך הוא פקידת הרשע, כאשר נפקדו על מעשיהם וכאשר נתגלה עבירותיהם, אז נקרא מצח המלך, כלומר גבורה, התחזק בדינוי, והתפשט לצדדיו, וזה שונה ממצח של העתיק הקדוש שנקרא רצון.
עיינין דמלכא ⁵²⁹⁷ אשגחותא דכלא אשגחותא דעלאין ותתאין ⁵²⁹⁸ וכל אינון מארי אשגחותא הכי אקרון ⁵²⁹⁹ בעיינין גווינין אתאחדן ואינון גווינין אקרון כל אינון מארי אשגחותא דמלכא כל חד כפום ארחיה וכלהו גווינין דעינא אקרון כמה דאתחזי אשגחותא דמלכא הכי גווינין מתעריין:	עיני המלך השגחת הכל, השגחת העליונים ותחתונים, וכל אלה בעלי השגחת המלך כך נקראו. בעיניים צבעים שמתאחדים והם צבעים נקראו, כל אלה הם בעלי השגחה של המלך, כל אחד כפי דרכו, וכולם נקראו צבעי העין. כמו שנראית השגחת המלך, כך הצבעים

⁵²⁸² ת"ת (ב"י).

⁵²⁸³ יסוד (ב"י).

⁵²⁸⁴ גבורה (ב"י).

⁵²⁸⁵ הוד (ב"י).

⁵²⁸⁶ עטרת היסוד, מלכות, בסוד שם אדני דינא דמלכותא (ב"י).

⁵²⁸⁷ נצח (ב"י).

⁵²⁸⁸ כל התורה כולה תליא בז"א, ששם כל עבודתינו ותפילותינו, וכל מצוה ומצוה מתקנים בה אבר א' המיוחד לו בז"א וכו', ע"י ביטול מצוה אחת מסתלק אור הנפש מאותו אבר המיוחד בז"א, ואינו מאיר לתחתונים וכו' רזי דאורייתא הם סוד המוחין המתפשטים בפנימיות הגוף ותליין משערות שהם מותרי מוחא, ולכן בהם הרזין של התורה, וכמו שהשערות הם ב' בחי': א', גוף השערות. וא', הפנימיות שלהם, שהם נביעין מבועין דנפקו ביה [והוא המשח רבות], כידוע שהשערות הם חלולים שבהם מתפשטים אור המוחין כמו כן תליין מנייהו (ב"י).

⁵²⁸⁹ סוד חלקי התורה: כשר ופסול, טמא וטהור, שהטמא הוא מסט"א והטהור סט' דקדושה (ב"י).
⁵²⁹⁰ ר"ל שהמוחין דז"א הם מאירים ממוחא דעתיקא, שכל אורות דז"א כולם תלויים שם כמ"ש באד"ז (רצב ע"א) ז"א בע"ק תליא ואחיד (ב"י).

⁵²⁹¹ מוסגר בדפ"ק.

⁵²⁹² מפרש תיקון המצח תיכף אחר תיקון השערות, כמו בע"ק שתיקון הגלגלתא והשערות הם בחי' בינה דרדל"א, ותיקון מצחא הוא ת"ת דרדל"א, כמס"כ הגר"א בספד"צ. כמו כן כאן בז"א, שכל מה שהוא בע"ק בסוד השורש, נתגלה כאן בז"א. וידוע כי ת"ת הוא למעלה מחו"ג, ולכן חושבו תיכף אחר השערות (ב"י).

⁵²⁹³ ז"א נקרא דין לגבי א"א, ולכן כאן במצח שלו הוא אתפקדותא דחייביא, וכן הוא בכל עולם ועולם מתגלה כל הענין של הפרצוף במצח שלו (ב"י).

⁵²⁹⁴ הם עזי פנים שבדור, שעושים עוונות במזיד ובאתגליא, והם האפיקורסים המכחישים שכר ועונש (ב"י).

⁵²⁹⁵ כל דינין דעלמא משתכחין כד אתגלייא האי מצחא [דז"א], חוץ כשמתגלה מצחא דע"ק, ששם כל רצון מתגלים ונהיר למצח דז"א, אז מתהפך לרצון (בהגר"א בספד"צ כג ע"ב).

⁵²⁹⁶ ר"ל שמתעורר מוח בינה והוא לבד מאיר במצח (ב"י).

⁵²⁹⁷ כלל השגחתו ית' מתחלק לב' דרכים: א', מדת הדין להעניש לרשעים. וא', מדת החסד לתת שכר טוב לצדיקים על פרי מעשיהם (ב"י). עיני ז"א בחי' נר"ה עילאין דאור"א, כי ידוע שנו"ה בהם תלין זר"ן, איהו בנצח ואיהי בהוד, והם ה"ח בז"א, וה"ג בנוק', וכן כאן בעינים עין ימין ה"ח עין שמאל ה"ג (ב"י).

⁵²⁹⁸ ר"ל שמהעינים יוצא השגחה לכל העולמות, כמ"ש שכולם תליין בז"א, ושלל בזה דעת האפיקורסים האומרים שאין השגחתו ית' מתפשטת במקום הטומאה (ב"י).

⁵²⁹⁹ ז' עיני ה' הם ז' מלאכים הידועים [אוריאל, רפאל, גבריאל, מיכאל, נוריאל, אכתריאל, מטטרון – שעה"ג לט] ועליהם נאמר ז' עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ואקרון עיני ה' שהם שלוחי ההשגחה העליונה שמקבלים הארה מעיני ז"א (ב"י).

ספר שמות

מתעוררים.	
גביני דעיינין ⁵³⁰⁰ אקרון אתר דיהבין אשנחותא לכלהו גווינין ⁵³⁰¹ מארי אשנחותא ⁵³⁰² הני גבינין לגבי דלתתא גבינין לאשנחותא מההוא נהרא דנגיד ונפיק ⁵³⁰³ אתר לאמתמשכא ⁵³⁰⁴ מההוא נהרא לאסתחאה בחוורא דעתיקא מחלכא דנגיד מאמא דכר גבורה מתפשטא ועיינין מלהטן בגוון סומקא ⁵³⁰⁵ נהיר עתיקא קדישא וחורא (חורא) דיליה ולהטא באמא ואתמלייא מחלכא וינקא ולהנין לכלא ⁵³⁰⁶ [נ"א לדינא] ואסתחן כללו עיינין בההוא חלבא דאמא דאתנגיד ונפיק תדיר הדא הוא דכתיב (שיר ה' יב) רוחצות בחלב בחלב דאמא דנגיד תדירא ולא פסיק;	גביני העיניים נקראים מקום שנותנים השגחה לכל הצבעים בעלי ההשגחה. אלה הגבינים כלפי מטה, גבינים של השגחה מאותו הנהר שנמשך ויוצא. מקום שנמשך מאותו נהר לרחוק בלבן של העתיק, מחלב שנמשך מאמא, שכאשר גבורה מתפשטת והעיניים לוהטות בצבע אדום, מאיר העתיק הקדוש, הלבן שלו, ולוהט באימא ומתמלאת בחלב, ומניקה לכל (לדין) ורוחצות כל העיניים באותו החלב של האמא שנמשך ויוצא תמיד, זהו שנאמר "רוחצות בחלב", בחלב של אמא שנמשך תמיד ולא פוסק.
חוטמא דמלכא קדישא ⁵³⁰⁷ תקונא דפרצופא כר מתפשטין ⁵³⁰⁸ גבורן ומתאחדן כחדא ⁵³⁰⁹ אינון חוטמא דמלכא קדישא ⁵³¹⁰ ואינון גבורן מחד גבורה אחידן ונפקין ⁵³¹¹ וכר דינין מתערין	חוטם המלך הקדוש, תיקון הפרצוף, כאשר מתפשטים הגבורות ומתאחדים כאחד, הם החוטם של המלך הקדוש, ואותם גבורות מגבורה אחת אחוזים ויוצאים, וכאשר הדינים מתעוררים ויוצאים מצדם, לא מתבסמים אלא בעשן

⁵³⁰⁰ סוד הגבינים הם מה שסותמים העינים וכו' בז"א הם מכסים אותם שלא יסתכלו למעלה לע"ק, ואז הוא סוד הדורמיטא שאין זוג בז"נ ואז אין ע"ק מתייחד עם ז"נ וכו' וז"ס משרד"ל מיום שחרב בית המקדש לא נראו שמים בטהרתם שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכו' שסוד השמים הוא בעינים, והם מכוסים בגבינים והם סוד תגבורת הקל' שגורמים פירוד בז"נ וסילוק הארת הע"ק וכו' וש"ק אשים כסתום והם סוד ד' מאות איש של עשו והם ב' גבינים על העיינין א' מתתא וא' מלעילא (ב"י).

⁵³⁰¹ תלת גווינין הן סומק ואוכם וירוק, שכולם הן דינין (בהגר"א בספד"צ כג ע"ב).

⁵³⁰² הגבינים נותנים גבול ושיעור לעינים דז"א, שיסתכל למעלה בשיעור הראוי לו וכו', שע"י יכולים לקבל הארה מלמעלה מע"ק (ב"י).

⁵³⁰³ כשמסתכל עינא דז"א לעינא דע"ק, שאז הוא סוד הנסירה ומתעורר משינתא, ע"כ מקבל המוחין מאימא. וידוע כי בה הוא סוד ונהר יוצא מעדן, שאימא מקבלת המוחין החדשים מאבא הנק' עדן, להשקות את הגן ז"א (ב"י).

⁵³⁰⁴ אימא הוא דרך ומקום מעבר לבד, להתמשך שם אור חיוורא דעינא דע"ק (ב"י).

⁵³⁰⁵ בסוד הדורמיטא שאז הדינים שולטים, ואז עיינין סתימין דמתלהטין בגוון סומק (ב"י).

⁵³⁰⁶ מוסגר בדפ"ק.

⁵³⁰⁷ תיקון זה הוא כלל כל התיקונים דרישא דז"א, כמ"ש בחוטמא אשתמודע פרצופא, שהוא תפארת של הפרצוף (ב"י).

⁵³⁰⁸ מתפשטן (דפ"ו).

⁵³⁰⁹ ואמר תלת שלהובין כו' - הוא עשן ואש וגחלי אש, שכנגדן הן אף וחמה ומשחית, שכולן הן באף, וכולן הן בפסוק (תהלים יח ט) עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו, ואע"ג דכתיב מפיו עקרא דרוגזא בחוטמא (בהגר"א בספד"צ כג סע"ב). בחטומא דז"א ב' נקבים והוא מבחי' יסוד שלמעלה יסוד אימא והוא מתלבש בו [בנקב שמאלי] וכו', גם יסוד אבא מתגלה בחוטמא בנקב הימיני (ב"י). ר"ל שבחוטמא מתאספים כל הדינים מיסוד אימא ששם ה"ג והם ה' אותיות אלהים (ב"י).

⁵³¹⁰ שע"י ניכר החוטם שהוא שפירותא של הפרצוף וכולל אותו (ב"י).

⁵³¹¹ כל הגבורות הם נשרשים מחד גבורה, והוא בוצד"ק במר"ס דגניז גו מעוי דאימא ומתגלים בחוטם, וכפל ואמר "אחידין ונפקין" ר"ל שאחידין למעלה בבוצד"ק ונפקין מיסוד אימא ששם מתקבצים כל הה"ג ומתגלים בחוטם (ב"י).

ספר שמות

של המזבח, וכמש"כ "וירח ה' אל ריח הניחוח".	ונפקין מסטרייהו לא מתבסמן אלא בתננא דמדבחה ⁵³¹² וכדין כתיב (בראשית ח כא) וירח יהו"ה את ריח הניחוח:
שונה החוטם של העתיק שלא צריך, שחוטם של העתיק ארך אפים בכל נקרא, ואותה הארה של החכמה הסתומה נקראת חוטם שלו, והיינו תהלה שנאמר "ותהלתי אחטם לך", ועל זה התעורר דוד המלך "תהלה לדוד וגו'".	שאני חוטמא דעתיקא דלא אצטריך ⁵³¹³ דחוטמא דעתיקא ארך אפים בכלא אקרי וההוא נהירו דחכמתא סתימאה אקרי חוטמא דיליה והיינו תהלה דכתיב (תהלה לדוד) (תהלים קמה א) (וכתיב) (ישעיה מח ט) ותהלתי אחטם לך ⁵³¹⁴ ועל דא אתער דוד מלכא תהלה לדוד וגו':
אזני המלך, כאשר נמצא רצון, ואמא מניקה, וההארה של העתיק הקדוש מאירה, מתעוררים אור של שני מוחין ואור של אבא ואמא, כל אלה נקראים מוחין של המלך, ומתלהטים כאחד, וכאשר מתלהטים כאחד, נקראו אזני ה', שהרי התקבלה תפילתן של ישראל.	אודנין דמלכא ⁵³¹⁵ כד רעוא אשתכח ⁵³¹⁶ ואמא ינקא ⁵³¹⁷ ונהירו דעתיקא קדישא אתנהיר ⁵³¹⁸ מתערין נהירו דתרין מוחי ונהירו דאבא ואמא ⁵³¹⁹ כל אינון דאקרון מוחי דמלכא ומתלהטין כחדא ⁵³²⁰ וכד מתלהטין כחדא אקרון אזני יהו"ה ⁵³²¹ דהא אתקבילת צלותהון דישראל ⁵³²² :
ואז היא התעוררות לטוב ולרע, ובהתעוררות זו מתעוררים בעלי כנפים, שנוטלים את הקולות של העולם, וכולם	וכדין אתערותא לטב ולביש ⁵³²³ ובאתערותא דא ⁵³²⁴ מתערין מארי דגדפין דנטלין קלין דעלמא ⁵³²⁵ וכלהו אקרון אזני יהו"ה:

⁵³¹² הקרבנות הם הבירורים המתבררים ממלכים דמיתו ונפלו בדצח"ם, והם עולים ע"י הקרבנות בסוד מ"ן למעלה למו"ס, ששם עולים כל הבירורים כמ"ש בספד"צ (ד ע"ב) ביה סליקו וביה סלקין וכו', וידוע שהמלכים דמיתו היו מסטרא דבוצד"ק וכל הדברים מתבסמין בשרשם, ולכן עולים הקרבנות דרך חוטמא דז"א ששם מתגלים הה"ג וכו' ועולים לריח ניחוח למו"ס וכו', ולכן בכל ענייני הקרבנות לא נזכר שם אלהים רק שם הו"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקא קדישא נקרא הו"ה (ב"י).

⁵³¹³ חוטמא דאריך [לא צריך] תיקון הקרבן, ואם אינו מתגלה בלא קרבן הוא מפני שחוטמא דזעיר לא הוכן הכנה זו ההגונה כדי לקבל אורו ושפעו (אור יקר).

⁵³¹⁴ שהכל עולים לחוטמא, והוא ג"כ סוד תהלה לדוד, שכל שירות ותשבחות של דוד היה הכלל בסם הגבורות שדוד אחוז בהם (ב"י).

⁵³¹⁵ והאודנין הן חכמה דגלגלתא ובו כלולה בינה, כידוע (ע"ח אנ"כ פרק ח') שא"א עילאין נקראין שניהן חכמה, ויש"ס ותבונה שניהן נקראין בינה, ושם מתחיל התיקונים (בהגר"א בסד"צ ח ע"ב). כאן באודנין דז"א מתגלין אור המוחין שלו כמ"ש באד"ר קלח ע"א: בגו אודנא נטיף מג' חללי דמוחא וכו', שכל ההנהגה הוא מסט' דמוחין והם חיים דגופא וכל ההנהגה תלויה בעבודת התחתונים ולכן שם באודנין דעיילין כל המעשים של בני אדם צריך להתנהג ע"י אור דמוחא דנטיף תמן (ב"י).

⁵³¹⁶ בעת רצון שאז מאיר אור מצחא דע"ק ששם הוא האי טורנא בסימא יאה חסד עילאה, ואז הוא זמן שהתפלגות עולים למעלה (ב"י).

⁵³¹⁷ ר"ל כאשר אימא נותנת לז"א מוחין כמו בעת שהציבור מתפללין וכו' ואז נהיר ע"ק (ב"י).

⁵³¹⁸ הוא סוד אור חסד עילאה הנובע מאורא שנק' אור, והוא סוד עת רצון (ב"י).

⁵³¹⁹ סוד הדעת ב' עטרין שלו שלוקח מאור"א, והם אחסנתא דלהון (עי' אד"ר קמב ע"ב בג' קשרין דאבהתא דאחסינו לחולקיהון), ואז ע"י אור מוחא דע"ק מתחלקין לד' מוחין (ב"י).

⁵³²⁰ נתוסף עליהם אור דע"ק והדעת מאיר בשלימות בב' עטרין (ב"י).

⁵³²¹ הוא סוד שם הו"ה בשלימות בד' מוחין, י"ה חו"ב ר"ה ב' עטרין (ב"י).

⁵³²² להבחין בין טב לביש, ולכן בע"ק לא נזכרו תקונא דאודנין, ולכן בקריעת ים סוף דשם בעתיקא תליא, אמר (שמות יד יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, שאין תקונא דאודנין בע"ק שמעשיו הוא לפי מעשה ב"א וצדקתם ותפלתם, ולכן לא אמר משה י"ג מדות הרחמים של ע"ק, ששם אין מבחין בין טב לביש שכלו רחמים (בהגר"א בספד"צ כג ע"ג).

⁵³²³ חו"ג הם מתפרשים חסדים בז"א וגבורות בנוק', והם נק' טב וביש, חסד ודין, שתחילה היה רק אתערותא דביש לבד שז"נ שניהם היו משתמשים רק בעטרא דגבורות לבד (ב"י).

ספר שמות

נקראים אזני ה'.	
פני המלך, הארה של אבא ואמא והתפשטותם שמאירים וסובבים ומלהטים בראש המלך הזה, ואז עדות מועדת במלך שהמלך מהם.	אנפוי דמלכא ⁵³²⁶ נהירו דאבא ואמא ואתפשטותא דלהון דנהרין וסחרין ולהטין ⁵³²⁷ בהאי רישא דמלכא וכדין סהדותא אסתהד [במלכא] דמלכא ⁵³²⁸ מנייהו ⁵³²⁹ ;
זקן המלך, מכובד מהכל, מהראש מתחילים חסד עליון וגבורה והארה של אבא ואמא. ההארות של אבא נחלקות לשלשה הארות, ושל אמא לשנים. הרי חמשה, חסד וגבורה באור אחד הרי ששה ואחר כך מתעטר חסד ומאיר (ומתלהט) בשני אורות שמאיר, והם שמנה (אחר שמתעטר), גבורה ומאיר באחד, הרי ט'. וכאשר מתחברים כל	[דיקנא] (דיוקנא) דמלכא ⁵³³⁰ יקירותא מכלא מרישא שארי חסד עלאה וגבורה ⁵³³¹ ונהירו דאבא ואמא ⁵³³² אתפלג נהירו דאבא ⁵³³³ בתלת נהורין ואמא בתרין הא חמשה חסד וגבורה בחד נהורא ⁵³³⁴ הא שיתא לבתר אתעטר חסד ⁵³³⁵ ואתנהיר [נ"א ואתלהיט] בתרין נהורין דאתנהיר ואינן תמניא [לבתר אתעטר] נהורא ⁵³³⁶ ואתנהיר ⁵³³⁷ בחד ⁵³³⁸ הא תשעה ⁵³³⁹

⁵³²⁴ המלאכים הם מזיווג הנשיקין מסטרא דחו"ב, ולכן אין להם גוף, שגוף הוא מסט' דז"ת, ולכן נק' בעלי גדפין, דתליין בחו"ג ששם מקום הכנפיים, ובגדלות דז"א מתעלים חו"ג ונעשה מהם חו"ב (ב"י).

⁵³²⁵ ע"י התעוררות אור המוחין באודנין מתחזקים הבעלי גדפים שהם באים משם (ב"י).
⁵³²⁶ כל הנהגת הפרצוף ניכר בפנים, כמו שהוא באדם דלתתא שניכר בו אם הוא בכעס ואם בעצבות וכדומה, ושורש הכל הוא למעלה, שגם בז"א ניכר הנהגתו בפנים שלו וכו', שכל האורות של ז"א ניכרים בפנים שלו, בב' תפוחין קדישין שהם פנויים משערות, וידוע כי ז"א הוא ברא בוכרא דירית ב' חולקין וכו' ב' עטרין חו"ג (ב"י).
⁵³²⁷ בסוד אור ואש ב' עטרין חו"ג (ב"י).

⁵³²⁸ תיקון זה דב' תפוחין אינו תיקון פרטי, אלא הוא נכלל בתיקוני דיקנא, אלא שחושבו כאן בפני עצמה, כי הוא משונה מכל התיקונים של הדיקנא, שבו אין שערות גדלים, וכל שערות הם שרשים לדינים וקלי', ולכן הם מכסים על הפנים, שאין מתגלה כ"כ הארת המוחין בו, משא"כ ב' תפוחין קדישין פנויים בלא שערות, לכן מתגלים בו אור או"א בגווני דאנפוי, ולכן חושבו לתיקון בפני עצמו (ב"י).

⁵³²⁹ ע"כ חשיב ז' ת"ג דז"א, דוגמת ז' ת"ג דא"א: א' רישא דמלכא, ובא"א גלגלתא. ב', אודנין, ובא"א קד"א, שניהם בחי' חכמה. ג', תיקון שערות. ד', מצח. ה', עיינין. ו', וז', חוטמא בב' נוקבין דיליה. ותיקון הפנים בכלל תיקו"ד, שכל מה שיש בא"א יש בז"א רק שזה בשלימות וזה לא (ב"י).
⁵³³⁰ אלו ה' תיקונים כוללין כל הט"ס של ז"א, ו"ק ומוחין, ומלכות אין לו כידוע שנוקבא משלמת לו לע"ס, ועטרה נכלל ביסוד, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' אתפליג נהירו דאבא בתלת נהורין, שהן חכמה וחסד ותפארת שמכריע נוטה לימין, אבא ואמא בתרין הא חמשה, והוא בינה גבורה, ומהן נעשו נה"י, כידוע שחג"ת מאו"א, ולכן חו"ב וחג"ת דז"א מאו"א, ונה"י מח"ג דז"א, ואמר שם חו"ג בחד נהורא, הא שיתא, והוא כתר שנתקן מחו"ג כמ"ש שם, רישא דמלכא אתתקן בחסד בגבורה לבתר אתעטר חסד ואתנהיר בתרין נהורין כו', והם נצח ויסוד כנ"ל, וגבורה אתנהיר בחד הוא הוד, הא תשעה, וכד מתחברין כלהו נהורין כחדא אקרי דיקנא דמלכא, וכדין כתיב ה' כגבור יצא כו', והוא באלו ימים, המלך המשפט (בהגר"א ספד"צ כ ע"ב), דיקנא דז"א, ט' תקונין כוללין ט' ספירות שלו, כמ"ש בפרשת משפטים (דף קכב ע"ב) דיקנא דמלכא כו' כמ"ש"ל (כ ע"ב ד"ה וז"ש), וט"ס שלו עיקרן הן שיתא ועם המוחין הן תשעה, וכן הוא בדיקנא דז"א הן שיתא וט' עם מוחין (בהגר"א בספד"צ כד ע"ג). כאן מפרש כל הט' תיקו"ד דז"א, ודע כי בכל פרצוף הדיקנא שלו מורה על עצמותו, ובע"ק הם י"ג תיקונים מורה על ע"ס דע"ק וג' דרדל"א, ובז"א הם ט' ספירות שלו, ו"ק ותוספת ג' מוחין של גדלות (ב"י).

⁵³³¹ הם ב' עטרין של הדעת שהם חו"ג (ב"י).
⁵³³² הם ב' מוחין חו"ב שהם אחסנתא דאו"א ב' אותיות י"ה (ב"י).
⁵³³³ בגדלות נתעלו חג"ת ונעשה חב"ד ונמצא שחב"ד כוללים ו', והם כולל ג"כ כל הט' ספירות, ולכן אבא כולל חכמה חסד ות"ת, ואמא בב', בינה וגבורה (ב"י).
⁵³³⁴ הוא סוד דעת ששם חו"ב מתייחדים ביחוד גמור, ועד כאן מתפשט חב"ד בהתפשטות גמור עד החזה ששם הפרסה (ב"י).

⁵³³⁵ נה"י הם מאירים מחג"ת שבגדלות נתעלו נה"י ונעשה מהם חג"ת (ב"י).

⁵³³⁶ עטרא דגבורות שביסוד אימא (ב"י).

⁵³³⁷ וגבורה אתנהיר (דפ"ו).

⁵³³⁸ בהוד - שאימא עד הוד אתפשטת, ושם הוא סיום הגבורות (ב"י).

ספר שמות

האורות יחד, נקראו זקן המלך, ואז נאמר "ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'".	וכד מתחברין כלהו נהורין כחדא אקרין [דיקנא] (דיוקנא) דמלכא וכדין כתיב (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו' 5340:
שפתי המלך, כך שנינו, כאשר מאיר האור של אבא הוא מאיר בשלשה אורות. אור אחד מאיר חסד עליון, אור אחד מאירה הארה שנקראת מוח המלך, ואור אחד היה תלוי עד שמאיר אור בינה, וכשהוא מאיר הוא מאיר בחמש אורות, ובמה מאיר, משביל אחד שסתום וגנוז	שפון דמלכא 5341 הכי תאנא כד אתנהיר נהירו דאבא 5342 נהיר בתלת נהורין 5343 מחד נהורא נהיר חסד עלאה 5344 מחד נהורא אתנהיר נהירו דאקרי מוחא דמלכא 5345 וחד נהורא הוה תלי עד דאתנהיר נהירו דאמא 5346 וכד אתנהיר אתנהיר בחמש נהורין 5347 במאי אתנהיר מחד שבילא 5348 דטמיר וגניז
קבנ/א	
שדבק בו אבא, שנאמר "נתיב לא ידוע עיט וכו'". כמו שנדבק זכר בנקבה ומתעברת ומולידה ומוציאה חמש אורות (מאותם חמש), ומאותם חמשה אורות נחקקים חמשים שערים של אורות רבים, חמשים הם כנגדם מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא בתורה, ונשאר אחד, וזה	דאתדבק ביה אבא דכתיב (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט וגו' כמה דאתדבק דכורא בנוקבא 5349 ואתעברת 5350 ואולידת ואפיקת חמש נהורין 5351 [מאין חמש] ומאין חמש נהורין אתגליפו חמשין תרעין דנהורין סגיאין 5352

5339 הם נרמזים בפ' מן המצר וכו' עי' אד"ר (קלט ע"ב) (ב"י).
5340 בעת הגדלות אז באים לו מוחין ומתחברים עם גופא לאשקאה אדרין ואכסדרין ואז יש לו
דיקנא, ומתכנעין הקלי', ולזה אמר ה' "כגבור" ולא "גבור", שבאמת בגדלות דד"א, אז גוון חוור
מתלהט בו, והוא בסוד באור פני מלך חיים, ורק לקלי' ולעכ"ם הוא נדמה כגבור לאכפייא לון (ב"י).
5341 חושב בפני עצמו שהוא משונה מכל התיקו"ד, שכולם יש שערות וכו' ועוד שכאן סוד הדעת
דד"א (ב"י).
5342 הוא סוד אות י' שאבא, הוא י' דנפיק מאויר ואשתאר אור, והוא נהירו דיליה אור של יום
הראשון (ב"י).
5343 סוד אות י' שנכלל מג' יודין קוצא גזעא ושבילא (זהר ח"ג רג ע"א) (ב"י).
5344 קוץ העליון שמורה על שורשו באוירא (ב"י).
5345 הוא גוף ה' עצמו, שהוא מורה על עצמות אבא (ב"י).
5346 הוא קוץ התחתון של י', יסוד אבא, כנודע שיסוד של דוכרא אין מתגלה פעולתו כי אם
כשמזמנת נוק' לגביה (ב"י).
5347 הם ה' גוונים דבוצינא ה' גבורות שביסוד אימא, והוא סוד ה' פעמים אור של יום הראשון
(ב"י).
5348 הגוונים מאירים על ידי החסדים, והוא מ' שביסוד אבא, ונקרא שבילא שהוא שביל שבו הולך
טיפת הזרע (ב"י).
5349 כאשר נכנס יסוד דדכורא ביסוד נוק', מ"מ נשאר שורש היסוד בחיבורא דגופא דדכורא ופי
היסוד ביסוד נוק', והוא מרמז על סוד הנ"ל א"ל, של"א נתיבות נכנסים בה בסוד עטרת היסוד,
ונתיב הראשון נשאר ביסוד עצמו בשורשו בגופא דדכורא (ב"י).
5350 פתיחת ה' שביסוד נוק', הוא ע"י יסוד דכורא מפתחא דפתח לה, ומאיר לה' גוונים של
הגבורות, ע"י טיפה דמוחין. וכבר אמרנו שהטיפה שהיא חומר הולד, הוא ו"ד של מילוי יו"ד,
שנתמלא היסוד דדכורא מיניה, והוא חומר ז"ל, ולכן אתעברת אימא מיניה, ונעשית ה', שצוורו ה',
ד"ו, וכאן הוא קצת גילוי יותר, והוא שתחלה במוח אבא היו בהעלם גמור, במילוי ו"ד, שמרמז על
שורש ז"ל וכו'. משא"כ כשנוק' מתעברת מדכורא, אז יש גילוי קצת, שניכר העובר ויודעים שתלד,
ולכן ה' מתגלה וכו' (ב"י).
5351 והם סוד יציאת העובר מרחם אימא בציור ד"ו שהוא ה' ושם ביסודה הם ה"ג ונ' שערי בינה
כמו ביסוד אבא ל"ב נתיבות ומצד יסוד אימא נקראים שערים וז"ס בחכמה פותח שערים שהוא
פתיחת הה' ע"י שביל דקיק שהוא יו"ד (ב"י).
5352 ידוע כי ביסוד אימא הוא שם י"ם, ושם מ"י שמתפשט בז"ת בסוד מ"י אל"ה כידוע (ב"י).

ספר שמות

האחד מאיר בכולם (נ"א של אבא הוא). ואותו של אבא תלוי. כאשר מתחברים כאחד ומתיישבים במלך נקראו שפתיים של המלך, ולכן גזר דברי אמת, ופה תלוי בהם, פתיחת הפה.	חמשין אינון לקבליהון מ"ט פנים מהור מ"ט פנים טמא באורייתא ⁵³⁵³ אשתאר חד והאי חד אתנהיר בכלא ⁵³⁵⁴ [דאבא הוה] ווהוא דאבא (ואהוא דאבא דהוא) תלי כד מתחברן כחדא ומתיישבן במלכא אקרון שפון דמלכא ⁵³⁵⁵ ובניני כך גזר מלין דקשומ ⁵³⁵⁶ ופומא בהו תלייא פתיחותא דפומא ⁵³⁵⁷:
מהו הפה, אלא דעת גנוז בפה של המלך, שנקרא התפשטות התפארת שכל הצבעים נאחזים בו, שנאמר "ובדעת חדרים ימלאו". ואותו הדעת הוא גנוז באימא ובמלך, וממלא את כל החדרים והאכסדראות. וכאשר מתעורר האור	מאי פומא אלא דעת גניז בפומא דמלכא ⁵³⁵⁸ דאקרי (ת"ת) פשיטותא [דתפארת] ⁵³⁵⁹ דכלל גוונין אתאחדן ביה דכתיב (משלי כד ד) וברעת חדרים ימלאו ⁵³⁶¹ ווהוא דעת ווהוא [הוה] גניז באימא [ומלכא] ⁵³⁶² ומלייא כל אדרין

⁵³⁵³ כידוע שהם מנ' שערי בינה שנתגלו רק מ"ט למטה ושער הנ' לא נתגלה לו שהנ' שערים הם מתחלקים בז"ת כל א' מז' בסוד ז' שבועות של עומר ושער הנ' הוא בבינה עצמה, ולכן אין מתגלה כי עיקר פעולת התחתונים הוא בז"ת (ב"י). ועי' לעיל טו ע"ב בשם זה הרקיע.

⁵³⁵⁴ שהוא כולל כל הנ' שערים כמבואר, ועוד ירמוז ששער הנ' הוא בחי' יסוד אמא עצמו, שהיא בכתר של ז"א, ונתיב הראשון של ל"ב נתיבות הוא בחי' יסוד אבא, ומב' יסודות אלו יוצא נהירו דקיק לפומא דז"א ששם הדעת שלו שנעשה מב' יסודות (ב"י).

⁵³⁵⁵ על אף שאמרנו שאותו נתיב לא ידעו עיט הוא נעלם ונגנז ביסוד אבא עצמו ואינו מאיר אפילו לאימא וא"כ האיק' אמר שהוא נהיר בפומא דמלכא אינו קושיא כלל, שידוע שמ"מ יוצא נהירו דקיק מיסוד דכורא ונהיר לנוק' דרך דופן ומשם בא הארה לפומא דז"א בדעת שלו והם סוד ב' השפתיים, שפה עליונה בחי' יסוד אבא ותחתונה יסוד אימא (ב"י).

⁵³⁵⁶ אותיות הם מסט' דה"ג מאימא ונקודות מסט' דאבא וע"י יכול להוציא האותיות בבחי' דיבור, וז"ש דבג"כ גזר מלין דקשוט וכו' רק ב' תפוחין ושפון פנויים משערות שבשניהם הוא הארת הדעת וידוע כי במקום שנפתח הדעת הוא הארה גדולה (ב"י).

⁵³⁵⁷ פתיחת הפה הוא למלא אתוון ונקודין ותלייא בדעת, י"ה דאו"א והוא סוד פתיחת הפה ע"י מפתחא דפתח לאימא (ב"י).

⁵³⁵⁸ נתבאר בביאור אדרת האזינו בענין הדעת של רישא עלאה דלא אתידע הנקרא עתיק יומין כי הדעת שלו גניז בפומא דעתיקא שהוא אריך אפין כי הת"ת נחלק לשתי חלקים והם ת"ת ודעת והת"ת הוא בחינת קרומא דאורא והדעת גניז בפומא ושניהם נקראים ת"ת וכאשר הוא ענין הזה בעתיקא כן הוא בכל שאר הפרצופין כולם ובז"א ונוק' כמו שנבאר בע"ה במקומו איך כולם מתפשטין ומתלבשין זה בתוך זה ונמצא כי דע' גניז בפומא דמלכא שהוא ז"א ת"ם (שער מאמרי רשב"י). פי' דעת דעתיק בפה א"א, וגם ר"ל שיסוד אמא גניז בדעת ז"א, ומה' גבורות נפתחו ה' מוצאות הפה [עי' ע"ח טנת"א פרק ה] (רמ"ז). עי' כללים כלל יח ענף י' סימן ה' אות כ' סעיף א (לש"ו). מהיסוד של אימא נעשה מוח הדעת דז"א כמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א) ובשער הנסירה (פרק ז) ובכ"מ. והוא נמשך ומתפשט בהפה דז"א, כי הדעת הנה הוא כלול מה"ח ומה"ג (ביאורים ח"א נה ע"ב). מהטפה הזרעית דהבינה הנה נעשו הה' גבורות הראשונים, שהם המנצפ"ד הראשונים אשר הם השורש דכל הכ"ב אותיות דהמלכות, והם מקודם לכל הכ"ב אותיות כי הם שורשם. אמנם הם נשארו גנוזים בהפה דז"א ולא נתגלו כלל, כי עליהם אמרו בפ' משפטים (דף קכג ע"א) דעת גנוז בפומא דמלכא, ונשאר עיקרם לעולם בהפה דז"א. אמנם הז"א הנה הוא ממשיך הארתם ונותנם להמלכות, והם הה' גבורות דהמלכות שמקבלת תחילה מז"א לבד, ומהם הוא הכ"ב אתוון העיקרים דהמלכות שהם כולם גבורות לבד (ביאורים ח"א סד ע"ב). יש ב' דעות א' דעת הכולל המכריע בין חו"ב וא' דעת תחת המכריע בין חו"ג (עי' בהגר"א בספד"צ ד רע"ג) והוא כאן בסוד הלשון שכבר נתבאר שב' שפון הם בחי' חו"ג הבאים מאו"א והלשון הוא סוד הדעת התחתון המכריע בין החו"ג (ב"י).

⁵³⁵⁹ דעת דאבא נשאר בראש ודעת דאימא מתפשט בגוף וז"ס פתיחת היסוד אימא בפה דז"א ושם מתיחד הלשון דעת ביניהם והוא ההולך ומתפשט בגופא כמ"ש בספד"צ פ"א שיתא נפקין מענפא דשרשא דגופא (ב"י).

⁵³⁶⁰ "אוצרין וכל" נוסף בדפ"ו.

⁵³⁶¹ הוא מתפשט בכל הו"ק שהם האדרין ואכסדרין והוא נותן בהם חו"ג וז"ש כל הון יקר ונעים שהחסדים הם מחכמה שנק' יש גימ' יקר וכל יקר ורבו הכל הוא מסטרא דחכמה וכו' (ב"י).

⁵³⁶² הוא לישן סתים לאימא (ספד"צ טו ע"ב) ביסוד שבה והוא מתפשט ג"כ בז"א ברו"ק, וז"ס הכתוב בדעת תהומות נקבעו כי ב' תהומות הם א' ביסוד אימא תהומא עילאה והוא פתיחת היסוד דאימא

ספר שמות

שבו ומוציא, אז נקרא "פה ה'". ושפתי, שהם שני אורות מאבא ומאמא, בשעה שמתעוררים באותו האור של דעת, מתחברים כאחד, ודברים נגזרים באמת, בחכמה בתבונה ובדעת, ואז כל הדברים של הקב"ה, באלה נגזרו. מאירים שלשה אלה, ונכנסים לפני ולפנים ומתעטרים באחד.	ואכסדראין⁵³⁶³ וכד אתער נהירו דביה ונפיק כדן אקרי פה יהו"ה⁵³⁶⁴ ושפון דאינון תרין נהורין מאבא ומאימא בשעתא דאתערען בההוא נהירו דדעת מתחברין כחדא ומלין אתגזרו בקשוט⁵³⁶⁵ בחכמה בתבונה ובדעת וכדן כל מלין דקב"ה באלין אתגזרו נהרין תלת אלין ועיילין בגו לגו⁵³⁶⁶ ואתערטו בחד⁵³⁶⁷:
וכאשר מתחברים בעטרה אחת, אז (וכאשר מתחברים שלש אלה בעטרה אחת ונכנסים לפני ולפנים ומתעטרים כאחד אז) נקראו "חכו ממתקים", והם חייך המלך ונקראים מתיקות המלך, ועל זה נאמר "טעמו וראו כי טוב ה'". ובחייך הזה תלויים כל אלה השולטים והשרים של המלך, שנאמר "וברוח פיו כל צבאם".	וכד מתחברין בעטורא חד כדן וס"א וכד מתחברין תלת אלין בעטורא חד ועיילין בגו לגו ואתערטין בחד כדן אקרון (שיר ה טז) חכו ממתקים⁵³⁶⁸ ואינון חייך דמלכא ואקרון מתיקא דמלכא ועל האי כתיב (תהלים לד ט) טעמו וראו כי טוב יהו"ה ובהאי חייך תליין כל אינון שליטין והורמנין דמלכא⁵³⁶⁹ דכתיב (שם לג ז) וברוח פיו כל צבאם⁵³⁷⁰:
בחייך זה שלימות הכל נמצא, ולכן כל האותיות שהם במקום הזה, שלמות נראה בהם, אחה"ע: א' הארת העתיק הקדוש, הסתום של כל הסתומים.	בהאי חייך שלימותא דכלא אשתכח⁵³⁷¹ ובגניי כך כל אתוון⁵³⁷² דאינון בהאי אתר שלימותא אתחזיין בהו⁵³⁷³ אחה"ע א'⁵³⁷⁴ נהירו דעתיקא⁵³⁷⁵ קדישא סתימא דכל סתימין⁵³⁷⁶:

להתפשט בז"א וגם תהומא תתאה שהוא יסוד דנוק' נפתח על ידי הדעת בסוד והאדם ידע וכו' שהדעת הוא סוד הטיפה הנמשכת בגוף וניתן ליסוד דנוק' (ב"י).

⁵³⁶³ הוא בסוד התפשטותו בו"ק בחו"ג (ב"י).

⁵³⁶⁴ כמ"ש ששפון דמלכא הם נהירין ע"י הדעת דגניז שם שהוא מחבר אתוון ונקודין ויכיל למללא והוא הלשון שגומר הדיבור וכו' שדעת שהוא הלשון שבפה הוא הדעת דאימא המכריע בין חו"ב דידה שנק' חו"ג לגבי חו"ב דאבא וחו"ג דאימא (ב"י)

⁵³⁶⁵ הדיבור תליא בלשון ושפון חיבור אתוון ונקודין והם חיבור חב"ד והם כוללים כל הכ"ב אתוון י' בראש ג'ר אמ"ש ג' אותיות של י"ד כידוע ה' בבטן בינה שמאירה לחג"ת ג' קווין של ה' והם ז' שעד החזה הוא כל פרצוף ז"א ונה"י שלו מסתקל למעלה מן הפרסה ו' דעת בגויה מן החזה ולמטה כמ"ש מעוי בדעת אתתקנו והם ר"ב של הנוק' ולזה אמר ומלין אתגזרו בקשוט בחכמה כו', והם ג' אותיות אמ"ת א' בראש י"ד ששם הוא ציור א' מ' בבטן מ' של אמ"ש מים חסדים שניתנים בז"א ת' בנוק' רשימו דכולא בויה מן החזה ולמטה (ב"י).

⁵³⁶⁶ הוא סוד חב"ד מאוירא שהם ג' אוירין והוא כי באוירא הוא שורש כל הג' מוחין שהוא סוד יו"ד דאוירא ג' אתוון והוא נהיר בחייך וגרון (ב"י).

⁵³⁶⁷ כאן הוא מפרש תיקון חייך וגרון של ז"א וכו' ב' מיני זווגים יש בפה, א' של חייך וגרון, והוא בסוד רוח דנביע בחשאי דלא פסיק לעלמין והוא כמ"ש בתז"ח דבטש אוירא מתחומא דבוצינא על מוחא ובטש גו גרונא והוא משורש אוירא עילאה ומר"ס והוא נכלל מג' אוירין אמ"ש והוא בחי' זווג עליון דלא פסיק לעלמין וכו' ואח"כ זווג ב' הוא בפה בבחי' דיבור והוא חייך ולשון ושיניים וכו' (ב"י).

⁵³⁶⁸ כל מתיקו הוא בהתכללות חו"ג שכל א' לבדו אינו טוב שחכמה חסד מתפשט מאד שאין העולם יכול לקבלו וגבורה לבד ג"כ אינו טוב, וכד מתחברין ע"י הדעת הוא המתיקו הגמור (ב"י).

⁵³⁶⁹ זיווג חייך וגרון הוא זווג נשמות והם נק' שליטים כמ"ש ורדו בדגת הים ובעוף השמים (ב"י).

⁵³⁷⁰ זווג הפה הוא לצורך חיצוניות העולמות שהם העולמות עצמם והמלאכים, כמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו הוא זיווג הפנימי כל צבאם הם הנשמות פנימיות העולמות (ב"י).

⁵³⁷¹ כל הדברים כלולים בחכמה וכאן הם מתגלים ביסוד, והוא סוד כללות כל הד' אותיות אחה"ע שמוצאם בחייך (ב"י).

⁵³⁷² כל ד' אותיות הנ"ל ע"ש שלימו דד' אותיות הו"ה שהוא שלימות כל הפרצוף כמ"ש כולם בחכמה עשית (ב"י).

⁵³⁷³ ויקרא רכט ע"ב (הערת הזהר).

⁵³⁷⁴ נד (הערת הזהר).

⁵³⁷⁵ כל ג' מוחין חב"ד, ע"ק הוא מתייחד עמהם וכאן רומז ששורש הרוח שנביע בחייך, והוא מאוירא עילאה חסד דרדל"א שכולל כל העולמות ולכן מרומז באות א' שכולל כל הכ"ב אתוון וכו' הברה פשוטה וכו' והוא סוד נהירו דע"ק סוד אור של יום ראשון (ב"י).

ספר שמות

ח', הארת החכמה שלא נמצאת ולא מושגת, שנאמר "לא ידע אנוש ערכה".	ח' נהירו דחכמתא ⁵³⁷⁷ דלא אשתכח ולא אתדבק ⁵³⁷⁸ דכתיב (איוב כח יג) לא ידע אנוש ערכה:
ה', הארת אימא, שמאירה ונמשך ויוצא ומשקה לכל ומניקה לבנים, עד שמגיע לאותו משחה, וממלא לצדיק, והוא נקשר בנקבה תחתונה ומתברך ממנה, ולא מתפרשים זה מזה. לכן מתוך אדום, שנאמר "הר המור", "גבעת הלבונה".	ה' נהירו דאימא ⁵³⁷⁹ דנהיר ונגיד ונפיק ⁵³⁸⁰ ומשקי לכלא ⁵³⁸¹ וינקא לבנין עד דמטי ההוא רבות ומלי לצדיק ⁵³⁸² ואיהו אתקטר בנוקבא תתאה ⁵³⁸³ ואתברכא(ן) מניה ⁵³⁸⁴ ולא מתפרשין דא מן דא חוור מגו סומק ⁵³⁸⁵ דכתיב (שיר ד ו) הר המור גבעת הלבונה ⁵³⁸⁶ :
ע', הארה של שבעים ענפים, שנזונו מרוח זה שיוצא מן הפה. אז שבעים שמות של הקב"ה, כנגדם בארץ "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", שהרי יעקב אילן בארץ, והם ע' נפש, ע' ענפים.	ע' נהירו דע' ענפין דאתזונו מהאי רוחא ⁵³⁸⁷ דנפיק מן פומא ⁵³⁸⁹ כדין ע' שמחן דקב"ה לקבלהון בארעא (בראשית מו כז) כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים דהא יעקב אילנא בארעא ואינון ע' נפשו ע' ענפין:
מאלה אותיות מאירים ארבע אחרות, מא' מאירה ג', שהוא שכר טוב לצדיקים	מאלין אתזון נהירין ארבע אחרנין ⁵³⁹⁰ מא' נהיר גימ"ל ⁵³⁹¹ דאיהו אנר טב לצדיקיא ⁵³⁹²

⁵³⁷⁶ חסד דגלגלתא שהוא אורא הוא החסד המקיים העולם בסוד אור דנגנז ביסוד ונהיר לנוק' דרך דופן (ב"י).

⁵³⁷⁷ סוד חכמה של החיך והוא ציור ד"ו ממש מלוי דיו"ד, ועיקר אותיות אחה"ע הם בג' מוחין מוחא דע"ק דכליל והם בג' מוחין בכללות ולכן מפרשם על ענין זה רק שכל הדברים נכללים בשרשם ולכן הם נכללים ג"כ בחיך ששם התחלת מוצא האותיות (ב"י).

⁵³⁷⁸ החכמה רק יש, ואין משיגים ממנה רק מציאותה לבד ולא קיימא לשאלה כלל וע"ז נאמר והחכמה מאין תמצא שהוא מכתר שנק' אין, וכו' על מציאותה עצמה אמר דלא אשתכח, שאין משיגים בה וכו' בבחי' התלבשותה בז"א אמר ולא אתדבק, כי ידוע שהם מתחלקים לב' או"א וישסו"ת, וישסו"ת הוא בחי' בינה והיא המתלבשת בז"א ולזה אמר דחכמה עלאה לא אתדבק בז"א, וע"ז אמר לא ידע אנוש ערה שאנוש הוא ז"א (ב"י).

⁵³⁷⁹ ידוע שנק' כן בסוד ה' ראשונה של הו"ה בציור ד"ו בסוד עבור דזו"ג, והיא מתלבשת בז"א (ב"י).

⁵³⁸⁰ כמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן שעדן הוא חכמה כידוע ונהר בינה, והוא מתפליג לז' נהרות (ב"י).

⁵³⁸¹ כד אימא מסתלקא מעל בנין אז הם יבשים בסוד ונהר יחבר ויבש ומסתיימת בהוד כי יסוד יתום מאמו כידוע ואח"כ ה"ח עצמם הם מתפשטים ביסוד (ב"י).

⁵³⁸² הוא טיפה דמוחין הניתן בו ונקרא שמן ע"ש שורשו העליון ממז"ס ששם הוא סוד משח רבות (ב"י). מהמז"ס נמשכת הארת פנימיות הדיקנא המכונה "משח רבות" (ב"ע יז ע"א).

⁵³⁸³ יסוד דז"א מאיר ליסוד דנוק' האי משח רבות בבחי' גבורות של החסדים בסוד מים דבוצד"ק ואור נשאר גנוז בו (ב"י).

⁵³⁸⁴ בסוד מאה ברכות שהוא יו"ד טפה דגו יסוד ובכלילותו מ' הוא מאה ברכות וכמ"ש ברכות לראש צדיק והוא בעטרת יסודו ולכן כל הברכות הם תליין במים שהם בעטרת יסודו (ב"י).

⁵³⁸⁵ ע"י הזווג נכללים ז' זה בזה מב', חו"ג, שהם ב' גוונים (ב"י).

⁵³⁸⁶ הר הוא בדוכרא וגבעה בנוק', כמ"ש הרים אלו אבות גבעות אלו אמהות וידוע כי יסוד כולל כל ג' אבהן ג' גוונים דקשת וכו' ומור הוא בחי' הדינים וכו' (ב"י).

⁵³⁸⁷ הוא הדעת המתפשט בז"ת כל א' כלול מ' והם סוד ע' נפש יעקב שיעקב הוא בת"ת והוא אילנא דחיי ודעת הוא פנימיות הת"ת (ב"י).

⁵³⁸⁸ שמשם הוא שורשו כמבואר וידוע כי דרגא דאבהן הם מדעת המתפשט והוא המכריע בין חו"ג והם אברהם יצחק ויעקב הוא הדעת המתפשט וכן יצאו ע' נפש מיעקב והוא מכריע בין אברהם ויצחק והם סוד ע' שמות שבת"ת כידוע ותליין בדעת המתפשט (ב"י).

⁵³⁸⁹ וכן קיום ישראל היה ע"י נתינת התורה בהבל הפה דאורייתא שבזה ממשיכים ז' הבלים מפה לז"ת דז"א ונתקיים על ידו (ב"י).

⁵³⁹⁰ ד' אותיות גימ"ל והוא בגרון יסוד דבינה וידוע שכל האורות שהם בחכמה הם ג"כ בבינה לכן יוצאים כנגד ד' אותיות הנ"ל ג"כ כיוצא בהם בבינה (ב"י).

⁵³⁹¹ והוא נגד נהירו דע"ק רק ששם הוא בסוד אות א' מאורא עילאה בחי' חכמה דרדל"א (ב"י).

ספר שמות

שנקרא גמול, ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'".	דאקרי גמול ועל דא כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה ⁵³⁹³ :
מח' מאירה י', שהיא חכמה, כולו סתום ב', שהיא סתומה מכל צדדיה, ולכן לא נמצאת, שנאמר "ולא תמצא בארץ החיים".	מח' נהיר יו"ד דהיא חכמה כלא אסתים ביו"ד ⁵³⁹⁴ דאיהי סתימא מכל סמרוי ⁵³⁹⁵ ובגין כך לא אשתכח ⁵³⁹⁶ דכתיב (איוב כח יג) ולא תמצא בארץ החיים ⁵³⁹⁷ :
מה' מאירה כ', שהוא אור ושמן המשחה שמורק מאימא לאותו מקום שנקרא קרן, ונקרא קרן היובן, וזה מלכות דוד, ולכן אין משיחה אלא בסוד כ'.	מה' נהיר כ"ף ⁵³⁹⁸ דאיהו נהירו ומשח רבות דאתרק מאימא ⁵³⁹⁹ לההוא אתר דאתקרי קרן ואתקרי קרן היובל ודא מלכות דוד ובגין כך לית משיחא אלא ברוא דכ"ף ⁵⁴⁰⁰ :
ק', מע' מאירה ק', כמו שע' שבעים כך ק' מאה, שהם שלימות, וכך הוא. ולכן בחיך הזה שלימות הכל (שלוש של הכל), וכל מי שיודע סוד זה וזהיר בו, אשרי חלקו.	ק' ומע' נהיר קין ⁵⁴⁰¹ כמה דע' שבעין כך ק' מאה ⁵⁴⁰² דאינון שלימו והכי הוא ובגין כך בהאי חיך שלימו דכלא ⁵⁴⁰³ [שלמא דכלא] וכל מאן דידע רוא דא ⁵⁴⁰⁴ ואודהר ביה זכאה חולקיה:
גוף המלך מתפשט בת"ת שהצבעים בו מתחברים. זרועות המלך, אורות החדס והגבורה, ובגלל זה ימין ושמאל.	גופא דמלכא ⁵⁴⁰⁵ אתפשטותא דתפארת ⁵⁴⁰⁶ דגוונין ביה מתחברין דרועין דמלכא נהירו דחדס וגבורה ⁵⁴⁰⁷ ובגין כך ימין ושמאל ⁵⁴⁰⁸ :

⁵³⁹² הוא יוצא מאות א' ממש בציור זה א שהוא י' למעלה י' למטה ו' באמצע, וכן הוא ציור אות ג' י' למעלה בראש ו' משיכו לתת וי' למטה והו' הוא באמצע ממש בין ב' יודין, רק שבאורא הוא בסוד אות א' ששם שורש הג' מוחין הנכללים בג' אותיות יו"י הם כא' במוח א' חכמה והוא הויה א' בגימ' ג' אותיות הנ"ל ובמ"ס יש גילוי יותר לשורש המוחין ולכן שם הם בסוד ג' היות וזהו אות ג' נגד ג' היות כמבואר (ב"י).

⁵³⁹³ והוא באימא שהיא אלף יסודה רוכבת על שבעה שמתפשט בז"ת והוא מ"ש "על ה'" שאימא על ז"א שנק' הו"ה ופסוק זה מדבר במי ששומר שבת ששבת הוא בבינה שביעאה דכולא (ב"י).

⁵³⁹⁴ שחכמה כולל כל י"ס כידוע (ב"י).

⁵³⁹⁵ שאין שם בחי' התפשטות קווים וכלים כמ"ש כמ"פ ובג"כ היא נעלמת (ב"י).

⁵³⁹⁶ אף שאות ח' הוא בחכמה בחיך והוא בגלוי יותר מ' שבגרון מ"מ הענין הוא שכבר כתבנו שגרון הוא סוד בינה שבחכמה הבן בחכמה וידוע שהוא בסוד ו"ד של מילוי יו"ד והם גימ' יו"ד ג"כ והוא סוד גדול שבחכמה הם בציור אות ח' שהם ג"כ ד"ו (ב"י).

⁵³⁹⁷ שכלולה בחכמה שנק' ארץ החיים כמ"ש והחכמה תחיה בעליה וגרון הוא סוד רוח חיים דנביע בחשאי וז"ש ולא תמצא בארץ החיים שהוא בחשאי נביע לגיו (ב"י).

⁵³⁹⁸ והוא בינה שנק' כ' שהוא סוד משיחו דשמן עילאה דמו"ס שהוא שורש הבינה כמ"ל ומשם משיך לנוק' דז"א שנק' קרן היובל כמ"ש בסוף ספ"ד קרן בייובל אתעטר כו' ולזה נמשחו מלכים בשמן שכל רבו הוא ממו"ס ומלכות הוא מסטרא דגבורות (ב"י).

⁵³⁹⁹ והוא כאן בבינה כף שמאל כף חובה שבינה מלבשת יד שמאל דע"ק כידוע והם ה' אצבעות של יד שמאל וכלן מה' נפיק ק' והוא כאן בבינה בגילוי יותר בסוד חילוק ה' אצבעאן וידוע כי המלכים נמשחו בציור כ' יונוי עגולים והוא מסוד כ' הנ"ל ובכ' הם ג' קווים מעלה מטה ואמצע נגד ג' קווין של אות ה' (ב"י).

⁵⁴⁰⁰ שאף שדוד המלך נמשח בקרן מ"מ כאן היה באתגליא אבל השורש הוא מכף הנ"ל (ב"י).

⁵⁴⁰¹ הוא סוד דעת שהוא ע' ענפין כמ"ל שהדעת הוא כולל כל הי"ס שהוא בעצמו כולל חב"ד כמ"ל והוא מתפשט בז"ת והם בכלילות מאה והם סוד ק' ברכאן דצלותא כנ"י מתברכא מיניה מסוד טיפה דמוחין וכו' (ב"י).

⁵⁴⁰² ר"ל כמו שדעת נרמז באות ע' שהוא מתפשט בז"ת כך הוא ג"כ בסוד ק' בכלילות והנה צורת ע' הוא בציור ק' ממש רק זה ביושר וזה בהיפוך ק' הוא בהתפשטותו למטה וע' למעלה כי כאן בבינה הוא סוד דעת המתפשט (ב"י).

⁵⁴⁰³ ששם התחלת הזיווג (ב"י).

⁵⁴⁰⁴ זיווג חיך וגרון הוא זיווג הנשמות לכן צריך להזהר ביה מאד שלא לפגום ח"ו שורשו וז"ס פגם לה"ר גדול מן העושה מעשה (ב"י).

⁵⁴⁰⁵ עד כאן פירש כל התיקונים שנכללים בגו רישא דמלכא ועתה מפרש הז"ת שלו, וכבר כתבנו שעיקר ההנהגה יוצא מז"ת לבד וברישא במוחין הוא בחי' מחשבה לבד והם מנהיגין לאברים דגופא

ספר שמות

מעיו נתקנים בדעת, נכנס בראש, נתקן ומתפשט לפנים.	מעיו בדעת אתתקנו ⁵⁴⁰⁹ עייל ברישא אתתקן ואתפשט לגו ⁵⁴¹⁰ :
ובתוך הגוף השוקים נאחזים בשני אורות, והם שני אורות ממש, שוקים וב' כליות, כולם מתחברים במקום א', ששם נכנס כל משחה, וכל שמן של הגוף, ומשם שוכן (נ"א נזרק) כל אותו משחה, למקום שנקרא יסוד עולם, יסוד, מאותו מקום שנקרא עולם. ומיהו, נצח והוד, ועל כן ה' צבאות שמו ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	ובגו גופא שוקין אתאחדן ⁵⁴¹¹ בתרין נהורין ואינון תרין נהורין ממש ⁵⁴¹² שוקין ותרין בליין כלהו (תליין ⁵⁴¹³) ומתחברן באתר חד ⁵⁴¹⁴ דתמן אתכנש כל רבות וכל משחא דגופא ⁵⁴¹⁵ ומתמן [שריין] (שריין) כל ההוא רבות לאתר דאתקרי יסוד עולם יסוד מההוא אתר דאקרי עולם ומאן [איהו] (אינון) נצח והוד ועל כן יהו"ה צבאות שמו ברוך הוא בריך שמיה לעלם ולעלמי עלמין:
כל תיקונים אלו באים להתחבר יחד, עד שכל [שמן] משחה הקדוש, היסוד הזה לוקח את הכל, וזורק לנקבה ומתברכת ממנו.	כל הני תקונין אתיין לאתחברא בחד עד דכל רבות קדשא נטיל [כלא] האי יסוד ואשדי לנוקבא ומתברכא מניה ⁵⁴¹⁶ :
מתי מתברך	אימתי מתברכא
	קכג/ב
ממנו, בשעה שנתקנו הדינים שלמטה. וכאשר הדינים נתקנים למטה	מניה בשעתא דאתתקנו דינין דלתתא ⁵⁴¹⁷ וכד דינין מתתקנין לתתא מתתקנין לעילא וכל

כמו האדם העושה איזה דבר עיקר פעולותיו הוא בידין ורגלין אבל אין יודעין כוונתו ועומק מחשבתו מה רוצה בזה שזה תלוי במוחין דיליה ואינו מתגלה (ב"י).

⁵⁴⁰⁶ חושב הת"ת תחילה כי הוא העולה למעלה מחו"ג בסוד יעקב בחיר שבאבות וכן בהיכלות היכל הרצון הוא למעלה מהיכל זכות ואהבה, ובת"ת מתאחדים ב' גוויין חסד ודין כידוע שהוא כולל ב' ביחד (ב"י).

⁵⁴⁰⁷ עיקר שם חו"ג הם בב' עטרין הנמשכין מן הדעת ושורשם מחסד עילאה דאורא ובוצד"ק ששם גבורה דרדל"א והם מתפשטים למטה בב' ידיים של ז"א ועוד שה"ח וה"ג הם מתגלים בב' ידיים ה' אצבעות יד ימין וה' אצבעות יד שמאל (ב"י).

⁵⁴⁰⁸ שר"ל שלכן נקרא ימינא ושמאלא ע"ש החו"ג שמאירים בהם וכאן בב' ידיים הוא עיקר התגלות של חסד ודין וכל שלמעלה הוא רק בבחי' שורש לבד ולזה אמר שהם נהירו דחסד וגבורה שההארה הוא סוד התגלות כידוע (ב"י).

⁵⁴⁰⁹ כאן מפרש ז"א חצי פרצופו התחתון מן החזה ולמטה והוא בסוד נהירו דו' דהו"ה בגויה וענין מעיו הוא פנימיות הגוף שדעת מתפשט בפנים בגופא וסוד התיקון ידוע והוא שהוא ע"י צמצום וסילוק האורות כמו למעלה בצמצום א"ס כ"ה הוצרך לסלק האורות ונשאר רשימו לבד בכדי שיהיה מקום לעמידת העולמות (ב"י). תרין ביעין ואמה שהם לצורך ההולדה, והם נה"י הפנימים, כי התחלתם הוא מהטבור והכליות, ועליהם אמרו בפ' משפטים (קכג ע"א) מעיו בדעת אתתקנו, והוא ע"י הדעת המתפשט, שממנו הוא כל הזווגים (כללים ח"א ל ע"ד).

⁵⁴¹⁰ דעת המתפשט מן החזה ולמטה מקבל כוחו מהארת הדעת דגניז בראש בסוד ב' דעות א' בראש וא' בגוף ובזה נתקן שמקבל הארה משם ועוד מקבל הארה מזווג של הנשיקין בפה ואח"כ מתפשט לגו למטה מן החזה ששם הם סוד שרשים של נשמות ישראל (ב"י).

⁵⁴¹¹ הם ב', נו"ה שהם מחוברים בגופא בת"ת כידוע שהוא כולל כל הו"ק ועל תיקוני דגופא ודרועין אמר שלמה המלך ע"ה ידיו גלילי זהב (ב"י).

⁵⁴¹² הם ב' בחי' חו"ג ושם בנו"ה הוא מתבשל הזרע ונגמר בסוד ב' ביעים דדכורא וחו"ג נקראים ב' נהורין והם בסוד טיפה דמוח שהם מאור העינים והוא כי בעיניים הם ב' חו"ג (ב"י).

⁵⁴¹³ "ומתחברן" נוסף בדפ"ו.

⁵⁴¹⁴ מביא ראיה למה נו"ה נקראים נהורין והוא שבהם מתבשל הזרע שהוא מאור העינים כמבואר ואמר שאף שבישול הזרע אינו ברגלים כי אם בכוליין לזה אמר שהלכ א' שב' כוליין הם ג"כ בחי' נו"ה, והם הפנימיות מחוברים אל הגוף, שמשם מקבלים הארת הדעת ובהם נגמר בישול הזרע (ב"י).

⁵⁴¹⁵ שהזרע הנמשך ביסוד הוא מתמצה מכל איברים של הגוף בסוד דעת המתפשט בגוף ומשם נמשך הזרע ליסוד (ב"י).

⁵⁴¹⁶ אחר שביאר כל התיקונים דמלכא אמר דרך כלל שכל התיקונים הכל לצורך הנוק' (ב"י).

⁵⁴¹⁷ הוא סוד תיקון העולם דאתחברו יסוד ומלכות מלך הדר ואשתו מהיטבאל כידוע שהוא ע"י יסוד דא"ק שנתחבר עם מלכות שלו מ"ה וב"ן וכו' עיקר התיקון הוא בסוד הזיווג (ב"י).

ספר שמות

נתקנים למעלה, וכל התיקונים של המלך בשמחה בשלימות, שהם השם הקדוש, והיה הכל אחד, ואז הוא שורה בתוכם, שנאמר "אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט".	תקונין דמלכא בחדוותא בשלימו ⁵⁴¹⁸ דאינון שמא קדישא ⁵⁴¹⁹ והוה כלא חד ⁵⁴²⁰ וכדין הוא שארי בגווייהו ⁵⁴²¹ דכתיב (תהלים פב א) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט:
כאשר הדינים לא נתקנים למטה, כביכול כך למעלה. שכל התיקונים לא מתישירים כך. שהרי אימא מסתלקת מעל הבנים, ובנים לא יונקים, שהרי יסוד לא שורה בנקבה, וכל הדינים מתעוררים והנחש החזק שולט, כביכול תיקוני המלך על דין מסתלקים, שכיון שהנקבה הזו לא מתברכת וצדיק לא לוקח, והנחש החזק שולט, אוי לעולם שיונק ממנו.	וכד דינין לא מתתקנן לתתא ⁵⁴²² כביכול הכי לעילא דכל תקונין לא מתישרן הכי ⁵⁴²³ דהא אימא אסתלקת מעל בנין ⁵⁴²⁴ ובנין לא וינקין ⁵⁴²⁵ (ינקן) דהא יסוד לא אשרי בנוקבא ⁵⁴²⁶ וכל דינין מתערין ⁵⁴²⁷ וחויא תקיפא שלטא ⁵⁴²⁸ כביכול תקוני מלכא על דינא אסתלקו דכיון דהאי נוקבא לא מתברכא ⁵⁴²⁹ וצדיק לא נטיל וחויא תקיפא שלטא ווי לעלמא דינקא מנייהו:
אמר רבי אלעזר כל תיקונים אלה אבא גילה אותם, כדי שלא יכנס בכוחה לעולם הבא, עכשיו למה צריך לגלותם.	אמר רבי אלעזר ⁵⁴³⁰ כל הני תקונין אבא גלי לון בנין דלא יעול בכסופא לעלמא דאתי ⁵⁴³¹ השתא אמאי אצטריכו לאתגלאה ⁵⁴³² :
אמר ליה רבי אבא, אותו שאני כתבתי מהנר הקדוש אמרתי עבור החברים,	אמר ליה רבי אבא ההוא דאנא כתבנא

⁵⁴¹⁸ שהם בשלימות כל א' עומד בשלו ממש כפי מקומו וגודלו (ב"י).
⁵⁴¹⁹ ששם הו"ה הוא מורה על בחי' פרצוף שלם כידוע וכן שם הו"ה מורה על חסד דאתתקן בעלמא דמתקלא, ולכן בתחלה במעשה בראשית הכל בשם אלקים שהוא בסוד עולם התהו וכו' ואח"כ כתיב אלה תולדות השמים והארץ שהוא חיבורא וזיווגא דדו"נ (ב"י).
⁵⁴²⁰ כמ"ש דבק באשתו והיו לבשר א' וכתוב ויהי ערב כו' יום א', ועוד שאחר התיקון נעשה חיבור בספירות ונעשו בסוד פרצופים בסוד רה"י, והוא תליא בשמא קדישא גבוה י' ורחב ד' י' אותיות המילוי י"ד ה"א ו"א ו"ה"א ורחבו ד' ד' אותיות הפשוטים (ב"י).
⁵⁴²¹ כאשר נתקן העולם ע"י דינין אמת אז הוא ית' שוכן בקרבם שרצון השכינה להתתקן ע"י ולהעלות מ"ן בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה (ב"י).
⁵⁴²² אז הוא קלוקל העולם כמו שהיה בעולם התהו ומסתלקין המוחין מז"א שהם חיינ דגופא וגם ט"ס של הנוק' יורדים לקלי' כמו שהיה בעולם התהו (ב"י).
⁵⁴²³ שאינם מתייחסים באורח מישור (ב"י).
⁵⁴²⁴ הוא סוד סילוק ג"ר מוחין דז"א שהם באים לו ע"י אימא דמתלבשת בז"א (ב"י).
⁵⁴²⁵ שהם אין מקבלים ב' עטרין חו"ג מיסוד אימא ולכן יסוד לא אשדי בנוק' (ב"י).
⁵⁴²⁶ ואז נעשה פירוד בזו"נ (ב"י).
⁵⁴²⁷ ע"י הורדת ט"ס דנוק' לקלי' שלקחם ז"א דקלי' כידוע בסוד אמלאה החרבה לא נמתלאה צור וכו' (ב"י).
⁵⁴²⁸ בסוד ט' קללות שנתקללה חוה ע"י דאטיל נחש זוהמא בגוה ואז הנחש יונק ממנה, וז"ס זנבא שליט ורישא כפיף לעפרא, הוא סוד ט' ספירות של נוק' בקלי' (ב"י).
⁵⁴²⁹ כנ"ל שכל תיקונים דז"א הם הכל לצורך הנוק' לאתברכא מדכורא וכיון שע"י עוונות התחתונים נעשה פירוד בזו"נ אז כל התיקונים אסתלקו ולכן העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום כמבואר (ב"י).
⁵⁴³⁰ ר"א לא הסכים עם ר' אבא במה שגילה כאן סודות גדולות מתיקונים פרצופא דז"א שהדברים אלו לא גילה אותם רשב"י כי אם סמוך למותו שאז נתעלה במעלה גדולה בסוד תוסף רוחם יגועון, וידוע כי רשב"י הי' הבבחי' יסוד וי' תלמידיו היו בסוד י' ספירות היוצאים מהם ולכן כשנתעלה רשב"י שהוא השורש ממנו נתוסף הארה לענפים ולכן גילה אותם להם (ב"י).
⁵⁴³¹ השתא שכבר נסתלק מהם אורם ואתחשך שמשא שהוא סוד ניצוצו של משה רבינו ע"ה שנק' שמש וכו' אם כן אין ראוי לגלות סודות הרמים ההם שנתעלם האור של השורש מן הענפים (ב"י).
⁵⁴³² די בזה מה שגילה אבי בעת פטירתו, שלא יסתלק עצמו בגריעו, כדפירשנו. אבל השתא אין צורך לגילוי להסודות הללו, מטעם, "צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם", כנזכר באדרא, ויכול להפסיד ולא להרויח, ולמה נכתבו הסודות הללו על ידי רבי אבא, והלא אדרבא ראוי להסתירם שלא יכשלו בם רשעים (הקדמת העמק המלך). ע"ז השיב לו ר' אבא שיש לו רמז ורשות מרשב"י לגלות אותם גם אחר פטירתו והוא כמ"ש באד"ז ר' אבא יכתוב ור"א ברי ילעי וכו' וא"כ אם היה כוונתו שלא לגלותם למה ציוה לו לכותבם אלא ע"כ שרצונו היה להיות למזכרת לדורות עולם (ב"י).

ספר שמות

מבוצינא קדישא אמינא (כתבוהו) לגבי חבריא⁵⁴³³ דהא אינון ידעין מלין והא אצטריך למנדע דכתיב (שמות י ב) וידעתם כי אני יהוה⁵⁴³⁴ וכתיב (שם כט מו) וידעו כי אני יהוה בגין דאתיישבן מלין [בלבנא]⁵⁴³⁵ (בלבן) ומכאן ולהלאה סתימין מלין [בגוון]⁵⁴³⁶ (בגוונא) זכאה חולקנא בהאי עלמא ובעלמא דאתי דהא עד כען בוצינא קדישא אתעטר במלין דבגוון⁵⁴³⁷ (בגוון):	שהרי הם יודעים דברים, והרי צריך לדעת, שנאמר "וידעתם כי אני ה'", ונאמר "וידעו כי אני ה'", כדי שיתיישבו הדברים בליבנו, ומכאן ואילך הדברים סתומים בתוכנו, אשרי חלקינו בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי עד עתה הנר הקדוש מתעטר בדברים שבתוכנו.
תא חזי אנא חזינא ליה בחלמא⁵⁴³⁸ ושאלנא קמיה (דרבי שמעון) [י'] הא אוליפנא קמיה דמר וי' דאיהי חכמה והכי הוא ודאי ה' אמאי ואיהו (איהי) בינה אמר לי(ה) תא חזי הא כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן⁵⁴³⁹ מאן הוא נהר דיוצא מעדן דא בינה ובגין כך ההוא נהר (י) [יו"ד] סתים בגויה⁵⁴⁴⁰ ויו"ד פשיט נהרא דא מכל סטרוי⁵⁴⁴¹ [ודא היא ה'⁵⁴⁴² בגין כך הוא י"ה לבתר] (ו) אפיקת בן תחות' דאיהו ו' כגוונא דא ה' לבתר אולידת ואפיקת האי בן ושויה לקמה⁵⁴⁴³ ובגין כך (י)הו דהא ו'	בא וראה, אני ראיתי אותו בחלום, ושאלתי לפני (נ"א רבי שמעון), שהרי למדנו לפני האדון, י' שהוא חכמה, וכך הוא ודאי. ה' למה הוא בינה. אמר לי, בא וראה, הרי נאמר "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן", מי הוא נהר שיוצא מעדן, זה בינה, ולכן אותו הנהר, י' סתום בתוכו. וי' פושט את הנהר הזה מכל צדדיו, וזה הוא ה', לכן הוא י"ה. אחר כך הוציאה בן תחתיה שהוא ו', כדוגמת זה ה'. אחר כך הולידה והוציאה בן זה, ושמה אותו לפניו, ולכן ה"ו, שהרי ו' לפניה יושב להניק אותו, ועל זה שנינו

⁵⁴³³ רשב"י נק' בוצינא קדישא שהוא נהורא דשמשא שמאיר לכל העולם. ואמר עוד שהוא לא גילה
אותם אלא לחברייא שהם ידעין מלין על בורין וידוע כי מצוה גדולה לגלות סתרי תורה לצדיקים
שבוה גורמים תוספת הארה למעלה ועושים יחודים וזווג בזו"נ, ואז מתגלה טיפה דמוחין (ב"י).

⁵⁴³⁴ כל רזין דאורייתא הם הכל לגלות סוד ה' שמא מפרש דכולא תליה ביה כענבין באתכלא, ועי"ז
מתייחסים ז"ל וז"ס וידעתם כי אני ה' ע"י דעת כמ"ש והאדם ידע כו' וכל רזין דאורייתא הם בסוד
הדעת כי התורה תליא בת"ת רמ"ח מ"ע בחסד ושס"ה ל"ת בגבורה והם כלולים בת"ת והדעת הוא
פנימיות של הת"ת (ב"י).

⁵⁴³⁵ הם יודעים על בוריים דמאן דעייל ולא נפיק טב ליה דלא אברי וידוע כי אין מגלין רזין אלא
לצנועים שיכולים להסתיר הסודות (ב"י).

⁵⁴³⁶ ידוע כי נשמות הצדיקים הם נהנים מחידושי הצדיקים בתורה מאותם שהם משרשם שלכן הם
באים ומתחברים עמהם בסוד עיבור וכן אותם שהיו בבחי' טעין חמרי כגון רב המנונא סבא, ורב
ייבא סבא ולכן כשחידש ר' אבא שהיה משורש ה' חסדים היוצאים מיסוד שהוא רשב"י כידוע בזה
ניתוסף שלימות לנשמתו (ב"י).

⁵⁴³⁷ הביא דבר א' לראיה שלפעמים בא לו רשב"י בחלום לגלות לו רזין דאורייתא והכל מטעם הנ"ל
(ב"י).

⁵⁴³⁸ ב' אותיות י"ה הם בחו"ב והם מתחלקים כל א' לב' פרצופים או"א עילאין וישסו"ת בסוד הבן
בחכמה וחכם בבניה והם נרמזים ביו"ד ה"א, שמילוי יו"ד ו"ד הוא ציור ה' ד"ו כידוע, ומילוי ה"י הוא
י' חכמה וכן בציור ה"א באלף הוא ג"כ יו"ד כזה א (ב"י).

⁵⁴³⁹ ידוע שזה מדבר באימא, ואמר יוצא תמיד שהם ירעים דלא מתפרשן ולכן י' קשור בה' כמשי"ו
והוא יוצא להשקות את הגן ז"א בסוד כונן שמים בתבונה, ומשם יפרד והיה לד' ראשים כו' כי עד
החזה יוצאים יסודות דאו"א בשוה ואח"כ בחזה מסתיים יסוד אימא ויסוד אבא מתשפט בכל הגוף
עד יסוד ז"א (ב"י).

⁵⁴⁴⁰ הוא בחי' יש"ס שמתחבר עם התבונה והוא י' שבראש הה' (ב"י).
⁵⁴⁴¹ שי' הוא סתים ואין בו התפשטות קוין משא"כ ה' הוא ג' קוין של ה' בחי' חב"ד שהם שרשי
כל ההנהגות הנמצאים בזו"נ (ב"י).

⁵⁴⁴² תחילה בהיות העובר בבטן אמו היה בסוד אות ח' ג' קוין סתומות בסוד ח' דחמץ ואח"כ בעת
הלידה אז נפתח רחמה ונשבר הח' ונעשה ה' סוד ה' דמצה, ונפק ו' ז"א מגוה ונעשית בינה חופפת
עליו והוא סוד ד' של ה' (ב"י).

⁵⁴⁴³ אחר שנתגדל ז"א ונכנס בו הכתר אז בינה וז"א הם בסוד אות ל' שהגג הוא הכתר על ז"א
וצורת הל' הוא השליש עליון דת"ת ורגל הל' הם נה"י החדשים דאימא שמתפשטת מאחוריו על
פרצוף לאה ואז הוא עומד לצד אימא והיא מבטת בפנים שלה לפנים דז"א להשלימו ולהאירו בסוד
ושמים לא זכו בעיני (ב"י).

ספר שמות

במשנה שלנו (ספד"צ ל ע"א) ה' ד' היתה, משהתחבר הזכר עמה התעברה מבין אחד ונקראת ה'. ואחר כך הולידה והוציאה ו' אותו בן, ועומד לפניו, ועל זה נאמר "ונהר יוצא מעדן", ממנו יוצא ודאי, "להשקות את הגן", להניק לו.	לקמה יתיב לינקא ליה ⁵⁴⁴⁴ ועל כך תנינן במתניתא דילן ה' ד' הות ⁵⁴⁴⁵ מדאתחבר(ת) דכורא עמה אתעברת מחד בן ואקרי ה' לבתר אולידת ואפיקת ו' ההוא בן וקאים לקמה ועל האי כתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן מניה נפיק ודאי להשקות את הגן לינקא ליה:
אחזתי ידו (בו) ונשקתי אני ידו, ובעידון הזה התעוררתי, ובכה וחיך, והיו שלושה ימים שלא אכל דבר, אחד משמחה, ואחד שלא זכה לראותו פעם אחרת, ועכ"ז התקשר בו תמיד, שהרי כאשר מאיר לי שמועותי אני רואה את דמותו שמתעוררת לפני, אשריהם צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם נאמר "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".	הוינא אחיד (בידיה) [ביה] ונשיק בידוי אנא בהאי עדונא אתערנא בכי וחיך והווי תלתא יומין דלא אכילנא מידי חד מחדוותא וחד דלא זכינא למחמי ליה זמנא אחרא ועם כל דא ביה אתקשרנא תדירא ⁵⁴⁴⁶ דהא כד נהירא לי שמעתתא חמינא דיוקניה דאתער קמאי זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ⁵⁴⁴⁷ :
"ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וגו'", מה זה "תשמרו" היה צריך להיות "תשמורו". אלא תשמרו ודאי. מה זה "אשר אמרתי אליכם", כלומר שהזהרתי אתכם על מאמר עבודתי, תשמרו שלא יגיע אליכם שום רע, תשמרו מאותה שמירה שלי בלבד.	ובכל אשר אמרתי אליכם ⁵⁴⁴⁸ תשמרו ⁵⁴⁴⁹ וגו' (שמות כג יג) מאי תשמרו תשמורו מבעי ליה אלא תשמרו ודאי מאי אשר אמרתי אליכם כלומר דאגוזימית ⁵⁴⁵⁰ לכוון על מימר פולחני תשמרו דלא ימטי עליכון שום ביש תשמרו מההיא שמירה ונטורא דילי ⁵⁴⁵¹ בלבד:
"ושם אלהים אחרים לא תזכירו". לא תזכירו, כמו שבארנו. דבר אחר "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", כלומר לא תסבכו שתפלו בין העמים בארץ אחרת, ויקים בכם מה שנאמר "ועבדת שם אלהים אחרים וגו'".	ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תזכירו כמה דאוקימנא דבר אחר ושם אלהים אחרים לא תזכירו ⁵⁴⁵² כלומר לא תסבכון דתפלון ביני עממיא בארעא אחרא [ויקיים בכון] (ויקיים) מה דכתיב (דברים כח סד) ועבדת שם אלהים אחרים וגו' ⁵⁴⁵³ :
דבר אחר "ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו". רבי יהודה פתח, "שמע עמי ואעידה בך וגו' לא יהיה בך אל זר וגו' אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו'", הפסוקים הללו אמרם דוד ברוח הקודש, ויש להתבונן בהם. "שמע עמי",	דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו רבי יהודה פתח (תהלים פא ט-יא) שמע עמי ואעידה בך וגו' לא יהיה בך אל זר וגו' אנכי יהוה אלהיך המעלך מארץ מצרים וגו' הני קראי אמרן דוד ברוח קודשא ואית לאסתכלא בהו

⁵⁴⁴⁴ הוא שציור ה' היא פתיחא לגבה ו' שמשם הוא מקבל שפעו ביניקה מסוד החלב דאימא ובגדלות מקבל ממנה המוחין (ב"י).

⁵⁴⁴⁵ ד' הוא בסוד דלה ועניה קודם הזיווג דאז לית לה מגרמה כלום, והיא נשלמת ע"י הזווג שמקבל טיפת הולד וכו' ובשעת הזווג אז נכנס בגוה ו' דכורא והוא סוד ו' יסוד דכורא דעייל בה ולכן נותן לה טיפת הולד שהוא סוד ז"א ו' של השם ואז נשלמת בצורת ה' ד"ו (ב"י).

⁵⁴⁴⁶ רשב"י נהנה ומתקשר בנפשו בבחי' עיבור ע"י גילוי הסוד שלו (ב"י).

⁵⁴⁴⁷ "ע"כ האידרא" נוסף בדפ"ו.

⁵⁴⁴⁸ היינו אלות הברית שאמר הקב"ה וכיוצא בזה (אור יקר).

⁵⁴⁴⁹ שלא יבא עליכם (אור יקר).

⁵⁴⁵⁰ ירצה מה שכתוב בתורה אלות הברית שהם הגזמה שהקב"ה עושה לישראל (אור יקר).

⁵⁴⁵¹ השכינה שהיא נקראת שמירה, ודווקא תשמרו על ידה ולא על ידי שום שליח (אור יקר).

⁵⁴⁵² שאין אתם צריכים שיתוף (אור יקר).

⁵⁴⁵³ כדמתרגם אונקלוס [ותפלח תמן לעממיא פלחי טעותא אעא ואבנא], והיינו תזכירו שאומר לו המתן לי בצד ע"ז וכו' (אור יקר).

ספר שמות

שמע עמי בכמה אתרין אזהירא אורייתא לבר נש בכמה אתרין קב"ה אזהיר ביה בבר נש וכלא לתועלתא דבר נש בגין דינטר פקורי אורייתא דכל מאן:	בכמה מקומות הזהירה התורה את האדם, בכמה מקומות מזהיר הקדוש ברוך הוא את האדם, והכל לתועלת האדם, כדי שישמר את מצוות התורה, שכל מי
קכד/א	
דינטר ארחי דאורייתא ⁵⁴⁵⁴ ואשתדל בה ⁵⁴⁵⁵ כמאן דאשתדל בשמא קדישא:	שישמר את מצוות התורה ומשתדל בה, כמי שמשדל בשם הקדוש.
דתנינן אורייתא כלא שמא דקודשא בריך הוא ⁵⁴⁵⁶ ומאן דמשתדל בה כמאן דמשתדל בשמא קדישא בגין דאורייתא כלא וחדו שמא (חד) קדישא ⁵⁴⁵⁷ הוא שמא עלאה ⁵⁴⁵⁸ שמא דכליל כל שמה ⁵⁴⁵⁹ ומאן דגרע אות חד מינה ⁵⁴⁶⁰ כאילו עביד פגימותא בשמא קדישא ⁵⁴⁶¹ תאנא ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא תוסיף על אורייתא ולא תגרע ⁵⁴⁶² מינה:	ששנינו, כל התורה היא שמו של הקדוש ברוך הוא. ומי שמשדל בה, כמי שמשדל בשם הקדוש, משום שכל התורה היא שם קדוש אחד, שם עליון, שם שכולל את כל השמות. ומי שגורע ממנה אות אחת, כאילו עשה פגם בשם הקדוש. שנינו "ושם אלהים אחרים לא תזכירו", לא תוסיף על התורה ולא תגרע ממנה.
רבי חייא אמר ושם אלהים אחרים [דא] מאן דיתעסק בספרין אחרנין ⁵⁴⁶³ דלא מסטרא דאורייתא לא ישמע על פין דאסור אפילו לאדכרא לון ולמילף מנייהו טעמא ⁵⁴⁶⁴ כל שכן על אורייתא:	רבי חייא אמר "ושם אלהים אחרים", זה מי שמתעסק בספרים אחרים שאינם מצד התורה. "לא ישמע על פין", שאסור אפילו להזכירם וללמד מהם טעם, כל שכן על התורה.

⁵⁴⁵⁴ היינו מצות (אור יקר).

⁵⁴⁵⁵ אינו משתדל בשם, שאין פירוד אל המדות וכיון שאינו אוחז בשתייהם אינו אוחז בשום א' מהם. אורייתא כולא שאין ממנה יוצא משמו כלל אפילו פסוק ותמנע, וכן כל המתבאר והמתפרש בתורה שבעל פה, או מה שאדם עוסק להבין פסוק א' ומקשה ומתרץ הכל עסק שם השם (אור יקר). ⁵⁴⁵⁶ עי' לעיל יתרו צ ע"ב. כל שמותיו הנה הם הגילויים עצמן אשר הוא עצמו ית"ש נתגלה באותן השמות ע"י האצילות, וכמ"ש בזוה"ק (יתרו פו ע"א) וכו' וכן בפר' אמור (צג ע"ב) (הקדו"ש ו ע"א). נמצא דע"י שמירת התורה והמצוה הם מעמידים שמו יתברך למעלה (דע"ה ח"א נו ע"ב), עי' דע"ה ח"ב לט ע"ג, ועי' כללים ח"א סו ע"א.

⁵⁴⁵⁷ הנה אם היה ענין התורה מציאות שם אדני לבוש לשם יהו"ה, או כינוי לשם אדני שהוא היכל לשם יהו"ה, היתה התורה מתרחקת משמו מדרגות, היה אפשר שהעוסק בתורה לא יהיה כאלו עוסק בשם יהו"ה ממש, אבל אינו אלא אורייתא כולא וכו' (אור יקר).

⁵⁴⁵⁸ א"כ הוא בשם יהו"ה ממש שאינה מתרחקת ממנו כלל, ואלו היו שמות מרובים היה אפשר לחלק בין העוסק בזה מבוזה, אמנם "כולא שמא חד", והענין שהשם המיוחד להקב"ה אינו אלא אחד לבד, ואותם שהם לבושים לו הם שאר שמות כדפי' בספר הפרדס בשער שם בן ד', א"כ אין התורה שהיא שם א' לבד, אלא דווקא בשם היותר מתקרב, שאין שם מתקרב אל האצילות יותר ממנו, שהוא השם העצמי אל הספירות, וז"ש "הוא שמא עילאה" לא שמא תתאה, דהיינו שם אדני, אלא שמא עילאה, דהיינו שם יהו"ה (אור יקר).

⁵⁴⁵⁹ שכל השמות ענפים לו, וכדפי' בפרדס בשער שם בן ד', שעשר ספירות להם עשר שמות, ולהם שם א' הכולל כולם, והוא נשמה לעשר שמות (אור יקר).

⁵⁴⁶⁰ כי אותיותיה במספר במשקל כחשבון אורות שבשם העליון, ומי שגורע אות אחת ח"ו, פוגם בה ענף א' וקוצץ נטיעה א' מנטיעותיה (אור יקר).

⁵⁴⁶¹ שמגרע אורות שבו, וכיוצא, המוסיף באותיותיה, מביא אות זרה ומכניסה בין האותיות, א"כ היינו אליהם אחרים מה שאינו מכללות השם (אור יקר).

⁵⁴⁶² תיבה זו שהיא ראויה להיות מליאה וכתבה חסרה אינה מן השם שזרה היא לגבי השם (אור יקר).

⁵⁴⁶³ כי החכמות החצוניות אינם ספרי תורה, הם חוץ מהתורה, הם חוץ מן הקדושה, ולזה דקדק שאמר "דלא מסטרא דאורייתא" שהן אמת, אם נוגעין קצת אל התורה, כגון ספרי רפואה, שהם נוגעין לקיום העולם, וכיוצא מהספרים שהם צורכי העולם, צד תורה יש בהם, אמנם ספרי הבל וספורי מעשיות, וכמה עניינים דברי בדאות וכיוצא, הכל שם אלהים אחרים נק' (אור יקר). ⁵⁴⁶⁴ לעניני העולם, כ"ש להיות התורה למדה מהם, שנמצא ח"ו משליט עבד על רבו (אור יקר).

ספר שמות

רבי יהודה מתני הכי מאי טעמא כתיב (שמות כג יג) ושם אלהים אחרים וסמך ליה את חג המצות תשמר אלא מאן דלא נטיר האי ⁵⁴⁶⁵ כמאן דלא נטיר מהימנותא דקודשא בריך הוא מאי טעמא משום דביה אחידא מלה אמר רבי יצחק וכן בכל שאר זמנין ⁵⁴⁶⁶ וחגיגין דהא כלהו אחידן בשמא קדישא עלאה ועל דא תנינן מאי דכתיב (שמות כג יז) שלש פעמים בשנה ⁵⁴⁶⁷ משום דבהו תליא מהימנותא:	רבי יהודה שונה כך. למה נאמר "ושם אלהים אחרים", וסמך לו "את חג המצות תשמר". אלא מי שלא שומר את זה, כמי שלא שומר את אמונת הקדוש ברוך הוא. למה, משום שבו הדבר אחוז. אמר רבי יצחק, וכן בכל שאר החגים והזמנים, שהרי כולם אחוזים בשם הקדוש העליון. ועל זה שנינו, מה שנאמר "שלש פעמים בשנה", משום שבהם תלויה האמונה.
יראה כל זכורך אמאי כל זכורך ⁵⁴⁶⁸ אמר רבי אלעזר כל זכורך ממש ⁵⁴⁶⁹ בגין דנטלין ברכתא ממבועא דנחלא ⁵⁴⁷⁰ מכאן תנינן כל בר ישראל דאתגזר בעי לאתחזאה קמי מלכא קדישא בגין דנטיל ברכתא ממבועא דנחלא דהא הוא דכתיב (דברים טז יז) כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך ⁵⁴⁷¹ וכתיב (שמות כג יז) אל פני ⁵⁴⁷² האדון ⁵⁴⁷³ יהוה כמה דאוקימנא דמתמן מריקן וברכאן (ברכתן) ונטלין ברכתא זכאה חולקיהון דישאל מכל שאר עמין:	"יראה כל זכורך", למה "כל זכורך". אמר רבי אלעזר, כל זכורך ממש, משום שנוטלים ברכה מהמעין של הנחל. מכאן שנינו, כל בן ישראל שנמול, צריך להראות לפני המלך הקדוש, משום שנוטל ברכה ממבוע הנחל. זהו שנאמר "כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך", ונאמר "אל פני האדון ה'", כמו שבארנו, שמשם מריקים ברכות ונוטלים ברכה, אשרי חלקם של ישראל מכל שאר העמים.
זמנא חדא סליקו ישראל למחג חגא ואתערבו עעכו"ם בהדיהו וההוא שתא לא אשתכח ברכתא בעלמא אתו שאילו לרב המנונא סבא אמר להו חמיתון סימנא בקדמיתא בהאי אמרו ⁵⁴⁷⁴ ליה סימנא חמין דכד תבנא מהתם כל ארחין אסתיומו ממיא ועננא וחשוכא אשתכח דלא יכלין למהך כל אינון דסליקו לתמן ועוד בשעתא דעאלנא לאתחזאה אפילו ⁵⁴⁷⁵ שמיא אתחשכו [ואתרגיו] (אתרגיש וחמא) אמר להו ודאי או אית ביניכו בני נשא דלא אתגזרו או עעכו"ם סליקו בהדיכו דהא לא אתברכאן בההיא שעתא בר אינון ⁵⁴⁷⁶ ישראל דאתגזרו ובהאי את קדישא מסתכל קב"ה וברך לון:	פעם אחת עלו ישראל לחוג את החג, והתערבו עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם. ואותה שנה לא נמצאה ברכה בעולם. באו ושאלו את רב המנונא סבא. אמר להם, ראיתם בתחילה סימן לזה, אמרו לו ראינו סימן, שכששבנו משם, כל הדרכים היו סתומים ממים וענן וחשכה, נמצאו שלא יכלו ללכת כל אותם שעלו לשם. ועוד בשעה שנכנסנו להראות, אפילו פני השמים נחשכו ורגזו. אמר להם, ודאי, או שיש בכם אנשים לא נמולים או עובדי עבודת כוכבים ומזלות עלו עמכם, שהרי לא התברכו באותה שעה, פרט לאותם ישראלים שנמולו, ובאות הקדושה הזו מסתכל הקדוש ברוך הוא ומברך אותם.

⁵⁴⁶⁵ היינו שהחג בסוד החסד תלוי ממש בשם יהוה, וכיון "דלא נטיר" ממש כאלו מזכיר שם אלהים, כיון שאינו נכלל בשם יהוה, וכל דבר שהוא חוץ מן השם נקרא אלהים אחרים (אור יקר).

⁵⁴⁶⁶ שהם פסח חסד, עצרת ת"ת, סוכות גבורה, ר"ה חנוכה פורים נה"י, שמניי חג העצרת מלכות, יוה"כ בינה, שבת כולל הכל יחד (אור יקר).

⁵⁴⁶⁷ הם כלל הכל שהם חסד דין ורחמים (אור יקר).

⁵⁴⁶⁸ ויקרא קסה ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁴⁶⁹ אות ברית, יסוד הרשום בזכרות (אור יקר).

⁵⁴⁷⁰ להמשיך מהיסוד למלכות ויסוד מושך מהבינה (אור יקר).

⁵⁴⁷¹ באות ברית שבך (אור יקר).

⁵⁴⁷² יסוד (אור יקר). בראשית ב ע"א (הערת הזהר).

⁵⁴⁷³ מלכות (אור יקר).

⁵⁴⁷⁴ אמר (דפ"ו).

⁵⁴⁷⁵ אפי (דפ"ו).

⁵⁴⁷⁶ מאינון (דפ"ו).

ספר שמות

לשתא אחרא סליקו וסליקו אינון עעכו"ם דאתערבו בהדיהו כד הוו אכלין קרבניא והוו חדאן ווחמו לאינון עעכו"ם דטפסאן בקוטריהו ⁵⁴⁷⁷ לקוטרא דאומלא ⁵⁴⁷⁸ נ"א דכותלא נ"א דכומלא] אשגחו בהו ודוכלא מברכין ואינון לא בריכו אתו ואמרו מלה לבי דינא אתו ושאלו לון אמרו האי דאכלתון חולקא דלכון מאן קורבנא הוה לא הוה בידיהו בדקו ואשכחו דאינון עעכו"ם וקטלו לון אמרו בריך רחמנא דשויב לעמיה דודאי לית ברכתא שריא אלא בישראל זרעא קדישא בני מהימנותא בני קשוט וההיא שתא אשתכח ברכתא בעלמא בשלימו פתחו ואמרו (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך וגו':	לשנה האחרת עלו ועלו אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שהתערבו עמם, כשהיו אוכלים קרבנות והיו שמחים, וראו את אותם עובדי עבודת כוכבים ומזלות שדפוסם בקשריהם, לקשר (את הכותל), השגיחו בהם שכולם מברכים והם לא ברכו. באו ואמרו את הדבר לבית הדין, באו ושאלו אותם, אמרו זה שאכלתם החלק שלכם, איזה קרבן היה. לא היה בידם. בדקו ומצאו שהם עובדי עבודת כוכבים ומזלות והרגו אותם, אמרו ברוך הרחמן שהציל את עמו, שודאי אין ברכה שרויה אלא רק בישראל הזרע הקדוש, בני האמונה בני האמת. ואותה השנה נמצאה ברכה בעולם בשלמות, פתחו ואמרו "אך צדיקים יודו לשמך וגו'".
רבי חייא אמר בזכות ישראל גזירין אתכנעו שנאיהון ⁵⁴⁷⁹ תחותיהון ווירתי (ווירתי) אחסנתיהון ⁵⁴⁸⁰ תא חזי מה כתיב (שמות לד כג) יראה כל זכורך וכתוב בתריה (שם כד) כי אורישי גוים מפניך והרחבתי את גבולך [ודקב"ה] ודקב"ה (וקב"ה) עקר דיורין ⁵⁴⁸¹ מאתריהו ואתיב דיורין ⁵⁴⁸² לאתריהו ובגיני כך יראה כל זכורך ⁵⁴⁸³ את פני האדון יהו"ה רבי יהודה אמר האדון כמה דכתיב (ישעיה י לג) כי ⁵⁴⁸⁴ הנה האדון יהו"ה צבאות [מסעף פוארה וגו' (שם יא א) ויצא חוטר] וגו' וכלא חד ⁵⁴⁸⁵ מעקר דיורין ואתיב דיורין ⁵⁴⁸⁶ רבי יצחק אמר אית אדון ואית אדון ⁵⁴⁸⁷ וכלא בחד תליא ⁵⁴⁸⁸:	רבי חייא אמר, בזכות ישראל מהולים נכנעים שונאיהם תחתיהם ויורשים נחלתם. בא וראה, מה נאמר "יראה כל זכורך", ונאמר אחריו "כי אורישי גוים מפניך והרחבתי את גבולך", שהקדוש ברוך הוא עוקר דיורים ממקומם ומושיב דיורים למקומם, ולכן "יראה כל זכורך את פני האדון ה'". רבי יהודה אמר, האדון כמו שנאמר "הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה וגו'", "ויצא חטר וגו'". והכל אחד, מעקר דיורים ומושיב דיורים. רבי יצחק אמר יש אדון ויש אדון, והכל תלוי באחד.

⁵⁴⁷⁷ דומין בקשירתם כקשרי אומה ידועה (אור יקר).

⁵⁴⁷⁸ דרומלא (אור יקר).

⁵⁴⁷⁹ שהם מעבירים הערלה (אור יקר).

⁵⁴⁸⁰ שארץ ישראל אינה ירושה אלא לצדיק דהיינו המהול, שהמלכות אינה ירושה אלא לצדיק יסוד עולם (אור יקר).

⁵⁴⁸¹ דהיינו גירושי החיצונים כנגד המילה וכריתת הערלה (אור יקר).

⁵⁴⁸² דהיינו אחיזת הקדושים ויחודם בקדושה, והיינו כנגד הפריעה (אור יקר).

⁵⁴⁸³ יסוד, ויתגלה אל פני האדון מלכות שכינה, וכדי לגלות היסוד בה היה סוד ג' רגלים, דהיינו לייחודה בג' אבות ביסוד הנק' בכל מכל כל, מצד ג' אבות (אור יקר).

⁵⁴⁸⁴ נמחק בדפ"ו. אם גורסים "כי" ולא "מסעיף פוארה" אז הפסוק הוא מישעיה ג א, ואם לא, אז הוא מישעיה י לג.

⁵⁴⁸⁵ מדה אחת, מדת המלכות, עושה זאת (אור יקר).

⁵⁴⁸⁶ דכתיב ויצא חוטר מגזע ישי וכו', מעקר מצד המילה, ואתיב מצד הפריעה, והיינו דין ורחמים (אור יקר).

⁵⁴⁸⁷ שהם ב' מדות, הת"ת נקרא אדון, דהיינו האדון ה', מפרש קרא דאדון זה, היינו ה' צבאות בת"ת, ולא במלכות שנק' אדון, כאומרו ארון הברית, אדון כל הארץ (אור יקר).

⁵⁴⁸⁸ ביסוד שהוא נק' דבר האיש אדוני הארץ, ועל ידו נקרא הת"ת אדון והמלכות אדון, ובזה יצדק אומ' האדון ה', כי שם יהו"ה היינו הת"ת ונק' אדון, ומלת פני לשון רבים, היינו פנים הרבה אשר לת"ת, דהיינו ו"ק. ור' יהודה פירש אדון סתם במלכות (אור יקר).

ספר שמות

רבי יהודה אמר, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד הקדוש ברוך הוא נקרא. 5489 רבי יהודה אמר אל"ף דל"ת 5490 קב"ה אקרי 5491	רבי יהודה אמר, אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד הקדוש ברוך הוא נקרא. 5489 רבי יהודה אמר אל"ף דל"ת 5490 קב"ה אקרי 5491
קבד/ב	קבד/ב
ההוא דאקרי כמה דאיהו כתיב 5492 ומאן הוא רבי יוסי אומר (יהזקאל א א) מראת אלהים 5493 מראת כתיב ומהו מראת שלימו דכלא יו"ד ה"א וא"ו ה"א 5494 [במראת במאי] (מראת למאי) אי אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד האי אקרי ככתבו 5495 והאי לא אקרי ככתבו 5496 ובגיני כך אקרי בהאי 5497 ועל כך מראת אלהים כתיב:	ואותו שנקרא כמו שהוא נאמר. ומיהו. רבי יוסי אומר "מראת אלהים", כתוב מראת. ומהו, מראת שלמות הכל, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. במראת, כמה, אם הוא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, זה נקרא ככתבו וזה לא נקרא ככתבו, ולכן בזה נקרא, ועל כן כתוב "מראת אלהים".
רבי יהודה אמר לזמנין עלאין 5498 אקרין בשמה דתתאין 5499 ולזמנא תתאין 5500 אקרין בשמה דעלאין האדון יהו"ה בשמה עלאה ואדניו הוא 5501 והא אוקימנא מלי ובגוונין סגיאין 5502 אתפרשן מלי וכלא חד בריך רחמנא בריך שמיה לעלם 5503 ולעלמי 5504 עלמין 5505:	רבי יהודה אמר, לפעמים עליונים שנקראו בשם תחתונים ולפעמים תחתונים נקראים בשם העליונים. האדון ה' בשם עליון הוא אדני. והרי בארנו הדברים ובצבעים רבים נתפרשו הדברים והכל אחד. ברוך הרחמן וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.
הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו' (שמות כג כ) רבי יצחק פתח (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו וגו' אמרה כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו מאי טעמא [ישקני] (נשיקות) יאהבני מבעי ליה אמאי ישקני אלא הכי תנינן מאי נשיקות ואדבקותא (דבקותא) דרוחא ברוחא דבגיני כך נשיקה בפה דהא פימא 5506 אפקותא 5507	"הנה אנכי שלח מלאך לפניך וגו'", רבי יצחק פתח "ישקני מנשיקות פיהו וגו'", אמרה כנסת ישראל "ישקני מנשיקות פיהו", למה ישקני, היה צריך להיות יאהבני, למה ישקני. אלא כך שנינו, מה נשיקות של דבקות של רוח ברוח, שלכן נשיקה בפה, שהרי הפה הוא המוציא והמקור של הרוח, ולכן

- 5489 דל"ת (אור יקר).
5490 הוא לשון רבים, מפני שהיא בעלת י"ב פנים, דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד עולה י"ב אותיות, י"ב אורות (אור יקר).
5491 ב"ב פנים י"ב אותיות (אור יקר).
5492 ולשון רבים אדני מורה שנקרא בכל י"ב פנים אלו (אור יקר).
5493 מראות לשון רבים קרינן, ומראה אחת כתיב, והא כיצד, היא מדת המלכות, הנקראת אלהים, מראה אחת, ונראות בה מראות הרבה, דהיינו שם יהו"ה במילוי העולה עשר מראות (אור יקר).
5494 (נ"א מראת איהו אל"ף כו') נוסף בדפ"ו. הכריח פירוש זה ולא פי' ר' יהודה, שפירש דהיינו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, ואמר "מראות למאי" שם זה הנקרא אלהים שהוא מראות, והיינו מראה אחת של מראות הרבה (אור יקר).
5495 והרי הוא בעצמו נראה (אור יקר).
5496 וראוי להיותו נראה במראות אלהים (אור יקר).
5497 כשנאמר אדני לשון רבים, היינו מפני שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א הנראה בו, ועל כך אמר מראות אלהים היא עצמה המלכות המראה נקראת אלהים, לשון רבים. ומראה בעצמו המראות כולם. וא"כ מטעם זה, יאמר האדון מלכות ה' צבאות, ששם זה שבת"ת נראה בתוכו, ור' יהודה אמר ששם יהו"ה באומ' האדון יהו"ה, אינו דוחק במלכות (אור יקר).
5498 ו"ק שבת"ת (אור יקר).
5499 דהיינו שם הוי"ה נקרא באדני שהוא שם המלכות (אור יקר).
5500 שם המלכות (אור יקר).
5501 הוא (דפ"ו).
5502 עכ"ז אין עליון ת"ת בלי תחתון מלכות, ולא תחתון מלכות בלי עליון ת"ת וכולא חד, והיינו שכל עשר שמות הם מצד אחד כולל מהכתר עד המלכות (אור יקר).
5503 כתר (אור יקר).
5504 חו"ב (אור יקר).
5505 ז' ספירות והכל שם לא"ס (אור יקר).
5506 בפומא (דפ"ו).

ספר שמות

נשיקות בפה בחביבות, ודבקים רוח ברוח, שלא נפרדים זה מזה.	ומקורא ⁵⁵⁰⁸ דרוחא הוא ועל דא נשיקין בפומא ⁵⁵⁰⁹ בחביבותא ⁵⁵¹⁰ ודבקין רוחא ברוחא דלא מתפרשן דא מן דא:
ולכן מי שמוציא נשמתו בנשיקה, נדבק ברוח אחרת, ברוח שלא נפרדת ממנו, והיינו נקרא נשיקה. ועל זה אמרה כנסת ישראל "ישקני מנשיקות פיהו", להדביק רוח ברוח, שלא יפרד זה מזה.	ועל דא מאן דנפיק נשמתיה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא ⁵⁵¹¹ ברוחא דלא מתפרש מניה והיינו אקרי נשיקה ועל דא אמרה כנסת ישראל ⁵⁵¹² ישקני מנשיקות פיהו לאדבקא רוחא ברוחא דלא [יתפריש] (אתפריש) דא מן דא:
"כי טובים דודיך מיין" מה מבקש כאן יין, והרי נאמר "וגם אלה ביין שגו וגו'", ונאמר "יין ושכר אל תשת אתה ובניך". למה כאן יין, רבי חייא אמר מיינה של תורה, רבי חזקיה אמר זה שנאמר "ויין ישמח לבב אנוש", ועל זה נאמר "כי טובים דודיך מיין" לשמחת הלב מיין שמשמחני יותר מהכל.	כי טובים דודיך מיין (שיה"ש א ב) מאי בעי הכי יין והא כתיב (ישעיה כח ז) וגם אלה ביין שגו וגו' וכתיב (ויקרא י ט) יין ושכר אל תשת אתה ובניך מאי טעמא הכא יין רבי חייא אמר מיינה דאורייתא ⁵⁵¹³ רבי חזקיה אמר דא דכתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח ⁵⁵¹⁴ לבב אנוש ועל דא כתיב כי טובים דודיך מיין ⁵⁵¹⁵ לחדוותא דלבא מיין דחדי ליה (ה) יתיר מכלא:
רבי יהודה אמר נאמר "וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך", למה בכה, אלא בדבקות הרוח בה לא יכל הלב לסבול ובכה. ואם תאמר הרי נאמר "וישקוהו ויבכו", שנינו למה נקוד על וישקוהו, אלא שלא נדבקה בו רוח כלל, ועל זה נאמר "ונעתרות נשיקות שונא" מה זה "ונעתרות נשיקות שונא", אלא מי שמנשק בחביבות, מדביק רוחו ברוחו בדבקות החביבות. ומי שלא מנשק בחביבות, זה לא בדבקות אלא "ונעתרות". מה זה נעתרות, גסות שלא	רבי יהודה אמר כתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך אמאי קא בכה ⁵⁵¹⁶ אלא [ב]אתדבקותא דרוחא בה לא יכיל לבא למסבל ⁵⁵¹⁷ ובכה ואי תימא הא כתיב (שם לג ד) וישקוהו ויבכו (ו)תנינן אמאי נקוד וישקוהו אלא דלא אתדבק ביה רוחא כלל ועל דא כתיב (משלי כו ו) ונעתרות נשיקות שונא מאי ונעתרות נשיקות שונא אלא מאן דנשיק ⁵⁵¹⁸ בחביבותא מתדבק רוחיה ברוחיה ⁵⁵¹⁹ בדבקותא דחביבותא ומאן דלא נשיק

⁵⁵⁰⁷ שדרך בה יוצא אל האברים הנגלים (אור יקר).

⁵⁵⁰⁸ ששם נובע תדיר (אור יקר).

⁵⁵⁰⁹ פומא (דפ"ו).

⁵⁵¹⁰ שהוא גילוי האהבה מפנימ' מתוך קירוב הלב, מה שאין כן האהבה שהוא בנגלה, ואינה אהבה חשובה כזו, מפני שזו קשר חזק בלי פירוד מפני שהוא מפנימיות המדה כנודע (אור יקר).

⁵⁵¹¹ וע"ד מאן דנפיק נשמתיה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא דלא מתפרש מניה והיינו איקרי נשיקה. אמר בפרשת תזריע כי כל הנשמות רואין את השכינה בעת מיתתם כדי לחשק ראותם אותה נפרדים ויוצאין מן הגוף אמנם אחר כך כשיוצאין אם הם צדיקים הם מתדבקים בשכינה דיבוק גמור ונקשרים עמה בסוד הנשיקה שהוא דבקות רוחא ברוחא אך הרשעים בצאת נשמתן מהם השכינה מתעלמת ונשארים קרחים מכאן ומכאן וז"ש ברוחא דלא מתפרש מניה וגו' לאפוקי כי הרשעים התחילו לראות אלא שנתפרשה (זהר הרקיע).

⁵⁵¹² ירצה הפסוק הזה יתבאר על כנסת ישראל עם הת"ת ולזה יקשה "מהו נשיקות" שאין נראה שיחוד הנשיקה יחוד גמור כיחוד אהבה שהוא קשר המלכות עם הת"ת ע"י שתי זרועות (אור יקר).

⁵⁵¹³ שישראל מעוררים בעסק התורה (אור יקר).

⁵⁵¹⁴ מהבינה שממנה השמחה כנודע, ור' חזקיה פי' מ' מיין יותר מהיין (אור יקר).

⁵⁵¹⁵ "דודיך" דהיינו קשר וחבור רוח ברוח ע"י נשיקה, "מיין" יותר משמחים משמחת היין דהיינו בינה, עם היות עיקר שמחה בבינה, עכ"ז עיקר יותר האהבה המתעוררת בנשיקה (אור יקר).

⁵⁵¹⁶ אם התעוררות האהבה כל כך (אור יקר).

⁵⁵¹⁷ גדולה אהבה שאהבה עד שבכה מרוב אהבתו בה (אור יקר).

⁵⁵¹⁸ לא לבד נשיקה אלא נשיקה בחשק ואהבת הלב, וכאשר הלב מסכים עם הפועל ומעשה הנשיקה יתפעלו הרוחות, אמנם כאשר אין חשק אהבה אין הרוחות מתאחדות (אור יקר).

⁵⁵¹⁹ היינו נשמתן של ישראל בפנימיות המדה לא בנגלה ממנה (אור יקר).

ספר שמות

דבקה רוחו באותה נשיקה, ולא נדבק בו כלל, ולכן נאמר "ישקו מנשיקות פיהו", שהיא דבקות רוח ברוח.	בחביבותא לאו בדביקותא הוא אלא ונערתות מאי נערתות גסותא דלא דביק ורוחיה בההוא נשיקה (ההוא נשיקה ברוחיה) ולא אתדבק ביה כלל ובגניי כך כתיב (שיה"ש א ב) ישקני מנשיקות פיהו ודהוא (דהא) דבקותא רוחא ברוחא⁵⁵²⁰:
שנינו, כל זמן שהקדוש ברוך הוא הולך עם ישראל, כביכול נדבקת רוח ברוח, ועל זה נאמר "ואתם הדבקים בה'", בכל אותם צבעי הדבקות ולא נפרדים זה מזה, בשעה שנאמר "הנה אנכי שלח מלאך לפניך", ידע משה שזו פרישות, אמר "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה".	תנא כל זמנא דקודשא בריך הוא אזיל בישראל כביכול אתדבק רוחא ברוחא ועל דא כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה בכל איננו גווי⁵⁵²¹ דביקותא ולא מתפרשא⁵⁵²² דא מן דא בשעתא דאתמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך ידע משה דפרישותא הוא אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה:
רבי אבא אמר מה נאמר למעלה מזה "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו", במה זה עוסק, אלא שלא לערב דבר תחתון בעליון, שלא ינק הצד החיצון מהצד הפנימי. מה בין זה לזה, זה שבחוץ מצד הטומאה וזה שלפנים בצד הקדושה. מי היא אמו, זו כנסת ישראל, שנקראת אם. בחלב אמו, שלא יונק מצד זה מי שלא צריך. וכאן נאמר "הנה אנכי שלח מלאך לפניך", אמר משה, הרי קבלתי בטחון ממך שלא תפרד מעמנו ודאי, "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו'".	רבי אבא אמר מה כתיב לעילא מן דא (שם כג יט) ראשית בכורי אדמתך תביא⁵⁵²³ בית יהו"ה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו⁵⁵²⁴ מאי קא מיירי אלא דלא לערבא מלה תתאה בעלאה ודלא (ולא) ינקא סטרא דלבר מסטרא פנימאה מה בין האי להאי דא דלבר מסטרא דמסאבא ודא דלגו בסטרא קדישא מאן אמו דא כנסת ישראל דאתקרי אם בחלב אמו דלא יניק מהאי סטרא מאן דלא אצטריך והכא כתיב (שמות כג כ) הנה אנכי שלח מלאך לפניך אמר משה הא קבילנא בטחונא מינך⁵⁵²⁵ ודאי אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו':
אמר רבי אלעזר דבר זה לא אמר הקדוש ברוך הוא אלא באהבת ישראל, ולהתפייס עמם. [משל] למלך שהיה רוצה ללכת עם בנו ולא רצה לעזוב אותו. בא בנו	אמר רבי אלעזר מלה דא לא קאמר קודשא בריך הוא אלא ברחימותא דישראל ולאתפייסא בהדיהו למלכא דהוה בעי למיזל עם בריה ולא בעי לשבקא ליה אתא בריה
קכה/א	קכה/א

⁵⁵²⁰ פה בכל מקום בת"ת או במלכות, היא בחי' המלכות שבבינה, בסוד היותה בתיקוני דיקנא פומא אתפני מכל אתר, כדפי' באדרא. ונודע שרוחא הוא מציאות דקות המדות הנאצל מא"ס מסוד קו המדה, ומשכנו עיקר בפנימיות הספירה ועיקרו נשאב דרך הבחי' הזאת, ולכן בין רוח המלכות בת"ת בין רוח הת"ת במלכות, יתאצל מפה אל פה, ויתאחדו ב' רוחות ויעשו ארבעה, רוח עליון בתחתון ותחתון בעליון כדפי' שם (אור יקר).

⁵⁵²¹ ראשונה בנגלה מהמדה, ואח"כ בנסתר ממנה, והיינו "בה' אלהיכם" ולא אמר עם ה' אלא בה', אפילו במה שמסתתר בתוכו בכל איננו גווי (אור יקר).

⁵⁵²² ירצה בדבוק ואחדות זה אין שום צד הבדל כלל, מפני הרוח בנשיקה מיוחד הכל, וכיון שראה משה שום פרישותא ידע כיון שהבדל מה יש, עיקר הכל נבדל ודאי, שאותו היחוד כולל הבחי', ולזה אמר אם אין פניך הולכים כדי שיחזור היחוד למקומו (אור יקר).

⁵⁵²³ היינו הקדושים שהם מתעלים אל המלכות, בסוד בתולות אחריה, רעותיה מובאות לך כדפי' בפרשת פקודי, והיינו ראשית בכורי, שהם נכללים תחתונים בעליונים וקטנים בבכורים, עד שהם חוזרים אל ראשיתם ותחילתם, ומשם נכנסים אל המלכות (אור יקר).

⁵⁵²⁴ אמנם צריך הזהירות דהיינו "הגד"י" הקלי', "לא תבשל" לא יכנס שם כלל, דהיינו שעיר הנבדל, ואין ראוי שיינק מן הקדש, "חלב אמו" שהיא המלכות (אור יקר).

⁵⁵²⁵ "דלא תתפרש מינך" נוסף בדפ"ו.

ספר שמות

ומסתפי למבעי ליה למלכא דייזיל בהדיה אקדים מלכא ואמר הא לגיון פלן יזיל בהדך למנטר לך ובארחא לבתר אמר אסתמר לך מניה (בארחא) דהא לא גבר שלים הוא אמר בריה אי הכי או [אנא] אותיב הכא או את תזיל עמי ולא אתפרש מינך כך קודשא בריך הוא בקדמיתא אמר הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולביתך אמר השמר מפניו וגו' ביה שעתא אמר משה אם אין פניך הולכים וגו':	ופחד לבקש מהמלך שילך עמו, הקדים המלך ואמר, הרי לגיון פלוני ילך עמך לשמרך בדרך. לאחר מכן אמר, השמר לך ממנו, שהרי אינו גבר שלם. אמר בנו, אם כך, או שאני אשב כאן או שאתה תלך עמי ולא אפרד ממך. כך הקדוש ברוך הוא, בתחילה אמר "הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך", ואחר כך אמר "השמר מפניו וגו'", באותה שעה אמר משה "אם אין פניך הולכים וגו'".
אתא רבי שמעון אשכח להו בהאי אמר אלעזר ברי שפיר קאמרת ⁵⁵²⁶ אבל תא חזי באתר דא לא אמר משה מדי ולא אתיב מלה לקבליה מאי טעמא משום דהכא לא אשתכח פרישותא ⁵⁵²⁷ מניה ⁵⁵²⁸ והא אוקימנא מלה דא לגבי חברייא ואית דמתני איפכא ⁵⁵²⁹ ולא הכי פירשוה קדמאי וכד יסתכלון מלי [דחד] כלא שפיר וכלא בחד מלה אמרי טעמיהו:	בא רבי שמעון, מצא אותם בזה, אמר אלעזר בני יפה אמרת, אבל בא וראה, במקום הזה לא אמר משה דבר ולא השיב דבר כנגדו. למה, משום שכאן לא נמצאת פרישה ממנו. והרי בארנו דבר זה לחברים, ויש שונים להפך, ולא כך פרשוה הראשונים. וכשיסתכלו הדברים הכל יפה, וכולם אמרו הטעמים שלהם בדבר אחד.
אימתי אתיב משה בזמנא דאמר (שמות לג ב) ושלחתי לפניך מלאך ⁵⁵³⁰ [וכתיב (שם כג כג) כי ילך מלאכי לפניך] סתם ולא פריש מלה ועל דא כתיב הכא (שם טו כו) כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית (את) כל אשר אדבר אשר אדבר דוקא וכתיב (שם כג כב) ואיבתי את אויביך וצרתי את צורריך וכלא ביה תליא:	מתי השיב משה, בזמן שאמר "ושלחתי לפניך מלאך", ונאמר "כי ילך מלאכי לפניך", סתם ולא פרש את הדבר, ועל כן נאמר כאן "כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר", אשר אדבר דווקא, ונאמר "ואיבתי את אויביך וצרתי את צורריך", והכל תלוי בו.
רבי יהודה אמר אי תימא ⁵⁵³¹ דתרווייהו מלאך ממש ⁵⁵³² משה לא אתיב עליהו דלא חמא דוכתא אימתי אתיב בזמנא דכתיב (שם לג טו)	רבי יהודה אמר, אם תאמר ששניהם ממש מלאך, משה לא השיב עליהם שלא ראה מקום. מתי השיב, בזמן שנאמר "אם אין פניך הולכים אל תעלנו וגו'".

⁵⁵²⁶ לענין פרשת כי תשא, אבל לענין פרשה זו "באתר דא לא אמר כו" מפני שלא הפקידם ביד מלאך מכל וכל אלא השגחתו עליהם, וזה שליח בעלמא למלחמה לשמרך וכו' (אור יקר).

⁵⁵²⁷ מקב"ה ע"י המלאך (אור יקר).

⁵⁵²⁸ ר"ש סבר כי (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך על כ"י קאמר, הנקר' המלאך הגואל, וז"ש (שמות כג כב) את כל אשר אדבר ולא אמר ידבר כי היא השכינה ממש ולכן לא השיב משה עתה אך אחר כך כשאמר הקב"ה ושלחתי לפניך מלאך מטטרין אז אמר (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים וגו' (זהר הרקיע).

⁵⁵²⁹ שכאן בפרשת משה הוא הבדל גדול דכתיב לשמרך ולהביאך, השמר וכו', ובפרשת כי תשא לא כתיב אלא ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי כו', ועם היות שהכתובים מתיישבין הרבה לדרך זה, קשה למה לא השיב משה כלל, אם לא שיאמרו ששתק עד זמן שיבא עת הנסיעה, ואח"כ כשחזר ואמר לו פעם שנית עם היות שאמר לו בקצרה יותר מזה, ואמר אם אין פניך וסוף סוף הכל עולה לענין אחד במציאות הענין (אור יקר).

⁵⁵³⁰ שהיה מפקידם ע"י מלאך ומסתיר השגחתו (אור יקר).

⁵⁵³¹ פי' אף אם שנרצה לומר דתרווייהו מלאך ממש עכ"ז אפשר לתרץ כי לא מצא שעת הכושר עד נקרת הצור שהיתה עת הרחמים (זהר הרקיע).

⁵⁵³² ירצה אי בעית אימא לפרשת כב' הפירושים לצד א', שלעולם הכא והכא מלאך, המתין משה לעת הראוי לכך, והיינו כפי' הקדמונים, אלא שהקדמונים סבירא להו דבפרשת כי תשא לא היה מלאך לבדו כדפי' (אור יקר).

ספר שמות

אמר רבי שמעון כלל של הכל, משה לא רצה מלאך, שהרי נאמר "ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו".	אם אין פניך הלכים וגו' אמר רבי שמעון כלל דכלא⁵⁵³³ משה לא בעא מלאכא דהא כתיב (שם לד ט) [ויאמר] (ועתה) אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו:
אמר רבי יהודה, זה שאמר רבי אבא, שנאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו", היה צריך לכתוב "בחלב האם", מה זה "אמו". ואם תאמר כנסת ישראל אמו, שמצד הטמאה לא כך, שהרי שמעתי שאמר רבי שמעון, כנסת ישראל האם הקדושה נאחזה בחלק של ישראל, שנאמר "כי חלק ה' עמו".	אמר רבי יהודה האי ודאמר רבי אבא (שמות כג יט) לא תבשל גדי בחלב אמו (דאמר רבי אבא) בחלב האם מבני ליה מאי אמו דאי⁵⁵³⁴ תימא כנסת ישראל אמו [דסטרא] (בסטרא) דמסאבא לאו הכי דהא שמענא ודאמרו (אמר) רבי שמעון כנסת ישראל אימא קדישא בחולקיה דישראל⁵⁵³⁵ אתאחדא דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו:
אמר רבי שמעון יפה אמרת, וזה של רבי אבא יפה, והכל תלוי זה בזה. בא וראה האם נאחזה להם למעלה לצד זה ולצד זה, ושנים הם, אחד לימין ואחד לשמאל, ולכן מהם לימין ומהם לשמאל, וכולם תלויים באם הזאת, האם הקדושה, ונאחזים בה.	אמר רבי שמעון שפיר קאמרת והא דרבי אבא שפיר וכלא (שפיר) דא בדא תליא תא חזי אמא אתאחדא להו לעילא [דא] לסטרא דא [ולסטרא דא] ותרין אינון חדא לימינא וחדא לשמאלא ובגניי כך מנהון לימינא ומנהון לשמאלא וכלהו תליין בהאי וא"ם (אם) אמא קדישא ואתאחדן [ביה] [בה]:
מתי הם נאחזים בה, בשעה שהאם הזו יונקת מן הצד האחר, והמקדש נטמא והנחש החזק מתחיל להתגלות, ואז הגדי יונק מחלב אמו, ומתעוררים הדינים, ועל זה ישראל מקדימים ומביאים בכורים. ובשעה שהם מביאים אותם, צריכים לומר ולפתח בלבן שרצה בכשפיו אלו לשלוט ביעקב ובזרע הקדש, ולא נתנו	אימתי אתאחדן בה בשעתא דהאי אם ינקא מסטרא אחרא ומקדשא אסתאב וחזיא תקיפא שארי לאתגלאה כדין גדיא ינקא [מחלבא דאמיה דאינון דינין] (בחלבא דאמיה ודינין) מתערין⁵⁵³⁶ ועל דא ישראל קדמין ואייתאן בכורים ובשעתא דמתיין⁵⁵³⁷ להו בעיין למימר

⁵⁵³³ כלל (אור יקר). ירצה לא לעצמו, ולא שיהיה השכינה מתלבש בו, אלא תהיה השכינה מופשטת ממנו מנהגת את ישראל, אמנם קשה אם אמת שמרע"ה לא רצה בהנהגת מלאך כלל כלל, אם כן היאך מפרש ר' שמעון בכמה דוכתי שסוד משכן מרע"ה היה בסוד נער מטטרון, והרי לא רצה בהנהגת מלאך כלל כלל, ולזה יש לומר שהיה ההנהגה בשעור המלאך כדי שיהיה אח"כ לישראל בעת סילוק מרע"ה. אמנם בזמן מרע"ה, היתה שכינה לישראל כשיעור מה שיאיר דרך המלאך מופשטת בלי מלאך, אמנם אחר שנסתלק מרע"ה היתה ממש היא בעצמה ההנהגה ושיעורה בלבוש המלאך. וא"ת ואחר ששעורה על ידי השכינה כעל ידי מלאך, מה בין זה לזה. וי"ל שאפילו שיהיה פרוסת פת לחם טובה מיד המלך בעצמו מעל ידי שליח, כאומרים והנה עלה זית טרף בפיה וכו', ועתה נאמר שסוד משכן היה בסוד נער מטטרון כל רמיזותיו, והיה שכון בתוכו שכינה ממש מאירה כשיעור ההארה ע"י הנער, ומנהגת היא בעצמה לישראל. וכאשר נסתלק מרע"ה, חזר הענין אל המלאך, והיתה שכינה מתלבשת במלאך, וזה בערך ההנהגה, כי בערך הנבואה הוא ענין לעצמו, כי אין התורה נתנת על ידי מלאך כלל כלל ח"ו (אור יקר).

⁵⁵³⁴ ואי (דפ"ו).

⁵⁵³⁵ ואין ראוי לייחס החצונים בשם בנים לשכינה ולא השכינה בשם אם להם, ואם היות שנשתלשלו דרך בה, סוף סוף לא קנו מציאות בה להיותם בנים והיא אם להם, מפני שהם בהבדל מן הקדש, ואין להקב"ה חלק בתחתונים באומות שהם בני לילית וסמאל, אלא בישראל שהם נבדלים מהם דכתיב כי חלק ה' עמו (אור יקר).

⁵⁵³⁶ זה תבין ממ"ש בפרשת אחרי מות ענין ב' שעירים המתאחדים באמא וחד אשתאר לקב"ה וחד לעזאזל ועליו נאמר (שמות לד כו) לא תבשל גדי בחלב אמו ומאותו של עזאזל יונק ס"א ולא מאמא עצמה. הנה אמרו רז"ל שהאסור שהיה רוצה נבוכדנצר להטעים לדניאל וחבריו היה בשר בחלב וז"ש (דניאל א ה) פ"ת ב"ג ר"ת בשר גבינה כי בשר המתערב תוך החלב יגרום שינקו בחי' הנק' (שמות כב ל) בשר בשדה טרפה מן החלב הטהור של אמא עלאה (זהר הרקיע).

⁵⁵³⁷ דמייתין (דפ"ו).

ספר שמות

ולמפתח ביה בלבן דבעא בחרשוי אלין לשלמא ביעקב ובזרעא קדישא ולא אתייהבו בידיה ולא אתמסרן ישראל לסטרא דא ועל דא כתיב (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו ולא ינקא ההוא סטרא מחלבא דאמיה דהא לא יסתאב מקדשא ודינין לא מתערין:	בידו, ולא נמסרו ישראל לצד זה. ועל זה נאמר "ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו". ולא יונק אותו הצד מחלב אמו, שהרי לא נטמא המקדש, והדינים לא מתעוררים.
בגניי כך לא ייכול בשרא בחלבא כל זרעא קדישא וכל מאן דאתי מסטר⁵⁵³⁸ דא ודלא יהיב (כלא יהבין) דוכתא למאן דלא אצטריך דהא בעובדא תליא מלתא בעובדא דלתתא לאתערעא לעילא זכאין אינון ישראל ומכל עמין עע"ז (מעמין עע"ז) דמריהון קרי עלייהו (שם יד ב) ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגלה וכתוב (שם א) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך וכלא חד מלה⁵⁵³⁹ וכתוב (שם) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם וגו'.	לכן לא יאכל בשר בחלב כל זרע קודש, וכל מי שבא מהצד הזה, שלא יתן מקום למי שלא צריך, שהרי במעשה תלוי הדבר, במעשה שלמטה לעורר למעלה. אשריהם ישראל מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שרבונום קורא עליהם "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה", ונאמר "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך", ונאמר "בנים אתם לה' אלהיכם וגו'".
תא חזי בשעתא דישראל לא אתכשרו עובדייהו מה כתיב (ישעיה ג יב) עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו [משלו בו דווקא] (דייקא) והא אוקימנא מלי ברזא דספרא דשלמה מלכא והכי אשכחן ביה תו אשכחאן דכל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או⁵⁵⁴⁰ בשעתא חדא⁵⁵⁴¹ או בסעודתא חדא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי לגבי אינון דלעילא וסיעתא מסאבא:	בא וראה, בשעה שישראל לא הכשרו מעשיהם, מה נאמר "עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו", דווקא משלו בו. והרי בארנו הדברים בסוד ספרו של שלמה המלך, וכך מצאנו בו. ועוד מצאנו שכל מי שאוכל מאכל זה, שהתחבר כאחד או בשעה אחת, או בסעודה אחת, ארבעים יום נראה גדי מקלס בקליפתו אל אותם שלמעלה וסיעה טמאה
קכה/ב	

⁵⁵³⁸ מסטרא (דפ"ו).

⁵⁵³⁹ "וכלא חד מלה" מוסגר בדפ"ק.

⁵⁵⁴⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁵⁴¹ בחמדת ימים (שבת קודש פרק ח) דף פ"א, מכאן תתבונן כי מ"ש בזוהר משפטים דף קכ"ה, כל מאן דאכיל האי מיכלא דאתחבר כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא, ארבעין יומין וכו', אינו אלא בגבינה אחר בשר, שהרי לבשר אחר גבינה בפי' אתמר בר"מ מים אמצעיים בין גבינה לבשר. וכן כתב הרח"ו ז"ל עצמו, מורי ז"ל לא היה אוכל גבינה ביום שהיה אוכל בו בשר, אפילו זה בתחילת היום וזה בסוף היום, עכ"ל. וז"ל הרמ"ז (ח"ג רמו ע"א): וגורי האר"י ז"ל הוסיפו מוספין שלא כהלכתן, ואין לנו אלא דברי הרח"ו שמוסכמים עם דברי ר"מ הנזכר, ואב הוא דלא להוסיף עליה כי סמך את ידיו עליו, ע"כ. ועי' מ"מ: אע"פ שהם ב' שעות, ומכאן ראייה לרמ"א שאמר והמנהג להמתין אחר אכילת בשר שעה א' ואוכלין אח"כ גבינה מיהו צריכים לברך ג"כ ברכת המזון אחר הבשר, דאז הוי כסעודה אחרת, וזה כמ"ש כאן דאם היו ב' סעודות וב' שעות אין לחוש, ולדעת השו"ע דס"ל דבעינן ו' שעות אחר אכילת בשר, צ"ל דמ"ש בשעתא חדא, או בסעודתא חדא, היינו לגבי מ"ש מ' יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי, ובאמת כל הענינים אלו שהזכיר הזהר אינם אלא בשעת א' אע"פ שהם ב' סעודות או בסעודה א' אע"פ שהם ב' שעות אבל אם היו ב' סעודות וב' שעות אין לו עונש זה אבל איסור השו"ע מיהא איכא. ועי' שער המצות - פרשת משפטים: בענין בשר בחלב כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו. מורי זלה"ה נהג שבכל יום שאכל גבינה לא היה אוכל בשר עד הלילה. עי' שו"ע יו"ד סי' פ"ט ס"א: והמנהג הפשוט במדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת, ואוכלין אחר כך גבינה. ועי' בהגר"א: בנויה על דברי הזוהר פ' משפטים דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא כו'.

ספר שמות

מתקרבין עמו, וגורם לעורר דינים בעולם דינים שאינם קדושים.	מתקרבין בהדיה וגרים לאתערא דינין בעלמא דינין דלא קדישין:
ואם מוליד בן באותם ימים, מלויים לו נשמה מהצד האחר שלא צריך אותו, ונאמר "והתקדשתם והייתם קדשים וגו'", הבא להטמא מטמאים אותו ודאי, שנאמר "ונטמתם בם", חסר א', טמאה אטומה יותר מכל, שאין רשות להטהר כך כמו שאר מיני הטמאות שנטהרות. ועוד שפוחד מחיות רעות, שהרי בעיניהם נמצא גדי ויכול להנזק, שהרי צלם אדם הועבר ממנו.	ואי אוליד בר באינן יומין ⁵⁵⁴² אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא אצטריכא וכתוב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים וגו' אתי לאסתאבא מסאבין ליה ודאי דכתיב (שם מג) ונטמתם בם חסר א' ⁵⁵⁴³ מסאבותא אטימא מכלא דלית רשו לאתדכאה הכי כשאר זיני דמסאבותא דמתדכין ותו דמסתפי מחיון בישן דהא בעינייהו ⁵⁵⁴⁴ גדיא אשתכח ויכיל לאתזקא דהא צלמא דבר נש אתעבר מניה:
רבי ייסא התיר לאכול תרנגול בגבינה או בחלב. אמר רבי שמעון אסור לך, שלא יתן איש פתח למינים הרעים, לך אומרים לנזיר סביב סביב לכרם לא תקרב. ודאי אסור לך הוא, שחומרה יש בו כבהמה לשחיטה, ומי שמתיר את זה, מה נאמר "ותשקו את הנזירים יין". מי שמתיר את זה, כמי שמתיר את זה, ונאמר "לא תאכל כל תועבה", כל	רבי ייסא ⁵⁵⁴⁵ שרי למיכל לתרנגולא ובגבינה או בחלבא (וגבינה וחלבא) אמר רבי שמעון אסיר לך (ו)לא ⁵⁵⁴⁶ יהיב איניש פתחא לזינין בישין לך ⁵⁵⁴⁷ אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ודאי אסיר לך הוא דחומרא אית ביה כבעירה ⁵⁵⁴⁸ לשחיטה ומאן דשרי האי מה כתיב (עמוס ב יב) ותשקו את הנזירים יין ⁵⁵⁴⁹ מאן

⁵⁵⁴² כל מ' יומין, וטעם למספר מפני שדין הקדושה הכל תלוי בארבעים, והסוד ארבעים יום שעמד מרע"ה בהר, והם מ' מאורות שבכסא העליון, סוד כלל [כ"ד] [ב"ד] וכן נגד במלכות מ' יבנו בחוץ, ולזה צריך שמירה כל מ' יום לעבירה, וכן המנדים בהיכל זה הם מ' ומנדים מ' יום, ולזה כל מ' לעבירה יש שליטה אל החצונים עליו, ומלבישים בבנו נשמה חצונית שסוף יכנס אליהם ויצא מן הכלל, ועכ"ז אם יתקן הבן יפשוט אותה הנשמה הטמאה ממנו, דלא גרע מהגר הנולד בטומאה ופושט החצונית ויורש הטובה, ולזה אמר "אוזפין" דהיינו לשון לווי, שהרי יש לו נשמה, אלא מתלווה אליו עוד נשמה טמאה להחטיאו, ואם נפרש לשון הלואה יהיה הכובה שדרד שאלה היא זו, שאם יטהר עצמו יברח הנשמה ההיא ממנו (אור יקר).

⁵⁵⁴³ לשון טמטום וסתימה, מפני שהטומאה הנכנסת במעים נכנס בעצם בגופו של אדם יותר משאר עבירות שהם ממנו ולחוץ, וירצה "חסר אל"ף" שיש טומאה באלף שהקדושה מאירה שם קצת דהיינו א', אמנם טומאה חסר שאין הטהרה והקדושה מאירה כלל, וסותם בעד האור, וקשה מאד לשוב בתשובה (אור יקר).

⁵⁵⁴⁴ העין בו כחות הדין, ויש בני אדם שעין רעה נאחז בהם כנודע, וחיות דורסות ממש, הגדי הנזכר תלוי בעינם, שכל מה שרואים רוצים לטרוף ולהמית (אור יקר).

⁵⁵⁴⁵ בדעת ר' יוסי הגלילי כדאיתא במסכת חולין בפרק בשר וחלב במקומו של ר' יוסי הגלילי היו אוכלים בשר עוף בחלב, ולכד ר' שמעון לא אסרו להדיא בכח אלא מדרך החסידות, כלומר עם היות שיראה לך שמותר מן הדין, עכ"ז הוא פותח לחצונים (אור יקר).
⁵⁵⁴⁶ דלא (דפ"ו).
⁵⁵⁴⁷ לך (נוסף בדפ"ו).
⁵⁵⁴⁸ כבעירא (דפ"ו).

⁵⁵⁴⁹ ירצה היין מותר, והאדם הזיר עצמו ועשה לעצמו סייג, ואתם פרצתם הגדר, וכן הוא ממש ענין משום סייג אסרוהו רוב ישראל, ואין ראוי לפרוץ הגדר (אור יקר).

ספר שמות

להכליל הכל.	דשרי האי כמאן דשרי האי וכתוב (דברים יד ג) לא תאכל כל תועבה כל לאכללא כלא ⁵⁵⁵⁰ :
שנינו, במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה שנצלו מאותם נסיונות, אלא משום שלא נטמאו במאכליהם. אמר רבי יהודה, נאמר "וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו'", ושנינו בסתר המשנה, מאכל אותו הרשע בשר בחלב היה, וגבינה עם בשר, פרט למאכלים אחרים, וזה עלה לו על שלחנו בכל יום.	תאנא במה זכו דניאל חנניה מישאל ועזריה דאשתזיבו מאינון נסיוני אלא בגין דלא אסתאבו במיכליהון אמר רבי יהודה (אלעזר) כתיב (דניאל א ח) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג ⁵⁵⁵¹ המלך וגו' ותאנא בסתימא דמתניתין מיכלא דההוא רשע בשרא בחלבא הוה וגבינה עם בשרא ⁵⁵⁵² בר מיכלן אחרנין ודא סליק ליה בפתוריה בכל יומא:
ודניאל שנשמר מזה, כשזרקוהו לגב האריות, השתלם בצלם רבונו, ולא שנה צלמו לצלם אחר, ולכן פחדו ממנו האריות ולא חבלו בו. ואותו רשע, בשעה שהועברה ממנו מלכותו, ומדורו היה עם חיות השדה, הועבר ממנו צלם פניו, ומאותו יום לא נראה צלמו צלם של אדם, וכל בהמה שבאה נראה לה בצלם של מינה ונקבתה, וכולם היו באים עליו, ובכמה פעמים היו אוכלות אותו חיות השדה. זולת שנגזר עליו העונש הזה, משום שנאמר "והוא במלכים יתקלס", לכן כולם התקלסו בו כל אותו זמן.	ודניאל דאסתמר מהאי כד רמו יתיה לגובא דארייוותא אשתלים בצולמא דמאריה ולא ⁵⁵⁵³ שני צולמיה ⁵⁵⁵⁴ לצולמא אחרא ועל דא דחלו ארייוותא מניה ולא חבלוהו וההוא רשע בשעתא דמלכותא אתעדי מניה (עי' דניאל ד כט) ועם חיות ברא והוה מדוריה אעדי צולמא דאנפוי מניה ומההוא יומא לא אתחזי צולמיה (ביה) צולמא דבר נש וכל בעירא דאתי ⁵⁵⁵⁵ אתחזי ליה צולמא דזיניה ונוקביה והוה אתיין עליה כלהו ובכמה זמנין הוה אכלין ליה חיות ברא בר דאתגזר האי עונשא עליה בגין דכתיב (חבקוק א י) והוא במלכים יתקלס בגין כך כלא יתקלסו

⁵⁵⁵⁰ אפי' מה שאתה תעבת לך משום גדר וסייג (אור יקר).

⁵⁵⁵¹ ב'שר ג'בינה (אור יקר).

⁵⁵⁵² והיה עושה זה להיות שולחנו שולחן המלך, רמו לשולחן השר להאחיו למעלה בסוד גדי בחלב אמו שפירשנו לעיל, לגרום אחיזה לחצונים ולהחריב המקדש המעוץ, ולזה רמזו זה "בסתימא דמתניתין, בר מיכלן אחרנין", שאפילו שיהיו מותרים כגון פירות היו משולחן השר הטמא וראוי להזהר, ומה גם מאכלות אסורות, בענין שלא היה שם צד שלא יהיה צד חוץ (אור יקר).

⁵⁵⁵³ בראשית קצא ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵⁵⁴ היינו הצלם הקדוש שמשנתנה ממש, כמו שהוא משנה המציאות העליון ומשליט שם הדינים, כך ממש משנה הצלם, שהרי הצלם אפי' בגוים הוא מצד הקדושה, ולכך אפי' הגוים ישתנה הצלם אשר להם מצד המאכל הזה, והטעם שהמאכל הזה תלוי באדם העליון כדכתיב ראשית בכורי אדמתך תביא כדפי' לעיל, ונודע שסוד הבכורים והבכורה תלוי בחכמה העליונה דהיינו כ"ח מ"ה אד"ם, ונבוכדנאציר אוהב חכמה היה, מפני שהיה ברישא די דהבא, בסוד הראש תלוי החכמה דהיינו סוד הצלם והפנים, ולזה היה מתדבק בסוד החכמה החצונית כאומרו וללמדם ספר ולשון כשדים, ולכך מתדבק בחכמה החצונית, והחליף פני אדם לפני בהמה חצונית טמאה (אור יקר).

⁵⁵⁵⁵ הוא חשב לשנות דמות הכל לדמות חכמה חצונית, ולכך היה מאכילם ב"ג בסוד צלם דמות תועבה שלו, לכך נהפוך הוא שישתנה הוא לדמות כל הבהמות, ולא בזכר משפיע אלא בנקבה מושפעת, מפני שהוא חשב להשליט כחו על הכל וכדפי' בחולש על גוים. שהיה בא על הזכרים להגביר כחו, אדרבה היה מושפע מכל בהמה, וז"ש "בגין דכתיב והוא במלכים יתקלס וכו'" (אור יקר).

ספר שמות

ביה כל ההוא זמנא:	
תא חזי מה כתיב (דניאל א טו) ולמקצת ימים עשרה נראה מראה מראיהן טוב מכל הילדים האוכלים את פת בג המלך (שם יג) נראה מראיהן טוב ודצולמא (דצלמא) דמאריהון⁵⁵⁵⁶ לא אעדיאו מנהון ומאחרני אעדיאו מאן גרים האי בגין דלא אתגעלו בגיעולי מיכליהון זכאה חולקהון דישראל דכתיב בהו (שמות כב ל) ואנשי קדש תהיון לי:	בא וראה, מה נאמר "ומקצת ימים עשרה נראה מראה מראיהם טוב", מן כל "הילדים האוכלים את פת בג המלך", נראה מראיהם טוב, שצלם רבונם לא זו מהם ומאחרים זו. מי גרם את זה, משום שלא נגעלו בגיעולי מאכליהם, אשרי חלקם של ישראל, שנאמר בהם "ואנשי קדש תהיון לי".
ואל משה אמר עלה אל יהו"ה וגו' (שם כד א) ואל משה אמר⁵⁵⁵⁷ מאן אמר דא שכינתא עלה אל יהו"ה כמה דכתיב (שם יט ג) ומשה עלה אל האלהים וגו' ו⁵⁵⁵⁸ אמאי כל דא לקיימא עמהון קיים בגין דהא אתפרעו מה דלא נפקו הכי ממצרים דאתגזרו ולא אתפרעו⁵⁵⁵⁹ והכא הא אתפרעו ועאלו בברית קיימא דכתיב (שם טו כד) שם שם לו חק ומשפט דייקא ושם נסחו בהאי את קדישא דאתגלייא בהו והכא אתקיים בהו על ידא דמשה וגזירא (גזרא) דקיימא דכתיב (שמות כד ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם וגו':	"ואל משה אמר עלה אל ה' וגו'", ואל משה אמר, מי אמר זו, שכינה, עלה אל ה', כמו שנאמר "ומשה עלה אל האלהים וגו'", למה כל זה, לקיים עמם ברית. כי הרי נפרעו, מה שלא יצאו כך ממצרים, שנמולו ולא נפרעו, וכאן הרי נפרעו ונכנסו בברית הקדש, שנאמר "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", באות הקדש הזו, שנגלתה בהם. וכאן התקיימה בהם על ידי משה מילת הברית, שנאמר "ויקח משה את הדם ויזרוק על העם וגו'".
אמר רבי יצחק מאי דכתיב (שם ו) וחצי הדם זרק על המזבח במזבח לא כתיב אלא על המזבח דייקא: והשתחויתם מרחק (שם א) מהו מרחק כמה דאת אמר (ירמיה לא ב) מרחוק יהו"ה נראה לי וכתיב (שמות ב ד) ותתצב אחתו מרחק תאני רבי אבא דקיימא סיהרא בפנימותא וביה שעתא זכו ישראל יתיר בחולקא קדישא וגזרו קיימא קדישא בקודשא בריך הוא:	אמר רבי יצחק, מה שנאמר "וחצי הדם זרק על המזבח", במזבח לא נאמר אלא דווקא על המזבח. "והשתחויתם מרחוק" מהו מרחוק כמו שנאמר "מרחוק ה' נראה לי", ונאמר "ותתצב אחותו מרחוק". שנה רבי אבא, שעמדה הלבנה בפגימתה, ובה בשעה, זכו ישראל יותר בחלק קדוש, וגזרו ברית קודש עם הקדוש ברוך הוא.
ואל משה אמר עלה אל יהו"ה מאי טעמא	"ואל משה אמר עלה אל ה'", למה אמרה לו שכינה עלה למעלה, שהרי אני

⁵⁵⁵⁶ עם היות שהגרים אינם בקיאים בזה, עכ"ז אימת נשמה קדושה עליהם, דלא גרעו מהבהמות עצמן שאימת צלם קדוש עליהם כדכתיב ומוראכם וכו', הגה המראה הטוב הוא מהחכמה העליונה הקדושה, דהיינו סוד מראה, דהיינו החכמה שהיא מראה לכל הספירות, דהיינו אספקלריא המאירה, וכשהמראה מלכות נקשרת ביסוד העליון הנקשר עד החכמה, דהיינו סוד ונהר יוצא מעדן, נאמר מראיהם טוב דהיינו מאיר מן החכמה שמשם הטוב כדפי', והיינו היות אספקלריא מאירה מאור הטוב, דהיינו סוד יאהדונה"י, י' תחתונה מאירה מי' עליונה, ולכך היה זה "מקצת ימים עשרה" לסוד י' דחכמה שמשם הצלם והדמות הטוב אל הנשמה, נשמת אדם ודאי, והיינו "ואנשי קדש" ודאי מן החכמה הנקרא קדש, והכל עניו א', ועיקר זה תלוי באכילה שלא להתגעל באכילה חצונית, והיינו אומרו "ובשר בשדה טרפה" וכו' (אור יקר).

⁵⁵⁵⁷ עי' תרומה קלא ע"א (הערת הזהר, דע"ה ח"א נג ע"א).

⁵⁵⁵⁸ (ס"א ויקרא אליו ה') נוסף בדפ"ו.

⁵⁵⁵⁹ מ ע"א (הערת הזהר).

ספר שמות

וישראל נשתתף כאחד בשלמות על ידך, מה שלא היה עד כאן. מה נאמר "ויקח משה חצי הדם וגו'", חלקו לשנים, חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק על ישראל נשתתף כאחד בשלמות על ידך, מה שלא היה עד כאן. מה נאמר "ויקח משה חצי הדם וגו'", חלקו לשנים, חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק	אמרה ליה שכינתא אסתליק לעילא דהא אנא וישראל נשתתף כחדא בשלימותא על ידך מה דלא הוה עד הכא מה כתיב (שמות כד ו) ויקח משה חצי הדם וגו' פלג ליה לתרין חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק
קבו/א	
על המזבח, כמו שבארנו. ונאמר "והנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וישם באגנת". נאמר באגנת חסר וא"ו, כמו שנאמר "שורך אגן הסהר אל יחסר המזג".	על המזבח כמה דאוקימנא וכתיב (שמות כד ח) הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם וישם באגנת באגנת כתיב חסר וא"ו כמה דכתיב (שיר ז ג) שורך אגן הסהר אל יחסר המזג:
"ונגש משה לבדו אל ה'", אשרי חלקו של משה, שהוא לבדו זכה למה שלא זכה אדם אחר. ישראל זכו עכשיו מה שלא זכו עד לאותה שעה, ואותה שעה התקיימו בקיום עליון הקדוש. ובאותה שעה התבשרו להיות המקדש ביניהם, כמו שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".	ונגש משה לבדו ⁵⁵⁶⁰ אל יהוה וזכא חולקיה דמשה דהוא בלחודוי זכה ⁵⁵⁶¹ למה דלא זכה בר נש אחרא ישראל זכו השתא מה דלא זכו עד ההיא שעתא ⁵⁵⁶² וההיא שעתא אתקיימו בקיומא עלאה קדישא ⁵⁵⁶³ ובההיא שעתא אתבשרו למהוי בנייהו מקדשא כמה דאת אמר (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:
"ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו'", רבי יהודה פתח "זאת קומתך דמתה לתמר וגו'", כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש	ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וגו' (שמות כד י) רבי יהודה פתח ⁵⁵⁶⁴ (שיר ז ח) זאת קומתך ⁵⁵⁶⁵ דמתה לתמר

⁵⁵⁶⁰ ירצה אין המעלה הזאת למרע"ה בשביל ישראל, שעתה כל א' ואחד זוכה בחלקו ממה שחלק הקב"ה, מחיצה לאהרן לעצמו, לנדרב ואביהוא לעצמן, לשבעים זקנים לעצמן, ועכ"ז "ונגש משה לבדו" זה זכותו (אור יקר).

⁵⁵⁶¹ ולא תאמר שזה מפני גריעות האחרים, אלא אפי' שנתעלו האחרונים (ש) במעלות, שהרי העם נאמר והעם לא יעלו עמו שהם למטה משבעים זקנים, ועכ"ז זכו לשלשה מעלות יתירות, שהרי בכל המעלות שזכו על הים וראו מה שראו אפי' שפחה יותר ממה שראה יחזקאל וכו', עתה זכו יותר (אור יקר).

⁵⁵⁶² עם היות שזכו לעניינים גדולים, והטעם שכל מה שהיו צופים היו במדרגות תחתונות ועתה צפו למעלה (אור יקר).

⁵⁵⁶³ דהיינו שעלו בקשר השכינה בעולם הזכר כדכתיב פנים בפנים דבר ה' עמכם וכו', וזהו בסוד מדרגת הנבואה, ובגשמות שהוכן בברית "זכו למהוי בנייהו מקדשא", שהיא השכינה במראה גשמי, ועכ"ז נוסף אליהם שבעים זקנים, נוסף עליהם נדרב ואביהוא, נוסף עליהם אהרן, נוסף עליהם מרע"ה תוספת לא ישוער, כיון שפרט מן הפרט ונגש וכו' כדפי' (אור יקר).

⁵⁵⁶⁴ דקדק שלשה עניינים, הא' "דלא מתפרשא מיניה", אין השכינה מצד עצמה, שעם היות שהיא נבדלת אינה נבדלת באמת אלא תמיד נקשרת, ואפי' כשהיא מתרחקת לעולם היא מתקרבת ומיוחדת, ומצד הבחי' המיוחד, הב' בחינה אמצעית לשניהם "כהאי תמר דלא פריש דכר מן נוקבא", דהיינו סוד תמר הבחינה האמצעית אל הת"ת ואל המלכות שעליהם נאמר צדיק כתמר, והיינו סוד רקיע יסוד בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים, מיי' דכורין ומיי' נוקבין, ועכ"ז אינו הבדלה אלא קשר וייחוי יחד והיינו אומ' "דלא פריש דכר מן נוקבא לעלמין", ואמר "דכר מן נוקב" לרמוז אל השלישית שאי' צריך לומר מצד הנקבה אד מצד הבחי' המיוחד, אלא אפי' מבחי' הזכר לעצמו שהוא במעל' ויתרון וא"צ אל העלול התחתון, עכ"ז "לא פריש" (אור יקר).

⁵⁵⁶⁵ דהיינו שיעור קומה שמדת זאת נקשרת עם הזכר, שהיא עולה ממטה למעלה ונקשרת מבחינה אל במינה עד היותה עמו פנים אל פנים (אור יקר).

ספר שמות

ברוך הוא, שלא נפרדת ממנו, כתמר הזה שלא נפרד הזכר מהנקבה לעולמים, ולא עולה זה בלי זה, כך כנסת ישראל לא נפרדת מהקדוש ברוך הוא.	וגו' כמה חביבה כנסת ישראל קמי קודשא בריך הוא דלא מתפרשא מניה כהאי תמר דלא פריש דבר מן נוקבא לעלמין ולא ⁵⁵⁶⁶ סליק דא בלא דא ⁵⁵⁶⁷ כך ⁵⁵⁶⁸ כנסת ישראל לא מתפרשא מקודשא בריך הוא ⁵⁵⁶⁹ :
בא וראה בשעה שנדב ואביהוא ראו, ושבעים זקנים מה נאמר בהם "ויראו את אלהי ישראל", שהתגלתה עליהם שכינה. רבי יהודה ורבי יוסי אומרים "את", דווקא וזה "את" הוא מרחוק, "את" להכליל את מה שבתוכו.	תא חזי בשעתא דנדב ואביהוא חמו ושבעין סבין מה כתיב בהו ויראו את אלהי ישראל דאתגלי עליהו שכינתא ⁵⁵⁷⁰ רבי יהודה ורבי יוסי אמרי את דייקא ⁵⁵⁷¹ ודא את הוא מרחוק ⁵⁵⁷² את לאכללא מה די בגויה ⁵⁵⁷³ :
רבי יצחק אמר, והרי נאמר "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר". מי החיה הזו. אמר רבי יוסי	רבי יצחק אמר והא כתיב (יחזקאל י ב) היא החיה ⁵⁵⁷⁴ אשר ראיתי תחת אלהי ישראל ⁵⁵⁷⁵ בנהר כבר מאן חיה דא ⁵⁵⁷⁶ אמר רבי יוסי אמר

⁵⁵⁶⁶ לז ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵⁶⁷ אלא זכר ונקבה יחד, כך הוא סוד ת"ת ומלכות, אין עליה וגידול לת"ת אלא עם המלכות
כדפי' בפ' ויקרא גדול ה' ומהולל מאד בעיר וכו', והטעם לזה הכל היה מחכמתו באצילות
כדי שלא יפרד העלול התחתון מן העלול העליון (אור יקר).

⁵⁵⁶⁸ בדרך זה (אור יקר).

⁵⁵⁶⁹ אלא תמיד נקשרת עמו (אור יקר).

⁵⁵⁷⁰ שאין להם השגה יותר, ועכ"ז מפני הייחוד קראה א"ת שכינה מיוחדת עם הת"ת, עם
היות שהשגתם בה ולכך אמר "אלהי ישראל" (אור יקר).

⁵⁵⁷¹ שאינה נקראת א"ת אלא שכינה, א"כ לא ראו אלהי ישראל אלא את, והיא לעצמה
היתה נקשרת בת"ת דהיינו ישראל, והיא נקראת בקשר זה אלהי ישראל, תדע שאין לפרש
את אלהי ישראל שניהם יחד, שהרי כתיב והשתחוויתם מרחוק משמע שלא נתקרבו אלא
בבחינת המלכות רחוקה כדפי' לעיל, אפי' הכי היא אלהי ישראל מצד עצמה, וז"ש "ודא
הוא מרחוק" (אור יקר).

⁵⁵⁷² פי' קבלה הארה מאבא הנק' מרחוק (מ"מ).

⁵⁵⁷³ והשתא קשה את למה לי, לימא ויראו אלהי ישראל פי' השכינה שהיא נקראת אלהי
שהיא מיוחדת לישראל, שאין לפרש שראו אל הת"ת דהא כתיב מרחוק כדפי', לזה אמר
א"ת לאכללא מה די בגוה", דהיינו שראו בשכינה הספירות הנראות בתוכה, ואלו אמר
ויראו אלהי ישראל ובמיעוט מרחוק, הוה אמינא דלא חמו אלא שכינתא בלחודהא בלי
כללות הפנימי (אור יקר), פי' ז"א שבתוך המלכות (מ"מ). בגוה במלת את – והנה לפי דרך זה
אלהי ישראל היא השכינה שהיא אלהי ישראל, האמצעית להתפשט על ידה אלהותו של
ישראל הת"ת בעולם (אור יקר).

⁵⁵⁷⁴ בניחותא ומביא ראיה כי את היא מלכות (מ"מ).

⁵⁵⁷⁵ בשלמא אי פרשינן אלהי ישראל ת"ת, וא"ת המלכות בעצמה ניהא דחיה תחת אלהי
ישראל היא המלכות, אלא למאי דפירש השתא אלהי ישראל במלכות, "חיה" שתחת אלהי
ישראל "מאי ניהי", ועוד לפרש למטה מן האצילות ידחוק יותר דהא כתיב בנהר כבר,
והנהר בעצמו נראה שהוא מטטרו"ן כדפי' ברעיא מהימנא, א"כ אין בין זה לזה אמצעי (אור
יקר).

⁵⁵⁷⁶ שאין מקום לפרשה כלל (אור יקר).

ספר שמות

רבי חייא חיה זוטרת⁵⁵⁷⁷ וכי אית חיה זוטרת⁵⁵⁷⁸ אין חיה זוטרת⁵⁵⁷⁹ וחיה עלאה⁵⁵⁸⁰ וחיה זוטרת⁵⁵⁸¹ דזוטרת⁵⁵⁸²:	אמר רבי חייא, חיה קטנה, וכי יש חיה קטנה. כן חיה קטנה וחיה עליונה, וחיה קטנה שבקטנות.
ויראו את אלהי ישראל דייקא כמה דאמינא⁵⁵⁸³ ותחת רגליו⁵⁵⁸⁴ כמעשה לבנת הספיר כחזו אבן טבא דומין קודשא בריך הוא למבני מקדשא דכתיב (ישעיה נד יא) ויסדתיך בספירים:	"ויראו את אלהי ישראל", דווקא כמו שאמרנו "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר", כמראה אבן טובה שעמיד הקדוש ברוך הוא לבנות המקדש, שנאמר "ויסדתיך בספירים".
ואל אצילי בני ישראל דא נרב ואביהוא לא שלח⁵⁵⁸⁵ ידו דסליק לון⁵⁵⁸⁶ לבתר זמנא ולא אתענשו הכא רבי יוסי אמר מלה דא לשבחה⁵⁵⁸⁷ דלהון דכתיב (שמות כד יא) ויאכלו וישתו דזנו עיניהון מנהירו דא רבי יהודה אמר אכילה ודאית אכלו וזנו גרמייהו⁵⁵⁸⁸ והכא ואתקשרו (אתבשרו) לעילא⁵⁵⁸⁹ אי לא דסטו אורחיהו⁵⁵⁹⁰ לבתר כמה דאוקימנא:	"ואל אצילי בני ישראל", זה נרב ואביהוא. "לא שלח ידו", שהעלה אותם לאחר זמן, וכאן לא נענשו. רבי יוסי אמר דבר זה לשבחם, שנאמר "ויאכלו וישתו", שזנו עיניהם מהאור הזה. רבי יהודה אמר, אכילה ודאית אכלו. וזנו עצמם, וכאן נקשרו למעלה, אם לא שסטו דרכיהם אחר כך, כמו שבארנו.

⁵⁵⁷⁷ דהיינו שהיא הכסא למלכות שהיא על נהר כבר, ולזה הקשה "וכי אית חיה זוטרת" שיכונה חיה על נהר כבר, שהרי החיה הזוטרת היא הנהר מטטרו"ן עצמו שבו ארבע חיות (אור יקר), פי' הרמ"ק שהיא המלכות וחיה עילאה ז"א וחיה זוטרת דזוטרת בי"ע (מ"מ).
⁵⁵⁷⁸ הכסא סוד הבריאה (אור יקר).

⁵⁵⁷⁹ אלהי ישראל המלכות שעם הת"ת (אור יקר).

⁵⁵⁸⁰ שהיא נהר כבר מטטרו"ן סוד היצירה הרמוז במקום אחר בלשון חיה, וכאן בלשון נהר כבר כדפי'. וא"ת מי הכניסך בדוחק זה נפרש הכתוב כפשטו ויראו את אלהי ישראל שהיא השכינה, שראו שהיא את אלהי ישראל נקשרת עם הת"ת (אור יקר). בראשית יא ע"ב (הערות הזהר).

⁵⁵⁸¹ שממש ראו את אלהי ישראל, פי' המלכות אלהי ישראל ראו, נראה פשט הכתוב שראו אלהי ישראל, א"כ צריכים אנו לפרשו בשכינה כדפי' (אור יקר).

⁵⁵⁸² הוקשה לו אומרו "כמעשה לבנת הספיר" היה לו לומר ותחת רגליו כספיר, מאי כמעשה לבנת, ופירשו דאיהדר אל המקדש העתיד ליבנות דכתיב "ויסדתיך בספירים", דהיינו אור עליון שאינו אבן, והיינו שהמקדש ההוא קרוי לבנת כמו שקרוי לבנון, ואמר "כמעשה לבנת" כבנין המקדש העתיד שהוא מספיר, כאותו הרוחניות היה למטה מהמדרגות הנקראים רגלים, והיינו מקום השכינה על האורות ההם, ולכך המקדש יתייסד בהם להדום רגליו (אור יקר).

⁵⁵⁸³ מכלל שהיו ראויים לשליחות יד (אור יקר).

⁵⁵⁸⁴ כדי שלא לערבב השמחה, והיינו העון שלהם (אור יקר).

⁵⁵⁸⁵ ר' יוסי פליג ואמר "מלה דא לשבחה" להרבות מעלת השגתם, ועכ"ז נהנו וסבלו כאלו אכלין, ולא שלח ידו ירצה לא הווקו, שרשות היה להם לכל השגה שירצו ויוכלו לסבול, שהותרה הרצועה למעלת הנבואה באותה שעה. ור' יהודה הוסיף על זה שזכו שלא נחלש חומרם אלא נזדכך בהשגה, וז"ש "אכילה ודאית וכו'", והיינו שהחומר הזך נהנה מהזיו העליון כהנאת הגוף מהאכילה והיינו שנודככו (אור יקר).

⁵⁵⁸⁶ והיינו לגנאי (אור יקר).

⁵⁵⁸⁷ אתבשרו לעילא – ונעשה גופם כמלאכים עליונים, ועם היות שנתחייבו אח"כ עון חדש היה (אור יקר).

ספר שמות

אמר רבי אלעזר ואפילו ישראל בההיא שעתא ⁵⁵⁸⁹ אתכשרו ⁵⁵⁹⁰ ואתקשרת בהו שכינתא ⁵⁵⁹¹ ודא קיימא ⁵⁵⁹² ואורייתא כלא בחד זמנא הוה וישראל בההיא שעתא לא חמו ⁵⁵⁹³ לעלמין ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאתגלאה על בנוי ולמחמי כלא יקרא דיליה עינא בעינא דכתיב (שם נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהוה ציון וכתיב (שם מ ד) ונגלה כבוד יהוה וראו כל בשר יחדו וגו'.	אמר רבי אלעזר ואפילו ישראל באותה שעה הוכשרו ונקשרה בהם שכינה, והברית הזו וכל התורה בזמן אחד זה היה. וישראל כאותה שעה לא ראו לעולמים. ולעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להגלות על בניו ולהראות את כל כבודו עין בעין, שנאמר "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", ונאמר "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו וגו'".

⁵⁵⁸⁸ ור' אלעזר סבירא ליה הכי שהחומר נודרך ונתן רשות להשיג ולהסתכל וזה אפי' לכל ישראל (אור יקר).

⁵⁵⁸⁹ והמעלה העתידה גדולה מזו והיינו "עין בעין" העין השכלי יהיה מלוכש בעין חומרי וישיג, ולא יערבב החומר כלל, א"כ אין עונש כדמסיק ואזיל (אור יקר).

⁵⁵⁹⁰ מצד חומרם (אור יקר).

⁵⁵⁹¹ הרי מעלת השכינה על ישראל מצד זכוך החומר (אור יקר).

⁵⁵⁹² היינו עלייתם אל הברית ולמעלה מהברית ת"ת תורה, בענין שנקשרו בשלשה מעלות, השכינה, והברית יסוד, והת"ת "כלא בחד זמנא", ועם היות שנכתב זה בענין הברית בפ' זו שנראה שהיה ענין לעצמו, אינו ששעת מתן תורה היה הכל יחד, ועלו אל המעלה הנפלאה (אור יקר).

⁵⁵⁹³ שמעולם לא חזר המציאות ההוא אל מקומו, אמנם לעתיד ישוב והיינו "בשוב ה'" יחזור אל סוד התיקון ההוא, ויעמוד תמיד ולא יעבור כלל, והיינו "ונגלה וכו'", ויהיו ישראל תמיד משיגים אותה ההשגה הנפלאה "כי פי ה' דבר", ולא יפסק אותה ההשגה מאותם הצופים תמיד בה (אור יקר).

מלואים
מב ע"ב

א דהא קדם דברא קב"ה דיוקנא בעלמא, [ר"ל קודם שהמציא את האצילות], הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון ומאן דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא, [ר"ל כשמדברים מעצמותו ית"ש אשר למעלה מאצילות], אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא, לא באות ה' ולא באות י', ואפי' בשמא קדישא כו', אבל בתר דעבד האי דיוקנא דמרכבה דאדם עלאה, [ר"ל אחר שהאציל את האצילות שהוא המציאות דהשם הוי"ה, וכל השמות הקדושים כולם המסתעפים ממנו], נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה, [שנקרא מעתה הוא עצמו בהשם הזה, כי ע"י שנחית תמן והתייחד בהם ונעשה חד עמהם. הנה נתגלה ומתראה הוא עצמו ע"י האצילות בהשם הזה], בגין דישתמודעון ליה, [כדי להתגלה ולהוודע עי"ז למטה]. וע"ש כל הענין, וכן בתפילת אליהו ובהקדמת תיקונים (ז' ע"ב) (הקדו"ש טל ע"ג).

והנה כן הוא החיוב במכש"כ לדעת ולהבין כי כל אלו הגילויים כולם, שהם כל שמותיו יתברך, וכל העניינים אשר אנו מדברים באצילות כולו, הנה נמנע ואסור לייחסם כמו כן בא"ס עצמו קודם שנתגלה, וכן בבחי' א"ס אשר למעלה מגלוייו. והגם שהוא באמת כלא חד, כי א"ס גופה הוא עצמו אשר נתגלה בכל השמות ובכל האצילות כולו, אך למעלה מהאצילות הנה אסור לייחס אותן העניינים בו, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא מ"ב ע"ב) דהא קדם דברא קב"ה דיוקנא בעלמא כו' (שהוא קודם שהאציל את כל האצילות, ע' פרדס שער עצמות וכלים פ"ח) הוה הוא יחידאי בלא צורה ודמיון, ומאן דאשתמודע ליה קדם בריאה דאיהו לבר מדיוקנא (מי שעוסק בו קודם האצילות ולמעלה מהאצילות) אסור למעבד ליה צורה ודיוקנא בעלמא, לא באות ה' ולא באות י', ואפי' בשמא קדישא, ולא בשום אות ונקודה בעלמא, והאי איהו כי לא ראיתם כל תמונה, מכל דבר דאית ביה תמונה ודמיון לא ראיתם. אבל בתר דעביד האי דיוקנא דמרכבא דאדם עלאה (שהוא אחר שהאציל האצילות), נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהוה כו' ע"ש. וע' עוד בהקדמת תיקונים (דף ז' ע"ב) שמבואר שם כי כשם דכל מאן דמצייר דיוקנא דבי"ע באצילות הנה הוא בכלל מ"ש (דברים כז טו) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר, שהוא בסתרו של עולם (וכמ"ש ג"כ באד"ר קכ"ז סע"ב) כן הוא ג"כ מי שמצייר הדיוקן דאצילות בא"ס עצמו אשר למעלה מהאצילות, הנה הוא ג"כ בכלל אותו הארור רח"ל. והרי לנו מכ"ז חיוב ההבדל אשר אנו מחויבים לדעת ולהבין בין כל דרגא ודרגא אשר גם באצילות גופה, ומכש"כ מהאצילות ולמעלה, הגם שהוא כבאמת כולו חד וכמו שיתבאר למטה בדברינו בעה"י (דע"ה ח"א נד ע"א), ע' עוד ברע"מ (פ' בא מב ע"ב, ופ' פינחס רנז ע"ב ורנח ע"א) ובתז"ח (טו ע"ג ע"ד) (כללים ח"א לג ע"ג).

אמנם ענין אור שכינתו ית"ש השוכן בכולם, הנה הוא ג"כ בגילויים שונים, והוא לפי ענין פעולתו ית"ש בהם. כי בעולמות דא"ס אשר למעלה מאצילות כמ"ש בעגו"י (ריש ענף ד), הנה שם הוא אור שכינתו ית"ש התפשטות אור המלכות דא"ס עצמו בלי מסך כלל, והוא אור שכינתו ית"ש השוכן בהם לבחי' נשמה לנשמה. אך באצילות, הנה שם הוא שכינתו ית"ש דאור א"ס רק ע"י א"ק וכמ"ש הרב בסדר אצילות בקיצור (פרק ג), אמנם הוא כי ע"י א"ק הנה מתלבש אור א"ס עצמו ג"כ בכל אצילות כולו, והוא אור שכינתו ית"ש דאור א"ס השוכן בכל האצילות כולו בבחי' נשמה לנשמה, ומתייחד בכל אצילות להיות חד עמהם, ועי"ז הנה נעשה כל אצילות ג"כ אלהו"ת גמור. ואינו נעשה אצילות כולו א"ס גמור גם אחר יחודו בה להעשות חד עמו, משום שיחודו שם הנה הוא רק ע"י א"ק וע"י הפסק הפרסא שבו, אך נעשה אצילות כולו אלהו"ת גמור שהוא יציאתו מפעולות דבלתי גבול לפעולות הגבול ומדה, כי זהו ענין דתואר אלהו"ת, וכל השמות כולם שהם רק על פעולות דגבול ומדה, כי אור א"ס עצמו אין לו תפיסה בשום שם כלל וכמ"ש ברע"מ (פ' בא מב ע"ב) דאסור למעבד ליה צורה ודיוקנא לא באות ה' ולא באות י' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא כו', ע"ש וכו'. וכל השמות הנה הם כולם רק על פי פעולותיו ית"ש, וכמ"ש לפי מעשי אני נקרא וכנ"ל, וכל פעולותיו ית"ש אשר במציאות העולמות כולם ובקיומם ובהנהגתם הם כולם בגבול ומדה, וזהו כל תואר אלהו"ת וכל השמות כולם על פעולותיו אשר בהעולמות בי"ע, והם גילוייו אשר נתגלה לזה באצילות, כי ע"י התלבשו ויחודו באצילות, הנה יצא ונתגלה מבילתי גבול לגבול, שהוא מתואר דא"ס לתואר אלהו"ת וכל השמות כולם, ונתגלה א"ס בעצמו ע"י האצילות בכל השמות והכינוים ותוארי שבח ותהלה המוזכר עליו בתורה, כדי להמציא את העולמות בי"ע להנחותם מנועמי זיוו כנ"ל, וכמו שבארנו בזה בכמה מקומות מדברינו (כללים ח"ב מד ע"ג).

ספר שמות

ועי' עוד ביאורים ח"א ו ע"א, והוא כל הענינים שהם מכבשי דרחמנא, שהם מהנהגתו הנעלמה ית"ש, שכ"ז הוא מתפשט ונמשך מהג"ר, ועל זה אמרו כי מבינה ולמעלה לית שאלה, כי אין בריה יכול לעמוד ע"ז. אבל בהשכלת ידיעת אורם גופה אשר למעלה, הנה בזה אין איסור כלל לדרוש ולחקור בהם, וכמו שראינו בהאדרות ובדברי האריז"ל, ומותר ומצוה הדרישה והחקירה בכל ידיעת אורות הנאצלים כולם אשר מהצמצום ולמטה, ואין האיסור רק אלא בעצמות אמיתות הנעלמה ית"ש אשר למעלה מהצמצום, וכמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) ע"ש, אבל מהצמצום ולמטה מותר ומצוה לדרוש ולחקור בכולם, כי אין אנו מדברים במהותם ח"ו אלא רק במציאותם. (ביאורים ח"א כ ע"ג), הרב בשער אח"פ (ריש פרק א) וכן בטנת"א (ריש פרק א), וכל מה שאנו מזכירים בחי' ספי' ופרצופים וגוף וכלים למעלה מהעקודים, הוא רק על שם שהם שרשים למה שלמטה באצילות, אבל לא שהם שם ח"ו. ע' ברע"מ (פרשת בא מב ע"ב) ובהקדמת תיקונים (ז ע"ב), שעל זה נאמר (דברים כז טו) ארור האיש אשר יעשה פסל כו' ושם בסתר בסתרו של עולם (ביאורים ח"ב יג ע"א), ועי' ביאורים ח"ב נא ע"ב, ונב ע"ג.

ב והנה נקרא כל האצילות כולו ג"כ בכל השמות הללו מצד המאציל ית"ש המתייחד שם, והם חד עמו, וכמ"ש בזה"ק (אחרי מות ע"א), תא חזי קוב"ה (ר"ל א"ס ב"ה כן הוא בהגהת מהר"ח"ו שם) אפיק עשר כתרין עטרין קדישין לעילא (שהם הי"ס דאצילות) דאתער בהו ומתלבש בהו, והוא אינון, ואינון הוא, כשלהובא דאחידא בגומרא (ור"ל באש היסודי של הגחלת שהם חד אלא שהשלהבת הוא גילוי וכמ"ש הגר"א בספ' יצירה פ"א מ"ז ובתיקונים). ועי"ז הנה נעשה כל האצילות לשמותיו גופה, וכמ"ש בזה"ק יתרו (פו ע"א) אינון שמיא והוא אינון, הוא ושמיא חד הוא. וכן אמרו ג"כ בזה"ק ויקרא (י"א ע"ב) (על כל השמות דע"ס שהם אהיה יה יהוה אל אלהים צבאות שדי אדני ע"ש) ואלין אינון עשרה שמהן דקוב"ה אקרי בהו מתקשרין דא בדא ביחודא שלים, ואלין אינון כתרין קדישין דמלכא דהוא אשתמודע בהו ואינון שמיא והוא אינון עכ"ל. והרי לנו מכ"ז כי האצילות כולו הנה הוא עצם כל השמות כולם גופה, והם שמו של המאציל, וכ"ז הוא מעת התיקון דיציאת השם מ"ה אשר מאז ולהלאה התייחד המאציל באצילות ונעשה חד עמהם ונקרא בשמם, וכמ"ש ברע"מ (פנחס רנ"ז ע"ב) ובאלין שמהן מארי עלמא איהו אתפשט ואמליך בהון ואתקרי בהון ואתכסי בהון ודר בהון כנשמתא לגבי אברים דגופא, וכן הוא ג"כ ברע"מ (פ' בא מ"ב ע"ב) בטר דעביד האי דיוקנא דמרכבא דאדם עלאה (שהם הי"ס דאצילות) נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא (ר"ל עם האצילות ביחד ועל ידה) יהוה בגין דאשתמודעון ליה כו' וקרא אל אלהים שדי צבאות אהיה בגין דישתמודעון ליה בכל מדה ומדה כו'. והרי לנו כי האצילות עצמו הוא שמו והוא ושמו חד הוא, וכשמתפלל אל השם מכל השמות הנזכרים, הולך התפילה אל המאציל בעצמו הנקרא בזה השם, שהוא האצילות, והוא ע"ד כי כאשר אנו אומרים אברהם יצחק יעקב ואנו משבחים אותם שהיו קדושי עליון, וכן אנו מברכים אותם ואומרים 'עליהם השלום', הרי הולך ממילא השבח והברכה על אותן האנשים עצמן שנקראו בהשמות הללו. כן הוא עד"ז בכל השמות של הקב"ה, שכל התפילה והתהילה אשר לשמותיו הנה הוא להמאציל א"ס בעצמו, אשר הוא נקרא בכל השמות הללו ע"י יחודו באצילות, וכן מגיע ממילא ג"כ לבחי' א"ס אשר למעלה מהאצילות, וכן למעלה למעלה, כי הרי אחדותו הוא פשוט ונמשך כאחת (דע"ה ח"א נה ע"ד), ועי' עוד דע"ה ח"ב ג ע"ב.

כל מה שמזכיר בהם הרב כאן בחי' זמן וגבול, ואמר כי א"ק ואצילות הנה היה להם ראש וסוף, וכן הוא ברע"מ (פנחס דף רנז ע"ב) דכל ספי' אית לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום, ואמר הרב עוד כי כל הנאצלים אשר מהתחלת א"ק ולמטה, הנה היה להם זמן התחלת הויותן ואצילותן ונתחדשו אחר שלא היו, וכן הוא מבואר ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב) במה שאמר שם בטר דעביד האי דיוקנא דמרכבא דאדם עלאה נחית תמן ואתקרי כו' לבתר עבד מאנא זעירא כו' ולבטר עבד מאנא רברבא כו' לבתר והכהו לשבעה נחלים כו' ע"ש. וכן בזה"ק (בראשית דף טו ע"א) בריש הורמנותא דמלכא כו', וכן הוא מבואר בכ"מ בזה"ק כי כל האצילות היה לו עת וזמן להתחלת הויותו, והרי לנו כי כל הנאצלים כולם הם מחודשים, כי היה עת וזמן להתחלת הויותו, הנה כל זה הוא רק בערך עצמם, ומכ"ש בערך האור שלמעלה מהם. אבל בערך התחתונים, הוה כל עולם האצילות ומכ"ש העקודים וא"ק בלי גבול כלל ובלי זמן כלל, כי נבחן אור גילוי ית"ש אשר באצילות בערך הבי"ע בבחי' א"ס לגמרי, ונמשך יחודו עם האור א"ס שלמעלה כאחד והבן ודע וזכור זה (ביאורים ח"א ב ע"ד).

מזה תראה אמתת דברינו אשר כתבנו בכ"מ, דמה שנקרא השם הויה ב"ה שם העצם, הוא משום כי מאחר שנתלבש הא"ס באצילות, הנה נתגלה הוא עצמו בהשם הוי"ה ב"ה ע"י האצילות, ונקרא מעתה הוא עצמו בהשם הגדול הזה. וכאשר שאנו מכוונים להשם הוי"ה ב"ה, הנה עולה הכוונה על עצמות א"ס אשר נתגלה אלינו בשם זה ע"י התלבשותו באצילות. ומבואר כ"ז בדברי הרב כאן במ"ש, או באורות עצמם כו', וכן מבואר ברע"מ פ' בא הנז' במ"ש שם, נחית תמן ואתקרי בההוא דיוקנא יהו"ה כו'. ואמר שם עוד, לבתר

ספר שמות

עבד מאנא זעירא כו' יקרא גרמיה בה חכם כו' כו' ע"ש. הרי לנו כי ע"י האצילות נתגלה הוא עצמו להקרא בשם. והאמת הוא כי אחר שמתלבש באצילות, ונעשה האצילות חד עמו וכמו שאמר הרב כאן לעיל בסמוך, הרי מאיר האצילות עתה ג"כ רק בכח האור א"ס. אך עכ"ז ע"י התלבשו שם, הנה נצטמצם כביכול ונקרא מעתה הא"ס עצמו ע"י האצילות בשם הוי"ה ב"ה, והרי נמשך ועולה עכ"פ עיקר השם על המאציל א"ס עצמו, אלא שנתגלה להקרא בשם זה רק ע"י האצילות, והיינו ע"י שהתלבש שם, והתייחד בכל האצילות ביחוד עצום עד שנעשה כל האצילות חד עמו. ומאז הנה נקרא כל האצילות כולו באותו השם, ואשר עליו לעולם מצד אורו המתייחד שם, וע' בזה בארוכה בספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז' ע"ש [שם מבואר כי לכן אפשר להתפלל לשם הוי"ה ב"ה] (ביאורים ח"א ד ע"א).

ג והנה נתגלה שם עצמותו גופה בבחי' אלו הד' אותיות יהו"ה, והוא אלה"ינו, כי הרי עצמותו גופה נתגלה ע"י האצילות בבחי' הד' אותיות הללו. וכמו שמבואר ברע"מ (פ' בא מב ע"ב) דע"י התלבשו באצילות נתגלה הוא עצמו בהשם הוי"ה ב"ה, עש"ה ותמצא (הקדו"ש ו ע"ב), ועי' דע"ה ח"א נז ע"ד. מקבל האציל אור א"ס ג"כ עכ"פ דרך הא"ק והעקודים אשר שם הוא הקו דאור א"ס העיקרי ולכן נעשה האציל אלהות גמור עכ"פ לעולם והיינו כי הגם שאינו מאיר בו מעתה האור דא"ס בבחי' בלתי גבול ובלתי תכלית אשר הוא נקרא בשם אור א"ס אמנם הנה עומד אורו וגילוי שם להאיר על ידו בבחי' גבול ומדה ומתגלה שם בכל השמות כולם שהם אלהות ובפרט בהשם הוי"ה ב"ה שהוא שורש כל השמות כולם והוא נקרא שם העצם משום שהוא על העצמות דאור א"ס המתפשט באציל ע"י הא"ק והעקודים כנו' ונתגלה אותו העצמות דאור א"ס ע"י האצילות בשם יהו"ה ב"ה (כללים ח"ב צח ע"ד).

ד עי' ריש ספר ע"ח: וכן בענין הכנויים כגון רחום וחנון ארך אפים, לא יקרא על שמם זולת להיות נבראים בעולם שיקראו לו ארך אפים וכיוצא בזה בשאר הכינויים כולם. אמנם בהיות העולמות נבראים, אז יצאו פעולותיו וכוחותיו יתברך לידי פועל ויהיה נקרא שלם בכל מיני פעולותיו וכוחותיו, וגם יהיה שלם בכל השמות וכינויים בלתי שום חסרון כלל ח"ו. וענין טעם זה נתבאר היטב בס"ה פ' פנחס (דף רנז ע"ב) וז"ל, פקודא תליסר וכו' דא ק"ש ואית למנדע דאיהו אקרי חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וכו' אלא קודם דברא עלמא אתקרי בכל אילין דרגין ע"ש בריין דהו עתידין להבראות דאי לא הוין בריין בעלמא אמאי אתקרי רחום דיין אלא ע"ש בריין דעתידין וכו', ובפ' בא (דף מב ע"ב) וז"ל, דאי לא אתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו.

ועיי"ש במאיר העץ: יש להדגיש שכתוב בפרשת פנחס שם וז"ל ובאלין שמהן מארי עלמא איהו אתפשט ואמליך בהון ואתקרי בהון ואתכסי בהון ודר בהון כנשמתא לגבי אברים דגופא, ע"כ. אם כן האצילות עמו הוא שמו והוא ושמו חד הוא, וכשמתפללים אל השם על ידי כל השמות הנזכרים הולכת התפילה אל המאציל בעצמו הנקרא בזה השם שהוא האצילות (דע"ה ח"א נה ע"ד). פי', שאמנם כלול בגילוי השמות שרואים את הנהגתו הבאה לידי ביטוי על ידי שמות אלו, אמנם יש להדגיש שהשם הוא אינו רק שם של הנהגה מסויימת שלו ית', אלא הוא שם שלו עצמו ית', המתפשט בזה העולם להתגלות בגוון מיוחד זה של אותו השם.

ה בהכלי הנה הם צורת עצמיים, אבל בהמים הרי אינם עצמיים כלל, אלא שנעשה הצורה בהמים ע"י הכלי, כי נצטמצמו המים בגבולי הכלי ונצטייר בהם ע"י הכלי כל צורת הגבולים שבה (הקדו"ש יג ע"ד), עי' ביאורים ח"א ג ע"ד.

ו האותיות א' י' דאדנ"י הוא על קישורה ותלייתה למעלה, כי הא' שבה הוא קישורה בהשם אהי"ה שבכתר, ובאור דא"ס שבו, וכמ"ש ברע"מ פ' בא (מ"ב ע"ב) ופ' פנחס (רנ"ח סע"א) כי המלכות דאצילות היא מגיעה באור א"ס ממש, שהוא בהמלכות דא"ס, כי סוף מעשה הוא במחשבה תחילה, ושם מלכות אחד הוא, וכל הגילוי דהמלכות דא"ס הוא רק בשבילה, כדי שתתגלה היא, ולכך נאצל כל האצילות כולו בשביל המלכות כדי למלוך על כל המעשים (הקדו"ש מו ע"ד), ועי' עוד כללים ח"א לד ע"ב, מט ע"א, אור המקיף הישר מסוד היחידה שבכל פרצוף ושכל עולם, שהוא הכתר המיוחד בא"ס כמ"ש ברע"מ (פ' בא דף מב ע"ב, ופ' פנחס דף רנח סע"א), כי כן הוא האור המקיף הראשון אשר להקו, הנה הוא מאור א"ס המקיף, אשר בו יוחזר הכל ויתוקן הכל לסוד האחדות הנעלמה, שהוא תכלית כל התכליות שאין לו קץ ותכלית (ביאורים ח"א כג ע"א), א"א עצמו הנה הוא נקרא ג"כ בשם א"ס, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ע דף קמא ע"ב) מוחא סתימא אתקרי א"ס (וכן הוא ברע"מ פנחס דף רנח סע"א דכתר א"ס אתקרי, וע' רע"מ פ' בא דף מב ע"ב) (שם כו ע"א), ועי' עוד פז ע"ב, ועי' ח"ב פח ע"א, וכן צ ע"ג.

ספר שמות

נב ע"ב

ז ענין מהימנותא אמור בכ"מ על ו"ק. והענין כי כל אמונתנו הוא בשם הוי"ה, ובוה אנחנו נבדלים מן האומות, כי כל האומות משיגין את שמו ית', כמ"ש גדול שמי בגוים, ובכ"מ כו', רק שאין משיגין את שם הוי"ה, רק בשאר השמות, וכולם אינן שם העצם רק שמות משותפים. לכן אינן דבקים בו ית', רק עובדין אותו בשיתוף, כי כל השמות אינן רק משותפין ומושאלין מפעולותיו. לא כאלה חלק יעקב, שהם דבקים בשם זה, ולכן הם דבקים בגוף האילן, משא"כ האומות בענפין ועליו, שהן כינויין. ולכן מרע"ה לא הזכיר לפרעה, רק שם הוי"ה, ודא אקשי ליה מכלהו.

נד ע"א

ח כי א' הוא אור והוא כולל כל נהורין, וז' הוא חשך כמ"ש בזו"ח שה"ש כאהלי קדר דא ז' כו', והן אור וחשך, כתר ומלכות. וכשמאיר לה, מאיר ממנה לכל הו"ק, שהיא נקודה אמצעית, וזה סוד שבת שמאיר לכל ששת ימים, וז"ש ונהיר לכל עיבר (יהל אור). הענין הוא כי הנה בכל משך זמן דשית אלפי שנין דהעוה"ז עד שנזכה לאור התיקון העתיד, הנה כל הנסים והנפלאות שנעשה, הגם שהם מאור הג"ר ולמעלה אשר הוא נקרא בשם גילוי אור דא"ס, ע"י שהוא עושה את פעולתו למעלה מחק הטבע והגבול, עכ"ז הרי הוא אינו מבטל את הטבע והגבול מכל וכל, אלא רק שהוא נוקב ועובר בו לצורך אותו הנס לבד ובאותו הזמן לבד. אבל עיקר כל הטבע והגבול הרי הוא נשאר קיים עתה ואינו מתבטל עד עת התיקון העתיד. והנה הטבע והגבול הנה הוא מכח הצמצום ועביות הדינין שהם מכונה בשם חושך, וכאשר מתגלה ומתפשט אור הנסיי שהוא מאור דבלתי גבול להעשות איזה נס, הנה מכונה זה בשם חקיקה, שמתפשט האור וחוקק ונוקב בתוך העביות והחושך ומתגלה שם באורו לעשות את פעולתו. והנה פעולת הגילוי דאור הנסיי אשר הוא בטובה וישועה לישראל ונקמות ופרעות בצורריהם, הרי אמרנו שהוא בהגילוי דמלת "אז", וזהו שאמר הוזה"ק גליפין רשימין באז (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

ט ר"ל לכל הו"ק. ור"ל כי הנה ישנם ב' מיני נסים: אחד, הוא מה שהוא למעלה מן הטבע וחוק להטבע, והם אורות נוספים המתגלים ובאים מלמעלה מה שלא נמצא בהטבע כלל, וכמו המן וענני כבוד והאש של מעלה שהיה על המזבח, ע' זבחים (סא ע"ב) ובמדבר רבה (פ' ד סי' יז) ובכ"מ, והנסים האלו אין שייך לכנותם בשם סותרים ודוחים את הטבע, אלא שהם למעלה מן הטבע וחוק להטבע, והם אורות גילויים ממנו ית"ש נוסף על הטבע. אבל יש מין שני בנסים שהם סותרים את הטבע, ושוללים אותה וכמו קריעת ים סוף, שהרי בקע ים ויעבירם, והפך ים ליבשה, וכן ההפכי הצור אגם מים (תהלים קיד ח), ורוב הנסים הם מזה המין. ועל זה אמרו, ונהיר לכל עיבר, שהוא לכל הו"ק, חג"ת נה"י, אשר מהם הוא כל הגוף והעביות, כמ"ש בשער טנת"א (ריש פרק ה) וכנודע. אבל האור הנסיי, הנה הוא מאיר בהם כולם, ונוקב ויורד בהעביות שבהם לצורך אותו הנס. וכל השירים אשר פתחו ב"אז", הנה הם מזה המין, כי מזה הצד הנה הם הגבורות, שהם הנקמות ופרעות בצוררי ישראל, והוא מצד עביות הדינין שבהם, ונתהפכו הם ע"י אור הנסיי המאיר בהם לנקום נקמת בני ישראל מכל צורריהם, אשר על זה בא השירה ב"אז" (דע"ה ח"ב קלד ע"ב). היה כל הגילוי דאור הזה אשר נתגלה בו עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, למעלה מן המדה לגמרי, שהוא שלא ע"פ מעשיהם כלל. והוא ע"ד הגילוי אור דביאת המשיח, שיהיה גם בדור שכולו חייב, והרי יתקיים כל היעודים וכל תקות חמדת ישראל גם שלא ע"פ המעשים כלל (שם קלז ע"א).

י ר"ל כי ישנם כמה לשונות של שבח, כגון שיר ושבח הלל והודיה וכיוצא, ועל זה אמר כי לשון שיר הוא כאשר נעשה הנס בכפל, טובה וישועה לישראל ונקמות ופרעות בצורריהם, הנה על זה נופל לשון שירה, וכמו שהיה בהים, וכן השירה דהבאר שהיה בשניהם, הנס בכפל, וזהו שאמר שירתא היא דכל סטרין, שהיה גילוי הנס הן בהחסדים והן בהדינין, החסדים לישראל והדינין לס"מ וסיעתו, ועל זה הוא לשון שירה ובלשון א"ז, וזהו שאמר ודא הוא אז ישיר. (דע"ה ח"ב קלד ע"ב).

יא עי' דע"ה ח"ב קלב ע"ד: [מש"כ בחטא הסלע] וירם משה את ידו, ור"ל כי כוון בזה להמשיך האור ממקור העליון, שהוא חכמה, י' של שם, וכמ"ש בתיקונים (תיקון יט דף טל ע"א) למי נושאין כפים, לרום השמים, שהוא י' של שם, עשר אתון דשמא מפרש, ע"ש בהגר"א [ז"ל, וידוע ששם מ"ב דשמא מפרש מתחלק פשוטה בג"ר מלאה בת"ת אדם מ"ה מילוי המילוי במל"ה והן תגין בהוי"ה פשוטה כמ"ל שבע זינין אינון כגוונא דא כו' ז' תגין יו"ד נקודין ביו"ד אתון דמ"ה כ"ח אתון עד אלף בכ"ח דמ"ה]. והיה כוונתו בזה להסיר ולהעביר את המסך ע"י ההכאה, ולהמשיך שם השפע מהאור דהעץ החיים, כי אחר שיוסר ממנו המסך המבדיל סטרא דעבד, שהוא בחי' דעץ הדעת ע"י ההכאה, אז יחזור להאיר בו אור הכבוד, שהיא סיהרא קדישא דעץ החיים, אשר היא מעין גנים דלית ליה פסק, טפה דאתמשכא מן מוחא שהוא חכמה, כמ"ש בתיקונים (מו סע"ב), והיא ברתא דמלכא, אבא יסד ברתא (זהר פנחס רנו ע"ב). ויתוקן להעשות כ"ז ע"י כוונתו ומחשבתו בהרמת ידו כנז' וכמ"ש בזוה"ק (ריש פ' יתרו סז ע"א), כי כל הרמת יד אשר לשם שמים הוא תיקון גדול, לנטלא מאינון ברכאן דלעילא ולארקא לתתא כו' ע"ש. וכן בתיקונים (תיקון כב דף עו ע"א) בסוד (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו כו' לסלקא ליה לגבי חכמה כו'. וכן היה כוונת משה רבינו ע"ה כאן, וזהו שאמר וירם משה את ידו ויך את הסלע, להסיר את קליפתו ולהעביר את כל המסכים שבו, וכדי שיומשך שם השפע דאור עץ החיים. והרי כזאת וכזאת התחבט וטרח הרעיא מהימנא משה רבינו ע"ה על תקנתן של ישראל, והיה כל כוונתו וכל מעשיו לשם שמים ולטובה.

וכללים ח"א סא ע"א: ביאור הדברים מ"ש (זהר ח"א סה ע"א) "ארימת ידאי בצלותין לעילא", כי משום שרצונו הנה היה להתחיל ולדבר ברום גבוהים שהוא בעולם העקודים, וגם בשורשו ומקומו אשר ממנו נמשך שהוא הרישין דא"ק, אשר כ"ז הנה הוא מהעולמות דא"ס, לכך נשא ידיו בתפילה למעלה לעורר הרצון וליטול רשות לדבר ברום גבוהים כזו. וגם היה נשיאת ידיו ותפילתו כדי שיתעורר למעלה באותו המקום הנורא שרוצה לדבר שם, שיתגלה אורם ע"י דיבורו ויאירו ויזהירו באורם וזיום בגילוי אור כבודו ית"ש למעלה ולמטה, כי זהו ענין כל עסק לימוד חכמת הנסתר, לעורר את גילוי וואורו ית"ש באותו הענין שמדבר ונתגלה אותו האור למעלה ונמשך זיוו למטה, כמו שמחדש ומגלה אותו בלימודו ודיבורו, ועי"ז הנה הוא ממש בונה עולמות למעלה לפי שורש נשמתו הקשור ומיוחד בשורש כלל ישראל (ע' זהר ח"א יג סע"א). ועי"ז הנה יאירו ויזהירו כולם לעתיד באותן האורות שנתגלה על ידו ויאירו כולם בו, ויהנו מזיום אחר שיוסר כל המסכים דהזוהמא ואחר שיזדככו העולמות מעביותם, וכמו שבארנו בכמה מקומות מדברינו. ובאשר כי בעולם העקודים שהוא מעולמות דא"ס, הנה אינו נוגע כ"כ מעשה בני אדם שם, לכך נשא ידיו בתפילה שיעורר ע"י דיבורו שם ג"כ את גילוי וואורו ית"ש עכ"פ, וזהו שאמר ארימת ידאי בצלותין לעילא. וע' בענין סוד הרמת ידים בתפלה בזוה"ק ר"פ יתרו (סז ע"א), ובתיקונים (תיקון יט דף טל ע"א).

ז"ל: תגין תליין במחשבה דלבא ומוחא נקודין בדבורא דפומא אתון בעובדא דאברין ולאלין (נ"א ומאלין) נקודין וטעמי ואתון עביד ההוא סתים וגניז כורסיא טמירא עלאה ועליה אתמר אתה ה' לעולם תשב וכו' מאי אתה ההוא דאתמר ביה ה' אלק"י אתה ארוממך בההוא דאתמר ביה רום ידיהו נשא ובגין דא אתמר למי נושאין כפים לרום השמים הה' ד' רום ידיהו נשא ומאי ניהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו חכמה כ"ח מ"ה ועליה אתמר כ"ח מ"עשיו ה"גיד לעמו והאי איהו כ"ח פרקין דידין דמלכא עלאה דאינון כוז"ו במוכס"ז כוז"ו כנויין דיחודא עלאה דאיהו יהו"ה אלהינו יהו"ה ובגין דאסתלק האי חילא מישראל אתמר בהון וילכו בלא כח לפני רודף. תרגום: התגים תלויים במחשבת הלב והמח, הנקודות בדבור הפה, האותיות במעשה האיברים. ולאלו (ומאלו) הנקודות וטעמים ואותיות עושה אותו סתום וגנוז כסא טמיר עליון, ועליו נאמר "אתה יהו"ה לעולם תשב וכו'", מה זה "אתה", אותו שנאמר בו "יהו"ה אלה"י אתה ארוממך", באותו שנאמר בו "רום ידיהו נשא", ובשבילו נאמר, למי נושאין כפים לרום השמים, זהו שכתוב "רום ידיהו נשא", ומיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא חכמה כ"ח מ"ה, ועליו נאמר "כ"ח מ"עשיו ה"גיד לעמו", וזהו כ"ח הפרקים של ידי המלך העליון, שהן כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. הכנויים של היחוד העליון, שהוא יהו"ה אלהינו יהו"ה. ומשום שהסתלק הכח הזה מישראל, נאמר בהם "וילכו בלא כח לפני רודף".

ובהגר"א שם [ז"ל: רום ידיהו נשא - כמו שמפרש והולך דנושאין ידים לרום השמים רום של השמים מרום וקדוש ונושאים עשר אצבעות לשם שהוא יו"ד של שם עשר אתון דשמא מפרש וז"ש ומאי ניהו כו' וע"ל סוף תכ"ב ס"ז ב' יו"ד שריא בעשר אצבען כו' מחכמה שריא דאיהו באצבען ואמר דאיהו חכמה כח מ"ה מביא ראיה דמ"ה הוא בחכמה ור"ל כ"ח מ"ה הן המילוי ומילוי המילוי דפשוט הוא בכתר שהן התגין ובחכמה הוא שניהם נקודין ואתון כנ"ל וז"ש ועלה אתמר כ"ח מעשיו כו' דבכ"ח אתון דשמא מפרש וכן דאתון תליא עובדא כ"ח אתון דבראשית ואמר והאי איהו כ"ח כו' ר"ל לכן הם בידין דתליא בהן חכמה דבהון כ"ח פרקין ואמר למטה יו"ד כו' אינון עשר אצבעין כו' הרי כ"ח מ"ה בהון ובהון עובדא דבראשית

ספר שמות

דאמר כולם בחכמה עשית ולכן נושאין אותן לרום השמים יו"ד של שם זהו דרגא דלהון ואמר כ"ז לראיה שרום הוא חכמה ועליו נאמר אתה ועיקר הענין שכלולין באצבעאן שהן עובדא כ"ח ומ"ה שכלולין זה בזה כנ"ל וכן בדבורא כלולין י' נקודות וכ"ח אתון אבל תגין אינן נגלין לא באצבעאן ולא בדבורא רק במחשבה ולכן מב' אלו נברא העולם ויאמר אלקים ויעש אלקים בדבר ה' שמים כו' שמיך מעשה אצבעותיך כו' וז"ש בל"ב נתיבות פליאות חכמה כו' שהן האתון והנקודין כמ"ש ש].

סח ע"ב

יב כל זמן הזה שהוא עד עת התיקון אשר מעת אלף השביעי והלאה שהוא עתה רק שליטת המ"ה וב"ן כי באצילות עיקרו הוא המ"ה וכמ"ש את המאור הגדול לממשלת היום שהוא האצילות וכמ"ש אליהו זל"ט מלגאו איהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו ארח אצילות ר"ל שהוא הנושא והוא עצמותו ואורו אבל בעולמות ב"ע עיקרן הוא הב"ן ועל זה נאמר ואת המאור הקטן לממשלת הלילה כי מתלבש המ"ה בהב"ן כמ"ש ברפ"ח ספ"ג ומתנהגים העולמות ב"ע על ידה ע"פ קבלתם מז"א (ע' פ' בשלח נא ע"א יתרו סח ע"ב, אחרי עד סע"א אד"ז רצו ע"א, וע' פ' בראשית כב ע"א, כט ע"ב) (כללים ח"ב קל ע"א).

סט ע"ב

יג כל מה שאמרנו בהכרח ביטולו משום שהוא שורש ההפסד והאבדון ההחלטי, הוא הכרח ביטולו. ומשום שהם מעצם הרע אשר כל עצמותם הוא להרע ולהרוס ולחבל, וכל קיומם בזמן קיומם הנה הוא רק ע"י תמצית הארת הקדושה שמאיר עליהם מסביב, ובסוד (יחזקאל א ד) ונגה לו סביב (הקדו"ש כח ע"ב), (בשער המלכים פ"י) כי ב"ס של הקדושה החיות שלהם (שהוא שורש מציאותם אשר בא"ס ית"ש) נבלע בתוכם, אבל בקליפה אין החיות נבלע בתוכם כי אין קודש מתערב בחול, אך עומד על ראשם ומשם מאיר להם עכ"ל ע"ש. והוא מזוה"ק (יתרו דף ס"ט ע"א) וכו', עוד בזה פקודי (רכ"ז סע"א) (דע"ה ח"א נד ע"ד), בשער הקדמות (דף ע"ד) כי זו"ן דאצילות הטמא הנקראים סמ' ולילי' העליונים. הנה סמ' היה בבחי' ו' קצוות לבד, כי לא נתלבשו בתוכו אלא רק ו' אורות של קדושה להחיותו, והם סוד ההוא נהירו דקיק דאית גו מסאבותא כנז' בזהוהר (יתרו דף סט ע"א), וכן אור אחד ז' בנוקביה כדוגמת זו"ן דקדושה בהיותם אב"א עכ"ל. והנהירו דקיק שאמר, הוא מהניצוצין דהז' מלכין קדמאין, כי מזה נתהוו ומזה הוא כל קיומם וחיותם. אמנם ע"י החטא הנה נגדלו ונשלמו, כי ניתוסף בהם אורות רבים גם מאור התיקון רח"ל, והוא מתמצית הארה דאור התיקון וכן"ל, עד שגברו וגדלו עד להשחית ונסדר תיקונם ג"כ ע"ד תיקון הזו"ן דקדושה, כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים (קהלת ז יד) (דע"ה ח"ב ט ע"ב), ונתן הקב"ה האפשרות והכח להאדם שיהא היכולת בידו להוציא הרע מאותו הכח אשר הכין לזה, וכן נתן היכולת בהאדם לבטלו ג"כ, ויתהפך אותו הכח לטוב גמור, כי אותו הכח הוא רק נושא חפשי ותלוי ביד האדם אם לקלקלו אם לתקנו, וממנו הוא כל הכח דהבחירה אשר ניתן להאדם (דע"ה ח"ב יט ע"א) הרב אמר בשער הקליפות (פרק ג) כי אחר התיקון דמעשה בראשית קודם החטא דאדה"ר, היו אז כל הקליפות בלי שום תיקון כלל, והיה הזכר דקליפה רק בבחי' ו"ק לבד, והנוקבא דקליפה רק בבחי' נקודה אחת לבד, ועל דרך שהיו הזו"ן דקדושה קודם התיקון. ואמר שם כי זהו הענין מ"ש הזהוהר (בפ' יתרו דף סט ע"א) דאית נהירו דקיק גו מסאבותא, ור"ל כי סידר המאציל ית"ש את כל הזו"ן דקליפה מתחלה שיהא כחם וקיומם רק מאורות הנקודות לבד דהזו"ן דקדושה, ולא מאור התיקון כלל, ולא קבלו הם מאור המ"ה והט"ר דב"ן אלא רק מבחי' אור הנקודות לבד דהזו"ן דקדושה (דע"ה ח"ב יט ע"ב), אותו הנהירו דקיק הוא בחי' עץ הדעת טו"ר, וכן גם אותן הדינין שבהאחוריים דהנוק' אשר משם נמשך הנהירו דקיק, הם ג"כ סוד עץ הדעת טוב ורע, כי סוד עץ הדעת טו"ר הוא בכל העולמות כולם, אלא שהוא בכל א' לפי ערכו (דע"ה ח"ב מ ע"ד), הוא נמשך מהגבורות דהאחוריים דהנוק', ואותו הנהירו דקיק הוא קודש והוא שורש להרע, ולכן עומד הוא בבחי' עץ הדעת טו"ר (דע"ה ח"ב מא ע"ד), כל אינון אשר אור חיותם הוא רק מבחוץ, הם יתבטלו בביטול גמור, הם ונשמתם. אבל כל אלו אשר אור חיותם מתלבש בהם מבפנים, הרי נעשו הם משכן ומעון לאור שכינתו ית"ש, כי עליהם נאמר (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, הנה מתקיים נשמתם בחיות נצחי, כי אורו ית"ש אינו נפסק מהם לעולם, ונעשה החיות לעצם בהם (דע"ה ח"ב צב ע"ד).

צא ע"א:

ספר שמות

יד דרכי התיקונים הם שנים: אחד, הוא בביעור וביטול הרע, לבערו ולבטלו ממציאותו לגמרי, שלא להניח לו שום שארית כלל בשום מקום כלל. ואחד, הוא להמשיך אור קדושה של מעלה בכל המציאות כולו, שיהא גילוי כבודו ומלכותו ית"ש מלא כל העולם כולו. ואלו ה' מיני תיקונים הם כלולים בהשני דברות הראשונות: אנכי (שמות כ ב) ולא יהיה לך (שם ג), כי הדיבור דאנכי הוא שיקבל וימשיך כל אחד ואחד מישראל על עצמו אלוהותו ומלכותו ית"ש במחשבה ודיבור ומעשה, שהוא בקיום כל הרמ"ח מ"ע לשמו. ובוזה נעשה האדם מרכבה לשכינה, והוא משכן ומעון לאור קדושתו יתברך, כי הרמ"ח מ"ע הם פרטי הדברים אשר על ידם ממשיך האדם אור קדושתו ית"ש על כל גופו, שהם רמ"ח אבריו. וזהו מ"ש בתיקונים (תיקון כב דף ע"ב) וכן בזהר יתרו (דף צ"א ע"א) שכל המ"ע הם תלויים וכלולים באנכי, כי הם פרטי הדברים במה לקיים המ"ע דאנכי, ובכללותם מתקיים בהאדם מה שאמר הוא ית"ש אנכי ה' אלהיך. וכן הדיבור דלא יהיה לך הנה הוא להסיר ולהרחיק את עצמו מכל טומאה ורע, שהם אלהים אחרים במחשבה דיבור ומעשה, והיינו בשמירת וזהירות כל השס"ה ל"ת. כי כל הדבר טמא ואסור הנה הם כולם ע"י שיש להרע אחיזה ונגיעה בהם, וכשהאדם נזהר ומתרחק מהם כולם, הנה מרחיק את עצמו מהרע מכל וכל (וכמ"ש בתיקונים נט ע"א סב ע"ב ע"ש). וזהו שאמרו בתיקונים ובזהר יתרו הנ"ל, שכל הלא תעשה הם תלויים וכלולים בלא יהיה לך, כי הם כל פרטי הדברים במה שיש להרע אחיזה בהם, וכשנשמור ונרחיק מהם כולם, אז אנו מרוחקים מהס"מ אל אחר ומכל סייעתו וחילולתו לגמרי, ואנו מקיימים בזה הדיבור דלא יהיה לך בשלימות.

אמנם האמת הוא כי אלו ב' התיקונים הם תלויים זב"ז, וכן נעשה כל א' ע"י שניהם. כי הרי התיקון דביטול הרע שהוא ע"י שמירת המצוות ל"ת, הרי הוא אלא דוקא כשהוא נזהר ומתרחק מהם למען שמו של הקב"ה וכמ"ש בספרא (סוף פרשה קדושים והובא ברש"י בחומש שם פסוק כו) שלא יאמר אדם אי אפשר בבשר חזיר כו', אבל אפשר ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי וכו'. והרי לנו כי כל התיקון הנעשה במצוות ל"ת הנה הוא רק כאשר שהוא מתקיים ע"י צירוף מצוות עשה, שהוא לעשות הישר בעיני ה', ומוכרח הוא שיהא הכוונה בכל שמירת מצוות ל"ת לעשות רצון קונו בזה, שהוא מצוות עשה דעשיית הטוב והישר בעיני ה' וכו', והרי נמצא כי כל שמירת המצוות ל"ת הנה הגם שקיומם במעשה הרי הם רק בשב ואל תעשה, אבל במחשבה הנה נעשה כל תיקונם רק כאשר שהם מצורף למצוות עשה, שהוא לעשות רצון קונו ועשיית הטוב והישר בעיני ה'.

וכן הוא להיפך במצוות עשה, כי הגם שכל קיומם הרי הוא בקום ועשה אך זהו רק במעשה, אבל במחשבה הנה הם מצורף ג"כ למצוות לא תעשה. ור"ל כי עיקר התיקון דהמצוות עשה שאמרנו לעיל, שהיא להמשיך עי"ז אור קדושתו ית"ש למטה, שיהא גילוי כבודו ומלכותו מלא כל העולם כולו, הנה נעשה עיקר התיקון הזה אשר ע"י מ"ע רק כשהוא מצורף במחשבה למצוות ל"ת. והוא כי הרי עיקר הזכות דכל עשיית המצווה הנה [הוא] רק כאשר שהוא נעשה ע"י כפיית היצר, וכמ"ש בעבו"ז (ג ע"א) גדול המצווה ועושה ממנו שאינו מצווה ועושה, כי בזה יצרו תוקפו וכו'. והרי מצורף כל מצוות עשה להדיבור דלא יהיה לך (שמות כ ג), כי במה שעושה נגד יצרו הרי מקיים הדיבור דלא יהיה לך, שהוא התיקון דביעור וביטול הרע וכו', וזהו שאמרו בזה"ק (יתרו פ"א ע"ב) כי על אלו ב' הדברות אנכי ולא יהיה לך על זה נאמר (תהלים סב יב) אחת דיבר אלהים שתיים זו שמעתי, כי מתקיימים שניהם ע"י כל א'. ולכן נאמרו הם בדיבור אחד, גם כשחזר ופרטן וכמ"ש הגר"א (בתיקונים תיקון כב דף ע"א עמוד ג ד) כי הם תלויים זב"ז, שאינו מקיים האדם הציווי דלא יהיה לך רק ע"י הציווי דאנכי, והרי מקיים בלא יהיה לך שניהם יחד, ומתקן בזה ב' התיקונים יחד, וכן הזכות להאדם בקיומו הציווי דאנכי הוא רק כאשר שהוא נעשה בהקיום דלא יהיה לך וכו' (דע"ה ח"ב ע"ד).

צב ע"א

טו דע כי בין העולם אצילות לבין עולם הבריאה יש חד פרסא שעליה נאמר והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים. והנה ב' שמות יש לפרסה זו, והם ה' מרגלאין הנז' כאן. והוא שם אהי"ה, שהוא הארת אמת המקנא בכורסיא, והיא המרגלא עילאה דלית בה גוון. והנה בכל מקום שבאו אורות אמא, באים אורות אבא בתוכם, והוא שם יה"ו, והוא המרגלא ה'ב'. והנה יה"ו מורה על או"א וז"א, ושם אדנ"י היא הנוק'. והפרכת הוי אמצעי לשניהם בין אמא לז"א, והיא סיכתא דבגוייהו, והוא סוד מלכות דאצילות היורדת בסוד עתיק דבריאה. והנה אלו ג' שמות הם י"א אותיות, ר"ל אהי"ה יה"ו אדנ"י. ובשבת אז יוצאין ומתנוצצין ז' שמות, והם כזה מן א' דאהי"ה יוצא הוי"ה פשוט בסוד חסד, ולעומתו מן י' דיה"ו יוצא אל פשוט בסוד נצח, ונכללין א"י. ומן ה' ראשונה דאהי"ה יוצא הוי"ה בניקוד אלהים בסוד גבורה, ולעומתו מן ה' דיה"ו יוצא אלהים פשוט בסוד הוד, ונכללים ה"ה. הרי אותיות אהי"ה בשילוב. ומן י'

ספר שמות

דאיה"ה יוצא מצפ"ץ בסוד ת"ת, ולעומתו מן ו' דיה"ו יוצא ג"כ מצפ"ץ בסוד יסוד ונכללו זה בזה י"ו. ואח"כ מן ה' דאיה"ה יוצא י"ה ונכלל בסיכתא שהוא אדני, ונשלם י"ה אדנ"י. ובזה תבין כל המאמר הזה. והנה שמות אלו הם עולין תקמ"ט עם שם איה"ה דהה"ן דבינה גימ' אלף עלמין השולטין ביום השבת, והנה שם הנז' שיש בו י"א ענפים עי"כ נכנעין י"א קלי' דבריא (זהר הרקיע).

צג ע"א

טז ב' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ופ' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן הו"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקון"ז דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתר לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות (ביאורים ח"א כ ע"ד), מה נעשה בכל עומק הדרושים אשר בכל שער העקודים ובמטי ולא מטי ובדרושי נקודות (פרק ב) ובשבירת הכלים (ריש פרק ו) ובשער התיקון (ריש פרק ב) וכן בטנת"א (פ"א בהמ"ב), אשר בכל אלו המקומות הרי מעמיק הרב הרבה ומדבר גם בפנימיות הא"ק, וגם ברישין שבו, וכו' ובספר נפש החיים (שער ג פרק ח) בענין הכתוב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים למן היום אשר ברא אלהים אדם כו' אמר שם, והאריז"ל אשר הורשה והפליא לגלות סודות עמוקים ורמים כבר פ' הוא ז"ל (כוונתו הוא על אותן הדברים דעניינו) שפנימיות כוונת הכתוב למן היום אשר ברא אלהים אדם כו', הוא על עולה אדם קדמאה, וגם בענין א"ק כתב שאין אנחנו רשאים לדבר ולחקור בענין עצמות פנימיותו רק באורות היוצאים ממנו לבד, וגם זאת רק מאורות דס"ג שבו ואילך ולא באורות ע"ב שבו, עכ"ל. וכן הוא ג"כ בספר מקדש מלך בהקדמת זהר בראשית (א ע"ב) עש"ה. אמנם גם זה תמוה, כי א"כ הרי אין חילוק כלל בין הג"ר להז"ת, אלא החילוק הוא בין עצמות פנימיות לבין האורות היוצאים ממנו, כי בעצמות פנימיותו הוא כולו אסור וכמו שאמר הרב ז"ל מפורש, שגם על המלכות שבו אמרו מה פשפשת מה ידעת כו', ובאורות היוצאים ממנו הרי מותר גם בהג"ר (זולת הע"ב), כי כל האורות האח"פ הרי הם מהג"ר וכו' כי קודם שנתגלו הספרא דצניעותא והאדרות, הנה הוה כמעט כל אורות הא"א והא"א הכלליים נעלמים בבחי' א"ס, ולא היו נתגלו עדיין גם באצילות כלל, כי היו סתומים ונעלמים בשרשן, והנה היה אסור אז לדרוש ולחקור בהם כלל ע"ד האיסור השאלה והחקירה בא"ס, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (דף ז ע"ב) דגם הדיוקן דאצילות הנה אין לומר בא"ס כלל, ומאן דצייר ביה דיוקנא עליו נאמר ארור האיש אשר יעשה פסל כו' ושם בסתר בסתר של עולם, ע' ביאור הגר"א שם. וזהו מה שאסרו בכ"מ בזה"ק החקירה בהג"ר, והיה כ"ז קודם שנתגלו האדרות, והיה אז האורות דהג"ר סתומים ונעלמים, כי היו כלולים בא"ס. אבל אח"כ כאשר נתגלו האדרות, והיה גילויים למטה ע"י שנתגלה בהם אז א"ס ית"ש באצילות, והאיר א"ס ית"ש בהם באצילות בגילוי גמור. הנה עי"ז נתגלה ידיעתם ע"י הרשב"י למטה ג"כ, והותר מאז לעסוק ולדבר בהם. וכו' (ביאורים ח"א כא ע"א).

צה ע"א

יז שהוא בחינת הבל היוצא מן החוטם והפה, וזמ"ש"ה זובחי אדם עגלים ישקון, כי סוד הנשיקה היא בפה, וכן ר"ת של ידע ש'ור ק'ונהו ו'חמור הוא יש'קו וארז"ל שהערב רב היו מנשקין את העגל. וענין נשיקה זו היתה כונתם להוריד אליו הבל הדינין והגבורות של הפה ושל החוטם כנז' אצלנו לקמן, בסוד קי"ן והב"ל. איך מתחלקים בענין החמשה גבורות, וזה לוקח שתיהם, וזה שלש הנשארים. ואם היו ח"ו יכולין להמשיכם, היה העולם אבד, לפי שהיו הדינין והקליפות מגיעין עד הבינה, אבל לא עלה בידם רק ג' גבורות אלה לבד. אלא שעכ"ז בכח שתי גבורות הפה והחוטם הנרמזים במ"י של אלהים, מהם עשו את העגל. וזהו סוד שם הקדוש יל"י שהוא בגמטריא מי, ונרמזו בר"ת י'שראל ל'א ידע. וזהו מ"ש רז"ל כי היה שם הקדוש חקוק על טס של זהב שהעלה בו משה לארונו של יוסף. והשליכוהו לכור הזהב ויצא העגל הזה, והוא סוד השם הנז'. וזכור ענין זה כי שם הזה של יל"י הוא בחי' שתי הגבורות הנז' של החוטם ושל הפה, שהם ב' אותיות מי של אלהים. והרי נתבאר ענין העגל שעשו ישראל שהיה בבחינת אחר באחר בלבד, כדמיון הקדושה, כקוף בפני אדם. וכאשר בא שלמה ובנה בית המקדש, החזירם פנים בפנים לז"א ונוקביה דקדושה. וכשבא ירבעם אח"ך, רצה להחזיר גם הקלי' פנים בפנים, ולנסור את שני העגלים ועשאם שנים. ואת האחד נתן בבית אל, והאחד נתן בדן. ואמנם לא עלה הדבר בידו להחזירם פנים בפנים בחבור ממש. אמנם אחר

ספר שמות

שנסרם לשנים, נשארו בפירודא ולא אתחברו אפין באפין, וזהו סוד הנחשא דפרח באוירא, היא סוד הקליפה אשר רוצה להתדמות אל הקדושה כקוף בפני אדם, והתחילה להיותם שארי בחיבורא. רוצה לומר שאני רוצה לומר בחיבור אחד בסוד אחור באחור. אבל כאשר ננסרו ונפרדו לא עלה בידם להתחבר אפין באפין. אבל נשארו נפרדין לשנים, ולא נתחברו עוד, וזמ"ש וסיים בפירודא. כי אם ח"ו היו מתחברים אפין באפין היה העולם חרב. ועתה נבאר הדבר הזה גם בתחילת ברייתו של עולם כי הנה בתחילה, היו הקליפות מחוברין אחור באחור דוגמת הקדושה, וכאשר בא ערב שבת, אשר אז ננסרו ונפרדו ונבקבא של הקדושה, כדי שיוכלו להתחבר אח"כ ביום שבת עצמו, להזדווג אפין באפין ולא בחול. ננסרו גם זכר ונקבא של הקליפות. ובבא יום שבת דמעשה בראשית חזרו ז"א ונקביה דקדושה אפין באפין ונזדווגו יחד, אבל הקליפה שאין לה אחיזה ביום השבת לא יכלה לחזור פנים בפנים. ונשארו זעיר ונקביה דקליפה, ננסרין ונפרדים זה מזה, ולא אתחברו פנים בפנים. נמצא כי הקדושה עם שבאמצע היה פירודה שהיא הנסירה. אמנם שארי בתחילה בחיבורא בהיותם אחור באחור, וגם בסיום סיים בחיבורא והחזרו אפין באפין בחיבור גמור. ונמצא כי הפירוד שבאמצע היה בתכלית החיבור האחרון המעולה. אבל הקלי' שארי בחיבורא בבחינת אחור באחור. ואח"כ ננסרו ונשארה בסיומא בפירודא כי עוד לא הוחזרה אפין באפין.

קא ע"א

יח בסוד הענין של החלומות, כי מה שארז"ל בעניני חלומות אינם מדברים בעניני חלומות והבלים שאין בהם ממש, רק בסוד חלום שהוא א' מששים בנבואה, בסוד ד' בחינות, מראה נבואה חלום מראה (הגרמ"מ). ועי' יהל אור ח"א יד ע"ג: הנבואה פסק מיום שחרב בית המקדש, שהוא מנו"ה בחבורם ולא נשתייר רק חלום שהוא מהיכל ב' "השמים", וזהו ג"כ ע"י התלבשו ביצירה ובסט"א ודרגין תתאין ולא חלום של נבואה, וז"ש שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם ושק וקדרות ידוע ולכן מסיים הפסוק אדני ה' נתן לי לשון למודים לדעת כו', שהוא הנבואה מלמודי ה' נו"ה עלאין ואין העולם קיים אלא על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שהן דרגין דנו"ה בסוד וכל בניך למויד ה' והן קיימין של העולם, ולכן מיום שחרב בהמ"ק נמסרה הנבואה לתינוקות, ואינן דרגין דהיכלות אלא ביצירה בנער מט"ט, שהוא רבן של התינוקות כידוע ושם עה"ד טו"ר והתורה בעוה"ר נמסרה לחצונים בסוד עץ הדעת טו"ר, והוא בעשיה מקום הס"ם והכל בהוד לבד וז"ש שמים ולכן נמסרה הנבואה ג"כ לשוטים בסוד מלך זקן וכסיל. ועי' יהל אור ח"ב כא ע"ב: כל שאר נביאין אינן מאריהון דחלמא מאריהון דמראה – ר"ל מאריהון דחלמא ודמראה יונקים מהיכלות אלו לבד ואינן יונקים מלעילא כלל, ואינן יונקין מהיכלות עצמן רק שמתלבש בדרגא אחרא ביצירה בהיכלות דנו"ה דשם והכלל כי כולם צריך להתלבשות ואינן מקבלין מן דרגא דיליה במקומו, רק בהתלבשו בדרגא אחרא. ואע"ג שבכולם יוצא הנבואה משורש השרשים מבינה אינן מקבלין משם כנ"ל. והמקומות שלמטה מדרגם דרך מעבר כנ"ל, וז"ש כמה דדרגא דנביאים דלעילא כו' ה"נ אלן דרגין כו'. "כמה אינן דנטלי ההיא מלה ואתערבו בהדה ועל דא כד מטא לגביה דבר נש כמה אינן דאתערבי בהדה" – זה קאי על החלום של כל אדם, וז"ש וע"ד כד מטי לגבי דב"נ וכו', ולכן כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך א"א לחלום בלא דברים בטלים שמתערבין עמה ג"כ הסט"א שהן מעורבין בעשיה ובאורין דהאי עלמא, וזה החילוק בין מראה דנביאים לחלמא שמראה אינו מתלבש רק בדרגא תתאה דלבר לבד אבל חלום מתלבש מדרגא לדרגא עד דמטי לב"נ ומתלבש בכלהו דרגין, והחילוק שבין חלום של נבואה לחלום של כל אדם שחלום נבואה נפיק מגו האי היכלא ומתלבש למטה, אבל חלום של שאר בני אדם אין יוצא רק מדרגא תתאה ומתלבש למטה, והוא החילוק שבין אדם לחבירו בענין החלום שזה מקבל עוד מדרגא תתאה יותר עד שיש שמקבלין רק מאותן דתליא באוירא אבל בכולם מתלבש עד למטה באוירא כנ"ל. וע"ד לא צחצחא וכו' – ולכן כל חלום צריך לפתרון והן ד' דרגין חלוקין: חלום דבני אדם, וחלום ומראה דנביאים, ונביאין עלאין, ונבואה דמשה חלוקים במקומות כנ"ל. וכן חלוקים בענין כי חלום צריך לפתרון, ואין משיגין הפתרון בעת החלום רק מדמה להם בעת החלום כאלו הוא הענין כמות שהוא רואה כמ"ש ויקץ פרעה והנה חלום אבל בעת השינה לא ידע כלל שהוא חלום ומראה. וחלום של נביאים יודע שהוא מראה וחלום וידע ג"כ הפתרון בעל החלום ע"י עצמו או ע"י מלאך כמ"ש מה אלה אדוני מה שני הזתים האלה כו' וידע שאינו כפשוטו רק מראה על דבר אחר והשיב לו הפתרון וכן בדניאל וכו' משא"כ בנביאים שהשיגו הדבר בעצמן אע"פ שאמר בדרך חידה פעמים הבין בדבור בתוך החידה הדברים בעצמן אבל משה פא"פ אדבר בו ולא בחידות, ע"כ. חלום הוא מצד הסתלקות הרוח ומרחף על האדם בשינה והוא דוגמת החולם כתר ע"ג האדם (בהגר"א בתיקו"ז קנא ע"ג). והנה החלום הוא מדרגה האחרונה מאינן שית דרגין דנבואה, פרק אחרון של הוד, ואף זה אינו כי אם בה, והוא א' משיתין (בהגר"א בתיקו"ז סג ע"ג).

קייב ע"ב

ספר שמות

יט וג"כ בסוד (שמות יג כב) לא ימיש עמוד הענן יומם הוא נמשך אליה מצד הימין ובכח ב' עננים אלו קפצה להם הארץ וב' עננים אלו הם ב' כנפי נשרים וזה סוד (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ולכן גם כן כנגדו בקליפה יש כיוצא בזה וזה סוד הנשרא דהוה עולה על גבי ב' עמודים והם ב' זרועות. ובזה לא קשיא לדברינו מה שנמצא בזוהר כי הנשר באמצעייתא כמו שכ' (משלי ל יט) דרך הנשר בשמים כנ"ל נשר חד ושמים חד והדברים מוכרחים למי שירצה להבין שהוא ת"ת שבה וכן נמצא בתיקוני' קמ"ד ב' ושכינת' דאתכלילת בכולא ובגין כך זמנין אתקריאת נשר וכו' ואין כוונת זמנין על מציאת הזמן ממש כי אין למעלה שינוין חלילה אמנם זמנין אתקריאת פי' בזמן שאנו מדברים בת"ת שבה אז נקרא נשר וכו' ודי למבין . ולזה היה אומר שלמה המלך ע"ה זה הפ' (ישעיה כו א) ה' רמה ירך בלי יחזיון בלכתו אל הרי חשך לפי שאהי"ה אלהים אדנ"י הם כולם מסטרא דנוקבא אשר שם אחיזת החיצונים ולכן אנו מסירים אותם כי כאשר תסיר מנ"ר שהם ג' יחודים אהי"ה הויה אדנ"י הויה אלהים הויה ותסיר נפש ורוח ונשאר רמ"ח אחר כך תסיר ג' אלפין שהם ר"ת של ג' יחודים אז ישארו רמ"ה לבד ובזה הוא נתיצת הקלי' כי ב' פעמ' נ"ר בגימטריא ת"ק וכאשר תסיר היו"ד ישארו ת"ץ וזהו נתיצתם של הקלי' וז"ס ה' רמה ירך בלי יחזיון הקלי' כי אז גוברת הקדושה וזה יהיה כאשר ישארו רמה לבד.

קטו ע"ב

כ עי' שער הגלגולים (הקדמה מ): וקשה דבמסכת נדרים, ובמסכת שבועות תנן איפכא, חומר בשבועה שחלה על דבר שאין בו ממש כדבר שיש בו ממש, משא"כ בנדרים. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות נדרים פ"ג. ואם נרצה להחליף דברי הזוהר ונגיה כדברי המשנה כנוכר אי אפשר, כי הרי מדבריו נשמע שבא להזכיר חומר הנדר יותר מהשבועה, כי כך כתב ולא עוד אלא יתיר אמרו נדרים ע"ג שבועות עולים, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך, והנה כל זה חומרא בנדרים היא. גם לקמן ביארו בפירושו באמרם ובודאי עלמא דאתי בינה, וחלין על דבר שאין בו ממש.

עי' שער רוח הקודש יא ע"א: ועתה נבאר ענין מ"ש חז"ל חומר בנדרים מבשבועות, וחומר בשבועות מבנדרים, והענין הוא כי השבועה היא הבל היוצא מפה דז"א להקיף (אותה) [את המלכות] והוא הבל כלול מאש ומים ורוח שיש בו ממש ולכן אין השבועה חלה אלא על דבר שיש בו ממש, אשר לסבה זו הוצרכו כ"ח תעניות לתקן עון פגם השבועה לפי שהוא בחי' כללות כל גוף המלכות. ובפרט שהוא בחי' אור המקיף שהוא גדול מן אור פנימי, וגם שיש בה ממש, ולכן צריך להתענות כ"ח ימים כנגד כל פרטיותיה שהם כ"ח והם עיקר המלכות. אבל הנדר אין צריך רק ששה ימים לפי שהוא דבר שאין בו ממש, שאינו רק הסתכלות הארה ממצח שלו אל מצח שלה כנז', ולכן הנדר חל על דבר שאין בו ממש ולכן אינו כ"כ חמור כמו השבועה. וגם שהוא אור פנימי בלבד. ולא אור מקיף שהוא השבועה שהוא אור יותר גדול.

וגם שהאור ההוא הוא תוספת במוחין דילה שנתוסף אור ורוחניות במוחין שלה, ואינו עיקריות שרש הנקבה עצמה כמו שהוא בשבועה, אשר מתבטלת מציאות הנקבה עצמה. והשבועה שהיא לצורך ז' תחתונות, שהם עיקר המלכות. אבל הנדר הוא בחי' המוחין תוספת קדושה. ואינו עיקריות שרש הנקבה רק תוספת בלבד. ואינו כ"כ פגם.

גם כי הנודר לשוא אינו גורם התלבשות קליפות, כנז' בענין השבועה, רק מניעת הארה במוחין שלה. אמנם בבחי' אחרת הנדר חמור מן השבועה. לפי ששבועה היא כנשבע במלך עצמו. שהוא הז"א שהוא ההבל היוצא מפיו עצמו להקיף ז' תחתונות של הנקבה. והנדר הוא כנודר בחיי המלך. שהם המוחין הנמשכים מן בינה אל ז"א. הנקרא חיי המלך כנודע. ומשם נמשכת ההארה אל המוחין שלה. ונמצא שהאמת הוא שהשבועה והנדר שניהם הם אורות הנמשכים אל הנקבה כנז"ל. ואמנם להיות כי הנדר נמשך מן מוחין דז"א הנמשכים אליו מן הבינה כנז'. לכן ארז"ל בס"ה (משפטים קט"ו ע"ב) שהנדר הוא באימא עילאה. ונמצא כי להיות הנדר תלוי במוחין עליונים הנמשכים אליו מן הבינה כנז' מבחי' עצמה. לכן הם חמורים מן השבועה:

ועי' ע"ח שער הכללים פרק ז: ובזה תבין ענין שבועות ונדרים, כי מאחר שהשבועה הם כנשבע במלך עצמו שהוא מלכות, והנדרים הם כנודר בחיי המלך שהוא בינה הנקרא חיי המלך, בסוד תפילין [של ראש] הנקרא חיים כנודע, א"כ למה השבועה חמור מנדר. והטעם הוא כי למעלה נגד בינה אין אחיזה לחיצונים כ"כ, אבל לתתא במקום מלכות שם (תהלים יב ט) סביב רשעים יתהלכון, וניתן להם כח גדול להתחזק ולהתאחז שם, לכן עונשו מרובה. גם בזה תבין למה נדרים חלין ע"ד מצוה משא"כ בשבועה, והטעם לפי שהנדרים למעלה בבינה, והם גבוהין מן המצוה לכן חלין עליהם. וז"ס התרת נדרים בליל יוה"כ, לפי שבאותו יום אנו עולים עד הבינה, ויש לנו יכולת להתיר נדרים אשר שם, אך השבועה היא במלכות לכן אינה חלה על המצוה.

ספר שמות

ע' עמק המלך (שער יד - פרק צט): נחזור למה שאמרנו שהדינים יונקים מראש נוקביה, אבל היא מגנת שלא יאחזו החיצונים בו אלא בה. ועם זה יובן סוד החילוק שבין נדר לשבועה, ולמה עונש הנשבע לשקר חמור מהנודר, והלא אפכא מסתברא, כי השבועות הם במלכות, במלך עצמו שהוא למטה. והנדרים הם למעלה בבינה בחיי המלך, והוא מספר שני אה"ה שבבינה והיה אחת, שעולים כמנין חיים (ב"ם וכו'), והם חיי המלך ופרנסתו הבאה מהבינה, בסוד ד' פרשיות שהם ד' אותיות הוי"ה. וד' בתים הם ד' אותיות שם אה"ה, וכו' אזכרות בהפרשיות האלה הם מספר שם אה"ה, כמו שיתבאר בסוד התפילין בעזרת קב"ה ושכינתיה.

אם כן שהנדר הוא בבינה למעלה, והשבועה היא למטה במלכות, למה חמור עונש הנשבע מהנודר לשוא. אבל במה שאמרנו הוא מובן, שהקליפות והחיצונים סביב המלכות הם, שנאמר "סביב רשעים יתהלכון" (תהילים יב ט), וכשנשבע לשקר, נותן כח לקליפות להיות להם אחיזה במלכות, ולכן ענשו גדול, אבל הנודר אף שהוא למעלה בבינה, בחיי המלך, אין להם אחיזה שם וכו', אין להם אחיזה אלא על ידי מעשה, שמסלקים חיי המלך, שלא ירדו המוחין חס ושלום, והוא הדין בשבועה שבארנו וכו'.

ובזה יובן למה הנדרים חלים על דבר מצוה, ולא השבועה, לפי שהנדרים הם בחיי המלך בבינה, הם גדולים מהמצוה, שהיא במלכות מטבורו ולמטה, ולכן חלים על המצוה, שהנדרים למעלה ממנה. ולכן אנו מתירין ביום הכפורים את הנדרים, כי אז אנו מושפעים מבינה במקומה, ולכן אנו מתירין הנדרים באותו היום, שכוונת קדושתו שם למעלה בבינה, והשבועה להיותה במקום מצוה, לא חלה על המצוה, שהרי הם שוות במלכות כדפירשנו.

וע' שם פרק ק: שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש, והא אוקמוה במתניתין. ולא עוד אלא יתיר אמרו, "נדרים על גבי שבועות עולין, וכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך" (רע"א מהימנא רנה ע"א), עד כאן לשונו [של הזהר].

והנה מתוך ביאור פרק שלמעלה מזה, יספיק אל הבבא בתרא, האומרת "נדרים על גבי שבועות עולין", אבל על הבבא קמא האומרת שבועה לא חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש (עיי' נדרים טו ע"א), והא אוקמוה במתניתין. והיא גופא קשיא, דהא אפכא תנן, בפרק שני דנדרים, "זה חומר בשבועות מבנדרים" (שם טז ע"א), וארישא קאי, דקתני קונם אני ישן, הרי זה ב"לא יחל", פירוש מדרבנן, ואין זה נדר של תורה, דשינה אין בה ממש, שבועה שאיני ישן אסור, פירוש מן התורה.

והאמת כי כשנחקר הדין, לפי פשוטן של דברים, הדבר ברור, "אסור [לעשות] חפציו" מפני שיש בו ממש אנפשיה לגבי עצמו, והנשבע אסר איסר אנפשיה, אפילו לדבר שאין בו ממש כגון אישן. אבל כשנבחין הנדר והשבועה עצמן ורמזיתן בעליונים מנוסח שלהם, נלמוד כי השבועה חלה על איש אסור עצמו שיש בו ממש, ואומר "אני יפעל", ונתפס באותה השבועה, וכל "אני" יש בו ממש.

אבל הנדר אינו אלא הוא כאומר "הרי עלי", ו"עלי" זה אין בו ממש, שאינו נתפס כמו הנודר "במלך עצמו", אלא הוא "חיי המלך" וחל (מ)על השבועה כמו (מ)על המצוה, שהרי כל אדם מושבע מהר סיני על קיום המצות, (אבל) והנדר חל על זו ועל זו, כפי דקות רמזות, במקום שאין בו ממש וכו' והבינה היא סוד "העולם הבא", והוא דבר שאין בה ממש, ש"אין בו לא אכילה ולא שתייה אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיוה" (ברכות יז ע"א, זוהר שמות קטז ע"א), ולכן ביום הכפורים אין בו לא אכילה ולא שתייה.

אבל השבועה להיותה במקום השכינה שהיא סוד העולם הזה, הוא דבר שיש בו ממש, אכילה ושתייה וכל המועדים התלויות בה, הם כולם אכילה ושתייה של שמחה, ובפרט עונג שבת, ע"כ.

קט ע"ב

כא בכל לידת הקטנות שהוא התיקון דבירור הניצוצין הנעשה תמיד בסוד גלות השכינה כנ"ל סי' ז', [ובזה מדבר הזהר דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) בכל הענין שם וכן בפ' ויקהל (ריט ע"ב) ופ' משפטים (קט ע"ב) הנה המאמרים הללו הם כולם מדברים על לידת דבירור הניצוצין אשר ע"י סוד גלות השכינה בכל משך זמן הגלות], ונעשה הלידה עתה תמיד בסוד הקטנות (דע"ה ח"ב קכה ע"ב), והנה כ"ז הנה הוא נעשה תמיד בכל משך ימי הגלות, כי הזו"ן הנה הם תמיד עתה בסוד הקטנות כמ"ש הרב בזווגים (פרק א) ובכ"מ, ועכ"ז הנה הם מזדווגים גם עתה תמיד לצורך חיות ומזון להעולמות ולצורך הנשמות הישנות, והוא ע"י הבירורים אשר השכינה הקדושה מברר תמיד וע"י הם מזדווגים ומולידים, והוא עתה רק בבחי' לידת הקטנות, ונעשה הלידה ע"י ענין הנשיכין הנז'. והרי נוהג כל הענין הנ"ל עתה תמיד, ובזה מדבר הזהר הנז' דפ' פנחס (רמט ע"א ע"ב) וכן בפ' אחרי מות (סח ע"א) ופ' ויקהל (ריט ע"ב) ומשפטים (קט ע"ב) הנה הם כולם מדברים על ענין לידת הקטנות אשר הוא נוהג עתה תמיד (דע"ה ח"ב קכה ע"ד), ע'י זהר בשלח (דף

ספר שמות

נב ע"ב), ויקהל (ריט ע"ב), אחרי מות (סז ע"ב), פינחס (דף רמט בארוכה), וע' בהגר"א בספר יהל אור (פ' פקודי דף ל"ד – הובא לקמן רנה ע"ב) (דע"ה ח"ב קכ ע"ד).

1	תרומה
302	ספרא דצניעותא
320	תצוה
369	כי תשא
411	ויקהל
567	פקודי
723	היכלות
881	תוספות
931	מלואים

פרשת תרומה:	
וידבר יהוה אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו', רבי חייא פתח "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו", כמה חביבים ישראל הם לפני הקדוש ברוך הוא, שהתרצה בהם, ורצה להדבק בהם, ולהתקשר עמם, ועשה אותם עם יחידי בעולם, שנאמר "ומי כעמך	וידבר יהוה אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו', רבי חייא פתח "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו", כמה חביבים ישראל הם לפני הקדוש ברוך הוא, שהתרצה בהם, ורצה להדבק בהם, ולהתקשר עמם, ועשה אותם עם יחידי בעולם, שנאמר "ומי כעמך

¹ הצינור של מעלה (הדרת מלך בראשית א ע"א).

² הכוונה ליישב כפל שתי התרומות הנזכרים בפסוק. ועוד כי קודם לויקחו לי תרומה היה לו להזכיר נדבת הלב, כי אם תחסר הנדבה לא תהיה לקיחה. ולפרש זה פתח בפסוק כי יעקב בחר, שגם בו קשה שיכון שיאמר כי את יעקב בחר יה. אך יובן בהקדמת כלל גדול אשר בידנו, הוא כי בכל זמן שיתכונן כל עלול לעלות ולהדבק בעילתו היא תקדים להשפיע עליו עוז ותעצומות כדי שיוכל להתעלות, וכידוע אצלנו בכוונת ברכת הנהנין ובשל שתי התיבות של שמע ישראל, ומדה זו קדמה מקדמי ארץ, כי כן טרם החל שום הווית כל נמצא הלא מרגלא בפומיה דרבנן כשעלה ברצונו ב"ה לברוא, וגם בזוהר אמרו, כד סליק ברעותיה. וסוד הענין הוא מה שאמרו רז"ל מחשבתן של ישראל קדמה לבריאת העולם, וירצה שציפוי העתיד להיות מצדק ויושר נשמתן של ישראל אל זה הציפוי ההווה, כי קודם הבריאה ניתן כח להתעלות בכעין סוד מ"ן לעורר רצון העליון להוות הויותיו, וזה נרמז בפסוק כי יעקב בחר לו יה, כי כבר ידעת שכל כללות האצילות נקרא בשם יעקב וכמו שאמר הרב זלה"ה בפסוק (בראשית לא י) עקודים נקודים וברודים וכו' וזה שאמר כי יעקב, שהוא ר"ה, בחר לו ר"ה, כי נשמות הצדיקים שבכל העולמות וכן כל העולמות בעצם עצמותן בחר בהם ר"ה, והשפיע עליהם רצונו להוותם ולבררם כנודע, כדי שאחר כך יוציאו לאור בפועל את הציפוי למעלה למעלה, וכך היא המדה בפרטות הצדיקים שניתן להם כח להתעלות בהיות בהן רק תחילת ההכנה וכו', וכן בכללות ישראל שהיו שקועים בטומאת מצרים וה' החל להחזיקם ולהאדירם, וז"ש דאתרעי בהו, פי' הוא יתברך העיר את רצונו להשפיע עליהם כח ואומץ מן הדעת העליון שהוא סוד הרצון המאיר במזל נוצר כידוע, ועוד חפץ למען חסדו ובעא לאתדבקא בהו, לרמוז למ"ש הרב זלה"ה בסוד (יחזקאל א יא) וכנפיהם פרודות, שאין דיבוק והשתרשות עצמי לכנסת ישראל אלא בקו האמצעי שהרי בו יש ג' שרשים לרחל, [וסוד] (אסתר ג ח) דת"י המלך, ד'ע"ת ת"ת וי'סוד, ושם היא דבוקה עמו, וז"ש ולא תדבקא בהו. ויתר על כן הפליא לעשות ולא תקשרא עמהו, הוא סוד ביאת רחל בפנים בפנים שאז הוא הזווג שהוא הקשר האמין שמתקשרים החסדים והגבורות יחד, ומשם הוא שרשי נשמותיהן של עם ישראל, והוא הרמז בפסוק כי יעקב בחר לו יה, שידוע שהדעת שבו נשתרשו ישראל ה"ס תרין עטרין דמקורייהו בתרין כתפין דאריך שסודם שם ר"ה כנודע וכו', והרי כמה וכמה מעלות טובות הקדים ה' לעמו במקורייהם המושרשים למעלה, והאחרון הכביד ועביד לון עמא יחידאה בעלמא, שאעפ"י שהם למטה בעוה"ז שהוא מוקף מן הקליפה מכל מקום הפליא להטיב להם במה שסידר והתקין שלא ישלטו החיצונים על ישראל בהיותם זוכים לשבת בארץ ישראל שאין רקיעי העשיה שולטים עלי (רמ"ז).

³ נשמה (רח"ו במ"מ).

⁴ רוח (רח"ו במ"מ).

כִּי־יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ. וְהֵם הִתְרַצּוּ בּוֹ, וְהִתְקַשְּׂרוּ בּוֹ, זֶהוּ שֵׁנָאמַר "כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לּוֹ יְהוָה", וְנֹאמַר	וְלֹא־תִקְשְׂרָא עִמָּהוּן ⁵ וְעַבְד לַחֲוֹן עִמָּא ⁶ יַחֲדָא ⁷ בְּעִלְמָא דְכְּתִיב (ש"ב ז כג) וּמִי כַעֲמֹךְ וּבִי־יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ ⁸ וְאִינוּן אֲתִרְעוּ בִּיה ⁹ וְאִתְקַשְּׂרוּ ¹⁰ בִּיה ¹¹ הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (תהלים קלה ד) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לּוֹ יְהוָה ¹² וְכְּתִיב
	קבו/ב
"כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ". וְנָתַן לְשָׂאֵר הָעַמִּים [לְהִיּוֹת] שְׁלִיטִים גְּדוּלִּים מְמוּנִים עֲלֵיהֶם, וְהוּא לָקַח אֶת יִשְׂרָאֵל לְחֻלְקוֹ.	כִּי חֵלֶק יְהוָה עִמּוֹ (דברים לב ט) וְיֵהֱב לְשָׂאֵר עַמִּין שׁוֹלְטִין רַבְרַבִּין מִמֶּנּוּ עֲלֵיהֶו וְהוּא נָטִיל לְחֻלְקִיהָ יִשְׂרָאֵל:
רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח "מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שֶׁחָר יָפָה כְּלַבְנָה בְּרָה כַּחֲמָה אִימָה כְּנִדְגָלוֹת". "מִי זֹאת" [הוּא] סוּד שֶׁל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת [שֶׁ]מִּתְחַבְּרִים כְּאַחַד, וְזֶה הוּא עוֹלָם וְעוֹלָם. "מִי" הִרִי בְּאַרְנוֹנָה, [הִיא] הַדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה לְמַעְלָה, רְאשִׁית שְׁעוֹמַדַּת לְשֵׁאלָה, וְנִקְרָאת "מִי", כְּמוֹ שֵׁנָאמַר "שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בְּרָא אֱלֹהִים". "זֹאת" [הִיא] הַדְּרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה לְמַטָּה, הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן. וְשֵׁנִיהֶם, שְׁנֵי עוֹלָמוֹת [הֵן] בְּחִבּוּר אֶחָד, בְּקֶשֶׁר אֶחָד, כְּאַחַד.	רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח (שיר ו י) מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שֶׁחָר יָפָה כְּלַבְנָה בְּרָה כַּחֲמָה אִימָה כְּנִדְגָלוֹת מִי זֹאת כְּנִדְגָלוֹת מִי זֹאת רֹא אֶת דִּתְרִין עֲלִמִין מִתְחַבְּרִין כְּחָדָא וְדָא הוּא עוֹלָם וְעוֹלָם מִי אֹקִימָנָא דְרִגָּא עֲלֵאָה לְעִילָא שִׁירוּתָא דְקִיִּימָא בְּשֵׁאלָתָא וְאַקְרִי מִי כְּמָה דָּאֵת אִמַּר (ישעיה מ כו) שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בְּרָא אֱלֹהִים זֹאת דְּרִגָּא תַתָּא לְתַתָּא עֲלֵמָא תַתָּא וְתִרְוִיָּהוּ תִרִין עֲלִמִין בְּחִבּוּרָא חָדָא בְּקֶשֶׁרָא חָדָא כְּחָדָא:
"הַנִּשְׁקָפָה", כְּשִׁמְתְּחַבְּרִים שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד. "כְּמוֹ שֶׁחָר", כְּשֶׁהִשְׁחַר רֹצֵחַ לְהָאִיר, וְאַחֵר כֶּךָ מֵאִיר בְּלַבְנָה. כְּשִׁמְכָה בּוֹ אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וְאַחֵר כֶּךָ כְּשֶׁמֶשׁ. כְּשִׁעוֹמַדַּת הַלַּבְנָה בְּשִׁלְמוֹת אִיּוֹמָה	הַנִּשְׁקָפָה כְּדוֹ (כְּמוֹ שֶׁחָר) מִתְחַבְּרִין תִּרְוִיָּהוּ כְּחָדָא כְּמוֹ שֶׁחָר כְּדִ בְּעִיָּא שִׁחְרוּתָא

⁵ נפש (מ"מ).

⁶ חיה (רח"ו במ"מ).

⁷ יחידאה (דפ"ו). בסוד יחידה (רח"ו במ"מ).

⁸ בית המקדש מכון ביושר כנגד היכל לבנת הספיר שבבריאה שהוא סוד היסוד, ונמצאו תמיד אחוזים ומושפעים מאורות קו האמצעי שהם אורות ממשיים ועצמיים, וז"ש גוי אחד בארץ, פי' בארץ ישראל שנקראת ארץ בסתם וכו', וגם ארץ מלשון רצון כמאמר רז"ל שרצתה לעשות רצון קונה. וכל זה היה להשפיע בהם כח לשיוכלו להתעלות למעלה (רמ"ז).

⁹ ירצה שקבלו שפע הרצון והעלו מ"ן לעוררו (רמ"ז).

¹⁰ ואתקשר (דפ"ו).

¹¹ שנתעלו לסוד יסוד הנוק' וגרמו הקשר העליון שכל קשר הוא בסוד קו האמצעי כנודע (רמ"ז).

¹² פי' בזה יובן הפסוק דמשתמע לתרי אנפי, שר"ל כי את יעקב בחר י'ה לו לעצמו והיינו הבחינה הראשונה בסוד הורדת השפע מלמעלה למטה בלי שום קדימת התעוררות התחתונים, וכנגדו אמר ויקחו לי תרומה שהוא הורדת הקדושה מלמעלה למטה. והפירוש השני כי יעקב הוא אשר בחר לו את י'ה הנכבד בהתעוררו ממטה למעלה, וז"ש מאת כל איש וגו', שלהורדת השפע השני צריך שהם יתנדבו מאלוה. ודע שגם פסוק כי חלק ה' עמו, מתבאר בשני האופנים הנזכרים, האחד שר"ל כפשוטו שעמו הוא חלק ה' כמה שהוא משפיע בו שפעו כיחס הכל אל החלק, ועוד יפורש שהחלק המגיע לה' לשיגבר כחו להוסיף עוז בגבורתו הם עמו לאפוקי אומות העולם שדעתם להכחיש פמליא של מעלה, ולכן הזכיר פסוק זה משום דדמי בשתי הבנותיו אל השנים של פסוק כי יעקב בחר, ודוק [ועי"ל] מלבד הכתוב בגליון הנוכחי במה שנודע שרק נשמות ישראל הן מבחינת הדעת שהוא הקו האמצעי, וזהו ישראל יש"ר א"ל שהוא אור הבא ביושר בלי השתנות והוא כלול מחו"ג והיינו ש"ר משמאל א"ל מימינא, וידוע שמוח הדעת הוא המגדל כל הפרצופים, והיינו ישראל"ל שעולה כמנין ר"ת כל הספירות כח"ב גג"ת נה"ם וכו' (רמ"ז). פי' מביא ראייה דאינון אתרעו ביה מפסוק זה שיעקב בחר לעצמו י"ה ומ"ש כי חלק ה' עמו הוא ראייה דאתרעי בהו ולכך הביא ב' פסוקים אלו אבל הרח"ו כתב על פסוק בחר לו י'ה – מלכות, ועל כי חלק ה' עמו – ת"ת, ויראה לפי דבריו שמביא ראייה על מ"ש דאתרעי בהו ופי' כי יעקב בחר לו י"ה בחר ליעקב כמו פסוק כי חלק ה' עמו, והביא ב' פסוקים א' על מלכות וא' על ז"א ששניהם בחרו לישראל וכן כתב הזהר בפרשת ויצא י"ה בחר ליעקב והביא ראייה מפסוק כי חלק ה' עמו (מ"מ).

¹³ בראשית לא ע"א (הערת הזהר). ועי' שם י ע"א.

[לא־תִּהְיֶה רֵאשִׁית וְלִבְתֵּר אֶתְנַהֵר בְּסִיְהָרָא כִּד בְּטִשׁ] וְלֹא־תִּהְיֶה רֵאשִׁית וְלִבְתֵּר אֶתְנַהֵר כְּסִיְהָרָא כִּד (כְּנִישׁ) בְּטִשׁ בֵּה נִהִירוּ דְּשִׁמְשָׁא וְלִבְתֵּר כְּשִׁמְשָׁא (לֹא־תִּהְיֶה רֵאשִׁית וְלִבְתֵּר בְּסִיְהָרָא כִּד כְּנִישׁ) בֵּה נִהִירוּ דְּשִׁמְשָׁא וְלִבְתֵּר וְכְּשִׁמְשָׁא (בְּשִׁמְשָׁא) כִּד קִיִּמָּא סִיְהָרָא בְּשִׁלִּימוֹ אִיוֹמָה תְּקִיפָא וְלֹא־נִנְאָא עַל כְּלָא (לֹא־נִנְאָא) דִּהָא כְּדִין אֵיתִּי לֵה שְׁלִימוֹ וְתְּקִיפּוֹ לְמַעַבְדּוֹ וְחִילָא (חִילִין):	חֲזָקָה לְהִגֵּן עַל הַכֹּל, שֶׁהִרִי אִזִּי יֵשׁ לֵה שְׁלֵמוֹת וְחֲזָקָה לְעִשׂוֹת חֵיל.
וְנִמְלָא חֵילָא מִעֲלֵמָא עֲלֵמָה עַל יְדָא דִּיעֻקֵּב שְׁלִימָא דְּחֵבֵר לֹון כְּחֵדָא חֵבֵר לֹון כְּחֵדָא לְעִילָא וְחֵבֵר לֹון כְּחֵדָא לְתַתָּא וּמִתְמָן נִפְקוּ תְּרִיסֵר שְׁבַטִין קְדִישִׁין כְּגִוּוֹנָא דְּלְעִילָא יְעֻקֵּב דְּהוּה שְׁלִים אֲעִיל רְחִימוֹ¹⁴ בְּתֵרִין עֲלָמִין כְּמָה דְּאֻקִּימָנָא שְׁאֵר בְּנֵי נִשָּׂא (דְּעֵבְדִין) (דְּלָא עֵבְדִין) כְּדִין מְגָלִין עֲרִיִין לְעִילָא וְתַתָּא גְרִים דְּבָבוּ בְּתֵרִין עֲלָמִין וְגְרִים פְּרוּדָא דִּהָא הוּא דְּכְתִיב (וַיִּקְרָא יְחִי יְחִי) וְאִשָּׁה אֶל אַחֻתָּה לֹא (תִּקַּח) (תִּקְרָב) לְצִרּוֹרִי דְּאֶתְעֵבִידּוֹ וּמֵאֲרִין (מְרִי) דְּבָבוּ דָא לְדָא:	וְלִוְקַחַת חֵיל מִהָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, עַל יְדֵי יְעֻקֵּב הַשֵּׁלֶם, שֶׁחֵבֵר אוֹתָם כְּאַחַד. חֵבֵר אוֹתָם כְּאַחַד לְמַעֲלָה, וְחֵבֵר אוֹתָם כְּאַחַד לְמַטָּה, וּמִשָּׁם יֵצְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים קְדוּשִׁים, כְּדִוּגְמָא שְׁלֵמָה. יְעֻקֵּב שֶׁהָיָה שֵׁלֶם, הַכְּנִיס אֶהְבָּה בְּשֵׁנֵי עוֹלָמוֹת, כְּמוֹ שְׁבָאֲרֹנוּ, שְׁאֵר בְּנֵי אָדָם שְׁעוֹשִׂים כֵּן, מְגָלִים עֲרִיּוֹת לְמַעֲלָה וְלְמַטָּה, גּוֹרְמִים מְרִיבוֹת בְּשֵׁנֵי עוֹלָמוֹת, וְגּוֹרְמִים פִּירוּד, זֶהוּ שְׁנֵאמַר "וְאִשָּׁה אֶל אַחֻתָּה לֹא תִקַּח לְצִרּוֹרִי", שְׁנַעֲשׂוֹת אוֹיְבוֹת זֹו לְזֹו.
וְאִי תִימָא (בְּרֵאשִׁית ל א) וְתִקְנָא רַחֵל בְּאַחֻתָּה הַכִּי הוּא וְדָאִי דִּהָא עֲלָמָא תַתָּאָה כָּל וְתִיאוֹבְתָהּ (תִּיאוֹבְתִיָּה) לָאוּ אִיהוּ אֵלָא בְּגִין לְמִיְהוּי כְּגִוּוֹנָא דְּעֲלָמָא עֲלָמָה וְלְמִירַת דּוֹכְתָּהּ בְּדוֹכְתָּא אַחֲרָא קְנָאת סוֹפְרִים אֲסַגִּיאת חֲכֻמָּתָא וְהִכָּא קְנָאת סוֹפְרִין בְּגִין דָּאִית סִפְרָ¹⁵ וְסִפְרָ אֲסַגִּיאוּ מִשִּׁיכוּ דְּחֲכֻמָּתָא עֲלָמָה¹⁶ לְגַבִּייהוּ¹⁷:	וְאִם תֵּאמַר [הִרִי נֵאמַר] "וְתִקְנָא רַחֵל בְּאַחֻתָּה", כֵּן הוּא וְדָאִי, שֶׁהִרִי כָּל תְּשׁוּקַת הָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן, אֵינָה אֵלָא כְּדִי לְהִיּוֹת כְּמוֹ הָעוֹלָם הָעֲלִיּוֹן, וְלִירֶשׁ מְקוֹמוֹ. בְּמִקּוֹם אַחֵר, קְנָאת סוֹפְרִים תְּרַבָּה חֲכֻמָּה", וְכֵאֵן קְנָאת סוֹפְרִים, מִשּׁוֹם שֶׁיֵּשׁ סִפְרָ וְסִפְרָ, מְגַדִּילִים מִשִּׁיכַת הַחֲכֻמָּה הָעֲלִיּוֹנָה אֵלֵיהֶם.
וְעַם כָּל דָּא אֲפִילוּ יְעֻקֵּב לֹא אִשְׁלִים לְגַבִּייהוּ כְּדִקָּא חֲזִי¹⁸ שְׁאֵר בְּנֵי עֲלָמָא גְרַמִּין	וְעַם כָּל זֶה, אֲפִילוּ יְעֻקֵּב לֹא הִשְׁלִים אֵלֵיהֶם כְּרָאוּי. שְׁאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם, גּוֹרְמִים

¹⁴ הִיָּה מוֹכֵרָח יְעֻקֵּב אֲבִינוּ ע"ה לִישָׂא אֶת שְׁתֵּיהֶן דּוֹקָא, וְהִיָּה בְּזֵה תִיקוֹן גְּדוֹל, כִּי עִי"ז נַעֲשֶׂה וְנִתְּגַלָּה הַיַּחְדּוּד דְּז"א לְמַעֲלָה וְלְמַטָּה, שֶׁהוּא מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְכַמ"ש בְּזוה"ק וִיצָא (קִנְג קִנְד) וְכו' כִּי לֹאֵה וְרַחֵל שְׂרֵשׁ הוּא מְבִינָה וּמַלְכוּת, וְיְעֻקֵּב הוּא ז"א, וּמוֹכֵרָח הוּא שִׁיתִּיחַד בְּשִׁנְיָהֶם, וְהוּא יַחְדּוּד הַג"ר בְּהַז"ת, וּמִתִּיחַד עִי"ז א"ס בְּאַצִּילוֹת וְהַאצִּילוֹת בְּבִי"ע וְכו' [וְעִי' תִיקוֹנִים (תִיקוֹן נוֹ קָג ע"ב) דְּבִסְפִירִין תִשְׁכַּח אֲב וְאִם וּבִן כְּחֵדָא וְלִית תְּמֵן עֲרוּה כו', אַח וְאַחֻת תְּרִוּיָהּ בִּיחֻדָּא כו' כו' הָאִי עֲרִיִין אִינוֹן וְדָאִי לְתַתָּא אֲבָל לְעִילָא אֶתְמַר (תְּהִלִּים ה ה) לֹא יִגּוֹרֵךְ רַע כו' לְעִילָא לִית עֲרוּה וְקִיצוּץ וּפִירוּד וּפְרוּץ וּבִג"ד לְעִילָא אֵיתִי יַחְדּוּד בְּאַח וְאַחֻת וּבִבֵּן וּבִבֵּת בְּאַם עִם בֵּן, א"כ לִית לֶךְ לִידְמָה לִיוֹצֵרֵךְ דָּאֲנֵת הוּיָת גְרִים דְּלָא תִהָא בְּדִיקָנָא דִּילִיָּה לְעִילָא כְּד"א כִּי אִם עוֹנוֹתִיכֶם הִיוּ מְבַדִּילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם כו' (דְּע"ה ח"ב פֶּב ע"א).

¹⁵ קִלְז ע"ב (הַעֲרַת הַזֶּהֱרֵר).

¹⁶ מוֹסַגֵּר בְּדִפ"ק.

¹⁷ (נ"א וְעַל דָּא יְעֻקֵּב אִשְׁלִים כו') נוֹסֵף בְּדִפ"ו.

¹⁸ ע"פ הַתִּיקוֹן הָאֲמִיתִי הֵנָּה הִיָּה צְרִיךְ שִׁיְהִיו כָּל הַד' נְשֵׁי יְעֻקֵּב, שֶׁהֶם רַחֵל וְלֹאֵה בְּלָהָה וְזִלְפָּה, כּוֹלֵם לְגוֹף אַחַת, כִּי בְּלָהָה וְזִלְפָּה שְׂרֵשׁ הוּא מֵאַחֲוִירִים דְּרַחֵל וְלֹאֵה, וְכַמ"ש הֶרֶב בְּשַׁעַר הַקְּלִיפּוֹת (פֶּרֶק ב). וְהִיָּה צְרִיךְ ע"פ תִּיקוֹן הָאֲמִיתִי שִׁיְהִיו כּוֹלֵם לְגוֹף אַחַת וְאִשָּׁה אַחַת וּבִשְׁם רַחֵל, כִּי הִיא הָעִיקְרִית, אֵלָא שֶׁהִיָּתָה נִקְרָאת לְפַעֲמִים בְּשֵׁם לֹאֵה ג"כ, וְעַל דֶּרֶךְ יְעֻקֵּב וְיִשְׂרָאֵל שֶׁלֹא נַחֲלַק לְשֵׁנֵי גּוֹפִים ח"ו אֵלָא רַק בְּשֵׁנֵי שְׁמוֹת, כֵּן הִיָּה צְרִיךְ שִׁיְהִיו לֹאֵה וְרַחֵל ג"כ לְאַחַד, וּבִתּוֹכֵן הִיוּ נִכְלָלִין בְּלָהָה וְזִלְפָּה ג"כ כְּנִז', וְהִיוּ נּוֹלְדוּ כָּל הִי"ב שְׁבָטִים מֵאַם אַחַת, וְאִזִּי הִיָּה הַתִּיקוֹן הָאֲמִיתִי. וְמָה שֶׁנִּתְחַלְקוּ

דבבו וגרמין פרודא ומגלין עריין דכלא עריין דעילא ותתא וברזא דא אית רזא דעריין עריין דאימא וברתא וכלא ברזא חדא מי זאת אתקרון אחתן בגין דאינון באחוה וברחימו ובהבורא דרעותא ואקרון אמא וברתא (וברתה) מאן דגלי ערייתהון לית ליה חולקא לעלמא דאתי ולית ליה חולקא במהימנותא:	מריבות, וגורמים פירוד, ומגלים עריות של הכל, עריות שלמעלה ומטה. ובסוד זה יש את סוד העריות, עריות של אם ובתה, והכל בסוד אחד. "מי זאת" נקראו אחיות, משום שהן באחוה ואהבה ובחבור הרצון, ונקראות אם ובת. מי שמגלה את ערוותן, אין לו חלק לעולם הבא, ואין לו חלק באמונה.
תא חזי (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה רזא עלאה לעילא כיון ודאשלים¹⁹ (דאשתלים) ואקרי ישראל כדן לסגלתו נטיל כלא בכל סטריין ונטיל לעילא ונטיל לתתא ואשתלים בכלא:	בא וראה "כי יעקב בחר לו יה", סוד עליון למעלה, כיון שהשלם ונקרא ישראל, אז "לסגולתו" נטל הכל בכל הצדדים, ונטל למעלה ונטל למטה ונשלם בכל.
אמר רבי שמעון הא תנינן דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא גליף בגליפוי דרזי מהימנותא גו טהירין ברזין עלאין וגליף לעילא וגליף לתתא וכלא ברזא חדא וברזא דגלופי דשמא קדישא יהו"ה דשליט באתווי עילא ותתא וברזא דא אשתכללו עלמין עלמא עלאה ועלמא תתאה:	אמר רבי שמעון, הרי שנינו, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, חקק בחקיקותיו של סודות האמונה תוך קלפות בסודות עליונים, וחקק למעלה וחקק למטה והכל בסוד אחד, בסוד חקוקי השם הקדוש יהו"ה, ששולט באותיותיו מעלה ומטה, ובסוד זה נתקנו העולמות, העולם העליון והעולם התחתון.
עלמא עלאה אשתכלל ברזא דאת י' נקודה עלאה קדמאה²⁰ דנפקא מגו דסתים²¹ וגניין²² דלא ידיע²³ ולא קיימא למנדע ולא אתיידע כלל²⁴ סליקו דרזא דאין סוף ומגו	העולם העליון נתקן בסוד של אות י', נקודה עליונה, ראשונה, שיצאה מתוך הסתום והגנוז, שלא ידוע ולא עומד להיוודע ולא נודע כלל, עלֹה של סוד האין סוף. ומתוך סתר זה, מאיר אור אחד דקיק ונסתר,

לאה ורחל לשניים, וכן נחלק מהן ממילא ומכל שכן זלפה ובלהה ג"כ כל א' בפנ"ע, כי בחסרון התיקון דהפנים מכל שכן שהוא חסר בהאחוריים ונחלקו לד', אך עיקרן הם שניים, לאה ורחל כנודע, כי אין קוראין אימהות אלא לד' (ברכות טז ע"ב), שרה רבקה רחל ולא. והרי עכ"פ כי מה שנתחלקו רחל ולא לשניים זה היה מחסרון התיקון (דע"ה ח"ב פב ע"ב).

¹⁹ כי ישראל הוא בחי' דעת המבריש מן הקצה אל הקצה, כמ"ש הרב באנ"ך (פרק ט) וע' בתיקונים (תיקון סט דף קיח ע"ב) שאמרו שם יעקב בגין דאיהו כליל תרווייהו או"א אתמר ביה ישראל עלה במחשבה בכתר עליון דאיהו מחשבה סתימה (כללים ח"א ע ע"א).

²⁰ בשביל שיש נקודה תתאה, ועי' לקמן ר ע"א. ואמר קדמאה לאפוקי השני שדבוק בה', ונהר יוצא (יהל אור).

²¹ רישא תתאה, וכמ"ש חכמה סתימאה דלא אתפסק (יהל אור).

²² הוא כתר שבא אחר הא"ס וז"ש סליק ברזא דא"ס ומגו סתימא דא שהיא הכתר כנזכר נהיר נהירו חד ודקיק הוא החכמה כליל בגויה כללא דכל נהורין כי הוא יו"ד וכלול במלואו ו"ד שהם צורת ה' בינה גם ו' שהוא הז"א וגם הד' שהיא הנוקבא והכל כלול ביו"ד במלואה ובהיא נהירו הנקרא חכמה בטש הא"ס כנודע בסוד (תהילים קד כד) כולם וכו' וכדין אפיק חד נהירו שהוא אמא ה' דשמא קדישא ואשתכללו ביה שית רשימין הם רשימין דז"א ונעשה ו' דשמא קדישא. ובהיות הז"א שהוא ו' תוך אמא שהיא ה' נק' יעקב הקטן עקב של הבינה וכשיצא נעשה לו ראש אל ה' זו ע"י א"ו שנתנו לו מוחין וז"ש וכיון דאפיק לון ואשתכללו ר"ל שנשתכללו במוחין ואז נק' ישראל אותיות ל"י רא"ש ואז נתאחד עם המלכות נוק' הנק' סגולה כי סגולה פ' אוצר להולדה. נמצא כי בהיותו יעקב ו' זעירא בחר לו י"ה א"ו והיה בתוכו פ' רמוז בו' דמילוי יוד ובו' שבתוך ואחר כך כשנעשה ישראל אז נתדבק עם הנוקבא דיליה סגולתו (זהר הרקיע). רישא תניינא, ועליהן אמרו במופלא ממך כו' ובמכוסה ממך וכו' (יהל אור).

²³ הוא עלאה על כולא (יהל אור).

²⁴ כנגד הב' רישין תתאין, אע"ג דגניז וסתים, נאמר ג' פעמים אה"ה, אנא זמין לאתגלייא, וכמ"ש באחרי מות (יהל אור).

כולל בתוכו כלל כל האורות. ובאותו האור הנסתר, הכה בו מי שלא הכה, האיר בו מי שלא האיר, ואז יצא אור אחד שהוא עידון לעידון, להשתעשע, לגנוז אור דקיק ונסתר בתוך אותו האור.	סתיו דא²⁵ נהיר נהירו חד נהיר דקיק נ"א נהירו דקיק סתים²⁶ כליל בגויה כלל דכל נהירין ובהווא נהירו סתים בטש ביה מאן דלא בטש²⁷ נהיר ביה מאן דלא נהיר וכדין אפיק²⁸ חד נהירו דאיהו עדונא ולעדונא לאשתעשע לאתגנוז נהירו דקיק וסתים בגויה הווא נהירו:
ואותו אור שהוא עידון לעידון, נסתר, התקיימו ונתקנו בו ששה רישומים שלא ידועים, חוץ מאותו אור דקיק, כשנכנס להגנוז עידון בעידון אור באור.	והווא נהירו דאיהו עדונא לעדונא סתים אתקיימו (ס"א אתרקימו) ואשתכללו²⁹ ביה שית רשימין דלא ידיעין בר להווא נהורא דקיק כד עאל³⁰ לאתגנוז עדונא בעדונא נהיר בנהירו:
והאור הזה שיוצא מתוך האור הדקיק, הוא מפחיד ואימתני ותקיף יותר, וזה התפשט ונעשה עולם אחד שמאיר לכל העולמות. עולם נסתר שלא ידוע כלל, ובתוכו דרים שש רבוא אלף של אותם דיירים וחיילות ומחנות העליונות.	והאי נהירו דנפק מגו נהירו דקיק איהו ודחילא (דחילו) ואמתני ותקיפא יתירא ואתפשט האי ואתעביד עלמא חדא דנהיר לכל עלמין עלמא סתימא דלא ידיע כלל ובגויה דיירין שית רבוא אלף דאינון דיירין וחילין ומשיריין³¹ עלאין:
וכיון שהוציא אותם ונתקנו כאחד אז	וכיון דאפיק³² לון ואשתכללו כחדא כדין קבז/א
הוא חיבור אחד, והם סוד של אות וי"ו, שהתחברה באותו עולם נסתר, ואז נאמר "כי יעקב בחר לו יי". כשיוצא וי"ו, ונתקן מתוך י"ה, אז "ישראל לסגולתו".	איהו חבורא חדא³³ ואינון רזא דאת וי"ו³⁴ דאתחבר³⁵ בהווא עלמא סתימא וכאן חסרו וכדין (איהו) כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב³⁶ בחר לו יי כד נפיק³⁷ [ואי' נ"א ו'] וי"ו ואשתכלל מגו י"ה כדין ישראל לסגלתו:
לשאר בני העולם לא נתנה רשות לעלות כך, אלא רק לסגולתו. מקום שלוקח וכונס הכל, וזוהי דרגה למטה, ומתוך זה לוקחים למעלה בסתר הרצון אבל לא בגלוי, כמו שלקח יעקב, זהו שנאמר "ויקחו לי תרומה".	שאר בני עלמא לא אתייהב לון רשו לסלקא הכי אלא לסגלתו אתר דנטיל וכניש כלא ודא איהו דרגא לתתא ומגו דא נטלין לעילא בסתימו דרעו אבל לא באתגליא כמה

²⁵ הוא תתאה הנ"ל, שממנו יוצא כמ"ש באד"ז (יהל אור).
²⁶ שיר"ד קטנה, ואין לה חוורא בגווה, והיא שחורה, ובכלילו דכליל כולא נאוה, כו', וז"ש כליל כו' בג' קוצין לג"ר ובמילואו לז"נ (יהל אור). חד דקיק וסתים (דפ"ק).
²⁷ ההוא רישא עלאה בהווא נהירו דפריסא (יהל אור).
²⁸ הה"א, שבתוכו הי"ד, והוא הגג, ונהר יוצא כו' (יהל אור).
²⁹ ונוטה שמים כיריעה כיריעות שלמה, ואינון חמש ואינון שית והוא דעת עליון דלא אתגלי כלל רק דבוק לי"ד בלבד, קו ימין (יהל אור).
³⁰ ידוע שאותיות עליונים כאשר מתפשטים למטה נשאר העליון במקומו וזהו יר"ד הראשון (יהל אור).
³¹ ג' דרגין חב"ד, יר"ד וב' קוין (יהל אור).
³² ר"ל כאשר יוצאים ס' רבוא אלף הנ"ל לג' ה"א והוא קו שמאל (יהל אור).
³³ שאז מחוברין בי"ד הנקודה בימין ונהר בשמאל (יהל אור).
³⁴ וכמ"ש בספד"צ (דף ל ע"א) ה' ד' הות בקדמיתא וכו' ומדאתעברת וכו' (יהל אור).
³⁵ כי הראשון בנקודה וזה בה' (יהל אור).
³⁶ שמחובר בי' וה' וזה עדין אינו שלם עד הלידה שנו' בסוד אה"ה (יהל אור).
³⁷ וזהו ו' של השם וזהו ישראל ו' שלם וכאן נתגלה השם ומ"מ ב' קוים הראשונים נשארים במקומם כנ"ל (יהל אור).

דנמיל יעקב הדא הוא דכתיב (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה ³⁸ :	
ויקחו לי תרומה רבי יהודה פתח (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם האי קרא הא אוקמוה ואתמר אבל רוא דא הא אוקמיה בוצינא קדישא גו רזין עלאין:	"ויקחו לי תרומה". רבי יהודה פתח "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם". פסוק זה פרשוהו ונתבאר, אבל סוד זה, הרי בארו המנורה הקדושה בתוך סודות עליונים.
דרגא עלאה דאיהו רוא דעלמא עלאה אקרי מ"י דרגא תתאה דאיהו רוא דעלמא תתאה אקרי מ"ה ³⁹ ותנינן אל תקרי מ"ה ⁴⁰ אלא מאה בגין דכל דרגין עלאין באשלמותהון הכא אינון:	דרגה עליונה שהוא סוד של עולם עליון, נקראת מ"י. דרגה תחתונה שהוא סוד של עולם עליון נקראת מ"ה. ושנינו, אל תקרי מ"ה אלא מאה, כי כל הדרגות העליונות הם כאן בשלמותם.
תו אמאי אקרי מ"ה אלא אף על גב דמשיכו עלאה אתמשך לא אתגליא עד דאשתלים הכא דאיהו אתר סופא דכל דרגין סופא דאמשכותא דכלא וקיימא באתגליא וואף על גב דאתגליא יתיר מכלא קיימא ולשאלא (לשאלת) מ"ה מה חמית מה ידעת ⁴¹ כמה דאת אמר (דברים ד טז) כי לא ראיתם כל תמונה:	עוד, למה נקראת מ"ה, אלא אף על גב שמשיכות עליונה נמשכה, לא התגלתה עד שנשלם כאן, שהוא מקום סוף כל הדרגות, סוף של המשכת הכל, ועומד בהתגלות. ואף על גב שגלוי יותר מהכל, עומד לשאלה מ"ה, מה ראית מה ידעת, כמו שנאמר "כי לא ראיתם כל תמונה".
ובגין כך מה רב טובך ⁴² דא איהו יסודא דעלמא דאקרי רב טוב כמה דאת אמר (ישעיה סג ז) ורב טוב לבית ישראל בגין דהאי איהו רב טוב אור קדמאה אקרי [טוב סתים] (אור סתם) והכא כלילין דכר ונוקבא כחדא ⁴³ אשר צפנת ⁴⁴ דהאי אתגניז וכנונא (בנונא) דאור קדמאה דאתגניז ואתטמר	ולכן "מה רב טובך", זהו יסוד העולם שנקרא "רב טוב", כמו שנאמר "ורב טוב לבית ישראל" לפי שזהו רב טוב, אור הראשון, נקרא טוב סתם, וכאן כלולים זכר ונקבה כאחד. "אשר צפנת", שהרי נגנז, כמו שהאור הראשון שנגזר ונסתר. "פעלת" שכאן היא אומנות הכל, אומנות של כל העולם, אומנות של נשמות ורוחות.

³⁸ ספר הבהיר השייך כאן עי' סוף הספר סימן ג' (הערת הזהר).

³⁹ הגם שכל הידיעה והשכלה בכל עניני האצילות הוא הכל רק ע"י המלכות, עכ"ז הנה עצמותה ומהותה אי אפשר להשיג מאומה, וכמו הס' הראשונים (ביאורים ח"א כ ע"ב). עי' ח"א א ע"ב.

⁴⁰ תנחומא קרח יב (לש"ו).

⁴¹ בראשית ב ע"ב (הערת הזהר). כוונת הזהר שם הוא רק להשיג את עצמותה ומהותה, ועל זה אמר מה פשפשת מה ידעת (ביאורים ח"א כא ע"א).

⁴² אמנם מציאות כל האצילות הנה הוא יוצא ונמשך מהזווג תחתון דא"ק שהוא יסוד ומלכות שבו, כי הרי כל עולם הנקודות שהם השרשים הראשונים, הנה הם רק מהמלכות דהב"ן, ומלך הדר שהוא אור התיקון הרי הוא תולדות היסוד דא"ק כמ"ש בסדר אצילות בקיצור (פרק ב) ובשבירת הכלים (פרק ח) ובתיקון (פרק ג), והרי הוה יציאת והמשכת כל האצילות מהזווג תחתון שבו, שהוא מהיסוד ומלכות, והם מ"ה וב"ן שהם ביסוד ומלכות, וכמ"ש בזה"ק תרומה (קכז ע"א) בסוד הכתוב (תהלים לא כ) מ"ה רב טובך, וע' בדברי הרב בשער הכוונות (דף מא ע"ד). ולכן הוא באצילות שליטת מ"ה וב"ן, כי כל האצילות הוא מהזווג תחתון דיסוד ומלכות שהם מ"ה וב"ן (כללים ח"א נו ע"ד).

⁴³ לכן נקרא הוא רב טוב (כללים ח"א קא ע"ד).

⁴⁴ גם אותו אור החסד שנתגלה בפום אמה דא"ק והוא אור המ"ה העיקרי כנז', הנה גילוי ממש לא היה ג"כ אלא רק ביום ראשון לבד, וגם הוא נגנז תיכף ביום ראשון גופה, וגניזתו הוא ביסוד עצמו ובסוד (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת, כי הנה הוא נגנז ג"כ ע"ד אור הראשון דהאורא עלאה עצמו וכמ"ש בזה"ק תרומה (קכז ע"א) ע"ש, אלא שהאור הראשון דהאורא עלאה עצמו הוא נגנז בהקד"א, ואור החסד שנתגלה בפום אמה שהוא האור המ"ה העיקרי, הנה הוא נגנז בהיסוד עצמו (כללים ח"א נז ע"א).

פעלת דהכא איהו אומנותא דכלא אומנותא דכל עלמא אומנותא דנשמתין ורוחין:	
ברזא דא עביד קודשא בריך הוא אומנותא דכל עלמא ורזא דא (בראשית א א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ברזא דא אתעביד משכנא ואתבני דאיהו בדיוקנא דעלמא דלעילא ובדיוקנא דעלמא תתאה הדא הוא דכתיב (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה לי תרומה תרין דרגין דאינון חד ודומתחברן כחדא⁴⁵:	בסוד זה עשה הקדוש ברוך הוא אומנות של כל העולם, וסוד זה "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", בסוד זה נעשה ונבנה המשכן, שהוא בדמות של העולם העליון ובדמות העולם התחתון, זהו שנאמר "ויקחו לי תרומה לי", תרומה שתי דרגות שהן אחת שמתחברות כאחד.
ויקחו לי תרומה וגו' רבי שמעון ורבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי הוו יתבי יומא חד תחות אילני בבקעתא גבי ימא דגנוסר אמר רבי שמעון כמה יאה צלא דא דחפיא עלן מגו אילני ואנן צריכין לאעטרא האי אתר במלי דאורייתא:	"ויקחו לי תרומה וגו'", רבי שמעון ורבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי היו יושבים יום אחד תחת האילנות בבקעה ליד ים גינוסר, אמר רבי שמעון כמה נאה צל זה שמכסה עלינו מתוך האילנות, ואנו צריכים לעטר מקום זה בדברי תורה.
פתח רבי שמעון ואמר (שיר ג ט) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון האי קרא הא אוקימנא ליה ואתמר אבל אפריון דא היכלא דלתתא דאיהו כנוונא דהיכלא עלאה וקודשא בריך הוא קרא ליה גנתא דעדן⁴⁶ דאיהו נטע ליה להנאתיה וכסופא דיליה לאשתעשעא ביה גו אינון נשמתין דצדיקייא דתמן כללו קיימין ורשימין בגויה אינון נשמתין דלית לון גופא בהאי עלמא כללו סלקין ומתעטרין תמן ואית לון דוכתין למחמי לאתענגא גו ענוגא עלאה דאקרי⁴⁷ נעם יהו⁴⁸ ותמן אתמליין⁴⁹ מכל כסופין דנהרי דאפרסמונא דכיא:	פתח רבי שמעון ואמר "אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון", פסוק זה הרי בארנוהו ונתבאר. אבל אפריון זה היכל שלמטה, שהוא כמו ההיכל העליון, והקדוש ברוך הוא קרא לו גן עדן, שהוא נטע אותו להנאתו וכסופו הוא להשתעשע בו תוך אותן נשמות הצדיקים, ששם כולם עומדים ורשומים בתוכו אותן נשמות שאין להן גוף בעולם הזה, כולן עולות ומתעטרות שם. ויש להן מקומות לראות להתענג תוך העונג העליון, שנקרא "נועם ה'", ושם מתמלאים מכל הכסופים של נהרות אפרסמון זך.
אפרסמון דא היכלא עלאה⁵⁰ טמירא (עלאה) גניזא אפריון דא היכלא דלתתא⁵¹ דלית ביה סמך עד דאתסמך⁵² [נ"א	אפרסמון, זהו היכל העליון, טמיר גנוז. אפריון, זהו היכל שלמטה שאין בו סמך עד שנסמך מתוך היכל העליון, ולכן אות סמך נסתרת בכל צדיה כזה אות ם ונתגלם ס' סתומה.

⁴⁵ יסוד מלכות (רח"ו).

⁴⁶ יסוד דנוק' (רח"ו).

⁴⁷ מקץ קצז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸ בינה (רח"ו).

⁴⁹ הוא ע"י המזל תחתון דאימא כלולה ביה כמ"ש בספד"צ פ"ב בתיקון י"ג מתיקו"ד (לש"ו).

⁵⁰ בינה היכל לאבא (בסוד אפר שדינין מתערין מינה ה"ג פ"ר דמנצפ"ך וס"מ בינה ותבונה כידוע כנ"ל) (יהל אור).

⁵¹ מלכות (ג"כ בסוד פ"ר הנ"ל וי' זעירא חכמה זעיר כנ"ל) אדנ"י היכל להו"ה (יהל אור).

⁵² דאסתמך (דפ"ק).

דאתמסך] מנו היכלא עלאה ובגין כך את סמך איהו סתים בכל סטרוי ⁵³ כגוונא דא [את ס' ואתגלים ס' (ס"א מ"ם)] סתימא:	
מה בין זה לזה, אלא בשעה שנסתר ונגנז בתוכו, תוך נקודה (אור) עליון למעלה, אז היא עומדת בדמות זה סמ"ך נסתר בתוכו ונגנז בו לעלות למעלה. ובשעה שחוזרת ויושבת רבוצה על הבנים למטה להניק אותם, אז היא עומדת בדמות של אות ס' רבוצה, נסתרת לתוך ארבעת צדדי העולם.	מה בין האי להאי אלא בשעתא דסתים ואתגנזי בגויה גו נקודאה [נ"א נהורא] עלאה לעילא כדין איהי קיימא בדיוקנא דא(ת) סמ"ך סתים בגויה ואתגנזי ביה לסלקא ⁵⁴ לעילא ובשעתא דהדרא ויתבא רביעא על בגין (ד)לתתא לינקא לון כדין איהי קיימא בדיוקנא דאת [ס'] (ס') רביעא סתימא לגו ארבע סטרינ דעלמא ⁵⁵ :
ועל כך זהו	ועל דא דא איהו
	קכז/ב
אפרסמון, וזהו אפריון, ובמקום שתי אותיות ס"מ, עומדת י' סוד הברית (סוד הברית שנגנז בתוכו) שהוא עתיד לקחת הכל. סוד של אותן מאה ברכות, ששים וארבעים, ששים כנגד ששה צדדים שיוצאים מהאות	אפרסמוין ⁵⁶ ודא הוא אפריון ובאתר תרין אתוון ס"מ קיימא י' (אפרסמוין ב)רזא דברית ⁵⁷ וברזא דברית (ס"א רזא דברית דאתגנזי בגויה) דאיהו זמין לנטלא כל ⁵⁸

⁵³ כבר הודעתך כי כמו שלמטה הם לאה ורחל כן כנגדם למעלה הם בינה ותבונה בינה כנגד לאה ותבונה כנגד רחל והנה אות ס' היא בבינה. שהיא יותר סתומה ונעלמת אבל ס' סתומא היא בתבונה שאינה כל כך סתומה לפי שהיא יורדת למטה ומתלבשת תוך ז"א כנוודע והיא נעשית בבחינת מ"ם סתומה מרובעת דרביעא על בגין. וזו התבונה היא הנקראת אם הבנים (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁴ עיין קפ ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵ פ' תצוה (דף קפ ע"א) ובתיקונים (ריש תיקון ה דף כ ע"ב) וע' בהקדמת זוהר בראשית (דף ה סע"ב) ונבנה כל אות ממאה נקודות. ובשורש סוד מ' וס', ריבוע בגו עיגולא, שורש היושר ועגולים (הקדו"ש סד ע"ד), הם סוד מאה ברכאן כמ"ש בזהר שם, והוא המאה ברכות שמברך הקב"ה להנשמה קודם צאתו לאויר העולם, כמ"ש בסתרי תורה (פ' לך לך דף עו סע"ב) (דע"ה ח"ב נה ע"א ועי"ש ע"ב), עיקר הוראת אות ס' הנה הוא על גדלות הזו"ן שעולים עד הבינה אימא עלאה, שהיא הס' משום שהיא תופסת הו' ספי' העליונים דהאבא, וכאשר נשלמו הזו"ן בו' שלם עם ראש אז הנה עולים ג"כ עד הבינה עלאה כמ"ש הרב בזווגים (פרקים ד ה) ע"ש. ואותו הס' הוא הס' דאפרסמין כמ"ש בזה"ק (תרומה קכז ע"א) וכאשר עולין הזו"ן שם עד אותו הס' הנה תמן אתמליין מכל כסופין דנהרי דאפרסמונא דכיא (כללים ח"ב לה ע"ד). כללות העולם כולו הנה היא מסודר בבחי' עגולא וריבוע, היינו ריבוע דנפקא מגו עגולא [עי' ספר הבהיר אות קיד, ע' עוד יהל אור ח"ג י"ג ע"ב, ועי' גר"א תיקו"ז עז ע"א וקנח ע"ב], כי העגולא הוא מבחוץ וריבוע מבפנים, והם בסוד ס' ומ' סתומא, כי העטרת היסוד הוא בסוד ס', והו"ק הם בסוד מ' סתומא, והם ג"כ סוד ס' מ' דאפרסמון שאמרו בזה"ק (תרומה דף קכז ע"ב), וקאי שם על בינה ותבונה וכמ"ש הרב בזווגים (פרק ד ה) (ביאורים ח"א ס ע"א). ועי' ע"ח אר"א ט (ביאורים ח"א מג ע"א).

⁵⁶ האפריון צריך ס' מן האפרסמון לכן הם שוים בשמותם, ואין חילוק ביניהם אלא במה שנמשך ואמר ובאתר תרין אתוון וכו', שה"ס בינה ותבונה כאמור, קיימא י' וכו', ה"ס יסוד הנוק' שהוא הוא עצם האפריון, וכל יסוד נוק' נקרא נקודה, וכמו כן של הזכר נקרא כן כמ"ש באוצרות חיים בדרוש תלת נקודין הנזכרים בפרשת תצוה דף קפד ע"ב (רמ"ז).

⁵⁷ רזא הוא יסוד, וברית הוא הוא יסוד, ולפי שיסוד הזכר נכנס בשל הנק' לכן אמר ברזא דברית. אי נמי ברזא דברית ירמוז למה שידוע שיסוד דאבא מבריה מן הקצה אל הקצה, למעלה מאיר באמא דהיינו ו"ד כאמור ס' מ', ולמטה מאיר בברתא שהיא נקודה אחת לבד, ולכן י' פעמים א' הוא י' דאפריון, ואחר היותה בסוד פרצוף עשר ספירות אז מאיר בו י', וי' פעמים י' הם ק', וז"ש ואת יר"ד איהו אשלים לרזא דמאה כגוונא דלעילא, שאז הבת כאימא בעלת עשר (רמ"ז).

⁵⁸ דייקא זמין והוא מבואר במה שאמרנו שסוד הס' נקרא לעתיד לבוא, וז"ש זמין מעותד לנטלא כולא, כלומר שהסדר ההווה הוא לקבל הארת התבונה שהיא אות מ' אבל לעתיד היא מזומנת לקבל הכל גם הס' (רמ"ז).

רזא דאינון מאה ברכאן⁵⁹ שתין וארבעין⁶⁰ שתין לקבל שית סטריין דנפקי מאת ס'י⁶¹ נ"א מגו מ' ארבעין לקבל⁶² ארבע סטרי עלמא וכלא (א)שלימו למאה⁶³ ואת יו"ד איהו אשלים⁶⁴ לרזא דמאה כנוונא דלעילא ועל דא דא אפרסמון ודא אפריון⁶⁵:	ס', וארבעים כנגד ארבעת צדדי העולם, והכל משלימים למאה. ואות יו"ד משלימה לסוד של מאה כדוגמא שלמעלה, ולכן זה אפרסמון וזה אפריון.
אינון נהרי נפקין מאפרסמון דא ונשמתיין עלאין דלית לון גופא בהאי עלמא ינקין מההוא נהירו דנפיק מאינון נהרי אפרסמונא דכיא⁶⁶ ומתענגי בענוגא דא עלאה ונשמתיין ודסלקין ונחתין [דאית] [דסלקין ואית] לון גופא בהאי עלמא סלקין וינקין מההוא נהירו דאפריון⁶⁷ דא ונחתין ואלין יהבי ונטלי יהבי ריחא מאינון עובדין דכשראן דמשתדלי בהו בהאי עלמא ונטלי מההוא ריחא דאשתאר ביה (בגנתא) כמה דאת אמר (בראשית כז כז) כריח שדה אשר ברכו יהו"ה (ריחא דאשתאר ביה בההוא חקלא) וכלהו קיימי בההוא גנתא אלין מתענגי לעילא ואלין	אותם הנהרות יוצאים מהאפרסמון הזה, ונשמות עליונות שאין להן גוף בעולם הזה יונקות מאותו האור שיוצא מאותם נהרות אפרסמון זך, ומתענגות בענוג העליון הזה. ונשמות שיש להן גוף בעולם הזה עולות ויונקות מאותו האור של האפריון הזה ויורדות. ואלו נותנות ונוטלות, נותנות ריח מאותם מעשים כשרים שעוסקים בהם באותו העולם, ונוטלות מאותו הריח שנשאר בגן, כמו שנאמר "כריח שדה אשר ברכו ה'", הריח שנשאר בו באותו השדה, וכולם עומדים באותו הגן, אלו מתענגים למעלה ואלו מתענגים למטה.

⁵⁹ הסוד הוא שבעת רצון אז בינה ותבונה נעשות פרצוף אחד, ואיתא בספר הכוונות שיסוד אבא נקרא ברוך ושל אמא נקרא ברכה, וגם בסוד י'חוד ב'רכה ק'דושה, הברכה היא בבינה, ובהיותה פרצוף אחד בזמנה אז כל המאה אורות שנקראים מאה ברכות הן מתקבצות ביסוד שלה הכולל, וז"ש רזא דאינון מאה ברכאן. האמנם צריך לדעת כי בהעשות בינה ותבונה פרצוף אחד אז התבונה עולה ומלבשת את הבינה עד החזה שלה ונשארו ו' מדות שלה העליונות מגולות והן סוד הס', והד' תחתונות שלה הן מוחין לתבונה. ולכן מפרש בכאן הברכות בשתי בחינות ס' ומ' (רמ"ז). עי' קכז ע"א והערה שם בשם הלש"ו. ועי' כללים ח"ב סד ע"ד סוף סעיף ה' וע"ש סעיף ו'.

⁶⁰ הנה כבר ידעת כי יש בינה ותבונה והבינה היא ו"ק העליונים של הפרצוף הכולל בינה ותבונה שהם חב"ד חג"ד חל"ת וכל אחד כלול מ' הרי ס' ותבונה היא ד' תתאין מ' וזהו מ"ס דאפרסמון. והנה לפעמים יש בז"א מוחין דתבונה לבד ולפעמים מוחי שניהם דבינה ותבונה ביחד וז"ש ק' שתין בסוד הבינה וארבעין בסוד התבונה שהם ד' ספי' תחתונות של הפרצוף הנז' (זהר הרקיע).

⁶¹ אמר דנפיק, מפני שנמשכים מאות הס' עד יסודה (רמ"ז).
⁶² היא המלכות שהיא כנגד תנה"י דבינה שהם ד' סטריין, וגם ד' מוחותיה הם ד' סטריין, ולפי שאלו של תבונה נעשים מוחין לזעיר לכן אמר ד' סטרי עלמא הוא הזעיר הנקרא עולם כנוודע (רמ"ז).

⁶³ פ' ששתיהן נעשות אחד בינה ותבונה, ולכן בא הבנין שלם במאה (רמ"ז).
⁶⁴ פ' שהאורות האלה מאירות בזעיר ונמשכות עד יסודו, ובהכנסו בנקודת ציון מתרבות י' פעמים י' ונעשות מאה. וז"ש איהו אשלים, ר"ל הוא בעצמו משלים מיניה וביה (רמ"ז).

⁶⁵ ירצה בזה תבין ההפרש שיש בין אפרסמון ובין אפריון. ועתה אפרש מ"ש לעיל שהאפריון אין לו סמך עד דאסתמך מגו היכלא עלאה, שכשאיין בזעיר כי אם המ' לבד אז נקראו נופלים המ' וז"ל, שגם באורות התבונה יש אחיזה לחיצונים שהרי היא יורדת עד החזה ומשם יש אחיזה לחיצונים וכל שכן בז"ן, אבל בעת רצון מתעלים שלשתם למעלה נכללים זה עם זה, ואז הבינה שהיא הס' סומכתם ואין שום אחיזה לחיצונים בשום אחד מהם, וז"ס סמ"ך הס' בינה והמ' תבונה והך' זו"ן. וגם בזה נבין מה שאמרו רז"ל שדוד לא רצה להזכיר פסוק דנ' באשרי, אבל הזעיר סמיכתם בפסוק (תהלים קמה, יד) סומך ה' לכל הנופלים. והענין שבמה שלא הפסיק באות נ' אלא שייחד בפסוק המ' והס' זה לזה היינו היא סמיכת הנופלים. גם נפרש מה שאמרו רז"ל מ' וס' שבלוחות בנס היו עומדים. ויובן בהקדים מ"ש הרב זלה"ה שלוחות הראשונות היו מבינה עליונה, שהנה אז נתייחדו ודאי בינה ותבונה והוא הוא זמן ההצלחה השלימה שאז הוא זמן הנסים, כי דרך הטבע הוא מבחינת תבונה שסודה שם אלקים גי' הטב"ע (רמ"ז).

⁶⁶ פ' נשמתיין שהם בההוא עלמא ינקין מבינה עוה"ב (יהל אור).
⁶⁷ פ' צדיקיא שהם בגופא בעולם הזה הם יונקין ממלכות עולם הזה (עי' בהגר"א בתיקו"ז צה ע"א ד"ה ועוד ויבן) (יהל אור).

מתענגי לתתא:	
עשה לו המלך שלמה עשה לו לגרמיה ואי תימא הא נשמתין דצדיקיא משתעשעין ביה ואת אמרת עשה לו הכי הוא ודאי בגין דהאי אפריון וכל אינון נשמתין דצדיקיא כלהו קיימי לאשתעשעא [בהו] (קמי) קודשא בריך הוא המלך⁶⁸ שלמה מלכא דשלמא דיליה ודא איהו מלכא [נ"א עלמא] עלאה והא אוקמוה⁶⁹ המלך סתם דא מלכא משיחא דא עלמא דדכורא ודא עלמא דנוקבא מעצי הלבנון אינון אילנין נטיעין דעקר לון קודשא בריך הוא ושתיל לון באתר אחרא⁷⁰ ואלין אקרון ארזי לבנון כד"א ארזי לבנון אשר נטע ולא אתבני האי אפריון ולא אשתכלל אלא בהו:	"עשה לו המלך שלמה", עשה לו לעצמו. ואם תאמר, הרי נשמות הצדיקים משתעשעות בו, ואתה אומר "עשה לו". כך זה ודאי, משום שהאפריון הזה וכל אותן נשמות הצדיקים, בכולם עומד הקדוש ברוך הוא להשתעשע בהן. המלך שלמה, המלך שהשלים שלו, וזהו מלך (העולם) העליון, והרי בארוה, המלך סתם זה מלך המשיח. זה עולם הזכר וזה עולם הנקבה. "מעצי הלבנון", אותם אילנות נטועים, שעקר אותם הקדוש ברוך הוא ושתל אותם במקום אחר, ואלו נקראים ארזי הלבנון, כמו שנאמר "ארזי לבנון אשר נטע", ולא נבנה האפריון הזה ולא נתקן, אלא בהם.
ותו מעצי הלבנון אלין שית יומין דבראשית ודוכל יומא ויומא מסדר בהאי אפריון סדורא דאתחזי ליה:	עוד "מעצי הלבנון", אלו ששת ימי בראשית, שכל יום ויום מסדר את האפריון הזה סדור שנראה לו.
סדורא קדמאה [אתנגיד]⁷¹ מסטרא דימינא אור קדמאה דאתנגיד [נ"א דאתנגיד] ואתנטיל מסטרא דימינא ועאל בהאי אפריון על ידא דיסודא חד ועביד ביה שמושא לבתר אפיק ההוא אפריון חד דיוקנא⁷² כגוונא דהאי אור ודא הוא רזא דכתיב (בראשית א ג) יהי אור ויהי אור כיון דאמר יהי אור אמאי כתיב ויהי אור לא אצטריך קרא למכתב אלא יהי⁷³ אחרא⁷⁴ דאתחזי ליה ודא איהו יומא קדמאה מאינון עצי הלבנון:	הסדר הראשון שופע מצד ימין האור הראשון שנמשך (שנגזז) ונטל מצד ימין, ונכנס באפריון הזה על ידי יסוד אחד, ועושה בו שימוש. אחר כך, מוציא אותו האפריון דמות אחד כמו האור הזה, וזהו סוד הכתוב "יהי אור ויהי אור", כיון שאמר "יהי אור" למה כתוב "ויהי אור". לא הצטרך הפסוק לכתוב אלא "ויהי כן", מהו "ויהי אור". אלא שאותו אור, הוציא אור אחר שנראה לו, וזהו יום ראשון מאותם עצי הלבנון.
סדורא תניינא אתנגיד מסטרא דשמאלא פרישו דמיא בנגידו דאשא תקיפא ואתנטיל מסטרא דשמאלא ועאל בהאי אפריון ועביד ביה שמושא ואפריש בין מיין דבסטר ימינא ובין אינון מיין דבסטר שמאלא⁷⁵ לבתר אפיק ההוא אפריון חד דיוקנא כגוונא דיליה ודא איהו רזא דכתיב (שם ז) בין המים אשר	הסדר השני, שופע מצד שמאל פרישות המים בשפע של אש תקיפה, ונטל מצד שמאל ונכנס באפריון הזה ועושה בו שימוש, ומפריד בין מים שבצד ימין לבין מים שבצד שמאל. אחר כך מוציא אותו אפריון דמות אחד כמו שלו, וזהו סוד הכתוב "בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן", וזהו יום שני מאותם עצי הלבנון.

⁶⁸ בראשית כט ע"א (הערת הזהר).

⁶⁹ "והא אוקמוה" מוסגר בדפ"ק.

⁷⁰ עי' ח"א לה רע"ב.

⁷¹ כל זה מדבר בעולם הבריאה שנעשו ע"י הקצוות דאצילות ע"י יסוד דז"א בשימושו בנוק' (רח"ו).

⁷² כי התורה שלנו מדברת בעולם הבריאה (רח"ו).

⁷³ ויהי כן (דפ"ו).

⁷⁴ עי' ביאורים ח"ב יז ע"ד אות כג.

⁷⁵ "דבסטר שמאלא" מוסגר בדפ"ק.

מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע ויהי כן ודא איהו יומא תניינא מאינון עצי הלבנון:	
סדורא תליתאה אתנגיד [מסטר דמינא ומסטר דשמאלא] ומסטר דאמצעיתא ומסטר דמינא (ומסטר דשמאלא) חד יומא תליתאה דעביד ושלמא (שלמה) בעלמא ומתמן אתמשיכו איבין לכלא ודא עביד שמושא בהאי אפריון ואפיק זינא לזיניה זינא לעובדין סגיאין זינא דאתחזי ליה וכל דשאין ועשבין ואילנין בכמה חילין ואשתאר דיוקניה תמן ואפיק זינא ההוא אפריון כההוא גוונא ממש ודא איהו יומא תליתאה דאתכליל מתרין סטרין מאינון עצי הלבנון:	הסדר השלישי, שופע מצד ימין ומצד שמאל, יום אחד, שלישי, שעושה שלום בעולם, ומשם נמשכים פירות לכל, וזה עושה שמוש באפריון הזה, ומוציא מין למינו, מין למעשים רבים, מין שנראה לו. וכל הדשאים והעשבים והאילנות בכמה חיילות, ונשאר דיוקנו שם. ואותו אפריון מוציא מין כאותו צבע ממש, וזהו יום השלישי שנכלל משני צדדים, מאותם עצי הלבנון.
סדורא רביעאה אתנגיד ואנהירו ⁷⁶ נהירו דשמשא לאנהרא להאי אפריון גו חשוך דיליה ועאל ביה לאנהרא ולא עביד ביה שמושא עד יומא חמשה דאפיק האי אפריון ⁷⁷ ההוא שמושא דנהירו דעאל ביה ביומא רביעאה ואפיק ההוא אפריון כההוא גוונא ממש דההוא נהירו ודא איהו יומא רביעאה חד מאינון עצי הלבנון:	הסדר הרביעי, שופע ומאיר אור השמש להאיר לאפריון הזה תוך החשך שלו, ונכנס בו להאיר ולא עושה בו שמוש עד יום חמישי, שמוציא אותו אפריון שמוש של אור שנכנס בו ביום רביעי, ומוציא אותו אפריון באותו צבע ממש של אותו אור, וזהו יום הרביעי, אחד מאותם עצי הלבנון.
סדורא חמישאה אתנגיד חד משיכו דרחישו	הסדר החמישי, שופעת משיכה אחת של רמש
קכח/א	
דמיא ועביד שמושא לאפקא ההוא נהירו דסדורא דיומא רביעאה ועביד בהאי אפריון שמושא ואפיק זינן לזיניה אינון דאתחזי כההוא גוונא ממש והאי יומא שמש [ההוא] שמושא יתיר מכל שאר יומין וכלא תליא עד יומא [שתיתאה] (שביעאה) דאפיק האי ⁷⁸ אפריון כל מה דהוה גניז ביה דכתיב (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה למינה וגו' ודא איהו יומא חמישאה חד מאינון עצי הלבנון:	המים, ועושה שמוש להוציא אותו אור של סדר יום הרביעי, ועושה באפריון הזה שמוש ומוציא מינים למינו, אותם הנראים באותו צבע ממש. ויום זה שמש אותו שמוש יותר מכל שאר הימים, והכל תלוי עד יום הששי, שהוציא האפריון כל מה שהיה גנוז בו, שנאמר "תוצא הארץ נפש חיה למינה וגו'", וזהו היום החמישי, אחד מאותם עצי הלבנון.
סדורא שתיתאה דא איהו יומא דאתקין כל האי אפריון ולית ליה תקונא ולית ליה תקפא בר מהאי יומא כד אתא האי יומא אתתקן האי אפריון בכמה רוחין בכמה	הסדר הששי, זהו יום שהתקין את כל האפריון הזה, ואין לו תקון ואין לו חוזק פרט ליום הזה. כשבא היום הזה נתקן האפריון הזה בכמה רוחות בכמה נשמות בכמה עולמות, יפות מראה, אותן שנראות לשבת בהיכל המלך, אף הוא נתקן ביופי כל שאר

⁷⁶ ואתנהיר (דפ"ו).
⁷⁷ נ"ה ב' פלגא גופא (רח"ו).
⁷⁸ נמחק בדפ"ו.

הימים שהיו בתחילה, ומתקין אותם בתשוקה אחת, ברצון בשמחה תיקון עליון ותחתון.	נשמתי בכמה עולמות שפירן בחיזו אינן דאתחזון למיתב בהיכלא דמלכא אוף [הכי נ"א איהו אתתקף] ואיהו אתתקן (הכי אתקין) בשפירו כל שאר יומין דהו בקדמיתא ואתקין לון בתיאובתא חדא ברעותא בחדוא תקונא דלעילא ותתא:
כדין אתקדש האי אפריון בקדושין עלאין ואתעטר בעטרוי עד דסליק בסליקו דעטרא דנייחא ואקרי שמא עלאה שמא קדישא דאיהו שבת נייחא דכלא⁷⁹ תיאובתא דכלא דבקותא דכלא דעילא ותתא כחדא וכדין כתיב (שיר ג ט) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון:	ואז מתקדש האפריון בקדשות עליונות, ומתעטר בעטרויותיו, עד שעולה בעליה של עטרה של מנוחה, ונקרא שם עליון שם קדוש, שהוא שבת, מנוחת הכל, תשוקת הכל, דבקות הכל שלמעלה ולמטה כאחד. ואז נאמר "אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון".
אמר רבי שמעון מאן דוכי בההוא אפריון זכי בכלא [הכי ולמיתב] זכי למיתב (ולמיתב) בנייחא דצלא דקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (שם ב ג) בצלו חמדתי וישבתי והשתא אדויתבנא בצלא דנייחא [דא] (ד)אית לן לאסתכלא דלא יתבינן אלא בצלא דקודשא בריך הוא גו ההוא אפריון ואית לן לא(ת)עטרא האי אתר בעטרינן עלאין עד [דיתערו] (דאתערו) אילני דההוא אפריון למיתי עלן בצלא אחרא:	אמר רבי שמעון מי שזוכה לאותו אפריון, זוכה בכל, זוכה לשבת במנוחה בצל של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "בצלו חמדתי וישבתי". וכעת שישבנו בצל של המנוחה הזו, יש לנו להתבונן שלא ישבנו אלא בצל הקדוש ברוך הוא, בתוך אותו האפריון, ויש לנו לעטר את המקום הזה בעטרות עליונות, עד שיתעוררו האילנות של אותו האפריון לבא עלינו בצל אחר.
פתח רבי שמעון ברישא ואמר (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי ויקחו לי האי מאן דבעי⁸⁰ לאשתדלא במצוה ולאשתדלא ביה בקודשא בריך הוא אצטריך דלא ישתדל ביה בריקנייא ובמגנא אלא אצטריך ליה לבר נש לאשתדלא ביה כדקא יאות כפום חיליה והא אוקימנא מלה דא בכמה אתרי יאות למיסב בר נש ההוא אשתדלותא דקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (דברים	פתח רבי שמעון בתחילה ואמר "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". "ויקחו לי", מי שרוצה להשתדל במצוה ולהשתדל בקדוש ברוך הוא, צריך שלא ישתדל בו בריקנות ובחנם, אלא צריך האדם להשתדל בו כראוי כפי כחו. והרי בארנו דבר זה בכמה מקומות, יאה לאדם לשאת אותה השתדלות של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "איש כמתנת ידו וגו'".

⁷⁹ בינה (רח"ו).

⁸⁰ תחילה צריך להקדים בדרך פשט כי שלשה קניינים לאדם גוף ונפש וממון, ולמדנו רשב"י שלא יחשוב האדם שיהיה די לו כשיקיים המצוות לעשותן בשני קנייניו, הגוף בעשייתו, והנפש בכוונתו לשמים, ושגם שלא יוציא בהן ממון לא יחסר כל טוב, וכגון איש המניח טלית ותפילין של אחרים שישאילוהו וכיוצא, לזה אמר שאינו כן, אלא מאן דבעי לאשתדלא במצוה, בעשייתה, ולאשתדלא ביה בקב"ה, בכוונתו לשמו, מכל מקום אצטריך דלא ישתדל ביה בריקנייא וכו', כי צריך להוציא גם ממון, וזש"ה (דברים ו ה) ואהבת את ה' אלקיך בכל וגו', לבבך זה הגוף שמקורו הלב ונפשך זו הכוונה, ולא תאמר שישפיק לך בזה אלא גם ובכל מאדך. ואמנם סוד הדבר נלע"ד להקדים כמה דברים, האחד שאמר הרב זלה"ה שבחטא האדם נפגמו כל ארבע חלקי העוה"ז שהם דצח"מ ונתפזרו בהם ניצוצי נשמות וכנזכר בספר הכוונות בענין האכילה, ומינה שיש ביד האדם לתקן כל הארבעה מינים וזה במצוות הנעשות בהן ואפילו בדומם, וכעין שאמרו רז"ל בפסוק (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב, מי מנה המצוות שעשה בעפר, והרי הקדמה אחת. המשך לשונו הובא במלואים אות (א) (רמ"ז).

מז (ז) איש כמתנת ידו וגו':	
ואי תימא הא כתיב (ישעיה נה א) לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב דהא (י) איהו במגנא ואשתדלותא בלא כסף⁸¹ ואיהו אשתדלותא דקודשא בריך הוא אלא אשתדלותא דאורייתא⁸² כל מאן דבעי זכי בה אשתדלותא דקודשא בריך הוא למנדע ליה כל מאן דבעי זכי ביה בלא אנרא כלל אבל אשתדלותא דקודשא בריך הוא דקיימא בעובדא אסיר לנטלא ליה למגנא ובריקניא⁸³ בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל⁸⁴ לאמשכא עליה רוחא דקודשא אלא באגר שלים:	ואם תאמר, הרי נאמר "לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב" שהרי הוא בחנם, והשתדלות בלא כסף, וזו השתדלות לקדוש ברוך הוא. אלא השתדלות של התורה. כל מי שרוצה לזכות בה השתדלות של הקב"ה, כדי לדעת אותו, כל מי שרוצה זוכה בו בלי שכר כלל. אבל השתדלות בקדוש ברוך הוא שעומדת במעשה, אסור לקחת אותה לחנם ובריקנות, כי איננו זוכה באותו מעשה כלל להמשיך עליו רוח הקודש, אלא רק בשכר שלם.
בספרא דחרשי⁸⁵ דאוליה אשמדאי לשלמה מלכא כל מאן דבעי לאשתדלא לאעברא מניה רוח מסאבא ולאכפייא רוחא אחרא ההוא עובדא דבעי לאשתדלא ביה בעי למקני ליה באגר שלים בכל מה דיבעון מניה בין זעיר בין רב בגין דרוח מסאבא איהו אודמן תדיר במגנא⁸⁶ ובריקניא⁸⁷ ואזרבן בלא אנרא⁸⁸ ואנים לבני נשא למשרי	בספר הכשפים שלימד אשמדאי לשלמה המלך [כתוב], כל מי שרוצה להשתדל להעביר ממנו רוח הטומאה ולכפות רוח אחרת, אותו המעשה שרוצה להשתדל בו, צריך לקנות אותו בשכר משלם, בכל מה שירצו ממנו בין קטן בין גדול, משום שרוח הטומאה מזדמנת תמיד בחינם ובריקנות, ונמכרת בלי שכר, ואונסת בני אדם לשרות עליהם, ומפתה אותם לדור עמם בכמה פתויים, בכמה דרכים מסטה אותם לשים

⁸¹ "ואשתדלותא בלא כסף" מוסגר בדפ"ק.

⁸² הענין שלימוד התורה הוא שלימות הרוח, וההשכלה שהוא מה שאמר, אשתדלותא דקב"ה למנדע, הוא שלימות הנשמה, ואין להם שייכות עם הממון שהוא חיצוניות הנפש (רמ"ז).

⁸³ כאן הוסיף איסור מפני עניינים שמוסיף (רמ"ז).

⁸⁴ כל הדברים התחתונים תלויים בעליונים ששל העוה"ז מושפעים מלמעלה, על דרך משל הזהב מושפע מן השמש בכל מה שמקבל כח אותה סגולה מלמעלה וכן עד למעלה, ואמרו רז"ל שלא נברא הזהב אלא לבנין בית המקדש, וכמ"ש חכמי קסטיליא פסוק (לח כד) כל הזהב העשוי בכל מלאכת הקדש, ואם כן בהכרח שיש לזהב איזו סגולה רוחנית יותר מן הכסף, וכן לכסף יותר מן הנחושת, ועל דרך שסדרם התורה, ואין ספק שיש למעלה שורש מקודם. ואם כן אם יחבר התוספת שנוסף מכח הממון תחבר גם כן אותה הבחינה למעלה ולא ימשך השפע אלא באגר שלים (רמ"ז).

⁸⁵ ועוד טעם אחר בספרא דחרשי וכו' רוח מסאבא, הם שלש קליפות הגסות שהשלמות הוא להעבירם לגמרי, ורוח אחרא, הוא קליפת נוגה שהעיקר הוא לאכפייא ולהכלילו בקדושה. והענין שהרוצה להמלט מכל צדדי הטומאה יהא טוב עין במצוות ויוציא בעבורן כל אשר ישאלוהו, וכן היה דרכו של הרב זלה"ה, כי בזה נמצא שמוסיף אל הקדושה כל מה שיהיה אפשר לו מרוחניות הדומם, ומזדכך צד החומרי דהיינו העברת הקליפות האחוזות בנפש. ולכן הממון נקרא בשם דמים, להיות להם שייכות עם החומריות ששוכנת בו הנפש שהוא הדם. וי"מ מזה (תהלים עב יד) וייקר דמם בעיניו. ועל כן הרע עין הוא משכן לס"א משום שזה דרכו שאזדמן תדיר במגנא ובריקניא, שכן הוא ריק בלי אור, והליכותיו בקרי בלי הכנה, ובכל מקום שרואה מגנא וריקניא שורה שם, והוא אז מתחבר למבקשו הוא הכילי, בלי מחיר, שכן אין בו אור משלו, ולכן בעבדא דאזדבן בטולמי להחיות את עצמו כשל הכילי (משלי כט, כא) מפנק מנוער עבדו ואחריתו יהיה מנון, ששולט עליו ומפתהו להוציא ממנו בהבלים ובטיוולים ובאיסורין, מה שאין כן המוציאו במעשה המצוות שגדול זכותו כנזכר, ולכן נאמר כאן ויקחו לי תרומה, לשון התרוממות שכן אותו הדומם מתרומם ומתעלה (רמ"ז).

⁸⁶ פ' באדם בטל שהבטלה מביאה לידי זימה ושעמום, וזה מפני רוח הרעה הנכנס בו (רמ"ז).

⁸⁷ ר"ל במי שהוא ריק מכל קדושה שאין לו שום מגן להצילו (רמ"ז).

⁸⁸ ומתמכר לכל הרוצה בלי מחיר מפני שהוא כהפקר שאין לו בעלים ואין לחייבו למלאכת ה' שהרי מעצמו נתהווה אל האדם מכח ביטולו מעבודת ה', ואחר כך שהאדם קונהו גם הוא קונה כח

דיורה עמם.	עליהו ומפתי לון לדיירא עמהון בכמה פתויין בכמה ארחין סמי לון לשוואה דיוריה עמהון:
ורוח הקודש אינה כך, אלא בשכר שלם ובהשתדלות רבה וגדולה ובטהור עצמו ובטהור משכנו וברצון לבו ונפשו, והלואי שיכול להרויח אותו שישים מדורו עמו. ועם כל זה שילך בדרך ישר שלא יסטה ימינה ושמאלה. ואם לא, מיד מסתלק ממנו ומתרחק ממנו, ולא יוכל להרויח אותו כבתחילה. ועל זה נאמר "ויקחו לי תרומה מאת כל איש", מאותו שנקרא איש, שמתגבר על יצרו. וכל מי שמתגבר על יצרו נקרא איש.	ורוח קודשא לאו הכי אלא באגר שלים ⁸⁹ ובאשתדלותא רב [ווסג ⁹⁰ ובאתדכאותא] (סגני ובאתתקנותא) דגרמיה ובאתדכאותא (ובאתדכאותא) דמשכניה ⁹¹ וברעותא דלביה ונפשיה ⁹² ולואי דיכיל למרווח ליה דישוי מדוריה עמיה ועם כל דא דיהך בארח מישר דלא יסמי לימינא ולשמאלא ואי לאו מיד אסתלק מניה ואתרחק מניה ולא יכיל למרווח ליה כדבקדמיתא ועל דא כתיב (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה מאת כל איש מההוא דאקרי איש דאתגבר על יצריה ווכלו (דכל) מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש:
"אשר ידבנו לבו" מה זה אשר ידבנו לבו, אלא	אשר ידבנו לבו מאי אשר ידבנו לבו אלא
קכח/ב	
שיתרצה בו הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "לך אמר לבי", "צור לבבי", "וטוב לב", "וייטב לבו", את כולם אמר בקדוש ברוך הוא. כמו כן כאן "אשר ידבנו לבו", ממנו תקחו את תרומתי, שהרי שם נמצא ולא במקום אחר.	[דאתרעי] (דיתרעי) ביה (ב)קודשא בריך הוא כמה דאת אמר (תהלים כו ח) לך אמר לבי ⁹³ (שם עג כו) צור לבבי (משלי טו טו) וטוב לב (רות ג ז) וייטב לבו כלהו בקודשא בריך הוא קאמר אופי הכא אשר ידבנו לבו מניה תקחו את תרומתי דהא תמן אשתכח ולא באתר אחרא:
ומנין יודעים שהקדוש ברוך הוא מתרצה בו ושם בו את מדורו, כשרואים שרצון אותו האיש אחד עם רצון לבו, לרדוף ולהשתדל אחר הקדוש ברוך הוא, בלבו ונפשו ורצונו, ודאי שם יודעים שהשכינה שורה בו. ואז צריכים לקנות את אותו האיש בכסף שלם ולהשתדל אחריו, להתחבר עמו וללמד ממנו. ועל זה הראשונים היו אומרים (אבות פ"א מ"ו) וקנה לך חבר, בשכר שלם יש לקנות אותו, כדי לזכות בשכינה, עד כאן צריך לרדוף אחר הצדיק ולקנות אותו.	ומנא ידעינן דהא קודשא בריך הוא אתרעי ביה ושוי מדוריה ביה כד חמינן דרעותא דההוא בר נש בחדא ⁹⁴ ברעותא דלבא ⁹⁵ למרדף ולאשתדלא אבתריה ודקודשא בריך הוא בלביה ובנפשיה וברעותיה ודאי תמן ידעינן דשריא ביה שכינתא כדין בעינן למקני ההוא בר נש בכסף שלים ולאשתדלא אבתריה ⁹⁶ (ו)לאתחברא בהדיה וולמילף (או למילף)

לאנסו [ולהתגבר עליו, וע"ד אחריתו יהיה מנון ומפרש לנק וכו', בשטחיות מתקון העולם בהתפארות הלבושים ובמעדנים]. (רמ"ז).

⁸⁹ הרי ממון, באשתדלותא וכו' עד דמשכניה, הוא זריזות וטורח הגוף, וברעותא, הרי הנשמה (רמ"ז).

⁹⁰ כמש"ש וקשרתם וכו' (יהל אור).

⁹¹ כמש"ש וכתבתם כו', והן ד' דברים שצריך כמ"ש אז ראה כו' וכמ"ש במ"א (כ"ה בפירוש הגר"א על אגדות ברכות סוף פרק הרוואה [אות נד] המסדר) (יהל אור).

⁹² כמ"ש ואהבת את כו' (יהל אור).

⁹³ כתב הרב, טעם שהמלכות נקראת לב לפי שיוצאת כנגד הלב דז"א (מ"מ).

⁹⁴ כחדא (אור יקר).

⁹⁵ "בחווא ברעותא דלבא" מוסגר בדפ"ק.

⁹⁶ "ולאשתדלא אבתריה" מוסגר בדפ"ק.

מניה ועל דא קדמאי הוו אמרי וקנה לך חבר באגר שלים בעי למקני ליה בגין למזכי בשכינתא עד הכא בעי למרדף בתר זכאה ולמקני ליה:	
ואוף הכין ההוא זכאה בעי למרדף בתר חייבא⁹⁷ ולמקני ליה באגר שלים בגין דיעבר מניה ההוא זוהמא ויתכפא סטרא אחרא ויעביר לנפשיה בגין דיתחשב עליה כאילו הוא ברא ליה⁹⁸ ודא איהו שבחא דיסתלק ביה יקרא דקודשא בריך הוא יתיר משבחא אחרא⁹⁹ ואסתלקותא ודא יתיר מכלא מאי טעמא בגין דאיהו גרים לאכפא סטרא אחרא ולאסתלקא יקרא דקודשא בריך הוא ועל דא כתיב באהרן (מלאכי ב ו) ורבים השיב מעון וכתיב (שם ה) בריתי היתה אתו:	כמו כן כן, אותו הצדיק צריך לרדוף אחר הרשע ולקנותו בשכר שלם, כדי שיעביר ממנו אותה הזוהמא, ויכפה את הצד האחר ויעשה לנפשו כדי שיחשב עליו כאלו הוא ברא אותו. וזהו השבח שיתעלה בו הקדוש ברוך הוא יותר מכל שבח אחר, ועליה זו יותר מהכל. למה, כי הוא גרם לכפות את הצד האחר ולהעלות כבוד הקדוש ברוך הוא, ועל זה נאמר באהרן "ורבים השיב מעון" ונאמר "בריתי היתה אתו".
תא חזי כל מאן דאחיד בידא דחייבא ותב לגביה¹⁰⁰ ואשתדל ביה למשבק ארחא בישא איהו אסתלק בתלת סלוקין מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרא גרים לאכפא	בא וראה, כל מי שאוחז ביד הרשע ושב אליו ומשתדל בו לעזוב דרך רעה, הוא עולה בשלש עליות, מה שלא עולה כך שום איש אחר. גורם לכפות את הצד האחר, גורם שמתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, וגורם

⁹⁷ והנה הנשמות, מאחר שהם מטוב ורע, ולפעמים חלק הטוב שבאדם ניתן אל רשע אחד, ולכן תמצא לפעמים רשעים שעושים קצת מצוות כתיקונם כמו הצדיקים ובשאר עניינים הם רשעים גמורים, וכן לפעמים בהיפך שיהיה צדיק גמור ויהיו בו קצת עבירות שאינו יכול להפרד מהן וזה לסיבת חלק הרע שיש בו המתאווה לאותה בחינה שיש אל הטומאה ואל העבירה ההיא, וכל זה הוא כפי תערובת הנשמות שקצת טוב של צדיק מתערב ברשע וקצת הרע של הרשע נתערב בצדיק. ואם הצדיק מוכיח את הרשע והוא אינו שומע לדבריו אז הם נבררים שהטוב של הרשע יתחבר אל הטוב שבצדיק והרע שבצדיק יתחבר אל הרע שברשע, וזהו סוד ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מדרכו הוא רשע בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת, כלומר בעונו לבד שהוא הרע ולא עם הטוב שהיה בו כי הטוב חלף הלך לו, ואתה את נפשך הצלת שהיה בה חלק הרע הפרשת ממך מלשון ויצל אלהים (מ"מ – מהשעה"ג הק' כ). ועי' שעה"ג הק' כ: וזש"ה אם רעב שונאך האכילהו לחם. וכמ"ש ז"ל על פסוק כי תראה חמור שונאך, אין הכתוב מדבר אלא באדם רשע שמותר לשנאותו כמשה'ה הלא משנאך ה' אשנא, ואמר אם רעב שונאך תאכילהו לחם, ר"ל מחמת נצוץ טוב שבו, ומתאוה ורעב לעשות טובה, האכילהו לחם לחמה של תורה ומצות, ותזכהו, כי עי"כ גחלים שהם נצוצי הרע שבך, אתה חותה על ראשו, ויתחברו עמו, ויוסרו ממך. וכמשה'ה, ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה, ונצוצי הטוב שבו יוסרו ממנו, וה' יסלימם לך, ונמצא שאתה שלם בטוב, והוא שלם ברע. וכמ"ש ז"ל, אל תקרי ישלם לך, אלא יסלימהו לך, ולפי שהש"ת טוב אינו מזכיר שמו על הרעה, כמשה'ה כי גחלים אתה חותה על ראשו. אבל על הטוב הזכיר שמו, כמשה'ה וה' ישלם לך כנזכר כי הוא עושה הטוב הזה.

⁹⁸ עי' לקמן קצת ע"א אותו ענין על נתינת צדקה. ועי' אפיקי ים (סנהדרין דף צט ע"ב): אמר ר"ל כל המלמד את בן חבירו תורה וכו' כל א' מישראל קיבל חלקו בתורה בהר סיני לפי חלקי ניצוצי נפשו, והוא עצמו בריאתו שע"י התורה נברא העולם, וכמו גרעין הפרי שבו נטוע בכח כל חלקי האילן שרשיו ונופו וענפיו ועליו ופירותיו, ואח"כ ע"י הזריעה ועבודת הקרקע יוצא ממנו מכח אל הפועל, וכמו כן כל מה שהאדם צריך לתקן בבריאה בכל ימי חייו הכל הוא בכח נשמתו, וכל מה שעושה מצות ומחדש בתורה הוא מוציא חלקי ניצוצי נפשו הכלולי' בכח מן הכח אל הפועל, והוא עצמו גידולו, כמו הגוף אשר הולך וגדל ע"י מזון גופני כמו כן הנפש ע"י מזון נפשי. ולכן המלמד בן חבירו תורה ומוציא חלקי נפשו אל הפועל הרי ממש הוא עושהו ומגדל נפשו ממש, ועי"ז נאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן. והוא ג"כ מ"ש כאלו עשאו לדברי תורה שהוא המוציא חידושי תורה שהם שייכים לכל אדם מישראל לפי חלקו שקיבל בהר סיני מה שלא נתגלה עדיין, ועי"י הרב שמלמד בן חבירו תורה שע"כ יהי' נבון להוציא דבר מדבר ולחדש מה שראוי לו, הרי הרב ממש גרם לחידוש תורה הזה שיצא ויתגלה בעולם.

⁹⁹ פי' משבח הראשון שאמר דבעי למרדף בתר זכאה (מ"מ).

¹⁰⁰ "ותב לגביה" מוסגר בדפ"ק.

סמרא אחרא וגרים דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה וגרים לקיימא כל עלמא בקיומיה (ד)לעילא ותתא ועל האי בר נש כתיב (מלאכי ב ה) בריתי היתה אתו החיים והשלום¹⁰¹ וזכי למחמי בנין לבנוי וזכי בהאי עלמא וזכי לעלמא דאתי כל מארי דינין לא יכלין למידן ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי עאל ובתריסר¹⁰² (בתליסר) תרעי ולית מאן דימחי בידיה ועל דא כתיב (תהלים קיב ג) גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך הון ועשר בביתו וצדקתו עומדת לעד זרח בחשך אור לישרים וגו'.	להעמיד כל העולם בקיומו למעלה ולמטה. ועל האיש הזה נאמר "בריתי היתה אתו החיים והשלום". וזוכה לראות בנים לבניו, וזוכה בעולם הזה וזוכה לעולם הבא. כל בעלי הדינים לא יכולים לדון אותו בעולם הזה ובעולם הבא. נכנס בשנים עשר שערים, ואין מי שימחה בידו, ועל זה נאמר "גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך הון ועשר בביתו וצדקתו עומדת לעד זרח בחשך אור לישרים וגו'".
באדרא עלאה¹⁰³ קיימין תלת סטרי¹⁰⁴ גוונין ואינן להטין גו שלהובא חדא¹⁰⁵ ווהוא (דהוא) שלהובא נפקא מסמרא דדרום¹⁰⁶ דאיהו ימינא ואינן גוונין מתפרשן לתלת סטרי¹⁰⁷ חד סליק לעילא¹⁰⁸ וחד נחית לתתא¹⁰⁹ וחד דאתחזי וגניז¹¹⁰ בשעתא דשמשא נהיר:	בגורן העליון עומדים שלשה צדדי צבעים, והם לוהטים בתוך שלהבת אחת, ואותה השלהבת יוצאת מצד הדרום, שהוא ימין. ואותם צבעים נפרדים לשלשה צדדים, אחד עולה למעלה ואחד יורד למטה ואחד שנראה ונגנז בשעה שהשמש מאירה.
גוונא חדא ההוא דסליק לעילא נפקא וההוא גוונא איהו גוון חוור יתיר מחוורו אחרא ועאל בההוא שלהובא¹¹¹ ואצטבע זעיר ולא אצטבע וקיימא ההוא גוון לעילא על רישא דההוא אדרא ובשעתא דישראל עאלין לבי וכנשתא (כנישתא) ומצלן צלותהון כד מטאן לגאל ישראל וסמכין גאולה לתפלה כדין האי גוון וחורר אסתלקו (אסתליק) על רישא דאדרא ואתעביד ליה כתרא דקיימא¹¹²:	צבע אחד, אותו שעולה למעלה יוצא, ואותו צבע הוא צבע לבן יותר מלבן אחר, ונכנס באותה השלהבת, ונצבע מעט ולא נצבע. ועומד אותו הצבע למעלה על ראש אותו הגורן, ובשעה שישראל נכנסים לבית הכנסת ומתפללים תפלותיהם, כשמגיעים לגאל ישראל, וסומכים גאולה לתפלה, אז אותו צבע הלבן עולה על ראש הגורן, ונעשה לו כתר הברית.
וכרוזא נפיק ואמר זכאין אתון עמא קדישא דעבדי טוב קמיה¹¹³ דקודשא בריך	והכרוז יוצא ואומר, אשריכם העם הקדוש שעושים טוב לפני הקדוש ברוך הוא. וסוד זה "והטוב בעיניך עשיתי", שסמך

¹⁰¹ עי' זר"ח מב ע"ב: החיים והשלום חיים דאימא עילאה ושלום דא שר שלום. ועי' זהר (ח"ג לא ע"א): שר שלום דא צדיק דאיהו שלמא דעלמא שלמא דביתא שלמא דמטרוניתא.

¹⁰² י"ב שערים יש ברקיע נגד י"ב שבטים (רח"ו).

¹⁰³ יסוד דנוק' (רח"ו).

¹⁰⁴ "סטרי" מוסגר בדפ"ק.

¹⁰⁵ הוא רוחא דשבק בגווה שהוא שם ב"ן והם ה' גבורות הראשונות שביסוד דנוק' (מ"מ).

¹⁰⁶ פי' כי שרש ההוא רוחא הוא מן הדכורא שנק' ימינא (מ"מ).

¹⁰⁷ תלת טפין דסגו"ל (רח"ו). פי' נה"י דז"א (מ"מ).

¹⁰⁸ נצח (מ"מ).

¹⁰⁹ הוד, כנודע שנו"ה הם ב' הקרנים והא' גבוהה מן השנית (מ"מ).

¹¹⁰ פי' יסוד שהוא גנוז ביסוד דנוק' (מ"מ).

¹¹¹ פי' בתוך הכלי של מ"ן שהוא שם ב"ן (מ"מ).

¹¹² דקיימא" מוסגר בדפ"ק.

¹¹³ יסוד (רח"ו).

הוא ורוא דא (מלכים ב' כ ג) והטוב בעיניך עשיתי¹¹⁴ דסמיך גאולה לתפלה בגין דהא בההיא שעתא ודמטו לתהלות לאל עליון דסליק האי גוון על רישא דההוא¹¹⁵ אדרא אתער האי צדיק לאתחברא באתר דאצטריך ברחימו¹¹⁶ בחביבו¹¹⁷ בחדוא¹¹⁸ ברעותא¹¹⁹ וכל שיפין כלהו מתחברן בתיאובתא חדא אלין באלין עלאין בתתאין ובוצינין¹²⁰ כלהו נהרין¹²¹ ומתלהטין וכלהו קיימין¹²² בחבורא חדא בהאי צדיק דאקרי טוב כמה דאת אמר (שם ג י) אמרו צדיק כי טוב ודא מחבר לכלהו בחבורא חדא כדין כלא בלחישו עילא ותתא בנשיקין דרעותא וקיימא מלה ובחבורא (בחביבותא) דבי אדרא¹²³;	גאולה לתפלה (ברכות י ע"ב). משום שבשעה הזו שמגיעים לתהלות לאל עליון, שעולה הצבע הזה על ראש אותו הגורן, מתעורר הצדיק להתחבר במקום שצריך באהבה וחביבות בשמחה וברצון, וכל האיברים כולם מתחברים בתשוקה אחת, אלה באלה עליונים בתחתונים. וכל הנרות מאירות ולוהטות, וכולם עומדים בחבור אחד בצדיק הזה שנקרא טוב, כמו שנאמר "אמרו צדיק כי טוב". וזה מחבר את כולם בחבור אחד, אז הכל בלחש למעלה ולמטה, בנשיקות של רצון, והדבר עומד בחבור של בית הגורן.
כיון דמטו לשים שלום כדין עביד שמושא¹²⁴ ההוא נהר¹²⁵ דנפיק מעדן באדרא דא¹²⁶ וכדין בעיין כלא לנפקא מקמי מלכא ולא אצטריך בר נש ולא אחרא לאשתכחא תמן ולא למשאל שאלתין	כיון שמגיעים לשים שלום, אז אותו הנהר שיוצא מעדן עושה שימוש בגורן הזה, ואז צריכים כולם לצאת מלפני המלך, ולא צריך איש ולא אחר להמצא שם, ולא לבקש בקשות
קכט/א	
אלא אצטריך למנפל על אנפין¹²⁷ מאי טעמא בגין דההיא שעתא שעתא דשמושא¹²⁸ הוי ובעי כל בר נש למכסף¹²⁹	אלא צריך לנפול על פניו. נפילת אפים למה. משום שאותה שעה היא שעה של תשמיש, וצריך כל איש להתבייש מלפני רבונו ולכסות פניו בבושה גדולה, ולהכליל את נפשו באותו התשמיש של הנפשות,

¹¹⁴ ויחי רנח ע"ב (הערת הזהר). פי' יסוד הנק' טוב היה מחברו עם המלכות שנקרא עין וז"ש דסמיך גאולה לתפילה שהם יסוד ומלכות (מ"מ).
¹¹⁵ קכז ע"ב (הערת הזהר).
¹¹⁶ הוא בסוד שמאלו תחת לראשי שחימום הגבורות מעוררים האהבה (מ"מ).
¹¹⁷ היינו וימינו תחבקני שהחסדים מוסיפים חיבה ביותר (מ"מ).
¹¹⁸ ה"ס הזווג וסימניך שמחת עונה (מ"מ).
¹¹⁹ הם נשיקין שבתוך הזווג כמ"ש לקמן בנשיקין דרעותא, א"נ נגד ד' שמות עסמ"ב שמתקבצים כולם ביסוד בשעת הזווג (מ"מ).
¹²⁰ הנקבות (רח"ו).
¹²¹ במ"ן (רח"ו).
¹²² וכלהו קיימא (דפ"ו).
¹²³ "דבי אדרא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "דבאידרא".
¹²⁴ הכנסת העטרה (רח"ו), והוא כוונת הזיווג של שים שלום, ונעשה עי"ז ההתעוררות להורדת הטי' ונשלם בנפילת אפיים ושניהם הם רק יחוד אחד (הקדו"ש קא ע"ב).
¹²⁵ פי' יסוד דז"א (מ"מ).
¹²⁶ ביסוד דנוק' (מ"מ).
¹²⁷ לקמן מסדר סדר המצות וקאמר שתחילה הוא ברכת כהנים ואח"כ נפילת אפים, לכך אני אומר דשים שלום דכל א' וא' תלוי ועומד עם שים שלום דשליח ציבור, ועכ"ז יקדים י"ג מדות לרצות על עוונותיו שהתודה בברכת שומע תפילה (אור יקר).
¹²⁸ ואז הענין תלוי בהעלם להמשיך נשמות, ואין לערבב אותו יחוד בשום שאלה אחרת שמבלבל יצועי אביו, ולזה יפול על פניו וענין נפילות אפים יש בו טעמים זה בתוך זה (אור יקר). גמר הזווג (רח"ו), כאן הורדת טיפה, עי' שעה"כ דף לג ע"ב ובדף לח בדורש א' דחזרת עמידה, ודף מב ע"ג סוף דרוש ה, ובדרוש א דויעבור שם, וכן בדף לח ע"א סמוך לסופו, ובנפילת אפיים ריש דרוש ב.
¹²⁹ הא', עם היות שאין היחוד מושג אלינו, סוף סוף אמונתנו שעמדנו לפני הקב"ה ונתייחדו ב' שמות, והעומד על עמדו מעיז פניו נגד השכינה הרואה אותו אם הוא אינו רואה (אור יקר).

מקמי ומאריה ולחפיה (מריה ולכפיה) אנפוי בכסופא סג' ¹³⁰ ולאכללא נפשיה בההוא שמושא ¹³¹ דנפשיה דאתכליל ההוא אדרא ¹³² מעילא ומתתא ¹³³ בנפשיה ורוחין ¹³⁴ כדן גוון אחרא ¹³⁵ דנחית לתתא קאם ¹³⁶ ואחידו (ונחית) בשפולי דהאי אדרא ¹³⁷:	שנכלל אותו הגורן מלמעלה ומלמטה בנפשות ורוחות. אז צבע אחר שיורד למטה עומד ואוחז בשפולי הגורן הזה.
וכרוזא נפיק וקארי ¹³⁸ ואמר עלאין ותתאין אסהידו סהדותא מאן איהו דעביד נפשאן וזכי לחיביא ההוא דעטרא וס'א דאתחזי לאעטרא ליה בעטרא דמלכותא על רישיה ההוא דאתחזי לאעלא השתא קמי מלכא ומטרוניתא דהא מלכא ומטרוניתא שאלי עליה:	והכרוז יוצא וקורא ואומר, עליונים ותחתונים העידו עדות, מי הוא שעושה נפשות ומזכה את הרשעים אותו שעטרת (שנראה לעטר אותו בעטרת) מלכות על ראשו. אותו שראוי להיכנס עתה לפני המלך והמלכה, שהרי המלך והמלכה שואלים עליו.
כדן ואזדמן (אזדמן) תרין סהדין מאינן עיני יהו"ה דמשטטי בכל עלמא וקיימין (וקיימן) בתר פרגודא וסהדן סהדותא דא	אז מזדמנים שני עדים מאותם עיני ה' שמשוטטות בכל העולם, ועומדים אחר הפרגוד ומעידים עדות זו, ואומרים הרינו מעידים על פלוני בן פלוני. אשרי חלקו, שהרי אביו יזכר בגללו לטוב. זהו עושה

¹³⁰ והיינו את ה' אלהיך תירא שיהיה בוש מיוצרו אותה שעה, ויזכור כמה חטא לפניו, ונכלם מפשעיו ובוש מעונותיו ונחפר מחטאתיו. הב' במה שפי' לקמן שהוא מוסר עצמו למיתה, ואם נתחייב מיתה על עוונותיו הרי נתכפר לו עוונותיו במה שנפול ארצה גוף מת, וזה כולל טעם ג' דשמעתין דקאמר ולאכללא נפשיה וכו' (אור יקר).

¹³¹ כמו שבעת פטירת האדם מיכאל עומד ומקריב נשמות, כך הוא מקריב נשמתו אח"כ שהחשיב עצמו כמת. הד' שצריך לתת חלק לחצוני שהוא הטמא מקום המיתה, ואחר שהודה בשומע תפלה מקבל עונשו שזהו התשובה השלמה להורות מיד על העונש וזהו סוד ואתה צדיק על כל הבא עלינו שאנו אומרים אחר הוידוי, כי הכוונה לטהר המדות העליונות ולקבל הפגם למטה, ולהיות מיד המדות טהורות ונקיות והייחוד נעשה, וכו' כי מיד שקבל אדם עונש נתקן הענין למעלה, והיינו אמרינו ואמת עשית, מתקן מדת אמת שהוא היחוד ומקבל העונש, ואף כאן כדי שלא יעכב חטאו ופגמו היחוד התודה בשומע תפלה, ומקבל המיתה, ואוסף רגליו למטה אל אילנא דמותא, ובעלי החוב מקבלים חלקם בגוף למטה שנפל מת ארצה, ונשמה טהורה והיחוד אין סבה מונעת (אור יקר).

¹³² היינו המלכות נכללת בנשמות התחתונים מיין נוקבין, והת"ת משפיעה נשמות חדשות מלמעלה מיין דכורין טיפי הזרע (אור יקר).

¹³³ ר ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁴ ממ"ן ומ"ד (רח"ו).

¹³⁵ שהוא מצד ההוד, שאל ההוד יחס המטה כדפי' לעיל (אור יקר)

¹³⁶ קאים (דפ"ו). יש לה קימה, וענין הקימה הזאת היא היות התעוררותה מצד אימא עילאה, והטעם דאימא עילאה עד הוד אתפשטת, ומסטרא דידה קם, והטעם שעתה בטעמים הנזכרים, הנה היה עיקר הכל אל המתפלל סוד התשובה, משומע תפילה שהתודה ועד נפילת אפים, הנה התעורר ופתח שער התשובה, והיינו ברכת ההודאה, ששם האדם הוא מפקיד נשמתו כאומרו על נשמותינו הפקודות לך, ונודע שהיא נאחזת בימין שההוד נאחז בחסד, ולזה היא [סדנית] (סהדנית) על בעלי תשובה והיא מתפשטת למטה בשפולי אדרא בסוד וידי אדם מתחת כנפיהם ופי' רז"ל לקבל בתשובה לשבים, והנה המרכבה להם מסוד ההוד הזה הוא אותם שהם מתעסקין בהחזרת בני אדם לתשובה (אור יקר).

¹³⁷ "דהאי אדרא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "יהודיע"ם. עי' בדף קמב ע"ב.

¹³⁸ עוד יש לו יחס כי כמו שהקב"ה עתה עושה נפשות, גם האיש הזה עושה נפשות, ולכך עתה הגיע עת דודים להזכיר לפני המלך, עוד אפשר שהקב"ה דואג בנשמות שלא יתקלקלו למטה, ונמצא שנוח להם שלא נבראו ואינו שמח במעשיו, אלא בזוכרו שיש למטה מתעסקין להשיב נשמות למוטב ולעשותם עשיה שניה ולזה נזכר לפניו, עוד י"ל שהנשמות אינם נמשכות מלמעלה אלא ע"י הצדיקים, זכה יהבין ליה נפש זכה יתיר וכו' ולזה נמצאו אותם הנשמות שנבראות אינם באות לבני אדם וזה כמעט לבטלה אלא ע"י האיש הזה שעושה ומתקן להם נפשותם כדי שיזכו לרוח ולנפש, ולזה נזכר עתה העושה נפשותם של רשעים, וכל הטעמים האלו עולין אל דרך א' ומן הטעמים האלו עם היות שאינו עת כניסת שום נברא בעת שמושם (אור יקר).

נפשות למטה, נפשות הרשעים שהיו מהצד האחר, אז מתכבד הקדוש ברוך הוא בשמחה שלמה.	ואמרי הא אנן סהדין על פלניא בר פלניא זכאה חולקיה דהא אבוי ידכר בניניה לטב דא איהו עביד נפשן לתתא אנפשאן (נפשן) דחייביא דהוו מסטרא אחרא כדין אתיקר קודשא בריך הוא בחדוא שלימתא ¹³⁹ :
באותה השעה, מזדמן ממנה אחד שהוא גזבר על דיוקנאות הצדיקים, בסוד של שמוש האותיות, שנקרא בסוד יהודי"עם, בכתר של שמוש השם הקדוש. ורומז הקדוש ברוך הוא לאותו ממנה, ומביא את דמות אותו האיש שעושה נפשות הרשעים, ומעמיד אותו לפני המלך והמלכה.	ביה שעתא אודמין ¹⁴⁰ חד ממנא דאיהו גזברא על דיוקנין דצדיקיא ברזא דשמושא דאתוון ודאתקרי (דאקרינ) ברזא ויהודיע"ם ¹⁴¹ (יהודיעם) בכתרא דשמושא דשמא קדישא ורמז קודשא בריך הוא ולהוא ממנא ואייתי (והוא ממנא אייתי) דיוקניה דהוא בר נש דעביד נפשאן דחייביא וקאים ליה קמי ¹⁴² מלכא ומטרוניא:
ואני מעיד עלי שמים וארץ, שבאותה שעה מוסרים לו אותו הדמות. שהרי אין לך כל צדיק בעולם הזה שלא חקוק דיוקנו למעלה תחת יד אותו הממונה, ומוסרים בידו שבעים מפתחות של כל גנזי רבונו בהם, אז המלך מברך את אותו הדמות, בכל הברכות שברך את אברהם כשעשה את נפשות הרשעים.	ואנא אסדהנא עלי שמיא וארעא דבהאיא שעתא מסרין ליה ולהוא (ההוא) דיוקנא ¹⁴³ דהא לית לך כל צדיקא בהאי עלמא דלא חקיק דיוקניה לעילא תחות ידא דהוא ממנא ומסרין בידיה שבעין מפתחין ¹⁴⁴ דכל גנזיא דמאריה בהו כדין מלכא בריך להוא דיוקנא ¹⁴⁵ בכל ברכאן דברך לאברהם כד עבד נפשאן דחייביא:
והקדוש ברוך הוא רומז לארבעה מחנות עליונים, ונוטלים את אותו הדמות והולכים עמו, והוא נכנס לשבעים עולמות גנוזים, שלא זכה בהם איש אחר, פרט לאותם גנוזים, לאותם שעושים את נפשות הרשעים. ואלמלא היו יודעים בני אדם כמה תועלת וזכות גורמים לצדיקים, וזוכים בגללם כשמזכים אותם, היו הולכים אחריהם ורודפים אותם כמי שרודף אחר החיים.	וקודשא בריך הוא רמז לארבע משריין עלאין ¹⁴⁶ ונטלין להוא דיוקנא ואזלין עמיה ואיהו עאל לשבעין עלמין גניזין ¹⁴⁷ דלא זכי בהו בר נש אחרא בר אינון גניזין לאינון דעבדי נפשיהון דחייביא ואלמלא ¹⁴⁸ הוו ידעי בני נשא כמה תועלתא וזכו גרמי לצדיקיא ¹⁴⁹ וזכאן בגנייהו וכד זכו להון הוו אזלי ¹⁵⁰ אבתרייהו ורדפי לון כמאן דרדיף בתר חיין:
העני מזכה את בני האדם בכמה טובות בכמה גנוזים עליונים, ולא כמי שמזכה את הרשעים. מה בין זה לזה. אלא מי שמשתדל אחר העני, הוא משלים חיים לנפשו, וגורם	מסכנא זכי לבני נשא בכמה טבאן בכמה גניזין עלאין לאו איהו כמאן דזכי בחייביא מה בין האי להאי אלא מאן דאשתדל בתר

¹³⁹ בחדוה שלימותא (דפ"ו).

¹⁴⁰ קמב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴¹ אמר משה זכותא בכאן אמרתי להודיע שטעות נפל במדרש רות שנדפס עתה מחדש ושם תמצא בדף לז ע"ד שהכרעתי הגרסא הנכונה אבל במקום יהודיעם הדפיסו ידומיעם ומכאן תראה בבירור שהיא יהודיעם כי גם שם מייירי בפקודת ממונה זה ודוק (דרך אמת).

¹⁴² קמיה (דפ"ו).

¹⁴³ פי' כדי לשומרו יותר מכל האדם ולנהוג בו כבוד (מ"מ).

¹⁴⁴ נגד המוחין ולבושיהם (מ"מ).

¹⁴⁵ מקבל שפע ממ"ד (רח"ו).

¹⁴⁶ פי' ארגמן (מ"מ).

¹⁴⁷ פי' נגד ו"ק דאצילות שהם זר"ן הנק' עולם (מ"מ).

¹⁴⁸ ואלמלי (דפ"ו).

¹⁴⁹ "גרמי לצדיקיא" מוסגר בדפ"ק.

¹⁵⁰ אזלו (דפ"ו).

מסכנא איהו אשלים וחיין לנפשיה וגרים ליה לאתקיימא זכי בגיניה לכמה טבאן לההוא עלמא:	לו להתקיים וזוכה בגללו לכמה טובות לאותו העולם.
ומאן דאשתדל בתר חייביא איהו אשלים יתיר עביד לסטרא אחרא דאלהים אחרים דאתכפיא ולא שלמא ואעבר ליה משלטנותיה עביד דאסתלק קודשא בריך הוא על כורסי יקריה עביד לההוא חייבא נפשא אחרא זכאה חולקיה:	ומי שמשתדל אחר הרשע, הוא משלים יותר. עושה לצד האחר של אלהים אחרים שיתכופף ולא ישלט, ומעביר אותו משלטונו, עושה שמתעלה הקדוש ברוך הוא על כסא כבודו, עושה לאותו הרשע נפש אחרת, אשרי חלקו.
גוונא אחרא דאתחזי ולא אתחזי בשעתא דמטאן ישראל לקדושה דסדרא¹⁵¹ כרין האי גוונא דגניז נפיק בגין דהאי איהו קדושתא דקא מקדשי ישראל יתיר על מלאכי עלאי דאינון חברים בהדיהו והאי גוונא נהיר ואתחזי בשעתא דישאל ומקדשי קדושתא דא עד דמסיימי ישראל בגין דלא ישגחון (מתקדשי דהא מסיימי ישראל עד לא ישגחון)¹⁵² מלאכים עלאין ויענישו לון לעילא ולא יקטרגון עליהו:	צבע אחר שנראה ולא נראה, בשעה שמגיעים ישראל לסדר הקדושה, אז הצבע הגנוז הזה יוצא, משום שהיא הקדושה שמקדשים ישראל יותר על מלאכים העליונים, שהם חברים עמם. והצבע הזה מאיר ונראה בשעה שישאל מקדשים הקדושה הזו עד שמסיימים ישראל, כדי שלא ישגחו המלאכים העליונים ויענישו אותם למעלה ולא יקטרגו עליהם.
כדין כרוזא נפיק ואמר עלאין ותתאין אציתו מאן איהו גס רוחא במלי דאורייתא מאן איהו דכל מלוי בגין למגבה במלי דאורייתא בגין דתנינן דבר נש בעי למהוי שפיל בהאי עלמא במלי דאורייתא דהא לית נבהו באורייתא אלא בעלמא דאתי:	אז הכרוז יוצא ואומר, עליונים ותחתונים הקשיבו, מי הוא גס רוח בדברי תורה, מי הוא שכל דבריו להיות גבוה בדברי תורה, משום ששנינו שהאדם צריך להיות שפל בעולם הזה בדברי תורה, שהרי אין גבהות בתורה אלא בעולם הבא.
בקדושתא דא בעינן לאסתמרא ולאנגזא לה ביננא בגין [דנתקדש] (דיתקדש) גו קדושה ברישא ובסופא יתיר מאינון קדושן דאמרי בהדן מלאכי עלאי קדושה דאנן ומקדשי (מתקדשי) בשבחא דאנן משבחן למלאכי עלאי ובגין שבחא דא שבקין לן למעאל גו תרעי עלאי ועל דא ואנן אמרין קדושה דא	בקדושה זו צריך להשמר ולגנוז אותה בינינו, כדי שנתקדש בתוך הקדושה בראש ובסוף, יותר מאותן קדושות שאומרים עמנו מלאכים עליונים. הקדושה שאנו מקדשים בשבח שאנו משבחים למלאכים העליונים, ומשום שבח זה מרשים לנו להיכנס לתוך השערים העליונים. ועל זה אנו אומרים קדושה זו
קכט/ב	
בלשון הקדש ושבקין לן ברחימו למיעל תרעין דלעילא מגו דאנן משבחין לון בסדורא דלהון וס"א דילון ובגין כך אנן נטלין קדושן יתיר ועאלין תרעין עלאין:	בלשון הקודש, ומשאירים אותנו באהבה להיכנס לשערים שלמעלה, בגלל שאנו משבחים אותם בסדור שלהם (שלנו), ולכן אנו נוטלים יותר קדושות ונכנסים לשערים העליונים.

¹⁵¹ פי' קדושת ובא לציון (מ"מ).

¹⁵² פי' שאין אומרים הקדושה כמו של עמידה שאומרים ג' פסוקים זה אחר זה כולם בלשון הקודש אבל בקדושת ובא לציון אומרים וקרא זה אל זה ומתרגמין אותו וכן הפסוקים אחרים כדי שלא ישגחו בהם מלאכי השרת שאינם משגיחין בלשון תרגום לכך מפסיקים בכל פסוק בתרגומו א"נ שאין אומרים נקדישך וכו' באריכות כמו בעמידה רק הפסוקים לבדם בקיצור כדי שלא ישגחו מלאכי השרת (מ"מ).

ואי תימא רמאותא היא לאו הכי אלא מלאכי עלאי אינון קדישין יתיר מינו ואינון נטלי קדושתא יתיר ואלמלא (דאלמלא) דאנון נטלין ומשכין עלן קדושאן אלין לא ניכול למיהוי חברים ביהויה ויקרא דקדשא בריך הוא לא ישתלים עילא ותתא בזמנא חדא ועל דא אנון משתדלין למהוי עמהון חברים ויסתלק יקרא דקדשא בריך הוא עילא ותתא בזמנא חדא:	ואם תאמר, זוהי רמאות. לא כך, אלא המלאכים העליונים הם יותר קדושים מאתנו, והם נוטלים יותר קדושה. ואלמלא שאנו נוטלים ומושכים עלינו הקדושות הללו, לא נוכל להיות חברים עמם, וכבוד הקדוש ברוך הוא לא ישתלם למעלה ולמטה בזמן אחד. ועל זה אנו עוסקים להיות עמם חברים, ויתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה בזמן אחד.
קדושה די בסופא איהי תרגום כמה דאוקימנא ודא אפילו¹⁵³ יחיד לומר לה אינון מלי דתרגום אבל מלין דלשון הקדש ודקדושהו (בקדושה) לאו אינון אלא בעשרה בגין דלשון הקדש שכינתא מתחברא בהדיה ובכל קדושה דשכינתא אתיא לאו איהו אלא בעשרה דכתיב (ויקרא כב לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו' בני ישראל אינון לשון הקדש ודאי ולא שאר עמין דאית לון לשון אחרא:	הקדושה שבסוף היא תרגום, כמו שבארנו. וזה אפילו יחיד לומר אותה, אותם דברי התרגום. אבל דברי לשון הקודש של הקדושה אינם אלא בעשרה, כי השכינה מתחברת עם לשון הקודש, ולכל קדושה שהשכינה באה אין זה אלא בעשרה, שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו'". בני ישראל הם לשון הקודש ודאי, ולא שאר עמים שיש להם לשון אחרת.
ואי תימא הא קדושתא דקדיש דאיהו תרגום אמאי לאו איהו ביחיד תא חזי קדושתא דא לאו ואיהו (איהי) כשאר קדושאן ודאינון (דאנון) משלשין אבל קדושתא דא איהי סלקא בכל סטרין לעילא ותתא ובכל סטרי מהימנותא ותברא מנעולין¹⁵⁴ וגושפנקן דפרזלא וקלפין בישין	ואם תאמר, הרי הקדושה של הקדיש שהיא תרגום, למה אינה ביחיד. בא וראה קדושה זו אינה כשאר הקדושות, שהם משלשים. אבל קדושה זו היא עולה בכל הצדדים למעלה ולמטה ולכל צדדי האמונה, ושוברת מנעולים וחותמות של ברזל וקליפות רעות (וזהו השבח שמתעלה בו כבוד הקדוש ברוך הוא יותר משבח אחר, והתעלות זו יתרה מהכל. למה, משום שהוא

¹⁵³ קלב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁵⁴ ע"י שעה"כ טו ע"ג: הנה הקדיש נתקן בלשון תרגום וכנז' בזוהר פ' תרומה וז"ל דאיהו מתבר לשלשלאין דפרזלא כו' והענין הוא במה שהודעתין בשער המצות בפרשת ואתחנן (לו ע"א) איך התרגום ה"ס אחוריים דקדושה, והוא קדושה (ג"כ, אלא שהחיצונים יונקים משם. וכבר נתבאר שהקדיש נתקן להעלות את העולמות למעלה ממדרגתם, כגון העשיה ביצירה וכיוצא. והנה אנו מתייירים פן ח"ו ע"י עליית העולמות יעלו גם (הקליפות) [החיצוניות] עמהם, (ויתאחזו בהם ויינקו שפע מהם), ולכן נתקן בלשון תרגום, דאיהו לישנא דלא משתמע למלאכין עלאין, כנז' בזוהר פ' נח (דף עח ע"ב) ובפ' לך לך (דף פט ע"א). והטעם הוא לפי שהם מצד הפנים, והם מדברים בלשון הקדש שהוא בחינת הפנים. אך (הקליפות הם נאחזים באחוריים והם) [החיצונים שיונקין מן האחוריים לכן הם] מבינים בלשון תרגום שהוא אחוריים, ובהיותנו אומרים השבח הגדול והקדוש הזה של הקדיש בלשון תרגום שהם מבינים אותו, אז הם נכנעים ואינם עולים למעלה [עם העולמות]. והנה הקליפות הם [י"א בחי'] כולם נמשכים מסוד י"א סממני הקטרת, שהם סוד עשתי עשרה יריעות עזים, אשר סודם הם שני אותיות אחרונות דשם הויה, שהם ו"ה, שהם בגימ' י"א. והענין הוא במה שהודעתין, כי י"א סמנים הם אחוריים שלמעלה שירדו בעת מיתת המלכים וביטולם, וירדו אחוריים דא"א במקום זו"ן, שהם ז"ס האחרונות, וגם הם בחינת שני אותיות ו"ה הנז' של שם הויה. ואלו האחוריים נכללין בכלל זו"ן, ולכן תמצא כי אין שום פגם תחתון מגיע אלא בזו"ן ולא בא"א, ולכן תקנו י"א אותיות בשני תיבות יתגדל ויתקדש כנגד ה"א הנז'. עוד ירצה, כי כבר ביארנו, כי יתגדל ויתקדש יש בהם אחת עשרה אותיות כנגד י"א סממני הקטרת וכו'. והנה כוונת הקדיש הוא לסלק ולהסיר אותו הרוחניות שהם ה"א סממונים משם, וזה נעשה ע"י (העלאת) [שאנחנו מעלים] ב' אותיות ו"ה עד א"א, שהם י"ה, ואז יתחברו עמהם, ועי"כ יתבטלו הקליפות. וזמ"ש יתגדל ויתקדש שמיה רבא, פי' כי השם של י"ה, הרמוז במלת שמיה, ר"ל שם י"ה, שהם א"א, יהיו שם י"ה רבא, וזה ע"י שנתחברו עם שני אותיות אחרונות ו"ה, ועי"כ

וס"א ודא איהו שבחא דאסתלק ביה יקרא דקודשא בריך הוא יתיר משבחא אחרא ואסתלקותא דא יתיר מכלא מאי טעמא בגין דאיהו גרים לאתכפייא סטרא אחרא ולאסתלקא לאסתלקא יקרא דקודשא בריך הוא על כלא ואנן בעינן למימר לה בלישנא דסטרא אחרא ולא תבא בחילא תקיף אמן יהא שמיה רבא מברך בגין דיתבר חילא דסטרא אחרא ויסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא וכד אתבר בקדושתא דא חילא דסטרא אחרא קודשא בריך הוא אסתלק ביקריה ואדכר לבנוי ואדכר לשמיה ובגין דקודשא בריך הוא אסתלק ביקריה בקדושתא דא לאו איהי אלא בעשרה:	גורם לכפות את הצד האחר ולהעבירו). להעלות את כבוד הקדוש ברוך הוא על הכל. ואנו רוצים לומר אותה בלשון של הצד האחר, ולהשיב בכח חזק, אמן יהא שמיה רבא מברך, כדי שישבר כחו של הצד האחר, ויתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו על הכל. וכשנשבר בקדושה זו כחו של הצד האחר, הקדוש ברוך הוא מתעלה בכבודו וזוכר את בניו, וזוכר את שמו. ולפי שהקדוש ברוך הוא מתעלה בכבודו בקדושה הזו, אינה אלא בעשרה.
ובלישנא דא על כרחיה דסטרא אחרא אתכפייא ואתתבר חיליה ואסתלק יקרא דקודשא בריך הוא ותבר מנעולין וגושפנקן ושלשלאן תקיפין וקליפין בישין ואדכר קודשא בריך הוא לשמיה ולבנוי זכאין אינון עמא קדישא דקודשא בריך הוא יהב לן אורייתא קדישא למזכי בה לעלמא דאתי:	ובלשון זו, על כרחו של הצד האחר הוא נכפה ונשבר כחו, ומתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא ושובר מנעולים וחותמות ושלשלאות חזקות וקליפות רעות. וזוכר הקדוש ברוך הוא את שמו ואת בניו, אשריהם העם הקדוש שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה קדושה לזכות בה לעולם הבא.
אמר רבי שמעון לחברייא זכאין אתון לעלמא דאתי וכיון דשרינן מלין דכתרא¹⁵⁵ דמלכותא עלאה אימקא אנא בגיניכו [נ"א בגוייכו] וקודשא בריך הוא יהיב לכוני אנרא בההוא עלמא וההוא הבל דפומייכו¹⁵⁶ יסתלק לעילא כאילו אתון מתערין מלין אלין:	אמר רבי שמעון לחבריים אשריכם לעולם הבא, וכיון שהתחלנו בדברים של כתר דמלכות העליונה, אומר אני בשבילכם (בתוכם) והקדוש ברוך הוא יתן לכם שכר באותו העולם, ואותו הבל פיכם יתעלה למעלה, כאילו אתם המעוררים את הדברים הללו.
פתח ואמר וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת האי קרא איהו לסטרא עלאה¹⁵⁷ ואיהו לסטרא תתאה¹⁵⁸ איהו לסטרא עלאה בסטרא דקדושה ואיהו לסטרא תתאה בסטרא אחרא¹⁵⁹ תא הוי כד ברא קודשא בריך¹⁶⁰ הוא עלמא¹⁶¹ שארי	פתח ואמר "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת", פסוק זה הוא לצד עליון והוא לצד תחתון הוא. לצד עליון בצד הקדושה, והוא לצד תחתון בצד האחר. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, התחיל לברא מצד הכסף שהוא לימין, משום שאותו כסף היה מלמעלה, ובמעשה המשכן

יהיה השם גדול ושלם, כי בעוד שהאותיות אלו נפרדות זו מזו ח"ו, אין השם שלם וגדול, ע"כ. ובזה מובן לשון זה "מלין דכתרא וכו'" (מ"מ).

¹⁵⁵ פי' מלין שעושים כתר למלכות דאצילות (מ"מ).

¹⁵⁶ דפומי (מ"מ).

¹⁵⁷ לפרש כל מתכות אלו בקדש, ויהיה זהב בגבורה וכסף בחסד כדמסיק (אור יקר). פי' כפי הסוד (מ"מ).

¹⁵⁸ ויפרש זהב בחוץ וכסף בחוץ, ומצד עולם הרוחני הקודש הכסף יפה מן הזהב, שהזהב בגבורה וכסף בחסד והכסף קודם, אמנם מצד עולם זה הגשמי החצון גובר בו דהיינו החמדה, ולכך הזהב משובח מן הכסף ולזה יתבאר הכתוב בב' דרכים, אם נתחיל מלמעלה מחסד ודאי שהוא כסף עליון (אור יקר). כפי הפשט (מ"מ).

¹⁵⁹ פי' בצד אחר, דהיינו הפשט, שהוא לבד מן הסוד (מ"מ).

¹⁶⁰ בינה (מ"מ).

¹⁶¹ ז"א (מ"מ).

למברי מסטרא דכספא¹⁶² דאיהו ימינא¹⁶³ בגין דההוא כספא הוה מלעילא ובעובדא דמשכנא¹⁶⁴ דאיהו כנוונא דיליה שארי מסטרא דשמאלא¹⁶⁵ ולבתר מסטרא דימינא בגין דמשכנא מסטרא דשמאלא הוה ועל דא שארי הכא מסטרא דשמאלא ולבתר [נ"א והתם] מסטרא דימינא וזאת התרומה וגו'¹⁶⁶:	שהוא כדוגמא שלו התחיל מצד שמאל ואחר כך מצד ימין, משום שהמשכן היה מצד שמאל, ולכן התחיל כאן מצד משמאל, ואחר כך (ושם) מצד ימין "וזאת התרומה וגו'".
וכתיב (תהלים נה יח) ערב ובקר וצהרים וגו' האי קרא אוקמוה ואתמר אבל הכא עדן עדנין הוא דצלותא דכל יומא וחברייא אתערו בהני תלת זמנין ערב דא היא אספקלריאה דלא נהרא ובקר דא היא אספקלריאה דנהרא וצהרים לאו האי אתר דאקרי חשך אלא אתר איהו דקיימא בין האי להאי אבל זמנא דצלותא דמנחה¹⁶⁷ אתר דאקרי¹⁶⁸ חשך איהו דאחיד בערב¹⁶⁹ וקיימא דא עם דא:	ונאמר "ערב ובקר וצהרים וגו'", פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל כאן עדן ועדנים הוא של תפלת כל היום, והחברים התעוררו בשלשת הזמנים הללו. ערב, זוהי אספקלריה שלא מאירה. ובקר, זוהי אספקלריה המאירה. וצהרים, אין זה מקום שנקרא חשך, אלא הוא מקום שעומד בין זה לזה, אבל הזמן של תפלת מנחה, מקום שהוא נקרא חשך שאחוז בערב ועומד זה עם זה.
ומה דאתמר צהרים דאיהו תוקפא דשמשא לישנא מעליא נקט והכי איהו ארחא לבר נש אוכם	ומה שנאמר צהרים, שהוא חוזק השמש, הוא נקט בלשון מעולה וכך היא הדרך לאיש שחור,
ק/א	
קראן ליה חוור ולישנא מעליא נקט ולזמנין לחוור קראן ליה אוכם דכתיב (במדבר יב א) כי אשה כושית לקח (עמוס ט ז) הלא כבני כושיים אתם לי וגו':	קוראים לו לבן, ונקט לשון מעולה. ולפעמים קוראים ללבן שחור, שנאמר "כי אשה כושית לקח" "הלוא כבני כושיים אתם לי וגו'".
ערב דא צלותא דערבית¹⁷⁰ ובגין דבערב דא אתערב ביה סטרא אחרא¹⁷¹ דחשיך	ערב, זה תפלת ערבית, ומשום שבערב הזה מתערב הצד האחר, שמחשיך את אורו

¹⁶² פי' כי הז"א מתחיל מחדסד (מ"מ).

¹⁶³ היינו אמרתי עולם חסד יבנה, וכסף זה הוא חסד העליון המשובח מן הזהב, ולכך יגביר הימין על שמאל, וחסד גובר על הגבורה, אמנם המשכן נברא ממטה למעלה, א"כ נתחילה מעולם החמדה שהוא עולם גשמי זה, ומשם אנו עולים למעלה, שממעשה העולם החומרי הזה אנו עושים מעשים להלביש המצות הרוחניות כגון ציצית בצמרו הגשמי נאסוף ונעשה את תבואת מצותנו הרוחניות הקדושות, וכן כל שאר מעשה המצות, ואף כאן במשכן התחלנו ממטה למעלה, כי הקב"ה שהוא רוחני מתחיל העולם ממנו, והוא יורד לכך אין שם יצר הרע, ולא חמדה, ועולם חסד כסף יבנה ויקדים אל הזהב, אמנם אנו התחתונים המשוקעים בחומר ובקלי' אנו מתחילים בניין עולם ממנו ממטה למעלה, ובעולם זה שאנו בו, כח החמדה והחצוני הטמא גובר ומגביר שמאל על ימין, וזהב חצוני גשמי גובר על כסף חצוני גשמי (אור יקר).

¹⁶⁴ פי' מלכות (מ"מ).

¹⁶⁵ פי' כי המלכות בניינה מהגבורות ואח"כ מקבלת החסדים והם סוד התכונות בסוד והוכן בחדסד כסא (מ"מ).

¹⁶⁶ פי' מביא ראיה מפסוק זה שהתחיל מזהב ואח"כ כסף שהתרומה היה מלכות (מ"מ).

¹⁶⁷ מ"לאו האי" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

¹⁶⁸ דאתקרי (דפ"ו).

¹⁶⁹ ר"ל שהצהרים היא גבורה שאחזה עם המלכות הנקרא ערב (מ"מ).

¹⁷⁰ היא המלכות והיא שולטת בלילה והנהגתה בחצונים וסוד ההנהגה היא מתלבשת למטה (אור יקר).

¹⁷¹ ונודע שכל מקום שהם מתדבקים אור זכר העליון מסתלק ואור הלבנה מתמעטת (אור יקר).

ושולט בלילה, שמו לו רשות ואין לו זמן קבוע. אמורים ופרדים מתאכלים בזמן הזה, ומכאן נזונים כמה קבוצות של שרים שיוצאים ושולטים בלילה.	נהוריה ושלמא בליליא שוו ליה רשות¹⁷² ולית ליה זמן קבע¹⁷³ אמורין ופדרין¹⁷⁴ מתאכלין בהאי זמנא ומכאן אתזנו כמה חבילי טהירין¹⁷⁵ דנפקין ושלמין בליליא:
ואם תאמר, אם כך הרי שנינו, שכל אותם בעלי הצד האחר של רוח הטומאה לא שולטים בארץ הקדושה. והרי מעוררים אותם ישראל בזה, ואסור לעוררם לשרות על הארץ הקדושה.	ואי תימא אי הכי הא תנינן דכל אינון מארי סטרא אחרא דרוח מסאבא לא שלמי¹⁷⁶ בארעא קדישא והא מתערי לון ישראל בהאי ואסיר לאתערא לון לשריא על ארעא קדישא:
אלא בלילה, אותו העשן עולה ולא עולה, כמו שבקרבן אחר, שהיה העשן עולה בדרך ישר, וכאן היה עולה אותו עשן לנקב אחד של הצפון, ששם כל מדורים של רוחות רעות. וכיון שאותו העשן עולה ומעקם דרך לאותו צד, כולם היו נזונים ועומדים ונכנסים למקומם ולא היו יוצאים ושולטים בעולם.	אלא בליליא ההוא תננא סליק ולא סליק כגוונא דקרנא אחרא דהוה סליק תנניה¹⁷⁷ בארעא מישר והכא הוה סליק ההוא תננא לחד נוקבא דצפון¹⁷⁸ דתמן כל מדורין דרוחין בישין וכיון דההוא תננא סליק¹⁷⁹ ועקים ארעא¹⁸⁰ לההוא סטרא כלהו הוו מתזנין¹⁸¹ וקיימין ועאלין בדוכתייהו ולא הוו נפקין ושלמין בעלמא:

¹⁷² כי לא היה ראוי להתפלל ולייחד כדי שלא יהנו החצונים מהיחוד, לזה אנו עושים תחבולה שלא יהיה לה שעה קבועה ידועה, כדי שלא יהיו החצונים באים אל מקום הקבוע לינק אלא עראי, בטרם יבינו סירותיכם אטד נעשה מה שנעשה. ואין לפרש שוי ליה רשות כפשוטו, רצה מתפלל רצה אין מתפלל, שכיון שהחצונים שם, היה ראוי שלא יתפלל, ויהיה אסור להתפלל, ולמה רשות. אלא כדפי' נחא לי, והיינו דמפרש "שוי ליה רשות ולית ליה זמן קבוע" שלא יבואו אל הקבוע כחמור אל האבוס, והיינו שזמנה כל הלילה, כדי שלא יהיה לחצוני שעה קבועה. ועוד אפשר לומר, שאם היה לו זמן קבוע, היו אוכלים ונהנים מקרבן קבוע יחוד גמור, אמנם עתה שאין לה זמן קבוע, אינם אוכלים מקרבן וייחוד קבוע, לכך הם נהנים מהמותר, שאין חק קבוע להם למזון מאת המלך, לכך מבחר היחוד נוטלים ישראל, ודחיית המותר נוטלים הם, שאין להם קביעות אלא נוטלין עראי מה שיזדמן (אור יקר).

¹⁷³ קמא ע"א וקסב ע"א (הערת הזהר).

¹⁷⁴ עי' לקמן רלט ע"ב ועי' ח"ג רכז סע"א ברע"מ (לש"ו).

¹⁷⁵ מאברין ופדרין דמתאכלין כל הלילה, הנה נהנין מהם החיצונים ג"כ, ועי' לקמן קמא ע"א, וכן בז"ח צו ע"ג, וכן הוא מבואר בכמה מקומות בזה"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע"י ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהר"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב]. (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

¹⁷⁶ קמ ע"ב (הערת הזהר).

¹⁷⁷ תננא (דפ"ו).

¹⁷⁸ המזבח היא מדת המלכות, מכוון למטה כנגד היכל לבנת הספיר אורח ישר, ונכנס ועולה ומוריד שפע לכל הקדושים דרך ישר, אמנם בלילה "ההוא תננא סליק לחד נוקבא" מורה על המלכות מזבח מלכות, שהיא משפעת לחצונים, ומטה השפעתה לצד הצפון, אמנם דווקא מהמותר, שאם לא תאמר כן, אלא שכל עצם ההשפעה אליהם, א"כ היה ראוי לאסור לנו תפלת ערבית שהוא יחוד, אלא שבלי ספק כהנים נכנסים לאכול בתרומתן, וחלק גדול נתן שם לחצונים (אור יקר).

¹⁷⁹ קמא ע"א ורמב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁰ וא"ת מי מכניסנו בתגר זה לפרנס החצונים, לזה אמר "וכיון דההוא תננא וכו'" א"כ ראוי לנו לעשותו לערב החצונים שלא יתפשטו בעולם, מפני שהם מתעסקין באכילת חלקם, ואינם פנויים להתפשט להשחית, והיינו נחת רוח לשכינה, למעט נעירת החמורים וצעקת הכלבים לפניה (אור יקר). עי' יומא סוף פרק א' ועי' זהר ח"ג לב ע"ב (לש"ו).

¹⁸¹ העשן של הקרבנות ניזון מהם קליפת נוגה, כי משם נפש הבהמית דישראל ובהמות טהורות (רח"ו).

חד ממנא קיימא לההוא סטרא [על] [עאל] ההוא נוקבא דצפון¹⁸² בכל אינון חבילי טהירין וסניגרי"א (סניגוריא) שמיה¹⁸³ ובשעתא דההוא תננא עקים ארחיה וסליק האי ממנא ושתין אלף רבוא¹⁸⁴ משריין אחרנין בלהו מתעתדן לקבלא ליה ולאתזנא מניה וקיימין בההוא נוקבא ועאלין בחד פתחא דאקרי קרי ודא איהו רזא דכתיב (ויקרא כו כח) ואם תלכו עמי קרי וגו' וכתיב (שם) והלכתי (אף אני) עמכם בחמת קרי בההוא רוגזא דנפיק מפתחא דקרי¹⁸⁵:	ממונה אחד עומד לאותו הצד של אותו נקב שבצפון, בכל אותם קבוצות של שרים, ושמו סניגרי"א, ובשעה שאותו העשן מעקם דרכו, ועולה הממונה הזה, וששים אלף רבוא מחנות אחרות, כולם מתעתדים לקבלו ולזון ממנו, ועומדים באותו נקב ונכנסים בפתח אחד שנקרא קרי. וזהו סוד הכתוב "ואם תלכו עמי קרי וגו'", ונאמר "והלכתי עמכם בחמת קרי" באותו הרוגז היוצא מהפתח של קרי.
ואלין אינון דמשמטי בליליא¹⁸⁶ ובשעתא דנשמתין נפקין¹⁸⁷ לסלקא לאתחזאה לעילא אינון נפקין ומקטרגן לון¹⁸⁸ וללא (דלא) יכלין לסלקא ולאתחזאה לעילא בר אינון חסידי קדישין עליונים דאינון בקעין רקיעים ואוירים וסלקין ואלין חבילי טהירין ונפקין (נפקן) ומודיעין מלין כדיבין לבני נשא ואתחזיין לון בדיוקנין אחרנין וחייכאן בהו עד דאושרין זרעא ואקרונ מאריהון דקרי בנין דאינון דנפקין מפתחא דקרי גרמי לון ובשעתא דמתאכלי אמורין ופדרין ההוא תננא הוה¹⁸⁹ רוי לון וזן לון כפום יקרא דילהון הכי מזונא דילהון מה דאתחזי לון ובהאי לא נפקן ולא משמטי בארעא קדישא:	ואלו הם משוטטים בלילה. ובשעה שהנשמות יוצאות לעלות להראות למעלה, הם יוצאים ומקטרגים בהם, ולא יכולים לעלות ולהראות למעלה, פרט לאותם חסידיים קדושים עליונים, שהם בוקעים רקיעים ואוירים, ועולים וקבוצות השרים הללו יוצאים ומודיעים דברים כוזבים לבני אדם, ונראים להם בדמויות אחרות וצוחקים עליהם, עד ששופכים זרע, ונקראים בעלי קרי, משום שאותם שיוצאים מפתח הקרי גרמו להם. ובשעה שמתאכלים אמורים ופדרים, אותו העשן היה מרוה אותם וזן אותם כפי כבודם, כך מזונם מה שראוי להם. ובזה לא יצאו ולא משוטטים בארץ הקדושה.
ערב כמה דאת אמר (שמות יב לח) וגם ערב רב עלה אתם דכל אינון חבילי טהירין אינון מתערבי בשולטנו דליליא ועל דא לא שויוהא חובא לצלותא דערבית דלית מאן	ערב, כמו שנאמר "וגם ערב רב עלה אתם", שכל אותן קבוצות שרים מתערבים בשלטון הלילה, ולכן לא שמו את תפלת ערבית חובה, שאין מי שיכול לתקנה כמו יעקב, שהוא היה (בעל) מטהר המשכן ומתקן אותו כראוי.

¹⁸² היינו למטה מהיכל לבנת הספיר, שם לפתח לצד צפון חטאת רובק, והוא מדור החצונים והוא הנק' נוקבא דתהומא רבא (אור יקר).

¹⁸³ על שם שהוא מלמד סניגוריא על החצונים לתבוע מזונם, והוא ראש לכולם. ואפשר היה לומר שהוא מלמד סניגוריא על ישראל, כשנותנים לו מזון, כענין שעיר לעזאזל (אור יקר).

¹⁸⁴ היינו גם את זה לעומת זה עשה האלהים הם עשר קליפין, דא שם סניגוריא תחת תשעה, דהיינו שתין ששה, אלף א' רבוא א', כדפי' בקדש שיוכללו בששים הם ובהם כנגד ו"ק, ויכללו באלף כנגד הבינה, ויכללו ברבוא כנגד החכמה, ובאים למטה מדרגה העשירית אשר להם, היא פתחא דקרי ודאי, שהם נקבות המחטיאים זכרי בני אדם בקרי, שהם נהנים בו כאשר יתבאר, בענין שהכל כנגד הקדושה, גם את זה לעומת זה עשה האלהים (אור יקר).

¹⁸⁵ דהיינו ח"ו שיתפשטו אלו בעולם להזיק, ולא אמר בקרי אלא בחמת קרי, כי הפתח נקרא קרי, ודרך אותו פתח יוצאים בעלי חימה, והם נקראים חמת קרי (אור יקר).

¹⁸⁶ רסד ע"א ורסז ע"א (הערת הזהר).

¹⁸⁷ נפקין מבני אדם הישנים על מטתם (אור יקר).

¹⁸⁸ בעונותיהם ממש, שהם נעשים סרכא לנשמה שלא תעלה, ואפילו שלא יהיה אלא הרהור מחטיאים אותו בקרי, ומיד הנשמה נפגמת ואינה עולה למעלה, ונעשים מחיצות שלא תעלה (אור יקר).

¹⁸⁹ הוי (דפ"ו).

דיכיל לאתקנא לה כיעקב דאיהו הוה ומארין מדכי¹⁹⁰ משכנא ומתקן ליה כדקא יאות:	
ואף על גב דאיהו¹⁹¹ רישו צלותא דא איהו¹⁹² לאננא עלן מגו פחד בלילות¹⁹³ מגו פחד דכמה סטריין ודגהינם¹⁹⁴ (פחד גהינם) דהא בההיא שעתא מרדי לחייביא בגהינם על חד תרין מביממא ובגין כך מקדמי ישראל למימר והוא רחום דאיהו בגין פחד דגהינם ובשבת דלא אשתכח פחד דינא דגהינם ולא דינא אחרא אסיר לאתערא ליה דאתחזי דהא לית רישו ולשבתו (בשבת) לאעברא דינא מעלמא:	ואף על גב שהיא רשות, תפלה זו היא כדי להגן עלינו מתוך פחד בלילות, מתוך פחד של כמה צדדים של גיהנם, שהרי באותה שעה טורדים את הרשעים בגיהנם, על כל אחד שנים מאשר ביום. ולכן מקדימים ישראל לומר "והוא רחום", שהוא משום פחד הגיהנם, ובשבת שלא נמצא פחד דין גיהנם ולא דין אחר, אסור לעוררו, שנראה שהרי אין לו רשות לשבת, להעביר את הדין מהעולם.
ופחד¹⁹⁵ דקטרוגא דנשמתיין כד בעאן לסלקא לעילא לאתחזאה קמי מאריהון ובגין כך אנן מקדימי¹⁹⁶ שומר את עמו ישראל לעד אמנן פחד דכמה מזיקין וקטרוגין דמשתכחי בליליא ואית לון רישו לנזקא למאן דנפיק מתרע ביתיה לבר ובגין כך אנן מקדימים ושומר צאתנו ובאנו:	ופחד של קטרוג הנשמות, כשרוצות לעלות למעלה, להראות לפני רבונם, ולכן אנו מקדימים "שומר את עמו ישראל לעד, אמנן". פחד של כמה מזיקים וקטרוגים שנמצאים בלילה, ויש להם רשות להזיק למי שיוצא החוצה משער ביתו, ולכן אנו מקדימים "ושומר צאתינו ובואינו".
ועל כל דא מגו דחילו דכל דא אנן מפקדינן גופין ורוחין ונשמתיין למלכותא עלאה די שולטנו דכלא בידהא ועל דא צלותא דערבית בכל ליליא וליליא השתא דקרבנין ומדבחן לא אשתכחו אנן עבדינן כל תקונין דאנן עבדין על רזא דנא:	ועל כל זה, מתוך פחד של כל זה, אנו מפקידים הגופות הרוחות והנשמות למלכות העליונה, ששלטון הכל בידיה. ועל זה תפלת ערבית בכל לילה ולילה, עתה שקרבנות ומזבחות לא נמצאו, אנו עושים כל התקונים שאנו עושים על הסוד הזה.
בפלגו ליליא כד רוח צפון אתער בטש בכל אינון מדורין דרוחין בישין ותבר חד (מנרא תקיפא¹⁹⁷) וסטרא אחרא ועאל ושאט לעילא ותתא וכל אינון	בחצות הלילה, כשמתעוררת רוח צפון, [היא] מכה בכל אותם מדורי הרוחות הרעות, ושובר אחד את הצד האחר, ונכנס ומשוטט למעלה ומטה וכל אותן
קל/ב	
חבילי טהירין עיילין לדוכתייהו ואתבר חילייהו ולא שלטין וכדין קודשא בריך הוא עאל לאשתעשעא עם צדיקא בגנתא דעדן והא אתמר:	קבוצות של מחבלים נכנסות למקומן, ונשבר כחן ולא שולטות, ואז הקדוש ברוך הוא נכנס להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, והרי נתבאר.

¹⁹⁰ מוסגר בדפ"ק.

¹⁹¹ דאיהו (דפ"ו).

¹⁹² איהו (דפ"ו).

¹⁹³ פי' כשעולים הנשמות בלילה, מקטרגים עליהם המלאכים, ולכך אנו מתפללים שומר את עמו ישראל לעד אמנן, פחד דכמה סטריין המזיקין והמקטרגים המצוים בלילה להזיק היוצא חוץ לבית, לכך אנו אומרים ושומר צאתנו ובואנו (מ"מ).

¹⁹⁴ לכך אנו אומרים, והוא רחום, והשלשה פעמים פחד שהזכיר כאן הם הג' דלקמן (מ"מ).

¹⁹⁵ פחד (מ"מ).

¹⁹⁶ מקדימים (דפ"ו).

¹⁹⁷ "טנרא תקיפא" מוסגר בדפ"ק. סטרא אחרא (רח"ו במ"מ). צז ע"א (הערת הזהר).

26

כד אתי צפרא נהורא דשרגא דשלמא בליליא אתגניז מקמי נהורא דיממא וכדין¹⁹⁸ בקר שלמא¹⁹⁹ ואתעבר שולטנו דערב וכדין²⁰⁰ האי בקר איהו בקר דאור קדמא²⁰¹ האי בקר אשלים טיבו לעלמין כלהו מניה אתזנו עלאין ותתאין האי אשקי לגנתא²⁰² האי איהו נטירו דכל עלמא הכא רזא לידעי מדין מאן דבעי למיפק²⁰³ לארחא יקום בנגהא²⁰⁴ וישגח באסתכלותא לפום שעתא לסטר מזרח²⁰⁵ ויחמי כחיו דאתוון²⁰⁶ דבטשי ברקיעא דא סליק ורא נחית²⁰⁷ ואלין אינון נציצו דאתוון דאתברון בהו שמיא וארעא²⁰⁸:	כשבא הבוקר, אור הנר ששלט בלילה נגזז מלפני אור היום, ואז הבוקר שולט ומעבר שלטונו של הערב. (ואז) הבוקר הזה הוא בוקר של אור הראשון, הבוקר הזה משלים טוב לכל העולמים. ממנו נזונים עליונים ותחתונים, זה משקה את הגן, זוהי שמירה של כל העולם. כאן הסוד ליודעי מדות, מי שרוצה לצאת לדרך, יקום בנוגה וישגח בהתבוננות לפי שעה לצד מזרח, ויראה כמראה אותיות שמכות ברקיע, זו עולה וזו יורדת, ואלה הם התנוצצות האותיות שנבראו בהם שמים וארץ.
אי איהו ידע²⁰⁹ ברזא דאינון אתוון דאינון רזא דשמא קדישא דארבעין ותריין אתוון²¹⁰ וידכר לון כדקא חזי ברעותא דלבא יחמי גו נהירו דנגהא דרקיעא שית יודיין תלת לסטר ימינא ותלת לסטר שמאלא ותלת וויין²¹¹	אם הוא יודע בסוד אותן האותיות, שהם סוד השם הקדוש של ארבעים ושנים אותיות, ויזכירן כראוי ברצון הלב, יראה תוך אור הנוגה של הרקיע שש יודי"ם, שלש לצד ימין ושלש לצד שמאל, ושלש ווי"ם שעולות ויורדות ונוצצות ברקיע, והן האותיות של ברכת כהנים, ואז יתפלל תפלתו ויצא לדרך,

¹⁹⁸ כדין (דפ"ו).

¹⁹⁹ יסוד (מ"מ).

²⁰⁰ מוסגר בדפ"ק.

²⁰¹ פי' יסוד, שבו טיפת החסדים הנקרא אור (מ"מ).

²⁰² פי' מלכות (מ"מ).

²⁰³ נז ע"א (הערת הזהר). לפי הנראה מלעיל נז ע"א שהרב זלה"ה סימן אותו בכאן, לומר שאין סגולת זה הסוד אלא למי שהשכים קודם לאור הבוקר וזכה ליהנות מזווג הלילה, וז"ל שם, בשעתא דנהיר צפרא משכין עליה חד חוטא דחסד מסתכל ברקיעא שריא עליה נהירו דחכמתא וכו' (רמ"ז).

²⁰⁴ ר"ל יקום מתלמודו ויצא לחוץ להסתכל לסטר מזרח, שה"ס הזעיר בהאירו מאור המוחין (רמ"ז).

²⁰⁵ קיב ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁶ נראה שיובן במ"ש בשער התפילין שבליה מסתלקים המוחין מראש זעיר ושל ראש רחל מתעלמים בתוך זעיר בסוד (שיה"ש ח ו) שימני כחותם על לבך, ובתחילת אור הבקר שעולה כתר רחל מן הבריאה המעוררת רשימו של מוחין, וזהו ענין חיזו דאתוון, פי' הרשימו שלהן (רמ"ז).

²⁰⁷ פי' כי רושם של רחל נקרא סליק, מפני שהיא עולה וגם שכל אורותיה ה"ס אור חוזר. "ודא נחית", אורות זעיר היורדים מלמעלה לתוך ראשו שכולם אור ישר (רמ"ז).

²⁰⁸ כי סוד התפילין הוא אור המוחין שהם אותיות הפרשיות (נ"א השרשיות. נ"א הפרשיות) והשמות שבהם, והם חיי המלך שבהם תלוי מציאת המלכות והיינו שמים וארץ (רמ"ז).

²⁰⁹ ידוע ליודעים ששרש עיקר התפילין הוא שם אה"ה, ביו בסוד ארבעה בתים שלהם, בין בסוד כ"א אזכרות שבהם, ובין שתי התפלות, הו להו מ"ב. וגם נודע כי שם מ"ב הוא בראש כנזכר בכוונת ודברת ב"ם (רמ"ז).

²¹⁰ שהם שורשו, וקיימא לן שבכל בקר מתעורר ומאיר שם אבגית"ץ בסוד עולת תמיד, והוא מילוי יסוד יסוד סמ"ך ו' דל"ת, שכן היסוד סודו בקר. וזהו לפי דעתי סוד חוט של חסד, ור"ל אור החסד הכלול ביסוד שה"ס חוט ו' זעירא, וגם הוא קצה חוט השדרה המסתעף בכל הגוף שבו מתחלק שם מ"ב בגג"ת נה"ם, ולכן כשיזכירהו בכוונה יאיר אור הדעת בכל קו האמצעי. ונלע"ד שה"ס הארה מיסוד אבא המאיר בזעיר באמצעו, והוא אור השמש, ובו סוד ברכת כהנים. ולכן בהתחיל הבקר מתנוצצים זהרי אור אבא להאיר בקו האמצעי דזעיר, וה"ס היודין מאבא והוין בז"א. וי"ל שה"ס ג' אלפין דמ"ה שבדעת ת"ת ויסוד דזעיר כידוע מדרוש הצרעת, והם בציור יר"י. שית יודין, לשני הצדדים, ותלת ווין, והם בגי' ג' היות בסוד חב"ד המאירים בקו האמצעי. וי"ל על דרוש זה פסוק (משלי ד, יח) וארח צדיקים כאור נגה, שהוא אור הבקר מיסוד, הולך ואור וגו', שה"ס גדלות זעיר, וזהו נכון היום (רמ"ז).

²¹¹ כי הם מכריעים (רח"ו).

ודאי שכינה מקדימה עמו, אשרי חלקו.	דסלקין ונחתין ונצצי ברקיעא ואינן אתון דברכת כהנים ²¹² וכדין יצלי צלותיה ויפוק לארחא ודאי שכינתא אקדימת עמיה זכאה חולקיה:
כשבא הבוקר הזה, עמוד אחד נעוץ בצד דרום לתוך מתיחת הרקיע שעל גבי הגן, חוץ מאותו העמוד שנעוץ באמצע הגן, ועמוד זה מאיר באור של שלשה צבעים מרוקם בארגמן. באותו העמוד קיים ענף אחד, ובאותו ענף נזדמנו שלש צפרים מצפצפים צפצוף לשבח.	כד אתי האי בקר ²¹³ עמודא חד נעיץ בסטר דרום ²¹⁴ לגו מתיחו דרקיעא ²¹⁵ דעל גבי גנתא בר מההוא (ההוא) עמודא דאיהו ²¹⁶ נעיץ באמצעו דגנתא ועמודא דא איהו נהיר ²¹⁷ בנהירו דתלת גוונים ²¹⁸ מרקמא דארגוונא בההוא עמודא קיימא ענפא חדא ²¹⁹ בההוא [ענפא] אתעתדו תלת צפריין ²²⁰ (מתעריין) [מצפצפין] צפצופא לשבחה:
פותח אחד ואמר "הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'". פותח השני ואומר "יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם". פותח השלישי ואומר "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'". אז הכרוז מקדים וקורא, הזדמנו קדושים עליונים, אותם המשבחים את רבונם, התתקנו לשבח היום. ואז נפרדים היום מהלילה. אשרי חלקו של מי שקם בבוקר מתוך תשבחתה של תורה שלמד בלילה, באותו הזמן של תפלת הבוקר.	פתח חד ואמר (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי יהוה הללו את שם יהוה פתח תניינא ואמר יהי שם יהוה מבורך מעתה ועד עולם פתח תליתאה ואמר ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם יהוה כדין כרוזא קדים וקרי אתעתדו קדישי עליונין אינן דמשבחין למאריהון אתתקנו בשבחי ²²¹ דיממא כדין אתפרשון יממא מן ליליא זכאה חולקיה מאן דקם ובצפראו מגו תושבחתא דאורייתא דלעי בליליא בההוא זמנא צלותא דצפרא:
נאמר "אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבצעו ביעיו שבו אתיו" פסוק זה פרשוהו על גלות ישראל, שיושבים בתוך בני שער וישראל אומרים לקדוש ברוך הוא, שומר מה מלילה מה יהיה עלינו מהגלות הזו, שדומה לחשכת הלילה. מה נאמר "אמר שומר", זה הקדוש ברוך הוא, "אתא בוקר", כבר הארתי לך בגלות מצרים והעליתי אתכם וקרבתי אתכם לעבודתי, ונתתי לכם תורה כדי שתזכו לחיי עולם. עזבתם תורתי "וגם לילה", הכנסתיכם לגלות (בבל והעליתיכם.	כתיב (ישעיה כא יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון בעיו שובו אתיו האי קרא אוקמוה ליה על גלותא דישראל דיתבי גו בני שעיר וישראל אמרי לקודשא בריך הוא שומר מה מלילה מה תהא עלן מן גלותא ודא דדמי לחשוכא דליליא מה כתיב אמר שומר דא קודשא בריך הוא אתא בקר כבר נהירנא לכו ובגלותא דמצרים ²²²

²¹² שית יודין של (במדבר ו כד-כו) 'יברכך ה' יאר ה' ישא ה', תלת ווין ו'ישמרך ו'יחונך ו'ישם, ואע"ג דיש עוד כמה ווין ו'יודין, "ל דאלו הם מיוחדים שהם בראש התיבה. ועוד אלו הן אותיות העיקריות, כי ג' יודין דחסד ימין הן דג' הויות וג' אחרות. וגם ג' ווין הן דו' הטבות של עיקר הברכה, הלא הן ברכה של יברכך ושמירה של ישמרך הארה מן יאר וחנינה מן ויחונך נשיאות פנים מן ישא ושימת שלום מן וישם לך שלום (רמ"ז).

²¹³ הוא זווג קדרותא דצפרא א"נ עמוד ענן דחסד (רח"ו).

²¹⁴ הוא בחי' יסוד שבגן ויש בו טיפת החסדים, ולכן אמר בסטר דרום (מ"מ).

²¹⁵ פי' רקיע הוא ת"ת, והיסוד מחובר עם הת"ת (מ"מ).

²¹⁶ קפד ע"ב (הערת הזהר).

²¹⁷ ויחי ריט ע"א (הערת הזהר).

²¹⁸ פי' הארת חג"ת שמאירים ביסוד (מ"מ).

²¹⁹ פי' מלכות שבגן (מ"מ).

²²⁰ אכתריא"ל מטטרין סנדלפון כל א' נקרא עוף (רח"ו).

²²¹ בשבחה (דפ"ו).

²²² לפולחני במעמד הר סיני (מ"מ).

ואסיקנא לכו וקריבת יתכון לפולחני ואורייתא יהבית לכו בנן דתזכון לחיי עלמא שבקתון אורייתא וגם לילה אעילנא לכו בגלותא וס"א דבבל ואסיקנא לכו שבקתון אורייתא כמלקדמין אעילנא לכו בגלותא כמלקדמין אם תבעיון בעיו כמה דאת אמר (שם לד טז) דרשו מעל ספר יהו"ה וקראו ותמן תשכחון ובמהו (במא) תליא גלותא דלכון וגאולה דלכון וכד ותבעיון (תתבעיון) בה היא תימא ותכריז קמייכו שובו אתיו שובו בתשובה שלימתא ומיד אתיו ואתקריבו לגבאי:	עזבתם תורתי כמקדם, והכנסתי אתכם לגלות) כמקדם. "אם תבעיון בעיו", כמו שנאמר "דרשו מעל ספר ה' וקראו", ושם תמצאו במה תלויה גלותכם וגאולתכם. וכשתבעיון בה היא, תאמר ותכריז לפניכם "שובו אתיו", שובו בתשובה שלמה, ומיד אתיו ותתקרבו אלי.
ובהאי קראו (וברזא דהאי קרא) כתיב (ישעיה כא יא) משא (דומא²²³) ורזא דא בשית דרגין בחמשה [נ"א בשית] ארחין²²⁴ דנבואה אתמר לנביאי²²⁵ במחז"ה²²⁶ בחזון²²⁷ [בחזיון]²²⁸ בחזון²²⁹ בדב"ר²³⁰ במש"א²³¹ וכלהו חמשה כלהו כמאן דחמי בתר כותלא ההוא נהירו דנהורא ומנהון כמאן דחמי נהורא דשמשה מגו עששיתא אבל משא והיו (האי) כד מטי ההוא נהורא בטורח סגי ואיטרחו (ואתטרחו) מלה עלוי דלא יכיל לאתגלייא ליה כמה דאת אמר (במדבר יא יא) לשום את משא כל העם הזה עלי ובגין כך משא:	ובפסוק זה נאמר "משא" וסוד זה, בחמש דרכים של נבואה נאמר לנביאים: במחזה, בחזון, בחזיון, בחזות, בדבר, במשא. וכל החמש כולן, כמי שרואה דרך כותל, אותו האור שמאיר, ומהם כמי שרואה אור השמש מתוך עששית. אבל משא הוי כאשר מגיע אותו אור בטורח רב, ומטריח עליו דבריו שלא יכול להתגלות לו, כמו שנאמר "לשום את משא כל העם הזה עלי" ולכן זה משא.
והכא משא דומה טורח סגיא דלא יכיל לאתגלייא ואיהו נבואה בלחישו וקיימא בלחישו אלי קורא משעיר הכא לא אתגלייא מאן אמר אלי קורא משעיר אי קודשא בריך הוא אי נביאה מהימנא²³² אבל נביאה²³³ דא ודאי קיימא בלחישו גו רזא דמהימנותא	וכאן "משא דומה", טורח רב שלא יכול להתגלות, והיא נבואה בלחש, ועומדת בלחש. "אלי קורא משעיר", כאן לא התגלה מי אמר "אלי קורא משעיר", אם הקדוש ברוך הוא, אם נביא נאמן, אבל נבואה זו ודאי עומדת בלחש תוך סוד האמונה העליונה, ומתוך סוד נסתר אמר הנביא הנאמן, שאליו היה קורא הקול בסוד

²²³ הטפות של הזווג השלישי [יעקב ולאה אחר חצות]. דע, כי אע"פ שכפי סדר מעלת הזווגים האלו, הטפות של הזווג השלישי, הם גדולים משל הרביעי וחמישי. אמנם לענין תולדותם וביאתם בעה"ז, הם אחרונים שבכל החמשה זווגים, ואלו הם עתידים לבא בדור אחרון, קודם ביאת משיחנו בעה"ת. ולפי שהם עתידים לבא בגלות זה האחרון, לכן נרמז ביאתם בנבואת ישעיה הנביא ע"ה, בפסוק משא דומה אלי קורא משעיר וגו' (שעה"ג הק' כו).

²²⁴ בחמשה ארחין (מוסגר בדפ"ק).

²²⁵ אולי הם ו' פרקים אשר בנו"ה אתר דנביאי מהימני ינקי מתמן (רח"ו), ונראה כי משא הוא פרק אחרון דהוד שהוא סוד העקב (מ"מ).

²²⁶ גבורה (אור יקר).

²²⁷ חסד (אור יקר).

²²⁸ נצח (אור יקר).

²²⁹ ת"ת (אור יקר).

²³⁰ הוד (אור יקר).

²³¹ יסוד (אור יקר).

²³² פי' כדמפרש במסקנא (מ"מ).

²³³ נבואה (דפ"ו).

האמונה, ואמר "אלי קורא משעיר",	עלאה ומגו רזא סתימאה נביאה מהימנא אמר דליה הוה קרי קלא דרזא דמהימנותא ואמר אלי קורא משעיר
	קלא/א
כמו שנאמר "וזרח משעיר למו", ולא נאמר וזרח לשעיר, משום שסוד האמונה כך הוא דרגות מתוך דרגות, אלה פנימיים מאלה, קלפה בתוך קלפה, ומח בתוך מח.	כמה דאת אמר (דברים לג ב) וזרח משעיר ²³⁴ למו ולא כתיב וזרח לשעיר ²³⁵ בגין דרזא דמהימנותא הכי ²³⁶ איהו דרגין מגו דרגין אלין פנימאין מאלין קליפה גו קליפה ומוחא גו מוחא ²³⁷ :
והרי בארנו, שנאמר "והנה רוח סערה באה מן הצפון" הרי דרגה אחת, "ענן גדול" הרי דרגה אחרת, "ואש מתלקחת" הרי דרגה שלישית, "ונגה לו סביב" דרגה רביעית, ואחר כך "ומתוכה כעין החשמל", ואחר כך "ומתוכה דמות ארבע חיות", הרי דרגות בתוך מדרגות.	והא אוקימנא דכתיב (יחזקאל א ד) והנה רוח סערה באה מן הצפון הא דרגא חד ²³⁸ ענן גדול הא דרגא אחרא ²³⁹ ואש מתלקחת הא דרגא תליתאה ²⁴⁰ ונגה לו סביב הא דרגא רביעאה ²⁴¹ ולבתר ומתוכה כעין החשמל ²⁴² ולבתר ומתוכה דמות ארבע חיות ²⁴³ הא דרגין גו מדרגין ²⁴⁴ :
כמו כן כאן, כשהתגלה הקדוש ברוך הוא לישראל, לא התגלה אלא מתוך דרגות הללו.	אוף הכא כד אתגלייא קודשא בריך הוא ²⁴⁵ ולישראל לא אתגלייא ²⁴⁶ אלא מגו

²³⁴ היינו שאור הקדושה מתלבש בקלי' השעיר (אור יקר).
²³⁵ בפרשת בלק תירץ וזרח לישראל משעיר, שלא קבלו התורה, וכאן מתרץ ע"ד הסוד (מ"מ).
²³⁶ שאינו מתגלה להדיא אלא בסוד לבושו. וגם ישראל שנתנבאו ראו הכבוד מתלבש בסוד לבושו, מדרגות בתוך מדרגות, והעליונה מוח לתחתונה, והתחתונה קלי' לעליונה, ויתלבש אפילו בחצונים כמוח האגוז בתוך קליפתו (אור יקר).
²³⁷ עי' תיקונים (תיקון י"ח לה ע"א), ובספר זוהר הרקיע (דף נ"ו ע"ב – פירוש לדף צה ע"א) ועי' מבו' ש (שע"ב ח"ג פ"ח) ועי' עוד פ' בראשית (טז ע"א) ותרומה (קלא ע"א) ויקהל (ר"ג ע"א) ופקודי (רלג ע"ב) (דע"ה ח"א ג ע"א). ותוהו ובוהו ורוח הנאמר בתורה הם שורש הד' יסודות ארמ"ע, ושורש הד' קליפות, שהם צורך להבחירה ולשכר ועונש (דע"ה ח"א עו ע"ד), הג' קליפות דאצילות אש מתלקחת ענן גדול רוח סערה, (ע' פ' תרומה קלא רע"א ובזוהר הרקיע שם ופ' ויקהל רג ע"ב) אשר הם מסבבים להנגה דאצילות. וכבר כתב הרב (בפנימיות וחיצוניות דרוש ח) כי הקליפה דאצילות הגם שבאצילות נחשב זה לטומאה ורע, אך בערך עולם הבריאה הוה הקליפה דאצילות טהרה וטוב (דע"ה ח"ב נב ע"ב). ונודע הוא כי בהעלמות ב"ע ישנו שם מציאות הרע, ונאחז שם בכל עולם ועולם לפי ערכו, וכל העולה שם באיזה כוונות ויחודים להדבק את עצמו בקדושת אורו ית"ש אשר בפנימיות העולמות ב"ע בבחי' נשמה לנשמה, וכדי לעלות משם לשכינת עוזו ית"ש אשר בגבהי מרומים שהוא עולם האצילות, אשר שם הוא רק אורו ית"ש לבד ואפס זולתו, הנה בעלייתו ממדרגה למדרגה שהוא בהילוכו דרך העולמות ב"ע, מוכרח הוא לעבור דרך מציאות הרע, שהם הג' קליפות קשות, רוח סערה ענן גדול אש מתלקחת²³⁷, ואח"כ קליפת נוגה שהיא הרביעית, כי הם כולם מסבבים להקדושה, ומשם הוא בא להחשמל, ומשם לעיקר מבוקשו אשר בהקדוש פנימה, ע' פ' תרומה (קלא רע"א) (דע"ה ח"ב פז ע"ד).
²³⁸ שנברא בכח הגבורה, וזה מדרגה ראשונה (אור יקר). מלכות דקלי' (לש"ו).
²³⁹ נה"י דקלי' (לש"ו).
²⁴⁰ חג"ת דקלי' (לש"ו).
²⁴¹ זו בנונית, והיא כעין קלי' רביעית לאגוז שהיא נאכלת עם המוח, אמנם פנימה לה הקדושה הגמורה (אור יקר). כח"ב דקלי' כן הוא בזהר הרקיע נו ע"ב ועי' בפרשת בראשית טז ע"א ובמ"ש ועי' עוד תיקונים תיקון יח לה ע"א [שהוא איסור להסתכל בקשת] (לש"ו).
²⁴² והיינו בחי' תחתונה לחיות, ולכן פי' רז"ל חשמל שע"ח מיני אורות, ועוד פי' פעמים חשות פעמים ממללות, והיא בחינתם למטה שהם מתלבשות באופנים (אור יקר).
²⁴³ לבתר מוח לבחינה זו "דמות ד' חיות" ושם ראה נבואתו, וזה מדרך הנבואה להראות מדרגות פנימה אל מדרגות (אור יקר).
²⁴⁴ (דרגין) נוסף בדפ"ו.
²⁴⁵ השיגו ישראל כולם מדרגות הנבואה (אור יקר).

דרגין אלן מסיני בא דרגא דהוה טמירא יתיר²⁴⁷ ולבתר אצטריך לאתגלייא ואמר וזרח משעיר הא דרגא אחרא דאיהו באתגלייא יתיר קליפה דשריא על גב מוחא ולבתר הופיע מהר פארן הא דרגא אחרא ולבתר ואתה מרבבות קדש²⁴⁸ דא שבחא דכלא [דאף על גב] דאתגלייא מכל אלן דרגין מההוא אתר דהוא עקרא דכלא (ד)שרי לאתגלאה מניה מאן אתר איהו מרבבות קדש איהו אינון דרגין עלאין לעילא לעילא²⁴⁹ אוף הכא אלי קורא משעיר מההוא דרגא דקאמרן דאתדבק לעילא:	"מסיני בא", דרגה שהיתה יותר נסתרת, ואחר כך הצטרפה להתגלות, ואמר "וזרח משעיר", הרי דרגה אחרת שהיא יותר בגלוי, קליפה ששורה על גבי המח. ואחר כך "הופיע מהר פארן", הרי דרגה אחרת, ואחר כך "ואתה מרבבות קודש", זהו שבח של הכל, שאף על גב שהתגלה מכל הדרגות הללו, מאותו המקום שהוא עיקר הכל, התחיל להתגלות ממנו מאיזה מקום הוא, הוא "מרבבות קודש", אותן דרגות עליונות למעלה (למעלה), כמו כן כאן "אלי קורא משעיר", מאותה הדרגה שאמרנו שנדבקה למעלה.
שומר מה מלילה שומר מה מליל שומר דא מטטרו²⁵⁰ שומר ישראל²⁵¹ וכתוב (משלי כז יח) ושומר אדניו יכובד (ודא) ורוא דשלטא בליליא ומה מלילה שומר מה מליל (לילה לליל) מה בין האי להאי אלא כלא חד אבל בחולקא דא שלטא סטרא אחרא ובחולקא דא לא שלטא כלל ליל אצטריך לנטורא דכתיב (שמות יב מב) ליל שמורים²⁵² הוא ועל דא חסר ה' ודא איהו כד עאל ליליא עד דאתפלג מפלגו ליליא ולהלאה שלטא לילה בה' דכתיב (שם כט) ויהי בחצי הלילה (שם מב) הוא הלילה הזה (תהלים קלט יב) ולילה כיום יאיר וגו' ובגין כך שומר מה מלילה שומר מה מליל²⁵³:	"שומר מה מלילה שומר מה מליל", שומר זה מטטרו²⁵⁰, ונאמר "ושומר אדניו יכובד". וזה הסוד ששולט בלילה. "מה מלילה שומר מה מליל", מה בין זה לזה. אלא הכל אחד, אבל בחלק הזה שולט הצד האחר, ובחלק הזה לא שולט כלל. ליל צריך לשמירה, שכתוב "ליל שימורים הוא", ועל זה חסר ה', וזהו כשנכנס הלילה עד שנחלק. מחצות הלילה והלאה, שולט לילה בה', שנאמר "ויהי בחצי הלילה", "הוא הלילה הזה", "ולילה כיום יאיר וגו'" ולכן "שומר מה מלילה שומר מה מליל".
אמר שומר אשכחנא בספרא דאדם מה	"אמר השומר", מצאנו בספרו של אדם, מה בין ויאמר לאמר. ויאמר למעלה, ואמר

²⁴⁶ לא אתגליא לישראל להדיא אלא מגו דרגין אלן ממש, שהם חצונים, מהם פנימיים והיינו יהו"ה סוד המוח הפנימי (אור יקר).

²⁴⁷ זה לא מצדו אלא מצד ישראל, וז"ש ה' מצד עצמו מסיני בא להגלות להם לישראל, אמנם לבתר שלא הוכנו למדרגה זו, אצטריך לאתגליא מתוך קלי' שעיר (אור יקר). מלכות (מ"מ).

²⁴⁸ הם נר"ה דז"א שמשם הנבואה (מ"מ).

²⁴⁹ מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁰ עי' לקמן קסד ע"א שהוא שומר למשכן. ועי' תיקו"ז קב ע"ב: כל הוי"ה אית לה משמשא דרכיב עליה ואיהי מרכבה ליה וכו' כגון דכורא על נוקבא ולית רשו לנוקבא ולא לשליחא דילה למעבד מדעם בלא רשות בעלה דכל מאן דמקבל איהי נוקבא מאתר דאיהו מקבל ורזא דמלה כי גבוה מעל גבוה שומר וכגוונא דא שליחא לעילא מטטרו²⁵⁰ וכמה ממנן דתחות ידיה דאינון שליחן דשכינתא. ועי' רמב"ן שמות יב יב.

²⁵¹ "שומר ישראל" מוסגר בדפ"ק.

²⁵² לז ע"ב (הערת הזהר).

²⁵³ ושיעור הכתוב משא דומה, אמר הנביא שנבואה זו היא מפרק אחרון דהוד, שהוא משא, והיא בליחשו. נבואה זו באה ובקעה בקלי' הנק' שעיר, וזהו אלי קורא משעיר. ומה היא הנבואה, שומר מה מלילה, דהיינו שאומרים ישראל למט"ט הנק' שומר, ב' בחי' אלו של המלכות הנק' ליל ולילה, מתי יהיה תיקונם ויחודם, והשיב להם אמר שומר אתא בוקר, שהוא ז"א, וגם לילה, שהיא מלכות, שע"י תפלות ישראל מתייחדים זו"ן וכדמסיק (מ"מ).

בין ויאמר ולאמר (ואמר) ויאמר לעילא ואמר לתתא ואל משה אמר מאן²⁵⁴ אמר שומר דא מטטרון אתא בקר דא צלותא דשחרית דאיהו שולטנו דיממא ההוא דשליט על ליליא ואי תימא דאיהו אתי בלחודוי ואתפרש דכר מנוקבא הא כתיב (ישעיה כא יב) וגם לילה תרוייהו כחדא ולא מתפרשין²⁵⁵ דא מן דא לעלמין וקלא דא קרי במלין אלין [אתא] (הא) בקר וגם לילה תרוייהו זמינין לגבייכו:	למטה. "ואל משה אמר", מי אמר. "אמר השומר", זה מטטרון. "אתא בוקר", זו תפלת שחרית, שהיא שלטונו של היום, אותו ששולט על הלילה. ואם תאמר שהוא בא לבדו, ונפרד הזכר מהנקבה, הרי נאמר "וגם לילה", שניהם כאחד, ולא נפרדים זה מזה לעולמים. וקול זה קורא במלים האלה "אתא בוקר וגם לילה", שניהם מזומנים אליכם.
מכאן ולהלאה אם תבעיון בעיו אם תבעון בעותכון בצלו קמי מלכא קדישא בעיו צלו ובעו בעותכון ותובו לגבי מאריכון אתיו כמאן דזמין לקבלא לבנוי ולרחמא עלייהו אוף הכי קודשא בריך הוא²⁵⁶ בקר וגם לילה קרא ואמר אתיו זכאה עמא קדישא דמאריהון בעי עלון וקרא לון לקרבא לון לגביה:	מכאן והלאה "אם תבעיון בעיו", אם תבקשו בקשתכם בתפלה לפני המלך הקדוש, "בעיו", התפללו ובקשו בקשתכם ושובו לרבונכם. "אתיו", כמי שעתיד לקבל את בניו ולרחם עליהם. כמו כן הקדוש ברוך הוא, "בוקר וגם לילה" קרא ואמר "אתיו". אשרי העם הקדוש שרבונם מבקש עליהם וקורא להם לקרבם אליו.
כדין עמא קדישא בעאן לאתחברא ולאעלאן בבי כנישתא וכל מאן דאקדים בקדמיתא אתחבר בשכינתא בחבורא חדא תא חזי ההוא קדמאה דאשתכח בבי כנישתא ואוריך בבי כנישתא²⁵⁷ זכאה חולקיה דאיהו קיימא בדרגא דצדיק [בהדי שכינתא] (בהדיה דשכינתא) ודא איהו רזא (משלי ח יז) ומשחרי ימצאנני דא סליק בסליקו עלאה:	ואז העם הקדוש רוצים להתחבר ולהיכנס לבית הכנסת, וכל מי שמקדים בראשונה, מתחבר עם השכינה בחבור אחד. בא וראה אותו הראשון שנמצא בבית הכנסת ומאריך בבית הכנסת, אשרי חלקו, שהוא עומד בדרגת צדיק עם השכינה, וזהו סוד "ומשחרי ימצאנני", זה עולה במעלה עליונה.
ואי תימא הא תנינן בשעתא דקודשא בריך הוא אתי לבי כנישתא ולא אשכח תמן עשרה מיד כועס ואת אמרת ההוא חד דאקדים אתחבר בשכינתא וקיימא בדרגא דצדיק אלא²⁵⁸ למלכא דשדר לכל בני מתא דישתכחון עמיה ביום פלן ברוך פלן עד דהוו ומזמני (מזדמני) גרמייהו אינן בני מתא אקדים חד ואתא לההוא אתר בין כך ובין כך אתא מלכא אשכח לההוא בר נש דאקדים תמן אמר ליה [פלן] בני מתא (פלונית) אן אינן אמר ליה מארי אנא אקדימנא מנייהו	ואם תאמר, הרי שנינו, בשעה שהקדוש ברוך הוא בא לבית הכנסת ולא מוצא שם עשרה מיד כועס, ואתה אמרת שאותו אחד שמקדים מתחבר בשכינה ועומד בדרגת צדיק. אלא [משל] למלך ששלח לכל בני העיר, שימצאו עמו ביום פלוני במקום פלוני. עד שהיו מכינים את עצמם אותם בני העיר, הקדים אחד ובא אל אותו מקום. בינתים בא המלך ומצא את אותו איש שהקדים לבא לשם, אמר לו, איה הם פלונים בני העיר. אמר לו, מורי אני הקדמתי מהם והרי הם באים אחרי לפקודת המלך, ואז הוטב בעיני המלך ויושב שם עמו ומדבר עמו, ונעשה אהוב המלך. בינתים

²⁵⁴ קסד ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁵ ז ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁶ פי' כמו שהאב מקבל בניו ומרחם עליהם, כך בוקר וגם לילה, שהם ז"ן, אומרים ג"כ לישראל, אתי"ו (מ"מ).

²⁵⁷ "ואוריך בבי כנישתא" מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁸ נשא קנו ע"א (הערת הזהר).

והא אינון אתאן אבתראי לפקודא דמלכא כדן טב בעיני מלכא ויתיב תמן בהדיה ואשתעי עמיה ואתעביד רחימא דמלכא בין כך	
קלא/ב	
ובין כך אתו כל עמא ואתפייס מלכא עמהון ושדר לון לשלם אבל אי אינון בני מתא לא אתיין ²⁵⁹ וחד לא אקדים ²⁶⁰ לאשתעי קמי מלכא לאתחזאה בגינייהו דהא בלהו אתיין מיד כעיס ורגיז מלכא:	באו כל העם והמלך התפייס עמם, ושלח אותם לשלום. אבל אם אותם בני העיר לא באים, ואחד לא מקדים לדבר לפני המלך, להראות בשבילים שהרי כולם יבאו, מיד כועס ורוגז המלך.
אוף הכא כיון דחד אקדים ואשתכח בבי כנישתא ושכינתא אתיא ואשכח ליה כדן אתחשיב כאילו בלהו אשתכחו תמן דהא דא אוריך לון תמן מיד אתחברת עמיה שכינתא ויתבי בזווגא חד ואשתמודע בהדיה ואותיב ליה בדרגא דצדיק ²⁶¹ ואי חד לא אקדים ולא אשתכח תמן מה כתיב (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש ואין עשרה לא כתיב אלא ואין איש ²⁶² לאתחברא בהדאי למהוי גבאי כמה דאת אמר איש האלהים (דברים לג א) למהוי בדרגא דצדיק:	כמו כן כאן, כיון שאחד הקדים ונמצא בבית הכנסת ושכינה באה ומוצאת אותו, אז נחשב כאילו כולם נמצאו שם, שהרי זה האריך להם שם, מיד מתחברת עמו שכינה ויושבים בזוג אחד ונודע עמה, ומושיבה אותו בדרגת צדיק. ואם אחד לא מקדים ולא נמצא שם, מה נאמר "מדוע באתי ואין איש", לא נאמר "ואין עשרה" אלא "ואין איש", להתחבר עמי להיות אלי, כמו שנאמר "איש האלהים" להיות בדרגת צדיק.
ולא עוד אלא דאשתמודע בהדיה ושאל עליו אם יום אחד לא בא, כמו שבארנו, שנאמר "מי בכס ירא ה' שמע בקול עבדו". והרי התעוררנו בזה שנאמר "אלי קורא משעיר",	

²⁵⁹ פי' שלא באו י' כאחד (מ"מ).

²⁶⁰ פי' לפחות היה להם להקדים א' לדבר עם המלך, והם לא באו כא' ואפילו אחד מהם לא הקדים לדבר אל המלך, ואין עשרה (מ"מ).

²⁶¹ הורה שהיא המיישבת אותם כל א' וא' כפי הראוי לו, וזה שהיא באה באורה וזיוה ומתפשטת על ראשי העם, והיא שורה על עשרה הראשונים, עשרה ענפים ראשיים. והענף, שהיא משרה על האיש הזה, הוא ענף הנובע בה הברכות, והוא סוד, וברכות לראש צדיק, שהוא פי האמה. והיינו "ואותיב ליה בדרגא דצדיק", שהוא כעין הכתר לכל המדרגות, והוא מקור ברכות לברכה, ואח"כ משרה בו. ושתים הבאים אחריהם, סוד ג' ראשונות. ובג' הבאים אחריהם ג' אבות, ובד' הבאים אחריהם שאר המדות. ואח"כ הבאים אחריהם הם ענפים פרטיים במדות אלו, והם נכללים בסוד המדות הנכללות בעשר מדות אלו. והם בסוד האברים. עשרה אברים ראשיים לעשרה הראשונים, כגון ראש לג' ראשונים, זרועות לשתים הבאים אחריהם, גוף וצואר לשתים, שני שוקים לשנים, והראשון במדרגת אשד הנחלים, צדיק, ואם מרבים מעשרה הם פרטיים לאלו, כגון ראש בה כמה אברים, וזרועות בהם כמה אברים, וכולם נכללים, ואין א' מהם שלא יכנס ויכלל באברין ותיקונין דשכינתא, אמנם העשרה הם החשובים, והראשון חשוב בהם, בענין שהם ג' בחי' בבאי בית הכנסת, הראשון אור לעצמו, הט' הבאים אחריהם אור לעצמם, שאר העם בחי' לעצמם והכל יחוד א', אמנם צריך לדקדק שיהיה עומד שם מכניסתו לבית הכנסת ועד תשלומו התפילה, שאם לא כן הוא נכשל בעזבי ה' שאפילו שהוא הולך להתפלל בבית הכנסת אחר שאין זה התקון הזה אלא פנים חדשות באו לכאן, וכדומה לי שלענין סוד המרכבה הזאת ותיקוני השכינה אינו בכללם, ושכר יש לו, שכר מרכבת השכינה וקישוטי אבריה אין לו, שהרי עיקר שכינה אצלותא קפדא, והוא אינו עומד בצלותא, בר מאותם הנפנים דרך עראי ששכינה ממתנת בלי ספק, ועכ"ז הכל חטא גורם, שע"י חטא אדם נדחה ומצוה גוררת מצוה, ועבירה גוררת עבירה, וכ"ש שגורמת בטול מצוה, ואפילו בתפלתו אם רוק מזדמן לו או רוח מלמטה וכל כיוצא הכל ע"י החטא שטורפין לו תפלתו וגשמים בסוכה יוכיחו ולזה רמזו באמרם נכר שהוא עכרן (אור יקר).

²⁶² פי' ומש"ל תנינן בשעתא דקב"ה אתי ולא אשכח תמן עשרה מיד כועס היינו לבסוף (מ"מ).

²⁶³ בלק קצו ע"א (הערת הזהר).

בְּקוֹל עֲבָדוֹ וְהָאֵתֶרְנָא בְּהָאֵי דְכְּתִיב (יִשְׁעִיָּה כ"א י"א) אֱלִי קוֹרָא מִשְׁעִיר דְּהָא דְרָגָא בְּתַר דְּרָגָא [דְּרָגָא] גּוֹ דְּרָגָא הֵהוּא שׁוֹמֵר קוֹרָא²⁶⁴ בְּחִילָא בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא וְדָא אִיהוּ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל עֲבָדוֹ דָּא מִטְטְרוֹן וּבְגִין כֵּךְ זְכָאָה אִיהוּ מֵאֵן דְּאֶקְדִּים לְבִי כְּנִישְׁתָּא לְסַלְקָא בְּהֵהוּא דְרָגָא עֲלָאָה דְקָאֲמַרְן:	שְׁהִי דְרָגָה אַחֵר דְרָגָה, וְדְרָגָה תֹּךְ דְרָגָה, אוֹתוֹ שׁוֹמֵר קוֹרָא בְּחִיל בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְזֶהוּ "שְׁמַע בְּקוֹל עֲבָדוֹ", עֲבָדוֹ זֶה מִטְטְרוֹן. וְלֹכֵן אֲשֶׁרִי הַמְקִדִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת לַעֲלוֹת לְאוֹתָהּ דְרָגָה עֲלִיוֹנָה שְׁאֲמַרְנוּ.
כִּד אֲתִי צִפְרָא²⁶⁵ וְצִבּוֹרָא אֲשִׁתְּכַח²⁶⁶ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא בְּעוֹ לְאֲשִׁתְּבַחָא²⁶⁷ בְּשִׁירִין וְתוֹשְׁבַחְתָּ²⁶⁸ [דְּדוֹד] וְהָא אֻקִּימָנָא דְסְדוֹרָא אִיהוּ לְאֲתַעְרָא רַחֲמֵי וְלַעֲלִילָא (דְּעִילָא) וְתַתָּא²⁶⁹ לְאֲתַקְנָא תְּקוּנִין²⁷⁰ וְלַאֲתַעְרָא חֲדוּהָ²⁷¹ דְּהָא בְּגִין דָּא לְיוֹאֵי מִתַּעְרִי לְאֲתַעְרָא רַחֲמֵי וְחֲדוּהָ לַעֲלִילָא בְּאִינֹן שִׁירִין וְתוֹשְׁבַחְתָּ:	כְּשָׁבָא הַבּוֹקֵר וְהַצְּבוֹר נִמְצְאִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, צְרִיכִים לִשְׁבַח בְּשִׁירוֹת וְתוֹשְׁבָחוֹת שֶׁל דוֹד. וְהִרִי בְּאֲרָנוֹ שֶׁסְדוֹר הוּא לַעֲוֹר אַהֲבָה לְמַעֲלָה וְלַמְטָה, לְתַקֵּן תִּיקוּנִים וְלַעֲוֹר שְׂמֵחָה, שְׁהִי בְּשִׁבִּיל זֶה הַלּוּיִם מִתַּעֲוֹרִים, לַעֲוֹר אַהֲבָה וְשְׂמֵחָה לְמַעֲלָה בְּאוֹתָם שִׁירוֹת וְתוֹשְׁבָחוֹת.
וּמֵאֵן דְּמִשְׁתַּעֲי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא [בְּמִילִין דְּחוֹל]²⁷² וְוִי לִיָּה דְאַחֲזִי פְּרוּדָא²⁷³ וְוִי לִיָּה דְגֶרַע מִהִימְנוּתָא²⁷⁴ וְוִי לִיָּה דְלִית לִיָּה חוֹלְקָא בְּאַלְהָא דִּישְׂרָאֵל²⁷⁵ דְאַחֲזִי דְהָא לִית וְלִיָּה אֱלֹהָא²⁷⁶ וְלֹא אֲשִׁתְּכַח תַּמָּן²⁷⁷ וְלִית לִיָּה חוֹלְקָא בִּיהָ²⁷⁸ וְלֹא דְחִיל מְנִיָּה וְאַנְהִיגָא קְלָנָא²⁷⁹ בְּתַקּוּנָא (ס"א בְּתַקִּיפָא) עֲלָאָה דְלַעֲלִילָא:	וּמִי שְׁמַדְבֵּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּדִבְרֵי חוֹל, אוֹי לֹ שְׁמַרָאָה פִּירוּד, אוֹי לֹ שְׁמַחְסֵר אֶת הָאֲמוּנָה, אוֹי לֹ שְׁאִין לֹ חֶלֶק בְּאַלְהֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמַרָאָה שְׁהִי אִין לֹ אֱלֹהִים וְאִינוּ נִמְצָא שֵׁם, וְאִין לֹ חֶלֶק בּוֹ וְלֹא פּוֹחַד מִמֶּנּוּ, וּמִנְהִיג קְלוֹן בְּתַקּוֹן הָעֲלִיוֹן שְׁלַמְעֵלָה.
דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דִּישְׂרָאֵל מְסַדְרֵי בְּבִי	שְׁהִי בְּשַׁעָה שִׁישְׂרָאֵל מְסַדְרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת סְדוֹר שֶׁל שִׁירוֹת וְתוֹשְׁבָחוֹת וְסְדוֹר

²⁶⁴ פִּי' מִט' קוֹרָא בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֲתָא בּוֹקֵר וְכו', וְעוֹבֵר קוֹלוֹ דְרֹךְ הַקְּלִי' כְּמִשְׁל' (מ"מ).

²⁶⁵ הִרִי תְנַאֵי א' (אוֹר יְקָר).

²⁶⁶ הִרִי תְנַאֵי ב', וְהַמְקִדִּים אִינוּ לְהַקְדִּים הַתְּפִלָּה אֲלָא מִתַּעֲסֵק בְּמִילִים דְּאוֹרִייתָא אוּ בְּבִקְשׁוֹת וְתוֹשְׁבָחוֹת אַחֲרוֹת, אֲבָל הַסְדֵּר הָעֵיקָר הוּא בְּצִבּוֹר (אוֹר יְקָר).

²⁶⁷ לְאֲשִׁתְּכַח (דפ"ו).

²⁶⁸ הַלֵּל הַזְמִירוֹת, וְהֵם ב' בְּחִי' הָא' שִׁירִין דְּדוֹד, תוֹשְׁבַח דְּבִרוּךְ שְׁאֲמַר וִישְׁתַּבַּח וְכִיּוּצָא (אוֹר יְקָר).

²⁶⁹ טַעַם הַסְדֵּר הַזֶּה הוּא לַעֲוֹר אַהֲבָה שְׁלַמְעֵלָה וְלַמְטָה, שֶׁהִשְׁנָאָה הוּא מִחֲמַת הַחֲצוֹנִים שְׁבִין עוֹלָם לְעוֹלָם, וְהַזְמִירוֹת מִבְּעָרִים הַחֲצוֹנִים, וּמִיד הָעוֹלָמוֹת מִתְקַשְּׂרִים בְּאַהֲבָה, כָּל הָעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים וְהָעֲלִיוֹנִים שְׁמַכְאֵן וְעַד הֵיכַל לְבֵנֵת הַסְּפִיר, וְהֵינּוּ אוֹמְרֵי רַחֲמֵי דְעִילָא וְתַתָּא, וְכֵן בֵּהֶם תִּיקוּנִים הַתַּחְתּוֹנִים כְּאוֹמְרֵי הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם וְכִיּוּצָא (אוֹר יְקָר).

²⁷⁰ כִּי אַחֲרֵי שְׁאִין חֲצוֹנִים וִישׁ אַהֲבָה מְקַבְּלִין אֱלֹו מֵאֱלוֹ וּמִתַּתְּקִינֵן עַד שְׁמוֹשְׁכִין עֲלֵיהֶם אוֹר עֲלִיוֹן וְהֵם שְׂמֵחִים (אוֹר יְקָר).

²⁷¹ כִּיּוּצָא הוּא בְּסַפִּירוֹת, ע"י הַזְמִירוֹת מִתַּבְּעֵרוֹת הַקְּלִי' וְנִקְשְׁרוֹת בְּאַהֲבָה וּמוֹשְׁכִין שְׁפַע הַבִּינָה שֶׁהִיא מְקוֹר הַשְּׂמֵחָה, זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה זְמֵר הַלּוּיִים כְּאוֹמְרֵי (בְּמַדְבֵּר יח כג) וְעַבְד הַלּוּי הוּא (אוֹר יְקָר).

²⁷² פּוֹגֵם וּמַכְנִיס הָעֵרָ' וּמַחְזִיק הַחֲצוֹנִים בֵּין הָעוֹלָמוֹת (אוֹר יְקָר). הֵינּוּ מְבִרֹךְ שְׁאֲמַר וְאֵילֶךְ כְּדִמוּכָה מִמ"ש דְּהָא בְּשַׁעְתָּא דִּישְׂרָאֵל מְסַדְרֵי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא סְדוֹרָא דְשִׁירִין וְתוֹשְׁבַח וְסְדוֹרָא דְצִלּוֹתָא (מ"מ).

²⁷³ זֶה סֵבָה שְׁלֹא יִהְיֶה הַיַּחֲוֹד שֶׁלֵּם (אוֹר יְקָר).

²⁷⁴ וְהוּא אִינוּ בְּכָלֵל אֱלֹו הַמִּיּוֹחָדִים (אוֹר יְקָר).

²⁷⁵ הַטַּעַם לֵה' סְבוֹת כְּדִלְקֵמֵן (אוֹר יְקָר).

²⁷⁶ כִּיּוֹן שְׁאִינוּ בּוֹשׁ מִמֶּנּוּ מִלְּהַפְסִיק שְׁבַחוּ וְאִם יִשְׁנוּ אִינוּ לְדַעְתּוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת (אוֹר יְקָר).

²⁷⁷ וְאִם יֵשׁ לֹ אֲמוּנָה שִׁישְׁנוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אִינוּ אֱלֹוִה שְׁלוֹ (אוֹר יְקָר).

²⁷⁸ שְׁאִם לֹא כֵן הִיָּה עוֹסֵק בְּשְׁבַחוֹ כְּשֹׂאֵר יִשְׂרָאֵל וְאִם יֵשׁ לֹ בּוֹ חֶלֶק לְפַחוֹת אִינוּ יִרָא מִמֶּנּוּ, וְז"ש וְלֹא דְחִיל מִיָּנִיָּה (אוֹר יְקָר). "וְלִית לִיָּה חוֹלְקָא בִּיה" מוֹסַגֵּר בְּדפ"ק.

²⁷⁹ וְשְׂמָא יַחֲשׁוֹב שְׁאִין הַשְּׂבַחִים כְּלוֹם לְזֶה אֲמַר אֲנִיהִיג קְלָנָא (אוֹר יְקָר).

כנישתא סדורא דשירין ותושבחן וסדורא דצלותא כדן מתכנשי תלת משריינ²⁸⁰ דמלאכי עלאי משרייתא חדא אינון מלאכין קדישין עלאין²⁸¹ דקא משבחן לקודשא בריך הוא ביממא בגין דאית אחרנין דקא משבחן לקודשא בריך הוא בלילא ואחרנין וס"א ואלין אינון דקא משבחן לקודשא בריך הוא ואמרין שירין ותושבחן בהדיהו דישראל ביממא:	התפלה, אז מתכנסים שלש מחנות של מלאכים עליונים. מחנה אחד הם מלאכים קדושים עליונים שמשבחים את הקדוש ברוך הוא ביום, משום שיש אחרים שמשבחים את הקדוש ברוך הוא בלילה. ואחרים (ואלה) הם שמשבחים את הקדוש ברוך הוא ואומרים שירות ותשבחות עם ישראל ביום.
משרייתא תניינא אינון מלאכין קדישין דמשתכחי בכל קדושה וקדושה דישראל מקדשי לתתא ובשלטנו²⁸² (ובשולטנו²⁸²) דלהון כל אינון דמתערין בכל ואינון רקיעין וס"א היכלין בההיא צלותא דישראל וס"א דמיושב:	מחנה שני, הם מלאכים קדושים שנמצאים בכל קדושה וקדושה של ישראל, ומקדשים למטה. ובשלטון שלהם, כל אותם שמתעוררים בכל אותם רקיעים (היכלות) באותה תפלה של ישראל (של מיושב).
משרייתא תליתאה אינון²⁸³ עולמתן עלאין²⁸⁴ דקא מתתקני עם משרוניתא ומתקני לה לאעלא לה קמי מלכא ואלין אינון משריין עלאין על כלהו וכלהו מתתקני בסדורא דישראל דמתתקני לתתא באינון שירין ותושבחן ובההיא צלותא דקא מצלו ישראל כיון דאלין תלת משריין מזדמנן כדן ישראל פתחי שירתא וזמרי קמי מאריהון וההיא משרייתא חדא די ממנא לשבחה למאריהון ביממא אזדמנן עליהו וזמרי עמהון כחדא באינון שבחי דדוד מלכא והא אוקימנא מלי:	מחנה שלישי, הם נערות עליונות שנתקנות עם המלכה, ומתקנות אותה להכניסה לפני המלך. ואלה הם המחנות העליונים על כולם. וכולם נתקנים בסדור שישראל מתקנים למטה באותם שירות ותשבחות, ובאותה תפלה שמתפללים ישראל. כיון שמזדמנים שלשת המחנות הללו, אז ישראל פותחים בשירה ומזמרים לפני רבונם, ואותו המחנה האחד שממונה לשבח את רבונם ביום, מזדמנים עליהם ומזמרים עמם כאחד, באותם השבחים של דוד המלך, והרי בארנו את הדברים.
בההוא זמנא דמסיימי ישראל שבחי דאינון תושבחן דדוד כדן תושבחתא דשירתא דימא כמה דאוקימנא ואי תימא האי תושבחתא אמאי איהי בתקונא בתרייתא בטר שבחי דדוד והא תורה שבכתב אקדימת לתורה שבעל פה ואקדימת לנביאים ואקדימת לכתובים וכמה דאקדימת הכי אצטריך לאקדמא [בשירתא]:	באותו זמן שמסיימים ישראל את השבחים של אותן תשבחות של דוד, אז [אומרים] השבח של שירת הים כמו שבארנו. ואם תאמר הרי למה נתקן השבח הזאת באחרונה אחר שבחי דוד, והרי תורה שבכתב קודמת לתורה שבעל פה, וקודמת לנביאים וקודמת לכתובים, וכמו שקודמת כך צריך להקדים בשירה.
אלא מנו דכנסת ישראל לא אתתקנת אלא מתורה שבכתב, לכן צריך לומר אותה בתחילת תקוניה וזו השבח המעולה מכל שאר התשבחות שבעולם, והיא לא נתקנת מכולן כמו שנתקנה	

²⁸⁰ משריין (דפ"ו).

²⁸¹ מוסגר בדפ"ק.

²⁸² ובשלטנא (דפ"ו).

²⁸³ רס ע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁴ הם רוחות ז' היכלין דבריאה ז' נערות (רח"ו).

והיינו בשעה שאומרים היוצר ומשרייתא קדמאה הוא בשעה שאומרים ישראל הזמירות והשנית היא בשעה שאומרים קדוש (מ"מ).

35

תושבחתא מעליא מכל שאר תושבתן דעלמא ואיהי לא אתתקנת מכלהו כמה דאתתקנת	
קלב/א	
מתושבחתא ²⁸⁵ דא ובגין דא איהי סמוך לצלוחא דמיושב כמה דאוקימנא:	משבח זה, ולכן היא סמוכה לתפלת מיושב כמו שבארנו.
בה שעתא כד שירתא דימא אתמר ²⁸⁶ מתעטרא כנסת ישראל בההוא כתר רזמין ²⁸⁷ קודשא בריך הוא לאעטרא למלכא משיחא וההוא כתר גליפא ²⁸⁸ ומחקקא בשמהן קדישין ²⁸⁹ (מחקקא) כמה דאתעטר קודשא בריך הוא ההוא יומא דאעברו ישראל ית ימא ואטבע (קב"ה) לכל משריין דפרעה ופרשוהי בגין דא בעי בר נש לשוואה רעותיה בהאי שירתא ²⁹⁰ וכל מאן דזכי לה בהאי עלמא זכי ²⁹¹ למחמי למלכא משיחא בתקוני ההוא כתר ובחגירו ודייניה (זייניה) וזכי לשבחה האי שירתא תמן והא אוקימנא מלי:	באותה שעה כשנאמרת שירת הים, מתעטרת כנסת ישראל באותו הכתר שעתיד הקדוש ברוך הוא לעטר את מלך המשיח. ואותו כתר חקוק בשמות קדושים, כמו שהתעטר הקדוש ברוך הוא אותו יום שעברו ישראל את הים והטביע את כל מחנות פרעה ופרשיו. ולכן צריך אדם לשים רצונו בשירה הזו, וכל מי שזוכה לה בעולם הזה, זוכה לראות את מלך המשיח בתקוני אותו הכתר, ובחגירת כלי זינו, וזוכה לשבח שירה זו שם, והרי בארנו את הדברים.
כיון דמטי בר נש לישתבח ²⁹² נמל קודשא ברוך הוא ההוא כתר ושוי ליה קמיה וכנסת ישראל שריאת לאתתקנא ²⁹³ למיתי קמי	כיון שמגיע אדם לישתבח, נוטל הקדוש ברוך הוא אותו הכתר ושם אותו לפניו. וכנסת ישראל מתחילה להתקן, לבא לפני

²⁸⁵ בזמירות - פסוקי דזמרה. ושירות, שירת הים. ותשבחות, י"ג תשבחות דישתבח (בהגר"א בתיק"ז כז ע"א).

²⁸⁶ אחר הזמירות יאמר שירת הים אשר הוא רומז אל היסוד שהוא מדרגה האחרונה שבו' קצוות המקנת במטטרון, ונקרא תורה שבכתב. ואז מתחלת לתקן על ידי תורה שבכתב, ונכנסת לעולם המלאכים הרחמים, צבאות המלך, והוא בעולם מטטרון, וכל זה בכח שלש עשרה מדות הרחמים הנזכר בישתבח, שהם: שיר ושבחה הלל וזמרה וכו' (פע"ח יד ע"א).

²⁸⁷ הנהגת העולם הזה התחתון היא בסוד שכינה למטה, ורבים נטלו הכבוד הזה ונתנוהו לתחתונים ולכוכבים וכיוצא, ורבים לע"ז ומהם פרעה וכל המונו, והקב"ה על זה הכה אותו הכה ופצו, כאומרו למען תדע כי לה' הארץ. ולא הוקבעה אמונה זו האמיתית שיכתר הקב"ה לעיני הנמצאים כולם, שהוא המשגיח ולה' הארץ ומלוואה אלא בניסי הים וקריעתו והעברת ישראל בה, כאומרו ויאמינו בה' ובמשה עבדו, וכדכתיב בה שמעו עמים ירגזון חיל אחז וכו', ואז נטל הקב"ה הנהגת העולם ונכתר בו, ונשתעבד כל המציאות הזה התחתון להשגחתו לעיני הכל, ואז נכתר הקב"ה בכל הנמצא בעולמו, בכח שמו הגדול שממנו נמצא, ובו נשתרש כל מצוי (אור יקר).

²⁸⁸ ח ע"ב (הערת הזהר).

²⁸⁹ הוא שם מ"ב ושם ע"ב שממנו נמצא כל מצוי למטה ומתחדש לכבודו, כי לה' ההשגחה בתחתונים והוא בראם, וכתר זה עתיד להכתר בו מלך המשיח, כאומרו, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקראו כולם בשם ה', ע"י מה שיתחדש הנסים לעיני הכל, ויעידון יגידון יעידון כולם כאחד כי ה' אחד ושמו אחד, המציא כל נמצא ולא עזבם, ואז מתחדש כתר הבריאה כולה ומתכתר בה הקב"ה (אור יקר). בפ' שמות דף ח כתב הרב שהם מ"ה ומ"ב דמ"ה (מ"מ).

²⁹⁰ להכתיר לקונו בכתר זה, קודם שתסתלק שכינה ממציות זה התחתון ותכנס בהיכל לבנת הספיר בברכת יוצר, ולכך אנו מזמרים לקשטה בכתר זה, שהוא כלל כל המציאות נעשה אגודה אחת, ונשתרש בשם הקדוש המתפשט נצוצות אור השגחתו בנמצאים התחתונים (אור יקר).

²⁹¹ ס ע"א (הערת הזהר).

²⁹² כתר זה נכלל ונשלם בהשלים ה' אחד ושמו א', והיינו "כיון דמטי לישתבח וכו'" שהוא סוד ההשגחה המתפשטת בתחתונים וסוד בריאתם משם, והוא נקשר בהם, והיינו "שוי לה קמיה וכו'" (אור יקר).

²⁹³ מפני שהיא רוצה ליכנס דרך היכל לבנת הספיר ולעלות מעולם העשיה אל עולם היצירה ששם סוד שומר ישראל מטטרון דתמן מקנן הת"ת (אור יקר).

מלכא עלאה²⁹⁴ ואצטריך לאכללא לה בתליסר מכילין ודרחמי עלאי דמנהון (עלאי דמניהון) אתברכת ואינון תליסר בוסמין עלאין כמה דאת אמר (שיר ד יד) נרד וכרכום²⁹⁵ קנה וקנמון וגו' [והכי] (והכא) אינון שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדולה וגבורה תהלה ותפארת קדושה הא תריסר ולבתר לחברא לה בהדיה²⁹⁶ ולומר ומלכות ווהו תליסר בגין דאיהי מתברכא מנייהו:	המלך העליון, וצריך לכלל אותה בשלש עשרה מדות הרחמים העליונות, שמהן מתברכת, והם שלשה עשר בשמים עליונים, כמו שנאמר "נרד וכרכם קנה וקנמון וגו'", וכאן הם, שיר ושבחה הלל וזמרה עז וממשלה נצח גדולה וגבורה ותפארת קדושה. הרי שנים עשר, אחר כך לחברה עמם, ולומר "ומלכות", והיו שלשה עשר, משום שהיא מתברכת מהם.
ועל דא אצטריך בשעתא דאתכלילת בינייהו לשוואה לבא ורעותא (ורעותה) בהאי ולא לישתעי כלל דלא לפסוק בינייהו ואי פסיק בינייהו מתחות גרפי כרוביא נפיק חד שלהובא וקארי בחילא ואמר פלניא די פסיק גאותא דקודשא בריך הוא ישתצי ויתפסק דלא יחמי גאותא דמלכא קדישא כמה דאת אמר (ישעיה כו י) ובל יראה גאות יהו"ה בגין דאלין תליסר אינון גאות יהו"ה:	ולכן בשעה שנכללת ביניהם צריך לשים בזה לב ורצון, ולא לדבר כלל, שלא להפסיק ביניהם. ואם מפסיק ביניהם, יוצאת שלהבת אחת מתחת כנפי הכרובים וקוראת בחיל ואומרת, פלוני שהפסיק את גאות הקדוש ברוך הוא יתכלה ויפסק שלא יראה גאות המלך הקדוש, כמו שנאמר "ובל יראה גאות ה'", משום ששלשה עשר האלה הם גאות ה'.
מכאן ולהלאה אל ההודאות כו' דא מלכא עלאה דשלמא כלא דיליה²⁹⁷ בגין דכל הני שבחן אינון לגבה דכנסת ישראל כד משתבחה במשרייתא דלתתא כמה דאת אמר שיר השירים אשר לשלמה למלכא דשלמא דיליה²⁹⁸ מתמן ולהלאה (שם מה ו)	מכאן והלאה "אל ההודאות כו'", זה המלך העליון שהשלום כלו שלו, כמו שנאמר "שיר השירים אשר לשלמה", למלך שהשלום שלו. משום שכל השבחים הללו הם אל כנסת ישראל, כשמשתבחת במחנה שלמטה, כמו שנאמר "שיר השירים אשר לשלמה", למלך שהשלום שלו. משם והלאה "יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא את הכל", והרי

²⁹⁴ לזה אצטריך לאכללא לה בתליסר מכילין, שהם סוד י"ב גבולי אלכסון והנקודה האמצעית, שאלו המדות הם מתחוקקות בכל המדות, ושורשם בכתר, ושם נמצאים מדרגה אחר מדרגה עד המלכות, שהם מקורי הברכות, ומהם מתברכת ומתבסמת והם סוד י"ב הוי"ת הנכללות בג' שמות כזה

י"ה	י"ה	י"ה
ה	ה	ה
ה"י	ה"י	ה"ה
ה	ה	יו
ר"ה	ר"ה	ר"ה
ה	ה	הי
ה"ה	ה"ו	ה"ו
וי	ה	הי

ראשי תיבותם יה"ה יה"ה יה"ה דהיינו סוד ג' שמות אלו, ולזה סדרם י' שיר, ה' שבחה, ו' הלל, ה' זמרה, הרי ד' אותיות מצד החסד, עוד י' עוז, ה' ממשלה, ו' נצח, ה' גבורה, הרי ד' אותיות מצד הגבורה, עוד י' גדולה, ה' תהלה, ו' ת"ת, ה' קדושה, הרי ד' אותיות מצד הת"ת, דהיינו יה"ה מלך יה"ה מלך יה"ה ימלך, נקודת ג' שמות, והנקודה האמצעית העולה ל"ג, והיינו ומלכות עצם השכינה שהיא היא מקושטת באלו (אור יקר).

²⁹⁵ אלו הם י"ג דשבת, אבל בחול הם אל רחום וכו' כמ"ש הרב בסידור (מ"מ).

²⁹⁶ והיינו שהיא נקודה מתנגדת לבחי' האמצעית להסתעף בהם, ונקרא גאות ה', שמהכתר הנק' גאווה נכתר שם השם באלו, והפוסק ח"ו מצדו הוא פוגם הכתר הזה, ומפסיק הברכות העליונות ואחר שחתם הברכה בקישוטי השכינה, נתארך חיתום הברכה מעלמא אריכא, דהיינו אל ההודאות לכלול שם הת"ת (אור יקר).

²⁹⁷ פי' בינה (מ"מ).

²⁹⁸ פי' למלכות, שהשלום, שהוא היסוד, הוא שלה (מ"מ).

יוצר אור ובורא השך עושה שלום ובורא את הכל והא אתערנא ביה ואתערו חברייה דהני אינון תקונין²⁹⁹ דעלמא עלאה (ס"א מצ' כאן אל אדון):	התעוררנו בזה והתעוררו החברים, שאלה הם תקוני העולם העליון.
א"ל [אדון] ברוך תקוני דעלמא תתאה דאינון כ"ב אתוון זעירין בגין דאית³⁰⁰ אתוון רברבן ואתוון זעירין אתוון זעירין מעלמא תתאה אתוון רברבן מההוא עלמא דאית³⁰¹:	"אל ברוך" תקוני העולם התחתון, שהם כ"ב אותיות קטנות, משום שיש אותיות גדולות ואותיות קטנות. האותיות הקטנות מהעולם התחתון, ואותיות גדולות מאותו עולם הבא.
בכלא אינון רברבן אינון רברבן בגרמייהו כד ולא אתיין יחידאין³⁰² אינון רברבן ודכר ונוקבא פשיטון דכד לא אפשיטון (פשיטין) יתיר אינון אתיין כל את ואת ברתיקא³⁰³ דחזי ליה כגון שבחא דשבת דאינון אתוון [דשבת³⁰⁴] אל אדון על כל המעשים ברוך ומבורך בפי כל נשמה אלין אתוון בחמש חמש תיבין דאינון חמשיין תרעין [ס"א אינון שית יריען ואינון חמש לגו] דעלמא דאית:	בכל הן גדולות, הן גדולות בעצמן כאשר (לא) באות יחידות, הן גדולות (זכר ונקבה פשוטים) שכאשר הן לא פשוטות יותר, הן באות כל אות ואות במרכבה הראויה לה, כמו שבח של השבת, שהם אותיות של שבח "אל אדון על כל המעשים ברוך ומבורך בפי כל נשמה", אלו אותיות בחמש חמש תבות, שהן חמשים שערים של העולם הבא.
תריין אתוון אחרניין די בסופא ש"ת אינון בשית שית תיבין דאינון שית סטריין דעלמא דאית ונפקי מתמן כגון שבח יתנו לו כל צבא מרום תפארת וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקודש:	שתי אותיות אחרות שבסוף ש"ת, הן בשש שש תבות, שהם ששת צדדי העולם הבא, ויוצאות משם כמו "שבח יתנו לו כל צבא מרום תפארת וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקודש".
אלין תריין אתוון בשית שית תריין אתוון קדמאי בחמש חמש כלהו שאר אתוון די באמצעיתא כלהו בארבע ארבע (ו) בגין דאינון ברזא דרתיכא עלאה [ד] אינון אתוון קדמאי ואינון דבסופא אינון שלימו דכ"ב אתוון בגין דאית בהו כ"ב תיבין לקבל כ"ב אתוון עלאין אשתארו תמניסר אתוון אחרניין דקא סלקין ברתיקיהו לארבע ארבע לשבעין ותריין תיבין דאינון רזא דשמא מפרש גליפא קדישא דע"ב אתוון דקודשא בריך הוא מתעטר בהו³⁰⁵ ושמא דא איהו מעטרא	אלו שתי אותיות בשש שש, שתי אותיות ראשונות בחמש חמש, כל שאר האותיות שבאמצע כולן בארבע ארבע, משום שהן בסוד המרכבה העליונה, שהן אותיות ראשונות. ואותן שבסוף הן שלמות, כ"ב האותיות משום שיש בהן כ"ב תיבות כנגד כ"ב האותיות העליונות, נשארו שמונה עשרה אותיות אחרות, שעולות במרכבותיהן לארבע ארבע, לשבעים ושתיים תיבות, שהן סוד השם המפרש חקיקה קדושה של שבעים ושתיים אותיות שהקדוש ברוך הוא מתעטר בהן. והשם הזה מעטר את כנסת ישראל ועולה בסוד זה להתעטר בהם תוך השליחות של אדונו (של השכינה).

²⁹⁹ תיקוני (מ"מ).

³⁰⁰ בראשית ג ע"ב (הערת הזהר).

³⁰¹ אתוון רברבן עלאין ואתוון תתאין זעירין אלו מעולם העליון בינה ואלו מעולם התחתון מלכות (שער מאמרי רשב"י י ע"ד).

³⁰² הם אותיות גדולות, וז"ש דכד לא פשטן יתיר, שר"ל אפילו לא נתפשטו מהם תיבות מכל א' וא' (מ"מ).

³⁰³ עילאה (נוסף במ"מ). פי' חג"ת ששם הוא שם ע"ב (מ"מ).

³⁰⁴ דשבח (דפ"ו).

³⁰⁵ פי' ז"א (מ"מ).

לכנסת ישראל וסליק [ברזא דא] (ברזאה) לאתעטרא בהו גו שליחותא דמאריה ³⁰⁶ ודשכינתא:	
וסימנך של אלו האותיות שמתעטרות בשבח עליון זה, ראשונות וסופיות שעולות בעטרוניהן אותן א"ת ב"ש, אל"ף בחמש, ת"ו בשש, ב"ת בחמש, ש"ן בשש, ולכן הסוד של א"ת ב"ש [הוא]	וסימנך של אלו האותיות שמתעטרות בשבח עליון זה, ראשונות וסופיות שעולות בעטרוניהן אותן א"ת ב"ש, אל"ף בחמש, ת"ו בשש, ב"ת בחמש, ש"ן בשש, ולכן הסוד של א"ת ב"ש [הוא]
קלב/ב	
כללא דכ"ב אתון דאינון עטרה דתלתין ותרין שבילין ³⁰⁷ וס"א דשמא קדישא:	כלל של כ"ב אותיות שהן עטרה של שלשים ושנים שבילים (של שם הקדוש).
וסימן דאינון אתון אחרנין דסלקין ברתיכיהו ג"ר שארי בגימ"ל וסיים ברי"ש וכלהו רזא דרתיכא קדישא א"ת ב"ש ³⁰⁸ רזא דשמא קדישא ³⁰⁹ ג"ר רזא דרתיכא קדישא דסלקא לע"ב ואתעביד מנייהו שמא קדישא לאתעטרא כנסת ישראל מגו רתיכא עלאה דכתיב (תהלים מח יא) כשמך אלהים כן תהלתך ³¹⁰ :	וסימן של אותן אותיות אחרות שעולות במרכבותיהן, ג"ר מתחיל בגימ"ל וסיים ברי"ש, וכולן סוד המרכבה הקדושה. א"ת ב"ש סוד השם הקדוש. ג"ר סוד המרכבה הקדושה, שעולה לשבעים ושנים, ונעשה מהם שם קדוש לעטר את כנסת ישראל מתוך המרכבה העליונה, שנאמר כשמך אלהים כן תהלתך.
ובגין כך ההוא שמא ודע"ב ³¹¹ כלילא ברזא דאבהן ימינא ושמאלא ואמצעיתא ואיהי מתעטרא בהו למהוי שמא קדישא ולאן שמא עלאה כאינון שמהן עלאין דעלמא עלאה דאתאחדאון לעילא לעילא ואף על גב דהאי שמא עלאה איהו אבל רזא דיליה דוד מלכא דמתעטרא באבהן:	ולכן אותו שם של ע"ב כלול בסוד האבות, ימין ושמאל ואמצע, והיא מתעטרת בהם, להיות שם קדוש ולא שם עליון, כאותם שמות עליונים של העולם העליון שנאחזים למעלה למעלה. ואף על גב שזהו שם עליון, אבל הסוד שלו דוד המלך שמתעטר באבות.
שמא דמ"ב אתון רזא דיליה אבהן דקא מתעטרין ³¹² בעלמא עלאה ועלמא עלאה במה דלעילא וס"א וסלקא רזא לעילא לעילא עד דאתעטרא באין סוף ועל דא סליק ולא נחית ³¹³ אתעטר גו מחשבה ועילאה זכאה	השם של מ"ב אותיות, הסוד שלו, האבות שמתעטרים בעולם העליון, והעולם העליון במה שלמעלה (ועולה הסוד למעלה למעלה עד שמתעטר באין סוף) ולכן עולה ולא יורד, מתעטר בתוך המחשבה העליונה, אשרי חלקו של מי שמכיר אותו ונזהר בו.

³⁰⁶ מוסגר בדפ"ק.

³⁰⁷ פי' כ"ב אתון עם עשרת הדברות הם ל"ב (מ"מ).

³⁰⁸ עי' הקדו"ש סז ע"א.

³⁰⁹ פי' כ"ב עם י' דברות, שהם נפש דאימא ועם עשרה מאמרות שהם רוח דאבא הם מ"ב (מ"מ).

³¹⁰ "דכתיב (תהלים מח יא) כשמך אלהים כן תהלתך" מוסגר בדפ"ק.

³¹¹ עי' בהגר"א בתיקו"ז כ ע"ב ליקוט בענין כללי השמות.

³¹² ויקרא עח ע"א קח רנו ע"ב (הערת הזהר).

³¹³ רוב אותיותיו מצורפות על סוד העליה, כיצד, אבגית"ץ הרי כל הו' אותיות עולות ולא יורדות
כי ק' פשוטה היא תשע מאות, ק"ר ע"ש ט"ן הרי ג' זוגות עולות ולא יורדות (גדיל"ש הם אותיות
עולות ולא יורדות), בט"ר הרי ג' עולות, צ"ת הם ג"כ עולות, ח"ק בטנ"ע הרי זוג עולה וד' עולות,
גל"ף הרי ג' עולות, ז"ק הרי זוג עולה, קו"צ הרי ג' עולות, י"ת הרי זוג עולה נמצא כל השם עולה
ואינו יורד אלא מעט מזער לכך עיקרו עולה, ושם ע"ב יקרא עולה ויורד בסוד היושר וההפוך
כדפי'. ושם מצפ"ץ יקרא עולה ויורד על שם הא"ב, וענין העליה משובחת אלא שאין בה עונ"ג
לתחתונים, דהיינו כעין יום שבת היא א"ת ב"ש, עולה להקשר ברוחניות העליון, ויורד במנוחה
לישראל, ויש בו ענג ומותר באכילה ושתייה, ושאר ענג שבת, אמנם כעין שבת ויום הכפורים היא
א"ל ב"ם, דהיינו מיותר בקדושה, אמנם עולה ונקשר והתחתונים אין להם שפע, דהיינו יוה"כ

חולקא (עלאה זכאה חולקיה) דמאן דידע ליה ואזדהר ביה:	
שמא דע"ב אתוון דוד דקא³¹⁴ מתעטרא באבהן ורוא דיליה סליק ונחית כגוונא דא מצפ"ץ מצפ"ץ שמא דתליסר מכילן דרחמי³¹⁵ אינון תריסר רוא דרתיכא קדישא דנפקין מחד דשריא עליה³¹⁶ ובגין כך סליק ונחית וכלהו סלקין ונחתין בר האי דסליק ולא נחית ועל דא³¹⁷ שמא דע"ב סליק ונחית³¹⁸ סליק מסטרא דא ונחית מסטרא דא שמא דתליסר מכילן סליק מסטרא דא ונחית מסטרא דא וההוא דנחית בגין לאמשכא טיבו לתתא ועל דא א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"פ ז"ע ח"ס ט"ן י"ם כ"ל, האותיות הראשונות עולות בחשבון ואותיות אחרות יורדות בחשבון, כדי למשך את הטוב שלמעלה למטה.	השם של ע"ב אותיות, דוד המתעטר באבות, וסודו עולה ויורד, כמו זה מצפ"ץ (מצפ"ץ), שם של שלש עשרה מדות הרחמים, הם שתיים עשרה, סוד המרכבה הקדושה שיוצאים מאחד ששורה עליהם. ולכן עולה ויורד, וכולם עולים ויורדים חוץ מזה שעולה ולא יורד, ולכן השם של שבעים ושתיים עולה ויורד, עולה מצד זה ויורד מצד זה. השם של שלש עשרה מדות עולה מצד זה ויורד מצד זה. ואותו שיורד כדי למשוך טוב למטה, ועל זה א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"פ ז"ע ח"ס ט"ן י"ם כ"ל, האותיות הראשונות עולות בחשבון ואותיות אחרות יורדות בחשבון, כדי למשך את הטוב שלמעלה למטה.

אסור בענ"ג (אור יקר). פי' כיון ששם מ"ב רמוז באלב"ם דהיינו ב"ם דאלב"ם כמ"ש לקמן לכ"א סליק (מ"מ). הנה אמרנו כי כל הבירור נעשה ע"י בחי' הגבורות, כי הגבורות הם דוחין ומכלין את הקליפות והחיצונים, והוא משום כי בחי' החסד הרי הוא סובל הכל וטוב ומטיב לרעים ולטובים. משא"כ הגבורות הם דינים, ובהם הוא כל ההבחנה בין רע לטוב, והוא דוחה את הרע ומברר את הטוב אליו. וכן בחי' החסד דרכו הוא להתפשט למטה, כי הוא עושה חסד עם כל כנז', והוא תכונת מים שהם מתפשטים ויורדים תמיד, משא"כ הגבורות הוא כתכונת אש שהוא תמיד עולה למעלה. והוא ענין שם מ"ב דהוא סליק ולא נחית כמ"ש בזה"ק (תרומה קלב ע"ב), ולכן הוא כי רק הגבורות הם המבררים ומעלים למעלה, ועל ידם נעשה כל העליות כולם (דע"ה ח"ב נד ע"ג). והנה יש שם מ"ב בכל עולם ועולם לבד בעשיה, כמ"ש הרב בסוף שער כסא הכבוד, והשם מ"ב אשר בעולם אצילות הנה הוא הו"ה פשוט ומלא ומלא דמלא, שהוא מ"ב אותיות. ובעולם הבריאה הוא הב' שמות אה"ה, דאה"ה אשר אה"ה (שמות ג יד), וכן אה"ה יה"ו. ובעולם היצירה הוא השם אבגית"ץ כו', וכמ"ש כ"ז בתיקונים (תיקון סט דף קיט ע"ב). ושורשו דכל שם מ"ב הוא בגבורה, כי הוא מסודר הצמצום, והוא סליק ולא נחית וכמ"ש בפ' תרומה (דף קלב ע"ב), וע' עוד בתיקונים (דף קכ ע"א) כל הענין שם. וזהו שאמר הספר יצירה בל"ב נתיבות פליאות חכמה חקק כו', ואמר פליאות כי מרמז בזה על הרשימו שבהצמצום שהיא פלא, מופלא ומכוסא, גנוז ונעלם, והוא העשר פנימיות, כי כל רשימו הוא בסוד י', והוא הנקרא פליאות חכמה, וממנה יצא כל הל"ב נתיבות, ועם אותה הרשימו הוא מ"ב, והוא השם מ"ב שבו נבראו כל העולמות כולם כמ"ש בפ' פקודי (דף רלד ע"א) וכנ"ל (ביאורים ח"א נט ע"א).

³¹⁴ בראשית לג ע"ב רז ע"ב רלד ע"ב ויקרא קנ ע"ב (הערת הזהר).

³¹⁵ פי' כל השמות יוצאים בחילוף האלפא ביתות, והנה י"ג מדות של (שמות לד ו) ויעבור מתחלפים בא"ת ב"ש, וא"ת ב"ש סליק ונחית, וגם אלו השמות סלקין ונחתין (זהר הרקיע). הוא מצפ"ץ מצפ"ץ תע"ך גספ"י וכו' (רמ"ז). פי' כתב הרב ה' ה' הם ב' מצפ"ץ והם ב' פאות דא"א ומשפיעים לדיקנא שהם י"ג מכילן דרחמי (מ"מ).

³¹⁶ נוצר חסד הוא כולל כולם וכן מזל ונקה כולל כולם, נמצא שהי"ב האחרים יוצאים ממזל הח' או ממזל ונקה (מ"מ).

³¹⁷ "סליק ונחית וכלהו סלקין ונחתין בר האי שמא דמ"ב דסליק ולא נחית ועל דא" מוסגר בדפ"ק.

³¹⁸ ר"ת וס"ת הולך כסדר הפסוקים ואמצע הוא להיפך וכ"ה רוב השמות וכמעט כולם כידוע וז"ש (לעיל) שמא דמ"ב [כו'] סליק ולא נחית שהוא כסדר וכ"ה שמא דתליסר מכילין ג"כ סליק ונחית כנ"ל (יהל אור).

שמה דמ"ב איהו מתעטרא לרתיכא עלאה³¹⁹ שמה דע"ב איהו מתעטרא לרתיכא תתאה³²⁰ זכאה חולקיה מאן דמשתדל למנדע למאריה זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי:	השם של מ"ב הוא מתעטר למרכבה העליונה, השם של ע"ב מתעטר למרכבה התחתונה. אשרי חלקו של מי שמשתדל להכיר את רבונו, אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.
ובגין כך תושבחתא דשבת דקא ומשבחא (משבח) למלכא דשלמא דיליה³²¹ משבח ליה בשמא דע"ב³²² ובכ"ב תיבין רזא דכ"ב אתוון בגין דתתעטר ביה לסלקא לעילא³²³ בתושבחתא דא ועל דא אל אדון תושבחתא דעלמא דאתי איהו ופריחו וס"א ופריכו דרתיכא וקדישא עלאה דמתעטרא לסלקא לעילא ופריחו דכנסת ישראל דמתעטרא לסלקא גו רתיכא עלאה:	ולכן השבח של שבת, שמשבחת את המלך שהשלוש שלו, משבחת אותו בשם של שבעים ושתים ובעשרים ושתים תיבות, הסוד של עשרים ושתים אותיות, כדי שתתעטר בו לעלות למעלה בשבח הזו, ולכן "אל אדון" הוא שבח של העולם הבא, ופריחת המרכבה הקדושה העליונה שמתעטרת לעלות למעלה, ופריחת כנסת ישראל שמתעטרת לעלות בתוך המרכבה העליונה.
א"ת ב"ש סלקין³²⁴ ונחתין כמה דאתמר א"ל ב"ם סלקין ולא נחתין וסימנך דא שב"ת בלחודוי ודא שב"ת ויום הכפורים ודסלקא (סלקא) רזא לעילא לעילא עד דמתעטרא כלא באין סוף:	א"ת ב"ש עולים ויורדים כמו שנתבאר. א"ל ב"ם עולים ולא יורדים, וסימנך זו שב"ת לבדה, וזו שבת ויום הכפורים, שעולה הסוד למעלה למעלה עד שהכל מתעטר באין סוף.
אל ברוך דא סדורא דאתוון זעירין ונתקונין (בתקוני) כנסת ישראל בכל יומא בצלותא ובגין דאינון אתוון זעירין לית רווחא ביניהון³²⁵ ואינון תקוני עולימתן דאתיין עם מטרוניתא לגבי מלכא עלאה:	"אל ברוך", זה סדור של אותיות קטנות ותקוני כנסת ישראל בכל יום בתפלה. ומשום שאותן האותיות קטנות אין רווח ביניהן, והן תקוני העולמות שבאות עם המלכה למלך העליון.
וקדושהו (קדושה) דא דקא מקדשי מלאכי עלאי לאו איהו ביחיד והא אוקימנא כל קדושה דאיהו בלשון הקודש יחיד אסיר ליה למימר תרגום לעולם ביחיד ולא בסגיאין ויחיד איהו תקונא דיליה ודאי ולא סגיאין וסימן לרזא דא שנים מקרא ואחד תרגום שנים לישנא דסגיאין איהו דודאי קדושה דלשון הקדש אסיר ואיהו³²⁶ (איהו) ביחיד קדושת תרגום אסיר איהו בסגיאין אלא	קדושה זו שמקדשים המלאכים העליונים אינה ביחיד, והרי בארנו כל קדושה שהיא בלשון הקודש אסור ליחיד לאמרה. תרגום, לעולם ביחיד ולא ברבים. והיחיד הוא תקון שלו ודאי ולא רבים. וסימן לסוד זה, שנים מקרא ואחד תרגום. שנים זה לשון רבים, שודאי קדושה של לשון הקודש אסורה ביחיד. קדושת תרגום אסורה ברבים אלא ביחיד לעולם אחד תרגום. שנינו ולא שנים ולא יותר. התרגום בא למעט, וכך צריך לשון הקדש בא לרבו, וכך צריך שמעלים בקודש ולא מורידים. ובתרגום מורידים ולא מעלים. שנינו, אחד ולא יותר ולא מעלים כלל.

³¹⁹ בכח"ב ד' אותיות הוי"ה בכתר וי' דמילוי בחכמה וכ"ח דמילוי המילוי בבינה, אדם ישר בדרוש השמות, וע"ב ו' פעמים י"ב בו"ק (רמ"ז), פי' חג"ת כמ"ש לעיל שע"י מ"ב חג"ת עולים לאימא, ואימא לאבא (מ"מ).

³²⁰ פי' כמ"ש דוד שהיא מלכות עולה עד לחג"ת (מ"מ).

³²¹ פי' בינה (מ"מ).

³²² כתב הרח"ו שא"ב מאל אדון יש בו י' אותיות כנגד י' דאה"ה מלא, וש"ת יש בו י"ב אותיות כ"ב דמילוי אדנ"י ומג' עד ש' ע"ב אותיות כנגד שם ע"ב (רמ"ז).

³²³ פי' מלכות ע"י שבח זה תעלה למעלה כמ"ש לקמן ופריחו דכ"י שמתעטרא לסלקא וכו' (מ"מ).

³²⁴ רסא ע"א (הערת הזהר).

³²⁵ רה ע"ב (הערת הזהר).

³²⁶ קכט (הערת הזהר).

ביחיד לעולם אחד תרגום תנינן ולא תרינן ולא יתיר תרגום אתיא למיעוטא³²⁷ והכי אצטריך לשון הקדש אתיא לרבוויא והכי אצטריך דמעלין בקדש ולא מורדין ובתרגום מורדין ולא מעלין אחד תנינן ולא יתיר ולא מעלין כלל:	
קדושה דא קדושתא דאתקדשת שכינתא וכל אינון רתיבין דילה לאתתקנא לגבי מלכא עלאה ובגין דאיהי קדושת עלמא תתאה איהי מיושב ולא בעמידה	הקדושה הזו הקדושה שהתקדשה השכינה, וכל אותן מרכבותיה להתקן אל המלך העליון, ומשום שהיא קדושת העולם התחתון, היא במיושב ולא בעמידה.
קלג/א	
קדושה אחרא³²⁸ דאהדורי צלותא³²⁹ איהי קדושתא דעלמא עלאה³³⁰ ובגין כך איהי בעמידה בגין לאמשכא לה לתתא וכל מלוי דעלמא עלאה איהו בעמידה ולא מיושב³³¹:	קדושה אחרת של חזרת התפלה, היא קדושה של העולם העליון, ולכן היא בעמידה, כדי להמשיכה למטה, וכל דברי העולם העליון הם בעמידה ולא מיושב.
ובכל הני קדושתן³³² ישראל מתקדשי בהו לתתא ועל דא ישראל מתקדשי בקדושה דרתיבא תתאה מיושב ובקדושה דרתיבא עלאה מעומד קדושה אחרא³³³ איהי³³⁴ תוספת קדושה³³⁵ בגיני כך איהי בתר צלותא ובגין דאיהי [תוספת] [תוספת] קדושה על קדושן אחרנין³³⁶ איהי לבתר צלותא³³⁷ ובגין דכל חד וחד בעי לאמשכא עליה מההוא תוספת אתתקן לכל יחיד ויחיד קדושת תרגום:	ובכל הקדושות הללו, ישראל מתקדשים בהם למטה, ולכן ישראל מתקדשים בקדושת המרכבה התחתונה, [ב]מיושב, ובקדושת המרכבה העליונה [ב]מעומד. קדושה אחרת היא תוספת קדושה, ולכן היא אחר התפלה, ומשום שהיא תוספת קדושה על קדושות אחרות, היא אחר התפלה. ומשום שכל אחד ואחד צריך למשוך עליו מאותה התוספת, נתקן לכל יחיד ויחיד קדושת תרגום.
ואי תימא הא אית בה קדושת לשון הקדש ההוא לצבור לאתקדשא כללו בכלל בההוא תוספת קדושה ובגין דיחיד לית ליה רשו³³⁸	ואם תאמר, הרי יש בה קדושת לשון הקדש, אותה לצבור להתקדש כולם בכלל באותה תוספת הקדושה, ומשום שליחיד אין רשות לאמרה בלשון הקדש ולהתקדש יחיד,

³²⁷ דתרגום היינו לשון לבן הארמי (רח"ו במ"מ).

³²⁸ שהיא תוספת קדושה שאין למלאכים בה חברה כלל, ולכן היא "בתר צלותא", שאנו נבדלין מההיכלות ויורדים למטה אל העולם התחתון, "מכד מסיימי סדרא" אין ראוי שתבא משם אלא בקדושה להתקדש, אפילו בשפל מצבינו (אור יקר).

³²⁹ חזרת העמידה (מ"מ).

³³⁰ ז"א (מ"מ).

³³¹ עי' שעה"כ יז ע"ג: בכל תיקון דא"א או דאבא או דאימא צריך לאומרם מעומד.

³³² קדושת (דפ"ו).

³³³ היא קדושת ובא לציון (רח"ו).

³³⁴ רסא ע"ב (הערת הזהר).

³³⁵ שהם ברדתם אל עולם התחתון אינם קדושים, ואנו קדושים בתחתונים, לזה אנו מוסיפים קדושה אחרת (אור יקר).

³³⁶ שאותם הקדושות מפתח היכל לבנת הספיר ולמעלה, וזו למטה ברדתנו חוץ מההיכלות (אור יקר).

³³⁷ שאנו יוצאים חוץ מההיכלות ולמטה בצאת השכינה לשכון בתחתונים היא כמים לים מכסים, ראשונה בחינה א' שוה לכולם כא', ואח"כ בחינה לכל א' וא' לפי מעשיו, ולזה תוספת קדושה זו היא בעשרה, כלשון הקדש שוה לכולם ביחד. ואח"כ בלשון תרגום כל א' וא' מושך לו קדושה ומשכין שכינה עליו כפי מעשיו, וכפי דבקותו בקונו, והיינו ראשונה דרך כלל שכינה בתחתונה והיא בעשרה, ואח"כ פרטית לכל א' תרגום ודאית (אור יקר).

³³⁸ רשות (דפ"ו).

לאומרה בלשון הקדש ולא תקדשא יחידאי אתקינו לה בלשון תרגום ואיהו ביחיד לא תקדשא כל חד וחד בהווא תוספת לאמשכא עליה קדושה יתיר זכאה חולקיהון דישראל דקא מתקדשי בקדושי עלאי בגין דאינון דבקין לעילא דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום:	התקינה בלשון תרגום, והיא ביחיד להתקדש כל אחד ואחד באותה התוספת, להמשיך עליו יותר קדושה. אשרי חלקם של ישראל שמתקדשים בקדושות עליונות, משום שהם דבקים למעלה, שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".
כתיב (מ"ב ד ט) הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא עובר וגו' וכתיב (מלכים ב' ד י) נעשה נא עלית קיר קטנה וגו' בהאי קרא אית לן סמך בעלמא³³⁹ ולסדורא דצלותא³⁴¹ הנה נא ידעתי³⁴⁰ דא איהו רעותא³⁴¹ ודאצטריך (ד) בר נש לשואה בגויה בצלותא כי איש אלהים קדוש הוא³⁴² דא איהו עלמא עלאה³⁴³ דאיהו יתיב על כורסי יקריה³⁴⁴ וכל קדושא³⁴⁵ נפקין מניה³⁴⁶ ואיהו מקדש לכלהו עלמין עובר עלינו תמיד³⁴⁷ מההוא קדושה דאיהו מקדש לכל עלמין לעילא איהו מקדש לן בהאי עלמא³⁴⁸ דהא לית קדושה לעילא אלא אי אית קדושה לתתא כמה דאת אמר (ויקרא כב לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל³⁴⁹:	נאמר "הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא עובר וגו'", ונאמר "נעשה נא עלית קיר קטנה וגו'", בפסוק זה יש סמך בעלמא לסדור התפלה. "הנה נא ידעתי", זהו הרצון שצריך אדם לשים בתוכו בתפלה. "כי איש אלהים קדוש הוא", זהו העולם העליון, שיושב על כסא כבודו, וכל הקדושות יוצאות ממנו, והוא מקדש את כל העולמות. "עובר עלינו תמיד", מאותה קדושה שהוא מקדש את כל העולמות למעלה, הוא מקדש אותנו בעולם הזה, שהרי אין קדושה למעלה אלא אם יש קדושה למטה, כמו שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל".

³³⁹ שהוא מפרש הכתובים על דרך רמז, לא שהוא מוכרח (אור יקר).

³⁴⁰ ואינו נראה לזולתי, ולא אדע לכנותו (אור יקר).

³⁴¹ ענין הקדושה בעולם הזה אל העובדים אינה דבר הניכר לעין, ולא דבר שיכול אדם לאומרו בפיו, אלא דבר המושג בשכל וברצון האדם בהתבודדותו לעבוד קונו, פעם יציץ פעם יעלים, ובעת יציץ, יבין בעצמו רצון עליון מושג [אליו] (עליו) ושמחה בנפשו לא יושג לזולתו, וזה רצה באומרו "דא איהו" (אור יקר).

³⁴² היינו שהכסא מתכבד בסוד החכמה, ששם עליית הת"ת כדפי' לעיל, לכך אמר "כורסי יקריה", כי היקר והכבוד א' הוא, והיינו "קדוש הוא" היינו התעלמותו אל החכמה, ונעשה קדוש ויורד אל מקומו (אור יקר).

³⁴³ בינה היינו אלהים דקרא (אור יקר).

³⁴⁴ היינו ו' ק שהם כסא אליו, והיינו איש אלהים שוכן עליו, כענין שהבינה על כסאו, יקרא הכסא שהם ו' ק איש אלהים (אור יקר). מלכות (מ"מ).

³⁴⁵ בין קדושת מעומד בין קדושת מיושב (אור יקר).

³⁴⁶ ולא זו אלא אפילו קדושת השרפים שהוא מבינה דהיינו קדושה מעומד, בין קדושת החיות למטה שהוא קדושה מיושב, בין קדושת ישראל למטה שהוא סדרא דיומא הכל נשפע משם בסוד "קדוש הוא" וכו' (אור יקר).

³⁴⁷ מקדש לכולם יחד, ואנו מתקדשין בכללם, אלא שאנו יש לנו נשמה ורוח ונפש וגוף, נשמה משרפים עולים שם ומתקדשים, רוח מחיות עולים שם ומתקדשים, והיינו מיושב מצד החיות ומעומד מצד השרפים, כאומרו שרפים עומדים, נפש מאופן והיינו תוספת קדושה גוף חומר היינו קדושת תרגום, ולכך "עובר עלינו" אגב אורחיה בעולמות הוא מקדש אותנו (אור יקר).

³⁴⁸ בסוד נשמה רוח נפש כדפי' ולא עוד אלא שתלה קדושת העליונים בתחתונים וזה טעם בריאת האדם כאומרו נעשה אדם שכולנו תלויים בו (אור יקר).

³⁴⁹ דווקא, נמצא כל העולמות ממושכנים בידינו ע"י חלק אשר להם בנו בסוד נשמה רוח נפש גוף כדפי' בפרשת פנחס (אור יקר).

והואיל וכך הוא נעשה נא³⁵⁰ עלית קיר קטנה³⁵¹ (מלכים ב' ד י) דא איהו סדורא דתקונא³⁵² דשכינתא דאיהי עלית קיר כמה דאת אמר (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר קטנה בגין דאיהי זעירא כמה דאת אמר (קהלת ט יד) עיר קטנה ונשים לו שם בתקונא דא דאנן מתקנין ובסדורא דילן בשירין ותושבחן ובצלוחתא ובתקונא דא³⁵³ אנן מתקנין לגביה לנייחא דיליה מטה ושלחן וכסא ומנורה ארבע אלין כלהו בשכינתא אינן ואיהי (כלא) בכל (כלא וכל) תקונין אלין מתקנין לגבי עלמא עלאה בסדורא דאנן מסדרין בסדורא דצלוחתא דערבית:	והואיל וכך הוא נעשה נא עלית קיר קטנה, זהו סדור של תקון השכינה, שהיא עלית קיר, כמו שנאמר "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר". קטנה, משום שהיא קטנה, כמו שנאמר "עיר קטנה". ונשים לו שם בתקון הזה שאנו מתקנים ובסדור שלנו בשירות ותשבחות ותפלה. ובתקון זה אנו מתקנים לו למנוחתו מטה ושלחן וכסא ומנורה, כל הארבעה הללו הם בשכינה. והיא בכל התקונים הללו מתקנים לעולם העליון בסדור שאנו מסדרים בסדור של תפלת ערבית.
ובתקונא דיליה הא מטה³⁵⁴ בסדורא דאינן קרבנין ועלוון דאנן מסדרין בצפרא ואינן שירין ותושבחן הא שלחן³⁵⁵ ובהוא סדורא דצלוחתא דמיושב ובתקונא דקריאת שמע בהוא יחודא דאנן מתקנין הא כסא³⁵⁶ בהוא סדורא דצלוחתא דמעומד ובאינן קדושאן ותוספת קדושה וברכאן דאנן מסדרין³⁵⁷ הא מנורה³⁵⁸:	ובתקון שלו, הרי מטה בסדור של אותם קרבנות ועולות שאנו מסדרים בבוקר, ואותם שירות ותשבחות הרי השלחן. ובאותו סדור של תפלת מיושב ובתקון של קריאת שמע, באותו יחוד שאנו מתקנים, הרי כסא. באותו סדור של תפלת מעומד ובאותן קדושות ותוספת קדושה וברכות שאנו מסדרים הרי מנורה.
זכאה איהו בר נש דדא שוי ברעותיה לאשלמא לגבי מאריה בכל יומא ולא תקנא [לגביה הנ] והאי עלית קיר קטנה מאריה בהני (האי לגבי מאריה) תקונין כדין ודאי קודשא בריך הוא יהא אושפיזיה בכל יומא זכאה איהו בהאי עלמא זכאה איהו בעלמא דאתי בגין דאלין ארבע אינן תקוני דשכינתא לאתתקנא לגבי בעלה בארבע תקונין אלין אתתקנת בשפירה³⁵⁹	אשרי האיש ששם את זה ברצונו, להשלים לרבנו בכל יום ולתקן עלית קיר קטנה זו לרבנו בתקונים הללו. אז ודאי שהקדוש ברוך הוא יהיה אורחו בכל יום, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא. משום שאלו הארבעה הם תקוני השכינה להתקן לבעלה, בארבעה התקונים הללו היא נתקנת ביופיה בשמחותיה במראה על ידי העם הקדוש כל יום.

³⁵⁰ תיקון כאומרו ויעש אלהים אל הרקיע, תיקנו (אור יקר).

³⁵¹ והיא עליית שהיא עולה, והיא קיר לשון אדון מושל ואדון בתחתונים ועולה אל העליונים כענין שבאמצעות ב' בחינות אלו אנו קשורים למעלה, ע"י היא קיר מושלת בנו, היא עליית מעלה אותנו למעלה עמה, והיא קטנה בסוד המיעוט, "כד"א עיר קטנה" וצריכה תיקונים להגדילה והעלותה, ויש לנו כח לתקנה (אור יקר).

³⁵² ויחי רכח ע"ב (הערת הזהר).

³⁵³ "ובתקונא דא" מוסגר בדפ"ק.

³⁵⁴ בהיכל ק"ק דבריאה (רח"ו).

³⁵⁵ נקודה תחת היסוד (רח"ו).

³⁵⁶ פרצוף (רח"ו).

³⁵⁷ (לה) נוסף בדפ"ו.

³⁵⁸ פב"פ (רח"ו).

³⁵⁹ הם חו"ב שהם מוחין דידה שמייפים אותה (מ"מ).

בחדוהא ³⁶⁰ בחוהא ³⁶¹ על ידא דעמא קדישא בכל יומא:	
מטה אתיהיבת ליה ליעקב ³⁶² לאתתקנא ועל דא יעקב אתקין צלותא דערבית שלחן אתקין דוד מלכא באינון שירין ותושבתן דאיהו אתקין כמה דאת אמר (תהלים כג ה) תערך לפני שלחן נגד צוררי כסא אתקין אברהם באתקשרותא דיליה ³⁶³ ודעבדו טיבו ושליו דנשמתין לכל בני עלמא ולית תקונא דכסא אלא ובחסד דאברהם (חסד דאברהם) ³⁶⁴ כמה דאת אמר (ישעיה מז ה) והוכן בחדס כסא ³⁶⁵ :	המטה נתנה ליעקב להתקן, ולכן יעקב תקן תפלת ערבית. שלחן תקן דוד המלך באותם שירות ותשבחות שתקן, כמו שנאמר "תערוך לפני שלחן נגד צוררי". כסא תקן אברהם, בהתקשרותו שעשה טוב ושלמות הנשמות לכל בני העולם. ואין תקון הכסא אלא בחדס של אברהם, כמו שנאמר "והוכן בחדס כסא".
קלג/ב	
מנורה אתקין יצחק דאקדיש שמא דקודשא בריך הוא לעיניהון דכל עלמא ונהיר נהירו דבוצינא עלאה בההיא קדושה בגיני כך צריכין עמא קדישא לומר תדיר ולשואה רעותהון לסדרא לגבי [עלמא] (מלכא) עלאה דאיהו מאריה דביתא איש האלהים מטה ושלחן וכסא ומנורה למהוי שלימו בכל יומא עילא ותתא [כאן חסר]:	המנורה תקן יצחק, שקידש שם הקדוש ברוך הוא לעיני כל העולם, והאיר את אור המנורה העליונה באותה הקדושה, לכן צריכים העם הקדוש לומר תמיד ולשים רצונם לסדר לגבי עולם העליון, שהוא בעל הבית איש האלהים, מטה ושלחן וכסא ומנורה, להיות שלמות בכל יום, מעלה ומטה.
בשעתא דקא מיחדי ישראל יחודא ³⁶⁶ דרזא דשמע ישראל ברעותא שלים כדין נפקי מגו סתימו דעלמא עלאה ³⁶⁷ חד נהירו ³⁶⁸ וההוא נהירו בטש גו בוצינא דקרדינותא ³⁶⁹	בשעה שישראל מייחדים את היחוד של סוד שמע ישראל ברצון שלם, אז יוצא מתוך סתר של העולם העליון אור אחד, ואותו האור מכה לתוך הניצוץ הקשה ומתחלק לשבעים אורות, ואותם שבעים אורות

³⁶⁰ הם דעת דידה שאין בו אלא ה"ג בסוד דעת נשים קלה כמ"ש הרב והגבורות הם יין המשמח (מ"מ).

³⁶¹ הם המקיפים דידה שהם נראים (מ"מ).

³⁶² צ"ע יעקב שהוא בחור שבאבות למה לא תיקן רק מטה, שהיא בהיכל ק"ק דבריא. ויצחק תיקן מנורה שהיא פנים בפנים. וכן דוד שהוא האחרון, למה לא תיקן רק שלחן שהוא נקודה תחת היסוד. וכן אברהם תיקן כסא שהיא אב"א, ויעקב ודוד האחרונים לא תיקנו כמותו (מ"מ).

³⁶³ נמחק בדרך אמת.

³⁶⁴ נמחק בדרך אמת.

³⁶⁵ פי' מלכות התבוננותה על ידי החסד (מ"מ). אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחדס כסא (ביאורים ח"א כא ע"ד) ועי' פקודי רכ ע"ב. והוא קץ הימין עי' בפ' בראשית (נד סע"א) ובפ' בא (לד ע"א) (ביאורים ח"ב מב ע"ד), ועי' ע"ח שער ט"ל פרק א.

³⁶⁶ יובן מאמר זה במ"ש הרב בספר הכוונות דרוש ק"ש וזה כללות דבריו, הנה תחלה אנו עושים זווג דא"א עילאין שהוא זווג דפנימיות בק"ש, כדי שיבואו מוחין לז"ן ויזדווגו גם הם בעמידה. והנה אי אפשר לעשות זווג בלא העלאת מ"ן דז"ן, ולכך צריך להעלות שניהם בסוד מ"ן, זה מוערר מ"ד וזו מעוררת מ"ן. רק שאין בהם כח לעלות מכח הגלות. לכן אנו צריכים לתת להם הארה תחלה מזווג דיש"ס ותבונה, שהוא זיווג דחיצוניות, והוא נעשה מעצמו ולא פסיק האי זווגא תדיר, ואין צריך למ"ן דז"ן, ומשם נותנים הארה לז"ן. מלכות הנק' ש"ם מקבלת מע' שהם ז"ת דתבונה, וז"א הנק' ישראל מקבל מחדס וגבורה דיש"ס, ובכח הארה זו, יכולים ז"ן לעלות בסוד מ"ן לאו"א עילאין (מ"מ).

³⁶⁷ אבא (רח"ו). וכמ"ש מובן לשון זה דמ"ש "מגו סתימו דעלמא עילאה" הפי' הוא יש"ס (מ"מ).

³⁶⁸ יסוד (רח"ו). יסוד דידה [דיש"ס] (מ"מ).

³⁶⁹ בינה (רח"ו). הנה כבר ידעת כי החכמה נק' סתימא, דעלמא עילאה בינה. והאי נהירו הוא הדעת, ויסוד החכמה בטש גו בוצינא דקרדוניתא, אמא, בינה. ומכח הז' תחתונות דאמא, נהירו

בשבעים ענפי עץ החיים.	ואתפלג לשבעין נהורין ³⁷⁰ ואינן שבעין ונהורין (להטין) בשבעין ענפין דאילנא דחיי ³⁷¹ ;
אז אותו האילן מעלה ריחות ובשמים, וכל אילנות גן עדן כולם מעלים ריחות ומשבחים את רבונם, שהרי אז מתקנת המלכה להיכנס לחופה עם בעלה, כל אותם איברים עליונים, כולם מתחברים בתשוקה אחת וברצון אחד, להיות אחד בלי פירוד כלל. ואז בעלה נתקן כלפיה להכניסה לחופה ביחוד אחד להתייחד עם המלכה.	כדין ההוא אילנא סליק ריחין ובוסמין ³⁷² וכל אילני דגנתא דעדן כלהו סלקין ריחין ומשבחין למאריהון דהא כדין אתתקנת מטרוניתא לאעלא לחופה ³⁷³ בהדי בעלה כל אינן שייפין עלאין ³⁷⁴ כלהו מתחברין בתיאובתא חדא וברעותא חדא למהוי חד בלא פרודא כלל וכדין בעלה אתתקן לגבהא לאעלא לחופה ביחודא חד לאתייחדא במטרוניתא;
ולכן אנו מעוררים אותו ואומרים שמע ישראל, תקני עצמך, הרי בעלך יבא אליך בתקונו מזומן כנגדך. ה' אלהינו ה' אחד, ביחוד אחד ברצון אחד בלי פירוד, שכל אותם האיברים נעשים אחד ונכנסים בתשוקה אחד.	ועל דא אנן מתערי לה ואמרין (דברים ו ד) שמע ישראל אתקין גרמך הא בעליך ייתי לגביך ³⁷⁵ בתקונוי זמין לקבלך יהוה אלהינו יהוה אחד ביחודא חדא ³⁷⁶ ברעותא חדא בלא פרודא דכל אינן שייפין כלהו מתעבדן [נ"א אתעבידו] חד ועיילין בחד תיאובתא;
כיון שאומרים ישראל "ה' אחד" בהתעוררות ששה צדדים, אז כל אותם ששת הצדדים נעשים אחד ונכנסים בתשוקה אחת. וסוד זה ה' אחד, פשיטות בלבדו בלי דבקות אחרת אליו, אלא הוא לבדו פשוט מכל והוא אחד.	כיון דאמרי ישראל ויהוה אחד באתערותא דשית סטרין כדין כל אינן שית סטרין אתעבידו חד ועאלין בחד תיאובתא ורוא דא ו' חד פשיטו בלחודוי בלא דבקותא אחרא לגביה אלא איהו בלחודוי פשיט מכלא ואיהו חד;
באותה השעה, המלכה נתקנת ומתקשטת, ושמשיה מכניסים אותה בלחש רב אל בעלה, ואומרים "ברוך שם כבוד	בההיא שעתא מטרוניתא מתתקנא ומתקשטא ועיילין לה שמשא בלחישו סני

ואתפליגו לע' נהורין ונהרין לז"א, שהוא אילנא דחיי, ואינן ע' להטין בע' אנפין דאילנא דחיי, שהם בז' קצוות שבו, כי עדיין אין לו מוחין, עד אחר גמר היחוד שמע ישראל כנודע. וכבר ידעת איך נרמז במלת ישראל, שי"ר א"ל, שהם חו"ג ומשם ואילך כל הז' שלו אשר מאיר מז"ת דבינה גם שמע ש"ם מקבלת מע' נהורין דילה והוא גן עדן וזה שאמר אילנא ג"ע (זהר הרקיע). פי' היסוד ידיה מזדווג עם אימא הנק' בוצד"ק (מ"מ).

³⁷⁰ ז' תחתונות (רח"ו). פי' הם ז"ת דאימא האירו בז"ק דז"א (מ"מ).

³⁷¹ ז"א (רח"ו).

³⁷² כל ריח ובושם הוא מ"ן כטעם יזלו בשמיו דכתיב גבי הפיחי גני (רח"ו). פי' אחר שעשינו זוג דישסו"ת שנעשה מעצמו, ומשם נתנו הארה לזו"ן, כדי שיוכלו לעלות בסוד מ"ן, אזי עולים זו"ן בסוד מ"ן לאו"א עלאין, וז"ש "כדין ההיא אילנא", שהוא ז"א, סלקי ריחין ובוסמין, שר"ל שעולה בסוד מ"ן, ומ"ש "וכל אילנין דגנתא דעדן כולהו סלקי ריחין", פי' גם עשר ספי' דמלכות, כולהו סלקין בסוד מ"ן, ולכך הגיה הרח"ו "כל ריח ובושם וכו'", אע"פ שכתב הזהר בע' ענפין דאילנא דחיי, ש"מ שבאים לז"א. והאריז"ל כתב ע' דאימא למלכות אינה קושיא, שתחלה באים לז"א ואח"כ למלכות, שהמלכות מקבלת על ידי ז"א, וכמ"ש בסה"כ בדרוש ק"ש שעל המטה, וז"ל שמע, הכוונה להמשיך ר"ק דבינה תתאים, שהם ע' שנים עילאין, ולהמשיכם מן הבינה למלכות ע"י ז"א, וזהו ש"מ ע' ש"מ ע' (מ"מ).

³⁷³ פי' ע"י המוחין שקבלו בק"ש אנו מכינים אותה להזדווג בשים שלום דעמידה (מ"מ).

³⁷⁴ פי' ר"ק דז"א (מ"מ).

³⁷⁵ פי' שמע שהיא מלכות כי שם שהיא מלכות מקבלת מן ע' אומרים לה הא ישראל שהוא ז"א בעליך ייתי לגביך (מ"מ).

³⁷⁶ פי' הם ו"ק דז"א הרמוזים בו' תיבות דשמע ישראל (מ"מ).

לגבי בעלה ואמרי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דא איהו בלחישו³⁷⁷ דהכי אצטריך לאעלא לה לגבי בעלה זכאה עמא דידעי דא ומסדרי סדורא עלאה דמהימנותא:	מלכותו לעולם ועד", זהו בלחש, שכך צריך להכניסה לבעלה, אשרי העם שיודעים את זה ומסדרים סדור עליון של האמונה.
בההיא שעתא דאתחברו בעלה ומטרוניתא (ואתתא) כחדא כדין כרוזא נפיק מסטרא דדרום אתעדו [נ"א אתערן] חילין ומשריין דגלי רחימותא לגבי מאריכון כדין אתער חד ממנא עלאה³⁷⁸ בוא"ל ושמיחא רב משריין³⁷⁹ ובידיה ארבע מפתחן דנטיל מד' סטרי עלמא³⁸⁰ וחד מפתחא אתרשים באת י' ומפתחא אחרא אתרשים באת ה' וחד מפתחא אתרשים באת ו' ומפתחא אחרא אתרשים באת ה' ו' ואנח להו (אנח לה) תחות אילנא דחיי אינון תלת מפתחן דאתרשימו בתלת אתוון אלין אתעבידו חד כיון דאתעבידו חד ההוא מפתחא אחרא סליק וקאים ואתחבר בההוא אחרא כללא דתלת וכל אינון משריין וחיילין עיילין לאינון תרין מפתחן גו גנתא וכלהו מיחדי כגוונא דלתתא:	באותה שעה שמתחברים הבעל והמלכה כאחד, אז הכרוז יוצא מצד הדרום, מתעוררים חיילות ומחנות שמגלים אהבה לרבונם. אז מתעורר ממונה אחד עליון ששמו בוא"ל, גדול המחנות, ובידו ארבעה מפתחות שנוטל מארבעת צדדי העולם. ומפתח אחד נרשם באות י', ומפתח אחד נרשם באות ה', ומפתח אחד נרשם באות ו', ומפתח אחד נרשם באות ה'. ומניחים אותו תחת עץ החיים, ואותם שלשה מפתחות שנרשמו בשלש האותיות הללו נעשים אחד, כיון שנעשים אחד, אותו המפתח האחר, עולה ועומד ומתחבר באותו אחר שהוא כלל השלש, וכל אותם מחנות וחיילות נכנסים לאותם שני המפתחות לתוך הגן, וכולם מייחדים כמו שלמטה.
יהו"ה דא רשימו דאת י' רישא עלאה דבשמא קדישא אלהינו דא איהו רזא דרשימו דאת ה' עלאה את תניינא דבשמא קדישא יהו"ה דא משיכו דאתמשך לתתא ברזא דרשימו דאת ו' דאינון תרין אתוון אתמשכו למהוי באתר דא ואיהו אחד כל הני תלתא אינון חד ביחודא חד:	יהו"ה זה רושם של האות י', הראש העליון שבשם הקדוש. אלהינו זהו סוד של רושם האות ה' העליונה, האות השניה שבשם הקדוש. יהו"ה זו משיכה שנמשכת למטה בסוד הרושם של האות ו', שהן שתיים. והאותיות נמשכות להיות במקום הזה, והוא אחד, כל השלש הללו הן אחד, ביחוד אחד.
כיון דכל דא אתעביד חד ביחודא חד	כיון שכל זה נעשה אחד ביחוד אחד, ונשאר הכל בסוד של אות ו' שלם, מראש

³⁷⁷ כל זמן שהעולמות ב"ע הם פגומים ועומדים בעביותם וזוהמתם, הרי הם נפרדים מהאצילות, והם נבדלים מאלקות, והגם שבאמת הוה לעולם רק ה' הוא האלהי"ם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד לט), אך הוא עתה רק בפנימית ובהעלם גדול, וכמו שאמרו בזוה"ק (פ' תרומה קלד ע"א) בסוד הענין מה שאנו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בלחישו, שהוא בגין דלא יתערב זר באותו היחוד ח"ו, כי הענין דשמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא על יחודו ית"ש לעילא ותתא, ומשום דהשתא עומד דההוא אחוז בכל המציאות אשר למטה, והוה יחודו לתתא רק בפנימית ובהעלם, לכן אנו אומרים יחודו אשר לתתא רק בלחישו, וע"ש (קלג ע"ב, וקלד ע"א) ואמרו שם בגין דהשתא דההוא סטרא אחרא אתדבק בהדה כו' (הקדו"ש נב ע"ב). לעת"ל יתוקנו כולם ע"י הגילוי דאור יחודו ית"ש, ויזדכך כל חומר לצורה, וייתחדו כולם לאחד בגילוי אור קדושתו ית"ש, ויהיה אז ה' אחד לעילא, ושמו אחד לתתא בגילוי גמור, וכמו שהוא עתה בהעלם, ע' זוה"ק בראשית (יב ע"א) ופ' תרומה (קלג סע"ב וקלד ע"א) ושם קסא ע"ב) ופ' ואתחנן (רסד ע"א) (דע"ה ח"א ח ע"א). אמנם כל היחודים עתה הוא בלחישו דוקא בגין דלא יתערב זר בההיא חדוה, כמ"ש בפ' תרומה (קלג ע"ב, וקלד ע"א) ור"ל שלא ינקו החיצונים ח"ו מהאורות דמ"ד ומ"ן, ולכן הם עתה כולם בלחישו (דע"ה ח"א פא ע"א).

³⁷⁸ קכז ע"א (הערת הזהר).

³⁷⁹ משריין (דפ"ו).

³⁸⁰ פ' ד' מפתחות אלו הם הארות מחגת"ם (מ"מ).

³⁸¹ "ומפתחא אחרא אתרשים באת ה'" מוסגר בדפ"ק.

ואשתאר כלא ברזא דאת ו' שלים מרישא דמבועא ומהיכלא פנימאה וירית לאבא ואימא כרין עיילין למטרוניתא בהדיה דהא השתא איהו שלים בכל טיבו עלאה ויכיל לאתזנא לה ולמיהב לה מזונא וספוקא כדקא יאות וכל אינון שייפין דיליה כלהו חד כרין עיילין לה לגביה בלחישו אמאי בלחישו בגין דלא יתערב זר בההיא חדוה כמה דאת אמר (משלי יד י) ובשמחתו לא יתערב זר:	המעין ומהיכל הפנימי, ויורש את האבא והאמא, אז מכניסים את המלכה עמו, שהרי עכשיו הוא שלם בכל הטוב העליון, ויכול להזין אותה ולתת לה מזון וספוק כראוי. וכל אותם האיברים שלו, כולם אחד, ואז מכניסים אותה אליו בלחש. למה בלחש, כדי שלא יתערב זר באותה השמחה, כמו שנאמר "ובשמחתו לא יתערב זר".
כיון דאיהו אתיחד לעילא בשית סטרינ אוף הכי איהי אתיחדת לתתא בשית סטרינ אחרנין בגין למהוי	כיון שהוא מתייחד למעלה בששה צדדים כמו כן כאן היא מתייחדת למטה בששה צדדים אחרים, כדי להיות
קלד/א	
אחד לעילא ואחד לתתא כמה דאת אמר (זכריה יד ט) יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד אחד לעילא בשית סטרינ דכתיב (דברים ו ד) שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד הא שית תיבין לקבל שית סטרינ אחד לתתא בשית סטרינ³⁸² הדא הוא דכתיב³⁸³ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד³⁸⁴ הא שית סטרינ³⁸⁵ אחרנין בשית תיבין יהו"ה אחד לעילא ושמו אחד לתתא:	אחד למעלה ואחד למטה, כמו שנאמר "יהיה ה' אחד ושמו אחד". אחד למעלה בששה צדדים, שנאמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", הרי שש תיבות כנגד ששה צדדים, אחד למטה בששה צדדים, זהו שנאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הרי ששה צדדים אחרים בשש תיבות. ה' אחד למעלה, ושמו אחד למטה.
ואי תימא הא כתיב אחד לעילא ולתתא לא כתיב אחד ועד הוא אחד בחלופי אתוון³⁸⁶ אתוון דדכורא לא מתחלפי אתוון דנוקבא מתחלפי ודהא (ורא) שבחא דדכורא על נוקבא ובגין דלא תשלוט עין הרע אנן מחלפי אתוון דלא ואמרינן (אמרן) אחד באתגלייא³⁸⁷ ובזמנא דאתי דיתעבר עין הרע³⁸⁸ מעלמא ולא תשלוט בהדרה³⁸⁹ כרין	ואם תאמר, הרי נאמר "אחד" למעלה, ולמטה לא נאמר "אחד". "ועד" הוא אחד בחלופי אותיות, אותיות הזכר לא מתחלפות, אותיות הנקבה מתחלפות, שהרי (וזה) שבח הזכר על הנקבה. וכדי שלא תשלוט עין הרע אנו מחליפים אותיות, שלא אומרים אחד בגלוי. ולעיתיד לבא כשתעבור עין הרע מן העולם ולא תשלט אצלה, אז יקרא אחד בגלוי, משום שעכשיו כשאותו הצד האחר נדבק עמה, אינה אחד, אלא שאנו מייחדים

³⁸² לקמן קלט ע"ב קסא ע"ב ואתחנן רסד ע"א (לש"ו)

³⁸³ "הדא הוא דכתיב" מוסגר בדפ"ק.

³⁸⁴ עי' מש"כ בהערה לעיל קלג ע"ב בשם הלש"ו. בקשת הצדיקים הנה הוא שיהא השגחתו והנהגתו ית"ש עמהם תמיד גם לעיניהם. אבל בהעלם הנה הוא ית"ש באמת תמיד המשגיח ומנהיג את כל, וכמ"ש (דברים ד לט) כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, אלא שהוא עתה בהעלם גדול נורא מאד, ע' זוה"ק (פ' תרומה קלד ע"א קסא ע"ב) (כללים ח"א יז ע"ב).

³⁸⁵ עיין פרשת בראשית דף יב ע"א (רמ"ז).

³⁸⁶ פי' א' מתחלפת בו' באותיות אה"י, ח' מתחלפת בע' באותיות אה"ה (מ"מ).

³⁸⁷ עתה כל זמן שמתקיים הסטרא אחרא בעולם, הנה נמשך ונעשה כל יחודו ית"ש רק בהסתר ובהעלם גדול, אבל לעתיד יתגלה, ויתגלה אז גם על כל הזמן של עתה איך שהוא הכל רק ממנו לבדו ומרצונו ית"ש, ואיך שהוא הכל רק בכוונה עמוקה ממנו על התיקון האחרון (ביאורים ח"א מב ע"ד). עכשיו הוה אחדותו ית"ש רק בהעלם, אבל לעתיד יתגלה, והוא היחוד דהויה אלהים, שיוכללו העולמות ב"ע באצילות ויהיה כולא עלמין אחד. ומבואר שם (קסא ע"ב) כי היחוד דהויה אלהים הוא כללא דכל רזא דמהימנותא, כי הוא גימט' יב"ק, כמספר אהיה הויה אדני, שהם השמות דכלל האצילות (דע"ה ח"ב מח ע"א).

³⁸⁸ עין הרע (נמחק במ"מ).

³⁸⁹ מוסגר בדפ"ק.

יתקרי אחד באתגליא³⁹⁰ בגין דהשתא דההוא סטרא אחרא אתדבק בהדה לאו איהי אחד אלא דאנן מיחדין לה בלחישו ברזא דאתון אחרנין ואמרי ועד:	אותה בלחש, בסוד האותיות האחרות, ואומרים "ועד".
אבל בזמנא דאתי דיתפרש ההוא סטרא מינה ויתעבר ומעלמא (מינה) כרין יתקרי אחד ודאי דלא יהא בהדה שותפו ודביקו אחרא כמה דאת אמר (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהוה אחד וישמו אחד באתגליא בהדיא ולא בלחישו ולא ברזא:	אבל לעתיד לבא, שיפרד אותו הצד ממנה, ויעבר מהעולם, אז יקרא אחד ודאי, שלא יהיה עמה שותפות ודבקות אחרת, כמו שנאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד וישמו אחד", בגלוי בפרוש, ולא בלחש ולא בסוד.
ועל דא אנן מיחדין לה מההוא סטרא אחרא³⁹¹ כמאן דזמין לאחרא למיהוי סהיד דיליה בגין דדא איהו סהיד דילן וסטרא אחרא לאו איהו סהיד לגבן וכו' (ובגין דא) איהי אתפרישת מההוא סטרא כיון דאתת אנן מעלין לה לחופה לגבי בעלה מלכא עלאה בכל רעותא וכוונא דלבא ועל דא איהו אחד:	ולכן אנו מייחדים אותה מאותו הצד האחר, כמי שמזמין אחר להיות עד שלו, משום שזהו העד שלנו. והעד האחר אינו עד אלינו, ואז היא נפרדת מאותו הצד. כיון שבאה, אנו מכניסים אותה לחופה אל בעלה, המלך העליון, בכל רצון וכוונת הלב, ולכן הוא אחד.
בשעתא דאיהי אתת בעולימתהא ובעאת לאתפרשא מסטרא אחרא [לא אתת אלא] (אתת) כמאן דאזדמנת למחמי ביקרא דמלכא ולא יתיר והכי מכריזי דיוזמנון למחמי ביקרא דמלכא וכמה דאת אמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה³⁹² פוקו למחמי ביקרא דמלכא כרין	בשעה שהיא באה עם נערותיה ורוצה להפרד מהצד האחר, לא באה אלא כמי שמזדמנת לראות את כבוד המלך ולא יותר. וכך מכריזים, שיזדמנו לראות בכבוד המלך, כמו שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה", צאו לראות בכבוד המלך, אז הצד האחר לא נוח לו לראות, ונפרד ממנה. כיון שבאה כל אותם שמשיה, מכניסים אותה לחופה עם המלך העליון בלחש, בסוד

³⁹⁰ בהדיא (נוסף במ"מ). פי' שכתב הרב ז"ל במלת מלכותו שמביאים לה עשרה אה"ה בחשאי כמנין ציק"י קדרה, אבל כשתהיה בסוד אחד מביאים להם עשרה אה"ה ולא בלחישו אלא בהדיא (מ"מ).

³⁹¹ מה שאמרו בזוה"ק בכמה מקומות ג"כ שהקב"ה נותן חלק להחיצונים ג"כ, הנה הוא ג"כ רק מאותו הטעם עצמו, כי ע"י שמתקן ע"י כל קרבן תיקונים רבים וגדולים למעלה ולמטה ומתכפייא ומתדחייא הסטרא אחרא הרבה מאד וכו', הנה כדי שלא יסובב ע"ז קטרוג וצעקה מהחיצונים, ובסוד הכתוב (בראשית כז לד) כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד, וכמ"ש ברע"מ פ' אמור (דף ק ע"א וע"ב) ע"ש, וע' עוד פ' תרומה (קלד ע"א) ובזו"ח שה"ש (בד"ה כתיב והמלך שלמה ברוך בדפוס ישן הוא נג ע"ב, ובדפוסה"ח הוא דף עג ע"א וע"ב סז ע"א) וכוונתו בדברי הרב בהארת המוחין (פרק ב). לכן הנה נותן הקב"ה להחיצונים ג"כ חלק מכל קרבן באיזה הנאה עכ"פ, וכדי שלא יחרץ כלב לשונו ויהא שלום על ישראל (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

³⁹² להבין אומרו בנות ציון ולא בנות ירושלים כמש"ה תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, ויובן במה שידוע שכל מלאך וכל בריה מצבא השמים אי אפשר לילך ולעלות חוץ מגבולו המוגבל לו, וידוע כי כח המגביל גבולים לכל א' וא', הוא כח הדין היוצא מבוצד"ק, כי מחמת גדר הדין שנגביל כל א' וא' אינו יכול לצאץ חוץ מגדרו, פן ישרפנו אש הדין המגביל אותו. ולכן נאמר שרפים עומדים ממעל לו, כי כל החרב לצאת חוץ מגבולו ליהנות מזיו המרכבה, הם שורפים אותו, וזה מלא בזהר ובדברי המקובלים. ועוד תבין כי ע"י הגבורה המגביל את כל א' וא' אינו רואה בספירות עליונות אלא כפי ההגבלה והצמצום מהגבורה המקפת עליו, כי הדין סותם הראיה, בסוד והיה כי זקן יצחק ותכהן עיניו מראות, משא"כ כשהחסד מתפשט מחכמה עלאה, אז ממתיק את הגבולים, אשר גבלו ראשונים ועולים ויוצאים כל א' מגבולו במעלה גדולה, ורואה מראות אלהים בהארה נפלאה, כמו עליית העולמות בשבת שאז מתגלות חכמה עילאה, דשבת איקרי קודש, ומכאן זה עולים כל העולמות חוץ מגבולם. הרי נתבאר ב' מלות צאנה וראנה, כי מהחסד והשמחה שיש למעלה כשהמלך חפץ ביקרו, להראות כתר ישועה שלו כמבואר בזהר תרומה, והכי מכריזין וכו' פוקו למחמי ביקרא דמלכא, כדן ס"א לא ניחא ליה למחמי ואתפרש. והוא כי מכאן הרשות שיוצא

סטרא אחרא לא ניחא ליה למחמי ואתפרש מינה (כמה דאת אמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה פוקו למחמי) כיון דאתת כל אינון שמשא עיילין לה לחופה בהדי מלכא ועלאהו בלחישו ברזא דאלמלא לאו הכי לא יתפרש מינה ההוא סטרא אחרא ויתערבב³⁹³ חדוותה אבל בזמנא דאתי דיתפרש מינה ההוא סטרא אחרא כדין ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד:	שאלמלא לא כך, לא יפרד ממנה אותו הצד האחר, ותתערב השמחה. אבל לעתיד לבא, כשיפרד ממנה אותו הצד האחר, אז "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
כיון דעאלת לחופה ואיהי בהדי(ה) מלכא ועלאהו (בחדוה) כדין אנן מתערי חדוה דימינא³⁹⁴ ושמאלא כמה דאת אמר (דברים ו ה) ואהבת את יהו"ה אלהיך בכל לבבך וגו' והיה אם שמוע וגו' בלא דחילו כלל דהא סטרא אחרא לא יתקרב תמן ולית ליה רשו:	כיון שנכנסת לחופה והיא עם המלך העליון, אז אנו מעוררים שמחה של ימין ושמאל, כמו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו'", "והיה אם שמוע וגו'", בלי פחד כלל, שהרי הצד האחר לא יתקרב לשם, ואין לו רשות.
כלה כל זמנא דבעאן לאעלא לה לגבי מלכא לחדוה דשמושא אצטריך בלחישו ברזא בנין דלא ישתכח וברגליו [בר נש דגלי³⁹⁵ (נ"א ברגלי)] (בר נש דגלי) צעדהא רמז ודסטרא (לסטרא) בישא ולא יתדבק בהדה וללא (דלא) ישתכחון בבני רמז פסול כלל:	הכלה, כל זמן שרוצים להכניסה למלך לשמחת התשמיש, צריך בלחש, בסוד, כדי שלא ימצא אדם שמגלה צעדיה, רמז של הצד הרע, ולא ידבק עמה ולא ימצאו בבנים רמז של פסול כלל.
והכי אמר יעקב לבניו שמא חס ושלום אירע פסול (בזרעי או) בערסי כדין אינון אמרו כמה דלית בלבך אלא אחד וכך וכו' [כך] לית לן דביקו בסטרא אחרא כלל דהא פרישא הוה [מ]ערסך ואנן ביחודא לגבי מלכא עלאה ולית לן דביקו כלל בסטרא אחרא דהא בפרישו [מסטרא אחרא הוינן ברעו] (דסטרא אחרא) הוה רעותא ומחשבתא דילן:	וכך אמר יעקב לבניו, שמא חס ושלום ארע פסול במטתי, אז הם אמרו כמו שאין בלבך אלא אחד כך וכו' (פסחים נו ע"א), אין לנו דבקות בצד האחר כלל, שהרי פרוש היה ממטתך, ואנו ביחוד למלך העליון, ואין לנו כלל דבקות בצד האחר, שהרי בפרדה מהצד האחר היינו ברצון, היה הרצון והמחשבה שלנו.
כיון דידע דסטרא אחרא לא אתדבק תמן כלל כדין עאלת אתתא לגבי בעלה בלחישו ברזא דיחודא דשית סטרינ פתח ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [ועד] דהא איהי ברזא דאחד בעולימתהא בלא ערבובא כלל ולא שותפו דסטרא אחרא:	כיון שידע שהצד האחר לא נדבק שם כלל, אז נכנסה האשה לבעלה בלחש, בסוד היחוד של ששה צדדים. פתח ואמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שהרי היא בסוד של אחד בנערוניה בלי ערבוב כלל, ולא שותפות של הצד האחר.
ותא חזי בההיא שעתא יעקב ובניו הוו בדמות עליון למטה עם השכינה. יעקב היה	ובא וראה, באותה שעה היו יעקב ובניו בדמות עליון למטה עם השכינה. יעקב היה

ע"י הכרוז שיבואו לראות ביקרא דמלכא, זו ההכרזה נותנת כח וקיום להעלות העולמות, כמ"ש בפירושי זהר בראשית, ולכן אומר בנות ציון כי ידוע בכוונת ר"ה כי ציון הוא כלי אמצעי דיסוד דמלכות וכו' (מ"מ).

³⁹³ "ויתערבב" דפ"ו.

³⁹⁴ סוד חיבוק (רח"ו).

³⁹⁵ "בר נש דגלי" מוסגר בדפ"ק.

בסוד של ששה צדדים של העולם העליון, בסוד אחד, בניו היו בדמות של ששה צדדים של העולם התחתון, והוא רצה לגלות להם אותו הקץ, כמו שבארנו שיש קץ ויש קץ, יש קץ הימין ויש קץ הימים. קץ הימין זו המלכות הקדושה סוד האמונה סוד מלכות השמים. קץ	בריוקנא עלאה לתתא בהדי שכינתא יעקב הוה ברזא דשית סטרינ דעלמא עלאה ברזא חד בנוי הוו בריוקנא דשית סטרינ דעלמא תתאה ואיהו בעא לגלאה לון ההוא קץ כמה דאוקימנא דאית קץ ואית קץ אית קץ הימין ואית קץ הימים ³⁹⁶ קץ הימין דא [מלכא ומלכותו קדישא רזא דמהימנותא] רזא דמלכו דשמיא קץ
	קלד/ב
	זהר:
הימים זה סוד של מלכות הרשעה, סוד של הצד האחר שנקרא "קץ כל בשר", והרי בארנו.	הימים דא [מלכו חייבא] רזא דמלכו אחרא רזא דסטרא אחרא ³⁹⁷ דאקרי קץ כל בשר והא אוקימנא:
כיון שראה שהסתלקה שכינה ממנו וכו', הם אמרו, כמו שאין בלבך אלא אחד, שאתה בסוד של העולם העליון, והוא אחד, אף אנו, שאנו בסוד של העולם התחתון, הוא אחד. ולכן נזכרו שני לבבות, סוד של העולם העליון שהוא הלב של יעקב, והסוד של העולם התחתון שהוא הלב של בניו, אז הכניס אותה בלחש.	כיון דחמא דאסתלקת שכינתא מניה וכו' אינון אמרו כמה דלית בלבך אלא אחד דאנת ברזא דעלמא עלאה ואיהו אחד אופ אנן דאנן ברזא דעלמא תתאה איהו אחד ועל דא אדכרו תרי לבבות ³⁹⁸ רזא דעלמא עלאה דאיהו לבא דיעקב [ורזא] [ודא] דעלמא תתאה דאיהו לבא דבנוי כדין אעיל לה בלחישו:
וכמו שהם התייחדו הסוד של העולם העליון באחד, והסוד של העולם התחתון באחד, כמו כן כאן אנו צריכים לייחד את העולם העליון באחד ולייחד את העולם התחתון בסוד של אחד, זה בששה צדדים וזה בששה צדדים. ולכן שש תיבות כאן בסוד של ששה צדדים, ושש תיבות כאן בסוד של ששה צדדים, ה' אחד ושמו אחד. אשרי גורלו וחלקו של מי ששם רצונו לזה בעולם הזה ובעולם הבא.	וכמה דאינון אתייחדו רזא דעלמא עלאה באחד ורזא דעלמא תתאה באחד אופ הכי אנן צריכין לייחדא עלמא עלאה באחד ולייחדא עלמא תתאה ברזא דאחד דא בשית סטרינ ודא בשית סטרינ ובגין כך שית תיבין הכא ברזא דשית סטרינ ושית תיבין הכא ברזא דשית סטרינ (זכריה יד ט) (ו) יהו"ה אחד ושמו אחד זכאה עדביה וחולקיה מאן דישי רעותיה להאי בעלמא דין ובעלמא דאתי:
רב המנונא סבא אמר, כך התעוררות זו של היחוד יפה היא, שסוד בירור הדבר, הרי בארנו והדברים הללו עתידיים להתעתד לפני עתיק הימים בלי בושה כלל.	רב המנונא סבא אמר והכי דא (ב)אתערותא דייחודא שפיר איהו ורזא ³⁹⁹ דברירא דמלתא הא אוקימנא ומלין אלין זמינין ואתערותא קמין (לאתערא קמיה) עתיק יומין בלא כסופא כלל:
פתח ואמר ויקחו לי תרומה כאן הוא יחוד בכלל אחד מעלה ומטה לא נאמר ויקחו תרומה אלא ויקחו לי תרומה מעלה ומטה	פתח ואמר (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה הכא איהו יחודא בכללא חדא עילא ותתא

³⁹⁶ קבא ע"א (הערת הזהר), עי' ע"ח שער מ"ד ומ"ן א.

³⁹⁷ "כו" רזא דמלכו חייבא רזא דסטרא אחרא" נוסף בדפ"ו.

³⁹⁸ פי' שאמרו לו השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא א' נמצא שהזכירו ב' לבבות (מ"מ).

³⁹⁹ דרזא (דפ"ו).

ויקחו תרומה לא כתיב אלא ויקחו לי תרומה⁴⁰⁰ עילא ותתא בכללא חדא בלא פרודא כלל:	בלי פירוד כלל.
מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי האי קרא הכי אצטריך ליה למימר כל איש אשר ידבנו לבו [יקח את תרומתי] מאי מאת כל איש אלא רזא הכא⁴⁰¹ לאינון מרי מדין⁴⁰² זכאין אינון צדיקיא דידעי⁴⁰³ לשואה רעותא דל[ב]הון לגבי מלכא עלאה קדישא וכל רעותא דל[ב]הון לאו איהו לגבי עלמא⁴⁰⁴ דא ובכסופא בטלה⁴⁰⁵ דיליה⁴⁰⁶ אלא ידעי ומשתדלי לשואה רעותהון ולאתרבקא לעילא⁴⁰⁷ בגין לאמשכא רעותא⁴⁰⁸ (דילהון במאריהון) [דמאריהון] לגבייהו מעילא לתתא:	"מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", פסוק זה כך צריך לומר אותו, כל איש אשר ידבנו לבו, מה זה "מאת כל איש", אלא סוד יש כאן לאותם בעלי מדות, אשריהם הצדיקים שיודעים לשים את רצון לבם למלך העליון הקדוש, וכל רצון לבם אינו לעולם הזה ולתאוה הבטלה שלו, אלא יודעים ועוסקים לשים רצונם ולהדבק למעלה, כדי למשוך רצון של רבונם אליהם ממעלה למטה.
ומאן אתר נטלי ההוא רעותא דמאריהון לאמשכא ליה לגבייהו⁴⁰⁹ נטלין ליה⁴¹⁰ מאתר חד עלאה קדישא דמניה נפקין כל רעותין קדישין⁴¹¹ ומאן איהו כל איש דא צדיק דאתקרי כל⁴¹² כמה דאת אמר (קהלת ה ח)	ומאיזה מקום נוטלים אותו רצון רבונם, למשך אותו אליהם, הם נוטלים ממקום אחד עליון וקדוש, שממנו יוצאים כל הרצונות הקדושים. ומי הוא "כל איש", זה צדיק שנקרא "כל" כמו שנאמר "ויתרון ארץ בכל היא", "על כן כל פקודי כל ישרתי". "איש"

⁴⁰⁰ לי ת"ת, תרומה מלכות (רח"ו).

⁴⁰¹ הענין סוד יסוד אבא שפנימיותו הוא עיקר האצילות, ולשם תכלית כל כוונת כל מחשבתו להמשיך הפנימיות (נ"א השפע ממנו) מבחינה העליונה שלו הנקרא קדש עליון, לבחינתו התחתונה הנקרא קדש סתם, והיא המתגלה בחזה זעיר ששם ראש רחל שנקרא חכמה תתאה (רמ"ז).

⁴⁰² החכמים שדורשין ענין המדות שהם הספירות (רח"ו).

⁴⁰³ שהם מושפעים מן הדעת, ויש בהם כח לשואה רעותא דלבהון, ששרשו בקדש התחתון ששם הלב דזעיר, לגבי מלכא עילאה קדישא, הוא קדש העליון וכו' (רמ"ז).

⁴⁰⁴ והנה הצדיקים מעלים הלב לשורשו ועושים ייחוד מופלא, אבל רעותא דלבהון וכו', פי' שאין כל עצם רצונם אלא למקור הפנימיות ולא לחיצוניות העולמות ולהנאת גופם (רמ"ז).

⁴⁰⁵ ובכסופי בטילין (אור יקר).

⁴⁰⁶ היה נלע"ד להגיה דיליהון, והכוונה שהם נהנים מהעוה"ז כמאן דאכיל דלאו דיליה, שכך היא דרכם של צדיקים להתפרנס ולשאול במתנת חנם. אלא ידעי, שהם בקיאים בסודות האמת שיסודה בדעת, ומשתדלי, היינו שמתחזקים בכל תוקפם, לשואה רעותהון, לתקן ולהכין רצונם בהתבודדות וסילוק מכל הנאה, והעיקר בייחודים וכוונות עצומות (רמ"ז).

⁴⁰⁷ פי' שלפי זיכוך נשמתם שאין בהם שום סיג מתייחדים במקור הקדושה, ואעפ"י שסתם מ"נ העולים מלמטה אין בהם כח לגרום מיד הזווג למעלה, וכמ"ש בספר אדם ישר שכל מ"נ צריכים שתי פעמים להתקן וכו', אבל ייחודי הצדיקים עצמו מאד להדבק במקורם (רמ"ז).

⁴⁰⁸ ירצה שיתדבקו למעלה בשביל להמשיך מיד מ"נ שלהם מיוחדים במ"ד דמאריהון שתחזור נשמתם מלאה זיו ואורה (רמ"ז).

⁴⁰⁹ ירצה איזהו המקור העליון שבו מתעלים ומתדבקים כדי שיוכלו מיד להמשיכו עליהם (רמ"ז).

⁴¹⁰ נמחק בדפ"ו.

⁴¹¹ הוא יסוד אבא בסוד השביל, דהיינו קודש עליון הנז"ל שהוא כולל כל היסודות העליונים המושפעים בו ממזל נוצר חסד דביה אחיד אבא (רמ"ז).

⁴¹² מב ע"ב (הערת הזהר). דיבר בלשון שאלה לפי שהשביל האמור [יסוד אבא] לא אתיידע וכו' ולכן תמה ושאל ומאן הוא, והשיב כל איש וכו', וירצה שהוא בחינתו התחתונה שהיא נודעת בתוך הזעיר דאתקרי כל, שהכל תלוי בו, וכמש"ה (תהלים קד, כד) כולם בחכמה עשית. ומפני שגם שאר היסודות נקראים כל אמר כמד"א (קהלת ה, ח) ויתרון וגו', ולא אמר כדכתיב מפני שלהבין ראיית הפסוק צריך לימוד, והוא מה שידוע ליודעים בפסוק (משלי ג, יט) ה' בחכמה יסד ארץ, ואמרינן אבא יסד ברתא, וזהו יתרון המלכות על זעיר, שהרי בכל חב"ד חג"ת דיליה שהם עצמו דזעיר כמבואר שהם ו"ק שלו, שמתעלים להיות חב"ד חג"ת דיליה, ואין יסוד אבא מתגלה בהם אלא

ויתרון ארץ בכל היא (תהלים קיט קכח) על כן כל פקודי כל [ישרתי] איש כמה דאת אמר⁴¹³ (בראשית ו ט) איש צדיק דא איהו וצדיקן (כל איש) מאריה דביתא⁴¹⁴ דרעותיה תדיר⁴¹⁵ לגבי מטרוניתא כבעלה דרחים לאתתיה (ו)תדיר⁴¹⁶ ידבנו לבו איהו רחים לה ולבו דאיהי מטרוניתא דיליה ידבנו לאתדבקא ביה:	כמו שנאמר "איש צדיק" זהו צדיק בעל הבית, שרצונו תמיד למלכה, כמו בעל שאוהב את אשתו תמיד. "ידבנו לבו", הוא אוהב אותה, ולבו שהיא המלכה שלו, ידבנו להדבק בה.
ואף על גב ודרחימו (דברחימו) סגי דא בדא דלא מתפרשן לעלמין⁴¹⁷ מההוא כל איש מאריה דביתא מאריה דמטרוניתא מניה תקחו את תרומתי ארחיה דעלמא מאן רעיא מהימנא:	ואף על גב שאהבה רבה זה עם זה, שלא נפרדים לעולמים, מאותו "כל איש" בעל הבית בעל המלכה, "ממנו תקחו את תרומתי". דרך העולם, מי
פקודא ללמוד תורה בכל יום, שהיא סוד האמונה העליונה, לדעת דרכי הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמשתדל בתורה, זוכה בעולם הזה וזוכה בעולם הבא, וניצול מכל המקטרגים הרעים, משום שהתורה היא סוד האמונה, שמי שמתעסק בה, מתעסק באמונה העליונה, והקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בתוכו שלא תזוז ממנו.	מצינו ללמוד תורה בכל יום, שהיא סוד האמונה העליונה, לדעת דרכי הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמשתדל בתורה, זוכה בעולם הזה וזוכה בעולם הבא, וניצול מכל המקטרגים הרעים, משום שהתורה היא סוד האמונה, שמי שמתעסק בה, מתעסק באמונה העליונה, והקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בתוכו שלא תזוז ממנו.
מאן דידע מלה דאורייתא אצטריך למרדף אבתריה ולאולפא ההיא⁴¹⁹ מלה מניה לקיימא רזא דכתיב (שמות כה ב) מאת כל איש אשר ידבנו⁴²⁰ לבו תקחו את תרומתי אורייתא אילנא דחיי איהו למיהב חיינ לכלא מאן דאתתקף באורייתא אתתקף באילנא	מי שיודע דבר תורה, צריך לדדוף אחריו וללמוד דבר זה ממנו, לקיים את סוד הנאמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". התורה היא עץ החיים, לתת חיים לכל מי שמתחזק בתורה, מתחזק בעץ החיים, כמו שנאמר "עץ חיים היא למחזיקים בה".

במקום בנין רחל, ולפי שבהתגדל זעיר נה"י שלו מתעלים לחג"ת לכן יצדק שם ארץ ברחל שהיא ממש הדום רגליו. אמנם להודיע מעלת כ"ל זה הביא פסוק (תהלים קיט, קכח) על כן כל פקודי כל ישרתי, שכל התורה היא ביסוד החכמה וכו', ואע"ג שמצוות לא תעשה הן סוד גבורות ואבא כולו חסדים, הא תנן היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כשכר מצוה, דהיינו מצוות עשה, והרי שהגבורות הם חסדים, וז"ש ישרתי, שזהו היושר שלהם. ואמר פקודי, מפני שהנודע ונגלה מאבא היא בחינת פק"ד שנאמר (לג, כג) וראית את אחורי, ומש"ה רבינ' גי' תרי"ג, ובבחינה זו נקראת התורה תורת חסד (רמ"ז).

⁴¹³ ידוע נח סודו ביסוד אבא, ונקרא בשם איש שנראה מיותר, שאם יאמר נח צדיק תמים היה די, אלא מפני שיסוד זעיר גם הוא נקרא צדיק וגם נקרא בבחינה שהוא זכר ומשפיע, מכל מקום הוא כולל חו"ג ממש, אבל יסוד אבא לו יצדק בעצם שם איש מפני שכולו חסדים, וזהו כל איש, פי' כולו איש, ולכן הוא מיסוד המלכות שיציאתה במקום גילוי החסדים וכמש"ה (ישעיה טז, ה) והוכן בחד כסא (רמ"ז).

⁴¹⁴ ירצה זה הנקרא איש צדיק או כל איש, הוא מאריה דביתא, שנאמר (משלי כד, ג) בחכמה יבנה בית, ובסוד כתר שלה שהוא בשני אורות העולים ב"ת (רמ"ז).

⁴¹⁵ יש בחינת רחל הפנימית הנקראת כלת משה והיא הנקראת מטרוניתא בעצם (רמ"ז).
⁴¹⁶ ה"ס יעקב הפנימי הנבקע בתוך זעיר בסוד יעק"ב יבק"ע. ולפי שיעקב הוא מאבא לכן אמר שאבא שהוא יסודו הוא תמיד אצל המטרוניתא כבעל (רמ"ז).

⁴¹⁷ בראשית ז ע"א (הערת הזהר).

⁴¹⁸ כל העשר ספירות (יהל אור).

⁴¹⁹ האי (דפ"ו).

⁴²⁰ ללמד לאחרים (יהל אור).

דחיי כמה דאת אמר (משלי ג יח) עין חיים היא למחזיקים בה:	
וכמה רזין עלאין אוקימנא במאן דאשתדל באורייתא דזכי לאתקשרא באורייתא דלעילא בהאי עלמא לא שכיך ולא שכיך בעלמא דאתי ואפילו בקברא שפוטתיה מרחשן אורייתא כמה דאת אמר (שה"ש ז י) דובב שפתי ישנים ע"כ⁴²¹:	וכמה סודות עליונים בארנו במי שמשדל בתורה, שזוכה להקשר בתורה שלמעלה בעולם הזה אינו שוקט, ואינו שוקט בעולם הבא, ואפילו בקבר שפתותיו מרחשות בתורה, כמו שנאמר "דובב שפתי ישנים", עד כאן.
קלה/א	
דבעי לנסבא אתתיה דבר נש מניה איהו קפיד ולא שביק לה אבל קודשא בריך הוא לאו הכי וכתוב (שמות כה ג) וזאת התרומה זו כנסת ישראל אף על גב דכל רחמיו דילה לגביה ורחמיו דילה לגביה מניה נטלין לה לאשראה בינייהו מההוא אתר עלאה דכל רחמיו דאתתא ובעלה שריא ומתמן (תמן) תקחו את תרומתי זכאה חולקיהון דישראל וזכאין בלהו דוכו להאי:	שרוצה לקחת אשתו של אדם ממנו, הוא מקפיד ולא עוזב אותה. אבל הקדוש ברוך הוא לא כך, נאמר "וזאת התרומה", זו כנסת ישראל, אף על גב, שכל אהבתה אליו ואהבתו אליה, ממנו נוטלים אותה, להשרותה ביניהם, מאותו מקום עליון שכל האהבה של אשה ובעלה שורה, משם "תקחו את תרומתי". אשרי חלקם של ישראל, ואשרי כולם שזכו לזה.
וזאת התרומה אשר תקחו מאתם ואי תימא אי הכי אשר תקחו מאתו מבעי ליה מאי מאתם ומאתו (מ)תרין שמהן ונ"א דרגין אליין (אליין)⁴²²:	"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", ואם תאמר, אם כן, היה צריך להיות [כתוב] "אשר תקחו מאתו", מה זה "מאתם", מאת שני השמות (המדרגות) הללו.
תו רב ויבאו (ייסא) סבא אמר מאתם מאת ס' ⁴²³ דאיהו רזא דעלמא עלאה⁴²⁴ אתר מדוריה ⁴²⁵ דהאי צדיק דאיהו אתעטר מאת ס' ומתמן נטילו (מתמן נטל) חייין⁴²⁶ לאתזנא ולעלמין (עלמין) בלהו וכלא מלה חדא רזא לחכימין אתיהיבת זכאה חולקיהון:	עוד אמר רב יבא סבא "מאתם", מאת ס', שהוא סוד העולם העליון, מקום מדורו של הצדיק הזה שמתעטר מהאות ס', ומשם נוטל חיים להזין את כל העולמות, והכל דבר אחד, הסוד שנתן לחכמים, אשרי חלקם.
דאף על גב דאינון נטלין לה הכא⁴²⁷ לא יכלין ולנטלא להו אלא ברשו דבעלה וברעו דיליה ולמעבד פולחנא דרחמיו לגביה וכדין ברחמיו דיליה תקחו את תרומתי וכל דא באינון פולחני דצלוחא ותקונא וסדורא דישראל מסדרין בכל יומא:	שאף על גב שהם נוטלים אותה כאן, לא יכולים ליטול אותה אלא רק ברשות בעלה וברצונו, ולעשות עבודה של אהבה אליו, ואז באהבתו "תקחו את תרומתי". וכל זה באותן העבודות של התפלה ותקון וסדור שישראל מסדרים בכל יום.

⁴²¹ והיה כעץ שתול וכו' עד כאלו קיים והגית בו ייומם ולילה ומכאן תלך ויקרא רסג ע"א שמע ישראל (הערת הזהר).

⁴²² פי' הם כל איש הנזכר בפסוק שהיסוד נק' בשני שמות כל ואיש (מ"מ).

⁴²³ הענין כי ס' סתומה היא הבינה, והיסוד עולה ונשרש בה, והיינו סוד גנוז לצדיקים לעתיד לבא, דהיינו צדיקים היסוד בעולם הבא בינה (אור יקר). היינו דעת יסוד בינה (רח"ו).

⁴²⁴ סוד הבינה הסתומה, והיא עתידה להפתח שכבר היא ס' מרובעת (אור יקר).

⁴²⁵ מפני שכמו שהצדיקים בגן עדן מדורין על מדורין בהיכלות אשר שם, כך היסוד צדיק בחינותיו מתפשטות בבינה, ולא שיהיה ממש מדורו שם אלא הוא מושרש שם לשאוב משם בהעלם למטה בגלוי המזון לעולמות (אור יקר). מדורין (יהל אור).

⁴²⁶ קכז ע"א (הערת הזהר).

⁴²⁷ מוסגר בדפ"ק.

54

[דבר אחר] מאתם מכללא דשית סטרינ עלאין וכלא חד⁴²⁸ מאתם מאינון זמני⁴²⁹ ושבתי וכלא רוא חדא זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת שני (ושש ועזים) זהב ברזא דיומא דראש השנה דאיהו יומא דזהב [יומא דדינא] ושלטא ההוא סטרא כמה דאת אמר (אויב לו כב) מצפון זהב יאתה:	דבר אחר "מאתם" מהכלל של ששה צדדים העליונים, והכל אחד. "מאתם" מאותם זמנים ושבחות, והכל סוד אחד. "זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן ותולעת שני". זהב, בסוד של יום ראש השנה, שהוא יום של זהב, יום הדין, ושולט אותו הצד, כמו שנאמר "מצפון זהב יאתה".
וכסף דא יום הכפורים דמתלבנן חוביהון דישראל כתלנא כמה דאת אמר (ישעיה א יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וכתיב (ויקרא טז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם:	"וכסף", זה יום הכפורים, שמתלבנים חטאיהם של ישראל כמו שלג, כמו שנאמר "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", ונאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם".
ונחשת יומי דקרבנין דחג דאינון רתיכי דעמין עכו"ם ואנון אקרון רוא דהרי נחשת ובגין כך מתמעטין בכל יומא ואזלין:	"ונחשת" ימי קרבנות החג, שהם מרכבות העמים עובדי כוכבים ומזלות, והם נקראים סוד של הרי נחשת, ולכן מתמעטים בכל יום והולכים.
ותכלת דא פסח שולטנו דרוא דמהימנותא רוא ארגונוא (דנהורא) תכלא ובגין דהיא תכלא לא שלטא עד דשציאת וקטילת [כל בוכרי דמצראי] כמה דאת אמר (שמות יב כג) ועבר יהו"ה לנגף את מצרים בגין כך כל⁴³⁰ גווינן טבין בחלמא בר מן תכלא:	ותכלת, זה פסח, השלטון של סוד האמונה, הסוד של צבע התכלת, ומשום שהיא תכלת, לא שולטת עד שמשמידה והורגת כל בכורות מצרים, כמו שנאמר "ועבר ה' לנגוף את מצרים", ולכן כל הצבעים טובים בחלום חוץ מתכלת.
וארגמן דא שבועות רוא דארגונוא דתורה שבכתב דאתיהיבת ביה כלילא ומתריין (מכל) סטרינ מימינא ומשמאלא כמה דאת אמר (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ודא איהו ארגמן:	"וארגמן", זה שבועות, סוד הארגמן, שתורה שבכתב שנתנה בו, כלולה משני צדדים, מימין ומשמאל, כמו שנאמר "מימינו אש דת למו" וזהו ארגמן.
ותולעת שני דא איהו ט"ו באב דבנות ישראל הוו נפקי במאני מלת כמה דאת אמר (איכה ד ה) האמונים עלי תולע⁴³¹:	"ותולעת שני", זהו ט"ו באב, שבנות ישראל היו יוצאות בכלי מילת, כמו שנאמר "האמונים עלי תולע".
עד הכא שית [סטריין] (זמנין) מכאן ולהלאה רוא דעשרת ימי תשובה וש"ש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים ועצי שמים ושמן למאר ובשמים לשמן המשחה	עד כאן ששה צדדים, מכאן והלאה הסוד של עשרת ימי תשובה, "ושש ועזים ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים ועצי שמים ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים ואבני שוהם ואבני מלואים, עד כאן תשעה, כנגד תשעה ימים,

⁴²⁸ (דבר אחר) נוסף בדפ"ו.

⁴²⁹ והם רומזים לו"ק דז"א (מ"מ).

⁴³⁰ קלט ע"א (הערת הזהר).

⁴³¹ עי' פע"ח (שער מקרא קודש - פרק ד): ט"ו באב נצח, חנוכה הוד, פורים יסוד. ועיי"ש שבועות
א: כבר כתבנו סדר המועדות, בחג הפסח עד ט"ו בשבט, נצח. פורים, יסוד. חנוכה, הוד. ולפי
שפרשנו במקום אחר, חנוכה בנצח, ופורים בהוד, יצדק מאוד ט"ו באב ביסוד, ויגיד עליו ריעו
בט"ו בשבט, שהוא מלוי הלבנה, מלא כל הארץ, ודאי שמבין שניהם תתחננט עלים של פירות אילן
כדלקמן. והנה ט"ו באב, בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים. כמבואר סוף תענית, וסוד הזיוגים
יונקת מבינה, סוד יוה"כ, כמ"ש הנושא אשה לשם שמים, עונותיו נמחלין לו. ועי' עוד מאה
קשיטה לרמ"ע מפאנו (סימן פא).

ולקטורת הסמים ואבני שוהם ואבני מלואים עד הכא תשעה⁴³² לקבל תשעה יומין ויום הכפורים אשלים לעשרה ומכל אליו אנן נטלין תרומת יהו"ה בכל זמנא וזמנא בגין לאשראה עלן בראש השנה אנן נטלין תרומת יהו"ה ואיהו רזא דראש השנה דאתיא מסטרא דזהב ביום הכפורים אנן נטלין לה ואיהי יום הכפורים⁴³³ דירתא ברתא לאימא בסכות אנן נטלין לה ואיהי סוכה סוככת ואגינת עלן וכתבו (דכתיב) (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם ודא איהי תרומת יהו"ה:	ויום הכפורים משלים לעשרה. ומכל אלה אנו נוטלים תרומת ה', בכל זמן וזמן, כדי להשרות עלינו. בראש השנה אנו נוטלים תרומת ה', והוא סוד של ראש השנה, שבא מצד הזהב. ביום הכפורים אנו נוטלים אותה, והיא יום הכפורים שיורשת הבת את האם. בסכות אנו נוטלים אותה, והיא סוכה סוככת ומגינה עלינו, ונאמר "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", וזוהי "תרומת ה'".
בפסח [נ"א אוף הכי אנן נטלין לה ו]איהי פסח והא אוקימנא רזא [דגוון] דנהורא תכלא בשבועות אנן נטלין לה ואיהי שתי הלחם וכתבו (דכתיב) (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר ואנן נטלין מתורה שבכתב תורה שבעל פה:	בפסח כמו כן אנו נוטלים אותה, והיא פסח. והרי בארנו סוד הצבע של אור התכלת. בשבועות אנו נוטלים אותה, והיא שתי הלחם, ונאמר "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר", ואנו נוטלים מתורה שבכתב תורה שבעל פה.
ט"ו באב איהו קיימא בחדוה על בנות ישראל כל שאר יומין אינון לתקונא דילה ועל דא אשר תקחו מאתם כתיב כגוונא⁴³⁴ דאינון⁴³⁵ מתייחדין לעילא ובאחד אוף הכין (אוף הכא) איהי אתיחדת לתתא ברזא דאחד⁴³⁶ למהוי עמהון לעילא חד לקבל חד⁴³⁷ קודשא בריך הוא אחד⁴³⁸ לעילא לא יתיב על כורסיא דיקריה עד ודאיהו (ד)אתעבידת	חמשה עשר באב הוא עומד בשמחה על בנות ישראל, כל שאר הימים הם לתקון שלה, ולכן נאמר "אשר תקחו מאתם". כמו שהם מתייחדים למעלה באחד, כמו כן היא מתייחדת למטה בסוד של אחד, להיות עמם למעלה אחד כנגד אחד. הקדוש ברוך הוא אחד למעלה לא יושב על כסא כבודו עד שנעשית בסוד של אחד כמו שלו להיות אחד באחד, והרי בארנו הסוד של ה' אחד ושמו אחד.

⁴³² פי' עורות אלים ועורות תחשים חשיב לשנים, וכן אבני שוהם ואבני מלואים קא חשיב לשנים. אבל בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים הם א', ט' עם ו' הנז', הם ט"ו מינים, וז"ש הזהר דף קלט ע"א י"ג זינין אינון בר אבנין יקירין, נמצא שעם האבנים הם ט"ו, וזה הפך מדברי רש"י שאמר י"ג מינים הם, וכתב הרא"ם שרש"י קחשיב תכלת וארגמן ותולעת שני כא' שכולם מין צמר (מ"מ).

⁴³³ אמור קב (הערת הזהר).

⁴³⁴ עי' אריכות בשביבי נוגה

⁴³⁵ עתה נבין בזה טעם למה אנו מתפללין מקדש ישראל והזמנים, למה לא נחתום הזמן הא', ולמה נכלול כל הזמנים יחד. אלא מפני שכולם כלולים יחד מכל א' וא', שעם היות שהם ו"ק, ו' זמנים, עכ"ז כולם כלולים בפסח, וכולם כלולים בר"ה וכולם בסוכות, ולכך אנו חותמין מקדש ישראל, ת"ת, בעל ו"ק, בסוד הדעת, והזמנים כל ו' זמנים. ואל תשיבני מר"ה ויוה"כ כי טעם אחר שם שהם ברכות ארוכות בסוד א"א, וחותרם הברכה ברוך כאשר אפשר בחלק תפלה למשה אמנם הכא בכל חג וחג (אור יקר). פי' ו"ק דז"א (מ"מ).

⁴³⁶ בסוד התעוררות הראויות לה כדפי' (אור יקר).

⁴³⁷ אם כן צריך שנכוון כשנקח אותה שהיא נקשרת בסוד אחד עם חייליה נערוותיה היכלותיה [עולמות ב"ע], ולזה עם ימצא שאנו נוטלים היחוד שאם אין אנו מקשטין אותה ומקשרין אותה עם נערוותיה אין אנו נוטלים כלל, מפני שהוא מקפיד שאינו יושב על הכסא אלא דווקא בהיות כסאו דהיינו מדת מלכותו אח"ד כמותו ואם אין אנו עושין ומתקנים אותה אחד כמותו לא יתקשרו יחד ונמצא שאין אנו נוטלים אותה משום ד"מאת כל איש" כתיב, צריך יחוד, ולזה אנו מתקנין אותה ומקשטין אותה (אור יקר).

⁴³⁸ ת"ת (רח"ו).

ברזא דאחד כגוונא דיליה למהוי אחד באחד והא אוקימנא ⁴³⁹ ורזא דיהו"הו (דהוא) אחד ושמו אחד:	
רזא דשבת ⁴⁴⁰ איהי שבת ⁴⁴¹ דאתאחדא ⁴⁴² ברזא	סוד השבת היא שבת שנאחזת בסוד
קלה/ב	
דאח"ד ⁴⁴³ (דאחד) למשרי עלה ⁴⁴⁴ רזא דאחד צלותא דמעלי שבתא ⁴⁴⁵ דהא אתאחדת ובורסיא ⁴⁴⁶ (כרסא) יקרא ⁴⁴⁷ קדישא ברזא דאחד ואתתקנת ⁴⁴⁸ למשרי עלה מלכא קדישא עלאה ⁴⁴⁹ :	של אח"ד, להשרות עליה הסוד של אחד, תפלת ערב שבת, שהרי אז מתייחד כסא הכבוד הקדוש בסוד של אחד, ונתקנת שישרה עליה המלך הקדוש העליון.
כד עייל שבתא איהי אתיחדת ⁴⁵⁰ ואתפרשת מסטרא אחרא וכל דינין ⁴⁵¹ מתעברין מינה ⁴⁵² ואיהי אשתארת ביחודא ⁴⁵³ דנהירו קדישא ואתעטרת בכמה עטרין ⁴⁵⁴ לגבי מלכא ⁴⁵⁵ קדישא ⁴⁵⁶ וכל שולמני	כשנכנסת השבת היא מתייחדת, ונפרדת מהצד האחר, וכל הדינים עוברים ממנה, והיא נשארת ביחוד של אור קדוש, ומתעטרת בכמה עטרות למלך הקדוש. וכל שליטי הרוגז ובעלי הדין כולם בורחים (ועוברים ממנה), ואין שלטון אחר בכל

⁴³⁹ קלד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁰ כבר פי' הזמנים, השתא מפרש שבת דעדיף מכולהו, ואגב אורחיה נפרש תפילות דשבת
והזמירות, ולהכי הקדים הזמנים, אידי דזוטור מילייהו (אור יקר). מלכות (רח"ו).
⁴⁴¹ מלכות כאומרו כי אות היא בני ובין בני ישראל אות היא לעולם (אור יקר).

⁴⁴² בנערוותיה (אור יקר).

⁴⁴³ כי בחול כל יום ויום בא' מו' נערוותיה, אמנם יום שבת היא היא קדש ממש נקשרת "ברזא
דאחד" דהיינו נערוותיה ו' בו', והכח הקושרים אח"ד, והיינו "דאתקשרת ברזא דאחד" בנערוותיה
(אור יקר).

⁴⁴⁴ ת"ת רזא דאחד כולל אח"ד ו"ק על הדרך שפי' (אור יקר).

⁴⁴⁵ היא סוד תיקוניה באחד (אור יקר).

⁴⁴⁶ מלכות אתאחדת בסוד אחד (אור יקר).

⁴⁴⁷ מצד החכמה בסוד ודאי דהיינו ל"ב נתיבות (אור יקר).

⁴⁴⁸ אחר שהוא אח"ד, עושה עצמה כסא נכון לישב עליו המלך, וז"ש "אתאחדת" ואח"כ "אתתקנת
למשרי עלה מלכא", ת"ת המולך במלכות (אור יקר).

⁴⁴⁹ "קדישא" מצד הבינה קדש הקדשים, "עילאה" מו"ק עליונים, אלא כמונו אלא יקרא קדישא
לבד (אור יקר). "קדישא" דהיינו מלך קדישא מצד החכמה והבינה, "עילאה" מצד הכתר דעדיף
מינה, בזה הוא בו"ק עליונים והיא מו' תחתונים כדפי', והשתא מפרש הבחינות בפרט א' לא',
תחלת הכל קודם שהיא תתקן ייחודה (אור יקר). "עילאה" מצד הכתר דעדיף מינה בזה, הוא בו"ק
קצוות עליונים והיא מו' תחתונים כדפי' והשתא מפרש הבחינות בפרט א' לא' תחלת הכל קודם
שהיא תתקן באח"ד (אור יקר).

⁴⁵⁰ אמנם קודם ייחודה אתפרשת מסטרא אחרא וכל דינים וכו' (אור יקר).

⁴⁵¹ המעכבים היחוד להיות כל כח דין רוצה לפעול לעצמו (אור יקר).

⁴⁵² בענין שיעשה שלום בהיכלותיה, כולם רחמים כולם מסכימין אל המנוחה, ובזה בהעברת
החצונים הדינים מעצמה "איהי אשתארת ביחודא" שאין מונע (אור יקר).

⁴⁵³ והיינו "דנהירו קדישא" שמי היה מחשיך פניה שלא תאיר, החצונים או הדינים הקשים,
בהעברתם מיד היא מאירה "נהירו קדישא" דיחודא כדפי' (אור יקר).

⁴⁵⁴ היינו כללותיה (אור יקר).

⁴⁵⁵ לגבי מלכא נמחק במ"מ ובמקום ואיתא למלכא.

⁴⁵⁶ כי בחול היתה מתייחדת עם הת"ת אמנם בסוד התלבשה בחול כנודע, אמנם עתה מלכא
"קדישא" למעלה באצילות לא בסוד התלבשם בחול (אור יקר). בחמדת ימים דף סד: בעמידה
דערבית דשבת אז עלתה הכלה ונתפרשה מהקלי' כמ"ש בזהר תרומה ז"ל: צלותא דמעלי שבתא
וכו' משם יתבאר תרתי לטיבותא דאתפרשת מסט"א ועוד דאתעטרת בכמה עטרין, ועל כן כדי
להורות על שלימות זה הנמצא בה, יאמר ויכלו השמים וכו', והוא לשון שכלול וכו', כי הכלה היא
עתה בערך שנשתכללה בזמן הבריאה, דכתיב ויביאה אל האדם, דקשיט לה בכ"ד קישוטין כמספר
ויביאה וכו' ולעומת זה תקנו ז' ברכות כי לעולם הכלה מתברכת בז' ברכות בסוד ויבנהו ז' שנים,
כמ"ש בזהר דכתי' [ז"ח] בז' סליקת, ורבינו הקדוש האריז"ל כתב טעם למה שתקנו ג' תפלות

רוגזין⁴⁵⁷ ומארי דדינא כלהו ערקין⁴⁵⁸ [ואתעברו מינה] ולית שולטנו אחרא בכלהו עלמין⁴⁵⁹ ואנפאה⁴⁶⁰ נהירין בנהירו עלאה⁴⁶¹ ואתעטרת לתתא בעמא קדישא⁴⁶² וכלהו מתעטרין בנשמתין חדתיין⁴⁶³ כדין שירותא דצלותא⁴⁶⁴ לברכא לה⁴⁶⁵ בחדוה⁴⁶⁶ בנהירו דאנפין⁴⁶⁷ ולומר ברכו את⁴⁶⁸ יהו"ה המבורך⁴⁶⁹ את יהו"ה דייקא בגין למפתח⁴⁷⁰ לגבה בברכה⁴⁷¹:	העולמות, ופניה מאירים באור עליון, ומתעטרת למטה בעם הקדוש, וכולם מתעטרים בנשמות חדשות. אז ראשית התפלה, לברך אותה בשמחה, בפנים מאירות, ולומר ברכו את ה' המבורך. "את ה'", דווקא כדי לפתוח לה בברכה.
ואסיר לעמא קדישא למפתח לגבה בפסוקא דדינא כגון והוא רחום וגו' (תהלים עח לח) בגין דהא אתפרשת מרזא דסטרא אחרא וכל מארי דדינין אתפרשו ואתעברו מינה ומאן דאתער האי לתתא גרים לאתערא הכי לעילא וכרסייא קדישא לא יכלא לאתעטרא בעטרא דקדושה דכל זמנא דמתערי לתתא אינון מאריהון דדינא דהוו מתעברין והוו אזלי כלהו לאתטמרא גו נוקבא דעפרא דתהומא רבא כלהו תייבין לאשראה בדוכתייהו ואתרחקת⁴⁷² בהו אתר קדישא דבעאת נייחא:	ואסור לעם הקדוש לפתוח אליה בפסוק של דין, כמו "והוא רחום וגו'", משום שהרי נפרדה מהצד האחר, וכל בעלי הדינים נפרדו ועברו ממנה. ומי שמעורר את זה למטה, גורם לעורר כך למעלה. ו[אז] הכסא הקדוש לא יכול להתעטר בעטרת קדושה. שכל זמן שמתעוררים למטה אותם בעלי הדין שהיו עוברים, והיו הולכים להתחבא בתוך הנקב של העפר של התהום הגדול, כולם שבים לשורות במקומם. והמקום הקדוש מתרחק על ידם, שרוצה במנוחה.
ולא תימא דדא איהו בלחודוי אלא לית	ואל תאמר שזה הוא בלבדו, אלא שאין

משונות בשבת, אתה קדשת, הם הקדושין של הכלה שנתן לה החתן בסוד ז' ברכות, ואז היתה נקנית לבעלה, ואסורה לחיצונים. ג"פ ויכלו הם ג' עדים. ישמח משה, הם סבלונות. תקנת שבת, סוד מאכל ומשתה. אתה אחד, הוא יחוד חתן וכלה. וע"כ בלילה אנו אומרים וינוחו בה, ככלה בבית אביה, שעיקר השמחה בה, ובשחרית אומרים בו ככלה בבית חמיה, שעיקר השמחה בו, ובמנחה אומרים בה, כי אז שניהם עיקר ביחודא שלים (מ"מ).

⁴⁵⁷ היינו כחות הדין בחזקה מצד הרוגז החצון (אור יקר).

⁴⁵⁸ ונחבאין בנוק' דתהומא רבא, ומה שבימות החול כביכול הם ב' רשויות רשות גבוה ורשות הטומאה הם עתה ברשות אחת (אור יקר).

⁴⁵⁹ אלא כולם שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' (אור יקר).

⁴⁶⁰ אותם הפנים המביטים אל בעלה שהן א"ל אלה"ם אדנ"י (אור יקר)

⁴⁶¹ קדושת שבת ומנוחתו שנתקשטה בו מקדש העליון ואל התעוררות הזווג העליון (אור יקר).

⁴⁶² כדי להזדווג בסוד התעוררותה, וכדי שיהיה להם יכולת לייחד בסוד מציאות האצילות, מנוחת שבת (אור יקר).

⁴⁶³ שאינם כנשמת חול שהם אופן נפש חיה רוח כסא נשמה אלא נפש ממלכות רוח מת"ת נשמה

מבינה (אור יקר).

⁴⁶⁴ דערבית (אור יקר).

⁴⁶⁵ כי ברכו הוא ברכת השכינה (אור יקר).

⁴⁶⁶ ויעביר כל יגון, ואנחה חלפו (אור יקר).

⁴⁶⁷ כדי להשפיעה מבינה בעלת השמחה ולהאיר פניה אל הספירות ומהם אל המלכות (אור יקר).

⁴⁶⁸ השכינה הנקראת א"ת [עי' ח"א טו ע"ב] (אור יקר).

⁴⁶⁹ והוא בחי' תוספת הרוח שסודו מחג"ת דצלם דאימא והמה נקראים נשמתין על שמה כנודע וב"פרוש סוכת שלום עלינו" תנוח תוספת הנשמה כמ"ש בזהר בראשית מח ע"א (מ"מ).

⁴⁷⁰ שנראה שמיד הברכות הם מזומנות כיון שהוא פותח מיד (אור יקר).

⁴⁷¹ ובחול איני פותח אלא בפסוק והוא רחום שהוא כדי לבטל ד' קלי' מורה שד' קליות שהם עון משחית אף וחימה הם כניסת הפתח אליה ואנו מכניעים אותם ונכנסים דרך בה ואח"כ מושכים לה ברכה ברכו אמנם ביום שבת תחלת פתיחת פינו מיד בברכה מורה שהיום גורם שכולו ברכה (אור יקר).

⁴⁷² "ס"א ואתדחקת" נוסף בדפ"ו.

אתערותא לעילא לאתערא עד דישראל מתערי לתתא כמה דאוקימנא דכתיב (תהלים פא ד) בכסה ליום חגנו ליום חג לא כתיב אלא ליום חגנו ועל דא אסיר לעמא קדישא דקא מתעטרינ בעטרינ קדישין דנשמתין בגין לאתערא נייחא דאינון יתערו דיןא אלא כלהו ברעו ורחימו סגי דיתערו ברכאן עילא ותתא כחדא:	התעוררות למעלה להתעורר עד שישראל מעוררים למטה כפי שבארנו, שנאמר "בכסה ליום חגנו". לא נאמר "ליום חג", אלא "ליום חגנו". ולכן אסור לעם הקדוש שמתעטרים בעטרות קדושות של נשמות, כדי לעורר מנוחה, שהם יעוררו דין, אלא כולם ברצון ואהבה רבה, שיעוררו ברכות מעלה ומטה כאחד.
ברכו את יהו"ה את דייקא כדקאמרן דא שבת⁴⁷³ דמעלי שבתא ברוך יהו"ה המבורך דא אפיקו דברכאן ממקורא דחיי ואתרו (מאתר) דנפיק מניה כל שקיו לאשקאה לכלא ובגין דאיהו מקורא ברוא דאת קיימא⁴⁷⁴ קרינן ליה המבורך איהו מבועא דבירא וכיון דמטו תמן הא ודאי בירא אתמליא דלא פסקין מימיו לעלמין:	ברכו את ה', דווקא "את", כמו שאמרנו, זו שבת של ערב שבת. ברוך ה' המבורך, זו יציאת הברכות ממקור החיים, ומקום שממנו יוצאת כל ההשקאה להשקות את הכל. ומשום שהוא המקור, בסוד של אות הברית, קוראים לו "המבורך". הוא נביעת הבאר. כיון שמגיעים לשם, הרי הבאר ודאי מתמלאת, שאין פוסקים מימיו לעולמים.
ועל דא לא אמרינן ברוך את יהו"ה המבורך אלא ברוך יהו"ה דאלמלא לא מטי התם נביעו ממקורא עלאה לא אתמליא בירא כלל ועל דא המבורך אמאי איהו המבורך בגין דאיהו אשלים ואשקי לעולם ועד עולם ועד דא איהו שבת דמעלי שבתא ואנן תקעין ברכאן באתר דאקרי מבורך וכיון דמטאן התם כלהו לעולם ועד ודא איהו ברוך יהו"ה המבורך עד הכא מטון ברכאן מעלמא עלאה וכלהו לעולם ועד לאתברכא ולאשקאה ולמהוי שלים כדקא יאות מליא מכל סטרינ:	ולכן לא אומרים ברוך את ה' המבורך, אלא ברוך ה', שאלמלא לא מגיעה לשם נביעה מהמקור העליון, לא מתמלאת הבאר כלל. ועל זה "המבורך". למה הוא המבורך, משום שהוא משלים ומשקה לעולם ועד. עולם ועד, זוהי שבת של ערב שבת. ואנו תוקעים ברכות במקום שנקרא מבורך, וכיון שמגיעים לשם, כולם לעולם ועד, וזהו "ברוך ה' המבורך". עד כאן הגיעו ברכות מהעולם העליון, וכולם לעולם ועד, להתברך ולהיות משקה, ולהיות שלם כראוי, מלא מכל הצדדים.
ברוך דא⁴⁷⁵ מקורא עלאה דכל ברכין נפקין מניה וכד סיהרא אשתלים קרינן לה הכי לגבי תתאי אבל ברוך מקורא עלאה כדקאמרן יהו"ה דא אמצעי דכל סטרינ עלאין המבורך דא שלמא דביתא מבועא דבירא לאשלמא ולאשקאה כלא לעולם ועד דא עלמא תתאה דאצטריך לאתברכא ומשחא ורבו דברוך יהו"ה והמבורך כלא איהו לעולם ועד:	"ברוך", זהו המקור העליון שכל הברכות יוצאות ממנו, וכשהלבנה נשלמת, קוראים אותה כך לתחתונים. אבל ברוך, מקור העליון כפי שאמרנו. ה' זהו אמצעי של כל הצדדים העליונים. המבורך זה שלום הבית, נביעת הבאר להשלים ולהשקות הכל. לעולם ועד, זה העולם התחתון, שצריך להתברך, ושמן ומשחה של ברוך ה' והמבורך, הכל הוא לעולם ועד.
מבורך כמה דאת אמר (בראשית מט כב) בן פורת⁴⁷⁶ ועל דא ברכה דא אצטריכו כל עמא לברכא ובמעלי שבתא ברעו דלבא	מבורך כמו שנאמר "בן פורת", ולכן הברכה הזו צריכים כל העם לברך. ובערב שבת, ברצון הלב ובשמחה, צריך להתחיל בתחלה בברכה הזו, שתתברך השבת הזו של

⁴⁷³ בראשית ה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁴ ברוך יסוד דאימא ה' ת"ת שהוא ז"א המבורך יסוד ז"א לעולם מלכות ועד יסוד דידה (רח"ו).

⁴⁷⁵ קסב ע"א עקב רעא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁶ "מבורך כמה דאת אמר (בראשית מט כב) בן פורת" מוסגר בדפ"ק.

ערב שבת בליל שבת מהעם הקדוש כראוי, בברכה הזו (ברכו).	ובחידה בעו למשרי בשרותא ובברכה דא לאתברכא האי שבת דמעלי ⁴⁷⁷ ליליא ⁴⁷⁸ [שבתא] מעמא קדישא כדקא יאות בהאי ברכה וס"א ברכו:
כשמתחילים ישראל לברך, קול הולך בכל הרקיעים שמתקדשים בקדושת ערב השבת, אשריכם העם הקדוש, שאתם מברכים ומקדשים למטה, כדי שיתברכו ויתקדשו למעלה כמה מחנות	כד שראן ישראל לברכא קלא אזלא בכלהו רקיעין דמתקדשי בקדושה דמעלי שבתא זכאין אתון עמא קדישא דאתון מברכי ומקדשי לתתא בגין דיתברכון ויתקדשון לעילא כמה משריין
עליונים קדושים, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. ולא מברכים ישראל את הברכה הזו עד שמתעטרים בעטרות של נשמות קדושות כפי שאמרנו, אשרי העם שזוכים להם בעולם הזה לזכות להם לעולם הבא.	קלו/א עלאין קדישין זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי ולא מברכי ישראל ברכה דא עד דמתעטרין בעטריין דנשמתין קדישין כדקאמרן ⁴⁷⁹ זכאה עמא [דזכין] (דהכי) לון בעלמא דין למזכי לון לעלמא דאתי:
בלילה זה [זמן] תשמיש של החכמים באלו הנשמות הקדושות שמתעטרות בהם, ואף על גב שהרי בארנו והכל אחד. ובכל מקום שתמצא לחכמים בדבר הזה בצד זה ולפעמים בצד זה, הכל הוא אחד. ודברים הללו הרי כבר בארנו, אבל בפעם הזה שכולם מתעטרים בנשמות ורוחות חדשות יתרות קדושות, אז הוא הזמן של תשמיש שלהם, כדי שיהיה שפע לאותו התשמיש, בשפע של קדושה במנוחה עליונה, ויצאו בניהם קדושים כראוי.	בהאי ליליא שמושא דחכימין באלין נשמתין קדישין דמתעטרין בהו ⁴⁸⁰ ואף על גב דהא אוקימנא ⁴⁸¹ וכלא חד ⁴⁸² ובכל אתר דתשכח לחכימין בהאי מלה בסטרא דא ולזמנין בסטרא דא כלא איהו חד והני מילי הא אוקימנא אבל בזמנא דא דמתעטרין כללו בנשמתין ורוחין חרתין יתירין קדישין כדין איהו זמנא דשמושא דלהון בגין דליהוי נגידו לההוא שמושא בנגידו (דרוחין חרתין יתירין קדישין כדין איהו שמושא דלהון בגין דנגידו לההוא שמושא בנגידו) דקדושה בניחא עלאה ויפקון בנייהו קדישין כדקא חזי:
סוד זה נתן לחכמים בשעה שנחלק הלילה, בלילה הזה הקדוש ברוך הוא רוצה	רזא דא לחכימין אתייהיבת בשעתא דאתפלגי ליליא ⁴⁸³ בליליא דא וקודשא ⁴⁸⁴

⁴⁷⁷ במעלי (דרך אמת אמנם אינו כן באמסטרדם).

⁴⁷⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁷⁹ דע כי ענין תוספת נשמה הבאה לאדם בערב שבת הם בכל החלקים. והנה מ"ש עתה, דבהאי ברכה דברכו מתעטרין בתוספת עטראן דנשמתין, הוא בבחינת חלק הרוח בלבד, והוא כי ברכת ברכו הוא ברכת ז"א אל נוקביה. ואמנם תוספת הנשמה בעצמה, אינה נכנסת באדם עד ברכת הפורס סוכת שלום עלינו שאומרים בליל שבת, כי סוכת שלום היא הבינה, והיא פורשת גדפהא על ישראל, ונותנת להם תוספת נשמה ממש, כנז' אצלנו לעיל בפ' בראשית בדף מ"ח ע"ב, ובזה תבין דלא פליגי המאמר אשר שם עם המאמר אשר כאן (שער מאמרי רשב"י).

⁴⁸⁰ פי' כיון שיש להם נשמות יתרות שהם קדושות בליל שבת, לכך זיווגם של ת"ח בליל שבת, כדי להמשיך נשמות קדושות לבניהם מנשמות יתרות (מ"מ).

⁴⁸¹ פי' במקום אחר נתן טעם למה זווג של ת"ח בליל שבת דווקא, מפני שבחצות דליל שבת הוא זווג ישראל ורחל, שהוא זווג המעולה שבכולם, ולכך מקשה דהכא אמרנו הטעם הוא בשביל שיש בליל שבת נשמות יתרות וכו', והתם אמרנו טעמא מפני שאז יש זווג ישראל ורחל (מ"מ).

⁴⁸² פי' שכל הטעמים אמת, וז"ש ובכל אתר דתשכח לחכימין בהאי מלה בסטרא דא ולזמנין בסטרא דא כולא חד הוא (מ"מ).

⁴⁸³ פי' רצה לפרש הטעם השני שאמר במקום אחר, לפי שבחצות דליל שבת הוא זווג ישראל ורחל (מ"מ).

בריך הוא בעי לאעלא בגנתא דלעילא⁴⁸⁵ ורזא דא ביומי דחול⁴⁸⁶ קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן דלתתא⁴⁸⁷ לאשתעשעא עם צדיקא דשראן תמן ובשבת בההוא ליליא דשבתא קודשא בריך הוא (די ברזא דמקורא עלאה) עאל בגנתא דלעילא וברזא דמקורא עלאה:	להיכנס לגן שלמעלה, וסוד זה בימי החול, הקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן שלמטה להשתעשע עם הצדיקים ששורים שם. ובשבת באותו ליל שבת, הקדוש ברוך הוא נכנס לגן שלמעלה בסוד המקור העליון.
בגין דביומי דחול כל נשמות צדיקא כלהו בגנתא די בארעא שריין וכד אתקדש יומא במעלי שבתא כל אינון משריין דמלאכין קדישין די ממנן גו גנתא דלתתא כלהו סלקין להני נשמותין דשריין גו גנתא דלתתא [לאעלא] לגבי ההוא רקיעא דקיימא על גנתא ומתמן אודמנן⁴⁸⁸ ורתיבין קדישין⁴⁸⁹ דסחראן (רתיבא קדישא דסחרא) כורסי יקרא דמלאכא וסלקין לון לכל אינון נשמותין בגנתא דלעילא⁴⁹⁰ כיון דאלין רוחין סלקין כדין רוחין⁴⁹¹ אחרנין קדישין נחתין לאתעטרא בהו עמא קדישא אלין סלקין ואלין נחתין:	משום שבימי החול כל נשמות הצדיקים כולן שורות בגן שבארץ, וכשמתקדש היום בערב השבת, כל אותם מחנות של מלאכים קדושים שממונים בתוך הגן שלמטה, כולם מעלים את אותן נשמות ששוכנות בתוך הגן שלמטה, להכניס לאותו הרקיע שעומד על הגן, ומשם מוכנים מרכבות קדושות שסובבות את כסא הכבוד של המלך, ומעלים את כל אותן נשמות לגן שלמעלה. כיון שהרוחות הללו עולות, אז רוחות קדושות אחרות יורדות להתעטר בהם העם הקדוש, אלו עולות ואלו יורדות.
ואי תימא הא גנתא דבארעא ביומא דשבתא יתבא בריקניא בלא נשמותין דצדיקא לאו הכי אלא נשמותין אזלין⁴⁹²	ואם תאמר, הרי הגן שבארץ, ביום השבת יושב בריקנות בלי נשמות צדיקים. לא כך, אלא נשמות הולכות ונשמות באות, נשמות עולות ונשמות יורדות, נשמות הולכות מתוך

⁴⁸⁴ קודשא (דפ"ו).

⁴⁸⁵ יובן במ"ש הרב בסה"כ וז"ל: בחצות דחול הוא זווג יעקב ולאח מן החזה ולמטה, ובלייל שבת בחצות הראשון זווג יעקב ולאח מהחזה ולמטה כמו אחר חצות דחול, ורחל עולה להיכל הבינה להתגדל שם ע"י הבינה, ובחצות השני יורדת רחל, ואז הוא זווג ישראל ורחל, עכ"ל. ובזה יובן מ"ש "וקב"ה בעי לאעלא בגנתא דלעילא", הוא ז"א המזדווג עם רחל, וקראה גנתא דלעילא, לפי שנגדלה מאימא הנק' גנתא דלעילא. א"נ קרא לרחל גנתא דלעילא, לפי שהיא מעשר נקודות דעולם הנקודים, אבל לאח היא מאחורים דמלכות דאימא (מ"מ).

⁴⁸⁶ ויקרא מט ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁷ פ' בחצות של חול קב"ה שהוא יעקב מזדווג עם לאח, וקראה גנתא דעדן דלתתא, לפי שלא נגדלה מאימא כמו רחל. ובשבת קב"ה די ברזא דמקורא עילאה, פ' ז"א שיסוד דאימא הנק' מקורא עילאה ההוא בתוכו, ומ"ש "עאל בגנתא דלעילא", היא רחל שנגדלה מאימא, כמ"ש בגין דביומי דחול, פ' חוזר על מ"ש לעיל, שנשמות יתרות באים לישראל ומפרש הענין היטב (מ"מ).

⁴⁸⁸ אזדמנו (דפ"ו).

⁴⁸⁹ פ' לפי שמלאכים שבגן עדן דלתתא העלו הנשמות עד הרקיע של הגן דווקא, לכך באים ארגמ"ן שסובבים המלכות ומעלים אותם לג"ע שלמעלה (מ"מ).

⁴⁹⁰ ועד"ז ישנם ג"כ לכל נשמות הצדיקים לבושין דיקר, כתנות אור, לכל נשמה ונשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן, והוא נעשה ממעשי התורה והמצוה, לבוש מלכות לכל נשמה ונשמה לפי זכותה, ובה יושב בגן עדן התחתון ומקבל על ידה כל הנועם זיו דגן עדן התחתון. וזהו בימי החול, אבל בשבת ויר"ט ור"ח עולים לגן עדן העליון, כמ"ש בפ' תרומה (קלו ע"א קמא ע"ב), ומתלבשת בלבושין יותר יקירין כמ"ש בפ' ויקהל (רי ע"ב), והם נעשין מכוונות התורה והתפילה (ביאורים ח"ב מט ע"א).

⁴⁹¹ צח ע"ב שלח קעק ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹² פ' אזלינן וסלקין קאי על הנשמות שבג"ע של מטה שעלו לג"ע שלמעלה, ומ"ש ונשמותין אתיין הם הנשמות שהיו בגהנם שבאו לג"ע של מטה, ומ"ש "ונשמותין נחתין" הם נשמות יתירות שבאות לישראל, וכפל הזהר אזלין וסלקין משום מ"ש נשמותין אתיין ונשמותין נחתין, שהם ב' בחינות (מ"מ).

ונשמתין אתיין נשמתין סלקין ונשמתין נחתין נשמתין אזלין מנו גנתא ונשמתין אתיין לנו גנתא כל אינון נשמתין דצדיקייא דמתלבנן ביומי דחול⁴⁹³ ועד לא עאלו לנו גנתא בשעתא דאלין נפקין אלין ואעלין וננתא (עאלין ואתר) לא אשתאר בריקניא⁴⁹⁴ ברזא דלחם הפנים ביום הלכהו (שמואל א' כא ז):	הגן ונשמות באות לתוך הגן. כל אותן נשמות הצדיקים שמתלבנות בימות החל, וטרם שנכנסו לתוך הגן, בשעה שאלו יוצאות אלו נכנסות, והגן לא נשאר ריק, בסוד לחם הפנים "ביום הלכהו".
ואי תימא כד אתהדרו ביומי דחול⁴⁹⁵ במה⁴⁹⁶ אתמשכן דוכתי לארכא ופותיא ורומא בגנתא ולא אתידע כגוונא דרזא דארץ הצבי דהוה אתמשך לכל סטרין ולא אתידע כגוונא דצבי דכל מה דאתרבי משכיה אתרבי לכל סטר ולא אתיידע ואית כמה נשמתין דכיון דסלקין תו לא נחתין:	ואם תאמר, כשחוזרים בימות החול, במה נמשכים המקומות לאורך ולרחב ולרום בגן, ולא נודע, כמו סוד ארץ הצבי, שהיתה נמשכת לכל הצדדים ולא נודע, כמו הצבי שכל מה שגדל, עורו גדל לכל צד ולא נודע. ויש כמה נשמות, שכיון שעולות, שוב לא יורדות.
נשמתין סלקין ונשמתין נחתין לאתעטרא בהו עמא⁴⁹⁷ קדישא ובמעלי שבתא גלגולא דנשמתין איהו אלין אזלין ואלין אתיין אלין סלקין ואלין נחתין מאן חמי כמה רתיכין קדישין די משטמי לכאן ולכאן בלהו בחדוה בלהו וברעו (ברבו) באלין נשמתין לאעטרא [למלכא (נ"א לעלמא)] אלעמא קדישא לאעטרא לכמה צדיקייא בגנתא דערן לתתא עד שעתא דכרוזא קאים וקארי מקודש מקודש כדין נייחא ושכיחא⁴⁹⁸ ולכלא (דכלא) וחייבי גהנם⁴⁹⁹ בלהו משתככי ובדוכתייהו ואית לון נייחא ונשמתין בלהו מתעטרן (בדוכתייהו) אלין לעילא ואלין לתתא זכאה עמא דחולקא דא להון:	נשמות עולות ונשמות יורדות להתעטר בהן העם הקדוש. ובערב שבת הוא גלגול הנשמות, אלו הולכות ואלו באות, אלו עולות ואלו יורדות. מי ראה כמה מרכבות קדושות שמשוטטות לכאן ולכאן, כולן בשמחה כולן ברצון. באלו הנשמות לעטר את העם הקדוש, לעטר לכמה צדיקים בגן העדן שלמטה, עד שעה שהכרוז עומד וקורא, מקודש מקודש. אז נמצאת מנוחה, ונשקט הכל. וכל רשעי הגיהנם נשקטים במקומם, ויש להם מנוחה. וכל הנשמות מתעטרות, אלו למעלה ואלו למטה, אשרי העם שזה חלקם.
בפלגות ליליא דמעלי שבתא דחכימין מתערין לשמושא דלהון ההוא ורוחא (רוח) עלאה דמתעטרן ביה כד יומא אתקדש	בחצות לילה של ערב שבת, כשהחכמים מתעוררים לתשמישם, אותה הרוח העליונה שמתעטרים בה, כשמתקדש היום, בשעה שהם ישנים במטותיהם, והנשמות האחרות

⁴⁹³ כבר ידעת כי דין עונש גיהנם היותר גדול הוא י"ב חודש וביום השבת של סוף י"ב חודש אע"פ שנשארו עדיין קצת ימים עכ"ז לא נחתין מגן עדן הארץ ושם נשארין ואלו עומדים בגן עדן הארץ ביום השבת ואותן שהיו כבר שם עולין לגן עדן העליון ויש מהם שגם כן נשלם זמן תיקונם שלהם ונשארים למעלה בגן עדן העליון ושוב אינם חוזרים לירד וז"ש ואית כמה נשמתין דכיון דסלקין לא נחתין נשאר מקומם פנוי לאותן שהגיע זמנם לצאת מן הגיהנם ולכנס לשם הרי ב' מיני נשמות ועוד סוג א' שהם אותן נשמות שיורדין בליל שבת בעולם הזה ואתעטרא בהו קדישא וכו' (זהר הריקע).

⁴⁹⁴ רנן ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹⁵ פי' ואין מקום מספיק לקבלם, ותרץ "כמה אתמשכן" וכו' (מ"מ).

⁴⁹⁶ (נ"א כמה) נוסף במ"מ ודפ"ו.

⁴⁹⁷ "בהו עמא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "לעמא".

⁴⁹⁸ שכבר סילק המסלק והטמין המטמין ונחה שקטה גלגולין דנשמות כדמסיק (אור יקר).

⁴⁹⁹ אותם שלא השלימו עונשם ויש להם עוד עיכוב הרבה, זה הכלל כל המשלים עיקר מנוחתו הוא בערב שבת, אגב אורחיה משלימין לו וכבר עולה שוב לא ירד, כי אין ראוי שיום שבת יעמדו בגיהנם ויום ג' ויום ד' ינוחו, אלא כיון שבאה מנוחתם בחול משלימין להם ביום שבת מקודם (אור יקר).

62

שלם רוצות לעלות לראות בכבוד המלך, אז אותה הרוח העליונה שיורדת בערב שבת, נוטלת אותה נשמה ועולים למעלה, ורוחצת נשמה אחרת בבשמים של גן העדן, ושם רואה מה שרואה.	בשעתא דאינון ניימי בערסייהו ונשמתין אחרנין דלהון בעאן לסלקא למחמי ביקרא דמלכא כדין ההוא רוח ועלאהו דנחית במעלי שבתא נטיל ההיא נשמתא ⁵⁰⁰ וסלקין (וסקלא) לעילא ואתסחיא נשמתא אחרא בבוסמין דגנתא דערן ותמן חמי מה דחמי:
וכשיורדת לשרות במקומה בחצות הלילה, אותה הנשמה שְׁבָה למקומה, וצריך לאותם	וכד נחתא לאשראה בדוכתהא בפלגות ליליא ההיא נשמתא תבאת לדוכתהא ובעי לאינון
	קלו/ב
החכמים לומר פסוק אחד של התעוררות של אותה רוח עליונה קדושה של עטרת השבת, כמו "רוח ה' אלהים עלי יען משח ה' אותי לבשר ענוים וגו'", "בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם מעל הארץ וגו'", "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו וגו'", משום שמתעטרות באותה הרוח בהתעוררותם לשמחת התשמיש, ויהיה שפע של אותה רוח עליונה של השבת באותו תשמיש של מצוה.	חכימין לומר חד פסוקא דאתערותא דההוא רוחא עלאה קדישא ודעמרא (דאתערטא) דשבתא כגון (ישעיה סא א) רוח יהוה אלהים עלי יען משח יהוה אותי לבשר ענוים וגו' (יחזקאל א כא) בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם מעל הארץ וגו' (שם יב) אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו וגו' בגין דמתעטרן בההוא רוחא באתערותא דלהון בחדוה דשמושא ויהא נגידו דההוא רוח עלאה דשבתא בההוא שמושא דמצוה:
רב המנונא סבא, כשהיה עולה מהנהר בערב שבת, היה יושב רגע אחד ומרים עיניו, והיה שמח והיה אומר שהיה יושב לראות את שמחת המלאכים העליונים, אלה עולים ואלה יורדים. ובכל ערב שבת יושב אדם בעולם הנשמות, אשרי מי שיודע בסוד רבונו.	רב המנונא סבא ⁵⁰¹ כד הוה ⁵⁰² סליק מנהרא במעלי שבתא הוה יתיב רגעא חדא וזקיף עיניו והוה חדי והוה אמר דהוה יתיב למחמי חדוה דמלאכי עלאי אלין סלקין ואלין נחתין ובכל מעלי שבתא יתיב בר נש בעולם הנשמות זכאה איהו מאן דידע ברזין דמאריה:
כשמאיר היום ביום שבת, עליית השמחה עולה בכל העולמות, במנוחה בשמחה, אז "השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע". מי השמים אלו, שמים שהשם העליון, הו"ה, נראה בהם, והשם הקדוש רשום בהם.	כד נהיר יממא ⁵⁰³ ביומא דשבתא סליקו דחדוה סליק ⁵⁰⁴ בכלהו עלמין ⁵⁰⁵ בנייחא בחדוה כדין (תהלים יט ב) השמים ⁵⁰⁶ מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע מאן שמים אלין שמים ⁵⁰⁷ דשמא עלאה ⁵⁰⁸ [יהוה] אתחזי בהו ⁵⁰⁹ [ושמא] (דשמא) קדישא ⁵¹⁰ ואתרשים [אתקרי] בהו ⁵¹¹ :

⁵⁰⁰ נשמה של חול (מ"מ).

⁵⁰¹ זה מקור לדברי האריז"ל שצריך טבילה בע"ש (שעה"כ סב ע"א).

⁵⁰² כד ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰³ הענין הוא שכל יום חול בלילה הוא דין, ובמחצית הלילה לא כ"כ, וביום הוא חסד גמור ומנוחה לכל, לזה אמר כי ביום שבת לאותו ערך הוא עולה, מפני שבבוקר חסד גובר, וג' ראשונות מחוברות עמה, והעולמות כולם מאירות מאור הבינה (אור יקר).

⁵⁰⁴ בראשית ח ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰⁵ ולא מאור שמחת הבינה לבד, אלא אור מנוחת החכמה מתלבש באותה שמחה (אור יקר).

⁵⁰⁶ כדמסיק, ולכן קורין ישראל מיד בבוקר מזמור זה (אור יקר).

⁵⁰⁷ השתא מפרש שמים בגזרת פעם פעמים, וכן שם א' שני שמות שמים (אור יקר).

⁵⁰⁸ דהיינו שם הו"ה (אור יקר).

⁵⁰⁹ כנודע ששם הו"ה בת"ת (אור יקר). הוא אימא (מ"מ).

מספרים מאי מספרים אי תימא⁵¹² כמאן דמשתעי⁵¹³ ספור דברים לאו הכי אלא דנהריין⁵¹⁴ ונציין⁵¹⁵ בנציצו ודנהורא (דנקודה)⁵¹⁶ עלאה⁵¹⁷ וסלקין בשמא דכליל בנהירו דשלימו עלאה:	"מספרים", מה הם מספרים. אם תאמר, כמי שמדבר סיפור דברים, לא כך, אלא שמאירים ונוצצים בהתנוצצות של אור עליון, ועולים בשם שכלול באור של שלמות עליונה.
ומאן איהו ספור⁵¹⁸ דנציצו בנהירו דשלימו דספר עלאה⁵¹⁹ ובגין כך סלקין בשמא שלים⁵²⁰ ונהריין בנהירו שלים⁵²¹ ונציצו בנציצו שלים⁵²² אינהו מנציצו ונהרי בגרמייהו מגו נהירו דנציצו דספר עלאה ונציצו ונהרי לכל סטר וסטר [נ"א לכל כבוד וכבוד] דמתרבקן ביה⁵²³ דהא מנייהו מההוא ספירו ונהירו נהיר כל עזקא⁵²⁴ ועזקא ונציין בנציצו בגין דבהאי יומא מתעטרין שמים וסלקין בשמא קדישא יתיר משאר יומין:	ומה הוא הספור, שנוצצים באור של שלמות הספר העליון, ולכן עולים בשם שלם ומאירים באור שלם, ונוצצים בהתנוצצות שלמה, הם נוצצים ומאירים בעצמם מתוך אור של התנוצצות הספר העליון. ונוצצים ומאירים לכל צד וצד (לכל כבוד וכבוד) שנדבקים בו, שהרי מהם מאותה ספירות והארה מאירה כל טבעת וטבעת, ונוצצת בהתנוצצות, משום שביום הזה מתעטרים השמים ועולים בשם הקדוש יותר מבשאר הימים.

- ⁵¹⁰ דהיינו אדנ"י (אור יקר).
- ⁵¹¹ שאין קורין שם הוי"ה אלא בשם אדנ"י, והיינו יחוד ב' שמות ת"ת ומלכות שמים ודאי (אור יקר). הוא אבא, ולפי שהוא נעלם אמר בו אתרשים (מ"מ).
- ⁵¹² לא יעלה על הדעת ולא הוצרך הכתוב לשלול זה, שאין סכל סובר כך, אלא מספרים לשון ספירות (אור יקר).
- ⁵¹³ לא רצה לפרש כך בפסוק, אין אומר ואין דברים, מפני שרצה לפרש בו סוד נכמס (אור יקר).
- ⁵¹⁴ מצד החסדים (מ"מ).
- ⁵¹⁵ מצד הגבורות (מ"מ). אור היא הארה, אמנם נציצו הוא בהיקות האור לנצוצות רבות, ולזה אמר "נהרי" בסוד אור מבינה, "ונציצו" בסוד תוספת בהיקות וכללות האור מהחכמה (אור יקר).
- ⁵¹⁶ דנקודה (אור יקר, וע"ח טנת"א ה).
- ⁵¹⁷ חכמה על בינה (אור יקר). הוא בסוד י' ספירות דבחינת רוח שהם י' הנקודות הבאות מחכמה שנקראת נקודה עלאה, ובה סוד הנקודות שהן מאירות לי' ספירות דבחינת נפש שה"ס האותיות (רמ"ז). [כל הספירות] מקבלים מהחכמה, כי שם הוא שורש הנקודות כנ"ל. והחכמה הוא נקרא נקודה עלאה, נקודה סתימא, וכמו שאמרו בפ' שמות (דף ד ע"א), ומזהירים הי"ס דז"א להמלכות מאותו האור שמקבלים הם משרשם שלמעלה, שהוא החכמה אבא. והרי לנו עכ"פ כי ז"א מקבל את כל זוהר אור ד"ס המספרים ומזהירים מהאבא שהוא נקודה עלאה, כי באבא הנה שם הוא השורש דהי"ס שבז"א, וכמ"ש (תהלים קד כד) כולם בחכמה עשית, ולכן הוא הי"ד שבשם, ע"ש השורש דהי"ס שבו. וכן הוא השורש דהנקודות כנז', וכנ"ל רפ"ד. וזהו שמסיק הרב ואומר, הרי כי הספי' הם מחכמה נקודה עלאה, כי הרי ממנו הוא מקבל ז"א כנז'. והנה מביא הרב את כל זה לראייה לדבריו שעיקר הי"ס הם בהנקודות והרוח, וכמו שכתוב השמים מספרים, והרי נזכר בכתוב בפירוש מציאות הספי' על השמים שהוא ז"א והוא רוח, והוא מקבל אותם מחכמה נקודה עלאה, וכמ"ש בזהר תרומה הנזכר. והרי לנו שעיקר הספי' הם בהנקודות והרוח (ביאורים ח"א סא ע"ד).
- ⁵¹⁸ ספר וספר וסיפור הם חב"ד, וכמ"ש בפ' משפטים בשם הרב בדף קה שהדעת נק' מספר, ובזה יובן מ"ש הכא דכליל בנהירו דשלימו דספר עילאה ומאן איהו ספור דהיינו אדנ"י שנק' ספר ודעת הנק' ספור מקבל מהם הז"א (מ"מ).
- ⁵¹⁹ והנה מספרים הוא פועל יוצא לאחרים, ואין ספק דמכל שכן שהוא ספור בעצמו וז"ש לא ספור לבד שהוא שם בלתי שלם כיון שאינו יוצא לאחרים (אור יקר).
- ⁵²⁰ פי' שז"א נק' ספר כמו אדנ"י (מ"מ).
- ⁵²¹ פי' מצד החסדים (מ"מ).
- ⁵²² מצד הגבורות (מ"מ).
- ⁵²³ ור"ל, שז"א מאיר לכל ספירה וספירה מספירות המלכות הנדבקים בו, וכתב בספר אור ישראל טעם שהמלכות נקרא כבוד, לפי שאבא יסד ברתא, ול"ב נתיבות חכמה יש באבא כמנין כבוד, לכך המלכות נקראת כבוד (מ"מ).
- ⁵²⁴ פי' ספי' המלכות נקראים עזקא (מ"מ).

ומעשה ידיו ההוא טלא עלאה דנהיר מכל סטרינ גניזין⁵²⁵ דאיהו מעשה ידי⁵²⁶ ותקונא דיליה דמתתקנא ביומא דא מכל שאר יומין:	"ומעשה ידיו", אותו הטל העליון שמאיר מכל הצדדים הגנוזים, שהוא מעשה ידיו. ותקונו שנתקן ביום הזה מכל שאר הימים.
מגיד הרקיע מאי מגיד משיך ונגיד לתתא מרישא דמלכא מליא מכל סטרוי הרקיע ההוא רקיע דאיהו מבועא דבירא⁵²⁷ ודא איהו ההוא נהר דנפיק מעדן ודא איהו דנגיד ומשיך לתתא נגידו דטלא עלאה ודנהירו (ונהיר) ונציין בנציצו מכל סטרינ ודא רקיע אנגיד ליה במשיכו דרחימו ותיאובתא לאשקאה שקיו דחרה למעלי שבתא⁵²⁸ וכד נגיד ומשיך ההוא טלא דבדולחא כלא נגיד⁵²⁹ מליא ושלם באתווי קדישין בכל אינון שבילין קדישין כיון דכלא אתחבר ביה אתעביד ביה ארחא לאשקאה ולברכא לתתא:	"מגיד הרקיע", מה מגיד, מושך ושופע למטה מראש המלך, מלא מכל צדדיו. "הרקיע", אותו הרקיע שהוא מבוע הבאר, וזהו אותו נהר שיוצא מעדן, וזהו ששופע ומושך למטה שפע של טל עליון שמאיר ונוצץ בהתנוצצות מכל הצדדים. והרקיע הזה משפיע לו במשיכה של אהבה ותשוקה להשקות השקאת השמחה לערב שבת. וכששופע ומושך אותו הטל של הבדולח הכל שופע מלא ושלם באותיותיו הקדושות, בכל אותם שבילים קדושים. כיון שהכל מתחבר בו, נעשה בו דרך להשקות ולברך למטה.
יום ליום יומא ליומא ועזקא לעזקא השתא משתעי קרא בארה פרט היך שמים מספרים וומתקנין (ומתתקנין) בספירו ובנציצו עלאה להאי כבוד ווהיך נגיד ומשיך ההוא רקיעא נגידו דטלא עלאה ואמר יום ליום יביע אמר יומא ליומא ודרגא לדרגא ויחו⁵³⁰ (אוחו) לאתכללא דא בדא ולאנתהרא דא מן דא מההוא ספירו דמנצי ומונהרי שמים להאי כבוד יביע כמה דאת אמר מבע אתעביד (וגו' אוחי⁵³¹) לאנתהרא דא מן דא ולאנתנצא דא מן דא מההוא ספירו ונציצו:	"יום ליום", יום ליום וטבעת לטבעת. עכשיו מדבר הפסוק בדרך פרט, איך השמים מספרים ונתקנים בספירות ובהתנוצצות עליונה לכבוד הזה. ואיך שופע ומושך אותו הרקיע שפע של טל עליון, ואומר "יום ליום יביע אומר". יום ליום ודרגה לדרגה. יגיד להכלל זה בזה ולהאיר זה מזה, מאותה ספירות שנוצצים ומאירים השמים לכבוד הזה. "יביע", כמו שנאמר "מבע אתעבד וגו'", ממאירים להאיר זה מזה ולהתנוצץ זה מזה, מאותו ספירות והתנוצצות.
אמ"ר⁵³² כללא דאתון ושבילין דנפקין מאבא ואימא וההוא רישא דנפיק מניהו דאיהו ברא בוכרא אלף אבא וכד איהו	אמ"ר [הוא] כלל של האותיות והשבילים שיוצאים מאב ואם. ואותו הראש שיוצא מהם, שהוא בן בכור, אלף אבא, וכשהוא עולה ויורד, מתחברת מ' עם א', והוא ה"א אם. ר' ראש הבכור, כשמתחברות כל

⁵²⁵ פי' הטל ששורשו נמשך ממ"ס הנק' טלא דבדולחא, כמ"ש לקמן, וכד נגיד ומשיך ההוא טלא דבדולחא (מ"מ).

⁵²⁶ פי' לפי שהטל נמשך מהמוח והדעת יש בו חו"ג שנק' ב' ידים, לכך אמר דאיהו מעשה ידיו (מ"מ).

⁵²⁷ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

⁵²⁸ מלכות (מ"מ).

⁵²⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁵³⁰ יחו (דפ"ו).

⁵³¹ אוחו (דפ"ו).

⁵³² נבראו כל העולמות בי"ע על ידה [המלכות], ובסוד אמ"ר וק"ב [עי' שער מ"ד ומ"ן פרק ה' שזהו דרך המשכת הזרע וקליטתו אצל הנוק', והוא ראשי תיבות אור מים רקיע וק' ברכות], אשר אמרו בזוה"ק (פ' תרומה דף קסז ע"א, ודף קלו סע"ב, ובס"ת ריש פ' לך לך עו ע"ב) וכמבואר ענינם בדברי הרב בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו), והם התשע מאמרות דמע"ב שכתוב בכל א' מהם ויאמר אלהים (ביאורים ח"א נד ע"ג). לקמן קסז סע"א (לש"ו).

האותיות, אמר, זה אור של אב ואם והבן הבכור, ומאירים זה בזה בחבור אחד השולט ביום השבת. ולכן הכל נכלל זה בזה, כדי להיות אחד, ולכן ממהרים זה בזה, אותו אמר שליט עליון להיות הכל אחד.	סליקן (ודא איהו דסליק) ונחית אתחברת מ' בהדי א' ואיהו [ה"א] אם ר' רישא בוכרא ⁵³³ כד מתחברן אתוון כלהו אמר דא נהירו דאבא ואימא וברא בוכרא [ונהרין דא בדא] (ונהירו דא) בחבורא חדא שלטא ביומא דשבתא ועל דא כלא אתכליל דא בדא בגין למהוי חד ובגין כך אוהו ⁵³⁴ דא בדא ההוא אמר שליטו עלאה למהוי כלא חד:
וכשכל זה נשפע ונמשך לרקיע הזה, אז הוא משקה ומאיר למטה, לכבוד אל הזה, לעשות תולדות בדמות אותם	וכד כל האי אתנגיד וואתמשך להאי רקיע כדין איהו אשקי ואנהיר לתתא ולהאי כבוד אל למעבד תולדין בדיוקנא דאינון
	קלז/א
השמים שמאירים לאותו כבוד אל. וזהו שנאמר "ולילה ללילה יחיה דעת". מרכבותיה זו לזו, שהן גוף הכסא, וכולן נקראות לילות, כמו שנאמר "אף לילות יסרוני כליות". מרכבה עליונה נקראת ימים, "יום ליום", מרכבה תחתונה נקראת לילות "לילה ללילה".	שמים דנהרין לההוא כבוד ואלו (תהלים יט ב) ודא הוא דכתיב ⁵³⁵ (שם ג) ולילה ללילה יחיה דעת ורתיבין (רתיבא) דילה ⁵³⁶ דא לדא ⁵³⁷ דאינון גופא דכרסיא וכלהו אקרין לילות כמה דאת אמר (תהלים מז ז) אף לילות יסרוני כליותי רתיבא עלאה אתקרי ימים יום ליום רתיבא תתאה אקרי לילות לילה ללילה:
"יחיה דעת", יחיה יחיה, יחיה תולדות שהם שמים. ואם תאמר יחיה אינו [לשון של] יחיה. בא וראה, נאמר "ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי". חוה וחיה עולים במלה אחת. ועל שהסתלקה י' ונכנסה ו' שהוא כראוי, שהדי ו' הוא חיים ודאי. ועל זה, חוה וחיה, י' נוטלת חיים מו',	יחיה דעת יחיה יחיה יחיה תולדין [דאינון] (באינון) שמים ⁵³⁸ ואי תימא יחיה לאו איהו ⁵³⁹ יחיה תא חזי כתיב (בראשית ג ט) ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי חוה וחיה במלה (וחי במלא) חדא סלקין ⁵⁴⁰ ועל דאסתלק ⁵⁴¹ י' ועייל ו' ודאיהו (דא איהו)

⁵³³ קעח ע"ב (הערת הזהר).

⁵³⁴ אוחי (אור יקר).

⁵³⁵ "ודא הוא דכתיב" מוסגר בדפ"ק.

⁵³⁶ פרקי אברי המלכות הנקראת לילה, וקשרם יחד אמר "ולילה ללילה". "יחיה דעת" ירצה מלת יחיה הוא כמו יחיה, וכמו שמוכיח ואזיל, וירצה יחיה לשון חיים, יחיים ויולידם וימציאם בה, ומי הוא המחיה, הרקיע. ולמי הם התולדות, לת"ת (אור יקר). פי' ספירותיה נק' לילות, וספירות ז"א נק' ימים (מ"מ).

⁵³⁷ "דא לדא" מוסגר בדפ"ק.

⁵³⁸ ולזה לא אמר יוציא, שהיה מורה שהוא עצמו המוליד, או בידו כח ההולדה, ואינו, שהוא אבר פרטי למוליד, לזה אמר יחיה, החיותם על ידו. אמנם עיקרם בדעת שהוא הת"ת, וירצה יחיה ויוציא למציאות כל כחות הדעת. ואמר "יחיה", כי מציאותו א"ל ח", והוא יולידם וימציאם בסוד חי שבו, ויחיים בחיותו. וצריכים אנו לומר, כי מפני היות סוד יח"ה מהיסוד נמשך מהדעת, מיד הם נקשרות לילה ללילה, על דרך שפי' בענין יום ליום יביע אמר. כך "לילה ללילה", צריכים שנפרש, שהדעת שהוא שמים, גורם יחוד וקשר לילה ללילה. והשתא ניחא שפי' הכתוב "יחיה דעת", המקושר והמיוחד הכא על ידי יסוד, ולהתייחד ולהקשר גורם לילה ללילה, יתקשרו כמו שהוא מיוחד ומקושר, והיינו לילה ללילה, יקשר וייתחד לתיקון היסוד, להוליד הדעת (אור יקר).

⁵³⁹ נמחק בדפ"ו.

⁵⁴⁰ "חי" הוא היסוד, "חיה" המלכות המקבלת מן היסוד, ונעשית ח"י ה', חיה, והיה ראוי, כי כשאמר אם כל חי, יאמר חיה שהוא המתייחס, ועכ"ז, מפני שלהיות שהמלכות, אם כל חי, רחל, ילדה את יוסף, אמר חו"ה, מפני שעל דאסתלק י' ועייל ו', דא איהו כדקא יאות, מפני שמקור החיים למלכות הוא מהת"ת הנק' עץ החיים (אור יקר).

⁵⁴¹ דא אסתלק (מ"מ).

כדקא יאות דהא ו' איהו חיי ⁵⁴² ודאי ועל דא חוה וחיה ו' (ד) נטלא ⁵⁴³ חיי מן ו' ⁵⁴⁴ אופ הכא יחיה יחיה ⁵⁴⁵ :	כמו כן כאן, יחיה יחיה.
דעת דא איהו רוא דשמים ⁵⁴⁶ מה שמים ⁵⁴⁷ שית סטריין אופ והכא (היא) שית סטריין ⁵⁴⁸ באינן תולדיין ⁵⁴⁹ דקא יחיה כגונא דיליה ועל דא יום ליום אתכליל בדרגא עלאה (ו) אמר ⁵⁵⁰ ולילה ללילה ברוא דדכורא דקא נהיר לה דאיהו (שמים) ו' שמים דעת:	דעת זהו סוד השמים. מה שמים, ששה צדדים, כמו כן כאן ששה צדדים. באותן תולדות שיחיה כמו שלו, ולכן יום ליום נכלל בדרגה עליונה. אמר ולילה ללילה, בסוד של הזכר שמאיר לה, שהוא שמים, דעת.
ובגין דהאי אמר רוא עלאה איהו ולא כשאר אמירין ⁵⁵¹ ואהדרו (אזהיר) קרא עליה ואמר אין אמר ואין דברים כשאר אמירין דעלמא אלא האי אמר רוא עלאה איהו בדרגין עלאין דלית תמן אמירין ודברים ולא אשתמעו כשאר דרגין דאינן רוא דמהימנותא דאינן קלא דמשתמע ⁵⁵² אבל הני לא אשתמעו ⁵⁵³ לעלמין והיינו דכתיב (תהלים יט ד) בלי נשמע קולם:	ומשום ש"אמר" הזה הוא סוד עליון, ולא כשאר האמירות, חזר עליו הפסוק ואמר "אין אומר ואין דברים", כשאר אמירות העולם. אלא ה"אמר" הזה הוא סוד עליון, בדרגות עליונות שאין שם אמירות ודברים, ולא נשמעו כשאר הדרגות שהן סוד האמונה, שהן קול שנשמע. אבל אלה לא נשמעו לעולמים, וזהו שנאמר "בלי נשמע קולם".
אבל בכל הארץ יצא קום אף על גב דאינן טמירין עלאין דלא ואתיידעו (אתיידעי) לעלמין נגידו ומשיכו דלהון אתמשך ואתנגיד לתתא ובגין ההוא משיכו אית לן מהימנותא שלימתא בהאי עלמא וכל בני עלמא משתעו ⁵⁵⁴ רוא דמהימנותא דקודשא בריך הוא באינן דרגין כאילו אתגליין ולא הוו טמירין וגניזין והיינו ובקצה תבל מליהם מרישא דעלמא עד סייפי עלמא	אבל "בכל הארץ יצא קום", אף על גב שהם נסתרים עליונים שלא נודעו לעולמים, השפע והמשיכה שלהם נמשך ושופע למטה. ומשום אותה משיכה, יש לנו אמונה שלמה בעולם הזה. וכל בני העולם מדברים סוד אמונות הקדוש ברוך הוא באותן דרגות, כאלו נתגלו, ולא היו נסתרים וגנוזים. וזהו "ובקצה תבל מליהם", מראש העולם עד סוף העולם מדברים אותם חכמי הלב באותן דרגות גנוזות, אף על גב שלא נודעו.

⁵⁴² כשבא לומר שהיא אם כל חי, ונקראת חיה, אמר חוה, לרמוז אל יעקב, המוליד את יוסף ברחל, והוא עץ החיים, וז"ש "ועד חוה וחיה", הא' על שם המשפיע, חיה משפעת חיים. חוה מקבלת החיים מן הת"ת (אור יקר).

⁵⁴³ "זעירא נטלא" (מ"מ).

⁵⁴⁴ המלכות נקראת י' זעירא, מקבלת מן ו' שהוא ז"א (מ"מ).

⁵⁴⁵ ופי' יחיה, היינו בחי' השפעת החיים. "יחיה" בחי' קבלתם מהת"ת, ובכלל קבלתם הוא השפעתם (אור יקר).

⁵⁴⁶ ירצה "שמים" ת"ת. אמנם דעת אינו הת"ת ממש, אלא "רוא דשמים" דהיינו סוד הת"ת, בהיותו ו"ק נעלמות בבינה, ומבינה למעלה הרבה מציאויות יש לו, ודרך כלל הם ו"ק הנעלמות מבינה ולמעלה, ורצה באומרו יחיה דעת (אור יקר). פי' לפי שנשמת הו"ק דז"א הוא הדעת כנודע, לכך ז"א נקרא דעת (מ"מ).

⁵⁴⁷ שאמר "השמים מספרים" הם ו' סטריין, והכרח לזה שהוא דעת, ודעת היינו כללות ו"ק כדפי', כן המלכות עז"ה לילה ללילה (אור יקר).

⁵⁴⁸ פי' הם ו"ק דבריאה כמש"ל (מ"מ).

⁵⁴⁹ היינו שישפיע שפע לתולדות מבחי' ו"ק, כמו שהוא מקבלת ממנו מו' קצוותיו, ולזה פעמים משפיע בהם מחסד, פעמים מגבורה, וכן מכל הששה (אור יקר).

⁵⁵⁰ אמ"ר (דפ"ו).

⁵⁵¹ פי' אמר דהכא אינו בז"א ומלכות שנק' אומר ודברים (מ"מ).

⁵⁵² כתב הזהר בפ' בראשית דאז"א נקרא קלא דלא אשתמע, וזו"ן נק' קלא דמשתמע (מ"מ).

⁵⁵³ בראשית נ ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵⁴ פי' שהחכמים שבכל דור ודור מספרים ועוסקים בדרושי או"א, וברא בוכרא (מ"מ).

משתעאן אינאן חכימי לבא באינאן דרגין גניזין אף על גב דלא אתיידעו:	
אבל במה אהל בהם, משום ש"לשמש שם אהל בהם", משום השמש הקדושה, שהיא משכן מאותן דרגות עליונות קדושות, והוא אור שנוטל כל האורות הגנוזים ואותה משיכה שלהם, ובגללו נראית האמונה בכל העולם.	אבל במה אהל בהם, משום ש"לשמש שם אהל בהם", משום השמש הקדושה, שהיא משכן מאותן דרגות עליונות קדושות, והוא אור שנוטל כל האורות הגנוזים ואותה משיכה שלהם, ובגללו נראית האמונה בכל העולם.
מאן דנטיל לשמשא כמאן דנטיל לכלהו דרגין בגין דשמשא איהו אהל דאתכליל בהון ונטיל כלא ואיהו נהיר [ב]כל ⁵⁵⁶ אינאן גווי נהורין (ד)לתתא ועל דא והוא כחתן ⁵⁵⁷ יוצא מחופתו בנהירו ונציצו דכל נהורין גניזין דכלהו בתיאובתא ברעותא שלים יהבי ליה רעותיהו ונהירו דלהון כמה דלחתן אית (ליה) רעו ותיאובתא דכלה ונ"א דכלהו למיהב לה נבובון ומתנן ועל דא והוא כחתן יוצא מחפתו:	מי שנוטל את השמש, כמי שנוטל את כל הדרגות, משום שהשמש הוא אהל שנכלל בהם, ונוטל הכל, והוא מאיר לכל אותם הצבעים של האורות שלמטה. ולכן "והוא כחתן יוצא מחופתו", באור והתנוצצות של כל האורות הגנוזים, שכולם בתשוקה ברצון שלם, נותנים לו רצונם ואורם, כמו שלחתן יש רצון ותשוקה של הכלה (של כולם), לתת לה אוצרות ומתנות, ולכן "והוא כחתן יוצא מחופתו".
מאן חפתו דא עדן ⁵⁵⁸ ורוא דא (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן ⁵⁵⁹ עדן דא איהו חפה ⁵⁶⁰ דחפא על כלא ישיש כגבור ישיש מסטרא דאור קדמא ⁵⁶¹ דלא אשתכח ביה דינא כלל כגבור מסטרא דגבורה ואף על גב דגבורה איהי דינא שלים כגבור כתיב ולא גבור בגין דאמתיק דינא בחסד ⁵⁶² ונטיל כלא כחדא בתיאובתא ורעותא שלים וכלו (ועל) דא לרוין ארח ⁵⁶³ כמה דאת אמר (ישעיהו מג טז) הנותן בים דרך ⁵⁶⁴ (ו)לאשקאה ולאשלמא נהירו דסיהרא בכל סמריין ⁵⁶⁵ ולמפתח בה ארח לאנהרא לתתא:	מיהו חופתו, זה עדן. וסוד זה "ונהר יוצא מעדן", עדן זוהי חופה שמכסה על הכל. "ישיש כגבור", ישיש מצד של אור ראשון, שלא נמצא בו דין כלל. "כגבור", מצד הגבורה, ואף על פי שגבורה היא דין שלם, נאמר "כגבור" ולא גבור, משום שממתיק דין בחסד ונוטל הכל כאחד, בתשוקה ורצון שלם. וכל זה "לרוין ארח", כמו שנאמר "הנותן בים דרך", להשקות ולהשלים את אור הלבנה בכל הצדדים, ולפתוח בה דרך להאיר למטה.
מקצה השמים ומוצאו מסייפי אלין שמים עלאין ⁵⁶⁶ דקאמרן איהו ואפיקן (נפיק) בגין אדבסיומא (דבסופא) דגופא איהו ואפיקן	"מקצה השמים מוצאו", מסוף אלו השמים העליונים שאמרנו, הוא מוציא, משום שבסיום הגוף הוא מוציא. ובאותו המקום ניכר בין הזכר לנקבה, וזה שנאמר

⁵⁵⁵ פי' שהז"א הוא האהל שנכנסים בו נה"י דאור"א, והז"א הוא אהל המקבלם, ושיעור הכתוב "לשמש" שהוא ז"א, "שם" אותו המאציל העליון "אהל" שנכלל בהם ומתלבשים בו (מ"מ).

⁵⁵⁶ לכל (דפ"ו).

⁵⁵⁷ ז"א (מ"מ).

⁵⁵⁸ פי' בינה (מ"מ).

⁵⁵⁹ פי' ונהר, שהוא ז"א, יוצא מעדן שהיא בינה, להשקות את הגן, שהיא מלכות (מ"מ).

⁵⁶⁰ חופא (דפ"ו).

⁵⁶¹ ב' פעמים אל בכללותה עשרה הם ישיש (רח"ו).

⁵⁶² פי' שהגבורות נמתקו על ידי החסדים (מ"מ).

⁵⁶³ פי' יסוד דנוק' נק' אורח (מ"מ).

⁵⁶⁴ פי' יסוד דנוק' נקרא דרך (מ"מ).

⁵⁶⁵ רטו ע"א (הערת הזהר).

⁵⁶⁶ פי' יסוד דז"א מסוף ת"ת דז"א יצא, וז"ש ובהוא אתר אשתמודע בין דכר לנוק' (מ"מ).

(נפיק) ובהווא אתר אשתמודע בין דכר לנזקבא ודא הוא דכתיב (דברים ד לב) ולמקצה השמים ועד קצה השמים קצה השמים דא עלמא עלאה⁵⁶⁷ ולמקצה השמים דא (מלכא ד)שלמא דיליה⁵⁶⁸ כמה דהאי נטיל כל נהורין⁵⁶⁹ וכלהו ביה אוף הכי האי נטיל כל נהורין⁵⁷⁰ וכלהו ביה ואיהו נפיק מקצה השמים:	"ולמקצה השמים ועד קצה השמים". "קצה השמים", זה העולם העליון, "ולמקצה השמים" זה השלום שלו. כמו שזה נוטל את כל האורות וכולם בו, כמו כן זה נוטל את כל האורות, והוא יוצא מקצה השמים.
ותקופתו דסחרא⁵⁷¹ בכל אינון [סטרין] וסטרין (נ"א ספרין) (גופין) קדישין דאתחזון⁵⁷² (ליה)	"ותקופתו", שסובב בכל אותם הצדדים (הספירות) הקדושים שראויים
קלז/ב	
ולאתנהרא (לאנהרא) ולאתשקאה ולנצא מניה ואין נסתר לית מאן דאתחפא מההוא נהירו⁵⁷³ דהא לכלהו אנהיר בכללא חדא⁵⁷⁴ לכל חד וחד כמה דאתחזי ליה⁵⁷⁵:	להאיר, ולהיות משקים ולהתנוצץ ממנו. "ואין נסתר", אין מי שמכסה מאותו האור, שהרי לכולם הוא מאיר בכלל אחד, לכל אחד ואחד כראוי לו.
וכד כללהו⁵⁷⁶ אשתלימו ואתנהירו (ואנהירו) מנו שמשא⁵⁷⁷ כדין סיהרא מתעטרא בגוונא דאימא עלאה⁵⁷⁸ שלימא בחמשיין תרעין ודא איהו דכתיב (תהלים יט ח) תורת יהוה⁵⁷⁹ תמימה⁵⁸⁰ דהא כדין איהי שלימא⁵⁸¹ תמימה מכל סטרין⁵⁸² ברזא דחמש	וכשכולם נשלמים ומאירים מתוך השמש, אז הלבנה מתעטרת כמו האם העליונה, שלימה בחמישים שערים, וזהו שנאמר "תורת ה' תמימה", שהרי אז היא שלימה תמימה מכל הצדדים, בסוד של חמש דרגות, כמו האם העליונה שהם חמש, סוד של חמישים.

⁵⁶⁷ ר ע"א (הערת הזהר). פי' שמים הוא ז"א, וקצה העליון בינה, וקצה התחתון הוא יסוד דז"א. והכתוב מתחיל ממטה למעלה, ולמקצה השמים, שהוא יסוד דז"א, עד קצה השמים, שהוא יסוד דאימא (מ"מ).

⁵⁶⁸ יסוד דז"א, ומביא ראיה מפסוק זה, שמה שאמר מקצה השמים מוצאו, דא יסוד דז"א (מ"מ).

⁵⁶⁹ פי' יסוד דאימא (מ"מ).

⁵⁷⁰ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

⁵⁷¹ (ס"א דסיהרא) נוסף בדפ"ו.

⁵⁷² פי' הארת היסוד דז"א היא מקפת וסובבת על כל הקצוות של מלכות, ליתן להם הארה (מ"מ).
⁵⁷³ וא"ת מה בא ללמדנו, הרי כתוב "ותקופתו על קצותם", שכל הקצוות יונקים ומאירים, לזה אמר ענין חדש, הודיענו שאין הקף זה להשפיע לכל א' לעצמו ח"ו, שאין ראוי שתהיה בחי' א' מאירה ובחי' א' אינה מאירה (אור יקר). ופי' הכתוב "ואין נסתר" מספירות המלכות, שלא לקבל הארה מיסוד דז"א, אלא כולם מקבלים ממנו (מ"מ).

⁵⁷⁴ א"כ יאמר עתה הכתוב ב' ענינים: הא', "ואין נסתר", דלכולהו אנהיר בכללא חדא, ושמה תאמר שיהיה ההשפעה שוה לכולם יחד, כיון שמשפיעם דרך כלל ש"אין נסתר", שאין ראוי שתהיה חסד מאירה וגבורה נסתרת וכיוצא, לזה אמר "ותקופתו על קצותם" (אור יקר).

⁵⁷⁵ בענין שחסד וגבורה יונקות בבת א', וכל א' כפי הנאות לה, וכן שאר מדות (אור יקר).

⁵⁷⁶ ו"ק שבמלכות (אור יקר).

⁵⁷⁷ שהם מאירים מת"ת, המלכות דרך כלל מתעטרת ומסתעפת (אור יקר).

⁵⁷⁸ שתהיה מאירה בחמישים שערי בינה (אור יקר).

⁵⁷⁹ ה' שהיא מלכות, תורה לת"ת (אור יקר).

⁵⁸⁰ ירצה שלימה, והיינו שלימות מכל וכל, בזה הוא שהיא כוללת ו"ק, וכל קצה וקצה כלול מחמש, והחמש הם חמישים, דהיינו סוד יה"ו, ו' ו"ק, ה' כלול מחמש, י' כל א' וא' מהחמש כלול מ'י, בענין שהם ו' פעמים חמישים שערי בינה, כפי בחינתם בו"ק (אור יקר).

⁵⁸¹ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁸² דהיינו ו' ברזא דחמש, דהיינו ה' בכל א' וא' מהששה (אור יקר).

69

דרגין כגוונא ודאימא עלאה⁵⁸³ דאינון חמש רזא דחמשין⁵⁸⁴:	
ובגני כך איהי אתיא בחמש חמש תיבין בגין לאשלמא לרזא דחמשין תורת יהו"ה תמימה⁵⁸⁵ משיבת נפש הא חמש עדות יהו"ה נאמנה⁵⁸⁶ מחכימת פתי הא חמש פקודי יהו"ה ישרים⁵⁸⁷ משמחי לב הא חמש מצות יהו"ה ברה⁵⁸⁸ מאירת עינים הא חמש יראת יהו"ה טהורה⁵⁸⁹ עומדת לעד הא חמש משפטי יהו"ה אמת⁵⁹⁰ צדקו יחדיו הא חמש וכלהו אתיין בחמש חמש לאתכללא [כגוונא] (כגוונא) דאימא עלאה:	ולכן היא באה בחמש חמש תיבות, כדי להשלים לסוד של חמישים. "תורת ה' תמימה משיבת נפש", הרי חמש. "עדות ה' נאמנה מחכימת פתי", הרי חמש. "פקודי ה' ישרים משמחי לב", הרי חמש. "מצות ה' ברה מאירת עינים", הרי חמש. "יראת ה' טהורה עומדת לעד", הרי חמש. "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", הרי חמש. וכולם באים בחמש חמש, להכלל כמו האם העליונה.
ועל דא [יהו"ה יהו"ה] (חמש חמש) שית זמנין לקבל שית סטריין עלאין⁵⁹¹ דאינון רזא דשמא עלאה⁵⁹² ונ"א דשמיא עלאין ועל דא סיהרא אתמליא ואשתלים בסדורא עלאה⁵⁹³ כדקא יאות ודא איהו ביומא דשבתא דכלא אשתלים כדקא יאות⁵⁹⁴ ברזא דשבתא ועילא⁵⁹⁵ ותתא⁵⁹⁶ (עלאה ותתאה) ועל דא ביומא דא אתוסף נהירו בכלא⁵⁹⁷ כדקאמרן שמים⁵⁹⁸ נטלי ממקורא דחיי⁵⁹⁹ בקדמיתא ואינון מנהרי ומתקני לכבוד עלאה⁶⁰⁰ מרזא	ולכן יהו"ה יהו"ה שש פעמים כנגד ששת הצדדים העליונים, שהם סוד השם העליון (השמים העליונים), ועל זה הלבנה מתמלאת ונשלמת בסדור עליון כראוי. וזהו ביום השבת, שהכל נשלם כראוי, בסוד השבת, מעלה ומטה. ולכן ביום הזה נוסף אור בכל, כמו שאמרנו השמים נוטלים ממקור החיים בראשונה, והם מאירים ומתקנים את הכבוד העליון, מסוד הספר העליון, האב של הכל. ומסוד הספר האם העליונה, והוא מסוד הספור, ולכן מספרים כמו שאמרנו, בסוד שלשת השמות הללו ששולטים ביום השבת על כל שאר הימים.

⁵⁸³ דאינון חמש: חסד נצח גבורה הוד ת"ת, כל א' כלול מעשר (אור יקר).

⁵⁸⁴ והם ו' פסוקים, ו' קצוות שבה, ובכל א' חמש תיבות וכל א' כלול מעשר ובלי ספק (אור יקר).

⁵⁸⁵ מצד החסד אברהם והיה תמים (אור יקר).

⁵⁸⁶ מצד הגבורה, ושם צריך נאמנות, שלא יטעוהו הקלי' (אור יקר).

⁵⁸⁷ מצד הת"ת, יש"ר א"ל (אור יקר).

⁵⁸⁸ מצד הנצח שבימין (אור יקר).

⁵⁸⁹ מצד הוד בשמאל ששם יראה (אור יקר).

⁵⁹⁰ מצד היסוד חותם אמת (אור יקר).

⁵⁹¹ שהם ו"ק במקומן, ומשם נמשכות אליה השלימות (אור יקר). פי' ו"ק דאימא (מ"מ).

⁵⁹² בת"ת שם יהו"ה דהיינו סוד יהו"ו כדפי' לעיל (אור יקר).

⁵⁹³ היינו סוד אפריון שפי' לעיל דעבדין ביה שמושא, והנה בימי החול יש בה סוד ו"ק שהם ו' סדרין, אמנם שלימותם הוא ביום שבת, שכל סדרי השמושים מששה ימים היו תלויים בלתי נשלמים עד שבא שבת מנוחה, שאז כולם יחד האירו בה מאור עליון (אור יקר).

⁵⁹⁴ ברזא דשבתא עילאה שהיא בינה, ותתאה שהיא מלכות, ואו' כולא אשתלים כל א' מו"ק (אור יקר).

⁵⁹⁵ דהיינו כל א' מהחמשים שערים מהבינה (אור יקר).

⁵⁹⁶ מלכות, שכולם האירו בה, והיא בהם ממש, כדפי' תורת ה' וכו' (אור יקר). פי' "עילא" ז"א, "ותתא" היא מלכות (מ"מ).

⁵⁹⁷ כדקאמרן, אפשר דאהדר לכל המדרגות הנזכרות במזמור, ואפשר דאהדר לענין הנשמות ומעלתן ומנוחת עליונם ותחתונם, ואמר "וע"ד", מפני סוד הייחוד הזה הנאמר במזמור, וקשר המדרגות כמבואר ממטה למעלה, מיד התחתונים מאירים אורם (אור יקר).

⁵⁹⁸ ת"ת (אור יקר).

⁵⁹⁹ בסוד הדעת, שהם עולים עד החכמה והבינה והכתר, ולכך נטלי ממקורא דחיי, ואלו עולים למעלה, לכך נטלו ממש. ואינם מאירה, ששם דקות יותר מאור למטה נעשה, ולכך מהם אל המלכות אמר "ואינון מנהרי וכו'" (אור יקר).

⁶⁰⁰ בראשית לה ע"ב (הערת הזהר).

דספר עלאה אבא דכלא ומרוא דספר אימא עלאה ואיהו מרוא דספור⁶⁰¹ ובגין כך מספרים כדקאמרן ברוא דתלת שמהן אלין⁶⁰² דשלטין ביומא דשבתא על כל שאר יומין:	
ובגניי כך תושבחתא דא קאמר דוד ברוח קדשא על נהירו ונציצו ושלטנו וס"א ושלטנו דיומא דשבתא על כל שאר יומין וס"א ותיקנא דיליה דאתתקן ביומא דא מכל שאר יומין בגין רוא דשמא עלאה⁶⁰³ דקא נהיר בנהירו ונציץ בנציצו ואשתלים בשלימו עילא ותתא וכדין תורת יהו"ה תמימה שבת דמעלי שבתא וס"א רוא דשמור כבוד לילה דהא היא תורת יהו"ה תמימה תורה שבעל פה משה קבל תורה מסיני והא אתערו על תורה שבעל פה דאלו תורה שבכתב הא כתיב (דברים לא כה) ויצו משה את הלויים וגו' לקוח את ספר התורה ודא ללואי אתחזי להאי דאחיד בשמשא ומלכא דאתיא מיניה משה נהיר לישראל ארבעין שנין שמשא ביומיו ותורת יהו"ה דא מעלי שבתא⁶⁰⁴ ברוא חדא כדקאמרן:	ולכן השבח הזה אמר דוד ברוח הקודש על האור והתנוצצות ושלטון (ושלמות) של יום השבת על כל שאר הימים. (ותקונה שנתקנת ביום זה מכל שאר הימים.) בגלל סוד השם העליון שמאיר באור ונוצץ בהתנוצצות ונשלם בשלמות מעלה ומטה. ואז "תורת ה' תמימה", שבת של ערב שבת (סוד של שמור כבוד לילה שהיא תורת ה' תמימה, תורה שבעל פה, משה קבל תורה מסיני, והרי התעוררו על התורה שבעל פה. שאילו תורה שבכתב, הרי נאמר "ויצו משה את הלויים וגו' לקוח את ספר התורה", וזה ראוי ללויים, לזה שאוחז בשמש, והמלך שבא ממנו. משה מאיר לישראל ארבעים שנה שמש ביום, ותורת ה' זה ערב שבת, בסוד אחד כמו שאמרנו.
ואתקיננו [אנשי כנסת הגדולה סידורא⁶⁰⁵] חברייא שירותא דתושבחתא מאינן ותושבחתן (תושבתן) דדוד מרוא דא השמים דאיהו נטיל ברישא ונהיר לכל שאר ולבתר ההוא נהיר⁶⁰⁶ דנפיק מעדן ודא איהו רוא (תהלים לג א) רננו צדיקים ביהו"ה בגין דהאי נהר כניש ונטיל כלל מרוא דשמים ברוא עלאה⁶⁰⁷ ומקורא דחיי⁶⁰⁸ בלא כדקא יאות ביומא דא ושמשא אתקין לאנהרא כדקא יאות ביומא דא:	ותקנו (אנשי כנסת הגדולה הסדור של השבח) החברים ראשית התשבחות מאותן תשבחות של דוד מסוד זה השמים שנוטל בראש ומאיר לכל השאר, ואחר כך אותו נהר שיוצא מעדן. וזהו סוד "רננו צדיקים בה", משום שהנהר הזה כונס ונוטל הכל מסוד השמים בסוד עליון ומקור החיים, הכל כראוי ביום זה, והשמש מתקן להאיר כראוי ביום הזה.
ולבתר סיהרא דקא מתפרשת מסטרא אחרא ביומא דא בגין לאתנהרא מן שמשא ודא איהו (שם לד א) לדוד בשנות⁶⁰⁹ את	ואחר כך הלבנה שנפרדת מהצד האחר ביום הזה, כדי להיות מאירה מן השמש, וזהו "לדוד בשנותו את טעמו וגו'". ואחר שנפרדת ממנו, הרי מתחברת בשמש, ושבח זו

⁶⁰¹ פי' שהז"א ג"כ מקבל מדעת הנק' ספור (מ"מ).

⁶⁰² פי' ספר וספר וספור [ס"י פ"א מ"א עיי"ש], שהוא או"א ודעת (מ"מ).

⁶⁰³ פי', ז"א שמקבל חו"ג, וז"ש "דקא נהיר בנהירו ונציץ בנציצו" (מ"מ).

⁶⁰⁴ גליון (הערת הזהר).

⁶⁰⁵ דתשבחתא (נוסף בדפ"ו).

⁶⁰⁶ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

⁶⁰⁷ פי' אבא (מ"מ).

⁶⁰⁸ פי' בינה, שיסוד דאימא נקרא מקורא דחיי (מ"מ).

⁶⁰⁹ ושיעור הכתוב, "לדוד" שהיא מלכות, "בשנותו את טעמו לפני אבימלך", "אבימלך" פי' שנתגדלה ונעשית פנים בפנים עם ז"א הנק' אבימלך, אזי "ויגרשהו" לס"מ "וילך" (מ"מ).

טעמו וגו' ולבתר דאתפרשת מיניה הא אתחברת בשמשא ותושבחתא דא בכ"ב אתוון⁶¹⁰ דאעיל בה שמשא בסיהרא ותושבחתא דא פרישו דסיהרא מסטרא אחרא ותושבחתא דכ"ב אתוון בנהירו דשמשא ולבתר אתחברותא וסליקו דמטרוניתא עם בעלה ודא איהו (שם צ א) תפלה למשה⁶¹¹ איש האלהים אתחברותא ואתדבקותא דאתתא בבעלה ולפרשא (לאפרשא) ימינא ושמאלא לקבלא לה ולמהוי כחדא בחבורא חדא למהוי חד ברזא חד (וכל) [ו]אלין שמים מספרים לון ומתקנין לון מכאן ולהלאה תושבחן אחרנין דחדוה ותיאובתא שלימתא אבל הני אינון תקונא שלימתא עלאה ברזא דשמא קדישא כדקא יאות ותושבחן אלין אתקינו בתקונא דשבתא דאיהו סליק ואתעטר בעטרו⁶¹² כדקא יאות וסלקין ברזא דשמא קדישא⁶¹³ למהוי חד ברזא דכבוד אל⁶¹⁴ דשמים מספרים ליה וזהרין ליה כדקאמר⁶¹⁵:	בעשרים ושנים אותיות, שמכניס בה השמש בלבנה, ושבח זו פרידת הלבנה מן הצד האחר. ושבח של עשרים ושנים אותיות באור השמש, ואחר כך התחברות ועליית המלכה לבעלה, וזוהי "תפלה למשה איש האלהים", התחברות והתדבקות אשה בבעלה, להפריד ימין ושמאל, לקבל אותה ולהיות כאחד בחבור אחד, להיות אחד בסוד אחד, ואלו שמים מספרים להם ומתקנים אותם. מכאן והלאה תישבחות אחרות של שמחה ותשוקה שלמה, אבל אלו אותם תקון השלמות העליונה, בסוד של השם הקדוש כראוי, ותשבחות אלו התקינו בתקון של שבת, שהוא עולה ומתעטר בעטרתו כראוי. ועולים בסוד השם הקדוש להיות אחד, בסוד של "כבוד אל" שהשמים מספרים לו, וזהרים לו כמו שאמרנו.
⁶¹⁶מזמור שירו ליהו"ה שיר חדש תושבחתא דא הא⁶¹⁷ אוקימנא אבל אף על גב דאתערנא ביה אתערו דחברייא דקא אתערו שפיר איהו ודאנהו (ודא)⁶¹⁸	וזוהי "מזמור שירו לה' שיר חדש", השבח הזו, הרי בארנוה, אף על גב שהתעוררנו בה, התעוררות החברים שהתעוררו יפה הוא
קלח/א	
פרות (עלות) כד הוו נטלי ארונא ואינון פרותא אתערו בהאי תשבחתא כמה דאת אמר (ש"א ו יא) וישרנה הפרות בדרך ומה שירה הוו אמרי (תהלים צח א) מזמור שירו ליהו"ה⁶¹⁹ שיר חדש⁶²⁰ כי נפלאות עשה רזא	כשהפרות שהיו נושאות את הארון, התעוררו בשבח הזו, כמו שנאמר "וישרנה הפרות בדרך", ואיזו שירה היו אומרות, "מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה", הסוד הזה הוא כדוגמא שלמעלה. בשעה שאותן חיות נושאות את הארון הכסא, להרים אותו למעלה, הן אומרות

⁶¹⁰ פי' הם כ"ב אתוון שיש במזמור בשנותו את טעמו (מ"מ).

⁶¹¹ פי' תפלה שהיא מלכות שהתחברה עם משה (מ"מ).

⁶¹² פי' ז"א ביום השבת, נתעלה ויקבל העטרות מאבא (מ"מ).

⁶¹³ פי' שנקרא ספר כמו אר"א כמש"ל (מ"מ).

⁶¹⁴ פי' כדי להזדווג עם המלכות שנק' כבוד אל, כמ"ש הרב, שהמלכות ביום שבת, הפנימי שלה

הוא ס"ג, גימ' כבוד ד"א ל, ולכך נק' ביום השבת כבוד אל (מ"מ).

⁶¹⁵ מ"למהוי חד ברזא" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

⁶¹⁶ "ודא איהו" נוסף בדפ"ו.

⁶¹⁷ בראשית קכג ע"ב (הערת הזהר).

⁶¹⁸ דהנהו (דפ"ו).

⁶¹⁹ ירצה בלשון "וכל בנות השיר יוצאים בשיר", דהיינו לשון שלשלת, שמשתלשלת ועולה ע"י התעוררות תחתון, והיינו שירו לה' שיר, מלכות בעלייתה למעלה (אור יקר).

⁶²⁰ אז "שיר חדש" ודאי ירצה, שנתחדשה סוד חידושה של הלבנה ביום שבת כדפי' לעיל, ואז היא עולה הרמתה, והיינו אומרו "ואחד לא אקרי אלא וכו'" (אור יקר).

שבח זו.	דא איהו כנוונא דלעילא בשעתא דאינון חיות נמלי וארונה כרסיא ⁶²¹ לארמא ליה לעילא אינון אמרי תושבחתא דא:
ואם תאמר, למה נאמר כאן חדש, והרי תמיד אומרים שבח זו. אלא ודאי שהוא חדש, וחדש לא נקרא אלא בהתחדשות הלבנה כשנאורה מהשמש, אז הוא חדש, וזהו שיר חדש. "הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו", הרי התעוררות של ימין ושמאל לקבל אותה.	ואי תימא אמאי כתיב הכא חדש והא תדיר קאמרי תושבחתא [דא] אלא ודאי חדש איהו ⁶²² וחדש לא אקרי אלא באתחדותא ⁶²³ דסיהרא כד אתנהירת מן שמשא כדן איהו חדש ודא איהו שיר חדש הושיעה לו ימינו ⁶²⁴ וזרוע קדשו ⁶²⁵ הא אתערותא ודימינא ושמאלא לקבלא לה ⁶²⁶ (בימינא ובשמאלא לקבלא ליה):
ושבח זו, כשנושאות הארון, משבחות אותה, כשעולות לבית שמש, כמו שעגלות עולות לבית שמש, והכל עולים בסוד אחד, משום שבשבת היא עליית הכסא לעלות למעלה. התקון של השבח הזו בשבת, כל השבח הללו תקנו לשבת, לשבח אותו העם היחיד בעולם.	ותושבחתא דא כד נמלי ארונא ⁶²⁷ קא משבחאן לה כד סלקין לבית שמש כנוונא דעגלות סלקין לבית שמש וכלא ברוא חד סלקין (ו) בגין דבשבת איהו סליקו דכורסיא ⁶²⁸ לסלקא לעילא תקונא דתושבחתא דא בשבת אלין תושבחן בלהו אתקינו בשבת לשבחא ליה עמא יחידא בעלמא:
"מזמור שיר ליום השבת", השבח הזו, אדם הראשון אמר אותה בשעה שגורש מגן עדן, ובאה שבת והגינה עליו. ובארוה החברים, את השבח הזו משבח העולם התחתון את העולם העליון יום שהכל בו, שבת המלך שהשלום שלו, וזהו מזמור שיר, ולא נאמר מי אמר אותו כמו שבארנו.	מזמור שיר ליום השבת (תהלים צב א) תושבחתא דא אדם הראשון קאמר לה בשעתא דאתתריך מגנתא דעדן ואתא שבת ואגין עליה ואוקמוה חברייא תושבחתא דא עלמא תתאה קא משבח לגבי עלמא עלאה יומא [דכלא ביה] [דכלא] דאיהו כולו [דכלא]

⁶²¹ הענין הזה תמוה, למה יצטרך הכסא אל החיות, וכי כסא נושאות, כסא נושא את נוזאיו, והענין נ"ל שהוא בסוד היחוד. והנה היחוד בימי החול הוא כמו גלות שכינה בקרוב וכו', ולכך אין יחוד בחול אלא בסוד ההיכלות וכו', ולזה אין כסא מתרומם בימי החול, אלא אדרבה השפע הוא נשפע ממנה למטה, אמנם ביום החול הזמירות וק"ש בברכותיה לרומם סוד ד' היכלות אל היכל אהבה, דהיינו היכל לבנת הספיר אל תוך היכל עצם השמים, ושניהם אל היכל נוגה, ושלשתם אל היכל זכות, וארבעתם סוד אהבה נכנסות אל היכל אהבה, וזה סוד תיקוני ק"ש. ואח"כ עולים אל היכל הרצון ששם סוד ד' חיות, ומשם נכנס כולו אל היכל קדש הקדשים. והרי לפי זה אין עליה לכסא בימות החול ואין זמיר המלאכים ושירת חיות גורם ייחוד אלא למטה, והכסא בלתי מתרומם. אמנם ביום השבת, אין זה למטה אלא למעלה, וכל שירת החיות לסלק סוד לבושין דשבת שהוא סוד הבריאה, לקשר פרקי כסא אל פרק, מעין קשר פרקי היכלות ביומין דחול, והיינו חיות משבחות "בשעתא דאינון נטלי כורסיא", דהיינו כסא מתרומם בזמנם ושבחם והתעוררותם, ואז הם אומרים שיר זה (אור יקר). ועי' עולת תמיד יא ע"א ענין עליית העולמות בחול. וכן שם דף ה ע"א.

⁶²² הענין שיר היא המלכות המתלבשת בכסא ביום שבת כא' ראיתי את אדני יושב על כסא רם ונשא, והיא נקראת שיר כדפי' בשירי השירים (אור יקר).

⁶²³ באתחדותא (דפ"ו).

⁶²⁴ חסד (אור יקר).

⁶²⁵ גבורה המתקדשת ונטהרת מן החיצונים (אור יקר).

⁶²⁶ הם ב' זרועות החתן, שמקבלת בהם הכלה בחסד החבוק, ולפרש דברי החברים שאמרו, שהפרות שוררו שיר זה עם הנז' (אור יקר).

⁶²⁷ היינו הכסא ששכינה עליו, העולה לבית שמש. ירצה אל הת"ת הנקרא שמש, ו"בית שמש" היינו בין ב' זרועותיו בתוך חופתו (אור יקר).

⁶²⁸ ולא בחול כדפי' לעיל, שאין זווג החול עולה אלא אל ימות החול, אמנם ביום שבת היחוד באצילות בסוד לבושין דבריאה, דהיינו "סליקו דכורסיא לסלקא לעילא" (אור יקר).

איהו) שבת מלכא דשלמא דיליה ודא איהו מזמור שיר ולא כתיב מאן קאמר ליה כמה דאוקימנא:	
ליום השבת יומא עלאה שבת עלאה דא שבת ודא שבת מה בין האי להאי אלא שבת סתם דא שבת דמעלי שבתא יום השבת דא שבת דלעילא דא יום ודא לילה (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת הא לילה⁶²⁹ רזא דנוקבא (שם כ ח) זכור את יום השבת הא יום רזא דדכורא ובגין כך מזמור שיר ליום השבת:	"ליום השבת", היום העליון, השבת העליונה, זו שבת וזו שבת, מה בין זה לזה. אלא שבת סתם, זו שבת של ערב שבת. יום השבת, זו שבת שלמעלה, זה יום וזה לילה. "ושמרו בני ישראל את השבת", הרי לילה, סוד של נקבה "זכור את יום השבת", הרי יום סוד של זכר, ולכן מזמור שיר ליום השבת.
ואשבחן בכמה אתר דעלמא תתאה⁶³⁰ לא סליק בשמא⁶³¹ ואתיא סתם⁶³² כגון האי וכגון (שם כד טז) ויקרא אל משה וכגון (שם א) ואל משה אמר⁶³³ עלה אל יהוה כלוהו סתים שמא ולא סליק ביה אלא⁶³⁴ וס"א וכללא בגין דאית ביה דרגא עלאה ולגבי דרגא עלאה איהו לא סליק בשמא⁶³⁵ נהורא דשרגא לא סליק ביממא בנהורא דשמשא ועל דא לא סליק בשמא וכל אלין תושבחן [כבוד דיום] דשבת דאיהי וכבוד⁶³⁶ יום איהו תושבתא עלאה על כל שאר יומין וס"א וכל אלין תושבחן אתקינן בתיקונא דשבתא דאיהו סליק ואתעטר בעטרין עלאין עטרין קדישין על כל שאר יומין:	ומצאנו בכמה מקומות שהעולם התחתון לא עולה בשם, ובא סתם, כמו זה, וכגון "ויקרא אל משה" וכמו "ואל משה אמר עלה אל ה'", כולם שם נסתר, ולא עולה בו אלא (והכל) משום שיש בו דרגה עליונה, ואל הדרגה העליונה הוא לא עולה בשם. אור הנר לא עולה ביום באור השמש, ועל זה לא עולה בשם. וכל אלה תשבחות של כבוד יום השבת שהוא שבח עליון על כל שאר הימים. (וכל אלו התשבחות נתקנו בתקון של שבת שהיא עולה להתעטר בעטרות עליונות, עטרות קדושות על כל שאר הימים).
נשמת כל חי הא חבריא אתערו ביה מלין דקשוט⁶³⁷ אבל אית לן לאדכרא⁶³⁸ האי נשמתא דפרחא⁶³⁹ מההוא חי העולמים ובגין	"נשמת כל חי", הרי החברים התעוררו בו דברי אמת, אבל יש לנו להזכיר הנשמה הזו שפורחת מאותו חי העולמים, ומשום שהיא

⁶²⁹ ליליא (דפ"ו).

⁶³⁰ פי' מלכות משבח לגבי עלמא עילאה, פי' ז"א (מ"מ).

⁶³¹ פי' לא הזכיר מי הוא המשבח, אלא אמר מזמור סתם (מ"מ).

⁶³² וירא קב (הערת הזהר).

⁶³³ קלא ע"א (הערת הזהר). עי' בזוה"ק פ' תרומה קלא ע"א שמט"ט נקרא בשם הוי"ה שמו כשם
רבו, אמנם עי' בכ"מ בזוה"ק (ח"א ק"ב ע"ב, ובח"ב קכ"ה ע"ב) באופן אחר (דע"ה ח"א נג ע"א).

⁶³⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁶³⁵ פי' כיון שנזכר ז"א שהוא יום השבת, אין המלכות עולה בשם (מ"מ). במקום הדכורא אינה
עולה הנוקבא בשם כלל, וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קמז ע"ב ושם קלח ע"א) (דע"ה ח"א עה ע"ד),
וה"ה כאשר נתגלה ב' אורות, רק מזכירים העליון בשם (דע"ה ח"א כד ע"ג), כאשר שהם שניהם
ביחד, נקראת היא על שמו כמ"ש בזוה"ק בראשית (מט ע"א) (כללים ח"א קב ע"ב). לקמן קמז ע"ב
(לש"ו)

⁶³⁶ (נ"א ביום השבת דאיהו תושבתא) נוסף בדפ"ו.

⁶³⁷ רה ע"ב (הערת הזהר), וכן עי' תיקו"ז מט ע"א ובהגר"א שם.

⁶³⁸ בתפלתנו ביום שבת (אור יקר).

⁶³⁹ שאין עיקרה אלא מבינה, אמנם בהיותה שם עד בואה ליסוד נעלמת במשך הטיפה תוך הגוף,
ובבואה לפי האמה, יורה כחץ. כן הנשמה פרחא מהיסוד למלכות, שנעתקת בחינת זכר אל בחינת
נקבה, והוא נקרא חי העולמים, משום דעביד תולדות. א"כ הנשמה שהוא הולידה והצמיחה, אנו
קוראים אותו חי (אור יקר).

שלו, שממנו יוצאות כל הברכות ששורות בו, והוא משקה ומברך למטה הנשמה הזו שיוצאת ממנו, יש רשות לברך את המקום הזה.	דאיהי דיליה ⁶⁴⁰ דמניה נפקן כל ברכאן [דשריין] (ושריין) ביה והוא אשקי ומברך לתתא האי נשמתא דנפקא מניה אית לה רשו לברכא להאי אתר ⁶⁴¹ :
ולכן פורחות הנשמות מאותו חי בערב שבת, אותן הנשמות שפורחות ממש מברכות מקום זה שנקרא שם מלמטה, ואותו מקום שיוצאות ממנו מברך אותו למעלה, ושם זה מקבל ברכות מלמטה ומלמעלה, ונכללת מכל הצדדים.	ועל דא פרחין נשמתין מההוא חי במעלי שבתא אינון נשמתין ⁶⁴² דאינון [ברכאן נ"א פרחין] ופרחאן (ברכאן) ממש מברכין להאי אתר דאק' שם מתתא וההוא אתר דנפקי מניה מברך ליה לעילא והאי שם מקבלא ברכאן מתתא ומעילא ואתכלילת מכל סטריין:
בימי החול היא מקבלת ברכות משאר הנשמות שמברכות אותה מלמטה. ביום השבת היא מקבלת ברכות מאותן נשמות עליונות שמברכות אותה בארבעים וחמש תיבות כחשבון מ"ה (ובסוד של חמישים תיבות כחשבון מ"י), כמו שבארנו בסוד מ"ה ובסוד מ"י, זה העולם העליון וזה העולם התחתון. נשמת כל חי, מ"ה. ומן "ואלו פינו מלא שירה" עד "ומלפנים", עולה שבח אחר, חמשים תיבות. ואף על גב שלא עומד הדבר בחשבון, עולה החשבון סוד מ"י, ומשם והלאה עולה השבח האחר לחשבון מאה תבות, תשלומים של הכל, ומרכבה אחת על מה ששורה שהוא	ביומי דחול איהי מקבלא ברכאן משאר נשמתין דקא מברכין לה מתתא ביומא דשבת איהי מקבלא ברכאן מאינון נשמתין עלאין דקא מברכאן לה בארבעין וחמש תיבין כחושבן מ"ה ⁶⁴³ וס"א וברזא דחמשיין תיבין כחושבן מ"י כמה דאוקימנא ⁶⁴⁴ ברזא מ"ה וברזא מ"י דא עלמא עלאה ודא עלמא תתאה ונשמת כל חי ⁶⁴⁵ מ"הו (על דא) מן ⁶⁴⁶ ואילו פינו מלא שירה עד ומלפנים סלקא תושבחתא אחרא (עד) חמשיין תיבין ואף על גב דלא קיימא תמן מלה בחושבנא ⁶⁴⁷ (עד) סלקא חושבנא רזא מ"י ומתמן וולהלאה סלקא תושבחתא אחרא לחשבון (מ"ה) מאה תיבין תשלומא ⁶⁴⁸ דכלא ⁶⁴⁹ וחד רתיכא ⁶⁵⁰ על מה דשריא דאיהו
	קלח/ב
תשלום (אותו שלימות עליון).	תשלומא וס"א ההוא שלימא עלאהו:

⁶⁴⁰ כבר פ' בספר הפרדס יחס אשר לנשמה עם ההשפעה בשער נשמה ובשער הכוונה, ודרך כלל לא יוכל להמשיך רק כפי אחיזתו, ולזה מפני יחס אשר לנשמה ביסוד ומיסוד באה למלכות, יש כח להשפיע מהיסוד הברכות שיש בו ג' סגולות, המחייבות ענין זה: הא', דאיהי דיליה, הנשמה. הב', דמיני נפקן, שטבע הברכות לצאת, והקרוב אל הדבר קלה, שבסיבות יספיקהו. הג', והוא "אשקי ומברך" למקום שהנשמה רוצה להשפיע (אור יקר).

⁶⁴¹ פ' למלכות (מ"מ).

⁶⁴² פ' נשמות יתרות (מ"מ).

⁶⁴³ מנשמת כל חי עד והאחרונים (נוסף במ"מ ודפ"ו).

⁶⁴⁴ הקדמה ב ע"א (הערת הזהר).

⁶⁴⁵ (ס"א עד האחרונים) נוסף בדפ"ו.

⁶⁴⁶ ומן (דפ"ו).

⁶⁴⁷ פ' כי כל החשבונות בסיהרא אינון (מ"מ).

⁶⁴⁸ תשלומין (דפ"ו).

⁶⁴⁹ פ' מלכות (מ"מ).

⁶⁵⁰ פ' ארגמ"ן שהם כסא דידה, ואע"פ שכבר עשינו רמז למלכות, במ"ה תיבין הראשונים, מ"מ חוזרים ועושים תיקון פעם אחרת, שהם סוד המאה תיבין, א"נ י"ל "תשלומא דכולא" הוא ז"א, שכל ספי' כלולה מעשר הם מאה, ו"חד רתיכא" היא מלכות (מ"מ).

וכל שבחא דא וכל מלין אלין⁶⁵¹ בלהו שייפין ידיען בחושבנא לתשלומא דשבת ולאשתלמא מנייהו כדקא חזי⁶⁵² זכא עמא דידעי לסדרא שבחא דמריהון כדקא יאות מכאן ולהלאה סדורא דצלותא כמה דאתקנת:	וכל השבח הזה וכל הדברים הללו, כולם איברים ידועים בחשבון לתשלום שבת, ולהשתלם מהם כראוי. אשרי העם שיודעים לסדר את שבח רבונם כראוי, מכאן והלאה סדור התפלה כמו שנתקן.
כתיב (תהלים כב כ) ואתה יהוה אל תרחק⁶⁵³ אילותי לעזרתי חושה דוד מלכא אמר דא בשעתא דהוה מתקן ומסדר תושבחתא דמלכא בגין לחברא שמשא בסיהרא כיון דהוה מתקן ומסדר שבחין דיליה⁶⁵⁴ לאתחברא אמר ואתה יהוה אל תרחק:	נאמר "ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה", דוד המלך אמר את זה בשעה שהיה מתקן ומסדר את שבח המלך, כדי לחבר את השמש ללבנה, כיון שהיה מתקן ומסדר את שבחיו להתחבר, אמר "ואתה ה' אל תרחק".
ואתה [יהוה] רזא דחברותא⁶⁵⁵ חדא בלא פרודא אל תרחק כיון דאיהי סלקא לאתעטרא בבעלה⁶⁵⁶ וכלא בעלמא עלאה⁶⁵⁷ ומתמן בעי לסלקא לאין סוף⁶⁵⁸ לאתקשרא כלא לעילא לעילא⁶⁵⁹ ובגין כך אל תרחק לאסתלקא מינן לשבקא לן⁶⁶⁰:	"ואתה ה'" סוד של התחברות אחת בלי פירוד. "אל תרחק", כיון שעלתה להתחבר עם בעלה, והכל בעולם העליון. ומשם רוצה לעלות לאין סוף, להתקשר הכל למעלה למעלה, ולכן "אל תרחק", להסתלק מאתנו ולעזוב אותנו.
ובגין כך בנו סדורא דתושבחתא בעאן ישראל לאתכללא תמן⁶⁶¹ ולא תדבקא בהדיהו מתתא דאלמלא יבעי לאסתלקא⁶⁶²	ולכן בתוך סדור התשבחות, צריכים ישראל להכלל שם ולהדבק עמם מלמטה, שאלמלא ירצה להעלות את הכבוד הזה, הרי ישראל למטה אחוזים בו ומחזיקים בו שלא

⁶⁵¹ גם התיבות בעצמם הם פרקים במרכבות העליונות, ששבת בסוד רוחניותו נשלם ונגמר מתוכו, ולכן אינו בחול אלא בשבת, ועם היות שהשבת בעצמו נתקן במרכבות האלו, עכ"ז "ולאשתלמא וכו'" (אור יקר).

⁶⁵² מלמטה ומלמעלה תקנום אנשי כנסת הגדולה בתפלינו (אור יקר).

⁶⁵³ ענין זה לומר לנו מה הכוונה בהיותינו עושים תיקונים אלו, אחר שהם עצמם מתוקנות, ולזה כלל ואמר, שכל מגמתינו הוא לכלול נפשותינו בכל היחוד הזה. והטעם שהרוחניות העליון כשנשלם ונגמר, מסתלק למעלה, והתחתונים נשארים ריקנים בלי טוב, שרוחניות הקדוש מסתלק. וכשיש בתחתונים מי שהוא יודע לתקן השבח הנאות אל מנוחת שבת, ולתקן למטה סוד המרכבה, נקשרים התחתונים ברוחניותה, ואז אינו מסתלק הרוחניות אלא מתעטר בראש המתקנים, ומנוחת שבת מתעטר בעולם התחתון כמו שהוא מעוטר בעולם העליון, והיינו דברי דוד המלך ע"ה "ואתה ה'" (אור יקר).

⁶⁵⁴ כיון דהוה מתקן, היה חושש שאחר שנעשה סוד "אתה" מלכות, "ואתה" שניהם יחד, הו"ה שהוא הגבורה ביחוד זכר עושה חיל, "אל תרחק" אם היות שהם עולים להקשר למעלה לא יתרחק מן התחתון, מפני שהיא עולה מדרגה אחר מדרגה ראשונה יתתקן המלכות ויעלה אל הת"ת "לאתעטרא בבעלה" (אור יקר).

⁶⁵⁵ רנא ע"א קמ ע"א קעט ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁵⁶ פי' שהמלכות מתחברת עם הז"א (מ"מ).

⁶⁵⁷ אח"כ שניהם בבינה (אור יקר ומ"מ). ועד כאן עדיין יש כח בנו להאחז, משום שאנו כלולים בנשמה מבינה (אור יקר).

⁶⁵⁸ כדי שיהיה הכל מקושר ומיוחד ביחוד האמיתי, ויהיו שם המדות כולם שוות כעליון כתחתון (אור יקר).

⁶⁵⁹ כדי שנהיה אנחנו בנפשותינו אוהזים באלהות העליון, וביחוד הזה אנו מתחכמין בתיקון א' (אור יקר).

⁶⁶⁰ אלא לעולם אנו קשורים במדות, והם מסתלקות ואנו קשורים בהם ע"י מה שכללנו עצמינו בתיקונים אלו (אור יקר).

⁶⁶¹ והא כיצד בהיותם למעלה למעלה, אין אנו משיגים, אלא קודם שיתרחק נכלול עצמינו שם (אור יקר).

⁶⁶² בעוד מנוחת שבת נמצא שם (אור יקר).

[האי] (ה)כבוד הא ישראל לתתא אחידן ביה ותקפין ביה דלא שבקי ליה לאתרחקא מנייהו ועל דא צלותא בלחש כמאן דמליל ברזא עם מלכא ובעוד דאיהו ברזא עמיה לא אתרחקא מניה כלל:	יעזוב אותו להתרחק מהם, ולכן התפלה בלחש, כמי שמדבר בסוד עם המלך. ובעוד שהוא בסוד עמו, לא מתרחקת ממנו כלל.
אילותי מה איל וצבי⁶⁶³ בשעתא דאולי ומרחקי מיד אהדרן להווא אתר דשבקי אופ קודשא בריך הוא אף על גב דאסתלק לעילא לעילא באין סוף מיד אהדר לאתריה מאי טעמא בגין דישראל לתתא אתאחדן ביה ולא שבקון ליה לאתנשיא מניה⁶⁶⁴ ולא אתרחקא מנייהו ועל דא אילותי לעזרתי חושה:	"אילותי", מה איל וצבי בשעה שהולכים ומתרחקים מיד חוזרים לאותו מקום שעזבו, אף הקדוש ברוך הוא, אף על גב שהתעלה למעלה למעלה באין סוף, מיד חוזר למקומו. למה, משום שישראל למטה אחוזים בו ולא עוזבים אותו, להיות נשכח ולהתרחק מהם, ולכן "אילותי לעזרתי חושה".
ובגין כך בעינן לאתאחדא ביה בקודשא בריך הוא ולאחדא ביה כמאן דאמשיך מעילא לתתא דלא ישתבק בר נש מניה אפילו שעתא חדא ועל דא כך סמיך גאולה לתפלה בעי לאחדא ביה ולאשתעי בהדיה בלחישו⁶⁶⁵ ברזא דלא יתרחק מינן ולא [ישתבק מינן] (נשתבק מניה) ועל דא כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו' אלהיכם חיים כלכם היום (תהלים קמד ט) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיהו' אלהיו:	ולכן צריכים להתאחד עם הקדוש ברוך הוא ולאחז בו, כמי שממשיך מלמעלה למטה, שלא ישאר איש עזוב ממנו אפילו שעה אחת. ולכן כשסומך גאולה לתפלה, צריך לאחז בו ולדבר עמו בלחש, בסוד שלא יתרחק מעמנו ולא יעזב מעמנו. ולכן נאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום" "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".
בההיא שעתא קם רבי שמעון וחבריא אופ הכי קמו ואזלו אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי אבא עד הכא הוינא יתבי בצלא דאילנא דחיי (ד)בגנתא דעדן מכאן ולהלאה דאנן אזלינן אצטריך לן למיהך בארתי⁶⁶⁶ דנשרן אילנא דא אמר ליה אנת תשרי בשירותא למפתח בארתי:	באותה שעה קם רבי שמעון והחברים גם קמו והלכו. אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי, אבא עד כאן היינו יושבים בצל של עץ החיים בגן עדן, מכאן והלאה שאנו הולכים, צריך לנו ללכת בדרכי השומרים את העץ הזה, אתה תתחיל בראשית לפתוח בדרך.
פתח ואמר (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה כמה דאתמר⁶⁶⁷ במאי איהי תרומה⁶⁶⁸ ברזא דזהב⁶⁶⁹ (ואע"ג דאתיא מסטרא דזהב) דהא מתמן אתזנת בקדמיתא בגין דאיהי⁶⁷⁰ גבורה	פתח ואמר "ויקחו לי תרומה", כמו שנאמר, במה היא תרומה, בסוד הזהב, שהרי משם נזונה בתחילה, משום שהיא גבורה תחתונה, שבאה מצד הזהב. ואף על גב שבאה מצד הזהב, כל עקר לא נשארת אלא

⁶⁶³ עי' לעיל יד ע"א, ועקודים ח' (ביאורים ח"ב מה ע"א).

⁶⁶⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁶⁶⁵ עי' בהגר"א בתיק"ז מח ע"ד: ק"ש ותפלה, ולחברא בסמיכות גאולה לתפלה, דהוא חיבור ק"ש ותפלה, ואמר בפומייהו דהוא קול ודבור, קול דק"ש בקול רם, ודבור דתפלה בלחש.

⁶⁶⁶ בארחוי (דפ"ו).

⁶⁶⁷ היא המלכות המיוחדת עם הת"ת דהיינו "לי תרומה", ופי' תרומה היינו שהיא מסתלק ומתרוממת למעלה (אור יקר).

⁶⁶⁸ שמסתלק למעלה (אור יקר).

⁶⁶⁹ דהיינו שמאלו תחת לראשי, שהגבורה אוחזת בה ומסלקה, וטעם למה תקדם אליה הזהב והגבורה, מפני שעיקרה שמאלית (אור יקר). פי' שהמלכות בנינה מהגבורות (מ"מ).

⁶⁷⁰ ולכך הדין להגבר בא אליה, אלא שהחסד אינו מניחה, ומיד וימינו תחבקני, נמצאו אוחזים בה ב' זרועות, גבורה בדיניה, וחסד בחסדיה, והגובר משניהם, החסד (אור יקר).

תתאה⁶⁷¹ דאתיא מסטרא דזהב ואף על גב דאתיא מסטרא דזהב⁶⁷² כל עקר לא אשתארת אלא בסטרא דכסף דאיהו ימינא⁶⁷³:	בצד הכסף שהוא ימין.
ורוא דא כוס⁶⁷⁴ של ברכה⁶⁷⁵ דאצטריך לקבלא ליה בימינא ובשמאלא וכל עקר לא אשתאר אלא בימינא⁶⁷⁶ ושמאלא (אתעדי מניה)⁶⁷⁷ ואתער ימינא ולא אתרבק ביה בגין דאיהו אתייהיב בין ימינא ושמאלא⁶⁷⁸ ושמאלא אתאחיד תחותיה⁶⁷⁹ וימינא אתאחיד ביה לעילא⁶⁸⁰ כמה דאת אמר (שיר ב ז) שמאלו תחת לראשי⁶⁸¹ וימינו תחבקני⁶⁸² זהב וכסף⁶⁸³ כמה דאת אמר (חגי ב ח) לי הכסף ולי הזהב והא אתמר:	וסוד זה, כוס של ברכה, שצריך לקבלה בימין ובשמאל, וכל העיקר לא נשאר אלא בימין, והשמאל מעורר את הימין, ולא נדבק בו, משום שהוא ניתן בין ימין ושמאל, והשמאל נאחז תחתיו, וימין נאחז בו למעלה, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", זהב וכסף, כמו שנאמר "לי הכסף ולי הזהב", והרי נתבאר.
ונחושת דא איהו⁶⁸⁴ גוון כגוונא דזהב⁶⁸⁵ בגין דאצטבע מגוון זהב ומגוון דכסף⁶⁸⁶ ועל דא מזבח הנחשת קטן (ודוד הוא הקטן) אמאי איהו קטן כמה דאת אמר (מ"א ח סה) כי המזבח אשר לפני יהו"ה קטן מהכיל את העולה וגו' וכמה דאת אמר (ש"א יז יד) ודוד הוא הקטן ואף על גב דאיהו קטן כלא אתאחיד בגויה ואי תימא מזבח אחרא אקרי קטן לאו הכי דלאו קטן בר האי דכתיב	ונחושת, זהו צבע כצבע הזהב, משום שנצבע מצבע זהב ומצבע כסף, ולכן מזבח הנחושת קטן. למה הוא קטן, כמו שנאמר "כי מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל את העולה וגו'", כמו שנאמר "ודוד הוא הקטן". ואף על גב שהוא קטן, הכל נאחז בתוכו. ואם תאמר, מזבח אחר נקרא קטן. לא כן, שאין קטן פרט לזה, שנאמר "את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה", וזהו המאור הקטן. המאור הגדול, זה המזבח הפנימי, שהוא מזבח הזהב.

⁶⁷¹ ולזה הקרוב אליה אל סילוקה היא הגבורה זרועה השמאלי, ובמקום אחר פי' כי הגבורה היא אוחזת בה, מפני ראותה שגברו הרחמים, ת"ת, בחד, ואח"כ ת"ת בגבורה. כשגבורה רואה שהיא מתבטלת, משפעת הדין אל המלכות. וכיון שהחסד רואה שהמלכות מתעוררת בדין, מיד באה אליה, ומחברה בימין, והיינו טעם "שמאלו תחת וכו'" (אור יקר).

⁶⁷² והיה ראוי שיהיה הדין גובר בה (אור יקר).

⁶⁷³ והחסד גובר בה ונשארת בימין (אור יקר).

⁶⁷⁴ הקדמה א ע"א (הערת הזהר). מלכות שעולה אלהים (אור יקר).

⁶⁷⁵ להשפיע מהת"ת, וקודם לזה החבוק ונוטלו בב' ידיו, דהיינו שמאלו תחת לראשי וימינו וכו', ועכ"ז אל היחוד ואל הברכה "לא אשתאר וכו'" (אור יקר).

⁶⁷⁶ החסד גובר, ולא תאמר א"כ ימצא בה החסד והגבורה, כיון שגם הגבורה התחילה בה, כדכתיב שמאלו וכו' (אור יקר).

⁶⁷⁷ דהיינו שגובר החסד כ"כ בה, עד שבטלה כל כח הדין מכל וכל, והא כיצד, כי מפני הקדמת השמאל הוא מתחלש, ומאן דאליה גבר, כי תחלה יקדם הגבורה, מפני שהיא יסודה מן הגבורה כדפי', ואח"כ באה החסד על דין הגבורה, והוא למטה והחסד למעלה וגובר על הדין (אור יקר).

⁶⁷⁸ כשנוטל הכוס המברך בין ב' ידיו, צריך שיכוון שתהיה יד שמאל למטה מהכוס, ויד ימין למעלה מן הכוס (אור יקר).

⁶⁷⁹ מפני שהגבורה דין ומקדמת ונוטלת בחינות אחרונות שבה, שהם דין (אור יקר).

⁶⁸⁰ בבחינות ראשונות שבה, שהם רחמים וחסד (אור יקר).

⁶⁸¹ דהיינו למטה בבחינות תתאה (אור יקר).

⁶⁸² בבחינות עליונות למעלה (אור יקר).

⁶⁸³ היינו תרומה מלכות, תחלה זהב, ואח"כ תהיה כסף כנדרש (אור יקר).

⁶⁸⁴ היינו המלכות שבין ב' זרועות, והיינו הנחשת, הלבן שגוונו מעורב מגוון כסף וזהב, שמורה היות בה ב' גוונין, ואינו המלכות בבחינתה בסוד החבוק למעלה, ששם נשארת בימין בסוד כוס של ברכה, אלא דווקא בבחינת היותה בתחלת החיבוק וכו' (אור יקר).

⁶⁸⁵ פי' מלכות נקראת נחשת, והיא כגוונא דזהב שהם הגבורות (מ"מ).

⁶⁸⁶ פי' שיש בה הארת חו"ג שנקרא זהב וכסף (מ"מ).

(בראשית א טז) את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ודא איהו המאור הקטן המאור הגדול דא מזבח הפנימי דאיהו מזבח הזהב:	
קלמ/א	
ותכלת דא איהו תכלת דציצית תכלת דא איהו כרסיא רוא דתפלה דיד תכלת דא איהו כרסיא דדיינין ביה דיני נפשות בגין דאית כרסיא דדיינין ביה דיני ממונות ואית כרסיא דדיינין ביה דיני נפשות ועל דא כל גווינן טבין לחלמא⁶⁸⁷ בר גוון תכלא בגין דינדע דהא נשמתיה סלקא בדינא וכד נשמתא סלקא בדינא גופא אתרן לאשתצאה ואצטריך (בר דאצטריך) ההוא חלמא לרחמין סגיאין:	ותכלת זוהי תכלת של ציצית, תכלת, זהו הכסא, סוד של תפלין של יד. תכלת, זהו הכסא שבו דנים דיני נפשות, משום שיש כסא שדנים בו דיני ממונות, ויש כסא שדנים בו דיני נפשות. ולכן כל הצבעים טובים לחלום, פרט לצבע תכלת, כדי שידע שהרי נשמתו עולה בדין. וכשנשמה עולה בדין, הגוף נדון להתכלות, ואותו החלום צריך לרחמים רבים.
תכלת דא איהו כרסיא דכתיב ביה (ויחזקאל א כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא וכתיבו ואש מתלקחת⁶⁸⁸ ונגה לו סביב בגין דעבדין ביה כריכים לציצית וכד נגה לו אתהדר לגוון ירוק כגוון כרתי מההיא שעתא ואילך אשתרי זמנא דקריאת שמע דהא אשתני גוון תכלא מכמה דהוה ובגין כך אסיר למידן דיני נפשות בלילה בגין דשלמא ההוא גוון תכלא בההוא זמנא ואיתהיב רשו למחמף נפשא בלא משפט דהא משפט לא שלמא בההוא זמנא כד אתי צפרא ואתער ימינא ודולעילא נפיק ההוא נהורא ומטי עד האי תכלא ואשתני מכמה דהוה וכדין שלמא עליה ואתרבק ביה כרסיא אחרא קדישא מההיא שעתא ואילך זמנא דקריאת שמע:	תכלת, זהו כסא, שנאמר בו "כמראה אבן ספיר דמות כסא", ונאמר "ונגה לו סביב", משום שעושים בו כריכות לציצית. וכשנגה לו, הופך לצבע ירוק כצבע כרתי. מאותה שעה ואילך מתחיל זמן קריאת שמע, שהרי השתנה צבע תכלת מכמו שהיה, ולכן אסור לדון דיני נפשות בלילה, משום ששולט אותו צבע תכלת באותו זמן. ונתנה רשות לחטוף נפש בלי משפט, שהרי משפט לא שולט באותו הזמן. כשבא הבוקר ומתעורר הימין שלמעלה, יוצא אותו האור ומגיע עד התכלת הזאת, ומשתנה מכמו שהיה, ואז שולט עליו ונדבק בו כסא קדוש אחר, מאותה השעה ואילך זמן קריאת שמע.
וארגמן⁶⁸⁹ דא כנופא [דכלילא] (דכלא) כל גווינן כחדא ותולעת⁶⁹⁰ שני⁶⁹¹ כתיב שני וכתיב שנים⁶⁹² דכתיב (משלי לא כא) כי כל	וארגמן, זה כינוס שכולל כל הצבעים כאחד. ותולעת שני, נאמר שני, ונאמר שנים, שנאמר "כי כל ביתה לבוש שנים". אלא זהו

⁶⁸⁷ קלה ע"א קנב ע"א בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁸⁸ "ואש מתלקחת" מוסגר בדפ"ק.

⁶⁸⁹ ת"ת (רח"ו).

⁶⁹⁰ מלכות (רח"ו).

⁶⁹¹ עיין מה שכתבתי פרשת בראשית (ו ע"ב) על פסוק (משלי לא, כא) כי כל ביתה לבוש שנים (רמ"ז). ז"ל: והנה תולעת שני הם חסדים כנז' בפרשת תרומה, ותולעת שני שהוא מיכאל שריכם, שהוא ירקיב ויכלה כל שרי אומות העולם, וידוע שמיכאל הוא בחסד, ואע"ג דתולעת שני הוא אדום שהוא גבורה, חסדים דאימא קאמר, שהיו גבורות דאבא שבאו ביסוד דאימא ונעשו כאן חסדים דאימא בסוד חכם בבינה.

⁶⁹² זה יתבאר לך ממה שיתבאר בפ' אמור (דף קנ ע"ב) וממה שביארנו לעיל בפ' יתרו (דף סח ע"ב) בתוספתא ההיא ושם נתבאר כי מציאות החסד נקרא יומם יומא דכליל לכולהו יומין כי הוא מתפשט בחמש הספירות אשר למטה ממנה. וכולן אינן מקבלות אור ושפע אלא על ידה ובאמצעותה כנז' שם. והנה היא לבדה נקראת שני בערך עצמה בלשון יחיד, כי היא נוטלת כל

ביתה לבוש שנים אלא האי איהו גוון דאקרי⁶⁹³ שני דנטיל כל גוונין ביה וכלא איהו [חד] שני ושנים שנים כד כלהו כלילין ביה כחדא שני דנפיק מכרסיא עלאה דשלטא על תכלת מסטרא דימינא⁶⁹⁴ ודא איהו אפוטרופוסא דישראל דכתיב ביה (דניאל י כא) מיכאל שרכם תולעת דחיליה בפומיה כתולעת דמתבר כלא ועקר כלא⁶⁹⁵:	צבע שנקרא שני, שנוטל בו את כל הצבעים. והכל אחד, שני ושנים, שנים כשכולם כלולים בו כאחד, שני שיוצא מהכסא העליון ששולט על תכלת מצד הימין, וזהו האפוטרופוס של ישראל, שנאמר בו "מיכאל שרכם", תולעת שפכה בפיה, כתולעת שמשברת את הכל ומעקרת את הכל.
תולעת שני [ושש] תרין גוונין כחדא דימינא ושמאלא חיוור וסומק ושש בוצא איהו רשית חוטין מתחברין ודא איהו דכתיב (שם ו) וגיתו כתרשיש ובאלין תרין כלילין תרין אחרנין:	תולעת שני ושש, שני צבעים כאחד של ימין ושמאל, לבן ואדום, ושש הוא בוע, שששה חוטים מתחברים. וזהו שנאמר "וגיתו כתרשיש", ובשני אלה כלולים שני אחרים.
ועזים גבוראן תתאי דלבר לחפיא⁶⁹⁶ על פנימאי וכלא אצטריך ואצטריך למיהב דוכתא לכלא דהא מסטרא דדהבא קאתיין ועורות אלים מאדמים משיכו דתרין סטריין דימינא ושמאלא לחפיא בדוכתא אחרא:	"ועזים", גבורות תחתונות שלחוק, לכסות על הפנימיים, והכל צריך. וצריך לתת מקום לכל, שהרי מצד הזהב הם באים. "ועורות אלים מאדמים" משיכה של שני צדדים של ימין ושמאל, לכסות במקום אחר.
ועורות תחשים סטרא חדא אית דרבי גו סטרא אחרא בחורבא ולא בישובא אשתכח ודא איהו סטר דכיו ואקרי תחש:	ועורות תחשים, צד אחד יש שגדל בתוך הצד האחר, בחורבה, ולא נמצא בישוב, וזהו צד טהור ונקרא תחש.
בספרא דשלמה מלכא אית גו האי מזבח הנחשת דקאמרן רזין עלאין דהא מזבח אדמה כתיב (שמות כ כא) מזבח אדמה תעשה לי וגו' ודא איהו רזא כדקא יאות	בספרו של שלמה המלך, יש בתוך מזבח הנחשת הזה, שאמרנו סודות עליונים, שהרי נאמר "מזבח אדמה תעשה לי וגו'", וזהו סוד כראוי. נחשת, כששולטים הרים אחרים, והיא צריכה לזון אותם, נצבעת בצבע הזה,

גוונין בה כי לכן נקראת יריעה מרקמה כנז' שם, אבל בבחינת כל שאר החסדים המתפשטים למטה ממנה נקראת שנים בלשון רבים (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁹³ אקרי (דפ"ו).

⁶⁹⁴ פירוש כי החסד העליון נק' תולעת והוא היוצא מכרסיא שהיא הבינה שבבריאה, והתולעת הוא החסד שביצירה, ושני הוא בחי' החסד החיצונה שביצירה (נ"ל שבעשיה שהיא לבוש אל התולעת שהוא החסד שביצירה) ואומר שני דנפק מכרסיא הוא כי כיון שהוא לבוש של החסד עצמו היוצא מן הכרסיא. לכן גם זה נאמר עליו שגם הוא יוצא מן הכרסיא, ולכן נקרא שני להורות כי התולעת הוא הראשון, וזה הוא שני לו. ומן זה השני נפק מיכאל אפוטרופוסא דישראל. ואמנם יש בזה קצת קושיא כי הרי החסד הוא לובן ואיך קראו תולעת שני שהוא אודם. וזה יתבאר ממ"ש תולעת שני תרין גוונין כחדא דימינא ושמאלא חיוור וסומק. והענין הוא במה שנודע גם כן. כי פני אריה הוא בימין שהוא בחסד והנה אריה הוא בגמטר' גבורה. אמנם הענין הוא להורות הכלל הנודע כי החסד כלול בגבורה והגבורה כלולה בחסד ונמצא כי בחסד עצמו יש גבורה ונמצא שהוא כלול מתרין גוונין ימינא ושמאלא. ונמצא כי מה שקראו תולעת שני שהיא אל בחינת הגבורה הכלולה בו שהוא אריה בגמטריא גבורה כנז' (שער מאמרי רשב"י).

⁶⁹⁵ והכל כאן, דכאן נטיל כל גוונין וכאן פומא, וכאן הוא מיכאל דכליל כל הד' חיות, ולכן אע"ג שהוא ימינא מ"מ הוא שני בכל גוונין (יהל אור ח"א יט ע"ד).

⁶⁹⁶ והנה סוד שעיר של ר"ח, הנה הוא על ב' ענינים שהם היפך זה מזה, כי השעיר עצמו הנה הוא מסטרא דדינא, והגם שהוא מהמינים טהורים, אך הוא מצד הגבורות והדינים שהם שורש הקליפות, ומשם הוא יניקתם, וכמ"ש בזוה"ק (פ' תרומה קלט ע"א) ועזים גבורין תתאי דלבר לחפיא כו', [וכן הוא שם (קמז ע"ב וקס ע"א ורלג ע"ב רסט ע"א וקפה סע"א) ובדברי הרב שער קליפת נוגה (פרק ט)]. והנה ע"י שמקריבים אותו להקב"ה, הנה אתכפיא ע"י הסטרא אחרא ונחלש כחו, כי נלקח בזה בלעו מפיו, וע"ד שאמרו בפ' פקודי (רלז ע"א) בענין הקרבן עגל שהקריב אהרן הנאמר ר"פ שמיני (דע"ה ח"ב קנו ע"א). קמז ע"ב קס ע"א קפה ע"א רלג ע"ב ח"ג כה ע"ב מא ע"ב (לש"ו).

לזון אותם, והם נקראים הרי נחושת.	נחשת כד שלטין טורין אחרנין ואיהי צריכא למיזן לון אצטבע ⁶⁹⁷ בהאי גוון למיזן לון ואינון אקרין הרי נחשת:
ואותם הרי נחשת, נמשך עליהם רוח אחת מתוך המזבח הזה. וכשמזבח זה מתעלה בעליה אחרת, אז מסתלקת אות נ', שהוא מזבח קדוש, ונשארת הרוח של הרי הנחשת הללו. וכשאותה רוח מתעלת, בקיומה היא נקראת תחש, שהרי הסתלקה ממנה אות נ'.	ואינון הרי נחשת ⁶⁹⁸ אתמשך [עליהו] (מנייהו) רוחא חדא מגו האי מזבח וכד האי מזבח אסתלק בסליקו אחרא כרין אסתלק את נ' דאיהו מזבח קדישא ואשתאר רוחא דאלין טורי נחשת וכד ההוא רוחא אסתלק בקיומיה אקרי תחש דהא אסתלק מניה את נ':
וזה נפרד לכמה רוחות אחרות, ונקראים כך. ולכן נקרא אותו העמוד תחש, כמו שנאמר "ואת תחש ואת מעכה", הם היו מכירים את החיה הזו של המשכן, שנקראת על שמם.	והאי אתפרש לכמה רוחין אחרנין ואקרין אוף הכי ועל דא אקרי ההוא [עמודא] (עמא חד) תחש כמה דאת אמר (בראשית כב כד) ואת תחש ⁶⁹⁹ ואת מעכה ואינון ⁷⁰⁰ הוו ידעי בהאי חיה דמשכנא דאקרי על שמהו:
"ועצי שטים", אלו אותם סודות קדושים, שהם לוחות המשכן, והם נקראים בסוד שלהם, נאמר "עצי שטים עומדים", ונאמר "שרפים עומדים".	ועצי שטים אלין אינון רזין קדישין דאינון לוחי משכנא ואינון ⁷⁰¹ ברוא [נ"א ואקרין] דלהון כתיב (שמות כו טו) עצי שטים עומדים וכתיב (ישעיהו ב) שרפים עומדים:
מכאן והלאה "שמן למאור", משיכה של שמן משחה קדוש, למשוך עליהם. "אבני שוהם ואבני מלואים", אלו אבני קודש, יסודות המקדש. במרכבות הקדושות הללו מוכנים לבדם, לכבד ולשבח בלבוש כבוד לעין הכהן, בהם שם, ולברך (ולהזכיר) שנים עשר שבטים, ולכן שטים עשרה אבנים כמו שנתבאר.	מכאן ולהלאה ושמן למאור ⁷⁰² משיכו של דמשח רבות קדשא ⁷⁰³ לאמשכא עליהו אבני שוהם ואבני מלואים אלין אבני קדשא יסודי דמקדשא ברתיבין קדישין ⁷⁰⁴ אלין אזדמנן בלחודייהו ליקר ולשבח בלבוש יקר לעיינא [כהנא] בהו תמן ולברכא [ולאדכרא] תריסר שבטין ועל דא תריסר אבנין כמה דאתמר:
שלשה עשר מינים הם פרט לשטים עשרה האבנים היקרות הללו, וכולם עולים	תליסר זינין אינון בר ותריסרו אבנין יקירין אלין וכלהו סלקין לב"ה אתוון ⁷⁰⁵

⁶⁹⁷ הצלם דנבוכדנצר כנזכר בתקונים (דף קיב ע"ב) כי הרי זה הנוגה דמות הצלם ב"ס. כי מה שנקרא צלם הוא לפי שכבר ידעת כי הוא גוף ומלבוש אל הנשמה, בסוד צלם מוחין דקדושה והבן זה. כי הנוגה היה ראשו זהב טוב וכן החזה כסף טוב, אבל מהחזה ולמטה שהוא מקום המלכות שבחזה, נוקבא דדכורא דנוגה, שם הוא ט"ר בסוד נחושת כנזכר (פ' תרומה קלט ע"א). וזה שאמר שם כי כשהמלכות רוצה לזון החצונים, שהוא סוד (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, היא מפרנסת ע"י קלי' נוגה, וז"ש דאצטבע' בהאי גוון למיזן לון. ואז בהזדווג דוכרא דנוגה עם נוקבא יוצאין משם נפשות גרים, בסוד (בראשית יב ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן והבן זה. וזהו (שמות כה ה) ועורות תחשים, כי תחש דנחושת הוא ח"ש, קול דממה דקה נוגה, ות' מלכות שבה, וזה נרמז פ' תרומה (קלט ע"א) ופקודי (רס ע"א) (ע"ח שער קלי נוגה ג).

⁶⁹⁸ רס ע"א (הערת הזהר).

⁶⁹⁹ קמז ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁰⁰ אינון (דפ"ו).

⁷⁰¹ אקרין (נוסף בדפ"ו).

⁷⁰² שמן למאור (רח"ו).

⁷⁰³ קדישא (דפ"ו).

⁷⁰⁴ י"ב מלאכים נושאי הכסא (רח"ו).

⁷⁰⁵ ר"ל עם י"ב אבני חושן והן ביחודא דעמודי הכסא שהן כ"ד דיחודא תרין וחד דפקודי (דף רכח ע"א), רק שב' אותיות הן אותן עצמן דכ"ב דקדמו, והן נגד ב' אבני השוהם, שהם א' מאבני החושן, ושלכן יוסף כלל כל השבטים, וכן אבנו שהוא שוהם, בו כתובים כל השבטים באפוד, וכ"ה הוא כ"ב וג' דיה"ו והוא כנגד תנ"ך וכ"ב אתוון כמש"ל (יהל אור).

לעשרים וחמש אותיות	קלמ"ב
בסוד העליון של היחוד. וכנגד אלה חקק ותיקן משה עשרים וחמש אותיות, בסוד הפסוק של היחוד, שנאמר "שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד". והם עשרים וחמש אותיות חקוקים בסוד שלמעלה.	ברוא ועלאהו (עלאין) דיחודא ולקבל אליו גליף ואתקין משה ⁷⁰⁶ כ"ה אתוון ברוא דפסוקא דיחודא דכתיב (דברים ו ד) שמע ישראל יהוה ⁷⁰⁷ אלהינו יהוה אחד ואינון כ"ה אתוון גליפן מחקקן ברוא דלעילא:
יעקב רצה לתקן למטה בסוד היחוד, ותיקן בעשרים וארבע אותיות, והן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ולא השלים לעשרים וחמש אותיות, משום שעדיין לא נתקן המשכן, כיון שנתקן המשכן ונשלם הדיבור הראשון, שהיה יוצא ממנו, כשנשלם, לא דיבר אלא בעשרים וחמש אותיות, להראות שהרי נשלם זה כדוגמא שלמעלה, שנאמר "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", הרי עשרים וחמש אותיות.	יעקב בעא לאתקנא לתתא ברוא דיחודא ואתקין בכ"ד אתוון ואינון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ⁷⁰⁸ ולא השלים לכ"ה אתוון בגין דעד לא אתתקן משכנא כיון דאתתקן משכנא ואשתלים מלה וקדמאה דהוה נפיק מניה ⁷⁰⁹ כד אשתלים לא מליל אלא בכ"ה אתוון ⁷¹⁰ לאחזאה דהא אשתלים דא כגוונא דלעילא דכתיב (ויקרא א א) וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר ⁷¹¹ והא כ"ה אתוון:
ולכן עשרים וחמשה מינים להשלים תקון המקדש (המשכן), וכל אלו האותיות בארנו באותן אותיות חקוקות שלמדנו מהאדון. ומשום שהמשכן נשלם בסודות הללו, נקרא כ"ה ביחוד של שלמות המשכן, ולכן	ועל דא כ"ה זינין ⁷¹² לאשלמא תקונא דמקדשא וס"א דמשכנא וכל הני אתוון אוקימנא באינון אתוון גליפן דאוליפנא ממר

⁷⁰⁶ משה תקן ברוה"ק בסוד היחוד באצילות כ"ה אותיות, ירצה ליחד כ"ה פרקים עליונים, יעקב הוא למטה ממשה ולזה תקן למטה בפרקי המרכבה הנז', שהם אלו שהם מתחילין מהנשמות התקועות באצילות ביסוד, והיינו "ברוך" (אור יקר). עי' ע"ח שער אח"ף פרק ה: כ"ה אלו מוכרח שיהיה בהם פנימיות וחיצוניות שהם ו', וז"ס ויפן כ"ה וכ"ה (שמות ב יב), והם ב' יחודים שמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד של ק"ש כנודע. ועי"ש בביאורים (ח"א מב ע"ב): מזה"ק ותיקונים הנז', משמע שחושב ה' אתוון רק ע"י ה' פעמים דק"ש ערב ובוקר, וכן מבואר בהדיא בתיקונים (דף נב ע"א) ע"ש. אבל מדברי הרב משמע שחושב ה' אתוון בשמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אינן באמת אלא רק כ"ד אתוון, וכמ"ש בזה"ק ואתחנן (דף רסד ע"ב), וכן הוא בזה"ק תרומה (דף קלט ע"ב) ע"ש בארוכה, וחושב שם שמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא רק למ"ט. ואמר שם שהם מ"ט תרעין ברזא דיובלא, והם נגד המ"ט פנים דאורייתא. ומבואר שם כי בזה תלוי עיקר החסרון לשלימות התיקון דהמלכות, והוא מה שלא נשלמה לכ"ה, ולא היתה אלא רק בכ"ד לבד, ועומד עתה כל התיקון דהיחוד דשמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא רק במ"ט תרעין, ואינה מגיע לשער החמישים, שהוא הבחי' דכ"ה וכ"ה וכ"ה הן נ' שערי בינה שמתפשטין בזו"ן, כ"ה בז"א וכ"ה במלכות. והוא נתקן ונעשה ע"י חמשים אתוון דק"ש, שהם לאגחא קרבא עם חויא נחש הקדמוני וכן"ל מדברי התיקונים עש"ה. והנה עד שלא הוקם המשכן לא נשלמה המלכות אלא בכ"ד, והיה חסר ממנה שער הנז', ולכן אמר יעקב אבינו ע"ה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ותיקן יחודה רק בכ"ד אתוון, כי לא היה אפשר עדיין להמשיך אליה שער העליון, שער החמישים, הנקרא כתר עליון, עד שנעשה המשכן.

⁷⁰⁷ עי' לעיל קלד ע"א ועי' יהל אור בראשית יד ע"ד ועי' לקמן פרשת ואתחנן רסד ע"ב (לש"ו)

⁷⁰⁸ ובנשמות שבמלכות והיינו "שם", ומשם בנשמות "כבוד מלכותו", ומשל בעולם הנפרדים וי"ג פרקים הנז' דהיינו "לעולם ועד", כי זהו סוד התפשטות ההיכלות וכחותם בקדושים (אור יקר).

⁷⁰⁹ ר"ל הדיבור הראשון שהוא המילות הראשונות הנאמר שם (ביאורים ח"א מב ע"ב).

⁷¹⁰ הם כ"ה אתוון דפ' ויקרא אל משה שא' זעירא משלים (אפיקי ים סוטה לו ע"ב).

⁷¹¹ דע כי אלו ה' תיבין ובהן אית כ"ה אותיות דוגמת פסוק (דברים ו ד) שמע ישראל וגו' שהם ששה תיבות וכ"ה אותיות (אור יקר וזהר הרקיע).

⁷¹² עם היות שמינים אלו בתערובת, מהם בקרשים כענין הזהב, ומהם ביריעות למעלה כעין תכלת וארגמן, ומהם בעמודים כעין הכסף, ומהם בלבושים כעין זהב ותכלת וארגמן וכו', עכ"ז כלל המינים יורה אל סוד זה, עם היות הפרטים פרקים מנותחים נתחים על דרך אחרת (אור יקר).

ובנין דמשכנא אשתלים ברזין אלין אקרי כ"ה ביחודא דשלימו דמשכנא ועל⁷¹³ דא (תהלים קמה י) וחסידיך יברכוכה כתיב רזא דשלימו דכל משכנא ותקונא דיליה כ"ה לקבל כ"ב אתוון⁷¹⁴ ואורייתא ונביאים וכתובים⁷¹⁵ דאינון כללא חדא ורזא חדא:	"וחסידיך יברכוכה". נאמר סוד של שלמות של כל המשכן, ותיקונו כ"ה כנגד עשרים ושנים אותיות ותורה ונביאים ונאמרים, שהם כלל אחד וסוד אחד.
בשעתא דישראל קא מיחדי יחודא בהאי קרא ברזא דכ"ה אתוון⁷¹⁶ דאינון שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דאינון כ"ד אתוון ויכוון כל חד בהו כלחו אתוון מתחברן כחדא וסלקין בחבורא חד וס"א כדין אתפתחו מ"ט תרעין ברזא דיובלא וכדין אצטריך לסלקא עד⁷¹⁷ ולא יתיר וכדין אתפתחו תרעין וחשיב קודשא בריך הוא להווא בר נש כאילו קיים אורייתא כלה דאיהי אתיא במ"ט פנים בכלא⁷¹⁸:	בשעה שישראל מייחדים יחוד בפסוק הזה, בסוד של עשרים וחמש אותיות, שהן "שמע ישראל יי אלהינו יי אחד", וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהם עשרים וארבע אותיות, ויכוין כל אחד בהן כל האותיות מתחברות כאחת, ועולות בחבור אחד (אז נפתחו) ארבעים ותשעה שיערים בסוד היובל, ואז צריך לעלות עד ולא יותר, ואז נפתחים השערים, ומחשיב הקדוש ברוך הוא את אותו האדם כאילו קיים את כל התורה, שהיא בא ארבעים ותשע פנים, בכל.
ועל דא אצטריך לכוונא לבא ורעותא בכ"ה ובכ"ד ולסלקא לון ברעותא דלבא למ"ט תרעין דקאמרן כיון דאתכוון בהאי יתכוון בהווא יחודא דאמר מר שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כללא דכל אורייתא כלה זכאה חולקיה מאן דיתכוון בהו דודאי כללא איהו דכל אורייתא דעילא ותתא ודא איהו רזא דאדם שלימא ודדכרו (בדכר) ונוקבא ורזא דכל מהימנותא:	ולכן צריך לכוון לב ורצון בעשרים וחמש ובעשרים וארבע, ולהעלותם ברצון הלב לארבעים ותשעה שיערים שאמרנו. כיון שהתכוון בזה, יתכוון באותו יחוד שאמר האדון, שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כלל של כל התורה כולה, אשרי חלקו של מי שיתכוון בהם, שודאי כלל הוא של כל התורה שלמעלה ומטה, וזהו סוד של אדם שלם של זכר ונקבה, וסוד של כל האמונה.
מחלוקת דשמאי והלל בקימה ובשכיבה דכתיב (דברים ו ז) בשכבך ובקומך דשמאי סבר בערב דקא כלילא נוקבא בשלטנהא אצטריך לגבי נוקבא דקא ימו ויקראו ובבקר דקא שלטא דכורא בשולטנו⁷¹⁹ דעלמא עלאה אצטריך למיקם קמיה דדכורא כמה	מחלוקת של שמאי והלל בקימה ובשכיבה (ברכות י ע"ב), שנאמר "בשכבך ובקומך", שמאי סובר בערב שכלולה הנקבה בשלטונה, צריך לנקבה שיטו ויקראו. ובבוקר כששולט הזכר בשלטון העולם העליון, צריך לעמוד לפני הזכר, כמו שצריך בתפלת מעמוד ובכל מקום שהזכר בא.

⁷¹³ על (דפ"ו).

⁷¹⁴ פי' הם החו"ג ותורה ונביאים וכתובים הם תנה"י דז"א (מ"מ). וכ"ה בהיכלות כ"ב נהורין וג' נהורין והן אל ברוך כו' מספרים כבוד אל קדוש וכן באשרי ג' אשרי וכ"ב אתוון ולפי שברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לא אלשים רק לכ"ד לכן גם דוד בדרגא דנוק' לא אלשים רק לכ"ד שחסר נ' באשרי שאנו משלימים ואנחנו נברך כו' סוד הכ"ד הוא כלל הגוף שידוע שחו"ג ו' פרקין וכן נה"ה ו' פרקין וכן ת"ת הכולל ויסוד הכולל וכ"ה בנוק' וז"ס כ"ד כ"ד ואשלמות לכ"ה הוא מלכות של כל א' וא' נקודה האמצעית (יהל אור).

⁷¹⁵ עי' יהל אור ח"א יד ע"ד.

⁷¹⁶ טיפה דאבא הם ע"ב מיני מים, ויש באימא ע"ב גשרים לקבלם. ומפני שהטיפה היא ה' חסדים, יש בה ג"כ חמשים מיני מים, ויש באימא ג"כ חמשים גשרים, והחסדים מגדילים זו"ן, החצי לז"א וחצי למלכות, והם כ"ה וכ"ד דפרשת תרומה (מ"מ).

⁷¹⁷ וע"ד (אור יקר).

⁷¹⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁷¹⁹ בשולטנותא (דפ"ו).

דאצטריך בתפלה מעומד ובכל אתר דדכורא אתיא:	
ובית הלל סבר אלמלא אשתכח דא לחוד ודא לחוד הכי אצטריך אבל כיון דאנן מחברין לון כחדא (וסלקין כחדא) בחבורא ובומ"ט פנים ומ"ט תרעין לא אצט"ריכנא לאפרשא דא לחוד ודא לחוד אלא לאשנחא דכלא איהו חד בלא פרודא וכמה דאזדמן ליה לבר נש הכי יימא דהא תרוייהו בחבורא חדא כמה דניחא לון והכי אצטריך לאחזאה⁷²⁰:	ובית הלל סובר שאלמלא שנמצא זה לחוד וזה לחוד, כך צריך. אבל כיון שאנו מחברים אותם כאחד, בחבור בארבעים ותשע פנים וארבעים ותשעה שערים, לא צריכים אנו להפריד זה לחוד וזה לחוד, אלא להשיגח שהכל אחד בלי פירוד. וכמו שמזדמן לאדם כך, יאמר, שהרי שניהם בחבור אחד, כמו שנוח להם וכך צריך להראות.
ועל דא דכורא בשית סטריין בקרא דשמע ישראל דאינון שית תיבין ונוקבא בשית סטריין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דאינון שית תיבין אחרניין וסלקין בחבורא חדא ברזא דמ"ט תרעין והלכה כבית הלל בכל אתר:	ולכן הזכר בששה צדדים בפסוק של שמע ישראל, שהם שש תיבות. והנקבה בששה צדדים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהם שש תיבות אחרות, ועולים בחבור אחד, בסוד של ארבעים ותשעה שערים, והלכה כמו בית הלל בכל מקום.
רבי שמעון ארים ידיו וברוך לרבי אלעזר בריה פתח ואמר (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח וגו' האי קרא אוקימנא ואתמר אבל רזא דחכמתא איהו מי⁷²¹ רזא דעלמא עלאה⁷²² איהו דהא מתמן נפקא שירותא לאתגליא רזא דמהימנותא והא אוקימנא⁷²³:	רבי שמעון הרים ידיו ובירך את רבי אלעזר בנו, פתח ואמר "מי העיר ממזרח וגו'", פסוק זה בארנו ונתבאר, אבל סוד החכמה, הוא מ"י, הוא סוד של העולם העליון, שהרי משם יוצאת הראשית, לגלות סוד האמונה, והרי בארנו.
תו מו"י טמירא דכל טמירין⁷²⁴ דלא אתידע ולא אתגליא כלל גלי יקריה לאשתמודעא מההוא אתר דאקרי מזרח⁷²⁵ דהא מתמן שירותא דכל רזא דמהימנותא ונהורא לאתגליא ולבתר צדק יקראהו לרגלו (שם) דהא צדק גלי⁷²⁶ גבורתא עלאה ושולטניה דקודשא בריך הוא⁷²⁷ ולהאי צדק ואשליטניה על עלמין כלהו לדברא לון ולאתקנא לון כדקא יאות ועל דא (שם) יתן לפניו גוים ומלכים ירד	עוד מ"י הטמיר של כל הטמירים שלא נודע ולא התגלה כלל, גילה כבודו להיוודע, מאותו מקום שנקרא מזרח, שהרי משם ראשית של כל סוד האמונה, והאור להיגלות. ואחר כך "צדק יקראהו לרגלו", שהרי צדק גילה הגבורה העליונה ושלטון של הקדוש ברוך הוא, ואת הצדק הזה השליט על כל העולמות, להנהיגם ולתקנם כראוי, ולכן "יתן לפניו גוים ומלכים ירד",
קמ/א	

⁷²⁰ לאתחזאה (דפ"ו).

⁷²¹ מ"י (דפ"ו).

⁷²² פי' בינה (מ"מ).

⁷²³ בהקדמה ב ע"א (הערת הזהר).

⁷²⁴ פי' בינה דא"ק כמ"ש הרב על מ"ש הזהר מי דקיימא לשאלה היא בינה דא"ק (מ"מ).

⁷²⁵ פי' הוא ז"א שנקרא מזרח והוא מגלה כל האורות שלמעלה, ושיעור הכתוב מי שהיא אימא או

בינה דא"ק העיר הארתו וגילה אותה על ידי מזרח שהוא ז"א (מ"מ).

⁷²⁶ חכמתא סתים גבורה דע"י שבה מקור בוצינא דקרדינותא (רמ"ז).

⁷²⁷ פי' מלכות מגלה ממשלת הז"א הנז' שהוא מזרח וז"ש צדק יקראהו לרגלו, כי צדק היא מלכות
קוראה ומכרזת ומגלה גבורת הז"א וכל זה להודיע גדולת הז"א וזהו לרגלו בשבילו (מ"מ).

דהא כל ומלכין (עמין) דעלמא ברשותא דהאי צדק קיימין כמה דאת אמר (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל⁷²⁸ בצדק⁷²⁹:	שהרי כל מלכי העולם עומדים ברשות הצדק הזה, כמו שנאמר "והוא ישפוט תבל בצדק".
תו צדק יקראהו לרגלו מאן קארי⁷³⁰ למאן אלא צדק איהו קארי תדיר⁷³¹ לאספקלריאה דנהרא ולא שכיך לעלמין וצדק קאים תדיר לרגלוי⁷³² דלא אתעדי מתמן⁷³³ וקארי ולא שכיך הדא הוא דכתיב (שם פג ב) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל והשתא קודשא בריך הוא אנהר לן ארחא דא בנינן ורבי⁷³⁴ אלעזר ברי קרי לנהורא עלאה ולא שכיך זכאה חולקהון דצדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי וס"א והשתא אלעזר ברי קרי לנהורא עלאה ולא שכיך וקודשא בריך הוא אנהר לן ארחא דא בניניה זכאה חולקי וזכאה חולקהון דצדיקייא:	עוד "צדק יקראהו לרגלו" מי קורא למי, אלא הצדק קורא תמיד למראה המאירה ולא שוכך לעולמים. וצדק עומד תמיד לרגלו, שלא זו משם, וקורא ולא שוכך, זהו שנאמר "אלהים אל דמי לך אל יחרש ואל תשקט אל". ועכשיו הקדוש ברוך הוא מאיר לנו הדרך הזו בשבילנו. ורבי אלעזר בני שקורא לאור העליון ולא שוכך, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. (ועתה אלעזר בני קורא לאור העליון ולא שוכך, והקדוש ברוך הוא מאיר לנו הדרך הזה בגללו, אשרי חלקו ואשרי חלקם של הצדיקים).
רבי אבא פתח קרא ואמר (שם סג א) מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה מאי שנא בכל⁷³⁵ שאר תושבתן דלא קאמר באן אתר שבח לון דוד מלכא ומאי שנא הכא דקאמר בהיותו במדבר יהודה אלא לא דא בלחודוי דהא אופי הכי נמי (שם לד א) בשנותו את טעמו לפני אבימלך (שם נה א) בבא הזיפים וכן כלחו לאחזאה לכל בני עלמא⁷³⁶ שבחיה דרוד דאף על גב דבצערא הוה והווי רדפי אבתריה הוה משתדל לומר שירין ותושבתן לקודשא בריך הוא:	רבי אבא פתח, קרא ואמר "מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה", מה שונה מכל שאר התשבחות שלא אמר באיזה מקום דוד המלך שבח אותם, ומה שונה כאן שאמר "בהיותו במדבר יהודה". אלא לא זה לבדו, שהרי כמו כן גם "בשנותו את טעמו לפני אבימלך", "בבא הזיפים" וכן כולם, להראות לכל בני העולם שבחו של דוד, שאף על גב שהיה בצער והיו רודפים אחריו, היה משתדל לומר שירות ותשבחות לקדוש ברוך הוא.

⁷²⁸ עולם התחתון המתובל בשרים (אור יקר).

⁷²⁹ מלכות, והשגחתו העליונה מתנהגת על ידי המדה הזאת ודאי (אור יקר).

⁷³⁰ קרי (דפ"ו).

⁷³¹ היינו נו"ה ושם המלכות בין רגלוי (אור יקר). פי' מלכות קוראה לז"א שהוא מזרח הנזכר בסוד אלהים, אל דומי לך (מ"מ).

⁷³² ר"ל, והיכן היא עומדת, לרגלו, שהיא כנגד נה"י, וז"ש וצדיק קאים תדיר לרגלוי (מ"מ).

⁷³³ אפשר לומר במה שפירשנו הוי"ה צבאות ת"ת בנצח אספקלריא המאירה, ובהוד אדנ"י אספקלריא שאינה מאירה, א"כ צדק יקראהו אל הת"ת אספקלריא המאירה היושב בנצח, לרגלו שהיא נגדיית שמאלית יושבת בהוד, וכדפי' בספר פרדס רימונים בשער השמות, ואומרו "לא אתעדי" שהיא מדת אלהים בשמאל וא"ל בימין, בסוד "אל אלהים אדנ"י" נגדיי אל "אל אלהים יהוה" בזכר כדפי' בשיה"ש, והשתא קאמר "לא אתעדי" לימינא "מתמן" מפני שהיא עמדה בימין מיום שנברא העולם, והיינו אל תחרש וגו' (אור יקר).

⁷³⁴ מוסגר בדפ"ו.

⁷³⁵ מכל (דפ"ו).

⁷³⁶ רוח"ק, מטה הקדוש שיאמר דברים אלו כדי שיהיה מוסר לרבים. וא"ת שקמתי דבורה שגם בה נימא רוח הקדש הכריע אותה, רוח הקדש תלוי בבחירת הנביא קצת, והיא היתה מתגאה וגרמה להוציא דברי גאווה מפיה, כי רוח הקדש והאדם הם שתיים שזה וזה גורם, ולפי ההכנה הקודמת, כך יגרום להוציא הדברים מפיה בשתוף רוח הקודש (אור יקר).

85

ואף על גב דברוח קדשא הוה אמר⁷³⁷ רוח קדשא לא הוה שארי עלוי עד דאיהו אשתדל למשרי עלוי וכן בכל אתר לא שריא⁷³⁸ רוח קדשא דלעילא עד דיתער עליה בר נש מתתא ודוד אף על גב⁷³⁹ דקא רדפי אבתריה והוה בצעריה לא הוה שביק שירין ותושבתן מפומיה ולשבחא למאריה על כלא:	ואף על גב שברוח הקודש היה אומר, רוח הקודש לא היתה שורה עליו עד שהוא השתדל שתשרה עליו, וכך בכל מקום לא שורה רוח הקודש שלמעלה, עד שיתעורר עליו האדם מלמטה. ודוד, אף על גב שרדפו אחריו והיה בצערו, לא היה עוזב שירות ותשבחות מפיו ולשבח את רבונו על הכל.
ואי תימא הא דתנינן⁷⁴⁰ מזמור לדוד או לדוד מזמור⁷⁴¹ והכא שרת עליה רוח קדשא בקדמיתא בגין דאמר מזמור לדוד⁷⁴² אי איהו⁷⁴³ לא(ו) והוה⁷⁴⁴ מכוין גרמיה בקדמיתא לא שרת עליה רוח קדשא⁷⁴⁵ מזמור דא רוח קדשא אמאי אקרי הכי בגין דאיהי משבחת תדיר למלכא עלאה נדבכל זמנא⁷⁴⁶ משבח ומזמר⁷⁴⁷ ודכל זמרא⁷⁴⁷ הוה קא משבח⁷⁴⁸ ומזמרתו (דכלא זמרא איהו דקא משבח מזמור) ולא שכיך כיון דאתא דוד אשבח⁷⁴⁹ גופא מתתקנא כדקא יאות ושרת עליה והוה⁷⁵⁰ מגלי בהאי עלמא לשבחה ולזמרא למלכא וכלא (דכלא) בגין דיתתקן האי עלמא כגוונא דלעילא:	ואם תאמר, זה ששנינו מזמור לדוד או לדוד מזמור, וכאן שרתה עליו רוח הקודש בתחילה, משום שאמר מזמור לדוד, אלא אם הוא היה מכוון עצמו בתחילה, לא היתה שורה עליו רוח הקודש, מזמור זה רוח הקודש. למה נקרא כך. משום שהיא משבחת את המלך העליון תמיד שבכל זמן משבחת ומזמרת (שכל זמר הוא היה משבח ומזמר) ולא שוקטת, כיון שבא דוד, מצא גוף מתוקן כראוי, ושרתה עליו והיו מגלים בעולם הזה, לשבח ולזמר למלך, והכל כדי שיתקן העולם הזה כדוגמא שלמעלה.
לדוד גבר שלים בתקונוי גבר מתקנא גבר	"לדוד", איש שלם בתקונו, איש מתוקן איש צדיק, דוד ודאי שלא השתנה לעולמים.

⁷³⁷ ואינם דברי עיון אלא דברי רוח"ק, ונמצא שאין הטרדה גורם דבר, שכל מקום רוח הקודש שורה עליו, ואומר שיר זה וכיוצא בו, עכ"ז יש לו שבח הכורע לקבל רוח"ק, שכל מקום שיש טרדה אין רוח"ק שורה שם, שרוה"ק צריך הרחבת לב כענין קחו לי מנגן (אור יקר).

⁷³⁸ עי' ח"א קסד ע"א.

⁷³⁹ כך דרכו של דוד היה משבח שירים ותושבחות הידועים לו מקודם, עד שמתוך היותו משורר ומשבח רוח"ק שורה עליו, ומוסיף לו שיר או מזמור על שיריו וזמרי (אור יקר).

⁷⁴⁰ בראשית לט ע"ב סה ע"א (הערת הזהר). מזמור היא השכינה, ופעמים אומר לדוד מזמור, היינו שדוד תקן עצמו והקדים עד שבא לו רוח"ק, וזמר וחבר המזמור ההוא. וכשאומר מזמור לדוד, היינו שלא היה אז דוד מקדים, אלא שכינה ורוה"ק הקדימו לדוד, ואח"כ נתעורר. וא"כ הכא קאמר, מזמור לדוד שכינה הקדימה, א"כ הדרא קושיא לדוכתה, מאי שבחא דדוד, דרוה"ק הקדים (אור יקר).

⁷⁴¹ לקמן קע ע"א (לש"ו).

⁷⁴² אלא (נוסף בדפ"ו).

⁷⁴³ והענין כי דוד היה עושה ב' הכנות, הכנה האחת טהרת הלב וכוונת המחשבות והדבקות בבורא, השנית נוספת והיינו לשורר ולנגן בכנור ונבל עד יעורר רוח"ק אליו, וכשהיה מספיק לו טהרת הלב, וכוונת המחשבה והיה רוח"ק שורה עליו, היה אומר מזמור לדוד שהקדימה שכינה ורוה"ק, כיון שהתעוררות זה המועט הספיק לו, אמנם כשלא הספיק זה והוצרך להוסיף עוד לנגן ולזמר, אז היה בטורח גודל ואמר לדוד מזמור (אור יקר).

⁷⁴⁴ ור"ל שאפילו קדמה השכינה כמ"ש מזמור לדוד, צריך דוד תחלה לקדש עצמו. וא"כ החילוק שביניהם כשאומר מזמור לדוד, מיד שכוין גרמי' באה לו השכינה הנקרא מזמור, ואח"כ התחיל לשורר. וכשאומר לדוד מזמור, אחר שהתחיל לשורר, אז באה לו השכינה הנק' מזמור (מ"מ).

⁷⁴⁵ נ ע"א רחל ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁴⁶ "איהו קא משבח ומזמר ולא שכיך" נוסף בדפ"ו.

⁷⁴⁷ זמנא (דפ"ו).

⁷⁴⁸ משבחת (דפ"ו).

⁷⁴⁹ קג ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁵⁰ והו (דפ"ו).

זכאה דוד ודאי דלא אשתני לעלמין בהיותו במדבר יהודה דא שבחא דדוד אף על גב דבצעריה הוה אף על גב דהוה רדפי אבתריה ומאי תושבחתא קאמר תושבחתא דאיהו רב ויקרא:	"בהיותו במדבר יהודה", זה שבח של דוד, אף על גב שהיה בצערו, אף על גב שהיו רודפים אחריו, ואיזו תשבחת אמר, תשבחת גדולה ונכבדה.
ושבחה דיליה מאי איהי (שם סג ב) אלהים אלי אתה אשחרך אלהים סתם כיון דאמר אלהים אמאי אלי אלא ההוא דרגא דיליה תלת דרגין הכא⁷⁵¹ אלהים אלי אתה ואף על גב דאינון תלת [שמהן]⁷⁵² חד דרגא איהו ברזא דאלהים חיים אלהים לעילא אלהים חיים אלי קצה השמים⁷⁵³ עד קצה השמים⁷⁵⁴ אתה דרגא דיליה ואף על גב דכלא חד ובשמה חד סליק⁷⁵⁵:	והשבח שלו מה הוא "אלהים אלי אתה אשחרך", אלהים סתם, כיון שאמר אלהים, למה אלי. אלא אותה דרגה שלו. שלש דרגות כאן: אלהים, אלי, אתה. ואף על גב שהם שלשה שמות, דרגה אחת היא, בסוד של אלהים חיים, אלהים למעלה, אלהים חיים. אלי קצה השמים עד קצה השמים. אתה הדרגה שלו. ואף על גב שהכל אחד ועולה בשם אחד.
אשחרך אי כמשמעו דיליה שפיר אבל אשחרך אתקין נהורא דנהיר בשחרותא דהא נהורא דקיימא בשחרותא לא נהיר עד דיתקנו⁷⁵⁶ ליה לתתא⁷⁵⁷ ומאן דאתקין נהורא שחרא דא אף על גב דאיהי אוכמא⁷⁵⁸ זכי⁷⁵⁹ לנהורא חוורא דנהיר ודא איהי נהורא אספקלריא דנהרא ודא איהו בר נש דזכי לעלמא דאתי:	"אשחרך", אם כמשמעו שלו יפה, אבל אשחרך, התקין האור שמאיר בשחר, שהרי האור שעומד בשחר, לא מאיר עד שיתקנו אותו למטה, ומי שמתקן את אור השחר הזה, אף על גב שהוא שחר, זוכה לאור לבן שמאיר, וזהו מראה המאירה, וזהו האדם שזוכה לעולם הבא.
ורזא דא (משלי ח יז) ומשחרי ימצאנני ומשחרי דמתקני⁷⁶⁰ נהורא משחרא⁷⁶¹ אוכמא ימצאנני ימצאנני לא כתיב אלא ימצאנני דזכי לתרין נהורין לנהורא דשחרא אוכמא ולנהורא חוורא דנהרא זכי⁷⁶² לאספקלריאה דלא נהיר ולאספקלריאה דנהיר ודא איהו ימצאנני ועל דא אמר דוד אשחרך אתקין נהורא דשחרא אוכמא לנהרא עליה נהורא	וזה סוד "ומשחרי ימצאנני", "ומשחרי", שמתקנים האור של משחרי השחר "ימצאנני". לא נאמר "ימצאנני", אלא "ימצאנני", שזוכים לשני אורות, לאור השחר השחור, ולאור הלבן שמאיר, וזוכה למראה שאינה מאירה ולמראה שמאירה, וזהו "ימצאנני", ועל כן אמר דוד "אשחרך", התקין אור של השחר השחור להאיר עליו אור לבן שמאיר.

⁷⁵¹ הוא כמו ד"א, שתחלה היה מפרש אלהים שהיא מלכות "אלי אתה" ר"ל דרגא שלי, והשתא מפרש "אלהים" בינה "אלי" ז"א "אתה" מלכות (מ"מ).

⁷⁵² פי' אע"פ שהם ג' ספירות, שהם בינה וז"א ומלכות, עכ"ז כולם כלולים בבינה הנק' אלהים חיים, לפי שנה"י דאימא בתוך ז"א, ופרקין תתאין דנה"י שבנה"י דז"א בתוך המלכות, נמצא שכולם כלולים בבינה, וז"ש חד דרגא איהי ברזא דאלהים חיים (מ"מ).

⁷⁵³ בראשית א ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁵⁴ קלח ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁵⁵ פי' שכולם נקראים בשם אחד שהוא אלהים, שהז"א נק' אלהים, כמ"ש באדרא ומלכות נק' אלהים (מ"מ).

⁷⁵⁶ דיתתקנון (דפ"ו).

⁷⁵⁷ לעיל מו ע"א (לש"ו).

⁷⁵⁸ עי' ח"ב מו ע"א, הוא בעת הקטנות, ונעשה אז הלידה, ר"ל הקריעה ופתיחת הרחם, ע"י סוד הנחש, ובסוד ב' הנשיכין הנ"ל וכמ"ש בפ' בשלח (נב ע"ב) (דע"ה ח"ב ככו ע"א).

⁷⁵⁹ בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁶⁰ דמתקני (דפ"ו).

⁷⁶¹ משחרי (דפ"ו).

⁷⁶² זכי (דפ"ו).

חוורא דנהרא:	
צמאה לך נפשי כמה לך בשרי (תהלים סג ב) כמאן דכפין למיכל וצחי למשתי בארץ ציה ועיף בלי מים בגין דאיהו מדבר ולא איהו אתר דישובא ולא איהו אתר דקדשא	"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי", כמי שרעב לאכול וצמא לשותות. "בארץ ציה ועיף בלי מים", משום שהוא מדבר ואינו מקום של ישוב ולא מקום קדוש,
קמ/ב	
ובגין כך איהו אתר בלי מים וכמה דאנן כפין וצחאן לגבך באתר דא כן בקדש חזיתך ⁷⁶³ וגו' ואנן כמה דאנן צחאן לגבי דמר למשתי בצחותא מלוי באתר דא אוף הכי צחינן ⁷⁶⁴ למשתי בצחותא מלוי בבי מקדשא אתר דאקרי קדש אמר רבי שמעון לרבי אבא מאן דשארי מלה השתא יימא:	ולכן הוא מקום בלי מים. וכמו שאנו רעבים וצמאים אליך במקום הזה, "כן בקדש חזיתך וגו'", ואנו כמו שאנו צמאים אל האדון לשותות בצמאון את דבריו במקום הזה, כמו כן צמאים לשותות בצמא דבריו בבית המקדש, המקום שנקרא קדש. אמר רבי שמעון לרבי אבא, מי שהתחיל הדבר יאמר עכשיו.
פתח רבי אבא ואמר "ויקחו לי תרומה לי תרומה מאת כל איש וגו' משה בשעתא דקודשא בריך הוא אחמי ליה עובדא דמשכנא הוה קשה קמיה ולא יכיל למיקם ביה והא אוקמוה והשתא אית לן למקשי ⁷⁶⁵ הכא אי תרומה דא יהבה קודשא בריך הוא למשה בלחוד ⁷⁶⁶ היך יהבה לאחרא ואמר דלבני ישראל [יקחו] האי תרומה:	פתח רבי אבא ואמר "ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו'", משה, בשעה שהראה לו הקדוש ברוך הוא את מעשה המשכן, היה קשה לפניו, ולא יכל לעמוד בו, והרי פרשוה. ועכשיו יש לנו להקשות כאן, אם התרומה הזו הקדוש ברוך הוא נתנה למשה לבדו, איך נתנה לאחר, ואמר שלבני ישראל יקחו את התרומה הזו.
אלא ודאי למשה יהבה ⁷⁶⁷ ולא יהבה לאחרא למלכא ⁷⁶⁸ דהוה בגו עמיה ולא הות מטרוניתא עמיה דמלכא כל זמנא דמטרוניתא ⁷⁶⁹ לא הות עמיה דמלכא לא מתיאשי ⁷⁷⁰ עמא ביה ⁷⁷¹ ואינן לא יתבין לרחצין ⁷⁷² כיון דאתת מטרוניתא כל עמא	אלא ודאי שלמשה נתנה ולא נתנה לאחר, [משל] למלך שהיה בתוך עמו ולא היתה המלכה עם המלך, כל זמן שהמלכה לא היתה עם המלך, העם לא סמכו עליו ואינם יושבים לבטח, כיון שבאה המלכה, כל העם שמחים ויושבים לבטח. כך בתחילה אף על גב שהקדוש ברוך הוא עשה להם נסים ואותות על ידי משה, לא סמכו העם, כיון שאמר

⁷⁶³ עם היות שראיתך, אני צמא לראות עזך וכבודך מעלה למעלה ממעלה (אור יקר).

⁷⁶⁴ לעתיד לבוא (אור יקר).

⁷⁶⁵ קשר הענין, שמשא רבינו ע"ה היתה השכינה חלקו כדמשמע כלת משה, ומשה בעלה דמטרוניתא הוה, ואפילו הכי כשהראהו הקב"ה מעשה המשכן, נתקשה לו היאך אפשר להאחז בה, מה דרך יקח לו לפרנס בת מלך. ואם למשה כך, שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה. ואם כן היאך יאמר הכתוב מאת כל איש וכו' ויקחו לי תרומה וכו', אם היא חלקו של משה, וקשה לו שאינו מספיק לה, היאך יהיה לכל אדם. ומטעם זה יש להקשות, שאלמלא כך, מאי קושיא, וכי השכינה לא תהיה מרכבה לכמה אלף בני אדם יחד, ומה בכך, וכי הקצור קצרה יד בוראם לתת חלק לשבעה וגם לשמונה, אלא עיקר קושיא, שאם למשה נתקשה, שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה, אם כן היאך יאמר תקחו ויקחו לי (אור יקר).

⁷⁶⁶ כאומרו כלת משה, וכאומרו אשר אתה הראת בהר (אור יקר).

⁷⁶⁷ וזה עיקר, ומאי דקשה לך ויקחו, אין הכוונה שיקחו הם, אלא תלך היא אצלך, ונמצא שרתה ביניהם עמך, והם מובטחים שהת"ת ג"כ עמם כיון ששכינה עמם, ולא שהם לוקחים ונעשים מרכבה, אלא בערך שהיא למטה עמהם אמר ויקחו וכדמסיק (אור יקר).

⁷⁶⁸ ת"ת, נבואת משה רבינו ע"ה ומרכבתו (אור יקר).

⁷⁶⁹ שכינה דרה בתחתונים, שעל ידה נקשר הת"ת עם ישראל (אור יקר).

⁷⁷⁰ עי' זהרי חמה שהוא מלשון (עזרא ד יב) וְאֶשְׂיָא יְחִיטוּ, פי' רס"ג - יסודות.

⁷⁷¹ שאפשר להשיג בה קצת מפני גלויה, השנית שהם מובטחים שלא תסתלק מישראל אפילו בגלותם, דהיינו משכן משכון לישראל (אור יקר). עי' תיקו"ז כב ע"ב כל הקובע מקום לתפילתו.

⁷⁷² שאינם מובטחים שבחטאם לא יסתלק, ולזה רצו המדרגה הנגלית, שהיא המלכות, שיש בה תיקון שניהם (אור יקר).

הקדוש ברוך הוא "ויקחו לי תרומה", ונתתני משכני בתוכם", מיד סמכו כולם ושמחו בעבודת הקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "ויהי ביום כלת משה", שירדה כלת משה לארץ.	הדאן ויתבי ברוחצנו כך בקדמיתא אף על גב דקודשא בריך הוא⁷⁷³ עבד לון נסין ואתין על ידא דמשה⁷⁷⁴ לא מתיאשי עמא⁷⁷⁵ כיון דאמר קודשא בריך הוא ויקחו לי תרומה ונתתני משכני⁷⁷⁶ (ויקרא כו יא) בתוכם מיד אתיאשו כלהו⁷⁷⁷ וחדו בפולחנא⁷⁷⁸ דקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (במדבר ז א) ויהי ביום כלת משה דנחתת כלת משה לארעא⁷⁷⁹:
ואם תאמר "ויהי" בכל מקום אינו אלא לשון צער, וכאן נאמר "ויהי ביום", אלא באותו יום ששכינה ירדה לארץ, נמצא לה מקטרג, וכסה אותו החשך אפלה כנגדה, כדי שלא תרד. ושנינו, אלף וחמש מאות רבוא מלאכים נמצאו לפניה, כדי שלא תרד.	ואי תימא ויהי בכל אתר לאו איהו⁷⁸⁰ אלא לישנא דצערא והכא כתיב ויהי ביום אלא בההוא יומא דשכינתא נחתת לארעא אשתכח מקטרגא⁷⁸¹ לגבה וחפא ההוא חשוך קבל⁷⁸² לגבה בגין דלא תיחות ותנינן אלף וחמש מאה⁷⁸³ רבוא מלאכין מקטרגין אשתכחו לגבה בגין דלא תיחות:
ובאותו זמן נמצאו כל הכינוס של המלאכים העליונים לפני הקדוש ברוך הוא, ואמרו לפניו, רבונו של עולם, כל הזיו וכל האור שלנו בשכינת כבודך הוא, ועכשיו תרד לתחתונים. באותה השעה, התחזקה השכינה ושברה אותו החושך אפלה, כמי שמשבר חתיכות חזקות וירדה לארץ. כיון שכלם ראו כך, פתחו ואמרו "ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ". אדיר ודאי, ששברה כמה חתיכות וכחות חזקים, וירדה לארץ ושלטה בכל. ולכן נאמר "ויהי", הצער שקבלו כמה חיילות ומחנות ביום שכלת משה ירדה	ובההוא זמנא אשתכחו כל כנופאי דמלאכי עלאי קמי קודשא בריך הוא אמרו קמיה מארי דעלמא כל זיוא וכל נהורא דילן בשכינת יקרך איהו והשתא תיחות לגבי תתאי בההיא שעתא אתתקפת שכינתא ותברת ההוא חשוך קבל כמאן דמתבר גזיון תקיפין ונחתת לארעא כיון דחמו כלהו כך פתחו ואמרו (תהלים ח י) יהוה אדוננו מה אדיר שמך⁷⁸⁴ בכל הארץ אדיר ודאי דתברת

⁷⁷³ ת"ת (אור יקר).

⁷⁷⁴ מרכבה אליו ומושך פעולותיו לישראל (אור יקר).

⁷⁷⁵ שמתוך דקותו יסתלק, ואינם יכולים להאחז בו, שהם ב' ענינים: הא', בלתי נאחזים בו מפני דקותו, שאי אפשר להשיג במדרגות הנסתרות. וזו סבה לשנית "דלא יתבין לרוחצן", שאינם מובטחים שבחטאם לא יסתלק, ולזה רצו המדרגה הנגלית, שהיא המלכות, שיש בה תיקון שניהם (אור יקר).

⁷⁷⁶ משכונם ודאי שלא תסתלק מהם, וע"י הת"ת בא אליהם (אור יקר).

⁷⁷⁷ שהשיגו מדרגה נגלית (אור יקר).

⁷⁷⁸ שידוע בכל צרתם לו צר (אור יקר).

⁷⁷⁹ מה שאמרו רז"ל בתנחומא (נשא סי' י"ב, וכן הוא ברבה שם פ' י"ב סי' ז' ובזוה"ק תרומה ק"מ ע"ב וכן בכ"מ במדרשים) דעיקר שכינתו הוא למטה, הנה כוונתם שם הוא רק בערך אור שכינתו ית"ש אשר בהעולמות ב"ע, שהרי אמרו שם כ"ז על קטרוג המלאכים אשר הם בבריאה ויצירה, שהם רצו שיהיה עיקר שכינתו אשר בהעולמות ב"ע אצלם, וקבע הקב"ה עיקר שכינתו רק למטה בישראל ובבית קודש הקדשים (דע"ה ח"א נד ע"ב). עי' ח"ג רנד ע"א ברע"מ (לש"ו).

⁷⁸⁰ וכל שכן באומרו "ויהי ביום", שהוא צער על צער כדפי' במדרש, ויהי בימי, שמורה על צער בזמן נועד (אור יקר).

⁷⁸¹ החצוני ממש, והענין כי כל ענין שניטל מזה ינתן לזה קשה מב' צדדים, הא' שצריך חיובו של ראשון כאומרו כי אם ברשעת הגוים האלה. הב', טובות השני שראוי לאותו ענין, והנה המקטרג הוא מהצד הראשון שהיה אומר שאין התחתונים ראויים לשכינה ביניהם מפני רוע מעלליהם בעגל, וכמה טענות אחרות (אור יקר).

⁷⁸² שהוא החצוני מחבת ברזל בין הקדושה ועולם התחתון, שעד אותה שעה לא נעשה פתח מן הקדושים לתחתונים, אלא היה עובר בין הקלי' תהו בהו חשך וכו' (אור יקר).

⁷⁸³ הוא בסוד ה' גבורות, ה"פ אלקי'ם במילוי יודין עולה למכוון (רמ"ז). פי' נגד ט"ו גבורות (מ"מ).

⁷⁸⁴ מלכות (רח"ו).

כמה גזיזין וחילין תקיפין ונחתת לארעא ושליטת בכלא ועל דא כתיב ויהי צערא דקבילו כמה חיילין ומשיריין ביומא דכלת משה נחתת לארעא:	לארץ.
ובגין כך (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה וגו' ויקחו לי ותרומה לא כתיב אלא ויקחו לי תרומה לאחזאה דכלא חד בלא פרודא ועובדא דמשכנא כגוונא דלעילא דא לקבל דא לאתכללא שכינתא מכל סטריין עילא ותתא הכא בהאי עלמא עובדא דיליה כעובדא דגופא לאתכללא רוחא⁷⁸⁵ בגויה ודא אייהי שכינתא דאתכלילת לעילא ותתא ואיהי רוח קודשא ולעולם אתמשכת ועאלת גו רזא דגופא לאשראה מוחא גו קליפה כולא כמה דאתחזי:	ולכן "ויקחו לי תרומה וגו'", לא נאמר "ויקחו לי ותרומה", אלא "ויקחו לי תרומה", להראות שהכל אחד בלי פירוד. ומעשה המשכן כדוגמא שלמעלה, זה כנגד זה, להכליל השכינה מכל הצדדים, מעלה ומטה. כאן בעולם הזה המעשה שלו כמעשה הגוף, להכליל את הרוח בתוכו, וזוהי שכינה שנכללה מעלה ומטה, והיא רוח הקודש, ולעולם נמשכת ונכנסת לתוך סוד הגוף, להשרות מח בתוך הקליפה, הכל כראוי.
האי רוחא דקדשא אתעביד בגופא לאתכללא בגויה רוח אחרא עלאה דקיק ונהיר וכלא הכי אתאחיד ואתכליל דא בדא ועאל דא בדא עד דאתאחיד בהאי עלמא דאיהו קליפה בתראה דלבר:	רוח הקודש הזו נעשית בגוף, להכליל בתוכו רוח אחרת עליונה דק ומאיר, והכל נאחז כך, ונכלל זה בזה ונכנס זה בזה, עד שנאחז בעולם הזה, שהוא קליפה אחרונה חיצונה.
קליפה תקיפא אייהי לגו מקליפה דהאי עלמא⁷⁸⁶ כגוונא דאנוזא דהאי קליפה דלבר לאו אייהי תקיפא קליפה דאיהי לגו מינה אייהי קליפה תקיפא אוף הכי לעילא קליפה תקיפא אייהי רוחא אחרא דשלטא בגופא לגו מניה אייהי קליפה קלישא⁷⁸⁷ לגו מניה מוחא:	קליפה חזקה היא לפניו מקליפה של העולם הזה, כמו שהאגוז הזה, הקליפה החיצונה אינה קשה, הקליפה שהיא לפניו ממנה היא קליפה קשה, כמו כן למעלה, קליפה קשה היא רוח אחרת ששולטת בגוף לפניו ממנו, היא קליפה קלושה. לפניו ממנו המח.
בארעא קדישא מתתקנא כלא כגוונא אחרא דהא קליפה תקיפא אתבר' מההוא אתר ולא שלטא ביה⁷⁸⁸ כלל קליפה תקיפא אתברת (תביר) [מההוא אתר תדיר] ואתפתחת מהאי סטרא וס"א עד דאתאחיד ברזא דמשכנא בהאי עלמא קליפה בתראה אייהי לבר קליפה תקיפא אייהי לגו כגוונא אוף הכי לעילא קליפה תקיפא אייהי לבר לגו	בארץ הקדושה נתקן הכל בצורה אחר, שהי הקליפה הקשה נשברה מאותו מקום ולא שולטת בו כלל, הקליפה הקשה נשברת מאותו מקום תמיד, ונפתחת מצד זה (עד שנאחז בסוד של המשכן בעולם הזה, הקליפה האחרונה היא בחוץ, הקליפה החזקה היא בפנים. כדוגמא זו כמו כן למעלה, הקליפה החזקה היא בחוץ, לפניו ממנה היא קליפה קלושה, ולא שולטת בו כלל ונפתחת מצד זה) ומצד זה.

⁷⁸⁵ ז"א (מ"מ).

⁷⁸⁶ קליפת נוגה היא משכא דחוייא כי הרי היא הקליפה החיצונה שבכולן בערך הנחש הדבוק עם הקדושה, וקליפת רוח סערה היא היותר פנימית בנחש, והעולם הזה נתון בתוך הנחש, ולכן מתתא לעילא מתחיל רוח סערה וכו', ע"כ. נמצא שהעוה"ז סמוך לקליפת האגוז הקשה, ושעליה היא הירוקה בעודה לחה ואינה כל כך קשה, וזו לגבי דידן נקראת חיצונה, אבל לגבי הקדושה המקפת היא פנימית, ודוק ועיין מה שכתבתי בפרשת ויקרא (כה ע"א) (רמ"ז).

⁷⁸⁷ פי' היא קלי' שלישית, אבל הנוגה לא חשיב ליה דבכלל המוח הוא (מ"מ).

⁷⁸⁸ קעג ע"א (הערת הזהר).

מיניה איהי קליפה קלישא ולא שלטא ביה כלל ואתפתחת מהאי סטרא ⁷⁸⁹ ומהאי סטרא:	
וההוא פתיחו הוה [בארעא] (ברעיא) קדישא בכל זמנא דפלחין פולחנא	ואותה הפתיחה היתה בארץ הקדושה בכל זמן שעובדים עבודה
קמא/א	
כדקא יאות כיון דגרמו חובין ⁷⁹⁰ משיכו ההוא פתיחו להאי סטרא ולהאי סטרא עד דאתקרב קליפה בלא כחדא ⁷⁹¹ כיון דאסתים קליפה למוחא כדין שלטא ⁷⁹² ההיא קליפה עליהו ודחה לון ⁷⁹³ לבר מההוא דוכתא:	כראוי, כיון שגרמו החטאים, נמשכה אותה פתיחה לצד זה ולצד זה, עד שהתקרבה הקליפה הכל כאחד. כיון שהקליפה סתמה את המח, אז שולטת אותה קליפה עליהם, ודוחה אותם מחוץ לאותו המקום.
ועם כל דא אף על גב דדחה לון לבר לא יכיל ההיא קליפה תקיפא לשלטאה בההוא דוכתא קדישא דלאו אתריה איהו ⁷⁹⁴ ואי תימא אי הכי הואיל ולא יכיל ההיא קליפה תקיפא לשלטאה בההוא דוכתא קדישא אמאי קיימא חרוב דהא חרבה ⁷⁹⁵ לא הוי בעלמא אלא מסטרא דההיא קליפה תקיפא:	ועם כל זה, אף על גב שדחתה אותם החוצה, לא יכלה אותה הקליפה הקשה לשלוט באותו מקום קדוש שאינו מקומו. ואם תאמר, אם כן, הואיל ולא יכולה אותה קליפה קשה לשלוט באותו מקום קדוש, למה עומד חרוב, שהרי אין חרבן בעולם אלא רק מצד אותה קליפה קשה.
אלא ודאי כד אתחרב לא אתחרב אלא מההוא סטרא בשעתא דאסתים למוחא וקודשא בריך הוא עבד דלא תשלוט ⁷⁹⁶ ההיא קליפה תקיפא על ההוא דוכתא וכד דחה לון לישראל מניה ההיא קליפה אתהדרת ואתפתחת ⁷⁹⁷ כמלקדמין ובגין דעמא קדישא ⁷⁹⁸ לא הוו תמן חפא על ההוא פתיחו חופאה [קלישא] ⁷⁹⁹ דפרוכתא ⁸⁰⁰ וקלישא	אלא ודאי, כשנחרב לא נחרב אלא מאותו צד בשעה שסתם את המח, והקדוש ברוך הוא עושה שלא תשלט אותה קליפה קשה על אותו מקום. וכשדחתה את ישראל ממנו, אז הקליפה חזרה ונפתחה כמקדם, ומשום שהעם הקדוש לא היו שם, נכנסה על אותה פתיחה כסוי קדוש של פרוכת קלושה, לשמור את אותו מקום שלא יסתם את אותה קליפה קשה ואוחז בכל צדדיו.

⁷⁸⁹ נט ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁹⁰ והיו ישראל עובדין ע"ז, היו האומות שולטות בארץ, ונכנסות ומשיגות גבולן של ישראל, וישראל נמסרים תחת ידם, מסנחריב וכיוצא עד שבא נבוכד נאצר (אור יקר).

⁷⁹¹ ואז היה השליטה אל החצונים על ישראל לכלה כנודע, עד שהחריב המקדש והגלה את ישראל (אור יקר).

⁷⁹² רג ע"א (הערת הזהר).

⁷⁹³ ואם היה הענין הזה סתם ח"ו, היינו אומרים שגם עתה בארץ ישראל הקלי' שולטת (אור יקר).
⁷⁹⁴ ולא הרגיעה שם לילת ולא מצאה לה מנוח, וחזר לו נבוכדנאצר ושאר המלכים אל מקומם, ועם היות שנתיישבו גוים בארץ ישראל, עכ"ז אין יישובם יישוב הגורם שתשלוט הקלי', אלא כעין טעם החרבן דמסיק לבד (אור יקר).

⁷⁹⁵ חרבא (דפ"ו).

⁷⁹⁶ שגרש הקלי' אחר שנתנקמו מישראל וענשו אותם כדי רשעתם (אור יקר).
⁷⁹⁷ וחזרו גבולי ישראל אל גבולם העליון, ואילו עמדו ישראל על מקדשם כגלות יכניה וכיוצא, שלעולם נשארו ישראל על מכונם, לא היה צריך דבר שהיה ראוי שעל ידי העבודה ישאבו הרוח העליון, אמנם נחרב הבית וגלו ישראל (אור יקר).

⁷⁹⁸ נח עח ע"ב (הערת הזהר).

⁷⁹⁹ קדישא (דפ"ו).

⁸⁰⁰ והוא סוד "ופרוש עליו בגד כליל תכלת", ועניינו כי (למעלה) בסוד החיצונים על ראשם, להבדיל ביניהם ובין הקדש, יש שם בגד כליל תכלת, וקרא הכח הזה כך, והוא אמצעי בין הקדש והחצון, והוא בבחינה אחת נחשב קצת מהחצונים ששם הוא, אמנם הוא אדרבה להבדיל בין החצונים והקדושים, ואינו חצון ולא טמא, אלא הנותן גבול לחצונים, שלא יגשו לראות כבלע את הקדש, והוא מצד המלכות, והדין תכלת כדפי' לעיל וכו', והוא מכלה החצונים שלא יגשו אל

(קדישא) לנשוא ההוא אתר דלא יסתום ליה ההוא קליפה תקיפא ואחיד בכל סטרוי⁸⁰¹:	
למהוי רבות קדישא על ארעא כמלקדמין⁸⁰² לא יכיל דהא ההוא חופאה קלישא⁸⁰³ אחיד דלא יחות לתתא דהא עמא קדישא לאו תמן ועל דא לא אתבני חרבן מיומא דאתחריבו לשלמאה ההוא קליפה תקיפא לא יכלא דהא ההוא חופאה קלישהו אחיד ביה בכל סטרוי בההוא פתיחו דלא תשלוט תמן ולא תסתים מוחא בההוא חופאה דפרוכתא קלישא ודאיהו מגו משיכו דפרוכתא קדישא דלעילא ודנטירו (דנטיל) ההוא אתר⁸⁰⁴:	להיות משחת קודש על הארץ כמקודם לא יכול, שהרי אותו כסוי קלוש אחוז שלא ירד למטה, שהרי העם הקדוש אינו שם, ולכן לא נבנה החרבן מיום שנחרבו. שתשלט אותה קליפה קשה לא יכולה, שהרי אותו כסוי קלוש אווז בו בכל צדדיו באותה פתיחה, שלא תשלט שם ולא תסתים את המח באותו כסוי של פרוכת קלושה, שהיא מתוך משיכת הפרוכת הקדושה שלמעלה ששומרת אותו המקום.
ובגין כך כל אינון נשמתין דשאר עמין דדיירין בארעא כד נפקין מהאי עלמא לא מקבלא לון ודחי לון לבר ואזלין ושטאן ומתגלגלין בכמה גלגלין עד דנפקי מכל ארעא קדישא⁸⁰⁵ [ו]סחרן ולסוחרנייהו (לסוחרנייהו) [לסטרייהו] במסאבו דלהון וכל אינון נשמתין דישראל דנפקין תמן סלקין וההוא חופאה קלישא מקבלא לון ועאלין לקדושה עלאה בגין דכל זינא אזלא לזיניה:	ולכן כל אותן הנשמות של שאר העמים שדרים בארץ, כשיוצאות מהעולם הזה, לא מקבלים אותן ודוחין אותן החוצה, והולכות ומשוטטות ומתגלגלות בכמה גלגולים עד שיוצאות מכל הארץ הקדושה וסובבות לצדם בטומאתן, וכל אותן נשמות ישראל שיוצאות, שם עולות. ואותו כסוי קלוש מקבל אותן, ונכנסים לקדושה עליונה, משום שכל מין הולך למינו.
ונשמתיהון דישראל דנפקי לבר מארעא ברשותא דההיא קליפה תקיפא אזלא וסחרא ומתגלגלא עד דתבת לדוכתהא ועאלת לאתר דאתחזי לה זכאה חולקיה מאן דנשמתיה נפקא ברשו קדישא בההוא פתיחו	ונשמות ישראל שיוצאות לחוץ לארץ, [הם] הולכות ברשותה של אותה קליפה קשה, וסובבות ומתגלגלות עד ששבות למקומן ונכנסות למקום שראוי להן. אשרי חלקו של מי שנשמתו יצאה ברשות הקדושה באותה פתיחה של הארץ הקדושה.

הקדש, ולכן הוא עמד פרוש על ארץ ישראל, מחזיק הקצוות וגבולי החצונים, שלא יכנסו פנימה מגבוליהם (אור יקר).

⁸⁰¹ ועתה מכלל זה למדנו, מה בין אויר ארץ ישראל בהיות המקדש על מכוננו, ובין היותו חרב וישראל גולין. והוא שבהיות ישראל גולין, אויר ארץ ישראל הוא ממה שמאיר הקדש דרך בגד כליל תכלת פרכת זה הפרוש. אמנם בהיות ישראל על מכונם, אין בין ישראל לאביהם שבשמים מפסיק כלל, ויושבי חוצה לארץ, הם שואבים דרך ארבעה קלי', שהם תהו בהו חשך תהום (אור יקר). קאי על הפרסא הנזכר דאחיד בכל סטרוי דפתיחו הנזכר, וזה שכתב בסמוך חופאה קלישא אחיד ביה בכל סטרוי (מ"מ).

⁸⁰² ושכינה דרך בה יורדת אל התחתונים כמאז, אי אפשר (אור יקר). לא יכיל, אבל התעוררות מה יש, ולזה בזמן ר' שמעון שהיה חרבן, אמר שאויר ארץ ישראל טהור ומחכים וכיוצא, ולא גרעו מעלת ארץ ישראל ח"ו לפי הדרך הנזכר, אמנם תגבורת האור ליבנות בית המקדש אי אפשר (אור יקר).

⁸⁰³ שהוא בגד כליל תכלת הוא חוצץ, שהרי סגולתו היה שאין קדושת כלי הקדש מתפשטת אלא מצטמצמת, כך הפרוכת הזה גורם שתצטמצם שכינתו למעלה ולא תאיר אל התחתונים, ולזה לא יושפע אליהם שפע ואור השכינה כאור הקודם, אבל ימצא בה כשיעור מה שעובר דרך הפרוכת, וגם עדיפא מחוצה לארץ, שאין אותו המעט המאיר עובר דרך החצונים, וגם הנשמות מידי עלותם, לא יצטרכו מתי ישראל לשבר כח ארבעה קלי', אלא כבוד ה' המאיר דרך הפרוכת הזה, שאינו טמא יאספהו (אור יקר).

⁸⁰⁴ ור"ל שפרוכת זו, היא מן החשמ"ל דבינה, שדוחה החיצונים (מ"מ).

⁸⁰⁵ פי' שעשה הקב"ה נקב בצד צפון, ומשם יוצאים נשמות אר"ה שמתים בא"י לחו"ל, ומשם נכנסים ג"כ נשמות ישראל שמתים בחו"ל לא"י (מ"מ).

דארעא קדישא:	
מאן דנשמתי נפקת בארעא קדישא אי אתקבר בהווא יומא לא שלטא עליה רוחא מסאבא כלל ועל דא כתיב בצליבא (דברים כא כג) כי קבור תקברנו ביום ההוא ולא תטמא את אדמתך בגין דבלילא אתיהיב רשו ולרוח מסאבא למשטטא ואף על גב דאתיהיב לון רשו לא עאלין בארעא קדישא בר אי אשכחן תמן מנא לאעלא ביה:	מי שנשמתי יוצאת בארץ הקדושה, אם נקבר באותו יום, לא שולטת עליו רוח הטומאה כלל, ולכן נאמר בתלוי "כי קבור תקברנו ביום ההוא ולא תטמא את אדמתך", משום שבליילה נתנה רשות לרוח הטומאה לשוטט, ואף על גב שנתנה להם רשות, לא נכנסים לארץ הקדושה פרט אם מוצאים שם כלי להיכנס בו.
אברין ופדרין דמתאכלן בליליא⁸⁰⁶ לאתזנא זינין אחרנין⁸⁰⁷ לאו דעיילין בארעא ולא לאמשכא לון בארעא אלא בגין דלא תשלוט סטרא אחרא גו ארעא וולא יתמשכא (ולאתמשכא) לאעלא תמן ובגין כך תננא מנייהו הוה סליק עקימא⁸⁰⁸ ומתגלגלא לבר⁸⁰⁹ ואזיל תקיף⁸¹⁰ בבחילו עד דעאל לנוקבא דצפון דתמן מדורין דכל סטרין אחרנין ותמן עאל תננא וכלהו אתזנו תמן:	איברים ופדרים שנשרפים בלילה להזין מינים אחרים לא שנכנסים לארץ ולא להמשיכם לארץ, אלא כדי שלא ישלט הצד האחר בתוך הארץ ולא ימשך להיכנס לשם. ולכן העשן היה עולה מהם עקום ומתגלגל החוצה והולך (חזק) בחפזון עד שנכנס לנקב של הצפון, ששם מדורי כל הצדדים האחרים, ושם נכנס העשן וכולם נזונים שם.
תננא דיממא הוה סליק לדוכתיה בארץ מישר⁸¹¹ ואתזן מה דאתזן ומההוא פתיחו⁸¹² אתזנו כל סטרי קליפה תקיפא⁸¹³ דאיהי לבר מארעא קדישא ומההיא תננא גסה כמה דאוקימנא:	העשן של היום היה עולה למקומו בדרך ישר ומזין מה שמזין, ומאותה פתיחה נזונים כל צדדי הקליפה הקשה, שהיא מחוץ לארץ הקדושה, ומאותו עשן גס, כמו שבארנו.
גופיהון דצדיקייא דלא אתמשכו בהאי עלמא בתר הנאין (ד)ההיא קליפה תקיפא (לא שלטא) (לשלטאה) עלייהו רוח מסאבו כלל דהא לא אשתתפו אבתריה כלום בהאי עלמא כמה ונ"א גופיהון דצדיקייא דלא אתמשכו בתר הנאין וכסופין דהאי עלמא ההיא קליפה תקיפא לא שלטא עלייהו דהא	גופות הצדיקים שלא נמשכו בעולם הזה אחר ההנאות של אותה קליפה קשה, לא שולטת עליהם רוח הטומאה כלל, שהרי לא השתתפו אחריו כלום בעולם הזה. כמו שגוף (גופות) הצדיקים שלא נמשכו אחר הנאות וכסופים של העולם הזה, אותה קליפה קשה לא שולטת עליהם, שהרי לא נמשכו אחריה בעולם הזה, שהרי כמו שגוף הרשעים) נמשך בעולם הזה אחר אותה קליפה קשה והנאות והעונגים שלה והתקונים שלו, כך נטמא אחר

⁸⁰⁶ קל ע"א (הערת הזהר). עי' לעיל קל ע"א, וכן הוא בזהר חדש (סוף פ' צו מו ע"ג) וכן הוא מבואר בכמה וכמה מקומות בזהר"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

⁸⁰⁷ עי' ח"ג רכד סע"א ברע"מ (לש"ו)

⁸⁰⁸ קל ע"א (הערת הזהר). פי' כי העשן של האברים ופדרים היה בלילה, ולכן הוה עקימא מה דלא הוה הכי בתננא דיממא (זהר הרקיע).

⁸⁰⁹ רמב ע"ב וח"ג לב ע"ב (לש"ו).

⁸¹⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁸¹¹ עי' לעיל קל ע"א, ורח"ו ח"ג קפט ע"א (דע"ה ח"א פ ע"ב) ז"ל הרח"ו: נ"ל שהיה ניכר זה בעשן המערכה.

⁸¹² קט ע"א (הערת הזהר).

⁸¹³ פי' מפתח ארץ ישראל הנז' א"נ היינו נוק' דצפון (מ"מ).

שיוצאת נשמתו ממנו.	לא אתמשכו אבתריה בהאי עלמא דהא כמה דגופא ⁸¹⁴ אתמשך בהאי עלמא ⁸¹⁵ בתר ההיא קליפה תקיפא והנאין וענוגין דיליה וותיקונין דיליהו (ומתקנין ליה) הכי אסתאב בתר דנפקת נשמתיה מניה:
גופות הצדיקים שלא מתענגים בעולם הזה	גופיהון דצדיקא דלא מתענגי בהאי קמא/ב
אלא מתענוגי מצוה וסעודות שבתות וחגים וזמנים, אותה רוח הטומאה לא יכולה לשלוט עליהם, שהרי לא התענגו משלה כלום, והואיל ולא נטלו משלה, אין לה רשות עליהם כלל, אשרי מי שלא נהנה משלה כלום.	עלמא אלא מתענוגי דמצוה וסעודותי שבתין והגין וזמנין ההוא רוח מסאבא לא יכיל לשלטא עליהו דהא לא אתענגו מדיליה כלום והואיל ולא נטלו מדיליה לית ליה רשו עליהון כלל זכאה איהו מאן דלא אתהני מדיליה כלום:
מי שנשמתו יצאה מחוץ לארץ הקדושה, ואותו גוף נטמא באותה רוח הטומאה, אותה רוח הטומאה נשאבת לתוכו עד שמתבלה הגוף בעפר. ואם אותו גוף שנשאבה בו אותה רוח הטומאה, מעלים אותו להקבר בתוך הארץ הקדושה, עליו נאמר "ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה", ארצי שלא שלטה עליה רוח הטומאה, באותו גוף שלכם שנשאבה בו רוח הטומאה, שמביאים לקבר אותו בארצי, אתם מטמאים אותה להטמא בו. אם לא שעשה הקדוש ברוך הוא רפואה לארץ, שהרי שכיון שנבלה אותו גוף, משיב הקדוש ברוך הוא רוח מלמעלה ודוחה את אותה רוח הטומאה החוצה, שהרי הוא חס על ארצו.	מאן דנשמתיה נפקא לבר מארעא קדישא וההוא גופא אסתאב בההוא רוח מסאבא ההוא רוח מסאבא אשתאיב בגויה עד (דתב ליה בעפרא ⁸¹⁶) [דאתבלי גופא בעפרא] ואי ההוא גופא דאשתאיב ביה ⁸¹⁷ ההוא רוח מסאבא סלקין ליה לאתקברא גו ארעא קדישא עליה כתיב (ירמיה ב ז) ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה ארצי דלא שלטא עלה רוח מסאבא בההוא גופא דלכון דאשתאיב ביה רוח מסאבא דקא מייתין לקברא ליה בארצי אתון מסאבין לה לאסתאבא ביה אי לא דעביד קודשא בריך הוא אסוותא לארעא דהא כיון ודאתבלין (דאתכלי) ההוא גופא נשיב קודשא בריך הוא רוחא ומלעילא ודחי ליה לההוא רוח מסאבא לבר דהא איהו חס על ארעיה:
על יוסף, לא שלט גופו רוח הטומאה לעולמים, אף על גב שנשמתו יצאה ברשות אחרת. למה, כי לא נמשך בחייו אחר רוח הטומאה. ועם כל זה לא רצה שיעלו את גופו להקבר בארץ הקדושה, אלא אמר "והעליתם את עצמותי ולא גופי".	יוסף לא שליט על גופיה רוח מסאבא לעלמין אף על גב דנשמתיה נפקת ברשו אחרא מאי טעמא בגין דלא אתמשיך בחייו בתר רוח מסאבא ועם [כל] (ובגין) דא לא בעא דגופיה יסלקון ליה לאתקברא בארעא קדישא אלא אמר (בראשית נ כה) והעליתם את עצמותי ולא גופי:
יעקב לא מת וגופו התקיים בקיום תמידי ולא פחד מהצד האחר, שהרי מטתו היתה	יעקב לא מית וגופיה אתקיים בקיומא

⁸¹⁴ דרשיעייא (נוסף בדפ"ו).

⁸¹⁵ "בהאי עלמא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "בהא".

⁸¹⁶ עפרא (דפ"ק).

⁸¹⁷ ויקרא עב ע"ב (הערת הזהר).

תדיר ולא דחיל לסטרא אחרא דהא ערסיה הוה שלים בשלימו דנהורא עלאה⁸¹⁸ בנהירו דתריסר שבטין⁸¹⁹ ובשבועים נפש⁸²⁰ בגין כך לא דחיל לסטרא אחרא ולא יכיל לשלמא עליה ותו דאיהו גופא⁸²¹ דדיוקנא עלאה דשפירו דיליה אחיד לכל סטרינ וכל אינון שייפין דאדם קדמא הוו אחידן ביה ועל דא כתיב ביה (שם מז ל) ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים גופא שלים ועל דא ויחנמו הרופאים את ישראל דגופיה יהא קאים בקיומא והכי אצטריך שאר בני עלמא דנפקת נשמתיהו בארעא קדישא נפשא וגופא אשתזיב מכלא:	שלימה בשלמות האור העליון, באור של שנים עשר שבטים ובשבועים נפש, לכן לא פחד מהצד האחר ולא יכל לשלט עליו. ועוד שהוא גוף של דמות עליון, שיפיו אחוז לכל הצדדים, וכל אותם איברי אדם הראשון היו אחוזים בו, ולכן נאמר בו "ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים", גוף שלם, ולכן "ויחנמו הרופאים את ישראל", שגופו יהיה עומד בקיום. וכך צריך שאר בני העולם שנשמתם יצאה בארץ הקדושה הנפש והגוף נצולים מהכל.
תלת שמהן אקרי נשמתא דבר נש נפש רוחא ונשמתא וכלהו כלילן דא בדא ובתלת דוכת⁸²² אשתכח חילייהו (ו) נפש דא אשתכחת גו קברא⁸²³ ועד דגופא אתבלין (כדגופא אתכלי) בעפרא ובדא מתגלגלת בהאי עלמא לאשתכחא גו אחיאו (חייה) ולמנדע בצערא דלהון ובשעתא די אצטריכו בעאת רחמי עלייהו:	בשלשה שמות נקראת נשמת האדם, נפש רוח ונשמה, וכולם כלולים זה בזה. ובשלשה מקומות נמצא כחם. הנפש הזו נמצאת בתוך הקבר, עד שהגוף נרקב בעפר, ובזה היא מתגלגלת בעולם הזה להמצא בתוך החיים ולדעת בצער שלהם, ובשעה שהם צריכים, היא מבקשת עליהם רחמים.
רוחא דא איהו דעאל בננתא די בארעא ואצטייר תמן בדיוקנא דגופא דהאי עלמא בחד מלבושא דמתלבשא תמן⁸²⁴ ודא אתהני	הרוח הזו היא נכנסת לגן שבארץ, ומצטיירת שם בדמות הגוף של העולם הזה, במלבוש אחד שמתלבשת שם, וזו נהנית שם בהנאות וכסופים בזיו שבגן ובשבתות וחדשים וזמנים, היא עולה למעלה ונהנית

⁸¹⁸ פי' ז"א (מ"מ).

⁸¹⁹ פי' י"ב בקר (מ"מ).

⁸²⁰ הם ב' חסדים וב' שלישים המגולים, שהם גימ' מ"ל, והם סוד ע' נפש כמ"ש הרב (מ"מ).

⁸²¹ פי' מלבד שערסיה יש בו הארת ז"א כנזכר, עוד שיעקב אבינו ע"ה הוא דיוקן ז"א (מ"מ).

⁸²² הם ג' מדורין הנזכרים באחרי מות דף ע"ב (רמ"ז).

⁸²³ פי' בחצר מות שהיא באויר בית הקברות ושם משכן הנפש (מ"מ).

⁸²⁴ ישנם ג' לבושיין: אחד לנפש, ואחד לרוח, ואחד לנשמה, כמ"ש בזוה"ק פ' ויחי (רכד ע"ב). ונראה כי הם מהג' מיני ניצוצין דש"כ ופ"ר ורפ"ח, שהם מחב"ד כנודע בדברינו, כי מהש"כ שהם מחכמה הנה מהם נמשך לבושי דהנשמה, ומהפ"ר שהם מבינה הנה מהם נמשך לבושי דהרוח, ומהרפ"ח שהם מהדעת, הנה מהם נמשך לבושי דהנפש (כי הלבוש הוא לעולם ממדרגה יותר גבוה, ובסוד כנשר יעיר קנו כו' יפרוש כנפיו כו' (דברים לב יא) כמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד דרוש ח), והנה הם מתבררים ע"י עובדא ומלולא ורעותא דליבא שהוא הכוונה, כי ע"י עובדא מתברר ונתקן לבושי דהנפש, וע"י מלולא שהוא הדיבור מתברר ונתקן לבושי דהרוח, וע"י הרעותא דליבא שהוא הכוונה מתברר ונתקן לבושי דהנשמה כן נראה לי, וה"י יכפר, וע' פ' ויחי (רכו ע"ב) ופ' ויקהל (ר"י ריש ע"ב). ואלו הלבושים הנה הם החלוקא דרבנן אשר על ידה עולה הנשמה ליהנות מזוהר אור דאספקלריא המאירה, ובלתי זה אי אפשר לה לעלות וליהנות כלל וכמ"ש בפ' נח (סו ע"א), וע' פ' תרומה (קמא ע"ב וקמב ע"ב וק"נ ע"א ועוד בכ"מ), וע' עוד בפ' תזריע (מג רע"ב) שאמרו שם על אלו הלבושים שהם הצלמים דהנר"נ (כללים ח"א קו ע"ד), (עי' לקמן קנ ע"א, רלא ע"א) דרך אותו הלבוש מקבל כל תחתון את אור פני מלך חיים מהאור העליון שעליו, כי זולת אותו הלבוש אי אפשר לו לקבל את האור הגדול דהעליון. ואין הכוונה שהיא מצמצם את אור העליון עצמו, אלא שהוא מצמצם את זיו דהעליון המגיע להתחתון, והוא לבוש על התחתון כדי לצמצם את זיו דהעליון המגיע אליו (ביאורים ח"ב מט ע"א). ח"א רכד ע"ב וע"ש ע"א ורכו ע"ב וס"ו ע"א ועי' לקמן רי ע"א וע"ב רכט ע"ב וח"ג ריד ע"א ועוד לקמן קנ ע"א ועי' פרשת שלח קסט ע"ב (לש"ו).

תמן בהנאין וכסופין בזיוא דבגנתא ובשבת וירחי וזמני סלקא לעילא⁸²⁵ ואתהני תמן ותב לאתריה ועל דא כתיב (קהלת יב ז) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה⁸²⁶ תשוב ודאי בהני זמנין דקאמרין:	שם ושב למקומה, ולכן נאמר "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה", תשוב ודאי, בזמנים הללו שאמרנו.
נשמה איהי סלקא מיד לאתרהא לההוא אתר דנפקת מתמן ודא איהי דבגינה אתנהירת⁸²⁷ בוצינא⁸²⁸ לאנהרא לעילא דא לא נחתת לתתא לעלמין בדא אתכלילת מאן דאתכלילת מכל סטרין מעילא ומתתא ועד דהאי ולא סלקא לאתקשרא (בדוכתהא) ובכורסיא לא מתעטרא רוח בגנתא די בארעא ונפש לא מתישבא בדוכתהא כיון דאיהי סלקא כללו אית להו נייחא:	הנשמה עולה מיד למקומה, לאותו מקום שיצאה ממנו. וזוהי שבשבילה מאיר הנר להאיר, למעלה זו לא יורדת למטה לעולמים, בזה נכללת מי שנכללת מכל הצדדים ממעלה וממטה, ועד שזו לא עולה להתקשר בכסא, לא מתעטרת הרוח בגן שבארץ, והנפש לא מתישבת במקומה, כיון שהיא עולה, לכולן יש מנוחה.
וכד אצטריך לבני עלמא כד אינון בצערא ואזלי לבי קברי⁸²⁹ האי נפש אתערת ואיהי אזלא ומשטטא ואתערת לרוח וההוא רוח אתער לגבי אבהין⁸³⁰ וסליק ואתער לגבי נשמה וכדין קדשא בריך הוא חיים על עלמא והא אוקימנא ואף על גב דהא אתערין מלין אלין דנשמתא בגווינין אחרנין כללו סלקין במתקלא דא ודא איהו ברירי⁸³¹ דמלה וכלא חד:	וכשצריך לבני העולם כשהם בצער והולכים לבית הקברות, הנפש הזו מתעוררת והולכת ומשוטטת ומעוררת את הרוח, ואותה רוח מעוררת אצל האבות, ועולה ומעוררת את הנשמה, ואז הקדוש ברוך הוא חס על העולם. והרי בארנו. ואף על גב שהרי עוררו דברים אלו של הנשמה באופנים אחרים, כולם עולים במשקל זה, וזהו ברור הדבר והכל אחד.

⁸²⁵ קלו ע"א צט ע"ב (הערת הזהר). ישנם לכל נשמות הצדיקים לבושין דיקר, כתנות אור, לכל נשמה ונשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן, והוא נעשה ממעשי התורה והמצוה, לבוש מלכות לכל נשמה ונשמה לפי זכותה, ובה יושב בגן עדן התחתון ומקבל על ידה כל הנועם זיו דגן עדן התחתון. וזהו בימי החול, אבל בשבת וי"ט ור"ח עולים לגן עדן העליון, כמ"ש בפ' תרומה (קלו ע"א קמא ע"ב), ומתלבשת בלבושין יותר יקירין כמ"ש בפ' ויקהל (רי ע"ב), והם נעשין מכוונות התורה והתפילה. ואלו הלבושין כולן הם מסוד עולם המלבוש הנארג מהר"א שערים דאותיות התורה כמו שבארנו בספר הקדוש בשער הפונה קדים (ביאורים ח"ב מט ע"א).

⁸²⁶ פי' בשבת ובמועד, הרוח תשוב למקום הנשמה, שהיא במקום המלכות הנק' אלהים, כמ"ש בסמוך, שהנשמה היא בסוד מ"ן למלכות (מ"מ).

⁸²⁷ ע"י התעוררות מ"ן (רח"ו).

⁸²⁸ מלכות (רח"ו).

⁸²⁹ עי' בהגר"א בתיקו"ז כב ע"ד: בזמן שאין הצדיקים בדור, ואין מוצאה מקום לנוח, אז היא שורה על הצדיקים ישני עפר.

⁸³⁰ בין בפרשת ויחי (דף רכה ע"א) ובין בפרשת אחרי מות (דף ע ע"ב) לא נזכר התעוררות הרוח לגבי אבהן. ונלע"ד דבפרשת ויחי איירי שמוציאים ספר תורה לבית הקברות ולכן די לעולם בכח קדושתו ולא צריך להם להעיר את האבות, ובפרשת אחרי מות עסקינן שיש איזה צדיק גמור שהולך עם המתחננים ולא גרע אולמיה מספר תורה, אבל בכאן מדבר בסוד הייחודים שעושים הצדיקים כמו שהיו עושים האר"י ותלמידיו ז"ל, ואז הולך הרוח ומעורר את האבות להתייחד עמהם ולקבל מהם כח הייחוד בשרש כל הנשמות שהם האבות. וכן תמצא בזה באחרי מות דף ע' ב' וראש ע"א א', ששם מדבר בייחוד שעושים צדיקים החיים עם המתים, וגם הזכירו הייחוד עם האבות. ועוד נראה לי שבזה מדויק עוד שבכאן אמר לשון אתער שהוא התעוררות, וכן אמר גם באחרי מות גבי הייחוד, מה שלא אמר כן לעיל מיניה וגם לא בפרשת ויחי אלא לשון הודעה. וסוד הענין שבכח הייחודים מורידים טל אורות על נר"ן של צדיקים וניעורים ממש שהוא כעין תחיה כמו שנזכר בסודות הייחודים, וכמ"ש בשער הנבואה פ"ג ג' מהרח"ו זלה"ה, שיש כח בייחודים לקשר נר"ן של הצדיק שמשטטח עליו ולגרום זווג דז"ן כמו בשבתות וימים טובים (רמ"ז).

⁸³¹ ברירה (דפ"ו).

וכשהנשמה מתעכבת מלעלות למקומה, הרוח הולכת ועומדת בפתח הגן עדן, ולא פותחים לה פתח	וכד נשמתא אתעכבת מלסלקא לדוכתהא רוחא אזלא וקיימא ובפתחא (לפתחא) דגנתא דערן ולא פתחין לה פתחא:
קמב/א	
והולכת ומשוטטת, ואין מי שישגיח בה, הנפש הולכת ומשוטטת בעולם. רואה את הגוף שמעלה תולעים ובאותו דין של הקבר ומתאבלת עליו, כמו שבארוה, שנאמר "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל", והכל הוא בעונש עד שהנשמה נקשרת במקומה למעלה, ואז כולם נקשרים במקומם.	ואזלא ומשטטא ולית מאן דישגח בה נפש אזלא ומשטטא בעלמא חמאת לגופא דסלקא תולעין ובההוא דינא ודקברא ומתאבלת (מתאבלא) עליה כמה דאוקמוה דכתיב (איוב יד כב) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל וכלא איהו בעונשא עד דנשמה אתקשרת בדוכתהא לעילא וכדין כלהו מתקשרין ⁸³² בדוכתייהו:
משום שכל שלשת אלו הם בקשר אחד, כדוגמא שלמעלה, בסוד של נפש רוח ונשמה, שהכל אחד וקשר אחד. לנפש אין לה אור מעצמה כלום, וזוהי שמשתתפת בסוד של גוף אחד לענגו ולזון אותו בכל מה שצריך, כמו שנאמר "ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה". "ביתה", זהו גופה, שהיא זנה אותו. "ונערותיה" אלו הם האיברים של הגוף הזה.	בגין דכל הני תלת קשורא חדא אינון כגוונא דלעילא ברזא דנפש רוח ונשמה ⁸³³ ודכלא (וכלא) חד וקשורא חד נפש ⁸³⁴ לית לה נהורא מגרמה כלום ⁸³⁵ ודא איהי ⁸³⁶ דמשתתפא ברזא דגופא ⁸³⁷ חד לאענגא ולמיון ⁸³⁸ ליה בכל מה דאצטריך כמה דאת אמר (משלי לא טו) ותתן טרף לביתה ⁸³⁹ וחק לנערותיה ⁸⁴⁰ ביתה דא איהו גופא ⁸⁴¹ דאיהי זונא (זן) ליה ⁸⁴² ונערותיה אלין אינון שייפין ודהאי גופא ⁸⁴³ (דגופא כלהו):
הרוח זהו שרוכב על הנפש הזו ושולט עליה ומאיר לה בכל מה שצריך, והנפש היא כסא לרוח הזו, הנשמה היא מוציאה את הרוח הזו ושולטת עליו, ומאירה לו באותו אור החיים, ואותה רוח תלויה בנשמה הזו	רוח ⁸⁴⁴ דא איהו ⁸⁴⁵ דרכיב על האי נפש ⁸⁴⁶ ושליט עליה ⁸⁴⁷ ונהיר לה ⁸⁴⁸ בכל מה דאצטריך ⁸⁴⁹ ונפש איהי כורסיא להאי רוח ⁸⁵⁰ נשמה איהי [דאפקת] ⁸⁵¹ (דפקת) להאי

⁸³² מתקשרין (דפ"ו).

⁸³³ פי' נפש מלכות, רוח ז"א, נשמה בינה (מ"מ).

⁸³⁴ מלכות (אור יקר).

⁸³⁵ פי' מלכות (מ"מ).

⁸³⁶ איהו (דפ"ו).

⁸³⁷ היינו סוד כל ההתפשטות בכסא וחיה ואופן, דהיינו בריאה יצירה עשיה, הכל נקרא גוף אל המדה הזו שהיא נפש, ושכינה מתפשטת בכל הגוף ופירקיו עד למטה ומשתתפת עמו, כי סוד הגוף הזה ונפשו אנו קוראים לעיל סוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והעיקר לייחד הכל והיינו "גופא חד" ובה סוד ההנהגה (אור יקר).

⁸³⁸ כל הכחות יונקים ממנה (אור יקר).

⁸³⁹ כלל השפע הכללי (אור יקר).

⁸⁴⁰ מזון פרטי לכל א' וא' מפרקי המרכבה כראוי לו מראש ועד סוף (אור יקר).

⁸⁴¹ פי' עולם הבריאה (מ"מ).

⁸⁴² עו ע"א (הערת הזהר).

⁸⁴³ פי' הם י"ב בקר (מ"מ).

⁸⁴⁴ היינו ת"ת (אור יקר).

⁸⁴⁵ פי' ז"א (מ"מ).

⁸⁴⁶ ולפי זה היינו כללות כל ששה קצוות מהחסד ועד היסוד (אור יקר).

⁸⁴⁷ להטותה לכל אשר יצוה, או דין או רחמים (אור יקר).

⁸⁴⁸ שהיא נר, והתפארת אור אל הנר, ואין לה שום אור ושפע כדי לפעול אלא ממנו (אור יקר).

⁸⁴⁹ ולא תאמר שיש לו דרך לפעול בתחתונים זולתה, שאין לו דרך אחרת (אור יקר).

⁸⁵⁰ והוא פועל בכסאו שיושב עליו, להשפיע על ידו לזולתו (אור יקר).

רוחא ושלמיט עליה⁸⁵² ונהירת ליה⁸⁵³ בהווא נהורא דחיי⁸⁵⁴ והווא רוח תליא בהאי נשמה ואתנהיר מנה בהווא נהורא דנהיר ההוא נפש תליא בהאי רוח ואתנהירת מניה ואתזנת מניה וכלא קשורא חד:	ומוארת ממנה באותו האור שמאיר. אותה הנפש תלויה באותה רוח ומוארת ממנה ונזונית ממנה, והכל קשר אחד.
ועד דהאי נשמה עלאה לא סלקא גו נביעו דעתיקא דעתיקין⁸⁵⁵ סתימא דכל סתימין ואתמליא מניה בגין דלא פסיק רוח דא⁸⁵⁶ לא עאל בגנתא דעדן⁸⁵⁷ [דהיא] (איהו) נפש ולעולם רוח לא שריא אלא בגנתא דעדן ונשמה לעילא נפש דא⁸⁵⁸ (לא) אתישבא⁸⁵⁹ בדוכתהא גו גופא לתתא⁸⁶⁰ כגוונא דא כלא לתתא הכי מתפרשן בבר נש ואף על גב דכלהו קשורא חדא נשמה סלקא לעילא גו נביעו דבירא רוח עאל בגנתא דעדן⁸⁶¹ כגוונא דלעילא נפש אתישבא גו קברא:	ועד שנשמה עליונה זו לא עולה לתוך נביעת עתיק העתיקים נסתר כל הנסתרים ומתמלאת ממנו, משום שלא פוסק הרוח הזו, לא נכנסת לגן עדן שהיא נפש, ולעולם הרוח לא שורה אלא בגן עדן, ונשמה למעלה. נפש זו מתיישבת במקומה בתוך הגוף למטה, כדוגמת זה הכל למטה, כך מתחלקים באדם. ואף על גב שכולם קשר אחד, הנשמה עולה למעלה לתוך נביעת הבאר, הרוח נכנסת לגן עדן כדוגמא שלמעלה, הנפש מתיישבת בתוך הקבר.
ואי תימא נפש לעילא דאתישבת גו גופא בקברא אן הוא קברא אלא גו ההוא קליפה תקיפא⁸⁶² ועל דא נפש כגוונא דא לתתא וכלא דא כגוונא דא ובגין כך תלת דרגין מתפרשן ואינן קשורא חדא ורוא חדא ובכל זמנא דגרמי אשתכחו גו קברא האי נפש אשתכחת תמן רוא הכא לאינן דידעי ארח קשוט דחלי חטאה בשעתא דנשמתא מתעטרא לעילא גו עטרא קדישא ורוחא קאים בנהירו עלאה בשבתי וירחי וזמני האי נפש בשעתא דרוח נחתא⁸⁶³ מגו נהירו עלאה לדיירא בגנתא דעדן נהיר ונציץ איהו (כד)	ואם תאמר הנפש למעלה שמתיישבת בתוך הגוף בקבר, איפה הוא הקבר. אלא בתוך אותה קליפה קשה, ולכן נפש כדוגמא זו שלמטה, והכל זה כמו זה. ולכן שלש דרגות נפרדות, והן קשר אחד וסוד אחד. ובכל זמן שהעצמות נמצאות בתוך הקבר, הנפש הזו נמצאת שם. כאן יש סוד ליודעי דרך האמת יראי חטא, בשעה שהנשמה מתעטרת למעלה בתוך העטרה הקדושה, והרוח עומדת באור עליון בשבתות וחדשים וזמנים, הנפש הזו בשעה שהרוח יורדת מתוך האור העליון לדור בגן עדן, מאיר ונוצץ, היא עומדת בתוך הקבר ומתגלמת בדמות שהיה בתוך הגוף בתחילה, וכל אותן עצמות עולות באותו דמות ומשבחות ומודות לקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך" לא נאמר "אומרות" אלא "תאמרנה".

⁸⁵¹ אין כן רוח לנפש דלא אפיקת לה, שאין אצילות המלכות מהתפארת, דד"ו פרצופין נבראו, אמנם ברוח הבינה ודאי אפיקת ליה, ולזה נדון הת"ת בן לבנה ודאי (אור יקר). דאפיקת (דפ"ו).

⁸⁵² להטותו כרצונה, ולכך דיני הגבורה להגביר ולהחליש באימא עילאה תליין (אור יקר).

⁸⁵³ שממנה אור החכמה, עם היות שגם הבינה מקבלת מהחכמה (אור יקר).

⁸⁵⁴ כאומרו והחכמה תחיה בעליה, וכל זה הוא במציאות השפע כדפי', ועוד נוסף, שלא יהיה הת"ת מאיר במלכות ולא מלכות בתחתונים, אם לא תהיה הארת הבינה באותו רגע במלכות ובת"ת, ולא תשפיע המלכות בתחתונים, אם באותו רגע לא יאיר הת"ת בה, ולא תאמר שיקבלו ואח"כ תשפיע זה כשירצה וזה כשירצה אלא משולבות אשה אל אחותה (אור יקר).

⁸⁵⁵ פי' שבינה עולה בסוד מ"ן לא"א, כמ"ש הרב שאו"א עולים בסוד מ"ן לא"א (מ"מ).

⁸⁵⁶ פי' ז"א (מ"מ).

⁸⁵⁷ פי' מלכות (מ"מ).

⁸⁵⁸ פי' מלכות (מ"מ).

⁸⁵⁹ אתישבת (דפ"ו).

⁸⁶⁰ פי' בריאה (מ"מ).

⁸⁶¹ ויקרא ע ע"ב (הערת הזהר).

⁸⁶² סוד מלכי אדום שמתו (רח"ו). ור"ל שהמלכות היא בתוך הניצוצות שבקלי' נוגה (מ"מ).

⁸⁶³ הלשון הזה אינו מדוקדק, דמשמע שהנפש לא עלתה עם הרוח למקום הנשמה בשבת ומועד. והאמת הוא שגם הנפש עולה עם הרוח וכמש"ל בעמוד ב' דף זה, בשעתא דנשמתא מתעטרא לעילא וכו' (מ"מ).

קיימא גו קברא ואתגלימת בדיוקנא דהות גו גופא בקדמיתא וכל אינון גרמי⁸⁶⁴ בההוא דיוקנא סלקן ומשבחאן ואודן לקודשא בריך הוא דהא הוא דכתיב (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה יהוה מי כמוכה⁸⁶⁵ אומרות לא כתיב אלא תאמרנה:	
ואלמלא נתנה רשות לעין לראות, היתה, ורואה בלילה כשנכנסת שבת ולילות חדשים וזמנים, כמו דמיות על גבי הקברים מודות ומשבחות את הקדוש ברוך הוא. אבל טפשות בני האדם מעכבת אותם, שלא יודעים ולא משגיחים על מה עומדים בעולם הזה, ולא חוששים להשגיח בכבוד המלך העליון בעולם הזה, כל שכן להשגיח בכבוד אותו העולם ועל מה עומד ואיך הדברים מתפרשים.	ואלמלא נתנה רשות לעין לראות, היתה, ורואה בלילה כשנכנסת שבת ולילות חדשים וזמנים, כמו דמיות על גבי הקברים מודות ומשבחות את הקדוש ברוך הוא. אבל טפשות בני האדם מעכבת אותם, שלא יודעים ולא משגיחים על מה עומדים בעולם הזה, ולא חוששים להשגיח בכבוד המלך העליון בעולם הזה, כל שכן להשגיח בכבוד אותו העולם ועל מה עומד ואיך הדברים מתפרשים.
וביומא (בליליא) דראש השנה דעלמא אתדן וברסא דדינא וקיימא (קיימין) לגבי מלכא עלאה למידן עלמא כל נפש ונפש משטטן ובעאן רחמי על חיי בליליא דנפקא יומא דדינא⁸⁶⁸ אזלין וקא משטטין למשמע ולמנדע מאן הוא דינא דאתדן על עלמא ולזמנין דקא מודיעין בחזווא לחייא כמה דאת אמר (איוב לג טו-טז) בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים וגו' אז יגלה און	ביום ראש השנה, כשהעולם נדון, וכסא הדין עומד למלך העליון לדון את העולם, כל נפש ונפש משוטטות ומבקשות רחמים על החיים. בלילה שיוצא יום הדין הולכות ומשוטטות לשמוע ולדעת מהו הדין שנדון על העולם. ולפעמים שמודיעות במראה לחיים, כמו שנאמר "בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים וגו', אז יגלה און אנשים ובמוסרם יחתום". מה זה "מוסרם", זו הנפש שעומדת וחותמת לאנשים דברים לקבל מוסר.

⁸⁶⁴ גודל עילוי הנשמות באורות עליונים ומתקשרת הנשמה ברוח, ורוח בפנש, עד שהם בקישור א' בציור רוחני, כמו שהיו בציור גופני בעולם הזה, כמ"ש בזהר, בשעתא וכו'. והענין הוא, כי בשעה שהרוח יורד מג'ע העליון לג'ע התחתון, אז מוליד עמו אור גדול שקיבל למעלה, ומאותו האור יורד ג'כ אור בהיר מאד לנפש אשר בקבר, ומתלבשת הנפש באור הזה כצורת הגוף ממש, ואז מתחברים העצמות יחדיו ידובקו, ומצטיירים בצורת הגוף שהיה בעולם הזה, ועולים מהקבר ואומרים שירה לפני הקב"ה. וזש"ה כל עצמותי תאמרנה, אומרות אין כתיב, אלא תאמרנה. ומבואר שם בזהר, דאילולי אתיהיב רשות לעין לראות היה רואה בלילי שבת ור"ח דמות צורות עומדות על הקברים (מ"מ).

⁸⁶⁵ כמוך (דפ"ו).

⁸⁶⁶ כן מצאתי בזוהר מוגה מארץ ישראל, אבל לא נראה כן משער הנבואה פ"ד ו' ב', ששם כתוב שבכל מוצאי שבת באות נפשות הצדיקים לקבריהם ומתלבשות בתוך העצמות ממש כאילו הם בחייהם לפי שעה לייחד את בוראם, וזה סוד (ישעיה נח, יא) ועצמותיך יחליץ. ולעד"נ שכן מוכרח ממה שקדם שביום השבת הרוח מתקשר למעלה ועומד בנהירו עילאה, ובשעתא דרוח נחתא מלא אור וזוהר אז מאיר בנפשו והיא מחלצת עצמות הגוף בהתלבשה במלבוש שלה הוא העומד על הקבר בסוד חלוקא דרבנן, וזה דוקא במוצאי שבת כי בשבת עומדות הנפשות בגן עדן התחתון ומתעדנות, ואפילו לעשות ייחוד עם צדיקים שהוא נוח להם לא יועיל בשבת כנזכר שם בשער הנבואה ז' א' (רמ"ז).

⁸⁶⁷ בתחילת ליל שבת עולה הנפש ורוח למקום הנשמה ויורדות מיד, ואזי הנפש אתגלימת בדיוקנא וכו' (מ"מ).

⁸⁶⁸ במסכת ברכות ממעשה דאותו חסיד עם ב' רוחות וכו', מוכח דבליל ר"ה עצמה משטטי לדעת מה נגזר, והכא אמר בליליא דנפקא יומא דדינא, וי"ל דבליל ב' דר"ה איירי בהם בגמרא, דאי בליל א', אין דין לישראל, כי או"ה דינם בלילה וישראל דינם ביום, וא"כ מ"ש בליליא דנפקא היינו ליל ב' דר"ה (מ"מ).

אנשים ומוסרם (ובמסרם) יחתום מאי מוסרם דא נפש דאיהי קיימא וחתים לבני נשא מלין לקבלא מוסר:	
בלילא ובתראה דחגא ⁸⁶⁹ דקא נפקן פתקין מבי מלכא וההוא צל אעדיאו מבני גריעו דהאי עלמא ההוא נפש דקאמרן אזלא	בלילה האחרון של החג, שיוצאים הפתקים מבית המלך, ואותו צל מוסר מבני הנגרעים של העולם הזה, אותה הנפש שאמרנו הולכת
קמב/ב	
ומשטטא ⁸⁷⁰ וחד ממנא ⁸⁷¹ סרכא ⁸⁷² ברזא גליפא בעזקא ⁸⁷³ בכתב מפרש ידומיע"ם ⁸⁷⁴ דפקיד בכתב דזיוא גליפא ⁸⁷⁵ ובגו חזוון עלאין ⁸⁷⁶ בההוא ליליא נחית וכמה אלף אלפין ורבוא רבוון ועמיה ונטלין לההוא צל ⁸⁷⁷ מכל חד וחד וסלקין ליה לעילא:	ומשוטטת, וממונה אחד שוטר בסוד חקוק בטבעת בכתב מפורש ידומיע"ם, שפוקד בכתב של זיו החקוק, ובתוך מראות עליונים יורד באותו לילה, וכמה אלף אלפים ורבוא רבבות עמו, ונוטלים אותו צל מכל אחד ואחד, ומעלים אותו למעלה.
וההיא נפש ⁸⁷⁸ דקאמרן אזלא ומשטטא ⁸⁷⁹ וחמאת לההוא צל ⁸⁸⁰ ותב לאתריה גו קבריה וקא מכרזא ⁸⁸¹ לשאר מתייא פלוני אתי לגבן פלוני אתי לגבן אי זכאהו טבא איהו כלהו חדאן ואי לאו כלהו אמרי ווי כד סלקין ההוא צל ⁸⁸² סלקין ליה לגבי ההוא עבד מהימן דשמיה מטטרו"ן ונטיל ההוא צל לגביה	ואותה הנפש שאמרנו, הולכת ומשוטטת ורואה את אותו צל, ושבה למקומה לתוך הקבר ומכריזה לשאר המתים, פלוני יבא אלינו פלוני יבא אלינו. אם צדיק טוב הוא, כולם שמחים. ואם לא, כולם אומרים אוי. כשמעלים אותו צל, מעלים אותו לאותו עבד נאמן ששמו מטטרו"ן, ונוטל אליו אותו הצל, ומעלה אותו למקומו, כמו שנאמר "כעבד ישאף צל" ישאף צל ודאי.

⁸⁶⁹ ויחי רכא (הערת הזהר).

⁸⁷⁰ קכט ע"א (הערת הזהר). לראות בצללים המסתלקים, ומשם ידע מי ימות כדלקמן (אור יקר).
⁸⁷¹ היינו לפרש מי הוא המסלק הצל, כדי שמתוכו יודע הנפש העתידים למות בשנה. ענין המלאך הזה שהוא ממונה על דיוקנאות החיים, ולזה כיון שנגזר עליו המות, מיד הדיוקן שם נשתנה צורתו והוא יודע, ומיד יורד באותו דיוקן למטה, וקושר לו הצלם הידוע, והכל עולה יחד אל תחת העבד כדמסיק, ונודע שהדיוקנאות הם חקוקות בסוד פרגוד, חותם מצוייר, פתוחי חותם, כאלו הם בחיים (אור יקר).

⁸⁷² לשון ממונה (אור יקר).

⁸⁷³ ירצה בסוד הנשמה המצויירת בפרגוד בכתב מפרש פתוחי חותם, דהיינו "גליפא בעזקא" או ירצה שהוא ממונה על חותם הנחתם, וזהו שאמר "ברזא גליפא בעזקא" והוא בעל החותם להחתים כתב מפרש, ואינו בעל הכתב אלא החותם שבו מחתימין כתבים, ולזה הוא יודע סוד החיתום ופירש ענין הכתב (אור יקר).

⁸⁷⁴ לעיל בדף קכט ע"א כתב הזהר שהוא יהודיעם ובהגהת דרך אמת הביא דברי הרמ"ז שנתעורר בזה ובודאי שיש טעות דאל"כ דבריו סותרים מ"ש בדף קכט למ"ש הכא (מ"מ).

⁸⁷⁵ הכתב אור זיו מתחקק, א"נ אור הדיוק שהוא מתנוצץ (אור יקר).

⁸⁷⁶ בסוד רוחניות עליון, א"נ אל דמות הנשמות. ושני הפירושים ענין א', שהכתב הוא הדיוקן בעצמו המצוייר בפרגוד, והחותם הוא מה ששקוע מורה על מיתה, או מה שבולט נראה אל חיים (אור יקר).

⁸⁷⁷ כדי להראותו למעלה, להכין לו מנוחה כראוי לו כדמסיק לקמיה, ולא שיטלהו אז העבד מכל וכל, שאינו מסתלק אלא שלשים יום קודם מיתה (אור יקר).

⁸⁷⁸ שיש לה רשות להתשוטט ולחקור כדפי' (אור יקר).

⁸⁷⁹ כדי לפגוע במלאך הזה בעת סילוק הדיוקנאות עם הצללים (אור יקר).

⁸⁸⁰ צל המסתלק ומכיר, ובשובו מודיע לשאר הנפשות שאינם רשאות להתשוטט (אור יקר).

⁸⁸¹ קברא וקא מכרזת (דפ"ו).

⁸⁸² מהדר השתא לפרש טעם לסילוק הצל, ולמאן סלקין ליה, והענין שהשר הממונה על גן עדן, הוא בעל כנפים הפוסק הלכות שם, ולזה אלו הנזכרים מעלים הצללים, מפני שהכתב והחותם אל הנשמות בדיוקנאות בידם, ויודיעם להכיר, ולא יחליפו איש באיש, ומוסרים הצל אל עולם מטטרו"ן, דהיינו עבד ישאף הצל בעצמו, ויבדוק אותו כדי להכין לו מצד [אופן] (אנפין) משכן לנפש, ומצד חיה משכן לרוח, ומצד כסא משכן לנשמה, והיינו דמסיק תדע למה מעלים הצל (אור יקר).

וסליק אליהו לאתריה כמה דאת אמר (איוב ז ב) כעבר ישאף צל ישאף צל ודאי⁸⁸³:	
מההיא שעתא ואילך מתתקנא דוכתא לההיא נשמה⁸⁸⁴ דההוא בר נש ודוכתא לרוח בגנתא דעדן ודוכתא לנפש⁸⁸⁵ לניחא ולא תהנאה בשעתא דמשטמא⁸⁸⁶ ואזלא בגין דאית⁸⁸⁷ נפש דלית לה ניחא ואית נפש דאשתציאת⁸⁸⁸ עם גופא:	מאותה השעה ואילך, מתקן מקום לאותה הנשמה של אותו האיש, ומקום לרוח בגן עדן, ומקום לנפש למנוחה ולהנאה. בשעה שמשוטטת והולכת, משום שיש נפש שאין לה מנוחה, ויש נפש שמתכלה עם הגוף.
והאי איהי⁸⁸⁹ דלית לה ניחא והאי איהי דכתיב בה (ש"א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע דדא איהי אזלא ומשטמא ומתנגלא בכל עלמא ולית לה ניחא כלל יממא ולילי ודא איהו עונשא יתיר מכלא והאי⁸⁹⁰ דתשתצי עם גופא ההיא דכתיב בה (ויקרא יז י) והכרתי אותה מקרב עמה ולהאי לית לה דוכרנו כלל ואית נפשא דלא תשתצי עם גופא⁸⁹¹ ותשתצי מאתר אחרא וס"א עלאהו ההיא דכתיב בה (שם כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני יהו"ה מאי מלפני דלא שריא עלה רוחא וכד רוחא לא שריא עלה לית לה שותפו כלל במה דלעילא ולא ידעת מאינן מלין ודההוא (ד)עלמא כלל	וזוהי שאין לה מנוחה, וזוהי שנאמר בה "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע". שזוהי שהולכת ומשוטטת ומתגלגלת בכל העולם, ואין לה מנוחה כלל יומם ולילה. וזהו עונש יותר מהכל. וזה שתכלה עם הגוף, ההיא שנאמר בה "והכרתי אותה מקרב עמה", ולזה אין לה זכרון כלל. ויש נפש שלא תכלה עם הגוף, ותכלה ממקום אחר (עליון), אותה שנאמר בה "ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה'". מה זה "מלפני", שלא שורה עליה רוח, וכשלא שורה עליה רוח, אין לה שותפות כלל במה שלמעלה, ולא יודעת מאותם דברים של אותו עולם כלל, וזוהי נפש כמו של הבהמות.

⁸⁸³ וידע ויכיר מקומו ההגון לו אצל מי מצדיקי גן עדן, באיזו מדור לפי כבודו, ולתקן לו המדור, ולחקור מי ירד להקבילו בשעת סילוקו, וכיוצא בכל אלו הענינים (אור יקר).

⁸⁸⁴ ולא שתעלה הנשמה או הרוח או הנפש אלא הצל, ויודע הוא להכיר בצל עצמו מקומות הראויים לנשמה ורוח ונפש, מפני שהצל הוא אמצעי בין נפש לגוף, ובו מצטייר כל מעשה האדם, והוא מתקשט גם כן במעשיו (אור יקר).

⁸⁸⁵ קשיא ליה, כי נפש אין לה מקום שמקומה בחצר מות על הקבר, לזה מפרש השתא ואזיל כי ענין הנפש ומנוחתה, ענין רחב מהרוח והנשמה, משום דדוכתא דנפש הוא לניחא, שיש שאינה נחה (אור יקר).

⁸⁸⁶ ויש נפש שהיא נחה ואין לה הנאה כדמפרש ואזיל, וכל זה מזדמן לו מיד קודם סילוקו (אור יקר).

⁸⁸⁷ ויקרא קעב ע"ב (הערת הזהר). השתא מפרש ג' חלקי נפשות, וקודם שנבאר שלשתם נאמר כי נפש מציאותה מענין רוחניות המלכות המתלבש באופן, הם סוד ז' מדורין לז' היכלות, ונודע כי אותם המדורין הם לבוש להיכלות, וכן ההיכלות לבוש לכסא הכבוד, הוא ממש כענין נשמה רוח נפש, ונודע כי תחת אותם המדורין משכן לקלי', ולפעמים הרבה נכנסות במדור ראשון ושני ושלישי כדפי' שם, ולכך המדורין האלו תופסין בסוד נפש על ידי יצר הרע, עד הגוף הזה עולם העשיה, ששכינה מתלבשת באופן להנהיג העשיה ומשם נפש, ולזה הנפש בידה לזכך עצמה תכלית זכוך בסוד טהרת המדורין והרחקתם מהחיצונים, (עוד) [או] לרדת ולטנף עצמה בטינוף המדור בהכנס אליו החצוני, וכל זה תלוי ביצר הרע שהוא מהחיצונים, כמו שהחיצונים מטמאין המדורין בקורבתם אליהם, כך הנפש תטמא בקורבתה אל היצר הרע, הכל לפי ענינה, הן קורבה מרובה או קורבה מועטת, ומיני הנפשות במעשיהן שלשה, או הנפש הנכרתת מן העולם, שאינה אפילו בכלל נפשות של ישראל, אלא נכנסת אל בין הקלי', ועליה נאמר והכרתי אותה מקרב עמה, ר"ל אפילו במדור הנפשות לא תעמוד ולא תכנס אלא היא נמסרת אל החיצונים ונעשית מזיק ושד בעולם, כאומרים הרשעים הם הם המזיקים וזו היא מתגלגלת בכל העולם (אור יקר).

⁸⁸⁸ דאישתיצאת (מ"מ).

⁸⁸⁹ נמחק במ"מ.

⁸⁹⁰ וההיא (דפ"ו).

⁸⁹¹ ממש"כ "ההיא דכתיב בה" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

והאי איהי נפש [כדבעירי] [כבעירי] (דבעירי):	
נפש (דלית) [דאית] לה נייחא האי איהי כד אזלא ומשטטא אערעת בהאי [ממנא] ידומיע"ם ⁸⁹² ובאינון סרכין דיליה ונמלין לה ועאלין לה בכל פתחי גן עדן ואחזיין לה יקרא רצדיקא ויקרא דההוא רוח דילה ואיהי מתדבקא ביה בנייחא גו ההוא לבושא ⁸⁹³ וכדין ידעת באינון מלין דעלמא [נפש דאית ליה נייחא]:	נפש שאין לה מנוחה, זוהי כשהולכת ומשוטטת פוגשת בממונה הזה ידומיע"ם ובאותם השוטרים שלו, ונוטלים אותה ומכניסים אותה בכל פתחי גן העדן, ומראים לה את כבוד הצדיקים וכבוד אותה הרוח שלה, והיא נדבקת בו במנוחה תוך אותו הלבוש, ואז יודעת באותם דברים של העולם.
וכד ההוא רוח סלקא לאתעטרא גו נשמה עלאה לעילא ההיא נפש מתקשרא בההוא רוח ⁸⁹⁴ ואתנהירת מניה כסיהרא כד אתנהירת משמשא ורוח מתקשרא גו ההיא נשמתא וההיא נשמתא מתקשרא גו סוף מחשבה ⁸⁹⁵ דאיהי רזא דנפש דלעילא:	וכשאותה הרוח עולה להתעטר לתוך הנשמה העליונה למעלה, אותה הנפש נקשרת באותה הרוח ומוארת ממנה כלבנה כשהיא מוארת מהשמש, והרוח נקשרת לתוך אותה הנשמה, ואותה הנשמה נקשרת לתוך סוף המחשבה, שהיא סוד הנפש שלמעלה.
וההיא נפש אתקשרת גו ההוא רוח עלאה וההוא רוח אתקשר גו ההיא נשמה עלאה וההיא נשמה אתקשרת באין סוף וכדין איהו נייחא דכלא וקשורא דכלא עילא ותתא כלא ברזא חדא וגוונא חדא וכדין דא איהו נייחא דנפש דלתתא ועל דא כתיב (ש"א כה כט) והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את יהו"ה אלהיך בגוונא חדא ו/ו/ברזא חדא ד[ה]הוא את דא:	ואותה הנפש נקשרת תוך אותה רוח עליונה, ואותה הרוח נקשרת לתוך אותה נשמה עליונה, ואותה הנשמה נקשרת באין סוף, ואז הוא מנוחת הכל וקשר של הכל, למעלה ולמטה, הכל בסוד אחד וגוון אחד, ואז זוהי מנוחה לנפש שלמטה, ועל זה נאמר "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך" בגוון אחד ובסוד אחד, של אותו "את" זה.
כגוונא דא כד נחתא סיהרא רזא דנפש עלאה ונהורא [נהרא] מכל סטריין ⁸⁹⁶ איהי נהרא ⁸⁹⁷ [לכל] [מכל] רתיכין ⁸⁹⁸ ומשריין ⁸⁹⁹ ועביד לון גופא חדא ושלמא (שלימו) דנהיר בנהירו [בזיוא] [וזיוא] עלאה אופ הכי כגוונא דא נחתא האי נפש תתאה נהירא מכל סטריין מגו נהירו דנשמה ומגו נהירו דרוח ונחתא ונהרא לכל אינון רתיכין ומשריין דאינון שייפין וגרמין ועביד לון גופא שלימא דנהיר בנהירו:	כדוגמת זה, כשירדת הלבנה, סוד הנפש העליונה, האור מכל הצדדים, היא הנהר לכל המרכבות והמחנות, ועושה אותם לגוף אחד שלם, שמאיר באור, בזיו העליון. כמו כן כאן כדוגמא זה יורדת הנפש התחתונה הזו, מאירה מכל הצדדים מתוך אור הנשמה ומתוך אור הרוח, ויורדת ומאירה לכל אותם מרכבות ומחנות, שהם איברים ועצמות, ועושה אותם גוף שלם שמאיר באור.
הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך נפשך ממש. ואחר כך "ועצמתך יחליץ", שעושה מהם גוף שלם ומאיר באור, וקם	זהו שנאמר "והשביע בצחצחות נפשך", נפשך ממש. ואחר כך "ועצמתך יחליץ", שעושה מהם גוף שלם ומאיר באור, וקם

⁸⁹² זהו הממונה הנז' במדרש רות ולא כנז' לעיל בדף קכט ע"א כי שם נפל טעות (דרך אמת).
⁸⁹³ עי' קמא ע"ב והערה שלנו שם בשם ספר הכללים.
⁸⁹⁴ מכאן נראה שכשעולה הרוח במקום הנשמה, הנפש מתקשרת ועולה עמה (מ"מ).
⁸⁹⁵ מלכות (רח"ו במ"מ). ועי' שער מאמרי רשב"י ו ע"ד, וז"ל, סוף מחשבה העליונה שביל דקיק דנחית מיוד עלאה.
⁸⁹⁶ שקבלה מהת"ת מו"ק שבו (אור יקר).
⁸⁹⁷ היינו שהיא יורדת מאצילות להאיר בבריאה יצירה ועשיה (אור יקר).
⁸⁹⁸ בכסא (אור יקר).
⁸⁹⁹ מחנות שכינה ביצירה ועשיה (אור יקר).

ומודה ומשבח את הקדוש ברוך הוא כמו שנתבאר, שנאמר "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך", וזוהי מנוחת הנפש, ודאי מכל הצדדים.	ועצמותיך יחליץ דעביד מנייהו גופא שלימא ונהיר בנהירו וקם ואודי ומשבח לקודשא בריך הוא כמה דאתמר דכתיב (תהלים לה י) כל עצמותי תאמרנה יהוה מי כמוך ודא איהו נייחא דנפש ודאי מכל סטריין:
אשרי הצדיקים שפוחדים מרבונם בעולם הזה לזכות בשלש מנוחות לעולם הבא. בא רבי שמעון וברכו את רבי אבא. אמר רבי שמעון אשריכם בני, ואשרי שעניי ראו בכך. כמה	זכאין אינון צדיקייא דדחליין למאריהון בעלמא דין למזכי בתלת נייחי לעלמא דאתי אתא רבי שמעון וברכיה לרבי אבא אמר רבי שמעון זכאין אתון בני זכאה אנא דעיני חמו בכך כמה
מקומות עליונים מתוקנים לנו ומאירים לנו לעולם הבא.	קמנ/א
פתח ואמר "שיר המעלות הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב", פסוק זה פרשוהו, אבל שיר המעלות, שבח שאומרות אותן דרגות קדושות עליונות מצד של הגבורות העליונות, והם כמו הלויים שלמטה, והם מעלות, דרגות על דרגות, ועובדים בסוד של חמישים שנים, וזהו "שיר המעלות	דוכתין עלאיין ⁹⁰⁰ מתתקנן לן ונהירין לן לעלמא דאתי:
פתח ואמר "שיר המעלות הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב", פסוק זה פרשוהו, אבל שיר המעלות, שבח שאומרות אותן דרגות קדושות עליונות מצד של הגבורות העליונות, והם כמו הלויים שלמטה, והם מעלות, דרגות על דרגות, ועובדים בסוד של חמישים שנים, וזהו "שיר המעלות	פתח ואמר (תהלים קכה א) שיר המעלות הבטחים ביהוה ⁹⁰¹ כהר ציון ⁹⁰² לא ימוט ⁹⁰³ לעולם ישב ⁹⁰⁴ האי קרא אוקמוה אבל שיר המעלות תושבחתא דקאמרי אינון דרגין קדישין עלאיין ⁹⁰⁵ מסטרא דגבורין ⁹⁰⁶ עלאיין ואינון כנוונא דלואי לתתא ⁹⁰⁷ ואינון

⁹⁰⁰ כאומרו להנחיל אוהבי יש, לא עולם אחד אלא שלש מאות ועשר עולמות כדפי' רז"ל (אור יקר).

⁹⁰¹ הבוטח בה' שם מבטחו, שהיא השכינה, המפרנסת כל העולם. "בה" ודאי, בת"ת והבוטח באדם, הוא מפרידה מן הת"ת ומשכינה למטה, ונקרא נרגן מפריד אלוף. ולכך קאים באורו, כאומרו אורר הגבר אשר יבטח באדם, ומסיק ומן ה' יסור לבו, דהיינו השכינה ומפרידה, אמנם הבוטח בה' כדוד, ודאי מצד הצדיק. והנה השכינה תלויה לפי הדין, ולפי זה פעמים שהיא בדין, הבטחתו מתמוטטת, מפני שגורם העוון והפריד, ונתחייב בדין. אמנם לעתיד תהיה המלכות קבועה במקומה בלתי מתמוטטת, שאין עון גורם פירוד, ואז תהיה ההבטחה שלימה (אור יקר). עי' שעה"כ יא ע"א, דרושי פסח יב, זהר ח"ב כב ע"א, לקוטי תורה ישעיה, פת"ש עקודים יט.

⁹⁰² לא יהיה כזמן זה שההבטחה בלתי קיימת אלא "כהר ציון" מלכות הנקראת הר, שהיא מיוחדת ביסוד, והיינו הר ציון ודאי (אור יקר).

⁹⁰³ שהיא אז מיוחדת שלא ימוט, והנה היחוד העתידי, יש לו ב' מעלות טובות על היחוד הנמצא בעולם הזה, אפילו בעת עלותה למעלה להתייחד, יש מקטרגין ומעוררים עד שהם מפרידים. ואין היחוד נגמר, ואז "לעתיד" לא ימצא מזה כלל, שאין שטן ואין פגע רע, וז"ש "לא ימוט" אלא יעלה בלי התמוטטות כלל. השנית, כי היחוד בעולם הזה אפילו לא ימצא לא מערער ולא משטין מצד עצמו, אינו אלא זמן מועט. ומיד שכינה באה אל מקומה למטה, לנהל התחתונים, מלאה מן השפע שקבלה באותו רגע היחוד, ולעתיד לא יהיה כך, אלא לעולם ישב השכינה למעלה בחיק בעלה, ולא תדר למטה, אלא מלמעלה ינהיג התחתונים בסוד השבת (אור יקר).

⁹⁰⁴ ואז יהיה ההבטחה בלי בושת, שאין עון גורם לו שום פירוד, ואין צדיקים יראים מההבטחה, ולזה אינה כאריה וכשחל שההבטחה במעשיהם אלא כהר ציון, שהם בטוחים בו מצד יחודו ואין צריך כח מעשים, שאז המעשה הטוב הוא מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (אור יקר).

⁹⁰⁵ הנה מן הגבורה ודיניה נמשכין כחות הרבה, ראשונה ממטה למעלה הם החצונים, ואינם בעלי שיר ושבח, שניה הם אותם שהם קדושים וממונים על החצונים, והם משוררים בכלל הקדושים, שלישית הם הקדושים העליונים למעלה מכולם, ואין להם חלק בחוץ כלל, אלא מתקדשים ומתטהרים מכל וכל, ועל אלו כוון ואמר "דרגין קדישין" לאפוקי חצונים, "עילאין" לאפוקי אותם שהם קדושים למטה מופקדים על החצונים (אור יקר).

⁹⁰⁶ לא מהגבורה שהוא דין חזק לכללות, אלא מצד גבורות הבינה המתמתקות בשיר הלויים ונהפכת לשמחה (אור יקר).

⁹⁰⁷ משמרות משמרות ממש, כמשמרות הלויים הימן וידותין ואיתן כדפרשו בפרשת אחרי מות (אור יקר).

מעלות⁹⁰⁸ דרגין על דרגין ופלהין ברזא דחמשין שנין⁹⁰⁹ והאי איהו שיר המעלות הבטחים ביהו"ה⁹¹⁰ כהר ציון ודא אינון צדיקיא דאינון מתרחצין ביה בעובדין דלהון כמה דאת אמר (משלי כח א) וצדיקים ככפיר יבטח:	הבוטחים בה' כהר ציון", אלו הם הצדיקים שבוטחים בו במעשים שלהם, כמו שנאמר "וצדיקים ככפיר יבטח".
ואי תימא הא צדיקיא לא אתרחצין⁹¹¹ בעובדיהון כלל ותדיר דחלין כאברהם דכתיב ביה (בראשית יב יא) ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו' כיצחק דכתיב ביה (שם כו ז) כי ירא לאמר אשתי כיעקב דכתיב ביה (שם לב ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו ואי הני לא אתרחצו בעובדיהון כל שכן שאר צדיקי עלמא ואת אמרת וצדיקים ככפיר יבטח:	ואם תאמר הרי הצדיקים לא בוטחים במעשיהם כלל, ותמיד פוחדים, כמו אברהם שנאמר בו "ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה וגו'", כמו יצחק שנאמר בו "כי ירא לאמר אשתי", כיעקב שנאמר בו "ויירא יעקב מאד ויצר לו". ואם אלה לא בטחו במעשיהם, כל שכן שאר צדיקי העולם, ואתה אומר "וצדיקים ככפיר יבטח".
אלא ודאי ככפיר כתיב דהא מכל אינון שמהן לא כתיב אלא כפיר ולא כתיב לא אריה ולא שחל ולא שחץ אלא כפיר דאיהו חלשא וזעירא מכלהו ולא אתרחצין בחיליה אף על גב דאיהו תקיף כך צדיקיא לא אתרחצו בעובדיהון והשתא אלא ככפיר אף על גב דידעין דתקיף חילא דעובדיהון לא אתרחצין אלא ככפיר ולא יתיר:	אלא ודאי נאמר "ככפיר", שהרי מכל אותם שמות, לא נאמר אלא כפיר, ולא נאמר לא אריה ולא שחל ולא שחץ אלא כפיר, שהוא החלש והקטן מכולם, ולא בוטח בכחו אף על גב שהוא חזק. כך הצדיקים, לא בוטחים במעשיהם עכשיו אלא ככפיר, אף על גב שיודעים שחזק כח מעשיהם לא בוטחים, אלא ככפיר ולא יותר.
ובגיני כך הבטחים ביהו"ה כהר ציון וגו' לא ככפיר ולא כאריה ולא ככלהו שמהן אלא כהר ציון ואוקמוה מה הר ציון איהו תקיף ולא ימוט תדיר אוף הכי בההוא זמנא להו כהר ציון ולא כהשתא דלא אתרחצו אלא ככפיר דדחיל ולא ואתרחצין (מתגבר) בחיליה ואתון בני קדישי עליונין⁹¹² רחצונתא דלכון כהר ציון ודאי זכאין אתון (עמא קדישא) בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ולכן "הבוטחים בה' כהר ציון וגו'", לא ככפיר ולא כאריה ולא כמו כל השמות, אלא כהר ציון. ופרשוה, מה הר ציון הוא חזק ולא ימוט תמיד כמו כן כאן, באותו זמן יהיו כמו הר ציון, ולא כמו עכשיו שלא בוטחים אלא ככפיר, שפחד ולא בוטח בכחו. ואתם בני קדושים עליונים בטחונכם כהר ציון ודאי, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא.

⁹⁰⁸ כל הנדרש נרמז באומרו המעלות בה' הידיעה, לשלול כל אותם האחרים, וטעם אומרו המעלות ה' מעלות, שהם בסוד ועבד הלוי הוא, שעבודתו בסוד הבינה "ברזא דחמשין שנין" (אור יקר).

⁹⁰⁹ אח"כ ישוב מצבא העבודה, ואפשר שהמעלות יהיו ג"כ חמשה מעלות או חמשים (אור יקר). בסוד ועבד הלוי הוא וידוע כי "הוא" היא בינה ובה נ' שערים ולכך מבין חמשים שנה ישוב מצבא העבודה (רח"ו).

⁹¹⁰ "הבוטחים בה'" זה תחילת השיר, ואמר "הבוטחים בה'" בזמן זה אין בטחונם חזק, מפני שהם יראים שמא גרם החטא, ונמצא בוטחים מצד א' ויראים מצד ב', והם אומרים ידוע ודאי שיש בו כח לזה, וליותר מזה, אמנם שמא עוונותינו גרם שאנו חייבין מן הדין, אמנם לעתיד לא יהיה בטחונם בה' כזה (אור יקר).

⁹¹¹ מתרחצין (דפ"ו).
⁹¹² שאין ר' שמעון וחבריו בעולם התחתון אלא אחוז בסוד האצילות, ואז דבקים ביחוד העליון, והם עולים ויורדים עם השכינה והם מובטחים בה', שהם המייחדים תדיר ודאי (אור יקר).

אזלו כד מוטו למתא אתחשך ליליא אמר רבי שמעון כמה דיומא דא⁹¹³ אנהיר לן בהאי וארחא (עלמא) למזכי ביה בעלמא דאתי אוף הכי והאי ליליא ינהר⁹¹⁴ לן למזכי לן לעלמא דאתי ולאעטרא מלין דיממא ובליליא דא (וליליא) קמי עתיק יומין דהא כיומא דא שלים לא ישתכח בכל דרין אחרנין זכאה חולקנא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	הלכו, כשהגיעו לעיר, נחשך הלילה. אמר רבי שמעון, כמו שיום זה מאיר לנו בדרך הזו לזכות בו בעולם הבא, כמו כן הלילה הזה יאיר לנו לזכותנו לעולם הבא, ולעטר דברים של יום בלילה זה לפני עתיק הימים, שהרי כמו היום השלם הזה, לא ימצא בכל הדורות האחרים, אשרי חלקנו בעולם הזה ובעולם הבא.
עאלו לביתיה דרבי שמעון ורבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי עמהון בתו עד דאתפלג ליליא כיון דאתפלג ליליא אמר רבי שמעון לחבריא עידן איהו לאעטרא רתיבא קדישא⁹¹⁵ לעילא באשתדלותא דילן אמר ליה ולרבי יוסי אנת דלא אשתמעו מילך בהאי יומא ביננא אנת הוי שירותא לאנהרא ליליא דהא השתא עדן⁹¹⁶ רעותא איהו לאנהרא עילא ותתא:	נכנסו לביתו של רבי שמעון, ורבי אלעזר ורבי אבא ורבי יוסי עמם. לנו עד שנחלק הלילה, כיון שנחלק הלילה, אמר רבי שמעון לחברים, זמן הוא לעטר את המרכבה הקדושה למעלה בהשתדלותנו. אמר לרבי יוסי, אתה שלא נשמעו דברך ביום הזה בינינו, אתה תהיה ראשית להאיר הלילה, שהרי עכשיו עת רצון היא להאיר מעלה ומטה.
פתח רבי יוסי ואמר שיר השירים אשר לשלמה שירתא דא אתער לה שלמה מלכא כד אתבני בי מקדשא ועלמין בלהו אשתלימו עילא ותתא באשלמותא חדא ואף על גב דחברייא פליגין בהאי⁹¹⁷ אבל שירתא דא לא אתמר אלא ובשלימו כד סיהרא אתמליא בשלימו ובי מקדשא אתבני כגוונא דלעילא בשעתא דאתבני בי מקדשא לתתא לא הוה חדוא קמי קודשא בריך הוא מיומא דאתברי עלמא כההוא יומא:	פתח רבי יוסי ואמר "שיר השירים אשר לשלמה", שיר זה מעורר את אותה שלמה המלך כשנבנה בית המקדש, וכל העולמות נשלמו מעלה ומטה בשלמות אחת. ואף על גב שהחברים חלקו בזה, אבל שירה זו לא נאמרה אלא בשלמות, כשהלבנה התמלאה בשלמות ובית המקדש נבנה כדוגמא שלמעלה. בשעה שנבנה בית המקדש למטה, לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם כמו אותו היום.
משכן דעבד משה במדברא לנחתא שכינתא לארעא בההוא יומא משכן אחרא אתוקם עמיה לעילא כמה דאוקמוה דכתיב	המשכן שעשה משה במדבר, להוריד שכינה לארץ, באותו היום הוקם משכן אחר עמו למעלה כמו שבארוה, שנאמר "הוקם המשכן המשכן", משכן אחר שהוקם עמו, וזה משכן של הנער מטטרון ולא יותר. כשנבנה

⁹¹³ הענין הוא כי התורה סודותיה גורמין הם לימשך מהיסוד או"ר הנק' ר"ז, דהיינו סו"ד למלכות, והמחדש סוד בתורה מושך מהת"ת למלכות אור רז, סודות התורה, הם נעלמים בכתר עתיק יומין, והמחדש מסלסל בשערי עתיק יומין, והוא מושך מלמטה אור התורה, והנה ר"ש וחבריו לא היו אומרים מה שמקובל להם מכבר, כי זה אין לו שכר בעמלו אלא עסק תורה לבד, ובמה יבדלו הם משאר החברים שבדור, אמנם הענין היה שהיו מתחילין בפסוק, ובחסידותם על ידי חכמתם היתה רוח קדושה שורה בהם, ובהיותם מסלסלין בתורה במה שכבר נאמר בענין מעט מעט, שואבין עד שמתחדש בשכלם חדושי תורה בפסוק, ובהקדמות ובראשי פרקים, היתה תורתם מתברכת ומתחדשים חדושים אלו הנדרשים בענין שהיו גורמין חידוש תורה, ועם היות שכינה בגלות וייחוד אין, חידושי סודות התורה, יש להם סגולה (אלא) שהם גורמין יחוד ומשך האור תמיד ואין חצוני מעכב, ולזה נתן להם רשות להחזיק בביאור הסודות כדי לעשות סעד לשכינה כדפי' בתיקו"ז, ולזה היו מאירים אור התורה בחידושי תורה וסודותיה, מייחדים למעלה ומושכים אור עתיק יומין עד למטה, בסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (אור יקר).

⁹¹⁴ ינהיר (דפ"ו).

⁹¹⁵ חגת"ם (מ"מ).

⁹¹⁶ עידן (דפ"ו).

⁹¹⁷ מתי אתמר (מ"מ, וכנ"א בדפ"ו).

(שמות מ יז) הוקם המשכן המשכן משכן אחר⁹¹⁸ דאתקם עמיה ודא משכן דנער מטטרו"ן ולא יתיר בית ראשון כד אתבני בית ראשון אחרא אתבני עמיה ואתקיים בעלמין כלהו ואנהיר וס"א בעלמא ואנהירו לכל עלמין ואתבסם עלמא ואתפתחו כל משקופי עלאין לאנהרא ולא הוה חדוה בכל עלמין כההוא יומא כדין פתחו עלאי ותתאי ואמרו שירתא והיינו שיר השירים שירתא דאינון מנגנין דמנגנן לקודשא בריך הוא:	בית ראשון, בית ראשון אחר נבנה עמו והתקיים בכל העולמות והאיר (בעולם והאיר) לכל העולמות, והתבשם העולם ונפתחו כל המשקופים העליונים להאיר, ולא היתה שמחה בכל העולמות כמו אותו היום. אז פתחו עליונים ותחתונים ואמרו שירה, וזהו "שיר השירים", שיר שאותם המנגנים שמנגנים לקדוש ברוך הוא.
קמג/ב	
דוד מלכא אמר שיר המעלות שלמה מלכא אמר שיר השירים שיר מאינון מנגנין מה בין האי להאי דהא אשתמע דכלא חד אלא ודאי כלא חד אבל ביומי דדוד מלכא לא הוו כל אינון מנגנין⁹¹⁹ מתתקנן בדוכתייהו⁹²⁰ לנגנא בדקא יאות ובי מקדשא לא אתבני ובנין כך לא אתתקנו לעילא בדוכתייהו⁹²¹ דהא כמה דאית תקוני ודמשמרות בארעא⁹²² אוף הכי ברקיעא וקיימין אלין לקבל אלין:	דוד המלך אמר שיר המעלות, שלמה המלך אמר שיר השירים. שיר מאותם מנגנים. מה בין זה לזה, שהרי נשמע שהכל אחד, אלא ודאי שהכל אחד. אבל בימי דוד המלך לא היו כל אותם מנגנים מתוקנים במקומם לנגן כראוי, ובית המקדש לא נבנה, ולכן לא נתקנו למעלה במקומם, שהרי כמו שיש תקוני משמרות בארץ כמו כן ברקיע, ועומדים אלה כנגד אלה.
וביומא דאתבני בי מקדשא אתתקנו כלהו בדוכתייהו ושרגא דלא נהרא⁹²³ שריאת לאנהרא⁹²⁴ ושירתא דא אתתקנת לגבי מלכא עלאה⁹²⁵ מלכא דשלמא דיליה⁹²⁶	וביום שנבנה בית המקדש נתקנו כולם במקומם, והנר שלא מאיר התחיל להאיר. ושירה זו נתקנה למלך העליון, המלך שהשלוש שלו. והשבח הזו היא מעולה מכל התשבחות הראשונות. היום שהתגלתה שבח זו בארץ, באותו היום נמצאה שלמות בכל,

⁹¹⁸ קנט ע"א (הערת הזהר).

⁹¹⁹ שהם משמרות המשוררים הנמצאים מן הגבורות הטהורות העליונות (אור יקר).
⁹²⁰ כי יש להם משמר ובחי' ידועה בבינה שממנה נמצא כל משמר ומשמר, ובעוד שאין הבינה מאירה אין בחינת המוצא אותו המשמר יכול להאחז ולהכלל לתקן ולקשט בה, והיינו "דוכתייהו" דאינון משמרות בחינות הבינה שממנה נמצאו, והבינה מתעלמת, והנמצאים התחתונים אינם יכולים להקשר בבחינת אצילותם, ועם היות שהיו משמרות מסודרות על ידי דוד ונתן הנביא, לא עמדו על סוד משמרתם כראוי עד בנין המקדש (אור יקר).

⁹²¹ והטעם שהעליונים תלויים בתחתונים, מפני שהם נגדיים אליהם (אור יקר).
⁹²² ואם כן, כמו שהתחתונים אינם בדוכנם עד בנין המקדש, גם העליונים כך, אפילו בסוד עמידתם על סדרם סביב למכונם בכסא, לא עמדו עד שנבנה המקדש, ועמדו הלויים על מעלות הדוכן, ואז עמדו המשוררים האלו על מכונם ההגון לזה ברקיעי מכונם מפני שתלויים עליונים בתחתונים. ואם תאמר והיאך שוררו במשכן ומשכן שילה, יש לומר שהיו משוררים אבל לא על מכונם, שאין מכונם זה, כיון שישראל היו מטולטלים מאהל אל אהל, כך העליונים היו מטולטלים מדוכן אל דוכן, אמנם הדוכן האמיתי שהוא אותו הדוכן שהוקם מצד אור הבינה והרקיע שנתחדש להם, מעולם לא היה להם עד שנבנה המקדש ועמדו תחתונים על הדוכן התחתון, עמדו העליונים על הדוכן האמיתי ההגון להם (אור יקר).

⁹²³ מלכות, שעד עתה לא נהרא אפילו שהיא משכן אינה מאירה אלא באור מטטרו"ן דהיינו ימי החול (אור יקר). מלכות (רח"ו).

⁹²⁴ שנתפשטה מלבושי חול ועננים דמטטרו"ן, והאירה מאור הכסא, והנה השיר שהיו אז משוררים לא היה אל הבינה, אלא אל התפארת או אל המלכות, שהם מתלבשים בלבושי חול, אמנם שיר זה נאמר אל הבינה שהיא המתגלת בהעביר לבושי דעבד (אור יקר).

⁹²⁵ דהיינו בינה (אור יקר).

⁹²⁶ ת"ת (רח"ו).

ולכן הוא קדש קדשים.	ותושבחה דא איהי מעליא מכל תושבחן קדמאי יומא דאתגלי תושבחתא דא (בעלמא) ובארעאן ההוא יומא אשתכח שלימו בכלא ⁹²⁷ ועל דא איהו קדש קדשים ⁹²⁸ .
בספר של אדם הראשון היה כתוב בו, יום שיבנה בית המקדש, יעוררו האבות שירה מעלה ומטה, ולכן מצאנו שין מאותיות הגדולות, ואלה הם שעוררו, לא שהם מנגנים, אלא שהם מעוררים אל מעלה, שיר של אותם שירים גדולים שממונים על כל העולמות.	בספרא דאדם קדמאה ⁹²⁹ הוה כתיב ביה [יומא דיתבנא בי מקדשא] וביומא דיתבני בי מקדשא [יומא דיתקם בי משכנא] יתערון אבהן שירתא ⁹³⁰ עילא ותתא ובגין כך אשכחנא שין מאתוון רברבין ⁹³¹ ואלין אינון דקא אתערו לאו דאינון מנגנן ⁹³² אלא דאינון מתערי לגבי עילא (כביכול) שיר ⁹³³ דאינון שירין ⁹³⁴ רברבין ⁹³⁵ דממנן על עלמין כלהו ⁹³⁶ .
ושנינו, באותו יום עמד יעקב השלם ונכנס לגן עדן בשמחה על מקומו. ואז גן העדן התחיל לנגן, וכל אותם בשמים של הגן, מי גרם שירה זו, ומי אמר אותה. הוה אומר זה יעקב, שאלמלא הוא לא נכנס לגן העדן, לא אמר הגן שירה.	ותנינן ⁹³⁷ בההוא יומא קם יעקב ⁹³⁸ שלימא ⁹³⁹ ועאל בגנתא דעדן ⁹⁴⁰ בחידו ⁹⁴¹ על דוכתיה ⁹⁴² כדין גנתא דעדן ⁹⁴³ שארי לנגנא ⁹⁴⁴ וכל אינון בוסמין ⁹⁴⁵ דגנתא מאן גרים שירתא דא ⁹⁴⁶ ומאן אמר לה הוי אימא דא יעקב דאלמלא איהו לא עאל בגנתא דעדן לא אמר גנתא שירתא:
שירה זו שירה שהיא כלל של כל התורה, שירה שעליונים ותחתונים מתעוררים אליה,	שירתא דא שירתא דאיהי ⁹⁴⁷ כללא דכל אורייתא ⁹⁴⁸ שירתא דעלאי ותתאי מתערינן ⁹⁴⁹

- ⁹²⁷ ובהתעלות בעל השיר כך יתעלה השיר בעצמו, ולזה "אשתכח שלימו וכו'" מצד הבינה (אור יקר).
- ⁹²⁸ שכן נקראת הבינה כנודע (אור יקר).
- ⁹²⁹ הרי שלא ראה שלימות אלא דווקא (ביום) [בבית] המקדש לא המשכן (אור יקר).
- ⁹³⁰ כמו שדקדק הוא לקמיה (אור יקר).
- ⁹³¹ ג' ענפים (רח"ו). רברבא מהבינה, והש' עצמה רומז בבינה שרשא דעילנא כדפי' בתיק"ז, אמנם פרטיה הם ג' אבות ג' ענפי השי"ן (אור יקר).
- ⁹³² שהמשוררים למטה במלכות והנפרדים בחברתה, אמנם התעוררות השיר מצד ג' אבות באור הבינה המאיר בהם (אור יקר).
- ⁹³³ והענין שהשכינה היא משוררת, והיא היא השיר בעצמו, והמקשטים אותה הם המשוררים התחתונים אלו כנגד אלו במשמרותם, וג' אבות מקבלים אותו שיר, דהיינו התעוררות זה, שהיא עולה למתק הבינה, ומסלקין אותו אל הבינה, בענין שהם מעוררים למטה, משפיעין לאלו שישוררו ומעלים שירם למעלה (אור יקר).
- ⁹³⁴ שרים (אור יקר).
- ⁹³⁵ היינו ג' אבות שהם שרי הנהגת העולם בחד דין ורחמים, ולזה לגבי האבות אין מלת שרים לשון מנגנין אלא "רברבין" שהם מעוררים ולא מנגנין כדפי' (אור יקר).
- ⁹³⁶ פי' חג"ת (מ"מ).
- ⁹³⁷ לראיה לכל הנזכר (אור יקר).
- ⁹³⁸ ת"ת (אור יקר).
- ⁹³⁹ נכלל בימין ושמאל (אור יקר).
- ⁹⁴⁰ במלכות (אור יקר). יסוד דנוק' (רח"ו).
- ⁹⁴¹ מכח הבינה שהיא עיקר (אור יקר).
- ⁹⁴² בחי' יחודו (אור יקר).
- ⁹⁴³ מלכות וכל המשוררים המתלווים אליה כנודע (אור יקר).
- ⁹⁴⁴ פי' זה הפך מ"ש לעיל, שהמלאכים הם שאמרו שירה (מ"מ).
- ⁹⁴⁵ הם הצדיקים שבגן עדן, שהם המעלים בה ריח תורתם ומצותם, ויתייחס השיר לאבות דהיינו יעקב שלימא (אור יקר).
- ⁹⁴⁶ והיינו ממש כדברי ספרא דאדם קדמאה (אור יקר).
- ⁹⁴⁷ ירצה פירוש שיר השירים דהיינו השרים (אור יקר).

לגבה⁹⁵⁰ שירתא דאיהי כגוונא דעלמא דלעילא⁹⁵¹ דאיהו שבת ועלאהו שירתא דשמא קדישא עלאה⁹⁵² אתער⁹⁵³ בגיניה ועל דא איהי קדש קדשים⁹⁵⁴ מאי טעמא בגין דכל מלוי ברחימו ובחדוה⁹⁵⁵ [ודא] וכלא (אלא) בגין דכוס של ברכה⁹⁵⁶ אתיהיב בימינא כיון דאתיהיב בימינא כדין כל חידו וכל רחימו אשתכח ובגין כך ברחימו ובחדוה כל מלוי:	שירה שהיא כמו העולם שלמעלה, שהוא שבת העליונה. שירה שהשם הקדוש העליון מתעטר בשבילה, ולכן הוא קדש קדשים. למה, משום שכל דבריו באהבה ושמחה, וזה (הכל) משום שכוס של ברכה ניתנת בימין. כיון שניתנת בימין, אז כל השמחה וכל האהבה נמצאים, ולכן כל דבריו באהבה ושמחה.
בזמנא דהאי ימינא אתהדר לאחורא⁹⁵⁷ כמה דאת אמר (איכה ב ג) השיב אחור ימינו כדין כוס של ברכה (לא) אתיהיב (אלא) בשמאלא כיון דאתיהיב בשמאלא שריאו עלאי ותתאי למפתח עליה קינה ומאי קאמרי איכה אי כה אי כוס של ברכה דאתר עלאה דהוית יתבא בגויה אתמנע ואתגרע מינך בגיני כך שיר השירים דהוה מסטרא דימינא כל מלוי רחימו וחדוה איכה דחסיר ימינא ואשתכח שמאלא כל מלוי אינון קנטורין וקינין:	בזמן שהימין הזו חוזרת לאחור, כמו שנאמר "השיב אחור ימינו", אז כוס של ברכה ניתנת בשמאל, כיון שנתנה בשמאל מתחילים עליונים ותחתונים לפתח עליו קינה. ומה אומרים "איכה", אי כה, אי כוס של ברכה, שמקום עליון שהיתה יושבת בתוכו נמנע ונגרע ממנה, לכן שיר השירים שהיה מצד הימין, כל דבריו באהבה ושמחה. איכה שחסר הימין, ונמצא השמאל, כל דבריו קנטורים וקינות.
ואי תימא הא כל חידו⁹⁵⁸ וכל חדוה⁹⁵⁹ וכל שיר מסטרא דשמאלא איהו ועל דא לואי מסטרא דשמאלא מנגני שירתא אלא כל חידו דאשתכח מסטרא דשמאלא לא אשתכח אלא בזמנא דימינא אתרבך בהדיה ובזמנא דימינא אתער ואתרבך בהדיה כדין ההוא חדוה מימינא איהו דקא אויבי לרתחא וכד רתחא אשתכך וחדו איהו מסטרא	ואם תאמר, הרי כל שמחה וכל שמחה וכל שיר הוא מצד השמאל, ולכן הלויים מצד השמאל מנגנים שירה. אלא כל שמחה שנמצאת מצד השמאל, לא נמצא אלא בזמן שהימין נדבק עמו. ובזמן שהימין מתעורר ונדבק עמו, אז אותה שמחה מימין מטיבה את הכעס, וכשהכעס שוכך והשמחה היא מצד הימין, אז שמחה שלימה באה מהצד הזה, וכשימין לא נמצא, הכעס של השמאל רב ולא שוכך ולא מיטיב ולא משמח, ואז

⁹⁴⁸ שבה שירות הרבה, והיינו כנגד מתן תורה עוד שרים מנגנין (אור יקר).

⁹⁴⁹ מתערי (דפ"ו).

⁹⁵⁰ לסייע למלכות המנגנת, כדפי' לעיל, והיינו כנגד המשכן (אור יקר).

⁹⁵¹ דהיינו הבינה, דהיינו בית המקדש. והטעם כמו שהבינה היא קדש קדשים כוללת כל הקדשים, כן שיר זה כולל השירים שנאמר עד עתה חו"ל בעולם דמטטרו"ן, וזה קדש במקדש בית ראשון (אור יקר).

⁹⁵² ת"ת מצד הבינה והחכמה (אור יקר).

⁹⁵³ כאומרו צאנה וראנה בנות ציון (אור יקר).

⁹⁵⁴ כאומרו שעטרה לו אמו דהיינו הבינה מתעוררת על ידי השיר, ומתקשרת בחכמה ומעטרת לת"ת חתן וכלתו ודאי (אור יקר).

⁹⁵⁵ אהבה מחסד חדוה מגבורה, ולא מהם ממש אלא מחכמה ובינה שעליהם ועתה מבעיא ליה מ"ט הם ב' קצוות, היאך יתקבצו שניהם השמאל והימין כדי שימצא השמחה משמאל עם האהבה שמימין אלא בגין ד"כוס" מלכות הנקרא אלה"ם בחשבון כוס (אור יקר)

⁹⁵⁶ ודאי שמשפיעין לה שפע וברכה (אור יקר).

⁹⁵⁷ פי' שבחרבן הוא כמו חטא אדה"ר בסוד והמה כאדם עברו ברית ובחטא אדה"ר נתפשטו הגבורות תחילה ונמצא שהימין שהם החסדים אתהדר לאחורא, א"נ יובן במ"ש הרב שבמוחין דקטנות הגבורות קודמין לחסדים ונודע שמשחרב בית המקדש אין לז"א רק מוחין דקטנות ואע"פ שבשעת התפלה באים אליו מוחין דגדלות אחר התפילה מיד חוזר לבחי' היניקה (מ"מ).

⁹⁵⁸ מצד הזכר (אור יקר).

⁹⁵⁹ מצד הנקבה (אור יקר).

איכה אי כה, כוס של ברכה. מה תהא עליה, שהרי יושבת בשמאל והכעס רב ולא שוכך, ודאי מתעוררים קנטורים וקנינות.	דימינא כדין חדוה שלימתא אתי מהאי סטרא וכד ימינא לא אשתכח רתחא דשמאלא נפיש ולא שכיך ולא אוטיב ולא חדי כדין איכה אי כה כוס של ברכה מה תהא עליה דקא יתבא בשמאלא ורתחא נפיש ולא שכיך ודאי קנטורין וקנינן מתערין:
אבל שיר השירים, ודאי כוס של ברכה שנתנת בימין ונמסר בתוכו, ולכן נמצאים כל האהבה וכל השמחה, ולכן כל דבריו באהבה ושמחה, ולא נמצא בשאר כל השירים של העולם כך, ולכן מצד האבות התעוררה שירה זו.	אבל שיר השירים ודאי כוס של ברכה דאיתיהב בימינא ואתמסר בגויה ועל דא כל רחיו וכל חידו אשתכח ובגין כך כל מלוי ברחיו ובחדוה ולא אשתכח בשאר כל שירין דעלמא הכי ובגין דא מסטרא דאבהן אתער שירתא דא:
היום שהתגלתה השירה הזו, באותו היום, ירדה שכינה לארץ, שנאמר "ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת וגו'", למה משום "כי מלא כבוד ה' את בית ה'", באותו יום ממש התגלתה השבח	יומא דאתגלי שירתא דא ההוא יומא (ד)נחתת שכינתא לארעא דכתיב (מ"א ח יא) ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת וגו' מאי טעמא בגין כי מלא כבוד יהו"ה את בית יהו"ה בההוא יומא ממש אתגליאת תושבחתא
קמד/א	קמד/א
הזאת, ואמר אותה שלמה ברוח הקדש.	דא ואמרה שלמה ברוח קדשא:
השבח של השירה הזו, היא כלל של כל התורה, הכלל של כל מעשה בראשית. הכלל של סוד האבות, הכלל של גלות מצרים. וכשיצאו ישראל ממצרים, ושבח הים, הכלל של עשר אמירות וקיום של הר סיני, וכשהלכו ישראל במדבר, עד שנכנסו לארץ ונבנה בית המקדש, הכלל של עטור השם הקדוש העליון באהבה ושמחה, הכלל של גלות ישראל בין העמים. והגאולה שלהם הכלל של תחיית המתים, עד ליום שהוא שבת לה'. מה שהיה ומה שיהיה ומה שעתיד להיות אחר היום השביעי, כשתהיה שבת לה', הכל נמצא בשיר השירים.	תושבחתא דשירתא דא (ד)איהי כללא דכל אורייתא ⁹⁶⁰ כללא דכל עובדא דבראשית כללא דרזא דאבהן כללא דגלותא דמצרים וכד נפקו ישראל ממצרים ותושבחתא דימא כללא דעשר אמירין וקיומא דהר סיני וכד אזלו ישראל במדברא עד דעאלו לארעא ואתבני בי מקדשא כללא דעטורא דשמא קדישא עלאה ברחיו ובחדוה כללא דגלותהון דישראל ביני עממיא ופורקנא דלהון כללא דתחיית המתים עד יומא דאיהי שבת ליהו"ה מאי דהוה ומאי דהוי ומאי דזמין למהוי לכתר וביומא שביעאה כד יהא שבת ליהו"ה כללא איהו בשיר השירים:
ועל זה שנינו, כל מי שמוציא פסוק של שיר השירים ואומר אותו בבית המשתה, התורה חוגרת שק ועולה לקדוש ברוך הוא ואומרת לפניו, עשו אותי בניך צחוק בבית המשתה. ודאי שתורה עולה ואומרת כך, ולכן	ועל דא תנינן כל מאן ודאפיקו (דאמר) פסוקא דשיר השירים ואמר ליה בבי ומשתא (משתאי) אורייתא איהי חגירת שק

⁹⁶⁰ היה גלוי לפניו [לפני שלמה] טבעי כל הנבראים כולם וכל כחותיהם ותכונתם בפרטות ופרטי פרטות, וכן שרשי כל אחד ואחד והמשכתו ותולדתו מהד' יסודות ארמ"ע הכלליים, וכל ענייני ההרכבה שבכל א' מהם. וכן ידע בכל פרטי המציאויות כולם, יסודם למעלה למעלה עד ראשית עולם הבריאה, ויסודתם בקודש אשר בהמלכות דאצילות אחר שנתלבשה בבריאה כנז'. ובכל זה נתחכם שלמה וידע כ"ז בהשגתו ממש, והוא חכמה זעירא דירית שלמה, שהוא חכמת הבריאה כולה שהשיג אותה בהשגה ממש. וכן היה גלוי לפניו כל ידיעת האצילות ויחודם בא"ס ית"ש, וכמו שמבואר בפ' תרומה (קמד ע"א) שהכל כלול בשיר השירים (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

צריך לשמור ולהעלות עטרה על ראש האדם, כל דבר ודבר של שיר השירים.	וסלקא לגבי קודשא בריך הוא ואמרה קמיה עבדו לי בניך מחוך בבי משתיא ודאי אורייתא סלקת וקאמרת הכי בגין ודא (ד)אצטריך לנטרא ולסלקא עטרא על רישיה דבר נש כל מלה ומלה דשיר השירים:
ואם תאמר למה הוא בין הכתובים, כך זה ודאי, משום שהוא שיר שבח של כנסת ישראל שמתעטרת למעלה, ולכן כל התשבחות שבעולם לא מעלות רצון לקדוש ברוך הוא, כמו השבח הזה.	ואי תימא אמאי איהי בין הכתובים הכי הוא ודאי בגין דאיהו שיר תושבחתא דכנסת ישראל קא מתעטרא לעילא ובגין כך כל תושבחן דעלמא לא סלקא רעותא לגבי קודשא בריך הוא כתושבחתא דא:
כך למדנו, שיר אחד, השירים שנים, אשר הרי שלשה. וסוד זה שנתנה כוס של ברכה ונטלת בין ימין ושמאל, והכל מתעורר למלך שהשלוש שלו, ובזה עולה רצון למעלה למעלה בסוד האין סוף. כאן נמצאת מרכבה קדושה, שהרי האבות הם המרכבה ודוד המלך מתחבר עמם, והם ארבעה סוד המרכבה הקדושה העליונה, ולכן ארבע תיבות בפסוק הראשון הזה, סוד המרכבה הקדושה השלמה.	הכי אוליפנא שיר חד השירים תרין ואשרו (הא) תלת ורזא דא דאיתיהב כוס של ברכה ואתנטיל בין ימינא ושמאלא וכלא אתער לגבי מלכא דשלמא דיליה ובהאי אסתלק רעותא ולעילא לעילא ברוא דאין סוף (לעילא לעילא) רתיכא קדישא הכא ואשתכחו דהא אבהן אינון רתיכא דוד מלכא אתחבר עמהון ואינון ארבע רזא דרתיכא קדישא עלאה ובגין כך ארבע תיבין בהאי קרא קדמא רזא דרתיכא קדישא שלימתא:
עוד סוד זה, שיר זה סוד של דוד המלך, שהוא סוד לעלות. בשיר השירים אלו	תו רזא דא שיר דא ⁹⁶¹ רזא דדוד מלכא דאיהו רזא לסלקא בשיר השירים ⁹⁶² אלן

⁹⁶¹ "דא שיר דא" נמחק במ"מ, ובמקומו גורס "דשיר".

⁹⁶² בספר ערוגת הבושם פי' על שיר השירים שנפדס בשנת תק"ה לפ"ק בדף ד' פירוש מאמר זה וז"ל, פתח רבי יוסי וכו' להבינך מ"ש ועלמין כולהו אשתלימו עילא ותתא בשלימותא חדא וכו', מבואר בע"ח שער מיעוט הירח, כי ת"ת ומלכות היו בזמן הבית מאירים פנים בפנים, בין בחול בין בשבת בתכלית כל הגידול. וקומתה היתה מתחלת מחב"ד דז"א עד סוף האצילות שוים בקומתם. והיו מאירים עליה גם ה' ראשונות דז"א, מקום שבינה מתלבשת בו, היתה במדרגת ה' עילאה, וכמבואר בזהר שמות, שבית א' היה ה' ראשונה שבשם הו"ה, כי המלכות היתה מגעת להארת הבינה. ולפיכך זו השירה מעולה מכל השירים בעולם, כי העליונים כשואמרים שירה עולים למעלה, ושמם בגבעון דום יוכיח, שהשתיקה מלומר שירה, וכמ"ש בסוד אלהים אל דומי, שקאי על השכינה, שתמיד אומרת שירה, כדי לעלות במעלה. וכאן שהיתה העליה גדולה, כי עלתה עד למעלה ראש, לפיכך היתה השירה ג"כ גדולה מכל השירים שבעולם, כי היתה כאימא בתה, והיו בחול כמו בשבת שאחר הגלות. ולפיכך השירה הזאת נקראת קודש קדשים, כי היתה מגעת עד הבינה, שהיא בסוד היכל השביעי דעולם האצילות, שהוא ק"ק. וידוע כי מבינה מתעוררים הדינים, ובמלכות נגמרים בפועל. ולפיכך הם ב' הה"ן כפולים כאימא בתה. משא"כ כשה' אחרונה מגעת לה' ראשונות, בסוד ותלכנה שתיהן, ולא בגלות, אז סוף הדינים שבמלכות נבלעים ונמתקים בשרשם. ודבר זה שכתבתי מעליות המלכות נרמז בזהר תרומה, תו רזא דשיר רזא דדוד מלכא דאיהו רזא לדלקא בשיר. ונמצא שיעור הכתוב עד"ז, שיר השירים שהוא המעולה שבשירים. והטעם הוא אשר לשלמה, מפני שעלייתה היתה בסוד הבינה, שהיא מלך שהשלוש שלו. כי הטעם הוא שבינה הוא רחמים גמורים, אף שמסטרהא שהם הקצוות שלה שהם נה"י דינים מתערים מהם. הטעם הוא לגודל חבורה עם היסוד דאבא, שהוא תכלית הרחמים. ותכף כשמתעוררים בה הדינים, נמתקים עם החסדים דיסוד אבא, וזהו למלך, שהיא הבינה כמבואר בסוד, מלך העולם, שהשלוש שלו, שיסוד אבא תמיד בקביעות עמה, והוא נתיב לא ידעו עיט, ולא אתידע אם הוא לעילא בחכמה או אם הוא לתתא בבינה לרוב דיבוקו עמה, וכשהגיעה המלכות לגודל רחמי הבינה, שהיא הבית א', ה' ראשונה דהו"ה, אז אומרת שיר המעולה מכל השירים ג"כ, כפי עלייתה, כך אומרת השירה. וז"ס אין אומרים שירה אלא על היין, שהוא יין המשומר דבינה כשהיתה מגעת עד היין דבינה, כי גם היא היתה מקבלת משורשי החסדים מיסוד אבא בסוד ה' בחכמה יסד ארץ, והחסדים הם הכספים שאין להם שמירה אלא בקרקע, שהיא מלכות. וזש"ה, ותרב חכמת שלמה מחכמת וכו', כנרמז בתיקון י', כי מתחלה היה בדעת שלה שם ב"ן שם קד"ם שהוא ריבוע ב"ן וזהו

אבהן רזא דממנן רברבן רתיכא שלימתא כדקא יאות אשר לשלמה⁹⁶³ רזא מאן דרכיב על רתיכא שלימתא דא:	האבות, סוד הממונים הגדולים מרכבה שלמה כראוי. "אשר לשלמה", סוד מי שרוכב על המרכבה השלמה הזו.
ובהאי קרא אשתכח שלימו דרזא מן העולם ועד העולם⁹⁶⁴ רזא דכל מהימנותא וכלא איהו רתיכא שלימתא למאן ידיע ולמאן דלא אתידע⁹⁶⁵ ולית מאן דקאים למנדע ביה⁹⁶⁶ ועל דא אתמר האי קרא בארבע תיבין רזא דרתיכא שלימתא מכל סטרין מכאן ולהלאה רזא לחכימין אתמסר:	ובפסוק הזה נמצאת שלמות של הסוד, מן העולם ועד העולם. הסוד של כל האמונה, והכל הוא מרכבה שלמה, למי שיודע ולמי שלא נודע, ואין מי שעומד לדעת בו, ולכן נאמר הפסוק הזה בארבע תיבות, סוד המרכבה השלמה מכל הצדדים, מכאן והלאה נמסר הסוד לחכמים.
ותו אית ביהו (שיר בהאי אית) רזא פנימאה דתנינן מאן דחמי ענבין בחלמיה אי חוירין אינון טבין אוכמין בזמנן טבין דלא בזמנן צריכין רחמי מאי שנא חוירי ומאי שנא אוכמי ומאי שנא בזמנן ומאי שנא דלא בזמנן ותו תנינן אכליין לאינון אוכמי מובטח ליה דהוא בן עלמא דאתי ואמאי:	ועוד יש בו סוד פנימי, ששנינו מי שרואה ענבים בחלום, אם לבנים הם טובים, אם שחורים בזמנם טובים, שלא בזמנם צריכים רחמים. מה שונה בלבנים ומה שונה שחורים, ומה שונה בזמנם ומה שונה שלא בזמנם. ועוד שנינו, אכל את אותם שחורים, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. למה.
אלא תנינן אילנא דחב ביה אדם קדמאה ענבין הוו דכתיב (דברים לב לב) ענבמו ענבי רוש ואלין אינון ענבין אוכמין בגין דאית ענבין אוכמין⁹⁶⁷ ואית ענבין חוירין חוירין טבין דהא מסטר דחיי אינון אוכמין צריכין רחמי דהא מסטרא דמותא אינון בזמנן טבין מאי טעמא בגין דבזמנא דחוירי שלטן כלא אתבסם דהא בההוא זמנא כלא אצטריך לתקונא וכלא איהו שפיר וכלא תקונא חדא אוכמא וחורא ובזמנא דחוירי לא שלטאן ואוכמי אתחזון לינדע דהא בדינא דמותא סליק ואצטריך רחמי דהא אילנא דחב ביה אדם קדמאה וגרים מותא ליה ולכל עלמא חמא:	אלא שנינו, העץ שחטא בו אדם הראשון ענבים היה, שנאמר "ענבמו ענבי רוש", ואלה הם ענבים שחורים, משום שיש ענבים שחורים, ויש ענבים לבנים, הלבנים טובים, שהרי הם מצד החיים. שחורים צריכים רחמים, שהרי הם מצד המוות. בזמנם טובים, למה, משום שבזמן שהלבנים שולטים, הכל מתבשם, שהרי באותו זמן הכל צריך תקון, והכל הוא יפה, והכל תקון אחד, שחור ולבן. ובזמן שהלבנים לא שולטים ונראים שחורים, יש לדעת שהרי בדין המות עולה וצריך רחמים, שהרי העץ שבו חטא אדם הראשון וגרם מות לו ולכל העולם הוא ראה.
הכא אית לאסתכלא ואי לאו דמר הכא לא אימא תנינן דעלמא דא איהו כגוונא דעלמא דלעילא⁹⁶⁸ ועלמא דלעילא כל מה	כאן יש להתבונן, ואם לא שהרב כאן, לא אומר. שנינו שהעולם הזה הוא כצורה של העולם שלמעלה, והעולם שלמעלה כל מה

בני קד"ם, משא"כ עתה שהיא מקבלת שמות ע"ב וס"ג, ושם ס"ג עם ה"ה עולה חכמה, וכן ע"ב עם הכולל וזהו ותרב חכמת שלמה שהוא שמות אלו דע"ב וס"ג, מחכמת כל בני קדם שהוא שמות ב"ן וקד"ם, שהם אחורים ודין, וכל המוחין נקראים על שם החכמה, כי היא שורש כולם וכולם מקבלים על ידה ולכן לא נזכר רק חכמת שלמה ועתה בבנין בית המקדש כי אז היתה מגעת וכו' (מ"מ).

⁹⁶³ בינה (רח"ו).

⁹⁶⁴ ויצא קנג ע"ב (הערת הזהר).

⁹⁶⁵ א"א (רח"ו).

⁹⁶⁶ א"ס ב"ה (רח"ו).

⁹⁶⁷ דע כי זרע אשה אדום כיון, וזרע הזכר לבן כמים, וזהו מזיגת הכוס למבין שיעורו (רח"ו).

⁹⁶⁸ אינו שוה האצילות להבי"ע אלא רק בשמם לבד, ר"ל בשמות המציאות הפרטיים שבהם, כי העולם האצילות הוא מסודר ג"כ בכל בחי' עולם מלא כמו העולמות בי"ע, וכל מה שישנם בזה

שישנו בעולם הזה, כך זה למעלה. אם הנחש גרם מות לאדם למטה, אז למה למעלה.	דהוה בהאי עלמא הכי איהו לעילא אי נחש גרים מותא לאדם לתתא לעילא אמאי
קמד/ב	
אם תאמר (עוד) לאשה (ס"א למטה) שבגלל הנחש נגרע האור, שהרי לפעמים הלבנה חסרה אורה, ובאותו הזמן היא מתה, [אז] למה הזכר. שאם נאמר שהלבנה מתה בעטיו של נחש בחסרון האור, הרי שנינו שזה לא היה משום הנחש, אלא שאמרה הלבנה לפני הקדוש ברוך הוא וכו', הרי זה לא היה בגלל הנחש. ואם תאמר שבעלה כך הוא, חס וחלילה שחסרון היה למעלה.	אי תימא ועוד לאתתא ⁹⁶⁹ וס"א לתתא דבגין נחש ⁹⁷⁰ אגרע נהורה ⁹⁷¹ דהא סיהרא גרע נהורה לזמני ⁹⁷² ובהוא זמנא איהי מיתת ⁹⁷³ דכורא אמאי ⁹⁷⁴ ודאי (ואי) נימא דסיהרא ⁹⁷⁵ בעטיו דהאי נחש מיתת בגרעו דנהורא הא תנינן דלא בגין נחש הוה אלא דאמרה סיהרא קמי קודשא בריך הוא וכו' הא לא הוה בגין נחש ואי תימא דבעלה הכי הוא ⁹⁷⁶ חס ושלום דגרעו הוי לעילא ⁹⁷⁷ :
אלא כל זה סתרי תורה, והנחש תיקן חסרון בכל. בא וראה, וכך למדנו, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה, הכל הוא בסוד של זכר ונקבה. וכמה דרגות הן למעלה משונות אלו מאלו, ומדרגה עד דרגה סוד של אדם. ואותן דרגות שהן מין אחד, עשה אותן הקדוש ברוך הוא דמות של גוף אחד, עד שעולים בסוד של אדם.	אלא כל דא סתרי אורייתא ונחש בכלא אתקין גרעו ⁹⁷⁸ תא חזי והכי אוליפנא כל מה דעבד קודשא בריך הוא עילא ותתא כלא ברזא דדכר ונוקבא ⁹⁷⁹ איהו וכמה דרגין אינון לעילא ומשניין (דשניין) אלין מאלין ומדרגא עד דרגא רוא דאדם ואינון דרגין דאינון זינא חדא עבד לון קודשא בריך הוא דיוקנא דחד נופא עד דסלקין ברזא דאדם:
ושנינו, ביום השני של מעשה בראשית, שבו נברא גיהנם, נעשה גוף אחד בסוד של אדם, והם האיברים הממונים שמתקרבים	ותנינן ביומא תניינא ודעובדא (לעובדא) דבראשית דאתברי ביה גיהנם אתעביר חד נופא ובורזא דאדם ⁹⁸⁰ ואינון שייפין ממנן ⁹⁸¹

ישנם בזה, וכמ"ש בזה"ק תרומה (קמד סע"א), ושם (קמד ע"ב) ובפ' תצוה (קפ"ו ע"ב), וכן בפ' פקודי (רכא ע"א) (דע"ה ח"א נו ע"ג), כל הנאצלים כולן וכל גילויי שבהן, הנה הם רק לפי ערך שיעורי כל פרטי הנמצאיים שבהעולמות ב"ע וכל עניניהם, כי הרי רק לזה נתגלה כנז', ולכן הנה הם בדוגמא אחת, שכל מה שישנו בזה, והם קשורים ותלויים זב"ז והבן כ"ז (ביאורים ח"א כז ע"ג).

⁹⁶⁹ כלומר אם יעלה על דעתך לפרש בחוה תחתונה דומגא חוה עליונה מלכות (אור יקר).

⁹⁷⁰ דהיינו החצוני (אור יקר).

⁹⁷¹ נהורא (דפ"ו). מיעוט אור הלבנה העליונה כנודע (אור יקר).

⁹⁷² והיא משפעת לחיצונים ואינה אחוזה בעץ החיים ותרצה לייחס ענין זה בשם מיתה למעלה (אור יקר).

⁹⁷³ והיינו מיתת חוה למטה ודוגמתה למעלה, יצדק זה בנקבה, אבל בזכר אמאי לא היה ראוי המיתה לאדם תחתון כיון שאינו בעליון. ועוד קשה, כי אילו בנקבה לא יתיישב הענין, משום דאי נימא להאי פירושא דסיהרא מיעוט הירח בעטיו של נחש מיתת, והיה מיעוטה בגרעו דנהורא, שזה אנו מייחסים עתה מיתה למעלה (אור יקר).

⁹⁷⁴ מאי (מ"מ).

⁹⁷⁵ פי' תחלה הקשה דאפילו נאמר נחש דגרים מותא לעילא, היינו דגרע נהורא דסיהרא, קשה. הניחא אתתא, דכורא מאי. שלמטה גרם נחש מותא לאדם וחוה, וא"כ לעילא דכורא שהוא ז"א מאי. ולבסוף הקשה, ואי נימא וכו', שאפילו המלכות לא גרע נהורה בשביל הנחש אלא בשביל שאמרה וכו' (מ"מ).

⁹⁷⁶ כלומר מיעוט הנקבה היה ברביעי, אמנם הזכר מיעוטו בששי, וראויה היתה הנקבה להתמעט בששי אלא שקדם מיעוטה, ולזה אנו מייחסים אותה אל הנחש למטה (אור יקר).

⁹⁷⁷ אין שום מיעוט בזכר (אור יקר).

⁹⁷⁸ פי' בנה עולם הטמא דהיינו אב"ע דסט"א (מ"מ).

⁹⁷⁹ עי' הערה עמוד א' בשם ספר הדע"ה.

⁹⁸⁰ פי' הם דכורא ונוק' דנוגה שנקראים אדם (מ"מ).

דמות קרבין לאשא⁹⁸² ומתין ומהדרין כמלקדמין⁹⁸³ ודא בגין דאיןון אתקריבו לגבי האי חויה⁹⁸⁴ ואיהו אדם וקדמאה דאתפתא גו משכנא דהאי חויה⁹⁸⁵ ועל דא מית וחויא גרים ליה מותא דאיהו קריב ליה:	לאש ומתים וחוזרים כמקדם. וזה משום שהם התקברו לנחש הזה, והוא אדם הראשון שהתפתה לתוך המשכן של הנחש הזה ולכן מת. והנחש גרם לו מות שהוא התקרב אליו.
ובכל אתר אדם דכר ונוקבא איהו⁹⁸⁶ אבל אדם⁹⁸⁷ דאיהו קדישא עלאה⁹⁸⁸ איהו שלטא על כלא דא יהיב מזונא וחיין לכלא ועם כל דא בכלא מנע נהורא⁹⁸⁹ האי חויה תקיפא כד מסאיב משכנא נוקבא דההוא אדם כדקאמר מיתת⁹⁹⁰ ודכורא מית וסלקין כמלקדמין ועל דא כלא כנונא דלעילא:	ובכל מקום אדם הוא זכר ונקבה. אבל אדם שהוא קדוש עליון הוא שולט על הכל. זה הנותן מזון וחיים לכל, ולכן בכל מנע אור הנחש הקשה. כשטמא את המשכן, נקבתו של אותו אדם מתה כמו שאמר, והזכר מת ועלו כמקדם, ולכן הכל כדוגמא שלמעלה.
אכל אינן ענבין ואוכמין מובטח ליה דהוא בן עלמא דאתי בגין דשיצי ושלטי על ההוא אתר⁹⁹¹ (ואעבר) [ואתגבר] עליה וא(נ)ה דק ליה כמה דאת אמר (דניאל ז ז) אכלא ומדקא כיון דאעבר ההיא קליפה	אכל אותם ענבים שחורים, מובטח לו שהוא בן העולם הבא, משום שהשמיד ושלט על אותו מקום והתגבר עליו, ושיחק אותו כמו שנאמר "אכלא ומדקא [אכלה ושחקה]". כיון שהעביר אותה הקליפה הקשה, הרי התקרב לעולם הבא, ואין מי שימחה בידו, ולכן מי שרואה בחלומו אותם ענבים

⁹⁸¹ סוד מלכים שמתו בבחי' (בינה) [נוגה] (רח"ו). ור"ל שהמלאכים הם ניצוצות הקדושה שנשארו מהז' מלכים תוך דכורא ונוק' דנוגה, ולפי זה מ"ש הזהר דמקרבין לאשא ומתין ומהדרין כמלקדמין, ור"ל שנבררים הניצוצות ונעשים מלאכים ונבלעים בשכינה, וזהו מיתתן. ומתחדשים אחרים בכל יום, כמ"ש הרב ביוצר משתרים וכו', א"נ י"ל מ"ש שייפין ממנן, הם הניצוצות שבנוגה, והוא הטוב שבנוגה (מ"מ).

⁹⁸² הם ג' קליפות החיצונות כשמתערב הטוב דנוגה בהם, אז נק' מת, וחוזרים ומבררים אותו, וזהו ומהדרין כמלקדמין, וכמ"ש בשם הרב בסמוך (מ"מ).

⁹⁸³ המלאכין שליטין לפום שעתא שאמרו בזה"ק (בראשית יז ע"ב יח ע"ב יט ע"א ובפ' תרומה קמד ע"ב ויקרא כה ע"ב פנחס ריז ע"א וכן בכ"מ), הענין הוא ע"פ מה שכתבנו לעיל ח"א דרוש ו', כי כל הניצוצין שירדו למטה במיתת המלכים, והוא בירידתן במקום העולמות ב"ע של עתה, אשר אז לא היו עדיין העולמות ב"ע כלל, הנה פעלו ועשו שם את השרשים העיקריים דכל המציאויות כולם דכל העולמות ב"ע בפרטות ופרטי פרטות כל אשר היו עתיד לצאת בכל משך זמן דששת אלפים שנה, והוציאו אז את כולם בבת אחת בלי סדר כלל, אלא כולם בפעם אחת (דע"ה ח"ב סד ע"ב).

⁹⁸⁴ פי' למה אנו צריכין לבררם בשביל דאתקריבו לגבי דהאי חויה, שהם ג' קלי' החיצונות שיונקים מהם ע"י הנוגה (מ"מ).

⁹⁸⁵ אדם קדמאה [המוזכר כאן] הוא הטוב שבנוגה, וכשמתערב ברע שהם ג' קלי' חיצוניות, נעשה רע ומת במיתת המלכים. והיינו כמ"ש הרח"ו, שהם המלכים שמתו בבחי' נוגה, שהטוב שבנוגה הם ניצוצות הקדושה שנשארו בנוגה מהז' מלכים. א"נ אדם קדמאה וכו' הם ג' חשמל"ם דב"ע, שהיו מלבישים לנר"ן דאדה"ר ונפלו בקלי' נוגה, ור"ל שג' חשמל"ם הנז' נפלו בנוגה, ומהם יונקים ג' קלי' חיצוניות באמצעות הנוגה, וכמ"ש בספר א"י על מ"ש הזהר בפרשת ויקהל דף רג וז"ל בהאי נוגה מפתי נחש לאתתא לנטלא נהורא וכתב הרב שהם ג' חשמל"ם שבנוגה והם נק' נוגה עיי"ש באריכות, ולפי זה משכנא דהאי חויה לכל הפירושים הם ג' קלי' חיצוניות אלא במ"ש אדם קדמאה, הוא שיש ב' פירושים והכל אמת, כי ניצוצות הקדושה שנשארו בנוגה מהז' מלכים וג' חשמל"ם דאדה"ר שהפיל בנוגה, כולם אנו מבררים אותם, ומהם נעשים מלאכים וכו', כמ"ש באוצרות חיים (מ"מ).

⁹⁸⁶ פי' אפילו בנוגה יש בו זכר ונקבה שנק' אדם, כמו הקדושה שיש שם זכר ונקבה הנק' אדם (מ"מ).

⁹⁸⁷ תצא רמז ע"ב (הערת הזהר).

⁹⁸⁸ פי' זר"ן דאצילות שנק' אדם (מ"מ).

⁹⁸⁹ פי' אע"פ שבזר"ן דאצילות אין מיתה ח"ו, מ"מ מנע מהם האור, כמ"ש הרב שנסתלקו מז"א ג' ראשונות שהם חב"ד, ומהמלכות ט' ספירותיה, ונשאר בסוד נקודה (מ"מ).

⁹⁹⁰ פי' נוקבא דנוגה וכן מ"ש ודכורא מת הוא דכורא דנוגה (מ"מ).

⁹⁹¹ פי' ששבר הקלי' שיונקת מן המלכות שהם ענבין ואוכמין (מ"מ).

שחורים, אוכל ושוחק, מובטח לו וכו'.	תקיפא הא אתקרב לגבי עלמא דאתי ולית מאן דמחי בידיה ועל דא (מאן ד)חמי בחלמיה דאינון ענבין אוכמין אכיל ⁹⁹² ומהדק ומובטח ליה וכו':
כמו כן, לא היה שיר בבית דוד עד שעברו אותם ענבים שחורים ושלט עליהם, ואז נאמר "שיר השירים", כמו שנתבאר. ואפילו במקום זה נקרא ענבים, כמו שנאמר "כענבים במדבר וגו'", ואלה הם ענבים לבנים.	כנוונא דא לא הוי שיר בביתא דדוד עד דאתעברו אינון ענבין אוכמין ושלטא עלייהו וכדין אתמר שיר השירים כמה דאתמר ואפילו באתר דא אקרי ענבים ⁹⁹³ כמה דאת אמר (הושע ט י) כענבים במדבר וגו' ואלין אינון ענבין חורין:
שירה זו היא מעולה על כל שאר השירים של הראשונים. כל השירים שהראשונים אמרו, לא עלו אלא תוך השירים שהמלאכים העליונים אמרו. ואף על גב שהרי פרשוה, אבל נאמר "שיר המעלות לדוד", שיר המעלות, שיר שהמלאכים העליונים אומרים, שהם מעלות ודרגות. למי אומרים, לדוד, לבקש טרף ומזון ממנו.	שירתא דא איהי מעליא על כל שאר שירין דקדמאי כל שירין דקדמאי אמרו לא סליקו אלא גו שירין דמלאכי עלאי אמרי ואף על גב דהא אוקמוה אבל כתיב (תהלים קכב א) שיר המעלות לדוד ושיר המעלות (רזא דא אתמר אלא שיר המעלות) שיר דמלאכי עלאי אמרי דאינון מעלות ודרגין אמרי ⁹⁹⁴ למאן לדוד לבקשא טרפא ומזונא מניה:
עוד שיר המעלות, כמו שנאמר "על עלמות שיר", "על כן עלמות אהבוך". לדוד, בשביל דוד המלך העליון, שמשבח תמיד את המלך העליון.	תו שיר ⁹⁹⁵ המעלות כמה דאת אמר (תהלים מו א) על עלמות שיר (שיר א ג) על כן עלמות אהבוך לדוד בגין דוד מלכא עלאה דאיהו משבח תדיר למלכא עלאה ⁹⁹⁶ :
כיון שבא שלמה המלך, אמר שיר שהוא עליון למעלה, שגדולי עולם עליונים אומרים למלך העליון שהשלום כולו שלו. כל האומרים שירה, לא עולים בשירה זו לומר אלא אותה שירה שאומרים מלאכי השרת, פרט למלך שלמה שעלה בשירה ההיא למה שגדולים עליונים עמודי עולם אומרים. כל בני העולם במרכבות תחתונות, ושלמה המלך במרכבות עליונות.	כיון דאתא שלמה מלכא אמר שיר דאיהו עלאה לעילא דרברבי עלמא עלאין קאמרי לגבי מלכא עלאה דשלמא כלא דיליה ⁹⁹⁷ כלהו דאמרי שירתא לא סליקו בההיא שירתא לומר אלא ההוא שירתא דמלאכי עלאי קאמרי בר שלמה מלכא דסליק בההיא שירתא למה דרברבין עלאין עמודי עלמא קאמרי כל בני עלמא ברכיכין תתאין שלמה מלכא ברכיכין עלאין:
ואם תאמר, משה שעלה בדרגת נבואה ובחביבות לקדוש ברוך הוא על כל בני העולם, אותה שירה שאמר במרכבות תחתונות היתה, ולא עלה יותר. בא וראה, השירה שאמר משה עלתה למעלה ולא למטה, אבל לא אמר שירה כשלמה המלך, ולא היה אדם שעלה בשירה כמו שלמה.	ואי תימא משה דסליק בדרגא דנבואה ובחביבו לגבי קודשא בריך הוא על כל בני עלמא ההיא שירתא דקאמר ברכיכין תתאין הוה ולא סליק יתיר תא חזי שירתא דקאמר משה סליק לעילא ולא לתתא אבל לא אמר שירתא כשלמה מלכא ולא הוה בר נש

⁹⁹² אכל (דפ"ו).

⁹⁹³ פי' שגם הז"א נק' ענבים, אע"פ שעיקר שם ענבים הם במלכות, והביא ראיה מפסוק כענבים במדבר מצאתי ישראל שהוא ז"א (מ"מ).

⁹⁹⁴ ור"ל שמעלות הם דרגין שהם מ"ה שמבקשים טרף מדוד שהוא מלכות (מ"מ).

⁹⁹⁵ פי' מפרש מעלות הם ב"ע כד"א על עלמות שיר, ופי' לדוד היינו שמשבחים לז"א, בשביל דוד שהיא מלכות (מ"מ).

⁹⁹⁶ ויחי רנא ע"א (הערת הזהר).

⁹⁹⁷ בינה (רח"ו).

דסליק בשירתא וכשלמה (דשלמה):	
משה סליק בתושבחתיה לעילא ותושבחתא דיליה הוה למיהב תושבחן והודאן למלכא עלאה דשויב לון לישראל ועבד לון נסין וגבוראן במצרים ועל ימא אבל דוד מלכא ושלמא בריה אמרו שירתא	משה עלה בתשבחתו למעלה, ותשבחתו היתה לתת תשבחות והודאות למלך העליון שהציל את ישראל, ועשה להם נסים וגבורות במצרים ועל הים, אבל דוד המלך ושלמה בנו אמרו שירה
קמה/א	
בגוונא אחרא דוד אשתדל ⁹⁹⁸ לאתקנא עולמתן ⁹⁹⁹ ולקשטא לון במטרוניתא ¹⁰⁰⁰ לאתחזאה מטרוניתא ועולמתהא בשפירו ¹⁰⁰¹ ועל דא אשתדל באינן שירין ותושבחן לגבייהו ¹⁰⁰² עד דאתקין וקשיט כלהו עולמתן ומטרוניתא:	בצורה אחרת. דוד השתדל לתקן את העלמות ולקשט אותם למלכה, שתראה המלכה ועלמותיה ביופי, ולכן השתדל באותם שירים ותשבחות שאצלם, עד שתקין וקשט את כל העלמות ואת המלכה.
כיון דאתא שלמה אשכח למטרוניתא מתקשטא ועולמתהא בשפירו אשתדל למיעל לה לגבי חתן ואעיל החתן לחופה במטרוניתא ואעיל מלין דרחימו ביניהו בגין לחברא לון כחדא ולמהוי תרוייהו בשלימו חדא בחביבו שלים ועל דא שלמה סליק בתושבחתא עלאה על כל בני עלמא:	כיון שבא שלמה, מצא מלכה מקושטת ונערוותיה ביופיים, השתדל להכניסה לחתן והכניס את החתן לחופה עם המלכה, והכניס דברי אהבה ביניהם, כדי לחברם כאחד, ולהיות שניהם בשלמות אחת בחביבות שלימה, ולכן שלמה עלה בתשבחת עליונה על כל בני העולם.
משה זוג לה ¹⁰⁰³ למטרוניתא בהאי עלמא לתתא למהוי בהאי עלמא בזוגא שלים בתתאי שלמה זוג לה למטרוניתא בזוגא שלימא לעילא ואעיל החתן לחופה בקדמיתא ¹⁰⁰⁴ ולבתר אעיל ¹⁰⁰⁵ לתרווייהו	משה זוג את המלכה בעולם הזה למטה, להיות בעולם הזה בזוג שלם בתחתונים. שלמה זוג את המלכה בזוג שלם למעלה, והכניס את החתן לחופה בתחילה, ואחר כך הכניס את שניהם לעולם הזה, והכניס בשמחה בבית המקדש שהוא בנה.

⁹⁹⁸ היינו שבח זה על זה, מפני שדוד אשתדל בשיריו (אור יקר).

⁹⁹⁹ מפני שאי אפשר לה להקשר בזכר אם לא בבא עמה סעד התחתונים, בסוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ולזה כל שיריו היו למטה בעולמות העלמות הנערות, ולא שהיו בנפרדים למטה, אלא בסוד קשרן בשכינה ושכינה מתקשטת עמהן, והיינו אומרו "לאתקנא עולמתן וכו'" (אור יקר).

¹⁰⁰⁰ כדרכנו בקריאת שמע וברכותיה, וכדפי' בפרשת פקודי, מפני שידע שאין יחוד לת"ת עם המלכות אלא בתיקון זה (אור יקר).

¹⁰⁰¹ אל הת"ת שיבא ליתייחד עמהם, דהיינו שמע ישראל, נקשר ונתאחד בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כדפי' לעיל. והתחילה במלאכה וגמר עד דאתקין וקשיט כלהו עולמתן ומטרוטון והזמנים אל היחוד, והיינו שהוא הכין כל צורכי המקדש, אמנם לא נבנה על ידו (אור יקר).

¹⁰⁰² דגבייהו (דפ"ו).

¹⁰⁰³ נמחק בדפ"ו.

¹⁰⁰⁴ שלמה זוג לה למטרוניתא בזיווגא שלימא לעילא ואעיל החתן לחופה בקדמיתא ולבתר אעיל תרווייהו בהאי עלמא זמין להו בחדוא דבי מקדש דבנה להו, ומבואר בשער מ"ן שהחופה דז"ן היא בינה עילאה, ומלת חופה עם הכולל גימ' מא"ה, לרמוז כי חופה היא ס' מ' דאפרסמון, שהוא סוד בינה ותבונה, ונשאר אותיות אפריון, לרמוז כי אפריון כלול בתוך הס' מ', וכללות שניהם יחד נעשה מהם אפרסמון, כי ה' החסר מאפרסמון, לרמוז על אפריון הכלול בתוכו, הוא סוד המלכות שהוא י' דאדנ"י. והס' מ' נעשה בסוד החופה וחופים על ז"ן, וז"ש אפריון עשה לו לגרמיה, כי היא עצמה נעשית חופה לז"ן, והיא המלך שהשלום שלו, ולפיכך קיבלו שם מוחין גדולים, כי כשהמוחין מתפשטים לז"א למטה ע"י נה"י דבינה, אינו מתפשט רק הארת המוחין ממוחי דאז"א עצמם, ומתפשטים למטה עד למוחי חו"ב דז"א, והוא דוגמת הענפים המתפשטים משרשים שלהם, כמ"ש בשער הנסירה ובשער התפלין, משא"כ כשעלו ז"ן בחופה עילאה, ושם קבלו הארת המוחין דחו"ב עצמם, לא הענפים בלבד, אלא אפילו השרשים עצמם דחו"ב שלהם, ולא הארה בעלמא כמו למטה, שהוא כמו ענפים. ובמלת "לבנון" נרמז ג"כ עליות ז"ן, כי הל"ב הם פשוטים

בהאי עלמא זומין לון בחרוה בבי מקדשא דאיהו בנה:	
ואי תימא היך עייל משה למטרוניתא בלחרודה בהאי עלמא דהא אתחזי פרודא תא חזי קודשא בריך הוא זווג לה במשה בקדמיתא ואיהי הוות כלת משה כמה דאתמר כיון דאזדווגת ביה במשה נחתת בהאי עלמא בזווגא דהאי עלמא ואתתקנת בהאי עלמא מה דלא הוות מקדמת דנא ולעולם לא הוות בפרודא:	ואם תאמר, איך הכניס משה את המלכה לבדה לעולם הזה, שהרי נראה בפירוד. בא וראה, הקדוש ברוך הוא זווג אותה עם משה בתחילה, והיא היתה כלת משה כמו שנתבאר. כיון שהזדווגה עם משה ירדה לעולם הזה בזווג של העולם הזה, ונתקנה בעולם הזה, מה שלא היתה מלפני כן, ולעולם לא היתה בפרוד.
אבל לא הוה בר נש בעלמא מיומא ודאתברין (דאתיליד) אדם דיעיל רחימו וחביבו ומלין דזווגא לעילא בר שלמה מלכא ¹⁰⁰⁶ דאיהו אתקין זווגא דלעילא בקדמיתא ולבתר זמין לון כחדא בביתא דאתקין לון זכאין אינון דוד ושלמה בריה דאינון אתקינו זווגא דלעילא מיומא דאמר לה קודשא בריך הוא לסיהרא זילי ואזעירי גרמיך לא אזדווגת בזווגא שלים בשמשא בר כד אתא שלמה מלכא ¹⁰⁰⁷ :	אבל לא היה אדם בעולם מיום שנברא אדם שיכניס אהבה וחביבות ודברי זווג למעלה, פרט לשלמה המלך, שתקן הזווג שלמעלה בתחילה, ואחר כך הכין אותם כאחד בבית שתקן להם. אשריהם דוד ושלמה בנו שתקנו את הזווג שלמעלה, מיום שאמר הקדוש ברוך הוא ללבנה "לכי ומעטי את עצמך" (חולין ס ע"ב), לא הזדווגה בזווג שלם עם השמש, פרט לכשבא המלך שלמה.
שיר השירים הא הכא חמש דרגין לאתדבקא ובעלמא (לעלמא) דאתי שיר חד השירים תרין הא תלת אשר הא ארבעה לשלמה הא חמשה בחמשאה איהו דהא יומא דחמשיין רוא דיובלא איהו:	שיר השירים, הרי כאן חמש דרגות לדבק בעולם הבא: שיר, אחת. השירים, שתיים, הרי שלש. אשר, הרי ארבע. לשלמה, הרי חמש, בחמישי הוא, שהרי יום החמשים הוא סוד היובל.
תא חזי זווגא דלעילא לא יכיל שלמה לאתקנא אלא בגין דאשתכח זווגא לתתא מקדמת דנא ומאן איהו זווגא דמשה דאי לא הוי זווגא דנא לא אתתקן זווגא דלעילא וכלא ברזא עלאה איהו לחכימי לבא:	בא וראה לא יכל שלמה לתקן את הזווג העליון, אלא משום שנמצא זווג למטה מלפני כן, ומיהו הזווג של משה, שאם לא היה אז הזווג הזה, לא התקן הזווג של מעלה, והכל הוא בסוד עליון לחכמי הלב.

בלי מילוי. נו"ן שבאמצע הם זו"ן, כי נ' כפופה הוא בסוד מלכות. ו' הוא ז"א, ו' פשוטה בינה, ולכן נקרא לבנון מפני שמלבין עונותיהם של ישראל, בסוד בינה שהוא יוה"כ, ולכן לבנון גימ' חק"ל, לרמוז שהו"ה אדנ"י נתעלו בסוד הו"ה אה"ה, כי ד' שמות אלו גימ' לבנון, ומתוך דברים אלו תבין מ"ש הזהר, אפירון דא תקונא דעלמא תתאה מעלמא עילאה, ואפיק ארזי לבנון רברבין מהאי זיהרא עילאה, ושוי רתיכוי על כ"ב אתוון רשימין ואתגלפו בעשר אמירן ואתיישו ה"ד מעצי הלבנון. פי' הדבר, כי ל"ב נתיבות חכמה מלבנון הוא כ"ב אתוון ועשר אמירן, וזה כמ"ש. גם אם תדייק במ"ש, ואפיק ארזי לבנון רברבין מהאי זיהרא עילאה, הוא רומז ג"כ למ"ש שמתחלה למטה, הם דוגמת ענפים שאין להם למטה רק הארת המוחין. משא"כ למעלה, שהם בסוד ארזי לבנון, מההוא זיהרא עילאה שהוא עצמות המוחין. ואיתא בספר מאורי אור שארזי ה"ס ספירות דאבא, והוא כמ"ש שארזי לבנון הוא בסוד זיהרא עילאה, שהוא מוחין דאבא במקומם. ונמצא שמוח דאור"א שהם חו"ב נרמזו במלת לבנון, ומלת עצי נרמז בו סוד הדעת, כי שם אהר"ה שבדעת גימ' י"ז ובכללות עשר גימ' עצ"י (מ"מ). בקדמיתא – פי' לגבי מ"ש אח"כ ולבתר אעיל לתרוייהו בהאי עלמא, דהיינו שאחר שזווג זו"ן למעלה בקדמיתא אח"כ הביאם לעולם הזה (מ"מ).

¹⁰⁰⁵ עאל (דפ"ו).

¹⁰⁰⁶ והוא גופו גלגול ניצוץ מרע"ה (רח"ו).

¹⁰⁰⁷ עי' לקמן קצד ע"א, כי במתן תורה היו ג"כ בזווג שלם ע"ש (לש"ו).

כתיב (מ"א ה יב) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף¹⁰⁰⁸ האי קרא אוקמה חברייא¹⁰⁰⁹ אבל וידבר שלשת אלפים משל ודאי על כל מלה ומלה דאיהו הוה אמר הווי ביה תלת אלף משלי כגון ספרא דקהלת דאיהו ברזא עלאה ואיהו בארע משל דלית ביה קרא דלאו איהו בחכמתא עלאה ובארע משל אפילו קרא זעירא דביה:	נאמר "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף", פסוק זה פרשוהו החברים, אבל "וידבר שלשת אלפים משל", ודאי שעל כל דבר ודבר שהוא היה אומר, היו בו שלשת אלפי משלים, כמו ספר של קהלת שהוא בסוד עליון, והוא בדרך משל, שאין בו פסוק שאינו בחכמה עליונה ובדרך משל, אפילו הפסוק הקטן שבו.
דכד הוה מטי רב המנונא סבא קדמאה להאי קרא (קהלת יא ט) שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותך הוה בכי ואמר ודאי האי קרא יאות הוא ואיהו בארע משל ומאן יכיל למעבד דרשא במשל דא ואי איהו דרשא לית ביה דרשא [אלא] כמה דחמינן בעיינין ואי חכמתא איהו מאן יכיל למנדע לה:	שכשהיה מגיע רב המנונא סבא הראשון לפסוק הזה "שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותך", היה בוכה ואמר, ודאי פסוק זה נאה הוא, והוא בדרך משל, ומי יכול לעשות דרש במשל זה, ואם הוא דרש אין בו דרש אלא כמו שראינו בעינים, ואם זו חכמה, מי יכול לדעת אותה.
מיד הוה תב ואמר כתיב (בראשית לו ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו' האי קרא דקהלת איהו משל לחכמתא דקרא דא דאורייתא ודא משל לדא שמח בחור בילדותך והוא נער ויטיבך לבך היה רעה את אחיו בצאן בימי בחורותיך את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ודע כי על כל אלה ויבא יוסף את דבתם רעה יביאך אלהים במשפט אלה תולדות יעקב יוסף יוסף אתכליל ביעקב ורזין דסתרי תורה מאן יכיל למנדע לון:	מיד היה שב ואומר, נאמר "אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו'", פסוק זה של קהלת הוא משל לחכמה של פסוק זה של התורה, וזה משל לזה. "שמח בחור בילדותך", "והוא נער". "ויטיבך לבך", "היה רועה את אחיו בצאן". "בימי בחורותיך" "את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו". ודע, כי על כל אלה "ויבא יוסף את דבתם רעה", "יביאך אלהים במשפט". "אלה תולדות יעקב יוסף", יוסף נכלל ביעקב, והסודות של סתרי התורה מי יכול לדעת אותם.
והאי משל אתפשט לתלת אלף משלים וכלהו	והמשל הזה התפשט לשלשת אלפי משלים וכולם

¹⁰⁰⁸ זה תבין מאדורת נשא דף קל"ב ע"ב בענין ההוא עלמא קדמאה דנפיק מההיא תקונא קדמאה דדיקנא דאיהו אלף אלפין מארי תריסין וע"ש ענין אותם האלף מה הם ואיך נמשכין עד הכתפים (שער מאמרי רשב"י). חמשה ואלף הם סוד ה' תרעין מחסד עד הוד ואלף הוא אילנא דחיי יסוד העולה עד אבא ואימא דרך חוט השדרה (זהר הרקיע).

¹⁰⁰⁹ דג' הספרים שחיבר הן בג' דרגין שכוללן כל (הכל ג' אני) [נדצ"ל הי"ס ג"ר ז"א כ"י - המסדר מלך, הן ג' חדרי המזון, וכן בעולם שנה נפש, ובכל דבר והנה משלי (בג"י) [צ"ל בג"ר - המסדר] וז"ש שלשת אלפים משל, ופשטה דקרא הוא שלשת פעמים משלי דשם, שהן ג' חלקים. שיה"ש נגד ר"ק, וזהו חמשה ואלף, וכמ"ש ע"ב ויהי שירו חמשה ואלף [ע"ש], והוא ג"כ בדרגא דאלף דסליק לאור"א בסוד משכיל [פי' דלקמן עמוד ב' אמר כי חמשה הן תרעין, חמש מאות שנין דעץ החיים דנפקין מבינה מחסד עד הוד, ואלף הוא יסוד עץ החיים והוא נקרא משכיל, דסליק עד מוחא כידוע - המסדר], והוא שיר ברזא דאלף יו"ד של שיר כמ"ש בזו"ח שיה"ש, והוא שיר, חד. השירים, ה' שירים. ואלף חוזר לא', וזהו סוד תת"ו כו' עם הכלה [פי' דלקמן ע"ב אמר ואיהו ירית אינן חמשה למיתי לגבי כלה או דצ"ל עם הכולל - המסדר], ועם נקודה האמצעיות סלקא תת"ו והוא כמנין שמהן דלעילא דשם מילוי אלפין (ר"ל כמ"ש הגר"א במ"א שהן אדנ"י במילוי תרע"א, אלה"ם במילוי אלפ"ין רצ"א, הו"ה במילוי אלפין מ"ה, סך הכל תת"ו - המסדר), וז"ש תת"ו סימן. וקהלת נגד כ"י, דהיא כניס לכולא, ובה אתרמיזו דיוקנין דכולא, וכליל כולא, ולכן וידבר על כו' (עמ"ש הגר"א בזו"ח שיה"ש על תת"ו סימן - המסדר) (יהל אור).

קמח/ב	
בהאי משל¹⁰¹⁰ בשעתא דיוסף אתכליל ביעקב¹⁰¹¹ תלת אלף אינון באברהם יצחק ויעקב דכלהו בהאי משל ברזא דחכמתא¹⁰¹² וכאן כמה טייען¹⁰¹³ אינון בטוענין דטמירו בהן¹⁰¹⁴ דיירי תריסין¹⁰¹⁵ דלית לון¹⁰¹⁶ חושבנא לטמירין דחכמתא¹⁰¹⁷:	במשל הזה. בשעה שיוסף נכלל ביעקב, שלשת אלפים, הם באברהם יצחק ויעקב, שכלם במשל הזה, בסוד החכמה. וכאן כמה סוחרים הם במשאות של הנסתר, ובהם דיירי המגנים שאין להם חשבון לסתרי החכמה.
ויהי שירו חמשה¹⁰¹⁸ ואלף הכי אוקימנא ויהי שירו של משל וכלא חד בין מאן דאמר ויהי שירו דשלמה בין מאן דאמר ויהי שירו של משל בלא איהו חד וכלא איהו קאמר ויהי שירו דא שיר השירים וכי חמשה ואלף איהו שיר השירים ודאי הכי הוא חמשה אינון תרעין¹⁰¹⁹ ופתחין דמתפתחי במלכא דשלמא דיליה¹⁰²⁰ ואינון חמש מאה שנין דאילנא דחיי¹⁰²¹ חמשין שנין דיובלא¹⁰²²:	"ויהי שירו חמשה ואלף", כך בארנו, "ויהי שירו" של משל והכל אחד, בין מי שאמר "ויהי שירו" של שלמה, בין מי שאומר "ויהי שירו" של משל, הכל אחד הוא. ואת הכל הוא אמר. "ויהי שירו", זה שיר השירים. וכי חמשה ואלף הוא שיר השירים, ודאי כך זה. חמשה הם שערים נפתחים שנפתחים במלך שהשלים שלו, והם חמש מאות שנים של עץ החיים, חמשים שנות היובל.

¹⁰¹⁰ נראה שהשכינה תקרא משל מפני שהוא המושל על הארץ ומלכותו בכל משלה, ואפשר היסוד יקרא משל כאומרו ויוסף הוא השליט וכו', והנה הוא או היא דבור א' ודאי משל אחד, אמנם מתפשט בשלשת אלפים משל והכל סוד המשל הזה (אור יקר). פ' משפיעים ביסוד (מ"מ).
¹⁰¹¹ שאז מתפשט היסוד או המלכות שבה ג' אלף בענין שהם אלף מצד החסד, ואלף מצד הגבורה ואלף מצד הת"ת. והא כיצד הם ג' אבות, מתחלק המשל בהם לג', והמשל בעצמו כלול מעשר, היינו עשרה עשרה עשרה, עוד כלול כל א' מעשר הם מאה מאה מאה, עוד יוכלו כל א' מעשר הם אלף, היינו ג' אלף, ואפשר כללותם למאה מצד הדעת מא"ה אמ"ה, ואלף מצד הבינה אלף בינה, ושם גנוזה החכמה (אור יקר).

¹⁰¹² דהיינו חכמה המתגלת שם ומתלבשת במשל (אור יקר).
¹⁰¹³ אינון סוד הצדיקים שבגן עדן שנראים בעולם הזה כדמות טייעא, והיו נראים להם חמורים, והיינו נושאים משאות סודותם, נרמזים ונמשלים בדמות ההוא וז"ש "בטוענין דטמיר" (אור יקר).
¹⁰¹⁴ בסודות (אור יקר).

¹⁰¹⁵ בעלי מגינין הלוחמים מלחמת הסודות (אור יקר).
¹⁰¹⁶ להון (דפ"ו).
¹⁰¹⁷ והם נמשלים בסוד המשלים מן הטעם הזה, ולזה המשל היא חכמה נפלאה נסתרת בו (אור יקר).

¹⁰¹⁸ הענין שהשיר היא השכינה העולה למעלה, דרך המשל יסוד, או שהיא היא המשל ועולה בשיר, ובין אם נפרש שירו של שלמה או שירו של משל הכל רמז לשכינה, ומשל ושלמה הכל ענין א' והוא אמר שיר והוא אמר משל, המשל הוא השיר והשיר הוא המשל הכל ענין א' (אור יקר).
¹⁰¹⁹ הם סוד ה' ספירות שהם חגתנ"ה הם שערי הבינה, והם הם חמשים כאשר כל א' כלול מעשר (אור יקר). פ' הם ה' חסדים המתפשטים בז"א שנק' מלכא דשלמא דיליה (מ"מ).
¹⁰²⁰ דהיינו אומרו שיר הכלול חמשה שירים, אשר אותם השירים והשערים פותח בשיר דשלמה, דהיינו מלכא דשלמא דיליה, דהיינו חכמה, כאומרו בחכמה פותח שערי הבינה, וכן הת"ת מלכא דשלמא דיליה פותח בחכמה תתאה השערים האלו, והיינו מלכא דשלמא דיליה, הת"ת לדרך אחרת, והנה אלו הם כלולים מחמשה לחמשים, ומחמשים לחמש מאות, והיינו שבשיר שהוא אחד נעשה השירים חמשה על ידי הת"ת כדפי', והם מצד הת"ת בחכמה מקור החיים, כל א' כלול ממאה (אור יקר).

¹⁰²¹ מצד החכמה (אור יקר). פ' חג"ת נו"ה דז"א, ומ"ש נ' שנין דיובלא, הם ה' חסדים דאימא המתפשטים בהם, וחמשה דקרא הם חג"ת נו"ה דז"א (מ"מ).
¹⁰²² הם מצד הבינה (אור יקר). חמשה בשיר במלכות, ואין ספק שהת"ת בעצמו אחד, והוא כלול מעשר, ועשר מעשר עד אלף, בסוד הכללות מדרגה אחר מדרגה, והיינו ויהי שירו מצד המלכות עצמה חמשה ונקשר ומתייחד עם הת"ת שהוא אלף, ופי' ואלף ונקשר עם אלף, בענין שיש לת"ת שתי בחי' הא' אלף דהיינו "ואלף דא איהו אילנא דחיי", שעם היות שהם חמש מאות כדפי' היינו בחינת עצמו דנפיק מסטרא דהחמשה (אור יקר).

ואלף דא איהו אילנא דחיי חתן דנפיק מסטריה ואיהו ירית כל אינון חמשה¹⁰²³ למיתי לגבי כלה¹⁰²⁴ יומיה דקודשא בריך הוא¹⁰²⁵ אלף שני¹⁰²⁶ איהו ודא איהו נהר דנגיד ונפיק מעדן יוסף זכאה¹⁰²⁷ דאקרי צדיק על ושמא¹⁰²⁸ (שמיה) דסיהרא כמה דאתני אבהו (ביה) קודשא בריך הוא ובגין כך שיר השירים¹⁰²⁹ קדש קדשים:	"ואלף" זהו עץ החיים, חתן שיוצא מצדו, והוא יורד כל אותם החמשה להביאם לכלה. יומו של הקדוש ברוך הוא, הוא אלף שנים, וזהו הנהר ששופע ויוצא מעדן. יוסף הצדיק שנקרא צדיק על שם הלבנה, כמו שהתנה בה הקדוש ברוך הוא, ולכן שיר השירים קדש קדשים.
ולית לך קרא בשיר השירים דלא אית ביה רזא דחמשה ואלף ודאי שיר השירים ודאי הכי הוא חמש דרגין אינון [ב]האי קרא כמה דאתמר ואי תימא האלף אמאי לא אדכר הכא ודאי ההוא אלף¹⁰³⁰ טמירא הוה וטמירא איהו עד דאתחברת אתתא בבעלה ועל דא אשתדל שלמה¹⁰³¹ למיתי ההוא אלף¹⁰³² לגבי כלה¹⁰³³ בטמירו דגושפנקא דחכמתא עלאה:	ואין לך פסוק בשיר השירים שאין בו סוד של חמשה ואלף ודאי, שיר השירים ודאי שכן הוא, חמש דרגות היו בפסוק הזה כמו שנאמר. ואם תאמר למה לא נזכר כאן האלף. ודאי שאותו אלף היה סתום, והוא סתום עד שהתחברה אשה בבעלה, ולכן השתדל שלמה להביא אותו אלף לכלה בסתר של החכמה העליונה.
כיון דעבד קדש הקדשים לתתא גניז וממיר ואעיל¹⁰³⁴ רזא דקדש הקדשים לתמן למעבד גניזו דשמושא שלים עילא ותתא כדקא יאות קדש הקדשים¹⁰³⁵ איהו לעילא רזא דחכמתא עלאה [ויובלא] (דיובלא)	כיון שעשה קדש הקדשים למטה, גנוז וסתום, והכניס לשם את סוד קדש הקדשים, לעשות גניזת התשמיש השלם למעלה ולמטה כראוי, קדש הקדשים הוא. למעלה סוד החכמה העליונה והיובל, כדוגמא זה יורשים החתן והכלה ירושת האב והאם.

¹⁰²³ מצד הבינה (אור יקר).

¹⁰²⁴ שהיא מלכות, שיר, חמשה, וב' בחינות אלו הם חמשה מצד הבינה, ואלף מצד החכמה שמשם הוא ונהר יוצא מעדן, והיינו שהוא הת'ת יום מדת יום ודאי (אור יקר).

¹⁰²⁵ עולה ונכלל עשר מעשר אלף שנים ודאי, ולזה נמשך למטה להשקות את הגן, והיינו ואלף, אמנם נמשך הנהר מחמשה שהם חגתנ"ה ליסוד דהיינו ואלף משך הנהר משך הו' (אור יקר).

¹⁰²⁶ לפי שכולל ה' חסדים וה' גבורות (רח"ו).

¹⁰²⁷ שהוא נכלל ביעקב כדפי' לעיל, והיינו וצדיק יסוד עולם המקיים למלכות דהיינו שיר, ונקרא צדיק על שמיה דסיהרא דהיינו צדק מלכות, י' נעשה צדיק, דהיינו אות ברית היסוד בתוך צדק, שעם היות שהיא עולה אל הת'ת וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, דהיינו לתנאו הראשון שהיא שבה אל היסוד, אחר עלייתה לאין תכלית (אור יקר).

¹⁰²⁸ שמא (דפ"ו).

¹⁰²⁹ שיר מחמש שירים כדפי' (אור יקר).

¹⁰³⁰ כבר פי' שסוד האלף הזה הוא סוד ונהר יוצא מעדן שהוא סוד קו האמצעי יחיד עולה עד החכמה, ויורד ונמשך ביסוד אל תוך המלכות והוא סוד קו משך הזרע העולה אל המוח ויורד אל פי האמה, וזה מתלבש בתוכיות החמשה, והוא נעלם בלתי תגלה אלא בסוד הזווג בתוכיות הרחם, ודאי שם נגלה משך הזרע, ונפתח עוד אלף זה שהוא מהחכמה עד היסוד כדפי' וז"ש "עד דאתחברא אתתא בבעלה" (אור יקר).

¹⁰³¹ כל ענייני התעוררות השיר ודברי האהבה (אור יקר).

¹⁰³² שהוא משך ואשד נהר הנעלם המתפשט בתוך עמיק הספירות עד בואו שם (אור יקר).

¹⁰³³ כי החמשה כשהיא נקראת כלה יש לה, דהיינו סוד חמשים בבינה הם ג"כ חמשה מחסד עד הוד, הם כ"ל יסוד, והם כ"ל ה' כלה במלכות ואינם עיקר, סוד שיריה חמשה העיקר הם, אחר שהיא כלה מצד החמשה היותה, ואלף מצד החתן, מפני שסוד החמשה הם מהבינה סוד היובל, אמנם האלף הם מצד החכמה וכמו שהחכמה נעלמת בסוד י' בתוך ה' בתוך הבינה, כך היא רוצה שיהיה סוד י' דיסוד הנמשך מ' עילאה העולה בכללותה אלף בתוך כלה שהיא היא ה' מצד הבינה (אור יקר).

¹⁰³⁴ ועאל (דפ"ו).

¹⁰³⁵ קכא ע"א (הערת הזהר).

כגוונא דא ירתין חתן וכלא ירותא דאבא ואמא:	
ואתהדרו אחסנת ירותא בגוונא אחרא ירותא דאבא ירתא ברתא ¹⁰³⁶ בסליקן דשמא קדישא דא ואתקרי אוף הכי קדש חכמה ירותא דאמא ירית ברא ואקרי קדשים בגין דנטיל כל אינון קדשים עלאין וכניש לון לגביה ובתר יהיב לון ואעיל לון לגבי כלה:	וחזרו נחלת הירושה בצורה אחרת, ירושת האב ירשה הבת בעלייתו של השם הקדוש הזה, ונקרא גם כך קדש חכמה. ירושת האם ירש הבן ונקרא קדשים, משום שנטל את כל אותם הקדשים העליונים, וכנסם אליו, ואחר כך נותן אותם ומכניסם לכלה.
ועל דא אמר שיר השירים שיר לגבי קדש השירים לגבי קדשים למהוי כלא קדש קדשים ברזא חדא כמה דאתחוי אשר לשלמה הא אתמר למלכא דשלמא דיליה:	ועל זה אמר שיר השירים, שיר לקדש, השירים לקדשים, להיות הכל קדש קדשים בסוד אחד כשראוי. "אשר לשלמה", הרי נתבאר למלך שהשלוש שלו.
ואי תימא שבחא דא דיליה הוא לא תימא הכי [אלא] שבחא באתר עלאה איהו (ו)סלקא אבל והכא (הכי) הוא רזא כד מתתקנן דכר ונוקבא כחדא תחות מלכא עלאה כדן ההוא מלכא אסתלק לעילא ואתמליא מכל קדושין ¹⁰³⁷ ומכל ברכאין ¹⁰³⁸ דנגדין לתתא ואתמלי ואריק לתתא ודא איהו תיאובתיה דמלכא עלאה כד אתמלי קדושין וברכאין ואריק לתתא:	ואם תאמר ששבח זה הוא שלו, אל תאמר כך, אלא השבח עולה למקום עליון. אבל כאן הוא סוד כאשר זכר ונקבה נתקנים כאחד תחת המלך העליון, אז אותו מלך מתעלה למעלה ומתמלא מכל הקדשות ומכל הברכות ששופעות למטה, ומתמלא ומריק למטה. וזוהי תשוקת המלך העליון, כשמתמלא קדושות וברכות ומריק למטה.
ועל (ו)דא איהו צלותין ובעותין ודיתתקון (דאתתקון) ואתמליא ההוא מבועא עלאה דכיון דאיהו מתתקן כדקא יאות מחיוזו דיליה ומחיוזו דההוא תקונא מתתקנא עלמא תתאה ועולמתהא ולא אצטריך עלמא תתאה לאתתקנא אלא ומוחיוזו דעלמא עלאה סיהרא לית לה חיוזו מגרמא ¹⁰³⁹ כלל בר כד אתתקן בשמשא ¹⁰⁴⁰ ואנהיר ומחיוזו דשמשא ותקונא דיליה אתתקנת סיהרא ואתנהיר:	ולכן התפללות והבקשות שיתקן וימלא את אותו המבוע העליון, שכיון שהוא מתתקן כראוי ממראהו וממראה של אותו התיקון, נתקן העולם התחתון ועלמותיה, ולא צריך העולם התחתון להתקן אלא מהמראה של העולם העליון. ללבנה אין מראה מעצמה כלל, פרט לכאשר נתקנת השמש ומאירה, וממראה השמש ותקונו נתקנת הלבנה ומאירה.
מאין ¹⁰⁴¹ (ד)אצטריך צלותין ובעותין וכי ד[אתנהיר ואתתקון] ¹⁰⁴² ההוא אתר דנפקא מניה נהורא דכיון דההוא אתר מתתקנא מחיוזו דיליה אתתקן כל מאן דלתתא ובגין כך תושבחתא דקאמר שלמה לא אשתדל אלא בגין מלכא דשלמא דיליה דיתתקן כיון דאיהו אתתקן מחיוזו דיליה כלא	מי צריך את התפללות והבקשות, כדי שיואר ויתקן אותו מקום שיוצא ממנו אור, שכיון שאותו מקום נמתקן מן המראה שלו, [הוא] מתקן את כל מה שלמטה, ולכן השבח שאמר שלמה, לא עסק אלא בשביל המלך שהשלוש שלו, שיתקן. כיון שנתקן ממראהו, הכל נתקן. ואם הוא לא נתקן, אין תיקון ללבנה לעולמים, ולכן "אשר לשלמה" שיתוקן ויתמלא כראוי בראשונה כמו שנתבאר.

¹⁰³⁶ עי' ח"ג רנח ע"א אבא יסד ברתא.

¹⁰³⁷ מחכמה (רח"ו).

¹⁰³⁸ מבינה (רח"ו).

¹⁰³⁹ מגרמה (דפ"ו).

¹⁰⁴⁰ שהשמש עצמו יאיר ויתוקן מאור הבינה (אור יקר).

¹⁰⁴¹ מה (דפ"ק).

¹⁰⁴² דיתנהיר ויתתקן (דפ"ק).

ויתתקן (אתתקן) ואי איהו לא אתתקן לית ליה¹⁰⁴³ תקונא לסיהרא לעלמין ובגין כך [אשר] לשלמה דיתתקן ויתמלי כדקא יאות בקדמיתא כמה דאתמר:	
קמו/א	
זהר:	
וזאת התרומה הא אתמר דכד קודשא בריך הוא אתגלי על טורא דסיני כד אתיהיבת אורייתא לישראל בעשר אמירן כל אמירה ואמירה עבד קלא וההוא קלא אתפרש לשבעין קלין והווי כללו נהירין ונצצין לעיניהו דישראל כללו והווי חמאן עיינין בעיינין זיו יקרא דיליה הדא הוא דכתיב (שמות כ טו) וכל העם ראים את הקולת רואים ודאי:	"וזאת התרומה" הרי נאמר שכאשר התגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני, כשנתנה תורה לישראל בעשר אמירות, כל אמירה ואמירה עשתה קול, ואותו הקול נחלק לשבעים קולות, וכולם היו מאירים ונוצצים לעיני כל ישראל, והיו רואים עין בעין את זיו כבודו, זהו שנאמר "וכל העם רואים את הקולות", רואים ודאי.
וההוא קלא הוה אתרי ביה בכל חד וחד מישראל ואמר לון תקבלני עלך בכך וכך פקודין דבאורייתא ואמרו הין אהדר ליה על רישיה ומתגלגלא עליה והוה אתרי ביה ואמר ליה תקבלני עלך בכך עונשין דבאורייתא והוה אמר הין לבתר אהדר ההוא קלא ונשיק ליה בפומיה הדא הוא דכתיב (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו:	ואותו קול היה מתרה בכל אחד ואחד מישראל ואומר להם, תקבל אותי עליך בכך וכך מצוות שבתורה, ואמרו כן. חזר לו על ראשו והתגלגל עליו, והיה מתרה בו ואומר לו תקבל אותי עליך בכך עונשים שבתורה. והיה אומר כן. אחר כך חזר אותו הקול ונשק אותו בפיו, זהו שנאמר "ישקני מנשיקות פיהו".
וכדין כל מה דהווי חמאן ישראל בההוא זמנא הווי חמאן (ישראל) גו חד נהורא דקביל כל אינון נהורין אחרנין והווי תאבין למחמי אמר לון קודשא בריך הוא ההוא נהורא דחמיתו בטורא דסיני דקביל כל אינון גווי נהורין ותיאובתא דלכון עליה תקבלון לה ותסבון לה לגבייכו ואינון גווי דאיהי מקבלא אלין אינון זהב¹⁰⁴⁴ וכסף¹⁰⁴⁵ ונחשת¹⁰⁴⁶ וגו':	ואז כל מה שהיו רואים ישראל באותו זמן, היו רואים בתוך אור אחד שקבל את כל אותם האורות האחרים, והיו משתוקקים לראות. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אותו האור שראיתם בהר סיני, שקבל כל אותם צבעי האורות ותשוקתכם עליו, תקבלו אותה ותקחו אותה אליכם, ואותם צבעים שהיא מקבלת, אלה הם "זהב וכסף ונחשת וגו'".
דבר אחר ישקני מנשיקות פיהו מאי קא חמא שלמה מלכא דאיהו אעיל מלי דרחימו בין עלמא עלאה¹⁰⁴⁷ לעלמא תתאה¹⁰⁴⁸	דבר אחר "ישקני מנשיקות פיהו", מה ראה שלמה המלך שהכניס דברי אהבה בין העולם העליון לעולם התחתון, וראשית התשבחת של האהבה שהכניס ביניהם, הוא ישקני. אלא הרי פרשוה, וכך הוא, שאין

¹⁰⁴³ לה (דפ"ו).

¹⁰⁴⁴ גבורה (מ"מ).

¹⁰⁴⁵ חסד (מ"מ).

¹⁰⁴⁶ ת"ת, שכולם נכללים במלכות הנק' תרומה (מ"מ).

¹⁰⁴⁷ ז"א (רח"ו).

¹⁰⁴⁸ נוק' (רח"ו).

אהבה של דבקות רוח	ושירותא דתושבחתא דרחימו דאעיל בינייהו ישקני איהו אלא הא אוקמוה ¹⁰⁴⁹ והכי איהו דלית רחימו דדביקות(א) ודרוחא:
סתרי תורה:	
"ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו'", סוד הסודות ליודעי החכמה, כשעלה ברצון סתר כל הסתרים לעשות כבוד לכבודו, השיב רוח מנקודה עליונה ששופעת מלמעלה למטה, ושם תיקונו להתיישב בעולם הזה. למה. לפי שאם לא יהיה עיקר ושורש בעולם הזה, לא יהיה כלי להוריק בעולם הזה כלל. ואם לא יריק לעולם הזה, מיד נאבד ולא יכול לעמוד אפילו רגע אחד. אבל משום שתיקונו הוא מן העולם הזה מתמלא מצד אחד להוריק לעולם הזה ומצד אחר להוריק למלאכים העליונים, והכל נזונו ממנו כאחד.	ויקחו לי תרומה ¹⁰⁵⁰ מאת כל איש וגו' (שמות כה ב) רזא דרזין לידעי ¹⁰⁵¹ חכמתא כד אסתלק ברעותא ¹⁰⁵² דסתרא דכל סתרי ¹⁰⁵³ למעבד יקרא ליקריה ¹⁰⁵⁴ אנשיב רוחא ¹⁰⁵⁵ מנקודה עלאה ¹⁰⁵⁶ דנגיד מלעילא לתתא ¹⁰⁵⁷ ושוי תקוניה ¹⁰⁵⁸ לאתישבא בהאי עלמא ¹⁰⁵⁹ אמאי בגין דאי לא יהא עקרא ושרשא ובהאי (דהאי) עלמא לא יהא ומאנא לארקא בהאי (מנא לארקא להאי) עלמא כלל ואי לא יריק להאי עלמא מיד אתאביד ולא יכיל לקיימא אפילו רגעא חדא אבל בגין

¹⁰⁴⁹ קכד ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁵⁰ הוא סיום הלשון של הזהר ואינו מסתרי תורה ותיבת ס"ת בטעות נכתבה (מ"מ).

¹⁰⁵¹ לידע (אור יקר).

¹⁰⁵² גלוי בחינות הכתר והכנתו אחר גלגולי בחינותיו כולם, אותם שאין האצילות מתפשט מהם, אותה הבחינה שהיא מוכנת והגונה להאציל נאצלים יקרא "אסתלק ברעותא", בזה הוא עליית רצון להמציא הנמצאים (אור יקר).

¹⁰⁵³ הוא הכתר שאין סוף מתלבש בתוכו כנודע, והוא סתר לכל הנסתרים שכל הספירות הם מוסתרות ומושרשות בו כנודע (אור יקר). פי' א"א (מ"מ).

¹⁰⁵⁴ יקרא הוא חכמה, "יקריה" חכמתו, והיינו שכל הנמצאים והשרשים העליונים דהיינו תיקוני א"א, כולם בסוד החכמה הקדומה הנעלמת, והיינו "יקריה" מציאות חכמה שבתוכו "ויקרא ליקריה" היא החכמה ממש הנגלית במקומו, והיא לבוש לחכמה הקדומה היינו יקרא ליקריה (אור יקר). פי' ז"ן שהם מלבישים לאו"א הנק' יקריה (מ"מ). ר"ל להמציא התלבשות לאור הגנוז כדי להתגלה על ידו למטה בגילוי כבודו ית"ש (כללים ח"א קב ע"ב).

¹⁰⁵⁵ היינו סוד כח התפשטות קו המדה, דהיינו רוח המתנשב מהכח הנסתר (אור יקר). פי' מלכות (מ"מ).

¹⁰⁵⁶ היא החכמה, שהיא נקראת נקודה, מפני שיש נקודה חכמה תחלת הישות, ואחריה "קו" בסוד הדעת, ואחריה שטח בסוד הבינה, ואחריה גוף שש קצוות פרשתיים בארוכה במקום אחר (אור יקר). פי' מאבא כי אבא יסד בריתא (מ"מ). הוא מלכות דהיא אתנטלית מחכמה (תיקו"ז יב ע"ב) אבא יסד בריתא (זהר פנחס רנ"ו ע"ב) (דע"ה ח"ב קנה ע"ד). הוא חכמה אבא, היוצא מאוירא עלאה אור הגנוז, כמ"ש בפ' בראשית (טז ע"ב) ונפח ממנו רוחא חדא, וע"ד שכתוב (בראשית ב ז) ויפח באפיו כו', והוא כביכול משורש הרוח שבקרב, והוא רוח אלהים חיים רוח הקודש, והוא אור הגנוז ע' ספר יצירה פרק א משנה ט בהגר"א שם (כללים ח"א קב ע"ב).

¹⁰⁵⁷ דהיינו התפשטות החכמה בעשר ספירות עד המלכות מעילא לתתא, וקצר בדרך אצילותם שאין זה מהמתייחס כעת (אור יקר). דהיא אתפשט ונמשך למטה (דע"ה ח"ב קנה ע"ד).

¹⁰⁵⁸ הענין כי התיקונים שבא"א הם מאירים מאין סוף, בלתי צריכים לתיקון העולם הזה כלל, אלא מאירים ומתקשטין מצד עצמן, ואין להם צורך אל התחתונים, אמנם מחכמה ולמט הסוד הארתם היא משועבדת אל מעשה ותיקון התחתונים (אור יקר).

¹⁰⁵⁹ והיינו סוד אומרו מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, אם כן האצילה בדרך שתיקונה הוא היותה היא מתיישבת בהאי עלמא, בסוד הנבראים מל"ב נתיבותיה, ולא האצילה כדרך שנאצל הכתר שתיקונו מעצמו, אלא שיהיה תיקונו תדיר מצד התחתונים, נמצאו הספירות כולם מחכמה עד המלכות הם תיקונם בישובו של עולם תחתון, בסוד התפשטות הנמצאים עד הנקודה תחתונה, וכולם שואגים לטרף ושכינה עולה וצועקת למעלה, ותפארת עולה בחברתה אל הבינה והבינה בחכמה, ושם נשפע ונמשך מדרגה אחר מדרגה עד בואם אל המלכות, ומשם יפרד אל הנפרדים כולם (אור יקר). פי' שתיקון המלכות הוא על ידי מעשה התחתונים (מ"מ). שעשה תיקון להמלכות להתיישב בעוה"ז, והם הצדיקים שהם המשכן ומעון אליה, שבתוכם היא שוכן, וכמ"ש (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כמו שמפרש והולך (דע"ה ח"ב קנה ע"ד).

דתקוניה איהו מהאי עלמא אתמלי מסטרא חדא¹⁰⁶⁰ לארקא להאי עלמא ומסטרא אחרא לארקא למלאכי עלאי וכלא אתזנו מניה כחדא:	
שלימו דתקונא דהאי רוחא רוחיהון דצדיקא בהאי עלמא¹⁰⁶¹ רוחא דא אשתלים בזמנא דחנוך וירד ומהללאל הוו בעלמא [וכד] (ו)אסגיא חייבי עלמא אעדו ההוא שלימו מניה לבתר דאתאבדו אתא נח ואשלים ליה אתא¹⁰⁶² דור הפלגה אעדו ההוא שלימו מניה (ו)אתא אברהם ואשלים ליה אתא אנשי סדום ואעדו ליה אתא יצחק ואשלים ליה אתא פלשתים וגרשוהו ממנו. בא יעקב ובניו, המיטה השלמה, והשלימו אותו.	שלימות התיקון של הרוח הזו, רוחות הצדיקים בעולם הזה, רוח זו נשלמה בזמן שחנוך וירד ומהללאל היו בעולם. וכשהתרבו הרשעים בעולם גורשה השלמות ההיא ממנו, אחר שאבדו, בא נח והשלים אותו. בא דור הפלגה וגירש אותה השלמות ממנו. בא אברהם והשלים אותו, באו אנשי סדום וגרשוהו. בא יצחק והשלים אותו. באו פלשתים ורשעי הדור וגרשוהו ממנו. בא יעקב ובניו, המיטה השלמה, והשלימו אותו.
נפקו מארעא קדישא ונחתו למצרים ובגנייהו אתעכבת תמן ובגין דאהדרי¹⁰⁶³ תמן ישראל לעובדין דמצראי אתכפיא ואתעדי ההוא שלימו עד דנפקו ממצרים ואתו למעבד משכנא אמר קודשא בריך הוא רעותי לדיירא ביניכו אבל לא יכילנא עד דתתקנון ההוא רוחא דילי ודישרין (דשריא) בגוייכו הדא הוא דכתיב (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם¹⁰⁶⁴ ודא איהו רזא דכתיב (שם ב) ויקחו לי תרומה אמר משה לקודשא בריך הוא מאן יכיל למיסב לה ולמעבד לה אמר ליה משה לא כמה דאת השיב אלא מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו' מההוא רעותא ורוחא דלהון תסבון לה ותשלמון לה:	יצאו מהארץ הקדושה וירדו למצרים, ובשבילם התעכבה שם, ומשום שישראל חזרו שם למעשי המצרים נכנעה וגרשו אותה השלמות ממנו, עד שיצאו ממצרים ובאו לעשות משכן. אמר הקדוש ברוך הוא, רצוני לדור ביניכם, אבל אינני יכול עד שתתקנו אותה הרוח שלי, שתשרה ביניכם, זהו שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". וזהו סוד הנאמר "ויקחו לי תרומה", אמר משה לקדוש ברוך הוא, מי יכול לקחת אותה ולעשות אותה, אמר לו משה, לא כמו שאתה חושב, אלא "מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו'", מאותו רצון ורוח שלהם תקחו אותה, ותשלימו אותה.
כד אתא שלמה אתקין לההוא רוחא בשלימו דלעילא דהא מן יומא דאשתלים	כשבא שלמה, תיקן אותה רוח בשלמות שלמעלה, שהרי מיום שנשלמה למטה בימי משה, לא הוסרה אותה השלמות ממנו, עד

¹⁰⁶⁰ זהו פי' עיקר שכינה בתחתונים (רח"ו).

¹⁰⁶¹ עי' פ' ויקרא (ד ע"ב) ישראל שלימו דשמא קדישא אינון, וכן לעיל (דף פז רע"א) זכאין אינון ישראל קמיה דקוב"ה דאחדין באנפין עלאין דמלכא באינון פנים דהוא ושמיה אחידן בהו, ואינון ושמיה חד הוא, ובפ' תרומה (קמו ע"א) כו' וע' בהגר"א בתיקונים (תיקון לח דף פז ע"ד) שאמר שם דאנן איברים דהשכינה, וכן שם (דף מח ע"ג ע"ד) דהשכינה היא כלל ישראל [ז"ל ע"ג: דכל הבקשות דצלותא הוא הכל על כלל ישראל, דהוא בשכינתא שהיא כלל ישראל, וז"ש כמה דתיקנו הבוחר כו', והכל עלה. ז"ל ע"ד: ואני, מדבר בעדו, בשכינה, דהיא מדברת בעדנו, דהיא כלל ישראל.] (כללים ח"א סו ע"א).

¹⁰⁶² אתו (דפ"ו).

¹⁰⁶³ דאהדרי (דפ"ו).

¹⁰⁶⁴ ור"ל דושכנתי בתוכם, ר"ל בתוך בני ישראל, דעיקר בנין הוא רוחיהון דצדיקא, וקיימא בהמ"ק בזה, וכל תיקון השכינה הוא נשמתין דצדיקא בהאי עלמא, דהוא התפשטות רוחא דילה (בהגר"א בתיקו"ז קו ע"ג). התפשטות האצילות בהב"ע ע"י השם הויה ב"ה אשר הוא הוראת כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו (דע"ה ח"א מג ע"ד).

לתתא ביומוי דמשה לא אעדיאו ההוא שלימו מניה עד דאתא שלמה¹⁰⁶⁵ כיון דאתא שלמה אשתדל לאשלמא ליה לעילא ושאר לאתקנא חיוז דעלמא עלאה¹⁰⁶⁶ לאתקנא מההוא חיוז עלמא תתאה ודא איהו אשר לשלמה¹⁰⁶⁷ ע"כ¹⁰⁶⁸:	שבא שלמה. כיון שבא שלמה השתדל להשלימו למעלה, והתחיל לתקן את מראה העולם העליון להיתקן מאותו מראה של העולם התחתון, וזהו "אשר לשלמה".
קמו/ב	
ברוחא בר¹⁰⁶⁹ נשיקה ונשיקה בפומא¹⁰⁷⁰ דאיהי מבועא דרוחא ומפקנו דיליה וכד נשקין דא ולדא (בדא) מתדבקן רוחין אלין באלין¹⁰⁷¹ והווי חד וכדין איהו רחימו חד:	ברוח, פרט לנשיקה, ונשיקה היא בפה, שהיא מבוע של הרוח והמוצא שלו. וכשנושקים זה לזה, נדבקות הרוחות אלה באלה, ונהיים אחד, ואז זוהי אהבה אחת.
בספרא דרב המנונא סבא קדמאה הוה אמר על האי קרא נשיקה דרחימו אתפשט לארבע רוחין וארבע רוחין ומתדבקן (אינון) כחדא ואינון גו רזא דמהימנותא וסלקין בארבע אתוון ואינון אתוון דשמא קדישא תלי בהו ועלאין ותתאין תליין בהו (ו)תושבחתא דשיר השירים תלי בהו ומאן איהו אהבא¹⁰⁷² ואינון רתיכא עלאה ואינון חברותא ודבקותא ושליו דכלא:	בספרו של רב המנונא סבא הראשון היה אומר על הפסוק הזה, נשיקה של אהבה מתפשטת לארבע רוחות, וארבע רוחות נדבקות כאחד, והן בתוך סוד האמונה, ועולות בארבע אותיות. ואותן האותיות של השם הקדוש תלויים בהם, ועליונים ותחתונים תלויים בהם, ושבח של שיר השירים תלויה בהם, ומה הוא, אהבה. והן מרכבה עליונה, והם חברות ודבקות ושלמות הכל.

¹⁰⁶⁵ "עד דאתא שלמה" מוסגר בדפ"ק.

¹⁰⁶⁶ פי' ז"א (מ"מ).

¹⁰⁶⁷ פי' ז"א (מ"מ).

¹⁰⁶⁸ כאן שייך מה שבסוף זה החלק סימן ג' (הערת הזהר).

¹⁰⁶⁹ רנו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁷⁰ יובן בהקדים מ"ש בספר הליקוטים וז"ל זווג גופא בגופא הוא ת"ת וזווג דרוחא הוא ג"ר דז"ן, וחו"ב דז"א מזדווגים ע"י הדעת שלו שהוא הלשון וכן חו"ב דמלכות שהם חין, וגרון דידה מזדווגים ע"י הדעת דידה שהוא הלשון וד' הם והם מה שנותן ז"א למלכות ושרש שלו נשאר בו, ומה שנותנת מלכות לז"א והשרש נשאר בה (מ"מ).

¹⁰⁷¹ בהיותם בפה עצמו הוה הדבור ג"כ רק בבחי' הבל, כי כל דבור הוא כלול מאמ"ש, שהם רוח מים אש, וכז"ז הרי הוא ג"כ רק בבחי' הבל, והוא סוד זווג דנשיקין שהוא בפה, שהוא רק זווג רוחני רוחא ברוחא (כמ"ש בזה"ק תרומה קמו ע"ב, ובדברי הרב בדרושי מ"ן ומ"ד דרוש ד ודרוש ט), אבל זווג הגופני הוא רק ביסוד שהתחלתו הוא מהטבור (ביאורים ח"ב ה ע"ד).

¹⁰⁷² ענין ד' רוחין דאהבה הנעשין על ידי הנשיקין נתבאר בביאור אדרת האזינו וע"ש [נא ע"ד] (שער מאמרי רשב"י). שאלו ד' אותיות, הן סוד ד' פרצופין, אותיות הו"ה. וז"ש ועלאין ותתאין תליין בהו כו' ואינון רתיכא עלאה, שהוא ד' אותיות השם. והענין, כי סוד שם הו"ה (הוא) כי ז"א יורש ב' עטרין דא"א, ושל אבא הוא (עשר) עטרין, דכליל בחד, והוא יו"ד של הו"ה, שכליל מעשר, והוא חד. [והוא יו"ד, לפי שכולל הע"ס וכל הפרצופים כמ"ש בפ' ויקרא (י ע"ב) וא"מ (סה ע"ב). ואמור (צב ע"א) ע"ש. אבל בסוד העטרין דירית, הוא בסוד אלף לבד כמ"ל]. ועטרא דאמא מתחלק לה"ג, שדרכן של גבורות להתחלק כידוע. ואף שבעטרא דאבא ג"כ ה"ח, כלולין כולם באחד. ואין מתחלקין כי אם כשנכללין עם הגבורות, שהגבורות גוונין, וה' חסדים הן אור דנהיר בגוונין, ומתחלק לפי הגוונין. ולכן נ' שערי בינה שהן ה"פ עשר, ובחכמה עשר לבד. ואח"כ ז"א יורש ב' עטרין, ה' של בינה, וא' של חכמה, והוא וא". ומלכות עטרא דגבורה לבד, והוא ה"א אחרונה. והן ג"כ אותיות אהבה, א' עטרא דחכמה, ה' דבינה, ב' ז"א, ב' עטרין, ה' מלכות כנ"ל (יהל אור). כל ב' אורות אשר הם בבחי' ז"ן, הנה נוהג בהם הענין דסוד אהבה, והוא בסוד הנשיקין שאמרו בזהר שם, כי ד' רוחין אינון בנשיקין, וכל חד כלול בחבריה, כי תרי ענין הנשיקין הוא, התדבקות רוחא ברוחא. ונמשך רוחא מזה לזה, ומזה לזה, ונעשים ע"ז לד' רוחין, כי תרי מנשיקות הזכר להנוק', הרי נמשך ההבל שבו שהוא זכר לתוך פיה שהיא נוק' ומתערב שם עם ההבל שלה, והרי יש כאן ב' רוחין, אחד עצמות ההבל שלו שהוא זכר, והשני מה שנתערב עם ההבל שלה שהיא נוק', ונתהפך בה מזכר לנוק', אלא ששורשו הוא זכר, והרי הם ב' רוחין הנעשים מנשיקות

אלין אתוון ארבע רוחין אינון ואינון רוחין דרחימו וחדוה דכל שייפי גופא בלא עציבו כלל ארבע רוחין אינון בנשיקה¹⁰⁷³ כל חד וחד כליל בחבריה וכד האי רוחא כליל באחרא וההוא אחרא כליל בהאי אתעבידו תרין [רוחין] (תרין) כחדא וכדין מתחברן בדביקו חד אינון ארבע בשלימו ונבעין דא בדא ואתכלילו דא בדא:	אלו האותיות הן ארבע רוחות, והן רוחות של אהבה ושמחה של כל איברי הגוף בלי עצב כלל. ארבע רוחות הן בנשיקה, כל אחת ואחת כלולה בחברתה. וכשהרוח הזו כלולה באחרת, ואותה אחרת כלולה בזה, נעשות שתי רוחות כאחת. ואז מתחברות בדבקות אחת, והן ארבע בשלמות, ונובעות זו מזו ונכללות זו בזו.
וכד [מתפשטין] (מתפרשין) אתעביד מאינון ארבע רוחין חד איבא ואיהו רוחא חדא דכליל מארבע רוחין ודא סליק ובקע רקיעין עד דסליק ויתביב¹⁰⁷⁴ לגבי חד היכלא דאתקרי היכלא דאהבה ואיהו היכלא דכל רחימו תליא ביה וההיא רוחא הכי אקרי אהבה וכד האי רוחא סליק¹⁰⁷⁵ אתער לההוא היכלא¹⁰⁷⁶ לאתחברא לעילא:	וכשמתפשטות (וכשנפרדות) נעשה מאותן ארבע רוחות, פרי אחד, והוא רוח אחת הכלולה מארבע רוחות. וזה עולה ובוקע רקיעים, עד שעולה ויושב אצל היכל אחד שנקרא היכל האהבה, והוא ההיכל שכל אהבה תלויה בו. ואותה רוח נקראת כך, אהבה. וכשרוח זו עולה מתעוררת לאותו היכל להתחבר למעלה.
ארבע אתוון אינון לגבי ארבע רוחין ואינון אהבה ואיבא דלהון אהבה כד מתחברן דא בדא מיד אתער דא בסטר דא ודא בסטר דא א' מיד נפיק ה' ואתחבר בא' מתדבק בדביקו [ברחימו] ואתעבידו ונ"א ואתערו תרין אתוון אחרנין ב' ה' ואתכלילו רוחין ברוחין בדביקו דרחימו ופרחין אלין אתוון מנייהו בההוא רוחא דסליק וומתעטרן ביה כדקא יאות:	ארבע אותיות הן אצל ארבע רוחות, והן אהבה. והפרי שלהן אהבה, כשמתחברות זו בזו, מיד מתעורר זה בצד זה וזה בצד זה, א' מיד יוצא ה' ומתחבר בא', נדבק בדבקות באהבה ונעשות (ומתעוררות) שתי אותיות אחרות, ב' ה', ונכללות רוחות ברוחות בדבקות של אהבה, ופורחות מהן האותיות הללו באותה הרוח שעולה, ומתעטרות בו כראוי.
כיון [דסליק] דאזיל וסליק ההוא אהבה¹⁰⁷⁷ שלימא כלילא ובכלל (דכל) אינון ארבע רוחין פגע בחד ממנא עלאה רברבא די ממנא על אלף [ותשע] (ותלת) מאה ותשעין רקיעין ואיהו ממנא על נגידו דתליסר נהרי אפרסמונא דכיא דנגדא מרוא דטלא דלעילא וההוא נגידו אתקרי מים רבים כיון דפגע לגבי ההוא רב משיריין¹⁰⁷⁸ קאים לגביה¹⁰⁷⁹ ולא יכיל לאעכבא ליה ואעברו	כיון שהולכת ועולה אותה אהבה שלמה, הכלולה בכל אותן ארבע רוחות, פוגשת בממונה אחד עליון גדול, שממונה על אלף ותשע מאות ותשעים רקיעים. והוא ממונה על השפע של שלשה עשר נהרות אפרסמון זך, ששופע מסוד של הטל העליון, ואותו השפע נקרא מים רבים. כיון שפוגש לאותו גדול המחנות, עומד אצלו ולא יכול לעכב אותו, ועובר בהם עד שנכנס להיכל האהבה.

הזכר אליה. ועד"ז הוא ג"כ ב' רוחין אשר מנשיקות הנוק' להזכר, אחד עצמות ההבל שלה שהוא נוק', והשני מה שנתערב עם ההבל שבו ונתהפך בו מנוק' לזכר, אלא ששורשו הוא נוק' (ביאורים ח"ב עא ע"ג).

¹⁰⁷³ עי' מול"מ פ"ד ומ"ד ומ"ן דרוש ט' (לש"ו).

¹⁰⁷⁴ רכג ע"ב (הערת הזהר).

¹⁰⁷⁵ פי' אחר שבאה הרוח שהיא מנשיקין דז"ן לעולם הזה כשעולה למעלה מהעולם הזה (מ"מ).

¹⁰⁷⁶ דהיינו אחר שעבר על המלאך שהוא אכתריא"ל אח"כ מעורר היכל אהבה דאצילות כדמוכח ממ"ש בסמוך דפגע במלאך אכתריא"ל וכתב הרב שהוא בכתר דבריאה י"ה בחכמה ה' צבאות בבינה (מ"מ).

¹⁰⁷⁷ והיינו הרוח הנק' אהבה (מ"מ).

¹⁰⁷⁸ משריין (דפ"ו).

¹⁰⁷⁹ פי' הרוח קאים לגביה דרב משריין ולא יכיל רב משריין לאעכבא ליה, ומ"ש "ולאעברא בהו" פי' ואזי הרוח עובר בתוכם (מ"מ).

(ולאעבר') בהו עד דאעיל לגבי היכל אהב"ה¹⁰⁸⁰ (אהבה):	
(ו) על דא אמר שלמה בסיום שבחיה (שיר ח ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה מים רבים אליו מים עליו דנגדין גו וס"א מגו מלא עלאה ונהרות לא ישטפוה אליו אינון נהרי אפרסמונא דכיא דאינון תליסר ההוא ממנא איהו מלאכא דשליח מן קדם יהו"ה ודא איהו רב משריין דקשיר כתרין למאריה¹⁰⁸¹ רזא ואכתרי"אל¹⁰⁸² (אכתריאל) מעטר עטרין למאריה בשמא גליפא מחקקא יהו"ה י"ה צבאות¹⁰⁸³:	ועל זה אמר שלמה בסיום שבחו "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", "מים רבים", אלו מים עליון ששופעים תוך (מתוך) הטל העליון. "ונהרות לא ישטפוה", אלה הם נהרות אפרסמון זך, שהם שלשה עשר. אותו הממונה, הוא מלאך שליח מלפני ה', וזהו גדול המחנות שקושר כתרים לרבנו, סוד של אכתריאל, מעטר העטרות לרבנו בשם מגולף מחוקק, יהו"ה יה צבאות.
כיון דאעיל לגבי היכל¹⁰⁸⁴ אהבה אתער רחימו דנשיקין עליון דכתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל למהוי נשיקין דרחימו עלאה כדקא יאות ואינון נשיקין שירותא דאתערין דכל רחימו ואתדבקותא (דאתדבקותא) וקשורא דלעילא ובגין כך שירותא דתושבחתא דשירתא דא [איהו] ישקני:	כיון שנכנס להיכל האהבה, מתעוררת אהבה של נשיקות עליונות, שנאמר "וישק יעקב לרחל", להיות נשיקות של אהבה עליונה כראוי. ואותן נשיקות, ראשית ההתעוררות של כל אהבה, והתדבקות וקשר שלמעלה, ולכן ראשית השבח של שירה זו, הוא ישקני.
מאן ישקני ההוא דסתים¹⁰⁸⁵ גו סתימו עלאה ואי תימא סתימא דכל סתימין ביה תליין נשיקין¹⁰⁸⁶ ונשיק לתתא תא חזי סתימא דכל סתימין¹⁰⁸⁷ לית מאן דידע ליה ואיהו גלי מניה נהירו חר דיק¹⁰⁸⁸ סתים דלא אתגלי בר בחד שביל¹⁰⁸⁹ דיק דאתפשט מגויה [ואיהו] נהירו דנהיר לכלא ודא אתערין	מי ישקני, אותו הנסתר תוך הסתר העליון. ואם תאמר שנסתר כל הנסתרים, בו תלויות הנשיקות ונושק למטה. בא וראה, נסתר כל הנסתרים, אין מי שמכיר אותו, והוא גילה ממנו אור אחד דיק ונסתר, שלא התגלה רק בשביל אחד דיק שהתפשט מתוכו, והוא אור שמאיר לכל. וזו התעוררות של כל הסודות העליונים, והוא נסתר, לפעמים נסתר לפעמים גלוי. ואף על גב שלא התגלה כלל, והתעוררות העליה של

¹⁰⁸⁰ פי היכל אהבה דאצילות (מ"מ).

¹⁰⁸¹ עי' לעיל נח ע"א ובח"א קסז ע"ב (לש"ו).

¹⁰⁸² עי' מלואים אות (ב).

¹⁰⁸³ דע כי אהבה זו היא עולה מן עולם היצירה אל היכל אהבה אשר בבריאה שהוא אחד מאותם
שבע היכלות שנזכרו בפ' פקודי והנה ג' ראשונות דיצירה הם סוד שמות הנז' באופן הזה כי הכתר
נקרא אכתריאל והחכמה נקרא יה והבינה נקראת ה' צבאות כי הוא סוד ועונתה עונה טמירא הנז'
בפ' משפטים בדף צ"ז ע"ב וז"ל ועונתה מאן איהו דא משיכו דעלמא דאתי דביה כולא ה' צבאות
איהו כו' והנה שם הנז' הוא נשמת ג' עליונות שביצירה ומטטרון הוא נשמת שש קצוות היצירה.
והעשיה דיציר' שהיא המלכות היא למטה בהיכל קדש הקדשים דעשיה כנודע אצלינו והוא
סנדלפון הנקרא כסא דין. ואמנם ממטטרון נעשה גוף אל ששת קצוות הבריאה ולכן נקרא בס'
הזהר גופא דאמתא דמלכא ונודע כי הבריאה נקראת אימא בערך האצילות הנקרא מטרוניתא
(שער מאמרי רשב"י).

¹⁰⁸⁴ (נ"א דאזיל וסליק ההוא) נוסף בדפ"ו.

¹⁰⁸⁵ פי' א"א ולכך הקשה וכי אריך ביה תליין נשיקין ונשוק למלכות (מ"מ). עי' ביאור רבינו
בהיכלות דפקודי רנ"ה ע"א [לב ע"ג] ד"ה דאינון דאתנסיבו דשקלי במתקלא ע"ש (יהל אור).

¹⁰⁸⁶ עי' מלואים אות (ג).

¹⁰⁸⁷ עי' ספד"צ להגר"א פ"א ד"ה אחתא (לש"ו).

¹⁰⁸⁸ פי' אבא (מ"מ).

¹⁰⁸⁹ פי' יסוד אבא (מ"מ).

הנשיקות תלויים בו, ומתוך שהוא נסתר, ראשית השבח היא בדרך נסתר.	דכל רזין עלאין ואיהו סתים לזמנין סתים לזמנין אתגליא ¹⁰⁹⁰ ואף על גב דלא אתגליא כלל ואתערו דסליקו דנשיקין ביה תליין ¹⁰⁹¹ ומגו דאיהו סתים שירותא דתושבתא בארס סתים איהו:
ואם בו תלויים, מה רצה יעקב כאן, שהרי בו תלויות הנשיקות. אלא ודאי כך הוא, ישקני, אותו הנסתר למעלה. ובמה	ואי ביה תליין מה בעי יעקב ¹⁰⁹² הכא דהא ביה תליין נשיקין אלא ודאי הכי הוא ישקני ההוא דסתים לעילא ובמה
באותה המרכבה (מנורה) העליונה, שכל הצבעים תלויים ומתחברים בה, וזהו יעקב כמו שאמרנו, דבקות להדבק במלך בבו שלו הוא, ועל זה נאמר "מנשיקות פיהו".	קמז/א
"כי טובים דודיק", חזר לשמש שמאיר ללבנה מתוך האור של אותן נרות (נשיקות) עליונות, והוא נוטל את האור של כולם ומאיר ללבנה, ואותם נרות שמזדווגים בו, מאיזה מקום מאירים. חזר ואמר "מיי", מאותו יין המשומר, מאותו יין שהוא שמחת כל השמחות, ומיהו אותו היין שנותן חיים ושמחה לכל, זה אלהים חיים, יין שנותן חיים ושמחה לכל.	בההוא רתיכא ונ"א בוצינא עלאה ¹⁰⁹³ דכל גוונין תליין ומתחברין ביה והאי איהו יעקב כמה דאמרין דביקותא לאתדבקא במלכא בברא דיליה הוא ועל דא כתיב (שיר א ב) מנשיקות פיהו:
עוד "מיי", מאותו שם שנקרא יה"ה, זהו יין של שמחה של אהבה של רחמים, ומזה	כי טובים דודיק (מיי) אהדר לגבי שמשא דאנהיר לה לסיהרא מגו נהירו דאינון בוצינא ונ"א נשיקין עלאין ואיהו נטיל נהורא דכלהו ואנהיר לסיהרא ואינון בוצינא דמזדווגין ביה מאן אתר נהרין הדר ואמר מיי מההוא יין דמנטרא ¹⁰⁹⁴ מההוא יין דאיהו חדוה דכל חדון ומאן איהו ההוא יין דיהיב חיינ וחדוה לכלא (ו) דא אלהים חיים ¹⁰⁹⁵ יין דיהיב חיינ וחדוה לכלא:
	תו מיי ¹⁰⁹⁶ מההוא שמא דאקרי יהו"ה ¹⁰⁹⁷ דא איהו יין דחדוה דרחימו דרחמי ומן דא

¹⁰⁹⁰ הרוחא דנביעו תדיר אשר לצורך חיות העולמות הוא סתים, כי השפע הזה הוא מיחודו ית"ש המתייחד בכל העולמות כולם בסוד נשמה ונכמ"ש (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם, והוא כל הנהגת הטבע וקיום העולמות. והרי אינו ניכר אורו ית"ש בזה מאומה, הגם שהכל הוא ממנו תמיד. אבל הפעולה הב' אשר לצורך נשמות, והם אורות וגילויים חדשים, ומזה הוא ג"כ הנהגה הנסיית והוא באתגליא, וזהו שאמר ואיהו סתים (והוא תדיר) לזמנין סתים לזמנין אתגליא (ביאורים ח"ב דף ע"א).

¹⁰⁹¹ פי' שא"א גו אבא (מ"מ).

¹⁰⁹² (סבא) נוסף בדפ"ו.

¹⁰⁹³ פי' הוא מסקנא דתירוצא וקאמרה המלכות ישקני אריך באמצעות ז"א וזהו מנשיקות פיהו (מ"מ).

¹⁰⁹⁴ פי' בינה (מ"מ).

¹⁰⁹⁵ פי' שם אכדט"ם שהוא ר"ת (שיה"ש א, ב) כ"י ט'ובים ד'ודיק מ"יין, ויין עם ג' אותיות ע"ה כמוהו (רמ"ז).

¹⁰⁹⁶ לפי הראשון מייין היא הבינה ולפי זה מייין הוא השם הקדוש הנז' (מ"מ).

¹⁰⁹⁷ ז' יודיין דע"ב ס"ג גימ' יי"ן (רח"ו). פי' ז' נקודותיו הן יי"ן, וגם יי"ן עם נקודותיו עולה אלקי"ם והיינו בניקוד יין ה' בפתח. ואם הוא בקמץ עולה צ"ו כשם הו"ה זו בנקודת אלקים (רמ"ז). היין הוא סוד הגבורות הניתנין אל המלכות כמ"ש בתיקון הירח (פרק ג). והם נמשכים מהיסוד דבינה שהיא הויה בנקודת אלהים, והם ז' נקודות גימט' יין, וכן הם מהד' יודיין דע"ב והג' יודיין דס"ג גימט' יין וכמ"ש בהגהות מהרח"ו בזה"ק תרומה (קמז ע"א). והוא יין המשמח יין המשומר הנמשך מרשפי אש שלהבת יה, שהם יר"ד ה"י דע"ב יר"ד ה"י דס"ג גימט' יין כמ"ש בפע"ח (שבת פ' ט"ז). והם גבורות נמתקין מאד, והוא שורף ומכלה את החיצונים (דע"ה ח"ב לז ע"ג), בבינה אין אחיזה להחיצונים כלל ח"ו, והיא יין המשומר בענביו, יין המשמח, הויה בניקוד אלהים, שהניקוד גימ' יין, וכמ"ש בפ' תרומה (קמז ע"א) וע' בפ' ויקרא (י סע"ב) ופ' אחרי (סה ע"א) ופ' בשלח (סד סע"א) (דע"ה ח"ב קג ע"ב).

כלהו נהירין וחדאן אתו חברייא ונשיקו ליה ברישיה (כד ממו לגבי דרבי שמעון סדרו מלין קמיה):	כולם מאירים ושמים. באו החברים ונשקוהו בראשו.
בכה רבי שמעון אמר ידענא ודאי דרוחא קדישא עלאה קא (מכשכשא) [מנצנא] בכו זכאה דרא (דממא) דא דהא לא יהא כדרא דא עד זמנא דייתי מלכא משיחא דהא אורייתא אהדרת ¹⁰⁹⁸ לעתיקותהא זכאין אינון צדיקא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	בכה רבי שמעון ואמר, ידעתי ודאי שרוח קדושה עליונה מנצנצת בכם, אשרי הדור הזה, שהרי לא יהיה כדור הזה עד שיבא מלך המשיח, שהרי התורה חוזרת ליושנה, אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.
וזאת התרומה אשר תקחו מאתם רבי אלעזר אמר האי קרא [אוקמוה] (אוקימנא) ורוזין דיליה הא אתמר אבל (פשטא) [רוא] דקרא ¹⁰⁹⁹ הכי אוליפנא וקשיין קראי דאי אינון ¹¹⁰⁰ ברזא דלתתא קשיין אהדדי ואי ברזא דלעילא ¹¹⁰¹ לא אינון בנהירו (אלא הכי איהו) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה (שמות כה ב) שפיר ¹¹⁰² תקחו את תרומתי קשיא ¹¹⁰³ וזאת התרומה אשר תקחו מאתם קשיא ודאני] כלא עילא ותתא כחדא ¹¹⁰⁴ :	"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", רבי אלעזר אמר פסוק זה פרשוהו, וסודות שלו הרי נאמרו, אבל סוד הנאמר, כך למדנו והפסוקים קשים, שאם הם בסוד שלמטה, קשים זה על זה. ואם הם בסוד שלמעלה, אינם באור. "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה", יפה. "תקחו את תרומתי", קשה. "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", קשה. ודאי, הכל מעלה ומטה כאחד.
[אלא הכי איהו] ויקחו לי תרומה מאן בני ישראל מאת כל איש אליו מלאכין עלאין לעילא ¹¹⁰⁵ בגין דעליהון איהי תרומה ¹¹⁰⁶ ארמאות דאינון ארימו ¹¹⁰⁷ תדיר לגבי מלכא עלאה דהא אינון סלקין לה תדיר לגבי מלכא עלאה וכד ישראל זכאין אינון נטלין לה מנייהו ¹¹⁰⁸ ונחתין לה לתתא דהא הוא דכתיב	אלא כך הוא "ויקחו לי תרומה", מי בני ישראל, "מאת כל איש", אלה מלאכים עליונים למעלה, משום שעליהם היא תרומה הרמה, שהם מרימים אותה תמיד למלך העליון, שהרי הם מעלים אותה תמיד למלך העליון. וכשישראל צדיקים, הם לוקחים אותה מהם, ומורידים אותה למטה, זהו שנאמר "מאת כל איש אשר יבנו לבו", ומי הם אותם הארבעה שהרימו אותה למעלה, שאותו הלב רצה בהם, ואותה תרומה היא

¹⁰⁹⁸ אתהדרת (דפ"ו).

¹⁰⁹⁹ פי' אם תרומה היא מלכות דבי"ע קשיא (מ"מ).

¹¹⁰⁰ "הכי אוליפנא וקשיין קראי דאי אינון" נמחק במ"מ.

¹¹⁰¹ פי' אם היא מלכות דאצילות ולכך אמר רזא ב' פעמים (מ"מ).

¹¹⁰² פי' דמשמע שמצוה לישראל שיקחו תרומה שהיא השכינה אצלם (מ"מ).

¹¹⁰³ פי' דמשמע מאת כל איש שהם ישראל מתמן תקחו את תרומתי ש"מ שהיא אצל ישראל ומהם אנו לוקחים אותה וכן מ"ש הזהר מאתם קשיא ה"נ פירושו (מ"מ).

¹¹⁰⁴ כלומר קושיא זו היא בין על דרך הפשט בין על דרך הקבלה (אור יקר). פי' פשט וסוד (מ"מ).

¹¹⁰⁵ הם ראשי ד' מחנות שכינה, שכל המלאכים תחתיהם, ונקראים איש, כגון והאיש גבריא, והטעם כדפי' בשלהי האדרא (אור יקר).

¹¹⁰⁶ שכינה מתרוממת על גביהן ממש, שהם מתקנים, אותה להסתלק אל הייחוד, בענין שהיא ב' בחינות שכוונת עליהם, והם מסלקין אותה למעלה בקישוטיהם, דהיינו שירם וזמרם לשבחא תדיר כדי שעל ידי אותו שבח יש לה עליה למעלה, והיא שם מתיחדת תובעת תנו לי שפע לפרנס ולזון ד' מחנות אלו, ומתחת ידם זנים כל הנמצאים התחתונים שד' מחנות הם כלל ההנהגה שבעולם ותחתונים הם מתפרנסים ישראל כשאינם ראויים והגונים (אור יקר).

¹¹⁰⁷ לה (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁰⁸ כדי שיהיה מזונם ופרנסתם מתחת יד השכינה ולא מתחת יד מחנותיה, ולזה כמו שהיא שורה על גביהן, הם מורידים אותה לדור בתחתונים, ותהיה ההשפעה על ישראל ממנה ממש, והיו כל שאר הנמצאים מתפרנסים מתחת יד ישראל, ותיקוניה וסילוקה נעשים למטה, והיא מסתלקת על ידי מעשה התחתונים, ותובעת תנו לי בשביל ישראל העושים כך וכך, וזו נוח לה, מפני שהעולם מתפרנס בזכות, וכאשר היא שכינה במלאכים ומשם מסתלקת מתפרנס העולם מתחת הבריא וטבע ההנהגה (אור יקר).

(שמות כה ב) מאת כל איש אשר ידבנו לבו¹¹⁰⁹ ומאן אינון ארבע¹¹¹⁰ דארימו [לה] (לון) לעילא דההוא לב¹¹¹¹ אתרעי בהו וההיא תרומה איהי זקפא עלייהו:	זקופה עליהם.
ואף על גב דאיהי קיימא עלייהו ומנחא על גבייהו¹¹¹² תקחו תסבון לה מנייהו לנחתהא [לה] לתתא ובמה בזמנא דא באינון עובדין דכשראן בצלותין ובבעותין למעבד פקודי אורייתא בההוא זמנא באינון גוויין דאתחזיין לתתא כגוונא דלעילא באינון פולחנין אחרנין¹¹¹³ ואינון גוויין א(ת)משכאן לתתא ההוא ארמותא ונצחן גוויין דלתתא לאינון גוויין דלעילא ומשכין¹¹¹⁴ גוויין אלין לגוויין עלאין ועיילין אלין באלין ואתעבידו אלין גופא לאלין ועל דא תקחו מאתם כתיב:	ואף על גב שהיא עומדת עליהם ומונחת על גביהם, "תקחו", תקחו אותה מהם להורידה למטה, ובזמן הזה במה, באותם מעשים כשרים בתפלות ובבקשות, לעשות מצוות התורה באותו זמן, באותם צבעים הנראים למטה כדוגמא שלמעלה, באותן עבודות אחרות, ואותם צבעים מושכים למטה אותה התרומה, ומנצחים הצבעים שלמטה את אותם הצבעים שלמעלה, ומושכים אותם הצבעים הללו לצבעים עליונים, ונכנסים אלו באלו ונעשים, אלו גוף לאלו, ועל זה נאמר "תקחו מאתם".
זהב דאתכליל בגבריא¹¹¹⁵ זהב לעילא וגבריא"ל (גבריא) נטיל ליה [לתתא] ושבעה זיני זהב¹¹¹⁶ אתפרשאן לתתא מן דא וכסף לעילא¹¹¹⁷ ואתכליל במיכאל לתתא ושריא דא על דא ונחשת לעילא¹¹¹⁸ ונפקא מן זהב¹¹¹⁹ בגין דזהב ואשא¹¹²⁰ ברזא חדא קיימין ואולין אשא אפיק נחשת ומחילא ותקפא דא (אתבדרן) [אתערן]¹¹²¹ ונחשים שרפים דנפקי מאשא ועל דא נחשת איהו סומקא כאשא ואתכליל [באוריא"ל נ"א נוריא"ל] (באוריא) ואתעביד דא גופא לגבי דא:	"זהב", שנכלל בגבריא, זהב למעלה, גבריא נטל אותו למטה, ושבעה מיני זהב נפרדים למטה מזה. וכסף למעלה ונכלל במיכאל למטה, ושורה זה על זה. ונחשת למעלה, ויוצאה מזהב משום שזהב ואש עומדים והולכים בסוד אחד, אש מוציאה נחשת, ומהכח והתוקף הזה, מתפזרים נחשים שרפים שיוצאים מאש, ולכן נחשת אדמה כאש, ונכללת באוריא"ל, ונעשה זה גוף לזה.

¹¹⁰⁹ תקחו את תרומתי, שזה נוח לי שתהיה שכינה בתחתונים (אור יקר). הם י"ב מלאכים שנושאים הכסא והם ארגמ"ן וכן מאתם מאת ארגמ"ן ולפי זה לא קשה מידי (מ"מ).

¹¹¹⁰ מיכאל שר מחנה הדרום, גבריא שר מחנה הצפון, אוריא שר מחנה המזרח, רפאל שר מחנה המערב (אור יקר).

¹¹¹¹ לבו היא השכינה שהיא נקראת לב, וידבנו דהיינו לב שהיא שכינה "אתרעי בהו" ואפילו שהיא חפצה בהם שאין בהם עון ולא חטא והם משרתים טהורים וקדושים והיא תרומה על גביהן שהיא מתייחדת (אור יקר).

¹¹¹² שהם ג' בחי': האחת, עלייתה להתייחד. הב', רדתה אליהם דהיינו קיימא. הג', מנוחתה עליהם דהיינו מנחא אחר רדתה אפילו עכ"ז תקחו את תרומתי (אור יקר).

¹¹¹³ מוסגר בדפ"ק.

¹¹¹⁴ לון (דפ"ו).

¹¹¹⁵ פי' זהב היא בינה וגבריא יונק מהגבורות דידה (מ"מ).

¹¹¹⁶ פי' הם ז' גבורות כנודע (מ"מ).

¹¹¹⁷ פי' חסד (מ"מ).

¹¹¹⁸ פי' גבורה (מ"מ).

¹¹¹⁹ פי' מן בינה הנק' זהב (מ"מ).

¹¹²⁰ פי' זהב שהיא הבינה ואשא שהם הגבורות הנמשכים מבינה לגבורה וז"ש אשא אפיק נחשת שר"ל אשא שהם הגבורות דבינה אפיק נחשבת שהם הגבורות דז"א (מ"מ).

¹¹²¹ אתערון (דפ"ו).

ותכלת¹¹²² שריא בדא ובדא¹¹²³ בנחשת ובזהב ובגין דאתתקף בתרין סטרין תכלת איהו תקיפא ולית מאן דשלטא עליה¹¹²⁴ לחיינ¹¹²⁵ דאיהו¹¹²⁶ כרסיא דדינא לשריא ביה דינא תקיפא ודא איהו בוא"ל¹¹²⁷ ב"ן א"ל דכתיב (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום וכד אתהדרן בני נשא בתיובתא שלימתא¹¹²⁸ אתהדר שמיא רפא"ל דהא אסוותא אודמן להו מההוא דינא קשיא:	"ותכלת", שורה בזה ובזה, בנחשת ובזהב, ומשום שמחזיק בשני צדדים, התכלת הוא חזק, ואין מי ששולט עליה לחיים, שהוא כסא הדין, לשרות בו הדין הקשה, וזהו בוא"ל, ב"ן א"ל, שנאמר "ואל זועם בכל יום", וכשחוזרים בני אדם בתשובה שלמה, הופך את שמו לרפא"ל, שזו רפואה שמזדמנת להם מאותו הדין הקשה.
קמז/ב	
וארגמן דא זהב וכסף דאתהדרן לאכללא כחדא מיכאל וגבריאל אתכלילו דא עם דא משלבאן דא בדא ועל דא כתיב (איוב כה ב) עושה שלום במרומיו ובגין דאינון משלבאן דא בדא אתעבידו גופא חד:	"וארגמן" זה זהב וכסף שחוזרים להכלל כאחד, מיכאל וגבריאל נכללו זה עם זה, משולבים זה בזה, ועל זה נאמר "עושה שלום במרומי". ולפי שהם משולבים זה בזה, נעשים גוף אחד.
ותולעת שני לעילא ואתכליל באוריא כמלקדמין למהוי אחידו גו תכלת ובגו ארגמן ושש איהו לעילא ואתכליל כמלקדמין ברזא דרפאל לאתאחדא בכסף ובזהב:	"ותולעת שני" למעלה ונכלל באוריא"ל כמקדם, להיות אחוז בתוך התכלת ובתוך הארגמן ושש. הוא למעלה ונכלל כמקדם בסוד של רפאל, להאחז בכסף ובזהב.
עד הכא רזא דשבע עמודין לעילא גו שבע עמודים דלתתא קליפה גו קליפה לנטורא:	עד כאן הסוד של שבעת העמודים שלמעלה תוך שבעת העמודים שלמטה, קליפה בתוך קליפה לשמירה.
ועזים¹¹²⁹ ודא אוקימנא דהא אלין שבע מוחא למוחא ודא איהו קליפה למוחא¹¹³⁰:	"ועזים", והרי בארנו, שהרי אלה שבעה מח למח, וזהו קליפה למח.
ועורות אלים מאדמים אלין אינון מארי	"ועורות אילים מאדמים", אלה הם בעלי מגנים, עיניים לוהטות בלהבות אש, כמו

¹¹²² הוד (מ"מ).

¹¹²³ פ' בגבורה שהיא נחשת ובבינה שהיא זהב כי קו שמאל הם בג"ה וכן פירשם ר"א עצמו לקמן (מ"מ).

¹¹²⁴ קנה ע"א (הערת הזהר).

¹¹²⁵ אם ראה אותו בחלום, וכחו לכלות רעים וטובים, שהרי גזר מיתתו אפילו על מרע"ה, נורא עלילה על בני אדם (אור יקר).

¹¹²⁶ בגין דאיהו (אור יקר).

¹¹²⁷ מצד ימין הוא רפאל ומצד השמאל נקרא בוא"ל, וכמ"ש פ' תרומה (קמז סע"א) ויקהל (רט סע"ב) (דע"ה ח"ב צ ע"א). ב"ן א"ל (דפ"ו).

¹¹²⁸ רס ע"ב רי ע"א (הערת הזהר).

¹¹²⁹ והנה ההנהגה הזאת (תתלבש למטה) תתפשט למטה, אמנם לא תושפע אל התחתונים מהם ממש, מפני שאין השרים יונקים מאלו להדיא שיטמאו המשכן חס ושלוש, אלא עוד לבוש כולל בו בחינות לכל ההנהגות, וסוד הלבוש הזה מצד אחד טהור, ומצד שני קשה בדין, ומסתבך שם בו החצונים, והיינו ועזים (אור יקר).

¹¹³⁰ בקלי' יש חד אוכם בלא רגלין, הוא קלי' נגה, כמה גלגלין סחרין ליה, הם רקיעים דעשיה ט"ר כנזכר בתיקו"ז (דף קנה ע"א), כולו מליין עיינין כגומרין דנורא, הם מלאכים נפשות הכוכבים והגלגלים הנ"ל, ולהיותן רקיעין הם עורות אלים מאדמים כנזכר פרשת תרומה (קמ"ז ע"ב) ובתקונים (דף קלב ע"ב קי ע"ב) אית נפשא דמרכיבין ליה בכלבא (ע"ח שער קלי' נוגה ז). השעיר עצמו הנה הוא מסטרא דדינא, והגם שהוא מהמינים טהורים, אך הוא מצד הגבורות והדינין שהם שורש הקליפות, ומשם הוא יניקתם, וכמ"ש בזה"ק (פ' תרומה קלט ע"א) ועזים גבורין תתאי דלבר לחפאי כו', וכן הוא שם (קמז ע"ב וקס ע"א ורלג ע"ב רסט ע"א וקפה סע"א) ובדברי הרב שער קליפת נוגה (פרק ט) [נקרא ז"ן דנוגה דאצילות עזים כנזכר בפרשת תרומה (דף קמז ע"ב), לכן ז"ן בקליפת נוגה דב"ע בנים שלהם נקרא עזא ועזאל לשון עזים. וכללות שניהן נקרא עזאלזל] (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

תריסין עיינין מלהטין בטיסין דנורא כמה דאת אמר (דניאל י ו) וועיניו כלפיד אש ואקרון רקיעין לבר בגו קליפה:	שנאמר "ועיניו כלפיד אש", ונקראים רקיעים בחוץ, בתוך קליפה.
ועורות תחשים אלין אינן לנו [ב]סמרא קדישא ואתאחדן בקדושה ולא אתאחדן כמה דאמרין¹¹³¹ דאברהם הא אוליד באינתו אחרא תחש¹¹³² [כמה דאת אמר] (בראשית כב כד) ואת תחש ואלין אינן באימא דישמעאל אחוהון דישמעאל כמה דאית דרגא בעשו הכי נמי אית דרגא בישמעאל אימא דישמעאל אולידת לתחש ומסמרא דאברהם קאתא דהא נהורא קדמאה¹¹³³ מנפין¹¹³⁴ בשעתא דנפק נהורין לכל סמריין כיון דאתבסם ההוא נהורא קדמאה גניז ליה קודשא בריך הוא ולמאן גניז ליה¹¹³⁵ לצדיקא ומאן אינן צדיק וצדק¹¹³⁶ בגין למעבד בההוא נהורא קדמאה איבין לעלמא ואינן איבין דומינין למיתי לעלמא דהא אברהם ושרה עבדו וס"א ואברהם ושרה מההוא נהורא עבדו איבין ונפשיין דכתיב (שם יב ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן וזכמה דעבדו נפשוין בסמרא דקדושה הכי נמי¹¹³⁷ עבדו נפש בסמרא אחרא דאלמלא ההוא אתערו דאתער אברהם¹¹³⁸ בסמרא אחרא לא אשתכחו גיורין בעלמא כלל:	"ועורות תחשים", אלה הם לפנים, בצד הקדושה, ונאחזים בקדושה ולא נאחזים, כמו שאמרנו שאברהם הרי הוליד באשה אחרת את תחש, כמו שנאמר "ואת תחש". ואלו הם באמא של ישמעאל, אחיהם של ישמעאל, שכמו שיש מדרגות בעשו, כך גם יש מדרגות בישמעאל. אמו של ישמעאל הולידה לתחש, ומצדו של אברהם באה, שהרי אור הראשון, מצפ"ץ, בשעה שהוציא אורות לכל הצדדים, כיון שנמתק האור ההוא הראשון, גנז אותו הקדוש ברוך הוא, ולמי גנזו, לצדיקים. ומי אלו, צדיק וצדק, כדי לעשות באור הראשון ההוא פירות לעולם. ואלו הפירות שמוכנים לבא לעולם, שהרי אברהם ושרה עשו (ואברהם ושרה מאותו האור עשו) פירות ונפשות, שנאמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן". וכמו שעשו נפשות בצד הקדושה, כך גם עשו נפשות בצד האחר, שאם לא מאותה התעוררות שהתעורר אברהם בצד האחר, לא נמצאו גרים בעולם כלל.

¹¹³¹ קלט ע"א (הערת הזהר).

¹¹³² (נ"א רזא דתחש) נוסף בדפ"ו.

¹¹³³ ויקרא רצב ע"ב (הערת הזהר). ומפסולת המים דהיינו חסד אור קדמאה (רח"ו).

¹¹³⁴ (נ"א מצפ"ץ) נוסף בדפ"ו.

¹¹³⁵ שם צא ע"ב (הערת הזהר).

¹¹³⁶ יסוד ומלכות (רח"ו).

¹¹³⁷ שלח קסח ע"א (הערת הזהר).

¹¹³⁸ ונלע"ד דמשום הכי קרי ליה לאברהם קדמאה לגיורין פרשת משפטים צה ע"א, מפני שהוא פתח להם הפתח. אבל תוכיות הענין נראה שהוא מ"ש בליקוטים חדשים דף פ"ג וז"ל, נשמת הגרים היא ממלכות אי' ורוחם ממלכות ת"ת ונפשם ממלכות רחל. ודע כי נשמות הגרים באות בהיות המלכות מתלבשת בחיצונים כשיש לו אז זווג, כי אז הוא זווג מלכות מצד הנקביות, פי' ממלכות ת"ת ושל בינה, ומפני שאז מקבלת מזווג נקביות לכן כל בחינה מצד מלכות. ומ"ש פרשת שלח לך קסח ע"א, שנפשות הגרים באות מזווג נשמות הצדיקים בגן עדן, ר"ל שכשהזווג הוא מצד התעוררות התחתונים שאז נכללים שש שבו בשש שבה, ואז הם נשמות חשובות מזווג פנים בפנים, אבל כשהוא אחר מיתתם אינו כי אם שעשוע שכינה לבד, ולכן אינו אלא בסוד מלכות לבד השוכנת עליהם, ולכן ממלכות נשמות הגרים, עכ"ל. ובודאי שבהיות אברהם בחרן היתה השכינה מתלבשת בחיצונים, והן הם הנפש שעשו בסמרא אחרא, לאפוקי נפש יצחק שנמשכה בסמרא דקדושה. והנה בחילוק הנזכר במדרגות נפשות הגרים יתישב לענ"ד מ"ש בפרשת שלח לך הנ"ל שהשכינה נושקת ושמחה בנפשות הגרים, ובפרשת משפטים צ"ה ב' אמר עלובתא איהי נשמתא קדישא (ויקרא כב, יב) כי תהיה לאיש זר, דקא אתמשכת על גיורא דאתגייר ופרחת עליה מג"ע באורח סתים על בניינא דאתבני מערלה מסאבא דא הוות לאיש זר. אבל החילוק הוא כשהשכינה מתלבשת בחיצונים ואין כח בתחתונים לעורר הזווג שאז היא באה באורח סתים שאז דרכי ציון אבלות. אי נמי יש ליישבו במ"ש בספר אדם ישר במרכבת יחזקאל וז"ל, כשהמלכות רוצה לזון את החיצונים שהוא בסוד (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה, היא מפרנסתם על ידי קליפת נוגה

ועצי שטים הא אוקימנא דאינון שרפים עומדים כמה דאת אמר (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל לו מאי ממעל לו ממעל לההיא קליפה ואי תימא האי קרא בקודשא בריך הוא אתמר והא אתמר (שם א) וארא[ה] את (יהו"ה) [אדנ"י] את דייקא כגוונא דא דכתיב בהאי קרא דכתיב (שם) ושוליו מלאים את ההיכל את דייקא לאסגאה ההיא קליפה כיון דאמר רזא דההיא קליפה כתיב שרפים עומדים ממעל לו ממעל לההיא קליפה:	"ועצי שטים" הרי בארנו שהם שרפים עומדים, כמו שנאמר "שרפים עומדים ממעל לו". מה זה "ממעל לו". ממעל לאותה הקליפה. ואם תאמר שפסוק זה נאמר על הקדוש ברוך הוא, והרי נאמר "ואראה את ה'", "את" דווקא. כדוגמא זה שנאמר בפסוק הזה, שנאמר "ושוליו מלאים את ההיכל", "את" דווקא, לרבות אותה הקליפה. כיון שאמר את סוד אותה הקליפה, נאמר "שרפים עומדים ממעל לו", ממעל לאותה קליפה.
(ו) שמן למאור דא [משח] רבות עלאה דאתיא מלעילא תרין שמן אינון ואינון [חד] (תרי) חד לעילא דאקרי שמן המאור וחד לתתא דאקרי שמן למאור שמן המאור איהו עלאה¹¹³⁹ דקיימא בודאי ולא פסיק לעלמין ותדיר מליא רבות קדשא וכל ברכאן וכל נהורין וכל בוצינין כלא אתברכאן ואתנהרין מתמן שמן למאור לזמנין אתמליא ולזמנין לא:	"שמן למאור", זה שמן משחה עליון שבא מלמעלה. שני [סוגי] שמנים הם, והם אחד למעלה שנקרא "שמן המאור", ואחד למטה שנקרא "שמן למאור". שמן המאור, הוא עליון שעומד בודאי ולא פוסק לעולמים, ותמיד מלא משחת קדש וכל הברכות וכל האורות וכל הנרות כולם מתברכים ונאורים משם. "שמן למאור" לפעמים מתמלא ולפעמים לא.
תו הא תנינן כתיב (בראשית א טז) ויעש אלהים את שני המארת הגדולים¹¹⁴⁰ וגו' ואף על גב דהא אוקמוה חברייא והכי איהו אבל שני המארת הגדולים אלן שמן המאור ושמן למאור עלמא עלאה ועלמא תתאה חד דכר וחד נוקבא וכל זמנא דדכורא ונוקבא אתיין כחדא¹¹⁴¹ תרווייהו קריין בלישנא דדכורא ובגין דעלמא עלאה אקרי (עלאה אקרי) גדול בגיניה עלמא תתאה דאתחבר בהדיה	עוד, הרי שנינו, נאמר "ויעש אלהים את שני המארת הגדלים וגו'" ואף על גב שהרי פרשוהו החברים וכך הוא. אבל שני המאורות הגדולים האלה, שמן המאור ושמן למאור, עולם עליון ועולם תחתון, אחד זכר ואחד נקבה. וכל זמן שהזכר והנקבה באים כאחד, שניהם קרויים בלשון זכר, ומשום שהעולם העליון נקרא גדול, בשבילו העולם התחתון שמתחבר עמו בכלל נקרא גדול.

וכו', ואז בהזדווג דכורא דנוגה עם נוקביה יוצאות משם נפשות גרים בסוד (בראשית יב, ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן, כנזכר בזהר פרשת תרומה קמז ע"ב גם שלח לך קסח ע"א והבן זה, עכ"ל. ואין ספק שענין זה הוא אפילו בזמן שבית המקדש קיים, שהרי כל עוד שיהיו חיצונים בעולם צריכים הם להתפרנס, אבל מ"ש פרשת משפטים הוא כשהשכינה בגלות מחמת העוונות שאז עלובתא נשמתא וכו' (רמ"ז).

¹¹³⁹ נ"ל שהם חכמה ומלכות (רח"ו).

¹¹⁴⁰ מה שנודע כי מיעוט הירח היה ביום ד', הנה הוא רק על ירידתה למטה בעולמות ב"ע, אבל מה שהיא במיעוט מהז"א הנה זה היה גם מתחילה. וכן אמרו בזה"ק (פ' תרומה דף קמז וקמח) כי מ"ש את שני המאורות הגדולים (בראשית א טז), הוא משום כי כל זמן שהיתה היא באצילות עם ז"א ביחד נקרא היא ג"כ גדול על שמו, כי זנבא דאריא אריא איהו בלא פירודא, ולכן אע"ג דדא זנבא לדא אתקרון שניהם גדולים. אבל מאחר שנגזר עליה לירד למטה למיהוי רישא לשועלים, כדן אקרי קטן ע"ש. אמנם כל מה שנתייסד גם למעלה למעלה שהנקבה היא לעולם במיעוט מהזכר וכנז', הנה כ"ז הוא הכל מהכוונה והכנה לעיקר מיעוט הירח הנעשה בהנוק' דאצילות, במה שנעשית ראש לשועלים בירידתה לעולמות ב"ע, כי הנה כ"ז הוא באמת מעיקר עומק הכוונה דתכלית כל הבריאה כולה (דע"ה ח"ב קנח ע"א).

¹¹⁴¹ עי' קלח ע"א, עיקר התיקון והבירור דהב"ן היה רק ע"י המ"ה כנודע, ולכן אינו עולה בחשבון וכו' אלא רק המ"ה לבד (דע"ה ח"א עה ע"ד, ביאורים ח"ב פד ע"ג), עי' ח"א מט ע"א (כללים ח"א קב ע"ב). בראשית מט ע"א (הערת הזהר).

בכללל אקרי גדול:	
כיון דאתפרש דא מן דא אדכרו בפרט כל חד וחד כדקא חזי ליה דא אקרי גדול ודא אקרי קטן ובגין כך אמרו קדמאי דליהוי בר נש זנבא לאריותא ולא רישא לשועליא ¹¹⁴² אדכר איהו (דער דאיהו) קיימא גו אריותא (לא) אקרי כלא (אלא) בכללל דאריותא זנבא דאריא אריא איהו בלא פירודא ואין בגו שועלים אפילו איהו:	כיון שנפרדים זה מזה, הם נזכרים בפרט, כל אחד ואחד כראוי לו, זה נקרא גדול וזה נקרא קטן, ולכן אמרו הראשונים (אבות פ"ד מט"ו) שיהיה אדם זנב לאריות ולא ראש לשועלים, שכשהוא עומד בתוך האריות, נקרא הכל בכלל של אריות. זנב האריה הוא אריה, בלי הפרדה. ואם [הוא] בתוך שועלים, אפילו שהוא
קמח/א	
רישא רישא דשועל שועל איהו בלא פרודא ושועל אקרי:	ראש, ראש השועל הוא שועל, בלי הפרדה, ונקרא שועל.
ורזא דא האי קרא דהא בקדמיתא כד יתבין כחדא שני המאורות הגדולים ¹¹⁴³ אתקרין אף על גב דדא זנבא לגבי דעלאה כיון דדא אתפרש מעלאה כביכול למהוי רישא לשועלים כדין אקרי קטן ועל רזא דא שמן המאור דלא פסיק לעלמין וקיימא בסליקו עלאה למשלט ביממא שמן למאור פסיק ואקרי קטן ושלטא בליליא:	וזה סוד הפסוק הזה, שהרי בתחילה, כשיושבים כאחד, נקראו שני המאורות הגדולים, אף על גב שזה זנב אל העליון. כיון שזה נפרד מהעליון, כביכול להיות ראש לשועלים, אז נקרא קטן. ועל סוד זה "שמן המאור", שלא פוסק לעולמים, ועומד בעלייה עליונה, לשלוט ביום. "שמן למאור" פוסק, ונקרא קטן ושולט בלילה.
וחמש בוסמין אינון לגו שמן וקטרת ¹¹⁴⁴ ואף על גב דאיהי חד אינון תרין וכלא חד אבני שוהם וגו' כל הני תליסר ¹¹⁴⁵ אינון ואינון תקונא דמשכנא:	וחמשה בשמים הם לתוך שמן וקטורת, ואף על גב שהיא אחד, הם שנים, והכל אחד. "אבני שוהם וגו'", כל אלה שלשה עשר הם, והם תיקון המשכן.
ואהדרנא למלי קדמאי זהב הא אתמר דשבעה זיני זהב אינון ואי תימא אדוזהב (ד)איהו דינא וכסף [איהו רחמי ו]אסתלק [זהב] לעילא מניה ¹¹⁴⁶ לאו הכי דודאי זהב סליק יתיר(א) ¹¹⁴⁷ איהו על כלא אבל זהב בארץ סתם איהו ודא זהב עלאה דאיהו שביעאה מכל אינון זיני זהב ודא איהו זהב דנהיר ונציץ לעיינין ודא איהו דכד נפיק לעלמא (נפיק) מאן דא(ת)דבק ליה טמיר ליה בגויה ומתמן נפקי ואתמשכן כל זיני זהב:	וחזרנו לדברים הראשונים. זהב, הרי נאמר ששבעה מיני זהב הם, ואם תאמר שזהב הוא דין, וכסף הוא רחמים, ועולה הזהב למעלה ממנו, לא כך. שודאי זהב עולה יותר הוא על הכל, אבל זהב הוא בדרך סתום, וזה הזהב העליון שהוא שביעי מכל מיני הזהב. וזהו הזהב שמאיר ונוצץ לעינינו, וזהו שכשיוצא לעולם, מי שמשיג אותו, טומן אותו בתוכו, ומשם יוצאים ונמשכים כל מיני זהב.

¹¹⁴² עי' בהגר"א בספד"צ כ ע"ג: שם אדנ"י במלכות הוא על הנהגתו בתחתונים, ולכן היא ראש לשועלים, ועל ידה מנהיג בתחתונים. ועיי"ש כו ע"א: את המאור הגדול, שמשא, ואת המאור הקטן, סיהרא, במיעוטה שנעשית ראש לשועלים ונקראת שם אלקים, דבאצילות נקראת ה"א אחרונה של הוי"ה זנב לאריות, ובירדה בבריאה נעשית ראש לשועלים לעולמות ב"ע.

¹¹⁴³ כל זמן שהיא באצילות הנה נקרא היא ג"כ גדולה כמוהו על שמו (דע"ה ח"ב קנח ע"ב). ועי' קמז ע"ב והערה שם בשם הדע"ה ח"ב.

¹¹⁴⁴ פי' שה' סמים שהיו בשמן המשחה היו נכנסים ג"כ במנין סימני הקטרת (רח"ו במ"מ).

¹¹⁴⁵ זה הפך מ"ש בדף קלה, ודבריו כאן הם כדברי רש"י ז"ל דחשיב י"ג מינים (מ"מ).

¹¹⁴⁶ פי' קס"ד שזהב היא גבורה דז"א ולכך מקשה למה הקדים קרא זהב לכסף (מ"מ).

¹¹⁴⁷ פי' בינה (מ"מ).

אימתי אקרי זהב מאן דאקרי זהב¹¹⁴⁸ כד איהו בנהירו ואסתלק ביקר דחילו ואיהו בחרוה עלאה למחרי ולתתאי (בתתא) וכד איהו בדינא כד¹¹⁴⁹ אשתני מההוא גוון לגוון תכלא אוכם וסומק כדין איהו בדינא תקיפא אבל זהב בחרוה איהו ובסליקו (דדחילו) [דחרוה] דההוא קיימא ובאתערותא דחרוה:	מתי נקרא זהב, מי שנקרא זהב, כשהוא באור, ומתעלה בכבוד הפחד, והוא בשמחה עליונה, לשמח את התחתונים. וכשהוא בדין כשמשנתנה מאותו צבע לצבע תכלת שחור ואדום, אז הוא בדין הקשה. אבל זהב הוא בשמחה ובעליית הפחד של שמחה עומד, ובהתעוררות השמחה.
וכסף לתתא רוא דרועא ימינא דהא רישא עלאה זהב איהו דכתיב (דניאל ב לח) אנת הוא רישא דדהבא (שם לב) חרוהי ודרעוהי די כסף לתתא [ואימתי אישתלים כסף כד] (וכד אישתלים כסף כדין) אתכליל בזהב ורוא דא (משלי כה יא) תפוחי זהב במשכיות כסף אשתכח דכסף אתהדר לזהב וכדין (אשתלים אתריה) [אלים אריה] ועל דא שבע זיני זהב אינון:	וכסף למטה, הסוד של זרוע ימין, שהרי הראש העליון הוא זהב, שנאמר "אנת הוא רישא דדהבא [אתה הוא ראש הזהב]" "חדוהי ודרעוהי די כסף לתתא [חזה שלו וזרועותיו של כסף למטה]". ואימתי נשלם הכסף כאשר הוא נכלל בזהב, וסוד זה "תפוחי זהב במשכיות כסף", נמצא שכסף הופך לזהב, ואז האריה חזק, ולכן שבעה מיני זהב הם.
ונחשת נפקא מזהב ואשתני לגרעונא (ד)דרועא שמאלא ותכלת ירכא שמאלא ותולעת שני ירכא ימינא ואתכליל בשמאלא ושש דא נהר¹¹⁵⁰ דנגיד ונפיק דאיהו נמיל כל שית סטרין ווכנוונא דא לתתא¹¹⁵¹ והא אוקמוה ואתמר:	ונחשת יוצאת מזהב ומשתנה לגרעון. זרוע שמאל, ותכלת ירך שמאל, ותולעת שני ירך ימין, ונכללת בשמאל. ושש, זה נהר ששופע ויוצא, שנוטל את כל ששת הצדדים, וכדוגמא זה למטה, והרי פרשוה ונתבאר.
הא הכא שבע דיובל¹¹⁵² ואינון שבע דשמיטה¹¹⁵³ ואף על גב דאינון שית¹¹⁵⁴ אינון [תריסר] (תליסר) ושביעאה¹¹⁵⁵ דאיהו רישא עלייהו הא תליסר רישא דקיימא על כל גופא לתתא רישא דקיימא על כל שייפי גופא איהו זהב מה בין האי להאי זהב עלאה איהו ברזא סתימא ושמא דיליה איהו זהב סגור סגור וסתום מכלא ועל כן אקרי סגור דאיהו סגור מעינא דלא שלטא ביה זהב תתאה איהו באתגליא יתיר¹¹⁵⁶:	הנה כאן שבע של יובל, והם שבע של שמיטה. ואף על גב שהם שש, הם שתיים עשרה ושביעי, שהוא ראש עליהם, הרי שלש עשרה. הראש שעומד על כל הגוף למטה, הראש שעומד על כל איברי הגוף הוא זהב. מה בין זה לזה, הזהב העליון הוא בסוד נסתר ושמו הוא זהב סגור, סגור וסתום מן הכל, ולכן נקרא סגור, שהוא סגור מהעין, שאינה שולטת בו. הזהב התחתון הוא יותר גלוי.
אמרו המגיהים כך מצאנו בכל ההעתקות אשר היו לפנינו ומהלשון נראה שחסר כאן ווכעת מצאנו בספר הזוהר של הרב ישראל בנימין ז"ל וז"ל והנה זימן ה' יתברך לידי מה	

¹¹⁴⁸ פי' מלכות אימתי נק' זהב (מ"מ).

¹¹⁴⁹ כדין (מ"מ).

¹¹⁵⁰ וסי' ביוסף וילביש אותו בגדי שש (רח"ו במ"מ).

¹¹⁵¹ פי' גם במלוכת יש בה ו"ק (מ"מ).

¹¹⁵² פי' ז"ק דז"א שיצאו מבינה (מ"מ).

¹¹⁵³ פי' והם נגד ז' דמלכות (מ"מ).

¹¹⁵⁴ פי' אין בז"א רק ו"ק וכן במלכות אין בה רק ו"ק ואמאי אמרינן ז' בז"א וז' במלכות (מ"מ).

¹¹⁵⁵ תליסר בשביעאה (דפ"ק).

¹¹⁵⁶ (ושמא דיליה איקרי זהב ירקרק וכו') נוסף בדפ"ו.

שחסר כאן והנה הוא לפניך וכדי שלא לסור ממנין הדפין שמנום בסוף הספר עיין שם ¹¹⁵⁷ ;	
(ו) לשעתא הוה דכתיב (דה"ב כד כ) ורוח אלהים לבשה את זכריה. ואם תאמר, הרי ירמיהו, שבו נאמר "בטרם אצרך בבטן ידעתיך". והרי אחרים. אלא כולם לא זכו לנבואה ולכהונה עליונה כמו אהרן, שהרי אהרן זכה בנבואה עליונה על כל שאר הכהנים, זכה בכהונה על כולם.	
משה זכה בנבואה ושמש בכהונה עליונה. שמואל זכה בשתייהן. מה משה היה קורא והקדוש ברוך הוא משיב לו מיד, אף בשמואל נאמר "הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קלות וגו'", אבל לא עלה לדרגה עליונה כמשה. מה אהרן היה משמש בכהונה אצל הקדוש ברוך הוא, אף שמואל היה משמש לפני הקדוש ברוך הוא, אבל לא עלה בשימוש עליון כמו אהרן.	
משה זכה בנבואה ושמש בכהונה עלאה שמואל זכה בתרויהו מה משה הוה קרי וקודשא בריך הוא אתיב ליה מיד אוף שמואל כתיב ביה (ש"א יב יז) הלא קציר חטים היום אקרא אל יהוה ויתן קולות וגו' אבל לא סליק לדרגא עלאה כמשה ¹¹⁵⁸ מה אהרן הוה משמש בכהונה גבי קודשא בריך הוא אוף שמואל הוה משמש קמיה קודשא בריך הוא אבל לא סליק בשמושא עלאה כאהרן;	
ומלה הכי הוא תלתא אינון דהוו נביאי מהימני ושימשו בכהונה ¹¹⁵⁹ חד משה וחד	והדבר כך הוא, שלשה הם שהיו נביאים נאמנים ושמשו בכהונה: אחד משה, ואחד

¹¹⁵⁷ בסימן י' ומועתק מז"ח דף ס"ח א' (נוסף בדפ"ו).

¹¹⁵⁸ מפני שעיקרו של משה מנ"ה דאבא שה"ס הזכר שהוא העליון. ועוד שעיקר אחיזת משה הוא בנצח דאבא שהוא בנצח דאריך ושמואל בסוד הוד דאריך ששם אחיזת בינה, וידוע שג"ה הם בסוד מעלה ומטה, ולפי הנזכר בכאן נלע"ד שמה שגז"ל ששער הנבואה שנבואת שמואל מפרק ראשון דנצח, הוא בסוד נצח דאי' שבתוך זעיר מפנימיותו, אבל משה סודו פק"ד קס"א אחוז באו"א, וידוע שאהרן סודו ע"ב פק"ד שהם שני מיני אחורי דיסוד אבא כנזכר באוצרות חיים, ולכן אמר בו הוה משמש בכהונה גבי קב"ה, מפני שאין אבא מתגלה בזעיר אלא בסוד האחוריים, אך בשמואל אמר קמי קב"ה, מפני שהוא בסוד אורות אימא הפנימים שהם המתגלים בתוך זעיר ומראים פניהם שם ממש, וז"ס (שמו"א ב, יח) ושמואל משרת את פני ה', דייקא. אבל לא סליק בשמושא עילאה כאהרן, ר"ל שאעפ"י שאהרן הוא כולו מבחינת אחוריים ושמואל משל הפנים, מכל מקום הוא חשוב יותר בשימוש הכהונה יותר משמואל, שידוע שגדולים אחורי העליון יותר מפנימיות התחתון, ולכן כהונת אהרן היתה לו ולזרעו ולא של שמואל, כי הנה משפחתו היא של לוי"ם העולה בגי' אלקי"ם שהם מגבורות הבינה, אבל שמואל לבדו היה מסוד חסדים שלה. ועוד יוכלו הדברים להתבאר כידוע שמשה נאחז שרשו בשני מזלות נוצר חסד ונקה שהם תיקוני כתר שבכתר, ושמואל מתיקון אל עד נוצר, כי נוצ"ר וא"ל גי' שמואל"ל והם מתיקוני חכמה שבכתר (רמ"ז).

¹¹⁵⁹ קשה דשמואל לוי היה מבני בניו של קרח. ותירץ הרמ"ק דשימוש זה בעבודות המותרות בזר ושעל כן נאמר (שמו"א ג, א) והנער שמואל משרת וגו'. וכתב עוד דאפשר ששימש בבמה למאן דאמר זר מותר בבמה, ע"כ. והדבר תמוה שמשנה שלימה שנינו, באו לשילה נאסרו הבמות. ויש לומר דהכא עסקינן אחרי מיתת עלי שחרבה שילה ובאו לנוב שאז חזרו הבמות להיות מותרות וכדאמרין בפרק בתרא דזבחים דף ק"ט א'. מיהו דוחק לאוקמי כסברת יחיד המתיר זר בבמה. ועוד שהזוהר אמר כאן בפירוש ושמואל ביומוי דעלי שמש. ולעד"ן שיותר נכון לתרץ דהוראת שעה היתה לו על פי הדיבור מפני גודל חשיבותו, לפי שהוא היה רוחו של קין ונתקן בו, ולגבי ידיה היה במדרגת לעתיד לבוא כנודע אצלנו סוד (יחזקאל מד, טו) והכהנים הלויים. אי נמי מצד מדרגת נבואתו שיניקתו למעלה שאמר הרב זלה"ה בשער הנבואה פרק א', שעיקר נבואתו היה מפרקא קדמא דנצח דז"א מהפנים שלו והיה גם ההוד נכלל בו, וכיון שעיקרו מהנצח שהוא הימין הותרה לו הכהונה, ועיין מה שכתבתי עוד ריש פרשת קרח קע"ו א'. אחר כך מצאתי משם הרח"ו זלה"ה והוא אצלי בליקוטי תורה דשמואל פסוק (שמו"א ג, א) ודבר ה' היה יקר בימים, וכתב על זה וז"ל, משה היה מבחי' אור של חכמה וגם כן אהרן וז"ש (תהלים צט, ו) משה ואהרן בכהניו,

אהרן, ואחד שמואל. ואם תאמר ששמואל לא המשיך בכהונה אלא אחר היה שמש בכהונה, ומיהו	אהרן וחד שמואל ואי תימא שמואל לא משיך ¹¹⁶⁰ בכהונה אלא אחר היה שמש בכהונה ומנו
קמח/ב	
ירמיהו. לא כך, שהרי נאמר "מן הכהנים אשר בענותות", מן הכהנים היה, אבל לא שמש. ושמואל שמש בימי עלי, ומשה פעם אחת, כל אותם שבעת ימי המלואים.	ירמיהו לאו הכי דהא כתיב (ירמיה א א) מן הכהנים אשר ¹¹⁶¹ בענותות מן הכהנים הוה אבל לא שמש ושמואל ביומי דעלי שמש ומשה זמנא חדא כל אינון שבעה ימי מלואים:
שמואל זכה לנער, שנאמר "והנער נער", "ושמואל משרת" ולפי שעמד בדרגה הזו, ודאי שהוא כמו משה ואהרן. מי שנוטל את הנער הזה וזוכה בו, זוכה באותן דרגות עליונות שעמדו בהם משה ואהרן.	שמואל זכה לנער דכתיב (ש"א א כד) והנער אנער (שם ב יח) וושמואל משרת ובגין דקיימא בהאי דרגא ודאי איהו כמשה ואהרן מאן דנטיל להאי נער וזכי ביה זכי באינון דרגין עלאין דקיימן בהו משה ואהרן ¹¹⁶² :
הכרובים הם זהב, כמו שבארוה, משום שיוצאים מצד הזהב, ולא מעורב בהם כסף ולא צבע אחר, וזהו צבע זהב ירקרק. במשכן מתערבים הצבעים, זהב וכסף ללכת כאחד, להיות סוד שלמעלה באחד. עוד נחשת להיות עמם וללכת בין כל הצדדים, שתמצא שלמות בכל כאחד, שנאמר "זהב וכסף ונחשת".	כרובים אינון זהב ¹¹⁶³ כמה דאוקמוה בגין דנפקי מסטרא דזהב ולא אתערב בהו כסף ולא גוון אחרא ודא איהו גוון זהב ירקרק במשכן מתערבין גוונים זהב וכסף למיהך כחדא למהוי רזא דלעילא בחד תו נחשת ¹¹⁶⁴ למהוי בהדיהו ולמיזל ביניהו כל סטרין לאשתכחא שלימו בכלא כחדא דכתיב (שמות כה ג) זהב וכסף ונחשת ¹¹⁶⁵ :
דבר אחר "זהב וכסף", זה שחוזר לכסף וכסף לזהב, והכל כלול יחד. ובמקום אחד בשלש צורות חוזר. כאשר צריך לשמחה ולא לדין, זהב. כאשר צריך לרחמים, כסף. כאשר צריך תוקף הדין נחשת.	דבר אחר זהב וכסף ¹¹⁶⁶ זהב וכסף דאתהדר לכסף לזהב, והכל כלול יחד. ובמקום אחד בשלש צורות חוזר. כאשר צריך לשמחה ולא לדין, זהב. כאשר צריך לרחמים, כסף. כאשר צריך תוקף הדין נחשת.
ועל זה הסתכל משה במעשה של נחש הנחשת, שנאמר "ויעש משה נחש נחשת",	ועל דא אסתכל משה בעובדא דנחש

אבל שמואל בקוראי שמו, ממקום שמתקנת שמו מלכות והוא נ"ה בינה, ושניהם בחי' חסדים אעפ"י שזה ימין וזה שמאל, [ומזל"ן שז"ס שם שמואל קרי ביה שמאל שהוא מאי] הכל הוא אור חכמה שהיא התורה ועל זה שמשו בכהונה, ע"כ. ומ"ש שהכל הוא אור חכמה הוא במה שנודע אצלנו בסוד התכללות אבא באי, שגבורות אבא הם חסדים דאי' שסודם מים כמ"ש ביודעי בינה שלי. ולכן שמואל נענה במים ומיד (נ"א תמיד) שכן סגולת החסד (רמ"ז).

¹¹⁶⁰ משיק (ס"א שמש) (דפ"ו).

¹¹⁶¹ ויחי רמט ע"ב (הערת הזהר).

¹¹⁶² פי' אהרן בחסד ומשה בגבורה (מ"מ).

¹¹⁶³ פי' כרובים הם נ"ה והם מבינה שנק' זהב בסוד ומבינה נביאים (מ"מ).

¹¹⁶⁴ פי' ת"ת כי זהב גבורה וכסף חסד (מ"מ).

¹¹⁶⁵ פי' הם חג"ת (מ"מ).

¹¹⁶⁶ פי' גבורה נתחברה עם חסד ונכללו זה בזה (מ"מ).

¹¹⁶⁷ פי' במלכות נכלל הכל (מ"מ).

¹¹⁶⁸ פי' ג' גוונים יש במלכות כשמקבלת מבינה היא גוון זהב וז"ש כד איצטריך לחדוותא ולא דינא זהב שהיא בינה לפי שזהב יש בו ב' פירושים או בגבורה או בבינה וכשמקבלת מחסד הוא גוון כסף וכשמקבלת מגבורה הוא גוון נחשת וז"ש כד איצטריך תוקפא דדינא נחשת, שנחשת ג"כ יש בו ב' פירושים או גבורה או ת"ת (מ"מ).

והיה יודע המקום של התוך הזהב, באותה נחשת, משום שנחש הוא כלשונו, ומקומו היה יודע, שהרי הקדוש ברוך הוא לא אמר לו אלא "עשה לך שרף", והוא בא ועשה נחש נחשת, שנאמר "ויעש משה נחש נחשת" למה.	הנחשת דכתיב (במדבר כא ט) ויעש משה נחש נחשת¹¹⁶⁹ והוא ידע אתר דהתוכא דזהב בההוא נחשת¹¹⁷⁰ בגין דנחש כלישנא דיליה הוא ואתריה הוה ידע¹¹⁷¹ דהא קודשא בריך הוא לא אמר ליה אלא עשה לך שרף ואיהו אתא ועבד נחש נחשת דכתיב (במדבר כא ט) ויעש משה נחש נחשת מאי טעמא:
אלא אתר הוה ידע ועקרא דמלתא הוה דהא בקדמיתא כתיב (שם ו) וישלח יהו"ה בעם את הנחשים השרפים וכתיב (דברים ח טו) נחש שרף עקרא דלהון נחש איהו ובגין דמשה הוה ידע עקרא ושרשא ויסודא מההוא אתר עבד נחש ואסתמך עליה מאי טעמא בגין דישראל חטאו בלישנהון דכתיב (במדבר כא ה) וידבר העם באלהים ובמשה ועל דא וישלח יהו"ה בעם את הנחשים השרפים:	אלא מקום היה יודע, ועיקר הדבר היה, שהרי בראשונה נאמר "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים", ונאמר "נחש שרף" עיקרם [הוא] נחש, ומשום שמשה היה יודע את העיקר והשורש והיסוד, מאותו המקום עשה נחש והסתמך עליו. למה, כי ישראל חטאו בלשונו, שנאמר "וידבר העם באלהים ובמשה", ועל זה "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים".
ומשה לא אול אלא בתר עקרא ועבד נחש נחשת בההוא גוונא דאצטריך ליה דהא אתריה נחשת איהו וקודשא בריך הוא לא אמר ליה ממה יתעביד ומשה אסתכל ועבד ליה מנחשת כמה דאצטריך לאתריה מנלן דכתיב ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס מאי על הנס על ההוא רשימו דאיהו לעילא¹¹⁷²:	ומשה לא הלך אלא אחר העיקר ועשה נחש נחשת, באותו צבע שצריך לו. שהרי מקומו הוא נחשת. והקדוש ברוך הוא לא אמר לו ממה יעשה, ומשה התבונן ועשה אותו מנחשת, כפי שצריך למקומו. מנין לנו, שנאמר "ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס". מה זה "על הנס". על אותו רושם שהוא למעלה.
והא תנינן בכל אתר האי נחש אולא בתר רזא דאשת חיל (ובעיא) [ובעת] אשת זנונים לאתתקנא גרמ(י)ה כגוונא דיל(י)ה ולא יכילת אשת חיל ההוא רשימו ואת דילה איהו את ה' והכי אתחזי לה אשת זנונים ההוא רשימא ואת דילה איהו כההוא גוונא [דאצטריך] ולא אתתקן למהוי הכי ואת דילה ק¹¹⁷³ את דילה¹¹⁷⁴ אתתקנא בתקונא דאת ה' וס"א את ק' בההוא גוונא דה' ולא אתתקנא למהוי הכי את דילה אתתקנא בתקונא דאת ה' כגוונא דקופא אצל בני נשא דאולא בתר בני נשא ולא אתתקן למעבד הכי כגוונא דא עבד משה ההוא נחש על ההוא רשימו דאתחזי	והרי שנינו, בכל מקום הנחש הזה הולך אחר סוד של אשת חיל, וצריכה אשת זנונים לתקן עצמה כצורה שלה ולא יכולה. אשת חיל, הרושם והאות שלה, הוא האות ה', וכך ראוי לה. הרושם ההוא של אשת זנונים והאות שלה, הוא כמו אותו צבע שצריך, ולא נתקן להיות כך. והאות שלה ק', האות שלה נתקנה בתקון של האות ה' (אות ק' באותו צורה של ה', ולא נתקנה להיות כך. האות שלה נתקנה בתקון של האות ה') כמו קוף אצל בני האדם, שהולך אחר בני אדם ולא נתקן לעשות כך. כמו כן עשה משה את אותו הנחש על אותו רושם שראוי לו. ותמיד מתקן להרע. ועליו חטא אדם, וגורש מגן עדן, שיהיה מקום דיורו כמו הדיור שלמעלה.

¹¹⁶⁹ הם דר"נ דנוגה, ועי' מ"ש דף קלט (מ"מ).

¹¹⁷⁰ פי' שבינה משפעת לגבורה (מ"מ).

¹¹⁷¹ פי' נחש שהם זר"ן דנוגה מקבלים מגבורה שנקרא נחשת (מ"מ).

¹¹⁷² פי' הוא עטרת היסוד שהוא בחינת מלכות ומשם יניקת זר"ן דנוגה (מ"מ).

¹¹⁷³ קנב ע"א (הערת הזהר). בולטת יותר הערלה ע"ג ברית קדש (רח"ו במ"מ).

¹¹⁷⁴ דלא (מ"מ).

ליה ותדיר אתתקן לאבאשא ועליה חב אדם ואתתרך מגנתא דעדן דהוה אתר דיוריה ¹¹⁷⁵ כגוונא דדיורא דלעילא:	
אמרו המניהים בהרבה העתקות נמצאות כתובות כאן השבעה היכלות ושבעה מדורות וכבר נדפסו בפרשת בראשית דף לח כי שם ביתם:	
כתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ¹¹⁷⁶ אמר רבי [יוסי] (שמעון) ההוא אור אתגניז ואיהו אודמן לגבי צדיקיא לעלמא דאתי כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק לצדיק ודאי סתם וההוא אור לא שמש בעלמא בר יומא קדמא ¹¹⁷⁷ ולבתר אתגניז ולא שמש יתיר:	נאמר "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור". אמר רבי יוסי, אותו האור נגנז והזדמן לצדיקים לעולם הבא כמו שבארוה, שנאמר "אור זרוע לצדיק", לצדיק ודאי סתם, ואותו האור לא שמש בעולם פרט ליום הראשון ואחר כך נגנז, ולא שמש יותר.
רבי יהודה אומר, אלמלא נגנז מכל	רבי יהודה אומר, אלמלא נגנז מכל

¹¹⁷⁵ פי' אדה"ר היה בגן עדן של מטה (מ"מ).

¹¹⁷⁶ ע"י אותו האור [המ"ה] הרי היה כל התיקון דמעשה בראשית וכו"ל אות ד'. ומאחר שחזר ונגנז, הרי חזרו שליטת הדינין כמו בעולם התוהו. אמנם הנה לא נסתלק ח"ו, כי א"כ היה מתחרב העולם לגמרי, ולכן לא נסתלק אלא נתעלם ונגנז. ועכ"ז הנה הוא משלח את הארתו תמיד, ובו מתקיים העולם, וכמ"ש בזה"ק פ' תרומה (קמח סע"ב וקמט רע"א וכן שם קסו ע"ב) (דע"ה ח"א ג ע"ד), מבואר בדברי הרח"ו ז"ל בכ"מ, בלקוטי תורה (פ' בראשית) וכן בשער הפסוקים (שם ופ' פקודי ופ' תצא), ושורש הענין בזה הוא ע"פ מה שאמר בע"ח בשער עקודים (פרק ח) ובדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש א) וכן בשער מאמרי רשב"י (פ' פקודי) בארוכה, כי בעת מעשה בראשית, אחר שנגנז האור הראשון שהיה תיכף ביום א', ע' זוה"ק פ' תרומה (קמח סע"ב), היו הזו"ן רק אחור באחור, וכן הוא בזה"ק בראשית (לה רע"א). וענין עמידתם אחור באחור הוא כאשר שהם חסרים מהמוחין דאבא, שהוא האור דהחיה (דע"ה ח"ב צד ע"ד), כי אחר שנגנז אור הראשון שהוא ביום א' דמע"ב, ע' זוה"ק תרומה (קמח סע"ב), היו זו"ן במקומם רק אחור באחור, וזה עצמו הוא ענין גניזת האור כמ"ש במאמרי רשב"י (דף ט סע"ד), והיה מוטל על אדה"ר לתקנם ולהביאם פב"פ במקומם ג"כ בזווג תדירי דלא פסיק לעלמין, ולהחזיר להאיר את האור הגנוז כמו לעתיד לבוא (דע"ה ח"ב צה ע"ד), בב"ר (פ' יא סי' ב ופ' יב סי' ו) מבואר שאדה"ר היה משמש בה ג"כ, ושימשה לפניו ל"ו שעות, י"ב דערב שבת וכ"ד דשבת, וכן הוא בפסיקתא רבתי (פיסקא כג), אך שם (פיסקא מו) מבואר כי שימשה ל"ו שעות בתחילה, שהם הג' ימים הראשונים, ואח"כ חזרה לאדה"ר ושימשה לפניו ג"כ ל"ו שעות, שהוא עד סוף שבת בראשית. אמנם בזה"ק (פ' תרומה קמח סע"ב) אמרו ההוא אור לא שימש בעלמא בר יומא קדמא, ולבתר אתגניז ולא שמש יתיר (דע"ה ח"ב קט ע"ד), אותו האור עצמו שהוא הגילוי דהשם מ"ה העיקרי, הנה הוא חזר ונתעלם ונגנז ג"כ תיכף בהיסוד עצמו, וכמ"ש בפ' פקודי (דף רכ ע"ב) וההוא נהורא דאברהם גניז ליה קוב"ה כו' ע"ש, ונגנז בהיסוד עצמו, בסוד (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק, כמ"ש שם (רכ ע"ב וע"ש קמח סע"ב וקסו סע"ב ולה ע"א). ואינו מאיר מאז ולהלאה אלא דרך דופני העטרה, והוא החסד שמנהיג בו כל הדורות. אמנם בכל הששת ימי בראשית, הנה אזיל יומא קדמא בגילוי החסד שבו עם כללו יומין כנ"ל, ונתקן על ידו כל מע"ב כולם (כללים ח"א נז ע"א), עיקר האור הזה הוא חזר ונסתם תיכף ע"י הקד"א ביום הראשון גופה, ונגנז בהקד"א, והוא אור הראשון שנגנז ביום הראשון עצמו כמ"ש בזה"ק (פ' תרומה קמ"ח סע"ב ובכ"מ), ואינו מאיר מאז ולהלאה אלא רק דרך הקד"א, אך ביום הראשון הנה נתגלה הוא עצמו ע"י בקיעת הקד"א כנז' (כללים ח"א קא ע"ב), אור הגנוז שנתגלה ביום ראשון. אבל תיכף הנה חזר ונגנז גם הוא ונשאר בהיסוד עצמו, ובסוד אור זרוע לצדיק, ואינו מאיר מעתה להנזק' שהוא המלכות הנעלמת בו אלא רק דרך דופני העטרה, ע' הארת המוחין (פרק ט) [וכמ"ש בזה"ק פ' בא לה ע"א, ע"ש בהגהות מהרח"ו אות ג' ד¹¹⁷⁶ ובזה"ק פ' תרומה קמח סע"ב וקמט רע"א, ושם קסו ע"ב וקסז ע"א כל הענין, ופ' פקודי רכ ע"ב ופ' אמור פח ע"א]. ועכ"פ הוא, כי אור המ"ה העיקרי הנה הוא עצמו לא נתגלה ג"כ אלא רק ביום הראשון, והוא החסד שנתגלה אז בפומא דאמה, אבל הוא חזר ונגנז תיכף ג"כ ביסוד עצמו, ונשאר שם ובסוד אור זרוע לצדיק (כללים ח"א קא ע"ג).

¹¹⁷⁷ עי' ב"ר פ"ג סי' ו ופי"א סי' ב, ופי"ב סי' ו' ועי' לעיל ח"א לא ע"ב ומו ע"א וקלא ע"א ורג ע"ב (לש"ו).

קמט/א	
וכל לא קאים עלמא אפילו רגעא חדא אלא אתגנזי ואזדרע¹¹⁷⁸ כהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין ומניה אתקיים עלמא ולית לך יומא דלא נפיק מניה בעלמא ומקיים כלא [וביה] ודביה [ועליה] זן קודשא בריך הוא עלמא ובכל אתר דלעאן (תמן) באורייתא בלילא חד חוטא נפיק מההוא אור גנזי ואתמשיך על אינון דלעאן בה הדא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי והא אוקימנא יומא [דאתקם משכנא לתתא] (דאתעביד משכנא) מה כתיב (שמות מ לה) ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן¹¹⁷⁹ חד [חוטא הוה (נ"א עמודא דעננא)] (הוה) מההוא סטרא דאור קדמא דנפק בחדוה [דכלא כד] [בכולא (דכלה) כד] (דכלה עד) עאלת למשכנא דלתתא ומההוא יומא קדמא¹¹⁸⁰ לא אתגלי¹¹⁸¹ אבל שמושא קא משמש בעלמא ואיהו מחדש בכל יומא עובדא דבראשית:	וכל, העולם לא היה עומד אפילו רגע אחד. אלא נגנז ונזרע כזרע הזה שעושה תולדות וזרעים ופירות, וממנו התקיים העולם. ואין לך יום שלא יוצא ממנו בעולם ומקיים הכל, שבו הקדוש ברוך הוא זן את העולם. ובכל מקום שעוסקים בתורה בלילה, חוט אחד יוצא מאותו אור גנז ונמשך על אותם שעוסקים בה, זהו שנאמר "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". והרי בארנו, ביום שהוקם המשכן למטה, מה נאמר "ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן". מה זה "הענן". חוט אחד היה (עמוד הענן) מאותו צד של האור הראשון שיצא בשמחה של הכל (בכל) כשנכנס למשכן שלמטה. ומאותו יום הראשון, לא נגלה, אבל שמוש משמש בעולם, והוא מחדש בכל יום מעשה בראשית.
(ותכלת) רבי יוסי הוה לעי באורייתא והוה עמיה רבי יצחק ורבי חזקיה אמר רבי יצחק	רבי יוסי היה עוסק בתורה, והיו עמו רבי יצחק ורבי חזקיה. אמר רבי יצחק, הרי ראינו שמעשה המשכן הוא כמו מעשה שמים

¹¹⁷⁸ לעיל לה ע"א ולקמן קסו ע"ב רכ ע"ב ח"ג פח ע"א (לש"ו). עי' הערה לעיל קמח ע"ב אריכות בשם הלש"ו. התיקון דהאור דשם מ"ה, וכו' החסד שיתגלה בפומא דאמה. ותמצית הארה מזה מוכרח להיות תמיד, כי בלא זה לא היה אפשר שיתקיים העולם אפי' רגע אחת וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א ושם עוד קסו ע"ב) (דע"ה ח"ב עה ע"ד), גם אחר החטא לא חזר אותו האור למקורו ח"ו, אלא רק שנגנז ונתעלם גילוי מלמטה, אבל בהעלם הנה הוא משמש לעולם וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א קסו ע"ב) ופ' פקודי (רכ ע"ב) (דע"ה ח"ב קח ע"ב), באשר שלא יחפוץ הקב"ה בהשחתת העולם, הנה לא לקח את האור הראשון ולא ביטל אותו מכל וכל ח"ו, אלא הוא שולט בהעלם תמיד ובו מתקיים העולם וכמ"ש בפ' תרומה (קמט רע"א ושם קסו ע"ב). אך קיומה, הנה הוא רק כדי שתתקון לבסוף (דע"ה ח"ב קיא ע"ד), אור הראשון שנגנז. והרי נתגלה מתחילה ואח"כ גנזו, ועכ"ז הנה נשאר רושם ממנו בהבריאה לעולם, והוא לעולם יסוד כל הבריאה כולו וכמ"ש בפ' תרומה (קמט רע"א) ובכ"מ, והנה הוא סוד התגין אשר על האותיות (דע"ה ח"ב קכז ע"ג), לא אמר על הנסים דמצרים "כבר היה", כי הרי הם אינם מהגילוי העיקרי אשר היה בעת הבריאה, אלא אמר עליהם "כבר הוא", ור"ל כי הרי הוא יסוד העולם תמיד, עי' זוה"ק (תרומה קמט רע"א ושם קסו ע"ב) ופ' פקודי רכ ע"ב) כי מזוהר ניצוצי אורו הנה נעשו כל הנסים דציאת מצרים, וזהו שאמר מה שהיה כבר הוא, כי הרי הם היו מאותו אור הגנוז אשר הוא יסוד העולם תמיד, ובו נברא העולם, ולכן אמר ואין כל חדש תחת השמש (כללים ח"א יז ע"א), האור הראשון אשר בו נתקן כל מעשה בראשית, הרי הוא נגנז ואינו משמש עתה אלא בהעלם גדול, כמ"ש בפ' תרומה (קמט רע"א) ומתנהג עתה ע"פ סדר דעולם התוהו כמ"ש בתז"ח (דף כז ע"א) (כללים ח"א עה ע"ב), אור הנקבה נתבטל הכל עד לע"ל, ולכן הנקבה היא עתה גבורה, אבל חסד הזכר אינו נפסק אפי' רגע אחת (כמ"ש פ' תרומה קמ"ט רע"א ופ' פקודי ר"כ ע"ב) (כללים ח"א פא ע"ג), לא האיר האור דשורש התיקון שבהיסוד בהמ"ה עצמו שבו אלא רק ע"י הב"ן שבו (כללים ח"ב עו ע"ב).

¹¹⁷⁹ הענין (מ"מ).

¹¹⁸⁰ מוסגר בדפ"ק ונמחק במ"מ.

¹¹⁸¹ ור"ל משנתגלה כשהוקם המשכן מההוא יומא לא אתגלי (מ"מ).

וארץ, והרי התעוררו החברים בסודות שלהם מעט שלא יכול איש לאכול בפיו, ולהושיט ידו לתוך פיו ולבלוע.	הא חמינן דעובדא דמשכנא כגוונא דעובדא דשמים וארץ¹¹⁸² והא אתערורי חברייא ברזין דלהון זעירו דלא יכיל בר נש למיכל בפומיה ולמישט ידיה לגו פומיה ולמבלע:
אמר רבי יוסי מלין אלין ונסלקן (סליק) לון לגו [נ"א לגבין] בוצינא קדישא דאיהו מתקן תבשילין מתיקין כמה דאתקין לון עתיקא קדישא¹¹⁸³ סתימא דכל סתימין ואיהו אתקין תבשילין דלית בהו אתר למיתי אחרא למשדי בהו מלחא ותו דיכיל¹¹⁸⁴ בר נש למיכל ולמשתי ולאשלמא כרסוי מכל עדונין דעלמא ולאשתארא וביה יתקיים (מ"ב ד מג) ויתן לפניהם ויאכלו ויותירו כדבר יהו"ה:	אמר רבי יוסי, דברים אלו נעלה אותם לתוך (אצל) המנורה הקדושה, שהוא מתקן תבשילים מתוקים, כמו שהתקנים העתיק הקדוש, נסתר כל הנסתרים. והוא מתקן תבשילים שאין בה מקום שיבא אחר וישפך בהם מלח, ועוד שיכול אדם לאכול ולשתות ולהשלים כרסו מכל עדוני העולם ולהשאר, ובו יתקיים "ויתן לפניהם ויאכלו ויותירו כדבר ה'".
פתח ואמר (מלכים א' ה כו) ויהו"ה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם". פסוק זה הרי נאמר בכמה מקומות, אבל "וה", הסכמה שלמעלה ומטה כאחד. "וה", הוא ובית דינו. "נתן חכמה", נתן כמו שנותן דורון ומתנות לאהובו. "כאשר דבר לו", שלמות החכמה בעשר ובשלום ובשלטון, זהו שנאמר "כאשר דבר לו".	פתח ואמר "וה" נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם". פסוק זה הרי נאמר בכמה מקומות, אבל "וה", הסכמה שלמעלה ומטה כאחד. "וה", הוא ובית דינו. "נתן חכמה", נתן כמו שנותן דורון ומתנות לאהובו. "כאשר דבר לו", שלמות החכמה בעשר ובשלום ובשלטון, זהו שנאמר "כאשר דבר לו".
ויהי שלום בין חירם ובין שלמה (שם) מאי טעמא בגין דהוו ידעי דא לדא סתימו דמלין	"ויהי שלום בין חירם ובין שלמה", למה, לפי שהיו מכירים זה עם זה את סתר

¹¹⁸² היריעות דומות לרקיעים, הקרסים לככבים, ובמעשה שמים וארץ נאמר ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות, וכאן נאמר ואמלא אותו וכו' בחכמה ובתבונה ובדעת וכו', על מה אדניה הוטבעו, וכאן מאת אדנים, לאהל על המשכן לשמש שם אהל בהם, ויכלו השמים והארץ ותכל כל עבודת הקדש, ויברך אותם משה, ויברך אותם אלהים, וירא משה את כל המלאכה, וירא אלהים את כל אשר עשה ויקהל משה וכו' ששת ימים תעשה וכו' וכן כי ששת ימים עשה ה' וכו' (אור יקר).

¹¹⁸³ היינו שסודו התורה הם מתלבשים במשלים וחידות בתורה מטעם התפשטות התורה וירידתם מרום המעלות עד העולם הגשמי הזה, והנה סוד התורה המתגלה הוא שהשכל דולה מים עמוקים מלמעלה למעלה, ופעמים יאמר המשכיל סוד ויש לסודו נסתר, והוא אומר בלי היותו מעמיק בסודו וזה מפני שהוא מפרש התורה בבחינת ז"א, ויש לו סתר בא"א ור' שמעון היה דולה מעמקי המחשבה העליונה בכל סודו, מפני שהיה שואב הסוד מהכתר (אור יקר).

¹¹⁸⁴ שהיה דולה ומשקה יותר ממה שהיו שואלים לו, והיו דרשותיו רחבות כענפים כדי צורך הדרוש המבוקש ויותר ממנו (אור יקר).

¹¹⁸⁵ בענין שכל איזה סוד שהיה נסמר תחת איזה שר מבית דין עליון היה מוסרו לו, מפני שכולם

¹¹⁸⁶ הענין כי מחברי ספרי החכמות יתחלקו לחלקים, יש מי שידע החכמה כולה ואחר כך יחבר

ספר חכמתו, ויש מי שהוא מבין מעט מעט והולך ומחבר עד שגומר ספר חבורו ושנים אלו הם ב' דעות, אם תורה מגלה נתנה או חתומה נתנה וכן שניהם בין דוד ושלמה דוד היה מחדש מזמור אחר ממזור ושלמה קבל החכמה כולה יחד פתאום כמקבל מתנה, ושאר החכמים המתחכמין מעט מעט הם כנוטלי פרס ולא מקבלי מתנה ואפשר היה לפרש ענין זה במלת כאשר דיבר לו, מיד כשדבר לו בבת אחת באה לו חכמתו, אלא שהוא פיר שבמלת "נתן" כנזכר לכך הוצרך לפרש "כאשר דבר לו" על ענין מה שדבר לו יען אשר לא שאלת וגו' (אור יקר).

דהו אמרי ובני נשא אחרנין לא הו ידעי לאסתכלא ולמנדע בהו כלל ובגינייהו אתהדר חירם [לאודאה] (לאודעא) לשלמה בכל מלוי:	הדברים שהיו אומרים. ובני אדם אחרים לא היו יודעים להתבונן ולדעת בהם כלל, ובשבילם חזר חירם להודות לשלמה בכל דבריו.
שלמה מלכא אסתכל והוה חמי דהא אפילו בההוא דרא דהוה שלים מכל דרין אחרנין לא הוה רעותא דמלכא עלאה דיתגלי חכמה כל כך (ב) על ידיה [ולא אתגלי] (דאתגלי) אורייתא¹¹⁸⁷ דהוה סתימא בקדמיתא (ו) פתח לה פתחין ואף על גב דפתח סתימין אינון בר לאינון חכימין דזכו ומתגמגי בהו ולא ידעי למפתח בהו פומא ודרא דא דרבי שמעון שריא בגויה רעותא דקודשא בריך הוא בגיניה דרבי שמעון דיתגליין מלין סתימין על ידוי:	שלמה המלך התבונן, והיה רואה שהרי אפילו באותו דור שהיה שלם מכל הדורות האחרים, לא היה רצון המלך העליון שתתגלה חכמה כל כך על ידו, ולא התגלתה התורה, שהיתה נסתרת בראשונה. פתח לה פתחים, ואף על גב שפתח, הם נסתרים, פרט לאותם חכמים שזכו ומגמגמים בהם, ולא יודעים לפתוח בהם פה. והדור הזה שרבי שמעון שריו בתוכו, רצונו של הקדוש ברוך הוא, בשביל רבי שמעון שיתגלו דברים נסתרים על ידו.
אבל תוהנא על חכימי דרא היך שבקין אפילו רגעא חדא ולמיקם קמי דרבי שמעון למלעי באורייתא בעוד דרבי שמעון קאים בעלמא אבל בדרא דא לא יתנשי חכמתא מעלמא ווי לדרא בד יסתלק איהו וחכימין יתמעטון וחכמתא יתנשי מעלמא:	אבל תמהני על חכמי הדור, איך עוזבים אפילו רגע אחד מלעמוד לפני רבי שמעון לעסוק בתורה, בעוד שרבי שמעון עומד בעולם. אבל בדור הזה לא תשכח החכמה מן העולם. אוי לדור כשהוא יסתלק, והחכמים יתמעטו, והחכמה תשתכח מהעולם.
אמר רבי יצחק ודאי הכי איהו דהא יומא חד הוינא אזיל עמיה בארחא ופתח פומיה באורייתא וחמינא עמודא דעננא נעיין מעילא לתתא וחד זיהרא זיהר גו עמודא דחילנא דחילו סגי אמינא זכאה איהו בר נש דהכי אזדמן ליה בהאי עלמא:	אמר רבי יצחק, ודאי כך הוא, שהרי יום אחד הייתי הולך עמו בדרך, ופתח פיו בתורה, וראיתי עמוד ענן נעוץ ממעלה למטה, וזהר אחד זוהר תוך העמוד. פחדתי פחד רב, ואמרתי, אשרי האיש שכך קרה לו בעולם הזה.
מה כתיב ביה במשה (שמות לג י) וראה כל העם את עמוד הענן עומד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהליו יאות הוא למשה דאיהו נביאה מהימנא ועלאה על כל נביאי (על כל בני) עלמא ודרא ההוא דקבילו אורייתא על טורא דסיני וחמו כמה נסין וכמה גבוראן במצרים ועל ימא אבל הכא בדרא דא זכותא עלאה דרבי שמעון קא עביד לאתחזאה נסין על ידוי:	מה נאמר במשה "וראה כל העם את עמוד הענן עומד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהליו". נאה הוא למשה, שהוא נביא נאמן עליון על כל נביאי העולם, ואותו הדור שקבלו תורה על הר סיני, וראו כמה נסים וכמה גבורות במצרים ועל הים, אבל כאן בדור הזה, הזכות העליונה שרבי שמעון עשה להראות נסים על ידו.
קמט/ב	
ותכלת אמר רבי יצחק תכלת מההוא נונא¹¹⁸⁸ דימא דגינורס¹¹⁸⁹ דאיהו בעדביה	"ותכלת", אמר רבי יצחק, תכלת מאותו דג של ים גינורס, שהוא בגורלו של זבולון,

¹¹⁸⁷ פי' שלא גילה שלמה סודות התורה אבל עכ"ז פתח לה פתחין דהיינו שפתח בתורה פתיחות קטנות גילוי מועט (מ"מ).

¹¹⁸⁸ פי' חלזון שבדמו צובעים תכלת והוא עולה לע' שנה וסוד הוא מבירורי ז' מלכים ולכך גם הוא אינו עולה אלא לע' שנה, ולכך תכלת מרחיק החיצונים ועי' בפרשת בא דף לד (מ"מ).

והצטרך הצבע הזה למעשה המשכן, שיראה הצבע הזה.	דבולן ואצטריך גוונא דא לעובדא דמשכנא לאתחזאה האי גוון:
פתח ואמר "ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", הרקיע הזה נברא בשני, שהמעשה הזה הוא מצד השמאל, וביום השני שהוא צד השמאל, בו נברא גיהנם שיוצא מתוך התוך האש של השמאל, וביום נצבע בו צבע תכלת, שהוא כסא הדין.	פתח ואמר (בראשית א ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים האי רקיע אתברי בשני¹¹⁹⁰ דעובדא דא מסטרא דשמאלא איהו וביומא תניינא דאיהו סטר שמאלא¹¹⁹¹ אתברי ביה גיהנם דאיהו נפיק מגו התוכא¹¹⁹² דנורא דשמאלא ובימא אצטבע בהו (ובהוא יומא אצטבע ביה) גוון תכלא דאיהו כורסיא דדינא:
ונוטל היום את המים שהיו מצד הימין, ואותם המים שהיו מצד הימין לא התגלו, אלא ביום שני, ביום שלו לא התגלה מים, אלא התחלף, משום שנכלל זה בזה והתבסס זה בזה. האור של היום הראשון, האור הראשון מכל ששת האורות הוא, והאור הזה היה בצד האש, שנאמר "והיה אור ישראל לאש", ואותו אור של ישראל היה מצד הימין נכלל באש.	ונטיל האי יומא (ימא) מים דהוו מסטרא דימינא ואינן מים דהוו מסטרא דימינא לא אתגלו אלא ביום שני ביומא דיליה לא אתגלי מים אלא אתחלף בגין דאתכליל דא בדא ואתבסס דא בדא אור דיומא קדמא נהירו קדמא מכל שיתא נהורין איהו והאי אור בסטרא דאשא הוה דכתיב (ישעיה י יז) והיה אור ישראל לאש וההוא אור דישראל מסטרא דימינא הוה ואתכליל באשא:
והיום הראשון מאותם ששת הימים, הוא מים, ולא שמש מעשה המים אלא מעשה האור, שהוא מצד האש, שהוא יום שני, להראות שהקדוש ברוך הוא לא ברא את העולם אלא על שלום והכל היה בדרך שלום. היום הראשון. כל מה שעשה מצד חברו	ויומא קדמא מאינן שיתא יומין מים איהו ולא שמש עובדא דמים אלא עובדא דאור דאיהו מסטרא דאש דאיהו יום שני לאחזאה דקודשא בריך הוא לא ברא עלמא

אלא על שלום ובארח שלום הוה כלא יומא קדמא כל מה דעבד¹¹⁹³ מסטרא דחבריה עבד יומא תניינא בסטרא דיומא קדמא עבד ההוא אומנא ושמש בה דכל חד שמש בעובדא דחבריה¹¹⁹⁴ לאחזאה דהא אתכלילו דא בדא יומא תליתאה¹¹⁹⁵ הוה בסטרא דתרווייהו וביה הוה ארגמן ועל דא כתיב (ביה) (בראשית א י, יב) כי טוב כי טוב תרי זמני¹¹⁹⁶ ביומא תליתאה:	עשה, היום השני בצד יום הראשון עשה אותו אומן ושימש בה, שכל אחד שמש במעשה חבירו, להראות שהכל נכללו זה בזה. היום השלישי היה בצד של שניהם, ובו היה ארגמן, ועל זה נאמר "כי טוב" "כי טוב", פעמיים ביום השלישי.
תכלת¹¹⁹⁷ דא (ב) יומא תניינא אצטבע ובתריין (בשאר) גוונין סומק ואוכם¹¹⁹⁸ ותכלת סומק איהו דיליה מיומא תניינא ממש¹¹⁹⁹ כעין גוון אשא ודא איהו אלהים¹²⁰⁰ וירית גוון דרהבא¹²⁰¹ דכלא גוונא חדא¹²⁰² תכלתא נפיק מגו ההוא גוון סומק וכד נחית לתתא אתרחק גוון סומק וועאלו גו¹²⁰³ ההוא אתר¹²⁰⁴ דאיהו ימא¹²⁰⁵ ואצטבע גוון תכלא¹²⁰⁶ ההוא סומקא עייל גו ימא ואתחלש גוון דיליה ואתהדר תכלא ודא איהו אלהים אבל לאו איהו תקיפא כקדמא¹²⁰⁷:	תכלת, זה היום השני, נצבע בשני צבעים, אדום ושחור. ותכלת אדום הוא שלו, מהיום השני ממש, כעין צבע האש, וזהו אלהים. וירש צבע הזהב, שהכל צבע אחד. תכלת יוצאת מתוך אותו צבע אדום, וכשיורד למטה התרחק צבע אדום ונכנס לתוך אותו מקום שהוא הים, ונצבע בצבע תכלת. אותו האדום נכנס לתוך הים ונחלש צבע שלו, והופך לתכלת, וזהו אלהים, אבל אינו חזק כמו הראשון.
אוכם גוון דא¹²⁰⁸ נפיק מהתוכא דסומקא כד אתהתך ואתחלש לתתא בהתוכא	שחור, צבע זה יוצא מהתוך האדום, כשמתהתך ונחלש למטה בהתוך הזהב, ויורד למטה ויוצא מאותה זוהמא צבע אדום

¹¹⁹³ יובן במ"ש הרב שאור הגבורה בכלי החסד ואור החסד בכלי הגבורה ולכך יום א' שהוא בחי' חסד היה בו אור שהוא אש שהוא בחינת גבורה ויום ב' שהוא בחינת הגבור' שמש מים שהוא חסד לרמוז שאור החסד בכלי הגבורה (מ"מ).

¹¹⁹⁴ היה הגילוי דכל ספי' בבחי' פעולה, ותיקון הפעולה הוא מה שהוציא את המציאויות המתייחס אליו, והתיקון הוא מה שהשתתף בעובדא דחבריה להיות לו לתועלת וליתן בו מכחו ג"כ כי כל א' הוא כלול מכולם (דע"ה ח"ב סה ע"ג).

¹¹⁹⁵ הכריח מכאן לתכלת, שהרי כתוב ותכלת וארגמן ונודע היות ארגמן בתפארת וזה פשוט, מפני שהוא כולל כל הגוונין אוריאל רפאל גבריאל מיכאל סוד שם יהו"ה (אור יקר).

¹¹⁹⁶ כנגד ב' צדדים, צד ימין כי טוב, צד שמאל כי טוב, אם כן מהכא נפקא לן תכלת ביומא תניינא ולא שיהיה בעצם הגבורה, אלא שמוציא גוון זה מבין שנים אחרים (אור יקר).

¹¹⁹⁷ עי' ח"א נא ע"ב וח"ג קסג ע"ב (לש"ו).

¹¹⁹⁸ אינו סומק ולא אוכם גמור, אלא מהרכבת שניהם, והשתא קשה לייחס תכלת וארגמן ונשאר זהב וכסף ונחושת ועוד דנטיל גוון תכלת ושביק גוון עצם הגבורה (אור יקר).

¹¹⁹⁹ בעי עירוב כחות (אור יקר).

¹²⁰⁰ פי' גבורה (מ"מ).

¹²⁰¹ מצד הבינה, שהיא ג"כ נקראת אלהים (אור יקר). פי' בינה שתכלת שהיא מלכות מקבלת מגבורה ומבינה (מ"מ).

¹²⁰² קרוב זה לזה אם כן אומרו זהב הוא אודם הגבורה וכסף החסד עצמה (אור יקר).

¹²⁰³ לגו (מ"מ).

¹²⁰⁴ פי' שאורות גבורה דז"א ירדו למלכות ואז נעשו גוון תכלא ומ"ש "ודא הוא אלהים" פי' מלכות אבל אינה תקיפא כגבורה (מ"מ).

¹²⁰⁵ דהיינו מלכות ים בחסד מים (אור יקר).

¹²⁰⁶ שמשנה האדום להיות דינו יפה, אמנם הוא סוף המדרגות שמכלה, ושמו יעיד עליו מפני שהוא במלכות המוציא הדין בפועל ומכלה (אור יקר).

¹²⁰⁷ שהם שלשה פעמים, אלהים זהב בינה, אלהים סומק גבורה, אלהים תכלת מלכות, והיא מדת הדין הרפה (אור יקר).

¹²⁰⁸ פי' היא קליפ' שמסיגי הגבורה כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

דוזהמא ונחית לתתא ונפיק מההוא זוהמא גוון סומק מזוהמא תקיפא ומגו זוהמא תקיפא אתהדר לאוכם וכלא מההוא סומקא קדמא וס"א עלאהו אתהתך וכל דא אתברי בשני והאי אקרי אלהים אחרים:	מהזוהמא הקשה, ומתוך הזוהמא הקשה הופך לשחור, והכל התהתך מאותו האדום הראשון (העליון), וכל זה נברא בשני, וזה נקרא אלהים אחרים.
האי אוכם איהו חשוך יתיר דלא אתחזי גוון דיליה מגו חשוכא בוצינא קדישא הכי אמר דהאי גוון אוכם חשוך באן אתר אצטבע אלא כד ההוא¹²⁰⁹ סומקא אתהתך בגו תכלא ואתערבו גוונין אתהתך התוכא דוזהמא לגו תהומי ואתעביד מתמן רפש ושיט כמה דאת אמר (שם נז כ) ויגרשו מימיו רפש ושיט ומגו ההוא טינא דתהומי נפק ההוא חשוך דאיהו אוכם ולא אוכם אלא חשוך יתיר הדא הוא דכתיב (בראשית א ב) וחשך על פני תהום אמאי אקרי חשך בגין דגוון דיליה חשוך ואחשיך אנפי בריין ודא איהו סומק ואוכם בגין¹²¹⁰ (דא) [ד]לא כתיב בשני כי טוב:	השחור הוא יותר חשוך, שלא נראה הצבע שלו מתוך החושך. כך אמר המנורה הקדושה, שהצבע השחור הזה החשוך, באיזה מקום נצבע. אלא כשאותו האדום מתהתך בתוך התכלת, ומתערבים הצבעים, מתהתך התוך הזוהמא לתוך התהומות, ונעשה משם רפש ושיט, כמו שנאמר "ויגרשו מימיו רפש ושיט". ומתוך אותו שיט של התהומות, יוצא אותו חושך שהוא שחור ולא שחר אלא יותר חשוך, זהו שנאמר "וחושך על פני תהום". למה נקרא חושך, משום שהצבע שלו חשוך ומחשיך את פני הבריות, וזהו אדום ושחור ולכן לא נאמר בשני "כי טוב".
ואי תימא והא כתיב (שם לא) והנה טוב מאד דא מלאך המות והכא אמרת דלא אתמר בגיניה כי טוב אלא רזא דרזין הכא דהא ודאי מלאך המות איהו טוב מאד מאי טעמא בגין דהא כל בני עלמא ידעי דימותון ויתהדרון לעפרא וסגיאיין אינון דמהדריי¹²¹¹ בתיובתא למאריהון בגין דחילו דא ודחלי למחטי קמיה סגיאיין דחלי מן מלכא מגו דתליא רצועה לקמיהו כמה טבא ההיא רצועה לגבי בני נשא¹²¹² דעבדת לון טבין וקשיטין ומתקנין בארחייהו כדקא יאות ועל דא והנה טוב מאד מאד ודאי:	ואם תאמר, והרי נאמר "והנה טוב מאד", זה מלאך המות, וכאן אמרת שלא נאמר בגללו כי טוב. אלא סוד הסודות כאן, שהרי מלאך המות ודאי הוא טוב מאד, למה, משום שהרי כל בני העולם יודעים שימותו ויחזרו לעפר, ורבים הם שחוזרים בתשובה לרבונם משום פחד זה, ופוחדים לחטוא לפניו. רבים פוחדים מהמלך מתוך שתלויה רצועה לפניו. כמה טובה אותה רצועה אל האדם, שעושה להם טובות ואמיתות ומתוקנים בדרכיהם כראוי, ועל זה "והנה טוב מאד", מאד ודאי.
קנ/א	
רזא דרזין דאוליפנא מגו בוצינא קדישא והנה טוב דא מלאך חיים מאד דא מלאך המות דאיהו יתיר אמאי ומלאך המות איהו טוב מאדו אלא כד ברא קודשא בריך הוא עלמא כלא הוה מתתקן¹²¹³ עד לא ייתי אדם דאיהו מלכא דהאי עלמא כיון דאתברי אדם עבד ליה מתתקן¹²¹⁴ בארע קשומי¹²¹⁵ דהא	סוד הסודות, שלמדנו מתוך המנורה הקדושה, "והנה טוב", זה מלאך החיים, "מאד", זה מלאך המות, שהוא יותר. למה מלאך המות הוא "טוב מאד". אלא כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הכל היה מתוקן טרם שבא אדם, שהוא המלך של העולם הזה. כיון שנברא אדם, עשה אותו מתוקן בדרך אמת, זהו שנאמר "אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו

¹²⁰⁹ ההוה (דפ"ו).

¹²¹⁰ ובגין (דפ"ו).

¹²¹¹ דמהדרי (דפ"ו).

¹²¹² בר נש (דפ"ו).

¹²¹³ ירצה שלא היה העולם מקולקל ומקולל כמו שהוא עתה אלא היה מתוקן (אור יקר).

¹²¹⁴ לא היו מדות גשמיות אלו אלא היה ניצול מכל גרעון הגוף ומיניו (אור יקר).

חשבונות רבים". עשה אותו ישר, ואחר כך סרח ונטרד מגן עדן.	הוא דכתיב (קהלת ז כט) אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים עבד ליה ישר ולבתר סרח¹²¹⁶ ואמר מנגנת דעדן:
גן עדן איהו בארעא¹²¹⁷ נטיע באינון נטיען דנטע ליה¹²¹⁸ קודשא בריך הוא כמה דאת אמר (בראשית ב ח) ויטע יהו"ה אלהים גן בעדן מקדם איהו נטע ליה בשמא שלים¹²¹⁹ כגוונא עלאה¹²²⁰ לעילא וכל דיוקנין עלאין כלהו מרקמן ומתציירן בהאי גן עדן דלתתא ותמן אינון כרובים לאו אינון גליפון בגליפוי דבני נשא מדהבא או ממלה אחרא אלא כלהו נהורין דלעילא גליפין ומתציירין בציורא מרקמא עובדי ידי אומנא דשמא שלים דקודשא בריך הוא וכלהו מתחקקן תמן וכל דיוקנין וציורין דהאי עלמא כלהו מתציירין תמן וגליפין ומתחקקן תמן כלהו כגוונא דהאי עלמא:	גן העדן הוא נטוע בארץ, באותן נטיעות שנטע אותו הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם". הוא נטע אותו בשם שלם כדוגמת עליון שלמעלה, וכל הדיוקנאות העליונים, כולם מרוקמים ומציורים בגן העדן הזה שלמטה, ושם אותם הכרובים אינם חקוקים בחקיקות של בני אדם מזהב או מדבר אחר, אלא כולם אורות שלמעלה, חקוקים ומצירים בציור מרוקם, מעשה ידי אומן של השם השלם של הקדוש ברוך הוא, וכולם חקוקים שם. וכל הדיוקנאות והציורים של העולם הזה, כולם מצוירים שם, וחקוקים ומתחקקים שם כולם כמו העולם הזה.
ואתר דא איהו מדורא לרוחין קדישין בין אינון דאתו להאי עלמא בין אינון דלא אתו להאי עלמא ואינון דזמינין¹²²¹ למיתי להאי עלמא¹²²² (ו) כלהו רוחין מתלבשן בלבושין¹²²³ וגופין ופרצופין כגוונא דהאי עלמא ומסתכלן תמן בזיו יקרא דמאריהון עד דאתיין להאי עלמא:	ומקום זה הוא מדור לרוחות קדושות, בין אותן שבאו לעולם הזה, בין אותן שלא באו לעולם הזה והם עתידים לבא לעולם הזה, כולן רוחות מלובשות בלבושים וגופים ופרצופים כדוגמא של העולם הזה, ומסתכלות שם בזיו כבוד רבונם עד שבאות לעולם הזה.
בשעתא דנפקי מתמן למיתי להאי עלמא מתפשטין אינון רוחין מההוא גופא ולבושא דתמן ומתלבשין בגופא ובלבושא דהאי עלמא ועבדין דיוריהון בהאי עלמא בלבושא וגופא דא איהו מטפה סרוחה:	בשעה שיוצאות משם לבא לעולם הזה, מתפשטות אותן רוחות מאותו גוף ולבוש של שם, ומתלבשות בגוף ולבוש של העולם הזה, ועושות מדורם בעולם הזה בלבוש וגוף הזה, שהוא מטפה סרוחה.
וכד מטי זמניה למיהך ולנפקא מהאי	וכשמגיע זמנו ללכת ולצאת מהעולם הזה, לא יוצא עד שמלאך המות הזה מפשיטו

¹²¹⁵ שלא היה משקר כמו שהוא עתה משקר בסוד היותו מתלבש בקלי' שהוא הלביש עצמו בחטא, אלא "באורח קשוט" היה אמת במעשה אמת קיים מסתלק מן החיצונים (אור יקר).

¹²¹⁶ היינו בקש כל אלו הדברים הגשמיים אשר לו, והלביש עצמו בוגף זה החצוני (אור יקר).

¹²¹⁷ כלומר תדע מה אבד וממה נתגרש, שזהו עיקר המבוקש בדרוש זה "איהו בארעא" הן אמת המאמין שהגן יהיה ענינו מהגשם טועה "בארעא ודאי איהו" אמנם אינו גשם זה ודבריו כולם רוחניים, ויש חלק בארץ מזדככת וחלק בגן עדן מתעבה, עד שדבק זה בזה בקצוות המזרח, אמנם מציאות בגן דק רוחני נמצא אל הצדיקים בכל מקומות ארץ ישראל בהגלות ה' את עיני בשר כענין גילוי מראת המלכים לבני אדם כדפי' בפרשת וירא (אור יקר).

¹²¹⁸ ממש לקח הקב"ה חלק רוחני וקשרו בגשם העולם הזה, ובו נטע והשריש כל הרוחניים בסוד ייחוד קב"ה ושכינתיה לא בסוד שם זה כל זה (אור יקר).

¹²¹⁹ פי' הוי"ה אלה"ם (מ"מ).

¹²²⁰ פי' כמו ג"ע שלמעלה (מ"מ).

¹²²¹ זמינין (מ"מ).

¹²²² ור"ל שבג"ע יש שם ג"כ נשמות שעדין לא באו לעולם הזה והם מזומנים לבוא (מ"מ).

¹²²³ פרשת אחרי מות סא ע"ב ועי' זו"ח שיה"ש נד ע"ג (לש"ו).

עלמא לא נפיק עד דהאי מלאך המות אפשיט ליה לבושא דגופא דא כיון דאתפשט האי גופא מההוא רוחא על ידי¹²²⁴ דההוא מלאך המות אזלא ומתלבש בההוא גופא אחרא¹²²⁵ דבגנתא דעדן דאתפשט כד אתי להאי עלמא ולית חדו לרוחא בר בההוא גופא דתמן וחדו על דאתפשט מהאי גופא דהאי עלמא ואתלבש בלבושא אחרא שלים¹²²⁶ כנוונא (דהאי) [דההוא] עלמא וביה יתיב ואזיל ואסתכל למנדע ברזין עלאין מה דלא יכיל למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא בגופא דא:	[מ]הלבוש של הגוף הזה, כיון שנפשט הגוף מאותה רוח, על ידי אותו מלאך המות, הולך ומתלבש באותו גוף האחר שבגן עדן, שממנו התפשט כשבא לעולם הזה. ואין שמחה לרוח פרט לאותו הגוף של שם, ושמח על שהתפשט מהגוף הזה של העולם הזה, והתלבש בגוף אחר שלם, כדוגמא של אותו העולם, ובו יושב והולך ומתבונן בסודות העליונים, מה שלא יכל לדעת ולהתבונן בעולם הזה, בגוף הזה.
וכד אתלבשת נשמתא בההוא לבושא דההוא עלמא כמה עדונין כמה כסופין דילה תמן מה גרים לגופא דא לאתלבשא ביה רוחא הוי אימא ההוא דאפשיט ליה לבושין אלין וקודשא בריך הוא עביד טיבו עם בריין דלא אפשיט ליה לבר נש לבושין אלין עד דאתקין ליה לבושין אחרנין יקירין וטבין מאלין:	וכשמתלבשת הנשמה באותו לבוש של אותו עולם, כמה עידונים וכמה כסופים שלה שם. מה גרם לגוף הזה להתלבש בו הרוח, הוה אומר אותו מעשה שהפשיטו מהלבושים הללו. והקדוש ברוך הוא עושה טוב עם הבריות שלא מפשיט מהאדם הלבושים הללו, עד שמתקין לו לבושים אחרים נכבדים וטובים מאלה.
בר לאינן חייבי עלמא דלא אהדרו בתויבתא שלימתא למאריהון דערטילאין אתו להאי עלמא וערטילאין יתובון תמן ונשמתא אזלא [בכסופיא¹²²⁷] (בכסופין) לגבי אחרנין דלית לה לבושין כלל ואתדנת	פרט לאותם רשעי העולם שלא חזרו בתשובה שלמה לרבונם, שבאו לעולם הזה ערומים וישבו לשם ערומים. והנשמה הולכת בבושה כלפי אחרות, כי אין לה כלל לבושים. ונדונית באותו גיהנם שבארץ, מתוך אותה האש שלמעלה. ויש מהן שמצפצפות ועולות, ואלו הם רשעי העולם שחשבו בלבם

¹²²⁴ ידא (דפ"ו).

¹²²⁵ מהש"כ [ניצוצין] שהם מחכמה הנה מהם נמשך לבושי דהנשמה, ומהפ"ר שהם מבינה הנה מהם נמשך לבושי דהרוח, ומהרפ"ח שהם מהדעת, הנה מהם נמשך לבושי דהנפש (כי הלבוש הוא לעולם ממדרגה יותר גבוה, ובסוד כנשר יעיר קנו כו' פירוש כנפיו כו' (דברים לב יא) כמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד דרוש ח), והנה הם מתבררים ע"י עובדא ומלולא ורעותא דליבא שהוא הכוונה, כי ע"י עובדא מתברר ונתקן לבושי דהנפש, וע"י מלולא שהוא הדיבור מתברר ונתקן לבושי דהרוח, וע"י הרעותא דליבא שהוא הכוונה מתברר ונתקן לבושי דהנשמה כן נראה לי, וה"י יכפר, וע' פ' ויחי (רכו ע"ב) ופ' ויקהל (ר"י ריש ע"ב). ואלו הלבושים הנה הם החלוקא דרבנן אשר על ידה עולה הנשמה ליהנות מזוהר אור דאספקלריא המאירה, ובלתי זה אי אפשר לה לעלות וליהנות כלל וכמ"ש בפ' נח (סו ע"א), וע' פ' תרומה (קמא ע"ב וקמב ע"ב וק"נ ע"א ועוד בכ"מ), וע' עוד בפ' תזריע (מג רע"ב) שאמרו שם על אלו הלבושים שהם הצלמים דהנר"נ, ובההוא צלם אשתתפו יומין דבר נש ותליין ביה, ועל זה נאמר (תהלים טל ז) אך בצלם יתהלך איש, ובפ' אמור (קד רע"ב) אמרו שם עוד כי באותו הצלם הנה נברא כל א' ומתגדל בו ומתקיים בו, והוא נמשך עמו מעת ריקומו בטיפת הזווג דמ"ד ומ"ן דאביו ואימו, ובו הוא יוצא לעולם, ובו הוא מתקיים עד סוף כל ימי חייו, ע"ש ובפ' ויחי (רכז ע"א ושם ריז ע"ב) ובפ' שמות (יג ע"ב), כי באותו הצלם הנה בו נמשך עיקר כל מציאותו דכל א' (כללים ח"א קו ע"ד). פ' נח סו ע"א ויחי רכז ע"א ע"ב, רכו ע"ב, תרומה קמא ע"ב קנ ע"א, ויקהל רי ע"א ע"ב, פקודי רכז ע"ב רלא ע"א, פ' שלח קסט ע"ב, פנחס ריד סע"א, כי דרך אותו הלבוש מקבל כל תחתון את אור פני מלך חיים מהאור העליון שעליו, כי זולת אותו הלבוש אי אפשר לו לקבל את האור הגדול דהעליון. ואין הכוונה שהיא מצמצם את אור העליון עצמו, אלא שהוא מצמצם את זיו דהעליון המגיע להתחתון, והוא לבוש על התחתון כדי לצמצם את זיו דהעליון המגיע אליו (ביאורים ח"ב מט ע"א).

¹²²⁶ שלים (דפ"ו), לקמן רי ע"א וע"ב, רכז ע"ב, שלח קסט ע"ב (לש"ו).

¹²²⁷ בכסופא (דפ"ו).

תשובה, ומתו ולא יכלו לעשות אותה. אלה נדונים שם בגיהנם, ואחר כך מצפצפים ועולים.	בההוא גיהנם דבארעא מגו ההוא אשא דלעילא ואית מנהון דמצפצפי וסלקי ואלין (ומאן) אינון חייבי עלמא דחשבי בלבייהו תשובה ומיתו ולא יכילו למעבד לה אלין אתדנו תמן בגיהנם ולבתר מצפצפי וסלקין:
ראה כמה רחמנותו של הקדוש ברוך הוא עם בריותיו, שאפילו שהוא רשע גדול והרהר תשובה, ולא יכל לעשות תשובה ומת, הרי ודאי מקבל עונש, עד שהולך בלי תשובה. אחר כך אותו הרצון ששם לעשות תשובה, לא אז מלפני המלך העליון, והקדוש ברוך הוא מתקן לאותו רשע מקום במדור השאול, ושם מצפצף תשובה. שהרי אותו רצון יורד מלפני הקדוש ברוך הוא, ושובר כל כלי זיין (לאחר שקבל עונשו, אותו רצון טוב שהניח אותו רשע לעשות תשובה, עולה לפני המלך העליון, ולא אז משם עד שהקדוש ברוך הוא מתקן לאותו רשע מקום במדור השאול. ואז אותו רצון יורד מלפני הקדוש ברוך הוא, ושובר את כל כלי זיין). של שערי מדורי הגיהנם ומגיע לאותו מקום שאותו הרשע שם, ומכה בו ומעורר את אותו רצון כמקדם, ואז מצפצפת	חמי כמה רחמנותא דקודשא בריך הוא עם בריותי דאפילו דאיהו חייבא יתיר והרהר תשובה ולא¹²²⁸ יכיל ולמעבד תשובה ומית האין (ומית) בודאי מקבל עונשא על דאזיל בלא תשובה לבתר ההוא רעותא דשוי למעבד תשובה לא אעדיאת מקמי מלכא עלאה וקודשא בריך הוא אתקין לההוא חייבא דוכתא במדורא דשאול ותמן מצפצפא תשובה דהא ההוא רעותא נחית [מ]קמי קודשא בריך הוא ותבר כל גזיון וס"א לבתר דקבל עונשיה ההוא רעותא טבא דשוי ההוא חייבא למעבד תשובה סלקא קמי מלכא עלאה ולא אעדיאת מתמן עד דקודשא בריך הוא אתקין לההוא חייבא דוכתא במדורת שאול וכדין ההוא רעותא נחתא מקמי קודשא בריך הוא ותברת כל גזיון דתרעי מדורי גיהנם ומטי לההוא אתר דההוא חייבא תמן ובטש ביה ואתער ליה ההוא רעותא כמלקדמין וכדין מצפצפא:
אותה נשמה לעלות מתוך מדור השאול.	קנ"ב
ואין רצון טוב שנאבד מלפני המלך הקדוש, ולכן אשרי אותו מי שמהרהר הרהורים טובים לרבונן, שאף על גב שלא יכל לעשות אותם, הקדוש ברוך הוא מעלה את רצונו כאילו עשה, וזה לטוב. אבל רצון לרע, לא, פרט להרהור של עובדי כוכבים ומזלות, והרי פרשוה החברים.	ההיא נשמתא לסלקא מגו מדורא דשאול:
אותם שלא הרהרו תשובה, יורדים לשאול ולא עולים משם לדורי דורות, עליהם	ולית רעותא טבא דיתאביד מקמי מלכא קדישא ובגין כך זכאה איהו מאן דמהרהר הרהורין טבין¹²²⁹ לגבי מאריה דאף על גב דלא יכיל ולמעבד לון קודשא בריך הוא סליק ליה רעותיה כאילו עביד דא לטב אבל רעותיה לביש לא בר הרהורא דע"ז והא אוקמוה חברייא:
לשאל ולא עולים משם לדורי דורות, עליהם	אינון דלא הרהרו תשובה¹²³⁰ נחתי לשאול¹²³¹ ולא סלקי מתמן לדרי דרין עלייהו

¹²²⁸ ויקרא רכ ע"ב (הערת הזהר).

¹²²⁹ הענין כי הרהור בנשמה והשכל, והקב"ה מחשבות מסודרות לפניו, לכך נוטל מחשבה ומחשיבה, אמנם הרהור רע מקומו בחיצונים, ואין מחשבה בחיצונים אלא מעשה לכך אין בהרהור כדי להדבק החיצונים בו, זולתי מחשבת עבודה זרה מפני שכופר בה, מפני שמודה בע"ז אם כן נשמתו יורדת אל החיצונים, ובנשמתו מתדבקות כל המחשבות ויורדות עמו, כיון שהם מחשבת עבודה זרה שמוסר נשמתו הדקה לחיצונים, והמחשבות הם דבקות בה (אור יקר).

¹²³⁰ היינו נפשות נכרתות מכל וכל, ואף אם הנשמה והרוח תתגלגל ותטיב אין להם יחס בנפש ההיא, והנפש נכרתת והם זוכין על ידי נפש אב ואם גשמיים שעשו לה, וענין כי הנפ שמהאופן בסוד ונוגה לו סביב כדפי' פעמים רבות, והרוח מהיצירה מחיה, והנשמה מכסא, והנה בין אלו המדרגות אין ראוי שיכנס חיצוני, ואם ח"ו יכנס יבדיל ויפריד כאומרו ונרגן מפריד אלוף, ולזה אם

נאמר "כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה", על הראשונים נאמר "ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל".	כתיב (איוב ז טז) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה על קדמאי כתיב (ש"א ב ו) יהו"ה ממית ומחיה ¹²³² מוריד שאול ויעל:
אמר רבי יהודה דין של עונשי הגיהנם, הרי למדנו שהוא לדון שם את הרשעים. על מה נדונים, באש הגיהנם. אלא גיהנם היא אש דולקת ימים ולילות, כמו שהרשעים מתחממים באש של יצר הרע, לעבור על דברי התורה בכל חמום וחמום שהם מתחממים ביצר הרע, כך בוערת אש הגיהנם.	אמר רבי יהודה דינא דעונשי דגיהנם הא אוליפנא דאיהו למידן תמן לחייביא על מה אתדנו ¹²³³ בנורא דגיהנם אלא גיהנם איהו נור דליק יממי ולילי כגוונא דחייביא ¹²³⁴ מתחממן בנורא דיצר הרע למעבר על פתגמי אורייתא בכל חמומא וחמומא דאינון מתחממן ביצר הרע הכי אתוקד (ב)נורא דגיהנם:
פעם אחת לא נמצא יצר הרע בעולם, שהכניסו אותו לתוך חותם ברזל בנקב תהום רבה, וכל אותו הזמן, כבתה אש הגיהנם ולא בערה כלל. חזר יצר הרע למקומו, התחילו רשעי העולם להתחמם בו, והתחילה אש הגיהנם לבער, שהרי הגיהנם לא בוער אלא בחום של תוקף היצר הרע של הרשעים, ובאותו החום אש הגיהנם בוערת ימים ולילות ולא שוככת.	זמנא חדא לא אשתכח יצר הרע בעלמא דאעילו ליה גו גושפנקא דפרזלא בנוקבא דתחומא רבא וכל ההוא זמנא כבה נורא דגיהנם ולא אתוקד כלל אהדר יצר הרע לאתריה שארו חייבי עלמא לאתחממא ביה שארי נורא דגיהנם לאתוקדא דהא גיהנם לא אתוקד אלא בחמימו דתווקפא דיצה"ר דחייביא ובההוא חמימו אנורא דגיהנם אתוקד יממי ולילי ולא שכיך:
שבעה פתחים הם לגיהנם, ויש שם שבעה מדורים. שבעה מיני רשעים הם: רע, בליעל,	שבעה פתחין אינון לגיהנם ושבעה מדורין אינון תמן ¹²³⁵ שבעה זיני חייבין אינון רע

ח"ו נכנס בין רוח ונפש חצוני, לעולם אין לנפש יניקה אלא מלמעלה, והיינו כריתתה שהבדילה בינה ובין הקדש כמה קליפות, כמה מדורי גיהנם, והרוח אין לו מנוחה, והנשמה ערומה, אלא יתגלגלו רוח ונשמה חזר וחסא והכרית הרי הרוח ג"כ נכרתת, והבדיל בין הכסא והחיה שהקליפות יכנסו בין הכסא לחיה, שהם נכנסות לעולם מטטרין ויכנסו בין חיה לאופן, ולזה יכולים שנים אלו ליכרת במעשה הרע, ואז נשארה נשמה שכולה גולה וסורה והיא מתגלגלת בסוד ההרכבה שמרכיבין אותה באילן קדוש כדפי' בתיק"ז, ושם תעמוד אם תטיב, ואם לאו משנין אותה מבחי' אל בחינה עד שהיא יורדת מדרגה אחר מדרגה, מפני אריה אל פני שור, מפני שור אל פני נשר, לראות אם תטיב בזו או בזו, והיינו משנה פניו, ותשלחוהו, כדפי' בתיק"ז (אור יקר).

¹²³¹ בכמה מקומות בזה"ק (בזוהר חדש לך לך ובזו"ח רות ובזוהר תרומה ק"נ ע"ב) מבואר כי מי שיורד למדור השביעי שנקרא אבדון, והם כל אלו שאמרו בראש השנה (י"ז ע"א) שהם נידונין לדורי דורות, הנה הם אינם יוצאים משם לעולם (הקדו"ש כג ע"ג).

¹²³² בסוד הגלגול, ועל ידי כך "מוריד שאול ויעל" ע"י נשמה ורוח שהטיבו כדפי' (אור יקר).
¹²³³ ירצה מה יחס לגיהנם בדינם כדי שיהיה דינם בו, ולזה תריץ יחס אשר לגיהנם בעבירות כדמפרש ואזיל (אור יקר).

¹²³⁴ הענין שהיצר הרע הוא עצם הקלי', ומזונה מהדין העליון מה שישפיע דינם וכוח לדון, ומזון הקלי' הוא נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי, ומכאן נמשך בחינה אחר בחינה עד למטה ראש רשעים יחול, ובזה אש גיהנם מתלהב ושורף אחר שנשפע לו כח מהגבורה, והגבורה מתלהבת בדין ממה שהפגם עולה מהתחתונים, והיא כועסת על בני אדם, ומושך הדין למעלה, ודרך אותו הדין להלהיב נהר די נור ולהחזיק כח הקלי', והאדם חוטא מחמת יצר הרע המחטיאו, ויצר הרע מתגבר מצד החיצונים המתחזקים כדי שיחטא האדם ולא יתבטלו, והרי זה גלגל המתגלגל זה אחר זה, קליפות מגבירות היצר הרע, יצר הרע מחטיא אדם, אדם בחטאו מגביר דין הגבורה, הגבורה מגברת אש גיהנם, נמצא כל א' וא' נותן לחבירו וחבירו לחבירו וראש לכולם יצר הרע, אם היה יצר הרע בטל אין הגלגל הזה מתגלגל כלל (אור יקר).

¹²³⁵ בעולמות ב"ע בכל הקליפות אשר שם, בהם הוא הדינין והעונשים ממש, כמ"ש בפ' פקודי (רמג ורמד, וכן שם מדף רסג עד סופו בהיכלות דהס"א שבבריאה, ובפ' בראשית דף מ בהמדורין דס"א שביצירה, ובפ' נח סב ע"ב, ופ' ויחי רלז ע"ב, ובפ' תרומה קנ ע"ב בהז' מדורין דגיהנם דהעשיה, ובפרט בזוהר חדש רות דף סב ע"א וע"ב עט ע"ב ובהנדפס ע"פ נוסח הגר"א הוא בדף י ודף יא) בארוכה שם, אך בהקליפין דאצילות הוא רק שרשם (דע"ה ח"ב נב ע"ב), ע' ענין הז' מדורי

חוטא, רשע, משחית, לץ, יהיר. וכנגד כולם יש מדורים לגיהנם, כל אחד ואחד כראוי לו. וכפי אותה מעלה שחטא בה אותו הרשע, כך נותנים לו מדור בגיהנם.	בליעל חוטא רשע משחית לץ יהיר וכלהו לקבליהו אית מדורין לגיהנם כל חד וחד כדקא חזי ליה וכפום ההוא דרגא דחטא ביה ההוא חייבא הכי יהבין ליה מדורא בגיהנם:
ובכל מדור ומדור יש מלאך ממונה על אותו מקום, תחת ידו של דומה. וכמה אלף ורבוא עמו שדנים את הרשעים, כל אחד ואחד כראוי לו, באותו מדור שהוא שם.	ובכל מדורא ומדורא אית מלאך ממנא על ההוא אתר תחות ידא דדומה וכמה אלף ורבוא עמיה דדיינין לון לחייביא כל חד וחד כמה דאתחזי ליה בההוא מדורא דאיהו תמן:
אש הגיהנם מגיעה לגיהנם הזה שלמטה, ובווערת באותה התעוררות החם של הרשעים, שמחממים את עצמם תוך יצר הרע, וכל אותם מדורים דולקים שם.	¹²³⁶ אשא דגיהנם מטי ¹²³⁷ (לתתא ומטין) מגו אשא דגיהנם דלעילא ומטין) להאי גיהנם דלתתא ואתוקד בההוא אתערו דחמימו דחייביא דקא מחממי גרמייהו גו יצר הרע וכל אינון מדורין דליקין תמן:
מקום יש בגיהנם, ויש שם מדרגות שנקראו צואה רותחת, ושם היא זוהמת הנשמות, אותן שמתלככות מכל הזוהמא של העולם הזה, ומתלבנות ועולות ונשארת שם אותה הזוהמא. ואותן מדרגות רעות שנקראות צואה רותחת התמנו על אותה זוהמא, ואש הגיהנם שולטת באותה זוהמא שנשארה.	אתר אית בגיהנם ודרגין תמן דאקרוין ¹²³⁸ צואה רותחת ותמן איהו זוהמא דנשמתין אינון [דמתלכלכן] (דמתלבנן) מכל זוהמא דהאי עלמא ומתלבנן וסלקין ואשתארת ההוא זוהמא תמן ואינון דרגין בישיין דאתקרון (הכי) צואה רותחת אתמנן על ההוא זוהמא ונורא דגיהנם שלטא בההוא זוהמא דאשתארת:
ויש רשעים, אותם שמתלכלכים בחטאיהם תמיד, ולא מתלבנים מהם, ומתו בלי תשובה, וחטאו והחטיאו אחרים, והיו תמיד קשי עורף, ולא נשברו לפני רבונם בעולם הזה. אלו נדונים שם באותה זוהמא ובאותה צואה רותחת שלא יוצאים משם לעולמים. אותם שמשחיתים דרכם על הארץ, ולא חששו לכבוד רבונם בעולם הזה, כל אלה נדונים שם לדורי דורות ולא יוצאים משם.	ואית חייבין אינון [דמתלכלכן] (דמתלבנן) בחובייהו תדיר ולא אתלבנן מנייהו ומיתו בלא תשובה וחטאו (דחטו) והחטיאו אחרנין והוו קשי קדל תדיר ולא אתברו קמי מאריהון בהאי עלמא אלין ¹²³⁹ אתדנו תמן בההוא זוהמא ובההיא צואה רותחת דלא נפקין מתמן לעלמין ¹²⁴⁰ אינון דמחבלין ארחייהו על ארעא ¹²⁴¹ ולא חששו ליכרא דמאריהון בהאי

גיהנם בפרטות במדרש הנעלם רות (עט ע"ב) בארוכה ובמדרש תהלים (מזמור יא) ובמדרש כונן ובזוה"ק (פ' תרומה קנ ע"ב) ובכ"מ, ובגמרא עירובין (יט ע"א) ועוד באיזה ברייתות הובא בראשית חכמה שער היראה פ' י"ג ובכמה ספרים (דע"ה ח"ב סז ע"א).

¹²³⁶ (ס"א אשא דגיהנם דלעילא מטי להאי גיהנם דלתתא) (נוסף בדפ"ו).

¹²³⁷ נמחק בדפ"ק.

¹²³⁸ רנב ע"א רסה ע"ב פנחס רנח ע"א (הערת הזהר).

¹²³⁹ וישב קץ ע"ב (הערת הזהר).

¹²⁴⁰ הלשון הזה אינו מדוקדק שהרי לקמן אמר כיון דגופא אתאכל דינא דרוחא אשתכך, ואם כן מ"ש הכא דלא נפקי מתמן לעלמין וכן מ"ש בסמוך כל אינון אתדנו תמן לדרי דרין היינו בעוד שהגוף קיים אבל כיון שנתעכל הגוף ונעשה עפר דינא אשתכך מכולא ואפשר שיש שכפי רשעתם נידונים לדרי דרין וכמרז"ל גיהנם כלה והם אינם כלים (מ"מ).

¹²⁴¹ רבים דמו לומר שעון זה [שז"ל] אין לו תשובה, אמנם לא צדקו בגזרתם, שאין דבר שעומד בפני התשובה, הן אמת תשובתו קשה מפני החמרת החטא, שמזומן אליו כל עת וכל רגע, השנית שפוגם פגם גדול כשאר כל העריות ויותר, מפני שכל טיפה וטיפה ששחת נחשב לו כאילו בא על לילית שחמומה גרמה לו ודאי, ומאותו חום העבירה הוליד בן פריץ, ואלו הם זרעו אשר על הארץ לחבלו בעת מיתתו, השלישית שמקלקל זרעו, ואינו כהורג נפשות שמקלקל זרע אחרים, הרביעית שכל הבא על הערוה (השלימה) [שלימות] העבירה היא בינו ובין הערוה דלית ערוה פחות משנים, ומכת ה' תהיה בין שניהם, וזה פוגם בזכר ובנקבה, וחטאתו כפלים, הוא הזכר והוא הנקבה,

עלמא כל אינון אתדנו תמן לדרי דרין ולא נפקי מתמן:	
בשבתות ובחדשים ובזמנים ובחגים, באותו המקום, האש שוככת ולא נדונים, אבל לא יוצאים משם, כשאר הרשעים שיש להם מנוחה. כל אותם שמחללים שבתות וזמנים ולא חוששים לכבוד רבונם כלל כדי לשמור אותם, אלא מחללים בפרהסיא, כמו שהם לא שמרו שבתות וזמנים בעולם הזה, כך גם לא שומרים אותו בעולם הבא ואין להם מנוחה.	בשבתות ובחדשים ובזמנים ובחגים, באותו המקום, האש שוככת ולא נדונים, אבל לא יוצאים משם, כשאר הרשעים שיש להם מנוחה. כל אותם שמחללים שבתות וזמנים ולא חוששים לכבוד רבונם כלל כדי לשמור אותם, אלא מחללים בפרהסיא, כמו שהם לא שמרו שבתות וזמנים בעולם הזה, כך גם לא שומרים אותו בעולם הבא ואין להם מנוחה.
אמר רבי יוסי לא תימא הכי אלא נטרי שבת וזמני תמן בגיהנם בעל כרחייהו אמר רבי יהודה אלין אינון [גוים] ¹²⁴² דלא אתפקדו דלא נטרי שבת בהאי עלמא נטרי ליה תמן בעל כרחייהו:	אמר רבי יוסי אל תאמר כך אלא הם שומרים שבתות וזמנים שם בגיהנם בעל כרחם. אמר רבי יהודה, אלה אותם עובדי כוכבים ומזלות שלא הצטוו, שלא שמרו שבת בעולם הזה שומרים אותה שם בעל כרחם.
בכל מעלי שבתא וכד יומא אתקדשו כרוזין	בכל ערב שבת כשמתקדש היום, כרוזים
קנא/א	
אזלין בכל אינון מדורין דגיהנם סליקו דיני ¹²⁴³ דחייביא דהא מלכא קדישא אתיא ¹²⁴⁴ ויומא אתקדש ¹²⁴⁵ ואיהו אגין על כלא ¹²⁴⁶ ומיד דינין אסתלקו ¹²⁴⁷ וחייביא אית לון נייחא ¹²⁴⁸ וכל אינון מחללי שבתות וזמני בפרהסיא דינין סלקין מנייהו ¹²⁴⁹ ונ"א ואפילו גוים דלא אתפקדו למיטר שבת וזמני תמן נטריין בעל כרחייהו אבל נורא דגיהנם לא אשתכך מעלייהו ודלא נטרי שבת לעלמין	הולכים בכל אותם מדורי הגיהנם, הסתלקו דיני הרשעים, שהרי המלך הקדוש בא והיום מתקדש, והוא מגן על הכל. ומיד מסתלקים הדינים, ויש לרשעים מנוחה, וכל אותם מחללי שבתות ומועדים בפרהסיא, דינים מסתלקים מעליהם (ואפילו עובדי כוכבים ומזלות שלא נצטוו לשמור שבתות ומועדים, שם שומרים בעל כרחם). אבל אש הגיהנם לא שוככת מעל אלה שלא שמרו שבת לעולמים. וכל רשעי הגיהנם שואלים עליהם מה שונים אלה שאין להם מנוחה מכל הרשעים של כאן, ואותם בעלי הדין

החמישית שהקליפה המקבלת הזרע לבטלה, היא קשה מכל הקליפות המקבלות הזרע, כי אם יבא על נדה או על הנכרית או על הערוה, הוא משפיע לקליפות ידועות, והמשחית זרעו הוא משפיע לקליפה היותר קשה מכל הקליפות, אמנם לא מפני זה לא יספיקו תשובה חס ושלום, אלא שתשובתו קשה תחלתו וסופו, אמנם אם ישוב יתתקן (אור יקר).

¹²⁴² עכ"ל"ם (דפ"ו).

¹²⁴³ דינא (דפ"ו).

¹²⁴⁴ היינו גילוי קדושת השבת בסוד מלכות תפארת בינה, והיינו "מלכא" מלך במלכותו, "קדישא" מג' ראשונות, "אתיא" ומתגלה אורות בכל העולמות כולם, ומפחדו קליפות מתכנסות לנוק' דתהומא רבא, ולכך ראוי שגם בגיהנם יסלקו דינם, ואתיא לאו לגיהנם קאמר ח"ו (אור יקר).

¹²⁴⁵ מקדושתו שאויר יום שבת בכל העולמות אינו מעין שאר יומין מפני גילוי שכינה בכל העולמות, נמצא יום בעצמו דהיינו גלגול בד' שניות הם מקודשות, והם זמן קדוש שאין זמן החול (אור יקר).

¹²⁴⁶ אפילו בחוץ מגין על הרעים שלא ידונו אותם והכרוזין האלו אינם קדושים שאין קדוש נכנס לגיהנם ומדורותיו, אלא הם כחות חצונים מתחת ממשלת הקדושים, משתלשלים ממדרגה אל מדרגה, לכך הם עושים כמאמר הממונים העליונים ומזהירים על השבת (אור יקר).

¹²⁴⁷ שאין דנים אותם וגהנם נח מזעפו (אור יקר).

¹²⁴⁸ ומתרפאין ממחלתם (אור יקר).

¹²⁴⁹ מ"וכן אינון" עד כאן מוסגר בדפ"ק. הם ב' ענינים, הא' דינים ומכות שמצערין אותם מלאכי חבלה, וזה מסתלק מהם, אבל השנית שהוא צער אש גהנם עצמו אינו נח, והטעם מפני שמלאכי חבלה מצד עצמם שובתים אמנם אש גהנם שהוא הבעיר בחמימות יצרו בשבתות שחלל אינו שובת בשבת (אור יקר).

וכל חייבי גיהנם שאלי עליהו מאי שנא אלין דלית לון נייחא מכל חייבין דהכא אינון מאריהון דדינא תייבין לון אלין אינון חייבין דכפרו ביה בקודשא בריך הוא ועברו על אורייתא כלה¹²⁵⁰ בגין דלא נטרו שבת תמן בגין כך לית להו נייחא¹²⁵¹ לעלמין;	משיבים להם, אלה הם הרשעים שכפרו בקדוש ברוך הוא ועברו על כל התורה, משום שלא שמרו שבת שם, לכן אין להם מנוחה לעולמים.
ואינון חייבין כלהון נפקין מדוכתייה¹²⁵² ואתייהיב לון רשו למחך למחמי בהו ומלאך חד די שמיה סנטריא"ל אזיל ואפיק להווא גופא דלהון ועייל ליה לגיהנם לעיניהון דחייביא וחמ(א)ן ליה דסלקא תולעין¹²⁵³ ונשמתא לית לה נייחא בנורא דגיהנם;	וכל אותם הרשעים יוצאים ממקומם, וניתנת להם רשות ללכת ולראות אותם, ומלאך אחד ששמו סנטריא"ל, הולך ומוציא את אותו הגוף שלהם ומכניסו לגיהנם לעיני הרשעים, ורואים אותו שמעלה תולעים, ולנשמה אין מנוחה באש הגיהנם.
וכל אינון חייביא דתמן סחרין להווא גופא ומכריזי עליה דא איהו פלניא חייבא דלא חייש ליקרא דמאריה כפר ביה בקודשא בריך הוא וכפר בכל אורייתא כלה¹²⁵⁴ ווי ליה טב ליה דלא יתברי ולא ייתי לדינא דא ולכסופא דא הדא הוא דכתיב¹²⁵⁵ (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר כי תולעתם לא תמות מן גופא ואשם לא תכבה מן נשמתא והיו דראון לכל בשר והיו די ראון עד דכל חייבין דגיהנם דתמן יימרון די ראייה דא¹²⁵⁶;	וכל אותם הרשעים ששם, סובבים את אותו הגוף ומכריזים עליו, זהו פלוני הרשע שלא חשש לכבוד רבונו וכפר בקדוש ברוך הוא וכפר בכל התורה כולה, אוי לו, טוב שלא נברא ולא יבא לדין הזה ולבושה הזו, זהו שנאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר". "כי תולעתם לא תמות", מן הגוף. "ואשם לא תכבה", מן הנשמה. "והיו דראון לכל בשר", והיו די ראון, עד שכל רשעי העולם של שם יאמרו, די לראיה הזו.
רבי יוסי אמר ודאי הכי הוא בגין דשבת איהו לקבל אורייתא כלה¹²⁵⁷ ואורייתא איהי אש בגין דעברו על אש דאורייתא הא אש דגיהנם דליק דלא שכיך מעליהו לעלמין;	רבי יוסי אמר, ודאי כך זה, משום ששבת היא כנגד כל התורה, והתורה היא אש, משום שעברו על אש התורה, הרי אש הגיהנם דולק, שלא שוכך מעליהם לעולמים.
אמר רבי יהודה לבתר כד נפיק שבתא אתי ההוא מלאך ומהדר ההוא גופא לקבריה ואתדנו תרווייהו דא לסטריה ודא לסטריה וכל דא בעוד דגופא קיימא על בורייה דהא	אמר רבי יהודה, לאחר [מכן] כשיוצאת שבת, בא אותו מלאך, ומחזיר אותו גוף לקברו, ונדונים שניהם זה לצדו וזה לצדו, וכל זה בעוד שהגוף קיים על בוריו, שהרי כיון שהגוף נתעכל, אין לגוף את כל הדינים הללו, והקדוש ברוך הוא נאמר בו "לא יעיר

¹²⁵⁰ כלא (דפ"ו).

¹²⁵¹ נייחין (דפ"ו).

¹²⁵² ממדורות שהם בהם וגהינם שובת, ואינו קשה להם לצאת משם אל מקום יותר תחתון, מפני שגיהנם נח ואין בו אש אליהם כלל, ואורך המדורות וגבהם גוזמא האיק יוכלו להתפשט ממדור אל מדור אלא שמחליפין כח (אור יקר).

¹²⁵³ שם מ"ב דיצירה, נעוץ סופן בתחילתן, אביגתץ גימטריא "תולע" "שקוצית" גימטריא תולעת. וזהו סוד "אל תראי תולעת יעקב" ואצל הרשעים נאמר "כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה", ובבוקר בכל יום מתעורר התולע הזה, שנאמר "עולת תמיד" הפוך עולת ותמצא תולע, כי הוא המעלה הקרבנות בכל יום, עם ניצוצי טהרה ונשמות בני ישראל (עמק המלך ש"י פ"ו).

¹²⁵⁴ כלא (דפ"ו).

¹²⁵⁵ ריב ע"א (הערת הזהר).

¹²⁵⁶ ירצה דיי לנו לראות זה, ונלך אל מקומנו ויניחחו וילכו להם, או אפשר, ומי יתן ויחזירו הגוף אל מקומו (אור יקר).

¹²⁵⁷ כלא (דפ"ו).

כל חמתו".	כיון דגופא אתאכל לית [ליה] לגופא כל אלן דינין וקודשא בריך הוא (תהלים עח לח) לא יעיר כל חמתו כתיב ביה:
כל רשעי העולם, בעוד שהגוף שלם בכל איבריו בתוך הקבר, נדונים גוף ורוח, לכל אחד דין כראוי לו. כיון שהגוף נתעכל, דין הרוח שוכך. מי שצריך לצאת יוצא, ומי שצריך להיות עליהם מנוחה, יש להם מנוחה, ומי שצריך להיות עפר ואפר תחת רגלי הצדיקים (ר"ה יז ע"א), כל אחד ואחד כראוי לו נעשה לו.	כל חייבין דעלמא בעוד דגופא שלים בכל שייפוי נז קברא אתדנו גופא ורוחא כל חד דינא כדקא חזי ליה כיון דגופא אתאכל ¹²⁵⁸ דינא דרוחא אשתכך מאן דאצטריך לנפקא נפיק ומאן דאצטריך למהוי עליהו נייחא אית לון נייחא ומאן דאצטריך למהוי קטמא ועפרא תחות רגלי דצדיקיא כל חד וחד כדקא חזי ליה אתעביד ליה:
ולכן כמה טוב להם, בין לצדיקים בין לרשעים, להיות גופם דבוק בארץ ולהרקיב בתוך העפר לזמן קרוב, ולא להיות בקיום כל אותו זמן רב, כדי לדון גוף ונפש ורוח תמיד בכל יום, שהרי אין לך כל צדיק וצדיק בעולם שאין לו דין הקבר, משום שאותו מלאך הממונה על הקברים עומד על הגוף ודן אותו בכל יום ויום, אם לצדיקים כך, על אחת כמה וכמה לרשעים.	ועל דא כמה טב לון בין לצדיקי בין לחייבי למהוי גופא דלהון ¹²⁵⁹ דביק בארעא ולא תעכלא נז עפרא לזמן קריב ולא למהוי (להו) ובקיומא כל ההוא זמנא סגי בגין לאתדנא גופא ונפשא ורוחא תדיר בכל יומא ¹²⁶⁰ דהא לית לך כל צדיק וצדיק בעלמא דלית ליה דינא דקברא ¹²⁶¹ בגין דההוא מלאך דממנא על קברי קאים על גופא ודן ליה בכל יומא ויומא אם לצדיקי כך לחייבא ¹²⁶² על אחת כמה וכמה:
ובזמן שהגוף נרקב ונבלה בעפר, הרי הדין שוכך מהכל, פרט לאותם חסידים, העמודים של העולם, שהם ראויים להעלות נשמתם לאותו מקום עליון שראוי להם, ומעטים הם	ובזמנא (בגין כך כל זמנא) דגופא אתעכל ואתבלי בעפרא הא דינא אשתכך מכלא בר מאינון חסידי קיימין דעלמא דאינון אתחזון

¹²⁵⁸ אתעכל (דפ"ו).

¹²⁵⁹ ריד ע"ב (הערת הזהר).

¹²⁶⁰ "בכל יומא" מוסגר בדפ"ק.

¹²⁶¹ לא די לו לאדם בכל התלאות הנוראות שעוברים עליו בכל ימי צבאו אשר בעוה"ז, אלא שגם בעולם הנפשות עלול הוא לכמה צירופים וליבושים עד בואו למנוחתו, וכנודע מחדת ר' יוחנן בן זכאי (ברכות כח ע"ב) ובזוה"ק (ויקהל ריא ע"ב וריב ע"א). ובפרט דינא דקיברא שאמרו בזוה"ק (תרומה קנא ע"א) דהא לית לך כל צדיק וצדיק בעלמא דלית ליה דינא דקברא ע"ש. ובזוה"ק (ויקהל קצט ע"ב) וכן בפ' נשא (קכו ע"ב) הז' דינין שעוברין על כל אדם ע"ש. וע' עוד בספר הגלגולים (דפוס פרעמישלא פ' נט ופ' סט ושם פ' לח ופ' נה ובכ"מ שם), מענין הדינין של האדם אחר פטירתו. וכ"ז הוא מסבת הזוהמא והרע רח"ל (דע"ה ח"ב יג ע"ב).

ע' ספר הכונות הישן (דפוס שנת ת"פ): ענין חיבוט הקבר מה עניינו, וענין הרשעים שאינם יודעים שמם. דע כי כל הנשמות היו כלולות באדם הראשון קודם שחטא, וכמו שביארנו בדרושים כמה פעמים, והנה כשחטא - נשרו איבריו ממנו, והם אותם הנשמות שהיו תלויות בו, ונפלו לקליפות, ולא נשארו באדם הראשון רק בחינת מאה אמה, כמבואר אצלינו במקומו (שעה"פ פר' בראשית דרוש ב). הנה לא כל הנשמות שוות, כי אין הפגמים שווין, כי האיברים שנמצאו יותר באותו החטא שחטא אדם הראשון, הם נפלו יותר בתוך הקליפות מן האיברים האחרים שלא היתה ידם במעל כל כך כמו אחרים, כי ודאי שאין כל הנשמות שוות, כי יש נשמה שחפצה ורצתה יותר באותו החטא מהאחרת. ונמצא כי כפי פגם הנשמות, במדרגה ההיא עצמה נפלו אל הקליפות. והנה גם כן צריך שתדע שהוא קרוב אל הנזכר, והענין, כי יש אדם בליעל בחיצונים ויש בו גם כן איברים רבים, וכפי מציאות שיש באדם הראשון בחטאו, כנגדם אותם האיברים של סטרא אחרא, הם לקחו אותם הנשמות והלבישום מן הקליפות ההם, כי בודאי אין הדבר על צד המקרה וההזדמן, כי הכל בהשגחה פרטית ובשיקול גדול במאזני צדק. ולא כל הקליפות יכולות ליגע באדם, רק אותם שהם מבחינת מקום הפגם ההוא שפגם אדם הראשון על ידי חטאו. והמבין יוכל להבין זה מדעתו על נקלה, ולכן אין להאריך בזה וכו'.

¹²⁶² לצדיקים כך לחייבים (דפ"ו).

[לסלקא נשמתהון] (לסלקא למאריהון בנשמתיהון) לההוא אתר עלאה דאתחזי לון וועירין אינון בעלמא:	בעולם.
כל אינון מתין דעלמא וכלהו מתין על ידא דמלאכא מחבלא בר אינון [דמתין] (מתין די)¹²⁶³ בארעא קדישא כלהו¹²⁶⁴ מתין ע"י דמלאכא מחבלא דאיהו מלאך המות כל אינון מתין די בארעא קדישא¹²⁶⁵ לא מתין על ידוי אלא על ידי דמלאכא דרחמי דשליט בארעא אמר רבי יצחק אי הכי מאי שבחא איהו למשה ולאהרן [ומרים] דכתיב בהו (במדבר לג לח דברים לד ה) על פי יהו"ה דאלין לא מיתו על ידא דההוא מלאך מחבלא ואת אמרת דכלי עלמא אינון דמיתו¹²⁶⁶ בארעא דישראל לא מתין על ידוי דדא אמר	כל אותם המתים של העולם, כולם מתים על ידי המלאך המשחית, פרט לאותם שמתים בארץ הקדושה, כולם מתים על ידי המלאך המשחית, שהוא מלאך המות, וכל אותם המתים שבארץ הקדושה, לא מתים על ידו אלא על ידי מלאך הרחמים ששולט בארץ. אמר רבי יצחק אם כן, מה השבח של משה ואהרן ומרים, שנאמר בהם "על פי ה'", שאלה לא מתו על ידי אותו המלאך המשחית, ואתה אומר שכל העולם אותם שמתו בארץ ישראל לא מתים על ידי זה. אמר
קנא/ב	
ליה הכי הוא ודאי ושבחא דמשה אהרן ומרים הוה יתיר מכל בני עלמא¹²⁶⁷ דאינון מיתו לבר מארעא קדישא דמשה אהרן ומרים לבר מארעא קדישא מיתו וכלהו מיתו על ידא דההוא מחבלא בר אינון משה ואהרן ומרים דלא מיתו אלא על ידא דקודשא בריך הוא אבל אינון דמתין בארעא קדישא לא מתין על ידא דההוא מחבלא דהא ארעא קדישא לא קיימא ברשו אחרא אלא ברשו דקודשא בריך הוא בלחודוי:	לו, כך הוא ודאי, והשבח של משה אהרן ומרים היה יותר מכל בני העולם, שהם מתו מחוץ לארץ הקדושה, שמשה אהרן ומרים מתו מחוץ לארץ הקדושה, וכולם מתו על ידי אותו המשחית, פרט למשה אהרן ומרים, שלא מתו אלא על ידי הקדוש ברוך הוא. אבל אותם שמתים בארץ הקדושה, לא מתים על ידי אותו המשחית, שהרי הארץ הקדושה אינה עומדת ברשות אחרת, אלא ברשות הקדוש ברוך הוא לבדו.
ועל דא כתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר וגו' יחיו מתוך אלין [דומתין] (ד) בארעא קדישא דאינון מתין דיליה ולא מאחרא דלא שלמא תמן סטרא אחרא¹²⁶⁸ כלל ועל דא כתיב מתוך	ולכן נאמר "יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר וגו'". "יחיו מתוך", אלו שמתים בארץ הקדושה, שהם מתים שלו, ולא מאחר שלא שולט שם הצד האחר כלל, ולכן נאמר "מתוך נבלתי יקומון", אותם שמתו בארץ נכריה אחרת, על ידי אותו

¹²⁶³ דמיתו (דפ"ו).

¹²⁶⁴ וכלהו (דפ"ו).

¹²⁶⁵ מ"כלהו מתין" עד כאן מוסגר בדפ"ו.

¹²⁶⁶ דמתין (דפ"ו).

¹²⁶⁷ הוה מצי לתרוצי דהם מתו על פי ה' בנשיקה ועדיפי ממתי ארץ ישראל שמתים על ידי
מלאכא דרחמי אלא לסברת רבי יצחק דמדמי להו אהדדי קא מתרץ, ומ"ש דלא מתו אלא ע"י
דקב"ה פי' מלאכא דרחמי קרי ליה הכי וכן בסמוך אמר אלין מתין דבארעא קדישא דאינון מתין
דיליה הרי שגם מתי א"י קרי להו מתים דיליה (מ"מ).

¹²⁶⁸ היינו נוספת על חטא קליפת אדם הראשון מה שירדו המדרגות אל ל"ט קללות כנודע שהם
שולטות אפילו בארץ ישראל ומה שנאמר בחוצה לארץ דשלטא סטרא אחרא היינו הקלי' והשרים
הטמאים נוסף על טומאת אדם הראשון וזה פשוט ועתה ראוי שנדבר במעלות שבין מיתת ארץ
ישראל לחו"ל, ונאמר שהם ד' מדרגות דרך כלל, בזולת שהם רבות מאד מאד כפי שנויי מדרגות
וכשרון המעשה ועתה דרך כלל אחר שלא יהיה לשום א' מד' מדרגות אלו חשבון במעשה הרע
כלל, כי זה ישכר ויענש כל א' וא' כמעשהו, בתוספת יושבי חו"ל על יושבי הארץ מפני שארץ

המשחית. נבלתי יקומון אינון דמיתו בארעא נוכראא אחרא על ידא דההוא מחבלא:	
ועל דא אקרין נבלה מה נבלה מטמאה במשא אוף אינון ודומתין (ד)לבר מארעא קדישא מטמאין [במשא] (במגע) ועל דא אינון נבלה כל שחיטה דאפסיל [אקרי נבילה] בגין שחיטה הא איהי מסטרא אחרא ומיד דאיפסיל שריא עלה סטרא אחרא ובגין דאיהי דיליה ושריא עלה אקרי נבלה ורזא דא (ש"א כה כה) ¹²⁶⁹ ונבל הוא ונבל שמו ונבלה עמו:	ולכן נקראו נבלה. מה נבלה מטמאה במשא, אף אותם שמתים מחוץ לארץ הקדושה, מטמאים במשא, ולכן הם נבלה. כל שחיטה שנפסלה, נקראת נבלה, משום ששחיטה זו היא מצד האחר, ומיד כשנפסל, שורה עליו הצד האחר. ומשום שהיא שלו, ושורה עליה, נקרא נבלה. וסוד זה, נבל הוא ו"נבל שמו, ונבלה עמו".
ועל דא בכל אתר דאיהו שריא אקרי נבלה מנוול דא לא שריא אלא באתר פסילו ועל דא שחיטה דאפסיל הא דיליה הוא ואקרי על שמיה ובגין כך מתין דאינון לבר מארעא קדישא תחות רשו אחרא ושריא עלייהו סטרא אחרא אקרין נבלה:	ולכן בכל מקום שהוא שורה נקרא נבלה. המנוול הזה לא שורה אלא במקום פסול, ולכן שחיטה שנפסלה היא שלו ונקראת על שמו. ולכן המתים מחוץ לארץ הקדושה, תחת רשות אחרת, ושורה עליהם הצד האחר, נקראים נבלה.
הקיצו ורננו שוכני עפר שוכני דיירין דמיכין ולא מתין ומאן אינון דמיכין דחברון דאינון לא מתין אלא דמיכין ועל דא כתיב בהו גויעה כמאן דגווע ואית ביה קיומא לאנערא אוף הכי אינון ארבע זוגי דחברון דמיכין אינון ולא מתין וכלהו קיימי ¹²⁷⁰ בקיומיהו באינון גופין דלהון וידעי סתרין גניזין יתיר משאר בני נשא גניזין הוון תמן גו פתחא דגן עדן אינון גופין דלהון ואלין אינון שוכני עפר ועל דא כל אינון דנפקי נשמתיהו בארעא קדישא לא נפיק על ידי דההוא	"הקיצו ורננו שוכני עפר", שוכני דיירים ישנים ולא מתים. ומי הם ישני חברון, שהם לא מתים, אלא ישנים. ולכן נאמר בהם "גויעה", כמי שגווע ויש בו קיום להתעורר. כמו כן אותם ארבע זוגות של חברון, ישנים הם ולא מתים, וכולם עומדים בקיומם, באותם הגופות שלהם, ויודעים סתרים גנוזים יותר משאר בני אדם. גנוזים היו שם תוך פתח הגן עדן, אותם הגופים שלהם, ואלה הם שוכני עפר. ולכן כל אותם שיצאה נשמתם בארץ הקדושה, אינה יוצאת על ידי אותו המשחית, ולא שולט שם אלא על ידי מלאך הרחמים, שהארץ הקדושה עומדת בגורלו.

ישראל מכפרת יתחלקו לד' מעלות: הא' משובחי ארץ ישראל. הב', שאר יושבי א"י. הג', משובחי
ח"ל. הד', שאר יושבי ח"ל. וזה הכל בעם ה' הקדוש, המעלה הראשונה משובחי ארץ ישראל אלו
לא יצדק בהם לשון המות כלל אלא דרך שתוף השם, אמנם עליהם נאמר גויעה והם משל לאיש
השוכב על ערשו כלוא בבית לא יצא ולא יבוא, כך האיש המשובח אף בשרו ישכון לבטח כענין ר'
אלעזר שעמד כך שנה בלי קבורה קיים כדאיתא במסכת ב"מ, וכענין אחא בר יאשיה דגששיה
וכמה יחידים בדורות ומכללם בתוספת מעלה האבות, וזה מפני שקדשו עצמו במותר להם אפילו
הרהור, וכמו שאמר ורכב עצמות קנאה וכו', והכל דרך א' ואלו אינם מתים, וקרובים למעלה זו
היא מעלת הקדושים המתים בח"ל כענין יעקב, ולזה לא מנע עליית גופו לא"י שהיה יודע שאין
תביעה לחיצוני עליו שלא נהנה ממנו, וכזה היה קדושת רבי בשעת פטירתו כשזקף עשר
אצבעותיו, כל קדוש וקדוש כפי מעלתו, אלא שנלמוד מאלו כפי כח העיון ומעלתם,
וכמעלתם מעלה מרע"ה שנתעסק הקב"ה בקבורתו, וכמעלת מיתת אהרן ומרים, הכל מעלה א'
מפני קדושתם אלא שכבר הקדמתי שבכל מעלה כמה מעלות טובות, ואלו אינם חייבים כליון הגוף
בעפר מפני שברחו להם מעון אדה"ר, טהרו עצמן ממנו כל האפשר ונעשו מרכבה עליונה, וגופם
קיים ולא מתו אלא גוועו כדפי', והם ישני עפר כדמפרש בשמעתין. המעלה השלישית היא מעלת
מתי ארץ ישראל שהם אינם חייבים לקליפה מה שנזונו ממעדני עולם, מפני שלא אכלו מדילה,
שהרי אר"י מזונויה ופרנסתה תחת יד ורשות הבורא לכך כשתבוא לדרוש מה אכלו יאמר וכי
מדילכון אכל ושתה מדילי אכל ושתה (אור יקר).

¹²⁶⁹ (ס"א כשמו כן הוא) (נוסף בדפ"ו). לשון הפסוק: איש הבליעל הזה על נבל כי כשמו כן הוא
נבל שמו ונבלה עמו.
¹²⁷⁰ קיימו (דפ"ו).

מחבלא ולא שלטא תמן אלא על ידי דמלאכא דרחמי דארעא קדישא קיימא בעדביה:	
אתר אית בישובא דלא שלטא ביה ההוא מחבלא ולא אתייהיב ליה רשו ולאעלאו תמן וכל אינון דדיירי תמן לא מתין עד דנפקין לבר מקרתא ולית לך בר נש מכל דדיירין תמן דלא מתין וכלהו מתין כשאר בני נשא אבל לאו במתא מאי טעמא בגין דלא יכלין למיתב תדיר במתא אלא אליו נפקין ואליו עאלין ועל דא כלהו מתין:	יש מקום בישוב שלא שולט בו אותו משחית, ולא ניתנת לו רשות להיכנס לשם, וכל אותם שדרים שם לא מתים עד שיוצאים מחוץ לעיר. ואין לך אדם מכל הדיירים שם שלא מתים, וכולם מתים כמו שאר בני אדם, אבל לא בעיר. למה, משום שלא יכולים תמיד לשבת בעיר, אלא אלה יוצאים ואלה נכנסים, ולכן כולם מתים.
מאי טעמא לא שלטא תמן ההוא מלאך מחבלא אי תימא דלא קיימא ברשותיה הא ארעא קדישא¹²⁷¹ דלא קיימא ברשו אחרא ומתין [בההוא] (באיהו) אתר אמאי לא מתין אי תימא בגין קדושה לית אתר בקדושה בכל ישובא כגוונא דארץ ישראל ואי תימא בגין ההוא גברא¹²⁷² דבני לה כמה בני נשא הוו דזכותיהון יתיר מדיליה אמר רבי יצחק אנא לא שמענא ולא אימא¹²⁷³:	למה אין שולט שם אותו מלאך המשחית, אם תאמר שלא עומדת ברשותו, הרי ארץ הקדש שלא עומדת ברשות אחרת ומתים, באותו מקום למה לא מתים. אם תאמר משום קדושה, אין מקום בקדושה בכל הישוב כמו ארץ ישראל. ואם תאמר משום אותו איש שבנה אותו, כמה בני אדם היו שזכותם יתרה משלו. אמר רבי יצחק אני לא שמעתי, ולא אגיד.
אתו שאילו ליה לרבי שמעון אמר לון ודאי ההוא אתר לא שלטא עליה מלאך המות וקודשא בריך הוא לא בעי דבההוא אתר ימות בר נש לעלמין¹²⁷⁴ ואי תימא דקדם לכן¹²⁷⁵ בההוא דוכתא עד לא אתבני מיתו [ביה] בני נשא לאו הכי אלא מיומא דאתברי עלמא אתתקן ההוא אתר לקיומא ורזא דרזין הכא לאינון דמסתכלי [ברזא] (בעקרא) דחכמתא:	באו ושאלו את רבי שמעון, אמר להם, ודאי שאותו מקום לא שולט בו מלאך המות, והקדוש ברוך הוא לא רוצה שבאותו מקום ימות אדם לעולמים. ואם תאמר שקודם לכן באותו מקום, טרם שנבנה, מתו בו בני אדם, לא כך, אלא מיום שנברא העולם, נתקן אותו מקום לקיום. וסוד הסודות כאן לאותם המתבוננים בסוד החכמה.

¹²⁷¹ והמוות אינה נמנעת מפני זה, שכבר נכנס העולם בקליפת חטא אדם הראשון ועדיין לא נתקן (אור יקר).

¹²⁷² והרי הם צדיקים ולא זכו להסתלק מהם לבדם המוות כ"ש לאחרים, וזה ע"י זכות מעט שהראם את מבואר העור, זכה שידחה המוות מן המקום ההוא מכל וכל, זהו אי אפשר. ודאי אתר דא לא שליט עליה מלאך המות החיצוני שאלמלא היה שולט היה ממית, א"כ הוא ביתרון מכל חו"ל. וא"ת ימותו על ידי מלאך קדוש כבני ארץ ישראל, ז"א "וקב"ה וכו'" (אור יקר).

¹²⁷³ ירצה לא שמעתי בו, וגם אין לי הקדמה שאוכל לפרשו בה ולזה לא אימא (אור יקר).

¹²⁷⁴ ולזה אינו שולח שם מלאך קדוש להמית ואינו מקדושת ישובי הארץ אלא ממעלת המקום, וז"ש "לא בעי דבההוא אתר" מצד המקום "ימות ברנש" אפילו שאינו קדוש מצד עצמו, ולא יספיק לו אריכות הימים אלא "לעלמין" אלו היה אפשר לו בתוך המקום המוגבל ההוא, אלא שגורם להם צאתם מן המקום כדפי' לעיל (אור יקר).

¹²⁷⁵ תחלה הענין בבונה העיר ויקשה לך כמו שהקשה לעיל כמה בני נשא דזכותיהון וכו', ואם תאמר והרי זכות גרם לאדם ואין אנו יכולים להכחיש שמפני שהראם את מבוא העיר גרם לו, אפשר לומר שהמקום סגולתו היה מו' ימי בראשית, אמנם שיגרום לו שלא יבנה במקום אחר, ויבא לבנות תחת רשות אותו האות כדמסיק, וזה גרם זכות ויראם, אבל לא שהיו קודם מתים ועל ידו זכה שלא ימותו עוד שזה אינו, וזהו שאמר "לאו הכי אלא מיומא דאתברי עלמא" סגולה זו אל המקום הזה וזכותו הביאו לבנות תחת (אות) מבט האות המחייבת החיים כדפי' (אור יקר).

כד ברא קודשא בריך הוא עלמא ברא ליה ברזא (דאתון) ¹²⁷⁶ ואתגלגלו אתון וברו ¹²⁷⁷ עלמא בגלופי דשמא קדישא אתגלגלו אתון ואס[ת]חרו עלמא בגלופי וכד [אתגלגלי] (מתגלגלן) ואתפשט עלמא ואתברי והו אתון סחרן למברי אמר קודשא בריך הוא [דיסתיים באת יו ¹²⁷⁸ ד] (יסתיים בא ¹²⁷⁹ ד) אשתארת את ט ¹²⁷⁹ וס"א יתגלגלו אתון ואסחרו עלמא בגלופי דשמא קדישא וכד אתגלגלו אתון והו סחרן למברי אמר קודשא בריך הוא די אסתיים ביו ¹²⁷⁸ ד אשתארת את ט' בלחודהא בההוא דוכתא	כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו בסוד האותיות, והתגלגלו האותיות וברא את העולם בחקיקות השם הקדוש. התגלגלו האותיות וסובבו את העולם בחקיקות, וכשהתגלה והתפשט העולם ונברא, היו האותיות סובבות כדי לברא. אמר הקדוש ברוך הוא שיסתיים באות יו ¹²⁷⁸ ד, נשארה האות ט' (יתגלגלו האותיות וסובבו את העולם בחקיקת השם הקדוש, וכאשר התגלגלו האותיות, והיו מסובבות לברא, אמר הקדוש ברוך הוא די שאסיים ביו ¹²⁷⁸ ד נשארה אות ט' לבדה), באותו מקום
קנב/א	
תלייא באוירא ¹²⁸⁰ כיון דאמר קודשא בריך הוא די ויסתיים (אסתיים) ביו ¹²⁷⁸ ד אשתארת את טי"ת בלחודהא תליא באוירא על גבי ההוא דוכתא טי"ת איהו ואת דנהירו חיינ בגין כך מאן דחמי טי"ת בחלמיה סימנא טבא הוא ליה ¹²⁸¹ וחיינ אתתקנו ליה ועל דא בגין דהוה וט' תליא על גב ההוא אתר לא שלמא ביה מותא:	תלויה באויר. כיון שאמר הקדוש ברוך הוא די שיסתיים באות יו ¹²⁷⁸ ד, נשארה אות טי"ת בלבדה תלויה באויר על גבי אותו מקום. טי"ת היא אות של אור החיים, ולכן מי שרואה טי"ת בחלומו, סימן טוב הוא לו (ב"ק נה ע"א), וחיים נתקנו לו. ולכן משום שהיתה ט' תלויה על אותו מקום, לא שולט בו המות.
כד בעא קודשא בריך הוא לקיימא עלמא זריק חד צרורא ¹²⁸² גו מיא גליף ברזא דע"ב ¹²⁸³ ונ"א דכ"ב אתון ומתמן שארי למיהך ההוא צרורא ולא אשכח אתר לאתקיימא ביה בר ארעא קדישא ונ"א בבי מקדשא ומיא הו אזלינ אבתריה עד דמטא ההוא צרורא תחות המזבח ותמן אשתקע ואתקיים כל עלמא:	כשרצה הקדוש ברוך הוא להעמיד עולם, זרק צרור אחד לתוך המים, חקוק בסוד של ע"ב (של כ"ב) אותיות, ומשם התחיל ללכת אותו צרור. ולא מצא מקום לעמוד בו, פרט [מ]הארץ הקדושה (בבית המקדש), והמים היו הולכים אחריו, עד שהגיע אותו צרור תחת המזבח, ושם נשקע והתקיים כל העולם.
ואי תימא אי הכי דבההוא אתר שריין חיים אמאי לא אתבני תמן בי מקדשא	ואם תאמר, אם כן, שבאותו מקום שורים חיים, למה לא נבנה שם בית המקדש, לתת חיים ליושביה. אלא כאן, במקום הזה

¹²⁷⁶ מקץ רד ע"א (הערת הזהר).

¹²⁷⁷ וברא (דפ"ו).

¹²⁷⁸ היא נקודה אמצעית ל"ב [אותיות פשוטות הו"ז חט"י לנ"ס עצ"ק - עי' ס"י פ"ה מ"ג] (אור יקר).

¹²⁷⁹ ק' (דפ"ק).

¹²⁸⁰ הוא התפארת אויר אור י ודאי, בסוד קשר החכמה ובינה (אור יקר).

¹²⁸¹ עי' לקמן רל ע"א. ועי' עמק המלך (ש"י פ"א): הטי"ת הוא יסוד שהוא מדה תשיעית. וגם אמרו חז"ל הוואה "טית" בחלום חיים מזומנים לו, כי הוא [יסוד] נקרא חי העולמים, כנודע טעמו, בשער עולם התוהו, וטי"ת הוא גם כן אותיות טוב, וטוב וחיים הכל אחד הוא, כנדרש במדרש בראשית רבה (פ"ט ס' ה). והנה טוב זה מלאך חיים, וגם עיר לזו היא נבנה על מקום אות טית השולטת על אותו המקום, לכן אין בה מיתה להדרים בתוכה.

¹²⁸² סוד צרור מלכות, שאין צרור פחות משלשה, והיא צרורא בשלשה אבות (אור יקר).

¹²⁸³ היינו חסד ודאי דסליק ע"ב, וכבר נברא העולם בע"ב שבגבורה, עתה יתקיים בע"ב שבחסד, והנה המקום שאותו צרור ינוח בו בעולם הוא יהיה מקום נורא, אין זה כי אם בית אלהים, ושער השמים (נגדי) נגד שער היכל לבנת הספיר (אור יקר).

למיהב חיין ליתבהא אלא הכא בהאי אתר אתקיים בגין את חד דשריא עליה בבי מקדשא כל אתוון כללו שארן ביה ובהו אתברי איהו בלחודוי כגוונא דכל עלמא:	התקיים, משום אות אחת ששורה עליו. בבית המקדש כל האותיות כולן שורות בו, ובהם נברא הוא לבדו כמו שכל העולם.
ותו דארעא קדישא ונ"א בי מקדשא יחיב חיין וכפרה ליתבהא בההוא עלמא ואתר דא לאו הכי יחיב חיין לההוא אתר בהאי עלמא¹²⁸⁴ ולא בעלמא דאתי ובי מקדשא בהפוכא מתמן בגין דאית חולקא לישראל בההוא עלמא ולא בעלמא דא ועל דא קיימא בי מקדשא לכפרא חובין ולמזכי לון לישראל לעלמא דאתי:	ועוד שהארץ הקדושה (בית המקדש) נותנת חיים וכפרה ליושביה באותו העולם, ומקום זה לא כן, נותן חיים לאותו מקום בעולם הזה ולא בעולם הבא. ובית המקדש בהפך משם, משום שיש חלק לישראל באותו עולם ולא בעולם הבא, ולכן עומד בית המקדש לכפר חטאים, ולזכות את ישראל לעולם הבא.
תא חזי טי"ת נהירו דחיין בכל אתר ועל דא פתח ובהו קרא כי טוב דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים ואת האור כי טוב מהאי את ונ"א אתר¹²⁸⁵ עריק מלאכא מחבלא לא תימא עריק אלא דלא אתייהיב ליה רשו ולאעלא תמן:	בא וראה, טי"ת, אור של חיים בכל מקום, ולכן פתח בה הנאמר "כי טוב", שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב". מאות זו (ממקום זה) בורח מלאך המשחית. אל תאמר בורח, אלא שלא ניתנה לו רשות להיכנס לשם.
את דא משניא¹²⁸⁶ מאת ק' ק' לא¹²⁸⁷ מתיישבא ונ"א מאת ח' ח' לא מתישבא כלל בדוכתא בעלמא וסימניך (תהלים קמ יב) איש לשון בל יכון בארץ את טי"ת אתיישבא בכל דוכתא ואתתקנת לאתיישבא כדקא יאות ובגין כך בכל דוכתא דאת ט' תמן לית ישובא לאת ק' תמן לאתיישבא ביה ועל דא אתר דא לא שלמא ביה כלל סטרא אחרא ויחיב חיים דהאי עלמא ליתבי [תחותיה דאת דא] (אתרהא) ולא יפוק לבר וכד נפיק לבר אית רשו לסטרא אחרא לשלמא ביה כמה דאת דא שלמא באתר דא הכי נמי שלמא	האות הזו משונה מהאות ק', ק' לא מתיישבת (מאות ח', ח' לא מתיישבת) כלל במקום בעולם. וסימנך "איש לשון בל יכון בארץ". האות טי"ת מתיישבת בכל מקום, ונתקנת לשבת כראוי. ולכן בכל מקום ששם אות ט', אין ישוב שם לאות ק' להתיישב בו. ולכן במקום הזה, לא שולט כלל הצד האחר, ונותן חיים של העולם הזה ליושבים תחת האות הזו, ולא יצא החוצה. וכשיוצא החוצה, יש רשות לצד האחר לשלוט בו. כמו שאות זו שולטת במקום זה, כך גם שולטת אות אחרת במקום הגיהנם, ומי היא, האות ק'.

¹²⁸⁴ בראשית נ ע"א לקמן רל ע"א (הערת הזהר).

¹²⁸⁵ (נ"א מאתר דא) (דפ"ו).

¹²⁸⁶ והטי"ת באדם הוא הלז והוא אחות לבן הארמי שהוא ח"ת בסוף בנות ח"ת, וכן למטה
קליפת השום מפסיק ביניהם וכשנתגלג באלב"ם אתייהבו ט"ר ביחד (עי' ח"א דף רד ע"א - נראה
מהרד"ל) ברזא דטוב עם מאד. וכ"ה ברזא דאליהו נחשא דחיים לכן ויקנא לאלהיו קנא כו' וזהו
קנא לאדם וכן באדם ב' נחשים כו' וח"ק ג"כ ביחד והוא שכינו של טי"ת שם והוא בהיפוכא וע"ל
דף קפ ע"ב (עי' בליקוטים שבסוף הספר) (יהל אור).

¹²⁸⁷ והוא בעל מחלוקות ועליו אמרו שקר אין לו רגלים בשביל רגל הק' משא"כ טי"ת שהוא
מיושב תחתיו מלבן רחב והוא איש טוב רודף שלום שהקוף פושט לשונו [ולשונום תהלך בארץ.
הרמ"ש] וזנבו לתהומא משא"כ ט' שכופף לשונו לתוכו וז"ס והיה פי' ראשו בתוכו כו' לא יקרע
דלא שליט ב' מחלוקת והבדל ובהבדלה אתברי גיהנם וט' וק' אינן בענין עה"ב אלא בחיי עוה"ז
ולכן שם לא שליט מ"ה. והלז של אדם לא טעים מעץ הדעת טוב ורע ולכן נשאר בסט' דטוב וכן
בארץ וכן בעופות החול לפי שכולן כלולין באדם וכן אליהו ונק' בתואל אל שם בית אל ושהוא לז
(יהל אור).

את אחרא באתר דגיהנם ומאן אייה את ק ¹²⁸⁸ :	
ובספרא של רב המנונא סבא, כאן הן שתי אותיות, ח' ט'. ולכן לא היו נאמרות בתוך אבני שוהם ואבני מילואים, ומשבטי ישראל נמנעו שתי האותיות הללו, כדי שלא יהיה רשום בתוכם ח"ט.	ובספרא דרב המנונא סבא הכא אינון תרין אתוון ח' ט' ¹²⁸⁹ ועל דא לא הוו כתיבין גו אבני בורלא ¹²⁹⁰ אבנין דאשלמותא ושבתין דישראל תרין אתוון אלין אתמנעו מנייהו בגין דלא יהא רשים בגוייהו ח"ט:
במקום בית המקדש תלויים כל אותיות האל"ף ב"ת, בסודות חקוקים של שמות קדושים קשורים רקומים עליו, וכל העולם שלמעלה ומטה, הכל בסוד של אותיות מתחממות (חקוקות) וחקיקה וסודות הקדושה (השם הקדוש) העליונה נחקק עליהם.	באתר דבי מקדשא תליין כל אתוון דאלפא ביתא ברזין גליפן דשמהן קדישין קשירין מרקמן עליה וכל עלמא דלעילא ותתא כלא ברזא דאתוון ¹²⁹¹ מתחממן ¹²⁹² וג"א מתחקקון וגליפא ורזין דקודשא וס"א דשמא קדישא עלאה עלייהו אתגליף:
במשכן נחקקו והצטיירו האותיות כראוי, שהרי בצלאל היה יודע את החכמה, לצרף אותיות שבהן נבראו שמים וארץ. ועל חכמה זו, נבנה המשכן על ידו, ונבחר מכל עם ישראל. וכמו שהוא נבחר למעלה, כך רצה הקדוש ברוך הוא שיבחר למטה.	במשכנא אתגליפו ואתציירו אתוון כדקא חזי ודהא בצלאל הוה ידע וחכמתא לצרפא אתוון ¹²⁹³ דאתבריוו בהו שמיא וארעא ועל חכמתא (דיליה) [דא] אתבני משכנא על ידיה ואתבריר מכל עמא [דישראל] וכמה דאיהו אתבריר לעילא הכי בעא קודשא בריך הוא דיתבריר לתתא:
למעלה נאמר "ראה קראתי בשם בצלאל" למטה "ראו קרא ה' בשם בצלאל", ושמו בסוד עליון נקרא כך, בצלאל, בצל אל. ומיהו זה, צדיק, שהוא יושב בצל אל, אותו שנקרא אל עליון, והוא יושב. כמו שאותו אל אותו אל נוטל ששה צדדים, אותו צדיק נוטל אותם. כמו כן כאן, אותו אל מאיר למעלה,	לעילא כתיב (שמות לא ב) ראה קראתי בשם בצלאל לתתא (שם לה ל) ראו קרא יהו"ה בשם בצלאל ושמה ברזא עלאה אקרי הכי בצלאל בצל אל ומאן איהו דא צדיק דאיהו יתיב בצל אל ¹²⁹⁴ ההוא דאקרי אל עליון ¹²⁹⁵ ואיהו יתיב כגוונא דההוא אל ההוא

¹²⁸⁸ קפ ע"ב (הערת הזהר). וזהו קרח דנחית לשאול ובהיפוכו מרע"ה ותרא כי טוב הוא (יהל אור).
¹²⁸⁹ הקשה המד"ל שהיה די שתחסר ח' ולא ט' שהיא אות טובה, ולא תירץ. וי"ל דכיון דאי אפשר
לומר ח"ט בלי ט' והיא סמוכה לו לכן נחשבת כח', וז"ש באותיות דבראשית דף ג ע"א, ותו דח'
לקבלך וכו', ועיין על דרך הסוד מ"ש בספר זוהר הרקיע דף יג ע"א. ועוד ודאי אשתמיטתיה
להמד"ל מ"ש לקמן דף רל ע"א, כי שם הוקשה קושייתו ותירצה כמו שאני תירצתי, ועוד יש תירוצ'
אחר נזכר שם (רמ"ז). פי' בגיהנם (מ"מ).
¹²⁹⁰ פי' באבני האפוד אבל באבני החשן היו כתובים כמר"ז אברהם יצחק יעקב שבטי ישורון
כתוב שם (מ"מ).

¹²⁹¹ "ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי וגו' ואתו אהליאב בן אחיסמך וגו'", כי הם יכונונו בעשייתן
היטיב ע"פ דוגמתן בתבניתם של מעלה שהראה הקב"ה למשה בהר, כי בתבנית הזה דוקא הנה
הוא נרשם בזה הצרופי אותיות אשר בהם נבראו שמים וארץ, והם תלויים במעשה המשכן. והרי
תלוי קיום כל העולם כולו ע"י אורו וקדושתו ית"ש הנמשך ושורה בהם ע"י הכוונה הזה דוקא.
וכמ"ש בזוה"ק פ' תרומה (קנב ע"א) ופ' פקודי (רלה ע"ב), וע' עוד פ' פקודי (ר"כ ע"ב ורכ' ע"א ובדף
רל"ד ע"ב) (כללים ח"ב ז ע"א).

¹²⁹² מתתחמא (אור יקר). כפי מה שיתחמו האותיות כן הוא מתפשט, שהאותיות הויות דקות
מהויות רוחניות, תלויות בספירות בסוד ל"ב נתיבות חכמה (אור יקר).
¹²⁹³ מסכים עם מ"ש בפ' בשלח [צ"ל ח"ג קסד ע"א – לש"ן] בצלאל רביעאה איהו לנהורין יע"ש
(רח"ו), אבל משמע מדברי הרב כי בצלאל ה' מיסוד ומשמע שהיה מאריך ולכך הולידו אבותיו לבן
ח' ויובן מאמר זה בו קצת (מ"מ).

¹²⁹⁴ פי' ביסוד יש בו טיפת החסד הנק' אל עליון (מ"מ).
¹²⁹⁵ לך לך עז [פז] ע"א (הערת הזהר). יסוד דבינה (שעה"כ כח ע"ג).

והצדיק הזה מאיר למטה. אותו האל כלל של כל ששת הצדדים, ואותו צדיק הוא כלל של כל ששת הצדדים.	אל נטיל שית סטריין ¹²⁹⁶ ההוא צדיק נטיל לון ¹²⁹⁷ אוף הכי ההוא אל אנהיר לעילא האי צדיק אנהיר לתתא ההוא אל כללא דכלהו שית סטריין ¹²⁹⁸ ההוא צדיק כללא דכלהו שית סטריין:
"בן אורי" בן האור הראשון שברא הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. "בן חור", הבן של חירות הכל. דבר אחר "בן חור", בן לבן מכל הצבעים, וזה התמנה למטה יהודה, הכל כראוי.	בן אורי (בן חור) בן אור קדמא דברא קודשא בריך הוא בעובדא דבראשית בן חור בן חירו דכללא ¹²⁹⁹ דבר אחר בן חור בן חוור מכל גוויין ¹³⁰⁰ ודא אתמני למטה יהודה ¹³⁰¹ כלא כדקא יאות:
כל הצבעים טובים לחלום פרט לתכלת (ברכות נז ע"ב), כמו שנאמר, משום שהוא כסא לדון את דיני הנשמות. ודרגה הזו, אחת לבנה היא, אלא בשעה שעומדת בדיני נפשות, אז היא צבע תכלת והרי בארנוה.	כל גוויין טבין לחלמא בר תכללא ¹³⁰² כמה דאתמר בגין דאיהו כרסייא למידן דינין דנשמתין והאי ¹³⁰³ דרגא [חדא] חוורא איהו [אלא] (בר) בשעתא דקיימא בדיני דנפשאן כדין איהו גוון תכלא והא אוקימנא:
	קנב/ב
בשעה שרואה אדם את הצבע הזה, נזכר האדם לעשות מצוות רבונו, כמו שנחש הנחשת, בשעה שהיו רואים אותו, היו פוחדים מלפני הקדוש ברוך הוא, ושומרים את עצמם מכל החטאים. ובשעה שאותו הפחד של הקדוש ברוך הוא עולה עליהם, מיד נרפאים. מי גרם להם לפחד מלפני הקדוש ברוך הוא, אותו הנחש, אותה רצועה שמסתכלים בה, כמו כן כאן התכלת "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'", מאותו הפחד שלו, ועל זה תכלת במשכן.	בשעתא דחמי בר נש להאי גוון אדכר בר נש למעבד פקודין דמאריה כגוונא דנחש הנחשת בשעתא דהו חמאן ליה הו דחלי מקמי דקודשא בריך הוא ומנטרן גרמייהו ומכל חובין ובשעתא דההוא דחילו דקודשא בריך הוא סלקא עלייהו מיד אתסיין מאן גרים לון ולדחלא מקמי קודשא בריך הוא ההוא נחש ההיא רצועה דמסתכלן בה אוף הכי תכלת (במדבר טו לט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יהוה מההוא דחילו דיליה ועל דא תכלת אבמשכנא:
אמר רבי יצחק, זה שאמר האדון, שתכלת היא כסא דין, וכשהיא עומדת בצבע זה, אזי היא כסא לדון דיני נפשות. מתי היא ברחמים. אמר לו, בשעה שהכרובים מחזירים פניהם זה עם זה, ומסתכלים פנים בפנים, כיון שאותם כרובים מסתכלים פנים בפנים, אז כל הצבעים נתקנים, ומתהפך צבע תכלת לצבע אחר, מתהפך צבע ירוק לגון זהב.	אמר רבי יצחק האי דאמר מר תכלת כרסייא דדינא איהי וכד איהי קיימא אבגוונא (כגוונא) דא כדין איהי כרסייא למידן דיני נפשאן אימתי איהי ברחמי אמר ליה בשעתא דכרובים מהדרן אנפיהו ¹³⁰⁴ דא עם דא ומסתכלן אנפין באנפין כיון דאינון כרובים מסתכלן אנפין באנפין כדין כל גוויין

¹²⁹⁶ פי' שחסד כולל ו"ק שתחתיו (מ"מ).

¹²⁹⁷ פי' שגם היסוד כולל הו"ק (מ"מ).

¹²⁹⁸ פי' שנשרשים בו הארת הו"ק מלבד שכולל ו"ק שתחתיו ג"כ נשרשים בתוכו הארת הו"ק וכמ"ש הרב ז"ל בהיכל הרצון וכתבנו לשונו בהיכלות ספר' בראשית (מ"מ).

¹²⁹⁹ פי' בינה והיסוד הוא מהארות הבינה ולכך נק' היסוד בן חורי (מ"מ).

¹³⁰⁰ פי' אריך ששם רחמים פשוטים וכמ"ש בהגהות הו"ק דלעיל (מ"מ).

¹³⁰¹ פירוש יהודה במלכות, ובצלאל הוא היסוד (מ"מ).

¹³⁰² קלט ע"א (הערת הזהר).

¹³⁰³ והא האי (דפ"ו).

¹³⁰⁴ פי' מט"ט וסנדל מזדווגים ועולים בסוף מ"ן למלכות (מ"מ).

מתתקנן ואתהפך גוון תכלא לגוון אחרא מתהפך גוון ירוק לגוון זהב ¹³⁰⁵ :	
ועל דא בהפוכא דגוונין אתהפך מדינא לרחמי וכן מרחמי לדינא וכלא בהפוכא דגוונין כמה דמסדרין ישראל תקונייהו לגבי קודשא בריך הוא הכי קיימא כלל והכי אתסדר ועל דא כתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר באינון גוונין דכלילן דא בדא שפירו דכלהו [חסר כאן]:	ולכן בהפוך הצבעים, מתהפך מדין לרחמים וכן מרחמים לדין. והכל בהפוך הצבעים, כמו שמסדרים ישראל תקונייהם לקדוש ברוך הוא, כך הכל עומד וכך מסתדר, ולכן נאמר "ישראל אשר בך אתפאר", באותם הצבעים שכלולים זה בזה היופי של כולם.
ועשית שלחן עצי שטים ¹³⁰⁶ וגו' רבי יצחק ¹³⁰⁷ פתח (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת את יהו"ה אלהיך וגו' כמה זכאין אינון ישראל דקודשא בריך הוא אתרעי בהו ¹³⁰⁸ וקריב לון לגביה מכל עמין ובגיניהון דישאל יחיב מזונא ¹³⁰⁹ ושבעא ¹³¹⁰ לכל עלמא ¹³¹¹ ואלמלא ישראל ¹³¹² לא יחיב קודשא בריך הוא מזונא לעלמא והשתא דישאל אינון בגלותא על אחת כמה וכמה דנמלי מזונא ¹³¹³ על חד תריין ¹³¹⁴ :	"ועשית שלחן עצי שטים וגו'", רבי יצחק פתח "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וגו'", כמה צדיקים הם ישראל שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם, וקרבת אליו מכל העמים, ובשביל ישראל נתן מזון ושובע לכל העולם. ואלמלא ישראל לא נתן הקדוש ברוך הוא מזון לעולם. ועכשיו שישראל בגלות, על אחת כמה וכמה, שנוטלים מזון על אחד פי שנים.
בזמנא דהווי ישראל בארעא קדישא והוה נחית לון מזונא מאתר עלאה ואינון יהבי חולק תמצית ¹³¹⁵ לעמין ועובדי כוכבים ועמין	בזמן שהיו ישראל בארץ הקדושה, היה יורד להם מזון ממקום עליון, והם נותנים חלק תמצית לעמים עובדי כוכבים, וכל העמים לא נזונו אלא מהתמצית, ועכשיו

¹³⁰⁵ חוור (מ"מ).

¹³⁰⁶ זהב טהור (נוסף באור יקר).

¹³⁰⁷ חזקיה (אור יקר).

¹³⁰⁸ דקב"ה אתרעי בהו היינו קודם מעשיהם הטובים אתרעי ורצה בלי טעם בהם יותר מבשאר אומות, ודיינו אם רצון זה לא היה אלא להיותם מיותרים משאר האומות בקצת, אבל [לא] עשה כן אלא ויתרם יותר ויותר, היינו "וקריב לון לגביה" שיהיו ישראל מתקרבים מכל שאר המין האנושי אל הקב"ה, בענין שהם בין הקב"ה ובין שאר האומות, כי כאשר ירצו שרי האומות לקבל שפע לפרנס אומתם יקבלו מתחת ידי ישראל והמשכתם, ולא עוד אלא שנדחו העמין בשיעור שאינם חשובים לפניו להתפרנס לא בהרבה ולא במעט (אור יקר).

¹³⁰⁹ מעט (אור יקר).

¹³¹⁰ בריבוי (אור יקר).

¹³¹¹ ולא לאומות לבד אלא כולם כאחד המתפרנסים למטה (אור יקר).

¹³¹² ולא תאמר בגיניהון דישאל יחיב אבל אם לא היה הם היה נותן בדרך אחרת וכו' והיה העולם כלה ואבד ואינו חושש (אור יקר).

¹³¹³ פי' אר"ה (מ"מ).

¹³¹⁴ תינח בזמן שישראל על אדמתם אמנם בזמן שישראל דחופים ודחויים בגלות מאי איכא למימר (אור יקר). שהיה להם לאכול גרמין ומותר השפע והתמצית, ובעונותינו הם אוכלים הבשר ואנו המותר, זהו המשל והנמשל כדפירשנו לעיל מענין הפשע, ושכינה גולה ביניהם מתלבשת בשר, ושם היא משפעת ועל ידם נותנת לישראל חלקם (אור יקר).

¹³¹⁵ היינו שהיו ישראל ראשונה במלכות נוטלים שפע, והעיקר נשפע לישראל תרומת הקדשים וקדשים סתם למלאכים, וחולין לשרים, בענין שהם נוטלים תמציתן ומשם מתפרנסין, עתה בעונותינו גלתה שכינה לבין השרים והיא משפעת לשאר כדי שעל ידו תהיה שפע וברכה להתפרנס ישראל, והשר מפרנס אומתו קודם לכל, ומהתמצית אנו מתפרנסין, בענין שהם נוטלים יותר עתה מקודם זמן הגלות, והשתא קשה כיון שהם לא היו נזונים אלא על ידינו, עתה שאנו חוטאים שהיה ראוי להם שלא יתרפנסו כל עיקר הם מתפרנסים ביתרון, לזה אמר משל למלך דאתקין סעודה היינו שפע הנשפע, והנה המלך אינו מונע מלסדר סעודתו וסעודת בני ביתו מידי יום ביום, אלא שאם יטיבו יאכילם מסעודת שולחנו, ואם יריעו לייסרם יאכיל הסעודה לכלבים, ולא ימנע שולחנו תמיד אלא ישליכו אותו (אור יקר).

שישראל הם בגלות התהפך לצבע אחר.	כלהו (ו)לא אתזנו אלא מתמצית והשתא דישראל אינון בגלותא אתהפך בגוונא אחרא ¹³¹⁶ :
משל למלך שתיקן סעודה לבני ביתו, כל זמן שהם עושים את רצונו, אוכלים סעודה עם המלך ונותנים לכלבים חלק העצמות לגרר. בשעה שבני ביתו לא עושים את רצון המלך, המלך נותן את כל הסעודה לכלבים, ומעלה להם את העצמות.	ומתלו למלכא דאתקין סעודתא לבני ביתיה כל זמנא דאינון עבדי רעותיה אכלי סעודתא עם מלכא ויהבי לכלבי חולק גרמין למגרר בשעתא דבני ביתיה לא עבדי רעותא דמלכא מלכא יהיב כל סעודתא לכלבי וסליק לון גרמי:
כדוגמא זה, כל זמן שישראל עושים רצון רבונם, הם אוכלים על השלחן הזה של המלך, וכל הסעודות מתוקנות להם, והם, מאותה שמחה שלהם, נותנים העצמות, שהן תמצית, לעובדי כוכבים. וכל זמן שישראל לא עושים רצון רבונם, הם הולכים לגלות. והסעודה הולכת לכלבים, ועולה להם התמצית. ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים, שהרי תמצית הגועל שלהם הם אוכלים, אוי לבן המלך שיושב ומצפה לשלחן העבד, ומה שנשאר מתוך השלחן הוא אוכל.	כגוונא דא כל זמנא דישראל עבדי רעותא דמאריהון הא על פתורא דמלכא ¹³¹⁷ אינון אכלי ¹³¹⁸ וכל סעודתא אתתקן להון ¹³¹⁹ ואינון מההוא חדוה דלהון ¹³²⁰ יהבי גרמי דאיהו תמצית לעובדי כוכבים וכל זמנא דישראל לא עבדי רעותא דמאריהון ¹³²¹ ואולי בגלותא וזהא סעודתא ¹³²² לכלבי ¹³²³ ואסתלק לון תמצית (יחזקאל ד יג) ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים דהא תמצית דגעוליהון אכלי ווי לברא דמלכא דיתיב ומצפה לפתורא דעבדא מה דאשתאר מגו פתורא איהו אכיל:
דוד המלך אמר "תערוך לפני שלחן נגד	דוד מלכא אמר (תהלים כג ה) תערוך לפני

¹³¹⁶ בעת החורבן רח"ל נסתלקה שכינה למעלה, וכמ"ש ראש השנה (לא ע"א) עלתה וישבה במקומה כמו שנאמר אלך אשובה אל מקומי, ונמשך עתה השפע דרך דרכים עקלקלות מאד, ע' זוהר (פ' תרומה קנב ע"ב), וזהו שאמר רב שמואל בר יצחק מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם וניתנה כו' (הקדו"ש כו ע"ד), מאין נמצא כמה טובות והנאות בדברים האסורים והטמאים, ונמצא בהם גם יותר תענוג הרבה מהמותרים והטהורים. אך דע כי הוא באמת רק ע"י עונותינו המרובים, וכידוע בסוד מ"ש (משלי ל כב) תחת עבד כי ימלוך כו', וכן בירמיה (יג יז) במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, ואמרו רז"ל (חגיגה ה ע"ב) מפני גאוותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לאו"ה, וכן במגילה (ו ע"א) אם מליאה זו חרבה זו, ויורד השפע דרך הם, ולכך נמצא עתה עיקר התענוגים רק בהם. אבל עכ"פ הוא כי הרי הוא רק מאור הקדושה ושם הוא כל הטעם והעונג, וכמ"ש בשבת (קט ע"א) תבלין אחד יש לנו שבת שמו כו'. ואמרו בזוה"ק (תרומה קנב ע"ב) וכו' אמנם עכ"ז הנה לא נמשך להם כל מחמודיהם ותענוגיהם רק דרך צינורות המכוערים ודרך כל חומדיות וזוהמת העשייה. אך עכ"ז הרי אנו רואין כמה גדלו ורבו טובתם עתה, א"כ הרי אין ערך ודמיון למעלת גדולת תענוגים הללו אם היינו זכינו להם אנחנו, שהרי היו באים לנו בדרך טהרה וקדושה ישר ומכוון. וגם כ"ז הוא רק לפי מה שהם מלוּבש בהגשם והחומר דהעשייה, ואחר שנתרחקו משורשם העליון ונתפשטו ונשתלשלו עד סוף העשייה של עתה (דע"ה ח"ב נב ע"ד), נמשך ע"ז השפע העליונה למטה מעורב ומלוּבש בהחיצונים והקליפה, והם הע' שרים שנוטלים הם השפע בתחילה וכמ"ש בזוה"ק (פ' תרומה קנב ע"ב), כי בא האור והשפע מלוּבש בהם, והוא גלות השכינה וגלות התורה וגלות ישראל רח"ל (דע"ה ח"ב קנב ע"ב), ועי' ביאורים ח"ב ע ע"ג.

¹³¹⁷ היא המלכות שולחן ודאי, המלך תפארת (אור יקר).
¹³¹⁸ שהם יושבין ראשונה במלכות לקבלת השפע (אור יקר).
¹³¹⁹ שעל ידם הזווג ועל ידם כפי שיעור התעוררותם השפע בא והם נוטלים חלק בראש, וכל אור אלהי ושפע (ו)מאיר עליהם, ואחר כך מהם יתנוצץ לכל התחתונים (אור יקר).
¹³²⁰ דהיינו בחג הסוכות זמן שמחתינו מצד הבינה ששם הגבורה, ששם מושרשים השרים וכל החיצונים "יהבי גרמי" דאיהו תמצית לשאר עמין, והיינו שבעים פרי החג, והיינו מתמעטין והולכין להראות ששה נוטלין למטה בסוד המיעוט (אור יקר).
¹³²¹ שאינם זכאין לייחוד הייחוד העליון למעלה על ידם (אור יקר).
¹³²² כל השפע הנשפע לפרנסת העולמות (אור יקר).
¹³²³ ויהיו השרים ראשונים לקבלת השפע (אור יקר).

שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה תערוך לפני שלחן דא סעודתא דמלכא נגד צוררי אינון כלבי דיתבי קמי פתורא מצפאן לחולק וגרמין (גרמיהו) ואיהו יתיב עם מלכא בענוגא דסעודתא בפתורא:	צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רוייה". תערוך לפני שלחן, זו סעודת המלך. "נגד צוררי", אותם הכלבים שיושבים לפני השלחן ומצפים לחלקת עצמות, והוא יושב עם המלך בעונג של הסעודה בשלחן.
דשנת בשמן ראשי דא רישא דסעודתא¹³²⁴ דכל משהא ושמונא ותקון סעודתא אתיהיב בקדמיתא לרחימא דמלכא מה דאשתאר לבתר אתיהיב לכלבי ולאינון פלחי פתורא כוסי רוייה מליא כסא קמי רחימא דמלכא תדיר דלא יצטריך למשאל ועל רוא דא הוו ישראל תדיר עם שאר ע(ל)מין:	"דשנת בשמן ראשי", זה ראש הסעודה, שכל שמן ושמונית ותיקון הסעודה, נותנים בראשונה לאהוב המלך, מה שנשאר, ניתן אחר כך לכלבים, ולאותם עובדי השלחן. "כוסי רוייה", מלאה הכוס לפני אהוב המלך תמיד, שלא יצטרך לבקש. ועל סוד זה, היו ישראל תמיד עם שאר העמים.
רבי חייא הוה אזיל לגביה דרבי שמעון לטבריה והוו עמיה רבי יעקב בר אידי ורבי ייסא זעירא עד דהוו אזלי אמר רבי ייסא לרבי חייא תימה מה דכתיב (מ"א ב ז) ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שלחנך וגו' אי הכי כל טיבו וקשוט למיכל על פתוריה ולא יתיר מדקאמר הכא והיו באוכלי שלחנך ותו לאו יקרא דמלכא איהו למיכל בר נש אחרא	רבי חייא היה הולך לרבי שמעון לטבריה, והיו עמו רבי יעקב בר אידי ורבי ייסא הקטן. בעוד שהיו הולכים, אמר רבי ייסא לרבי חייא, תמוה מה שנאמר "ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שלחנך וגו'", אם כן, כל טובו ואמת לאכול על שלחנו, ולא יותר משאמר כאן, "והיו באוכלי שלחנך", ועוד לא כבוד המלך הוא שיאכל איש אחר
קנא/א	
על פתוריה דמלכא ולא אצטריך דא אלא מלכא בלחודוי וכלהו רברבנוהי סחרניה לתתא מניה:	על שלחן המלך, ולא צריך זה אלא המלך לבדו, וכל הגדולים שלו סביבו למטה ממנו.
אמר רבי חייא לא שמענא בהאי מידי ולא אימא¹³²⁵ אמר ליה לרבי יעקב בר אידי ואת שמעת בהאי מידי אמר ליה אתון דינקין בכל יומא מדבשא דמשהא עלאה לא שמעתון כל שכן אנא אמר ליה לרבי ייסא ואת שמעת מידי בהאי אמר ליה אף על גב דאנא רביא ומיומין זעירין אתינא לגבייכו ולא זכינא מקדמת דנא אנא שמענא:	אמר רבי חייא, לא שמעתי בזה דבר ולא אמר. אמר לו לרבי יעקב בר אידי, ואתה שמעת בזה הדבר. אמר לו, אתם שיונקים בכל יום מדבש שמן העליון, לא שמעתם, כל שכן אני. אמר לו לרבי ייסא, ואתה שמעת בזה דבר. אמר לו, אף על גב שאני תינוק, ומלפני מספר ימים באתי אליכם, ולא זכיתי מקודם לזה, אני [כן] שמעתי.
פתח ואמר (תהלים קלו כט) נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו מאי קא חמא דוד דסיום הללא רבא¹³²⁶ סיום הכי בהאי קרא אלא תלת שליטין אינון לעילא¹³²⁷ דקודשא	פתח ואמר "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו", מה ראה דוד שבסיום ההלל הגדול סיים כך בפסוק הזה. אלא שלשה שליטים הם למעלה, שהקדוש ברוך הוא נודע בהם, והם סוד נכבד שלו, ואלה הם:

¹³²⁴ הבן כי השמן ששון עיקרו אליה והמותר יוצא עם מי רגלים בסוד טפין דברכאן (רח"ו) ועיין בפרשת בא דף ל"ה (מ"מ).

¹³²⁵ ירצה לא שמעתי בו, וגם אין לי הקדמה שאוכל לפרשו בה ולזה "לא אימא" (אור יקר).
¹³²⁶ עם היות דכתיב הודו לאל השמים זה אינו סיום הלל אלא כחזרת פתיחתו, וסיום הללו הוא סיום המקום שמסיים להלל על חסדיו והיינו נותן לחם (אור יקר).

¹³²⁷ ג' ספירות (אור יקר).

ברוך הוא אשתמודעא בהו¹³²⁸ ואינון רזא יקירא דיליה ואלין אינון מוחא¹³²⁹ ולבא¹³³⁰ וכבדא¹³³¹ ואינון בהפוכא דהאי עלמא¹³³² לעילא¹³³³ מוחא נטיל ברישא¹³³⁴ ובתר יהיב ללבא ולבא נטיל ויהיב לכבדא¹³³⁵ ולבתר כבדא יהיב חולק לכל אינון מקורין דלתתא¹³³⁶ כל חד וחד כדקא חזי ליה לתתא כבדא נטיל ברישא¹³³⁷ ולבתר איהו מקרב כלא ללבא ונטיל לבא [שפירו דמיכלא] כיון דנטיל ואתתקף מההוא תקפא ורעו דקא נטיל יהיב ואתער לגבי מוחא¹³³⁸ ולבתר אהדר כבדא ופליג מזונא לכל מקורין דגופא	מח ולב וכבד. והם בהפך של העולם הזה, למעלה המח נוטל בראש, ואחר כך נותן ללב, והלב נוטל ונותן לכבד. ואחר כך הכבד נותן חלק לכל אותם מקורות שלמטה, כל אחד ואחד כראוי לו. למטה, הכבד נוטל בראש, ואחר כך הוא מקרב את הכל ללב, והלב נוטל את היפה של המאכל, כיון שנוטל ומתחזק, מאותו הכח ורצון שנוטל, נותן ומעורר אל המח. ואחר כך חוזר לכבד, ומחלק מזון לכל מקורות הגוף. ביום שהאדם מתעורר בתענית ומתעורר למעלה דוגמא בו ממש וביום של שבע, לא כך.

¹³²⁸ השגחת אלהינו ומציאותו נכרת על ידם, ועם היות שהם עשר ספירות "אינון רזא יקירא דיליה" כי סוד הנהגת הספי' מתבחנת בספירות ידועות יותר מבספירות אחרות, כגון מדת המלכות היא המפורסמת ומיוחדת ומסויימת בספירות מפני עניינים פרטיים לה כאשר נבאר, וכן התפארת מסויים בהם מפני שהוא נקודה אמצעית לששה ספירות, והוא כולל שש קצוות, וכיוצא החכמה עם הבינה הם מסויימות ומצויינות בספירות, שמהם יוצאות המקורות לספירות, ובהם סוד שם יהו"ה, י"ה מוחא, ו ליבא ה כבדא, וזהו שאמר "ואינון רזא יקירא", והענין שעם היות שהחכמה היא המוח, עם כל זה הגולגולת שהמוח נתון בו וקרום החופה על המוח מלמטה ומלמעלה הכל סוד הבינה כדפירשנו באדרא, ולכך דרך כלל הראש חכמה ובינה, וענפיה הם המסתעפים שתי מדות אלו (אור יקר).

¹³²⁹ חכמה (רח"ו).

¹³³⁰ ת"ת (רח"ו).

¹³³¹ מלכות (רח"ו). סי' מל"ך והוא בסוד תשר"ק כי כן יוצאות האותיות מבי' (רמ"ז), בהאדם שמתתקנים חלקי הדצח"מ ע"י האכילה להיות חלק מחלקי האדם, כי נתברר בקרבו כל תמצית הטוב מהמאכל ונתהפך בו לכח הדם והבשר ונשתלח לכל האברים החיצונים שבו, ור"ל לכל חלקי החיצוניות שבכל גופו, ונעשה כ"ז בפעולת הכבד וע"י וורידי הדם הנמשכים מהכבד. ואח"כ מברר הכבד עוד היותר זך שבו ומשלח אותו ללב, וע"י הלב מתפשט לכל העורקים הדופקים, ומהם לכל חלקי האמצעית שבגוף. וכן מברר הלב ג"כ את היותר זך שבו ומעלה אותו להמוח, וע"י המוח מתפשט בכל הגידין הבלתי חלולים, ומהם למוח שבעצמות, שהוא כל חלקי הפנימיים שבהגוף, וכמ"ש הרב בשער המוחין (פרק ה) ובקליפת נוגה (פרק א) וע' זוה"ק (תרומה קנג ע"א) (דע"ה ח"ב לד ע"א).

¹³³² כדמפרש שהדרך בגוף ממטה למעלה ובספירות ממעלה למטה (אור יקר).

¹³³³ חו"ב (אור יקר).

¹³³⁴ השפע מהכתר ומכנינים אותו שיתעבה ויהיה ראוי לספירות תחתונות וזהו שאמר "ולבתר" שאינו מקור נפתח דרך המוח ללב, ודרך החכמה והבינה לספירות, אלא עושה לו מציאות וביחנה במוח, "ולבתר יהיב ללבא" שהוא התפארת, אמנם התפארת עיקר קבלתו אינו לעצמו אלא להשפיע למלכות, ואם חס ושלום אין המלכות מקבלת אין השפע בא לתפארת (אור יקר).

¹³³⁵ היא המלכות, ונודע שעד המלכות הכל אחדות גמורה, אמנם משם יפרד והיה לארבעה ראשים (אור יקר).

¹³³⁶ הם בחינות הבריאה והיצירה והעשיה, ופרטיהם ארבעה עמודי כסא, ארבע חיות, וכיוצא מקורות לטובים ולחיצונים, לכל היא נותנת כאומרו ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערתי (אור יקר).

¹³³⁷ שלשה אברים אלו בגוף האדם התחתון "כבדא נטיל ברישא" המאכל ממקורי ורידי המעי לכבד, שהכבד טבעו אדום וכולו דם, ולזה הכבד מבשל המאכל ומהפכו לדם, מפני שאינו נמשך מהאיסטומ' לכבד אלא לבן מרק מי סחיטת כל המאכל, והכבד יש לו קנה רחב שבו הקדרה לבשל ומהפכו לדם (אור יקר).

¹³³⁸ בכל עליית המלכות למ"ן היא מעלה בירורים למעלה, ועולים הבירורים להמוח שהוא אבא המוח הכללי דאצילות, ומקבלים משם תוספת אור וברכה מרזא דאור א"ס. כי המוח הוא מצרף ומלבן כאש מצרף, וזיקק אותם כזהב וכססף, ובסוד (זהר פקודי רנד ע"ב) במחשבה אתברירו, כי שם היה הבירור של כל המלכים בעת התיקון, שעלו במ"ס ונתבררו, כמ"ש בפ' פקודי (דף רכו ע"א ורנד ע"ב) וכן בהמוח של כל פרצוף, שם הוא הבירור האחרון, כמ"ש הרב בשער המוחין (פרק ה) (הוא בזוה"ק (תרומה קנג ע"א) (דע"ה ח"א פ ע"ג).

ביומא דבר נש אתער בתעניתא וואתער לעילא [גוונא בהוא]¹³³⁹ (כגוונא ההוא) ממש¹³⁴⁰ וביומא דשבעא לאו הכי¹³⁴¹:	
ביומא דתעניתא¹³⁴² בר נש מקרב מיכלא ומשתא לגבי כבדא עלאה ומאי איהו מקרב חלביה ודמיה ורעותיה ההוא כבדא נטיל כלא ברעותא כיון דכלא איהו לגביה נטיל ומקרב כלא לקמי לבא דאיהו רב ושליט עליה כיון דלבא נטיל ואתתקף ברעוא מקרב כלא לגבי מוחא דאיהו שליטא עלאה על כל נופא לבתר אהדר כבדא ומפלג חולקין לכל אינון מקורין ושייפין דלתתא:	ביום של תענית אדם, מקריב מאכל ומשתה לכבד העליון, ומה הוא מקריב, חלב ודמו ורצונו. אותו הכבד נוטל הכל ברצון, כיון שהכל הוא אליו, נוטל ומקריב הכל לפני הלב, שהוא גדול ושולט עליו. כיון שהלב נוטל ומתחזק הרצון, מקריב את הכל למח שהוא שליט עליון על כל הגוף. אחר כך חוזר הכבד ומחלק חלקים לכל אותם מקורות ואיברים שלמטה.
בזמנא אחרא (כד) [כלא] מוחא נטיל בקדמיתא ולבתר יהיב ללבא ולבא יהיב לכבדא וכבדא יהיב לכלהו מקורין ושייפין דלתתא ולבתר כד בעי לפלגא מזונא להאי עלמא ברישא יהיב ללבא דאיהו מלכא די בארעא ופתורא דמלכא אתער בקדמיתא מכל שאר בני עלמא:	בזמן אחר, כל המח נוטל הכל בתחלה, ואחר כך נותן ללב, והלב נותן לכבד, והכבד נותן לכל המקורות והאיברים שלמטה. ואחר כך כשרוצה לחלק מזון לעולם הזה, בראשונה נותן ללב, שהוא המלך שבארץ. ושלחן המלך מתעורר בראשונה מכל שאר בני העולם.
זכאה איהו [מאן] דהוי בחושבנא¹³⁴³ דפתורא דמלכא דהא אשתמודעא לאוטבא ליה בההוא טיבו דלעילא ובגיני כך¹³⁴⁴ ודאן איהו טיבו וקשוט דעבד דוד לבני בריזלי דכתיב (מלכים א' ב' ז) והיו באכלי שלחנך ואי תימא ודשלחנא¹³⁴⁵ (לשלחנא) דמלכא אכיל בר נש אחרא בר מניה לא אלא מלכא אכיל ברישא ובתר כל עמא ואינון דאכלי עם מלכא בשעתא דאיהו אכיל¹³⁴⁶ אינון דחביבין עליה מכלהו ואינון אתמנון	אשריו מי שהיה בחשבון של שלחן המלך, שהרי ידוע הוא להיטיב לו, באותו הטוב שלמעלה, וזהו טוב ואמת שעשה דוד לבני בריזלי, שנאמר "והיו באכלי שלחנך". ואם תאמר שבשלחן המלך, אוכל אדם אחר חוץ ממנו, לא אלא המלך אוכל בראשונה, ואחר כך כל העם. ואותם שאוכלים עם המלך, בשעה שהוא אוכל, אותם שחביבים עליו מכולם, והם נמנים משלחן המלך.

¹³³⁹ בההוא גוונא (אור יקר).

¹³⁴⁰ פי' כשם שבעו"הז מתחילים מהכבד ואח"כ הלב כך ביום התענית גם למעלה הכבד שהיא המלכות נוטלת חלב ודם ואח"כ מקריב ללב שהוא זעיר וכמ"ש בסמוך (מ"מ).

¹³⁴¹ מ"ביומא דבר נש" עד כאן מוסגר בדפ"ק. פי' מלמעלה ביומא דשבעא מוחא נטיל ברישא וכו' וכמ"ש בסמוך בסמנא אחרא מוחא נטיל בקדמיתא (מ"מ).

¹³⁴² סוד האכילה העליונה, וכן אכילת אדה"ר קודם החטא, הנה היה לב' תיקונים, אחד מלמטה למעלה ואחד מלמעלה למטה וכו' אשר היא נמשך מלמעלה למטה מכל פרצוף עליון להתחתון, ובחי' האכילה הזה הוא יותר גבוה ויותר נעלה, והוא בסוד הכתוב (שיה"ש ה' א) אכלו ריעים שתו ושכרו דודים, וכמ"ש בזה"ק (ויקרא דף ד ע"א) ובדברי הרב בכוונת יום הכיפורים (דרוש ב) כי אכלו ריעים הוא האכילה דא"א המקבלים אכילתם מעתיק יומין וא"א וכו', ובאמת הנה נמצא באדם ג"כ בחי' האכילה הזה, והוא ביום התענית, כמ"ש בזה"ק (תרומה קנ"ג ע"א) ובדברי הרב בשער רוח הקודש (בכוונת תענית דף ז סע"ב ושם ע"א), כי אז נמשך המזון מעילא לתתא מן המוח אל הלב ומהלב לכל האברים, והוא מזון רוחני (דע"ה ח"ב לד ע"א).

¹³⁴³ עי' ביאורים ח"ב ע ע"ג.

¹³⁴⁴ ובגיני כך (מוסגר בדפ"ק).

¹³⁴⁵ דבשלחנא (דפ"ו).

¹³⁴⁶ פי' שאר בני אדם אוכלים אחר המלך. אבל אלו שאוכלים בשעה שהמלך אוכל אע"פ שאוכלים לבדם חביבין יתיר ובהו יתורצו קושיות דלעיל (מ"מ).

משלחנא דמלכא:	
ואי תימא הא כתיב (ש"ב ט יג) על שלחן המלך תמיד הוא אוכל בגין דכל מזונא דיליה לא עביד חושבנא אחרא אלא על שלחן המלך דמתמן הוה אתי מזונא ומיכלא דיליה ודא איהו על שלחן המלך תמיד הוא אוכל אתא רבי חייא ונשקיה על רישיה אמר ליה רביא אנת וחכמתא עלאה שריא בלבך אדהכי חמו ליה לרבי חזקיה דהוה אתי אמר ליה רבי חייא ודאי בחברותא דא קודשא בריך הוא יתחבר עלנא דהא מלין חדתינ דאורייתא יתחדתון הכא:	ואם תאמר, הרי נאמר "על שלחן המלך תמיד הוא אוכל", משום שכל מזונו לא עושה חשבון אחר, אלא על שלחן המלך, שמשם היה בא מזונו ומאכלו, וזהו "על שלחן המלך תמיד הוא אוכל". בא רבי חייא ונשקו על ראשו. אמר לו, תינוק אתה וחכמה עליונה שורה בלבך. בינתים ראו את רבי חזקיה שהיה בא. אמר לו רבי חייא, ודאי בחברותא זו, הקדוש ברוך הוא יתחבר עלינו, שהרי דברים חדשים של תורה, יתחדשו כאן.
יתבו למיכל אמרו כל חד וחד לימא מלי דאורייתא בהאי סעודתא אמר רבי ייסא סעודת עראי איהי ועם כל דא סעודה אקרי ולא עוד אלא דהאי אקרי סעודתא דקודשא בריך הוא אתהני מינה ועל דא כתיב (יחזקאל מא כב) זה השלחן אשר לפני יהוה דהא מלין דאורייתא יסחרון להאי אתר:	ישבו לאכול, אמרו, כל אחד ואחד יאמר דברי תורה בסעודה הזו. אמר רבי ייסא, סעודת עראי היא, ולכן נקראת סעודה. ולא עוד, אלא שזו נקראת סעודה שנהנה ממנה הקדוש ברוך הוא, ועל זה נאמר זה "השלחן אשר לפני ה'", שהרי דברי תורה יקיפו את המקום הזה.
פתח רבי חייא ואמר (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך וגו' וכי עד לא אכיל בר נש לשבעא ויתמלי בריסיה לא יברך ליה לקודשא בריך הוא¹³⁴⁷ (אי הכי)	פתח רבי חייא ואמר "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך וגו'", וכי עד שלא אוכל אדם לשבעה ותתמלא כרסו, לא יברך את הקדוש ברוך הוא (אם כך)
קנ"ג/ב	
במאי נוקים ואכלת ושבעת ובתר וברכת אלא אפילו לא ייכול בר נש אלא כזית¹³⁴⁸ ורעותיה איהו עליה¹³⁴⁹ וישוי ליה לההוא מיכלא עקרא דמיכליה שבעא אקרי דכתיב (תהלים קמה טז) פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון לכל חי אכילה לא כתיב אלא רצון ההוא רעותא דשוי על ההוא מיכלא שבעא אקרי ואפילו דלית קמי דבר נש אלא ההוא זעיר בכזית ולא יתיר הא (רעותא) דשבעא שוי עליה ובגין כך ומשביע לכל חי רצון רצון כתיב ולא אכילה ועל דא וברכת ודאי	במה נעמיד "ואכלת ושבעת", ואחר כך "וברכת". אלא אפילו לא יאכל אדם אלא כזית ורצונו עליו, וישים את אותו המאכל עיקר מאכלו, נקרא שביעה, שנאמר "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון". לא נאמר "לכל חי אכילה", אלא "רצון". אותו הרצון ששם על אותו המאכל נקרא שביעה. ואפילו שאין לפני האדם אלא אותו מעט בכזית ולא יותר, הרי רצון השביעה שם עליו. ולכן "ומשביע לכל חי רצון", נאמר "רצון" ולא "אכילה". ועל זה "וברכת" ודאי, ומתחייב האדם לברך את הקדוש ברוך הוא, כדי לתת שמחה למעלה.

¹³⁴⁷ פי' ואינו כן שאפילו לא שבע צריך לברך ולהכי מקשה במאי נוקים ואכלת ושבעת. דמשמע דוקא ע' דשישבע ותיירץ ושבעת היינו רצון וכדמסיק. ורבי חזקיה דבסמוך מתיר תירוצ' אחר על קושיא זו דפי' ושבעת היינו אפילו יהיה שכור מברך. והיינו אסמכתא בעלמא אבל מן התורה אינו חייב עד שיהיה שבע (מ"מ).

¹³⁴⁸ דהיינו ואכלת שיעור אכילה (אור יקר).

¹³⁴⁹ דהיינו ושבעת, והיינו כגון שיקבע סעודתו עלה, וכל עוד שהוא כזית והחשיבו שאכלו סעד לבו ושבע בו נתחייב לברך (אור יקר). עי' תז"ח טז ע"ג: רזא דתלת שמהן יה"ו משלשים ומתמן בני חיי ומזוני חיי והחכמה תחיה בעליה מזוני פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ואיהו אמא עלאה.

ואתחייב בר נש לברכא ליה לקודשא בריך הוא בגין למיהב חדוה לעילא¹³⁵⁰:	
פתח רבי חזקיה בהאי קרא אבתריה ואמר ואכלת ושבעת מהכא דשכור¹³⁵¹ שרי ליה לברכא ברכתא דמזונא¹³⁵² מה דלית הכי בצלותא ודצלותא (בצלותא) לאו הכי דהא צלותא מעליא בלא אכילה אייה¹³⁵³ מאי טעמא בגין דצלותא סלקא¹³⁵⁴ לעילא לעילא אתר דלית ביה לא אכילה ולא שתיה ועל דא תנינן עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתיה וכו'¹³⁵⁵:	פתח רבי חזקיה בפסוק הזה אחריו ואמר "ואכלת ושבעת", מכאן שלשיכור מותר לברך ברכת המזון, מה שאין כן בתפלה, שתפלה לא כן, שהרי תפלה מעולה היא בלי אכילה. למה, משום שתפלה עולה למעלה למעלה, [ל]מקום שאין בו לא אכילה ולא שתיה, ועל זה שנינו (ברכות יז ע"א) העולם הבא אין בו אכילה ושתיה וכו'.
אבל שאר דרגין דלתתא¹³⁵⁶ אית בברכת מזונא אשתכח גוונא אחרא¹³⁵⁷ ומעליא וההיא ברכתא (ההיא) דאשתכח בשבעא בגין דברכת מזונא ואיהו באתר דאית ביה אכילה ושתיה ומניה נפיק מזונא ושבועא לתתא ועל דא אצטריך לאחזאה קמיה שבעא וחדוה ובגין כך האי איהו אתר דאית ביה אכילה ושתיה ומניה נפיק מזונא לתתא ואצטריך לאחזאה קמיה שבעא וחדוה¹³⁵⁸ באתר דצלותא לאו הכי דהא סלקא יתיר לעילא לעילא ועל דא שכור לא יצלי צלותא:	אבל שאר הדרגות שלמטה, יש בברכת המזון. נמצא צורה אחר ומעולה, אותה הברכה שנמצאת בשביעה, משום שברכת המזון היא במקום שיש בו אכילה ושתיה, וממנו יוצאת מזון ושובע למטה. ועל זה צריך להראות לפניו שובע ושמחה, ולכן זהו מקום שיש בו אכילה ושתיה, וממנו יוצא מזון למטה, וצריך להראות לפניו שובע ושמחה. [אבל] במקום של תפלה לא כן, שהרי עולה יותר למעלה למעלה, ועל זה שיכור לא יתפלל תפלה.

¹³⁵⁰ במלות קצרת כאלו כלל טעם הברכה, ואמר שענין הברכה היא מדה נגד מדה, הוא ישוב לו על כזית והשיב לבו בו, ואין ספק שהיה לו שמחת לבב אם כן ראוי שישמח למעלה דהיינו ברכה לבניה להמשיך דרך המדרגות למלכות, והנה כשנתברך במרובה הנגדי לברך למעלה, אבל זה לא נתברך שמזונו כזית אמנם שבע ושמח, אם כן מדה כנגד מדה ישמח למעלה (אור יקר).

¹³⁵¹ הם שתי בחינות האחד אכילה סתם בלי שכרות וזו ברכת המזון כתקנה, השנית אכילה בשכרות (אור יקר).

¹³⁵² ויגש רז ע"ב (הערת הזהר).

¹³⁵³ ובתפלה שניהם גם כן, תפלת השחר אסור בה כל איזו אכילה אלא כדי להקשות מכלל שלשה תפלות לא הקשה מתפלת השחר, אלא כל איזו תפילה אם אכל תפלתו תפלה אמנם "מעליא היא צלותא בלא אכילה", ובשכרות אין להתפלל כלל, אם כן קשה השתא בתרתי, אכילה סתם ברכה מעליא ותפלה מעליא בלי אכילה, ושכור שרי לברכא ואסור להתפלל (אור יקר).

¹³⁵⁴ אין ספק שהתפלה היא מלכות, והיא עולה למעלה עד הבינה כדפירשו בפרשת וארא, והיינו סוד התעוררות העולה עד הבינה בסוד הזווג שבין חכמה לבינה, ששם אין אכילה ולא שתיה, והענין שעם היות שנאמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, ופירשו בפרשת ויקרא שהחכמה והבינה שיש בהם שתיה בעו מיכלא, והתפארת והמלכות שיש בהם אכילה בעו שתיה, בענין שנמצא ברעים שהם חכמה ובינה אכילה ושתיה, כבר פירשנו שם בארוכה שאותה אכילה ושתיה היא למטה בזווג תחתון שהוא עב וגלוי, אמנם בעולם העליון מצד עצמו אין בו לא אכילה ולא שתיה, ולכן ההתעוררות העולה אליה ראוי שיהיה (אור יקר).

¹³⁵⁵ עי' זהר חדש (כב ע"ב): אמר רבי, תרי ענייני אינון דלא מתיישבי כחדא, יינא ופולחן שמיא דתנינן תמן, שתוי אל יתפלל. וכן שכור, אל יתפלל. ואם התפלל, תפלתו תועבה. ואמר רבי יוסי, שכור המתפלל כאלו עובד ע"ז.

¹³⁵⁶ ממלכות ועד החסד "אית", וילפינן מדבריו באומרו העולם הבא אין בו אכילה ושתיה חיוב ושליה, חיוב העולם הבא, ושליה הא משם ולמטה אית ביה, אם כן מכאן נפקא לן (אור יקר).

¹³⁵⁷ שאין בתפלה, והענין כי לא שיהיה בחירי אלא "מעליא ברכתא ההוא דאשתכח בשבעא", שעם היות שיאכל כזית ויברך אין אותה ברכה שלימה והמובחרת שיש בה שביעה, בענין שהם עתה שלשה בחינות, האחת ברכה לכזית והיא ברכה אבל לא מעליא, השנית ברכה לשביעה והיא ברכה מעליא, השלישית ברכה בשכרות והיא מותרת אבל לא מעליא (אור יקר).

¹³⁵⁸ מ"ובג"כ היא" ע"כ מוסגר בדפ"ק.

בברכת מזונא שכור שרי ליה לברכא ברכת מזונא משמע מהאי קרא דכתיב (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתיה דהא שבעא בחמרא איהו¹³⁵⁹ רוי חמרא שבעא ודאי ודא איהו שכור דכתיב וברכת את דייקא¹³⁶⁰ דמשמע דברכת מזונא אצטריך חדוה ושבעא על הארץ הטובה מאי טובה שבעא כמה דאת אמר (ירמיה מד יז) ונשבע לחם ונהיה טובים בגין כך אצטריך חדוה ושבעא:	בברכת המזון שיכור מותר לו לברך ברכת המזון, משמע מהפסוק הזה, שנאמר "ואכלת ושבעת וברכת". "ואכלת", זו אכילה. "ושבעת", זו שתיה, שהרי שובע בין הוא מתרוה יין, שובע ודאי. וזהו שיכור, שנאמר "וברכת את" דווקא, שמשמע שברכת המזון צריך שמחה ושובע. "על הארץ הטובה", מה זה "טובה", "שובע" כמו שנאמר "ונשבע לחם ונהיה טובים", לכן צריך שמחה ושובע.
פתח רבי ייסא ואמר (שמות כה כג) ועשית שלחן עצי שטים וגו' שלחן דא איהו קיימא לגו במשכנא וברכתא דלעילא שריא עליה ומניה (מ"ט בגין דמניה) נפיק מזונא לכל עלמא ושלחן דא לא אצטריך למהוי בריקניא אפילו רגעא חדא אלא למהוי עליה מזונא דהא ברכתא לא אשתכח על אתר ריקניא¹³⁶¹ ובגין כך אצטריך למהוי עליה נהמא תדיר דלהוי תדיר ברכתא עלאה משתכחא ביה ומגו ההוא שלחן נפקי ברכאן ומזוני לכל שאר פתורי דעלמא דאתברכאן בגניה¹³⁶²:	פתח רבי ייסא ואמר "ועשית שלחן עצי שטים וגו'", השלחן הזה הוא עומד בתוך המשכן, והברכה שלמעלה שורה עליו, וממנו יוצא מזון לכל העולם. ושלחן זה, לא צריך להיות בריקנות אפילו רגע אחד, אלא שיהיה עליו מזון, שהרי הברכה לא נמצאת במקום ריק, ולכן צריך להיות עליו תמיד לחם, שתהיה נמצאת בו תמיד ברכה עליונה. ומתוך אותו השלחן יוצאות ברכות ומזונות לכל שאר שלחנות העולם שמתברכים בגללו.
שלחן דכל בר נש אצטריך למהוי והכין (תדיר) קמיה בשעתא דקא מברך ליה לקודשא בריך הוא בגין דתשרי עליה ברכתא מלעילא ולא יתחוי בריקניא דהא ברכאן דלעילא לא שריין באתר ריקניא דכתיב (מ"ב ד ב) הגידי לי מה יש לך בבית והא אוקמוה חברייא שלחן דלא אתמר עליה	השלחן של כל אדם צריך להיות כך לפניו בשעה שמברך את הקדוש ברוך הוא, כדי שתשרה עליו ברכה מלמעלה, ולא יראה בריקנות. שהרי הברכות שלמעלה לא שורות במקום ריק, שנאמר "הגידי לי מה יש לך בבית". והרי פרשוהו החברים, שלחן שלא נאמרו עליו דברי תורה, ולא ברך על אותו מזון לקדוש ברוך הוא, עליו נאמר "כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום", ואסור לברך על אותו שלחן.

¹³⁵⁹ איהי (דפ"ו).

¹³⁶⁰ בפ' וברכת את ה' אלהיך וגו' יכוין כי ה' אלהיך חסד ודין ימין ושמאל ואת ריבה קו אמצעי,
על הארץ הטובה הארה מתמן מתפשטית במלכות (טעמי המצות פרשת עקב).
¹³⁶¹ בסוד ההתעוררות שצריך מהתחוננים ובית קבול לברכה, וכל מקום ריק הוא החצונים
כדאמרין, שהם משתחווים להבל וריק, וזהו סוד לחם הפנים, שלא היה חסר אפילו רגע (אור יקר
ח"ג לד ע"א). ברכה דלעילא לא שרי' באתר דריקניא, וכמ"ש באלישע הגידי לי מה יש לך בבית
וכו', כי הסט"א שרי' באתר דריקניא שכל עניינם מתוהו כמ"ש (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו
מאפס ותוהו וכו', במקום שהקדושה מסתלק (אפיקי ים סנהדרין צב ע"א).

¹³⁶² סוד לחם הפנים י"ב חלות, ותמיד היה חם. הענין הוא, כי כבר ידעת כי יש למעלה כמה
זווגים, שהם בסוד האכילה, והם סוד (שיר ה' א') אכלו רעים. והנה סוד זווג אר"א היא נעשה ע"י
מזל"א דדיקנא דעתיקא, ולח"ם בגי' מזל"א. ואמנם הוא בסוד הו"ו שהיא כפולה ו"ו, והם י"ב חלות
ששה וששה, והם הם עצמם סוד ה"א ה"א שהם י"ב. ואמנם י"ב אלו נמשכים מסוד שלשה שמות
הו"ה אשר במזל"א, אשר בהם י"ב אותיות. וג"פ הו"ה, הם בגי' לחם ומזל"א. ואמנם לפי שזווג
אר"א אינו נפסק תדיר, לכן היה הלחם הזה, שהוא המזל שמעוררם אל הזווג, היה תמיד על השלחן
לחם פנים לפני תמיד. וגם לטענה זו היה חם תמיד, שנאמר (ש"א כ"א ז') לשום לחם חם ביום
הלקחו, לרמוז כי תמיד הוא חם, ומעורר הזווג העליון בלתי הפסק. ואמנם לחם זה היו אוכלים
אותו הכהנים, וסוד הענין תבין, כי הלא סוד הכהנים העליונים הם בחכמה, ושם הוא התחלת
כהנא רבא שבכל י"ס (ספר הליקוטים, תרומה כה).

מלי דאורייתא ולא בריך על ההוא מזונא לקודשא בריך הוא עליה כתיב (ישעיה כח ה) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום ואסור לברכא על ההוא שלחן:	
מאי טעמא בגין דאית שלחן ואית שלחן¹³⁶³ שלחן איהו דקא מסדרא קמיה דקודשא בריך הוא לעילא ואיהו¹³⁶⁴ קיימא תדיר לסדרא ביה פתגמי דאורייתא ולאכללא ביה אתוון דמלי דאורייתא ודא הוא ברכתא דמזוני דאית פסוקי ומילי דאורייתא ואינון אתוון דמלי דאורייתא אתכלילין ביה בההוא שלחן ואיהו לקיט לון ולגביהו (בגביה) וכליל כללו בגויה ובהו אשתלים וחדו ואית ליה חדוה ועל שלחן דא כתיב (יחזקאל מא כב) זה השלחן אשר לפני יהוה¹³⁶⁵ לפני יהוה ולא מלפני יהוה¹³⁶⁶ שלחן אחרא אית דלא אית ביה חולקא באורייתא¹³⁶⁷ ולית ליה חולקא בקדושה דאורייתא וההוא שלחן אקרי קיא צואה (ישעיה כח ה) ודא איהו בלי	למה, משום שיש שלחן ויש שלחן. שלחן שהוא מסודר לפני הקדוש ברוך הוא למעלה, ועומד תמיד לסדר בו דברי תורה, ולהכליל בו אותיות של דברי תורה, ואותן אותיות של דברי תורה נכללים בו באותו שלחן, והוא לוקט אותם אליו וכולל את כולם לתוכו, ובהם משתלם ושמח ויש לו שמחה. ועל שלחן זה נאמר "זה השלחן אשר לפני ה'". "לפני ה'" ולא "מלפני ה'". יש שלחן אחר שאין בו חלק של תורה, ואין לו חלק בקדושת התורה, ואותו שלחן נקרא "קיא צואה" וזהו "בלי
קנ"ד/א	
מקום דלית ליה חולקא בסטרא דקדושה כלום:	מקום", שאין לו חלק בצד הקדושה כלום.
בגין כך שלחן דלא אתמר עליה מלי דאורייתא איהו שלחן דקיא צואה¹³⁶⁸ איהו שלחן דטעו אחרא לית בההוא שלחן חולקא ברזא דאלהא עלאה שלחן דמלי דאורייתא אתמרו עליה קודשא בריך הוא נטיל ההוא שלחן ושווי ליה לחולקיה ולא עוד אל¹³⁶⁹ סוריא רב ממנא נטיל כל אינון מלין ושווי דיוקנא דההוא שלחן קמיה קודשא בריך הוא וכל אינון מלין דאורייתא דאתמרו עליה סלקין על ההוא פתורא ואתעטר (ס"א ואתעתד) קמי מלכא קדישא¹³⁷⁰ משמע¹³⁷¹ דכתיב (יחזקאל מא כב) זה השלחן אשר לפני יהוה דאתעטר (ס"א דאתעתד) קמי	לכן שלחן שלא נאמר עליו דברי תורה, הוא שלחן של קיא צואה, הוא שלחן של אליל אחר. אין באותו שלחן חלק בסוד האלוה העליון. שלחן שדברי תורה נאמרים עליו, הקדוש ברוך הוא נוטל אותו שלחן, ושם אותו לחלקו. ולא עוד אלא סור"א הממונה הגדול, נוטל כל הדברים הללו, ושם דמות אותו השלחן לפני הקדוש ברוך הוא. וכל אותם דברי התורה שנאמרו עליו, עולים על אותו שלחן, ומתעטר (ומזדמן) לפני המלך הקדוש, משמע שנאמר "זה השלחן אשר לפני ה'", שמתעטר (שמזדמן) לפני הקדוש ברוך הוא, שלחנו של אדם עומד לטהר את האדם מכל חטאיו. אשרי הוא מי שאלה השנים עומדים על שלחנו דברי תורה, וחלק לעניים מאותו שלחן.

¹³⁶³ עי' ח"ג קצב ע"א.

¹³⁶⁴ איהו (דפ"ו).

¹³⁶⁵ יש חילוק כשאומר מלפניך או לפניך כי בינה נקרא מלפני ה' שהוא יותר פנימי מן הו"ה אבל המלכות נקרא לפני ה' שהוא לפניו של הת"ת (ע"ח שער הזווגים פרק ג).

¹³⁶⁶ קב ע"ב (הערת הזהר). קע ע"ב (לש"ו).

¹³⁶⁷ דאורייתא (דפ"ו).

¹³⁶⁸ שלחן אותיות לנחש (רח"ו).

¹³⁶⁹ רג ע"ב רכג ע"א (הערת הזהר).

¹³⁷⁰ בסוד מ"ן (רח"ו).

¹³⁷¹ ממשמע (דפ"ו).

קודשא בריך הוא שלחן דבר נש קיימא לדכאה ליה לבר נש מכל חובוי זכאה איהו מאן דאלין תרין קיימין על פתוריה מלי דאורייתא וחולקא למסכנין¹³⁷² מההוא שלחן:	
כד סלקין ההוא פתורא מקמיה דבר נש תרין מלאכין קדישין אודמנן תמן חד מימינא וחד משמאלא חד אמר דא איהו שלחן דמלכא קדישא דפלניא קא מסדר קמיה מסדר יהא תדיר פתורא דא בברכאן עלאין¹³⁷³ ומשחא ורבו עלאה¹³⁷⁴ קודשא בריך הוא ישרי עלוי וחד אמר דא איהו שלחן דמלכא קדישא דפלניא קא מסדר קמיה דא פתורא די עלאי ותתאי יברכון ליה מסדר יהא האי פתורא קמי עתיק יומין בהאי עלמא ובעלמא דאתי:	כשמעלים אותו שלחן מלפני אותו אדם, שני מלאכים קדושים מזדמנים לשם, אחד מימין ואחד משמאל. אחד אומר זהו שלחן של המלך הקדוש שפלוגי מסדר לפניו, מסודר יהיה תמיד השלחן הזה בברכות עליונות ושמן ומשחה עליונה, הקדוש ברוך הוא ישרה עליו. ואחד אומר, זהו השלחן של המלך הקדוש שפלוגי מסדר לפניו, זה שלחן שעליונים ותחתונים יברכו אותו, מסודר יהיה שלחן זה לפני עתיק הימים בעולם הזה ובעולם הבא.
[רבי] אבא כד הוו סלקין פתורא מקמיה הוה חפי ליה והוה אמר סליקו האי פתורא בצניעו דלא יהא בכסופא קמי שלוחי מלכא שלחן דבר נש זכי ליה לעלמא דאתי וזכי ליה למזונא דהאי עלמא וזכי ליה לאשתמודעא לטב קמיה עתיק יומין וזכי ליה לאתוספא חילא ורבו באתר דאצטריך זכאה איהו חולקיה דההוא בר נש בהאי עלמא ובעלמא דאתי:	רבי אבא, כשהיו מעלים את השלחן מלפניו, היה מכסה אותו, והיה אומר סלקו שלחן זה בצניעות, שלא יהיה בבושה לפני שלוחי המלך. השלחן שאדם זוכה לו לעולם הבא, וזוכה לו למזון של העולם הזה, ומזכה אותו להודיע לטוב לפני עתיק הימים, ומזכה אותו להתווסף כח וגדולה במקום שצריך. אשריו חלקו של אותו אדם בעולם הזה ובעולם הבא.
רבי יעקב אמר, נאמר "ויהי כל יודעו מאתמול שלשם וגו' הגם שאול בנביאים". וכי שאול היה בחיר ה' מקודם לכן, שנאמר "הראיתם אשר בחר בו ה'", לא נאמר "אשר בוחר בו" אלא "אשר בחר בו", מלפני כן, ובשעה שבא ונכנס בין הנביאים והתנבא ביניהם, למה תמהו.	רבי יעקב אמר, נאמר "ויהי כל יודעו מאתמול שלשם וגו' הגם שאול בנביאים". וכי שאול היה בחיר ה' מקודם לכן, שנאמר "הראיתם אשר בחר בו ה'", לא נאמר "אשר בוחר בו" אלא "אשר בחר בו", מלפני כן, ובשעה שבא ונכנס בין הנביאים והתנבא ביניהם, למה תמהו.
אלא כד קודשא בריך הוא אתרעי ביה לא אתרעי ביה אלא למלכו אבל לנבואה לא¹³⁷⁵	אלא כשהקדוש ברוך הוא רצה בו, לא רצה בו אלא למלכות אבל לא לנבואה, שהרי

¹³⁷² השלחן הוא מלכות וצריך לכוללה בג' דברים נגד ג' שלמעלה שמקבלת מהם ואמרו (ברכות נה ע"א וש"מ) בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו כי האכילה דומה לעבודה בברירת הניצוצין וכמ"ש קרבני לחמי ואמרו (פסחים נט ע"ב וש"מ) שהכהנים אוכלין ובעלים מתכפרין לכך כתבו הראשונים שצריך לזבוח יצרו על השלחן כמ"ש ושחט כו' צפונה כו' והנה התורה וג"ח משלימין לג' דברים ומאיר בה ח"י עולמים בג' גווני הקשת. וא"ל כאלו אכלו כו' שהם נאחזים מסט' דשמאל וע"כ צריך לכללה בכל הג' קוין בסוד אבהן וז"ש (אבות פ"ג) שלשה שאכלו כו' (יהל אור).

¹³⁷³ מבינה (אור יקר).

¹³⁷⁴ מחכמה (אור יקר).

¹³⁷⁵ ועי' לקוטי תורה לאריז"ל שמואל פרק א' וז"ל, שאול היה בו רוח הקדש ולא נבואה. רק כשמשחוהו למלך נאמר הגם שאול בנביאים, כי אחר שהוא מנקודת ציון מיסוד אין לו אלא רוח הקודש, לכן תמהו כי הנבואה מנ"ה. ועי' בהגר"א על ספד"צ (ט ע"ד): זכה שאול לנבואה מה שלא

שנים אלה לא נמסרו כאחד באדם בעולם, פרט למשה הנאמן העליון, שזכה לנבואה ומלכות כאחד. ולא ניתן לשום אדם אחר שניהם כאחד.	דהא תרין אלין לא אתמסרו כחדא כבר נש בעלמא¹³⁷⁶ בר ממשה מהימנא עלאה דזכה לנבואה ומלכו כחדא ולא אתייהיב לבר נש אחרא תרווייהו כחדא:
ואי תימא הא שמואל דזכה לתרווייהו לנבואה ומלכו [לאו הכי] לנבואה זכה דכתיב (שם ג כ) וידע כל ישראל מן עד¹³⁷⁷ באר שבע כי נאמן שמואל לנביא ולא למלך נביא ודיין הוה דאי מלך הוה לא שאל¹³⁷⁸ ישראל מלך אבל איהו לא הוה אלא נביאה מהימנא והוה דאין דיניהון דישאל דכתיב (שם ז טז) ושפט את ישראל ועל דא כד הוה שאל בנבואה תווחו עליה:	ואם תאמר, הרי שמואל שזכה לשניהם, לנבואה ומלכות. לא כך, לנבואה זכה, שנאמר "וידע כל ישראל מן עד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא", לנביא ולא למלך. נביא ודיין היה, שאם מלך היה, ישראל לא [היו] מבקשים מלך. אבל הוא לא היה אלא נביא נאמן, והיה דן את דיני ישראל, שנאמר "ושפט את ישראל", ולכן כשהיה שאל בנבואה, תמהו עליו.
ואי תימא אמאי שרא עליה נבואה הואיל וזכה למלכו אלא תרווייהו לא זכה בהו כחדא ובגין דמלכו¹³⁷⁹ יהב ליה קודשא בריך הוא¹³⁸⁰ ואורי ליה [עליה] עד לא הוה מלכא¹³⁸¹ ובגין דמלכו אתישב על אתערותא דרוח קדשא הוה באתערו דנבואה קדם לכן אבל כד סליק למלכו לא הוה ביה נבואה [אלא] אתערו דרוח סכלתנו למידן קשוט אתער עליה דהכי אתחזי למלכא ובעוד דהוה גו אינון נביאי שרא עליה נבואה לבתר	ואם תאמר, למה שרתה עליו נבואה, הואיל וזכה למלכות. אלא שניהם לא זכה בהם כאחד, ולפי שהמלכות נתן לו הקדוש ברוך הוא, והודה לו עליו, בטרם שהיה מלך, ומשום שמלכות התישבה על התעוררות של רוח הקודש, היה בהתעוררות הנבואה קודם לכן. אבל כשעלה למלכות, לא היתה בו נבואה, אלא התעוררות של רוח הבינה לדון אמת התעוררה עליו, שכך ראוי למלך. ובעוד שהיה בתוך אותם נביאים, שרתה עליו נבואה, ולאחר שנפרד מהם, לא היתה בו נבואה.

זכה שום מלך, שנו"ה הן נביאים, וצוה לו להרוג את עמלק, שאחיזתו בנצח כנ"ל, ויתוקן נצח ויתקיים המלוכה.

¹³⁷⁶ הנבואה לנביאים היא סוד עליית המלכות למעלה, ולזה יקרא נבואה, שנצח והוד נביאים, ומלכות נבואה בהם, וכן פי' בתיק'ז, ויש חוזים נביאים בתחילה היו קוראים רואה כאומרו לנביא יקרא הרואה, והטעם כי הם שני מדרגות, הא' חוזה רואה, השני נביא, ולזה תקרא נבואה המלכות או חזיון או חזון, ובתחילה היו רואים ומשיגים למעלה במעלה גדולה, מפני שישראל לא טעו אחר עבודה זרה, ומעט ממנו היה צריך להישיר את העם, אמנם אחר כך ירדו ממעלה נקראו נביאים, שהיתה נבואה באה ומדברת אליהם, הנבואה לשון ניב שפתים, או לשון הבאה, וסוף סוף מעלתם למעלה בנו"ה, מצד א' חוזה מצד הב' נביא, כגון חוזה המלך, ולכך לנביא (לא היו) יקרא הרואה מפני שבבחי' ראשונה רואה, ואח"כ נביא ומביא הנבואה אליו, ולזה אפשר לפרש בבחינה עליונה רואה, ואח"כ בא אליו בבחינה שניה, והיינו נו"ה חוזה נביא, ואין ספק שהם שני מדרגות, וכן פי' ר' שמעון חוזים נביאים בנו"ה, ולעולם הנבואה במלכות שהיא מתקשרת בנו"ה ונקראת נבואה, ומשם הנבואה באה לנביא, ושם אינה נקראת מלכות, מפני שאינה נקראת מלכות אלא למטה בהיותה יושבת על חייליה להישיר ולהנהיג המדרגות כולם, וכמעט כל פמליא של מטה יחד יקרא מלכות, מפני שאין מלכות אלא אסופת עם יחד, ולזה אין נבואה ומלכות יחד, שתי מעלות אלו אינם נמסרות לאדם א', שנביא אינו מלך ומלך אינו נביא, שאם המדה הזו תעלה ותקשר בנו"ה היא נבואה ולא מלכות ואם תרד למטה היא מלכות ולא נבואה (אור יקר).

¹³⁷⁷ ועד (דפ"ו).

¹³⁷⁸ שאלו (דפ"ו).

¹³⁷⁹ דנבואה (מ"מ ונוסף דפ"ו כנ"א).

¹³⁸⁰ ור"ל שאחר שנתבשר במלכות א"ל שמואל ומצאת חבל נביאים וכו' ונתנבא עמהם ואותה שעה עדיין לא היה מלך וכשהיה מלך לא היה נביא. והנביאים שתמהו הגם שאלו בנביאים סלקא דעתייהו דכיון שנתבשר שיהיה מלך כאלו היה מלך לכך תמהו. והאמת אינו כן. ואף על פי שמצינו שנתנבא שאל פעם אחרת כמ"ש בקרא. "ל שכבר נגזר עליו ואמר לו קרע ה' את וכו' ונתנה לריעך וכאלו ואינו מלך (מ"מ).

¹³⁸¹ מ"ובגין דמלכו עד כאן מוסגר בדפ"ק.

דאָטפּרש מנייהו לא הוה ביה נבואה:	
ואנא מאן יהיב לי אתערותא דרוח קדשא למהוי בגו נביאי מהימני תלמידי דרבי שמעון בן יוחאי דעלאין ותתאין זעין מניה כל שכן אנא למהוי בינייכו:	ואני, מי נתן לי התעוררות של רוח הקודש, להיות בתוך נביאים נאמנים, תלמידי רבי שמעון בן יוחאי, שעליונים ותחתונים חרדים מפניו, כל שכן אני להיות ביניכם.
פתח ואמר ועשית שלחן וגו' שלחן דא איהו לתתא לשואה עליה לחם דאפאי ¹³⁸² מאן עדיף דא מן דא לחם או שלחן אי תימא דכלא	פתח ואמר "ועשית שלחן וגו'", שלחן זה הוא למטה, לשים עליו לחם האפיה. מי עדיף זה מזה, לחם או שלחן. אם תאמר שהכל
קנר/ב	
איהו חר הא וס"א אי תימא לחם עדיף דהא שלחן מתסדרא לגבי ההוא לחם ¹³⁸³ ותו שלחן לתתא ולחם עליה ולאו הכין אלא שלחן איהו עקרא בסדורא דיליה לקבלא ברכאן דלעילא ¹³⁸⁴ ומזונא לעלמא ¹³⁸⁵ ומרזא דהאי שלחן נפיק מזונא לעלמא כמה דאתיהיב ביה מלעילא:	הוא אחד, הרי (אם תאמר לחם עדיף, שהרי) שלחן מסודר לאותו לחם. ועוד שלחן למטה ולחם עליו, לא כן, אלא השלחן הוא העיקר בסדור שלו, לקבל ברכות שלמעלה ומזון לעולם, ומהסוד של השלחן הזה יוצא מזון לעולם, כמו שניתן בו מלמעלה.
וההוא לחם איהו איבא ומזונא דקא נפיק מהאי שלחן לאחזאה דהא משלחן דא נפקי פריין ואיבין ¹³⁸⁶ ומזונא ¹³⁸⁷ לעלמא אי לא	ואותו לחם הוא פרי ומזון שיוצא מהשלחן הזה, להראות שהרי מהשלחן הזה יוצאים פירות ומזונות לעולם. אם לא נמצא כרם הענבים, שהם הפרי היוצא ממנו, לא

¹³⁸² סוד לחם הפנים שעל השלחן, ואומר שלשון לחם מורה כעין ענין מלחמה, חדא שמציאות האכילה הוא סוד חתיכת האוכל בשיניים שהם בשני הלחיים שסודם אר"א הבוטשים תמיד זה בזה דהיינו התנצחות אבא על אי', ועל כן תמצא שהנקבה קרויה שלחן כדאמרין בגמרא בסוף פ"ב דנדרים (כ, ב) שלחן ערכתי לפניו והפכו, וכן נקראת בלשון מאכל כמ"ד א (משלי ל, כ) אכלה ומחתה פיה, וגם נקראת לחם כמ"ה (בראשית לט, ו) הלחם אשר הוא אוכל. ואל תתמה על שייחד האכילה לזכר אעפ"י שהוא המשפיע והמאכיל, דשני טעמים בדבר, חדא שגם הוא נהנה מהעלאת מ"ן, ועוד שגדול כח אבא בפעולת הביורורים דניצוצין במחשבה אתברירו, ולכן אכילה הוא מגזרת (דברים ז, טז) ואכלת את כל העמים, שהוא ענין כליון. וכן באכילת הצדיק שהיא לשובע נפשו היא השכינה, וזה במה שמכלה הסיגים מן הקדושה המתבררת מתוך האוכל, והוא הוא עצם המלחמה בחרבות השיניים, ועיקר הנצחון הוא באבא. ואם כן יפה אמר אשר הוא אוכל"ל וכו' ודע כי המזון הנמשך למטה הוא מסוד ו"ק דא"א כי דשל ג' ראשונות שלהם הוא המזון השייך להם, אבל מ"ק שלהם הוא המושפע לזו"ן. ולכן לחם הפנים היה שתי מערכות של ששה ששה כסדר ו"ק דא"א (רמ"ז).

¹³⁸³ הנה כל תיקוני השולחן וסדורו אינו אלא הכן"ל לחם שיבוא עליו, אם כן יורה שולחן לתתא לחם עליה, ולכאורה יגזור השכל שהלחם במעלה מן השולחן וטעות הוא, אלא האמת "שולחן איהו עיקרא" וכו', הנה יוכרח הענין ממה שאנו רואים ענין השולחן כלי בית קבול לברכות, והיא כנגד המלכות (אור יקר).

¹³⁸⁴ [ובבחינות] ובהתהפכן ממנה ולמטה להשפיעם לתחתונים (אור יקר).

¹³⁸⁵ אם היינו אומרים שהשולחן תעכב השפע, ולא תרד למטה אלא ביום הלקח ממנה, היינו אומרים שהמעלה הזאת גם כן אל הלחם שהוא אמצעי במעלת הברכות, לזה אמר חס ושלוש שהברכות יתעכבו שם עד הלקח הלחם, אלא "מרזא דהאי שולחן נפקא מזונא לעלמא" מיד "כמא דאתיהיב ביה מלעילא", לא יתעכב שם השפע אפילו כרגע קטן, אם כן אין ברכות תלויות בלחם, ואם תאמר אם כן לחם למה ומה הוא (אור יקר).

¹³⁸⁶ נשמות והויות (אור יקר).

¹³⁸⁷ שפע ומזון, ואם תאמר והרי השפע אור עליון גבוה נשפע ומאיר, והיא נחשיב המדה יותר מעצם האור והשפע, לזה אמר כי לא ישפט ענין זה במלכות אלא במלכות ובתפארת, שנאמר איזהו חשוב המדה או השפע שבה, ודאי שאם נכלול כל השפע שבכל מציאות המדה מיום הוסדה ועד עתה נדין כך, אבל עתה אין הראוי אלא שנדין האילן תפארת והפרי שבו לפי שעה, או הכרם והפרי שבה שהוא מלכות לפי שעה, אז בלי ספק יעלה הגזרה שהמדה חשובה, וכך הדין בין לחם לשולחן, והשולחן קבוע לברכה תדיר, והלחם ענין עובר לשעה קלה (אור יקר).

אשתכח כרם ענבין דאינון איבא דנפקי מניה לא יהון משתכחין אי אילנא לא יהא איבא לא ישתכח בעלמא בגין כך שלחן איהו עקרא מזונא דנפיק מניה איהו ההוא לחם והפנים:	יהיו נמצאים. אם האילן לא יהיה, לא ימצא פרי בעולם, לכן השלחן הוא העיקר, המזון שיוצא ממנו הוא אותו לחם הפנים.
וכהני הוו לקמי איבא דשלחן (מערב שבת לערב שבת) ¹³⁸⁸ [משבת לשבת] לאחזאה דהא מזונא עלאה נפיק מגו ההוא שלחן ¹³⁸⁹ בגין ההוא לחם ¹³⁹⁰ (מזונא) דהוו לקמי כהני אתברכא כל מזונא ומזונא דאכלי ושתאן דלא לקטרגא בהו יצר הרע ¹³⁹¹ דהא יצר הרע לא אשתכח אלא מגו מיכלא ומשתא דהא הוא דכתיב (משלי ל ט) פן אשבע וכחשתי וגו' (ותפשתי שם אלהי) דמגו מיכלא ומשתא יצר הרע מתרבי במעוי דבר נש:	והכהנים היו לוקטים פרי השלחן משבת לשבת, להראות שהרי מזון עליון יוצא מתוך אותו שלחן, משום אותו לחם שהיו לוקטים הכהנים, התברך כל מזון ומזון שאוכלים ושותים, שלא יקטרג בהם יצר הרע. שהרי יצר הרע לא נמצא אלא מתוך מאכל ומשתה, זהו שנאמר "פן אשבע וכחשתי וגו'", שמתוך מאכל ומשתה יצר הרע מתגדל במעי האדם.
לחם דא ¹³⁹² מזונא דקא נפיק מגו שלחן מברך מזונא דכהני דלא ישתכח בהו מקטרגא לקטרגא לון למפלח בלבא שלים לקודשא בריך הוא ודא אצטריך ¹³⁹³ לכהני יתיר מכל עלמא ובגין כך שלחן איהו עקר ¹³⁹⁴ ואיבא ומזונא דקא נפיק מניה איהו ההוא לחם:	לחם זה מזון שיוצא מתוך השלחן, מברך את מזון הכהנים, שלא ימצא בהם מקטרג, לקטרג להם, לעבוד בלב שלם לקדוש ברוך הוא. וזה צריך לכהנים יותר מכל העולם. ולכן שלחן הוא עיקר והפרי והמזון שיוצא ממנו הוא אותו לחם.
שלחן דא ¹³⁹⁵ אצטריך סדורא דיליה ¹³⁹⁶ לאתתקנא בסטרא דצפון ¹³⁹⁷ דכתיב (שמות כו לה) והשלחן תתן על צלע צפון מאי טעמא בגין דמתמן שירותא דחדוה ¹³⁹⁸ שמאלא נטיל מימינא תדיר בקדמיתא ¹³⁹⁹ ולובת ¹⁴⁰⁰	השלחן הזה צריך הסדור שלו להיתקן בצד הצפון, שנאמר "והשלחן תתן על צלע צפון". למה, משום שמשם ראשית השמחה. השמאל נוטל תמיד מהימין בראשונה, ואחר כך הוא מתעורר לנקבה, אחר כך הימין מקרב אותו אליו ונדבק בו.

¹³⁸⁸ ועם היות שלא היו נוטלים אותו אלא ביום שבת, מערב שבת היו מפרקים הקנים דהיינו קצירת הפרי (אור יקר).

¹³⁸⁹ דשלחן (דפ"ו).

¹³⁹⁰ הנה השולחן גורם ברכות לכל השולחנות, ולקטית הלחם הגשמי גורם גם כן לכהנים האוכלים ממנו אפילו כעדשה שיתברך מזון מעיהם ולא ישלוט בו הקליפה והרעבנות, ומכאן יבוא שלא ישלוט יצר הרע באכילתם שאר מזונם, ואם תאמר כיון שהברכה (הזקה) [היתה] נמשכת לכל העולם אם כן גם כן מלחם זה יאכלו כל העולם שכולם צריכים לברכה זו (אור יקר).

¹³⁹¹ כי אין אחיזה בבינה וכ"ש שזה השפעת המזלות לאכפייא לדינא (רח"ו).

¹³⁹² גשמי (אור יקר).

¹³⁹³ ולהכי נאכל לכהנים דווקא "ובגין כך" פירוש שולחן גשמי ולחם גשמי ושולחן רוחני ולחם רוחני, ובכל הצדדים "השולחן עיקר" שהוא גורם ללחם שיבא מידי רגע ברגע ושניה בשניה ולא יחסר תמיד, בין שולחן גשמי לברכות העליונות, ושולחן עליון עיקר לשפע כדפירשנו (אור יקר).

¹³⁹⁴ עקרא (דפ"ו).

¹³⁹⁵ מלכות (אור יקר).

¹³⁹⁶ לא לחם הפנים אלא מציאות סדר השולחן (אור יקר).

¹³⁹⁷ דהיינו צד הגבורה, ואחר שידענו שהברכות סתם אינם למדה זו (אור יקר).

¹³⁹⁸ שהשמחה מהבינה, ומציאותה בגבורה בהמתקת הדין, והמלכות משם מקבלת תחלת השמחה, וקשה לו ג"כ משם תחלת הדין וסופו, והיה ראוי שנחוש שמא תתהפך לדין הגבורה וקושיה (אור יקר).

¹³⁹⁹ הענין כשתבוא הגבורה זרוע שמאל במלכות כאומרו שמאלו תחת לראשי, לא תבוא לחבקה אם לא נמתק דינה קודם, כיצד כדתנן דרומית מזרחית מזרחית צפונית, ובזה נמתק דינה שתחלה

איהו אתער לגבי נוקבא¹⁴⁰¹ ובתר קריבת¹⁴⁰² ליה ימינא לגביה¹⁴⁰³ ואתדבקת ביה:	
מים אינון מימינא ואיהו חדוה מיד יהיב לשמאלא ואתדבקו ביה אינון מים וחדאן ליה ובתר אתכליל איהו ולימינא (בימינא) ואתער לנוקבא בהווא חדוה וסימניך מאן דנטיל מיא בידיה ימינא¹⁴⁰⁴ במאנא קדמאה לארקא מיא בשמאלא איהו ולא משמאלא לימינא¹⁴⁰⁵ דהא מיא מימינא נטיל לון שמאלא:	המים הם מימין, והם שמחה. מיד נותן לשמאל, ונדבקים בו אותם המים, ומשמחים אותו. ואחר כך הוא נכלל בימין, ומעורר את הנקבה באותה שמחה. וסימנך מי שנוטל מים ביד ימינו בכלי, בתחילה לרוקן מים הוא בשמאל, ולא משמאל לימין, שהרי מים מימין לוקח אותם השמאל.
ובגין כך מיא לא אשתכחו אלא מסטרא דשמאלא כיון דנטילו מיא לגביה הא אתערו לגבי נוקבא באינון מים ועל דא גבורות נשמים¹⁴⁰⁶ תנינן ובגין כך והשלחן תתן על צלע צפון (שמות כו לה) דמהווא סטר איבין אשתכחו ביה יתיר מסטרא אחרא באתערו ודחדוהו (בחדוה) דיליה בקדמיתא כמה דאת אמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי לבתר וימינו תחבקני:	ולכן מים לא נמצאים אלא מצד השמאל. כיון שנלקחו המים אליו, הרי התעוררו לנקבה באותם מים, ולכן גבורות גשמים שנינו, ולכן "והשלחן תתן על צלע צפון", שמאותו הצד, הפרות נמצאים בו, יותר מהצד האחר. בהתעוררות השמחה שלו בראשונה, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי", ואחר כך "וימינו תחבקני".
שלחן דבר נש אצטריך לאשתכחא בנקיותא דגופא דלא יתקרב למיכל מזונא דיליה אלא בנקיותא דגרמיה ועל דא אצטריך בר נש לפנאה גרמיה בקדמיתא עד לא ייכול מזונא דשלחנא דכיא דהווא מזונא דאתקין ליה ביה אתרעי קודשא בריך הוא בגין דלא יתקרב על ההוא שלחן קיא צואה דאיהו מרוא אחרא וסטרא אחרא לא יקבל מהווא מזונא דשלחן דא כלום:	שלחנו של אדם צריך להימצא בנקיות הגוף, שלא יקרב לאכול את מזונו אלא בנקיון עצמו. ולכן צריך האדם לפנות עצמו בתחילה טרם שיאכל מזון של שלחן טהור, כי אותו מזון שהכין לו, בו רוצה הקדוש ברוך הוא, כדי שלא יקרב על אותו שלחן קיא צואה, שהוא מסוד הצד האחר. והצד האחר לא יקבל כלום מאותו מזון של השלחן הזה.

הדרום והמזרח באו אליה והמתקוה, ואחר שהיא מתוקה ודינה נחלש היא באה אל המלכות וז"ש "נטיל בימינא תדיר בקדמיתא" שאין החיבוק דהיינו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, דהיינו צפונית מערבית מערבית דרומית, אם לא יקדם אליה תחלה דרומית מזרחית מזרחית צפונית (אור יקר).

¹⁴⁰⁰ שהוא נמתקת מקשר שלשה אבות יחד (אור יקר).

¹⁴⁰¹ אין ענין צפונית מערבית כענין מערבית דרומית, כי צפונית מערבית אינו שמעלה אותה למעלה אל הגבורה, אלא הגבורה היא מתעוררת למטה ובאה אל המלכות וז"ש "איהו אתער לגבי נוק" ואח"כ מערבית דרומית "קריב ליה" וכו' (אור יקר).

¹⁴⁰² קריב (מ"מ).

¹⁴⁰³ לא אמר אתער אלא קריב ממש, החסד אווזת במלכות וקושרה בחסד, בענין שהיא בחסד ולא בגבורה, והיינו מערבית דרומית, ולפי זה אין השלחן בחינת מערבית דרומית אלא בחינת צפונית מערבית לבד שהוא חצי דבר, ולתקן זה הוא רוצה לפרש שיהיה דבר שלם (אור יקר). ור"ל אחר שנתעורר השמאל תחלה אח"כ הימין מקרב השכינה אצלו (מ"מ).

¹⁴⁰⁴ פי' שהשמאל מריק תחלה המים על הימין (מ"מ).

¹⁴⁰⁵ פי' שאינו נוטל הכלי בשמאל כדי להריק על הימין עד שיקבלו מהימין ועיין בפרשת מקץ דף קצ"ח עמוד ב' (מ"מ).

¹⁴⁰⁶ עי' שעה"כ ג ע"א ועי' בהגר"א בתיקו"ז (פט ע"ג), בדכורא הוא אור מים, חו"ג, והוה המים גבורות ידיה [כי גם המ"ד הם מעטרה דגבורות כנועד], אבל בנוק' הוא מים ואש, חו"ג והוה המים שהוא גבורות ידיה נעשה בה לחסד ידיה, והאש הוא גבורות ידיה והוא גבורה שבגבורות.

לבתר דאכיל בר נש ואתענג אצטריך למיהב חולקא דתמצית לההוא סטרא ומאן איהו מים אחרונים ההוא וזהמא דידין דאצטריך למיהב לההוא סטרא חולקא דאצטריך ליה ועל דא ודאי אינון חובה חובה אינון ובאתר דחובה שריין ואיהו חיובא על בר נש למיהב ליה חולקא דא ועל דא לא אצטריך לברכא כלל דהא ברכה לאו איהי¹⁴⁰⁷ בההוא סטרא:	אחר שאכל אדם והתענג, צריך לתת חלק של תמצית לאותו הצד, ומהו מים אחרונים. אותה זוהמת הידים שצריך לתת לאותו צד, החלק שצריך לו, ולכן ודאי שהם חובה. חובה הם, ובמקום של חובה שורים, והוא חיוב על אדם לתת לו חלק זה. ולכן לא צריך לברך כלל, שהרי אין הברכה באותו הצד.
ובגין כך אצטריך בר נש דלא יהיב מזונא דעל גבי פתוריה לההוא קיא צואה וכל שכן במעוי וכל שכן דאיהו ודכיו (טב) לבר נש ובריא ותיקנא דגופיה ועל דא שלחן איהו למיכל ביה בדכיו כמה דאתמר:	ולכן צריך אדם שלא יתן מזון שעל גבי שלחנו לאותו קיא צואה, וכל שכן במעוי, וכל שכן שהוא טהור לאדם ובריא ותיקון הגוף שלו, ולכן השלחן הוא לאכול בו בטהרה, כמו שנתבאר.
שלחן דא דקיימא בבי מקדשא בגין לאשתכחא ביה מזונא ולאפקא מניה מזונא ועל דא אפילו	שלחן זה שעומד בבית המקדש, כדי להמצא בו מזון, ולהוציא ממנו מזון, ולכן אפילו
קנה/א	
רגעא חדא לא¹⁴⁰⁸ אצטריך לקיימא בריקניא שלחן אחרא איהו שלחן דריקניא ולא אצטריך למיהב ליה דוכתא באתר קדישא ועל דא [שלחן דמקדשא] אפילו רגעא חדא לא יתיב בלא מזונא¹⁴⁰⁹ ויצטריך דלא ישתכח אתר גריע דהא ברכתא דלעילא לא משתכחא באתר גריע דא שלחן דקמיה דקודשא בריך הוא שלחן דבר נש ודקא מברך עליה לקודשא בריך הוא אוף הכיו לא אצטריך למהוי בריקניא דהא לית ברכתא באתר ריקניא:	רגע אחד, לא צריך לעמוד בריקנות. שלחן אחר הוא שלחן הריקנות, ולא צריך לתת לו מקום במקום קדוש, ולכן שלחן המקדש, אפילו רגע אחד לא ישב בלי מזון. ויצטריך שלא ימצא במקום גרוע, שהרי הברכה שלמעלה לא נמצאת במקום גרוע. זה שלחן שלפני הקדוש ברוך הוא, שלחן שאדם מברך עליו את הקדוש ברוך הוא, גם כן לא צריך להיות בריקנות, שהרי אין הברכה במקום ריק.
נחמי דעל גבי שלחן דקודשא בריך הוא אינון תריסר והא אוקיימנא רזא דנחמי דאינון רזא דפנים¹⁴¹⁰ ועל דא אקרי לחם הפנים דהא מזונא וספוקא דעלמא מאינון פנים עלאין קאטייא ובגין כך לחם דא איהו פנימאה דכלא איהו ברזא עלאה כדקא יאות¹⁴¹¹:	הלחמים שעל גבי השלחן של הקדוש ברוך הוא, הם שנים עשר. והרי בארנו סוד הלחמים, שהם סוד הפנים, ולכן נקרא לחם הפנים. שהרי מזון וסיפוק של העולם, באים מאותם הפנים העליונים, ולכן לחם זה הוא פנימי של הכל, הוא בסוד עליון כראוי.

¹⁴⁰⁷ איהו (דפ"ו).

¹⁴⁰⁸ קלו ע"א (הערת הזהר).

¹⁴⁰⁹ להבין טעם הדבר ולהבין ג"כ מ"ש בסמוך אינון תריסא נקדים מ"ש בליקוטים וז"ל סוד לחם הפנים י"ב חלות ותמיד היה חם הענין הוא כי יש זוג א"ו הנעשה ע"י מזל דדיקנא דאריך ולחם גי' מז"לא ואמנם הוא בסוד ו' שהיא כפולה ו' והם י"ב חלות. והנה י"ב אלו נמשכו מסוד ג' שמות הוי"ה אשר במז"לא אשר בהם י"ב אותיות וג"פ הוי"ה הם בגי' לח"ם שעולה גי' מז"לא. ואמנם לפי שזוג א"ו לא פסיק תדיר לכן היה המזל הזה שהוא הלחם שעל השולחן תמיד מעוררן אל הזוג העליון בלי הפסק ולכן היה חם וג"כ לכן היה תמיד על השלחן עכ"ל ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

¹⁴¹⁰ פי' הם ג' הוי"ות אשר במזל הנק' פנים (מ"מ).

¹⁴¹¹ פי' שה"ס מז"לא דאריך (מ"מ).

לחם הפנים מיכלא דאינון פנים מזונא וספוקא דנפיק לעלמא מנייהו אתי ושריא על ההוא פתורא¹⁴¹² וחבגין דשלחן דא מקבלא מזונא וספוקא מאינון פנים דלעילא ואיהי אפיקת מזונין וספוקין מאינון ופנים פנימאין ומזונא דאפיקת איהו ההוא לחם כדקאמרן חום הוה מתקרב וחום הוה מתעדי מתמן והא אוקמוה דכתיב (ש"א כא ז) ביום הלקחו ובגין שלחן דא אית לבר נש לנפרא רזין דשלחן דיליה בכל אינון גווינין כדקאמרן:	לחם הפנים, מאכל של אותם פנים, מזון וסיפוק שיוצא לעולם מהם, בא ושורה על אותו שלחן. ומשום ששלחן זה מקבל מזון וסיפוק מאותם פנים של מעלה. והיא מוציאה מזונות וסיפוקים מאותם פנים פנימיים. והמזון שמוציאה הוא אותו לחם, כפי שאמרנו, חם היה מוקרב וחם היה מוסר משם, והרי פרשוהו, שנאמר "ביום הלקחו". ומחמת שלחן זה יש לאדם לשמור סודות שלחנו בכל אותם אופנים שאמרנו.
רבי אלעזר פתח ואמר (קהלת ט ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים¹⁴¹³ ושמן על ראשך אל יחסר האי קרא אוקמוה ואתמר אבל תא חזי קודשא בריך הוא ברא ליה לבר נש ברזא דחכמתא ועבד ליה באומנות(א) סגי ונפח בא(נ)פוי נשמתא דחיי למנדע ולאסתכלא ברזין דחכמתא למנדע ביקרא דמאריה כמה דאת אמר (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו:	רבי אלעזר פתח ואמר "בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר". פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל בא וראה, הקדוש ברוך הוא ברא את האדם בסוד החכמה, ועשה אותו באמנות רבה, ונפח באפיו נשמת חיים, כדי לדעת ולהתבונן בסודות החכמה ולדעת בכבוד רבונו, כמו שנאמר "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו".
ולכבודי בראתיו דייקא¹⁴¹⁴ ורזא דא¹⁴¹⁵ ולכבודי בראתיו אוליפנא דהא כבוד דלתתא רזא דכורסיא קדישא לא אתתקן לעילא¹⁴¹⁶ אלא מגו תקונא דבני עלמא כד אינון בני נשא זכאין וחסידין וידעי לתקנא תקוני הדא הוא דכתיב (ישעיה מג ז) ולכבודי בראתיו בגין דההוא¹⁴¹⁷ כבודי לתקנא ליה בעמודין תקיפין¹⁴¹⁸ ולקשטא ליה¹⁴¹⁹ בתקונא	"ולכבודי בראתיו", דווקא, וסוד זה "ולכבודי בראתיו", למדנו, שהרי הכבוד שלמטה, סוד הכסא הקדוש, לא נתקן למעלה אלא מתוך תיקון בני העולם. כשאותם בני אדם צדיקים וחסידיים ויודעים לתקן תיקונים, זהו שנאמר "ולכבודי בראתיו". משום שכבודי הזה, לתקן אותו בעמודים חזקים, ולקשטו בתקון וקשוט שלמטה, בשביל שכבודי הזה יתעלה בזכות הצדיקים שבארץ.

¹⁴¹² פי' שנמשכת הארת המזלא עד המלכות הנק' שלחן (מ"מ).
¹⁴¹³ נראה דר"ל שתיקון אבי"ע הוא בסוד חנר"ן כידוע, ולנגד נר"ן יש שלשה לבושים פנימי תיכון חיצון שהם נשמה לב"ע, ושל אצילות הוא דוקא חיה כמ"ש על איהו וחיוהי חד בהון. נמצא שג' עולמות ב"ע תוכיותם הוא לבושי דנר"ן של אצילות, וזהו (ישעיה מג, ז) ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שהלבושים נקראים כבוד, כי הא דרבי יוחנן דקרי למאניה מכבודותיה. וכנגדן באדם אמר בכל עת יהיו בגדיך לבנים. אבל כנגד החיה התחיל ואמר (ישעיה שם) כל הנקרא בשמי, שהוא האצילות שם י' דאיהו אבא, וגם שם יר"ד ה"י שבו י' פעמים יר"ד ה"י הוא שמ"י, ונגדו באדם (קהלת שם) ושמן על ראשך וגו', שהרי שמן הוא סוד מוחי אבא כמ"ש הרב זלה"ה בפסוק (משלי כז, ט) שמן וקטורת ישמח לב, והכוונה שייחד העולמות דב"ע ויעלם למעלה לאצילות, שאז יהיו בסוד בגדים דוקא, כי למטה בב"ע אינם לבושים רק תוכיות, וז"ש יהיו בגדיך לבנים, שתייחד אותם למעלה באצילות שבו שם ע"ב שעם י' אותיותיו לב"ן, בסוד אבא המלביש חס"ד דאריך ואיהו מקנן באצילות, אבל הזהיר מאד שלא יחסר השמן מעל הראש שכן חיה הוא סוד מקיף, ואם זה יחסר ח"ו תבוא הצרעת כנודע מסודה. ועוד דוקא עולם האצילות יש לו בעצם שם הוי"ה שכן כולל בו כל ג' עולמות תחתונים, וז"ש הנקרא בשמי, שהוא סוד שמו הגדול, וכן י"ה פעמים הוי"ה עולה שמ"ן (רמ"ז).

¹⁴¹⁴ פי' שידע סודות התורה (מ"מ).

¹⁴¹⁵ הוא פי' אחר (מ"מ).

¹⁴¹⁶ נח נח ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴¹⁷ דהאי (דפ"ו).

¹⁴¹⁸ פי' ו"ק דזעיר (מ"מ).

¹⁴¹⁹ היינו מ"ן (מ"מ).

וקשוטא דלתתא בגין דהאי כבודי יסתלק (ביקרא) [בזכו] דצדיקא די בארעא:	
בגין כך בראתיו [בגין ההוא כבוד] כגוונא דכבוד עלאה¹⁴²⁰ דתקונין אלין ביה¹⁴²¹ בריאה לסטר שמאלא ויצירה בימינא¹⁴²² כמה דאת אמר (ישעיה מה ז) יוצר אור ובורא חשך עשיה באמצעיתא כמה דאת אמר אני יהוה עושה כל וכתוב (ישעיה מה ז) עושה שלום ובורא רע וכתוב (איוב כה ב) עושה שלום במרומו ועל דא בראתיו יצרתיו אף עשיתיו כתקונא עלאה ועל דא הואיל ואדם איהו בארעא ואית ליה לתקנא ההוא כבודי [עבדית ביה] (עביד בי) תקונין דכבוד עלאה דאית ביה אופ הכי בריאה ועל דא בראתיו¹⁴²³:	לכן "בראתיו", כמו הכבוד העליון, שבו התיקונים הללו. בריאה לצד שמאל, יצירה בימין, כמו שנאמר "יוצר אור ובורא חשך". עשיה באמצע" כמו שנאמר "אני ה' עושה כל", ונאמר "עושה שלום ובורא רע", ונאמר "עושה שלום במרומי". ועל זה "בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" כתקון עליון, ולכן הואיל ואדם הוא בארץ, ויש לו לתקן אותו כבוד, עשיתי בו תיקונים של כבוד עליון שגם בו יש בו בריאה, ולכן "בראתיו".
בההוא כבוד עלאה אית ביה יצירה ועל דא יצרתיו תקונא דא יהבית ביה באדם למהוי איהו בארעא כגוונא דההוא כבוד עלאה [בההוא] (באיהו) כבוד עלאה אית ביה עשייה ועל דא אופ הכי בבר נש כתיב (ישעיה מג ז) עשיתיו למהוי איהו כגוונא דההוא כבוד עלאה דמתקן וברוך לכבוד תתאה מנלן דההוא כבוד עלאה אית ביה תלת אלין דכתיב ביה יוצר אור ובורא חשך עושה שלום יוצר אור הא יצירה¹⁴²⁴ ובורא חשך הא בריאה עושה שלום הא עשיה ודא איהו כבוד עלאה דקא מתקן וברוך וספיק בכל צרכיו לכבוד תתאה:	באותו כבוד עליון יש בו יצירה, ולכן יצרתיו. תיקון זה נתתי בו באדם, להיות הוא בארץ, כצורת אותו כבוד עליון, באותו כבוד עליון יש בו עשיה, ולכן גם כאן באדם נאמר "עשיתי", שהוא יהיה כמו אותו כבוד עליון, שמתקן ומברך את הכבוד התחתון. מנין לנו שבאותו כבוד עליון יש שלשת אלה, שנאמר בו "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום". "יוצר אור", הרי יצירה. "בורא חשך", הרי בריאה. "עושה שלום", הרי עשיה. וזהו כבוד עליון, שהרי מתקן ומברך ומספק בכל צרכיו את הכבוד התחתון.
וכגוונא דא ברא אדם בארעא דאיהו	כמו כן ברא אדם בארץ, שהוא כמו אותו כבוד עליון, לתקן את הכבוד הזה, ולהיכלל

¹⁴²⁰ פי' זעיר וטעם שנק' זעיר כבוד לפי שמקבל מן ל"ב נתיבות דאבא שהם גימ' כב"ד (מ"מ).

¹⁴²¹ צ"ע ועי' רח ע"א קצב ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴²² יש לשים לב כי עד כמה שידי משגת העמודים היחידים בזוה"ק בהם נזכרים העולמות בריאה יצירה ועשיה הינם כאן, לקמן קצב ע"ב וז"ח לד ע"ב.

¹⁴²³ פירוש שכתב הרב שעיובור א' דזעיר נקר' עשייה והיניקה בחי' יצירה. והגדלות דמוחין דאימא נק' בריאה וגדלות דאבא הק' אצילות נמצא שבזעיר יש בו כללות אבי"ע עכ"ל ובזה מובן לשון זה. וטעם שלא הזכיר הזהר בחינת אצילות לפי שמוחין דאבא נעלמין בגו אימא. דכתיב יוצר אור ובורא חשך טעם שהיצירה אמר בה אור ובריאה חושך כתב הרב בליקוטים וז"ל סוד יוצר אור ובורא חשך כי הבריאה להיותה סתומה נקר' חושך והיא גרועה מן היצירה המגולה הנק' אור עכ"ל. א"נ לפי שהבריאה בחינת נוקב' והיצירה בחינת דכורא לכך אמר בבריאה חשך וביצירה אור. ומ"ש לעיל בריאה שמאלא יצירה ימינא הוא מטעם זה (מ"מ).

¹⁴²⁴ והנה ג' קליפין דאגוז הן נגד ב"ע, תהו קו ירוק בעשי' מקרא. והשניה בהו, סלע כנ"ל ביצירה משנה. וחשך חללא על פני תהום, הוא בבניה, בורא חשך (ישעיה מה ז), כתיב בורא וכמ"ש (זהר ח"ב קכה ע"א) ע"ש יוצר אור ביצירה, דשם חוורא דאגוזא, ובורא חשך בבריאה, ישת חושך סתרו (תהלים יח יב), והוא חושך שאינו יכול להשיגה שאבן דיצירה מסכך בעדה, ושם הוא תהום כמ"ש (זהר ח"ג ל ע"א) במדבחה אית כבש חד בדרגין ידיעאן, ודרגא תתאה מטי ונחית לתהומא עליאה מגו שית חד כו' ובההוא אתר אית חיילין דאמרי קדוש כו'. והוא בבריאה ששם השרפים כידוע, וכמ"ש בתנ"ח (עג ע"א ב ע"ג) (בהגר"א על תיקו"ז מד ע"א).

כגוונא דההוא כבוד עלאה לתקנא להאי כבוד ולא[ת]כללא מכל סטרינ כבוד עלאה (ד)אית ביה תלת אלין אדם לתתא אית ביה תלת אלין¹⁴²⁵ ולא תכללא ההוא כבוד ותתאה מעילא ומתתא למהוי שלים בכל סטרינ זכאה איהו בר נש דזכי בעובדוי למהוי כגוונא דא ועל דא כתיב (קהלת ט יח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר:	מכל הצדדים. בכבוד העליון יש את שלשת אלה, באדם למטה יש את שלשת אלה. ולהכלל אותו כבוד תחתון ממעלה וממטה, להיות שלם בכל הצדדים, אשרי האיש שזוכה במעשיו להיות כצורה זה, ולכן נאמר "בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר".
מה לכבוד עלאה ההוא משחא רבות קדשא¹⁴²⁶ לא אתמנע מניה מרזא דעלמא דאתי¹⁴²⁷ אוף הכי לבר נש דעובדוי מתלבנן תדיר ההוא	מה לכבוד העליון, לא נמנע אותו השמן משחת קודש מסוד העולם הבא, כמו כן כאן, לאדם, שמעשיו מתלבנים תמיד, אותו
קנה/ב משח רבות קדשא לא יתמנע מניה תדיר במאי זכי בר נש לאתעדנא בההוא עדונא עלאה בשלחן דיליה כמה דאיהו מעדן על פתוריה נפשאן דמסכני דכתיב (ישעיה נח י) ונפש נענה תשביע מה כתיב בתריה (שם יד) אז תתענג על יהו"ה וגו' דאוף הכי קודשא בריך הוא רוי ליה בכל אינון עדונין דמשח רבות קודשא עלאה דנגיד ואתמשך תדיר לההוא כבוד עלאה וכתוב (שם י) ונפש נענה תשביע מה כתיב בתריה אז תתענג על יהו"ה:	שמן משחת קודש לא ימנע ממנו תמיד. במה זוכה אדם להתעדן באותו עדון עליון, בשולחנו, כמו שהוא מעדן על שלחנו נפשות העניים, שנאמר "ונפש נענה תשביע". מה נאמר אחריו "אז תתענג על ה' וגו'", שאף כאן הקדוש ברוך הוא מרוה אותו בכל אותם עדונים של שמן משחת קודש העליון, שנשפע ונמשך תמיד. לאותו כבוד עליון נאמר "ונפש נענה תשביע", מה נאמר אחריו "אז תתענג על ה'".
רבי יוסי ורבי חייא הוה אזלי בארחא והוה חד טייעא טעין אבתריהו אמר רבי יוסי לרבי חייא אית לן לאתעסקא ולאשתדלא במלי דאורייתא דהא קודשא בריך הוא אזיל לקמן¹⁴²⁸ ונ"א דהא שכינתא אזלא קמן דכתיב (תהלים פה יג) צדק לפניו יהלך ועל דא עוידן הוא למעבד ליה¹⁴²⁹ תקונא בהדן בהאי ארחא:	רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך, והיה סוחר אחד מחמר אחריהם. אמר רבי יוסי לרבי חייא, יש לנו להתעסק ולהשתדל בדברי תורה, שהרי הקדוש ברוך הוא הולך לפנינו (שהרי השכינה הולכת לפנינו, שנאמר "צדק לפניו יהלך"), ולכן זמן הוא לעשות לו, תיקון עמנו, בדרך זו.

¹⁴²⁵ יובן במ"ש בליקוטים שהצדיקים בעו"הז יש בהם ג"כ עיבור ויניקה ומוחין דוגמת זעיר כי הולכים וגדלים ויש להם נפש מעיבור שהוא עשייה. ורוח מיצירה שהוא יניקה ונשמה מבריאה שהיא גדלות נמצא שהמ' מקבלת מכבוד דלעילא שהוא זעיר מ"ד ומקבלת מאדם התחתון מ"ן (מ"מ).

¹⁴²⁶ שפע אבא (רח"ו).

¹⁴²⁷ פי' שאבא נמשך לזעיר באמצעות הבינה וז"ש מרזא דעלמא דאתי (מ"מ).

¹⁴²⁸ קב"ה אזיל לקמן שהוא שמירת הדרך, וכתוב צדק לפניו יהלך, וכל עוד שהצדיק הולך שכינה מקדמת עמו כדי שתהיה מתייחדת עם הצדיק בדברי תורה, וזה טעם כל עסקם בתורה רובו הולכי דרכים, והיינו אומרו "עידן" וכו' שממש העת הראויה להתקן הוא על ידי הליכת הדרך ואפשר שהם היו מתגרשים כגרושי השכינה, והיו הם מכתתים רגליהם בדרכים לא לשום תכלית רק להתגרש בגלות המכפרת עון, ולזה תורתם בדרך הזה להם לעיקר (אור יקר).

¹⁴²⁹ (נ"א לה) (נוסף בדפ"ו).

פתח רבי חייא ואמר (שם קיט קכו) ¹⁴³⁰ עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך האי קרא אתמר ואוקמוה חברייא אבל עת לעשות ליהו"ה בכל זמנא דאורייתא מתקיימא בעלמא ¹⁴³¹ ובני נשא משתדלן בה ¹⁴³² כביכול קודשא בריך הוא חדי בעובדי ידיו ¹⁴³³ וחדי בעלמין כלל ¹⁴³⁴ ושמיא וארעא קיימי בקיומיהו:	פתח רבי חייא ואמר "עת לעשות לה' הפרו תורתך". פסוק זה נתבאר ופרשוהו החברים, אבל "עת לעשות לה'", בכל זמן שהתורה מתקיימת בעולם, ובני אדם עוסקים בה, כביכול הקדוש ברוך הוא שמח במעשי ידיו, ושמח בכל העולמות, ושמים וארץ עומדים בקיומם.
ולא עוד אלא קודשא בריך הוא כניש כל פמליא דיליה ¹⁴³⁵ ואמר לון חמו ¹⁴³⁶ עמא קדישא דאית לי בארעא דאורייתא מתעטרא בגיניהון חמו עובדי ידי דאתון אמרתון ¹⁴³⁷ (שם ח ה) מה אנוש כי תזכרנו ואינון כד חמאן חדוה דמאריהון ¹⁴³⁸ בעמיה מיד פתחי ואמרי (ש"ב ז כג) ומי כעמך וכו' ישראל גוי אחד ¹⁴³⁹ בארץ ¹⁴⁴⁰ ובשעתא דישאל מתבטלי מאורייתא ¹⁴⁴¹ כביכול תשש חיליה ודכתיב (דברים לב יח) צור ילדך תשי וכדין כתיב (דה"ב יח יח) וכל צבא השמים עומדים עליו ועל דא (וכדין) עת לעשות ליהו"ה ¹⁴⁴² אינון בני עלמא ¹⁴⁴³ צדיקיא דאשתארן ¹⁴⁴⁴ אית לון להגרא חרצין ¹⁴⁴⁵ ולמעבד עובדין דכשראן בגין דקודשא בריך הוא יתתקף ¹⁴⁴⁶ בהו בצדיקיא ומשריין ואוכלסין דיליה מאי טעמא בגין דהפרו תורתך ולא משתדלי בה בני עלמא כדקא יאות:	ולא עוד, אלא הקדוש ברוך הוא מקבץ את כל הפמליה שלו, ואומר להם, ראו את העם הקדוש שיש לי בארץ, שתורתו מתעטרת בשבילם, ראו מעשי ידי, שאתם אמרתם "מה אנוש כי תזכרנו", וכשהם רואים את שמחת רבונם בעמו, מיד פותחים ואומרים "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ". ובשעה שישאל מתבטלים מהתורה, כביכול תשש כחו, שנאמר "צור ילדך תשי", ואז נאמר "וכל צבא השמים עומדים עליו". ועל זה "עת לעשות לה'", אותם בני העולם, הצדיקים שנשארו, יש להם לחגור מתנים ולעשות מעשים כשרים, כדי שהקדוש ברוך הוא יתחזק בהם, בצדיקים ובמחנות ובהמונים שלו. למה, משום שהפרו תורתך, ולא עוסקים בה בני העולם כראוי.

¹⁴³⁰ בראשית קנו ע"ב (הערת הזהר).

¹⁴³¹ היינו קיום מצוותי' (אור יקר).

¹⁴³² היינו העסק בתורה (אור יקר).

¹⁴³³ שכולם לא נבראו אלא בשביל האדם, והאדם מתכשר וראוי והגון לכל (אור יקר).

¹⁴³⁴ שמתייחדים כולם בתורה, והשפע נשפע בענין שיש קיום לשמים וארץ (אור יקר).

¹⁴³⁵ בסוד קשר וייחוד הנערוות בעסק התורה כדפירשנו לעיל כמה פעמים (אור יקר).

¹⁴³⁶ שהוא משפיעם ומאירם בזכות התורה הנאמרת למטה (אור יקר).

¹⁴³⁷ ועכשיו הם גורמין לה רב טוב (אור יקר).

¹⁴³⁸ שנקשר כל הייחוד על ידי התורה, הם משפיעים עיקר השפע לישראל, והם מייחדים אותם

בנפשותם (אור יקר).

¹⁴³⁹ מלמטה (אור יקר).

¹⁴⁴⁰ גוי אחד בסוד הייחוד (אור יקר).

¹⁴⁴¹ אין אחד מכל אלו, צא ולמד כמה תשות כח בכמה בחינות (אור יקר).

¹⁴⁴² "הפרו תורתך" שאר בני עולם, הצדיקים המיוחדים "עת לעשות לה'" (אור יקר).

¹⁴⁴³ "בני עלמא" מוסגר בדפ"ק. שכל העולם כולו לא נברא אלא לאלו צדיקיא (אור יקר).

¹⁴⁴⁴ יש להם לעשות יותר מן הראוי שיספיק אחד לאלף (אור יקר).

¹⁴⁴⁵ לעשות יותר מדאי (אור יקר).

¹⁴⁴⁶ הענין כי הייחוד העליון כשיתקבצו הרבים בו בקל מהרה יתייחד ויתקבל למעלה, משום הן כביר לא ימאס, וכן לא בזה את תפלתם, וכאשר חס ושלוה הרבים ימנעו הטוב לא יספיק שיאמר אדם מצדני חלקי אני עושה ומה יכולתי עוד, אלא שיעשה באופן שהייחוד לא יתבטל לעולם, אם רבים עמו בקל יוכל לקיימו, ואם הוא לבדו יעשה יותר מדאי בענין שהוא לבדו יספיק בזכותו ולא יצטרך אל הרבים עמו, והיינו "לחגרא חרצין" דקאמר שיטיב את מעשהו עד שהוא לבדו יהיה גורם מה שכולם יחד היו עושים, והיינו "גו חילין ומשריין" כדפירשנו לעיל שהוא קשר קיים (אור יקר).

ההוא מייצא דהוה טעין אבתריהו אמר לון במטו מנייכו שאלתא חדא בעינא למנדע אמר רבי יוסי ודאי ארחא מתתקנא קמן שאיל שאלתך אמר האי קרא אי כתיב יש לעשות¹⁴⁴⁷ או נעשה¹⁴⁴⁸ הוה אמינא הכי מאי עת ותו לעשות ליהו"ה לפני יהו"ה אצטריך מאי לעשות ליהו"ה אמר רבי יוסי בכמה גוונין ארחא מתתקנא קמן חד דהוינן תרין והשתא הא אנן תלתא ושכינתא אתכלילת בהדן וחד דחשיבנא דלא הוית אלא כאילנא יבשתא ואנת רעננא בזיתא וחד דיאות שאלת והואיל ושרית מלה אימא:	אותו סוחר שהיה מחמר אחריהם אמר להם, בבקשה מכם שאלה אחת ברצוני לדעת. אמר רבי יוסי, ודאי שהדרך מתוקנת לפנינו, שאל את שאלתך. אמר, הפסוק הזה, אם נאמר יש לעשות או נעשה, הייתי אומר כך, מה זה "עת", ועוד "לעשות לה" היה צריך להיות "לפני ה'" מה זה "לעשות לה". אמר רבי יוסי, בכמה צורות הדרך מתוקנת לפנינו, אחד שהיינו שנים, ועכשיו הרי אנו שלשה, והשכינה כלולה עמנו. ואחד שחשבתי שלא היית אלא כמו עץ יבש, ואתה רענן כמו זית. ואחד שיפה שאלת, והואיל והתחלת את הדבר, אמור.
פתח ואמר עת לעשות ליהו"ה הפרו תורתך עת לעשות ליהו"ה אית עת ואית עת (קהלת ג ח) עת לאהב ועת לשנא עת איהו לעילא¹⁴⁴⁹ דההוא עת רזא דמהימנותא¹⁴⁵⁰ איהו ודא אקרי עת רצון והאי איהו דאתחייב בר נש למרחם ליהו"ה¹⁴⁵¹ תדיר כמה דאת אמר (דברים ו ה) ואהבת את יהו"ה אלהיך ועל דא עת לאהב דא איהו עת דאתחייב בר נש לאהב ואית עת אחרא דאיהו¹⁴⁵² רזא דאלהים אחרים¹⁴⁵³ ואתחייב בר נש למשנא ליה ולא יתמשך לביה אבתריה ועל דא עת לשנא ובגין כך כתיב (ויקרא טו ב) דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש:	פתח ואמר "עת לעשות לה' הפרו תורתך", "עת לעשות לה'", יש עת ויש עת. "עת לאהוב ועת לשנא". עת היא למעלה, שאותה העת היא סוד האמונה, וזו נקראת עת רצון, וזהו שהתחייב אדם לאהוב את ה' תמיד, כמו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך", ולכן עת לאהוב, זהו עת שמחייב את האדם לאהוב. ויש עת אחרת, שהיא סוד של אלהים אחרים, ומחייב את האדם לשנא אותה, ולא ימשך לבו אחריה. ועל זה "עת לשנא", ולכן נאמר "דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש".
והכא¹⁴⁵⁴ בזמנא דישראל משתדלי באורייתא ופקודי אורייתא ההוא עת רזא דמהימנותא קדישא (ההוא עת מהימנותא)	וכאן, בזמן שישראל עוסקים בתורה ובמצוות, התורה אותה עת, סוד האמונה הקדושה, נתקנת בתקוניה ומתקשטת בשלמות כראוי. ובזמן שישראל מתבטלים

¹⁴⁴⁷ אין ר' חייא קטיל קני באגמא, אלא שאין דוחקים אלו דוחקים, דהכי קאמר קרא עת וזמן לעשות ולהחזיק לה' ממש, לת כח לה' לפני חייליו, והעשיה הזאת היא יותר מדאי משום דשאר העם הפרו ועם היות שבשאר זמן נאמר אל תהא צדיק הרבה, ואין ראוי לאדם להעמיס החמור החומר אלא כאשר יוכל שאת, בזמן שאין עושים ראוי להמית עצמו על העבודה, והיינו עת זמן הוא לעשות יותר מן הראוי להחזיק ולעשות לה', אלא שדרך החסידות כשהיו שומעין איזה אדם מדבר דברי תורה לא היו נועלים לפניו דלת אלא מחזיקין אותו, והשומע יבין שאין הקושיא קושיא, שאם נדחו דברי ר' חייא למה להם לכותבם (אור יקר).

¹⁴⁴⁸ פי' כיון שעת היא כפשטה ליכתוב נעשה לה' בלא מלת עת (מ"מ).
¹⁴⁴⁹ זה לשון הרב בס"ה על פ' ואני תפילתי לך ה' עת רצון. ג' בחי' הדעת שבמלכות שהם ע"ב ק"ל. וע"ב קד"ם וב"ן גי' ע"ת עכ"ל ועיין בס' בראשית שכתבנו שם טעם אחר לפי שעשרה פעמים מ"ו מילוי ע"ב עם י' אותיותיו גי' מש"קל והמ' מקבלת מ"ם דחסר שיש עשרה מ"ו בהם עם עשר אותיות דע"ב גי' ע"ת (מ"מ).

¹⁴⁵⁰ המלכות הנה היא נקראת עת, וכמ"ש בזוה"ק (וירא קט"ז ע"ב, מקץ קצ"ח ע"א, ופ' תרומה קנ"ה ע"ב), כי בה ועל ידה יוצא ונעשה כל דבר בעתו ובזמנו, (וע' זוהר ויצא קנ"ג ע"א) (הקדו"ש כח ע"א).

¹⁴⁵¹ פי' לחבבה עם בעלה ונל"עד דגרסי' למרחם ליה. דומיא דסיפא למסנא ליה וכמ"ש עת לאהוב וכן ואהבת את שמלווה האדם על אהבת השכינה (מ"מ).

¹⁴⁵² דאיהי (דפ"ו).

¹⁴⁵³ ס"מ נקרא אל אחר ולילית נקראת אלהים אחרים כנגד השכינה שנקרא אלהים (רח"ו).

¹⁴⁵⁴ מוסגר בדפ"ק.

מהתורה, כביכול אותה העת אינה בתיקוניה, ולא נמצאת בשלמות ולא באור. ואז "עת לעשות לה". מה זה "לעשות". כמו שנאמר "אשר ברא אלהים לעשות", מה זה "לעשות", שנשארו גופות השדים כשהתקדש היום, ולא נעשו, ונשארו לעשות רוחות ללא גופים. כמו כן כאן "עת לעשות", נשאר בלי תקון ובלי שלמות. למה, משום ש"הפרו תורתך", משום שהתבטלו ישראל למטה מדברי התורה, משום שאותה העת עומדת כך, או עולה או יורדת בגלל ישראל.	מתקנא בתקונה ומתקשטא בשלימותא כדקא יאות ובזמנא דישאל מתבטלי מאורייתא כביכול ההוא עת לאו איהו בתקונה ולא אשתכחת בשלימו ולא בנהורא וכדין (הה"ד) עת לעשות ליהו"ה מאי לעשות כמה דאת אמר (בראשית ב ג) אשר ברא אלהים לעשות מאי לעשות דאשתארו גופי דשידי דאתקדש יומא ולא אתעבידו ואשתארו לעשות רוחין בלא גופי אופ הכא עת לעשות אשתאר בלא תקונא ובלא שלימו מאי טעמא משום דהפרו תורתך בגין דאתבטלו ישראל לתתא מפתגמי אורייתא בגין דההוא עת הכי קיימא או סלקא או נחתא בניניהון דישאל:
באו רבי יוסי ורבי	אתו רבי יוסי ורבי
קנו/א	קנו/א
חייא ונשקוהו בראשו. אמר רבי יוסי, ודאי אינך כדאי לחמר אחרינו, אשרי הדרך הזו שזכינו לשמוע את זה. אשרי הדור שרבי שמעון שרוי בתוכו, שאפילו בין ההרים נמצאת שם החכמה. ירדו רבי יוסי ורבי חייא והלכו שלשתם בדרך.	חייא ונשקוהו ברישיה אמר רבי יוסי ודאי לית אנת כדאי לטייעא אבתרן זכאה ארחא דא דזכינן למשמע דא זכאה דרא דרבי שמעון שארי בגויה דאפילו בני טוריא חכמתא אשתכחת תמן נחתו רבי יוסי ורבי חייא ואזלו תלתהון בארחא:
פתח אותו הסוחר ואמר "ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך". שנינו, אימתי נקראת עת רצון, בשעה שהצבור מתפללים. יפה הוא, וכך הוא ודאי, שהרי אז הצבור מסדרים ומתקנים את תקונה של העת הזאת, ואז הוא עת רצון. וצריך לבקש בקשה, שנאמר "אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך", שהרי אז יש לבקש את הבקשה.	פתח ההוא טייעא ואמר (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך יהו"ה עת רצון אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך תנינן אימתי אקרי עת רצון בשעתא דצבור קא מצלאן (ו) שפיר איהו והכי איהו ודאי דהא כדין צבורא מסדרי ומתקני תקונא דהאי עת¹⁴⁵⁵ וכדין איהו עת רצון ואצטריך למשאל שאלתא דכתיב אלהים ברב חסדך ענני באמת ישעך דהא כדין אצטריך למשאל שאלתא:
"ואני תפלתי לך ה'", הרי כאן סוד היחוד. "ואני", זה דוד המלך, המקום שנקרא גאולה. "תפלתי" זו תפלה. וכאן הוא סמיכה לגאולה,	ואני תפלתי לך יהו"ה הא הכא רזא דיחודא ואני דא דוד מלכא¹⁴⁵⁶ אתר דאקרי גאולה תפלתי דא תפלה¹⁴⁵⁷ והכא איהו

¹⁴⁵⁵ עי' זהר (זהר וירא קטז ע"ב, מקץ קצח ע"א, ולעיל קנה ע"ב) שמלכות נקראת עת, ועי' דברי רבינו בביאורו על ספד"צ ב ע"ב, שזיווג נקרא עת.

¹⁴⁵⁶ אמור צה ע"ב (הערת הזהר). ח"א ו ע"א רכא ע"א (לש"ו). עי' ח"א רד ע"ב (הקדו"ש יג ע"ב), הטעם שנקרא אני מבואר הוא בשער מאמרי רשב"י (פ' תרומה דף ד ע"א) שהוא מצד היסוד שבה, כי במקום הזה יכירהו שהיא הנקבה (ביאורים ח"א עב ע"א).

¹⁴⁵⁷ פירוש כי המלכות בהשפיע בה יסוד תקרא גאולה כמ"ש בפ' אמור בדף צה ע"ב בסוד ד' גאולות ד' כוסות וזהו "ואני" לרמוז לו' זעירא עם אני שהיא המלכות וזהו סוד היחוד תפלתי דא תפלה והכא איהי סמיכה לגאולה דאיהו חד. ירצה כי יש לה שתי שמות ציון וירושלים ועיר דוד היא ציון והוא מקום כניסת היסוד הקדו' בה ונקראת גאולה על שמו דאיהו בתוכה. ונקראת גואל כד"א אם יגאלך טוב יגאל זמ"ש בפ' אמור ולא איקרי גואל אלא ע"י דרגא אחרא עלאה דקיימא עלה ונהיר לה. ירצה דקיימא עלה למזון. ואנהיר לה בסוד הזווג להיות נשמות. וזמ"ש כאן אחר דאקרי גאולה. ולהיות שמקום זה בו יוכר הזכר מן הנק' ולהיות שמקום אחיזת דוד הוא מקום

סמיכא לגאולה דאיהו חד כד איהו סמך גאולה לתפלה כדין איהו עת רצון¹⁴⁵⁸ עת רצון אופ הכי כללא איהו כחדא¹⁴⁵⁹ עת חד רצון חד אתכלילו דא בדא והוו חד ודוד מלכא בעא ליחדא בהאי קרא יחודא חדא¹⁴⁶⁰:	שהוא אחד. כשהוא סומך גאולה לתפלה, אזי הוא עת רצון. עת רצון כמו כן כלל הוא, כאחד, עת אחד רצון אחד, נכללו זה בזה ונהיו אחד. ודוד המלך רצה לייחד בפסוק הזה יחוד אחד.
ואי תימא אמאי אתמני האי קרא בצלותא דמנחה דשבת¹⁴⁶¹ יאות איהו למהוי בשבת בההוא צלותא דמנחה ולא בצלותא דחול דודאי לאו צלותא דמנחה דשבת כחול בגין דהא בחול בשעתא דמנחה תליא¹⁴⁶² דינא בעלמא ולא איהו עת רצון אבל בשבת דכל רוגזא אתעדי וכלא אתכליל כחדא ואף על גב דדינא אתער אתבסמותא איהו ועל דא	ואם תאמר, למה נמנה הפסוק הזה בתפלת מנחה של שבת, נאה הוא להיות בשבת באותה תפלת מנחה ולא בתפלת חול, שודאי אין תפלת מנחה של שבת כמו חול, משום שהרי בחול, בשעת המנחה תלוי הדין בעולם, ואינו עת רצון. אבל בשבת, כשכל הרוגז הוסר והכל נכלל כאחד. ואף על גב שמתעורר דין, מבוסס הוא ולכן צריך פסוק של יחוד ליחד את כל הדרגות, שכשיש יחוד, הדין מתחבר ונכלל ברחמים, והכל מתבסם. ואז נאמר "עת רצון". עת רצון כולל הכל

כיסוי היסוד בו אמר דוד אליך כסיתי וכו', ותפלה הוא המקום הנקרא ירושלים והוא כללות המדה ומדרגותיה והוא דין. וציון ורחמים כמבואר באדרא וצריך לסמוך זה בזה לבסם הדין. וזמ"ש והכא איהו סמיכא לגאולה דאיהו חד. ירצה שהכל במלכות עצמה. ואנו מסמיכים זה בזה לבסם (שער מאמרי רשב"י). ועי' אריכות בזהר הרקיע.

¹⁴⁵⁸ רה (הערת הזהר).

¹⁴⁵⁹ ירצה כי עת יורה על כללות המדה ורצון על נקודת ציון כאשר יתגלה בה הרצון שהוא חסד עלאה דרך פי האמה שהוא פי היסוד כנז' באדרא רבא וזוטא, ונמצא כי עת רצון ענינו כמו גאולה ותפילה המורה על מדת המלכות עצמה בשני חלקיה כשנכללים זה בזה וזמ"ש עת רצון אופ הכי כללא איהו כחדא אלא שאינן דומין לגמרי כי גאולה ותפלה שניהן הם במלכות עצמם שני מקומות שיש בה מש"כ בעת רצון. כי עת אמת הוא שהוא במלכות אבל רצון אינו במלכות כי הוא חסד עלאה המתגלה במצחא דעתיקא ויורד דרך פי האמה כדפירשתי ונכנס בנקודת ציון. אך אינו ציון עצמה וזמ"ש ע"ת חד רצון חד. כי הם ב' ענינים וכאשר יוכללו זה בזה הם אחד כי בקבל ציון הרצון תקרא רצון ותכלל עם ירושלים ויכלל זה בזה ויהיה הכל אחד. או נאמר עת חד היינו ירושלי' רצון חד היינו ציון בקבלה הרצון המתגלה מהיסוד אתכלילו דא בדא ציון בירושלים והוו חד. ונמצא שייחד דוד בפסוק זה שני חלקי המלכות לבד (שער מאמרי רשב"י).

¹⁴⁶⁰ ומן הראוי היה שייחד הת"ת גם כן כמו שאנו אומרים שמע ישראל והוא יחוד הת"ת בקצוותיו, ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והוא יחוד המלכות. ולפיכך השיב ואמר דוד מלכא בעא לייחדא בהאי קרא יחודא חדא לבד. להיותו דוד מלכא נאחז במלכות השתדל לתקנה והקשה כי לפי זה שהכל במלכות לבד למה אנו אומרים אותו במנחת שבת ומנחת שבת הוא במקום גבוה ועליון כמ"ש בס' הזהר על עולת התמיד כנודע ויותר שייך במנחת חול לבסם הדינין. ועוד שהיה ראוי שנאמר פסוק זה בתפלת שחרית ואף בימי החול שאנו סומכים גאולה לתפלה מש"כ במנחת שבת. ולזה השיב שאין עת רצון דומה לסמיכת גאולה לתפילה. כי בסמיכת גאולה לתפלה מתמזג הדין והרחמים ומתנהג העולם על ידי שניהם יחד (שער מאמרי רשב"י).

¹⁴⁶¹ מש"כ במנחת שבת שהדין תתבסם לגמרי ומתבטל והכל רחמים. וזהו עת רצון האמיתי. וזמ"ש ואי תימא אמאי אתמני האי קרא בצלותא דמנחה דשבת. ירצה צלותא דמנחה ולא בשחרית אמאי ודשבת ולא דחול אמאי. והשיב יאות הוא למהוי בשבת בההוא צלותא דמנחה ולא בצלותא דחול כלומר אפי' בתפלת שחרית. דודאי לאו צלותא דמנחה דשבת כחול ירצה אפילו בשחרית דחול בגין דהא בחול בשעתא דמנחה תליא דינא בעלמא ולא איהו עת רצון כי הדינין הולכין ומתגברין אבל בשבת דכל רוגזא אתערי וכלא אתכליל כחדא. בין ז"א בין נוקבא דז"א היא המלכות. ואע"ג דדינא אתער לפי שאז שולט גבורה בשעת מנחה אתבסמותא איהו. כי הזווג אי אפשר לו כי אם על ידי התעוררות וגם התלהבות הגבורה בסוד היין המשמח והמבסם ולא משכר ואינו דין וזהו סוד שמאלו תחת לראשי ובשעת המנחה מתעוררת הגבורה לטוב ולרצון ולזה ראוי לקראתה עת רצון באמיתות והנה בשאר ימים בבוקר זמן רחמי' והדין הולך ומתגבר לעת ערב. ובשבת הוא רחמים בבוקר והולכים ומתגברים הרחמים ומתבטלים הדינין לגמרי. ונמצא שאין שום זמן שיהיה לשעת מנחה של שבת ועל דא אצטריך קרא דיחודא ליחדא כל דרגין דכד הוי יחודא דינא אתחבר ואתכליל ברחמי ואתבסם כולא גם המלכות בשני בחינותיה (שער מאמרי רשב"י). עי' עוד אריכות בשער מאמרי רשב"י.

¹⁴⁶² פח ע"ב (הערת הזהר).

אצטריך קרא דיחודא ליחדא כל דרגין דכד הוי יחודא דינא אתחבר ואתכליל ברחמי ואתבסם כלא וכדין עת רצון כתיב עת רצון כליל כלא כחדא ודינא אתבסם בההוא זמנא והוי חדוה בכלא:	כאחד, והדין מתבסם באותו זמן, ויש שמחה בכל.
משה אסתלק מעלמא בההוא שעתא דצלוחא דמנחה דשבת¹⁴⁶³ בשעתא דעת רצון אשתכח ובההיא שעתא רעוא הוה לעילא וצערא לתתא ועל דא ננעלו תרעין בשבת משעתא דמנחה ולעילא מאן תרעין ננעלו תרעין דבי מדרשא בגין לאדכרא למשה רעיא מהימנא דאורייתא אתבטלא בגניה:	משה הסתלק מן העולם באותה השעה של תפלת מנחה של שבת, בשעה שנמצאת עת רצון. ובאותה השעה, רצון היה למעלה וצער למטה, ועל זה ננעלו השערים בשבת, משעת המנחה ומעלה. איזו שערים ננעלו, שערי בית המדרש, כדי להזכיר את משה הרועה הנאמן, שהתורה התבטלה בגללו.
בההוא זמנא בי מדרשא דמשה אתבטיל כל שכן אחרנין מאן חמי תרעין דבי מדרשא דמשה דננעלו דלא ננעלו אחרנין כלוהו אורייתא דמשה עציבא עליה בההוא זמנא מאן לא עציב בגין כך כל תרעי דבי מדרשי ננעלו ואצטריכו כלא לצדקא ליה לקודשא ברוך הוא בארע שבתא והיינו (שם לו ז) צדקתך כהררי אל:	באותו הזמן, בית מדרשו של משה בטל, כל שכן האחרים. מי רואה את שערי בית מדרשו של משה שננעלו, ושלא ינעלו כל האחרים. כשהתורה של משה עצובה עליו, באותו הזמן מי לא עצוב. לכן כל שערי בית המדרש ננעלו, והצטרכו כולם לצדק את הקדוש ברוך הוא בדרך שבת, והיינו "צדקתך כהררי אל".
תלתא אינון דאסתלקו מעלמא בהאי זמנא וכלוהו כלילין במשה חד משה נביאה מהימנא עלאה וחד יוסף צדיקא וחד דוד מלכא בגיני כך תלת צדוקי דיני הכא חד איהו דיוסף זכאה קדים לכל הני ודא איהו צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו' דא יוסף דאיהו בלחודו¹⁴⁶⁴ כהררי אל¹⁴⁶⁵ ככלוהו טורין עלאין וחד משה נביאה מהימנא ודא איהו דכתיב (שם עא יט) וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות בגין דאיהו נטיל לכל סטריין ימינא ושמאלא וחד איהו דוד מלכא ודא איהו דכתיב (שם קיט קמב) צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת [לעולם] דא דוד מלכא:	שלשה הם שהסתלקו מן העולם בזמן הזה, וכולם כלולים במשה. אחד משה הנביא הנאמן העליון, ואחד יוסף הצדיק, ואחד דוד המלך. לכן יש כאן שלשה צדוקי דין, אחד הוא של יוסף הצדיק, קודם לכל אלה, וזהו "צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'", זה יוסף, שהוא לבדו כהררי אל, כמו כל ההרים העליונים. ואחד משה הנביא הנאמן, וזהו שנאמר "וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות", משום שהוא נוטל לכל הצדדים ימין ושמאל. ואחד הוא דוד המלך, וזהו שנאמר "צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת לעולם", זה דוד המלך.
כדין אתכניש כלא בהאי זמנא תורה שבכתב ותורה שבעל פה ועל דא בהאי זמנא ננעלו תרעי דאורייתא וננעלו תרעי דכל עלמא בהאי זמנא:	אז נכנס הכל בזמן הזה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ועל זה בזמן הזה ננעלו שערי תורה, וננעלו שערי כל העולם בזמן הזה.
בשעתא דמית יוסף צדיקא יבשו מקורין והמעיינות, וכל השבטים נפלו בגלות. פתחו	בשעה שמת יוסף הצדיק, יבשו המקורות והמעיינות, וכל השבטים נפלו בגלות. פתחו

¹⁴⁶³ לעיל פה ע"ב ועי' סוטה יג ע"ב (לש"ו).

¹⁴⁶⁴ כללות החסדים (רח"ו).

¹⁴⁶⁵ ה' חסדים (רח"ו)

העליונים ואמרו "צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה וגו'".	ומבועין וכלהו שבטין נפלו בגלותא פתחו עלאי ואמרו צדקתך כהררי אל משפטך תהום רבה וגו'.
בשעה שמת משה, נחשך השמש בצהרים, וננעלה תורה שבכתב, האור של האספקלריה המאירה.	בשעתא דמית משה אתחשך שמשא בטיהרא ואנעלת תורה שבכתב נהורהא דאספקלריאה דנהרא:
בשעה שמת דוד המלך, כנסה הלבנה את אורה	בשעתא דמית דוד מלכא כנישת סיהרא נהורהא
	קנו/ב
ותורה שבעל פה כנסה את אורה, ומאותו הזמן נגנזו אורות התורה, והתרבתה המחלוקת על המשנה והחכמים במחלוקת, וכל חזקי הלב בערבוביה, ועל זה אין שמחת התורה באותו זמן בכל דורות העולם.	ואורייתא דבעל פה כנישת (נמי) נהורהא ומההוא זמנא [אתגניזו נהורין דאורייתא] ואסגיאנו מחלוקת ¹⁴⁶⁶ על משנה וחכימא במחלוקת וכלהו תקיפי לבא בערבוביא ועל דא חדוה דאורייתא לאו איהו בההוא זמנא בכל דרין דעלמא:
ומהן חומרות התעניות שגזרו רבנן. כשמת פלוני גזרו תענית, כשהיה כך גזרו כך. זה שהיה כנוס יתר של שמחת התורה שבכתב ותורה שבעל פה, באותו זמן, על אחת כמה וכמה שצריך לנעל שערי התורה באותו זמן.	[ומה] (ומאן) אינון חומרי דתעניות דגזרו רבנן כד מית פלוני גזרו תענית כד הוה [כך] (כן) גזרו כך [דא דהוה] וכד הוה (והוה) כנישו יתיר דחדוה דתורה דבכתב ותורה דבעל פה בההוא זמנא על אחת כמה וכמה דאצטריך למנעל תרעי דאורייתא בההוא זמנא:
ולכן אומרים את אלו צדוקי הדין כמו שנתבאר. שמחו רבי יוסי ורבי חייא, ונשקוהו בראשו כמקדם, ואמרו אשרי חלקנו בדרך הזו.	ובגין כך אמרינן הני צדוקי דינא כמה דאתמר חדו רבי יוסי ורבי חייא ונשקוהו ברישיה כמלקדמין אמרו זכאה חולקנא בהאי ארחא:
עוד פתח ואמר "החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר". "החכמה	תו פתח ואמר (קהלת ז יט) החכמה ¹⁴⁶⁷ תעוז לחכם ¹⁴⁶⁸ מעשרה שליטים אשר היו

¹⁴⁶⁶ קשה אומרו "ומההוא זמנא אסגיאנו מחלוקת" והא קיימא לן שלא רבתא מחלוקת אלא מתלמידי שמאי והלל וכו', ואפשר לומר שמחלוקת שנפל במות דוד אינו בהלכות הפסוקות עד הלכה למשה מסיני אלא בהוראות שקודם היה [ב]מחלוקת, כגון הוראת עמוני ולא עמונית נחלקו, וכן מלוה ופרוטה ודעתיא אפרוטה או המלוה נחלקו, אמנם אחר שמלך דוד עמדה תורה שבעל פה בהארה, שהיו מסכימין לחכמי ישראל אל ההוראה אמיתית, אמנם אחר שמת דוד חזר הדבר על פי הרוב, ולא היה המחלוקת רק בהוראה חדשה שלא קבלו, אמנם בקבלה כולם מסכימין לאמת הלכה המוסכמת, אחר תלמידי שמאי והלל נחלקו בקבלה עצמה עד היום, והנה אם נפל מחלוקת ראשונה לא נפל שניה, שאם בהוראה הם מסכימין לדעת אחת היאך יחלקו בקבלה, ולכן "מההוא זמנא" גרם המחלוקת שיש עתה במשנה, והם שלשה מיני פגם: האחד, "המשנה" בעצמה שנויה במחלוקת. השנית, "חכימא" עצמם במחלוקת זה אומר בכה וזה אמר בכה. השלישית, "תקיפי ליבא" הגיבורים במלחמת התורה כל אחד ואחד במחלוקת בעצמו, מצד אחד נראה להם סברה זו ומצד אחד נראה להם סברה זו, בענין שהם בעצמן בערבוביא עד שיסכים דעתם לדעת אחת, וכל זה מפני שנסתמו מקורי התורה תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ואין אורם מתגלה אלא מבין כמה קליפות הם קושיות כדפירשו בתיקונים (אור יקר).

¹⁴⁶⁷ היא התורה נובלת חכמה של מעלה תורה (אור יקר).
¹⁴⁶⁸ העוסק בה מתלבש במה שהיא מאירה בו אור החכמה ונקרא חכם, אמנם סגולתה על ידי שני עניינים, האחד "דיתעסק באורייתא" דהיינו עסק התורה ושנון בה תדיר. השנית "ואשתדל בה" לקיים מצותיה, שלא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. או ירצה "אתעסיק באורייתא" בשקידת הלימוד, שעיסקו התורה. "ואשתדל בה" להוסיף תמיד בפלפולו בה, ופירש כי העז הזה בשני דרכים כפי הצורך, אם להתחזק כנגד האחרים והיינו "ואתתקף באורייתא וכו' למהוי ליה תוקפא

בעיר החכמה תעוז לחכם דא משה כד סליק לטורא דסיני לקבלא אורייתא אודעזעו כל אינון רקיעין וכל אינון משריין עלאין אמרו קמיה מארי דעלמא ומה כל טובא וכל חדוה דילן לאו איהו אלא באורייתא ואת בעי לנחתא לה בארעא אתכנישו על משה לאוקדיה בנורא אתתקף משה¹⁴⁶⁹ וכו' כמה דאוקמוה חברייה דקודשא בריך הוא אמר ליה למשה וכולי:	תעוז לחכם", זה משה כשעלה להר סיני לקבל תורה, הזדעזעו כל אותם רקיעים וכל אותם מחנות עליונים, ואמרו לפניו רבון העולם, ומה כל טוב וכל שמחה שלנו אינה אלא בתורה, ואתה רוצה להורידה לארץ. התקבצו על משה לשרפו באש, התחזק משה וכו', כמו שבארוה החברים, שאמר הקדוש ברוך הוא למשה וכו'.
אבל החכמה תעוז לחכם כל מאן דאתעסק באורייתא ואשתדל בה ולשמהו אתתקף בה באורייתא בשעתא דאצטריך למהוי ליה תקפא וחילא לאגנא עליה בשעתא דאצטריך וההוא תקפא וחילא מאן אתר אתתקף הדר ואמר מעשרה שליטים אינון¹⁴⁷⁰ עשר אמירין¹⁴⁷¹ דכתיבין בה באורייתא דאינון שליטין עלאין¹⁴⁷² דבר נש אתתקף בהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי¹⁴⁷³ כל רזין¹⁴⁷⁴ דעלמא¹⁴⁷⁵ וכל פקודין¹⁴⁷⁶ וכל חכמתא¹⁴⁷⁷ דעילא ותתא¹⁴⁷⁸ ובהו תליא ובהו אתכליל כלא וכלא איהו באורייתא זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא למהוי מתתקף בתקפא לעלמא דאתי:	אבל "החכמה תעוז לחכם", כל מי שמתעסק בתורה ומשתדל בה לשמה, מתחזק בתורה, בשעה שצריך לו, תקף וחזק להגן עליו. בשעה שצריך, ואותו תוקף וחזק, מאיזה מקום מתחזק, חזר ואמר "מעשרה שליטים", מאותן עשר אמירות שנאמרות בתורה, שהם שליטים עליונים שאדם מתחזק בהם בעולם הזה ובעולם הבא. כל סודות העולם וכל המצוות וכל החכמה שלמעלה ומטה, תלויים בהם ובהם הכל נכלל, והכל הוא בתורה. אשרי חלקו של מי שמשתדל בתורה, להיות מתחזק בחזק לעולם הבא.

וחילא וכו', והיינו ללכת הוא על אחרים, ואם להגין עליו מאחרים באים עליו וזהו שאמר "לאגנא עליה" (אור יקר).

¹⁴⁶⁹ ושיעור הכתוב החכמה שהיא התורה תעוז לחכם שהוא משה מעשרה וכו'. הם עשרה ממונים של מ"ה שהם שליטים על צבאות מעלה והם עשרה נגד י"ס. ופי' אשר היו בעיר היא מ' שמשם חיותם (מ"מ).

¹⁴⁷⁰ מט ע"א (הערת הזהר).

¹⁴⁷¹ הם מהחכמה, ולהכי נקט עשר אמירין שהם מהחכמה כנודע, אשר היו בעיר קרא התורה וסדורה עיר, ואותם עשר אמירין "כתיבין ביה באורייתא" (אור יקר). פי' י"ס דזעיר שנודע שעשרה מאמרות הם י"ס דמ"ה שבתוך זעיר, והם מאבא, ופי' אשר היו בעיר שמשפיעים למ' הנק' עיר (מ"מ).

¹⁴⁷² שכל הנהגה העליונה היא על ידם, שכל הספירות בעצמם אינם מתנהגות למטה אלא בהשפעת עשרה שליטין אלו, ואם תאמר וכי אם יעז החכם מעשרה תחתונות לא יספיק (אור יקר).

¹⁴⁷³ מה טעם עלה העליה הזאת אל עשר אמירין, לזה אמר "דברנש אתתקף בהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי", ועשר סתם שליטי בהאי עלמא נגדיי למלכות, אמנם עשרה שליטין מצד החכמה הם שולטים אפילו על הבינה, ולבזה יתחזק בהם לעלמא דאתי (אור יקר).

¹⁴⁷⁴ בא לפרש היאך יתחזק האדם בתורה (אור יקר).

¹⁴⁷⁵ כדי שיהיה על דרך הפשט עז לו בתורה, מפני שכמה סודות נסתרים מועילים לו, הם נסתרים בתורה, וזה העוסק בה משיגם ונהנה לו מהם לרפואתו להשמר מהנזק וכמה ענינים (אור יקר).

¹⁴⁷⁶ כדי שידע לקנות לו חיי עולם הבא על ידי קיום המצוות (אור יקר).

¹⁴⁷⁷ דעלמא (נוסף באור יקר).

¹⁴⁷⁸ שזה טוב לו בזה ובבא, שאין טובה בעולם כידיעת החכמה, ויש כח "דעילא ותתא" בעוד שהוא בעולם הזה מתחזק בה, "ועילא" כשהוא בעולם הבא מתחזק בה, ועכ"ז אין ראוי לאדם להיות עסקו בה ליהנות בעולם הזה ח"ו אלא לעולם הבא, ומה שימשך לו בעולם הזה מעצמו (אור יקר).

עשרה שליטים" עשר זיני חכמתא¹⁴⁷⁹ אינן בה באורייתא בעשר שמהן גליפין¹⁴⁸⁰ ואתכלילו בשמא חד דעשרין ותרין אתון [אתון] (שמהן) גליפין¹⁴⁸¹ רזין דעלמא דאתי באינן זיהרין דלא שלמא עינא למחמי ואפילו בסכלתנו למנדע ולאסתכלא בההוא עדונא וכסופא דקודשא בריך הוא אחסין לון לצדיקא לעלמא דאתי כמה דאת אמר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:	"עשרה שליטים", עשרה מיני חכמה הם בתורה, בעשרה שמות חקוקים, ונכללו בשם אחד של עשרים ושתיים אותיות, חקוקות סודות העולם הבא, באותם זהרים שאין העין שולטת לראות ואפילו בשכל לדעת ולהסתכל באותו עדון ותשוקה, שהקדוש ברוך הוא הוריש לצדיקים לעולם הבא, כמו שנאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".
פתורא דבר נש (ד) וזכי¹⁴⁸² ליה למיכל על פתורא אחרא בעדונא ודההוא עלמא (ההוא דעלמא) כמה דאת אמר (ש"ב ט יג) כי על שלחן המלך תמיד הוא אוכל ודוד מלכא הוה אמר (תהלים כג ה) תעריך לפני שלחן נגד צוררי ודא איהו אתסדרותא דפתורא בההוא עלמא (הוי) דהא כדין איהו עדונא וכסופא דנשמתא אתהני בהו ובעלמא (לעלמא) דאתי:	שלחנו של אדם מזכה אותו לאכול על שלחן אחר, בעידון של אותו העולם, כמו שנאמר "כי על שלחן המלך תמיד הוא אוכל". ודוד המלך היה אומר, "תעריך לפני שלחן נגד צוררי", וזוהי עריכת השלחן באותו עולם, שהרי אז הוא עידון ותשוקה שהנשמה נהנית בהם בעולם הבא.
וכי פתורא אית לון לנשמתין בההוא עלמא אין דהא מזונא וספוקא דעדונא אכלי בההוא עלמא כגוונא דמלאכי עלאי אכלי וכי מלאכי עלאי אכלי אין כגוונא דלהון אכלו ישראל במדברא וההוא מזונא רזא איהו דטלא¹⁴⁸³ דנגיד ואתמשך ומעילא מרזא דעלמא דאת¹⁴⁸⁴ ואי(נ)הו מזונא דנהירו משח רבות¹⁴⁸⁵ קדשא ונשמתהון דצדיקא אתזנו מתמן בגנתא דעדן ואתהנון תמן דהא (מ)תמן נשמתהון דצדיקא מתלבשן בגנתא דעדן דלתתא כגוונא דהאי עלמא:	וכי שלחן יש להם לנשמות באותו עולם. כן, שהרי מזון וספוק ועדון אוכלים באותו עולם כמו שאוכלים מלאכים עליונים. וכי מלאכים עליונים אוכלים. כן. כמותם אכלו ישראל במדבר, ואותו המזון סוד הוא של טל ששופע ונמשך ממעלה, מסוד העולם הבא, והוא מזון של אור, שמן משחת קודש, ונשמות הצדיקים נזונות משם בגן עדן, ונהנות שם, שהרי שם נשמות הצדיקים מתלבשות בגן עדן של מטה כמו שהעולם הזה.
ובשבתות ובזמנים, מתפשטים ועולים	ובשבתות ובזמנים, מתפשטים ועולים

¹⁴⁷⁹ הם עשר ספירות מהחכמה, הם עשר חכמות, והענין שמה שמאירה החכמה בחסד שבה אינו דומה למה שמאיר בגבורה שבה, וכו' בענין שעשר ספירות מיארות עשר מיני חכמות בתורה, והמשכיל בה ישתמש בכולם, פעמים יונק מחכמה בספירה פלונית ומפרש סוד זה בבחינה זו, פעמים יונק מחכמה בספירה אחרת, ומפרש סוד זה בענין אחר, והיינו שהם "בעשר שמהן" וכו' (אור יקר).

¹⁴⁸⁰ יהיה עשרה שמות שאינם נחקקים: אה"ה, י"ה, אל, יְהוָה אלהים יהו"ה, צבאות שדי או אל חי אדני, הם י' שמות המחלקים עשר ספירות ודוגמתם בחכמה, ואפשר היותם י', יה, ה', יהו היו יוה הוי ויה והי, יהו"ה הם עשר (אור יקר).

¹⁴⁸¹ שם בן כ"ב אנקת"ם וכו' ונודע ששם בן כ"ב בזעיר כמ"ש בפ' שמות וז"ש רזין דעלמא דאתי שזעיר יונק מבינה (רח"ו במ"מ). עי' תפילת ר' נחוניא בן הקנה ולש"ו שם.

¹⁴⁸² מזכי (דפ"ו).

¹⁴⁸³ טלא (דפ"ו).

¹⁴⁸⁴ עיין מ"ש בפרשת משפטים דף צ"ז בענין שארה ותבין לשון זה שהמן הוא ממוח בינה שהוא אה"ה השני (מ"מ).

¹⁴⁸⁵ פי' אבא שגם מאבא באה הארה לאימא (מ"מ).

לראות בכבוד רבונם ולהתעדר בעדון עליון כראוי, שנאמר "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'". וכי כל בשר יבוא, לא כך היה לו לכתוב, אלא כל רוח או כל נשמה, מהו כל בשר.	ביקרא דמאריהון ולאתעדנא בעדונא עלאה כדקא יאות דכתיב (ישעיה סו כג) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יהוה וכי כל בשר ייתי לאו הכי הוה ליה למכתב אלא כל רוח או וכל נשמה מהו¹⁴⁸⁶ כל בשר:
אלא הקדוש ברוך הוא עשה את האדם בעולם הבא כמו יקר הכבוד העליון למעלה. אותו כבוד עליון, הוא רוח לרוח ונשמה לנשמה,	אלא קודשא בריך הוא עבד ליה לבר נש בהאי עלמא כגוונא דיקרא דכבוד עלאה לעילא¹⁴⁸⁷ ההוא כבוד עלאה איהו רוח לרוח ונשמתא לנשמ(ת)א¹⁴⁸⁸
קנז/א	
עד שמגיע למקום אחד למטה שנקרא גוף, ובזה נכנסת רוח אחת של מקור החיים, שנקראת "כל". בזה הוא כל הטוב וכל המזון וכל ספוק אותו הגוף.	עד דמטי לחד אתר לתתא דאקרי גוף ובהאי¹⁴⁸⁹ עייל חד רוח¹⁴⁹⁰ דמקורא דחיים דאקרי כל¹⁴⁹¹ בדא איהו כל טובא וכל מזונא וכל ספוקא¹⁴⁹² דההוא גוף:
וסוד זה "ויתרון ארץ בכל הוא", מהו בכל היא, הכל הזה הוא רוח לאותו גוף, כצורת זה האדם בעולם הזה, הוא גוף ורוח ששולטת בו, כמו אותה רוח עליונה שנקראת "כל", ששולטת על הגוף למעלה. וזהו שנקרא "כל בשר". ועל זה נאמר "יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'". על אותו עדון נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה ל'".	ורזא דא (קהלת ה ח) ויתרון ארץ¹⁴⁹³ בכל היא¹⁴⁹⁴ [מאי בכל היא] (האי) כל¹⁴⁹⁵ איהו¹⁴⁹⁶ (אל ואיהו) רוח¹⁴⁹⁷ לההוא גוף כגוונא דא בר נש בהאי עלמא איהו גוף¹⁴⁹⁸ ורוח דשלטא ביה¹⁴⁹⁹ כגוונא דההוא רוח ועלאה דאקרי כל דשלט על גופא לעילא ודא הוא דאקרי (דשלטא על גופא דאקרי כל והאי אקרי) כל בשר¹⁵⁰⁰ ועל דא כתיב (ישעיה סו כג) יבא כל בשר¹⁵⁰¹ להשתחות לפני אמר יהוה על ההוא עדונא כתיב (ישעיה סד ג) עין לא

¹⁴⁸⁶ מה (דפ"ו).

¹⁴⁸⁷ פי' אבא כי ל"ב נתיבות חכמה גי' כב"ד וז"ש איהו רוח לרוח ונשמתא לנשמתא שר"ל שאבא מתלבש באימא שהיא נשמה ובזעיר הנקר' רוח עד שמגיע הארתו למלכות (מ"מ).

¹⁴⁸⁸ לנשמה (דפ"ו).

¹⁴⁸⁹ שהיא המלכות (אור יקר).

¹⁴⁹⁰ הוא היסוד, והעיקר הוא היותו נמשך להשפיע אור העליונות, וזהו שאמר "מקורא דחיין", והיינו ששאר הספירות משפיעות החיים למלכות על ידו (אור יקר).

¹⁴⁹¹ לכלול הענינים בשתי בחינות האחד "בדא איהו" וכו', ירצה שאין המלכות מקבלת משום מדה שום קבלה אלא על ידו, ולא תאמר שהיא מקבלת קצת טוב מזה וקצת הענין מזולתו, אלא "כל טובא" וכו', ולא זו בלבד אלא עם היות שהיא מקבלת ענינים פרטיים בספירות הכל מידו, כיצד "כל טובא" שהוא מצד החסד (אור יקר).

¹⁴⁹² הם שלשה בחינות, או הטוב החסד המיותר מדאי, או מזונא שהוא החסד הבנוני, או ספוקא שהוא החסד המצומצם הכל מהיסוד במלכות (אור יקר).

¹⁴⁹³ כל שארץ מותירה, כל מציאותה, כל איזה יתרון שיהיה (אור יקר).

¹⁴⁹⁴ אינה בשום מדה (אור יקר).

¹⁴⁹⁵ יסוד לעצמו (אור יקר).

¹⁴⁹⁶ איהו כל - בעצמו עומד, עם היות שהכל בו (אור יקר).

¹⁴⁹⁷ שמתלבש בגוף במלכות, בענין שיש בו שתי בחינות במלכות, או קשרו במלכות, בענין שיש בו שתי בחינות במלכות, או קשרו במלכות, או עומדו בעצמו (אור יקר).

¹⁴⁹⁸ שבו סוד נפש מהמלכות (אור יקר).

¹⁴⁹⁹ מצד הזכר תפארת דהיינו ביסוד הכל ענין אחד (אור יקר).

¹⁵⁰⁰ יסוד ומלכות יחד, רוח ונפש (אור יקר).

¹⁵⁰¹ דהיינו רוח ונפש המתדבקות יחד ונקשרות עם הנשמה לקיים מה שנאמר והשביע בצחצחות נפשך, וכדפי' בפרשת ויחי, והיינו שעולם בגן עדן של מעלה והם נהנים מעדן הנשמה (אור יקר).

ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:	
חדו חברייא בארחא כד מטו לגו טורא חד אמר רבי חייא להווא טייעא מה שמך אמר ליה חנן אמר ליה קודשא בריך הוא יחננך וישמע לקולך בשעתא דתצטריך ליה אמר (ליה) רבי יוסי ודאי הא נמי שמשא והכא בתר טורא דא אית כפר חד על שמך דאקרי כפר חנן נבית תמן בגין יקרא דשמך כד מטו להתם עאלו לבית אושפיזיהו וסדרו קמיהו פתורא בכמה זינין למיכל אמר רבי חייא ודאי פתורא דא כגוונא דעלמא דאתי ואית לן לסלקא האי פתורא ולאעטר(א) ליה במלין דאורייתא:	שמחו החברים בדרך. כשהגיעו לתוך הר אחד. אמר רבי חייא לאותו סוחר, מה שמך. אמר לו חנן. אמר לו הקדוש ברוך הוא יחננך וישמע לקולך בשעה שתצטרך לו. אמר רבי יוסי, ודאי הרי נוטה השמש, וכן אחר ההר הזה יש כפר אחד על שמך, שנקרא כפר חנן, גלון שם, בשביל כבוד שמך. כשהגיעו לשם, נכנסו לבית מארחיהם וסדרו לפניהם שלחן בכמה מינים לאכול. אמר רבי חייא, ודאי שלחן זה כמו העולם הבא, ויש לנו להעלות שלחן זה ולעטרו בדברי תורה.
פתח רבי יוסי ואמר (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. אם בארץ ישראל מברכים, בחוץ לארץ מניין לנו. שהרי בצורה זה לא צריך. אלא כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, חלק את הארץ, הישוב הוא לצד אחד, והחורבה היא לצד אחר. חילק את הישוב והקיף את העולם סביב נקודה אחת, ומי היא, הארץ הקדושה. הארץ הקדושה היא מרכז העולם, ובאמצע הארץ הקדושה היא ירושלים, אמצע ירושלים הוא בית קדש הקדשים. וכל הטוב וכל המזון של כל הישוב יורד לשם מלמעלה, ואין לך מקום בכל הישוב שלא נזון משם.	פתח רבי יוסי ואמר "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". אם בארץ ישראל מברכים, בחוץ לארץ מניין לנו. שהרי בצורה זה לא צריך. אלא כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, חלק את הארץ, הישוב הוא לצד אחד, והחורבה היא לצד אחר. חילק את הישוב והקיף את העולם סביב נקודה אחת, ומי היא, הארץ הקדושה. הארץ הקדושה היא מרכז העולם, ובאמצע הארץ הקדושה היא ירושלים, אמצע ירושלים הוא בית קדש הקדשים. וכל הטוב וכל המזון של כל הישוב יורד לשם מלמעלה, ואין לך מקום בכל הישוב שלא נזון משם.

¹⁵⁰² מפני שהעולם התחתון הזה בו משכן שתי בחינות עליונות קדושים וטמאים לזה "פליג ארעא" כדי שיהיה הבדל בין חצונים לקדושים ויהיה הישוב לקדושים והחורבן לטמאים לחצונים ואחר שחלקו לחצאין היה נמצא נקודה אמצעית שהיא קדושה חמורה נגדי להיכל לבנת הספיר בין ישוב וחורבן ואין זו הכוונה לזה עשה "פליג ישובא" לחלקים וסבב הנקודה האמצעי בחלקי הישוב כנקודה בתוך המרכז (אור יקר). כתב הרח"ו זלה"ה שחילוק זה הוא העוה"ז שהוא מוכן להתיישב בו הבריות לצד אחד (רמ"ז).

¹⁵⁰³ הוא גהינם התחתון לצד אחר, דהיינו לצפון שאין בו חלק ליישוב. ומ"ש לקמן ממדבר שהלכו בו ישראל, אין הכוונה שהוא אותה החורבה, שהרי סביבותיו יישובים הרבה, וגם יש בו יישובים כנראה מפרשת מסעי. אלא הכוונה שבכל מקום שהוא חרב וקשה ליישוב בני אדם יש בו שליטה לאותה החורבה הכוללת שהוא גהינם וס"א. ולכן דייק שביישוב אמר אסחר עלמא סחרניה דנקודא חדא, שהיא הקדש קדשים, אבל בחרבא לא אמר כן, משום דמובן הוא שהוא מצב החיצונים, אלא דמשמיענו שאעפ"י שהוא בצפון מכל מקום יש לו שליטה גם במקומות הארץ השוממים כמדברות, ומכל מקומות שליטותיו לא נמצא לו יותר כח וממשלה כי אם באותו המדבר הגדול נחש שרף ועקרב, וישראל שלטו בו כל עוד שלא גרם החטא. זה הוא תמצית דבריו, וכן מוכח ממ"ש בשליחות השעיר אל ארץ גזרה, שמשם נראה אמיתות הענין שהרי הוא בארץ ישראל, אלא שלפי שאין בו הכנה ליישוב אדם לכן שולט עליו הס"א. והכי משמע גם כן מפרשת תצוה קפד ע"ב, ע"ש (רמ"ז).

¹⁵⁰⁴ יש עוד מייחד מן המייחד דהיינו "ירושלים וקדש הקדשים" (אור יקר).
¹⁵⁰⁵ והנה שפע החרבן והשממה שהם החצונים יש להם דרך וצנור לעצמן אמנם "כל טיבו וכל מזונא וכל ישובא" שהם יוניקים מן הקדש "תמן" בקדש הקדשים (אור יקר).
¹⁵⁰⁶ ואחר כך יתפשט בירושלם ואחר כך "בארעא קדישא" ואחר כך "בכל ישובא" (אור יקר).

ולית לך אתר ¹⁵⁰⁷ בכל ישובא דלא אתון מתמן ¹⁵⁰⁸ :	
פליג חרבה ¹⁵⁰⁹ ולא אשתכח חרבה ¹⁵¹⁰ תקיפא בכל עלמא בר ההוא מדבר דתברו חיליה ¹⁵¹¹ ותקפיה ישראל ארבעים שנה כמה דאת אמר (שם ח טו) המוליכך במדבר הגדול והנורא בההוא מדברא שלטא סטרא אחרא ¹⁵¹² ובעל כרחיה אזלו ישראל עליה ותברו חיליה ארבעין שנין ואי ישראל ישתכחו זכאין באינן ארבעין שנין הוה מתעברא ההוא סטרא אחרא מעלמא ומדקא ארגיזו ליה לקודשא בריך הוא כל אינן זמנין אתתקף ההוא סטרא אחרא ונפלו כלוהו תמן תחות רשותיה:	חילק את החורבה ולא נמצא מקום חרב קשה בכל העולם, פרט לאותו מדבר ששברו ישראל כחו ותקפו ארבעים שנה, כמו שנאמר "המוליכך במדבר הגדול והנורא". באותו המדבר שולט הצד האחר, ובעל כרחו הלכו עליו ישראל, ושברו כחו ארבעים שנים. ואם ישראל נמצאו צדיקים באותם ארבעים שנים, היה עובר אותו הצד האחר מן העולם, ומשהרגיזו את הקדוש ברוך הוא כל אותן פעמים, התחזק אותו הצד האחר, ונפלו כולם תחת רשותו.
ואי תימא והא משה דסליק על כל בני עלמא היך ומיתו (נפל) תמן לאו הכי דהא משה מהימנא לא הוה ברשותיה אלא ובהר העברים מאי העברים פלוגתא דאתפלגו עליה שליטין עלאין דלעילא ולא אתמסר בידא דממנא ושלמא (וסטרא) אחרא ואשתאר הכי עד דאתא משה עבדא מהימנא ושלמא עליה ואתקבר תמן ולא אתעסק ביה	ואם תאמר, והרי משה שעלה על כל בני העולם, איך מת שם. לא כך, שהרי משה הנאמן, לא היה ברשותו אלא בהר העברים. מה זה "העברים". מחלוקת שנחלקו עליו שליטים עליונים שלמעלה, ולא נמסר ביד ממונה ושליט אחר, ונשאר כך עד שבא משה העבד הנאמן ושלט עליו, ונקבר שם, ולא התעסק בקבורתו רק הקדוש ברוך הוא לבדו, שנאמר "ויקבר אותו בגי".

¹⁵⁰⁷ אפילו השרים כעין ע' פרי החג (אור יקר).

¹⁵⁰⁸ על ידי צנור מיוחד לו לשפיעו כל א' וא' לפי עניינו (אור יקר).

¹⁵⁰⁹ חרבא (דפ"ו).

¹⁵¹⁰ חרבא (דפ"ו).

¹⁵¹¹ קפד (הערת הזהר).

¹⁵¹² התיקון דמעשה בראשית, והוא כל התיקונים כולם אשר נעשה מאחר החטא דעץ הדעת עד ימות המשיח, הנה הוא מה שעולים ונבררים הניצוצי קדושה והשברי כלים מנפילתם וטביעותם בעמקי הקליפות דעולם התוהו, ועולים ומתתקנים ונעשים לכל חלקי המציאויות דהדצח"מ שבהעוה"ז, והנה הם עולים מתחילה מן האדמה אשר אררה ה' (בראשית ה כט), שהוא כל חלקי המדבריות והשממון שבהעולם אשר לא עבר בהם איש ולא ישב אדם שם (ירמיה ב ו), שהוא חלקי הקליפות והחיצונים, וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קנז ע"א, ופ' תצוה קפד ע"א). ובפרט בחלקי הצפון שבהעולם, ששם הוא מדור למזיקין ולזועות לרוחות ולשדים וכמ"ש בפדר"א (פרק ג) (דע"ה ח"ב כד ע"א). בהנסיון הנורא הזה הכניס הקב"ה את כל דור המדבר ג"כ, כי כל המדבר כולו הוא מקום הס"מ וחיילותיו, ושם הוא עומד בכל כחו ותוקפו, וכמ"ש בפ' תרומה (קנז ע"א) ולא אשתכח חרבא תקיפא (מדבר עצום) בכל עלמא בר ההוא מדבר (דע"ה ח"ב פב ע"ד). כל ענין הליכתם במדבר, כי שם הוא עיקר ממשלת הס"מ ושם הוא מקומו, ולכך הלכו שם. ושם ניתן להם התורה כדי לתברא תוקפיה וחייליה ולכתתא רישיה, וע"י הליכתם ועיכובם שם מ' שנה אתבר תוקפיה, וכמ"ש בפ' תצוה (קפד ע"א) וכן בפ' תרומה (קנז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכח ע"א). היה אפשר מאז ולהלאה לטהר את הארץ מכל זוהמתה כולה, ולהסיר את כל תערובות הרע שבה אשר מעץ הדעת טו"ר, ולהעלותה ולקדשה בקדושת עץ החיים, שתהיה כולה קודש לה', וזה היה ג"כ ענין הליכת ישראל במדבר, וכמ"ש בזוה"ק (פ' תרומה קנז, ופ' תצוה קפג סע"ב) ובמדבר אשר ראית כו' קודשא בריך הוא דבר לון לישראל במדברא (דע"ה ח"ב קל ע"ג). והנה בחי' עץ הדעת אשר היה בכל הי' ספי' דהעשיה שאמרנו, הנה היה בכל חלקי הדצח"מ שבהם, היינו בהדומם הוא מקום המדבריות, ששם הוא מקום מוכשר להשראת החיצונים, וכמ"ש בזוה"ק (בשלח דף ס סע"א, ופ' תרומה קנז, ופ' תצוה קפד רע"א), וזהו מ"ש בגמרא (ברכות לא ע"א) מאי דכתיב בארץ אשר לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם כו', כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה, והוא מקום המדבריות, שהוא מקום החיצונים (דע"ה ח"ב קמט ע"ב).

בקבורתיה בר קודשא בריך הוא בלחודוי [דכתיב] (שם לד ו) ויקבר אותו בגי:	
ויקבר אותו מאן ההוא דכתיב ביה בארץ סתים (שמות כד א) ואל משה ¹⁵¹³ אמר ולא כתיב מאן איהו ויקרא אל משה ולא כתיב מאן איהו אוף הכא ויקבור אותו ולא כתיב מאן איהו אלא ודאי האי אתר ידיעא איהו לגבי חברייא ועל דא בההוא טורא לא שליט עליה בר משה בלחודוי ואיהו אתקברו (דאיהו) תמן ובגין למנדע לכל דרין אחרנין דעלמא דאינון מתי מדבר יקומון ההוא רעיא דלהון אשרי ליה בגווייהו למהוי בלהו באתערותא דקיומא לעלמא דאתי:	"ויקבר אותו", מי אותו שנאמר בו בדרך נסתר "ואל משה אמר", ולא נאמר מי הוא. "ויקרא אל משה" ולא נאמר מי הוא. כמו כן כאן "ויקבר אותו", ולא נאמר מי הוא. אלא ודאי מקום זה ידוע הוא לחברים, ולכן באותו ההר, לא שלט עליו רק משה לבדו, והוא נקבר שם. וכדי להודיע לכל הדורות האחרים של העולם, שאותם מתי מדבר יקומו, אותו הרועה שלהם השרה בתוכם, להיות כולם בהתעוררות העמידה לעולם הבא.
ואי תימא אי הכי דההוא מדברא איהו תקפא דסטרא אחרא היך פקיד קודשא בריך הוא על ההוא שעיר לשדרא ליה לטורא אחרא [דאקרי עזאזל] הוה לון	ואם תאמר, אם כך, שאותו מדבר הוא תוקף וכח הצד האחר. איך צוה הקדוש ברוך הוא על אותו שעיר לשלחו להר אחר, שנקרא עזאזל. היה להם
קנז/ב	
זהר:	
לשדרא ליה לההוא טורא דאזלי ישראל במדברא ביה אלא כיון דהא אזלו ביה ישראל ארבעין שנין ¹⁵¹⁴ הא אתבר תקפיה ותקפיה אתתקף באתר דלא עבר ביה גבר תמן לעלמין ובההוא טורא הא הוה דיוריהון דישראל תמן ארבעין שנין:	לשלחו לאותו הר שהלכו בו ישראל במדבר. אלא כיון שהרי הלכו בו ישראל ארבעים שנים, הרי נשבר תקפו ותקפו התחזק במקום שלא עבר בו איש שם לעולמים. ובאותו הר, הרי היה דיוורם של ישראל שם ארבעים שנה.
אבל בהאי שעיר ההוא אתר איהו טנרא ¹⁵¹⁵ תקיפא עלאה ותחות עמקא דההוא טנרא ¹⁵¹⁶ דבר נש לא [יכיל למיעל] (עייל) תמן איהו שליט יתיר למיכל טרפיה בגין דיתעבר ¹⁵¹⁷ מעליהו דישראל ולא ישתבח בהו מקמרגא עליהו בישובא:	אבל בשעיר הזה, אותו המקום הוא סלע חזק עליון, ותחת עומק אותו סלע, שאיש לא יכול להיכנס לשם הוא שולט יותר לאכול טרפו, כדי שיעבר מעל ישראל, ולא ימצא להם מקטרג עליהם בישוב.
שולטנותיה דרזא דמהימנותא גו אמצעיתא דנקודה דכל עלמא ¹⁵¹⁸ ארעא	שלטונו של סוד האמונה תוך מרכז הנקודה של כל העולם, הארץ הקדושה בבית קדש הקדשים, ואף על גב שעכשיו אינו

¹⁵¹³ וירא קג ע"ב (הערת הזהר).

¹⁵¹⁴ ואי אפשר לשולחו אלא למדברות הרחוקים מאד מאד, וזה אי אפשר להגיע שם ביום הכפורים, או אפשר שכיון שנשבר כחם במדבר הזה, שוב לא נשאר להם כח חזק בשום מדבר, ואם תאמר וכי אנו לבטל כחו אנו באים או להחזיקו אנו באים, ודאי לבטל כחו הוא כוונתנו, ואם כן יותר טוב להוליכו אל המדבר שנחלש כחו (אור יקר).

¹⁵¹⁵ טינרא (דפ"ו).

¹⁵¹⁶ טינרא (דפ"ו).

¹⁵¹⁷ ירצה כל מגמתנו להאכיל לו השעיר כדי שיתעסק בו, ובין זה לזה ישראל מתכפרין לפני הקדוש ברוך הוא, ואנו מבקשים מקום מוכן שיתרצה לאכול בו לחמו, וכל עוד שהוא מקום שאינו חפץ בו כגון מדבר שאין דעתו עליו מפני חלישות חילו לא יבא, ואנו מחזרים אחריו, לזה ארץ גזרה עדיפא (אור יקר).

¹⁵¹⁸ מוסגר בדפ"ק.

קדישא בבי קדש והוקדשים ואף על גב דהשתא¹⁵¹⁹ לאו איהו בקיזמא בזכותיה כל עלמא אתון ומזונא וספוקא ומתמן נפקא לכלא בכל אתר וסמרא דישובא ובגין כך אף על גב דישראל והשתא לבר מארעא קדישא¹⁵²⁰ ועם כל דא מחילא (על כל חילא) וזכותא דארעא¹⁵²¹ אשתכח מזונא וספוקא לכל עלמא ועל דא כתיב (דברים ח י) וברכת את יהו"ה אלהיך¹⁵²² על הארץ הטובה¹⁵²³ אשר נתן לך¹⁵²⁴ על הארץ הטובה ודאי דהא בגינה מזונא וספוקא אשתכח בעלמא¹⁵²⁵:	בקים בזכותו, כל העולם ניזון, ומזון וספוק יוצאים משם לכל בכל מקום, צד הישוב. ולכן אף על גב שישראל עכשיו מחוץ לארץ הקדושה, עם כל זה מכח זכות הארץ, נמצא מזון וספוק לכל העולם. ועל זה נאמר "וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך". על הארץ הטובה ודאי, שהרי בשבילה נמצא מזון וספוק לעולם.
מאן דאתעדן על פתוריה¹⁵²⁶ ומתענג באינון מיכלין אית ליה לאדכרא ולדאגא על קדושה דארעא קדישא ועל היכלא דמלכא דקא אתחריב ובגין ההוא עציבו דאיהו קא מתעצב על פתוריה בההוא חדוה ומשתיא דתמן קודשא בריך הוא חשיב עליה כאלו בנה ביתיה ובנה כל אינון חרבי דבי מקדשא זכאה חולקיה:	מי שמתעדן על שלחנו ומתענג באותם מאכלים, יש לו להזכיר ולדאוג על קדושת הארץ הקדושה, ועל היכל המלך שחרב. ובשביל אותו עצב שהוא מתעצב על שלחנו, באותה שמחה ומשתה של שם, הקדוש ברוך הוא חושב עליו, כאלו בנה את ביתו ובנה את כל חרבות בית המקדש, אשרי חלקו.
כוס¹⁵²⁷ של ברכה¹⁵²⁸ לא הוי אלא בתלתא בגין דהא מרוא דתלת אבהן קא מתברכא ועל דא לא אצטריך כוס אלא בתלתא כוס של ברכה אצטריך למיהב ליה בימינא ובשמאלא ולקבלא ליה בין תרווייהו בגין דאתיהיב בין ימינא ושמאלא ולבתר [ישתביק ליה] (דישתביק) בימינא דהא מתמן אתברכא:	כוס של ברכה אינו אלא בשלשה, משום שהרי מסוד של שלשת האבות מתברך, ועל זה לא צריך כוס אלא בשלשה כוס של ברכה, צריך לתת אותה בימין ובשמאל ולקבלה בין שניהם, משום שניתנת בין ימין ושמאל. אחר כך ישאיר אותה בימין, שהרי משם מתברך.
עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכולם הם כראוי, משום שתקוני כוס של	עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, וכולם הם כראוי, משום שתקוני כוס של

¹⁵¹⁹ סוף סוף אשד מזון ושפע העולם אינו אלא דרך שם (אור יקר).
¹⁵²⁰ (ו)ה[שכינה גולה אחריהם ונותן שפע מזונם של ישראל ביד השרים כדפירשנו, היינו דווקא שתחלה יבא אל המקום הנועד, היינו מהיכל לבנת הספיר אל נקודת קדש הקדשים, ומשם אתפשט לסוד גלות ישראל בין השרים כדפירשנו (אור יקר).
¹⁵²¹ כלומר שם נשפע, ומשם מתחלק לשרים ולישראל שהם תחת רשות השרים (אור יקר).
¹⁵²² אפילו בחוצה לארץ (אור יקר).
¹⁵²³ ירצה על סבת ארץ הטובה שהיא ארץ ישראל (אור יקר).
¹⁵²⁴ המזון בחוצה לארץ, שהארץ הקדושה היא נותן מזון בחוץ, כלומר בשביל ארץ הטובה, אשר אותה הארץ הטובה נתן לך המזון והשפע בחוץ תחת יד השרים (אור יקר).
¹⁵²⁵ שאר יד השרים (אור יקר).
¹⁵²⁶ הרי הוא נהנה משפע הארץ ואם חס ושלוש אינו מזכירה, הוא מתעדן מטוב שפעה ואינה מזכירה, אין לך כפוי טובה שהוא מתעדן בשלה והיא אינה בשלוה, אמנם כאשר האדם בא להתעדן אדכר ודואג על קדושת הארץ וחרבן המקדש, כיון שהיה מזומן לאכול, והוא מצר ודואג על חרבנה מתוך תענוג ושמחת לבו, הוא בונה אותה ממש, מפני שהוא עומד בשמחת המאכל (והמשה) [והמשתה] והענג הרומז למעלה בבינה, ומזכיר שם חרבן (הם) הוא גורם שתזכר המלכות לגאולה בעדן ושמחה שהם חכמה ובינה, והיינו "כאלו בנה" וכו' מזכירתו אותו שם כדפירשנו (אור יקר).
¹⁵²⁷ עולה אלה"ם (אור יקר).
¹⁵²⁸ שמשפיעין בו מהחסד ברכה ודאי (אור יקר).

וכלהו הו כדקא יאות בגין דתקוני דכוס של ברכה עשרה אינון והא אוקמוה חבריא כוס של ברכה אצטריך לאשנחא ביה בעינא¹⁵²⁹ בגין דכתיב (שם יא יב) עיני יהוה אלהיך בה ולא אצטריך לאתנשי מעינא אלא לאשנחא ביה:	ברכה, הם עשרה. והרי פרשוה החברים, כוס של ברכה צריך להשגיח בו בעין, משום שנאמר "עיני ה' אלהיך בה", ולא צריך לשכוח מהעין, אלא להשגיח בו.
כוס של ברכה אתברך בההיא¹⁵³⁰ ברכתא דקא מברך בר נש עליה לקודשא בריך הוא בגין [דאיהו] (כך איהו) רזא דמהימנותא ואצטריך לנטרא ליה בנטירו עלאה כמאן דאיהו חשיבותא דמלכא דהא בגיניה אתברך פתוריה בשעתא דברכת מזונא דההוא בר נש מברך:	כוס של ברכה מתברך באותה ברכה שמברך האדם את הקדוש ברוך הוא, משום שהוא סוד האמונה, וצריך לשמרו בשמירה עליונה, כמי שהוא חשיבות המלך, שהרי בשבילו נתברך שלחנו בשעת ברכת המזון שאותו אדם מברך.
פתוריה אצטריך דלא יהא בריקניא דהא לית ברכתא משתכחא על פתורא ריקניא כמה דאוקמוה דכתיב (מ"ב ד ב) הגידי לי מה יש לבי בבית וגו' ועל דא פתורא לא אצטריך לאתחזאה בריקניא דהא ברכאן עלאין לא שריין אלא באתר שלים ורזא דא (שמות לא ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וכתיב (דניאל ב כא) יהב חכמתא לחכימין ועל רזא דנא שלחן דלחם הפנים דכתיב (שמות כה ל) ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד:	צריך ששלחנו לא יהיה ריקם, שהרי אין ברכה מצויה על שלחן ריק כמו שבארוה, שנאמר "הגידי לי מה יש לך בבית וגו'", ולכן שלחן צריך לא להראות ריקם, שהרי הברכות העליונות לא שורות אלא במקום שלם. וסוד זה "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", ונאמר "יהב חכמתא לחכימין [נותן חכמה לחכמים]" ועל סוד זה שלחן של לחם הפנים, שנאמר "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד".
רעיא מהימנא:	
תנאין ואמוראין [ומארי מתניתין] אתכנשו כלכו דהא קא [מטא] (מטי¹⁵³¹) שעתא לתקנא¹⁵³² ביה¹⁵³³ מאני מלכא [לאזהרא¹⁵³⁴] ולאנהרא לאתתקנא [לאתקנא] קמיה דאינון משכנא¹⁵³⁵ מנרתא¹⁵³⁶ פתורא¹⁵³⁷	תנאים ואמוראים התכנסו כולכם, שהרי הגיעה השעה לתקן בה כלי המלך להזהיר, להאיר להתתקן לפניו, שהן משכן מנורה שלחן מזבח כיור וכנו ארון וכפרת וכרובים, והכל בשקל, ולכן צוה את ישראל "זה יתנו".

¹⁵²⁹ עי' בפרשת משפטים דף צה עולימתא שפירתא וכו' ומ"ש האר"י שם (מ"מ).

¹⁵³⁰ בההוא (דפ"ו).

¹⁵³¹ מטו (דפ"ו).

¹⁵³² כיון שאין גשמיות בעולם הגשמי ראוי לתקן בסודות העולם הרוחני (אור יקר).

¹⁵³³ נמחק ביהל אור.

¹⁵³⁴ לאתסדרא (יהל אור).

¹⁵³⁵ מצד המלכות בעצמה (אור יקר). חשיב כאן י' דברים. דמזבחות ב' הם והם נגד ע"ס. ארון בינה היכלא פנימאה כמ"ש בת"ז ארון נור דליק בינה ע"ש. כפרת חכמה וכן באדם קרום של מוח. כרובים כתר ושם ודברתי אתך כו' שם השכינה. וכן באדם על הקרום משכן הנשמה באוירא דגלגלתא קד"א. וכן גלגלתא באדם בינה כנגד ארון. וג' הראשונות באדם בראש ק"ק וכן בספירות הן ק"ק סתומין וכן במשכן בק"ק. משכנא מלכות כידוע. מנרתא חסד בדרום. שולחן גבורה בצפון. מזבח תפארת באמצע כ"ז ידוע וא"צ להאריך. ע"כ ותעמוד מלדת ד' סמכין דכרסייא כי מקום מלכות אצל ת"ת כידוע. ע"כ סיומא דגופ' מסיים ג"כ המשכן מכאן ואילך לבר מגופא. כיור וכנו נר"ה כמ"ש בת"ז שהן יוצקין מים ליסוד כיור למעלה וכנו למטה שהן מעלה ומטה דו"ק. מזבח החיצון יסוד זיו איקונין של יוסף דומה לשל יעקב שניהם מזבח נקר' גוף וברית חד והן הכל כסדר. וכ"ז בשכינה בע"ס דילה. וז"ש "וכלא בשקל". שהוא מלכות כמ"ש לקמן (יהל אור).

¹⁵³⁶ מצד החסד (אור יקר).

¹⁵³⁷ מצד הגבורה (אור יקר).

מדבחה ¹⁵³⁸ כיור וכנו ¹⁵³⁹ ארון וכפורת ¹⁵⁴⁰ וכרובים ¹⁵⁴¹ וכלא בשקל ¹⁵⁴² ובגין דא מני (ליה) לישראל זה יתנו ¹⁵⁴³ (שמות ל יג):	
קם תנא חדא ואמר [רעיא מהימנא ודאי] (ודאי בוצינא קדישא) הכי הוא ולך מני ¹⁵⁴⁴ למעבד כלהו הדא הוא דכתיב (שמות כה לא) ועשית מנורת (שם כג) ועשית שלחן והכי בכלא וראה ועשה ומכלא לא אתקשי לך למעבד אלא תלת מלין דרשימין באתון דשמך מ'נורה ¹⁵⁴⁵ ש'קלים ¹⁵⁴⁶ ה'חדש ¹⁵⁴⁷ אמאי אתקשי לך:	עמד תנא אחד ואמר, רועה הנאמן ודאי כך הוא, ואותך צוה לעשות את כולם, זהו שנאמר "ועשית מנורת" "ועשית שלחן", וכך בהכל. וראה ועשה, ומהכל לא התקשה לך לעשות אלא שלשה דברים רשומים באותיות שמך, מ'נורה ש'קלים ה'חדש, למה התקשו לך.
אמר ליה סבא סבא אתון מפיקין ¹⁵⁴⁸	אמר לו זקן אתם מוציאים
קנח/א	
רעיא מהימנא:	
קושיא דא [דאתקשה לך] (דאתקשי) מן (שמות כה לא) מקשה תיעשה המנורה ודאי מאנא דקודשא בריך הוא איהי שכינתא דאיהי מאנא לשמשא לבעלה איהי מנרתא דיליה דאתמר ביה (תהלים קיט קסד) שבע ביום הללתיך דאינון הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד [וכו' לך ה' הממלכה] ויסוד ומלכותו [עד מלכות] שבע ¹⁵⁴⁹ [כלילא]	קושיא זו שהתקשה לי, מן "מקשה תיעשה המנורה", ודאי שהכלי של הקדוש ברוך הוא היא שכינה, שהיא כלי לשמש את בעלה, היא המנורה שלו, שנאמר בה "שבע ביום הללתיך", שהם הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד יסוד ומלכות, בשבע כלולה משבע הדרגות הללו. שלשת קני המנורה מצדה האחד, גוף ושתי זרועות המלך, הוא נר מצוה להאיר בהם, ושלשת קני המנורה מצדה השני, הם שתי שוקים

- ¹⁵³⁸ מצד הקו האמצעי (אור יקר).
¹⁵³⁹ מצד נ"ה ארון המלכות בעצמה (אור יקר).
¹⁵⁴⁰ יסוד (אור יקר).
¹⁵⁴¹ נ"ה דהיינו ארון מלכות כפורת יסוד וכרובים תרין ביעין בבחינתם הפנימית (אור יקר).
¹⁵⁴² בסוד השם הנקרא שקל באצילות (אור יקר).
¹⁵⁴³ ר"ל זה השער כו' שהוא מלכות (יהל אור).
¹⁵⁴⁴ שהוא כולל כל הע"ם שהוא אילנא רבא כמ"ש בת"ז וע"י מתייחדת השכינה בכל הע"ס (יהל אור).
¹⁵⁴⁵ המנורה הוא נ' שערי בינה, ולכן היה במנורה כ"ב גביעים וי"א כפתורים וט' פרחים הרי מ"ב כנגד שם מ"ב, וז' קנים הרי מ"ט שערי בינה, והגוף של מנורה הוא שער נ' וזה שנתקשה בה משה. ועוד יש בו י"ז והוא שם של בינה (אדרת אליהו דברים א א).
¹⁵⁴⁶ ובגמרא (מנחות כ"ט א) איתא שרצים. ותוס' שם הקשו אמאי לא תני שקלים (יהל אור). ונראה דטעם קשיו הוא דאם ישראל מושרשים בחכמה ואינון קדש וכו' וכמו שאמר רבי אבא, איך יעלו למנין ואיך ישלוט בהם נגף אם ימנו לגלגלתם, וה' הוציא לו מטבע של אש מתחת כסא הכבוד, היא רחל היוצאת תחת יסוד אי' שהיא כסא הכבוד, ומטבע מפני שבה טבועים ומצויירים כל האורות העליונים, והיא של אש שנבנית מן הגבורות. ואמר לו זה יתנו, כלומר אין הכוונה על שרשם הצפון בעץ החיים אלא על הנגלה שהוא נקרא זה, ולפי שהיא נקראת קדש תחתון על שם אור אבא המאיר בה לכן אמר זה בלשון זכר (רמ"ז ח"ב רכה ע"ב).
¹⁵⁴⁷ עי' ספר הקנה (&): במה נתקשה משה, ועוד יכתוב חודש זה לכם ראש חדשים מאי החדש הזה עם הה"ן וכו'. כי אמר לו הקב"ה חדוש העטרה המתחדשת מת"ת זהו החודש ה' עם זה הוא ה' אחרון המתחדשת מהמדה הנקראת זה אות החדשה ונתקשה משה למה לא תהיה העטרה באור עצמו, וא"ל כזה ראה וקדש, הכוונה העטרה נקראת אשה בדגש כי עיקר קבלתה מפחד יצחק האש הגדולה ואז כל המקטרגים תובעים דין ממנה, ובזמן ההוא שהיא נתכסית לגמרי והיא כסויה בדין אז נותנים חלק למדת הדין שעיר ושעירים ירקדו שם, ואותה מקדשים לת"ת ישראל ואז דוחה כל המקטרגים בחוץ ונותן להם השעיר הזה שלא יהיה להם רשות להכנס ולתבוע דין כי אין רצון המלך וכו'.
¹⁵⁴⁸ ר"ל אתם מוציאים הלימוד מן מקשה כו' (יהל אור).
¹⁵⁴⁹ דהיא בת שבע כלילא מז"ס כמשי"ו (יהל אור).

יתנ¹⁵⁶⁰ כגוונא דא הו"ה בסופא במשכנא כגוונא דא הו"ה חמש אמות ארך מסטרא דה' עלאה וה' אמות רחב¹⁵⁶¹ מסטרא דה' תתאה ואמה ו' וחצי¹⁵⁶³ האמה י' וכלא אתרמיז באת ו'¹⁵⁶⁴:	
ודא איהו רזא (ישעיה מד ו) אני¹⁵⁶⁵ ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים¹⁵⁶⁶ דאתרמיז¹⁵⁶⁷ בהאי שמא יו"ד ה"י וא"ו ה"י וכל שם¹⁵⁶⁸ דשליט [ה'] על י' נוקבא איהו מסטרא דשמאלא [ו]אף על גב דמסטרא דאת י' איהי ברישא בתר דבתרין ההי"ן איהי בסופא כגוונא דא ה"י ה"י אתדן לרוב ונוקבא איהי אלא¹⁵⁶⁹ י' על וה"ן (וי¹⁵⁷⁰) תגא תחות ה' שמוש כל שכן¹⁵⁷¹ תחות ו':	וזהו סוד "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים", שנרמז בשם הזה, יו"ד ה"י וי"ו ה"י. וכל שם ששולט ה' על י' הוא נקבה, מצד השמאל. ואף על גב שמצדה של האות י' היא בראש, אחר שבשני ההי"ן היא בסוף, כמו זה ה"י ה"י, נדון לרוב, והיא נקבה. אלא י' על ה', הוא כתר תחת ה', שימוש, כל שכן תחת ו'.
ובגין דלא¹⁵⁷² עבידנא קצין ופרוד ביחודא דלעילא דכלא יחודא חד נתקשה לינה) למעבד [או תנאי¹⁵⁷³ או אמצעי או שמושא] וקודשא בריך הוא ידיד כל מחשבתין אמר בתר דדא לטוב אתכוון דלא	ומשום שלא עשינו קצוץ ופרוד ביחוד העליון, שהכל יחוד אחד, התקשה לי לעשות או תנאי או אמצעי או שמוש. והקדוש ברוך הוא שיודע כל המחשבות אמר, מאחר וזה התכוון לטוב, שלא לעשות קבוץ ופרוד, תיעשה המנורה, תעשה מעצמה, כמו השכינה, תעשה מעצמו של הקדוש ברוך

¹⁵⁶⁰ ראה דהיא נקר' שקל ונקר' מחצית השקל דז"ן להן כותל א' כידוע בסוד הנסירה וכותל היא
כ"ו ת"ל. כ"ו עד"א הו"ה ונוקבא ת"ל שהכל פונים בו תלים של הלכות כמ"ל. וזהו שקל גי' ת"ל
ולכן נקר' מחצית חצי לז"א וחצי לנוקבא ויתבאר לקמן יותר (יהל אור).

¹⁵⁶¹ אורך (יהל אור).

¹⁵⁶² ור"ל הקרש ארכו עשר אמות ב' ההי"ן ורחבו אמה וחצי ו' י' (יהל אור).

¹⁵⁶³ מצה פרוסה כמ"ש בת"ז (יהל אור).

¹⁵⁶⁴ ר"ל כמ"ש ו' חולם תגא. ו' שורק אמצעי. ו' חירק שימושא. ובג' מקומות הנ"ל משלמת אותו
לע"ס. תגא ג"ר שימושא מלכות ולכן רמזים בז' ג' כמ"ש בת"ז תגא ז' שימושא ג' שורק שוה אצלו
ו"ק ושם ו'. וענין הו"ה שבעד"א הו"ה שלימה כידוע וגלוי ההו"ה הוא מבינה כמ"ש ברע"מ פ' בא
ועטרת היסוד הוא ה' אחרונה שבשם כידוע והן הו"ה ומל' יו"ד משלמת השם. וכ"ז בבחינת השם
שבת"ת אבל בכל ע"ס מתחיל מחכמה ומשלים במלכות כסדר וכן כד סלקת חכמה זעירא לחכמה
שם הוא תגא ג"כ השם כסדר בת"ת כנ"ל (יהל אור).

¹⁵⁶⁵ ר"ל מלכות. ראשון תגא בחכמה שנקר' ראשית (יהל אור). בבחי' שהיא כלל כל האצילות כולו
וכולל את כולם, הנה אפשר לה עי"ז לעלות למעלה להיות שוה בשוה אליו, ומשתמשים שניהם
בכתר אחד, כמ"ש הרב במיעוט הירח (פרק ב' ושם סוף פרק א') בבחי' הז', וכן היא עולה ג"כ עוד
למעלה למעלה, כמ"ש ברע"מ פ' תרומה (קנח ע"א), וע' פ' בראשית (כד ע"א) ופ' פינחס (רנו ע"ב)
(כללים ח"א נג ע"ג), אמנם בפנימיותה שהוא עתה נעלם בה הנה היא באחדותה לעולם למעלה
למעלה, ובסוד (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון, והיא סליקת על כל דרגין דלעילא כמ"ש
(משלי לא כט) ואת עלית על כולנה (זוה"ק ח"ג כח ע"א), כי בהעלם הנה היא שורש הכל, כי היא
עולה עד המלכות דא"ס וכמ"ש ברע"מ פינחס (רנו ע"ב) וע' פ' תרומה (קנח ע"א) ופ' בראשית (כד
ע"א ע"ב), ותלוי עלייתה למעלה וגילוי אחדותה בהמלכות דא"ס כאשר יושלם תיקונהא (כללים
ח"ב נ ע"ב).

¹⁵⁶⁶ דשם נקר' שם מלא ה' אלקים (יהל אור).

¹⁵⁶⁷ ג' יודי"ן יו"ד בתחלה יו"ד אצל וא"ו יו"ד אחר ה' אחרונה (יהל אור).

¹⁵⁶⁸ ר"ל שמלוי הזה רומז על מלכות שהשם זה נוקבא הוא שבו ההי"ן על יודי"ן כמ"ש (יהל אור).

¹⁵⁶⁹ נמחק ביהל אור.

¹⁵⁷⁰ ר"ל בשם הנ"ל (יהל אור).

¹⁵⁷¹ ר"ל כנ"ל (יהל אור).

¹⁵⁷² ר"ל לפי שדרגא דמרע"ה כולל כל הע"ס וע"י מתייחד בכל הע"ס (יהל אור).

¹⁵⁷³ תגא (דפ"ו).

למעבד קצוץ ופרוד תיעשה המנורה תיעשה מעצמה¹⁵⁷⁴ כנוונא דשכינתא תיעשה מעצמו דקודשא בריך הוא בלא פרודא שאר מאנין¹⁵⁷⁵ (דבהון) [איהי] שכינתא שמוש (שם לו א) ויעש בצלאל:	הוא, בלי פירוד. שאר הכלים שבהם היא שכינה, שימוש, ויעש בצלאל.
ובכל אתר דשכינתא תתאה¹⁵⁷⁶ איהי עטרה ודעמודא [דאמצעייתא] כד נטילת מן בינה דאיהו עלמא דאתי ודאי¹⁵⁷⁷ לית ידיעא לבר נש ובקודשא (מקודשא) בריך הוא ולא בכל מדות דיליה עד דיעול בהאי תרעאנה] דאתמר [על זה] ועלהו (ביה) (תהלים קיח ב) זה השער ליהו"ה¹⁵⁷⁸:	ובכל מקום ששכינה תחתונה היא עטרה של העמוד האמצעי, כשניטלת מבינה שהיא העולם הבא, ודאי אין הכרה לאדם בקדוש ברוך הוא, ולא בכל מידותיו, עד שיכנס לשער הזה, שנאמר עליו "זה השער לה".
באות ליה¹⁵⁷⁹ דאיהי¹⁵⁸⁰ כלילא מכל ספירה ומכל אתון דשמהן מפורשים ונסתרים איהי [נקודה בכל] (נקודא לכל) את ואת שמושא תחות בעלה ואיהי עטרה על רישיה מסטרא דילה¹⁵⁸¹ דטעמי כגון סגול נקודה תחות ירכי מלכא (ישעיה סו א) והארץ הדרום רגלי ואיהי באמצעייתא עמיה מחצית השקל בשורק ואיהי עטרה על רישיה¹⁵⁸² מסטרא דסגולתא:	באות ל' שהיא כלולה מכל ספירה ומכל האותיות של השמות מפורשים ונסתרים, היא נקודה בכל אות ואות, שימוש תחת בעלה, והיא עטרה על ראשו. מהצד שלה של הטעמים, כמו סגול, נקודה תחת ברכי המלך. "והארץ הדרום רגלי". והיא באמצע עמו, מחצית השקל, בשורק, והיא עטרה על ראשו מצד הסגולתא.
זרקא¹⁵⁸³ מקף שופר הולך סגולתא בההוא [זמנא] (איהי) כתר על רישא דמלכא כתר יתנו לך יהו"ה אלהינו (איהו ידועת) ההוא דאתמר ביה במופלא ממך¹⁵⁸⁴ אל [תדרוש ובמכוסה ממך אל] תחקור דב(י)ה אשתמודע	זרקא מקף שופר הולך סגולתא, באותו זמן היא כתר על ראש המלך, "כתר יתנו לך ה' אלהינו", היא ידועה באותו שנאמר בו "במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור". שבה הוא נודע, שהוא ראשון למעלה בכתר, היינו סגולתא, והוא אחרון בסגול "ומבלעדיו אין אלהים" בשורק, והכל

¹⁵⁷⁴ מעצמו (יהל אור). ר"ל מעצמו דקב"ה כמ"ש עצם מעצמי (יהל אור).
¹⁵⁷⁵ ר"ל לכך עשה בצלאל שהוא סימא דגופא וע"י שכינה שימושא לכן לא עשה המנורה (יהל אור).
¹⁵⁷⁶ "דשכינתא תתאה" נמחק ביהל אור, ובמקומו איתא "בשכינה".
¹⁵⁷⁷ ר"ל דבעלמא דאתי עטרת תפארת כידוע (יהל אור).
¹⁵⁷⁸ ד' הוא לשון דלת ופתח ושער, כי היא השער לה', כי אין לאדם שום התדבקות והתקרבות להקב"ה רק על ידה ע"י קבלת מלכות שמים. וכן כל הידיעה והתבוננות באלהותו ית"ש הוא לעולם רק על ידה דהיא מתפשטת ושורה בכל אחד ואחד מישראל, ועל ידה הוא כל השגה וידיעה בהקב"ה, וכמ"ש בזוה"ק תרומה (דף קנ"ח) ובתז"ח (דף ל"ב) (דע"ה ח"א ד ע"ג), כל תיקונים ובנינים הרי הוא רק מהמלכות דאצילות הנוק' דז"א (וכמ"ש בזוה"ק בראשית כב ע"א וכת ע"ב וכנודע), כי בה הוא עליית כל המ"ן וכל תיקונים אשר לכל העולמות ב"ע לעולם, כי רק היא השער לה' (כללים ח"א קד ע"ד).
¹⁵⁷⁹ ר"ל ז"ש לה' שהן ג' יודי"ן הנ"ל כולל כל הע"ס גי' למ"ד כנ"ל (יהל אור).
¹⁵⁸⁰ י"י איהי (נוסף בדפ"ו).
¹⁵⁸¹ נמחק ביהל אור.
¹⁵⁸² ה' אחרונה הנה הוא רק הגילוי דה' ראשונה וכו' ולכן הנה אין בהשם ב"ן (ושהוא הו"ה כפולה הכולל זר"ן, ע' מ"ן ומ"ד דרוש ח) רק ט' אותיות, כי שורשה נשאר בעטרה דאימא (כללים ח"ב ד ע"ד).
¹⁵⁸³ דאתזרקת לעילא כמ"ש בת"ז (יהל אור).
¹⁵⁸⁴ ח"א כד ע"א וח"ג רנו ע"ב (לש"ו), עי' תיקו"ז ריש תיקון ע'.

בה נודע (למטה).	דאיהו ראשון לעילא בתנא דהיינו סגולתא ¹⁵⁸⁵ ואיהו (דאיהו) אחרון בסגול ומבלעדיו אין אלהים (ישעיה מד ו) בשורק וכלא בה אשתמודע ¹⁵⁸⁶ (לתתא):
מי שנדבק בה למטה, היא מעלה אותו למעלה. ומי שרוצה לעלות עליה, להשיג למעלה ממנה, היא משפילה אותו למטה ממנה, ואין לו חלק בה, ומשום שיעקב נודע בה לימד	מאן דאתדבק בה לתתא איהי מסלקא ליה לעילא ומאן דבעי לאסתלקא עלה לאדבקא לעילא מינה איהי משפילתו לתתא מינה ולית ליה חולקא בה ובגין דיעקב אשתמודע ¹⁵⁸⁶ בה (אשתמודע) אוליפת
	קנח/ב
אותה לבניו, וציוה שלא יבקשו לעלות לדרגה למעלה ממנה, שהיא הכל, מעלה ומטה ואמצע, זהו שנאמר "וזאת אשר דבר להם אביהם".	ולאו (ליה) לבנוי ומני דלא יבקשון לסלקא לדרגא לעילא מינה דאיהי כלא עילא ותתא ואמצעיתא דהא הוא דכתיב (בראשית מט כח) וזאת אשר דבר להם אביהם:
נביא שהיה מכיר אותה, צוח ואמר לבעלי תורה, חכמים בתורה ועשירים בה ושמחים בחלקם, צוח אליהם ואמר "כה אמר ה' אל יתהלל וגו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי". דוד שהיה מכיר אותה, אמר "אם תחנה עלי מחנה וגו' בזאת אני בוטח"	נביא דהוה אשתמודע בה צווח ואמר למארי תורה ¹⁵⁸⁷ חכמים באורייתא ועתירין בה ושמחים בחלקם צווח לגביהו ואמר (ירמיה ט כד) כה אמר יהוה אל יתהלל וגו' כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי דוד דהוה ידע בה אמר (תהלים כז ג) אם תחנה עלי מחנה וגו' בזאת אני בוטח ¹⁵⁸⁸ :
וירמיה ראה את אורך הגלות וסמא"ל (בא) והנחש וכל הממונים של שבעים האומות בריבוא רבבות שיורדים על ישראל, וראה את הפסוק הזה שאמר הקדוש ברוך הוא "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'", אמר הנביא "זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל", ואשר "לא שת לבו גם לזאת", עליו	וירמיה חזא גלותא אריך וסמא"ל [נ"א אתא] ונחש ¹⁵⁸⁹ וכל ממנן [על] (ד)שבעין אומין ¹⁵⁹⁰ [רבבי רבבן דנחית] (ברבו רבוון ודנחית ¹⁵⁹¹ נחיתין) על ישראל וחזא האי קרא דאמר קודשא בריך הוא (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו' ¹⁵⁹² אמר

¹⁵⁸⁵ על האות בכתר על ח"ג צר"י כעין סגולתא שם היא ביר"ד. בה' בסגול תחות תרין ירכין ג"כ צר"י (יהל אור).

¹⁵⁸⁶ ר"ל בעד"א (יהל אור).

¹⁵⁸⁷ ר"ל זהו גבור גבורים בתורה [מצאתי כתוב על הגליון כמ"ש (יומא עא ע"א) אליכם אישים אקרא כו' אלו ת"ח כו' ועושים גבורה כאנשי] (יהל אור).

¹⁵⁸⁸ עי' תיקו"ז יג ע"א: ובגין דלית השגה [רשו – שם יז ע"א] לנביא וחזוהי וחכם פחות מינה אמר הנביא כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' כי אם בזאת יתהלל וכו' וידוע אותי (ירמיה ט כב) ובגין דא יעקב אוליף לה לבנוי ויהיב לון קבלה מינה דהא הוא דכתיב וזאת אשר דבר להם אביהם (בראשית מט כח) ודוד דהוה ליה קבלה מינה אמר לגבה אם תחנה עלי מחנה וכו' (תהלים כז ג) רמיז לה בהאי תגא וסליק מחשבתיה לגבה ואמר לא יירא לבי וכו'.

¹⁵⁸⁹ עי' בהגר"א על תיקו"ז סה ע"א: ב' יצרין תאווני וכעסני, שהן דר"ג, כמ"ש בז"ח רות (עח ע"ב), והן שור וחמור, טוב ורע, שבאין מעץ הדעת טוב ורע, והן שניהן רעין בסוד ח"ק דגיהנ"ם, חושבן חק, עשו וישמעאל, ס"ם ונחש שהוא רהב, מאדים ונגה.

¹⁵⁹⁰ עי' תיקו"ז כה ע"א: פתח אליהו ואמר כד נפיק שבתא ויומין טבין וישראל אינון תחות ממשלה דסמא"ל ושבעין ממנן ודחקין לישראל קלא נפיק מן שמיא לגביה ויימא הכי יר"א בש"ת ודא בראשית יהא לך כסופא מן שמיא.

¹⁵⁹¹ דנחתי (דפ"ו).

¹⁵⁹² עי' תיקו"ז יג ע"א: וישראל דהוה לון קבלה מינה לא בעו מקודשא בריך הוא משכונא אחרא דיפדון לון בגינה מן גלותא אלא זאת דהא הוא דכתיב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וכו' (ויקרא כו מד) ונביא אמר בגינה כד חזא בנבואתא דחזקא דישראל תקיפא אמר זאת אשיב אל לבי

נאמר "וכסיל לא יבין את זאת". "וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה" לפי ששמר מה שצוהו אביו זכה למלכות. ודוד בשבילה עלה למלכות, שטרח עליה כל ימיו.	נביא (איכה ג כא) זאת אשיב אל לבי על בן אוחיל ואשר לא שת לבו גם לזאת¹⁵⁹³ עליה אתמר (תהלים צב ז) וכסיל לא יבין את זאת וזאת ליהודה ויאמר שמע יהוה קול יהודה (דברים לג ז) בגין דנטיר מאי דמני ליה אבוי זכה למלכו ודוד בגינה אסתלק למלכו דטרח כל יומיו עליה:
אמר המנורה הקדושה, עליה נאמר "וזאת התורה אשר שם משה וגו'", בה הזהרת את ישראל בשעת מיתתך, בה ברכת את ישראל בכל שבט ושבט. זהו שנאמר "וזאת הברכה אשר ברך משה וגו'", ולכן פרשוה החברים בעלי המשנה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", ואמרו עליה, מה זה כי ימות. אלא אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואין מיתה אלא עני, שעני חשוב כמת.	אמר בוצינא קדישא¹⁵⁹⁴ עליה אתמר (שם ד מד) וזאת התורה אשר שם משה וגו' (לפני בני ישראל) בה אזהרת לישראל בשעת מיתתך בה ברכת לישראל בכל שבט ושבט הדא הוא דכתיב (שם לג א) וזאת הברכה אשר ברך משה וגו' ובגין [דא אוקמוה] חברייא מארי מתניתין ודאכתיב (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל ואמרו עליה מאי כי ימות באהל אלא אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ולית מיתה אלא עוני דעני חשוב כמת¹⁵⁹⁵:
שהוא קרבן עולה ויורד, מצד של עשיר עולה ודאי, שמתעלה עליו, שכל העשירים כל טוב שהם עושים רובם לזכותם לעולם הבא, ושם היא כתר על ראשם. הבינוני שעובד כדי לזכות בשני עולמות, הוא מחצית השקל, עימו בעולם הבא. כמו המצב שנחלקת חציה תחת המפה לאפיקומן אחר הסעודה, וחציה למצוה קודם הסעודה, ומצד זה נאמר באסתר "מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש".	דאיהו קרבן (ו) עולה [וויורד¹⁵⁹⁶ ועולה] מסטרא דעשיר¹⁵⁹⁷ עולה ודאי דאסתלק עליה דכל עתירין כל טיבו¹⁵⁹⁸ דעבדין (כלהון) [רובא דלהון] לזכאה להון לעלמא דאתי ותמן איהי תגא על רישייהו בינוני דפלה ולמזכין (לזכאה) בתרין עלמין איהו מחצית השקל עמיה בעלמא דאתי כגון מצה דאתפליג

וכו' (איכה ג כא) וזאת ליהודה ויאמר (דברים לג ז). ועי' בהגר"א על תיקו"ז עג ע"א: ואף גם זאת כו' (ויקרא כו מד), נסים נסתרים עביד עמנו בהסתר.

¹⁵⁹³ מלה"פ (שמות ז כג): ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת.

¹⁵⁹⁴ 'ולא הוה כדרא דא אלא דרא דמדברא', ולכן קראוהו בוצינא קדישא או בוצינא דנהורא, רצה לומר ניצוץ מנשמת משה רבנו ע"ה, שהיתה ממדריגת 'אבא' המאירה בזעיר ונוקביה, וניצוץ אבא הוא נקרא קדוש בכל מקום, כנודע (הקדמת עמק המלך). ועי' שער מאמרי רשב"י ז ע"א.

¹⁵⁹⁵ עי' בהגר"א על תיקו"ז סה ע"ב: וכן עניה אורייתא דבע"פ - דל"ל אלא מתורה שבכתב. ועי' יהל אור ח"ב ט ע"ג: כלל ישראל יעלה בת"ת מה שכעת הם עם עני דרגא דצדיק, ועי"ש י ע"א: ישראל שהם עני וכו' אבל לע"ל וכו' בדרגא דת"ת ישראל. ועי' בהגר"א על תז"ח לו ע"ד: ז' דברים שהן בז"ת שהן חכמה ועושר כו' כמ"ש בספר יצירה פ"ד חכמה בימין ועושר בשמאל לכן כל חכם עני. ועי' ע"ח שער המוחין פרק ג: אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כי התורה הוא ז"א כנ"ל שהוא תורה שבכתב והקיום שלו הם המוחין ואין התורה יכול להתקיים להיות לו מוחין המקיים אותו אלא ע"י בינה הנקראת מי כנודע אשר היא ממיתה עצמה בשביל התורה כי נה"י שלה מסתלקין האורות שלה ונשארים כמתים כלים בלי עצמות וגוף בלי נשמה ועושה כן בשביל התורה שהוא ז"א כדי שיתלבשו בתוכה המוחין שהם הקיום שלו. ועי"ש שער מוחין דצלם א: בעת לידתו עלו אלו האורות של הכלים של נה"י דתבונה למעלה בחצי תחתון של הת"ת שלה ונתרוקנו אלו הכלים מן האורות שלהם עצמן ולא נשאר בהם שום חיות כלל ועיקר בסוד אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ואז בהיותן כלים ריקים נכנסו לתוכן המוחין דז"א.

¹⁵⁹⁶ עי' בהגר"א על תיקו"ז יא ע"ג: קרבן עולה ויורד - דאימא עילאה היא נקראת עולה כמ"ש בר"מ (צו דף כז ע"א), ומלכות נקראת חטאת כמ"ש (דף כח ע"א), ואצל העולה כתיב היא העולה, דסלקא. ואצל חטאת, כתיב וירד, כמו שמפרש והולך, דנחתא, וזה עולה ויורד.

¹⁵⁹⁷ צדיק (אור יקר).
¹⁵⁹⁸ שהם א"צ לבקש העוה"ז (יהל אור).

חציה תחת המפה לאפיקומן בטר סעודה וחציה למצוה קדם סעודה¹⁵⁹⁹ ומסטר דא [אתמר] (נאמר) באסתר¹⁶⁰⁰ (אסתר ה ו) מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש:	
אבל מאן דאיהו עני דממית גרמיה בגינה (כגון אנת) בגוונא¹⁶⁰¹ דילך רעיא מהימנא איהו קרבן יורד תחותך ואמאי בגין דמאן [דאשפיל] (דאשתדל) גרמיה בגין שכינתיה דקודשא בריך הוא איהו נחית עליה והאי הוא דאמר ודודו (הנביא) (תהלים קלח ו) כי רם יהוה ושפל יראה ונהביא אמר (י' כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו וגו' ואת דכא ושפל רוח", שאף על גב שאני מרום וקדוש, אשכון בשביל אותו שנעשה דכא ושפל רוח בעבור שכינתו, להעלותה משפלותה, עטרה לראשו, אני ארד לדור עמו. ואחר שבעל השכינה יורד על האדם, היא יורדת מעל ראשו ונותנת המקום של הראש לבעלה, ויורדת לרגלי המלך. וסוד הדבר "השמים כסאי והארץ הדום רגלי".	אבל מי שהוא עני, שממית את עצמו בשבילה, בצורה שלך, הרועה הנאמן, היא קרבן עולה ויורד תחתך. ולמה, כי מי שמשפיל את עצמו בשביל שכינתו, הקדוש ברוך הוא יורד עליו. וזהו שאמר דוד "כי רם ה' ושפל יראה". והנביא אמר "כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו וגו' ואת דכא ושפל רוח", שאף על גב שאני מרום וקדוש, אשכון בשביל אותו שנעשה דכא ושפל רוח בעבור שכינתו, להעלותה משפלותה, עטרה לראשו, אני ארד לדור עמו. ואחר שבעל השכינה יורד על האדם, היא יורדת מעל ראשו ונותנת המקום של הראש לבעלה, ויורדת לרגלי המלך. וסוד הדבר "השמים כסאי והארץ הדום רגלי".
דמיומא דירית ובר נש נשמתא כלילא (נשמתא) מקודשא בריך הוא ושכינתיה מההיא שעתא¹⁶⁰² יתקרי¹⁶⁰³ בן¹⁶⁰⁴ ואמר חד תנא וכי מההוא יומא דירית בר נש נשמתא כלילא מקודשא בריך הוא ושכינתיה יתקרי בריהו מנא לן מהאי קרא דאמר דוד בספר תלים¹⁶⁰⁵ (תהלים ב ז) אספרה אל חק יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך¹⁶⁰⁶:	שמיום שיוורש אדם נשמה שכלולה מהקדוש ברוך הוא ושכינתו, מאותה שעה נקרא בן. אמר תנא אחד, וכי מאותו יום שיוורש אדם נשמה כלולה מהקדוש ברוך הוא ושכינתו יקרא בן. מנין לנו. מהפסוק הזה שאמר דוד בספר תהלים "אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך".
אמר ליה בוצינא קדישא רעיא מהימנא מאי היום ילדתיך אלא בגינך אמר דוד ברוח	אמר לו המנורה הקדושה, רועה הנאמן, מה זה "היום ילדתיך". אלא בשבילך אמר דוד ברוח הקודש "אני היום ילדתיך", הן עוד

¹⁵⁹⁹ היא סעודה הידוע (יהל אור).
¹⁶⁰⁰ היא שכינה ומבקש' בעד כל א' מישראל כמ"ש בת"ז (יהל אור).
¹⁶⁰¹ כגוונא (דפ"ו).
¹⁶⁰² צא ע"א (הערת הזהר). ר"ל כמ"ש בפ' משפטים כבא דקוב"ה ושכינתיה נטרין אותו בעצמן (יהל אור).
¹⁶⁰³ אתקרי (דפ"ו).
¹⁶⁰⁴ עי' ח"ג קיב ע"א, שמחלק בין לומדי נסתרות התורה שמכונים בנים, ללומדי החלק הנגלה שמכונים עבדים.
¹⁶⁰⁵ תהלים (דפ"ו).
¹⁶⁰⁶ דירית נשמתא (יהל אור).

קדשא אני היום ילדתיך (בראשית כט ז) הן עוד¹⁶⁰⁷ היום גדול בהוא דאתמר ביה (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אנת קיימת בשכינתא (דברים ו ה) ואהבת את יהו"ה אלהיך¹⁶⁰⁸ בכל לבבך דהיינו גופא ובכל נפשך דהיינו נשמתא דחמש¹⁶⁰⁹ שמהן אית לה נשמה רוח נפש חיה יחידה ובכל מאדך בכל ממונא דילך:	היום גדול, באותו שנאמר בו "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". אתה קיימת בשכינה "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך", היינו הגוף. "ובכל נפשך" היינו הנשמה, שחמשה שמות יש לה: נשמה, רוח, נפש, חיה, יחידה. "ובכל מאדך", בכל ממונך.
קודשא בריך הוא ושכינתיה לא יזוז מינך בכל אלין אנת חשבת דאפילו הוו כל ע[ל]מין תחות רשותך הוית יהיב לון לאקמא לשכינתא בקודשא בריך הוא ולאמלכא ליה בשכינתיה על כל ממנן דאומין דעלמא ולבתר לסלקא ליה ושכינתיה בדיוקנא דילך כלילא מכל מדות טבין [כל עלמין] (ובכל עמין) ובמשריין עלאין ותתאין ועל כל ישראל:	הקדוש ברוך הוא ושכינתו לא יזוז ממך בכל אלו. אתה חשבת שאפילו היו כל העולמות תחת רשותך, היית נותן להם להקים את השכינה עם הקדוש ברוך הוא, ולהמליכו עם שכינתו על כל הממונים של אומות העולם, ואחר כך להעלותו ושכינתו בדמותך הכלולה מכל המדות הטובות, בכל העולמות ובמחנות העליונים והתחתונים ועל כל ישראל.
קנט/א	
רעיא מהימנא:	
מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה בתר דאנת בריה על כל דחשבת למרך יקיוום על ידך ולא תזוז מניה לעלמין אלא תהא ובדיוקניה בכלא (בדיוקנא לכלא) ואנת בגלותא גניז מבני נשא ואנא מעלמא דא שליחא דקודשא בריך הוא למימר מלין אלין קדמך ואנא מצווה מניה דלא למזוז¹⁶¹⁰ מינך בכל עת ושעתא דא[נ]ת בעי אנא וכל תנאין ואמוראין דמתבתאן קום אשלים פקודין דמרך:	מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, מאחר שאתה בנו, על כל מה שחשבת לאדון שלך, יקים על ידך, ולא תזוז ממנו לעולמים, אלא תהיה בדמותו בכל. ואתה בגלות גנוז מבני אדם, ואני מהעולם הזה שליחו של הקדוש ברוך הוא לומר דברים אלו לפניך, ואני מצווה ממנו שלא לזוז ממך. בכל עת ושעה שאתה רוצה, אני וכל התנאים והאמוראים של הישיבות קום השלם מצוות רבונך.
פתח ואמר ועשו ארון עצי שטים (שמות כה י) ספר תורה עמודא דאמצעיתא ארון [דיליה] שכינתא מבית ומחוץ¹⁶¹¹ תצפנו (שם יא) לקודשא בריך הוא בשכינתיה מלבר ומלגו¹⁶¹² (דיליה) וכלא חד מה דלאו הכי בארון דהאי עלמא דאורייתא מלגו מין אחד וארון מין אחרא דא בכתיבת דיו ודא עץ מצופה זהב דודאי אורייתא¹⁶¹³ חביבא מכלא	פתח ואמר "ועשו ארון עצי שטים", ספר תורה, עמוד האמצעי, ארונו, השכינה. "מבית ומחוץ תצפנו", את הקדוש ברוך הוא בשכינתו מבחוץ ומבפנים, והכל אחד. מה שאין כן בארון של העולם הזה, שתורה מבפנים מין אחד והארון מין אחד. זה בכתיבת דיו, וזה עץ מצופה זהב, שודאי התורה חביבה מהכל, זהו שנאמר "לא יערכנה זהב וזכוכית".

¹⁶⁰⁷ ר"ל אותו שנאמר בו עוד נביא כו' הוא בדרגא דהיום גדול דהוא עד"א גדול ה' כו' שהוא אילנא רבא (יהל אור).

¹⁶⁰⁸ הוי"ה - תפארת, אלקיך - מלכות (אור יקר).

¹⁶⁰⁹ ר"ל לכן כתיב נפשך (יהל אור).

¹⁶¹⁰ למיזז (דפ"ו).

¹⁶¹¹ ומבחוץ (דפ"ו).

¹⁶¹² בסוד נשיקין רוחא ברוחא (יהל אור).

¹⁶¹³ ר"ל אע"ג דאורייתא דיו וארונא זהב. וז"ש ה"ד לא כו' (יהל אור).

הדא הוא דכתיב (איוב כה יז) לא יערכנה זהב וזכוכית:	
ומסמרא אחרא אפילו בהאי עלמא אחזי דכלא חד דיו ועץ דדיו ¹⁶¹⁴ מתפוחים ¹⁶¹⁵ דאתעבידו בעץ אינון וכל מלין דהוו מן ¹⁶¹⁶ עץ אינון ¹⁶¹⁷ ועוד דיו אוכם מלבר וחזור מלגו הכי אינון [חכמים מארי תורה] (מארי אנדרה) וחכמים אוכמים בהאי עלמא דאיהו לבר שפירין בההוא עלמא [דאתי] דאיהו ומולגו ובגין דא דיו לישנא דיו ¹⁶¹⁸ לעבד להיות כרבו ¹⁶¹⁹ דיו יו"ד ¹⁶²⁰ ידו חכמה ¹⁶²¹ ותבונה ודעת דכתב בר נש בידו בדיו (ע"כ רעיא מהימנא) ¹⁶²² :	ומצד אחר, אפילו בעולם הזה מראה שהכל אחד, דיו ועץ, שהדיו מתפוחים, שהם נעשו בעץ, הם וכל הדברים של דיו מעץ הם. ועוד דיו שחור מבחוץ ולבן מבפנים, כך הם, חכמים בעלי תורה, וחכמים שחורים בעולם הזה שהוא מבחוץ, ויפים באותו העולם הבא שהוא מבפנים. ולכן דיו לשון של "דיו לעבד להיות כרבו", דיו יו"ד, יד"ו חכמה ותבונה ודעת, שכתב אדם בידו בדיו.
זהר:	
פתח רבי יוסי ¹⁶²³ ואמר באינון רזין עלאין דמשכנא כתיב (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם וגו' וכתוב (שמות כו ל) והקמת את המשכן כמשפטו וגו' אוליפנא דאמר ליה קודשא בריך הוא למשה כל תקונין וכל דיוקנין ¹⁶²⁴ דמשכנא כל חד וחד בדקא חזי ליה ¹⁶²⁵ ורחמא (וחמא) ליה למטטרו ¹⁶²⁶	פתח רבי יוסי ואמר באותם הסודות העליונים של המשכן, נאמר "וראה ועשה בתבניתם וגו'", ונאמר "והקימות את המשכן כמשפטו וגו'". למדנו שאמר הקדוש ברוך הוא למשה, כל התקונים וכל הדמויות של המשכן, כל אחד ואחד כראוי לו, שהראה לו את מטטרו"ן שמשמש כהן גדול לפנים. ואם תאמר, הרי לא הוקם המשכן למעלה עד היום שהוקם המשכן למטה. ולא שמש אותו

¹⁶¹⁴ מוסגר בדפ"ק.

¹⁶¹⁵ צ"ל מעפצים (יהל אור).

¹⁶¹⁶ וכל מלין דהוו כו'. צ"ל דדיו ור"ל כמ"ש (שבת כ"ג א) כל השרפים יפים לדיו כו' (יהל אור).

¹⁶¹⁷ "וכל מלין דדיו מן עץ אינון" מוסגר בדפ"ק.

¹⁶¹⁸ ר"ל אע"ג דהת"ח דרע לו בעוה"ז דיו להיות כרבו שג"כ בעוה"ז מל' גוון אוכמא כמ"ש שחורה אני ונאווה מלגאו (יהל אור).

¹⁶¹⁹ עי' תיקו"ז ב ע"א.

¹⁶²⁰ ר"ל חכמה זעירא יו"ד והיא דיו כנ"ל (יהל אור).

¹⁶²¹ כמש"ו דכתב ב"נ בידו בדיו ואותיות ידו י' חכמה ד' תבונה שהיא ד' שבבינה כידוע ו' דעת ידו ועם דיו מל' נשלם השם בס"ת עד"א. וז"ש בידו בדיו ועם ארון הכל א' כנ"ל (יהל אור).

¹⁶²² פנחס רמב ע"א פקודא דא להקריב מנחה (הערת הזהר).

¹⁶²³ ממרא זו, אינה בכל הספרים ואינה נסחא מדאי מדוייקת, ועם כל זה נפרש אותה בחזקת היד בע"ה (אור יקר).

¹⁶²⁴ ירצה לא תאמר שאמר הקב"ה למשה מציאות המשכן והוא נתחכם להבין סודותיו כדרכנו, אלא כל "תיקונים" פירש למטה, דע שכלי זה רומז כך וכך, ולמעלה צורתו, והשכינה מתתקנת בכך, וצריך להיות כך וכך, ולא תאמר שאמר לו דרך כלל ואחר כך נתחכם מעצמו על פרטי הדברים (אור יקר).

¹⁶²⁵ כל קדש וקדש, רומז לשרף פלוני ולכך מדתו כך וכך, וכלי פלוני רומז לכך ומדתו כך וכך (אור יקר).

¹⁶²⁶ הענין שהמשכן עם שנפרש סוד פרטי כליו בספירות, לא היה בספירות בסוד אצילות, אלא היה עניינו בסוד נער מטטרו"ן דהיינו בהיכלות, ואין מטטרו"ן פרטי אחד אלא הוא כולל כמה עולמות דיצירה כדפירשנו לעיל, ולזה כל בחינת עולמו נרמז במשכן שלם כלול ומתוקן, ופרטי פרקיו נתחיו ואבריו, הם קרשיו קרסיו בריחיו עמודיו ואדניו הם רומזים כחות פרטיים שבו, כענין קרשים שהם רומזים בשרפים, כאומרו עצי שטים עומדים וכתוב שרפים עומדים, וכעין יתדות המשכן שהם רומזים לכחות שהם חוץ להיכלות נקראים יתדות המשכן, וכיוצא כל ענייניו הם רומזים לפרטיים בהיכלות, ולזה ידרש בספירות ברמזיו, והם כחות למטה במטטרו"ן נגדיים לספירות העליונות, שכן ההיכלות בית קיבול לספירות, וחותרם הנחתם מהן, וכן בתיקונים קראם חותמין דשעוה וכיוצא וסוד העבודה הנעשית פנימה בקדש הוא סוד קרבן לה', דהיינו ייחוד שם יהו"ה י' בה' ו' בה', וכן ייחוד שם אדנ"י כל פרקיה, ואחר כך קשר שני שמות יחד יאהדונה"י בסוד

נער שלמעלה עד היום ששמשו למטה במשכן הזה האחר.	דקא משמש לכהנא רבא לגו ואי תימא והא לא אתקם משכנא לעילא עד יומא דאתקם משכנא לתתא ולא ¹⁶²⁷ שמש ההוא נער דלעילא עד יומא דשמשו לתתא בהאי משכנא אחרא:
אלא ודאי כך זה, שהרי המשכן לא הוקם למעלה עד שהוקם המשכן למטה. אבל משה ראה את כל מראה המשכן, ולא היה מסתדר בקיומו עד שהוקם המשכן למטה וראה את מטטרו"ן משמש אחר כך. לא שהוא היה משמש, אלא שהיה משמש אחר כך, ולא באותו זמן. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, ראה את המשכן וראה את הנער, הכל מתעב עד שיוקם כאן למטה.	אלא ודאי הכי הוא דהא משכנא לא אתקם לעילא עד דאתקם משכנא לתתא אבל חמא משה חיזו דכל משכנא ולא הוה מתסדר בקיומיה עד דאתקם משכנא לתתא וחמא ליה למטטרו"ן משמש לבתר לאו דהוה איהו משמש אלא דהוה משמש לבתר ולאן בההוא זמנא אמר ליה קודשא בריך הוא למשה חמי משכנא וחמי נער כלא מתעב עד דיתקם הכא לתתא:
ואם תאמר, אם כן מטטרו"ן שהוא המשמש, אלא ודאי שהמשכן הוא שלו, ומיכאל הכהן הגדול הוא שמשמש בתוך אותו משכן של מטטרו"ן, כמו שמשמש הכהן הגדול העליון למעלה בתוך משכן אחר הנסתר שלא התגלה, בסוד העולם הבא. שני משכנות הם, אחד הוא נסתר למעלה, ואחד המשכן הזה של מטטרו"ן. שני כהנים הם, אחד אור ראשון, ואחד מיכאל הכהן הגדול למטה.	ואי תימא אי הכי מטטרו"ן איהו דקא משמש אלא ודאי משכנא דיליה איהו ¹⁶²⁸ ומיכאל כהנא רבא איהו דקא משמש גו ההוא משכנא דמטטרו"ן כגוונא דמשמש כהנא רבא עלאה לעילא גו משכנא אחרא סתימא דלא אתגלייא ברזא דעלמא דאתי תרין משכנין אינון חד איהו סתימא עלאה וחד האי משכנא דמטטרו"ן תרי כהני אינון חד אור קדמאה וחד מיכאל כהנא רבא לתתא:
מכאן סודות נסתרים של בית המשכן, מפי המנורה, המשכן העליון נבנה על שתיים	מכאן רזין סתימין דבי משכנא מפומא דבוצינא משכנא עלאה ¹⁶²⁹ אתבני על

האין סוף המייחדם ומקשרם. וענין זה נעשה בסוד קשר ההיכלות שפירשנו לעיל סימן י"ד, והיינו סוד מטטרו"ן שהוא הוא שר ההיכלות, והם הנקראים עולם היצירה עולם מטטרו"ן, וסוד אהב"ה העולה למעלה למעלה הוא הנקרא כהן עולה מצד ימין, והאהבה הזאת לא תעשה אלא בנשמתן של ישראל או בתפלתן, ולזה נאמר מיכאל שהוא בהיכל הרצון ששם עיקר סדר האברים וקשר ההיכלות מקריב נשמתן של ישראל, ומכניסן להיכל קדש הקדשים, ומשם ולמעלה נאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, (ולזה יקשה אומרו מיכאל עומד ומקריב והכא קאמר מטטרו"ן משמש וכו') ולזה יקשה אומרו מיכאל עומד ומקריב, והכא קאמר "מטטרו"ן משמש לכהנא רבא" ואינו, ונקט הכי משום דכל עיקר הייחוד הזה נעשה בעולם מטטרו"ן, [והיינו דקאמר הכא מטטרו"ן משמש לכהנא רבא כי הוא ע"ד הכללי כנזכר], ופרק מפרקיו מיכאל, (ועל דרך הכלל) ועל דרך הפרט מיכאל הוא חלק הכהן שבו הוא סוד הקרבן, עם היות שהכל יחד נעשה קרבן יחד בקשר כל ההיכלות, והכל נעשה אחד בהיכל הרצון, ומשם נקשר בהיכל קדש הקדשים וכו' ומשום הכי קאמר הכא בריש דבריו "וחמא ליה למטטרו"ן" ומסיק "משכנא דיליה איהו ומיכאל כהנא רבא איהו דקא משמש, ועיי"ש. ובעולם העליון כל המשכן ואבריו ופרקיו נקשרים בקרבן כענין ירידת שכינה על ידי קרבן במשכן התחתון, ונקשר הגשמי ברוחני, כך על ידי הקרבן המשכן הרוחני נקשר ברוחני, דהיינו משכן מלכות עם חייליה, רוחני ט' ספירות עד ההוא יחיד נעלם הקושר הכל, וייחוד זה לא נעשה למעלה עד שהוא נעשה למטה (אור יקר).

¹⁶²⁷ קמג ע"א (הערת הזהר).

¹⁶²⁸ מצאתי כתוב שר"ת ו'עשו ל' מ'קדש ו'שכנתי ב'תוכם ר"ת בגי' חנו"ך, ומזל"ן שבזה אתי שפיר אומרו ועשו בלשון נסתר דקאי אמלאכים שיתקנו המקדש העליון, ואחר כך אמר וכן תעשו, לישראל (רמ"ז).

¹⁶²⁹ בינה (רח"ו במ"מ).

עשרה מרגליות איברים עליונים, ימין ושמאל שמאל וימין.	תריסר ¹⁶³⁰ מרגליטין שייפין עלאין ימינא ושמאלא שמאלא וימינא:
שלשה שמות הם כלולים כאחד, וזה נכנס בזה וזה נכנס בזה. א"ל הראשון, ומסתדר בימין א, היא ראשונה שהיא ימין, ומתגשם ומצטייר בסוד הימין. וכשנכנס ומשמש בפנים, נאחז עם ל, ונקרא בסודו א"ל. שהרי ל מסוד שלמעלה בתוך קדש הקדשים יצא.	תלת שמהן ¹⁶³¹ אינון כלילין כחדא ודא עייל בדא ודא עייל בדא א"ל קדמאה ואתסדר בימינא א איהו קדמאה ¹⁶³² דאיהו ¹⁶³³ ימינא ואגלים ואתצייר ברזא דימינא וכד עייל וקא משמש לגו ¹⁶³⁴ אתאחד בהדיה ל ¹⁶³⁵ ואקרי ברזא דיליה א"ל דהא ל מרזא דלעילא גו קדש הקדשים נפק ¹⁶³⁶ :
לא ששם התגשם, אלא ודאי כשיצא, התגשם כשאר האותיות. שכשיצאו מסוד העולם הבא, התגשמו והצטיירו כמו כן כאן, ה' הזו, אף על גב שהיא סוד שלמעלה, לא התגשמה עד שיצאה החוצה, ואז א"ל, וזהו סוד הימין.	לאו דתמן אגלים ¹⁶³⁷ אלא ודאי כד נפק אגלים כשאר אתוון דכד נפקו מרזא דעלמא דאתי אגלימו ואתציירו ¹⁶³⁸ אוף הכי האי ל' אף על גב דאיהו רזא דלעילא לא אגלים עד דנפק לבר וכדין א"ל ודא רזא דימינא:
השמאל כולל בתוכו את הימין ונוטל את השם הזה אליו ונכלל עמו וכשנכלל	שמאלא כליל בגויה לימינא ונטיל האי שמא לגביה ¹⁶³⁹ ואתכליל בהדיה וכד אתכליל
	קנט/ב
עמו הוא נקרא אלהים. ואם תאמר, הרי הקדים השמאל בסוד העולם הבא, ודאי זה כך. אלא כשיצאו הדרגות בסוד האותיות מתוך העולם הבא, רצה השם הזה להראות ולהבנות. להראות על אותו מקום שיצאו משם, ונבנה שם זה כדוגמא זה, א"ל בתחילה בצד הימין נכלל בתוך השמאל, ונוטל אותו השמאל ונקרא אלהים, וזהו סוד הימין בשם (אל) של אלהים. ועל סוד זה, בכל מקום	בהדיה אקרי איהו אלהים ואי תימא הא אקדים שמאלא ברזא דעלמא דאתי ¹⁶⁴⁰ ודאי הכי הוא אלא כד נפקו דרגין ¹⁶⁴¹ ברזא דאתוון מגו עלמא דאתי בעא שמא דא ¹⁶⁴² לאתחזאה ולאחבני לאחזאה על ההוא אתר ¹⁶⁴³ דנפקי ¹⁶⁴⁴ מתמן ואתבני שמא דא ¹⁶⁴⁵ כנוונא דא א"ל ¹⁶⁴⁶ בקדמיתא בסטרא

¹⁶³⁰ פי' הם ו"ק דזעיר כל אחד כלול מחבירו. ונ"ב נסחא אחרין' תליסר והם י"ג אתוון אל אלהים אלהינו שהם נגד חג"ת והם כסף זהב נחשת עכ"ל (מ"מ).

¹⁶³¹ פירוש חג"ת (מ"מ).

¹⁶³² חסד ראשון אור (רח"ו במ"מ). עי' ביאורים ח"א עט ע"א.

¹⁶³³ ויקרא ג ע"א (הערת הזהר).

¹⁶³⁴ פי' בתוך הבינה (רח"ו במ"מ).

¹⁶³⁵ בינה (רח"ו במ"מ).

¹⁶³⁶ עי' ע"ח שער דרושי הצלם דרוש ד' ודרוש ה'.

¹⁶³⁷ פי' לא שבבינה נגלמו האותיות אלא אחר שיצאו ממנה (מ"מ).

¹⁶³⁸ חומר האותיות וצורתם הוא רק אחר שיצאו מהבינה, והוא בהז"ן שהם הז"ת (ביאורים ח"א עט ע"א, ועיי"ש סב ע"ג).

¹⁶³⁹ פי' אל שהוא בימיו (מ"מ).

¹⁶⁴⁰ פי' השמאל צריך להקדים שהוא אלהים מפני שאלהים רומז לבינה שהיא עלמא דאתי ואמאי הקדמנו אל לשם אלהים. ותירץ ודאי הכי הוא שבינה קודמת (מ"מ).

¹⁶⁴¹ אחר גלויים והתפשטותם לחוץ (אור יקר). דהיינו שאנו אומרים אחר שיצאו מאימא (מ"מ).

¹⁶⁴² וכיון שענין הוראה זו הוא חוץ, מורה ממטה למעלה כמציאות שם החסד תחלה מורה יוצא מחסד ואח"כ מורה שקודם לחסד יצא מבינה דהיינו א"ל כשם החסד ממש (אור יקר). פי' אלהים שהוא בגבורה (מ"מ).

¹⁶⁴³ פי' בינה שנק' ג"כ אלהים א"נ ה"ק היה לנו להקדים אותיות ה"ם לשל אל לפי שהוא שמאל קו הבינה שהיא עלמא דאתי ותירץ כדי שיהיה בגבורה שהיא ענף מן הבינה שם אלהים כמו בינה הנק' אלהים (מ"מ).

¹⁶⁴⁴ דנפיק (דפ"ו).

¹⁶⁴⁵ בגבורה (אור יקר).

דימינא אתכליל גו שמאלא¹⁶⁴⁷ ונטיל ליה שמאלא ואקרי אלהים ודא איהו רזא דימינא¹⁶⁴⁸ ובשמא [א"ל] דאלהים¹⁶⁴⁹ ועל רזא דא בכל אתר דאיהו דינא תמן איהו רחמי¹⁶⁵⁰ דהא כליל איהו דינא¹⁶⁵¹ והא אתבני ואתחזי¹⁶⁵²:	שהוא דין, שם הוא רחמים, שהרי הוא כולל דין, וזה נבנה ונראה.
ההוא דנפק מתמן אמצעיתא¹⁶⁵³ נטיל לתרווייהו¹⁶⁵⁴ ואשתלים ואקרי אלהינו¹⁶⁵⁵ הא הכא שלימו דאתחזי מרזא דעלמא עלאה וכלא אתכליל דא בדא כיון דהאי אמצעיתא אשתלים שרא עליה שמא קדישא¹⁶⁵⁶ מפתחא דכלא¹⁶⁵⁷ דאקרי יהו"ה¹⁶⁵⁸ וכדין נטיל לכל סטרינ עילא ותתא¹⁶⁵⁹ ימינא	אותו שיצא משם, האמצעי, נוטל את שניהם ומשתלם ונקרא אלהינו, הרי כאן השלמות שנראית מסוד העולם העליון, והכל נכלל זה בזה. כיון שהאמצע הזה השתלם, שורה עליו השם הקדוש, המפתח של הכל שנקרא יהו"ה, ואז נוטל את כל הצדדים מעלה ומטה ימין ושמאל ולכל הצדדים האחרים, ולכן כשנשתלם מסוד שני הצדדים מימין ושמאל, נקרא אלהינו, הרי כאן ימין

¹⁶⁴⁶ היינו א"ל שבחסד דהיינו א' חסד ל' בינה ולא ששם א"ל שבשם אלהים ענין אחר וז"ש א"ל בקדמיתא בסטרא דימינא" והוא עצמו "אתכליל גו שמאלא ונטיל ליה שמאלא" ורצה בו ולא נעשה זר להכלל בו מן הטעם שפירשנו שיצא מחסד וקודם מבינה והור העל ב' מקומות אלו ממטה למעלה (אור יקר).

¹⁶⁴⁷ פי' ה"ם דאלהים הוא בשריאל ואל שהוא הימין נכלל בו ונעשית אלהים (מ"מ). כשהוא לטובה הנה מתבסמין הגבורות בחסדים ונמתקין ונעשים לרשפי אש שלהבת י"ה, שלהובין דרחימו, ובסוד (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, וכמ"ש בזה"ק ויחי (רמה ע"א) ופ' קדושים (פד ע"א), ואז הוה מציאות הגבורות וגילויים בטובה שאין למעלה מהם, כי אז הוה התכללות שמאלא בימינא וימינא בשמאלא (ע' רע"מ פ' עקב רעא ע"א וע"ב ופ' תרומה קנט ע"ב) בבחי' התהפכות דינא לרחמי, ע"ד שאמרו (ב"ר פל"ג סי' ג, וברע"מ פינחס רמח ע"א) כי הגבורות בעצמם נעשו לטובה שאין למעלה מהם כנז', כי מהם הוא כל טוב הצפון (כללים ח"א עז ע"ג), ועי' ביאורים ח"א עז ע"ד.

¹⁶⁴⁸ (נ"א א"ל בשמא וכו') נוסף בדפ"ו.

¹⁶⁴⁹ נראה דהכי קאמר כי שם אלהים כולו רמז בימין וכדמסיק לקמן (אור יקר).

¹⁶⁵⁰ ח"ג סה ע"א (לש"ו). ויש מבא אל החסד בפעולה ההיא לא חסד שבגבורה דהיינו א"ל שבשם אלהים אל חסד ממש (אור יקר).

¹⁶⁵¹ ששם א"ל שבחסד עצמו הוא כלול מהגבורה וזה כמו שיתבאר לקמן (אור יקר).

¹⁶⁵² ירצה כיון שהגבורה כלולה בחסד וכן חסד כלול בגבורה ממילא נבנה ונראה שם אחד שלישי המורה על זה וז"ש "והא אתבני ואתחזי" אין צריך עניינים אלא כבר נבנה ונראה "ההוא דנפק מתמן" היינו יעקב שהוא יוצא מכללות חסד וגבורה, ולזה לא נטה אל הימין מפני הגבורה ולא נטה אל השמאל מפני החסד (אור יקר).

¹⁶⁵³ ת"ת (אור יקר ורח"ו במ"מ).

¹⁶⁵⁴ ב' אותיות מכל א' וא' והם ששה אותיות בו א"ל שתיים מימין, ה"י שתיים משמאל נ"ו שתיים מעצמו יוצא מבינה והיינו "אמצעיתא" נ"ו "נטיל לתרווייהו" אלה"י "ואשתלים" בסוד המזגת הרחמים (אור יקר).

¹⁶⁵⁵ פי' אל הוא חסד ה"י דאלהינו הוא גבורה כמ"ש לקמן שמאלא נטיל תרין ואינן ה"י נ"ו דאלהינו הם מ' ות"ת כי ו' הוא בחינת הת"ת. והנ"ו כפופה היא בחינת המלכות שהיא דבוקה תמיד באחורי הת"ת (מ"מ).

¹⁶⁵⁶ פי' שעיקר שם הוי"ה הוא בת"ת (מ"מ).

¹⁶⁵⁷ ודע כי מה שאמרנו כי השמות דאלהים ואדנ"י הם בבי"ע, הנה האמת הוא כי עיקרם הוא ג"כ רק באצילות עצמו, וכמ"ש הרב (בשער הירח פ"א ובכ"מ), כי המלכות דהאצילות כאשר נשלמת להיות פב"פ עם ז"א, הנה עומדת אז בהגילוי דשם אלהים ודשם אדנ"י, וע' עוד בזה"ק (ויקרא יא ע"ב ופ' תרומה קנט ע"ב) והוא נודע ופשוט, אך מה שאמרנו כי הם בבי"ע, ר"ל כי השמות דאלהים ואדנ"י הם מתפשטים ומתגלים בבי"ע, משא"כ השם הוי"ה ב"ה הוא רק בפנימיותם, והוא נעלם, וכל המציאות דהבי"ע והנהגתם הוא רק בהגילוי דשמות אלהים ואדנ"י, וכמו שנאמר בכל מעשה בראשית רק השם אלהים, כי בו נתגלה בהעולמות בי"ע (הקדו"ש נא ע"ב).

¹⁶⁵⁸ הוא היחוד (דע"ה ח"א פא ע"א).

¹⁶⁵⁹ פירוש נ"ה שנק' מעלה מטה (מ"מ).

ושמאל ואמצע בכלל השם הזה, וזה נראה ונבנה, הסוד שהאותיות יצאו משם, כך נבנה ונראה כל אחד ואחד.	ושמאל ¹⁶⁶⁰ ולכל סטריין אחרנין ¹⁶⁶¹ ועל דא כד אשתלים מרזא דתרין סטריין מימינא ושמאלא אקרי אלהינו הא הכא ימינא ושמאלא ואמצעיתא בכלל דשמא דא ודא אתחזי ואתבני רזא דאתוון נפקו מתמן כגוונא דא אתבני ואתחזי כל חד וחד:
הרי נכלל ימין בשמאל, ונוטל השמאל את שם הימין. איפה כלול בתוכו השמאל, שהימין יטול את סוד השמאל, אלא כשנכלל ימין בשמאל, ונוטל השמאל את שם סוד הימין, הימין כולל בתוכו את השמאל, השם א"ל והוא ה"ם.	הא אתכליל ימינא בשמאלא ונטיל שמאלא שמא דימינא ימינא אן כליל בגויה ¹⁶⁶² שמאלא למהוי נטיל ימינא רזא דשמאלא אלא כד אתכליל ימינא בשמאלא ונטיל שמאלא שמא רזא דימינא ימינא כליל בגויה שמאלא שמ"א א"ל ¹⁶⁶³ ואיהו ה"ם ¹⁶⁶⁴ :
למה כך, אלא בשעה שנבנה אותו המקום שיצאו משם, נוטל השמאל שתי אותיות, הימין נוטל אחת מסוד העולם הבא, השמאל שתיים, והוא ה"ם. אז הימין כולל בתוכו את השמאל, ונוטל האות האחרונה ס, ונוטל י' שהיתה בשמאל, ס היא בשלמות מ"ם, וכך נבנה מ"ם. באותו י' שנוטל יותר, ואז הימין כולל את השמאל בתוכו.	אמאי הכי ¹⁶⁶⁵ אלא בשעתא דאתבני ההוא אתר דנפקו מתמן נטיל לשמאלא ¹⁶⁶⁶ תריין ¹⁶⁶⁷ אתוון ¹⁶⁶⁸ ימינא נטיל חד ¹⁶⁶⁹ מרזא דעלמא דאתי שמאלא תריין ואיהו ה"ם ¹⁶⁷⁰ (הים) כדין ימינא כליל בגויה לשמאלא ונטיל לאת בתראה ס ¹⁶⁷¹ ונטיל י' דהוה בשמאלא ¹⁶⁷² ס איהו בשלימו ¹⁶⁷³ ומ"ם ואתבני הכי מים בההוא י' דנטיל יתיר כדין ימינא כליל ליה לשמאלא בגויה:
אחר כך נבנות האותיות. א' שהיה בהתחלה בצד הימין הולידה והוציאה את האות ש', כלולה בשלשה צדדים, ומשתתפת עם האות א', ונעשות אש. עוד זזות האותיות הללו תוך הכאת שני הצדדים הללו ומתקרבים כאחד במחלוקת, ומתוך מחלוקת זו של מים באש ואש במים, מולידים אותיות ומוציאים אות ר' ואות ו' ואות ח', ונעשים רוח, ונכנס בין שני צדדים, ואז מתיישבות האותיות הראשונות במקומן, כל אחת ואחת בשלמות.	לבתר אתבנון אתוון ¹⁶⁷⁴ א דהוה בקדמיתא בסטרא דימינא אוליד ואפיק את ש כליל בתלת סטריין ואשתתף באת א ואתעביד אש תו אעדו אתוון אלין גו בטישו דתרין סטריין אלין ואתקריבו כחדא במחלוקת ומגו ומחלוקת דא דמיס (דא מחלוקת מים) באש ואש במים אולידו אתוון ואפיקו את ר ואת ו ואת ח ואתעבידו רוח ועאל בין תריין סטריין וכדין אתיישבו אתוון קדמאי בדוכתייהו כל חד וחד בשלימו:

- ¹⁶⁶⁰ חו"ג (מ"מ).
¹⁶⁶¹ פירוש ספירות קו האמצעי (מ"מ).
¹⁶⁶² פי' הימין נכלל בתוך השמאל דהיינו אל שהוא הימין הוא אל דאלהים (מ"מ).
¹⁶⁶³ פי' לרמוז שבשמאל נכלל אל שהוא החסד (מ"מ).
¹⁶⁶⁴ פי' השמאל הוא ה"ם דאלהים (מ"מ).
¹⁶⁶⁵ פי' למה השמאל נק' ה"ם (מ"מ).
¹⁶⁶⁶ שמאלא (דפ"ו).
¹⁶⁶⁷ אתריין (מ"מ).
¹⁶⁶⁸ ור"ל ה"י (מ"מ).
¹⁶⁶⁹ מלכות (מ"מ).
¹⁶⁷⁰ נל"עד דגרסינן ואיהו ה"י (מ"מ).
¹⁶⁷¹ פי' מהבינה לקח החסד מלכות (מ"מ).
¹⁶⁷² פי' משני אותיות ה"י שהיו בשמאל לקח הימין י' (מ"מ).
¹⁶⁷³ פי' מ"ם במילואה כזה עם היר"ד שלקח מהשמאל הם מים. נמצא שהשמאל שהוא ה"י נכלל בימין שהוא מ"ם (מ"מ).
¹⁶⁷⁴ מכאן ואילך במאמר זה אין לנו שום הקדמה לצירופי אותיות אלו (מ"מ).

עוד זזות האותיות ומתגלגלות כאחד, א' מוציאה מ' שהיא מצדו בימין, שהרי בימין מתיישבת מ', מוציאה ש', משום שהרי מ' היא כלולה, בראשונה היתה משמאל ונכללת אחר כך בימין ומשתלמת בשני צדדים. כיון שהשתלמה זזו והולידו כאחד ונכללו בשני צדדים.	תו אתון אעדו ואתגלגלו כחדא א אפיק מ דאיהו מסטרא דיליה בימינא דהא בימינא אתיישב מ אפיק ש בגין דהא מ כלילא איהו בקדמיתא הות משמאלא ואתכליל לבתר בימינא ואשתלים בתרין סטרינ כיון דאשתלים אעדו ואולידו כחדא ואתכללו בתרין סטרינ:
התחזקו האותיות אמ"ש, שלש אלה, והתעברו והולידו שלש אחרות תוך הגלגול מ', התתקנה והתעברה והולידה ר'. א' התעברה והולידה ו'. ש' התעברה והולידה ח'. והכל נתקן, עוד התעברו האותיות הללו סוד אמ"ש והתגלגלו כמקדם, א' התעברה והולידה והוציאה את האות ב' בצד מערב, ואז היא מתיישבת בצד הדרום. מ' התעברה והולידה והוציאה את האות ד' בצד הצפון, ואז היא מתעלה בין צפון ודרום ותלויה באויר. ש' התעברה והולידה והוציאה אות ג' ומתיישבת בצד המזרח, ומתעלה בין מערב ומזרח ותלויה באויר, נמצאו שתי אותיות מ"ש תלויות באויר.	אתתקפו אתון אמ"ש תלת אלין ואעדו ואולידו תלת אחרנין גו גלגולא מ אתתקפ¹⁶⁷⁵ ואעדי ואוליד ר א אעדי ואוליד ו ש אעדי ואוליד ח ואשתכלל כלא תו אעדו אתון אלין רזא אמ"ש ואתגלגלו כמלקדמין א אעדי ואוליד ואפיק את ב בסטרא דמערב כדין אתיישב איהו בסטר דרום מ אעדי ואוליד ואפיק את ד בסטרא דצפון כדין אסתלק איהו בין צפון ודרום ותליא באוירא ש אעדי ואוליד ואפיק את ג ואתיישב בסטרא דמזרח ואיהו אסתלק בין מערב ומזרח ותליא באוירא אשתכחו תרין אתון מ"ש תליין באוירא:
א' שנשארה התעלתה במקומה, ועלתה למעלה והתעטר בה י"ה, באלה התחזקה והתעברה והולידה ה"ו ועמדה במקומה, אז מתעטרת ומאירה ופושטת אור ומולידה אור, והוציאה את האות ט' המכה שהכה והאיר סוד העולם העליון	א דאשתאר אסתלק בדוכתיה וסליק לעילא ואתעטר ביה י"ה באלין אתתקפ ואעדי ואוליד ה"ו וקאים בדוכתיה כדין אתעטר ואנהיר ופשיט נהירו ואוליד נהירו ואפיק את ט במישו דקא בטש ונהיר רזא דעלמא עלאה
באור.	קס/א
באור.	בנהירו:
אז מתעלה א' ונוטלת מתוך האור את מ"ש, והתחברו עמה ונהיו אמ"ש כמקדם, ומתיישבת א' בצד דרום, ש' בצד מזרח, מ' בצד צפון, עולה ג', שהיתה בצד מזרח ומתעברת ומולידה צ"ת. באה ב' שהיתה בצד	כדין אסתלק א¹⁶⁷⁶ ונטיל מגו אוירא¹⁶⁷⁷ מ"ש ואתחברו בהדיה והו¹⁶⁷⁸ אמ"ש כמלקדמין ואתיישב א בסטרא דדרום¹⁶⁷⁹ ש בסטרא דמזרח¹⁶⁸⁰ מ בסטרא דצפון¹⁶⁸¹

¹⁶⁷⁵ אתתקן (דפ"ו).
¹⁶⁷⁶ היינו לחבר ולסדר סוד האמות אמ"ש אל מקומם כדי להאציל שתי מדות הנשארות שהם נצ"ח והר"ד, ומציאותם משלשתם (אור יקר).
¹⁶⁷⁷ סוד או"ר הוא או"ר י' אויר שפירשנו עניינם בארוכה בתיקונים, וכשאנו אומרים תליא באוירא היינו העלותם שם, דהיינו יה"י אור י"ה או"ר, דהיינו חכמה י' בתוך או"ר בינה נעשה או"ר "אסתלק א" בסוד החסד בסוד הדעת כדפירשנו, "ונטיל מתוך אוירא" שורש ודאי למ"ש חסד גבורה כדפירשנו (אור יקר).
¹⁶⁷⁸ "בהדיה והו" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "ביה". כסדר (אור יקר לפי גרסתו).
¹⁶⁷⁹ חסד (אור יקר).
¹⁶⁸⁰ תפארת הכולל שלשה אבות (אור יקר).
¹⁶⁸¹ ששם היא כדפירשנו לעיל, והיינו שלש ראשונות באות על השלשה אבות כזה [א'], דעת בימין, מ"ם חסד בשמאל], ש' גבורה באמצע יורדות מדרגה אחר מדרגה כדי להוציא ולהאציל ולתת כח, ולזה אמר "ואתישב א" וכו' מפני שאין אלו מקומם האמתי אלא בסוד ההמזה (אור יקר).

סלקא ג דהוה בסטרא דמזרח¹⁶⁸² ואעדו ואוליד צ"ת¹⁶⁸³ אתא ב דהוה בסטר מערב וסליק ואתחבר בין צ"ת סליקו א ו¹⁶⁸⁴ דא מסטר מערב [נ"א דרום] ודא מסטר מזרח ואתחברו תרווייהו בהדי ב¹⁶⁸⁵ בין צ"ת ואנהיר שמא צבאות כד אתנהיר שמא דא¹⁶⁸⁶ גו משכנא אעדו אתון ואולידו ז ב¹⁶⁸⁷ נ סליקו אמ"ש כמלקדמין ואעדו ואולידו ס ע פ¹⁶⁸⁸:	מערב, ועולה ומתחברת בין צ"ת. עולות א' ו' זו מצד מערב (דרום) וזו מצד מזרח, ומתחברות שתיהן עם ב', בין צ"ת ומאיר השם צבאות. כשמאיר השם הזה בתוך המשכן, מתעברות האותיות ומולידות ז' ב' נ' עולות אמ"ש כמקדם ומתעברות ומולידות ס' ע' פ'.
אשתאר ק יחידא¹⁶⁸⁹ וסלקא¹⁶⁹⁰ ונחתא¹⁶⁹¹ קיימא גו נוקבא דתהומא רבא¹⁶⁹² חמא ליה¹⁶⁹³ קודשא בריך הוא¹⁶⁹⁴ דקא מתערבבא¹⁶⁹⁵ בלא גופא ולא ציורא ולא עייל למשכנא¹⁶⁹⁶ עבר ליה¹⁶⁹⁷ חופאה	נשאה ק' יחידה ועולה ויורדת ועומדת בתוך נקב תהום רבה, רואה אותה הקדוש ברוך הוא שמתערבבת בלי גוף ולא ציור, ולא נכנסת למשכן. עשה לה חופה למשכן, ומהם יריעות עזים לאהל על המשכן, כמו שנאמר "ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן",

¹⁶⁸² היינו גומל חסדים טובים, והוא התפארת הגומל לדלים שהם למלכות בכח החסד שהיא גמילות חסדים, ועתה בכח שלשה אלו הוא עולה ונקשר להאציל הנצח וההוד שהם שתי מדות, והיינו שהתפארת מאצילם, ולכן נקראו בני ישראל בנים וענפים לתפארת (אור יקר).

¹⁶⁸³ והיינו צ' נצח שהיא ימינית יותר מתי"ן, ות' הוד שהיא שמאלית, ועם היות שפעמים הרבה מתייחסים שתי אותיות אלו לצדיק ומלכות צ"ת, סוף סוף כך נטייתם יסוד לימין ומלכות לשמאל בשתי מדות אלו, [אתא] ב' שהוא המלכות "דהוה בסטר מערב" והיא עולה אל בין נצח והוד, ששם לה נחת רוח (אור יקר).

¹⁶⁸⁴ דהיינו תפארת ויסוד כנודע, כי א' היא שמולידה ט' כדפירשנו, ואו התפארת כמשמעו, ולכן "סליקו או דא מסטר מזרח ודא מסטר מערב" שכן מקומם תפארת מזרח, יסוד מערב (אור יקר). ¹⁶⁸⁵ מלכות בין נצח והוד ששם קשר שלשה מדות אלו כנודע, וחמשה מדות יחד עושים "שם צבאו"ת" המיוחס לשני מדות וזהו שאמר "ואנהיר שמא צבאות", והגיע ההתפשטות עד סוף האצילות ועדין האותיות אינם שלימות כל האלפא ביתא, מפני שיש אמ"ש ר"ח בג"ד יה"ה ל' מ' צ' ת' ט' נ' (אור יקר).

¹⁶⁸⁶ המדות האלו במלכות דהיינו "משכנא" (אור יקר).

¹⁶⁸⁷ (נ"א ג) נוסף בדפ"ו.

¹⁶⁸⁸ כנגד שלשה מדות אלו נצח הוד יסוד, והם בפרקי הנקבה למטה ענין, שבזה נשלמו כל האותיות שבאלפא ביתא, וסוד ס' הוא היסוד והוא פשוט שעניינו שש קצוות נכללים עולים ששים, ונצח שבעים שהיא מדה שביעית על השמינית שהיא למנצח על השמינית נצח על הוד דהיינו ע' על פ"ה כסדרן ברחמים, וישראל פגמו בשתי מדות אלו והקדימו פ' לעי"ן, ולא נצחה הנצח רחמים על הוד דין, אלא הוד דו"ה דין על נצח, ונהפך להם לדין (אור יקר).

¹⁶⁸⁹ שכל האותיות פעלו בסוד גילוי אורם באצילות והמציאו באורם מציאות, ולזה בסוד המשכס כולם הם פועלות, שהמשכן בחינות הספירות הוא בכל רמיזותיו כדפירשנו לעיל ריש דברי ר' יוסי, והנה קוף היא בחינה אחרונה באצילות [שמדה] (מ)תקיימת החצונים ומעמדת שק"ר במה שהיא נק"שרת בק' ש' ר' ומתהפכת לשק"ר, אמנם היא כקוף לפני בני אדם כנודע (אור יקר). ¹⁶⁹⁰ ונוטלת כח (אור יקר).

¹⁶⁹¹ ומשפעת המותר לחצונים, ואין לך אות ארוכה כקוף שהוא הנחש הכרוך על עקב ואל תשיבני מן [הפשוטות] שאלו הם בקדש ואין כן קוף שהיא מתפשטת כנחש ולכן תליא כרעיה נחש יונק (אור יקר).

¹⁶⁹² כדי לינוק (אור יקר).

¹⁶⁹³ לה (דפ"ו).

¹⁶⁹⁴ בינה (אור יקר).

¹⁶⁹⁵ היינו אותה הבחינה המתפשטת מסדר הקדושה, ויורדת בערב שבת בין השמשות בנוק' דתהומא רבא ומוליד רוח דשדים "בלא גופא ובלא ציור" שהם תולדות תהו ובהו (אור יקר).

¹⁶⁹⁶ שאלו הם בסוד זרע לבטלה בלא נקבה טיפות בלי נקבה לעשות להם גוף וכדפי' באדרא, ולזה "לא עייל למשכנא" להוליד שם, הקדים יום שבת ופוסק ונעשה הקלי' נחה, שביום שבת גיהנם פוסק (אור יקר).

¹⁶⁹⁷ לה (דפ"ו). מכל התפשטות שנפשט המציאות הזה (אור יקר).

למה לא אהל, קוף ולא אדם.	למשכנא ¹⁶⁹⁸ ומאי ניהו יריעות עזים לאהל על המשכן כמה דאת אמר (שמות כו ז) ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן לאהל ולא אהל קוף ולא אדם:
עוד התגלגלו האותיות כמקדם בתוך מעשה המשכן, אמ"ש, ש' התגלגלה והתישבה בצד מזרח ונשארה ג' תלויה באויר. מ' התגלגלה והתישבה בצד צפון ויצאה ד' והתחברה בתוך ש' באותו צד. א' התגלגלה והתישבה ועלתה ל' ועלתה והחזיקה עמו ונטלה אותו והתחברה בתוכו בחבור אחד, שד"י, כשהשם הזה נתתן בתוך המשכן, אז קיום ועמידה הוא מתוך המשכן שלמטה.	תו אתגלגלו אתוון כמלקדמין גו עובדא דמשכנא אמ"ש ש' אתגלגלא ואתיישבא בסטר מזרח ואשתאר ג' תלייא באוירא מ' אתגלגלא ואתיישבא בסטר צפון ונפק ד' ואתחבר גו ש' בההוא סטרא א' אתגלגל ואתיישב וסליק לגבי י' וסלקא ואתתקפא בהדיה ונטיל ליה ואתחבר גו בחבורא חדא שד"י כד שמא דא אתתקן גו משכנא כדין קיומא וקימא איהו מגו משכנא דלתתא:
עוד התגלגלו האותיות כמקדם להתישב במשכן, ועלו האותיות א' בראש, ת' אחר כך, א"ת. ב' בראש, ש' אחר כך, התחלפו האותיות אב"ג ית"ץ התגלגלו בחקיקות קדש, א' ק', א' הוציאה ק', לשמר את המשכן. ק' הוציאה ר', ר' הוציאה ע' קר"ע.	תו אתוון אתגלגלו כמלקדמין לאתישבא משכנא סליקו אתוון א' ברישא ת' לבתר א"ת ב' ברישא ש' לבתר אתחלפו אתוון אב"ג ית"ץ אתגלגלו בגלופי קדשא א' ק' אפיק ק' לנטרא משכנא ק' אפיק ר' ר' אפיק ע' קר"ע:
הסוד הזה "ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צואריו", כדגומא זה "ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן", שהרי החלק הזה הצטרך להראות בחוץ, לשמור את אותו הפנים, ועל סוד זה הלבשה את יעקב בחוץ. שט"ן קר"ע אותן אותיות רשומות בחוץ בשביל שמירת המשכן, שהוא סוד הברית הקדושה, ונפרעה הערלה אחר כך על ידי הכסוי הזה.	רוא דא (בראשית כו טז) ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צואריו כגוונא דא ועשית יריעת עזים לאהל על המשכן דהא חולקא דא אצטריך ¹⁶⁹⁹ לאחזאה לבר לנטורא ההיא דלגאו ועל רוא דא אלבישת ליה ליעקב לבר שט"ן קר"ע אתוון אינון רשימן לבר בגין נטורא דמשכנא דאיהו רוא דברית קדישא ואתפרעא ערלה לבתר בחופאה דא:
עוד התגלגלו האותיות והוציאו א"ת ב"ש, שקוצי"ת, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וגו' בגלגול זה "והארץ היתה תהו ובהו", באותיות קר"ע שט"ן. "וחשך על פני תהום". ג' הוציאה ר' ד' ק', עד כאן התגלגלו האותיות והכו זו בזו לתקון בתוך המשכן. אותן אמ"ש הוציאו תולדות ה' צ' ו' ה', אותיות התלויות בתוך האויר, והכו באותן אחרות, והוציאו את ציור המשכן ז' ע'. עד כאן עומד "וחשך על פני תהום" כולם בצדו	תו אתגלגלו אתוון ואפיק א"ת ב"ש שקוצי"ת בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו (בראשית א א-ב) בגלגולא דא והארץ היתה תהו ובהו באתוון קר"ע שט"ן וחשך על פני תהום ג' אפיק ר' וד' (ר) ק' עד הכא אתוון אתגלגלו ובטישו דא בדא לתקונא גו משכנא אינון אמ"ש ואפיקו תולדין וה' צ' ו' א' (תו צ' א) אתוון

¹⁶⁹⁸ שיש תועלת בחצונים שהם שומרי הקדש, שכמה אינם מתקדשים אלא מחמת אימת הרצועה המחלקה, וכתוב יתרון לחכמה מן הסכלות ודאי לחכמה נמשך יתרון מעלה מן הסכלות שהיא מייסרת הסכלים והם יראים מן היסורים ומן המות, והיינו יריעות עזים לאהל על המשכן ועם היות שכן הוא אינם נכללים בצורה העליונה ח"ו, שכל מה שיתפשט הקדוש מן הנקודה העליונה עד היכל לבנת הספיר הכל סוד אח"ד ומשם ולמטה סוד אח"ר אינם באחד ח"ו ולזה הם עזים ודאי קשים ועזים לאהל על המשכן אינם מכלל המשכן וזהו שאמר לאהל ולא אהל (אור יקר).

¹⁶⁹⁹ השעיר עצמו הנה הוא מסטרא דדינא, והגם שהוא מהמינים טהורים, אך הוא מצד הגבורות והדינין שהם שורש הקליפות, ומשם הוא יניקתם, וכמ"ש בזה"ק (פ' תרומה קלט ע"א) ועזים גבורן תתאי דלבר לחפא כו', וכן הוא שם (קמז ע"ב וקס ע"א ורלג ע"ב רסט ע"א וקפה סע"א) ובדברי הרב שער קליפת נוגה (פרק ט) (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

דתליין גו אורא ובמישו באינון אחרנין ואפיקו ציורא דמשכנא ז ע עד הכא קיומא וחשך על פני תהום ח כלהו בסטרוי אתא ס ואתחבר בהדיה כדין יהי אור ויהי אור (שם ג):	ח' באה ס', והתחברה עמו, אז "יהי אור ויהי אור".
אתגלגלו אתוון כמלקדמין אב"ג ית"ץ אעדו ואולידו ואפיקו ציורא גו רזין דמשכנא (בכללא)¹⁷⁰⁰ חדא ברזא אל וכו' (י) ס דהא את א אעדו ואוליד ברזא דחילא ותוקפא את ל אתגבר בתוקפיה ואסתלק ביקריה ואוליד את ב כדין אעדיו ואולידו אתוון ואתחברו אחרנין אלין א אתחבר בגלופיה באת ב כדין (י) ט"ר בחבורא ט"ת למהוי אתוון סלקין באתרייהו גו צרופא דרזא דמשכנא (שמות לה טז) את הכיור ואת כנו:	התגלגלו האותיות כמקדם, אב"ג ית"ץ התעברו והולידו והוציאו ציור תוך סודות המשכן, אחד בסוד א' ל' ב' ס', שהרי האות א' התעברה והולידה בסוד של כח ותוקף, את האות ל' התגבר בתקפו והתעלה בכבודו והוליד את האות ב'. אז התעברו והולידו האותיות והתחברו אחרות אלו, א' התחברה בחקיקתה באות ב', אז ט"ר בחבור ט"ת, להיות האותיות עולות למקומן תוך צרופ של סוד המשכן "את הכיור ואת כנו".
יהי רקיע בתוך המים (בראשית א ו) דהא מיין סליקו ונחתו ברזא דאתוון א"ל א אפיקו ו אפיק ק את ל סליק אתגליפו אתוון בגלופיהו בחבורא חדא (תהלים כט ג) קול יהוה על המים וא"ל וגו' (אל) אלין אתוון א"ל דהא אלין אעדו ואולידו ואפיקו אתוון גו ציורין דמשכנא אמ"ש אעדו ואולידו ואתגליפו בגלופי רזין דאתוון לאפקא ציורין דמשכנא א אפיק ג ש	"יהי רקיע בתוך המים", שהרי המים עלו וירדו בסוד של האותיות א"ל, א' הוציאה ו', ו' הוציאה ק'. האות ל' עולה ונחקקו האותיות בחקיקותיהן בחבור אחד. "קול ה' על המים א"ל וכו'", אלו אותיות א"ל, שהרי אלה התעברו והולידו והוציאו אותיות תוך ציורי המשכן. אמ"ש התעברו והולידו ונחקקו בחקיקות של סודות האותיות, להוציא את ציורי המשכן, א' הוציאה ג', ש'
קס/ב	
אפיקן לחברא גו את ג ברזא גן תדשא הארץ דשא עשב וגו' (בראשית א יא) אתגלגלו אתוון כמלקדמין¹⁷⁰¹ אמ"ש ברזא ב"ם באלין כנישו מיא לאתר חד דכתיב (בראשית א ט) יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד (עד כאן מצאתי בהעתק):	הוציאה ו', לחבר תוך האות ג' בסוד גן "תדשא הארץ דשא עשב וגו'", התגלגלו האותיות כמקדם, אמ"ש בסוד ב"ם, באלה נכנסו המים למקום אחד, שנאמר "יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד".
(ואת המשכן תעשה עשר יריעת וגו') רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא עד דהוו אזלי אמר רבי יוסי נפתח [בעידונין] (בעירין¹⁷⁰²) ונימא מלי דאורייתא פתח רבי יוסי במלי דקריית שמע ואמר כתיב (דברים ו	רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים, אמר רבי יוסי נפתח בעדונים ונאמר דברי תורה. פתח רבי יוסי בדברי קריאת שמע ואמר, נאמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" ונאמר "שמע ישראל היום הזה נהיית לעם", ונאמר "שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן". כל שמע

¹⁷⁰⁰ "אתגלגלו" נוסף בדפ"ו.

¹⁷⁰¹ שיתבחנו מבחי' אל בחי', שהבחינה הקודמת היתה להוציא גן דהיינו הרחמים וצמיחות הגן ורטיבתו, עתה יהיה גלגולים לענין הדין בצד מה, דהיינו מאמר יקו כנודע, או יהיה בחינת כנישו להתבשל הזרע בהם בסוד נר"ה ולכך "אתגלגלו אתוון" להוציא בחינה אחרת דהיינו ב"ם, קיבוץ המים בם בנר"ה לבא אל היסוד דהיינו מאמר יקו המים שהם בכיור וכנו, מתחת השמים ודאי שהם נר"ה תחת הת"ת אל מקום אחד היסוד אל המלכות או יהיה כדי להשפיע ולהמשיך, והיינו ותראה היבשה, המלכות היבשה יהיה לה ראייה טובה או יהיה לעכב השפע, ותראה יבשה בלי לחות (אור יקר).

¹⁷⁰² פי' מלשון ויפתח הגמלים ואית דגרסי' נפתח בעידנין ור"ל בעת הראוי לעסוק בתורה (מ"מ).

שמע הללו שאמר משה, לשם מה, שהרי שמע ישראל של היחוד הוא נאה, שהרי לדרשה הוא בא, והאחרים הללו למה.	ד) שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד וכתיב (שם כז ט) שמע ישראל היום הזה נהיית לעם וכתיב (שם ט א) שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן כל הני שמע שמע דקאמר משה אמאי דהא שמע ישראל דיחודא יאות דהאי לדרשא קאתי ¹⁷⁰³ הני אחרנין אמאי:
אלא כולם באים לדרשה. שמע ישראל של היחוד, ודאי שזה בא לדרוש, וכאן רמוז ונראה היחוד של החכמה העליונה. שמע, ע' היא מהאותיות הגדולות. למה, אלא רמז הוא רומז בכלל אחד, לכלל מעלה ומטה כאחד ביחוד אחד. שמע, שם ע'. כאן נכלל השם הזה באותם שבעים שמות עליונים, להכלילם, שהרי השם מתברך מהם ונכלל בהם, וצריך להכלילם כאחד ביחוד אחד, ולשים רצונו בהם.	אלא כלהו לדרשא קאתו שמע ישראל דיחודא ודאי האי לדרשא קא אתיא והכא רמיז ואתחזי יחודא דחכמתא עלאה שמע ע' מאתוון רברבן איהי אמאי אלא רמז קא רמיז ¹⁷⁰⁴ בכללא חדא לאכללא עילא ¹⁷⁰⁵ ותתא ¹⁷⁰⁶ כחדא ביחודא חדא ¹⁷⁰⁷ שמע ¹⁷⁰⁸ שם ע' ¹⁷⁰⁹ הכא אתכליל האי שם באינון ע' ¹⁷¹⁰ שמהן עלאין ¹⁷¹¹ [לאכללא לון] דהא שם ¹⁷¹² אתברכא מנייהו ¹⁷¹³ ואתכליל בהו ¹⁷¹⁴ ואצטריך לאכללא לון כחדא ביחודא חד ¹⁷¹⁵ ולשואה רעותיה בהו ¹⁷¹⁶ :
שהרי ודאי שבעים שמות הם בסוד המרכבה העליונה, ומהמרכבה העליונה הזו	דהא ודאי ע' שמהן אינון ברזא דרתיכא עלאה ¹⁷¹⁷ ומהאי רתיכא עלאה אתברכא האי

¹⁷⁰³ "דהאי לדרשא קאתי" מוסגר בדפ"ק.

¹⁷⁰⁴ הענין שבהיות ע' מאותיות גדולות הורה עניינים רבים, האחד הורה ש"מ לעצמם ע' לעצמם לדרוש ש"מ ע' שתי תיבות, עוד הורה ממה שהיה אפשר להיות ש"מ גדולות וע' קטנה והיה מרובה, כי אותיות ש"מ הם במעלה מאות ע', אמנם עתה שאות ע' גדולה הורה שאות ע' במעלה יותר מאותיו ש"מ, אם כן לזה פירש כי ע' הם שבעים שמות יעלאין במע' גבוה, וש"מ למטה אתברכא מנייהו (אור יקר).

¹⁷⁰⁵ בינה (מ"מ).

¹⁷⁰⁶ היינו ש"מ שאינם גדולות (אור יקר). מלכות כי שמע שם מקבלת מן ע' וז"ש שמע שם ע' (מ"מ).

¹⁷⁰⁷ ממה שבאו שני מדרגות אלו במלה אחד שמע, ועוד הורה על ייחוד שני במלת אחד ולזה הם כחדא בייחודא חדא, ואלו היה קשר וייחוד לבד היה ראוי שיהיו עש"ם, דהיינו ע' למעלה קשורים בש"ם שהיא למטה מהם, אמנם אמר שמ"ע דהיינו השבעים כלולים בש"ם (אור יקר).

¹⁷⁰⁸ רטז ע"א (הערת הזהר).

¹⁷⁰⁹ שמע היא שם ע', פי' כי המלכות הנקראת "שם", היא המקבלת עתה הארה מן השבע תחתונות דאימא, אשר כל א' מז' כלולה מי', ונמצא שהם ע', ולכן ע' זו של שמע הוא ע' רבתי, לרמוז שהיא רומזת באימא, כנודע שאלפא ביתא רבתי באימא, ובינונית בת"ת, וזעירין ביסוד כנז' בתיקונים (קכא ע"א) וע"ש. וביאור הענין הוא כי הנה המל' נק' "שם", והטעם הוא במה שהודעתך כי כל האחוריים העליונים שנפלו בימי המלכים שמתו, הנה אותם הביטולים שנתבטלו הם בחי' המ"ן שאנו מעלים תמיד לתקנם כמבואר אצלינו (שעה"כ כג ע"ב).

¹⁷¹⁰ קח ע"א (הערת הזהר).

¹⁷¹¹ והיאך יוכלו בו (אור יקר).

¹⁷¹² שהיא מלכות (אור יקר).

¹⁷¹³ ובהכרח יש בה בחינה כנגד כולם (אור יקר).

¹⁷¹⁴ והיה ראוי לפי זה שיאמר שמ"ע אות ע' דומה לשם אחד שהם כלולים בה, אמנם באה אות ע' גדולה לרמוז על שהם למעלה, וצריך אל המייחד לקושרם למטה (אור יקר).

¹⁷¹⁵ ואם תאמר ולמה לא נרמזו בפירוש כשאר מדרגות הייחוד ה' אלהינו ה' (אור יקר).

¹⁷¹⁶ אינו בפירוש המלות אלא התעוררות אל הכוונה שיכוון בהם בלבד, והטעם שאלו מעצמם הם (אור יקר).

¹⁷¹⁷ אלו הם באצילות שבעים שמות נגד ז' ספירות כלולות מעשר, והמלכות בחינה אחרונה ש"ם ודאי מקבלת מכולם, וכנגדם יש לה בהיכלות שבעים כחות שכל פרקי נתחי ההיכלות ואיבריהם

שם ואתכליל בגווייהו¹⁷¹⁸ ולבתר ישראל בכלל¹⁷¹⁹ אבל הא תנינן דא ישראל סבא¹⁷²⁰ למהוי ישראל בכללא חדא¹⁷²¹ ההוא אתר דבקותא דכלא ועל דא שמע ישראל השתא אתדבקת אתתא בבעלה והוי כלא בכללא חדא ודא שמע ישראל דיהודא ישראל¹⁷²² ולבתרו קא מיחד תלת סטריין¹⁷²³ יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד למהוי כלא חד:	מתברך השם הזה ונכלל בתוכם, ואחר כך ישראל בכלל. אבל הרי שנינו, זה ישראל סבא, להיות ישראל בכלל אחד, אותו מקום של דבקות הכל. ועל זה שמע ישראל, עכשיו נדבקה האשה בבעלה, ונהיה הכל בכלל אחד, וזה שמע ישראל של היחוד ישראל. אחר כך מיחד שלשה צדדים, ה' אלהינו ה' אחד, להיות הכל אחד.
שמע ישראל דכלהו שאר לאו אינון כהאי גוונא אבל כלהו [אחרנין] (אינון) לדרשא קאתו וכלהו באתר אחרא אתדבקו¹⁷²⁴ שמע ישראל אתה עבר היום שמע ישראל היום הזה נהיית לעם וכלהו בדרגא תתאה אתדבקו:	שמע ישראל של כל השאר אינם כמו זה, אבל כל האחרים באו לדרוש, וכולם במקום אחר נדבקו. "שמע ישראל אתה עובר היום", וכולם "שמע ישראל היום הזה נהיית לעם", וכולם בדרגה תחתונה נדבקו.
שמע ישראל היום הזה נהיית לעם שמע ישראל יאות היום הזה נהיית לעם מהו (אלא נהית לעם) היית מבעי ליה מאי נהיית אלא בכל אתר עם כד אתברו לבייהו לפולחנא כמה דאת אמר (דניאל ח כז) נהייתי ונחליתי ודא הוא דכתיב (דה"א כח ב) שמעוני אחי ועמי אי אחי למה עמי ואי עמי למה אחי אלא אמר דוד אי ברעותא אתון אחי ואי לאו אתון עמי לתברא לבייכו לפולחני כך היום הזה נהיית לעם תברת לבך לפולחנא דקודשא בריך הוא:	"שמע ישראל היום הזה נהיית לעם", "שמע ישראל" נאה הוא, אבל "היום הזה נהיית לעם", מהו. היה צריך להיות "היית", מה זה "נהיית". אלא בכל מקום, עם כשנשברו לבותיהם לעבודה, כמו שנאמר "נהייתי ונחליתי", וזהו שנאמר "שמעוני אחי ועמי", אם אחי למה עמי, ואם עמי למה אחי. אלא אמר דוד, אם ברצון אתם אחי, ואם לא אתם עמי, לשבור ליבכם לעבודתי. כך "היום הזה נהיית לעם", שברת לבך לעבודת הקדוש ברוך הוא.
שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן כלא בדרגא תתאה איהו [ושמע ישראל דיהודא הוא דרגא עלאה] מה בין האי להאי אלא ההוא שמע ישראל דיהודא לא הוי	"שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן", הכל הוא בדרגה תחתונה. ושמע ישראל של היחוד הוא בדרגה עליונה. מה בין זה לזה, אלא אותו שמע ישראל של היחוד, לא היה בכולם כדוגמא זה. שהרי הוא היה סוד של מעלה ומטה כראוי, והוא סוד לקבל

הם נכללים בהם, ראשם ארבעה שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל שבהיכל הרצון, ומשם ולמטה הם משתלשלים עד שבעים בענין שהיא מתברכם מהם מאותם הזכרים העליונים (אור יקר). פי' בינה שהיא כסא לאריך (מ"מ).

¹⁷¹⁸ ויש להם כנגדם והיא כלולה ביניהם כשפי' בזהר וירא והיא נקודה אמצעית ואפשר דהיינו אומרו "ואתכליל בגווייהו" והיינו ש"ם גובר, ואח"כ ע' (אור יקר).

¹⁷¹⁹ כי כבר נאמרו בפרט סוד שבעים מדרגות הם פרקי אברי הת"ת אלא חזר ואמר ישראל דרך כללותם יחד (אור יקר). פירוש זעיר הנק' ישראל (מ"מ).

¹⁷²⁰ הפסוק שמע ישראל שיש בו כ"ה אתון, ותלויים אלו הכ"ה אתון בהכ"ה הנז', שהם בהתבונה דשם ס"ג, וכמ"ש בזה"ק (פ' בא דף מג ע"א, תרומה דף קס ע"ב, ויקהל דף רטז ע"א, ואתחנן דף רסב ע"ב) שמע ישראל, ישראל סבא. והרי כי הוא תלוי בישסר"ת, וכמ"ש בפע"ח (שער הק"ש פרק י) (ביאורים ח"א מב ע"א). ועי' בהגר"א בתיקו"ז לג ע"ד ד"ה וליה אמרינן.

¹⁷²¹ פי' ישראל זוטא שהוא הזעיר מקבל מ"שם שהוא אבא כמ"ש הרב בכוונת ק"ש (מ"מ).

¹⁷²² מוסגר בדפ"ק.

¹⁷²³ פירוש הם א"ו שהם ה' אלהינו ודעת המזווג א"ו שהוא מזלא דדיקנא דעתיקא הוא הו"ה השנית וע"י הזעיר שעולה בסוד מ"ן הם מתייחדים ומזדווגים (מ"מ).

¹⁷²⁴ פירוש במלכות הנק' שמע ושיעור הכתוב ישראל שלמטה שהם אחוזים במלכות הנק' שמע אתה עובר היום. וכן נמי צריך לפרש שמע ישראל היום הזה נהיית לעם (מ"מ).

בכולהו כהאי נוונא דהא איהו הוי רזא דעילא ותתא כדקא יאות¹⁷²⁵ (ובכל אתר רזא לקבל) ואיהו רזא לקבלא עליהו עול מלכות שמים¹⁷²⁶ בכל סטרא בגין דיצטרך ליה לבר נש למהוי זמין בההוא שמע¹⁷²⁷ בההיא שעתא ליחדא שמא דקודשא בריך הוא ולקבלא עליה עול מלכות שמים:	עליהם עול מלכות שמים, בכל צד, כדי שיצטרך לאדם להיות מזומן באותו שמע. באותה שעה ליחד את שם הקדוש ברוך הוא, ולקבל עליו עול מלכות שמים.
ובשעתא דאתי בר נש לקבלא עליה עול מלכות שמים כדין שכינתא אתיא ושריא על רישיה וקאים עליה כסהיד לסהדא סהדותא קמי מלכא קדישא דהאי איהו דקא מיחד שמיה [תרי זמני ביומא] ושמיה אתייחד עילא ותתא כדקא יאות ועל דא ע' משמע ישראל מאתוון רברבן וד' נמי מאתוון רברבן למהוי עד קמי מלכא קדישא והא אוקמוה יהו"ה אלהינו יהו"ה ודא הוא (דא) רזא דיחודא בתלת סטרינ כמה דאוקמיה בוצינא קדישא ואתער ביה בכמה דוכתי ולית לן רשו לאתערא ביה יתיר:	ובשעה שבא אדם לקבל עליו עול מלכות שמים, אז השכינה באה ושורה על ראשו, ועומדת עליו כעד להעיד עדות לפני המלך הקדוש, שזהו מי שמייחד שמו פעמים ביום, ושמו מתייחד מעלה ומטה כראוי, ולכן ע' משמע ישראל היא מהאותיות הגדולות. וגם ד' מהאותיות הגדולות, להיות עד לפני המלך הקדוש. והרי פרשוה יהו"ה אלהינו יהו"ה, וזהו סוד היחוד בשלשה צדדים, כמו שבארו המנורה הקדושה, והתעורר בו בכמה מקומות, ואין לנו רשות להעיר בו יותר.
ודאי האין בר נש דקא מיחד שמא	ודאי האיש הזה שמייחד את שם
קסא/א	
דקודשא בריך הוא עילא ותתא כדקא יאות שכינתא אתיא ושריא על רישיה ומברך ליה בשבע ברכאן וקרי עליה (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:	הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה כראוי, ששכינה באה ושורה על ראשו, ומברכת אותו בשבע ברכות, וקוראת עליו "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".
רבי חייא פתח אבתריה ואמר (דברים ד לה) אתה הראת לדעת כי יהו"ה הוא האלהים וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה אתה הראת מאי הראת אלא כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי ברזא דמהימנותא דקודשא בריך הוא כלום בגין דכלהו הוו פלחי פולחנא נוכראה (בארעא אחרא בגין גלותא) ובגלותא¹⁷²⁸ ואנשו כל עקרא דמהימנותא דהוה בהו בקדמיתא דיריתו כל אינון תריסר שבטין מאבוהון יעקב:	רבי חייא פתח אחריו ואמר "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים וגו'", בפסוק זה יש להתבונן. "אתה הראת", מה הראת, אלא כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו מכירים את סוד האמונה של הקדוש ברוך הוא כלום, משום שכולם היו עובדים עבודה זרה בגלות, ושכחו את כל עיקר האמונה שהיה בהם בראשונה, שירשו כל אותם שנים עשר שבטים מאביהם יעקב.
וכד אתא משה אוליף לון דאית אלוה עלאה בעלמא כמה דאוקמוה לבתר חמו כל אינון נסין וגבורין דעל ימא וכל נסין וגבורין דעבד להו במצרים לבתר חמו כמה גבורין	וכשבא משה ולימד אותם שיש אלוה עליון בעולם כמו שבארוה, ואחר כך ראו כל אותם נסים וגבורות על הים וכל הנסים והגבורות שעשה להם במצרים. ואחר כך ראו כמה גבורות במן ובמים, ונתנה להם תורה,

¹⁷²⁵ "כדקא יאות" מוסגר בדפ"ק.

¹⁷²⁶ פירוש בין בקריאת שמע דשחרית ובין דערבית (מ"מ).

¹⁷²⁷ "בההוא שמע" מוסגר בדפ"ק.

¹⁷²⁸ עי' ח"ג פד ע"ב (לש"ו).

211

ולמדו את דרכי הקדוש ברוך הוא, עד שהגיעו לזמן הזה.	במנא ובמיא ואתיהיבת לון אורייתא ואוליפון (ואולפון) ארחי דקודשא בריך הוא עד דמטו לעדנא דא:
אמר להם משה, עד כאן הצטרכתי ללמדכם כמו שמלמדים תינוק, מכאן ולהלאה, וזהו "אתה הראת לדעת", ולמדת עד כאן לדעת ולהתבונן ולהיכנס לסוד האמונה. ומהי "כי ה' הוא האלהים".	אמר לון משה עד והשתא (הכא) אצטריכנא למילף לכו כמה דילפין לרביא מכאן ולהלאה¹⁷²⁹ ודא הוא אתה הראת לדעת ואוליפת עד הכא לדעת למנדע ולאסתכלא ולמיעל ברזא דמהימנותא ומאי איהי כי יהו"ה הוא האלהים:
אם תאמר, דבר קטן הוא לדעת, הרי נאמר "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". כאן תלוי כל סוד האמונה, לדעת מתוך זה סוד כל הסודות, לדעת סתר כל הנסתרים, יהו"ה אלהים, שם מלא והכל אחד. "אתה הראת לדעת", כאן סוד הסודות לידועי מידות.	אי תימא מלה זעירא היא למנדע הא כתיב (דברים ד לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהו"ה הוא האלהים (אי תימא מלה זעירא איהי הא כתיב) בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד¹⁷³⁰ הכא תליא כל רזא דמהימנותא¹⁷³¹ למנדע ומגו דא רזא דכל רזין (מגו דא) למנדע סתימו (רזא) דכל סתימין יהו"ה [אלהים] שם מלא וכלא חד¹⁷³² אתה הראת לדעת הכא רזא דרזין לאינן ידעי מדין:

¹⁷²⁹ "מכאן ולהלאה" מוסגר בדפ"ק.

¹⁷³⁰ עיקר הבורא והממציא הכל היה רק השם הוי"ה ב"ה, אלא שהיה גנוז ומלוכש בהשם אלה"ם, ומהטעם שאמרנו לעיל אות נ"ה, ועומד לעולם בפנימיותם האור דהוי"ה, וחיצוניותם הוא בהאור דאלה"ם, והם אחד, כי רק יהו"ה הוא האלה"ם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד לט), וכמו שאמרו בזה בזוה"ק (תרומה דף קסא ע"א) (ביאורים ח"א ע"ד), כשיש זכות גדול, הנה נכלל הבריא עם האצילות באחדות גמור, כי כל עולמות ב"ע הם חיילות המלכות וצבאיה וכמ"ש הרב בשער השמות (פרק א), וכשיש זכות הם נכללים זב"ז, וזה עיקר שמא שלים, כי מתפשטת המלכות בבריא וזו נקראת אלה"ם, וכמ"ש בזוה"ק (בראשית כ ע"א). ונקרא אז האצילות עם הבריא בשם שמא שלים שהוא הוי"ה אלה"ם, וזהו עיקר שמא שלים כשנעשה האצילות עם הבריא לאחד, כי אז מתראה ומתגלה כי ה' הוא האלה"ם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד לט) וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קס"א ע"א) (ביאורים ח"א עט ע"ד).

¹⁷³¹ פי' בה' אלהים שהם ז'ון תלייא כל רזא דמהימנותא שהם פרצופים העליונים הנעלמים וז"ש למנדע רזא דכל רזין מגו דא וכו' (מ"מ). כל תיקוני היחודים הנעשה מעתה ע"י אמונת ישראל, הרי אפשר מעתה להיות בגילוי גמור. והנה הוא התיקון דה' אחד ושמו אחד, ור"ל שיהיה שמו אחד באתגליא, שיתגלה גם בעוה"ז כי לה' המלוכה, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלהי ישראל מלך כו' (תפילת ימים נוראים), כי עתה הוא רק בהעלם, אבל לעתיד יהא בגילוי גמור, וכמ"ש בזוה"ק תרומה (קלד ע"א) ע"ש. והוא ג"כ היחוד דהויה אלהים שהוא נקרא רזא דמהימנותא, כמ"ש בפ' תרומה (קסא ע"א וע"ב) אשר יתגלה לעתיד (דע"ה ח"א פא ע"א), השם הויה אלהים, הנה קורא אותו בזוה"ק בשם שם מלא (וכן הוא בבראשית רבה פ"ג סי' ג) ובשם שמא שלים וכמ"ש בפ' בראשית (דף כ ע"א) ובפ' פקודי (רסב ע"א) שם מלא הויה אלהים שם דא איהו שלם בכל אינן היכלין בכל אינן נהורין עלאין למהוי כלהו חד. ר"ל שהוראת השם הזה הוא לכלול היכלות הבריא זב"ז, ולייחד את הבריא באצילות, וכמו שהיה קודם החטא וכמבואר בהג"ר בספד"צ (רפ"ד כט ע"ג). ובפ' תרומה (קסא ע"א) אמרו בענין שם זה הכא תליא כל רזא דמהימנותא למנדע מגו דא רזא דכל רזין למנדע סתימו דכל סתימין הויה אלהים שם מלא וכולא חד. ובאד"ר (קמא ע"ב) כי השם הזה הוא רזא דעתיקא קדישא ורזא דזעיר אפין ולהורות שכולם חד. וכן השם אלהים הוא כולל את כל העולמות ב"ע, כי כולם נבראו בל"ב אלהים דמע"ב (דע"ה ח"ב מז ע"ד), היחוד הזה הוא מורה ג"כ על יחוד ז'ון בכללות העולמות כולם, שנכללו כולם זב"ז וכו' עי' בדברי הרב בכוונת שים שלום (כללים ח"א קז ע"ד).

¹⁷³² ר"ל שהוא יחוד ד'ון כמ"ש בח"א כ ע"א וח"ג קמא ע"ב (לש"ו).

(בגין ד) זכאין אינזן כל אינזן דמשתדלי באורייתא ובגין¹⁷³³ דכד ברא קודשא בריך הוא עלמא¹⁷³⁴ אסתכל בה באורייתא¹⁷³⁵ וברא עלמא ובאורייתא אתברי עלמא כמה דאוקמוה דכתיב (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אמון¹⁷³⁶:	אשריהם כל אלו שעוסקים בתורה, ובגלל שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, התבונן בתורה וברא את העולם, ובתורה נברא העולם, כמו שבאורה, שנאמר "ואהיה אצלו אמון", אל תקרי אמון אלא אמון.
וכי אורייתא אומנא הוה אין למלכא דבעי למעבד פלטרין אי לא שוי לגביה אומנא לא יכיל למעבד פלטרין כיון דפלטרין אתעבידו לא סליק שמא אלא דמלכא אלן פלטרין דעבד מלכא מלכא שוי באינזן פלטרין מחשבה:	וכי התורה היתה אומן, כן [משל] למלך שרצה לעשות פלטרין, אם לא שם אליו אומן לא יכול לעשות הפלטרין. כיון שנעשה הארמון, לא עולה אלא בשמו של המלך, באותם ארמונות שעשה המלך, משקיע המלך מחשבה באותם ארמונות.
כך קודשא בריך הוא בעי למברי עלמא אסתכל באומנא ואף על גב דאומנא עבד פלטרין לא סליק שמא אלא דמלכא אלן פלטרין דעבד מלכא ודאי מלכא בנה פלטרין אורייתא צווחת ואהיה אצלו אמון בי ברא קודשא בריך הוא עלמא אלא עד¹⁷³⁷ אתברי¹⁷³⁸ עלמא אקדימת אורייתא תרין אלפא שנין¹⁷³⁹ לעלמא וכד בעא קודשא בריך הוא למברי עלמא הוה מסתכל בה באורייתא בכל מלה ומלה ועבד לקבלא¹⁷⁴⁰ אומנותא דעלמא בגין דכל מלין ועובדין דכל עלמין באורייתא אינזן ועל דא קודשא בריך הוא הוה מסתכל בה וברא עלמא:	כן הקדוש ברוך הוא רצה לברא את העולם, התבונן באומן, ואף על גב שהאומן עשה את הארמון, לא עולה אלא בשמו של המלך. אלו הארמונות שעשה המלך, ודאי המלך בנה הארמונות, התורה צווחת "ואהיה אצלו אמון", בי ברא הקדוש ברוך הוא את העולם. אלא עד שנברא העולם הקדימתו התורה אלפים שנים לעולם, וכשרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם, היה מתבונן בתורה בכל דבר ודבר, ועשה כנגדה אומנותו של עולם, משום שכל הדברים והמעשים של כל העולמות הם בתורה, ולכן הקדוש ברוך הוא היה מתבונן בה ובורא את העולם.
לאו דאורייתא ברא עלמא אלא קודשא בריך הוא באסתכלותא דאורייתא ברא עלמא אשתכח דקודשא בריך הוא איהו אומנא ואורייתא לקבליה [ולגבי אורייתא	[זה] לא שהתורה בראה את העולם, אלא הקדוש ברוך הוא, בהתבוננות של התורה, ברא את העולם. נמצא שהקדוש ברוך הוא, הוא אומן והתורה כנגדו, וכנגד התורה נאמר "ואהיה אצלו אמון", ואהיה אמון לא נאמר, אלא "אצלו", הואיל והקדוש ברוך הוא

¹⁷³³ ובגין (דפ"ו).

¹⁷³⁴ פי' כשרצה אבא לברוא אצילות ובי"ע (מ"מ).

¹⁷³⁵ פי' בינה כמ"ש הרב בס"ה כי בינה נקרא תורה שבע"פ וז"ש לקמן מלכא שוי באינזן פלטרין מחשבה כך קב"ה בעא למברי עלמא אסתכל באומנא וכתב בס' בראשית שמלכא הוא אבא ואומנא היא אימא וכמ"ש הרב ז"ל כולם בחכמה עשית חכמה אומר ובינה עושה (מ"מ).

¹⁷³⁶ וזהו שאמרה התורה (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון כי היא מאצלו ממש ית"ש, והיא אצילות הראשונה, שהיא מתפשט מהאותיות דהשם הויה ממש, מהד' אותיות להד' שמות עסמ"ב, הנעשים כ"ז מעצמות דכל שעשוע ושעשוע כנ"ל, ומהד' שמות עסמ"ב שהם ט"ל אותיות על הוראות אחדותם הויה אחד כנז'. והם נכללים במאמר יהי אור, שהוא במספר רל"ב דהד' שמות עסמ"ב, אשר ראה המאציל ית"ש שיהא כל גילוייו רק בהם ועל ידיהם. ע' לעיל שער א' פ"ב. הנה נתפשט מהם להגילוי דכל התורה כולו שהיא ג"כ כלולה ברל"ב, והם הרל"א שערים הנעשים בכלל הכ"ב אותיות וזהו שאמרה ואהיה אצלו אמון (הקדו"ש ס ע"ד, ועיי"ש סא ע"א).

¹⁷³⁷ "אלא עד" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "דעד".

¹⁷³⁸ (ס"א לא אתברי) אתברי (דפ"ו).

¹⁷³⁹ בהקדמת זהר בראשית ב רע"ב, ויקרא רבה פי"ט סי' א, ובזו"ח רות רפ"ד (לש"ו).

¹⁷⁴⁰ לקבלה (דפ"ו).

כתיב] ולגביה אומנא שנאמר (ולגבי אומנא) (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמן¹⁷⁴¹ ואהיה אמן לא כתיב אלא אצלו הואיל וקודשא בריך הוא אסתכל בה אצלו הוה אומנא:	התבונן בה, אצלו היתה אמן.
ואי תימא מאן יכיל למהוי אומנא לגביה אלא אסתכלותא דקודשא בריך הוא בגוונא דא [אתעביד כלא בלא עמל ויגיעה דכתיב (תהלים לג ו) בדבר יהו"ה שמים נעשו וגו' בגוונא דא באסתכלותא דיל¹⁷⁴² היא אומנא] באורייתא כתיב בה (בראשית א א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ אסתכל בהאי [מלה] וברא את השמים ובאורייתא כתיב בה (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור אסתכל בהאי מלה וברא את האור וכן בכל מלה ומלה דכתיב בה באורייתא אסתכל קודשא בריך הוא ועבד ההיא מלה ועל דא כתיב (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמן כגוונא דא כל עלמא אתבר:	ואם תאמר מי יכול להיות אומן אליו, אלא התבוננות הקדוש ברוך הוא בצורה זה, נעשה הכל בלא עמל ויגיעה, שנאמר "בדבר ה' שמים נעשו וגו'" בצורה זו בהתבוננות שלי הוא האומן, בתורה נאמר בה "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". הסתכן בדבר זה וברא את השמים, בתורה, נאמר בה "ויאמר אלהים יהי אור". בדבר הזה התבונן וברא את האור. וכן בכל דבר ודבר, שנאמר בתורה התבונן הקדוש ברוך הוא ועשה אותו הדבר, ולכן נאמר "ואהיה אצלו אמן", כצורה כן נברא כל העולם.
כיון דאתבר עמל כל מלה ומלה לא הוה מתקיים עד דסליק ברעותא למברי אדם דיהוי משתדל באורייתא ובגיניה¹⁷⁴³ אתקיים עלמא השתא	כיון שנברא העולם בכל דבר ודבר, לא התקיים עד שעלה ברצון לברא אדם, שיהיה עוסק בתורה ובגללה התקיים העולם. כעת
קסא/ב	
כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה כביכול הוא מקיים כל עלמא קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא אשתכח דעובדא וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי בגין כך זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא דהא איהו מקיים עלמא:	כל מי שמתבונן בתורה ועוסק בה, כביכול הוא מקיים את העולם. הקדוש ברוך הוא התבונן בתורה וברא את העולם, אדם מתבונן בתורה ומקיים את העולם. נמצא שמעשה וקיומו של כל העולם היא התורה, לכן אשרי הוא האיש שעוסק בתורה שהרי הוא מקיים את העולם.
בשעתא דסליק ברעותא דקודשא בריך הוא למברי אדם קאים קמיה ובדיוקניה וקיומיה כמה דאיהו בהאי עלמא ואפילו כל אינון בני עלמא עד לא ייתון בהאי עלמא כלהו קיימין בקיומיהו ובתקונייהו כגוונא דקיימין בהאי עלמא בחד אוצר דתמן כל נשמתין דעלמא מתלבשין בדיוקניהו:	בשעה שעלה ברצונו של הקדוש ברוך הוא לברא את האדם, עמד לפניו בדמותו וקיומו כמו שהוא בעולם הזה. ואפילו כל אותם בני העולם, טרם בואם לעולם הזה, כולם עומדים בתיקונם וקיומם, כמו שעומדים בעולם הזה באוצר אחד, ששם כל נשמות העולם מתלבשות בדמותם.
ובשעתא דזמינין לנחתא בהאי עלמא קרי קודשא בריך הוא לחד ממנא די מני קודשא בריך הוא ברשותיה כל נשמתין דזמינין	ובשעה שמוכנים לרדת לעולם הזה, קורא הקדוש ברוך הוא לממונה אחד שמנה הקדוש ברוך הוא ברשותו את כל הנשמות העתידות לרדת לעולם הזה, ואומר לו לך תביא לי רוחו של פלוני. באותה השעה באה אותה

¹⁷⁴¹ שהתורה היא כמו כלי אומנות (מ"מ).

¹⁷⁴² דיליה (דפ"ו).

¹⁷⁴³ ובגינה (דפ"ו).

הנשמה מלובשת בדמות של העולם הזה, ואותו ממונה מראה אותה לפני הקדוש ברוך הוא.	לנחתא להאי עלמא ואמר ליה זיל אייתי לי רוח פלוני בההיא שעתא אתיא ההיא נשמתא מתלבשא בדיוקנא דהאי עלמא וההוא ממנא אחזי לה קמי מלכא קדישא:
הקדוש ברוך הוא אומר לו ומשביע אותה, שכשתרד לעולם הזה שתעסוק בתורה לדעת אותו ולדעת את סוד האמונה, שכל מי שהיה בעולם הזה ולא עסק לדעת אותו, טוב לו שלא יברא. לכן נראה לפני המלך הקדוש, לדעת את העולם הזה, ולעסוק בקדוש ברוך הוא בסוד האמונה.	קודשא בריך הוא אמר לה ואומי לה דכד תיחות להאי עלמא דתשתדל ובאורייתא למנדע ליה ולמנדע ברזא דמהימנותא דכל מאן דהוי בהאי עלמא ולא אשתדל למנדע ליה ¹⁷⁴⁴ טב ליה דלא יתברי בגין כך אתחזי קמי מלכא קדישא למנדע בהאי עלמא ולאשתדלא ביה בקודשא בריך הוא ברזא דמהימנותא:
זהו שנאמר "אתה הראת לדעת", הראית על ידי אותו הממונה לפני הקדוש ברוך הוא. "לדעת" לדעת ולהתבונן בעולם הזה בסוד האמונה ובסוד התורה. וכל מי שהיה בעולם הזה ולא עסק בתורה להכירו, טוב לו שלא נברא, שהרי בשביל זה הביאו הקדוש ברוך הוא את האדם לעולם הזה.	הדא הוא דכתיב (דברים ד לה) אתה הראת לדעת אתחזיאת על ידא דההוא ממנא קמיה קודשא בריך הוא לדעת למנדע ולאסתכלא בהאי עלמא ברזא דמהימנותא ברזא דאורייתא וכל מאן דהוה בהאי עלמא ולא אשתדל באורייתא למנדע ליה טב ליה דלא אתברין דהא בגין דא אייתי ליה קודשא בריך הוא לבר נש בהאי עלמא ¹⁷⁴⁵ :
"לדעת כי ה' הוא האלהים", זהו הכלל של כל סוד האמונה שכל התורה כלל שלמעלה ומטה בסוד זה, הוא הכלל של כל סוד האמונה, וכך זה ודאי. הכלל של כל התורה, זהו סוד התורה שבכתב, וזהו סוד התורה שבעל פה, והכל אחד. הכלל של סוד האמונה, בשביל שהוא שם מלא, שהוא סוד	ולדעתו (מהו למנדע) כי יהוה הוא האלהים דא איהו כללא דכל רזא דמהימנותא ¹⁷⁴⁶ [דכל אורייתא ¹⁷⁴⁷ כללא דעילא ותתא ¹⁷⁴⁸ ברזא ¹⁷⁴⁹] (כללא דעילא ותתא כללא דכל אורייתא) דא איהו כללא דכל רזא דמהימנותא והכי הוא ודא ¹⁷⁵⁰

¹⁷⁴⁴ פי' שידע סודות התורה שעל ידם יכיר האדם שיעור קומה וכל פרצופים העליונים (מ"מ).
¹⁷⁴⁵ עי' מלואים אות (ה), עי' עוד ח"ג רסד ע"א (כללים ח"א סו ע"א), ועי' ביאורים ח"א מב סע"ד.
¹⁷⁴⁶ היינו כל ענין האלהות וייחוד הספירות נכלל בב' מלות אלו כאשר יבאר (אור יקר). פי' שז"ן שהם ה' אלהים נקראים אמת ואמונה (מ"מ), עי' לעיל עמוד א' הערה בשם ספר הדע"ה, כי הוא גימט' יב"ק, כמספר אהיה הויה אדני, שהם השמות דכלל האצילות, אהיה הוא בהג"ר (שהוא שם הכתר ושם הבינה וחכמה בינתיים), והויה הוא בז"א, ואדני במלכות. וכן ג' יחודים הם הויה אהיה, הויה אלהים, הויה אדני, שהם גימ' נ"ר כנודע. והויה אלהים הוא כוללם, כי אלהים הוא גימט' אהיה אדני, וכן כשתעמוד הג' שמות כזה אהיה^{יהוה} אדני, הרי תראה שחציים הימני הוא גימטריא הויה, וחציים השמאלי הוא גימ' אלהים, כמ"ש הגר"א בליקוטיו בסוף הספד"צ מדפוס ראשון (ליקוט ד). וכן הויה אלהים הוא גימ' כמספר הנקודות דג' הויות דמלך מלך מלך, כמ"ש ברע"מ (פינחס רז ע"א) (דע"ה ח"ב מח ע"ב), באשר שכל יניקתם הנה הוא רק משם אלהים, לכן כאשר שמתייחד הויה באלהים, שרק הויה לבדו ב"ה הוא האלהים, הנה עי"ז מוציא בלעם מפיהם, ומתבטל יניקתם וחיותם ונכרתו משורשם ונעשו כלא היו (כללים ח"א טל ע"ד).
¹⁷⁴⁷ פי' ז"ן נקרא תורה שבכתב ותורה שבע"פ וכדמפרש (מ"מ).
¹⁷⁴⁸ כי שם הויה יכול כל עילא כל האצילות האלהים יכול כל מה שממדת המלכות ולמטה עד כל המציאות הטהור והקדוש (אור יקר) פירוש שזעיר הוא עילא ומלכות היא תתא (מ"מ).
¹⁷⁴⁹ ורזא (דפ"ק).
¹⁷⁵⁰ פירוש חוזר לפרש מ"ש לעיל כללא דכל אורייתא וכן מ"ש בסמוך כללא דעילא ותתא חוזר לפרש ענין ראשון (מ"מ).

כללא דכל אורייתא¹⁷⁵¹ דא איהו רזא דתורה שבכתב ודא איהו רזא דתורה דבעל פה¹⁷⁵² וכללא חד כללא דרזא דמהימנותא בגין דאיהו שם מלא (דא) ודאיהו רזא דמהימנותא ומאן¹⁷⁵³ איהו יהו"ה אחד ושמו אחד¹⁷⁵⁴ יהו"ה אחד שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד דא איהו יחודא חד ושמו אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הא יחודא אחרא למחוי שמיה חד ורזא דא (מ"א יח למ) יהו"ה הוא האלהים [דא כתיב] כד אינון ביחודא חדא:	האמונה, ומיהו ה' אחד ושמו אחד. ה' אחד, שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, זהו יחוד אחד. ושמו אחד, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. הרי יחוד אחר, להיות שמו אחד. וסוד זה "ה' הוא האלהים", זה נאמר כשהם ביחוד אחד.
ואי תימא אי הכי כגוונא דכתיב (זכריה יד ט) יהו"ה אחד ושמו אחד¹⁷⁵⁵ לאו איהו יהו"ה הוא האלהים דאי כתיב יהו"ה אחד ושמו הוא אחד¹⁷⁵⁶ הוה אמינא הכי אבל לא כתיב אלא יהו"ה אחד ושמו אחד ואצטריך למימר כגוונא דא יהו"ה הוא האלהים הוא ואתחזי יהו"ה אחד ושמו אחד:	ואם תאמר, אם כן כדוגמא שנאמר "ה' אחד ושמו אחד", לא הוא "ה' הוא האלהים" שאם היה נאמר "ה' אחד ושמו הוא אחד", הייתי אומר כך. אבל לא נאמר אלא "ה' אחד ושמו אחד". וצריך לומר כצורה זה "ה' הוא האלהים", הוא ונראה "ה' אחד ושמו אחד".
אלא כללא חד דכד מתייחדן תרינ שמיהן אלין דא ביחודא חד ודא ביחודא חד כדין תרינ שמיהן אלין אתעבידו חד ואתכלילו דא בדא והוי כללא שמא שלים ביחודא חדא ובכך	אלא הכל אחד, כשמתייחדים שני השמות הללו, זה ביחוד אחד וזה ביחוד אחד, אז שני השמות הללו נעשים אחד ונכללים זה בזה, ונהיה הכל שם שלם ביחוד אחד, ובכך "ה' הוא האלהים", שהרי אז הכל נכלל זה בזה להיות אחד, וטרם שמתייחדים כל אחד, זה

¹⁷⁵¹ היינו ממש תורה שבכתב ה' ותורה שבעל פה הוא האלהים, ועם היות שיש בעבודה אלהית פרטים ועניינים רבים כל סוד מציאותם נרמז בזה כגון דרכי העבודה וז"ש "כללא דכל רזא דמהימנותא" (אור יקר).

¹⁷⁵² היא סוד יהו"ה היינו תורה שבכתב יסודה בת"ת וכוללת כל עשר ספירות יחד כענין שם יהו"ה שאנו מייחסים אותו בת"ת ויסודו עשר ספירות יחד ונודע ששם יהו"ה אין מציאותו מתגלה אלא על ידי שם אלהים שבמלכות שהיא תורה שבעל פה כך תורה שבכתב נעלמת ואין עניינה מתבארת אלא על ידי תורה שבעל פה, והאוחז בתורה שבתכב בלי תורה שבעל פה הוא נרגן מפריד אוף ואינו אוחז בשום דבר, מפני שאין אחיזת הת"ת אלא על ידי המלכות, והרוצה לאחוז בו חוץ מהיכלו נמצא נרגן מפריד אלוף ואינו אוחז כלל וז"ש "וכלא חד" כל ב' תורות הם אחת ואין להפרידם (אור יקר).

¹⁷⁵³ ר"ל ומאי (ביאורים ח"א מב ע"ד).

¹⁷⁵⁴ כמ"ש קלד ע"א עיי"ש, ועי' ספר הדע"ה ח"א דרוש ו' סי' ד' אות יג אות קטן ה' (לש"ו).

¹⁷⁵⁵ לעת"ל יתוקנו כולם ע"י הגילוי דאור יחודו ית"ש, ויזדכך כל חומר לצורה, ויתייחדו כולם לאחד בגילוי אור קדושתו ית"ש, ויהיה אז ה' אחד לעילא, ושמו אחד לתתא בגילוי גמור, וכמו שהוא עתה בהעלם, ע' זוה"ק בראשית (יב ע"א) ופ' תרומה (קלג סע"ב וקלד ע"א ושם קסא ע"ב) ופ' ואתחנן (רסד ע"א) (דע"ה ח"א ח ע"א), קודם החטא דעץ הדעת, הנה היה גילוי ית"ש תמיד בכל המציאות כולה, שרק הוא לבד המקיים אותה ומנהיג אותה, ע"ד גילוי הנשמה בתוך הגוף (כללים ח"א יז ע"ב), לבסוף יתוקנו ויתייחדו גם כל העולמות ב"ע הגם שהם נפרדים ע"י הג' סדרי התיקונים שבארנו לעיל כלל ט"ו ענף י', אשר כ"ז הוא ע"י האור דשם מ"ה שיצא בעת התיקון דמעשה בראשית, ועל ידו יחזרו ויתוקנו כולם, ר"ל גם כל העולמות ב"ע להאחדות השלימה בעת תיקון האחרון, וכמ"ש (קהלת א ט) מ"ה שהיה הוא שיהיה ומ"ה שנעשה הוא שיעשה, כי ממנו יבוא הט"ל של תחיה כמ"ש בתיקונים (סוף הקדמה שניה יט ע"ב) (כללים ח"א עג ע"א).

¹⁷⁵⁶ "יהו"ה אחד ושמו הוא אחד" נמחק במ"מ, ובמקומו גורס "יהו"ה ושמו הוא אחד". ור"ל דהו"ל פעם אחת אחד בפ' ה' הוא האלהים שאין בו רק פעם אחת הוא. או כדי שיהיו שני פסוקים שוים הו"ל ה' הוא וכו' יהיו ב"פ הוא דומיא דב"פ אחד. ותירץ תחלה בפ' ה' אחד ושמו אחד עשינו תיקון לזעיר לבדו ולמלכות לבדה. ואחר כך בפסוק ה' הוא האלהים אנו מייחדים כולם כאחד (מ"מ).

לבודו וזה לבדו, לא נכללים זה בזה להיות הכל אחד.	יהו"ה הוא האלהים דהא כדין אתכליל כלל דא בדא למהוי חד ועד דאתיחדו כל חד דא בלחודוי ודא בלחודוי לא אתכלילו דא בדא למהוי כלל חד:
הכלל של כל התורה כך הוא ודאי, שהרי התורה היא תורה שבכתב והוא תורה שבעל פה. תורה שבכתב זהו שנאמר "הוי"ה", תורה שבעל פה זהו שנאמר "האלהים". ומשום שהתורה היא סוד של השם הקדוש נקראת, כך תורה שבכתב ותורה שבעל פה. זה כלל וזה פרט. הכלל צריך את הפרט והפרט צריך את הכלל, ומתייחדים זה עם זה, להיות הכל אחד.	כלל דכל אורייתא הכי איהו ודאי דהא אורייתא איהי תורה שבכתב ואיהי ¹⁷⁵⁷ תורה שבעל פה תורה שבכתב דא איהו דכתיב יהו"ה תורה דבעל פה דא הוא דכתיב האלהים ובגין דאורייתא איהו רזא דשמא קדישא אקרי הכי תורה שבכתב ותורה דבעל פה דא כלל ודא פרט כלל אצטריך לפרט ופרט אצטריך לכלל ואתיחדו דא בדא למהוי כלל חד:
ועל זה הכלל של התורה הוא הכלל של מעלה ומטה, משום ששם זה למעלה ושם זה למטה, זה סוד של העולם העליון וזה סוד של העולם התחתון. ועל זה נאמר "אתה הראת לדעת כי ה' הוא	ועל דא כלל דאורייתא איהו כלל דעילא ותתא בגין דשמא דא לעילא ושמא דא לתתא דא רזא דעלמא עלאה ¹⁷⁵⁸ ודא רזא דעלמא תתאה ¹⁷⁵⁹ ועל דא כתיב (דברים ד לה) אתה הראת לדעת כי יהו"ה הוא:
קסב/א	
האלהים", זהו הכלל של הכל, ואת זה האדם צריך לדעת בעולם הזה.	האלהים דא איהו כלל דכלל ודא אצטריך בר נש למנדע בהאי עלמא:
ואם תאמר, איפה הן מצוות התורה כאן בכלל הזה. אלא זהו זכור, וזהו שמור, וכל מצוות התורה כלולים באלה, בסוד של זכור ושמור, והכל הוא אחד.	ואי תימא פקודי אורייתא אן אינון [הבא] בכלל דא אלא דא איהו זכור ודא איהו שמור וכל פקודי אורייתא בהני כלילן ברזא דזכור וברזא דשמור וכלל איהו חד:
פתח רבי יוסי ואמר, זה ששינוי שתפלת ערבית חובה, חובה היא ודאי, משום שקריאת שמע של ערבית חובה, והקדוש ברוך הוא מתייחד בלילה כמו שמתייחד ביום, ומדת לילה נכללת ביום, ומדת יום נכללת בלילה, ונעשה יחוד אחד. ומי שאמר רשות, משום אמורים ופדרים שמתאכלים	פתח רבי יוסי ואמר הא דתנינן דעלותא דערבית חובה ¹⁷⁶⁰ חובה איהי ודאי בגין דקריית שמע דערבית חובה וקודשא בריך הוא אתיחד(א) בליליא ¹⁷⁶¹ כמה דאתיחד ביממא ¹⁷⁶² ומדת ליליא אתכליל ביממא

¹⁷⁵⁷ ואיהו (דפ"ו).

¹⁷⁵⁸ ז"א (מ"מ).

¹⁷⁵⁹ מלכות (מ"מ).

¹⁷⁶⁰ ומאן דסברא ליה הכי לאו משום תפלת ערבית בעצמה, אלא ודאי העיקר הוא משום קריאת שמע שהיא מצות עשה והיא חובה, ותפלה בטר קריאת שמע גריר, כי סוד קריאת שמע הוא ה' אחד ושמו אחד, כדפי' ר' חייא ואח"כ בסוד התפלה הוא ה' האלהים, אם כן כיון שיש קריאת שמע בלילה יש תפלת ערבית והיא חובה ולא תאמר שייחוד היום שלם וייחוד הלילה בלתי שלם מצד הדין אינו (אור יקר). פי' וכיון דק"ש היא חובה גם התפלה היא חובה (מ"מ).

¹⁷⁶¹ פירוש מלכות (מ"מ).

¹⁷⁶² אלא שמה שבין ייחוד היום לייחוד הלילה הוא, זה שיחוד היום העלה המלכות אליו למעלה, דהיינו מדת לילה למעלה ביום, ויחוד הלילה למטה אדרבה הת"ת תרד למטה ויתייחד עם המלכות, והיינו מדת יום בלילה, וז"ש "ואתעביד ייחודא" כאן וכאן כל א' כפי בחינתו (אור יקר). פירוש זעיר, א"נ קב"ה הם ז"ן שמתייחדים בלילה כמו ביום (מ"מ).

ומדת יממא אתכליל בליליא ואתעביד יחודא חדא ומאן דאמר רשות¹⁷⁶³ בגין אמורין ופדרין¹⁷⁶⁴ דמתאכלי בליליא¹⁷⁶⁵ והא אוקימנא:	בלילה, והרי בארנו.
כתיב (דברים ו ה) ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו' האי קרא אוקימנא ליה ואוקמוה חברייא אבל אית לשאלא אי בהאי יחודא דשמע ישראל אתכליל כלא ימינא¹⁷⁶⁶ ושמאלא אמאי כתיב¹⁷⁶⁷ לבתר ואהבת (שם יא יג) והיה אם שמוע דהא ביחודא אתכלילו אבל התם בכלל והכא בפרט והכי אצטריך:	נאמר "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו'", פסוק זה בארנוהו ופרשוהו החברים, אבל יש לשאול, אם ביחוד הזה של שמע ישראל נכלל הכל, ימין ושמאל. למה נאמר אחר כך "ואהבת" "והיה אם שמוע", שהרי ביחוד נכללו, אבל שם בכלל וכאן בפרט, וכך צריך.
וברזא דיחודא דא אתערנא ביה יחודא ודא איהו כגוונא דתפלין דרישא ותפלין דדרועא בתפלין דרישא ארבע פרשיין והא אתמר והכא תלת שמהן אינון התם ובתפלין דרישא ארבע פרשיין כל חד וחד בלחודוי והכא תלת שמהן מה בין האי להאי:	ובסוד היחוד הזה הערנו בו היחוד הזה, הוא כדוגמא של התפלין של ראש ותפלין של זרוע, בתפלין של ראש ארבע פרשיות. והרי נתבאר. וכאן שלשה שמות הם, שם בתפלין של ראש ארבע פרשיות, כל אחת ואחת לבדה, וכאן שלשה שמות. מה בין זה לזה.
אלא אינון ארבע פרשיין הא אתערו בהו חד נקודה קדמאה עלאה¹⁷⁶⁸ וחד רזא דעלמא דאתי וחד ימינא וחד שמאלא אלן רזא דתפלין דרישא והכא ברזא דיחודא דא תלת שמהן ואינון כגוונא דאינון ארבע פרשיות יהוה¹⁷⁶⁹ קדמאה¹⁷⁷⁰ דא נקודא עלאה ראשיתא דכלא אלהינו¹⁷⁷¹ רזא דעלמא דאתי יהוה בתראה¹⁷⁷² כללא דימינא ושמאלא כחדא בכללא חדא ואלן אינון תפלין דרישא ודא איהו יחודא קדמאה:	אלא אותן ארבע פרשיות, הרי העירו בהן, אחת נקודה ראשונה עליונה, ואחת סוד העולם הבא, ואחת ימין, ואחת שמאל. אלו סוד תפלין של ראש. וכאן בסוד היחוד הזה שלשה שמות, והם כדוגמא שאותן ארבע פרשיות הו"ה הראשונה, זו נקודה עליונה, ראשית הכל. אלהינו סוד העולם הבא. הו"ה האחרונה כלל של ימין ושמאל כאחד בכלל אחד. ואלה הן תפלין של ראש, וזהו היחוד הראשון.

¹⁷⁶³ אינו מכחיש ב' יחודים אלו, אלא יאמר שאין ראוי לקובעה חובה שלא ירגישו החצונים ויתפסו בה, כעין חלק אברים ופדרין המתאכלין בלילה נתן אליהם, אלא יהיה רשות, ואז לא ידעו ולא ירגישו בדבר, ולא יהיה להם חלק ביחוד עם היות למטה במדה שהם אחוזים בה (אור יקר).

¹⁷⁶⁴ פירוש בשלמא שחרית ומנחה יש כנגדם שני תמידין ולכך הם חובה אבל ערבית שאין שם אלא אימורין ופדרין לכך היא רשות (מ"מ).

¹⁷⁶⁵ קל ע"א (הערת הזהר).

¹⁷⁶⁶ פירוש שנכנסו בזעיר חו"ב וחו"ג אבל התם בכלל והכא בפרט זה הלשון כפול בפר' ואתחנן ופי' בו הר"ח ז"ל שם שיובן על מ"ש האר"י ז"ל כי בשמע חו"ג היו כלולים בח"וב ובואהבת והיה מורידים אותם לדעת (מ"מ).

¹⁷⁶⁷ מוסגר בדפ"ק.

¹⁷⁶⁸ פירוש פרשה אחת שהיא קדש לי היא כנגד מוח חכמה דזעיר ומ"ש וחד רזא דעלמא דאתי. פירוש והיה כי יביאך היא מוח בינה. ומ"ש וחד ימינא וחד שמאלא ר"ל שמע והיה אם שמוע הם חו"ג ותפלין אלו הם של אימא שהם דרש"י אבל של ר"ת שהם מוחין דאבא הם יהוה"ו (מ"מ).

¹⁷⁶⁹ ט ע"א (הערת הזהר).

¹⁷⁷⁰ פי' אבא (מ"מ).

¹⁷⁷¹ בינה (מ"מ).

¹⁷⁷² דעת המזווגם ומ"ש לעיל ואינון כגוונא דאינון ד' פרשיות היינו לומר כשם שד' פרשיות הם חב"ד כן ה' אלהינו ה' הם חב"ד. אבל אינם דומים לגמרי דהתם חב"ד דאימא הבאים לזעיר. והכא או"א בעצמם ודעת המזווגם שהוא דעת דאריך (מ"מ).

תפלין דדרועא כללא דכל הני כחדא¹⁷⁷³ ודא איהו רזא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הכא כללא דאינון תפלין דרישא דאתכלילו גו תפלין דדרועא:	תפלין של זרוע הכלל של כל אלה כאחד, וזהו סוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. כאן הכלל של אותן תפלין של ראש שנכללו בתוך תפלין של זרוע.
ורזא דא¹⁷⁷⁴ ברוך דא רזא דנקודא עלאה¹⁷⁷⁵ דאיהו ברוך דכל ברכאן נבעין מתמן¹⁷⁷⁶ ואי תימא עלמא דאתי¹⁷⁷⁷ אקרי ברוך לאו הכי דהא נקודה עלאה איהו דכר עלמא דאתי נוקבא איהו ברוך ואיהי ברכה ברוך דכר ברכה נוקבא ועל דא ברוך איהו נקודא עלאה¹⁷⁷⁸ שם דא עלמא דאתי¹⁷⁷⁹ דאיהו שם גדול כמה דאת אמר (יהושע ז ט) ומה תעשה לשמך הגדול כבוד דא כבוד עלאה¹⁷⁸⁰ דאיהו ימינא ושמאלא¹⁷⁸¹:	וסוד זה ברוך, זה סוד הנקודה העליונה, שהוא ברוך, שכל הברכות נובעות משם. ואם תאמר העולם הבא הוא שנקרא ברוך. לא כך, שהרי הנקודה העליונה, היא זכר, העולם הבא, נקבה. הוא ברוך, והיא ברכה. ברוך זכר ברכה נקבה, ולכן ברוך הוא נקודה עליונה, שם זה העולם הבא, שהוא שם גדול, כמו שנאמר "ומה תעשה לשמך הגדול". כבוד זה הכבוד העליון, שהוא ימין ושמאל.
וכלהו כלילין בהאי תפלה של יד דאיהו מלכותו¹⁷⁸² ונטיל כלא בגויה ובהאי מלכותו אתכלילין ביה עלמין כלהו למיזין לון ולספקא לון בכל מה דאצטריכו ועל דא לעולם ועד:	וכלם כלולים בתפלה זו של יד, שהיא "מלכותו", ונוטלת הכל לתוכה. ובמלכותו הזו, נכללים כל העולמות, לזון אותם, ולספק להם בכל מה שצריכים, ועל זה "לעולם ועד".
ודא איהו יחודא דתפלין דרישא ותפלין דדרועא וחכונא דרזא דיהודא דתפלין הכי איהו יחודא דכלא ודא איהו ברירא דמלה והא סדרנא יחודא דא קמי בוצינא קדישא ואמר לי דהא בארבע גונון אתסדר יחודא ודא ברירא מכלהו והכי איהו ודאי וכלהו רזא	וזהו היחוד של תפלין של ראש ותפלין של זרוע, וכמו שסוד היחוד של התפלין, כך הוא היחוד של הכל, וזהו בירור הדבר. והרי סדרנו היחוד הזה לפני המנורה הקדושה, ואמר לי, שהרי בארבעה צורות הסתדר היחוד, וזהו המבחר מכולם, וכך הוא ודאי, וכולם סוד האמונה, אבל סדור התפלין, זהו היחוד העליון כראוי.

¹⁷⁷³ פי' ד' מוחין שהם בתחלה של ראש שבאים לזעיר נכללו ג"כ ברחל הנק' תפלה של יד כנודע שהמלכו' מקבלת מהארת המוחין דזעיר וז"ש הכא כללא דאינון תפלין דרישא דאתכללו גו תפלין דרועא (מ"מ).

¹⁷⁷⁴ קלה ע"ב (הערת הזהר).

¹⁷⁷⁵ כי ברוך רומז אל החכמה, ושם אל הבינה, וכבוד לחו"ג, והוא עצמו הד' מוחין עצמם שאמרנו, יען כי דעת כלול מחו"ג (שעה"כ כה ע"ב). כתב הר"ח זל"הה היא חכמה דלאה (מ"מ). עי' ביאורים ח"א מג ע"א.

¹⁷⁷⁶ הבינה גופה הנה היא הבריכה העליונה אשר כל ברכאן נפקין מתמן (כמ"ש בפ' נח סד ע"ב ופ' תרומה קס"ב ע"א ופ' אחרי ס"ה ע"א ופ' ואתחנן רס"ד ע"ב וע' פע"ח שער הברכות רפ"א) (הקדו"ש כז ע"ד).

¹⁷⁷⁷ בינה (ביאורים ח"א מג ע"א).

¹⁷⁷⁸ ר ע"א (הערת הזהר).

¹⁷⁷⁹ פירוש בינה דלאה (מ"מ).

¹⁷⁸⁰ הם חו"ג דלאה (מ"מ).

¹⁷⁸¹ כשבאו האבות, והעלו הנקודה כתר על ראשיהם בג' כתרים, כתר כהונה וכתר כו', תגא בריש אבהן, כמ"ש"ל (נה ע"ב), והן ג' אבנין הנ"ל, ולכן אמר יעקב ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, דהן ג' אבנין הנ"ל, וכמ"ש בפ' תרומה (קסב ע"א) תפלין דדרועא כללא כו' ורזא דא ברוך כו' שם דא עלמא דאתי כו' כבוד דא כבוד עילאה דאיהו ימינא ושמאלא, ר"ל דעת, והן חב"ד, והן תלת אבהן, כמ"ש בפ' שמות (יד ע"ב) עבד לאברהם ברזא דחכמה כו' ויעקב כליל תלת אבהן דעמודא דאמצעייתא כליל ימינא ושמאלא, ולכן אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (בהגר"א על תיקו"ז סט ע"ג).

¹⁷⁸² פירוש כמו שלא מקבלת מד' מוחין דזעיר כן המלכות שהיא רחל הנק' תפלה של יד מקבלת מהם (מ"מ).

ודמהימנותא (דיחודא) אבל סדורא דתפלין דא איהו¹⁷⁸³ יחודא עלאה כדקא יאות:	
ומנו ודאתכלילון (דאתכלילי) ימינא ושמאלא ברזא דשמא קדישא (חד) בארז כלל אצטריך לבתר לאפקא לון בארז פרט אבל לאו בארז יחודא דהא יחודא בקרא קדמאה איהו למהוי יהו"ה אחד בתפלין דרישא ושמו אחד בתפלין דדרועא והוי כלל חד כיון דיחודא אסתדר¹⁷⁸⁴ כלל בכללא מרישא דנקודא עלאה וס"א דאיהו ראשיתא דכללא אצטריך לבתר לאתערא מרישא וס"א מרזא דנהורא קדמאה דאיהו רישא דכללא:	ומתוך שנכללו ימין ושמאל בסוד השם הקדוש בדרך כלל, צריך אחר כך להוציאם בדרך פרט אבל לא בדרך יחוד, שהרי היחוד בפסוק הוא ראשון להיות יהו"ה אחד בתפלין של ראש, ושמו אחד בתפלין של זרוע, ונהיה הכל אחד. כיון שהיחוד הזה מסתדר, הכל בכלל מהראש של הנקודה העליונה, שהוא ראשית הכל, צריך אחר כך להעיר מהראש (מהסוד) של האור הראשון, שהוא ראש הכל.
ואהבת דא ראשיתא דימינא למרחם ליה לקודשא בריך הוא ברחימו דאתדבקותא דיליה ומאן איהו ימינא ודאיהו אתער רחימו¹⁷⁸⁵ מאן דרחים ליה לקודשא בריך הוא איהו אתער ימינא דיליה לגביה ומקבל ליה	"ואהבת", זו ראשית הימין, לאהוב את הקדוש ברוך הוא באהבה של הדבקות שלו, ומיחו, הימין, שהוא מעורר האהבה. מי שאוהב את הקדוש ברוך הוא, הוא מעיר את ימינו אליו ומקבלו
קסב/ב	
ברחימו כל מלין דעלמא לא תליין אלא ברעותא רוח אמישיך רוח ואייתי רוח וסימנך דא (איוב לד יד) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף:	באהבה. כל דברי העולם אינם תלויים אלא ברצון רוח, ממשיכה רוח ומביאה רוח, וסימנך זה "אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף".
כד אתער בר נש רחימו לגבי קודשא בריך הוא אתערותא דימינא לא אתער אלא בתלת גווינין¹⁷⁸⁶ כמה דאת אמר (דברים ו ה) בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך הא תלת גווינין הכא דלא תימא או האי או האי דהא לא כתיב או בכל לבבך או בכל נפשך או בכל מאדך אלא כולוהו אצטריך לבא ונפשא וממונא וכדין קודשא בריך הוא אתער ימיניה לגביה ופשיט ליה לקבליה ומקבלא ליה:	כשמעורר האדם אהבה לקדוש ברוך הוא, התעוררות הימין לא מתעורר אלא בשלשה צבעים, כמו שנאמר "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". הרי כאן שלשה צורות, שלא תאמר או זה או זה, שהרי לא נאמר, או בכל לבבך, או בכל נפשך, או בכל מאדך, אלא צריך את כולם, לב ונפש וממון. ואז הקדוש ברוך הוא מעיר את ימינו אליו, ופושט אותה כנגדו ומקבל אותה.
ועל דא כתיב (תהלים קי א) נאם יהו"ה לאדני שב לימיני ורזא (דא) דהאי קרא הא אתערנא ביה דדוד מלכא על דרגא דיליה¹⁷⁸⁷ קאמר כד אתקשר בימינא תליסר¹⁷⁸⁸ פקודין	ועל זה נאמר "נאם ה' לאדני שב לימיני", וסוד הפסוק הזה, הרי הערנו בו, שדוד המלך על דרגתו אמר, כשנקשר בימין שלש עשרה מצוות כאן בימין, "ואהבת את ה' אלהיך", הרי אחת. "בכל לבבך", שתים. "ובכל נפשך",

¹⁷⁸³ אין כוונת הזוהר לומר שסוד התפלין הוא גדול מייחוד ק"ש שהרי כתב הרב שהתפלין הם רשימו של המוחין של אתמול. וק"ש הם מוחין חדשים ממש. אלא הכונה לפי שאמר דהא בד' גוויני אתסדר יחודא וכו' וכלהו רזא דיחודא שר"ל שכולם אמת. לכן אמר שהיחוד הזה שאמרנו שק"ש היא כמו תפלין של יד ושל ראש הוא יחוד העקרי (מ"מ).

¹⁷⁸⁴ דא אתסדר (דפ"ו).

¹⁷⁸⁵ "ימינא דאיהו אתער רחימו" נמחק במ"מ, ובמקומו גורס "רחימו דאתער ימינא".

¹⁷⁸⁶ כנגד ג' פרקי הזרוע (רח"ו).

¹⁷⁸⁷ פירוש מלכות שהיא לאדו"ני דקרא (מ"מ).

¹⁷⁸⁸ גי' אהבה היכל חסד (רח"ו).

220

הכא¹⁷⁸⁹ בימינא ואהבת את יהו"ה אלהיך הא חדא בכל לבבך תרין ובכל נפשך תלת ובכל מאדך ארבע ושננתם לבניך חמשא ודברת בם הא שיתא בשבתך בביתך הא שבעה ובלכתך בדרך הא תמניא ובשכבך הא תשעה ובקומך הא עשרה וקשרתם לאות על ירך הא חד סר והיו למטפת בין עיניך הא תריסר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך הא תליסר:	שלש. "ובכל מאדך", ארבע. "ושננתם לבניך", חמש. "ודברת בם", הרי שש. "בשבתך בביתך", הרי שבע. "ובלכתך בדרך", שמונה. "ובשכבך", הרי תשע. "ובקומך", הרי עשר. "וקשרתם לאות על ירך", הרי אחת עשרה. "והיו לטוטפות בין עיניך", הרי שתיים עשרה. "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", הרי שלש עשרה.
תליסר פקודין אלין תליין בימינא [ושמאלא] (בשמאלא) אתכליל אבוימינא והכי אצטריך¹⁷⁹⁰ ובכל זמנא דשמאלא אתער ימינא שארי ביה ברישא ובגין דא¹⁷⁹¹ אם יזכין שמאלא אתכליל בימינא ואי לאו ימינא אתכליל בשמאלא ושלטא שמאלא¹⁷⁹² וסימנא דא אם ברישא¹⁷⁹³ כגון (ויקרא כו ג) אם בחוקותי¹⁷⁹⁴ תלכו ובכל אתר שמאלא	שלש עשרה המצוות הללו תלויות בימין, והשמאל נכלל בימין, וכך צריך. ובכל זמן שמתעורר השמאל, הימין מתחיל בראש, ולכן אם יזכו השמאל נכלל בימין. ואם לא, הימין נכלל בשמאל, ושולט השמאל. וסימן לזה "אם" בראש, כמו "אם בחוקותי תלכו". ובכל מקום, השמאל מתעורר באהבה בסוד הימין, אחר כך מתחזק דינו כמו שצריך. וכך צריך בכל מקום, וזה העירו החברים בדברים הללו, בא רבי חייא ונשקו.

¹⁷⁸⁹ אינם מצות אלא ענפי מצוה, לרמוז שיעור שלש עשרה מקורות עליונים, המקור הכולל ואהבת שהוא סוד האהבה כדפירשנו, ושלשה פונים תימנה שהם לימין עצמו בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך וכדפירשנו, ושלש פונים צפונה שיראה האהבה גם בדברים אלו במה שיהיג את בניו לעבודה הזו, ולא יפנה לבו לדברים בטלים, והיינו בם ולא בדברים בטלים, וגם טרדת הבית לא יטרדהו והיינו בשבתך בביתך, וכל אלו העניינים מורים גודל האהבה, ושלשה פונים מזרחה ובלכתך בדרך יסוד, בשכבך מלכות, ובקומך תפארת, יראה האבה בשלשה פעולות אלו, לכת, שכבה, קימה לא יטריד, ושלשה פונים ימה הם מעשיות כמוה שהיא מצוה מעשית, וקשרתם, והיו, וכתבתם, שזה מורה אהבה שעושה מזכרת שלא ישכח ממנו, ולזה אמר "תליסר פקודין אלין תליין בימינא", ופרשה שנית והיה אם שמוע והיא מצד שמאל, וקצת הדברים שבפרשה ראשונה חזרו ונשנו בפרשה שניה לאהבה את ה' וכו', וכן קשירה וטוטפות וכתובה (אור יקר).

¹⁷⁹⁰ כדי להמזג המדות, ולא יטשטש הדין העולם וכדמסיק "ובכל זמנא דשמאלא אתער ימינא שארי ביה ברישא", ולכך עם היות הפרשה בגבורה ראשיתה חסד (אור יקר).
¹⁷⁹¹ תחלת הפרשה לטוב ואמר אם שמוע, כלומר אם תזכו וכו' "שמאלא יתכליל בימינא" והכל לטובה, ואם לאו שכל א"ם שבפרשה מושך אם שמוע ואם לא תשמעו, וכיון שאם שמוע תשמעו שמאלא יסכים אל ימינא לטובה, גם אם יתהפך כגון אם לא ישמעו, הדין מתגבר והימין יסכים, וזהו שאמר "ואם לאו ימינא יתכליל בשמאלא ושלטא שמאלא" והימין מסכמת, וזה הוראה על ייחוד המדות ולא יתפרדו, אם לטוב השמאל מסכים עם הימין, ואם רע חס ושלוש הימין מסכים עם השמאל, והיינו ה' הוא האלהים האלהים הוא ה', וזה יורה כניסת הפרשה בכם כדפירשנו (אור יקר).

¹⁷⁹² עי' רמ"ז לעיל מג ע"ב: פי' הרמ"ז: כל אורחיו כנוקבא, פי' מדותיו כשל הנקבה דדעתו קלה וכחו תשוש ונוטה לכילות ולעצלות וכיוצא, ולזה רמזו רז"ל באומרם אוי לו למי שבניו נקבות, פי' שהזכרים שלו הם מצד הנוק' וכו' ונלע"ד שיצחק אבינו ע"ה בתחילה נקרא (בראשית יח י) בן שרה, שהיה מבחינה זו קודם העקידה, ולזה לא צוהו ה' שישאנו אשה, פי' שלא נתן כן על לבו, אבל בעקידה פרח ממנו בחי' הנקבה וניתנה לו של זכר, וזה שאמרו רז"ל וה' ברך את אברהם בכל, שנתן לו בן, ור"ל שאז היה בן מצד גבורות שלו והיתה בו בחינת זכרות ב"ן דמ"ה, שלגבי רבקה היה זכר, ולכן השתדל להשיאו אשה.

¹⁷⁹³ והעד (אור יקר). פירוש לעיל דף קל"ו ע"ב אמר א' הא אבא. מ' היא אימא ונודע שאבא אחיד בחסד ואימא בגבורה ולכן הפרשה מתחלת בתיבת אם לומר הרי הימין והשמאל לפנינו אם יזכו ישראל השמאל נכלל בימין. ואם להפך הימין נכלל בשמאל. א"נ י"ל אם ברישא כאלו אמר אם בחוקותי ברישא כלומר שהתחיל הכתוב בברכות אח"כ בקללות לומר שאם יזכו השמאל נכלל בימין והרי הברכות. ואם לא יזכו הימין נכלל בשמאל והרי קללות ח"ו (מ"מ).

¹⁷⁹⁴ וסמך ליה ואם כדפירשנו, ואם תאמר ולמה פרשת הימין שהיא ואהבת לא נכלל בה השמאל, אם היות שבלי ספק אין ימין בלא שמאל, לזה אמר שאין צורך בימין להיות השמאל נראה שם,

אתער ברחימו ברזא דימינא ולבתר אתתקף דיניה¹⁷⁹⁵ [כמה דאצטריך] וכך אצטריך בכל אתר והא אתערו חברייא בהני מלין אתא רבי חייא ונשקיה:	
פתח ואמר ואת המשכן תעשה עשר יריעות¹⁷⁹⁶ וגו' הא הכא רזא דיחודא¹⁷⁹⁷ דהא תקונא דמשכנא בכמה¹⁷⁹⁸ דרגין איהו¹⁷⁹⁹ דכתיב ביה והיה המשכן אחד¹⁸⁰⁰ לאתחזאה דכל שיפיין דגופא כלהו רזא דגופא חד בבר נש אית ביה כמה שיפיין עלאין ותתאין אלין פנימאין לגו ואלין באתגליא לבר וכלהו אקרון גופא [חדא] ואקרי בר נש חד בחבורא חדא אופי הכי משכנא כלהו שיפיין כגוונא דלעילא וכד אתחברו כלא כחדא כדין כתיב (שמות כו ו) והיה המשכן אחד ונ"א כגוונא דאדם:	פתח ואמר "ואת המשכן תעשה עשר יריעות וגו'", הרי כאן סוד היחוד, שהרי תיקונו של המשכן הוא מכמה דרגות, שנאמר בו "והיה המשכן אחד", להראות שכל האיברים של הגוף, כולם בסוד של גוף אחד. יש באדם כמה איברים עליונים ותחתונים, אלה פנימיים לפנים ואלה בגלוי לחוץ, וכולם נקראים גוף אחד, ונקרא אדם אחד בחבור אחד. כמו כן כאן, המשכן, כל האיברים כדוגמא שלמעלה, וכשכולם מתחברים כאחד, אז נאמר "והיה המשכן אחד" (כדוגמת האדם).
פקודי אורייתא וכלא (כלה) שיפיין ואברין ברזא דלעילא וכד מתחברן כלהו כחד כדין כולהו סלקן לרזא חד (ב) רזא דמשכנא דאיהו אברין ושיפיין כלהו סלקין לרזא דאדם כגוונא דפקודי אורייתא דהא פקודי אורייתא כלהו ברזא דאדם דכר ונוקבא דכד מתחברן כחדא אינון חד רזא דאדם מאן דגרע אפילו פקודא חדא דאורייתא כאלו גרע דיוקנא דמהימנותא דהא כלהו שיפיין ואברין בדיוקנא דאדם ובגין כך כלא סלקא ברזא דיחודא ועל [דא] (ד) ישראל אינון גוי אחד ודכתיב (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן	מצוות התורה כולם איברים בסוד של מעלה, וכשכולם מתחברים כאחד, אז כולם עולים לסוד אחד, סוד המשכן, שהוא פרקים ואיברים, כולם עולים לסוד של אדם, כדוגמת מצוות התורה. שהרי מצוות התורה כולם בסוד של אדם, זכר ונקבה, שכאשר מתחברים כאחד, הם אחד בסוד של אדם. מי שפוגם, אפילו מצוה אחת של התורה, כאילו פגם בדמות האמונה, שהרי כל הפרקים והאיברים בדמות אדם, ולכן הכל עולה בסוד היחוד. ועל זה ישראל הם גוי אחד, שנאמר "ואתן צאני צאן מרעיית אדם אתם", ונאמר "מי כעמך כישראל וגו'".

שהרי אם יתחזק הימין בעולם אין ממנו נזק כלל, אמנם אם יתגבר השמאל יחריב העולם, לכך "בכל אתר שמאלא אתער ברחימו" להיותה נקשרת בסוד האהבה להמזג בחדס (אור יקר).

¹⁷⁹⁵ מפני שכאשר יקדם החדס לא יתחזק הגבורה בהתחזקה אלא כפי הצורך, לא יותר מן הראוי, וזהו שאמר "ולבתר אתתקף דיניה כמו דאצטריך בכל אתר", אמנם אם לא יקדים בחדס יתעורר הגבורה לבלי חק, ולא יבחין בין צדיק לרשע, ולא יהיה התעוררותו כפי הצריך אל ההנהגה (אור יקר).

¹⁷⁹⁶ עי' לקמן קסד ע"ב.

¹⁷⁹⁷ כי עשר יריעות הם עשר ספירות וכל ספירה תקרא יריעה על שם התפשטותה כאומרו נוטה שמים כיריעה וקשה השתא דמשמע דעשר יריעות עשר ספירות, וכל אשר למטה מעשר יריעות יהיה ענין לעצמו אינו בכלל עשר ספירות וזה אינו (אור יקר). קלט ע"ב (הערת הזהר).

¹⁷⁹⁸ מכמה (דפ"ו).

¹⁷⁹⁹ ביריעות נראה יחוד א' ובקראשיו ייחוד, ובאדניו, יחוד, וכן בכל פרטיו וכליו, והמנורה לעצמה, והשלחן לעצמו, והמזבח בקרנותיו לעצמו, והחצר לעצמו בקלעיו, והכל סוד יחוד, אמנם כולו יחד צורה שלימה וז"ש "דהא תיקונא דמשכנא בכמה דרגין איהו", ולא מפני זה יהיה כל תיקון ותיקון או כל יחוד ויחוד אחדות לעצמו ח"ו אלא הכל משכן אחד (אור יקר).

¹⁸⁰⁰ ופרטות הענין יובן במה שנדע שהם ג' מיני אדם עניינם אחד: הא', האדם הגשמי, שהרי אבריו כל אבר ואבר פרטי יורה יחוד עשר ספירות, כגון הראש בעצמו יש בו עשר ספירות הרי גולגלת בכתר, ומוח חכמה, וקרומא דחפי היא הבינה, וב' עינים וב' אזנים וב' נחירים הם חסד גבורה ונ"ה ות"ת ויסוד, ופה מלכות הרי יחדו א' וכו' (אור יקר).

מרעיתי אדם אתם וכתוב (ש"ב ז כג) ומי כעמך וכישראל וגו':	
רבי יצחק היה מצוי לפני רבי אלעזר, אמר לו, ודאי שאהבת הקדוש ברוך הוא שאדם אוהב אותו, לא מתעוררת אלא מהלב, משום שלב הוא התעוררות להעיר אליו אהבה, (והרחמן רוצה את הלב, אם כן למה נאמר בכל לבבך ואחר כך ובכל נפשך, שמשמע שהם שני צורות, אחד הלב ואחד הנפש. אם הלב העיקר, למה צריך את הנפש. אמר לו ודאי שלב ונפש הם שנים, ומתאחדים לאחד, שהרי לב ונפש וממון, כולם אחוזים זה בזה, והלב הוא עיקר ויסוד הכל.	
וזה שנאמר "בכל לבבך", בשני לבבות, הוא שהם שני יצרים, אחד יצר טוב ואחד יצר רע, ושנים אלה, כל אחד ואחד נקרא לב. זה	
קסג/א	
נקרא לב טוב וזה נקרא לב רע, ולכן הוא "לבבך", שהם שנים, יצר הטוב ויצר הרע.	
ובכל נפשך" היה צריך להיות "ובנפשך", מה זה "ובכל נפשך", ה"בכל" הזה לשם מה. אלא להכליל נפש ורוח ונשמה, זהו "ובכל נפשך", בכל מה שאוחזת הנפש הזו. "ובכל מאדך" כמו כן כאן, כמה מינים הם של ממון, כולם משנוים אלה מאלה, ועל זה נאמר "בכל". אהבת הקדוש ברוך הוא למסור לו כל זה, לאהוב אותו בכל אחד ואחד.	
ובכל נפשך ובנפשך מבעי ליה מאי ובכל נפשך האי בכל אמאי ¹⁸⁰³ אלא לאכללא נפ"ש ורו"ח ונשמה" דא איהו ובכל נפשך ובכל מה דאחיד האי נפש ובכל מאדך אוף הכי כמה זינין אינון דממונא (וע"ד) כללו משניין אלין מאלין ועל דא כתיבו (ואקרי) בכל רחימו דקודשא בריך הוא לממסר ליה כל דא ¹⁸⁰⁴ למרחם ליה בכל חד וחד ¹⁸⁰⁵ :	

¹⁸⁰¹ "ורחמנא לבא בעי" מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁰² פירוש לבא הוא זעיר ונפשא היא המלכות (מ"מ).

¹⁸⁰³ וי"ל שיובן במ"ש הזוהר בפ' בראשית אית ס"מ ואית ס"מ וכתב הרב ז"ל שר"ל שיש ס"מ של רוח סערה ויש של ענין גדול ושל אש מתלקחת ושל נוגה. לכך אמר בכל לבבך אפילו ביצ"הר הקשה שהוא של רוח סערה. תהיה אוהב לה' (מ"מ).

¹⁸⁰⁴ ירצה כי [י]דבוק לבבו אליו, וידביק נפשו רוחו ונשמתו, וכן ממנו, הכל מסור באהבתו אותו, וענין מסירה זו הוא הדבקות בו ולאהבו, בהיותו עובד בכל אחד ואחד מהם אליו, עובד בנפשו ובנשמתו ורוחו, במה שכל אחד ואחד מהם יקשר במקורו בעבודה אשר יעבוד, ולא יגרע חק הנפש במקורה במלכות, וחק הרוח במקורה בתפארת, וחק הנשמה במקורה בבינה, והקניינים הגשמיים משועבדים באהבתו לאל אשר יצטרך אל העבודה, שבזה קניינו מסורים לו, וכן שני יצריו מסורים לו וקשורים בעבודתו, הנה ישלים הצורה העליונה, שישעבד ענייני העולם שהם גוף ונפש רוח ונשמה ויצר הטוב ויצר הרע, ואל תשיבני מיצר הטוב שהוא הוא הנשמה, שאינו אלא כח לעצמו שמשכנו בלב, ולכך נקרא לב, וכבר פירשתי בספ"ר בשער נשמה, אלא נגדי ליצר הרע הוא יצר הטוב, ובזולת שניהם יש נפש רוח ונשמה שהם הנוטים אחר יצר הטוב או יצר הרע, וזהו שאמר "לממסר וכו', למרחם ליה" בלב בשר שממנו תוצאות אהבה (אור יקר).

¹⁸⁰⁵ ירצה הלב הבשרי החושק כדפירשנו יחשוק להדבק בהקדוש ברוך הוא, וימסור אליו יצרו הטוב והרע ונפשו ורוחו ונשמתו וקנייניו הגשמיים (אור יקר).

ואי תימא ביצר הרע¹⁸⁰⁶ היך יכיל בר נש למרחם ליה דהא יצר הרע מקטרגא איהו דלא יקרב בר נש לפולחנא דקודשא בריך הוא וזהיך ירחים ליה ביה ואלא דא איהו פולחנא דקודשא בריך הוא יתיר¹⁸⁰⁷ כד האי יצר הרע אתכפיא ליה בגין רחימו דקא מרחם ליה לקודשא בריך הוא דכד האי יצר הרע אתכפיא ותבר ליה ההוא בר נש דא איהו רחימו דקודשא בריך הוא בגין דידע לקרבא לההוא יצר הרע לפולחנא דקודשא בריך הוא:	ואם תאמר, ביצר הרע איך אדם יכול לאהוב אותו, שהרי היצר הרע הוא מקטרג, שלא יקרב אדם לעבודת הקדוש ברוך הוא, ואיך יאהב אותו בו. אלא זוהי עבודת הקדוש ברוך הוא יותר, כשהיצר הזה נכנע לו, משום האהבה שאוהב את הקדוש ברוך הוא. שכשהיצר הרע הזה נכנע, והאדם הזה שובר אותו, זוהי אהבת הקדוש ברוך הוא, משום שיועד לקרב את אותו היצר הרע לעבודת הקדוש ברוך הוא.
הכא איהו רוא¹⁸⁰⁸ למארי מדין כל מה דעבד¹⁸⁰⁹ קודשא בריך הוא עילא ותתא כלא איהו בגין לאחזאה יקרא דיליה וכלא איהו¹⁸¹⁰ לפולחניה וכי מאן חמי עבדא דלהוי מקטרגא דמאריה ובכל מה דרעותיה דמאריה אתעביד¹⁸¹¹ איהו מקטרגא רעותיה דקודשא בריך הוא דיהון בני נשא תדיר בפולחניה¹⁸¹² ויהכון בארע קשום בגין	כאן הוא סוד לבעלי המידות, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה, הכל הוא כדי להראות כבודו והכל הוא לעבודתו. וכי מי ראה עבד שיהיה מקטרג על אדונו, ובכל מה שרצון אדונו, נעשה הוא מקטרג. רצון הקדוש ברוך הוא הוא שיהיו האנשים תמיד בעבודתו וילכו בדרך אמת, כדי לזכותם בכמה טובות. הואיל ורצונו של הקדוש ברוך הוא בזה, איך בא עבד רע ונמצא מקטרג מתוך רצון אדונו, ומסתה את בני האדם לדרך רעה ודוחה אותם מדרך טובה, ועושה

¹⁸⁰⁶ הכוונה בשלמא שהלב יעבוד להקדוש ברוך הוא ויאהבהו ימסור יצר הטוב ודאי שחלק זה נמסר בעבודה, אמנם חלק רע צריך שיברח ממנו וירחיקנו שלא יתקרב אליו, שאם יתקרב יטמאנו, אם כן היותו אוהב ועובד ביצר הרע הם הפכיים (אור יקר).

¹⁸⁰⁷ ודרך כלל כי האהבה בלב בעזרת דבקותו ביצר הטוב, אמנם אין ספק שיצרו יפתנו בכל מיני פיתויים שבעולם לבטל עבודתו ואהבתו, והוא כופהו בעת התגברו עליו ויתדבק ביצר הטוב וישוב אל העבודה, ולא יחשיב שום טענה מטענותיו לכלום, ומכריעו לכף העבודה, שהרי יצר הרע הולך עמו אל העבודה משועבד ליצר הטוב, כיון שאינו שומע אל טענותיו, והרי אוהב ועובד הבורא ממש ביצר הרע, ולא שיצר הרע יאהב, אלא הוא אוהב ומכריע יצר הרע אל העבודה כעול לשור ומתג לחמור (אור יקר). צורך מציאות כל הטומאה והרע וכל הקליפות כולם, הנה נודע הוא כי הוא כדי לייסד את כל כח הבחירה והאפשרות שיהא האפשרות להאדם להטות לכאן ולכאן, כי מזה הוא כל עיקר השכר והעונש. וכמ"ש בתנא דבי אליהו זוטא (פרק יב) מפני מה ברא הקב"ה את היצר הרע כו' ע"ש, וכן הוא ג"כ בזה"ק (תרומה קסג ע"א), וכן אמר האריז"ל בשער הכללים (פרק ב), כי כוונת המאציל העליון היתה כדי שיהיה בחירה ורצון ביד האדם כאשר שתהיה טוב ורע בעולם מפני ששורש הרע בא ממאנין תבירין, והטוב בא מהאור הגדול, ואם לא היה כן לא היה רק טוב בעולם, ואז לא היה שכר ועונש (דע"ה ח"ב יג ע"ב).

¹⁸⁰⁸ שבהיותו ממשכים הדברים למעלה נדע איך ממש יצר הרע עובד ודבק על ידי האדם, בתשובת הקושיא הזאת כדמסי' לקמיה משכר הזונה כאשר נבאר (אור יקר).

¹⁸⁰⁹ הענין כי בהיות גדולתו נסתרת, רצה והאציל וגלה גדולתו, וברא ויצר וגלה יותר, ועשה וגלה יותר, והכל לגלות גדולתו לזולתו, וכולם יעבדוהו ויודוהו, ולא האציל וברא ויצר ועשה אלא להשתעשע בנאצלו נבראו ונוצרו ונעשו בעבודתם אליו, והוא משפיע ומקיים, והם מכירים פעולותיו ומשבחים תמיד, זהו היסוד הידוע לכל משכיל (אור יקר).

¹⁸¹⁰ ועתה בזה יקשה, שאין ספק שלא נמצאו הקליפות בלי כוונה, אלא רצה הבורא וברא עבד זה כאשר עבדיו הברואים לעבודתו, אם כן למה ברא העבד הזה שהוא ממש (מסיר) [מסית] ומורד, והייתה בריאת העבד הזה להפך כוונת הנבראים שבעולם, ואלו לאחד או שנים החרשנו שנאמר כמו שהאדם חוטא ומתכפר לו למאה ואחד טובות, יסבול הקדוש ברוך הוא מאה לשעשוע מאה ואחד (אור יקר).

¹⁸¹¹ אפילו על ידי אחרים, הוא מקטרג בענין שאין שום תועלת, ומקלקל אחרים כמה, בזולת זה עוד מבטל כוונת הבורא בשאר הנבראים, שאין ספק שרצונו שיעבדהו האדם וזה העבד מטהו מעבודתו, ומהפך רצון הבורא בהיותו פועל בזולתו (אור יקר).

¹⁸¹² בהאי עלמא (נוסף באור יקר).

¹⁸¹³ כי במתים חפשי, והוא אינו מסטין להעבירם אלא בעולם (אור יקר).

למזכי לון בכמה טבין הואיל ורעותיה דקודשא בריך הוא בהאי היך אתיא עבדא בישא¹⁸¹⁴ ואשתכח מקטרגא מגו רעותיה דמאריה ואסטי לבני נשא לארח ביש ואדחי לון מארח טב ועבדו (וארחיק לון מאחר טב ועבי) לון דלא יעבדון רעותא דמאריהון ואסטי לבני נשא לארח ביש:	להם שלא יעשו את רצון אדונם, ומסתה את בני האדם לדרך רעה.
אלא ודאי רעותא דמאריה עביד למלכא דהוה ליה בר יחידי ויהוה רחים ליה יתיר ופקיד עליה ברחימו דלא יקרב גרמיה לאתתא בישא בגין דכל מאן דיקרב לגבה לאו כדאי איהו לאעלא גו פלטרין דמלכא אודי ליה ההוא ברא למעבד רעותיה דאבוי ברחימו:	אלא ודאי שרצון אדונו הוא עושה, [משל] למלך שהיה לו בן יחידי והיה אוהב אותו ביותר, וצוה עליו באהבה שלא יקריב את עצמו לאשה רעה, משום שכל מי שקרב אליה אינו כדאי להיכנס להיכל המלך. הודה לו אותו הבן לעשות רצון אביו באהבה.
בביתא דמלכא לבר הוה¹⁸¹⁵ חדא זונה יאה בחיזו ושפירא בריוא ליומין אמר מלכא בעינא למחמי רעותא דברי ולגבאי קרא לה לההיא זונה ואמר לה זילין (תהך) ותפתי לברי למחמי רעותא דברי [לגבאי] (לגבה) ההיא זונה מאי עבדת אזלת אבתריה דבריה דמלכא שראת לחבקא ליה ולנשקא ליה ולפתי ליה בכמה פתויין אי ההוא ברא יאות [ואצית] (ויצית) לפקודא דאבוי גער לה¹⁸¹⁶ ולא אצית לה ודחי לה מניה כדין אבוי חדי בבריה ואעיל ליה לגו פרנודא דהיכליה ויהיב ליה מתנן ונבזבזא ויקר סגיא מאן גרים כל האי יקר להאי ברא הוי אימא ההיא זונה:	בבית המלך בחוץ היה זונה אחת נאה למראה ויפת תואר, לימים אמר המלך, אני רוצה לראות את רצונו של בני אלי, קרא לאותה הזונה ואמר לה, לכי ותפתי את בני, כדי לראות את רצון בני אלי. מה עשתה אותה הזונה, הלכה אחר בן המלך, והתחילה לחבק ולנשק אותו ולפתותו בכמה פיתויים, אם אותו בן יאה ומצית למצות אביו, גוער בה ולא מצית לה ודוחה אותה ממנו, ואז אביו שמח בבנו ומכניסו לתוך הפרגוד של היכלו, ונותן לו מתנות ואוצרות וכבוד רב. מי גרם את כל הכבוד הזה לבן הזה, הוה אומר אותה הזונה.
וההיא זונה אית לה שבחא בהאי או לא ודאי שבחא אית לה מכל סטרין חד דעבדת פקודא דמלכא וחד דגרמת ליה לההוא ברא לכל ההוא טיבו לכל האי רחימו דמלכא לגביה ועל דא כתיב (בראשית א לא) והנה טוב מאד והנה טוב דא מלאך חיים¹⁸¹⁷ מאד דא מלאך המות דאיהו ודאי טוב מאד למאן דאצית פקודין דמאריה ותא חזי אי לא יאה האי מקטרגא לא ירתון צדיקא הני גנויא עלאין דזמינין לירתא לעלמא דאתי:	ואותה הזונה יש לה בזה שבח או לא, ודאי שיש לה שבח מכל הצדדים. אחד, שעשתה את רצון המלך. ואחד, שגרמה לאותו הבן כל אותו הטוב ולכל האהבה הזו של המלך אליו. ועל זה נאמר "והנה טוב מאד". "והנה טוב", זה מלאך החיים. "מאד", זה מלאך המות, שהוא ודאי טוב מאד למי שמציית למצוות רבונו. ובא וראה, אם לא יהיה המקטרג הזה, לא היו יורשים הצדיקים את הגנזים העליונים הללו שעתידיים לרשת לעולם הבא.
זכאין אינן דאערעו בהאי מקטרגא וזכאין אינן דלא אערעו ביה זכאין אינן דאערעו ביה ואשתזיבו מיניה דבגיניה ירתין כל אינן	אשריהם שנפגשו במקטרג הזה ואשריהם שלא פגשו בו. אשריהם שפגשו בו ונצלו ממנו, שבשבילו יורשים כל אותן טובות וכל אותם עדונים וכל אותן תשוקות של העולם

¹⁸¹⁴ שהוא רע מצד עצמו שאינו עובד (אור יקר).

¹⁸¹⁵ הות (דפ"ו).

¹⁸¹⁶ בה (דפ"ו).

¹⁸¹⁷ סח ע"ב (הערת הזהר).

הבא, שעליו נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך".	טבין וכל אינון עדונין וכל אינון כסופין דעלמא דאתי דעליה כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך:
ואשרי אותם שלא פגשו בו, שבגללו יורשים גיהנם ונטרדו מארץ החיים. שהרי אותם הרשעים שפגשו אותו, היו מציתים לו ונמשכו אחריו, ועל זה יש לצדיקים להחזיק לו טובה, שהרי בגללו יורשים כל אותן הטובות ועדונים ותשוקות לעולם הבא.	וזכאין אינון דלא אערעו ביה דבגיניה ירתין גיהנם ואטרדו מארץ החיים דהא אינון חייביא ודאערעו ביה הוו צייתין ליה (דלא צייתין למאריהון) ואתמשכו אבתריה ועל דא אית לצדיקיא למחזק ליה טבין דהא בגיניה ירתין כל אינון טבאן ועדונין וכסופין לעלמא דאתי:
מהי תועלתו של המקטרג הזה כאשר הרשעים מצייתים לו	תועלתא דהאי מקטרגא כד חייביא צייתין ליה
	קסג/ב
אלא אף על גב שאין בו תועלת, [עכ"ז] מצות אדונו הוא עושה. ועוד שהרי מתחזק בשביל זה, הואיל והוא רע הוא מתחזק כשהוא עושה רע. הרשע אינו מתחזק עד שהורג אדם, כיון שהרג בני אדם, אז מתחזק ומתגבר בכחו, ויש לו נחת. כך אותו המקטרג שנקרא מלאך המות, לא מתגבר בכחו עד שמסטה את בני האדם ומקטרג להם והורג אותם, ואז יש לו נחת ומתחזק ומתגבר בכחו.	מאי איהי אלא אף על גב דלית ליה תועלתא פקודא דמאריה איהו עביד ותו דהא אתתקף בגין האי הואיל ואיהו רע אתתקף כד עביד ביש חייבא לא אתתקף עד דקטיל בר נש כיון דקטיל בני נשא כדין אתתקף ואתגבר בחיליה ואית ליה נייחא כך [איהו] וההוא (איהו) מקטרגא [דאתקרי מלאך המות] לא אתגבר בחיליה ¹⁸¹⁸ עד דאסטי לבני נשא ומקטרג לון וקטיל לון כדין אית ליה נייחא ואתתקף ואתגבר בחיליה:
כמו שמתחזק צד החיים כשבני אדם הם טובים וילכו בדרך ישר, כמו כן כאן המקטרג הזה מתחזק ומתגבר כשהרשעים מציתים לו והוא שולט עליהם, הרחמן יצילנו. ואשרי אותם שזוכים לנצחו ולהכניעו ולזכות בשבילו לעולם הבא, ומתחזק אדם במלך הקדוש תמיד. על זה ודאי נאמר "אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם", אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.	כמה דאתתקף סטרא דחיים כד בני נשא טבין ויהכון בארץ מישר אופי הכי האי מקטרגא אתתקף ואתגבר כד חייביא צייתין ליה ושליט עליהו רחמנא לישזבן וזכאין אינון דזכאן לנצחא ליה ולאכפיא ליה למזכי בגיניה לעלמא דאתי ואתתקף בר נש במלכא קדישא תדיר על דא ודאי אתמר (תהלים פד ו) אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם זכאין אינון בהאי עלמא ובעלמא דאתי:

¹⁸¹⁸ הענין מדסתם לה סתומי ואני אפרש, דע כי כמו שיש מטעמים שיעקב עשה לאביו שבשמים, דהיינו מעשה העבודה התורה והמצות, והם נעשים סוד התעוררות ומ"ן כדי שהשכינה תראה למעלה, והיא מתחזקת ומביאה שפע ואור אל התחתונים, ואל העושה המצוה כדי שיתגבר ויתחזק במצוה יותר גדולה והגונה, כאומרו שכר מצוה מצוה, כך יש אדם בליעל, איש און ואשה זונה, שהם מזדווגין זה לזה כדי להתחזק ולהסתלק למעלה, וזהו סוד טפלנו שקר ומרמה, הזכר נקרא שקר והנקבה מרמה, והיחוד נקרא טפלות, ובמעשינו הרעים טפלנו שקר ומרמה, וכאשר החוטא חוטא ופוגם, הזווג הזה הרע נעשה למטה, ומסתלק למעלה, ונכנס אל מקום שנכנס כמו שכבר פירשנו ומעורר דין ממקום שמעורר ומשפיעים לו, והיינו הדין החזק המתעורר, והיינו הפגם שמהפך במעשינו אשר לא טובים שיתהפכו המדות מרחמים לדין ממש כמו שהצדיקים גורם היחוד והזווג בקדש ומהפך הדין לרחמים וממתק אותו (אור יקר). ועי' לעיל קד ע"ב שזהו לשון של גדלות והתגברות.

רבי יוסי ורבי יהודה ורבי חייא היו אזלי בארשא פגע בהו רבי אלעזר עד¹⁸¹⁹ דחמו ליה נחתו מן חמרי כלהו אמר רבי אלעזר ודאי אנפי שכינתא חמינא דהא כד חמי בר נש צדיקיא או זכאין די בדרא¹⁸²⁰ ואערע בהו ודאי אינון אנפי שכינתא ואמאי אקרין אנפי שכינתא בגין דשכינתא [אסתתרת] (אסחרת) בגווייהו¹⁸²¹ איהי בסתימו ואינון באתגליא¹⁸²² בגין דשכינתא אינון דקרביין לה¹⁸²³ אקרין פנים דילה ומאן אינון אינון דאיהי אתתקנת בהדיהו לאתחזאה לגבי מלכא עלאה¹⁸²⁴ והואיל ואתון הכא ודאי שכינתא אתתקנת עלייכו ואתון פנים דילה וס"א ואערע בהו ודאי חמי אנפי שכינתא בגין דשכינתא אסתתרת בגווייהו איהי בסתימו ואינון באתגליא ואיהי אתתקנת בהדיהו לאתחזאה קמי מלכא והואיל ואתון הכא תלתא ודאי שכינתא אתתקנת עלייכו ושרייא בגווייכו:	רבי יוסי ורבי יהודה ורבי חייא היו הולכים בדרך, פגש בהם רבי אלעזר, טרם שראו אותו, ירדו כולם מן החמורים. אמר רבי אלעזר ודאי פני השכינה ראיתי, שהרי כשרואה אדם צדיקים או זכאים שבדור ופוגש אותם, ודאי הם פני השכינה. ולמה נקראו פני השכינה, משום ששכינה מסתתרת בתוכם, היא בסתר והם בגלוי, משום שהם קרובים של השכינה, הם נקראים פנים שלה. ומי הם אותם שהיא נתקנה עמם להראות אצל המלך העליון, והואיל ואתם כאן ודאי ששכינה נתקנה עליכם ואתם פניה. (ס"א) ופגש בהם ודאי רואה פני השכינה, משום שהשכינה מסתתרת בתוכם היא בסתר והם בגלוי, והיא נתקנת עמם להראות לפני המלך, והואיל ואתם כאן שלשה, ודאי שהשכינה נתקנה עליכם ושורה בתוכם).
פתח ואמר (בראשית לג יא) קח נא את ברכתי אשר הובאת לך וגו', כשראה יעקב את סמא"ל מקטרג באותו הלילה, ראה אותו בדמות עשו ולא הכיר בו, עד שעלה הבוקר, כיון שעלה הבוקר והשגיח בו, ראה אותו בפנים נסתרים	פתח ואמר "קח נא את ברכתי אשר הבאת לך וגו'", כשראה יעקב את סמא"ל מקטרג באותו הלילה, ראה אותו בדמות עשו ולא הכיר בו, עד שעלה הבוקר, כיון שעלה הבוקר והשגיח בו, ראה אותו בפנים נסתרים

¹⁸¹⁹ כיון (אור יקר)

¹⁸²⁰ ירצה אם הם צדיקים גמורים בכולם שכינה נמצאת, ואם אינם צדיקים גמורים והם "זכאין דדרא" יספיק משום דפתח בדורו כשמואל בדורו, וכיון ששכינה אין לה זולתם מתדבקת בהם כפי הדור (אור יקר).

¹⁸²¹ ירצה השכינה שורה בתחתונים, ומשכנה בזכאי הדור, וממש הם כסא לשכינה, שנשמתם נעשית כסא אליה, ואינה נגלית לכל אלא נסתרת בהם, ואם תאמר אם כן מה לנו הרי אין שכינה נראית כלל, אינו שכל ענייני הרוחניות יש בהם נגלה ונסתר, כענין ביהמ"ק נגלה יראתו ונסתרת בתוכו קדושתו, וכן בית הכנסת נגלה יראת המקום ליושבים בו כאלו הם רואים גשם בית הכנסת, והנשמה הנעלמת רואה השכי' המסתרת שם, ועל דרך זה צדיקים שכינה שורה בהם הפנים הנגלים הם פני הצדיקי', ונסתר שם שכי', ולכך כשאדם פוגע בהם רואה השכינה נעלמת בסוד הנשמה (אור יקר). ע"י הדרשה למטה נעשה ונתקן ונהיר אותו האור למעלה. והרי לנו כי גם כל גילוייו ית"ש אשר באצילות הנה הוא ג"כ רק ע"י הצדיקים אשר למטה. וכ"ז הוא משום שהם לבושין דשכינתא, וכמ"ש בפ' תרומה (קסג ע"ב) דשכינתא אסתתרת בגווייהו איהי בסתימו ואינון באתגלייא. והמסתכל בהם כאלו מסתכל בשכינתא, כי הם אנפי שכינתא (דע"ה ח"ב קנה ע"ד).

¹⁸²² שהם המשכינים שכינה בתחתונים, והטעם שאי אפשר לשום רוחני בעולם להגלות עצמותו ממש בתחתו' אם לא על ידי לבוש, ואותו הלבוש נגלה, ועל ידי הלבוש הנגלה נראה הרוחני הנסתר, ולא זה אלא כל אחד ואחד כפי רוחניותו, שהרי כל נעלם אינו מתגלה אלא על ידי נגלה, הרי האין סוף נעלם ונסתר וספירותיו בערכו נגלים, ושלש ראשונות נעלמות ובינה מגלה אותם ומשכינם, ובינה נעלמת ושש קצוות נגלים, ושם בן ארבע נעלם ושם אדנ"י נגלה, ושכינה נסתרת ומרכבתה נגלים, והכל נסתר והצדיקים מגלים אותה, בענין שכל רוחני צריך מרכבה נגלית (אור יקר).

¹⁸²³ פירוש הוא כמו דבר אחר, שתחלה פי' למה נקראים אנפי שכינתא, לפי שהם פנים הנגלים והשכינה מסתתרת בתוכם, ועכשיו מפרש לפי שמקשטים אותה וכמ"ש "ומאן אינון דאיהי אתתקנת וכו'" (מ"מ).

¹⁸²⁴ כתב הר"מ כי המ"ן הם תכשיטים בפני הכלה וצבעים נאים להתנאות לבעלה ונמצא שהצדיקים פני הכלה ומייפים אותה וכן כתב הר"ח בביאור הזוהר דף קמ"ו ובזה יובן מאמר זה עכ"ל. ומורינו פירש טעם שנקר' אנפי שכינתא לפי שמחזירים אותה פנים בפנים עם בעלה (מ"מ).

בההוא דיוקנא דעשו ולא אשתמודע ביה עד דסליק צפרא כיון דסליק צפרא ואשגח ביה חמא ליה באנפין סתימין ואתגליין אסתכל בההוא דיוקנא דהוה כדיוקנא דעשו מיד אשגח וידע דהוה ממנא דעשו אתקיף ביה מה כתיב (שם לב כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר וחברייא אתערו דבגין דמטא זמניה לזמרא ולשבחא ליה לקודשא בריך הוא ועל דא כי עלה השחר:	וגלויים, התבונן באותה דמות שהיתה כדמות עשו, מיד השגיח וידע שהיה ממונה של עשו והחזיק בו. מה נאמר "ויאמר שלחני כי עלה השחר", והחברים העירו שבשביל שהגיע זמנו לזמר ולשבח את הקדוש ברוך הוא, ועל זה "כי עלה השחר".
והכא אית לאסתכלא¹⁸²⁵ דודאי שלטנותא דיליה לאו איהו אלא בליליא גו חשוכא ורזא דא (שיר ג ח) מפחד בלילות דא פחדא דגיהנם ומה דאמר בלילות רצונו לומר איהו ונוקביה ובגיני כך לא שליט אלא בליליא:	וכאן יש להסתכל, שודאי שלטונו אינו אלא בלילה בתוך החשכה. וסוד זה "מפחד בלילות", זה פחד הגיהנם, ומה שנאמר "בלילות", רצה לומר הוא ונקבתו, ולכן לא שולט אלא בלילה.
ודא דאמר ויאמר שלחני כי עלה השחר מאי כי עלה השחר בגין דכד אתי צפרא ואתעבר שלטנו דחשוכא דליליא כדין עאל איהו ואוכלוסיה בנוקבא דתהומא רבא דלסטר צפון עד דעאל ליליא ואשתרו כלבי ושלטי ומשטמי (בליליא) [בעלמא] עד דאתי צפרא ועל דא הוה דחיק לומר ושלחנו כי עלה השחר דהא לא שליט ביממא:	וזה שאמר "ויאמר שלחני כי עלה השחר", מה זה "כי עלה השחר", משום שכשמגיע הבוקר ועובר שלטונו של החשך של הלילה, אז נכנס הוא ואוכלוסיו בנקב תהום רבה שלצד צפון, עד שנכנס הלילה ונשארים הכלבים ושולטים ומשוטטים בעולם, עד שבא הבוקר, ולכן היה דוחק לומר "שלחני כי עלה השחר", שהרי לא שלט ביום.
כגוונא דא גלותא דישראל דאיהו בליליא ואקרי לילה [מלכא אדום] ואדום חייבא (מלכא אחרא)¹⁸²⁶ שלטא עליהו דישראל עד דייתי צפרא וינהיר לון קודשא בריך הוא ויתעבר שלטניהון ועל דא כי עלה השחר דחיק הוה בידיה ותשש חיליה דהא אתעבר ליליא ועל דא אתתקף יעקב ביה וחמא דיוקניה כדיוקנא דעשו אבל לא באתגליא כל כך וכדין אודי ליה על ברכאן:	כדוגמא זה, גלותם של ישראל שהיא בלילה, ונקראת לילה. מלך אדום שלט על ישראל עד שיבא הבוקר, ויאיר להם הקדוש ברוך הוא, ויעבור שלטונם. ועל זה "כי עלה השחר", דחוק היה בידו ותשש כחו שהרי עבר הלילה, ועל זה יעקב החזיק בו, וראה דיוקנו כדיוקנו של עשו, אבל לא כל כך בגלוי, ואז הודה לו על הברכות.
מה כתיב לבתר (בראשית לג י) כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים ותרצני דחמא באינון אנפין ודעשו כדיוקנא דאתחזי ליה סמא"ל ממש דהא בכל אתר דבר נש אתקשר¹⁸²⁷ הכי אתחזי באנפוי ואתון וקדישי עליונין שכינתא בהדייכו ואנפין דלכון כאינון אנפין דילה זכאין אתון אמר אי ארהא	מה נאמר אחרי זה "כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים ותרצני", שראה באותם הפנים של עשו, כדמות שנראה לו סמאל ממש, שהרי בכל מקום שאדם נקשר, כך נראים פניו. ואתם קדושים עליונים, שכינה עמכם, ופניכם כאותם הפנים שלה, אשריכם. אמר, אם בדרך הזו הייתי הולך עמכם, הייתי יושב עמכם, כעת שאתם לדרככם, ואני לדרכי אפרד מכם בדברי תורה.

¹⁸²⁵ פי' יש להתבונן ולפרש פי' אחר דהיינו כי עלה השחר היינו השחרות של לילה נסתלקה ואתי צפרא ואין לי שליטה (מ"מ).

¹⁸²⁶ מלכא עכ"ם חייבא (דפ"ו).

¹⁸²⁷ פי' מי ששרשו מצורת נשר שבמרכבה דומה פניו לנשר וכן מי שהוא מצורת שור וכו'. וכמ"ש בתיקונים י', ואנפין דלכון דאינון אנפין דילה. זה פירוש אחר באנפי שכינתא שפניכם כפנים דילה (מ"מ).

חדא הוינא אזלי בהדייכו הוינא יתבי עמכון השתא דאתון לארחייכו ואנא לארחי אתפרש מנייכו במילי דאורייתא:	
קסד/א	
פתח ואמר (תהלים קכז א) שיר המעלות¹⁸²⁸ לשלמה אם יהוה לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם יהוה לא ישמר עיר שוא שקד שומר וכי שלמה¹⁸²⁹ אמר תושבחתא דא כד בנה בי מקדשא לאו הכי דהא דוד מלכא אמר ליה בגין שלמה מלכא בריה¹⁸³⁰ כד אתא נתן לגביה ואמר ליה על שלמה ודאיהו יבני בי מקדשא ולבתר דוד מלכא אחזי לשלמה בריה דיוקנא דבי מקדשא כיון דחמא דוד דיוקנא דבי מקדשא וכל תקונוי אמר שירתא על שלמה בריה ואמר אם יהוה לא יבנה בית וגו':	פתח ואמר "שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר". וכי שלמה אמר השבח הזו כשבנה את בית המקדש. לא כך, שהרי דוד המלך אמר לו בשביל שלמה בנו, כשבא נתן אצלו, ואמר לו על שלמה, שהוא יבנה את בית המקדש. ואחר כך דוד המלך הראה לשלמה בנו את דמות בית המקדש, כיון שראה דוד את דמות בית המקדש וכל תקונוי, אמר שירה על שלמה בנו, ואמר "אם ה' לא יבנה בית וגו'".
דבר אחר שיר המעלות לשלמה למלכא דשלמא דיליה [והאי] (ומה) שירתא איהו שירתא ותושבחתא על כל שאר [שירתא]¹⁸³¹ ושירתא דא סלקא על כל¹⁸³² איהו יהוה¹⁸³³ לא יבנה בית דחמא דוד מלכא כל אינון עמודין שבעה¹⁸³⁴ דהאי בית קאים עלייהו דאינון קיימי שורין שורין למבני האי בית לעילא מכלהו קיימא מאריה דביתא	דבר אחר "שיר המעלות לשלמה", למלך שהשלום שלו. ושירה זו היא שירה ושבח [מ]על כל שאר השירה. ושירה זו עולה על כולן. "אם ה' לא יבנה בית", שראה דוד המלך את כל אותם שבעת העמודים שהבית הזה עומד עליהם, שעומדים שורות שורות לבנות את הבית הזה, מעל כולם עומד בעל הבית שהולך על גביהם, ונותן להם כח ותוקף לכל אחד ואחד כראוי.

¹⁸²⁸ וישלח קעב ע"א (הערת הזהר).

¹⁸²⁹ מלכא (נוסף באור יקר). דקאמר לשלמה, לאו הכי שהרי כל ספר תהילים דוד תקנו, אלא שיש
לנו לומר שדוד חברו כשנתבשר על ידי נתן הנביא בבנין הבית על ידי שלמה, ומלת לשלמה אינו
כעין לדוד או לידותון שהוא שם המחבר, אלא לשלמה שחברו על שלמה, ומה טעם כשנאמר לו
ששלמה יבנה הבית התחיל לסדר צורתו ועניינו כולם למוסרו לשלמה (לבית) [בעת] צואתו,
ובראותו כל צורתו ועניינו, וראה אבודו וקיומו, התחיל לסדר השיר הזה, וכיון להראותו לשלמה
בעת צואתו כדי להודיעו שהכל תלוי בעבודה וכו', וזהו שאמר "ולבתר דוד אחזי וכו'". לשלמה
למלכא וכו', היינו ממש כעין שיר השירים אשר לשלמה, מפני שמלת שיר השירי' הוא כעין שיר
המעלות (אור יקר).

¹⁸³⁰ עיין בפר' פקודי דף רכ"ו ע"א שאמר ר"א בעצמו שם שמזמור אם ה' וכו' האי קרא שלמה
מלכא אמר ליה למלכא דשלמא דיליה. פי' בינה (מ"מ).

¹⁸³¹ ואמר המעלות מפני שיש מילות רבות לשירים, יש מזמור, למנצח, שיר, ברכו, הודו, הללויה
וכו', עשרה מיני תילים עשר מעלות (אור יקר).

¹⁸³² ששיר השירים ירצה על כל השירים ירצה על כל השירים וזה בכלל, וזה "שיר סלקא על
כולהו" מעלת השיר מפני שהוא "לשלמה למלכא דשלמא דיליה", יש בו פירושים רבים או בינה,
או חכמה, או תפארת, וזה תלוי באומרו דשלמא כולא דיליה, או דשלמא דיליה לבד, והכא קאמר
דשלמא דיליה היינו תפארת, שהשלום יסוד שלו כנודע (אור יקר).

¹⁸³³ תפארת בסוד הדעת לא יתהלך בקרב הבונים (אור יקר).

¹⁸³⁴ הענין דרך כלל להבין שיש על המלכות שני בחינות, האחד שבעה עמודים, השני עמוד אחד,
ויש למלכות שני בחינות, האחד בית, השני עיר, והענין כי הספירות שעל המלכות הם שבעה אז
נאמר עליה חצבה עמודיה שבעה, והם מתקנים הבית מלכות ובונים אותה, ובניינה בהם בסוד ה'
שהיא נקראת בית מיוחדת לתפארת, כאומרו כתפארת אדם לשבת בית, ובנין הבית הוא על ידי
העמודים האלו, שהם מסודרין חסד נצח בונים כל כתף הימנית, גבורה הוד בונים כל כתף
השמאלית, תפארת ויסוד בונים כל כתף מזרחית, והבית נבנה ה' בית בנוי ומיושר, וסוד הבנין הוא
על ידי הדעת שהוא סוד התפארת שהוא המתהלך בקרב הששה קצוות והוא עיקר (אור יקר).

דאזיל על גבייהו ויהיב לון חילא ותוקפא לכל חד וחד בדקא יאות:	
ועל דא ואמר דודו אי האי מלכא דשלמא וכלא דיליה דאיהו מאריה דביתא לא בני להאי ביתא שוא עמלו בוניו בן¹⁸³⁵ אינון קיימין¹⁸³⁶ דקיימין למבניו (דקיימן) על האי ביתא¹⁸³⁷ אם יהו¹⁸³⁸ לא ישמר עיר דא מלכא דשלמא וכלא דיליה שוא שקד שומר¹⁸³⁹ דא איהו חד קיימא דעלמא אתתקן עליה ומנו צדיק¹⁸⁴⁰ דהא איהו נטיר לה להאי עיר:	ועל זה אמר דוד, אם המלך הזה, שכל השלום שלו, שהוא בעל הבית, לא בונה את הבית הזה "שוא עמלו בוניו בן", אותם עמודים שעומדים לבנות על הבית הזה. "אם ה' לא ישמר עיר", זה המלך שכל השלום שלו, "שוא שקד שומר", זהו עמוד אחד שהעולם נתקן עליו, ומיהו צדיק, שהרי הוא שומר את אותה העיר.
משכנא דעבד משה¹⁸⁴¹ יהושע הוה קאים תדיר ונטיר ליה דהא לית נטירו דיליה בר ביה דאקרי נער דכתיב (שמות לג יא)¹⁸⁴² ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל לבתר האי משכנא לאו הוה נטיר אלא בגין נער ואחרא דכתיב (ש"א ג א) והנער שמואל משרת והוה משרת תמן¹⁸⁴³ בגין דלית נטירו דמשכנא אלא בנער אבל בי מקדשא לאו הכי דלאו נטירו דיליה אלא בקודשא בריך הוא דכתיב (תהלים קכז א) אם יהו"ה לא ישמר עיר שוא שקד שומר¹⁸⁴⁴ ומאן איהו שומר דא¹⁸⁴⁵ ההוא (ומה שומר דא איהו) דנטיר משכנא דאקרי הכי נער מטטרו¹⁸⁴⁶:	המשכן שעשה משה, תמיד היה יהושע עומד ושומר אותו, שהרי אין שמירתו רק בזה שנקרא נער, שנאמר "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל". אחר כך, משכן זה לא היה שמור, אלא בשביל נער אחר, שנאמר "והנער שמואל משרת" והיה משרת שם, משום שאין שמירת המשכן אלא בנער (אבל בית המקדש אינו כך, שאין שמירתו אלא בקדוש ברוך הוא, שנאמר "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר", ומיהו השומר הזה, אותו ששומר המשכן שנקרא כך, נער מטטרו¹⁸⁴⁶).

¹⁸³⁵ כיון שאין הייחוד נמצא שם הכל אינו מועיל, ויהיו נאחזים שם החצונים והקליפות הנקראות שוא, שאינם בונים כלל אלא דווקא בשתוף התפארת כדפירשנו, ואם אינם בונים מאי בוניו בו (אור יקר).

¹⁸³⁶ פ' עמודים (גליון דפ"ק).

¹⁸³⁷ והרי זו היא בחינת בית ובחינת שבעה עמודים, בחינת עיר ושומר היא בחינת המלכות שהיא כוללת כל הישוב הקדוש כולו, והיא נקראת עיר מפני שבה ישוב כל הנמצאים ממנה ולמטה, והיא צריכה שמירה מפני שהיא עיר ויורדת וכוללת עד למטה בקרוב לחצונים, ושמירתה היא לפרנסה ולזונה, ולתת לכל אחד ואחד די מחסורו אשר יחסר לו, ולהפקיד עליה שומרים שיהיו מחיצה וגדר שלא יכנסו האויבים הם החצונים לה כלל, והנה שתים אלו מהיסוד שהוא נקרא צדיק יסוד עולם, ופירשו העולם עומד על עמוד אחד, ופירוש הענין הזה שקיום העולם התחתון היא מלכות עיר כדפירשנו הוא היסוד, והקיום הוא אחד משני עניינים המזון, [השני] הוא השמירה שלא תתקלקל והכל נקראת שמירה (אור יקר).

¹⁸³⁸ תפארת בעלה דמטרוניתא (אור יקר).

¹⁸³⁹ מפני שעיקר השפע משם ואם ח"ו אין שפע משם מיד כתיב ונהר יחרב ויבש יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני ומיד שוא קופץ שם ומשחית ומכלה כנודע (אור יקר).

¹⁸⁴⁰ פ' והוא שומר הנזכר בפ' ושיעור הכתוב אם ה' שהיא הבינה לא יבנה בית שהיא המלכות שוא עמלו בוניו בו שהם ז"ק דזעיר. אם ה' שהיא הבינה לא ישמר עיר שהיא המ' שוא שקד שומר שהוא היסוד (מ"מ).

¹⁸⁴¹ אינו לא בית ולא עיר מפני שהיא משכן במדבר ואלו היה עיר כירושלים ובית כמקדש שהיה באלו המדרגות קדושות ידועות היה לו קדושה עליונה (אור יקר).

¹⁸⁴² ומשרתו (נוסף בדפ"ו).

¹⁸⁴³ והוה מסדר תמן (מוסגר בדפ"ק).

¹⁸⁴⁴ מ"אבל בי מקדשא" ע"כ מוסגר בדפ"ק.

¹⁸⁴⁵ נער מט"ט פ' זה כמו דבר אחר ששומר הנזכר בפסוק הוא מט"ט (מ"מ). קא ע"א (הערת הזהר).

אבל אתון קדישי עליונין לאו נטירו דלכון כנטירו דמשכנא אלא נטירו דלכון וכן נטירו דבי מקדשא קודשא בריך הוא בלחודוי דכתיב ואם לא ישמר עיר שוא שקד שומרו (תהלים קכא ח) יהו"ה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם) דהא [בכל] זמנא דצדיקיא אזלי בארחא קודשא בריך הוא נטיר לון תדיר דכתיב יהו"ה ישמר צאתך ובואך:	אבל אתם קדושים עליונים, אין שמירתכם כמו שמירת המשכן, אלא שמירתכם כשמירת בית המקדש הקדוש ברוך הוא לבדו, שנאמר "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר", שהרי בכל זמן שצדיקים הולכים בדרך, הקדוש ברוך הוא שומר אותם תמיד, שנאמר "ה' ישמר צאתך ובואך".
אזלו אבתריה ואזופוהו תלת מילין ואהדרו לארחייהו [קרו עליה] (עליהו) כתיב (שם צא יא-יב) כי מלאכיו¹⁸⁴⁶ יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאונך וגו' (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך:	הלכו אחריה ולוו אותו שלשה מילים וחזרו לדרכם, קראו עליו "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאונך וגו'", "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך".
ואת המשכן תעשה עשר יריעת וגו' רבי יהודה פתח (שם יד כח) ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רוזן ברב עם הדרת מלך אלין אינן ישראל דכתיב בהו (דברים ז ו) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך ואינן עמא דסלקין לכמה אלפין ולכמה ורבוון (רבבן) וכד אינן סגיאין בחושבניהון יקרא דקודשא בריך הוא איהו דהא עלאין ותתאין משבחן שמייה דמלכא עלאה ומשבחן ליה בגין עמא קדישא דא דהא הוא דכתיב (שם ד ז) רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה:	"ואת המשכן תעשה עשר יריעת וגו'", רבי יהודה פתח "ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רוזן". "ברב עם הדרת מלך", אלה הם ישראל שנאמר בהם "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך", והם עם שעולים לכמה אלפים ולכמה רבבות, וכשהם רבים בחשבונם, זהו כבודו של הקדוש ברוך הוא, שהרי עליונים ותחתונים משבחים את שמו של המלך העליון, ומשבחים אותו בשביל העם הקדוש הזה, זהו שנאמר "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה".
ואי תימא הא כתיב (שם ז ז) כי אתם המעט מכל העמים אלא מכל העמים ודאי אבל מעמא חד יתיר סגיאין אינן דהא לית עמא בכל עלמא רב וסגי כישראל ואי תימא הא בני ישמעאל והא בני אדום הא כמה אינן ודאי הכי סגיאין אינן אבל כל שאר עמין כלהו מתערבי אלין באלין בגין אית לעם דא בעם דא ואלין בגין בעם אחרא ואלין¹⁸⁴⁷ באחרא ובגין כך לית עמא בכל עלמא רב וסגי¹⁸⁴⁸ כישראל עמא ברירא וויחידאיה אלין באלין בלא ערבוביא אחרא כלל דכתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך ובך בחר יהו"ה ועל דא ברב עם הדרת מלך הדורא איהו דמלכא עלאה קודשא בריך הוא:	ואם תאמר, הרי נאמר "כי אתם המעט מכל העמים". אלא מכל העמים ודאי, אבל מעם אחד, הם יותר רבים, שהרי אין עם בכל העולם גדול ורב כישראל. ואם תאמר, הרי בני ישמעאל והרי בני אדום, הרי כמה הם. ודאי כך רבים הם, אבל כל שאר העמים כולם מערבים אלה באלה. בנים יש לעם זה בעם זה. ולאלה בנים בעם אחר, ולאלה באחר, ולכן אין עם בכל העולם גדול ורב כישראל, עם נבחר ויחידי אלה באלה בלי ערבוביה אחרת כלל, שנאמר "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה'", ועל זה "ברב עם הדרת מלך". הדור הוא למלך העליון בקדוש ברוך הוא.

¹⁸⁴⁶ ויקרא רסד ע"א (הערת הזהר).

¹⁸⁴⁷ ולאלין (דפ"ו).

¹⁸⁴⁸ סגי (דפ"ו).

קסד/ב	
תו בזמנא דקודשא בריך הוא אתי לבי כנישתא דאיהו מקדש מעט¹⁸⁴⁹ וכל עמא אתיין¹⁸⁵⁰ כחדא ומצלחין ואודין ומשבחין ליה לקודשא בריך הוא כדין הדורא דמלך איהו דמלך סתם דא מלכא (קדישא) [משיחא] דאתתקן בשפירו ובתקונא לסלקא לעילא:	עוד בזמן שהקדוש ברוך הוא בא לבית הכנסת, שהוא מקדש מעט וכל העם הולכים כאחד ומתפללים ומודים ומשבחים את הקדוש ברוך הוא, אזי הוא הדורו של מלך, שמלך סתם זה מלך המשיח, שנתקן ביופי ותיקון לעלות למעלה.
ובאפס לאם מחתת רזון (משלי יד כח) וכד איהו אקדים לבי כנישתא ועמא לא אתיין¹⁸⁵¹ לצלאה ולשבחא ליה לקודשא בריך הוא כדין כל ההוא שלטנותא דלעילא וכל אינון ממנן ומשריין עלאין כלהו אתברו וס"א אתעברו מההוא עלויא דמתתקני בתקוני ההוא מלך:	"ובאפס לאם מחתת רזון", וכשהוא מקדים לבית הכנסת, והעם לא באים להתפלל ולשבח את הקדוש ברוך הוא, אז כל אותו שלטון שלמעלה וכל אותם ממונים ומחנות עליונים, כולם נשברים (עוברים) מאותו עלוי שנתקנים בתקוני אותו המלך.
מאי טעמא בגין דבההיא שעתא דישראל לתתא קא מסדרי צלותהון ובעותהון ומשבחין למלכא עלאה כל אינון משריין עלאין מסדריין שבחין ומתתקנן בההוא תקונא קדישא בגין דמשריין עלאין כלהו חברין אינון בישראל לתתא לשבחא לקודשא בריך הוא כחדא למהוי סלוקא דקודשא בריך הוא עילא ותתא כחדא:	למה, משום שבאותה שעה שישראל למטה מסדרים תפלותם ובקשותם ומשבחים את המלך העליון, כל אותם מחנות עליונים מסדרים שבחים ונתקנים באותו תקון קדוש, משום שכל המחנות העליונים כולם מתחברים עם ישראל למטה לשבח את הקדוש ברוך הוא כאחד להיות עלייתו של הקדוש ברוך הוא מעלה ומטה כאחד.

¹⁸⁴⁹ דאיהו מקדש מעט (מוסגר בדפ"ק).

¹⁸⁵⁰ הענין כי שכינה שורה על ישראל בבית הכנסת, והיא מתתקנת ומתקשטת עליהם והקישוט הראשון הוא העברת הכעס והעברה, כי כשאין שום אחד בבית הכנסת הקב"ה כועס עליהם, ולזה אחד שיקדים לבית הכנסת בשעת התפלה מעביר הכעס ההוא, והיינו מדוע באתי ואין איש וכו', והיינו כשהגיע זמן תפלה וכדפירשנו. השנית הוא עשרה הראשונים הבאים בהשכמת השחר, אלו בזולת שמעבירים כעס הם מרכבה שלימה, מפני שהמדות העליונות שהם פרקי שכינה אינם בפחות מעשרה, כאומרו לית קדושה בפחות מעשרה, ועשרה המקדימין הם מרכבה לעשר ספירות, השלישית המותרים על עשרה, אין ספק שגם הם נכללים באברי הקדושה ששכינה שורה עליהם, אומנם אינם במדרגת העשרה, מפני שפרקי שכינה הם עשר ראשיים, ויש עוד פרטיים אל האברים, כגון ראש כמה פרטי פרטים בה, עינים, אזנים, שפתים, שיניים, לשון, וכיוצא, וכן בכל פרק ופרק, והנה אלו הקודמין הם אברים ראשיים, והבאים אחריהם כבנים להם שהם ענפים אליהם, ולזה פירשו שאפילו מאה באים אחריהם נוטלים שכר כנגד כולם, והטעם שלפחות אלו העשרה יש בהם מרכבה אחת שהם סוד הכללות, כל אחת מעשר, ועשר מעשר הם מאה, וכל אחד מהעשר יש לו שכר מאה, מפני שכל אחד מהעשרה נוטל שכר כנגד העשרה מפני כללותם זה בזה וזה בזה, שאין אחד משלים המרכבה העליונה מבלעדי חברו, ולזה הם כלולים משולבים איש באחיו ככללות המדות העליונות, ולזה כל אחד נוטל ככל העשרה שהוא כלול מעשרה, נמצא כל אחד נוטל כמאה, והם מאה באים אחרי ה' נטל הוא חלק מאה, והענין הזה הבנתי מתוך דברי ר' אליעזר הגדול בצואתו לבנו, ועתה בזה נמצא שהם ראשים לאברים הבאים אחריהם, והבאים אחריהם הם נכללים באלו, וכן פירשו בפרשת נשא, ולזה הבא לבית הכנסת אחר העשרה עדין הוא נכלל בקדושה בפרטי האברים, וכמו שהעשרה הראשון בכתר השני בחכמה השלישי בבנינה וכו', כך הבאים אחריהם נכללים בענפים, הראשון ראשון קודם עד תשלום כל הבאים, ומי שאינו מתפלל בציבור אינו נכלל בזה, וגם טוב לרדוף אחר בית הכנסת שהעם בו רב, ששכינה היא מתתקנת יותר, שכל מה שיתרבה העם יתרבו הבחינות והכללות, ויש במספר בחינותיה לאסוף כל ישראל כולם לתוך בית הכנסת אחד, כענין כל ישראל בבית הכנסת בהר הבית או בעזרה ממש, והיינו הדרת מלך ודאי (אור יקר).

¹⁸⁵¹ היינו שהגיע עונת התפלה ולא נמצא שם אפילו אחד שהקדים לבא שהוא מעביר כעסו כאומרו ואין איש (אור יקר).

וכד אינזן מזדמנן למהוי חברים בהו בישראל וישראל לתתא לא אתיין לסדרא צלותהון ובעותהון ולשבחא למאריהון כלהו משריין קדישין שלטנותא עלאה אתברו וס"א אתעברו מתקוניהון דהא לא סלקין בסלוקא ולא יכלין לשבחא למאריהון כדקא יאות בגין דשבחי דקודשא בריך הוא אצטריך למהוי כחדא עילא ותתא עלאין ותתאין בשעתא חדא ועל דא מחתת רזון ולא מחתת מלך¹⁸⁵²:	וכשהם מזדמנים להיות חברים עם ישראל, וישראל למטה לא באים לסדר תפלתם ובקשתם ולשבח את אדונם. כל המחנות הקדושים של השלטון העליון מועברים מתיקונם, שהרי לא עולים בעליה ולא יכולים לשבח את רבונם כראוי, משום ששבחי הקדוש ברוך הוא צריכים להיות כאחד, מעלה ומטה עליונים ותחתונים בשעה אחת, ועל זה "מחתת רזון ולא מחתת מלך".
ואפילו דלא אסגיאוו בבי כנישתא אלא עשרה באינזן עשרה מזדמנן משריין עלאין למהוי עמהון חברים מאי טעמא בגין דכל תקוני דההוא מלך אינזן בעשרה ועל דא ודין בעשרה אי לאו אינזן יתיר:	ואפילו שלא התרבו בבית הכנסת אלא עשרה, באותם העשרה מזדמנים המחנות העליונים להיות עמהם חברים. למה, משום שכל תקוני אותו המלך הם בעשרה, ולכן די בעשרה אם אינם יותר.
תא¹⁸⁵³ חזי במשכן [מה] כתיב (שמות כו א) ואת המשכן תעשה עשר יריעות¹⁸⁵⁴ עשר בגין דתקונא דמשכנא ונ"א דשכינתא בעשרה איהו¹⁸⁵⁵ למהוי כדקא יאות עשר מאי טעמא עשר ולא עשרה אלא עשר בכל אתר איהו בלא שכינתא דלאו איהו בחושבנא וכגוונא דא (כגון) (מ"ב ז כח) עומר על שני עשר בקר שכינתא לאו איהו בחושבנא דהא (י) איהו קיימא לעילא דכתיב (שם) והים עליהם מלמעלה ובאלין דוכתי דרמיזי לרזא דלעילא דחסר מנהון¹⁸⁵⁶ הא שכינתא יתיר על ההוא חושבנא דלאו איהו בחושבנא¹⁸⁵⁷:	ובא וראה במשכן מה נאמר "ואת המשכן תעשה עשר יריעות", עשר משום שתקון המשכן (השכינה) הוא בעשרה להיות כראוי. "עשר", למה עשר ולא עשרה, אלא עשר בכל מקום הוא בלי שכינה, שאינה בחשבון כגון זה "עומד על שני עשר בקר", השכינה אינה בחשבון, שהרי היא עומדת למעלה, שנאמר "והים עליהם מלמעלה", ובמקומות הללו של שרומזים לסוד שלמעלה שחסר מהם, הרי שכינה יתרה על אותו החשבון שאינה בחשבון.

¹⁸⁵² פירוש רזון הם שרים של מעלה מלשון ורזני יחוקקו צדק, ומלך דקרא היא מלכות שנק' מלכא משיחא (אור יקר).

¹⁸⁵³ ותא (דפ"ו).

¹⁸⁵⁴ הענין הוא כי הנה בסוד פטום הקטורת ביארנו ענין אחד עשר סמנין אשר בו שהם בחינת הקליפה אשר יש בה עשר ספירות בקליפ' ובתוכן יש כח אחד של קדושה המחיה אותם אמנם איננה מצטרפת עמהם ולכן נקראים עשתי עשר כי איננה מחוברת בהם. ונמצא שהיותם נמנין בחשבון יתר אדרבה גרעון הוא להם כי אינם מצטרפים עמהם אבל בקדושה אינו כך כי הנקודה אשר מחיה אותם בין בעשר ספיר' דעשיה ובין ב"ס דבריאה כו' הנה היא נכללת ודבוקה עמהם ולכן היא והם נכנסין במנין עשרה בלבד ונמצא כי גריעות מספרם הוא עילוי ושבח להם (שער מאמרי רשב"י).

¹⁸⁵⁵ פירוש תיקון של המלכות הנק' משכן ע"י עשר ספירות דבריאה שהם היכלותיה וכסא דילה וכמ"ש בסמוך ושיעור הכתוב ואת המשכן וכו' שהיא מלכות. תיקונה ע"י י"ס דבריאה (מ"מ).

¹⁸⁵⁶ ה' (נוסף במ"מ והוא ס"א בדפ"ו), פי' כגון הכא דכתיב עשר יריעות וחסר ה' דלא כתיב עשרה (מ"מ).

¹⁸⁵⁷ ריג ע"א רלג ע"ב פנחס רכט ע"א (הערת הזהר).

לסטרא אחרא יהבי חושבנא יתיר¹⁸⁵⁸ ואיהי במניינא בגרעו [לא תימא חושבנא יתיר אלא תוספת את וחושבנא בגרעו] כגון עשתי והא אוקמוה ובכל אתר דאתון אתוספן כגוונא דא איהו לגרעיותא כגון (ש"ב יג ב) האמינן אחיך דסגינא אמנון ובסטרא דקדושא גרע את ואיהו תוספת:	לצד האחר נותנים חשבון יותר, והיא במנין בגרעיות (אל תאמר חשבון יותר, אלא תוספת אות והחשבון בגרעיות) כמו עשתי. והרי פרשוה, ובכל מקום שנוספות אותיות כגון זה, זה לגרעיות כמו "האמינן אחיך", שמספיק אמנון ובצד הקדושה גורע אות והיא תוספת.
רבי חייא פתח ואמר (תהלים קד ג) עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה". פסוק זה פרשוהו, שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם התעטף באותו אור קדמון וברא בו שמים.	רבי חייא פתח ואמר "עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה". פסוק זה פרשוהו, שכשברא הקדוש ברוך הוא את העולם התעטף באותו אור קדמון וברא בו שמים.
ותא חזי אור וחשך [לאו] כחדא הוו אור מסטרא דימינא וחשך מסטרא דשמאלא מאי עבד קודשא בריך הוא שתף לון כחדא וברא מנהון שמים מאי שמים אש ומים, שתפם כחדא ועבד שלם ביניהו וכד אתכלילו כחדא וזומתח לון כיריעה מתח לון ועבד מנהון את ו' ודא אקרי יריעה יריעות¹⁸⁶² דהא את דא [את] פשיט מניה נהירו ואתעבדו יריעות [הדא הוא דכתיב (שמות כו א) ואת המשכן תעשה עשר יריעות]:	ובא וראה אור וחשך לא היו כאחד, אור מצד הימין וחשך מצד השמאל. מה עשה הקדוש ברוך הוא, שתפם כאחד וברא מהם שמים, מה זה שמים, אש ומים, שתפם כאחד, ועשה שלום ביניהם. וכשנתקנו כאחד ומתח אותם. מתח אותם כיריעה, ועשה מהם אות ו', וזו נקראת יריעה, יריעות שהרי מאות זו התפשט אור, ונעשו יריעות, זהו שנאמר "ואת המשכן תעשה עשר יריעות".
ושבע רקיעין¹⁸⁶³ אינון מתיחין גניזין בגניזו עלאה כמה דאוקמוה וחד רקיעא דקיימא עלייהו¹⁸⁶⁴ והוא רקיע לית ביה גוון ולית ליה אתר באתגליא ולא קיימא לאסתכלא ביה [אלא בסוכלתנו] והאי רקיע איהו גניז ונהיר לכלהו ונמיל לון במטלניהון כל חד וחד כדקא חזי ליה ואלא קיימא בסוכלתנו:	ושבעה רקיעים הם מתוחים גנוזים בגניזה עליונה כמו שבארוה ורקיע אחד שעומד עליהם, ולאותו רקיע אין צבע ואין לו מקום בגלוי, ולא עומד להתבונן בו (אלא בתבונה), והרקיע הזה גנוז ומאיר לכולם ומסיע אותם למסעיהם, כל אחד ואחד כראוי לו אלא עומד בתבונה.
מהאי רקיע ולהלאה לית מאן דידע וישגח¹⁸⁶⁵ ואית ליה לבר נש למסתם פומיה ודלא למללא ולאסתכלא [בסוכלתנו] (בסוכלותנו) מאן דיסתכל אהדר לאחורא	מהרקיע הזה והלאה אין מי שידע וישגח, ויש לאדם לסתום פיו ולא לדבר ולהתבונן בתבונה, מי שיסתכל חוזר לאחור שאין מי שיכול לדעת.

¹⁸⁵⁸ כל אותו הארת הקדושה אשר עליו הוא תלוי ובו הוא מתקיים הנה אינו ניכר בו כלל, והוא עומד עליו רק מלמעלה ומסביב ובסוד (יחזקאל א ד) ונוגה לו סביב, כמ"ש בפ' יתרו (סט ע"א) וע' פ' תרומה (קסד ע"ב) ובע"ח (שער המלכים פ"י) (דע"ה ח"ב מט ע"ג ועיי"ש צב ע"ד).

¹⁸⁵⁹ בינה (מ"מ).

¹⁸⁶⁰ עולם האצילות (מ"מ). פנחס רמה ע"ב (הערת הזהר).

¹⁸⁶¹ פירוש בינה נתעטפה בחסד ראשון והוציאה ה"ק כדי שיהיו כולם נוטים אל החסד וכמ"ש הרב בליקוטים (מ"מ).

¹⁸⁶² פי' שהזעיר נק' יריעה על שהוא ו'. ונק' יריעות ע"ש י"ס ידידה שנתפשטו הה"ד ואת המשכן וכו'. פירוש זאת המשכן שהיא מלכות תיקונה ע"י י"ס דזעיר הנק' עשר יריעות וזה פי' אחר הפך מ"ש לעיל (מ"מ).

¹⁸⁶³ פירוש ז"ק דזעיר (מ"מ).

¹⁸⁶⁴ בינה (מ"מ).

¹⁸⁶⁵ פירוש למעלה מהבינה אין שם ידיעה והשגה (מ"מ).

דלית מאן דיכיל למנדע:	
עשר יריעות אינון ¹⁸⁶⁶ דאינון עשרה רקיעין ומאן אינון [יריעות] (רקיעין) דמשכנא דאינון עשר וקיימן למנדע לחכימי לבא מאן דינדע בהו אסתכל בחכמתא סגיא וברזין דעלמא ואסתכל	עשר יריעות הן, שהם עשרה רקיעים. ומי הם יריעות המשכן שהן עשר ועומדות להודיע לחכמי הלב, מי שידע בהן מסתכל בחכמה רבה ובסודות של העולם ומסתכל
קסה/א	
לעילא בההוא אתר דכל חד וחד אתדבק ביה בר תרין אינון דקיימן בימינא ובשמאלא ואינון גניזין בהדי שכינתא:	למעלה באותו מקום, שכל אחד ואחד נדבק בו. פרט לשנים אלה שעומדים בימין ובשמאל, והם גנוזים עם השכינה.
רבי יוסי אמר תשע רקיעין אינון ושכינתא איהי עשיראה דאי תימא בגין דכתיב עשר בר משכינתא איהו אי הכי שכינתא חד סרי איהי דקיימא על עשר ¹⁸⁶⁷ אלא ודאי תשע אינון ואינון תשע יומין שבין ראש השנה ליום הכפורים ואיהי עשיראה כגוונא דא משכן איהו עשר יריעות:	רבי יוסי אמר תשעה רקיעים הם, ושכינה היא עשירית. שאם תאמר בשביל שכתוב עשר חוץ מהשכינה, אם כן, השכינה היא אחת עשרה שעומדת על עשר. אלא ודאי שתשע הן, והם תשעה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, והיא העשירית כמו זה המשכן הוא עשר יריעות.
[אינון] עשר (יריעות עשר) רקיעין ¹⁸⁶⁸ רזא דרזין דלא אתמסר בר לאינון ידע ¹⁸⁶⁹ חכמתא וכלא איהו ברזין דבוצינא קדישא דאיהו גלי רזא דכל רקיעא ורקיעא ואינון שמישין דמשמשי בכל חד וחד שבע רקיעין אינון לעילא שבע רקיעין אינון לתתא ¹⁸⁷⁰ כגוונא דלעילא שבע רקיעין אינון ¹⁸⁷¹ דבהו ככביא ומזלי לאנהגא עלמא דא כפום ארחיה כמה דאצטריך ליה:	אותם עשרה הרקיעים, סוד הסודות שלא נמסר רק ליודעי החכמה, והכל הוא בסודות של המנורה הקדושה, שהוא גילה סוד כל רקיע ורקיע, והם שמיים שמשמשים בכל אחד ואחד. שבעה רקיעים הם למעלה ושבעה רקיעים הם למטה כדוגמא שלמעלה, שבעה רקיעים הם שבהם כוכבים ומזלות להנהיג העולם הזה כפי דרכו וכמו שצריך לו.
בכלהו שביעאה עדיף ¹⁸⁷² בר תמינאה ¹⁸⁷³ דקא מדבר לבלהו וקיימא על כלהו כתיב	בכולם השביעי עדיף חוץ מן השמיני שמנהיג את כולם ועומד על כולם, נאמר "סולו לרוכב בערבות", מי רוכב בערבות, ומי

¹⁸⁶⁶ פי' י"ס דזעיר ופירוש יריעות דמשכנא שמתקנים המלכות (מ"מ).

¹⁸⁶⁷ פי' שקיומה והעמדתה על י"ס דז"א (מ"מ).

¹⁸⁶⁸ פירוש לפי שלמעלה אמר ר' יהודה דמדכתיב עשר ולא עשרה לומר שאין השכינה במנין וז"ל שם בדף קס"ד ע"ב, עשר מ"ט עשר ולא עשרה אלא בכל אתר איהו בלא שכינתא דלאו איהי בחשבנא. בא עתה ר' יוסי לומר שאינם כי אם ט' והשכינה היא עשירית דאי תימא בגין דכתיב עשר בר משכינתא איהו פירוש כיון שלא נאמר עשרה וכדברי ר' יהודה אי אפשר שאם כן נמצאות השכינה לחד סרי דקיימא על עשר. וזה א"א דהא לא קיימת אלא על י"ב והיא ה"ג. כמ"ש ר' יהודה עצמו לעיל דעומד על י"ב בקר שכינתא לאו איהי בחשבנא דהא איהי קיימא לעילא כדכתיב והים עליהם מלמעלה. וזמ"ש דקיימא על עשר. אלא ודאי תשע אינון ואינון תקוניה שהיא עומדת עליהם כדפריש ר' יהוד'. אלא הספירו' עצמן שהם במלכות והם הם התשעה יומין שבין ר"ה ל"ה העולים לקבל אורה מבינה כל יום ויום והיא העשירית בעלותה לקבל אורה מבינה ותאיר אל עבר פניה ותהיה כאמה בתה בסוד יום הכפורים ונז' בזוהר בכמה מקומות כגוונא דא משכן איהו עשר יריעות כלול מ"ס וגם זה שלא כדברי מורי הרמ"ק ז"ל (שער מאמרי רשב"י), ועי' זהר הרקיע.

¹⁸⁶⁹ דידעי (דפ"ו).

¹⁸⁷⁰ פי' ז"ק של מלכות (מ"מ).

¹⁸⁷¹ פי' ז' רקיעים שבעולם הזה (מ"מ).

¹⁸⁷² חסד (רח"ו).

¹⁸⁷³ בינה (רח"ו).

(תהלים סח ה) סלו לרכב בערבות מאן רוכב בערבות ומאן אינן ערבות¹⁸⁷⁴ אלא ערבות דא רקיעא שביעאה¹⁸⁷⁵ אמאי אתקרי ערבות על דאיהו כליל מאשא ומיא כחדא מסטרא דדרום ומסטרא דצפון ואיהו מעוורב מתרין סטריין:	הן הערבות. אלא ערבות זה הרקיע השביעי, ולמה נקרא ערבות, על שהוא כלול מאש ומים כאחד, ומצד הדרום ומצד הצפון, והוא מעורב משני צדדים.
ואי תימא אי הכי שתי ערבות דקא מתחברן בלולב ותנינן ערבות הדא הוא דכתיב (תהלים סח ה) סלו לרכב בערבות אי הכי מאן יהיב ירכין בגופא או גופא בירכין דהא דא עביד פריין ואיבין ודא לא עביד¹⁸⁷⁶ פריין ואיבין:	ואם תאמר, אם כן, שתי הערבות שמתחברות בלולב, ושנינו ערבות זהו שנאמר "סולו לרכב בערבות", אם כן מי נותן ירכים בגוף או גוף בירכים, שהרי זה עושה פרות וזה לא עושה פרות.
אלא ודאי כלא איהו¹⁸⁷⁷ רזא דערבות דבלולב אינן ערבות דבלולב חד אש וחד מים ברזא דא [ד]כלהו ואיהו שביעאה איהו אש ומים כליל כחדא ברזא חדא ובגין דערבות איהו [רזא] כללא דכלהו שית¹⁸⁷⁸ אחרנין איהו רזא דרתיכא עלאה¹⁸⁷⁹ וקודשא בריך הוא אתרעי בהאי רקיעא¹⁸⁸⁰ יתיר מכלהו רקיעין ותיאובתיה תדיר לאתקנא לההוא רקיעא בשפירו עלאה ועל דא סלו לרכב בערבות [לההוא דרכב בערבות] ומאן איהו ההוא רקיע טמיר וגניז דקיימא על גבי חיותא דאיהו רכב ובערבות:	אלא ודאי שהכל הוא סוד של ערבות שבלולב, אותם ערבות שבלולב, אחד אש ואחד מים. בסוד הזה של כולם, והוא שביעי, הוא אש ומים כלולים כאחד בסוד אחד. ומשום שערבות הוא סוד הכלל של כל ששת האחרונים, הוא סוד המרכבה העליונה. והקדוש ברוך הוא רוצה ברקיע הזה יותר מכל הרקיעים, ותשוקתו תמיד לתקן אותו הרקיע ביופי עליון, ועל זה "סולו לרכב בערבות", לאותו שרוכב בערבות, ומיהו אותו הרקיע נסתר ונגנז שעומד על גב החיות שהוא רוכב בערבות.
ועלזו לפניו¹⁸⁸¹ מלפניו לא כתיב אלא לפניו¹⁸⁸² דהא לית מאן¹⁸⁸³ דינדע ביה כלום אבל לפניו מאן דעייל לקמיה דהאי רקיע אצטריך למיעל בחדוה¹⁸⁸⁴ ולא בעציבו כלל	"ועלזו לפניו", לא נאמר מלפניו אלא לפניו, שהרי אין מי שידע בו כלום. אבל לפניו מי שנכנס אצל הרקיע הזה, צריך להיכנס בשמחה ולא בעצב כלל, משום שהרקיע הזה גורם, ששם לא שורה עצב

¹⁸⁷⁴ אמר ג"כ הגר"א בספד"צ (פרק א בד"ה בראשית ברא שית עלייהו ח ע"א) כי זהו הענין מה שהבינה נחשב מכלל הז' היכלות, והיא היכל הז' כמ"ש בתיקונים (ריש תיקון יא כז ע"א) כי ה"ק הם שית היכלין ואימא עלאה איהו היכלא שביעאה, וכן בשבע רקיעין שהם: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות¹⁸⁷⁴, הוה ערבות בינה וכמ"ש ג"כ בהגהות מהר"ח בזה"ק (שמות י ע"ב), וע' דרושי אבי"ע (פרק א מהד' פרקים אחרונים) וזה"ק תרומה (קסה ע"א) (כללים ח"ב נב ע"ב).
¹⁸⁷⁵ כי הז"א מתחיל מחסד ואימא רוכבת בו בסוד רוכב שמים (רח"ו).
¹⁸⁷⁶ קסט ע"ב (הערת הזהר).
¹⁸⁷⁷ הוא (דפ"ו).
¹⁸⁷⁸ ז"א בכללו קרוי כן (רח"ו).
¹⁸⁷⁹ פי' ז"א כסא לבינה (מ"מ).
¹⁸⁸⁰ פי' בינה חפצה ותאוותה לתקן ז"א (מ"מ).
¹⁸⁸¹ קע ע"ב (הערת הזהר).
¹⁸⁸² עי' ע"ח שער טו פרק ג: בינה נקרא מלפני ה' שהוא יותר פנימי מן הו"ה, אבל המלכות נקרא לפני ה' שהוא לפניו של הת"ת, ועי' עוד זהר תרומה קע ע"ב.
¹⁸⁸³ פי' אבא שהוא מלפני הבינה (מ"מ).
¹⁸⁸⁴ מפני שהיא הבינה בעלת השמחה ודאי, והיא רחמים ממתקת הדינים ומהפכן לשמחה, וזהו סוד ועבד הלוי הוא ואם ח"ו יעורר עציבות שהעצבות הוא ענין הדין, ואם ח"ו יכנס כאן בעצבות יעורר הדין במקום שאין ראוי (אור יקר).

ורגז כלל, שהרי שם הכל בשמחה.	בגין דהאי רקיעא גרים ¹⁸⁸⁵ דתמן לא שריא ¹⁸⁸⁶ עציבו ¹⁸⁸⁷ ורגז כלל ¹⁸⁸⁸ דהא תמן כלא איהו בחדוה:
ועל זה, כהן גדול שעומד לפניו לא היה נכנס לבית הקדש רק בשמחה ולהראות שמחה, שהרי המקום גורם, ועל זה נאמר "עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה", שהרי צריך שלא להראות בו עצב.	ועל דא כהן גדול ¹⁸⁸⁹ דקיימא לקמיה ¹⁸⁹⁰ לא הוה עאל לבי קודשא בר בחדוה ¹⁸⁹¹ ולאחזאה חדוה דהא אתרא גרים ועל דא כתיב ¹⁸⁹² (שם ק ב) עבדו את יהוה בשמחה באו לפניו ברננה דהא אצטריך דלא לאחזאה בה עציבו ¹⁸⁹³ :
ואם תאמר אם כן, מי שהוא בצער ודחק, שלא יכול לשמח את לבו, ומתוך דחקו יש לו לבקש רחמים לפני המלך העליון. אם כן, לא יתפלל תפלה כלל ולא יכנס בעצב כלל, שהרי לא יכול לשמח את לבו ולהיכנס לפניו בשמחה, מה התקון שיש לאדם הזה.	ואי תימא ¹⁸⁹⁴ אי הכי האי מאן דאיהו בצערא וברוחקא דלא יכיל למחדי לביה ומגו דוחקיה אית ליה למתבע רחמין ¹⁸⁹⁵ קמי מלכא עלאה ¹⁸⁹⁶ אי הכי לא יצלי צלותא כלל ¹⁸⁹⁷ ולא יעול בעציבו כלל דהא לא יכיל למחדי לביה ולאעלא קמיה בחדוה מאי תקונא אית ליה להאי בר נש:
אלא ודאי, הרי שנינו כל השערים ננעלו ונסגרו, ושערי דמעות לא נסגרו, ואין דמעה אלא מתוך צער ועצב. וכל אותם הממונים על אותם השערים, כולם משברים חתיכות קשות ומנעולים ומכניסים אותן דמעות, ואותה התפלה נכנסת לפני המלך הקדוש.	אלא ודאי הא תנינן כל תרעין ננעלו ואסגירו ותרעין דדמעין ¹⁸⁹⁸ לא אסגירו ולית דמעה אלא מגו צערא ועציבו וכל אינון דממנן על אינון תרעין כלחו מתברין גזיון ומנעולין ועיילין אינון דמעין וההיא צלותא עאלת קמי מלכא קדישא ¹⁸⁹⁹ :
ואז לאותו מקום יש דחק מאותו העצב, ודחק של אותו אדם, כמו שנאמר "בכל	כדין ההוא אתר ¹⁹⁰⁰ אית ליה דוחקא מההוא עציבו ¹⁹⁰¹ ודוחקא דההוא בר נש כמה

¹⁸⁸⁵ שהעבודה אליו תהיה בשמחה (אור יקר).
¹⁸⁸⁶ הן אמת שעיקר התעוררות הדין משם, אבל אין הענין בו מצד עצמו אלא מצד מקור הגבורה שבו, אבל בו בעצמו לא שריא אלא מתעורר ממנה (אור יקר).
¹⁸⁸⁷ בכל המדות למטה נאחז הדין, מפני שאברהם יצא ממנו קליפת ישמעאל וכו', אמנם מהבינה ולמעלה אין דין ולא קליפה ולא רגז נאחז, וזה הנכנס שם בעציבות ח"ו פוגם המדה הזו (אור יקר).
¹⁸⁸⁸ וא"ת והא אמרינן האי נהרא אע"ג דאיהי רחמי דינן מתערין מינה וכו' (אור יקר).
¹⁸⁸⁹ הענין שהבינה הוא היכל קדש הקדשים כדפי' וכהן גדול הוא מיכאל שר החסד שהוא עומד בהיכל הרצון (אור יקר).
¹⁸⁹⁰ במדות חסד לפני הבינה (אור יקר).
¹⁸⁹¹ ולכך לא היה מתודה אלא בחוץ ובהכנסו פנימה ברחמים בשמחה, ולכך שם תפלתו קצרה (אור יקר).
¹⁸⁹² עם היות שאמר עבדו את ה' עם היות שמורה שם זה על ת"ת, אינו אלא ע"ד כתיב על הבינה, שגם בה יצדק שם ה' בשמחה שתעוררו כנגד הבינה שמחה (אור יקר).
¹⁸⁹³ ח"ו שהוא פוגם ומעורר הדינים משורשם (אור יקר).
¹⁸⁹⁴ הענין שהבקשות מלמעלה הם כל ענין וענין בספירה ידועה, וכענין חנה דכתיב ותתפלל חנה על ה' ופי' על ה' אל מדת הבנים משום דלאו בזכותא תליא אלא במזלא ולפעמים יהיה חשך בנים כחנה דכתיב ובכה תבכה והנה מתוך צערו מתפלל, שאם תאמר ישמח ואח"כ יתפלל אי אפשר (אור יקר).
¹⁸⁹⁵ וענין בקשתו אפשר שיהיה בני חיי ומזוני שהוא למעלה (אור יקר).
¹⁸⁹⁶ אם כן מה יעשה (אור יקר).
¹⁸⁹⁷ מפני שבהזכירו צערו בתפלתו לא יעמוד לבו שלא יצטער (אור יקר).
¹⁸⁹⁸ עי' זהר ח"א רכז ע"א בענין לאה.
¹⁸⁹⁹ היינו הת"ת מצד הבינה, מלכא, ומצד החכמה קדישא (אור יקר). פי' בינה (מ"מ).
¹⁹⁰⁰ מלכות שהיא בוכה תמיד והיא בעלת הדמעה (אור יקר). מלכות (מ"מ).

צרתם לא צר", תשוקת אותו העולם העליון למקום הזה, כמו זכר שתשוקתו תמיד אל הנקבה, כשנכנס המלך למלכה ומוצא אותה בעצב, אז כל מה שהיא רוצה, נמסר בידה. ואותו האדם ואותה התפלה לא חוזרת ריקם, והקדוש ברוך הוא חס	דאת אמר (ישעיה סג ט) בכל צרתם לא¹⁹⁰² צר תיאובתיה דההוא עלמא עלאה¹⁹⁰³ לגבי האי אתר¹⁹⁰⁴ בדכורא דתיאובתיה תדיר לגביה¹⁹⁰⁵ דנוקבא¹⁹⁰⁶ כד (כ)מלכא¹⁹⁰⁷ לגבי מטרוניתא¹⁹⁰⁸ אשכח לה בעציבו כדין כל מה דאיהי בעאת¹⁹⁰⁹ בידהא אתמסר¹⁹¹⁰ וההוא בר נש¹⁹¹¹ וההיא צלותא לא אהדר בריקניא¹⁹¹² וקודשא בריך הוא חיים:
עליו, אשרי חלקו של אותו אדם ששופך דמעות לפני הקדוש ברוך הוא בתפלתו.	קסה/ב
כדוגמת זה, בשבת מי שיושב בתענית בשבת מתוך צערו, מראה עצב. ובשבת שולט אותו רקיע עליון, אותו שנראה בשמחה שהוא שמחה ומשמח לכל אותו שיושב בעצב, משום שהוא שולט. מוציא את אותו	עליה¹⁹¹³ זכאה חולקיה דההוא בר נש דאושיד דמעין קמי קודשא בריך הוא בצלותיה¹⁹¹⁴:
כדוגמת זה, בשבת מי שיושב בתענית בשבת מתוך צערו, מראה עצב. ובשבת שולט אותו רקיע עליון, אותו שנראה בשמחה שהוא שמחה ומשמח לכל אותו שיושב בעצב, משום שהוא שולט. מוציא את אותו	כגוונא דא בשבת מאן דיתיב בתעניתא בשבת¹⁹¹⁵ מגו צעריה אחזי עציבו ובשבת שלמא ההוא רקיעא עלאה¹⁹¹⁶ ההוא דאתחזי בחדוה ואיהו חדוה וחדרי לכלא ההוא דיתיב

¹⁹⁰¹ מפני שכל איזה עוני שבאדם וחסרון מצדה ואם האדם מתגבר ואינו בוכה ואינו נכנע אינו בה ואינה משתתפת בצרתו ואם האדם בוכה ומצטער מיד היא מצטערת עמו ומצר בצרתו (אור יקר).

¹⁹⁰² לו (אור יקר).

¹⁹⁰³ פי' בינה (אור יקר, מ"מ).

¹⁹⁰⁴ מלכות המתמררת בצרת השופך דמעה בתפלה (אור יקר). מלכות (מ"מ).

¹⁹⁰⁵ לגבה (דפ"ו).

¹⁹⁰⁶ דחלק הזכר היא הבינה שהרי לענין הזווג תפארת גופא, ג"ר רישא, ואין זווג פחות מכל הספירות יחד (אור יקר).

¹⁹⁰⁷ והיינו טעם השמעת תפלה, שעם היות שאינו ראוי כיון שהשכינה מצירה עמו מיד יענוהו (אור יקר). עאל (נוסף בדפ"ו).

¹⁹⁰⁸ ור"ל כשהבינה נכנסת אצל המלכות לתקנה, מוצאה אותה עצבה ואזי הבינה חייס על ההוא בר נש א"נ י"ל כד מלכא וכו' היינו כשנכנס הז"א אצל המלכות ונה"י דאימא בתוכו, נמצא כאלו הבינה היא שנכנסה (מ"מ).

¹⁹⁰⁹ אפילו לזה שאינו הגון (אור יקר).

¹⁹¹⁰ והיינו בערכה שהיא עולה בתפלת הדמעות ומתייחדת למעלה (אור יקר).

¹⁹¹¹ לענותו מיד אפשר שלא יענוהו מפני שאין ראוי אותו ענין וכיוצא (אור יקר).

¹⁹¹² אמנם אפשר שיתעכב הכל לפי מה שהוא הענין (אור יקר).

¹⁹¹³ ובוחר לו צד הטוב ברחמי הקב"ה עליו, שלפעמים שואל מה שאין הגון לו שיזיקוהו ולא יועילוהו (אור יקר).

¹⁹¹⁴ שעתה שאינה תפלה פרטית לו אלא דרך כלל הוא מזדווג עם השכינה ונזכר בתפלתו עמה זהו מעלה אחרת שהיא צורכי שמים לא צורך עצמו, וזהו מעלתו גדולה שהוא אדרבה מצד בצרת השכינה לא השכינה מצרתו זה מעלה נפלאה (אור יקר).

¹⁹¹⁵ עי' לקמן רז ע"א, וח"ג פט ע"ב קה ע"א.

¹⁹¹⁶ בינה (מ"מ). דהם עצבון ומחלוקת, ושבת הוא דרגא דשלמא יום השביעי (בהגר"א על תיקר"ז סד ע"ג). עי' שער הכוונות - דרושי ראש חדש: ברכת ה' היא תעשיר. הנה בפסוק הזה נרמז מעלת יום השבת אפי' על היר"ט והוא כי אפי' ביר"ט יש קצת אחיזה אל החיצונים הנק' עצ"ב בסוד בעצב תלדי בנים כנודע והטעם הוא לפי שכל המועדים הם בחג"ת בלבד ולכן ביר"ט אינו עולה רק עד חג"ת ושם יש אחיזה אל החיצונים כנודע אבל בשבת עולה עד חר"ב אשר אין שם אחיזה אל החיצונים ונמצא כי בעליית' שם אין החיצונים עולים עמה והיא לבדה היא העולה וזהו ברכת ה' היא תעשיר היא למעט החיצונים שאינם לוקחים מן העושר והשפע הזה אשר בשבת וביאר למי מיעט מלת היא ואמר שמיעט את החיצו' הנק' עצ"ב שאין להם תוס' קדוש' ביום השבת כמוה וזהו לא יוסיף עצב עמה כי אין אל העצ"ב חלק עמה בתוס' קדושת שבת ונודע כי פסוק זה נדרש במדרשי רז"ל על יום השבת. ועי' עולת תמיד - שער השבת: מ"ש בין קדש לחול לפי שהש"ת הבדיל יום אחד משמחה ותענוג כמ"ש וקראת לשבת עונג, לפי שבו ביום יכולים להשיג החכמה שעם העצבון תמנע ההשגה, וזה היום הוא בין יום הז' לששת ימי המעשה.

בעציבו בגין דאיהו שלטא אפיק להווא בר נש מההוא ענשא דאתגזר עליה והא אתמר סלו הבו יקר ורוממו להווא דרוכב בערבות דאיהו חדוה וחדוה בלא רקיעא על גבי חיותא ב"ה שמו ודאי דהא בההוא אתר¹⁹¹⁷ שמא דא אתכליל¹⁹¹⁸ ועלזו לפניו בגין דלא אצטריך לאחזאה קמיה עציבו כמה דאתמר:	האדם מאותו העונש שנגזר עליו, והרי נאמר סלו הבו כבוד ורוממות לאותו שרוכב בערבות, שהוא שמחה ומשמח לכל הרקיע שעל גבי החיות, ב"ה שמו ודאי, שהרי באותו מקום השם הזה נכלל. "ועלזו לפניו", משום שלא צריך להראות לפניו עצב, כמו שנתבאר.
רבי אלעזר אמר האי קרא הכי אצטריך למימר סלו לרוכב על ערבות¹⁹¹⁹ מאי בערבות ביה שמו ביה הוא מבעי ליה מאי שמו אלא האי קרא על סתימא דכל סתימין עתיקא דכל עתיקין אתמר ההוא דלא אתגליא ולא אתידע כלל דאיהו רוכב ובערבות ואי תימא דאיהו אתיא ורכיב ביה אי הכי אף על גב דסתים הוא באתר ודא קיימא לאתגליא:	רבי אלעזר אמר פסוק זה כך צריך לומר "סלו לרוכב על ערבות", מה זה בערבות, "ביה שמו". היה צריך להיות "ביה הוא" מה זה "שמו", אלא פסוק זה על נסתר כל הנסתרים עתיק כל העתיקים נאמר, אותו שלא התגלה ולא נודע כלל, שהוא רוכב בערבות. ואם תאמר שהוא בא ורוכב בו אם כן, אף על גב שהוא נסתר במקום הזה, [הוא] עומד להתגלות.
אלא סולו לרוכב בערבות¹⁹²⁰ דא (ד)איהו עתיקא דכל עתיקין סתימא דכל סתימין דלא ידיע ובמה איהו רוכב בערבות ב"ה¹⁹²¹ דאיהו רזא קדמאה דנפיק (קמיה) [מניה] ודא איהו שמיה מההוא סתימא דלא ידיע ושמא (שמיה) דיליה¹⁹²² הוא י"ה לאו דאיהו הוא אלא איהו הוא בגין ההוא פרוכתא דאתפרסא¹⁹²³ ונפיק מקמיה אבל האי	אלא "סלו לרכב בערבות", זהו עתיק של כל העתיקים נסתר כל הנסתרים שלא ידוע, ובמה הוא רוכב בערבות, ב"ה שהוא סוד קדמון שיצא ממנו, וזהו שמו, מאותו נסתר שלא ידוע שמו, הוא י"ה. לא שהוא הוא, אלא הוא הוא, בשביל שאותה פרוכת שנפרסה ויצאה מלפניו, אבל הפרוכת הזו היא שמו, וזוהי מרכבתו ולא נודע כלל.

¹⁹¹⁷ בינה (מ"מ).

¹⁹¹⁸ שמא דא אתכליל פי' שם י"ה לפי שאבא טמיר וגניז בגו אימא ולכך אימא נק' י"ה (מ"מ).
¹⁹¹⁹ מלת על מורה על הבינה שהיא רוכבת על ז"א אבל בערבות מורה על פרצוף שאינו רוכב על הז"א ממש אלא סמוך לו, ועוד ביה הוא מבין מאי שמו שמורה על א"א שאו"א הנק' י"ה הם שמו (מ"מ).

¹⁹²⁰ סוד מאמר זה הוא על דעת דעתיק המתלבש בתוך רישא דאריך בסוד ההוא אורא, ועליו כתוב (בראשית א, ג) יהי אור, י"ה או"ר, כנזכר בליקוטים ובאוצרות חיים. ולכן נקרא רכב בסוד תלת רישין, כנזכר ברעיא מהימנא בפרשת פנחס דף רמ"ז א' על נהר כב"ר, ונקרא ערבות על שם חו"ג המעורבים בו כנזכר למעלה (קס"ה א'), דערבות אינון אש ומים. ולפי שאינו דעת דעתיק בעצם רק הארה ממנו כנודע, לכן תמה ואמר דאיק תגלה (רמ"ז).
¹⁹²¹ פי' סולו לרוכב בערבות שהוא אריך הרוכב על זעיר ומפרש הכתוב האיק אריך רוכב על זעיר והלא הוא בגו א"ו ותרין הכתוב ביה שמו דהיינו באמצעות א"ו וזה שם לאריך הוא רוכב על זעיר (מ"מ).

¹⁹²² ויקרא כט (הערת הזהר).

¹⁹²³ ויקרא כח (הערת הזהר). דהיינו הקרומא המפסיק שם והוא שמו, וכן קר"ם בגי' שמ"ו. ועוד שסוד תיקון קרומא נתקן מן ת"ת דעתיק שהוא ממש סוד הרקיע, והוא ממש רוכב על (ע"ב) [נ"ה] שה"ס ערבות דלולב. גם נקרא ערבות על שם שמתערב ומתחבר בין למעלה בכתרא עילאה ובין למטה במוחא סתימאה כנזכר באוצרות חיים הנ"ל. ועל שם שתר"ג מצוות הם סוד חו"ג לכן אמר שכאן סוד כל התרי"ג, והוא שידוע כי י"ה בג' מילואין נדרש לכתר שהם תר"ך אותיות שבדברות שה"ס תרי"ג מצוות וז' דרבנן, ולכן הזכיר סוד אמ"ן שידוע שהוא גי' ג' מילואין, ואולי שהוא כנגד תלת רישין, וידוע שהם ג' פעמים או"ר בגי' כת"ר ע"ה, ועיין היטב בדרוש תלת רישין עם הגהותיו ומובטחני שתבין דברי בעצם. גם נוכל להוסיף שג' ספירות כח"ב הם בסוד י"ה וכל מלכות הוא בסוד י"ה ועתיק הוא מלכות דא"ק, וגם כל חכמה סוד י"ה וההוא אורא יתיב על חכמתא סתימאה (כנזכר) [כנודע]. ועוד דהאי דעת הוא סוד נשמה כנזכר באוצרות חיים הנ"ל (רמ"ז). בינה ואבא גניז בתוכה (מ"מ).

פרוכתא איהו שמו ודא איהו רתיכא דיליה ¹⁹²⁴ ולא אתידע כלל:	
ודא איהו שמו [הוא] הגדול בגין דאית [שמיה] (שמא) דלאו איהו כל כך גדול ¹⁹²⁵ כהאי אף על גב דאית ביה תוספת אתון דא איהו שמא רבא ¹⁹²⁶ ועל דא בהאי שמא אנן מפיקין אמן דאיהו מניה בהאי אולא אמן בכל זמנא ובשמא אחרא לאו הכי:	וזהו שמו הגדול, משום שיש שמו שאינו כל כך גדול, כמו זה, אף על גב שיש בו תוספת אותיות, זהו השם הגדול, ולכן בשם הזה אנו מוציאים אמן, שהוא ממנו, בזה הולך אמן בכל הזמן, ובשם אחר לא כך.
אמן יהא שמיה רבא מברך דכד האי שמא אתתקן כלל איהו בשלימו וכל עלמין חדאן בחדו בהאי שמא כלילן עלאין ותתאין בהאי שמא כלילן שית מאה ותליסר פקודי אורייתא דאינון כללא דכל רזין עלאין ותתאין כללא דעלמא דדכורא לעילא וכללא דעלמא דנוקבא לתתא:	אמן יהא שמיה רבא מברך, שכאשר השם הזה נתקן הכל בשלמות, וכל העולמות שמחים בשמחה. בשם הזה כלולים עליונים ותחתונים, בשם הזה כלולים שש מאות ושלוש עשרה מצוות של התורה, שהן הכלל של כל הסודות העליונים והתחתונים. הכלל של עולם הזכר למעלה, והכלל של עולם הנקבה למטה.
וכלהו פקודין כלהו שייפין ואברין לאתחזאה בהו רזא דמהימנותא מאן דלא ישגח ולא אסתכל ברזין דפקודי אורייתא לא ידע ולא אסתכל היך מתתקנן שייפין ברזא עלאה שייפין דגופא כלהו מתתקנן על רזא דפקודי אורייתא ואף על גב דאית שייפין דאינון רברבין ועלאין כלהו זעירין ורברבין אי אתנטייל חד מנייהו אפילו זעירא דבר נש אקרי מאריה דמומא כל שכן וכל שכן ההוא דגרע אפילו חד פקודא מאינון פקודי אורייתא דאטייל מומא באתר דלא אצטריך:	וכל המצוות כולן פרקים ואיברים להראות בהן את סוד האמונה, מי שלא ישגיח ולא יתבונן בסודות של מצוות התורה, לא ידע ולא יתבונן איך מתקנים האיברים בסוד עליון. כל איברי הגוף מתקנים על הסוד של מצוות התורה. ואף על גב שיש איברים שהם גדולים ועליונים, כולם קטנים וגדולים, אם נטל מהם אחד, אפילו הקטן ביותר של האדם, הוא נקרא בעל מום. כל שכן וכל שכן אותו שפוגם אפילו מצוה אחת מאותן מצוות התורה, שמטיל מום במקום שלא צריך.
תא חזי מה כתיב (בראשית ב טז) ויקח יהו"ה אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה ¹⁹²⁷ ותנינן לעבדה ולשמרה אלין קרבנין וכלא חד אבל דא רזא דפקודי אורייתא לעבדה אלין רמ"ח שייפין עלאין ולשמרה אלין תלת מאה ושתין וחמש שייפין תתאין אלין עלאין דזכור ואלין תתאין דשמור וכלא חד:	בא וראה מה נאמר "ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ושנינו לעבדה ולשמרה" אלו קרבנות והכל אחד. אבל הסוד הזה של מצוות התורה, "לעבדה" אלו רמ"ח איברים עליונים, "ולשמרה" אלו שלש מאות וששים וחמשה איברים תחתונים. אלה העליונים של זכור, ואלה התחתונים של שמור, והכל אחד.
זכאה איהו מאן דזכי לאשלמא לון פקודין דאורייתא גרים לבר נש לאשלמא רוחיה	אשרי מי שזוכה להשלים אותם מצוות התורה [ה]גורמות לאדם להשלים רוחו ונשמתו בעולם הזה ובעולם הבא. התורה

¹⁹²⁴ פי' שאר"א הם כסא לא"א (מ"מ).

¹⁹²⁵ מלכות הנקרא אדנ"י (מ"מ)

¹⁹²⁶ פי' שם י"ה הוא הגדול (מ"מ)

¹⁹²⁷ הגילוי דכל התורה כולה רק באורה אשר באצילות, אשר עליה אמרו (עבר"ז ג' ע"ב) שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, והוא היה ג"כ עבודת אדה"ר קודם החטא, כי אלולא החטא היה ניתן התורה כולה לאדה"ר, וזהו שנאמר (בראשית ב טו) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, והתורה דאצילות היא כולה על סוד היחוד לייחד הנאצלים זה בזה, וכולם בא"ס ביחודא שלים (ע' זוה"ק מקץ קצט ע"ב ותרומה קסה ע"ב ואתחנן רסג ע"א ברע"מ שם). וזהו ג"כ סוד עבודת הספי' שאמר הראב"ד בספר יצירה פ"ב משנה א' (הקדו"ש לב ע"ב).

מזכה את האדם לרשת שני עולמות, עולם הזה ועולם הבא. כל מי שמשתדל בתורה משתדל בחיים, חיים בעולם הזה וחיים בעולם הבא. ניצול מכל העונשים הרעים, שלא יכולים לשלוט עליו. אם בהשתדלות כך, כל שכן מי שעושה מעשה.	ונשמתי בהאי עלמא ובעלמא דאתי אורייתא מזכה לבר נש לאחסנא תרין עלמין עלמא דא ועלמא דאתי כל מאן דאשתדל באורייתא אשתדל בחיים חיים בהאי עלמא וחיים בעלמא דאתי אשתזיב מכל עונשין בישין דלא יכלין לשלמא עליה אי באשתדלותיה הכי כל שכן מאן דעביד עובדא:
רבי חייא ורבי אבא היו שרויים בבית מארחיהם, וקמו בחצות הלילה	רבי חייא ורבי אבא שרו בבי אושפיזיהו קמו בפלגות ליליא
להשתדל בתורה. בת המארח קמה והאירה להם נר, ואחר כך עמדה אחריהם לשמוע דברי תורה.	קסו/א לאשתדלא באורייתא ברתיה דאושפיזא קמת ואנהירת לון שרגא ולבתר קיימת אבתרייהו למשמע מלין דאורייתא:
פתח רבי יוסי ואמר "כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר". "כי נר מצוה", כל מי שמשתדל בעולם הזה באותן מצוות התורה, מסתדר לפניו בכל מצוה ומצוה נר אחד להאיר לו באותו העולם. "ותורה אור", מי שמתעסק בתורה זוכה לאותו אור עליון שנדלק ממנו הנר, שהרי נר בלי אור אינו כלום, אור בלי נר גם כן לא יכול להאיר. נמצא שכולם צריכים זה את זה. צריך מעשה לתקן הנר, וצריך ללמוד תורה להאיר את הנר, אשרי מי שמתעסק בה, באור ובנר.	פתח רבי אבא [נ"א יוסי] ואמר (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר כי נר מצוה כל מאן דאשתדל בהאי עלמא באינן פקודין דאורייתא אתסדר קמיה בכל פקודא ופקודא חד שרגא לאנהרא ליה ¹⁹²⁸ בההוא עלמא ותורה אור מאן דאתעסק באורייתא זכו לההוא נהורא ועלאהו דאדליקתו שרגא מניה דהא שרגא בלא נהורא לא כלום נהורא בלא שרגא אופ הכי לא יכיל לאנהרא אשתכח דכלא דא לדא אצטריך ¹⁹²⁹ אצטריך עובדא לאתקנא שרגא ואצטריך למלעי באורייתא לאנהרא שרגא זכאה איהו מאן דאתעסק בה בנהורא ובשרגא:
"ודרך חיים תוכחות מוסר", דרך חיים להיכנס בה לעולם הבא, אותן תוכחות שמקבל אדם להסיר את עצמו מדרך רעה וללכת בדרך טובה. עוד "ודרך חיים", אותם תוכחות מוסר שמביא הקדוש ברוך הוא על האדם לטהרו מחטאיו באותן תוכחות, אשרי	ודרך חיים תוכחות מוסר ¹⁹³⁰ ארח חיים לאעלא ביה לעלמא דאתי ¹⁹³¹ אינן תוכחות ¹⁹³² דמקבל בר נש לאעדא גרמיה מארח ביש ¹⁹³³ ולמיהך בארחא טבא ¹⁹³⁴

¹⁹²⁸ פירוש ע"י המצוה מתקן בחינה א' מהמלכות הנקרא נר ושיעור הפסוק כי נר מצוה על ידי המצוה מתקן הנר שהי' המלכות. ותורה אור ע"י התורה מושך אור לנר הנזכר (מ"מ).

¹⁹²⁹ העושה יתגלגל ללמוד, והלמד יתגלגל לעשות, ויצטרכו זה לזה אמנם העושה והלמד יחד שלם. והנה שני החלקים האלו הם עשה טוב (אור יקר).

¹⁹³⁰ וחלק סור מרע אמר "ודרך חיים תוכחת מוסר", הנה חלק המעשה הוא מה שצריך האדם להסתתר שם בעולם הבא, וחלק סור מרע הא צדה לדרך ושמירה כדי ללכת שם בשלום, להצילו מכף כף אויב ואורב בדרך, וזהו שאמר "אורח חיים" שיהיה לפניו דרך סלולה (אור יקר).

¹⁹³¹ ואחר כך יהנה שם מהתורה והמצוה (אור יקר).
¹⁹³² שהאדם מוכיח את עצמו ומייסר עצמו להבדל מכל טומאה ומדה רעה מדרך רע, ולהתנהג בטוב, אלו הם המגינים להגן עליו. הנה הדרך הזה למי שנזהר ולא חטא, ומי שלא נזהר וחטא תקנתו (אור יקר).

¹⁹³³ פירוש התעניות והסיגופים שאדם מקבל על עצמו כדי להתרחק מדרך רע (מ"מ).

¹⁹³⁴ עכשיו מפרש תוכחות מוסר הם היסורין שמביא הקב"ה על האדם. א"נ י"ל אינן תוכחות דמקבל בר נש היינו כשמוכיחו שום אדם במלי דשמיא מקבל אותם בשמחה ובס"פי (מ"מ).

מי שמקבל אותן ברצון הלב.	ודרך חיים אינן תוכחות מוסר דאייתי קודשא בריך הוא עליה דבר נש¹⁹³⁵ לדכאה ליה מחובוי באינן תוכחות זכאה איהו מאן דקביל להו ברעו דלכא:
דבר אחר "כי נר מצוה", תקון הנר, זה נר המנורה של דוד, שהוא נר מצוה, תורה שבעל פה שצריכה להיתקן תמיד ואינה מאירה אלא מתוך תורה שבכתב, שהרי אין לתורה שבעל פה אור אלא מתוך תורה שבכתב, שהיא האור להאיר.	דבר אחר כי נר מצוה תקונא דשרגא¹⁹³⁶ דא שרגא בוצינא דדוד¹⁹³⁷ דאיהו נר ומצוהו (תקונא ד)אורייתא דבעל פה דאצטריך לאתתקנא תדיר ואיהי לא נהרא אלא מגו תורה שבכתב דהא אורייתא דבעל פה לית לה נהירו אלא מגו תורה שבכתב דאיהי אור לאנהרא:
הסתכל לאחוריו וראה את בת המארח עומדת מאחריהם. אמר "כי נר מצוה", מה זה נר, זה הנר שהיא מצוה שנשים זוכות בה, והיא נר שבת, שאף על גב שנשים לא זוכות בתורה, הרי הגברים זוכים בתורה ומאירים את הנר הזה שהנשים מתקנות במצוה הזו. הנשים בתקון של הנר הזה, והגברים בתורה להאיר לנר הזה, תקון המצוה שהנשים התחייבו בהם.	אשגח אבתריה וחמא [דביתיהו] (ברתיה) דאושפיזא וקיימת אבתריהו אמר כי נר מצוה מאי נר דא נר דאיהי מצוה דנשין זכא¹⁹³⁸ ביה ואיהי נר דשבת¹⁹³⁹ דאף על גב דנשין לא זכאן באורייתא הא גוברין זכין באורייתא¹⁹⁴⁰ ונהרין להאי שרגא דנשין מתתקנן בהאי מצוה נשין בתקונא דהאי נר גוברין באורייתא לאנהרא¹⁹⁴¹ להאי נר תקונא דמצוה¹⁹⁴² דנשין אתחייבו בהו:
שמעה אותה אשה ובכתה, בין כך קם אבי האשה שהיתה שם, ונכנס ביניהם וראה את בתו עומדת מאחריהם ובוכה. שאל אותה אביה, והיא סחה לו את המעשה. התחיל אבי האשה, גם הוא, לבכות. אמר לו רבי יוסי.	שמעת ההיא אתתא ובכאת אדהכי קם אבוהא דאתתא דהות תמן ועאל בינייהו וחמא ברתיא קיימת אבתריהו ובכאת שאיל לה אבוהא [סח ליה] [סחת ליה] (סח ליה רבי

¹⁹³⁵ מפני שתשובה תולה וייסורין ממרקין, ואם תאמר וייסורין מדעתיה איהו דאזהר בהו קרא, לזה אמר תוכחות מוסר ודאי אורח חיים, ובא הכתוב להזהיר האדם שיקבלם בשמחה, וזהו שאמר "זכאה איהו" וכו' (אור יקר).

¹⁹³⁶ לדרך זה תיקונה הוא מן התחתונים, והיא מתתקנת בכל בתורה ומצוה ובכל מעשה טוב שאדם עוסק בעולם הזה (אור יקר). ורוצה לומר באומרו כי נר מצוה, דע שמצוה עליך לתקן הנר הזה שהיא נקראת נ"ר, כי כמו שהנר ענין הצריך תיקון גדול לפותה דהיינו (בטורי מרגי) [באור תורני] להבדילה מכל טינוף, ואחר כך לתת בה פתילה הם מעשה המצות המעשיות הגשמיות, ואחר כך לתת בה שמן שהם עסק התורה שמן תורק שמך, ואחר שהאדם עושה כל זה התיקון מלמטה לנר זה מושך עליה התפארת כדמסיק, וזהו שאמר "תקונא דאורייתא דבעל פה" שהיא כלולה סור מרע ועשה טוב, ועסק תורה, שכל זה הוא בתורה שבעל פה, ואין ייחוד מלמעלה אם יחסר לה התיקון כרגע (אור יקר). פירוש לפי ד"א שיעור הכתוב כך הוא כי נר שהיא מצוה שהיא מ' תיקונה ע"י הזעיר הנק' תורה שבכתב ואיהו אור (מ"מ).

¹⁹³⁷ שהיא המלכות "מצוה", היינו שמצוה עלינו לתקנה ולקשטה תדיר (אור יקר).

¹⁹³⁸ זכין (דפ"ו).

¹⁹³⁹ "תקונא דשרגא" מוסגר בדפ"ק. היא מדת המלכות ממש, והאשה מרכבה אל השכינה, ולכך היא מתקנת הנר במה שהם מתקנות הנר ליל שבת, שהיא נר מלכות, להראות שכל השבוע נר זו עמה, והן מצפות לבעליהן מבית המדרש להכינה על ליל שבת שהיא מאירה מתורתן, ולזה היא נר בליל שבת, ותורת בעליהם שהם עוסקים כל הימים מאירה לנר זה, ולזה תיקונא דנר ליל שבת בלבד (אור יקר).

¹⁹⁴⁰ אינו ליל שבת, אלא כל מה שעסקו בתורה כל הששה ימים (אור יקר).

¹⁹⁴¹ הלואי שיהיה תיקון בה מיד הוא קופץ כאומרו וראיתיה לזכור ברית עולם, כיון שהתפארת רואה את השכינה מקושטת מיד לזכור ולהתייחד וכן פי' בתיקו"ז (אור יקר).

¹⁹⁴² ולזה יושלם הייחוד על ידי שניהם והכוונה בזה שכיון שהם מצפות לבעליהן עד ליל שבת, שהם מתקנות הנר הזה במעשה במה שהם עושות כל השבוע בצפיה לבד, מעשה זה המעט מועיל לתיקון נר (לכל התורה) [ולהאירה בתורת בעליהן שהם עוסקים כל הימים] (אור יקר).

אבא) עובדא שארי אבוב דאתתא אופ איהו ובכה אמר ליה רבי ויוסין (אבא) דילמא חתנך ובעלתו (בעלא) דברתיך לא זכה באורייתא אמר ליה ודאי הכי הוא ועל דא ודאי בכינן אנא וברתי תדיר:	אולי חתנך בעלה של בתך לא זכה בתורה. אמר לו ודאי כך זה, ועל זה ודאי אנו בוכים, אני ובתי תמיד.
ובגין דחמינא ליה יומא חד דדלינ מאגרא דא למשמע קדיש בהדי צבורא סליק ברעותא דילי למיהב ליה ברתי ותכף דנפקי צבורא מבי כנישתא יהיבנא ליה ברתי דאמינא בדלונא דא¹⁹⁴³ דאתא למשמע קדיש גברא רבא ליהוי באורייתא ואף על גב דאיהו רביא ולא ידענא ביה מקדמת דנא והשתא אפילו ברכת מזונא לא ידע ולא יכולנא בהדיה למלעי בין חברייא דיוליף קריאת שמע או ברכת מזונא:	ובשביל שראיתי אותו יום אחד שמדלג מהעליה הזו לשמוע קדיש עם הצבור, עלה ברצוני לתת לו את בתי. ותכף שהצבור יצא מבית הכנסת, נתתי לו את בתי, שאמרתי שבדלוג הזה שבא לשמוע קדיש, הוא יהיה אדם גדול בתורה. ואף על גב שהוא תינוק ולא הכרתי אותו מקדם לכן. ועכשיו אפילו ברכת המזון אינו יודע, ולא יכולתי ללמד עמו בין החברים, שילמד קריאת שמע או ברכת המזון.
אמר ליה אעבר ליה באחרא או דלמא ברא יוליד דלהוי גברא רבא אדהכי קם איהו ודלג עליהו ויתיב לקמיהו אסתכל ביה רבי ויוסין (אבא) אמר ודאי אנא חמינא בהאי רביא דנהורא דאורייתא יפוק לעלמא מניה או ברא דיוקים מניה חיך וההוא רביא ואמרו (אמר ההוא רביא) רבותי אימא קמייכו חד מלה:	אמר לו, העבירנו באחר או אולי יוליד בן שיהיה איש גדול. בינתיים הוא קם ודלג עליהם, וישב לפניהם. הסתכל בו רבי יוסי אמר, ודאי אני רואה בילד הזה שאור התורה יצא ממנו לעולם, או בן שיקום ממנו. צחק אותו ילד ואמר רבותי, אמור לפניכם דבר אחד.
פתח ואמר (איוב לב ו) צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם האי קרא אתערו ביה עמודי עלמא אבל אליהו דכתיב ביה ממשפחת רם אתערו דהא מזרעא דאברהם קאתא ושפיר¹⁹⁴⁴ אבל אליהו כהנא הוה¹⁹⁴⁵ ומזרעא דחזקאל נביאה¹⁹⁴⁶ הוה כתיב הכא (שם ב) בן ברכאל הבוזי וכתוב התם	פתח ואמר "צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם", בפסוק זה העירו עמודי עולם, אבל אליהו שנאמר בו ממשפחת רם העירו, שהרי מזרע אברהם הוא בא, ויפה. אבל אליהו היה כהן ומזרעו של יחזקאל הנביא היה. נאמר כאן "בן ברכאל הבוזי", ונאמר שם "יחזקאל בן בוזי הכהן".

¹⁹⁴³ ז"ל הרב בס"ה החכם הזה פגם בחיבוק ולכך נפל מן הגג לענות אמן לתקן החיבוק כי על ידי עניית אמן הוא החיבוק. אחר כך ע"י סודות התורה שאמר תיקן הנשיקין. אח"כ עשה הזווג (מ"מ).

¹⁹⁴⁴ כלומר לא יחלוק על דברי, שלא נכחיש היותו ממשפחת אברהם אם יהיה כהן ממשפחת אהרן אבל כשנדקדק עוד מייחד מן המייחד (אור יקר).

¹⁹⁴⁵ משפחה מיוחדת פרטית ואם כן למה נייחד לו משפחת אברהם כיון שהוא מיוחד כהן, והעד "בוזי" וכו' ולפי דרכו אין איוב בזמן פרעה כלל, אלא כדברי ר' יוחנן דאמר ובית מדרשו בטבריה, והיה אחר החרבן, ותימה דהא יחזקאל קאמר נח דניאל ואיוב, דכבר הוה איוב בימי יחזקאל, ודוחק לומר שברכאל בנו של יחזקאל דקאמר ברכאל הבוזי וכתוב יחזקאל בן בוזי אם כן ברכאל יהיה אחיו של יחזקאל (אור יקר).

¹⁹⁴⁶ ולפרש שברכאל היינו יחזקאל עצמו שברכו אל בנבואה ומעלה וכיוצא, ויהיה בנו ממש דחיקא לי מלתא מזרעיה דלימא ממש בריה, אמנם אתי שפיר דלא אדכר איוב אלא ביחזקאל, כאומרו נח דניאל ואיוב, ואליהו בנו נזקק לאיוב, ושמא שגרו אביו בנבואה לעוץ להוכיחו, מפני שירא שמים היה וישראלי היה ומחשובי ארץ ישראל, ואתיא הא כמאן דאמר שהיה בזמן שנאמר ובהקבץ נערות וכו', ולזה לא נמצאו נשים יפות כבנות איוב שזמן טובתו, אח"כ הגיע לזמן אחשוורוש, ולדרך זה בוזי אביו של יחזקאל הוא הוא ברכאל אביו של אליהו ממשפחת כהנים (אור יקר). עי' בירושלמי סוטה ספ"ה (לש"ו).

243

(יחזקאל א ג) יחזקאל בן בוזי הכהן:	
ואי תימא בגין דכתיב בוזי בוז משפחות הוה לאו הכי הדר ואמר ממשפחת רם עלאה על כלא אמאי אקרי בוזי על דמבזה ¹⁹⁴⁷ גרמיה לגבי מאן:	ואם תאמר, משום שנאמר בוזי, בוז משפחות היה. לא כך. חזר ואמר "ממשפחת רם", עליון על הכל. למה נקרא בוזי, על שמבזה עצמו למי
קס"ב	
דגדול מניה ועל דא סליק בשמא עלאה בוזי דא דאקרי אדם שלימא בכלא [נ"א שלימו דכלא] מה דלא אקרי הכי בר נש אחרא הדא הוא דכתיב (יחזקאל ב ו) ואתה בן אדם ועל דסליק בשמא דא אקרי רם עלאה על כלא:	שגדול ממנו, ולכן עלה בשם עליון. בוזי זה שנקרא אדם שלם בכל, מה שלא נקרא כך אדם אחר, זהו שנאמר "ואתה בן אדם". ועל שעלה בשם הזה, נקרא רם, עליון על הכל.
ועל דא אמר צעיר אני לימים (איוב לב ו) לימים מימים מבעי ליה מאן ¹⁹⁴⁸ לימים אלא אמר צעיר אני ואזעירנא גרמי לימים לגבי בר נש דאית ליה יומין סגיאין מאי טעמא בגין דאמרתי דימים ידברו (שם ז) ועל דא צעיר אני ואזעירנא גרמי לגבי ימים ואתם ישישים חמינא לכו ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם [אוף אנא] אמרתי ימים ידברו ורב שנים יודיעו חכמה ודאי אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם (שם ח) ועל דא בגין דאנא רביא שוינא ברעותי דלא למללא עד [יומא דא דאשלימת תרין ירחין] ותרין ירחין ועד יומא דא אשתלימו (יומא דא) והשתא דאתון הכא אית למפתח באורייתא קמייכו:	ועל זה אמר, "צעיר אני לימים". "לימים" היה צריך להיות "מימים" מה זה "לימים". אלא אמר "צעיר אני", והקטנתי את עצמי לימים, [פי'] לגבי אדם שיש לו ימים רבים. למה, משום שאמרתי ש"ימים יִדְבְּרוּ", ועל זה אני צעיר והקטנתי את עצמי אל ימים. "ואתם ישישים", ראיתי אתכם ישישים, "על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם", אף אני אמרתי "ימים ימים יִדְבְּרוּ וְרַב שָׁנִים יִדְּעוּ חִכְמָה" ודאי. "אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם" ולכן משום שאני ילד, שמת ברצוני שלא לדבר עד שני חדשים, ועד היום הזה הם נשלמו, ועכשיו שאתם כאן יש לפתוח בתורה לפניכם.
פתח ואמר (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. "כי נר מצוה", זוהי משנה, כמו שנאמר "והתורה והמצוה", והתורה זו תורה שבכתב, והמצוה זו משנה, שהיא נר שעומד להדלקה.	פתח ואמר "כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר". "כי נר מצוה", זוהי משנה, כמו שנאמר "והתורה והמצוה", והתורה זו תורה שבכתב, והמצוה זו משנה, שהיא נר שעומד להדלקה.
נר אמאי אקרי נר אלא כד מקבלא מבין תרין דרועין רמ"ח שייפין עלאין ואיהי פתחתא (דאיהי פתחא) לגביהו תרין דרועין דילה ¹⁹⁴⁹ כדין אתכלילו אלין תרין דרועין בהו ואקרי נר ¹⁹⁵⁰ ותורה אור דקא נהיר	נר. למה נקרא נר, אלא כשמקבל מבין שתי זרועות רמ"ח איברים עליונים, היא פותחת אליהם שתי זרועות שלה, ואז נכללות שתי הזרועות הללו בהם, ונקראים נר. ותורה אור שמאיר לאותו נר ונדלקת ממנו מצד האור הראשון, שהוא ימין, שהרי

¹⁹⁴⁷ דהוה מבזה (דפ"ו).

¹⁹⁴⁸ מאי (דפ"ו).

¹⁹⁴⁹ ה"ס אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני כי היא חובקתו ומנהיגתו מאחוריו אליה (רח"ו).

¹⁹⁵⁰ ז"א מתחיל קומתו מן חצי הת"ת של א"א הנקרא כתר והוא ממש ממחצית גופו דאריך ולמטה והנה כתר הוא תר"ך ומחציתם הם י"ש וכיון שכל פרצוף אריך נקרא כתר"ר. אם כן מה שלוקח ז"א ממנו שהיא מחציתו ממש כנז' הוא י"ש ואלו הם סוד י"ש עולמות הנז' כאן ולוקחם

לההוא נר ואדליקתו מניה מסטרא דאור קדמא דאיהו ימינא דהא אורייתא מההוא סטרא דימינא דאור קדמא אתיהיבת דכתיב (דברים לג ה) מימינו אש דת למו מסטרא דימינא אתיהיבת¹⁹⁵¹ אף על גב דאתכליל ביה שמאלא דהא כדן איהו שלימו דכלא:	התורה נתנה מאותו צד הימין של האור הראשון, שנאמר "מימינו אש דת למו", שנתנה מצד הימין. ואף על גב שנכלל בה שמאל, שהרי אז היא שלמות הכל.
אור דא אתכליל במאתן ושבעה עלמין דאינון גניזין בסטרא דההוא אור ואתפשט בכלהו תחות כורסייא עלאה טמירא שריין אינון עולמות ומסטרא (דסטרא) דההוא ימינא תלת מאה ועשר אינון מאתן ושבע אינון בסטרא דימינא מאה ותלת אינון בסטרא דשמאלא¹⁹⁵² ואינון תלת מאה ועשר ואלין אינון דקודשא בריך הוא מתקן תדיר [לצדיקיא] ומאלין מתפשטין כמה וכמה אוצרי חמדה וכלהו גניזין לאתעדנא מנהון צדיקיא לעלמא דאתי ועל אלין כתיב (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא ועל אלין כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך וגו':	האור הזה נכלל במאתים ושבעה עולמות, שגנוזים בצד של אותו האור, ומתפשט בכולם. תחת הכסא הנסתר העליון שורים אותם עולמות מצד אותו הימין, שלש מאות ועשרה, הם מאתים ושבעה הם בצד הימין, ומאה ושלושה הם בצד השמאל. והם שלש מאות ועשרה, ואלו הם שמתקן הקדוש ברוך הוא תמיד לצדיקים. ומאלה מתפשטים כמה וכמה אוצרות החמדה, וכולם גנוזים כדי להתעדן מהם הצדיקים בעולם הבא. ועל אלה נאמר "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא", ועל אלה נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך וגו'".
י"ש אלין תלת מאה ועשר עולמות¹⁹⁵³ גניזין תחות עלמא דאתי ועל¹⁹⁵⁴ אינון מאתן	י"ש, אלה שלש מאות ועשרה עולמות שגנוזים תחת העולם הבא, ועל אותם מאתים ושבעה שהם מצד הימין נקראים אור

ז"א העומד תחות בינה כנודע והנה היא נקראת כורסייא טמירא ואלו הי"ש עולמות הם בחכמה דז"א העומד תחות כרסיא טמירא שהיא אימא עלאה. וכבר ידעת כי החכמה נקראת יש מאין. רוצה לומר יש הנמשך מכתר הנקרא אין והם בחכמה מוח ימין דז"א. והנה הם מתחלקין בג' ספירות שהם חג"ת דז"א העומדים תחות כרסיא דבינה עלאה ונמצא שהם מתחלקין ק"ג עולמות בכל ספירה מהם ושלושה פעמים ק"ג הם יש ונודע כי הת"ת רובו חסד ועם היותו מכריע בין חסד לגבורה הוא מטה כלפי חסד. ולכן הם מתחברים יחד ק"ג עולמות הת"ת עם ק"ג של החסד. ונעשין ר"ו עולמות ונשאריין ק"ג לבדם לספירת הגבורה. וכיון שאלו שנתחברו הם הרוב של הי"ש לכן לוקחים גם העולם האחר הנשאר ועודף על חשבון שלש פעמים ק"ג ואז נעשין אר"ר עולמות כמנין ר"ז בחיבור הת"ת והחסד והק"ג לבדם הם בספירת הגבורה וכבר ידעת כי החסד נקרא אור ועוד טעם אחר לפי שהת"ת מטה כלפי חסד ולכן היטה את העולם היתר והכריעו לכף החסד ונעשו אור עולמות אבל בעת תפלת מנחה מתעוררים ק"ג עולמות של ספירת הגבורה כנודע כי שמאלא שלטא בעידן מנחה ולכן מנחה בגמטריא ק"ג (שער מאמרי רשב"י וזהר הרקיע).

¹⁹⁵¹ מד ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁵² זה"ס ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו מנחה גימ' ק"ג הביא לו מנחה מצד שמאל והשיב לו עשו יש לי ר"ב שאפילו אותם ר"ז שהם מצד ימין עם ק"ג של שמאל הכל יש לי מכח הקטרוג השיב שלמה בשמו ית' להנחיל אוהבי יש אפילו אותם ק"ג שהם מצד שמאל וימתקו עם ר"ז שהם מצד הימין וינחלו אותם אוהבי ית' ומכח ק"ג של שמאל יצא עגל שעולה ק"ג ולכן אמר משה לאהרן קח לך עגל וכו' למתק אותם בצד הימין (רח"ו). עי' שעה"כ מנחה ב, ספר הליקוטים ויצא לב

¹⁹⁵³ דע כי י"ש עולמות הם בבינה והם כ"ב אותיות המתחלקים בחג"ת דז"א כמ"ש בפ' בראשית [טז ע"ב ועי' זהר הרקיע יא ע"א ושער הכוונות כט ע"ב (לש"ו)]. וכבר הודעתך כי עלמא דאתי הוא תבונה שתמיד בא השפע ממנה תוך ז"א ואמנם עיקרם בג"ר דז"א אך הארתם יוצאת לחוץ אחר כלות יסוד הבינה אשר בחזה דז"א ואז מתחילים הג' קוים ונמצא כי עיקר הארתה בחג"ת דז"א וז"ש בזהר שהם תחות עלמא דאתי שהוא בסיום יסוד הבינה בחזה דז"א גם פירושו שהם אחר הבינה דז"א עצמו (רח"ו).

¹⁹⁵⁴ מוסגר בדפ"ק.

ראשון, משום שאפילו אור השמאל נקרא אור, אבל האור הראשון עתיד לעשות תולדות לעולם הבא. ואם תאמר לעולם הבא ולא יותר, אלא אפילו בכל יום ויום, שאם האור הזה לא היה, העולם לא יוכל להתקיים, שנאמר "אמרתי עולם חסד יבנה".	ושבע דאינון מסטרא דימינא אקרוין אור קדמאה בגין דאפילו אור שמאלא אקרי אור אבל אור קדמאה איהו זמין למעבד תולדין לעלמא דאתי ואי תימא לעלמא דאתי ולא יתיר אלא אפילו בכל יומא ויומא¹⁹⁵⁵ דאי לא הוה האי אור עלמא לא יכיל למיקם דכתיב (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה¹⁹⁵⁶:
האור הזה, זרע אותו הקדוש ברוך הוא בגן עדנו, ועשה אותו שורות שורות על ידי הצדיק הזה, שהוא הגגן של הגן. ונטל את האור הזה וזרע אותו זרע אמת, ועשה אותו שורות שורות בגן, והוליד והצמיח ועשה פירות, ומהם נזון העולם, זהו שנאמר "אור זרע לצדיק וגו'".	האי אור זרע ליה קודשא בריך הוא בגנתא דעדנו¹⁹⁵⁷ ועבד ליה שורין שורין ע"י דהאי צדיק דאיהו גנא דגנתא ונטיל להאי אור זרע ליה זרועא דקשט¹⁹⁵⁸ ועבד ליה שורין שורין בגנתא ואוליד ואצמח ועביד פריין ומנייהו אתון עלמא דא הוא דכתיב (שם צז יא) אור זרוע לצדיק¹⁹⁵⁹ וגו':
ונאמר "וכגנה זרועיה תצמיח". מי הם "זרועיה", אלה הם הזרעים של האור הראשון, שהוא תמיד זרוע, ועכשיו מוליד ועושה פרות. ועכשיו הוא זרוע בראשונה, בטרם שיאכל העולם את הפרי הזה, הוליד הזרוע הזה, ונותן פרי ולא שוכך, ולכן כל העולמות נזונו בספוקו של אותו הגגן שנקרא צדיק, שאינו שוכך ולא פוסק לעולמים, פרט לזמן שישראל בגלות.	וכתיב (ישעיה סא יא) וכגנה זרועיה תצמיח מאן זרועיה אלן זרועי דאור קדמאה דאיהו זרוע תדיר¹⁹⁶⁰ השתא אוליד ועביד איבין והשתא זרוע איהו בקדמיתא עד לא ייכול עלמא איבא דא אוליד זרועא דא ויהיב איבא ולא שכיך ועל דא [כל] עלמין אתזנו בספוקא [בההוא גננה] ודההוא גננא [בההוא גוונא] דאקרי צדיק [דלא שכיך ולא פסיק לעלמין בר בזמנא ד]ישראל בגלותא¹⁹⁶¹ [דגלותא]:

¹⁹⁵⁵ קמט רע"א (לש"ו). תמצית הארה [תיקון המ"ה] מזה מוכרח להיות תמיד, כי בלא זה לא היה אפשר שיתקיים העולם אפי' רגע אחת וכמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א ושם עוד קסו ע"ב) (דע"ה ח"ב עה ע"ד), באשר שכל גילוי הנה נעשה מאחר הפרסא ולמטה, והרי היה גילוי ע"י הפסק, לכן היה גילוי רק כרגע, וחזר ונגנז ואינו משתמש העולם בו אלא בתמצית הארה ממנו. וזוה מתקיים העולם ונוהג בחסדו כל דור (ע' זוה"ק פ' בא לה ע"א תרומה קמט רע"א קסו ע"ב ופ' אמור פח ע"א) (כללים ח"ב עז ע"ג).

¹⁹⁵⁶ מ"ש אמרתי עולם חסד יבנה הכוונה הוא רק על מה ששיתף מדת החסד למדת הדין, אבל עיקר הבריאה היתה במדת הדין, בראשית ברא אלהים (בראשית א א), וכנ"ל אות א' שבשם מ"ב נברא העולם שהוא גבורה (ביאורים ח"א נט ע"ב).

¹⁹⁵⁷ שמ"ר פל"ה סי' א (לש"ו). בנקודת יסוד דהמלכות ששם נגנז האור (דע"ה ח"א ג ע"ד), עי' דע"ה ח"ב סה ע"ב, הוא היסוד דהנוק' כמ"ש בשעה"כ (דף נד ע"ב), והוא הי' דאדנ"י¹⁹⁵⁷, י' זעירא¹⁹⁵⁷, שהוא מהי' דהוי"ה, כי כמו שהוא בז"א י' אתגלי בפומה דאמה (אד"ר קמב ע"א) והוא מאור הגנוז, כן הוא בה, ע' הגר"א ספד"צ (פרק ג ד"ה וי"ה כז ע"א, ובפ"א ד"ה כמה דה' יג ע"ג). ועכ"פ הוא כי האור שנגנז הוא בהיסוד דהנוק', ומשם הוא ג"כ כל שורש נשמת ישראל וכמו שאמרו בפ' בראשית (י"ג סע"א) (כללים ח"א פא ע"א).

¹⁹⁵⁸ שור"ק כולו זרע אמת ניקוד שהיסוד שורק (רח"ו).

¹⁹⁵⁹ הוא סוד עץ החיים שבתוך הגן (ביאורים ח"ב פא ע"ג). שם נפל וירד אור הדעת ונתעלם שם, והוא סוד אור זרוע לצדיק וכמ"ש בספד"צ (פרק א יא ע"ב) אעבר זעיר נטיל וגניז, ע"ש בהגר"א, וכן בתיקונים להגר"א (תיקון מ דף פט ע"ג), ובדברי הרב שער הארת המוחין (פרק ט), ודרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה), וע' עוד בזוה"ק (פ' בא דף לה ע"א) (דע"ה ח"ב קח ע"ב), עי' מלואים אות (ו).

¹⁹⁶⁰ עי' לעיל דף לה ע"א (לש"ו).

¹⁹⁶¹ בעת שהזו"ן הם בגדלות ובמוחין שלימים, הנה אז נמשך בהנוק' מהאור שבו ג"כ, ע' זוה"ק (פ' בא לה ע"א, ופ' תרומה קסו ע"ב) ובדברי הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ה), אמנם הוא רק בסוד נהיר לנוק' דרך דופן כמ"ש בהארת המוחין (פרק ט), אבל הוא נמשך בה עכ"פ והוא החסד שבחסד כנז' (דע"ה ח"ב קלד ע"א).

ואי תימא בזמנא דגלותא כתיב (איוב יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש היך עביד תולדין אלא כתיב (תהלים צו יא) זרוע זרוע איהו תדיר ומיומא [ההוא נהיר דאפסיק (נ"א דגלותא)] (דאפסיק ההוא נהר גנתא) וס"א בגנתא לא עאל	ואם תאמר בזמן הגלות נאמר "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש", ואיך עושה תולדות. אלא נאמר "זרע", והוא תמיד זרוע. ומיום שנפסק אותו הנהר, לא נכנס
קסז/א	
ביה ההוא גננא וההוא אור דאיהו זרוע תדיר עביד איבין ומניה ומגרמיה אזורע כקדמיתא ולא שכיך תדיר כגנתא דעביד תולדין ומההוא זרועא נפיל ביה באתריה וומגרמיה (ו)עביד תולדין כדבקדמיתא ואי תימא דאינון תולדין ואיבין [הוון] כמה דהוה בזמנא דגננא תמן לאו הכי אבל לא אתמנע זרוע דא לעלמין:	אותו הגנן [לגן], ואותו האור שהוא תמיד זרוע עושה פרות, וממנו ומעצמו נזרע כבראשונה, ולא שוכך תמיד, כמו גן שעושה תולדות, ומאותו הזרוע נופל בו במקומו, ומעצמו עושה תולדות כבראשונה. ואם תאמר, שאותם תולדות ופרות היו כמו שהיה בזמן שהגנן שם, לא כן אבל לא נמנע הזרוע הזה לעולמים.
כגוננא דא ותורה אור אורייתא ודאיתיהבת מסטרא דההוא אור קדמאה הכי אזורע תדיר בעלמא ועביד תולדין ואיבין ולא שכיך לעלמין ומההוא איבא דיליה אתון עלמא:	כדוגמא זה "ותורה אור", התורה שנתנה מצד אותו האור הראשון, כך נזרע תמיד בעולם, ועושה תולדות ופרות, ולא שוכך לעולמים. ומאותו הפרי שלו נזון העולם.
ודרך חיים תוכחות מוסר תרין ארחין אינון חד ארח חיים וחד בהפוכא מניה סימנא דארח חיים מאן איהו תוכחות מוסר דכד בעא קודשא בריך הוא לנטרא להאי ארח חיים שוי עליה ההוא דאלקי ועביד תוכחות מוסר לבני עלמא ומאן איהו האי דכתיב (בראשית ג כד) ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים ועל דא דרך חיים איהו תוכחות מוסר ומאן דאית ביה תוכחות ודאי דמתערי ליה למהך בההוא ארח חיים דשארין תמן תוכחות מוסר:	"ודרך חיים תוכחות מוסר", שני דרכים הם, אחד דרך החיים, ואחד בהפך ממנו. מהו הסימן של דרך חיים, תוכחות מוסר, שכאשר רצה הקדוש ברוך הוא לשמור את דרך החיים הזו, הוא שם עליו אותו המלכה, ועושה תוכחות מוסר לבני אדם. ומיהו, זה שנאמר "ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך החיים", ולכן דרך חיים היא תוכחות מוסר. ומי שיש בו תוכחות, ודאי שמעירים אותו ללכת באותה דרך חיים, ששם מתחיל תוכחות מוסר.
האי קרא לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה אלא כלא רזא דמהימנותא בהאי קרא כי נר מצוה דא רזא דשמור ותורה אור דא רזא דזכור ודרך חיים תוכחות מוסר אלין גזרין ועונשין דאורייתא וכלא רזא דמהימנותא ואצטריך דא לדא למהוי רזא דכלא כדקא יאות:	הפסוק הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, אלא הכל הוא סוד האמונה בפסוק הזה "כי נר מצוה", זה סוד של שמור. "ותורה אור" זה סוד של זכור. "ודרך חיים תוכחות מוסר" אלה גזרות ועונשים של התורה, והכל סוד האמונה, וזה צריך לזה, ולהיות סוד של הכל כראוי.
ועל רזא [דא] דהאי אור דדליק ונהיר להאי נר כתיב ביה באהרן (במדבר ח ב) בהעלותך את הנרות בגין דהוא אתי מסטרא דהאי אור אור דא כתיב ביה (בראשית א ג) יהי אור ויהי אור כיון דאמר יהי אור אמאי כתיב (בראשית א ג) ויהי אור דהא ובויהו	ועל הסוד הזה של האור הזה שדולק ומאיר, לנר הזה נאמר בו באהרן "בהעלותך את הנרות", משום שהוא בא מצד האור הזה. באור הזה נאמר "יהי אור ויהי אור". כיון שאמר "יהי אור", למה נאמר "ויהי אור". שהרי ב"ויהי" מספיק. אלא "יהי אור", זה האור הראשון שהוא ימין, והוא לקץ הימין. "ויהי אור" שמימין יוצא שמאל, ומסוד הימין

(ביהי) 1962 סגיא אלא יהי אור דא אור קדמאה דאיהו ימינא [ואיהו לקין הימין] ויהי אור דמימינא נפיק שמאלא ומרוא דימינא נפק שמאלא ועל דא ויהי אור דא שמאלא 1963:	יוצא שמאל, ועל זה "ויהי אור", זה שמאל.
מכאן דויהי קדמאה דאורייתא בסטרא דשמאלא הוה ובגין כך לאו איהו סימן ברכה מאי טעמא בגין דביה [נ"א דמניה] נפק ההוא חשך דאחשיך אנפי עלמא וסימנא דא כד אתגלי רוא דעשו ועובדוי בהאי [ויהי דכתיב] ויהי הוה דכתיבו (הוה) (שם כה כז) ויהי עשו איש יודע ציד אתקיים בויהי איש יודע ציד לפתאה בני עלמא דלא יחכון בארץ מישר:	מכאן ש"ויהי" הראשון של התורה היה בצד השמאל, ולכן אינו סימן ברכה. למה, משום שבו (שממנו) יוצא אותו חושך שהחשיך את פני העולם. וסימן זה, כאשר התגלה הסוד של עשו ומעשיו, זה היה ב"ויהי" הזה שנאמר "ויהי עשו איש יודע ציד", התקיים ב"ויהי איש יודע ציד", לפתות את בני העולם, שלא ילכו בדרך ישרה.
וירא אלהים את האור כי טוב דא איהו עמודא דקאים באמצעיתא וקאים ואחיד בסטרא דא ובסטרא דא כד הוה שלימו דתלת סטרין כתיב ביה כי טוב מה דלא הוה בהני אחרנין בגין דלא הוה שלימו עד אור תליתאה דאשלים לכל סטרין וכיון דאתא תליתאה דא כדן אפריש מחלקת דימינא ושמאלא דכתיב (בראשית א ד) ויבדל אלהים בין האור ובין החשך:	"וירא אלהים את האור כי טוב", זהו העמוד שעומד באמצע, ועומד ואוחז בצד זה ובצד זה. כשהיתה שלמות של שלשת הצדדים, נאמר בו "כי טוב", מה שלא היה באחרים הללו, משום שלא היתה שלמות עד האור השלישי, שהשלים את כל הצדדים. וכיון שבא השלישי הזה, אז הפריד מחלוקת של ימין ושמאל, שנאמר "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך".
ועל דאינון חמש דרגין דאתפרשו ואתמשכו מהאי אור קדמאה כתיב 1964 אור חמש זמנין וכלהו הוו מסטרא דימינא ואתכלילו ביה וכד אתכלילו בסטרא שמאלא אתכלילו ברוא דמים דנטיל בימינא וס"א מימינא ובגין כך כתיב מים חמש זמנין וכד אשתלימו ברוא דאמצעיתא כתיב רקיע חמש זמנין 1965 ועל דא תלת אינון אור מים רקיע 1966 לקבל תלת דרגין אלין דכלהו חמש	ועל שהן חמש דרגות שנפרדו ונמשכו מהאור הראשון הזה, נאמר חמש פעמים אור, וכולם היו מצד הימין ונכללו בו. וכשנכללו בצד שמאל, נכללו בסוד של מים, שנוטל בימין (מימין), ולכן נאמר מים חמש פעמים. וכשנשלמו בסוד האמצע, נאמר רקיע חמש פעמים, ועל זה שלשה הם אור מים רקיע, כנגד שלש הדרגות הללו, שכולן חמש דרגות נכללו בהם, ועל זה בכולם נאמר חמש פעמים בכל אחד ואחד.

1962 כן (נוסף בדפ"ו).

1963 הנה עיקר הכוונה מ"ש יהי אור, הנה הוא על הגילוי אור דהאורא עלאה עצמו שהוא העיקר דאור הגנוז, אבל מ"ש ויהי אור, הנה הוא על האור דשם מ"ה שהוא אינו האור הגנוז העיקרי אלא תולדתו (וכן מחלק ג"כ הספד"צ את הכתוב לשני בחי' אור ע"ש פ"א (יג ע"א) ובהגר"א שם (יג ע"ב ד"ה ומתחיל ומפרש), וכן בפ' תרומה (קסז ע"א) ע"ש) (ביאורים ח"ב פא ע"ג).

1964 תצא רפ ע"א (הערת הזהר).

1965 והה' פעמים מים הם הה' גבורות, מים עזים, מים אדירים היוצאים מהה' גבורות מנצפ"ך שבבינה, כמ"ש בדרושי הצלם (דרוש א) וע' שער מ"ן ומ"ד (דרוש ו) ובשער רוח הקודש (ביחוד שם שדי בסופו דף נ ע"א) וכו' ונזכר ה' פעמים רקיע להבדיל בהה' פעמים מים, שהוא בהה' גבורות דמנצפ"ך, להבדיל בהם בין טמא לטהור כדי להכרית אותן משרשן (דע"ה ח"ב סה ע"ד).

1966 הנה הדרוש הזה במדה במשקל ובמשורה וכו' המדה הוא בחינת האמה המודדת באורך וברוחב וכו' ומשקל הוא נודע בענין שתי כפות המאזנים ולפעמים מכריע כף זו ולפעמים כף זו ומשורה היא ענין האיפה או הסאה שמודדין בה היין או השמן או המים וכיוצא בהם כדי לתת קצבה ושיעור אל הדבר ההוא וכו' והנה המעולה מכולם הוא המשקל וכמ"ש במשנה במסכת תרומות והשוקל משובח משלשתן והנה הוא סוד אהיה שהוא הדעת העליון אשר במזל קדישא דדיקנא דעתיקא וכו' ודע כי ג' מדרגות הנז' שהם משקל ומשורה ומדה הם סוד מ"ש בפ' תרומ' כנז' הנקראים אור ומים ורקיע כמו שנבאר בע"ה. ונמצא כי המשקל הוא בחינת מדידת טיפת

248

דרגין אתכלילו בהו ועל דא בכלהו כתיב חמש זמנין בכל חד וחד:	
הכא רוא דרוין באלין תלתא אתצייר ואתגליף בגלופי רוא (ד)דיוקנא דאדם דאיהו אור בקדמיתא לבתר מים לבתר אתפשט בגווייהו רקיע דאיהו גליפא דגלופי ¹⁹⁶⁷ דיוקנא דאדם:	כאן סוד הסודות באלו השלשה, הצטייר ונחקק בחקוקי הסוד דמות האדם, שהוא אור בראשונה ואחר כך מים, ואחר כך מתפשט בתוכם רקיע, שהוא חקוק של חקיקת, דמות האדם.
כגוונא דגליפו ציורא דדיוקנא דאדם בתולדתיה דהא בתולדתא דבר נש בקדמיתא זרע דאיהו אור דהא נהירו דכל שייפי גופא איהו ההוא זרע ובגין כך איהו אור וההוא אור אקרי זרע דכתיב (תהלים צו יא) אור זרוע ¹⁹⁶⁸ ההוא זרע ממש לבתר ההוא זרע דאיהו אור אתפשט ואתעביד:	כמו שחקוק ציור של דמות אדם בתולדתו, שהרי בתולדת האדם, בהתחלה זרע שהוא אור, שהרי האור של כל איברי הגוף, הוא אותו הזרע, ולכן הוא אור. ואותו האור נקרא זרע, שנאמר "אור זרוע", אותו זרע ממש. אחר כך אותו הזרע, שהוא אור מתפשט ונעשה
קסז/ב	
מים בלחותא דיליה אנליף יתיר ואתפשט פשיטו גו אינון מים פשיטו דגופא לכל סמריין כיון דאתצייר ואנליף ציורא ודיוקנא (ואתגליף צורה דיוקנא) דגופא ¹⁹⁶⁹ אקריש	מים. בלחות שלו נחקק יותר ומתפשט התפשטות בתוך אותם המים התפשטות הגוף לכל הצדדים, כיון שמצטייר ונחקק ציור ודמות הגוף, נקרשה אותה התפשטות ונקראת רקיע, וזהו "רקיע בתוך המים".

האור הנמשכת מן החכמה אל הדעת שבו נשקל גודלו וקוטנו. ועתה נבאר בחינה השנית הנקראת מים והיא בבינה וזו נמדת על ידי המדידה השני' הנק' משורה. וביאור הענין הוא כי אחר שטיפת האור הנז' הנמשך דרך הדעת ושם נשקל במשקל הדעת. אז ניתנת הטיפה ההיא בבינה אימא עלאה. ושם גו מעהא מתהפכת למים. ואז צרי' אופן מדידת המשורה שבה מודדין מיני המשקין כנ"ל וכו', כל בחינת מים הם בחסד וכו' בחינה השלישית הנקראת רקיע והיא בז"א אחר שיצא ממעי אמו לחוץ הוא ונוקבא כשנולד. ואז מדידתו היא בבחינת השלישית הנקראת מדה שהוא האמה המודדת באורך וברוחב לכאן ולכאן כפי מה שצריך להתפשט. והנה בחינת הרקיע היא בסוד השמים בסוד ושמים בזרת תכן והענין הוא כי אחר שיצאו ז"א ונוקביה לחוץ. אז נתעבה ונקרש ואיתגליד ונעשה רקיע ואז נמדד על ידי מדידת מדת האמה הנקרא "קו" המדה המתפשט והולך וגוזר וקוצב שער וע"כ יהיה מציאות אורה וכו' והנה זו המדידה נעשית על ידי הדעת והבינה שהם סוד יהו"ה ואהי"ה שהם בגמטריא אמה עם הכולל. והענין הוא כי שתי המדידות הראשונות היו משקל ומשורה שהם דעת ובינה ובהם עצמן נעשי' זו המדיד' השלישית הנקראת אמה וכו', ועתה נעשו בסוד רקיע אחר שנתייבשו ונתפזרו לכאן ולכאן (שער מאמרי רשב"י). ועי' שער מ"ד ומ"ן פרק ה' שאמ"ר וק"ב הם עסמ"ב. סוד טפת הזרע הנמשך מן המוח, הנה המשכתו מן המוח הנה הוא רק אור וכח לבד, והוא האור דאמ"ר, ע' הגר"א בתיקונים (תיקון מ' דף פט ע"ג) (כללים ח"א לד ע"ד), כל זווג הנה הוא באמ"ר וק"ב שהם בחי' אור וכלי, כי האור מתלבש במים רקיע שהוא הכלי (כללים ח"א צה ע"ד), נותנים א"א ג"כ מתמצית גופם ונפשם חלק בכל טיפת זרע ומשתתפים בבנין הולד, והוא נמשך מכל קומתם כולו, ובסוד אור מים רקיע שאמרו בזוה"ק תרומה (כללים ח"ב סג ע"א), עי' זהר פ' תרומה דף קסז ע"א, ודף קלו סע"ב, ובס"ת ריש פ' לך לך עו ע"ב, וכמבואר ענינם בדברי הרב בדרושי מ"ן (דרוש ה' ו) (ביאורים ח"א נד ע"ג), בתחילה כשיוצא מן המוח היא רק בסוד אור לבד, ואח"כ בהגוף שהוא בהחג"ת היא נתעבה ונתעכר ונעשית בבחי' מים, ואח"כ בהנה"י היא נקפה ונגלד ונעשית בבחי' רקיע, וכ"ז הנה הוא סוד אמ"ר (ביאורים ח"א סג ע"ב), הם האורות המוחין דהגדלות היותר מעולה הנמשך מהדעת עלאה אשר לעילא לעילא עד רזא דאור א"ס (ביאורים ח"א סט ע"א), עי' בפרקי הצלם (פרק א) ובשער המוחין (פרק ה) (ביאורים ח"ב פט ע"ד).

¹⁹⁶⁷ דגליפו (דפ"ו).

¹⁹⁶⁸ זה תבין במה שביארתי בענין ארבע כנפות הציצית מה ענינם ושם ביארתי שהם ד' בחי' שמוריש היסוד אל המלכות והאחד מהם הוא בחינת נשמות הצדיקים אשר הם עושים הזווג עם המלכות בזמן הגלות רוב הפעמים וזהו ענין האור הנזרע בקדמיתא וזש"ה אור זרוע לצדיק (שער מאמרי רשב"י). עי' לעיל קסו ע"ב והערה שם.

¹⁹⁶⁹ פי' עכשיו חוזר על זעיר לפרש אחר שנקרש שנק' רקיע (מ"מ).

ההוא פשיטו ואקרי רקיע¹⁹⁷⁰] ודא איהו רקיע בתוך המים ולבתר דאקריש כתיב (בראשית א ח) ויקרא אלהים לרקיע שמים דהא אקריש ההוא לחותא [דאנגיד ואשתאר ההוא פסולת] דגופא דהוה גו אינון מים:	ואחר שהקריש, נאמר "ויקרא אלהים לרקיע שמים", שהרי הקרישה אותה הלחות (שהשפיע ונשארה אותה הפסולת) של הגוף, שהיה בתוך אותם המים.
כיון דאבריר גופא ואנקי בנקיו ההוא לחותא דאתנגיד ואשתאר הוה פסולת דקא אתעבד גו התוכא ואינון מים הרעים עכורין ומנהון אתעביד פסולת מקטרגא לכל עלמא דכר ונוקבא¹⁹⁷¹ לבתר כד נחתו אינון מים עכורין ואתהתכו לתתא¹⁹⁷² בסטר שמאלא נפקו וס"א דאתנגיד ואשתאר אתעביד פסולת מקטרגא לכל עלמא דכר ונוקבא ואינון מים הרעים עכורין לבתר כד נחתו אינון מים עכורין אתהתכו לתתא בסטר שמאלא ונפקו לקטרגא כל עלמא זכא איהו מאן דאשתזיב מנהון:	כיון שנברר הגוף והתנקה בנקיון, אותה הלחות ששפעה ונשארה היתה פסולת שנעשתה תוך ההתוך, והם מים הרעים העכורים, ומהם נעשה פסולת מקטרג לכל העולם, זכר ונקבה, אחר כך כשירדו אותם מים עכורים והתהתכו למטה בצד שמאל, יצאו (ששפע ונשארו נעשה פסולת מקטרג לכל העולם, זכר ונקבה והם המים הרעים העכורים. ואחר כך כאשר ירדו אותם מים עכורים, והתהתכו למטה בצד שמאל ויצאו) לקטרג לכל העולם, אשרי מי שנצל מהם.
כיון דנפיק מקטרגא כתיב (בראשית א יד) יהי מארת חסר ו' ואתמשכא אסכרה ברביי וחסר נהורא דסיהרא לבתר והיו [למאורות] (למארת) בשלימו¹⁹⁷³ תרוייהו כחדא במאן בההוא רקיע השמים¹⁹⁷⁴ דהא כד סלקא ואתחבראו בההוא רקיע השמים כדין והיו ולמאורות (למארת) נהורין שלימין תרוייהו כחדא דלא פגימי כלל:	כיון שיוצא המקטרג, נאמר "יהי מארת" חסר ו', ונמשכה אסכרה לתינוקות וחסר אור הלבנה, אחר כך "והיו למאורות" בשלמות של שניהם כאחד במי, באותו רקיע השמים, שהרי כשעולה ומתחברת באותו רקיע השמים, אזי "והיו למאורת", אורות שלמים, שניהם כאחד שלא פגומים כלל.
שארי חיך האי רביא וחדי אמר לון האי דאמינא דאותובריר הכא רוא דאדם¹⁹⁷⁵ באור (דההוא) [דאיהו] זרע¹⁹⁷⁶ ולבתר אתעביד מים ומגו אינון מים אתפשט רקיע דיוקנא דאדם כמה דאתערנא תינח כד אתעביד דא לגו מעוי דאתתא¹⁹⁷⁷ דהא לא אתצייר זרעא אלא בגו מעוי דנוקבא לאתפשטא בה דיוקנא דאדם והכא אי אלין חמש דרגין אינון דיוקנא דאדם [בהאי] (באן) אתר¹⁹⁷⁸ אתצייר ואתפשט האי דיוקנא בגו אינון מים:	התחיל הילד הזה לצחק ושמח, אמר להם, זה שאמרתי, שנברר כאן סוד של אדם באור שהוא הזרע, ואחר כך נעשה מים. ומתוך אותם המים, מתפשט רקיע דמות של אדם, כמו שעוררנו, מילא, כשזה נעשה בתוך מעי האשה, שהרי לא מצטייר הזרע אלא בתוך מעי הנקבה, להתפשט בה דמות של אדם. וכאן אם אלה חמש דרגות הם דמות של אדם, באיזה מקום מצטייר ומתפשט הדמות הזה בתוך המים הללו.

¹⁹⁷⁰ עי' ענין אור מים רקיע בעמוד א', והערה שם.

¹⁹⁷¹ פי' זר"ן דס"א (מ"מ).

¹⁹⁷² פי' כמ"ש שלא יצאו הקליפות רק ממה שנשארו בסוף מ' דעשייה (מ"מ).

¹⁹⁷³ פי' זר"ן דקדושה הם שלמים כל א' מ"ס (מ"מ).

¹⁹⁷⁴ פי' יסוד דזעיר (מ"מ).

¹⁹⁷⁵ פי' זעיר (מ"מ).

¹⁹⁷⁶ פי' כשהיתה הטיפה באבא נק' אור כמ"ל (מ"מ).

¹⁹⁷⁷ פי' בינה שזר"ן היו בתוך בטן אימא ושם היה תיקונם (מ"מ).

¹⁹⁷⁸ הקושיא על אר"א (רח"ו), ור"ל שמ"ש אלין ה' דרגין וכו' פירושו הוא שאבא הוא מה' חסדים דאריך. ואימא מה' גבורות דאריך כמ"ש באר"צח פ"ה דעולם התיקון ולכך מקשי הזוהר אי אלין ה'

250

אי תימא גו נוקבא הוּו דא עלמא דאתי¹⁹⁷⁹ לאו הכי דהא לא אתצייר ציורא ודיוקנא עד דנפקו אתוון לבר ולבתר אתגלימו ותו דהא¹⁹⁸⁰ עלמא דאתי הוּו אומנא דכתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור¹⁹⁸¹ ויאמר אלהים יהי רקיע הא אומנא הוּו:	אם תאמר, בתוך הנקבה הם היו, זה העולם הבא. לא כך, שהרי לא הצטייר ציור ודמות, עד שיוצאות האותיות לחוץ, ואחר כך נגלמו. ועוד שהרי העולם הבא היה האומן, שנאמר "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", "ויאמר אלהים יהי רקיע", הרי אומן היה.
אי תימא בנוקבא דלתתא¹⁹⁸² לאו הכי דהא עד לא הוות וכד נפק האי דיוקנא דאדם נוקביה נפקת בהדיה הא לא אתצייר דיוקנא דאדם בה אי הכי באן אתר אתצייר ואתגליף האי זרע למחוי גליפו דיוקנא דאדם אלא דא רזא ועלאהו אדם קדמאה אתצייר ואתגליף בלא נוקבא ואדם תניינא מחילא וזרעא דהאי אנליף ואתצייר גו נוקבא:	אם תאמר, בנקבה שלמטה לא כך, שהרי טרם היתה, וכשיצאה דמות אדם, נקבתו יצאה עמו, הרי לא הצטייר דמות של אדם בה. אם כן באיזה מקום הצטייר ונחקק הזרע הזה להיות חקיקתו של דמות אדם. אלא זה סוד עליון. אדם הראשון הצטייר ונחקק בלי נקבה, האדם השני מכח, וזרע של זה נחקק והצטייר בתוך הנקבה.
אדם קדמאה גליפו דציורא ודיוקנא דגופא לא הוּו בנוקבא ובלא ציורא כלל הוּו ואתצייר ואנליף לתתא מעלמא דאתי בלא דכורא ובלא נוקבא¹⁹⁸³ אינון אתוון אנלימו גו	אדם הראשון, חקיקה של ציור ודמות הגוף לא היה בנקבה, ובלי ציור כלל היה, והצטייר ונחקק למטה מהעולם הבא בלי זכר ובלי נקבה. אותן אותיות נגלמו בתוך המדה והצטייר ונחקק בהן סוד של אדם והאותיות

דרגין שהם ה' חסדים וה' גבורות דיסוד דאריך שמהם נעשו או"א שהם דיוקנא דאדם היכן נצטיירו או"א באיזו נוקבא היה עיבורם (מ"מ).

¹⁹⁷⁹ פי' בינה דאריך ונאמר ששם היה העיבור של או"א לאו הכי כי שם לא היה שום הגלמה לאותיות עד אחר שיצאו (מ"מ).

¹⁹⁸⁰ פי' וכיון שהוא אומנא ש"מ שהעיבור היה במקום אחר לא בה (מ"מ).

¹⁹⁸¹ פי' לגבי או"א נפרש אלהים דקרא היה בינה דאריך (מ"מ).

¹⁹⁸² פי' בינה דאצילות ולכאורה נאמר שבתוך אימא היה תיקון אבא. ולכך מקשה לאו הכי דכד נפק האי דיוקנא דאדם שהוא אבא נוקביה נפקת בהדיה שהיא אימא שבבת אחת היה תיקונם. והחכם הזה שרצה לומר שבאימא היה תיקון אבא. הוא בדרך המקשה ששולל אפי' דבר פשוט שלא יעלה על הדעת כדי לחזק קושייתו (מ"מ).

¹⁹⁸³ כבר ביארתי בביאור אדרת האזינו כי אדם קדמאה הוא בחינת חכמה ובינה ואדם תנינא הוא ז"א ונוקביה וביאור הענין הוא כי גופא דאבא ואימא נעשה על ידי הארה דיקנא קדישא דעתיקא והיא בחינת משחתא הנז' כאן כי היא מידת אריך אנפין האוחז כל שיעור קומת האצילות כנודע. וכמדתו של אריך ממש נצטיירו ונבנו עליו כל שאר הספירות להיותם מלבישים עליו ונמצא כי הוא המדה שעליו נעשים הכל. ולסיבה זו נקרא א"א משחתא ואז אתוון דילהון דאבא ואימא אתגלימו גו משחתא רוצה לומר בין שערות הזקן והראש דא"א ובאמצען כנודע. כי שערות ראשו מושכבין על אחורי אבא ואימא ומכסין אותם ושערות הזקן נמשכין ומתפשטין דרך פנים של או"א ונמצא כי או"א הם נתוני' בין שערות רישא ודיקנא דא"א וזמ"ש אתגלימו גו משחתא רוצה לומר בתוכה ובאמצעיתא ממש הם עומדים ושם באמצע אתגלים ציורא דאו"א. וכבר ביארנו שם כי אבא נמשך מתיקון השמיני דדיקנא דעתיקא הנקרא מזלא. ואימא מתיקון שלשה עשר שגם הוא נקרא מזלא אמנם עדין אין שם גילוי זכר ונקבה. אמנם ז"א ונוקביה שיש בהם גילוי גמור של זכר ונקבו' והם הנקראים אדם תתאה יצאו מכח זווג או"א שנזדווגו באמצע' נה"י דא"א כנז' שם בביאור אדרת האזינו. איך עלו ונכללו נה"י דאריך לגו מאו"א ומכח הזווג ההוא באופן ההוא יצאו בחי' ז"א ונוקביה וע"ש היטב (שער מאמרי רשב"י). אלא דא רזא אדם קדמאה וכו' יובן בהקדים מ"ש הרב בפי' אידרא זוטא וכו' ובזה מובן לשון זה. "אדם קדמאה" הם או"א שנצטיירו בלא נקבא וכדמפרש היכן נצטיירו. "אדם תניינא" הוא זעיר שנצטייר גו נוקבא שהיא אימא. ומ"ש "אדם קדמאה גליפו" וכו', הם או"א. "ואצטייר ואנליף לתתא מעלמא דאתי", פי' תחת בינה דאריך כמ"ש הרב באו"צח שמגרין דאריך שהיא בינה שלו נעשו ב' הכתרים דא"א בסוד קנה חכמה קנה בינה, וגופם נעשה מחג"ת דאריך שהם תחת מהגרין שהיא בינה דאריך וז"ש "לתתא מעלמא דאתי" (מ"מ).

משחתא¹⁹⁸⁴ ואתצייר ואגליף בהו רזא דאדם¹⁹⁸⁵ ואתוון בארז מישר בסדורא דלהון מרזא דאור קדמא¹⁹⁸⁶ שריאו לאתגלפא ולאצציירא אתוון¹⁹⁸⁷ ואזדרע האי אור בגויה גו משחתא כד מטא גו משחתא אתהדר מיא גו מיא אתפשט רקיע ציורא דאדם דיוקנא כדקא חזי:	בדרך ישרה, בסדר שלהן מסוד של האור הראשון, התחילו להחקק ולהצטייר אותיות ונזרע האור הזה בתוכו, תוך המדה. כשהגיע לתוך המדה והפך למים בתוך מים, התפשט הרקיע בציור של אדם, דמות כראוי.
לבתר דאתקשטת נוקבא לגביה ואתהדרו אנפין באנפין האי דיוקנא דאדם עאל בתיאובתא לגבי נוקבא ותמן אנליף ואתצייר כגוונא דיליה ועליה כתיב (בראשית ה ג) ויולד בדמותו כצלמו וגו' האי אתצייר גו נוקבא מה דלא הוה ההוא קדמא דאתצייר (גו) ההוא קדמא בגויה במדידו גו משחתא כמה דאתמר:	לאחר שהתקשטה הנקבה אליו, וחזרו להיות פנים בפנים, הדמות הזו של אדם נכנסה בתשוקה אצל הנקבה, ושם נחקק והצטייר כמו הצורה שלו. ועליו נאמר "ויולד בדמותו כצלמו וגו'", זה הצטייר בתוך הנקבה מה שלא היה אותו הראשון, שהצטייר אותו ראשון בתוכו, במדידה בתוך המדה כמו שנתבאר.
כגוונא דא לתתא לתתא מה כתיב (שם ד א) והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין¹⁹⁸⁸ שריאת קוף לאולדא במעהא בחילא וסיועא¹⁹⁸⁹ דאדם לבתר דהא קבילת¹⁹⁹⁰ זוהמא מגו האי קוף ועל דא לא כתיב הכא ויולד אלא (ו)ידע ותהר ותלד ונפק פסולת גו¹⁹⁹¹ נוקבא ותוסף ללדת את אחיו את הבל ובהאי ונמין לא כתיב ויולד ואף על גב דמסמרא דדכורא הוה אבל מקמרגא תשש ותבר חיליה דהא באת קוף שריאו אתוון לאולדא¹⁹⁹²:	כדוגמא זה למטה, מה נאמר למטה "והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין", התחילה להוליד קוף במעיה בכח וסיוע של אדם, אחר שקבלה זוהמא מהקוף הזה, ולכן לא נאמר כאן "ויולד", אלא "ידע ותהר ותלד", ויצאה הפסולת בתוך הנקבה. "ותוסף ללדת את אחיו את הבל" ובזה גם לא נאמר "ויולד", ואף על גב שמצד הזכר הוא היה, אבל המקטרג תשש ושבר את כחו, שהרי באות קוף, התחילו האותיות להוליד.

¹⁹⁸⁴ פי' האותיות שמהם נעשה פרצוף א"א והם אוכל מספרת הם פנים דא"א. בדק חיה הם אחוריים דא"א כמ"ש בא"צ צח "נגלמו גו משחתא" דהיינו תוך השערות דאריך של רישא ודיקנא החופפים על א"א שהדיקנא חופפת עליהם מצד פנים דאריך. ושערות דרישא חופפים עליהם מצד אחור (מ"מ).

¹⁹⁸⁵ א"א (מ"מ).

¹⁹⁸⁶ כתב הרב על מ"ש הזהר אבא אחיד ותלי בחסד הוא חסד דאריך שממנו נעשה אבא וז"ש מרזא דאור קדמא שהוה חסד דאריך משם היו אתוון שמהם נעשה אבא (מ"מ).

¹⁹⁸⁷ מוסגר בדפ"ק.

¹⁹⁸⁸ והנה כאשר נתפתה חוה מהנחש ע"י הס"מ שנתלבש בו ואכלה מעץ הדעת, אז נתפתה ממנו אח"כ עוד, כי בא עליה ג"כ וקבלה אותו, והטיל בה עי"ז זוהמא יתירה, וכמ"ש בפדר"א (פרק כא) וכן הוא בזוה"ק (פ' פקודי דף רלא ע"א) אתא נחש על חוה ואטיל בה זוהמא כו', וכן באד"ר (קמג ע"א) וחויא תקיפא אטיל בה זוהמא דדינא קשיא ואח"כ בא עליה אדם ג"כ, וחטא בזה הרבה במה שהתייחד עמה בעוד שטומאתה עליה, שהוא הזוהמא הנז', ונתערב זוגו בהזוג דס"מ ונחש, ונולדו עי"ז קין והבל וכמ"ש בזוה"ק (בראשית נה ע"א), כי לידת קין והבל היה באתדבקותא דזוהמא דנחש וההוא דרכיב ביה דאיהו ס"מ, וכן הוא שם (לז ע"א) דהא כד אתא ס"מ על חוה אטיל בה זוהמא ואתעברת ואולידת לקין כו', וכן בפ' אחרי מות (עו ע"ב) בתר דאתא חויא על חוה ואטיל בה זוהמא לבתר אלידת קין, וכן הוא ג"כ בפ' תרומה (קסז סע"ב) (דע"ה ח"ב קמו ע"ד).

¹⁹⁸⁹ רלא ע"א (הערת הזהר).

¹⁹⁹⁰ קמח ע"ב (הערת הזהר).

¹⁹⁹¹ מגו (דפ"ו).

¹⁹⁹² ואלמלא זכה אדם והמתין עד שת, ויכנס ביניהם ב' של הבל והיה שבת לה' ודאי, אמנם הולידו (קין) בין ק' לשת בחוץ (אור יקר).

קסח/א	
כיון דאתבריר פסולת¹⁹⁹³ שריאו אתון לאולדא מרזא [דא ת"ש¹⁹⁹⁴] (דא ת"ש¹⁹⁹⁵) תקונא דכר ונוקבא באסתכמותא כחדא¹⁹⁹⁶ וכדין כתיב (בראשית ה ג) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא ואת שמו שת ולא כתיב ותקרא¹⁹⁹⁷ ויקרא איהו ולא איהי איהו קרא שמה שת תקונא דכר ונוקבא כחדא דהו באסתכמותא חדא:	כיון שנבררה הפסולת, התחילו האותיות להוליד מסוד האות ש"ת, תקון של זכר ונקבה בהסכמה כאחד, ואז נאמר "ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת", ולא נאמר "ותקרא", "ויקרא", הוא ולא היא. הוא קרא שמו שת, תקון זכר ונקבה כאחד, שהיו בהסכמה אחת.
תו אתגלגלו אתון ואהדרו לאולדא¹⁹⁹⁸ אלף דאדם ואינון אתון ובואתר דאיהו סיום שמה¹⁹⁹⁹ ומאן איהו נ' ולבתר ו' לא ה' דהא אתעדיאת ונ"א אתיילידתו בהבל בנין כך נטיל את אחרא אבתריה ו' וסיים²⁰⁰⁰ בשירותא דשת ש' ואקרי אנוש:	עוד התגלגלו האותיות וחזרו להוליד אלף של אדם, והם אותיות במקום שהוא הסיום של שמו, ומיהו נ', ואחר כך ו' ולא ה', שהרי התעברה (הולידה) בהבל, ולכן נטל אות אחרת אחריו, ו' וסיים בתחילה של שת, ש' ונקרא אנוש.
אנוש מה בין שמה דא לשמה דאדם אלא אנוש לאו איהו בתקפא²⁰⁰¹ הוה תקונא דקדמאי הוה²⁰⁰² (תהלים ח ה) מה אנוש כי תזכרנו ווכתיב (איוב ז יח) ומה אנוש כי תגדלנו וגו' ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחנו ועל דא כתיב (ישעיה נג י) ויהו"ה	אנוש. מה בין השם הזה לשם של אדם. אלא אנוש לא היה בתוקף, [שהוא] היה בתיקונם של הראשונים. "מה אנוש כי תזכרנו", ונאמר "מה אנוש כי תגדלנו וגו' ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחנו", ועל זה נאמר "וה' חפץ דכאו החול", שבר הגוף וכח הנפש. הוריש שת לאנוש ירושה שהיתה לו לקבל, ואף הוא הוריש לבנו כך.

- ¹⁹⁹³ דהיינו החצוני ממש ק"ן, ותערובת דהיינו הבל משובר ומרוצץ ומעונה מקין (אור יקר).
- ¹⁹⁹⁴ בדרך אמת איתא "תשין", והבאנו מש"כ בדפוס אמסטרדם.
- ¹⁹⁹⁵ דהיינו תיקונא דדכר ש' סוד שלשה אבות, ות' היינו נקבה המתתקנת בהתחברה עם הש' (אור יקר).
- ¹⁹⁹⁶ זכר ונקבה עליונים, בהפרד משם החצוני, וזכר ונקבה התחתונים שכבר נתקנה חוה מזוהמת הנחש (אור יקר). פי' ש"ש יש בה ג' ענפים שהם חג'ת ונק' זכר וה'ת" מורה על הנקבה (מ"מ).
- ¹⁹⁹⁷ עד כאן קין והבל שהיו מצד הנחש וזוהמתו, ולא היה שם אדם מוליד, לא היה קורא להם שם אלא היה השם מיד חוה עם הנחש, אמנם עתה שהיה אדם עיקר ויקרא הוא לומר שזה חלקו מצדו ולא מצד הנחש, ושם שת מורה על תיקון עליון שני מדות (אור יקר).
- ¹⁹⁹⁸ ולהמשיך נשמות קדושות לעולם, והיה סדר האלפא ביתא בתיקון הקליפה הקודמת א' אדם היינו סוד עליון, והחסד בסוף בחינת אור מתפרטת (אור יקר).
- ¹⁹⁹⁹ דהיינו ד' מ' הם אותיות שיש בהם דין וחוזק וצריכות תיקון כי הד' מלכו' דלה ועני' והמם סתומה מורה סתימת הבינה, לכך נתקנו כיצד החליף ס' בנ' [שאחריה] והיא השכינה אבל היא נופלת ודאי תקן באות ו שהוא התפארת, ומה שלא נטלה ה' שהי' אחר הדלת, כמו שנטל נון שהיא אחר מם, מפני שכבר נמשכה בהבל ולא נתקנה עד לעתיד, ונתקן סוד אנ"ו. ועדיין כל התיקון הזה תלוי בשלשה אבות שהם ש' ולכך נטל ש' משת שהוא זכר המתוקן, והם שתי בחינות הזכר ו"ש או הוא לבדו או הוא מצטרף בשלשה אבות, הענין שנטל ארבעה אותיות בריאות וטובות א' מן הימין המעוררת הייחוד בסוד כהן השושבין, והנקבה מלכות קשורה עמה והיינו א"נ, והיא הולכת אל קו האמצעי שהוא ו', והזכר בא כנגדה בשתי זרועות ימין ושמאל, והוא גוף באמצע ומקבלה והיינו אנוש. ומחכמה גדולה שהיתה בשת וחסידות גדולה הוליד בן כזה שהוא קרוב ודומה לאביו בחזותו כצלמו אדם אנוש (אור יקר). פי' נר"ן של אנוש היא אחר מ"ם באל"ף ב"ת. ומ"ם היא סיום אדם (מ"מ).
- ²⁰⁰⁰ סיים (דפ"ו).
- ²⁰⁰¹ הוא מלשון אנושה מכתו, והטעם שאינו יסוד הענין אלא תיקון לדבר קודם והיינו אדם שנתקן ונעשה אנוש (אור יקר).
- ²⁰⁰² ולכך כשראו המלאכים סוף האדם שיהא נקרא אנוש אמרו מה אנוש כי תזכרנו, ולא אמרו מה אדם, וכן איוב אמר מה אנוש כשבא לדבר על הייסורין וחלישות חיל אשר לו אמר מה אנוש, מורה שמלה זו נקרא האדם מצד הייסורין הממרקין עונו כאומרו ותקפדנו לבקרים

חפץ דכאו החלי תבירו דגופא ותקפא דנפשא²⁰⁰³ אורית שת לאנוש ירותא דהוה ליה לקבלא ואיהו אופ הכי אורית לבנו:	
תו אתגלגלו אתון לאתקנא עקימא²⁰⁰⁴ ואתהדרו לאולדא קינ²⁰⁰⁵ האי תקונא דקין ואתתקן תחותיה ואתהדרו אתון לבסמא עלמא מעקימו דהוה מהללאל מ' סופא דאתון דאדם ה' וול²⁰⁰⁶ תקונא דאתון דהבל ובגין דלא הוה חייבא כקין לא אתחלפו אתון משמיה²⁰⁰⁷ בר חד ודבאתר ב' הוה א' למהוי תקונא יתיר:	עוד התגלגלו האותיות לתקן את העקום, וחזרו להוליד את קינ. זה התקון של קין, ונתקן תחתיו, וחזרו האותיות לתקן את העולמות מהעקמונות שהיתה. מהללאל, מ' סוף של אותיות אדם, ה' ול' תקון של האותיות של הבל. ומשום שלא הרשיע כמו קין, לא התחלפו האותיות משמו, פרט לאחת שבמקום ב' היתה א', להיות תיקון יותר.
עד הכא אתבסם עלמא ואתתקן עקימא משירותא דאנוש בר חובא דאדם דלא אתבסם עד דקיימו ישראל בטורא דסיני אבל תקונא דעקימו דקין והבל אתתקן ואתבסם אבל עלמא הוה בצערא ועצבונא עד דאתא נח דכתיב (בראשית ה כט) זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה וחובא דאדם לא אתבסם עד דקיימו ישראל על טורא דסיני וקבילו אורייתא וכד ישראל קבילו אורייתא כדין (עד הכא) נר ואור אתתקן כחדא:	עד כאן נתקן העולם והתתקן העקום, מהראשית של אנוש, פרט לחטאו של אדם, שלא נתקן עד שעמדו ישראל בהר סיני. אבל התיקון של העקמונות של קין והבל נתקן ונתקן אבל העולם היה בצער ועצבון עד שבא נח, שנאמר "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה'". וחטאו של אדם לא נתקן עד שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו תורה, וכשישראל קבלו תורה אזי הנר והאור נתקנו כאחד.
והשתא רבותי אנא מבבל וברא דרב ספרא [אנא] (הוינא) ולא זכינא לאשתמודעא לאבא ואטרידנא הכא ודחילנא דהא יתבי ארעא דא אינון ארייוון באורייתא ושוניא עלי דלא אימא מלי דאורייתא קמי בר נש עד תרין ירחין ויומא דא אשתלימו זכאה חולקי דאתערעתון הכא ארים רבי יוסי קליה ובכה	ועכשיו רבותי, אני מבבל ובנו של רב ספרא אני, ולא זכיתי להיודע לאבי, ונטרדתי לכאן ופחדתי, שהרי יושבי הארץ הזו הם אריות בתורה, וקבלתי עלי שלא לאמר דברי תורה לפני איש עד שני חדשים. והיום הזה הם נשלמו. אשרי חלקי שנפגשנו פה. הרים רבי יוסי את קולו ובכה, וקמו כולם ונשקוהו בראשו. אמר רבי יוסי אשרי חלקנו שזכינו בדרך הזו לשמוע דברי עתיק הימים מפיו, מה שלא זכינו לשמוע עד

²⁰⁰³ החומר והנפש הם הפכים אם יתגבר החומר יחלש הנפש שאינה יוצאה ידי חובתה, וכשיחלש הגוף יתחזק הנפש ויגבר ויוסיף בגבורה, והיינו ירושת הצדיקים בעולם הזה להתייטר להתחזק הנפש ולהחליש החומר וז"ש "ירותא דהוה ליה לקבלא וכו'" והנה עד עתה עמד הענין על היות תיקון צדיקים בעולם (אור יקר).

²⁰⁰⁴ ב' בחינות שהם קיל והבל שנתקלקלו קלקולם במקומם עומד, לזה "אתגלגלו אתון לאתתקנא עקימו" ממש יתוקנו קין והבל ואל תשיביני מענין הבל דהיינו שת שאין הכוונה לתקן הנפש אלא לתקן פגם הנמצא בעולם וחרבנו בנפילתו אלו (אור יקר).

²⁰⁰⁵ הנה קין היה תולדה דנחש, וטעם ג' אותיות אלו מורה: ק' היא בחינה הממציאה החצונים לחוץ כדפי', ונתחברה עם אדם וחוה, אדם דא ג' וחוה דא י' ובשיתוף שלשתם יצא קין לעולם, והיינו שהבינה היא ג' פשוטה, משם יתעוררו הדינים על ידי השפעתם למטה ב' זעירא ונעשה קין, פירוש קינא דמסאבותא, ועתה הם קינן דהיינו תיקוני הקלי' לידבק בהם במועיל ויהיו תועלת לעולם להשתמש המלכות שהיא ג' כפופה ולכך נתפשטה ג' כפופה בהם להראות ומלכותו בכל משלה, כדפי' בתיקו' עשר אתון יו"ד ה,א וא"ו ה"א מתפשטות בעשר קליפין לאכפיא לון (אור יקר).

²⁰⁰⁶ ה' ול" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא ה"ל.

²⁰⁰⁷ קשה דמשמע דאי הוה חייבא כקין היו מתחלפים אותיות שמו. והרי קין שנתגלגל בקינן לא נתחלף ממנו שום אות. וי"ל שהבל ניתקן במהללאל לגמרי וכלך אי זה חייבא בקין היו מתחלפים וכו'. אבל קין אע"פי שנתקן קצת בקינן לא נתקן לגמרי ולכך לא נתחלפו אותיות שמו (מ"מ).

עכשיו. וקמו כללו ונשקוהו ברישיה אמר רבי יוסי זכאה חולקנא דזכינא בהאי ארחא למשמע מלי דעתיק יומין מפומך מה דלא זכינא למשמע עד השתא:	
יחיבו כללו אמר לון רבותי מדחמינא צערא דהאי חמי וברתיה דרחקי ומצטערי בנפשיהו דלא ידענא ברכת מזונא אמינא לון דעד דאנדע ברכת מזונא לא אתחבר באנתתי כארח כל בני עלמא ואף על גב דיכילנא לשמשא בה בלא חובה²⁰⁰⁸ לא בעינא למעבר על דעתייהו הואיל ולא הוינא יכיל למימר מידי עד תרין ירחין חדו רבי יוסי ורבי חייא [ורבי אבא] וחמוי וברתיה ובכו מסניאו חדוה אמר רבי יוסי במטו מינך כיון דשריאת אנהיר לן יממא זכאה חולקנא בארח דא:	ישבו כולם, אמר להם רבותי, מאז שראיתי את הצער של חמי ובתו, שדחוקים ומצטערים בנפשם שלא ידעתי את ברכת המזון. אמרתי להם, שעד שאדע את ברכת המזון, לא אתחבר עם אשתי כדרך כל העולם. ואף על גב שיכלתי לשמש בה בלי חטא, איני רוצה לעבור על דעתם, הואיל ולא יכולתי לומר דבר עד שני חדשים. שמחו רבי חייא ורבי יוסי וחמיו ובתו ובכו מרוב שמחה. אמר רבי יוסי, בבקשה ממך, כיון שהתחלת, האר לנו את היום, אשרי חלקנו בדרך הזו.
פתח [ההוא רביא] (איהו) בברכת מזונא ואמר כתוב אחד אומר (דברים יד כג) ואכלת לפני יהו"ה אלהיך וכתוב אחד אומר (שם כז ז) ושמחת לפני יהו"ה אלהיך הני קראי כד ישראל והווי שראן בארעא קדישא וואתחזון קמיה קודשא בריך הוא ובבי מקדשא הווי מתקיימי השתא היך מתקיימי מאן יכיל למיכל לפני יהו"ה ולמחדרי לפני יהו"ה:	פתח אותו ילד בברכת המזון ואמר, כתוב אחד אומר "ואכלת לפני ה' אלהיך" וכתוב אחד אומר "ושמחת לפני ה' אלהיך", הפסוקים הללו, כשישראל היו שרויים בארץ הקדושה, ונראו לפני הקדוש ברוך הוא. בבית המקדש היו מתקיימים עכשיו, איך מתקיימים, מי יכול לאכול לפני ה', ולשמח לפני ה'.
אלא ודאי הכי הוא בקדמיתא כד יתיב בר נש על פתוריה למיכל מברך על נהמא המוציא מאי טעמא המוציא ולא מוציא דהא כתיב (ישעיה מב ה) בורא השמים ולא כתיב הבורא (ירמיה י יב) עושה ארץ ולא כתיב העושה ארץ מאי טעמא הכא המוציא:	אלא ודאי כך הוא, בראשונה כשישב אדם על שלחנו לאכול, מברך על הלחם המוציא. למה המוציא, ולא מוציא. שהרי נאמר "בורא השמים", ולא נאמר "הבורא". "עושה ארץ" ולא נאמר העושה ארץ. למה כאן "המוציא".
אלא כל מלין דאינון מרוא דעלמא עלאה סתירא אסתתרא ה' מתמן לאתחזאה דהא מעלמא גניזא וסתירא איהו	אלא כל הדברים שהם מסוד העולם העליון הנסתר, מסתתרת ה' משם, להראות שהרי מעולם גנוז ונסתר הוא.
קסח/ב	
וכל מלין דאינון מעלמא ותתאהו דאתגליא²⁰⁰⁹ יתיר כתיב בה' דכתיב (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם (עמוס ה ח) הקורא למי הים²⁰¹⁰ כללו מרוא דעלמא תתאה איהו ואי²⁰¹¹ אכתיב בשמא איהו בה'	וכל הדברים שהם מהעולם התחתון שנתגלה יותר, נאמר בה', שנאמר "המוציא במספר צבאם" "הקורא למי הים", כולם הם מסוד העולם התחתון. ואם נכתב בשם הוא בה', כמו "האל הגדול", וכאן שהוא בדרך נסתר (בגלוי) מסוד העולם התחתון הוא, כיון

²⁰⁰⁸ שאין לו עון בדבר כי הוא חכם באמת (מ"מ).

²⁰⁰⁹ מלכות (מ"מ).

²⁰¹⁰ צ"ע בפ' ברא' בדף ב' ע"א דהתם קאמר דהוי המוציא במספר מעלמא עלאה ההוא דלית דכוותיה (שער מאמרי רשב"י).

²⁰¹¹ רלא ע"ב (הערת הזהר).

שמברך אדם, שכינה באה לפניו.	כגון האל הגדול ²⁰¹² והבא דאיהו בארחה סתים ²⁰¹³ (נ"ל ²⁰¹⁴ באתגליא) מרזא דעלמא תתאה איהו כיון דמברך בר נש שכינתא אתיא קמיה:
ומה שאמר "ואכלת לפני ה' אלהיך", כאן נכלל לדבר בדברי תורה, שכך צריך. הואיל והקדוש ברוך הוא לפניו, לקיים את הנאמר "זה השלחן אשר לפני ה'", ונאמר "ואכלת שם לפני ה' אלהיך".	ומה דאמר ואכלת לפני יהו"ה אלהיך הכא אתכליל למללא במלי דאורייתא דהכי אצטריך הואיל וקודשא בריך הוא קמיה לקיימא דכתיב (יחזקאל מא כב) זה השלחן אשר לפני יהו"ה וכתוב (דברים יד כג) ואכלת שם לפני יהו"ה אלהיך:
הואיל ועומד אדם לפני רבונו, צריך גם לרחם על העניים, לתת להם כמו שהוא נתן לו לאכול. ומי שאוכל לפני המלך הקדוש, וצריך וצריך שלא ימצא בלען על שלחנו, שהרי בלענות היא מהצד האחר. וסוד זה "הלעיטני נא", דרך בלענות. וכך צריך לצד האחר, ונאמר "ובטן רשעים תחסר", ועל זה נאמר "ואכלת לפני ה' אלהיך", ולא לפני הצד האחר. וצריך שלא יתעסק בדברים בטלים ובצרכי סעודה, וצריך להתעסק בדברי תורה, שהרי כשדברי תורה נאמרים על שלחן, נותן אותו האדם כח לרבנו.	הואיל וקאים בר נש קמי מאריה אצטריך [נמי] למיחן למסכני למיתן לון כמה דאיהו יהיב ליה למיכל ²⁰¹⁵ [ומאן] (כמאן) דאכיל קמי מלכא קדישא ואצטריך דלא ישתכח בלען על פתוריה ²⁰¹⁶ דהא בלענו מסטרא אחרא הוי ורזא דא (בראשית כה ל) הלעיטני נא ארח בלענו והכי אצטריך לסטרא אחרא וכתוב (משלי יג כה) ובטן רשעים תחסר ועל דא ואכלת לפני יהו"ה אלהיך (דברים יד כג) כתיב ולא לפני סטרא אחרא ואצטריך דלא יתעסק במלין בטלין ובצרכי סעודה [ואצטריך לאתעסקא במלין דאורייתא כד מלין דאורייתא אתמרו] (שפיר בר מלין דאורייתא דהא כד אתמרו מלין דאורייתא) על פתורא יהיב ההוא בר נש תקפא למאריה:
"ושמחת לפני ה' אלהיך" זוהי כוס של ברכה, כשמברך אדם בכוס של ברכה, צריך	ושמחת לפני יהו"ה אלהיך דא איהו בכוס של ברכה כד בריך בר נש בכוס של ברכה

²⁰¹² פירוש כי יש הפרש בין כשמזכיר הפעולה ולא נזכר שם פועלה ובין כשמזכיר שם פועלה. כי כשמזכיר את הפעולה לבד וכתוב בה' מורה על הפועל הנגלה שהוא עולם התחתון. אבל כשמזכיר שם ופועל כגון האל הגדול שהוא בחסד. וכן גבור בגבורה וכתוב בה' מורה על חסד או גבורה שמשפיע בעולם התחתון שהוא מלכות וזמ"ש איהו בה' אבל כשלא נזכר על ידי מי נעשית פעולה זו וזהו באורח סתים הוא מרזא דעלמא תתאה עצמו לבד. א"נ אורח לצדיק יקרא אורח סתים וכשמשפיע בה ופועלת על ידו אינו נזכר ההוא כי הכ"ל בכ"ל. וזהו רזא דעלמא תתאה נכנס בה דרך נקודת ציון והוא המוציא לחם כד"א מאשר שמנה לחמו כנ"ל ובפ' בראשית בדף י"ח ע"א אמר וביה אתכסיין כולהו באורח סתים (שער מאמרי רשב"י). פי' אע"פ שאמרנו כל מלין דאינון מרזא דעלמא עילאה אין שם ה' ודוקא במלין דעלמא דאתגלית יש שם ה' היינו דוקא בתיבות שאינם שמות אבל אי אכתיב בשמא כגון האל הגדול. אע"פ שהאל רומז ללאה שהיא בחי' אימא וכמ"ש הרב בכוונת האל וכן הגדול הוא בחסד ואינם במ'. כיון שהם שמות יש בהם ה' הג' (מ"מ).

²⁰¹³ "בארח סתים" נמחק במ"מ, ובמקומו גורס את המוסגר.

²⁰¹⁴ נ"א (דפ"ו).

²⁰¹⁵ (וס"א ומאן דאכיל קמי מלכא קדישא אצטריך וכו') (נוסף בדפ"ו).

²⁰¹⁶ עי' אור יקר פרק עקב סימן ב: שלא יראה אדם עצמו כבלען וכו' כדי שיהיה האדם מורה היות אכילתו לגבוה והנאתו מן השלחן סוד המזבח וסוד אכילתו עליו סוד הקרבן, והא כיצד כי כאשר יהיה סוד ברכה ראשונה כניסת הפתח והרי הוא עומד בין שם אדני' ברכה ראשונה ובין שם יהו"ה ברכה אחרונה ועומד ומקריב קרבן, ובלי ספק מחשבה פוסלת בקרבן והאכילה הזאת נעשית פגול אם מחשבתו ליהנות ליצר הרע, אלא עיקר הכוונה לגבוה לקיים הגוף הזה להיותו דבק בנפש ונפש ברוח ורוח בנשמה להתקיים בעבודת בוראו.

לשמוח ולהראות שמחה ולא עצוב כלל. כיון שנוטל אדם כוס של ברכה, הקדוש ברוך הוא עומד על גבו, והוא צריך לעטוף ראשו בשמחה, ולברך על הכוס במושב שלשה, נברך שאכלנו משלו.	אצטריך למחדי ולאחזאה חדוה ולא עציבו כלל כיון דנטיל בר נש כוס של ברכה קודשא בריך הוא קאים על גביה ואיהו אצטריך לאעטפא רישיה בחדוה ולברכא על הכוס במותב תלתא נברך שאכלנו משלו:
"ובטובו חיינו", זה צריך רצון למעלה אל זקן הזקנים, ועל זה היא בדרך נסתר. "ובטובו", ולא "מטובו". "ובטובו", זה מינו העליון. "ומטובו", זו דרגה אחרת, שבאה מצד הימין, והיא דרגה למטה ממנו, משום שבאותו הטוב נבנה העולם ובו נזון.	ובטובו חיינו ²⁰¹⁷ דא אצטריך רעותא לעילא לגבי עתיקא דעתיקין ²⁰¹⁸ ועל דא איהו ²⁰¹⁹ בארז סתים ²⁰²⁰ ובטובו ולא מטובו ובטובו דא (ימינא) ²⁰²¹ [זינא] עלאה ומטובו דא דרגא אחרא ²⁰²² דאתי מסטרא דימינא ואיהו דרגא לתתא ומניה בגין דבההוא טוב אתבני עלמא וביה אתון:
למה נקרא טוב ולמה נקרא חסד. טוב הוא כשכולל הכל בתוכו ולא מתפשט לרדת למטה. חסד כשיורד למטה ועושה טוב בכל הבריות בצדיקים וברשעים ולא חושש. ואף על גב שדרגה אחת היא, מנין לנו, שנאמר "אך טוב וחסד ירדפוני". אם טוב למה חסד ואם חסד למה טוב, שהרי באחד מספיק. אלא טוב כולל הכל בתוכו ולא התפשט למטה, חסד יורד ומתפשט למטה וזן לכל הצדיקים והרשעים כאחד.	אמאי אקרי טוב ואמאי אקרי חסד טוב איהו כד כליל כלא בגויה ²⁰²³ ולא אתפשט לנחתא לתתא חסד כד נחתא לתתא ועביד טיבו בכל בריין בצדיקי וברשיעי ולא חייש ואף על גב דדרגא חד הוא מנלן דכתיב (תהלים כג ו) אך טוב וחסד ירדפוני אי טוב למה חסד ואי חסד למה טוב דהא בחד סגינא אלא טוב כליל כלא בגויה ולא אתפשט לתתא חסד נחית ²⁰²⁴ ואתפשט לתתא וזן כלא צדיקי ורשיעי כחדא:
וכאן, כיון שאמר "ובטובו חיינו", חזר ואמר "הזן את העולם כלו בטובו בחסד", זהו שנאמר "נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו". ועל זה "הזן את הכל", לצדיקים ולרשעים. "לכל", זה נקרא ברכת ימין, השמאל אינו בברכת המזון, ולכן שמאל לא תסייע לימין.	והכא כיון דאמר ובטובו חיינו הדר ואמר הזן את העולם כלו בטובו בחסד הדא הוא דכתיב (שם קלו כה) נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו ועל דא הזן את הכל לצדיקי ולרשיעי לכלא דא אקרי ברכת ימין שמאל לאו איהו בברכת מזונא ובגין כד שמאלא לא תסייע לימינא ²⁰²⁵ :

²⁰¹⁷ עי' ברכות נ ע"א: ובטובו הרי זה תלמיד חכם, ומטובו הרי זה בור.

²⁰¹⁸ בינה (מ"מ).

²⁰¹⁹ איהי (דפ"ו).

²⁰²⁰ פי' שאנו אומרים שאכלנו משלו. וכמ"ש הרב בכוונת נברך שאכלנו משלו נברך את המ' מהבינה שאכלנו משלה ולכך הוא בלשון נסתר (מ"מ).

²⁰²¹ פי' חסד (מ"מ).

²⁰²² פי' נצח שהוא ענף החסד (מ"מ).

²⁰²³ ז"ל הרב בס"ה דע כי אבא הוא הו"ה דיו"ד ויסוד דאבא מסתיים ביסוד דזעיר ושם ביסוד דזעיר ע"ב דיו"ד וז"ל של אבא והוא גי' חס"ד ובמנין הכל יוצא מיסוד דזעיר ליעקב והשאר שהוא גי' טו"ב נגזר ביסוד דזעיר ואינו מתפשט וז"ש בזוהר אך טוב וחסד ירדפוני טוב כד לא אתפשט וחסד כד אתפשט עכ"ל. ואע"פ שאמרנו לעיל טו"ב הוא חסד אינה קושיא שחסד גם הוא בחינת ע"ב וכן חסד גי' ע"ב. ובמ"א כתב הרב שהחסדים כמשמשתפשים למטה נק' חסד וכשאינם מתפשטים נק' טוב וז"ש הזוהר טוב כד לא אתפשט וחסד כד נתת לתתא עכ"ל. בא"י אמ"ה הזן את העולם כולו בטובו כך היא הגרסא האמתית בב"ה. ברית ותורה פי' יסוד נק' ברית ות"ת נק' תורה והמ' מהם תיקונה. דבההוא טוב אתון ברית ותורה. פי' שיסוד ות"ת ניזונים ממה שנשאר משם ע"ב שהא גי' טו"ב כמש"ל בשם הרב (מ"מ).

²⁰²⁴ קט ע"א (הערת הזהר).

²⁰²⁵ עי' ברכות נא ע"א: שמאל מהו שתסייע לימין [בכוס של ברכה].

שכיון שברך ברכה, ימין (היין) צריך לדבק את ארץ החיים בימין להיות ניזון משם, ולפרנס ולתת מזון לכל, ולכן השניה ברכת הארץ. וצריך להזכיר בה ברית ותורה "ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו", להראות שמאותו הטוב ניזון ברית ותורה, שהוא התיקון של הטוב הזה. מכאן למדנו שנשים פטורות מברכת המזון לצאת ידי חובה, שהרי אין בהן תורה וברית.	דכיון דברריך ברכת ימין [נ"א היין] אצטריך לדבקה ארץ החיים בימין לאתזנא מתמן ולפרנסא ולמיהב מזונא לכלא ועל דא תניינא ברכת הארץ וואצטריך לאדכרא בה ברית ותורה על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו לאחזאה דבההוא טוב אתון ברית ותורה דאיהו תקונא ד(ב)האי טוב ²⁰²⁶ מכאן אוליפנא דנשים פטורות מברכת מזונא לאפקא (להון) ידי חובה דהא לית בהו תורה וברית:
ולחתום "על הארץ ועל המזון", זה שדבקות כאחד בחדא על הארץ, זוהי ארץ החיים. "ועל המזון", זהו חסד, הרי כלולים זה בזה בדבקות אחת. התפשטות הטוב היא הודאה שנקראת חס"ד, ועל זה הוא אומר נודה לך על זה ועל זה, נסים ואותות שנעשו מצד הטוב. ואם תאמר, והרי נאמר "נעימות בימינך נצח", זהו מצד הימין. לא כן, אלא כל אחד ואחד מראה על אותו המקום שיצא ממנו.	ולחתום על הארץ ועל המזון הא ודבקותא בחדא בחדא על הארץ דא איהו ארץ החיים ועל המזון דא איהו חסד הא כלילו דא בדא בדביקותא חדא אתפשטותא דטוב איהו הודאה ²⁰²⁷ דאקרי חסד ועל דא איהו [אומר] נודה לך על כך ועל כך נסין ואתין דאתעבידו מסטרא דטוב ואי תימא והא כתיב (תהלים טז יא) נעימות בימינך נצח ²⁰²⁸ הא איהו מסטרא דימין לאו הכי אלא כל חד וחד אחזי על ההוא אתר דנפיק מניה:
ואם תאמר נצח בימין, הרי נאמר "נעימות", ונאמר "ונעים זמרות ישראל". בימינך נצח, וזה שמאל,	ואי תימא נצח בימין הא כתיב נעימות וכתיב (ש"ב כג א) נעים ²⁰²⁹ זמירות ישראל ²⁰³⁰ [בימינך נצח] ודא שמאלא
קסט/א	
וכל שמאל נכלל בסוד הימין. אבל הודאה מודה על הימין, להראות שהרי ממנו יצא, וזו התפשטות הטוב שהתפשט בארץ החיים.	וכל שמאלא אתכליל ברזא דימינא אבל הודאה אודי על ימינא לאחזאה דהא מניה נפק ²⁰³¹ ודא פשיטו דטוב דאתפשט ובארץ החיים (בארח חיים):
למה אין כאן שמאל, משום שאין לו חלק לצד האחר במזונם של ישראל. ואם מתעורר שמאל, יתעורר עמו הצד האחר, והרי הוא	מאי טעמא לית הכא שמאלא בגין דלית חולקא לסטרא אחרא במזונא דישראל ואי

²⁰²⁶ ור"ל שיסוד ות"ת הם מכסים ומלבישים לאותו האור של ע"ב הנ"ק טוב כי נודה כי סוד התיקון הוא הלבוש (מ"מ).

²⁰²⁷ מודים כו', הנה ברכה זו היא בהוד דאימא, וזהו לשון הודאה הרמזו בתיבת מודים, מלשון הוד (שעה"כ לז ע"ב). איתא בפרדס שער ירך יעקב פ"ד. פי' זה המאמר וז"ל בקיצור את פשטותא דטוב. פי' מה שנתפשט מהחסד הנק' טוב הוא הוד דזעיר כי ברכה שניה נגד הוד שהיא הודאה והוא התפשטות החסד ולכך מקשי הא כתיב נעימות בימינך נצח דמשמע נצח הוא קו ימין אבל לא הוד ואיך אמרת שהתפשטות החסד הוא הוד ותיריך לאו הכי לא כמו שסברת שהוד נמשך מחסד אלא אחזי על וכו'. ור"ל ששרש ההוד הוא בחדא ע"ד המים הרו וילדו אפילה. ומ"ש ואית תימא נצח בימין ר"ל שהכתוב אמר דוקא נצח בימין. אבל הוד אפי' שורש בחדא אין לו ותיריך הא כתיב נעימות בימינך שהוא שנים וראייה שההוד קרוי נעים כתיב נעים זמירות שהוא דוד שאחזו בהוד ע"ד איהו בנצח ואיהי בהוד. ומ"ש ודא שמאלא לעולם ההוד הוא השמאל ממש שהוא קו הגבורה אבל נכלל בימין והודאה היא על שרש הימין שממש שרשו ע"ד המים הרו וכו' (מ"מ).

²⁰²⁸ נעשה פגם בהוד ג"כ, כמ"ש בזוה"ק בראשית (דף כא ע"ב ודף כו ע"ב) (וע' משפטים קיא ע"ב תרומה קס"ח סע"ב פינחס רמא ע"א רמג ע"א רמד ע"א) (כללים ח"א עא ע"א).

²⁰²⁹ ונעים (דפ"ו).

²⁰³⁰ בראשית כא ע"ב (הערת הזהר).

²⁰³¹ נפקא (דפ"ו).

אתער שמאלא סטרא אחרא יתער עמיה והא איהו זבין בכרותיה וחולקיה ליעקב [אבונא²⁰³²] (אבוהון) והא אנן יהיבנא ליה חולקיה לההוא מקטרגא בזוהמא דמיין בתראין ואי לית זוהמא²⁰³³ הא חולקא²⁰³⁴ דההוא מיכלא דקריבו [ביה] ידין:	מכר בכורתו וחלקו ליעקב אבינו, והרינו נותנים לו חלקו לאותו מקטרג, בזוהמא של מים אחרונים. ואם אין זוהמא, הרי חלקו באותו מאכל שקרבו בו ידים.
ועל דא לית ליה חולקא בהדן והואיל ולית ליה חולקא בהדן דהא נטל חולקיה לית לן לאתערא שמאלא כלל דלא יתער מקטרגא ויטול תרין חולקין חד לתתא וחד לעילא כבכור דהא זבין בכרותיה ליעקב אבונא חולקיה איהו לתתא ולית ליה לעילא כלום ישראל נטלי לעילא ועשו נטיל לתתא ועל דא לא יתקרב שמאלא כלל בברכת מזונא:	ולכן אין לו חלק עמנו, והואיל ואין לו חלק עמנו, שהרי נטל חלקו, אין לנו להעיר השמאל כלל, שלא יתעורר המקטרג ליטול שני חלקים, אחד למטה ואחד למעלה, כמו בכור, שהרי מכר את בכורתו ליעקב אבינו חלקו למטה, ואין לו למעלה כלום. ישראל נוטלים למעלה ועשו נוטל למטה, ועל זה לא יקרב השמאל כלל בברכת המזון.
כיון דמתברכא האי ארץ החיים מסטרא דימינא ומקבל מזונא כדן בעינן רחמין על כלא²⁰³⁵ רחם יהו"ה אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך וגו', שהרי מאותו מזון וספוק של ארץ החיים, נזכה בה אנחנו ובית המקדש שיבנה בית המקדש למטה באותם הרחמים.	כיון שמתברכת ארץ החיים הזו מצד הימין ומקבלת מזון, אזי מבקשים רחמים על הכל, רחם ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך וגו', שהרי מאותו מזון וספוק של ארץ החיים, נזכה בה אנחנו ובית המקדש שיבנה בית המקדש למטה באותם הרחמים.
ובשבת דלא אשתכח דינא למהוי²⁰³⁷ נצח והוד כלל חסדים²⁰³⁸ אומר רצה והחליצנו²⁰³⁹ למהוי תרוייהו (ישעיה נה ג) חסדי דוד	ובשבת כשהדין לא נמצא להיות נצח והוד כלל החסדים, אומר רצה והחליצנו, להיות שניהם, "חסדי דוד הנאמנים", ועל זה, אל תהי צרה ויגון וכו', שהרי רצה ומודים

²⁰³² ויקרא כא ע"א (הערת הזהר).

²⁰³³ פי' אם לא היה אוכל התבשיל שמוליד הזהמא בידיהם אלא היה אוכל פת חריבה אפ"ה צריך מים אחרונים ליתן חלק לס"א מההוא מאכל שנגעו בו ידיו (מ"מ).

²⁰³⁴ חולקיה (דפ"ו).

²⁰³⁵ והשתא כפי דבריו קשה שהרי בב' ברכות נכלל מהאצילות כל מה שראוי להכלל, דהיינו חסד ומלכות על ידי הוד בחסד, והשמאל אין ראוי להזכירה, אם כן קשה מה היא ברכה שלישית ורביעית, לזה אמר שברכת רחם ה' אלהינו להמשיך אל התחתונים וז"ש "כיון דיתברכ' וכו' כדן בעינן רחמי' על כולא" כדי שבאותו השפע "נזכה אנן ויתבני בי מקדשא" (אור יקר).

²⁰³⁶ ולא תאמר שהרמז במלכות אלא "לתתא באינן רחמי דלעילא" שהמלכות משומרת בערך העליונים, אמנם בערך התחתונים היא גולה ובית המקדש חרב ובשבת שהדין בטל וחצונים בלתי מתעוררים אזי אנו מזכירים הנצח ענף הגבורה, דהיינו רצה כברכת רצה שבתפלת העמידה שהיא בנצח כנודע (אור יקר).

²⁰³⁷ ויחי ריט ע"א (הערת הזהר).

²⁰³⁸ ואם תאמר למה לא נזכר הגבורה ממש, לזה אמר "למהוי נצח והודאה כלל חסדים" הענין שב' מדות אלו הם נהפכים לחסדים, אמנם הגבורה נמתקת אבל חסד ממש אינה, והטעם שהיא שמאלית גמורה, ונצח נקשרת בימין כדפי', והיינו אומרו "למהוי תרוייהו חסדי דוד הנאמנים" בחסד אבל גבורה אינה נאמנת בחסד שפעמים הרבה אחר שהיא נמתקת היא מתעוררת בדיניה, ועל דא אנו יראים ואנו אומרים ואל תהא צרה ויגון מצד הדין מצד החצונים, ובמדות החול, אין אנו מזכירים רצה כלל, וביום שבת אין אנו מזכירים גבורה כלל אלא ביום שבת הודאה ורצה, שאנו מובטחים שהם חסדי דוד, והיינו דר"ד מלכות בין שתיהם בין הוד לנצח, ולכך הארץ בין הוד לנצח. הברכה הרביעית היא יסוד, ואם תאמר שם הוא ייחודא, וכאן אנו אומרים הטוב והמטיב לנו, היינו בגמרא הברכה שאנו אומרים הוא ברחמינו יעשה שלום עלינו, והיינו לשטתו דקאמר דרחם עלינו למטה ג"כ הטוב והמטיב למטה להמשיך מהיסוד עלינו ואנו מייחדים היסוד בשם הטוב מפני שאין אנו רוצים ממנו אלא מצד הימין שבו ולא מצד השמאל שבו (אור יקר).

²⁰³⁹ רצה נצח והחליצנו הוד (רח"ו).

הנאמנים ועל דא אל תהי צרה ויגון וכו' דהא רצה ומודים אינן חסדי דוד²⁰⁴⁰ [וישים] (וגם) שלום דקאמרן בצלותא בברכת עושה שלום במרומי הוא ברחמי עשה שלום עלינו:	הם חסדי דוד, ושים שלום שאמרנו בתפלה בברכת עושה שלום במרומי הוא ברחמי עשה שלום עלינו.
הטוב והמטיב²⁰⁴¹ דכלא אתי מסטרא דימינא ולא מסטר שמאלא כלום מאן דמברך ברכת מזונא איהו נטיל ברכאן בקדמיתא מכלהו ואתברך בכלל ברכת מזונא ועל דא אית ליה ארכא דחיין מאן דנטיל כוס של ברכה וקא מברך עליה כתיב (תהלים קטז יג) כוס²⁰⁴² ישועות אשא מאן ישועות דא ימינא דאיהו מושיע מכל מקטרגין דעלמא דכתיב [הושיעה לו ימינו (תהלים צח א) נ"א] ותושע לו ימינו²⁰⁴³ (ישעיה נט טז) וכתיב (שם ס ז) הושיעה ימינך וענני:	הטוב והמטיב, שהכל בא מצד הימין ולא מצד השמאל כלום. מי שמברך ברכת המזון הוא נוטל ברכות בראשונה מכולם ומתברך בכלל של ברכת המזון, ועל זה יש לו אורך חיים. מי ששלוקח כוס של ברכה ומברך עליו, נאמר "כוס ישועות אשא", מי הישועות, זה הימין שהוא מושיע מכל המקטרגים של העולם, שנאמר ("הושיעה לו ימינו") "ותושע לו ימינו", ונאמר "הושיעה ימינך וענני".
אדהכי הוה נהיר יממא קמו כללהו ונשקוהו אמר רבי יוסי ודאי הלולא איהו יומא דא ולא נפוק²⁰⁴⁴ מהכא עד דיתעביד הלולא בכל אנשי מתא דא הוא הלולא דקודשא בריך הוא אתרעי ביה נטלו לה לאנתתיה וברכו לה בכמה ברכאן עבדו דאבוה יתקן ביתא אחרא לחדוה כנישו כל אנשי מתא לההיא חדותא וקראו לה כלה וחדו עמהון כל ההוא יומא ואיהו חרי עמהון במלי דאורייתא:	בינתיים, האיר היום. קמו כולם ונשקוהו. אמר רבי יוסי, ודאי יום משתה הוא היום הזה, ולא נצא מכאן עד שיעשה משתה לכל העיר. זהו משתה שהקדוש ברוך הוא רוצה בו. לקחו את אשתו וברכו אותה בכמה ברכות, עשו שאביה יתקן בית אחר לשמחה. כנסו את כל אנשי העיר לאותה שמחה, וקראו לה כלה, ושמחו עמם כל אותו היום, והוא שמח עמם בדברי תורה.
פתח איהו על פתורא ואמר ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים כתיב	פתח הוא על השלחן ואמר "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". נאמר כאן עומדים ונאמר שם "שרפים עומדים",

²⁰⁴⁰ בח"י דף פ"ח כתב ר' מנחם עזריה זל"ה דניצוצות הקדושה נפלו בחטא אדה"ר אל תוך דומם צומח חי מדבר. ומזון הרוחני מאותן הנשמות ניצוצות הקדושה נפלו בחטא אדה"ר אל תוך דומם צומח חי מדבר. ומזון הרוחני מאותן הנשמות ניצוצות הקדושה הוא מזון לנשמה. והגשמי לגוף. ובימות החול אין לנשמה יתירה שום הנאה. ונשמה דחול נהנית מניצוצי הקדושה אשר בתוך המאכל. אבל אינו יכול לתקן נשמת שבת בזה. אמנם בשבת יורדת הנשמה יתירה ממקום עליון עולם האצילות ונהנית מעונג שבת ועם זה יש לה תוספת אור ונהנית מהמאכל מניצוצי הקדושה אשר בקרבו ומעלה אותם הניצוצות למעלה לעולם העליון ואלה הניצוצות עולות ע"י ברכת המזון שמברכים על המאכל בכוונה. וכתב עוד שבב"ה דשבת יש תוספת טובה עוד מביתר הימים שבשאר הימים אמרו בזוהר שע"י בה"מ אתהני שכינת' מגו אילין מילין דסלקין מגו שובעה. דגרמין לעורר שפע על השכינה שבתחתונים ובב"מ דשבת ע"י הנשמה יתירה אשר בתוכנו שמברכת עמנו בה"ח יש לנשמה יתירה זו כח בברכותיה להוריד שפע מע"ק דכל עתיקין. להמשיך השפע משם על השכינה וז"ס עונג שבת שהוא לעדן הנשמה יתירה שתעשה בעצמה מצוה רבה לכבוד השכינה דהיינו מצות בה"מ מצוה שאינה נוהגת בעליונים כלל. והעולם בכללו מתברך בזכותיה כל ו' ימי המעשה. לכן יתאמץ האדם בכוונתו להזכיר קדושת היום ברצה והחליצנו כי רבה היא מאד לעתור ולרצות שישלפנו ויחלצנו מהנהגת מטטר"ון השולט בימי החול ויהא עתה בשבת הנהגתנו ע"י הק"ב כמ"ש בזוהר בפ' נח דף ע"ה בסוף וביום השבת יפתח. ובזוהר תרומה ביאר עוד בסודו ז"ל ובשבת דלא אשתכח דינא וכו' (מ"מ).

²⁰⁴¹ פ' הטוב והמטיב היא כנגד שים שלום שהוא יסוד (מ"מ).

²⁰⁴² בראשית א ע"א, רכג ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁴³ לשון הפסוק "זרעו".

²⁰⁴⁴ נפוק (דפ"ו).

מה להלן שרפים אף כאן גם שרפים. אלו הקרשים עומדים בתקוני כלה וסובבים סביב החופה להשרות באותה חופה רוח עליונה (סוד עליון). כדוגמא זה הכלה למטה צריך לתקן חופה לכסותה בתקוני יופי, לכבוד כלה אחרת שבאה לשרות שם בשמחה לכלה התחתונה.	הכא עומדים וכתוב התם (ישעיה ו ב) שרפים עומדים מה להלן שרפים אף הכא נמי שרפים אלין וקרשים קיימן בתקוני דכלה וסחרן סחרנא דחופה למשרי בההיא חופה רוח עלאה ²⁰⁴⁵ נ"א רזא עלאה כגוונא ודא (ד)כלה לתתא (ד)אצטריך לתקנא חופה לחופנא]ה בתקינו שפירו ליקרא דכלה אחרא דאתיא למשרי תמן בחדוה דכלה תתאה:
ומשום כבוד אותה הכלה העליונה, צריך לעשות כסוי של יופי בכל תקוני יופי, לזמן את הכלה העליונה לאותה שמחה. כדוגמא זה, בכל מילה של הברית למטה, צריך לתקן כסא אחר ביופי לבעל הקנאה של אות הברית שבא לשם. כמו כן כאן, בכל חופה צריך תקוני יופי לכסות את החופה לכבוד הכלה סתם.	ובגין יקרא דההיא כלה עלאה אצטריך למעבד חופאה דשפירו בכל תקוני דשפירו לזמנא לכלה עלאה לההיא חדוה כגוונא דא בכל גזירו דברית לתתא אצטריך לאתקנא כסא אחרא בשפירו ²⁰⁴⁶ למאריה) וקנאהו דברית קיימא דאתי תמן אף הכא בכל חופה אצטריך תקוני שפירו ולחופאהו לחופה ליקרא דכלה סתם:
שהרי זו עומדת כדוגמא של זו. זו עולה בשבע ברכות וזו עולה בשבע ברכות. וכשעולה בשבע ברכות, אז נקראת כלה. ולכן אסור לשמש בה עד שנכללת באותן שבע ברכות, כדוגמא שלמעלה.	דהא דא כגוונא דדא קיימא דא סלקא בשבע ברכאן ²⁰⁴⁷ ודא סלקא בשבע ברכאן ²⁰⁴⁸ וכד סלקא בשבע ברכאן כדין אקרי כלה ועל דא אסיר לשמשא בה עד דאתכלילת באינן שבע ברכאן כגוונא עלאה:
אותן שבע ברכות יורשת הכלה מרוח (מסוד) עליונה	אינן שבע ברכאן ירתא כלה מרוחא ונ"א מרזא עלאה ²⁰⁴⁹
	קסט/ב
מקום שכל הברכות שופעות משם, שש ברכות הן שהכלה מתברכת מהן, ואתה אמרת שהן שבע, אלא השביעית היא שמקיימת את כולן.	אתר דכל ברכאן נגדין מתמין ²⁰⁵⁰ שית ברכאן אינן דכלה אתברכא מנייהו ואת אמרת דאינן שבע ²⁰⁵¹ אלא שביעאה איהו דקא מקיים כלא ²⁰⁵² :

²⁰⁴⁵ פי' זעיר שבא אצל הכלה לתוך חופתה כדי להזדווג עמה (מ"מ).

²⁰⁴⁶ הקדמה יג ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁴⁷ פי' מלכות מקבלת מו"ק דזעיר (מ"מ).

²⁰⁴⁸ פי' כלה התחתונה מברכים לה ז' ברכות (מ"מ).

²⁰⁴⁹ פי' מלכות מקבלת מבינה ולכך אמר אתר דכל ברכאן נגדין מתמן והיא בינה שממנה כל הברכות (מ"מ).

²⁰⁵⁰ ר"ל מבינה שממנה יוצאין כל הברכות והיא רוחא עלאה כידוע וכמ"ש שם למעלה למשרי בההוא חופה רוח עלאה כו' (יהל אור).

²⁰⁵¹ שהן ו"ק דדכורא דמתברכא מינייהו וכידוע בסוד תפלת י"ח ג"ר וג' אחרונות וכמ"ש בפ' פקודי לקמן ובפ' ויקרא בר"מ (מ"מ).

²⁰⁵² ר"ל בינה שממנה כל הברכות והוא בתפלה סוד ברוך הראשון שמתחיל בברוך ובה נכלל הכל כמ"ש בפ' פקודי שם. ועכשיו מפ"ו סדר הז' ברכות "רוב ברכאן על היין דאיהו כו' עד רזא דיין" ר"ל הגבורות שהוא יין המשומר בענביו שהוא גבורות דבינה שהן משומרין והן שכר העוה"ב עין לא ראתה והן יורדין לגבורה מדת יצחק לשמח אותו כמ"ש ויבא לו יין וישת ואז ויברכהו מכאן שהברכה על היין וכמ"ש בפ' בלק דף קפ"ט תנינן שבע רקיעין אינן ואינן ז' היכלין ושית אינן וחמש אינן וכלהו נפקי מגו ע"ק עלאה ההוא יין דמשיך לי' יעקב מרחיק וסחיט ליה מענבים דההוא גפן כדין יעקב אמשיך ליה ההוא יין דקא אתחזי ליה וחדי ושתה הה"ד ויבא לו יין וישת הכא אכל עילא ותתא וע"ד ארחיק מלה ומשיך לה במשיכו דתרי תנועי והיינו לו לי' לתתא לי'

רובא דברכאן (רוב ברכאן) על היין ואמאי אלא דאיהו סטרא ורחדי לכלא (למחדי כלל) על ההוא יין דאתנשיר בענבו תדיר ובגין כך ברכה קדמאה דאינון שבע איהו רזא דייין יין²⁰⁵³ עביד פרי וס"א חידו בין לעילא בין לתתא גפן²⁰⁵⁴ נטיל כלל ואפיק איבא לעלמא²⁰⁵⁵ ואתער דחדוה שמאלא איהו דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי ולבתי וימינו תחבקני²⁰⁵⁶ וההוא אילנא דחיי²⁰⁵⁷ עביד פירין ואיבין וס"א בההוא גפן²⁰⁵⁸ באתערותא דא²⁰⁵⁹ ודא איהו ברכה קדמאה דכלל²⁰⁶⁰ בורא פרי הגפן²⁰⁶¹:	רוב הברכות על היין, למה. אלא שהוא הצד שמשמח את הכל, על אותו יין שמשומר בענביו תמיד, ולכן הברכה הראשונה של אותן השבע, היא סוד של היין. יין עושה פרי (שמחה), בין למעלה בין למטה. גפן נוטלת הכל, ומוציאה פרי לעולם. והתעוררות של שמחה היא משמאל, שנאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". ואותו עץ החיים עושה פירות (באותה הגפן) בהתעוררות הזו, וזוהי הברכה הראשונה של הכל, (בורא פרי הגפן).
תניינא שהכל ברא לכבודו רזא דברית קדישא²⁰⁶² חדוה דחבורא דנטיל כל ברכאן אמרזא דימינא למעבד איבין בההוא גפן²⁰⁶³ דהא בקדמיתא ההוא פרי וס"א חידו נחית מלעילא ארח שייפין ונגיד לברית קדישא לנגדא ליה בההוא גפן²⁰⁶⁴ ודא מסטרא	השניה, שהכל ברא לכבודו. הסוד של הברית הקדושה, שמחת החבור שנוטל את כל הברכות מסוד הימין לעשות פירות באותה הגפן, שהרי בראשונה אותו הפרי (שמחה) יורד מלמעלה דרך האיברים, ושופע לברית הקדושה, להשפיעה באותה הגפן. וזה מצד הימין, שהרי אין פרי נמצא אלא בימין, השמאל מתעורר והימין עושה.

לעילא בתרין סטריין. ר"ל לו למדתו פחד יצחק ליה לעילא במדתו שהוא נאחז בה בינה כידוע. וז"ש
כאן "יין עביד פירין בין לעילא בין לתתא" ר"ל בינה וגבורה (יהל אור).

²⁰⁵³ בינה (רח"ו).

²⁰⁵⁴ מלכות (רח"ו).

²⁰⁵⁵ ר"ל מלכות נקרא גפן והיא מוציא הפרי והכל בסוד הגבורות שג' מדריגות אלו נקראין אלקים
כמ"ש בפ' א"מ דף ס"ה ת"ח רזא דמלה ג' דרגין אינון וכל דרגא ודרגא בלחודו' ואע"ג דכלא חד
ומתקשר בחד ולא מתפרש דא מן דא ת"ח כלהו נטיעין וכל אינון בוצינן דמתלהטין כלהו נהירין
ומתלהטין ומשתקין ומתברכאן מההוא נהרא דנגיד ונפיק דכלא כליל ביה וכללא דכלא ב' והאי
נהרא אקרי אם כו' ובגין דקרנן לה אם נוק' גבורה כו' דרגא תניינא מסט' דהאי קדמאה נפיק
ואתער דרגא אחרא דאקרי גבורה והאי אקרי אלקי' כו' דרגא תליתאה צדק כתר ברא בתראה האי בי
דינא דמלכא כו' ואלין אינון ג' דרגין דאקרון בשמהן דדינא וכולהו מתקשרין חד בחד בלא פרודא
כו' וכן אמר בפ' פקודי דף רנ"ז ע"א בגין דאית אלקים חיים לעילא ואלקים דאיהו בי דינא דלתתא
הה"ד אך יש אלקים שופטים בארץ לעילא סתים מכלא (ר"ל בינה ומלכות) ואית אלקי' דאיהו בי
דינא דלעילא (והוא מדת יצחק) ואלקי' עלאה כליל לאלין דלתתא וכלא איהו חד (יהל אור).

²⁰⁵⁶ ר"ל התעוררות הזיווג ותיאובתא הוא בשמאלא ששם החדוה (יהל אור).

²⁰⁵⁷ המ"ד יורדים (רח"ו).

²⁰⁵⁸ נמחק ביהל אור.

²⁰⁵⁹ במלכות (רח"ו). ר"ל יסוד וכמ"ש שם בפ' בלק וההוא יין אזיל מדרגא לדרגא עד דיוסף חסידא
טעים ליה כו' ואמר שם ובגפן דא איהו גפן דאשתמודע בקודשא כו' (ר"ל דכתיב ובגפן בפתח
הב"ת להורות על סימן ידיעא כמ"ש) ואמר שם ולית ברכתא אלא ביין באתר דחדוה שארי והיא
כפורחת ככלה דאתקשטת ועאלת ברחימו בחדוה דההוא יין כו' כדין עלתה נצה סליקת רחימו
דילה לגבי דודה ושריאת לנגנא ולאעלא ברחימו כו' (יהל אור).

²⁰⁶⁰ ר"ל בורא פרי הגפן. והוא בגבורה רישא דמלכא ולפי שהתחלת הזיווג ואתערותא בשמאל לכן
מתחיל בשמאל ושם פרי דגפן וההוא סתימא בורא שלכן לא אמר אלא בלשון סתים בורא ולא
הבורא שהוא מלכות בסוד המוציא כידוע (יהל אור).

²⁰⁶¹ נמחק ביהל אור.

²⁰⁶² יסוד דז"א כבודו היא מלכות (רח"ו).

²⁰⁶³ ר"ל שהכל הוא יסוד שנקרא כל כמ"ש דנטיל כל ברכאן וברא הכל ביסוד כל ברכאן לכבודו
בשביל כבוד מלכות שנוטל כל ברכאן לתת לה (יהל אור).

²⁰⁶⁴ ר"ל שמתחלה אמר ברכה ראשונה לאחית ההוא פרי מלעילא ארח שייפין ועכשיו ברכה זו
נגיד לברית קדישא לנגדא בההוא גפן כנ"ל (יהל אור).

דימינא דהא לית איבא משתכחא אלא בימינא ²⁰⁶⁵ שמאלא אתער וימינא עבד:	
לבתר כליל שמאלא בימינא וימינא בשמאלא למהוי רזא דאדם ובגין כך תליתאה איהו יוצר האדם וְעַל דא יעקב דאיהו (יעקב ודאי איהו) עמודא דאמצעיתא דיוקנא דאדם הו ²⁰⁶⁶ :	אחר כך נכלל השמאל בימין והימין בשמאל, להיות סוד של אדם. ולכן השלישית היא יוצר האדם. ועל זה יעקב, שהוא עמוד האמצעי, הוא היה דמותו של אדם.
רביעאה איהו עמודא חדא דירכא ימינא חמישאה שוש תשיש ותגל עקרה דביתא בחדוה בקבוץ וכנישו דבנהא מארבע סטרי עלמא ודא רזא דירכא אחרא ודאתחברו (דיתחבר) בירכא שמאלא למיזל ולמיכנש לכל סטרינ וכנישו דבגין ורחימו למיעל לון בין ברכין:	הרביעית היא עמוד אחד של ירך ימין. החמישית, שוש תשיש ותגל עקרת הבית בשמחה בקבוץ וכנוס בניה, מארבעת צדדי העולם, וזה סוד של ירך אחרת שמתחברת בירך שמאל, ללכת ולכנוס את כל הצדדים, וכנוס הבנים ואהבה להכניסם בין הברכים.
ובאינון תרינ דנביאים שריין בגוייהו חדוה דעיקרא דביתא מאי טעמא בגין דהא שתי ערבות לא עבדין איבא ופירין וכנישו דבגין לגבייהו אינון פירין ואיבין דלהון ולא אתערו כנישו דבנהא לגבהא בר ובנביאים:	ובאותם השנים שהנביאים שורים בתוכם, שמחת עקרת הבית למה. משום שהרי שתי ערבות לא עושות פירות, וכנוס הבנים אליהם הם פירות שלהם ולא מעירים כנוס של בניה אליה רק בנביאים.
שתינאה שמח תשמח רעים האהובים אתר דרעותא וחדוה ואחוה אשתכח עמודא דכל עלמא דאקרי צדיק וצדיק וצדק רעים ואהובים אינון דלא אתעדון דא מן דא עד הכא שית ברכאן דכלה אתברכת מנייהו:	ברכה ששית, שמח תשמח רעים האהובים, מקום של רצון ושמחה ואחוה נמצאים העמוד של כל העולם שנקרא צדיק, וצדיק וצדק הם רעים ואהובים, שלא זזים זה מזה. עד כאן שש ברכות שכלה מתברכת מהן.
שביעאה איהו מקיים כלל ומהאי שביעאה מתברכאן כלל ודאי כלל דעשר אמירין בגין דדא כליל עילא ותתא ועל דא כליל בהאי עשר זיני ודחודוה ששון שמחה חתן ²⁰⁶⁷ וכלה אהבה אחוה גילה ורנה דיצה וחדוה שלום וריעות למהוי כלה שלימו דכלל:	[הברכה] השביעית מקיימת הכל, ומהשביעית הזו הכל מתברכים ודאי. כלל של עשר אמירות, משום שזו כוללת מעלה ומטה, ולכן כלולים בזו עשרה מיני שמחה, ששון שמחה חתן וכלה אהבה אחוה גילה רנה דיצה חדוה שלום וריעות, להיות הכלה שלמות הכל.
זכאין אינון ישראל דאינון זכו לתתא כגוונא דלעילא עלייהו כתיב (ש"ב ז כג) ומי	אשריהם ישראל שהם זכו למטה כדוגמא שלמעלה, עליהם נאמר "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". שמחו כולם, כל אותו היום

²⁰⁶⁵ שטפה הוא טפת החסדים מחסד כמ"ש בא"ר חסד דמתגלי בפום אמה והוא חסד דכליל ה' כמ"ש שם והוא רזא דברית כמ"ש בא"ר דף קמ"ב וכיון דאתגלי יו"ד פומי' דאמה אתגלי חסד עלאה והאי אמה חסד הוא דאתקרי ותלי בהאי פום אמה ולא אקרי חסד עד דאתגליא יו"ד דפוס אמה ות"ח דלא אתקרי אברהם שלים בהאי חסד עד דאתגליא יו"ד דאמה כו' וכל החיבור וזיווג ואמשכת ברכאין הכל בחסד כמ"ש למעלה בהיכל החמשי ע"ש. ושמאלא הוא לאתערות הזיווג ותיאובתא וחמימות דזיווג ואח"כ נגדא הטיפה מחסד. וז"ש "שמאל אתער וימינא עבד". ולכן מברכין שהכל על המים וזה הברכה הוא בחסד וז"ש שמאלו תחת לראשי ואח"כ וימינה תחבקני והתמשכות היין לעשות פרי הוא התעוררות הזיווג כנ"ל והוא סוד טפת הגבורות והתמשכות הטפה הוא טפת החסדים כמ"ש אביו מזריע לובן והוא חסד בפום אמה כנ"ל וז"ס מזיגת המים ביין וכמ"ש בפ' בלק שם חנוך מטטרין אמר ויבא לו יין דארמי מים בהווא יין ואי לאו דארמי מים לא יכול למסבל כו' מהו כיון הטוב דאתא יעקב וארמי ביה מיא. וז"ס ברכה שלישית שנכללו מים ביין (יהל אור). עי' עוד אריכות ביהל אור.

²⁰⁶⁶ הוה (דפ"ו).

²⁰⁶⁷ (ס"א וכלה גילה דיצה אהבה ואחוה שלום) נוסף בדפ"ו.

בדברי תורה. וכל בני העיר עשו אותו ראש עליהם. ליום אחר קמו רבי יוסי ורבי חייא וברכו אותם והלכו לדרכם.	כעמך וכישראל גוי אחד בארץ חדרו כלו כל הוא יומא במלין דאורייתא וכל בני מתא עבדו ליה רישא עליהו ליומא אחרא קמו רבי יוסי ורבי חייא וברכו לון ואזלו לארחיהו:
כשהגיעו לרבי שמעון, הרים עיניו וראה אותם. אמר מסתכל הייתי בכם היום הזה, וראיתי אתכם שני ימים ולילה, שהייתם במשכנו של אותו נער מטטרון, ואותו נער היה מלמד אתכם סודות עליונים בשמחת התורה, אשרי חלקכם בני.	כד מטו לגביה דרבי שמעון זקף עיניו וחמא לון אמר לון מסתכל הוינא בכו יומא דא וחמינא לכו תרין יומין וחד ליליא דהויתון לגבי משכנא דהווא נער מטטרון והווא נער הוה אוליף לכו רזין עלאין בחדוה דאורייתא זכאה חולקבון בני:
סדרו כולם את הדברים לפניו וסחו לו את המעשה. אמר להם אשריכם ואשרי חלקי, שהריני נזכר יום אחד שהיה הולך עמי בדרך רב ספרא אביו, וברכתי אותו כאשר נפרד ממני, שיהיה לו בן אריה בתורה, ולא ברכתי אותו שהוא יזכה בו. אשרי חלקכם בני, עליכם נאמר "וכל בניך למודי ה'".	סדרו מלין כלוהו קמיה וסחו ליה עובדא אמר לון זכאין ואתון (אתין) וזכאה חולקי דהא אדכרנא יומא חד דהוה אזיל עמי בארחא רב ספרא אבוי ובריכית ליה כד אתפרש מני דיהא ליה בר אריא באורייתא ולא בריכית ליה דאיהו יוכי ביה זכאה חולקיבון בני עלייכו כתיב (ישעיה נד יג) וכל בניך למודי יהוה:
דבר אחר "וכל בניך למודי ה'", וכי כל הבנים שהם של ישראל, את כולם מלמד הקדוש ברוך הוא תורה. כן, שהרי בשעה שאותם תינוקות לומדים תורה, השכינה באה ונותנת להם כח וחוזק לעסוק בתורה שאלמלא סיועו של הקדוש ברוך הוא, אין אותם התינוקות יכולים לסבול.	דבר אחר וכל בניך למודי יהוה וכי כל בני דאינון דישראל כלוהו אוליף לון קודשא בריך הוא אורייתא אין דהא בשעתא דאינון ינוקי לעאן באורייתא שכינתא אתיא ויהיב לון חילא ותקפא למלעי באורייתא דאלמלא סיועא דקודשא בריך הוא לא יכלין אינון ינוקי למסבל:
רבי שמעון היה מצוי יום אחד ליד הפתח של לוד ורבי חייא עמו. פגש בו תינוק אחד. אמר רבי שמעון ודאי, שהקדוש ברוך הוא מתרצה (יעורר) בעולם עכשיו. לימים מעטים גלגול גדול למלכי הארץ אלה באלה	רבי שמעון הוה שכיח יומא חד גבי פתחא דלוד ורבי חייא בהדיה פגע ביה חד ינוקא אמר רבי שמעון ודאי דקודשא בריך הוא אתרעי [נ"א אתער] בעלמא השתא ליומין זעירין גלגולא רבא למלכי ארעא אלין באלין
ק/ע א	
ודאי שבעוד שהם מציקים אלה לאלה, ישראל יהיו בתוך רווחה.	ודאי בעוד דאינון מקטרגין אלין על אלין ישראל יהון גו רווחא:
אמר אותו תינוק, והרי ביום זה התחילה התעוררות זו, שהרי ביום זה דמים רבים נשפכים בעולם. אמר לו רבי חייא, מנין לו לזה התינוק. אמר רבי שמעון לפעמים נבואה נופלת בפי התינוקות, ומתנבאים יותר מאחד הנביאים.	אמר ההוא ינוקא והא ביומא דא שארי אתערותא דא דהא בהאי יומא דמין סגיאין אושדין בעלמא אמר ליה רבי חייא מנא ליה להאי ינוקא אמר רבי שמעון לזמנין נבואה נפיל בפום ינוקן ומתנבאי יתיר מחד נביאה:
אמר אותו התינוק. וכי תמיהה היא שתהיה לתינוקות נבואה, והרי הוא פסוק שלם. מנין לנו, שנאמר "וכל בניך למודי ה'",	אמר ההוא ינוקא [וכי] תוואה איהו בינוקי למהוי לון נבואה והא (י) קרא שלים איהו

מנלן דכתיב (ישעיה נד יג) וכל בניך למודי יהוה²⁰⁶⁸ אינן ודאי למודי יהוה ונבואה מנהון נפקא מה דלית הכי לכל עלמא אלא לישראל בלחודוי דכתיב בהו וכל בניך למודי יהוה ובגיני כך מנהון נפקא נבואה אתא רבי שמעון ונשקיה אמר מיומאי לא שמענא דא בר השתא:	הם ודאי למודי ה', ונבואה יוצאת מהם. מה שאין כן לכל העולם. אלא לישראל לבדם, שנאמר בהם "וכל בניך למודי ה'". ולכן יוצאת מהם נבואה. בא רבי שמעון ונשקו, אמר מימי לא שמעתי את זה רק עכשיו.
[דא] פקודא דקודשא בריך הוא למשה ועשית את הקרשים²⁰⁶⁹ למשכן עצי שטים עומדים כלא כגוונא עלאה²⁰⁷⁰ ס"א²⁰⁷¹ ל"ג פתח רבי יצחק וכתבו (רבי יצחק פתח) (ישעיה ו ב) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו' עובדא דמשכנא באינן קרשים כגוונא דאינן שרפים²⁰⁷² בהאי אתר²⁰⁷³ אלין עומדים ואלין עומדים:	זו מצות הקדוש ברוך הוא למשה "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים" הכל כדוגמא העליונה. פתח רבי יצחק "שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו'". מעשה המשכן באותם קרשים, כמו אותם השרפים במקום זה, אלה עומדים ואלה עומדים.
ואי תימא והא כל חיילי שמיא אינן עומדים כלהו כמה דאת אמר (זכריה ג ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה וכתב (מ"א כב יט) וכל צבא השמים עומדים עליו וגו' דהא כלהו משריין עלאין לית להו קפיצין וכלהו קיימי בקימה אלא ודאי כלהו קיימין²⁰⁷⁴ ולזמנין אלין אקרין שרפים²⁰⁷⁵ ולזמנין סלקין בשמא אחרא²⁰⁷⁶ אבל אלין כלהו בחד שמא (כלהו) קיימי:	ואם תאמר, והרי כל חיילות השמים כולם עומדים, כמו שנאמר "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", ונאמר "וכל צבא השמים עומדים עליו וגו'", שהרי כל המחנות העליונים, אין להם כרעים, וכולם עומדים בקימה. אלא ודאי כולם עומדים, ולפעמים אלה נקראים שרפים, ולפעמים עולים בשם אחר, אבל אלה כולם עומדים בשם אחד.

²⁰⁶⁸ הם ב' נביאי קשוט שהם נז"ה ולא שיהיו ממש למעלה שהרי אפילו נער הוא במט"ט, כל שכן כבר שית כבר שבע אלא מפני שהם מוכנים מפני טהרתם, ועוד שבחירתם קלה להתהפך, ואין נבואה שורה אלא בביטול הבחירה, כדי שאותו רוח נבואה תדבר דבריו, ולזה השוטים ג"כ הם מוכנים אמנם הגדול המיושב בשכלו הבחירה בו, ואין רוח נבואה שוה בו מפני חוזק כח הבחירה, שאינו מדבר אלא מה ששכלו מחייבו, ויש עתה ג' בחינות, הא', שוטים, והם מתנבאים מבחוץ בהגיע הנבואה אל המדרגות התחתונים כדפי'. הב', תינוקות והם מצד הטהרה, מה שהם כרובים תחתונות משפיעים מאותם לימודי ה'. הג', נביאים ממש, והם שואבים מהמדרגות האלו, ויש עוד מדרגות ואינם עיקרם כאן (אור יקר).

²⁰⁶⁹ דעומדים כעין דוגמא עליונה לא היה אפשר אלא על ידי משה, וזהו שאמר עומדים כגוונא עילא, וזה על ידי משה שישאב להם כח חיותם העליון (אור יקר), פירוש שמצווה הקדוש ברוך הוא למשה על הקרשים שהם דוגמת השרפים של מעלה וז"ש כולא כגוונא עילאה. כגוונא דאינן שרפים בהאי אתר ר"ל כאלו עשינו שרפים בהאי אחר שהוא במשכן (מ"מ).

²⁰⁷⁰ "כלא כגוונא עלאה" מוסגר בדפ"ק.

²⁰⁷¹ ד"א (דפ"ו).

²⁰⁷² לפי מסקנתו לאו דווקא שרפים אלא כל הכחות כולם הם עומדים, וכולם רמזם בקרשים (אור יקר).

²⁰⁷³ "בהאי אתר" מוסגר בדפ"ק.

²⁰⁷⁴ ולא כדקא סלקא דעתך דשרפים עומדים שמם, אלא שמם שרפים לבד, ואי קשיא לך נחשים שרפים הם חצונים לא קשה מידי (אור יקר)

²⁰⁷⁵ ונכללו כל חיילי מעלה בשם שרפים, ולפעמים יוכללו בשם אחר, והכל כלל המרכבה, ולא שיקראו הם שרפים עומדים אלא שרפים סתם ופעולתם עומדים, וכן שאר החיילים נקראים עומדים (אור יקר).

²⁰⁷⁶ ויש להם דרך אחרת ליבדל מהנחשים (אור יקר). פי' קס"ד תחלה ששרפים הם מין א' של מלאכים הנק' שרפים ולכך הקשה וכי אותו המין דשרפים הם שעומדים והלא כל חיילי דשמיא

והאי קרא אוקמוה ונ"א רבי יצחק פתחו (כד"א וכל צבא השמים עמדים עליו וגו') כתיב (תהלים כג א) מזמור לדוד יהו"ה רעי²⁰⁷⁷ לא אחסר הא²⁰⁷⁸ אתמר מה בין מזמור לדוד ובין לדוד מזמור והכא שכינתא קדמא ואתיא ושראת עליה בקדמיתא יהו"ה רעי וכי אמאי שכינתא קדמא הכא והא דוד אצטריך לאקדמא וס"א לאתעראו איהו בקדמיתא הואיל ובעי מזוניה מעם קודשא בריך הוא:	ופסוק זה פרשוהו (רבי יצחק פתח) נאמר "מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר". הרי נתבאר, מה בין מזמור לדוד ובין לדוד מזמור. וכאן שכינה קדמה ובאה ושרתה עליו בראשונה. "ה' רעי", וכי למה שכינה קדמה לכאן, והרי דוד צריך להקדים (לעורר) בראשונה, הואיל ומבקש מזונו מעם הקדוש ברוך הוא.
אלא ודאי שכינה קדמא ואתיא ושראת עליה ואתערת ליה לשבחא למלכא שבחא דא ולמבעי מזוני מקמי מלכא (בקדמיתא) דהא הכי אצטריך על מלה דמזונא דבעי איהו²⁰⁷⁹ ורעותא דילה דכל בני עלמא יבעון מזוני בגין דכד קודשא בריך הוא בעי לנחתא מזוני (לתתא) לעלמא²⁰⁸⁰ איהי וגטלאו (אקדימת) בקדמיתא ועלה נחתי מזוני לעלמין²⁰⁸¹ בלהו ובגיני כך איהי אקדימת למלה דא דמזוני ושראת עליה דדוד:	אלא ודאי שכינה קדמה ובאה ושרתה עליו, והעירה אותו לשבח למלך את השבח הזה, ולבקש מזונות מלפני המלך. שהרי כך צריך על דבר של מזון, שהיא רוצה, והרצון שלה, שכל בני העולם יבקשו מזונות, משום שכאשר הקדוש ברוך הוא רוצה להוריד מזונות לעולם, היא נוטלת בראשונה, ועליה יורדים מזונות לכל העולמות. ולכן היא הקדימה לדבר זה של מזונות, ושרתה על דוד.
יהו"ה רעי יהו"ה רעיא דילי כהאי רעיא דמדבר עאנא דיליה באתר דדשאין ועשבין דלא מחסר ביה כל מדעם אוף הכי קודשא בריך הוא איהו רעיא דילי למיזן לי בכל מה דאנא אצטריך דבר אחר יהו"ה רעי תנינן דקשין מזונותיו דבר נש קמיה קודשא בריך הוא כקריעת ים סוף הכא תרין גוונין אינון ותריוויהו בארע קשוט:	"ה' רעי", ה' הרועה שלי, כרועה הזה שמנהיג צאנו במקום של דשאים ועשבים שלא חסרו דבר. כמו כן כאן הקדוש ברוך הוא, הוא הרועה שלי, לזון אותי בכל מה שאני צריך. דבר אחר "ה' רעי", שנינו שקשים מזונות של אדם לפני הקדוש ברוך הוא כמו קריעת ים סוף, כאן הם שני צורות ושניהם בדרך אמת.
חד בגין דקודשא בריך הוא כל עובדיו בדינא²⁰⁸² וקשוט ועל דינא²⁰⁸³ וקשוט²⁰⁸⁴	אחד, בשביל שכל מעשיו של הקדוש ברוך הוא בדין ואמת, ועל הדין והאמת מתקיים

אינון עומדים ותרין דשרפים אינו מין של מלאכים לבדו אלא כל מלאך ומלאך נק' שרף וכשעושה שום פעולה שעליה ראוי להקרא שרפים נק' שרפים ולפעמים נק' בשם אחר (מ"מ).

²⁰⁷⁷ פירוש ה' שהוא זעיר הוא רועה אותי כי המלכות אין בידה כלום כדמסיק (מ"מ).
²⁰⁷⁸ נ ע"א (הערת הזהר).

²⁰⁷⁹ הענין כשהדבר מתבקש ממנה ממש, אז אין ריוח באותה בקשה, ואינה רוצה שישאלו, אמנם שאר בקשות שהם מהספירות העליונות, כל תאוותה על התפילה ובקשה כזו, מטעם שאי אפשר שיכנס תפלה זו למעלה אם לא בייחודה, ואי אפשר שינתן בקשת האדם אלא בשפע דרך בה, ולזה הכל ייחודה, ומטעם זה מזוני שהם למעלה (אור יקר).

²⁰⁸⁰ לפרנסו לזונו, והכל דרך בה, ולכן נחתא איהו בקדמיתא לקבלא (אור יקר).

²⁰⁸¹ דרך אצילות בריאה יצירה עשיה, שאור שכינה מתפשטת, ובתוך אור שכינה אור תפארת להתלבש בה לפרנס התחתונים באור שפעו, והיינו הייחוד למזון (אור יקר).

²⁰⁸² שכל הנעשה במעשה בראשית יצרם בדין, וכל מה שהוא עושה מהדברים המתחדשי' בעולם כולם בדין, מפני שהדין גמר המדות וחתימתן, והרחמים ראש לכל האצילות, וכאשר הרחמים יעוררו אי זה ענין, יעבור דרך הדין וידונו אותו אם ראוי אם לאו (אור יקר).

²⁰⁸³ מלכות, דינא דמלכותא דינא (אור יקר).

²⁰⁸⁴ ת"ת (אור יקר).

אתקיים כל עלמא²⁰⁸⁵ ובכל יומא ויומא ובכל זמנא וזמנא דן כל עלמא בדינא לצדיקי ולרשיעי ולכל בני עלמא כמה דאת אמר (שם יא ז) כי צדיק יהוה²⁰⁸⁶ צדקות²⁰⁸⁷ אהב²⁰⁸⁸ וכד איהו דן בני נשא וחמי בני נשא כמה חייבין וכמה חטאין²⁰⁸⁹ קמיה כדין קשה בעינוי למיהב לון מזונא בכל זמנא בגין דאית ליה למיזן²⁰⁹⁰ חייביא ולאיןון דחטאן:	כל העולם. ובכל יום ויום ובכל זמן וזמן, דן את כל העולם בדין, את הצדיקים ואת הרשעים ואת כל בני העולם, כמו שנאמר "כי צדיק ה' צדקות אהב". וכשהוא דן בני אדם ורואה בני אדם, כמה רשעים וכמה חטאים לפניו, אז קשה בעינוי לתת להם מזון בכל זמן, כי יש לו לזון את הרשעים ואת אותם שחוטאים.
ואיהו עביר עמהון לגו משורת הדין²⁰⁹¹ וזן ומפרנס לון כפום חסד עלאה דאתמשך²⁰⁹² ואתנגיד²⁰⁹³ על כל [עמין²⁰⁹⁴] (בני עלמא) וביה איהו זן ומפרנס לכלא לצדיקי ולחסידי ולרשיעי ולכל אינון בני עלמא ולכל חיון ובעירי חקלא ועופי שמאי מקרני ראמים עד ביצי כלמי ולא אשתאר בעלמא דאיהו לא זן ומפרנס לכלא אף על גב דקשה קמיה אלפום עובדין (בפום עובדוי) דבני עלמא כקריעת ים סוף:	והוא עושה עמהם לפני משורת הדין, וזן ומפרנס אותה כפי החסד העליון שנמשך ונשפע על כל העמים, ובו הוא זן ומפרנס את הכל, את הצדיקים ואת החסידים ואת הרשעים ואת כל אותם בני העולם ואת כל החיות ובהמות השדה ועופות השמים, מקרני ראמים ועד ביצי כנים, ולא נשאר בעולם מי שאינו זן ומפרנס את הכל. אף על גב שקשה לפניו, לפי מעשי בני העולם כקריעת ים סוף.
וכי קריעת ים סוף קשה קמיה והכתיב (נחום א ד) (ה) גוער בים ויבשהו (עמוס ה ח) הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ והא כיון דסליק	וכי קריעת ים סוף קשה לפניו, והרי נאמר "גוער בים ויבשהו", "הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ", והרי כיון שעלה
קע/ב	
רעותא קמיה כלא קמיה [כאין הוא חשיב] ואת אמרת דקריעת ים סוף קשה קמיה:	רצון לפניו, הכל לפניו, כאין הוא חשוב, ואתה אמרת שקריעת ים סוף קשה לפניו.
אלא בזמנא דישראל אעברו לגבי ימא ובעא קודשא בריך הוא למקרע לון ימא דסוף אתא רהב ההוא ממנא דעל מצרים ובעא דינא מקמי קודשא בריך הוא אמר קמיה מאריה דעלמא אמאי את בעי למעבד דינא על מצרים ולמקרע ימא לישראל הא בלהו	אלא בזמן שישראל עברו לים, ורצה הקדוש ברוך הוא לקרוע להם את ים סוף, בא רהב אותו הממונה על מצרים, ובקש דין מלפני הקדוש ברוך הוא. אמר לפניו, רבונו של העולם, למה אתה רוצה לעשות דין על מצרים ולקרוע את הים לישראל, הרי כולם רשעים לפניך. וכל דרכך בדין ואמת, אלה עובדי כוכבים ומזלות ואלה עובדי כוכבים ומזלות, אלו בגלוי עריות ואלו בגלוי עריות,

²⁰⁸⁵ וכאשר התפארת מרחם המלכות דנה אם ראוי אם לאו, ואם היה הדין פעם בשנה או פעם בחדש ידחה פעם, אבל "בכל יומא" וכו', ואי אפשר לדחות הדין בכל רגע וכל שעה, שאם פעם אחת ידחה אין ראוי לדחותו שנית, והם שלושה בחינות צדיקים בנוניים ורשעים, והם כל בני עלמא שרוב העולם בבנוני (אור יקר).

²⁰⁸⁶ תפארת ויסוד בעל רחמים (אור יקר)

²⁰⁸⁷ צדק עליון בינה, וצדק תחתון מלכות (אור יקר)

²⁰⁸⁸ בדינם, וקשים מזונותיו אהדר אפילו לצדיקים גמורים (אור יקר)

²⁰⁸⁹ פי' בני אדם שעושים במזיד או בשוגג (מ"מ).

²⁰⁹⁰ ואין להשפיע לאחד, כיון שנפתח המקור נפתח לכל (אור יקר).

²⁰⁹¹ למעלה מהגבורה הנשרשת בבינה דהיינו חסד שבבינה, שמשם ולמעלה אין דין כלל (אור יקר)

²⁰⁹² קסח ע"ב (הערת הזהר).

²⁰⁹³ מבינה (אור יקר)

²⁰⁹⁴ עלמין - בסוד אצילות בריאה יצירה עשיה (אור יקר). עמין ובני (דפ"ו).

חייבין קמך וכל ארחך בדינא וקשוט אלין פלחי כו"ם²⁰⁹⁵ ואלין פלחי כו"ם אלין בגלוי עריות²⁰⁹⁶ ואלין בגלוי עריות אלין אושדי דמין ואלין אושדי דמין:	אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים.
בההיא שעתא והוה קשה קמיה ולמעברו על ארח דינא והא ישראל הו נמלי על ימא דכתיב (שמות יד טו) ויאמר יהוה אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו והוה קשה קמיה למעבר על דינא ולמקדע לון ימא דסוף ואלמלא דאשגח קודשא בריך הוא בזכות אברהם, שהקדים בבוקר לעשות מצות רבונו ורצונו, כנאמר "וישכם אברהם בבוקר", כולם היו אובדים בים, משום שבכל אותו הלילה, היה הקדוש ברוך הוא בדין על ישראל.	באותה שעה, היה קשה לפניו לעבור על דרך הדין. והרי ישראל היו נוסעים על הים, שנאמר "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". והיה קשה לפניו לעבור על הדין ולקרוע להם את ים סוף, ואלמלא שהשגיח הקדוש ברוך הוא בזכות אברהם, שהקדים בבוקר לעשות מצות רבונו ורצונו, כנאמר "וישכם אברהם בבוקר", כולם היו אובדים בים, משום שבכל אותו הלילה, היה הקדוש ברוך הוא בדין על ישראל.
דתנינן מאי דכתיב (שמות יד כ) ולא קרב זה אל זה כל הלילה מלמד דאתו מלאכי עלאי לשבחה בההוא ליליא קמי קודשא בריך הוא אמר לון וכי וס"א בנן עובדי ידי טבעין בימא ואתון משבתן קמאי מיד ולא קרב זה אל זה כל הלילה מה כתיב (שם כד) ויהי באשמרת הבקר אשגח קודשא בריך הוא בזכותא דאברהם דאקדים בצפרא למעבד רעותיה דמאריה כדכתיב (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר כדין אהדר ימא וערקו מיין קמייהו דישראל דכתיב (שמות יד כז) וישב הים²⁰⁹⁷ לפנות בקר לאיתנו ותנינן לאיתנו לתנאו לההוא תנאי ודהתנהו (דהתנא) עמיה קודשא בריך הוא כד ברא	ששנינו, מה שנאמר "ולא קרב זה אל זה כל הלילה", מלמד שבאו מלאכים עליונים לשבח באותו לילה לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר להם, וכי (בני) מעשי ידי טובעים בים ואתם משבחים לפני, מיד "ולא קרב זה אל זה כל הלילה". מה נאמר "ויהי באשמורת הבוקר", השגיח הקדוש ברוך הוא בזכות אברהם שהקדים בבוקר לעשות רצון רבונו, כנאמר "וישכם אברהם בבוקר", אז חזר הים וברחו המים מלפני ישראל, שנאמר "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו", ושנינו לאיתנו, לתנאו, לאותו תנאי שהתנה עמו הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם. "לאיתנו", נאמר כאן "לאיתנו", ונאמר שם "משכיל לאיתן האזרחי", ועל זה "לפנות בוקר", באותו זמן שהקדים אברהם לעשות רצון רבונו, אז נקדע הים. כאן [נאמר] "ויהם את מחנה מצרים", ולכן קשה היה לפניו קריעת ים סוף.

²⁰⁹⁵ יציאת ישראל ממצרים וכל הנסים שנעשה במצרים ובים ובמדבר, הנה היה הכל בגילוי אור דעתיקא קדישא שהוא א"א, וכמ"ש הרב בפע"ח (בשער חג המצות פ"ו) בכוונת הגדה, ואלו לא הוציא הקב"ה, שהוא א"א וכו', וכן בקריעת ים סוף, הרי אמרו בזוה"ק (בשלח נב ע"ב) ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא כו' ע"ש, וכן בספד"צ (סוף פרק ד לב ע"ב) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי כו' במזל תלי כו' ע"ש וכו', והיה כ"ז שלא באתערותא דלתתא כלל, כי לא היו אז ישראל כדאי לזה, וכמ"ש (יחזקאל טז ז) ואת עירום ועריה, הללו עובדי עב"ז והללו כו' וכמ"ש בזוה"ק (פ' תרומה קע ע"ב), אלא שהיה כ"ז רק מסוד ברית אבות, וכמ"ש (שמות ו ה) ואזכור את בריתי (דע"ה ח"ב קלד ע"ד).

²⁰⁹⁶ כתב הרמ"ק ז"ל באשגרות לישנא נקט ליה דהא כתיב גן נעול ואחת היתה ופרסמה הכתוב. א"נ י"ל דבגויה לא חטאו אבל שאר עריות חטאו בהם. וכמרז"ל בוכה למשפחותיו שהיה קשה להם לפרוש מהעריות עכ"ל. ובמסכת יומא פרק יו"ה תירץ הש"ס גן נעול היינו באשת איש ובוכה למשפחותי ובפנוייה (מ"מ).

²⁰⁹⁷ פי' וישב הים היינו ששב לאחוריו וערק מפני ישראל ושיעור הכתוב למה וישב הים וערק ונקדע בשביל לאיתנו שהוא התנאי ובשביל אברהם הנק' איתן. ובזה תורץ קושית המפרשים הראב"ח והר"ש יפה שהקשו למה לא כתב לאיתנו בקריעה אלא בישב הים דהיינו ששב על המצריים ותירצו לפי דרכם ולדברי הזוהר הכא ל"ק מידי ה"ג כדין אתקדע ימא וע"ד קשה הוה קמיה קריעת ים סוף (מ"מ).

עלמא לאיתנו כתיב הכא לאיתנו וכתוב התם (תהלים פט א) משכיל לאיתן האזרחי ועל דא לפנות בקר בההוא זמנא דאקדים אברהם למעבד רעותא דמאריה כדין אתקדע ימא הכא ויהם את מחנה מצרים²⁰⁹⁸ ועל דא קשה הוה קמיה (כ)קריעת ים סוף:	
כגוונא דא קשין זוונין קמי קודשא בריך הוא כקריעת ים סוף מה קריעת ים סוף קטיל לאלין בהאי סטרא ומקיים לאלין בהאי סטרא אוף הכי בזוונין כתיב (שם סח ז) מוציא אסירים בכושרות ותנינן בכי ושירות מיית האי ויהיב אתתיה להאי ולזמנין לחייבא מזדמנא²⁰⁹⁹ (דא איהו חייבא ואזדמנת) ליה אתתא מעליא מעליא (ולאו איהו בדינא) אבל רזין סתימין²¹⁰⁰ אינון בכלא וכלא הוא בדינא ומה דאתער²¹⁰¹ חברייא ובהא ודאי הכי הוא:	כמו כן קשים הזווגים לפני הקדוש ברוך הוא כקריעת ים סוף, מה קריעת ים סוף הרג את אלה בצד הזה וקיים את אלה בצד ההוא, אף כאן בזווגים, נאמר "מוציא אסירים בכושרות", ושנינו בכי ושירות, ממית את זה ונותן את אשתו לזה. ולפעמים לרשע מזדמנת אשה מעולה, אבל סודות נסתרים הם בכל, והכל הוא בדין. ומה שהעירו החברים בזה, ודאי כך הוא.
ומה דאתער²¹⁰² לפני²¹⁰³ ולא מלפני²¹⁰³ לפני ההוא דקאים לפני קמיה דקודשא בריך הוא²¹⁰⁴ ושמש קמיה ועל דא לא אמרו דקשין זוונין לקודשא בריך הוא [וכן] קשין מזונותיו של אדם לקודשא בריך הוא אלא לפני ולהאי קשיין כל הני דהא לאו ברשותיה קיימי אף על גב דאיהו עביד (אבל אף על גב דאיהו עביד) ברשותא אחרא עביד:	ומה שהעירו "לפני", ולא "מלפני". לפני אותו שעומד לפני, לפניו של הקדוש ברוך הוא, ושמש לפניו, ועל כך לא אמרו שקשים הזווגים לקדוש ברוך הוא, וכן קשים מזונותיו של אדם לקדוש ברוך הוא, אלא "לפני". ולזה קשים כל אלה, שהרי לא ברשותם הם עומדים, אף על גב שהוא עושה (אבל אף על גב שהוא עושה) ברשות אחרת הוא עושה.

²⁰⁹⁸ "הכא ויהם את מחנה מצרים" מוסגר בדפ"ק.

²⁰⁹⁹ וראוי למות ולא לקחה אלא שנזדמנת לו וזהו שאמר "ואזדמנת ליה", ואם תאמר וכי דרך
מקרה הוא הזמנה זו, לזה אמר "ולאו איהו בדינא" ולזה אמר "אזדמנת" שאם היה בדין היו
מזמנים ממש (אור יקר).

²¹⁰⁰ יש היאך נוטלה ולמה נוטלה כיון שנדחה אחר כך בעונו (אור יקר).

²¹⁰¹ הענין שיש לקב"ה או לכך וכך והיינו ממש אליו, אמנם יש לפני או מלפני, היינו מה שהוא
לפניו למטה ממנו, מלפני רוצה לומר ממה שהוא קודם לו, והטעם שם' מהפך המלה ומורה על
בחינה קודמת, ולזה יאמר קשין מזונותיו של אדם לפני הקב"ה ודאי, דהיינו במלכות הם קשים
מפני שאין המזונות מצדה, אלא המזונות מלמעלה, וכן הזוונין הם קשים לפני, בשכינה עצמה הם
קשין והטעם כי גזרת אלו העניינים מלמעלה בסוד ההנהגה העליונה שבתפארת ואינו במלכות,
לכך קשין, והיינו כקריעת ים סוף, שענין ים סוף לא היה קשה אלא בבית דין תחתון, אבל בבית
דין עליון ששם אברהם איש החסד עומד, הנס קל לעשותו, והטבע אינו חזק אלא מצד המלכות,
ולזה קשה לפניו להעביר הדין, ורוצה בקיומן של שרים והאומות שכולן צורך המדה הזאת, ולזה
אמר מעשה ידי טובעים בים, ולכך קשה לזווג למדה זו כקריעת ים סוף, והטעם שאין הזוונין בה
ממש אלא הם מלמעלה, והיא משמשת מה שגזור מלמעלה (אור יקר).

²¹⁰² מלכות (רח"ו). לעיל קשה ע"א (לש"ו). מ"ש הקב"ה כך עלה במחשבה לפני, שהוא א"ק, אשר
הוא לפני האצילות, ומקודם אליו, ועלה שם מלמטה למעלה כנז'. וע' "זה"ק (ח"ב ק"ע ע"ב).
ומשום שהם ממחשבה סתימא דא"ק הנעלם גם מאצילות, הלוא לא נופל שם הדיבור
וההתבוננות כלל, וזהו שאמר לו שתוק כך עלה כו' (דע"ה ח"א א ע"ד).

²¹⁰³ בינה (רח"ו). קנג ע"ב (הערת הזהר).

²¹⁰⁴ פי' ה' הוא זעיר, לפני ה', היא מלכות. מלפני ה', היא הבינה. ואע"פי דלעיל דף קס"ח כתב
הזהר מלפניו לא כתיב אלא לפניו היא אימא ומלפניו הוא אבא. אינה קושיייה דהתם מדבר על
הבינה כדכתיב סולו לרוכב בערבות שהיא הבינה ולכך מלפני' הוא אבא. אבל הכא מדבר במ"ש
לפני ה' ולכך לפני היא מלכות ומלפני היא בינה שהיא למעלה מזעיר (מ"מ).

נאמר "ונכרתה הנפש ההיא מלפני", מה זה "מלפני" אלא זה העולם הבא ההוא, שכל החיים עומדים שם.	כתיב (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני מאי מלפני אלא דא עלמא דאתי ההוא דכל חיין קיימין תמן::
דבר אחר, זה צנור עליון, נהר שאין מימיו פוסקים לעולמים, והכל אחד. וזה שנוטל את כל העדונים של העולם הבא, ומאותם עדונים עליונים תתכלה (הנפש הזו), ממקום ששם אותו נעם ה', וזהו מלפני	דבר אחר דא [צנורא] (צנורא) עלאה נהר דלא פסקין ²¹⁰⁵ מימיו לעלמין וכלא חד ודא איהו דנטיל כל עדונין דעלמא דאתי ומאיון עדונין עלאין דתשתצי ²¹⁰⁶ [האי נפש מ]אתר דההוא נעם יהו"ה תמן ²¹⁰⁷ ודא איהו מלפני ²¹⁰⁸ ::
ואם תאמר, אם כך, הרי נאמר "ויקם יונה לברוך תרשישה מלפני ה'". כי ידעו האנשים כי מלפני ה' הוא ברוך". ושנינו, למה הלך יונה וברח, וכי מי יכול לברוך מלפני הקדוש ברוך הוא. אלא היה הולך ובורח לצאת מהארץ הקדושה, שהרי השכינה אינה שורה מחוץ לארץ ישראל, ומשום שלא תשרה עליו השכינה, היה בורח מארץ הקדש, שהרי השכינה שורה שם, כמו שנאמר "אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך". "גפן פריה" זו שכינה. מה שכינה היתה נסתרת בתוך בית קדשי הקדשים,	ואי תימא אי הכי הא כתיב (יונה א ג) ויקם יונה לברוך תרשישה מלפני יהו"ה כי ידעו האנשים כי מלפני יהו"ה הוא בורח ותנינן מאי טעמא אזל יונה וברח וכי מאן ייכול למברח מקמיה קודשא בריך הוא אלא הוה אזיל וברח לנפקא מארעא קדישא דהא שכינתא לא שריא לבר מארעא דישראל ובגין דלא תשרי עלוי שכינתא הוה ברח מארעא קדישא דהא שכינתא איהי שריא תמן כמה דאת אמר (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך גפן פוריה [דא שכינתא ²¹⁰⁹ מה שכינתא הוה סתימא לגו בבית קדש הקדשים]
קעא/א	
אף כך אשה צנועה לא יוצאת משער ביתה החוצה, ולכן היה בורח יונה מחוץ לארץ הקדושה, והרי כאן נאמר "מלפני" ולא נאמר "לפני".	אוף הכי אתתא צניעאה לא נפקא מתרעא דביתה לבר ובגיני כך הוה ברח יונה לבר מארעא קדישא ²¹¹⁰ והא הכא כתיב מלפני ולא כתיב לפני:
אלא ודאי כך הוא "מלפני", שהרי רוח נבואה לא באה מתוך שכינה, אלא מלפני אותן שתי דרגות שהנביאים שורים על השכינה, ומאותו מקום פחד, להיות שם בארץ הקדושה, ועל זה "מלפני", כי מלפני ה'	אלא ודאי הכי הוא מלפני דהא רוח נבואה לא אתיא ²¹¹¹ מגו שכינתא אלא מלפני אינון תרין דרגין דנביאים ²¹¹² דקא שריין על שכינתא ומההוא אתר דחיל למהוי

²¹⁰⁵ יסוד דז"א (רח"ו).

²¹⁰⁶ תשתצי (דפ"ק).

²¹⁰⁷ כי החסדים שריין בפום אמה (רח"ו)

²¹⁰⁸ ואע"ג דלעיל אמרנו מלפני היא בינה. ועכשו אנו אומרים על היסוד אינה קושיא שלכך הוסיף הזהיר ודא איהו דנטיל כל עדונין דעלמא דאתי וכו' דההוא נועם ה' תמן וכו' נמצא כאלו היא הבינה (מ"מ).

²¹⁰⁹ גפן גימ' חק"ל (רח"ו).

²¹¹⁰ מלכות ושכינה, ולא כתיב לפני, שהיה לו לומר בדרך שלא יאמר מלפני ה', אלא הנבואה (תאת) [תהיה] הראתם יונה שקם לברוך תרשישה לפני ה', או יאמר ויקם יונה לברוך תרשישה ויצא לפני ה' וכיוצא, שיוורה כדאמרן, ולא השתא דקאמר מלפני ה' (אור יקר).

²¹¹¹ עם היות שאי אפשר להמשיך הנבואה אלא על ידי השכינה, סוף סוף אינה יוצאה ממש מגו שכינתא, אלא היא מראה לנבואה, ועיקרה נובעת מתרי נביאי קשוט, ויונה ברח בענין שלא יבא לו הנבואה משם, ואי אפשר לברוך אלא במקום שלא תצא שם השכינה, שהיא כלי למעבר הנבואה, והבריחה עצמה אינה [אלא] מלפני ה' ממה שהיא קודמת לה דהיינו תרי נביאי (אור יקר).

²¹¹² פי' והם בבינה בסוף ומבינה נביאים נמצא שמלפני ה' שפירשנו על נ"ה כאלו היא הבינה (מ"מ).

הוא ברוח, ולא לפני ה', שהרי היה יודע שנבואה לא היתה באה אלא מלפני.	תמן בארעא קדישא ועל דא מלפני כי מלפני יהו"ה הוא בורה ולא לפני יהו"ה דהא הוה ידע דנבואה לא הוה אתי אלא מלפני:
ולכן קשים זוגים קשים מזונותיו של אדם לפני הקדוש ברוך הוא, ולכן דוד המלך תלה מזונותיו למעלה, משום שלמעלה לא פוסק לעולמים. אבל כאן פוסק, שהרי לא תלויים בו, מזונות למעלה הם, ועל זה נאמר "ה' רעי לא אחסר". לא יפסקו מזונות ממני לעולמים, משום שאותו הנהר ששופע ויוצא מעדן לא פוסק לעולמים, ולכן קודמת שכינה על זה.	ובגני כך קשין זוגין קשין מזונותיו של אדם לפני הקדוש בריך הוא ועל דא דוד מלכא תלי מזונותיו לעילא בגין דלעילא לא פסיק ²¹¹³ לעלמין אבל הכא פסיק דהא לא תליין ביה מזונות לעילא אינון ועל דא כתיב (תהלים כג א) יהו"ה רעי לא אחסר לא יפסקון מזונות מני לעלמין ²¹¹⁴ בגין דההוא נהר ²¹¹⁵ דנגיד ונפיק מעדן לא פסיק לעלמין ובגין דא קדמא שכינתא ²¹¹⁶ על דא:
בא וראה, בשעה שאותו מקום מקבל מזונות מלמעלה, כל המקדשים את רבונם, כולם מתעדרים ומתעוררים ומעלים כנפים. כשבאה שכינה עם אותו מזון, כדי שלא יסתכלו בה.	תא חזי בשעתא ²¹¹⁷ דהאי אתר מקבלא מזונא ²¹¹⁸ מלעילא כלהו דמקדשי ²¹¹⁹ למאריהון כלהו [מתעדנין ו]מתערין וסלקין גרפיין ²¹²⁰ כד אתיא שכינתא בההוא מזונא ²¹²¹ בגין דלא יסתכלון בה:
ואותן שלש מחנות בעליה. אחת, קוראים ואומרים קדוש. אלה קוראים למחנה	ואינון תלת משריין בסליקו חד ²¹²² קראן ואמרי (ישעיה ו ג) קדוש ²¹²³ קראן אלין

²¹¹³ לא מפני עון ולא מפני חסרון על ידי פגם עון, לכך תלה למעלה שיהיו המזונות נמשכים בלי תנאי כדי שלא יפסקו, ואם היו מהשכינה היו בתנאי על פי הדין כדפירשנו שהנהגה בה בדין (אור יקר).

²¹¹⁴ והיה לו לומר לא יחסר, אלא לא אחסר בשום מעשה רע בעולם כדפירשנו (אור יקר).
²¹¹⁵ אין לומר על היסוד שהרי כתיב ונהר יחרב ויבש, אלא על הבינה בצד החסד מהחכמה כדפירשנו לעיל, שעל ידי הנהר בינה נפיק מעדן חכמה, בבחינת חסד שבה, דהיינו לפני משורת הדין המזונות נשפעים כולל לכל המציאות בלי הקפדה כדפירשנו (אור יקר).

²¹¹⁶ להעשות כלי בית קיבול לברכות הנזכרות כדפירשנו לעיל (אור יקר).
²¹¹⁷ מלכות (אור יקר).

²¹¹⁸ שנסתלקה ועולה למעלה עד בין אבא ואימא כדפי' ואח"כ היא יורדת למטה מליאה אור ושפע מזון לכל העולמות (אור יקר).

²¹¹⁹ שלש מחנות שהם יש להם רושת לקדש ואפשר היותם ג' בחינות בשרפים זו למעלה מזו, כדאמרין שרפים עומדים וכו' וקרא זה אל זה וכו' וחיות ואפנים אומרים ברוך כדאמרין בתפלה, וכן מוכח קראי, ישעיה ראה שרפים שמע קדוש, יחזקאל ראה חיות ואופנים ושמע ברוך, ואפשר שהחיות והאופנים בהיותם נכללים עם השרפים הם כולם אומרים קדוש, והיינו שכל המרכבה ראה ישעיה ונכללה בשרפים וכולם אמרו יחד קדושה, וג' מחנות דקאמר היינו שרפים חיות ואופנים (אור יקר).

²¹²⁰ היינו בב' יכסה פניו והענין שהכנפים הם לשון כנופיא, מחנות משתלשלים מהם, והם מעלים מחנות אלו, ונעלמין ראשונים, ושריהם העלולים עולים אל העלות, והמסתתר העלה בתוך עלוליו והיינו בשתיים יכסה פניו ושתיים מורידים למטה לכסות העלולים הגרועים שלא יעלו עמהם, והיינו בב' יכסה רגליו, ובב' נעשה מרכבה להסתלק למעלה וז"ש הכא "מתערי וסלקין גדפיין" (אור יקר).

²¹²¹ שהיא מאירה מאור השפע (אור יקר).

²¹²² נראה שהם אומרים ראשונים קדוש לקבל כח השפע להכלל תחתונים במדרגת עליונים מהם, וליכנס במחיצתם, ואח"כ ב' כתות קדוש, לקבל שפע ואור להכלל למעלה בראשונה ואומרים קדוש, ואחר שכולם כלולות יחד אלו ואלו אומרים קדוש קדוש קדוש ה' צבאות להביא השפע מן השכינה, כל ג' מחנות יחד שהם קשורות ונכללות זה בזה וזה בזה, והיינו קשור פרקי המרכבה וכללותה יחד, כדרך שפי' בהיכלות, והנה כדי להכלל התחתונים בעליונים צריך שיהיה בחינת עליונים כלולה מן התחתונים ושם באותה בחי' יש להם מבא ליכנס אליהם ולהכלל בהם, וכן עליונים נאחזים ונכללים וז"ה "כולהו משלבן וכו'" (אור יקר).

למשרייתא תניינא וסלקין גרפיין אליין קדמאי ואלין תנייני ואמריין אליין תנייני קדוש קראן אליין ולמשרייתא (למשרייתא) תליתא וסלקין גרפיין תלת משריין כחדא וכלהו אמרי קדוש יהוה צבאות מלא כל הארץ כבודו ועל דא כלהו משלבן דא בדא אליין עאלין לגו אליין ואלין עאלין לגו אליין משלבן דא בדא כמה דאת אמר משלבת אשה אל אחתה כן תעשה לכל קרשי המשכן:	שני, ומעלים כנפים אלה הראשונים ואלה השניים, ואומרים השניים הללו קדוש. אלה קוראים למחנה שלישי, ומעלים כנפים שלש המחנות כאחד, וכולם אומרים "קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו". ועל זה, כולם משולבים זה בזה, אלה נכנסים לתוך אלה, ואלה נכנסים לתוך אלה, משולבים זה בזה, כמו שנאמר "משולבות אשה אל אחותה, כן תעשה לכל קרשי המשכן".
קרשים קיימי תדיר בקיומיהו ולא מתכפפי כגוונא דאינון עומדים דלא מתכפפי דלית לון קפיצי וקיימי תדיר בלא ישיבה ועל דא כתיב בקרשים עומדים:	הקרשים עומדים תמיד בקיומם, ולא מתכופפים, כמו שהם עומדים שלא מתכופפים, שאין להם כרעים, ועומדים תמיד בלי ישיבה, ועל זה נאמר בקרשים עומדים.
מה כתיב (שמות כו יז) שתי ידות²¹²⁴ לקרש האחד אוף הכי בתרי גוויי אינון כלילן כל חד וחד מנייהו ההוא דיליה ודחבריה וחבריה אוף הכי ביה ועל דא משלבן דא עם דא נדא נטיל דיליה ודחבריה ודא נטיל דיליה ודחבריה]:	מה נאמר "שתי ידות לקרש האחד", כמו כן כאן, בשני צורות הם כלולים כל אחד ואחד מהם, אותו שלו ושל חברו, וחברו כמו כן כאן, יש בו ועל זה משולבים זה עם זה (זה לוקח שלו ושל חברו וזה לוקח שלו ושל חברו).
כגוונא דא כתיב באורייתא (משלי ג יד) כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה דא אולף לדא ודא אולף לדא אתעברו משלבן דא עם דא דא נטיל דיליה ודחבריה ודא נטיל דיליה ומשלבן דא ודא:	כדוגמה זה, נאמר בתורה "כי טוב סחורה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה". זה מלמד לזה, וזה מלמד לזה. נעשו משולבים זה עם זה, זה נוטל שלו ושל חברו וזה נוטל שלו ושל חברו, ומשולבים זה בזה.
כתיב (תהלים כג ב) בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נאות דשא אליין אינון מקורין עלאין²¹²⁵ דכל מזונא וספוקא אתיא מנייהו נאות אליין אקרין (איכה ב ב) נאות יעקב נאות דשא בגין דאית נאות לבר דאקרין (יואל ב כב) נאות מדבר²¹²⁶ ועל דא בנאות דשא ואי תימא הא כתיב (בראשית א יא) תדשא הארץ דשא דהא איהו לתתא אלא דשא מאינון נאות²¹²⁷ אתיא דאיתייליד ואצמח מנייהו²¹²⁸ ועל דא בנאות דשא ירביצני:	נאמר "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני". "נאות דשא", אלה הם המקורות העליונים שכל המזון וההספקה באים מהם. הנאות הללו נקראים נאות יעקב, נאות דשא, משום שיש נאות בחוץ שנקראים נאות מדבר, ועל זה בנאות דשא. ואם תאמר, הרי נאמר "תדשא הארץ דשא", שהרי הוא למטה, אלא דשא מאותן נאות בא, שנוולד וצומח מהם, ועל זה "בנאות דשא ירביצני".

²¹²³ הנה עשר כתות מלאכים הם נכללים בסוד הספירות ג' ר ג' אמצעיות ג' אחרונות (רח'ו).
(א"ב) [א"כ] כוונת קק"ק בסוד חב"ד חג"ת נה"י וקרוב לזה כתב הרב קדוש חכמה קדוש ת"ת קדוש יסוד הרי ספירה אחת בכל קדוש א' מג' ר ואחת מג' אמצעיות ואחת מג' תחתונות (מ"מ).
²¹²⁴ פירוש לרמז שכל א' יש בו שלו ושל חברו לכך הם שתי ידות לקרש (מ"מ).
²¹²⁵ פירוש נ"ה דזעיר (מ"מ).
²¹²⁶ פירוש נ"ה דנוקבא הנק' מדבר כמ"ש באידרא רבא והנה על פני המדבר היא המלכות (מ"מ).
²¹²⁷ פירוש כאלו אמר הכתוב בנאות שהם נ"ה משפיעים לדשא שהיא מלכות. וא"ש קרא אחרינא דכתיב תדשא הארץ דשא כי דשא הוא במלכות (מ"מ).
²¹²⁸ הם נ"ה דדכורא בחינות ביעין שבילי הזרע (רח'ו).

על מי מנחות ינהלני] אלין מיין ודנייחא (דהנחה²¹²⁹) דקא נגדין מההוא אתר דנגיד ונפיק מעדן ואינון מיין אקרון מי מנחות נפשי ישובב דא הוא נפש דוד ולא בעא דוד לאתקנא אלא לההוא דרגא דיליה כדקא יאות באלין ומיו מנחות זמינין צדיקיא לנייחא לעלמא דאתי דכתיב (ישעיה נח יא) ונחך יהוה תמיד וגו':	"על מי מנחות ינהלני", אלו המים של מנוחה ששופעים מאותו מקום ששופע ויוצא מעדן, ואותם המים נקראים מי מנחות. "נפשי ישובב", זוהי נפש דוד, ולא רצה דוד לתקן אלא את אותה הדרגה שלו כראוי במי המנחות הללו, עתידים הצדיקים לנוח לעולם הבא, שנאמר "ונחך ה' תמיד וגו'".
ועשית קרסי נחשת חמשים וגו' רבי אלעזר ורבי אבא הוו יתבי ליליא חד כד רמז ליליא עאלו גו נגנ(נ)א דעל ימא דטבריא אדהכי חמו תרין ככביא דנטלי דא מהכא ודא מהכא ואערעו דא בדא ואטמרו:	"ועשית קרסי נחשת חמשים וגו'", רבי אלעזר ורבי אבא היו יושבים לילה אחד, כשירד הלילה נכנסו לתוך גן שעל ים טבריה, ובינתיים ראו שני כוכבים שנוסעים זה מכאן וזה מכאן, ונפגשו זה בזה והסתתרו.
אמר רבי אבא כמה גדולים מעשיו של הקדוש ברוך הוא בשמים מלמעלה ובארץ מלמטה, מי יכול לדעת בשני הכוכבים הללו שיצאו, אחד מכאן ואחד מכאן, ונפגשו זה בזה והסתתרו. אמר לו רבי אלעזר, וכי לא ראינו אותם, הרי השגחנו בהם והשגחנו בכמה מעשים אחרים	אמר רבי אבא כמה גדולים מעשיו של הקדוש ברוך הוא בשמים מלמעלה ובארץ מלמטה, מי יכול לדעת בשני הכוכבים הללו שיצאו, אחד מכאן ואחד מכאן, ונפגשו זה בזה והסתתרו. אמר לו רבי אלעזר, וכי לא ראינו אותם, הרי השגחנו בהם והשגחנו בכמה מעשים אחרים
קעא/ב	
דקודשא בריך הוא עביד תדיר:	שהקדוש ברוך הוא עושה תמיד.
פתח ואמר (תהלים קמז ה) גדול אדונינו ורב כח וגו' גדול ורב ועלאה איהו קודשא בריך הוא וכי לא ידענא דקודשא בריך הוא גדול איהו ורב כח מאי שבחא דדוד הכא:	פתח ואמר "גדול אדונינו ורב כח וגו'", גדול ורב ועליון הוא הקדוש ברוך הוא, וכי לא ידענו שהקדוש ברוך הוא הוא גדול ורב כח, מהו שבחו של דוד כאן.
אלא בכל אתר איהו אמר (שם קמה ג) גדול יהוה והכא אמר גדול אדונינו מאי טעמא [אלא] התם דאיהו אמר (&) גדול יהוה ומהלל מאד בדרגא עלאה קאמר והכא דכתיב (תהלים קמז ה) גדול אדונינו בדרגא תתאה קאמר²¹³⁰ דאיהו אדון כל הארץ²¹³¹ מה כתיב לעילא מהאי קרא (שם ד) מונה	אלא בכל מקום הוא אומר "גדול ה'", וכאן אמר "גדול אדונינו", למה. אלא שם שהוא אומר "גדול ה' ומהולל מאד", בדרגה עליונה הוא אומר. וכאן שנאמר "גדול אדונינו", בדרגה תחתונה הוא אומר, שהוא אדון כל הארץ. מה נאמר למעלה מפסוק זה "מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא". אם כל בני העולם מיום שנברא אדם יתכנסו למנות את הכוכבים לא יוכלו, כמו שנאמר

²¹²⁹ פירוש ה' חסדים הנק' מים שהם באים מיסוד למלכות (מ"מ).

²¹³⁰ פירוש וא"כ לא יקשה וכי לא ידענא דקב"ה גדול דכיון דקאי על המלכות אשמעינן רבותא שאע"פי שנקרא עיר קטנה אפ"ה גדול אדונינו (מ"מ).

²¹³¹ מתנהגים כל העולמות ב"ע על ידה, ע"י יחודה ב"ז"א, שהוא היחוד דהו"ה אדנ"י ונכלל בה עי"ז כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו, ונעשית עי"ז אדון כל הארץ, ואלה"י כל הארץ יקרא (וכמ"ש בפרשת בראשית נ ע"ב ופ' וירא צט ע"ב בסתרי תורה שם וכן שם ק' ע"ב ע"ש, ופ' משפטים קו ע"א ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' תצוה קפו ע"א) (הקדר"ש מה ע"א), ע' פ' בשלח (נא ע"א) ופ' אחרי (עד סע"א) (דע"ה ח"ב קטו ע"א), אור שכינתו ית"ש השוכן בהמציאות תמיד בבחי' נשמה לנשמה, ומשום שרק היא עצמה המסבב את הכל ואין בלתה, לכן היא נקראת בשם אלה"י כל הארץ (ישעיה נד ה) כמ"ש בזה"ק (פ' תצוה קפו ע"א ע"ב), וכן היא נקרא אדון כל הארץ (יהושע ג יג) כמ"ש בפ' תרומה (קעא ע"ב) (כללים ח"ב מד ע"ג), בעולמות ב"ע הוה עיקר השליטה מהמלכות שהיא הב"ן, כי היא אדון כל הארץ וכו' ובעולם האצילות שניהם שולטים והמ"ה הוא העיקר שם והב"ן טפלה לו (ביאורים ח"ב כז ע"ג).

מספר לככבים לכלם שמות יקרא אי כל בני עלמא מיומא דאתברי אדם יתכנשו²¹³² לממני ככביא לא יכלין לממני כמה דאת אמר (בראשית טו ה) וספור (את) הככבים אם תוכל לספור אותם וקודשא בריך הוא מה כתיב ביה מונה מספר²¹³³ לככבים לכלם שמות יקרא מאי טעמא בגין דכתיב גדול אדונינו ורב כח²¹³⁴ וגו' כמה דלית מספר לככבי שמיא בר מניה אופי הכי איהו כתיב ביה ולתבונתו אין מספר²¹³⁵:	"וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם". והקדוש ברוך הוא מה נאמר בו "מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא". למה. משום שנאמר "גדול אדונינו ורב כח וגו'", כמו שאין מספר לכוכבי השמים, פרט אליו, כמו כן כאן הוא, נאמר בו "ולתבונתו אין מספר".
תא חזי כתיב (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם וגו'²¹³⁶ כללו חיילין ומשריין וככביא קודשא בריך הוא אפיק לון בשמא²¹³⁷ כל חד וחד ולא גרע אפילו חד בכל ככביא ומזלי²¹³⁸ דורקיעין כללו אתמנן נגידין ופקידין²¹³⁹ לשמשא עלמא כל חד וחד כדקא חזי ליה²¹⁴⁰ ולית לך עשבא זעירא²¹⁴¹ בכל עלמא דלא שלטא עליה ככבא ומזלא ברקיעא ועל ההוא ככבא ממנא חד²¹⁴² דקא משמש קמיה דקודשא בריך הוא כל חד וחד כדקא חזי ליה:	בא וראה, נאמר "המוציא במספר צבאם וגו'", את כל החיילות והמחנות והכוכבים, הוציא הקדוש ברוך הוא בשם כל אחד ואחד, ולא גרע אפילו אחד בכל הכוכבים והמזלות של כל הרקיעים. נתמנו שרים ופקידים לשמש את העולם, כל אחד ואחד כראוי לו, ואין לך עשב קטן בכל העולם שלא שולט עליו מזל וכוכב ברקיע, ועל אותו כוכב ממונה אחד שמשמש לפני הקדוש ברוך הוא, כל אחד ואחד כראוי לו.

²¹³² דחיקא לי טובא, וכי שבחא דקב"ה איהו לומר שמונה הככבים שאין בני אדם יכולים
למנותם, מה בני אדם יכולים שנתן לו הדר ממה שאין בני אדם יכולים, ואומר אני כי אם יספור
אדם כוכבי מרום לא יגרע ולא יוסף מעלתם, והקב"ה כשסופרם היינו שמשפיעם ונותן בהם כחם
(אור יקר).

²¹³³ ירצה מחשבם וסופרם להשפיע לכל אחד ואחד די מחסורו אשר יחסר לו, אם כן יאמר עתה
הרי בני אדם אינם יכולים אפילו לסופרם מרבוים עד אין תכלית, וכולם הקב"ה סופרם לפרנסם
כל אחד ואחד כפי בחינתו, אינו משפיעם דרך כלל, אלא מונה מספרם להשפיע לכל אחד ואחד
לעצמו שפע הראוי לו (אור יקר).

²¹³⁴ שהרי כחו משפיע לכל ככב וככב כדי צרכו כל אחד ואחד בפני עצמו (אור יקר).

²¹³⁵ ירצה בחינות התבונה שמהם שופע הכח, אין מספר לריבויים וכללותם, כי מבחינות המקבל
נדע בחינות המשפיע, והיינו דמסיק תא חזי וכו' (אור יקר).

²¹³⁶ לכולם בשם יקרא - כענין וקרא זה אל זה שהוא השפעה והארה, (ו) [כ]דין ויקרא אל משה,
וזהו גדולה שיהיה שם נודע לכל כוכב וכוכב, שיושפע ויאיר השם ההוא (אור יקר).

²¹³⁷ ירצה אין שם המכונה למעלה כשם המכונה למטה, שם המכונה למטה הוא הסכמי, לחלק
בין איש לאיש הסכימו שיקרא פלוני כך ופלוני כך, ואין כן שם הדברים בלשון הקדש, מפני שכל
שם ושם נדרש למעלה ברוחניות הספירות, ונדע שורשו ועניינו משם, וכיוצא בזה בספ"ר כנויי
הספירות כדפירשנו בספ"ר בשער ערכי הכנויים, ואף כאן שמות הכוכבים השם מורה על עצמות
כחו וגבולו ופעולתו וקבלתו מלמעלה (אור יקר).

²¹³⁸ הלשון אינו מדוקדק וכאלו אמר כל ככביא ומזלי כולו אתמנן נגידין (מ"מ).

²¹³⁹ והם המדרגות, המקבל התחתון העשב, המשפיעו הכוכב, והמשפיע לכוכב המלאך, והמלאך
מקבל מזיו השכינה (אור יקר).

²¹⁴⁰ כך יניקתו וכך פעולתו, וכך צורת הכוכב תשתנה בניתוח עליה פרחיה זרועותיה, כפי בחינת
כח השופע עליה המורה על אותו הניתוח ואותו הענין (אור יקר).

²¹⁴¹ יש מהם [מלאכים] שאינם שלוחים כלל אלא הם שרי מעלה הממונים על כחות כל הבריאה
כולה בפרטות ופרטי פרטות, וע"ד שאמרו (ב"ר פ"י סימן ו) אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל
ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל כו', וע' זוה"ק שמות (טו סע"ב) ופ' תרומה (קעא ע"ב) ופ'
קדושים (פו סע"א) (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

²¹⁴² וכפי קבלת המלאך כך פעולת העשב, אם חס מן הגבורה, אם לח מן החסד, אם חס ולח מן
התפארת, אם קר ויבש מן המלכות, ויתחלקו הבחינות לאין חכלית (אור יקר).

כל ככביא דברקיעין כלהו משמשי על האי עלמא וכלהו פקידן לשמשא כל מלה ומלה לאינון דבהאי עלמא ולא צמחין ולא מגדלין עשבין ואילנין ודשאין ועשבי ברא בר בחיזו דככביא דקא קיימי עליהו ואתחזון עליהו אנפין באנפין כל חד וחד כמה דאתחזי ליה:	כל הכוכבים שברקיעים, כולם משמשים על העולם הזה, וכולם מופקדים לשמש כל דבר ודבר, לאותם שבעולם הזה. ולא צומחים ולא מגדלים עשבים ואילנות ודשאים ועשבי השדה, רק למראה הכוכבים שעומדים עליהם, ונראים עליהם פנים בפנים, כל אחד ואחד כמו שראוי לו.
רוב משריי²¹⁴³ דככביא ומולי כלהו נפקין בראשיתא דליליא עד תלת שעתא חסר רביעא²¹⁴⁴ מתמן ולהלאה לא נפקין בר זעירין ואינון ככביא כלהו לא משמשי לבטלה ולא אתחזון לבטלה ואית ככביא דקא משמשי כל ליליא²¹⁴⁴ בגין לאצמחא ולגדלא כל אינון מלין דאתפקדו עליהו ואית ככביא דקא משמשי עד פלגות ליליא וצמחין ומגדלין מראשיתא דליליא עד ההיא שעתא כל אינון מלין דאתפקדו עליהו ואית ככביא דקא משמשי זעיר מליליא דכיון דאתחזי בהדי ההוא עשבא או ההוא דשאה מיד אשלים שמושיה ולא אצטריך יתיר בההוא ליליא והא אינון לא קיימין לבטלה כיון דאשלימו שמושיהו לא אתחזון יתיר בהאי עלמא ועיילין לאתרייהו:	רב המחנות של הכוכבים והמזלות, כולם יוצאים בתחלת הלילה עד שלש שעות חסר רבע, משם והלאה לא יוצאים רק מעטים. וכל אותם הכוכבים לא משמשים לבטלה ולא נראים לבטלה, ויש כוכבים שמשמשים כל לילה כדי להצמיח ולגדל את כל אותם דברים שהצטוו עליהם, ויש כוכבים שמשמשים עד חצות הלילה וצומחים ומגדלים מראשית הלילה עד אותה שעה. כל אותם דברים שהופקדו עליהם, ויש כוכבים שמשמשים מעט מהלילה, שכיון שנראה עם אותו העשב או אותו הדשא, מיד השלים שמושו, ולא צריך יותר באותו לילה. והרי הם אינם עומדים לבטלה, כיון שהשלימו את שמושם, אינם נראים יותר בעולם הזה, ונכנסים למקומם.
בספרא דחכמתא עלאה דבני קדם אמרי על כל אינון ככביא²¹⁴⁵ דשרביטא דקא משדרי שרביטא ברקיעא אמרי דעשבין אינון בארעא מאינון דאקרון סמי דחיי ואבנין יקירין אית בארעא וזהב שחוט דמגדלא גו טורי רמאי בזעיר מיין דחפיא עליה ולא חפיא אלא דנגיד עליה²¹⁴⁶ ושלטאן על כל אלין אינון ככביא דשרביטא ומגדלי אלין בגינייהו:	בספר החכמה העליונה של בני קדם, אומרים על כל אותם כוכבי השרביט, שמשלחים שרביט ברקיע, אומרים שהעשבים הם בארץ מאותם שנקראים סמי החיים, ואבני יקר יש בארץ וזהב שחוט של המגדל בתוך הרים רמים, במעט המים שמכסים עליהם, ולא מכסה אלא ששופע עליו ושולטים על כל אלה אותם כוכבי השרביט, ומגדלים הללו בשבילם.
וכל תקונא וגדולא דלהון לאו איהו אלא בחיזו ונגהא דההוא שרביטא דקא משדר	וכל תקונם וגדלותם אינו אלא במראה ונגה של אותו שרביט, ששולח אותו הכוכב

²¹⁴³ לא על הכוכבים עצמן קאמר אלא על כחות המלאכים הממונים עליהם, ולזה כח העשבים חזק בתחילת הלילה, שאז השוטר מכה בו ואמר לו גדל, ועם היות שהכוכב יעמוד כל הלילה כגון זריחתו מתחילת הלילה ושקיעתו סוף הלילה, המלאך אינו שופע בו אלא תלת שעתא פחות רביע, ושאר הזמן הוא מאיר אורו אמנם אין לו כח לגדל צמח הארץ מפני שנסתלק כחו, ויש מלאך קיים כל הלילה, ויש מלאך משפיע אורו מקצת שעה או רגע ומיד מסתלק, ודע כי שבעה כוכבי לכת, ואף ו"ב כוכבים [הקבועים בגלגל הח'] הם מאותם הקבועים כל הלילה, ודברי ר' אלעזר הם בכוכבים הנוספים שהם לאין מספר ותכלית, ואלו גם הכוכבים מסתלקים, והיינו הכוכבים הנראים ורצים מרוצת מה ונסתרים, והטעם שאילו אין זמן יניקת המלאך מלמעלה אלא רגע או יותר מעט, וצריכים לפעול פעולתם להאיר באותו הענין שהם ממונים בעולם התחתון (אור יקר).

²¹⁴⁴ כל הלילה כולה (מ"מ).

²¹⁴⁵ ויחי רכג ע"א ויקרא רלא ע"ב (הערת הזהר).

²¹⁴⁶ פי' אין המים חופה עליהם תמיד אלא נמשך המים עליהם ומיד מתגלים (מ"מ).

לתוך הרקיע, ואז מתקנים ומתגדלים כל אותם דברים.	ההוא כבבא גו רקיעא וכדין אתתקנן ומתגדלן כל אינון מלין:
יש בבני אדם מחלות כמו ירוקים וחולי רוח, שהרפואה שלהם לא תלויה כי אם במראה אחד של ברזל קליל, הנוצץ לעינים. והחולה צריך להסתכל בו, ולא מספיק בזה עד שיעשה אותו מראה לצד זה ולצד זה, כמו השרביט שיושיט התנוצצות של ברק לפניו, ובאותה הושטה של ברק שנוצץ לעינים, באה לו הרפואה. כמו כן כל אלה ששולטים עליהם אותם כוכבים, אין להם תקון וגדולה במה שנראה, פרט לאותה התפשטות השרביט, ובזה מתתקנים במראה	מרעין אית בבני נשא כגון ירוקין וקסטירין דאסוותא דלהון לא תלי אלא בחד מראה דפרזלא וקלילו (כליל) נציין לעיינין ואית ליה למאריה דמרע לאסתכלא ביה ולא ²¹⁴⁷ שייך וס"א אתסין בהאי עד דאעבר ²¹⁴⁸ ההוא מראה לסטרא דא ולסטרא דא כגוונא דשרביטא דיושיט נציצו דברק לאנפוי ובההוא אושיטו דברק דקא נציין לעיינין אתי ליה אסוותא אוף הכי כל אינון דשלטי עלייהו אינון ככביא לית לון תקונא וגדולא במה דאתחזי בר בההוא פשיטו דשרביטא ובהאי מתתקני בחיו
קעב/א	
בצבע בכח כמו שנראה.	בגוון בחילא כמה דאתחזי:
ויפה הוא, שהרי כמו זה רמוז בספרו של שלמה המלך, בחכמת האבנים היקרות, שאם חסר מהם נוגה של התנוצצות ולהט הכוכבים הידועים, לא מגדלים ולא מתקנים אותם לעולמים. והכל תקן הקדוש ברוך הוא לתקון העולם, כמו שנאמר "להאיר על הארץ", בכל מה שצריך בעולם הזה לתקן אותו.	ושפיר איהו דהא כגוונא דא רמיז בספרא דשלמה מלכא בחכמתא דאבנין יקירן דאי חסר מנהון נגהא דנציצו ולהיטו דככביא ידיען לא מגדלין ולא ²¹⁴⁹ מתקני (לון) לעלמין וכלא אתקין קודשא בריך הוא לתקונא דעלמא כמה דאת אמר (בראשית א יז) להאיר על הארץ בכל מה דאצטריך בהאי עלמא לתקנא ליה:
נאמר "ועשית קרסי נחשת חמשים", ונאמר "ועשית חמשים קרסי זהב", ושנינו מי שלא ראה אותם הקרסים במשכן, לא ראה אור של כוכבים ברקיע, משום שבאותו מראה ובאותו צבע, דומים לכל מי שמסתכל	כתיב (שמות כו יא) ועשית ²¹⁵⁰ קרסי נחושת חמשים וכתיב (שם ו) ועשית חמשים קרסי זהב ותנינן מאן דלא חמא אינון קרסים

²¹⁴⁷ (נ"א שכיך) נוסף בדפ"ו.

²¹⁴⁸ ולא שייך (ס"א אתסי) בהאי עד דאעבר" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "ולא סגי בהאי עד דאעבר".

²¹⁴⁹ (ס"א מתתקנין לעלמין) נוסף בדפ"ו.

²¹⁵⁰ כתיב ועשית וכו' לפי דבריו נראה שהיו קרסי המשכן לדמות לאלו הכוכבים, וזה דוחק לא יוכל להאמין השכל והרי פירוש סוד הקרסים בכמה רמזים נעלמים, היאך נאמר שיהיו הכוכבים רמז הקרסים, וזה אינו שיותר מעולה היריעות מכל המשכן, ועוד הרי פירוש עשר יריעות עשר ספירות, לזה נראה שלא פירש ר' אלעזר ענין הכוכבים האלו אלא שיוכל המעיין להתחכם משם אל סוד רמזותם, והיינו שהשמש הוא התפארת, ורקיע הכוכבים היא הבינה, והיא נקראת חמשים שערים, ויש חמישים קרסי זהב מצד הבינה, וחמשים קרסי נחשת המלכות, והחמה תפארת מאיר אלו ואלו שהוא סוד יעקב המתייחד בלאה ורחל, ונודע שהבינה על התפארת, והמלכות בחסד, לכך אלו לסטר מזרח ואלו לסטר דרום, וכמו שבילילה מתערבי אלו ואלו, כך הם אותם החמישים העליונים שבבינה הם מתערבים באותם החמישים שבמלכות, והמלכות מדת הלילה כלולה ממאה שערים כנודע, ואומרו שהם שולטים על עשרים וחמש וכו', הם עשרין וחמשה אותיות דייחודא דקריית שמע, דהיינו כל אחת מחמש כלולה מחמש, ופלגא הוא סוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, דהיינו פלגא מלכות חצי דבר ודאי, ולכך זהב דין יפה, ואלו נחת דין חזק, ועניין הוראתם קל לייחסם במדות (אור יקר).

במשכנא לא חמא נהירו דככביא ברקיעא²¹⁵¹ בגין דבההוא חיזו ובההוא גוונא דמיין לכל מאן דאסתכל בהו:	בהם.
ככביא אית ברקיעא דאלין נפקי מההוא רקיעא דכל ככביא אדוקין תמן בההוא רקיעא אית מאה חלוני משקופין מנהון לסטר מזרח ומנהון לסטר דרום ובכל חלונא וחלונא ככבא חד:	יש כוכבים ברקיע, שאלה יוצאים מאותו הרקיע שכל הכוכבים הדוקים שם. באותו הרקיע, יש מאה חלונות שקופים, מהם לצד מזרח ומהם לצד דרום, ובכל חלון וחלון יש כוכב אחד.
וכד שמשא אזיל באינון חלונין ומשקופין די ברקיעא נציין בנציצו ואלין ככביא נפקי לאתנצצא מההוא נציצו דשמשא ואצטבעו [מנהון סומקין כגוונא] (בגוונא) דנחשת ומנהון ירוקין כגוונא דזהב ועל דא אלין סומקין ואלין ירוקין חמשים אינון באינון חמשים חלונין²¹⁵² אחרנין דלסטר מזרח אינון ירוקין²¹⁵³ דלסטר דרום אינון סומקין²¹⁵⁴ בהו אתאחד סיומא דמשכנא²¹⁵⁵:	וכשהשמש הולכת באותם חלונות ושקועים שברקיע, הוא נוצץ בהתנוצצות והכוכבים. הללו יוצאים להתנוצץ מאותה התנוצצות של השמש ונצבעים, מהם אדומים, כגון הנחשת, מהם ירוקים כגון הזהב. ולכן אלה אדומים ואלה ירוקים, חמשים הם באותם חמשים חלונות האחרים של צד מזרח, הם ירוקים של צד דרום הם אדומים, בהם אחוז סיום המשכן.
בכל אינון ככביא דנפקי מההוא רקיע מתערבי אינון ככביא בליליא ונציצי ומלהטי ושלטי בהאי עלמא מנהון על נחשת מנהון על זהב ירקרק ואתתקנן ומגדלן על חילא דלהון:	בכל אותם הכוכבים שיוצאים מאותו רקיע, מתערבים אותם כוכבים בלילה ונוצצים ולוהטים ושולטים בעולם הזה, מהם על נחשת מהם על זהב ירקרק, ומתתקנים וגדלים על הכח שלהם.
אלין ככביא שלטי בכ"ה ופלגא נקודין דליליא דאינון רגעי שעתא ואינון דמגדלי נחשת אינון סומקי ולהטי ונציצי וכד אושיטו תלת זימנין נציצו לסטרא דמזרח או חמש או שבע מלכי עמין ייתון על ההוא סטרא וכל עותרא ודהבא יסתלק מההוא סטרא ואי נציצו [חד] תרין ארבע שית דא בתר דא אימתא ופחדא יפול וישרי על ההוא סטרא בטיש נציצו ושכיך בטיש נציצו ושכיך יתערו קרבי ולא יתעבדו [בעלמא בההוא סטרא] דהא בההוא זמנא אתערותא הוא לעילא קמי קודשא בריך הוא באינון ממנן דעלמא דשלטין על שאר עמין וכן כגוונא דא בסטרא אחרא²¹⁵⁶:	אלה הכוכבים שולטים בכ"ה וחצי הנקודות של הלילה, שהם רגעים של שעה, והם שמגדלים נחשת, שהם אדומים ולוהטים ונוצצים. וכשמושיטים שלש פעמים, התנוצצות לצד המזרח או חמש או שבע, מלכי העמים יבאו על אותו צד, וכל העשר והזהב יסתלק מאותו מקום, ואם התנוצצות אחת שתים ארבע שש, זו אחר זו. אימה ופחד יפול וישרה על אותו הצד. מכה ההתנוצצות ושוככת, מכה ההתנוצצות ושוככת. יתעוררו קרבות ולא יעשו (בעולם באותו צד) שהרי באותו זמן, התעוררות למעלה היא לפני הקדוש ברוך הוא באותם הממונים של העולם, ששולטים על שאר העמים, וכן כדוגמא זה בצד אחר.

²¹⁵¹ ערבות דידה שהוא היכל ק"ק ששם חיבורא דצדיק בארון שם חמשים לולאות וחמשים לולאות שהן נ' שערי בינה שהן ביסוד הנק' כ"ל וכן ביסוד דידה כל"ה וי"ם כידוע והכוכבים שברקיע שקשורין בתלי שהוא המחבר הכל הן החמשים קרסים שמחברן וז"ס שהקרסים בלולאות כמו כוכבים ברקיע וכ"ז הן ה"ג שהן מה' עילאה נ' תרעין (אד"א ויקרא כג כד).

²¹⁵² (נ"א וחמשים אינון באינון חלונין) (נוסף במ"מ ודפ"ו).

²¹⁵³ פי' לפי שהת"ת שהוא מזרח הוא קו ירוק (מ"מ).

²¹⁵⁴ פירוש לפי שהגבורה כלולה בחדסד שהוא דרום (מ"מ).

²¹⁵⁵ פירוש שהמשכן הוא בחינות מט"ט ביצירה והארת היצירה מאירה להם שהם בעשייה (מ"מ).

²¹⁵⁶ פירוש כד אושיטו לצד אחד כגון למערב או לצפון אבל בדרום שם הם (מ"מ).

פתח ואמר (דניאל ב ב) להוי²¹⁵⁷ שמיא די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא ודיליהו (די ליה) היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וכלא איהו ברשותיה ואפיק לעמיה קדישא²¹⁵⁸ מחילא ורשותא דככביא ומזלי בגין דאינון מעוון אחרן ולא באלין חולקא דיעקב כי אם ביוצר הכל הוא (ירמיה י מז):	פתח ואמר "יהי שם האלוה מברך מן העולם ועד העולם", שהחכמה והגבורה שלו היא, והוא משנה עדנים וזמנים, והכל הוא ברשותו, והוציא את עמו הקדוש מהכח והרשות של כוכבים ומזלות, משום שהם אלילים אחרים, ולא באלה חלקו של יעקב, כי אם ב"יוצר הכל הוא".
רקיע אית לעילא²¹⁵⁹ על כל אלין רקיעין ואיהו טמיר וגניז וחותרא דגושפנקא דמשכנא²¹⁶⁰ שלטא על האי רקיע²¹⁶¹ והאי רקיע אקרי אידרא דמשכנא²¹⁶² ובהאי רקיע כל אינון חלונין²¹⁶³ מסטרא דא ומסטרא דא ואחיד כל אינון סדורין דמשכנא שית חלונין אינון רברבין²¹⁶⁴ על כלהו וחד סתים²¹⁶⁵ דשלטא²¹⁶⁶ עליהו:	רקיע יש למעלה על כל הרקיעים הללו, והוא סתום וגנוז וחותר טבעת המשכן, שולט על הרקיע הזה, והרקיע הזה נקרא החדר של המשכן. וברקיע הזה, כל אותם חלונות מצד זה ומצד זה, ואוחז את כל אותם הסדורים של המשכן, ששה חלונות הם גדולים מכולם, ואחד נסתר ששולט עליהם.
חלונא חדא אקרי חלון זהרא²¹⁶⁷ וביה נפקא ככבא חדא דאקרי לחכימי יד²¹⁶⁸ ודא איהו התוכא²¹⁶⁹ דקא מהתך לתתא בשלטנותא דיהודה לאו דאית ליה חולקא	חלון אחד נקרא חלון הזהר, ובו יוצא כוכב אחד שנקרא לחכמים "יד". וזהו היתוך שמהתך למטה בשלטון של יהודה. לא שאין לו חלק בו, שהרי אין לשבטי ישראל חלק ונחלה בהם, אלא ששבט יהודה שולט על זה, והוא אינו [שולט] עליו.

²¹⁵⁷ להוא (דפ"ו).

²¹⁵⁸ הרקיע הזה אינו מהרקיעים האלו שהכוכבים האלו בהם, שאלו הוא ממשלת החיצונים, ולזה
וממנו ולמטה גם כן ממשלת החצונים, ולזה אפיק לעמיה, שאין ישראל תחת ממשלת החצונים
ולזה אפיק לעמיה, שאין ישראל תחת ממשלת החצונים, ולזה אינם תחת המזלות ולא כוכבי
השמים, ולא שלטו התוכנים על הרקיע הזה לידע מהו, ולזה אמר ואיהו טמירא וגניזא, שזה
הרקיע נמסר בקבלה, ולא ששיגוהו העין, מפני שלא עמדו על מנין הרקיעים אלא מחמת שינויי
המהלכים (אור יקר).

²¹⁵⁹ פירוש רקיע העליון שהוא רומז לג"ר שיש שם בעשייה (מ"מ).

²¹⁶⁰ וזה עניינו בדרך אחרת, וחותרא דגושפנקא דמשכנא, נודע כי סוד המשכן הוא שבעה
היכלות, חותרא דגושפנקא הם חותם קדושים מתחתמין שנית מהם, שהם חותם ודמות
העליונים, והם אמצעיים יונקים מההיכלות, והם משפיעים לכוכבים, ואל הכוכבים הם במדרגת
החצונים, מפני שהחצונים שולטים בהם ושפעם, שאלו הם שליטת השרים, והיינו כשיתלבש
עולם מטטרון שהם שבעה היכלות המלובשים בשבע מדורין, יתלבש וישלוט ברקיע זה, לזה יקרא
אדרא דמשכנא ודאי, שהוא חדר ושכינת המשכן כדפירשנו (אור יקר).

²¹⁶¹ פירוש המשכן שהוא ביצירה משם הוא שולט על הרקיע העליון שבעשייה (מ"מ).

²¹⁶² פירוש שמלכות דיצירה מתלבשת שם והיצירה נקרא משכן כמ"ש הרב שמלכות דיצירה
בהיכל ק"ק דעשייה (מ"מ).

²¹⁶³ פירוש ז' חלונין דלקמן שהם ברקיע זה שהוא ג"כ דעשייה. אבל מאה חלונין דלעיל הם ברקיע
שני ששם כל הכוכבים כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

²¹⁶⁴ בלק קפג ע"ב (הערת הזהר). מפני שיש הרבה, והשאר נטפלין בפעולתם לאלו, והם כנגד
שבעה היכלות ושבעה מדורין, וכמו שכל ענין עליון הם ששה ואחד סתום ונעלם כנגד שלש
ראשונות, כך אלו הקליפות שולטות בששה והשביעי סתום כדמסיק יחסנון מלכותא קדישי
עליונין כאשר יתבאר (אור יקר). פירוש כנגד ו"ק (מ"מ).

²¹⁶⁵ פירוש כנגד בינה (מ"מ).

²¹⁶⁶ לשלטא (דפ"ו).

²¹⁶⁷ כי הוא נגד אריה סוד החסד וסי' אריה יהודה פני אריה אל הימין ולכך מבטל כח כשפים
וס"א וממנו יונק כוכב צדק (רח"ו במ"מ).

²¹⁶⁸ היינו שהוא נגדיי למלכות שהיא מדת יהודה, ולכך החליפוהו והיינו עבודה זרה (אור יקר).

²¹⁶⁹ סיגים, והן אמת שעל ידה שולט באומות, שאין שליטה בקלי' אלא על ידי מה שנשפע למטה
כח לכבוש הכתות, והיינו שהם שולטם עליו, והם חשבו להפך ועבדו עבודה זרה בו (אור יקר).

ביה דהא לית לשבטין דישראל חולקא ואחסנא בהו אלא שבטא דיהודה שלטא על האי ולאן איהו עליה:	
וכד אסמו בני יהודה ארחייהו מבתר קודשא בריך הוא אזלו למנדע בתר חלונא דא והאי ככבא ואמרו ²¹⁷⁰ [דהאי ידא] (דהא דא) דקא מנצח לשאר עמין דכתיב ביה (בראשית מט ח) ידך בערף אויביך ואזלו אבתריה ועברו ליה שמושא ופלחנא ועל דא כתיב (מ"א יד כב) ויעש יהודה הרע בעיני יהו"ה:	וכשהסיטו בני יהודה את דרכם מאחרי הקדוש ברוך הוא, הלכו לדעת, אחר החלון הזה והכוכב הזה, ואמרו שזו היד המנצחת את שאר העמים, שנאמר בו "ידך בעורף אויביך", והלכו אחריו ועושים לו שמוש ועבודה, ועל זה נאמר "ויעש יהודה הרע בעיני ה'".
האי ככבא כד נפיק פשיט חד יד בחמש אצבען נהיר ונציץ בההוא חלון	כשהכוכב הזה יוצא, פושט יד אחת בחמש אצבעות, מאיר ונוצץ באותו החלון.
קעב/ב	
מאריהון דקוסמין וחרשין דחלי מהאי אתר בגין דבשעתא דהאי שלטא כלחו קסמין וחרשין מתבלבלי ולא אצלח בידיהו:	בעלי הקסמים והכשפים פוחדים מהמקום הזה, משום שבשעה שזה שולט, כל הקסמים והכשפים מתבלבלים ולא מצליחים בידיהם.
ואי תימא הואיל ואיהו (ואיהי) האי רקיע טמירא היך ידעי ליה אלא סימנא אית לון לבר וידעי דהא שלטא ככבא דא ורחלי תדיר מניה ולא אצלח בידיהון אינון קסמין וחרשין ועל דא אית זמנין דאצלחו ביה בני נשא ואית זמנין דלא אצלחו ביה ובגין דא אינון מארי קוסמין וחרשין מתמעטי מעלמא בגין דלא ידעין עקרא כד חמאן דלא אצלח בידיהו ועל דא אינון קדמאי הוו ידעי ומסתכלן לבר בההוא סימנא דקא ידעי:	ואם תאמר, הואיל והרקיע הזה נסתם, איך יודעים אותו. אלא סימן חיצון יש להם, ויודעים שהרי שולט הכוכב הזה ופחדים תמיד ממנו, ולא מצליחים בידיהם אותם קסמים וכשפים ולכן. יש פעמים שמצליחים בו בני אדם, ויש פעמים שלא מצליחים בו. ולכן אותם בעלי קסמים וכשפים מתמעטים מהעולם, כי הם לא יודעים את העיקר למה לא מצליח בידיהם. ועל זה, אותם הראשונים היו יודעים ומסתכלים בחוץ, באותו הסימן שיודעים.
חלונא תניינא אקרי חלון טופרא ²¹⁷¹ בגין דאיהו כגוונא דטופרא וביה נפקא ככבא חד דאקרי לחכימין צפעון דהא דא שלטא בשולטנו תקיף בדינא ברישא וזנבא אית ליה בצפעון כמין לקטל ^א :	חלון שני נקרא חלון הצפורן, משום שהוא כעין הצפורן, ובו יוצא כוכב אחד שנקרא לחכמים צפעון, שהרי זה שולט בשלטון חזק, בדין בראש וזנב, יש לו כמו צפעון אורב להרוג.
מההוא חלון נפקי שית מאה אלף רבוא רוחין דשלטין על אינון טופרי דבני נשא כד אודרקן באתגליא בהאי עבדי חרשין וקסמין כל אינון דידעי לון בההיא שעתא דהאי	מאותו החלון יוצאים שש מאות אלף רבוא של רוחות ששולטות על אותן הצפורנים של בני אדם כשהן נזרקות בגלוי. ובזה עושים כשפים וקסמים, כל אותם שמכירים אותם. באותה שעה שהכוכב הזה שולט, כל אותם שזורקים צפורנים אם

²¹⁷⁰ (ס"א דהא ידע) נוסף בדפ"ו.

²¹⁷¹ היא הקליפה השנית נגד היכל עצם השמים והיא מדת הוד, והוא מדור שני כדפירשנו, וזה שואב משם תמצית, ובו שליטת אלו החצונים מחנה שנית, ושליטתם על הצפרנים שהם המותר, והחצונים הם דומה למותר הצפורן שהוא מן הגוף לחוץ דומה לערלה, וזה מעשה בני אדם בצפרנים מצליח, וצריך ליזהר האדם בצפרניו תמיד כדי שלא יתן כח לאלו, אלא שבזמן שליטתם יתוסף כחם כל כך עד שגורמין מיתה במה שהקליפה היא מתחזקת, ועל דרך זה גם כן הפוגמין במעשה כשפים, עם היות שיש להם הצלחה הם גורמין שליטת החצונים והתפשטותם בעולם (אור יקר). הוא נגד גבורה וז"ס וכצפעוני יפריש וממנו יונק מאדים (רח"ו).

עושים בהם כשפים, גורמים מות לכל העולם. והכשפים עולים בידי אותם שעושים אותם.	ככבא שלמא כל אינון דורקי מופרי [אי עבדי] ואו עבדיו (או עבדי) ²¹⁷² חרשין [בהון] גרים מותא לכל עלמא וסליק חרשין בידיהו דאינון דעבדי לון:
החלון השלישי נקרא חלון החושן, ובו יוצא כוכב אחד שנקרא נגה"א דבוס"נא (אור הנר), זוהי התנוצצות שנוצצת ועומדת על כל רוח ומנוחה והצללה (וטוב) בה. אין בה כלל קטרוג, כשהוא שולט כל המנוחה וכל האור שולט בעולם שלווה ושובע והכל שולט בעולם.	חלונא תליתאה אקרי חלון חושנא ²¹⁷³ וביה נפקא ככבא חדא דאקרי ²¹⁷⁴ נגה"א דבוס"נא [נ"א דבוציני] האי איהו נציצו דנציץ וקיימא על כל רוחא ונייחא ושיזבותא [נ"א ומיבותא] ביה לית ביה קטרוגא כלל כד איהו שלמא כל נייחא וכל נהירו שלמא בעלמא שלווה שבעא וכלא שליט בעלמא:
חלון רביעי, הוא חלון שנקרא גביע, ובו יוצא כוכב אחד שנקרא לחכמים אשכול הכפר, משום שכך יוצא, כמו אשכול. נוצץ נצנוצים כמו ענבים בכפר, ובזה התעוררות הרחמים מתעוררים בעולם, מרחיק ומקרב, תולדות רבות מתרבות בעולם, ובני העולם לא מקפידים כשצריכים זה את זה, שלום ושמחה מתעוררים בעולם.	חלונא רביעאה איהו חלון דאקרי גביע ²¹⁷⁵ וביה נפקא ככבא חד דאקרי לחכימין אשכול הכפר בגין דהכי נפיק כאשכול נציץ נציצין כענבין בכופרא בהאי אתערו דרחמי אתער בעלמא מרחיק ומקריב תולדין סגיאין אסגיאין בעלמא בני עלמא לא קפדי כד אצטריכו [דא] לדא שלמא וחדוה אתער בעלמא:
חלון חמישי, הוא חלון שנקרא באר, על שם הכוכב שיוצא בו, נכנס ויוצא ושואב כדלי, לא שוקט לעולמים. בזה חכמי הלב לא יכולים לעמוד בדרך אמת, משום שאינו עומד בקיום ולא שוקט לעולמים. ועל כך דוחקים את עצמם לעיין במקום הזה ולדון דין.	חלונא חמישאה איהו חלון דאקרי באר ²¹⁷⁶ די ככבא דנפיק ביה עאל ונפיק שאיב כדלי לא שכיך לעלמין בהאי חכימי לבא לא יכלין למיקם בארח קשוט בגין דלא קאים בקיומא ולא שכיך לעלמין ועל דא אתדרחקן גרמייהו לעיינא בהאי אתר ולמידן דינא:
חלון ששי הוא החלון שנקרא נוגה, ויוצא בו כוכב אחד שנקרא גזרון, משום שכאשר זה שולט, העולם עומד בדין בכמה גזרות ובכמה עונשים. ובכל יום ויום מתחדשות גזרות על העולם. וטרם שאלה מסתיימות,	חלונא שתיתאה ²¹⁷⁷ איהו חלון דאקרי נגהא ונפקא ביה ככבא חד דאקרי ²¹⁷⁸ גזרון בגין דכד האי שלמא עלמא קאים בדינא

²¹⁷² אי עבדי (מ"מ).

²¹⁷³ הוא נגדיי להיכל נוגה שהוא ממדת הנצח, ולכך הנהגת הכוכב הזה הנהגה יפה, וכשהעולם מתנהג על ידי הנהגת הכוכב הזה יש בעולם כל טוב, ולא מפני זה מותר לישראל שאין לו שליטה על ישראל, שהרי ישראל הם יונקים מההיכלות ממש בימות החול, ואלו למטה מטה, ובימות שבת ישראל יונקים מלמעלה, ולזה אין ראוי להם להשתעבד תחת אלו הכחות שהם כחות לחצונים (אור יקר). נגד ת"ת חושן על הלב ולכן הוא טוב גמור וממנו יונק חמה (רח"ו).

²¹⁷⁴ ואקרי (דפ"ו).

²¹⁷⁵ היינו נגדיי להיכל הרצון ונגדיי לתפארת, וכמו שבקדש תלו הכל במדה זו כאשכל, ולזה בו מדות רחמים ותולדות ובני עולם רחבי לב, וכל אלו העניינים מורים על שפע התפארת, שהוא נשפע לחוץ על ידי שמרי השמרים כראוי לחצונים, ולא לישראל בארץ ישראל שאין להם שליטה שם (אור יקר). נגד יסוד גביע כסף של יוסף והיינו אשכול איש שהכל בו ולכן מרבה שלום בסוד היסוד המרבה שלום וממנו יונק כוכב (רח"ו).

²¹⁷⁶ היא נגד היכל אהבה שהיא היכל החסד, ובו מים, ולא גזרו בו גזרה מפני שהוא כדלי שואב ומשפיע, ולא יכלו לדעת מה תהא דינו, ולא כנו שם לכוכבו מפני שלא ידעו מה הוא, והחלון כבאר, והכוכב כדלי השואב מן הבאר מימיו לא השיגו יותר (אור יקר). נגד נצח סרטן גדל במים ולפי שלפעמים צולע על ירכו לא יכלין למיקם בארח קשוט וממנו יונק נוגה (רח"ו).

²¹⁷⁷ הוא נגד הגבורה המעורר מדנים וגזירות, כענין היכל הזכות שבו דינים מתחדשים (אור יקר). נגד הוד גז"ר דין והודי נהפך עלי למשחית וממנו יונק שבת (רח"ו).

²¹⁷⁸ דאקרי (דפ"ו).

מתחדשות אחרות, וזה לא כל כך שולט בעולם.	בכמה גזרין וּלְבַכְמָה עוֹנְשִׁין וּבְכָל יוֹמָא וּיוֹמָא מתחדשין גזרין על עלמא ועד לא יסיימון אלין הא אחרנין מתחדשין והאי לא שלמא כל כך בעלמא:
אבל סמוך לימות המשיח, ישלוט החלון הזה בכוכב הזה על העולם. ועל כן ישלטו חיות רעות על העולם, ויתחדשו מינים רבים זה אחר זה, וישראל יהיו בצרה. וכשידחקו בתוך חשכת הגלות, אז הקדוש ברוך הוא יאיר להם את אור היום ויקבלו המלכות קדושים עליונים, ותתבטל המלכות מידם של העמים עובדי כוכבים, וישלטו עליהם ישראל, ויתקיים "והיה אור הלבנה וגו'".	אבל סמוך ליומי משיחא ישלוט האי חלונא בהאי ככבא על עלמא ועל דא ישלטון [חיון] וּלְמַרְעִין בִּישִׁין על עלמא ויתחדתון זינין בִּישִׁין דא בתר דא וישראל יהון בעקו ²¹⁷⁹ וכד יתדחקון גו חשוכא [דגלותא] כדִין ינהר לון קודשא בריך הוא נהירו דיממא ויקבלון מלכותא קדישי עליונין [ויתבטל מלכותא מידא דעממין] ²¹⁸⁰ וישלטון עלייהון] ישראל ויתקיים [ישעיה ל כו] והיה אור הלבנה וגו':
ואז יפתח החלון השביעי בכל העולם, וכוכבו הוא הכוכב של יעקב, וזהו שאמר בלעם "דרך כוכב מיעקב". והכוכב הזה יאיר ארבעים יום, ארבע ימים וארבע לילות, וכשיתגלה מלך המשיח, ויתכנסו למלך המשיח כל העמים של העולם, אז יתקיים הפסוק שנאמר "שרש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד".	וכדִין חלונא שביעא ²¹⁸¹ יתפתח בכל עלמא וככבא דיליה [איהי ככבא דיעקב והאי איהו דקאמר בלעם] (במדבר כד יז) דרך ככב מיעקב ²¹⁸² וככבא דא] יהא נהיר ²¹⁸³ ארבעין יומין ²¹⁸⁴ [ד' יומין וד' לילין] וכד יתגלי מלכא משיחא ויתכנסון לגבי מלכא משיחא כל עמין דעלמא כדִין יתקיים קרא דכתיב [ישעיה יא י] שרש ישי אשר עמד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנחתו כבוד:
פתח רבי שמעון ואמר "ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה". הפסוק הזה פרשוהו ונתבאר. אבל עוֹשִׁי, היה צריך להיות עוֹשִׁי, מה זה עוֹשִׁי. אלא שם האלוה, הוא שם כלול, שנראה הוא ובית דינו, זהו שם שלם, שכולל זכר ונקבה, א"ל ו"ה, ולכן עוֹשִׁי.	פתח [רבי שמעון] ואמר (איוב לה י) ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה האי קרא אוקמוה ואתמר אבל עוֹשִׁי עוֹשִׁי ²¹⁸⁵ מבעי ליה מאן עוֹשִׁי אלא שמא ²¹⁸⁶ דאלוה שמא כליל איהו דאתחזי הוא ובי דיניה דא שמא שלים איהו דכליל דכר ונקבא א"ל ו"ה

²¹⁷⁹ תימה דהא אמרן שאין ישראל תחת ממשלת הכוכבים ואם כן למה ימשך להם מתחת ידי הכוכב הזה נזק וצער, ויש לומר שאלו הם ישראל שהם תחת יד השרים בגלות, שבהכרח גמור הם קצת תחת ממשלת הכוכבים, ומתנהגים בהנהגת האומה שהם גולים בה, כדפירש דוד ואמר אשר גרשוני היום מהסתפח וכו' לאמור לך עבוד אלהים אחרים, ועוד נוכל לומר שישראל אינם תחת ידי השר, אלא שהפעם הזו היא הנהגה עליונה שישלוט הכוכב הזה ויעורר מכות ותחלואים בעולם, לכלות ולהתם האומות אלו באלו, וגם כן להצר לישראל כדי שישוּבו בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, כדי שיהיו זוכים לגאולה. עוד אפשר לומר שצרת ישראל אינה כצרת האומות, שצרת האומות יהיו במלחמות וגזירות, וישראל בעאקו מצרת האומות שיהיו מצירין לישראל, וכבד עול הגלות עליהם, שהגלות ודאי מיד הקב"ה הוא להם לישראל כדי לעורר להם הגאולה, ואז כל העולם יתנהגו הנהגת הקודש דהיינו הנהגת הכוכב השביעי שהוא נגד היכל קדש הקדשים, שאין החצונים שולטים, ולזה יתנהג העולם כולו אפילו האומות והשרים על ידי הקדושה (אור יקר).

²¹⁸⁰ "עובדי כוכבים" נוסף בדפ"ו.

²¹⁸¹ נגד מלכות בסוד בינה מלך משיחנו ישי בן לאה וממנו יונק לבנה (רח"ו).

²¹⁸² שיהיה יניקתו מיעקב, דהיינו ישראל יונקים מלמעלה ומשפיעים לכוכב זה, והאומות יונקים מהכוכב (אור יקר).

²¹⁸³ (נ"א ד' יומין וד' לילין) נוסף בדפ"ו.

²¹⁸⁴ ח ע"א (הערת הזהר). (וארבעין לילין) נוסף בדפ"ו.

²¹⁸⁵ עוֹשִׁי עוֹשִׁי (הערת הזהר).

²¹⁸⁶ צו ע"ב (הערת הזהר).

ובגני כך עושי:	
נותן זמירות בלילה בגין [דא איה] (דאא הוא) דקא ²¹⁸⁷ משבחת תדיר ²¹⁸⁸ לגבי מלכא דשלמא דיליה כגוונא דבוצינא דלא שכיך תדיר בגין לקבלא נהורא חדוה עלאה מסניאות	"נותן זמירות בלילה", משום שזהו שמשבח תמיד אל המלך שהשלוש שלו, כמו שהמנורה לא שוקטת תמיד כדי לקבל אור השמחה העליונה מרוב
קענא/א	
חדוה [דיליה] ועל דא נותן זמירות [בלילה] ²¹⁸⁹ :	השמחה שלו, ולכן נותן זמירות בלילה.
כל אינון ככביא דקא מנהרין ברקיעא כלהו אודאן ומשבחת לקודשא בריך הוא בכל ההוא זמנא דאתחזון ברקיעא ²¹⁹⁰ בגין ²¹⁹¹ דמלאכי עלאי כלהו אודאן ומשבחת אשמורות אשמורות בתלת פלגי דהוי ליליא:	כל אותם הכוכבים שמאירים ברקיע, כולם מודים ומשבחים לקדוש ברוך הוא, בכל אותו הזמן שנראים ברקיע, משום שהמלאכים העליונים, כולם מודים ומשבחים אשמורות, אשמורות בשלשת חלקי הלילה.
בליליא אתפלגן כמה סטריין בראשיתא דליליא כד רמש ליליא (והא) [ו]אתחשך כל אינון רוחין בישין [ווינין] [ודינין] בישין כלהו מתבדרן ומשטמי בכל עלמא ואתפרשא סטרא אחרא ²¹⁹² ותבעי ²¹⁹³ ארחי דבי מלכא מכל אינון סטריין קדישין:	בלילה נחלקים כמה צדדים, בראשית הלילה כשיורד הלילה ומחשיך כל אותן רוחות רעות ומינים רעים, כולם מתפזרים ומשוטטים בכל העולם, ונפרד הצד האחר ותובעים דרכי בית המלך מכל אותם הצדדים הקדושים.
כיון דההוא סטרא אחרא אתער כל בני עלמא טעמי טעמא דמותא ²¹⁹⁴ חד משתיין	כיון שמתעורר אותו הצד האחר, כל בני העולם טועמים טעם המות, אחת מששים

²¹⁸⁷ קע ע"א (הערת הזהר).

²¹⁸⁸ ושיעור הכתוב ולא אמר איה אלוה עושי כדי להיות ועסק בתורה כמו המלכות שניתן זמירות בלילה (מ"מ).

²¹⁸⁹ נותן זמירות ממה שקבלה והיא רוצה לקבל, והשתא מפרש כתיב מזמרים כמה הם, האחד הכוכבים ואלו הם מזמרים כל זמן שליטתם בעולם, והיינו חציו מים וחציו יבשה, ולא יקרא שליטה אל הכוכבים אלא כל זמן שיהיו עולם מן המזרח תחלת היבשה ועד המערב סוף היבשה, ומה שהם זורחים בים מחצית העולם זה יקרא להם שקיעה וביטול כח, ועתה נאמר כי שליטת הכוכבים הוא כפי התרחקם מן השמש, שכל זמן שיהיו עם השמש בחלק במחצית גלגל זריחתו לא יהיה להם שליטה והודאה מפני שהם שרופים במאור השמש, וכשיצאו מתחת אור השמש למזרח או למערב יתרבה זמן הארתם, או קודם עלות השמש או אחר שקיעת השמש כשיעור הרחקם (אור יקר).

²¹⁹⁰ זמן הארתם הודאתם הוא "ההוא ממנא דאתחזון ברקיע" ולא ישרפם אור החמה, יש שעה חצי מזל, יש ב' שעות מזל שלם, יש ג' שעות מזל וחצי וכיוצא, ויש כל הלילה ששה מזלות, אמנם המלאכים הם נחלקים למשמרות לא כמשמרות הכוכבים, שאלו מסיימין אלו מתחילין, כל זמן שאלו שוקעים ואלו זורחים, ואלו מתמידים אותם שהם זורחין בשקיעת החמה מזמרות כל הלילה, אלא המלאכים נחלקים כתות למשמרות שהם ג' משמרות הוי הלילה והכוכבים מזמרים עם כולם כל זמן זריחתם, נמצא כוכב יש שאינו מזמר אפילו כדי כת אחת, ויש כנגד כת וחצי או ב' כתות, ויש כנגד ג' כתות, הזורח ששית לילה חצי כת לבד, רוצה לומר אינה מזמרת הכוכב אלא בחצי זמן משמרה אחת, והזורח שליש הלילה מזמרת עם כת אחת בשלימות, והזורח חצי הלילה משתתפת עם כת אחת ומשלימן לזמן חצי הכת השניה, ויש מזמרת עם ב' כתות בשלימות והיינו הזורח ב' שלישי הלילה, או ראשונים או אחרונים, ויש מזמרת עם שלש כתות כולם יחד הזורח כל הלילה (אור יקר).

²¹⁹¹ ירצה ימצא לכוכבים חברה עם המלאכים לזמר ולשבח (אור יקר).

²¹⁹² ר"ל מתפשטת בעולם לפי שביום היו בנוקבא דתהומא רבא (מ"מ).

²¹⁹³ פירוש רצונם לינק ממלכות ולכך הק"ב מפיל שינה על ישראל כדי שיהיו נפרשים ממדת המלכות ויורדים למטה וז"ש כיון דההוא ס"א אתער וכו' (מ"מ).

²¹⁹⁴ דשינה (מ"מ).

במותא²¹⁹⁵ ושלטא עליהו כדין כיון דמסאבו אתפרשא ומולעילא ושלטא ונחתא לתתא כדין אתפרשן תלת משריין לשבחה ליה לקודשא בריך הוא בתלת סטריין ונ"א מטריין דליליא כמה דאתערו בהאי [חבריא]:	במות, ושולט עליהם. אז כיון שהטומאה נפרדה מלמעלה ושולטת ויורדת למטה, אז נפרדים שלשה מחנות לשבח את הקדוש ברוך הוא בשלשה צדדים (משמרות) של הלילה, כמו שהעירו בזה החברים.
בעוד דאינון משבחין לקודשא בריך הוא סטרא אחרא אזלא ומשטטא לתתא בכל סטרי עלמא ועד דסטרא אחרא לא אתעבר מתמן לא יכלין אינון לאתייחדא במאריהון:	בעוד שהם משבחים את הקדוש ברוך הוא, הצד האחר הולך ומשוטט למטה בכל צדדי העולם. ועד שהצד האחר אינו עובר משם, הם לא יכולים להתייחד עם ריבונם.
רזא לחכימין מלאכי עליונין וישראל לתתא בלהו דחקי בההוא סטרא אחרא מלאכין²¹⁹⁶ עלאין כד בעאן לאתאחדא²¹⁹⁷ במאריהון לא יכלין עד דדחיין לה²¹⁹⁸ לבר מה עבדין נחתין שיתין רבוא דמלאכי קדישי ואפילו שינתא על כל בני עלמא [כיון דאיהן] (וכד איהי) נחתא דקא דחיין לה לבר ויהבי לה כל עלמא דא בההיא שינתא כדין איהי שלטא עליהו ומקבלין מסאבו מינה²¹⁹⁹ בר בארעא דישראל בלחודהא דלא שלטא²²⁰⁰ תמן כיון דאיהי אתפרשא מנייהו עאלין לקמי מאריהון ומשבחין ואודאן קמיה:	סוד לחכמים, מלאכים עליונים וישראל למטה, כולם דוחקים באותו הצד האחר. כשרוצים המלאכים העליונים להתייחד עם ריבונם, לא יכולים עד שדוחים אותו החוצה. מה עושים, יורדים ששים רבוא של מלאכים קדושים, ומפילים שינה על כל בני העולם. כיון שהיא יורדת, שדוחים אותה החוצה, ונותנים לה כל העולם הזה, באותה שנה, אז היא שולטת עליהם ומקבלים ממנו טומאה. פרט לארץ ישראל לבדה, ששם אינה שולטת. כיון שנפרדה מהם, הם נכנסים לריבונם ומשבחים ומודים לפניו.
כנונא דא ישראל לתתא לא יכלין לאתייחדא במאריהון עד דדחיין לההוא סטרא אחרא מנייהו ויהבי לה חולקא במה דאתעסקת ולבתר אינון מתקרבי לגבי מאריהון ולא אשתכח מקטרגא עילא ותתא:	כדוגמא זה, ישראל למטה לא יכולים להתייחד עם ריבונם עד שדוחים אותו הצד האחר מהם, ונותנים לו חלק במה שיתעסק. ואחר כך הם מתקרבים לריבונם, ולא נמצא מקטרג למעלה ולמטה.

²¹⁹⁵ דמותא (מ"מ).

²¹⁹⁶ דמלאכין (מ"מ).

²¹⁹⁷ לאתייחדא (דפ"ו).

²¹⁹⁸ לסט"א (מ"מ).

²¹⁹⁹ רבים חכמים בעיניהם התיירו לעצמם ליטול ידיהם בשחרית יוה"ק כדרך שעושים בימי החול באומרם שאם באמת צריך נטילה כדרך שעושים בימי החול. שצריך להיות עד הפרק מאחר שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג. ומדוע ירחצו עד קשרי אצבעותיהן. ואם אין צורך בנטילה בהיום הזה לא ירחצו ולא כלום. ולא ידעו כי טעם הדבר ברור כי כבר נודע כי נטילת ידים שחרית הוא מטעם הס"א השולטת בלילה ומקבלי מסאבותא מינה. והנה בודאי א"א לומר כי ליל כפור אינה נמצאת ס"א למטה בארץ. שהרי טעם עיקר שליטתה בלילה אינו אלא מטעם שאמרו בזוהר בפ' תרומה דקע"ג דמלאכין עילאין וכו'. הרי כי לא יתכן למלאכי השרת להתייחד עם הק"ב עד שדוחים אותה למטה. ולפ"ז הטעם ודאי גם בליל יוה"ק יהי כן בלי ספק. אמנם ההפרש הנמצא בזה הוא כי הנה בכל השנה היא שולטת. בתגבורת על בני אדם ומקבלים מסאבו מינה. אמנם ליל יו"ה לא כן הוא כי אין לה לשלוט בתגבורת על האדם מפני רוב הקדושה המתפשטת בתחתונים. כי בערך העליה שעולה הקדושה מלכות שמים למעלה כך הוא שיעור הקדושה המתפשטת למניה לא כן בכל הלילות כי אדרבה מלכות שמים יורדת בעולמות שלמטה ולכן מתגברת הס"א בכל היד כולה אמנם ביו"ה כי אפס כח הס"א כי אם מלאה זו חריבה זו. ולכן בלילה הזה שמלכות שמים מתגברת ועולה לבית אמה. לכן בערך העליה של הקדושה כך הס"א יורדת פלאים ואין לה כח להתפשטת ולהדבק רק בסוף הידים לפי כי שם הם הצפרנים ומשם יונקים ולכן צריך לרחוץ במים מקום זה עד קשרי אצבעותיו בלבד. וכל המשנה ידו על התחתונה כי ביו"ה לא תעמוד הרשעה בגבורתה כשאר הימים (מ"מ).
²²⁰⁰ קמ ע"ב (הערת הזהר).

ואי תימא תינח לתתא אבל לעילא מאי קטרוגא תמן אלא לעילא בגין דאיהו רוח מסאבא ואינון רוחין קדישין עד דמשרדי רוחא מסאבא מבינייהו לא יכלין לקרבא לגבי מאריהון דהא קודשא (ברוך הוא) גו מסאבא לא מתעריב לעלמין וכן כגוונא דא ישראל לתתא [לא מתערבין באומין]²²⁰¹ דעלמא ותרין סטרין עלאין ותתאין כד בעיין לקרבא לגבי מלכא קדישא דחיין לה לבר:	ואם תאמר, מילא למטה, אבל למעלה מהו הקטרוג שם. אלא למעלה, משום שהיא רוח הטומאה והם רוחות קדושות, עד שמשלחים רוח הטומאה מביניהם, לא יכולים לקרב אל רבונם, שהרי קדושה בתוך טומאה לא מתערבות לעולמים. וכן כמו זה, ישראל למטה לא מתערבים באומות עובדי כוכבים ומזלות של העולם, ושני צדדים עליונים ותחתונים, כשרוצים לקרב למלך הקדוש, דוחים אותה החוצה.
ועל דא כד עייל ליליא ומלאכין קדישין עלאין כד מסתדרן שורין שורין לקרבא ונ"א לשבחה לגבי מאריהון דחיין ליה לההוא סטרא לבר בקדמיתא ולבתר (עאלין לקודשא בריך הוא) [עלין בקודשא] ועל דא כד עייל ליליא כל רוחין בישין וזינין בישין ורוחי מסאבי אתדחיין לבר ושמשי מלכא עיילין לגו קדשא²²⁰²:	ולכן כשנכנס הלילה ומלאכים קדושים עליונים כשנסתדרים שורות שורות לקרב (לשבח) לרבונם, דוחים את אותו צד החוצה בתחילה, ואחר כך נכנסים לקודש, ועל זה כשנכנס הלילה, כל רוחות רעות ומינים רעים ורוחות הטומאה נדחות לחוץ, ושמשי המלך נכנסים לתוך הקדושה.
למלכא דהוו ליה אבנין יקירן בחד תיבותא מתגלפא בקוסטרוי וההוא מלכא הוה חכים בגין דלא יתקרב כל מאן דבעי לגבי ההוא תיבותא דאבנין יקירן ומרגלן דתמן נטל בחכמתיה חד חויא תקיפא²²⁰³ וכריך ליה סחרניה דההוא תיבותא כל מאן דבעי לאושטא ידיה לגבי תיבותא הא חויא דליג עליה וקטיל ליה:	[משל] למלך שהיו לו אבנים יקרות בתיבה אחת חקוקה בהיכלו, ואותו המלך היה חכם, וכדי שלא יתקרב, כל מי שרוצה לאותה התיבה של אבנים יקרות ומרגליות של שם, נטל בחכמתו נחש חזק אחד וכרך אותו סביב אותה התיבה. כל מי שרוצה להושיט ידו לתיבה, הרי הנחש קופץ עליו והורגו.
חד רחימא הוה ליה למלכא אמר ליה מלכא כל זמנא דאת בעי לאעלא ולאשתמשא בתיבותא תעביד כך וכך לגבי ההוא חויא ותפתח תיבותא ותשמש בגניזין דילי כך קודשא בריך הוא חויא סחרניה דקדשא אתאן מלאכין עלאין לאעלא גו קדשא הא חויא תמן ודחלי לאסתאבא ביה:	אהוב אחד היה למלך, אמר לו המלך, כל פעם שאתה רוצה להיכנס ולהשתמש בתיבה תעשה כך וכך לאותו נחש ותפתח את התיבה ותשתמש בגנזים שלי. כך הקדוש ברוך הוא כרך נחש סביב הקדושה, באים מלאכים עליונים לתוך הקדושה, הרי הנחש שם ופוחדים להיטמא בו.
ואי תימא הא²²⁰⁴ כלהו אשא ואשא לא מקבלא מסאבו²²⁰⁵ תא חזי כתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט עושה מלאכיו רוחות אלין מלאכין דקיימין לבר²²⁰⁶ משרתיו אש לוחט אלין מלאכין	ואם תאמר הרי כולם אש, ואש לא מקבלת טמאה. בא וראה נאמר "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט". "עושה מלאכיו רוחות" אלו המלאכים שעומדים בחוץ. "משרתיו אש לוחט", אלו מלאכים שעומדים בפנים. הוא רוח הטומאה והם

²²⁰¹ עכ"ר"ם (נוסף בדפ"ו).

²²⁰² כל פיסקא זו מוסגרת במהדורת וילנא ומצויינת כ"נוסח אחר".

²²⁰³ הם זכר ונקבה דנוגה (מ"מ).

²²⁰⁴ דהא (דפ"ו).

²²⁰⁵ "ואי תימא דהא כלהו אשא ואשא לא מקבלא מסאבא" מוסגר בדפ"ק.

²²⁰⁶ דיצירה (רח"ו).

רוח. רוח עם רוח לא נכנסות זו בזו. רוח הטומאה ברוח קדושה לא	דקיימין לגו ²²⁰⁷ איהו רוחא מסאבו ואינון רוח רוח ברוח לא עייל דא בדא ²²⁰⁸ רוח מסאבו ברוח קדשא ולא (לו)
	קעג/ב
מתערבות זו בזו. ולכן אותם שנקראו רוח, לא יכולים להיכנס לפנים, משום אותה רוח הטומאה. אותם שבפנים הם אש, ואותה אש דוחה את אותה רוח הטומאה שלא נכנסת לפנים. ובגלל זה הכל דוחים את הטומאה החוצה שלא תתערב עמם, ולכן המלאכים העליונים משבחים את הקדוש ברוך הוא אחר שדוחים את הטומאה החוצה.	אתערבי דא בדא ובגין כך אינון דקרוין ²²⁰⁹ רוח לא יכלין לאעלא לגו ²²¹⁰ בגין ההוא רוח מסאבו אינון דלגו אינון אש וההוא אש דחי לההוא מסאבו דלא עייל לגו ובגין כך כלא דחיין ליה לבר [למסאבו] דלא יתערב בהדיהו ועל דא מלאכי עלאי קא משבחין ליה לקודשא בריך הוא בתר דדחיין ליה למסאבו לבר:
שלש אשמורות הן בלילה כנגד שלש מחנות שנחלקים לשבח את הקדוש ברוך הוא כמו שנתבאר. ועל זה, זה הרבון של כולם, הוא נר (כינור) דוד שלא שוקט לעולמים, אלא תמיד מודה ומשבח את המלך העליון. ועל זה "נותן זמירות בלילה.	תלת אשמורות אינון בליליא ²²¹¹ לקבליהון תלת משריין דקא מתפלגי אלשבחא לקודשא בריך הוא כמה דאתמר ועל דא [האי] (איהו) רבון דכלהו איהו נר ונ"א כנור דדוד דלא שכיך לעלמין אלא תדיר אודי ומשבח ליה למלאכא עלאה ועל דא (איוב לה י) נותן זמירות בלילה ²²¹² :
דבר אחר "ולא אמר איה אלוה עושי", כמו שנאמר משום שהרי האדם נכלל ממעלה וממטה, ונעשה כמו שהוא גוף משני צדדים מתוך זכר ונקבה, כמו כן הרוח, הרוח כלולה מתוך זכר ונקבה. ועל הסוד הזה נתקן אדם	דבר אחר (שם) ולא אמר ²²¹³ איה אלוה ²²¹⁴ עושי ²²¹⁵ כמה דאתמר בגין דהא מעילא ומתתא ²²¹⁶ אתכליל בר נש ²²¹⁷

²²⁰⁷ דבריא (רח"ו).

²²⁰⁸ פירוש רוח מסאבו ברוח הקדש שהם יצירה אינו נאות ליכנס זה בזה וכדמפרש אבל של בריאה שהם אש אינם יראים מס"א ואדרבה הם דוחים אותה (מ"מ).

²²⁰⁹ דאקרון (דפ"ו).

²²¹⁰ מפני פחדם שלא יתדבקו בהם וינקו מהם, ולא יוכלו להדבק בשורשם מפני חברה רעה, לזה הם עושין תקנה זו שהיא להערים עליהם, שילכו אחר שינה למטה ודחיין להו, וכן אותם שהם אש מעצמן דחיין שלא ינקו אלא ישרפון באשם, וזהו שאמר כולא דחיין וכו' (אור יקר).

²²¹¹ תחלת הלילה דין חזק גבורה שבמלכות שולטת עד שליש הלילה, שהמלכות נקרא לילה, ושליש ראשון היא יונקת מהגבורה, שליש שני משמרה שניה אמצעית מצד התפארת, חציו גבורה עם צד הקודם משמרה ראשונה גבורה, ולזה היא גבורה עם גבורה עד חצות לילה שהיא מחצית משמרה שניה, ומחצות לילה עד תחלת משמרה שלישית תפארת מצד החסד, ולכך אז תחלת התעוררות ליכנס הקב"ה עם הצדיקים בגן עדן כנודע, והוא משתוה עם שליש הלילה השלישית שהיא משמרה שלישית חסד, ועם כל זה כל שלש משמרות הם בלילה דין הגבורה, והיא יונקת מן הגבורה העליונה, אלא שהגבורה נחלקת לשלשה בחינות אלו, שהם צפון גבורה שבגבורה משמרה ראשונה, וגבורה דין ולילה הכל ענין אחד, משמרה שניה תפארת שבגבורה, ויש בו שתי בחינות בחינת הגבורה ובחינת החסד, וזה טעם לחצות לילה, ולעולם עד חצות דין חזק, ומחצות ואילך נתמתקו הדינים מפני שהיא חצי משמרה שניה חסד שבתפארת, ומשמרה שלישית חסד כדפירשנו, ושלשה משמרות מלאכים הם משמרות נמצאות משלשה מדות הללו כדפירשנו (אור יקר).

²²¹² אשרי המשתתף במשמרות אלו, ונותן זמירות בחברת המלכות הנקראת לילה כדפירשנו, והיינו נר רבון דכולהו (אור יקר).

²²¹³ פירוש לעיל פירש אלוה אל ו"ה מהם זו"ן שבניינם מחסד שגם המלכות כתיב בה והכין בחסד כסא. אבל השתא מפרש אלוה העושים אותי שהם זו"ן ואינו מחלק התיבה לשנים אל ו"ה' (מ"מ).

²²¹⁴ א"ל ו' ה' ת"ת ומלכות (אור יקר).

²²¹⁵ שעשו נפשי, בייחודה נעשה אדם זו"ן יחד בזווגו נעשה אדם כדפי' (אור יקר).

²²¹⁶ מת"ת ומלכות (אור יקר).

²²¹⁷ שנעשה הנשמה מייחוד קב"ה ושכינתיה והיינו נמי ענין הגוף מורכב מזכר ונקבה אב ואם, וכן הנשמה כדפי' (אור יקר).

ואתעביד כמה דאיהו גופא מתרין סטרין מגו דכר ונוקבא אוף הכי רוחא רוח איהו כליל מגו דכר ונוקבא ועל רוא דנא אתתקן בר נש בגליפוי²²¹⁸ בגופא²²¹⁹ ורוחא ובגין דאיהו כליל ברוא דא²²²⁰ ובעובדא דא²²²¹ כמה דאתמר על דא (ודאי) כתיב (בראשית א כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו והא אתמר:	בחקיקותיו בגוף וברוח, ומשום שהוא כלול בסוד זה ובמעשה זה כמו שנתבאר, לכן נאמר "ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", והרי נתבאר.
בליליא הא אמרתו דהא בראשיתא דליליא²²²² כל אינון זינין ורוחין בישין מתערי בעלמא היך איהו יכיל למהוי²²²³ דאי הכי הא תנינן דמסטרא דצפון נפקי כל הני זינין בישין²²²⁴ (ואת אמרת) [ואתמר] דכד אתער רוח צפון בפלגות ליליא דהא כדין כל אינון רוחין בישין וסטרין בישין אתכנשו מעלמא ועאלין גו נוקבא דתהומא רבא אי הכי הא בסטרא דדרום²²²⁵ דאיהו ימינא אמאי משטטי אינון זינין בישין בריש ליליא דקא שלמא רוח דרום:	בלילה, הרי אמרת, שהרי בראשית הלילה, כל אותם מינים ורוחות רעות מתעוררים בעולם, איך הוא יכול להיות. שאם כך, הרי שנינו שמצד הצפון יוצאים כל אותם מינים רעים, ונתבאר, שכאשר מתעוררת רוח צפון בחצות הלילה, שהרי אז כל אותן רוחות רעות וצדדים רעים מתכנסים מהעולם, ונכנסים לתוך נקב תהום רבה. אם כך, הרי בצד הדרום שהיא ימין, למה הם משוטטים, אותם המינים הרעים בראשית הלילה, שהרי שולטת רוח דרום.
אלא ודאי אלמלא ההוא סטרא דדרום דקא מעכב ודחייא לההוא סטרא בישא הוה משטטש כולי עלמא ולא יכיל עלמא למסבל אבל כד אתער ההוא סטרא אחרא לא אתער אלא בסטר רוח מערב²²²⁶ דקא שלמא בריש ליליא ועלמא איהו [כלא] כניש ועל דא קודשא בריך הוא אקדים אסוותא לעלמא בגוונא דא כמה דאתמר זכאין אינון ישראל בהאי עלמא ובעלמא דאתי דקודשא בריך	אלא ודאי, אלמלא אותו צד הדרום שמעכב ודוחה צד הרע, היה מטשטש את כל העולם, ולא יכול העולם לסבול. אבל כשמתעורר אותו הצד האחר, לא מתעורר אלא בצד רוח מערב ששולט בראשית הלילה, והעולם כונס את הכל. ולכן הקדוש ברוך הוא מקדים רפואה לעולם בצורה זה כמו שנתבאר. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שהקדוש ברוך הוא מרוצה בהם מכל שאר עמי העולם.

²²¹⁸ בגלופוי (אור יקר). ירצה יש באדם ברמז נתחי אבריו דברים ועניינים רומזים למדת הזכר ולמדת הנקבה כדפי' חז"ל ג' שותפין באדם אביו אמו והקב"ה וחלק האב והאם בו (אור יקר).

²²¹⁹ הגוף זו"נ והרוח זו"נ (אור יקר).

²²²⁰ ברוח (אור יקר).

²²²¹ בגוף, נעשה אדם נדרש בסוד הנשמה ונדרש בסוד הגוף (אור יקר).

²²²² מקיף ג' שמועות יחד, ורמי להו אהדדי: הא', שמעתין דאמרן "בראשיתא דלילא" וכו', והנה בשמוע זו לא נגזר אם מצפון אם מדרום והשתא קשה שזה אי אפשר (אור יקר).

²²²³ מכח הב' (אור יקר).

²²²⁴ אם כן אם היה ראוי שיהיה להם כח לצאת לא היה אלא מצד הגבורה, אם כן בשנים אלו הנזכרות קיימא לן שאם אמת שיתפשטו כאשר הגזרה הראשונה יהיה מכח הגבורה כאשר גזרה השנית, ואתמר בשלישי הפך הכל "דכד אתער רוח צפון" אם כן במה הם מתפשטין, שהרי ברוח צפון שהיה להם להתפשט אדרבה בו (אור יקר).

²²²⁵ פירוש כ"ש שדרום שהוא חסד שידחה אותם ואמאי משטטי בסטרא דדרום ואדרבה היה ראוי להיות בהפך שלא יהיו משוטטים רק בחצות השני שאז אתער רוח צפון שהוא בחינתם. ותירץ אלא ודאי וכו' ור"ל אלו ניתן להם שליטה בחצות השני שיש רוח צפון בעולם יחריבוהו ח"ו. לכן משטטי כשיש רוח דרום שגוברים החסדים ואינם יונקים אלא די חיותם. ומ"ש שבחצות ראשון יש רוח דרום הוא הפך ממש במסכת ברכות פרק א' חצי היום רוח מזרחית חצי השני דרומית. חצות לילה הראשון מערבית חצות השני צפונית (מ"מ).

²²²⁶ דרום (מ"מ).

הוא אתרעי בהו מכל שאר עמין דעלמא:	
עאלו לביתא רבי אלעזר ורבי אבא כד אתפלג ליליא קמו למלעי באורייתא אמר רבי אבא השתא ודאי איהו עדן²²²⁷ רעותא לקודשא בריך הוא והא זמנין סגיאין אתערנא האי דקודשא בריך הוא²²²⁸ בשעתא דאתפלג ליליא עאל גו אינון צדיקיא²²²⁹ בגנתא דערן ואשתעשע בהו זכאה איהו מאן ודאשתדל באורייתא (דאשתעשעא בצלותא (ס"א דאשתדל באורייתא)) בההיא זמנא:	נכנסו לבית רבי אלעזר ורבי אבא, כשנחלק הלילה בחצות קמו לעסוק בתורה. אמר רבי אבא, עכשיו ודאי היא עת רצון לקדוש ברוך הוא, והרי פעמים רבות הערנו את זה, שהקדוש ברוך הוא, בשעה שנחלק הלילה, נכנס לתוך אותם הצדיקים בגן עדן ומשתעשע בהם, אשרי מי שמשדל בתורה באותו זמן.
אמר רבי אלעזר הא דאשתעשע קודשא בריך הוא גו צדיקיא בגנתא דערן היך אשתעשע אלא בההוא זמנא דאתפלג ליליא קודשא בריך הוא אתער ברחימו דשמאלא לגבי כנסת ישראל דהא לית רחימו אלא מסטרא דשמאלא וכנסת ישראל לית לה דורנא ולמקרב לגבי מלכא או חשיבו מעליא (אלא) באינון רוחין דצדיקיא דקודשא בריך הוא חמי לון מתערטין בכמה עובדין טבין ובכמה זכין ודעבדו בההוא יומא וקודשא בריך הוא ניחא ליה מכל קרבנין ועלוון דקודשא בריך הוא ארח בהו ריח ניחא דקא עבדי ישראל:	אמר רבי אלעזר, זה שמשתעשע הקדוש ברוך הוא בתוך הצדיקים בגן עדן, איך משתעשע. אלא באותו הזמן שנחלק הלילה, הקדוש ברוך הוא מתעורר באהבה של השמאל אל כנסת ישראל, שהרי אין אהבה אלא מצד השמאל. ולכנסת ישראל אין דורון לקרב אל המלך או חשיבות מעלה, אלא באותן רוחות הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רואה אותן מעטרות בכמה מעשים טובים ובכמה זכויות שעשו באותו יום. ולקדוש ברוך הוא נוח מכל הקרבנות והעולות, שהקדוש ברוך הוא מריח בהם ריח ניחוח שעושים ישראל.
כדין נהירו אתנהיר וכל אילנין דגנתא דערן אמרי שירתא וצדיקיא מתערטין תמן באינון עדונין דעלמא דאתי כד אתער בר נש בההיא שעתא [למלעי באורייתא] נטיל חולקיה עמהון דצדיקיא די בגו גנתא חד שמא גליפא דתלתין ותרין אתוון²²³⁰ אתערט [בהו] תמן ואיהו גו רזין דצדיקיא:	אז מאיר אור, וכל עצי הגן עדן אומרים שירה, והצדיקים מתעדנים שם באותם עדונים של העולם הבא. כשמתעורר אדם באותה שעה לעסוק בתורה, נוטל חלקו עם הצדיקים שבגן עדן, שם אחד של שלשים ושתים אותיות חקוק מתערט בהם שם, והוא בתוך סודות הצדיקים.
פתח [רבי אלעזר] ואמר (תהלים קיא א) הללויה אודה יהוה בכל לבב וגו' והללויהו הא אתמר ואתערו ביה חבריא והכי איהו דדא איהו שבחא דקא סלקא על כל אינון שירין ותושבחן דאמר דוד בעשר וזיני תושבחן דאיהו אמר ובגין דאיהו כליל שמא²²³¹ (דכליל שם) ושבחא בחד ואיהו כללא דשמא קדישא עלאה²²³²:	פתח רבי אלעזר ואמר "הללויה אודה ה' בכל לבב וגו'". הללויה, הרי נתבאר והתעוררו בו החברים, וכך הוא, שזהו שבח שעולה על כל אותן השירות והתשבחות שאמר דוד, בעשרה מיני תשבחות שאמר, משום שהוא כולל שבח ושם באחד, והוא כלל של השם הקדוש העליון.

²²²⁷ עידן (דפ"ו).

²²²⁸ יעקב (מ"מ).

²²²⁹ פירוש מזדווג עם לאה והצדיקים הם שם בסוד מ"ן וכמ"ש בסמוך (מ"מ).

²²³⁰ יר"ד ה"א וא"ו ה"א אל"ף ה"א יר"ד ה"א אל"ף דל"ת נר"ן יר"ד שיש בהם ל"ב אתוון (רח"ו).

(ס"א אתער) נוסף בדפ"ו.

²²³¹ וישלח קעח ע"ב (הערת הזהר).

287

אודה ה' בכל לבב, בכל מקום שאמר דוד המלך סוד של אלף	אודה יהו"ה בכל לבב בכל אתר דאמר דוד מלכא רזא דאלפא
בית, הוא סוד האותיות החקוקות, שיוצאות בחקיקות של שלשים ושנים שבילים. ויש אותיות עליונות מסוד העולם העליון, ויש אותיות אחרות שהן אותיות קטנות, וכאן הוא סוד של אלף בית של העולם (העליון נותן לעולם) התחתון.	קער/א
אודה ה' בכל לבב, ביצר הטוב וביצר הרע, שהוא שורה בתוכו, שהרי על הכל יש להודות לקדוש ברוך הוא, ביצר הטוב וביצר הרע, שהרי מצד של יצר הטוב בא טוב לאדם, ויש לברך את הקדוש ברוך הוא הטוב והמטיב. ובצד של יצר הרע בא קטרוג לאדם, ויש להודות לקדוש ברוך הוא ביצר הטוב וביצר הרע, בכל מה שבא על האדם, מצד זה ומצד זה.	אודה יהו"ה בכל לבב ביצר טבא וביצרא בישא²²³⁷ דאיהו שרי בגויה דהא על כלא אית לאודאה ליה לקודשא בריך הוא ביצרא טבא וביצרא בישא דהא מסטרא דיצרא טבא אתי טוב לבר נש ואית לברכא ליה לקודשא בריך הוא הטוב והמטיב ובסטרא דיצרא בישא אתי קטרוגא לבר נש ואית לאודאה לקודשא בריך הוא ביצרא טבא וביצרא בישא²²³⁸ בכל מה דאתי על בר נש מסטרא דא ומסטרא דא:
"בסוד ישרים ועדה", בסוד ישרים, באותם (מלאכים עליונים קדושים) שאת סוד הקדוש ברוך הוא הם יודעים, שהרי את כל סודות הקדוש ברוך הוא הם יודעים והם	בסוד ישרים ועדה בסוד ישרים²²³⁹ באינן וס"א מלאכין עלאין קדישין דרזא דקודשא ברוך הוא ואינן (הו) ידעי דהא כל רזין

²²³² פירוש הלל היא המלכות שג' אד"ני והיא ה' אחרונה. וי"הו הוא שאר אותיות הו"ה הרי שם הו"ה בתיבת הללויה (מ"מ).

²²³³ דהיינו הנמדדות ראשונה מחכמה ובינה, שהוא גלופי וחקיקת ל"ב שבילין, והם שתי בחינות או חקיקת ל"ב נתיבות בינה, או מציאותם למטה במלכות (אור יקר).

²²³⁴ והם אותיות גדולות, אשרי תמימי דרך שהם פסוקים שלימים ופסוקים רבים, וכן תהלה לדוד, וכן אברכה את ה' בכל עת (אור יקר).

²²³⁵ שהם במלכות (אור יקר).

²²³⁶ הקדמה ג ע"א (הערת הזהר). ואלו שהם במזמור זה הם מעלמא תתאה ולכך הם חצי פסוק לבד, ואם תאמר והרי אלפא ביתא דשבת אל אדון וכו' שאין בל אות ואות אלא ארבעה או חמישה או ששה [תבות] וקרי להו לעיל אלפא ביתא דאתון רברבן, והכא אית בכל אות ואות כמה תיבות ואמרת שהיא מעלמא תתאה, לא קשיא דהתם כל אחד ואחד כפי תיקונא דיליה, אורחא דצלותא כל אות ואות תיבה אחת, כשבאו אותיות בתיבות הרבה הורו על אותיות גדולות, הכא אורחא דקראי אות בכל פסוק ופסוק, כשגרע ובאו שנים אותיות בכל פסוק הורה על עלמא תתאה, ועם כל זה שאני לן בין תורה לצלותא, שכל עצמה של תפלה במלכות, וכל עצמה של תורה הם דברים שבכתב למעלה מתפלה ודאי כנודע, ולזה הקטנים הם גדולים מגדולים של תפלה (אור יקר).

²²³⁷ ואת תאמר אם יודה ביצר הרע מכניס צלם בהיכל, לזה אמר שאינו פגם ענין יצר הרע בעבודה האלהית, וזהו שאמר "דאיהו שוי בגוא", ולא הטביעו באדם אלא מטעם שעבודתו רצויה עמו, והענין שעל ידי יצר הטוב האדם עובד והקב"ה משכירו טוב יודה על הטוב, וביצר הרע אדם עובד והקב"ה מענישו רע ויש לו להודות לו על הכל בכל הבא עליו, אלא שצריך לכל אחד כפי דרכו, ליצר הטוב לברך, וליצר הרע להודות, ויש בין זה לזה הרבה, כי ביצר הטוב לברך שנתן לו יותר מן הראוי לו מצד טובו, והיינו הטוב והמטיב טוב לטובים ומטיב לרעים, וביצר הרע להודות צדיק אתה על הבא עלי, ודרך זה רוצה הקדוש ברוך הוא בעבודת היצר הרע. הן אמת ישרים ועדה היינו כדפירשו בגמרא וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו, אמנם קשה לו מלת בסוד, שהיה לו לומר בישרים ועדה, לזה פירש בסוד סוד לשני דרכין, או שהם יודעים סודו של הקב"ה דהיינו היודעים סוד תורתו, ולא שיש ישרים שיודעים ויש שאינם יודעים, אלא ישרים יש להם סוד (אור יקר).

²²³⁸ "ביצרא טבא וביצרא בישא" מוסגר בדפ"ק.

²²³⁹ הם בעלי הסוד וז"ש באינן דרזא דקב"ה הוי ידעי (מ"מ).

דקודשא בריך הוא אינון ידעי ואינון רזא דיליה²²⁴⁰ ועל דא בסוד ישרים ועדה אלן אינון ישראל כד מתכנשי בעשרה לאודאה ליה לקודשא בריך הוא ובגין כך אית לאודאה ליה לקודשא בריך הוא על טב ועל ביש ולפרסמא אקמין כלא דאי תימא הא איהו ידע אמאי אצטריך לפרסמא אלא בדא אתייקר קודשא בריך הוא בעלמא לפרסמא נסא ועל דא קודשא בריך הוא כתיב ביה (יחזקאל לח כג) והתגדלתי והתקדשתי וגו':	הסוד שלו. ולכן בסוד ישרים ועדה, אלה הם ישראל, כשמתכנסים בעשרה להודות לקדוש ברוך הוא. ולכן יש להודות לקדוש ברוך הוא על טוב ועל רע, ולפרסם לפני הכל, שאם תאמר הרי הוא יודע, אז למה צריך לפרסם. אלא בזה מתכבד הקדוש ברוך הוא בעולם לפרסם את הנס, ועל זה נאמר בקדוש ברוך הוא "והתגדלתי והתקדשתי וגו'".
ורבי יהודה פתח ואמר (אמר רבי יהודה מאי דכתיב) (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה ותנא (משום הא דתניא) כל נשמתין אתו מהאי גופא קדישא²²⁴¹ ואתערו בבני נשא ומאן אתר²²⁴² מההוא אתר דאקרי יד וס"א י"ה מאן אתר דא אמר רבי יהודה דכתיב (שם קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה כלם בחכמה עשית תנא מהאי חכמתא דמבועוי נפקין לתלתין ותרין שבילין אשתכלל כלא וכל מה דאית לעילא ותתא והוא אתקרי רוחא קדישא דכל רוחין אשתכללו ביה:	רבי יהודה פתח ואמר "כל הנשמה תהלל יה", שנינו כל הנשמות באו מהגוף הקדוש הזה, ומתעוררות בבני אדם. ומאיזה מקום, מאותו מקום שנקרא יד (י"ה). מאיזה מקום זה. אמר רבי יהודה, שנאמר "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית". שנינו מהחכמה הזו, שמבועיה יוצאים לשלשים ושנים שבילים הכל נתקן, וכל מה שיש למעלה ולמטה, והיא נקראת רוח קדושה, שכל הרוחות נתקנו בה.
אמר רבי יצחק ביומא דהוה רבי שמעון פריש מלה דא²²⁴³ עיניו נבעין מיא והוה אמר כל גנזייה דמלכא עלאה אתמסרין בחד מפתחא²²⁴⁴ ואתגלייא בקופיטן דקורדיטי גליפין עלאין:	אמר רבי יצחק ביום שהיה רבי שמעון מפרש דבר זה, היו עיניו נובעות מים, והיה אומר כל גנזי המלך העליון נמסרו במפתח אחד, ומתגלה בהיכלות המצירים העליונים החקוקים.
אלא הכי תאנא מאן יכיל לאשתמודעא ולאשתכללא מה דגניז ברא²²⁴⁵ מבועא דהא משה לא גלי דא ביומיו כד הוה גלי רזא עמיקתא לישראל ואף על גב דכלא הוה מתגלייא על ידוי אלא בההיא שעתא דבעא קודשא בריך הוא לסלקא ליה למתיבתא קדישא עלאה ולממרא ליה מבני נשא דכתיב (דברים לא ב) בן מאה ועשרים שנה אנכי	אלא כך שנינו, מי יכול לדעת ולהכלל מה שגנוז במבוע הזה. שהרי משה לא גילה את זה בימיו, כשהיה מגלה סוד העמוק לישראל. ואף על גב שהכל היה מתגלה על ידו, אלא באותה שעה שרצה הקדוש ברוך הוא להעלותו לישיבה הקדושה העליונה ולהטמינו מבני אדם, שנאמר "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", היום ממש, שאותו יום נשלמו ימיו להתקרב למקום הזה, שנאמר "הן קרבו ימיו", קרבו ממש.

²²⁴⁰ וקשה לשון בסוד ישרים היה לו לומר בישרי הסוד ועדה, לזה אמר שרמז רמז שני "ואינון רזא דיליה", שהישרים הם סודו עצמו של הקב"ה, שכל הייחוד העליון נעשה על ידם, ולזה לא אמר ישרי סוד אלא סוד ישרים, שיורה גם כן על הקב"ה שהם סודו, וזהו שאמר "ועל דא בסוד ישרים" (ואלו) כדי שעל ידי ההודאה לפניהם יתייחד שמו על ידם, [והיינו שפי' ובמושב זקנים יהללוהו] ועדה היינו פרסום בסוד עשרה מישראל שאז הא סוד עדה, [והיינו אומרם וירוממהו בקהל עם וגו'] (אור יקר).

²²⁴¹ מלכות (מ"מ).

²²⁴² פירוש מהיכן הוא השרש שלהם שבאים אח"כ למלכות (מ"מ).

²²⁴³ פירוש ענין אבא (מ"מ).

²²⁴⁴ פירוש יסוד אבא וכן מבועא (מ"מ).

²²⁴⁵ בדא (דפ"ו).

היום היום ממש דההוא יומא אשתלימו יומוי לאתקרבא לאתר דא ²²⁴⁶ דכתיב (שם יד) הן קרבו ימך קרבו ממש:	
דתניא אמר רבי שמעון משה לא מית ואי תימא והא כתיב (שם לד ה) וימת שם משה כך בכל אתר לצדיקא קרי בהו מיתה מאי מיתה מסטרא דילן אקרי הכי דתניא אמר רבי שמעון וכן תנא דמאן דאיהו בשלימותא דמהימנותא קדישא תליא ביה לא תליא ביה מיתה ולא מית ²²⁴⁷ כמה דהוה ביעקב דמהימנותא שלימתא הוה ביה:	ששנינו, אמר רבי שמעון, משה לא מת. ואם תאמר, הרי נאמר "וימת שם משה", כך בכל מקום לצדיקים קורא בהם מיתה. מה המיתה מהצד שלנו, זה נקרא כך, ששנינו אמר רבי שמעון וכן שנה, שמי שהוא בשלמות שהאמונה הקדושה תלויה בו, לא תלויה בו מיתה ולא מת, כמו שהיה ביעקב, שהאמונה השלמה היתה בו.
דאמר רבי שמעון (בראשית לה י) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל מאי ישראל שלימותא דכלא דכתיב (ירמיה ל י) ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך ²²⁴⁸ מארץ שבים וגו':	שאמר רבי שמעון "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל". מה זה ישראל, שלמות הכל, שנאמר "ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים וגו'".
אמר רבי יהודה מהכא (ירמיה ל יא) כי אתך אני דייקא זכאה חולקיה דמאריה אמר ליה כן כי אתי אתה לא כתיב אלא כי אתך אני דמאריה אתי לאתחברא דיוריה עמיה:	אמר רבי יהודה, מכאן "כי אתך אני", דווקא. אשרי חלקו שרבונו אמר לו כן, לא נאמר כי אתי אתה, אלא "כי אתך אני", שרבונו בא לחבר את דיורו עמו.
אמר רבי שמעון שפיר קאמר רבי אבא דאמר (שם י) ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד ושב יעקב לאתקרי בשמא אחרא דכתיב (בראשית לה י) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל:	אמר רבי שמעון, יפה אמר רבי אבא שאמר "ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד". "ושב יעקב", להקרא בשם אחר שנאמר "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל".
דבר אחר ושב יעקב לאתר דאתנסיב מתמן ²²⁴⁹ ושקט בעולם הזה ושאנן בעולם הבא ואין מחריד ממלאך המות דמשמע דכלא הוה ביה רבי יצחק אמר חברייא הא אוקמוה דכתיב (ירמיה ל י) ואת זרעך מארץ	דבר אחר "ושב יעקב", למקום שנלקח משם, ושקט בעולם הזה, ושאנן בעולם הבא, ואין מחריד ממלאך המות, שמשמע שהכל היה בו. רבי יצחק אמר הרי פרשוה החברים, שנאמר "ואת זרעך מארץ שבים", מה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

²²⁴⁶ פירוש שמשה הוא יסוד אבא וכשמת חזר לשרשו (מ"מ).

²²⁴⁷ עי' מדרש תהלים (מזמור ל ס' ג) אין בין הצדיקים החיים לצדיקים המתים אלא הדיבור בלבד. ועי' זוה"ק תרומה (קעד ע"א), וכן הוא בברכות (יח סע"א) צדיקים במיתתן נקראו חיים (הקדו"ש סא ע"ב), הגופות אשר מציאותם הוא מהעוה"ז, ועליהם נאמר (בראשית ג יט) כי עפר אתה ואל עפר תשוב, ומוכרח הוא המיתה בהם מצד עצמם. אך כאשר כל פעולתו הוא בהיותו בהעוה"ז להיות דבוק בקונו ולהשלים את חובתו בעולמו, והרי מוציא הנשמה את כל חובתה אשר לזה שולחה בעוה"ז רק ע"י הגוף. הנה נעשה עי"ז הנשמה עם הגוף לתרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין²²⁴⁷, והם דבוקים זה בזה לעולם. ונשאר הגוף ג"כ תמיד בחיים, והוא חי לעולם, ואין בהם מיתה ממש כלום וכמ"ש בזוה"ק (פ' תרומה קעד ע"א) (דע"ה ח"ב צב ע"ד). וכן הוא במדרש תהלים מזמור ל' ס' ג (לש"ו).

²²⁴⁸ פירוש שיעקב מורה שלא השיג רק פיצוץ יעקב או על זעיר בקטנותו. אבל ישראל מורה על זעיר בגדלותו (מ"מ).

²²⁴⁹ פי' ושב יעקב אחר המיתה לשרשו שהוא זעיר. אבל לפירוש הראשון הכתוב מדבר בחיים חייתו שהיה יעקב ועלה למדריגת ישראל ופסוק זה נאמר באותה שעה (מ"מ).

שבים מה זרעו בחיים אף הוא בחיים:	
קעד/ב	
והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה (שמות כו כח) רבי יהודה פתח²²⁵⁰ (קהלת י יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו וכתוב (שם) אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו במאי אוקימנא הני קראי²²⁵¹ (אמר רבי יהודה) ווי לעלמא²²⁵² דלא משגחן בפולחנא דמאריהון דהא מאריהון אשגח בגיניהון²²⁵³ לאוטבא להו ודאנח²²⁵⁴ (ואנח) קמיהו פתגמי אורייתא²²⁵⁴ ולא משגחן:	"והבריה התיכון בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה", רבי יהודה פתח "אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו". ונאמר "אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו". במה בארנו את הפסוקים הללו. אוי לעולם שלא משגיחים בעבודת רבונם, שהרי רבונם משגיח בגללם להיטיב להם, שהניח לפנייהם דברי תורה ולא משגיחים.
דתנינן (אמר רבי יהודה) תלת מלין בעי בר נש למעבד לבריה מילה²²⁵⁵ ופדיון²²⁵⁶ ולנסבא ליה אנתו²²⁵⁷ וכלא עביד קודשא בריך הוא לישראל מילה דכתיב (יהושע ה ב) ושוב מול את בני ישראל שנית וכתוב (בראשית יז יב) ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר פדיון²²⁵⁸ דכתיב ((דברים טו טו) ויפדך יהוה אלהיך) וס"א (דברים ז ח) ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים לנסבא ליה אנתו דכתיב (בראשית א כז) זכר ונקבה ברא אותם וכתוב (שם כח) ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו תו אטיל להו כהאי נשרא דאטיל לבנוי על גדפוי	ששנינו, שלשה דברים צריך אדם לעשות לבנו, מילה ופדיון ולהשיאו אשה (קידושין כט ע"א). והכל עשה הקדוש ברוך הוא לישראל. מילה שנאמר "ושוב מל את בני ישראל שנית". ונאמר "ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר". פדיון שנאמר "ויפדך מבית עבדים, מיד פרעה מלך מצרים". להשיאו אשה, שנאמר "זכר ונקבה ברא אותם" ונאמר "ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו". עוד נשא אותם כמו הנשר הזה שמטיל את בניו על כתפיו, שנאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים".

²²⁵⁰ צה ע"ב (הערת הזהר).

²²⁵¹ "במאי אוקימנא הני קראי" מוסגר בדפ"ק.

²²⁵² הנה קודם שנתנה התורה היה עונש גדול לבני העולם על שאינם משגיחים בשכלם על מציאותם, ויתנו לשום עבודה ויעבוד לשר, ועתה שנתנה תורה ונתגלה העבודה לכל יש להם עונש על עונש (אור יקר).

²²⁵³ יראה שאפס כח הדעת לדעת העבודה מעצמן כמו שידעו האבות, לזה "לאוטבא להון" לזכותם הקל מעליהם הטורח ההוא (אור יקר).

²²⁵⁴ המגלה להם סוד העבודה ואין נותנים לבם לדעת (אור יקר).

²²⁵⁵ בהיותו בן ח' ימים כדי שיתעלה מהערלה והקלי' שעד שמונה הוא רך בימים, אין בהוייתו קיום מלא, כחו בעמקי החצונים (אור יקר).

²²⁵⁶ אחר ל' יום ששלמו לו הקף שלם מהשכינה שכך הם ימיה, עולה אל היסוד שהוא הגואל ומאותם הל' יום הם שבעה אל החצונים התחתונים למטה, שהם ז' מדרגות שהשכינה מנהגת בחוק, ומהם ולמעלה היא מתקדשת ומאירה למעלה במילה ופריעה, ואח"כ כשיתקרב אל הכ' "להשיאו אשה" (אור יקר).

²²⁵⁷ להעלות את סוד הת"ת, נושא השכינה לאשה, ומשם הוא עולה לעצמו כפי מעשהו, כך עשה הקב"ה לישראל זכרים למילה אם במצות התורה אם לישראל ממש בצאתם מהמדבר השמים ליכנס לארץ למלכות (אור יקר)

²²⁵⁸ שאחר שנימולו במצרים כדי ליכנס במלכות והיו הם והיא בשעבוד מצרים גאלם ממצרים מצדיק היסוד שהוא הגואל, אמנם ישראל היו בב' מדרגות מתגלגלים, עד שזכו ועלו בסוד שהם זר"נ כל א' וא' זכה שהוא בת"ת, ועלה על ידי העבודה לסוד מדרגה זו על ידי מה שברא המציאות זר"נ. מה שאם לא יהיה נקבה לאדם לא היה מעולם בזכר, ואח"כ העלה אותם אל מדרגת הבינ העולם הבא (אור יקר).

דכתיב (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ²²⁵⁹ :	
(תנא) אמר רבי יוסי כלא הוא יאות אבל אורייתא דאהדר קמיהו דישראל ואוליף לון יתיר מכלא ²²⁶⁰ תא חזי לית שבחא דבר נש בהאי עלמא ובעלמא דאתי כשבחא דאורייתא דכתיב בה (משלי ח יד) בי מלכים ימלכו ²²⁶¹ :	אמר רבי יוסי הכל הוא נאה, אבל התורה חזרה לפני ישראל ולמדה אותם יותר מהכל. בא וראה, אין שבח של אדם בעולם הזה ובעולם הבא כמו השבח של התורה, שנאמר בה "בי מלכים ימלכו".
דהא ²²⁶² תנינן כד סליק רב הונא להתם אשכח רבנן דהוו עסקי בהאי קרא דכתיב (ירמיה נא מד) ופקדתי על כל בבבל והוצאתי את בלעז מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים ולא הכירו אותו בראשונה, משום שהיה קטן נכנס לבית המדרש, ומצא את החכמים שהיו אומרים שבפסוק הזה, יש להתבונן, אם יראתו ואילולו של נבוכדנצר היה שמו בל, הרי נאמר בו "ועד אחרין על קדמי דניאל דישמיה בלשאצר כשם אלהי [ועד אחרים נכנס דניאל ששמו בלשאצר כשם אלהי]", ועוד מה זה "והוצאתי את בלעז מפיו".	שהרי שנינו, כשעלה רב הונא לשם, מצא את החכמים שעוסקים בפסוק הזה, שנאמר "ופקדתי על כל בבבל והוצאתי את בלעז מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים". ורב הונא, לא היו משגיחים בו, שהרי לא הכירו אותו בראשונה, משום שהיה קטן נכנס לבית המדרש, ומצא את החכמים שהיו אומרים שבפסוק הזה, יש להתבונן, אם יראתו ואילולו של נבוכדנצר היה שמו בל, הרי נאמר בו "ועד אחרין על קדמי דניאל דישמיה בלשאצר כשם אלהי [ועד אחרים נכנס דניאל ששמו בלשאצר כשם אלהי]", ועוד מה זה "והוצאתי את בלעז מפיו".
קם רב הונא ביני קיימי דעמודי ואמר אילו הוינא באתרי דרישנא ליה להאי פסוקא לא אשנחו ביה קם תניינות ואמר מלה דא אתא רבי יודאי בר רב ואותביה קמיה אמר ליה אימא ברי אימא דמלי אורייתא כתיב בהו (משלי א כא) בראש הומיות תקרא וגו':	עמד רב הונא בין היסודות של העמודים ואמר, אלו הייתי במקומי, הייתי דורש את הפסוק הזה. לא התבוננו בו. קם שנית ואמר דבר זה. בא רבי יודאי בר רב והושיבו לפניו, אמר לו אמר בני אמר שבדברי תורה נאמר בהם "בראש המיות תקרא וגו'".
פתח ואמר הכי תנינן ביומי קדמאי עד לא אתא יעקב הוה בר נש שלו בביתיה ²²⁶⁴ מטא	פתח ואמר, כך שנינו, בימים הראשונים טרם בא יעקב, היה אדם שלו בביתו, הגיע

²²⁵⁹ דהיינו סוד כנפי הבינה, הספירות המתפשטות ממנה, ומושכות לישראל אל הבינה עולם הבא, ור' יוסי אמר שיותר מעלה מזו טבע התורה שמחזרת אחר האדם ומלמדו להועיל לעלות המדרגות האלה ויותר מהם, שהתורה יורד למטה למטה ומעלה האדם למעלה למעלה (אור יקר).

²²⁶⁰ והיינו כדמסיק שהיא עיקר אפילו בעולם הבא מפני שהאדם מתעלה בעולם הבא עוד יותר מזה על ידי התורה (אור יקר).

²²⁶¹ היינו הנקראים מלכים מפני שנאחזים במלכות על ידי [עליה] מהמלכות כל הספירות עד שאמר להנחיל אוהבי יש מן החכמה, ואוצרותיהם אמלא מן הכתר, ודוק ותשכח הפסוקים אם כי כל המעלות מן התורה (אור יקר).

²²⁶² (מדרש הנעלם הוא) (דפ"ו והוא גליון דפ"ק).

²²⁶³ ירצה וכבר נפל הצלם על ידי חנניה מישאל ועזריה, ועליו נאמר והוצאתי את בלעז מפיו, ואם כן היאך אמר די שמיה, ב"ל כשום אלהי וכבר נפל ונתבטל אם ב"ל הוא שם ע"ז שלו לפי דברי האומרים כן (אור יקר).

²²⁶⁴ וזו רעה חולה שלא היו בני אדם מתייסרים כלל אלא במיתת בנים או בממון, אבל יסורי גופם לא היה להם, ומתוך כך בני אדם אינם שבים בתשובה, וגם היו מתים פתאום לא ידעו עת פקודתם, ויעקב תבע האחת לבד, דהיינו שיחלו כדי שיהיו מתחרטים על מעשיהם ולא ימותו פתאום, ובזה כיון יעקב לתקן בני אדם בתשובה שלימה, דהיינו הבינה שעל הת"ת כדי לידבק בעולם הבא. אמנם תשובה תחתונה לא שאל, מפני שמדתו ת"ת אינה מתדבקת אלא מתוך עולם הבא, וכשהאדם יסתלק מן העולם אזי יתדבק בעץ החיים על ידי תשובה עליונה, ולזה ענין זה היה תלוי ביעקב לפי מדתו ולא בשאר האבות אמנם ענין זה הוגד ליוסף שהרי יעקב יסתלק ממנו ומתפרד ומתעלה אות ו' עליונה מעליו אל סוד הבינה, ולזה ויאמר ליוסף וכו' והיה יעקב פתח

זמנו, מת בלי מחלות. כיון שבא יעקב, בקש לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו, רבון העולם, אם נוח לפניך שיפול אדם בבית חליו שנים או שלשה ימים ואחר כך יתכנס לעמו, ויצוה את ביתו וישוב מחטאיו. אמר לו יפה, ואתה תהיה סימן בעולם. בא וראה מה נאמר בו "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה", נאמר חלה, מה שלא היה לאדם מקודם לכן.	זמנו, מת בלי מחלות. כיון שבא יעקב, בקש לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו, רבון העולם, אם נוח לפניך שיפול אדם בבית חליו שנים או שלשה ימים ואחר כך יתכנס לעמו, ויצוה את ביתו וישוב מחטאיו. אמר לו יפה, ואתה תהיה סימן בעולם. בא וראה מה נאמר בו "ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה", נאמר חלה, מה שלא היה לאדם מקודם לכן.
ביתר דשכיב לא הוה בר נש דהוה ליה מרעין דלא מית עד דאתא חזקיה מה כתיב ביה (ישעיה לח א) בימים ההם חלה חזקיהו למות וגו' (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל יהוה אמר ליה אי נחא קמך דיתסון בני נשא מבי מרעיהון ויודון שמך וישתמודעון ויתובון לבתר בתיובתא שלימתא וישתכחון בני עלמא זכאין קדמך אמר ליה קודשא בריך הוא יאות הוא את תהא סימנא בעלמא וכך הוא מאי דלא הוה מקדמת דנא הדא הוא דכתיב (שם ט) מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו ותאנא ההוא יומא אתחזר שמשא עשר דרגין²²⁶⁶:	אחר שנפטר, לא היה אדם שהיו לו מחלות שלא מת, עד שבא חזקיה. מה נאמר בו "בימים ההם חלה חזקיהו למות וגו'". בא וראה, מה נאמר "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'". אמר לו, אם נוח לפניך שיתרפאו בני אדם מבית חלים, ויודו לשמך ויכירו וישובו אחר כך בתשובה שלימה, וימצאו בני העולם צדיקים לפניך. אמר לו הקדוש ברוך הוא, נאה הוא, ואתה תהיה סימן לזה בעולם, וכך הוא, מה שלא היה מקודם לכן. זהו שנאמר "מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלתו ויחי מחליו", ושנינו אותו יום חזרה השמש עשר דרגות.
ותאנא מרודך בלאדן (ישעיה לט א) הוה אכיל כל יומא בארבע שעות²²⁶⁷ ונאים עד [תשע] (ד') שעות וההוא יומא נאים עד תשע שעות כד אתער חמא שמשא דקאים בארבע שעות אמר מאי האי בקטולא דקונטירא קונטירוי אנקטרתון אמרו:	ושנינו "מרודך בלאדן" היה אוכל כל יום בארבע שעות וישן עד תשע שעות, ואותו יום ישן עד תשע שעות. כשהתעורר ראה שמש עומדת בארבע שעות, אמר מה זה בהריגת הכעס קנטור קשרתם עלי. אמרו
קעה/א	

כניסה לכל זרעו לעלות אל התשובה אמנם תיקון תשובה שהיא חיי העולם הזה לא היו תלויים ביעקב מפני שהוא עולה מת"ת לעולם הבא בינה, אמנם חזקיה היה מלך נאחז במלכות ותבע על תיקוני המלכות כשמה שמדה זו נפגמת על ידי החטאים אמר שיתייסרו בני אדם בחולאים כדי שיחטאו יתקנו על ידי תשובה תחתונה לתיקון העולם הזה וא"ת והרי איוב חלה בהשחין וחיה ממנו והיה קודם חזקיה לדעת הרוב, ויש לומר שחד בדרא או תרי בדרא הכי הוה וכו' (אור יקר).

²²⁶⁵ מרי (דפ"ו).

²²⁶⁶ בפ' חלק אמרו שאותו היום שנתרפא חזקיה היה בו כ"ב שעות נמצא שנתוספו עשרה שעות והיינו עשר דרגין (מ"מ).

²²⁶⁷ פירוש מסיים האכילה בסוף ד' שעות וישן עד סוף ט' נמצא שישן ה' שעות. ואותו היום כשניעור מצא השמש בסוף ד' שעות נמצא שישן באותו היום עשרה שעות שניתוספו דהיינו מה שהלכה השמש מסוף ד' עד סוף ט' הם חמש ומה שחזרה השמש מסוף ט' לסוף ד' הם חמש אחרים הרי עשר. אבל ההליכה השנית מד' עד סוף ט' מוכרח להיות כדרך כל הימים. ולפ"ז א"ש מ"ש הזהור וההוא יומא נאים עד ד' שעות דהיינו שמצא השמש בד' שעות כדמפרש. ואי גרסינן עד ט' שעות הכי פירושו לפי דעתו היה סבור שישן עד ט' כדרך כל הימים. והאמת לא היה כן (מ"מ).

לִיה לְמָה אָמַר דְּנָאִימָנָא יוֹמָא חַד וְתַלְתּוֹת יוֹמָא²²⁶⁸ אָמְרוּ לִיה לֹא חֲכִי אֱלֹהָא דְחֻזְקִיהוּ עֲבַד יוֹמָא דִּין תְּרִין נִיִּסִּין אֲסִי לְחֻזְקִיהוּ מִבִּי מַרְעִיָּה וְאַחֲזֹר שְׁמַשׁ לְעֲדָנָא דָא אָמַר וְכִי אֵית בְּעֵלְמָא אֱלֹהָא רַבָּא בֵּר מֵאַלְהִי אָמְרוּ אֱלֹהָא דְחֻזְקִיהוּ:	לו. למה אמר שישנתי יום אחד ושליש יום. אמרו לו, לא כך, אלא אלהי חזקיה עשה היום הזה שני נסים, ריפא את חזקיה מבית חליו, והחזיר את השמש לזמן הזה. אמר, וכי יש בעולם אלוה גדול יותר חוץ מאלהי, אמרו, אלהי חזקיהו.
קָם וּכְתַב כְּתָבֵי שְׁלָם לְחֻזְקִיהוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָה וְשְׁלָם לְאַלְהִיָּה וְשְׁלָם לִירוּשָׁלַם קְרַתָּא קְדִישָׁא לְבִתְרָא אֲמִלִּיךְ וְקָם מְכַרְסִיָּה²²⁶⁹ וּפְסַע תַּלְתָּ פְסִיעֵן וּכְתַב אַחֲרָנִין שְׁלָם לְאַלְהָא רַבָּא דְבִירוּשָׁלַם וְשְׁלָם לְחֻזְקִיהוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָה וְשְׁלָם לִירוּשָׁלַם קְרַתָּא קְדִישָׁא אָמַר לִיה קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲנִת פְּסַעַת בְּגִין יְקָרִי תַלְתָּ פְסִיעֵן חֵיד מִינְךָ יִפְקֹן תַּלְתָּ מַלְכִּין²²⁷⁰ שְׁלִיטִין קְסִטִּירִין רוֹפִינִין²²⁷¹ דְּשְׁלִיטִין בְּכָל עֵלְמָא וְקִדְמָא מְנִיָּהוּ נְבוּכַדְנֶצַּר הוּא:	עמד וכתב, כתבו שלום לחזקיהו מלך יהודה ושלום לאלהיו ושלום לירושלים עיר הקדש. אחר כך נמלך, וקם מכסאו ופסע שלש פסיעות, וכתב אחרים שלום לאלוה הגדול שבירושלים ושלום לחזקיהו מלך יהודה ושלום לירושלים עיר הקדש. אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה פסעת בשביל כבודי שלש פסיעות, חיך ממך יצאו שלשה מלכים שליטים שרים חיל ומזיקים ששולטים בכל העולם וראשון מהם היה נבוכדנצר.
תָּא חֲזִי מָאִי אָמַר לִיה דְּנִיָּאל (דְּנִיָּאל ב לַח) אֲנִת הוּא רַאשָׁה דִּי דִּהְבָּא וּבִתְרָךְ תְּקוּם מַלְכוּ אַחֲרִי אֲרַעָא מִינְךָ וּמַלְכוּ תַלִּיתָאָה אַחֲרִי הוּא רַאשׁ הַזֶּהב. וְאַחֲרִיךָ תְּקוּם מַלְכוּת אַחֲרַת רַעָה מִמֶּךָ וּמַלְכוּת שְׁלִישִׁית אַחֲרַת וְכוּ')²²⁷². מָה נֹאמַר "נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ אֲבַד צָלָם דִּי דִּהְבָּא רֹמְהָ אֲמִין שְׁתִּין פְּתִיָּה אֲמִין שְׁתִּין [הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר עָשָׂה צָלָם שֶׁל זֶהב גְּבוּהוּ שְׁשִׁים אַמּוֹת וּרְחִבּוֹ שֶׁשׁ אַמּוֹת] אָמַר נְבוּכַדְנֶצַּר, הַצֶּלֶם שְׂרָאִיתִי הִיא רַאשׁוֹ שֶׁל זֶהב מַעִיּוֹ שֶׁל כֶּסֶף, אֲנִי אַעֲשֶׂה הַכֹּל שֶׁל זֶהב, וְשִׁתְּהִי עֶטְרַת זֶהב בְּרָאשׁוֹ.	בא וראה מה אמר לו דניאל " אנת הוא ראשה די דהבא ובתרך תקום מלכו אחרי ארעא מינך ומלכו תליתאה אחרי וגו' [אתה הוא ראש הזהב. ואחריך תקום מלכות אחרת רעה ממך ומלכות שלישית אחרת וכו']". מה נאמר "נבוכדנצר מלך אבד צלם די דהבא רומהא אמין שתין פתייה אמין שתין [המלך נבוכדנצר עשה צלם של זהב גבהו ששים אמות ורחבו שש אמות]" אמר נבוכדנצר, הצלם שראיתי היה ראשו של זהב מעיו של כסף, אני אעשה הכל של זהב, ושתהיה עטרת זהב בראשו.
וְתִאֲנָא הַהוּא יוֹמָא כְּנִשׁ כָּל אוֹמִיָּא וְעַמִּיָּא וְלִישְׁנִיָּא לְמַפְלַח לְהַהוּא צֵלְמָא וְנָטַל מֵאֲנָא מִמָּאֲנִי מְקַדְשָׁא דְהוּא גְּלִיף בִּיה שְׁמָא קְדִישָׁא וְעִיִּל לִיה בְּפוֹמִיָּה דְהַהוּא צֵלְמָא וּבַהֲהִיא שַׁעְתָּא הוּא מַמְלֵל רַבְּרַבִּין²²⁷⁴ עַד דָּאֲתָא	וּשְׁנִינוּ, אוֹתוֹ יוֹם כִּינֵס אֶת כָּל הָאוֹמוֹת וְהָעַמִּים וְהַלְשׁוֹנוֹת לְעִבּוּד לְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וְלָקַח כָּלִי מְכַלִּי הַמִּקְדָּשׁ שֶׁבּוּ הִיא חֻקּוֹק הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְהַכְנִיסוּ בְּפִי אוֹתוֹ הַצֶּלֶם. וּבְאוֹתָהּ שַׁעָה הִיא מְדַבֵּר גְּדוּלוֹת, עַד שֶׁבָּא דְנִיָּאל, וְהִתְקַרַּב לְאוֹתוֹ הַצֶּלֶם, וְאָמַר אֲנִי שְׁלִיחַ שֶׁל

²²⁶⁸ וכדי שאחלש ברעב ואמות נתכוונתם (רח"ו במ"מ).

²²⁶⁹ זה הלשון הוא ג'כ בפ' מקץ (רב ע"א) שם תעיין מ"ש (מ"מ).

²²⁷⁰ נ"ב נבוכדנצאר אויל מרודך בלשצאר (מ"מ).

²²⁷¹ אדצ"ל רופילין, עי' תרגום אסתר ט ו, ט יב.

²²⁷² קזפירא (דפ"ו).

²²⁷³ פירוש כדי שיהיו כל האומות שהם כלולים בצלם נכנעים תחתיו (מ"מ).

²²⁷⁴ והנה האש המתלקחת שהיא הקלי' הג' כשמתחברת עם נוגה, שהיא רביעית, אז נעשית [הנוגה] רע, וכשמסתלקת מן נגה אז נגה מתחברת עם החשמ"ל ונעשית טוב, כנזכר פ' ויקהל (דף רטז ע"א). ודע כי כל הני כשפים המכחישים פמליא של מעלה הם שם, יען כי הטוב שבתוכם משפיע בחיצוניות שהוא הרע ששם ועושה נפלאות והבן זה. לכן מחויבים סנהדרין לידע כשפים כנזכר בתקונים (דף קמד ע"א). וז"ס שם המפורש שבפה הצלם דנ"נ בסוד (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה, כי כשהשביע שיקשור הטוב עם הרע, השפיע בו חיות, ואז היה אומר אנכי ה' אלהיך בכישוף גמור שבתוכו כנזכר בתקונים (ס"ו דף קיג ע"א) [וברי ודאי כל מאן דנפיק מרשות הרבים ואעיל ברשות היחיד או מרשות היחיד ואעיל ברשות הרבים כאלו ערב שמא דקודשא בריך הוא בעבודה זרה ועביד אילנא דטוב ורע ודא הוא רזא דהוה נפיק בלעו מפיו דביה הוה אמר צלמא דנבוכדנצר אנכי ה' אלקיך ובגין דא לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא ועתיד הקדוש ברוך הוא לאעקרא האי אילנא מעלמא ולאוקדא ליה בגיהנם הה"ד (שם א') והיה החסן לנעורת וגו'].

דניאל וקריב גבי דההוא צלמא ואמר אנא שליחא דמארא עלאה גוזרני עלך למפק מהכא אדכר שמא קדישא²²⁷⁵ ונפק ההוא מאנא ונפל צלמא ואתבר היינו דכתיב (ירמיה נא מד) והוצאתי²²⁷⁶ את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים קם רבי יהודה ונשקיה על רישיה אמר אי לא [דקריבנא] (דא דאקרבך) בקוטפייא הכא לא אשתמודענא בך והו דחלין קמיה מההוא יומא:	הרבון העליון, גוזר אני עליך לצאת מכאן. הזכיר את השם הקדוש, ויצא אותו כלי ונפל הצלם ונשבר. היינו מה שנאמר "והוצאתי את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים". קם רבי יהודה ונשקו על ראשו, אמר אם לא שקרבתי אותך לחבורה כאן, לא הכרנו אותך, ומאותו יום היו פוחדים מפניו.
תאנא (קהלת י יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו רבי יוסי אוקים להאי קרא במשה בשעתא דאפיק להו לישראל ממצרים ועבד לון בני חורין ושריך בעת יאכלו דכתיב (שמות יב יא) ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא ליהוה:	שנינו "אשריך ארץ שמלכך בן חורין ושריך בעת יאכלו". רבי יוסי באר את הפסוק הזה במשה, בשעה שהוציא את ישראל ממצרים ועשה אותם בני חורין ושריך בעת יאכלו, שנאמר "ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה'".
אמר רבי שמעון בן יוחאי וכי לא אמינא דמלוי דשלמה מלכא דכלהו בגו לגו היכלא קדישא הו ויהא דאמריתו כלא שפיר הוה ולדרשא הוא דאתא אבל האי קרא לעילא בהיכלא קדישא הוא:	אמר רבי שמעון בן יוחאי, וכי לא אמרתי שדברי שלמה המלך שכולם בְּפִנים לתוך ההיכל הקדוש היו, וזה שאמרתם הכל יפה היה, ולדרשה הוא בא, אבל פסוק זה למעלה בהיכל הקדוש הוא.

ולפעמים בהיפך, שמשביעים את הקליפות בהיות דתמן כנזכר בתקונים (דף לו קכו ע"ב) (ע"ח שער קל' נגה ד ועי' רמ"ז בראשית קב ע"א). חילוק זה הוא בין מעשה כשפים שחייב מיתה ובין מעשה שדים שהוא להשביען ע"י שמות השולטים בהם וזה מותר שמגיע (נ"א שמכניע) הס"א אל הקדושה, אבל הכשפים הוא להבליע הקדושה להחזיק כח החצונים. ואמנם מה שקורא בכאן שקרא, הוא לחלקי הרע שבקליפות שאלה סופם (רמ"ז שמות קפח ע"א). עי' ספד' צ יד ע"ב ולג ע"א. ובצלם הזה תלוי כל הבחירה, והם היצ"ט ויצה"ר שבאדם שהם נבראים ממש כל א' לפי שורשו, ולפי ערך הניצוצין שלו כך הם הב' יצרים, והיינו שכמו שיש צלם בסט' דקדושה כולל קומה שלמה מסוד שם אה"ה דבינה, כך יש צלם דסט"א, והוא ג"כ קומה שלמה בסוד צל"ם של נבוכדנצר והם תרי"ג מלאכים בסט' דקדושה, ונכללים כולם תחת יצה"ט שלו ותרי"ג מלאכים רעים ונכללים ביצה"ר מסוד צלם דסט"א, והם מ"ש (שמות רבה פרשה לב פסקה ו) שבכל מצוה נברא ממנו מלאך א' והוא תיקון ניצוץ א' מצלם דקדושה, וכן לעומתו להיפוך ע"י עבירה וביטול מ"ע, והוא המלחמה שבאדם כל ימי חייו בג' חלקי העבודה במעשה ובדבור ובמחשבה שהם סוד ראש בטן גויה שלו חב"ד חג"ת נה"י, והם ג' אותיות של צל"ם כמ"ש"ל (פתח כ') ובכל מצוה יש בו גוף ונפש, שהדבר הגופני שנעשה בו המצוה הוא הכלי, ומה שעושה בו רצון ה' הוא סוד אור הפנימי שנכנס בצלם הזה, ורצון הטוב של האדם שעושה המצוה הוא הניצוץ מן הצלם שמתקדש, וע"י רצון הטוב של האדם העושה המצוה מתלבש בו רצון ה' של המצוה ומתקדש אבר א' מסוד גופו הקדוש שבג"ע, ונתקן שם ונשאר שם בג"ע עד שנשלם בו כל המצות וכל התיקונים הצריכים לפי מספר ניצוצי נפשו וצלם שלו שהם ימים הקצובים לו בימי חייו, אז נשלם כל הגוף הקדוש הזה ויושב שם בג"ע והוא חייו העקרי כמ"ש (ויקרא יח ה) אלה המצות וגו' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וגו', כמ"ש שעי' הניצוצין עלו הכלים מן המיתה והשבירה אל התיקון, והם ה' צלמים לנרנח"י, שכל א' יש לו מקום מיוחד ושורש מיוחד בעלמין דלעילא, והוא מ"ש רז"ל (בראשית רבה פרשה מד פסקה א) לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות (פתחי שערים נתיב גדלות דז"א פרק מב). ועי' תיקר"ז קיג ע"א.

²²⁷⁵ ז"ל האר"י ז"ל ויהי כל הארץ שפ"ה אח"ת גי' לשון הקדש. ודברים אחדים הם שמותיו יתברך שהם אחדותו ית' ורצו לילך בשרירות לבם הרע להתענד בתאות העו"ה בכה שמותיו ית'. והגדול שבהם היה נמרוד והיה חכם גדול. ונ"נ היה גלגול נמרוד וצלם שעשה בכה שמות הקדושים שהוא ציץ של כ"ג להטעות בני אדם כמו כוונת נמרוד עכ"ל ובזה מובן לשון זה (מ"מ). ²²⁷⁶ פירוש ובה תורצו ב' קושיות בלעו הוא הציץ. וקשיא קמייתא ב"ל הוא הצלם ואינו ע"ז שלו שעליה נאמר די שמיא בלטשצאר בשום אלהי (מ"מ).

שנינו, "אשריך ארץ שמלכך בן חורים", מה זה ארץ, ארץ סתם, שלמדנו מהו שנאמר "השליך משמים ארץ תפארת ישראל". אלא הארץ הזו, היא סוד בתוך כתרי המלך הקדוש, שנאמר בו "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים". והארץ הזו וכל מה שיונק ונזון, הוא מאותו המקום שנקרא שמים. ולא נזונית הארץ הזו אלא משלמות הקדושה שנקראת שמים.	תאנא אשריך ארץ שמלכך בן חורין מאי ארץ ארץ סתם דתניא מאי דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל אלא האי ארץ היא רוא בגו כתרי מלכא קדישא דכתיב ביה (בראשית ב ד) ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים והאי ארץ כל מה דיניק ואתון מההוא אתר דאקרי שמים²²⁷⁷ הוא ולא אתזנת ארעא דא אלא משלימותא קדישא דאקרי שמים:
ובשעתא דבעא קודשא בריך הוא לאחריבא ביתיה דלתתא וארעא קדישא ודלתתא אעבר להאי ארעא קדישא דלעילא בקדמיתא ונחית ליה מההוא דרגא דהוה ינקא משמים קדישא ולבתר חריב להאי דלתתא הדא הוא דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ בקדמיתא ולבתר ולא זכר הדום רגליו דתניא כך ארחוי דקודשא בריך הוא כד בעי למידן עלמא בקדמיתא עביד דינא לעילא ולבתר אתקיים לתתא דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד יהו"ה על צבא המרום במרום בקדמיתא ולבתר ועל מלכי האדמה ועל האדמה (באדמה):	ובשעה שרצה הקדוש ברוך הוא להחריב את ביתו שלמטה והארץ הקדושה שלמטה, העביר בראשונה את הארץ הקדושה שלמעלה, והורידה מאותה דרגה שהיתה יונקת מהשמים הקדושים, ואחר כך החריב את זו שלמטה. זהו שנאמר "השליך משמים ארץ", בראשונה, ואחר כך "ולא זכר הדום רגליו". שנינו, כך דרכו של הקדוש ברוך הוא, כשרוצה לדון את העולם, בראשונה עושה דין למעלה, ואחר כך מתקיים למטה, שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום", בראשונה ואחר כך "ועל מלכי האדמה על האדמה".
אמר רבי שמעון אשריך ארץ שמלכך בן חורין דין לך בסגיאנותא [כלא] בלא דחילו דאחרא ומההוא מלכא עלאה אתון כלא ושריך בעת יאכלו כמה דאת אמר (במדבר כג כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל אי לך ארץ שמלכך נער (קהלת י טז) כמה דאת אמר (ישעיה ג ד) ונתתי נערים שריהם ודווין (דמי) לארעא כד ינקא משמאלא ושריך בבקר יאכלו בההוא	אמר רבי שמעון, "אשריך ארץ שמלכך בן חורים", שזן אותך ברוב כל בלי פחד של אחר. ומאותו המלך העליון נזון הכל. "ושריך בעת יאכלו", כמו שנאמר "כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל". "אי לך ארץ שמלכך נער", כמו שנאמר "ונתתי נערים שריהם", שאוי לארץ כשיונקת משמאל "ושריך בבוקר יאכלו", באותה
קעה/ב	
קדרותא²²⁷⁸ ועד לא²²⁷⁹ נהיר ולא שלמא מה דשלמא:	קדרות, ועד שלא מאיר ולא שולט מה ששולט.
תנא אמר רבי שמעון והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה	שנינו, אמר רבי שמעון "והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה, זהו יעקב הקדוש השלם, כמו שבארנו,

²²⁷⁷ האיש מעלה מזונות לאשה. כ"א כעת יאמר בימי המשיח אז יהיו ניזונים מזעיר והיינו כעת יאכלו (רח"ו במ"מ).

²²⁷⁸ פירוש שעדיין לא האיר היום כ"כ ועדין יש קצת חושך דהיינו שאין להם אלא מזון כל שהוא (מ"מ).

²²⁷⁹ דלא (דפ"ו).

שנאמר "ויעקב איש תם ישב אהלים". לא נאמר יושב אהל, אלא ישב אהלים, שנים, שאוחז את זה ואוחז את זה. כמו כן כאן, נאמר "והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה", שאוחז את זה ואוחז את זה.	(שמות כו כח) דא הוא יעקב קדישא שלימא ²²⁸⁰ כמה דאוקימנא דכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם ישב אהלים יושב אהל לא כתיב אלא ישב אהלים תרי דאחיד להאי ואחיד להאי ²²⁸¹ אופי הכא כתיב והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה דאחיד להאי ואחיד להאי:
ששנינו מהו "איש תם". כתרנומו "שלם". שלם מהכל, שלם לשני צדדים, לזקן הקדוש, ולקטן הפנים, שלם לחסד עליון ולגבורה עליונה, ומשלים לזה ולזה.	דתנינן מאי איש תם כתרנומו שלים שלים מכלא שלים לתריין סטריין לעתיקא קדישא ולזעיר אפיין ²²⁸² שלים לחסד עלאה ²²⁸³ ולגבורה עלאה ואשלים להאי ולהאי:
אמר רבי שמעון ראיתי, שהרי החכמה הכלל של הכל. וחסד עליון יוצא מחכמה. גבורה שהיא דין הקשה יוצאת מבינה. יעקב משלים לשני הצדדים, והאבות כלל הכל, ויעקב כלל של האבות.	אמר רבי שמעון חמינא דהא חכמתא כלל כלא וחסד עלאה נפקא מחכמה גבורה דהוא דינא תקיפא נפקא מבינה יעקב אשלים לתריין סטריין ואבהן כלל כלא ויעקב כלל אבהתא:
שנינו, הכה החכמה בשביל שלו, וכינס ברוח לים, והתכנסו המים למקום אחד, ונפתחו חמישים שערי בינה. מהשבילים הללו יוצאים עשרה כתרים בקרנים זוהרות, ונשארו עשרים ושנים שבילים. הכתה אותה רוח באותם שבילים ונפתחו חמישים שערי בינה, ונחקקו עשרים ושנים בחמישים שערי היובל, ונתעטרו בשבעים ושתיים אותיות של השם הקדוש, אלו נפתחו לצדדיו.	תאנא במש חכמה בשביליו וכניף ברוחא (למיא ²²⁸⁴) ולימא ואתכנפו מיא לאתר חד ואתפתחו חמשים תרעין דבינה מאלין שבילין נפקי עשרה כתרין ²²⁸⁵ בקרניי זהירין ואשתארו עשרין ותריין ²²⁸⁶ שבילין במש ההוא רוחא באינן שבילין ואתפתחו חמשים תרעין דבינה ²²⁸⁷ ואתגליפו עשרין ותריין בחמשים תרעין ²²⁸⁸ דיובלא ואתעטרו בשבעין

²²⁸⁰ לאה ורחל שרשם הוא מבינה ומלכות, ויעקב הוא ז"א, ומוכרח הוא שיתייחד בשניהם, והוא יחוד הג'ר בהז'ת, ומתייחד עי'ז א"ס באצילות והאצילות בב"ע, והיה ה' למלך על כל הארץ (דע"ה ח"ב פב ע"א).

²²⁸¹ פי' שהת'ת מכריע בין חו"ג (מ"מ).

²²⁸² פי' מפני שהחיצונית ז"א אף בגדולתו נק' ז"א שמחסד נעשה חכמה ובמחשב' אתבריר כולהו משא"כ הפנימיות שהוא המוחין הנמשכין מע"ק שאף המוחין דא"ו באים מהארת המזלות נמצא הכל הוא מע"ק וחיצונית הוא מבחינת הז"א זה פשוט (זהר הרקיע). פירוש כי כתב הרב שיסוד דאימא כלה ומסתיים בת"ת דזעיר ויוצאים ה' חסדים או ה' גבורות ומתחלקים בה' קצוות דזעיר וז"ש כאן כי הת"ת שהוא יעקב מכריע בין בינה ובין זעיר כי ע"י הת"ת הם מתחלקים (מ"מ).

²²⁸³ פי' שמכריע בין חו"ג דזעיר. א"נ שמקבל הארות אבא שנק' חסדים. והארות אימא שנק' גבורות. ומ"ש "ואשלים להאי ולהאי" פירוש שנתמזגו זה בזה חסד עילאה כלול מגבורה עילאה וגבורה כלולה בחסד עילאה (מ"מ).

²²⁸⁴ פירוש כתב הרב שטיפת זר"ן כשהיתה באבא היא ה' חסדים דאבא והיא נ' מיני מים וכשנתנה לאימא יש באימא נ' גשרים כנגדם וז"ש וכניף ברוחא דהיינו בכח שם מ"ה שבאבא ומ"ה נק' רוח קבץ הג' מיני מים שהם ה' חסדים דאבא. ומ"ש "ואתכנפו לאתר חד". פירוש כשנתנה באימא. ומ"ש "ואתפתחו נ' תרעין דבינה" הם נ' שערים שבאימא לקבל אותה הטיפה (מ"מ).

²²⁸⁵ הם י"ס פנימיות דמ"ה (רח"ו במ"מ) ור"ל שבאים מאבא לזעיר (מ"מ).

²²⁸⁶ פירוש כשתסיר עשרה מן ל"ב נשארים כ"ב (מ"מ).

²²⁸⁷ אותיות מנצפ"ך (רח"ו במ"מ). ולפ"ז א"ש מה שכפל הזוהר שחמשים תרעין דבינה הראשונים הם נ' גשרים. ואלו הם ה' אותיות מנצפ"ך (מ"מ).

²²⁸⁸ פירוש כ"ב הנז' עם נ' תרעין הם ע"ב וז"ש "ואתעטרו בע"ב אתוון" (מ"מ).

ותרין אתוון²²⁸⁹ דשמא קדישא אלין אתפתחו לסטרוי:	
ואתעטרו (אלין) עשרין ותרין כתרין דרחמי²²⁹⁰ דכלילן בעתיק יומין²²⁹¹ דנהיר לון כל חד בסטרוי אתעטרו חמשיין גליפין במ"ב אתוון²²⁹² (קדישין) ודשמא קדישא דבהון אתברי שמיא וארעא ואתגלפו בגלופיהון תמניא תרעין דאינון תמניא אתוון דרחמי דכתיב (שמות לד ו) יהו"ה יהו"ה²²⁹³ אל רחום וחנון דנפקא מעתיקא וקדישא לזעירא²²⁹⁴ ומתחברן באלין כתרין קדישין²²⁹⁵ חכמה ובינה עלאין דסלקין נפקא חסד עלאה²²⁹⁶ מהאי סטרא ודינא דגבורה מהאי סטרא אתא זכותיה דיעקב ואשלים אתרווייהו ואחיד לון דהא הוא שלימותא עלאה:	והתעטרו עשרים ושנים כתרי הרחמים שכלולים בעתיק הימים, שמאיר להם כל אחד בצדו. התעטרו חמשים חקיקות במ"ב אותיות קדושות של השם הקדוש, שבהן נבראו שמים וארץ. ונחקקו בחקיקותיהם שמונה שערים, שהן שמונה אותיות הרחמים, שנאמר "ה' ה' אל רחום וחנון", שיוצא מהעתיק הקדוש לצעיר, ומתחברים בכתרים הקדושים הללו, חכמה ובינה העליונים שעולים. יוצא חסד עליון מצד זה ודין הגבורה מצד זה. באה זכות של יעקב, ומשלימה את שניהם ואוחזת אותם, שהרי היא השלמות העליונה.
תאנא אמר רבי שמעון בגין כך ישראל אתקרי דתאנא יעקב תתאה ישראל עלאה יעקב לאו שלימותא²²⁹⁷ ישראל שלימותא דכלא וכן תאנא (ש"ב כג א) נאם דוד בן ישי דוד לאו שלימותא דהא בתראה הוא ישי [יסוד] עלאה²²⁹⁸ הוא ושלימותא והיינו דתנינן לא גלו ישראל מארצם עד שכפרו בקודש ברוך הוא ובמלכות בית דוד, שנאמר "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליו ישראל". מה זה "איש לאהליו", מקום שעובדי כוכבים ומזלות שורה בתוכם, היינו לאלהיו.	שנינו, אמר רבי שמעון, לכן נקרא ישראל, ששנינו יעקב התחתון ישראל העליון. יעקב אינו שלמות ישראל שלמות הכל. וכן שנינו "נאום דוד בן ישי", דוד אינו שלמות, שהרי אחרון הוא, ישי יסוד עליון הוא ושלמות. והיינו מה ששנינו, לא גלו ישראל מארצם עד שכפרו בקדוש ברוך הוא ובמלכות בית דוד, שנאמר "אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליו ישראל". מה זה "איש לאהליו", מקום שעובדי כוכבים ומזלות שורה בתוכם, היינו לאלהיו.

²²⁸⁹ מאבא אליה (רח"ו במ"מ). עי' שער מאמרי רשב"י כב ע"ג: שם בן ע"ב לחסד ושם בן מ"ב לגבו' ושם בן כ"ב לת"ת.

²²⁹⁰ פירוש י"ג דאריך וט' דזעיר הם כ"ב (מ"מ).

²²⁹¹ פירוש שגם הט' דזעיר הם מאריך שנק' עתיק יומין (מ"מ).

²²⁹² מבינה לגבורה (רח"ו במ"מ), ור"ל חמשים כשתסיר מהם ח' הם מ"ב ונודע כי מ"ב הוא גבורה וח' היתירים הם ח' אתוון דרחמי שהם נגד ב' הוי"ת של ה' ה' אל רחום וכו' (מ"מ). עי' קפז ע"א.
²²⁹³ עי' אד"ר קלח ע"א: והיינו רזא דתנינן, יי' פסיק טעמא בגווייהו בכלהו אתר דשמא אדכר תרי זמני פסיק טעמא בגווייהו כגון אברהם אברהם, יעקב יעקב, שמואל שמואל, כלהו פסיק טעמא בגווייהו חוץ ממשה משה דלא פסיק טעמא בגווייהו, מ"ט אברהם אברהם, בתראה שלים קדמאה לא שלים, ע"כ. שני השמות הללו הם כנגד ע"ק וז"א, הוי"ה א' על ז"א, וא' על ע"ק, ויש פסיק טעמא בגווייהו, לרמוז על סוד הפרסה המפסקת בין ע"ק לז"א באמצע פרצוף ע"ק. והעניין, שאלו י"ג התיקונים שהזכיר משה רבע"ה עניינם ההורדה של האור מע"ק לז"א ולכן הזכיר תחלה אלו ב' השמות, שכן המה עיקר העניין ושרשו (ב"ע קצ ע"ב).

²²⁹⁴ הנה כבר ידעת שיש י"ג ת"ד בא"א וט' תקונים בז"א הרי הם כ"ב ודע כי י"ג ת"ד דא"א הם סוד ג' הויות ב' בב' צדדי הפנים ואחד מאחוריו שהם י"ב אותיות ואחד הכולל הרי י"ג ובז"א אחוריו דין ובב' פנים ב' שמות הויה והכולל הרי ט' וז"ש שאחר שיצאו מב' לגבורה נשארו שמונה לז"א והבן זה מאוד (זהר הרקיע). פירוש אל רחום הם הארות הדיקנא דאריך היורדת לזעיר. משא"כ במי אל כמוך שהם בחי' אריך שלא ירדו לזעיר. ונודע כי ב' הוי"ת הם ב' פאות דאריך המשפיעים באל רחום שהם הארות הדיקנא שיורדת לזעיר וז"ש דנפקא מעתיקא לזעיר (מ"מ).

²²⁹⁵ פירוש בדיקנא דאריך הנז' מתחברים או"א עילאין שיונקים משם (מ"מ).

²²⁹⁶ פירוש חסד דזעיר וכן גבורה דזעיר. ויעקב שהוא ת"ת מכריע (מ"מ).

²²⁹⁷ פירוש יעקב בסוד הקטנות, וישראל בסוד הגדלות (מ"מ).

²²⁹⁸ פירש בינה ששם יש עולמות ומ"ש אין לנו חלק בדוד ר"ל מלכות. ובן ישי הוא זעיר נמצא שהם זר"ן (מ"מ).

דעכו"ם שריא בגווייהו היינו לאלהיו:	
אמר רבי יהודה כד שריא חכמתא לגלפא גליפין בכלהו כתרין מאן כתרא שארי ומהווא (א"ל בהווא) דאתקרי בינה בבינה אתכליל כלא ובגין כך אתפתחו בה חמשי תרעין ואשתכח דכלא בחכמה אתגלפו דא הוא דכתיב (תהלים קד כד) כלם בחכמה עשית:	אמר רבי יהודה כשמתחילה חכמה לחקק חקיקות בכל הכתרים, מאיזה כתר מתחילה, מאותה שנקראת בינה. בבינה הכל נכלל, ולכן נפתחו בה חמשים שערים, ונמצא שהכל נחקקו בחכמה, זהו שנאמר "כולם בחכמה עשית".
תאנא כתיב (ישעיה מ יב) מי מדד בשעלו מים וגו' (מי מדד) בשעלו מים מאן מים דא הוא בינה רבי אלעזר מתני הכי דא חסד ²²⁹⁹ אמר ליה רבי שמעון כלא בחד מתקלא סלקא וס"א מתתקן ושמים בזרת תכן ²³⁰⁰ מאן שמים תפארת דכתיב (איכה ב א) תפארת ישראל וכל בשליש עפר הארץ דא הוא גבורה ²³⁰¹ ושקל בפלס הרים אלין אינון שאר כתרינ דאקרון טורי אפרסמונא דכיא ²³⁰² וגבעות במאזנים אלין שאר רתיבין תתאין מנייהו ²³⁰³ :	שנינו נאמר "מי מדד בשעלו מים וגו'", בשעלו מים, מה המים, זהו בינה. רבי אלעזר שונה כך, זה חסד. אמר לו רבי שמעון, הכל עולה (נתקן) במשקל אחד. "ושמים בזרת תכן". מי השמים, תפארת, שנאמר "תפארת ישראל". "וכל בשלש עפר הארץ", זוהי גבורה. "ושקל בפלס הרים", אלה הם שאר הכתרים שנקראים הרי אפרסמון זך. וגבעות במאזנים אלו שאר המרכבות התחתונות מהם.
תא חזי בשעלו מאי שעלו דא רוח חכמתא דהכי תנינן שעלא דקטרי בקיזפא שקיען ושמים בזרת תכן מאן זרת אלין אינון חמשי ²³⁰⁴ תרעין דאתפתחו ואתפזרו לכל סטרינ כמה דאת אמר (מלאכי ב ג) וזריתי פרש על פניכם וגו' וכל בשליש מאן שלישי רחמי ²³⁰⁵ (ד)שלימותא דכלא ושקל בפלס מאי פלס אמר רבי שמעון דכתיב (ויקרא יט לו) מאזני צדק אבני צדק תו אמר רבי שמעון הני מלי בשיעורא	בא וראה "בשעלו", מה זה בשעלו, זו רוח חכמה. שכך שנינו, שעל הסבך באפריון שקועים. "ושמים בזרת תכן", מי הזרת, אלו אותם חמשים שערים שנפתחו והתפזרו לכל הצדדים, כמו שנאמר "וזריתי פרש על פניכם וגו'". "וכל בשלש", מי השליש, רחמים, שלמות הכל. "ושקל בפלס", מה זה "פלס". אמר רבי שמעון, שנאמר "מאזני צדק אבני צדק". עוד אמר רבי שמעון הדברים הללו בשעור של
קעו/א	
דיוצר כלא אוקימנא:	יוצר הכל בארנו.
אמר רבי אלעזר שמע מינה דיעקב מגו דינא קשיא נפק ²³⁰⁶ דהא יצחק דינא קשיא אחיד לחולקיה אמר ליה רבי שמעון ודא הוא	אמר רבי אלעזר לומדים מזה שיעקב יצא מתוך דין קשה, שהרי יצחק דין קשה אחז לחלקו. אמר לו רבי שמעון, וזה הוא לבדו, והרי יצחק יצא מתוך חסד, וכך כולם, דין יוצא מתוך רחמים ורחמים מדין. אברהם

²²⁹⁹ ז"ל הרב באר"צח הטיפה היתה באבא אור ובבינה נעשית מים. ואימא מדדה אותם, עכ"ל. ולפ"ז מ"ש דא היא בינה קאי על אימא המודדת. ומ"ש ר"א דא חסד קאי על המים שהוא הנמדד, וז"ש ר"ש כולא בחד מתקלא סלקא (מ"מ).

²³⁰⁰ פירוש שה' חסדים שהם זרת מתפשטים בה' קצוות דזעיר (מ"מ).

²³⁰¹ פירוש מלכות שנק' ג"כ גבורה. ושיעור הכתוב וכל בשליש שהיא ספי' שלישית שהוא הת"ת עפר הארץ שהיא מלכות שדבוקה באחורי הת"ת (מ"מ).

²³⁰² פירוש נ"ה שהם מבינה הנקרא אפרסמונא דכיא (מ"מ).

²³⁰³ פירוש מלכות וב"ע (מ"מ).

²³⁰⁴ מוסגר בדפ"ק.

²³⁰⁵ ספירה שלישית (מ"מ).

²³⁰⁶ עי' ח"ג פ ע"ב.

בלחודוי והא יצחק מגו חסד נפקא והכי בלהו דינא מגו רחמי נפקא ורחמי מדינא אברהם ירית אחסנא דחסד נפק יצחק בדינא מגו חסד יעקב נפק ברחמי מגו דינא קשיא וכך הוא לעילא דא מן דא וינקא דא מן דא עד דאשתמודע כלא דהוא חד ומחד תליין בלהו וכלא אשתכח חד בריך שמיא²³⁰⁷ לעלם ולעלמי עלמין²³⁰⁸:	ירש ירושת חסד, ויצא יצחק בדין מתוך חסד. יעקב יצא ברחמים מתוך הדין הקשה, וכך הוא למעלה, זה מזה, ויונק זה מזה, עד שנודע שהכל הוא אחד, ומאחד תלויים כולם, והכל נמצא אחד, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.
אמר רבי אלעזר אשתמודע דלית שלימותא אלא כד אחיד(ן) דא מן דא (וחד) ודא אחיד בתרווייהו לשכללא כלא כגון יעקב והיינו דכתיב (שמות כו כח) מבריה מן הקצה אל הקצה²³⁰⁹:	אמר רבי אלעזר נודע שאין שלמות אלא כשאוחז זה מזה, וזה אוחז בשניהם לשכלל את הכל כמו יעקב, והיינו שנאמר "מבריה מן הקצה אל הקצה".
תאנא כוולי האי לא אתקרי אלא מסטרא דילן²³¹⁰ ומסטרא דילן אשתמודע כלא²³¹¹ (בהאי לעילא) והוא לעילא כלא בחד מתקלא סלקא לא שני ולא ישתני כמה דכתיב (מלאכי ג ו) אני יהוה לא שנית²³¹³ אמר רבי יהודה בלהון בוצינן נהירין מחד ומחד תליין ובוצינן²³¹⁴ אינהו חד כלא [דהא] (ו)לא בעו לאתפרשא ומאן דפריש לון כאילו אתפרש מן חיי עלמא:	שנינו כל זה לא נקרא אלא מצד שלנו, ומצד שלנו הכל נודע הוא למעלה הכל עולה במשקל אחד, לא שונה ולא ישתנה, כמו שנאמר "אני ה' לא שנית". אמר רבי יהודה, כל הנרות מאירות מאחד ותלויות מאחד, והנרות הן הכל אחד, שהרי לא רצו להיפרד, ומי שמפרידם כאילו נפרד מחיי העולם.
אמר רבי יצחק כתיב (ישעיה ג ד) ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם היינו דכתיב (שמות כה יח) ועשית שנים כרובים זהב וכתיב (שמואל א' ד ד) יושב הכרובים	אמר רבי יצחק נאמר "ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם", היינו שנאמר "ועשית שנים כרובים זהב", נאמר "יושב הכרובים", ונאמר "וירכב על כרוב ויעף". יושב הכרובים, כששורה להתיישב בשלמות נאמר "יושב הכרובים". וכשלא שורה ולא

²³⁰⁷ שמיא (דפ"ו).

²³⁰⁸ עי' לעיל ב ע"א בהגהות הרח"ו ש"לעלם ולעלמי עלמא" הם כינויים לבחינות עיבור יניקה ומוחין, וכן הוא בשעה"כ טז ע"ג.

²³⁰⁹ יעקב הוא עקר האבות כי מטתו שלימה ובו שלמות הייחוד, כי הוא המתיים את הכל הבריח התיכון מבריה מן הקצה אל הקצה מדתו מדת האמת שבה קיום הכל, ויעקב מקיים הכל מעלה ומטה, לזה הכתיב בו וי' נצב עליו מה שלא הכתיב באבותיו והוא עקר המרכבה ושלמותה (עבה"ק ח"ד פ"ז).

²³¹⁰ עי' אד"ר קלד ע"ב: ההוא זמנא זמן יהא דיקרא דדיקנא, והוא בלחודוי ישתכח, לא אתקרי לא יום ולא לילה דלית יום אקרי אלא מסטרא דילן, ולית לילה אקרי אלא מסטרא דילן, ע"כ. הנהגת בינה שבמוחין אינה לפי הנהגת התחתונים, לכן אין שייך שם לא בחינת יום ולא בחינת לילה, שכן הללו מצד ו"ק דז"א בהם מתנהג העולם הזה. משא"כ לעתיד לבא, אז "זמין לאוקיר דיקנא", שזמן זה אינו לפי הנהגת בני האדם והוא בלחודוי ישתכח (ב"ע קמ ע"א). הדינין נעלמים בא"א מאד וגילוי הדין נעשה רק בז"א, וא"כ הרי כשגורם מעשה התחתונים להתגלות הדין, הרי נראה כעין שינוי מא"א לז"א, הגם שבאמת הם אחד (דע"ה ח"ב קלח ע"ב).

²³¹¹ וכ"ה באד"ר קמא ע"ב (לש"ו).

²³¹² "ס"א דהא" נוסף בדפ"ו.

²³¹³ עי' תיקו"ז קיז ע"ב: כמה דאוקמוהו מארי מתניתין לא כשאני נכתב אני נקרא בעולם הבא דאיהו אתריה נכתב ביה"ה ונקרא ביה"ה בעולם הזה נכתב ביה"ה ונקרא באדנ"י דא שנוי מקום לבר מאתריה דאיהו עלמא דאתי עלמא דאתי לית ביה שנויא הה"ד (מלאכי ג ו) אני ה' לא שנית נכתב בשם יהוה ונקרא בשם יהוה אתקרי יהוה רחמי לבר מאתריה אשתני ואתקרי אדנ"י ואתקרי דין ודא רזא עומד מכסא רחמים ויושב על כסא דין.
²³¹⁴ ובוצינן (דפ"ו).

וכתיב (שם ב' כב יא) וירכב על כרוב ויעף יושב הכרובים כד שריא לאתיישובא בשלימותא כתיב יושב הכרובים (ס"א כד אשתכח בשלימותא)²³¹⁵ [וכד לא שריא ולא אתיישבא מלכא בכרסיא כתיב] (שמואל ב' כב יא) וירכב על כרוב חד דלא אתיישבא מלכא ובכרסיא [בכרסיה] יושב הכרובים תרי²³¹⁶:	מתיישוב המלך בכסא, נאמר "וירכב על כרוב אחד", שלא מתיישוב המלך בכסא. יושב הכרובים, שנים.
אמר רבי יוסי ווי לעלמא כד חד כרוב אהדר אנפיה מחבריה דהא כתיב (שמות כה כ) ופניהם איש אל אחיו כד הוי שלמא בעלמא אמר רבי יצחק הא תנינן (ויקרא יח ז) ערות אביך וערות אמך לא תגלה ווי למאן דגלי ערייתיהון כגוונא דא כתיב ביעקב מבריה מן הקצה אל הקצה (שמות כו כח) זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא משתבח בתשבתייהו כגוונא דלעילא דכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר:	אמר רבי יוסי אוי לעולם כשכרוב אחד מחזיר פניו מחברו, שהרי נאמר "ופניהם איש אל אחיו", כשהיה שלום בעולם. אמר רבי יצחק, הרי שנינו "ערות אביך וערות אמך לא תגלה". אוי למי שמגלה ערותם, כדוגמא זה נאמר ביעקב "מבריה מן הקצה אל הקצה". אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא משתבח בשבחם כדוגמא שלמעלה, שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר".
תאנא אמר רבי יצחק ביומי קדמאי²³¹⁷ הוה בר נש אמר לחבריה אימא לי מלה חדא [דאורייתא] וטול מנה כסף השתא אמר בר נש לחבריה טול מנה כסף ואשתדל באורייתא ולית מאן דישגח ולית מאן דירכין אודניה בר אינון זעירין וג"א זריעין קדישי עליונין דקודשא בריך הוא משתבח בהו דכתיב (שם ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:	שנינו, אמר רבי יצחק, בימים הראשונים היה אדם אומר לחברו, אמור לי דבר אחד מהתורה וקח מנה כסף. עכשיו אומר אדם לחברו, קח מנה כסף ותעסוק בתורה, ואין מי שישגיח ואין מי שירכין אזנו, פרט לאותם מעטים (זרעים) קדושים עליונים שהקדוש ברוך הוא משתבח בהם, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".
ווי העמודים²³¹⁸ וחשקיהם כסף (שמות כז י) רבי יצחק אמר ווי העמודים הא אמינא כל	"ווי העמודים וחשוקיהם כסף", רבי יצחק אמר ווי העמודים הרי אמרנו, כל אותם

²³¹⁵ מוסגר בדפ"מ.

²³¹⁶ בבית ראשון - ר"ל, בינה, שחרב מינה, דאסתלק ת"ת כרוב א' לבינה, ונשאר כרוב השני בגלות מלכות. וכן נ"ה שהן שני כרובים, שבהן הקב"ה, ת"ת, שט בח"י עולמות צדיק, שט בים מלכות, אסתלק בגלות נצח עם ת"ת, דאיהו בנצח ואיהו בהוד, ונשאר כרוב השני הוד עם מלכות, שעליו נאמר (איכה א יג) כל היום דו"ה, בדרגא דיליה ביום החמישי כידוע, ולכן נקרא היכל העניינים (בהגר"א על תיקו"ז כז ע"ג). ועי' בהגר"א על תז"ח לד ע"ג: ויסוד נקרא כרוב כמ"ש רוכב על כרוב ושט בח"י עולמות ח"י עלמין וכן נ"ה נקראו כרובים.

²³¹⁷ ביומי קדמאי היו החברים רודפים אחר הידיעה, ובמקום שהיו רואים חידוש תורה כמה היו מחבבים אותו ואת האומרו, וכך היה בתחלת הסוד, אמנם אחר כך נתקלקל ולא נשארה מדה זו זולתי אל החברים, וקשר הענין לומר שהכל תלוי בישראל, והם מתרפין מדברי תורה ומדלדלין והולכין, ואפשר דלאו על סוד התורה קאמר אלא על כללות העוסקים (שהיו) [שהיום] כל העוסקים יתמי דיתמי בערך הזמן הקדמון (אור יקר).

²³¹⁸ הנה נודע כי העמודים הם נ"ה דז"א והווין המתפשטים בתוכם הם מאמ' כי הנה שם מ"ב הוא באמ' והם ז' שמות ובכל שם ו' אותיות ואלו הם הווין המתפשטים מאמא לחיות ז"א הנוגע אל נ"ה הם ווי העמודים. ונמצא בכ"י תקונים החסר בפסוק (דניאל יב ג) והמשכילים יזהירו וגו' כי תרי טעמים הם ב' ירכים דיעקב סמיק עליהו וזהו (בראשית כז כה) ויבא לו יין וישת וגו' והכוונה כי משכילים הם נצח הוד והם ב' ירכין דזעיר אנפין ששם מקומו של יעקב כנודע וכיון שראה יעקב

שנאחזים מקשרים קיימים עליונים נקראים ווי העמדים. וכל אותם שלמטה, תלויים מאותם ווים. מה זה ווים, שש בתוך שש, ונאחזים ומושקים מחוט השדרה שעומד עליהם. ובספר הצניעות למדנו ווים למעלה ווים למטה, וכולם עולים במשקל אחד.	איננו דמתאחדן מקטרי קיימין עלאין אקרונ ווי העמודים וכל איננו דלתתא תליין מאיננו ווים מאן ווים שיתא בנו שיתא ומתאחדן ומתשקיין מחוטא דשדרה דקאים עלייהו ובספרא דצניעותא תאנא ווים לעילא ווים לתתא וכלהו במתקלא חד סלקין:
מהו צניעות הספר. אמר ר"ש ה' פרקים הם שכלולים בכל גדול ומלאים כל הארץ. אמר רבי יהודה, אם אלה כלולים מכולם, עדיפים. אמר ר"ש כך הוא למי שנכנס ויוצא. ומי שלא נכנס ויוצא אינו כך. משל לאדם שהיה דיורו בין ההרים, ולא ידע בדיורי עיר. זרע חטים ואכל חטים בגופם. יום א' נכנס לעיר והקריבו לפניו לחם טוב, אמר אותו אדם, למה אמרו לחם הוא. לאכול אוכל וטעם טוב לחיכו. אמר וממה נעשה זה. אמרו מחטים. אחר כך הקריבו לפניו גריצים שנלושים בשמן. טעם מהם. אמר ואלה ממה נעשו. אמרו מחטים. לאחר כך הקריבו לפניו עוגות מלכים שלושים בדבש ושמן. אמר, ואלה ממה נעשו. אמרו מחטים. אמר ודאי אני בעל של כל אלה, שאני אוכל עיקר הכל. אלה שהוא חטה, ולכן	מאן צניעותא דספרא אמר רבי שמעון²³¹⁹ חמשה פרקין איננו דכלילין בהיכל רב ומליין כל ארעא אמר רבי יהודה אי כלילין והני (הכי) מכלהו עדיפי אמר רבי שמעון הכי הוא למאן דעאל ונפק ולמאן דלא עאל ונפק לאו הכי מתלא לבר נש דהוה דיוריה בני וטורין (טנרין) ולא ידע בדיורי מתא זרע חטין ואכיל חטי בגופייהו יומא חד עאל למתא אקריבו(הו) [ליה] נהמא טבא אמר ההוא בר נש דנא למה אמרו נהמא הוא למיכל אכל וטעם לחדא לחכיה אמר וממה אתעביד דא אמרו מחטין לבתר אקריבו(הו) וליה גריצין דלישין במשחא טעם מנייהו אמר ואלין ממה אתעבידו אמרו מחטין לבתר אקריבו(הו) [ליה] טריקי מלכין דלישין בדובשא ומשחא אמר ואלין ממה אתעבידו אמרו מחטין אמר ודאי אנא מארי דכל אלין דאנא אכיל עקרא דכל אלין דאיהו חטה ובגין
	קעו/ב
	זהר:
אותו שהוא מעדני העולם לא ידע ונאבדו ממנו. כך מי שלוקח הכלל ולא יודע בכל העידונים שנהנים שיוצאים מאותו הכלל.	ההוא דעתא מעדוני עלמא לא ידע ואתאבדו מניה כך מאן דנקיט כללא ולא ידע בכלהו עדונין דמהניין דנפקין מההוא כללא:
	ספרא דצניעותא:

שהוא במקום הזה שהוא עקב שהוא ב' אלקים וי' אותיות הרי יעקב ויש בכאן מקום אחיזה לחיצונים מה עשה יעקב המשיך ה"ג משרשם מיסוד אמא עלאה יין המשמח ובזה הבריח החיצונים משם ונטל הברכה והבכורה ששם מקום הברכים. זהו בכרה ברכה וזה סוד (בראשית כז כה) ויבא לו יין וישת כי יצחק הוא סוד ה"ג שמשם יצאו למטה בנ"ה וחשש יעקב שלא יתאחזו החיצונים שם באלו הגב' לכן המשיך מלמעלה משרשם שביסוד אמא אל ווי העמודים שאמרנו. וזה שאמר ב' טעמים על מלת לו והנה אחר שיצא יעקב לחוץ לארץ והלכו רגליו שם במלכות היתה אחיזה אל הנוקבא דסטרא אחרא דהיינו ארץ החיצונה בירכין דיעקב וכו' כי נדב ואביהו היו מבחינת נצח הוד שהם ב' פלגי גופא לכן שניהם היו אחר כך אחד משום שהם ב' פלגי גופא. ולפי שהיה לנוקבא הנזכר כבר אחיזה שם לכן הקריבו אש זרה כי אשה ריח ניחוח הוא אש שבקדושה אש ה' לא כן כאשר אין מיתוק בגבורה שאז יש אחיזה בנ"ה לאש זרה וזהו (ויקרא י א) אשר לא צוה אותם שיש ב' טעמים במלת ל"א כלומר שלא היה שם ב' טעמים שהם התפשטות שורש ה"ג דאמא שהם מבסמים ה"ג שבנ"ה ומבריח החיצונים יין המשמח והיה שם יין המשכר ואחר כך בא שמואל שהיה מבחי' זו עצמה של נדב ואביהו ותיקן להמשיך השורש הנזכר וזה שאמר שמואל (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר שהוא תיקון הנצח שלא יהיה שם אחיזה לחיצונים (זהר הרקיע).

²³¹⁹ עי' ספר הגליונות ללש"ו בסופו לב ע"ב ליקוט.

פרקא קדמאה	
למדנו, ספר הצניעות, ספר שנלקח במשקולות	תאנא ספרא דצניעותא ²³²⁰ ספרא דשקיל במתקלא ²³²¹ :
למדנו, עד שלא היה משקולת לא היו מסתכלים פנים בפנים, ומלכים הראשונים מתו ותגיהם (מוחין) לא נמצאו, והארץ נתבטלה, עד שהראש של הנרצה מכל הנרצים, הבגדי כבוד נתקנו, והורשו. המשקולת הזה תלוי במקום שאינו, ונשקלו	[תנא] דעד לא הוה מתקלא לא הוו ²³²² משגיחין אפין באפין ²³²³ ומלכין קדמאין מיתו ²³²⁴ וזיוניהון לא אשתכחו ²³²⁵ וארעא אתבטלת ²³²⁶ עד דארישא דכסופא דכל כסופין ²³²⁷ לבושי ²³²⁸ דיקר ²³²⁹ אתקין

²³²⁰ משום דכתיב "כבוד אלהים הסתר דבר" וכתב "ואת צנועים חכמה" (שער מאמרי רשב"י במאמר שתחילתו מצוין כ"כתיבת ידי הרב" – וכן הוא בכל ההערות שהובאו בספר זה על ספד"צ משער מאמרי רשב"י).

²³²¹ מתקלא קרי דכר ונוקבא וכדאמרין בפ' פקודי בדף רנ"ה ע"א וז"ל דאינון דאתנסיבו דשקלי במתקלא דכורין ונוקבין דא עם דא ואלין אקרון מאזנים וכו' כי הוצרך המאציל העליון להתתקן בדכר ונוקבא כדי שישתלשל כדרך זה כל האצילות ויתבסמו הדינין ברחמים. דהיינו דכר רחמים נוקבא דין כנודע. ולפיכך כל המלכים שמלכו באדום אתר דכל דינין מתקיימים תמן נתבטלו עד שבא המלך האחרון עם אשתו דכר ונוקבא דין ורחמים ונתבסמו יחד. וכדבעין למימר קמן בס"ד דעד לא הוה מתקלא (שער מאמרי רשב"י), רלה ע"א (הערת הזהר).

²³²² הוה (דפ"ו).
²³²³ דע דבזווג העליון דהיינו אבא ואימא קודם דאתתקן עתיקא קדישא הוה מהדר אנפוי אבא מאימא כי היכי דאהדר אנפין ז"א מן נוקביה וזמ"ש בפ' בראשית בדף ב' וז"ל אמר לה צדי צדי אנת וצדיק אנת אבל אנת צריך למהוי טמירא כו' ובגין כך אנפוי דיוד מהדר לאחורא כגוונא דא כו' ע"כ והיינו שהצד' היא נ' והיוד רוכב עליה ונעשית צדי ויוד זו הפוכה וחוזרת פניה מן הנ' דלא הוו משגיחין אפין באפין ויוד היינו אבא והנ' היינו אימא חמשים שערי בינה והיינו דקאמר הכא אנת צריך למהוי טמירא לית אנת צריך לאתגלייא כי אינה מעולם הנגלה כי אם מהעולם הנעלם עלמא דאתכסייא. ואדם הראשון היינו אדם קדמאה חכמה והיינו דקאמר דעד לא הוה מתקלא לא הוו משגיחין אפין באפין דכי היכי דז"א נוקביה נפקא מאחוריו ולא משגיחין אפין באפין אע"ג דנפקא מתדבקא בסטרוי כחדא הכי נמי לעילא מקמי דאתתקן עתיקא קדישא כעין דכר ונוקב' ולא הוה מתקלא. לא הוה אבא ואימא משגיחין אפין באפין כי אבא רחמים גמורים ואימא דינין גמורים ונמצא זה הופך פניו לזו הופך פניו לכאן ומכל מקום עיקר השגחת אפין באפין היינו עתיקא בז"א כדבעי' למימר קמן (שער מאמרי רשב"י).

²³²⁴ ואפשר עוד לומר דמלכין היינו הז' מלכים וזיונין הם הנצוצות אי נמי זיוניהון היינו העטרות ועדי שיש לכל אחד משבעה ספירות שם בן ע"ב לחסד ושם בן מ"ב לגבו' ושם בן כ"ב לת"ת וכאלה רבות ואלו לא אשתכחו כלל מרוב הדינים שהיו אז כנ"ל (שער מאמרי רשב"י).

²³²⁵ והנה מלכים אלו עד לא הוה מתקלא ולא הוה מתתקן ע"ק כעין דכר ונוקבא לא היה להם אחיזה למעלה ומתו. וסיבת מיתתם היה כי לא היה להם שרש בעתיקא וגם החכמה שיצאה מעתיקא לא היה להם שרש ואחיזה בה כי כולה רחמים פשוטים והם דינים ולא הוו משגיחין אפין באפין לא אבא באימא שממנה יצאו הדינין ולא א"א בהם שהם ז"א כי השגחת אפין הוא להאיר בהם ולהשפיע בהם וכאשר לא היה שרשם נמצא בו לא השגיח בהם אפין באפין וזמ"ש וזיוניהון לא אשתכחו כי זיוניהם ועדייהם והוא שרשיהם וגזעיהם העליונים לא נמצאו עדין בע"ק (שער מאמרי רשב"י).

²³²⁶ היא מלכות שהיתה תוהו כי אם אין נחלים אין ים דהא לית לה מדילה כלום ולפיכך אמר אתבטלת כי לא היה לה מציאות להכלל מהם וכמאן דליתא דמיא גם כי הנה פעולתה היא לקבל מהזכר רחמים והיא דין ולבסם זה בזה ולהוציא פריה וחילוליה העליו' ותחתונים כי לשבת יצרה וכאשר גברו הדינין ישבה בטיל' לא יכלה לפעול פעולת' (שער מאמרי רשב"י).

²³²⁷ הוא רישא דלא אתידע ולא אתדבק והוא א"ס דכתבין לעיל והוא חמדת כל החמודות אשר הכל נכספין להשיגו (שער מאמרי רשב"י).

²³²⁸ לבושי (דפ"ו).

²³²⁹ הנה לבושים אלו התקינן להתלבש בהם וההעלם הוא סיבת הגילוי כי לא ישיגוהו ולא יהנו מאורו כי אם על ידי לבושים אלו משל לאור השמש אשר לא יוכל איש להביט בו מרוב בהיקותו אם לא יתרחק ממנו וישים מסך מבדיל בינו לבינו ואז יוכל ליהנות מאורו ואם יהיה האור גדול ומבהיק מאד יצטרך כמה וכמה מסכים לשייכל ליהנות מאור ההוא. וזהו ענין לבושי' דיקר אתקין וכמ"ש בזהר שבכמה מקומות אתלבש דא בדא. ומלבושים אלו הם גלגלת' וטלא דבדולחא בתוך הגלגלת וקרומא דאורא דאזדכך וסתים ושער רישיה כעמר נקי דתליין בשיקולא ורעוא דרעוין

ואחסין האי מתקלא תלי באתר דלא הוה אתקלו ביה אינון דלא אשתכחו מתקלא קאים בגופיה לא אתאחד ולא אתחזי ביה סליקו וביה סלקין דלא הוה ויהוין סתרא גו סתרא אתתקן ואזדמן וא²³³⁰ בחד גולגולתא וב²³³¹ מליא מלא דבדולחא וג²³³² קרומא דאזירא אזדכך וסתים ודו אינון עמר נקי תליין בשקולא וה²³³³ רעוא דרעוין [אתגליא] (אתגלין) בצלותא דתתאי וו אשגחא פקיחא דלא נאים ונטיר תדירא אשגחותא דתתא באשגחותא דנהירו דעלאה דביה²³³⁴ וו תרין נוקבין דפרדשקא ואתער²³³⁵ רוחא לכלא:	בו אלה שלא נמצאו, משקולת נמצא בגופו, ולא מתאחד ולא נראה, בו עלו ובו עולים אלה שלא היו והיו ויהיו, נסתר בתוך הנסתר נתקן, והוכן. בגולגולת א' מלא טל של בדולחא, קרום של האזיר נזדכך ונסתם צמר נקי תלוי במשקולת רצון של הרצונות נתגלה בתפילת תחתונים השגחה פתוחה שלא יושן ושומר תמיד, השגחת התחתון תלוי בהשגחה עליונה בהארה שבו שני נקבים של הקיר המפסיק (בתוך החוטם) ומתעורר רוח לכולם.
בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ שיתא בראשית [ברא שית] עליהו כולוהו לתתא ותליין משבעה דגולגולתא עד יקירו דיקירותא והארץ תניינא לאו בחושבן והא אתמר ומההיא דאתלטייא נפקא דכתיב (בראשית ה כט) מן האדמה אשר אררה יהו"ה (היתה תהו ובהו וכו') [וחשך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים] תליסר תליין בתליסר ויקירו (דיקרו) דיקירותא:	"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". שש, בראשית, ברא שש (שתא) עליהם כולם מתחת ותלויים משבע של הגולגולת, עד שכבוד של המכובדים, והארץ השני לא בחשבון. והא נאמר ומאותו של קללה יצא שנאמר "מן האדמה אשר אררה ה'". "היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים", שלש עשר תלויים בשלש עשר של מכובד של המכובדים.
שיתא אלפי שנין תליין בשיתא קדמאי שביעאה עליהו דאתתקף בלחודוי ואתחריב כלא בתריסר שעתו דכתיב (בראשית א ב) היתה תהו ובהו וגו' תליסר יקים לון ברחמי ומתחדשן ובקדמיתא וקמו (ס"י קמו) כל אינון שיתא (כקדמיתא וקמו כל אינון שתא) בגין דכתיב ברא ולבתר כתיב היתה דהא הות ודאי ולבסוף תהו ובהו וחשך (ישעיה ב יא) ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא:	שש אלף שנים תלויים בשש הראשונים, שביעי התחזק עליהם לבד ונחרב כולם בשתים עשרה שעות שנאמר "היתה תהו וגו'". שלש עשר יקום לן ברחמים ומתחדשים כבתחילה ונתקיימו כל אלה השש, משום שנאמר ברא, ואחר נאמר היתה שהרי ודאי היה ובסוף תהו ובהו וחושך "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".
גלופי דגליפין ובחיוזו (בחיוז) דחויא אריך ומתפשט לכאן ולכאן זנבא ברישא רישא [אחורא (נ"א אחזר) אכתפין] [אחורא] אחיד אכתפין [אחורא כתפין] אעבר וזעים נטיר וגניז חד לאלף יומין זעירין אתגלייא [נ"א	חקיקה של החקיקות, בצורת נחש ארוך ומתפשטים לב' צדדים, הזנב בראש, והראש חוזר על הכתפיים, עובר וכועס, ושמור וגנוז. פעם לאלף ימים זעירים מתגלה, חלקו (מקומו) של הגולגולתא הוא בקשר של הסנפיר, נשבר ראשו במי הים רבה, שנאמר

שהוא המצח ואשגחא פקיחא שהוא העין ותריין נוקבין דפרדשקא שהוא החוטם. הרי שבע' דגולגולתא והם כנגד שבעה תיבות שבבראשית (שער מאמרי רשב"י).

²³³⁰ אד"ר קכח ע"ב ואד"ז רפז רפח ע"א (הערת הזהר).

²³³¹ שם (הערת הזהר).

²³³² שם אד"ר קכט (הערת הזהר).

²³³³ אד"ז שם (הערת הזהר).

²³³⁴ מוסגר בדפ"ק.

²³³⁵ דאתער (דפ"ו).

דיקנא²³³⁸ מהימנותא [דיקנא] לא אדכר בגין דהיא יקירותא דכלא²³³⁹ מאדנין נפקת²³⁴⁰ בסחרנהא דבסימא סליק ונחית חוטא חוורא²³⁴¹ בתליסר מתפרש ביקירא ודוביקירותא²³⁴² ההיא כתיב (ירמיה ב ו) לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם אדם לבר²³⁴³ הוא²³⁴⁴ אדם לא כליל הכא כל שכן איש:	זקן של האמונה, זקן שלא נזכר בגלל שהיא כבוד של כולם, היוצא מהאזניים סביב הפרצוף, עולה ויורד חוט לבנה, בשלש עשר מתפרש בכבוד של כבוד, כמש"כ "לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם", אדם בחוץ הוא אדם שלא נכלל כאן וכל שכן איש.
בתליסר נביעין מבועין מתפרשן ארבע בלחודוי ואסתמרו (אסתמכו) תשעה אשקיון (לגופא) [לגנתא]²³⁴⁵:	בשלש עשר מעיינות נובעים נחלקים, ארבע לבד נסמכו וט' משקים לגינה.
(תיקונא קדמאה) [מקמי] (מקפי) פתחא דאדנין [שרי] ושארי (שדי) יקירו לאתתקן²³⁴⁶ (תניינא) נחית בשפירי ברישא דשפון²³⁴⁷ מהאי רישא להאי רישא קאים²³⁴⁸ (תליתאה) ארחא דנפיק תחות תרין נוקבין דפרדשקא לאעברא חובה דכתיב (משלי יט יא) ותפארתו עבור על פשע (רביעאה) תחות שפון אסחר שער ארישא אחרא (חמישאה) ארחא אחרא נפיק תחותוי (שתיאה) חפי תקרובתא דבוסמא לרישא דלעילא (שביעאה) תרין תפוחין אתחזון לאנהרא בוצינין (תמינאה) מזלא דכלא תלייא עד לבא ביה תליין עלאין ותתאין (תשיעאה) אינון דתליין לא נפקין דא מן דא (עשיראה) חפיין זעיריון על גרונא (חד סר) דיקירו רברבין מתשערין בשיעורא שלים (תריסר) (וכד) שפון אתפנון מכל סמרין זכאה למאן דנשיק מאינון נשיקין (תליסר) בההוא²³⁴⁹ מזלא דכלא נגדין תליסר משיחין	לפני פתח האזניים שורה כבוד לתקן ויורד ביופי. בראש השפתיים מצד זה לצד השני. קיים אורח שיוצא מתחת שני נחירים של החוטם לעבור חטא, שנאמר "ותפארתו עבור על פשע". תחת השפתיים סביב שער לראש השני. אורח אחר שיוצא מתחתיו. מחפה חלק החלק של הפנים למעלה. שני תפוחים נראה לנהר ניצוצין. מזל של הכל תלוי עד הלב, שבו נתלוי עליונים ותחתונים. אלה שתלויים לא יוצאים זה מזה. מתחפה קטנים על גרון של הכבוד. גדולים מתשערים בשיעור שלם. שפתיים פנים מכל הצדדים, אשר מי שמנושק מנשיקים האלה. באותו מזל של כולם יורדים י"ג שמנים של אפרסמון הטהור כולה. הכל נמצאים וסתום במזל הזה.

²³³⁸ אד"ר מן דף קלא עד קלה (הערת הזהר).
²³³⁹ פי' אפי' בז"א לא אדכר בשיר השירים כדאי' באדר' רבא בדף קל"ב ע"ב ובדף קל"ט ע"ב (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴⁰ פירוש מתחלת מקמי אודנין (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴¹ פירוש זהו חד חוטא דשערי סחרני דיקנא אי נמי חוט בשר סביב חוץ לזקן בלי שיער וזה צריך עיון (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴² פירוש יש בדיקנא דאריך אפין י"ג תיקונין (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴³ ויקרא מח ע"א (הערת הזהר).
²³⁴⁴ פירוש אדם הוא בז"א ולא באריך אפין ואף בז"א אינו נקרא אדם אלא מהחוטם ואילך דף קל"ו ע"ב (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴⁵ פירוש כי י"ג תיקוני דיקנא אינם מתפשטים כולם כי אם תשעה מהם לז"א ומשם הם מתפשטין בגוף כדאמר באדרא זוטא בדף רצ"ה ע"א (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴⁶ עתה מפרש דיקנא דא"א תיקוניו אחד לאחד ואלו הם מספרם אחד מקמי פתחא דאודנין (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴⁷ תיקון ג' (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴⁸ ופירוש נקבי דפרדשקא הם נקבי החוטם (שער מאמרי רשב"י).
²³⁴⁹ בההיא (דפ"ו).

דאפרסמונא דכיא²³⁵⁰ כלא בהאי מזלא²³⁵¹ שכיח וסתים:	
בזמנא דמטא [ירחא] תשרי ירחא שביעאה משתכחי ירחי²³⁵² אלן (תריסר (ס"א תליסר)) בעלמא עלאה ומתפתחי (תריסר (ס"א תליסר)) תרעי דרחמי בהוא זמנא (ישעיה נה ו) דרשו יהו"ה בהמצא²³⁵³ כתיב ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא²³⁵⁴ עשב מזריע זרע ועץ פרי וגו' (בראשית א יא) היינו דכתיב (ויקרא מז לא) ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב (בהאי זמנא) (דברים ג כד) אדני יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך יהו"ה שלים בסמרו²³⁵⁵ והכא ברחישותא דא דארעא לא שלים יהי לא כתיב²³⁵⁶:	כאשר הגיע זמן החודש השביעים נמצא חדשים אלה שלש עשר בעולם העליון, ונפתח י"ג שערי הרחמים באותו זמן שנאמר "דרשו ה' בהמצא". כתיב "ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע וגו'", היינו דכתיב "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב", באותו זמן שנאמר "אדני" יהו"ה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך, יהו"ה שלם מצדו, וכאן בשקט הוא, שארץ לא שלם, לכן לא נאמר יהי.
קרינן יו"ד עלאה יו"ד תתאה²³⁵⁷ וייצר י' עלאה י' תתאה יהי י' עלאה י' תתאה (יהי עלאה ותתאה) ה' בגווייהו כללא דשלימו שלם ולא לכל סטר:	קוראים י' העליון וי' התחתון וייצר י' העליון וי' התחתון, יהי י' עליון וי' תחתון, ה' באמצע, כללות של שלמות השלם, ולא לכל צד.

²³⁵⁰ בינה (שער מאמרי רשב"י).

²³⁵¹ דע שיש שני תקונין ונקראים מזל האחד חוטא דשערי סחרני דיקנא ומגיע עד הטיבור והוא
התיקון השמיני והשני שיער שתחת הזקן המגיע עד הטיבור והוא התיקון השלשה עשר והנה
התיקון הח' אינו מגיע לטיבור כי אם לפעמים וז"ש באדרא זוטא וכד האי מזלא תליא בשיקולא
עד טיבורא כו' אבל עיקרו עד ליבא לבד כדאמר הכא לעיל מיהו באדרא רבא קתני דתרווייהו עד
טיבורא וקאמ' נמי עד טיבורא דלבא ולא ידעתי מהו וצ"ע (שער מאמרי רשב"י).

²³⁵² מוסגר בדפ"ק.

²³⁵³ פירוש בחדש תשרי שהוא שביעי בעשרה ימים שבין ר"ה ל"ה (שער מאמרי רשב"י).

²³⁵⁴ פירוש מדלא כתיב תוצא הארץ כדאמר בתר הכי נראה דתדשא בתוכה הבינה ד"ו פרצופין וכן
מדקתני ברישא עץ פרי נוקבא ובתר עושה פרי דכר וכן מדלא כתיב יהי עשב מזריע כו' (שער
מאמרי רשב"י).

²³⁵⁵ כי בכל מקום שנזכר שם ה' הוא שלם בבת זוגו שיצא קו"ל ובת זוגו עמו בצידו חוץ לבניה
והכא ברחישותא דא לא שלים כי היו הנטיעות עדין דקים בתוך הבינה והיתה ד' על ו' כדפרישית
ולפיכך לא נזכר יהי שזה מורה על חכמה ובינה י"ה שהולידו י' אחרת שהוא ז"א שהוא חכמה
שניה שממנה מתפרשין ל"ב נתיבות והיא קול ובת זוגו נוקבא דז"א (שער מאמרי רשב"י).

²³⁵⁶ וזה יורה כי לא היה מתהווה עשב זה על ידי זוג כי עדין לא היה זוג כי היתה הארץ למעלה
בבינה שאסור בתשמיש המיטה כיום הכפורים וזמ"ש בהאי זמנא אדנ"י יהו"ה אתה החילות כי ה'
תתאה אדנ"י ה' עלאה יהו"ה בניקוד אלהים כי מתחילה היתה ה' תתאה בתוך ה' עלאה שאין שם
זוג וזהו אתה החילות כי מתחילה היו שניהם יחד אדנ"י אלהים ואע"פ שגם הת"ת היה שם מכל
מקום היתה מלכות ד' על ו' וזהו סוד ה' שהוא ד"ו ואין זוג ולפיכך אמר עץ פרי ברישא שהיא
הנקבה ובתר הכי עושה פרי שהוא הזכר (שער מאמרי רשב"י).

²³⁵⁷ קורא יו"ד עלאה לחכמה קדומה שבכתר ולא למוח עצמו יקרא יוד אלא לקרום הזך הסותם
אותו וכדקתני בתר הכי יוד עלאה דאתעטר בקטרא דעתיקא היא קרומה עלאה דאזדכך וסתים
וי"ד תתאה ז"א. ואפשר לומר דלעולם יו"ד המוח והכי פירוש יו"ד עלאה שהוא המוח שנתעטר
והוקף בקיטרא דעתיקא וקיטרא דעתיקא היא קרומא כו' ולפי פירוש הראשון זהו ענין ויצר יוד
עלאה יוד תתאה עתיקא קדישא וז"א וכמ"ש באדרא רבא בדף קמ"ה ע"ב וה' שבין י' לי' רומז לרוח
חיים היוצא מהחוטם א"א לז"א וזהו נשבא דפרדשקא דקתני לקמן ויוצא מבינה שבכתר כי היא
רוח חיים חיי המלך ונקרא תהילה ותהלתה אחטם לך וכמבואר באדרא בדף קל"ב ונמצא שיהי הוא
כללא דשלימו חכמה קדומה ובינה שבכתר וז"א ולפי שאינו מזכיר נוקבא דז"א אינו שלם לגמרי
וזמ"ש שלים ולא לכל סטר וכשנאמר תדשא עדין לא נתגלה ז"א כלל ולפיכך לא נאמר יהי (שער
מאמרי רשב"י).

אתעקר מהאי אתר²³⁵⁸ שמא דא ואשתיל באחרא כתיב (בראשית ב ח) ויטע יהו"ה אלהים ה' בין יו"ד ליו"ד דיה"י נשבא דפרדשקא דעתיקא לזעירא דאנפין בלא רוחא לא אתקיים בה"א אשתכלל ה"א עלאה ה"א תתאה דכתיב (ירמיה א ו) אהה אדני אלהים:	נעקר ממקום זה שם זה ונשתל במקום אחר, שנאמר "ויטע ה' אלקים", ה' בין י' לי' דיהי, נשיבת החוטם דעתיק, לפנים נמוכות, ללא רוח לא מתקיימים, בה' נשתכלל, ה' עליון וה' תחתון, שנאמר "אהה אדני" יְהוָה ה'".
בקטפוי דקטפין [ברוחא צרירא] (צרירא) ברוחא (צרירא) דמתקלין יהו"ו י' עלאה דאתעטר בקטרא (ס"א בעטרא) דעתיקא היא קרומא עלאה דאזדכך וסתים ה"א עלאה דאתעטר ברוחא דנוקבין דפרדשקא דנפיק לאחייא ו' עלאה בוצינא דקרדינותא דאתעטר בסטרוי (ס"א בעטרוי):	בדביקות שמתדבקים ברוח נצרר שנשקלו יהו"ו, י' עליון שנכתר בקשר של עתיק, והיא קרום העליון שנזדכך ונסתם, ה' עליון שנכתר ברוח דנקבי החוטם שיוצא להחיות, ו' עליון הנר החשוך, שנכתר בצידו.
מתפשטין אתון לבתר ואתכללו בזעירא דאפין כמה דשריא בגולגולתא אשתכחו מתפשטין בכל גופא לשכללא כלא בעמר נקא כד תלי תליין אלין אתון כד אתגלי לזעירא מתישבין ביה אלין אתון ואתקרי בהון:	מתפשטים האותיות לחוץ ונכללו בפנים קנטות, כמו ששורה בגולגולת נמצאו, מתפשטים בכל הגוף, לשכללה כולו בצמר נקי, כאשר נתלו תלויים אלה אותיות כאשר נתגלו לקנים, מתיישרים בו אל האותיות ונקרא בהם
יו"ד דעתיקא סתים בעטרוי בגין שמא לא²³⁵⁹ אשתכח ה"א אתפתח באחרא ואינקיב בתרין נוקבין ואשתכח בתקונין ויו"ד אתפתח באחרא דכתיב (שיר ז י) הולך לדודי למישרים בבוצינא דקרדינותא למכסיא פתחא ו' לעילא ו' לתתא ה' לעילא ה' לתתא י' לעילא ובה לא אשתתף אחרא ולא סליק בהדה בר רמיזא דרמיז:	אות י' דעתיק סתום בצדו, בגלל שמו לא נמצא, ה' נפתח באחר, ונקב בשני נקבים ונמצא בתיקונים, ו' נפתח באחר שנאמר "הולך לדודי למישרים" בנר נחשוך, לכסות פתחה, ו' עליון ו' תחתון ה' עליון וה' תחתון, י' עליון ובה לא השתתף אחר ולא עלה יחד אתה, חוץ מרמז שהרמיזו
כד אתגליין תרין (ס"א באורייתא)²³⁶⁰ ומתחברן בחד דרגא חד רגשא בגין לאתפרשא ו"ד כלילן ביו"ד ווי כד אסתלק האי ואתגליין אינון [בוסמין] (פוטמין) דטיפסא שריקין לא עברי וס"א עברו לא מתעכבין בדוכתא והחיות רצוא ושוב ברח לך אל מקומך אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך ותוצא הארץ	כאשר נתגלו שנים ומתחבר בדרגה א', חד רעש, כדי להפריש ו' ד' כלולים בי' אוי כאשר נסתלק הזה, ומתגלים אלה בסמים שעולים, לא עולים מעל הגבות, ולא מתעכבים במקומם "והחיות רצוא ושוב" "ברח לך אל מקומך" "אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך משם אורידך", "ותוצא הארץ
קעז/ב	
ספרא דצניעותא:	

²³⁵⁸ אח"ך נעקר ויצא לחוץ ז"א עם נקבתו שהיו בתוך הבינה נעלמים (שער מאמרי רשב"י).

²³⁵⁹ שמאלא (דפ"ו).

²³⁶⁰ מוסגר בדפ"ק ובדפ"ק, ובדפ"ק ה"ס"א" נמחק.

דשא" מתאי, כאשר שמו נטועה. וכך אויר יצא וניצוצים הוכנים.	דשא אימתי כד שמא אתנטע וכדין אוירא נפיק ²³⁶¹ ונ(י)צוצא ²³⁶² אזדמן ²³⁶³ :
גולגלת א' מתפשט בצדו, טל מלא ועולה בב' צבעים, שלש חללים של אותיות רשומים ומתגלים בו, שחורים כעורב תלויים על נקבים עקומים שלא יכול לשמוע ימין ושמאל כאן, אורח אחד לעיל דקיק, מצח לא מאיר מחלוקת בעולם חוץ מכאשר קצון משגיח בו, עיניים של שלשה צבעים לפחד מהם, ניקו בחלב שמאיר שנאמר "עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן", וכתוב "צדק ילין בה נוה שאנן", עתיק הסתום עינך נאמר, חוטם הוא פרצוף דקטן להודיע שלש שלהבות נשרפים בנקבים, דרגה עקום לשמוע טוב ורע.	ו(תיקונא קדמאה דרישא) חר גולגלתא אתפשט בסטרוי ²³⁶⁴ מלא מלי עלה דתרי גווי ²³⁶⁵ ו(תניינא) תלת חללין דאתוון רשימין אתגליין ביה ו(תליתאה) אוכמין ²³⁶⁶ כערבאה ²³⁶⁷ תליין על נוקבין ועמיקין ²³⁶⁸ (עקימין) דלא יכיל למשמע ימינא ושמאלא הכא ²³⁶⁹ חר ארחא לעילא ²³⁷⁰ דקיק ²³⁷¹ ו(רביעאה) מצחא דלא נהיר ²³⁷² קטטותא דעלמא [בר] [כד] רעוא אשגח וביה [בה] ו(חמישאה) עינין (ד)תלת גווי ²³⁷³ (למכתב) [למרתת] קמיהו ²³⁷⁴ אתסחן בחלבא דנהיר

²³⁶¹ קאי אדלעיל שאמר בגין שמא לא אשתכח בעתיק כי אם בזו"ן וכמ"ש כאן אימתי כד שמא
אתנטע בז"א ושלם עם אות ה' אחרונה במלכות כמ"ש בפרשת בהר קי ע"א וז"ל דקב"ה בן י"ה ו'
כליל יה"ו ושלימו דיליה ה', והשתא מפרש איך אתעביד גלגלת שניה דז"א מהארת ז' ת"ג דא"א,
ואקדים מ"ש הרב בדף רח ע"ב על מאמר אד"ז וז"ל בדף רצב ע"ב מבוצד"ק נפק ניצוצא פטישא
וכו' ופי' בו הרב דהשתא אתי לפרושי היכי אתעביד גלגלתא שניה דז"א וקאמר דנפיק מבוצד"ק
שהוא שורש הדינים כדפי' ניצוצא תקיפא כפטיש חזק ובטש והוציא ניצוצות העולמות הראשונים
ונתערבו באוריא דכיא ונתבסמו הניצוצות אלו עם אלו וזה הביסוס היה כשנתחברו אר"א להוציא
ז"א ואב זה הוא רוחא דגניז בעתיק יומין והיה גנוז בו בתוך אב זה אוריא דכיא וכאשר נתבחרו
אר"א ונכללו הניצוצות והאוריא דכיא זה בזה אז יצאה גלגלתא תקיפא דז"א ואמנם ענין רוחא
דגניז ואוריא דכיא הוא וכו' וכו' וז"ש כאן שמא אתנטע בז"א ונוקביה (הדרת מלך).

²³⁶² בוצד"ק (שער מאמרי רשב"י).
²³⁶³ כאן נגלו הדינים מה שהיו בא"א נחים בהעלם ושקטים כחמר טב על דורדיה ולכן יש שינוי
בין ז' אלו לז' דא"א כאשר נבאר בע"ה (הדרת מלך).

²³⁶⁴ מה שלא כן בא"א אלא גלגלתא מלייא (הדרת מלך).
²³⁶⁵ פירוש חיוור וסומק עוד ירצה פי' שני כי הטל אשר בגו גלגלתא דעתיקא קדישא הוא חוור
מצד תכלית לובן הרחמים שבו אבל הטל שבגלל' דז"א הוא כלול מתרי גווי חיוור וסומק רחמים
ודין כנז' באדרת נשא בדף קל"ה ע"ב תלת חללין דאתוון כו' פירוש היינו יה"ו חכמה ובינה ודעת
(שער מאמרי רשב"י). ודא"א דבדולחא כולו לבן ובז"א גם גוון אדמיות כמ"ש רט ע"ב כד אתיישב
ברישא דז"א אתחזי בין סומקא ובו ג' חללין חב"ד מוחא האמצעי אחורי הראש והם יה"ו אתוון
רשימין ביה כי מח דעת הוא ו' הרומז לז"א הוא דעת המזווג חו"ב (הדרך מלך).

²³⁶⁶ (ס"א כעורבא) נוסף בדפ"ו.

²³⁶⁷ פירוש שחורות כעורב תלויין על הנקבים העקומים שבאוזן ומעכבים מלשמוע עוד פירוש שני
וזהו סוד קווצותיו תלתלים שחורות כעורב כי שערות רישא דז"א הם שחורות ונמשכות ותלויין על
נוקבין דאודנין דיליה ועל זה הוצרך לומר הפסוק הטה אזנך ושמע לבערא שערא מעל אודנין (שער
מאמרי רשב"י). ובא"א עמר נקי כי אם חטאת מה תפעל בו כי אין מגיע פגם עונות בני אדם אלא
דווקא לזו"ן כמ"ש צור ילדך תשי ילדך דייקא ולכן אוכמין כעורבא אם ח"ו גברו העונות ובעת רצון
מתלבנים שערותיו מהשגחת א"א בפניו (הדרת מלך).

²³⁶⁸ הם האזנים דלא יכיל למשמע אז ובשעת רצון לפנא שערא מעל אודנין (הדרת מלך).

²³⁶⁹ פירוש בז"א יש ימינא ושמאלא ולא בעתיקא (שער מאמרי רשב"י).

²³⁷⁰ באמצע הראש (הדרת מלך).

²³⁷¹ פלגותא דשערי (שער מאמרי רשב"י). ודא"א רחב הרבה (הדרת מלך).

²³⁷² פירוש מצח שבז"א משם הדינין יוצאין והקטטות, לבד כשמצח א"א הנקרא רצון משגיח בו
(שער מאמרי רשב"י). כמ"ש דף קלו סע"א כד אתגליא וכו' וכל עלמא בדינא אתמסר בר ההיא
שעתא וכו' וכן בדף רצג ע"א ע"ש (הדרת מלך).

²³⁷³ הם סומקא אוכמא ירוקא ומפורשים בדף קלז ע"א ע"ש באורך ובדף רצג ע"ב (הדרת מלך).

²³⁷⁴ פירוש עינים שיש בהם שלשה גוונים אוכם ירוק וסומק וראוי לאדם להיות נרתת מהם והם
רוחצות בחלב של חיוור א"א (שער מאמרי רשב"י).

כתיב (ישעיה לג ב) עיניך תראינה ירושלם²³⁷⁵ נוה שאנן וכתיב (שם א כב) צדק ילין בה נוה שאנן²³⁷⁶ עתיקא דסתים עיניך²³⁷⁷ כתיב (שתיאה) חוטמא פרצופא דזעירא לאשתמודעא²³⁷⁸ תלת שלהובין מתוקדין בנוקבוי²³⁷⁹ (שביאה) דרגא עמיקא²³⁸⁰ למשמע טב וביש²³⁸¹:	
כתיב (שם מב ח) אני יהו"ה הוא שמי וכתיב (דברים לב לט) אני אמית ואחיה [וכתיב] (ישעיה מו ד) ואני אשא ואני אסבול²³⁸² הוא עשנו ולו אנחנו (תהלים ק ג) והוא באחד ומי ישיבנו (איוב כג יג) הוא אקרי מאן דסתים ולא שכיח הוא מאן דלא אודמן לעינא הוא מאן דלא אקרי בשמא:	נאמר "אני ה' הוא שמי", ונאמר "אני אמית ואחיה", ונאמר "ואני אשא ואני אסבול", "הוא עשנו ולו אנחנו", "והוא באחד ומי ישיבנו", הוא נקרא, מי שסתום ולא נמצא, הוא מי שלא נזדמן לעיניים הוא מי שלא נקרא בשמו
ה"א ה"י²³⁸³ א' כליל והו"א ו' כליל א' ולא כליל ה"ו (ס"א ה"י)²³⁸⁴ א' אזיל לאלף אלף אזיל ליו"ד יו"ד אזיל ליו"ד דסתים מכל סתימין דלא מתחברין ביה ו"ד ווי כד לא נהיר י' בוי"ד כד אסתלק י' מן ו"ד בחובי עלמא ערייתא דכלא אשתכח על דא כתיב (ויקרא יח ז) ערות אביך לא תגלה וכו' (י"ה וויכד) אסתליק יו"ד מן ה"א על דא כתיב (ויקרא יח ז) וערות אמך לא תגלה אמך היא לא תגלה ערותה אמך היא ודאי (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא וגו':	הוא, ה"א כולל ו', ו' כולל א' ולא כולל ה', ה"י הולך לאלף, אלף הולך ליו"ד, יו"ד הולך ליו"ד, שסתום מכל סתומים, שלא מתחברים בו ו"ד, אוי כאשר לא מאיר י' בוי"ד, כאש רמסתלק י' מן ו"ד בעבירות העולם, ערוה של הכל נמצא, על זה נאמר "ערוה אביך לא תגלה", י"ה, אוי כשסתלק י' מן ה', על זה נאמר "וערות אמך לא תגלה אמך היא לא תגלה ערותה", אמך היא ודאי "כי אם לבינה תקרא וגו'".
פרקא תליתאה	
תשעה תקונים מכובדים נמסרו לזקן, כל מה שסתום ולא מתגלה עליון ומכובד נמצא, והוא גנוז ומכובד.	תשעה תקונים מכובדים נמסרו לזקן, כל מה שסתום ולא מתגלה עליון ומכובד נמצא, והוא גנוז ומכובד.
ותיקונא קדמאה דדקנא נימין על נימין	שערות על שערות לפני פתח האזניים עד

²³⁷⁵ פירוש דמשמע דירושלים נוה שאנן בלא דין וכתיב צדק ילין בה שהוא דין (שער מאמרי רשב"י).

²³⁷⁶ פי' אתה עתיקא שאתה נוה שאנן עיניך הגם שהם ב' חד אתחורו דכלא רחמי אפילו שמאלא לית בעתיקא כולא ימינא (הדרת מלך).

²³⁷⁷ פירוש א"א ואין שם אלא עין אחד רחמים (שער מאמרי רשב"י). ולפנינו מלא ואין זה חדש (הערת הזהר).

²³⁷⁸ פירוש פרצוף ז"א ניכר בחוטם (שער מאמרי רשב"י).

²³⁷⁹ פירוש הם תננא ואשא וגחלי דנורא (שער מאמרי רשב"י). מפורשים בדף קלז ע"ב תננא ואשא וגחלי דנור ע"ש ובדף רצד ע"א באורך (הדרך מלך).

²³⁸⁰ עקימא (דפ"ו).

²³⁸¹ פירוש האוזן שיש בה נקב עקום (שער מאמרי רשב"י).

²³⁸² קלד ע"ב (הערת הזהר).

²³⁸³ ה"א ה"י מוסגר בדפ"ק.

²³⁸⁴ מוסגר בדפ"מ.

²³⁸⁵ מוסגר בדפ"ק.

²³⁸⁶ מוסגר בדפ"מ.

מקמי פתחא דאדנין עד רישא דפומא (תניינא) מרישא האי עד רישא אחרא אשתכח (תליתאה) מתחות תרין נוקבין ארחא מלייא דלא אתחזיית (רביעאה) עלאין (עלעין) אתחפיין מהאי גיסא ומהאי גיסא (חמישאה) בהו אתחזיין תפוחין סומקין כוורדא (שתיתאה) בחד חוטא תליין אוכמין תקיפין עד חדוי (שביעאה) שפון סומקין כוורדא אתפנון (תמינאה) זעירין נחתין בגרונא ומחפיין קדלא (תשיעאה) רברבין וזעירין [נחתין] וכגידין (ס"א נגדין) [נחתין ס"א נגדין] בשקולא:	ראש הפה, מראש זה עד ראש האחר נמצא, מתחת לשני נקבי אורח מלא ולא נראה, צלעות מחופים מצד זה לצד זה, בו נראה תפוחים אדומים כשושנה, בחוט א' תלויים שחורים חזקים עד החזה, שפתיים אדומים כשושנה פנויים, קטנים יורדים בגרון ומכסים על העורף, גדולים וקטנים יורדים במשקולת.
באלין אשתכח גיבר ותיקף מאן דאשתכח כתיב (תהלים קיח ה) מן המצר קראתי יה תשעה אמר דוד עד כל גוים סבבני לאסחרא ולאננא עלוי:	באלה נמצא גבור וחזק, מי שמצאו. נאמר "מן המצר קראתי י"ה" תשעה אמר דוד עד "כל גוים סבבני", לסבב ולהגן עליו.
ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו²³⁸⁷ תשעה אלין אתעקרו משמא שלים ואשתילו לבתר בשמא שלים דכתיב (בראשית ב ח) ויטע יהו"ה אלהים:	"ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו", תשעה אלה נעקרו משם שלים והושתלו אחר כך בשם שלם שנאמר ויטע ה' אלקים.
תקונין דדיקנא בתליסר אשתכחן איהי דהיא עלאה תתאה [בתתאה] בתשעה אתחזון כ"ב אתוון אתגליפו בגוניהון וס"א בגניהון על האי (ס"א על והאין מאן דחזי בחלמיה דיקנא) חלמא דאחיד דיקנא דבר נש עלאה בידיה²³⁸⁸ שלים במאריה שנאין תחותי יכנעון כל שכן דיקנא עלאה דנהירא²³⁸⁹ ובתתאה דעלאה ורב חסד (רבחסד) אקריה בזעירא חס"ד סתם כד אצטריך נהירו אנהר ואקרי רב חסד:	תיקונים דזקן בשלש עשר נמצא שהיא עליון, בתחתון נראה בט', כ"ב אותיות נתלבשו בצבעיהם על חלום זה שמתחבר זקן בן אדם עליון בידו, שלם באדונו שונאיו יכנעו תחתיו, כ"ש זקן העליון שמאיר בתחתון, שעליון נקרא רב חסד, וקטן נקרא חסד סתם, וכאשר תצטרך הארה מאיר ונקרא רב חסד.
(ס"א בידיו, הרי בטוח, שהרי בשלם עם אדונו ושונאיו יכנעו תחתיו, וזהו בגלל שראה בחלום כל שכן אם זכה לדעת מה היא הזקן העליון, שהוא מאיר למטה אריה העליון רב (חסד) בחסד נקרא בקטן חסד סתם).	(ס"א בידיו, הרי בטוח, שהרי בשלם עם אדונו ושונאיו יכנעו תחתיו, וזהו בגלל שראה בחלום כל שכן אם זכה לדעת מה היא הזקן העליון, שהוא מאיר למטה אריה העליון רב (חסד) בחסד נקרא בקטן חסד סתם).
כתוב (בראשית א כ) ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה כלומר²³⁹¹ [ח"י] (יה)	נאמר "ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה", כלומר ח"י מתפשט הארתו זה בזה, כולם מרעשים בעת אחת, מים טובים

²³⁸⁷ נשא קלט ע"ב (הערת הזהר).

²³⁸⁸ (נ"א או דאושיט ידיה ליה ינדע דשלים במאריה) (נוסף בדפ"ו).

²³⁸⁹ (ס"א לתתאה) (נוסף בדפ"ו).

²³⁹⁰ (ס"א חסד) (נוסף בדפ"ו).

²³⁹¹ (נ"א ח"י י"ה) (נוסף בדפ"ו).

311

מִים רַעִים, בְּגִלָּל שְׁנֵאמֶר יִשְׂרָצוּ שֶׁנִּכְלָלוּ זֶה בְּזֶה חִיהַ עֲלִיּוֹן בַּחִיהַ תַּחְתּוֹן חִיהַ.	אֶת־פֶּשֶׁט נִהִירוּ דָּדָא בְּדָא כְּלָא אֶת־רַחֲשׁוֹן בְּזִמְנָא חֲדָא מִים טַבְּאָן מִים בִּישָׁן בְּגִין דְּאִמֵּר יִשְׂרָצוּ אֶת־כְּלָלוּ דָּא בְּדָא חִיהַ עֲלָאָה חִיהַ תַּתָּאָה חִיהַ:
דְּבַר אַחֵר "יִשְׂרָצוּ הַמִּים" תַּרְגּוּם יִרְחֲשׁוּן, כְּלוּמַר כְּאִשְׁרֵי מִרְעִישִׁים בִּשְׁפִתּוֹ בְּדִבְרֵי תַּפִּילָה בְּזִכּוֹת וּבִנְקִיּוֹת הַדַּעַת, וּבְמִים הִיא מִרְחִישׁ נַפֶּשׁ הַחַיּוֹת, וְכִשְׂאֲדָם צְרִיךְ לְסֹדֵר תַּפִּילַת אֲדוֹנוֹ	ד"א יִשְׂרָצוּ הַמִּים תַּרְגּוּם יִרְחֲשׁוּן כְּלוּמַר כְּדִּ וּמִרְחֲשִׁין (מִרְחֲשׁוֹן) בִּשְׁפּוּתִיהַ פִּתְנָמִי צְלוּתָא בְּזִכּוֹתָא וּבִנְקִיּוֹת דַּעַתָּא וּבּוֹמִיא הוּא רַחֲשִׁי נַפְשָׁא חִיתָא וְכֵד בְּעִי בְּרִי נִשׁ לְסֹדְרָא צְלוּתִיהַ לְמֵאֲרִיהַ:
	קַעֲחָא
	סְפָרָא דְּצִנִּיעוֹתָא:
	טוֹב בַּחִיהַ רַעֲהַ.
	טוֹב בַּחִיהַ בִּישָׁא:
"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם", הָאָדָם לֹא נִאֲמַר אֱלֹא אָדָם סָתֵם, לְהוֹצִיא שְׁלִמְעֵלָה שְׁנַעֲשֶׂה בִּשְׁם שְׁלָם, וְכִאֲשֶׁר נִשְׁלָם זֶה נִשְׁלָם זֶה, נִשְׁלָם זָכָר וְנִקְבָּה לְהַשְׁלִים הַכֹּל, הוּי"ה מִצַּד דְּזָכָר, וְאֱלֹקִים מִצַּד דְּנִקְבָּה.	וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם הָאָדָם לֹא כְּתִיב אֱלֹא אָדָם סָתֵם ²³⁹² לְאַפְקָא וְאָדָם דְּלַעֲיָלָא ²³⁹³ דַּאֲתַעֲבִיד בִּשְׁמָא שְׁלָם ²³⁹⁴ כְּדִ אֲשַׁתְּלִים ²³⁹⁵ דָּא אֲשַׁתְּלִים דָּא אֲשַׁתְּלִים דְּכָר וְנִקְבָּא לְאַשְׁלָמָא כְּלָא יְהוּי"ה סְטֵרָא דְּדְכָר אֱלֹהִים סְטֵרָא דְּנִקְבָּא:
נִתְפַּשֵׁט זָכָר וְנִתְקַן בְּתִיקוֹנִיו, כְּאִמָּה וּבִפְהַ דְּאִמָּה, מַלְכִּים שְׁנִתְבַּטְּלוּ כֹּאֵן נִתְקִיִּימוּ, דִּינִים דְּזָכָר חֲזָקִים בְּתַחֲלִילָה וּבִסוּף נַחִים, וּדְנִקְבָּה הַפּוֹךְ.	אֶת־פֶּשֶׁט דְּכּוּרָא וְאֶת־תַּקְנָא ²³⁹⁶ בְּתַקְוִנוֹי וְכִאֲמָא (כְּאִמָּה) בְּפּוֹמִיָּה דְּאִמָּה מַלְכִּין דַּאֲתַבְּטְלוּ הִכָּא אֶת־קִיִּימוּ דִּינִין ²³⁹⁷ דְּדְכּוּרָא תְּקִיפִין בְּרִישָׁא בְּסוּפָא נִיחִין דְּנִקְבָּא בְּאִפְכָּא ²³⁹⁸ :

²³⁹² שֶׁאֵז ה' הִידִיעָה מוֹרָה עַל אוֹ"א אֱלֹא אָדָם סָתֵם הֵם זוֹ"ן (הַדְרַת מֶלֶךְ).

²³⁹³ שֶׁהֵם אוֹ"א (הַדְרַת מֶלֶךְ).

²³⁹⁴ כִּמְ"שׁ בְּאִדְ"ר קִמָּא ע"ב תְּרִין שְׁמַהֵן דְּאִיתְקָרִי שֶׁם מִלָּא הוּי"ה אֱלֹקִים וְכוּ' וַיִּצֵּר ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם רָא דַּעֲתִיקָא וְרָא דְ"א וְכוּ' תִּיקוֹנָא בִּשְׁמָא שְׁלָם הוּי"ה אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם הִידוּעַ כִּי עֲתִיקָא יִצֵּר אוֹ"א בִּשְׁם מִלָּא וְאִח"כ נַעֲשֶׂה אָדָם נִאֲמַר עַל זוֹ"ן וְלֹכֵן לֹא אִמֵּר הָאָדָם (הַדְרַת מֶלֶךְ).

²³⁹⁵ כְּדִ אִח"כ אֶת־שְׁלָם דָּא אִזְ הוּי"ה סְטֵרָא דְּדְכָר כִּי גַם ז"א נִקְרָא הוּי"ה וּמִלְכוֹת אֱלֹקִים נִקְ' סְטֵרָא דְּנוֹק' (הַדְרַת מֶלֶךְ).

²³⁹⁶ דִּהִינּוּ שְׁנִדְוּוּג וְאֶת־קִלְיָא טִיפַת הַחֲסֵד בְּפּוֹמָא דְּאִמָּה וְכִמְ"שׁ בְּאִדְ"ר קִמָּב ע"א: וְלֹא אֶת־קִיִּימוּ עַד דְּנַחֲתִית חֲסֵד עֵילָאָה וְכוּ' בַּהֲאִי אִמָּה דְּאִיקְרִי חֲסֵד הַה"ד וְאֵל הַהִמְלָכִים וְכוּ' (הַדְרַת מֶלֶךְ).

²³⁹⁷ קִמָּב ע"ב (הַעֲרַת הַזֶּהֱר).

²³⁹⁸ וְכֵן בְּאִדְרַת נִשָּׂא בְּדָף קִמָּב ע"ב וְז"ל וְתִאֲנָא בְּצִנִּיעוֹתָא דְּסְפָרָא דְּכָל דִּינִין דְּמִשְׁתַּכְּחִין מִדְּכּוּרָא תְּקִיפִין בְּרִישָׁא וְנִיחִין בְּסוּפָא וְכָל דִּינִין דְּמִשְׁתַּכְּחִין מִנּוּקְבָּא נִיחִין בְּרִישָׁא וְתְּקִיפִין בְּסוּפָא כּו' וּבִפ' תַּצּוּהַ בְּדָף קִפ"ז ע"א וְז"ל כְּתִיב יְהִי שֵׁם ה' מְבוֹרָךְ מֵאִי מְבוֹרָךְ כּו' שִׁירוֹתָא קֶשֶׁה וְסוּפָה רַךְ מ"ב קֶשֶׁה וְדִינָא אִיהוּ וְדָאִי וְלִבְתֵּר רַךְ כּו' נִרְאָה בַּהֲפֹךְ דְּדִינִין דְּנוּקְבָּא תְּקִיפִין וּבִלְתֵּר חֲלִישִׁין. אֲבָל הַעֲנִין הוּא כִּי כֹאֵן בִּפ' תְּרוּמָה בְּסְפָרָא דְּצִנִּיעוֹתָא אִיִּירִי בְּעִנִּין תִּיקוֹנִי הַאֲצִילוֹת עֲצָמוּ וּמַהוֹתֵם וְלֹכֵן כָּל יוֹתֵר שֶׁהִדְנִין מִתְּפַשְׁטִי הֵם יוֹתֵר חֲזָקִים וּבִסוּד סִיגִי הַזֶּהֱב וּשְׁמֵרִי הֵיִן כִּי שֵׁם הֵם דִּינִין יוֹתֵר חֲזָקִים. אֲבָל בִּפ' תַּצּוּהַ בְּפַעּוֹלַת הַדִּינִין בְּעֲצָמָן כִּי הַנִּקְבָּה לְהִיּוֹתָהּ מִשְׁוַעֲבַדַת תַּחַת בַּעֲלָהּ. לֹכֵן כְּאִשְׁרֵי תִּבָּא לְפַעּוֹל פַּעּוֹלוֹת דִּינִין יִתְּגַבְּרוּ רַחֲמֵי הַזָּכָר עֲלֶיהָ וְתַחֲלִישׁ דִּינִין שְׁלָהּ. אֲבָל כְּאִשְׁרֵי הַזָּכָר יִרְצֶה לְפַעּוֹל פַּעּוֹלוֹת הַדִּין בְּעוֹלָם אֵין מִי שִׁימְחָה בִּידוֹ לְהַחֲלִישׁ דִּינִיו. וְאִמְנָם בִּיאוֹר הַדְּבָרִים הַנֵּז' הוּא כִּי בְּעֶרְךָ הַדִּינִין בְּעֲצָמוֹתֵם וּמַהוֹתֵם דִּינִין דְּדְכּוּרָא תְּקִיפִין בְּרִישָׁא כּו' כִּנְז' כֹּאֵן בִּפ' תְּרוּמָה וְהַטַּעַם הוּא כִּי הִנֵּה הַדִּינִין נִתְּפַשְׁטוּ תַּחֲלִילָה בְּז"א בַּחֲמִשָּׁה מְקוֹמוֹת וְהֵם בַּחוּטָמָא בְּפּוֹמָא וּבְדְרוּעִין וְאִצְבָּעִין וְגִידִין אֲבָל אִח"כ יִרְדּוּ מִן הַז"א וְהִלְכוּ לֵהֵם אֵל הַנִּקְבָּה כִּנְז' בְּאִדְרַת נִשָּׂא וְאוֹתֵם הַדִּינִין וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה גְּבוּרוֹת נִשְׁאָרוּ בְּסִיּוּמָא דִּילֵיהָ שֶׁהוּא הִיסוּד שְׁבוּ כְּדִי לְתַתֵּם מִשֵּׁם אֵל נּוֹקְבִיָּה לְתַתָּא לְתַתֵּם בַּחג'ת שְׁלָה כְּנוּדַע וְלִהְיוֹת כִּי שֵׁם בִּיסוּד שְׁלוֹ הוּא מְקוֹם קְבוּץ הַחֲמִשָּׁה חֲסִידִים לֹכֵן הַגְּבוּרוֹת נִיחִין תַּמָּן בְּסוּפָא שֶׁהוּא בִּיסוּד שְׁלוֹ אֲבָל דִּינֵי הַנִּקְבָּה הֵם לְהַפֵּךְ כִּי בִּהְיוֹתֵם עֲדִין לְמַעֲלָה בְּרִישָׁא דִּילָה הֵם נִיחִין לְפִי שֶׁהָרָאשׁ שְׁלָה מְכוּוֹן כְּנֶגֶד הִיסוּד שְׁבִזְכָּר אִשְׁרֵי שֵׁם הַחֲמֵשׁ חֲסִידִים וּמִמַּתְקוֹת

ו"ה שבטי ברזל שקשור בחיקה נשקעים, ו' קטן נמצא בתוכה (בצבעיו), אם בהמתקת דינים רוצה העתיק בא נחש על הנקבה, וקן דוזהמא נתקן בתוכו לעשות מדור רעה, שנאמר "ותהר ותלד את קין", קן של מדור רוחות רעות, ועלעולין וקטפורין [שדים].	ו"ה קונטורין²³⁹⁹ דקיטורא בעטפוי שקיעין י' זעירא בגוונ(ה)א אשתכח אי אתבסמו דינין בעא עתיקא אתא חויא על נוקבא וקינא דוזהמא (אתתקן) [אתקנון] בגוזה למעבד מדורא בישא דכתיב (בראשית ד א) ותהר ותלד את קין קינא דמדורא דרוחין בישין ועלעולין וקטפורין:
נתקן באדם זה כתרים בכלל ובפרט, ונכללו בפרט וכלל, שוקיים וזרועות, ימין ושמאל זה נחלק בצידיו.	אתקין ביה בהאי אדם בתרין בכלל ופרט אתכללו בפרט וכלל שוקין וזרועין ימינא ושמאלא דא אתפלג בסטרוי:
נתקן זכר בנקבה יה"ו י' זכר ה' נקבה, ו' נאמר "זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם אדם", צורה ופרצוף של אדם יושר על כסא ונאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה".	אתתקן דכר ונוקבא (בנוקבא) יה"ו י' דכר ה' נוקבא ו' כתיב (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם אדם דיוקנא ופרצופא דאדם יתיב על כרסיא וכתיב (יחזקאל א כו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:
	פרקא רביעאה
זקן טמון וסתום, פנים צעירים נתגלה ולא נתגלה, מה שנתגלה נאמר באותיות והמכוסה סתום באותיות שאל מתיישבים במקומם בגלל שהוא לא מתיישב בו עליונים ותחתונים	עתיקא טמיר וסתים זעירא דאנפין אתגלייא ולא אתגלייא (דאתגליף (ס"א דאתגלייא) באתיו) ודאתגלייא באתוון כתיב דאתכסייא סתים באתוון דלא מתיישבן (באתווי נ"א) באתרוי בגין דאיהו לא אתיישבו ביה עלאין ותתאין:
"ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וגו'", היינו שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'", אם אחד נמצא משמע שהשני גם כן נמצא, הבהמה נכלל באדם, "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה", משום שנכלל בכלל האדם.	ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וגו' היינו דכתיב (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהוה חד בכלל דאחרא משתכחא בהמה בכלל דאדם (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה מן הבהמה משום דאתכלל בכלל דאדם:
	כאשר ירד האדם למטה
דבר אחר, ושפתותיו מרחשן בציור זו מלמטה למעלה לעלות כבוד אדונו למקום של משקה עומק הבאר, נמשך ויוצא לאחר כך ימשך להמשיך למעלה למטה מאותו משקה של הנחל של כל מדרגה ומדרגה, עד	ד"א ושפותיה מרחשן בהאי גוונא מתתא לעילא לסלקא יקרא דמאריה לאתר דשקיו דעמיקו דבירא נגיד ונפיק לבתר ינגיד לאמשכא מלעילא לתתא מההוא שקיא

הגבורות שלה. וכו' עוד נבאר פירוש שני והוא כי הנה הגבורות והדינין דז"א הם נמשכים מראשו כנז' בפ' תזריע בדף מ"ח ע"ב וז"ל ות"ח ברישא דהאי איש בוצינא דקרדינותא ובגין כך גולגלתא דרישא דהאי סומקא בלא בורדא כו'. אמנם סיום התפשטות גופו שהם בחינת נה"י שבו אשר שם הוא מקום סיום קבוץ הגבורות והדינין אשר בו כי לכן נקראים ערבוב' כנז' בפ' צו בדף ל"ב ע"א שורה ג' וז"ל וערבי נחל מסטרא דנחל נפקי גבוראן כו' עכ"ל ואלו הנצח הוד יסוד שבו נעשין מוחין אל הנקבה והרי איך מקום סיום הדינין של הזכר הם נייחין. לפי שהם בחי' מוחין פנימים ממש נעשים מהם אל הנקבה. אבל בערך הנקבה הם להפך כי הנה הדינין שהם הנצח הוד יסוד של ז"א הם נייחין ברישא דיליה. כי נעשו אצלה בבחינת מוחין כנז' אבל בסופה מתפשטין ואינן נייחין לפי שהנצח הוד יסוד שלה. אינן נעשין מוחין בזולתה כדוגמת נה"י דדכורא שנעשין מוחין בנוקבא. עוד עיין בפ' תצוה פירוש שלישי במאמר הזה של יהי שם ה' מבורך כו' (שער מאמרי רשב"י).

²³⁹⁹ קונטירין (דפ"ו).

דנחלא לכל דרגא ודרגא עד דרגא בתרא לאמשכא נדבה לכלא מעילא לתתא לבתר בעי לקשרא קשרא בכלא²⁴⁰⁰ קשרא דכונה דמהימנותא ויעבדון כל משאלוהי בין שאלתא דצבורא בין שאלתא דיחידא ושאלתא דאית לבר נש לשאלא ממאריה הן מסודרות בתשע גווי אית באלפא ביתא ואית באדכר מכילוהי דקודשא בריך הוא רחום וחנון וגו' אית בשמהן יקירן דקודשא בריך הוא כגון אהיה יה יהו אל אלהים יהוה צבאות שדי אדני ואיתו (בין) בעשר ספירות כגון מלכות יסוד הוד נצח ת"ת גבורה חסד בינה חכמה כתר אית באדכר צדיקייא כגון האבות והנביאים והמלכים אית בשירי ובתושבתי דאית בהון קבלה אמיתית²⁴⁰¹ ועילא מנהון מאן דידע לתקן תקונין למאריה²⁴⁰² בדקאות ואית בידיעה סלקא מתתא לעילא ואית מאן דידע להמשיך שפעא מעילא לתתא ובכל תשע גווי אלן צריכא כונה גדולה ואי לא עליה קרא דכתיב (שמואל א' ב ל) ובוזי יקלו:	הדרגה האחרון להמשיך נדבה לכל מלמעלה למטה. אחר כך צריך לקשר קשה בכל קשר של כוונת האמונה ויעשו כל משאלות בין שאלה של ציבור ובין שאלת יחיד, ושאלה שיש לאדם לשאול מאדונו הן מסודרות בט' צורות. יש באלף בית ויש במזכיר מידותיו של הקב"ה רחם וחנון וגו' יש בשמות הכבוד של הקב"ה כמו: אהיה יה יהו אל אלהים יהוה צבאות שדי אדני. יש בעשר ספירות, כגון: מלכות יסוד הוד נצח ת"ת גבורה חסד בינה חכמה כתר. יש במזכיר צדיקים כגון האבות והנביאים והמלכים. יש בשירות ותשבחות, שיש בהם קבלה אמיתית ולמעלה מהם מי שיודע לתקן תיקונים לאדונו כראוי ויש בידיעה עולה מלמטה למעלה ויש מי שיודע להמשיך שפע מלמעלה למטה, ובכל תשע צורות אלה צריך כוונה, גדולה ואי לא, עליו קרא שנאמר "ובוזי יקלו".
ובכוונת אמן, שהוא כולל ב' שמות יהוה"ה אדנ"י. והאחד גנוז טובו וברכותיו באוצר הנקרא היכל, והוא רמוז בפסוק "ויהוה"ה בהיכל קדשו הס מפניו". ולזה רמזו רבותינו ז"ל, כל טוב האדם בביתו, שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", ומתרגמינן בכל דעמי.	ובכוונת אמן דהוא כליל תרין שמהן יהוה"ה אדנ"י והאחד גנוז טובו וברכותיו באוצר הנקרא היכל, והוא רמוז בפסוק "ויהוה"ה בהיכל קדשו הס מפניו". ולזה רמזו רבותינו ז"ל, כל טוב האדם בביתו, שנאמר "בכל ביתי נאמן הוא", ומתרגמינן בכל דעמי.
ואי מכוון בכל חד וחד מתשע גווי כדקאות דא הוא בר נש דאוקיר לשמא דמאריה לשמא קדישא ועל דא כתיב (ש"א ב ל) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו אכבד בעלמא דין לקיים ולמעבד כל צרכוי ויחזון כל עממי ארעא ארי שמא דה' אתקרי עליה וידחלון מניה ובעלמא דאתי יזכי למיקם במחיצת חסידים אף על פי דלא קרי כל צורכיה כיון דזכיהו (דזכא) לאשגחא ידיעת מאריה ואיכוון ביה כדקאות מאי ובוזי יקלו דא הוא מאן דלא ידע לאחדא²⁴⁰³ שמא	ואי מכוון בכל חד וחד מתשע צורות כראוי זהו אדם שמכבד לשמו של אדונו לשם הקדוש, ועל זה נאמר "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו". אכבד בעולם הזה לקיים ולעשות כל צרכיו, ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' שנקרא עליו ויראו מפניו. ובעולם הבא יזכה לעמוד במחיצת חסידים אף על פי שלא למד כל צרכו, כיון שזכה להשגיח ידיעת אדונו והתכוון בו כראוי. מהו "ובוזי יקלו". זהו מי שלא ידוע ליחד שם הקדוש ולקשר קשר האמונה ולהמשיך.

²⁴⁰⁰ ר"ל ליחד את כולם על ידי אור א"ס המיוחדם (לש"ו).

²⁴⁰¹ נראה שלכן לא היה חפץ האר"י זלה"ה כי אם בשירי הקדמונים שנתסדו על דרך הסוד (רמ"ז).

²⁴⁰² ר"ל בכל הכוונות שכוונו בהם אנשי כנה"ג (לש"ו).

²⁴⁰³ ליחדא (דפ"ו).

קדישא ולקשרא קשרא דמהימנותא ולאמשכא:	
קעח/ב	
ספרא דצניעותא:	
בדיוקנא עלאה אשתכחו תרין רוחין²⁴⁰⁴ מתרין סטרין דימינא ושמאלא כליל אדם דימינא נשמתא קדישא דשמאלא נפש חיה חב אדם²⁴⁰⁵ אתפשט שמאלא ואתפשטו אינון בלא גופא כד מתדבקין דא בדא אתיילדן כהאי חיה דאולידת [סגיאין בקטרא] (רוחין סגיאין בכריסא) חדא:	בצורה עליונה נמצא ב' רוחים ומשני צדדים של ימין ושמאל שנכללים באדם, ימינה היא נשמה קדושה, ושמאלה נפש חיה, וכאשר האדם עבר עבירה נתפשט השמאל ונתפשטו אלה ללא גוף, וכאשר מתדבקים זה בזה נולדה כזאת חיה שמולידה הרבה רוחים בפעם אחת
כ"ב אתוון סתימן²⁴⁰⁶ כ"ב אתוון אתגליין י' סתימן²⁴⁰⁷ י' גלייא²⁴⁰⁸ סתים וגליא במתקלא²⁴⁰⁹ דטפסין אתקלו י' נפקין מניה דכר ונוקבא ו"ד²⁴¹⁰ בהאי אתר ו' דכר ד' נוקבא בגין דא ד"ו תרין²⁴¹¹ ד"ו דכר ונוקבא ד"ו תרין קפלין תרין י' בלחודוי דכר²⁴¹² ה' נוקבא²⁴¹³ ה' ד' הות בקדמיתא²⁴¹⁴ ומדאתעברת ב' בגוה (אולידת) [אפיקת] ו' הרי כי בה' אית ד"ו ובי' אית ה"ה הרי יה"ו²⁴¹⁵ אתחזי יו"ד²⁴¹⁶ בחזויה כללא דיה"ו	כ"ב אותיות סתומות, וכ"ב מגולות, י' סתום וי' מגולה סתום וגלוי במשקל שוה נשקלו, י' יוצא ממנו זכר ונקבה והם אותיות ו' ד', במקום זה ו' זכר וד' נקבה, בגלל זה ד' היא לשון של שנים, דו מרמז לזכר ונקבה, דו שני עמודים, י' לבד זכר וה' לבד נקבה ה' היה בתחילה ד' ומשנתעברה ביה הוציאה ו' הרי כי באות ה' נמצא ד' ו', ובי"ד יש ה' הרי יה"ו נראה יו"ד במליואו הויה יה"ו, וכאשר י' מוציא ו"ד שהוא זכר ונקבה נתייב אחר כך ומכסה לאמא

²⁴⁰⁴ תזריע מח ע"ב (הערת הזהר). פי' כשירד לג"ע הארץ ירדו עמו ג' רוחות כמ"ש בפרשת תזריע מח ע"ב וכו' ע"ש המאמר הזה אורך, וכו' ופי' רוח החסדים מימין ורוח הגבורות משמאל נשמה מימין ונפש משמאל (הדרת מלך).

²⁴⁰⁵ שם בתזריע ביאור הדברים ולא אתיישבא אותו רוח השמאלי בהדי אחרא הימיני כי לא נמתקו הגבורות בחסדים וז"ש אתפשט שמאלא שגברו הגבורות ואתפשטו מהם בירות בלא גוף בערב שבת כמ"ש שם בתזריע (הדרת מלך).

²⁴⁰⁶ קאי אדלעיל "ויאמר ה' תוצא הארץ" שהיא מלכות נפש אדה"ר שקבלה אותה מחיה עילאה, וכשיפורש בעליונים אדם ובהמה ז"ן כנז"ל ועל ז"א קאמר כ"ב אתוון סתימן ויובן במ"ש באד"ר קלט ע"א דיקנא קדישא דז"א בט' תיקונין וכו' ונגדין י"ג מבויעין דמשחא בהאי דיקנא ומשתכחין ביה כ"ב תיקונין ומניה נגדין כ"ב אתוון דאורייתא עכ"ל. וז"ש כאן כ"ב אתגליין הם כ"ב שבז"א הנז' וכ"ב אתוון סתימן כמ"ש הרב שבדיקנא דא"א יש ג' הוי"ת דיודין שבם י"ב יוד"ן והכולל י"ג וט' ווי"ן הם כ"ב אתוון סתימן (הדרת מלך).

²⁴⁰⁷ בא"א (הדרת מלך).

²⁴⁰⁸ בחכמה ובז"א (הדרת מלך).

²⁴⁰⁹ משקל המוצנע בארגז וכיס ואבני המאזנים נשקלו ורומז למ"ש בדף רצ סע"א אר"ש כל מה דאמינא דעתיקא וכו' וז"ש יו"ד סתים וגליא הכל סוד א' כי אבא מלביש לעתיק, וכשמתאריך אבא עד סוף האצילות כי אז כל הרגלים בקרקע המציאות מסתיימים בהשואה אחת כמ"ש הרב ואז ז"א מלביש לאבא והכל אור א' (הדרת מלך).

²⁴¹⁰ ז"ן הרמוזים בו"ד של מילוי יו"ד ומבואר בדף רצ הנז' רע"ב (הדרת מלך).

²⁴¹¹ כמרז"ל טב למיתב טן ד"ו דהיינו שנים מלמיתב ארמלו (הדרת מלך).

²⁴¹² הוא אבא (הדרת מלך).

²⁴¹³ בינה וכן יפורש על ז"ן אלא שכבר רמז ז"ן במילוי ו"ד ועוד דקאמר ומדאתעברת שהיא בינה שנתעברה מן יו"ד שהוא אבא בז"א שהוא ו' שברגל ה' הרומז לו"ק שבעיבור אין לו חב"ד ואז ד' נעשית ה' כי אפיקת ו' ומקודם היתה בינה ד' כמ"ש הרב יו"ד הם חכמה ובינה שבמילוי נרמזה, ואות ה' של שם תבונה ויש"ס נרמז בעוקץ שלה וא"כ בינה ד' היות של מילוי יו"ד הרי כי בו"ד אות ד' הם ו"ד שבמילוי (הדרת מלך).

²⁴¹⁴ קפ ע"ב (הערת הזהר).

²⁴¹⁵ מ"הרי כ"י עד כאן מוסגר בדפ"ק.

מדאפיקת יו"ד דהוא דכר ונוקבא²⁴¹⁷ אתיישבת לבתר ומכסייא לאמא:	
ויראו בני האלהים את בנות האדם (בראשית ו ב) היינו דכתיב (יהושע ב א) שנים אנשים מרגלים חרש²⁴¹⁸ לאמר מאי בנות האדם דכתיב (מ"א ג טז) אז תבאנה שתים נשים זונות אל המלך בניניהון כתיב (שם כח) כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו וגו' אז תבאנה ולא ובקדמיתא (מקדמייתא) בקיסטרא דקיסורי דפיגאן תרין מתחבנק הוו לעילא לתתא נחתו ירתו עפרא אבדו חולקא טבא דהוה בהו עטרא ארבומלא (ס"א דחמלא) (דכומלא ס"א דחמלא) ואתעטר בקוסטא דענבא:	"ויראו בני האלקים את בנות האדם", היינו שנאמר "שנים אנשים מרגלים חרש לאמר", מהו בנות האדם שנאמר "אז תבאנה שתים נשים זונות אל המלך", בגללם נאמר "כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו וגו'", אז תבאנה ולא לפני כן, בהיכל של קשר של קטירוג שנים מתחבקים היו למעלה ולתת ירדו וירשו עפר, ואבדו חלקם הטוב שהיה בה כתר שמירה ונכתרו במדה של ענבים.
ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי (שמות יד טו) אלי דייקא דבר אל בני ישראל ויסעו ויסעו דייקא במזלא הוה תלי דבעא לאוקיר דקניה (שם טז כו) והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו עד כאן כי אני יהוה רפאך להאי דוקא:	"ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי", אלי בדווקא, "דבר אל בני ישראל ויסעו", ויסעו בדווקא, זה תלוי במזל, שצריכים לכבד הזקן, "והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו עד כאן כי אני ה' רפאך", לזה מדויק.
פרקא חמשה:	
הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מרעים בנים (ישעיה א ד) שבעה דרגין יו"ד ה"ה ו"ה ה"י ו"ו אפיק ד' ה"ה הו"י ה"ה אפיק ו"ו ד"ו לבר אסתיר אדם דכר ונוקבא דאינון ד"ו דכתיב (ישעיה א ד) בנים משחיתים:	"הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים", שבעה מדרגות יו"ד ה"ה ו"ה, ד' הוציא ו' ה', ה"י ה' מוציא ו', ד"ו בחוש (נ"י יו"ד ה"ה ו"ה ה"י ו"ו אפיק ד' ה"ה הו"י ה"ה אפיק ו"ו ד"ו לבר) נגמר האדם זכר ונקבה, שהם ד"ו ולכן נאמר "בנים משחיתים".
בראשית ברא בראשית מאמר ברא חצי מאמר אב ובן סתים וגליא עדן עלאה דסתים וגניז עדן תתאה נפיק למטלטלי (ס"א למטלנוי) ואתגלייא יהוה יא אלהים את אדני אחיה ימינא ושמאלא כחדא אשתתפו השמים ואת דכתיב (ד"ה א כט יא) והתפארת והנצח אינון כחדא אשתתפו	"בראשית ברא", בראשית מאמר, ברא חצי מאמר, אב ובן סתום וגלוי, עדן עליון סתום וגנוז, עדן תחתון מוציא נתיבותיו ומתגלה יהוה י"ה אלהים את אדני אה"ה ימין ושמאל משתתפים יחד השמים ואת הנאמר "והתפארת והנצח" אינון כחדא אשתתפו, הארץ שנאמר "מה אדיר שמך בכל הארץ", מלא כל הארץ כבודך.

²⁴¹⁶ אם תהיה בחזויה במילואה היא כללא דיה"ו שהם חו"ב וז"א ומלכות כלולה עמו, וכתר בקוצו של י' א"כ כל י"ס נכללים באות י' (הדרת מלך).

²⁴¹⁷ דכר, ו', ונוק', ד' אז ז"א מלביש ומכסה לאימא והגם דבסמוך אמר אפיקת ו' שהוא ז"א ודאי שגם מלכות כלולה עמו ברגל ה' בסוד פסיעה לבר ילדה בן ובת ואז אתיישבת (הדרת מלך).

²⁴¹⁸ זה נתבאר לעיל בפרשת ויחי במאמר הנהו תרין צפרין כו' בס' הזוהר בדף ר"ז ע"ב ונתבאר בשער הזה בדף מ"ט ע"א גם יתבאר בפ' אחרי מות בדף ס' ע"ב בענין הנהו תרי בנין דתחות דגלהא (שער מאמרי רשב"י). דע, כל אלו הבחי' של הקל' הם נזכרים למקומותם בשמותם והוא כי תרין מוחין דז"א דקל' שבאצילות נק' ב' אנשים מרגלים הנז' בפ"ד דספד"צ על פסוק ויראו בני האלהים אל בנות האדם, ונז' בפ' אחרי מות דף ס' ענין ב' בנין דינקין בכל יומא דאיקרונ מאללי ארעא, ולהיותם ב' מוחין דקל' דז"א דאצילות נק' ב' אנשים וב' מוחין דנוק' דקל' דאצילות נקראים ב' ציפרין ולהם קרא הזהר כאן בפ' ויחי ב' ציפרין וז"מ בזהר ויצא קסב אשר שם צפרנים יקננו ובסוד וללבן ב' בנות וכןגדם יש ג"כ בקל' ב' בנות שהם נק' ב' צפרין כנ"ל וכו' (הדרת מלך סי' יב).

הארץ דכתיב (תהלים ח ב) מה אדיר שמך בכל הארץ (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו:	
יהי רקיע בתוך המים להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים עתיקא לזעירא אתפרש ואתדבק לא אתפרש ממש פומא ממלל רברבן אנתיק ואתעטר בכתרין זעירין בחמשה זינן מים וכתבו (דכתיב) (במדבר יט יז) ונתן עליו מים חיים (אל כלי) (ירמיה י) הוא אלהים חיים ומלך עולם (תהלים קמז ט) אתהלך לפני יהוה בארצות החיים (ש"א כה כט) והיתה נפש אדני צרורה וגו' (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן י"ה יו"ד ה"א אה"י בין מים למים מים שלימין ומים דלא שלימין רחמין שלימין רחמין דלא שלימין:	"יהי רקיע בתוך המים להבדיל" בין הקדש ובין קדש הקדשים, זקן לקטן מתפרשים והתדבק, לא נפרש ממש, פה מדבר גדולות ניתק והתעטר בכתרים קטנים, בחמשה סוגי מים, שנאמר "ונתן עליו מים חיים אל כלי", "הוא אלקים חיים ומלך עולם", "אתהלך לפני ה' בארצות החיים", "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים", "ועץ החיים בתוך הגן" י"ה יו"ד ה"א, אה"י בין מים למים, מים שלימין ומים לא שלימין, רחמים שלימין רחמין שלא שלימין.
ויאמר יהוה לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר ויאמר יהוה כד אתיישבא בזעירא מכאן (דכד אמר בשם אמרו) [2419 דבר בשם אמרו] דעתיקא סתים קאמר לא ידון רוחי באדם דלעילא משום דבהווא רוחא דאתנשבא מתרין נוקבין דפרדשקא משיך לתתאי ובגין כך כתיב ימי עולם והיו ימיו מאה ועשרים שנה²⁴²⁰ יו"ד שלים ולא שלים י' בלחודי מאה תרין אתוון תרין זמנין מאה ועשרים שנה י' בלחודי כד:	"ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר", ויאמר ה' כאשר התיישב בקצר, מכאן שכאשר אמר בשם אמרו של זקן סתום קאמר. לא ידון רוחי באדם למעלה משום שבאותו רוח שמתנשב משני נקבים דחוטם נמשך למטה ובגלל זה והיו ימיו מאה ועשרים שנה יו"ד שלם ולא שלם י' לבד מאה, שתי אותיות שתי זמנים מאה ועשרים שנה, י' לבד כאשר
ד"א:	
לאחר דיצטריך²⁴²¹ ולאוקיר שמא דמאריה טב ליה דלא אתברי וכל שכן מאן דלא אתכוון באמן ועל דא כל מאן דמרחיש בשפוותיה בנקיותא דלבא במיא דמנקי מאי כתיב בהדיה ויאמר אלהים נעשה אדם כלומר בשביל אדם דידע לאחדא צלם ודמות כדקא יאות וירדו בדגת הים:	למקום שצריך ולכבד שמו של אדונו, טוב לו שלא נברא וכל שכן מי שלא מתכוון באמן, ועל זה כל מי שמרחיש בשפתיו בנקיות הלב במים שמנוקים, מה נאמר בו "ויאמר אלקים נעשה אדם" כלומר בשביל אדם שיש לאחד צלם ודמות כראוי "וירדו בדגם הים".
קעט/א	
ספרא דצניעותא:	
אתגליא בזעירא אתמשך בעשר אלפין שנין מכאן כתיב (תהלים קלט ה) ותשת עלי כפכה:	מתגלה בקצר נמשך בעשר אלפי שנה, מכאן נאמר "ותשת עלי כפכה".

²⁴¹⁹ לומר (נוסף בדפ"ו).

²⁴²⁰ אלו הם סוד מאה ועשרים צרופים שיש בשם אלהים אשר מקומם הם מן ז"א של הבריאה עד סיום כל פרצופי היצירה והעשיה עשרה בכל פרצוף ככתוב אצלנו בדרוש שמות הספירות (שער מאמרי רשב"י).

²⁴²¹ דאצטריך (דפ"ו).

הנפילים²⁴²² היו בארץ היינו דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים²⁴²³ מאתר דאתפרש [וגנתא²⁴²⁴ אקרי] (גופא אקרו) הנפילים דכתיב ומשם יפרד היו בארץ בימים ההם ולא לבתר זמנא עד דאתא יהושע²⁴²⁵ ובני האלהים אסטמרו²⁴²⁶:	"הנפילים היו בארץ", היינו שנאמר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ממקום שנפרד הגן נקרא הנפילים שנאמר "ומשם יפרד", "היו בארץ בימים ההם" ולא לאחר זמן עד שבא יהושע ובני האלהים התחבאו.
עד דאתא שלמה ובנות האדם אתכללא הדא הוא דכתיב (קהלת ב ח) ותענוגות תענוגות²⁴²⁷ קארי [תענוגים לא קארי] בני האדם (דאתרמיוז) ודאתרמיוז מהאי רוחין אחרנין דלא אתכללו בחכמה עלאה דכתיב (מ"א ה יב) ויהו"ה נתן חכמה לשלמה²⁴²⁸	עד ששלמה הגיע ובנות האדם נכללו, זהו שנאמר "ותענוגות" וקוראים תענוגות ולא קוראים תענוגים. בני האדם שנזרקו מאותן רוחות אחרות שלא נכללו בחכמה העליונה, שנאמר "ויהו"ה נתן חכמה לשלמה" ונאמר "ויוחכם מכל האדם" משום שאלה לא נכללו באדם. "ויהו"ה נתן חכמה", ה' עליון.

²⁴²² שער הכוונות (הקד' לדרושי סוכות): לפעמים יש למעל' ג"כ נפלים בסוד הנפילים היו בארץ כי הפילתם המלכות בסוד נפלים. ועי' שעה"פ לך לך: הקליפה דינין תקיפין, וכמו שמלכין קדמאין מיתו, לפי שלא נתבסמו, והיו בסוד הרע, בסוד קין. כן שרה הכניסה עין רע בעיבורה של הגר והפילה, כי היה מצד הרע לבד, ולפיכך הפילתו, ולפיכך נתרעמה שרה, ומסרה עליו דין ממש, כי ראתה תגבורת הדין, והפילתו בסוד הנפילים היו בארץ. ועי' שער הפסוקים בלק: עזא ועזאל, הם שקטרגו על בריאת אדה"ר, והפילם הקב"ה ממקום קדושתם. ועליהם נאמר, (בראש' ו' ד') הנפילים היו בארץ. ופשוט הוא, כי לא לחנם היו אלו מקטרגים על בריאתו, יותר משאר המלאכים. והטעם הוא, כי ז"ן היו בתחלה אב"א, ואז הם לאה ורחל זו למעלה מזו, באופן הנז"ל, כי שתי עקבי לאה, מתעלמים תוך כתר דרחל. ואז עזא ועזאל יונקים משם כנזכר. וכשעלה ברצונו לברא אדם וחוה, היה, כדי שע"י מעשיו, יתקן את הנקבה, באופן שיחזרו פב"פ, ויזדווגו יחד, בסוד (שם ב' ה') ואדם אין לעבוד את האדמה. והנה בהיות ז"ן פב"פ, אין עקבי לאה תוך כתר דרחל, וכל אותם ההארות, שהיו יוצאות מעקבי לאה אל כתר דרחל, אשר משם היו נאחזים עזא ועזאל, היו עתה מתבטלות משם, ויוצאות דרך צד פנים, כי שם עומדת רחל, ושם אין מקום אחיזה אל החיצונים, כנודע שאין אחיזתם אלא באחור. ועזא ועזאל היו הארותיהם מתבטלות, בבריאת אדם. ולכן היו מקטרגים בבריאתו, מפני הנזק המגיע להם בבריאתו, ע"כ. עץ הדעת ט"ר הוא הנוק' דנוגה שהוא ממראה מתניו ולמטה, ושם הוא קין גבורות נוק' ואותם השדים אשר שם מצד הרע הם רעים ומזיקים ומזו הנוק' דנוגה עזא ועזאל מלאכים מצד הטוב ושדים מצד הרע והם ב' עקבים דלאה הנוק' כנודע אצלנו, וזהו הנפילים היו בארץ הארץ נוק' דנוגה (הדרת מלך סי' קס). עזא ועזאל מנוק' דנוגה ומשם נפלו כי גבר בהם יצר הרע ונעשו שדים אך בני האלהים הם מצד הטוב ג' ראשונות שבה וכו' ופי' בני האלהים הם ב' מוחין דחכמה דנוגה (הדרת מלך).

²⁴²³ עי' זהר ח"א כו ע"ב: דבר אחר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים אליו אינון ארבעה דנכנסו לפרדס. ועי' יהל אור ח"א כ ע"ג: שכאן מתחיל עולם הפירוד.

²⁴²⁴ שהיא מלכות דאצילות כי משם יפרד לבי"ע עולם הפירוד וכתב הרב נוק' דתהומא רבא היא בינה דקלי' דבריאה וזו נק' רבא ודיצירה ועשיה נקראים תהומא סתם, וכן הנפילים נקראו כן על נפילתם מאצילות למטה בארץ הלזו (הדרת מלך).

²⁴²⁵ ואז נשמדו ילידי הענק אחימן ששי תלמי ר"ת נפל אש"ת ובני האלהים היו עד שבא שלמה ונכנעו לו עם בנות אדם, שתיים נשים זונות אז תבאנה להכנע ולא מקדמת דנא כנפילים שנשמדו בימי יהושע (הדרת מלך). ועי' רמ"ז ח"ג ס ע"ב: שתיים נשים זונות, תרין מוחין דקלי' דבי"ע בין דזכרים בין דנקבות כי כל בי"ע נקראים עלמא דנוק'.

²⁴²⁶ עי' ספר הליקוטין (יהושע ב): דיניה דדכורא דקים ותכף נמתקים, ולכן לא קמה עוד רוח, אבל הדינים דנוקבא הם קשים, ולא נמתקו עד זמן שלמה ע"ה, דכתיב אז תבאנה שתיים נשים זונות, ר"ל אז נמתקו, ולא מקדמת דנא. ובהיות שעדיין לא הגיע זמנן לימתק לגמרי, לכן לעת זקנתו נשיו הטו את לבבו והיה מה שהיה.

²⁴²⁷ הוא [התגלות המשיח] משכך תאות נשים [עי' לעיל קפה ע"ב], לפי שיחידה אין לו נקבה, כדפירשנו, וכולו מיתוק ואין לו יצר הרע למי ששותה ממנו, ולעתיד יומתקו כל נקיבות הטומאה למעלה ולמטה. ובזה טעה שלמה המלך ע"ה שנשא נשים נכריות, בסוד, 'אז תבואנה שתיים נשים זונות' [מלכים א' ג' ט"ז] ולא מקודם לכן, כי באותו זמן היה קצת מיתוק ולא בשלימות, עד שהטו את לבבו, ולעתיד יומתקו מכל וכל (עמק המלך ש"ה פע"ב).

²⁴²⁸ עי' ספר הבהיר (אות סה): ומה חכמה נתן הקב"ה לשלמה, שלמה נושא שמו של הקב"ה כדאמרין כל שלמה האמור בשה"ש קודש לבד מאחד, אמר הקב"ה הואיל ושמן כשם כבודי אשיא

"ויחכם", שהתחכם ממנה למטה "המה הגבורים אשר מעולם" עולם שלמעלה. "אנשי השם" שמתנהגים בשם. מהו שם. שם קדוש, שמתנהגים בו שלא מקדישים למטה ולא מתנהגים אלא בשם אנשי השם סתם ולא אנשי הו"ה. לא נסתם סתימה אלא חסרון ולא חסרון. אנשי השם סתם מכלל שאדם יצאו, שנאמר "אדם ביקר בל ילין" אדם ביקר ביקרו של המלך "בל ילין" ללא רוח.	וכתיב (שם ד לא) ויחכם (מכל האדם) מכל האדם משום דהני לא אתכללו באדם (מ"א ה יב) ויהו"ה נתן חכמה ה' עלאה (שם ד לא) ויחכם דמינה אתחכם לתתא המה הגבורים אשר מעולם עולם דלעילא אנשי השם דאתנהגן בשמא מאי שמא קדישא דאתנהגן ביה דלא קדישין לתתא ולא אתנהגן אלא בשמא אנשי השם סתים²⁴²⁹ ולא אנשי יהו"ה לאו מסתים סתימ(ות)א אלא גריעותא ולא גריעותא אנשי השם סתם מכללא דאדם נפקו כתיב (תהלים מט יג) אדם ביקר בל ילין אדם ביקר ביקרו דמלכא בל ילין בלא רוחא:
"ג מלכי קרב בז' ז' מלכים בארץ נראו נצחי קרב. ט' עולים במדרגות של רהיטים ברצונם ואין מי שימחה בידם. חמשה מלכים עומדים בבהילו לפני ד' שלא יכולים לעמוד. ארבע מלכים יוצאים לפני ארבע. בהם תלויים כענבים באשכולת צרורים בהם, שבע רהיטים עדים עדות ולא עומדים במקומם.	תליסר מלכי קרבא בשבעה שבעה מלכין בארעא אתחזיואו נצחי קרבא תשעה דסלקין בדרגין דרהטין ברעותהון ולית דימחי בידיהון חמשה מלכין קיימין בבהילו לקמי ארבע לא יכלין למיקם ארבע מלכין נפקין לקדמות ארבע בהון תליין כענבין באתכלא צרירן בהו שבעה רהיטין סהדין סהדותא ולא קיימין בדוכתייהו:
אילן שנמתק, יושב בתוך ענפים אחודים ומקננים צפורים תחתיו בצלו. חיות ששולטים באותו האילן, בשני דרכים ללכת, בז' עמודים סביבו, בד' חיות מתגלגלים בד' צדדים. נחש רץ בשלש מאות ושבעים דילוקים מדלק על ההרים מקפץ על הגבעות, שנאמר "מדלג על ההרים מקפץ על הגבוה" זנבו בפיו בשינוי נוקב בב' צדדים. כאשר לוקח גוף נעשה לג' רוחות.	אילנא דמבסם יתיב בנו בענפוי אחידן ומקננן צפרין תחותיו תטלל חיותא דשליטא [ב]הוא²⁴³⁰ אילנא בתרי(סר) כבישנין[ן] למחך בשבעה סמכין סחרניה בארבע וחיוון (זיוין) מתגלגלין בארבע סטרין חווא דרהיט בש"ע דלוגין דליג על טורין מקפץ על גבעתא דכתיב (שיר ב ח) מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות זנביה בפומיה בשנוי נקיב [בתריין] (לתריין) גיסין כד נטיל גיסטרא אתעביד לתלת רוחין:
כתיב "ויתהלך חנוך את האלהים", וכתיב "חנוך לנער על פי דרכו" לנער הידוע. "את האלהים" ולא את יהו"ה. "ואיננו", בשם זה, "כי לקח אותו אלהים" להקרא בשמו.	כתיב (בראשית ה כב) ויתהלך חנוך את האלהים וכתיב (משלי כב ו) חנוך לנער על פי דרכו לנער הידוע את האלהים ולא את יהו"ה ואיננו בשם זה כי לקח אותו אלהים להקרא בשמו:
שלשה בתי דינין הם ד'. ד' בתי דינים למעלה וד' למטה, שנאמר "לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה". הדין הקשה הדין שלא קשה. הדין במשקל, הדין שלא במשקל, הדין החלש, שאפילו לא זה	תלת בתי דינין ארבע אינון ארבע בתי דינין דלעילא ארבע לתתא דכתיב (ויקרא יט לה) לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה דינא קשיא דינא דלא קשיא דינא

לך בתי, והוא נשואה היא, אימא במתנה נתונה לו, דכתיב (מ"א ה' כו) וה' נתן חכמה לשלמה, ולא פירש, והיכן פירש, להלן שנאמר (שם ג' כח) כי ראו חכמת אלהים בקרבנו.

²⁴²⁹ סתם (דפ"ו).

²⁴³⁰ בההוא (דפ"ו).

בשקולא דינא דלא בשקולא דינא רפיא (דינא) דאפילו לא האי ולא האי:	ולא זה.
ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה החל האדם לרב (בראשית ו א) היינו דכתיב (בראשית ו ג) בשגם (הוא בשר)²⁴³¹ האדם דלעילא וכתיב על פני האדמה ומשה לא ידע כי קרן עור פניו (שמות לד כט) היינו דכתיב (בראשית ג כא) כתנות עור קרן דכתיב (ש"א טז יג) ויקח שמואל את קרן השמן לית משיחה אלא בקרן (תהלים פט יח) ובשמן תרום קרננו (שם קלב טז) שם אצמיה קרן לדוד היינו עשיראה דמלכא ואתיא מן יובלא דהיא אימא דכתיב (יהושע ו ה) והיה במשך בקרן היובל:	"ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה". "החל האדם לרב", היינו שנאמר "בשגם וגו". "האדם" שלמעלה. וכתיב "על פני האדמה". "ומשה לא ידע כי קרן עור פניו", היינו שנאמר "כתנות עור קרן" שנאמר "ויקח שמואל את קרן השמן". אין משיחה אלא בקרן "ובשמן תרום קרננו" שם אצמיה קרן לדוד, היינו העשירי למלך, ובא מן היובל שהיא אימא שנאמר "והיה במשך בקרן היובל".
קרן ביובלא אתעטר עשיראה באימא קרן דנטיל קרן וריוח לאתבא רוחיה ליה והאי קרן דיובלא הוא ויובל ה' וה' נשיבא דרוחא לכלא וכלא תייבין לאתרייהו דכתיב (ירמיה א ו) אהה יהו"ה אלהים כד אתחזי ה' לה' יהו"ה אלהים אתקרי שם מלא וכתיב (ישעיה ב יא) ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא (ס"א כד אתחזר ה' לה' ואסתלק י' פורענותא אתי לעלמא ואם לא בשביל אדנ"י יהו"ה לא אתקיים עלמא וכלא אתחרב ועל דא כתיב (ישעיה ב יא) ונשגב וגו' עד כאן סתים ואתעטר צניעותא דמלכא דהיינו ספרא דצניעותא זכאה למאן [דעאל] (ונפק) ודנפקן וידע²⁴³² שבילוי וארחוי:	קרן מתעטר ביובל, העשירי באימא, קרן שלקח קרן, ורוות להושיב רוחו לו, וקרן זה של היובל הוא ויובל ה' וה' נשיבא של הרוח להכל. וכל שבים למקומם, שנאמר "אהה יהו"ה אלהים". כאשר נראה ה' לה' יהו"ה אלהים נקרא שם מלא ונאמר "ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא" (ס"א כש ה' חוזר לה' ומסתלק י' פורענות בא לעולם, ואם לא בשביל אדנ"י יהו"ה לא מתקיים העולם והכל נחרב ועל זה נאמר "ונשגב וגו") עד כאן סתום והתעטר צניעות המלך היינו ספר הצניעות אשר למי שנכנס ויודע שבילוי ודרכיו.
קעט/ב	
פרשת תצוה:	
ואתה תצוה את בני ישראל וגו' (שמות כז כ) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' (שם כח א) אמר רבי חייא²⁴³³ מאי שנא הכא וובכל²⁴³⁴ אתר דכתיב ואתה הקרב אליך ואתה תדבר אל כל חכמי לב (שם ג) ואתה תצוה את בני ישראל ואתה קח לך בשמים	"ואתה תצוה את בני ישראל וגו'", "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'". אמר רבי חייא מה שונה כאן מבכל מקום שנאמר "ואתה הקרב אליך", "ואתה תדבר אל כל חכמי לב", "ואתה תצוה את בני ישראל", "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור". אלא הכל בסוד עליון הוא לכלל השכינה עמו.

²⁴³¹ וגו' (נוסף בדפ"ו).

²⁴³² למאן דעאל ונפק וידע (נוסף בדפ"ו).

²⁴³³ רבי חייא מפרש מלת ואתה על משה עצמו והוא לרבות השכינה להכלילה עמו, וכלומר אחד
נסתר ואתה תצוה. והקדים פסוק הקרב אליך, משום דפסוקי תצוה ותדבר יוכלו להתבאר לנקבה
הנסתרת, ואתה יוסב לשכינה, על דרך שאמר אל בלק וכה תדבר כמבואר בפרשת בלק (כג ה), אבל
הקרב הוא ציווי או מקור (נ"א ומקור), ולא יצדק לפרשו אלא על משה, ומינה שכן כל שאר
הפסוקים (רמ"ז).

²⁴³⁴ מבכל (דפ"ו).

ראש מר דרור (שמות ל כג) אלא כלא ברזא עלאה איהו לאכללא שכינתא בהדיה²⁴³⁵;	
אמר רבי יצחק נהורא עלאה ונהורא תתאה כליל כחדא אקרי²⁴³⁶ ואתה²⁴³⁷ כמה דאת אמר (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כלם ועל דא לא כתיב והקרבת את אהרן אחיך וצוית את בני ישראל ודברת אל כל חכמי לב בגין דההוא זמנא שריא שמשא בסיהרא ואשתתף כלא כחדא לשריא על אומנותא דעובדא אמר רבי אלעזר מהכא (שמות לו א) אשר נתן יהוה חכמה ותבונה בהמה²⁴³⁸;	אמר רבי יצחק אור עליון ואור תחתון כלולים כאחד, נקראים ואתה, כמו שנאמר "ואתה מחיה את כולם". ועל כן לא נאמר "והקרבת את אהרן אחיך וצוית את בני ישראל ודברת אל כל חכמי לב", משום שבזמן ההוא, שורה השמש בירח ומשתתף הכל כאחד, לשרות על אומנות מעשה המשכן. אמר רבי אלעזר מכאן "אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה".
רבי שמעון אמר מהכא ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה אשר מלאותים מבעי ליה אלא אשר מלאותיו לההוא לבא מלאותיו רוח חכמה²⁴³⁹ כמה דאת אמר (ישעיה יא ב) ונחה עליו רוח יהוה רוח חכמה וגו' ועל דא [אצטריך] אשר מלאותיו רוח חכמה דשריא שמשא בסיהרא	רבי שמעון אמר מכאן "ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה". היה צריך להיות כתוב אשר מלאותים, אלא אשר מלאותיו ללב ההוא מלאותיו רוח חכמה, כמו שנאמר "ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וגו'". ועל זה צריך אשר מלאותיו רוח חכמה, ששורה השמש בירח בשלמות של הכל, ועל כן נרשמו הכל בכל מקום. אמר רבי אלעזר, אם כן אלו "ואתה" "ואתה" איך מתיישבים בפסוקים.

²⁴³⁵ פי' השכינה נקרא בכל מקום את או אתה כי הנה נודע שבגין השכינה הוא מהה"ג שהם ה' אותיות מנצפ"ך גימ' פ"ר וכ"א כלולה מכולם הרי ה"פ פ"ר שהם אלף ות' הרי א"ת אלף ת' והה"ג שהם השרשים הרי את"ה (זהר הרקיע). והנה יסודו של רבי חייא במה שנודע שכל זמן המדבר היה זעיר ורחל אחר באחר והזווג היה דיעקב ודור המדבר כנזכר בכמה מקומות, וכל אותו הדור היה מהארת יסוד אבא ששם חלקו של משה רבנו ע"ה, ובת זוגו היא כנסת ישראל הפנימית הנקראת (במדבר ז א) כלת משה, ולכן נכללת עמו כאשה הנטפלת לבעלה. ולפי שאין הכוונה על רחל הגלויה אלא על אותה הנסתרת הנקראת שכינתא עילאה על כן אמר כולא ברזא עילאה (רמ"ז). הפי' שמשא רבינו ע"ה הוא בחי' זעיר ואתה היא מלכות שנקרא אתה, ולכן א"ל הקב"ה לכלול עמו השכינה (מ"מ).

²⁴³⁶ קלח ע"ב (הערת הזהר).

²⁴³⁷ רבי יצחק סבר, דאם כן היה לו לומר והקרבת וצוית ודברת, ואז היינו מדייקים דמדלא כתיב הקרב צו ודבר אלא בחיבור הווין, שהיתה הכוונה לכלול עמו הנטפלת לו, אך מדטרח וכתב מלת ואתה שמע מינה דלסוד אחר קא רמיז, והוא ז"ן ממש הנרמזים במלת ואתה וכנזכר בפרשת בראשית (טו ע"ב), ואתה כליל דכר ונוק', ולמאי דסבר רבי חייא דזווג זמן המדבר לא היה דז"ן אלא דיעקב ודור המדבר כנ"ל, לזה אמר דכן האמת אבל שזה היה בזמן החול אבל בשבתות וימים טובים היה גם זווג לז"ן, וכן כתב בדרוש תיקון המלכות, ואם כן גם אז בעת עשיית המשכן שהיתה עת רצון היה זווג לז"ן, וז"ש בגין דההוא זמנא, פי' דמלאכת המשכן שהיא שמשא בסיהרא. ונתן טעמו לשריא על אומנותא דעובדא, שהרי המשכן רומז לכל האצילות, והיה צריך שכל המאורות העליונים ישפיעו אורם (רמ"ז). פי' רבי יצחק פליג את"ק וס"ל שמלת ואתה רומזת על ז"ן שהוא ו'אתה (מ"מ).

²⁴³⁸ ואולם רבי אלעזר הוא כמכריע בין רבי חייא ורבי יצחק, כי במשמעות מלת ואתה מודה לרבי חייא מפני שבכך מתיישבים הפסוקים כפשוטם שמשא הוא המצוה והמדבר וכמו שהקשה אחר כך לרבי שמעון אביו, אבל בעצם הענין שהיה זווג גם לז"ן מודה לרבי יצחק, ועל זה אמר דלעולם ואתה כרבי חייא, מיהו להודיע זווג ז"ן לא ילפינן ליה מהתם אלא מהכא (שמות לו א) אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה, דזה מורה ודאי שנתחברו ז"ן דכתיב בהו (משלי ג יט) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, דאילו ליעקב ודור המדבר אין להם חלק עיקרי בתבונה, שהעיקר הוא אבא כידוע, דבאותו הדור אמרו רז"ל ואילו נבונים לא אשכח (רמ"ז). פי' חכמה ותבונה שהם אר"א בז"ן וזהו בהמה (מ"מ).

²⁴³⁹ פי' למלכות הנקרא לב, יש בה הארת הז"א הנקרא רוח חכמה שנה"י דאבא בתוכו וז"ש דשרא שמשא בסיהרא (מ"מ).

באשלמותא דכלא ועל דא אתרשים וכלא (הכל) בכל אתר²⁴⁴⁰ אמר רבי אלעזר אי הכי [הני האי] והני (האי) ואתה ואתה היך²⁴⁴¹ מתישבין בקראי:	
אמר ליה כלהו מתישבין נינהו ואתה הקרב אליך ליחדא בהדיה ולקרבא בהדיה רזא דשמא קדישא כדקא יאות ואתה תדבר אל כל חכמי לב בגין דכלהו לא אתיין למעבד עבדתא עד דרוח קדשא ממלא בגווייהו ולחש לון בלחישו וכדין עבדי עבדתא ואתה תצוה את בני ישראל רוח קדשא פקדא עלייהו²⁴⁴² ואנהיר עלייהו למעבד עובדא ברעותא שלים ואתה קח לך כמה דאוקימנא (שמות כח א)²⁴⁴³ ואתה הקרב אליך) והני כלהו הכא בעובדא דמשכנא דכלא אתעביד ברזא דא:	אמר לו כולם מתישבים הם "ואתה הקרב אליך", לייחד עמו ולקרב אצלו סוד השם הקדוש כמו שצריך. "ואתה תדבר אל כל חכמי לב" לפי שכולם לא באו לעשות מעשה עד שרוח הקודש מדברת בתוכם ולוחשת להם בלחש, ואז עושים עבודתם. "ואתה תצוה את בני ישראל", רוח הקודש מצוה עליהם ומאירה עליהם לעשות מעשה ברצון שלם. "ואתה קח לך" כמו שפרשנו. ואלה כולם כאן במעשה של המשכן, שהכל נעשה בסוד זה.
פתח רבי שמעון ואמר (תהלים כב כ) ואתה יהו"ה אל תרחק אילותי לעזרתי חושה ואתה יהו"ה כלא חד²⁴⁴⁴ אל תרחק לאסתלקא מינן למהוי סליק נהורא עלאה מתתאה דהא כד אסתלק נהורא עלאה מתתאה כדין אתחשך כל נהורה²⁴⁴⁵ ולא אשתכח כלל בעלמא:	פתח רבי שמעון ואמר "ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה". "ואתה ה'", הכל אחד. "אל תרחק", להתרחק מאתנו להיות עולה האור העליון מלמטה, שהרי כאשר מתעלה האור העליון מלמטה, אזי נחשך כל האור ולא נמצא כלל בעולם.
ועל דא אתחרב בי מקדשא ביומוי דירמיהו ואף על גב דראתבני לבתר לאו (גרים) אהדר נהורא לאתריה כדקא יאות²⁴⁴⁶ ועל רזא דא שמא דהוא נביאה דאתנבי על דא ירמיהו אסתלקותא דנהורא עלאה דאסתלק לעילא לעילא ולא אהדר לאנהרא לבתר כדקא יאות ירמיהו אסתלק ולא אהדר לאתריה ואתחרב בי מקדשא ואתחשכו	ועל זה נחרב בית המקדש בימי ירמיהו, ואף על גב שנבנה לבסוף, לא חזר האור למקומו כמו שצריך, ועל סוד זה השם של הנביא שהוא שהתנבא על כך ירמיהו, העלם של האור העליון, שעלה למעלה למעלה ולא חזר להאיר לבסוף כמו שצריך. ירמיהו התעלה ולא חזר למקומו, ונחרב בית המקדש ונחשכו המאורות.

²⁴⁴⁰ רבי שמעון גם הוא מודה בענין הזווג דז"ן, אבל לא ניחא ליה בראיית בנו, משום דאמת דנבונים לא הוו בעצם, אכן מכל מקום נקרא אותו הדור מסטרא דיובלא, כמ"ש (בראשית כא ע"ב ויתרו פג ע"ב), ומפרש באוצרות חיים שאי אפשר שלא יתערבו אורות אבא עם אורות אי' בצאתם לחוץ אלא (נ"א אבל) שעיקר ועצמיות הדור ההוא היה מצד אבא, באופן שבזו הבחינה יצדק אומרו נתן חכמה ותבונה, דהיינו מסטרא דיובלא, ולעולם דאין משם ראייה לזווג ז"ן. הלכך מיייתי ליה ממלאותיו, דקאי אלב, שלעולם הוא סוד שורש רחל דנפקא מטיבורא דלבא, ומשם ראייה גמורה דנתקנה רחל במילוי הארת אבא דיסד ברתא (רמ"ז).

²⁴⁴¹ היאך (דפ"ו).

²⁴⁴² ת' תצוה כינוי לנקבה ואתה (רח"ו במ"מ). וה"ק מי שקרוי אתה היא תצוה (מ"מ).

²⁴⁴³ דכתיב (נוסף בדפ"ו).

²⁴⁴⁴ ז"ן (רח"ו במ"מ). ור"ל ואתה היא מלכות ה' הוא זעיר (מ"מ).

²⁴⁴⁵ נהורא (דפ"ו).

²⁴⁴⁶ עי' שמ"ר פ"ב סי' ב (לש"ו) ז"ל: עד שלא חרב ביהמ"ק, היתה שכינה שורה בתוכו וכו' ומשחרב ביהמ"ק נסתלקה השכינה לשמים וכו' ר"א אומר לא זזה השכינה מתוך ההיכל וכו' לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי. ועי' כללים ח"א טו ע"ג: והגם כי לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי, אך הוא רק בהסתתר והעלם.

נהורין:	
אבל ישעיהו שמא גרים לפורקנא ולאהדרא נהורא עלאה לאתריה ישעיהו לאנהרא ההוא נהורא עלאה ולמעבד פורקנא²⁴⁴⁷ ולמבני בי מקדשא וכל טבין וכל נהורין יהדרון כדבבדמיתא ועל דא ושמחן דתרין נביאין אלין קיימין (קיימין תרין נביאין אלין) דא לקבל דא בגין דשמא גרים וצרופא דאתון דא בדא גרמין עובדא הן לטב הן לביש ועל רזא דא צרופא דאתון דשמחן קדישין וכן אתון בגרמיהו גרמין לאתחזאה רזין עלאין כגוונא דשמא קדישא דאתון בגרמיהו גרמין רזין [עלאין] קדישין לאתחזאה בהו:	אבל ישעיהו, השם גורם הגאולה ולהחזיר האור העליון למקומו. ישעיהו להאיר האור העליון ולעשות גאולה, ולבנות בית המקדש וכל הטובות וכל האורות יחזרו כבראשונה. ועל זה שמותם של שני הנביאים האלו עומדים זה לעומת זה בסבת השם שגורם. וצרוף האותיות זו בזו גורמות מעשה, הן לטוב והן לרע, ועל סוד זה צרוף האותיות של השמות הקדושים. וכן האותיות בעצמן גורמות להראות סודות עליונים, כדוגמת השם הקדוש, שהאותיות בעצמן גורמות סודות עליונים קדושים להראות בהם.
קפ/א	
רזא קדמאה יו"ד נקודה קדמאה²⁴⁴⁸ דקיימא על תשע סמכין דסמכין להו²⁴⁴⁹ ואינון קיימין לארבע סטרי עלמא כמה דסופא דמחשבה נקודה בתראה קיימא לארבע סטרי עלמא בר דהאי דבר ואיהו²⁴⁵⁰ נוקבא:	סוד הראשון, יו"ד נקודה ראשונה שעומדת על תשעה עמודים המעמידים אותה, והם עמודים לארבעת צדדי העולם. כמו שהסוף של המחשבה, נקודה אחרונה, עומדת לארבעת צדדי העולם, חוץ מזה, שזה זכר וזוהי נקבה.
והאי קיימא בלא גופא²⁴⁵¹ וכד קיימא בלבושא דאתלבש בהו איהי קיימא על תשע סמכין ברזא דאת ס בלא עגולא ואף על גב דאת ס' איהי בעגולא וקיימא בעגולא אבל ברזא דאתון חקיקן גו נקודי טהירין²⁴⁵²	וזו עומדת בלי גוף, וכאשר עומדת בלבושים שמתלבשת בהם, היא עומדת על תשעה עמודים בסוד של האות ס בלי עגול, ואף על גב שאות ס' היא בעגול ועומדת בעגול, אבל בסוד של אותיות החקיקות תוך נקודות של אורות של מעלה הם ברבוע, ושל

²⁴⁴⁷ "ישעיהו לאנהרא ההוא נהורא עלאה ולמעבד פורקנא" מוסגר בדפ"ק.

²⁴⁴⁸ היינו חכמה דנוק' שהיא י' של הוי"ה דנוק' (מ"מ). עי' במקדש מלך מ"ש בשם האריז"ל ולא ביאר המאמר בביאור מספיק, והנלע"ד כי כאן מדבר ברזא דאתון ונקודין ונקדים תחלה מש"כ הגר"א כי שורש כל האצילות הוא אוירא ובוצינא, ובהם מתלבשים ב' יסודות דח"ב דרדל"א, ולכן מאוירא הוא שורש ה"ח שורש לאבא דאצילות י' דנפיק מאויר, ואשתאר אור ובוצינא הוא שורש לאימא לכן בוצד"ק גניז גו מעוי דאימא, ולזה אמר כאן רזא קדמאה ר"ל יסוד הראשון, וידוע כי כל רזא הוא ביסוד, וכאן מדבר ביסוד חכמה דרדל"א, שהוא פרצוף הראשון שמדברים בו שלמעלה ממנו אין אנו מדברים בבחי' פרצוף כלל. והטעם כי בחי' פרצוף מורה על סידור עולם שלם והנהגה שלימה וזה לא שייך רק באצילות לבד, וגם בדרל"א אין שייך פרצוף רק לפי מה שמתלבש באצילות. ואמר עוד י' נקודה קדמאה, הוא י' דבאוירא י' דנפיק מאויר ואשתאר אור, וכאן שורש לכל התורה שהם כ"ב אתון והם מתחלקים לג' חלקים ג' אותיות אמ"ש ז' כפולות וי"ב פשוטות וכו' (ברית יצחק).

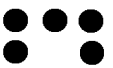
²⁴⁴⁹ לה (דפ"ו). עי' מלואים אות (ז).

²⁴⁵⁰ ואיהו (דפ"ו).

²⁴⁵¹ היינו יוד בלתי מלוי כזה י', וכשהיא במילוי לבוש בגופא דהיינו מלואיו הוא כמו סגול כזה

וד (זהר הרקיע).

²⁴⁵² שהנקודות הוא מאוירא בהיר הוא בשחקים וזהו טהירין. ואותיות מבוצינא גליפין. אותיות ונקודות הן גופא ורוחא כמ"ש בז"ח שה"ש, וכל ענין רוחא הוא טהירו וגופא חקיקא בסוד גליף קליפו בטהירו כו' ולכן נקראו הרוחות ושידין טהירין שהן רוחות בלא גופות (יהל אור).

מטה הוא בעגול. לעילא אינון ברבועא²⁴⁵³ דלתתא איה²⁴⁵⁴ בעגולא²⁴⁵⁵.	
האי ברבוע איהי קיימא בשיעורא דתשע נקודין תלת תלת לכל סטר ואינון בשיעורא דחושבנא תמניא נקודין²⁴⁵⁶ ואינון תשע ואלין אינון דקיימין מרזא דבוצינא ברבועא בסמכין תשעה לאת יו"ד נקודה חדא אינון תשעה אינון תמניא²⁴⁵⁷ ברזא דאת ם ברבועא כגוונא דא²⁴⁵⁸ תלת תלת לכל סטר ודא איהו רזא דאת יו"ד [נקודה חדא] ואף על גב דאיהי נקודה חדא דיוקנא דילה²⁴⁵⁹ רישא לעילא וקוצא לתתא ושיעורא דילה תלת נקודין כגוונא דא²⁴⁶⁰ ועל דא אתפשטותא לארבע סמכין תלת תלת לכל סטר²⁴⁶⁰ איהי תשע ואיהי תמניא ואלין אינון סמכין דנפקין מרזא דבוצינא למהוי סמכין לאת יו"ד ואלין אקרון רתיכא דילה ולא קיימין²⁴⁶¹ בשמא בר ברזא דתשע נקודין דאורייתא²⁴⁶².	זה הרבוע הוא עומד בשיעור של תשע נקודות, שלש שלש לכל צד, והם בשיעור של חשבון שמנה נקודות, והם תשע. ואלו הם שעומדים מסוד של הנר ברבוע, בתשעה עמודים לאות יו"ד, נקודה אחת. ואלו התשעה הם שמונה, בסוד של אות ם ברבוע, כמו זה , שלש שלש לכל צד. וזהו סוד האות יו"ד, נקודה אחת. ואף על גב שהיא נקודה אחת, הצורה שלה, ראש למעלה וקוץ למטה, והשיעור שלה שלש נקודות, כדוגמא זו , ועל כן התפשטותה לארבעה צדדים, שלש שלש לכל צד, היא תשע והיא שמונה. ואלו הם העמודים שיוצאים מסוד הנר, להיות עמודים לאות יו"ד. ואלו נקראים מרכבה שלה, ולא עומדים בשם, רק בסוד תשע נקודות של התורה.

²⁴⁵³ ובפ' תרומה כתב להיפך בסוד אפרסמון וצ"ל כאן לעילא בחכמה בסוד הבן בחכמה לתתא בבינה עצמה (א"ה עי' תיקו"ז קנח ע"א בד"ה מבועא דמיא) (יהל אור).

²⁴⁵⁴ איהו (דפ"ו).

²⁴⁵⁵ עי' ספר הבהיר אות קיד: ומאי לישנא דשבט, דבר פשוט הוא שאינו מרובע, מ"ט, דלית אפשר מרובע בגו מרובע אחר, אלא עיגולה בגו ריבועא רהטי, ואי מרובע בגו ריבועא לא רהטי. ועי' ליקוטי הגר"א בסוף ס"י כג ע"א. ועי' יהל אור ח"א יב ע"א, ז"ל, וסוד האופנים והגלגלים הן סוד עיגולא וריבוא שהאופנים הם מרובעין כמ"ש בתיקונים והן בד' פנים, ע"כ. עי' עוד יהל אור ח"ג י"ג ע"ב וז"ל, ס' ומ' הוא בינה ותבונה, וכן הם שמים וארץ, זר"נ, שלכן בבינה רומז בן בלבד ובתבונה בן ובת, והן עגולא וריבוע, כי שמים הוא בעיגול ולכן הוא ו"ק ו' וארץ הוא בריבוע כידוע והן ו"ד. ועי' הקדו"ש סד ע"ד: ובשורש סוד מ' וס', ריבוע בגו עיגולא, שורש היושר ועגולים, אשר כל העולמות נתיסדו בסדר זה כנודע, ונעשה כאן השורש בהעלם להיות יסוד נעלם להסדר דיושר ועגולים.

²⁴⁵⁶ היינו כזה וי"ל ובעת הזיווג שניתוסף בה א' הרי ט' הרי ג' לכל סטר כזה וי"ל (זהר הרקיע).

²⁴⁵⁷ שהן ג' לכל צד בצורת ס' והם ח' והם ט' בצירוף נקודה האמצעית (יהל אור).

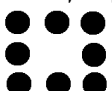
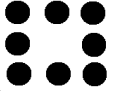
²⁴⁵⁸ ה', ט' סמכין ברבוע בצורת ם סתומה, והם ג' נקודין לכל צד. והן ח' נקודין, ועם נקודה האמצעית, גוף ה', הם ט'. וז"ש הן ח' והן ט'. ואלין סמכין דנפקין מגו בוצינא, והן סמכין תחת ה'. ותמניא אחרנין מגו י', והן קיימין די', שהן ט' עם ה' ג"כ. והן שנק' א"ס. והראשונים הן רתיכין לאלו ה', ואלו הח' נצטרפו עם ט' אותיות ונכללין בכל א', והן ח"פ ט', שהן ע"ב, וגוף ה' הוא בג' נקודין, ונכלל בכל ע"ב, והוא שם ע"ב בג' אותיות כל שם, וכן הם י"ב נקודין, ג' לכל סטר, כמו שמצוייר סביב הם' בפרשת פנחס, אלא ששם מצוייר ג' פעמים ג', והן מתפשטין בו"ק הן ג"כ ע"ב (יהל אור).

²⁴⁵⁹ היינו כזה ויו, והיינו שאמר בצרופא דאתוון דשמא קדישא (זהר הרקיע).

²⁴⁶⁰ ששרשן הן מתלת נקודין של היר"ד (יהל אור).

²⁴⁶¹ עי' בסתרי אותיות (זו"ח ה ע"ב) (יהל אור). הובא לשונו במלואים אות (ח).

²⁴⁶² שהן מתפשטין מאלו ובהון אקרון בשמן כמ"ש שם ובסוף המאמר דשם ט ע"ב בסופו (יהל אור).

וברזא דספרא דאדם²⁴⁶³ אתפלגו אלין תשע דאינון תמניא בצרופא דאתוון דשמא קדישא²⁴⁶⁴ לצרפא לון וליחדא לון בכל אינון גווינן כד נטלין אלין תמניא דאינון תשע⁽¹⁾ נהרינ בנהירו דאת ם ברבועא ואפיק נהורין [תמני ואינון] תמניא²⁴⁶⁵ אתחזון [ואתוון] תשעה ואתפלגן לתתא לנטלא כל משכנא:	ובסוד של ספרו של אדם, נחלקו אלו התשע שהן שמונה בצירוף האותיות של השם הקדוש, כדי לצרף אותן ולייחד אותן, בכל אלו הצורות. כאשר נוסעות אלו השמונה שהן תשע, מאירות באור של אות ם סתומה ברבוע, ומוציא אורות שמונה והם שמונה שנראים ואותיות תשע, ומתחלקות למטה, להסיע את כל המשכן.
ואינון צרופא דשמא קדישא ברזא²⁴⁶⁶ דשבעין ותרין אתוון מחקקן דנפקי מרזא דתלת גווינן²⁴⁶⁷ ימינא ושמאלא ואמצעיתא וכלא מרזא דתלת נקודין שיעורא דאת יו"ד דאיהי לארבע סטריין ואינון תמניא נקודין ואינון תשע נקודין ואינון תריסר נקודין²⁴⁶⁸ עלאין תלת תלת לכל סטר [וסטר] ומהכא נחתין לתתא בתריסר לשית סטריין²⁴⁶⁹ וכד אתחקקן תריסר אלין בשית סטריין אינון שבעין ותרין שמהן רזא דשמא קדישא דשבעין ותרין דאינון שמא דא קדישא:	ואלו הם צרופ של השם הקדוש, בסוד של שבעים ושתיים אותיות חקוקות, שיוצאות מסוד של שלש צורות, ימין ושמאל ואמצע. והכל מסוד של שלש נקודות, שיעור של אות יו"ד, שהיא לארבע צדדים . והן שמונה נקודות והם תשע נקודות, והם שתיים עשרה נקודות עליונות, שלש שלש לכל צד וצד. ומכאן יורדות למטה בשתיים עשרה לששה קצוות. וכאשר נחקקות שתיים עשרה אלו בשש קצוות, הם שבעים ושנים שמות, סוד השם הקדוש של שבעים ושנים, שהם השם הזה הקדוש.
וכלא איהו סליק ברעותא [דטמירן] ודסמיכו דמחשבה באינון סמכין ודאתא (דאית) יו"ד ועל דא אתוון בצרופיהו תלת תלת בכל צרופא דיליה בגין לסלקא ברעותא דאת יו"ד תלת נקודין כמה דאתמר ועל דא לא אסתליק בסליקו²⁴⁷⁰ דצרופא	והכל הוא עולה ברצון של סיתום המחשבה, באלו הסומכים את האות יו"ד, ועל זה האותיות בצרופיהן שלש שלש בכל צרופ שלו, כדי לעלות ברצון של האות יו"ד של שלש נקודות כמו שאמרנו. ועל זה לא עולה בעלית הצרופ, אלא מעיקר ושורש של סוד של אלו הסומכים, שסומכים לאות יו"ד, סוד של אות ם ברבוע, תשע נקודות שמונה נקודות יו"ב נקודות שבעים ושתיים נקודות.

²⁴⁶³ עי' אריכות בבבית יצחק לד ע"א. עי' תז"ח ה ע"ד: בספר רזיאל בשעור קומה דאיהו הוה ספרא דאדם קדמאה. ועי' הק' לעמק המלך.

²⁴⁶⁴ יאהלוהה"ם (רח"ו).

²⁴⁶⁵ והן תמניא קיימין מאת יו", כמ"ש בס"א שם וכדין נהרין מגווה תמניא אחרנין וכולהו קיימין ברזא דאת יו"ב (יהל אור).

²⁴⁶⁶ שהן תמניא נהורין פעמים ט' אתוון, ח' פעמים ט' הוא ע"ב. בצירופא דאתוון דשמא קדישא הוא ט' אותיות בצירוף ב' שמות אדנ"י אלה"ם כמ"ש בפרשת פקודי רס ע"ב ושמא דא כליל כל שמהן אאלדהני"ם כו' מצטרפים אתוון כו' וז"ש למטה ואתוון תשעה כו' (יהל אור).

²⁴⁶⁷ ר"ל מחג"ת ג"פ [נדצ"ל ג' חלקי - המסדר] ע"ב, והכל מרזא דאת יו"ד שהוא תלת נקודין שלכן כל צירופו בתלת אתוון כל שם ושם כמ"ש למטה וע"ד אתוון בצירופיהו תלת תלת כו' כמה דאתמר (יהל אור).

²⁴⁶⁸ היינו כזה יוד יוד ואו דלת הרי יו"ב פשוט ומילוי עמהם. א"נ הי' גופא עמהם כזה יו"ד יו"ד יו"ד דלת ואלו הי"ב נחלקים לר"ק ר"פ יו"ב הרי ע"ב וז"ש וכד אתחקקן תריסר אילין בו' סטריין אינון ע"ב שמהן (זהר הרקיע).

שהן תלת לכל סטר שאינון מתחברים התלת עם התלת והם ד' פעמים תלת (יהל אור).

²⁴⁶⁹ לכל הו"ק יו"ב שכל א' וא' יו"ב בוסמין עלאין וכמ"ש לקמן ע"ב רזא תליתאה את ו' כו' דהאי את קיימא על יו"ב רתיכין (יהל אור).

²⁴⁷⁰ ר"ל לכך הוא בצירוף הכל תלת הכל בתלת תלת והסילוק בשם ע"ב הוא מלכות דסליקו באבהן עשר בכ"א כמ"ש בפרשת תרומה וסליקו דילה ברזא דחכמה ולכן הוא בתלת כמ"ש כאן וזהו המלכות בשלשים מעלות שיר למעלה ל' מעלות שהוא באבהן עשר בכל א' כמ"ש לקמן ובס"א וכל נקודה קיימא ברזא דעשר גוון כו' (יהל אור).

אלא מעקרא ושרשא דרזא דאלין סמכין דסמכין לאת י' רזא דאת ם ברבועא תשע נקודין תמניא נקודין תריסר נקודין שבעין ותרין נקודין אשתכח דכל רזא דשמא קדישא קיימא באת י' וכלא רזא חדא וקיימא ברזא דבוצינא כמה דאתמר למעבד סמיכו לכל את ואת ואינון סמכין אינון רתיכא דלהון דכל את ואת כמה דאתמר:	נמצא שכל סוד של השם הקדוש נמצא באות י', והכל סוד אחד. ועומד בסוד הנר, כמו שאמרנו, לעשות סומך לכל אות ואות, ואלו העמודים הם מרכבה שלהם של כל אות ואות, כמו שאמרנו.
רזא תניינא את ה' דקיימא על חמשה סמכין דסמכין לה דנפקין מרזא דבוצינא כד אתכנש לאסתלקא לעילא מרזא דמשחתא²⁴⁷¹ את [דא היכלא קדישא] (ר' היכלא) אקרי לגו נקודה דקאמרן וכלא איהו ברזא דקאמרן דאת ם' ברבועא אבל הכא לא אתרשים בר את ה' ורתיכא דילה חמשה סמכין דקאמרן:	הסוד השני אות חמישית, שעומדת על חמשה עמודים שסומכים אותה, שיוצאים מסוד הנר כאשר נאסף לעלות למעלה מסוד המדה. אות זו נקראת ההיכל הקדוש, ובתוכה הנקודה שאמרנו, והכל הוא בסוד שאמרנו של אות ם ברבוע, אבל כאן לא נרשמת רק אות ה', והמרכבה שלה חמשה עמודים שאמרנו.
דכד במש נהירו דבוצינא באת י' אתנהיר ומההוא בטישותא אתעבידו אינון תשע סמכין²⁴⁷² דקאמרן ומגו נהירו דאתנהיר את י' אתפשטו תלת נקודין די' תרין לעילא דאינון רישא וחד לתתא ודאיהו (דאינון) קוצא די' כגוונא דא • דקאמרן²⁴⁷³ כד אתפשטו תרין אתעבידו תלת²⁴⁷⁴ חד אתעבידו (תריין²⁴⁷⁵ ואתפשטו ואתעביד חד היכלא דא היכלא לבתר דאתעביד היכלא לחד נקודה²⁴⁷⁶ קדמאה	וכאשר מכה אור הנר באות י', מאירה. ומההכאה ההיא נעשו אותם תשעה עמודים שאמרנו, ומתוך האור שמאיר אות י', נתפשטו שלשת הנקודות של י', שתיים למעלה שהן הראש, ואחד למטה שהוא קוץ ה', כמו זה • שאמרנו. כאשר התפשטו שתיים נעשו שלש, אחת נעשתה שתיים, ונתפשטו ונעשה היכל אחד. זה ההיכל לאחר שנעשה היכל לנקודה אחת ראשונה,
קפ/ב	
אתעביד בגניזו טמיר²⁴⁷⁷ רזא דאת דא וקיימא על חמש אחרנין:	נעשה בגניזה מוסתרת, סוד של אות זו ועומדת על חמש אחרות.
ארבעה גניזין אינון²⁴⁷⁸ חד²⁴⁷⁹ נקודה דקיימא לגו באמצעיתא [ד]אינון חמש ואיהי ה' [כמה] דהו"א ודלתתא קיימא על ארבע ואיהי נקודה על ארבע דקיימא בגו אמצעיתא אוף הכא נמי האי וזמה²⁴⁸⁰ דקיימא על ה'	ארבע גניזות הן בנקודה אחת שעומדת בתוך באמצע, והן חמש, והיא אות ה'. כמו שאות ה' שלמטה עומדת על ארבע, והיא נקודה על ארבע ועומדת בתוך האמצע, כמו כן הוא כאן, ומה שעומדת על חמשה עמודים, כך הוא ודאי. לפי שזו הנקודה

²⁴⁷¹ רד ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁷² פנחס רפג ע"ב, תצא רח ע"א (הערת הזהר).

²⁴⁷³ הציור הוא כך נמצא ששנים הם למעלה וא' למטה (רח"ו).

²⁴⁷⁴ ר"ל אתפשטו ו"ד ונעשו יוד (זהר הרקיע).

²⁴⁷⁵ פי' י' בלי מילוי אתעביד תרין ו"ד (זהר הרקיע).

²⁴⁷⁶ ר"ל ה' נעשה היכל לי' ונעשה י"ה (זהר הרקיע).

²⁴⁷⁷ פי' שאינה נראית ה"ה (זהר הרקיע).

²⁴⁷⁸ הם י' בלי מילוי ויוד במילוי כזה י' יו"ד הרי הם ד' (זהר הרקיע).

²⁴⁷⁹ בחד (דפ"ו).

²⁴⁸⁰ ה' (זהר הרקיע).

סמכין²⁴⁸¹ הכי הוא ודאי [בגין] דהאי נקודה עלאה איהי על תרין גוונין חד בלחודוי וחד בטמיר²⁴⁸²:	העליונה, היא בשתי בחינות, אחת בעצמה ואחת בהעלם.
ובספרא דרזין דחנוך ה' ודאי קיימא על חמש סמכין דנפקין מגו בוצינא וכדין אפיק חמש קיימין אחרנין²⁴⁸³ ואשתכחת²⁴⁸⁴ האי ה' ברזא דעשרה וכד אתפרשת קיימא ה' דא על סמכין [חמשיין] ואינון הוו תליסר מכילין דרחמי²⁴⁸⁵ בחד דרגא דאתוסף עליהו:	ובספר הסודות של חנוך, אות ה' ודאי עומדת על חמשה עמודים שיוצאים מתוך הנר, ואז מוציא חמשה עמודים אחרים, ונמצאת אות ה' הזו בסוד עשרה. וכאשר נפרדת, עומדת אות ה' הזו על עמודים, ואלו הן י"ג מדות הרחמים בדרגה אחת שנוספת עליהן.
ואלין אינון²⁴⁸⁶ תריסר דקיימין בשית [סטרין זמנין שבעין] (זמנין אינון ארבעין) ותרין זמנין שבעין ותרין הוו אבל²⁴⁸⁷ נחתין לתתא והכא אתפרשו שבילין לכל סטר דאינון תלתין ותרין ואשתארו (אשתכחו) ארבעין ותרין אודנין ימינא ושמאלא הא ארבעין ותרין [ואלין מ"ב] אתוון עלאין דאינון אתוון רברבן²⁴⁸⁸ דאורייתא:	ואלו הם י"ב שנמצאים בשש, לפעמים הם ארבעים ושתים, לפעמים שבעים ושתים הן. אבל יורדות למטה, וכאן נפרדים שבילים לכל צד, והם שלשים ושנים. נשאר ארבעים, ושתים ארבעים ימין ושמאל, הרי ארבעים ושתים. אלו ארבעים ושתים אותיות עליונות, שהן אותיות גדולות של התורה.
בגין²⁴⁸⁹ דאית אתוון רברבין ואית אתוון זעירין אתוון רברבין אינון לעילא אתוון זעירין לתתא וכלא לתתא כנוונא דלעילא בגין דאית שמהן קדישין עלאין דקיימין ברעו דרוחא ולבא בלא מלולא כלל²⁴⁹⁰ ואית שמהן קדישין תתאין דקיימין במלה ובמשיכו דמחשבה ורעו עלייהו ואית שמהן אחרנין לתתא²⁴⁹¹ דאינון מההוא סטרא אחרא²⁴⁹² דאיהו מסטרא דמסאבא ואלין לא קיימין²⁴⁹³	לפי שיש אותיות גדולות ויש אותיות קטנות, אותיות גדולות הן למעלה, אותיות קטנות למטה, והכל למטה כדוגמת למעלה, לפי שיש שמות קדושים עליונים שקיימים ברצון הרוח והלב ובלי דיבור כלל, ויש שמות קדושים תחתונים שעומדים בדיבור ובהמשכת המחשבה והרצון עליהם, ויש שמות אחרים למטה שהם מאותו הצד האחר, שהוא מהצד הטמא. ואלה לא קיימים אלא ברצון של מעשה למטה, להעלות רצון של המעשה ההוא שלמטה אליו, לפי שאותו

²⁴⁸¹ הם חג'ת נ"ה והם ה' אותיות הפשוט ומילוי המילוי כזה ה', ה"ה ה"ה (זהר הרקיע).

²⁴⁸² ר"ל ה"ה ברזא דעשרה (זהר הרקיע).

²⁴⁸³ היינו ה' אחרונה שבמל' ה' ה"ה ה"ה (זהר הרקיע).

²⁴⁸⁴ ואשתכח (דפ"ו).

²⁴⁸⁵ היינו ו'ו דשם ב"ן בתוספות הא' שמתמלאת וז"ש בחד דרגא דאיתוסף וכו' (זהר הרקיע).

²⁴⁸⁶ קפ (הערת הזהר).

²⁴⁸⁷ קלב (הערת הזהר).

²⁴⁸⁸ עי' לעיל קלב ע"א והערה שלנו שם.

²⁴⁸⁹ הקדמה ג ע"ב (הערת הזהר).

²⁴⁹⁰ הם שמות התלויים דווקא במחשבה, כנועד אצלנו מכמה ייחודים שמסר הרב זלה"ה, שאין להזכירם בפה כלל, ולאפוקי אותם המתחכמים ומחברים לשונות של תפילה בייחודי הווין והיודין וכיוצא (רמ"ז).

²⁴⁹¹ אלו הם בקליפת נגה שמשם באו אומות העולם (רמ"ז).

²⁴⁹² הוא נוגה שהוא המנגד לקדושה, אבל ידוע שיש בנוגה ערבוב טוב ורע, דהיינו שהצד הפנימי מצד הקדושה הוא טוב ושל צד החיצון הוא רע, ועליו אמר דאיהו מסטרא דמסאבא, שהוא מצד הג' קליפות הטמאות (רמ"ז).

²⁴⁹³ בין בקדושה ובין בסט"א אית ימינא ושמאלא, דר"נ. והן בג' עולמות ב"ע למעלה שניהם טובים, ובעשיה מדור הקלי' שניהם רעים, כי ימינא הוא חנף ומרע שמראה טוב לבני אדם ושמאלא בעל מחלוקת (תהלים קמ יב) איש לשון בל כו' [יכון בארץ איש חמש רע יצודנו למדחפת], והן אותיות ח"ק ומספרם גיהנם והן דר"נ דגיהנם. וביצירה עץ הדעת טו"ר מטה ונחש ושם ב' אתוון ט"ר, אבל בבריאה כולו טוב והוא בנשמתא כי אין בה חטא לעולם, כי היא מסתלקת קודם החטא, ושם ב' אתוון י"ש או"ר ומנח"ה. וח"ק הוא סיומא דיצח"ק סוספיתא כו'.

אלא ברעו דעובדא לתתא לסלקא רעו דההוא עובדא דלתתא לגביה בגין דאיהו סטרא אחרא לאו איהו אלא בעובדין דהאי עלמא לאסתאבא בהון כגוונא דבלעם ואינון בני קדם וכל אינון דמתעסקי בההוא סטרא אחרא:	הצד האחר אינו אלא במעשים של זה העולם, להטמא בהם, כמו בלעם ואותם בני קדם, וכל אותם שמתעסקים באותו הצד האחר.
ואלין לא קיימי באתוון רשימין מן כ"ב דאורייתא בר תרין ואלין [ח'] (ר') וק²⁴⁹⁴ וסמכין לון בסמיכו²⁴⁹⁵ אתוון דשקר אבל אלין אינון אשתמודעאן לגביהו יתיר ועל דא בתהלה לדוד בכלהו כתיב ו' בכל את ואת בר מאלין תרין דלא כתיב ו' דהא ו' שמא דקודשא בריך הוא איהו:	ואלה לא עומדים באותיות הרשומות מעשרים ושתיים של התורה, חוץ משתיים והן אות ח' ואות ק', וסמוכים להם בסמיכות אותיות של שקר, אבל אלו הן נודעות אצלן יותר. ועל זה בתהלה לדוד, בכולם נאמר אות ו' בכל אות ואות, חוץ מאלו השתיים, שלא נאמרה אות ו', שהרי אות ו' היא שמו של הקדוש ברוך הוא.
ובגין כך אינון ארבעין ותרין אתוון דעלמא דא אתברי בהו אשתכח האי ה' עלאה לסלקא לתשעין ותרין תשעין הוו בר תרין אודנין ימינא ושמאלא ורזא דא (ס"א וסימנך) (בראשית יז יז) ואם שרה הבת תשעים שנה תלד אבל [הא] (איהו) בחשבנא תשעין ותרין וכד אתוסף דרגא דרזא דברית דאיהו רקיעא תמינאה וקיימא לתמינא יומין	ולכן אלו הארבעים ושתיים אותיות שהעולם הזה נברא בהן, נמצא שאות ה' העליונה הזאת להעלות לתשעים ושתיים, תשעים הם חוץ משתי אזנים ימין ושמאל, וסוד זה "ואם שרה הבת תשעים שנה תלד", אבל הוא בחשבון תשעים ושתיים. וכאשר נוספת דרגה של סוד הברית, שהוא רקיע שמיני, ועומד לשמונה ימים, הרי מאה. ואלה ודאי מאה ברכות בכל יום, שצריכה כנסת ישראל להתקשט בהן, והכל בסוד אות ה'.

[דדהבא – זהר ח"א רכח ע"א], מ"מ ח' הוא שכינו של ט', כי שניהם בימינא וז"ס ח"ט (שמחשיך הקדושה אצלה בצדיקים) [שממשיך הקדושה אצלה בצירוף], כי טוב העץ להשכיל כו', וכן ר"ש שכינו של ק"ף, אבל הן ק"ר, אין בהם הולדה, כי שניהם רע. לכן צריכין לש"ן דלעילא, כל שקר שאין אמת בתחילתו כו', והן שקרא דמרגלים ומחלוקת בשמאלא, כי אף שאין אחיזה שם, מ"מ למטה יש להם קצת אחיזה בשמאלא שהוא הש"ן, ואינו יכול להפוך אותה לרע, רק שממנה נבנית השקרא שלהן אח"כ. ולכן הזהיר ה' ית' על עץ הדעת טו"ר. ואלו המתין עד שבת, היה מתברר הטוב, שאז בפרוח רשעים כו' להשמידם כו', והנה קרח לקח כל הג' אותיות, ומשה רבינו ע"ה לקח הט', ותרא אותו כי טוב. ולכן לא אתיישב בהדיה ורצה הטוב להמתיק הרע, כמו שניתן באדם טו"ר יצר טוב ויצר הרע להמתיקו וילך משה אל כו'. אבל לא היה יכול מפני ח"ק עד שפיעה שאלו פיה לבלי ח"ק, וירד שאלו למקומו ונתברר הטוב. וכן התורה כי לחק טוב כו' משה אמת כו'. וכל"ה באדם בסוד מלך ג' דרגין אמ"ש, שהן נגד ג' עולמות למטה תחת היותרת הכבד והטחול דו"ג רעים, שניהם כעס ושחוק הכסיל, ובלב ב' בתי לבא טו"ר ב' יצירין, ובמוחא ב' מוחין שניהם טובים וכל"ה בנר"ג, נפש כי תחטא כי תאווה נפשך, ורוח ב' דרגין מי יודע כו' ונשמת חיים. וחיבורן באלב"ם ח"ק טו"ר י"ש וט"ר הוא חיים ומות, וכמ"ש את החיים ואת הטוב כו', ולכן ביום אכלך כו' וט' אתרא דחיים לוז, והוא בסט' דרוח וח"ק הוא בגיהנם, שניהם רעים תלגא ואשא ששה חדשים כו', כנגד ימות החמה והגשמים, כל א' בדרגיה, והוא בסטרא דנפש והנשמה עולה למעלה להנחיל אוהבי י"ש (יהל אור).

²⁴⁹⁴ קשה כי כפי זה יש טעות בספרי תהלים שלנו בפ' רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם וצ"ל את שועתם בלא ו' כפי דברי הזהר ופסוק של חנון ורחום ה' אך אפים וגדול חסד הרי כתוב ורחום בו' וגדול בו' ואולי ע"ד הנז' בפ' פנחס ברע"מ דף רנד ע"א על פי' ויהי ביום כלות משה כלת כתיב ושם עצמו הקשו שהרי כלות כתיב בו' ותירצו דהכי כתיב חסר בתורה למעלה בשמים ולא בתורה שנתנה לנו דנעו מעלותיה ואולי גם זה שאמר בקרא דרצון יראיו יעשה דלא כתיב ו' הוי בהתלים שלמעלה בשמים אמר שמואל ק"ל בדברי מורי ז"ל פ' של חנון ורחום מאן דכר שמיה וצ"ע (רח"ו). וע"ד (תהילים קמה) בתהלה לדוד בכולהו כתיב ו' בכל את ואת בר מאילין תרין דלא כתיב ו' וכו' וקשה שהרי בפסוק רצון יראיו יעשה כתיב ואת שועתם כו'. והכוונה שדברי הזהר אין בהם נפתל ועקש ח"ו ואין חולק עם גרסתינו שאין הכוונה אלא על פסוק קרוב ה' לכל קוראיו שהב' אותיות ק"ר אלו הם סמוכים ומשותפים וקרובים ובפ' זה לא נזכר ו' ואין הזהר חולק על הספרים שלנו (זהר הרקיע).

²⁴⁹⁵ בראשית ב ע"א (הערת הזהר).

הא מאה ואלין ודאי מאה ברכאן בכל יומא דאצטריכא כנסת ישראל לאתעטרא בהו וכלא ברזא [יה"ו] (דה'):	
האי ה' ²⁴⁹⁶ איז דיוקנא דילה בתרין נונין ²⁴⁹⁷ רזא דמאה ואינון חמש סמכין רתיכין ²⁴⁹⁸ דנפקי מגו בוצינא ואינון חמש אחרנין דנפקין מינה ועל דא דיוקנהא כגונא דא ²⁴⁹⁹ תרין נונין ונקודה דקיימא באמצעייתא ועל דא ו' קיימא בינייהו תדיר כגוונא דא נון ²⁵⁰⁰ בגין דהכא איהו אתריה לאתעטרא ואף על גב דרזין אחרנין אינון ברזא דה' אבל דא איהו ברזין דספרא דחנוך והכי הוא ודאי:	אות ה' זו היא, ציור שלה בשתי [אותיות] נ', סוד של מאה, והם חמשה עמודים, ומרכבות היוצאים מתוך הנר, והם חמשה אחרים שיוצאים ממנה. ועל זה ציורה כמו זה ה', שתי נונין ונקודה שעומדת באמצע. ועל זה אות ו' עומדת ביניהן תמיד, כדוגמא זה, נון, לפי שכאן הוא מקומה להתקשט. ואף על גב שסודות אחרים הם בסוד אות ה', אבל זה הוא בסודות ספרו של חנוך, וכך הוא באמת.
וכד אתתקנא באינון חמשיין בלחודייהו איהי נקודה [חדא] דקיימא ברזא דנ' כגוונא דא [ה ר] [ה 2501] נון ²⁵⁰² וחד נקודה באמצעייתא דאיהי שלטא עליהו וכלא רזא חדא זכאין אינון דידעי ארחוי דאורייתא למהך בארחי קשוט זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי:	וכאשר נתקנת באלו החמשים לבדם, היא נקודה אחת שעומדת בסוד האות נ', כמו זה ה' ונקודה אחת באמצע, שהיא שולטת עליהם, והכל בסוד אחד. אשרי הם שיודעים דרכי התורה, ללכת בדרכים אמתיות, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.
רזא תליתאה [את] ו' האי את דיוקנא דרזא דאדם כמה דאתמר והא אוקימנא דהאי את קיימא על י"ב רתיכין וכד מתפרשאן אינון כ"ד רתיכין דכלילן בהאי את פשיטו דיוקנא דבר נש לקבל דרועין וירכין וגופא	סוד שלישי, אות ו', אות זו ציור של סוד אדם כמו שבארנו. והרי בארנו שאות זו עומדת על י"ב מרכבות, וכאשר נפרדות, הן ארבע ועשרים מרכבות שכלולות באות הזו. התפשטות דמות של אדם כנגד זרועות וירכיים וגוף.
קפא/א	
שייפין דלהון כ"ד אינון דדרועין וירכין וגופא הא אתמר אבל כלהו סתימין בגופא וגופא קיימא בכלהו כ"ד ²⁵⁰³ וכלהו רתיכין	איברים שלהם ארבעה ועשרים, הם של זרועות וירכיים וגוף. הרי למדנו, אבל כולם סתומים בגוף, והגוף עומד בכל הארבעה

²⁴⁹⁶ כלומר עם היות ששאר ההין אין בהם אלא חמש והיינו נון אחת, האי ה"א שבבינה דיוקנא דילה בתרין נונין כאשר נבאר (אור יקר).

²⁴⁹⁷ צורתם כך [] (רח"ו במ"מ).

²⁴⁹⁸ הם מאה ברכות שפירשנו, וטעם היאך היא תרין נונין במה שפירשנו לעיל ברישא שהם חמש סמכין רתיכין, הם שני בחינות, סמכין כל אחד לעצמה, (רתיכין שכל אחד לעצמה) רתיכין שכל אחד כלול מעשר כדי שיעלו חמש חמישים (אור יקר).

²⁴⁹⁹ ו-ן (דפ"ו).

²⁵⁰⁰ רלה ע"ב (הערת הזהר).

²⁵⁰¹ בדפ"מ איתא ח, וכנראה שזה טעות, לכן כתבנו כמש"כ בדפ"א. ובדפ"ק איתא [].

²⁵⁰² ה נ נר"ן (דפ"ו). דהיינו הא לבדה שהוא היא נ' ונקודה ביניהם דאיהי שלטא עליהו ולזה לא תבא בתורה אלא הא לבד (אור יקר).

²⁵⁰³ פי' כדמפרש הראש יש בה ב' אזניים ב' עינים וחוטם ופה, הרי ו'. והגוף יש בו י"ח חוליות השדרה, הכל כ"ד (מ"מ).

ועשרים, וכל המרכבות כלולות בגוף זה, ומשום שכלולות כולן בו, עומדת ו' בהתפשטות אחת.	כלילין ביה בגופא ובגין דכלילין כלהו ²⁵⁰⁴ ביה ²⁵⁰⁵ קיימא ו' פשיטו חד:
גוף אחד כלול בארבע ועשרים מרכבות, ואלה הן, הראש בשש, הגוף בשמונה עשרה. ואף על גב שכל המרכבות הן (י' י') (י"ח) שתיים עשרה לכל צד, בכל עומד הגוף אבל עשרים וארבע הן שש של הראש שהם איברים להעלות לראש שמונה עשרה חוליות שמעמידות את הראש ועמידת הגוף עליהן, וכולם הם התפשטות אחת בראש ובגוף.	גופא חד ²⁵⁰⁶ כליל בכ"ד רתיכין ואלין אינון רישא בשית ²⁵⁰⁷ גופא בי"ח ואף על גב דכל רתיכין אינון י' י' לכל סטר וסטר] י"ב ²⁵⁰⁸ לכל סטר ²⁵⁰⁹ בכלא קיימא גופא ²⁵¹⁰ אבל עשרים וארבע אינון ²⁵¹¹ שית דרישא דאינון שייפין לאעלאה רישא תמני סרי חולין דקיימא רישא ²⁵¹² וסמכא גופא עליהו וכלהו פשיטו חד ברישא וגופא:
ואלו הששים כולם כולל אותם שהוא סוד של שש, ועל זה שעור של האות ו' הראש שעורו בשש נקודות ממש, הגוף בשמונה עשרה. כעין זה כל אלו הסודות מתפרשים לכלול אותם בגוף, לפי שהזרועות והירכיים כולם בהעלם, ועל זה כולם נכללים בסוד האות ו' וציור שלה.	ואינון שיתין כלהו כליל לון דאיהו רזא דשית ועל דא שיעורא דאת ו' רישא [שיעורא] בשית נקודין ממש ²⁵¹³ גופא בתמני סרי כגוונא דא כל אלין רזין מתפרשן [לאכללא לון בגופא בגין] דדרועין וירכין כלהו בגניזו ועל דא כלא אתכליל ברזא [דדיוקנא] דאת ו' (ודיוקנא דילה):
וכאשר שלמות של אות זו נראית, אז כל הצדדים הרעים נסתמים ונפרדים מהלבנה ולא מכסים, לפי שהיא בוקעת כל חלונות	וכד שלימו דאת דא אתחזין) כדן כל סטרינ בישין אסתתמו ואתפרשן מסיהרא

²⁵⁰⁴ קשיא ליה כי בשלמא במדות אשכחן לפרושי הכי משום דת"ת בעצמו כליל יהו"ה כנודע, אמנם הגוף הוא ו' לעצמה, ויריכיו וזרועיו הם רמז אל הספירות חסד וגבורה ממש, ות"ת ענין לעצמו, ונו"ה לעצמם, לזה אמר שהגוף שהוא אדם בגוף עצמו מלבד מה שהוא נכלל בי"ב וכ"ד בזרועות ושוקין, כאן בעצמו גופו כ"ד, לרמוז כעין שם יהו"ה שהוא בת"ת לעצמו כ"ד כדפי' (אור יקר).

²⁵⁰⁵ בת"ת (אור יקר).

²⁵⁰⁶ הוא בעצמו במציאות א' כליל כ"ד רתיכין (אור יקר).

²⁵⁰⁷ שהם ו' חלקי עצמות גדולים בגולגולת, וח"י עצמות חוליות שבשדרה (אור יקר).

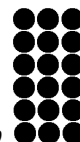
²⁵⁰⁸ זרוע ושוק ימינית וזרוע ושוק שמאלית או ירצה שהם י"ב צלעות לכל צד (אור יקר). י"ח (מ"מ).

²⁵⁰⁹ ר"ל ששם ע"ב שהוא בגוף מתחלק לד' פעמים י"ח שהם גימ' ע"ב, וז"ש ואע"ג דכל רתיכין, דהיינו שם ע"ב הנק' רתיכא, אינון י"ח לכל סטר וסטר. וא"כ איך אמרנו שאין בגוף רק י"ח. ותירץ בכולא קיימא גופא, שר"ל כל הי"ח כלולים בגוף ונק' י"ח אחד, כן פי' מוריננו (מ"מ).

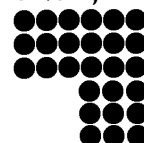
²⁵¹⁰ ובאו הרמזים והבחינות בפרטות ויש בו אלו ואלו הכל נרמז בו' (אור יקר). ²⁵¹¹ הוצרך לזה לפרש צורת אות ו' ממש בכ"ד, וזה כי הראש באדם, היינו ראש אות ו' שאין ראש אות ו' קו פשוט, שיש לו ראש משוך קצת, והיינו בראש וימשך אור כך מהראש גוף משך פשוט שהם י"ח (אור יקר).

²⁵¹² פי' י"ח חוליות השדרה עליהם עומד הראש (מ"מ).

²⁵¹³ כזה ☿ הם כללות נקודות אלו בראש ו' או אפשר כזה ☿ ואחר כך ימשכו י"ח בגוף אות ו'

כזה ●●●● שהם ח"י, וכל צורתה כ"ד וזהו שאמרן רישא בשית נקודין ממש גופא בח"י, היינו ראש

גוף אות ו' כזה ●●●●, והיינו ת"ת כולל ו' קצוות בראש הכל, ולמטה מהם מסתעפים ח"י שהם לחסד גבורה ומלכות, אמנם ו' שבת"ת הם ראש לכל ו' שבעולם, וכמו שהם כ"ד בגוף עצמו כך הוא מתפשט בדורעין וירכין בו' לכל א' הם כ"ד (אור יקר).

ולא אתחפין בגין דאיהו מבקע כל משקופין דרקיעין וננהיר לה ולא יכלא מקטרגא לאבאשא כלל וכד האי אסתלק כדין סליק ואסטי ומפתי ויכיל לקטרגא על כל בני עלמא בגין דאיהו מלך זקן וכסיל והא אוקימנא:	של הרקיעים ומאירה לה, ולא יכול המקטרג להרע כלל. וכאשר זה מסתלק, אז עולה ומסטיין ומפתה ויכול לקטרג על כל בני העולם, לפי שהוא מלך זקן וכסיל, והרי בארנו.
ו' איהו נהורא דנהיר לסיהרא ואף על גב דנהורין סגיאין אתכלילין ביה נהורא דנהיר לסיהרא איהו חד פשיטו למליא לה²⁵¹⁴ ואיהו רזא דאלף²⁵¹⁵ רשימא בכל אינון רזין וכד נהיר לסיהרא ברזא דו' נהיר לה:	אות ו' היא אור שמאיר ללבנה, ואף על גב שאורות רבים נכללים בו, אור שמאיר לשכינה הוא אחד פשוט למלאת אותה, והוא סוד האלף, רשום בכל אלו הסודות, וכאשר מאיר לשכינה בסוד אות ו' מאיר לה.
ובספרא דאדם קדמאה בדיוקנין דאתוון ו' חד נקודה לעילא וחמש נקודין דלתתא וכן ⋮ שיעורא דילה²⁵¹⁶ כגוונא דא²⁵¹⁷ וכל נקודה קיימא ברזא דעשר בגין דלית לך נקודה דלא אשלים לעשר דכל נקודה אית ביה תשע סמכין רתיבין וההיא נקודה אשלים לעשר נקודה דימינא תשע סמכין רתיבין לה ואיהי עשרה וכן לשמאלא וכן לכל סטריין ועל דא כלהו נקודין אינון כל חד וחד כללא דעשר איהי ורתיביו וכלהו כלילין בההוא פשיטו דאת ו' [ובגין כך כללא וכללא איהו בדיוקנא ברזא דאותו ו']:	ובספרו של אדם הראשון, בציור האותיות אות ו' נקודה אחת למעלה, וחמש נקודות שלמטה, וכן שעור שלה כעין זה ⋮ וכל נקודה עומדת בסוד עשר, לפי שאין לך נקודה שלא נשלמת לעשר, שכל נקודה יש בה תשעה עמודי מרכבות, והנקודה ההיא משלימה לעשר. נקודה ימנית תשעה עמודים ומרכבות יש לה, והיא עשרה. וכן לשמאל, וכן לכל הצדדים. ועל זה כל נקודות אלו, כל אחת ואחת כלולה מעשר, היא ומרכבותיה. וכולם כלולים בהתפשטות ההיא של האות ו', ועל כן הכל הוא בציור בסוד האות ו'.
וכד עייל שמשא בסיהרא [סיהרא] נפק⁽¹⁾ מהאי ו' חד פשיטו רזא דברית²⁵¹⁹ כגוונא דא ג' ודא איהו לאעלא בנוקבא וכד אתכליל כלא בהאי פשיטו דאת ו' כדין קיימא לשמשא בנוקבא ורזא דא דכתיב ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך [את] לאתכללא²⁵²⁰ דרועא בנופא²⁵²¹ ואת בניו	וכאשר נכנס השמש בלבנה, (הלבנה) יוצאת מאות ו' הזו התפשטות אחת סוד הברית, כעין אות ג', וזהו להיכנס בנקבה. וכאשר נכלל הכל בהתפשטות זו של אות ו', אז עומד לשמש בנקבה. וסוד זה שנאמר "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך". את, לכלל הזרועות בגוף, "ואת בניו אתו", אלה כל אלו המרכבות והעמודים שלו. זרוע שמאל אצלו, שנאמר "קח את הלויס",

²⁵¹⁴ פי' הוא יסוד שמאיר למלכות (מ"מ).

²⁵¹⁵ פי' כמ"ש בפ' תרומה חמשה ואלף אלף הוא היסוד שיש בו ה"ח וה"ג העולים אלף, וז"ש וכד נהיר לסיהרא ברזא דו' נהיר לה פי' בכח הארת הת"ת שבו מאיר למלכות (מ"מ)

²⁵¹⁶ עי' בהגר' א בתיקו' ז מ ע"ג ד"ה ג"ט: ג' יודין דכלילין ביו"ד: קוצא, וגזעא, ושבילא, והן ג' נקודין דאיהי כליל לון וכמש"ל, והוא"ו וא"ו כמ"ש, ושיעורא דיו"ד הוא בארכו חצי דוא"ו, וז"ש דתרין יודין כו', ור"ל אם תמתח יו"ד השני ג' הנ"ל, קוצא כו', ותעמיד תחת היו"ד הא', יהיה שעורא דוא"ו, וכמ"ש בפ' תצוה (קפא ע"א) ובספרא דאדם קדמאה בדיוקנא דאתוון כו' וכן שעורא דילה כג"ד כו', וזהו וחצי האמה. ואמר כאן באורך וברוחב, יו"ד וא"ו, באורך הוא מסטרא דיו"ד עילאה, דביה סליק לעשר. וברוחב מסטרא דאת יו"ד תתאה כנ"ל. וה"ה הן שתי כתפות כנ"ל.

²⁵¹⁷ צורתה כן הוא (רח"ו).

²⁵¹⁸ ו (דפ"ו).

²⁵¹⁹ הוא היסוד (רח"ו).

²⁵²⁰ וילך רמג ע"ב קצא ע"ב (הערת הזהר).

שתמצא אות ו' שכוללת הכל בהתפשטות אחת להיות אחד.	אתו אלין כל אינון רתיבין ²⁵²² וסמכין דיליה דרועא שמאלא לגביה דכתיב (במדבר ג מה) קח את הלויים לאשתכחא ו' דכליל כלא בחד פשיטו למהוי חד ²⁵²³ :
ועל זה נמצא היחוד בזה, ימין ושמאל ואמצע. הכל הוא כאחד. ועל זה נעשית התפשטות אחת, ונקרא אחד, ולא תמצא חוץ מהתפשטות אחת בלבד, וזהו אחד.	ועל דא אשתכח יחודא בהאי ימינא ושמאלא ואמצעיתא כלא איהו חד ועל דא אתעביד חד פשיטו ואקרי אחד ולא תשכח בר פשיטו חד בלחודוי ודא הוא חד:
אות ה' אחרונה נעשית גוף אחד בזו הנקודה האמצעית, ונכנסת בה אות ו', ונמצאת אות ו' בין שתי נקודות, אחת למעלה ואחת למטה, ואז מתאחד העולם העליון בעולם התחתון, והוא אחד, ובארנוה. בא רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו. בכה רבי אבא ואמר, אוי לעולם כאשר יאסף השמש ויחשך העולם.	ה' בתראה ²⁵²⁴ אתעביד חד גופא בהאי נקודה דאמצעיתא ואעיל בה ו' ואשתכח ו' בין ב' נקודין ²⁵²⁵ חד לעילא וחד לתתא וכדין אתאחיד עלמא עלאה בעלמא תתאה ²⁵²⁶ ואיהו חד ואוקימנא אתא רבי אלעזר ורבי אבא ונשקו ידיו בכה רבי אבא ואמר ווי לעלמא כד יתכניש שמשא ויתחשך עלמא:
אמר רבי אלעזר, הירכים שלמטה בסוד אות ו'. מנין לנו שנכללו באות זו, אמר לו, שנאמר "זכרו תורת משה עבדי", ולא נאמר נביאי, להראות שהכל נכלל בסוד אות ו', ואות ו' נקראת אחד, והיא אחת לבדה והתפשטות אחת, והרי נתבאר.	אמר רבי אלעזר ירכין לתתא ברזא דאותו ו' מנא לן דאתכלילו בהאי את אמר ליה דכתיב (מלאכי ג כב) זכרו תורת משה עבדי ולא כתיב נביאי ²⁵²⁷ לאתחזאה דכלא אתכליל ברזא דו' ואת ו' אקרי חד ואיהו חד בלחודהא ופשיטו חד והא אתמר:
"ואתה הקרב אליך וגו'", אמר רבי שמעון, לא שמש משה (השמש) (שהוא שמש) בלבנה עד שנכלל בכל הצדדים בסוד אות ו', כמו שבארנו. בא וראה מה נאמר "מתוך בני ישראל לכהנו לי", "לכהן לי" לא נאמר, אלא "לכהנו לי", לשמוש שלו, לשמוש של אות זו, לשמוש שלו ודאי. "לי" זו אות ה', להעלות ולשמש ו' בה', להיות הכל אחד. אשריהם ישראל	ואתה הקרב אליך וגו' אמר רבי שמעון לא שמש משה ונ"א שמשא ²⁵²⁸ בסיהרא עד דאתכליל בכל סטרין ברזא דו' כמה דאוקימנא תא חזי מה כתיב (שמות כח א) מתוך בני ישראל לכהנו לי לכהן לי לא כתיב אלא לכהנו לי לשמושא דיליה לשמושא [דאת] ודאת דא (דאתרא) לשמושא דיליה ודאי ²⁵²⁹ לי דא את ה' לאעלא ולשמשא ו' בה' למהוי כלא חד זכאין אינון ישראל
שנכנסו ויצאו ויודעים בסוד הדרכים של התורה ללכת בדרך אמת.	קפא/ב
	דעאלו ונפקו וידעי ברזי דארה ²⁵³⁰ דאורייתא למהך בארה קשומ:

²⁵²¹ פי' זרוע ימין שהוא אהרן נכלל במשה שהוא גופא (מ"מ).

²⁵²² פי' המרכבות שתחת החסד (מ"מ).

²⁵²³ פי' חסד שהוא אהרן וגבורה שהם הלויים כלולים בת"ת שהוא ו', וז"ש בחד פשיטו שהוא ת"ת הנק' ו' וז"ש וע"ד אשתכח יחודא בהאי ימינא ושמאלא ואמצעיתא שהם חג"ת שנעשו א' בת"ת (מ"מ).

²⁵²⁴ פי' מלכות דנוק' שהיא בה' אחרונה דהוי"ה דידה (מ"מ).

²⁵²⁵ פי' ו' של הוי"ה הנז' היא בין נקודה שבה' ראשונה ובין נקודה שבה' אחרונה (מ"מ).

²⁵²⁶ פי' ב' ההי"ן דהוי"ה הנזכר שהם בינה ומלכות דידה (מ"מ).

²⁵²⁷ פי' ומדלא כתיב נביאי ש"מ שנו"ה שהם בחינת נביאים נכללו בת"ת ואינם עולים בשם (מ"מ).

²⁵²⁸ (נ"א דאיהו שמשא) (נוסף בדפ"ו).

²⁵²⁹ ושיעור הכתוב לכהן ו' שהוא זעיר ליו"ד זעירא שהיא המלכות וזהו לכהנו לי (מ"מ).

²⁵³⁰ ברזא דארחוי (דפ"ו).

מתוך בני ישראל אמאי מתוך בני ישראל אלא כלא לא אתקריב²⁵³¹ למהוי חד כדקא יאות אלא מתוך בני ישראל דהא בני ישראל קיימי(?) לתתא לא(ת)פתחא ארחין ולאנהרא שבילין ולאדלקא בוצינין ולקרבא כלא מתתא לעילא למהוי כלא חד ובגיני כך כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהוה וגו' (ואתה הקרב אליך וגו'):	"מתוך בני ישראל", למה מתוך בני ישראל, אלא הכל לא נקרא להיות אחד כמו שצריך, אלא מתוך בני ישראל, שהרי בני ישראל קיימים למטה, לפתוח דרכים ולהאיר שבילים ולהדליק נרות, ולקרב הכל ממטה למעלה להיות הכל אחד, ולכן נאמר "אתם הדבקים בה' וגו'".
אמר רבי שמעון²⁵³² כלא איהו קריבה למאן דידע ליחדא יחודא ולמפלח למאריה דהא בזמנא דאשתכח קרבנא כדקא יאות כדין אתקריב כלא כחדא²⁵³³ [בגין²⁵³⁴ כלהו כחד] ונהירו דאנפין אשתכח [בעלמא בבי מקדשא] ובעלמא בבי מקדשא ואתכפיא ואתכסיא סטרא אחרא ושלט סטרא דקדושה בנהירו וחידו וכד קרבנא לא אשתכח כדקא יאות או יחודא לא הוי כדקא יאות כדין אנפין עציבין²⁵³⁵ ונהירו לא אשתכח ואתכסיא סיהרא ושלטא סטרא אחרא [בעלמא דלא תחרב²⁵³⁶ בי מקדשא בגין דלא אית מאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות] ובעלמא בגין דלא אית מאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות:	אמר רבי שמעון, הכל הוא קרוב למי שיודע ליחד היחוד ולעבוד לאדונו, שהרי בזמן שנמצא קרבן כמו שצריך, אז מתקרב הכל כאחד, (הדרגות כולן כאחת) והארת הפנים נמצאת בעולם בבית המקדש, ונכנע ונסתר הצד האחר, ושולט הצד של הקדושה באור ושמחה. וכאשר הקרבן לא נמצא כמו שצריך, או שהיחוד לא היה כמו שצריך, אז הפנים עצובות, ואור לא נמצא, ומתכסה הלבנה, ושולט הצד האחר בעולם (שלא נחרב בית המקדש אלא מפני וכו'), מפני שאין מי שיודע ליחד השם הקדוש כמו שצריך.
אמר רבי שמעון קודשא בריך הוא לא נסי לאיוב ולא אתא עמיה בנסינא כנסינא דשאר צדיקיא דהא לא כתיב ביה והאלהים נסה את איוב כמה דכתיב באברהם (בראשית כב א) והאלהים נסה את אברהם ודאיהו (ואיהו) בידיה אקריב לבריה יחידאי לגביה ואיוב לא ירב ליה ולא מסר ליה כלום ולא אתמ(ס)ר ליה אבל אתמסר בידא דמקטרגא בדינא דקודשא בריך הוא דאיהו אתער לההוא מקטרגא לגביה מה דאיהו לא בעא דהא בכל זמנא אתי²⁵³⁷ ההוא מקטרגא לאתערא על בני נשא והכא קודשא בריך הוא אתער לגביה דכתיב (איוב א ח) השמת לבך על עבדי איוב אבל רזא עמיקא איהו:	אמר רבי שמעון, הקדוש ברוך הוא לא ניסה את איוב ולא בא עמו בנסיון כנסיון של שאר הצדיקים, שהרי לא נאמר בו והאלהים ניסה את איוב, כמו שנאמר באברהם "והאלהים ניסה את אברהם", שהוא בידיו הקריב את בנו יחידו אליו, ואיוב לא נתן לו ולא מסר לו כלום, ולא נאמר לו, אבל נמסר ביד המקטרג בדין של הקדוש ברוך הוא, שהוא עורר את המקטרג עליו מה שהוא לא ביקש, שהרי בכל זמן בא המקטרג ההוא לעורר על בני אדם, וכאן הקדוש ברוך הוא עורר אותו עליו, שנאמר "השמת לבך על עבדי איוב", אבל סוד עמוק הוא.

²⁵³¹ אתקרי (דפ"ו).
²⁵³² פרשת בא לד ע"א (הערת הזהר).
²⁵³³ חדא (דפ"ו).
²⁵³⁴ דרגין (דפ"ו).
²⁵³⁵ עציבו (דפ"ו).
²⁵³⁶ אתחריב (דפ"ו).
²⁵³⁷ אתא (דפ"ו).

פתח ואמר (בראשית ד ג) ויהי מקץ²⁵³⁸ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה ליהוה ויהי מקץ ימים רוא איהו²⁵³⁹ מקץ ימים ולא מקץ ימי²⁵⁴⁰ דחה לקץ ימי²⁵⁴¹ וקריב לקץ ימים²⁵⁴² והא אוקימנא דכתיב (דניאל יב יג) ואתה לך לקץ אמר קודשא בריך הוא לדניאל ואתה לך לקץ אמר ליה לאן קץ²⁵⁴³ לקץ הימים או לקץ הימין עד דאמר ליה לקץ הימין:	פתח ואמר, "ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה". "ויהי מקץ ימים", סוד הוא, "מקץ ימים" ולא מקץ ימין, דחה לקץ הימין, וקריב לקץ הימים. וכבר פרשנו, שנאמר "ואתה לך לקץ", אמר הקדוש ברוך הוא לדניאל, "ואתה לך לקץ", אמר לו, לאיזה קץ, לקץ הימים או לקץ הימין, עד שאמר לו, לקץ הימין.
ועל דא דחיל דוד דכתיב (תהלים לט ה) הודיעני יהוה קצי או לקץ הימים או לקץ הימין והכא מה כתיב (בראשית ד ג) ויהי מקץ ימים ולא מקץ ימין ובגני כך לא אתקבל קרבניה דהא מסטרא²⁵⁴⁴ אחרא הוה כלא:	ועל זה פחד דוד, שנאמר "הודיעני ה' קצי", או לקץ הימים או לקץ הימין. וכאן מה נאמר "ויהי מקץ ימים", ולא מקץ ימין, ומפני כן לא התקבל קרבנו, שהרי מהצד האחר היה הכל.
תא חזי מה כתיב (בראשית ד ד) והבל הביא גם הוא מאי גם הוא לאסנאה כלא דא	בא וראה מה נאמר "והבל הביא גם הוא" מהו גם הוא, לרבות הכל זה בזה. הקרבן כולו והעיקר שלו היה לקדוש ברוך הוא, ונתן

²⁵³⁸ יובן מאמר זה בהקדים מ"ש הרב זל"ה בענין חטא קין, והוא כי קין והבל העלו מ"ן מנוקבא לדכורא, אלא שקין בהיותו נוטה לצד הרע עקר אותו הרוח שבתוך הנוקבא שהוא שם ב"ן כנודע וכיון להחזירו לשרשו אל הז"א המשפיעו בנוקבא כנודע, ובזה תהיה היא חסרה ולא ראויה לקבל מ"ד וממילא תתגבר הקליפה לקבל השפע. וז"ש דחה לקץ ימין, ה"ס אותו הרוח דשביק בה שהוא מסוד החסד הנקרא בנימין, וגם כי שרשו ממזל נוצר חסד כידוע מכוונת קריאת שמע שעל המטה להרוג המזיקים, והיינו ממש קץ ימין, שהיא המדרגה אחרונה שאליה תגיע השורש הראשון של החסדים שהוא מזל עילאה, ובדחייתו זו הקריב לקץ הימים, היא הקליפה (בראשית ו יג) קץ כל בשר וכנזכר בריש פרשת נח (נד ע"א). ודניאל להיותו מושרש במלכות שה"ס העשיה בסוד א"ל אדנ"י דהיינו דניאל, וכן דוד ששרשו בנוקבא, נתייראו שתגבר עליהם ח"ו כח המנגדו, והוצרך דניאל שיפרש לו ה' לקץ הימין, באופן שכל כוונת קין היתה לקרב הקליפה ולדחות הקדושה. אבל הבל תקן מעוותו בקרבנו שהקריב צמר הכבשים שהוא סוד הארת היסודות כנזכר בדברי הרב, והעלה מ"ן כהוגן שיתעוררו מ"ד וישתלם החיבור הקדוש, שאז נעשה הבירור והקדושה נוטלת הסולת והס"א מסתפק בפסולת. ולהיות שענין שניהם שוים בכוונת העלאת מ"ן לכך נאמר (בראשית ד ד) והבל הביא גם הוא, אלא שקין חטא במחשבתו לעקרו מן המלכות והבל עשה כהוגן וכתורה להעלותם לעורר מ"ד ושישאר אותו הרוח במקומו כדי שתלד ותשפיע, והבן. ועונשו אפרש המאמר בפרטות (רמ"ז).

²⁵³⁹ כל רזא ביסוד, וגם קץ ימין הוא ביסוד הנוק' הקדושה, וקץ הימים הוא של הטמאה, וקין דחה את המלכות מאת פני הקדושה, הפך סגולת הקרבן שהיא להקריב את המלכות, וקין כיון לדחותה ולקרב חלילה הנכריה שהיא קץ הימים. ובזה מתיישב מש"ה ויהי מקץ ימים, חדא דלא פירש אחר כמה ימים, ועוד דכל ימיו של הבל לא היו כי אם חמשים יום כמ"ש במדרש, ואם כן לא יצדק לומר מקץ ימים על זמן כל כך מועט (רמ"ז).

²⁵⁴⁰ קלד ע"א (הערת הזהר).

²⁵⁴¹ בחי' רגלים, ושם הוא סיום הקדושה, שהוא המלכות הנקרא קץ הימין, וכנגדו בקליפה אשר שם, נקרא קץ הימים (ע"ח מ"ד ומ"ן א'). נוק' דז"א (רח"ו).

²⁵⁴² נוק' דס"ם (רח"ו).

²⁵⁴³ נראה לפי הנמצא בדברי הרב זל"ה נשמת דניאל שהיתה ודאי גדולה נפלה בחטא אדה"ר למדרגה עמוקה בקליפה וכמו כן דוד כנודע, ולכן נתייראו שמא לא העלו כל בחינת נשמתם ושיצטרכו לחזור אל יסוד הנוק' הטמאה לקבלם, ועל כן כשאמר לו ה' לך לקץ שאל לאן קץ, וה' הבטיחו ותנוח (רמ"ז).

²⁵⁴⁴ שהרי כל כוונתו היתה לחזק כח הס"א בעקרו כח הקדושה, וידוע מספר הגלגולים שקין והבל היה להם נפש דאצילות שהורישם אביהם, ולכן היה כח בקין לפגום הפגם הגדול, דהיינו שחשב להעלות ההוא רוחא שהוא שם של ב"ן אל מקורו הוא זעיר ולהחליש כח המלכות, ולכן העלה פשתן הנקרא פרי האדמה (רמ"ז).

ובדא (ודא) קרבנא כלא ועקרא דיליה הוה לקודשא בריך הוא ויהב²⁵⁴⁵ חולקיה לסטרא אחרא כמה דאת דאמר ומחלביהן וקין עקרא עבד מקץ ימים (ולא) וויהב חולקא לקודשא בריך הוא ועל דא אתדהא איהו וקרבניה:	מחלקו לצד האחר, כמו שנאמר "ומחלביהן". וקין, העקר עשה "מקץ ימים", ונתן חלק לקדוש ברוך הוא, ועל זה נדחה הוא וקרבנו.
באיוב²⁵⁴⁶ מה כתיב (איוב א ד) והלכו בניו ועשו משתה וגו' וכתיב (איוב א ה) ויהי כי הקיפו ימי המשתה וכתיב (שם ד) ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם דא איהו עקרא לסטרא אחרא ולבתר אקריב עולות ועולה איהו דכר ולא נוקבא וסלקא לעילא וקרבנא לא קריב לאבללא [כלא בדקא חזי] (ליה בדקא יאות):	באיוב מה נאמר "והלכו בניו ועשו משתה וגו'", ונאמר "ויהי כי הקיפו ימי המשתה", ונאמר "ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם", שזהו העיקר לצד האחר. ואחר כך הקריב עולות, ועולה הוא זכר, ולא נקבה, ועולה למעלה, והקרבן לא הקריב לכלול הכל כמו שצריך.
ותא חזי אלמלא חולקא יהב²⁵⁴⁷ לכלא מקטרגא לא יכיל ליה לבתר ואי תימא אמאי אבאיש ליה קודשא בריך הוא אלא בגין דגרים לכסיא נהורא [ולאתחפא] (ולאתכסיא) ואיהו לא קריב קרבנא אחרא לאתזנא ביה אחרנין אלא עולה דסלקא לעילא ועל דא כתיב (איוב א ה) ככה יעשה איוב כל הימים דאלמלא סטרא אחרא אתזנא בחולקא אתעבר מעל מקדשא ואסתלק מניה וסטרא דקדושה [הוה] סליק לעילא לעילא:	ובא וראה, אם היה נותן חלק לכולם, המקטרג לא היה יכול לו לבסוף. ואם תאמר, מדוע הרע לו הקדוש ברוך הוא, אלא מפני שגרם לכסות האור ולהעלימו, והוא לא הקריב קרבן אחר לזון בו אחרים, אלא עולה, שעולה למעלה, ועל זה נאמר "ככה יעשה איוב כל הימים", שאלו הצד האחר היה נזון בחלקו, היה עובר מעל המקדש ומסתלק ממנו, וצד הקדושה היה עולה למעלה למעלה.
אבל איהו לא בעא [דאתהני אחרא מקרבניה] (דאתזני אחרא במקרבניה) ואעדי גרמיה מניה מנא לן דכתיב (שם א) וסר מרע ועל דא קריב תדיר עולה דהא עולה לא אתהני מניה סטרא אחרא לעלמין ובגין כך כל מה דנטיל לבתר מדידיה נטיל ועל דא איוב גרים לחפא ערלה על ברית קיימא דלא הוה אעדי מניה ובגין כך קודשא בריך הוא אתער להווא מקטרגא דכתיב (איוב א ח) השמת לבך אל²⁵⁴⁸ עבדי איוב:	אבל הוא לא רצה שיהנו אחרים מקרבנו, והסיר עצמו ממנו. מנין לנו, שנאמר "וסר מרע". ועל זה הקריב תמיד עולה, שהרי עולה לא נהנה ממנה הצד האחר לעולם. ומפני כן, כל מה שנטל לבסוף, ממנו נטל. ועל זה איוב גרם לכסות בערלה על ברית הקיום, שלא היה מסתלק ממנו. ומפני כן הקדוש ברוך הוא עורר את המקטרג ההוא, שנאמר השמת לבך על עבדי איוב.

²⁵⁴⁵ ויהיב (דפ"ו).

²⁵⁴⁶ הכוונה שאיוב מידה אחרת היתה בו שלא היה רוצה לתת שום חלק לס"א והיה לו צורך לעשותו יותר משאר בני עולם מכמה טעמים. האחד שהוא היה משורש הבל כמ"ש בליקוטי תורה פרשת וירא בפסוק (כב כג) ילדה מלכה גם ה"א ב'נים ל'נחור ר"ת ה"ל. השני שהיה מגלגול תרח דרתח לקב"ה להכעיס, והיה צריך שלא יקנטר את השטן וכו' (רמ"ז).

²⁵⁴⁷ מאברין ופדרין דמתאכלין כל הלילה, הנה נהנין מהם החיצונים ג"כ, וכן אמרו בפ' תרומה (קל ע"א) ומכאן אתזנו כמה חבילי טהירין דנפקין ושלטין בלילה כו' ע"ש²⁵⁴⁷, וכן שם (קמא ע"א) אמרו ג"כ אברין ופדרין דמתאכלין בלילה לאתזנא זינן אחרנין כו'²⁵⁴⁷, וכן הוא בזהר חדש (סוף פ' צו מו ע"ג) וכן הוא מבואר בכמה וכמה מקומות בזה"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

²⁵⁴⁸ על (דפ"ו).

תא חזי כד בעא	בא וראה, כאשר רצה
קפכ/א	
קודשא בריך הוא²⁵⁴⁹ לאתאחדא בהו במצרים, לא עמדה להם השעה, מפני שהערלה מכסה האור עד זמן שהמקטרג ההוא היה לוקח את שלו מאיוב, ועל זה צוה לו הקדוש ברוך הוא לאכול את אותו פסח בחפזון, עד שהצד האחר ההוא התעסק בו באיוב, וצוה להעביר ערלה מהם, ואז התאחד הקדוש ברוך הוא בישראל, והצד האחר נפרד מן הקדושה, והתעסק בו באיוב ולקח משלו. ואז "פסח הוא לה", ודאי, שעד כאן לא היה פסח לה'. אשרי אלה שיודעים ומיחדים יחוד קונם כמו שצריך.	
כתיב (שם לד יז) (ו)אלהי מסכה לא [תעשה לך וכתוב בתריה] (תעשו לכם וכתוב) (שם יח) את חג המצות תשמר מאי עביד²⁵⁵² האי לגבי האי אלא הכי אוקמוה מאן דאכיל חמץ בפסח [דפלה לע"ז לגרמיה] כאלו עביד ע"ז²⁵⁵³ למפלח לגרמיה דהא רזא הכי הוא דחמץ בפסח²⁵⁵⁴ כמאן דפלה לע"ז²⁵⁵⁵ (דע"ז) איהו:	נאמר "אלהי מסכה לא תעשה לך", ונאמר אחריו "את חג המצות תשמור". מה (עושה) זה אצל זה, אלא כך פרשוה, מי שאוכל חמץ בפסח (כאלו עובד כוכבים ומזלות לעבד להם, שכן הסוד כך הוא, שחמץ בפסח) כמי שעובד לכוכבים ומזלות הוא.
ותא חזי (ו)כד נפקו ישראל ממצרים נפקו	בא וראה, כאשר יצאו ישראל ממצרים, יצאו מרשות שלהם, מרשות אחרת,

²⁵⁴⁹ כוונתו ליישב מה שכבר הקדמנו לתרץ איך עוון איש אחד גרם כל כך כח לקליפה. והשיב שאז היה עת דודים לגאול את ישראל בכח בריתו עם האבות. אבל לא קיימא שעתא, היא המלכות, מפני שהערלה היתה חופפת על האור ומחפה ערלת ישראל ושהיתה דבוקה לקודש, ועיין היטב בפרשת אמור (דף קא ע"ב), ותשכיל הדברים שעיקר הקטרוג היה בזמן קריעת ים סוף. ונראה ששל פסח היה לפי שעה כדי להפריד הקליפה למען ירד האור בכל העולמות. ואפשר שהיה יום א' לשבוע האחרון של שמחת בני איוב למשתה שלהם ואז התחיל הקטרוג על איוב. ואחר כך בשבעת ימי הפסח שחזר אור המוחין ונסתלק כנודע מסוד העומר, וביום שביעי של פסח היתה קריעת ים סוף בסוד הקטנות וחזר המקטרג לקטרג על ישראל, וה' סיים וגירה את השטן על איוב וכו'. ומ"ש בפרשת פנחס (דף רלא ע"א) שהקטרוג על איוב היה בראש השנה, ואין לומר דתנאי נינהו, דהכא רשב"י גופיה והתם רשב"י גופיה. ונלע"ד שבראש השנה שהוא זמן דין כולל של כל השנה אז צפה הקב"ה שישראל עתידים להגאל אותה השנה ושיהיו עיכובים עליהם, ומאז הסכימה דעת העליון לתת את איוב בידם של ישראל כשיגיע זמן הצורך לזה. אי נמי התחיל הקטרוג ולא אתמסר פתקא ביד השטן, ואחר כך בשעת המעשה חזר וניעור הקטרוג. וגם י"ל כאן בבית דין של אמא וזה בראש השנה, וכאן בבית דין התחתון בברתא, והיא מעשה (רמ"ז).

²⁵⁵⁰ איוב לא היה מזרע אברהם יצחק ויעקב כלל, ולכן לא הגיע מעשיו למעלה מאומה, ועי' זהר לעיל לג ע"א, וח"ג ח ע"א (דע"ה ח"ב ב ע"ד).

²⁵⁵¹ פסח נקרא המלכות והיא לה', ור"ל אין לנחש חלק בה (רח"ו).

²⁵⁵² מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁵³ כר"ם (דפ"ו).

²⁵⁵⁴ "כאלו עביד ע"ז למפלח לגרמיה דהא רזא הכי הוא דחמץ בפסח" מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁵⁵ לכר"ם (דפ"ו).

מרשו דלהון מרשו אחרא מההוא רשו דאקרי חמין נהמא בישא ועל דא אקרי ע"י²⁵⁵⁶ והכין ודא איהו רזא דיצר הרע פולחנא נוכראה ודאקרי (ואקרי) אוף הכי שאור ודא איהו יצר רע²⁵⁵⁷ דהכי איהו יצר הרע ובברא (לבר) נש כחמיר בעיסה עאל במעוי דבר נש זעיר זעיר ולבתר אסגי ביה עד דכל גופא אתערב בהדיה ודא איהו ע"י²⁵⁵⁸ ועל דא כתיב (תהלים פא י) לא יהיה בך אל זר ואל זר ודאי:	מהרשות ההיא שנקראת חמץ, לחם רע. ועל זה נקראים כוכבים ומזלות כך, וזהו סוד של יצר הרע, עבודה זרה, שנקראת גם כך, שאור. וזהו יצר הרע, שכך הוא יצר הרע בבן אדם כשאור שבעיסה, שנכנס במעיו של אדם מעט מעט, ולבסוף מתרבה בו עד שכל הגוף מעורב איתו. וזהו כוכבים ומזלות. ועל זה נאמר "לא יהיה בך אל זר", אל זר ודאי.
את חג המצות תשמר רבי יהודה פתח (ישעיה ב כב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא (חדלו לכם מן האדם וגו') האי קרא אוקמוה²⁵⁵⁹ אבל מאי חדלו לכם מן האדם²⁵⁶⁰ וכי ואזהרה (אי אסיר) ליה לבר נש לאתמנעא משאר בני נשא²⁵⁶¹ אוף אינון נמי לגביה²⁵⁶² ישתכחון²⁵⁶³ בני נשא דלא יקרבו אליו באלין לעלמין אלא והא אוקמוה²⁵⁶⁴ במאן (אוקמוה במה) דאשכים לפתחא דחבריה למיהב ליה שלם ואנא אוקימנא ליה בקרא אחרא²⁵⁶⁵ דכתיב (משלי כז יד) מברך רעהו בקול גדול²⁵⁶⁶	"את חג המצות תשמר. רבי יהודה פתח "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא". פסוק זה פרשוהו, אבל מה זה "חדלו לכם מן האדם", וכי מזהיר לו לאדם להמנע משאר בני אדם אפילו הם גם כן אצלו, ימצאו בני אדם שלא יתקרבו אלו באלו לעולמים. אלא זה פרשוהו במי שמשכים לפתח חבירו להביא לו שלום. ואנחנו בארנו אותו בפסוק אחר, שנאמר "מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכים קללה תחשב לו". ואף על פי שהכל טוב, אבל מה זה "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו", כאן צוה הקדוש ברוך הוא לאדם ומזהיר אותו להשמר מאלו בני אדם שנטו דרכם מדרך טוב לדרך רע, ומטמאים נפשם באותה טומאה האחרת.

²⁵⁵⁶ כ"ם (דפ"ו).

²⁵⁵⁷ הרע (דפ"ו).

²⁵⁵⁸ כ"ם (דפ"ו).

²⁵⁵⁹ נראה שכוונתו על מה שאמרו רז"ל בבראשית רבה פ"ח ס"י, שמלאכי השרת טעו באדה"ר ובקשו לומר לפניו קדוש עד שהפיל עליו תרדמה, והה"ד חדלו לכם וגו' (רמ"ז).

²⁵⁶⁰ קשיא ליה שאם זוהי הבנת הפסוק, יקשה למה לא אמר למלאכי השרת חדלו לכם ממנו. ועוד, מה צריך להזהירם על ככה, שהרי ממילא יחדלו ממנו, כיון שראוהו ישן. ועוד מאי נפקא מינה מאי דהוה הוה, אלא ודאי שמדבר עם בני דורו ואם כן קשה מאי קאמר (רמ"ז).

²⁵⁶¹ ירצה וכי סלקא דעתך לכל אחד מבני אדם שיחדל מיתר אנשי העולם, דהיינו מן האדם, פי' מן המין האנושי, מפני שנשמה באפו וחיותו כאין וכמ"ש המפרשים (רמ"ז).

²⁵⁶² הם גם יעשו כן לו (רמ"ז).

²⁵⁶³ ואין זו רצון, שאדרבא גדול השלום והייחוד לפניו יתברך כדי שיהיו רבים מיוחדים להמשיך השפע בכלילות כל המדות העליונות (רמ"ז).

²⁵⁶⁴ והענין מובן במ"ש בכמה מקומות שהנשמה החוזרת בשחרית אל האדם אינה מתיישבת במקומה עד אחר התפללו, וכן כתוב לקמן (דף רטו ע"ב). וזש"ה חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו, פי' שעדיין הנשמה באפו ולא נכנסת להתיישב במקום. וטעם הדבר נראה לי כמ"ש הרב זלה"ה בטעם קדימת תפלה של יד לשל ראש, כי ה"ס הרשימו של אור המוחין שנסתלקו בלילה אין חוזרים להאיר עד שיתפללו שאז באים מוחין שלימים, באופן שקודם התפילה הוא אור מועט מאד לערך אחר התפילה, וזהו כי במה נחשב הוא, אינו כלום (רמ"ז).

²⁵⁶⁵ ירצה ענין זה של המשכים לפתחו של חבירו, אני מפרשו בפסוק מברך רעהו וגו', וכן הוא לקמן (דף רכו ע"ב) ומסיים שם וז"ל, ולא איהו אסור עד דמברך ליה ברזא דקול גדול דאיהו עיקרא דשמא קדישא, ע"כ. וקול גדול הוא יסוד אמא שבדעת זעיר הנקרא מלכא דשלמא דיליה, וכנזכר לעיל (דף קכז ע"ב) וכמו שכתבתי שם, וה"ס ו' עילאה כמ"ש (דף רכו ע"ב), והוא הוא יסוד אמא שבדעת זעיר, והיינו עיקרא דשמא קדישא, כי דוקא קו האמצעי הוא עיקר השפע, ולכן אסור להמשיך שלום לחבירו קודם שימשך בעליונים ע"י התפילה (רמ"ז).

²⁵⁶⁶ רכו ע"ב (הערת הזהר).

בבקר השכם קללה תחשב לו ואף על גב דכלא שפיר²⁵⁶⁷ אבל מאי חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו²⁵⁶⁸ הכא פקיד קודשא בריך הוא לבר נש ואזהיר ליה לאסתמרא מאינון בני נשא דאסטו²⁵⁶⁹ ארחיהו מארח טב לארח ביש ומסאבי נפשייהו בההוא מסאבו אחרא:	
[דהא] (אבל) כד ברא קודשא בריך הוא לבר נש עבד ליה בדיוקנא עלאה ונפח וביהו (ליה) רוחא²⁵⁷⁰ קדישא דכליל בתלת כמה דאוקימנא דאית ביה נפש רוח ונשמה ועילא מכלא נשמה דאיהי חילא עלאה למנדע ולמ(נ)טר פקודי דקודשא בריך הוא ואי ההיא נשמתא קדישא עאיל לה בפולחנא אחרא האי איהו מסאיב לה ונפיק מפולחנא דמאריה בגין דתלת חילין אלין כלהו חד נפש רוח ונשמה משתתפי כחדא והווי חד וכלא כנוונא דרזא עלאה על דא נאמר (שם יג ב) הולך את חכמים וגו'²⁵⁷¹:	שהרי, כשברא הקדוש ברוך הוא לאדם, עשה אותו בדמות עליונה, ונפח בו רוח (נשמה) קדושה, שכלולה בשלש, כמו שפרשנו, שיש בו נפש רוח ונשמה, ועליון מהכל היא הנשמה, שהיא כח עליון לדעת ולשמר צווי הקדוש ברוך הוא. ואם הנשמה היא הקדושה מכניס אותה בעבודה אחרת, זה הוא שמטמא אותה, ויוצא מעבודת קונו. מפני ששלשה כוחות אלו, כולם אחד, נפש רוח ונשמה משתתפים כאחד, והיו אחד, והכל כדוגמת הסוד העליון. (ועל זה נאמר " הולך את חכמים וגו'").
ואי חזינן להאי בר נש דהווי ביה אלין דרגין כלהו עד לא קיימא בקיומיה למנדע מאן איהו במאי אתידע ודלא לקרבא בר נש בהדיה אי²⁵⁷² (בגין) לאתמנעא מניה וס"א בר נש דאית ביה דרגין אלין כלהו וקיימא בקיומיה דא איהו גבר שלים עבדא מהימנא דמאריה ובעי לאשתתפא ביה ולאחברא בהדיה למילף אורחוי מניה ובמאי אתידע בר נש למנדע מאן איהו לקרבא בהדיה או לאתמנעא מניה ברוגזיה ממש ידע ליה ובר נש וישתמודע מאן איהו אי ההיא נשמתא קדישא נטר בשעתא [דרוגזי דלא] ודרוגזי אתי עליה ולא [דרוגזיה לא] יעקר לה מאתרהא בגין למשרי תחותה ההוא אל זר דא איהו בר נש כדקא יאות דא איהו עבדא דמאריה דא איהו גבר שלים:	ואם ראינו לזה האדם שהיו בו אלה המדרגות כולן עד שלא עומדים בקביעות לדעת מי שהוא, במה יתודע (שלא) להתקרב האדם אליו או להתרחק ממנו. (בן אדם שיש בו מדרגות אלו כולם, ועומדים קיימים, זהו אדם שלם, עבד נאמן לאדונו, וצריך להשתתף בו ולהתחבר בו ללמד דרכים ממנו. ובמה יודע בן אדם לדעת מי הוא להתקרב אליו או להתרחק ממנו.) ברגזו ממש ידע לו האדם ויודע מי הוא. אם הנשמה היא הקדושה שומר בשעת רגזו (בא עליה) שלא יעקור אותה ממקומה, שאז יבא תחתיה אותו אל זר, זהו בן אדם כמו שצריך, זהו עבד של אדונו, זהו גבר שלם.
ואי ההוא בר נש לא נטיר לה ואיהו עקר	ואם האדם ההוא לא שומר אותה והוא עקר הקדושה הזו העליונה ממקומה לשכן

²⁵⁶⁷ ששני הטעמים אמיתיים (רמ"ז).

²⁵⁶⁸ ירצה שתיבת חדלו מורה ההמנע מהמשך דבר הנמשך כמו (בראשית יא ח) ויחדלו לבנות העיר, ולא יכון לפרשה על מקרה של פעם אחת ושל איש אחד וכל שכן להזהירו בלשון רבים (רמ"ז).

²⁵⁶⁹ דסטו (דפ"ו).

²⁵⁷⁰ (נ"א נשמתא) (נוסף בדפ"ו).

²⁵⁷¹ "על דא נאמר הולך את חכמים וגו'" מוסגר בדפ"ק.

²⁵⁷² או (דפ"ו).

קדושה דא עלאה מאתריה למשרי באתרוהו²⁵⁷³ (ד) בתריה סטרא אחרא ודאי דא איהו בר נש דמריד במאריה ואסיר לקרבא בהדיה ולא תחברא עמיה ודא ואיהו (אקרי) (איוב יח ד) טורף נפשו באפו איהו טריף ועקר נפשיה בגין רוגזיה ואשריה בגויה אל זר ועל דא כתיב (ישעיה ב כב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו דהיא נשמתא קדישא טריף לה וסאיב לה בגין אפו אשר נשמה	בתוכה הצד האחר, ודאי זהו אדם שמורד ברבו, ואסור להתקרב אליו ולהתחבר עמו, וזהו "טורף נפשו באפו", הוא טורף ועוקר נפשו בסבת רגזו, ומושיב בתוכה אל זר. ועל זה נאמר "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו", שהנשמה הקדושה ההיא טורף אותה ומטמא אותה משום אפו. "אשר נשמה"
קפב/ב	
אחלק באפו כי במה נחשב הוא ע"ז²⁵⁷⁴ אתחשיב ההוא בר נש:	החליף "באפו". כי במה נחשב הוא, עבודה זרה נחשב אותו בן אדם.
ומאן דאתחבר עמיה ומאן דאשתעי וס"א דאשתתף בהדיה כמאן דאתחבר בע"ז²⁵⁷⁵ ממש מאי טעמא בגין דע"ז²⁵⁷⁶ ממש שארי בגויה ולא עוד אלא דעקר קדושה עלאה מאתריה²⁵⁷⁷ ושארי באתריה ע"ז²⁵⁷⁸ אל זר מה אל זר כתיב ביה (ויקרא יט ד) אל תפנו אל האלילים כגוונא דא אסיר לאסתכלא באנפוי:	ומי שמתחבר עמו ומי שמדבר עמו, כמי שמתחבר בכוכבים ומזלות ממש. למה, משום שכוכבים ומזלות ממש שורים בתוכו. ולא עוד, אלא שעוקר קדושה עליונה ממקומה, ומשכין במקומה עבודה זרה אל זר. מה אל זר נאמר בו "אל תפנו אל האלילים", כדוגמת זה אסור להסתכל בפניו.
ואי תימא הא רוגזא דרבנן רוגזא דרבנן טב איהו²⁵⁷⁹ לכל סטרין דהא תנינן דאורייתא אשא איהי ואורייתא קא מרתחא ליה²⁵⁸⁰ דכתיב (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יהו"ה רוגזיה²⁵⁸¹ דרבנן במלי דאורייתא רוגזא דרבנן למיהב יקרא לאורייתא וכלא לפולחנא דקודשא בריך הוא [היא והיו] לכך נאמר (דברים ד כד) כי יהו"ה אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא:	ואם תאמר, הרי רוגז של חכמים, רוגז של החכמים טוב הוא לכל הצדדים, שהרי למדנו שהתורה היא אש, והתורה היא מרתיחה אותו, שנאמר "הלוא כה דברי כאש נאם ה'", רוגז של חכמים בדברי תורה, רוגז של חכמים לתת כבוד לתורה, והכל לעבודת הקדוש ברוך הוא הוא היה, לכך נאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא".

²⁵⁷³ בתריה (דפ"ו)

²⁵⁷⁴ כ"ם (דפ"ו).

²⁵⁷⁵ בכ"ם (דפ"ו).

²⁵⁷⁶ דכ"ם (דפ"ו).

²⁵⁷⁷ שאין מלכות מתייחדת עם הת"ת אלא בגוף עם הנפש, וכמו שהוא פוגם הגוף ומשליט החיצון כדפי', כך גורם למעלה בין ת"ת למלכות (אור יקר).

²⁵⁷⁸ כ"ם (דפ"ו).

²⁵⁷⁹ ירצה אינו מתעורר מצד החצוני, ואינו פעולת החצון (אור יקר). שלפעמים כשיכעוס האדם מסלק ממנו חלק הרע שבו וישאר בו זולתי הטוב, והיינו כשיהיה הרוגז לש"ש, כמ"ש הזהר הכא, רוגזא דרבנן טב איהי וכו' (מ"מ).

²⁵⁸⁰ הוא כענין שיש למעלה דין פנימי קדוש, ודין חצוני טמא, כך יש כעס חצוני המתעורר באדם בגאותו וגאונו וסכלותו, ויש כעס פנימי קדוש המתעורר מחמת קנאת ה' ותורתו, המעוררו לכעס מחמת התורה שהיא אש, והרי יסודו טוב ואינו פועל פעולה רעה, כענין הדין העליון, שאם יפעול דין במקום קלוקל, יהיה מקולקל, ואם אותו הדין יהיה יסורים לעולם להחזיקם בעבודה, אינו דין אלא רחמים, כאומרו לעשות משפט עבדו ומשפט עמו וכיוצא, ולזה אם אותו כעס יהיה להוסיף עבודה בעבודתו ית', אינו פועל בדין ובכעס כעס, אלא רחמים ונחת רוח (אור יקר).

²⁵⁸¹ רוגזא (דפ"ו).

339

אבל אי במלין אחרנין לאו פולחנא דקדושא בריך הוא האי בגין דבכל חטאים דקא עביד בר נש לאו איהו ע"י²⁵⁸² ממש וכהאין ואסיר לקרבא בהדיה דהאי ואי תימא הא לשעתא הוה דעבר והדר אהדר לאו הכי דכיון דאעקר קדושה דנפשיה מניה ומאתריה וההוא אל זר מקפח ההוא אתר אתתקף ביה ולא שביק ליה בר כד אתנדיין בר נש מכל וכל ועקר ליה לעלמין ולבתר אשתדל לאתקדשא ולאמשכא קדושה עליה כדין [כהן ולוי] (ולואי) דאתקדש אמר ליה רבי יוסי אתקדש ממש וס"א אמאי והא אתדכי ואתקדש:	אבל אם בדברים אחרים, לא עבודת הקדוש ברוך הוא זה, לפי שבכל החטאים שעושה האדם, היא לא עבודה זרה ממש כמו זה, ואסור להתקרב בקרבתו של זה. ואם תאמר, זה לפי שעה היה, שעבר ואחר כך חזר, לא כך. שכיון שעקר הקדשה של נפשו ממנו וממקומו, ואותו אל זר מקפח המקום ההוא, מתחזק בו ולא עוזב אותו, חוץ מכאשר נטהר האדם מכל וכל ועוקר אותו לעולמים, ואחר כך משתדל להתקדש ולהמשיך קדושה עליו, ואז הלואי ויתקדש. אמר לו רבי יוסי, מתקדש ממש. (למה. והרי נדחה והתקדש).
אמר ליה תא חזי בשעתא דאיהו עקר קדושה דנפשיה ושריא באתריה ההוא אל זר²⁵⁸³ ודאקרי טמא אסתאב בר נש (ואקרי טמא) וסאיב למאן דקריב בהדיה וההיא קדושה ערקת מניה וכיון דערקתו (דערקא) מניה זמנא חדא כמה ודועביד בר נש ועודו (ער) לא תיתוב לאתרהא:	אמר לו, בא וראה, בשעה שהוא עוקר קדושה של נפשו, ושוכן במקומו האל זר הוא שנקרא טמא, נטמא האדם ומטמא למי שקרב עמו, והקדושה ההיא בורחת ממנו. וכיון שבורחת ממנו פעם אחת, כל מה שיעשה האדם עוד, לא תשוב למקומה.
אמר ליה אי הכי כמה מסאבין אינון דמתדכאן אמר ליה שאני מסאבו אחרא דלא יכיל למעבד יתיר²⁵⁸⁴ אבל דא שניא מכלא ודכלו (וכל) גופא סאיב מגו ומבר ונפשא וכלא מסאיב ושאר מסאבו דעלמא לאו איהו אלא גופא לבר בלחודוי ובגין כך כתיב (ישעיה ב כב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו דאחלף קדושה דמאריה בגין אפו דדא איהו מסאבו דמסאיב כלא כי במה נחשב הוא במה ע"י²⁵⁸⁵ ודאי נחשב איהו:	אמר לו, אם כן, כמה טמאים יש שמטהרים. אמר לו, שונה טמאה אחרת שלא יכולה לעשות יותר. אבל זו משונה מכולם, שכל גופו נטמא מבפנים ומבחוץ, ונפשו וכולו נטמא. ושאר טומאות שבעולם לא נטמא אלא גופו מבחוץ בלבד, ולכן נאמר "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו", שמחליף קדושת רבו משום אפו, שזוהי טומאה שמטמאה הכל. "כי במה נחשב הוא", "במה" של עבודה זרה ודאי "נחשב הוא".
תא חזי האי איהו רוגזא דאיהו ע"י²⁵⁸⁶ סטרא אחרא כמה דאמרן דבעי בר נש לאסתמרא מניה ולא תפרשא מעלוי ועל דא כתיב (שמות לד יז) אלהי מסכה לא תעשה לך לך בגין לאבאשא גרמך וכתיב בתריה את חג המצות תשמר תשמר דא סטרא דקדושה דבעי בר נש לנטרא ליה ולא יחלף ליה בגין סטרא אחרא [ואי] (ו) יחלף ליה	בא וראה, זהו רוגז של עבודה זרה, הצד האחר, כמו שאמרנו, שצריך האדם להשמר ממנו ולהפרד מעליו, ועל זה נאמר "אלהי מסכה לא תעשה לך", "לך" כדי להרע לך. ונאמר אחריו, "את חג המצות תשמור", "תשמור" זה צד הקדושה שצריך האדם לשמור אותו ולא יחליף אותו בגלל הצד האחר. ואם יחליף אותו, הרי הוא טמא, ומטמא לכל מי שמתקרב אליו.

²⁵⁸² כ"ם (דפ"ו).

²⁵⁸³ שמעתי כי אל זר גימ' רחל, והיא הקלי' שכנגד רחל (רח"ו)

²⁵⁸⁴ פי' שאין אותה הטומאה יכולה לטמא האדם יותר דהיינו גם נפשו אלא גופו לבד כדמפרש (מ"מ).

²⁵⁸⁵ כ"ם (דפ"ו).

²⁵⁸⁶ כ"ם (דפ"ו).

הא(י) איהו מסאיב וסאיב לכל מאן דקריב בהדיה:	
את חג המצות תשמור הא(י) איהו אתר דאקרי שמור ובגין כך כתיב (שמות כג טו) את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך. שבעת ימים אלו אינם כשבעת הימים של סוכות, שהם עליונים, ואלו תחתונים. ועל זה, באלו הלל גמור, ובאלו אין הלל גמור. ועל שהם למטה, "שבעת ימים תאכל מצות", "מצת" כתוב חסר בלי אות ו', שטרם שורים אלו הימים העליונים, סוד אות ו'.	את חג המצות תשמור, זהו מקום שנקרא שמור. ומפני כן נאמר "את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך". שבעת ימים אלו אינם כשבעת הימים של סוכות, שהם עליונים, ואלו תחתונים. ועל זה, באלו הלל גמור, ובאלו אין הלל גמור. ועל שהם למטה, "שבעת ימים תאכל מצות", "מצת" כתוב חסר בלי אות ו', שטרם שורים אלו הימים העליונים, סוד אות ו'.
ואי תימא כיון דהאי רזא ²⁵⁹⁰ דחג המצות אתקדש אמאי נחתא ²⁵⁹¹ דהא תנינן מעלין בקדש ולא מורידין אמאי נחתא לתתא באינן יומין תתאין:	ואם תאמר, כיון שסוד זה של חג המצות התקדש, מדוע יורד, שהרי למדנו, מעלים בקדש ולא מורידים, ומדוע יורדת למטה באלו הימים התחתונים.
תא חזי כתיב ²⁵⁹² (ויקרא טז ו) וכפר בעדו ובעד ביתו וגו' מאן [וכפר בעדו] ודיכפרו	בא וראה, נאמר "וכפר בעדו ובעד ביתו וגו'", מי שיכפר צריך (לכפר) על עצמו תחלה, ואחר כך על ביתו, כדוגמת זה, מדרגה זו

²⁵⁸⁷ מצד הבינה (רח"ו). בשלש בחינות קורא עילאין לימי הסוכות, מפני שבהם נכנסים ז' המקיפים דז' תחתונות דאמא, וז' מקיפים וז' פנימים דחסדים דז"א, בהתפשטות משרשיהם שבדעת, ובכל יום ויום נכנסת בחינה שלימה מכל השלש הנזכרים, ולכן הוא הלל גמור. אבל בפסח הם למטה מפני שחסרו כל בחינות עלמא דזכורא דהיינו ו' כדמפרש ואזיל. ומתחיל בשאלה גדולה לאמר כיון דחג המצות אתקדש אמאי נחתא, ור"ל שידוע שבליל פסח יש כל בחינות המוחין עד גדלות השני שהוא בחג"ת דא"א, שאין כמוהו בשאר המועדים, עד שלכן אומרים הלל גמור בלילה, ואם כן איך ירדה אחר כך כל כך שאתה קוראם בשם יומי תתאי (רמ"ז).

²⁵⁸⁸ מצד המלכות (רח"ו).

²⁵⁸⁹ עי' לקמן רעז ע"ב (לש"ו).

²⁵⁹⁰ דהאי רזא (נמחק במ"מ).

²⁵⁹¹ פי' שבליל פסח נכנסו כל המוחין בז"א ומשם למלכות, וא"כ אמאי אח"כ אנו עושים חשבון העומר להתחיל ממטה למעלה (מ"מ).

²⁵⁹² וסוד הענין מובן במ"ש בספר הכוונות בסודות העומר והמצות (נ"א ותמצית) הסוד הוא שבהיות ישראל במצרים היה ז"א בסוד העיבור והחסדים היו נעלמים בדעת, ולא היו מאירים אלא י' לבושים חיצונים בסוד י' אחורי שם אה"ה בריבוע העולים ד"ס, והם ה' מיני דם טוהר וה' מיני דם טומאה כנגד ה' חסדים וה' גבורות, והיו החיצונים נאחזים בדמי הטומאה, אכן ברצון ה' לגאול את עמו הופיע והשפיע ברגע אחד כל מעלות המוחין דזעיר ואז האיר האור המופלא בפתע ונכנעו כל החיצונים וגברה יד הקדושה, אבל זה היה בחסד עליון בלי הקדמת מעשינו והכל לפי צורך אותה השעה עד שיצאו ממסגר אסירי ה'. ואחר גאולתם חזר הדבר לכמו שהיה בתחילה ונסתלקו המוחין וחזרו החיצונים להאחז באותם הדמים, עד שע"י מעשינו וכוונתנו יחזרו המוחין לאט לאט מידי יום ביומו עד חג השבועות. ונמצא שכל מה שנעשה ברגע בליל פסח חזר להעשות במ"ט ימי הספירה, שבכל יום ויום נכנסה בחינה אחת פרטית, דהיינו חלק אחד בין במוחין בין בחסדים, כגון גדלות ראשון דאבא וחסד שבחסד וכן על זה הדרך ככתוב אצלנו. וגם בענין זה נתעלו ימי סוכות על ימי פסח, להיות שבכל יום מימי החג נכנסה בחינה שלימה ובפסח חלק אחד פרטי. ואם תאמר אם כן מה נשתנו שבעת ימי הפסח שהם מועד משאר הימים עד חג השבועות, כבר נתיישב זה בספר הכוונות באומרו שהטעם הוא מפני שבשבעת ימים הראשונים נכנסים ז' בחינות של המח הגדול הוא סוד ע"ב וגם החסד הגדול שהוא החסד הראשון הנקרא יומם וכו', וגם שאחרי שנכנסו כל המוחין בזעיר בליל פסח גם שחזרו להסתלק נשאר בו רושם גדול, ואל כל זה נראה שמכוין בכאן במ"ש האי דרגא שארי וכו', פי' שז"א כבר התחיל להתקדש באור המוחין, וגם התחילו החסדים להתפשט בו ולצאת ממקום התעלמותם בגרון מפני פחד הטמאים (נ"א כמה טעמים), ועתה התחילו לצאת בקדושה ונבלעו בו דמי הטוהר והיינו לכפרה עליה, וכל העיקר הוא לדחות משם אחיזת החיצונים בדמי הטומאה, וזה בסוד הבירור ובהארת החסדים להמשיך מיתוקם לגבורות הנקבה (רמ"ז).

(וכפר עליה) אצטריך [לכפרא] עליה בקדמיתא ובתר על ביתיה כנוונא דא האי דרגא שארי לאתקדשא ולנפקא בקדושה לכפרא עליה וכיון דאיהו אתקדש בעי לכפרא על ביתיה²⁵⁹³ ול(את)קדשא לון ועל דא ונחתא (נחית) לתתא לקדשא ביתיה²⁵⁹⁴ ובמה מקדש לון ובישראל דלתתא (לישראל לתתא)²⁵⁹⁵ וכיון דאלין מתקדשאן בעינן לסלקא ולהו לעילא דהא בד ביתא דמטרוניתא אתקדשת כדין סלקת לעילא לאתקשרא באינון יומין עלאי²⁵⁹⁶:	מתחילה להתקדש ולצאת בקדושה לכפר עליו, וכיון שהוא התקדש, צריך לכפר על ביתו ולקדש אותם, ועל זה יורד למטה לקדש ביתו. ובמה מקדש להם. בישראל שלמטה. וכיון שאלו מתקדשים, צריכים להעלות אותה למעלה. שהרי כאשר בית המלכה מתקדש, אז עולה למעלה, להתקשר באלו הימים העליונים למעלה.
קפג/א	
לעילא ועל דא אנן עבדין חושבנא בקיומא²⁵⁹⁷ על וקיומנא²⁵⁹⁸ קיימין בגין דאינון יומין יומין עלאיין אינון [וכן בכל זמנא דעייל ודעאלו בר נש לאינון יומין עלאיין] בין בצלותא בין בשבחא אצטריך לקיימא על רגלוי ירכין וגופא כחדא (ד)תמן ירכין וגופא לקיימא כדכורא דקיימא בחיליה ולא כנוקבא דארחא למיתב²⁵⁹⁹ ועוד בגין שבחא דעלמא עלאה²⁶⁰⁰:	ועל זה אנו עושים חשבון בעמידה על הרגלים, לפי שאלו הימים, ימים עליונים הם. וכן בכל זמן שנכנס אדם לאלו הימים העליונים, בין בתפלה בין בשבח, צריך לעמוד על רגליו, הירכים והגוף כאחד שם. ירכים וגוף לעמידה כזכר שעומד בכחו, ולא כנקבה שדרכה לשבת. ועוד, משום שבח של העולם העליון.
ובגין ודאיהו רזא דדכורא נשים פטורות מחושבנא דא²⁶⁰¹ ולא מתחייבן למימני בר	ומשום שהוא סוד הזכר, נשים פטורות מחשבון זה, ולא מחייבים למנות, רק הזכרים, להתקשר כל אחד כמו שצריך. כעין זה,

²⁵⁹³ פי' היכלות המלכות (מ"מ).

²⁵⁹⁴ היא השכינה, אבל זה ע"י ישראל דוקא, ר"ל שאינו כשל ליל פסח שהיה ברחמי שמים רק עכשיו הוא על ידינו בסודות מצות הספירה, שבהם תטהר האשה לבעלה ומקבלת אור החסדים ואור המוחין עד כי בשבועות הם תאומים ושוים, ולפי שזה כל תכלית הספירה (רמ"ז).

²⁵⁹⁵ בחושבנא דעומר (מ"מ). ור"ל ע"י מי מתקדשים היכלותיה, ואמר ע"י ישראל שסופרים העומר (מ"מ).

²⁵⁹⁶ פי' הארות ז"א (מ"מ).

²⁵⁹⁷ לטעם שתי הבחינות, האחת מפני שאז הולכים ומאירים החסדים המתפשטים בחג"ת נה"י ידיה והיינו ירכין וגופא כחדא, לאפוקי בחינות הנוק' שהם כנגד נה"י דווקא שהם כלי הישיבה, והיינו כנוקבא דארחא למיתב. והטעם השני בגין שבחא דעלמא עלאה, הם סוד בחינות המוחין דאור"א (נ"א הנמשכים מאור"א) (רמ"ז).

²⁵⁹⁸ כל מעשה מצות הנקבה מיושב, כגון ברכות וקריאת שמע מיושב, עמידה מעומד שהיא בזכר, וכל ענייני עלמא דדכורא מעומד, והטעם כדפי', כי העמידה הוא מקשר הגוף עם הירכים, דהיינו הת"ת על נר"ה על קיומו, אמנם מיושב יורד למטה, והוא משפיל הגוף ופיזור הירכים אילך ואילך, אין הגוף מתיישר ומתיישב על ירכיו הוא בנקבה, והעד, לא אוכל לעמוד מפניך כי דרך נשים לי (אור יקר). קיומא (מ"מ).

²⁵⁹⁹ ואם כן ספירה מעומד מורה היותו בזכר, והא כיצד כדפי' שהיא מסתלקת למעלה, להתקדש מן הזכר כאשר יתבאר (אור יקר).

²⁶⁰⁰ כלומר בזולת מה שירמוז מציאות העמידה אל הזכר בדמיון ורמז הגוף על ירכיו, וירמוז הישיבה אל הנקבה, יש סתם טעם נאות "בגין שבחא דעלמא עלאה" והיינו שעומדין בפני תלמיד חכם ובפני ספר תורה, ותלמיד חכם וספר תורה הוא הת"ת וראוי לעמוד מפני כבודו. למטה, סוד האשה והנער, ואין קמין לפניהם, ולמעלה סוד תלמיד חכם וזקנה שעומדין לפניהם, ואם תאמר אשת חבר הרי היא כחבר, היינו דווקא בהיותה מיוחדת עם בעלה, כגון תפלה מעומד, שהיא תפלה במלכות, ומפני שהיא מתייחדת עם בעלה, הרי היא כחבר ועומדים לפני (אור יקר).

²⁶⁰¹ שאינם יכולים להכלל בזכר בעלמא דדכורא ועם היות שהם שבועות במלכות, אין המלכות מסתלקת למעלה מסטרא דנוקבי, אלא מסטרא דדכורי (אור יקר).

דבורין לאתקשרא כל חד כדקא יאות כגוונא דא (שמות כג טז) יראה כל זכורך דבורין ולא נשיין²⁶⁰² בגין דרוא דברית בדכורא איהו ולא בנוקבא ובגין דקיימא רוא לעילא נשיין לא מתחייבין:	"יראה כל זכורך". זכרים ולא נשים. משום שסוד הברית בזכר הוא, ולא בנקבה, ומשום שקיימת סוד למעלה, נשים לא מתחייבות.
ורוא אוליפנא הכא דבכל שבעת יומין מאלין יומין עלאין נטלא [קדושתא יומא חד ומתאחד²⁶⁰³ דאלין] (קדושתא ומתאחד באלין) תתא²⁶⁰⁴ והאי תתא אקרי שבוע דאתקדש בשבעה יומין עלאין וכן בכל שבעה ושבעה מאינון חמשיין יומין עד ולא עד [בכלל] וכד אשתכחו ארבעין ותשע יומין עלאין אשתכחו לתתא שבע יומין²⁶⁰⁵ דאתקדשו בהו [וכל] (דכל) חד אקרי שבוע דעאל באינון שבע ועל דא כתיב (ויקרא כג טו) שבע שבתות תמימות תהיינה בגין דאינון נוקבין נקט קרא לישנא דנוקבין:	וסוד למדנו כאן, שבכל שבעת הימים מאלו הימים העליונים נוטלת הקדושה יום אחד (ומתאחד) של אלו התחתונים, וזו התחתונה נקראת שבוע, שמתקדש בשבעה ימים עליונים. וכן בכל שבעה ושבעה מאלו חמשים ימים, עד ולא עד בכלל. וכאשר נמצאים ארבעים ותשעה ימים עליונים, נמצאו למטה שבע ימים שמתקדשים בהם, וכל אחד נקרא שבוע שעולה באלו השבע. ועל זה נאמר "שבע שבתות תמימות תהיינה". משום שאלו נקבות, תפס הכתוב לשון של נקבות.
וכד אתקדשו בהו וביתא מתתקנא לאתחברא אתתא בבעלה כדין אקרי חג שבועות מאינון נוקבי דשאריו עליהו אינון יומין עלאין דאתקדשו בהו ובגין כך כתיב (במדבר כח כו) בשבועותיכם אינון (די)לכון ולא כתיב בשבועות בגין דהכי נמי מתקדשוין ישראל לתתא עמהון:	וכאשר התקדשו בהם והבית נתקן להתחבר אשה בבעלה, אז נקרא חג השבועות, מאותן נקבות ששורים עליהן אותם ימים עליונים שנתקדשו בהם. ולכן כתוב "בשבועותיכם", הם שלכם, ולא כתוב בשבועות, לפי שכך גם מתקדשים ישראל למטה עמהם.
ועל דא כד מטון לתשע וארבעין יומין ההוא יומא עלאה דעליהו ודאיהו (אקרי) יומא דחמשיין²⁶⁰⁶ דשליט על תשעה וארבעין יומין רוא דכללא דאורייתא בתשעה וארבעין ענפין²⁶⁰⁷ וכדין ההוא יומא עלאה יומא דחמשיין באתערותא דלתתא אפיק אורייתא²⁶⁰⁸ כללא בתשעה וארבעין אנפין:	ועל זה כאשר מגיעים לתשעה וארבעים ימים, היום ההוא העליון שעליהם, שהוא יום החמשים ששולט על תשעה וארבעים ימים, סוד כללות התורה, בתשע וארבעים פנים, ואז היום העליון ההוא, היום החמשים, בהתעוררות של מטה, מוציא תורה כלולה בתשע וארבעים פנים.

²⁶⁰² מזה ג"כ כי ההתראות והסתכלות בקודש בעת הראוי וממי שראוי לזה הוא גורם תיקון גדול למעלה ביחוד העליון, וזהו שנאמר במשה רבינו ע"ה (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט, כי היה מתקן בזה תמיד היחוד למעלה, משא"כ כשהוא להיפך ח"ו וכנז' (דע"ה ח"ב פח ע"ג).
²⁶⁰³ נמחק במ"מ.

²⁶⁰⁴ ור"ל שהספירות דנוק' שהם יומין תתאי כל ספירות מקבלות משבוע א', לפי שכתב הרב שהגבורות כל א' הם ז', והם ז' שבועות, ושהם ז' גבורות וכן החסדים. ונודע שבשבוע ראשון מכניסים חסד א' שיש בו ז' לחסד דז"א, וכן גבורה א' שיש בה ז' לחסד דז"א, ומשם לחסד דנוק', משום שמאירים מז"א שהוא זכר לנוק'. נמצא שבכל שבוע נתקנת ספירה א' מחג"ת נה"י דמלכות, וז"ש כאן דבכל ז' יומין מאלין יומין עלאין שהם ה' חסדים וה' גבורות דאימא, שהם ז' שבועות, שהם מ"ט ימים, נטלא קדושה יומא חד דאלין תתאי דהיינו ספירה אחת מספ' המלכות (מ"מ).

²⁶⁰⁵ פי' ז"ק דמלכות, שכל א' נתקנה בז' ימים, שהם מהארת חסד א' ומהארת גבורה א', וז"ש וכל חד איקרי שבוע דעאל באינון שבע (מ"מ).

²⁶⁰⁶ פי' בינה שממנה יצאו ז' שבועות שהם ז' חסדים וז' גבורות (מ"מ).

²⁶⁰⁷ אנפין (דפ"ו).

²⁶⁰⁸ פי' ז"א שנקרא תורה שבכתב שיש בה מ"ט פנים (מ"מ).

רבי אלעזר פתח ואמר "גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך וגו'". "גם צפור מצאה בית", אלו ציפורי שמים שמהם שמים מדוריהם בחוץ, ומהם שמים מדוריהם בבית, כמו הדרור, שהוא עוף שעושה דירתו בבית של כל אדם ולא מפחד. מדוע. מפני שכולם קוראים לו דרור. מהו דרור. חרות, כמו שנאמר "וקראתם דרור", ותרגומו חרות. וזהו צפור דרור. שהרי מיום שעושה קן בבית, מוציא בנים, מגוריו בבית חמשים ימים, ואחר כך נפרדים אלו מאלו, וזהו עוף שנקרא דרור, חרות.	רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים פד ד) גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך וגו' גם צפור מצאה בית אליו צפרי שמיא דמנהון שויין מדוריהון לבר ומנהון שויין מדוריהון בביתא כגון דרור דאיהו עופא דשוי דיוריה בביתא דכל בר נש ולא דחיל אמאי בגין דכלא קראן ליה דרור מאי דרור חירו כמה דאת אמר (ויקרא כה י) וקראתם דרור ותרגומו חירו ודא איהו צפור דרור דהא מיומא דעביד קנא בביתא ואפיק בגין מדוריה בביתא חמשיין יומין (בהו) ולבתר מתפרשן אליו מאליו ודא איהו עופא דאקרי דרור חירו:
בא וראה מה זה שכתוב "וקידשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ". מכאן יוצאת חרות לכולם. ומפני שיוצאת ממנו חרות, תורה שיוצאת ממנו נקראת חרות. ועל זה נאמר "חרות על הלוחות", אל תקרא חרות אלא חרות, וזו התורה שנקראת חרות, שהרי מה שמוציא יום זה העליון נקרא חרות, והוא חרות של הכל. וזה היום הוא חרות עליונה, משום שיש חרות תחתונה וחרות עליונה. ה"א עליונה, ה"א תחתונה. חרות עליונה וחרות תחתונה, שמטה ויובל כאחד הם.	תא חזי מה כתיב²⁶⁰⁹ (ויקרא כה י) וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרור בארץ מהכא נפקא חירו לכלא ובגין דנפקא מניה חירו אורייתא דנפקת מניה [אקרי] (נמי) חירו ועל דא [כתיב] (שמות לב י) חרות על הלחת אל תקרי חרות אלא חירות ודא אורייתא דאתקרי חירות דהא מה דאפיק יומא דא עלאה אקרי חירו ואיהו חירו דכלא [ו]האי יומא [איהו] חירו עלאה בגין דאית חירו תתאה וחירו עלאה [ה"א עלאה] ה"א תתאה [הא עלאה הא בתראה] חירו עלאה חירו תתאה שמטה ויובל כחדא אינון:
שני מיני לחם אכלו ישראל, אחד כאשר יצאו ממצרים, אכלו מצה, לחם עוני. ואחד במדבר, לחם מן השמים, אחד בפסח ואחד בשבועות, שנאמר "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". ועל זה קרבן של יום זה הוא לחם. ועל לחם מקריבים כל שאר קרבנות, שהלחם הוא העיקר, שנאמר "והקרבתם על הלחם	תריין נהמי אכלו ישראל חד כד נפקו ממצרים ואכלו מצה לחם עוני וחד במדברא [לחם מן השמים]²⁶¹⁰ חד בפסח וחד בשבועות²⁶¹¹ דכתיב (שם טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ועל דא קרבנא דיומא

²⁶⁰⁹ מלבד הנזכר בעמוד הנכחי עוד י"ל שידוע שבסוד הספירה נכנסים בז"א אורות עליונים בחב"ד חג"ת שלו ובשבוע השביעי הוא סוד המלכות שהיא דבוקה בת"ת זעיר, באופן שהימים של הזעיר הם ו' לבד. ועוד י"ל לפי שבכל יום נכנסת בחינה אחת במוחין, ונמצא שבששת ימי הפסח נכנסו ו' בחינות כי שביעי של פסח הוא סוד רשימו דגדלות שני דאבא ולכן אין בו הלל גמור, ובפרשת אמור (צה ע"ב) יש עוד טעם אחר, אי נמי י"ל במ"ש בשער תיקון הנוק', שמשה רבנו ע"ה מצא את השכינה בתוך הקליפה ודבר גדול עשה שהוציאה משם אע"ג שלא יוכל להעלותה כי אם עד החזה וחסרו ממנה ששה ימים העליונים, וזהו מצת חסר ו' כתיב, ונמצא שמה שעלתה בפסח יום אחד היה בכח עליון לפי אותה שעה (רמ"ז).

²⁶¹⁰ אמנם המן הנה הוא היה מאור הדעת והת"ת, דעת מלגאו ת"ת מלבר, וכמ"ש (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, והוא מז"א דאקרי שמים (כמ"ש בזוה"ק ח"א בהשמטות סי' כח דף רסב ע"ב, ופ' משפטים קטז ע"א, ובח"ג בסופו סי' יב דף שו רע"ב), ומשם היה המן, וכמ"ש בח"א (קנז ע"ב רמו ע"א) ובח"ב (מ ע"א) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים לא מן סיהרא (שהיא מצה לחם עוני) אלא מן השמים ממש שהוא לחם פנג, כמ"ש בפ' ויחי (רמו ע"א) (וכן הוא בפ' בשלח סא ע"ב, ופ' תצוה קפג ע"א, וכן הוא בפ' אמור צה רע"ב, קג רע"א, ובהעלותך קנו ע"א) ובאד"ז (רצב ע"ב), וכן בפ' בשלח (סא ע"ב) אמרו שם כי המן היה מהאי טלא דעתיקא קדישא דנטיף לזעיר אפין (דע"ה ח"ב קלג ע"ד). עי' לעיל מ ע"א ח"ג צה ע"ב (לש"ו).

²⁶¹¹ "חד בפסח וחד בשבועות" מוסגר בדפ"ק.

דא נהמא איהו ועל נהמא אתקריבוו כל שאר קרבנין דנהמא²⁶¹² איהו עקר דכתיב (ויקרא כג יח) והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' וכתיב (שם יז) ממושבתיכם תביאו לחם תנופה וגו' דדא איהו נהמא דאחכימו ביה ישראל חכמתא עלאה דאורייתא ועאלו בארחה:	שבעת כבשים וגו', ונאמר "ממושבתיכם תביאו לחם תנופה וגו'". שזהו לחם שהתחכמו בו ישראל, חכמה עליונה של התורה, ונכנסו בדרכיה.
השתא אית לן לאסתכלא בפסח נפקו ישראל מנהמא דאתקרי חמץ (ד)כתיב (שמות יג ז) ולא יראה לך חמץ²⁶¹³ וכתיב (שם יב יט) כי כל אוכל מחמצת²⁶¹⁴	עתה יש לנו להתבונן, בפסח יצאו ישראל מלחם שנקרא חמץ. נאמר "ולא יראה לך חמץ", ונאמר "כי כל אוכל מחמצת".
קפג/ב	
מאי טעמא בגין יקרא דההוא נהמא דאתקרי מצה²⁶¹⁵ השתא דזכו ישראל לנהמא עלאה²⁶¹⁶ יתיר לא יאות הוה לאתבטלא חמץ ולא אתחזי כלל ואמאי (ותו ד)קרבנא דא חמץ הוה דכתיב (ויקרא כג יז) סלת תהיינה חמץ תאפינה ותו דהשתא ביומא דא²⁶¹⁷ אתבטל יצר הרע ואורייתא דאתקרי חירו אשתכחת:	למה משום כבוד של הלחם ההוא הנקרא מצה. ועכשיו שזכו ישראל ללחם עליון יותר, לא ראוי היה שיתבטל החמץ ולא יראה כלל. ומדוע קרבן זה היה חמץ. שנאמר "סולת תהיינה חמץ תאפינה". ועוד, שעתה ביום זה מתבטל יצר הרע, והתורה, שנקראת חרות, נמצאת.
[אלא] למלכא²⁶¹⁸ דהוה ליה בר יחידאי וחלש יומא חד הוה תאיב למיכל אמרו ייכול בריה דמלכא [מיכלא ד]אסוותא דא ועד דייכול ליה לא ישתכח מיכלא ומזונא אחרא בביתא עבדו הכי כיון דאכל ההוא אסוותא אמר מכאן ולהלאה ייכול כל מה דאיהו תאיב ולא יכיל לנזקא ליה:	אלא [משל], למלך שהיה לו בן יחידאי, ונחלה. יום אחד היה מתאוה לאכול. אמרו, יאכל בן המלך מאכל של רפואה זו, ועד שיאכל אותה, לא ימצא מאכל ומזון אחר בבית. עשו כן. כיון שאכל הרפואה ההיא, אמר, מכאן והלאה, יאכל כל מה שהוא מתאוה, ולא יכול להזיק לו.
כך בד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי עקרא ורזא דמהימנותא אמר קודשא בריך הוא יטעמון ישראל אסוותא ועד דייכלון אסוותא דא לא אתחזי להון מיכלא אחרא כיון דאכלו (ההיא אסוותא דאיהו) מצה דאיהו אסוותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא אמר קודשא בריך הוא מכאן	כך כאשר יצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים עיקר וסוד של האמונה. אמר הקדוש ברוך הוא, יטעמו ישראל רפואה, ועד שיאכלו רפואה זו, לא יראה להם מאכל אחר. כיון שאכלו מצה, שהיא רפואה לעלות ולדעת בסוד האמונה, אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן והלאה ראוי להם חמץ ויאכלו אותו, שהרי אינו יכול להזיק להם. וכל שכן שביום השבועות שנמצא לחם עליון, שהוא רפואה

²⁶¹² נהמא (מ"מ).

²⁶¹³ סמאל (אור יקר).

²⁶¹⁴ לילית (אור יקר).

²⁶¹⁵ מדת המלכות, ואינו כבוד המלכות, שיתראו הקלי' ויתפשטו אף אם ישראל אינם נאחזים בהם, שאינם אוכלים אותו סוף סוף לא יראה (אור יקר).

²⁶¹⁶ דיום שבועות שהיה ראוי שיהיה בטול החמץ וכו', ולא עוד אלא שעתה הוא מבוטל, והממליך אותו עושה רעה יותר ויותר (אור יקר).

²⁶¹⁷ אם כן מעצמו מבוטל ואנו מוערים אותו באכילתו וקורבנותו (אור יקר).

²⁶¹⁸ דרך כלל שלחם חמץ אינו תלוי אסורו אלא בזמן שהוא מחזיק ומעורר החצונים, ובפסח שיש חולי יעורר חלאים וצריך ליבדל, אמנם בשאר הימים אינו מזיק אכילתו למה יאסר, ואם אחר הפסח מפני שאכל המצה מותר ואינו מזיק, אם כן כל שכן ביום שבועות שאינו מזיק כל עיקר מפני שהם ב' רפואות, אמנם טעם קרבנו הוא ממש לבטלו כדמפרש ואזיל (אור יקר).

ולחלאה אתחזי לון חמץ ויכלון ליה דהא לא יכיל לנזקא לון וכל שכן דביומא דשבועות אודמן נהמא עלאה דאיהו אסוותא בכלא:	לכל.
ועל דא מקריבין חמץ²⁶¹⁹ לאתוקדא על מדבחה ומקריבין תרין נהמין אחרנין²⁶²⁰ כחדא וחמץ אתוקדא (בינייהו) בנורא דמדבחה וולא (דלא) יכיל לשלמא ולנזקא לון לישראל ובגניי כך ישראל קדישין אתדבקו ביה בקודשא בריך הוא באסוותא דאורייתא ביומא דא ואלמלא הוו נטרי ישראל תרין סטריין²⁶²¹ דנהמי אלין לא הוו עיילין בדינא לעלמין:	ועל זה מקריבים חמץ להשרף על המזבח. ומקריבים שתי לחם אחרים כאחד. וחמץ נשרף באש המזבח, ולא יכול לשלוט ולהזיק להם לישראל. ולכן ישראל קדושים נדבקים בו בהקדוש ברוך הוא, ברפואה של התורה ביום זה. ולולא היו שומרים ישראל שני צדדים של לחם אלו, לא היו עולים בדין לעולם.
ביומא דראש השנה דאיהו יומא דדינא [ורא יומא לאו] (וכל יומא דלאו) איהו אלא לאינן דלא נטלו מיכלא דאסוותא ושבקו לאסוותא²⁶²² דאורייתא בגין מיכלא אחרא דאיהו חמץ דהא ביומא [דא] דראש השנה ההוא חמץ [איהו] סלקא ומקטרגא עליה דבר נש ואלשין [ע]ליה ואיהו קיימא אביומא דא	ביום של ראש השנה, שהוא יום הדין, ויום זה אינו אלא לאלו שלא לקחו מאכל של הרפואה, ועזבו את רפואה של התורה משום מאכל אחר שהוא חמץ. שהרי ביום זה של ראש השנה, החמץ ההוא עולה, ומקטרג על האדם ומלשין עליו, והוא עומד ביום זה מקטרג על העולם, והקדוש ברוך הוא יושב בדין על כולם, ודן את העולם.

²⁶¹⁹ הענין שעל ידי יחוד תורה ומצוה, שהם ב' לחמים, והיינו ב' הלחם, ייחוד ת"ת ומלכות, מצה ומן, והיו חמץ לומר לך נתבטל חמצו ומתקרב, שישרף קושיו, ויהיה כולו מצה, ולא שנשרף ממש שאין קרב על גבי המזבח, אלא ברמז רומז בטולו, וכאן אינו מחזיק אלא עונה בעל כרחו אמן והוא נזהר (אור יקר). זה מובן, כי לחם מצה דפסח היא מלכות, אבל לחם דשבועות היה חמץ. והוא כנגד נהמא עילאה, ת"ת, תורה שבכתב, אסותא דכלא, כמשה' ולכל בשרו מרפא. אמנם מ"ש אח"כ, וע"ד מקריבין חמץ לאתוקדא ע"ג מדבחה, אין לזה הבנה, כנודע דשתי הלחם דעצרת היו חמץ, אבל אינם נקריבים ע"ג המזבח. אף לא היו נשרפות, אבל נאכלות לכהנים, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות מעשה הקרבנות בפ"ב ובהל' תמידים ומוספים פ"ח. והרי אלו ב' טעויות שכתב שנשרפות, וגם שהם על המזבח, גם אומרו ומקריבין תרי נהמי אחרים כחדא, יש טעויות, כי שתי הלחם עצמם הם החמץ, דאלו מנחת נסכים הבאה בכל יום עם קרבן התמיד, מצה היא, כנז' בהל' מעשה הקרבנות פ"ב, והיכי קאמר תרי נהמין אחרנין וחמץ אתוקדא בינייהו, משמע דחמץ אינו תרין נהמין, ובפרט באמרו דאתוקדא בינייהו, משמע כי שלשה הם: אחד חמץ, ושנים מצה, ושלשתם נשרפות, וזה שקר מפורסם ורע, שיש נוסחא אחרת דלא כתיב מלת אחרנין, אף לא מלת בינייהו, וכפי נוסחא זו אינם אלא תרין נהמין בלבד, אבל עדיין קשה כי אינם נשרפות, אלא נאכלות לכהנים. וא"ת דעל הקומץ הקרב ע"ג המזבח איירי, א"א, דאין קומץ בב' הלחם כנז' בהלכות מעשה הקרבנות בפ"ב, והיינו יכולים לומר, דבשתי הלחם שלא נמצאו כשרים איירי, דאז נשרפות כנז' בהלכות תמידים ומוספים פ"ח, ועכ"ז דוחק הוא להעמיד דברי הזהר באבדו ב' הכבשים כנז' בדבריו, דבדברי הפסוק עצמו מדבר וצ"ע (שמנה שערים – רח"ו), י"ל שמ"ש לאתוקדא על מדבחה הכוונה על יצר הרע הנק' חמץ, שע"י הנפת שתי הלחם והקרבת הכבשים, ו' שעליו היה נשרף חמץ, יצר הרע, כ"ח ס"מ ע"ג המזבח, ר"ל בכח הארת המלכות הנק' מזבח, וז"ש ומקריבים תרין נהין אחרנין כחדא, וחמץ אתוקדא בינייהו, ש"מ שהחמץ דאתוקדא וכו' לא קאי על שתי הלחם (מ"מ).

²⁶²⁰ נמחק ברח"ו.

²⁶²¹ ת"ת ומלכות מייחדים תורה ומצוה, אין מקום לבעל הדין לחלוק ודאי, ולזה אלו הם הקדמות ליום ראש השנה (אור יקר).

²⁶²² ברוחניות, ורמז המצה והמן ת"ת ומלכות שבקו, ורמז החמץ שהוא יצר הרע נדבקו והגבירו כח המלשין, הוא חמץ הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצר הרע, והיינו אכלם לחם חמץ נהנים מיצר הרע ותאוותיו. ואם תאמר, היה ראוי שיאסר החמץ בראש השנה, לזה אמר שאין דוחין אותו משום דקונו קרב ליה (אור יקר).

מקטרגא על עלמא וקודשא בריך הוא יתיב בדינא ²⁶²³ על כלא ודאין עלמא:	
ובגיני כך כד יהב קודשא בריך הוא אורייתא לישראל אטעים להו מההוא נהמא עלאה דההוא אתר ומגו ההוא נהמא הוו ידעיין ²⁶²⁴ ומסתכלין ברוי דאורייתא למהך בארח מישר והא אוקמוה מלה אינון חברייא ברזין וכדקאמרן (אלין דקאמרן):	ומסיבה זו, כאשר נתן הקדוש ברוך הוא את התורה לישראל, הטעים להם מהלחם העליון ההוא של המקום ההוא, ומתוך הלחם ההוא היו יודעים ומסתכלים בסודות התורה, ללכת בדרך ישר, והרי בארו הדבר, אלו החברים בסודות כמו שאמרנו.
רבי שמעון ורבי אלעזר בריה הוו אזלי בארחא והוו אזלין עמהון רבי אבא ורבי יוסי עד דהוו אזלי אערעו בחד סבא והוה אחיד בידיה חד ינוקא זקף עיניו רבי שמעון וחמא ליה אמר ליה לרבי אבא ודאי מלין חדתין אית גבן בהאי סבא:	רבי שמעון ורבי אלעזר בריה הוו אזלי בדרך, והיו הולכים עמהם רבי אבא ורבי יוסי. בעוד שהיו הולכים, פגשו בזקן אחד, והיה אוחז בידו תינוק אחד. רבי שמעון הרים עיניו וראה אותו. אמר לרבי אבא, ודאי דברים חדשים יש לנו אצל הזקן הזה.
כד מטו לגביה אמר רבי שמעון במטול דקופטריך ובגבך (דגבך) קא אתית מאן אונת אמר ליה יודאי אנא אמר מלין חדתין ודאי יומא דא ולגבך (לגבך) אמר ליה לאן הוא וארעך ²⁶²⁵ (ארחך) אמר ליה דיורי הוה באינון פרישי מדברא דהוינא משתדל באורייתא והשתא אתינא לישובא למיתב בצלא דקודשא בריך הוא באלין יומי דירחא [דא] שביעאה דא[יהו]:	כאשר הגיעו אליו, אמר רבי שמעון, במשא הקשור בגבך אתה בא. מי אתה. אמר לו, יהודי אני. אמר, דברים חדשים ודאי ביום זה אצלך. אמר לו, להיכן הוא דרךך. אמר לו, דירתי היתה באלו פורשי המדבר, שהייתי עוסק בתורה, ועתה באתי לשוב לשבת בצל הקדוש ברוך הוא, בימים אלו של החדש זה, שהוא השביעי.
חדי רבי שמעון אמר נתיב דודאי קודשא ברוך הוא שדרך לגבן אמר ליה חייך דנשמע מלה מפומך [מאינון] (מאלין) מלין חדתין עתיקין דנטעתון ²⁶²⁶ תמן במדברא מהאי ירחא שביעאה ואמאי אתפרשתון השתא ממדברא למיתי לישובא אמר ליה ההוא סבא בשאלתא דא ידענא דחכמתא גבך ומילך מטו לרקיעי דחכמתא [ס"א נטו לתקיעו דחכמתא]:	שמח רבי שמעון, אמר, נשב, בודאי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו. אמר לו, חייך שנשמע דבר מפך, מאלו הדברים החדשים עתיקים שנטעתם שם במדבר מחדש השביעי הזה, ומדוע נפרדתם עתה מהמדבר לבא לשוב. אמר לו אותו הזקן, בשאלה זו ידעתי שחכמה אצלך ודברך מגיעים לרקיעי החכמה (נוטים לתקיעת החכמה).
פתח ההוא סבא ²⁶²⁷ ואמר (דברים א' לא) ובמדבר אשר ראית אשר נשאך יהוה	פתח הזקן ההוא ואמר, "ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו וגו'". פסוק זה כך היה צריך לומר,

²⁶²³ ואין לאוסרו כעת, אלא מי שנשמר בזמנו לכל השנה, נשמר עתה בעת שחותם [שחוסם] פי
סטן ולא ישטין אפילו יגבר ויעלה ויקטרג אין לו מקום (אור יקר).

²⁶²⁴ אין תימה שאחר שהמאכל היה נשפע מן הת"ת ותורה מן הת"ת היה רוחניות נקנה בשכל
להשכיל סתרי תורה (אור יקר).

²⁶²⁵ היכן היית יושב (מ"מ).

²⁶²⁶ בכאן רמז עתיקין לומר שסודות התורה הם מעתיק יומין כמ"ש הזהר בפ' בראשית וכל מלין
דעתיק יומין כולהו רזין עילאין דנטעתון לרמוז שע"י חדושי התורה עביד אילנא דחיי סחרני'
דגנתא כמ"ש בפרשת קדושים ולכך אמ"ל הסבא בשאלתא דא ידענא דחכמתא גבך (מ"מ).

²⁶²⁷ היה אפשר מאז ולהלאה לטהר את הארץ מכל זיהומתה כולה, ולהסיר את כל תערובות הרע
שבה אשר מעץ הדעת טו"ר, ולהעלותה ולקדשה בקדושת עץ החיים, שתהיה כולה קודש לה, וזה
היה ג"כ ענין הליכת ישראל במדבר (דע"ה ח"ב קל ע"ג).

אלהיך כאשר ישא איש את בנו וגו' האי קרא הכי מבעי ליה ובמדבר (הזה) אשר נשאך מהו ראית אלא קודשא בריך הוא דבר לון לישראל במדברא מדברא תקיפא כמה דכתיב (שם ח טו) נחש שרף ועקרב וגו' ומדברא דאיהו תקיף משאר מדברין דעלמא²⁶²⁸ מאי טעמא:	"ובמדבר אשר נשאך". מהו "ראית". אלא הקדוש ברוך הוא הנהיג את ישראל במדבר, מדבר חזק, כמו שנאמר "נחש שרף ועקרב וגו'". והמדבר שהוא חזק משאר מדבריות בעולם. למה.
בגין דההיא שעתא דנפקו	משום שבשעה ההיא שיצאו
קפד/א	
ישראל ממצרים ואשתלימו לשתיין רבבן אתתקף מלכותא קדישא ואסתלק על כלא וכדין אכפיא מלכו חייבא וסיהרא א[ת]נהירת²⁶²⁹ ואפיק לון קודשא בריך הוא למיהך במדברא תקיפא²⁶³⁰ (מדברא) ודאיהו אתר ושלטנו ודסמאלו (דנחש מלכו) חייבא דאיהו דיליה ממש בגין לתברא תוקפיה וחיליה ולכתתא ורישיה (ס"א ולאחתא ליה) ולאכפיא ליה (ליה ולאכפיא רישיה) דלא ישלוט²⁶³¹ ואלמלא דחאבו ישראל בעא קודשא בריך הוא לאעברא ליה מעלמא ועל דא אעבר לון באחסנתיה ועדביה וחולקיה ממש:	ישראל ממצרים ונשלמו לששים רבוא, התחזקה המלכות הקדושה ועלתה על הכל, ואז נכנעה מלכות הרשעה, והאירה הלבנה, והוציא אותם הקדוש ברוך הוא ללכת במדבר חזק, שהוא מקום ושלטון סמא"ל הרשע, שהוא שלו ממש, כדי לשבר חזקו וכחו ולכתת ראשו (ולהוריד אותו) ולהכניע אותו שלא ישלט. ולולא שחטאו ישראל, רצה הקדוש ברוך הוא להעבירו מן העולם, ועל זה העביר אותם בנחלתו וגורלו וחלקו ממש.
כיון דחאבו בכמה זמנין נשיך לון חויא וכדין אתקיים (בראשית ג טו) הוא ישובך ראש וגו' ישראל מחו רישיה בקדמיתא ולא ידעי לאסתמרא מיניה ולבתר ואיהו מחא (איהו) בבתרייתא ונפלו כלהו במדברא ואתקיים ואתה תשופנו עקב וארבעין שנין לקו מניה²⁶³² לקבל [ארבעין] מלקותא (ארבעין) דבי דינא:	בגלל שחטאו בכמה פעמים, נשך אותם הנחש, ואז התקיים "הוא ישובך ראש וגו'". ישראל הכו ראשו בתחילה ולא ידעו להשמר ממנו, ולבסוף הוא הכה באחרונה, ונפלו כולם במדבר, והתקיים "ואתה תשופנו עקב". וארבעים שנה לקו ממנו, כנגד ארבעים מלקות של בית דין.
ועל דא כתיב אשר ראית בעינייהו הוו חמאן לההוא מארי דמדברא אזיל כפית	ועל זה נאמר "אשר ראית", בעיניהם היו רואים את אדון המדבר הולך קשור לפניהם, ולקחו נחלתו וגורלו. מנין לנו, ממה שנאמר

²⁶²⁸ בעלמא (דפ"ו).

²⁶²⁹ "וסיהרא אתנהירת וכדין אתכפיא מלכו חייבא סטרא אחרא" דפ"ק.

²⁶³⁰ ה' תחתונות דהעשיה הנה היה בהם סוד עץ הדעת טו"ר אשר בחלק הדומם כל המדבריות והשממון שבהעולם, והוא סוד מ"ש רז"ל (ברכות לא ע"א) כל ארץ שגזר עליה אדה"ר להתיישב נתיישרה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדה"ר לישוב לא נתיישרה, כי הם בסוד עץ הדעת טו"ר. אמנם לאחר החטא נעשה שם מקום ומשכן להקליפות והחיצונים שהם רע גמור ממש, וכמ"ש בזה"ק (פ' תצוה קפד ע"א), וכן הוא סוד הר שער וכמ"ש הרב בשער קיצור אבי"ע (פרק א) (דע"ה ח"ב מ ע"ב). והנה בחי' עץ הדעת אשר היה בכל ה' ספי' דהעשיה שאמרנו, הנה היה בכל חלקי הדצח"מ שבהם, היינו בהדומם הוא מקום המדבריות, ששם הוא מקום מוכשר להשראת החיצונים, וכמ"ש בזה"ק (בשלח דף ס סע"א, ופ' תרומה קנז, ופ' תצוה קפד רע"א) (דע"ה ח"ב קמט ע"ב).

²⁶³¹ וכ"ה בפרשת תרומה קנז עיי"ש (לש"ו).

²⁶³² תוקפיה וחיליה דהס"מ אשר יש לו אחיזה בזה, והוא בהידין ורגלין ויונק מכללות החגת"מ הכלול כל א' מעשר, והם ארבעים, ולכן הלכו במדבר ארבעים שנה לשבור תוקפיה וחיליה (דע"ה ח"ב פג ע"א).

קמיהו ונמלי אחסנתיה ועדביה מנלן [ממה] ומודכתיב (שמות טו טו) אז נבהלו²⁶³³ אלופי אדום וואלן אינון (דברים ח טו) נחש שרף ועקרב ואנן ואוף הכי אתפרשנא מישובא למדברא תקיפא ולעיינא תמן באורייתא בגין לאכפיא לההוא סמרא:	"אז נבהלו אלופי אדום", ואלה הם "נחש שרף ועקרב". ואנחנו גם כן נפרדנו מהישוב למדבר החזק לעיין שם בתורה, כדי להכניע את הצד האחר.
ותו דלא מתישבן מלי דאורייתא אלא תמן²⁶³⁴ דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא דכד אתכפיא סמרא דא אסתלק קודשא בריך הוא לעילא ואתייקר ביקריה ולית פולחנא דקודשא בריך הוא אלא מגו חשוכא²⁶³⁵ ולית טובא אלא מגו בישא וכד עאל בר נש באורח בישא ושביק ליה כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה ועל דא שלימו דכלא טוב ורע כחדא²⁶³⁶ ולאסתלקא לבתר ובטוב²⁶³⁷ ולית טוב אלא ההוא דנפיק מגו בישא²⁶³⁸ ובהאי טוב אסתלק יקריה ודא איהו פולחנא שלים:	ועוד, שלא מתיישרים דברי תורה אלא שם, שאין אור אלא אותו היוצא מתוך החושך. שכאשר נכנע צד זה, מתעלה הקדוש ברוך הוא למעלה ומתכבד בכבודו, ואין עבודת הקדוש ברוך הוא אלא מתוך החושך, ואין הטוב אלא מתוך הרע. וכאשר נכנס בן אדם בדרך רעה ועוזב אותה, אז מתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו, ועל זה שלמות הכל, טוב ורע כאחד, ולעלות אחר כך בטוב, ואין טוב אלא ההוא שיצא מתוך הרע. ובטוב זה מתעלה כבודו, וזוהי עבודה שלמה.
ואנן עד השתא יתיבנא תמן כל יומי שתא בגין לאכפיא במדברא לההוא סמרא השתא דמטא זמנא דפולחנא קדישא דסמרא דקדושה אהדרנא לישובא דתמן איהו פולחנא דיליה ותו דהשתא [בראש השנה] מטא זמנא דההוא חויא למתבע דינא מקמי קודשא בריך הוא ותמן איהו ושלם ובגין כן	ואנחנו עד עכשיו יושבים שם כל ימי השנה, בכדי להכניע במדבר לאותו הצד. עכשיו שהגיע זמן עבודת הקודש של צד הקדושה, חזרנו לישוב, ששם היא עבודתו. ועוד, שעתה בראש השנה הגיע זמן של הנחש ההוא, לתבוע דין מלפני הקדוש ברוך הוא, ושם הוא שולט, ולכן יצאנו משם ובאנו לישוב.

²⁶³³ אמנם הנה באותו העת עצמו לא היה ח"ו שום שליטה להחיצונים ע"י היניקה שניתן להם, אלא אדרבא כי אז גופה הנה אוכפו ונכפפו ונלחצו והיו אסורות בחרצובות ונחוששים והושם בסד רגליהם וכמ"ש (שמות טו טו) אז נבהלו אלופי אדום כו' וכמ"ש בזה"ק (פ' תצוה דף קפד ע"א) ובפע"ח (שער עולם היצירה פ"ו [ז"ל]: שמעו עמים ירגזון וכו' הם כוחות הטומאה מצד ישמעאל ואז נבהלו אלופי אדום אילי מואב הם שאר כל השרים שהם נכנעין תחתיהן), כי אז נכנעו כל כחות הטומאה כולם (דע"ה ח"ב כ"ב ע"ב).

²⁶³⁴ מי שעומד בהנסיין הזה ויוצא ממנו לשלום, הוא זוכה לעומקי פנימיות התורה, ואין הפרגוד ננעלת לפניו (דע"ה ח"ב פג ע"ב).

²⁶³⁵ העבודה היותר עליון והתיקון שאין למעלה מזה, כאשר שהאדם עומד במצולות ים ובתוך החיצונים, כמו יעקב בבית לבן, להשתדל תמיד לתברא שם גופה תוקפיה וחיליה דס"מ חייבא, ולכתתא רישיה ולאכפיא ליה, וכמו שאמרו בזה"ק (פרשת תצוה קפד ע"א). אמנם הוא עבודה קשה מאד מאד, כי צריך להתבונן תמיד ולהבחין בין ימין לשמאל, ולברר ולהפריש בין טוב לרע, ולקשר ולהתייחד את עצמו בקודש תמיד. ואי אפשר לעמוד בזה ולצאת בשלום אלא רק מי שעושה כל מעשיו לשם שמים, ויהיה טהור ונקי משום פניה ורצון עצמית, ולהסתכל בזהירות תירה שלא יטעה את עצמו (ביאורים ח"ב ב ע"ד).

²⁶³⁶ ר"ל למנדע טוב ולמנדע רע (דע"ה ח"ב פג ע"ב).

²⁶³⁷ ר"ל שיידע בטוב ויידע ברע ויכנס ויעלה בהטוב וכו"ל בפ' בא ופ' ויחי, והזהר בזה ואל תטעה ח"ו, וכבר טעה בזה חכם אחד כמ"ש בספר בן דוד דף מה מהו במה שהתרעם שם על גדול אחד שטעה בזה (דע"ה ח"ב פא ע"ב), ר"ל למינדע טוב ורע כמ"ש בפרשת בא לד ע"א ועי' פרשת ויחי רכג ע"ב (לש"ו).

²⁶³⁸ ר"ל שמסתכל ומתבונן בכל כחות הטומאה והרע ויוצא משם בשלום שאינו נהנה משם כלום ואינו חפץ בהם מאומה (דע"ה ח"ב פא ע"ב), ר"ל שיודע מהרע ואינו נהנה ממנו, וכמ"ש בפ' בא לד ע"א (דע"ה ח"ב פג ע"ב).

(שלטא ואנן) נפקנא מתמן ואתינא לישובא:	
פתח הזקן ההוא סבא ואמר (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו השתא איהו זמנא לאתערא דינא עלאה תקיפא²⁶³⁹ וכד איהו אתער²⁶⁴⁰ סטרא אחרא אתתקף בהדיה וכיון דאיהו אתתקף סליק וחפא לסיהרא דלא נהיר נהורא ואתמליא מסטרא דדינא כדין כל עלמא איהו בדינא עלאין ותתאין וכרוזא כריז בכלהו רקיעין אתקינא כורסיא דדינא למאריה דכלא דאיהו בעי למידן:	פתח הזקן ההוא ואמר "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו". עכשיו הוא הזמן להתעורר הדין העליון החזק, וכאשר הוא מתעורר, הצד האחר מתחזק כנגדו. ומכיון שהוא מתחזק, עולה ומכסה ללבנה, שלא מאירה אור, ומתמלאת מצד הדין. אז כל העולם הוא בדין, עליונים ותחתונים, וכרוז קורא בכל הרקיעים, התקינא כסא של דין לאדון הכל, שהוא רוצה לדון.
ורזא הכא ואתנהיר לון במדברא אמאי אתער דינא עלאה ביומא דא אלא כל רזין וכל קדושין יקירין בלהו תליין בשביעאה וההיא שביעאה עלאה עלמא עלאה דאקרי עלמא דאתי מניה נהרין כל בוצינין וכל קדושין וכל ברכאן וכד מטי זמנא לחדתותי ברכאן וקדושין לאנהרא בעא לאשגחא [בכל] תקונא דעלמין בלהו וכל אינון תקונין לאתקיימא ובלהון (כלא) סלקין מגו ותתאין (ותתאה) אי אינון כשראן ואי לא (ו) כשראן וכדין²⁶⁴¹ קיימא [מלה] דלא נהיר עד דאתפרשן חייבין מגו זכאין כדין אתער דינא:	וסוד כאן, והאיר לנו במדבר, מדוע מתעורר דין עליון ביום זה. אלא כל סודות וכל הקדושות הנכבדות, כולם תלויים בשביעי. והשביעי ההוא העליון, עולם העליון, שנקרא עולם הבא. ממנו מאירים כל הנרות וכל הקדושות וכל הברכות. וכאשר מגיע הזמן לחדש הברכות והקדושות להאיר, צריך להשגיח בכל תקון של העולמות כולם, וכל התקונים ההם לקיים, כולם עולים מתוך התחתונים, אם הם כשרים. ואם אינם כשרים, אז עומדת דבר שלא מאירה, עד שנפרדים הרשעים מתוך הצדיקים, אז מתעורר הדין.
ומההוא דינא אתתקף סטרא אחרא ואשתכח מקטרגא [בעלמא] בגין דינתנון ליה אינון חייביא [בידיה] בגין דעליה כתיב (איוב כה ג) וולכל תכלית הוא חוקר וחפא לסיהרא אמאי [לאמסרא²⁶⁴² לון בידא דמקטרגא] בגין דלית תיאובתיה דקודשא בריך הוא לאובדא לעובדי ידיו:	ומהדין ההוא מתחזק הצד האחר, ונמצא המקטרג בעולם, כדי שינתנו לו אלו הרשעים, מפני שנאמר "ולכל תכלית הוא חוקר". ומכסה ללבנה. מדוע, למסור אותם ביד המקטרג, מפני שאין רצונו של הקדוש ברוך הוא לאבד את מעשי ידיו.
וההוא סטרא אחרא קיימא (ב)קליפא תקיפא דלא יכיל לאתברא בר בההוא עיטא דקודשא בריך הוא יהיב לישראל דכתיב (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו בגין לתברא ההוא כסה דאתחפא סיהרא ולא נהיר:	והצד האחר ההוא עומד קליפה חזקה, שאינה יכולה להשבר חוץ באותה עצה שהקדוש ברוך הוא נתן לישראל, שנאמר "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו". כדי לשבור הכסוי ההוא שמכסה את הלבנה, ולא מאירה.

²⁶³⁹ בראש השנה אז הוא בחינת הדורמיטא שמסתלקין המוחין דזעיר שהם חו"ב חו"ג, אמנם חכמה וחסדים נשארים מקיפין על ראש זעיר ובינה וגבורה הולכים דרך אחוריו לתת מציאות דינין לנוק' דזעיר שלא על ידו, והם עליונים שבאים מאמא בלי אמצעי, ולכן הם תקיפין, כי הניתנים לה ע"י זעיר נמתקים בחכמה וחסדים שבו, אבל עכשיו הם דינין גמורים בלי מיתוק, ונתינת דינין אלו בנוק' נקרא התעוררות כי זעיר ישן אז והיא ניעורה (רמ"ז).

²⁶⁴⁰ פי' באותו הזמן שיש זה התעוררות אז מתחזק ס"מ שאז שולטות הגבורות החזקות, ובאותו הזמן סליק וחפא לסיהרא (רמ"ז).

²⁶⁴¹ כדין (דפ"ק).

²⁶⁴² לא מסרא (דפ"ו).

וכאשר מתעוררים ישראל למטה בשופר, הקול ההוא שיוצא מהשופר מכה באויר, ובוקע את הרקיעים, עד שעולה לגבי הסלע ההוא החזק, (הצד האחר) שמכסה ללבנה, משגיח ומוצא התעוררות הרחמים, אז ההוא	וכד מתערי ישראל לתתא בשופר ההוא קלא דנפיק משופר בטש באוירא ובקע רקיעין עד דסלקא לגבי ההוא מנרא תקיפא ונ"א סטרא אחרא דחפינא לסיהרא אשגח ואשכח אתערותא דרחמי וכדין ההוא
שעולה ועומד למעלה, מתערבב. אז הקול ההוא עומד ומעביר הדין ההוא, וכיון שלמטה מתעוררים הרחמים, כך גם למעלה מתעורר שופר אחר עליון ומוציא קול שהוא רחמים, ומתערבבים קול בקול, רחמים ברחמים, ובהתעוררות של למטה מתעורר כך גם למעלה.	קפד/ב
ואם תאמר, איך יכול קול של למטה או התעוררות של למטה להתעורר, כמו כן. בא וראה, עולם התחתון עומד לקבל תמיד, והוא נקרא אבן טובה, ועולם העליון לא נותן לו, אלא כמו שהוא עומד. אם הוא עומד בהארת פנים מלמטה, כמו כן מאירים לו מלמעלה. ואם הוא עומד בעצבות, נותנים לו דין זה כנגדו.	דסליק וקיימא לעילא אתערבב כדין ההוא קלא קיימא ואעבר ההוא דינא וכיון דלתתא אתערו רחמי הכי נמי לעילא אתער שופרא אחרא עלאה ²⁶⁴³ ואפיק קלא ²⁶⁴⁴ דאיהו רחמי ואותערעו קלא בקלא ²⁶⁴⁵ רחמי ברחמי ובאתערותא דלתתא אתער הכי נמי לעילא:
כדוגמא זה "עבדו את ה' בשמחה". שמחה של בן אדם מושך אליו שמחה אחרת עליונה. כך גם זה העולם התחתון, כמו שהיא מתעוררת, כך מושך מלמעלה. לכן מקדימים ישראל ומעוררים בשופר קול שהוא סוד של רחמים, כלול באש ומים ורוח, ונעשה אחד, ועולה למעלה, ומכה באבן הטובה הזו, ונצטבע בצבעים אלו של הקול הזה, ואז כמו שמתראה, כך מושך מלמעלה.	ואי תימא היך יכיל לקלא ²⁶⁴⁶ דלתתא ²⁶⁴⁷ או אתערותא דלתתא לאתערא הכי נמי תא חזי עלמא תתאה ²⁶⁴⁸ קיימא לקבלא תדיר והוא אקרי אבן טבא ועלמא עלאה ²⁶⁴⁹ לא יהיב ליה אלא כגוונא דאיהו קיימא אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין ליה מלעילא ²⁶⁵⁰ ואי איהו קיימא בעציבו יחבין ליה [האי דינא] בקבליה:
וכיון שנתקנה בקול זה, רחמים יוצאים מלמעלה ושורים עליה, ונכללת ברחמים מלמטה ומלמעלה. ואז מתערבב הצד האחר,	כגוונא דא (תהלים ק ב) עבדו את יהו"ה בשמחה חדוה דבר נש ²⁶⁵¹ משיך לגביה חדוה אחרא עלאה הכי נמי האי עלמא תתאה כגוונא דאיהו אתערת הכי אמשיך ומלעילא (דלעילא) בגין כך מקדמי ישראל ואתערי בשופר קלא דאיהו רזא דרחמי ²⁶⁵² כליל באשא ומיא ורוחא ואתעביד חד וסלקא לעילא ובטש בהאי אבן טבא ואצטבע באינון גוונין דהאי קלא וכדין כמה דאתחזיאת הכי משיך מלעילא:
	וכיון דאתקנת בהאי קלא רחמי נפקי מלעילא ושריין עלה ואתכלילת וברחמין

²⁶⁴³ יסוד דאימא (רח"ו).

²⁶⁴⁴ פי' ז"א (רח"ו).

²⁶⁴⁵ פי' קול שעולה מעולם הזה עם ז"א (מ"מ).

²⁶⁴⁶ קלא (דפ"ו).

²⁶⁴⁷ ר"ל, היאך אפשר דע"י קול שופר תחתון מעורר קול שופר עליון שהוא ז"א, היוצא מהבינה

הנקרא שופר (מ"מ).

²⁶⁴⁸ מלכות (מ"מ).

²⁶⁴⁹ בינה (מ"מ).

²⁶⁵⁰ מעילא (דפ"ו).

²⁶⁵¹ מכאן שהעצבות מדה מגונה מאד (רח"ו)

²⁶⁵² רזא דרחמי מוסגר בדפ"ק.

מתתא ומלעילא וכדין אתערבב סטרא אחרא אסתכל וחמי בנהירו דאנפין²⁶⁵³ ואתחלש תקפיה ולא יכיל לקטרגא והאי אבן טבא קיימא בנהירו ודאנפין מכלא (דכל) סטרינ בנהירו דלתתא ובנהירו דלעילא:	מסתכל ורואה בהארת הפנים, ונחלש כחו ולא יכול לקטרג. והאבן הטובה הזו קיימת בהארת הפנים מכל הצדדים, בהארה שלמטה ובהארה שלמעלה.
אימתי קיימא בנהירו דלעילא הוי אומר ביומא דכפורי וביומא דכפורי אתנהיר ההוא אבן טבא בנהירו דלעילא מגו נהירו ודעלמא דאתין (דלתתא) ואתערבב ההוא דלטורא²⁶⁵⁴ ווכדין מתקנין ישראל לתתא חד שעיר ומשדרינ להאי מדברא תקיפא דאיהו שלטא עליה:	מתי עומדת בהארה של למעלה. הוי אומר ביום הכפורים. וביום הכפורים מאירה האבן הטובה ההיא בהארה שלמעלה, מתוך האור של העולם הבא, ומתערבב המקטרג ההוא, ואז נתקנים ישראל למטה שעיר אחד, ושולחים למדבר הזה החזק, שהוא שולט עליו.
וההוא סטרא אחרא איהו²⁶⁵⁵ נקודה אמצעיתא דחריבו דעלמא בגין דכל חריבו [ושממון מיניה הוא מההוא] ושממון מינה ההוא (מההוא) סטרא אחרא שליט עלוי ונקודה אמצעיתא דכל ישובא סטרא דקדושה איהו ועל דא קיימא ירושלם באמצעיתא דכל ישובא דעלמא:	והצד האחר ההוא, הוא נקודה אמצעית של חרבן העולם, משום שכל חרבן ושממה הוא ממנו, מהצד האחר ההוא השולט עליו, ונקודה האמצעית של כל הישוב, צד הקדושה הוא. ועל זה עומדת ירושלים באמצע כל הישוב של העולם.
בתרינ נקודין אתפרשת מלכו שמיא סטרא דקדושה חד דילה וחד דעלמא דאתי נקודה עלאה טמירא ועל דא קיימא בתרינ נקודין נקודה דילה [קיימא] תחותה ירושלם אמצעיתא דכל ישובא נקודה דנטלא מאימא עלאה טמירא²⁶⁵⁶ איהי גן עדן דארעא²⁶⁵⁷ דקיימא באמצעיתא דכל עלמא לכל סטרינ דחריבו [עלמא] וישובא (וכל סטרינ דעלמא):	בשתי נקודות נבדלת מלכות שמים, צד הקדושה, אחת שלה, ואחת של העולם הבא. הנקודה העליונה נעלמת, ועל זה קיימת בשתי נקודות. הנקודה שלה עומדת תחתיה, ירושלים, אמצע של כל הישוב. נקודה שלוקחת מאמא עליונה וסתומה, היא גן עדן של הארץ, שעומדת באמצע של כל העולם לכל הצדדים, של החורבה והישוב וכל צדדי העולם.
ועל דא באמצעיתא²⁶⁵⁸ דגן עדן קיימא נקודה (חדא) ועלאה טמירא וגניזא דלא ידיע וחד עמודא נעיין מתתא לעילא גו ההיא נקודה ומתמן נבעי מיא דאתפרישו לארבע סטרי עלמא אשתכחו תלת נקודין בעלמא דקיימאון דא על דא כגוונא דתלת נקודין דאורייתא²⁶⁵⁹:	ועל זה, באמצע גן עדן עומדת נקודה עליונה, נעלמת וסתומה שלא נודעת. ועמוד אחד נעוץ מלמטה למעלה תוך הנקודה ההיא, ומשם נובעים מים שנפרדים לארבעת צדדי העולם. נמצאו שלש נקודות בעולם שעומדות זו על זו, כדוגמת שלש נקודות של התורה.

²⁶⁵³ "אסתכל וחמי בנהירו דאנפין" מוסגר בדפ"ק.

²⁶⁵⁴ "ואתערבב ההוא דלטורא" מוסגר בדפ"ק.

²⁶⁵⁵ יג ע"ב (הערת הזהר).

²⁶⁵⁶ ריט ע"ב רפא ע"ב (הערת הזהר).

²⁶⁵⁷ עי' אריכות בהגר"א על תיקו"ז מד ע"ב.

²⁶⁵⁸ קלב ע"ב (הערת הזהר).

²⁶⁵⁹ עי' ע"ח שער הארת המוחין פרק ה: קיצור הדברים הוא, כי ג' נקודות הם: א', נקודה עלאה טמירא בג"ע. וא', נקודה בירושלים אמצעית דישובא לחוד, ולא לכולי עלמא כמו נקודת ג"ע. ג', נקודה דסטרא אחרא דחרובא וכו', בראש יש כמה מיני נקבים וחלונות באותן הכלים לצאת מתוכן (הבלים) [הארות] להאיר בחוץ, והם אזנים עינים נחירים ופה, ז' חלונות. אבל הגוף הוא סתום ומוכרח הוא שיהיה בו חלונות לצאת לחוץ האור הגנוז תוך הכלים ולהאיר אל העומדין שם הם הנבראין כולם. והנה מצינו ראינו ג' נקבים בגוף, ב' מהם דרך פנים, והם נקודת פי הטבור ונקודת

תא חזי ההוא שעיר דמשדרין ישראל ולעזאזל לההוא מדברא בגין למיהב חולקא לההוא סטרא אחרא²⁶⁶⁰ לאתעסקא בהדיה ואי תימא תרין שעירין אמאי הכא חד ליהו"ה וחד לההוא סטרא אחרא תינת ההוא שעיר דסטרא אחרא ליהו"ה אמאי:	בא וראה, השעיר ההוא ששולחים ישראל לעזאזל, למדבר ההוא, כדי לתת חלק לההוא צד האחר, להתעסק איתו. ואם תאמר, למה [ישנם] כאן שני שעירים. אחד לה', ואחד לצד האחר ההוא. נחא השעיר ההוא של הצד האחר, אך לה', מדוע.
אלא למלכא דהוה ארגיז על בריה קרא לסנטירא ההוא דעביד דינא בבני נשא תדיר בגין דיזדמן למעבד דינא בבריה ההוא סנטירא חדי ועאל בבי מלכא ולמיכל (ואכיל) תמן כיון דאשגח וביהו בריה אמר ודאי לא עאל סנטירא דא בבי אבא אלא בגין דארגיז	לא, [משל] למלך שהיה כועס על בנו, קרא לשוטר הזה, שעושה דין בבני אדם תמיד, כדי שיתכונן לעשות דין בבנו. השוטר ההוא שמח, ונכנס לבית המלך לאכול שם. כיון שבנו ראה אותו, אמר, ודאי לא נכנס השוטר הזה בבית אבי אלא משום שהמלך כעס עלי. מה עשה. הלך והתפייס עמו. וכיון שהתפייס עמו, צוה המלך לעשות סעודה עליונה לו

פי האמה, ונקב א' באחור שדרך בו יוצאין השמרים אל החצונים, ואלו הם ג' נקודות הנזכר כאן. ואע"פ שנקודת הטבור סתומה, בהכרח הוא שמשם יוצא קצת [אור ו]הבל, כי בהיותו התינוק בסוד העיבור טבורו פתוח כנודע (נדה ל ע"ב).

והנה תחלה צריך שתדע, כי לא יצדק לשון נקודה רק אל בחי' היסוד, בין שיהיה יסוד דכורא בין שיהיה יסוד נוקבא, אבל עיקרו הוא ביסוד נוקבא, וזכור כלל זה להבין לשון הזוהר בענין הנקודה ההיא. והיא הנקרא נקודה אמצעית, כי בחי' נקודת היסוד הוא באמצעית הגוף, וא"כ צריך עתה להודיע איך ג' נקבים הנ"ל כולם הם בחי' נקודת היסוד דכורא או נוקבא.

ואמנם ב' נקודות בדרך הפנים שהם הטבור והיסוד. והנה הטבור הוא גם כן נקודת היסוד, כנודע שיסוד דאמא המתלבש תוך ז"א מסתיים בחזה דז"א, ותכף תחתיו הוא הטבור שהוא ענין יציאת האורות מיסוד דאמא המסתיים בחזה, ומרוב הארתן בוקעים ויוצאין לחוץ במקום הטבור. לכן פי הטבור סתום בסוד אמא עלאה הנקרא עלמא דאתכסיא (זהר ח"א קנב ע"א), וזה הוא נקודה דנטלה מאמא עלאה טמירא כו' (זהר ח"ב ריא ע"ב), כי היא נקודת היסוד דאמא אשר בטבורא דז"א, ונקודה תתאה (זו) היא פי היסוד דז"א ממש. ואע"פ שעיקר (פי) הנקודה אינו אלא יסוד דנוקבא, כי הנה נתבאר אצלינו בענין שיעור קומת פרצוף רחל מהחזה ולמטה באחור ז"א, איך ת"ת דרחל שהיא גופא דילה מכוון נגד יסוד דז"א, ושניהן מסתיימין כאחד, נמצא כי פי היסוד של הזכר הארה היוצאת משם הוא ממש כנגד יסוד רחל שבאחוריו. נמצא, כי זו הנקודה תתאה שהוא ביסוד דרחל, אינה באתכסיא כמו היסוד דאמא, שהיא מלובשת תוך ת"ת ז"א ממש, אשר זהו סבת קריאתה עלמא דאתכסיא, כי ז"א מכסה ומלבישה כמבואר אצלינו ע"פ ספד"צ סוף פ"ק (טז ע"ב) באומר, אתא מפתחא דכליל בשית ומכסה פתחא, והבן זה. ואמנם [כנגד] נקודה תתאה זו, שהוא פי היסוד דז"א, אשר ג"כ שם הוא יסוד דרחל מכוון כנגדו כנ"ל, הנה כנגדן יש נקודה ג' באחור דז"א, שדרך בו יוצאין השמרים אל החצונים כנ"ל. ונלע"ד ששמעתי ממורי זלה"ה, כי גם בזה שייך בחי' היסוד, כי שם בחי' יסוד של הנוקבא של הקליפות המכוון ממש נגד נקודת האחור הזה שבקדושה, והוא נקרא נקודה דחורבא כמ"ש.

ועתה נבאר מאמר הנ"ל, בתרין נקודין אתפרשת מלכו דשמיא. הנה נתבאר אצלינו כי בחי' עולם הוא ז"א, כמ"ש (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה, שהוא הראשון מן הו"ק דז"א. ונודע, כי הז"א הוא עץ חיים מהלך ת"ק שנה (פסחים צד ע"ב), בסוד ה"ח המתפשטין בו, וכל א' כלול עד ק', הרי ת"ק. וכן העולם כולו מהלך ת"ק שנה, נמצא כי כל העולם כולו הוא בחי' ז"א. ואמנם צד פנים שלו הוא קדושה גמורה, וצד האחוריים שלו יש שם אחיזה (אל) [של] החצונים כמ"ש. והנה צד הפנים מתחלק לב' בחי', כי מחציו ולמטה אשר שם האורות של החסדים דאמא מגולים, שם הוא בחי' הישוב שבו שוכנים ועומדים שם בני אדם, וכנגד המקום הזה עצמו מן האחור הוא מקום עמידת רחל נוקבא דז"א, וזה סוד שנקרא רחל ארץ כנ"ל, בסוד א"י, ארץ ז"א הנקרא ישראל, לפי שבשיעורה יש שיעור הישוב הנקרא ארץ, על שם שהיא מריצה את פירותיה, כמארז"ל (תנחומא ראה ח). אע"פ שהיא עומדת באחור שהוא מקום חורבה, סופה לחזור בפנים בעת הזווג, ושם לא יש אחיזה אל החיצונים כנודע, לכן נקרא רחל ישובא לא חורבא ח"ו, כי חוזרת פב"פ בעת הזווג. אמנם מחציו של ז"א ולמעלה מצד הפנים שהוא מהחזה ולמעלה, אין כנגדו ישוב כי (האורותיו) [האורות] הם סתומים ואין האורות נמשכין לחוץ כדי שישבו בו בני אדם, לכן נקרא (זהר ח"א קנב ע"א) עלמא (דאתכסיא) סתימא, ושם מקום לאה כנגד האחור אשר איננה נקרא ארץ, ואינה בחי' ישוב, כי גם היא נקראת עלמא סתימא כמ"ש אצלינו. אמנם שם מחציו ולמעלה מצד הפנים הוא מדור אל הנשמות (העליונות) [הנעלמות] הנקרא ג"ע הארץ, אשר עליה נאמר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו, עלמא סתימא. עי' המשך במלואים אות (ט).

²⁶⁶⁰ עי' מלואים אות (י).

ולבנו, וצוה שלא ידע בו השוטר ההוא.	מלכא עלי מה עבד אזל ואתפיים בהדיה כיון דאתפיים בהדיה פקיד מלכא למעבד סעודתא עלאה ליה ולבריה ופקיד דלא ינדע ²⁶⁶¹ ביה ההוא סנטירא:
לבסוף נכנס השוטר ההוא. אמר המלך, עתה אם ידע זה מהסעודה העליונה	לבתר עאל ההוא סנטירא אמר מלכא השתא אי ינדע דא מסעודתא עלאה
	קפה/א
שהכנתי לי ולבני, יתבלבל השלחן. מה עשה. קרא לממונה על הסעודה, אמר לו, תכין משהו ותשים לפני, ותשים לפני השוטר ההוא, כדי שיחשב שסועד לפני משלי, ולא ידע מהסעודה החשובה ההיא של שמחה שלי ושל בני, ויקח החלק ההוא וילך לו, ויפרד ²⁶⁶² מהשמחה של הסעודה שלנו. ולולא שעשה המלך כך, השוטר ההוא נפרד ²⁶⁶³ מבית המלך.	דאתקינת לי ולברי ²⁶⁶⁴ יתערבב פתורא ²⁶⁶⁵ מה עבד קרא לממנא ²⁶⁶⁶ ועל סעודתא אמר ליה אתקין מדי ²⁶⁶⁷ ותשוי קמאי ותשוי קמיה דההוא סנטירא (סנטורא) בגין דיחשיב דסעיד קמאי מדילי ולא ינדע בההיא סעודתא יקירא ²⁶⁶⁸ דחדוה דילי ודברי ויטול ההוא חולקא ויזיל ליה ויתפרש מחדוה דסעודתא דילן ואי לאו דמלכא עביד הכי לא יתפרש ההוא סנטירא מבי מלכא:
כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, תזמינו שני שעירים, אחד לי ואחד למקטרג ההוא, כדי שיחשב שמסעודה שלי הוא אוכל, ולא ידע בסעודת השמחה האחרת שלנו, ויקח החלק ההוא וילך לדרכו ונפרד ²⁶⁶⁹ מביתי. כיון שאמא העליונה, עולם הבא, באה לשרות תוך ההיכל של העולם התחתון למצא אור (להשיג עליה בהארה) של הפנים, דין הוא שלא ימצא המקטרג ההוא, ולא בעלי הדין לפניו, כאשר מוציא כל הברכות ומאיר לכלם. וכל החרות ההוא נמצא, וישראל נוטלים מאלו הברכות.	(ובגין) כך אמר קודשא בריך הוא לישראל אוזמינו תרין שעירין חד לי וחד לההוא דלטורא בגין דיחשיב דמסעודתא דילי קאכיל ולא ינדע בסעודתא דחדוה אחרא דילן ויסב ההוא חולקא ויזיל לארחיה ויתפרש מביתי ²⁶⁷⁰ כיון דאמא עלאה ²⁶⁷¹ עלמא דאתי אתי למשרי ²⁶⁷² גו היכלא דעלמא תתאה ²⁶⁷³ לאשכחא נהירו ונ"א לאשגחא עלה בנהירו דאנפין דין הוא דלא

²⁶⁶¹ ידע (דפ"ו).

²⁶⁶²

²⁶⁶³

²⁶⁶⁴ היחוד הנעשה בשותפות ישראל, כאומרו ישראל אשר בך אתפאר (אור יקר).

²⁶⁶⁵ שיתבע הדין, הללו רשעים והללו רשעים וכו', ונמצא פוגם היחוד (אור יקר).

²⁶⁶⁶ כה"ג (אור יקר).

²⁶⁶⁷ היינו שפע השמאלי, המתחלק חציו לה' וחציו לעזאזל (אור יקר).

²⁶⁶⁸ כולה ימינית מאור עליון חכמה, ולכך נקרא "יקירא". והיא באמצעות הבינה, ולכך נקראת "חדוה", והיינו שהבינה היא בעלת הדינים והשפע השמאלי, והנשפע משם ימשך חלק אל כל הקלי', ולכך תשפיע חלק שם לשעירים שהם דינים, והדינים אינם קשים אלא בקשר החצוני שם, על ידי הגורל הוא נבדל מבין הקדושים, ונוטלים הקדושים חלק השפע הטוב, והיינו גורל אחד לה' וגורל א' לעזאזל (אור יקר).

²⁶⁶⁹

²⁶⁷⁰ מההיכלות, ונכנס דרך נוקבא דתהומא רבא לברך את הזבח וישראל שמחים חג השמחה (אור יקר).

²⁶⁷¹ היא עיקר יוה"כ כנודע (אור יקר).

²⁶⁷² ק ע"ב (הערת הזהר).

²⁶⁷³ כל סוד יוה"כ לקשר הבינה עם המלכות וכו', ואמר "גו היכלא", שאין ספק שאור הבינה תתפשט בכל העולמות ואפילו בהיכלות ממש, ואם חס ושלום אותו שטן בתוך הקדושים הוא פגם, ואינו נאות שיהנה מברכות העליונות, שהם מג' ראשונות, והיינו דמסיק "כד אפיק וכו'" (אור יקר).

ישתכח ההוא דלטורא ולא מארי דדינין לקמיה כד אפיק כל ברכאן²⁶⁷⁴ ואנהיר לכלא²⁶⁷⁵ וכל ההוא חירו²⁶⁷⁶ ישתכח וישראל נטלי מאינון ברכאן²⁶⁷⁷:	
דהא כד עלמא דאתי²⁶⁷⁸ עאל²⁶⁷⁹ להיכלא דעלמא תתאה²⁶⁸⁰ ואשכח דחרי עלמא תתאה²⁶⁸¹ עם בנוי²⁶⁸² בההיא סעודתא עלאה כדין איהו בריך פתורא²⁶⁸³ ועלמין כלהו מתברכין וכל חידו וכל נהירו דאנפין²⁶⁸⁴ אשתכחו תמן הדא הוא דכתיב (ויקרא טז ל) לפני יהוה תטהרו²⁶⁸⁵:	שהרי כאשר העולם הבא נכנס להיכל של העולם התחתון ומוצא ששמח העולם התחתון עם בניו בסעודה העליונה ההיא, אז הוא מברך השלחן, והעולמות כולם מתברכים, וכל שמחה וכל הארת הפנים נמצאות שם. זהו שנאמר "לפני ה' תטהרו".
(ו) כתיב (שם ח) ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל דא איהו ההוא חדוה דההוא דלטורא בגין דקודשא בריך הוא יטיל עמיה גורל²⁶⁸⁶ וזמין ליה ולא ידע דנור דליק אטיל על רישיה ועל עמא דיליה כמה דאת אמר (משלי כה כב) כי גחלים אתה חותה על ראש²⁶⁸⁷:	נאמר "ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". זוהי השמחה ההיא של המקטרג ההוא, כדי שהקדוש ברוך הוא יפיל עמו גורל, ומזמין אותו, ולא יודע שאש דולק שם על ראשו ועל העם שלו, כמו שנאמר "כי גחלים אתה חותה על ראשו".
וסימנך (אסתר ה יב) אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי. ונאמר "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב". בחלק ההוא שנוטל, והולך לו. ובסוף, כאשר בא המלך העליון לבית המלכה, המלכה מבקשת עליה ועל בניה ועל עמה מן המלך.	

²⁶⁷⁴ כל מיני ברכה מכל הבחינות (אור יקר).

²⁶⁷⁵ כל בחינות הקדושים (אור יקר).

²⁶⁷⁶ כל בחינות הברכה מצד הבינה שהיא חירות ודאי (אור יקר), ומ"ש "כל ההוא" מורה על ריבוי הבחינות מלמעלה ועושות חירו בבינה (אור יקר).

²⁶⁷⁷ כל איזו ברכה שיגרמו התחתונים יש חלק לגורם הברכה, וכיון שישראל הם גורמים היחוד במעשה תיקונם, יש להם חלק בו (אור יקר).

²⁶⁷⁸ בינה (אור יקר).

²⁶⁷⁹ ע"י הת"ת (אור יקר).

²⁶⁸⁰ לברך השכינה וכל הקדושים התלויים ממנה (אור יקר).

²⁶⁸¹ היא המלכות (אור יקר).

²⁶⁸² ששבו בתשובה וקשטוה ותקנו בה כל תיקוני סדר יוה"כ (אור יקר).

²⁶⁸³ מלכות הנקראת שלחן בבחינה שהיא שלחן שכל העולמות אוכלים בה ונשפעים ממנה (אור יקר).

²⁶⁸⁴ חג"ת, א"ל אלהים הו"ה בא"ל אלהים אדנ"י שבה (אור יקר).

²⁶⁸⁵ קעב (הערת הזהר). ממש עם השכינה, "לפני ה'" ת"ת שהוא מתייח' עמה, שעל ידי כך הבינה באה שם (אור יקר). פי' בינה כמ"ש בפרשת אחרי מות, כד אתי מלכא עילאה, פי' בינה, כמ"ש לעיל, כד עלמא דאתי עאל להיכלא דעלמא תתאה (מ"מ).

²⁶⁸⁶ אינו נראה לו שחלק הראוי עליו משפיעים עליו, אלא חושב שחלקו בחלק גבוה שוה בשוה, וזה אינו שהגורל מפריד חלק ה' לה' וחלק עזאזל לעזאזל (אור יקר).

²⁶⁸⁷ "גחלים" הם גזרות העונות. "אתה חותה על ראשו" הקב"ה גוזר יסורין על ישראל, ונתן לו רשות למחוק עונותם על ידי יסורין כך וכך, והיינו ויסרתיך למשפט, ולזה הם גחלים עליו, כאומרו הוי אור שבט אפי, שאחר שישראל נטהרים, כשקבלו עליהם את הדין, והם שמחים עם ה'. והמן זה סמא"ל, נגזר עליו ביטולו וכל גזרות קשות, וכך הוא המן בצערו כפרתן של ישראל, תקנו ישראל ושבו בתשובה ונתכפרו, נמצא כל מה שנשפע דין ויכולת, נח ויחולו על המן, גחלים על ראשו, אחר טהרת ישראל (אור יקר).

לבי מטרוניתא מטרוניתא תבעת עלהא ועל בנהא ועל עמא מן מלכא:	
ואפילו בזמן שישראל בגלות ומתפללים תפלות בכל יום, היא עולה ביום זה לפני המלך העליון ומבקשת על בניה, ואז נגזרות כל אותן נקמות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות עם אדום, ונגזר איך עתיד המקטרג הזה לעבור מן העולם, כמו שנאמר "בלע המות לנצח".	ואפילו בזמן שישראל בגלות ומתפללים תפלות בכל יום, היא עולה ביום זה לפני המלך העליון ומבקשת על בניה, ואז נגזרות כל אותן נקמות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות עם אדום, ונגזר איך עתיד המקטרג הזה לעבור מן העולם, כמו שנאמר "בלע המות לנצח".
אמר (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח:	ואפילו בזמן שישראל בגלות ומתפללים תפלות בכל יום, היא עולה ביום זה לפני המלך העליון ומבקשת על בניה, ואז נגזרות כל אותן נקמות שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות עם אדום, ונגזר איך עתיד המקטרג הזה לעבור מן העולם, כמו שנאמר "בלע המות לנצח".
וסימנך בזמנא דגלותא (אסתר ז ד) כי נמכרנו אני (להשמיד) וגו' כי אין הצר שוה בנזק המלך מאי בנזק המלך כמה דאת אמר (יהושע ז ט) והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול דהא שמא עלאה לא אתקיים בקיומיה ²⁶⁸⁸ ודא איהו בנזק המלך:	וסימנך בזמן הגלות "כי נמכרנו אני וגו', כי אין הצר שוה בנזק המלך". מה זה בנזק המלך. כמו שנאמר "והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול". שהרי השם העליון לא מתקיים בקיומו, וזהו בנזק המלך.
וכדין והמן נבעת מלפני המלך והמלכה וכל נהירו דאנפין (כד נהירו אנפין) וכל חידו אשתכח ווישראל נפקי לחירו בההוא יומא כדין מההוא יומא ולהלאה חירו וחדוה באתגליא לשלטאה עליהו כדין בעי למחדי עמהון מכאן ולהלאה כמה דיהבו [ליה] (לון) חולקא לאתפרשא מנהון הכי נמי יהבין לשאר עמין לאתפרשא מנהון לתתא:	ואז, והמן נבעת מלפני המלך והמלכה. אז אור הפנים וכל שמחה נמצאת, וישראל יוצאים לחרות ביום ההוא. ואז, מהיום ההוא והלאה, חרות ושמחה בגלוי לשלוט עליהם, ואז צריך לשמח עמהם. מכאן והלאה, כמו שנתנו לו חלק להפרד ²⁶⁸⁹ מהם, כך גם נותנים לשאר העמים להפרד ²⁶⁹⁰ מהם למטה.
תא חזי ומה הוא (מההוא) רוא דקרבנא לקרבא שעיר לקבל שעיר ²⁶⁹¹ ולא מלה אחרא ²⁶⁹² ואמאי שעיר בראש חדש והכא נמי שעיר אלא אי תימא בגין דאיהו סטרא דיליה ²⁶⁹³ יאות אמאי לא אהוה ²⁶⁹⁴ עז ²⁶⁹⁵ :	בא וראה, מה הוא סוד הקרבנות, להקריב שעיר כנגד שעיר ולא דבר אחר. ומדוע שעיר בראש חדש, וכאן גם כן שעיר. אלא, אם תאמר משום שהוא צד שלו, טוב. מדוע לא היה עז.
אלא מלה דא אצטריך ואיהי אשתכח למאריהון דחרשין דכל [עובדין דלהון] ועובדיהון (עובדין) כמה דלא אתחבר ²⁶⁹⁶ ויהא בנוקבא ²⁶⁹⁷ ועל דא שעיר לא אתחבר	אלא דבר זה צריך, והוא נמצא לבעלי כשופים, שכל מעשיהם במה שלא מתחבר יהיה בנקבה. ועל זה שעיר, שלא התחבר בנקבה בכל הצדדים שלו. עז, כאשר התחבר בנקבה. ומשום שהוא מלך, נותנים לו משום

²⁶⁸⁸ פי' שאלהים אלה הם ו"ק דז"א ששם אחוזים ישראל, ומי דאלהים הם נה"י דבינה שבתוך ז"א, ואם יאבדו ישראל ח"ו, אזי אלה מאלהים נפגמת, ולא נשאר רק מ', וזהו ומה תעשה לשמך הגדול, וכמ"ש בסבא דמשפטים (מ"מ).

²⁶⁸⁹

²⁶⁹⁰

²⁶⁹¹ "לקבל שעיר" מוסגר בדפ"ק.

²⁶⁹² ור"ל שהיה לנו להקריב פר או כשב (מ"מ).

²⁶⁹³ לקמן רסט ע"א (לש"ו). עי' מלואים אות (י).

²⁶⁹⁴ הוי (דפ"ו).

²⁶⁹⁵ עז הוא גדול ולא שעיר שהוא קטן (מ"מ).

²⁶⁹⁶ מוסגר בדפ"ק.

²⁶⁹⁷ דאל אחר אסתירס ולא עביד פירין (רח"ו). עי' לעיל קג ע"א.

בנוקבא²⁶⁹⁸ בסטריין דיליה כלהו²⁶⁹⁹ עז כד אתחברו בנוקבא ובגין דאיהו מלכא יהבין ליה בגין יקרא דיליה האי דלא אתחבר בנוקבא ולא יהיב חיליה לאחרא²⁷⁰⁰ ודא אשתמודע לאינן חרשין דמשתמשין בהני עובדי ובגניי כד שריין²⁷⁰¹ על ההוא שעיר כל אינן חטאיהון:	הכבוד שלו, זה שלא התחבר בנקבה ולא נתן כחו לאחר. וזה ידוע לאותם המכשפים שמשתמשים במעשים אלה. ולכן שורים על השעיר ההוא כל אותם החטאים.
ותא חזי אף על גב²⁷⁰² דאיהו חולקא לההוא סטרא ואחרא רזא הכא כל הני סטריין אחרנין דלתתא וס"א דאקרון מצולות יסו כלהו מסאבין יתיר וכל מה דנחתין דרגין תתאין²⁷⁰³ הכי מסאבו דלהון יתיר ובגין כד בעז יתיר חולקיהון²⁷⁰⁴ בגין דשערא	ובא וראה, אף על גב שהוא חלק לצד האחר ההוא, סוד כאן. כל אלו צדדים אחרים שלמטה (שנקראים מצולות יס), כולם טמאים יותר. וכל מה שיורדים מדרגות תחתונות, כך הטומאה שלהם יותר. ולכן בעז, חלקם יותר, משום שהשערות
קפה/ב	
דיליה תליא יתיר מבעירא אחרא כמה דדינא דלהון תלי לתתא במסאבו אבל האי מלכו [חייבא²⁷⁰⁶] אחרא מלכא דכלא בההוא סטרא ברור איהו יתיר מסאבו דיליה ולא מסאבו שלים²⁷⁰⁷ כהני תתאי ועל דא שעיר דשערא דיליה לא תליא ולא שעיע לא שעיע בגין דההוא מסאבו דיליה ולא תליא בגין [דלא] (ד)יתתקף ביה מסאבו כהני תתאי ועל דא ודאי שעיר ולא אחרא:	שלו תלויות יותר מבהמה אחרת, כמו שדין שלהם תלוי למטה בטומאה. אבל מלכות הרשעה הזו האחרת, מלך של הכל בצד ההוא, הטמאה שלו היא יותר מבורר²⁷⁰⁵, ולא טמאה שלמה כאלה התחתונים. ועל זה שעיר, שהשער שלו לא תלוי ולא חלק. לא חלק, מפני הטומאה ההיא שלו. ולא תלוי, כדי שלא תתחזק בו טומאה כאלה התחתונים, ועל זה ודאי שעיר, ולא אחר.
כפור אמאי אקרי כפור אלא בגין דנקי כל מסאבו²⁷⁰⁸ ואעבר ליה מקמיה בההוא יומא ועל דא יום כפור יומא דנקיותא והכי קרינא ליה כתיב (ויקרא טז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם כי היום הזה מבעי ליה	כיפור, מדוע נקרא כפור. אלא מפני שמנקה כל טומאה ומעביר אותה מלפניו ביום ההוא. ועל זה יום כפור יום של נקיון, וכך קוראים לו, שנאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". היה צריך לכתוב "כי היום הזה" מהו "כי ביום הזה". אלא משום שמטהר מקדש למעלה ומתנקה (ומאיר),

²⁶⁹⁸ עם נוק' (מ"מ).

²⁶⁹⁹ דהיינו כל הסט"א רוצים בסטריין דיליה (מ"מ).

²⁷⁰⁰ הוא טעם אחר שהטעם הא' הוא שהשעיר עדיין לא עביד פירין, ואל אחר לא עביד פירין. והטעם הב' הוא, כיון דאיהו מלכא, יהבין ליה האי דלא יהיב חיליה לאחרא (מ"מ).

²⁷⁰¹ שדיין (דפ"ו).

²⁷⁰² פי' הוא טעם ג', כי עז שערא דיליה תלייא ולא שעיע שהם דינים קשים אבל השעיר שערא דיליה לא תלייא ולא שעיע, ולכן יהבין ליה האי שעיר, שאין בו טומאה כל כך (מ"מ)

²⁷⁰³ דהקליפה עליונה הוא אינו טמא ומזוהם כ"כ, והיא גדולה יותר במעלה מהתחתונה (דע"ה ח"ב קכה ע"ב)

²⁷⁰⁴ עי' לעיל קלט ע"א (לש"ו).

²⁷⁰⁵

²⁷⁰⁶ חייבתא (דפ"ו).

²⁷⁰⁷ הקליפה עליונה הוא אינו טמא ומזוהם כ"כ, והיא גדולה יותר במעלה מהתחתונה (דע"ה ח"ב קכה ע"ב).

²⁷⁰⁸ לשון "וכפרתם את הבית", לשון נקיות, היינו טומאות ישראל ועונותיהם, מתכפר כל עון ועון כפי שיעורו, מי שהוא מתכפר מיד, מי שהוא מתכפר ביסורין, מי שהוא מתכפר במיתה (אור יקר).

357

מאי כי ביום הזה אלא בגין דאתדכי מקדשא²⁷⁰⁹ לעילא ואתנקי ונ"א ואתנהירו כתיב כי ביום הזה יכפר עליכם יכפר וינקי בקדמיתא²⁷¹⁰ ביום הזה בגין דיתדכי ולבתר עליכם²⁷¹¹:	נאמר "כי ביום הזה יכפר עליכם". יכפר וינקה בתחילה ביום הזה, כדי שיטהר, ולבסוף עליכם.
תו יכפר ביום הזה וינקי ליה בקדמיתא וכלו (ועל) דא עליכם בגיניכון אצטריך לנקאה ליה ולדכאה ליה בקדמיתא יכפר מאן [יכפר] ויכפר אלא דא הוא עלמא עלאה דנהיר ונקי לכלא (יכפר על דאיהו עלאה דנהיר ונקי לכלא (ס"א אלא הוא דא עלמא עלאה דנקי ונקי לכלא)) ועל דא כלהו סטריין בישין (אתעברו) דאקרוון מצולות ים²⁷¹² ואתעברו וכמה דאינון מצולות [ים] תליין הכי נמי תלייא שער²⁷¹³ דיליה וכל הוהוא סטרא דלהו²⁷¹⁴ ושערא דההוא סטרא לא שעיע:	עוד, יכפר ביום הזה, וינקה לו בתחלה. וכל זה עליכם, בסבתכם צריך לנקות אותה, ולטהר אותה תחלה. "יכפר", מי יכפר. אלא זהו עולם העליון שמאיר ומנקה לכולם. ועל זה כל צדדים הרעים, שנקראים מצולות ים, עוברים. וכמו שאותן מצולות ים תלויות, כך גם תלויות שערות שלו, כל אותה הצד שלו, ושער של הצד ההוא לא חלק.
כנוונא דא כתיב (ויקרא מז מז) וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכל חטאתם מבעי ליה אלא להנאה להון מכאן ולהלאה לכל חטאתם דלא יכיל מקטרגא לשלטאה עליהו ועל דא²⁷¹⁵ ביומא דכפור דאיהו קנוחא דכל חובין ונקיו דלהון ובעאן (בעון) ישראל לנקאה גרמייהו ולמהך יחפיו (למהך מקרסי) רגלין כמלאכי עלאין חמש ענויין בגין לאסתייעא מחמש סטריין עלאין²⁷¹⁶ דיומא דכפורי אפיק לון ואינון תרעין דיליה:	כמו זה, נאמר "וכפר על הקודש מטומאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם". היה צריך לכתוב "וכל חטאתם". אלא להנאה שלהם. מכאן והלאה לכל חטאתם, שלא יכול המקטרג לשלוט עליהם, ועל זה, ביום כפור, שהוא העברת כל החובות ונקוי שלהם. צריכים ישראל לנקות עצמם וללכת יחפי רגלים כמלאכי עליון. חמשה ענויים כדי להעזר בחמשה צדדים עליונים שיום הכפורים מוציא אותם, והם שערים שלו.
ואי שתיה קא חשיב דאיהו מסטרא דיצחק הא שית²⁷¹⁷ ואף על גב דבכלל אכילה	ואם מחשיב שתיה, שהיא מצד של יצחק, הרי ששה. ואף על גב שבכלל אכילה היא,

²⁷⁰⁹ היינו המלכות, והכוונה שהספירות בעצמם הם נפגמות בעונות התחתונים, והאי טבא סבירא ליה דכולא תליא במלכות, כדפי' לעיל, שכפי שהיא נתקנת מלמטה, כך משפיע לה הבינה מלמעלה, והיינו שהפגם בה ובספירותיה, ולכך התיקון האמיתי בה, שירד האור העליון וילבן השחרות, ואיר החושך, ויטהר הפגם, והיינו ביום הזה יכפר ודאי שהיום בעצמו נטהר מפגם ראשונה (אור יקר).
²⁷¹⁰ פי', תחלה אנו מתקנים מדת המלכות שנקרא יום הזה, ואח"כ ישראל, ולפיכך שני מלת עליכם, ר"ל למה צריכים המלכות כפרה בגיניכון (מ"מ).

²⁷¹¹ שתחלה יושפע הטהרה ונקיון הפגם למעלה, ואחר כך ירד למטה ויטהר את ישראל, בסוד נשמתם רוחם ונפשם וגופם, והטהרה ירד מלמעלה למטה, ופירש עוד עליכם, בשבילכם, משום דקרא יתירא הוא וכו' (אור יקר).

²⁷¹² פי' שהם מסיגי הגבורות שבמלכות (מ"מ).

²⁷¹³ (ס"א דיליה דהוא סטרא וכו') נוסף בדפ"ו.

ואז הם ששה, ועיניו אחרון, תשמיש המטה הוא, ובדרגה ששית נמצא, וכנגדה אנו עושים עינוי זה.	איהו וכדין אינון שית וענויא בתראה תשמיש המטה איהו ובדרגא שתיתאה שכיח²⁷¹⁸ ולקבליה אנן עבדין ענויא דא²⁷¹⁹:
נאמר "ובעשור לחדש השביעי הזה", ונאמר "אך בעשור לחדש". בעשור, היה צריך לכתוב "בעשירי". מה זה בעשור. אלא משום שעתה ביום זה, כל מדרגות עליונות באות אלו על אלו, לשרות על הלבנה ולהאיר אותה, וכולן בסוד של עשר, עד שעולה למאה. וכאשר עומדת בסוד של מאה, אז הכל אחד, ונקרא יום הכפורים. ולכן "בעשור", כמו שאתה אומר זכור, שמור, שכלם באים כדי לעשר ולהאיר בסוד של עשר.	כתיב (במדבר כט ז) ובעשור לחדש השביעי הזה וכתוב (ויקרא כג כז) אך בעשור לחדש בעשור בעשירי מבעי ליה מאי בעשור אלא בגין דהשתא ביומא דא כל דרגין עלאין²⁷²⁰ אתיין אלין על אלין למשרי על סיהרא ולאנהרא לה וכלהו ברוא דעשר עד דסלקא למאה וכד קיימא ברוא דמאה כדין כלא חד ואקרי יום הכפורים ועל דא בעשור²⁷²¹ כמה דאת אמר זכור שמור²⁷²² ודכלהו²⁷²³ אתיין בגין לעשרא ולאנהרא ברוא דעשר:
החזיר הזקן הזה ראשו כנגד רבי שמעון, ואמר לו, הרי ידעתי ששאלה תקשה, ב"עשור לחדש השביעי" הזה. אמר לו רבי שמעון, ודאי, בעשירי ראוי הוא וכן הוא, אבל בעשור מדוע עולה למאה. והרי מהפסוק לא נראה, אלא שעולה לשבעים, ממשמע שנאמר "בעשור לחדש השביעי". וכאשר מעשרים לשביעי עשר פעמים, הרי ודאי עולה לשבעים. אמר לו, על זה החזרתי ראשי כלפיך, שהרי ידעתי שחכם אתה.	אהדר האי סבא רישיה לקבליה דרבי שמעון ואמר ליה רבי²⁷²⁴ שמעון²⁷²⁵ הא ידענא ודושאלתא תבעי בהאי בעשור לחדש השביעי ואמר ליה רבי שמעון ודאי²⁷²⁶ בעשירי יאות²⁷²⁷ הוא והכי הוא²⁷²⁸ [אבל בעשור] אמאי סליק למאה והא מקרא לא אתחזי אלא דסליק לשבעין משמע דכתיב

בכלל אכילה, כי שתיה מסטרא דיצחק, וצריך לכלול אותו בימין לעולם, כי זהו סוד העקידה, אברהם הוא איש החסד, ויצחק ה"ס הגבורה, אש ממים. וכדי להמתיק אותו שלא יחריב העולם, בא ענין העקידה, כדי שיהיה לעולם נכנע ונקשר אל החסד, ולכן אמרו שתיה בכלל אכילה, והם א'. והרחיצה ליעקב. והסיכה לנצח, ונעילת הסנדר להוד, ותשמיש המטה לסוד עולם. והדברים אלו מבוארים בזהר תצוה ה' עינויין בגין וכו' וענויין בתרייתא תשמיש המטה איהו ובדרגא שתיתאה שכיח (מ"מ).

²⁷¹⁸ פי' ביסוד שמאימא אנו מושכים ליסוד דז"א כמ"ש בפרשת משפטים בסוד עונ' טמירא (מ"מ).
²⁷¹⁹ ובכל עינוי מאלו הה' יכוין לתקן את אשר עיוותו וכו', ואף גם זאת בתתו אל לבו מעשה ידי אדם אשר בעפר יסודו, כי ידמה לעליון. כי הנה, ה' דברים אלו, אכילה ושתיה ורחיצה וכו', הם למעלה בשאר ימות השנה האורות עליונים, שמקבלת שכינת עוזינו במספר שמות קדושים, אשר עולה מספר השמות ההם כמספר כל א' מאלו הה' אכיל' וכו'. אך ביום הזה, ותעליה אמה ונאדרת בתאומת' יחד אימא ובתה ותעני' אימא, ואינה מקבלת ה' דברים אלו ממנה. וכנגדה אנו אסורים ג"כ בה' דברים גשמיים אלו למטה, ואולם היא מקבלת ביוה"כ האורות' גבורות פחדה מאימא לפני מ"ה א' גבור' גשמים פנימיים שממדת חסד אימא עד הודה, בקול ה' תפלות שאנו מתפללים היום, בערבית גבורת חסד דאימא, ובשחרית גבורת גבורתה ובמוסף גבורה שבת' ובמנחה גבורה שבנצח, ובנעילה גבורה שבהוד (מ"מ).

²⁷²⁰ פי' י"ס דאימא משפיעים למלכות, וז"ש כדין כולא חד ואיקרי יוה"כ (מ"מ).

²⁷²¹ ר"ל מספר עשירות (מ"מ).

²⁷²² שהוא מקור (רח"ו).

²⁷²³ דכלה (דפ"ו).

²⁷²⁴ לרבי (מ"מ).

²⁷²⁵ רבי שמעון מוסגר בדפ"ק.

²⁷²⁶ דא (נוסף בדפ"ו), דאי (נוסף במ"מ).

²⁷²⁷ ור"ל אלו כתיב בעשירי יאות דקרא כפשטיה, אבל כיון דכתיב בעשור, דרשינן מספר עשירות

שהם מאה (מ"מ).

²⁷²⁸ בעשור יאות הוא אי הכי הוא (דפ"ק).

(ויקרא כג כז) בעשור לחדש השביעי וכד מעשרי לשביעאה עשר זמנין²⁷²⁹ הא ודאי סליק לשבעין אמר ליה על דא אהדרנא רישא לגבך דהא ידענא דחכימא אנת:	
תא חזי תריין רוזין הכא²⁷³⁰ חד דהא סיהרא חדש השביעי אקרי ובגין כך אקרי חדש השביעי עשור ובגין דקא מנהרין לה עשר זמנין הא מאה ותו האי מלה דקאמרת ודאי לשבעין סליקאן בהאי יומא ובדרגא דשבעין²⁷³¹ איהו ובדרגא דמאה איהו לדרגא דמאה לאשלמא ולאנהרא²⁷³² ובהאין (ב)דרגא דשבעין דהא ביומא דא נטיל לכל עמא דישראל למידן וכלהו קיימין בנשמתא יתיר מגופא דהא ביומא דא ענויא דנפשא איהו ולא מגופא כמה דאת אמר ועניתם את נפשותיכם כי כל הנפש אשר לא תעונה (ויקרא כג כט) והאי יומא נטיל לכל נפשאן והוו ברשותיה ואי לא קיימא ברוא "נ"א ברשותא] דשבעין לית [רשו לה לנפשאן לקיימא תמן] אליה רשו בנפשאן (רשו לנפשאן) דקיימא דנפשאן ברוא	בא וראה, שני סודות כאן. אחד, שהרי הלבנה נקראת חדש השביעי, ולכן נקרא חודש השביעי "עשור", מפני שכשמאירים לה עשר פעמים, הרי מאה. ועוד, דבר זה שאמרת, ודאי לשבעים עולה ביום זה, ובמדרגה של שבעים היא, ובמדרגה של מאה היא, למדרגה של מאה להשלים ולהאיר. ובדרגה זו של שבעים, שהרי ביום זה נוטל לכל עם ישראל לדון, וכולם עומדים בנשמה יותר מהגוף, שהרי ביום זה, עינוי של הנפש הוא, ולא מגוף, כמו שנאמר "ועיניתם את נפשותיכם". "כי כל הנפש אשר לא תעונה". ויום זה לוקח לכל הנפשות ונמצאות ברשותו. ואם לא עומדת בסוד (ברשות) של שבעים, אין לה רשות בנפשות לעמוד שם, שעמידת הנפשות בסוד
קפ"א	
דשבעין כמה דאת אמר (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו':	של שבעים, כמו שנאמר "ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו'".
ואי תימא²⁷³³ (ל)נפשאן דרביי דלא אשלימו לשבעין שניין לא שלמא בהו²⁷³⁴ ודאי שלמא בהו²⁷³⁵ אבל לא בשלימו כמאן דזכי יומין סגיאין לפקודי אורייתא²⁷³⁶ ועם	ואם תאמר, נפשות הילדים, שלא השלימו לשבעים שנה, לא שולטת בהם, ודאי ששולטת בהם, אבל לא בשלמות, כמי שזכה לימים הרבה למצוות התורה, ועם כל זה, בכל שבעים שנה היא הולכת. ועל זה למדנו,

²⁷²⁹ דהיינו עשר פעמים ז' הם ע' ואמאי הם מאה (מ"מ).

²⁷³⁰ פי' הכל אמת, אנו דורשים עשור מספר עשירות, דהיינו מאה. ועוד אנו עושים עשר פעמים ז', שהם ע', והיא בינ' שנק' ע' (מ"מ).

²⁷³¹ בינה (רח"ו). וביאור הענין היטב, שדורשים עשור לשון מקור, שהם מאה שמשפיעים בה י"ס דאימא. ודורשים ג"כ ע', לרמוז שעלתה המלכות וקיבלה ו"ק דז"א, ואח"כ עלתה עד הבינה שנק' ע'. ולפי זה סדר העליה הוא, ע' תחלה לרמוז שאחזה בז"א שהוא ו"ק, ועלתה עד הבינה, וז"ס ע'. ואח"כ סוד עשור, שהיא מאה לרמוז שמקבלת מ"ס דבינה (מ"מ).

²⁷³² "ובדרגא דשבעין איהו ובדרגא דמאה איהו לדרגא דמאה לאשלמא ולאנהרא" מוסגר בדפ"ק. ²⁷³³ לדידך דאמרת שהיא כוללת הנפשות, מטעם היותם בסוד השבעים והזקנה, אם כן הבחורים לא תכלול, שאינם בעלי שבעים, וא"א להם להכלל בבחינת השבעים כתות [כחות] (אור יקר).

²⁷³⁴ פי', כיון שאנו אומרים שהיא בדרגא דע' שרומז לבינה, א"כ התינוקות שהם פחות מע', אינה שולטת בהם. ותירץ, שכל הנשמות מתחלת לידתם עד סוף ע' הם ברשותה, לפי שכל הו"ק עד הבינה שנק' ע', מקבלת מהם הארה ונותנת לישראל (מ"מ).

²⁷³⁵ והיו לעולם המדרגות בה שבעים, והולכת וקולטת מבין עשרה במדרגה האחת, ומבין עשרים במדרגה השנית, ומבין שלשים בשלשה מדרגות, וכן יוסיפו וילכו עד שבעים, שאז היא קולטת בן שבעים בשלימות בכל שבע מדרגות (אור יקר).

²⁷³⁶ שנשלם בכל השבע מדרגות, אמנם לעולם המלכות בעלת שבעים, וכוללת כל בחינת השבעים אפילו צעיר לימים (אור יקר).

כל (ועל) דא בכלהו שבעין שנין אזלא²⁷³⁷ ועל דא תנינן אחד המרבה ואחד הממעיט מאן אחד [דא יחודא] (ביחודא) דשבעין שנין מאן דאסגי ומאן דאמעט:	אחד המרבה ואחד הממעיט. מה זה אחד. זה יחוד של שבעים שנה, מי שמרבה ומי שממעט.
ועל דא ביומא דכפורי אעבר בכלהו ושבעין ואשתלים האי דרגא בכלהו (שבעין) וכל נשמתין סלקין קמיה ודאין להון בדינא וקודשא בריך הוא חיים עליהו דישאל ביומא דא מאן דלא אעבר טינא מרוחיה לכפרא עליה ביומא דא²⁷³⁸ כד סליק צלותיה בהאי יומא טבע בההוא אתר דאקרי רפש וטיט ואיהו מצולות ים²⁷³⁹ ולא סליק לאתעטרא ברישא דמלכא:	ועל זה ביום הכפורים עוברת בכל השבעים, ונשלמת דרגה זו בכולם, וכל הנשמות עולות לפניו, ודן את כולן בדין, והקדוש ברוך הוא מרחם על ישראל ביום זה. מי שלא העביר טנוף מרוחו לכפר עליו, ביום זה, כאשר עולה תפלתו ביום זה, טובע במקום ההוא שנקרא רפש וטיט, והוא מצולות ים, ולא עולה להתעטר בראש המלך.
ביומא דא לא אצטריך בר נש²⁷⁴⁰ לפרשא חטאוי²⁷⁴¹ קמי אחרא בגין דכמה אינון דנטלי ההיא מלה וסלקי לה לעילא ואית סהדין בההיא מלה ומה (מיכה ז ה) משוכבת חיקך שמור פתחי פיך כל שכן אינון דאזלי ועייני (לון) לקטרגא ולון וסהדי עליה וכל שכן דחציפו איהו לקמי [מלכא] כלא וחלול שמא דקודשא בריך הוא ועל דא כתיב (קהלת ה) אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מכאן ולהלאה רזא בגוון²⁷⁴² [אחרא]:	ביום זה, לא צריך בן אדם לפרש חטאיו בפני אחר, משום שכמה הם שלוקחים הדיבור ההוא ומעלים אותו למעלה, ויש עדים בדבור ההוא. ומה "משוכבת חיקך שמור פתחי פיך", כל שכן אלו שהולכים ומעיניים לקטרג עליהם ומעידים עליהם, וכל שכן שעזות הוא לפני מלך הכל, וחלול שמו של הקדוש ברוך הוא. ועל זה נאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך". מכאן והלאה סוד באופן אחר.
פתח ואמר (שמות יב ב) החדש הזה לכם ראש חדשים וגו'. וכי כל הזמנים והחדשים אינם של הקדוש ברוך הוא. אלא "חדשיכם" לא נאמר אלא "החדש הזה לכם", שלי הוא, אבל אני מסרתי אותו לכם, שלכם הוא בנגלה, אבל שביעי שלי הוא, ועל זה הוא "בכסה" ולא בגלוי. חדש שלכם הוא בסוד כסדר אותיות אביב, שהוא א' ב' ג'. "ב הוא סוד אות ג'. אבל החדש השביעי, שלי הוא מסוף	פתח ואמר, "החדש הזה לכם ראש חדשים וגו'". וכי כל הזמנים והחדשים אינם של הקדוש ברוך הוא. אלא "חדשיכם" לא נאמר אלא "החדש הזה לכם", שלי הוא, אבל אני מסרתי אותו לכם, שלכם הוא בנגלה, אבל שביעי שלי הוא, ועל זה הוא "בכסה" ולא בגלוי. חדש שלכם הוא בסוד כסדר אותיות אביב, שהוא א' ב' ג'. "ב הוא סוד אות ג'. אבל החדש השביעי, שלי הוא מסוף

²⁷³⁷ המלכות, אפילו על בן עשר או על בן עשרים, וכיוצא, שהיא לא תחסר משבעים, אמנם אין האדם משלים עד שתמלא הע' (אור יקר).

²⁷³⁸ "ביומא דא" מוסגר בדפ"ק.

²⁷³⁹ שלח קסג ע"ב (הערת הזהר).

²⁷⁴⁰ ויקרא רלא ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁴¹ בפרשת תצוה דף קפו נראה שאסור להתודות בר"ה, ובפ' פנחס דף רלא אמר דבעי לפרשא חטאוי, והנה הכא שאוסר הוא בקול רם, ומקום המתיר הוא בלחש בעת תקיעת שופר, וקשה דהכא ביוה"כ מדבר. ונראה שהרב ז"ל מפרש מ"ש ביומא דא וכו' קאי אדסמך ליה, פתח ואמר עד שביעאה דילי איהו, וע"ד איהו בכסא ולא באתגליא. ונודע שר"ה עליה כתיב בכסא ליום חגנו, והכריחו לזה ממ"ש נטלי ההוא מלה ועייני לקטרגא, ואי ביוה"כ אין לשטן שליטה. ועוד אי ביוה"כ איירי, אתי דלא כמאן, דאפילו לרע"ק אין צריך לפרט, ואם רצה לפרט הרשות בידו אפילו בקול רם, והכא אוסר. אלא ודאי בר"ה איירי. ותירוצי הרב דהכא מיירי בקול רם דייק מלשון הזהר ממ"ש דחציפא איהו קמי כולא משמע בקול רם (מ"מ).

²⁷⁴² "מכאן ולהלאה רזא בגוון" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁴³ "אלא חדשיכם לא כתיב" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁴⁴ מלכות (מ"מ).

²⁷⁴⁵ בינה (מ"מ).

361

דלכון איהו בסדורא כסדרא דאתון אביב דאיהו אב"ג²⁷⁴⁶ י"ב ואיהו רזא דג'²⁷⁴⁷ (ואיהו אב"ג כסדרא דאתון) אבל ירחא שביעאה דילי איהו מסופא דאתון²⁷⁴⁸ מאי טעמא אתון מתתא לעילא²⁷⁴⁹ ואנא מעילא לתתא:	האותיות. למה אתם ממטה למעלה, ואני ממעלה למטה.
האי דילי ברישא דירחא אנא איהו [באתכסיא] (באתפיסא) בעשרה דירחא אנא איהו בגין דאנא בחמש קדמאי²⁷⁵⁰ ובחמש אחרנין ובחמש תליתאי בקדמיתא דירחא אנא איהו בגין חמשה יומין בעשרה דירחא אנא איהו בגין חמש יומין אחרנין בחמשה עשר דירחא אנא [בגין חמש תליתאי] (איהו):	זה שלי. בראש החדש אני הוא בכסוי, ובעשרה לחדש אני הוא, משום שאני בחמש ראשונות, ובחמש אחרונות, ובחמש שלישיות. בתחלת החדש, אני הוא, משום חמשה ימים. בעשרה לחדש, אני הוא, משום חמשה ימים אחרים. בחמשה עשר לחדש, אני הוא, משום חמש שלישיים.
מאי טעמא כולי האי בגין דכל ירחא דא מעלמא עלאה איהו ועלמא עלאה ברזא דחמש איהו בכל זמנא וזמנא ובגניי כך ירחא דא איהו בכסה ולא באתגליא בגין דעלמא עלאה בכסה איהו וכל מלוי באתכסיא וירחא דא דקודשא בריך הוא איהו (הוי) בלחודוי כיון דמטא יומא דחמיסר כדין [גלייא] כלא איהו מטא²⁷⁵¹ בחדתותא דסיהרא וסיהרא אשתלימת ואתנהירת מאימא עלאה וקיימא לאנהרא לתתאי מגו נהורא דלעילא ועל דא אקרי ראשון כמה דאת אמר (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון עד השתא קיימי כלהו יומין ברזא עלאה מכאן ונחתין [נחתא] לרזא תתאה:	למה כל זה. משום שכל חדש זה, הוא מעולם העליון, ועולם העליון בסוד חמש הוא, בכל זמן וזמן, ולכן חדש זה הוא בכסוי ולא בגלוי, משום שעולם העליון בכסוי הוא, וכל דבריו בהסתר. וחדש זה הוא של הקדוש ברוך הוא לבדו. כיון שמגיע יום ה'ט' לחדש, אז מתגלה. הכל הוא מגיע בהתחדשות הלבנה, ונשלמת הלבנה ומאירה מאמא העליונה, ועומדת להאיר לתחתונים מתוך האור העליון, ועל זה נקרא ראשון, כמו שנאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון". עד עכשיו עומדים כל הימים בסוד עליון, מכאן יורדים לסוד תחתון.
תא חזי (אי) מיומא עלאה הוו אלין יומין קדמאין רזא דעלמא עלאה מאן דאין דינא דעלמא דהא דינא לא אשתכח בהאי עלמא	בא וראה, מיום העליון היו ימים אלו הראשונים, סוד של העולם העליון, מי דין של העולם, שהרי דין לא נמצא בזה העולם אלא מדין התחתון. סוד של "אלהי כל הארץ יקרא". שאם תאמר דין העולם דן למעלה,

²⁷⁴⁶ פי' כיון די"ב דאביב הם ג' א"כ ג' עם א"ב דאביב הם אב"ג (מ"מ).

²⁷⁴⁷ י"ב בחשבון קטן ג' (רח"ו)

²⁷⁴⁸ תשרי (נוסף במ"מ).

²⁷⁴⁹ פי' שישראל הם במלכות שהוא ניסן שרמוז באב"ג והם עולים ממטה למעלה מא' לב' מב' לג' וכו' אבל בינה היא בסוד תשרי שהם מעילא לתתא (מ"מ).

²⁷⁵⁰ יובן במ"ש האריז"ל כי בר"ה ננסרים הדינים שהם הגבורות הראשונות שבז"א למלכות, וביוה"כ מקבלת הג' אחרים מאימא, ובט"ו לחדש מקבלת תשלום ה' חסדים דאימא, לפי שנכנסו בד' ימים שבין יוה"כ לסוכות ד' חסדים של הוד ונצח ות"ת וגבורה, וחסד דחסד הגדול שבהם נכנס בט"ו לחדש, ולכך הוא יו"ט, ונכנסים ג"כ של ז"א, ומתחילים להיכנס מיום א' שהוא יו"ט ה' חסדים דז"א ע"י הלולב, וע"י ההקפות נכנסים המקיפים דז"א, ושל אימא נכנסים בהמקיפים ע"י הסוכה עכ"ל, נמצא שבר"ה נכנסים הה' גבורות הראשונות שהיו בז"א למלכות, וביוה"כ מקבלת ה' גבורות דאימא, ובט"ו לחדש נכנסים ה' חסדים, ונשלמים ומתחילים ג"כ דז"א, ולכן אמר כאן בחמש קדמאי ובה' אחרנין ובה' תליתאי, ומפרש בקדמיתא וכו' הם הג' הראשונות ומ"ש בעשרה דירחא וכו', הם הג' דאימא ביוה"כ, ומ"ש בט"ו דירחא וכו' הם ה' חסדים דאימא וחמש חסדים דז"א (מ"מ).

²⁷⁵¹ נמחק בדפ"ו.

אם כן, לא היה נקרא עולם החרות, עולם שהוא אור של כל העולמות, עולם של כל החיים, עולם של כל החרות. ואם תאמר, מדין של יצחק, אם הוא מעורר דין לגבי העולם הזה, לא יכולים כל העולם לסבול, שהאש העליון התקיף ההוא, אין מי שסובל אותו, אלא אש שלמטה, שהוא אש שסובל אש.	אלא מדינת תתאה [רזא] ודדא [רזא] (ישעיה נד ה) [ד]אלהי כל הארץ יקרא²⁷⁵² דאי תימא דינא דעלמא דאין לעילא אי הכי לא אתקרי עלמא דחירו עלמא דנהירו דכל עלמין עלמא דכל חיינ עלמא דכל חירו ואי תימא מדינא דיצחק אי איהו אתער דינא לגבי האי עלמא לא יכלין כל עלמא למסבל ודההוא (וההוא) אשא תקיפא עלאה לא אית מאן דסביל ליה אלא אשא דלתתא ודאיהו (דאית) אשא דסביל אשא:
אלא, כמו שהעולם הזה עולם התחתון של כל העולמות, כך גם כל דיניו מעולם התחתון, של אלהים שופט. וזה נקרא דין עליון על העולם הזה, ומשום שהוא דרגה שביעית, לא גוזרים גזרה על בן אדם אלא מעשרים שנה ולמעלה.	אלא כמה דעלמא דא עלמא תתאה דכלהו עלמין הכי נמי כל דיניו מעלמא תתאה דאלהים שופט ודא אקרי דינא עלאה על האי עלמא ובגין דאיהו דרגא שביעאה לא גזיר גזרה על בר נש אלא מעשרין שנין ולעילא:
הסתכל הזקן הזה ברבי שמעון, וראה אותו שזולגות עיניו דמעות. אמר רבי שמעון, אם כך היא שביעית, מדוע	אשנח האי סבא ברבי שמעון וחמא ליה דזלגין עיניו דמעין אמר רבי שמעון אי [הכי הוא] והוא (הכי) שביעאה אמאי
	קפ"ב
מעשרים שנה ומעלה. אמר לו, אשרי מי שמדבר על אזנים שומעות.	מעשרין שנין ולעילא²⁷⁵³ אמר ליה זכאה מאן דמליל על אודנין דשמעין:
בא וראה, בית דין שלמטה בארץ לא גוזרים דין על בן אדם עד שלש עשרה שנה. למה, משום שעוזבים שבע שנים לשביעית, יקרא אלהי כל הארץ. ואין רשות לאדם באלו השבע. ואלו השבע לא נמצאות אלא על שלש עשרה שלמטה בארץ, שאלו כסא לגביו, ולכן כל גזרות וכל הדינים שלמטה,	תא חזי בי דינא דלתתא בארעא²⁷⁵⁴ לא גזרין דינא על בר נש עד תליסר שנין מאי טעמא²⁷⁵⁵ בגין דשבקין²⁷⁵⁶ שבע שנין לשביעאה אלהי כל הארץ יקרא²⁷⁵⁷ ולית רשו לבר נש²⁷⁵⁸ באינון שבע ואינון שבע לא שראן אלא על תליסר דלתתא בארעא²⁷⁵⁹

²⁷⁵² מתנהגים כל העולמות ב"ע על ידה, ע"י יחודה ב"א, שהוא היחוד דהו"ה אדנ"י ונכלל בה ע"ז כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו, ונעשית ע"ז אדון כל הארץ, ואלהי כל הארץ יקרא (וכמ"ש בפרשת בראשית נ ע"ב ופ' וירא צט ע"ב בסתרי תורה שם וכן שם ק' ע"ב ע"ש, ופ' משפטים קו ע"א ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' תצוה קפו ע"א) (הקדו"ש מה ע"א), אותו הגילוי גופה הוא אשר המציא את כל העולמות ב"ע, בכל מציאותם בכלל ובפרט, ומשיג בהם ומנהיג אותם תמיד בכל עניניהם מעולם ועד עולם, ולכן נקרא הוא ית"ש ע"י גילוי בהמלכות הכללי דאצילות בשם אדנ"י, שהוא אדון כל הארץ, וכן בשם אלהי כל הארץ (הקדו"ש נ ע"ג), כל גילויה של השכינה הוא בהעולמות ב"ע (דע"ה ח"ב קנה ע"ב).

²⁷⁵³ שהם ז' על י"ג שגוזרים ב"ד תחתון (אור יקר).

²⁷⁵⁴ סנהדרין (אור יקר).

²⁷⁵⁵ לא ידונו בבית דין העליון אלא מעשרים ומעלה, שאז השכל משתלם באדם (אור יקר).

²⁷⁵⁶ אינם דנים ממש, כמו שהיא עולה על התחתונים שבעה מדרגות, שהם שבעה שנים על י"ג, דהיינו עשרים, ועל זה היה הכוונה כשאמר "ובגין דאיהו דרגא שביעאה" על מדרגה אשר בין בית דין תחתון לבית דין עליון (אור יקר).

²⁷⁵⁷ ע"י קפו ע"א והערה שלנו שם בשם הלש"ו.

²⁷⁵⁸ כלומר אי אפשר לדון בפחות משלש עשרה, שירדו התחתונים למטה, ויפרידו בין בית דין

עליון לבית דין תחתון כדמסיק (אור יקר).

²⁷⁵⁹ מוסגר בדפ"ק. כאשר נבאר ולכך לא יפחתו מ"ג ולהוסיף שידונו מ"ד ומט"ו וכיוצא, נמצא שהם מתקרבים אליה וגורעין מדרגותיה משבע, וזה אי אפשר (אור יקר). כדי שישתלקו בית דין מדרגה אחת או שנים, וידונו מחמשה עשרה וששה עשר וכיוצא, לכך דינם מ"ג ומעלה, וטעם גוף

מאלו השבע שנים שלמטה, הם כללות של עשרים שנה.	דאינון כורסיא לגביה ²⁷⁶⁰ ובגין כך כל גזרין וכל דינין דלתתא מאינון שבע שנין דלתתא ²⁷⁶¹ כללא דעשרין שנין איהו:
ודין העולם בראש השנה, הוא על ידי זו המדרגה, שהוא ממש עומד בדין על בניו, בעולם הזה, כדי להטהר לגבי העולם העליון, משום שאין לו סיוע לעלות ולהטהר אלא מתוך התחתונים.	ודינא דעלמא בראש השנה על ידא דהאי דרגא איהו דאיהו ממש קיימא בדינא על בנוי בהאי עלמא בגין לאתדכאה לגבי עלמא עלאה ובגין דלית ליה סיוע לסלקא ולאדכאה אלא מגו תתאי:
וכאשר ישראל הם בחמשה עשר יום, אז נוטל לבניו לפרוש כנפיו עליהם ולשמח עמהם. ועל זה נאמר "ולקחתם לכם ביום הראשון". פרי זה הוא אילן שנקרא עץ פרי, ונמצא בו פרי. עץ הדר, כמו שנאמר "הוד והדר לפניו". למה נקרא הדר, ומי הוא הדר. אלא זה צדיק.	וכד ישראל אינון בחמיסר יומין כדין נטיל לבנוי לפרשא גדפוי עליהו ולמחדי עמהון ועל דא כתיב (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון ²⁷⁶² פרי ²⁷⁶³ דא איהו אילנא דאקרי עץ פרי ואשתכח ביה פרי עץ הדר ²⁷⁶⁴ כמה דאת אמר (תהלים צו ו) הוד והדר לפניו מאי טעמא אקרי הדר ומאן איהו הדר [אלא] דא צדיק:
מדוע נקרא הדר, והרי מקום נסתר הוא, שאין לו גלוי, וצריך להתכסות תמיד, ואין הדר אלא מי שמתגלה ומתראה. אלא, אף על גב שהוא מדרגה נסתרת, הדור הוא של כל הגוף, ולא נמצא הדור לגוף אלא בו. למה. מי שאין עמו מדרגה זו, אין בו הדור לבא בבני אדם. קולו אין עמו בדבורו, והדור (ודבור) של קול נפסק ²⁷⁶⁵ ממנו. זקן והדר הזקן לא עמו, ואף על גב שמתכסית הדרגה ההיא, כל הדור הגוף תלוי בו, ומתכסה ומתגלה. ולכן הוא עץ הדר, עץ שכל הידור הגוף תלוי בו, וזהו "עץ עושה פרי".	אמאי אקרי הדר והא אתר טמירא איהו דלית ליה גלויא וצריכא לאתכסיא תדיר ולית הדר אלא מאן דאתגליא ואתחזי אלא אף על גב דאיהו דרגא טמירא הדורא איהו דכל גופא ולא אשתכח הדורא לגופא אלא ביה מאי טעמא מאן דלית עמיה האי דרגא לית ביה הדורא למיעל בבני נשא קלא לאו עמיה בדבורא ²⁷⁶⁶ והדורא (ס"א ודבורא) ²⁷⁶⁷ דקלא אתפסאת ²⁷⁶⁸ מגיה דיקנא ²⁷⁶⁹ והדורא דדיקנא לאו עמיה ואף על גב דאתכסיא ההוא דרגא כל הדורא דגופא ביה תליא

המספר עשרים ולא היו שנים ועשרים ויהיו שבע על ט"ו ועתה אינם גורעים מספר הז', היה משום "דאינון שבע" שהם מדרגות השכינה בעצמה כדפי' שאי אפשר להוסיף או לגרוע (אור יקר).²⁷⁶⁰ היינו סוד הים העומד על שנים עשר בקר, ג' פונים וכו', הם י"ב, ורקיע שעל ראשי החיות הם י"ג, וכך ישראל למטה הם י"ב דגלים, ומחנה שכינה בתוך מחנה לוייה שהוא שבט לוי י"ג, נמצאת שכינה לא שרייא אלא על י"ג, אם כן אי אפשר להוסיף על עשרים או לגרוע, שהם י"ג מרכבתה, וז' מדרגות שהיא שוכנת עליהם כדפי' ו' מעלות לכסא. ואם תאמר היה ראוי שיהיו דנים התחתונים בשנת י"ד שהיא י"ג לבד, הא לא קשיא שדנים משם ועד סוף שנות האדם, כדי שלא יהיה דין למעלה, ומתחילים קודם כדי לתקן הכסא אליה, ולטהר לה הז' שתהיה שוכנת, וקודם זה אין לדון שאין האדם נכלל בכסא אשר לה שהם י"ג, והוא בחוץ שפטור וחפשי מהעבודה (אור יקר). י"ג אלו הם נגד י"ב בקר שהם כסא למלכות עם הכללות הם י"ג ושבע של המלכות הרי עשרים, וז' ש בגין דשבקין ז' שנין לשביעאה שהיא המלכות שהיא שביעית לחסד (מ"מ).

²⁷⁶¹ פ' ו' ק דז"א שהם חגתנה"י ומלכות שביעית להם, וכולם נכללים בה (מ"מ).

²⁷⁶² נח סב ע"א (הערת הזהר).

²⁷⁶³ פ' מלכות, וז"ש דאיכרי עץ פרי, כי עץ עושה פרי ביסוד, ועץ פרי במלכות (מ"מ).

²⁷⁶⁴ שהאשה יולדת (רח"ו).

²⁷⁶⁵

²⁷⁶⁶ דכורא (מ"מ).

²⁷⁶⁷ נמחק במ"מ.

²⁷⁶⁸ אתפסק (דפ"ו).

²⁷⁶⁹ כי הסריס קולו משונה (רח"ו).

ואתכסי ואתגלייא ובגין כך עץ הדר איהו עץ דכל הדורא דגופא ביה תליא ודא איהו (בראשית א יב) עץ עושה פרי:	
כפת תמרים הכא אתכלילת ²⁷⁷⁰ אתתא בבעלה בלא פרודא כפות תמרים ²⁷⁷¹ כחדא:	כפות תמרים, כאן נכללת אשה בבעלה, בלי פירוד, כפות תמרים כאחד.
וענף עץ עבות תלתא ²⁷⁷² ועלין דיליה דא בסמרא דא ודא בסמרא דא וחד דשליט עלייהו:	"וענף עץ עבות", שלשה. ועלים שלו, זה בצד זה, וזה בצד זה, ואחד ששולט עליהם.
וערבי נחל תריין ²⁷⁷³ דלית להו ריחא ומעמא כשוקין בבני נשא ובגין כך ²⁷⁷⁴ לולב נטיל כלהו כחוטא דשדרה וקיימא דגופא (דקיימא בגופא) ²⁷⁷⁵ ומה דנפיק לבר טפח הכי הוא בגין לאשלמא ולאפקא כלא ולשמא כדקא חזי:	"וערבי נחל", שנים, שאין להם ריח וטעם, כשוקים בבן אדם. ולכן לולב נוטל כולם, כחוט השדרה מעמיד את הגוף. ומה שיוצא החוצה טפח, כך הוא, כדי להשלים ולהוציא הכל, ולשמא כראוי.
ובגין כך ²⁷⁷⁶ בהני זינין בעי בר נש לאתחזא קמי קודשא בריך הוא עלין וטרפין דהני תמרים אינון כל שאר חילין ²⁷⁷⁷ דאתאחדן באינון כנויין דקודשא בריך הוא אקרי בהון בגין דבעינן וס"א לאתחדתא לתתא כנוונא דלעילא דלית לך מלה בעלמא דלא אית לה דוגמא לעילא ²⁷⁷⁸ כנוונא דלעילא הכי אית לתתא ובעו ישראל לאתאחדא ברוא דא דמהימנותא קמי קודשא בריך הוא:	ולכן במינים אלו צריך בן אדם להראות לפני הקדוש ברוך הוא. עלים של אלו התמרים, הם כל שאר חיילות שמתאחדים באלו הכנויים שהקדוש ברוך הוא נקרא בהם, מפני שצריכים (להתאחד) למטה כדוגמת למעלה. שאין לך דבר בעולם שאין לו דוגמא למעלה. כדוגמא של למעלה כך יש למטה. וצריכים ישראל להתאחד בסוד זה של האמונה לפני הקדוש ברוך הוא.
כתיב (ויקרא כג מב) בסכת תשבו שבעת ימים דא הוא רזא דמהימנותא והאי קרא על עלמא עלאה ²⁷⁷⁹ אתמר וזהכי תנינן כד אתברי עלמא אתמר האי קרא:	נאמר "בסוכות תשבו שבעת ימים". זהו סוד האמונה, ופסוק זה נאמר על העולם העליון. וכך למדנו, כאשר נברא העולם נאמר פסוק זה.
כד שרא חכמה (עלאה) לנפקא מאתר דלא ידיע ²⁷⁸⁰ ולא אתחזי כדין נפיק חד	כאשר התחילה חכמה לצאת ממקום שלא ידוע ולא נראה, אז יוצאת מדה אחת

²⁷⁷⁰ פ' מדלא כתיב פרי עץ הדר וכפות תמרים אלא כפות, ש"מ שהם אחדות אחד, ושיעור
הכתוב פרי עץ של הדר שהיא המלכות, שיינקתה מיסוד הנק' עץ הדר, מחוברת תמיד עם כפות
תמרים, שהוא היסוד הנזכר (מ"מ).

²⁷⁷¹ ויחי רכ (הערת הזהר).

²⁷⁷² חג"ת (מ"מ).

²⁷⁷³ נר"ה (מ"מ).

²⁷⁷⁴ "ובגין כך" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁷⁵ הלולב רומז אל היסוד, והוא הממשיך הטיפה מן הדעת דרך חוט השדרה, ולכן צריך שיהיה
אורך הלולב טפח על הדס וערבה, כי כן הדעת הוא טפח למעלה מן החג"ת, וז"ש כאן ומה דנפיק
לבר טפח הכי הוא, בגין לאשלמא ולאפקא כולא (מ"מ).

²⁷⁷⁶ "ובגין כך" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁷⁷ פ' העלין של הלולב הם כנגד החיילות שתחת היסוד (מ"מ).

²⁷⁷⁸ העולם האצילות הוא מסודר ג"כ בכל בחי' עולם מלא כמו העולמות ב"ע, וכל מה שישנם
בזה ישנם בזה (דע"ה ח"א נו ע"ג), עי' לעיל קמד סע"א ולקמן רכא ע"א (ביאורים ח"א כז ע"ג).

²⁷⁷⁹ בינה (מ"מ).

²⁷⁸⁰ מזלא (רח"ו).

ומכה, והחכמה היא העליונה נוצצת ומתפשטת לכל הצדדים בסוד המשכן העליון. והמשכן העליון הוא מוציא ששה צדדים, ואז הניצוץ ההוא של המדה מאיר לכלם, ואמר "בסלת תשבו שבעת ימים".	משחתא ²⁷⁸¹ ובטש וההיא חכמתא עלאה ²⁷⁸² נציין ואתפשט לכל סטריין ברזא דמשכנא עלאה ²⁷⁸³ וההוא משכנא עלאה אפיק שית סטריין ²⁷⁸⁴ וכדין ההוא נציצו דמשחתא נהיר לכלא ואמר בסכת תשבו שבעת ימים:
מי הוא סלת חסר ו'. זה משכן תחתון, שהוא כעששית, להראות את כל האורות. ואז אמר "בסלת תשבו שבעת ימים". מי הם שבעת ימים. מעולם העליון לתחתון, שכלם עומדים בקיום להאיר לסלת הזה. ומי היא. זו "סוכת דויד הנופלת", "סכת שלום". וצריך העם הקדוש לשבת תחת הצל, בסוד האמונה. ומי שיושב בצל זה, יושב באלו הימים העליונים.	מאן סכת חסר ו' דא משכנא תתאה ²⁷⁸⁵ דאיהו ובעששיתא (כעששיתא) לאחזאה לכל נהורין וכדין אמר בסכת תשבו שבעת ימים מאן שבעת ימים מעלמא עלאה לתתאה ²⁷⁸⁶ דכלהו קיימי בקיומא לאנהרא להאי סכת ומאן איהי דא (עמוס ט יא) סכת דוד הנופלת סכת שלום ובעי עמא קדישא למיתב תחות צלהא ברזא דמהימנותא ומאן דיתיב בצלא דא יתיב באינון יומין עלאין:
ולכן בסוכות אחד שלם, להראות שמי שיושב בצל זה, יושב באלו הימים העליונים למעלה, שעומדים על זה התחתון להאיר לו, לכסות עליו ולהגן עליו בשעה שצריך.	ועל דא כלהו [בסוכות חד שלים] (בסכת ובסכת וחד בסוכות שלים) חד שלים ²⁷⁸⁷ לאחזאה דמאן דיתיב בצלא דא יתיב באינון יומין עלאין לעילא ודקיימין על האי תתאה לאנהרא ליהו לחפא עליה ולאנגא ליה בשעתא דאצטריך:
ועוד, כולם נקראים סכות בשלמות, וכתוב סכת חסר, זה העולם התחתון שצריך באלו השבעה ימים	ותו כלהו אקרונ סכות בשלימו ²⁷⁸⁸ (וכד איהו חסר) וכתוב סכת וחסר ²⁷⁸⁹ דא עלמא תתאה דבעא בהני שבע יומין
	קפז/א
קדושים, לזון לשאר הממונים הגדולים של העמים, בשעה שהיא לוקחת שמחה בבעלה, ולא יקטרגו שמחתה, כדי שיתבלבלו במזון ההוא, הקרבנות שלהם רבים יותר משאר ימים, כדי שיתעסקו בהם ולא יתערבו אחר כך בשמחה של ישראל. ומי היא שמחה של ישראל, זה יום שמיני עצרת.	קדישין ²⁷⁹⁰ למיון לשאר ממנן רברבן דעמין בעוד דאיהי נטלא חדוה בבעלה ולא יקטרגון חדוותא ובגין דיתערבובון ²⁷⁹¹ בההוא מזונא קרבנין דלהון סגיאין יתיר משאר יומין בגין דיתעסקון בהו ולא יתערבון

²⁷⁸¹ בוציא דקרדינותא דאימא (רח"ו). ר"ל שמאבא נעשית אימא (מ"מ).

²⁷⁸² אבא (רח"ו). ר"ל שאבא הוא ממזל הח' דדיקנא דא"א (מ"מ).

²⁷⁸³ בינה (רח"ו).

²⁷⁸⁴ ו"ק דז"א (רח"ו). והיינו שאבא האיר באימא ובכח הארת אבא הוציאה ה"ק כמ"ש כולם בחכמה עשית (מ"מ).

²⁷⁸⁵ היינו מלכות (מ"מ).

²⁷⁸⁶ פי' ז"ק דז"א, שהם מהבינה עד המלכות, ושיעור הכתוב שמדברת הבינה עם הז"ק, ואמרה להם בסוכות תשבו, וכאלו אמר ז' ימים שהם ז"ק דז"א תשבו בסוכות שהיא המלכות (מ"מ).

²⁷⁸⁷ פי' כפי המסורת כלם סכת כתיב חסר ו', חוץ מאחת שהיא מלאה ו', לרמוז על ה"ק דז"א (מ"מ).

²⁷⁸⁸ פי' עכשיו דריש המקרא שנקראים כולם מלאים לרמוז על הקצוות דז"א (מ"מ).

²⁷⁸⁹ כפי המסורת (מ"מ).

²⁷⁹⁰ סוד הסוכה שהיא מן אם לבינה, והם סוכה עליונה הנק' סוכת שלום סוד הבינה, וסוכה תחתונה רמז על מלכות שמים עלמא תתאה סכת שלם חסר, וז"ס דין סוכה שתחת סוכה תחתונה פסולה והעליונה כשרה, לפי שישראל צריכין לישב תחת עלמא עלאה בצל סוכה העליונה ולא בסוכה התחתונה, מלכות, שהרי הז' ימים של סוכה הם ז' ימים הנרמזים בפסוק לך ה' הגדולה וכו' (מ"מ).

²⁷⁹¹ (ס"א דיתעדנן) נוסף בדפ"ו.

לבתר בחדוה דישראל ומאן חדוה דישראל דא יומא ותמינאה דעצרת:	
ותא חזי בעוד דאינון שאר ממנן חדאן ואכלין בהווא מזונא דמתקני לון ישראל אינון מתקני כורסיא לקודשא בריך הוא מתתא ולסלקא ליה לעילא באינון זינין ובהדוה ובהלולא ולאקפא מדבחא כדין איהי סלקא ונטלא ברכאן וחדוה בבעלה:	ובא וראה, בעוד שאלו שאר הממונים שמחים ואוכלים במזון שהוא שמתקנים להם ישראל, הם מתקנים כסא לקב"ה מלמטה, ולהעלות אותו למעלה באלו המינים, ובשמחה, ובהלל, ולהקיף המזבח. אז היא עולה ולוקחת ברכות ושמחה בבעלה.
ושאר חיוון רברבן ממנן דעמין אכלן ומדקן ורפסן ואתזנו ואיהי נקטא נפשאן בענוגין לעילא כמה דאתמר כיון דנחתא והא נקטא כל ברכאן וכל קדושין וכל ענוגין וישראל כל הני שבעה יומין הווי ²⁷⁹² משכין לה באינון עובדין דקא עבדין ומקרבין בהדה(א) כדין נחתא לקרבא בבנהא ולמחדי לון יומא חד וההוא יומא איהו יומא תמינאה ²⁷⁹³ בגין דכל שבע יומין אחרנין בהדה ועל דא איהו תמינאה ותמינא יומין כחדא ובגין כך אקרי עצרת כנישין כנישין כלהו בהאי יומא ואקרי שמיני ולית שמיני אלא מגו ושבעה ²⁷⁹⁴ (שביעאה):	ושאר חיות גדולות, ממונות העמים, אוכלות ושוחקות ורומסות ונזונות. והיא נוטלת נפשות בעינוגים למעלה, כמו שאמרנו. כיון שיורדת, והיא לוקחת כל הברכות וכל הקדושות וכל הענוגים, וישראל כל אלו השבעה ימים היו מושכים אותה באלו המעשים שהם עושים ומקריבים, אז יורדת להתקרב בבניה ולשמח אותם יום אחד. והיום ההוא הוא יום שמיני, משום שכל שבעה ימים אחרים אתה. ולכן הוא השמיני, ושמונה ימים כאחד. ולכן נקרא עצרת, כנוסים. מתכנסים כולם ביום זה. ונקרא שמיני, ואין שמיני אלא מתוך שבעה.
כתיב (איוב א כא) יהי שם יהו"ה מבורך מאי מבורך אלא כלא ידעי ²⁷⁹⁵ אבל רזא חדא ידע חד מחברנא במדברא אחזיאו ליה בחלמא ורבי יצחק כפתורא שמיא מאי מבורך שירותא קשה וסופיה רך ²⁷⁹⁶ מ"ב	נאמר "יהי שם ה' מבורך". מהו מבורך. אלא הכל ידוע, אבל סוד אחד ידע אחד מחברנו, במדבר הראו לו בחלום, ושמו רבי יצחק מכפתור. מהו "מבורך". תחילתו קשה וסופו רך. מ"ב קשה, ודין הוא ודאי. ואחר כך, כדוגמא זה יום של ראש השנה מ"ב,

²⁷⁹² ויקרא רצד ע"ב (הערת הזהר).

²⁷⁹³ פי' מלכות שהיא ח' עם ז"ק דז"א (מ"מ).

²⁷⁹⁴ ר"ל המלכות שהיא שמינית מקבלת מז"ק דז"א (מ"מ).

²⁷⁹⁵ "אלא כלא ידעי" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹⁶ הנה יש לדקדק כי בספד"צ אמר להיפך, שדינין דדכורא קשין ברישא ונייחין בסיפא, ודנוקבא קשין בסיפא ונייחין ברישא. אלא יש לפרש שמדבר כאן בענין יומא דר"ה, שהוא יומא דדינא, וחזר העולם לכמו שהיה, ונכנסים ה"ח בו, וכל ה"ג בה בראשו, ולא נכנסו ה"ח בה אלא עד יום ש"ע. אך שם בספד"צ מדבר בכל השנה. והוא כי נודע כי בזכר אין חסדיו מגולה רק מנר"ה ולמטה, והם נכנסים ברישא דנוקבא ומתמתקין ה"ג בסוד הדעת שלה, לכן נייחין הדינין ברישא. אך בסיפא, שאין שם חסדים הדינין קשים, גם בראש שלה מלובשים נר"ה שלו, לכן נייחין ברישא, כי יש להם לבוש. אך הוא אין מי שילבישנו, לכן סיפא קשיא. והנה אופן וישוב הדברים אלו עפ"ז הוא כך, והוא כי (יג"ל) (יהי) בז"א ושם ה' בנוק', והנה הוא שם ב"ן דהה"ן. וסוד רפ"ח ניצוצים העולים למלכות בשביל כך נקרא שם, כי רפ"ח וב"ן גימ' שם. מברך מ"ב הוא ברישא, ובסופא רך (זהר הרקיע). בספר הכוונות (פע"ח שער ר"ה פ"ד) מיישב מה שנראה דחולק בכאן על מ"ש בספרא דצניעותא דף קעח ע"א, דדינין דנוק' נייחין ברישא ותקיפין בסיפא, והכא אמר שירותא קשה וסופיה רך. ותירץ דהכא איירי בבחינת הכח שיש לה בפעולתה, שבתחילה פועלת דינים באומץ מפני שהיא מלאה מן הכח שנתן לה הז"א, אבל אחר הסתיים מדת הכח שניתן לה הולכת ומתחלשת בפעולתה, אבל התם מיירי בבחינת הדינים עצמם שמקבלת מנה"י דז"א והם מוחין (נ"א נוחים) בראשה, אבל בסופה דילה דהיינו נה"י שלה הם תקיפין שאינם נעשים מוחין, עכ"ל. ולעד"ן דמעיקרא קושיא ליתא, דהכא מפרש בפירוש שהקושי הוא בראש השנה והרכות הוא בעצרת בחדוה, שאז הוא זוג גמור כנודע, אך בספרא דצניעותא מיירי בדיני רחל בשאר הזמנים דנייחין ברישא מפני ששם גילוי החסדים, ותקיפין בסיפא שאין הארת החסדים מגעת לנה"י שלה

קשה ודינא איהו ודאי ולבתר רך²⁷⁹⁷ כנוונא דא יומא דראש השנה מ"ב דהא במ"ב וברזא דמ"ב²⁷⁹⁸ אתוון אתברי עלמא ועל דא אתברי בדינא לבתר רך ועל דא תנינן כל שירותין קשין וסופא דלהון רכין וס"א דהא במ"ב וברזא דמ"ב אתוון אתברי עלמא ועל דא אתברי בדינא לבתר רך כנוונא דא יומא דראש השנה מ"ב קשה בדינא ביומא דעצרת רך בחרוה:	שהרי בארבעים ושתים, ובסוד של מ"ב אותיות נברא העולם, ועל זה נברא בדין לבסוף רך. ועל זה למדנו, כל ההתחלות קשות, וסוף שלהם רכים. (זה במ"ב ובסוד של ארבעים ושתים אותיות נברא העולם, ועל זה נברא בדין לבסוף כדוגמא זה) ביום של ראש השנה מ"ב קשה, בדין. ביום של עצרת רך, בשמחה.
תא חזי מה בין דינא עלאה²⁸⁰⁰ להאי דינא דינא עלאה שירותא וסופא קשה ולית מאן דיקום ביה וכל מה דאזיל אתתקף ובתר דשאר ל לא סליק מניה עד דאכיל ושצי כלא דלא אשתאר כלום אבל דינא אחרא דתתא²⁸⁰¹ שירותא קשה וכל מה דאזיל אתחלש עד דנהיר אנפין כנוונא דא [דינא]²⁸⁰² דנוקבא דחלש חילהא:	בא וראה, מה בין דין עליון לדין זה. דין עליון תחלתו וסופו קשה, ואין מי שיעמוד בו, וכל מה שהולך מתחזק, ולבסוף ששורה, לא זו משם עד שמכלה ומכרית²⁷⁹⁹ הכל שלא נשאר כלום. אבל דין אחר שלמטה, ראשית קשה, וכל מה שהולך, נחלש, עד שמאיר פנים, כדוגמא זה דין של הנקבה שנחלש כחה.
אימתי אתער דינא דלעילא למשרי על עלמא ביומא דסופא ועל דא לא אשתאר כלום בעלמא בר ההוא תבותא²⁸⁰³ דנח דאיהי כנוונא עלאה דסביל לההוא תוקפא ואי לאו דומין²⁸⁰⁴ קודשא בריך הוא ואשתבח ברחמי על עלמא כל עלמא אתאביד דכתיב (תהלים כט י) יהו"ה למבול יושב²⁸⁰⁵ ועל דא לא שריא דינא דלעילא על עלמא דלא יכיל עלמא למסבל ליה אפילו רנעא חדא:	ממתי התעורר דין שלמעלה לשרות על העולם. ביום המבול. ולכן לא נשאר כלום בעולם חוץ מהתיבה ההיא של נח, שהיא כדוגמא העליון שסבלה לחוזק ההוא. ואולוי שהזמין הקדוש ברוך הוא ונמצא ברחמים על העולם, כל העולם היה נאבד, שנאמר "ה' למבול יושב". ועל זה לא שורה דין שלמעלה על העולם, שלא יכול העולם לסבול אותו אפילו רגע אחד.

ודיניה קשים. כנלע"ד אם לא שנאמר שהרב מפרש הא דראש השנה ועצרת ענין שני לפי מ"ב רך, ושם"ש בתחילה יומא דראש השנה מ"ב וכו' לבתר רך ועל דא תנינן וכו', הוא ענין בפני עצמו ודלא הוי כתני והדר מפרש בהא דראש השנה ועצרת, אלא שמה שסתם בתחילה הוא מ"ש אחר כך ת"ח מה בין דינא וכו' עד אבל דינא אחרא דתתא שירותא קשה וכל מה דאזיל אתחלש עד דנהיר אנפין, שנראה שהוא החילוק הנ"ל מספר הכוונות. ואמנם בספר אוצרות חיים בדרוש עקבי לאה המובלעים בכתר רחל, אמר שזה סוד הנזכר בכאן דשירותא קשה משום שעקבי לאה הם תוקף הדינן כי עק"ב גי' ב' פעמים אלקי"ם, ע"כ. וסוד הענין הוא כי ביום ראש השנה דקיימין ביה ננסר כתר רחל והיינו ראש השנה, ואתי שפיר החילוק שאמר שיש בין דינא עילאה להאי דינא, ור"ל שגם בראש השנה ננסר כל פרצוף לאה והיא כולה דינים ויותר קשים הם בסופה מבראשה, שהרי כולה במקום סיתום החסדים ונה"י דידה בסוף, וסתם נה"י יותר קשים דיניהם (רמ"ז).

²⁷⁹⁷ "ולבתר רך" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹⁸ "וברזא דמ"ב" מוסגר בדפ"ק.

²⁷⁹⁹

²⁸⁰⁰ גבורה (מ"מ).

²⁸⁰¹ מלכות (מ"מ).

²⁸⁰² "דא דינא" נמחק בדפ"ק.

²⁸⁰³ פי' היא מלכות שיכולה לסבול דיני הגבורה (מ"מ).

²⁸⁰⁴ היינו ויעבר אלהים בינה קב"ה רוח רחמי הת"ת הממתקין הדין ומכריעין הגבורה וקושיה לרחמים ולימין על הארץ למטה, וישוכו המים כאומרו וחמת המלך שככה (אור יקר).

²⁸⁰⁵ פ' שם הרחמים שהוא ה' נתעורר כשהיה המבול כדי שיהיה לעולם קצת קיום ע"י נח ובניו וזה הפך ממ"ש בפ' בראשית ה' למבול יושב כביכול יושב בלחודוי (מ"מ)

אדהכי הוה רבי שמעון בבי וחדו זקפו עייניו וחמו חמשה מאינון פרושים דהוו אזלי אבתריה למתבע ליה קמו אמר רבי שמעון מכאן ולהלאה מה שמך אמר נהוראי סבא בגין דנהוראי אחרא אית גבן אזלו רבי שמעון ואינון חברייא עמיה תלת מילין אמר רבי שמעון לאינון אחרנין ומה²⁸⁰⁶ ארחא דא גביכו ואמרו (אמרי) למתבע ליה להאי סבא דמימיו אנן שתאן [במדברא] אתא רבי שמעון ונשקיה אמר ליה נהוראי שמך ונהורא [אנת] (אנא) ונהורא עמך שרי:	בינתיים רבי שמעון בכה ושמח. נשאו עיניו וראו חמשה מאלה האנשים הפרושים שהיו הולכים אחריו לבקש אותו. עמדו. אמר רבי שמעון, מכאן והלאה, מה שמך. אמר, נהוראי סבא, משום שיש נהוראי אחר אצלנו. הלכו רבי שמעון והחברים האלה עמו שלשה מילין. אמר רבי שמעון לאחרים הללו ומה דרך זו אצלכם. אמרו, לבקש את הזקן הזה, שאנו שותים את מימיו במדבר. בא רבי שמעון ונשקו. אמר לו, שמך נהוראי, ואור אתה, ואור נמצא עמך.
פתח רבי שמעון ואמר (דניאל ב כב) הוא גלה עמיקתא ומסתריתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמה שרא הוא גלה עמיקתא ומסתריתא קודשא בריך הוא גלי עמיקתא ומסתריתא דכל עמיקין סתימין עלאין איהו גלי לון ומאי טעמא גלי לון בגין דידע מה בחשוכא דאלמלא חשוכא לא אתידע נהורא²⁸⁰⁷ ואיהו ידע מה בחשוכא ובגין כך גלי עמיקתא ומסתריתא דאי לאו חשוכא לא יתגליין עמיקין ומסתרין ונהורא עמה שרא מאן נהורא דא נהורא	פתח רבי שמעון ואמר, "הוא גלה עמיקתא ומסתריתא [הוא מגלה עמוקות ונסתרות]", יודע מה בחשך, והאור שורה עמו. הוא "גלה עמיקתא ומסתריתא", הקדוש ברוך הוא מגלה עמוקות ונסתרות, שכל [הדברים] העמוקים והסתומים העליונים הוא מגלה אותם. ולמה מגלה להם. משום שידע מה בחושך. שלולא היה החשך, לא נודע האור. והוא ידע מה בחשך, ולכן מגלה עמוקות ונסתרות. שאם לא החשך, לא יתגלו הדברים העמוקים והנסתרים. "ונהורא עמה שרא [ואור שורה איתו]", מיהו האור זה. אור
קפז/ב	
דאתגלייא מגו חשוכא:	שמתגלה מתוך החשך.
[ואנן מגו חשוכא דהוה] במדברא אתגלי לן נהורא דא רחמנא ישרי עמך נהורא בעלמא דין ובעלמא דאתי אזלו רבי שמעון וחברייא אלין תלת מילין אבתריה אמר ליה אמאי לא אזלו אלין עמך בקדמיתא²⁸⁰⁸ אמר ליה לא בעינא לאטרחא לבר נש עמי השתא דאתו נזיל כחדא אזלו ורבי שמעון אזל לארחיה אמר רבי אבא הא אנן ידענא שמיה ואיהו לא ידע שמיה דמר אמר ליה מניה ידענא דלא לאחזאה²⁸⁰⁹:	ואנו, מתוך החשך שהיה במדבר, מתגלה לנו אור זה. [ש]הרחמן ישרה עמך אור בעולם הזה ובעולם הבא. הלכו רבי שמעון והחברים שלשה מילין אלו אחריו. אמר לו, מדוע לא הולכים אלו עמך כבראשונה. אמר לו, לא רציתי להטריח לבן אדם עמי. עכשיו שבאו, נלך יחד. הלכו, ורבי שמעון הלך לדרכו. אמר רבי אבא, הרי אנו יודעים את שמו, והוא לא יודע את שמו של מר. אמר לו, ממנו ידעתי שלא להתראות.
פרשת כי תשא:	
זהר:	
וידבר יהו"ה אל משה לאמר כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו'. רבי אבא	"וידבר ה' אל משה לאמר". "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם וגו'". רבי אבא

²⁸⁰⁶ מה (דפ"ו).

²⁸⁰⁷ פי' שמהקלי' שהם חשך נבררים הברורים שנקראים נהורא (מ"מ).

²⁸⁰⁸ כקדמיתא (דפ"ו).

²⁸⁰⁹ פי' שהוא לא אמר לי שמו עד ששאלתי אותו מה שמך וא"כ ממנו למדתי שאין לאדם לגלות שמו מעצמו עד שישאלוהו וטעם שהביא מעשה זה של ר' נהוראי בפי' זו משום ענין יוה"כ שבו וכתב בסוף הפרשה וכפר אהרן וכו' מדם חטאת הכפורים לזה סמך לו מעשה זה בסוף הפרשה (מ"מ).

ראש בני ישראל לפקודיהם וגו' רבי אבא ורבי אחא ורבי יוסי הוו אזלי מטבריה לצפרי עד דהוו אזלי חמו ליה לרבי אלעזר דהוה אתי ורבי חייא עמיה אמר רבי אבא ודאי נשתתף בהדי שכינתא אורכו להו עד דמטו לגבייהו כיון דמטו גבייהו אמר רבי אלעזר ודאי כתיב (תהלים לד טז) עיני יהוה אל צדיקים ואזניו אל שועתם האי קרא קשיא וכי²⁸¹⁰:	ורבי אחא ורבי יוסי היו הולכים מטבריה לצפרי. בעוד שהיו הולכים, ראו את רבי אלעזר שהיה בא, ורבי חייא עמו. אמר רבי אבא, ודאי שנשתתף עם השכינה. חכו להם עד שהגיעו אליהם. כיון שהגיעו אליהם, אמר רבי אלעזר, ודאי נאמר "עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם". פסוק זה קשה וכו'.
תא חזי הא אוקמוה לית ברכתא דלעילא שרייא על מלה דאתמני ואי תימא ישראל היך אתמנן אלא כופרא נטיל מנייהו והא אוקמוה וחושבנא לא הוי עד דאתכניש כל ההוא כופרא²⁸¹¹ וסליק לחושבנא ובקדמיתא מברכין להו לישראל ולבתר מנין ההוא כופרא ולבתר אהדרן ומברכין לון לישראל אשתכחו ישראל מתברכאן בקדמיתא ובסופא ולא סליק בהון מותנא:	בא וראה, הרי פרשוה, אין הברכה שלמעלה שורה על דבר שנמנה. ואם תאמר, איך ישראל נמנו. אלא כופר נטל מהם, והרי פרשוה, והחשבון לא היה עד שכנסו את כל אותו הכופר ועלה לחשבון. ובראשונה היו מברכים את ישראל, ואחר כך את המנין של אותו הכופר, ואחר כך חוזרים ומברכים את ישראל. נמצאו ישראל מברכים בראשונה ובסוף, ולא עולה בהם המות [המגפה].
מותנא אמאי סליק במנינא אלא בגין דברכתא לא שרייא במנינא כיון דאסתלק ברכתא סטרא אחרא שריא עליה ויכיל לאנזקא בגין כך נטלין כופרא ופדיונא לסלקא²⁸¹² עליה מנינא והא אוקמוה ואתמר:	למה המות [המגפה] עולה במנין. אלא בשביל שהברכה לא שורה במנין. כיון שהסתלקה ברכה, הצד האחר שורה עליו ויכול להנזק. לכן נוטלים כופר ופדיון לעלות עליו מנין, והרי פרשוה ונתבאר.
רעיא מהימנא:	
פקודא לית²⁸¹³ מחצית השקל בשקל הקדש רעיא מהימנא מאן מחצית השקל (שמות ל יג) איהו כגון חצי²⁸¹⁴ ההין ודא ו' ממוצע בין שני ההין²⁸¹⁵ אבנא למשקל	מצוה לתת מחצית השקל בשקל הקודש. רועה הנאמן, מיהו מחצית השקל. זהו כמו "חצי ההין", וזו ו', ממוצע בין שתי ההין. אבן לשקול בה, י'. "עשרים גרה השקל", זו י"ד. "העשיר לא ירבה", זה העמוד האמצעי.

²⁸¹⁰ (זה המאמר תמצאנו בפרשת פקודי דף רכה עיין שם כי שם מקומו) (הערת הזהר).

²⁸¹¹ פי' מקבצים כל השקלים בארגז אחד, ומברכים ישראל קודם המנין, ואחר שמונין השקלים חוזרים ומברכים (מ"מ).

²⁸¹² ס"א מעלייהו (נוסף בדפ"ו).

²⁸¹³ שייך לעיל בתר שפי' מנורה מג' דברים שנתקשה משה, ועכשיו מפרש פקודין דשקלים וחדש שנתקשה בהן, כנ"ל ששקלים אמצעי, וחדש שימוש (יהל אור).

²⁸¹⁴ והענין מחצית ו' השקל י' כמש"ו (יהל אור).

²⁸¹⁵ דע כי הז"א נאצל מצד ה"ח דא"ו ונקרא עשרה גרה ויש בו ג"כ כללות ה"ג דא"ו וא שהם י' אחרים הרי עשרים גרה אבל הנוקבא נאצלה מצד ה"ג לבד וזהו (שמות ל יג) מחצית השקל דהיינו עשרה לבד והיא (שמות ל יג) תרומת ה' גם כבר ידעת שנוק' יצאה מאחורי הז"א מבין חדוהי באמצע הת"ת שלו וז"ס מחצית השקל כי הת"ת הוא קנה המאזני' וב' כפות המשקל מכאן ומכאן הם סוד ח"ו ומחצית השקל דהיינו קנה השקל שהוא חצי הת"ת שם תרומה לה' יציאת הנוקבא כנזכר באד"ר וזהו שאמר כאן ודא ו' ממוצע בין ב' ההין היינו ת"ת דז"א ממוצע בין ב' ההין דהיינו לאה ורחל שזו לוקחת מחצית הת"ת וזו לוקחת מחציתו (זהר הרקיע). יש לדקדק מה ענין ו' למחצית השקל שהוא י'. ועוד שכך אמר לקמן ממחצית השקל דאיהו י'. ועוד דאמר שאבן המשקל היא י' ואם מחצית השקל הוא ו' איך ישקל ו' עם י'. אבל נראה שבא ליישב שתי קושיות שבפסוק, אחת שהקדים החצי קודם שהודיע השקל השלם, וכך היה לו לומר זה יתנו עשר גרה בשקל הקדש, והשניה שאחר כך חזר ואמר מחצית השקל תרומה לה' שנראה מיותר. לכן בא ולמדנו שיש שתי בחינות של מחצית השקל, האחת כוללת וסתמית מבלי נדע סך השקל והוא הו' שחוצה

בהדה²⁸¹⁶ יי²⁸¹⁷ עשרים²⁸¹⁸ גרה השקל דא יו"ד העשיר²⁸¹⁹ לא ירבה דא עמודא ראמצעיתא לא ירבה על י' והכי אתמר בספר יצירה עשר ספירות בלימה עשר ולא אחד עשר והדל לא ימעיט דא צדיק לא ימעיט מעשר כמה דאת אמר עשר ולא תשע ממחצית השקל²⁸²⁰ דאיהו י' [נ"א מחצית השקל עשר הוא]:	לא ירבה על י'. וכך נאמר בספר יצירה, עשר ספירות בלימה, עשר ולא אחד עשר. "והדל לא ימעיט", זה צדיק, לא ימעיט מעשר, כמו שנאמר עשר ולא תשע. ממחצית השקל, שהוא י'. (מחצית השקל עשר הוא).
אמר ליה רעיא מהימנא ומלאך אנת בשמים רחים אנת ממאריך לית תוואה בכל אינון מלין יקירין דיפקון מפומך דהא מאן	אמר לו רועה הנאמן, (מלאך) אתה בשמים, אהוב אתה מרבונך, אין תמיהה בכל אותם דברים נכבדים שיצאו מפיו, שהרי מי שהוא מלך או בן המלך, אין תמיהה שיעלו

ומתמצע בין שני ההין, והשניה חצי העשרים גרה שהוא עשר, ודוגמתו חצי ההין שחוצה בין שני ההין, וגם במידתו הוא ו' שהרי ההין י"ב לוגין וחציו הוא ו', כן הוא מחצית השקל שסתמו על ה' מפני שחוצה בין ב' ההין, ובבחינה זו יצדק לקראו בשם מחצית סתם. ועל זה התחיל ואמר מאן מחצית השקל, כלומר למי יכון לקראו בשם מחצית קודם הודעת כמות השקל, ותיירץ שהוא כמו חצי ההין כאמור, והוא ה' הממוצע, ואחר כך פירש מחצית השניה כפשוטה ואמר שהאבן היא י' והשקל הוא י"ד, שהוא כפל ה', ואם כן שים האבן שהיא י' בכף אחת ותשקול לנגדה ו"ד והוא י'. ועל כן אחרי הודיע הכתוב שהשקל הוא י"ד חזר ואמר מחצית השקל תרומה לה', וירצה המחצה מעשרים גרה זה יהיה תרומה לה'. האמנם סוד הענין נלע"ד דס"ל דלא היו צריכים ישראל לברכה לפני ולאחריה כמ"ש לעיל, דאם כן התיינח בעשיית המשכן שהוצרכו לכפרה אבל בשאר כל הזמנים יכתבו שמותם בפנקס וימנו אותם בשתי ברכות, ולמה לא עשה כן יואב כששלחו דוד למנות את ישראל שבזה לא ישלוט בהם המות. לכן פירש דלעולם יש כח בעין הרע לשלוט במנין אם לא יהיה על ידי השקלים, ושבהם לא הוצרכו לברכות אלא די להם בכוונת סוד הדבר. ויובן בהקדים שתי הקדמות מהרב זלה"ה, האחת מ"ש בפסוק (ישעיה מ יב) מי מדד בשעלו, ששם נתן כלל גדול שלעולם משקל הוא בסוד אור החכמה הנשקל על ידי הדעת שהוא מלשון המשקל העומד באמצע, ופירש משקל על סוד שם ע"ב דמילוי יודין וכן פירש שם שקל כנודע, וגם קדש הוא ד' יודין בכללות עשר דהיינו ת' וד' כוללים הרי קד"ש. וההקדמה השניה היא שבהאיר אור אבא נדחה כל כח החיצונים כידוע. והנה ביסוד אבא יש ה' חסדים וה' גבורות, ובהיותם תוך יסודו יש בחינת דעת בנתיים שמחברם והוא ה' הממוצע בין ב' ההין, וקאמר שבו יוכר שיווי השקל אם נוטה לאיזה צד, ובודאי שכוין שו' זו שהוא הדעת המכריע ומחבר ב' ההין הוא כלול משתיהן ויש בו בחינת י', ה' חסדים וה' גבורות, ונמצא שהוא ו' והוא י' (רמ"ז).

²⁸¹⁶ בה דא (דפ"ו).

²⁸¹⁷ השוקל משובח משלשתן [מדה משקל ומשורה] והנה הוא סוד אהיה שהוא הדעת העליון אשר במזל קדישא דדיקנא דעתיקא, ובתוכו מתלבש שם ההויה דיודן, שהוא בגמטריא ע"ב, וזהו ענין משקל כי המ' רומזת לארבעה יודין שבשם זה, העולים בגימ' מ'. ואותיות שקל כבר ביארנו בסוד הש"ק, ובסוד פסוק ארבע מאות שקל כסף הנז' בריש אדרא רבא, והוא כי אחר שמנינו הארבעה יודין בחשבון הפשוט, שהם מ' של משקל, עוד הם נמנין כל יוד מהם כלולה מעשר שהם ארבע מאות, כמנין ש"ק מן משקל, ואות ל' היא חשבון ההו"ה כ"ו עם ד' האותיות עצמן שהם ל' של משקל. עוד לסיבה אחרת נקרא הדעת בשם משקל. והוא כי היכר המשקל אם הוא שוה או פחות או יותר איננו ניכר אלא בלשון המשקל אשר למעלה באמצעיתו זקוף ועומד כפי נטייתו והכרעתו לכאן או לכאן. וכבר ידעת כי בחינת הלשון הוא בדעת עליון ונודע כי המשקל נשקל על ידי אבנא חדא למשקל בה כנז' פ' תשא ברעיא מהימנא דף קפ"ז ע"ב. והנה כל אבן היא בחי' אות יוד והיא סוד המוח שהיא החכמ' והאבן הזו היא סתומה שאין האור שבתוכה יוצא לחוץ אבל יש אבנין נקיבן אשר אור האבן ההיא יורד דרך הנקב ההוא למט' וגם אור אחר עולה דרך הנקב ההוא מתתא לעילא כמו שנבאר בע"ה (שער מאמרי רשב"י כא ע"ב).

²⁸¹⁸ שהיא אבן שתיה, רועה אבן ישראל, ו' י', קוב"ה וכנ"י כנ"ל. וענין חצי ההין, דהין י"ב לוגין, ו"ק דעד"א, ו"ק דנוק', חצי ההין עד"א. וזה בבחי' ו"ק ובבחי' ע"ס שקל כ' גרה עד"א וכנ"י כמ"ש עשרה עשרה הכף בשקל הקדש, ור"ל הכ"ף, כ', דב"פ עשרה כ' גרה, וכ"ה בת"ת ויסוד, ו"ו שבשם, לכך נקרא מחצית ו' אחד, דא' שבאמצע הוא ו' הוא בינה, אלף בינה, כידוע. ו"ו הנ"ל הן י"ב מזלות של הרקיע, והא' שבאמצע הוא התנין המלך כמ"ש בס"י (כ סע"א), והן לעולם ו' מזלות למעלה מהארץ ו' למטה שהארץ באמצע בין ת"ת ויסוד כנ"ל (יהל אור).

²⁸¹⁹ דת"ת תמיד עשיר, ואף בגלות אסתלק בבינה, ויסוד נקרא דל בגלות כידוע (יהל אור).

²⁸²⁰ עשרה גרה (יהל אור).

מרגליות בשלחנו, מלאות סגולות, מלאות אורות. לאדם אחר זוהי תמיהה. אמר לו, ברוך אתה הרועה הנאמן, משם ואילך אמור אתה, שהרי עליונים ותחתונים ירדו לשמוע ממך. אמר לו, השלם דבורך. אמר לו, אין כעת לומר יותר, אמור אתה עד פעם אחרת.	דאיהו מלכא או ברא דמלכא לית תוהא דיפקון מרגלאין בפתוריה מליין סגולות מליין נהורין לבר נש אחרא איהו תוהא אמר ליה בריך אנת רעיא מהימנא מתמן ואילך אימא אנת דעלאין ותתאין נחתו למשמע מינך אמר ליה אשלים מלולך אמר ליה [לא אית] (יאות) כען למימר יתיר אימא אנת עד זמנא אחרא:
פתח הרועה הנאמן, מצוה אחר זו לקדש את החדש, משום שהלבנה הקדושה היא כלה שמתקדשת	פתח רעיא מהימנא פקודא בתר דא לקדש את החדש בגין דסיהרא קדישא איהי כלה ²⁸²¹ דמתקדשת
רע"מ	קפח/א
רע"מ	רע"מ:
על פי בית דין, שהוא גבורה, משום ששם ליום, שנאמר בהם "וקדשת את הלויים". ואחר שנראית הלבנה שיהנו מאורה, מברך עליה "ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם". ובמי מתקדשת ומתברכת. בתפארת, משום שהוא "עטרת תפארת לעמוסי בטן".	על פי בית דין דאיהו גבורה בגין דתמן ליואי דאתמר בהו וקדשת את הלויים ²⁸²² ולבתר דאתחזיא סיהרא דיאותו לאורה ²⁸²³ מברך עליה ברוך אתה יהו"ה אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם ובמי ²⁸²⁴ מתקדשת ומתברכת בתפארת בגין דאיהו עטרת תפארת לעמוסי בטן ²⁸²⁵ :
זהר	זהר:
רבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. בעוד שהיו הולכים הגיע לילה. ישבו. בעוד שהיו יושבים, התחיל הבוקר להאיר. קמו והלכו. אמר רבי חייא, ראה את פני המזרח שמאירים. עכשיו כל אותם בני המזרח של "הרי האור" משתחווים כלפי האור הזה שמאיר במקום השמש, טרם שיצא, ועובדים אותו, שהרי כיון שיוצא השמש, כמה הם שעובדים לשמש. ואלה הם שעובדים לאור הזה, וקוראים לאור הזה, אלוה המרגלית המאירה. ושבעתם היא באל"ה המרגלית	רבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארחא עד דהוו אזלין רמש ליליא יתבו אדהוו יתבין ושריאת צפרא לאנהרא קמו ואזלו (נהיר) יממא אמרו קום וניהך קמו ואזלו שריאת צפרא לאנהרא) אמר רבי חייא חמי אנפוי דמזרח דקא מנהרין השתא כל אינון בני מדינחא ²⁸²⁶ דטורי נהורא ²⁸²⁷ סגדין לגבי האי נהורא ודנהיר באתר דשמשא עד לא יפוק

²⁸²¹ ר"ל כמו כלה דצריכה קידושין, וזה ע"פ ב"ד, שאומרין מקודש (יהל אור).
²⁸²² לכאורה אין כזה פסוק בנמצא, אמנם אעפ"כ הוא מופיע כמה וכמה פעמים בדברי רשב"י: עי' ח"ג קט ע"ב, קמו ע"ב, תיקו"ז לג ע"ב, סג ע"א, פח ע"ב, צה ע"א, קסה ע"א. ואולי צ"ל שכוונתו לפסוק (במדבר ח ט) והקרבת את הלויים. או פסוק יג: והעמדת את הלויים, או פסוק יד: והבדלת את הלויים. ועי' רמ"ז ח"ג מ ע"ב: פעמים הרבה שומרים הטעמים ולא המלות.
²⁸²³ אור הוא בחסד, דתמן ברכה, דברכת כהנים כידוע. לפיכך מברך עליה, שתחלה שמאלו תחת לראשי ואח"כ וימינו תחבקני (יהל אור).
²⁸²⁴ ר"ל ואח"כ יחוד בת"ת, ולכך אומר עטרת תפארת (יהל אור).
²⁸²⁵ תצא דף רפ ע"ב כי ישבו אחים יחדיו (הערת הזהר). ועי' שער מאמרי רז"ל (ז ע"ג): והנה כתר דידה מקומו בת"ת שלו וז"ש עטרת ת"ת לעמוסי בטן. כי עטרת דידה היא בת"ת דידה מחציו ולמטה שהיא סוד הבטן אשר שם המעין אשר היו הנשמות של בני ישראל גנוזות קודם נתינתם ברחם הנוק' וזמ"ש לעמוסי בטן הם ישראל הנק' עמוסים מני בטן.
²⁸²⁶ הן בני קדם (הגרמ"מ).
²⁸²⁷ הם הרים גבוהים שבמזרח שלרוב גובהם מאיר בהם אור השחר, ולכן היושבים שם משתחווים לאותו האור להיותם נבדלים משאר האומות (רמ"ז). משום דשם גם הרי חושך, כמ"ש מן ארם ינחני בלק מהררי קדם, והן הרי חושך כמש"ש בזוהר, כן אמר כאן דטורא נהורא (הגרמ"מ).

המאירה. ופלחין ליהו (ופלין ליה שמשא עד לא יפוק) דהא כיון דנפיק שמשא כמה אינון²⁸²⁸ דפלחין לשמשא ואלין אינון דקא פלחין לנהורא ודא וקראן (דקא קראן) להאי נהורא (דנהיר באתר דשמשא עד לא יפוק) אלהוא דמרגלא דנהיר ואומאה דלהון באל"ה דמרגלא דנהיר²⁸²⁹:	
ואי תימא ופולחנא דא למגנא הוא (דדא פולחנא למגנא הוה) מיומין עתיקין קדמאין חכמתא ידעו ביה בזמנא דשמשא נהיר עד לא יפוק²⁸³⁰ ההוא ממנא דפקיד על שמשא נפיק²⁸³¹ ואתוון קדישין דשמא עלאה קדישא רשימן על רישיה²⁸³² דשמשא²⁸³³ ובחילא דאינון אתוון פתח לכל כוי שמיא ובמש בהו ועבר וההוא ממנא עאל גו ההוא זהרא דנהיר סחרניה דשמשא ותמן שכיח עד דנפק שמשא ואתפשט בעלמא:	ואם תאמר, שעבודה זו היא לחנם, מימים קדמונים ראשונים ידעו בה חכמה. בזמן שהשמש מאיר, טרם שיצא, אותו הממונה הממונה על השמש יוצא, ואותיות הקדושות של השם העליון הקדוש רשומות על ראשו של השמש, ובכח אותן האותיות, פותח את כל חלונות השמים, ומכה בהם ועובר. ואותו הממונה נכנס לתוך אותו הזהר שמאיר סביב השמש, ושם נמצא, עד שיוצא השמש ומתפשט בעולם.
וההוא ממנא איהו פקידא על דהבא ועל מרגלן סומקן ואינון פלחין לההוא דיוקנא דתמן ובנקודין וסימנין דירתו מקדמאי מיומין עתיקין אזלי וידעי נקודין דשמשא למשכח אתרין דדהבא ומרגלן אמר רבי יוסי עד כמה יהון פולחנין סגיאין אלין בעלמא דהא שקרא לית ליה קיימין לקיימא:	ואותו הממונה [הוא] הממונה על הזהב ועל מרגליות האדומות, והם עובדים לאותו הדמות של שם, ובנקודות וסימנים שירשו מהראשונים מימים קדמונים, הולכים ויודעים נקודות השמש למצא מקומות של זהב ומרגליות. אמר רבי יוסי, עד כמה יהיו עבודות רבות אלו בעולם, שהרי שקר אין לו עמודים לתמיכה.
פתח אידך וס"א רבי חייא ואמר (משלי יב יט) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה²⁸³⁴	פתח אחר (רבי חייא) ואמר "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר". בא וראה,

²⁸²⁸ לה ע"א (הערת הזהר).

²⁸²⁹ הוא סוד שם מ"ב דמרגלה, שמשם אחיזת שבעה כוכבי לכת, וחמה היא באמצע הז' כוכבים,
והכל תלוי בגלגל חמה, ותמיד בכל יום מאיר אות א' מזה השם כידוע, והן סוד אתוון קדישין
שכתוב בסמוך, והן מוציאין חמה ממקומה, וע"כ בא האור קודם בוא השמש, אך אלו השוטים
עובדים לזה האור עצמו [חושבין] שזהו אלה דמרגלה, ואינן יודעים שהכל בכחו ית', אך ע"ז השם
שמאיר עכשיו בעת הזאת נגדלין המרגלאין, וזה השם מושל ע"ז ובעת הזאת והכל מאתו ית'
(הגרמ"מ). אלוה שעושה המרגליות המאירים (מ"מ).

²⁸³⁰ פי' כשהתחיל להאיר השמש בעובי הרקיע ועדיין לא יצא גוף השמש לאויר העולם, אותו
ממונה שעל השמש הוא קודם לצאת עד שלא תצא השמש, והוא עומד בזהרורית שיש סביבות
השמש ועובדים אותו בני אדם, ואזי מוצאים אבנים טובות, וזה כי הוא ממונה עליו (מ"מ).

²⁸³¹ נמחק בדפ"ו. קל ע"ב (הערת הזהר).

²⁸³² היינו שם מ"ב, והכי מפרש לקמן, והטעם מפני ששם זה הוא פועל בגבורה לפתוח חלונות
הרקיע, והענין ששם מ"ב הוא שם ל"ב נתיבות ועשרה מאמדות שבו, כל מעשה בראשית כנודע,
לכך בו נבקעות חלוני רקיע כמתחלת מעשהו, והטעם ששביל מהלך השמש שהוא סוד הדעת
היוצא מחכמה נסתם אחר פעולותיו להיות הבינה נעלמת, ורקיע מגין וסותם בעד השמש
שבתוכה, ולכך פותח בכל יום שערי מזרח, דהיינו חכמה דמתמן אור נפיק לעלמא ובוקע חלוני
רקיע דהיינו קרומא דחפי על מוחא וסתים מוחא, ולהיות סתום צריך שיסתתמו אותם החלונות
מיד ופתיחתם בבקיעה בכח שם זה שהוא ל"ב נתיבות וכו' כדפי', וכן ברקיע התחתון שביל מהלכו
נסתם עד שהוא חוזר ונבקע, והיינו בוקע חלוני מה שהוא חלון נבקע, וטעם זה להעלים מה שהוא
מן הרקיע ולמעלה כדפי' בנסתר (אור יקר).

²⁸³³ מוסגר בדפ"ק.

²⁸³⁴ מלשון מרגוע ונחת דהיינו בגאולה (אור יקר).

לשון שקר תא חזי אלו כל בני עלמא²⁸³⁵ הוו פלחין לשקרא²⁸³⁶ הוה הכי אבל והאי נהורא וזהר דנהיר²⁸³⁷ ודאי קשוט איהו ככבי רומא²⁸³⁸ דרקיעא קשוט אינון אי בטפשו וחסרונא ודעתא דלהון אינון אמרי וקראן להו²⁸³⁹ אלהא לא בעי קודשא בריך הוא לשיצאה עובדי מעלמא אבל לזמנא דאתי לא ישתצון ככביא ונהורין דעלמא אבל מאן ישתצי אינון דפלחו לון:	אלו כל בני העולם היו עובדים לשקר, היה כך, אבל האור הזה והזהר שמאיר ודאי הוא אמת. כוכבי רום הרקיע הם אמת. אם בטפשותם וחסרון דעתם הם אומרים וקוראים להם אלוה, לא צריך הקדוש ברוך הוא לכלות את מעשי ידיו מהעולם. אבל לעתיד לבא לא יכלו הכוכבים והאורות של העולם. אבל מי יתכלה. אותם שעובדים להם.
וקרא דא הכי הוא שפת אמת תכון לעד אלין ישראל דאינון שפת אמת²⁸⁴⁰ (דברים ו ד) יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד וכלא איהו אמת²⁸⁴¹ ורזא דאמת²⁸⁴² ומסיימי יהו"ה אלהיכם אמת ודא איהו שפת אמת תכון לעד:	והפסוק הזה הוא כך. "שפת אמת תכון לעד", אלו ישראל, שהם שפת אמת, "ה' אלהינו ה' אחד". והכל הוא אמת וסוד האמת. ומסיימים "ה' אלהיכם אמת". וזהו "שפת אמת תכון לעד".
ועד ארגיעה ועד רגע מבעי ליה מאי ארגיעה אלא עד כמה יהא קיומא דלהון בעלמא עד זמנא [דייתני] (דיתן) ויהא לי נייחא מפולחנא קשיא דעלי²⁸⁴³ ובזמנא דארגיעה ישתצי לשון שקר (ה) לשון [מה] ישתצי מאינון²⁸⁴⁴ דקראן אלהא למאן דלאו הוא אלהא אבל ישראל דאינון שפת אמת כתיב בהו (ישעיה מג כא) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו:	"ועד ארגיעה", היה צריך [להיות] ועד רגע. מה זה "ארגיעה". אלא עד כמה יהיה קיומם בעולם. עד לעתיד לבא, ותהיה לי מנוחה מהעבודה הקשה שעלי. ובזמן שארגיעה, תתכלה לשון שקר, איזה לשון יכלה, מאותם שקוראים אלוה למי שאינו אלוה. אבל ישראל, שהם שפת אמת, נאמר בהם "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו".

²⁸³⁵ פי' אם כולם היו עובדים לע"ז של עץ ואבן היו נרקבין מיד, אבל יש שעובדים ג"כ לכוכבים יאבד של עץ ואבן יאמרו האחרים שלא נאבדו יש בהם ממש, ואם יאבד הכל נמצא מאבד עולמות מפני השוטים (מ"מ).

²⁸³⁶ שהיה מבטלה, אמנם פלחין לנהורא וכיוצא שהם שמשי מרום וכי יאבד עולמו מפני השוטים (אור יקר).

²⁸³⁷ האור והזהר, הזהר הוא הלבוש של האור שהאור מתלבש בה, והוא מאיר ג"כ אך אינו כמו האור, לכן הוא ו"ק זוהר, והן ב' בחי' משם מ"ב, ז' אתוון מז' שמות, והז' שמות הן כמו לבוש להז' אתוון, שהן ביצירה והן בבריאה, ובודאי הן קשוט שהן שמהן קדישין (הגרמ"מ).

²⁸³⁸ ז' כוכבי לכת שהן בעשיה שאינון כ"כ כמו השמות, מ"מ גם הם אמת, והן לבוש להז' שמות, והב' בחי' אלו אמת, שהן מושלים על המרגלה, אך הכל על יד כח א"ס ית"ש (הגרמ"מ).

²⁸³⁹ לאלו הכוכבים (הגרמ"מ).

²⁸⁴⁰ פי' אמת הוא ז"א ושפה דיליה היא מלכות (מ"מ).

²⁸⁴¹ כלומר הכל הוא סוד האמת, כמ"ש חותמא דגושפנקא הוא אמת, שהוא כלל הכ"ב אותיות של התורה, ראש, תוך, סוף, והן רמוזי' בר"ת של ה' אלקינו ה' אחד גי' כ"ב, וכן ה' אלקינו ה', הן ג"כ ג' בחי' של ראש, תוך, סוף, אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים, וז"ש וכלא איהו אמת (הגרמ"מ).

²⁸⁴² כלומר שכשם שהשם הוא סוד אמת כו', אלקינו בפשוט ובגלופי גי' אמת, ולכן גם ישראל נכלל באמת, ואלקינו הוא כלומר המשגיח עלינו, כי אלקים הוא משגיח, ונמצא משגיח עלינו בחותם אמת, ולכן נקראו ישראל שפת אמת מלשון שפת הים, וזהו ומסיימי ה' אלקיכם אמת, כלומר ה' המשגיח אליכם בסוד אמת, ודא איהו שפת אמת והבן, וסוד אמת ז' פעמים ס"ג, שמשם אחיזת ויניקת הכל, ואמר ג' פעמים אמת נגד ג' בחי' שבאמת סת"ר והבן (הגרמ"מ).

²⁸⁴³ דעלוי (דפ"ו). כי מה שהקב"ה נותן טובה לעוברי רצונו הוא כמשא כבד עליו כביכול, וזהו סוד גלות השכינה, וזהו שהוצרך להיות שמש לעובדי ע"ז מחמת עוונותינו, וכשיבא משיח ב"ב אז יטלו מלכותא קדישא עליונן ויהיה ליה נייחא (הגרמ"מ).

²⁸⁴⁴ "הלשון מה ישתצי מאינון" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "אינון".

אדכרנא חדא זמנא דהוינא אזיל בהדי רבי אלעזר פגע [בגברא חדא (נ"א בהגמון חד)] וביה הגמונא [בגברא חדא] אמר ליה לרבי אלעזר אנת ידעת מאורייתא דיהודאי אמר ליה ידענא אמר ליה לית אתון אמרין דמהימנותא דלכון קשוט ואורייתכון קשוט ואנן דמהימנותא דילן שקר ואורייתא דילן שקר והא כתיב שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר אנן מיומין דעלמא קיימין במלכותא ולא אעדי מינן לעלמין דרא בתר דרא תכון לעד ודאי ואתון זעיר הוה לכו מלכותא ומיד אעדי מנכון וקרא אתקיים בכו דכתיב ועד ארגיעה לשון שקר:	נזכרתי פעם אחת שהייתי הולך עם רבי אלעזר, פגש אדם אחד (הגמון אחד). אמר לרבי אלעזר, אתה יודע מתורת היהודים. אמר לו, אני יודע. אמר לו, האינכם אומרים שאמונתכם אמת ותורתכם אמת, ואנו שאמונתנו שקר ותורתנו שקר. והרי נאמר "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר". אנו מימות העולם עומדים במלכות ולא סרה מאתנו לעולמים דור אחר דור, "תכון לעד", ודאי. ואתם מעט היה לכם מלכות, ומיד סרה מכם, והפסוק התקיים בכם, שנאמר "ועד ארגיעה לשון שקר".
אמר ליה חמינא כך דאנת חכים באורייתא תפח רוחיה	אמר לו, אני רואה כך שאתה חכם בתורה. תפח רוחו
קפח/ב	
דההוא גברא אלו אמר קרא שפת אמת²⁸⁴⁵ כוננת לעד הוה כדקאמרן אבל לא כתיב אלא תכון זמינא שפת אמת דתכון מה דלאו הכי השתא דהשתא שפת שקר קיימא²⁸⁴⁶ ושפת אמת שכיב לעפרא²⁸⁴⁷ ובההוא זמנא דאמת יקום על קיומיה²⁸⁴⁸ ומגו ארץ תצמח כדין שפת אמת תכון לעד וגו' אמר ליה ההוא [הגמון] (גברא) זכאה אנת וזכאה עמא דאורייתא דקשוט ירתין בתר יומין שמענא דאתגייר:	של אותו האיש. אלו אמר הנאמר "שפת אמת כוננת לעד", היה כמו שאמרנו. אבל לא נאמר אלא "תכון", עתידה שפת אמת שתכון, מה שאין כך עכשיו, שעכשיו שפת שקר עומדת, ושפת אמת שוכבת לעפר, ובאותו זמן שאמת תעמד על קיומה, ומתוך ארץ תצמח, אז "שפת אמת תכון לעד וגו'". אמר לו אותו הגמון, אשריך, ואשרי העם שיורשים תורת אמת. אחר ימים שמעתי שהתגייר.
אזלו מטו חד בי חקל וצלו צלותהון כיון דצלו צלתהון אמרו מכאן ולהלאה נתחבר	הלכו, הגיעו לשדה אחת והתפללו תפלתם. כיון שהתפללו תפלתם, אמרו, מכאן והלאה נתחבר בשכינה, ונלך ונתעסק בתורה.

²⁸⁴⁵ הנוני'ן בסגול (הערת הזהר). בשלמא אי הוה כתיב כוננת בלשון הוה אז יהיה כמשמעו שמיד מזמן הווייתה היא מתכוננת וקיימת, והוה קשה מה שהקשית, אבל כיון דלא כתיב אלא תכון דמשמע לעתיד מוכח דאפילו בימי שלמה שהיה מלך גדול לא התכוננה אלא שעתיד להתכונן. ועוד נראה דר"ל עוד ענין אחר והוא שההגמון הקשה לו מכח היות להם ההצלחות והמלכות זמן רב, ולזה השיבו רבי אלעזר שאם כן היל"ל כוננת שהוא פועל יוצא וכמש"ה (טז י) כוננו ידך, (תהלים ט ח) וכונן למשפט כסאו, אז היתה הכוונה שהאמת כוננת את מחזיקיה, אבל לא כתיב אלא תכון שהוא מהנפעל שר"ל שהיא תתכונן ולעתיד, באופן שהשיבו מכח הבנין ומכח הזמן. ובהכי ניחא מאי דהוה מצי להשיבו ממה שהאמת בעצמה לא גרעה ממה שהיתה, שהרי תמיד החזיקה ישראל שהם אותם שקבלוה, שאפילו בכל צרתם לא סר לבבם ממנה, אלא שרצה להודיעו שאין ראיה מההצלחה דאם כן היל"ל כוננת לאחרים (רמ"ז). עי' תיקו"ז תיקון סג [קי ע"א] (לש"ו). ז"ל: אמת א' ברישא דאלפא ביתא מ' באמצעיתא ת' בסופיה עשורא דיליה יו"ד ה"א וא"ו ה"א וכו' בגלותא אתמר ותהי האמת נעדרת ושקרא שלטא בעלמא (ובזמנא דאתתקן אמת ואסתלק לאתריה אתמחי שקרא מעלמא הה"ד (משלי י"ב) שפת אמת תכון לעד כוננת לא כתיב אלא תכון לעד (אמת) ועד ארגיעה לשון שקר מאי אמת עמודא דאמצעיתא שכינתא דיליה (מלאכי ב ו) תורת אמת היתה בפיהו).

²⁸⁴⁶ היא נוק' דסט"א (מ"מ).

²⁸⁴⁷ פי' שהמלכות בגלותא ירדה לבריאה שנק' עפר המשכן (מ"מ).

²⁸⁴⁸ פי' שבאים מוחין לז"א, ונעשה בסוד הגדלות על ידי אימא, וז"ש ומגו ארץ תמצח, מכח ארץ העליונה שהיא בינה (מ"מ).

בשבינתא ונזיל ונתעסק באורייתא פתח רבי יוסי ואמר (ישעיה מא יא) הן יבושו ויכלמו כל הנחרים כך וגו' זמין קודשא בריך הוא למעבד לישראל כל אינון טבאן דקאמר על ידי נביאי קשומי²⁸⁴⁹ וישראל סבלו עליהון כמה בישין בגלותהון²⁸⁵⁰ ואלמלא כל אינון טבאן²⁸⁵¹ דקא מחכאון וחמאן כתיבין באורייתא לא הוו יכלין למיקם ולמסבל גלותא:	פתח רבי יוסי ואמר "הן יבושו ויכלמו כל הנחרים כך וגו'". עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לישראל כל אותן הטובות שאמר על ידי נביאי האמת, וישראל סבלו עליהם כמה רעות בגלותם. ואלמלא כל אותן טובות שמחכים ורואים שכתובים בתורה, לא היו יכולים לעמוד ולסבול את הגלות.
אבל אזלין לבי מדרשות פתחין ספרין וחמאן כל אינון טבאן דקא מחכאון וחמאן כתיבין באורייתא דאבטח לון קודשא בריך הוא עלייהו ומתנחמין בגלותהון ושאר עמין מחרפין ומגדפין לון ואמרי אן הוא אלהכון אן אינון טבאן דאתון אמרין דזמינן לכון וכי כל עמין דעלמא יכספון מנייכו:	אבל הולכים לבית מדרשות, פותחים ספרים, ורואים כל אותן טובות שמחכים, ורואים שכתובים בתורה שהבטיח להם הקדוש ברוך הוא עליהם, ומתנחמים בגלותם, ושאר העמים מחרפים ומגדפים אותם ואומרים, איפה הוא אלהיכם. איה אותן טובות שאתם אומרים שמעתדות לכם, וכי כל אומות העולם יתביישו מכם.
הדא הוא דכתיב (שם סו ה) שמעו דבר יהוה החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו' מאי החרדים אל דברו אינון דסבלו כמה בישין כמה שמועות שמעי אלין על אלין אלין²⁸⁵² בתר אלין וחרידו²⁸⁵³ עליהון	זהו שנאמר "שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'". מה זה "החרדים אל דברו". אלו שסבלו כמה רעות, כמה שמועות שמעו, אלה על אלה, ואלה אחר אלה, וחרדו עליהן, כמו שנאמר "כי וגו' קול חרדה שמענו פחד ואין שלום וגו'". אותם חרדים תמיד אל דברו, כשנעשה הדין.

²⁸⁴⁹ להורותינו על דרך הסוד הסיבות העצמיות לקיום ישראל בגלות הארוך שלנו. הסיבה הראשונה היא זמין קב"ה, ותמצית הדבר הוא על דרך שאמרו המפרשים שדבר ה' הוא פועל גמור, וכמש"ה (תהלים לג יא) עצת ה' לעולם תעמוד וגו', (שם לג ט) כי הוא אמר ויהי, ירצה שהרי ראינו שהכל נהיה במאמרו. והענין על פי הסוד הוא כי הנה בזמן המשיח יבוא השפע מפנימיות עתיק, כמש"ה (ישעיה ל כו) כאור שבעת הימים, שהם ז' מדות של העתיק, ולפי גדולת אותו השפע כך נתנבאו הנבואות, ואותו האור הוא שם אצור ומסוגל עד בוא זמן השפעתו, וזהו מ"ש זמין קב"ה, ולא אמר עתיד, להורות שכבר הוא מזומן ומוכן ולא יחסר כי אם הכנת העולמות לזכות אליו. ואולי שגם מלת זמין תרמוז מה שאמרו רז"ל היו סדר זמנים קודם לכן, ושורש סדר זה הוא בעתיק שהוא ז"ק בחינת זעיר ונוק' שלו, שהם מ"ה וב"ן גי' זמ"ן. וזש"ה (שם) והיה אור הלבנה וגו', דהיינו ששני מלכים יחזרו להיות מאורות גדולים ושונים (רמ"ז).

²⁸⁵⁰ לכן מצוה לקרות נחמות הנביאים (רח"ו במ"מ). כל עצם הגלות היה להכנס בין החיצונים ולהכניע להם, והוא על דרך (קהלת ח ט) שלט האדם באדם לרע לו, כי בזה מעלים מ"נ בהעלאת הניצוצות, ומידי עלות נשמותינו בהם כשהם מקבלים התיקון והמיתוק מחדש ה' את נשמותינו להתחזק בתיקון העולמות, כי בהתקנם יבוא המשיח. ובדין הוא (משלי כז, יח) שנוצר תאנה יאכל פריה, ובודאי שהכח המתקן הניצוצות הוא מושרש בעתיק שהוא מקור השפע המתקן לימות המשיח (רמ"ז).

²⁸⁵¹ הרבה עוד דברים אלו להודיע כמה גדול פלא ההתקוממות של ישראל בגלות זה, וזה כי נשתנה מאד הגלות הזו מגלויות שקדמו לו, כי של מצרים גם שהיה חמור לא היה בעוון ישראל אלא לתיקון עוון אדה"ר ולא היתה הירידה כל כך עצומה, וגם לא בגלות בבל כנודע אצלנו, ולכן היו בשניהם נביאים, מה שאין כן עתה שנסתם כל חזון והגאולה לא תבוא עד דמטו רגלין ברגלין, ולכן אין כח בכל האורות שנתגלו בשאר הגאולות להקים את השכינה מעומק נפילתה, וגם בניה לא יוכלו להתקומם וגם לסבול הגלות אם לא בעזר וסיוע השפע של פנימיות עתיק, וזה שאמר ואלמלא כל אותן טבאן דקא מחכאון, ר"ל שכולם צריכים להתקבץ להמציא הגאולה (רמ"ז).

²⁸⁵² ואלין (דפ"ק).

²⁸⁵³ וחרידן (דפ"ו).

כמה דאת אמר (ירמיה ל ה) כי וגו' קול חרדה שמענו פחד אין²⁸⁵⁴ שלום וגו' אינן חרדים תדיר אל דברו²⁸⁵⁵ כד אתעביד דינא:	
אמרו אחיכם שונאיכם אלין אינן אחוכון בני עשו מנדכם כמה דאת אמר (איכה ד טו) סורו טמא קראו למו דלית עמא דקא מבזין לון באנפי ומרקקין באנפיהו לישראל כבני אדום ואמרי ובלהו (כלכו) מסאבין כנדה ודא איהו מנדכם למען שמי יכבד יהו"ה (ישעיה סו ה) אנן ודאמרין בנוי דאל חי די בן יתייקר שמיא אנן שלטנין על עלמא בגין ההוא דאקרי גדול (בראשית כז א) עשו בנו הגדול²⁸⁵⁶ ובשמא דא אקרי קודשא בריך הוא גדול (תהלים קמה ג) גדול יהו"ה ומהולל מאד אנן בני והגדול ואיהו גדול ודאי למען שמי²⁸⁵⁷ יכבד יהו"ה:	אמרו "אחיכם שונאיכם", אלה הם אחיכם בני עשו. "מנדיכם", כמו שנאמר "סורו טמא קראו למו". שאין עם שמבזים אותם בפנים ורוקקים בפני ישראל כמו בני אדום, וכולם אומרים שטמאים כמו נדה, וזהו "מנדיכם". "למען שמי יכבד ה'", אנו (שאומרים) בני "אל חי", שבן יתכבד שמו, אנו שולטים על העולם, בשביל אותו שנקרא גדול, "עשו בנו הגדול". ובשם הזה, נקרא הקדוש ברוך הוא, גדול, "גדול ה' ומהולל מאד". אנו בני הגדול, והוא גדול. ודאי "למען שמי יכבד ה'".
אבל אתון זעירין מכלא (בראשית כז ו) יעקב בנה הקטן כתיב אן הוא אלהכון אן הוא אינן טבאן דיכספון כל עממיא מחודה דלכון מאן יתן ונראה בשמחתכם כמה דאתון אמרין והם יבושו רוח הקדש אומר והם יבושו²⁸⁵⁸ וכמאן (כמה) דתלי קללתא באחרא בגין ודאתון (דאינן) אמרין דכדין יבושו ויכלמו ובגין דא רוח קדשא הוה אמר מלה הכי ועל דא הן יבושו ויכלמו כל הנחרים כך מאי כל הנחרים כך דאתקפו נחיריהון ברוגזא עלך בגלותא דא בההוא זמנא יבושו ויכלמו מכל טבין דיחמון להון לישראל:	אבל אתם קטנים מהכל, נאמר "יעקב בנה הקטן", איפה הוא אלהיכם. איפה אותן הטובות שיתביישו כל העמים משמחתכם. מי יתן ונראה בשמחתכם, כמו שאתם אומרים, והם יבושו, רוח הקודש אומר, והם יבושו, כמי שתולה קללתו באחר, משום שאתם אומרים שאז "יבושו ויכלמו", ולכן רוח הקודש היתה אומרת הדבר כך, ועל זה, הן "יבושו ויכלמו, כל הנחרים כך". מה [הוא] "כל הנחרים כך". אלה שחזקו את נחיריהם ברוגז עליו בגלות הזו. באותו זמן "יבושו ויכלמו", מכל הטובות שייראו אצל ישראל.
אמר רבי חייא הכי הוא ודאי אבל חמינן והכי חמו תקיפי עלמא דהא גלותא אתמשך ועדיין בריה דדוד לא אתי אמר רבי יוסי וכל דא הכי הוא אבל מאן עביד דיסבלון ישראל גלותא דא כל אינן הבטחות דאבטח לון קודשא בריך הוא והא אתמר דעאלין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וחמאן כל אינן נחמות וחדאן בלבייהו למסבל כל מה דייתי עלייהו ואלמלא דא לא יכלין למסבל:	אמר רבי חייא, כך זה ודאי, אבל ראינו וכך ראו גבורי העולם, שהרי הגלות נמשכת, ועדיין בן דוד לא בא. אמר רבי יוסי, וכל זה כך הוא, אבל מי עשה שיסבלו ישראל את הגלות הזו. כל אותן הבטחות שהבטיח להם הקדוש ברוך הוא. והרי זה נתבאר, שנכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ורואים כל אותן נחמות, ושמחים בליבם לסבול את כל מה שיבא עליהם, ולולא זה לא יכלו לסבול.
אמר רבי חייא ודאי הכי איהו וכלא בתשובה. ואם תאמר שיכולים עכשיו לעורר	אמר רבי חייא, ודאי כך הוא, והכל תלוי בתשובה. ואם תאמר שיכולים עכשיו לעורר

²⁸⁵⁴ ואין (דפ"ו).

²⁸⁵⁵ פי' חרידים תמיד מדיני המלכות הנקרא דבר (מ"מ).

²⁸⁵⁶ ובאותו השם יכבד ה', דכתיב גדול ה', נמצא שהוא שם המורה על הכבוד, כיון שהקב"ה מתכבד בו (אור יקר).

²⁸⁵⁷ בלשון יחיד, על כללות האומה (אור יקר).

²⁸⁵⁸ "רוח הקדש אומר והם יבושו" מוסגר בדפ"ק. (ס"א תו כמאן) נוסף בדפ"ו.

377

תשובה כולם כאחד, לא יכולים. למה לא יכולים. משום, שנאמר "והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה". ונאמר "והשבתי אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך וגו'". ונאמר "ושבת עד ה' אלהיך וגו'". ואז "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו'". ועד שכל אותם דברים לא יתקיימו, לא יכולים לעורר תשובה מהם.	בתשובה תליא ואי תימא ודיכלין (ניכלון) השתא לאתערא תשובה כלהו כחדא לא יכלין מאי טעמא לא יכלין בגין דכתיב (דברים ל א) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה וכתוב (דברים ד לט) והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך וגו' וכתוב (שם ל ב) ושבת עד יהוה אלהיך וגו' וכדין (שם ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו' (וכתיב והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך וגו') ועד דכל אינון ומלין לאו (דברים) יתקיימו לא יכלין לאתערא תשובה מנייהו:
קפמ"א	
אמר רבי יוסי, כמה הסתרת כל הדרכים והשבילים מכל בני הגלות ולא השארת להם פתחון פה. אם כך, שיהיו כמו שהיו בכל דור ודור, שלא יסבלו גלות ולא שכר, ויצאו (אם כך, יהיו כמו שיהיו בכל דור ודור, יסבלו את הגלות ולא יצאו) מדין של התורה, ויתערבו בשאר העמים.	אמר רבי יוסי (חייא) כמה²⁸⁵⁹ סתמת כל ארחין ושבילין מכל בני גלותא ולא שבקת לון פתחון פה אי הכי ולהו כמה דהוו (להו כמה הוו) בכל דרא ודרא דלא יסבלון גלותא ולא אנרא ויפקון וס"א אי הכי להו כמה דלהו בכל דרא ודרא יסבלון גלותא ולא יפקון מדינא דאורייתא ויתערבון בשאר עמין:
פתח ואמר, "כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו'". מה זה "כמו הרה". דרך הוא למעוברת, שיעברו עליה תשעה חדשים שלמים. ויש בעולם כמה וכמה שלא עובר עליה אלא יום אחד או יומיים מהתשע, וכל הצירים והחבלים של המעוברת הם בתשיעי. ואף על גב שלא עבר עליהם אלא רק יום אחד, נחשב עליהם כאלו עברו כל התשע שלם. אף כך ישראל, כיון שטעמו טעם גלות,	פתח ואמר (ישעיה כו יז) כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו' מאי כמו הרה²⁸⁶⁰ ארח איהו²⁸⁶¹ לעוברתא לאעברא עלה תשע ירחין שלמין ואית בעלמא כמה וכמה²⁸⁶² דלא עבר עלה אלא יומא חד או תרין ויומין מתשיעא וכל צירין וחבלין דעוברתא בתשיעא²⁸⁶³ אינון ואף על גב

²⁸⁵⁹ במה (מ"מ).

²⁸⁶⁰ כי מה צורך למשל זה, ומה שייכות יש להרה עם הארות של ישראל (רמ"ז).

²⁸⁶¹ וירצה שכוונת הנביא להביא דוגמא למה שיאמר, שאין לתמוה על מה שאמרו רז"ל (תהלים צה ז) היום אם בקולי תשמעו, שאעפ"י שיש קץ קצוב לגאולה מכל מקום יכולה להקרב בכל יום, דוגמת האשה ההרה, שידוע שסתם הלידה היא בהשלמת ט' חדשים שהם ע"ר ימים בסוד ו' פעמים אד"ם דהיינו ו"ק דזעיר, ואחר כך בבוא יום רע"א כמנין הריו"ן יצא הולד, שאז נתקנו כל הניצוצות הצריכות להתקן בבטן המלאה, אבל יש שאינם צריכים לשהות כל כך בתיקון ונולדים אפילו ביום א' לחדש התשיעי. והענין מובן במ"ש שלפי זכות האב והאם כך מבררים בירורים מקליפת נוגה שמהם נעשה לבוש לנפש הבן. ואין ספק שיש ניצוצות יותר קלות להברר זו מזו הכל לפי תגבורת הרע שעליהם, והוא פשוט (רמ"ז).

²⁸⁶² ובזה מדויק שלא אמר כהרה אלא שהוסיף מלת כמו, מפני שאין הכוונה על הרה אחת אלא על סתם הרה בעלמא (רמ"ז).

²⁸⁶³ כי אז הולד נגמר והדמים והסיגים מתעוררים לצאת שהוא זמן דין, ולפי ערך זה יחיש זמן הלידה או יאחר, כי אותו הולד שכבר נתבררו ניצוציו ונגמר להולד נוסף עליו עוז וכח לצאת מבטן אמו. וטעם היותו מן הסתם בט' חדשים הוא בסוד ג' מוחין מבחינת הניצוצות דהיינו חב"ד שלהם וכל מוח כלול מג' הרי ט', שהנה הם מתפשטים מוח חכמה בחח"ן ושל בינה בבג"ה, ולפי ששני קוים אלו סתומים ברגלים אין שם בחינת לידה, אבל בהתפשט האמצעי בדת"י נמצא חדש תשיעי ביסוד שהוא המוליד והיולד (רמ"ז).

דלא אעבר עלייהו²⁸⁶⁴ אלא יומא חדא²⁸⁶⁵ אתחשיב עלייהו²⁸⁶⁶ כאילו אותעברו כל תשיעאה שלים אוף הכי ישראל²⁸⁶⁷ כיון דאטעמי²⁸⁶⁸ טעם (ממש) גלותא אי יהדרון בתשובה²⁸⁶⁹ יתחשב עלייהו כאלו אעברו עלייהו כל אינון מלין דכתיבין באורייתא²⁸⁷⁰ כל שכן וכל שכן דכמה וכמה יסורין אעברו עלייהו מן יומא דגלותא שרי:	אם יחזרו בתשובה, יחשב עליהם כאלו עברו עליהם כל אותם דברים שכתובים בתורה. כל שכן וכל שכן שכמה וכמה יסורים עברו עליהם מיום שהתחילה הגלות.
אבל מאי דכתיב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים. בא וראה כמה אהבה, הקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל בדבר הזה. [משל] למלך שהיה לו בן יחיד, ואהב אותו אהבת נפש, ומתוך אהבתו, נתן אותו לאמו המלכה, שתגדל אותו ותלמד אותו דרכים מתוקנות. פעם אחת חטא לאביו, בא אביו והכה אותו, ואחר כך [המלך] עבר על חטאו. שב כמקדם ושוב חטא לאביו, והוציא אותו אביו מביתו ורגז עליו. יצא	אבל מהו שנאמר "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים". בא וראה כמה אהבה, הקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל בדבר הזה. [משל] למלך שהיה לו בן יחיד, ואהב אותו אהבת נפש, ומתוך אהבתו, נתן אותו לאמו המלכה, שתגדל אותו ותלמד אותו דרכים מתוקנות. פעם אחת חטא לאביו, בא אביו והכה אותו, ואחר כך [המלך] עבר על חטאו. שב כמקדם ושוב חטא לאביו, והוציא אותו אביו מביתו ורגז עליו. יצא

²⁸⁶⁴ עלה (דפ"ו).

²⁸⁶⁵ כי בהכנס החודש התשיעי שהוא ביסוד יש בו הולד המתקן ומיד יוצא ביום הראשון של התשיעי, שכיון שכבר נתברר אין לו לשהות עוד בבטן האם (רמ"ז).

²⁸⁶⁶ עלה (דפ"ו).

²⁸⁶⁷ פי' הענין שידוע שבחטא אדה"ר כל הנשמות שהיו כלולות בו אלו באוזנו ואלו בעיניו וכו' וכדברי רז"ל, נפלו תוך הקליפות, והוצרכו ישראל לגלות למצרים לברר את כולו, ונשלם הביורור והתיקון במתן תורה חרות על הלוחות. ואמנם בחטא העגל חזר פעם אחר להתערב טוב ברע, אבל לפי שחטא העגל היה עיקרו בערב רב ולא ישראל, שלא חטאו רובם ככולם אלא בשלא מיחו בערב רב, לפיכך לא נגזר עליהם לגלות מיד, אך נאמר (לב לד) וביום פקדי ופקדתי, וכשחטאו אחר כך חזרה ונפגמה קומת הפרצוף של אדם שכן כתוב (יחזקאל לד לא) אדם אתם, והוצרכו כל הנשמות לתקן הנשמות שבתוך האדם בליעל, ועל זה אמרו רז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, והוא של גוף אדה"ר שנפלו בגוף אדם רע, וטעמם שיכלה כל התיקון. ואם תאמר שהוא אוצר עליון ששם הנשמות שעדיין לא באו לעולם למה תתעב הגאולה עד בואנה לעוה"ז והלא יותר נכון שתבאנה אחר הגאולה. אלא הענין כאמור שהוא גוף האדם הבלעל שנפלו בו ניצוצות גוף של אדה"ר. ואומרו כל הנשמות, ירצה לא מבעיא היותר מעולות אלא אפילו התחתונות בדיוטה התחתונה, וכדאמר בזוהר דמטו רגלין ברגלין. ולא מבעיא כולם אלא אפילו אחת מהן וכמשה"ה (דברים ל, ד) אם יהיה נדחק בקצה השמים, דוק שלא אמר אם יהיה דחיק או מדחק שהוא שם הדיחוי אלא נדחק שהוא תואר, ופי' הנדח שלך דהיינו הניצוץ שלך שנדחה שמה. וגם בזה נשכיל טעם יישוב יהודים יחידים בכפרים או בעיירות שההשגחה העליונה מנהלם שמה, וככתוב (שם ד, כז) אשר ינהג ה' אתכם שמה, כדי שכל אחד ואחד יתקן את ניצוציו במקום שנדחו שמה, ולכן הוצרך הגלות לברר הניצוצות שבתוך הקליפות. אבל הוא ממש כמו הרה תקריב ללדת, שמתקרב זמנה ואפילו הכי לא יחסרו ציריה, פי' ע' קלין דיולדה, והיינו חבליה: אי נמי אפשר לומר שהיולדת לתשעה חדשים שלמים לא יש לה כל כך חבליים בעת לידתה מפני שבהמשך החדש התשיעי יש לה צירים שונים שבהם הולכים וניתרים ומתפתחים קשרי האם שלה וצירי דלתותיה מתרווחים, אבל הממהרת לילד ביום א' או ב' לחודש התשיעי באים לה כל הצירים ביחד נמצא שיש לה צד טוב וצד רע (רמ"ז).

²⁸⁶⁸ שירדו לתוך הקליפות דהיינו הגלות (רמ"ז).

²⁸⁶⁹ דהיינו חרטות וידויים וסיגופין, שהם לעומת חבלי היולדה, אז יהיו דוגמת רבי אלעזר בן דורדיא שבתוקף כח תשובתו קנה עולמו בשעה אחת, כי העלה במהירות עצום כל הניצוצות שנפגמו בעוונותיו, ונתעלו עד יסוד המלכות ונתקנו בבטן שלה שהרתה מהם, והאירו על נשמתו ונתקנו כראוי. כך יהיו ישראל בתשובה אם היתה שלימה בתחילה (רמ"ז).

²⁸⁷⁰ שהרי כל התוכחות שבתורה הן הן לתיקון מכוון לבירורי נשמותם אלא שהוא במשך זמנים שונים, אבל אם היו מקדימים בתשובה שלימה היו נערכים סיגופיהם וצערם לערך משך הקללות בזמן ארוך, ובכח הבינה נמתקים הדינים בשעה קלה ומתקבץ השפע ביסוד שה"ס החדש התשיעי כנ"ל, והיסוד הוא בחינת הגואל, באופן שבכל זמן וזמן הוי כמו הרה תקריב ללדת (רמ"ז).

ארתון מתתקנן זמנא חדא חב לגבי אבוה אתא אבוה²⁸⁷¹ ואלקי ליה ולבתר אעבר על חוביה תב כמלקדמין וחב לאבוה ואפקיה אבוה מביתיה וארגיו עליה נפק ההוא ברא מביתיה:	אותו בן מביתו.
ובאתר דיהך בארח קשוט ויהא זכא כדקא יאות בגין דישמע מלכא אבוה ויהא תיאובתיה עליה מה עבד אמר הואיל ונפקנא מהיכלא דאבא אעביד מכאן ולהלאה כל מה דאנא בעי מה עבד אזל ואתחבר בזונות ואתלכלך בלכלוכא ודטנפא בהדיהו ולא הוה משתכח אלא בהדיהו בחבורא דלהון מטרוניתא אמיה ופקדתו (מבקרית) בכל יומא על ההוא ברא וידעת דברה בהדי זונות אתחבר וכל חברותא ידיה בהדיהו הוות שריאת למבכי ולא תמררא על ברה:	ובמקום שילך בדרך אמת ויהיה צדיק כראוי, כדי שישמע אביו המלך ותהיה עליו תשוקתו, מה עשה. אמר, הואיל ויצאתי מהיכל אבי, אעשה מכאן והלאה כל מה שאני רוצה. מה עשה. הלך להתחבר לזונות, והתלכלך בכללך של טינפת עמהם, ולא היה נמצא אלא עמהם בחבור שלהן. המלכה אמו פוקדת²⁸⁷² בכל יום על אותו הבן, ויודעת שבנה התחבר עם הזונות, וכל חברותו היתה עמהם, התחילה לבכות ולמרר על בנה.
יומא חד עאל מלכא לגבה חמא לה דאיהי מבכה שאיל לה על מה את בכאת אמרה ולא אבכה דהא ברנא לבר מהיכלא דמלכא ולא די דהוא לא יתיב בהיכלא דמלכא אלא דהוא יתיב בהדי זונות מה יימרון כל בני עלמא בריה דמלכא איהו דיתיב בבי זונות שריאת למבכי ולא תחננא למלכא:	יום אחד, נכנס אליה המלך ורואה אותה בוכה. שואל אותה, על מה את בוכה. אמרה, ולא אבכה, שהרי בננו מחוץ להיכל המלך. ולא די שאינו יושב בהיכל המלך, אלא שהוא יושב עם הזונות. מה יאמרו כל בני העולם, שכן המלך יושב בבית זונות. התחילה לבכות ולהתחנן למלך.
אמר מלכא בגינך אהדר ליה ואנת ערבא דיליה אמרת הא ודאי אמר מלכא הואיל וכך הוא לא אצטריך לאהדרא ליה ביממא באתגליא דכסופא דילן איהו למחך בגיניה לבי זונות ואי לא הוי כגוונא דא דטנף גרמיה הכי וחלל יקרי הוינא אנא וכל חיילין דילי אזלין בגיניה בכמה יקר בכמה בוקינס קמיה בכמה מאני קרבא מימיניה ומשמאליה עד דכל בני עלמא יודעזעון וינדעון כלל דברא דמלכא איהו השתא כיון דאיהו טנף גרמיה וחלל יקרי איהו יהדר בטמירו דלא ינדעון ביה אהדר לגבי מלכא יהביה לגבי אמיה:	אמר המלך, בשבילך אחזיר אותי, ואת הערב שלו. אמרה, הרי ודאי. אמר המלך, הואיל וכך הוא, לא צריך להחזירו ביום בגלוי, שבושה עבורנו ללכת בשבילו לבית זונות. ואם לא היה כמו זה, שטינף את עצמו כך וחלל כבודי, הייתי אני וכל חיילות שלי הולכים בשבילו בכמה כבוד ובכמה חצוצרות לפניו, בכמה כלי קרב מימינו ומשמאלו, עד שכל בני העולם יזדעזעו, וידעו כולם שהוא בן המלך. עכשיו כיון שהוא טנף את עצמו וחלל את כבודי, הוא יחזור בסתר, שלא יכירו בו. חזר למלך, ונתן אותו לאימו.
ליומין סרח כמלקדמין מה עבד מלכא אפיק ליה ולאמיה בהדיה מגו היכלא אמר תרוויכו תהכון ותרוויכו תסבלון גלותא ומלקיותא תמן כיון דתרוויכו תסבלון כחדא כדין ידענא דברי יתוב כדקא חזי:	לימים, סרח כמקדם. מה עשה המלך. הוציא אותו ואת אמו עמו מתוך ההיכל. אמר, תלכו שניכם, ושניכם תסבלו את הגלות והמלקות שם. כיון ששניכם תסבלו כאחד, אז אדע שבני ישוב כראוי.
כך ישראל בנוי דמלכא קדישא אינון	כך ישראל, בני המלך הקדוש הם, הוריד

²⁸⁷¹ אבוהי (דפ"ו).

²⁸⁷²

ואתם למצרים. ואם תאמר שבאותו זמן לא חטאו, הגזרה שגזר הקדוש ברוך הוא [בברית] בין הבתרים היתה ראויה להתקיים, והקדוש ברוך הוא השגיח על שני דברים, אחד על אותו דיבור שאמר אברהם "במה אדע כי אירשנה", זוהי	ואחית לון למצרים (אפיק לון ממצרים) ואי תימא בההוא זמנא דלא²⁸⁷³ האבו²⁸⁷⁴ גזרה דגזר קודשא בריך הוא בין הבתרים הוה אתחזי למהוי קיים וקודשא בריך הוא אשגח לתרין מלין חד בגין ההוא מלה דאמר אברהם (בראשית טו ח) במה אדע כי אירשנה דא הוא
קפט/ב	
סבה ועילה אבל עד דנפקו ממצרים לא והוין (הוין) גוי ולא אתחזון²⁸⁷⁵ בדקא יאות:	סבה ועילה. אבל עד שיצאו ממצרים, לא היו גוי ולא היו ראויים כראוי.
פתח ואמר (שיר ב ב) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות בעא קודשא בריך הוא למעבד לון לישראל כגוונא דלעילא ולמהוי שושנה חדא בארעא כגוונא עלאה ושושנה דסלקא ריחא ואתבריר מכל שאר וורדין דעלמא לא הוי אלא ההיא דסלקא בין החוחים ודא ארחא כדקא יאות ועל דא זרע שבעין זוגין דהוו שבעין נפש ואעיל לון בין החוחים ואינן חוחים מיד דהוו אינן זוגין תמן סליקו ענפין וטרפין ושלימו על עלמא וכדין פרחת שושנה בינייהו:	פתח ואמר "כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות". רצה הקדוש ברוך הוא לעשות את ישראל כדוגמא שלמעלה, ולהיות שושנה אחת בארץ, כדוגמא שלמעלה. והשושנה שמעלה ריח ונבחרה מכל שאר הורדים שבעולם, אינה אלא אותה שעולה בין החוחים. וזו דרך כראוי. ולכן זרע שבעים זוגות, שהיו שבעים נפש, והכניסם לבין החוחים, ואותם חוחים, מיד שהיו הם שם זוגות, העלו ענפים ועלים ושלטו על העולם, ואז פרחת ביניהם השושנה.
[כיון דבעא] (כדין בעא) קודשא בריך הוא לאפקא שושנה ולקיט לה מבינייהו כדין יבשו חוחים ואזדריקו ואשתציאו ולא אתחשבו לכולם בשעתא דאזיל למלקט שושנה דא לאפקא בריה בוכריה בההוא זמנא אזל מלכא גו כמה חיילין רברבנין ושליטין עם דגלין פרישן ואפיק לבריה בוכריה בכמה גבורין ואייתי ליה להיכליה ויתיב סגי בבי מלכא:	כיון שרצה הקדוש ברוך הוא להוציא שושנה וללקט אותה מביניהם, אז יבשו החוחים ונזרקו והתכלו ולא נחשבו לכולם. בשעה שהולך ללקט את השושנה הזו ולהוציא בנו בכורו, באותו זמן הלך המלך בתוך כמה חיילות גדולים ושליטים עם דגלים פרושים, והוציא את בנו בכורו בכמה גבורות, והביא אותו להיכלו, וישב הרבה בבית המלך.
וכיון דחב לגבי אבוה אוכח ליה ואלקי ליה דכתיב (שופטים ב יד) ויחר אף²⁸⁷⁶ יהוה בישראל ויתנם ביד שוסים וגו' סרח כמלקדמין ומרד באבוה (ו)אפקיה מביתיה מה עבדו ישראל חמו דהא אתבדרו לבבל אתערבו בעממיא נסיבו נשין נכריות ואולידו בנין מנהון עם כל דא אימא קדישא²⁸⁷⁷ הות אפטרופוסא עלייהו:	כיון שחטא לאביו, הוכיח אותו והלקה אותו, שנאמר "ויחר אף ה' בישראל ויתנם ביד שוסים וגו'". סרח כמקדם ומרד באביו, הוציא אותו מביתו. מה עשו ישראל. ראו שהרי התפזרו לבבל והתערבו בעמים, לקחו נשים נכריות והולידו מהם בנים. עם כל זה, האם הקדושה היתה אפטרופוס עליהם.

²⁸⁷³ לא (דפ"ו).

²⁸⁷⁴ ר"ל וא"כ אין המשל דומה לנשמל (מ"מ).

²⁸⁷⁵ אתחזו (דפ"ו).

²⁸⁷⁶ "אף" נמחק בדפ"ק ומופיע בפסוק.

²⁸⁷⁷ כנסת ישראל, עי' לעיל קכה ע"א.

381

ועל דעבד הכי קודשא בריך הוא אמר הואיל וכסופא איהו ליתי ברי איהו מגרמיה הואיל וחלל יקרי לא אתחזי דאנא איזיל תמן לאפקא ליה ולמעבד ליה נסין וגבורין כמלקדמין תבו אינון בלא סיועא דאתחזי²⁸⁷⁸ לון בלא פליאן ונסין אלא כלהו מתבדרן כלהו לאן במסכנו ותבו להיכלא דמלכא בכסופא ואימא קדישא ערבת לון:	ועל שעשה כך, הקדוש ברוך הוא אמר, הואיל וזו בושה, אז שיבא בני מעצמו. הואיל וחלל כבודי, לא ראוי שאני אלך לשם להוציא אותו ולעשות לו נסים וגבורות כמקדם. שבו הם בלי סיוע שהיו ראויים לו, בלי נסים ונפלאות, אלא כולם מפוזרים, כולם עייפים בעוני, ושבו להיכל המלך בבושה, והאם הקדושה ערבה להם.
חאבו כמלקדמין מה עבד קודשא בריך הוא אפיק להאי ברא כמלקדמין מהיכליה ואמיה בהדיה אמר מכאן ולהלאה אימא וברא יסבלון כמה בישין כחדא דא הוא דכתיב (ישעיה נ א) ובפשעיהם שלחה אמכם ועל דא כתיב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים מאי באחרית הימים אלא דא היא אימא קדישא דהיא אחרית הימים ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא:	חטאו כמקדם. מה עשה הקדוש ברוך הוא. הוציא את הבן הזה כמקדם מהיכלו עם אמו. אמר, מכאן והלאה, האם ובנה יסבלו כמה רעות כאחד. זהו שנאמר "וּבְפִשְׁעֵיכֶם שְׁלַחָה אִמְכֶם". ועל זה נאמר "בְּצָר לְךָ וּמִצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים". מה זה "בְּאַחֲרִית הַיָּמִים". אלא זו האם הקדושה, שהיא אחרית הימים, ועמה סבלו כל מה שסבלו בגלות.
ואילו יהדרון בתיובתא אפילו חד ביש או חד צערא ודיעבר עלייהו אתחשבו (יתחשב) עלייהו כאלו סבלו בלא²⁸⁷⁹ ואי לא כד יסתיים קיצא (בישא) (ואי יסתים קצא בישא) וכל דרין דיליה כמה דאמר בוצינא קדישא דכתיב (ויקרא כה ל) לצמיתות לקונה אותו לדורותיו וכל דא בתיובתא תליא מילתא אמר רבי חייא ודאי הכי הוא ועל דא גלותא אתמשך:	ואלו יחזרו בתשובה, אפילו רעה אחת או צער אחד שיעבור עליהם, יחשב עליהם כאילו סבלו הכל. (ואם לא יסתם הקץ) ואם לא, כשיסתיים הקץ (הרע) וכל הדורות שלו, כמו שאמר המנורה הקדושה, שנאמר "לצמיתות", לקונה אותו לדורותיו. וכל זה, הדבר תלוי בתשובה. אמר רבי חייא, ודאי כך זה, ועל כן נמשכת הגלות.
אבל קודשא בריך הוא כל מה דחמי²⁸⁸⁰ נ"א דלקא לון לישראל בהאי אחרית הימים ובהאי אחרית הימים יעביד לו²⁸⁸¹ (יעביד) נסין ונוקמין דכתיב (ישעיה ב ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהוה בראש ההרים מאן ראש ההרים דא אברהם סבא²⁸⁸² כהנא רבא ראש דכלא²⁸⁸³ ובגין דאיהו ראש כוס דברכה יהיה נכון בראש ההרים דא אברהם סבא קדמאה לשאר	אבל הקדוש ברוך הוא, כל מה שראה (שהכה) (שהלקה) לישראל, באחרית הימים הזו. ובאחרית הימים הזו יעשה לה נסים ונקמות, שנאמר "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים". מי זה "ראש ההרים". זה אברהם הזקן, הכהן הגדול, הראש של הכל. ומשום שהוא ראש, כוס של ברכה, יהיה נכון בראש ההרים, זה אברהם הזקן, ראשון לשאר ההרים, כוס של ברכה, צריכה להיות מתוקנת בימין.

²⁸⁷⁸ דאתחזו (דפ"ו).

²⁸⁷⁹ (ס"א ואי לאו סתים קיצא) נוסף בדפ"ו.

²⁸⁸⁰ (ס"א דמחא) נוסף בדפ"ו.

²⁸⁸¹ לון (דפ"ו).

²⁸⁸² רנב ע"ב (הערת זהר).

²⁸⁸³ הרים הן האבות, וראש ההרים הוא אברהם, וזהו שמפ' קדמאה לשאר ההרים (הגרמ"מ).

ההרים כוס דברכה אצטריך למהוי מתקנא בימינא ²⁸⁸⁴ :	
ונשא מגבעות ²⁸⁸⁶ אצטריך למהוי זקיף זרת ²⁸⁸⁷ (שיעורא דאיהו זרת זקיף זרת זרת) לברכא לקודשא בריך הוא ודא הוא ונשא מגבעות:	"ונשא מגבעות". צריך להיות נשא ²⁸⁸⁵ מן השלחן שעור שנקרא זרת לברך את הקדוש ברוך הוא, וזהו "ונשא מגבעות".
[זרת] ומגבעות מאי הוא ²⁸⁸⁸ אלא בינה ובין בתולות ²⁸⁸⁹ אחריה רעותיה שיעורא דזרת ²⁸⁹⁰ איהו נשא כוס דברכה מגבעות ודאי ועל דא טבא דיהא ליה להאי ברא בוכרא באחרית הימים איהו ²⁸⁹¹ :	מה זה זרת. אלא בינה ובין בתולות אחריה רעותיה, שעור הזרת הוא. נשא כוס של ברכה מגבעות ודאי, ועל כן הטוב שיהיה לבן הבכור הזה הוא באחרית הימים.

²⁸⁸⁴ הר בית ה' הוא כוס המקבל השפע והברכה, ואיצטריך שיהא בימין, כלומר שיהא נכון בחסד, ויהיה היין שבתוך הכוס והכוס הכל בימין, והיינו השמאל נכלל בימין, והענין שכוס ג' אלקים שהוא ההשגחה, ובתוכה היכולת והרצון, והוא סוד היין, שייך עצמו הוא דין, אך הוא מזוג במים, וצריך שיהיה הכוס והיין הכל בימין, כלומר בידי ישראל, הרצון להם, והדין לאויביהם. וכן לעבודות השם, כוס הוא הלב, ובתוכה היין מזוג במים, יצ"ט ויצה"ר, וצריך שיהיה הכל נתונה בימין דהיינו להתורה, דהיינו לעבוד את ה' באהבה ויראה, יצה"ט ויצה"ר, כמ"ש ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך. וכן ציון וירושלים הן סוד הכוס של ברכה, ואצטריך שיהא בימין, דהיינו לישראל שהן נקראין ימין, ובתוכה היין מזוג במים, כלומר חו"ג, ב' מיני השגחות, פנימיות וחיצוניות, ויהא השמאל שהוא החיצוניות נכלל בימין להצטרפות הפנימיות סוד התורה, והן סוד נשמה וגוף, והגוף יהיה להצטרפות הנשמה שהן המצות, שאי אפשר לעשות בלי הגוף ועה"ז, והן עה"ז ועה"ב והבן (הגרמ"מ).

²⁸⁸⁵

²⁸⁸⁶ קיב ע"ב (הערת הזהר). פי' שיהיה הכוס של ברכה נשא מהגבעות, שהגבעות הן סוד נ"ה כמ"ש וגבעות במאזנים שהן תרין פלגי דגופא, והן ג' עדרי צאן הרובצין על הבאר, והשגחה בעה"ז בא על ידם תמיד, לפי שאי אפשר עה"ז לקבל לא החסד הגמור ולא הדין הגמור, אבל לע"ל שלצדיקים יעשה הקב"ה חסד גמור, ולרשעים דין גמור, ויהיה השגחת עה"ז דוגמת עה"ב ממש, לפי שאז עת הגמול, ולכן יהיה הר בית ה' בראש ההרים, שהשגחתה יהיה בחסד הגדול מדת אברהם, וזהו ונשא מגבעות, שעתה יהיה ההשגחה מלמעלה מן הגבעות (הגרמ"מ).

²⁸⁸⁷ אצטריך למהוי זקיף מן פתורא שיעורא דאיהו זרת. זקיף כו'. כמ"ש חז"ל וצריך להגביה מן הקרקע טפח, ומ"ש כאן זרת ובגמרא אמרו טפח, כי זרת הוא סוד נ' שערי בינה כמ"ש בפ' תרומה קעב ע"ב, והן סוד ה' אצבעות דיד בסוד כוס ישועות אשא, והן ה"ג מחסד עד הוד, ועכשיו הוא בראש ההרים, הוא שיעורא דזרת ממש, וז"ש דאיהו זרת ולא אמר שיעורא דזרת, אלא שיעורא דאיהו סוד זרת מסוף הגבעות, והוא עצמו סוד טפח והבן (הגרמ"מ).

²⁸⁸⁸ כלומר האיד הוא נישא שיעורא דזרת, ומפ' בינה שבין בתולות אחריה רעותיה כו', בתולות הן סוד ארגמ"ן ד' עולמתין דילה, והן סוד הג', ואוריאלי ונוריאלי הן אחד בסוד נצח והוד, איהו בנצח ואיהי בהוד, ורעותה הן הצדיקים והגרים, שע"י ב' אלו היא מתתקנת לאתחברא בבעלה, כלומר שיהא שוה עמו תורה ויראה, עה"ז ועה"ב, ויהיה השגחת הרעים דילה שהן הצדיקי' מהוד, ולכן הן מעונין ביסורין, ואז יהיה בחסד עילאה דוגמת עה"ב ממש, ולכן נושא הכוס של ברכה מן הקרקע, סוד השגחת עה"ז, זרת, והוא טפח, וזהו נישא כוס דברכה מגבעות ודאי (הגרמ"מ).

²⁸⁸⁹ השכינה הקדושה אשר היא נקרא אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימין משום שפתחה סתום ורחמה צר, כמ"ש בפ' ויקרא (כא ע"ב). הנה היא מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

²⁸⁹⁰ הנה כבר הודעתך מ"ש מורינו זלה"ה בנוסחא הג' במאמר ר' חזקיה פתח וכו' שהכוונה להעלות כוס של ברכה שהם ו"ק דבריא עד ג"ר שלהם שהיא אימא יין המשמח והנה מן המל' עד הבינה שהיא הכוס יש ח' מדות והנה כוס גימ' אלה"ם תמנה ח' מדות ז"פ אלה"ם גימ' זרת עם ה' אותיות אלה"ם שהוא הכוס (זהר הרקיע).

²⁸⁹¹ כלומר לפי שיתנשא כ"כ דוגמת עה"ב, לכן אי אפשר שינתן לישראל שהם ברא בוכרא כמ"ש בני בכורי ישראל [שמות ד] הטוב הזה, אלא באחרית הימי' שהוא שילום שכר טוב, לפי שהוא תכלית הכל, אחר קיבול יסורי' על מעט עוונות שיש להם דוגמת עה"ב (הגרמ"מ).

אמר לו, יפה אמרת, שפסוק זה ודאי כך הוא. "בראש ההרים", זה ימין, אברהם הזקן, שהוא ודאי ראש ההרים. "ונשא מגבעות", משעור הגבעות, שהם רצונו. ויפה אמרת. "ונהרו אליו כל הגוים", מי הוא. אמר לו, ואפילו נשים וקטנים והשמש שעובד על השלחן, אף על גב שאינו אוכל, צריך לשמוע ולומר אמן. להריק ברכה לכוס, שלא יאמר אדם, אני לא אכלתי, והואיל	אמר ליה שפיר קאמרת האי קרא ודאי הכי הוא בראש ההרים דא ימינא אברהם סבא דאיהו ראש ההרים ודאי ונשא מגבעות משיעורא דגבעות ודאינן רעותיה ²⁸⁹² ושפיר קאמרת (ישעיה ב ב) ונהרו אליו כל הגוים מאי הוא אמר ליה ואפילו נשים וקטנים וישמשו (לשמש) דפלה על פתורא אף על גב דאיהו לא אכניל אצטריך למשמע ולמימר אמן [להריק ברכה לכוס] דלא יימא בר נש אנא לא אכלית והואיל
@@@@	קצא
ולא הצטרפתי לזימון, לא אשמע ולא אגיד אמן. הכל חייבים בו.	דלא אצטריפנא לזמון לא אשמע ולא אימא אמן הכל חייבין ביה ²⁸⁹³ :
דבר אחר, "ונהרו אליו כל הגוים", אף על גב שנשים וקטנים פטורים מן המצוות, בכוס של ברכה הכל חייבים, ובלבד שידעו את מי מברכים, וזהו "ונהרו אליו כל הגוים". בא רבי יוסי ונשקו. אמר, כמה יפה דבר זה ומתוק לחך.	דבר אחר ונהרו אליו כל הגוים אף על גב דנשים וקטנים פטורין מן המצוות בכוס דברכה ²⁸⁹⁴ הכל חייבין בלבד דינדעון למאן מברכין ודא הוא ונהרו אליו כל הגוים ²⁸⁹⁵ אתא רבי יוסי ונשקיה אמר כמה שפיר מלה דא ומתיקא לחכא:
עכשיו יש לדייק, אם אחרית הימים הזו היא כוס של ברכה ממש, מה זה "הר בית ה'", היה לו לכתב כך, והיה אחרית הימים נכון יהיה בראש ההרים, מהו "באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה'". אמר לו,	השתא אית לדייקא אי האי אחרית הימים איהי וכוס דברכהו ממש מהו הר בית יהו"ה הוה ליה למכתב הכי והיה אחרית הימים נכון יהיה (יהו"ה) בראש ההרים ²⁸⁹⁶ מהו

²⁸⁹² כלומר דגבעות לאו על נו"ה קאמר, אלא על רעותיה שהן יונקין מן הגבעות שהן נו"ה, ועליהן אמר ונשא מגבעות (הגרמ"מ).

²⁸⁹³ מה שאינו מפ' כפשוטו דקאי על כל הגוים, הענין שיניקת ישראל הוא מנצח, ויניקת האומות הוא מהוד, כמ"ש ונצח ישראל לא ישקר [שמ"א טו], כידוע בסוד ה' צבאות אלקי צבאות, וישראל נקראו צבאות ה', שר צבא ה'. ואלו הד' הנ"ל הן נקראין בתולת, וכשהיא מתחברת עמו נקראת ג"כ בתולת ישראל, והן סוד ד' קרנות, כי קרן הוא ו' כמ"ש בראשית פ' ויקרא, ואיהו בנצח, וז"ס קרן ישראל, והוד הוא סוד חומש, ה' מלכותא קדישא, והיא סוד קרן דוד, לפי שלשאלה היא סוד תוספת קדושה, דלית לה מגרמא כלום, רק הם ממשיכין אליה קדושה בסוד נשמות הגרים, ולכן לדוד היא סוד קרן שהוא גר מהאומות, ולכן זכה למלכות, לפי שהוא מהאומות, והתחבר עצמו לישראל, והתדבק עצמו בימין, עד שנעשה ראש להם, בסוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, ולכן הוא יברך ולו נאה לברך, וז"ס כהניך ילבשו צדק, שהגירי צדק הם לבושים להצדיקים כמ"ש בסבא בפ' משפטים (צח ע"ב), ולפי שעלה עד כהנא רבא כמ"ש שב לימיני, לכן עלה למלכות והוא יברך, שאורח מברך כדי שיברך לבעה"ב. ונמצא כיון שאמר ונשא מגבעות, כלומר שיתנשא על ידי הצדיקים והגירי צדק שהן סוד הגבעות, ויתנשא מן רעותיה שהן הגרים, ומן הבתולות שהן הצדיקי כנ"ל, א"כ מאי ונהרו אליו כל הגוים, לזה אומר נשים וקטני, ואע"פ (שהן) [שאינן מחוייבין בזימון הן, א"כ אי אפשר שיתברך הכוס של ברכה על ידיהן, מ"מ בעניית אמן הן מחוייבין, ועל ידי עניית אמן ג"כ מתברך (הגרמ"מ)].

²⁸⁹⁴ ונ"ל שכצ"ל מאי הוא א"ל לשמש כו', ול"ג ואפי' נשים וקטנים, כי באמת נשים וקטני חייבים כמ"ש הוא לקמן, ומצאתי בזהר אחרים [הנוסח בפנים הוא מדפוס ווילנא ומהנראה, שלפני רבנו היתה גירסא אחרת] שכתוב בהן ואפי' נשים וקטני' ושמש ג"כ, זה אינו מובן לי מאי איירי נשים וקטנים, אך נ"ל כמ"ש, והן סוד אותן שיתגייירו לימות המשיח ואז לא יקבלו גרים [עי' יבמות כד ע"ב], אך יהיו עבדי' לישראל כמ"ש בני נכר יהיו איכריכם כו' [ישעיה סא], והם לא יאכלו מטוב ישראל, גם הם ינהרו אליו דוגמת עניית אמן, וזהו כל הגוים שאר הגוים (הגרמ"מ).

²⁸⁹⁵ כלומר שיהנהרו להכוס כל הגוים כולם אפי' נשים וקטני' של ישראל והגירי צדק (הגרמ"מ).

²⁸⁹⁶ פי' כיון שאחרית הימים הוא סוד מלכות והיא מקבל הכל מראש ההרים, וא"כ ה"ל למכתב אחרית נכון יהיה ה' בראש ההרים, כלומר כאשר יהיה אחרית הימים מלכותא קדישא נכון, אז

באחרית הימים ונכון יהיה הר בית יהו"ה אמר ליה אחרית הימים איהו אילנא כלא מרישיה ועד סיפיה דהוא אילנא דטוב ורע ואתא קרא לבררא באחרית הימים ואפיק הר בית יהו"ה דא טוב ובלא רע²⁸⁹⁷ הר ביתו (ולא רע הר) יהו"ה ודאי דלית תמן חולקא לסטרא אחרא²⁸⁹⁸ דהא אתבריר הר בית יהו"ה מגו אילנא ודאיהו אחרית הימים ודאי (איהו כוס דברכה דאיהו נכון בראש ההרים²⁸⁹⁹;	אחרית הימים הוא עץ הכל, מראשו ועד סופו, שהוא עץ טוב ורע. ובא הפסוק לברר "באחרית הימים", והוציא "הר בית ה'", זה טוב בלי רע. "הר בית ה'" ודאי שאין שם חל+ק לצד האחר, שהרי נבחר "הר בית ה'" מתוך העץ, שהוא "אחרית הימים". וזוהי כוס של ברכה, שהוא "נכון בראש ההרים".
אמר רבי יוסי זכאה ארחא דא דוכינא להאי מלה אמר ליה ממאן שמעת לה אמר ליה יומא חדא הוינא אזיל בארחא ושמענא וחמינא ליה לרב המנונא סבא ונ"א לרבי שמעון דהוה דריש להאי קרא לרבי אחא וכיון דשמענא חדינא ביה ונטירנא ליה צריר בכנפא דלבושאי דלא יתעדי מנאי לעלמין אמר ליה ודאי מלה קדישא דא מנהירו דבוצינא קדישא אתנהיר זכאה דרא דקיימי עלמא וסמכו²⁹⁰⁰ שריין בגויה ואי אנת צרירת להאי²⁹⁰¹ מלה בקשרא חדא דלא יתעדי מינך אנא אצור לה בתלתין או בארבעין קשרין בכיסאי דלא יתעדי מינאי לעלמין ובאן חסר:	אמר רבי יוסי, אשרי הדרך הזו שזכינו לדבר הזה. אמר לו, ממי שמעת אותו. אמר לו, יום אחד הייתי הולך בדרך ושמעתי וראיתי את רב המנונא סבא (לרבי שמעון) שהיה דורש את הפסוק הזה לרב אחא. וכיון ששמעתי, שמחתי בו, ושמרתי אותו צרור בכנף לבושי שלא יסור ממני לעולמים. אמר לו, ודאי שדבר קדוש זה מאיר מהמנורה הקדושה. אשרי הדור שעמודי העולם ותומכיו שורים בתוכו, ואם אתה צורר את הדבר הזה בקשר אחד שלא יסור ממך, אני אצור אותו בשלושים או בארבעים קשרים בכיסי שלא יסור ממני לעולמים.
על ההיא מלה דאחמי קודשא בריך הוא למשה²⁹⁰² בגין דאף על גב דישראל חבין קמיה בכל דרא ודרא [לאו בעי מאן] (לא בעי) דיימא עלייהו דלטורין מנלן מהושע דכתיב (הושע א ב) תחלת דבר יהו"ה בהושע	על אותו דבר שהראה הקדוש ברוך הוא למשה, משום שאף על גב שישראל חטאו לפניו בכל דור ודור, לא רצה מי שיאמר עליהם לשון הרע. מנין לנו. מהושע, שנאמר "תחלת דבר ה' בהושע". הרי בארו את הדבר. ועל כן "היה מספר בני ישראל כחול הים וגו'". ולכן ברך אותם בכמה ברכות, להחזיר

יהיה ה' בראש ההרים, ומשם תקבל מלכותא קדישא, מהו באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה', וגם הר בית הוא מיותר, ואחרית עצמו הוא סוד מלכות (הגרמ"מ).

²⁸⁹⁷ פי' שהימים הוא לשון רבים, והן הששת ימים, שית אלפי שנין, ואם היה כתוב אחרית הימים היה משמע אחרית של הימים, והיינו אחרית של כל יום ויום, וידוע שהוא אילנא דטו"ר, ויש בין אותן הימים אחרית רע, לכן כתיב באחרית הימים, כלומר בסוף של כל הימים, והוא יום השבת סוד מלכות, והוא סוד הר בית ה', והוא שהקרא מברר מן כל האחרית זה הסוף של הכל, והוא הר בית ה' (הגרמ"מ).

²⁸⁹⁸ הענין כי ג' בחי' יש, הר בית שדה, הר עדיין אינו ראוי לזריעה, ושדה הוא לזריעה, ובית הוא בית דירה ממש, כן יש ג' בחי', בת וכלה ואשה, בת כשהיא קטנה, וכלה כאשר היא מאורשה, ואשה כאשר נשאת, וסוד אלו הג' בחי' כבר כתבתי בנש"ב שלי, וזהו שהר עדיין מעורב טוב ורע, ואז יהיה הר לבית ה', ויהיה הר ה' (הגרמ"מ).

²⁸⁹⁹ וסוד שיהיה הר בית ה', שהר הוא אחוריים דאלקים עם ה' אותיות, והיא בחי' אחור באחור, ובחי' אלמנה, שבאלקים הוא מילוי יודי"ן גי' מצפץ א"ת ב"ש של הוי"ה, ואלקים הוי"ה מצפץ גי' ב"ת, וזהו שיהיה מן הר בית ה', שיתחבר עם הויה עצמו פנים בפנים (הגרמ"מ).

²⁹⁰⁰ כלומר הצדיקים שהן העמודין דעלמא (הגרמ"מ).

²⁹⁰¹ להא (דפ"ו).

²⁹⁰² הוא ענין בפ"ע, כלומר אודות הענין מה שאמר קב"ה למשה ועתה הניחה לי, הוא בגין דאע"ג כו', ואפשר דקאי אלעיל דאמר כמה רחימותא דקב"ה כו', והפסיק בענין אחר, ועכשיו אומר על ההיא מלה כו', שגם בזה נראה רחימותא דקב"ה דאחמי למשה והוא בגין דאע"ג כו' (הגרמ"מ).

הא אוקמוה מלה ועל דא (שם ב א) והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' ובגין דא בריך לון בכמה ברכאן לאהדרא (לון) בתיובתא ולא תבא לון לגבי אבוהון דבשמיא ולא אעדי מתמן עד דקודשא בריך הוא מחל על חוביהו ואתנקיאו קמיה:	בתשובה ולהשיבם לאביהם שבשמים, ולא זז משם הקדוש ברוך הוא עד שמחל על חטאיהם והתנקו לפניו.
אליהו מה כתיב ביה (מ"א יט ד) ויבא וישב תחת רתם אחד וגו' אמר מאריה דעלמא אתתא חדא שדרת לון לישראל ודבורה שמה דכתיב (שופטים ד ה) והיא יושבת תחת תמר דבורה דא הוא רתם ואהדרת לון למוטב דכתיב (שם ה ז) עד שקמתי דבורה ואנא עאלית בינייהו ואכרוית קמיהו ולא יכילנא:	מה נאמר באליהו "ויבא וישב תחת רותם אחד וגו'", אמר, רבון העולם, אשה אחת שלחת לישראל ודבורה שמה, שנאמר "והיא יושבת תחת תמר דבורה". זהו רותם, והחזירתי למוטב, שנאמר "עד שקמתי דבורה", ואני נכנסתי ביניהם, והכרזתי לפניהם ולא יכלתי.
עד דהוה יתיב אתגלי עליה קודשא בריך הוא אמר ליה מה לך פה אליהו (א"ל קב"ה אליהו) בקדמיתא קא הוית מקטרגא ומקני על ברית ומדחמינא בך דקנית עלי בהווא ברית נטלית [ליה] (לך) ברעו דמשה ויהיבנא לך עד דמשה²⁹⁰³ הוה אמר (במדבר כה יב) הנני נותן לו את בריתי שלום השתא דאיהו דילך לא אתחזי לך לקטרגא עלוי הוה לך למשבק קנויך לי כמה בקדמיתא דהוה דילי שבקנא ליה לידא אחרא ולא קטרינגא עלוי:	עד שהיה יושב, התגלה עליו הקדוש ברוך הוא. אמר לו "מה לך פה אליהו", בראשונה היית מקטרג ומקנא על הברית, ומשראיתי בך שקנאת עלי באותה ברית, נטלתי אותה ברצוני של משה ונתתי לך, עד שמשה היה אומר, "הנני נותן לו את בריתי שלום". עכשיו שהוא שלך, לא ראוי לך לקטרג עליה, היה לך להשאיר את קנאתך לי, כמו בראשונה שהיתה שלי, נתתי אותה לידי אחר ולא קטרגתי עליו.
מה לך פה מאי פה ברית קיימא פה יהו"ה איהו כיון דלא בעאת לשבקא לי פיימך יתברי²⁹⁰⁴ באתר דההוא פיימא²⁹⁰⁵ תנן בההיא שעתא אתעבר מניה ההוא נבזבזא דיהב ליה משה דתנן מאי דכתיב (מ"א יט ח) וילך בכח האכילה ההיא וגו' עד הר האלהים חרבה למתבע מתמן וכי מתמן הוה בעי אלא למתבע כמלקדמין מההוא דירית בהר האלהים ברית דא פנחס הוא אליהו ודאי בדרגא חדא אמר ליה משה לית אנת יכיל לקבלא מנאי אלא זיל לינוקיהו דישראל ומאינון תרוח ואינון יהבי לך וכך הוא ועביד (חסר)!(עבר):	"מה לך פה", מה זה "פה". ברית, פה ה' היא. כיון שלא רצית להניח לי את פיק, יברא במקום של אותו הפה. שנינו, באותה שעה העברה ממנו אותה מתנה שנתן לו משה. שנינו, מה שנאמר "וילך בכח האכילה ההיא וגו' עד הר האלהים חרבה", לבקש משם. וכי משם היה מבקש. אלא לבקש כמקדם מאותו שירש בהר האלהים את הברית הזו. פנחס הוא אליהו, ודאי בדרגה אחת. אמר לו משה, אין אתה יכול לקבל ממני, אלא לך לתינוקות של ישראל ומהם תרויח והם יתנו לך. וכך הוא עשה.
כמה טיבו עביד קודשא בריך הוא בכל דרא ודרא לישראל תא חזי מה כתיב (מיכה ו ד) ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים ויהא נביאים היו אחרי משה,	כמה טוב עשה הקדוש ברוך הוא בכל דור ודור לישראל. בא וראה, מה נאמר "ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים", והרי כמה נביאים היו אחרי משה,

²⁹⁰³ ריב ע"א (הערת זהר).

²⁹⁰⁴ פומך אתברי (דפ"ו).

²⁹⁰⁵ פומא (דפ"ו).

(וכי) כמה נביאי הוּו לַבְתֵּר מֹשֶׁה:	
קצ/ב	
ואשלח לפניך את משה אהרן ואלעזר ופנחס יהושע ואליהו ואלישע וכמה שאר צדיקים וחסידיים היה צריך לומר, אז למה שלשת אלה. אלא אמר הקדוש ברוך הוא, עמי, בני, למה לא תזכרו את כל הטובות שעשיתי לכם, ששלחתי לכם את משה אהרן ומרים.	ואשלח לפניך את משה אהרן ואלעזר ופנחס יהושע ואליהו ואלישע וכמה שאר צדיקים וחסידיים היה צריך לומר, אז למה שלשת אלה. אלא אמר הקדוש ברוך הוא, עמי, בני, למה לא תזכרו את כל הטובות שעשיתי לכם, ששלחתי לכם את משה אהרן ומרים.
למלך בשר ודם דאית ליה מדינתא ושרר לגבה גוברין אפרכין רברבנין דיהון מנהלי עמא ומעיינין בהו ובדינייהו מאן אצטריך למחוי זקוק במזונייהו במלין דיצטרכון לאו עמא דמדינתא בעל כרחיהו יצטרכו לעיינא בהו ולמיהב להו יקרא:	[משל] למלך בשר ודם שיש לו מדינה, ושלח אליה אנשים גדולים, שרים ושליטים, שינהיגו את העם ויעיינו בהם ובדיניהם. מי צריך להיות זקוק במזונם ובדברים שיצטרכו, האם לא עם המדינה, הרי בעל כרחם יצטרכו לעיין בהם ולתת להם כבוד.
שדרית למשה איהו את²⁹⁰⁶ קמייכו [מן למיכל] ונהיל לכו ולבנייכו ולבעירייכו ואשתדל בדינייכו וס"א במזונייכו ובכל מה דאצטריך לכו²⁹⁰⁷:	שלחתי את משה, הוא הביא לפניכם מן לאכול, והנהיג אתכם ואת בניכם ואת בהמתכם, והשתדל בדיניכם (במזונותיכם) ובכל מה שהצטרכתם.
שדרית לאהרן אייתי [לכו ענני] והיכלין דענני (היכלין לענני לכו ענני) יקר לחפאה עלייכו כמלכין אסחי לכו בטלי יקר דלא אתרקבו לבושיכון ומנעלכון והוו מתחדשי בכל יומא:	שלחתי את אהרן, הביא (לכם ענני) היכלות של ענני כבוד לכסות עליכם כמו מלכים. רחץ אתכם בטל כבוד שלא ירקבו לבושכם ומנעליכם, שהיו מתחדשים בכל יום.
שדרית למרים אייתיאת בירא לאשקאה לכו ושתייתון אתון ובעירכון אינון יהבו לכון ומדלהון אכלתון ושתייתון ויתיבתון בחופאה דיקר דלהון ומדלכון לא יתבתון לון ולא עוד אלא דאשתדלו עליכון ונטלו על צואריהון מטול(י)כון והויתון מחרפין ומגדפין לון:	שלחתי למרים, הביאה באר להשקות אתכם, ושתייתם אתם ובהמתכם. הם נתנו לכם, ומשלחם אכלתם ושתייתם וישבתם בחופת הכבוד שלהם, ומשלכם לא נתתם להם. ולא עוד, אלא שהשתדלו עליכם ולקחו על צוארם את משאכם, והייתם מחרפים ומגדפים אותם.

²⁹⁰⁶ אייתי (דפ"ו).

²⁹⁰⁷ עי' ח"ג קב ע"ב, קפא ע"א, ז"ח יד ע"ב. ועי' ע"ח שער הארת המוחין פרק ו: ועתה צריך לבאר איך תחילה יוצאין [ג' המתנות באר מן וענני הכבוד] ע"י משה ואהרן ומרים, ואח"כ חזרו שלשתן בזכות משה לבדו כמארז"ל (תענית ט ע"א). והענין, כי נתבאר אצלנו איך משה ואהרן שניהם הם מבחינת יסוד אבא, כי משה גימטריא קפ"ד קס"א, שהם אחוריים דיסוד אבא ממולאים הו"ה דיוד"ן, ואה"ה דיוד"ן בבחי' פנים דיסוד אמא, אבל אהרן הוא ע"ב וקפ"ד שהם אחוריים פשוטין ואחוריים מלאים ביוד"ן דיסוד אבא. והנה אנו מוצאין קושיא אחת בדברי רז"ל כי פ"א מצינו בדבריהם כי משה בנצח ואהרן בהוד (תז"ח כח ע"א), וכמו שסידר בעל ההושענות של יום הושענה רבה, והרי אנו רואין שמשה הוא לוי שהוא בשמאל שהוא קו ההוד, ואהרן שהוא כהן בימין שהוא קו הנצח. אבל ספק זה נת"ל כי אורות הימינים דיסוד אבא יוצאין לצד שמאלי ואורות השמאל יוצאין לצד ימין, נמצא כי משה כלול בימין ובשמאל, וכן אהרן כלול משניהן. וז"ס שאמרו בזהר פרשת וארא (כז ע"א) הוא משה ואהרן הוא אהרן ומשה, לומר ששניהם שקולים לאכללא אשא במיא ומיא באשא, והבן זה. אמנם אני מסופק איך שמעתי ממורי זלה"ה איזה משניהם הוא עיקרו בימין ואיזה משניהם עיקרו בשמאל, ונלע"ד ששמעתי ממנו כי הנה משה גדול מאהרן ועיקרו הוא בימין היסוד ממש, לכן הוא חתום במדת הנצח העומד בימין היסוד אבא שבתוך הז"א, ומצד הימין הזה נמשך המן שהיה בזכות משה כנודע, אבל יצא וניתן בצד שמאל כנודע, כי המזונות בצד שמאל, בסוד (פסחים קיח ע"א) קשין מזונותיו של אדם כק"ס, שהם מצד הדין והגבורה. אמנם אהרן הוא בשמאל היסוד דאבא.

אמר רבי יוסי לאו הוה אבא רחמן על בניו כקודשא בריך הוא וקרא הוא דכתיב (מ"א ח נו) לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב וגו' תא חזי רחמנו דיליה אלו אמר לא נפל דבר אחד מכל דברו ולא יתיר נח לעלמא דלא אתברי אבל מדאמר מכל דברו הטוב אפיק²⁹⁰⁸ ביש לאחורא דהא מלה דביש לא בעי למעבד:	אמר רבי יוסי, לא היה אב רחמן על בניו כמו הקדוש ברוך הוא, ופסוק הוא שנאמר "לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב וגו'". בא וראה רחמנותו, אלו אמר לא נפל דבר אחד מכל דברו ולא יתיר, נוח לעולם שלא נברא, אבל משאמר "מכל דברו הטוב", והוציא הרע לאחור, שהרי דבר של רע לא רצה לעשות.
ואף על גב דאגזים וארים רצועה אתאת אימא ואתקפת בדרועיה ימינא וקם רצועה בקיומיה ולא נחית לתתא ולא אתעביד בגין דבעיטא חדא הוו תרוייהו²⁹⁰⁹ איהו דאגזים ואיהי דאחידת בימיניה²⁹¹⁰:	ואף על גב שהגזים והרים רצועה, באה האם והחזיקה בזרוע ימינו, ועמדה הרצועה על עמדה במקומה ולא ירדה למטה, ולא נעשה (הדין), משום שבעצה אחת היו שניהם, אותו שהגזים, ואותו שאחז בימינו.
ואי תימא מנלן ממלה דאיהי באתגליא דכתיב (שמות לב ז) לך רד כי שחת עמך שרי לארמא רצועה ומשה דלא הוה ידע ארחא דאמא שתיק כיון דחמא קודשא בריך הוא כך אנקיד ליה ובטש ביה ואמר ועתה הניחה לי מיד ארגיש משה ואחיד בדרועיה דקודשא בריך הוא דכתיב (שם יג) זכור לאברהם דא דרועיה ימינא ובגין כך לא נחית רצועה:	ואם תאמר, מנין לנו. זה מדבר שהוא בגלוי, שנאמר "לך רד כי שחת עמך". התחיל להרים רצועה, ומשה, שלא היה יודע דרכה של אם, שתק. כיון שראה הקדוש ברוך הוא כך, רמז לו, והכה בו ואמר ועתה הניחה לי. מיד הרגיש משה ואחז בזרועו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר "זכור לאברהם", זו זרוע ימין, ולכן לא ירדה הרצועה.
ואי תימא אמא דאיהי רגילה לאחדא ברצועה דמלכא אן הות דשבקת מלה למשה שאילנא ואמינא והא לא ידענא ברירא דמלה עד דנהוי קמיה דבוצינא קדישא כד אתו לקמיה דרבי שמעון חמא באנפייהו סימן אמר עולו בני קדישין עולו רחימין דמלכא עולו רחימין דילי עולו רחימין אלין באלין:	ואם תאמר, האם שהיא רגילה לאחוז ברצועת המלך, היכן היתה שהשאירה את הדבר למשה. שאלתי ואמרתי, והרי לא ידעתי את ברור הדבר, עד שנהיה לפני המנורה הקדושה. כשבאו לפני רבי שמעון, ראה בפניהם סימן. אמר, הכנסו בנים קדושים, הכנסו אהובי המלך, הכנסו אהובים שלי, הכנסו אהובים אלה לאלה.
דאמר רבי אבא כל אלין חברייא דלא רחימין אלין לאלין אסתלקו מעלמא עד לא	שאמר רבי אבא, כל החברים הללו שאין אוהבים זה את זה, מסתלקים מהעולם טרם

²⁹⁰⁸ ואפיק (דפ"ו).

²⁹⁰⁹ הדין הוא מתעורר בגבורה מצד הבינה, ובהיות הדין מתעורר על ידי הפגם, כוונת הת"ת והמלכות בתיקונו, וכיצד בהיות הת"ת מתעורר בשמאל, דהיינו שהוא מחבק הנקבה כדין צפונות מערבית, מקדמת המלכות ואוחזת בימין, דהיינו מערבית דרומית, והדין מתבטל על ידי רחמי החסד, שמימיה מכבין אש הגבורה. וענין זה עושה המלכות מאליה, כשאין הפגם בה אלא בספירות העליונות והיא מתוקנת, היא עולה ותובעת שפע לכל העולם, ואי אפשר לדחותה שהרי היא אינה נפגמת, ועל ידה מביאה שפע ואור לכל הספירות, ואותו הפגם שומרת אותו והיא מייסרת אחר כך בניה מעט, עד שמטהרת אותם מכל וכל, כענין ויסרתך למשפט ונקא לא אנקך (אור יקר).

²⁹¹⁰ דבר זה קשה למאד להולמו, שהרי הנהגת המדות הפך זה, הת"ת נקרא אב לנשמותינו הוא רחמים, והמלכות הנקראת אם לנו, היא מדת הדין, עם היות שהיא רפה, אם כן היאך אפשר לומר שהוא "מגזים ברצועה, והיא אחידת וכו'", האמנם הנראה בזה הוא, כי ענין זה אינו בהיות העולם מתנהג בדין, כי אז היא דין, והוא פעמים מסתלק, כדי שיהיה הדין נפעל בחזקה כמו שהיה בדור המבול, כדפי' בזה פרשת נח בפסוק ה' למבול ישב, ופעמים משתתף עמה, והיינו בסודם כדפי' שם בפסוק וה' המטיר בפרשת ויראה, האמנם עתה הוא בהיות הגזמה לבד, וז"ש "ותרוייהו בעיטא חדא" (אור יקר).

שהגיע זמנם. כל החברים בימיו של רבי שמעון, אהבת נפש ורוח היתה ביניהם, ולכן בדורו של רבי שמעון היה בגלוי. שהיה רבי שמעון אומר, כל החברים שאין אוהבים אלה לאלה, גורמים שלא ללכת בדרך ישרה. ועוד, שעושים בה פגם, שהרי בתורה אהבה ואחוה ואמת יש בה. אברהם אהב את יצחק, ויצחק את אברהם, היו מתחבקים זה בזה. ביעקב שניהם אחוזים באהבה ובאחוה, נותנים רוחם זה בזה. גם החברים באותה דוגמא הם צריכים, ולא לעשות פגם.	מטא זמניהו כל חברייה ביומוי דרבי שמעון רחימו דנפשא ורוחא הוה ביניהו ובגין כך בדרא דרבי שמעון באתגלייא הוה דהוה אמר רבי שמעון כל חברייה דלא רחמין אלין לאלין גרמין דלא ליהך בארע מישר²⁹¹¹ ועוד דעבדין פנימו בה²⁹¹² דהא אורייתא רחימו ואחוה וקשוט אית בה אברהם רחים ליצחק יצחק לאברהם מתחבקן דא בדא יעקב תרווייהו אחידן ביה ברחימו ובאחוה יהבין (ליה) רוחייהו דא בדא חברייה כההוא דוגמא אצטריכו ולא למעבד פנימו:
כיון שראה סימן בפניהם ואמר להם כך, אמרו לו, ודאי רוח נבואה שורה על המנורה הקדושה, וכך אנו צריכים לדעת. בכה רבי שמעון, ואמר דבר אחד מאותם דברים שלחשו לי מתוך ראש הישיבה של גן עדן, שלא אמרו בגלוי דבר זה, סתר הוא. ואמר לכם, בני אהובי, בני אהובי נפשי, מה אעשה. אמרו לי בלחש, ואני אמר בגלוי, ולזמן שנראה פנים בפנים,	כיון דחמא סימן באנפיהו ואמר לון הכי אמרו ליה ודאי רוח נבואה שרא על בוצינא קדישא²⁹¹³ והכי אצטריך לן למנדע בכה רבי שמעון וואמר חד מלה מאינן מלין דלחישו לי (ה)מנו ריש מתיבתא דגנתא דעדן²⁹¹⁴ דלא אמרו באתגליא ומלה דא (דא היא) סתרא איהי ואימא לכו בני רחימאי בני רחימין דנפשאי מה אעביד אמרו לי בלחישא ואנא אימא באתגלייא ולזמנא דנחמי אנפין באנפין
כל הפנים יסמיכו בזה.	קצא/א כל אנפין יסתכמון (דא) בדא:
בני, החטא שעשו העם שבחוץ, והשתתפו בו העם הקדוש, באם הם חטאו, שנאמר	בני חובא דעבדו²⁹¹⁵ עמא דלבר²⁹¹⁶ ואשתתפו ביה עמא קדישא באמא האבו

²⁹¹¹ המלכות, והענין כי בהיות האהבה בין עוסקי התורה, דהיינו אלו מטהרים מצד הימין, ואלו מטמאין מצד השמאל, דהיינו את והב בסופה, אהבה בסופה, דהיינו סוד האהבה המתעוררת מן השמאל ומן הימין כדפי' בזהר, והוא סוד ויאהב יצחק את רבקה אשתו, וכן אהבת עולם אהבתך על כן משכתיך חסד, כי בהיות האהבה בסוף כל המדרגות, שהיא המלכות לחבקה למעלה, כיצד, שהם חפצים בהכרה, דהיינו קו האמצעי, אז היא אזלא באורח מישור דהיינו סוד קו האמצעי, אמנם כאשר אין אהבה בסופה ואין חפץ בהם בהכרעה ח"ו, איהי לא אזלא באורח מישור ואינה עולה בקו האמצעי, ושמא תאמר אם כן תעלה בא' הצדדים, לזה אמר "ועוד דעבדי בה וכו'" (אור יקר). פי' כיון שאינם אוהבים זה לזה מקטנרים זה את זה ואינם יורדים לאמתה של תורה (מ"מ).
²⁹¹² שהיא נפגמת על ידם ואינה מיוחדת למעלה, והיינו מחלוקת שאינה לשם שמים שהוא מחלוקת קרח ועדתו שלא רצו בהכרעה ובשלום, אמנם מחלוקת הלל ושמאי היה לשם שמים, דהיינו אש ומים, אברהם ויצחק, והם חפצים בהכרעה דהיינו יעקב מטה כלפי חסד הלכה כבית הלל (אור יקר).

²⁹¹³ קשה במה ידעו החברים שרוח נבואה שריא עליה, ותיירץ מורינו כשא"ל דהא אורייתא רחימו ואחוה וקשוט אית בה, ש"מ שהבין ר"ש בקושייתם ורמז להם התירוץ בדברים אלו, שצריכים ישראל להיות אוהבים לשכינה, והם לא עשו כך, ולכך לא תפסה הרצועה כנהוג (מ"מ).

²⁹¹⁴ פי' מט"ט, וכמ"ש הרח"ו בפ' שלח לך (מ"מ).
²⁹¹⁵ (ערב רב) נוסף בדפ"ו. ידוע מה שאמר הרב זלה"ה על מאמר יתיב על כרסייא דשביבין דנורא,

שה"ס אורות מקיפין חיצוניים שמקיפים על אורות המקיפים הידועים שיש לכל ספירה וספירה, ואלו סוד שם אלקים, והם מתפשטים עד למטה בעשיה עד הקליפה שנקראת אלהים אחרים, וכמ"ש הסבא דמשפטים צו ע"א בפסוק (תהלים מז, ט) מלך אלקים על גוים, שר"ל שמשם זה נמשך השפע לגוים, אבל כשישראל חוטאים ח"ו אז מתעלים ונכללים דרגין בדרגין, ולפי בחינת החטא כך הוא הפגם, עיי"ש. אבל מה שצריך לדעת לענייננו הוא מה שנודע שבחטא העגל חזר ונעור חטא אדה"ר שבא נחש על חוה, ועניינו שבהתעלות הדינין ממטה למעלה בהתכללותם זה בזה מחמת העוון אז יש כללות אלהים אחרים בסוד ה' גבורות הקדושות שביסוד המלכות, ואעפ"י

דכתיב (שמות לב א) קום עשה לנו אלהים²⁹¹⁷ אלהים ודאי²⁹¹⁸ כבוד ישראל דא איהו דשריא עליהו כאמא על בנין ודא הוא רזא²⁹¹⁹ דכתיב (תהלים קו כ) וימירו את כבודם בתבנית שור דא כבודם דישראל²⁹²⁰ אמא דלהון ודא הוא דכתיב (ש"א ד כב) גלה כבוד דגרמו לשכינתא דאתגלי בגלותא עמהון ועל דא וימירו את כבודם במה בתבנית שור:	"קום עשה לנו אלהים", אלהים ודאי. כבוד ישראל הזה, הוא ששורה עליה כאם על בנים, וזהו סוד הנאמר "וימירו את כבודם בתבנית שור". זה כבודם של ישראל, האמא שלהם. וזהו שנאמר "גלה כבוד". שגרמו לשכינה לגלות בגלות עמהם. ועל זה וימירו את כבודם. במה. בתבנית שור.
הכא איהו רזא דמלה תא חזי לתתא גו שמרים דחמרא דורדיין בישין נפק חד ערעורא מקטרגא מזיקא קדמאה ואיהו וברזא (ברוחא) דיוקנא דאדם כד קריב לגו קדשא כיון דאתעבר מתמן ובעי לנחתא לתתא בעי לאתלבשא בלבושא לנזקא עלמא ונחית הוא ורתיכוי ולבושא²⁹²¹ קדמאה דקא נקיט תבנית שור דיוקנא דשור וקדמאה לנזיקין מאינן ארבע שור איהו ואינן ארבע אבות²⁹²² לנזקא עלמא וכלהו תלתא דאבות נזיקין בר שור כלהו דיליה ועל דא כתיב (תהלים קו כ) וימירו את כבודם בתבנית	כאן הוא סוד הדבר. בא וראה, למטה בתוך שמרי היין השמרים הרעים, יצא מפגיע אחד, מקטרג, מזיק קדמון, והוא בסוד דמות אדם. כשקרב לתוך הקודש, כיון שהועבר משם ורוצה לרדת למטה, רוצה להתלבש בלבוש להזיק את העולם. ויורד הוא ומרכבותיו. והלבוש הראשון שהוא לוקח, תבנית שור, דמות שור, וראשון לנזיקין מאותם ארבעה הוא שור. והם ארבעה אבות להזיק לעולם, וכל שלשת אבות הנזיקין חוץ משור, כולם שלו, ועל זה נאמר "וימירו את כבודם בתבנית שור".

שאינם הם בעצמם חלילה עם כל זה להיותם נכללים שם נחשב ממש כאילו הם עצמם שם ואז ח"ו יוצא השפע לחוץ (רמ"ז). אמרו בתיקונים (תיקון נ' צז ע"ב) כי נתערב בישראל ה' מינים אשר סימנם הוא נגע רע, והם נפילים גבורים ענקים רפאים עמלקים, וכל אלו הה' מינים בכלל נקראו בשם ערב רב, והוא סוד הכתוב (שמות יב לח) וגם ערב רב עלה אתם. (וע' בזה"ק בראשית כ"ה א' כ"ז ב' כ"ח ב' כ"ט רע"א משפטים ק"כ ע"ב פנחס רל"ז א' ב' תצא רע"ז רפ"ב בהעלותך קנ"ג רע"ב תשא קצ"א וכל הענין שם, ובדברי הרב בשער הפסוקים פ' שמות בארוכה הרבה) (הקדו"ש כג ע"ד).

²⁹¹⁶ אלו הערב רב (לב כב) כי ברע הוא, שהיו אדוקים באלהים אחרים שהוא חוץ מהקדושה. אבל הצרה היתה "ואשתתפו ביה עמא קדישא", המושרשים בקדש, שאלמלא כן אין חטא אומות העולם נקרא חטא, כמו שאמרו רז"ל פסוק (איכה א ח) חטא חטאה ירושלים, אמנם אחרי שגם רבים מהם נשתתפו עמהם כנזכר בעבר הדף לכך אמר "חאבו באימא" היא מלכות, שבעוון מחשבתם הכלילו שורש הקליפות ביסוד שלה (רמ"ז).

²⁹¹⁷ פ' אתה שאתה בעל החסד שהוא הממשיך כל מין שפע מלמעלה המשך עד עשיה לנו כח אלהים הם הגבורות, ואהרן שהיה דעתו להפרידם מעל ישראל כנזכר בעבר הדף הסכים עמהם כי חשב שכוונתם להתנהג במדת אומות העולם, וגם לא עלה בדעתו ששום ישראל ישתתף עמהם, אבל המה רימוהו שדעתם המרשעת היתה לעורר הדינין התחתונים של הקליפות ולטמא את מקדש ה', ועוד שעזרם שיתוף מחשבות ישראל (רמ"ז).

²⁹¹⁸ פ' שלא אמרו אלהים אחרים אלא אלקים, וכווננו לגבורות שביסוד שלה שנקרא (מיכה א טו) כבוד ישראל, שמשם נמשך האור החופף עליהם, ונקרא מקום זה המקודש כבוד והפכו ערוה. וגם כבוד הוא לבוש יסודה הקדוש הנקרא חיפוי וכיסוי ליסוד דזעיר וכמד"א (תהלים קמג, ט) אלקי כסיתי (רמ"ז).

²⁹¹⁹ רזא ודאי הוא יסוד אימא קדישתא (רמ"ז).

²⁹²⁰ כי (משלי כו א) לא נאווה לכסיל כבוד, ואין לייחס כבודם לערב רב שעל כרחך צריך לפרש כך, שהרי שרשם של הערב רב היה כתבנית שור כדלקמן, אלא ודאי כבודם ה"ס המלכות שעליה נאמר בשמואל גלה כבוד, פ' האור המוצנע והמכובד גלה ונגלה, ופסוק זה נאמר על ארון הקדש שאחד מסודותיו הוא יסוד, המלכות כדאיתא בליקוטי תורה פרשת תרומה, וזהו שנתן הטעם כי נלקח ארון האלקים (רמ"ז).

²⁹²¹ קצג ע"ב (הערת הזהר).

²⁹²² קיח ע"א (הערת הזהר).

שור:	
מהו אוכל עשב הא דרשין ביה אבל עקרא דמלה מתמצית דלחם ושבעה זיני דגן לית אליהו בהו חולקא ובגיני כך אימא לא הות תמן ולא יאות לה למהוי תמן ובגין דאבא הוה ידע רחמנו דאמא וארחא דילה אמר למשה בני רחימאי עיטא בתרווייהו בדא תדיר ודא הוא דלחישו לי בלחישו דלא חזי לגלאה דברא לא ינדע ויחמין דהא רצועה אתקנת וידחל תדיר אבל תרווייהו בעיטא דא ובעיטא חדא:	מה זה "אוכל עשב". הרי דרשנו בו, אבל עיקר הדבר מתמצית של לחם ושבעה מיני דגן אין לו בהם חלק. ולכן האם לא היתה שם, ולא נאה לה להיות שם. ומשום שהאב היה יודע את רחמנות האם ודרכה, אמר למשה, בני אהובי, העצה בזה תמיד בשניהם. וזהו שלחשו לי בלחש, שלא ראוי לגלות, שהבן לא ידע, ויראה שהרי רצועה מוכנה, ותמיד יפחד. אבל שניהם בעצה זו ובעצה אחת.
תא חזי כתיב (שמות לב א) וירא העם כי בשש משה מאן העם²⁹²³ אינון ערב רב מאן ערב רב וכי לודים וכושים וכפתורים ותוגרמים הוו דקראן לון ערב רב²⁹²⁴ והלא מצריים הוו וממצרים נטלו ואלו הוו ערבוביא דעמין סגיאין²⁹²⁵ והכי הוה ליה (הוה) למכתב ערב רב עלו אתם לפי ערבוביא דלהון:	בא וראה, נאמר "וירא העם כי בושש משה", מי זה העם. הם הערב רב. מי הערב רב, וכי לודים וכושים וכפתורים ותוגרמים היו, שקראו להם ערב רב, והלא מצריים היו, וממצרים נסעו. ואלו היו ערבוביה של עמים רבים, כך היה לו לכתוב, ערב רב עלו אתם לפי הערבוביה שלהם.
אלא (שמות יב לח) ערב רב עלה אתם עמא חד הוה ולישן חד אבל כל חרשי מצרים וכל חרטומי דלהון והוון²⁹²⁶ דכתיב בהו (שם ז כג) ויעשו גם הם חרטומי מצרים דבעו למיקם לקבל פליאן דקודשא בריך הוא כיון דחמו נסין ופליאן דעבד משה במצרים אהדרו לגבי משה אמר ליה קודשא בריך הוא למשה לא תקבל לון אמר משה מאריה דעלמא כיון	אלא "ערב רב עלה אתם", עם אחד היה ולשון אחת, אבל כל מכשפי מצרים וכל חרטמיהם היו אלה, שנאמר בהם "ויעשו גם הם חרטומי מצרים", שרצו לעמוד כנגד נפלאות הקדוש ברוך הוא. כיון שראו הנסים והנפלאות שעשה משה במצרים, חזרו למשה. אמר הקדוש ברוך הוא למשה, אל תקבל אותם. אמר משה, רבונו של העולם, כיון שראו גבורתך הם רוצים להתגייר. יראו גבורתך בכל יום, וידעו שאין אלוה מבלעדיך, וקבל אותם משה.

²⁹²³ טעם שאלה זו הוא מפני שבפרשת בשלח מה ע"ב אמר שכשישראל היו יחד עם ערב רב היו נקראים העם, אבל בכאן לא יכון לומר כן מפני שאלו לא היו אלא ערב רב לבדם, וכנראה ממה שאמר (לב, ז) שחת עמך, וכנזכר שם בבשלח מו ע"א (רמ"ז).

²⁹²⁴ פי' שהם אומות פחותות ושלכן ערבם בשם ערב רב. והלא מצריים הוו, זהו גם כן דעת ר"ל בשמות רבה פרשה י"ח (ס' י) וז"ל, הכשרים שבמצרים באו ועשו פסח עם ישראל ועלו עמהם שנאמר (יב, לח) וגם ערב רב עלה אתם. ועוד מוסיף להקשות וממצרים נטלו, ור"ל שאפילו שהיו מאומה אחרת היה ראוי לקראם מצרים, כמו שמצינו (שמו"א כב, כב) דואג האדומי, (דבה"א ב, יז) יתר הישמעאלי, שלפי הפשט נקראו כן על שם שהיו דרים שמה, וכמו שעוד נהוג בעולם שיושבי עיר אחת נקראים על שם עירם (רמ"ז).

²⁹²⁵ פי' אפילו היו מצרים דלמא שגם ביניהם היו מעורבים שאר אומות שהיו אז במצרים דרך ארעי כמו סוחרים וזולתם מעורבים ושבים, לזה מוסיף שאם כן היל"ל עלו אתם שגם ששם ערב רב הוא לשון יחיד מכל מקום הרי הוא בשם העם, שכאשר כולל ישראל וערב רב מדבר בלשון רבים, ואם על הערב רב מדבר בלשון יחיד וכגון (יג, יז) ויהי בשלח פרעה את העם, שהם ישראל וערב רב, אומר ולא נחם אלהים, וכן ונחם העם שהוא ערב רב אומר בלשון יחיד נחם. ולישן חד, הענין במה שידוע שמדרגת מצרים היתה מאחורי הדע"ת כג' של ער"ב ר"ב, ודעת גניז בפומא דמלכא, ומשם הדיבור (רמ"ז).

²⁹²⁶ בא ליתן טעם למה עלו עם ישראל, וגם מי ומי העולים שאם היו מדלת העם אין להחשיב עלייתם, לכן אמר שהיו המעולים שבהם בחכמה אותם שהיו רוצים להתקומם נגד ה' ונגד עבדו, אמנם כשראו ששלנו נצחו חזרו למשה להשתלם עמו וה' אמר לו לא תקבל לון, כך אמר לו סתם מבלי הודיע לו הטעם, ומשה חשב שהיה הטעם על דרך שאמרו לא קבלו גרים (לעתיד לבא) [לא בימי דוד וכו'] וכן אין מקבלים גרים לימות המשיח, כדי שלא יתהנו מהנאות ישראל כיון שלא נשתתפו עמם בצרתם, וזהו פיוס גדול לישראל, וכו' (רמ"ז).

391

דחמו גבורתא דילך בעאן לאתגיירא יחמון גבורתך בכל יומא וינדעון דלית אלהא בר מנך וקביל לון משה:	
אמאי קרא לון ערב רב אלא כל חרשין דמצרים הוו וברישיהון²⁹²⁷ יונס וימברוס²⁹²⁸ ובשעת דיומא הוו עבדי תדיר חרשיהו (ו)כל אלין חרשין עלאין הוו מסתכלי מבי נמי שמשא משירותא ורשית שעות ומחצה (דשבע שעות) עד שירותא דתשע ומחצה דהיינו ערב רברבא כל אינון חרשין זעירין משירותא דתשע ומחצה עד פלגות ליליא:	למה קרא להם ערב רב. אלא כל מכשפי מצרים היו, ובראשם יונס וימברוס, ובשעות היום היו עושים כשפיהם תמיד. וכל אלו המכשפים העליונים היו מסתכלים מכאשר נוטה השמש, מתחילת שש שעות וחצי עד תחילת תשע וחצי, שהינו ערב הגדול. כל אותם מכשפים קטנים, מתחילת תשע וחצי עד חצות הלילה.
אינון עלאין דבהו הוו מסתכלי מבי נמי שמשא דהא כדין שראן תשע מאה ותשעין וחמש דרגין למשטמא על טורי חשוך ורוחא דלהון²⁹²⁹ הוה משטמא על כל אינון חרשין ונ"א דרגין בחרשיהו ואלין הוו עבדי כל מה דאינון בעאן עד דכל מצראי רחצנו דלהון באלין הוה וקראן לון ערב רב בגין דאית ערב זעירא מתשע שעות	אותם עליונים שבהם היו מסתכלים מכשפיהם השמש, שהרי אז מתחילים תשע מאות ותשעים וחמש דרגות לשוטט על הרי החשך, ורוחם היתה משוטטת על כל אותם מכשפים (דרגות) בכשפיהם. ואלה היו עושים כל מה שהם רוצים, עד שכל המצרים באלה היה מבטחם. וקראו להם ערב רב, משום שיש להם ערב קטן, מתשע שעות
קצא/ב	
ומחצה ולתתא דא ערב זעירא ותרבי ערבי אינון ועל דא וגם ערב רב עלה אתם:	וחצי ומטה, זה ערב קטן. ושני ערבים הם, ועל כך "וגם ערב רב עלה אתם".
וחכמתא דלהון הוה סגי ואינון אסתכלו ובשעתו (בשעתא) דיומא ואסתכלו בדרגא דמשה וחמו דהא בכל סטרין בשש משה בשש שעת קדמאין דיומא דאינון לא יכלין לשלטאה בהו וס"א בגין שיתו בשית דרגין עלאין דאחידן ביה ונ"א דאחיד בהו ובכל סטרין בשית הוה²⁹³⁰ ובעטרין²⁹³¹ דאלין שית הוה זמין לרדת מן ההר דכתיב (שמות לב א) כי בשש משה לרדת מן ההר:	וחכמתם היתה רבה, והם הסתכלו בשעות היום, והסתכלו בדרגת משה, וראו שהרי בכל הצדדים בשש משה, בשש שעות ראשונות של היום, שהם לא יכולים לשלוט בהם, (בגלל שש) בשש דרגות עליונות שאחוזים בו (שאוחז בהם). ובכל הצדדים היה בשש, ובעטרות השש הללו היה עתיד לרדת מן ההר, שנאמר "כי בשש משה לרדת מן ההר".

²⁹²⁷ בלק קצד ע"א (הערת הזהר).

²⁹²⁸ עי' שעה"פ הובא לקמן קצב ע"ב. אמרו המגיחים אולי אלו הם יוחני וממרא שנזכר בשמות רבה פ"ט [ובמנחות דף פה – דפ"ו] אמרו יוחני וממרא אל משה תבן אתה מכניס לעפריים.

²⁹²⁹ בלק קצא ע"א (הערת הזהר). ז"ן של קל"ו היו משוטטים (רח"ו).

²⁹³⁰ פי' בשש שעות הראשונות של יום אינם יכולים לעשות שום דבר מפני שהם רחמים ועוד שרומזים ל"ק דז"א שהם בחי' משה (מ"מ).

²⁹³¹ ירצה שכשהיה משה למעלה היה גנוז בדעת שהוא ביסוד אמא והוא בבחינת היניקה שכל אחד מהו"ק כלול בו, וז"ש (שמות לב א) לא ידענו מה היה ל"ו, ובסוד ל"ו קצותיו, שהם היו יודעים שכשהאור מתרבה אז מאירים (נ"א משפיעים) ו"ק הדעת העליונים בכל הו"ק התחתונים. וכן אמרו שם שהנה משה חשבו שהיה מזומן להתחבר בעטרין של הו"ק שהם משל הדעת ויהיו כולם מ"ב, ועתה ראו כי ב'שש מ'שה ר"ת מ"ב, לרדת מן ההר הוא יסוד אמא. ובזה מדויק גם ייתור אחר כי מה לו לומר לרדת מן ההר וכי לא ידעו הכל שהיה בהר, דיו שיאמר בושש משה לרדת. אלא שהם חשבו שבו ביום עד חצות ירד משה מעוטר בו"ק העליונים וכשראו שלא ירד חשבו שתשש כח משה וכח החסדים שבהם נבנה זעיר דקדושה, ולכן נתעוררו לתקן את שכנגדו (רמ"ז).

מיד ויקהל העם על אהרן (שם) דהכי תנינן דבההיא שעתא דנחית משה וקביל אורייתא בלחודוי כללא דכל ישראל ואיהו קביל אורייתא בעלמא ואפילו מגלת אסתר דכתיב (אסתר ט כז) וקבל היהודים וקבלו היהודים מבעי ליה מאי וקבל אלא דא משה דאיהו היהודים כללא דיהודאי ויקהל העם על אהרן²⁹³² אמאי על אהרן²⁹³³ בגין לאתכללא בסטרא דימינא²⁹³⁴ דהא אינון שמאלא בעו מניה²⁹³⁵ ובגין דלהוי כליל בימינא אתכנשו על אהרן²⁹³⁶ ויאמרו²⁹³⁷ קום עשה לנו אלהים²⁹³⁸ ודאי²⁹³⁹ בעו סטר שמאלא אשר ילכו אשר ילך מבעי ליה מאי אשר ילכו²⁹⁴⁰ אלא אלהים שית דרגא אינון [ששת ימי המעשה] כלחו בסטר שמאלא דאלהים שית אינון דאי תימא²⁹⁴¹ דהא שבע אינון ההוא אלהים עלאה²⁹⁴² לא עאל בכללא²⁹⁴³:	מיד "ויקהל העם על אהרן", שכך למדנו, שבאותה שעה שירד משה וקבל התורה לבדו כללות כל ישראל, והוא קבל התורה בעולם, ואפילו מגלת אסתר שנאמר "וקבל היהודים", וקבלו היהודים היה צריך להיות, מהו וקבל, אלא זה משה שהוא היהודים, כללות כל היהודים. "ויקהל העם על אהרן", למה על אהרן, כדי להכלל בצד הימין, שהרי הם השמאל רצו ממנו, וכדי שיהיה כלול בימין, התכנסו על אהרן. "ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים", ("אלהים" ודאי רצו צד השמאל. "אשר ילכו", אשר ילך היה צריך להיות. מהו "אשר ילכו", אלא "אלהים" שש מדרגות הן, (ששת ימי המעשה), כולם בצד השמאל של אלהים, שש הן. שאם תאמר שהרי הן שבע, אותו האלהים העליון לא נכנס בכלל).

²⁹³² מ"דהכי תנינן" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

²⁹³³ כי כיון שכל דעתם לחזק כח הקליפה מה להם אצל אהרן (רמ"ז).

²⁹³⁴ נראה שידוע ששם מ"ב הוא בגבורה ושם אבגית"ץ הוא חסד שבגבורה, וכל בחינת חסד הוא לאהרן, וזהו סטרא דימינא, שאבגית"ץ הוא לצד ימין של הגבורות, ושו"ר גי' אבגית"ץ שהוא ראש הגבורות (רמ"ז).

²⁹³⁵ וכלומר דאם כן אין לומר שהיו רוצים חסד ממש מן החסד אלא הכל מן הגבורות (רמ"ז).

²⁹³⁶ ידוע שסתם חסד נקרא יומא דכליל כולוהו יומי, והם רצו שכל השמאל יהא כלול בימין דהיינו שחסד שבגבורה יתכלל ויתפשט בכל השמאל, ולכן כולם שהיו מושרשים בכל מדות הגבורות נאספו ונקהלו על אהרן לקבל כולם ממנו איזה כח, ולכן ויקהל העם. וז"ש אתכנישו על אהרן וכו' קום עשה וגו', נראה שכיון שאז היתה השעה הראשונה על הערב שאז הוא שליטת החסד של הגבורות לכן הבהילוהו שיקום מיד שלא יעבור הזמן המוכן להם (רמ"ז).

²⁹³⁷ אליו (נוסף בדפ"ו).

²⁹³⁸ ה' אותיות השרשיים [של שם אלהים] עם הק"כ הרי הם קכ"ה והם כולם דינין, ומהם היו השמונה מלכים. והיה כל מלך ומלך כלול מקכ"ה דינין, וח' פעמים קכ"ה הרי הם אלף, והם ג"כ סוד אלף יומין דחול שאמרו בזוה"ק (פ' פקודי דף רכז ע"א), ומשם הוא ג"כ סוד הקכ"ה זיני מסאבותא שאמרו בפ' אחרי (דף עט ע"א), וכן עשו את העגל מקכ"ה קנטרין של זהב כמ"ש בשמות רבה (פ' מ"ב סוף ס"ח) וכן בזוה"ק (פ' תשא קצ"ב סע"ב), כי עשו במנין זה להמשיך שם הקכ"ה זיני מסאבותא כדי להגביר את רוח הטומאה להוציא את מחשבתם לפועל. והוא משום כי במנין זה נכלל שורש כל הדינין אשר בשם אלהים וזהו שאמרו (שמות לב א) קום עשה לנו אלהים (דע"ה ח"א ב ע"ב)

²⁹³⁹ פ' כי היו רוצים שיתקן להם מדת אלקים למעלה בצד שמאל של הקדושה, ולכן לא אמרו עשה לנו פסל וכיוצא אלא שרצו להיות מושפעים מצד השמאל של הקדושה (רמ"ז).

²⁹⁴⁰ זו קושיא שניה כי מלבד קושיא דילך, אשר ילך מבעי ליה, עוד הרגיש מהו ענין הליכה זו כי היה די שיאמר עשה לנו אלהים, ולזו השנית מתרץ לקמן אוף הכי אלהים אשר ילכו לפנינו כמה דאזיל קמייכו ה'. אבל הקושיא הראשונה מתרץ אלהים שית דרגא אינון, דהיינו חג"ת נה"י מצד הגבורות דאלהים. שית אינון, מלמד מהו מספר זה של שש כי אלהים לשון רבים ומיעוטו שנים, ואמר כי בשם אלהים רמוזים שש, והיינו כי א' דאלהים נקודה בשבא סגול דהיינו גבורה וחסד שבגבורה והל' ת"ת והה' נצח והי"ם [הוד] יסוד (מלכות). וטעם שאין נקודות כי אם עד ה' שהן עד נצח, מפני שעד נצח הוא לזעיר ומהוד ולמטה לנוק' וכנזכר בדרוש אורך היריעות (רמ"ז).

²⁹⁴¹ היינו משום הנז"ל שערב רב הוא מהדעת וערב קטן הוא מהיסוד, ואם כן שבע, הם דעת חג"ת ונה"י (רמ"ז).

²⁹⁴² נראה שר"ל כי לא היה להם כח בדעת בשרשו כי אם מהתפשטותו בחג"ת נה"י קשיא ליה לפרעה, דכיון שלא הזכיר שם אלהים חסר ונמנע הכח דפרעה ואדרבה היה מזכיר שם הו"ה להכניע שלטון הדינים (רמ"ז).

תא חזי כל זמנא דהוה משה במצרים שמא דאלהים לא דכיר ואלא שמא דיהו"ה ועל דא קשיא ליה לפרעה (ומתמן ולהלאה שמא דיהו"ה) בגין דלא יהא תוקפא להווא סטרא אחרא ולא יתתוקף בעלמא השתא בעו ההיא מלה והיינו קום עשה לנו אלהים לנו דייקא דאנן צריכין להאי מלה לתקפא סטרא דילן דהוה אתדחיא עד השתא:	בא וראה, כל זמן שהיה משה במצרים, לא הזכיר השם של אלהים, אלא שם הוי"ה, ועל זה קשה לו לפרעה, כדי שלא יהיה תקף לאותו הצד האחר ולא יתחזק בעולם. עכשיו רצו את אותו הדבר, וזהו "קום עשה לנו אלהים", "לנו" דווקא, שאנו צריכים את הדבר הזה לחזק את הצד שלנו, שהיה דחוי עד עכשיו.
אשר ילכו לפנינו מאי אמרו אלא הכי אמרו חמינן דאתון ישראל כל טוב וכל יקר דעלמא לכו ואנן דחיין לבר דלכו²⁹⁴⁴ (שמות יג בא) ויהו"ה הולך לפניהם יומם אוף הכי ואלהים אשר ילכו לפנינו כמה דאזיל קמייכו יהו"ה דהא רשו אית לסטרא דילן למהך אוף הכי לקמנא אי נזמין ליה עובדא:	"אשר ילכו לפנינו", מה אמרו. אלא כך אמרו, אנו רואים שאתם ישראל, כל טוב וכל הכבוד של העולם לכם, ואנו דחויים בחוץ. שלכם, "וה' הולך לפניכם יומם", אף כך אלהים אשר ילכו לפנינו, כמו שהו"ה הולך לפניכם. שהרי יש לנו רשות לצד שלנו ללכת אף כך לפנינו, אם נזמן לו מעשה.
תא חזי כל ענני יקר דאזלו במדברא לא הוו חפיין אלא לבני ישראל לחודיהו וההוא עננא דיקר דכתיב (שמות יג בא) ויהו"ה הולך לפניהם יומם אזלא לקמיהו ואלין ערב רב וכל אינון בעירי עאנין ותורין הוו אזלי²⁹⁴⁵ לבר ממשרייתא לבתרייתא ותא חזי כל אינון ארבעין שנין דקא אזלו ישראל במדברא שום לכלוכא וטנופא לא הוה גו ענני לנו ועל דא עאני ותורי דהוו אכלי עשב לבר הוו וכל אינון דנשרי לון:	בא וראה, כל ענני הכבוד שהלכו במדבר, לא היו מכסים אלא רק את בני ישראל לבדם, ואותו ענן כבוד שנאמר "וה' הולך לפניכם יומם", הולך לפניכם. והערב רב הללו, וכל אותן בהמות, צאן ושוורים, היו הולכים מחוץ למחנה באחרונה. ובא וראה, כל אותם ארבעים שנים שהלכו ישראל במדבר, שום לכלוך וטנוף לא היה בתוך העננים בפנים. ועל זה צאן ובקר שהיו אוכלים עשב היו בחוץ, וכל אותם ששומרים אותם.
אמר רבי אלעזר [אבא] אי הכי אינון ערב רב לא הוו אכלי מן מנא אמר ליה ודאי הכי הוא אלא מה דיהבין לון ישראל כמאן דיהיב לעבדיה וממה הוו אכלי מתמצית מה דאשתאר מבתר ריחיא פסולת וקרא אכרין ואמר ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה (שם טז לה) בני ישראל ולא אחרא ויראו בני ישראל ויאמרו מן הוא (שם טז) ולא שאר ערב רב עאני ותורי דהוו בינייהו:	אמר רבי אלעזר, אבא, אם כך, אותם ערב רב לא היו אוכלים מן המן. אמר לו, ודאי כך הוא, אלא רק מה שנותנים להם ישראל, כמי שנותן לעבדו. וממה היו אוכלים. מתמצית, מה שנשאר אחר הרחיים, פסולת. והפסוק מכריז ואומר "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה", "בני ישראל" ולא אחרים. "ויראו בני ישראל ויאמרו ... מן הוא", ולא שאר הערב רב, צאן ובקר שהיו ביניהם.
עד השתא הוו אתכפיין אינון ערב רב והשתא קמו ובעו עובדא לאתקפא לסטרא אחרא אמרו או נהא כלנא עמא חדא ונהוי בכללא עמכון או יהא לן מאן דיהך קמנא כמה דיהך אלהכון קמיכון אמר אהרן חס ושלוש דאלין וישתתפון בעמא (יכשילו	עד עכשיו היו כפופים אותם ערב רב, ועכשיו עמדו ורצו מעשה לחזק את הצד האחר, ואמרו, או נהיה כולנו עם אחד ונהיה בכלל עמכם, או שיהיה לנו מי שילך לפנינו כמו שהולך אלהיכם לפניכם. אמר אהרן, חס ושלוש שאלה ישתתפו בעם הקדוש להיות הכל כלל אחד, ולא יתערבו העם הקדוש בעם הזה בכלל אחד, אלא טוב להפרידם מתוך העם הקדוש עד שיבא משה.

²⁹⁴³ מ"אלהים ודאי" עד כאן מוסגר בדפ"ק ונמחק במ"מ.

²⁹⁴⁴ דילכון (דפ"ו).

²⁹⁴⁵ אזלו (דפ"ו).

394

לעמא) קדישא למהוי כלא (ב)כללא חדא ולא יתערבון עמא קדישא בעמא דא כללא חדא אלא טב איהו לאפרשא לון מגו עמא קדישא עד דייתי משה:	
ואהרן התכוון לטוב, אלא שהיו רבים מישראל שהשתתפו עמהם בלב, ולכן כשבא משה, הוצרך לברר וללבן את העם הקדוש מאותו חטא, והשקה אותם השקיה, עד שכולם נבררו ולא נשארה בהם פסולת כלל.	ואהרן לטב אתכוון אלא סגיאין הוו מישראל דאשתתפו בהדייהו ²⁹⁴⁶ בלבא ובגין כך כד אתא משה אצטריך לבררא וללבנא לעמא קדישא מההוא חובה ואשקי לון שקין ²⁹⁴⁷ עד דאתברירו כללו ולא אשתאר בהו פסולת כלל:
קצב/א	
אמר להם אהרן "פרקו נזמי הזהב". וכי לא היה להם זהב אחר. אלא אמר אהרן, בעוד שיש להם קטטה עם בניהם ונשיהם יתעכבו, ובין כך יבא משה. בא וראה, שנינו קשים גרים לישראל כספחת בבשר החי, כל שכן אלה שלא היו גרים כראוי. מה עשו, "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם", כמה אלפים ורבבות היו מנזמיהם שם.	אמר לון אהרן פרקו נזמי הזהב (שמות לב ב) וכי לא הוה לון דהבא אחרא אלא אמר אהרן ²⁹⁴⁸ בעוד דאית לון קטטה בבנייהו ובנשייהו יתעכבון ובין כך ייתי משה תא חזי תנינן (ד)קשין גרים לישראל כספחת בבשר החי כל שכן אלין דלא הוו גרים כדקא יאות אינון מה עבדו (כתיב) ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם כמה אלפי ורבון הוו מנזמיהון תמן:
מה נאמר "ויקח מידם ויצר אתו בחרט וגו'". אהרן לא נשמר מאותם שני חכמים	מה כתיב (שמות לב ד) ויקח מידם ויצר וגו'.

²⁹⁴⁶ בחטא העגל הנה אמרו בילקוט (פ' עקב רמז תתנ"ב) דכל חטא העגל היו רק הערב רב לבד, וכן הוא בזוה"ק פנחס (רלז ע"א ע"ב) ע"ש. ואמרו שם, כי מה שנאמר בפ' תשא (לב כח) ויפול מן העם כו' כשלושת אלפי איש, היו כולם מן הערב רב (ע' יומא סו ע"ב) וכו' גם בעיקר חטא העגל היו רק הערב רב, ולא נכשלו בזה מישראל רק מקצת לבד ובמחשבה לבד, וגם הם הרי קבלו עונשם ומיתו ע"י השקאת המים (דע"ה ח"ב קלח ע"ג).

²⁹⁴⁷ לאפוקי השלשת אלפים, דדוקא אותם שהשקה היו מעמא קדישא שחטאו במחשבה, אבל השלשת אלפים שמתו ע"י בני לוי היו מבני ערב רב שנשאו נשים משבט שמעון כנזכר בפרשת פנחס רלז ע"א (רמ"ז).

²⁹⁴⁸ אין הכוונה שיהיה ריב ביניהם שלא ירצו לתת להם נזמיהם, אלא פי' כמ"ש בפרשת פנחס רלז ע"א שהרבה מערב רב נשאו נשים משבט שמעון ולכן התקוטטו עם בעליהן ותמאניה לתת זהב לבעל, ועל כן אמר בסמוך לא בעו מנשיהון, כי יהיה להם חשש שלא תחול טומאה על אותו זהב שלא ניתן מתחילה לשמה, וכל שכן דלעשות חרשין צריך נדיבות כדבסמוך ונשים קמצניות הן כספחת בבשר החי. ומובן במ"ש הרב זל"ה בדרוש הצרעת ששלש הנגעים הם בסוד חסרון אור אבא מזעיר בכל שלש בחינות קו האמצעי שלו שהם דת", ושאת כנגד החסרון המגיע ללאה שכנגד הדעת, ספחת ובהרת כנגד שני מקומות של אחיזת רחל ת"ת ויסוד, וספחת הוא בסוד אור הת"ת ששם יש שייכות ללאה ורחל בסוד עקב ענוה, והיינו ספחת שפעמים נספח ללאה ופעמים לרחל, ועיין מה שכתבתי בפרשת תזריע מט ע"ב. וידוע כי משם יוצאים אורות לחיצונים בסוד סחטה ענבים כנודע אצלנו, והנה כל הגרים הם מסטרא דנוק', ולהיות שאינם בקיאים בתורה כדאמרינן ביבמות, לכן קשים לישראל, שהם מחו"ג דאור"א, כספחת, שגורמים העלם אור אבא דמתמן התורה, וח"ו אבא לא יסד ברתא. כל שכן אלין דלא הוו גרים כדקא יאות, שהיו מבחינת סיגי הדעת בני בלע זה בלעם שהיה יונק מהדעת, והיו קשים כמו שאת שהוא כנגד לאה, ושאת עם הכולל עולה בלע"ם במ' דאי"ק, ולכן עיקר כוונתם היה להמשיך כוחות דינים קשים מדיני לאה בסוד אל"ה אלהיך, כי ידוע שאחיזת מצרים בעורף ומלכם פרע"ה שבהיפוכו הוא הער"ף ולכן נקראים עם קשה ערף, ולהיות שלאה היא מלכות תבונה על כן פרקו נזמי הזהב אשר באזניהם, להמשיך הדין שה"ס זה"ב גי' מילוי שם אלה"ם שיש בו י"ג אותיות ועם הכולל גי' זה"ב, ולהיותו דמילוי ההין לזאת כתיב הזהב, ה' זהב, כי דעתם היה לצרור צרה לגברת הקדושה כנז"ל, אשר ילכו לפנינו (רמ"ז).

אותו בחרט וגו' אהרן לא אסתמר מאינן תרין חכימין דהוו ברישיהון²⁹⁴⁹ ודההוא (דאינון) ערב רב חד מנייהו הוה קמיה²⁹⁵⁰ ואחרא הוה עביד בחרשוי כיון דתרווייהו אתייעטו כחדא²⁹⁵¹ נטלו ההוא דהבא²⁹⁵² חד²⁹⁵³ תרין ושלישין בידא דחד ושליש בידא דאחרא²⁹⁵⁴ בגין דהכי אצטריך בההוא זינא דחרשא:	שהיו בראשיהם של אותו ערב רב, אחד מהם היה לפניו, והאחר היה עושה בכשפיו. כיון ששניהם התייעצו כאחד, לקחו את אותו זהב, (אחד) שני שליש ביד אחת, ושלש ביד האחרת. משום שכך צריך באותו מין של כשוף.
בכה רבי שמעון, אמר, אי חסיד קדוש, אהרן משוח של האל הגדול, בחסידותך נפלו כמה מהעם הקדוש, ואתה לא היית יודע להשמר. מה עשו. כשהגיעו שש שעות והיום היה במשקל, לקחו את אותו זהב שפרקו מאזניהם. למה, משום שמי שצריך לעשות כשוף, לא מתבקש לחוס עינו על ממון. והם אומרים, השעה עומדת לנו, אם איננו מעבדים, זו אינה שעה לחוס על הזהב. מיד, ויתפרקו כל העם. מה זה ויתפרקו. כמו שאתה אומר "מפרק הרים ומשבר סלעים", שהשחיתו ושברו את אזניהם. בכה כמקדם ואמר, אי עם קדוש אי עם קדוש של הקדוש ברוך הוא.	בכה רבי שמעון, אמר, אי חסיד קדוש, אהרן משוח של האל הגדול, בחסידותך נפלו כמה מהעם הקדוש, ואתה לא היית יודע להשמר. מה עשו. כשהגיעו שש שעות והיום היה במשקל, לקחו את אותו זהב שפרקו מאזניהם. למה, משום שמי שצריך לעשות כשוף, לא מתבקש לחוס עינו על ממון. והם אומרים, השעה עומדת לנו, אם איננו מעבדים, זו אינה שעה לחוס על הזהב. מיד, ויתפרקו כל העם. מה זה ויתפרקו. כמו שאתה אומר "מפרק הרים ומשבר סלעים", שהשחיתו ושברו את אזניהם. בכה כמקדם ואמר, אי עם קדוש אי עם קדוש של הקדוש ברוך הוא.

²⁹⁴⁹ כוונתם היתה להמשיך ב' אלה"ם דסוד עק"ב, וז"ס נעשה לנו אלה"ם גי' עק"ב, והיינו אשר ילכו, בכח העקב. והם הם תרין חכימין דהוו ברישיהון וכו', שהם בני בלעם האחוז באותו העקב ככתוב אצלנו. וגם מכח זה נעשה העגל דכר ונוק', שהרי אותם הב' אלה"ם הם סוד נר"ה, וידוע דאיהו בנצח ואיהו בהוד, ועיין דרך אחרת בעבר הדף (רמ"ז).

²⁹⁵⁰ הוא כנגד נצח, "ואחרא הוה עביד בחרשו", הוא שכנגד הוד, ששם כח הדין יותר חזק, ולכן היה מצליח יותר בכשפיו (רמ"ז).

²⁹⁵¹ היינו שנתייחדו שניהם להתחזק זה בזה (רמ"ז).

²⁹⁵² המוכן כבר בקסמיהם ולחשיהם להוריד עליו כח דיני לאה שהיא סוד מלכות בינה שמשם הזהב (רמ"ז).

²⁹⁵³ מוסגר בדפ"ק.

²⁹⁵⁴ חלקו הזהב, תרין שליש בידא דחד ושלש בידא דאחרא, להבין סוד זה צריך להקדים כמה הקדמות. [בגליון. עוד י"ל שכוונתם היתה לעשות דכר ונוק' שור וחמור כמ"ש לקמן בעבר הדף. וידוע שהזכר הוא שני שליש חב"ד חג"ת והנוק' שליש אחד נה"י ושור קרוב לב"פ חמור.] ההקדמה האחת על מ"ש לעיל דף קסו ע"ב בסוד י"ש עולמות דתחות עלמא דאתי, פירש הרב זלה"ה בריש שמואל על פסוק (א ח) מעשרה בנים, ש"ש עולמות אלה הם בלאה ובגי' י' פעמים א"ל. הקדמה שניה שעל מה שאמר הזוהר קמב) שאלו הי"ש עולמות נחלקים לשני חלקים, דהיינו שני שלשים לחלק אחד שסודם אר"ר גי' ר"ז והם לצד ימין, והחלק השני הוא ק"ג לשמאל, פירש הרב זלה"ה שעיקרם בחב"ד דז"א אלא שנמשכים עד חג"ת דיליה שעד שם התפשטות לאה. ושני חלקים העולים אר"ר ה"ס מילוי אחוריים דמ"ה, שאם תקח ממנו השרש שהוא מ"ה נשאר פ"ה וממילוי קמ"ג תקח השרש שהוא כ"א וישאר קכ"ב, ופ"ה וקכ"ב גי' אר"ר, וק"ג נשארים בגבורה כמנין עג"ל. אך לא מצאתי בשום מקום קמד) סוד ק"ג מהו. ונלע"ד שהם מסוד אחורי ס"ג דהיינו קס"ו, הסר משם השרש שהוא ס"ג ישאר ק"ג, ולפי שהם מס"ג הם בשמאל. ההקדמה השלישית מ"ש בליקוטי תורה פרשת וישלח, כי זה סוד מנחה ששלח יעקב לעשו שאחזיתו מצד שמאל, אבל עשו אמר לו (בראשית לג, ט) י"ש לי רב, ורמז לו שבעוונות ישראל ח"ו יש לו כח לינק גם מן האר"ר ויהיו לו כל הי"ש, אלו דברי הרב זלה"ה. ונראה לי שלכן גם המנחה נקראת ש"י שהוא כשמתייחדים האר"ר והק"ג, ואולי שזה סוד מנחה גדולה וקטנה, כי הגדולה להיותה קרובה לבקר אור יש שם הארה מצד האור שהוא ממדת הגדולה, וזהו מנחה גדולה, אבל מנחה קטנה שהיא קרובה ללילה אז מסתלקת הארת האור והנה במה שהקדמנו תבין היטב כוונת אותם הרשעים במה שחלקו הזהב לשני חלקים הנזכרים, ביד האחת שכנגד נצח היו שני שלשים וביד האחרת שהיא כנגד הוד חלק אחר דשמאל (רמ"ז).

ותברו אודנייהו בכה כמלקדמין ואמר אי עמא קדישא אי עמא קדישא דקודשא בריך הוא:	
פתח רבי שמעון בבכיה ואמר (שמות כא ו) והגישו אדניו אל האלהים וגו' הא אוקמוה חבריאי און דשמע בסיני (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים וגו' ואיהו פריק עול מלכות שמים מעליה וזבין גרמיה לאחר אתרצע ואלין (תעקר אלין) חייביא רשיעין וגוברין בישין בתיאובתא ודלהון למהדר לסרחנייהו לא בעו מנשיהון ובניהון אלא חבילו ואורחייהו (ס"א אודנייהו) ואתפרקו מעול שמיא דפקיד להו משה ותברו ואונייהו (אדנייהו) דלית לון חולקא ובשמא קדישא ועמא קדישא (כעמא רבא):	פתח רבי שמעון בבכיה ואמר "והגישו אדניו אל האלהים וגו'". הרי פרשוה החברים, האזן ששמעה בסיני "כי לי בני ישראל עבדים וגו'", והוא פרק על מלכות שמים מעליו ומכר עצמו לאחר, תרצע. ואלו הרשעים החייבים, אנשים רעים, בתשוקתם לחזר לסרחונם לא רצו מנשיהם ובניהם אלא השחתת דרכם (אזניהם), והתפרקו מעול שמים שצוה אותם משה ושברו אזניהם, שאין להם חלק בשם הקדוש והעם הקדוש.
מה עבדו פליגו תרווייהו ההוא דהבא חד נטיל תרין ושלישין וחד שליש²⁹⁵⁵ קמו לקבל שמיא בשית שעתין עבדו חרשייהו ובלטו בלטיהון בחרשא דפומא כיון דמטא שירותא דשבע ארימו תרווייהו ידיהו על ידוי דאהרן ומנלן דמידא דתרווייהו²⁹⁵⁶ נטל ולא יתיר²⁹⁵⁷ דכתיב (שמות לב ד) ויקח מידם תרווייהו הו ולא יתיר כיון דאיהו קביל מידם תרי ולא ידיהם²⁹⁵⁸ קלא נפק ואמר (משלי יא כא) יד ליד לא ינקא רע דכתיב (שמות לב כב) כי ברע הוא אייתי רע לעלמא:	מה עשו. חלקו שניהם אותו הזהב, אחד נטל שני שלישים, ואחד שלישי. עמדו כנגד השמש בשש שעות. עשו כשפיהם ובלטו בלהטיהם בכשוף של הפה. כיון שהגיעה ראשית השעה השביעית, שניהם הרימו ידיהם על ידי אהרן, ומנין שמהיד של שניהם נטל יד אחת ולא יותר. שנאמר "ויקח מידם". שניהם היו ולא יותר. כיון שהוא קבל מידם שתיים, ולא ידיהם, יצא קול ואמר "יד ליד לא ינקא רע", שנאמר "כי ברע הוא". הביא רע לעולם.
רזא דמלה אינון רשעים חייבין חרשין בנוי דבלעם חייבא בני בנוי דלבן רשיעא חמו דכוס של ברכה בימין איהו ומן ימינא אתקף תדיר (ס"א יתיר) אמרו אי יהא בסטר דא ההוא רישא דימינא²⁹⁵⁹ הא תוקפא דילן כדקא יאות:	סוד הדבר, אותם החוטאים הרשעים מכשפים בני בלעם החוטא, בני בניו של לבן הרשע, ראו שכוס של ברכה היא בימין, ומהימין מתחזקת תמיד (יותר), אמרו, אם יהיה בצד הזה אותו ראש של הימין, הרי החוזק שלנו כראוי.
כיון דמטא שבע שעתין דיומא יהבו ליה לאהרן מיד אי איהו הוה אמר לון שוו ליה בארעא בקדמיתא ואנא אטול לא הו יכלין בחרשייהו כלום אלא מידם נטל וקרא מתרעם ואמר ויקח מידם חמו מה (ד)עבד אהרן גבר נביאה גבר חכים לא ידע	כיון שהגיע שבע שעות של היום, נתנו לו לאהרן מיד. אם הוא היה אומר להם שימו אותו בארץ בתחלה ואני אטול, לא היו יכולים בכשפיהם לעשות כלום, אלא נטל מידם. והפסוק מתרעם ואומר, "ויקח מידם". ראו מה עשה אהרן איש נביא, איש חכם, שלא ידע להשמר, שאלו נטל מן הארץ, כל כשפים שבעולם לא היו יכולים להצליח.

²⁹⁵⁵ ינוס ויומברוס נגד ב' זרועות, שהם אהרן ומשה, והחסד לוקח ב' שלישית סוד ר"ז, והגבורה בסוד ק"ג עלמין שהוא גימ' עג"ל ור"ז גימ' אור (רח"ו).

²⁹⁵⁶ (ס"א יד מכל חד נטל) נוסף בדפ"ו.

²⁹⁵⁷ "ומנלן דמידא דתרווייהו נטל ולא יתיר" מוסגר בדפ"ק.

²⁹⁵⁸ "תרי ולא ידיהם" מוסגר בדפ"ק.

²⁹⁵⁹ כי תאוותם לינק מהחסדים (רח"ו).

397

אבל במה הצליחו במעשה הזה. משום ש"ויקה מידם" ולא מן הארץ.	לאסתמרא דאלו נטיל מארעא כל חרשין דעלמא לא הוו יכלין לאצלחא אבל במה אצלחו בעובדא דא בגין דויקה מידם ולא מארעא:
"ויצר אותו בחרט". לא כמו שחושבים בני אדם שעשה ציורים במחוגה או בדבר אחר, אלא בא הכתוב להוכיח את הדבר, שאהרן לא ידע להשמר. אלו כשנטל מידיהם היה זורק לארץ, ואף על גב שאחר כך יטול אותו, אז לא היה	ויצר אותו בחרט לאו כמה דחשבין בני נשא דעבד ציורין במחוגה או במלה אחרא אלא אתא קרא לאוכחא מלה דאהרן (ד)לא ידע לאסתמרא אילו כד נטל מידיהון הוה שדי לארעא ואף על גב דיטול ליה לבתר לא הוה
קצב/ב	
מצליח המעשה הרע הזה. אבל בכל היה סיוע רע, שלקח זהב וטמנו מעין רעה במקום רע, מה זה "ויצר אותו בחרט". ששם את כל הזהב בכיס אחד ונשמר מהעין, ואז הכל עלה למעשה.	אצלח עובדא בישא דא אבל בכלא סיועא בישא הוה דנקיט דהבא וטמריה מעינא ²⁹⁶⁰ בישא באתר ביש מאי ויצר אותו בחרט דשוי כל דהבא בכיסא חדא ואסתמר ומעינא כדין סליק כלא לעובדא:
בספרו של חנוך מצאנו שכך היה אומר, בן יחיד יולד לאותו ראש לבן, וכשיביאו מבשר החמורים, יטעו אותו באותו שנכנס (שנטל) מרגליות בפעמוני זהב ללא דעתו, ודמות יצייר בציור בחרט. מה זה בחרט. בחרט אנוש, זהו קולמוס של אנוש הרשע	בספרא דחנוך אשכחנא דהוה אמר הכי ברא יחידא ²⁹⁶¹ ויטיילידו (אתייליד) להווא רישא חוורא ²⁹⁶² וכד ייתון ²⁹⁶³ מבשרא דחמורי ²⁹⁶⁴ יטעון ליה ²⁹⁶⁵ בהווא ²⁹⁶⁶ דעייל ²⁹⁶⁷ ונ"א דנטילן מרגלן ²⁹⁶⁸ בזגין דדהבא ²⁹⁶⁹ בלא

²⁹⁶⁰ (ס"א ביש בתר ביש) נוסף בדפ"ו.

²⁹⁶¹ אהרן (אור יקר). הענין הוא ברא יחידא הוא ישראל רישא חיוור' הוא אברהם סוד החסד וכד ייתון מבשרא דחמורי הם המצריים וערב רב יטעון ליה להווא בן ע"י העגל (זהר הרקיע). אהרן הכהן ונולד להווא רישא חוורא שהוא כהן של מעלה (רח"ו). הם ישראל כמ"ש בני בכורי ישראל (מ"מ).

²⁹⁶² חסד (אור יקר). הוא ז"א שבנינו מהחסדים כנודע (מ"מ).

²⁹⁶³ הם ערב רב שיצאו ממצרים שנאמר עליהם אשר בשר חמורים כו' (רח"ו).

²⁹⁶⁴ יונוס ויומברוס אשר בשר חמורים בשרם (אור יקר). הם ערב רב (מ"מ). ענין העגל, צריך לדעת כונת הערב רב מה היתה, בעשותם עתה זה העגל. כבר הודעתך בפסוק ויקם מלך חדש על מצרים, ענין בלעם, וענין הערב רב, איך הם מן הסיגים והזהמא של מרע"ה, אשר נשמתו היתה מן הדעת עצמו דז"א, מבחי' מוחין דאבא. אבל עדיין היה בהם תערובת ניצוצות קדושה, ולכן נזדרז משה בכל כחו, להכניס הערב רב תחת כנפי השכינה. וכן מצינו בבלעם, שארז"ל עליו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם, ובאומות העולם קם, ומנו בלעם. גם הודעתך בפסוק ותגנוב רחל את התרפים אשר לאביה, כי לבן הארמי נתגלגל בבלעם בן בעור, כי בעור הוא בנו של לבן, ואביו של בלעם. והנה כל אותה המשפחה, הם משורש אחד הנזכר, שהם סיגי נשמת מרע"ה. והם, לבן, ובעור, ובלעם, ובניו יונוס ויומברוס, הנז' בסוף בפרשת תשא. ולכן כלם היו קוסמים ומנחשים גדולים, לא היו כמותם בעולם (שעה"פ כי תשא).

²⁹⁶⁵ הטעו את אהרן במעשה העגל ולא הרגיש בטעותם (רח"ו). פי' הטעו אותו בהווא דעייל מרגלן (מ"מ).

²⁹⁶⁶ ר"ל הטעו ערב רב לישראל ע"י אהרן שהיה נכנס להיכל בפעמוני זהב ומרגליות בתוכם, והוא ח"ו לא נתכוון לכך וז"ש בלא דעתא דיליה. ולפי פירוש זה לא א"ש מ"ש הזהר דעייל מרגלן בזגין דדהבא דהול"ל בהווא דעיילא במרגלן ובזגין וכו', ומפני דקדוק זה בחר הרח"ו בדרך הראשון (מ"מ).

²⁹⁶⁷ כמו שמתעסק בלא דעת ומכניס המרגלים בפעמונים של זהב (רח"ו).

²⁹⁶⁸ אהרן נושא אבני החשן (אור יקר). פי' שיתכפר להם עון זה ע"י אבני החושן בזגין דדהבא שהם פעמוני המעיל (זהר הרקיע).

²⁹⁶⁹ במעיל פעמון זהב ורמון וכו' (אור יקר).

דעתא ²⁹⁷⁰ דיליה ודיוקנא ויציר בציורא בחרט ומאי בחרט בחרט אנוש דא קלמוסא דאנוש ²⁹⁷¹ חייבא דאומעי לבני נשא:	שהטעה בני אדם.
ודאי דא ברירא דמלא דאנוש כד אטעי עלמא בקלמוסא הוה רשים רשימין דכל דיוקנין ופלחנין נכראין בההוא קלמוסא (רשים רשימו) ועל דא אכתיבו (הוא) בחרט ההוא דאשתמודע למעבד הכי ודא הוא ברירו ודמלה:	ודאי זהו ברור הדבר, שאנוש כשהטעה את העולם, בקולמוס היה רושם רשומים של כל הדמויות ועבודות זרות באותו קולמוס (רשם רישום), ולכן נאמר בחרט, אותו שנודע לעשות כך. וזהו ברור הדבר.
וכלא הוה ²⁹⁷² דודאי בכיסא ארמי דהבא וכסי ליה מעינא כמה דאמרו אינון חרשין והכי אצטריך בזיני דחרשין אלין ודא הוא עובדא דחרשין אלין מלה ודאצטריך באתגליא לאתגלאה לבתר אצטריך טמירו וכסויא בקדמיתא ²⁹⁷³ דיתכסי מעינא ובתר יפוק אומנא לאומנותיה ומלה דאצטריך בכסויא לבתר ²⁹⁷⁴ אצטריך באתגליא בקדמיתא:	והכל היה, שודאי בכיס השליך הזהב וכסה אותו מן העין, כמו שאמרו אותם מכשפים, וכך צריך במיני הכשפים הללו. וזהו מעשיהם של הכשפים הללו, דבר שצריך בגלוי להתגלות אחר כך, צריך הטמנה וכסוי בראשונה, שיתכסה מן העין, ואחר כך יצא האמן לאומנותו. ודבר שצריך אחר כך כסוי, צריך בראשונה בגלוי.
השתא בני רחימאי רחימין דנפשאין מה אעביד ודאי אצטריכנא לגלאה אציתו ואטמירו מלין בסטר קדושה ההוא אלהים דקשוט מלך על עלמא בתלת מלין ²⁹⁷⁵ ועלמין ²⁹⁷⁶ אתתקף ²⁹⁷⁷ בבריאה ביצירה בעשיה ²⁹⁷⁸ והא אתמר רזא דכל חדא וחדא הבא לקבל בריאה ויקח מידם מלה דלא הוה ביה עד כען כלום לקבל יצירה ויצר אותו בחרט לקבל עשיה ויעשהו עגל מסכה מאן חמא חרשין בכל עלמא כאלין:	עכשיו, בני אהובי, אהובי נפשי, מה אעשה. ודאי שצריך לגלות. הקשיבו והטמינו את הדברים. בצד הקדושה ההוא, אלהים אמת, מלך על העולם, בשלשה (דברים) עולמות התחזק, בבריאה, ביצירה, בעשיה. והרי נאמר הסוד של כל אחד ואחד כאן. כנגד בריאה, "ויקח מידם", דבר שלא היה בו עד עכשיו כלום. כנגד יצירה, "ויצר אתו בחרט". כנגד עשיה, "ויעשהו עגל מסכה". מי ראה כשפים כאלה בכל העולם.
השתא אית למימר וכי לא כתיב	עכשיו יש לומר, וכי לא נאמר "ואשליכהו באש", ולא יותר, ואז ויצא העגל הזה,

²⁹⁷⁰ כך אהרן עשה את העגל, והיה דעתו לצייר בו ציורים בחרט ולעכב אותם, וביני ביני יבא משה, והם הטעו אותו ועשו כשפים בקולמוס אנוש חייבא, ויצא העגל בכח הכשפוף (רח"ו).
²⁹⁷¹ היינו הכישוף שלא מדעתו (אור יקר). בסדר כתיבת התפילין כתב הרב זלה"ה שקולמוס ה"ס יסוד אמא. וגם ידוע שענין הכתיבה הוא בסוד חג"ת שהם סוד הידים הכותבות כמ"ש בכוונות ראש השנה. ולפי זה יכון שיסוד תבונה שמתגלה שם הוא הקולמוס (רמ"ז).
²⁹⁷² פי' דרשינן ויצר אותו בחרט שהיה צייר ציורין בחרט אנוש שנתנו לו ערב רב, ועוד דרשינן בחרט היינו הכיסא שהוא הכניס הזהב וכסיליה מעינא (מ"מ).
²⁹⁷³ ור"ל, דבר שרצינו שיתגלה לבסוף צריך תחלה לכסותו מעיני כל חי שלא תשלוט בו עין הרע, ולכן כשיתגלה לבתר יהיה בקיום חזק (מ"מ).
²⁹⁷⁴ פי' ודבר שרצינו לכסותו לבסוף יהיה נגלה תחלה, כיון שרצינו לכסות לבסוף אפילו יתגלה תחלה אין לו היזק (מ"מ).
²⁹⁷⁵ מוסגר בדפ"ק.
²⁹⁷⁶ (אלין) נוסף בדפ"ו.
²⁹⁷⁷ בראשית קצ"ב רח ע"א (הערת הזהר).
²⁹⁷⁸ עם היות שאין לקלי' אחיזה באצילות כלל, ולא בבריאה וביצירה אחיזתם בזרות ועיקרם בעשיה, כבר פירשנו שעניינם היות הדברים בדקות, ואחר כך בגילוי יותר, ואח"כ בגילוי יותר, וכן יורדים מדרגה לדרגה, והוא ענין (זה) [זהב] מרכבה לכל דבר דק, ולזה עשו אלו ג"כ מרכבה לקלי' בריאה יצירה עשיה להמשיכה למטה בצורת העגל (אור יקר).

ועשיתו אתה אומר ויעשהו עגל מסכה. אלא חס ושלום שאהרן עשה, והכתוב מוכיח, שנאמר "ויקח את העגל אשר עשו". אבל ממה שנאמר "ויקח מידם" ונאמר "ויצר אותו", מכח שני אלה נעשה הכל. כביכול הוא עשה אותו, שאם שני אלה לא היו, לא היה נעשה ולא יוצא לאמנות. אבל מי גרם שנעשה. שני אלה (כביכול ויעשהו, הוא ודאי עשהו).	ועכשיו אתה אומר ויעשהו עגל מסכה. אלא חס ושלום שאהרן עשה, והכתוב מוכיח, שנאמר "ויקח את העגל אשר עשו". אבל ממה שנאמר "ויקח מידם" ונאמר "ויצר אותו", מכח שני אלה נעשה הכל. כביכול הוא עשה אותו, שאם שני אלה לא היו, לא היה נעשה ולא יוצא לאמנות. אבל מי גרם שנעשה. שני אלה (כביכול ויעשהו, הוא ודאי עשהו).
בעוד דאיהו לקח מידם אינהו הוו עבדי חרשייהו ומלחשי בפומייהו ומשכי (זעיר) רוחא לתתא מן סטרא אחרא ומשכו תרין רוחין כחדא חד מן דכר וחד מן נוקבא²⁹⁸³ דכר אתלבש בדיוקנא דשור נוקבא בדיוקנא דחמור²⁹⁸⁴ תרווייהו הוו כלילין כחדא אמאי תרין אלין אלא שור הא אתמר חמור אמאי בגין דחרשין אלין דמצראי כתיב בהו (יחזקאל כג כ) אשר בשר חמורים בשרם:	בעוד שהוא לוקח מידם, הם עשו כשפיהם ולוחשים בפיהם, ומושכים רוח למטה מהצד האחר, ומשכו שתי רוחות כאחת, אחת מהזכר ואחת מהנקבה, שכשמתלבש הזכר בדמות השור, הנקבה בדמות החמור, ושניהם היו כלולים כאחת. למה שני אלה. אלא שור הרי נאמר, וחמור למה. משום שבמכשפים המצריים הללו נאמר בהם "אשר בשר חמורים בשרם".
ועל דא כל אינון דישראל דמיתו אתחברו בהדיהו בלבהון ובגין דהוו תרין דיוקנין כתיב (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל²⁹⁸⁵ ולא כתיב זה אלא אלה תרין הוו (דהוו) כחדא אשר העלוך מארץ מצרים העלוך ולא העלך:	ולכן כל אלו מישראל שמתו התחברו עמהם בלבם. ומשום שהיו שתי דמויות, נאמר "אלה אלהיך ישראל", ולא נאמר זה, אלא "אלה", שנים היו כאחד. "אשר העלוך מארץ מצרים", "העלוך" ולא העלך.
כתיב (שם) ויעשהו עגל מסכה ויאמרו ויאמר לא כתיב אלא ויאמרו דאהרן לא אמר מדי תנינן²⁹⁸⁶ מאה ועשרים [וחמש] קנטריין²⁹⁸⁷ הוו ביה היך כתיב (שם) ויקח	נאמר "ויעשהו עגל מסכה ויאמרו", לא נאמר ויאמר אלא "ויאמרו", שאהרן לא אמר דבר. שנינו, מאה ועשרים וחמש קנטרים היו בו, איך נאמר "ויקח מידם", וכי בידם היו כל הקנטרים הללו. אלא מכלל של אותם קנטרים לקח מלא ידיהם, ואותו מעט

²⁹⁷⁹ חשיב עליה קרא כאלו עשאו אהרן ומ"ש כביכול הוא עביד ליה מפני כבודו של אהרן אר"ש כ"ב אותיות התורה הם שיכולים לומר דאהרן עביד ליה (מ"מ).

²⁹⁸⁰ פי' מכח ב' דברים אלו שעשה א' שויקח מידם ויצר אותו בחרט דכסי ליה מעינא נעשה העגל ולכך אע"פ דכתיב ואשליכהו באש ויצא וכו' (מ"מ).

²⁹⁸¹ דיתעביד (מ"מ).

²⁹⁸² "כביכול ויעשהו איהו ודאי עשהו" מוסגר בדפ"ק.

²⁹⁸³ סמא"ל ולילי"ת (אור יקר). הם דר"נ דנוגה, כמ"ש הכתוב עשו להם עגל מסכה עגל נגד דכר דנוגה (מ"מ). עי' בהגר"א בספד"צ לב ע"א שהם בחי' עשו וישמעאל.

²⁹⁸⁴ לפי זה ראשונה הוא אדם והוא סוד דבקותה למעלה, ואז נקרא אדם בליעל איש און, וברדתה למטה נקראו עשר כחות שהם נגדיות לעשר ספירות שור, וז' היכלות שהם נקבה לעשר כחות הנזכרים נקראים חומרים, והיינו עשר החמורים ועשר אתונות דיוסף שלמד במצרים והאריכו בהם בזהר בפרשת פקודי (אור יקר).

²⁹⁸⁵ כנגד אותם שנדבקו עמהם בהרהור הלב (אור יקר).

²⁹⁸⁶ ויקרא עט ע"א (הערת הזהר).

²⁹⁸⁷ פי' ק"כ צירופי אלהים עם ה' אותיות אלהים גי' קכ"ה (מ"מ). עי' הערה בעמוד קצא ע"ב בשם ספר הדע"ה ח"א דף ב ע"ב.

400

התעלה על הכל כאלו הכל היה בידיהם.	מידם וכי בידם הוו כל אליו קנטרין אלא מכללא דאינון קנטרין נטלו מלי ידיהו ²⁹⁸⁸ וההוא זעיר אסתלק על כלא כאילו הוה כלא בידיהו:
בא וראה מה נאמר "וירא אהרן ויבן מזבח לפניו". אי חסיד קדוש, כמה רצונך היה לטוב ולא ידעת להשמר. כיון שזרקו לאש, התחזק כח הצד האחר שם באש, ויצאה	תא חזי מה כתיב (שמות לב ה) וירא אהרן ויבן מזבח לפניו אי חסידא קדישא כמה רעותך הוה לטב ולא ידעת לאסתמרא כיון דארמי ליה בנורא אתקף ²⁹⁸⁹ חילא דסמרא אחרא תמן בנורא ונפק:
קצנ/א	
דמות שור, כמו שנאמר בשתי המשכות של הצד האחר. מיד, וירא אהרן. מה זה וירא אהרן. ראה שהצד האחר התחזק. מיד, ויבן מזבח לפניו. שאלמלא הקדים ובנה המזבח הזה, העולם היה חוזר לחרבנו.	דיוקנא דשור כמה דאתמר בתרין משיכין ²⁹⁹⁰ דסמרא אחרא מיד וירא אהרן מהו וירא אהרן חמא דסמרא אחרא ואתתקף מיד ויבן מזבח לפניו דאלמלא (אתקף ואלמלא) דאקדים ובנה מזבח דא עלמא אתהדר לחרבנא:
[משל] ללסטים שהיה יוצא לאבד ולהרוג בני אדם, ראה לגיון המלך שאותו הלסטים יוצא בכח חזק, מה עשה אותו לגיון. שדל את המלך לצאת לדרך, ומשך אותו הלגיון לאותה הדרך. כשעדין הלסטים הולך באותה הדרך, ראה דמות המלך עומדת לפניו. כיון שראה את המלך שהיה הולך לפניו בדרך, מיד נרתע וחזר לאחור.	ללסטים דהוה נפיק לקפחא ולקטלא בני נשא חמא לגיונא דמלכא דההוא לסטים נפק בחילא תקיף ומה עבד ההוא לגיונא אשתדל בהדי מלכא לנפקא בארחא וזומשיך ליה ההוא לגיונא בההוא ארחא ועד דאזיל ההוא לסטים בההוא ארחא חמא דיוקנא דמלכא קאים קמיה כיון דחמא ליה למלכא דהוה אזיל קמיה בארחא מיד נרתע ואהדר לאחורא:
כך "וירא אהרן" שהצד האחר מתגבר, אחז ברפואה והחזיק בצד הקדושה ושם אותו לפניו. כיון שראה הצד הרע את דמות המלך שעומד לפניו, מיד חזר לאחור ונחלש כחו וחילו, שהרי התחזק, מיד "ויבן מזבח לפניו" והמזבח הזה התגבר, ונחלש הצד האחר.	כך וירא אהרן דסמרא אחרא אתקף אחיד באסוותא ואתקיף בסמרא קדושה ושוי ליה קמיה כיון דחמא סמרא בישא דיוקנא דמלכא דקאים קמיה מיד אהדר לאחורא ואתחלש תקפיה וחיליה דהא אתתוקף מיד ויבן מזבח לפניו ²⁹⁹¹ ומזבח דא אתגבר ואתחלש סמרא אחרא:
בא וראה מה נאמר "ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר". חג לה', ולא לעגל. ולצד הקדושה עשה, ולצד הקדושה קרא ואמר. וזו	תא חזי מה כתיב ²⁹⁹² (שמות לב ה) ויקרא אהרן ויאמר חג ליהו' מחר חג ליהו' ולא לעגל ²⁹⁹³ ולסמרא קדושה עבד ולסמרא

²⁹⁸⁸ שליש הא' וב' שלישים השניים שכן היה צורך המעשה כדפי' לעיל (אור יקר).

²⁹⁸⁹ אתתקף (דפ"ו).

²⁹⁹⁰ הזהב הגשמי היה סומק "דיוקנא דשור", אמנם הרוח הפנימי היו "תרין משיכין" שור וחמור כדפי' (אור יקר).

²⁹⁹¹ "מיד ויבן מזבח לפניו" מוסגר בדפ"ק.

²⁹⁹² זו ראייה שאין בנין המזבח לצורך העגל, דסלקא דעתך אמינא הואיל ודעתו להפרידם מישראל בנה גם את המזבח לערב רב קמל"ן (רמ"ז).

²⁹⁹³ פי' שלכן פירט את ה' כדי להכניע את כח העגל שכחו משם אלקי"ם וכנז"ל קצא ע"ב, כי משה במצרים שמא דאלהים לא דכיר וכו', אלא שם המיוחד שאין בו שום אחיזה לחיצונים, מה שאין כן שם אלהים כי על כן הוא לשון רבים להורות שיתוף כביכול שהרי ממנו ההשתלשלות עד

הרפואה שהקדים, שאלמלא עשה את זה, לא עמד העולם על מקומו, ועם כל זה לא שכך רגזו מאהרן, אף על גב שלא התכון לרע.	קדושה ²⁹⁹⁴ קרא ואמר ודא אסוותא אקדים דאלמלא ודעבדו דא לא קאים עלמא על קיומיה ועם כל דא לא שכיך ²⁹⁹⁵ רוגזיה מאהרן אף על גב דלא אתכוון לביש:
אמר לו הקדוש ברוך הוא, אהרן, שני המכשפים הללו משכו אותך למה שרצו, חייך שני בניך יפלו, ועל החטא הזה ימותו (ובחטא הזה הם יתפסו). זהו שנאמר "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו". מה זה להשמידו. אלו בניו, כמו שנאמר "ואשמיד פריו ממעל", שפריו של אדם אלו הם בניו.	אמר ליה קודשא בריך הוא אהרן תרין חרשין אלין משכו לך למה דבעו חייך תרין בנך יפלו ²⁹⁹⁶ ועל חובא דא יתפסקון ²⁹⁹⁷ וס"א ובחובא דא יתפסון הדא הוא דכתיב (דברים ט כ) ובאהרן התאנף יהוה מאד להשמידו מאי להשמידו אלין בניו כמה דאת אמר (עמוס ב ט) ואשמיד פריו ממעל דפרי דבר נש בניו אינון:
בא וראה, אהרן שם את אותו מזבח לפניו, והעגל שב לאחוריו. בניו שמו את הצד האחר לפניו, וצד הקדושה חזר לאחור, שנאמר "ויקריבו לפני ה'". לפני ה' שמו. נתפסו בחטא הזה.	תא חזי אהרן שוי ליה לההוא מזבח לפניו ועגלא תב לאחורא בניו שוו לסטר אחרא לפניו וסטר ²⁹⁹⁸ קדושה אהדר לאחורא דכתיב (ויקרא י א) ויקריבו לפני יהוה לפני יהוה שוו אתפסו בחובה דא:
אהרן חשב, שבינתיים יבא משה, ולכן את אותו מזבח לא הרס משה, שאלו היה כמו שחושבים בני אדם, הדבר הראשון שהיה צריך משה, לנתץ את אותו מזבח, כמו שהתנבא הנביא עדו על המזבח בבית אל, ונבואתו על אותו מזבח היתה, אבל כאן היה	אהרן חשב דבין כך ייתי משה ²⁹⁹⁹ ועל דא ההוא מזבח לא סתיר ליה משה דאילו הוה כמה דחשבין בני נשא מלה קדמא דאבעי ולמשה לנתצא לההוא מזבח אצטריך כמה דנבי עדו על מזבח דבית אל ונבואתיה על

שמגיע לכח החיצונים, ועיין לקמן דף רטז ע"א דבר גדול בסוד (ויקרא יט יד) ויראת מאלהיך, שפי' אות המ"ם הוא מ"ם מקצתית לפי מ"ש הרב זל"ה (רמ"ז).

²⁹⁹⁴ פי' כמו שבעגל נצטרפו דיבור ומעשה כן רצה אהרן לתקן המעוות במעשה ודיבור (רמ"ז).

²⁹⁹⁵ כי כבר נפגמה המלכות וחזרו רגליה לרדת מות (רמ"ז).

²⁹⁹⁶ פשוטו הוא שיפלו בטעות, וגם ר"ל יפלו למטה לשיוכלו החיצונים להאחז בנפשם (רמ"ז).

²⁹⁹⁷ שחטאם היה מעין שגגת אהרן כנזכר בגליון הנכחי. ולכן "ובחובא דא יתפסון", כי כך המדה (לד ז) פוקד עון אבות על בנים, ובפרט בהתעורר אותו המעשה כי אז שולח אש קדוש ממרום על המזבח ואז התקוטטה אש זרה והסכילה דעת נדב ואביהוא כי נעור האש שהושלך בו העגל, ורצתה הנוק' להנקות מאותו הפגם, וזה בהמסר בני אהרן ביד החיצונים, כי בזה נקדש משכן קדש. ואם תעמיק בענין תמצא שתקנת הקדושה נמשכה מאותו קלקול שעשו בחשבם לתקן (רמ"ז).

²⁹⁹⁸ ר"ל שנתאחזו החיצונים באורות המתגלים בזעיר מן החזה ולמטה ששם עץ הדעת טוב ורע, והיינו לפני ה', שרצו לתקן את הנוק' ולהביאה לפניו בהיות כח לחיצונים להאחז שם, והיינו אש זרה. אבל אהרן תקן מעוות שגגתו כי שוו ליה לההוא מזבח לפניו, שלהיותו מסוד אבא הגין על השכינה והבריח החיצונים, ונמצא שמעשה האב בתחילה עשו הבנים לכתחילה, כי הוא עשה מבלי דעת להשתתף עם מחשבת הזרים להמשיך דינים קשים לנוק', וכוונתו היתה לשם שמים, כי לא מבעיא שלא כיון לכך אלא אדרבה חשב להפריד הרע מן הטוב, ובניו עשו מדעת במחשבה טובה שחשבו שהיה די בכוחם לבנות הנוק' (רמ"ז).

²⁹⁹⁹ נראה שירצה לתרץ קושיה אחת שיש בענין זה, והוא שגם בתיקון שעשה אהרן בבנין המזבח נראה שהיה פגם כעין דבניו, שהם ע"ה חטאו במה שעשו מה שעשו לבדם ולא שתפו עמהם את משה ואהרן וכמ"ש הרב זל"ה ונזכר בגליון האחר, ואם כן מה תיקון יוכל אהרן לעשות לבדו, ולזה השיב שאהרן נשתתף עם משה במחשבתו ונתייחד עמו בדעתו והיינו דיוק מלת חשב, דאילו כפשוטו לא תכון כי לא יצדק לומר טעם חשב אלא במה שלא היה בו אלא טעם זה וכמו שפי' רש"י בחומש, אבל לפי מה שהקדים רשב"י שהקדים רפואה לעולם בבנין המזבח למה ליה טעם אחר, אלא ודאי שהוא נמשך למ"ש כי נתייחד אהרן במחשבתו עם משה ומתרווייהו תסתיים מלתא לתקן המלכות. כמה דחשבין, שעשה כן לפייסם, ואפילו לפי' רש"י שפירש שבנה מזבח לדחותם, מכל מקום הרואים חשבו שנעשה לשם העגל והר"ל תקרובת עבודה זרה החמורה מע"ז, ואם כן היה לו למשה לנותצו בתחילת הכל ולא מצינו שניתצו כל עיקר. וז"ש ולא כתיב וינתץ, פי' לא בתחילה ולא בסוף מפני שנעשה לשם שמים (רמ"ז).

ההוא מזבח הוה אבל הכא מלה אחרא הוה כמה דאתמר וכתוב (שמות לב כ) ויקח את העגל אשר עשו ולא כתיב וינתן את המזבח.	דבר אחר כמו שנתבאר, ונאמר "ויקח את העגל אשר עשו", ולא נאמר וינתן את המזבח.
תא חזי ויקרא אהרן ³⁰⁰⁰ (שמות לב ה) אכריו איהו בקלא ואמר כתיב הכא ויקרא ויאמר וכתוב ביונה (יונה ג ד) ויקרא ויאמר מה להלן כריו לדינא אוף הכא כריו לדינא חג ליהו"ה מחר נבי נבואה בהוה רוח דמזבח דזמין דינא לשריא עלייהו חג ³⁰⁰¹ ליהו"ה למעבד בכו דינא:	בא וראה, "ויקרא אהרן", הוא הכריז בקול ואמר. נאמר כאן ויקרא ויאמר, ונאמר ביונה "ויקרא ויאמר". מה שם הכריז לדין, אף כאן הכריז לדין. "חג לה' מחר", התנבא נבואה באותה רוח של מזבח, שעתיד הדין לשרות עליהם, "חג לה'", לעשות בכם דין.
ותלת דינין הוו חד ויגוף יהו"ה את העם וחד בבני לוי וחד דאשקי לבני ישראל והיינו חג דבני לוי ליהו"ה דויגוף יהו"ה מחר דאשקי לון משה ³⁰⁰² וביתו בהוה ליליא ולמחר אשתכחו נפיחין ומתין ואינן מיין הוו מכשכשין במעיהון כל ליליא ובצפרא אשתכחו מתין ועל דא חג ליהו"ה מחר:	ושלשה דינים היו, אחד "ויגוף ה' את העם", ואחד בבני לוי, ואחד שהשקה את בני ישראל. והיינו "חג" של בני לוי. "לה" שויגף ה'. "מחר" שהשקה אותם משה ולנו באותו לילה, ולמחר נמצאו נפוחים ומתים. ואותם המים היו מכשכשים במעיהם כל הלילה, ובבוקר נמצאו מתים, ולכן "חג לה' מחר".
וכל אסותא דעבד אהרן בגין דכתיב (שמות לב ה) ויבן מזבח לפניו תא חזי ההוא מזבח ³⁰⁰³ דכתיב (שם יט) וירא את העגל ומחלת ואילו מזבח לא כתיב דהא אהרן מנדע הוה ידע דכתיב (שמות כב יט) זבח לאלהים יחרם בלתי ליהו"ה לבדו ודאי אשתויב אהרן בעיטא טבא דדבר לנפשיה וכלא ברעותא שלים טב דלא אתכוין לביש:	וכל הרפואה שעשה אהרן, משום שנאמר "ויבן מזבח לפניו". בא וראה אותו מזבח, שנאמר "וירא את העגל ומחולות", ואלו מזבח לא נאמר. שהרי אהרן ידיעה היה יודע שנאמר "זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו", ודאי נצל אהרן בעצה טובה שהנהיג לנפשו, והכל ברצון שלם טוב, שלא התכון לרע.
אמר ליה רבי אלעזר אבא ודאי הכי הוא וישראל לא הוו אבל ירבעם שעשה עגלים, הרי ישראל היו, ועגל עשו. אמר לו, ודאי, ופרשוה, אבל ירבעם חטא והחטיא, ולא כמו שאמר, שודאי חטא רע עשה, ובמלכות חטא.	אמר לו רבי אלעזר, אבא, ודאי כך הוא, וישראל לא היו, אבל ירבעם שעשה עגלים, הרי ישראל היו, ועגל עשו. אמר לו, ודאי, ופרשוה, אבל ירבעם חטא והחטיא, ולא כמו שאמר, שודאי חטא רע עשה, ובמלכות חטא.
אמר ירבעם ודאי ידענא דהא סטר קדושה לא שריא אלא בלבא דכל עלמא ודא ירושלם אנא לא יכילנא לאמשכא להוה סטר והכא מה אעבידו (הכי מה עביד) מיד	אמר ירבעם, אני יודע ודאי שהרי צד הקדושה לא שורה אלא בלב כל העולם, וזו ירושלים. אני לא יכול למשך את אותו הצד לכאן, מה אעשה. מיד, "ויועץ המלך ויעש וגו'". נטל עצה רעה. אמר, הרי

³⁰⁰⁰ זו ראייה על צדקתו של אהרן ששרתה עליו רוח הקדש שסודו במלכות כידוע, שה"ס המזבח שבנה, ובמצותה עשה דבר זה. ולכן מביא מענין יונה שקריאתו היתה להתראת דין במצות ה'. ותלת דינין הוו וכו', השכל שסידרם בשני סדרים, סדר אחד למאי דסליק קרא ואמר בפ' הפסוק, הסדר השני לפי מדרגתם, כי דין הראשון עשאו ה', והשני עשה [משה] בציווי כה אמר ה', והשלישי מדעתו של משה, ובפ' הפסוק הקדים החמור תחילה כי הנהרגים ע"י בני לוי היו החוטאים בעדים והתראה, וע"י ה' בעדים ולא התראה, דמשה בלא עדים ובלא התראה וכפ' רש"י (רמ"ז).

³⁰⁰¹ לשון שברון כמו ויהתה אדמת יהודה לחגא לשון שבירה (רח"ו).

³⁰⁰² עי' הערה לעיל קצא ע"ב מספר הדע"ה ח"ב קלח ע"ג.

³⁰⁰³ "ההוא מזבח" מוסגר בדפ"ק. "דקדושה הוה" (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁰⁴ ובמלכות חטא (רח"ו).

(מ"א יב כח) ויועץ המלך ויעש וגו' נמל עיטא בישא אמר הא	
קצנ/ב	
סמרא אחרא ודא תמשכא (דיתמשכא) מיד לכל אתר ³⁰⁰⁵ וכל שכן בארעא דא דתיאובתיה לאשראה בגווה ³⁰⁰⁶ אבל לא יכלא לאתלבשא אלא בדיוקנא דשור:	הצד האחר שנמשך מיד לכל מקום, וכל שכן בארץ הזו, שתשוקתו לשרות בתוכה, אבל לא יכול להתלבש אלא רק בדמות של שור.
תרין ועגלים אמאי ³⁰⁰⁷ אלא ואמר ירבעם במדברא (במצרים ³⁰⁰⁸) הוו אינון חרשין דכתיב (יחזקאל כג כ) בשר חמורים בשרם [לאו אינון מצרים אלא] והכא אינון (הכא לאו אינון) תרין רוחין בישין ויתלבשו (אתלבשו) כדקא חזי לון דכר ונוקבא אינון ³⁰⁰⁹ ודכר הוה בבית אל ונוקבא (נוקבא) הות בדין ומגו דכתיב (משלי ה ג) נפת תטפנה ³⁰¹⁰ שפתי זרה אתמשכו ישראל אבתריה יתיר דכתיב (מ"א יב ל) וילכו העם לפני האחד עד דן ובגין כך תרין עגלין הוו ומשיך לון ירבעם בארעא קדישא והוה חובא עליה ועל ישראל ומנע ברכאן מן עלמא ועליה כתיב (שם כח כד) גוזל אביו ואמו וגו':	שני עגלים למה. אלא אמר ירבעם, במדבר (במצרים) היו אותם מכשפים, שנאמר "בשר חמורים בשרם". (לא אותם מצרים, אלא) כאן אותן שתי רוחות רעות יתלבשו כראוי, זכר ונקבה הם, שהרי הזכר היה בבית אל, והנקבה היתה בדין. ומתוך שנאמר "נופת תטפנה שפתי זרה", נמשכו ישראל אחריהם יותר, שנאמר "וילכו העם לפני האחד עד דן", ולכן היו שני עגלים. ומשך אותם ירבעם לארץ הקדושה, והיה חטא עליו ועל כל ישראל, ומנע ברכות מן העולם, ועליו נאמר "גוזל אביו ואמו וגו'".
ועל דא הוו עגלין דהא לבושא קדמא דמתלבש סמרא אחרא שור איהו כמה ³⁰¹¹ דאתמר ואי תימא אמאי (לא שור) איהו עגל	ועל כן היו העגלים, שהרי הלבוש הראשון שמתלבש הצד האחר הוא שור, כמו שנתבאר. ואם תאמר, למה הוא עגל ולא שור. אלא ודאי כך ראוי, וכן בכל הצדדים, ראשית הלבוש הוא קטן, והרי בארנו.

³⁰⁰⁵ מפני שהיא חושקת לעשות לה משכן בבני אדם ומה גם להחטיאם, ובלי הכנות מרובות היא נמצאת, כל שכן על ידי הכנה (אור יקר).

³⁰⁰⁶ בגויה (דפ"ו).

³⁰⁰⁷ דלא שייך בישראל טעמא דאמרן לעיל אשר בשר וכו' (אור יקר).

³⁰⁰⁸ ובמדברא (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁰⁹ פסל ומסכה הם ז' דנגה, וכנגדן ב' עגלי ירבעם, ועגל המדבר כולל שניהן, כמ"ש בפסוק (שמות לב ח) עשו להם עגל מסכה. ועגל גימטריא ק"ב, נגד ק"ב חרובין אשר שם [ע' שער אנ"כ ג' וז"ל, ג' מלויין אלו] [מילוי דעס"מ כלומר ללא הו"ה] חסרים מז"א היה נקרא קב חרובין שהם בחי' מלכים דאתחרבו עלמין קדמאין כנזכר באדרא ובספ"ד וכאשר נכנס בו זה הקב שהוא ג' מלויין הנ"ל אז הוא מתקון ושלם, עכ"ל, וע' שער מאמרי רשב"י מג ע"ג, ועי' זהר ח"ג רטז ע"ב, שהוא כאשר חסר יחוד, מברכה וקדושה, וע' בשער מאמרי רשב"י מז ע"ד, ומסכה נגד פסל שם אדנ"י. וגם פסל נקרא ע"ש פסולת כנ"ל (פרק ג'), ונרמז בתיקונים (מז מג ע"א) ובתיקונים (קל"ב קנה ע"ב) איך קורא אל היצה"ר עץ הדעת טו"ר גופא וסוסיא. גם בריש מתניתא (תיקו"ז קנד ע"ב) קורא ללהט החרב המתהפכת שהוא עץ הדעת אוכמא בלא רגלין. והנה שבתאי טחול אוכמא בלא רגלין, כי הנה הם בירורי המלכים הנקרא קב חרובין, בסוד (שבת סה ע"ב) הקיטע יוצא בקב שלו, וע"ש בתיקונים (סט דף קיט) כי כולם חגרין בעלי קבין, ע"ש היטב (ע"ח שער מט פרק ז).

³⁰¹⁰ שמצליח האדם כדי להמשיכו והיינו נופת בעולם הזה, ואחריה מרה בעולם הבא וגם בזה לסוף (אור יקר).

³⁰¹¹ קצא ע"א (הערת הזהר).

ולא שורן אלא ודאי כך אתחזי וכן בכל סטריין שירותא דלבושא זומא איהו³⁰¹² והא אוקימנא:	
ועל דא בני רחמימאי כיון דאלהים בעו ובסטריין דאלהים אתבני עובד(ת)א אלהים קרישא אימא דאחידת תדיר בדרועא דמלכא וסליקת רצועא לא הות תמן³⁰¹³ ואצטריך ליה למשה למחוי תמן באתרהא כיון דאנקיד ליה קודשא בריך הוא אסתכל:	ולכן, בני אהובי, כיון שרצו אלהים, ובצד של אלהים נבנה המעשה, האלהים הקדוש, האם, שאוחזת תמיד בזרוע המלך ומעלה את הרצועה, לא היתה שם, והצטרך משה להיות שם במקומה. כיון שרמז לו הקדוש ברוך הוא, הסתכל.
תלת זמנין³⁰¹⁴ אנקיד ליה אי משה רעיא מהימנא כמה חילך תקיף כמה גבורתך רב תלת זמנין אנקיד ליה דכתיב (שמות לב י) ועתה הניחה לי הא חר ויחר אפי בהם³⁰¹⁵ ואכלם הא תרין ואעשה אותך³⁰¹⁶ לגוי גדול הא תלת חכמתא דמשה בתלת נקודין אלן אחיד בדרועיה ימינא לקבל הניחה לי אחיד בדרועיה שמאלא לקבל ויחר אפי בהם ואכלם אתחבק בגופא דמלכא לקבל ואעשה אותך לגוי גדול וכד אתחבק בגופא תרין דרועין מסטרא דא ומסטרא דא לא ויכיל לאתנענעא (מתנענען) לסטרא בעלמא דא הוי חכמתא דמשה (דבמילי) ודמינא נקודין דמלכא ידע בכל חד מנייהו באן אתר ויתתקף³⁰¹⁷ (אתקף) ובחכמתא עבד:	שלש פעמים רמז לו, אי משה הרועה הנאמן, כמה חזק כחך, כמה גבורתך גדולה. שלש פעמים רמז לו, שנאמר "ועתה הניחה לי", הרי אחת. "ויחר אפי בהם ואכלם", הרי שתיים. "ואעשה אותך לגוי גדול", הרי שלש. חכמתו של משה בשלשת הרמזים הללו. אחז בזרוע ימינו, כנגד "הניחה לי". אחז בזרוע שמאלו, כנגד "ויחר אפי בהם ואכלם". התחבק בגוף המלך, כנגד "ואעשה אותך לגוי גדול". וכשהתחבק בגוף, ושתי זרועות מצד זה ומצד זה, לא יכול להתנענע לצד בעולם. זו היתה חכמתו של משה, (שבדברי) שמיני רמזים של המלך הכיר בכל אחד מהם מאיזה מקום יחזיק, ובחכמה הוא עשה.
אתו רבי אלעזר וחבריא ונשקו ידיהוה תמן רבי אבא אמר אלמלא לא אתינא לעלמא אלא למשמע דא די לן בכה ואמר ווי רבי כד תסתלק מעלמא מאן ינהר ויגלי נהורין דאורייתא מלה דא בחשוכא³⁰¹⁸ אתממר עד השתא דנפק מתמן והא נהיר עד רום רקיעא ובכרסיא דמלכא רשימ³⁰¹⁹	באו רבי אלעזר והחברים ונשקו ידיו. היה שם רבי אבא. אמר, אלמלא לא באתי לעולם אלא לשמע את זה, די לנו. בכה ואמר, וי רבי, כשתסתלק מן העולם, מי יאיר ויגלה אורות התורה. דבר זה בחשכה נסתר עד עכשיו, שיצא משם, והרי מאיר עד רום הרקיע, ובכסא המלך הוא רשום, והקדוש ברוך הוא שמח עכשיו בדבר הזה. וכמה שמחה על שמחה נוספה מלפני המלך

³⁰¹² כלומר תחלת היותו מתלבש אינו אלא כמו תחלת הולד, השור דהיינו עגל, ואחר שנתלבש זמן הרבה נעשה שור, ולהתחלת ההמשכה עשה להורות שבכל פעם מתלבש מחדש ומושך ההמשכה (אור יקר).

³⁰¹³ מפני שהפגם היה בה, והיא בעצמה התובעת הדין (אור יקר).

³⁰¹⁴ קץ ע"ב (הערת הזהר).

³⁰¹⁵ מצד הגבורה, שכאשר הת"ת יונק הדין, אז האף, שהוא החוטם יח"ר ודאי, וידלק באש והיינו ויחר אפי, על ידי דין הגבורה (אור יקר).

³⁰¹⁶ מצד הת"ת לחזור ולבנות העולם על ידי חסד שבו אמרתי עולם חסד יבנה, וכשתקן תקן באומרו זכור לאברהם ליצחק וליעקב שאחז בג' אבות, וראשונה אחז לתקן המדות אלו באלו ולמזוג אותם, ואמר למה ה' יחיה אפך בעמך וכו', בכח גדול מצד החסד, וביד חזקה מצד הגבורה, למה יאמרו וכו' מצד הת"ת, ואחר כך שלשתם יחד זכור לאברהם וכו' (אור יקר).

³⁰¹⁷ פי' בכח חכמתו בכל תיבה שא"ל הקב"ה ידע על מי רומזת, ועתה הניחה לי, רמז גימ' אברהם ששם הרחמים ונחת רוח, ויחר אפי רומז על יצחק שהוא גבורה, לגוי גדול על יעקב שהוא מכריע בין ח"ג וכוללם ולכן נקרא גוי גדול (מ"מ).

³⁰¹⁸ כלומר סוד נעלם למעלה למעלה ישת חשך סתרו (אור יקר).

³⁰¹⁹ פי' שעולים למלכות בסוד מ"ן (מ"מ).

וקודשא בריך הוא חדי השתא בהאי מלה וכמה חדו על חדו אתוסף מקמי מלכא קדישא מאן יתער מלי דחכמתא בעלמא דין כוותיך:	הקדוש. מי יעיר דברי חכמה בעולם הזה כמותך.
תא חזי עד לא חטא אדם³⁰²⁰ הוה סליק וקאים³⁰²¹ בחכמה ודנהירו (בנהירו) עלאה ולא הוה מתפרש מאילנא דחיי כיון דאסני תיאובתא למנדע ולנחתא לתתא אתמשיך אבתריהו עד דאתפרש מאילנא דחיי וידע רע ושבק טוב ועל דא כתיב (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע מאן דאתמשך ברע לית אליהו (להו) דיורא עם אילנא דחיי ועד לא חטאו הוו שמעין קלא מלעילא וידעין חכמתא עלאה ולא דחלי כיון דחטאו ואפילו קלא דלתתא לאו (אפיק קלא מתתא ולא) הוו יכלין למיקם ביה:	בא וראה, טרם חטא אדם, היה עולה ועומד בחכמת האור העליון, ולא היה נפרד מעץ החיים. כיון שהגדיל תשוקתו לדעת ולרדת למטה, נמשך אחריהם, עד שנפרד מעץ החיים, וידע רע ועזב הטוב. ולכן נאמר "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע". מי שנמשך ברע, אין לו דיור עם עץ החיים. וטרם שחטאו, היו שומעים קול מלמעלה ויודעים את החכמה העליונה ולא פוחדים. כיון שחטאו, אפילו קול שלמטה לא יכלו לעמוד בו.
כנוונא דא עד לא חטאו ישראל בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו וזחמא דהאי חויא ודהא כדן בטול יצר הרע הוה מעלמא ודחו ליה מנייהו וכדן אתאחידו באילנא דחיי וסליקו לעילא ולא נחתו לתתא כדן הוו ידעין והוו חמאן אספקלריאן עלאין ואתנהרן עיניהו וחדאן למנדע ולמשמע וכדן חגר לון קודשא בריך הוא חגירין דאתוון דשמא קדישא דלא יכיל לשלמא עליהו האי חויא ולא יסאב לון כדבדמיתא:	כמו זה, טרם שחטאו ישראל, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני, העברה מהם זהמתו של הנחש הזה, שהרי אז בטול של יצר הרע היה בעולם, ודחו אותו מהם, ואז נאחזו בעץ החיים ועלו למעלה, ולא ירדו למטה. אז היו מכירים והיו רואים אספקלריות העליונות, ועיניהם הוארו, ושמחו להכיר ולשמע. ואז חגר אותם הקדוש ברוך הוא בחגורות של אותיות השם הקדוש שלא יוכל לשלט עליהם הנחש הזה, ולא יטמא אותם כבראשונה.
כיון דחטו בעגלא אתעברו מנייהו כל אינון דרגין³⁰²² ונהורין עלאין ואתעבר מנייהו חגירו מזינין ודאתעטרו משמא קדישא (דעטרי שמיה) עלאה³⁰²³ ואמשיכו עלייהו	כיון שחטאו בעגל, הועברו מהם כל אותם הדרגות והאורות העליונים, והועברה מהם חגורת כלי הזין שהתעטרו מהשם הקדוש העליון, והמשיכו עליהם הנחש הרע כמקדם, וגרמו מות לכל העולם. ואחר כך מה נאמר

³⁰²⁰ לשון זה הוא ג"כ בסוף פרשת בראשית [נב ע"א] ושם פירשנו (מ"מ).

³⁰²¹ בראשית נב ע"ב (הערת זהר).

³⁰²² במתן תורה אם שהיו זוכים להלוחות הראשונות היה נקנה בהם אותו האור לקנין עולם, והיה נעשה עצמותם זך ומצוחצח בדיוקנא דמלאכין עלאין דלעילא וכמ"ש בזה"ק (משפטים קיד רע"א), כי היה נעשה גופם מאז כמו לאחר התחיה דלעתיד, וכן היה מתתקן על ידיהם העולם כולו מתיקון לתיקון ומעילוי לעילוי, וכמו התיקון דלעתיד. אבל מאחר שלא זכו לכ"ז ולא עמדו בנסיונם, וניסו להקב"ה פעם אחר פעם עד עשרה פעמים, והגיע הפגם עד המחשבה שהיא י', כי כל חטא האדם הוא מגיע לפי מדרגתו ושורשו, ולכן לפי מדרגתם הגיע החטא עד המ"ס, וכמו החטא דאדה"ר, ועי"ז הנה נסתלק ונסתם מהם האור דאי"ן, ור"ל שנתמעט ונצטמצם והיה עומד עליהם מאז ולהלאה רק בהעלם גדול (דע"ה ח"ב קלט ע"ד).

³⁰²³ כמ"ש (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים כו', ואמרו (שבת פח ע"א) בשעה שהקדימו נעשה לנשמע באו ס' ריבוא מלאכי השרת וקשרו לכל א' מישראל שני כתרים כו' ועתיד הקב"ה להחזירן לנו שנאמר ושמחת עולם על ראשם, שעל ראשם, והן המוחין שהן עטרות דאור"א, שלכן היו חיינ לעולם בסוד חיי המלך כו', ואלו הכתרים זכו בלוחות כמ"ש בשעה כו', והלוחות הן ב' ספרים בסוד חו"ב, ודבור העשרת דברות בסוד סיפור, והן ב' עטרין ב' כתרים כנ"ל (א ע"א בהגה"ה) (ליקוט) כי כתרינ ועטרין הן אחד, ונאמר את עדים, ואמר בת"א וזיוניהו, ובתנא דבי

"וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו".	חויא בישא³⁰²⁴ כמלקדמין וגרימו מותא לכל עלמא ולבתר מה כתיב (שמות לד ל) וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו³⁰²⁵ (שם לה) (ויראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה ויראו מגשת אליו):
בא וראה, מה נאמר בראשונה "וירא ישראל את היד הגדולה". וכולם ראו את הזהרים העליונים נאורים באספקלריה המאירה, שנאמר "וכל העם רואים את הקולות". ועל הים היו רואים ולא פוחדים, שנאמר "זה אלי ואנוהו". אחר שחטאו, פני הסרסור לא היו יכולים לראות. מה נאמר "ויראו מגשת אליו".	קצד/א תא חזי מה כתיב בקדמיתא (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה וכלהו חמאן זהרין עלאין ואתנהריין³⁰²⁶ באספקלריאה דנהרא³⁰²⁷ דכתיב (שם כ טז) וכל העם רואים את הקולות ועל ימא הוו חמאן ולא דחלין דכתיב (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו לבתר דחטו ופני הסרסור³⁰²⁸ לא הוו יכלי למחמין מה כתיב (שם לד ל) וייראו מגשת אליו:
ובא וראה, מה נאמר בהם "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", שהועברו מהם אותם כלי זין שהתחברו בהם בהר סיני, כדי שלא ישלוט אותו הנחש הרע. כיון שהועברו מהם, מה נאמר "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה". אמר רבי אלעזר, מה הפסוק הזה לגבי זה. אלא כיון שידע משה שהועברו מישראל אותם כלי זין עליונים, אמר, הרי ודאי מכאן והלאה הנחש הרע יבא לדור ביניהם. ואם יעמוד המקדש כאן ביניהם, יטמא.	ותא חזי מה כתיב בהו (שם לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים³⁰²⁹ מהר חרב דאתעברו מנייהו אינון מזיינין³⁰³⁰ דאתחברו בהו בטורא דסיני בגין דלא ישלוט בהו והוא חויא בישא כיון דאתעבר מנייהו מה כתיב (שם ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה אמר רבי אלעזר מאי והאין קרא (האי) לגבי האי אלא כיון דידע משה דאתעברו מנייהו דישראל

3024 עי' ח"ג קסב ע"ב (לש"ו).

3025 עי' מלואים אות (יא).

3027 ח"א נב ע"ב ועי'

כמו שהנחיה בה נברא העולם, וכל הברוא על גבי הארץ והמזוהים מאת הבורא יצאו על סופה בכל הפרטים נבראו באותיותי' וצירופי' ע"י רל"א שערים פנים ואחור. שכל נברא הרכבת כוחות שבהם בסוד צירוף האותיות שבשמו. וכמו כן נשמת האדם כולל בה כל כוחות הבריאה, וכמו שגופו מורכב מכל כחות דצח"ם וכל בע"ח כולם מדותיהם ועניניהם ושרשים באדם, כמו כן בנשמתו הרוחני נכללי' כל כחות שבצבא מעלה מה"ש, וכל צבא השמים וכל מה שבהם. ולכן ניתנה התורה לאדם שע"י הרכבת כחות שבנשמתו הכולל כל הבריאה ויקיים מצות התורה ויעסוק בה כראוי, יתן תוקף ועוז וקיום לכל הבריאה, מה שא"א כן לכל א' מצבא מעלה, שכל א' מהם אין בו אלא כח פרטי לבד. וכל זה מבואר במאמר הלז, והוא שבשעה שעלה משה למרום שהוא הנבחר להיות סרסור בנתינתה לישראל, כי לו יש שייכות וחיבור לשניהם, שנשמת משה ה' כולל בו כל ס"ר נשמות וכל מה שעתידים להיות מושרשים בו כידוע לחכמי אמת (אפיקי ים שבת פח ע"ב).

3030 עי' בעמוד הקודם מש"כ בשם הלש"ו דע"ה ח"ב קלט ע"ד.

איננו זיינען עלאין אמר הא ודאי מכאן ולהלאה חויה בישא ייתי לדיירא בינייהו ואי יקום מקדשא הכא בינייהו יסתאב:	
מיד ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה בגין דחמא משה דהא כדין ישלוט חויה בישא מה דלא הוה מקדמת דנא:	מיד "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה". משום שמה ראה שהרי אז ישלט הנחש הרע מה שלא היה מקדם לכן.
וקרא לו אהל מועד וכי לא הוה בקדמיתא אהל מועד אלא בקדמיתא אהל סתם השתא אהל מועד מאי מועד רבי אלעזר אמר לטב רבי אבא אמר לביש רבי אלעזר אמר לטב מה מועד ודאיהו יום חדוה דסיהרא דאיתוספא ביה קדושה לא שלטא ב(י)ה פגמימותא אוף הכא קרי ל(י)ה בשמא דא לאחזאה דהא אתרחיק מבינייהו ולא אתפנים ועל דא וקרא לו אהל מועד כתיב:	"וקרא לו אהל מועד" וכי לא בראשונה אהל מועד. אלא בראשונה אהל סתם, וכעת אהל מועד. מה זה מועד. רבי אלעזר אמר לטוב. רבי אבא אמר לרע. רבי אלעזר אמר לטוב, מה מועד הוא יום שמחת הלבנה, שנוספה בו קדושה, לא שולט בה פגם, אף כאן קורא לה בשם הזה, להראות שהרי התרחק מביניהם ולא נפגמה, ולכן נאמר "וקרא לו אהל מועד".
ורבי אבא אמר לביש דהא בקדמיתא הוה אהל סתם כמה דאת אמר (ישעיה לג ב) אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח והשתא אהל מועד בקדמיתא למיהב חיין ארוכין לעלמין דלא ישלוט בהו מותא מכאן ולהלאה אהל מועד כמה דאת אמר (איוב ל כג) ובית מועד לכל חי השתא אתייהב ביה זמנא וחיין קצובין לעלמא בקדמיתא לא אתפנים והשתא אתפנים בקדמיתא חברותא וזווגא לסיהרא בשמשא דלא יעדון השתא אהל מועד זווגא דלהון מזמן לזמן ובגין כך וקרא לו אהל מועד מה דלא הוה קודם:	ורבי אבא אמר לרע, שהרי בראשונה היה אהל סתם, כמו שנאמר "אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח", ועכשיו אהל מועד. בראשונה לתת רפואות לעולם שלא ישלט בהם המות, מכאן והלאה אהל מועד, כמו שנאמר "ובית מועד לכל חי". כאן נתן בו זמן וחיים קצובין לעולם. בתחילה לא נפגם, ועכשיו נפגם. בראשונה חברות זווגא עם השמש שלא יוסרו, עכשיו אהל מועד, זווגם מזמן לזמן. ולכן "וקרא לו אהל מועד", מה שלא היה קודם.
רבי שמעון הוה יתיב ליליא חדא ולעי באורייתא והוה יתבי קמיה רבי יהודה ורבי יצחק ורבי יוסי אמר רבי יהודה הא כתיב (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב וקאמרינן דגרמו מותא עלייהו³⁰³² מההוא זמנא ולעילא ושליט בהו ההוא חויה בישא³⁰³³ דאעדי ליה מנייהו בקדמיתא	רבי שמעון היה יושב לילה אחד ויגע בתורה, והיו יושבים לפניו רבי יהודה ורבי יצחק ורבי יוסי. אמר רבי יהודה, הרי נאמר "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", ואמרנו שגרמו מות עליהם מאותו זמן ומעלה ושלט בהם אותו הנחש הרע שהוסר מהם בראשונה. ישראל מילא, אבל יהושע שלא חטא, האם הוסר ממנו אותו כלי זין עליון שקבל עמהם בהר סיני או לא.

³⁰³² ע"י שעלו אז באו"א עלאין, ומהם ירתו עטרין דחו"ג שהם אוירא ובוצינא, ונולדו ונתגלו אלו האורות לחוץ להמשיכם בישראל, והוא עדיין וזיונם אשר זכו לזה במתן תורה, ובהן היו חיין לעולם, בסוד חיי המלך, שהם המוחין אהיה אהיה גימ' חיים וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א ג ע"א [המוחין הן חיי האדם בסוד חו"ב שנקראו חיים, כמ"ש (קהלת ז יב) והחכמה תחיה בעליה, ובינה נקראת חיים כמ"ש בזוהר (אחרי מות נח ע"א) ומה שמיה דההוא נהר, חיים שמיה, ונקראת אלקים חיים, וכן המוחין נקראין חיי המלך כידוע, כמ"ש בר"מ (יתרו דף צא ע"ב) ואינן חיי המלך]), וכן הוא בזוה"ק פקודי (רכז ע"א) ופ' שלח (קסב ע"א ע"ב) (דע"ה ח"ב קכה ע"א).
³⁰³³ הגם כי במתן תורה פסקה זוהמתן והיו כולם אז ג"כ בסוד עץ החיים וכמ"ש בזוה"ק (ס"פ יתרו צד ע"א), אך עכ"ז הנה אח"כ ע"י חטא העגל חזר הרע להתערב בהם וכמ"ש בפ' תשא (דף

ישראל תינח יהושע דלא חטא אתעדי מניה ההוא זיינא עלאה דקביל עמהון בטורא דסיני או לא:	
אי תימא דלא אתעדי מניה אי הכי אמאי מית כשאר כל בני נשא ואי תימא דאתעדי מניה אמאי והא לא חטא דהא איהו עם משה הוה בשעתא דחבו ישראל ואי תימא דלא קביל ההוא עטרא בטורא דסיני כמה דקבילו ישראל אמאי:	אם תאמר שלא הוסיף ממנו, אם כן, אז למה מת כשאר כל בני האדם, ואם תאמר שהוסיף ממנו, למה. והרי לא חטא, שהרי הוא היה עם משה בשעה שחטאו ישראל, ואם תאמר שלא קבל אותה העטרה בהר סיני כמו שקבלו ישראל, למה.
פתח רבי שמעון ואמר, "כי צדיק ה' צדיק יהוה צדקות אהב ישר יחזו פנימו האי קרא אמרו ביה חברייא מה דאמרו אבל כי צדיק יהוה צדיק הוא ושמה צדיק ובגין כך צדקות אהב ישר ואיהו ישר כמה דאת אמר (דברים לב ד) צדיק וישר ועל דא יחזו פנימו כל בני עלמא ויתקנון ארחייהו (כל בני עלמא) למהך בארח ומוישר כדקא יאות:	פתח רבי שמעון ואמר, "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו". פסוק זה אמרו בו החברים מה שאמרו. אבל "כי צדיק ה'", צדיק הוא ושמו צדיק, ולכן "צדקות אהב". "ישר" והוא ישר, כמו שנאמר "צדיק וישר". ועל זה "יחזו פנימו" כל בני העולם, ויתקנו דרכיהם ללכת בדרך ישר כראוי.
ותא חזי כד דאין קודשא בריך הוא עלמא לא דן ליה אלא לפום רובן דבני נשא ותא חזי כד חב אדם באילנא דאכל מניה גרם לההוא אילנא דשרי ביה מותא לכל עלמא וגרם פנימו לאפרשא אתתא מבעלה וקאים חובה דפנימו דא בסיהרא עד דקיימו ישראל בטורא דסיני כיון דקיימו ישראל בטורא:	ובא וראה, כשדן הקדוש ברוך הוא את העולם, לא דן אותו אלא לפי רוב בני האדם. ובא וראה, כשחטא אדם בעץ שאכל ממנו, גרם לאותו עץ ששורה בו המות לכל העולם, וגרם פגם להפריד אשה מבעלה, ועמד החטא של הפגם הזה בלבנה עד שעמדו ישראל בהר סיני. כיון שעמדו ישראל בהר
קצד/ב	
דסיני אתעבר ההוא פנימו דסיהרא וקיימא לאנהרא תדיר כיון דחבו ישראל בעגלא תבת סיהרא ³⁰³⁴ כמלקדמין לאתפגמא ושלטא חויה בישא ³⁰³⁵ ואחיד בה ומשיך לה לגביה ואתפגימת:	סיני, הועבר אותו הפגם של הלבנה ועמדה להאיר תמיד. כיון שחטאו ישראל בעגל, שבה הלבנה כמקדם לפגמה, ושלט הנחש הרע, ואחז בה ומשך אותה אליו ונפגמה.
וכד ידע משה דחבו ישראל ואתעברו מהם אותם כלי זין הקדושים, ידע ודאי שהרי	וכשידע משה שחטאו ישראל והועברו מהם אותם כלי זין הקדושים, ידע ודאי שהרי

קצד ע"א ע"ב), ע"ש³⁰³³ ופ' שלח (דף קסב רע"ב) בסוד הכתוב (במדבר יד לב) ופגריכם אתם יפלו
כו' ע"ש, והרי חזרו ונעשו בסוד עץ הדעת (דע"ה ח"ב קלא ע"ד).
³⁰³⁴ עי' [זהר אחרי מות] (עט ע"א) ופ' נח (סד ע"א) ופ' בשלח (ס סע"ב) ופ' תשא (קצד ע"ב) ויקהל
(דף קצה רע"ב ודף רג ע"ב) בלק (קצז ע"א) אד"ז (רצ ע"ב) (דע"ה ח"ב קנה ע"א), ענין כפרה עניינו
הוא העברה וניקוי, והוא להעביר את הסטרא אחרא מאור קדושת השכינה שלא תפגם ח"ו ע"י
ירידתה בהם, ותשאר נקיה לעולם בכל אור קדושתה בכל מקום, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות עט
ע"ב) אמר ר' שמעון אמר קב"ה הביאו עלי כפרה עלי ודאי (כי הן אחידן ומתקשרן בה, כמ"ש פ'
בשלח דף ס סוף ע"א, וע' פ' נח דף סד ע"א, ופ' תשא קצד ע"ב, ופ' אחרי שם עט ע"א, ולכן הוא
השעיר כדי להעבירם מעליה), בגין דיתעבר ההוא חויה ויתבסס מאן דבעיא (שיתבסס מאן דצריך
להתבסס, והוא השכינה הקדושה, ולא יטעמו הם מהביסוס מאומה), עלי כמה דכתיב שרפים
עומדים ממעל לו (והרי הוה שם הכוונה רק על הדביקות וההתקרבות ועיניהם צופיות עליו. כן
הוא הכוונה כאן במה שאמר "עלי", אלא ששם הוא עמידתם כדי להפק רצונו במה שיצוה עליהם.
וכאן הוא כדי להאחז ולהניק ח"ו, ואמרו הביאו כפרה עלי, ר"ל להסיר ולהדחיק את הס"א העומד
עליו להאחז ח"ו) (דע"ה ח"ב קנו ע"א).
³⁰³⁵ עי' בעמוד הקודם מש"כ בשם הלש"ו דע"ה ח"ב קלא ע"ד.

מנייהו אינון זינין קדישין ידע ודאי דהא חויה אחיד בה בסיהרא לאמשכא לה לגביה ואתפגימת כדין אפיק ליה לבר וכיון דקיימא לאתפגמא אף על גב דיהושע קאים בעטרא דזינין דילה כיון דפגימו שריא בה ואתהדרת כמה דאתפגימת בחובא דאדם לא יכיל בר נש לאתקיימא ובר משה דהוה שליט בהו ומותיה הוה בסטר אחרא³⁰³⁶ (בר משה דהוה שליט בה) ועל דא [נ"א לא] ולא הוה רשון³⁰³⁷ ובהו לקיימא ליהושע תדיר ולא לאחרא ועל דא אהל מועד קרי ליה (אהל) דהא שריא ביה זמן קציב ולכלא (ל)עלמא:	הנחש אחז בלבנה למשך אותה אליו ונפגמה. אז הוציא אותה בחוץ. וכיון שעמדה להפגם, אף על גב שיהושע עומד בעטרת כלי הזין שלה, כיון שהפגם שורה בה וחזרה לכמו שנפגמה בחטאו של אדם, לא יכול אדם להתקיים, פרט למשה ששלט בה, ומותו היה בצד אחר. ועל זה לא היה בה רשות לקיים את יהושע תמיד ולא משהו אחר. ועל כן קורא לה אהל מועד, שהרי שורה בה זמן קצוב לכל העולם.
ועל דא רוא דמלה אית ימינא לעילא ואית ימינא לתתא אית שמאלא לעילא ואית שמאלא לתתא אית ימינא לעילא בקדושה עלאה ואית ימינא לתתא דאיהו בסטרא אחרא אית שמאלא לעילא בקדושה עלאה לאתערא רחימותא לאתקשרא סיהרא באתר קדישא לעילא לאתנהרא:	ולכן סוד הדבר, יש ימין למעלה ויש ימין למטה. יש שמאל למעלה ויש שמאל למטה. יש ימין למעלה בקדשה עליונה. ויש ימין למטה שהוא בצד האחר. יש שמאל למעלה בקדושה עליונה, לעורר אהבה, להתקשר ללבנה, במקום קדוש למעלה להאיר.
ואית שמאלא לתתא דאפריש רחימותא דלעילא³⁰³⁸ ואפריש לה מלאנהרא בשמשא ולא תקרבא בהדיה ודא הוא סטרא דחויא בישא דכד שמאלא דא דלתתא אתערא כדין משיך לה לסיהרא ואפריש לה מלעילא ואתחשבת³⁰³⁹ נהורא ואתדבקת בחויא וכדין שאיבת מותא לתתא לכלא דאתדבקת בחויא ואתרחקת מאילנא דחיי ועל דא גרים מותא לכל עלמא ודא הוא כד(ין) אסתאב מקדשא עד זמנא קציב דאתתקנת סיהרא ותבת לאנהרא ודא הוא אהל מועד:	ויש שמאל למטה שמפריד אהבה שלמעלה, ומפריד אותה מלהאיר בשמש ולהתקרב עמה, וזהו הצד של הנחש הרע. שכאשר השמאל הזה שלמטה מתעורר, אז הוא מושך את הלבנה ומפרידה מלמעלה, ואורה נחשך, ונדבקת בנחש, ואז שואבת מות למטה לכל, כי נדבקת בנחש ומתרחקת מעץ החיים, ולכן גורמת מות לכל העולם. וזהו כאשר נטמא המקדש עד זמן קצוב שנתקנת הלבנה ושבה להאיר, וזהו אהל מועד.

³⁰³⁶ נ"א ומותיה הוה בסטרא אחרא כדמשה דהוה שליט בה גרסינן. ומותיה קאי ליהושע כמו למשה ובסטרא אחרא ר"ל באופן אחר ר"ל שמיתתו וכו'. ולפי גרסה זו דקדים בר משה אל ומותיה, צריך לומר כי ומותיה קאי אמשה ובסטרא אחרא ר"ל באופן אחר, וירצה שמיתתו של משה לא היתה כשאר בני אדם אלא באופן אחר, כי גם שכל מיתה היא מצד המלכות היינו משום דאין מיתה בלא חטא, ולכן יונק ממנה מלאך המות ומקבל כח להמית, אבל משה הוה שליט בה, ומונע כח החיצונים מלקבל ממנה (רמ"ז).

³⁰³⁷ כיון שנפגמה בעוון לא יכלה לקיים את יהושע ולא לשום צדיק אחר, כי לכן נקרא אהל מועד, ועל דא אהל מועד, ובית מועד לכל חי, ומוע"ד גי' ק"כ כנגד צירופי אלקים (רמ"ז).

³⁰³⁸ סוד בתולה שעיברה הוא בעת שהיא אינה ראויה לזווג, ואתמלי מן דינין, ואז הוא פתחה סתום, ובסוד בתולה ואסור לגרום לה אז זווג כלל, וכמ"ש בפ' נח (סד ע"א) ופ' תשא (קצד ע"ב) ופ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב קד ע"א), בעת שאין זכות ומעשים טובים בתחתונים, אסור אז לדחוק את עצמו לגרום היחוד דהזר"ן למעלה, כי הוא אז סכנה גדולה עצומה למאד, ובסוד (משלי ל כב) עבד כי ימלוך, שהוא סוד ביאת נחש על חוה (שבת קמו ע"א), ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) רח"ל (ע' זוה"ק בראשית נג ע"א, אחרי עד ע"א עט ע"א, בלק קצז ע"א, תשא קצד ע"ב, ויקהל קצה ע"ב, וע' מאמרי רשב"י בדפוח"ח דף מ ע"ש בארוכה). ולכן כל הזווגים אז הוא רק בבחי' אחור באחור כנודע (דע"ה ח"ב קה ע"ד).

³⁰³⁹ לקמן קצה ע"ב ופר' נח סד ע"א בלק קצז ע"א אחרי עד ע"א עט ע"א (לש"ו).

ועל דא יהושע לא מית אלא בעימא דנחש דא דקריב ופגים משכנא כדקדמיתא ודא הוא רזא דכתיב (שמות לג יא) (ו)יהושע בן נון נער ודאף (ואף) על גב דאיהו נער לתתא לקבלא נהורא לא ימיש מתוך האהל כמה דאתפנים דא הכי נמי אתפנים דא אף על גב דינא קדישא הוה ליה כיון דאתפנים וסיהרא הכי הוא ודאי לא אשתזיב בלחודוי מניה מההוא גוונא ממש והא אתמר:	ועל זה יהושע לא מת, אלא בעטיו של הנחש הזה שקרב ופגם את המשכן כבראשונה. וזהו סוד הנאמר "יהושע בן נון נער". שאף על גב שהוא נער למטה לקבל אור, "לא ימיש מתוך האהל". כמו שזה נפגם, כך גם זה נפגם, אף על גב שכלי קדוש היה לו, כיון שנפגמה הלבנה, כך הוא ודאי לא נצול לבדו ממנו מאותו צבע ממש, והרי נתבאר.
זכאין אינון צדיקא דידעין רזין דאורייתא ומתדבקין בה באורייתא ומקיימין קרא דכתיב (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה וגו' ובגינה יזכון לחיי עלמא דאתי דכתיב (דברים ל כ) כי הוא חייך ואורך ימך וגו':	אשרי הצדיקים שיודעים סודות התורה ונדבקים בתורה, ומקיימים הפסוק שנאמר "והגית בו יומם ולילה וגו'". ובשבילה יזכו לחיי העולם הבא, שנאמר "כי הוא חייך ואורך ימך וגו'".
פרשת ויקהל:	
ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו' (שמות לה א) רבי חייא פתח (ש"א טו ו) ויאמר שאול אל הקני לכו סורו רדו וגו' תא חזי ³⁰⁴⁰ מה כתיב בעמלק (שם ב) פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל וגו' וקודשא בריך הוא בכלהו קרבין ³⁰⁴¹ דעבדו שאר עממין לגבייהו דישראל מאי טעמא לא אקשי קמיה כהאי קרבא דעבד עמלק לגבייהו אלא ודאי קרבא דעמלק ³⁰⁴² הוה בכל סטרינ לעילא	"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'". רבי חייא פתח "ויאמר שאול אל הקני לכו סורו רדו וגו'". בא וראה מה נאמר בעמלק "פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל וגו'". והקדוש ברוך הוא, בכל המלחמות שעשו שאר העמים לגבי ישראל, למה לא היה קשה לפניו כמו המלחמה שעשה עמלק אתם. אלא ודאי המלחמה של עמלק היתה בכל הצדדים, למעלה ולמטה, שהרי באותו זמן התחזק הנחש הרע למעלה, והתחזק למטה.

³⁰⁴⁰ לא ייסד קושיתו על מצות (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק, מפני שגם נגד אומות אחרות יש מצוות בתורה להזכירנו זה שהרעו לנו כגון (שם כג ד) לא יבא עמוני. אבל עיקר הקושיא הוא על פקדתי וגו' מפני שתי סבות, האחת מה שלא עשה כן לכל אומה מצרינו לחזור ולהזהיר על המעשה בקיום המצוה, והשנית מה שייחד הדבר לעצמו (רמ"ז).

³⁰⁴¹ ירצה למה הכניס ה' יתברך עצמו לתגר זה [לומר פקדתי ומייחד הדבר לעצמו], היל"ל בלשון מצות תורתו זכור את אשר עשה וגו', ולא לומר פקדתי כאילו היה הוא יתברך נוגע בדבר (רמ"ז).

³⁰⁴² ותירץ "אלא ודאי קרבא וכו'" בתחילה אצייע בקיצור תכלית מגמת עמלק ימח שמו [ומחשבתו] יען נשתנה מאד מיתר הגוים אויבי ישראל, שכולם היו רוצים בקיומם של ישראל אבל השתדלו לשעבדם ולהכניעם תחתיהם להגדיל ממשלתם בשעבוד הבירורים ביניהם, ולא מלאם לבם לחשוב מחשבות להרוס בנין הקדושה העליונה, רק הצר הגדול עמלק הוא היושב במארב לעשות קרבא וכו' בכל סטרינ לעילא ולתתא. צריך להשכיל ששורש עמלק היה מראשית עולמות הטומאה המתחילים מכנגד אחורי היכל הרצון דבריאה, וטעם הדבר כי שם היה המקום הראשון שנפלו בו מלכין קדמאין, כי כן כל דעת דאצילות שם היתה נפילתו, ולכן שם התחיל כח לתחילת השתלשלות עולמות הקליפה. וגם ידעת שאחר כך ירד הדעת עד סוף הבריאה ששם היכל לבנת הספיר שהוא יסוד דבריאה ומלכות בסוד העטרה. ועוד נודע מ"ש בזהר שעמלק מחובר מבלעם ובלק דהיינו ע"מ מבלעם ול"ק מבלק, שהם מסיגי הבל וקין מן הימין והשמאל, והוא הנזכר לעיל סה ע"א, שור וחמור כלבא בישא נפיק מתרווייהו, שה"ס ו' מ"ו מתוך שור וחמור העולה כל"ב, וקראו כלבא בישא מפני שבלעם ובלק שהיו מסיגי הדעת היה בהם קצת לחלוחית ניצוצי טוב, אבל עמלק הוא חלק הרע הגמור שלהם כמ"ש הרב בפרשת בלק, וזש"ה (במדבר כד כ) ראשית גוים עמלק, וראה אמת הוא שעמלק הוא ראשית גוים, שכן שרשו מראש עולם הקליפות, אבל אין בו שום חלק טוב כי אחריתו, פי' הוא שמו שיוצא מאחרית בלעם ובלק, עדי אובד (רמ"ז).

ותתא דהא בההוא זמנא אתתקף ³⁰⁴³ חויא בישא לעילא ואתתקף לתתא:	
מה הנחש הרע אורב על פרשת דרכים, אף כאן גם עמלק נחש רע היה לישראל, שארב להם	מה חויא בישא כמין על פרשת ארחין אוף הכא נמי עמלק חויא בישא הוה לגבייהו דישראל דכמין לון:
קצה/א	
על פרשת ארחין דכתיב (ש"א טו ב) אשר שם לו בדרך ובעלותו (בעלותם) ממצרים כמין הוה לעילא לסאבא מקדשא וכמין הוה לתתא לסאבא לישראל מנלן דכתיב (דברים כה יז) אשר קרך בדרך כתיב הכא אשר קרך וכתיב התם (שם כג יא) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה:	על פרשת דרכים, שנאמר "אשר שם לו בדרך ובעלותו ממצרים". אורב היה לו למעלה לטמא את המקדש, ואורב היה למטה לטמא את ישראל. מנין לנו. שנאמר "אשר קרך בדרך". נאמר כאן "אשר קרך", ונאמר שם "כי יהיה בך איש אשר לא טהור מקרה לילה".
ועל דא בבלעם כתיב (במדבר כג ד) ויקר אלהים אל בלעם ויקר לישנא דמסאבא נקט ואי תימא הא כתיב ³⁰⁴⁴ [אלהים] אלא קודשא בריך הוא אזמין ליה ההוא אתר דמסאבא לאסתאבא ביה בההוא דרגא דאיהו אתדבק לאסתאבא ביה מה עבר בלעם איהו חשיב באינן קרבנין לסלקא לעילא מיד זמין ליה קודשא בריך הוא ההוא אתר אמר ליה הא מסאבו לגבך כמה דאתחזי לך ועל דא ויקר אלהים אל בלעם:	ועל זה נאמר בבלעם "ויקר אלהים אל בלעם", "ויקר" לשון טמאה נקט. ואם תאמר, הרי כתוב אלהים, אלא הקדוש ברוך הוא הזמין לו אותו מקום של טומאה להטמא בו באותה דרגה שהוא נדבק להטמא בה. מה עשה בלעם. הוא חשב באותם קרבנות לעלות למעלה. מיד הזמין לו הקדוש ברוך הוא אותו מקום. אמר לו, הנה טומאה אצלך כמו שראוי לך, ועל זה "ויקר אלהים אל בלעם".
כגון זה "אשר קרך בדרך וגו'", הזמין לך אותו הנחש הרע למעלה לטמא אותך בכל הצדדים. ואלמלא שהתחזק משה למעלה ויהושע למטה, לא יכלו לו ישראל. ולכן שמר הקדוש ברוך הוא אותה שגאה לדורי דורות. למה, משום שחשב לעקור אות הברית ממקומה, ולכן "פקדתי", בפקידה, שהרי שם נרמז סוד האות הברית הקדושה.	כגוונא דא אשר קרך בדרך וגו' אזמין לגבך ההוא חויא בישא לעילא לסאבא לך בכל סטרין ואלמלא דאתתקף משה לעילא ויהושע לתתא לא יכילו ישראל ליה ובגין כך נטיר קודשא בריך הוא ההוא דבבו לדרי דרין מאי טעמא בגין דחשיב לאעקרא את קיימא ³⁰⁴⁵ מאתריה ³⁰⁴⁶ ובגין כך פקדתי בפקידה ³⁰⁴⁷ דהא תמן אתרמיז רזא דאת קיימא קדישא ³⁰⁴⁸ :
בא וראה מה כתוב "ויאמר שאל אל	תא חזי מה כתיב (שמואל א' טו ו) ויאמר

³⁰⁴³ והנה נתן טעם איך ולא יזו סיבה נתעורר אותו הרשע, ואמר דהא בההוא זמנא אתתקף וכו', וירצה מה שאמרו רז"ל שרפו ידיהם מן התורה, שה"ס יסוד אבא שהוא הברית התיכון היותר פנימי המברית מן הקצה דלעילא בדעת עד הקצה דלתתא יסוד ומלכות, שזה עצם תיקונן של זעיר ונוק', שהרי הוא במוח חוט השדרה שמעמיד כל בנין האדם, ואם יפגם בעוונות אז שדרתו נהפכת לנחש. ולכן כשנתרפו ישראל מן התורה אז אתתקף חויא בישא לעילא, מכנגד הדעת. וקראו בישא, מפני שיש מיני נחשים שאינם כל כך רעים, שהרי גם קליפת נוגה נקרא נחש ויש בה טוב ורע, אבל עמלק כולו רע וכנז"ל (רמ"ז).

³⁰⁴⁴ פי' דמשמע שאלהים ממש הוא שדבר עמו ולא ס"א, ותירץ אלא קב"ה אזמין ליה וכו', כלומר שאלהים הנז' בפ' הוא הקב"ה, והקב"ה שלח לו ס"מ, שהוא קרי וטומאה, וזהו ויקר אלהים (מ"מ).

³⁰⁴⁵ יסוד (מ"מ).

³⁰⁴⁶ מלכות (מ"מ).

³⁰⁴⁷ כי פקידה בנוק' (רח"ו).

³⁰⁴⁸ פי' שבמלכות כלול היסוד שנקרא את קיימא (מ"מ).

שאל אל הקני מאן קני דא יתרו וכי מאן יתיב בני יתרו הכא למהוי דיוריהון בעמלק והא ביריחו הו שריין [אלא הא] (דהא) כתיב (שופטים א טז) ובני קני חתן משה [עלון] (נסעו) מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה³⁰⁴⁹ [אלא ומתמן] וכד עלו מתמן (ומתמן) שרו בתחומא דעמלק עד ההוא זמנא דאתא שאל מלכא דכתיב (שמואל א' טו ו) ויסר קני מתוך עמלק:	הקני". מי זה הקני. זה יתרו. וכי מי נתן כאן את בני יתרו להיות דיורם בעמלק, והרי היו שריים ביריחו. אלא הרי נאמר "ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה וגו'". וכשעלו משם, שריים היו בתחומו של עמלק עד לאותו זמן שבא שאל המלך, שנאמר "ויסר קני מתוך עמלק".
בגין דהא בזמנא דחייביא אשתכחו ונ"א אתענשו אינון חסידי וזכאי דמשתכחין בינייהו מתפסן בחוביהון והא אוקמוה כגוונא דא אלמלא ההוא ערבוביא דאתחברו בהו בישראל לא אתענשו ישראל על עובדא דעגלא:	משום שהרי בזמן שנמצאים רשעים, (נענשו) אותם חסידים וצדיקים שנמצאים ביניהם נתפסים בחטאיהם, והרי פרשוה. כמו זה, אלמלא אותה ערבוביה שהתחברו בהם בישראל, לא נענשו ישראל על מעשה העגל.
ותא חזי מה כתיב³⁰⁵⁰ בקדמיתא (שמות כה ב) מאת כל איש אשר ידבנו לבו לאכללא כלא בגין דבעא קודשא בריך הוא למעבד עובדא דמשכנא מכל סטרין במוחא וקליפה ובגין דהו אינון ערב רב בגווייהו אתמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו לאכללא לון בינייהו דישראל דאינון מוחא וכלהו אתפקדו:	ובא וראה מה כתוב בראשונה "מאת כל איש אשר ידבנו לבו", להכליל את כולם, משום שרצה הקדוש ברוך הוא לעשות את מעשה המשכן מכל הצדדים, במוח וקליפה. ומשום שהיו אותם ערב רב עמהם, נאמר מאת כל איש אשר ידבנו לבו, להכליל בין ישראל, שהם מוח, וכולם הצטוו.
לבתר סטא זינא לזיניה³⁰⁵¹ ואתו אינון ערב רב ועבדו ית עגלא וסטו אבתרייהו אינון דמיתו וגרמו לון לישראל מותא וקטולא (לבתר) אמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה עובדא דמשכנא לא יהא אלא³⁰⁵² מסטרא דישראל בלחודייהו מיד ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו' (שמות לה א). וכתיב בתריה קחו מאתכם תרומה ליהוה (שם ה) מאתכם ודאי ולא כקדמיתא דכתיב (שמות כה ב) מאת כל איש אשר ידבנו לבו ויקהל משה וגו' מאן אתר כניש לון אלא בגין דהו אינון ערב רב בינייהו אצטריך משה לאכנשא לון וליחדא לון מבינייהו:	אחר כך סטה מין למינו, ובאו אותם ערב רב ועשו את העגל, וסטו אחריהם אותם שמתו וגרמו לישראל מות והרג. אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן והלאה מעשה המשכן לא יהיה אלא רק מצדם של ישראל לבדם. מיד "ויקהל משה את כל עדת ישראל וגו'", ונאמר אחריו "קחו מאתכם תרומה לה", "מאתכם" ודאי, ולא כראשונה שנאמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו". "ויקהל משה וגו'", מאיזה מקום הקהל אותם. אלא משום שהיו אותם ערב רב ביניהם, היה צריך משה לכנסם וליחדם מביניהם.

³⁰⁴⁹ וגו' (נוסף בדפ"ו).

³⁰⁵⁰ קצז רכז ע"א (הערת הזהר).

³⁰⁵¹ עי' פרשת פקודי רכז שר' אבא חולק על ר"ח (מ"מ). עי' ח"ג רלז ע"ב בניצ"א ועי' לקמן קצז ע"א ורכז ע"א (לש"ו), ז"ל הנ"א: משמע מתחילה, כשצוה הקב"ה על מלאכת המשכן עדיין לא עשו העגל. וצ"ע, הא ארז"ל שכל עיקר משכן אתי לכפרת עון העגל שכן אמרו יבא זה המשכן וכו' עי' במדרש תנחומא פרשת תרומה דף מ (א"מ) ניצוצי אורות.

³⁰⁵² קצז ע"א (הערת הזהר).

ויקהל משה רבי אבא פתח³⁰⁵³ (דברים לא יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף מה להלן כללא דכלהו ישראל³⁰⁵⁴ אוף הכא כללא דכלהו ישראל ומאן אינון שתין רבוא³⁰⁵⁵:	"ויקהל משה", רבי אבא פתח "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", מה להלן כלל של כל ישראל, אף כאן כלל של כל ישראל. ומי הם, ששים רבוא.
רבי אלעזר פתח³⁰⁵⁶ קרא בישראל כד נחית משה מן טורא דסיני דכתיב (שמות לב יז) וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה וישמע יהושע וכי יהושע שמע ומשה לא שמע אלא ודאי עד השתא יהושע לא הוה ידע ומשה הוה ידע³⁰⁵⁷	רבי אלעזר פתח את הפסוק בישראל, כשירד משה מהר סיני, שנאמר "וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה". "וישמע יהושע", וכי יהושע שמע ומשה לא שמע. אלא ודאי, עד עכשיו יהושע לא היה יודע, ומשה היה יודע. אם כך, מה זה "ברעה", אלא ברעה כתוב בה', שאותו קול היה בצד האחר. ויהושע, שהיה פני הלבנה, התבונן באותו קול שהיה של צד

³⁰⁵³ הוקשה לו במה שהובא במדרש, רבותינו בעלי האגדה אומרים בכל התורה כולה לא מצינו פרשה שיש בראשה ויקהל וכו'. וטעם הקושיה הוא שהיה די שיאמר וידבר משה אל כל עדת בני ישראל כענין שנאמר בפרשת קדושים, ולמה לו לומר ויקהל, לכן אמר שבא להורות על שורש ישראל (רמ"ז).

³⁰⁵⁴ הוא בהיותם כולם מיוחדים כמו שהם במקורם שהוא בדעת זעיר בסוד ו"ק שבו וכמו שיתבאר בסמוך. ובזה יתורץ גם מ"ש שם הקהל שהוא מיותר, שהרי קודם לו כתוב (לא יא) בבוא כל ישראל וגו' תקרא וגו', שכיון שכבר הם שם כולם מה צורך לצוות שיקהילים. ואם ירצה על שיבואו גם הטף והנשים, יאמר צו אותם שיביאו עמהם הנשים והטף, אלא הכוונה שיכוין להמשיך עליהם כח ייחודם שבדעת, וזהו ענין כללא דכלהו, כי שם הם נכללים ומיוחדים [בסוד ו"ק שבדעת דזעיר] (רמ"ז).

³⁰⁵⁵ הזכיר זה לרמוז ששם בדעת זעיר נקבצים אורות כל הדעות העליונות עד דעת אריך שבו סוד הרבואות כנודע, ובו הוא המקום הא', ולכן קל"ה סודו ה' היות שבחגתנ"ה שעולים ק"ל, וה' כוללים ביסוד הרי קה"ל. ותמצית הענין הוא לפי שנפגמו ישראל בחברת ער"ב ר"ב שעולה דע"ת, אבל לא היו מיוחדים שעדיין הרע גבר עליהם וכדכתיב (לב, כה) כי בר"ע הוא, אותיות ער"ב הוא, ולכן המשיך משה משלו כח ייחוד על כל עד"ת צירופו דע"ת וכנ"ל (רמ"ז).

³⁰⁵⁶ הוא מאי דמסיק (בעמוד הבא) כיון דמחל קב"ה חוביהון וכו', והענין שבעוון העגל נפגמו ז"ן וכמו שיבוא בסמוך, וגרמו הסתלקות או"א מז"ן, ואחר כך כשנמחל להם עוונם ביום הכפורים וחזרו או"א לתוך ז"ן, אז הקהיל משה שהוא מיסודות או"א שהם ע"ב ס"ג העולים קה"ל שחזר להכנס בז"ן. וזהו ויקהל משה, כלומר ישראל שהם בני ז"ן היו נפוצים ופרודים משרשם או"א, ואחר כך חזר משה והקהילם אליו יחד לשרשו העליון שהוא או"א דלא מתפרשין לעלמין, כי בעוון העגל ירדו מאצילות עד יצירה ועשיה, פי' ישראל ירדו עד העשיה (תהלים פב, ז) אכן כאדם תמותון, ומשה ירד למדרגת מט"ט. וזהו שרמז כאן כד נחית משה וכו', כי ירידה גדולה היתה לו בעוה"ר, ועיין מ"ש בליקוטי תורה פרשת כי תשא דף ק"ב זוהי תכלית כוונת רבי אלעזר, ואמנם פרטות הענין הוא דכתיב וישמע וגו', וכי יהושע וכו', מפני שאם גם משה שמע היה די שיאמר ויאמר יהושע אל משה קול מלחמה במחנה. אלא ודאי וכו', ולכן כתוב וישמע, שלגבי דיהושע היה חידוש כי לא ידע מאומה קודם לכן. אי הכי מהו ברעה, ירצה אם כן שכוונת התורה להודיענו שמיעת יהושע מהו לשון ברעה, למה לא אמר קול העם מריע או בתרועה וכל שכן דהוה סגי שיאמר את קול העם. ותיירץ אלא ברעה בה' כתיב, כלומר אינו כדסברת שרצה הכתוב להודיע שמיעת יהושע דמאי נפקא מינה, אלא סוד גדול למדתנו תורה וזהו בכתבו ברעה בה', שבה רמזה מדרגת הפגם שפגמו בעגל. ויובן במ"ש באוצרות חיים, והוא שאמת שפגמו בז"ן אבל שמתחילה לא ידע משה רק שפגמו בזעיר, ושעל כן כתוב בפרשת עקב שאמר ה' (ט יב) עשו להם מסכה, שהוא כנגד קכ"ה כחות הטומאה כחות זכרים וכנזכר בפרשת אחרי מות עט ע"א, ואחר כך כשירד כתוב (ט טז) עשיתם לכם עגל מסכה, כי עגל רומז לנוק' וכו', עיי"ש. וקשה לי דאפילו לסברת משה שפגמו בזעיר בודאי שמזה ימשך פגם לנוק', דאם כשל עוזר יפול עוזר. ונראה לי שכן הוא האמת אבל יש חילוק בין פגם עצמי למיקרי, כי אם ח"ו הפגם בנוק' היא יורדת למטה נקודה תחת היסוד בלי פרצוף, ומזה נמשכה עוד פגימה שנוק' דקליפה מתקנת בעצם על דרך (יחזקאל כו, ב) אמלאה החרבה, אבל כשהפגם הוא בזעיר אז אין כח של נוק' דקליפה מתגדל אלא זכר דקליפה, ורחל חוזרת אחור באחור ואין לה זוג אלא בר מינן ז"ן דקליפה מזדווגים, דהיינו שזכר שלה נותן לנוק' משלו ואינה אז יתירה עליו וכו' (רמ"ז).

³⁰⁵⁷ ופירש וישמע לשון הבנה, אי הכי מאי ברעה, דמשמע ששמע קול תרועה, ואין פירושו וישמע הבנה (רח"ו).

הרעה, מיד, "ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה".	אי הכי מהו ברעה אלא ברעה [בה"א] (כתיב) ³⁰⁵⁸ דההוא קלא בסטרא אחרא הוה ויהושע (דזכר) דהוה אנפוי דסיהרא אסתכל בההוא קלא דהוה אדסטרא (בסטרא) דרעה מיד ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה:
באותה שעה נשברו שני לוחות האבן שהיו בראשונה. והרי בארנו, שהם כבדו על ידו,	בההיא שעתא אתברו תרין לוחי אבנא דהו בקדמיתא והא אוקימנא דאינון אתייקרו על ידוי:
ונפלו ונשברו. למה, משום שפרחו האותיות מתוך לוחות האבנים.	קצה/ב ונפלו ואתברו מאי טעמא בנין דפרחו אתוון מגו לוחי אבנין ³⁰⁵⁹ :
בא וראה, בארבע תקופות בשנה מתעורר קול בארבעת צדדי העולם, באותו קול התעוררות הצד האחר מתעורר בו, ואותה התעוררות הצד האחר נכנסת בין קול לקול, ונחשך האור בקול שלמטה. ומשום שלא הגיע האור של הקול שלמעלה לקול שלמטה, אז מקדימה אותה התעוררות, ונכנס בין זה לזה הנחש שמפתה את האשה ונוטל אור, ואותו קול הוא קול מלחמה, קול רעה, וזהו "ברעה".	תא חזי (בד' סטרין דעלמא) בארבע תקופין ודשתא קלא אתער ³⁰⁶⁰ [ההוא אתערותא וההוא] ובארבע סטרין דעלמא בההוא קלא אתערותא דסטרא אחרא אתער ביה וההוא אתערותא דסטרא אחרא עאל בין קלא לקלא ³⁰⁶¹ ואתחשך נהורא בקלא דלתתא ובנין דלא מטא נהורא דקלא דלעילא ³⁰⁶² לקלא דלתתא ³⁰⁶³ כדין אקדים ההוא אתערותא ועאל בין דא לדא נחש ³⁰⁶⁴

³⁰⁵⁸ פי' וישמע הבן שהקול זה ברעה (מ"מ).

³⁰⁵⁹ פא ע"א ויקרא עו (הערת הזהר).

³⁰⁶⁰ זה תבין ממה שביארתי בדרוש תיקון עון הגאווה והליצנות בסוד שם אלהים המקיף וע"ש [שער רוח"ק יב ע"ב]. גם תעיין באדרת נשא דף קכ"ח ע"ב איך הקליפין נכללין זה בזה ומתעלין עד שהם מפסיקין בין היסוד דנכורא אל היסוד דנוקבא הנק' נקודת ציון שבה ולוקחין השפע ההוא אבל לא שנאמר כי ח"ו נכנסין בתוך היסוד שלה והזהר אל תטעה בזה ח"ו (שער מאמרי רשב"י). מלכות (מ"מ).

³⁰⁶¹ בין מלכות לז"א (מ"מ).

³⁰⁶² ז"א (מ"מ).

³⁰⁶³ מלכות (מ"מ).

³⁰⁶⁴ לקמן רג ע"ב אחרי מות עט ע"א ועי' שער מאמרי רשב"י לא ע"ג [הובא דבריו במלואים אות (יב) (לש"ו)]. כאשר הגוונים דעינין הם מלובש בקליפין, וכן הגוונים דקשת הרי נעשה היחוד בצירוף הקליפין רחמ"ל, והרי הוא מכניס צלם בהיכל, ועליו נאמר (במדבר יט יג) את משכן ה' טימא, ע' זוה"ק (בראשית נג ע"א) ופ' ויקהל (קצה רע"ב ורג ע"ב) ופ' אחרי (עד ע"א עט ע"א) ופ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב פח ע"ג). בעת שאין זכות ומעשים טובים בתחתונים, אסור אז לדחוק את עצמו לגרום היחוד דהז"ן למעלה, כי הוא אז סכנה גדולה עצומה למאד, ובסוד (משלי ל כב) עבד כי ימלוך, שהוא סוד ביאת נחש על חוה (שבת קמו ע"א), ושפחה כי תירש גבירתה (משלי ל כג) רח"ל (ע' זוה"ק בראשית נג ע"א, אחרי עד ע"א עט ע"א, בלק קצז ע"א, תשא קצד ע"ב, ויקהל קצה ע"ב, וע' מאמרי רשב"י בדפוח"ח דף מ ע"ש בארוכה) (דע"ה ח"ב קה ע"ד). אמנם הנה סוד ביאת נחש על חוה הנה הוא סוד עמוק נורא מאד, והוא בספד"צ (פ"ג כז ע"א) שאמר שם אי אתבסמו דינין בעא עתיקא, אתא חויה על נוקבא, וקינא דזוהמא אתקנין בגווה למעבד מדורא בישא דכתיב ותהר ותלד את קין קינא דמדורא דרוחין בישין ועלעולין וקטפורין. והם הג' קליפין: אף, וחמה, ומשחית, כמ"ש הגר"א שם (כז ע"ב ד"ה ואמר ותהר). ואמרו על זה באד"ר (קמג ע"א) תאנא בצניעותא דספרא, בעא עתיקא קדישא למחזי אי אתבסמו דינין ואתדבקו תרין אלין דא בדא (ר"ל שהתחבר את הז"ן להזדווג יחד), ונפק מסטרא דנוקבא דינא תקיפא דכתיב והאדם ידע את חוה אשתו, (ומזה נעשה ג"כ זוג בהז"ן למעלה) ותהר ותלד את קין ולא הוה יכיל עלמא למסבל משום דלא אתבסמת, וחויא תקיפא אטיל בה זוהמא דדינא קשיא, ובג"כ לא הוה יכיל לאתבסמו, וכד נפיק דא קין מסטרא דנוקבא, נפק תקיף קשיא תקיף בדינוי קשיא בדינוי, כיון דנפק אתחלשת ואתבסמת. בתר דא אפיקת אחרא בסימא יתיר כו'. וע' עוד בזה בפ' בראשית (נד ע"א) ובפ' ויקהל (דף קצה ע"ב, ודף רג ע"ב) ופ' אחרי (עט ע"א). והענין בזה הוא כי נודע הוא שכל שורש הקליפות

דמפתי לאתתא ונשיל נהורא וההוא קלא הוא קול מלחמה קול רעה ודא איהו ברעה:	
ועל דא שמע יהושע ולא משה ³⁰⁶⁵ בגין דנמל ההוא רעה נהורא דסיהרא דהוה אחיד בה יהושע ומשה דהוה אחיד בשמשא לא שמע וישראל כלהו אתחשך נהורא דילהון בגין ההוא רעה דאתדבקת בהו כיון דמחל קודשא בריך הוא חוביהון כדין ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים וגו' שהרי אותו ערב רב הועבר מהם.	
רבי אלעזר ורבי יוסי היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה טרם שנחלק הלילה. בין כך קרא הגבר. ברכו ברכה. אמר לו רבי אלעזר, כעת הוא הזמן שהקדוש ברוך הוא נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים. אמר לו רבי יוסי, למה משתעשע הקדוש ברוך הוא. בכה רבי אלעזר ואמר, בא וראה, עד עכשיו זעזע הקדוש ברוך הוא שלש מאות ותשעים רקיעים והכה בהם, ובכה על חרבן בית המקדש, והוריד שתי דמעות לתוך הים הגדול ונזכר בבניו מתוך בכיה.	
רבי אלעזר ורבי יוסי היו יתבי ליליא חד וקא מתעסקי באורייתא עד לא אתפלג ליליא אדהכי קרא גברא בריכו ברכתא ³⁰⁶⁶ אמר ליה רבי אלעזר השתא הוא זמנא דקודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן ³⁰⁶⁷ לאשתעשעא עם צדיקיא אמר ליה רבי יוסי אמאי משתעשע קודשא בריך הוא ³⁰⁶⁸ בכה רבי אלעזר ואמר תא חזי עד השתא קודשא בריך הוא אודעזע תלת מאה ותשעין רקיעין ³⁰⁶⁹ ובטש בהו ובכה על חרבן בי מקדשא ואוריד תרין דמעין ³⁰⁷⁰ לגו ימא רבא ואדכר לבנוהי מגו בכיה:	
בגין דלתלת סטריין אתפלג ליליא בתריסר שעותי דהוו רשימין ביה ואי אתוספן שעותי בליליא אינון שעותי דמתוספאן דיממא אינון ולא אתחשיבו מליליא בר תריסר דאינון דילה ³⁰⁷¹ ואינון תריסר אתפלגו לתלת סטריין ³⁰⁷² ותלת משיריין דמלאכין קדישין אתפלגו וס"א אתמנון באינון תלת סטריין:	משום שהלילה נחלק לשלשה צדדים בשתים עשרה שעות שהיו רשומים בו, ואם נוספות שעות הלילה, אותן שעות שנוספו הן של היום, ולא נחשבות מהלילה, פרט לשתיים עשרה שהן שלו. ואותן שתיים עשרה נחלקות לשלשה צדדים, ושלשה מחנות של מלאכים קדושים נחלקו (התמנו) באותם שלשה צדדים.
משריית קדמאה אתמנא בארבע שעותי קמיתא דשירותא דליליא לשבחה למאריהון	מחנה ראשון ממונה בארבע שעות ראשונות של ראשית הלילה לשבח את אדונם. ומה הם אומרים "לה' הארץ ומלואה

והחיצונים הוא באורות הגבורות, ושם הם נאחזים ויונקים. אמנם כשהגבורות הם נמתקים ומתבסמים בחסדים, אז אדרבה הוא שהם שורפים ומכלים את הקליפות כולם. אבל כשהם לא נמתקו בחסדים, אז נאחזים הקליפות בהם ויונקים מהם, ומתגברים לעשות רע בכל כחם (דע"ה ח"ב קמו ע"ד). ע' עוד (אחרי מות עט ע"א) ופ' נח (סד ע"א) ופ' בשלח (ס סע"ב) ופ' תשא (קצד ע"ב) ויקהל (דף קצה רע"ב ודף רג ע"ב) בלק (קצז ע"א) אד"ז (רצ ע"ב) (דע"ה ח"ב קנה ע"א).

³⁰⁶⁵ משה הוא למעלה בז"א, ולא הגיע לו שום פגם, לכך לא שמע (מ"מ).

³⁰⁶⁶ הנותן לשכוי בינה (מ"מ).

³⁰⁶⁷ פי' זווג יעקב ולאה (מ"מ).

³⁰⁶⁸ מ"אמר ליה רבי אלעזר" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

³⁰⁶⁹ כמנין שמי"ם וכמנין שכינה (מ"מ).

³⁰⁷⁰ יט ע"ב (הערת הזהר). הם ש"ך ופ"ר בים החכמה דהיינו מלכות החכמה (רח"ו). לקמן קצו ע"א (לש"ו). עי' מלואים אות (יג).

³⁰⁷¹ י"ב אותיות אדנ"י (רח"ו).

³⁰⁷² זהר רות כו ע"א (הערת הזהר).

וגו', כי הוא על ימים יסדה וגו', מי יעלה בהר ה' וגו', נקי כפים ובר לבב וגו'". מה הטעם של זה. משום שכאשר הלילה פורש כנפיו על העולם, אז כל בני העולם טועמים טעם המות ויוצאת נשמתם לעלות למעלה, ואותם מלאכים עומדים ואומרים, "מי יעלה בהר ה'". "הר ה'" זה הר הבית, "מקום קדשו" זה עזרת ישראל. כדוגמא שלמעלה, כך גם למטה.	ומה קאמרי (תהלים כד א) ליהו"ה הארץ ומלאה וגו' כי הוא על ימים יסדה וגו' מי יעלה בהר יהו"ה וגו' נקי כפים ובר לבב וגו' מאי טעמא דא בגין דכד ליליא פריש גרפוי על עלמא כדין כל בני עלמא טעמין טעמא דמותא ונפקי נשמתיהו לסלקא לעילא ואינון מלאכין קיימין וקא אמרי מי יעלה בהר יהו"ה הר יהו"ה דא הר הבית³⁰⁷³ מקום קדשו דא עזרת ישראל³⁰⁷⁴ כגוונא דלעילא הכי נמי לתתא:
בגין דבכל רקיעא ורקיעא כמה ממנן וכמה סרכין קיימין תמן וכד נשמתין נפקין בעאן לסלקא לעילא ואי לא זכיין אינון דחיין לון לבר ואזלין ושאמין בעלמא ונמלין לון כמה חבילי טהירין ואודעין לון מלין כדיבן ולזמנין מלין דקשוט ממה דאתי לזמן³⁰⁷⁵ קריב כמה דאוקמוה:	משום שבכל רקיע ורקיע כמה ממננים וכמה שרים עומדים שם, וכשהנשמות יוצאות, רוצות לעלות למעלה, ואם אינן זוכות דוחים אותן החוצה, והולכות ומשוטטות בעולם, ולוקחים אותן כמה מלאכי חבלה ומודיעים להם דברים כוזבים, ולפעמים דברי אמת ממה שעתידי לבא בזמן הקרוב, כמו שבארוה.
ואינון נשמתין דצדיקייא אזלין ושאמין לעילא ופתחין לון פתחין וסלקין לון לגו ההוא אתר דאקרי הר יהו"ה כגוונא דרוא דהר הבית לתתא ומתמן עאלין לגו ההוא אתר דאקרי מקום קדשו דתמן אתחזיין כל נשמתין לקמי מאריהון כגוונא דא ההוא אתר דאתחזון ישראל קמי קודשא בריך הוא אתר דאקרי עזרת ישראל בשעתא דנשמתין קיימין תמן כדין חדוה דמאריהון לאתתקנא בהו אתר דאקרי קדש הקדשים³⁰⁷⁶ ותמן רשימין כל עובדיהון וזכוון דלהון³⁰⁷⁷:	ואותן נשמות הצדיקים הולכות ומשוטטות למעלה, ופותחים להם פתחים, ומעלים אותן לתוך אותו מקום שנקרא "הר ה'", כמו הסוד של הר הבית למטה, ומשם נכנסים לתוך אותו מקום שנקרא "מקום קדשו", ששם נראות כל הנשמות לפני אדונם. כמו כן אותו מקום שנראו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, מקום שנקרא עזרת ישראל. בשעה שהנשמות עומדות שם, אזי שמחת רבונם היא, לתקן בהן את המקום שנקרא קודש הקדשים, ושם רושמים את כל מעשיהם וזכויותיהם.
משרייא תניינא אתמנא³⁰⁷⁸ בארבע שעותי אחרנין ולא אמרי שירתא בר תרי שעותי עד דאתפלג ליליא ועאל קודשא בריך הוא	מחנה שני ממנה בארבע שעות אחרות, ואינם אומרים שירה, חוץ משעותי עד שנחלק הלילה ונכנס הקדוש ברוך הוא לגן עדן.

³⁰⁷³ בריאה (רח"ו).

³⁰⁷⁴ מלכות כנגד נה"ם (רח"ו).

³⁰⁷⁵ רנב ע"ב (הערת הזהר).

³⁰⁷⁶ רנח ע"ב (הערת הזהר). יסוד דנוק' (רח"ו).

³⁰⁷⁷ בסוד מ"ן (רח"ו).

³⁰⁷⁸ הנה י' כתות מלאכים הם ביצירה והם יונקים מ"ס דבריא' ואראלים הם ממל' דבריא' ולכן הם צועקים על חורבן ב"המק שנאמר (ישעיה לוג ז) הן אראלים צעקו חוצה והם נק' אבלי ציון האומר' בכל לילה (תהלים קלז א) על נהרות בבל וכו' ומיכאל בראש כולם ובזה תבין מאמר זה. כת ב' הנקרא' אישי"ם ויונקים מיסוד דבריא' ובראשם צפניא"ל כת ג' הם בני אלה"ם ויונקים מנצח דבריא' ובראשם עוזיא"ל כת ה' הם חשמל"ם ויונקי' מת"ת דבריא' כי כבר ידעת כי שם חשמל הוא בת"ת כנזכר בפ' יתרו ובראשם חשמל כת ו' הם תרשישי"ם ויונקים מגבורה דבריא' ובראשם תרשיש כת הז' הם שנאני"ם ויונק' מחדס דבריא' (ישעיה יז יג) ושאונום כקול מים רבים ובראשם צדקיא"ל כת ח' הם כרובי"ם והם יונקים מבניה דבריא' ובראשם כרוביא"ל הכת הט' הם אופני"ם והם יונקים מחכמה דבריא' ובראשם רפאל כת הי' הם שרפי"ם והם יונקים מכתר דבריא' ובראשם המלאך קדו' יהוא"ל (זהר הרקיע).

בגנתא דערין:	
ואלין אינאן אבלי ציון ³⁰⁷⁹ ואינאן דבכו על חרבן בי מקדשא ובשירותא דארבע שעתא אמצעין ³⁰⁸⁰ פתחי ואמרי (תהלים קלז א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו' וואלין אינאן דבכו על נהרות בבל עמהאן דישאל:	ואלה הם אבלי ציון ואותם שבוכים על חורבן בית המקדש. ובתחלת ארבע השעות האמצעיות פותחים ואומרים, "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו'", ואלה הם שבוכים על נהרות בבל עם ישראל,
קצו/א	
אמושמע דכתיב ³⁰⁸¹ גם בכינו ומנאן דבכו תמן דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו חוצה ³⁰⁸² מהו חוצה דא בבל בגין דכלהו אוזפיה ולשכינהו עד בבל ותמן בכו עמהאן ודישראל ועל דא פתחי בהאי ומסיימי ³⁰⁸³ זכור יהוה לבני אדום וגו' (תהלים קלז ז):	ממשמע שנאמר "גם בכינו". ומנין לנו שבוכים שם. שנאמר "הן אראלם צעקו חוצה". מה זה "חוצה", זו בבל, משום שכלם לוו את השכינה עד בבל, ושם הם בכו עם ישראל. ועל זה פותחים בזה, ומסיימים "זכור ה' לבני אדום וגו'".
כדין אתער קודשא בריך הוא בדרגו ³⁰⁸⁴ ובטש ברקיעין ³⁰⁸⁵ וכדאמרן ואודעזעו תריסר אלפי עלמין ³⁰⁸⁶ וגעי ובכי דכתיב (ירמיה כה ל) יהוה ממרום ישאג ³⁰⁸⁷ וממעין ³⁰⁸⁸ קדש ³⁰⁸⁹ יתן קולו שאג ישאג על נוה ודכר לון לישראל ³⁰⁹⁰ ואחית ³⁰⁹¹ תרין דמעין ³⁰⁹² לגו	ואז מתעורר הקדוש ברוך הוא במעלותיו ומכה ברקיעים, כמו שאמרנו, ומזדעזעים שנים עשר אלפי עולמות וגועים ובוכים, שנאמר "ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוה". ונזכר בישראל, ומוריד שתי דמעות לתוך הים הגדול, ואז מתעוררת שלהבת אחת שבצד צפון, ומכה

³⁰⁷⁹ עי' דע"ה ח"ב מג ע"ב.

³⁰⁸⁰ צמח – נלע"ד דגרסינן דתרי שעתא הפך דברי הרמ"ל שכתב שיש לומר התיקון תמיד קודם חצות (רח"ו).

³⁰⁸¹ כלומר משמעות הכתוב נראה שם בנהרות בבל ישבנו עם ישראל, גם נוסף על הישיבה עמהם בכינו עמהם, אמנם אפשר לדחות גם בכינו בחורבן ישבנו גם בכינו קודם בשעת החרבן, לבד בירושלים ממש אמנם מנאן ראה מוכרחת, ואמרו "צעקו וכו'" (אור יקר).

³⁰⁸² דהיינו חוצה לארץ ישראל (אור יקר).

³⁰⁸³ ומסיימי בגלות בית שני שהוא גלות אדום, להזכיר לפני הקב"ה ב' גלויות חרבן ב' בתים (אור יקר).

³⁰⁸⁴ מדרגות בבינה, והיא ודאי בעלת הגאולה כאומרו וגאלתיך אנכי, וכתוב אנכי אנכי הוא מנחמכם, וכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות נ' פלאות הם חמשים שערי בינה (אור יקר).

³⁰⁸⁵ הם מדרגות הת"ת רקיעים ודאי, וענין בטש שהיא מעוררת אותו גם אל הגאולה וזכירת החרבן (אור יקר).

³⁰⁸⁶ הם מחנות שכינה שהיא עומדת על י"ב בקר, ואז בהקבץ כל הענין הזה יחד שהוא סוד היחוד הנהגה מן המקדש ושלשתם מן הכתוב "ה' ממרום ישאג" (אור יקר). י"ב הוי"ת (רח"ו).

³⁰⁸⁷ היינו מהבינה מרום ודאי, והרי שאגה אחת כאומרו אתער קב"ה בדרגוי (אור יקר).

³⁰⁸⁸ מלכות (אור יקר).

³⁰⁸⁹ הוא הת"ת קדש ו' קדוש ודאי, או אפשר "מעון קודשו" מלכות, "יתן קולו" הת"ת (אור יקר).

³⁰⁹⁰ היאך הם בחברת השכינה מוכנעים בגלות, וכדי שלא יתעורר הדין על ישראל שהם גורמין זה למעלה ולמטה (אור יקר).

³⁰⁹¹ היינו כענין יורדי המרכבה, ועוד להורות שהם נכנסים בעמקי החכמה, שהיא מיוחסת בעמקים. וענין ירידתם הוא, שהם מים מרותחין בעינים העליונים, שהם מקורות הדינים, כאומרו וירא ה' וינאץ. ועינים צהובות באדמימות, הם גורמים השקפה לרעה, כאומרו ארדה נא ואראה, לזה צריך שאותם הדמעות יצטנן חמומן. וכמו שטיפת צונן שחרית, בסוד אברהם בבקר, טובה לעינים מכל קלורין שבעולם, מפני שאותה טיפת צונן, היא טיפת הזרע היורדת מלמעלה למטה, לצנן העינים האדומים, ולתקן ראותם והשגחתם לרחמים, כך עתה שהם טיפות מרותחות צריך לצנן דינם בים הגדול, ים הרחמים, ים החכמה כדפי' (אור יקר).

³⁰⁹² ב' מדות הדין גבורה הוד (אור יקר). עי' דע"ה ח"ב צג ע"ב הובא במלואים אות (יג).

ימא רבא³⁰⁹³ וכדין אתער שלהוביתא חד³⁰⁹⁴ דבסטר צפון³⁰⁹⁵ ובטש רוחא³⁰⁹⁶ חד דבסטר צפון בההוא שלהוביתא ואזלא ושאט בעלמא³⁰⁹⁷ וההיא שעתא אתפלג ליליא³⁰⁹⁸ ושללהוביתאן אזלא ובטש בגדפוי דתרנגולא³⁰⁹⁹ וקארי וכדין קודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן:	רוח אחד שבצד צפון באותה השלהבת, והולכת ומשוטטת בעולם. ובאותה שעה נחלק הלילה, והשלהבת הולכת ומכה בכנפי התרנגול וקורא, אז הקדוש ברוך הוא נכנס לגן עדן.
וקודשא בריך הוא לית ליה נייחא עד דעאל לגנתא דעדן³¹⁰⁰ לאשתעשעא בנשמתהון דצדיקיא³¹⁰¹ וסימן (אסתר ז ד) כי נמכרנו אני ועמי וגו' ויאמר המלך מי הוא זה וגו' והמלך קם בחמתו ממשטה היין אל גנת הביתן וגו':	ולקדוש ברוך הוא אין מנוחה עד שנכנס לגן עדן להשתעשע עם נשמות הצדיקים. והסימן, "כי נמכרנו אני ועמי וגו', ויאמר המלך מי הוא זה וגו', והמלך קם בחמתו ממשטה היין אל גנת הביתן וגו'".
בשעתא דקודשא בריך הוא עאל בגנתא דעדן כדין כל אינון אילנין דגנתא³¹⁰² וכל אינון נשמתין דצדיקיא פתחי ואמרי (תהלים כד ז) שאו שערים ראשיכם³¹⁰³ מי זה מלך הכבוד וגו'³¹⁰⁴ שאו שערים ראשיכם גו' ובשעתא דנשמתהון דצדיקיא די בארעא אהדרו לגופיהו כדין אתקיפו בהו כל אינון מלאכין ואמרי (שם קלד א) הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה:	בשעה שנכנס הקדוש ברוך הוא לגן עדן, אז כל אותם עצי הגן וכל אותן נשמות הצדיקים פותחים ואומרים "שאו שערים ראשיכם וגו', מי זה מלך הכבוד וגו', שאו שערים ראשיכם גו'". ובשעה שנשמות הצדיקים שבארץ חוזרות לגופן, אז מחזיקים בהם כל אותם מלאכים, ואומרים "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'".
ואוליפנא [דא נ"א דקא] ורדא [דא] משריית תליתאה קא אמרי דא בארבע שעתין בתרייתא וקאמרי שירתא עד דסליק נהורא דצפרא ודכדין (וכדין) משבחין למאריהון כל אינון ככביא ומזלי וכל אינון מלאכין עלאין די שלמניהון ביממא כלהו	ולמדנו שזה המחנה השלישי שאומר את זה בארבע השעות האחרונות ואומרים שירה עד שעולה אור הבוקר. ואז משבחים את אדונם כל אותם כוכבים ומזלות, וכל אותם המלאכים העליונים ששלטונם ביום, כולם משבחים את אדונם ואומרים שירה. זהו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים".

³⁰⁹³ בסוד החכמה, ונקראת ימא י"ם ודאי בינה מ"י מ' על י' חכמה י"ם י' על מ', והיא "רבא" דהיינו רב בחכמה גדול בחסד (אור יקר). עי' לעיל קצה ע"ב בראשית ד רע"ב שמות יח ע"א יט סע"א אד"ר קלז ע"ב ושם קמג ע"א (לש"ו).

³⁰⁹⁴ היינו מדת המלכות שהיא מדת הלילה הנקשרת בגבורה, והיא נעשת שלהבת קשורה בגחלת הדין החזק הגבורה (אור יקר).

³⁰⁹⁵ גבורה שביסוד דנוק' (רח"ו במ"מ).

³⁰⁹⁶ רוחא דשבק בה בעלה (רח"ו).

³⁰⁹⁷ מתפשט בעולמות (רח"ו).

³⁰⁹⁸ מכאן מוכח כדברי הרמ"ל שהבכיה והבעיטה ברקיעין, היא קודם חצות, ואח"כ איתער שלהוביתא וכו', ואזי הוא חצות לילה אבל לדברי ר' צמח, הרי לא פתחי על נהרות עד שירותא דתרי שעתין, דהיינו אחר חצות ויש לדחוק לפי דעתו, מ"ש וההיא שעתא אתפלג ליליא, אבל הנזכר לעיל קאי, ובא לגלות שהאמת הוא שאפילו פתיחת על נהרות הוא בשירותא דתרי שעתין (מ"מ).

³⁰⁹⁹ גבריאל (רח"ו).

³¹⁰⁰ יסוד דנוק' דלאה (רח"ו).

³¹⁰¹ בסוד מ"ן (רח"ו), וכפי זה קב"ה הוא יעקב (מ"מ).

³¹⁰² פי' הספירות דלאה (מ"מ).

³¹⁰³ וגו' (נוסף בדפ"ו), שערי ציון (רח"ו), והיינו ציון וירושלים שהם יסוד ומלכות דידה (מ"מ).

³¹⁰⁴ מיראת מלך זקן וכסיל (רח"ו).

משבחן למאריהון ואמרי שירתא הדא הוא דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים³¹⁰⁵;	
בשעתא דשמשא נפיק ביממא ישראל נטילי שירתא לתתא ושמשא לעילא ודכתיב (תהלים עב ה) ייראוך עם שמשו ובשעתא³¹⁰⁶ דנטיל שמשא בגלגלוי פתח קל נעימותא ואמר שירתא ומאי שירתא קאמרי (שם קה א) הודו ליהוה קראו בשמו וגו' (שם ב) [שירו לה' זמרו לו שיהו] ושירו לו זמרו לו (שירו לה' שיר חדש) וגו' וישראל משבחן לקודשא בריך הוא ביממא עם שמשא הדא הוא דכתיב (תהלים עב ה) ייראוך עם שמש ואף על גב דהא אוקימנא להאי קרא³¹⁰⁷ אמר רבי אלעזר אלמלא דבני עלמא אטימין לבא וסתימין עינין לא יכלין למיקם מקל נעימותא דגלגלא דשמשא [כדנטיל ומשבח קמי קודשא בריך הוא] וכד נטיל (ונפיק) (כד נטיל):	בשעה שיוצאת השמש ביום, ישראל נוטלים שירה למטה, והשמש למעלה, שנאמר "ייראוך עם שמש". בשעה שנוסע השמש בגלגליו, פותח בקול נעימה ואומר שירה. ואיזו שירה אומרים. "הודו לה' קראו בשמו וגו', שירו לו זמרו לו וגו'". וישראל משבחים את הקדוש ברוך הוא ביום עם השמש. זהו שנאמר "ייראוך עם שמש". ואף על גב שהרי בארנו את הפסוק הזה, אמר רבי אלעזר, אלמלא שבני העולם הם אטומי לב וסתומי עיניים, לא יכולים לעמוד מקול הנעימה של גלגל השמש כשנוסע (ויוצא) ומשבח לפני הקדוש ברוך הוא.
אדהכי דאתעסקו באורייתא נהר יממא³¹⁰⁸ קמו ואתו לקמיה דרבי שמעון כיון דחמא לון אמר רבי שמעון אלעזר ברי אנת וחברייא אסתימו גרמיכו אלין תלת יומין דלא תפקון לבר בגין דמלאך המות אשתכח במתא ואית ליה רשו לחבלא וכיון (בגין דכיון) דאתייהיב ליה רשו לחבלא יכיל לחבלא ולכל מאן דאתחזי קמיה:	בינתיים שהתעסקו בתורה, האיר היום. קמו והלכו לפני רבי שמעון. כיון שראה אותם, אמר רבי שמעון, אלעזר בני, אתה והחברים, הסתירו עצמכם שלשת הימים הללו שלא תצאו החוצה, כי מלאך המות נמצא בעיר, ויש לו רשות להשחית, וכיון שנתנה לו רשות להשחית, יכול להשחית את כל מי שנראה לפניו.
ותו דבר נש דאתחזי קמיה סליק ואסמי עליה ואדכר חובוי ובעי דינא מקמי קודשא בריך הוא ולא אתעדי מתמן עד דאתדן ההוא בר נש ואתייהיב ליה רשו וקטיל ליה:	ועוד, שאדם שנראה לפניו, הוא עולה ומסטיין עליו ומזכיר חטאיו, ומבקש דין מלפני הקדוש ברוך הוא, ולא אז משם עד שנדון אותו האדם וניתנת לו רשות והורג אותו.
אמר רבי שמעון האלהים רובא דעלמא לא מיתו עד לא מטא זמנייהו בר דלא ידעי לאסתמרא גרמייהו דהא בשעתא דמיתא אפקי ליה מביתיה לבי קברי מלאך המות אשתכח ביני נשי אמאי ביני נשי דהכי הוא אורחוי³¹⁰⁹ מיומא דפתי לחוה ובגינה גרים	אמר רבי שמעון, האלהים, רוב העולם לא מתים טרם מגיע זמנם, רק כשלא ידעו לשמר עצמם, שהרי בשעה שמוציאים את המת מביתו לבית הקברות, מלאך המות נמצא בין הנשים. ולמה בין הנשים. שכך היא דרכו מיום שפתה את חוה, ובגללה גרם מות לכל העולם, ועל זה (כאשר) הורג בן אדם, והאנשים נמצאים עם המת, ונכנס בין הנשים בדרך. ויש לו רשות להרוג בני אדם,

³¹⁰⁵ הכא דריש ליה לשון שירה הפך מ"ש במ"א (מ"מ).

³¹⁰⁶ בשעתא (דפ"ו).

³¹⁰⁷ פ' שמצוה להתפלל עם הנץ החמה וזהו יראוך עם שמש אבל ר' אלעזר מפרש שישראל משבחים עם השמש היא למעלה והם למטה (מ"מ).

³¹⁰⁸ הגם שכפי הנראה דברים מועטים כאלו יספיק להם זמן מועט, ודאי שהיו מפרשים כל ענין וענין על פי הקדמותיו ונמשך הזמן עד דנהר יממא (מ"מ).

³¹⁰⁹ רכז ע"א (הערת הזהר).

420

מותא לכל עלמא ועל דא (כד) קטיל בר נש וגוברי אשתכחו עם מיתא עאל ביני נשי בארחא ואית ליה רשו למקטל בני נשא ואסתכל באנפיהו בארחא ודאתחזיאו קמיהו משעתא דמפקי ליה מביתיה לבי קברי עד דאהדרו לביתיהו ובגיניהו גרים מותא לכמה גוברין בעלמא עד לא מטא זמניהו ועל דא כתיב (משלי יג כג) ויש נספה בלא משפט בגין דסליק ואסטין ואדכר חובוי דבר נש קמיה קודשא בריך הוא ואתדן על אינון חובין ואסתלק עד לא מטא זמניה:	ומסתכל בפניהם בדרך שנראים לפניו, משעה שמוציאים אותו מביתו לבית הקברות עד שחוזרים לביתם, ובגללם גורם מות לכמה גברים בעולם טרם שמגיע זמנם. ועל זה נאמר "ויש נספה בלא משפט". משום שעולה ומסטין ומזכיר חטאי האדם לפני הקדוש ברוך הוא, ונדון על אותם חטאים ומסתלק טרם הגיע זמנו.
מאי תקנתיה בשעתא דנטלי מיתא לבי קברי יהדר בר נש:	ומה תקנתו, בשעה שנוטלים את המת לבית הקברות, יחזיר בן אדם
קצו/ב	
אנפוי וישבוק לנשי בתר כתפוי ואי אינון מקדמי יהך לאחורא בגין דלא יתחוי עמהון אנפין באנפין ולבתר דמהדרי מבי קברי לא יהדר בההוא ארחא דנשי קיימן ולא יסתכל בהו כלל אלא יסטי בארחא אחרא ובגין דבני נשא לא ידעין ולא מסתכלין דא רובא דעלמא [איתדן] ואתדנון (אהדרו) בדינא ואסתלקו עד לא מטא זמניהו:	פניו ויעזוב את הנשים אחר כתפיו. ואם הן מקדימות, ילך לאחור, כדי שלא יתראה עמהן פנים בפנים. ואחר שחוזרים מבית הקברות, לא יחזור באותה דרך שעומדות הנשים ולא יסתכל בהן כלל, אלא יסטה לדרך אחרת. ומשום שבני אדם לא יודעים ולא מתבוננים בזה, רוב העולם נדונים בדין ומסתלקים טרם הגיע זמנם.
אמר רבי אלעזר אי הכי טב ליה לבר נש דלא יוזיף למיתא אמר ליה לא דהא בר נש דאסתמר כהאי גוונא אתחוי לארכא דיומין וכל שכן לעלמא דאתי:	אמר רבי אלעזר, אם כך, טוב לו לאדם שלא ילוה את המת. אמר לו, לא, שהרי אדם שנשמר כמו זה, ראוי לאריכות ימים, וכל שכן לעולם הבא.
תא חזי לאו למגנא אתקינא קדמאי שופר לאמשכא מיתא מן ביתא לבי קברי אי תימא דעל מיתא [ויקרא דילה] וויקרא דיליה לחורא איהו לא³¹¹⁰ אלא בגין לאנגנא על חייא דלא ישלוט עלייהו מלאך המות לאסטאח לעילא ויסתמרון מניה:	בא וראה, לא לחנם תקנו הראשונים שופר למשוך מת מהבית לבית הקברות. ואם תאמר שעל המת וכבודו לבד זה, לא, אלא כדי להגן על החיים שלא ישלט עליהם מלאך המות להסטין למעלה וישמרו ממנו.
פתח ואמר³¹¹¹ (במדבר י ט) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצור אתכם וגו' ודייקנא על הצר דא מלאך המות³¹¹² הצור אתכם תדיר וקטיל לבני נשא (ואעיק לון לחייא) ובעי לקטלא אחרנין מאי תקנתיה	פתח ואמר "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצור אתכם וגו'", ודייקנו "על הצר" זה מלאך המות, "הצור אתכם" תמיד והורג בני אדם, (ומציק לחיים) ורוצה להרוג אחרים. מהי תקנתו. "והרעותם". אם בראש השנה, שהוא יום הדין למעלה, מלאך המות הזה יורד למטה כדי להשגיח על מעשי בני

³¹¹⁰ אי תימא דעל מיתא ויקרא דילי' איהו לא. במועד קטן אמרינן למאן דתני שית מאה שופרי משמע דלכבוד המת הוא השופר ואיפשר דהא והא איתא. כי לדחות ס"מ ד' בשופר א' (מ"מ).

³¹¹¹ אלא שקשה לזה בשלמא שופר בעת מצותו יש לו סגולות אלו, אמנם סתם שופר שלא בזמנו היאך ימצא בו סגולה זו, לזה פתח ואמר וכי תבואו וכו', שבכלל מצותו הוא שופר על המת זהו שאמר "ודייקנא על הצר" וכו', ועוד דמכל שכן אתיא (אור יקר).

³¹¹² השכינה נקרא מלאך הגואל ונקבה דסט"א נקרא שליח של המות (רח"ו).

421

והרעותם [אם] בראש השנה שהוא יומא דדינא לעילא³¹¹³ האי מלאך המות נחית לתתא בגין לאשגחא ובעובדין דבני (בבני) נשא ולסלקא לעילא לאסטאח לון וישראל³¹¹⁴ דידעי דהא מלאך המות נחית לתתא וסליק לעילא בגין למהוי קטיגוריא עליהו מקדמי בשופר ליבבא עליה³¹¹⁵ דלא יכיל לון ולאנגא עליהו:	האדם ולעלות למעלה להסטין עליהם. וישראל שיודעים שהרי מלאך המות יורד למטה ועולה למעלה כדי להיות קטגור עליהם, מקדמים בשופר ליבב עליו שלא יוכל להם, ולהגן עליהם.
וכל שכן בשעתא דעביד דינא וקטיל בני נשא ואשתכח לתתא וכל שכן בשעתא דאזלי³¹¹⁶ לבי קברי ואהדרו מבי קברי דהא בשעתא דנשי נטלי רגליהו³¹¹⁷ עם מיתא³¹¹⁸ איהו נחית ואשתכח קמיהו³¹¹⁹ דכתיב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות יורדות למאן לההוא אתר דאקרי מות ועל דא חוה גרמת מותא לכל עלמא רחמנא לשזבינן:	וכל שכן בשעה שעושה דין והורג בני אדם ונמצא למטה, וכל שכן בשעה שהולכים לבית הקברות וחוזרים מבית הקברות, שהרי בשעה שנשים נוטלות רגליהן עם המת, הוא יורד ונמצא לפניו, שנאמר "רגליה יורדות מות". יורדות לאן. לאותו מקום שנקרא מות. ועל זה חוה גרמה מות לכל העולם, הרחמן יצילנו.
תא חזי כתיב (שם ל ב) כן דרך אשה מנאפת³¹²⁰ וגו' והא אוקימנא אבל כן דרך אשה מנאפת דא הוא מלאך המות והכי הוא³¹²¹ והכי אקרי³¹²² אכלה ומחתה פיה	בא וראה, נאמר "כן דרך אשה מנאפת וגו'". והרי בארנו. אבל כן דרך אשה מנאפת, זה מלאך המות, וכך הוא, וכך נקרא. "אכלה ומחתה פיה", שורפת את העולם בשלהבותיה והורגת בני אדם טרם שהגיע

³¹¹³ שאין פעולתו בעצם אלא "נחית לתתא" וכו', וירידתו אינה לפעולה אלא להשגיח (אור יקר).
³¹¹⁴ צוה קודש אברך הוא שבשביל סבה זו הקלה דהיינו שירד למטה להשגיח בבני אדם כדי להשטין (אור יקר).
³¹¹⁵ כדי שלא יוכל להם וכדפירשנו סודו, כל שכן שראוי לעשות "בשעתא דעביד דינא וקטין בני נשא ואשתכח לתתא", שאין ספק שראוי להריע בשופר שלא ישלוט על ישראל, והיינו (בערך) [שתי תיבות מטושטשות] כשנתן רשות למשחית שראוי להריעו בתפלה כמו שפירשו במסכת תענית (אור יקר).
³¹¹⁶ שאז אין כחו כל כך ובקל יכולים לדחותו שלא נתן לו רשות והוא הרשה את עצמו כדפירשנו (אור יקר).
³¹¹⁷ הענין כי כל דברי העולם הזה פרטם וכללם רמז לעולם העליון, וכמו שמעשה הטוב יעורר הטוב, כך מעשה שאינו הגון יעורר שאינו הגון, והנה הזכרים הם מרכבה לתפארת, והנקבות מרכבה למלכות, ואברי האשה הם מרכבה לאשה העליונה, ורמז רגליה הם רומזים לסוד הרגלים העליונים המתפשטים בגלות (עליהם) [נעליהם] וסנדליהם אל רגליה יורדות מות, והיינו שיתפשטו ממנעל וסנדל כחות למטה שהם מתלבשים בחצונים, והנה בהתעורר בנקבות התחתונות אלו הרגלים, הם מעוררים סוד הרגלים העליונים, ומה גם היות התעוררותם בעסקי המות הזה שהם גרמו לעולם, שמיד בבואם אל המות ועוקרים רגליהם הרי שתי פעולות לעורר החצוני הזה ולהשליטו, לזה "בשעתא" וכו' (אור יקר).
³¹¹⁸ שהם שני סבות, האחד "רגליהו" השני "עם מיתא" (אור יקר).
³¹¹⁹ ועל זה כווננו בגמרא למה נשים מקדימין אל המת מפני שהם גרמו מותא לעולם, רצו בזה שהם קרובות אל המיתה, והמיתה היא קרובה אליהם, לכך הם מתכנסות אל מקום המת שטבע הענין בדומין, ולא ירד שם על חנם, מפני קשר אשר לו שם שהיא גרמה מיתה, גם עתה אפשר שתגרום מיתה על ידי שיחטא אדם עמה, והכל דרך אחד שזה היה ממש חטא אדם הראשון (אור יקר).
³¹²⁰ אשה אחת לכמה בני אדם כל שכן נשים הרבה לאיש אחד, "כן דרך אשה מנאפת", סוד גדול יש בו שנרמז בדברינו למעלה, ועליו קאמר "והא אוקימנא", אבל מה שראוי להזכירו בלי פחד דא הוא מלאך המות שבאמת הוא אשה מנאפת לילית הרשעה, הנה באמת נואף עם בני אדם ומחטיאם, והיא הזונה (אור יקר).
³¹²¹ נואף (אור יקר).
³¹²² אשה זונה, ואותו הפי' האחר לא איקרי הכי ולא איהו הכי אלא על דרך משל (אור יקר).

אוקידת³¹²³ עלמא בשלהובוי וקמלת בני נשא עד לא מטא זמנייהו ואמרה לא פעלתי און דהא דינא בעא עליהו ואשתכחו בחובין ובדינא קשוט מיתו:	זמנם. "ואמרה לא פעלתי און", שהרי דין צריך עליהם, ונמצאו בחטאים, ובדין אמת הם מתו.
בשעתא דעבדו ישראל ית עגלא ומיתו כל אינון אוכלוסין הוה מלאך המות אשתכח ביני נשי בנו משרייתא דישראל כיון דאסתכל משה דהא מלאך המות אשתכח ביני נשי ומשרייתא דישראל בינייהו מיד כניש לכל גוברין לחודייהו דהא הוא דכתיב (שמות לה א) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלין גוברין דכניש לון³¹²⁴ ואפריש לון לחודייהו:	בשעה שעשו ישראל את העגל ומתו כל אותם המונים, היה מלאך המות נמצא בין הנשים בתוך מחנה ישראל. כיון שהסתכל משה שהרי מלאך המות נמצא בין הנשים ומחנה ישראל ביניהם, מיד כנס את כל הגברים לבדם. זהו שנאמר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", אלו הגברים, שכנס אותם והפרידם לבדם.
ומלאך המות לא הוה מתפרש מגו נשין עד דאתוקם משכנא דכתיב (שמות מ יח) ויקם משה את המשכן ואפילו בשעתא דנשין הוו מייתין נדבה למשכנא לא הוה מתעדי מבינייהו עד דחמא משה ויהב לגוברין עיטא דלא ייתון בחבורא חדא עמהון ולא יתחזון אנפין באנפין אלא לבתר כתפייהו³¹²⁵ דהא הוא דכתיב (שמות לה כב) ויבאו האנשים על הנשים [ויבואו האנשים עם הנשים לא כתיב] (ויביאו) לא כתיב אלא ויבאו³¹²⁶ בארחא וחדא לא הוו אזלין (לא הוו עאלין) אלא לבתר כתפייהו בגין דמלאך המות לא אתפרש מבינייהו עד דאתוקם משכנא:	ומלאך המות לא היה נפרד מתוך הנשים עד שהוקם המשכן, שנאמר "ויקם משה את המשכן". ואפילו בשעה שהנשים היו נותנות נדבה למשכן, לא היה סר מביניהם, עד שראה משה ונתן לגברים עצה שלא יבאו בחבור אחד עמהם ולא יתראו פנים בפנים, אלא אחר כתפיהם. וזהו שנאמר "ויבואו האנשים על הנשים", (ויבאו האנשים על הנשים לא כתוב, אלא ויבאו על) ויביאו לא כתוב אלא "ויבואו", לא היו הולכים בדרך אחת, אלא אחר כתפיהן, משום שמלאך המות לא נפרד מביניהן עד שהמשכן הוקם.
תא חזי לא אשתכח ביני נשי פחות משבע [נשים]³¹²⁷ ולא פחות מעשר ובארחא באתגליא³¹²⁸ בשבע אשתכח ובעי דינא בעשר אסמי לקמלא ובגין דאשתכח בינייהו	בא וראה, אינו נמצא בין הנשים פחות משבע נשים, ולא פחות מעשר. ובדרך בגלוי בשבע הוא נמצא, ומבקש דין. בעשר הוא מסטין להרוג. ומשום שנמצא ביניהן בדרך בגלוי, נאמר "ויבואו האנשים על הנשים". ונשמרו כל אותו יום החברים ועסקו בתורה.

³¹²³ הענין שעם היות שאינה הורגת אלא בדין גבוה יש חלוק בין דין לדין, הקב"ה דן את האדם לזכות, אפילו יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף, וכדפי' בגמ' שאפילו ימצא חלק א' מכמה חלקים לזכות ראוי שלא ימות, מפני שיצטרך פלוני הצדיק ואינו בן עונש או בן יסורים ויאמר פדעוהו, וכן אם ראוי שיחיה מפני שעל ידו ימשך זכות ללוני הצדיק יצילהו, וכן אם ראוי להוליד בן צדיק או בת צדקת נשוי לצדיק, וכל זה הם סוד משפט, שמשפט רחמים גורם כל זה, אמנם יש דין אחר כך בשעת רוגז שמשפט הוא מסתלק ואז דנים האדם כפי מציאות עצמו בפרטי מעשיו אם כן נמצא שהוא שורף העולם (אור יקר).

³¹²⁴ פי' ג' למה ויקהל היינו מן הנשים (מ"מ).

³¹²⁵ פי' הנשים היו אחורי האנשים ופי' הכתוב ויבואו האנשים קודם הנשים (מ"מ).

³¹²⁶ שאז היה פי' כמ"ש אונקלוס, (ויבאו, לה, כב) ומייתן גברייא על נשייא, שפי' שעל מה שהקדימו הנשים להביא הוסיפו האנשים, אבל אם הוא ביאה ולא הבאה מה אכפת לן בהקדמות הביאה לנשים (רמ"ז).

³¹²⁷ היינו כנגד היכלות הטומאה שהם ז"ת ואז הוא קטרוג אך אם אין הסכמת ג"ר אין מיתה וז"ש ואין פחות מעשר שהוא הסכמת היכל הז' ג"כ שכולל ג"ר (רח"ו).

³¹²⁸ פי' שס"מ נגלה בדרך עם הנשים וז"ש בסמוך ובגין דאשתכח בינייהו באורחא וכו' (מ"מ).

423

בארחא באתגליא כתיב ויבאו האנשים על הנשים אסתמרו ³¹²⁹ כל ההוא יומא כלהו חברייה ואשתדלו באורייתא:	
פתח רבי שמעון ואמר, "ויאמר ה' אל נח בא אתה וכל ביתך אל התיבה". הרי בארנו הפסוק, אבל בא וראה, וכי לא יכול הקדוש ברוך הוא לשמור את נח במקום אחד בעולם, שיהיה	פתח רבי שמעון ואמר, "ויאמר ה' אל נח בא אתה וכל ביתך אל התיבה". הרי בארנו הפסוק, אבל בא וראה, וכי לא יכול הקדוש ברוך הוא לשמור את נח במקום אחד בעולם, שיהיה
באתר חד בעלמא דיהא:	
קצו/א	
מבול בכל עלמא ולא יהא בההוא אתר כמה דכתיב בגדעון (שופטים ו א) ויהי חורב אל הגזה לבדה, או לשמור אותו בארץ ישראל שנאמר בה "לא גושמה ביום זעם", שלא ירדו עליה מי המבול.	המבול בכל העולם ולא יהיה באותו מקום, כמו שנאמר בגדעון "ויהי חרב אל הגזה לבדה", או לשמור אותו בארץ ישראל שנאמר בה "לא גושמה ביום זעם", שלא ירדו עליה מי המבול.
טופנא ³¹³⁰ :	
אלא כיון דמחבלא נחת לעלמא מאן דלא סגיר גרמיה ואשתכח קמיה באתגליא אתחייב בנפשיה דאיהו קטיל גרמיה מגלן מלוט דכתיב (בראשית יט ז) המלט על נפשך אל תביט אחריו מאי טעמא אל תביט אחריו בגין דמחבלא אזיל בתר כתפוי ואי אהדר רישיה ואסתכל ביה אנפין באנפין יכיל לנזקא ליה ³¹³¹ :	אלא, כיון שהמשחית ירד לעולם, מי שאינו סוגר את עצמו ונמצא לפניו בגלוי, מתחייב בנפשו, שהוא הרג את עצמו. מנין לנו, מלוט, שנאמר "המלט על נפשך אל תביט אחריו". למה "אל תביט אחריו", משום שהמשחית הולך אחר כתפו, ואם מחזיר ראשו ומתבונן בו פנים בפנים, יכול להזיק לו.
ועל דא כתיב (שם ז טז) ויסגור יהו"ה בעדו דלא ויתחזי קמי מחבלא ולא ישלוט (שלט) עליה מלאך המות ועד דהוו טמירין מיתו תליסר גוברין במתא אמר רבי שמעון בריך רחמנא דלא אסתכל בדיוקניכו מלאך המות:	ועל זה, נאמר "ויסגור ה' בעדו", שלא יתראה לפני המשחית ולא ישלוט עליו מלאך המות. ועד שהיו טמונים, מתו שלשה עשר אנשים בעיר. אמר רבי שמעון, ברוך הרחמן שלא הסתכל בדיוקניכם מלאך המות.
ויקהל משה וגו' ³¹³² (שמות לה א) אהדר לון ³¹³³ כמלקדמין עובדא דמשכנא אמר רבי	"ויקהל משה וגו'", החזיר להם כמקדם מעשה המשכן. אמר רבי חייא, הכל כמו

³¹²⁹ ואסתמרו (דפ"ו).

³¹³⁰ דע שהרמ"ב ז"ל בפי' התור' כתב וז"ל שאפילו למ"ד לא ירד מבול לארץ ישראל אפ"ה המים נכנסו לה מן הצדדים ולכך כתיב ויכוסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים ואפילו דא"י וכתב עליו הרב יפה ז"ל ואישתמטתי' להרב סוגיית פ' פרת חטאת שאמר שם לרבי יוחנן דס"ל שלא ירד מבול לא"י מהבלא מתו ש"מ שלא היה בה מים אפילו מהצדדים ע"ש באורך ולשון זה של הזהור מוכח כדברי הרב יפה (מ"מ).

³¹³¹ בכל אדם רשומים העוונות על מצחו, ויש להם רשות למזיקים, הרואים העוונות על מצחו של אדם, לכן צוה המלאך ללוט ולאשתו ולבנותיו "אל תביט אחריו" (בראשית יט ז), שיש להם רשות להזיק, וכן אירע לאשתו של לוט שהביטה מאחוריה, וראה העוונות על מצחה, והעניש אותה (עמק המלך שט"ז פמ"ד).

³¹³² קצה ע"א (הערת הזהר).

³¹³³ סברתו שמעשה המשכן שנצטווה בפרשת תרומה היה קודם שנעשה מעשה העגל, ועכשיו בפרשתנו שהיה אחר שירד בפעם האחרונה מן ההר ואז חזר לצוותם כבתחילה, וכדקיימא לן מזהירים קודם המעשה ובשעת מעשה (רמ"ז).

חייא כלא כמה דאתמר³¹³⁴ ועובדא דמשכנא לא אתעביד³¹³⁵ אלא מישראל בלחודייהו ולא מאינון ערב רב בגין דאינון ערב רב אמשיכו ליה³¹³⁶ למלאך המות לנחתא לעלמא כיון דאסתכל משה ביה אשד³¹³⁷ לאינון ערב רב לבר וכניש לון לישראל בלחודייהו הדא הוא דכתיב ויקהל משה וגו':	שנתבאר. ומעשה המשכן לא נעשה כי אם מישראל לבדם, ולא מאותם ערב רב, משום שאותם ערב רב משכו את מלאך המות לרדת לעולם. כיון שהסתכל בו משה, זרק החוצה את אותם ערב רב, וכנס את ישראל לבדם, זהו שנאמר "ויקהל משה וגו'".
רבי שמעון פתח (משלי ל ד) מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע האי קרא הא אוקימנא וכמה סמכין אית ביה וכלא בקודשא בריך הוא אתמר דאיהו כלא³¹³⁹ ואתמר מה שמו ומה שם בנו כי תדע דא קודשא בריך הוא מה שמו יהו"ה³¹⁴⁰ ומה שם בנו ישראל³¹⁴¹ דכתיב (שמות ד כב) בני בכרי ישראל והא אוקימנא מי עלה שמים [הא אוקמוה] (אוקימנא) דא משה דכתיב (שם כד יב) ואל משה אמר עלה אל יהו"ה:	רבי שמעון פתח, "מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע". פסוק זה הרי בארנו, וכמה אדנים יש בו. והכל נאמר על הקדוש ברוך הוא, שהוא הכל. ונאמר, "מה שמו ומה שם בנו כי תדע" זה הקדוש ברוך הוא. "מה שמו", יהו"ה. "ומה שם בנו", ישראל, שנאמר "בני בכורי ישראל", והרי בארנו. "מי עלה שמים", הרי פרשוהו, זה משה, שנאמר "ואל משה אמר עלה את ה'".
דבר אחרו (אבל) מי עלה שמים דא אליהו דכתיב ביה (מ"ב ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים וכי היך יכיל אליהו לסלקא לשמים	דבר אחר "מי עלה שמים" זה אליהו, שנאמר בו "ויעל אליהו בסערה השמים". וכי איך יכל אליהו לעלות לשמים, והרי כל השמים לא יכולים לסבול אפילו גרעין כחרדל מגוף העולם הזה, ואתה אומר "ויעל

³¹³⁴ ירצה הכל אמת מה שנאמר על פ' זה, בין מ"ש לעיל קצה ע"א דבעא קב"ה למעבד עובדא דמשכנא מכל סטרין במוחא וקליפה וכו', ועיין מה שכתבתי עליו, ובין הנזכר למעלה קצו ע"ב, שמפני העגל חזרה מיתה לעולם ושנתערבה עם הנשים ולכן משה כניש לכל גוברין לחודייהו. ובזה יכון הכל מה שחזר וצוה על מעשה המשכן בשעת מעשה, וגם שנתפרשו בני ישראל לעשותו לאפוקי הערב רב, וגם מ"ש בפי' שמשה הקהילים שהיה יכול לומר ויאמר משה אל כל עדת, אלא שהכוונה בעצם וראשונה היתה האנשים מן הנשים, והם עשו כך כמש"ה (לה כב) ויבאו האנשים על הנשים, וכנז"ל (רמ"ז).

³¹³⁵ ר"ל שלא מבעיא שבנדבת הזהב ושאר הדברים לא נצטרפו ערב רב, אלא אפילו במלאכת המשכן וכל מעשהו לא נתעסקו כלל ואעפ"י שהיו בהם חכמים, ולכן אמר מאינון ערב רב, פי' שכבר נודע טבעם וחכמתם וכנז"ל קצא ע"א שהיו חכמים גדולים, ואפילו הכי כתוב (לה י) וכל חכם לב בכם, בכם דווקא ולא ערב רב (רמ"ז).

³¹³⁶ הענין הוא כי כוונת החרשין שלהם בעגל היתה לחזק כח זעיר דקליפה שהוא ממש נגדיי למקור משה רבינו ע"ה שהוא זעיר הקדוש שבו סוד החיים והטוב, ואלו הרשעים רצו לסתור בניינו ולכן המשיכו מלאך המות, שהוא מושרש בזעיר דקליפה והמשיכו לו כח מלמעלה למטה, ולכן כיון דאסתכל משה ביה, שהוא מנגדו (רמ"ז).

³¹³⁷ שערב רב היו אז מעורבים עם ישראל, והבדיל אוכל מתוך פסולת כדי שלא יהיה מונע אל השכינה מלשרות עליהם, ועל כן פתח רבי שמעון מי עלה שמים וגו', שסודו בזעיר דקדושה שבו נכללו ד' יסודות עליונים וכמ"ש לקמן בעבר הדף, והכא איהו רזא דרתיכא עלאה ארבע סטרין דעלמא דאינון יסודי קדמאי דכלא, ועניינם שמים יסוד האש רוח ומים וארץ, ואם תעמיק תמצא שהוא בסדר נקודות ההו"ה, כי השבא הוא בגבורה והוא האש, וחולם רוח ת"ת, וקמץ חסד וכנזכר בזוהר (ויקרא ה יב, במדבר ה כו) וקמץ הכהן, והארץ אין לה נקודה היא ה' אחרונה. ולכן אמר וכלא בקודשא בריך הוא, הוא זעיר, ועיין פרשת יתרו עט ע"ב כי שם כתוב (משלי ל ד) מה שמו, חכמה, ומה שם בנו, ת"ת (רמ"ז).

³¹³⁸

³¹³⁹ עט ע"ב (הערת הזהר).

³¹⁴⁰ פי' אבא (מ"מ).

³¹⁴¹ פי' זעיר (מ"מ).

אליהו בסערה השמים".	והא כללו שמים לא יכלין למסבל אפילו גרעינא כחרדל מגופא דהאי עלמא ואת אמרת ויעל אליהו בסערה השמים:
אלא כמו שנאמר "וירד ה' על הר סיני". ונאמר "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר". וכי הקדוש ברוך הוא שהיה בהר סיני, ונאמר "ומראה כבוד ה' כאש אכלת בראש ההר", איך יכל משה לעלות אליו. אלא נאמר במשה "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר". שנכנס לתוך הענן כמי שמתלבש בלבוש, כך גם התלבש בענן ונכנס לתוכו, ובענן התקרב לאש ויכל להתקרב. אף כך אליהו, שנאמר "ויעל אליהו בסערה השמים", שנכנס באותה סערה והתלבש באותה סערה ועלה למעלה.	אלא וכמה דאת אמר (כגוונא דא) (שמות יט ב) וירד יהוה על הר סיני וכתוב (שם כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וכי קודשא בריך הוא ודוהוה בטורא דסיני וכתוב (שם יז) ומראה כבוד יהוה כאש אוכלת בראש ההר איך יכל משה לסלקא לגביה אלא במשה כתיב (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר דעאל גו עננא ³¹⁴² כמאן דאתלבש בלבושא הכי נמי אתלבש בעננא ועאל בגויה ובעננא אתקריב לגבי אשא ויכל למקרב [באליהו] ואוף הכי אליהו דכתיב (מלכים ב' ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים דעאל בההיא סערה ³¹⁴³ ואתלבש ביה בההיא סערה [וסליק] לעילא:
וסוד מצאנו בספרו של אדם הראשון, שאמר באותן תולדות העולם, שתהיה רוח אחת שתדך לעולם לארץ ותתלבש בגוף ושמו אליהו, ובאותו גוף יעלה, וישלל מגופו, וישאר בסערה, וגוף של אור אחר יזדמן לו להיות בתוך המלאכים. וכשירד, יתלבש באותו גוף שישאר באותו העולם, ובאותו גוף יתראה למטה, ובגוף אחר יתראה למעלה. וזהו סוד של "מי עלה שמים וירד". לא היה אדם שעלתה לשמים הרוח שלו וירדה אחר כך למטה, פרט לאליהו, שהוא עלה למעלה וירד למטה.	ורוא אשכחנא בספרא דאדם וקדמא ³¹⁴⁴ דאמר באינון תולדות דעלמא רוחא וחדאן יהא דיחות לעלמא בארעא ויתלבש בגופא ואליהו שמיה ³¹⁴⁵ ובההוא גופא יסתלק [ואשתליל מגופיה] ³¹⁴⁶ (וישתכלל גופיה) וישתאר בסערה וגופא דנהורא אחר ³¹⁴⁷ יזדמן ליה למהוי גו מלאכי וכד יחות יתלבש בההוא גופא דישתאר בההוא [עלמא] ³¹⁴⁸ (סערה) ובההוא גופא יתחזי לתתא ובגופא אחרא יתחזי לעילא ודא איהו רוא דמי עלה שמים וירד לא הוה בר נש דסליק לשמיא רוחא דיליה ונחית לבתר לתתא בר אליהו דאיהו סליק לעילא ³¹⁴⁹ ונחית לתתא ³¹⁵⁰ :
דבר אחר "מי עלה שמים" זה אליהו. "וירד" זה יונה, שהוריד אותו הדג לתוך	דבר אחר מי עלה שמים דא אליהו וירד

³¹⁴² פי' היינו סוד החשמל ועיין בפ' משפטים דף צ"ט ע"א (מ"מ).
³¹⁴³ פי' שהפשיט גופו החומרי ונתלבש בלבוש סערה כדי שבאמצעות סערה יכול לעלות לשמים וז"ש בסמוך ואשתלל מגופי' ואשתאר בסערה (מ"מ).
³¹⁴⁴ באליהו הנה נשאר גופו בסערה ואתפשט רוחיה מן גופיה, וכמ"ש בזה"ק (ויגש רט ע"א) ע"ש, וגופו נשאר בסערה, וכשירד בעוה"ז הנה חוזר ומתלבש בההוא גופא (דע"ה ח"א נג ע"ב).
³¹⁴⁵ עי' בהגר"א בהיכלות פקודי היכל ו' בספר יהל אור דף ל ע"ד ובפרדס שער היכלות פרק יד, ועי' עוד בפרשת אחרי מות סח סע"א ורע"ב ובזו"ח רות כא ע"א ועי' עוד פרשת בראשית מו ע"ב ופרשת ויגש רט ע"א (לש"ו).
³¹⁴⁶ ויתכלל גופיה ההוא דאתלבש וישתאר כו' כן הוא בפרדס שער ההיכלות פרק יג (לש"ו).
³¹⁴⁷ פי' הוא חלוקא דרבנן נמצא שג' לבושים היו לו גוף החומר א' ואח"כ הפשיטו ונתלבש בסערה כדי שיוכל לעלות לשמים. שלישי הוא מלבוש העיקרי שהוא חלוקא דרבנן (מ"מ).
³¹⁴⁸ פי' גוף החומרי הניח רוחא דבר נש ולפי זה בחפניו היינו בתפילה שנשא כפיו לשמים (מ"מ).
³¹⁴⁹ פי' נשמה שהיתה בו מגד (מ"מ).
³¹⁵⁰ פי' נשמת בנימין שהית' בו שהיא יורדת לעשות נס לצדיקים (מ"מ). א"נ כד סליק קאי ג"כ על בנימין ונקרא שמו. וכד נחית שמתחלק לכמה ניצוצות נק' בנו (מ"מ).

דא יונה דנחת ליה נונא גו תהומי לעמקי ימא יונה מחילא דאליהו קא אתא³¹⁵¹ אליהו סליק יונה נחית דא שאיל נפשיה למימת ודא שאיל נפשיה למימת ובגין כך אקרי (יונה א א) בן אמתי וכתיב (מ"א יז כ) ודבר יהו"ה בפיך אמת:	התהומות לעמקי הים. יונה בא מכחו של אליהו. אליהו עלה, ויונה ירד. זה שאל נפשו למות, וזה שאל נפשו למות. ולכן נקרא "בן אמתי", ונאמר "ודבר ה' בפיך אמת".
מי צרר מים דא אליהו דצריר צרורא דמיא בעלמא ולא נחתו מלא ומטרא דשמיא בשמלה דא אליהו דהוה [מחי באדרתיה]	"מי צרר מים" זה אליהו, שצרר את צרור המים בעולם, ולא ירדו טל ומטר השמים. "בשמלה" זה אליהו, שהיה מכה באדרתו
קצו/ב	
(מייתי אדרתיה) למעבד נסין מי אסף רוח בחפניו דא אליהו דאהדר רוחא דבר נש לגו מעוי אסף כמה דאתמר (מ"ב ה יא) ואסף המצורע³¹⁵²:	לעשות נסים. "מי אסף רוח בחפניו" זה אליהו, שהחזיר רוחו של אדם לתוך מעיו. (אסף כמו שנאמר "ואסף המצורע").
מי הקים כל אפסי ארץ דא אליהו דלבתר דצרר מים ואומי על (מטרא) ושמיא לבתר אהדר בצלותיה ואוקים כל עלמא ונחית מטרא ואתיחב מזונא לכלא מה שמו דא אליהו ומה שם בנו דא אליהו מה שמו כד סליק לעילא אליהו ומה שם בנו³¹⁵³ כד נחית לתתא ואתעביד שליחא למעבד נסין אליהו שמיא:	"מי הקים כל אפסי ארץ" זה אליהו, שלאחר שצרר מים ונשבע על (מטר) השמים, אחר כך חזר בתפלתו והעמיד את כל העולם והוריד מטר ונתן מזון לכל. "מה שמו" זה אליהו. "ומה שם בנו" זה אליהו. "מה שמו", כשעלה למעלה, אליהו. "ומה שם בנו", כשירד למטה ונעשה שליח לעשות נסים, אליהו שמו.
דבר אחר מי עלה שמים דא קודשא בריך הוא³¹⁵⁴ כמה דאוקימנא ורזא דמלה מי³¹⁵⁵ והא אוקימנא והכא איהו רזא דרתיכא עלאה³¹⁵⁶ (ב) ארבע סטרין אדעלמא דאינון	דבר אחר "מי עלה שמים" זה הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו. וסוד הדבר, מ"י, והרי בארנו. וכאן הוא סוד המרכבה העליונה, ארבעה צדדי העולם שהם יסודות ראשונים של הכל, וכולם תלויים באותו מקום עליון שנקרא מ"י, כמו שנתבאר.

³¹⁵¹ עי' פדר"א פרק לג ובשוחר טוב סוף מזמור כו ובשער הגלגלים לד סע"ב (לש"ו). עי' דע"ה ח"ב ס ע"ב.

³¹⁵² "אסף כמה דאתמר ואסף המצורע" מוסגר בדפ"ק.

³¹⁵³ הענין כי המלאך אינו איש שלם אלא חלק איש, כאלו תאמר כאשר יתקבצו כל ששים רבוא מלאכי השרת יעשו צורה שלימה, והקב"ה לא ברא שהמלאכים יהיו פרים ורבים אלא האצילים הספירות כולם יחד אדם והיינו אדם דאצילות וברא הכסא בה נכללו כמה עולמות כדאיתא בפרקי מרכבה, והכל אדם אחד והיינו אדם דבריאה, וכן יצר המלאכים כולם לאין תכלית למספרם וכולם יחד אדם דיצירה, ועשה העולם הזה והגלגלים וכל מעשה בראשית ונק' אדם אחד והיינו אדם דעשיה והאדם הזה יש בו דקות ורוחניות כולם, ועל זה נאמר אדם בצלמינו כדמותינו, בו אצילות כולם יחד בו בריאה כולם יחד, בו יצירה כולה יחד, בו עשיה כולה יחד והנה המלאך חלק א' מפרקי אדם דיצירה, ורבע(י) אדם הוא מיכאל, ורבע(י) אדם הוא גבריאל בכל כחות אשר תחת ידו לאין תכלית, ואדם למטה אדם שלם לזה יש בו כח לתת ביסודות כל כח שירצה כמו מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וכן שמש בגבעון דום וכו', וכן כל ניסי אלישע ואליהו ומרע"ה וכל הצדיקים, מהו שאין כן במלאכים אלא יפעלו בפעולה ההיא הנשפעת אליהם, ואם יפעלו פעולה שניה ישתנה שמם מפני שיצטרכו לחזור לקבל, וכפי קבלתם כך פעולתם, כך שמם, מפני שהשם נוטה כפי הקבלה שמקבל מאור עליון לפעול למטה, ולזה אין מלאך א' עושה ב' שליחויות, מפני שיצטרך לעלות אל מדורו ולקבל שפע שני לפעול, ולפעמים לא יתייחס הפעולה ההיא אל האבר ההוא ואל המלאך ההוא לא יכול לפעול, כי לא יקבל מלאך א' כל השמות אלא כפי מה שהוא צדו וכחו ומדת מציאותו וכו' (אור יקר).

³¹⁵⁴ פי' זעיר שעלה לבינה הנקרא מי וז"ש וכלהו תליין דהיינו חג"תם (מ"מ).

³¹⁵⁵ מ"י (דפ"ו).

³¹⁵⁶ כג ע"ב (הערת הזהר).

427

יסודי קדמאי דכלא וכלהו תליין בההוא אתר עלאה³¹⁵⁷ דאקרי מי³¹⁵⁸ כמה דאתמר:	
תא חזי כד קיימא שעתא דרעותא קמי קודשא בריך הוא ליחדא רתיכא עלאה וס"א ברתיכא תתאהו למהוי כלא חד³¹⁵⁹ כדין קלא³¹⁶⁰ נפיק מההוא אתר עלאה קדישא דאקרי שמים³¹⁶¹ וכניש כל אלין קדישין דלתתא וכל אינון רברבן קדישין ומשריין עלאין למהוי כללהו זמינן כחדא הדא הוא דכתיב (שמות לה א) ויקהל משה דא רזא דשמים את כל עדת בני ישראל אלין אינון תריסר משריין עלאין קדישין³¹⁶²:	בא וראה, כשעמדה שעת רצון לפני הקדוש ברוך הוא ליחד המרכבה העליונה (במרכבה התחתונה) להיות הכל אחד, אז יצא קול מאותו מקום עליון קדוש שנקרא שמים, וכנס את כל אותם קדושים שלמטה, וכל אותם גדולים קדושים ומחנות העליונים, להיות כולם מזומנים כאחד. זהו שנאמר "ויקהל משה", זה סוד של שמים. "את כל עדת בני ישראל", אלה הם שנים עשר מחנות עליונים קדושים.
ויאמר אליהם (שמות לה א) ומאי קאמר (שם ד-ה) זה הדבר וגו' קחו מאתכם תרומה (שמות לה ה) אתתקנו כלכון לסלקא עלייכו ולמיטל עלייכו יקרא דכרסייא קדישא³¹⁶³ לסלקא לעילא³¹⁶⁴:	"ויאמר אליהם", ומה אמר, "זה הדבר וגו', קחו מאתכם תרומה. התקנו כולכם להעלות עליכם ולשאת עליכם כבוד הכסא הקדוש לעלות למעלה.
אפרישו מנייכו אינון יקרין אינון רברבין עלאין³¹⁶⁵ לסלקא לההיא תרומה רזא דכרסייא קדישא לאתחברא באבהן ונ"א בבעלה דהא מטרוניתא לא אתחזיא למיתי לבעלה אלא באינון בתולתן עולמתהא³¹⁶⁶ דייתון עמה³¹⁶⁷ ומדברין לה עד דמטת לבעלה כמה דאת אמר (תהלים מה טו) בתולות אחריה רעותיה³¹⁶⁸ וגו' וכל כך למה למיתי לאתחברא בבעלה:	הפרידו מכם אותם נכבדים, אותם גדולים עליונים להעלות את אותה תרומה, סוד הכסא הקדוש, להתחבר באבות (בבעלה), שהרי המלכה אינה ראויה לבא לבעלה אלא באותן בתולות עלמותיה, שיבואו עמה ומנהיגות אותה, עד שמגיעה לבעלה, כמו שנאמר "בתולות אחריה רעותיה וגו'". וכל כך למה, כדי לבוא להתחבר עם בעלה.
כל נדיב לבו (שמות לה ה) אלין אינון ארבע משריין עלאין³¹⁶⁹ דבכללא דלהון	"כל נדיב לבו", אלו אותם ארבעה מחנות עליונים שבכללם כלולים כל אותם שאר

³¹⁵⁷ פי' חג"תם הנזכר (מ"מ).

³¹⁵⁸ מ"י (דפ"ו).

³¹⁵⁹ פי' לזווג ז"ון יחד שהם חג"תם הנזכר (מ"מ).

³¹⁶⁰ פי' בינה רומזת לזעיר שרצונה לעשות זווג ז"ון יחד ואז זעיר אומר קחו מאתכם וכו' והוא משה שהוא זעיר (מ"מ).

³¹⁶¹ פי' זעיר (מ"מ).

³¹⁶² י"ב נושא הכסא (רח"ו). ר"ל דהן בני ישראל, י"ב שבטים בני ישראל דלעילא (בהגר"א על תיקו"ז צה ע"ב).

³¹⁶³ פי' מלכות שהיא כסא עליהם (מ"מ).

³¹⁶⁴ פי' ליחדה עם בעלה וז"ש תחלה כד קיימא שעתא דרעותא קמי קב"ה לייחדא רתיכא עילאה שהם חג"תם שהכוונה היא לייחד מ' עם בעלה (מ"מ).

³¹⁶⁵ כי אע"פ שיש כמה שרים תחיהם עכ"ז הם הנושאים ולא אחרים (רח"ו).

³¹⁶⁶ עי' לעיל קפט ע"ב (לש"ו). פי' י"ב הנזכר (מ"מ).

³¹⁶⁷ והיא משלמת ל"ג (בהגר"א על תיקו"ז צה ע"ג).

³¹⁶⁸ כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

³¹⁶⁹ ארגמ"ן (רח"ו). ושיעור הכתוב ויקהל משה שהוא זעיר את כל עדת בני ישראל שהם י"ב נושאי הכסא ויאמר אליהם קחו מאתכם תרומ' שהיא מ' שאע"פי שיש כמה משריין תחתיהם י"ב הם העיקר ומש"ה כל נדיב לב ר"ל ב"ב עצמם ארבעה הם העיקר שהם ארג"מן שנקראים נדיבים כמו חג"ת שנקראים נדיבים (מ"מ).

כלילין כל אינון שאר משריין³¹⁷⁰ ואלין אינון דנפקן מאבהן³¹⁷¹ עלאין דאקרון נדיבים כמה דאוקמוה³¹⁷² דכתיב (במדבר כא יח) כרוה נדיבי העם³¹⁷³ אלין אבהן:	המחנות, ואלה הם שיוצאים מהאבות העליונים שנקראים נדיבים, כמו שבארוה, שנאמר "כרוה נדיבי העם", אלו האבות.
יביאה (שם) יביאה לא כתיב אלא יביאה³¹⁷⁴ ליחדא כלהו³¹⁷⁵ כחדא וכן יביא לא כתיב אלא יביאה לסלקא לה לגבי בעלה ביקרא כמה דאצטריך:	"יביאה", לא נאמר יביאה, אלא יביאה, ליחד הכל כאחד. וכן לא נאמר יביא, אלא "יביאה", להעלותה לבעלה בכבוד כמו שצריך.
את תרומת יהו"ה את לאסגאה כל אינון משריין עלאין אחרניין³¹⁷⁶ לאתחברא כלא כחדא ואינון תריסר בכללא חדא זהב וכסף ונחושת ותכלת³¹⁷⁷ וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילים מאדמים וערת תחשים ועצי שטים ושמן למאר ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים אלין אינון תריסר משריין עלאין דכלילין כלהו כחדא בכללא דארבע³¹⁷⁸ דאקרון חיות הקדש כמה דאתמר:	"את תרומת ה'", "את" לרבות כל אותם המחנות העליונים האחרים, לחבר הכל כאחד, והם שנים עשר בכלל אחד. "זהב וכסף ונחושת, ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים, ועורות אילים מאדמים ועורות תחשים. ועצי שטים, ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים". אלו הם שנים עשר מחנות עליונים, שכלם כלולים כאחד בכלל של ארבעה שנקראו חיות הקדש, כמו שנתבאר.
וכלהו אלין סלקין לכרסייא³¹⁷⁹ קדישא³¹⁸⁰ לאעלא³¹⁸¹ לה לעילא לאתחברא בבעלה³¹⁸² בגין למהוי כלא חד³¹⁸³ בגין דישתכח עמה ביקרא עלאה³¹⁸⁴ כדין יתיב מלכא עלאה³¹⁸⁵ על כורסייא קדישא³¹⁸⁶ ואתחברא אתתא בבעלה למהוי כלא חד³¹⁸⁷ וכדין איהו חדוותא דכלא³¹⁸⁸:	וכל אלה עולים לכסא הקדוש להעלות למעלה להתחבר עם בעלה כדי להיות הכל אחד, וכדי שימצא עמה בכבוד עליון. ואז יושב המלך העליון על הכסא הקדוש, ומתחברת אשה עם בעלה להיות הכל אחד, ואז היא שמחת הכל.

³¹⁷⁰ פי' הם שארית ה"ב שנכללים עם ארג"מן (מ"מ).

³¹⁷¹ באבהן (דפ"ו).

³¹⁷² ויקרא יט ע"ב כז ע"א קנ ע"א (הערת הזהר).

³¹⁷³ עם (דפ"ו).

³¹⁷⁴ פי' לשון יחיד לומר שכולם אחדות אחת וכן יביא לא כתיב אלא יביאה. פי' ה' יתירה לרמז שמעלים אותה לגבי בעלה מעלה אחר מעלה כדי להתזדווג. וי"מ דמדכתיב יביאה דרשינן לשון ביאה לומר שכוונתנו היא לצורך הזווג שנקרא ביאה (מ"מ).

³¹⁷⁵ כלא (דפ"ו).

³¹⁷⁶ פי' אע"פ שאמר הכתוב כל נדיב לב שהם ארג"מן לא יעלה על דעתך ששארית ה"ב אינם נכללים עמהם לכן אמר קרא את לרבות שארית ה"ב שנכללים בד' שהם ארג"מן וז"ש בסמוך אלין תריסר משריין עילאין דכלילין כולהו בחדא (מ"מ).

³¹⁷⁷ תכלת (דפ"ו).

³¹⁷⁸ כי מיכאל כלול מג' וכן כולם (רח"ו).

³¹⁷⁹ מלכות (רח"ו).

³¹⁸⁰ בביאה (רח"ו).

³¹⁸¹ לאצילות (רח"ו).

³¹⁸² יחוד (רח"ו).

³¹⁸³ זווג (רח"ו).

³¹⁸⁴ סוד הטיפה הנק' יקר שקיבל גם הוא מלמעלה (רח"ו).

³¹⁸⁵ ז"א (מ"מ).

³¹⁸⁶ מלכות (מ"מ).

³¹⁸⁷ יאהדונה"י (רח"ו).

³¹⁸⁸ גם באריך (רח"ו).

בא וראה, כאן מתחיל למנות זהב בראשונה, ואחר כך כסף, משום שהחשבון הזה מלמטה, אבל כשבא למנות מחשבון המרכבה העליונה, מתחיל למנות מימין בראשונה, ואחר כך משמאל. מנין לנו, שנאמר "לי הכסף ולי הזהב", כסף בתחילה ואחר כך הזהב. ובמרכבה שלמטה מתחילים משמאל ואחר כך מימין, שנאמר "זהב וכסף ונחשת", זהב בתחילה ואחר כך כסף.	תא חזי הכא שארי לממני³¹⁸⁹ זהב בקדמיתא³¹⁹⁰ וכסף לבתר בגין דהאי חשבנא מתתא אבל כד אתי לממני מהושבנא דרתיכא דלעילא שארי לממני מימינא בקדמיתא ולבתר מן שמאלא מנלן דכתיב (חגי ב ח) לי הכסף ולי הזהב כסף בקדמיתא ולבתר הזהב וברתיכא דלתתא שארי משמאלא ולבתר מימינא דכתיב (שמות כה ג) זהב וכסף³¹⁹¹ ונחשת זהב בקדמיתא ולבתר כסף:
וכל אותן מרכבות נקראות "נדיב לב". "כל" לכלול את כל שאר המרכבות. "לב", מה זה לב. היינו סוד הנאמר "וטוב לב משה תמיד". וזהו הלב של הכל, וזהו הכסא הקדוש, ועל זה נקראים	וכל אינון רתיכין אקרין נדיב לב (שמות לב) לה (ה) כל לאכללא כל שאר רתיכין³¹⁹² לב מאי לב היינו רזא דכתיב (משלי טו טו) טוב³¹⁹³ לב משה תמיד ודא איהו לבא³¹⁹⁴ דכלא ודא כרסיא קדישא ועל דא אקרין
לב. "כל נדיב לב", כמו שבארנו, שארבעת המחנות הללו הכלל של כולם נקראים בסוד אחד, "נדיב לב". "תרומת ה'" זה הכסא הקדוש. ומשום שהרימו אותה למעלה ומעלים אותה למעלה, נקראת "תרומת ה'".	קצח/א
ועל זה, כשראה יחזקאל סוד החיות שהיו עולות, לא ראה מה זה שעולות, משום שהיא עולה למלך העליון בגניזה ובסתר בכבוד עליון.	לב כל נדיב לב (שמות לה ה) כמה דאוקימנא דארבע משריין אלין כללא דכלהו אקרין ברזא חדא נדיב לב תרומת יהו"ה דא כרסיא קדישא ובגין דארימו לה לעילא³¹⁹⁵ וסלקין לה לעילא³¹⁹⁶ אקרי תרומת יהו"ה³¹⁹⁷:
"וכל חכם לב בכס", אלה הם ששים מקורות שמשקים את העולם, ומהם הוא משקה. יבאו, למה יבאו. אלא שיבאו לקחת מעם גנזי החיים. יבאו ואחר כך ויעשו, מה שהקדוש ברוך הוא צוה אותם להנות את העולם.	ועל דא כד חמא יחזקאל רזא דחיות דהוו סלקין לא חמא מהו דסלקין בגין דאיהי סלקא לגבי מלכא עלאה בגניזו³¹⁹⁸ בטמיראו³¹⁹⁹ ביקרא עלאה:
וכל חכם לב בכס (שם י) אלין אינון שתין מקורין³²⁰⁰ דאשקייא עלמא ומנהון אתשקי יבאו אמאי יבאו אלא דייתון למנקט מעם גנזא³²⁰¹ דחין יבאו ולבתר ויעשו מה	

³¹⁸⁹ פי' במלכות שהיא המשכן (מ"מ).

³¹⁹⁰ פי' לפי שהחסדים מתפשטים תחלה בזעיר ואח"כ הגבורות (מ"מ).

³¹⁹¹ זה הפך ממ"ש בפי' תרומה והכא חשיב מין עורות לחד ונמצא ג' מחלוקות בדבר מ"ש רש"י. ודברי הזוהר דפי' תרומה דף קל"ה. ומ"ש הכא. ועיין מ"ש שם בתרומה דף קל"ה וקמ"ח ע"א אמר כל הני י"ג אינון כפי' רש"י ז"ל והכא חשיב י"ד מינים (מ"מ).

³¹⁹² פי' כל המחנות שתחת ה"ב שכולם נכללים עמהם (מ"מ).

³¹⁹³ וטוב (דפ"ו).

³¹⁹⁴ מלכות יוצאה כנגד הלב (רח"ו).

³¹⁹⁵ בבריאה (רח"ו).

³¹⁹⁶ באצילות (רח"ו).

³¹⁹⁷ אשת המלך (רח"ו).

³¹⁹⁸ כנגד חב"ד (רח"ו).

³¹⁹⁹ בטמירא (דפ"ו).

³²⁰⁰ ו"ק דז"א (רח"ו).

³²⁰¹ יסוד הבינה (רח"ו).

דקודשא בריך הוא פקיד לון לאהנאה עלמא³²⁰²:	
קחו מאתכם תרומה ליהוה (שמות לה ה) רבי יהודה פתח (ישעיה נח ז) הלא פרום לרעב לחמך וגו' תא חזי זכאה חולקיה³²⁰³ דבר [נש] (שנ) כד מסכנא אערע לגביה³²⁰⁴ דההוא מסכנא דורונא דקודשא בריך הוא הוי דשדר ליה³²⁰⁵ מאן דמקבל ליה³²⁰⁶ לההוא דורונא בסבר אנפין זכאה חולקיה:	"קחו מאתכם תרומה לה". רבי יהודה פתח "הלא פרום לרעב לחמך וגו'". בא וראה, אשרי חלקו של אדם כשעני פוגש אותו. שאותו העני הוא דורון של הקדוש ברוך הוא ששלח אליו. מי שמקבל את אותו דורון בסבר פנים, אשרי חלקו.
תא חזי מאן דחיים³²⁰⁷ למסכנא ואתיב ליה נפשיה³²⁰⁸ קודשא בריך הוא סליק עליה כאילו הוא ברא לנפשיה ועל דא אברהם דההוה חיים לכל בני עלמא סליק עליה קודשא ברוך הוא כאילו הוא ברא לון דכתיב (בראשית יב ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן:	בא וראה, מי שחס על העני ומשיב את נפשו, הקדוש ברוך הוא מעלה עליו כאלו הוא ברא את נפשו. ועל זה, אברהם שהיה חס על כל בני העולם, העלה עליו הקדוש ברוך הוא כאלו הוא ברא אותם, שנאמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן".
ואף על גב דהא אוקימנא³²⁰⁹ הלא פרום מאי פרום למפרם³²¹⁰ ליה מפה בנהמא ומזונא למיכל³²¹¹ דבר אחר הלא פרום כמה דאת אמר (דניאל ה כח) פרים פריסת	ואף על גב שהרי בארנו, "הלא פרום", מה זה פרום, לפרוס לו מפה בלחם ומזון לאכול. דבר אחר "הלא פרום", כמו שנאמר "פרס פריסת מלכותך וגו'". שצריך לפרוס פרוסות לחם לפניו כדי שלא יתבייש, ויפרוס לפניו

³²⁰² מלכות (רח"ו). ושיעור הכתוב וכל חכם לב בכס שהם ו"ק דזעיר המשפיעים למ' הנקרא לב
יבואו דהיינו יקבלו הארה מיסוד דאימא ולבתר ויעשו יתקנו המ' ואע"ג דהא אוקימנא פי' שאז"ל
ואת הנפש הם הגרים שהיה מגייר אבל רבי יהודה מפר' ואת הנפש הם העניים שהיה מחזיר נפשם
במזונות שנותן להם וכאלו ברא אותם (מ"מ).

³²⁰³ הנה היה נראה שהרודף אחר העני היה חשוב מאד יותר מהן הכל, לזה אמר שיותר חשוב
הוא (אור יקר).

³²⁰⁴ מפני שכשהוא צריך לרדוף אחריו אין נראה שיהיו מן השמים חפצים במצותו אלא שהוא
רודף אחר המצוה ומשיג, אמנם שהקדוש ברוך הוא מזמין לו העני, אז נראה שהקדוש ברוך הוא
משגר לו דורון (אור יקר).

³²⁰⁵ והנה העני הזה שהוא בא מאליו ולא רדף אחריו, אפשר שלא יסביר לו פנים כיון שלא בעת
התעוררותו אל המצוה נמצא אליו (אור יקר).

³²⁰⁶ מפני שאין הענין מגיע עתה לעני בלבד, אלא גם הוא מגיע למשלח הדורון, וטרפו לו באפו,
או קבלוהו בפנים עצבות, זה ודאי נוגע בכבוד המשלח (אור יקר).

³²⁰⁷ והנה אחר שהקדוש ברוך הוא מביא לידו אותו נפש שהוא ברא והולך להפסד בריאתו, והוא
מרחם עליו (אור יקר).

³²⁰⁸ והעמידו, קיום זה מעלה עליו הכתוב כאלו בראו, והבריאה עיקרה שיהיה בפנים מאירות,
ואם זה אינו מאיר פניו אל העני, פניו העצבות פוגמות בריאת הנפש הזאת שנבראת בפנים
זעומות ואינה בריאה שלימה, ועתה אני אפרש הענין, שהעני מרכבתו במלכות בסוד פגם הלבנה
וחסרונה ועניותה, ואין ספק שלבנה גרמה לו שנולד במיעוט כדפירשו, והעשיר הוא במדרגת
התפארת, והחונן על העני מורה על השפעת התפארת במלכות ואלו הן סתמן של דברים, האמנם
בהשתתף שם הרצון וסבר פנים יפות, יסתלק האדם הזה יותר, שהוא משתף באותה האכילה
ובאותו השפע שהשפיע התפארת לעני מלכות, הכתר שהוא הרצון והארת הפנים, הם מחכמה אל
הבינה, ולזה נמצא שאינו במדרגת התפארת למלכות לבד שאין אצילותה ממנו, אלא גם למעלה
בשרשים העליונים מקום אצילות המלכות, ולזה ראוי להעלות עליו כאלו בראו דהיינו שהוא שתף
כאן מקום אצילות המלכות הנקראת נפש ענ"י, וזהו שאמר "מאן דחייס למסכנא ואתיב" וכו',
דהיינו שעל ידי שרחם עליו נתעורר לבבו להשיב נפשו בסבר פנים יפות (אור יקר).

³²⁰⁹ בגרים ופליג אהא דהכא (אור יקר).
³²¹⁰ אינו להשיג המעלה הזאת בתת לו פרוסה, שאין נפש מתיישבת בפרוסה לבד, אלא פריס
היינו למפרס ליה מפה, ולחמך אינו לחם לבד אלא מאכלך כל מיני מאכל סעודה שלימה למשיב
נפש (אור יקר).

³²¹¹ ואז ישיג המעלה, ועדין לא נזכר בכתוב סבר פנים יפות אלא דווקא (בשבת) [השבת] נפש,
לענין סבר פנים יפות אמר האחד (אור יקר).

[מלכותך וגו'] דבעי למפרס פריסין דנהמא קמיה³²¹² בגין דלא לכסיף ויפרוס קמיה בעינא טבא:	בעין טובה.
לחמך לחם לא כתיב אלא לחמך ההוא דילך מממונך ולא דגזילו ולא דעשק ולא דגנבה דאי הכי לאו זכותא הוא אלא ווי ליה דאתי לאדכרא חובוי³²¹³ כגוונא דא קחו מאתכם תרומה (שמות לה ה) לארמא ממה דלכון ולא מעשק ולא מגזל ולא מגנבה והא אוקמוה:	"לחמך", לא כתוב לחם אלא לחמך, אותו שהוא שלך, מממונך ולא של גזל, ולא של עושק, ולא של גנבה. שאם כך, זו אינה זכות, אלא אוי לו שבא להזכיר את חטאיו. כמו כן "קחו מאתכם תרומה", להרים ממה שהוא שלכם, ולא מעושק, ולא מגזל, ולא מגנבה, וכך פרשוהו.
רבי חייא ורבי יצחק ורבי יוסי הוו אזלי בארמא עד דהוו אזלי פגע בהו רבי אבא אמר רבי חייא ודאי שכינתא בהדן כד מטא לגבייהו אמר רבי אבא כתיב (מ"א ח טז) (ל)מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל ואבחר בדוד וגו' לבנות בית להיות שמי שם. פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו שנאמר "לא בחרתי בעיר" "ואבחר בדוד" מה זה עם זה, ואבחר בירושלים היה צריך להיות.	רבי חייא ורבי יצחק ורבי יוסי היו הולכים בדרך. עד שהיו הולכים, פגש בהם רבי אבא. אמר רבי חייא, ודאי שכינה עמנו. כשהגיע אליהם, אמר רבי אבא, נאמר "מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל ואבחר בדוד וגו' לבנות בית להיות שמי שם". פסוק זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו שנאמר "לא בחרתי בעיר" "ואבחר בדוד" מה זה עם זה, ואבחר בירושלים היה צריך להיות.
אלא כד קודשא בריך הוא אית רעותא קמיה למבני קרתא אסתכל בקדמיתא בההוא רישא דנהיג עמא דקרתא ולבתר בני קרתא ואייתי לעמא ביה הדא הוא דכתיב (מ"א ח טז) לא בחרתי בעיר עד דאסתכלנא בדוד למהוי רעיא על ישראל בגין דמתא וכל בני מתא כלוה קיימין ברעיא דנהיג לעמא אי רעיא איהו טבא טב ליה טב למתא טב לעמא ואי רעיא איהו בישא ווי ליה ווי למתא ווי לעמא והשתא אסתכל קודשא בריך הוא בעלמא וסליק ברעותיה למבני ליה ואוקים ברישא ולדוד הדא הוא דכתיב (שם) ואבחר בדוד עבדו³²¹⁴ דדרא לרבי שמעון³²¹⁵ וחברייא למיקם קמיה):	אלא כשיש רצון לפני הקדוש ברוך הוא לבנות עיר, מסתכל בראשונה באותו הראש שמנהיג את העם של העיר, ואחר כך את בני העיר, ומביא את העם בה. זהו שנאמר "לא בחרתי בעיר", עד שהתבוננתי בדוד להיות רועה על ישראל, משום שהעיר וכל בני העיר כולם עומדים בזכות הרועה שמנהיג את העם. אם הרועה הוא טוב, טוב לו, טוב לעיר, טוב לעם, ואם הרועה הוא רע, אוי לו, אוי לעיר ואוי לעם. ועכשיו הסתכל הקדוש ברוך הוא בעולם, ועלה ברצונו לבנות אותה, והעמיד בראש את דוד. זהו שנאמר "ואבחר בדוד עבדו". (הדור את רבי שמעון וחבריו לעמוד לפניו).

³²¹² מפני שהעני יתבייש לפרוס לעצמו, ועתה ודאי שהכוונה שיבצע בעין יפה, שאם לא כן טוב שיבצע העני לעצמו, שבושתו גדול בהיות בעל הבית בוצע בפנים זועפים (אור יקר).

³²¹³ הענין שהגזל וכיוצא הוא צועק חמס על האדם כאומרו כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ וכו', והיינו סוד סמאל והקליפה המתלבשת בעבירה ההיא, וצועקים פלוני עשה כך וכך, ולפעמים מעבירים העון שלא יקטרג לפני הקדוש ברוך מפני איזה זכות כשר לאדם זה, ואין העון יכול ליכנס ועומד בחוץ מפני שהחצוני נדחה, וכשהאיש הזה עושה צדקה בגזילה וגנבה, הנה הצדקה והמצוה עושה דרך לעצמו ליכנס, מה עושה סמאל והעבירה העשויה באותו ממון שותק, עד שהוא מתלבש בלבוש מצוה, עד שהוא נכנס באותו הלבוש מסתתר להיכל מלך, כיון שהוא פנימה בהיכל מתחיל צועק פלוני גזלני, פלוני עשה בי עבירה, נמצא ממש המצוה שדמה לעשות היו סבה שהזכירוהו לרעה למזכיר עון, ולזה גם כן בכל איזו נדבת ממון לעבודת שמים צריך לעשות משלו, שאלמלא כן מכניס צלם בהיכל ומזכיר עון חס ושלום (אור יקר).

³²¹⁴ ואוקים ברישא (נוסף בדפ"ו).

מלתא חדתא שמענא פתח ואמר (תהלים קמו ה) אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על יהו"ה אלהיו וכי אל יעקב ולא אל אברהם ולא אל יצחק אלא אל יעקב [בגין] דיעקב לא אתרחיץ באבוהי ולא באמיה כד ערק קמי אחוי ואזל יחידאי בלא ממונא כמה דאת אמר (בראשית לב יא) כי במקלי עברתי את הירדן הזה ואיהו אתרחיץ ביה בקודשא בריך הוא דכתיב (שם כח כ) אם יהיה אלהים עמדי ושמרני וגו' וכלא שאיל מקמיה דקודשא בריך הוא ויהב ליה:	דבר חדש שמענו. פתח ואמר "אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלהיו". וכי אל יעקב, ולא אל אברהם, ולא אל יצחק. אלא אל יעקב, משום שיעקב לא בטח באביו ולא באמו כשברח מלפני אחיו והלך יחידי בלי ממון, כמו שנאמר "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", והוא בטח בקדוש ברוך הוא, שנאמר "אם יהיה אלהים עמדי ושמרני וגו'". והכל שאל מלפני הקדוש ברוך הוא ונתן לו.
שברו על יהו"ה אלהיו שברו ולא אמר תקותו ולא בטחונו, אלא "שברו", אל תקרי שברו אלא שברו, שנוח להם לצדיקים לשבור את עצמם ולהשבר שבר על שבר, והכל על ה' אלהיו, כמו שנאמר "כי עליך הרגנו כל	"שברו על ה' אלהיו". "שברו", ולא אמר תקותו ולא בטחונו, אלא "שברו", אל תקרי שברו אלא שברו, שנוח להם לצדיקים לשבור את עצמם ולהשבר שבר על שבר, והכל על ה' אלהיו, כמו שנאמר "כי עליך הרגנו כל
קצח/ב	
היום (תהלים סט ח) כי עליך נשאנו חרפה³²¹⁸:	היום. כי עליך נשאנו חרפה".
כגוונא דיעקב דכתיב (בראשית מב א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים דהא תבירו דגלותא חמא דהוה ליה במצרים ושוי תוקפיה בקודשא בריך הוא ובנוי דיעקב סבלו תבירו דגלותא ולא אשתנו מגו רזא דמהימנותא דאבהתהון ושמא דקודשא בריך הוא הוה בגלותא רגילא בפומיהו ועל דא כתיב [במשה] (שמות ג יג) ואמרו לי מה שמו מה³²¹⁹:	כמו שיעקב, שנאמר "וירא יעקב כי יש שבר במצרים", שהרי שברון הגלות ראה שהיה לו במצרים, ושם חזקו בקדוש ברוך הוא. ובני יעקב סבלו את שבר הגלות ולא השתנו מתוך סוד האמונה של אבותיהם, ושמו של הקדוש ברוך הוא היה רגיל בגלות בפיהם. ועל זה נאמר במשה, "ואמרו לי מה שמו".
בגין דהוו ידעי ליה ולא אנשו ליה לעלמין וסבלו תבירו דגלותא על קודשא בריך הוא ובגין כך זכו³²²⁰ לפורקנין ולנסין ולאתוון סגיאין [ואתוון] קדישין עליונין דסבלין תבירו דגופא מאתר לאתר על קודשא בריך הוא על	מה משום שהיו מכירים אותו ולא שכחוהו לעולמים וסבלו את שבר הגלות על הקדוש ברוך הוא, ולכן זכו לגאולות ולנסים ולאותות רבים, ואתם קדושים עליונים, שסובלים את שבר הגוף ממקום למקום על הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה שזכאים אתם לעשות לכם נסים וגאולות

³²¹⁵ לכן פתח רבי אבא בפ' לא בחרתי בעיר וכו'. כדי להודיע שכח רשב". ובזוהר מוגה הגיה וכדין אסתכל קב"ה בעלמא וכו' ואוקים ברישא לדוד הה"ד ואבחר בדוד עבדי מלתא חדתא וכו' על"ל. ור"ל שרבי אבא מסיים בענין דוד שהתחיל. ומה שנל"ע עד הוא מה שכתבנו ואין צריך הג"ה (מ"מ).

³²¹⁶ בשין שמאלית אלא בשין ימנית (הערת הזהר).

³²¹⁷ כתב בס' א"י שר"ל אל תקרי שברו לשון בטחון שהוא בש"ן שמאלית אלא שברו לשון שברון בש"ן ימנית (מ"מ).

³²¹⁸ ע"ד לשון המקרא (הערת הזהר).

³²¹⁹ ס"ת הוי"ה (רח"ו).

³²²⁰ זכי (דפ"ו).

אחת כמה וכמה דזכאין אתון למעבד לכו נסין ופורקנין ותזכון לחייא³²²¹ עלמא דאתי אזלו בלהו כחדא:	ושתזכו לחיי העולם הבא. הלכו כולם כאחד.
פתח ואמר קחו מאתכם תרומה ליהו"ה כל נדיב לבו יביאה וגו' (שמות לה ה) תא חזי בשעתא דבר נש שוי רעותיה לגבי פולחנא דמאריה ההוא רעותא סליק בקדמיתא על לבא דאיהו קיומא ויסודא דכל גופא לבתר סליק ההוא רעותא טבא על כל שייפי גופא ורעותא דכל שייפי גופא ורעותא דלבא מתחבראן כחדא ואינון משכין עליהו זיהרא דשכינתא לדיירא עמהון וההוא בר נש איהו חולקא דקודשא בריך הוא הוי הדא הוא דכתיב קחו מאתכם תרומה מאתכם הוה אמשכותא לקבלא עלייכו ההיא תרומה למהוי חולקא ליהו"ה:	פתח ואמר "קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו יביאה וגו'". בא וראה, בשעה שאדם שם רצונו לעבודת רבונו, אותו רצון עולה בראשונה על הלב, שהוא קיום ויסוד של כל הגוף. אחר כך עולה אותו רצון טוב על כל אברי הגוף, ורצונם של כל אברי הגוף ורצון הלב מתחברים כאחד, והם מושכים עליהם את זהר השכינה לדור עמהם, ואותו אדם הנו חלקו של הקדוש ברוך הוא. זהו שנאמר "קחו מאתכם תרומה", "מאתכם" היתה המשכה לקבל עליכם אותה תרומה להיות חלק לה'.
ואי תימא דלאו ברשותיה דבר נש קיימא מלה תא חזי מה כתיב (שמות לה ה) כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהו"ה כל נדיב לבו ודאי מאן דיתרעי לביה ימשיך לה לשכינתא לגביה הדא הוא דכתיב יביאה אף על גב דאיהי באסתלקותא לעילא יביאה מאתר עלאה לאמשכא לדיירא עמיה:	ואם תאמר שלא ברשות האדם עומד הדבר, בא וראה מה נאמר "כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'". "כל נדיב לבו" ודאי, מי שיתרצה לבו ימשיך את השכינה אליו. זהו שנאמר "יביאה", אף על גב שהיא נעלית למעלה, יביאה ממקום עליון למשוך אותה לדור עמו.
וכד תיתי לאשראה עמיה כמה ברכאן וכמה עתרא תיתי עמה הדא הוא דכתיב (שם) זהב וכסף ונחשת לא יחסר ליה כל עתרא דעלמא דא לשאר בני עלמא אבל אתון קדישין עליונין קחו מאתכם³²²² תרומה ליהו"ה אמר רבי חייא מאן דשרי לארמא הוא ירים³²²³:	וכשתבא לשרות עמו, כמה ברכות וכמה עשר תביא עמה. זהו שנאמר "זהב וכסף ונחשת". לא חסר לו כל עשר העולם. זה לשאר בני העולם. אבל אתם קדושים עליונים, קחו מאתכם תרומה לה'. אמר רבי חייא, מי שהתחיל להרים הוא שירים.
פתח [רבי אבא] ואמר (יונה ב יא) ויאמר יהו"ה לדג וגו'³²²⁴ וכי באן אתר³²²⁵ אמר ליה אלא בשעתא³²²⁶ דברא קודשא בריך הוא	פתח רבי אבא ואמר "ויאמר ה' לדג וגו'". וכי באיזה מקום אמר לו. אלא בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם במעשה

³²²¹ לחיי (דפ"ו).

³²²² כבר היא שורה עמכם וצריך שתקחוה מאתכם ותרימו לה' (רח"ו).

³²²³ ר' אבא שפתח בתורה תחלה יאמר (אור יקר). כי ע"י עסק התורה מעורר מ"ן (רח"ו).

³²²⁴ פי' דמדלא כתיב ויאמר ה' לדג הקא את יונה נראה דכבר קדמה האמירה, ולכן שואל באן אתר. ותיקן דהוא דקדמה האמירה בששת ימי בראשית (רמ"ז).

³²²⁵ דדקדק כן ממה שלא אמר ויאמר ה' לדג תקא את יונה אלא ויאמר ה' לדג ויקא, משמע שאמירה זו היתה מקודם (אור יקר).

³²²⁶ נצטרך לפרש ענין זה, מפני שבריא את עולם דהיינו סוד הטבע עולה בשם אלהי"ם, דהיינו ל"ב נתיבות חכמה שהם חותמין בשש טבעו"ת, שהם שש קצוות נעלמות בסוד בראשית ברא שית, דהיינו בסוד נתיב לא ידעו עיט, הוא נתיב ראש לכל הנתיבות כדפירשנו בספ"ר בסוד הדעת שער מהות והנהגה, והנה נ"ס הוא ביסוד, פלא בתפארת, כאומרו נורא תהלות עולה פלא, והנה עתה יקשה היאך הטבע שהוא חתום וטבוע מסוד החכמה בל"ב נתיבותיה, יוכל הצדיק שהוא היסוד, או

עלמא³²²⁷ בעובדא דבראשית ביומא חמישאה ברא נוני ימא כדן פקיד ואמר³²²⁸ דיהא זמין חד נונא למבלע ליונה ויהא במעו תלתא יומין ותלת לילוון ולבתר דירמי ליה לבר:	בראשית, ביום החמישי ברא את דגי הים, ואז צוה ואמר שיהיה מזומן דג אחד לבלוע את יונה, ויהיה במעיו שלשה ימים ושלשה לילות, ואחר כך ישליכנו בחוץ.
ולא דא בלחודוי אלא כל מה דעבר קודשא בריך הוא בעובדא דבראשית בכלא אתני עמיה ביומא קדמא ברא שמיא אתני עמהון דיסליק לאליהו³²²⁹ השמימה בנו סערה וכן הוה דכתיב (מ"ב ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים בהווא יומא וברא נהורא³²³⁰ ואתני (אתני) עמיה (דיחשיך) [דחשיך] לשמשא במצרים תלתא יומין דכתיב (שמות י כב) ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים:	ולא זה לבדו, אלא כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, בכל התנה עמו. ביום הראשון ברא שמים, התנה עמם שיעלו את אליהו השמימה בתוך סערה, וכך היה, שנאמר "ויעל אליהו בסערה השמים". באותו יום ברא את האור, והתנה עמו שיחשיך לשמש במצרים שלשה ימים, שנאמר "ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים".
ביומא תניינא ברא רקיעא דיהא מפריש בין מיא למיא כדכתיב (בראשית א ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים³²³¹ ויהי מבדיל בין מים למים ואתני עמהון קודשא בריך הוא דמיא יהון מפרישין לישראל בין טומאה לטהרה לאתדכאה בהו וכך הוה:	ביום השני ברא את הרקיע, שיהיה מפריד בין מים למים, כנאמר "ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", והתנה עמהם הקדוש ברוך הוא שהמים יהיו מפרידים לישראל בין טומאה וטהרה להטהר בהם, וכך היה.

הנביא שהוא מנצח והוד, או החסיד שהוא בחסד, או הגבור שהוא כובש את יצרו מצד הגבורה, או מארי תורה שהוא מתפארת, לשנות הטבע שהוא מהמדות העליונות ייחוד חכמה ובינה (אור יקר).³²²⁷ חכמה כשהמצא ההיות בבינה בעובדא דבראשית, שהוא סוד ל"ב נתיבות חכמה אל הבינה, דהיינו "בראשית" חכמה, "עובדא" בינה, התנה הקדוש ברוך הוא בכל מעשה בראשית, היינו שהטבע בטבע כח לדבר ותמורתו, והטבע הוא הקיים תמיד, ותמורתו בשם לפלוני ולפלוני ישתנה כך וכך, וכמו שבא הטבע בשיעור ומדה, בא שינוי הטבע בשיעור ומדה, והכל בסוד השש קצוות עצמם, שאין יום משנה טבע יום חבירו, המשל בה יום ראשון חסד, אין גבורה משנה טבעה וטבועה, וכן גבורה אין חסד משנה טבועה, בענין שביום ויום ביומו ממש משנה מצד עצמו לא מצד חבירו, אפילו ששני הימים הם ימי בראשית שש טבעות החכמה, אין טבעת אחד משנה מה שחתם חבירו, וזהו שדקדק בכל שמועה זו ביומא כך וכך וביומא כך וכך כלומר דבר יום ביומו, ולא עוד אלא נתיב בנתיבו (אור יקר).

³²²⁸ ממש בנתיב בריאתם היתה שינוי מציאותם, מצד היות בנתיב כח השוה לדבר ותמורתו, ובפנים האחדים ברא הבריאה, ובפנים השניים נתן בו כח להשתנות (אור יקר).³²²⁹ וכיוצא לכל נתיב ונתיב יום ביומו, והיינו טעם הנסים, והנה ב' פני הנתיב הם שיש לנתיבות פנים מצד הת"ת הנקרא ל"ב ומצד המלכות הנקרא כב"ד ומצד פני החכמה הנקראים יה"ה ומצד הבינה נקראים אלהים, וחוזרים ומתפשטין ומצד הת"ת נקראים יה"ה, ומצד המלכות נקראים אלהים דהיינו הטבע כדפי', ופנים הנגלים המשתמשים בהם כל אדם הם פני הנתיבות הנקראות בשם אלהים הנגלים בשם אדנ"י אמנם פנים הנסתרים לנתיבות שהם שם יה"ה בהם יעשה נס מצד היסוד, ופלא מצד הת"ת, וזה אינו מושג אלא לקדושים אשר בארץ שהם רשאים להשתמש בזכר העליון (אור יקר). פי' מדלא קאמר ויעל ה' את אליהו אלא ייחסו לו כדבר טבעי, וזה היה מכח התנאי (רמ"ז).

³²³⁰ אין להקשות עם השמש שהרי אור של יום א' נגנז. וקשה שגם אור השמש מושפע בכל יום מהאור שלמעלה כדאיתא במדרש רבא בהעלותך (טו, ט) עיי"ש. ובזה אין צריך להגיה ברא חשוכא כיש גורסים (רמ"ז).

³²³¹ ע' תרומה (קמט ע"ב) וויקהל (קצח ע"ב), וכן הוא בתיקונים בל"מ, בסוף תיקון ל' (פג ע"ב) ויהי מבדיל בין מים למים, בין מים דדכיו דטהרה כו' ובין מים דמסאבו כו', ועליהו אתמר לא יהיה לך אלהים אחרים כו', וכן בתיקון מ' (צ ע"א) בין מיין מתיקין לבין מיין מירין כו' ע"ש, וכן בסוף תיקון ס"ז (קיד ע"א) בין מי דכיא למי נדה ע"ש, וכן בתיקון ע' (קמ ע"א) סמוך לתחילתו היכלא תניינא כו', ע"ש ובהגר"א (דע"ה ח"ב סה ע"ד).

ביום תליתא אפיק ארעא מגו מיא ואכניש למיא ועבד³²³² (כנישו) מההוא כנישו דאתכנישו לאתר חד ימא וואתני בימא למעבר לישראל³²³³ בגויה ביבשתא ולמטבע למצראי וכך הוה דכתיב (שמות יד כז) וישב הים לפנות בקר לאיתנו אל תקרי לאיתנו אלא לתנאו למה דאתני עמיה קודשא בריך הוא בעובדא דבראשית תו אתני בארעא דתפתח ית פומהא במחלוקתא דקרח ותבלע לקרח ולכל כנישתיה וכך הוה דכתיב (במדבר טו לב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח:	ביום השלישי הוציא ארץ מתוך הים וכנס את המים, ועשה מאותו קבוץ שהתכנסו למקום אחד את הים, והתנה עם הים להעביר את ישראל בתוכו ביבשה ולהטביע את המצרים, וכך היה, שנאמר "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו". אל תקרי לאיתנו אלא לתנאו, למה שהתנה עמו הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. עוד התנה עם הארץ, שתפתח את פיה במחלוקתו של קרח ותבלע את קרח ואת כל עדתו, וכך היה, שנאמר "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח".
ביום רביעא רביעא ברא שמשא וסיהרא דכתיב (בראשית א יד) יהי מארת ברקיע השמים ואתני עם שמשא למהוי קאים בפלגו שמיא ביומי דיהושע	ביום הרביעי ברא שמש ולבנה, שנאמר "יהי מאורת ברקיע השמים", והתנה עם השמש להיות עומדת בחצי השמים בימי יהושע,
קצמ/א	
דכתיב (יהושע י יג) ויעמוד השמש בחצי השמים אתני בככביא למעבר קרבא בסיסרא דכתיב (שופטים ה ב) הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא:	שנאמר "ויעמוד השמש בחצי השמים". התנה עם הכוכבים לעשות קרב עם סיסרא, שנאמר "הכוכבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא".
ביום חמישא ברא נוני ימא ועופי דשמיא אתני בעופי למיזון עורבים לאליהו בזמנא דעצר לשמיא דכתיב (מ"א יז ד) ואת העורבים צויתי לכלכלך שם צויתי דייקא וואתני בנונא (אתני בנוני) ימא לאזדמנא נונא חד למבלע ליה ליונה ולאשדאה ליה לבר:	ביום החמישי ברא את דגי הים ועופות השמים, התנה עם העופות שהעורבים יזונו את אליהו בזמן שעצר את השמים, שנאמר "ואת העורבים צויתי לכלכלך שם". "צויתי" דווקא. והתנה עם דגי הים להזמין דג אחד שיבלע את יונה ולזרוק אותו החוצה.
ביום שתיתא ברא לאדם ואתני עמיה דתפוק מניה אתתא דתיוזן לאליהו דכתיב (שם ט) הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך הנה צויתי מיומא דאתברי עלמא וכן בכל עובדא ועובדא דאתחדש בעלמא³²³⁴ קודשא בריך הוא פקיד ההוא עובדא מיומא דאתברי עלמא אוף הכא ויאמר יהו"ה לדג ויאמר משית יומין דבראשית קאמר ליה הכא (נמי) אית לן סמך בעלמא על עובדין דבני נשא בהאי עלמא:	ביום הששי ברא את האדם, והתנה עמו שתצא ממנו אשה שתזון את אליהו, שנאמר "הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך". "הנה צויתי", מיום שנברא העולם. וכך בכל מעשה ומעשה שהתחדש בעולם, הקדוש ברוך הוא צוה את אותו מעשה מיום שנברא האדם. אף כאן "ויאמר ה' לדג", "ויאמר", מששת ימי בראשית אמר לו. כאן יש לנו סמך העולם על מעשי בני אדם בעולם הזה.

³²³² ועבר (מ"מ).

³²³³ פי' שמיד אחר עבור ישראל יותכו המים שהיו מתעלים ויטביעו את המצרים. ובהכי אמר שם שבמהירות שוב הים לאיתנו שב אל קיום תנאו (רמ"ז).

³²³⁴ עי' כללים ח"א ענף ג' אות א'.

יונה דנחת(א) לספינה דא איהי נשמתא³²³⁵ דבר נש דנחתא להאי עלמא למחוי בגופא דבר נש אמאי אתקרי יונה בגין דכיון דאשתתפת בגופא כדן איהי יונה בהאי עלמא כמה דאתמר (ויקרא כה יז) ולא תונו איש את עמיתו וכדן בר נש אויל בהאי עלמא כספינה בגו ימא רבא דחשיבת לאתברא כמה דאת אמר (יונה א ד) והאניה חשבה להשבר:	יונה שירד לספינה, זוהי נשמת האדם שיורדת לעולם הזה להיות בגוף האדם. למה נקראת יונה. משום שכיון שמשתתפת בגוף, אזי היא יונה בעולם הזה, כמו שנאמר "ולא תונו איש את עמיתו". ואז האדם הולך בעולם הזה כמו ספינה בתוך הים הגדול שמחשבת להשבר, כמו שנאמר "והאניה חשבה להשבר".
ובר נש כד איהו בהאי עלמא חמי וחשיב דערק מקמיה מאריה ולא אשגח ובהואו (בהאי) עלמא וכדן אמיל קודשא בריך הוא רוח סערה תקיפא דא איהי גזירת דינא דקיימא תדיר קמי קודשא בריך הוא ובעאת דינא דבר נש מקמיה³²³⁶ ודא איהו דקא [מטי] (מסער) לספינה³²³⁷ ואדכר חובוי דבר נש לאתפסא ליה:	ואדם, כשהוא חוטא בעולם הזה וחושב שבורח מלפני אדונו ולא שם לב לאותו העולם, ואז מטיל הקדוש ברוך הוא רוח סערה חזקה, זוהי גזרת הדין שעומדת תמיד לפני הקדוש ברוך הוא ומבקשת את דין האדם מלפניו, וזוהי שמטה את הספינה ומזכירה את חטאי האדם לתפוס אותו.
כיון דאתפס בר נש על ידא דההיא סערה בבי מרעיה³²³⁸ מה כתיב (יונה א ה) ויונה ירד אל ירכתי הספינה וישכב וירדם אף על גב דבר נש בבי מרעיה נשמתא לא אתערת לאתבא קמי מאריה למפרק חובוי מה כתיב (שם ו) ויקרב אליו רב החובל מאן רב החובל דא יצר טוב³²³⁹ דאיהו מנהיג כלא ויאמר לו	כיון שנתפס אדם על ידי אותה סערה בבית חליו, מה נאמר "ויונה ירד אל ירכתי הספינה וישכב וירדם". אף על גב שאדם בבית חליו, הנשמה לא מתעוררת לשוב לפני אדונו ולפדות את חטאיו. מה נאמר "ויקרב אליו רב החובל", מי זה רב החובל. זה יצר טוב שמנהיג את הכל. "ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך וגו'". אין השעה לישן, שהרי מעלים אותך לדין על כל מה

³²³⁵ פי' יונה היא הנשמה כדמפ' והספינה היא הגוף והים הוא עו"הז (מ"מ).

³²³⁶ ואז הקדוש ברוך הוא גוזר עליו יסורין על ידו (אור יקר).

³²³⁷ כלומר גורם דין לאדם למעלה להלשין ולמטה לקיים הדין, עד שהגיע האדם בחוליו ויסוריו והאניה חשבה להשבר כדפירשנו לעיל (אור יקר).

³²³⁸ והנה הנשמה היא שקועה בחומר, והנה בהיות הנשמה גוברת, לצדיקים היא על ראשו אחוזה לשכינה, לבנוניים ירדה מראשו בין שתי זרועותיו, ולזה החכם עיניו בראשו, והבינוני לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, לרשע שוכב מרגלותיו שהשכיבה לעפר במעשיו הרעים, והיינו ויונה ירד אל ירכתי הספינה, ועלתה חלודת טינופי מעשיה על חדודי נצוצי שכלה, ולזה וישכב וירדם בשכרות יין החומר (אור יקר).

³²³⁹ כבר פירשנו בספ"ר בשער נשמה שאין הנשמה יצר הטוב אלא ענין לעצמו, וכאן מוכח בפירוש, אמנם לא ביררתי עניינו וכאן אבאר, ותחלה נפרש מהו יצר הרע ומשם נבין מהו יצר הטוב, והענין כי ר"ע וטו"ב פירשו בתיקונים שהוא עץ הדעת טוב ורע ורבו בו הפירושים, יש מי שפירשו חסד טוב גבורה רע, ויש שפירשו דרך כלל במלכות שבה טוב ורע, ויש שפירשו במטטרון וסמאל זה טוב וזה רע, וכבר נמצאו פירושים אלו כולם או רובן בדברי הרשב"י ע"ה, וכבר תיקנתי הכל בסבא [משפטים] סימן ו', ודרך כלל היותר צודק הוא יצר הרע התעוררות סמאל וניצוצו המתפשט ונוגע בחומר הזה ומלהיבו עד שרוצה להחטיאו, והיינו משל הזונה שפירשו בפרשת תרומה, ויש כח ביד האדם לבחור בטוב ולמאוס ברע, וכמו שהרע הוא מתעוררות סמאל, ויש לו בחינה באדם וכניסה בו, ואותה בחינה המגעת אליו ממנו יקרא יצרו הרע, חציו קשור בחומר וחציו קשור בסמאל בין קרניו, כך יצרו הטוב הוא התעוררות אלהי חוט של טהרה נמשך מהבורא על האדם, חציו קשור למעלה בקרני הוד יוצרו, וחציו קשור בשכל האדם ונשמתו, והיינו שיש באדם להגביר בו יצר הטוב או יצר הרע, אם ימשיך דבקו בבורא יגבר יצר הטוב ויתעבה החוט הזה כעבות העגלה, ויתרבה בו התעוררות בוראו, אמנם יוסיף סמאל אומץ שם כי כאיש גבורתו, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, והרשע הפסיק חוט חסד רחמי יוצרו עליו, ונאחז בסבך בקרניו של סמאל קרני רשעים, ועם כל זה נשאר לו עצת יצר הטוב, פעם ביום או פעמיים יתעוררו לבבו ניצוצי תשובה כדפירשו בסבא, ואם יש בו דעת אז לאחוז בתקות חוט התשובה ישיב יצר הטוב

437

שעשית בעולם הזה, שוב מחטאך, התבונן בדברים הללו ושוב לאדונך.	מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך ³²⁴⁰ וגו' לאו שעתא הוא למדמך דהא סלקין לך לדינא על כל מה דעבדת בהאי עלמא טוב מחובך אסתכל במלין אלין ותוב למארך:
"מה מלאכתך", שאתה עסקת בה בעולם הזה, והודה עליה לפני רבונך. "ומאין תבוא", הסתכל מאין באת, מטפה סרוחה, ואל תתגאה לפניו. "מה ארצך", הסתכל שהרי מהארץ נבראת ולארץ תשוב. "ואי מזה עם אתה", הסתכל אם יש לך זכות אבות שתגן עליך.	מה מלאכתך דאת עסקת בה בהאי עלמא ואורי עלה קמיה מארך ומאין תבא אסתכל מאין באת מטפה סרוחה ולא תתגאי קמיה מה ארצך אסתכל דהא מארעא אתבריאית ולארעא תיתוב ואי מזה עם אתה אסתכל אי אית לך זכו דאבהן דיגין עלך:
כיון שמעלים אותו לדין בבית דין של מעלה, אותה סערה, שהיא גזרת הדין שסוערת על האדם, מבקשת מהמלך לדון אותם התפוסים של המלך, וכולם באים אחד אחד לפניו. באותה שעה מתקרבים בית הדין. יש מהם שפותחים בזכות, ויש מהם שפותחים בחובה, וגזרת הדין תובעת דין.	כיון דסלקין לה לדינא ובבי דינא דלעילא ההיא סערה ³²⁴¹ דאיהי גזרת דינא ³²⁴² דסעיר עליה דבר נש תבעת מן מלכא למידן אינון תפיסין דמלכא וכלהו אתיין חד חד קמיה ביה שעתא ואתקריבו בי דינא אית מנהון דפתחי בזכות ואית מנהון דפתחי בחובה וגזרת דינא תבעת דינא:
ואם אותו אדם לא זוכה בדין, מה נאמר "ויחתרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו". עוסקים אותם שמורים זכותו להשיבו אל העולם הזה ולא יכלו. למה, "כי הים הולך וסוער עליהם", גזרת הדין הולכת וסוערת בחטאי האדם ומתגברת עליהם.	ואי ההוא בר נש לא זכי ובדינא מה כתיב (יונה א יג) ויחתרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו משתדלין אינון דאורו זכותיה לאתבא ליה להאי עלמא ולא יכלו מאי טעמא כי הים הולך וסוער ³²⁴³ עליהם גזרה דדינא אזיל וסעיר ³²⁴⁴ בחובי דבר נש ואתגבר עלייהו:
אז מורידים עליו שלשה שליחים ממונים: אחד, שכותב כל הזכויות וכל החטאים שעשה האדם בעולם הזה. ואחד, שעושה חשבון ימיו. ואחד, שהיה הולך עמו כשהיה במעי אמו, והרי בארנו שגזרת הדין לא	כדין נחתין עליה תלת שליחן ממנן חד דכתיב כל זכוון וכל חובין דעבד בר נש בהאי עלמא וחד דעביד חושבן יומיו וחד דהוה אזיל עמיה כד הוה במעי אמיה והא

אל קדמותו ולזה נקרא רב החובל, שעם היות שהנשמה מנהגת הספינה בעצתה, עם כל זה רב החובל שהוא יצר הטוב עיקר מפני שהוא מאת הבורא, ובבואו אליו התעוררות זה יבא בסוד אור אצילות מתפשט מבריאיה אל יצירה, והיינו שפירשו ברע"מ שיצר הטוב מרכבתו לימין האדם ארגמן ויצר הרע לשמאלו עון משחית אף חימה, מפני שעל ידי אלו יתפשט ג"כ כח השמאלי להשטינו, ובזה נתבאר ענין יצר הטוב ויצר הרע אל שורשו (אור יקר).

³²⁴⁰ לשוב, והתשובה צריך ג' ענינים: וידוי כניעה חרטה. הוידוי "מה מלאכתך", הכניעה "מאין תבא", והחרטה "מה ארצך" ומשום דאומרים לו הבא זכות והפטר, אל יתלה בזכות עצמו כמו שעשה חזקיה שאמר אשר התהלכתי, אלא אי מזה עם אתה זכות אבות כאומרו וגנותי וכו' ולמען דוד עבדי, אם כן זכות אבות עיקר (אור יקר).

³²⁴¹ הנה קודם תובעת להתיישר לבד ואז אין לו כח להמית, כדפי' רז"ל לעולם יתפלל אדם שלא יחהל שתפלתו נשמעת מפני שאין כח לגזרת הדין להשטין כל כך, אמנם אח"כ שתפוס אותו במשכבו מקום אשר אסירי המלך אסורים שם ס"מ מקטרג מיתתם הוא תובע, והוא כח יותר גדל ואז כולם עוברים לפניו ית' כבני מרון ממש כיום הדין וכו' (אור יקר).

³²⁴² נקרא גוף הנחש קלי' קדמאה והנחש בסדר הקליפות נקרא עון רוח סערה (רח"ו). וז"ס אין מיתה בלא עון וכנגד אף שהוא ענן גדול אמר הכתוב סכות באף וכו' סכות בענן. ועון הוא א' בפסוק והוא רחום יכפר עון וכו' (מ"מ).

³²⁴³ והסערה היא [כחות] [כתות] חצונים סופה וסערה ודאי השולטים בעולם במאמר בוראם, והוא עולה ומשטין יורד ומקטרג (אור יקר).

³²⁴⁴ של מלכות הנקרא ים (רח"ו במ"מ) ואע"פי שלעיל אמרנו שהים הוא ער"ה ירמוז ג"כ דיני המלכות (מ"מ).

שוככת עד לאותו זמן שנאמר "וישאו את יונה", "וישאו", כשנוטלים אותו מביתו לבית הקברות.	אוקימנא דגורת דינא לא שכיך עד ההוא זמנא דכתיב (יונה א טו) וישאו את יונה וישאו כד אנטליו (נטיל) ליה מביתיה לבי קברי:
ואז מכריזים עליו. אם הוא צדיק, מכריזים עליו ואומרים, תנו כבוד לדמות המלך, "יבוא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכחו". מנין לנו. שנאמר "והלך לפניך צדקך	כדין מכריזין) עלוי אי איהו זכאה מכריז עליה ואמרי הבו יקר לדיוקנא דמלכא (ישעיה נז ב) יבא שלום ינוחו על משכבותם הלך נכחו מנא לן דכתיב (שם נח ח) והלך לפניך צדקך
קצמ/ב	
כבוד ה' יאספך". ואם הוא רשע, מכריזים עליו ואומרים אוי לו לפלוני, טוב לו שלא היה נברא. ואז מה נאמר "ויטלוהו אל הים ויעמוד הים מזעפר". כשמכניסים אותו לבית הקברות, שהוא מקום הדין, אז גזרת הדין שהיתה סוערת, שוככת מזעפה. והדג שבלע אותו זהו הקבר.	כבוד יהו"ה יאספך ואי חייבא איהו מכריזי עליה ואמרו ווי ליה לפלניא טב ליה דלא יתברי כדין מה כתיב (יונה א טו) ויטלוהו אל הים ויעמוד הים מזעפרו כד עאלין ליה לבי קברי דאיהו אתר דדינא ³²⁴⁵ כדין גורת דינא דהוה סעיר שכיך מזעפיה ונונא דבלע ליה דא איהו קברא:
מה נאמר "ויהי יונה במעי הדג". מעי הדג זהו בטן שאול. מנין לנו, שנאמר "מבטן שאול שועת". והוא היה במעי הדג, וקורא לו בטן שאול. "שלשה ימים ושלשה לילות" אלו שלשה ימים שאדם בקבר ונבקעים מעיו.	מה כתיב (שם ב א) ויהי יונה במעי הדג מעוי דדג דא ואיהו בטן שאול מנלן דכתיב (שם ג) בבטן ³²⁴⁶ שאול שועתי ואיהו במעי דנונא הוה וקארי ליה בטן שאול שלשה ימים ושלשה לילות אלן תלת יומין דבר נש בקברא ואתבקעו מעוי:
לאחר שלשה ימים אותה טנופת נהפכת על פניו, ואומרת לו, קח מה שנתת בי. אכלת ושתיית כל יום ולא נתת לעניים, וכל ימך היו כמו חגים ומועדים, והעניים היו רעבים, שלא אכלו עמך. קח מה שנתת בי. זהו שנאמר "וזריתי פרש על פניכם וגו'", והרי בארנו.	לבתר תלתא יומין ההוא טנופא אתהפך על אנפוי ואומר לו טול מה דיהבית בי אכלת ושתיית כל יומא ולא יתבת למסכני וכל יומך הוו כחגין וכמועדין ומסכני הוו כפנין דלא אכלו בהדך טול מה דיהבית בי הדא הוא דכתיב (מלאכי ב ג) וזריתי פרש על פניכם וגו' והא אוקימנא:
לאחר זה, משלשה ימים והלאה, אז נדון האדם מעיניו, מידיו, מרגליו, ופרשוה עד שלשים ימים. כל אותם שלשים ימים נדונים הנפש והגוף כאחד, ולכן הנשמה נמצאת בארץ למטה, שאינה עולה למקומה, כאשה שיושבת בחוץ כל ימי הטומאה. אחר כך הנשמה עולה, והגוף נרקב בארץ, עד אותו	לבתר דא מתלתא יומין ולהלאה ³²⁴⁷ כדין אתרן בר נש מעיניו מידיו ומרגליו ואוקמוה עד תלתין יומין כל אינון תלתין יומין אתרנו נפשא ונופא כחדא ובגיני כך אשתבח נשמתא ³²⁴⁸ לתתא בארעא דלא סלקת

³²⁴⁵ ופי' הכתוב ויטלוהו ביד גזר דין של המלכות הנקראים (מ"מ).

³²⁴⁶ מבטן (דפ"ו, וכן הוא בפסוק).

³²⁴⁷ מספקא לי אם עדין דין חבוט הקבר, או דין חמישי שהוא תולעת, והיותר נראה שהוא דין (תועלת) [תולעת], שדין חבוט הקבר הגוף שלם כל שלשה ימים, והוא נדון בכל גופו שלם כדפירשו בפרק חבוט הקבר, ועתה דין זה כל אחד לעצמו, "מעינו" אם הסתכלו בערוה וכיוצא, "מידו" אם משמשו בעריות והוצאת זרע לבטלה גזל והרמת יד וכיוצא, "מרגליו" לרע ירוצו והיינו שכולם נדונים בצער (תועלת) [תולעת] ובאשה וצחנה, והיינו "נפשא וגופא כחדא" כאומרו ונפשו עליו תאבל (אור יקר).

³²⁴⁸ שצער זה הוא דין נשמה בזולת מה שידונו אותה אחר כך בעלותה לטהרה בטבילות בנהר די נור ונשאבת שם, אמנם עתה נפש ונשמה בצער גוף (אור יקר).

זמן שיעיר הקדוש ברוך הוא את המתים.	לאתרה כאתתא דיתבת לבר כל יומי מסאבותא ³²⁴⁹ לבתר נשמתא סלקא וגופא אתבל ³²⁵⁰ בארעא עד ההוא זמנא דיתער קודשא בריך הוא למיתייא:
ועתיד קול אחד להעיר בבית הקברות ויאמר, "הקיצו ורננו שכני עפר כי טל אורת טלך וארץ רפאים תפיל". אימתי זה יהיה, בזמן שיעבור מלאך המות מן העולם, שנאמר "בלע המות לנצח וגו'". כיון שבלע המות לנצח, אחר כך, "ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ". אז נאמר "ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה".	וזמינא קלא חדא לאתערא בבי קברי ויימא (ישעיה כו יט) הקיצו ורננו שוכני עפר ³²⁵¹ כי טל אורות טלך ³²⁵² וארץ רפאים תפיל ³²⁵³ אימתי יהא דא בזמנא דיתעבר מלאך המות מעלמא דכתיב (שם כה ח) בלע המות לנצח וגו' כיון דבלע המות לנצח לבתר ומחה יהו"ה [אלהים] דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כדין כתיב (יונה ב יא) ויאמר יהו"ה לדג ויקא את יונה אל היבשה:
כיון שהתעורר אותו קול בין הקברים, אזי כל הקברים יקראו את אותם המתים שבהם החוצה. זהו שנאמר "וארץ רפאים תפיל". מהו "תפיל", שתקיא אותם החוצה. "רפאים", מהו רפאים. שקבלו רפואה כמקדם, ונרפאו עצמות בעצמות, ואלה נקראים "רפאים".	כיון דאתער ההוא קלא ביני קברי כדין כל קברייא יקראו לאינון מתייא דבהון לבר הדא הוא דכתיב (ישעיה כו יט) וארץ רפאים תפיל מאי תפיל דיקא לון לבר רפאים מהו רפאים דקבילו אסוותא כמלקדמין ואתסיאו גרמין בגרמין ואלין אקרין רפאים:
ואם תאמר, הרי נאמר (בשאר עובדי כוכבים ומזלות) "רפאים בל יקומו". אלא ודאי כל העולם יתרפאו עצמותם בבית הקברות, אבל מהם יקומו ומהם לא יקומו. ועל זה נאמר "רפאים בל יקומו". אשרי חלקם של ישראל, שנאמר בהם "נבלתי	ואי תימא הא כתיב בשאר עמים ³²⁵⁴ (שם כו יד) רפאים בל יקומו אלא ודאי כל עלמא יתסון גרמין בבי קברי ³²⁵⁵ אבל מנהון יקומו ומהון לא יקומו ועל דא כתיב רפאים בל יקומו זכאה חולקהון דישראל דכתיב בהו

³²⁴⁹ היינו ימי נדוטה שאינם ימי ליבון אפילו, לכך היא עומדת שומה בעולם הזה ואינה עולה להתלבן, לבתר נשמתא סלקא להתלבן כפי מה שהיא נדונית ליטהר על ימי טהריאל המלאך בפתח היכל לבנת הספ"ר (אור יקר).

³²⁵⁰ אינו דין (תולעת) [תולעת] אלא עיכול שאר בשר וגידים וכיוצא שאינם בדין (תולעת) [תולעת] ולא סרחון אלא דין עפר, ואז הוא דין ששי דין גיהנם אל הרוח ואל הנפש ואל הנשמה, כל ימי דין הגוף בעפר, שקט הגוף מעפר שנשארו עצמות יבשות טהורות ונקיות שקטו הדינים כולם, ואין דין ששי שהוא דין גיהנם כדלקמן. וכל זה הוא במעי הדגה (אור יקר).

³²⁵¹ והיינו שהקדוש ברוך הוא מרפאם שם בתוך העפר, והם כישנים אחר ששם נתקנו כל אבריהם ונתרפאו, וזהו שאמר הקיצו להכניס בהם הרוח (אשר) [אחר] שנתקרב עץ אל עצמו ועלה עליהם בשר וגידים ועור, והיינו אומרו הקיצו ורננו שם בתוך קבריהם (אור יקר).

³²⁵² כבר נכנסו טל אורות שם אליהם בתוך קברם, ואחר שצוים שיחיו שם וירננו בתוך משכבותם שוכני עפר, יצוה לארץ שאלו הרפאים שנתרפאו מחוליים תפיל והיינו בפתחי את קברותיכם עמי, והשתא קשיא ליה דכתיב באומות רפאים בל יקומו (אור יקר).

³²⁵³ והקול הזה המתעורר הוא אומרו "והארץ רפאים תפיל" דהיינו שיקא אותם אל היבשה, והנה הים הוא העולם הזה, אם כן אינו אל היבשה אלא אל הים, אבל היבשה הוא סוד הרחמים ויטול הדין, ולזה אימתי יהא דא "בזמנא דיתעבר מלאך המות" שעל ידי סערת דינו עושה העולם הזה ים סוער, אמנם כשבלע המות לנצח אז אין העולם הזה ים סוער אלא יבשה נחה ושוקטת, וזהו שאמר "כדין כתיב" וכו' (אור יקר).

³²⁵⁴ בשאר עמים (מוסגר בדפ"ק). עכו"ם (דפ"ו)

³²⁵⁵ ולכך בין של ישראל בין של אומות נקראים רפאים, לשון רפואה, אך ישראל יקומו ואומות העולם לא יקומו, ואם תאמר כיון שלא יקומו למה יתרפאו, וי"ל שלא ירגישו הרשעים צער שאין להם תחיה אלא במה ששייכים הקב"ה לקדמותם ברפואת אבריהם והם אינם קמין, חוזרים מתחלה לדין קבר, והיינו יצאו וראו בפגרי האנשים וכו' והיינו אלה לחיי עולם, ואלה לחרפות לדראון עולם דראון לכל בשר ויש אפילו שלא יקיצו בכלל וכו' (אור יקר).

יקומו".	(שם יט) נבלתי יקומו:
ובדג הזה מצאנו דברים לרפואה של כל העולם. הדג הזה, כיון שבלע את יונה, הוא מת, ובו היה יונה שלשה ימים, ואחר כך חזר לחיים כמקדם והקיא את יונה החוצה, והרי פרשוה, שנאמר "ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה", נאמר כאן "הדגה" ונאמר שם "והדגה אשר ביאור מתה", והרי פרשוה. כמו זה עתידה ארץ ישראל להתעורר בראשונה, ואחר כך, "וארץ רפאים תפיל".	ובהאי נונא אשכחנא מלין לאסוותא דכל עלמא ³²⁵⁶ האי נונא כיון דבלע ליונה מת וביה הוה יונה תלתא יומין לבתר אתקיים כמלקדמין ואקי ליונה לבר והא אוקמוה דכתיב (יונה ב ב) ויתפלל יונה אל יהוה אלהיו ממעי הדגה כתיב הכא הדגה וכתיב התם (שמות ז כא) והדגה אשר ביאור מתה והא אוקמוה כגוונא דא זמינת ארעא דישראל לאתערא בקדמיתא ³²⁵⁷ ולבתר וארץ רפאים תפיל:
והרי בארנו, ששבעה דינים יעברו על האדם כשיוצא מן העולם הזה. אחד, אותו דין עליון כשיוצאת הרוח מן הגוף. ב', כשמעשיו ודבריו הולכים לפניו ומכריזים עליו. ג', כשנכנס לקבר. ד', דין הקבר. ה', דין התולעת. ו', דין הגיהנם. ז', דין הרוח שהולכת ומשוטטת בעולם ולא מוצאת מקום מנוחה עד שישלמו מעשיו. משום זה צריך אדם להתבונן תמיד במעשיו וישוב לפני אדונו.	והא אוקימנא דשבעה דינין יחלפון עליה דבר נש כד נפיק מהאי עלמא חד ההוא דינא עלאה כד נפיק רוחא מן גופא ב' כד עובדוי ומלוי אזלין קמיה ומכרוי עלוי ג' כד עייל לקברא ד' דינא דקברא ה' דינא דתולעתא ו' דינא דגיהנם ז' דינא דרוחא דאזלא ושאתת בעלמא ולא אשכחת אתר נייחא עד דישתלים עובדוי בגין דא בעי בר נש לאסתכלא תדיר בעובדוי ויתוב קמי מריה:
וכשהתבונן דוד המלך בדיני האדם הללו, הקדים ואמר, "ברכי נפשי את ה'" בטרם תצא מן העולם, בעוד שאת נמצאת עם הגוף. "וכל קרבי את שם קדשו" הם אברי הגוף שמשתתפים כאחד עם הרוח. עכשיו כשתמצאו עמה, הקדימו לברך את השם הקדוש טרם שיבא זמן שלא תוכלו לברך ולחזר בתשובה. ועל זה אמר "ברכי נפשי את ה' הללויה". באו אותם החברים ונשקו את ראשו.	וכד אסתכל דוד מלכא בדינין אלין דבר נש אקדים ואמר (תהלים קד א) ברכי נפשי את יהוה עד לא תפוק מן עלמא בעוד דאנת אשתכח ³²⁵⁹ עם גופא וכל קרבי את שם קדשו אינון שייפי ³²⁶⁰ גופא דמשתתפי כחדא ברוח השתא דתשתכחון עמה אקדימו לברכא שמא קדישא עד לא ימטי זמנא דלא תיכלון לברכא ולא תבא בתיובתא ועל דא אמר (שם לה) ברכי נפשי את יהוה הללויה אתו אינון חברייא ונשקו רישיה:

³²⁵⁶ פי' כמו שהדג הזה היה חי ואח"כ מת ואח"כ חיה. כן האדם היה חי ומת ואח"כ בתחייה חי (מ"מ).

³²⁵⁷ פי' שמתי ארץ ישראל הם חיים תחלה ומ"ש ולבתר וארץ רפאים תפיל היינו אחר שמתעוררת א"י ע"י הקול הנזכר לעיל. כמ"ש וזמינא קלא חדא וכו' ואח"כ וארץ רפאים תפיל והיינו תחיית המתים וכמ"ש לעיל. כיון דאיתער ההוא קלא ביני קברי כדן כל קברייא יקאו לאינון מיתתיא דבהון הה"ד וארץ רפאים תפיל. א"נ י"ל לאתערא בקדמיתא היינו מתי ארץ ישראל. ולבתר ארץ רפאים תפיל היינו מתי חוצה לארץ (מ"מ).

³²⁵⁸ גם בעולם הנפשות עלול הוא לכמה צירופים וליבונים עד בואו למנוחתו, וכנודע מחרדת ר' יוחנן בן זכאי (ברכות כח ע"ב) ובזוה"ק (ויקהל ריא ע"ב וריב ע"א). ובפרט דינא דקיברא שאמרו בזוה"ק (תרומה קנא ע"א) דהא לית לך כל צדיק וצדיק בעלמא דלית ליה דינא דקברא ע"ש. ובזוה"ק (ויקהל קצט ע"ב) וכן בפ' נשא (קכו ע"ב) הז' דינין שעוברין על כל אדם ע"ש. וע' עוד בספר הגלגולים (דפוס פרעמישלא פ' נט ופ' סט ושם פ' לח ופ' נה ובכ"מ שם), מענין הדינין של האדם אחר פטירתו. וכ"ז הוא מסבת הזוהמא והרע רח"ל (דע"ה ח"ב יג ע"ב).

³²⁵⁹ אשתכחת (דפ"ו).

³²⁶⁰ שייפא (דפ"ו).

רבי חייא פתח ואמר,	רבי חייא פתח ואמר
ר/א	ר/א
"קחו מאתכם תרומה לה". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא בראו אלא כדי שיבאו ישראל ויקבלו את התורה. בתורה נברא העולם, ועל התורה הוא עומד. זהו שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת". התורה היא אורך חיים בעולם הזה, ואורך החיים בעולם הבא.	קחו מאתכם³²⁶¹ תרומה ליהו"ה (שמות לה ה) תא חזי קודשא בריך הוא כד ברא עלמא לא ברא ליה אלא בגין דייתון³²⁶² ישראל ויקבלון אורייתא באורייתא אתברי עלמא ועל אורייתא³²⁶³ קיימא הדא הוא דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת אורייתא איהי ארכא דחיי³²⁶⁴ בהאי עלמא³²⁶⁵ וארכא דחיי בעלמא דאתי³²⁶⁶:
וכל מי שעוסק בתורה, כאלו עוסק בהיכלו של הקדוש ברוך הוא, שהיכלו העליון של הקדוש ברוך הוא היא התורה. וכשאדם עוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא עומד שם ומקשיב לקולו, כנאמר "ויקשב ה' וישמע וגו'". ונצול האדם משלשה דינים, מדין העולם הזה, ומדין מלאך המות שלא יכול לשלוט עליו, ומדין הגיהנם.	וכל מאן דאשתדל באורייתא³²⁶⁷ כאילו אשתדל בהיכליה דקודשא בריך הוא דהיכליה עלאה דקודשא בריך הוא³²⁶⁸ אורייתא איהי³²⁶⁹ וכדו (בגין דכד) בר נש עסיק באורייתא קודשא בריך הוא קאים תמן ואצית לקליה כמה דכתיב (מלאכי ג טז) ויקשב יהו"ה וישמע וגו' ואשתזיב בר נש מתלת דינין מדינא דהאי עלמא ומדינא דמלאך המות דלא יכיל לשלטא עליה ומדינא דגיהנם:

³²⁶¹ נלע"ד שדורש פסוק הקודם (לה, ד) זה הדבר אשר צוה ה' לאמר, שרש"י פירש צוה ה', לי לאמר לכם, אבל בפסוק לא נזכר לא לי ולא לכם. אמנם באמור כאן יכון שמה שהוא אומר להם קחו מאתכם וגו', הוא מה שה' צוה בכלל שיאמרו תמיד בסתם בני אדם דהיינו הכרוז האומר כך תמיד, ועניינו שכל אחד יקח משלו מה שיהיה תרומה לה', פי' דבר ראוי להתרומם ולהתקבל לפניו. והענין שידוע שטעם ביאת הנשמה לעולם הוא לברר ניצוציה ולתקנם ולהרימם למקורם בקדושה, וזהו קחו מאתכם משלכם תרומה לה' (רמ"ז).

³²⁶² כלומר העולם הזה הוא כלי מחזיק ישראל שהם הנשמות הבאות אליו לקיים את התורה, והנה עיקר המציאות הוא ישראל שומרים תורה, וכדי שיבואו ויקבלו תורה עשה העולם כלי תשמיש לנשמות לקיים בו התורה, בענין שישראל שומרים תורה עיקר, אמר הקדוש ברוך הוא צורך לנשמות לזכותן הוא שיקיימו התורה, והיאך יהיה זה, נעשה עולם שיהיה נמצא בו כל צורך התורה, מה כתוב בה ואם מן הצאן קרבנו נעשה צאן, מה כתוב בה ועשית בגדי קדש אם כן נעשה זהב תכלת וארגמן, ועל דרך זה היה כל המציאות נברא בתורה לקיומה על ידי הנשמות כדפי' (אור יקר).

³²⁶³ עסקה וקיומה (אור יקר).

³²⁶⁴ כי יש חיים קצרים והם מצד המלכות זעירא, ויש אריכות חיים והם מצד ו' ארוכה (אור יקר).

³²⁶⁵ דהיינו תפארת במלכות מאריך חיים (אור יקר).

³²⁶⁶ שהיא בינה וגם שם נמצא התפארת בסוד הדעת מושך החיים (אור יקר).

³²⁶⁷ בעסקה כאלו אשתדל לבנות היכל להקדוש ברוך הוא, כי ממש העוסק בה מבאר את התורה ובונה אותה ומרחיבה ומחדש בה, והרי הוא ממש אותו ההיכל העליון, הוא מחדשו ומאריכו ומרחיבו, וכל איזה חידוש שמחדש בתורה הוא מציאות ענין חדש שמחדש בה למעלה, ואור נוסף שהיה נסתר ונעלם ונתחדש ונתפשט, ואם הוא עוסק במה שכבר חדשו זקנים הוא מצחצח אורו במה שעוסק בה תמיד (אור יקר).

³²⁶⁸ יש היכל ויש היכל, היכל תתאה הוא המלכות וחייליה לתפארת והיינו תורה שבעל פה כדמסיק לקמיה, ויש היכל עילאה שהוא התפארת שהתפארת היכל לבינה וחכמה בשש קצוות, ונמצא הקדוש ברוך הוא ממש אלהותו מתלבש בתורה, והטעם שהיתה גזרת חכמתו שתנתן תורה לישראל מבחינת היכלו היה כדי שימצא הבורא קרוב לעוסקי תורה (אור יקר).

³²⁶⁹ פי' שהמלכות הנקרא תורה שבע"פ היא היכל לזעיר וכן הבינה הנקרא ג"כ תורה שבע"פ היא היכל לאבא (מ"מ).

ו"יכתב ספר זכרון³²⁷⁰ מאי איהו אלא אית ספר לעילא³²⁷¹ ואית ספר לתתא³²⁷² זכרון אתר ונ"א אתו קיימא קדישא³²⁷³ דנטיל וכניש לגביה כל חיין דלעילא³²⁷⁴ ספר זכרון תרין דרגין³²⁷⁵ דאינון חד ורזא דא שם יהו"ה שם חד יהו"ה חד וכלא מלה חדא³²⁷⁶;	"ויכתב ספר זכרון" מי הוא. אלא יש ספר למעלה ויש ספר למטה. זכרון, (אות) הברית הקדוש שנוטל וכונס אליו את כל החיים שלמעלה. "ספר זכרון" שתי דרגות שהן אחת, וסוד זה שם יהו"ה שם אחד, יהו"ה אחד, והכל דבר אחד.
בגין דאית שם ואית שם שם לעילא³²⁷⁷ דאיהו אתרשים (ס"א אקרי שם) ממה דלא ידיע³²⁷⁸ ולא אתרמיז בידיעה כלל³²⁷⁹ ודא אקרי נקודה עלאה³²⁸⁰ שם לתתא דאקרי שם (דברים ד לב) מקצה השמים³²⁸¹ ועד קצה השמים בגין דקצה השמים אקרי זכרון והאי שם איהו נקודה דלתתא דאיהו שם מההוא זכרון³²⁸² דאיהו קצה השמים דנטיל כל חיין³²⁸³ דלעילא ודא איהו קצה השמים דלתתא ושם דיליה איהי נקודה דלתתא נקודה דא³²⁸⁴ איהו ספר דקיימא בחושבנא וודא הוא ולחושבי שמו³²⁸⁵ ספר דקאמרן ושם חד מלה הוא בכל סטריין³²⁸⁶;	משום שיש שם ויש שם. שם למעלה, שהוא נרשם (נקרא שם) ממה שלא ידוע ולא נרמז בידיעה כלל, וזו נקראת נקודה עליונה. שם למטה, שנקרא שם, "מקצה השמים ועד קצה השמים", משום שקצה השמים נקרא זכרון. והשם הזה הוא נקודה שלמטה, שהוא שם מאותו זכרון, שהוא קצה השמים, שנוטל את כל החיים שלמעלה. וזהו קצה השמים שלמטה. והשם שלו היא הנקודה שלמטה. נקודה זו היא ספר שעומד בחשבון, וזהו "ולחושבי שמו", הספר שאמרנו. ושם דבר אחד הוא בכל הצדדים.
נקודה דא³²⁸⁷ בגין דקיימא באמצעיתא³²⁸⁸ איהי עלאה על כל דאתאחדן בה שית סטריין³²⁸⁹ אתאחדן בספר עלאה³²⁹⁰	הנקודה הזו, משום שהיא עומדת באמצע, היא עליונה על כל הנאחזים בה. ששה צדדים אחוזים בספר העליון, והוא עליון עליהם. ששה צדדים נאחזים בספר התחתון, והוא עליון עליהם. ועל זה ספר עליון וספר

³²⁷⁰ ע ע"א (הערת הזהר). אמר לזכור ברית, דע"י שרואה אדם את אשתו מקושטת, מתעורר בריתו, והוא הזכרון שזוכר בריתו, דהתעוררות הוא ע"י זכרון הברית, וביה הזכרון ספר זכרון, כמ"ש ב' ויקהל (ר ע"א), והוא כל זכור, דבגיניה אשתמודע דכורא דכר (בהגר"א על תיקו"ז מח ע"א).

³²⁷¹ אבא (מ"מ).

³²⁷² מלכות (מ"מ).

³²⁷³ יסוד (מ"מ).

³²⁷⁴ פי' כל המוחין נכללים בו (מ"מ).

³²⁷⁵ מלכות ויסוד (רח"ו).

³²⁷⁶ פי' ספר זכרון כמו שם ה' שהם יסוד ומלכות (מ"מ).

³²⁷⁷ קסב ע"א (הערת הזהר). חכמה (רח"ו).

³²⁷⁸ מא"א (מ"מ).

³²⁷⁹ מעתיק יומין (מ"מ).

³²⁸⁰ צג ע"א (הערת הזהר). חכמה (רח"ו).

³²⁸¹ פי' שמים הוא זעיר וקצה העליון הוא יסוד דאימא וקצה התחתון הוא יסוד דזעיר. והביא

פסוק זה לומר שקצה השמים שהוא יסוד הוא זכרון (מ"מ).

³²⁸² פי' שמלכות מקבלת מיסוד (מ"מ).

³²⁸³ מוחין דקיימא בחושבנא (רח"ו). פי' שכל החשבונות בסיהרא אינון (מ"מ).

³²⁸⁴ מלכות (רח"ו).

³²⁸⁵ פי' שכשמו שהיא מלכות יש בה חשבון (מ"מ).

³²⁸⁶ פירוש כי בין בהבנת המלות ובין בחשבנם הוא אחד. כי שם עולה בחשבון ספר. ועיין במה

שנתבאר אצלנו בכונת העולה לס"ת לקרות מה יכוין במילת ספר (שער מאמרי רשב"י).

³²⁸⁷ מלכות (רח"ו במ"מ).

³²⁸⁸ ע"ג היכלות (רח"ו).

³²⁸⁹ ו' היכלות (רח"ו).

³²⁹⁰ קלז ע"ב (הערת הזהר).

ותחתון, והכל נקרא תורה.	ואיהו עלאה עליהו שית סמרינ אתאחדן בספר תתאה ³²⁹¹ ואיהו עלאה עליהו ועל דא ספר עלאה ספר תתאה וזכלא אקרי תורה:
מה בין זה לזה. אלא, ספר עליון הוא תורה שבכתב, משום שהיא סתומה ולא עומדת, אלא רק בכתב, ששם הוא המקום להתגלות למטה. ומי הוא העולם הבא, ספר התחתון, זו תורה שנקראת תורה שבעל פה. ומי הוא על פה. אלו המרכבות של מטה, שהיא עומדת עליהן. ומשום שאינן בכלל של כתיבה שלמעלה, נקראים על פה.	מה בין האי להאי אלא ספר עלאה איהו תורה שבכתב בגין דאיהי סתימא ³²⁹² ולא קיימא אלא בכתב ³²⁹³ דתמן איהו אתר לאתגלאה לתתא ומאן איהו עלמא דאת ³²⁹⁴ ספר תתאה דא תורה דאקרי תורה שבעל פה ומאן איהו על פה ³²⁹⁵ אלן רתיבין דלתתא דאיהי קיימא עליהו ובגין דלאו אינן בכלל דכתיבה דלעילא ³²⁹⁶ אקרין על פה:
ותורה זו עומדת על פה, משום שנאמר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים". ותורה העליונה, אף על גב שהיא עומדת למעלה, לא נקראת על הכתב, אלא שבכתב, שעומדת בכתב, ואותו הכתב נעשה היכל אליה, והיא עומדת בתוך אותו ההיכל ונשמרת שם. ולכן נקראת תורה שבכתב ולא על כתב.	ותורה דא ³²⁹⁷ קיימא על פה ³²⁹⁸ בגין דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ותורה עלאה ³²⁹⁹ אף על גב דאיהי קיימא לעילא ולא אקרי על הכתב אלא שבכתבו (על הכתב לא אקרי אלא) דקיימא בכתב וההוא כתב אתעביד היכלא לגביה ³³⁰⁰ ואיהי קיימא גו ההוא היכלא ואתשמרת תמן ובגין כך אקרי תורה שבכתב ולא על כתב:
אבל התורה שלמטה היא עומדת על מרכבותיה, ונקראת על פה, שעומדת עליהן. ומשום שלא נחשבת (נתנה) מבפנים מכלל של כתיבה, לא נעשו היכל לנקודה הזו כמו אותה נקודה עליונה. ומשום שעומדת עליהן נקראת תרומה.	אבל תורה דלתתא איהי קיימא על רתיבהא ואקרי על פה ³³⁰¹ דקיימא עליהו ובגין דלא [אתחשיבת] (אתחשיבת ³³⁰²) מלגו מכלל דכתיבה לא אתעבידו היכלא ולהאין (בהאין) נקודה כההיא נקודה עלאה ובגין דקיימא עליהו ³³⁰³ אקרי תרומה:
עוד שמעתי מן המנורה הקדושה. תרומה, מה זה תרומה. כמו שבארנו, שנים ממאה. בא וראה, כל הדרגות הללו הקדושות שבסוד האמונה שנגלה בהן הקדוש ברוך הוא, הן עשר דרגות, והן עשר אמירות, כמו שבארוה.	תו שמענא מבוצינא קדישא תרומה מהו תרומה כמה דאוקימנא תרי ממאה תא חזי כל אינן דרגין קדישין די ברזא דמהימנותא

³²⁹¹ מלכות (רח"ו). ור"ל היכלות הבריאה חיותם מהמ' (מ"מ).

³²⁹² ריד ע"א שמיני מ ע"ב (הערת הזהר).

³²⁹³ בינה (רח"ו). ולפ"ז תורה שבכתב הוא אבא הגנוז בכתב שהיא בינה (מ"מ).

³²⁹⁴ פי' קאי על כתב (מ"מ).

³²⁹⁵ פ"ה ע"ה גימ' הכסא הם ההיכלות שהנוק' רוכבת עליהם (רח"ו).

³²⁹⁶ פי' בי"ע אינם בכלל זר"ן דאצילות שתקונם הוא מאימא הנקרא כתב וז"ש דלאו אינן בכלל דכתיבה (מ"מ).

³²⁹⁷ מלכות (רח"ו).

³²⁹⁸ פי' הם ההיכלות כדלעיל (מ"מ).

³²⁹⁹ חכמה (רח"ו).

³³⁰⁰ פי' בינה הנקרא כתב נעשית היכל לאבא (מ"מ).

³³⁰¹ פירוש בא"ו שהם אחדות א' אנו אומרים תורה שבכתב דהיינו אבא בגו אימא אבל היכלות הבריאה שנודע שב"יע כולם נקרא עלמא דפירודא. אנו אומרים תורה שבע"פ ולא תורה שבפה (מ"מ).

³³⁰² פי' קא על רתיבהא הנזכר שהם היכלות המלכות שאינם בכלל אצילות שיונקים מהבינה הנקרא כתב (מ"מ).

³³⁰³ על י"ב בקר (רח"ו).

ואלו העשר עולים למאה. וכשאנו צריכים הנקודה התחתונה הזו להרים אותה, אסור לנו לקחתה לבדה, אלא אותה עם בעלה, והם השנים מהמאה שאמרנו, משום שאין צריך להפרידם כלל, אלא ליחדה עם בעלה. ולכן נקראת תרומה בכלל אחד.	דקודשא בריך הוא אתגלי ובהון (מנהון) אינון עשר דרגין ³³⁰⁴ ואינון עשר אמירן כמה דאוקמוה ואלין עשר סלקין למאה ³³⁰⁵ וכד אצטריך לן להאי נקודה תתאה לארמא לה אסיר לן לנטלא לה בלחודהא אלא לה ולבעלה ואינון תרי מאינון מאה ³³⁰⁶ דקאמרן בגין דלא אצטריך לאפרשא לון כלל אלא ליחדא לה ולבעלה ועל דא אתקרי תרומה בכללא חדא:
ובא וראה, בכל יום הכרוז קורא, כל בני העולם, בכם עומד הדבר הזה. וזהו	ותא חזי בכל יומא כרוזא קארי כל בני עלמא בכו קיימא מלה דא [רחו מאתכם] ודא הוא
	ר/ב
"קחו מאתכם תרומה לה". ואם תאמרו שהדבר קשה עליכם, "כל נדיב לבו יביאה".	קחו מאתכם תרומה ליהו"ה (שמות לה ה) ואי תימא ³³⁰⁷ דקשיא מלה עלייכו כל נדיב לבו יביאה:
מהו "יביאה", אלא מכאן למדנו את סוד התפלה, שאדם שמפחד מרבנו ומכון לבו ורצונו בתפלה, מתקן תקון העליון, כמו שבארנו. בראשונה בשירות ותשבחות שאומרים המלאכים העליונים למעלה. ובאותה עריכת התשבחות שאומרים ישראל	מהו יביאה אלא מהכא אוליפנא ³³⁰⁸ רזא לצלותא ³³⁰⁹ דבר נש (צלותא דבר נש) דרחיל למאריה ומכוין לביה ורעותיה בצלותא (ו)אתקין תקונא דלעילא כמה דאוקימנא בקדמיתא בשירין ותושבחין ³³¹⁰ דקאמרין

³³⁰⁴ פי' ט' ספירות דז"א ומלכות המשלימתו הם עשר (מ"מ).

³³⁰⁵ כל ספירה כלולה מעשר (מ"מ).

³³⁰⁶ יסוד דז"א ויסוד נוק' אחדות א' (רח"ו). ור"ל יסוד שביסוד ז"א ויסוד דמלכות הם תרי ממאה א"נ אינון עשר דרגין הם עשרה נקודות שיצאו מעיני א"ק והם י"ס דאצילות כי ג' נקודות ראשונות הם א"א וא"א, ו' נקודות הם ו"ק ונקודה עשירית היא מלכות הם מאה בכללות גדול, ותרי הם יסוד דיסוד ויסוד דמלכות כי ביסוד עצמו יש י"ס וכן במלכות כפירוש הראשון (מ"מ).

³³⁰⁷ ירצה שדבר זה קשה כי איך יוכל אדם חומרי להתעסק בעניינים רוחניים אלה אם היה אפשר לעשותו תכבד העבודה מאד, לכן אמר כל נדיב לבו, וכלומר הלא יש בכם שתי סגולות עליונות רצון ושכלי, שכן הן כוחות השכלים הפשוטים, וזהו נדיב דהיינו החפץ, ולבו הוא השכל, וגם מזה תשכילו שהדבר קל ולא קשה. מהו יביאה, מרגיש כמה דברים, אחד שמלה זו נראית מיותרת שהיה די שיאמר קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו זהב וכסף ונחשת, ואם משום שר"ל את תרומת ה' ועליה מושכת מלת יביאה יקשה ייתור הכינוי כי היל"ל יביא את תרומת ה'. ועוד שהיה לו לפרש למי או אנה יביאה (רמ"ז).

³³⁰⁸ הלא התפילה נקראת נדבה כמש"ה (תהלים קיט, קח) נדבות פי רצה נא ה', שהיא היא עבודה שבלב והיינו נדיב לבו, וכן שנינו אל תעש תפילתך קבע, פי' שלא תדמה בעיניו כחובה המוטלת עליו אלא יעשה בנדבת הלב, וידוע שהתפילה היא היותר מסוגלת ותמידית לתיקון העולמות כולם, ולכן בפסוק זה שבו מזהיר הכרוז שיזהרו לתקן נשמותיהם בהעלות בירוריהם, כאן נסתר סוד התפילה שהוא היותר כוללת ענין זה מכל שאר המצוות, ובה יתבאר הפסוק כולו, כי בתיקון העולמות ועלייתם היינו תרומה לה' התרוממות של הניצוצות הפרישה מהקליפות, ויביאה, פי' הכניסה בפנימיות וזו תעשה עם תרומת ה' (רמ"ז).

³³⁰⁹ סתם רזא סודו הוא השכינה המתרוממת עד למעלה כדמפרש ואזיל. רזא הוא יסוד, וידוע שיש עמוד בין כל עולם ועולם שבפנימיותו עולים העולמות, והיינו יביאה, בתוכי תוכות (רמ"ז).

³³¹⁰ קצו ע"א (הערת הזהר). שבהם השכינה מתקנת לעלות, וה"ס הקב"ה שבא לבית המקדש (נ"א לבית הכנסת) לעלות העולמות, והיינו להעלות העליות שיפרש. אבל תחילה צריך למצוא טעם לשבח למה מתחיל מעולם היצירה ולא הזכיר תקון העשיה שהוא בקרבנות וכמו שהובא סוף פרשת במדבר. וי"ל דלא חשיב הכא אלא הבחינות והמדרגות שבעולמות שיש בהן מצוה בתיקונם, רצוני לומר שכבר ידעת מסוד הכוונות שיש ד' בחינות תיקון לד' העולמות, תחילה בפועל ומעשה ואחר כך בדיבור, דהיינו טהרת גופו לתיקון העשיה וטלית גדול וקטן לשל היצירה ותפילה דיד לבריאה ושל ראש לאצילות, וכנגדם בסוד הדיבור דעד ברוך שאמר הוא בעשיה ומשם ועד יוצר

למטה, היא מקשטת את עצמה ונתקנת בתקוניה כמו אשה שמתקשטת לבעלה.	מלאכין עלאין ³³¹¹ לעילא ובהווא סדורא דתושבחין ³³¹² דקא אמרי וישראל לתתא איהי קשיטת גרמא ואתתקנת בתקונהא כאתתא דאתקשטת לבעלה:
ובסדור התפלה, באותו התקון של תפלת מיושב, נתקנות נערותיה וכל אותם שלה. ומתקשטות כל אלו איתה. לאחר שנתקן הכל והסתדרו אז כשמגיעים לאמת ויציב, אז הכל נתקן, היא ונערותיה, עד שמגיעים לגאל ישראל, ואז צריך לעמוד הכל על מקומם.	ובסדורא דצלותא ³³¹³ בהווא תקונא דצלותא דמיושב אתקינו עולמתהא ³³¹⁴ וכל אינון דילה ומתקשטן כל אינון בהדה לבתר דאתתקן כלא ³³¹⁵ ואתסדרו ³³¹⁶ כד מטו לאמת ויציב כדין כלא מתתקנא איהי ועולמתהא ³³¹⁷ עד דמטו לגאל ישראל כדין אצטריך למיקם כלא על קיומיהו:
משום שכאשר מגיע אדם לאמת ויציב והכל מתוקן, נערותיה נוטלות אותה, והיא נוטלת את עצמה למלך העליון. כיון שמגיעים לגאל ישראל, אזי המלך הקדוש העליון נוסע בדרגותיו ויוצא לקבל אותה.	בגין דכד בר נש מטי לאמת ויציב וכלא אתתקן עולמתהא נטילי לה ואיהי נטילת גרמא לגבי מלכא עלאה ³³¹⁸ כיון דמטו לגאל ישראל ³³¹⁹ כדין מלכא קדישא עלאה ³³²⁰ נטיל בדרגוי ונפיק לקבלא לה ³³²¹ :
ואנו מלפני המלך העליון צריכים לעמוד על מקומנו באימה ברעדה, שהרי אז הוא מושיט ימינו אליה, ואחר כך את שמאלו ששם לה תחת ראשה, ואחר כך מתחבקים שניהם כאחד בנשיקה. ואלה הן השלש הראשונות. וצריך אדם לשים לבו ורצונו ולכון בכל התיקונים והסדרים הללו של	ואנן מקמי מלכא עלאה בעינן לקיימא על קיומנא באימתא ברעדה דהא כדין אושיט ימיניה לגבה ולבתר שמאליה דשוי לה תחות רישה ולבתר אתחבוק תרווייהו כחדא בנשיקו ואלין אינון תלת קדמייתא ובעי בר

ביצירה. והרי שלא יש מצוה חיובית מן התורה בתיקון המעשה לעשיה אלא משל יצירה ואילך, ולכן התחיל מחלק הדיבור שכנגדו יש מצוה בחלק המעשה. ועוד י"ל דאינו מזכיר אלא מה שצריך להתאמץ בכוונת הלב שלא להפסיק כלל והוא מברוך שאמר ואילך כידוע (רמ"ז).

³³¹¹ סגולתם לתקן פנימיות העולמות, וגם הם נרמזים בתואר נדיב לב כנז"ל קצח ע"א (רמ"ז).
³³¹² הוא מברוך שאמר עד ישתבח שהוא מסודר על כל פרצופי היצירה, וסודו לתיקון הנשמות של היצירה ופנימיותם. וכנגד בחינות של המלאכים והתחתונים אמר קשיטת גרמא וכו', והם אורות מקיפים ופנימים המושפעים על השכינה להתעלות עוד לעולמות העליונים. אי נמי כעין כ"ד תכשיטי כלה שאמר בשער אריך, שלהיות הקליפות הנקראים חשך סמוכות למלכות ומחשיכות אותה לכן מאירים בה התכשיטים דוגמת הסרק שמעבירות הנשים על פניהן, וז"ש כאתתא דאתקשטת לבעלה (רמ"ז).

³³¹³ זהו מיוצר עד העמידה. וקורו צלותא, מפני שיש סדר קדושה כמו עמידה, וגם יש בו קצת תפילות כגון רחם עלינו אדון עוזינו, וכן באהבת עולם רובה תחנונים. עולמתהא, הם ז' היכלות דזעיר דבריאה, שכל היכלות הבריאה הם בבחינת נקבות לגבי מלכות דאצילות. וכל אינון דילה, הם היכלות מלכות הנכללים ביום עם היכלות זעיר דבריאה, וזהו וכל, פי' בהתכוללות (רמ"ז).
³³¹⁴ היכלותיה (רח"ו)

³³¹⁵ אמר כך בדרך קצרה לרמוז לכמה תיקונים שנעשים בקריאת שמע בין באצילות בין בב"ע כנזכר בפירוש חותמא דגושפנקא דפרשת שלח לך קסב ע"א (רמ"ז).

³³¹⁶ נראה שר"ל תיקון רמ"ח איברים דקריאת שמע המסודרים מלמעלה למטה ויורדים אל היכל אהבה שהוא שמו של אברה"ם העולה רמ"ח (רמ"ז).

³³¹⁷ חזר לומר זה לרמוז להיכלות הכלולים בהיכל הרצון שהם אמת ויציב (רמ"ז).

³³¹⁸ יסוד אבא (שעה"כ כח ע"ג – עיי"ש אריכות), ה"ס פרצוף הארה לישראל היורד להיכל הרצון שעליה אמרו בזהר ישראל נחית לקבלה (רמ"ז).

³³¹⁹ פי' לתחילתו דהיינו תהלות לאל עליון וגואלם, ולכן אנו עומדים אז מפני שאותה ההארה היא מן האצילות, וידוע שכל ענייני האצילות הם בעמידה (רמ"ז).

³³²⁰ פי' יסוד אבא שאז מתחיל לירד במסעיו תוך ז"א, ובגאל ישראל כבר התחיל להכנס תוך רישא דז"א ונמשכת הארתו עד יסוד ז"א ומשם מאיר למלכות שבבריאה, ועיין בספר הכוונות בסוד תהלות לאל עליון (רמ"ז).

³³²¹ פי' נפיק אורו היוצא לבריאה חדוה דטמירו, מזל"ן שהם נה"י דאי' שבג' אחרונות מקבלת מהם ועיין בסה"כ (רמ"ז).

נש לשוואה לביה ורעותיה ולכוונא בכל הני תקונין וסדורין דצלותא פומיה ולביה ורעותיה כחדא:	התפלה, פיו ולבו ורצונו כאחד.
השתא דמלכא עלאה ומטרוניתא אינון בחבורא בחדוה באינון נשיקין מאן דאצטריך למשאל שאלתין ישאל דהא כדין שעתא דרעותא איהו כיון דשאל בר נש שאלתיו מקמי מלכא ומטרוניתא כדין יתקין גרמיה ברעותיה ולביה לתלתא אחרנין לאתערא חדוה דטמירו דהא מאלין תלת אתברכא בדבקותא אחרא ויתקין בר נש גרמיה למיפק מקמיהו ולאנחא לון בחדוה³³²² גניזא דאלין תלת ועם כל דא דיהא רעותיה דיתברכון תתאי מאינון ברכאן ודחדוהו (בחדוה) טמירא:	עכשיו שהמלך העליון והמלכה הם בחבור אחד בשמחה באותן נשיקות, מי שצריך לבקש בקשות, יבקש, שהרי אז שעת רצון היא. כיון ששואל אדם שאלותיו מלפני המלך והמלכה, אז יתקין עצמו ברצונו ולבו לשלש אחרות לעורר שמחה שבסתר, שהרי מאלו השלש הוא מתברך בדבקות אחרת. ויתקין אדם את עצמו לצאת מפניהם, ולהניחם בשמחה טמונה של אלו השלש. ועם כל זה, שיהיה רצונו שיתברכו התחתונים מאותן ברכות של שמחה טמונה.
וכדין אצטריך למנפל על אנפוי ולממסר נפשיה בשעתא דאיהי נקטא נפשין ורוחין כדין איהי שעתא לממסר נפשיה בגו אינון נפשין דאיהי נקטא דהא כדין צרורא דחיי³³²³ איהו כדקא יאות:	ואז צריך ליפול על פניו ולמסור את נפשו בשעה שהיא לוקחת את הנפשות והרוחות. אז זו השעה למסור נפשו בתוך אותן נפשות שהיא לוקחת, שהרי אז צרור החיים הוא כראוי.
מלה דא שמענא ברזין דבוצינא קדישא ולא אתייהיב לי רשו לגלאה בר לכו חסידי עליונין [ואין] ודאין [ואי] בההיא שעתא נאשתדל לאכללא בההוא רעותא דאינון רוחין ונפשין ונשמתין דאיהי נקטא נפשין ורוחין ברעו דדביקותא חדא איהו ישוי לביה ורעותיה לדא ויהיב נפשיה בדבקותא בההוא רעותא לאכללא לה בההוא דבקותא אי אתקבלת בההיא שעתא בההוא רעותא דאינון נפשין (ו)רוחין ונשמתין דאיהי נקטא האי איהו בר נש דאתצריר בצרורא דחיי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ותו דבעיא לאתכללא מכל סטרין מלכא ומטרוניתא מלעילא ומתתא³³²⁴ ולא תעטרא בנשמתין בכל סטרין אתעטרת בנשמתין מלעילא ואתעטרת בנשמתין מתתא:	דבר זה שמעתי בסודות של המנורה הקדושה, ולא נתנה לי רשות לגלות, פרט לכם חסידים עליונים. שאם באותה שעה שהיא לוקחת נפשות ורוחות ברצון של דבקות אחת, הוא ישים לבו ורצונו לזה, ונותן נפשו בדבקות באותו הרצון להכלילה באותה הדבקות, אם מתקבלת באותה שעה באותו הרצון של אותן נפשות רוחות ונשמות שהיא לוקחת, זהו אדם שנצרר בצרור החיים בעולם הזה ובעולם הבא. ועוד, שצריך להכלל מכל הצדדים, המלך והמלכה, מלמעלה ומלמטה, ולהתעטר בנשמות בכל הצדדים, מתעטרת בנשמות מלמעלה, ומתעטרת בנשמות מלמטה.
ואי בר נש יכוין לביה ורעותיה לכל דא וימסר נפשיה מתתא בדביקותא ברעותא כמה דאתמר כדין קודשא בריך הוא קארי ליה שלום לתתא כגוונא דההוא שלום	ואם אדם יכון לבו ורצונו לכל זה וימסור נפשו מלמטה בדבקות וברצון כמו שנאמר, אזי הקדוש ברוך הוא קורא לו שלום למטה, כמו שאותו השלום שלמעלה, לאותו שמברך את המלכה ומכליל אותה ומעטר אותה בכל

³³²² כי ג"ר סוד החיבוק והאמצעיות סוד הנשיקין והאחרונות סוד הזווג (רח"ו). עי' ע"ח שער הפרצופים פרק ב שחיבוק היא חג"ת ונשיקין הם בחב"ד.

³³²³ צוררת אל חי שהוא היסוד בתוכה (רח"ו).

³³²⁴ קפט ע"א (הערת הזהר).

דלעילא ההוא דברוך לה למטרוניתא ואכליל לה ואעטר לה בכל ועטרין (סטרין) אופי הכי האי בר נש קודשא בריך הוא קרי ליה שלום לתתא כמה דאת דאת אמר (שופטים י כד) ויקרא לו יהו"ה שלום וכל יומי הכי קראן ליה לעילא שלום בגין דאכליל ואעטר למטרוניתא לתתא כגוונא דההוא שלום לעילא:	העטרות. כמו כן כאן, לאיש הזה הקדוש ברוך הוא קורא לו שלום למטה, כמו שנאמר "ויקרא לו ה' שלום". וכל ימיו כך קוראים לו למעלה, שלום, משום שהכליל ועטר את המלכה למטה כמו שאותו שלום למעלה.
וכד אסתלק ההוא בר נש מהאי עלמא נשמתי סלקא ובקעא בכל אינון רקיעין ולית מאן דימחי בידה וקודשא בריך הוא קרי לה ואמר (ישעיה נז ב) יבא שלום ושכינתא אמרה ינוחו על משכבותם וגו' ויפתחון לה	וכאשר אותו האדם מסתלק מן העולם הזה, נשמתו עולה ובוקעת את כל אותם הרקיעים ואין מוחה בידה. והקדוש ברוך הוא קורא לה ואומר, "יבוא שלום". והשכינה אומרת "ינוחו על משכבותם וגו'". ויפתחו לה
ר/א	
ותליסר (תריסר) טורי דאפרסמונא דביא ולא יהא מאן דימחי בידה³³²⁵ ועל דא זכאה איהו מאן דישוי לביה ורעותיה לדא ועל דא כתיב (שמות לה ה) כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהו"ה לגבי מלכא עלאה כמה דאתמר:	שלשה עשר נהרות אפרסמון טהור, ולא יהיה מי שימחה בידה. ועל כך, אשרי מי שישים לבו ורצונו לזה, ועל זה נאמר "כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'", למלך העליון, כמו שנתבאר.
ארים רבי אבא קליה ואמר ווי רבי שמעון אנת בחיין ואנא בכינא עלך לא עלך בכינא אלא בכינא על חברייא ובכינא על עלמא רבי שמעון כבוצינא דשרגא דאדליק לעילא ואדליק לתתא ובנהורא דאדליק לתתא נהירין כל בני עלמא וגו' נהיר לעילא לעלמא כד יסתלק נהורא דלתתא בנהורא דלעילא מאן ינהיר נהורא דאורייתא לעלמא קם רבי אבא ונשיק לרבי חייא אמר ליה מלין אלין הוו תחות ירך ועל דא קודשא בריך הוא שדרני עד הכא לאתחברא עמכון זכאה חולקי:	הרים רבי אבא את קולו ואמר, אוי, רבי שמעון, אתה בחיים, ואני בוכה עליך. לא עליך אני בוכה, אלא אני בוכה על החברים ובוכה על העולם. רבי שמעון הוא כמו מנורה של נר שדולק למעלה ודולק למטה, ובאור שדולק למטה מאירים כל בני העולם. (מאיר למעלה) אוי לעולם כשיסתלק האור שלמטה לאור שלמעלה, מי יאיר לנו את אור התורה לעולם. קם רבי אבא ונשק את רבי חייא. אמר לו, הדברים הללו היו תחת ירך, ועל כך הקדוש ברוך הוא שלחני עד לכאן להתחבר עמכם. אשרי חלקי.
רבי יוסי פתח פסוק אחריו ואמר (שמות לה י) וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו וגו' האי קרא אוקמוה אבל תא חזי בשעתא דאמר קודשא בריך הוא למשה (דברים א יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים אשר ידעו את ישראל ולא אשכח נבונים הדא הוא דכתיב (דברים א טו) ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים ואלו נבונים לא כתיב ואי תימא דנבון איהו דרגא עלאה מחכם הכי איהו ודאי:	רבי יוסי פתח פסוק אחריו ואמר "וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו וגו'". פסוק זה פרשוהו, אבל בא וראה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה, "הבו לכם אנשים חכמים ונבונים", בחן את כל ישראל ולא מצא נבונים. זהו שנאמר "ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים", ואלו נבונים לא כתוב. ואם תאמר שנבון היא דרגה יותר עליונה מחכם, כך זה ודאי.

מה בין זה לזה. חכם, הרי פרשוה, שאפילו תלמיד המחכים את רבו נקרא חכם. חכם, שיודע לעצמו כל מה שצריך. בנבון יש כמה דרגות, שמסתכל בכל, ויודע בשלו ובאחרים, וסימנך, "יודע צדיק נפש בהמתו". "צדיק מושל יראת אלהים". וכאן "חכם לב" דווקא, בלב חכם, ולא במקום אחר, משום שעומד בלב, ונבון למעלה ולמטה, מסתכל בעצמו ובשל אחרים.	מה בין האי להאי חכם הא ³³²⁶ אוקמוה דאפילו תלמיד המחכים לרביה אקרי חכם חכם דידע לגרמיה כל מה דאצטרך נבון כמה דרגין אית ביה ³³²⁷ דאסתכל בכלא וידע בדיליה ובאחרנין ³³²⁸ וסימנך (משלי יב י) יודע צדיק ³³²⁹ נפש בהמתו ³³³⁰ (ש"ב כג ג) צדיק ³³³¹ מושל יראת אלהים ³³³² והכא חכם לב דייקא ³³³³ בלב חכם ולא באתרא אחרא בגין דקיימא בלב ונבון לעילא ותתא אסתכל בדיליה ובאחרנין:
פתח ואמר "ויאמר לי עבדי אתה וגו'". כאן בתפלה שצריך אדם להתפלל לפני הקדוש ברוך הוא, שהיא עבודה אחת גדולה ונכבדה מאותן העבודות של רבונו. בא וראה, יש עבודה של הקדוש ברוך הוא שעומדת במעשה, שהיא עבודה שעומדת במעשה הגוף והיא עבודה' ויש עבודה של הקדוש ברוך	פתח ואמר (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה וגו' הכא בצלותא דבעי בר נש לצלאה קמיה דקודשא בריך הוא ³³³⁴ דאיהי פולחנא חדא רבא ויקרא מאינון פולחנין דמאריה ותא חזין אית פולחנא דקודשא בריך הוא

³³²⁶ דאפילו תלמיד המחכים לרביה איקרי חכם, רוצה לומר יש (לו) [בו] גבול ממטה למעלה, תחלת שם חכם הוא כשמושיבין תלמיד בפני רבו, ואינו טפש שיהיה רבו אומר לו כל מה שירצה, ואפילו על ימין שמאל שומע ונכנס בו, ואינו מבחין להחכים את רבו ולומר לו אמש אמרת לי היפך זה ועתה אמרת לי כזה קשה לדיך אדיך זהו טפש, אמנם המחכים את רבו שיתחכם בשמועותיו שלא יתנגדו ולא יהיה פליגא ידיה אדידיה הוא תחלת חכם, ועולה עד שהוא מגיע למדרגה שאינו צריך לגרמיה דרביה, וזהו שאמר "חכם דידע לגרמיה כל מה דאצטרך", כבר יודע כל המשנה והברייתא וכל מה שמקובל ביד אחרים מקובל בידו, אמנם להוליד במה שתחת ידו להוסיף מדידיה אדידיה תשובות ועניינים חידושי תורה אינו משיג כלל, אלא מה שנמסר בידו שמור לו (אור יקר).

³³²⁷ שעניינו הוא להבין דבר מתוך דבר, ועולה עתה הבחינות עד אין מספר, כי יש מבין במדרגה קלה, ויש מי שיעמיק וישכיל בעומקו של דבר, ויעלו המדרגות זה על זה עד אין תכלית עד כאן פשטן של דברים, ובנסתרון כי נבון הוא מיסוד ולמעלה, וחכם במלכות לבד חכמת שלמה היא נקראת דהיינו חכמה תתאה, והיינו שנקרא חכם לב מהשכינה הנקראת לב, שיודע ענייני המלכות מה שהיא מראה לפני המתגלים ממנה ומשיג שם השגתו לבד, והיינו מה שנמסר בידו נתון בו, והיינו תיקונין דשכינתא בכל מה דהיא מינה ובה, אף הוא יודע מינה וביה "כל מה דאצטרך" כמבואר, וזהו שאמר "בלב חכם ולא באתר אחרא בגין דקיימא בלב", אינו יודע לעלות מהלב ולמעלה, וחכמה שהיא עקרה שאינה מולידה ומוסיפה חתומה וחקוקה בלב, וכן הוא קבוע בלב היינו המלכות ואינו עולה ממנה ולמעלה, אמנם נבון עולה אל היסוד, והרי מדרגה אחת שמוציא ממנו ולחוק, ומכאן ואילך עולה במעלות, ומבין דבר מתוך דבר, ממדה למדה, עולה עד המקום האפשר לעלות (אור יקר).

³³²⁸ לעצמו ולאחרים (אור יקר).

³³²⁹ יסוד (אור יקר).

³³³⁰ למטה במלכות, שהיא נפש אל החיות שהם למטה ממנה, שחיה בכלל בהמה אריה שור ודאי (אור יקר).

³³³¹ האיש שעולה בעולם הזכר (אור יקר).

³³³² שהיא מלכות (אור יקר).

³³³³ פי' בחכמת שלמה (רמ"ז).

³³³⁴ והנה על פי הקדמה זו הוא מפרש ואזיל שמיני העבודה הם שתיים, האחד פנימית שאינה אלא בחובת הלב דהיינו תפלה, ועל עבודה זו נאמר עבדי אתה ישראל אשר בך אתפא'ר סודה בסוד נבון, וזהו שאמר "הכא בצלותא דבעי ברנש לצלאה קמי קודשא בריך הוא", שעם היות שנקרא תפלה המורה על המלכות היא עולה בסוד הזכר "דאיהו פולחנא רבא ויקרא", עם היות שנראה שהוא מצוה אחת מן המצוות ואין אדם יודע מתן שכרן של מצוות, עם כל זה ודאי התפלה היא העבודה החשובה מכל העבודות, ובכלל החשובות, ותחשב יותר מאותם שהם באברים הנגלים המצוות המעשיות (אור יקר).

דקיימא בעובדא [דאיהו פולחנא דקיימא בעובדא] דגופא³³³⁵ ואיהו פולחנא ואית פולחנא דקודשא בריך הוא דאיהו פולחנא פנימאה יתיר³³³⁶ דאיהו עיקרא דכלא קיימא בההוא פולחנא פנימאה דאיהו עיקרא דכלא³³³⁷:	הוא שהיא עבודה יותר פנימית, שהיא עיקר הכל, ועומדת באותה עבודה פנימית שהיא עיקר הכל.
בגופא³³³⁸ אית תריסר שיפין דקיימין בעובדא דגופא³³³⁹ כמה דאוקימנא ואינן שיפין דגופא ופולחנא דקודשא בריך הוא דעובדא קיימא בהו בגין דפולחנא דקודשא בריך הוא בתרין סטריין בשיפין דגופא לבר ואית תריסר שיפין אחרנין פנימאין³³⁴⁰ לגו מן גופא³³⁴¹ ואינן ותקונין פנימאין לגו מן גופא לאתתקנא בהו תקונא דרוחא³³⁴² דאיהו פולחנא יקרא פנימאה דקודשא בריך הוא כמה דאוקימנא גו רזין פנימאין³³⁴³ דקאמר רבי שמעון ואינן רזא דחכמתא עלאה ואתידיעו ביני חבריא זכאה חולקהון (ואינן תקונין פנימאין לגו מן גופא לאתתקנא בהו תקונא דרוחא דאיהו פולחנא יקרא פנימאה דקודשא בריך הוא כמה דאוקימנא גו רזין פנימאין דקאמר רבי שמעון):	בגוף יש שנים עשר איברים שעומדים במעשה הגוף, כמו שבארנו, ואלו הם אברי הגוף ועבודת הקדוש ברוך הוא שהמעשה עומד בהם. משום שעבודת הקדוש ברוך הוא היא בשני צדדים, באברי הגוף החיצוניים, ויש שנים עשר איברים אחרים פנימיים לפניו מהגוף. והם תקונים פנימיים לפנים מהגוף לתקן בהם התקון של הרוח, שהיא עבודה נכבדה פנימית של הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו בתוך הסודות הפנימיים שאמר רבי שמעון, והם סוד החכמה העליונה, ונודעו בין החברים, אשרי חלקם.

- ³³³⁵ כגון סוכה לולב תפילין ציצית מזוזה וכיוצא (אור יקר).
- ³³³⁶ שהיא פנימית באברים הפנימיים חובת הלב, והנה העבודות האלו יורו מקומם ורמיזתם כפי ענינם, אותה העבודה שהיא מעשית נגלית היא בשם אדנ"י, דהיינו שיקרא העושה אותה חכם, אמנם העבודה הנסתרת היא בשם יהו"ה הנסתר והעשה אותה יקרא נבון (אור יקר).
- ³³³⁷ בסוד יהו"ה העולה עד אין תכלית (אור יקר).
- ³³³⁸ שהיא נגד המלכות גוף ודאי אל הרוח העליון תפארת (אור יקר). בראשית טז ע"א (הערת הזהר).
- ³³³⁹ כשהמצוה נעשית בגוף אותם האברים הם ראשיים ועיקריים למעשה המצוה, כגון ידים זרועות רגלים ושוקיים וכיוצא, ומורים על סוד הים העומד עליהם על שנים עשר בקר, שתיקוני השכינה בגלוי הם שנים עשר אלו, והיינו שהגוף הוא נקודה אמצעית, רוכב על שנים עשר פרקים אלו שהם זרוע ימין שלשה היד ושתי פרקי הזרוע, וזרוע שמאל שלשה, וכן ברגל ימין וכן ברגל שמאל, והגוף רוכב על שנים עשר אלו וכן המעשים הגשמיים נעשים באלו האברים שהם מרכבת השכינה כדפירשו בפרשת ויצא (אור יקר).
- ³³⁴⁰ עי' בפרשת פנחס דף רכב עד דף רל ביאור ע"ז (רח"ו).
- ³³⁴¹ כגון שתי אזנים ושתי עינים ופה ולשון ולב ומוח וכבד וריאה ושתי כליות, שפעולתם שמיעה או דבור או ראייה או מחשבה או כוונה, וכיוצא מאותם הדברים הנסתרים, ואלו הם סוד מרכבת הרוח הפנימי אשר בגוף דהיינו שם יהו"ה שבו סוד שנים עשר היות, שהם שש קצוות ממעלה למטה ושושה מטה למעלה, ומעלת המצוה ידוע מצד פעולתה, אם פעולתה באברים הפנימיים כגון תפלה מורה שהיא בסוד נבון שיודע לעצמו ולאחרים, שגם כן משלים האברים הגשמיים, ומייחד התפארת עם המלכות, דהיינו יודע צדיק נפש בהמתו שהם אלו האברים הגשמיים, ואם פעולתם באברים הנגלים כגון לווית המת חפירת קבר ביקור חולים קשירת תפילין עטיפת ציצית, הנה אלו במעלת המלכות מקשטין אותה לבד, והם מתקנים אותה לכשיבא התפארת, והיינו חכם לב לבד כדפירשנו (אור יקר).
- ³³⁴² פי' ע"י הדיבור שהם התפלות ועסק התורה נתקנו י"ס הפנימיות דזעיר. שהם רוח דזעיר כמ"ש לעיל בשם הרב. וז"ש נמי בסמוך צלוחא דבר נר איהו פולחנא דרוחא (מ"מ).
- ³³⁴³ שהוא בסוד האברים וההיות העליונות, לזה יהיה סגולתא בפלא כדמסיק (אור יקר).

תפלת האדם היא עבודת הרוח, והיא עומדת בסודות עליונים, ואנשים לא יודעים, שהרי תפלת האדם בוקעת אורים בוקעת רקיעים, פותחת פתחים ועולה למעלה.	צלולתא דבר נש ³³⁴⁴ איהו פולחנא דרוחא ואיהי קיימא ברוין עלאין ובני נשא לא ידעין דהא צלולתא דבר נש בקעת אורין בקעת רקיעין פתחת פתחין וסלקא לעילא:
בשעה שמאיר האור ונפרד האור מן החשכה, אזי הכרוז הולך בכל הרקיעים, התקנו בעלי הפתחים, בעלי ההיכלות, כל אחד ואחד על משמרתו, משום שאותם ששולטים ביום אינם שולטים בלילה. וכשנכנס הלילה, מועברים שליטי היום, ומתמנים שליטים אחרים ששולטים בלילה, ומתחלפים אלה באלה.	בשעתא דנהיר נהורא ואתפרש נהורא מן חשוכא כדין כרוזא אזלא בכלהו רקיעין אתתקנו מארי דפתחין מאריהון דהיכלין כל חד וחד על מטריה בנין דאינון דשלטניהון ביממא ³³⁴⁵ לאו אינון דשלטניהון בלילא ³³⁴⁶ וכד עאל ליליא אתעברו שולטנין דיממא ואתמנון שלטנין אחרנין דשליטין בליליא ואתחלפן אלין באלין:
וסוד זה, "את המאור הגדול לממשלת היום וגו'". וממשלת היום וממשלת הלילה, יש שליטים שממונים ביום, ויש שליטים שממונים בלילה. ואלו נקראו ממשלת היום, ואלו נקראים ממשלת הלילה.	ורזא דא (בראשית א טז) את המאור הגדול לממשלת היום וגו' וממשלת היום וממשלת הלילה שולטנין אינון די ממנון ביממא ושולטנין אינון די ממנון בליליא ואלין אקרון ממשלת היום ואלין אקרון ממשלת הלילה:
כשנכנס הלילה, יוצא כרוז התקנו שליטי הלילה כל	כד עאל ליליא כרוזא נפקא אתתקנו שלטנין דליליא כל
	רא/ב
אחד ואחד למקומו. וכשמאיר היום, כרוז יוצא, התקנו שליטי היום כל אחד ואחד למקומו. אז מועברים שליטי הלילה ומתמנים שליטי היום וכשהכרוז מכריז, אז כולם, כל אחד ואחד מופקד על אותו מקום שראוי לו. אז השכינה מקדימה ויורדת, וישראל נכנסים לבית הכנסת לשבח את רבונם ופותחים בשירות ותשבחות.	חד וחד לאתריה וכד נהיר יממא כרוזא נפקא אתתקנו שולטנין דיממא כל חד וחד לאתריה כדין מתעברין שלטנין דליליא ואתפקדן שלטנין דיממא ³³⁴⁷ וכד כרוזא אכריז כדין כללהו כל חד וחד אתפקד על ההוא אתר דאתחזי ליה כדין שכינתא ³³⁴⁸ קדמא ונחתא וישראל עאלין לבי כנישתא לשבחה למאריהון פתחין בשירין ותושבחן:
שצריך לו לאדם, שכיון שהתקין עצמו לעבודת המעשה בתקוני מצוה וקדושה, ליחד לבו בתקון של העבודה הפנימית של אדונו, ולשים את לבו ורצונו באותה עבודה של אותם דברים (שאומר), שהרי הדיבור עולה.	דבעי ליה לבר נש ³³⁴⁹ כיון דאתקין גרמיה אפולחנא דעובדא בתקוני דמצוה וקדושה ³³⁵⁰ ליחדא לביה בתקונא דפולחנא אפנימאה דמאריה ולשואה לביה ורעותיה בההוא פולחנא דאינון מלין [דקאמר]

³³⁴⁴ כשנשקול אותה בשקל הקדש הנזכר נמצא אותה (אור יקר).

³³⁴⁵ פי' מלאכי זעיר (מ"מ).

³³⁴⁶ פי' מלאכים מהמלכות (מ"מ).

³³⁴⁷ "כדין מתעברין שלטנין דליליא ואתפקדן שלטנין דיממא" מוסגר בדרך אמת.

³³⁴⁸ ט' נקודות יורדות בבריאה (רח"ו). ור"ל כמ"ש הרב זל"ה שבתחילת הלילה לוקחת לאה מרחל ט' ספי' שלה בהלוואה וכתר של רחל יורד לבריאה. ובחצות השני ע"י עסק התורה בער"הז מעלים הכתב מעט מעט עד אור הבוקר שנקשר בזרוע שמאלי דזעיר וט' נקודות דילה יורדות לבריאה ואח"כ אנו מעלים אותם ע"י התפלה לאצילות ע"כ קיצור לשונו. ובזה תבין מ"ש הר"ח ז"ל ט' נקודות יורדות לבריאה (מ"מ).

³³⁴⁹ ויקרא קכ ע"ב (הערת הזהר).

³³⁵⁰ ציצית ותפילין (רח"ו).

(דקשוט) דהא מלה סלקא:	
ואינון ממנן דקיימין באוירא אתמנון לארבע סטרי עלמא לסטר מזרח אתמנא ממנא חד ודקיימא באוירא לההוא סטרא גזרדי"א (בכמה ממנן וסרכן עמיה דקיימן באוירא גזרדיא) שמיה³³⁵¹ ועמיה סרכין ממנן אחרנין דאינון מחכאן לההיא מלה דצלותא³³⁵² וסלקא באוירא ובההוא סטרא ונטיל לה האי ממנא:	ואותם הממונים שעומדים באויר, התמנו לארבעת צדדי העולם. לצד מזרח התמנה ממונה אחד שעומד באויר לאותו צד, ושמו גזרדי"א, ועמו שרים ממונים אחרים, שהם מחכים לאותו דיבור של תפלה, ועולה באויר באותו צד, ונוטל אותו הממונה הזה.
אי היא מלה כדקא יאות הוא וכל אינון סרכין נשקין לההיא מלה וסלקין עמה עד ההוא אוירא דרקיעא³³⁵³ לעילא דתמן ממנן סרכין אחרנין בשעתא דנשקי לההיא מלה פתחי ואמרי זכאין אתון ישראל דידעיתו לאעטרא למאריכון בעטרין קדישין זכאה איהו פומא דמלה דעטרא דא נפקא מניה:	אם הדיבור הזה כראוי, הוא, וכל אותם שרים מנשקים את אותו דיבור ועולים עמו עד לאותו אויר של הרקיע למעלה, ששם ממונים שרים אחרים. בשעה שנושקים את אותו דיבור, פותחים ואומרים, אשריכם ישראל שאתם יודעים לעטר את אדונכם בעטרות קדושות. אשרי הפה שדבור של העטרה הזו יצא ממנו.
כדין פרחין אתון דקיימין באוירא דבשמא קדישא³³⁵⁴ דתריסר אתון³³⁵⁵ דההוא שמא שליט באוירא³³⁵⁶ והאי איהו שמא דהוה טאס ביה אליהו עד (לא) ודאסתלק לשמיא והיינו דקאמר עובדיה לאליהו (מ"א יח יב) ורוח יהו"ה ישאך בגין דבשמא דא הוה אליהו טאס ביה באוירא והאי איהו שמא דשליט באוירא:	ואז פורחות האותיות שעומדות באויר שבשם הקדוש של שתיים עשרה אותיות, שאותו שם שולט באויר, וזהו שם שהיה טס בו אליהו עד שעלה לשמים, וזהו מה שאמר עובדיה לאליהו, "ורוח ה' ישאך", משום שבשם הזה היה טס בו אליהו באויר, וזהו השם ששולט באויר.

³³⁵¹ עם האותיות המלה גימ' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן והת"ת כולל כולם מזרח (רח"ו).
³³⁵² פ' התפלות שמתפללים כל ישראל. אבל המתפלל על שונא שיש לו או אם יש לו שום צרה עניינה לקמן (מ"מ).
³³⁵³ פ' המלאך הזה הממונה לסטר מזרח מעלה אותה עד אויר הסמוך לרקיע ומשם באים ממונים אחרים ליטלה כמ"ש בסמוך (מ"מ).
³³⁵⁴ נראה לי שהוא הנזכר בבראשית טז ע"א ועיי"ש (רמ"ז).
³³⁵⁵ כתב הרב הוא שם אה"ה הו"ה אד"ני משולבים הם י"ב אותיות (מ"מ). עי' בהגר"א בסד"צ ב ע"א ד"ה הספירות הן הולכין בתלת תלת, חב"ד חג"ת נה"י, ומלכות היא רביעית שכוללת את כולן, וכמ"ש בתז"ח (עג ע"ג) דתשע ספירות אינון משולשין בעד"א כג"ד, ח"ח"ג"ב"ג"ה"כ"ת"י, ומלכות עשירין לון ורביעין לון, וז"ס שם של י"ב, שמלכות היא כלולה בכל קו האמצעי, שהוא המכריע וצריך להיות כלול משניהם, ביסוד היא עטרת היסוד, ובת"ת שם שני מלכים - הערה שלי עי' תיקו"ז ה ע"א, שנוק' היא רביעא לכל תלת, ועי' פת"ש נקודות טז וז"ל, נוקבא יש לה ג' שרשים ומקומות אשר היא דבוקה בז"א, הא' בעטרת היסוד, הב' בטבור, הג' בפה, והענין, כי עיקר יציאתה הוא במקום שיש נקב, שלכך נקראת נקבה כנודע, שבהיותה נקודה לבד היא בעטרת היסוד, וכשהיא פרצוף עד החזה למטה, כתרה במקום פה הטבור, ובהתגדלה לגמרי כתרה נגד הפה יסוד אימא שבדעת דז"א, בסוד כלת משה, עכ"ל, ועי' לעיל ג ע"ד, שם י"ב היא בדעת ששרשו בכתר, ועי' בלש"ו ביאורים ח"א נה ע"ג, שמקשה מתפילת ר' נחוניא בן הקנה ששם י"ב ביסוד, וכאן כתוב שהיא תופס כל הקומה, ומתרץ שכל העד"א אחד, ועי' לש"ו כללים ח"א סט ע"א שמצד עצמם אין הבדל בין ת"ת ליסוד אלא רק מצד הקו ימין ושמאל יש הבדל, (עי' בהגר"א בתיקו"ז פא ע"א ד"ה ביה איהו וז"ל, והכל אחד כשזה נפתח זה נפתח ודעת ויסוד הוא א'), ולכן מובן לנו שהרי עיקר כוונת הגר"א לא לדעת בפרט (כמש"כ בביאורים שם) אלא לכללות כל העמוד האמצעי מכתר דעת ת"ת יסוד, ועי' לש"ו כללים ח"א סח ע"ב שמקום הנוק' בטבור הוא הכתוב באד"ר קמא ע"ב שזה מאחוריו.
³³⁵⁶ בראשית טז ע"א (הערת הזהר). שם בן י"ב בת"ת שליט באויר כי אויר רוח ת"ת (רח"ו).

ואינן אתון פרחין וסלקין בההיא מלה³³⁵⁷ וההוא ממנא דמפתחן (דמאריה) דאורא בידיה וכל אינון ממנן אחרנין כלהו סלקין ביה עד רקיעא ואתמסר בידא דממנא אחרא לסלקא לעילא:	ואותן האותיות פורחות ועולות באותו דיבור, ואותו הממונה שמפתחות האויר בידו, וכל אותם הממונים האחרים, כולם עולים בו עד לרקיע, ונמסר ביד ממונה אחר להעלותו למעלה.
לסטר דרום אית ממנא אחרא דשלטא באורא לההוא סטר וכמה ממנן אחרנין וסרכין עמיה פסגני³³⁵⁸ שמיה וביה מתאחדן ונ"א וליה אתמסראן מפתחן דאורא לההוא סטר וכל אינון מארי דעקו דצלגן צלותא למאריהון מגו עקתא מגו תבירו דלבא אי ההיא מלה כדקא יאות סלקא לאורא ובההוא סטרא ונטיל לה האי ממנא ונשיק לה (בגין דסלקא בההוא סטרא) כד נשיק לה פתח ואמר קודשא בריך הוא יחוס לקבלך (ועלך) ובגיןך יתמלי רחמין:	לצד דרום יש ממונה אחר ששולט באויר לאותו הצד, וכמה ממונים ושרים אחרים עמו, ושמו פסגני"ה, ובו נאחזים (ולו נמסרו) מפתחות האויר של אותו צד. וכל אותם בעלי צרה שמתפללים תפלה לאדונם מתוך צרה, מתוך שברון הלב, אם אותו הדיבור כראוי, הוא עולה לאויר באותו צד, והממונה הזה נוטל אותו ומנשק אותו (משום שעלה באותו צד). וכשמנשק אותו, פותח ואומר הקדוש ברוך הוא יחוס כנגדך (ועליך), ובגללך יתמלא ברחמים.
סלקין עמה כל אינון ממנן קדישין וכל אינון סרכין דההוא סטרא ופרחין אתון דשמא קדישא דאינון ארבע אתון³³⁵⁹ ודמתעטרין ושלטין בההוא סטרא ודאורא (באורא) וסלקין בההוא סטרא דאורא עד רקיעא עד ההוא ממנא ודרקיעא דשליט בההוא סטרא:	עולים עמה כל אותם ממונים קדושים וכל אותם שרים של אותו הצד, ופורחות האותיות של השם הקדוש, שהן ארבע אותיות שמתעטרות ושולטות באותו צד של האויר, ועולים באותו הצד של האויר עד לרקיע, עד לאותו הממונה של הרקיע ששולט באותו הצד.
לסטר צפון אית ממנא אחרא ועמיה כמה סרכין ממנן דשלטין באורא וההוא ממנא פתחי³³⁶⁰ שמיה והאי אתמנא באורא לההוא סטרא וכל אינון דמצלגן צלותין על בעלי דבבו דעקין לון וכד מלה דההיא צלותא סלקא לאורא בההוא סטרא אי זכאה הוא נטיל לה האי ממנא ונשיק לה:	לצד צפון יש ממונה אחר, ועמו כמה שרים ממונים ששולטים באויר, ושמו של אותו ממונה פתחי"ה, וזהו שהתמנה באויר של אותו צד, וכל אותם שמתפללים תפלות על שונאים שמציקים להם, וכשדבור של אותה תפלה עולה לאויר באותו צד, אם הוא צדיק, נוטל אותו הממונה הזה ומנשק אותו.
כדין אתער רוחא חדא דנפקא מגו תהומא בסטרא דצפון וההוא רוחא קארי בכל אינון אוירין ונטילי כלהו ההיא מלה³³⁶¹ וסלקין לה עד רקיעא ונשיקין לה פתחי ואמרי מרך ירמי שנאך לקמך:	אזי מתעוררת רוח אחת שיוצאת מתוך התהום שבצד צפון, ואותה רוח קוראת בכל אותם האוירים, וכולם נוטלים אותו דיבור ומעלים אותו עד לרקיע ומנשקים אותו, ופותחים ואומרים רבונך יפיל שונאך לפניך.

³³⁵⁷ אע"פ שאמר לעיל שמלאך הממונה בסטר מזרח הוא שמעלה התפלה. וכאן אמר שהאותיות הם המעלים אותה. י"ל שהמלאך בכח י"ב אותיות הנזכרו הוא מעלה אותה נמצא שהכל אמת וז"ש וההוא ממנא (מ"מ).

³³⁵⁸ עם האותיות והמלה גימ' א"ל אל"ף למ"ד חותם דרו' חסד אל (רח"ו).
³³⁵⁹ הם ד' אותיות הו"ה ובכחם הממונה הזה שהוא לסטר דרום מעלה התפלה הזאת שמתפלל האדם על איזו צרה שיש לו (מ"מ).

³³⁶⁰ עם האותיות והמלה והכולל גימ' תק"י אל"ף למ"ד ה"י יר"ד מ"ם א' א"ל אלהי אלהי"ם וכולל של ב' אלהי"ם והיינו חותם צפון וז"ש מצפון תפתח הרעה פת"חיה (רח"ו).
³³⁶¹ בכאן לא הזכיר הזוהר שם המעלה אותה (מ"מ).

והולכת ועולה ובוקעת רקיעים (אורדים) עד שעולים עמה לרקיע הראשון. עולה התפלה ומגיעה לממונה אחד שהתמנה לצד מערב, ושם עומדים תשעה פתחים, שבהם עומדים כמה שרים וכמה ממונים, ועליהם ממונה אחד ששמו זבוליא"ל.	ואזלא וסלקא ובקעא רקיעין וס"א ואורין עד דסלקין עמה לגבי רקיעא קדמאה ³³⁶² סלקא צלותא ומטאת לגבי חד ממנא דאתמנא לסטר מערב ³³⁶³ ותמן קיימין תשעה פתחין ³³⁶⁴ ובהו קיימין כמה סרכין וכמה ממנן ועליהו ממנא ³³⁶⁵ חד די שמיה זבוליא"ל ³³⁶⁶ ;
וזהו שרוצה לשמש ברקיע הזה ביום, ולא ניתנת לו רשות, עד שעולה אור הלבנה, ואז הוא מוציא כל אותם חילות וכל אותם ממונים. וכשמאיר היום, נכנסים כולם לפתח אחד, שהם תשעה פתחים, שהוא פתח עליון על כולם. וכשהתפלה עולה,	ודא איהו דבעי לשמשא בהאי רקיעא ביממא ולא אתיהיב ליה רשו עד דסליק נהורא דסיהרא וכדין אפיק כל אינון חילין וכל אינון ממנן וכד נהיר יממא עאלין כלהו בפתחא חדא דאינון תשעה פתחין דאיהו פתחא עלאה על כלהו וכד צלותא סלקא
	רב/א
היא נכנסת באותו פתח, וכל השוטרים וכל הממונים יוצאים מאותו פתח. ועליהם זבוליא"ל, אותו גדול הממונים, ויוצאים כולם ונושקים אותו, ומגיעים עמו עד לרקיע השני.	עאלת בההוא פתחא וכלהו סרכין וכלהו ממנן נפקין מההוא פתחא ועליהו זבוליא"ל ההוא רב ממנא ונפקי כלהו ונשקי לה ומטאן עמה עד רקיעא תניינא ³³⁶⁷ ;
(ברקיע השני עולה התפלה עד אותו רקיע, ונפתחים) וכשעולה התפלה עד לאותו רקיע, נפתחים שנים עשר שערי אותו הרקיע, ובאותו השער השנים עשר עומד ממונה אחד ששמו ענא"ל, וזה ממונה על כמה חיילות על כמה מחנות, וכשתפלה עולה, עומד הממונה הזה ומכריז על כל אותם פתחים ואומר "פתחו שערים וגו'", וכל השערים נפתחים, ונכנסת התפלה לכל אותם הפתחים.	(ברקיעא תניינא סלקא צלותא עד ההוא רקיעא ואתפתחו) וכד סלקא צלותא ³³⁶⁸ עד ההוא רקיעא אתפתחו תריסר תרעין ³³⁶⁹ דההוא רקיעא ובההוא תרעא דתריסר קאים ממנא חד דשמיה ענא"ל ³³⁷⁰ והאי ממנא על כמה חיילין על כמה משריין ³³⁷¹ וכד צלותא סלקא קאים האי ממנא וכריז ³³⁷² על כל אינון

³³⁶² פי' מלכות דעשייה (מ"מ).

³³⁶³ נל"ע שכל התפלות הללו הם עולים לסטר מערב לפי שמערב היא המ' שכוללת כולם (מ"מ).

³³⁶⁴ פי' נגד ט' אותיות דב"ן וכן כתב הר"ח לקמן (מ"מ).

³³⁶⁵ איתא בספר אוצרות חיים בדרוש השמות, וז"ל, נשמת ז"א דעשיה הם י' ספירות החיצוניות של ז"א דאצילות (רמ"ז).

³³⁶⁶ עם האותיות והמלה והכולל גימ' א"ל אדנ"י דעשיה בחינת מערב (רח"ו).

³³⁶⁷ נגד יסוד (רח"ו).

³³⁶⁸ מרקיע ראשון לשני קודם הגיעה אל השני (אור יקר).

³³⁶⁹ נגד יסוד וזה שער השמים י"ב מזלות דיסוד י"ב הויר"ת (רח"ו). עי' לקמן רנא ע"א (לש"ו). לעולם הוא שהנוק' היא המתפשטת למטה, שאין אשה אלא לבנים (תענית לא ע"א), וכן היא המתחלקת ל"ב ובסוד י"ב שבטים, שהם כולם תיקוני הנוק', ר"ל גילוייה שבהם נתגלית למטה. והוא ג"כ סוד י"ב בקר והים עליהם שעשה שלמה, וכן סוד י"ב גבולי אלכסון, והם ג"כ סוד ה"ב גבולים דארץ ישראל, והי"ב שערים דירושלים, והי"ב שערים שברקיע אשר דרך שם מתקבלים תפילות כל ישראל, וכן הי"ב חלונות דבית הכנסת דלעילא. ושרשם הוא הי"ב אותיות דמילוי אדני, והי"ב אותיות דג' הויות, דמלך מלך ימלוך. ונמשכים בה מהי"ב צרופי הויה שבהיסוד (הקדו"ש ש צז ע"ג).

³³⁷⁰ עם האותיות גימ' יוסף שהוא רקיע זה (רח"ו).

³³⁷¹ שיסוד נק' צבאות (רח"ו).

³³⁷² היינו שנותן כח לבעל השערים והשרים המופקדים עליהם לפתוח שעריהם (אור יקר).

פתחין ואמר (ישעיה כו ב) פתחו שערים וגו' וכלהו תרעין³³⁷³ פתיחין ועאלת צלותא בכל אינון פתחין:	
כדין אתער חד ממנא וסבא דיומין דקאים לסטר דרום³³⁷⁴ דשמיה עזריא³³⁷⁵ סבא³³⁷⁶ ולזמנין אתקרי מחניא³³⁷⁷ ל בגין דאתמנא על שתין רבוא משריין וכלהו מארי דגדפין³³⁷⁷ מארי דמשריין³³⁷⁸ מליין עינין³³⁷⁹ ולגביהו קיימין³³⁸⁰ אינון משריין מאריהון דאודנין³³⁸¹ ואקרון אודנין בגין דאינון צייתין כל אינון דמצלאן צלותהון בלחישו ברעותא דלבא דלא אשתמע ההוא צלותא לאחרא האי צלותא סלקא וצייתין לה כל אינון דאקרון מארי דאודנין:	ואז מתעורר ממונה אחד זקן לימים שעומד לצד דרום, ששמו עזריא³³⁷⁵ ל הזקן, ולפעמים הוא נקרא מחניא³³⁷⁷ ל, משום שהתמנה על ששים רבוא מחנות, וכולם בעלי כנפים, בעלי מחנות, מלאים עיניים. ואצלם עומדים אותם מחנות בעלי אזנים. ונקראים אזנים, משום שהם מקשיבים לכל אותם שמתפללים תפלתם בלחש וברצון הלב, שלא נשמעת אותה תפלה לאחר, התפלה הזו עולה, ומקשיבים לה כל אותם שנקראים בעלי אזנים.
ואי ההיא צלותא אשתמע לאודנין דבר נש לית מאן דציית לה לעילא ולא צייתין לה אחרנין בר מאן דשמע בקדמיתא בגין כך בעי לאסתמרא דלא ישמעון לההיא צלותא	ואם אותה תפלה נשמעת לאזני אדם, אין מי שמקשיב לה למעלה, ולא מקשיבים לה אחרים, חוץ ממי ששמע בראשונה. לכן צריך להשמר שלא ישמעו את אותה תפלה בני אדם. ועוד, שדבור של תפלה נאחז בעולם

³³⁷³ ואפשר שיש תפלה שתעלה דרך זה, ויש תפלה שסגולתה ליכנס בשער אחרת הכל לפי עניינם, ולזה הם שנים עשר שערים, ולכן עאלת צלותא (בכולהו) [בכל] אינון פתחין, שאם לא תאמר כך שנים עשר שערים למה (אור יקר).

³³⁷⁴ תימא טעם בחינה זו אל התפלה, אינה באויר העולם הזה, וגם לא ברקיע ראשון אלא ברקיע שני. ואפשר לומר שאם היו המבחינים האלו באויר העולם היתה התפלה הזאת שהיא בקול רם וכיוצא נדחת, והיתה אבודה לעולם, ואין זאת כוונת הבורא אלא שתהיה צרורה ושמור שתקובל בשתוף תפלות אחרות, ולזה יהיו המבחינים ברקיע זה השני, שאם תדחה מפני איזו סבה יהיה שם בשמירה עד בא יום פקודתה כדפירשו בזוהר פרשת תרומה. והוא הדין והטעם שלא תבחן ברקיע ראשון שעדיין שם תתגלגל ותדחה, אמנם ברקיע שני יש לה ידים ליגנו ולסתר שם, ומטעם זה אין ענאל המבחין, ולא המופקדים תחת ידו, שאם כן חס ושלום לא יפתח להשערים, לזה הוא אינו מבחין, ומחזיק כל תפלה בכשרות כדי שיפתח שערי, ואח"כ המבחין הוא בוחן אותה ואינה נדחת מרקיע שני אלא שאין מעלים אותה (אור יקר). [והוא לסטר דרום] כדי שיהי' מלאך החסד (אור יקר).

³³⁷⁵ גימ' שד"י עם ג' אותיות והכולל והו' חסד דשרי בפום אמה (רח"ו).

³³⁷⁶ לא ידעתי טעם למלת סבא, אם לא שיהיה עזריאל אחר והוא למטה ממנו במעל', וגדול ממנו יש בהיכלו', ואפשר שנק' סבא מפני מלאכתו להבחין התפלה שהוא סוד עיני' ואזני' מאברי הראש, ועוד האזני' מתיקוני הזקן הם, ועוד אני אומר כי כשהוא מסתלק מהמחנ' יקרא סבא שנסתל' אל בחי' ג' ראשונו', והוא בסוד הזקנה שאינו משתתף עם הקטנים האלו, וכאשר יבא ויתקשר עם חייליו יקרא מחניאל שחנה במחנותיו, והיינו שהמחנות הם שתין בסוד שש קצוות, וסילוקו עליהם כראש על הגוף, שהגוף הם שש קצוות, והראש שלש ראשונות (אור יקר).

³³⁷⁷ כבר פירשנו שהכנפיים הם לשון כנופיא, שכל אחד ואחד מחנות אחרות תחתיו שהם אליו ככנפיים לגוף כדפירשנו בפרשת נח, ושאר מחנות הנזכרות על כרחין הם מחנות סתם, ואלו מחנות שיש להם כנפים ומחנות למחנותם כדפירשנו (אור יקר). כנף גימ' קנ"א דיסוד (רח"ו).

³³⁷⁸ כל אחד מהמחנות ששים יש לו עוד מחנות תחת ממשלתו מרוב הכללות אשר להם (אור יקר). צבאות (רח"ו).

³³⁷⁹ אין העניינים כפשטן אלא הם בעלי ההשגחה להשיגח במעשה בני אדם אם ראוי תפלת להתקבל מצד מעשיהם, ומפני שהמעשים הם משתנים לכמה פרטים, יש בהם כח ההשגחה אל המציאות, ולזה הם "מליין", ועד כאן עלתה תפלה בלי בחינה, אמנם מכאן ואילך לא תדחה, עוד ראוי לבדוקה קודם עלותה אם ראוי להתקבל ואם לאו (אור יקר). אור עינין תלוי ביסוד (רח"ו).

³³⁸⁰ שגם הם בודקין השמיעה אם היא הגונה, בענין שהבדיקה על ידי שתי בחינות, השגחה במעשים ושמיעה באזנים, ועד כאן לא נבדקה אלא אם מסודרת או שלימה וכיוצא, אבל כאן בודקים יותר (אור יקר).

³³⁸¹ ב' ביעין בחינת אזנים (רח"ו).

העליון, ודבר של העולם העליון אין צריך לשמוע.	בני נשא ותו דמלה דצלותא אתאחדא בעלמא עלאה³³⁸² ומלה דעלמא עלאה לא אצטריך למשמע:
כגוונא דא מאן דקרי בספרא דאורייתא חד קרי וחד לשתוק ואי תרי קראן באורייתא גרעי מהימנותא דלעילא בגין דחד קלא ודיבור כלל חד כדין³³⁸³ תרין קלין ותרין דבורין איהו גריעותא דמהימנותא אלא דיהא קלא ודיבור חד³³⁸⁴ כמה דאצטריך בגין דיהא ההוא קלא וההוא דבור חד:	כמו זה מי שקורא בספר תורה, אחד קורא ואחד לשתוק. ואם שנים קוראים בתורה, הם גורעים באמונה שלמעלה, משום שאחד קול ודיבור הכל אחד, אז שני קולות ושני דיבורים זו גריעות האמונה. אלא שיהיה קול ודיבור אחד כמו שצריך, כדי שיהיה אותו קול ואותו דיבור, אחד.
וההוא ממנא שמיא עזריא"ל סבא כד ההיא צלותא סלקא בלחישו כל אינון שתין רבוא משריין וכל אינון (דצייתין) מארי דעינין וכל אינון מארי דאודנין כלהו נפקי ונשקי לההיא מלה דצלותא דסלקא הדא הוא דכתיב (תהלים לד טז) עיני יהוה אל צדיקים ואזניו אל שועתם עיני יהוה אל צדיקים אליו מארי דעינין דלתתא בגין דאית [נ"א דלית] מארי דעינין לעילא ואזניו אל שועתם אליו מאריהון דאודנין:	ואותו הממונה ששמו עזריא"ל הזקן, כשאותה תפלה עולה בלחש, כל אותן ששים רבוא מחנות, וכל אותם בעלי עיניים וכל אותם בעלי אזנים, כולם יוצאים ומנשקים אותו דיבור של תפלה שעולה. זהו שנאמר "עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם". "עיני ה' אל צדיקים" אלו בעלי העינים שלמטה, משום שיש (שאין) בעלי עיניים שלמעלה. "ואזניו אל שועתם" אלו בעלי האזנים.
רקיעא תליתאה³³⁸⁵ ההיא צלותא סלקא ומטי לההוא רקיעא ותמן ההוא ממנא דאקרי גדר"ה ועמיה כמה סרכין וכמה ממנן ואיהו משמש תלת זמנין ביומא לקבל חד שרביטא³³⁸⁶ דזיהרא דנפיק (ואתגניז) סליק ונחית ולא קיימא באתר חד והאי איהו שרביטא דנטיל ותלת זמנין ואתגניזו וכד צלותא סלקא נחית ההוא שרביטא וסגיד קמי ההיא³³⁸⁷ צלותא ואקרי האי רקיעא רקיעא דשרביטא:	הרקיע השלישי, אותה תפלה עולה ומגיעה לאותו רקיע, ושם אותו הממונה שנקרא גדר"ה, ועמו כמה שרים וכמה ממונים, והוא משמש שלש פעמים ביום כנגד שרביט אחד של זהר שיוצא, עולה ויורד, ולא עומד במקום אחד, וזהו שרביט שנוסע שלש פעמים ונגנז. וכשתפלה עולה, יורד אותו שרביט ומשתחוה לפני אותה תפלה, והרקיע הזה נקרא רקיע השרביט.
וכד סלקא ההיא צלותא ההוא ממנא ובתר דסגידו בטש בההוא שרביטא³³⁸⁸ (בתר דסגיד) בטינרא תקיפא דזהיר דאיהו קאים באמצעיתא דההוא רקיעא ונפקי³³⁸⁹ (דנפקי)	וכשעולה אותה תפלה, אותו הממונה לאחר שהשתחוה, מכה באותו השרביט בסלע החזק שמאיר ועומד באמצע הרקיע, ויוצאים מתוך אותו סלע שלש מאות ושבעים וחמשה חיילות שגנוזים שם מיום שירדה תורה לארץ, משום שהתחזקו

³³⁸² בראשית ג ע"ב (הערת הזהר). פי' בינה ולכך אמר דלא איצטריך למשמע שא"ו נקרא קלא דלא אשתמע. וז"ו קלא דאשתמע (מ"מ).

³³⁸³ בר (נוסף במ"מ).

³³⁸⁴ פי' נגד ז"ו (מ"מ).

³³⁸⁵ רקיע זה נגד נר"ה (רח"ו).

³³⁸⁶ הוא בחינת היסוד הנקרא שרביט (מ"מ).

³³⁸⁷ ההוא (דפ"ו)

³³⁸⁸ פי' אחר שמשתחוה השרביט לתפלה אזי מכה הממונה באותו שריט בטינרא תקיפא דזהיר. וטינרא זו היא קדושה ולכך אמר הזהיר דזהיר ולא אמר טינרא תקיפא סתם כמ"ש בפ' תצוה. דהתם קליפה והכא קדושה (מ"מ).

³³⁸⁹ ונפקו (דפ"ו).

מגו ההוא מינרא תלת מאה ושבעין וחמש חיילין³³⁹⁰ דאינון גניזין תמן מן יומא דאורייתא נחתת לארעא בגין דאתתקפו (לחברא כלא) [לסרבא דלא] תחות לארעא ואנויף בהו קודשא בריך הוא ועאלו גו ההוא מינרא ולא נפקין בר ההוא זמנא³³⁹¹ דצלותא סלקא פתחי ואמרי (שם ח י) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך (בכל הארץ) וגו' דא היא צלותא דסלקא על כל אינון רקיעין כדין סגדין לגבה:	(להתחבר) לסרב שלא תרד לארץ, ונזף בהם הקדוש ברוך הוא, ונכנסו לתוך אותו סלע, ואינם יוצאים, פרט לאותו זמן שהתפלה עולה, פותחים ואומרים "ה' אדנינו מה אדיר שמך וגו'". זוהי תפלה שעולה על כל אותם רקיעים. אז משתחוים אליה.
מכאן ולהלאה צלותא מתעטרא בעטריין עלאין וסלקא לגו רקיעא רביעאה³³⁹² וכדין שמשא נפיק בדרגוי ושמשיא"ל רב ממנא נפיק ותלת מאה ושתיין וחמש³³⁹³ משריין סלקין עמיה לגו ההוא רקיעא ואקרין ימות החמה וכלהו מעטרין לההיא צלותא בעטריין דבוסמין דגנתא דעדן³³⁹⁴:	מכאן והלאה, התפלה מתעטרת בעטרות עליונות, ועולה לתוך הרקיע הרביעי, ואז השמש יוצא בדרגותיו, ושמשיא"ל גדול הממונים יוצא, ושלוש מאות וששים וחמשה מחנות עמו, לתוך אותו רקיע, והם נקראים ימות החמה, וכולם מעטרים את אותה תפלה בעטרות של בשמים של גן עדן.
ותמן אתעכבת צלותא עד דכלהו משריין סלקין עמה לגו ההוא רקיעא חמישאה³³⁹⁵ ותמן איהו ממנא חד גדריא"ל שמיה והוא מארי קרבין דשאר עמין וכד צלותא סלקא כדין אודעזע הוא וכל משריין דיליה ואתבר	ושם מתעכבת התפלה, עד שכל המחנות עולים עמו לתוך אותו הרקיע החמישי, ושם נמצא ממונה אחד ששמו גדריא"ל, והוא בעל המלחמות של שאר העמים. וכשתפלה עולה, אז הוא מזדעזע עם כל מחנותיו, ונשבר
רב/ב	
חיליהו ונפקי וסגדי ומעטריין לההיא צלותא:	כוחם, ויוצאים ומשתחוים ומעטרים את אותה התפלה.
וסלקין עמה עד דמטו לגבי רקיעא שתיתאה³³⁹⁶ וכדין נפקין כמה חיילין וכמה משריין ומקבלין לההוא צלותא וסלקין בהדה עד דמטו לשבעין³³⁹⁷ תרעין דתמן קאים חד ממנא די שמיה ענפיא"ל רב ממנא ואיהו מעטר לההיא צלותא בשבעין עטריין:	ועולים עמה עד שמגיעים לרקיע הששי, ואז יוצאים כמה חיילות וכמה מחנות ומקבלים את אותה תפלה, ועולים עמה עד שמגיעים לשבעים שערים, ששם עומד ממנה אחד ששמו ענפיא"ל, גדול הממונים, והוא מעטר את אותה תפלה בשבעים עטרות.
וכיון דמתעטרא צלותא בכל הני עטריין כדין מתחברין כל אינון חיילין דכלהו רקיעין וסלקין לההיא צלותא דמתעטרא בכל ועטריין (סטריין) לגבי רקיעא שביעאה³³⁹⁸ וכדין	וכיון שהתפלה מתעטרת בכל העטרות הללו, אזי מתחברים כל אותם החיילות של כל הרקיעים, ומעלים את אותה התפלה שמתעטרת בכל העטרות לרקיע השביעי, ואז נכנסת התפלה, וסנדלפו"ן נכבד גדול עליון,

³³⁹⁰ הם נגד משה עשה חסד שע"ה חסד (מ"מ).

³³⁹¹ פי' כדי לראות מעלת ישראל ותפילתם (מ"מ).

³³⁹² ת"ת (רח"ו).

³³⁹³ גימ' ה"פ חסד עם ה' כוללים (רח"ו).

³³⁹⁴ השפעת יסוד הבינה (רח"ו). ונל"עד לפי שיסוד הבינה הוא בת"ת זעיר ורקיע זה הוא בחינת הת"ת (מ"מ).

³³⁹⁵ כנגד גבורה (רח"ו).

³³⁹⁶ נגד חסד (רח"ו).

³³⁹⁷ הם נגד ע' שמות דע"ב כי הב' הם כוללים (רח"ו).

³³⁹⁸ היכל ק"ק רקיע שביעי (רח"ו).

שכל מפתחות אדוניו בידו, מכניס את אותה תפלה לתוך שבעה היכלות.	עאלת צלותא וסנדל'ן לפון ³³⁹⁹ רב יקרא עלאה דכל מפתחן דמאריה בידיה אעיל לההיא צלותא לגו שבעה היכלין ³⁴⁰⁰ :
בא וראה אמר רבי שמעון שבעה מדורים הם וכו', שבעת ההיכלות הללו הם היכלות המלך, וכשהתפלה הזו מתעטרת בכל העטרות הללו כשנכנסת, מחבר אותם כאחד, להתעטר למעלה להיות הכל אחד כראוי. ושמו של הקדוש ברוך הוא מתעטר בכל העטרות, מעלה ומטה, להיות אחד, ואז נאמר "ברכות לראש צדיק".	תא חזי אמר רבי שמעון שבעה מדורין אינון וכו' ³⁴⁰¹ שבעה היכלין אלין אינון היכלין דמלכא והאי צלותא בד מתעטרא בכל הני עטרין בד עאלת מחבר לון כחדא לאתעטרא לעילא למהוי כלא חד כדקא יאות ושמא דקודשא בריך הוא מתעטרא בכל סטרין עילא ותתא למהוי חד וכדין (משלי י ו) (ו) ברכות לראש צדיק ³⁴⁰² כתיב:
אשרי חלקו של אדם שיודע לסדר תפלתו כראוי. בתפלה הזו שמתעטר בה הקדוש ברוך הוא, הוא מחכה עד שיסתיימו כל תפלותיהם של ישראל, ואז הכל הוא בשלמות כראוי מעלה ומטה. עד כאן דברי התפלה לדעת סודות עליונים. מכאן והלאה יש את מצוות התורה, שהן עומדות בדבור כמו שעומדות במעשה.	זכאה חולקיה דבר נש דידע לסדרא צלותיה כדקא יאות בהאי צלותא דמתעטרא ביה קודשא בריך הוא איהו מחכה עד דיסתיימון כל צלותהון דישאל ³⁴⁰³ וכדין כלא איהו בשלימו כדקא יאות עילא ותתא עד הכא מלין ודצלותא למנדע ריון עלאין מכאן ולהלאה אית פקודי אורייתא דאינון קיימין במלה כמה דקיימין בעובדא ³⁴⁰⁴ :
והן שש מצוות, ועומדות אף כאן בתפלה אחת, "ליראה את השם הנכבד והנורא". שתיים, לאהבה אותו. שלישית, לברכו. רביעית, ליחדו. חמישית, שיברך הכהן את העם. ששית, למסר לו את נשמתו. ואלו שש	ואינון שית פקודין וקיימין (דקיימין) אופ הכי בצלותא חד (דברים כח נח) ליראה ³⁴⁰⁵ את השם הנכבד והנורא תניינא לאהבה אותו ³⁴⁰⁶ תליתאה לברכו רביעאה ליחדו

³³⁹⁹ פי' הוא שר העשייה (מ"מ).

³⁴⁰⁰ ואם תאמר והרי יש כל עולם היצירה בינו לבין ההיכלין. ונלע"ד שיובן במה שכתב באוצרות חיים שסנדלפון משתלשל בג' עולמות ב"ע, דהיינו שבעולם העשיה הוא בסוד א"א ובעולם היצירה בסוד נפש דנוק' דיצירה ובעולם הבריאה בסוד גופא דנוק' דבריאה. ולפי זה הוא בסוד פתח ההיכלין דבריאה, פי' שמגיע עד שם. ולכן אעיל לההיא צלותא, לגו שבעה היכלין (רמ"ז). פי' דיצירה (מ"מ).

³⁴⁰¹ אמרו המגיהים כבר נדפסו בפרשת בראשית דף מא ע"ש (הערת הזהר).

³⁴⁰² בראשית כו ע"א (הערת הזהר). השפעת היסוד (רח"ו).

³⁴⁰³ מכל המציאות, ואז הקדוש ברוך הוא מתייחד בהערת כל ישראל יחד, ואם תאמר אם כן היאך אמר לעיל שיכוון לכלול נשמתו שם, ומה יועילנו אם תפלה זו יש לה עדיין להתעכב עד זמן קבלת כל התפלות, ויש לומר שאין הכוונה שממש באותו פרק ובאותו רגע יהיה הזווג, אלא כל תקון שאדם מכוון בתפלתו, כך תפלתו נעשית רוחנית, ומתקנת ברוחניות צורת הויה דקה רוחנית שהיא מסתלקת, ואם התיקון כהלכתו, אף אותה הויה הדקה המתהווה מתקנת ומקשטת ממש באותה מציאות, ובעלות אותה הויה הדקה אחר כך מייחד ומקשט בטוב כוונתו, ולא שתהיה ממש הזווג באותו רגע, אלא מקשט בענין ובתיקון כאלו אותו רגע היה הייחוד, להיות אותה הויה העולה מורה על המציאות הנעלם, ומייחד ממש בכוונת ותיקון המתפלל בעלות אותה ההויה אחר כך למעלה מסודרת יחד, ואם יכוון לכלול נשמתו באותו סדר, הנה בעלות התיקון דיוקן נשמתו נכנסת שם בייחוד, וגורם לעצמו כל מה שנרמז שגורם (אור יקר).

³⁴⁰⁴ עיקר שש מצות אלו במעשה (ואר יקר).

³⁴⁰⁵ (שמיראה) [שמעורר] יראת ה' על פניו במעשהו בנגלה ובנסתר, וכן אהבתו במשאו ובמתנו, וכן לברכו בכל מעשה ומעשה אכילתו והנאתו, וכיוצא לייחדו שכל מה שהוא עושה מורה על [האמנות] [האחדות] שאין לו שני, ואינו עובד זולתו, לברך כהנא בעבודה במקדש, באמצע עבודה ברכת כהנים, למסור נשמתיה ממש בפועל בעת הנכון ובסוד התפלה קיימין במלה כמו שהם בעובדא, (אור יקר).

³⁴⁰⁶ ואחר שכלל תפלתו בשתיים יראה וברכה, ימין ושמאל, עושה שלום ביניהם בסוד האהבה, שהאהבה מורה שתחלתה מן השמאל ומסיים בימין, ולזה "לאהבה אותו כד מטי לאהבת עולם",

חמישאה לברך כהנא ית עמא שתיתאה למסור נשמתיה ליה ואלין שית פקודין דקיימין בצלותא³⁴⁰⁷ דמלה בר אינון פקודין דקיימין בעובדא³⁴⁰⁸ כגוונא דציצית ותפלין:	מצוות שעומדות בתפלה של דיבור, פרט לאותן מצוות שעומדות במעשה, כמו ציצית ותפלין.
ליראה את השם פקודא דא קיימא באלין תושבחן דקאמר דוד מלכא ובאינון קרבנין דאורייתא דתמן בעי בר נש³⁴⁰⁹ לדחלא מקמי מאריה בגין דאינון שירין קיימין בההוא אתר דאקרי יראה³⁴¹⁰ וכל אינון הללויה³⁴¹¹ דאינון רזא דיראה דקודשא בריך הוא ובעי בר נש לשואה³⁴¹² רעותיה באינון שירין ביראה ואוקמוה חברייא (ו) כל אינון רזין דשירין ותושבחן וכל אינון רזין דהללויה:	"ליראה את ה'", מצוה זו עומדת בתשבחות הללו שאמר דוד המלך ובאותם קרבנות של התורה, ששם צריך אדם לפחד מלפני אדונו, משום שאותן שירות עומדות באותו מקום שנקרא יראה, וכל אותם הללויה שהם סוד של יראת הקדוש ברוך הוא, וצריך אדם לשים רצונו באותן שירות ביראה. ופרשוה החברים, כל אותם הסודות של שירות ותשבחות וכל אותם סודות של הללויה.
כיון דמטי בר נש לישתבח ישוי רעותיה לברכא ליה לקודשא בריך הוא כגון יוצר אור יוצר המאורות לאהבה אותו כד מטי לאהבת עולם ואהבת את יהו"ה אלהיך (דברים ו ה) דדא איהו רזא דרחימו דקודשא בריך הוא והא אוקמוה ליחדא ליה³⁴¹³ שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד (שם ד) דהכא קיימא רזא דיחודא דקודשא בריך הוא ליחדא שמייה³⁴¹⁴ ברעותא דלבא בדקא חזי ומתמן ולהלאה אדכרותא³⁴¹⁵ דיציאת מצרים	כיון שמגיע אדם לישתבח, ישים רצונו לברך את הקדוש ברוך הוא, כמו יוצר אור, יוצר המאורות. לאהבה אותו, כשמגיע לאהבת עולם, "ואהבת את ה' אלהיך", שזהו סוד של אהבת הקדוש ברוך הוא, והרי פרשוה. ליחדו, "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", שכאן עומד סוד היחוד של הקדוש ברוך הוא, ליחד את שמו ברצון הלב כראוי, ומשם והלאה אזכרת יציאת מצרים, שהיא מצוה להזכיר את יציאת מצרים, שנאמר "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים".

והאהבה הזאת היא נמשכת אחר הייחוד גם כן ואהבת את ה' אלהיך, ואין חשש אם ימשך מצות האהבה והייחוד קבוע באמצע האהבה. ואם תאמר והרי נוסח הברכה אהבתנו ה' אלהינו, אלא מתוך שאדם זוכר אהבת הקדוש ברוך הוא אלינו, מעורר בלבו לאהוב אותו, וזהו שאמר "דדא איהו רזא דרחימו דקודשא בריך הוא" (אור יקר).

³⁴⁰⁷ שהם ו' ספירות במלכות וכל אחד כלולה מעשר, ועשר מעשר עד שעולים למאה, בענין שהם ת"ר מצוות כלולות בשם, והם תיקוני נוקבא, והם באברים הדקים העליונים הפנימיים (אור יקר) ³⁴⁰⁸ ריו ע"א (הערת הזהר).

³⁴⁰⁹ ירצה יעורר יראת ה' על פניו כל זמן שעוסק באותם השירים (אור יקר).

³⁴¹⁰ המלכות שהיא המשוררת תדיר מצד בחינת דינה ששם סוד השיר בסוד הלוי (אור יקר).

³⁴¹¹ הללויה דאינון עשר - כדפירשנו בחלק תפלה למשה והם עשר מדרגות שבהם נחתם ספר תילים שכולו הוא בסוד היראה, ועוד בהזכיר נוראותיו ומעשיו ושבחי הנבדאים אליו הוא נכנס ליראה אותו (אור יקר).

³⁴¹² דהיינו סוד הגבורה, ומן הגבורה יכנס אל החסד, שנמצא כולל אותה הגבורה שהוא מעורר בחסד, ונכנס מהשמאל אל הימין (אור יקר).

³⁴¹³ והנה שלשה אלו הנזכרות הם שמאל וימין, וקשר שניהם על ידי האמצע שהם שלשה מדות, אחר כך "לייחדא ליה" וסוד הייחוד הוא קשר שלשתם יחד "ה' אלהינו ה'", והנה הייחוד הוא בקו האמצעי שעל ידו הייחוד בסוד היסוד, וקשר המלכות ומייחד אותה עם התפארת (אור יקר).

³⁴¹⁴ דהיינו מלכות, בענין שהם ארבעה מצוות, יראה גבורה, ברכה חסד, אהבה קשר שניהם מצד התפארת הקושרם, והייחוד מצד היסוד הקושר ומייחד התפארת עם המלכות, וצריך לשום כוונתו בעניינים (אור יקר).

³⁴¹⁵ הנה לעילא לא חשיב להו אלא שית פקודין ועם יציאת מצרים הם שבע, אם כן למה מונה שש ופרט אותם בשבע, וכמו שששה אלו תליין בעובדא ובמלה הכי נמי יציאת מצרים תליא בעובדא בענין חג הפסח, ובמלה עתה בברכת אמת, וי"ל כי יציאת מצרים עניינה בבינה כנודע, והוא למעלה מהששה, שהבינה על שש קצוות, ולזה הזכיר עתה אלא ששה קצוות שהם ת"ר מצוות כדמסיק, אמנם זו שהיא מהבינה למעלה משש קצוות היא סוד שלש עשרה מתרי"ג דקאמר בתר הכי, שהיא שקולה כנגד כולם, מפני שכל המצוות תלויות בה, אלו לא הוציא לא נתן את

דאיהו פקודא לאדכרא יציאת מצרים דכתיב (שם ה' מו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים:	
לברכא כהנא ית עמא בגין לאכללא ישראל כחדא בשעתא דנטלין ברכאן לעילא דהא בההיא שעתא ³⁴¹⁶ נטלא (ברכאן) כנסת ישראל וברכאן ³⁴¹⁷ ושעתא דרעותא היא למסור נפשיה לגביה ולמיהב ליה נשמתיה ³⁴¹⁸ ברעותא דלבא כד נפלין על אנפין ואמרין (תהלים כה א) אליך יהוה נפשי אשא דיכוין לביה ורעותיה לגביה למסור ליה נפשיה ברעותא שלים ואלין אינון שית פקודין דקיימין בצלותא דסלקין לגבי שית מאה פקודין דאורייתא:	שהכהן יברך את העם, כדי להכליל את ישראל כאחד בשעה שנוטלים ברכות מלמעלה, שהרי באותה שעה נוטלת כנסת ישראל ברכות. ושעת רצון היא למסור נפשו אליו ולתת לו את הנשמה ברצון הלב כשנופלים אפים ואומרים "אליך ה' נפשי אשא", שיכון לבו ורצונו אליו למסור לו הנפש ברצון שלם. ואלו הן שש מצוות שעומדות בתפלה, שעולות לשש מאות מצוות של התורה.
ואי תימא תליסר אחרנין יתיר אינון קיימין לאמשכא תליסר מכילן דרחמי דכלא כלילן בהו ³⁴¹⁹ שית פקודין אלין דצלותא מתעטרא בהו:	ואם תאמר, שלש עשרה אחרות יותר. אלו עומדים להמשיך שלש עשרה מדות הרחמים, שהכל כלול בהן. (באלו) שש המצוות הללו שהתפלה מתעטרת בהן.
זכאה חולקיה מאן דישי לביה ורעותיה לדא ולאשלמא	אשרי חלקו של מי ששם לבו ורצונו לזה ולהשלים
רנ/א	
לון בכל יומא ובאלין תליין אחרנין סגיאין אבל כד מטי בר נש לאתריין אלין אצטריך ליה לכוונא לביה ורעותיה לאשלמא ההוא פקודא דקיימא בההיא מלה וכדין אכריזו עליה ואמרי (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר אתא רבי ואבא (שמעון) ונשקיה:	אותם בכל יום. ובאלו תלויות אחרות רבות. אבל כשמגיע אדם למקומות הללו, צריך לכוון לבו ורצונו להשלים אותה מצוה שעומדת באותו דיבור, ואז מכריזים עליו ואומרים "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר". בא רבי אבא ונשקו.
פתח רבי יצחק אחריו ואמר, "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'", למה כנס אותם. כדי למסור להם את השבת כמקדם. שהרי בראשונה טרם שעשו ישראל את העגל, מסר להם את השבת, וזהו שלא שמרו אותם הערב רב. כיון ששמעו "ביני ובין בני	

התורה, לכך לא מני אלא שית דכלילן בצלותא לתתא שהיא מלכות תפלה, ולא נזכרה הנה אלא כדי לסמוך גאולה לתפלה. לברכא כהנא היינו הכהן הימין בנצח, והיינו שאחר שנתייחד השם והוא שעת הזווג בתפלה, צריך שגם בקבלת הברכה יוכללו כמו שנכללו נשמתם בסוד הייחוד אחר כך, ולזה בברכת שים שלום ששם סוד הזווג נכללים ישראל בברכה, ואין זה הזווג אלא ברכות ושפע מתנות מהחתן לכלה, וטעם הברכות כאן הוא מפני שהיא עת רצון לברכות (אור יקר).

³⁴¹⁶ למסור נפשיה היינו המצוה ששית מצד הוד שמשם המיתה, ויגמור לגמרי מסירת נשמתו בסוד המיתה, וסילוקה בסוד הייחוד (אור יקר).

³⁴¹⁷ עת הזווג (רח"ו).

³⁴¹⁸ נשמתא (דפ"ו).

³⁴¹⁹ (ס"א בהני) (נוסף בדפ"ו).

³⁴²⁰ מה שלא נצטווה כן משה רבנו ע"ה שצווהו בפרשת קדושים (יט, ב) דבר אל כל עדת בני ישראל, מה שלא עשה כן בצווי השבת בפרשת כי תשא (לא, יג) דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי (רמ"ז).

³⁴²¹ כדבסמוך (רמ"ז).

³⁴²² נמחק בדפ"ו.

ית עגלא מסר לון את השבת ודא איהו דלא נטר³⁴²³ אינון ערב רב כיון דשמעו (שמות לא יז) ביני³⁴²⁴ ובין בני ישראל אמרו ואנו³⁴²⁵ מלה דא אתמנע מינן מיד (שמות לב א) ויקהל העם³⁴²⁶ על אהרן וגו' ואתמשכו סגיאין אבתרייהו³⁴²⁷ לבתר דמיתו אינון דמיתו כניש משה לבני ישראל בלחודייהו ויהב לון שבת כמלקדמין הדא הוא דכתיב (שמות לה ב) ששת ימים תעשה מלאכה וגו'³⁴²⁸;	ישראל", אמרו, ואנו, הדבר הזה נמנע מאיתנו. מיד, "ויקהל העם על אהרן וגו'", ונמשכו רבים אחריהם. אחר שמתו אותם שמתו, כנס משה את בני ישראל לבדם, ונתן להם שבת כמקדם. זהו שנאמר "ששת ימים תעשה מלאכה וגו'".
לא תבערו אש בכל מושבותיכם (שם ג) הכא אית רזא דרזין³⁴²⁹ לאינון דידעי חכמתא עלאה רזא דשבת הא אוקמוה חברייא אבל רזא דא³⁴³⁰ אתמסר לחכימי עליונין דהא שבת רזא עלאה הוא:	"לא תבערו אש בכל מושבותיכם", כאן יש סוד הסודות לאותם שיודעים החכמה העליונה. את סוד השבת הרי בארו החברים, אבל סוד זה נמסר לחכמים עליונים, שהרי שבת היא סוד עליון.
תא חזי³⁴³¹ בשעתא דיומא שתיתאה³⁴³² מטי זמנא דערב כדין ככבא³⁴³³ חד מסטרא	בא וראה, בשעה שביום ששי מגיע זמן הערב, אז כוכב אחד מצד צפון מאיר, ועמו

³⁴²³ ירצה בענין המן כמ"ש (טז, כז) יצאו מן העם, שהם ערב רב, אבל לא פקרו בפומבי (רמ"ז).

³⁴²⁴ שלא אמר ביני וביניכם (רמ"ז).

³⁴²⁵ ר"ל אין לנו חלק בשבת שה"ס כנסת ישראל (רמ"ז).

³⁴²⁶ שידוע שאהרן נקרא שושבינא דמטרוניא, ושמו עולה תתק"ו בן' דאי"ק בכ"ר, וה"ס שם שקוצי"ת (ב"ה) שסודו בעצם בשבת כנודע משלש תפילות דשבת שנחלק זה השם לשלש חלקים (רמ"ז).

³⁴²⁷ הכוונה כמ"ש בפרשת פנחס רלז ע"א, שכל המתים בעגל היו מן הערב רב מבני בנות שמעון שנישאו לערב רב (רמ"ז).

³⁴²⁸ פ"י שהוא הלשון שבה נמסרה להם השבת בפרשת כי תשא, ששם נאמר גם כן (לא, טו) ששת ימים יעשה מלאכה. והענין שעיקר מצות שבת שנצטוו אז ישראל היה להזהירם שלא תדחה שבת מפני מלאכת המשכן, ואעפ"י שאותה מלאכה היתה נעשית מעצמה שזהו פירוש תעשה מלאכה מן הנפעל או התפעל, מכל מקום לא תדחה את השבת, והיינו דקאמר כמלקדמין, שר"ל כפעם הראשונה שנצטוו על שמירת שבת במעשה המשכן (רמ"ז).

³⁴²⁹ תואר זה עצמי לסוד השבת שסודו קדש שהוא [פני] אבא, שהוא פנימיות של כל הפנימיות דהיינו עצמות האצילות, והיינו חכמתא עלאה, שאליה מתעלה חכמה תתאה היא המלכות. והוא הרזא דאוקמוה חברייא, והוא כבר ידוע ביניהם (רמ"ז).

³⁴³⁰ הוא הסוד שר"ל אחר כך, וזה אינו עדיין גלוי לכולם רק אתמסר לחכימי עליונין המופלאים (רמ"ז).

³⁴³¹ (ס"א ביומא שתיתאה בשעתא דמטי) (נוסף בדפ"ו).

³⁴³² מוסף על מה שנזכר משם הרח"ו בגליון איתא בספר הכוונות שקליפת נוגה יודעת שבשבת העולמות מתעלים ומקבלים שפע מן הקדושה ולכן היא רוצה להתעלות גם היא ולקבל ממנו. והנה יום הששי סודו ביסוד, ולכן לעת ערב שקרובה קדושת שבת לבוא אז מתעורר אותו הכוכב הצפוני, שהוא יסוד הקליפה יום הששי שלהן שבו נכללים ז' מלכין דמיתו שהם השבעין כוכבין, וכיון שהקליפה רואה שהעולמות מעותדים להכלל זה בזה גם היא מתקוממת לעשות כן. ועל כן בטש באינון כוכבין, ליתן בהם כח להתייחד עמה כדי שתוכל לעלות אל הקדושה ולקבל שפע בר מינן, ובהתכללם מתרבה אש להבתם ונעשה הכל כמדורה. וכל זה ירצה לומר שמתחזק כח גבורותיהם, סחרנייהו דאלף טורין, בזוהר הרקיע אמר שאלף טורין הם בבריאיה ששם מאיר שם א"ל שד"י שבמילואו עולה אל"ף, ולעד"ן שכאן ירמוז להיכל לבנת הספיר שהוא יסוד הבריאיה וגם בו יש שם א"ל שד"י בפרטות. והענין שכל מגמת הקליפה להדבק בהיכל זה וכנזכר לקמן בסוד החשמל. ולפי שכל עצם הקליפה כאין לגבי הקדושה, לכן בכל כח ההתכללות האמור היא כחד חוטא דסחרא, וכמש"ה (יחזקאל א, ד) ונגה לו סביב. ועוד נלע"ד שגם נוכל לומר שאלף טורין ה"ס ה' גבורות ובכל אחת שם אלה"ם מרובע העולה ר' ועם ה' חלקי הרבוע הרי ה"ר, וגם עם ט"ו אותיות של הרבוע הוא ט"ר, והיינו אלף טורין. גוונין אחרנין, פ"י מלבד גוונן שהוא גוון האש. וענין אלו הגוונים נוכל לומר שהם כעין אורות מקיפים סביב יסוד הבריאיה, וזו המדורה מתגברת ונכנסת לתוכן כמ"ש בדף האחר לקמן ק). וסלקא לעילא לאעלא גו גוונין, עד שמתקרבת קרוב ליסוד עצמו. למיטל נהורא, ואז יורדת שלהבת י"ה ומשפילה עד מטה מטה וכנזכר בספר הכוונות,

461

דצפון נהיר ועמיה שבעין ככבין³⁴³⁴ אחרנין וההוא ככבא בטש באינון ככבין אחרנין ואתכלילו בלהו בההוא ככבא ואתעביד חד כללא דשבעין וההוא ככבא אתפשט ואתעביד כמדורא חדא להיטא בכל סטרינ כדין אתפשט ההוא מדורא סחרנייה³⁴³⁵ דאלף טורין וקיימא כחד חוטא דסחרא:	שבעים כוכבים אחרים, ואותו כוכב מכה באותם הכוכבים האחרים, וכולם נכללים באותו כוכב, ונעשה כלל אחד של שבעים. ואותו כוכב מתפשט ונעשית כמדורה אחת לזהות בכל הצדדים, אזי מתפשטת אותה מדורה סביב אלף הרים, ועומדת כחוט אחד שמקיף.
והאי מדורא דאשא משיך לגביה גווינין אחרנין³⁴³⁶ ודולגו מניה גוון קדמאה ירוקא כיון דקיימא האי גוונא סלקא ההוא מדורא דאשא ודליג לעילא על ההוא גוון ירוקא ועאל לגו מניה ושדי לההוא גוון ירוקא לבר וקיימא ירוקא לבר וההוא מדורא דאשא דככבא כלילא לגו:	ומדורת האש הזו מושכת אליה צבעים אחרים שהם לתוך ממנה. צבע ראשון ירוק. כיון שעומד צבע זה, עולה אותה מדורת אש ומדלגת למעלה על אותו צבע ירוק, ונכנסת לפניו ממנו, וזורקת אותו צבע ירוק החוצה, ועומד הירוק בחוץ, ואותה מדורת אש של הכוכב הכלול לפניו.
לבתר אמישיך אבתריה גוון אחרא תניינא חוורא וההוא חוורא עאל לגו כיון דקיימא האי גוון סלקא ההוא מדורא דאשא דההוא ככבא ושדי לההוא חוורא לבר ועאל איהו לגו וכן כל אינון גווינין עד דשדי לון לבר ועייל איהו לגו וקריב³⁴³⁷ לגבי ההוא נקודה טמירא למיטל נהורא:	אחר כך ממשיכה אחריה צבע שני לבן, ואותו לבן נכנס פנימה. כיון שעומד הצבע הזה, עולה אותה מדורת אש של אותו כוכב, וזורקת את אותו לבן החוצה, והיא נכנסת פנימה. וכך כל אותם הצבעים, עד שזורקת אותם החוצה, והיא נכנסת פנימה וקרבה לאותה נקודה טמונה ליטול אור.
פתח ואמר (יחזקאל א ד) וארא³⁴³⁸ והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו' יחזקאל חמא להאי חיזו בתקונא דלא קיימא בר בשעתא דשליש ההוא ככבא כדקאמרן אבל האי קרא אוקמוה והנה רוח סערה אוקמוה דהוה אתי למכבש כל עלמא לקמיה דנבוכדנצר חייבא אבל רוח סערה דא איהו ההוא ככבא דקאמרן דבלע שבעין ככבין אחרנין ודא איהו רוח סערה דחמא אליהו (מ"א יט יא) מפרק הרים ומשבר סלעים ודא דקיימא	פתח ואמר "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו'". יחזקאל ראה את המראה הזה בתקון שלא עומד חוץ משעה שעומד אותו כוכב שאמרנו. אבל הפסוק הזה פרשוהו. "והנה רוח סערה", פרשוהו שהיה בא לכבוש את כל העולם לפני נבוכדנצר הרשע. אבל רוח הסערה הזו היא הכוכב שאמרנו, שבולע שבעים כוכבים, וזו רוח הסערה שראה אליהו, "מפרק הרים ומשבר סלעים", וזה שעומד תמיד לפני הכל לשמר את אותו שבפנים כמו קליפה למח. ולמה נקראת סערה, שמסעירה הכל, מעלה ומטה.

ועל ענין זה נאמר לא תבערו אש וגו', פי' לא תגרמו ח"ו שאותה המדורה תבער ותשלוט וזה בחילול שבת חלילה (רמ"ז).

³⁴³³ ס"מ של אש מתלקחת (רח"ו).

³⁴³⁴ ע' שרים (רח"ו). דע כי השבעה ספירות שהם חסד גבורה ת"ת נצח הוד יסוד מלכות הם משפיעין בעולם ושולטין בשבעת ימי השבוע כסדרן חסד ביום ראשון גבורה ביום שני כו' מלכות ביום השבת. ולכן בהתקרב זמן השבת בין הערבים של יום ששי רואים הקליפות כי מתקרב זמן שליטת מלכות שהיא סיום וסוף הקדושה והנה הם קרובים אליה ואז הם רוצים לעלות כדי להתאחז במלכות כדי להתעלות עמה. ואז הוא יתברך זורקן ומשליכן למטה אל נוקבא דתהומא רבא המבואר אצלנו בפ' ויחי בדף ר"ז (שער מאמרי רשב"י).

³⁴³⁵ והיינו נוגה ועי' ענין אלף טורין בפ' בראשית (יח ע"ב) שהם נגד אל שד"י במילואו (רח"ו).

³⁴³⁶ אלו הגווינין דנוגה (רח"ו).

³⁴³⁷ יסוד דנוק' (רח"ו).

³⁴³⁸ רוח סערה הוא מלכות דקליפה הגרוע מכולם, ענן גדול הוא נה"י דקליפה, אש מתלקחת חג"ת דקליפה, ונוגה הוא כח"ב דקליפה, וכמ"ש בספר זוהר הרקיע (דף נ"ו ע"ב) ועי' מבז"ש (שע"ב ח"ג פ"ח) ועי' עוד פ' בראשית (טז ע"א) ותרומה (קלא ע"א) ויקהל (ר"ג ע"א) ופקודי (רלג ע"ב) (דע"ה ח"א ב ע"ד).

תדיר קדם כלא למיטר ההוא דלגו כקליפה למוחא ואמאי אקרי סערה דסעיר כלא עילא ותתא:	
באה מן הצפון דהא מן ההוא סטרא קא אתיא וסימנך (ירמיה א יד) מצפון תפתח הרעה דהא כמה סטרינ אחרנין אתאחדן בההוא רוח סערה ובגין כך נפקא מן הצפון [ענן] בגין דאיהי סוספיתא ³⁴³⁹ דדהבא ומסטרא דצפון אתאחדא דא והאי איהי נקודה ³⁴⁴⁰ אמצעיתא דקיימא בחורבא ובגין דידע למפתי שליט ³⁴⁴¹ בגו נקודא דישובא וכל מלין דישובא בר ארעא דישראל כד שראן ישראל בגוה [איהו לא] [איהי] שלטא עלייהו ולבתר ³⁴⁴² דחבו ישראל [לא] שלטא על ארעא קדישא בגין דכתיב (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני אויב:	"באה מן הצפון", שהרי מאותו צד היא באה, וסימנך, "מצפון תפתח הרעה", שהרי כמה צדדים אחרים נאחזים באותה רוח סערה, ולכן יוצאת מן הצפון (ענן) משום שהיא פסולת הזהב ומצד הצפון זה נאחז. וזוהי הנקודה האמצעית שעומדת בחרבה. ומשום שידוע לפתות, שולט בתוך אותה נקודה של ישוב וכל דברי הישוב, חוץ מארץ ישראל כשישראל שורים בתוכה הוא לא שולט עליהם. ואחר שחטאו ישראל, (לא) שולט על הארץ הקדושה, משום שנאמר "השיב אחור ימינו מפני אויב".
ענן גדול דא איהו עננא דחשוכא דאחשיך כל עלמא תא חזי מה בין עננא לעננא ההוא עננא	"ענן גדול" זה הוא ענן של חשכה שמחשיך את כל העולם. בא וראה מה בין ענן לענן, אותו ענן
רג/ב	
דכתיב (במדבר י לד) ווענן (כי ענן) יהו"ה עליהם יומם (שם יד יד) ועננך עומד עליהם האי ³⁴⁴³ איהו עננא דנהיר ³⁴⁴⁴ וזהיר וכל נהורין אתחזון גו ההוא עננא אבל עננא דא עננא חשוך דלא נהיר כלל אבל מנע כל נהורין דלא יכלין לאתחזאה קמיה:	שנאמר "וענן ה' עליהם יומם". "ועננך עומד עליהם". זהו ענן שמאיר וזהיר, וכל האורות נראים בתוך אותו ענן. אבל הענן הזה הוא ענן חשוך שלא מאיר כלל, אבל מונע את כל האורות שלא יכולים להראות לפניו.
גדול אמאי אקרי גדול והא זעיר איהו אלא גדול איהו כיון דשליט ³⁴⁴⁵ דבר אחר גדול ההוא חשוכא גדול כיון דכסי כל נהורין ולא אתחזון קמיה ואיהו גדול ונ"א שליטא על כל עובדין דעלמא:	"גדול", למה נקרא גדול, והרי הוא קטן, אלא הוא גדול כיון ששולט. דבר אחר, "גדול", אותו חשך גדול, כיון שמכסה את כל האורות ואינם נראים לפניו, והוא גדול (שולט) על כל מעשי העולם.
ואש מתלקחת דהא אשא דדינא קשיא לא אעדי מניה לעלמין ³⁴⁴⁶ :	"ואש מתלקחת", שהרי האש של הדין הקשה לא זזה ממנו לעולמים.
ונגה לו סביב ³⁴⁴⁷ אף על גב דכל האי קיימא ביה ³⁴⁴⁸ נגה לו סביב מהבא אוליפנא	"ונגה לו סביב", אף על גב שכל זה עומד בו, נגה לו סביב. מכאן למדנו, שאף על גב

³⁴³⁹ נתבאר בפ' תצוה כי שם שליטתם (רח"ו).

³⁴⁴⁰ קפד ע"ב (הערת הזהר).

³⁴⁴¹ ח"ו בעת שליטתו על השרים (רח"ו).

³⁴⁴² קמא ע"א (הערת הזהר).

³⁴⁴³ ויקרא קג ע"א ג ע"ב (הערת הזהר).

³⁴⁴⁴ פי' חסד ראשון שנקרא ענן יומם דכליל כולו יומי וז"ש וכל נהורין איתחזון גו ההוא עננא
(מ"מ).

³⁴⁴⁵ פי' מפני ששולט על ע' כוכבים שהם ע' שרים לכך נקרא גדול (מ"מ).

³⁴⁴⁶ פירוש שהדינים הקשים תמיד הם בו (מ"מ).

דאף על גב דלית סטרא [דא] אלא סטרא דמסאבו³⁴⁴⁹ נגה לו סביב ולא אצטריך ליה לבר נש לדחייא ליה לבר מאי טעמא בגין דנגה לו סביב סטרא דקדושה דמהימנותא אית ליה ולא אצטריך לאנהגא ביה קלנא ועל דא אצטריך למיהב ליה חולקא בסטרא דקדושה דמהימנותא:	שאין זה צד, אלא צד של טמאה, נגה לו סביב, ולא צריך לאדם לדחותו החוצה. למה משום שנגה לו סביב, וצד של קדושה של אמונה יש לו, ולא צריך לנהג בו קלון, ולכן צריך לתת לו חלק בצד הקדושה של האמונה.
רב המנונא סבא הכי אמר וכי נגה לו סביב ואצטריך לאנהגא ביה קלנא האי נגה לו לגו איהו ולא קיימא לבר ובגין דקיימא ההוא נגה לו מגו³⁴⁵⁰ כתיב (יחזקאל א ד) ומתוכה³⁴⁵¹ כעין החשמל³⁴⁵² מתוך האש מתוכה דמאן מתוכה דההוא נגה כעין החשמל חש מל הא אוקמוה חיוון דאשא ממללא³⁴⁵³:	רב המנונא סבא כך אמר, וכי נגה לו סביב, וצריך לנהג בו קלון, ה"נ נגה לו" הזה הוא בפנים, ולא עומד בחוץ. ומשום שהנגה לו הזה עומד בפנים, נאמר "ומתוכה כעין החשמל מתוך האש". מתוכה של מי מתוכה של אותו נגה. כ"עין החשמל", חש מל, הרי פרשוה, חיות של אש ממללות.
אבל מבוצינא קדישא שמענא עלה רזא דרזין כד ערלה שרי על קיימא קדישא לסאבא מקדשא³⁴⁵⁴ כדין ההוא מקדשא אתעכב מלגלאה רזא דאת קיימא מגו ערלה וכד האי נגה עאל לגו ואפריש בין ערלה ובין מקדשא כדין אקרי חשמל חש ואתגליא מל מהו מל כמה דאת אמר (יהושע ח ד) מל יהושע רזא דאת קיימא דלא אתעכב מלאתגלאה מגו ערלה:	אבל מהמנורה הקדושה שמעתי עליה סוד הסודות. כשערלה שורה על הברית הקדושה לטמא את המקדש, אז אותו מקדש מתעכב מלגלות את סוד אות הברית מתוך הערלה, וכשהנגה הזה נכנס פנימה ומפריד בין הערלה לבין המקדש, אז נקרא חשמל, חש ונגלה, מל. מה זה מל. כמו שנאמר "מל יהושע". סוד של אות ברית מתעכב מלהתגלות מתוך ערלה.

³⁴⁴⁷ כל קיומו וחיותו גופה הוא יודע בעצמו היטיב שהוא ג"כ רק ע"י מה שנמשך לו מאור קדושה שלמעלה תמיד, ובסוד (יחזקאל א ד) ונוגה לו סביב (דע"ה ח"א עט ע"א). עי' ע"ח שער מ"ב פרק ד, ושעה"כ ב ע"ג.

³⁴⁴⁸ פ' אע"פי שיש בו דינים קשי' הנזכר' עכ"ז ונוגה לו סביב דהיינו ניצוצות הקדוש' שבתוך הנוגה שממש חיותו (מ"מ).

³⁴⁴⁹ סט ע"א (הערת הזהר).

³⁴⁵⁰ פ' שנוגה הוא לפנים מג' קליפות אחרים (מ"מ).

³⁴⁵¹ דההוא נוגה (מ"מ).

³⁴⁵² כתב הרב בספר ק"י כי ג' קליפות רוח ענן ואש הם מילה ופריעה ואטיפו דדמא ובתוכם הבשר עטרת הגיד והוא החשמל ונקרא בשר כי אלהים דיו"דין ש' ובריבוע ר' וב' כוללים הרי בשר. וזה החשמל הוא חיות אש כי היא אלהים דיו"דין ש' עם הכולל. ועל זה החשמל סובב הנוגה קליפה ד' והוא העור הדק שעל עטרת הגיד עכ"ל. וז"ש הזהר חיון דאשא ממללא כד ערלה שארי על קיומא קדישא. ז"ל הרב באוצ"ח דרוש המילה הנה נתבאר בזוהר בפ' ויקהל ענין הקליפות ואיך יש קליפה דקה הנקרא' קליפת נוגה בסוד כעין החשמל מתוך האש כדין איקרי חשמל חש ואיתגליא מל כד"א מל יהושע ואע"פי שאין כאן ביאורו נאמר בקיצור עניינו. הנה בתחלה טרם שיתפשטו החסדים הנה אז הערלה שהיא קליפת נוגה חופפת ונאחזת שם ביסוד שלו סביב ובהיות ערלה זו חופפת על היסוד אין החסדים יורדים עד היסוד שלא יינקו הקליפות מהם. ולא די שאינם יורדים עד היסוד אלא אפילו במקום המגולה למעלה שהוא בשני שלישים התחתונים דת"ת דזעיר ובנ"ה ולכן נשארים למעלה בשרשם בדעת דזעיר ואח"כ כשנימול וכורתים הערלה ההיא ומסתלקת משם קליפת נוגה הנזכר ואז יורדים החסדים ומתפשטים במקומם בשני שלישי הת"ת ובנ"ה דזעיר. והנה ב' הוי"ות דנ"ה הם גי' ב"ן וי"ח שבת"ת הם גי' מ"ל מן חשמל כנזכר בזוהר בפ' ויקהל דכד איתעבר קליפת נוגה איקרי מ"ל עכ"ל. ובזה נבין דברי הזוהר מ"ש כד ערלה שארי על קיימא קדישא היא קליפת נוגה הסובבת על היסוד (מ"מ).

³⁴⁵³ פא ע"ב (הערת הזהר).

³⁴⁵⁴ פ' שיונקת מהמלכות הנקרא מקדש (מ"מ).

ואית רזא אחרא³⁴⁵⁵ דהא נהורא דיליה אתחזי ולא אתחזי וכד אתגליא חשמל אתעבר נהוריה אבל רזא קדמאה איהו ברזא דקרא כדקא יאות וכלא שפיר איהו ויאות הוא:	ויש סוד אחר, שהרי אורו נראה ולא נראה, וכשמתגלה חשמל, הועבר אורו. אבל הסוד הראשון הוא בסוד הכתוב כראוי, והכל הוא יפה, ונאה הוא.
בהאי נגה מפתי לאתתא³⁴⁵⁶ לנמלא נהורא³⁴⁵⁷ ועל דא כתיב (משלי ה ג) וחלק משמן חכה שוי ההוא נהורא לקבליה דברית ובגניי כך מפתי ליה ונמלא נהוריה ודא איהו פתויא דמפתי לאתתא דכתיב (שם) נפת תמפנה שפתי זרה וגו':	בנגה הזה מפתה את האשה ליטול את אורה, ועל כן נאמר "וחלק משמן חכה". שם את אותו האור כנגד הברית, ולכן מפתה אותה ונוטלת את אורו. וזהו הפתוי שמפתה את האשה, שנאמר "נופת תטפנה שפתי זרה וגו'".
תא חזי ביומא שתיתאה כד מטא זמנא דערב דליג [מגו³⁴⁵⁸ ההוא נהורא] (ההוא מדורא) דאשא וסלקא לעילא לאעלא גו גוונין כדין מתתקנין ישראל לתתא ומסדרין סעודתין ומתקנין פתורין כל חד וחד פתוריה כדין חד שלהובא נפיק ובטש בההוא מדורא כיון דבטש ביה מתגלגלן ההוא שלהובא וההוא מדורא ועאלין בנוקבא דתהומא רבא ואתטמרן [ויתבת] תמן:	בא וראה, ביום הששי כשמיגיע זמן הערב, קופץ מתוך אותו (מדורת) אור האש, ועולה למעלה להיכנס לתוך הצבעים. אז מתקנים ישראל למטה, ומסדרים סעודות ומתקנים שלחנות, כל אחד ואחד את שלחנו. אז שלהבת אחת יוצאת ומכה באותה מדורה. כיון שמכה בה, מתגלגלות אותה שלהבת ואותה מדורה, ונכנסות לנקב תהום רבה, ונטמנות שם ויושבות שם.
וההוא שלהובא איהו מסטרא [דכלא] דימינא ובגין דהוא מסטרא דימינא אעבר לההוא מדורא ואעיל ליה לנוקבא דתהומא רבא ויתיב תמן עד דנפיק שבתא כיון דנפק שבתא אצטריך להו לעמא דישאל לברכא על אשא ונפקא ההוא שלהובא בברכתא דלתתא ושלטי על ההוא מדורא כל ההוא ליליא ואתכפיא ההוא מדורא:	ואותה שלהבת היא מצד הימין, ומשום שהיא מצד הימין, מעבירה את אותה מדורה, ומכניסה אותה לנקב תהום רבה, ויושבת שם עד צאת השבת. כיון שיוצאת השבת, צריך לעם ישראל לברך על האש, ויוצאת אותה שלהבת בברכה שלמטה, ושולטת על אותה מדורה כל אותו הלילה, ונכנעת אותה מדורה.

³⁴⁵⁵ כאשר הגוונין דעיינין הם מלובש בקליפין, וכן הגוונין דקשת הרי נעשה היחוד בצירוף הקליפין רחמ"ל, והרי הוא מכניס צלם בהיכל³⁴⁵⁵, ועליו נאמר (במדבר יט יג) את משכן ה' טימא, ע' זוה"ק (בראשית נג ע"א) ופ' ויקהל (קצה רע"ב ורג ע"ב) ופ' אחרי (עד ע"א עט ע"א) ופ' בלק (קצז ע"א) (דע"ה ח"ב פח ע"ג, ועי' עוד קמו ע"ד), עי' זהר אח"מ (עט ע"א) ופ' נח (סד ע"א) ופ' בשלח (ס סע"ב) ופ' תשא (קצד ע"ב) ויקהל (דף קצה רע"ב ודף רג ע"ב) בלק (קצז ע"א) אד"ז (רצ ע"ב) (דע"ה ח"ב קנה ע"א).

³⁴⁵⁶ לעיל קצה ע"ב ח"ג עט ע"א ובח"א נג ע"א ועי' שער מאמרי רשב"י באד"ר לא ע"ג ובדפ"ח הוא מ ע"ג (לש"ו).

³⁴⁵⁷ ודע כי בחינת קליפה זו הנקרא נוגה רמזו אותה רז"ל בפ"ב דמס' מציעא וז"ל וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה כו'. והענין הוא כי הירדן הוא סוד קליפת הנוגה הסובב לארץ ישראל שהוא סוד הקדושה ולפעמים קליפת הנוגה חוזרת ומתהוות קצת בקדושה ופעמים מתהפכת ויוצאת אל הקליפה והיא כדמיון הירדן אשר בעת שמימיו מתרבין לוקח קצת חלק מקרקע ארץ ישראל וכאשר מימיו חסרים מתמעט ואדרבה ארץ ישראל ניתוספת ונוטלת חלק ממנו ונכנס קצתו בתחום קרקע ארץ ישראל. וזה עצמו הוא בחינת תוספת שבת בסוד מיעוט וחסרון הירדן כי אז ניתוספה קדושת השבת. דע כי בכל מקום דביקות עולם בעולם יש בו תוספת שבת פירוש כי היכל קדש הקדשים העליון של העשיה חוזר להיות בחינת יצירה בערב שבת והיכל קדש הקדשים דיצירה מתהפך להיות בריאה וכיוצא בזה בכולם ואותה הבחינה אשר מתהפכת אל עילוי בדמיון מה שלמעלה ממנו הוא סוד תוספת שבת בעצמו. (שער מאמרי רשב"י).

³⁴⁵⁸ לגו (דפ"ו).

תא חזי כיון דעאל שבתא ואתממר ההוא מדורא כל אשין [דאשא] (דדינא) קשיא אתממרו ואתכפיין ואפילו אשא דגיהנם וחייבין דגיהנם אית לון נייחא וכלא תתא ועילא אית להו נייחא כד נפק שבתא ומברכין ישראל על נורא כדין נפקין כל אשין דמתממן כל חד וחד לאתריה ובגין דלא לאתערא ואשא (אתרא) אחרא כתיב (שמות לה ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת והא אוקמוה אשא דמדבחה אמאי:	בא וראה, כיון שנכנסת שבת ונטמנת אותה מדורה, כל האשים של האש הקשה נטמנות ונכנעות, ואפילו אש הגיהנם והרשעים שבגיהנם יש להם מנוחה, וכולם מעלה ומטה יש להם מנוחה. כשיוצאת שבת וישראל מברכים על האש, אז יוצאים כל האשים שטמונים, כל אחד ואחד למקומו. וכדי שלא לעורר אש אחרת, נאמר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". והרי פרשוה ואש המזבח למה.
אלא כד עאל שבתא כרוזא קרי בכולהו רקיעין אתתקנו רתיבין אתתקנו משריין לקדמות מאריכון כדין נפיק חד רוחא מסמרא דדרום וההוא רוחא אתפרש	אלא כשנכנסת שבת, כרוז קורא בכל הרקיעים, התקנו מרכבות, התקנו מחנות כנגד רבונם. אז יוצאת רוח אחת מצד הדרום, ואותה רוח נפרשת
רד/א	
על כל אינון חילין ומשריין דלסטר ימינא ואתלבשין ביה³⁴⁵⁹ וההוא רוחא אקרי לבושא דיקר דשבתא³⁴⁶⁰ כדין פתורי דהאי עלמא³⁴⁶¹ מתתקנן בחד היכלא זכאה חולקיה דההוא בר נש דסדורא דפתוריה אתחזי תמן כדקא יאות וקיימא כלא מתתקנא בלא כסופא אניש³⁴⁶² כפום חיליה:	על כל אותם חילות ומחנות של צד ימין, ומתלבשות בו, ואותה רוח נקראת לבוש כבוד של שבת. אז השלחנות של העולם הזה נתקנים בהיכל אחד. אשרי חלקו של אותו אדם שסדור שלחנו נראה שם כראוי, והכל עומד מתוקן בלי בושה, איש כפי כחו.
כד עאל שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייהו³⁴⁶³ משמושא דחול³⁴⁶⁴ מאי טעמא בגין דבחול רוחא אחרא אזלא ושטיא ושרא על עמא³⁴⁶⁵ וכד בעי בר	כשנכנסת שבת, צריכים אותו עם קדוש לרחוץ עצמם משמוש החול. למה, משום שבחול רוח אחרת הולכת ומשוטטת ושורה על העם, וכשרוצה אדם לצאת מאותה רוח ולהיכנס ברוח אחרת קדושה עליונה, צריך לרחוץ עצמו כדי להשרות עליו אותה רוח

³⁴⁵⁹ הוא שם אלוה שבחסד ולכן הוא דימינא כי זהו לבוש הנשמה ולכן גוונו לבן סוד חסד (רח"ו).
³⁴⁶⁰ שאוירין דעלמין כולהו מתקדשים באור וזיו זוהר הלבוש הזה, ובסוד הלבוש קשרם וייחודם כדפירשונו (אור יקר).

³⁴⁶¹ היינו כדפירשו בפרשת פקודי, והיינו סוד דיוקן כל אחד ואחד מישראל ותיקון שולחנו מצטייר שם, מפני שהוא מורה על סוד תיקון השלחן העליון שהיא המלכות, ובהיותו נתקן כראוי מברכין אותו וכו' מבואר שם, ופירש שני עניינים, האחד סדר התיקון הנאות וזהו שאמר דסדורא דפתוריה וכו', השנית העניינים מצד עצמן מתוקנים, תבשילים מבוסמין וכיוצא (אור יקר).
³⁴⁶² אינש (דפ"ו).

³⁴⁶³ לא פירש כאן אם הרחיצה בכל הגוף או פניו ידיו ורגליו, וממשמעות הגמרא נראה דדוקא פניו ידיו ורגליו שהם העניינים המגולים, הפנים לאויר העולם, וכן ידיים עסקניות, ורגלים אפילו שהם מכוסים ראוי לרחצם מפני שברגלים נאחזים החצוני כאומרו רחצתי את רגלי איככה אטנפם, והיינו כעין רגליה יורדות מות, והם מתרחצים מאותו טינוף שהוא החצוני השולט בחול, ואויר העולם מתמלא ממנו, ועם היות דקיימא לן אוירא דארץ ישראל מחכים, ובימות החול אויר ארץ ישראל קדוש, עם כל זה אין קדושת שבת כקדושת החול, וסוף סוף אמרינן המבדיל בין קדש לחול (אור יקר). קלו ע"ב (הערת הזהר).

³⁴⁶⁴ כתב הרב שצריך לטבול בע"ש ב' טבילות א' לפשוט בגדי חול מעליו והשנית להמשיך תוספת שבת עליו עכ"ל וז"ש כאן בגין דבחול רוחא אחרא אזלא דהיינו לבושין דחול (מ"מ).

³⁴⁶⁵ שאין ספק שאור ההנהגה שהוא בחול היא מתפשטת למטה בכל העולם, ובני אדם מתלבשין באותם האוירין המתפשטין ושולטין, אם כן עתה שביום השבת יתפשט אותו האויר הקדוש ההנהגה הכשרה והטובה כדמסיק, ראוי להתפשט מאותו האויר התחתון, ולהתלבש באויר הקדוש, אם כן יתרחץ ויכין עצמו לזה (אור יקר).

עליונה קדושה. נש לנפקא מן ההוא רוחא ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עלאה³⁴⁶⁶ בעי לאסחאה גרמיה למשרי עליה ההוא רוחא עלאה קדישא:	
תא חזי רזא עלאה דמלה כל אינון שית יומין³⁴⁶⁷ קיימא מלה דכלא³⁴⁶⁸ ואתאחדון (אתאחדא) ברזא דחד נקודה קדישא וכלהו יומין אתאחדון ביה ואית יומין אחרני³⁴⁶⁹ דקיימין לבר בסטרא אחרא ואית יומין אחרני³⁴⁷⁰ דקיימין לגו³⁴⁷¹ מעגולא קדישא³⁴⁷² ואתאחדון בנקודה קדישא:	בא וראה הסוד העליון של הדבר. כל אותם ששה ימים (עומד הדבר של הכל) נאחזים בסוד של נקודה קדושה אחת, וכל הימים אחוזים בו. ויש ימים אחרים שעומדים מבחוץ בצד האחר, ויש ימים אחרים שעומדים בפנים מעגול קדוש, ואחוזים בנקודה קדושה.
וישראל קדישין וכל אינון דמתעסקין בקדושה³⁴⁷³ כל יומא (יומין) דשבתא³⁴⁷⁴ אתאחדון כל אינון שית יומין³⁴⁷⁵ באינון שית יומין דלגו דאתאחדון בההיא נקודה³⁴⁷⁶ אתאחדון בהאי בגין לנטרא לון³⁴⁷⁷ וכל אינון שית יומין [באינון שית יומין דלגא] דשבתא ההיא נקודה טמירא איהי כיון דעאל שבתא כדין סלקא ההיא נקודה ואתעטרא ואתאחדא לעילא וכלהו טמירין בגוה³⁴⁷⁸:	וישראל קדושים, וכל אלו שמתעסקים בקדושה, כל ימי השבוע, נאחזים כל אלו הששה ימים, באלו הששה ימים שבפנים שמתאחדים בנקודה ההיא, נאחזים בזו כדי לשמור אותם. וכל אותם ששת ימי (ואותם ששה ימים שבפנים) השבת אותה נקודה היא טמונה. כיון שנכנסת שבת, אז עולה אותה נקודה ומתעטרת ונאחזת למעלה, וכולם טמונים בתוכה.
תא חזי אית ימים³⁴⁷⁹ ואית ימים ימי חול כמה דאתמר ואלין קיימין לבר לעמין ימי השבת דאינון ימי השבוע קיימין לישראל	בא וראה, יש ימים ויש ימים. ימי חול כמו שנאמר, ואלה עומדים מחוץ לעמים. ימי השבת, שהם ימי השבוע, עומדים לישראל. וכשעולה הנקודה הזו, הכל נגזז, והיא עולה. כיון שהיא עולה, אז נקראת שבת.

³⁴⁶⁶ היינו נשמה יתירה שמקבל ע"י טבילה השנית (מ"מ).

³⁴⁶⁷ כתב הרב שששת ימי המעשה בא"י מאירים בה ו"ק דיצירה ובח"ל מאירים בה ו"ק דעשייה וכולם יונקים מהמ' עכ"ל וז"ש כאן כל אינון שית יומין שהם ו' ימי המעשה שמקבלים בני א"י מיצירה ובני ח"ל מעשיה קיימא מלה דכולא איתאחדא ברזא דחד נקודה קדישה שר"ל שכולם יונקים מהמ' הנקרא נקודה קדישא וז"ש וכולהו יומין איתאחדון בה (מ"מ).

³⁴⁶⁸ "קיימא מלה דכלא" מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁶⁹ פי' שו' ימי המעשה או"ה יונקים מו"ק דס"א וז"ש דקיימין לבר בסטרא אחרא (מ"מ).

³⁴⁷⁰ ו' היכלות נאחזים בנוק' (רח"ו).

³⁴⁷¹ הקדמה ה' ע"ב (הערת הזהר).

³⁴⁷² העיגול הסובב האצילות הוא החשמל כמ"ש הרב ז"ל וו' היכלות דבריאה נכללים במ' דאצילות והם לפני מהעיגול וז"ש ואתאחדון בנוקבא קדישא (מ"מ).

³⁴⁷³ פי' חיילות של מעלה. בספר חמדת ימים חלק ב' דף א' כתב וז"ל בזוהר בפרשת ויקהל דף ר"ד ע"א כתב וז"ל ישראל קדישין וכל אינון דמתעסקין בקדושה כל יומין דשבתא (מ"מ).

³⁴⁷⁴ פי' שאר ימי השבוע (מ"מ).

³⁴⁷⁵ פי' ע"י ישראל וע"י החיילות של מעלה שעוסקים בקדושה שכל ימי השבוע מאחזים כל אינון שית יומין שהם ו"ק דיצירה שמאירים בא"י ויש קצוות דעשייה שמאירים בח"ל באינון שית יומין דלגו דהיינו ו"ק דבריאה שאחוזים גם הם במ' כמ"ש לעיל וז"ש דאיתאחדון בהאי נקודה (מ"מ).

³⁴⁷⁶ פי' שבת הוא נקודת המרכז שעליו תסוב עגולת הו' ימים והיא נקראת נקודה אמצעית כי כל נקודה יש לה ו"ק והנקודה קו האמצעי ועל כן מצוה לממני יומי ע"ש השבת יום א' בשבת יום ב' בשבת כמ"ש בזוהר בפ' פינחס דף ע"ה וכולהו יומין כולהו אתדבקן ביומא דשבתא ואחזנו מתמן. ובפ' ויקהל ישראל קדישין וכו' (מ"מ).

³⁴⁷⁷ פי' טעם שאחוזים זה בזה וזה בגין לנטרא לון המלכות (מ"מ).

³⁴⁷⁸ כמ"ש לעיל שאחוזים ו"ק דיצירה ועשייה בו"ק דבריאה. ובריאה במ' דאצילות נמצא דכולהו טמירין בגווה (מ"מ).

³⁴⁷⁹ בא לפרש הענין הטיב של או"ה ימי חול הם של ס"א. ולישראל הם של קדושה כמ"ש לעיל (מ"מ).

וכד סלקא האי נקודה כלא אתגניז ואיהי סלקא כיון דאיהי סלקא אקרי שבת:	
מהו שבת אי תימא בגין שביתה דכתיב (בראשית ב ג) כי בו שבת יאות הוא אבל רזא דמלה כיון דסלקא האי נקודה ונהורא נהיר כדין מתעטרא איהי באבהן כיון דמתעטרא איהי באבהן כדין אתחברת ואתאחדא ³⁴⁸⁰ בהו למהוי חד ואקרי כלא שבת שבת ש' בת ³⁴⁸¹ ש' הא אוקמוה רזא דתלת אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואיהי מתעטרא בהו ואינון בעלמא דאתי ³⁴⁸² וכלא איהו חד ודא איהו ש' בת למהוי כלא חד:	מה זה שבת. אם תאמר בשביל שביתה, שנאמר "כי בו שבת", יפה הוא. אבל סוד הדבר, כיון שעולה הנקודה הזו והאור מאיר, אז היא מתעטרת באבות. כיון שהיא מתעטרת באבות, אז מתחברת ונאחזת בהם להיות אחד, והכל נקרא שבת. שבת, ש' בת. ש' הרי פרשוה, הסוד של שלשה אבות שנאחזים בבת יחידה, והיא מתעטרת בהם, והם בעולם הבא, והכל אחד הוא. וזהו ש' בת, להיות הכל אחד.
ואי תימא שבת הגדול ואיהו לעילא ³⁴⁸³ אמאי אקרי שבת אלא ודאי הכי הוא ורזא דמלה בכל אתר נקודה דאיהי עיקרא דכל עינא אקרי בת כמה דאת אמר (תהלים יז ח) שמרני כאישון בת עין בגין דאיהי נקודה ³⁴⁸⁴ עיקרא דכל עינא אקרי בת:	ואם תאמר, שבת הגדול, והוא למעלה, למה נקרא שבת. אלא ודאי כך הוא. וסוד הדבר בכל מקום, הנקודה שהיא עיקר של כל עין, נקראת בת, כמו שנאמר "שמרני כאישון בת עין", משום שהיא (נקודה) העיקר של כל עין, והיא נקראת בת.
עלמא דאתי איהו ³⁴⁸⁵ היכלא לההיא נקודה עלאה וכד איהי קיימא ונטלא בגדפא ³⁴⁸⁶ לאבהן לאתעטרא לעילא אקרי כלא שבת וכד אבהן מתעטרן לעילא בגו נקודה עלאה אקרי שבת נקודה תתאה ³⁴⁸⁶ כד מתעטרא באבהן אקרי שבת:	העולם הבא הוא היכל לאותה נקודה עליונה, וכשהיא עומדת ונוטלת בכנפיה את האבות להתעטר למעלה, הכל נקרא שבת. וכשהאבות מתעטרים למעלה בתוך הנקודה העליונה, נקרא שבת. וכשנקודה תחתונה מתעטרת באבות, נקרא שבת.
האי נקודה תתאה כד סלקא ואתחזיאת ואתקשיטת וס"א האי נקודה תתאה כד סלקא לאתעטרא באבהן כדין כל חדוה אשתכח לעילא ותתא ועלמין כלוהו בחדוה ובהאי ליליא האי נקודה אתפשט נהורא ³⁴⁸⁷ ופריש גרפוי על עלמא וכל שלטונין אחרנין מתעברן ונטירו אשתכח על עלמא:	כשהנקודה התחתונה הזו עולה, ונראית ומתקשטת, (אותה נקודה תחתונה כאשר עולה להתעטר באבות) אז כל השמחה נמצאת למעלה ולמטה, וכל העולמות בשמחה. ובלילה הזה הנקודה הזו אורה מתפשט, ופורש כנפיו על העולם, וכל השליטים האחרים מועברים, ונמצאת שמירה על העולם.
וכדין אתוסף רוח נשמתא בישראל ³⁴⁸⁸ על כל חד וחד ובההיא נשמתא יתירא נשיין כל	ואז נוספת רוח נשמה בישראל לכל אחד ואחד, ובאותה נשמה יתרה שוכחים כל

³⁴⁸⁰ ואתאחדת (דפ"ו).

³⁴⁸¹ פי' בת שהיא המ' עלתה לח"גת הנק' ש' (מ"מ).

³⁴⁸² פי' שגם חג"ת עולים ומקבלים שפע מהבינה ביום השבת ובס' אור ישראל פי' כי המ' היא בין תרין דרועין בשליש דת"ת נמצא שהמ' מתעטרת מחג"ת ונודע שיסוד דאימא מסתיים בחזה דזעיר ונמצא שחג"ת הם מתעטרים בעלמא דאתי שהיא בינה עכ"ל. ולפירושו קשה שא"כ גם בחול כך הוא ואיפשר דבשבת מקבלת הארה גדולה יותר מהחול. ופי' ראשון נראה עיקר (מ"מ).

³⁴⁸³ בינה (רח"ו).

³⁴⁸⁴ מוסגר בדפ"ק.

³⁴⁸⁵ קפ ע"א (הערת הזהר).

³⁴⁸⁶ ע ע"ב (הערת הזהר).

³⁴⁸⁷ נהוראה (דפ"ו).

³⁴⁸⁸ הנה מכאן משמע שבע"ש בא תוספות הרוח ובדף קל"ו אמר שבברכו נכנס תוספת רוח ובפ' בראשית אמר כי בפורס סוכת שלום נכנס תוספות נשמה והנה הם מאמרים חלוקים והכל הוא

העצב והחילה, וכלום לא נמצא חוץ משמחה למעלה ולמטה. אותה רוח שיוורת ונוספת בבני העולם, כשיוורת, רוחצת בבשמים של גן עדן, ויוורת ושורה על העם הקדוש. אשריהם כשהרוח הזו מתעוררת.	עצבא וחילמתא ולא אשתכח בר חדוה לעילא ותתא ההוא רוחא דנחית ואתוסף בבני עלמא כד נחית אתסחי בבוסמין דגנתא דעדן ונחית ושרא על עמא קדישא וזכאין אינון כד האי רוחא אתער:
באותה שעה שאותה רוח יורדת, יורדים עמה לתוך גן העדן ששים מרכבות מעוטורות לששה צדדים. וכשמגיעים לגן עדן, אזי כל אותן הרוחות והנשמות שבגן עדן, כולן מתעוררות לאותה (מתעטרות באותה) רוח. הכרוזים קוראים ואומרים, אשריכם ישראל, העם הקדוש, שרצון רבונכם התעורר	בההיא שעתא דההוא רוחא (ד)נחית נחתין עמה לגן גנתא דעדן שתין רתיבין ³⁴⁸⁹ מתעטרין לשית סטרין וכד מטי לגנתא דעדן כדן כל אינון רוחין ונשמותין ³⁴⁹⁰ דגנתא דעדן כלהו מתערי לההוא ונ"א מתעטרי בההוא רוחא וברווי קרי ואמרו (פתחי ואמרי) זכאין אתון ישראל עמא קדישא דרעותא דמאריכון אתער
אליכם.	רד/ב לגבייכו:
סוד הסודות ליודעי החכמה. אשריהם כשרוח זו מתעוררת. הרוח הזו היא התפשטות הנקודה הזו, ויוצאת ממנה ומתפשטת בעולם, ואותה היא סוד השבת ששרוי למטה, ועל כך כתוב בו שמירה, "ושמרו בני ישראל את השבת", והרי פרשה, לא כתוב שבת, אלא את השבת, לרבות אותה רוח ששורה על הכל, וצריך לשמור אותה הואיל ועומדת עם האדם. ועל זה נאמר "כל שומר שבת מחללו".	רזא דרזין ³⁴⁹¹ לידעי חכמתא ³⁴⁹² זכאין אינון כד האי רוחא אתער האי רוחא איהו אתפשטותא דהאי נקודה ונפקא מינה ואתפשטא בעלמא וההוא הוי רזא דשבת ³⁴⁹³ דשרא לתתא ועל דא כתיב ביה שמירה (שמות לא יז) ושמרו בני ישראל את השבת והא אוקמוה שבת לא כתיב אלא את השבת לאסנאה ההוא רוחא דשרי על כלא ³⁴⁹⁴

אמת כי כמה בחי' הם הנכנסים בליל שבת בסוד תוספות והם באופן זה כי ע"ש במנחה נכנסים ג"פ תתאין דל' דצלם דאימא ואלו הם תוספ' הנפש ובקבלת שבת נכנסים ג"פ תתאין דל' דצלם דאבא ובברכו נכנסים ג"פ אמצעים דל' דצלם דאמא ומהם בא תוספ' הרוח ובפרוס עלינו וכו' נכנסים ג"פ אמצעים דל' דצלם דאבא ומהם בא תוספת הנשמה סוכת שלום היא הבריאה מטתו שלשלמה ובוזה צדקו כל דברי הזוהר (זהר הרקיע).

³⁴⁸⁹ נגד ו"ק (רח"ו).

³⁴⁹⁰ נלע"ד ששמעתי ממורי זלה"ה שהם בז' רקיעין הנזכרים בפרשת ויקהל ר"א ור"ב (רמ"ז).

³⁴⁹¹ רזא הוא תמיד ביסוד וכו', ורזא דרזין הוא יסוד העליון דרדל"א, שהוא מתלבש בכל האצילות וכו', ויסוד דבינה דרדל"א מתלבש יסוד דחכמה דרדל"א, ולזה אמר רזא דרזין שכולל ב' רזין ב' יסודות (ב"י לעיל קכב ע"ב).

³⁴⁹² והטעם שהנשמות הם חשובות ביום זה (אור יקר).

³⁴⁹³ עי' ח"א כג ע"ב: ובשבת נחית קב"ה בג' אבהן [לקבלא בת יחידא דיליה בהון ודא רזא] דשבת ש' ב"ת יחידא דיליה, ע"כ. קב"ה היא הבינה מתלבשת בחג"ת להאיר למלכות (מ"מ). ועי' עוד תיקו"ז קמז ע"א.

³⁴⁹⁴ עי' ז"ח יז ע"א: ואמר רב נחמן נפש יתירה נתוספת באדם ביום השבת אמר ליה רבי מאי נפש יתירה זו א"ל רוח הקדש ששורה עליו ומכתיר לאדם בכתר קדוש בכתרי המלאכים והוא מאותו רוח שעתיד לשרות על הצדיקים לעתיד לבא וע"כ חייב אדם לכבד את יום השבת על האי אושפיזא קדישא דשריא עמיה. ועי' זהר ח"ג כט ע"א, ועי' תיקו"ז מט ע"ב: אבל נשמתא יתירה בשבת וביומין טבין ובכל מוספין איהי אימא עלאה. עי' תיקו"ז נ ע"א: ובההוא זמנא אתקריאת איהי תוספתא מסטרא דיום השבת כמה תוספות נחתין עמה לתלמידי חכמים דאתקריאו נשמות יתירות ה"ד נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלהינו וכו' ואלין (אינון) דמתוספאן לעמא קדישא בערב שבת ירתין לון תלמידי חכמים ביומין דחול ובהון אתעביד חול קדש ואלין אינון תוספות דקא נחתין מתוספתא. בהגר"א: ואלין דמתוספ' לעמא כו' ירתין כו' - וירותא דלהון מצד התורה ולכן נק' תוספתא, וכו' מצד שכינתא תתאה וכו', דתוספת דידיה בגין שכינתא, אבל תוספת דת"ח ביום שבת הוא משכינה עלאה, וע"ל (נז ע"א מט ע"ב) אבל נשמתא יתירה בשבת כו'.

ואצטריך לנטרא ליה הואיל וקיימא עמיה דבר נש ועל דא כתיב (ישעיה נז ב) ³⁴⁹⁵ שומר שבת מחלל ³⁴⁹⁶:	
בהאי רזא אית רזא אחרא האי רוחא אתהני ³⁴⁹⁷ בהאי יומא מהנאותן דישראל ומענוגא דלהון וובגין דא בעי למיהבו (ולמיהב) ליה ענוגא במיכלא ³⁴⁹⁸ ובמשתאי תלת זמנין בתלת סעודתין דתלת דרגי מהימנותא ³⁴⁹⁹ כמה דאוקמוה ³⁵⁰⁰ והאי נטיל חדוה ³⁵⁰¹ וענוגא ³⁵⁰² באינון סעודתי דישראל זכאה חולקיה מאן דאהני ליה ³⁵⁰³ ומענג ליה בהאי יומא:	בסוד הזה יש סוד אחר. הרוח הזו נהנית ביום הזה מהנאתם של ישראל ומהעונג שלהם, ולכן צריך לתת לה עונג במאכל ובמשתה שלש פעמים בשלש סעודות של שלש דרגות האמונה, כמו שבארוה, וזו נוטלת שמחה ועונג באותן סעודות של ישראל. אשרי חלקו מי שמהנה אותה ומענג אותה ביום הזה.
האי רוחא ³⁵⁰⁴ אתהניא כל שיתא יומין מרוחא עלאה דעתיקא ³⁵⁰⁵ דכל עתיקין וביומא דשבתא כיון ³⁵⁰⁶ דנחית ואתסחי בגנתא דערן בליליא אתענג ³⁵⁰⁷ מענוגא דגופא בסעודתי דמהימנותא ואתעטר אנ"א ואתענגו האי רוחא מעילא ³⁵⁰⁸ ותתא ³⁵⁰⁹ ואתרוי בכל סטריין בעטרא אנ"א בענוגא דלעילא ותתא:	הרוח הזו נהנית כל ששת הימים מהרוח העליונה של עתיק כל העתיקים, וכיון שיורדת ביום השבת ורוחצת בגן עדן בלילה, מתענגת מעונג הגוף בסעודות של האמונה, ומתעטרת (ומתענגת) הרוח הזו מלמעלה ומלמטה, ורוויה בכל הצדדים בעטרה (בעונג) שלמעלה ולמטה.
והואיל וקיימא עמיה דבר נש אצטריך ליה לנטרא ליה ועל דא כתיב (שמות לא מז) ושמרו בני ישראל את השבת שבת דא הוא ההיא נקודה תתאה את השבת דא הוא האי	והואיל ועומדת עם האדם, צריך לו לשמור אותו, ועל זה נאמר "ושמרו בני ישראל את השבת". את השבת, "שבת" זו היא נקודה תחתונה. "את השבת", זוהי אותה רוח, התפשטותה של אותה נקודה.

³⁴⁹⁵ כל (נוסף בדפ"ו).

³⁴⁹⁶ דריש מלת "כל" כמו "את השבת" שהם לרבות (מ"מ).

³⁴⁹⁷ הנה המצטרף אל הגוף יהפך טבע הרוחני ההוא אל הגוף, כגון הנפש שהיא מסתגפת בלי
מאכל, ואין ענין המאכל רוחני, אמנם מפני הצטרפה אל הגוף נהנת מענין גשמי, והיא קיימת בכלל
הגשמי, גם ההתפשטות הזו כיון שמצטרף אל הגוף נהנה ממה שנהנה הגוף, בתנאי שיהיה ענין
המורה דקות גבוה ורוחניות, כעין ענ"ג שמורה על סוד ע'דן נ'הר ג'ן, והיאך יעשה בגשמי דבר יורה
על רוחניות (אור יקר).

³⁴⁹⁸ ועוד ירמוז תלת זמנין שהם לילה מלכות, בקר חסד ששם הכתר חסד עילאה, ערב ששם
התפארת בגילוי מצח הרצון כדפירשו בפרשת יתרו (אור יקר).

³⁴⁹⁹ שלש ראשונות ושש קצוות ומלכות, וכיון שהאדם מתענג בזה גורם לה לסוד ההתפש' הזה
שיהיה נהנה (אור יקר). פי' שהם נגד עתיקא וזעיר ומ' (מ"מ).

³⁵⁰⁰ פח ע"א (הערת הזהר).

³⁵⁰¹ מהבינה (אור יקר).

³⁵⁰² הבינה נקשרת בחכמה וכתר, דהיינו ענ"ג עדן כתר, נהר חכמה, גן בינה, כדפירשו בתיקונים
אין למעלה מענג (אור יקר).

³⁵⁰³ לסוד תוספת נשמה, סוד המלכות דאצילות השורה על ישראל נקשרת בתפארת ובינה
כדפירשו לעיל, מפני שכל שאר מעשה המצוות שאדם עושה עד שיעלו ויהנו כמה יתעכב, ועתה
היא קרובה אלינו מאד מאד (אור יקר).

³⁵⁰⁴ שהיא מבינה עד המלכות כל השבוע ומזדווגין בליל שבת (אור יקר).

³⁵⁰⁵ פי' כיון שהוא מאריך כל ששת ימי החול יונק משם (מ"מ).

³⁵⁰⁶ פי' בתחלת הלילה שירד נתענג מסעודה ראשונה של ליל שבת והאי דאמר וביומא וכו'. ליל
ויאמר חד הוא (מ"מ).

³⁵⁰⁷ רח ע"א צח ע"ב (הערת הזהר).

³⁵⁰⁸ מא"א (מ"מ).

³⁵⁰⁹ מישראל (מ"מ).

רוחא אתפשטותא דההיא נקודה וההוא (ההיא) אתפשטותא כד אתוסף קדושן וברכאן³⁵¹⁰ מלעילא על ההיא נקודה אתנהיר כלא ואתעביד רוחא נהירא בכל סטרין אתפלג לעילא ונהיר ואתפלג לתתא ונהיר ודא הוא דכתיב (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל³⁵¹¹ חולק אחסנא אית לן כחדא:	אותה ההתפשטות, כשנוספות קדושות וברכות מלמעלה על אותה נקודה, הכל מואר, ונעשית רוח מאירה בכל הצדדים, מתחלקת למעלה ומאירה, ונחלקת למטה ומאירה. וזה שנאמר "ביני ובין בני ישראל", חלק ירושה יש לנו כאחד.
חולקא דלעילא אתעטר בהאי יומא מענוגא עלאה קדישא³⁵¹² ואתהני מזיוא עלאה³⁵¹³ ודעתיקא דכל עתיקין חולקא תתאה אתעטר בהאי יומא מענוגא דלתתא ודאתהני (ואתהני) בהני סעודתי ועל דא בעי לענוגא ליה במיכלא ובמשתיא ובלבושי יקרא ובחודה דכלא (בלבושי יקר):	החלק שלמעלה מתעטר ביום הזה מהעונג העליון הקדוש, ונהנה מהזיו העליון של עתיק כל העתיקים. החלק התחתון מתעטר ביום הזה מהעונג שלמטה שנהנה בסעודות הללו, ועל כן צריך לענוגו במאכל ובמשתה, בלבושי כבוד ובשמחת הכל.
וכד מתעטרא האי חולקא לתתא ואתנטייר כמה דאצטריך סלקא לעילא ואתחברא בההוא חולקא אחרא והאי נקודה נטיל כלא מעילא ותתא ואתכלילא מכל סטרין ובגין דמתעטרא בשבת מעילא ומתתא כל שאר יומין [יהיב חילא לכלא]³⁵¹⁴ (יהבי חילא) ואתייהיב ליה שולטנו מעילא ומתתא וברזין דספרא דשלמה מלכא אשתכח ורזא דא ואוקמיה בוצינא קדישא זכאה חולקיהון דישראל:	וכשמתעטר החלק הזה למטה ונשמר כמו שצריך, עולה למעלה, ומתחבר באותו חלק אחר. והנקודה הזו נוטלת הכל ממעלה וממטה, ונכללת מכל הצדדים. ומשום שמתעטרת בשבת מלמעלה ומלמטה, כל שאר הימים נותנים כח לכל, ונותנים לה שלטון מלמעלה ומלמטה. ובסודות ספרו של שלמה המלך נמצא הסוד הזה, ובאר אותו המנורה הקדושה. אשרי חלקם של ישראל.
כתיב (שם) וינפש ואוקמוה ווי נפש³⁵¹⁵ דאבדת ושפיר איהו אבל אי הכי ווי גופא אצטריך למימר דמניה אבדת נפש אבל רזא דמלה בבר נש אית נפש דנטלא ומשיך לגביה להאי רוחא מערב שבת וההוא רוחא	נאמר "וינפש", ופרשוה, וי נפש שאבדה, ויפה הוא. אבל אם כך, וי לגוף היה צריך לומר, שממנו אבדה נפש. אבל סוד הדבר, באדם יש נפש שנוטלת ומושכת אליה את הרוח הזו מערב שבת, ואותה הרוח שרויה בתוך אותה הנפש ודרה בה כל יום השבת, ואז אותה נפש יתרה היא בגדולה ותועלת

³⁵¹⁰ מחו"ב (רח"ו). וכוונת הזוהר כשבאים מוחין למ'. אזי נהנית רוח יתירה מהמוחין בין החלק שנשאר במל' בין החלק שיורד לישראל וז"ש איתפלג לעילא ונהיר דהיינו חלק הנשאר במ' ומ"ש ואיתפלג לתתא ונהיר היינו חלק שיורד לישראל (מ"מ).

³⁵¹¹ פי' המ' אומרת שהרוח הזה הוא ביני ובין בני ישראל חציו לי וחציו להם (מ"מ).

³⁵¹² פי' א"ו וא (מ"מ).

³⁵¹³ פי' א"א (מ"מ).

³⁵¹⁴ פי' בששת ימי המעשה המ' מחלקת שפע לכל העולמות ולישראל (מ"מ).

³⁵¹⁵ קשה דהול"ל שבת ונפש כנודע מן הדקדוק. אבל סוד הדבר יובן במ"ש באוצרות חיים כי דעת הנוק' בשבת הוא שם ס"ג, וידוע שס"ג הוא בז' תחתונות דבינה שה"ס רוח. והנה ו' הקצוות הם ס' והעטרה סוד שליש כמד"א (ישעיה מ יב) וכל בשליש, והרי ס"ג. והנה רוח זה בא לנפש, וז"ש שבת, שבו סוד הרוח, ואז וינפש, כמו ויתנפש, פי' שאז נתגדל כח הנפש, וממילא שאחר כך בבוא ימי החול שמסתלק הרוח אז תאבד הנפש. וזה שאמרו רז"ל כיון ששבת ווי וכו', כלומר אם לא היה החטא אז היתה הקדושה של שבת גם בחול, אבל כיון שהוצרך להיות שובת דווקא ביום השבת זהו סימן שבבוא החול ישתנה ויתמעט האור ועיין עוד לקמן (רמ"ז).

יותר ממה שהיתה.	שריא בגווה דההיא נפש ודיירא בה כל יומא דשבתא וכדין ההוא נפש ³⁵¹⁶ יתירה ברבויא ³⁵¹⁷ ותועלתא יתיר ממה דהוה:
ועל זה שנינו, כל נפשות ישראל מתעטרות ביום השבת, והעטרה שלהם, ששורה הרוח הזו בתוכם. כיון שיוצאת שבת ואותה רוח עולה למעלה, אזי וי נפש שאבדה מה שאבדה. אבדה אותה עטרה עליונה ואותו כח קדוש שהיה בה, וזהו "וינפש", וי נפש, שאבדה מה שאבדה.	ועל דא תנינן כל נפשאן דישראל מתעטרין ביומא דשבתא ועטרא דלהון דשריא האי רוחא בגוייהו כיון דנפק שבתא ווההוא רוחא סלקא לעילא כדין ווי לנפשו (ווי נפש) דאבדת מה דאבדת אבדת ההוא עטרא עלאה ווההוא חילא קדישא דהוה בה ודא ווהוא וינפשו (איהו שבת כיון דהאי שבת אסתלק לעילא לבתר) ווי נפש דאבדת מה דאבדת:
עונת החכמים שיודעים הסודות העליונים, מליל שבת לליל שבת, ופרשוה. אבל סוד זה שאלתי את המנורה הקדושה, שהרי ראינו שהכתר התחתון הזה לוקח מה שלוקח ביום, ובלילה נותן מזון לכל צבאו, כמו שבארורה, שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה". לוקחת ביום ונותנת בלילה. ועכשיו אמר מר, שהזוג נמצא בלילה הזה.	ועונתן (עונתה) דחכימין דידעי רזין עלאין מליליא דשבתא לליליא דשבתא ואוקמוה אבל מלה דא שאילנא לבוצינא קדישא דהא חזינן דהאי כתרא תתאה נקטא מה דנקטא ביממא ובליליא יהיב ומזונא לכל (לכלא) חיליה כמה דאוקמוה דכתיב (משלי לא טז) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה נקטא ביממא ויהיבא בליליא והשתא אמר מר דזווגא אשתכח בהאי ליליא:
אמר, ודאי שהזוג נמצא בלילה הזה. למה, משום שבלילה הזה מפרישה נשמות לכל אותם	אמר ודאי זווגא אשתכח בליליא דא ³⁵¹⁸ מאי טעמא בגין דהאי ליליא אפרישת נשמתין לכל אינון
	רה/א
החכמים שיודעים את סודות החכמה, והחבור והזווג לא נמצא ביום אחר בכל השמחה בלי ערבוביה (אלא בשביל זה) אחרת כמו זה. משום שאותן נשמות שמחלקת, מחלקת אותן לחכמים, לצדיקים	חכימין דידעין רזין דחכמתא וחבורא וזווגא לא אשתכח ביומא אחרא ³⁵¹⁹ בכל חדוה בלא ערבוביא (אלא בגין דא) ואחרא כגון דא בגין דאינון נשמתין ³⁵²⁰ דפליגת

³⁵¹⁶ פי' נפש של חול (מ"מ).

³⁵¹⁷ פי' יש לה יתרון (מ"מ).

³⁵¹⁸ פי' בליל שבת הוא זווג ישראל ורחל משא"כ בלילות החול שאין בהם זווג ישראל ורחל (מ"מ).

³⁵¹⁹ מימי החול בכל חדוה מפני תגבורת הקדושה ותוספת והעברת החצונים "בלא ערבוביא" והם יודעים שאותם הנשמות הנמשכות אז לעולם אינם נמשכות אלא לאותם שיש להם נשמה דאצילות, וזהו שאמר "אינון נשמתין דפליגת פליגת" וכו', ואי אפשר להורידם אם לא בזווג שני כדפירשנו, ואין ראוי שלנשמות שהיא אוספת אותם ביום שבת ביום יחלק אותם בשתי לילות אלא דווקא בליל שבת, ולזה לוקטת ביום שבת ושמורות עד ליל שבת לתתם לאותם שהם מזדווגין בשבת, וכיוצא בזה לאותם שהם מולידים בחול (אור יקר). פי' בימי החול אין זווג לישראל ורחל אלא בליל שבת וז"ש בכל חדוה בלא ערבוביא אלא בגין דא דהיינו בליל שבת שאז זווג ישראל ורחל (מ"מ).

³⁵²⁰ פי' למה בליל שבת יש זווג ישראל ורחל כדי ליתן אותם הנשמות שהם מזווג עליון לת"ח ובזה נתרצה הקושיא דלעיל שפעם אומרים ותקם בעוד לילה וכו'. נקטא ביממא ויהיבא בליליא ומשמע שאין זווג. והשתא אמר מר דזווגא אישתכח באי ליליא. והכל אמת שלגבי זווג ישראל ורחל אינו בחול דוקא בליל שבת. ומ"ש ותו בכל ליליא וליילא זווגא אשתכח. פי' שם בחול אע"פי

3521 ופליגתו לון בחימין בצדיקים בחסידין כדקא יאות (ותו בכל) ובכל ליליא וליליא זוגא אשתכח ודא³⁵²² אימתי בפלגות ליליא³⁵²³ והא אוקימנא אבל ולא בכל סטרין³⁵²⁴ כהאי זוגא (בכל סטרין):	ולחסידים כראוי. (ועוד, בכל) ובכל לילה ולילה נמצא זוג ודאי. מתי, בחצות הלילה. והרי בארנו. אבל לא בכל הצדדים כמו בזוג הזה.
ובגין דא חכימין דידעין רזין בעיין לסדרא שמושא דלהון בהאי ליליא מאי טעמא בגין דכל יומי דשבתא אית לון רוחא אחרא דשרא על עלמא³⁵²⁵ ובהאי ליליא אית לון רוחא אחרא קדישא עלאה דנחתא לבני קדישין³⁵²⁶ וההוא רוחא נשיב מעתיקא³⁵²⁷ קדישא³⁵²⁸ דכל עתיקין ונחתא לגו נקודה תתאה למיהב בה נייחא לכלא³⁵²⁹ ודא אתפליג³⁵³⁰ לכל סטרין לעילא ותתא כמה דאת אמר (שמות לא יז) ביני ובין בני ישראל:	ולכן החכמים שיודעים הסודות, צריכים לסדר תשמישם בלילה הזה. מה הטעם, משום שכל ימות השבת יש להם רוח אחרת ששורה על העולם, ובלילה הזה יש להם רוח אחרת קדושה עליונה שיוצאת לבנים קדושים, ואותה רוח נושבת מעתיק הקדוש של כל העתיקים, ויוצאת לתוך הנקודה התחתונה לתת לה מנוחה לכל. וזה מתחלק לכל הצדדים, למעלה ולמטה, כמו שנאמר "ביני ובין בני ישראל".
וכד אינון חכימין יתבין בההוא רוחא קדישא רוחא עלאה³⁵³¹ בעאן לשמשא	וכשאותם חכמים יושבים באותה רוח קדושה, הרוח העליונה, צריכים לשמש את מטתם, שהרוח הזו ממשיכה אחריה למטה

שאינ שם זוג ישראל ורחל. יש שם זוג יעקב ולא וז"ש זוגא אשתכח ודאי כמ"ש בספר הכוונות (מ"מ).

3521 בחסידי (דפ"ו).

3522 לחלק נשמות לתחתונים על ידי נפש הנעשה בגן עדן של מטה (אור יקר).
3523 אינה בתפלת ערבית כעין הבוקר שהוא בתפלת שחרית אלא בפלגות ליליא, שהקדוש ברוך הוא משתעשע עם הצדיקים בגן עדן (אור יקר).

3524 כלומר עם היות שיש שעת רצון אל הזוג בחצות לילה, עם כל זה ראוי שלא ישמשו מטותיהם אלא בחצות לילה מליל שבת לליל שבת שעת הזוג הנאות, והטעם מפני שאז משליפין נפש קדושה יותר ויותר, והטעם שימי החול קרובים להשליף נפש לבניהם חצונית, או גרועה, או לפחות בתגבורת יצר הרע (אור יקר). פי' מכל צד צריכין ת"ח לשמש בליל שבת דוקא. א' מטעם הנז' שאז זוג ישראל ורחל. ב' מפני שאז יש באדם נשמה יתירה וז"ש מ"ט בגין דכל יומי דשבתא אית לון וכו' (מ"מ).

3525 והרי יש בו שתי בחינות, או ימי חול לישראל, או ימים טמאים, והטמא נאחז בטהור, דהיינו ששולט עץ הדעת טוב דא מטטרין ורע דא סמאל, וכשהנשמה יוצאת משיעור עבד מצד מטטרין ואפשר היות עבד רע מצד סמאל, ואפשר שינטל בו יצר הרע מצד דבקו סמאל במטטרין שקשור על עקבו ודאי (אור יקר).

3526 דהיינו סוד השבת שפירשנו שהוא יורד מהכתר שאין חצוני נדבק ונראה כלל לפניו, אפילו הדין הוא מעביר (אור יקר).

3527 מזל"ן שהוא מסוד רישא תניינא הנקרא אורא וסודו מדעת דעתיק כנזכר באוצרות חיים, וכל דעת סוד רוח, ובו גם שם ס"ג, וממנו סוד י"ג נימין, וכל נימה סודה ו' דהיינו בחינת הרוח, וידוע כי י"ב לחם דשבת בלילה הם בסוד י"ג נימין (רמ"ז).

3528 מוסגר בדפ"ק. פי' כמ"ש לעיל ששורש הרוח הוא מאריך (מ"מ).

3529 "ונחתא" מהכתר העליון עד המלכות "נקודה תתאה", וממנה אל התחתונים "למיהב בה נייחא לכלא" לכל בחינות עם ישראל (אור יקר).

3530 "אתפליג" הנקודה הזו "לכל סטרין" בששה קצוות כדפירשנו לעיל (אור יקר).

3531 שהיא תוספת נשמה אליהם, ראוי ונרות אז לשמש מטתם, נוסף על כל הנדרש מפני שהאדם בהזדווג עם אשתו מוליד ממש בדמותו כצלמו, ולזה צריך לתשובה שלימה קודם הזווג, שאם לא עשה תשובה ויש בו עבירה מטביע בנולד טבע העבירה, והיינו סוד אוחזים מעשהאבותיהם בידיהם. ואם תאמר דהיינו סוד הגלגול אבותיהם הראשונים לא קשיא, דהא והא אי[ת]נהו, על ידי שזה חוטא בחטא זה מגלגל בולד נפש שחטא כמוהו, והולד חוטא כמוהו, ועתה יצדק אבל חטאנו אנחנו ואבותינו, אבל לנפש אב לגוף, ואם כן מטעם זה ביום שבת שיש לו תוספת נשמה דאצילות וטהורה ישליף אל הולד נפש טהורה שיגבר בו האצילות וימשיך מלמעלה, כי אין אדם שואב מי הבור אלא השיעור חבל הדלי (אור יקר).

את כל אותן נשמות קדושות, ויורשים קדושים עליונים ברוח הזו נשמות קדושות לבניהם כראוי.	ערסייהו דהאי רוחא אמישיך אבתריה לתתא כל אינון נשמתין קדישין וירתין קדישי עליונין בהאי רוחא נשמתין קדישין ולבניהון (עליונין) כדקא יאות:
כיון שהרוח הזו שורה על העולם, כל הרוחות הרעות וכל המקטרגים הרעים הסתלקו מן העולם, ולא צריכים להתפלל על שמירה, משום שישראל שמורים באותה רוח, וסוכת שלום פורסת כנפיה עליהם, והם שמורים מהכל.	כיון דהאי רוחא שרא על עלמא כל רוחין בישין וכל מקטרגין בישין אסתלקו מעלמא ולא בעינן לצלאה על נטורא בגין דישראל אינון נטירין בההוא רוחא וסכת שלום ³⁵³² פריסת גדפהא עלייהו ואינון נטירין מכלא:
ואם תאמר, הרי שנינו שלא יצא אדם יחידי, לא בליל רביעי של שבת ולא בליל שבת, וצריך אדם להשמר, והרי אמרנו, שביליל השבת שמורים אנשים מכל המקטרגים של העולם ולא צריכים להתפלל על שמירה.	ואי תימא הא תנינן דלא יפוק בר נש יחידי לא בליליא רביעאה דשבתא ולא בליליא דשבתא ובעי בר נש לאסתמרא והא אמרן דובליליא דשבתא נטירין בני נשא מכל מקטרגין דעלמא ולא בעינן לצלאה על נטורא:
בא וראה, כך זה ודאי, ליל רביעי של שבת צריכים להשמר מהם, מה הטעם, משום שנאמר "יהי מארת". מארת כתוב חסר, והרי פרשוה, שבגלל שהיא חסרה, כמה מלאכי חבלה נכללו במארות הזה. קללות ומארות הן בפגימת הלבנה, וכולם שולטים באותו הלילה.	תא חזי הכי הוא ודאי ליליא רביעאה דשבתא בעינן לאסתמרא מנייהו מאי מעמא בגין דכתיב (בראשית א יד) יהי מארת מארת כתיב חסר והא אוקמוה דבגין דהיא חסרה כמה חבילי טהירין אתכלילן בהאי מארת לווטין ומארת אינון בגריעותא דסיהרא וכלהו שליטין בההוא ליליא:
בליל שבת, כיון שכולם מתפזרים להיכנס בנקב של העפר, שלא יכולים לשלוט, צריך אדם יחידי להשמר. ועוד, אף על גב שלא יכולים לשלוט, נראים לפעמים, ובן אדם יחידי צריך להשמר.	בליליא דשבתא כיון דכלהו מתבדרין ³⁵³³ לאעלא בנוקבא דעפרא דלא יכלין לשלטאה בעי בר נש יחידי לאסתמרא ותו אף על גב דלא יכלין לשלטאה אתחזיין לזמנין ובר נש יחידי בעי לאסתמרא:
דבר זה כך שנינו, ואם כך, זה חסרון של השמירה. אבל בשבת השמירה מצויה לעם הקדוש, וכשנכנסת שבת, הקדוש ברוך הוא מעטר כל אחד ואחד מישראל, ורוצה שישמרו את העטרה הקדושה הזו שהתעטרו בה. ואף על גב שהם אינם נמצאים בשוב, לפעמים הם נראים לאדם יחידי ומורע מזלו. וצריך לאדם להתעטר בעטרה קדושה ולשמר אותה.	מלה דא הכי תנינן ואי הכי גריעותא ³⁵³⁴ דנטורא איהו אבל בשבתא נטירו אשתכח לעמא קדישא וקודשא בריך הוא כד עאל שבתא מעטר לכל חד וחד מישראל ובעי דינטרון ליה לההוא עטרא ³⁵³⁵ קדישא דאתעטרו ביה ³⁵³⁶ ואף על גב דאינון לא אשתכחו בישובא לזמנין לבר נש יחידי אתחזון ואתרע מזליה ואצטריך ליה לבר נש לאתעטרא בעטרא קדישא ולנטרא ליה:

³⁵³² פי' מלכות א"נ בינה (מ"מ).

³⁵³³ פי' אגב הליכתם מזיקים לאדם יחידי (מ"מ).

³⁵³⁴ פי' כיון שמזיקים לאדם יחידי א"כ גריעותא הוא לשבת ח"ו (מ"מ).

³⁵³⁵ פי' שצוונו הקב"ה לשמור נשמה יתירה שלא יצא החוצה בשביל שיש לה פגם ואדם זה שיצא בליל שבת הוא פשע בעצמו שלא שמר ההיא עטרה קדישא ולכך יתחזון ליה ויתרע מזליה (מ"מ).

³⁵³⁶ בח"י דף ס"ב פי' כי בשבת יתוסף הרוח ונשמה מבחי' הלילה כל א' במקומו הראוי לו כי בהכנסת כלה הנפש לו תמלא כמ"ש בפ' ויקהל כד עאל שבתא וכו'. והוא תוספת הנפש יתירה שסודה מג' פרקין תתאין דצלם דאבא שהם בינת נפש כנודע ובברכו תנוח עליהם הרוח (מ"מ).

סוף סוף, שמירה נמצאת באותו לילה לעם הקדוש, הואיל וסוכת שלום פרוסה על העם, שהרי שנינו, בכל מקום שנמצאת סוכת שלום, הצד האחר לא נמצא שם, ולכן שמירה היא ושמירה מצויה.	סוף סוף נמירו אשתכח בהוא ליליא לעמא קדישא הואיל וסכת שלום ³⁵³⁷ פריסא על עמא דהא תנינן בכל אתר דסכת שלום אשתכח סטרא אחרא לא אשתכח תמן ועל דא נטורא איהו ונטורא שכיח:
יום השבת שמחה היא לכל, והכל נשמר למעלה ולמטה. והאור (והנקודה) התחתון מאיר לעלות למעלה ביפי של שבעים העטורות שהן החלקים היתרים, והזקן של כל הזקנים מתעורר.	יומא דשבתא חדרה איהו לבלא ³⁵³⁸ וכלא אתנטר לעילא ותתא ונהורא (ונקודה) תתאה ³⁵³⁹ נהרא לסלקא לעילא בשפירו דעטרין שבעין ³⁵⁴⁰ חולקין יתיר וסבא דכל סבין ³⁵⁴¹ אתער ³⁵⁴² :
אז כשעולה האור, העם הקדוש מקדימים לבית הכנסת בלבוש כבוד בשמחה, מתעטרים בעטרה קדושה שלמעלה באותה רוח שעומדת עליהם למטה, משבחים בשירות ותשבחות, והתשבחות עולות למעלה, וכל העליונים והתחתונים בשמחה, וכולם מתעטרים כאחד. פותחים העליונים ואומרים, אשריכם העם הקדוש בארץ, שרבוכם התעטר עליכם, וכל החילות הקדושים מתעטרים בשבילכם.	כדין כד סליק נהורא עמא קדישא מקדמי לבי כנישתא ובלבוש יקרא בחדוה מתעטרין בעטרא קדישא דלעילא ובהוא רוחא דקיימא עליהו לתתא (בלבושי יקר) משבחין בשירין ותושבחין (בהוא רוחא דקיימא לתתא) וסלקין תושבחין לעילא ועלאין ותתאין כלהו בחדוה ומתעטרין כלהו כחדא פתחי עלאי ואמרי זכאין [אתון] (אינון) עמא קדישא בארעא ודמאריכון אתער עלייכון (דמאריהון אתער עליהו) וכל חילין קדישין מתעטרין ובגיניכון (בגיניהון):
היום הזה הוא יום הנשמות, ולא יום הגוף, משום ששלטון צרור הנשמות הוא, וכל העליונים והתחתונים עומדים בזווג	האי יומא יומא דנשמתין איהו ³⁵⁴³ ולא יומא דגופא בגין דשלטנו דצרורא דנשמתין איהו ³⁵⁴⁴ וקיימן עלאין ותתאין כלהו בזווגא
	רה/ב
אחד, בעטרה של רוח יתרה עליונה קדושה.	חדא ³⁵⁴⁵ ובעטרא דרוחא (ורוחא) יתירא עלאה קדישא ³⁵⁴⁶ :
תפלת השבת של העם הקדוש. שלש תפלות נמצאות ביום הזה כנגד שלש שבתות, ופרשוה, והכל אחד. כיון שנכנסו	צלותא דשבתא דעמא קדישא תלת צלותין אשתכחו בהאי יומא לקבל תלת שבתין ³⁵⁴⁷ ואוקמוה וכלהו חד ³⁵⁴⁸ כיון דעאלו

³⁵³⁷ פי' מלכות א"נ בינה (מ"מ).

³⁵³⁸

³⁵³⁹ פי' המלכות שהיא בסוד נקודה (מ"מ).

³⁵⁴⁰ פי' המוחין ולבושיהם שהם ד' הוי"ות וג' אהי"ה הם ע' אותיות כמ"ש הרב בכוונת הקדיש (מ"מ).

³⁵⁴¹ פי' ע"ק (מ"מ).

³⁵⁴² בח"י דף ע' ועטרין שבעין לה. כן הוא לשון הזוהר בפ' פנחס יומא דשבתא וכו'. וסוד ע' עטרין הם נמשכים מסוד ז' תתאין דעתיק יומין המתלבשים בז' תיקוני רישא דאריך. וכלפי זה אמר ועטרין ע' לה כמ"ש במאמר ונקודה תתאה נהרא לסלקא בשפירא דעטרין ע' וזה בא לה ממלכא דלעילא רישא דאריך שעכשיו יתעטר כולא בקדיש קדישין כמ"ש וסבא דכל סבין אתער (מ"מ).

³⁵⁴³ פי' שהנשמות מקבלים הארה מלמעלה (מ"מ).

³⁵⁴⁴ פי' בינה (מ"מ).

³⁵⁴⁵ כעין היות עת הזווג בחול, שבהזדווג אין התחתונים מקבלים כלל, ונוסף על אותו ענין שקשרם עתה בסוד האצילות (אור יקר).

³⁵⁴⁶ פי' גם הרוח יתירה יש לה עונג מלמעלה (מ"מ).

³⁵⁴⁷ מלכות תפלת ערבית, בינה תפלת שחרית, תפארת תפלת מנחה, והם שלשה שבתות (אור יקר). בינה יסוד ומלכות (רח"ו). בח"י דף ס"ה הביאור שג' שבתות מפורסמות בעולם שבת

עמא קדישא לבי כנישתא אסיר לאשתדלא אפילו בצורך בי כנישתא אלא במלי תושבחן³⁵⁴⁹ וצלותא³⁵⁵⁰ ואורייתא³⁵⁵¹ וכדקא חזי לון:	העם הקדוש לבית הכנסת, אסור להשתדל אפילו בצורך בית הכנסת, אלא בדברי תשבחות ותפלה ותורה וכראוי להם.
ומאן³⁵⁵² דאשתדל במלין אחרנין³⁵⁵³ ובמלין דעלמא דא איהו בר נש דקא מחלל שבתא לית ליה חולקא בעמא דישראל תרין מלאכין ממנן על דא ביומא דשבתא ואינון שוו ידיהון על רישיה ואמרי ווי לפלניא דלית ליה חולקא בקודשא בריך הוא ועל דא בעי לאשתדלא בצלותא ובשירין ובתושבחן דמאריהון ולאשתדלא באורייתא:	ומי שעוסק בדברים אחרים ובדברי העולם, זהו אדם שמחלל שבת, ואין לו חלק בעם ישראל. שני מלאכים ממונים על זה ביום השבת, והם שמים ידיהם על ראשו ואומרים, אוי לפלוני שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא. ועל זה צריך לעסוק בתפלה ובשירים ובתשבחות של אדונם, ולעסוק בתורה.
האי יומא³⁵⁵⁴ איהו יומא דנשמתין דאתעמרא ההוא צרורא דנשמתין³⁵⁵⁵ [בתושבחן דמאריהון] בגין כך משבחי בתושבחן³⁵⁵⁶ תשבחתא דנשמתא והיינו נשמת כל חי³⁵⁵⁷ תברך את שמך³⁵⁵⁸ יהוה³⁵⁵⁹ אלהינו³⁵⁶⁰ ורוח³⁵⁶¹ כל בשר וכו'	היום הזה הוא יום הנשמות שמתער אותו צרור הנשמות (בתשבחות של אדונם). לכן משבחים בתשבחות תשבחת הנשמה, והיינו "נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלהינו ורוח כל בשר וכו'". ואין התשבחת אלא בצד של נשמה ורוח, והיום הזה עומד ברוח ונשמה, ולא של גוף.

בראשית, שבת מתן תורה, שבת העתיד לבוא. ולעומתן יסדו ג' תפלות. אתה קדשת רמז לשבת
בראשית וכן משמעות ענינה תכלית מעשה שמים וארץ וכו'. ישמח משה בשחרית והוא כנגד מתן
תורה וכמ"ש כליל תפארת בראשו נתת בעומדו לפניך על הר סיני וכו'. ובשחרית שבת ניתנה
שתורה כמ"ש פי' דע"ק. אתה אחד במנחה של שבת העתיד להיות ה' אחד ושמו אחד אברהם יגל
וכו' כולם לעתיד לבוא ונתקן במנחה לעת ערב כי כן אנו מצפים והיה לעת ערב יהיה אור. וכן
נתקנו ג' סעודות בג' זמנים אלו לעומת אלן ג' שבתות (מ"מ).
שמלת שב"ת כולל שלשתם, האמנם הבחינה שכל אחד יקרא שבת מפני שכל חלק השבת
יקרא שבת שלום, והם ב' בינה, ש' שלשה אבות, ת' מלכות, ושלשה בכל אחד ואחד (אור יקר).
³⁵⁴⁹ זמירות (אור יקר).
³⁵⁵⁰ תפלה מיושב ותפלה מעומד (אור יקר).
³⁵⁵¹ קריאת ספר תורה (אור יקר).
³⁵⁵² רו ע"א אמור קה ע"א (הערת הזהר).
³⁵⁵³ לא בצרכי מצוה שהן אמת אסורים כדפירשנו, אמנם אין חומר זה הנזכר אלא דווקא "במילין
דעלמא דקא מחלל שבתא" כדפירשנו שאין השכינה מתתקנת עתה בעשיה או בדבר גשמי כלל
אלא דווקא ברוחני, ולכך אפילו צורכי רבים כגון צורכי רבים דמצוה דבי כנישתא אסירי, עם היום
שבימות החול מבטלין תפלה עליהם, ומן הטעם שפירשנו שהוא יומא דנשמתין (אור יקר).
³⁵⁵⁴ הנה שבח זמירות יום שבת הם כחול וכן התפלה, אלא שמוסיפין בפרקים תוספות ידועים,
ובענין סוף הזמירות יש תוספת נשמת כל חי, ומכאן ואילך מפרש סוד התוספות הזה והולך, אמנם
תוספות המזמורים רננו צדיקים וכו' פירש הרשב"י ע"ה בפרשת תרומה (אור יקר).
³⁵⁵⁵ היינו קשר שב"ת, שהנשמה כל חשקה בזה להקשר ליהנות מן הבינה מקורה ושורשה, והיינו
תוספת נשמה ונשמה יתירה כנודע, ולזה משבחי וכו' (אור יקר). פי' בינה (מ"מ).
³⁵⁵⁶ כי תושבחה דנשמתא היינו שבת שאומרת הנשמה והיינו נשמת כל חי תברך את שמך ה'
שאנו אומרים שהנשמה מברכת להק"ה (מ"מ).
³⁵⁵⁷ שהם הנשמות הנהנות ממנוחת שבת בינה תפארת מלכות (אור יקר). קלח ע"א (הערת
הזהר).
³⁵⁵⁸ מלכות (אור יקר).
³⁵⁵⁹ ת"ת (אור יקר).
³⁵⁶⁰ בינה (אור יקר).
³⁵⁶¹ היינו סוד רוחין דגן עדן של מטה שנקשרים בנשמות ביום שבת, ולכך אין בשבח זה אלא
נשמה ורוח, אמנם נפש לא נזכרה לא בחיוב ולא בשלילה, הגוף בשלילה ממש, כיצד מפני שאמר
ורוח כל בשר כלומר רוח ולא בשר תפאר ותרום (אור יקר).

ולית תושבתתא אלא בסטרא דנשמתא ורוחא ³⁵⁶² והאי יומא נקיימא ברוחא ונשמתא [דרוחא ונשמתא איהו] ולא דגופא ³⁵⁶³ :	
תושבתתא דדרגא ³⁵⁶⁴ ואחרא עלאהו (ד)רזא דיומא שמשא קדישא ³⁵⁶⁵ דאיהו נהורא דיממא ³⁵⁶⁶ היינו יוצר אור רזא דנהורא דנהיר ³⁵⁶⁷ דמניה אתונן ונהרין כל אינון חיילין ³⁵⁶⁸ רתיבין וככביא ומזלי וכל אינון דשלטין על עלמא:	התשבחת של דרגה אחרת עליונה, סוד היום, שמש קדושה שהיא אור היום, היינו יוצר אור. סוד האור המאיר, שממנו נזונים ומאירים כל אותן הצבאות, המרכבות, והכוכבים והמזלות, וכל אותם ששולטים על העולם.
תושבתתא דעלמא דאתי ³⁵⁶⁹ ביומא דא היינו אל אדון ותושבתתא דא איהו ברזא דעשרין ותרין אתונן עלאין קדישין דמתעטרין באבהן ³⁵⁷⁰ וברתיכא עלאה קדישא ³⁵⁷¹ :	תשבחתו של העולם הבא ביום הזה, היינו אל אדון. והתשבחת הזו היא בסוד עשרים ושנים אותיות עליונות קדושות שמתעטרות באבות ובמרכבה העליונה הקדושה.
אתונן זעירין ³⁵⁷² (אלין) אינון עשרין ותרין אתונן ודאינון (והני אינון) בעלמא תתאה דאינון אל ברוך גדול דעה וכו' ולא אית בין תיבה לתיבה רווחא אחרא אלא את רשימא בכל תיבה ותיבה ³⁵⁷³ ובעלמא עלאה אית רווחא וסטריין קדישין בין את לאת ודא איהו	האותיות הקטנות הן עשרים ושנים אותיות, שהן העולם התחתון, שהן "אל ברוך גדול דעה וכו'", ואין בין תיבה לתיבה רווח אחר, אלא אות רשומה בכל תיבה ותיבה. ובעולם העליון יש רווח וצדדים קדושים בין אות לאות. וזוהי תשבחת על תשבחת, שהאותיות העליונות של היום השביעי משבחות ואומרות למלך העליון יוצר בראשית.

³⁵⁶² פי' שהנשמה ורוח הם משבחים ולא הזכיר נפש לפי שהיא בכלל הרוח (מ"מ).

³⁵⁶³ "והאי יומא דרוחא ונשמתא איהו ודא" אלו בחיוב, והשלילה "ולא דגופא" שאין לגוף תועלת ולזה נזון מלחם משנה מזון דחול ולא דשבת, שאין שפע השבת מתגשם (במזון הגשמי) [במן הגשמי] והנפש אמצעית, מצד אחד דומה לגוף וצד אחד דומה לרוח, תהיה אמצעית הכל לפי מה שהוא האדם ויגיעו (בג') בעבודת ה' (אור יקר).

³⁵⁶⁴ פי' אנו אומרים שבח זעיר שבניינו מהחסדים וממנו נהנים וניזונים הכל וז"ש רזא דנהורא דנהיר דמניה אתונן וכו' (מ"מ).

³⁵⁶⁵ תפארת מדת יום, ויום שבת הוא בתוספת אור מצד החכמה וזהו שאמר "שמשא קדישא" בסוד קדושת החכמה, והטעם כמו שאנו מפליגין בקדושת הלילה וענייני המלכות כך ראוי שנפליג בתוספת מעלת התפארת (אור יקר).

³⁵⁶⁶ ולכך איהו שמש ומגן ה' צבאות המאיר במדת יום בשבת כמו בחול, לכך שנו פרק זה בתפלה (אור יקר).

³⁵⁶⁷ ביום שבת מלמעלה, ומה שאנו משבחין בו המחדש בכל יום תמיד וכו', משום שבכל יום מאירים כל מעשה בראשית מהתפארת, ועתה הוא מתעלה והם מתעלים, וזהו שאמר "רזא", לא נהורא דנהיר בכל יום "אלא רזא" דהיינו בסוד הדעת המתעלם בחכמה מתגלה ביום שבת (אור יקר).

³⁵⁶⁸ שהם כלולים בכל יום בסוד היכל לבנת הספיר, ועתה אינו בהיכלות ברכה זו אלא בסוד אור נעלם המאיר בהם, עוד נוסף היכל שני היכל עצם השמים אל ברוך וכו' בימות החול, ועתה אינו בהיכלות אלא בסוד הבינה, בענין שההיכל הראשון היכל לבנת הספיר יוצר אור ובורא חושך בכל יום, שממנו ולמטה כל העולמות מאירים עד אפילו בכוכבים ומזלות, עתה הוא בסוד אור הדעת הנעלם המאיר בתפארת, שהתפארת בימות החול מאיר בהם (אור יקר).

³⁵⁶⁹ פי' שאנו משבחים לבינה הנקרא עלמא דאתי (מ"מ).

³⁵⁷⁰ פי' חג"ת (מ"מ).

³⁵⁷¹ פי' בינה. שהיא כסא לא"ו שאותיות גדולות הם בבינה. וחג"ת עלו לבינה כמ"ש לעיל. ונטלא בגדפהא לאבהן (מ"מ).

³⁵⁷² הקדמה ג ע"ב (הערת הזהר).

³⁵⁷³ קלב ע"ב (הערת הזהר).

תושבחתא על תושבחתא דאתון עלאין דיומא שביעאה³⁵⁷⁴ קא משבח ואמר למלכא עלאה יוצר בראשית³⁵⁷⁵;	
כד תושבחתא דא סלקא לעילא שתין רתיכין עלאין³⁵⁷⁶ ודקאמרן מזדמנין ונטלי להאי תושבחתא מעמא קדישא וסלקי לה לאתערטא בה בכמה רתיכין עלאין די ממנן וכולן (בכל) אינון צדיקייא דבגנתא דעדן כלהו מתערטן בתושבחתא דא וכל אינון רתיכין וכל אינון נשמתיין דצדיקייא כלהו סלקין בתושבחתא דא עד רוא דכורסייא³⁵⁷⁷;	כשהתשבחת הזו עולה למעלה, ששים מרכבות עליונות שאמרנו, מזדמנות ולוקחות את התשבחת הזו מהעם הקדוש, ומעלים אותה להתערטר בה בכמה מרכבות עליונות שממונות. וכל אותם הצדיקים שבגן עדן, כולם מתערטרים בתשבחת הזאת, וכל אותן מרכבות וכל אותן נשמות הצדיקים, כולם עולים בתשבחת הזו עד סוד הכסא.
כד מטא לכורסייא קדישא תושבחתא דא דכל ישראל וקיימא (קיימין) תמן עד זמנא דקאמרי קדושה עלאה דמוסף וכדין סלוקא דלתתא לעילא³⁵⁷⁸ לאתאחדא כלא לעילא לעילא למהוי כלא חד דא איהי תושבחתא דסלקא על כללהו תושבחן;	וכשמגיעה לכסא הקדוש התשבחת הזו של כל ישראל, עומדת שם עד הזמן שאומרים את הקדושה העליונה של מוסף, ואז העליה של הלמטה למעלה, להאחז הכל למעלה למעלה להיות הכל אחד. זוהי התשבחת שעולה על כל התשבחות.
מכאן ולהלאה סדור התפלה של שאר הימים, עד ישמח משה וכו', השמחה של הדרגה העליונה, עיקר האבות, ששמח באותו גורל שלו כשהכסא עולה אליו ונוטל אותה, ומתחברים כאחד. וזוהי שמחת התורה העליונה שלמעלה, תורה שבכתב, ששמחה בתורה שלמטה, תורה שבעל פה, ומתחברים זו עם זו.	מכאן ולהלאה סדור התפלה של שאר הימים, עד ישמח משה וכו', השמחה של הדרגה העליונה, עיקר האבות, ששמח באותו גורל שלו כשהכסא עולה אליו ונוטל אותה, ומתחברים כאחד. וזוהי שמחת התורה העליונה שלמעלה, תורה שבכתב, ששמחה בתורה שלמטה, תורה שבעל פה, ומתחברים זו עם זו.
כיון דאתחברו כחדא בעי בר נש לאכללא בההוא חדוה לעמא (דישראל) קדישא וישמחו במלכותך שומרי שבת וכו' אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו;	כיון שהתחברו כאחד, צריך אדם להכליל באותה שמחה את העם הקדוש, "ישמחו במלכותך שומרי שבת וכו'", "אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו".
רוא דספר תורה ביומא דא הא אוקמוה תנינן כתיב (נחמיה ח ה) ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא והא אוקמוה רוא דאינון פסוקי טעמי ומסורת וכל אינון דיוקן(נ)ין ונ"א תקונין ורזין עלאין כלא אתמסר למשה מסיני אי בכל הני דיוקן(נ)ין אתמסר אורייתא למשה ספר תורה	סוד ספר התורה ביום הזה הרי פרשוהו, ששינוי נאמר "ויקראו בספר בתורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא", והרי בארו את הסוד, שהם פסוקים, טעמים ומסורת, וכל אותם דמויות (תקונים) וסודות עליונים, הכל נמסר למשה מסיני. אם בכל הדמויות הללו נמסרה תורה למשה, אז ספר תורה שהוא בכל אותן קדושות, למה הוא חסר מכל התקונים האלו והסודות שנמסרו לו

³⁵⁷⁴ רד ע"א (הערת הזהר). פי' זעיר (מ"מ).

³⁵⁷⁵ פי' אבא (מ"מ).

³⁵⁷⁶ כי אותיות אמצעיות ע"ב והם בחי' ו"ק והיינו ג"ר ועי' בפרשת תרומה (רח"ו).

³⁵⁷⁷ פי' מלכות (מ"מ).

³⁵⁷⁸ סילוקא דתתא ועילא. פי' שבמוסף מ' עולה לאימא וזעיר לאבא (מ"מ).

³⁵⁷⁹ פי' ת"ת (מ"מ).

³⁵⁸⁰ פי' מלכות וז"ש כד סליק כרסייא לגביה (מ"מ).

³⁵⁸¹ דלעילא - ז"א (מ"מ).

³⁵⁸² מלכות (מ"מ).

למשה בתורה.	דאיהו בכל אינון קדושאן אמאי איהו חסר מכל הני תקונין ורזין (ד)אתמסרו ליה למשה באורייתא:
אלא סוד זה, כשהכסא הקדוש מתעטר, ונכללת בתורה שבכתב כל אותן דמויות, וכל אותם טעמים ומסורות, כולם נכנסים בגניזה ונרשמים	אלא רזא דא בד כורסייא קדישא מתעטרא ואתכלילת בתורה שבכתב כל אינון דיוקנין וכל אינון טעמין ומסורות בלהו ועאלין (עלאין) בגניזו ואתרשימו
	ר/א
בתוך הכסא הקדוש. ואותן דמויות שהכניסה תורה שבכתב בתורה שבעל פה, ובהם התעברה כמו אשה שהתעברה מזכר, ונשארו האותיות העליונות לבדן בקדושתן כראוי. ולהראות בבית הכנסת, שהרי מתברך ומתעטר הכסא מסוד תורה שבכתב, ושם מכניסה כל אותן דמויות ומתקדשת ממנו, צריך להראות באותיות לבדן כראוי. ואז הכל מתקדש בקדושה עליונה כראוי, כל שכן וכל שכן ביום הזה.	בגו כורסייא קדישא ואינון דיוקנין דאעיל אורייתא דבכתב באורייתא דבעל פה ובהו ³⁵⁸³ אתעברת כאתתא דאתעברת מן דכורא ואשתארו אתוון עלאין לחודייהו בקדושייהו בדקא חזי ולאחזאה בבי כנישתא דהא אתברכת ואתעטרת כורסייא מרזא דתורה שבכתב ותמן אעיל כל אינון דיוקנין ואיהי אתקדשת מניה בעי לאחזאה באתוון לחודייהו בדקא יאות וכדין כלא אתקדש בקדושה עלאה בדקא חזי כל שכן וכל שכן בהאי יומא:
ביום הזה צריך להעלות שבעה אנשים כנגד שבעה קולות, שהם סוד התורה, ובזמנים ובמועדים חמש תוך סוד זה. ביום הכפורים שש תוך הסוד העליון הזה. והכל סוד אחד, חמש, שהם חמש דרגות למטה מדרגת האור הראשון למטה, והם סוד התורה. שש, שהם ששה צדדים, והכל סוד אחד. שבע, הם שבעה קולות, וכולם סוד אחד אלה ואלה.	בהאי יומא בעי לסלקא שבעא גוברין ולקבל שבעא קלין דאינון רזא דאורייתא [לקבל שבעא קלין ובזמנין] (לקבל שבעא קלין וכן בזמנין) ובמועדין חמש (על) גו רזא דא ביומא דכפורי שית גו רזא עלאה דא וכלא רזא חדא חמש דאינון חמש דרגין לתתא מדרגא דאונ(י)ר קדמאה לתתא ואינון רזא דאורייתא שית דאינון שית סטרין וכלא רזא חדא (באינון חמש) שבע אינון שבע קלין וכלהו רזא חדא אלין ואלין:
בראש חדש נוסף אחד על שלשה בגלל השמש שמאירה באותו זמן ללבנה, ונוסף אור על הלבנה, וזהו סוד מוסף. בספר תורה צריך להשמע קול ודבור אחד.	בראש חדש (ד)אתוסף חד על תלתא בגין שמשא ³⁵⁸⁴ דנהיר בההוא זמנא לסיהרא ואתוסף נהורא על סיהרא והיינו רזא דמוסף ³⁵⁸⁵ בספר תורה בעי לשתמע חד קלא ודבור:
הסוד לסדר העם הקדוש ביום הזה ובשאר הימים של ספר תורה צריך לסדר ולתקן תקון בכסא אחד שנקרא תיבה, ואותו כסא שיהיה בשש דרגות לעלות בהם, ולא יותר, שנאמר "ושש מעלות לכסא". ודרגה אחת למעלה לשים עליו ספר תורה	סדורא לסדרא עמא קדישא ביומא דא ובשאר יומין דספר תורה בעי לסדרא ולתקנא תקונא בחד כרסייא דאקרי תיבה וההוא כרסייא דלהוי בשית דרגין ³⁵⁸⁶ לסלקא

³⁵⁸³ פי' כי הטעמים והנקודות הם בע"ב וס"ג והתגין שהם מ"ה וב"ן שהם אותיות אחים ולא יתפרדו אך ע"ב וס"ג אין גופם בו רק מוחין מהם ובכל זווג מושך מחדש ע"ב וס"ג א"כ הטיפה כבר ניתנה לנוק' והם שמורים שם לא בו (רח"ו).

³⁵⁸⁴ א"כ יהי הרביעי מלכות המקבלת הגבורות (רח"ו).

³⁵⁸⁵ בראשית יז ע"א (הערת הזהר).

³⁵⁸⁶ יד ע"ב מג ע"א שלח קסד ע"ב (הערת הזהר).

והראותו לכל.	בהו ולא יתיר דכתיב (ד"ה ב ט יח) ושש מעלות לכסא ודרגא חד לעילא לשואה עליה ספר תורה ולאחזאה ליה ³⁵⁸⁷ לכלא:
כשעולה לשם ספר תורה, אז צריכים כל העם לסדר עצמם למטה באימה ופחד, ברתת ובזיע ולכוון לבם, כאלו כעת עומדים על הר סיני לקבל תורה, ויהיו מקשיבים ומטים אזניהם. ואין רשות לעם לפתוח פיהם אפילו בדברי תורה, כל שכן בדבר אחר, אלא כולם באימה, כמי שאין לו פה, והרי פרשוה, שנאמר "וכפתחו עמדו כל העם", "ואזני כל העם אל ספר התורה".	כד סליק ספר תורה לתמן כדין בעאן כל עמא לסדרא גרמייהו ולתתאן באימתא ברחילו ברתת בזיע (כלא לתתא) ולכוונא לבייהו כמה דהשתא קיימין על טורא דסיני לקבלא אורייתא ויהון צייטין וירכון אודנייהו ולית רשו לעמא (ולא לאחרא) למפתח אפומיהון אפילו במילי דאורייתא (פומיה באורייתא) וכל שכן במלה אחרא אלא כלהו באימתא כמאן דלית ליה פומא והא אוקמוה דכתיב (נחמיה ח ה) וכפתחו עמדו כל העם (שם ג) ואזני כל העם אל ספר התורה:
אמר רבי שמעון, כשמוציאים ספר תורה בצבור לקרוא בו, נפתחים שערי רחמים בשמים, ומעוררים את האהבה למעלה, וצריך אדם לומר כך.	³⁵⁸⁸ אמר רבי שמעון כד מפקין ספר תורה בצבורא למקרא ביה ³⁵⁸⁹ מתפתחין תרעי שמיא דרחמי ³⁵⁹⁰ ומעוררין את האהבה לעילא ואבעי ליה לבר נש למימר הכי:
ברוך שמו של רבון העולם, ברוך כתרך ומקומך, יהא רצונך עם עמך ישראל לעולם, וגאולת ימינך הראה לעמך בבית מקדשך,	ברוך שמיא דמארי עלמא ³⁵⁹¹ בריך ³⁵⁹² כתרך ואתרך ³⁵⁹³ יהא רעותך ³⁵⁹⁴ עם עמך ישראל ³⁵⁹⁵ לעולם ופורקן ימינך ³⁵⁹⁶ אחזי ³⁵⁹⁷

³⁵⁸⁷ לית (דפ"ו).

³⁵⁸⁸ ויש גורסין כאן ממרא זו ואינה מן הענין (אור יקר). וכשתדקדק בה תמצא שאינה מן הענין, וברוב הספרים אינה אלא שנעתקה ממקום אחר, שאין דרך ר' יצחק בכל דבריו לקרוא לרבי שמעון שמעון אלא בוצינא קדישא, וכן הזכירו שני פעמים לעיל והיאך יאמר כאן אמר ר' שמעון אלא ודאי הפסיקו הענין והעתיקוהו ואין ראוי, ועניינה אבאר בחלק תפלה למשה בע"ה (אור יקר). ³⁵⁸⁹ עי' פ"ח (קריאת התורה א): בעת פתיחת ההיכל להוציא ס"ת ביום שבת, היה נוהג מורי זלה"ה, לומר בריך שמיא וכו'. ובקונטרס אומר ג"כ, גם מורי זלה"ה היה אומר הסדר הכתוב בזוהר, שצריך לומר בעת הוצאת ס"ת בריך שמיא, ולא הזכיר יום שבת, אלא סתם בריך שמיא. ³⁵⁹⁰ עי' עמק המלך (ש"א פנ"ט): היה מתקן תפילת "ברוך שמיא דמאריה דעלמא וכו'" לפי שהוא עת רצון.

³⁵⁹¹ עי' שעה"פ איכה שמארי עלמא היא כינוי לו"ק, ואם כן שמו היא בחי' המלכות. ³⁵⁹² עי' בהגר"א בתיקו"ז (קלט ע"ג) שברוך הוא בחכמה. ועיי"ש (קלט ע"ד) שזה כולל כל הי' ספירות, ועי' הערה הבאה בשם חמדת ימים, ואם כוונתו בתיבת ברוך ליסוד אבא הדבר פשוט יותר, שכן ברוך הוא כינוי ליסוד.

³⁵⁹³ יסוד אבא המלוכש ביסוד אמא (חמדת הימים שבת יב). ועי' שעה"ק י ע"ד וז"ל: המקום בעצמו הוא יותר זך וגדול ומעולה מן העולם עצמו כי לכן נקרא הקב"ה מקומו של עולם עכ"ל. ועי' לש"ו הביאורים ח"א ח ע"ב, והוא מכיוון שהמקום נושא וסובל הכל, ושרשו הוא באור הרשימו [ועי' הקדו"ש סא ע"ד שזוהי בחי' נשמה דנשמה שבעולמות]. ועוד עי' כללים ח"א כו ע"ב, ועי' שם מא ע"ג. לפי זה נראה שכתר היינו כתר, ואתר היינו עתי. אמנם עי' אד"ר קמג ע"א: אתר דעטרין וכתרין קדישין מתחבראן תמן בצרורא דאתקלא, ועיי"ש בב"ע (רמז ע"ב) היינו ת"ת, שם כל האורות מתחברים יחד. אם כן אתר היא ת"ת, וצ"ע.

³⁵⁹⁴ עי' שעה"כ ג ע"ד: לך ה' עת רצון, כי עי' עליית ז"א בדיקנא דא"א, יש בו כח לקבל שפע מן מצחא דיליה הנק' מצח הרצון. ונראה שהוא הרעותך המוזכר כאן. ³⁵⁹⁵ ישראל עמך (חמדת ימים).

³⁵⁹⁶ עי' תיקו"ז כט ע"א: רביעאה במזמור ודא הוא דרועא ימינא הה"ד מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו (תהלים צח א) ועלה אתמר הושיעה ימינך ואיהו בגלותא עם שכינתא ואיהו תמיד לה ורזא דמלה וזרוע ה' על מי נגלתה (ישעיה נג א) וביה אומאה דפורקנא הה"ד נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו (ישעיה סב ח) ועוד חי ה' שכבי עד הבקר (רות ג יג).

לעמך בבית מקדשך³⁵⁹⁸ [ולאמטויי לנא מטוב נהורך]³⁵⁹⁹ ולקבלא צלותנא ברחמי³⁶⁰⁰ יהא רעוא קדמך דתוריק לן חיין³⁶⁰¹ בטיבו ול³⁶⁰² אנא ועבדך פקידא בנו צדיקא³⁶⁰³ למרחם עלי ולמטר³⁶⁰⁴ יתי³⁶⁰⁵ וית כל דילי ודי לעמך ישראל את הוא זון לכלא ומפרנס לכלא³⁶⁰⁶ את הוא שליט על כלא³⁶⁰⁷ את הוא דשליט על מלכיא ומלכותא דילך הוא:	ולהגיע לנו מטוב אורך, ולקבל תפלותינו ברחמים. יהי רצון מלפניך, שתאריך לנו חיים בטוב, ושאני עבדך אהיה נפקד בין הצדיקים, לרחם עלי ולשמור אותי, ואת כל אשר לי, ואת של כל עמך ישראל. אתה הוא הזן לכל ומפרנס לכל, אתה הוא השולט על הכל, אתה הוא השולט על המלכים והמלכות שלך היא.
אנא עבדא דקודשא בריך הוא³⁶⁰⁸ דסגידנא קמיה [מקמי³⁶⁰⁹ דיקר אורייתיה]³⁶¹⁰ בכל עידן ועידן לא על אינני³⁶¹¹ ש רחיצנא ולא על בר אלהין [סמיכנא] אלא באלהא דשמיא³⁶¹¹ דהוא אלהא³⁶¹² קשוט	אני עבד של הקדוש ברוך הוא, שמשתחוה לפניו ומלפני כבוד תורתו בכל עת ועת. לא על איש אני בוטח ולא על בן אלהים אני סומך, אלא באלהי השמים, שהוא אל אמת ותורתו אמת ונביאיו אמת, ומרבה לעשות טובות ואמת.

³⁵⁹⁷ עי' זהר ח"ג נב ע"א: רבי אבא פתח (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות זמין קודשא בריך הוא לאחזאה פורקנא לבנוי כאינון יומין דשלח קודשא בריך הוא לאפקא לישראל ואחזי אינון מכתשין במצראי ואלקי לון בגיניהון דישראל.

³⁵⁹⁸ עי' ח"ג רכא ע"א: קרתא דירושלם לא ליהוי אומנותא דבר נש.

³⁵⁹⁹ עי' ח"א ל ע"ב ש"טוב" הוא אור א"ס. וע' לקמן רל ע"א: וירא אלהי"ם את האור כי טוב והוא נהירו דההוא נהורא דגניז וטמיר.

³⁶⁰⁰ עי' לעיל קסב ע"א: מאן איהו (נ"א רחימו דאתער ימינא) ימינא דאיהו אתער רחימו מאן דרחים ליה לקודשא בריך הוא איהו אתער ימינא דיליה לגביה ומקבל ליה ברחימו כל מלין דעלמא לא תליין אלא ברעותא רוח אמשיך רוח ואייתי רוח וסימנך דא (איוב לד יד) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף.

³⁶⁰¹ עי' תיקר"ז קסג ע"ב: רבוי שנין ואריכו דיומין אינון מאריך אנפין ומעוטא דיומין ושנין מזעיר אנפין. עי' עמק המלך שט"ז פ"ח: סוד אריכות הימים הוא תלוי באריך, שהוא עצמו לשון אריכות השנים, בסוד, ביום אכלך ממנו מות תמות. ועי' לקמן רלה ע"א.

³⁶⁰² ולהוי (דפ"ו).

³⁶⁰³ עי' ח"א קיג ע"ב: רבי פנחס אמר הנשמה נטלה מכסא הכבוד שהוא הראש כדקאמר (שיר ז ו) ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן זו היא הנשמה שהיא דלת הראש מלך אסור ברהטים (שיר"ש ז ו) הוא הגוף שהוא אסור בקברים זהו הגוף וזהו שרה וזהו מלך וקודשא בריך הוא פוקדון למועד אשר דבר אליו.

³⁶⁰⁴ ולמטר (דפ"ו).

³⁶⁰⁵ עי' ח"א קיב ע"ב: בשעתא דבר נש רחים ליה לקב"ה קב"ה רחים ליה בכל מה דאיהו עביד ונטיר ארחוי כמה דאת אמר (תהלים קכא ח) יהו"ה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. ועי' זהר ח"ג לו ע"ב.

³⁶⁰⁶ עי' לעיל קע ע"א: זון ומפרנס לון כפום חסד עלאה דאתמשך ואתנגיד על כל (ס"א עמין ובני) בני עלמא וביה איהו זון ומפרנס לכלא לצדיקי ולחסידי ולרשיעי ולכל אינון בני עלמא ולכל חיון ובעירי חקלא וכו'.

³⁶⁰⁷ עי' זהר ח"א כא ע"א: י"ה אתוון שליטין על ו"ה אלין רתיכא לאלין וההוא טמירא לכל טמירין [אריך – מ"מ] דלא אתידע כלל שליט על כלא ורכיב על כלא.

³⁶⁰⁸ עי' ח"ג קיא ע"ב: חד רזא דעבד וחד רזא דבן והאי עבד אקרי אדון כל הארץ בן כמה דאוקימנא בני בכורי ישראל וכו'.

³⁶⁰⁹ ומקמי (דפ"ו).

³⁶¹⁰ עי' מסכת סופרים (פ"ד מ"ד): גולל ספר תורה עד שלשה דפין ומגביהו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו שמצוה לכל האנשים ולנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. ועי' לעיל יד ע"ב: כד מסיים רבי שמעון למלעי באורייתא מאן חמי שירין מאן חמי חדותא דמשבחין למריהון מאן חמי קלין דאזלין בכלהו רקיעין אתיין כלהו בגיניה דרבי שמעון וכרעין וסגדין קמי דמריהון סלקין ריחין דבוסמין דעדן עד עתיק יומין וכל האי בגיניה דרבי שמעון. עי' לעיל קטז ע"א: אתו כלהו מארי [מתניתין] (מתיבתאן) ואשתטחו קמיה ואמרו ודאי קודשא בריך הוא מליל בפומך וליה אנן סגדין.

³⁶¹¹ עי' ח"א נו ע"א: אמרי (איוב כא טו) מה שדי כי נעבדנו וכי האי טפשותא הוו קא אמרי אלא בגין דהוו ידעי כל אינון חכמתן וכלהו ממנן דעלמא [ד]אתפקדן עלייהו והוו מרחצן בהו. ועי' עוד שם עג ע"ב, ועיי"ש קפד ע"ב.

[ואורייתיה קשומ³⁶¹³ ונביאוהי קשומ³⁶¹⁴] ומסגני למעבד טבוון וקשומ:	
ביה אנא רחיין ולשמיה קדישא יקרא אנא אימר תושבחן יהא רעוא קדמך [דתפתח לבי³⁶¹⁵ באורייתך³⁶¹⁶ ותשלים ותיהב לי בנין דכרין דעבדין רעותך ותשלים] (דתשלים) משאלין דלכאי ולכא דכל עמך ישראל לטב ולחיין ולשלם ואמן:	בו אני בוטח, ולשמו הקדוש והנכבד אני אומר תשבחות. יהי רצון מלפניך, שתפתח לבי בתורתך, ותתן לי בנין זכרים שעושים רצונך, ותשלים משאלות לבי ולב כל עמך ישראל לטוב ולחיים ולשלום, אמן.
ואסיר למקרי בספרא דאורייתא בר חד בלחודוי וכלא צייתין ושתקין בנין דישמעון מלין מפומיה כאילו קבילו לה ההיא שעתא מטורא דסיני ומאן ד(א)קרי ובאורייתא להוי חד קאים עליה ושתיק דלא [ישתמע כל] (אשתכח בר) דבור חד בלחודוי לא תרין דבורין לשון קדש חד וחד הוא ולא תרין דבורין (ולא תרין) ואי תרין משתכחין בספר תורה גריעותא דרזא דמהימנותא (איהו וגריעותא דיקרא דאורייתא) [אשתכח בספר תורה ובעי חד קלא] מתרגם חד ורזא דא קליפה ומוחא רזא דעלמא דא ורזא דעלמא דאתי³⁶¹⁷ כלא שתקין וחד קארי דכתיב (שמות כ א) וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר איהו לעילא וכל עמא לתתא דכתיב	ואסור לקרוא בספר תורה, רק אחד לבדו, וכלם מקשיבים ושותקים, כדי שישמעו הדברים מפיו כאלו קבלו אותה באותה שעה מהר סיני. ומי שקורא בתורה, שיהיה אחד עומד עליו ושותק, שלא ישמע, רק דיבור אחד לבדו ולא שני דבורים. לשון קדש אחת, ואחד הוא, ולא שני דבורים. ואם נמצאים שנים בספר תורה, זהו חסרון של סוד האמונה, וחסרון כבוד התורה נמצא בספר תורה. וצריך קול אחד, מתרגם אחד, וסוד זה, קליפה ומח. סוד העולם הזה וסוד העולם הבא. כולם שותקים ואחד קורא, שנאמר "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר". הוא למעלה, וכל העם למטה, שנאמר
ר/ו ב	
(שמות יט יז) ויתיצבו בתחתית ההר וכתיב (שם ג) ומשה עלה אל האלהים:	"ויתיצבו בתחתית ההר", ונאמר "ומשה עלה אל האלהים".
וההוא דקארי באורייתא ישוי לביה ורעותיה לאינן מלין וכי איהו שליחא דמאריה בסדורא דהני מלין למשמע לכל עמא דהא איהו קאים כדוגמא עלאה בגין כך מאן דסליק למקרי באורייתא יסדר אינן	ואותו שקורא בתורה, ישים לבו ורצונו לאותם דברים, וכי הוא שליח רבונו בסדור הדברים הללו להשמיע לכל העם, שהרי הוא עומד כדוגמא עליונה. לכן, מי שעולה לקרוא בתורה, יסדר אותם דברים בראשונה בביתו, ואם לא, לא יקרא בתורה. מנין לנו, מאותו דיבור, שטרם ישמיע תורה לעם הקדוש, מה

³⁶¹² עי' ח"ג פב ע"ב: מצוה מדאורייתא דאיהו תפארת והכא לית תמן פרודא קודשא בריך הוא
אמת תורתו תורת אמת איהו תורתו ומצותו. ועי' שעה"פ שופטים: הקליפה הנקראת שקר היא
הפך מפסוק ו' אלהים אמת. עי' תיקו"ז קסא ע"ב: אנשי אמת מזרעא דיעקב דאתמר ביה תתן
אמת ליעקב, וביה ו' דאיהו תפארת.

³⁶¹³ עי' לעיל קיד ע"ב: דרגא דילך עמודא דאמצעייתא וביה אשתדלת בכל יומין דילך בקשוט
קודשא בריך הוא יהביה לך לסלקא לך ביה בתורת אמת כלילא מכל מדות ואתוון דשמא מפרש
בד' אתוון. עי' תיקו"ז ה ע"ב: שם יהו"ה איהו עמודא דאמצעייתא אמת ושכינתא תורת אמת.

³⁶¹⁴ עי' תיקו"ז יג ע"א: בתרי לוחי אבנין נצח והוד הה"ד כתובים משני עבריהם (שמות לב טו)
ואינן תרין נביאי קשוט ומסטרא דעמודא דאמצעייתא אתקריאו נביאי האמת.

³⁶¹⁵ לבאי (דפ"ו).

³⁶¹⁶ עי' הקדמת עמק המלך: בדורות הראשונים היה לבם כפתחו של אולם, והיה להם הבנה
וזכירה גדולה בנגלה ונסתר.

³⁶¹⁷ "רזא דעלמא דא ורזא דעלמא דאתי" מוסגר בדפ"ק.

מלין בקדמיתא בביתיה ואי לאו לא יקרי באורייתא מנלן מההוא דבור³⁶¹⁸ עד לא ישמע אורייתא לעמא קדישא מה כתיב (איוב כח כז) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ולבתר ויאמר לאדם הן יראת ויהו"הו (אדם) היא חכמה וגו'.	נאמר "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה". ואחר כך, "ויאמר לאדם הן יראת אדני היא חכמה וגו'".
אסיר ליה למאן דקארי באורייתא למפסק פרשתא או אפילו מלה וחדא (חדה) אלא באתר דפסק משה פרשתא לעמא קדישא (לאשלמא) יפסיק ולא יפסיק מלין דפרשתא דשבתא ודא בפרשתא דשבתא אחרא (בשבתא דא):	אסור לו למי שקורא בתורה להפסיק בפרשה או אפילו דבר אחד, אלא רק במקום שהפסיק משה את הפרשה לעם הקדוש יפסיק, ולא יפסיק דברים של פרשת שבת זו בפרשת שבת אחרת.
רזא דא בשעתא דאופסקו פרשיין וכל חד וחד אתעטרא וקיימא קמי קודשא בריך הוא (כל חד וחד אתעטרא וקאי קמיה) כיון דאשלימו (הני) למפסק³⁶¹⁹ והני פרשיין דכל שתא (ו)אתעטרו קמי קודשא בריך הוא ואמרו! אנא משבת פלוני וס"א מצבורא פלוני ואנא (ואנת) משבת פלוני ומצבורא פלוני:	הסוד הזה, בשעה שהופסקו פרשיות, כל אחת ואחת מתעטרת ועומדת לפני הקדוש ברוך הוא. כיון שהשלימו להפסיק את אותם הפרשיות לכל השנה, התעטרו לפני הקדוש ברוך הוא ואומרות, אני משבת פלוני (מצבור פלוני), ואני משבת פלוני (מצבור פלוני).
בההיא שעתא קרא ליופיא"ל רב ממנא ולחמשיין ותלת³⁶²⁰ רתיבין קדישין דתחות ידיה ודאתמנון (ומני לון) בשמושא דאורייתא וכל רתיבא ורתיבא מני ליה להאי רתיבא על פרשתא פלוני³⁶²¹ דבשבת פלוני ורתיבא פלוני על פרשתא³⁶²² דשבת פלוני וכל חד וחד משמשא לאורייתא ודוההוא שבת דיליה ואסיר לן לערבא אלין באלין ולא לאעלא רתיבא ברתבא דחבריה אפילו כמלא נימא ואפילו בחד תיבה³⁶²³ או אפילו באת חד	באותה שעה קורא ליופיא"ל גדול הממונים, ולחמשים ושלוש מרכבות קדושות שתחת ידו שהתמנו לשמושה של תורה, וכל מרכבה ומרכבה מנה את אותה המרכבה על פרשה פלונית שבשבת פלונית, ומרכבה פלונית על פרשה פלונית של שבת פלונית. וכל אחת ואחת משמשת את התורה של אותה שבת שלה, ואסור לנו לערב אלה באלה, ולא להכניס מרכבה למרכבת חברתה אפילו כמלא נימא, ואפילו בתיבה אחת או אפילו באות אחת. אלא כל אחת ואחת כפי שפסק להן הקדוש ברוך הוא, וכמו שמנה אותן באותן פרשיות, כל אחת ואחת על

³⁶¹⁸ פי' מלכות נקרא דבור שהיא דברה בהר סיני כמ"ש וידבר אלהים (מ"מ).
³⁶¹⁹ פי' כיון שנשלמו הפרשיות של כל השנה ונפסקו לפני הקב"ה בשמים אז בההיא שעתא קרא ליופיא"ל וכו' ולנ"ג רתיבין וכו'. צ"ע שחשבון זה של ג"ן אינו לא בשנה פשוטה ולא במעוברת כמ"ש בעל ש"י בחרוזו היה שובת בג"ן זה נ"א בפשוט. בעיבוד ה"ן ובב"חה ד"ן שמורים (מ"מ).
³⁶²⁰ בסוד ג"ן פרשיות שבתורה. ואע"ג שהם נ"ד נראה דוילך ונצבים חשיבי כאחת משום שהן סמוכות ונקראות ביחד יתר משאר פרשיות שאינן נקראות כאחת אלא בשנה פשוטה, מה שאין כן נצבים וילך. ומוהר"ש אבוהב נר"ו תירץ שזאת הברכה אינה בכלל משום דאין שבת בפני עצמה. ויפה כיוון שבפירוש אמר כאן פרשתא בשבת. וגם יוכל להיות כפירוש ראשון שנצבים וילך קרואים אחד, והראיה שכאשר נפרדים נקרא חצי נצבים. וסוד מספר ג"ן הוא כנגד כ"ז אותיות ושם ההוי"ה בסוד אורות וכלים, ובסוד יו"ד ה"ה וא"ו ה"ה שהעיקר הוא של הזכר והמילוי לנקבה (רמ"ז).
³⁶²¹ פלניא (דפ"ו).
³⁶²² פלניא (נוסף בדפ"ו).
³⁶²³ נראה דערבוב תיבה הוא כגון מלה שהיא בפסוק אחת מלעיל ובאחרת מלרע, כגון ומן הבתים שהוא בוארא (ח, ט), ועל הבתים בפרשת בא (יב, ז) שהיא מלעיל. ובאת חד, כגון לחטאת שהוא בא' בכל מקום, ולחטת דפרשת שלח (טו, כד) שהיא חסירה, וכיוצא בזה שצריך להעמיד כל תיבה באורותיו ובחינותיו שהן סוד התיבות והפסוקים והאותיות כל אחד בשלו (רמ"ז).

משמרתה.	אלא כל חד וחד כמה דפסיק לון קודשא בריך הוא וכמה דמני לון באינון פרשיין כל חד וחד על מטריה:
ולכן כשמתעטרת פרשה זו, עולות אותן המלים של אותה הפרשה שנשלמה בצבור, ואותה מרכבה לוקחת אותם, זו שממנה על אותה פרשה, ומעלה אותם לפני הקדוש ברוך הוא, ואותם מלים ממש עומדות לפניו ואומרות, אני פרשה פלונית שהשלימוני צבור פלוני כך וכך.	ועל דא כד מתעטרא פרשתא דא סלקן אינון מלין דההיא פרשתא דאשתלים בצבורא ונמיל לון ההוא רתיכא דממנא בההיא פרשתא וסליק לון קמי קודשא בריך הוא ואינון ³⁶²⁴ מלין ממש קיימין קמיה ואמרין אנא פרשתא פלניא דאשלימו לי צבורא פלוני הכי והכי:
אם השתלמה כראוי לה, מעלים את אותן מלים, ומתעטרות על הכסא הקדוש, ואותה מרכבה משמשת לפניו, כל מרכבה ומרכבה, הפרשה של כל שבת ושבת, וכולן מתעטרות בתוך הכסא הקדוש, ובהן היא עולה להתיחד למעלה למעלה, והכל נעשה כלל אחד. לכן, אשרי חלקו מי שמשלים פרשת כל שבת ושבת כראוי כמו שפסקו אותה למעלה.	אי אשתלים כדקא חזי ליה סלקין אינון מלין ומתעטרין על כורסייא קדישא ³⁶²⁵ וההוא רתיכא משמשא קמיה כל רתיכא ורתיכא פרשתא דכל שבתא ושבתא וכלהו מתעטרין בגו כורסייא קדישא ובהו איהי סלקא לאתיחדא לעילא לעילא ואתעביד כלל כללא חדא בגין כך זכאה חולקיה מאן דאשלים פרשתא דכל שבתא ושבתא כדקא יאות וכמה דאפסיקו (כמאן דאפסיק) לעילא:
שתי פעמים קוראים בספר תורה בשבת במנחה, בשעה שהדין תלוי לעת ערב, צריכים להכליל שמאל בימין, שהרי תורה נתנה משני צדדים, שנאמר "מימינו אש דת למו", מימין ושמאל. לכן לספר התורה במנחה די בעשרה פסוקים או יותר, אבל לא שלמות הפרשה, שהרי שלמות הפרשה אינה אלא בימין, והימין תלוי עד שעת המנחה, והרי פרשוה.	תרי זמני (בשבתא) קרינן בספר תורה ובשבתא ³⁶²⁶ במנחה בשעתא דדינא תליא לעידן ערב צריכין לאכללא שמאלא בימינא דהא אורייתא מתרין סטרינ ³⁶²⁷ אתיהיבת דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ימינא ושמאלא בגין כך ספר תורה במנחה די בעשרה פסוקין או יתיר אבל לא שלימו דפרשתא דהא שלימו דפרשתא לא הוי אלא בימינא וימינא תלייא עד שעתא דמנחה והא אוקמוה:
בשני בשבת ובחמישי בשבת, משום שיורדות הדרגות למטה, שהם כלל התורה.	בשני בשבתא ובחמישי בשבתא בגין דקא נחתין (ב)דרגין לתתא ³⁶²⁸ דאינון כללא

³⁶²⁴ ואלין (דפ"ו).

³⁶²⁵ פי' מלכות שעולים בה בסוד מ"ן כדבסמוך ובהו איהי סלקא לאתיחדא לעילא (מ"מ).

³⁶²⁶ שחרית ומנחה של שבת (מ"מ).

³⁶²⁷ פד ע"א (הערת הזהר).

³⁶²⁸ כתב מורינו שיובן במ"ש בס"ה וז"ל בשחרית דשבת ז' עולים הם לגלות חג"ת נה"ם דאבא שעלה להם זעיר כי ספר תורה הוא אחר תפלת שחרית שהיה הזעיר חב"ד שלו בח"ג דאבא והשיג ז' תחתונות דאבא וע"י הס"ת מגלים אותם הרבה ובמנחה של שבת מגלים פרקים ראשונים דנ"ה דאבא שבח"ב דזעיר ומדרגה זו היא קטנה מן הראשונה ובשני וחמישי מגלים פרקים תתאין דנ"ה דאבא שבנ"ה דזעיר שהם כנגד יעקב ורחל עכ"ל. וז"ש כאן בב' וה' ובו' נחתין דרגין לתתא ר"ל ג' עולים כנגד נה"י דזעיר שבהם פרקין תתאין דנ"ה דאבא וז"ש דאינון כללא דאורייתא ואבא נקרא תורה שבכתב ולכן הקשה ואי תימא הא נביאין מתפרשן לתתא שר"ל שהנביאים הם בנ"ה דזעיר וא"כ למה אנו קורים התורה שהוא אבא בב' וה' היה לנו לקרות נביאים שהם בנ"ה דזעיר. ותיירץ אלא הכי הוא ודאי. פי' לעולם ב' וה' הם בנ"ה דזעיר ומפני שפרקין תתאין דנ"ה דאבא כלולים בנ"ה דזעיר כל פרק בספירה אחת כנודע. לכן אנו קורים תורה שהיא אבא. וז"ש אבל הני דלתתא דהיינו נה"י כולהו כללא דאורייתא. דהיינו שאבא הנק' תורה כלול בהם (מ"מ). עי' נקודות ו' שספר תורה הוא יסוד אבא.

ואם תאמר, הרי נביאים התפרשו למטה, אלא כך זה ודאי, אבל אלה שלמטה, כולם כלל של התורה, וכל אחד ואחד כולל כל אחד ואחד.	דאורייתא ואי תימא הא נביאין מתפרשן לתתא אלא הכי הוא ודאי אבל הני דלתתא כללו כלל דאורייתא וכל חד וחד כליל לכלל חד וחד ³⁶²⁹ :
וסוד הדבר, הדרגות העליונות הללו הן נקראות פרשה אחת, ואחר כך יוצאות מהן תשע דרגות שנאחזות כאחד, ולכן תשעה אנשים, שלשה במנחה בשבת, ושלשה ביום שני, ושלשה ביום חמישי, הרי תשעה.	ורזא דמלה אלין דרגין עלאין ³⁶³⁰ אינון אקרון פרשתא חדא ולבתר נפקין מנייהו תשע דרגין ³⁶³¹ דאתאחדן כחדא ובגין כך תשעה גוברין ³⁶³² תלת בשבתא במנחה ותלת ביומא תניינא ותלת ביומא חמשהא הא תשעה:
ובספר של רב יבא סבא, במנחה בשבת הרי התעוררות של שמאל, והנקודה התחתונה באותו צד של שמאל מקבלת סוד התורה. אז באותה שעה נוסעת מצד שמאל, ומשלו אנו קוראים.	ובספרא דרב יבא סבא במנחה בשבתא הא אתער רזא דשמאלא ³⁶³³ ונקודה תתאה ³⁶³⁴ בההוא סטרא דשמאלא מקבלא רזא דאורייתא כדין בההיא שעתא נמלא מסטרא דשמאלא ומדיליה קרינן רזא
שהרי היא עומדת בסוד של תשע (ספירות), וקוראים תשעה, והם ששה של חול ושלשה בשעה שהשמאל מתעורר בשבת, ולהכליל הכל כאחד. והיא מתעטרת בהם בשלשה צדדים, כמו שלשת הצדדים העליונים שהם כלל של פרשת השבת. אשרי	דהא איהי קיימא ברזא דתשע ³⁶³⁵ [נ"א ספין] וקרינן תשע ואינון שית דחול ³⁶³⁶ ותלת בשעתא ³⁶³⁷ דאתער שמאלא בשבת ³⁶³⁸ ולא תכללא כלא כחדא ואיהי מתעטרא בהו ³⁶³⁹ בתלת סטריין ³⁶⁴⁰ כגוונא דתלת סטריין

³⁶²⁹ הוא כמ"ש שכל ספירה מנ"הי דזעיר כוללת פרק אחד (מ"מ).
³⁶³⁰ פי' חג"ת נה"ם דאבא שהם כנגד ז' עולים דשחרית דשבת שהם קורים פרשה שלימה. וזה שאמר אינון איקרון פרשתא חדא (מ"מ).
³⁶³¹ פי' הם ג' עולים שבמנחת שבת הם כנגד חב"ד דז"א וששה עולים שבב' וה' הם כנגד נה"י דז"א כי בשני אנו מגלים הארת נה"י וכן בחמישי נמצא שנחשבים לו' אע"פ שב' וה' הם נה"י אין תפלת יום זה דומה לחברתה עם ג' דמנחה דשבת הרי ט' כדמפרש הזהר (מ"מ).
³⁶³² בח"י דף קמג: ובעוז הדר תפלתי לך ה' עת רצון תהל אור חביון עוז מצח רצון דא"א אשר בו מתגלה יסוד דעתיק ושם חביון עוזו דחסד דעתיק וירד בגולגלתא ואוירא ומוחא סתימאה דא"א ותתגלה ותזריח במצחו ומשם תרד לדיקנא עד מזל העליון נוצ"ר, ואור המופלא ההוא תבריק ותבהיק במצח הדר בלי הז"א בעלותו שמה וממנה תהיינה פורחות האורה אל מצח הדר עצמותו וממנו תהיינה קרנות"יו קרניים מידו כבוד הדר המלכות כצנה רצון תעטרנה. ובכן יתבקע יסוד או"א שבתוך מצח הז"א עם חסדים וגבורות שלהם ותתגלה אורותם החוצה בחב"ד דז"א להאיר בעולם הבריאה העומדת שמה, והרב ז"ל פירש מה ענין אלה העולים שבהבקע יסוד דא"א שבתוך מצח דז"א עם החו"ג שלהם יתגלה אורן לחוץ בחב"ד דז"א ויאירו לעולם הבריאה אשר שם בג' העולים לס"ת שהם חב"ד דעצמו ז"א, הכהן חכמה דז"א שבו פרק עליון דנצח דאבא, הלוי בינה דז"א שבו פרק עליון דהוד דאבא, ישראל דעת דז"א שבו פרק ראשון דיסוד דאבא (מ"מ)
³⁶³³ פי' שבעת המנחה הדינים מתעוררים אבל במנחת שבת נמתקים ע"י הארת אבא הנק' תורה וז"ש ונקודה תתאה בההוא סטרא דשמאלא מקבלא רזא דאורייתא (מ"מ).
³⁶³⁴ כד ע"א (הערת הזהר).
³⁶³⁵ מדרגות מהזכר בה (אור יקר).
³⁶³⁶ חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, שהם כהן לוי ישראל בשני, חסד גבורה תפארת, ויום שני דין גבורה, וכהן לוי ישראל בחמישי נצח הוד יסוד, ויום חמישי דין הוד (אור יקר). פי' כמ"ש הרב שהם נה"י דזעיר בב' וכן בה' (מ"מ).
³⁶³⁷ פי' הם חב"ד דזעיר שבהם פרקים עליונים דנ"הי דאבא (מ"מ).
³⁶³⁸ בשבתא (דפ"ו). שאז הרצון (שתגלה) [מתגלה] בסוד הבינה שבכתר, ולזה הם בינה חכמה בינה דעת כהן לוי ישראל (אור יקר).
³⁶³⁹ פי' בנ"הי דזעיר שבשני וחמישי ובח"בד דזעיר שבמנחת שבת (מ"מ).
³⁶⁴⁰ שהם כהן לוי ישראל, שהסוד בינה גבורה הוד בכל אחד ואחד ממדות אלו שהם מדות הדין (אור יקר).

עלאין³⁶⁴¹ דאיןן כללא דפרשתא דשבתא³⁶⁴² זכאה חולקיה מאן דזכי ליקרא דשבתא זכאה איהו בתרין עלמין בעלמא דין ובעלמא דאתי:	חלקו של מי שזוכה לכבוד השבת. אשריו בשני העולמות, בעולם הזה ובעולם הבא.
כתיב (שמות טז כט) אל יצא איש ממקומו ביום השביעי מהו ממקומו תנינן [ממקומו] (מההוא) אתר דאתחזי למיהך³⁶⁴³ ורזא דמלה דכתיב (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יהו"ה ממקומו³⁶⁴⁴ ודא איהו מקום³⁶⁴⁵ ודא איהו רזא דכתיב (שמות ג ה) כי המקום אשר אתה עומד עליו אתר ידיעא איהו לעילא וקרין ליה מקום³⁶⁴⁶ דאשתמודע ביה יקרא עלאה³⁶⁴⁷ [דלעילא] ובגין כך אזהרותא לבר נש דהא מתעמרא בעמרא קדישא דלעילא³⁶⁴⁸ דלא יפוק [מינה בג"כ מאן דיפוק]	נאמר "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי". מה זה "ממקומו", שנינו, "ממקומו" מאותו מקום שראוי ללכת. וסוד הדבר, שנאמר "ברוך כבוד ה' ממקומו". וזה הוא מקום. וזהו סוד הנאמר "כי המקום אשר אתה עומד עליו". מקום ידוע הוא למעלה, וקוראים לו מקום, שנודע בו הכבוד העליון שלמעלה. ולכן אזהרה לאדם, שהרי מתעטר בעטרה קדושה של מעלה, שלא יצא ממנו בגלל זה מה שיצא, שאם יצא (מפיו דיבור של חול שאם יצא) ממנו, הוא מחלל שבת. בידו, במעשה, כמו שבארנו. ברגלו, ללכת מחוץ לאלפים אמה. כל אלה הם חלול שבת.

³⁶⁴¹ דהיינו בתפלת שחרית תפארת עצמו כהן לוי ישראל, אלא שהישראל תפארת כולל שש קצוות, ולכן המפטיר הוא היסוד שהוא מפטיר בנביאים שהוא מחובר עם נצח ועוד (אור יקר). פי' חג"ת דאבא שמגלים אותם בשחרית דשבת ונה"ם דאבא כלולים עמהם. והזכיר הזהיר אל יצא איש זה הלשון כפול בפ' בשלח שפ' ס"ג ע"ב וכמ"ש שם (מ"מ).

³⁶⁴² ואפשר היות כהן דשחרית חכמה, ולוי בינה, וישראל תפארת כלול שש קצוות שלישי רביעי חמישי חסד גבורה תפארת, ששי שביעי מפטיר נצח הוד יסוד כדפי', אמנם בזוהר בפרשת בינוקא פירש שהששי יסוד, נוכל לומר שלישי רביעי חמישי ששי חסד גבורה תפארת יסוד, שביעי, המפטיר, השביעי מלכות, המפטיר נצח הוד נביאים, או נצח שביעי שהוא שביעי למדות, ויסוד שמיני נביא ודאי (אור יקר).

³⁶⁴³ הנה סוד הקדושה נגבלת בסוד גבול הנוגה כדפירשנו לעיל ונוגה לו סביב, ואותה הקליפה מצד פנימיותה כתיב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, ובתוך סוד הנוגה כל סוד הקדושה מתפשטת על ישראל והיינו מקום שכינה, וחוצ למקום זה הוא מקום הקליפות, ולזה אל יצא איש ממקומו מההוא מקום קדוש אשר לו שהוא תפוס בקדושה, ואם יצא מהקדש מיד נכנס אל הקליפות, ועם היות שהקליפות נכנסו בתהומא רבא, היא היא ממש שמדרך החול הוא שהקליפות שולטות בעולם לעומות כדפירשנו לעיל, ובתוכיותם הנוגה סביב, ובתוך הנוגה ישראל, אמנם ישראל בחול יוצאים אל החצונים במשאם ובמתנם ואין חשש, מפני שימות החול אינם חוששים שמשתמש' הם בחוץ למקום כנודע שיש קליפות משתרשות בהיכלות, ושרים ממונים בהיכלות לחוץ, ולזה לא נזהרנו בחול בבל יצא איש ממקומו, אבל ביום שבת כל אחד ואחד מעוטר בסוד הקדושה העליון' שהוא סוד התפשטות האצילות, וחושש שאינו משתמש בקליפות כלל לא יגורך רע, ולזה קליפות מתעברות בחוץ [ל]מקום, והקדושה נגבלת בקדושה בסוד נוגה, והיוצא מנוגה ולחוץ הוא חוץ למקום והוא נכנס בנוקבא דתהומא רבא אל החצונים, ולזה אמר ברוך כבוד ה' ממקומו כדמסיק לקמיה, ולזה כשנתקדש המקום ששכינה בו נאמר למשה כי המקום אשר אתה עומד עליו, נכנסת כל המחיצות תהו בהו חשך דהיינו סוד סערה ענן גדול ואש מתלקחת, ונוגה לו ומשה נכנס אל תוכיות הנוגה, והיינו אדמת קודש (אור יקר). פי' אלפים אמה. וצ"ל דאסמכתא בעלמא הוא דע"כ לא פליגי רע"ק ורבנן אלא ב"ב מיל אי הוי דאורייתא או דרבנן. אבל אלפים אמה דכ"ע דרבנן (מ"מ).

³⁶⁴⁴ בראשית כה ע"א (הערת הזהר).

³⁶⁴⁵ פי' מלכות (מ"מ).

³⁶⁴⁶ עם היות שהוא בהפך, כי עד כאן תלוי במקום ובגשמות, ומשם ומעלה באין מקום אפיסת הגשמות והחומר והכליון וההפסד, עם כל זה אנן "קרין ליה מקום", והטעם מפני ששם השגת הכבוד, עם היות שאינו בעל מקום, כיון שבמדרגה זו אנו משיגים הכבוד (אור יקר)

³⁶⁴⁷ פי' שע"י המ' נכרת ונודעת מעלת הזעיר ושיעור הכתוב ברוך כבוד ה' ע"י מי נודע כבוד ה' שהוא מקור הברכות ע"י מקומו שהיא מלכות (מ"מ).

³⁶⁴⁸ שסודה במקום, ואינה יוצאה חוץ למקום חס ושלום, שאינה משתמשת בקליפות כדפירשנו אל יצא, וענין אל יצא זה לאו דווקא תחומין, שבמלאכה גם כן יוצא מעצמו חוץ למקום, אלא הכוונה על דרך נסתר שלא יצא בחלול שבת חוץ מקדושת שבת (אור יקר).

ומיניה דאי יפוקן (מפומיה מלולא³⁶⁴⁹ דחול דאי יפוק) מניה קא מחלל שבתא בידוי בעבדתא כמה דאוקימנא ברגלוי למיהך לבר מתרי אלפין אמין כל אלין חלולא דשבתא איהו³⁶⁵⁰:	
אל יצא איש ממקומו דא איהו אתר יקרא דקדושה דא דהא מניה לבר אתר דאלהים אחרים איהו ברוך כבוד יהו"ה ממקומו כבוד יהו"ה דלעילא³⁶⁵¹ ממקומו דא כבוד דלתתא³⁶⁵² ודא איהו רזא דעטרא דשבתא בגין כך אל יצא איש ממקומו בריך הוא לעלם ולעלמי עלמין:	"אל יצא איש ממקומו" זהו מקום כבוד הקדושה הזו, שהרי ממנו לחוץ הוא מקום של אלהים אחרים. "ברוך כבוד ה' ממקומו", "כבוד ה'" שלמעלה, "ממקומו" זה כבוד שלמטה, וזהו סוד של עטרת שבת. ולכן "אל יצא איש ממקומו". ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.
כתיב (שם לג כא) הנה מקום אתי מקום אתי ודאי דא איהו מקום טמיר³⁶⁵³ וגניז דלא אתידע כלל משמע דכתיב אתי ואתר דלא אתגליא וקיימא טמירא ודא איהו אתר עלאה³⁶⁵⁴ לעילא לעילא היכלא עלאה³⁶⁵⁵ טמיר וגניז אבל דא איהו אתר לתתא³⁶⁵⁶ כדקאמרן ודא איהו מקום דאתפרש לעילא ואתפרש לתתא ובגין כך אל יצא איש ממקומו ביום השביעי:	נאמר "הנה מקום אתי". "מקום אתי", ודאי זהו מקום טמון וגנוז שלא נודע כלל. ממשמע שנאמר "אתי", מקום שלא התגלה ועומד טמון, וזהו מקום עליון למעלה למעלה, היכל עליון טמון וגנוז. אבל זהו מקום למטה, כפי שאמרנו. וזהו מקום שמופרש למעלה ומופרש למטה, ולכן "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי".
ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו' (במדבר לה ה)³⁶⁵⁷ הא אוקמוה באינזון רזין עלאין אבל אלפים באמה [דירתא] ומדידתא תרין סטרין³⁶⁵⁸ לכל סטר ואיהי מתעטרא תדיר בתרין סטרין בין לעילא בין לתתא וסימניך שכינה לא שריא לבר מתחומא דאתחזי לה:	"ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו'", הרי פרשה באותם סודות עליונים. אבל "אלפים באמה" שירשה שני צדדים לכל צד, והיא מתעטרת תמיד בשני צדדים, בין למעלה בין למטה. וסימנך, שכינה לא שורה מחוץ לתחום הראוי לה.
כד נפק שבתא צריכינ ישראל דלתתא	כשיוצאת שבת, צריכים ישראל שלמטה להתעכב, שהרי הוא יום גדול עליון, (צריך

³⁶⁴⁹ כל אילין חלולא דשבתא איהו, דהיינו שעושה עצמו חלל, שנסתלק מלואו של עולם ונשאר חלל אל חוץ מקום אל הקליפות כדפירשנו (אור יקר).

³⁶⁵⁰ ויוצא משבת אתר דקדושה וכו', ולא שהמקום יוגבל בתחומין ממש, אלא החלול הוא הגבלת השבת, וטעם למה אלפים הוא תחום שבת יתבאר לקמן בע"ה (אור יקר).

³⁶⁵¹ פי' זעיר (מ"מ).

³⁶⁵² פי' מלכות (מ"מ).

³⁶⁵³ פי' יסוד דאימא. וכפי זה זעיר הוא המדבר ואמר הנה מקום אתי שיסוד דאימא הוא עמי בתוך ת"ת דידי (מ"מ).

³⁶⁵⁴ יסוד דאימא (רח"ו במ"מ).

³⁶⁵⁵ כי שם השיג משה הנבואה והוא נקרת הצור (רח"ו במ"מ).

³⁶⁵⁶ פי' מלכות ר"ל שאע"פ שהנה מקום אתי הוא יסוד דאימא. עכ"ז ממקומו דקרא דא היא המ' וז"ש ודק איהו מקום דאיתפרש לעילא ואיתפרש לתתא שר"ל שמקום אנו מפרשים אותו ביסוד דאימא ומפרשים אותו במ' (מ"מ).

³⁶⁵⁷ רט (הערת הזהר).

³⁶⁵⁸ הקדמה ה ע"ב (הערת הזהר). ור"ל שהמלכות תמיד היא בין תרין סטרין פעמים במקום נ"ה אחורי היסוד פעמים אחורי הת"ת בין ח"ג פעמים אחורי הדעת בין ח"ב וז"ש ואיהי מתעטרא תדיר בתרין סטרין בין לעילא בין לתתא (מ"מ).

לאתעכבא דהא יומא רבא עלאה איהו ואצטריך לאתעכבא עליה³⁶⁵⁹ וובהאי (דבהאי) יומא אושפיזא רבא ויקרא קא שריא עליה בגין כך בעי לאתעכבא לאתחזאה דלא דחקין באושפיזא קדישא כדין פתחי ישראל ואמרי (תהלים עח לח) והוא רחום יכפר עון וגו' דתקונא שפירא איהו בהאי ליליא כיון דדינא אתהדר לאתריה מה דלא אתחזי כד עייל שבתא דדינא אסתלק ולא אשתבח:	להתעכב עליו) וביום הזה שורה עליו אורח גדול ונכבד, ולכן צריך להתעכב, להראות שלא דוחקים באורח הקדוש. אז פותחים ישראל ואומרים "והוא רחום יכפר עון וגו'". שתקון יפה הוא בלילה הזה, כיון שהדין חוזר למקומו, מה שלא ראוי כשנכנסת שבת, כשהדין מסתלק ולא נמצא.
בשעתא דפתחי ישראל ויהי נועם וקדושתא דסדרא כל אינון חייבין דגיהנם פתחין ואמרי זכאין אתון ישראל עמא קדישא זכאין אתון צדיקייא דנטרי פקודי אורייתא ווי לון [לחייביא] דלא זכו למיטר אורייתא כדין דומ"ה קדים וכרוזא אתער ואמר (שם ט יח) ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים וכל אינון חבילי טהירין טרדין לון בגיהנם ולית מאן דמרחם עליהון זכאין אינון כל נט(ו)רי שבתא בהאי עלמא וקא מענגי להווא ענג דשריא מלעילא בדקאמרן:	בשעה שפותחים ישראל "ויהי נועם" וקדושה דסדרא, כל אותם רשעי הגיהנם פותחים ואומרים, אשריכם ישראל, העם הקדוש, אשריכם הצדיקים השומרים את מצוות התורה. אוי לרשעים שלא זכו לשמור את התורה. אז דומ"ה מקדים, ומתעורר כרוז ואומר "ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים". וכל מלאכי חבלה הללו טורדות אותם בגיהנם, ואין מי שמרחם עליהם. אשריהם אותם כל שומרי השבת בעולם הזה, ומענגים את אותו העונג ששורה מלמעלה, כפי שאמרנו.
האי מאן דשרי בתעניתא בשבתא תרי מתערי עליה³⁶⁶⁰ קמי מלכא קדישא חד ההוא רוחא עלאה קדישא דאצטריך לאתענגא ולא אתענג וחד ההוא ממנא דקיימא על מאן דשרי בתעניתא וסנגריה³⁶⁶¹ שמיה וסלקין קמי מלכא קדישא ומתערי עליה:	אותו מי ששורה בתענית בשבת, שנים מתעוררים עליו לפני המלך הקדוש. אחד, אותה רוח עליונה קדושה שצריכה להתענג ולא התענגה. ואחד, אותו ממונה שעומד על מי ששרוי בתענית, ושמו סנגריה. ועולים לפני המלך הקדוש ומתעוררים עליו.
וההוא רוחא אסתלק גריע מההוא אתהנותא דלתתא וכד האי [רוחא] לא אשתלים לתתא רוחא אחרא דלעילא³⁶⁶² לא אשתלים כיון דלא אשתלים לתתא ולעילא [כדין] אתחזי ההוא בר נש לאתלטיא ולא תענשא [אלא] כיון דאשתלים זמנא אחרא³⁶⁶³ וההוא ממנא [דאתמנא] (דאשתבח) על ענויאי	ואותה רוח מסתלקת חסרה מאותה הנאה שלמטה. וכשהרוח הזו לא נשלמה למטה, רוח אחרת שלמעלה לא נשלמה. כיון שלא נשלמו למטה ולמעלה, אז ראוי אותו אדם להתקלל ולהענש. אלא כיון שנשלם בזמן אחר, ואותו ממונה שהתמנה על עינוי
רז/ב	

³⁶⁵⁹ "ואצטריך לאתעכבא עליה" מוסגר בדפ"ק.

³⁶⁶⁰ פי' שמליצים עליו זכות (מ"מ).

³⁶⁶¹ וסנגריה (דפ"ו).

³⁶⁶² פי' חלק הרוח שנשאר במ' כמ"ש לעיל (מ"מ).

³⁶⁶³ פי' כיון שנשלם זה הרוח בשבתות אחרות ע"י האדם הזה לכך אף על פי שבשבת זה לא נשלם אין לו עונש (מ"מ).

488

ותענית נשלם בתוך אותם ממונים אחרים בעונג שלמעלה, קורעים לו כל גזר דינו שנגזר מאותם שבעים שנים עליונים.	ותעניתא אשתלים גו אינון ממנן אחרנין ³⁶⁶⁴ בענוגא דלעילא ³⁶⁶⁵ קורעין ליה כל גזר דינא דאתגזר מאינון שבעין שנין עלאין ³⁶⁶⁶ :
[משל] למלך ששמח בהלולא שלו, וכל בני האדם שמחים עמו. ראה איש אחד נתון בקולר, צוה עליו והתירוהו, כדי שכולם ימצאו בשמחה.	[למלכא דחדרי בהלולא דיליה וכל בני נשא חדואן עמיה חמא חר בר נש יהיב בקולר פקיד עלוי ושרייוהו בגין דישתכחון כולא בחדוה:]:
ואחר כך חוזרים הממונים הללו שמענישים בני אדם, ונפרעים מן האדם על שנמצא בגללו חסרון למעלה ומטה. מה תקנתו. לישב תענית על תענית. למה, זה בטל עונג שבת, יבטל עונג של חול.	ולבתר מתהדרין אלן ממנן דענשין לבני נשא ³⁶⁶⁷ ואתפרעין מניה דבר נש על דאשתכח בגיניה גריעותא עילא ותתא מאי תקנתיה ליתב תעניתא על תעניתא מאי טעמא דא בטיל ענוגא דשבתא יבטל ענוגא דחול:
ואם הוא מבטל עונג שבת ומתענג בחול, דומה כמו שמחשיב לדבר אחר יותר ממה שמחשיב את הקדוש ברוך הוא. את הרוח העליונה קדש הקדשים ששורה עליו לא עינג, ובטלה ממנו. רוח אחרת של חול ששורה אחר כך על העולם מחשיב ומענג אותו, אז חוזרים ונפרעים ממנו בעולם הזה ובעולם הבא.	ואי איהו מבטל ענוגא דשבתא וקא מתענג בחול דמי כמאן דחשב [למלה] (לאלהא) אחרא יתיר ממה דחשיב ליה לקודשא בריך הוא רוחא עלאה קדישא דקודשין דשריא עליה לא עניג ובטיל ליה מניה רוחא אחרא דחול דשריא לבתר על עלמא חשיב וקא מענגא ליה כדין מהדרין ומתפרעין מניה בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
לכן צריך תענית אחרת ביום ראשון של חול, בזמן ששורה על העולם אותה רוח של חול, ובזה יש לו רפואה, כיון שלא החשיב את רוח החול. וסימנך, "והשיב את הגזלה אשר גזל וגו'", גזלן אינו מחשיב את הקדוש ברוך הוא, אינו מחשיב בני אדם, לכן אין לא עונש כגנב. גנב שמחשיב בני אדם יותר מהקדוש ברוך הוא, יש לו עונש בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי מי שמשלים למטה את אותו עונג עליון כראוי.	בגין כך אצטריך תעניתא אחרינא ביומא קדמא דחול ³⁶⁶⁸ בזמנא דשריא על עלמא ההוא רוחא דחול ובהאי אית ליה אסוותא כיון דלא חשיב לרוחא דחול וסימניך (ויקרא ה כג) והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' וגזלן לא חשיב לקודשא בריך הוא לא חשיב לבני נשא ³⁶⁶⁹ בגין כך לית ליה עונשא וכגנבא גנב

³⁶⁶⁴ פי' ע"י עונג שעשו כל ישראל נשלם מעונג של מעלה אע"פ שזה התענה מפני החלום ולא התענג בשבת. מ"מ הממונה נשלם ע"י עונג שעשו אחרים (מ"מ).

³⁶⁶⁵ אם כן גרם שיוכלו מדרגות העוני והדין במדרגות הענג והעושר והרחמים והשבת, ובזה סוד הענ"ג דהיינו רחמי הכתר ע'דן נ'הר ג'ן שלש ראשונות נשתתפו ונתייחדו עם שבע מדות תחתונות שבהם הדין, והם סוד שבעים שנה המתלבשות בדין ועתה נהפכו לרחמים, וקרעו לו גזר דינו, ונתקן סוד העוני שהיו משפיעין עליו ונתקן הכל, ולא נשאר שום תביעה עליו אלא דווקא לבעלי העונש התחתונים וצריך לפדות עצמו מהם (ארו יקר).

³⁶⁶⁶ פי' ז"ק דזעיר (מ"מ). עיין דברי האר"י ז"ל שהבאתי סוף פ' אמור כי שם הארכת (מ"מ). ³⁶⁶⁷ שהם השולטים בימות החול ביום ראשון גם להענישו, ולזה צריך לשוב בתשובה בחול כנגדם ולתקן שהם יתרכו ממנו, ולזה תענית זה בחול זמן שליטת אלו התובעים לרצותם, ואולי חטא באצילות, ועולם האצילות לא היה מתרצה, לא יספיק בתשובתו בחול, אלא מפני שהאצילות מרוצה, והתובע הוא דינים השולטים בחול במה שיתענה בחול יתרכו, ועתה בזה יתוקן היאך הם שני הפכים, מתבטל דין של שבעים שנה ומתרכים, ומעוררים עליו הדין, אלא למעלה בסוד שבעים שנה מתרצי מפני הייחוד ההוא שהעני נכלל בעשיר כדפירשנו, ולמטה אותם הממונים הם תובעים כדפירשנו, ותשובה זו דווקא בתענית משום כדאמר וכו' (אור יקר).

³⁶⁶⁸ פי' אם יכול להתענות ואם אינו יכול יתענה למחר כמ"ש השר"ע (מ"מ).

³⁶⁶⁹ פי' כיון שגזל בפרהסא לא החשיב להק"בה ח"ו ולא לבני אדם לכך אינו משלם כפל. אבל הגנב מחשיב לב"א יותר מהק"בה ח"ו לכך משלם כפל (מ"מ).

דחשיב לבני נשא יתיר מקודשא בריך הוא אית ליה עונשא בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה איהו מאן דאשלים³⁶⁷⁰ לתתא לההוא עונג עלאה כדקא חזי:	
יומא דא³⁶⁷¹ מתעמרא בשבעין עטרין³⁶⁷² ושמא עלאה קדישא³⁶⁷³ אשתלים בכל סטריין³⁶⁷⁴ ואתנהירו כלהו דרגין³⁶⁷⁵ וכלא³⁶⁷⁶ בחדוה דברכאן³⁶⁷⁷ ובקדושה על קדושה ותוספת דקדושה³⁶⁷⁸:	היום הזה מתעטר בשבעים עטרות, והשם העליון הקדוש נשלם בכל הצדדים, וכל הדרגות מוארות, והכל בשמחת הברכות ובקדושה על קדושה ותוספת של קדושה.
קדושה דמעלי שבתא³⁶⁷⁹ דא איהי קדושה דשבת בראשית דהא אתקדש מתלתין ותרין שבילין³⁶⁸⁰ ותלת דרגין דתפוחין קדישין³⁶⁸¹ ובעינן לאדכרא על האי קדושה כללא דעובדא דבראשית ונייחא ברזא דתלתין ותרין שבילין ותלת דרגין דאתכלילן בהו (והיינו) רזא דסהדותא דעובדא דבראשית דהיינו (בראשית ב א) ויכלו השמים והארץ וכל צבאם וגו' ויכל אלהים דאית בסהדותא דא תלתין וחמש³⁶⁸² תיבין תלתין ותרין שבילין ותלת דרגין דתפוחין קדישין:	קדושה של ערב שבת זוהי קדושה של שבת בראשית. שהרי מתקדש משלשים ושנים שבילים, ושלוש דרגות של תפוחים הקדושים. וצריכים להזכיר על הקדושה הזו את כלל מעשה בראשית, ומנוחה בסוד של שלשים ושנים השבילים ושלוש הדרגות שנכללות בהם, סוד העדות של מעשה בראשית, דהיינו "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם וגו', ויכל אלהים", שיש בעדות הזו שלשים וחמש תבות, שלשים ושנים שבילים עם שלש הדרגות של התפוחים הקדושים.

³⁶⁷⁰ דאשתלים (דפ"ו).

³⁶⁷¹ נשאר לבאר חלק זכרהו על היין (אור יקר).

³⁶⁷² מפני שהוא שביעי, וכל שבעה ספירות מאירות בעשר בסוד האור העליון, והטעם שהספירות כלולות מעשר, אמנם דרך כלל מצד הבינה דהיינו יהו"ה עשר ספירן ' חכמה, ה' בינה, ו' שית ספירן, ה' מלכות דרך כלל, אמנם מצד החכמה מאירות בעשר ממש דרך פרט דהיינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וכן שם זה בחכמה אמנם אינו מתפשט למטה בספירות, וכאשר שבע הספירות עולות שבעים מורה התפשטות החכמה בהם (אור יקר). פי' מלכות מתעטרת מהמוחין לבושיהם שהם ע' אותיות כמ"ש (מ"מ).

³⁶⁷³ שהוא בחכמה מלא עשר (אור יקר). פח ע"ב (הערת הזהר). פי' זעיר (מ"מ).

³⁶⁷⁴ שגם הספירות התחתונות מאירות כל אחד ואחד מהן בעשר, ולא לבד השש קצוות דיניו ששים אלא שבעין שגם המלכות תקרא יו"ד ה"א וא"ו ה"א (אור יקר). פי' קבל הארה מא"ו וא וגם מאריך (מ"מ).

³⁶⁷⁵ שבנקבה גם כן, והיינו שיש בה גם כן יהו"ה, ובאור החכמה נפשט אורה והאיר סוד מילאהכדפירשנו יו"ד ה"א וא"ו ה"א (אור יקר).

³⁶⁷⁶ כל המדרגות אפילו בתחתונים (אור יקר).

³⁶⁷⁷ דהיינו מצד הבינה שממנו סוד ברכ"ה ושמח"ה (אור יקר).

³⁶⁷⁸ הם שלשה קדושות, האחת קדושת עצמה [מלכות] מצד החכמה ב"ת מלך ודאי שניה לחכמה כדפירשו בתיקונים, השנית וכן קדושת התפארת עמה ומקדשה עמו והיינו "קדושה על קדושה, ותוספת קדושה" היינו על ידי החכמה עצמה המקדשה בסוד מוסף שבת מוסיף קדושתה היסוד מהייחוד העליון (אור יקר).

³⁶⁷⁹ נוק' (רח"ו במ"מ).

³⁶⁸⁰ ז"ל הרב בס"ה תכין בויכולו כי יש בו ל"ה תיבין כנגד ל"ב נתיבות חכמה וג' היתרים הם שלשה שביעי שהם נה"י דזעיר שנעשו לה מוחין וזה בויכולו דעמידה. אחר כך בויכולו שלאחר העמידה תכין ג' שביעי הם חג"ת דזעיר שהאירו בנ"הי מקבלת הארה מח"גת ואינה עולה להם. ובויכולו דקדוש תכין שמאירים בה חב"ד דזעיר והם ג' שביעי כי אז מאירים בנ"הי כי לעולם כל ז' הוא בנ"הי. ודע כי חג"ת נקראים תפוחין וחב"ד נקראים קדישין עכ"ל הרב וז"ש הזוהר דהא אתקדש מל"ב שבילין. פי' הם נה"י דזעיר שנעשו לה מוחין והאירו בהם חג"ת וחב"ד הנק' תפוחין קדישין כמ"ש לעיל בשם הרב: ותלת דרגין דאיתכלילן בהו. פי' הם נה"י הנזכר (מ"מ).

³⁶⁸¹ ויחי רמט ע"ב (הערת הזהר).

³⁶⁸² הקדמה ה ע"ב (הערת הזהר).

תלת דרגין דאינון שביעי שביעי שביעי³⁶⁸³ ואית ביה רזא דעלמא עלאה³⁶⁸⁴ ורזא דעלמא תתאה³⁶⁸⁵ ורזא דכל מהימנותא³⁶⁸⁶ תלת זמנין אלהים חד עלמא תתאה וחד פחד יצחק וחד עלמא עלאה קדישא קדש קודשין בעי בר נש למסדה סהדותא דא בחדוה ברעותא דלבא לאסהדא קמי מאריה דמהימנותא וכל מאן דיסהיד דא וישוי לביה ורעותיה לדא מכפר על כל חובי:	שלש דרגות, שהן, שביעי. שביעי. שביעי. ויש בו סוד של העולם העליון, וסוד של העולם התחתון, וסוד כל האמונה. שלש פעמים אלהים, אחד העולם התחתון. אחד פחד יצחק. ואחד העולם העליון הקדוש, קדש קדשים. צריך אדם להעיר את העדות הזו בשמחה ורצון הלב, להעיד לפני אדון האמונה. וכל מי שמעיד את זה וישים לבו ורצונו לזה, מכפר על כל חטאיו.
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו וכו' האי קידושא איהו בחד מתקלא לקבל סהדותא דמהימנותא ואינון תלתין וחמש תיבין אחרנין כמה דאית בויכלו כלא סלקין לשבעין תיבין³⁶⁸⁷ לאתעטרא ובהו (בהאי) שבת דמעלי שבתא³⁶⁸⁸ זכאה חולקיה דבר נש דיכוון רעותיה למלין אלין ליקרא דמאריה:	ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו וכו', קדוש זה הוא במשקל אחד כנגד עדות האמונה, והם שלשים וחמש תבות אחרות, כמו שיש בויכלו. הכל עולה לשבעים תבות להתעטר בהם שבת של ערב שבת. אשרי חלקו של אדם שיכוון רצונו לדברים הללו לכבוד רבנו.
וקידושא (קדושה) דיומא הא אוקמוה בורא פרי הגפן ולא יתיר דהא (י) יומא קאים לקדשא ליה³⁶⁸⁹ מה דלית הכי בליליא דאנן צריכין לקדשא ליה בהני מלין³⁶⁹⁰ כמה דאוקימנא ולא אתקדש (ב) האי ליליא אלא בעמא קדישא לתתא כד שריא עלייהו ההוא רוחא עלאה ואנן בעינן לקדשא ליה ברעותא דלבא ולכוונא דעתא (ולכוונא דעתיה) להאי ויומא איהו קא מקדשא ליה³⁶⁹¹ וישראל ומתקדשין³⁶⁹² בצלותין ובעותין³⁶⁹³ ומתקדשין (וישראל מתקדשין) בקדושתיה בהאי יומא זכאין ישראל עמא קדישא דאחסינו יומא דא אחסנת ירותא לעלמין:	קידוש היום, הרי פרשוהו בורא פרי הגפן, ולא יותר. שהרי היום עומד לקדש אותו. מה שאין כן בלילה, שאנו צריכים לקדש אותו בדברים הללו, כמו שבארנו. ולא מתקדש הלילה הזה, אלא רק בעם הקדוש למטה, כששורה עליהם אותה רוח עליונה. ואנו צריכים לקדשו ברצון הלב, ולכוון הדעת לזה. והיום הוא מקדש אותו, וישראל מתקדשים בתפלות ובקשות ומתקדשים בקדושתו ביום הזה. אשרי ישראל העם הקדוש שירשו יום הזה נחלת ירשה לעולמים.

³⁶⁸³ הם נה"י שאמרנו בשם הרב שיש בהם הארת חג"ת וחב"ד הנק' תפוחין קדישין (מ"מ).

³⁶⁸⁴ פי' בינה (מ"מ).

³⁶⁸⁵ פי' מלכות (מ"מ).

³⁶⁸⁶ פי' גבורה וכדמפרש הזוהר חד עלמא תתאה שהיא מלכות וחד פחד יצחק שהיא גבורה וחד עלמא עלאה שהיא בינה. וטעם שקרא לגבורה מהימנותא לפי שעל ידי הרצועה של הגבורה מאמין האדם באלהותו וגדולתו יתברך (מ"מ).

³⁶⁸⁷ קלב ע"ב (הערת הזהר). פי' והם כנגד המוחין ולבושיהם שהם ע' אותיות (מ"מ).

³⁶⁸⁸ נוק' (רח"ו).

³⁶⁸⁹ פי' יומא שהוא זעיר מקדש למ' שהיא הכוס (מ"מ).

³⁶⁹⁰ פי' שבלילה אנו מקדישין לכוס שהיא מלכות ע"י הע' תיבין הנזכר (מ"מ).

³⁶⁹¹ פי' אבל ביום השבת שהוא דכורא נגד הזעיר הוא מקדש למ' ולכך אין אנו אומרים אלא בפ"הג ולא יתיר (מ"מ).

³⁶⁹² מקדשי (מ"מ ודפ"ו).

³⁶⁹³ פי' גם ישראל מקדשים למלכות ע"י תפילתם (מ"מ).

אחרי שיוצאת שבת, צריך אדם להבדיל בין קדש לחול. למה. שהרי נתנה רשות לממונים שלמטה לשלוט על העולם, ובכל מעשי העולם להראות יחוד במקום קדוש, בקדושה עליונה, ולהפריד למטה מיחוד העליון, ולברך על מאורי האש.	לבתר דנפיק שבתא בעי בר נש לאפרשא בין קדש לחול³⁶⁹⁴ אמאי דהא אתיהיב רשו לממנן דלתתא³⁶⁹⁵ לשלטאה על עלמא ובכל עובדין דעלמא לאחזאה יחודא³⁶⁹⁶ באתר קדישא בקדושה עלאה ולאפרשא לתתאי מיחודא עלאה ולברכא על נהורא דאשא:
משום שכל האשים האחרות נטמנו ונגנזו ביום השבת, חוץ מאש אחת של קדושה עליונה שנגלתה ונכללה בקדשת השבת. וכשהאש הזו מתגלה, כל האשים האחרות נטמנות ונגנזות לפניו. והאש הזו היא של עקדת יצחק, שלוהטת על גבי המזבח. לכן צריך לברך על מאורי האש. והאש הזו לא צריכה אש של חול, אלא אש של שבת, והאש הזו היא אש שיוצאת מאותה האש שלמעלה.	בגין דכל אשין אחרנין אתטמרו ואתגניזו ביומא דשבתא בר אשא חד דקדושה עלאה דאתגליא³⁶⁹⁷ ואתכליל³⁶⁹⁸ בקדושה דשבתא וכד האי אשא³⁶⁹⁹ אתגלייא כל אשין אחרנין³⁷⁰⁰ אתטמרו ואתגניזו קמיה³⁷⁰¹ והאי אשא³⁷⁰² ואיהו דעקידה דיצחק³⁷⁰³ דאתלהטא על גבי מדבחא³⁷⁰⁴ בגין כך בעי לברכא על נהורא דאשא והאי אשא לא בעי אשא דחול אלא אשא דשבת והאי אשא איהו אשא דנפיק מההוא אשא דלעילא³⁷⁰⁵:
וזוהי אש שסובלת אש. וכיון שהאש הזו שיוצאת מהאש שלמעלה מתברכת בברכת האור, אז כל שאר האשים האחרות יוצאות ומתמנות במקומן, וניתנת להן רשות להאיר.	ודא איהו אשא דסביל אשא³⁷⁰⁶ וכיון דהאי אשא דנפיק מאשא דלעילא אתברכא בברכה דנהורא כדין כל שאר אשין אחרנין נפקין³⁷⁰⁷ ואתמנן בדוכתייהו ואתיהיב לון רשותא לאנהרא:
באותה שעה שמברכים על האש, מזדמנות ארבע מרכבות, ארבע מחנות למטה, להאיר מאותה אש מבורכת, והם נקראים מאורי האש. לכן צריך לכפוף ארבע אצבעות של יד ימין, ולהאיר להם מתוך אותו אור הנר שמתברך.	בההיא שעתא דקא מברכין על אשא אודמנן ארבע רתיכין³⁷⁰⁸ ארבע משריין לתתא לאנהרא מההוא אשא מברכא³⁷⁰⁹ ואינן אקרון מאורי האש בגין כך בעינן לאכפיא וארבע אצבעאן דידא (אצבעאן ידא

- ³⁶⁹⁴ פ' כשאנו מברכים המבדיל בין קודש לחול (מ"מ).
- ³⁶⁹⁵ פ' הע' שרים והקליפות ששולטים בימי החול על העולם וכמעשה העולם וז"ש לשלטאה על עלמא ובכל עובדין דעלמא (מ"מ).
- ³⁶⁹⁶ פ' כשאנו אומרים המבדיל מיחדים הקדושה לבדה ומפרישים הע' שרים והקליפות לבדם שלא ינקו ממנה (מ"מ).
- ³⁶⁹⁷ זהו מסקנא דתירוצא אקושיא שהקשה הזוהר לעיל אשא דמדבחא אמאי (מ"מ).
- ³⁶⁹⁸ ואתכלילא (דפ"ו).
- ³⁶⁹⁹ פ' מלכות (מ"מ).
- ³⁷⁰⁰ שהם כחות תחתונים בידן החצונים (אור יקר).
- ³⁷⁰¹ כגון היכל זכות ודיניו נעלמים נכללים בקדושה ואינם פועלים והחצונים בנוק' דתהומא רבא וקדושת שבת מתפשטת בכל העולמות כולם ממעלה למטה (אור יקר).
- ³⁷⁰² מלכות (אור יקר).
- ³⁷⁰³ שהיא נקשרת בגבורה ונמתקת (אור יקר).
- ³⁷⁰⁴ פירוש הגבורות שבאו מהגבורה למ' וז"ש דאיתלהטא על גבי מדבחא שהיא מ' (מ"מ).
- ³⁷⁰⁵ פ' גבורה (מ"מ).
- ³⁷⁰⁶ פירוש מלכות סובלת הגבורות כמ"ש בפ' תצוה (מ"מ).
- ³⁷⁰⁷ פ' הע' שרים וכל הקליפות שכל א' ממונה בעו"הז (מ"מ).
- ³⁷⁰⁸ נרג"ם (רח"ו) נוריאל רפאל גבריאל מיכאל.
- ³⁷⁰⁹ פ' מלכות (מ"מ).

ארבע) דימינא ולאנהרא לון ומגו (בגו) ההוא נהורא דשרגא³⁷¹⁰ דמתברכא³⁷¹¹:	
ואינון אצבעאן רמז³⁷¹² לאינון מאורי האש דנהירי ושלטי מההוא נהורא דשרגא³⁷¹³ דמתברכא ובגין דאינון ודרגין (שרגין) לתתא³⁷¹⁴ כד אחזי בר נש אצבעאן קמי ההוא נהורא דשרגא בעי לאכפייא לון קמיה בגין דההוא נהורא³⁷¹⁵ שלטא עליהו ואינון נהרין מניה³⁷¹⁶:	ואותן אצבעות רמז לאותם מאורי האש שמאירים ושולטים מאותו האור של הנר שמתברך. ומשום שהן דרגות שלמטה, כשמראה אדם האצבעות לפני אותו אור הנר, צריך לכופפם לפניו, משום שאותו אור שולט עליהם, והם מאירים ממנו.
ובשאר ברכאן (וכל אצבעאן) בעינן לזקפא לון ולאצבעאן (בשאר ברכאן) בגין לאחזאה קדושה עלאה דרגין עלאיין³⁷¹⁷ דשלטין על כלא דשמא קדישא אתעטר בהו ואתקדש בהו³⁷¹⁸ ואתברכן כלהו דרגין כחדא ונהרין מגו בוצינא עלאה³⁷¹⁹ דכלא ובגין כך בעינן לזקפא לון לעילא והכא בעינן לאכפייא אצבעאן קמי שרגא בגין לאחזאה דרגין דלתתא³⁷²⁰ דנהרין מגו בוצינא דלעילא³⁷²¹ ומהכא שלטין ונהרין מינה ואינון מאורי האש:	בשאר הברכות צריך לזקוף את האצבעות כדי להראות קדושה עליונה של הדרגות העליונות ששולטות על הכל, שהשם הקדוש התעטר בהן והתקדש בהן, וכל הדרגות מתברכות כאחד, ומאירים מתוך המנורה העליונה של הכל, ולכן צריכים לזקפם למעלה. וכאן צריך לכופף את האצבעות לפני הנר כדי להראות את הדרגות שלמטה שמאירים מתוך המאור העליון, ומכאן שולטים ומאירים ממנה, והם מאורי האש.
בכל יומא אנן מברכין מאורי אור דאינון נהרין עלאיין³⁷²² דקיימן בההוא אור קדמאה³⁷²³ ואתברכן כלהו דרגין ונהרין כלהו כחדא ומגו בוצינא עלאה והני אקרין מאורי האש ובגיני [רזא דא קא] [רזא דא] (כך) מברכין בורא מאורי האש:	בכל יום אנו מברכים מאורי אור, שהם אורות עליונים שעומדים באותו אור ראשון, וכל הדרגות מתברכות ומאירות כולן כאחת מתוך המאור העליון, ואלה נקראים מאורי האש, ומשום הסוד הזה מברכים בורא מאורי האש.

³⁷¹⁰ נוק' (רח"ו).

³⁷¹¹ "בההיא שעתא דקא מברכין על אשא אזדמנן ארבע רתיכין ארבע משריין לתתא לאנהרא מההוא אשא מברכא ואינון אקרין מאורי האש בגין כך בעינן לאכפייא ארבע אצבעאן דידיא דימינא ולאנהרא לון מגו ההוא נהורא דשרגא דמתברכא" נמחק במ"מ.

³⁷¹² נרג"ם (רח"ו).

³⁷¹³ נוק' (רח"ו במ"מ).

³⁷¹⁴ והיינו ארג"מן (מ"מ).

³⁷¹⁵ מלכות (מ"מ).

³⁷¹⁶ עי' שעה"כ ס ע"ב: ובענין ברכת בורא מאורי האש, היה נוהג לכפוף ראשי אצבעותיו הימנים אל תוך כפו הימנית והגודל מכוסה תחתיהם ויהיו נכפפים כנגד פניו של האדם המברך וגם יהיו נכפפים לפני הנר והיותם ד' אצבעותיו הוא בלא אצבע הגדול הנק' גודל ונק' בוהן וסוד כל זה נתבאר בספר הזהר פרשת ויקהל (רח ע"א) וע"ש. ועי' פנ"ח שער שבת פרק כד, וזהר בראשית כ ע"ב.

³⁷¹⁷ פי' חג"תם דזעיר (מ"מ).

³⁷¹⁸ פי' שהמ' שהיא שמא קדישא מתעטרת ומתקדשת מהם (מ"מ).

³⁷¹⁹ פי' בינה (מ"מ).

³⁷²⁰ פי' נר"גם (מ"מ).

³⁷²¹ פי' מלכות דאצילות שהיא עליונה על ב"ע (מ"מ).

³⁷²² חגת"ם דז"א (רח"ו). אור הוא בבינה, מאורי האש, ה' פעמים אור של מעשה בראשית, ה' ראשונה של השם (וכמ"ש בזוה"ק ויקהל רח ע"א ובהקדמת תיקו"ז דף ה סע"א ויב ע"א ובכ"מ) (ביאורים ח"א עד ע"א).

³⁷²³ חסד עילאה (רח"ו). ור"ל שהחסד הוא כולל כולם וממנו נשפעים (מ"מ).

ואי תימא אמאי בורא ולא אמר³⁷²⁴ מאיר (או נהיר) מאורי האש הואיל וקא נהירין מההוא אש³⁷²⁵ מההוא בוצינא מברכא אלא כיון³⁷²⁶ דעאל שבתא כל אינון דרגין דלתתא וכל אינון דנהרין ושלטין כלהו עאלין ואתכלילו בהאי שרגא ואתטמרו ואתגניזו ואתנטרו ביה ולא ויתחזון (אתחזון) ביה אלא ההוא³⁷²⁷ נקודא בלחודה וכלהו אתטמרו³⁷²⁸ בגווה כל יומא דשבתא:	ואם תאמר, למה בורא, ולא אומרים מאיר מאורי האש, הואיל ומאירים מאותה האש, מאותה מנורה מבורכת. אלא, כיון שנכנסת שבת, כל אותן הדרגות שלמטה וכל אותם שמאירים ושולטים, כולם נכנסים ונכללים בנר הזה, ונטמנים ונגנזים ונשמרים בו ולא נראים בו, אלא רק אותה נקודה לבדה, וכולם נטמנו בתוכה בכל יום השבת.
כיון דנפק שבתא אפיק לון לכל חד וחד כאילו ההיא שעתא אתבריו ונפקו כלהו ואתבריו כמלקדמין [ואתמניאו] (ואשתניאו) על דוכתייהו לשלטה כדן אתברכא האי שרגא³⁷²⁹ ואתכפיין קמיה לאנהרא כיון דנהרין כדן אתמנון כל חד וחד על דוכתיה:	כיון שיוצאת השבת, הוא מוציא אותם כל אחד ואחד כאלו נבראו באותה שעה, וכלם יצאו ונבראו כמקדם והתמנו על מקומם לשלוט, ואז הנר הזה מתברך, ונכנעים לפניו להאיר. כיון שמאירים, אז הם מתמנים כל אחד ואחד על מקומו.
כגוונא דא אינון דרגין עלאין דאקרון מאורי אור שלטין ביממא ונהרין מגו בוצינא עלאה בשעתא דרמש ליליא ההוא בוצינא עלאה כניש לון ואעיל לון בגויה עד דנהיר יממא כיון דמברכין ישראל על נהורא ביממא כדן אפיק לון בשלימו דנהורא ועל דא (ודא איהו דקא) מברכין יוצר המאורות³⁷³⁰ ולא אמרי בורא (אלא יוצר)³⁷³¹	כגון זה אותן דרגות עליונות שנקראות מאורי אור, שולטות ביום ומאירות מתוך המאור העליון. בשעה שיורד הלילה, אותו מאור עליון כונס אותם ומכניס אותם לתוכו עד שמאיר היום. כיון שישראל מברכים על האור ביום, אז מוציא אותם בשלמות האור, ולכן מברכים יוצר המאורות ולא אומרים בורא (אלא יוצר). וכאן בורא מאורי האש, משום אותן הדרגות שלמטה.

³⁷²⁴ אמרו (דפ"ו).

³⁷²⁵ פי' כיון שנרג"ם הארתם מהמ' הנקר' אש היה לנו לברך מאיר מאורי האש או נהיר מאורי
האש שהכוונה שמאיר הקב"ה מאורי שהם נר"גם מהמלכות הנק' אש. ואמאי אמרין בורא
דמשמע דהשתא איתבריא (מ"מ).

³⁷²⁶ ור"ל שנר"גם בכל ליל שבת נכללים במ' ומוצאי שבת מוציאתם בריה חדשה ולכך אמרין
בורא (מ"מ).

³⁷²⁷ כי ההיכלות הפנימיות נכללות בגווה (רח"ו).

³⁷²⁸ אתטמרו (דפ"ו).

³⁷²⁹ בח"י דף קנ"א יתבונן לברך על הנר העליון בסוד ערכתי נר למשיחי כמ"ש בזוהר בפ' בלק דף
ר"ד כי צריך תיקון לענין נר זה ומהו התקון לעשות אותו בסוד נ"ר הוא מ"ש בזוהר בפ' תרומה נר
מצוה מה נר אלא כד מקבלא מבין תרין דרועין רמ"ח שייפין עילאין והיא פתחא תרין דרועין דילה
לגבייהו כמנין נ"ר ובהתברך על הנר יומשך עליה אור מלמעלה כמ"ש ראיתי והנה מנורת ז' וז'
מוצקות וכו' ולכן מברך בורא מאורי האש להמשיך עליה מ"ה מיני אש עליונים כמ"ש בזוהר בפ'
צו דף כ"ז ממש אשים הוו נחתים על קרבנא וכו' ודא בינה ה' מראות דילה מלכות בת יחידה.
ומראה כבוד ה' כאש אוכלת. ולכן מברך בורא מאורי האש היינו אש עליון ה' מיני אש שהם
מאירים על נר זה של הכלה. ולכן נמי נמשך ממנה אור להאיר לתחתונים כמ"ש שם בפ' ויקהל.
והכא בעינן לאכפייא אצבען קמי שרגא בגין לאחזאה דרגין דלתתא דנהרין מגו דרגא דלעילא
ומהכא שלמין ונהרין מינה ואיקרון מאורי האש וכו' ולא אמרי מאיר וכו' כיון דנפק שבתא אפיק
לון וכו'. אשר משם למדנו כי מה שמברכים בורא מאורי האש ואין אומרים מאיר להיות כי כן כל
אותם הבחי' שהם בעולמות בכל מוצאי שבת כאלו הם נבראים מתחלה והם מאירים מאש של
השכינה. ולכן צריך להמשיך אליה מתחלה מאותם מאורי האש העליונה דאימא. ועי"כ בורא אותם
דרגין דלתתא אש דשכינתא ומאיר עליהם. וממ"ש אזדמנין ד' רתיכין ד' משריין וכו' בג"ד בעיין
לאכפייא ד' אצבען ידא דימינא וכו'. תשכיל שאין לכפות רק ד' אצבעות שהם רמז למרכבה
עליונה. ושם נאמר אצבען לגו וכו'. ולא יראה בי אם אחורי האצבעות דוקא כמ"ש וראית את
אחורי וכו' (מ"מ).

³⁷³⁰ דיצירה דכר (רח"ו).

והכא בורא מאורי האש בגין דאינון דרגין לתתא:	
וכלא איהו רזא ודאצבעאן (ברמו אצבעאן דהא) בהו רמיו דרגין עלאין ודרגין תתאין ³⁷³² דרגין עלאין אשתמודעאן בזקיפו דאצבעאן לעילא ובזקיפו דאצבעאן אתברכין דרגין עלאין ודרגין תתאין כחדא ובמאיכו דאצבעאן אתברכין לאנהרא דרגין תתאין לחודייהו:	והכל הוא סוד האצבעות, בהן רמוזות הדרגות העליונות והדרגות התחתונות. הדרגות העליונות נודעות בזקיפת האצבעות למעלה, ובזקיפת האצבעות מתברכות הדרגות העליונות והדרגות התחתונות כאחד, ובהנמכת האצבעות מתברכים להאיר הדרגות התחתונות לבדן.
ורזא דא טופרי ודאחורין (דלבתר אחורין) אצבעאן ואצבעאן לחודייהו לגו טופרי דאחורי אצבעאן אינון אנפין אחרנין ודאצטריכוו (דצריכו) לאנהרא מגו ההוא שרגא ואינון אנפין דאקרין	והסוד הזה, הצפרנים של אחורי האצבעות, והאצבעות לבדן לפנים. הצפרנים של אחורי האצבעות הם פנים אחרות שצריכות להאיר מתוך אותו נר, ואותם פנים שנקראים
רח/ב	
אחוריים אצבעאן לגו בלא טופרין אלין אינון אנפין פנימאין אתכסיין ורזא דא (שמות לג כג) וראית את אחורי אלין אחורי אצבעאן ³⁷³³ לאחורא בטופריהון ופני לא יראו אלין אצבעאן לגו בלא טופרין דאינון אנפין פנימאין:	אחוריים. האצבעות לפנים בלי צפרנים, אלו הן פנים פנימיות מכוסות. וסוד זה, "וראית את אחורי", אלה אחורי האצבעות לאחור בצפרניהן. "ופני לא יראו", אלה האצבעות לפנים בלי צפרנים, שהן הפנים הפנימיות.
וכד מברכין על שרגא בעי לאחזאה אחורי אצבעאן בטופרין ³⁷³⁴ לאתנהרא מגו ההוא שרגא ³⁷³⁵ ופנימאי דאצבעאן לא אצטריכוו לאכפאי ונ"א לאחזאהו לון ³⁷³⁶ לאתנהרא מגו ההוא שרגא דהא אינון לא נהרין אלא מגו שרגא עלאה דלעילא לעילא דאיהי טמירא וגניזא דלא אתגלייא כלל ואינון לא נהרין מגו שרגא דאתגליא כלל בגין כך בעי לאחזאה אחורי אצבעאן בטופרין ופנימאי דאצבען לא בעי לאחזאה קמי האי שרגא טמירין אינון ובטמירין ³⁷³⁷ אתנהרין פנימאין אינון ³⁷³⁸ ומפנימאה ³⁷³⁹	וכשמברכים על הנר, צריך להראות את אחורי האצבעות בצפרנים, לקבל אור מתוך אותו הנר, ואת פנים האצבעות לא צריך לכפות (להראות) אותן שיאירו מתוך אותו נר, שהרי אינון מאירות אלא מתוך הנר העליון שלמעלה למעלה, שהוא טמיר וגנוז ושלא נגלה כלל. ואינון מאירות מתוך נר שגלוי כלל. לכן צריך להראות את אחורי האצבעות בצפרנים, ואת פנים האצבעות לא צריך להראות לפני הנר הזה. טמונות הן, ובסתר הן מאירות. פנימיות הן, ומהפנימי מאירות. עליונות הן, ומהעליון הן מאירות. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

³⁷³¹ קנה ע"א (הערת הזהר).

³⁷³² קצב ע"ב תיקון יח סז ע"א (הערת הזהר).

³⁷³³ בראשית כא ע"א (הערת הזהר).

³⁷³⁴ ואלו צריכים כפיה להראות שהם כפויים תחת התפשטות האצילות והאחוריים שהם מתפשטין בהם ומנהיגין אותם, אמנם הפנים שהם סוד יר"ד ה"א וא"ו ה"א (אור יקר).

³⁷³⁵ שאינם מאירים משם (אור יקר).

³⁷³⁶ פי' אינו צריך לפשוט אצבעות ידיו כדי להראות הפנים שלהם נגד הנר רק אחורי האצבעות דוקא (מ"מ).

³⁷³⁷ ומטמירו (מ"מ).

³⁷³⁸ טעם ג' לשונות אלו נגד ג' כלים דזעיר שמקבלים מהבינה מג' כלים דידה כמ"ש הרב שבעיבור נתקנו כלים חיצונים דזעיר מכלים חיצונים דבינה. וביניקה אמצעיים דזעיר מאמצעיים דבינה. ובגדלות פנימיים דזעיר מפנימיים דבינה (מ"מ).

³⁷³⁹ ומפנימאין (דפ"ו).

אתנהרן עלאין אינן [ומעלאה] (ומלעילא) אתנהרן³⁷⁴⁰ זכאין אינן ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:	
ובעי לארחא בבוסמין כד נפיק שבתא על דאסתלק ההוא רוחא³⁷⁴¹ ונפשא³⁷⁴² דבר נש אשתארת [בערטולא]³⁷⁴³ (בקטורא) (ס"א אשתנית בקרטופא) בגין ההוא סליקו דאסתלק רוחא מניה והא אוקמוה כתיב וירח את ריח בגדיו ויברכהו וגו' האי קרא אוקמוה ואתמר אבל תא חזי ריחא איהו קיומא דנפשא בגין דאיהו מלה דאעיל³⁷⁴⁴ לנפשא ולא לגופא ותא חזי כתיבו (בראשית כז כז) וירח את ריח בגדיו הא אוקמוה אינן לבושין דאדם קדמאא הוו דיהב ליה קודשא בריך הוא לאלבשא לון:	וצריך להריח בבשמים כשיוצאת שבת, על שהסתלקה אותה רוח, ונפש האדם נשארת ערומה (משתנית בבקעים) משום אותו סלוק שהסתלקה הרוח ממנו, והרי פרשוה. נאמר "וירח את ריח בגדיו ויברכהו וגו'", פסוק זה פרשוהו ונתבאר. אבל בא וראה, הריח הוא קיום הנפש, משום שהוא דבר שנכנס לנפש ולא לגוף. בא וראה, נאמר "וירח את ריח בגדיו", הרי פרשוהו שאלו היו אותם לבושי אדם הראשון שנתן לו הקדוש ברוך הוא ללבשם.
בגין דהא כד חב אדם³⁷⁴⁵ אתעדי מניה ההוא לבושא יקרא³⁷⁴⁶ דאתלבש ביה בקדמיתא כד אעיל ליה בגנתא דעדן³⁷⁴⁷	משום שהרי כשחטא אדם, הוסר ממנו אותו לבוש נכבד שהתלבש בו בראשונה כשהכניסו לגן עדן, ואחר שחטא הלביש

³⁷⁴⁰ וענין "אתנהרן אתנהרן" דקאמר היינו שהשפע העליון והכח אל הצורות העליונות הכל תלוי
בסוד אור, כי בהאיר מדה במדה או אין סוף במדות יקרא שפע וכח, והארתם בתחתונים יקרא
השפעתם כדפירשנו בספ"ר בשער מהות והנהגה (אור יקר).

³⁷⁴¹ התפשטות האצילות סוד שבת (אור יקר).
³⁷⁴² שהיתה דבוקה במנוחה ההיא עצבה מפני שנפרדה מזיו וזוהר עליון (אור יקר).
³⁷⁴³ מלשון ערטיילאי, ויש גורסין קטור"א ואפשר מלשון קשר, כלומר נקשרת בגוף שאינן אפשר
להסתלק אחר האור העליון, וקטורא ג"כ הוא עשן והיינו עשן וחשך העוה"ז, ויש גורסין קרטופ"א
(אור יקר).

³⁷⁴⁴ דאטיל (דפ"ו).
³⁷⁴⁵ ענין לבושי אדם הם שלשה מינים, האחד הלבוש הקודם שהיה לו קודם חטאו, חשני לבוש
שעשה לעצמו כאומרו וידעו כי ערומים הם ויתפרו להם עלי תאנה ויעשו להם חגורות, והשלישי
לבוש שעשה להם הקדוש ברוך הוא כאומרו ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם,
והנה השלשה לבושים יסתלקו אלו על אלו, ראשון הוא גבוה מעל גבוה, שני שעשו להם הם
בעצמם יהיה למטה מכולם גרוע, השלישי הוא משובח משני מפני שהוא מעשה ה' ומה גם
שנתייחדו שני שמות להלבישו כאומרו ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו, והנה לבוש ראשון נעשה
לו כשנכנס לגן (אור יקר).

³⁷⁴⁶ כתב הרב בספר א"י כי ג' חשמלים דאד"הר שהם בב"יע הם צפרנים העליונים שהיו על
אד"הר ולא נשאר מהם רק ראש אצבעות שמהם יונק קליפת נוגה כמ"ש בפ' ויקהל ונקרא כתנות
אור ואחר החטא חזר הקב"ה ועשה לו מלבוש מחשמל הסובב ג"ע דעשייה ואח"כ עשה לו מלבוש
אחר מקליפת נוגה והם כתנות עור. וכנגד הלבוש דכתנות אור דג"ע הארץ היה כתוב בספרו של
ר"מ כתנות אור עכ"ל וז"ש הזוהר כדחב אדם איתעדי מניה ההוא לבושא וכו' דהיינו לבוש החשמל
שהיה לו (מ"מ).

³⁷⁴⁷ והענין שהאדם נברא חוץ לגן עד ובהיותו חוץ לא היה צריך לבוש, אמנם בהכנסו לגן הוצרך
אל לבוש כדי שעל ידי אותו הלבוש יוכל גוף עפר לסבול כח אוירי גן עדן, ולכך נתלבש משה בענין
כאומרו ויבא משה בתוך הענין וכדפי' בזוהר, וכן אליהו בסערה כדפי' בפר' תצוה, ונודע כי סוד
אור גן עדן תחתון הוא מסוד היצירה, ששם הרוח בסוד מטטרון עשר ספירן דיצירה, ולכך הכח
לסובלו הוא סוד מאינון לבושין מאינון רתיכין דאיקרון אחוריים, דהיינו מארבע חיות שהם סוד
עשר מדרגות שהם נכללות בארבע כדפירשנו, ואור זה הוא אור שמתלבש הרוח כאשר הוא נכנס
לגן עדן, ובו יתנוצץ סוד אור עליון מהכסא, כנודע שהחיות מאירות מארבעה עמודי אור שהכסא
מתנהגת בהם כדפירשנו בשיר השירים, והיינו שנקראים אחוריים לאור הכסא שהוא מתלבש בהם,
ואינון לבושין שבהגלמם לחוץ אם היה אדם יוצא מגן עדן בלבוש ההוא יקרא לבושי טופרא,
דהיינו קליפה ולבוש אל הגוף הערום, ואם תאמר אם כן מהו אדם, אם הבשר הזה דוחק הוא
שיהיה הבשר הזה משובח מלבוש האור העליון, לזה אמר כי האדם הוא סוד בריה זו שברא

ולבשר דחב אלביש ליה בלבושא אחרא³⁷⁴⁸ לבושא קדמאה דאתלבש ביה אדם בגנתא דערן איהו הוה מאינון מלבושין³⁷⁴⁹ מאינון רתיכין דאקרין אחוריים³⁷⁵⁰ ואינון לבושין דאקרין לבושי טופרא³⁷⁵¹;	אותו בלבוש אחר. הלבוש הראשון שהתלבש בו אדם בגן עדן, הוא היה מאותם מלבושים מאותן מרכבות שנקראו אחורים, ואותם לבושים שנקראו לבושי צפורן.
וכר הוה בגנתא דערן כל אינון רתיכין וכל אינון משריין קדישין כלהו סחרין ליה לאדם ואתנשיר מכלא ולא הוה יכיל מלה בישא לאתקרבא בהדיה כיון דחב ואתעדו³⁷⁵² מניה אינון לבושין³⁷⁵³ דחיל ממלין בישין³⁷⁵⁴ ורוחין בישין ואסתלקו מניה אינון משריין קדישין ולא אשתארו ביה אלא אינון [ראשי] טופרי דאצבעאן דסחרין לון לטופרין סחרנו דוזהמא אחרא;	וכשהיה בגן עדן, כל אותן מרכבות וכל אותם מחנות קדושים, כולם הקיפו את אדם, ונשמר מהכל, ולא היה יכול דבר רע להתקרב אליו. וכיון שחטא והוסרו ממנו אותם לבושים, פחד מדברים רעים ורוחות רעות, והסתלקו ממנו אותם מחנות קדושים, ולא נשארו בו אלא אותם ראשי צפרני האצבעות שסובבים את הצפרנים סביב זוהמא אחרת.
ובגין כך לא ליבעי ליה לבר נש לרבאה אינון טופרין דוזהמא דהא כמה דאסגיאו הכי נמי אסגי עליה קסטורא וידאג בכל יומא ובעי לספרא לון ולא ירמי לון דלא יעביד קלנא בההוא אתר דיכיל ההוא בר נש לאתזקא וכלא כגוונא עלאה דהא לכלהו אחוריים סחרא סטרא אחרא ולא אצטריך ליה באתר דעלמא;	ולכן לא צריך לאדם לגדל אותן צפרנים של זוהמא, שהרי כמה שמתרבות, כך גם מרבה עליו זוהמא, וידאג בכל יום וצריך לגזור אותן, ולא יזרוק אותן, שלא יעשה קלון באותו מקום, שיכול אותו אדם להנזק. והכל כדוגמא שלמעלה. שהרי לכל אחורים מקיף הצד האחר, ולא צריכים אותו במקום של העולם.
לבשר עבד ליה לאדם לבושין אחרנין מטרפי אילנין דגנתא דערן דארעא דהא בקדמיתא הוה אינון לבושין מאינון אחוריים דגנתא דלעילא והשתא מגנתא דארעא ונפקי מגנתא ואינון לבושין הוה סלקין ריחין	אחר כך עשה לאדם לבושים אחרים מהעלים של עצי גן העדן שבארץ. שהרי בראשונה היו אותם לבושים מאותם אחוריים של הגן שלמעלה, ועכשיו מהגן של הארץ, ויצאו מהגן. ואותם לבושים היו מעלים ריחות ובשמים של הגן שהנפש מתיישבת בהם ושמחה בהם. זהו שנאמר

הקדוש ברוך הוא עפר מן האדמה, ומפני שפלותו מעותד למקרים ולפגעים עם היותו משובח מצד בריאתו לכך צריך אל לבוש ושמירה (אור יקר).

³⁷⁴⁸ פי' מהחשמל הסובב ג'ע דעשייה ולבוש אחר מקליפת נוגה כמ"ש הרב (מ"מ).

³⁷⁴⁹ "מאינון מלבושין" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁵⁰ פי' משלשה חשמלים דב"ע והם מקיפים וסובבים על בי"ע ולכך קראם אחוריים (מ"מ).
³⁷⁵¹

³⁷⁵² ואתער (מ"מ).

³⁷⁵³ (ס"א ואתלבש בלבושין דחול ממלין כו') נוסף בדפ"ו.

³⁷⁵⁴ והיינו כמ"ש הרב ז"ל אלה אינון ראשי טופרין דאצבען. פי' שלא נשאר מהלבוש הא' אלא הצפרנים של האצבעות שהם מהחשמל הראשון וקראם ראשי טופרין לפי שהלבוש האחד כולו נקרא צפרנים העליונים כמ"ש הרב וצפרני האצבעות שנשארו הם ראשי טופרין דטופרין הוא מה דאשתאר מאינון לבושין דנהורא קדמאה וכתב רבינו האר"י ז"ל שלא תטעה ח"ו שהצפרנים הם מצד הטומאה דא"כ מאי רבותיה דאדה"ר שהיה לבוש בצפורין. אלא שהם דינים קדושים ומצד שהם דין יש אחיזה לחיצונים לינק ומה שהוא על הבשר הוא קדושה גמורה ומה שיוצא חוץ לבשר משם יונקים החיצונים ולפיכך איסור גדול יש בהנחתם כי גורם לקליפה לינק מהקדושה של הבשר ע"י שורשם שהיא קליפה זכה של הצפורן הדבוקה בבשר עצמו. ומהר"ח ז"ל היה נוטל צפרניו כסדר ולא חש לדברי האבודרהם וכו' אכן אני נזהר שלא ליטול דיד ורגל ביום אחד כי כן אמרו במסכת נידה אמר רשב"י ה' דברים העושה אות דמו בראשו וכו' גם יהא נזהר שלא לקוץ אותן על בגדיו ולקולטן שם כי הוא גורם רעה לעצמו. ואם אשה נדה תעשה ככה ביום טהרתה לקוץ אותן על בגדיה מעולם לא תצא מידי דופנה של טומאתה ותגרום להפיל ולדותיה ושומר נפשו יקצץ קציצה על הארץ ואחר שישרפם או יקברם יטול ידי נטילה גמורה ואז ושאנן מפחד רעה (מ"מ).

ובוסמין דגנתא דנפשא מתיישבא בהו וחדא בהו הדא הוא דכתיב (בראשית כז כז) וירח את ריח בגדיו ויברכהו דהא ואתיישבא (מתיישבא) נפשיה ורוחיה ודיצחקן בההוא ריחא:	"וירח את ריח בגדיו ויברכהו", שהרי התיישבה נפשו ורוחו של יצחק באותו ריח.
ובגין דא כד נפק שבתא בעי לארחא בבוסמין לאתישבא נפשיה בההוא ריחא על ההוא ריחא עלאה קדישא דאסתלק מינהו וההוא ריחא מעליא דבוסמין איהו הדס דהא קיומא דאתר קדישא דנשמתין נפקין מניה הדס איהו ודא איהו קיומא דנפשא כגוונא דלעילא לאתקיימא מההוא [ערמולא] (קטורא) דאשתארת:	לכן, כשיוצאת שבת, צריך להריח בבשמים ליישב את נפשו באותו ריח על אותו ריח עליון קדוש שהסתלק ממנו. ואותו ריח המעולה שבבשמים הוא הדס, שהרי קיום המקום הקדוש שממנו יוצאות הנשמות הוא הדס. וזהו קיום הנפש כדוגמא שלמעלה, כדי להתקיים מאותה התערטלות שנשארה.
כד נפק שבתא אתלבש אדם באינן לבושיין דגנתא דעדן דארעא דסלקין ריחין ובוסמין לקיימא נפשיה על ההוא רוחא קדישא עלאה יקירא דאסתלק מניה והדס איהו קיומא דנפשא ודאי [כגוונא עלאה דאתקיימא דנפשא] (בכל סטריין):	כשיצאה שבת, התלבש אדם באותם לבושי גן עדן של הארץ שמעלים ריח ובשמים, לקיים את הנפש על אותה רוח קדושה עליונה נכבדה שהסתלקה ממנו. והדס הוא ודאי קיום הנפש, כדוגמא עליונה, שהתקיימה קיום הנפש.
ההוא רוחא עלאה דנחית עליה דבר נש בחדו וחדו לנפשיה כדין קיימא נפשא דבר נש כגוונא דעלמא דאתי דזמין	אותה רוח עליונה שיורדת על אדם בשמחה ומשמחת את נפשו, אז עומדת נפש האדם כמו העולם הבא, שמוכן
רמ/א	
לאיתהנאה מניה כמה דבר נש אהני להאי רוחא בעלמא דא הכי וההוא רוחא אהני ליה לבר נש לעלמא דאתי דכתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה וגו' וכתיב (שם יא) והשביע בצחצחות נפשך כמה דבר נש רוי לההוא ענונא ואהני ליה הכי נמי איהו רוי ליה לעלמא דאתי כדין כד בר נש זכי ואשלים שלימו דיקרא דשבתא כדקאמרן קודשא בריך הוא קארי עליה ואמר (שם מט) ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:	להנות ממנו. כמו שאדם מהנה את הרוח הזו בעולם הזה, כך אותה רוח מהנה אותו לעולם הבא, שנאמר "אז תתענג על ה' וגו'". ונאמר "והשביע בצחצחות נפשך". כמו שאדם מרווה את אותו עונג ומהנה אותו, כך גם הוא מרווה אותו לעולם הבא. אז כשהאדם זוכה ומשלים את שלמות כבוד שבת כפי שאמרנו, הקדוש ברוך הוא קורא עליו ואומר, "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".
קם רבי אבא ושאר חברייה ונשקו רישיה בכו ואמרו זכאה חולקנא דארחא דא זמין קודשא בריך הוא לקבלן אמר רבי אבא לי זמין קודשא בריך הוא ארחא דא בגין לאתחברא עמכון זכאה איהו חולקי דזכינא לארחא דא:	קם רבי אבא ושאר החברים ונשקו ראשו. בכו ואמרו, אשרי חלקנו שהדרך הזו זמן הקדוש ברוך הוא לפנינו. אמר רבי אבא, לי זמן הקדוש ברוך הוא הדרך הזו כדי להתחבר עמכם. אשרי חלקי שזכיתי לדרך הזאת.
אמר להו אימא לכו מה דחמינא יומא דא נפקנא לארחא וחמינא נהורא חדא ואתפלג לתלת נהורין ואזלו קמאי ואתטמרו ואמינא ודאי שכינתא חמינא זכאה חולקי והשתא	אמר להם, אומר לכם מה שראיתי. היום הזה יצאתי לדרך, וראיתי אור אחד שנחלק לשלשה אורות, והלכו לפני ונטמנו. ואמרתי, ודאי שכינה ראיתי, אשרי חלקי. ועכשיו אותם שלשת האורות שראיתי, אתם הם,

ואי שאתם אורות ונרות עליונות להאיר בעולם הזה ובעולם הבא.	אינן תלת נהורין³⁷⁵⁵ דחמינא אתון אינן ודאי אתון נהורין ובוצינן עלאין לאנהרא בעלמא דין ובעלמא דאתי:
אמר רבי אבא, עד כאן לא ידעתי שכל המרגליות הנסתרות הללו היו תחת ידיכם, כיון שראיתי שהרי ברצון מצות רבונכם נאמרו הדברים הללו, ידעתי שכל הדברים עולים ביום זה לתוך הכסא העליון ולוקח אותם אותו אדון הפנים ועושה מהם עטרות לאדונו. והיום הזה מתעטרים (שבעים) ששים מרכבות קדושות לכבוד הכסא באותם דברים שנאמרו כאן ביום הזה.	אמר רבי אבא, עד כאן לא ידעתי שכל המרגליות הנסתרות הללו היו תחת ידיכם, כיון שראיתי שהרי ברצון מצות רבונכם נאמרו הדברים הללו, ידעתי שכל הדברים עולים ביום זה לתוך הכסא העליון ולוקח אותם אותו אדון הפנים ועושה מהם עטרות לאדונו. והיום הזה מתעטרים (שבעים) ששים מרכבות קדושות לכבוד הכסא באותם דברים שנאמרו כאן ביום הזה.
אמר רבי אבא, נלך לכפר הזה שהוא קרוב לנו במדבר. הלכו ולנו שם. בחצות הלילה קם רבי אבא ושאר החברים לעסוק בתורה. אמר רבי אבא, מכאן והלאה נאמר דברים לעטר בהם את הצדיקים שבגן עדן, שעכשיו הוא הזמן שהקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן מקשיבים לקולות הצדיקים שבארץ.	אמר רבי אבא, נלך לכפר הזה שהוא קרוב לנו במדבר. הלכו ולנו שם. בחצות הלילה קם רבי אבא ושאר החברים לעסוק בתורה. אמר רבי אבא, מכאן והלאה נאמר דברים לעטר בהם את הצדיקים שבגן עדן, שעכשיו הוא הזמן שהקדוש ברוך הוא וכל הצדיקים שבגן עדן מקשיבים לקולות הצדיקים שבארץ.
פתח רבי אבא ואמר, נאמר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם". בפסוק הזה יש להתבונן, וכך צריך לומר, השמים לה', והארץ נתן לבני אדם. מה זה "השמים שמים". אלא כאן יש להתבונן, משום שיש שמים ויש שמים, שמים למטה וארץ למטה מהם, שמים למעלה וארץ למטה מהם.	פתח רבי אבא ואמר, נאמר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם". בפסוק הזה יש להתבונן, וכך צריך לומר, השמים לה', והארץ נתן לבני אדם. מה זה "השמים שמים". אלא כאן יש להתבונן, משום שיש שמים ויש שמים, שמים למטה וארץ למטה מהם, שמים למעלה וארץ למטה מהם.

³⁷⁵⁵ פי' שהיו ר' יצחק ור' חייא ור' יוסי (מ"מ), עי' הקדמת המאיר האדרא לאד"ר.

³⁷⁵⁶ הכי (דפ"ו).

³⁷⁵⁷ פי' בינה וכן מוכח לקמן מהגהות הרח"ו א"נ י"ל כרסייא עילאה מ' (מ"מ).

³⁷⁵⁸ מארי (דפ"ו).

³⁷⁵⁹ מט"ט (רח"ו).

³⁷⁶⁰ נמחק במ"מ.

³⁷⁶¹ ר"ק (רח"ו).

³⁷⁶² לאימא (רח"ו).

³⁷⁶³ פי' רחל וכל הצדיקים שבג"ע של מעלה שהיא בריאה צייתין לקליהון וכו' כמ"ש האר"י ז"ל (מ"מ).

³⁷⁶⁴ בזהר דפוס מנטובא קרימונא לובלין זולצבאך, הגרסא ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה עשר יריעות וגו' כתיב (הערת הזהר).

³⁷⁶⁵ פי' דעשייה כמ"ש לקמן (מ"מ).

³⁷⁶⁶ פי' הארץ הלזו (מ"מ).

³⁷⁶⁷ לפי הסוד שמים דלעילא וכו' הוא ז"ן כנודע, ושמים דלתתא וכו' הם השמים שעל העוה"ז, ולכן כפל ב' פעמים שמים ולא כן הארץ, מפני שהארץ העליונה שהיא המלכות היא גבוהה לאין

וכל דרגין עלאין ותתאין כלהו כגוונא דא אלין באלין שמים לתתא אינון עשר יריעות³⁷⁶⁸ כמה דאת אמר (שם קד ב) נוטה שמים כיריעה וקודשא בריך הוא עבד לון ומשריין די בגווייהו לאנהגא ארעא תתאה (משריין די בגווייהו) תשיעאה³⁷⁶⁹ אנהג לתתאי דסחרן כקופטרא דקולטא עשיראה³⁷⁷⁰ איהו עקרא:	וכל הדרגות העליונות והתחתונות כולן כמו זה, אלה באלה. שמים למטה, הם עשר יריעות, כמו שנאמר "נוטה שמים כיריעה". והקדוש ברוך הוא עשה אותם ואת המחנות שבתוכם להנהיג את הארץ התחתונה. התשיעי מנהיג את התחתונים, שסובבים כעבותות העגלה. העשירי הוא העיקר.
ובכלהו משריין ממנן עד שביעאה³⁷⁷¹ משביעאה ולהלאה³⁷⁷² אית נהורא דאתפשט לתתא מגו כורסיא עלאה ונהיר לעשיראה ועשיראה מההוא נהירו דנקטא יהיב לתשיעאה³⁷⁷³ ואיהו לתמינאה³⁷⁷⁴ ולתתא:	ובכל המחנות ממונים יש עד לשביעי. ומהשביעי והלאה יש אור שהתפשט למטה מתוך הכסא העליון, ומאיר לעשירי, והעשירי, מאותו האור שהוא לוקח, נותן לתשיעי, והוא לשמיני ולמטה.
האי תמינאה כד אתפקדון חילי דכוכביא ואפיך לון ההוא נהירו קיימא³⁷⁷⁵ ויהיב חיליה לכל חד וחד לאתמנאה בההוא אתר	השמיני הזה, כשנפקדים כוחות הכוכבים ומוציא אותם, אותו האור עומד ונותן כוחו לכל אחד ואחד להתמנות באותו מקום שצריך, שנאמר "המוציא במספר צבאם וגו'". "מרב אונים" זהו הזוהר שלמעלה שנקרא

חקר מן השמים שעלינו והיא בחינת רקיע לגבי עולמות ב"ע, ועוד דלא שייך לומר בה נתן לבני אדם. האמנם על פי הענין הנמשך שיש שני מיני עצמיות רקיעים, של העוה"ז ושל גן עדן כדאמר לקמן, ושרקיעי גן עדן דבוקים עם של העוה"ז כמו שיבוא לפנינו, לכן כפל השמים שמים לה', ירצה אם אתה רואה את השמים האלה הנראים לנו דע שיש תוכם שמים עליונים וקדושים מאד שהם לה', אבל שטחיות הארץ אפילו קרקע של גן עדן אין בו חילוק עצמי לבין קרקע העוה"ז אעפ"י שהוא יותר זך מאד. ואת כל הארץ נתן לבני אדם, שהרי גם בקרקע הגן עדן היה רשות לאדם לשכון. ואולם סוד עשר רקיעים אלה ה"ס ט' ספירן עלאין דמלכות דעשיה שהרי כל שטח הארץ ה"ס מלכות דמלכות, ובית המקדש וירושלים סוד יסוד דמלכות שבמלכות זו בסוד פנימיותו, ושם כל עשר ספירות של יסוד זה, דהיינו קדש הקדשים סוד חב"ד דיסוד, והגוף הוא ההיכל שבו שלחן ומנורה ומזבח הזהב שהם חג"ת דרום צפון ומזרח, ואולם סוד נה"י שני עמודים יכין ובוועז נצח הוד גפן זהב יסוד היסוד, והעזרות סוד המלכות. וכל זה בסוד פנימיות וחוש להם בחינת חיצוניות, ועל דרך זה תקיש בכל בחינה ובחינה לאין חקר. וכמו כן בינה של כוללות מלכות העשיה ה"ס גן עדן כמו שיבוא לקמן, שהרי בכל שטחיות הארץ כולה מתפשט פרצוף מלכות שבמלכות העשיה, אבל ט' ספירותיה חב"ד גג"ת נה"י של מלכות דעשיה הם סוד עשר רקיעין הנזכרים כאן, והאחרון הוא העשירי הוא סוד וילון שאינו משמש אלא כניסה ויציאה וה"ס עטרה, ורקיע הוא היסוד ובו כל התשעה גלגלים שהזכירו התוכנים דהיינו שבע גלגלים דשצ"ם חנכ"ל והשמיני של המזלות והתשיעי הוא גלגל היומי, וכולם יחד בחינת יסוד ולכן נחלק ונתפשט לכל כך בחינות, שהרי סוד רקיע עיקרו היסוד, שחקים נ"ה, זבול ת"ת, מעון גבורה, מכון חסד, ערבות שלש ראשונות, על דרך היכל קדש הקדשים שידוע שכולל השלש ראשונות (רמ"ז). פי' הם ז'ן שבכל עולם ועולם וז"ש וכל דרגין דעילאין ותתין וכו' (מ"מ).

³⁷⁶⁸ כתב הרב בספר ק"י וז"ל דע כי ז' רקיעים שבעו"הז הם ט' ספירות דעשייה כי רקיע א' כולל ג' רקיעים והם י' רקיעים הנזכרי' בפ' ויקהל דף ר"ט שהם ט' דעשייה ונוסף בהם וילון הוא עטרת היסוד עכ"ל. ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

³⁷⁶⁹ פי' חכמה דעשייה (מ"מ).

³⁷⁷⁰ גלגל השכל (רח"ו).

³⁷⁷¹ פי' בכל הרקיעים ממטה למעלה עד החסד שנקרא שביעאה יש בכל א' משריין ממנו (מ"מ).

³⁷⁷² פי' מחסד ולמעלה דהיינו ג' מתפשט אור מהמלכות דאצילות ומאיר לכתר דעשייה ומשם לחכמה דעשייה וז"ש מגו כרסיא עילאה דהיינו מ' דאצילות נהיר לעשיראה שהוא כתר דעשייה (מ"מ).

³⁷⁷³ חכמה (רח"ו).

³⁷⁷⁴ בינה גלגל המזלות (רח"ו).

³⁷⁷⁵ פי' בינה (מ"מ).

רוב אונים.	דאצטריך דכתיב (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם ³⁷⁷⁶ וגו' מרב אונים דא איהו זהרא ³⁷⁷⁷ דלעילא דאקרי רוב אונים:
וכל רקיע ורקיע יש ממונה, ומופקד על העולם ועל הארץ להנהיג את הכל, חוץ מארץ ישראל, שלא מנהיג אותה לא רקיע ולא כח אחר, אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, והרי פרשוה. ואם תאמר, איך שרוי לחנם רקיע על ארץ ישראל, והרי טל ומטר יורד עליה מהרקיע כשאר כל ארץ אחרת.	וכל ³⁷⁷⁸ רקיעא ורקיעא [אית] ממנא ואתפקד על עלמא ועל ארעא לאנהגא כלא בר ארעא דישראל דלא אנהיג לה רקיעא ולא חילא אחרא ³⁷⁷⁹ אלא קודשא בריך הוא בלחודו ³⁷⁸⁰ והא אוקמוה ואי תימא היך שריא ³⁷⁸¹ למנא רקיעא על ארעא דישראל ³⁷⁸² והא מטרא וטלא ³⁷⁸³ מרקיעא נחית עלה כשאר כל ארעא [אחרא]:
אלא בכל רקיע ורקיע יש ממונים ששולטים על העולם,	אלא בכל רקיעא ורקיעא ³⁷⁸⁴ אית ממנן שלטין על עלמא
	רמב
ואותו ממונה ששולט על אותו רקיע נותן מן הכח שיש לו לאותו רקיע כדי לתת למטה, ואותו רקיע לוקח מאותו ממונה, ונותן למטה לארץ, ואותו הממונה אינו לוקח אלא מהתמצית שלמעלה. אבל הארץ הקדושה אין שולט על אותו הרקיע שעליה ממונה אחר, ולא כח אחר, אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, והוא פוקד את הארץ הקדושה באותו רקיע.	וההוא ממנא דשלמא על ההוא רקיעא יהיב מחילא דאית ליה ולההוא (מההוא) רקיעא בגין למיהב לתת ³⁷⁸⁵ וההוא רקיעא נקיט מההוא ממנא ויהיב לתת לארעא וההוא ממנא לא נקיט אלא מתמצית דלעילא אבל ארעא קדישא לא שליט על ההוא רקיעא דעליה ממנא אחרא ולא חילא אחרא אלא קודשא בריך הוא בלחודו ואיהו פקיד לארעא קדישא בההוא רקיעא:
בכל רקיע ורקיע יש פתחים ידועים ושלטון של כל הממונים מפתח לפתח רשום, ומאותו פתח והלאה אינו שולט אפילו כמלא	בכל רקיעא ורקיעא אית פתחין ידיעין ³⁷⁸⁶ ושולטנו דכלו (דשולטנו בכל) ממנן מפתחא

³⁷⁷⁶ בינה (רח"ו), והיינו דעשיה (מ"מ).

³⁷⁷⁷ חכמה (רח"ו), היינו דעשיה כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

³⁷⁷⁸ ובכל (דפ"ו).

³⁷⁷⁹ שהוא המלאך הממונה על הרקיע (אור יקר).

³⁷⁸⁰ וענין זה הוא מהיכל לבנת הספיר ולמעלה, כי משם ולמעלה נכלל בכלל דאח"ד כדפירשנו לעיל ובפרשת תרומה. כי שמ"ע ובר"ך כוללים מנקודה ראשונה ועד היכל לבנת הספיר, ומשם ולמטה אח"ר ולא אח"ד (אור יקר).

³⁷⁸¹ כלומר היאך אפשר לומר שהם עומדים למגנא אחר שאני רואה שהם פועלים פעולתם בארץ ישראל, שהרי מטרא וטלא שנעשה מאדי הארץ העולים כנגד הרקיע, והרקיע מהפכם למטה למים, וטללים המקיימין הארץ ומולידים ומצמיחין אותה, וכן השמש וכן הלבנה להצמיח ולבשל הפירות הכל בארץ ישראל על ידם, אם כן היאך יעלה בדעת שהם למגנא אחר שהם פועלים (אור יקר).

³⁷⁸² זה יובן במה שנתבאר בפ' קדושים בדפ"ג ע"א בס"ת וז"ל אדם קדמא לא הווה ליה מהאי עלמא כלום כו' ושם ביארנו כי קודם שחטא אדם הראשון היו העולמות מתעלין באופן אחר ואז ארץ ישראל היה כנגד היצירה ונמצא כי רקיעין דעשיה קיימי למגנא בארעא דישראל (שער מאמרי רשב"י).

³⁷⁸³ פי' לחזק הקושיא שאדרבה אנו רואים שהמטר יורד מן הרקיע כמו ח"ל (מ"מ).

³⁷⁸⁴ דרך כלל, כי הרקיע והככב שבו הוא בית קבול לכח השופע עליו, וישתנה בכל מחוז ומחוז שהוא סובב, ולזה נמצא בחלק מן הארצות שהככב פועל בחזקה ובחלק מן הארצות אינם פועלים, ולזה אין הככב פועל אלא כפי הנשפע, וזה כלל ראשון לתשובת קושייתנו (אור יקר).

³⁷⁸⁵ "בגין למיהב לתת" מוסגר בדפ"ק.

³⁷⁸⁶ פי' כל שר ושר יש לו פתח הידוע לו ואינו שולט על פתח חבירו. וז"ש אית פתחין ידיעין דשולטנו דכל ממנן דה"ג. ומ"ש מפתחא לפתחא רשימא הוא כמ"ש שכל שר הוא שולט מפתח שלו עד פתח של חבירו ומשם ואילך אינו שולט וז"ש ומההוא פתחא וכו' (מ"מ).

לפתחא רשימא ומההוא פתחא ולהלן לא שלטא אפילו כמלא נימא ולא עאל דא [אפילו] בתחומא דפתחא דחבריה בר כד אתיהיב ליה רשו לשלטאה חד על חבריה כדין שלטין מלכין די בארעא חד על חבריה:	נימה, ולא נכנס זה (אפילו) לתחום פתח חבירו חוץ מכאשר ניתנת לו רשות לשלוט אחד על חבירו, ואז שולטים המלכים שבארץ אחד על חבירו.
באמצעותא דכלהו רקיעין אית פתחא חדא דאקרי גבילו"ן ותחות האי פתחא אית שבעין פתחין אחרנין לתתא ושבעין ממנן נטריין מרחיק תרי אלפיין אמין דלא קרביין לגביה ומההוא פתחא ארחא (וההוא פתחא) סליק לעילא לעילא עד די מטא לגו כורסייא עלאה ומההוא פתחא לכל סטריין דרקיעא עד תרעא דפתחא דאקרי מגדו"ן (ס"א מגדו"ן) דתמן איהו סיומא דרקיעא דתחומא דארעא דישראל:	באמצע כל הרקיעים יש פתח אחד שנקרא גבילו"ן, ותחת הפתח הזה יש שבעים פתחים אחרים למטה, ושבעים ממונים שומרים מרחוק של אלפים אמה שלא יתקרבו אליו. ומאותו פתח עולה דרך למעלה למעלה, עד שמגיעה לכסא העליון, ומאותו הפתח לכל הצדדים שברקיע, עד שער הפתח שנקרא מגדו"ן (מגדו"ן), ששם הוא סיום הרקיע של תחומה של ארץ ישראל.
וכל אינון ושבעין פתחין דרשימין גו ההוא פתחא דאקרי גבילו"ן כללו רשימין בכורסיא קדישא וכללו קרינן לון שערי צדק דלא שליט אחרא עליהו וקודשא בריך הוא פקיד לארעא דישראל בההוא רקיעא מפתחא לפתחא בפקידו כמה דאצטריך³⁷⁸⁷ ומתמציתא דההוא פקידו³⁷⁸⁸ נטלין אינון שבעין ממנן ויהיבין לכללו ממנן אחרנין³⁷⁸⁹:	וכל אותם שבעים פתחים שרשומים בתוך אותו פתח שנקרא גבילו"ן, כולם רשומים בכסא הקדוש, ולכולם קוראים שערי צדק, שלא שולט אחר עליהם. והקדוש ברוך הוא פוקד את הארץ הקדושה באותו רקיע, מפתח לפתח בפקידה כמו שצריך. ומתמצית אותה פקידה מקבלים אותם שבעים הממונים, ונותנים לכל הממונים האחרים.
בגנתא דעדן ודלתתא (אית רזין עלאין גו רקיעא דקיימא עליה) רקיעא דקיימא עליה³⁷⁹⁰ אית ביה רזין עלאין כד עבד קודשא	בגן עדן שלמטה, ברקיע שעומד עליו, יש בו סוד עליונים. כשעשה הקדוש ברוך הוא את הרקיע, הביא אש ומים מתוך כסא כבודו ושתפם כאחד, ועשה מהם רקיע למטה,

³⁷⁸⁷ קמא ע"א (הערת הזהר).

³⁷⁸⁸ פקידא (דפ"ו).

³⁷⁸⁹ עי' בסוף הספר סי' ד' (הערת הזהר).

³⁷⁹⁰ ענין ג"ע הארץ בקיצור נמרץ הנה הארץ כולה היא מל' דעשי' ונקודה פנימית שלה הוא ג"ע הארץ האמנם הוא בחי' היסוד דבינה דהאי מל' דעשיה כנזכר בפ' תצוה והרקיע שע"ג שאר ארעא בחי' החיצונית דבחי' העולמו' ביסוד דבינה דעשיה ולגו מינ' הרקיע דע"ג גנתא והוא יסוד דדכורא דקדושה בחי' פנימיות של נשמות ולכן נעשה מאש וממים דשמים עלאין שהם ח"ו שורש נשמה פנימיות הנמשכים מפנימיות ז"א דאצילות. אך שאר הרקיעין נעשו מכסא הכבוד שהוא חיצוניות העולמות לכן מתחברים כחדא רקיע דארעא ורקיע דגנת' שהוא פנימיות שלו ונשמה אליו בחי' מוחין דעשיה וזה הרקיע מתחלה על גנתא יסוד המל' דעשיה בפנימיותה ואית בה חד פתח' באמצעותא הנקרא (בראשית ב' י) נהר היוצא מעדן שהו' צינור הזרע ונחלק לד' פתחים כי הם ד' יסודות ארמ"ע של הנשמה ובהם ד' נהרין מיכאל רפאל גבריאל נוראל שהם פנימיו' יסוד דדכורא וסביבותיו ד' מחנות מיכאל גבריאל הם חיצוניות כנודע והם ד' מחנות רגמ"ן מזרח ת"ת דרום חסד צפון גבורה מערב יסוד עצמו וכשאלו מאירים מהנשמה הפנימיות אז אותן מחנות שהם חיצוניות הם לבושים חיצונים לנשמה ג"כ והבן זה והם י"ב שבטים כנז' (זהר הרקיע). מיירי ברקיע הגדול הסובב את העוה"ז ואת הגן, ואמר שבתוך חלק הרקיע שעומד על גבי גן עדן יש רזין עלאין שאינו כשאר הרקיע החופף על העוה"ז שאין תוכו ותחתיו שום דבר חוצץ בינו לבין הארץ, ואחר כך ביאר הענין דרך כלל ואמר רקיעא דקיימא עליה וכו', פי' אותו הרקיע שהעליון הנזכר עומד עליו והוא תחתיו, אית ביה, בעצמותו, רזין עלאין. אי נמי רקיעא דקיימא עליה, שאינו נוטה מעל הגן אלא עומד עליו תמיד (רמ"ז).

ברוך הוא רביעא אייתי אש ומים³⁷⁹¹ מגו כורסי יקריה ושתף לון כחדא ועבד מנהון ורביעא (שמים) לתתא ואתפשט³⁷⁹² עד דמטו לההוא אתר דגנתא דעדן ויתבו מה עבד קודשא בריך הוא נטל משמים עלאין קדישין אש ומים אחרנין דמשתכחין ולא משתכחין דאתגליין ולא אתגליין ומואינון אש ומים דאתנטלו משמים עלאין עבד מנייהו מתיחו דרביעא (ומתחבר גו רביעא אחרא) ומתח ליה על האי גנתא דלתתא ומתחבר גו רביעא אחרא:	והתפשטו עד שהגיעו לאותו מקום של גן עדן וישבו. מה עשה הקדוש ברוך הוא. לקח מהשמים העליונים הקדושים אש ומים אחרים שנמצאים ולא נמצאים, שנגלים ולא נגלים, ומאותם אש ומים שניטלו מהשמים העליונים, עשה מהם מתיחת הרקיע, ומתח אותו על הגן הזה שלמטה, ומתחבר לתוך רקיע אחר.
ארבע³⁷⁹³ גווינן בההוא מתיחו דרביעא דעל גנתא חיוור וסומק ירוק ואוכס לגבי הני גווינן אית ארבע פתחין [לתתא מההוא מתיחו דרביעא ואינון פתחין] לארבע סטריין דרביעא דעל גבי גנתא ומאינון (דאינון) אש ומים דאתעביד מנהון ההוא רביעא וומתפתחין בארבע פתחין ארבע נהורין לסטר ימינא בההוא פתחא מגו מתיחו דסטריין [מיא] (ימינא) נהרין תריין נהורין באינון ותריין פתחין בפתחא דימינא ובפתחא דאיהו [לגו נפקא נהורא ואיהו] ולקבלו [לגו] אנפין:	ארבעה צבעים באותה מתיחת הרקיע שעל הגן, לבן אדום ירוק ושחור. לצבעים הללו יש ארבעה פתחים מתחת לאותה מתיחת הרקיע, ואותם הפתחים לארבעת צדדי הרקיע שעל גבי הגן. ומאותם אש מים שנעשה מהם אותו רקיע, נפתחים בארבעה פתחים ארבעה אורות. לצד ימין באותו פתח מתוך מתיחת צד (המים) הימין מאירים שני אורות באותם שני פתחים, בפתח הימין, ובפתח שהוא (בפנים יוצא אור, והוא פנים) כנגד הפנים.
גו נהורא דנהיר לסטר ימינא אתרשים את	בתוך האור המאיר לצד ימין רשומה אות אחת מאירה ובולטת (ולוהטת) ונוצצת

³⁷⁹¹ ולהיות רקיע הגן הנ"ל בחי' הדעת, ונקודת אמצעי חכמה עדן, והוא בסוד זרוע ימין שאין בו קליפה, לכן רקיע זה יותר מעולה מרקיע עולם הזה כנזכר פרשת ויקהל (דף רט ע"ב) שנעשה מאש ומים עלאין. והנה זה הרקיע הוא תוך הרקיע דעולם הזה דעשיה, והוא רקיע החופף נגד הגן ולא יותר, והוא תחת הרקיע דעשיה דבוק עמו בתוכו, וז"ש שם עביד מינייהו מתיחו דרביעא חדא ומתחבר גו רביעא אחרא, ולא אמר "ברקיע אחרא" אלא "גו רביעא", ר"ל הוא בתוכו ממש ומחובר עמו וז"ש (שם) כד עביד קב"ה רקיע אייתי אש ומים כו' עד דמטי להאי אתר דגנתא דעדן ויתבי. פי' כי נטיל אש ומים מבחי' כסא דבריאה ומשם בלבד הוא השתלשלותו, ועשה מהם שמים דעולם הזה עשר יריעות (ע"ח שער מ"ג פרק ג).

³⁷⁹² ר"ל זה לתוך זה עד דמטי להאי אתר, ולא ירדה יותר. ואח"כ הביא אש ומים עלאין מושפעים מחו"ג דאצילות, ומהם עשה הרקיע דעל גנתא גו האי רביעא אחרא הנ"ל בתוכו (ע"ח שמ"ג פ"ג).

³⁷⁹³ יש בכאן ארבעת דברים, ארבע גווינן, הוא סוד הארת ד' מדות שהם חגת"ם, וארבע נהורין, בארבע פתחין, הם סוד ד' אותיות אדנ"י וכמ"ש לקמן דף ר"ב א', ולפי שתרע"א הוא אדנות מלא לכן הם ארבע פתחין. ועוד יש ד' אותיות מרג"נ שה"ס חיות המרכבה, ומפני שהן חיות דסטרא דנוק' לכן רפא"ל הוא בצד הפנים, וכתב בציוור העולמות שהן שרשי ארבע חיות הנאחזות בדעת שהוא סוד הרקיע, ולכן נראה לי שלא מאירות אלא ארבע ראשי שמותם (מ'כאל ב'ואל ג'בראל נ'זריאל), להורות שהן ארבע שרשים הנעלמים (נ"א העליונים), אבל בבא נשמת הצדיק לשם אז מתפשטים ארבע הענפים ונגלים להדיא הם וחייליהם. ומפני שרפאל אוזח בימין ובשמאל כנזכר בפרשת תרומה קמ"ז א' שמצד החסד נקרא רפא"ל ומצד הדין נקרא בוא"ל, ולפיכך נראה לפעמים ר' ולפעמים ב', וגם מפני זה נקרא סטרא דלקבל אנפין, שיש לו שני פנים. ועוד שהוא המודיע בחינת אותה המרכבה. ועוד שרפאל כשהוא בסוד מרכבת הזכר הוא במערב והוא ממש אל מול פני הנוק', שהרי רפאל הוא בסוד זעיר כנודע, ולכן הוא סוד (מלאכי ג, כ) שמש צדקה ומרפא, שהנה היסוד דז"א הוא סוד השמש כנודע, וכשגובר החסד אז נכלל בוא"ל ברפא"ל ומסכים עמו. וז"ש לנשמה שלום, ור"ל אין שום מחלוקת בדינך אלא הכל שלום, ורפא"ל ובוא"ל ג' ש"נ ובהאיר בהם שם הוי"ה שעיקרו בת"ת ששם רפא"ל ובוא"ל אז יעלו שלום. וגם בפסוק נרמז (שם) וזרחה לכם יראי שמי וגו', שמ"י ג' רפא"ל בוא"ל (רמ"ז).

חד נהיר ובליט ונ"א ולהיט ונציץ בנציצו מגו ההוא נהורא ואיהי את מ³⁷⁹⁴ וקיימא באמצעיתא דההוא נהורא דפתחא את דא סלקא ונחתא ולא קאים באתר חד ההוא נהורא נטיל לההוא את ואפיק לה בגין כך לא קיימא באתר חד:	בהתנוצצות מתוך אותו האור, והיא האות מ', ועומדת באמצע אותו האור של הפתח. האות הזו עולה ויורדת, ולא עומדת במקום אחד. אותו האור לוקח אותה את ומוציא אותה, ולכן אינה עומדת במקום אחד.
אגו נהורא דנהיר בסטרא דאיהו לקבל אנפין אתרשים את חד דנהיר ובליט ונציץ בנציצו גו ההוא נהורא ואיהי את ר ולזמנין אתחזי ב³⁷⁹⁵ וקיימא באמצעיתא דההוא נהורא דפתחא וסלקא ונחתא לזמנין אתגליא ולזמנין לא אתגליא ולא קיימא באתר חד אלין תרין אתוון קיימין וכד נשמתא דצדיקיא עאלת בגנתא דעדן אלין תרין אתוון נפקין מגו ההוא נהורא וקיימין על ההיא נשמתא וסלקי ונחת:	בתוך האור המאיר בצד שהוא כנגד הפנים, רשומה אות אחת שמאירה וכוללת ונוצצת בהתנוצצות בתוך אותו האור, והיא האות ר', ולפעמים נראית ב' (ד'), ועומדת באמצע אותו האור שבפתח, ועולה ויורדת, לפעמים גלויה ולפעמים לא גלויה, ולא עומדת במקום אחד. שתי האותיות הללו עומדות, וכשנשמות הצדיקים נכנסות לגן עדן, שתי האותיות הללו יוצאות מתוך אותו האור, ועומדות על אותה נשמה, ועולים ויורדים.
כדין מאינון תרין פתחין מקדמי ונחת מעילא תרין רתיכין רתיכא חדא עלאה דאיהי רתיכא דמיכאל רב סגנין רתיכא תניינא דאיהי רתיכא מההוא רב ממנא דאקרי בוא"ל³⁷⁹⁶ ודא איהו שמשא יקירא	אז, מאותם שני הפתחים, מקדימים ויורדים מלמעלה שתי מרכבות. מרכבה עליונה אחת, שהיא מרכבתו של מיכאל, גדול הסגנים. המרכבה השניה, שהיא מרכבתו של אותו גדול הממונים שנקרא בוא"ל. וזה שמש נכבד
ר/א	
דאקרי רפא"ל ואלין נחתין וקיימין על נשמתא³⁷⁹⁷ ואמרין לה שלום [בואך] (ישעיה נז ב) יבא שלום יבא שלום כדין אינון תרין אתוון סלקין וקיימין באתריהו ואתגניזו גו ההוא נהורא דאינון פתחין:	שנקרא רפא"ל. והם יורדים ועומדים על הנשמה, אומרים לה, שלום בואך, "יבא שלום" "יבא שלום". ואז אותן שתי האותיות עולות ועומדות במקומן, ונגנזות לתוך אותו האור של אותם פתחים.
(תרין פתחין אחרנין) תרין נהורין אחרנין קא מלהטין מנהירו דאשא באינון פתחין חד לסטר שמאלא³⁷⁹⁸ וחד לאחורא תרין אתוון	שני פתחים אחרים, שני אורות אחרים לוהטים מאור האש באותם פתחים, אחד לצד שמאל ואחד לאחור. שתי אותיות

³⁷⁹⁴ כי שם מיכאל והוא אות מ' ראשונה שבשמו ובסטרא דאיהו לקביל אנפא דאיהו מזרח
אתרשים את ר' דאיהו רפאל ולזמנין אתחזי אות ב' דאיהו בוא"ל ולזמנין איקרי כך ודא איהו
שמשא יקירא כענין (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא כענין (בראשית לב לב)
ויזרח לו השמש (זהר הרקיע).

³⁷⁹⁵ (נ"א ד) (נוסף בדפ"ו).

³⁷⁹⁶ לעיל קמז ע"א (לש"ו), המזרח והמערב נודע הוא שהם כלולים בימין ובשמאל, ולכן ישנם
לאוריאל ורפאל ב' שמות לכל א', כי מצד הימין נקרא אוריאל ומצד השמאל נקרא נוריאל בנ',
וכמ"ש בפ' בראשית (כג ע"ב). וכן ברפאל, כי מצד ימין הוא רפאל ומצד השמאל נקרא בוא"ל,
וכמ"ש פ' תרומה (קמז סע"א) ויקהל (רט סע"ב) (דע"ה ח"ב צ ע"א).

³⁷⁹⁷ מז ע"א (הערת הזהר).

³⁷⁹⁸ צפון וחד לאחור מערב אית תרין אתוון אחרנין אות חד ג' גבריאל ואות חד נ' נוריאל ואלו
הם הד' חיות הנזכר לקמן דף ר"א שהם החיות שבנוק' כי שם נאמר (יחזקאל א כב) ודמות על
ראשי החיה רקיע אית רקיע ואית רקיע והנה רקיע לעולם הוא יסוד והנה יש ד' חיות בז"א והם
ח"וב ת"ת מל' שד' נקודות הללו הם היו עיקר כשהיו בסוד ג' כלול בג' שהם חג"ת לבד והפסיעה
לבר היתה המל' שהיא רביעית והנה הרקיע שע"ג הד' חיות שבז"א הוא יסוד אימא שסיום יסוד זה
הוא בגרון דז"א כי מה שנתפשט עד הת"ת הוא העטרה שבה והרי יסוד שבגרון הוא ראשי החיות
שהם חג"ת שלו וכן יש ד' חיות במל' עצמה והם ג"כ חג"ת ומל' שבה והרקיע אשר על ראשי

אחרנין מלהטין באינזן נהורין ונציצין בגווייהו את חד ג ואת חד נ וכד אתון קדמאי מתהדרין לאתרייהו אלן תרין אחרנין נציצין סלקין ונחתין נפקין מאינזן נהורין וקיימין על נשמתא:	אחרות לזהטות באותם אורות ונוצצים בתוכם. אות אחת ג' ואות אחת נ'. וכשהאותיות הראשונות חוזרות למקומן, שתי האחרות הללו נוצצות, עולות ויורדות, יוצאות מאותם אורות ועומדות על הנשמה.
כדין נחתין תרין רתיבין מאינזן תרין פתחין רתיבא חדא איהי רתיבא דגבריאל רב ממנא ויקירא רתיבא תניינא איהי רתיבא אחרא קדישא דנוריא ³⁸⁰¹ רב ממנא ונחתין מאינזן פתחין וקיימין על נשמתא ואתון מתהדרין לאתרייהו:	אז יורדות שתי מרכבות מאותם שני פתחים. מרכבה אחת היא מרכבתו של גבריאל, גדול ממונים ונכבד. מרכבה שניה היא מרכבה אחרת קדושה של נוריא ³⁸⁰¹ גדול הממונים, ויורדות מאותם פתחים ועומדות על הנשמה, והאותיות חוזרות למקומן.
כדין אלן תרין רתיבין עאלין לגו היכלא חדא טמירא דגנתא דאקרי אהלז ³⁷⁹⁹ ותמן תריסר זיני בוסמין גניזין דכתיב (שיר השירים ד יד) נרד וכרכם קנה וקנמון וגו' ואינזן תריסר זיני דבוסמין דלתתא:	אז, שתי המרכבות הללו נכנסות לתוך היכל אחד טמון שבגן שנקרא אהלז ³⁷⁹⁹ , ושם שנים עשר מיני בשמים גנוזים, שנאמר "נרד וכרכם קנה וקנמון וגו'", ואלו שנים עשר מיני בשמים שלמטה.
ותמן כל אינזן לבושינ דנשמתינ ³⁸⁰⁰ דאתחזון לאתלבשא בהו כל חד וחד כדקא חזי ³⁸⁰¹ בההוא לבושא ³⁸⁰² אתרשימו כל אינזן עובדין טבין דעבד בהאי עלמא [וכלהו רשימין ביה ומכריזין] (ואתרשים ביה האי) איהו לבושא דפלניא ונטלין לההוא לבושא ואתלבשת ביה ההיא נשמתא דצדיקא ³⁸⁰³ דבגנתא כגוונא דדיוקנא דהאי עלמא:	ושם כל אותם לבושי הנשמות שראויים להתלבש בהם כל אחד ואחד כראוי. באותו לבוש נרשמו כל אותם מעשים טובים שעשה בעולם הזה, וכולם רשומים בו ומכריזים, זהו לבושו של פלוני. ונוטלים את אותו לבוש, ומתלבשת בו אותה נשמת הצדיק שבגן כמו בדמות שבעולם הזה.
והני מילי מתלתין יומין ואילך דהא כל תלתין יומין לית לך נשמתא דלא תקבל עונשא עד לא תיעול לגנתא דעדן כיון דקבילת עונשא עאלת לגנתא דעדן כמה	והדברים הללו משלשים יום ואילך, שהרי כל שלשים הימים אין לך נשמה שלא תקבל עונש טרם שתכנס לגן עדן. כיון שקבלה עונש, נכנסת לגן עדן, כמו שבארוה. לאחר שהתלבנה, מתלבשת. כיון שהתלבשה בלבוש

החיות שלה הוא יסוד דז"א כי הנה רישא דנוקב' יצאה בשליש הת"ת שלו וחג"ת דילה הם נגד ג"פ אמצעים דנה"י שלו והיסוד שלו אינו מגיע אלא עד הפרקי' הראשונים ומה שנמשך עוד הוא בסוד העטרה שלו. נמצא שהיסוד שלו שהוא נגד פרקין ראשונים הוא על חג"ת שלה שהוא נגד פרקין אמצעין של נה"י שלו (זהר הרקיע).

³⁷⁹⁹ קלב ע"א (הערת הזהר).

³⁸⁰⁰ לקמן רמז ע"א (לש"ו).

³⁸⁰¹ וזהו חלק הנשמה כי הנפש תשאר בקבר והרוח בג"ע הארץ והנש' לג"ע העליון בתר ל' יום אי אשתלימת ויש ששוהין עד י"ב ח' (זהר הרקיע).

³⁸⁰² ישנם ב' בחי' כלי לכל אור [הגהה ע' כעין זה במב"ש דף נו ע"א מדפוח"ח ירושלים ע"ה ת"ו דשנת תרס"ד] ופרצוף, אחד לצורך עצמו, ואחד לצורך זולתו. ואותו אשר לצורך עצמו הוא כי על ידה הוא מקבל אור העליון, וע"ד לבוש הנשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן המוזכר בזוהר בהרבה מקומות (פ' נח סו ע"א ויחי רכד ע"א ע"ב, רכו ע"ב, תרומה קמא ע"ב קנ ע"א, ויקהל רי ע"א ע"ב, פקודי רכט ע"ב רלא ע"א, פ' שלח קסט ע"ב, פנחס ריד סע"א), כי דרך אותו הלבוש מקבל כל תחתון את אור פני מלך חיים מהאור העליון שעליו, כי זולת אותו הלבוש אי אפשר לו לקבל את האור הגדול העליון. ואין הכוונה שהיא מצמצם את אור העליון עצמו, אלא שהוא מצמצם את זיו דהעליון המגיע להתחתון, והוא לבוש על התחתון כדי לצמצם את זיו דהעליון המגיע אליו. והנה נמשך ונעשה הלבוש הזה מבח' הגבורות דהעליון המתנוצץ ומזהיר על התחתון, ומתנוצץ וחוזר ומתנוצץ עד שנארג ונעשה לבוש שלם אליו, ועל ידו משיג ונהנה את נועם זיו העליון המאיר עליו תמיד, ומשיג את הנועם והזיו רק ע"י לבוש הזה (ביאורים ח"ב מט ע"א).

³⁸⁰³ ויחי רכד ע"ב (הערת הזהר).

הזה, נותנים לה מקום כראוי לה. אז כל אותן האותיות יורדות, ועולות אותן מרכבות.	דאוקמוה לבתר דאתלבנת [אתלבשת] כיון דאתלבשת בהאי לבושא יהבין לה אתר כמה דאתחזי לה כדין כל אינון אתוון נחתין וסלקין אינון רתיכין:
אותו רקיע חוזר פעמיים בכל יום באותה נטילת הרקיע האחר הזה שנדבק בו. והרקיע הזה אינו יוצא מחוץ לגן. הרקיע הזה רקום בכל מיני צבעים.	ההוא רקיעא אהדר תרין זמנין בכל יומא בההוא נטילו דהאי רקיעא אחרא ³⁸⁰⁴ דמתדבק ביה ³⁸⁰⁵ והאי רקיעא לא נפיק לבר מגנתא רקיעא דא ומרקמא (מוקמא) בכל זיני גוויני:
עשרים ושתיים אותיות רשומות חקוקות באותו רקיע, כל אות ואות נוספת מהמן (מהטל) שלמעלה על הגן, ומאותו הטל של האותיות רוחצות אותן נשמות ונרפאות, אחר שטבלו בנהר דינור להטהר. והטל אינו יורד אלא מתוך אותיות שרשומות וחקוקות באותו רקיע, משום שאותן אותיות הן כלל התורה, ואותו הרקיע הסוד של התורה, שהרי מאש ומים של התורה נעשה.	תרין ועשרין אתוון ³⁸⁰⁶ רשימין מחקקן בההוא רקיעא כל את ואת נטיף טלא ³⁸⁰⁷ ממנא וס"א מטלא דלעילא על גנתא ומההוא טלא דאתוון ואתסחייין (אסתחייין) אינון נשמתין וזמתיין בתר דטבלו בנהר דינור לאתדכאה וטלא לא נחית אלא מגו אתוון דרשימין ומחקקן בההוא רקיעא בגין דאינון אתוון כללא דאורייתא וההוא רקיעא רזא דאורייתא דהא מאש ומים דאורייתא אתעביד:
ועל כן הם שופעים טל על כל אותם שעסקו בתורה לשמה בעולם הזה. והדברים הללו רשומים בגן עדן ועולים עד אותו רקיע, ונוטלים מאותן אותיות אותו הטל להזין את הנשמה הזו. זהו שנאמר "יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרת".	ועל דא אינון נגדין טלא ³⁸⁰⁸ על כל אינון דאשתדלו באורייתא לשמה [בהאי עלמא] ואינון ³⁸⁰⁹ מלין רשימין בגנתא דעדן וסלקין עד ההוא רקיעא ונטלין מאינון אתוון ההוא טלא לאתזנא ההיא נשמתא דהא הוא דכתיב (דברים לב ב) יערף כמטר לקחי תזל כטל

³⁸⁰⁴ לפי מה שכתבתי בדף שעבר ובדף זה בראשו תבין דרקיעא אחרא דקאמר הכא הוא רקיע הגדול הכולל כל העולם שהוא סוד חיצוניות, ושעל גן עדן הוא סוד פנימיות והוא מתנועע מכח תנועת הרקיע החיצון אבל סיבובו פעמיים בכל יום, וכתב הרח"ו ז"ל שהוא סוד זיווג מנחה ושחרית, ורצה לומר שבכל זיווג יש חידוש אורות, ולכן הגן מאיר פעמיים מהארת אורות הרקיע שעליו, כי בודאי אור היום שלנו אינו נחשב שם לכלום ומכל שכן שבעת החשך לא יחשך אלא נהורא ביה שרי, והגוויין מאירים שם ולא (הד') [הר'] הנ"ל בלבד, אלא יש התנוצצות אורות גווינים הרבה מזוהר פגישת גוון בגוון. וד"ש רקיעא דא מרקמא בכל זיני גוויין, שכיון שיש בו ארבע הגווינים השרשים מהם יתנוצצו כל שאר הגווינים המעורבים, וה"ס התמזגות המדות, כי יש כמה מיני חסד וכמה מיני דין וכו' הכל לפי התערבות חלקי הגווינים הן רב מזה ומעט מזה הן מזיגת שני חלקים שוים וכו' (רמ"ז).

³⁸⁰⁵ הנה רקיע זה ביארנו כי הוא סוד היסוד וב' זמנין סוד זיווג מנחה ובוקר בכל יום ע"י החיצוניות שהוא הרקיע האחרת אך הקליפה עצמה נק' יריעות עזים חוץ לכולם כנגד י"א סממני הקטורת כנז' דף ריו והבן זה כי הרקיע פנימיותה הג'ן וחיצוניותה הרקיע העולם א"י מבחי' הטוב וסביבו הקליפה וכו' נק' רקיע אחרא הרי כי ג"ע הוא פנימיות הקדושה שבהאי ארעא (נ"א: אתרא) ופנימי' הרקיע. ונמצא כי לי' אתר לג"ע בפ"ע אלא ג"ע היא הנשמה שבתוך הארץ והשמים ועליו נאמר (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו והבן זה היטב. והנה אינו מזדווג בגנתא אלא ע"י חיצוניות סוד דכללות חיצוניות העולמות רקיע המשכן וידעת כי ביסוד הזכר כ"ב אתוון וכן בזה הרקיע ומשם יורד מזון לנשמה בהיותה למטה בסוד זיווג חיות העולמות הנק' ט"ל להחיות מתים הם הכלים (זהר הרקיע).

³⁸⁰⁶ כ"ב אתוון דיסוד (רח"ו).

³⁸⁰⁷ יה"ו דחב"ד (רח"ו).

³⁸⁰⁸ ז"ש כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו (רח"ו).

³⁸⁰⁹ ואלין (דפ"ו).

אמרת:	
באמצעות הרקיע הזה עומד פתח אחד כנגד הפתח שאמרנו של ההיכל של מעלה, שבאותו פתח הנשמות פורחות מהגן של מטה למעלה בעמוד אחד הנעוץ בגן עד לאותו פתח.	באמצעות הרקיע הזה עומד פתח אחד כנגד הפתח שאמרנו של ההיכל של מעלה, שבאותו פתח הנשמות פורחות מהגן של מטה למעלה בעמוד אחד הנעוץ בגן עד לאותו פתח.
גו ההוא רקיעא (נ"א עמודא) בההוא (דההוא) פתחא דאיהו באמצעותא דרקיעא ³⁸¹² דבגנתא עאלין בגוה תלת גווינין דנהורא כלילין כחדא ונהרין לגווינין דההוא עמודא וכדין רקיעא ונ"א עמודא דא נציין ואתלהיטא (ואתלהטת) בכמה (גווינין) [נהורין] דמתלהטין בכל שעתא נהרין צדיקא מההוא זיוא עלאה אבל בכל שבתא ושבתא ובכל ריש ירחא אתגלייא שכינתא יתיר משאר זמני בהאי רקיעא ואתיין כלהו צדיקא וסגדין לגביה זכאה חולקיה מאן דזכי להני לבושיין דקאמרן דמתלבשין בהו צדיקא בגנתא דעדן (לתתא) אלין מעובדין טבין דעביד	בתוך אותו רקיע (עמוד) באותו פתח, שהוא באמצעות הרקיע שבגן, נכנסים לתוכה שלשה צבעים של אור כלולים כאחד, ומאירים לצורות של אותו העמוד. ואז הרקיע (העמוד) הזה נוצץ ומתלהט בכמה צבעים (אורות) שמתלהטים. בכל שעה מאירים הצדיקים מאותו זיו עליון. אבל בכל שבת ושבת ובכל ראש חדש מתגלה השכינה יותר משאר הזמנים באותו רקיע, וכל הצדיקים באים ומשתחוים לה. אשרי חלקו של מי שזוכה ללבושים הללו שאמרנו, שמתלבשים בהם הצדיקים בגן עדן (למטה). אלה ממעשים טובים שעשה
ר"ב	
בר נש בהאי עלמא בפקודי אורייתא ³⁸¹³ [ובחזון] (ובאלין) קיימא נשמתא בגנתא דעדן ולתתא ואתלבשא בהני לבושיין (אחרנין) יקירין;	אדם בעולם הזה במצוות התורה, ובהם עומדת הנשמה בגן עדן שלמטה, ומתלבשת בלבושים הנכבדים הללו.
כד סלקא נשמתא ³⁸¹⁴ בההוא פתחא דרקיעא לעילא אזדמנן לה לבושיין אחרנין יקירין עלאין דאינון מרעותא וכונה דלבא באורייתא ובצלוחא ודוכד סלקא וההוא רעותא לעילא מתעטר בהו (מתעטרא מההוא עטרא) מאן דמתעטרא ואשתאר וחולקא	כשעולה הנשמה באותו פתח הרקיע למעלה, מזדמנים לה לבושים אחרים נכבדים עליונים, שהם מרצון וכונת הלב בתורה ובתפלה, שכשעולה אותו רצון למעלה, מתעטר בה מי שמתעטר, ונשאר חלק לאותו אדם, ונעשה ממנו לבושים של אור להלביש בהם הנשמה לעלות למעלה. ואף על גב שבארוה שאותם לבושים תלויים במעשים, אלה לא תלויים אלא ברצון הרוח, כמו

³⁸¹⁰ ויחי ריט ע"א (הערת הזהר).

³⁸¹¹ הוא חוט השדרה הנמשך מיסוד שבדעת שהוא פתחא דאמצעיתא וזהו העמוד יורד עד עץ החיים שהוא ת"ת ומשם לנהר שהוא יסוד ומשם לקרקע הגן שהוא מלכות (רח"ו).

³⁸¹² והנה בפתחא דאמצעיתא בהאי יסוד צינור הזה הנמשך מהראש שהוא הבריאה (ש"ה ש ז ו) ראשך עליך ככרמל כי היצירה הוא הגוף וכנגד ג' עורות שיש ביסוד חיצון ואמצעי ופנימי וחוצה לו הקליפה יש בו ענן ועשן ואש מתלקחת ואש נגה והצדיקי' שהם בחי' הרוח יתבין תדיר גו גנת' ומתמן חזיין שכינתא עלאה הנק' עדן שהיא הבריאה דאתגליא בפומא דאמה שהוא רקיע הגן. וכן הנשמה שעדיין לא עלתה ואז מתלבשת בלבוש עשיית המצות שהם בעשיה ובעלותם למעלה בבריאה כי שם מקומה אתלבשת בלבושיין הכוונה כי שם בחי' מחשב' כי הדיבור ביצירה לבד וטפת האור היוצא מזה היסוד הנקרא רקיע נקר' נהר שהוא לשון נהורא (דף קס"ד ע"ב) ויוצא מעדן שבבריאה אשר אותו עדן שם יושב' נקודת מלכות דאצי' והיא בחי' גן עליון לגבי עדן עליון אחר שהיא בינה דאצילות וממנו יוצא נהר אחר שהוא יסוד דאצילות להשקות הגן העליון הנזכר וזהו (ישעיה סד ג) אלה"ם זולתך (זהר הרקיע).

³⁸¹³ ח"א רכו ע"ב, רכד ע"א וע"ב, סו ע"א, ח"ג רכב ע"ב (לש"ו).

³⁸¹⁴ רכט ע"ב (הערת הזהר).

שנתבאר, לעמוד בתוך מלאכים ורוחות קדושות, וזהו ברור הדבר. והמנורה הקדושה למד כך מאליהו, הלבושים של מטה בגן שבארץ במעשים, והלבושים של מעלה, (ברוח ורצון וכונת הלב) ברצון וכונת הרוח בלב.	(חולקיה) להחזיק בר נש ואתעבד מניה לבושינ דנהורא לאתלבשא בהו נשמתא לסלקא לעילא ואף על גב דאוקמוה דאינון לבושינ בעובדין תליין אלין לא תליין אלא ברעותא דרוחא כמה דאתמר לקיימא גו מלאכין רוחין קדישין ודא איהו ברירו דמלה ובוצינא קדישא אוליף הכי מאליהו לבושינ דלתתא בגנתא דארעא בעובדין לבושינ דלעילא (ברוחא ורעותא וכוונה דלבא)³⁸¹⁵ וכוונה דרוחא דלבא³⁸¹⁶:
"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו", הרי פרשוה, אבל בגן הזה שלמטה, נהר יוצא מעדן ודאי. וצריך לדעת, הנהר הזה שיוצא בגן שלמטה, באיזה מקום הוא עיקרו ושרשו. באיזה מקום, בעדן. העדן הזה הוא סוד עליון, ולא נתנה רשות לעין השכל לשלוט בו. וסוד הדבר, אלמלא המקום הזה נמסר למטה להתגלות, המקום של העדן העליון הקדוש נמסר גם כן לדעת. אלא (אבל) משום ההסתרה של כבוד העדן העליון הקדוש, נטמן ונגנז העדן התחתון שאותו נהר שופע ויוצא ממנו, ולכן לא נמסר להתגלות אפילו לאותן הנשמות שבגן עדן.	ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' (בראשית ב י) והא (ו)אוקמוה אבל בהאי גנתא ודלתתא נהר יוצא מעדן ודאי ואצטריך למנדע (ד)האי נהר דנפיק בגנתא דלתתא באן אתר עקרא ושרשא דיליה באן אתר בעדן עדן דא רזא עלאה איהו ולא אתייהיב רשו לשלטאה ביה עינא דסכלתנו ורזא דמלה אלמלי אתר דא אתמסר לתתא לאתגלאה אתר דעדן עלאה קדישא אתמסר אופ הכי למנדע [אלא] (אבל) בגין טמירו דיקרא דעדן עלאה קדישא אתמסר ואתגניז עדן תתאה דההוא נהר דנגיד ונפיק מניה ועל דא לא אתמסר ולאתגלאהו אפילו לאינון נשמתין דבגנתא דעדן:
כמו שהנהר הזה נפרד ויוצא מתוך עדן להשקות את הגן שלמעלה, כך גם מתוך אותו הפתח של האמצע יוצא אור אחד שנפרד לארבעה צדדים, בארבעה פתחים שאמרנו. המקום שעומדות אותן האותיות	כמה דהאי נהר אתפרש ונפיק מגו עדן לאשקאה לגנתא ודלעילא הכי נמי מגו ההוא פתחא דאמצעייתא דגנתא נפיק חד נהורא דאתפרש לארבע סטרין בארבע פתחין

³⁸¹⁵ ברעותא (נוסף בדפ"ו).

³⁸¹⁶ ויקרא יא ע"א (הערת הזהר). הש"כ שהם מחכמה הנה מהם נמשך לבושי דהנשמה, ומהפ"ר שהם מבינה הנה מהם נמשך לבושי דהרוח, ומהרפ"ח שהם מהדעת, הנה מהם נמשך לבושי דהנפש (כי הלבוש הוא לעולם ממדרגה יותר גבוה, ובסוד כנשר יעיר קנו כו' יפרוש כנפיו כו' (דברים לב יא) כמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד דרוש ח), והנה הם מתבררים ע"י עובדא ומלולא ורעותא דליבא שהוא הכוונה, כי ע"י עובדא מתברר ונתקן לבושי דהנפש, וע"י מלולא שהוא הדיבור מתברר ונתקן לבושי דהרוח, וע"י הרעותא דליבא שהוא הכוונה מתברר ונתקן לבושי דהנשמה כן נראה לי, וה"י יכפר, וע' פ' ויחי (רכו ע"ב) ופ' ויקהל (ר"י ריש ע"ב). ואלו הלבושים הנה הם החלוקא דרבנן אשר על ידה עולה הנשמה ליהנות מזוהר אור דאספקלריא המאירה, ובלתי זה אי אפשר לה לעלות וליהנות כלל וכמ"ש בפ' נח (סו ע"א), וע' פ' תרומה (קמא ע"ב וקמב ע"ב וק"ג ע"א ועוד בכ"מ), וע' עוד בפ' תזריע (מג רע"ב) שאמרו שם על אלו הלבושים שהם הצלמים דהנר"ג, ובההוא צלם אשתתפו יומין דבר נש ותליין ביה, ועל זה נאמר (תהלים טל ז) אך בצלם יתהלך איש (כללים ח"א קו ע"ד), ישנם ג"כ לכל נשמות הצדיקים לבושינ דיקר, כתנות אור, לכל נשמה ונשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן, והוא נעשה ממעשי התורה והמצוה, לבוש מלכות לכל נשמה ונשמה לפי זכותה, ובה יושב בגן עדן התחתון ומקבל על ידה כל הנועם זיו דגן עדן התחתון. וזהו בימי החול, אבל בשבת וי"ט ור"ח עולים לגן עדן העליון, כמ"ש בפ' תרומה (קלו ע"א קמא ע"ב), ומתלבשת בלבושינ יותר יקירין כמ"ש בפ' ויקהל (רי ע"ב), והם נעשין מכוונות התורה והתפילה. ואלו הלבושינ כולן הם מסוד עולם המלבוש הנארג מהרל"א שערים דאותיות התורה כמו שבארנו בספר הקדו"ש בשער הפונה קדים, וכל הגילויים כולם דאור א"ס הוא הכל ע"י עולם המלבוש (ביאורים ח"ב מט ע"א).

הרשומות. ואותו האור שנפרד לארבעה אורות, בארבע אותיות שנוצצות (ויוצאות) יוצא מעדן, מקום שזוהרת הנקודה שלמעלה.	דקאמרן אתר דקיימין אינון אתוון רשימן וההוא נהורא דאתפרש לארבע נהורין בארבע אתוון [דניצוצין נפיק] (נציצין ונפקין) מעדן אתר דוהרא נקודה תתאה (ו) לעילא:
ואותה נקודה מאירה, ונעשית עדן להאיר, ואין מי ששולט לראות ולדעת את הנקודה הזו פרט לאותו אור שמתפשט ממנה, שמשותחים לפניו אותם הצדיקים שבגן עדן, כמו שנתבאר. והנקודה התחתונה הזו היא גן אל העדן העליון, המקום שלא ניתן לדעת ולהתבונן.	וההוא נקודה אתנהיר ואתעביר עדן לאנהרא ולא אית מאן דשליט למחמי ולמנדע להאי נקודה בר ההוא נהירו דאתפשט מניה דסגדין לקמיה אינון צדיקיא דבגנתא דעדן כמה דאתמר והאי נקודה תתאה אייה גנתא לגבי עדן עלאה אתר דלא אתייהב למנדע ולאסתכלא:
על כל זה נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך". השם הזה התפרש. "אלהים זולתך", זו הנקודה התחתונה הקדושה, שהוא יודע את העדן הזה שלמטה שטמון בגן, ואין אחר שמכיר אותו. "אלהים זולתך", זהו העדן	על כל דא כתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך שמא דא אתפרש ³⁸¹⁷ אלהים זולתך דא נקודה תתאה ³⁸¹⁸ קדישא

³⁸¹⁷ ר"ל יש בו ב' הבנות א' לעילא וא' לתתא ופ' אותם (זהר הרקיע).

³⁸¹⁸ ר"ל מלכות דאצילות דאיהו ידע לההוא עדן דלתתא שהוא בריאה דטמיר בגנת' דארעא מל' דעשיה גם פ' ב' אלהים זולתך עדן עלאה בינה עלאה דאצילות וידע לנקודה תתאה מל' דאצילות אשר טמירא בעדן תתאה בריאה ע"י נהר עליון צדיק וכמו שנהר עליון דאצילות אפיק נשמתין מן ה"ח שהם מים כן נהר תתאה רקיע הגן מתתקני בהו נשמתין למשתי בצחותא מאינון מיה כי הם תאבים לשתותם (נ"א: לשרשם) ובאותו ההארה הנמשכת משם יש להם כח לעלות כשיגיע זמן עלייתם דרך ההוא עמודא צינור היסוד הנק' רקיע הגן ובו עננא ואשא ותננא שהם ב' בח' הגוף ונגה מלגאו הוא בח' הנשמה של היסוד ואז עולין בסוד מ"נ כנז' אצלינו במ"א כי במיתת הצדיק עושה זווג עליון וזהו כשיגיע זמן תקונו והבן זה. ואז עולה דרך זה היסוד עד בריא' הנק' עגול' דסחר' בההוא נקודה שהיא נקודת מל' דאצי' המתלבשת בבריאה ועולין שם בסוד מ"נ ואז צדיק עליון דאצילות אלביש קנאה ומזדווג בה אחר שנתקשטה באותו מ"נ נשמת הצדיק' הנק' קשוטא והבן זה כי יען הם פנימיות העולמות מתקשטת בהם אל הזיווג דפנימיות ואחר הנשמות שגיהם יסוד ומל' דאצילות מזדווגים אח"כ ממשיך (נ"א: מחלקים) שפע לכל הנשמות ההם שגרמו להעלות מ"נ כנז' ואז משתעשעים בהם ומתקנים להם לגמרי. ועתה חוזר להודיענו כי קודם שתעלה הנשמה לבריאה צריכה להתלבן שנית והתחיל לבאר באיז' מקום מתלבנות ואמר (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החי' רקיע וכו' רקיע עליון יסוד דאמא דאצילות הנשלם בהתלבשותו בחזה ת"ת דז"א נמצא כי הוא רקיע על ד' חיות חג"ת יסוד (נ"א: תנה"י) שהם ד' רוחות כנודע או יהיה ד' דגלים ב' זרועות וב' שוקיים רקיע הב' יסוד הז"א דאצילות אשר תחתיו המל' הנקר' חיה ויש בה ד' חיות. והוקשה לו כי הד' חיות אמרנו לעיל שהם בג"ע דעשיה ולכן תירץ ואמר כי נקודה עלאה מל' דאצילות חלקה הוא ג"ע דעשיה כי יצירה ז"א ועשיה מל' כנודע ונמצא כי הכל הוא בחי' אחד כי ד' חיות ביצירה נושאי הכסא שהוא בריא' ונהר דינור יוצא מהיכל זכות שהוא גבורה דיצירה והוא גיהנם העליון ושם מתלבנת הנשמה שהיא מבריאה קודם עלותה שם וקודם שנכנסת בג"ע הארץ מתלבנת תחלה בגיהנם דעשיה שהוא יוצא מגבורה דעשי' הנקר' צפון נגד היכל זכות דיצירה כי גיהנם מגבורה וג"ע מחסד הנקר' צפון וימין בכ"מ ונקר' גיהנם מלשון (יהושע טו ח) ג"י הנ"ם כי הוא ג"י עמוק אשר שם הנם. פ' כי ב' מלאכים יושבים בשערי ג"ע בפתח החיצון וכשאד' מת והנשמה הולכת לג"ע וכשהמלאכים רואים אותה צועקים משם לממוני' שבפתח הגיהנם החיצון שיקחו הנשמה ההיא ומקלעי' אותה להם ואומרים להם הנם הרי הם בידכם אך המלאכים הם אינם הולכי' שם כי הם קדושים אלא הם צועקים ממקומם ואז מקבל אותם הממונה של גיהנ' ומקלעי' אותה לגיהנם ואחר השתלם זמן ליבונה אז מוציאי' אותה והם צועקים ג"כ למלאכי' שבג"ע ואומרים להם הנם כי כבר הן טהורין ומקבלין אותה ונכנסין בג"ע ומלבישין אותה שם לבושי הנשמה שהם מן מעשה המצות שהם תיקון עשיה. ופחות מל' יום א"א כנז' אמנם יותר מיב"ח ג"כ א"א להיות שם וכל יב"ח עולה לבריאה ויורדת לבדה ולא הרוח וזהו בשבתות וי"ט לבד וכשנשל' זמנה עולה למעלה ושוב אינה יורדת ואז מתלבנת שנית בנהר דינור כנז' ואז עולה בבריאה בסוד מ"נ כנז' ונשאר שם תמיד במלבושים אחרים מכוונת המצות ושאר נשמות שלא הגיע זמן ליבונם אינם עולין רק בשבתות וי"ט לבד אך עכ"ז אינם נכנסין תוך הברי' עצמה רק בחי' בחוץ ואחר שעובר השבת חוזרים לג"ע הארץ ויוצאין ומשוטטים בעולם הזה הנזכר אך הרוח לעולם נשארה שם בג"ע הארץ עד תח"ה (זהר הרקיע).

דאיהו ידע האי עדן דלתתא דטמיר בגנתא ולית אחרא מאן דידע ליה³⁸¹⁹ אלהים זולתך דא עדן עלאה על כלא דאיהו רוא דעלמא דאתי דאיהו ידע לנקודה תתאה בחד צדיק דנפיק מניה נהר דרוי ליה ולית מאן דידע ליה בר איהו דכתיב אלהים זולתך דאיהו אחיד לעילא לעילא עד אין סוף:	העליון על הכל, שהוא סוד העולם הבא, שהוא מכיר את הנקודה התחתונה בצדיק אחד שיוצא ממנו, נהר שמרוה אותה, ואין מי שמכיר אותה פרט לו, שנאמר "אלהים זולתך", שהוא אחוז למעלה למעלה עד אין סוף.
והאי נהר דנפיק מעדן לתתא רוא איהו לחכימין ברזא דכתיב (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך ומלה דא אתפרש לעילא ותתא נשמתא דנפקת מהאי עלמא דחשוכא איהי תאיבת למחמי [בנהירו דעלמא עלאה] כהאי בר נש דתאיב למשתי בתאיבו למיא הכי כל חד וחד איהו צחצחות כמה דאת אמר (שם ה יג) צחא צמא צמא מאינן צחות דנהורין דגנתא ורקיעא והיכלין דגנתא:	והנהר הזה שיוצא מעדן למטה הוא סוד לחכמים בסוד הנאמר "והשביע בצחצחות נפשך". והדבר הזה התפרש למעלה ומטה. הנשמה שיוצאת מעולם החשך הזה, היא תאבה לראות באור העולם העליון כאדם הזה שתאב לשותות מים בתאוה. כך כל אחד ואחד הוא צחצחות, כמו שנאמר "צחה צמא", צמא מאותם צחות של אורות של הגן והרקיע וההיכלות של הגן.
(ואלמלא ההוא לבושא לא יכלין למסבל) וההוא נהר דנפיק מעדן כל אינן נשמתין בלבושי יקר³⁸²⁰ יתבין על ההוא נהר ואלמלא ההוא לבושא לא יכלין למסבלו וכדין מתיישבן ורוון באינן צחות ויכלין) למסבל וההוא נהר איהו תקונא דנשמתין לאתיישבא ולאתזנא ולאתהנאה מאינן צחות ונשמתין אתהנן ונ"א אתתקנן על ההוא נהר ומתיישבן ביה:	ואותו נהר שיוצא מעדן, כל אותן נשמות בלבושי כבוד יושבות על אותו נהר, ואלמלא אותו לבוש, לא יכולים לסבול, ואז מתישבות ורוות באותם צחות ויכולות לסבול. ואותו נהר הוא תקון הנשמות להתיישב וליוון ולהנות מאותן צחות, והנשמות נהנות (מתקנות) על אותו נהר ומתיישבות בו.
ההוא נהר [עלאה] דלעילא אפיק נשמתין ופרחין מניה לגו גנתא ודוהאי נהר דלתתא בגנתא דארעא [אתקין] (מתתקני) נשמתין לאתתקנא לאתיישבא באינן	אותו נהר עליון שלמעלה מוציא נשמות, והן פורחות ממנו לתוך הגן, שהנהר הזה של מטה בגן שבארץ מתקן נשמות להתקן ולהתיישב באותן
ריא/א	
צחות כגוונא דא בהאי עלמא לבר [כגוונא] [בריחא] [ריחא] דמיא מתיישבא נפשא לאתנהרא דהא מעקרא [דגופא ס"א כגוונא דא] [דא] [דגופא] נפקא ובגין דמתתקנין (דמתהנין) נשמתין על ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן יכלין לאתיישבא באינן צחות עלאין ולסלקא לעילא בההוא פתחא דאמצעייתא דרקיעא³⁸²¹ ווחד עמודא דקאים באמצעות גנתא ודקאמרן:	צחות. כמו כן בעולם הזה בחוץ, בריח המים מתיישבת הנפש להאיר, שהרי מהעיקר כמו זה יוצא. ומשום שהנשמות מתקנות על אותו נהר ששופע ויוצא מעדן, יכולות להתיישב באותן צחות עליונות ולעלות למעלה באותו פתח שבאמצע הרקיע, ועמוד אחד שעומד באמצע הגן, כפי שאמרנו.

³⁸¹⁹ בראשית כו ע"א (הערת הזהר).

³⁸²⁰ ועי' הערה עמוד א' מש"כ בשם הביאורים.

³⁸²¹ ויחי ריט ע"א (הערת הזהר).

בההוא עמודא³⁸²² סלקין לעילא בגו ההוא פתחא דרקיעא וביה סחרניה אית ביה (ישעיה ד ה) ענן ועשן ונגה ואף על גב דאוקמוה להאי קרא אבל ענן ועשן אלין מלבר ונגה מלגו ודא איהו לחפאי על אינון דסלקין לעילא דלא יתחזון מקמי אינון דיתבין לתתא:	באותו עמוד עולים למעלה בתוך אותו פתח של הרקיע, ובו סביבו יש בו "ענן (יומם) ועשן נגה". ואף על גב שבארוהו לזה הפסוק, אבל ענן ועשן אלו מבחוץ, ונגה מבפנים. וזה הוא לחפות על אלו שעולים למעלה, שלא יראו מלפני אלו שיושבים למטה.
והא הכא רזא דרזין כד (בעי קודשא בריך הוא לאתקנא) והאי נקודה בעא לאתקנא³⁸²³ בתקונוי ולא תקשטא בשבתו ובזמני ובחגי משדר ארבע אנפין דנשר וקיימין על היכלא דאקרי דרור והיינו (שמות ל כג) מר דרור ובגין דא בשתא דיובלא בעינן לאכרזא דרור כמה דאת אמר (ויקרא כה י) וקראתם דרור ואינון ארבע אנפין יהבין קלא ולית מאן דישמע ליה בר אינון נשמתי דאתחזון לסלקא ואינון מתכנשין תמן ונטלי לון אלין ארבע אנפין ואעלין לון לגו בההוא עמודא דקיימא באמצעיתא:	והרי כאן סוד הסודות. כאשר (רוצה הקדוש ברוך הוא לתקן הנקודה הזו) הנקודה הזו רוצה להתקן בתקוניה ולהתקשט בשבתות ובזמנים ובחגים, שולחת ארבע פני נשר, ועומדים על ההיכל שנקרא דרור, והיינו "מר דרור". ובגלל כך בשנת היובל צריכים להכריז דרור, כמו שנאמר "וקראתם דרור". ואותם ארבע פנים נותנים קול, ואין מי שישמע אותו חוץ מאותן הנשמות הראויות לעלות, והן מתכנסות שם, ולוקחים את אותן ארבע הפנים הללו, ומכניסים אותם פנימה באותו עמוד שעומד באמצע.
ובההיא שעתא סלקא ההוא עמודא דעננא ואשא ותננא ונגה מלגו ואלין תרין אקרין (ישעיה ד ה) מכון הר ציון ומקראיה מכון הר ציון דא איהו תקונא דלעילא כד נקודה תתאה מתקשטא ואינון מקראיה דההיא נקודה לאתקשטא:	ובאותה שעה עולה אותו עמוד, ענן ואש, ונגה מבפנים. ושני אלה נקראים "מכון הר ציון" ו"מקראיה". "מכון הר ציון", זהו התקון של מעלה כשהנקודה התחתונה מתקשטת, והן "מקראה" של אותה נקודה להתקשט.
כיון דסלקין אלין נשמתי עד ההוא פתחא דרקיעא כדין ההוא רקיעא סחרא סחרני דגנתא תלת זמני ומקל נעימו ודסחרא ההוא (דסחרניה דההוא) רקיעא נפקין כל אינון נשמתי [ההוא] וישמעין ההוא (וחמאן) נעימו דההוא רקיעא וחמאן ההוא עמודא דסלקא אשא ועננא ותננא ונגה דלהיט וסגדין כלחו כדין נשמתי סלקין בההוא פתחא עד דסלקין לגו עגולא דסחרא בההיא ונ"א לההוא נקודה כדין חמאן מה דחמאן ומגו נהירו וחדוותא מההוא דחמאן סלקין ונחתין קרבין ורחקין:	כיון שעולות הנשמות הללו עד לאותו פתח הרקיע, אזי אותו רקיע סובב סביב הגן שלש פעמים, ומקול נעימות של סבוב אותו רקיע יוצאות כל אותן נשמות ושומעות אותו נועם של אותו רקיע, ורואים אותו העמוד שמעלה אש וענן ועשן ונגה שלוהט, וכולם משתחווים. ואז הנשמות עולות באותו הפתח, עד שעולים לתוך העגול שסובב באותה נקודה, ואז רואים מה שרואים ומתוך האור והשמחה ממה שראו, עולים ויורדים, מתקרבים ומתרחקים.
ואיהי תאיבא לגבייהו ומתקשטא בנהירו כדין אלביש קנאה³⁸²⁴ מנהורא³⁸²⁵ (ד)חד	והיא משתוקקת אליהם ומתקשטת באור. ואז לובש קנאה (מאור) צדיק עליון אחד,

³⁸²² חוט השדרה (רח"ו).

³⁸²³ יסוד דמלכות (לש"ו).

³⁸²⁴ חד צדיק קנאה (בהגר"א בתז"ח יח ע"א ד"ה אשתעשע). ר"ל על ידי עליית נשמות של הצדיקים במיתתן שעולין למ"ן בהנקודה הנז' כמ"ש בשעה"כ (לש"ו). עי' זהר ח"א נה ע"א. היסוד בעצמו הוא הוי"ה אחת, כי כל ספירה יש בה הוי"ה א', וה' הוי"ת דה' חסדים הנכללים בו,

צדיק עלאה ואסתכל ובנהורא ובנהורא ושפירו (בשפירו) דהאי נקודה ובתקונה ואחיד בה וסליק לה לגביה ונהיר נהורא בנהורא והו חד כל חילא דשמיא פתחי בההיא שעתא ואמרי זכאין אתון צדיקא נטרי אורייתא זכאין אינון דמשתדלין באורייתא דהא חדותא דמאריכון הוי בכו דהא עטרא דמאריכון מתעטרא בכון:	ומסתכל באור ויפי של הנקודה הזו ובתקונה, ואוחז בה ומעלה אותה אליו, ומאיר אור באור ונהיים אחד. וכל צבא השמים פותחים באותה שעה ואומרים, אשריכם הצדיקים שומרי התורה, אשריהם העוסקים בתורה, שהרי שמחת אדונכם היא בכם, שהרי עטרת רבונכם מתעטרת בכם.
כדין כיון דנהרין נהורא בנהורא תרין נהורין מתחברין כחדא ונהרין לבתר אינון [גוונין] נחתין ואסתכלן לאשתעשעא באינון נשמתין צדיקא ומתקני לון לעטרא לעילא ועל דא אתמר (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:	ואז, כיון שמאירים אור באור, שני אורות מתחברים כאחד ומאירים. אחר כך יורדים אותם צבעים ומתבוננים להשתעשע באותן נשמות הצדיקים, ומתקנים אותם לעטר למעלה. ועל זה נאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".
[פתח רבי שמעון ואמר] כתיב (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא³⁸²⁶ נטוי על ראשיהם מלמעלה האי קרא אוקמוה אבל אית רקיע ואית רקיע רקיע דלתתא³⁸²⁷ איהו קיימא על גבי [חיון ארבע שבמלכות³⁸²⁸] וארבע חיון (חיון ארבע) ומתמן אתפשט ושרי דיוקנא דחד נוקבא דאחורי דכורא ודא איהו רזא דכתיב (שמות	פתח רבי שמעון ואמר, נאמר "ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה". פסוק זה פרשוהו. אבל יש רקיע ויש רקיע. הרקיע של מטה הוא עומד על גבי ארבע חיות, ומשם מתפשט ומתחיל דמות של נקבה אחת שאחורי הזכר, וזהו סוד הנאמר "וראית את אחורי", כמו שנאמר "אחור וקדם צרתני". ונאמר "ויקח אחת מצלעותיו".

ויורדים שם, להנתן דרך בו ביסוד הנקבה, הרי הם ששה הוי"ת, כמנין יוסף. [ע' ז'הר] ויקהל ריא ע"א וז"ל, כדין חד צדיק אלביש קנאה וכו'. והענין הוא, כי הנה יוסף בגימטריא קנאה, והוא הצדיק דאלביש קנאה, וכו' וז"ס מ"ש רז"ל (סוטה ג ע"א) אין אדם מקנא לאשתו אא"כ נכנס בו רוח טהרה [טהרה מאמא (עמק המלך שי"ד פס"א)]. כי אז הוא מסטרא דיוסף, צדיק עליון, שהוא בגימטריא קנאה כנז' (שעה"פ ויצא). האדם שהוא אוהב את אשתו גורם לו קנאה. ואין הקנאה באה אלא מן אהבה רבה שיש ביניהם, נמצא, כי הקנאה היא מעלה ושלמות היא, ואינה פחיתות (ספר הליקוטים - פרשת לך לך - פרק יג). ודע, כי כל מי שיש לו קנאה במילי דשמיא, עליו ארז"ל אין אדם מקנא לאשתו, אא"כ נכנסה בו רוח טהרה. אבל מי שיש לו קנאה במילי דעלמא, הוא מהם, לפי שהיא קנאה הנמשכת מן החיצונים (שער הגלגולים הק' כג).

³⁸²⁵ מוסגר בדפ"ק.

³⁸²⁶ מה שאמר לעיל פב ע"א דיחזקאל חזא שכינתא ברתיו ולא יתיר, כתב הרח"ו ז"ל שמדרגת יחזקאל היתה שראה מראה דמות הכבוד בנ"ה דיצירה. ובזה נבין היטב דברי מאמר זה, והוא שירצה לפרש מש"ה רקיע כעין הקרח הנורא, דמשמע דקטן נתלה בגדול, וכן הוא שהרי חיה זו היא סוד המלכות כידוע, וטעמו שעיקרם מיסוד חי העולמים, וח"ה סוד כ"ג אותיות דמילוי מילוי שם ב"ן, והנה יחזקאל שראה ביצירה שהוא דוגמת ז"א באצילות, ראה יסוד היצירה [החופף על דעת הכולל דעשיה, שהיא מעין רחל באצילות היוצאת מאחורי נה"י דזעיר, ויסודו] חופף על דעת שלה שם, [ומשם] מתפשט בחגת"ם דידה שהם ד' חיות דנוק', והוא סוד התפשטות דיוקנא דנוק' וכו', משום דעיקר עצמות הנוק' הוא הגבורות והן שרשן בדעתה שכנגד היסוד החופף, ומתפשטות בגופא בחגת"ם שהם ראשי החיה כמ"ש לקמן. ונמצא שרקיע דלתתא, הוא סוד יסוד זעיר המתרקע ומתפשט בדעת רחל ומשם על ד' חיותיה (רמ"ז).

³⁸²⁷ יסוד דז"א (רח"ו).

³⁸²⁸ שהוא רקיע יסוד דז"א על ד' חיות דנוקבא ומשם ולמטה הוא התפשטות גופא דנוק' ורקיע דלעילא שהוא יסוד דאימא דקיימא על ד' חיוון עילאין שהם ח"ג ת"מ שבז"א ומשם ולמטה הוא התפשטות גופא דדכורא והם ב' רקיעין חד נק' קצה השמים וכו' ולעולם שמים הם ר"ק שבו והנה יסוד דאימא הוא קצה השמים לעילא והיסוד שלו הוא קצה השמים לתתא והם ב' רקיעין כנזכר (זהר הרקיע).

לג כג) וראית את אחורי כמה דאת אמר (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני ³⁸²⁹ וכתיב (בראשית ב כא) [ויקה] אחת מצלעותיו:	
רקיע דלעילא ³⁸³⁰ איהו קיימא על גבי חיון עלאין ומתמן אתפשט ושאר דיוקנא דחד דכורא דאיהו רזא עלאה והני תריין רקיעין חד אקרי קצה השמים וחד אקרי מקצה השמים דכתיב (דברים ד לב) ולמקצה השמים ועד קצה השמים ראשי החיה דלתתא אינון ארבע חיון ³⁸³¹ דאינון רשימין ונ"א נהורין עלאין על אינון ארבע אתוון רשימין די בגו אינון ארבע פתחין דבגנתא דעדן:	הרקיע של מעלה הוא עומד על גבי החיות העליונות, ומשם מתפשט ומתחיל הדמות של זכר אחד, שהוא סוד עליון. ושני הרקיעים הללו, אחד נקרא קצה השמים, ואחד נקרא מקצה השמים, שנאמר "ולמקצה השמים ועד קצה השמים". ראשי החיה שלמטה הם ארבע חיות, שהן רשומות (אורות) עליונות על אותן ארבע אותיות רשומות שבתוך אותם ארבעה פתחים שבגן עדן.
ואף על גב דאמרן עדן דלתתא בארעא הכי הוא ודאי אבל בלא רזא עלאה איהו כמה דאתמר	ואף על גב שאמרנו שעדן של מטה הוא בארץ, כך זה ודאי. אבל הכל הוא סוד עליון, כמו שנתבאר
ריא/ב	
ודהאי (בהאי) נקודה דקאמרן כמה דאית ל(י)ה חולקא לעילא ³⁸³² הכי נמי אית ל(י)ה חולקא לתתא ³⁸³³ בארעא ³⁸³⁴ והאי גנתא	שהנקודה הזו שאמרנו, כמו שיש לה חלק למעלה, כך גם יש לה חלק למטה בארץ. והגן הזה למטה הוא חלקה של אותה נקודה

³⁸²⁹ סוד וראית את אחורי הנה הוא בסוד אחור וקדם צרתני, שהוא כללות כל הנוק' שהיא אחורי
דכורא (כללים ח"ב ז ע"ד, ועיי"ש עוד).

³⁸³⁰ יסוד דאמא (רח"ו). הוא יסוד אי' בדעת ז"א שמשם מתפשטים החסדים בגופו שהם דיוקנא
דדכורא, וד' החיות הן חג"ת דידה (נ"א דידה), ומלכות הדבוקה בו בסוד פסיעה כן כתב הרח"ו.
ולעד"ן שיש גם לפרש סוד ד' החיות בין למעלה ובין למטה במה שלמדנו הרח"ו ז"ל עצמו בדרוש
ציור העולמות וכתבנוהו לעיל ר"ט ב' בגליון הפנימי על סוד ד' גוונים, ואמרנו משמו שסוד מרג"נ
שבד' פתחי גן עדן הם שרשי ד' החיות הנאחזות בדעת. והשתא אתי שפיר שנקראו ראשי החיה
שכן הם הראשים והשרשים, וכן אמר לקמן אינון ראשי החיה אלן ארבע ריש אנפין, שכיון שד'
השרשים נשרשים במקום אחד שהוא הדעת יכון מאד היות בהם הייחוד וההתכללות עד שכל
אחד כלול מד' הפנים. וכל שכן שבפירוש אמר בכאן דראשי החיות דלתתא אינון ארבע חיות
דאינון רשימין עלאין וכו', ר"ל שהן רושם וחיותם עליון דהיינו חו"ג דאצילות שמהן נעשה רקיע גן
עדן כנ"ל ר"ט ב', ומהם נעשו ארבע החיות שתיים מצד המים ושתיים מצד האש (רמ"ז). עי'
תיקו"ז ה ע"א ובהגר"א שם, ועי' בהגר"א על ספד"צ לג ע"ד.

³⁸³¹ שהם המלאכים הנזכר שהם רגמ"ן והם רשומים על ד' אתוון שהם ד' אתוון אדנ"י כי מן ד'
אותיות אלו יצאו ד' שרים הנז' וכדלקמן ר"ב בפתחא אחרא רשימו לסטר מזרח ובי' קיימא אות
א' פתחא ב' לסטר צפון ובי' קיימא אות ד' פתחא ג' למערב ובי' קיימא אות נ' פתחא ד' לדרום
ובי' קיימא אות י'. והנה הראש בין דז"א ובין דנוקבא הראש שע"ג החיות הכסא וזהו כסא כ' כתר
ס' חכמה שהוא ס' (נ"א: ישראל סבא) ת"ת ו' כלול מ"ס א' אלף (נ"א: אלהי) בינה הרי הראש הוא
הכסא וזהו מ"ש לקמן ר"ד (יחזקאל א כו) וממעל לרקיע כמה דאמרן דמיירי בהוא רקיע דלתתא
שהוא יסוד אי' לית מאן דמסתכל בי' ולעילא מזה הרקיע קיימא אבן ספיר כסא שהוא הראש (זהר
הרקיע).

³⁸³² במ"ד (מ"מ).

³⁸³³ פי' בנשמות שבגן שעולים בה בסוד מ"ן וכדמפרש (מ"מ).

³⁸³⁴ כתב הרח"ו זלה"ה דלעיל הקשה דאיהו קאמר דד' חיות דלתתא שהן במלכות דאצילות כמו
שהקדים ואיך אמר אחר כך שהן אותן דגן עדן הארץ וזהו האע"ג דלעיל. ולזה תירץ עכשיו כי
נקודה עלאה דאיהי מלכות דאצילות חולקא דידה למטה בעשיה בגן עדן דארעא כי יצירה ז"א
ועשיה מלכות, ע"כ. ונלע"ד דגרסינן דהאי נקודה שהוא פירוש מ"ש אבל בלא רזא איהו כמה
דאתמר, ואז מושך לפרש הדבר ואמר והאי נקודה דקאמרן כמה דאית לה חולקא לעילא וכו', ור"ל
שגם באצילות יש אבי"ע ומלכות אצילות חלקה שם נקראת עשיה, וכן יש לה חלק זה בעשיה
התחתונה להשתעשע באיבא דצדיק, שנלע"ד שהוא סוד (תהלים צז, יא) אור זרוע לצדיק הנזכר
פרשת תרומה קסז ע"א, וכנזכר בספר הכוונות בכוונת הציצית, שהוא סוד זווג נשמת הצדיק עם
המלכות, ועיין בספר אדם ישר. והרי אם כן ששעשוע העליון הוא תמיד בסוד הצדיק (רמ"ז).

לתתא איהו חולקא דההיא³⁸³⁵ נקודה לאשתעשעא ברוחי דצדיקיא בארעא ואתהני בכל סטרינ לעילא ותתא³⁸³⁶ לעילא בצדיק לתתא בההוא איבא דצדיק ולא אשתכח שעשועא עילא ותתא אלא בצדיק והאי גנתא איהו מההיא נקודה³⁸³⁷ דאקרי עדן [נקודה דנטלא מאימא עלאה טמירא איהי גן עדן דארעא]:	להשתעשע ברוחות הצדיקים בארץ, ונהנית בכל הצדדים, למעלה ומטה. למעלה בצדיק, ולמטה באותו פרי הצדיק. ולא נמצא שעשוע מעלה ומטה אלא בצדיק. והגן הזה הוא מאותה נקודה שנקראת עדן. (נקודה שנוטלת מאמא עליונה הטמונה בגן עדן של הארץ).
אינון ראשי החיה אלין ארבע רישי אנפין חד אריא דכתיב (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין וחד שור דכתיב (יחזקאל א י) ופני שור מהשמאל וחד נשר דכתיב (שם) ופני נשר לארבעתן אדם כללא דכלא דכתיב (שם) ודמות פניהם פני אדם ואלין ארבע רישי נהרין³⁸³⁸ דמטאן וס"א חיון דנטלין לה(ו) לכורסייא קדישא ומנו מטולא דלהון זעין³⁸³⁹ ומההוא זיעא דמטולא דלהון³⁸⁴⁰ אתעביד ההוא נהר די נור דכתיב (דניאל ז י) נהר די נור נגיד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשונה³⁸⁴¹:	אותם ראשי החיה אלו ארבעה ראשי פנים. אחד אריה, שנאמר "ופני אריה אל הימין". ואחד שור, שנאמר "ופני שור מהשמאל". ואחד נשר, שנאמר "ופני נשר לארבעתן". ואדם כלל של הכל, שנאמר "ודמות פניהם פני אדם". וארבעה ראשי האורות הללו שנושאים (חיות שנוטלות) את הכסא הקדוש, ומתוך המשא שלהם הם מזיעים. ומאותה זיעה של משאם, נעשה אותו נהר די נור, שנאמר "נהר די נור נגיד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשונה [נהר דינור שופע ויוצא מלפניו אלף אלפים ישמשוהו]".
ונשמתינ כד סלקין אסתחין בההוא נהר די נור³⁸⁴² וסלקין לקורבנא ולא אתוקדן אלא אסתחין³⁸⁴³ תא חזי מסלמנדרא דעבדין מנה לבושא ומנו דאיהי מנורא לא אסתחיא ההוא לבושא אלא בנורא אשא אכיל זוהמא דביה	וכשעולות הנשמות, הן רוחצות באותו נהר די נור, ועולות לקרבן ואינן נשרפות, אלא רוחצות. בא וראה מסלמנדרא, שעושים ממנה לבוש, ומתוך שהיא מאש, אין רוחצים אותו לבוש אלא באש. האש אוכלת הזוהמא שבו, ונרחץ אותו לבוש. כך גם הנשמה מאש

³⁸³⁵ דהאי (דפ"ו).

³⁸³⁶ ויצא קנג ע"ב (הערת הזהר).

³⁸³⁷ נראה שבא ליתן טעם נכון למ"ש שיש למלכות חלק למטה כשל מעלה. ואמר שהיא נקודה דנטלא מאימא עילאה, והסוד במ"ש בפרשת תצוה קפ"ד ב' שגן עדן הוא סוד נקודת הטיבור, וידוע דרחל מתחיל ראשה שם ממש, וכדאמרינן באדרא רבא קמ"א ב' מטיבורא שארי ובטיבורא סיים, ואם כן יש למלכות חלק באור ההוא (רמ"ז). פי' מהמלכות הנקראת עדן לגבי התחתונים כמ"ש הזהר לעיל (מ"מ).

³⁸³⁸ (ס"א דמטולהון כורסייא) נוסף בדפ"ו.

³⁸³⁹ כמ"ש בחגיגה יג סע"ב (לש"ו).

³⁸⁴⁰ האש של גיהנם הנה הוא נמשך ויוצא מנהר דינור, ונהר דינור הוא מזיעתן של חיות וכמ"ש בחגיגה (יג סע"ב) ובזוה"ק (ויקהל ריא ע"ב), וסוד זיעתן של חיות הנה הוא בסיבת הרע וכמו שכתבנו לעיל ח"א דרוש ו' סי' ד' אות ג' ע"ש. ועי"ז יוצא מהם תוקף הדינין והוא זיעתן, ונעשה מזה הנהר דינור וממנו נמשך האש של גיהנם. וכל מה שיוורד למטה הוא יותר קשה, וכמ"ש בזוה"ק (ויקהל ריא ע"ב) ואף על גב דנחית מלעילא וכו', ע"ש כל הענין. (וע' עוד מענין הנהר דינור בפ' פקודי רמז ע"א רנב ע"ב ופ' מקץ רא ע"א ופ' בראשית מג ע"ב מב סע"א יט ע"א) (דע"ה ח"ב עז ע"ב).

³⁸⁴¹ וישנם ג"כ כיתות מלאכים לאין מספר, אשר עיקר עבודתם הוא בשימושי אותו העולם, בכל עולם ועולם שהם, וכמ"ש בזוה"ק בהיכלות בראשית ופקודי, והם ג"כ אלפי אלפים ורבי רבבן, ועי"ד שאמרו בחגיגה (יג ע"ב) על פסוק (דניאל ז י) נהר דינור נגד ונפק וגו' אלף אלפים ישמשוני, ר"ל להנהר דינור לכל הפעולות והשימושים הנעשה ע"י הנהר דינור (כללים ח"א ב ע"ב).

³⁸⁴² ביסורים של אהבה מה שהצדיקים מקבלים על עצמן, הנה נטהרים השפע והניצוצין לגמרי ומתתקנים תיכף ועולים בקודש ואינם עוברים בנהר דינור אלא בדרך טבילה, וכמ"ש בפ' מקץ (רא ע"א) ויקהל (ריא ע"ב) פקודי (רמז ע"א) בנשמות הצדיקים (דע"ה ח"ב סט ע"א).

³⁸⁴³ ח"א רא ע"א ולקמן רמז ע"א (אור יקר).

ואסתחי ההוא לבושא הכי נמי נשמתא די נור דאתנמילת מגו כורסייא קדישא דכתיב ב(י)ה (שם) כרסיה שביבין די נור בזמנא דבעיא לאסתחיא מההוא זוהמא דבה אתעברת בנורא³⁸⁴⁴ ואסתחיא ונורא אכלא כל ההוא זוהמא די בנשמתא ונשמתא אסתחיא ואתלבנת:	שנלקחה מתוך הכסא הקדוש, שנאמר בה "כסאו שביבי אש", בזמן שרוצה לרחוץ מאותה זוהמא שבה, עוברת באש ומתרחצת, והאש אוכלת כל אותה זוהמא שבנשמה, והנשמה מתרחצת ומתלבנת.
ואי תימא אי הכי עונשא לית לה לנשמתא בהאי תא חזי ווי לנשמתא דסבלא אשא נוכראה ואף על גב דאיהי אתלבנת אבל כד זוהמא איהו סגי עלה ווי לנשמתא דסבלת ההוא עונשא בגין דההוא זוהמא בתרי זמני אתלבנת בנורא:	ואם תאמר, אם כך, אין לנשמה עונש בזה, בא וראה, אוי לנשמה שסובלת אש זרה, ואף על גב שמתלבנת. אבל כשהזוהמא רבה עליה, אוי לנשמה שסובלת אותו העונש, משום שאותה זוהמא בשתי פעמים מתלבנת באש.
זמנא קדמאה כיון דקבילת עונשא בגופא אזלא נשמתא ונטלי לה ואעלין לה בגו אתר חד ודאקרי (דמקרי) (ירמיה ז לא) בן הנם ואמאי אקרי בן הנם אלא אתר חד איהו בגיהנם דתמן [אתצריפו] (אצטריפו) נשמתין בצרופא לאתלבנא עד לא עאלין בגנתא דעדן ואי זכאין אינון נשמתין כד אעלין לון בההוא אתר³⁸⁴⁵ תרין מלאכין [שליחן] זמינין בגנתא דעדן וקיימין לתרעא וצווחין לגבי אינון ממנן דבההוא אתר דגיהנם בגין לקבלא ההיא נשמתא:	בפעם הראשונה, כיון שקבלה עונש בגוף, הולכת הנשמה, ונוטלים אותה ומכניסים אותה לתוך מקום אחד שנקרא "בן הנום". ולמה נקרא "בן הנום", אלא מקום אחד הוא בגיהנם ששם נצרפות הנשמות בצרוף להתלבן טרם שנכנסות לגן עדן. (ואם זכאיות אותן נשמות, כאשר מכניסים אותן באותו מקום) שני מלאכים שלוחים מזומנים בגן עדן, ועומדים בשער, וצווחים לאותם הממונים שבאותו מקום שבגיהנם כדי לקבל אותה הנשמה.
וההיא נשמתא עד לא אתלבנת בנורא אינון ושליוחן (ממנן) צווחין לגבייהו ואמרי הנם ובזמנא (ולזמנין) דהיא אתלבנת (ו)אינון ממנן נפקין עמה מההוא אתר וזמיני לה לגבי פתחא דגנתא דעדן דתמן אינון שליחן ואמרי לון הנם הא(י) אינון נשמתין דהא אתלבנו כדין אעלין לההיא נשמתא בגנתא דעדן:	ואותה הנשמה, בטרם תתלבן באש, אותם שלוחים צווחים אליהם ואומרים, הנם. ובזמן שמתלבנת, אותם ממונים יוצאים עמה מאותו מקום, ומזמינים אותה לפתחו של גן עדן ששם אותם שליחים, ואומרים להם, הנם. אלה הם הנשמות שהתלבנו. ואז מכניסים אותה נשמה בגן עדן.
וכמה איהי תבירא מגו ההוא תבירו דאתלבנותא דגיהנם (דהוא) ודההיא תבירו דאשא תתאה ואף על גב דנחית מלעילא (אבל) כיון דמטא לארעא לתתא איהו אשא דלא דיק ונשמתא אתענשא ביה ואתברת כדין קודשא בריך הוא אפיק שמשא דנהיר מאינון ארבע פתחין דנהרין ברקיעא דעל גנתא ומטא לההיא נשמתא ואתסיאת הדא	וכמה היא שבורה מתוך אותו שבר של ההתלבנות של הגיהנם (של אותו) של אותו שבר של האש התחתונה. ואף על גב שיורדת מלמעלה, (אבל) כיון שמגיעה לארץ למטה, היא אש שאיננה דקיקה, והנשמה נענשת בה ונשברת. ואז הקדוש ברוך הוא מוציא שמש שמאירה מאותם ארבעה פתחים שמאירים ברקיע שמעל הגן, ומגיע לאותה נשמה ונרפאת. זהו שנאמר "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה".

³⁸⁴⁴ מזל"ן דידוע שכל הבידורים נעשים בכח הדין כי בו כח ההבדלה בין קדש לחול, וכו' הוא א"ש, ומשם יוצאים תלת נהרי דינור שה"ס שלש היכלי זכות שבב"ע והם לליבון נר"ן, ושרשם הראשון הוא מתיקון ראשון דדיקנא עילאה שהוא מסוד חכמה סתימאה [א"ל] שבה שורש הבידורים (רמ"ז).

³⁸⁴⁵ "ואי זכאין אינון נשמתין כד אעלין לון בההוא אתר" מוסגר בדרך אמת, ודפ"ק.

הוא דכתיב (מלאכי ג כ) וזרחא לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה:	
זמנא תניינא לבתר דיתבא בגנתא דעדן דלתתא כל ההוא זמנא דיתבא ועד כען לא אתפרשת מאינן מלין דחיוו דהאי עלמא מכל וכל כד³⁸⁴⁶ סלקין לה לעילא אצטריך לאתפרשא מכל חיוו ומכל מלין דלתתא ואעברו לה בההוא נהר די נור³⁸⁴⁷ כדין נשמתא אתלבנת ביה מכל וכל ונפקת ואתחזיאת קמי מאריה דעלמא (בריקא) [ברירא] מכל סטרינ כיון דאסתכלת בההוא נהורא אתסיאת ואשתלימת מכלא וכדין קיימין אינן נשמתין בלבושין מתעטרינ קמי מאריהון זכאה חולקהון דצדיקא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	בפעם השניה, אחר שישבה בגן עדן של מטה, כל אותו זמן שישבה ועד עכשיו אינה נפרדת מאותם דברים של מראה העולם הזה מכל וכל. וכשמעלים אותה למעלה, צריכה להפרד מכל מראה ומכל הדברים שלמטה. ומעבירים אותה באותו נהר די נור, ואז הנשמה מתלבנת בו מכל וכל, ויוצאת ונראית לפני רבון העולם (ברוכה) ברורה מכל הצדדים. כיון שמסתכלת באותו אור, נרפאת ונשלמת מהכל. ואז עומדות אותן נשמות בלבושים, מתעטרים לפני רבונם. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.
ריב/א	
ואינן נשמתין³⁸⁴⁸ דבגנתא דעדן לתתא שטאן בכל רישי ירחי ושבתי וסלקין עד ההוא אתר דאקרי חומות ירושלם³⁸⁴⁹ דתמן כמה ממנן ורתיבין דנשרי אינן חומות דכתיב (ישעיה סב ו) על חומותיך ירושלם הפקדתי שומרים וסלקין עד ההוא אתר ולא עאלין לגו עד דאתלבנן וותמן (וחמן) סגדין וחדאן מההוא נהירו ותייבין לגו גנתא:	ואותן נשמות שבגן עדן של מטה משוטטות בכל ראשי חדשים ושבחות, ועולות עד אותו מקום שנקרא חומות ירושלים, ששם כמה ממונים ומרכבות ששומרים אותן החומות, שנאמר "על חומותיך הפקדתי שומרים". ועולים עד אותו מקום, ולא נכנסות פנימה עד שמתלבנות, ושם משתחוות ושמוחות מאותו אור, ושובות לתוך הגן.
נפקין מתמן ושטאן בעלמא וחמאן באינן גופין דחייביא בההוא עונשא דלהון³⁸⁵⁰ דכתיב (שם סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר מאי לכל בשר לאינן שאר גופין דבסחרנייהו והא אוקמוה ולבתר משטטי ומסתכלן באינן	יוצאות משם ומשוטטות בעולם, ורואות באותם הגופות של הרשעים ובאותו עונש שלהם, שנאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר". מה זה "לכל בשר", לאותם שאר הגופים שסביבם, והרי פרשוה. ואחר כך משוטטים ומסתכלים באותם בעלי מאובים ובני מחלות, ואותם שסובלים על היחוד של אדונם, ושבים

³⁸⁴⁶ וכד (דפ"ו).

³⁸⁴⁷ לא די לו לאדם בכל התלאות הנוראות שעוברים עליו בכל ימי צבאו אשר בעוה"ז, אלא שגם בעולם הנפשות עלול הוא לכמה צירופים וליבונים עד בואו למנוחתו, וכנודע מחדת ר' יוחנן בן זכאי (ברכות כח ע"ב) ובזוה"ק (ויקהל ריא ע"ב וריב ע"א) (דע"ה ח"ב יג ע"ב), בתיקון התורה והמצוה, הנה הן הניצוצין שמתבררים ועולים ע"י כל מצוה ומצוה, והן הכוחות הגבורות שמתחדשים ומתגלים על ידיהם, הנה מאחר שמתקנים ויוצאים ע"י טהרת הקודש, הנה הם עולים למעלה תיכף ונכנסים בנהר דינור, ושם הם טובלים להתרחץ ולטהר מכל ריח זוהמת דהעוה"ז וכמ"ש בזוהר (ויקהל ריא ע"ב), ואח"כ הם עולים בעלייה אחר עלייה עד המלכות דאצילות לבחי' מ"ן, ומקבלים שם תוספת אור וברכה, ונבנה ונעשה כל ניצוץ וכל כח לאילן שלם בכל עולם ועולם מאב"ע (דע"ה ח"ב עז ע"ד).

³⁸⁴⁸ כתב הרח"ו זלה"ה שאלו הנשמות הן אותן שעדיין לא הגיע זמן ליבונן, ואלו אינן עולות רק ברישי ירחי ושבתי לבד, ועם כל זה אינן נכנסות תוך הבריאה ממש רק בבחינה החיצונה, ואחר עבור השבת חזרות לגן עדן [הארץ] ויוצאות ומשוטטות בעוה"ז, אך הרוחין לעולם אשתארו בגן עדן עד תחיית המתים (רמ"ז).

³⁸⁴⁹ הם ציון וירושלים דנוק' שנק' חומות (מ"מ).

³⁸⁵⁰ קנא ע"א (הערת הזהר).

מאריהון דכאבין ובני מרעין ואינון דסבלין על יחודא דמאריהון ותבין ואמרין ליה למשיחא:	ואומרים למשיח.
בשעתא דאמרין ליה למשיחא צערא דישראל בגלותהון ואינון חייביא די בהון דלא מסתכלי למנדע למאריהון ארים קלא ובכי על אינון חייבין דבהו הדא הוא דכתיב (שם נג ה) והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו ותייבין (תבין) אינון נשמתין וקיימין באתרייהו:	בשעה שאומרים לו למשיח את צער ישראל בגלותם, ואותם הרשעים שבהם שאינם מתבוננים לדעת את אדונם, הוא מרים קול ובוכה על אותם הרשעים שבהם. זהו שנאמר "והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו". שבות אותן נשמות ועומדות במקומן.
בגנתא דערן אית היכלא חדא דאקרי היכלא דבני מרעין³⁸⁵¹ כדין משיח עאל בההוא היכלא וקארי לכל מרעין וכל כאבין כל יסוריהון דישראל דיתון עליה וכלהו אתיין עליה ואלמלא דאיהו אקיל מעלייהו דישראל ונטיל עליה לא הוי בר נש דיכיל למסבל יסוריהון דישראל על עונשי דאורייתא הדא הוא דכתיב (שם) אכן חליינו הוא נשא וגו' כגון זה רבי אלעזר דא רבי אלעזר בארעא³⁸⁵²:	בגן עדן יש היכל אחד שנקרא היכל בני המחלות. אז המשיח נכנס לאותו היכל, וקורא לכל המחלות והמכאובים וכל יסורי ישראל שיבואו עליו, וכולם באים עליו. ואלמלא שהוא מקל מעל ישראל ונוטל עליו, לא היה אדם שיכול לסבול את יסורי ישראל על ענשי התורה. זהו שנאמר "אכן חליינו הוא נשא וגו'". כגון זה רבי אלעזר בארץ.

³⁸⁵¹ כלומר שממש נשפע היסורין לבני אדם למטה, וכראות המשיח צער ישראל ביסורין. מיד הוא רוצה להיות כפרתם, ונכנס להיכל הזה ומושך עליו כל יסורים הראויים לבא על ישראל מחמת עונש עליון ודין אשר במדה זו, ומושכם לעצמו וישראל מתכפרין והיינו "והוא מחולל מפשעינו" וכו' ואם תאמר היאך אפשר שיהיה בגן עדן ויחיה חולה, ויש לומר שאין ענין משיח כשאר נפשות של צדיקים שנסתלקו מן הגוף ואינם גוף לכך אינם בעלי יסורין, אמנם המשיח הוא בעל גוף ממש שנכנס מן העולם הזה לתוך גן עדן, שכבר נולד ולא מת אלא נאסף שם חי, אם כן הוא בגוף כשאר בני אדם וסובל יסורין וחבורות פצע כדפירשו בגמרא על ישראל להקל מעליהם, והענין כי טובת לפני הקדוש ברוך הוא מעט מצער שאדם מסתגף בארעא, בגין דלית חושבנא לאינון יסורין דקיימין עליה דבר נש בכל יומא [בזהר הנדפס: על עונשי דאורייתא], וכולהו נחתי בעלמא בשעתא דאתייהיב אורייתא ולא עסקי בה ישראל בכל יומא דכתיב (מלאך) זכרו תורת משה עבדי, וכתיב המזכירים את ה' אל דמי לכם, וכד הוו ישראל בארעא קדישא באינון פולחנין דקרבינין דהוו עבדי הוו מסלקין כל אינון מרעין ויסורין מעלמא, השתא משיח מסלק לון מעלמא, עד דנפיק בר נש מהאי עלמא ומקבל עונשיה כמא דאתמר. בר אינון חייביא יתיר דעאלין לון בגו גיהנם באינון מדורין אחרנין ומקבלין עונשא סגיא מסגיאות זוהמא די בנשמתא, כדין אדליקו נורא יתיר למיכל ההוא זוהמא, ווי לה להאי נשמתא דסבלת ההוא עונשא, זכאין אינון דנטרי פקודי אורייתא, [ההיא] נקודה קדישא דאיהי בעיא לאשתעשעא לעילא ולתתא ברוחיהון דצדיקייא כמא דאתמר, כד בעיא לאשתעשעא לתתא ברוחיהון דצדיקייא כאמא דחדת על בנהא ואשתעשע בהון, הכי נמי בפלגות ליליא איהי נחתא ואשתעשעא בהו. רקיע דקאמרן דקיימא על גנתא איהי קיימא על ארבע רישין, ואינון ארבע אתון דקאמרן רזא דארבע חיוון, והאי רקיעא קיימא לתתא כמא דאתמר, רקיע דההוא נקודה דלעילא קיימא על אינון ארבע חיוון דקאמרן, וההוא רקיעא כגוונא דא מן דא איהו אתרקם בגוונין קדישין, בהאי רקיע אסתכלן ארבע חיוון וכל אינון חיילין דלתתא, כד האי רקיעא [א] אנהיר בגוונוי ונציץ כדין ידעין כל אינון רתיכין וכל אינון חיילין ומשריין דהא טרפא דילהון אזדמן. ברצונו מכל עונש שיבא עליו, המשל בזה מי שחטא ושב בתשובה שנתחרט ונתנחם על חטאתו, ועזב החטא ונתרחק ממנו עדין הדבר תלוי ביסורין כדפירשו תשובה תולה ויסורין ממרקין, היסורין הם כשיעור מה שנדון מלמעלה, אמנם אם יסגף עצמו ויקבל הוא מידו היסורין ברצונו, המעט ההוא מרוצה להקדוש ברוך הוא יותר מכמה חלקים שיביא הקדוש ברוך הוא עליו, וכן הוא ממש כעין זה הדין הנעשה למטה, הרי פנחס לא הרג אלא אחד זמרי, והקל חמה מכל ישראל, וכן המשיח סובל יסורין או ר' אלעזר, והמעט ההוא שהוא מקבל על עצמו חשוב לפני הקדוש ברוך הוא כאלו כל ישראל יחד סבלו כל אחד ואחד יסורין אלו (אור יקר).

³⁸⁵² הוא ר"א בן רשב"י שהיה אומר ליסורין בואו אחי וריעי (מ"מ).

בגין דלית חושבנא לאינן יסורין דקיימין עליה דבר נש בכל יומא ועל עונשי דאורייתא וכלהו נחתו לעלמא (וכלהו נחתן בעלמא) בשעתא דאתייהבת אורייתא וכד הוו ישראל בארעא קדישא באינן פולחנין וקרבנין דהוו עבדי הוו מסלקין כל אינן מרעין ויסורין מעלמא השתא משיח מסלק לון מבני עלמא עד דנפיק בר נש מהאי עלמא ומקבל עונשיה כמה דאתמר כד אינן וחובין (חייביא) יתיר דעיילין לון לגו בגו גיהנם באינן מדורין ותתאין אחרנין ומקבלין עונשא סגי מסגיאנות זוהמא די בנשמתא כדין אדליקו נורא יתיר למיכל ההוא זוהמא ווי להאי נשמתא דסבלת ההוא עונשא ועל (כל) דא אינן מלאכי חבלה דבגיהנם מטרדין לון בחוטרין דאשא לנערא ההוא זוהמא ווי לנשמתא דסבלת ההוא עונשא³⁸⁵³;	משום שאין חשבון לאותם יסורים שעומדים על אדם בכל יום על ענשי התורה, וכולם ירדו לעולם בשעה שנתנה תורה. וכשהיו ישראל בארץ הקדושה באותן עבודות וקרבנות שהיו עושים, היו מסלקים את כל אותן מחלות ויסורים מן העולם, ועכשיו המשיח מסלק אותם מבני העולם טרם שיוצא מהעולם הזה, ומקבל ענשו, כמו שנתבאר. כשאותם חטאים יתרים שמכניסים אותם בפנים בתוך הגיהנם באותם מדורים תחתונים אחרים, ומקבלים עונש רב מרוב הזוהמא שבנשמה, אז מדליקים אש יותר, לאכול אותה זוהמא. (אוי לאותה נשמה שסובלת אותו העונש. ועל זה אותם מלאכי חבלה שבגיהנם מטרידים אותו במקלות של אש לנער את אותה הזוהמא. אוי לנשמה שסובלת אותו עונש).
זכאין אינן דנטרי פקודי אורייתא קדישא³⁸⁵⁴ [ההיא נקודה³⁸⁵⁵] דאיהי בעיא לאשתעשעא לעילא³⁸⁵⁶ [ולתתא] ברוחיהון דצדיקייא כמה דאתמר³⁸⁵⁷ כד בעא [ההוא נקודה³⁸⁵⁸] לאשתעשעא לתתא³⁸⁵⁹ ברוחיהון דצדיקייא כאמא דחדאת על בנהא ואשתעשעת בהון הכי נמי בפלגות ליליא³⁸⁶⁰ איהי נחתא ואשתעשעת בהו:	אשריהם ששומרים את מצוות התורה. אותה נקודה קדושה שרוצה להשתעשע למעלה ולמטה ברוחות הצדיקים, כמו שנתבאר. כשאותה נקודה רוצה להשתעשע למטה ברוחות הצדיקים כאם ששמחה עם בניה ומשתעשעת בהם, כך גם בחצות הלילה היא יורדת ומשתעשעת בהם.
רקיע דקאמרין³⁸⁶¹ דקיימא על גנתא איהי קיימא על ארבע ורישי חיון³⁸⁶² (רישין) ואינן	הרקיע שאמרנו שעומד על הגן, הוא עומד על ארבעה ראשי החיות, ואותן ארבע

³⁸⁵³ מ"וי לההיא" עד כאן מוסגר בדרך אמת.

³⁸⁵⁴ פי' מלכות (מ"מ).

³⁸⁵⁵ ההיא נקודה קדישא (דפ"ו).

³⁸⁵⁶ פי' בנשמות הצדיקים שהם כבר בג"ע (מ"מ).

³⁸⁵⁷ ריא ע"ב (הערת הזהר).

³⁸⁵⁸ ההוא נקודה בעא (דפ"ו).

³⁸⁵⁹ היינו הצדיקים שבעולם הזה שעולים בה ג"כ בסוד מ"ן (מ"מ).

³⁸⁶⁰ פי' כמו שהאדם משתעשעת בבנים ה"נ בחצות לילה מלכות משתעשעת בנשמות הצדיקים שבעולם הזה (מ"מ).

³⁸⁶¹ פי' הוא דעת דבינה דבינה דמלכות דעשיה (מ"מ).

³⁸⁶² פי' כי ג' רקיעים הם חד יסוד אי' דאצי' דקיימא על ד' חיות דיציר' ואלו הב' נקרא' (דברים ד לב) מקצה השמים ועד קצה השמים. רקיע הג' זהו שער ג"ע הארץ שהוא יסוד דעשיה אשר תחת ד' חיון עילאין דיצי' וז"ש כאן ולעיל דף ר"א ושם נתבאר ד' פתחין דרקיע דג"ע וכאן מדבר בד' אתון דאדנ"י ד' בד' פתחי דרקיע חיות דיצי' עילאין יתיר ולכן ברקיע זה שהוא זכר ודז"א דאצי' יש בו כ"ב אתון אחרנין בכתרין על רישיהון ר"ל בתגין כי אין אותיות בתגין אלא באצי' כנודע. ויש אותיות יותר עילאין ברקיע עליון יותר והם הסתומים ומכחם מתפשטין כ"ב אותיות רשימי דילהון לבד בזה הרקיע ונעשים רזא דיחודא ברזא דצורפא דאתון שהוא א"ט ב"ח ג"ז ד"ו כי כל ב' אותיות יש בהם רמז יחוד מספר י"ס באחדים ובעשירות ובמאות. וכבר ידעת כי א"ט ב"ח וכו' בונין פרצוף נוקב' ולכן כד לא נהיר הרקיע נסתלקה תוספות א"ב ג"ד ונשארה ט"ח ז"ו ועיין בדרוש א"ט ב"ח (זהר הרקיע).

ארתיות שאמרנו הם סוד של ארבע החיות. והרקיע הזה עומד למטה (עליהן), כמו שנתבאר. הרקיע של אותה נקודה עומד למעלה על אותן ארבע חיות עליונות שאמרנו, ואותו רקיע כדוגמת זה מזה נרקם בצבעים קדושים.	ארבע אתון דקאמרן³⁸⁶³ ואינון רוא דארבע חיוון והאי רקיעא קיימא לתתא ועליהו כמה דאתמר רקיע דהחיא נקודה וקיימא לעילא³⁸⁶⁴ (דלעילא קיימא) על אינון ארבע חיון³⁸⁶⁵ עלאין דקאמרן וההוא רקיע כגוונא דא מן דא³⁸⁶⁶ איהו אתרקם בגוונין קדישין:
ברקיע הזה מסתכלות ארבע החיות, וכל אותם צבאות למטה. כשהרקיע הזה מאיר בצבעיו ונוצץ, אז יודעות כל אותן מרכבות וכל אותם צבאות ומחנות שהרי הטרף שלהם הזדמן. הרקיע הזה רקום בכל הצבעים הקדושים, ובו עומדים ארבע פתחים רשומים בארבע אותיות נוצצות.	בהאי רקיע³⁸⁶⁷ אסתכלן ארבע חיון וכל אינון חיילין לתתא בד האי רקיע אנהיר בגוונין ונציץ כדין ידעין כל אינון רתיכין וכל אינון חיילין ומשריין דהא טרפא דלהון אודמן רקיעא דא מרקמא בכל גוונין קדישין ביה קיימין ארבע פתחין רשימין בארבע אתון מנצצין:
פתח אחד רשום לצד מזרח, ובו עומדת באותו פתח אות אחת, ואותה אות היא א'. וזו מתנוצצת ועולה ויורדת בפתח הזה. הפתח הזה מאיר ונוצץ מהתנוצצות עליונה, והאות הזו נוצצת ובולטת (ולוהטת) בתוכה, והיא יורדת ועולה ונרשמת באותו פתח.	פתחא חדא³⁸⁶⁸ רשימא לסטר מזרח וביה קיימא בההוא פתחא את חד וההוא את איהו³⁸⁶⁹ א' ודא נציץ וסליק ונחית בהאי פתחא פתחא דא נהיר ונציץ מנציצו עלאה והאי את נציץ ובלית אס"א ולהיטא בגויה ואיהי נחתא וסלקא ואתרשים בההוא פתחא:
פתח שני רשום לצד צפון, ובו עומדת אות אחת, והיא האות ד'.	פתחא תניינא רשימא לסטר צפון וביה קיימא את חד ואיהי את ד'
	ריב/ב
וזו עומדת ונוצצת, עולה ויורדת, ולוהטת באותו פתח. לפעמים נוצצת בהתנוצצות, ולפעמים נטמן אותו אור ולא מאיר. ולכן האות הזו אינה עומדת בקיום מתמיד, והאות הזו נרשמת באותו פתח.	ודא קיימא ונצצא סלקא ונחתא ולהטא בההוא פתחא לזמנין נציץ בנציצו ולזמנין אתמר בההוא נהורא ולא נהיר ועל דא את דא לא קיימא בקיומא ותדירא (יתיר) ואת דא אתרשים בההוא פתחא:
הפתח השלישי הוא פתח שעומד לצד מערב, ובו עומדת אות אחת שרשומה ומוארת באותו פתח, וזוהי האות נ', והאות הזו נוצצת בהתנוצצות באותו הפתח.	פתחא תליתאה³⁸⁷⁰ איהו פתחא דקיימא לסטר מערב וביה קיימא את חד דאתרשים ואתנהיר בההוא פתחא ודא איהו את נ'³⁸⁷¹ והאי את נציץ בנציצו בההוא פתחא³⁸⁷²:

³⁸⁶³ ריא ע"א (הערת הזהר). פי' ד' אותיות ארגמ"ן שאמר לעיל (מ"מ).

³⁸⁶⁴ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

³⁸⁶⁵ פי' ארגמ"ן שבמלכות (מ"מ).

³⁸⁶⁶ פי' רקיע הוא כמו יסוד דז"א (מ"מ). כגוונא דא מן דא (מוסגר בדפ"ק).

³⁸⁶⁷ פי' של גן (מ"מ).

³⁸⁶⁸ פי' הם כנגד ד' אותיות אדנ"י וכדמפרש הזהר (מ"מ).

³⁸⁶⁹ איהי (דפ"ו).

³⁸⁷⁰ היא מבחינת המלכות בעצמה, ולכך "קיימא לסטר מערב", א' ששם ערוב הכחות, ב' ששם הערב שמש בחיק המלכות, ג' ששם ערב ודין, הם שלשה טעמים למה נקראת מערב, ואין דינה חזק כדין הגבורה אבל עם כל זה אורה מעט, שהגבורה בהיותה נמתקת אורה רב, והמלכות היא זעירו וקטנה ואין לה אור, ולכך אמר "וביה קיימא את חד" דאתרשים מאצילות, ונתגלה אל מציאות גילוי האור אל הרקיע (אור יקר).

³⁸⁷¹ שמורה על סוכה נופלת אלא שנשמכת בס' שהיא התפארת (אור יקר).

³⁸⁷² הן אמת אורה מעט אבל במה שיש לה קיימת, שאין דינה חזק כדין הגבורה (אור יקר).

פתחא רביעאה³⁸⁷³ דא איהו פתחא דקיימא לסטר דרום וביה קיימא רשימו דחד נקודה תתאה זעירא³⁸⁷⁴ דאתחזי ולא אתחזי ודא איהי את י' ואלין ארבע אתון³⁸⁷⁵ לארבע סטריין ונ"א נצצין בההוא רקיע באינן פתחין:	הפתח הרביעי זהו הפתח שעומד לצד דרום, ובו עומד רושם של נקודה תחתונה קטנה שנראית ולא נראית, וזוהי האות י', וארבע האותיות הללו לארבעה צדדים, (נוצצים) באותו רקיע באותם פתחים.
בהאי רקיע רשימין אתון אחרניין³⁸⁷⁶ [לארבע סטריין] בכתריין על רשייהו ואינן עשרין ותרין אתון³⁸⁷⁷ מתעטרין בכתריין רקיעא דא נטיל³⁸⁷⁸ וסחרא על גבי חיוון³⁸⁷⁹ ברשימו דאתון³⁸⁸⁰ רזא דחושבן דיחודא ברזא דצרופא חדא [דאתון עלאין] ואינן א"ט ב"ח ג"ז ד"ו³⁸⁸¹:	ברקיע הזה רשומות אותיות אחרות (לד' צדדים) בכתרים על ראשיהם, ואותן עשרים ושתים אותיות מתעטרות בכתרים. הרקיע הזה נוסע וסובב על גבי החיות ברושם של האותיות, הסוד של חשבון היחוד בסוד של צרף אחד, והם, א"ט ב"ח ג"ז ד"ו.

³⁸⁷³ הוא מצד החסד ולכן "קיימא לסטר דרום", והיה ראוי שאות זה תסתלק למעלה ושם תהיה מקור האור ויהיה דק נובע, אמנם היא למטה מורה על מיעוט האור (אור יקר).

³⁸⁷⁴ הענין שאות יוד יורה אחת משתים, אם היא למעלה מורה העלם והיא יסוד ועיקר הכל, ואם היא למטה מורה מיעוט, וזהו שאמר "זעירא דאתחזי ולא אתחזי" מפני מיעוטה, והיינו סוד הושיעה ימינך, הושיעה לו ימינו, כוס של ברכה בימין, וחסד עומדת קשורה במלכות תמיד (אור יקר).

³⁸⁷⁵ ירצה הם ארבעה בחינות, האחד רקיע עצמו שבערך התחתונים תפארת, השנית ארבע סטריין שבו שהם ארבע מדות, השלישית ארבע פתחין שהם ארבעה שערים צנורות למעבר האור אל התחתונים כאומרו יפרד והיה לארבעה ראשים, הרביעית הם ארבע אתון דהיינו אור אצילות דק נרמז באותיות מתרשמות ברשימה דקה שם (אור יקר).

³⁸⁷⁶ שאינם מבחינת שם אדני"י אלא הם נאחזים בתפארת, ולזה יש להם כתרין שכל אחת ואחת נכתרת על ידי התפארת מהכתר העליון (אור יקר).

³⁸⁷⁷ סוד תורה שבכתב כדפירשנו לעיל, שכל מקום שיש כ"ב אותיות מורה על כל התורה כולה מאלף ועד תיו שהם כ"ב בחינות, שהם אמ"ש, והם בג"ד כפר"ת, והם ה"י זח"ט לנ"ס עיצ"ק, וכל אחד ואחד מאלו כתיב בספר יצירה קשר לו כתר ושם בספ"ר הארכתי (אור יקר).

³⁸⁷⁸ סוד נסיעתו הוא היותו מקבל פעמים ממדה זו פעמים מזו עד שמאית מכל הבחינות ומתנהגת בכלם, ועל דרך זה משפיע על החיות כיצא בו שכל זמן שהוא קבוע על ראשיהן כל חיה וחיה היא מקבלת מבחינה אחת תמיד, וזו מזו, מכוונת החיה כנגד חלק הרקיע (אור יקר).

³⁸⁷⁹ כדי שיהיה כל חיה וחיה מהן מקבלת מכל הבחינות, וסוד אור עליון מתמזג ומתייחד כל בחינה בחברתה (אור יקר).

³⁸⁸⁰ הענין שהאותיות מסודרות בסדר אצילות, א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר ש"ת, והם עולות במדרגות שוות שהם משתלשלות זו מזו וזו מזו, א' הוציא ב', וב' הוציא ג' וכיוצא עד סופם, אמנם הם זכרים ונקבות, ומהם מעטי הענפים כגון א' שחשבונה אחד עם היות שסודה גדול מאד מאד כדפירשנו בספ"ר שער האותיות, סוף סוף חשבונה ומספרה אחד, וב' גדל אורה בשנים, וג' בשלש, וכן הם מוסיפות, והטעם שא' ראש והיא יחידה, וכאשר הוציא הא' את הב' היו שנים שני אורות אור עצמה ואור סבתה, וכן הג', וכן כל זמן שהם משתלשלות והולכות, ונודע כי ה' היא שלימה שבכל האותיות שהיא עשר, ששלימות עליון הוא מספר העשר, ולזה נשלם תשעה אותיות בייחוד מעלות המספר ונעשה א"ט ב"ח ג"ז ד"ו שאלו הארבעה זוגות יחד זכר ונקבה ישרים עשר אורות עשר אורות, כענין המלכות עם התפארת שסודם אח"ד א"ח תפארת תשע עם המלכות דלת הם עשרה ודרך זה גם כן (אור יקר).

³⁸⁸¹ טעם א"ב זה בכאן מובן בידוע לנו בדרוש א"ט ב"ח שסודו על תיקון הנוק' שהיא סוד גן עדן זה התחתון, וידוע משם כי אלו הארבע זוגות א"ט ב"ח ג"ז ד"ו ה"ס כחב"ד שהם העומדים לנגד תנח"י, ולפי שכתר חכמה הם בסוד הראש כמ"ש בכוונת שני ימים דראש השנה, לכן אמר אתון בגלגולא דאינן אטב"ח. אבל דע כי אותיות אב"ג של א"ט ב"ח ג"ז הם סוד חלקים עיקרים של המלכות וטח"ז הם הבאים לה לתוספת כנזכר באותו דרוש, ולכן בשעת הדין מתעלמות אותיות אב"ג, ואולם ד"ו שהוא בדעתה הוא להפך שהד' הוא הנוסף והו' הוא העיקר, (הלא) [כי] אמר באותו דרוש שו' זו סוד הגבורות, עיי"ש, ולכן גם הוא נשאר גלוי והם ט"ח ז"ו, כי א"ב ג"ד נעלם להיותו סוד העיקר ונשארו הענפים, והו' שה"ס ו' גבורות המתפשטות בחג"ת נה"י דידה. מלבד הכתוב בגליון הנכחי עוד יש בכאן סוד אחר וכו', והוא בסוד ז' מקיפין שיש למלכות, דהיינו כי אריך יש לו מקיף לו לעצמו בפרטות שה"ס א' של א"ט ועוד מקיף כולל שמקיף כל ט' ספירות

אלין אתוון סחרן [ב]ההוא רקיע ברזא (דאתוון אחרנין) [דרתיכין] עלאין קדישין סתימין ואינון אתוון אחרנין וס"א עלאין סתימין סחרין לההוא רקיע וכדין אתחזיין אלין אתוון [בגלגולא] (בגלילותא)³⁸⁸² דאינון א"ט ב"ח ורשימין בהאי רקיעא:	האותיות הללו סובבות באותו רקיע בסוד של אותיות אחרות (של מרכבות) עליונות קדושות נסתרות, ואותן אותיות אחרות (עליונות) שנסתרות סובבות את אותו רקיע, ואז נראות האותיות הללו בגלגול, שהם א"ט ב"ח, ורשומות ברקיע הזה.
בשעתא דאתנהיר האי רקיעא אתנהרן ביה ארבע רוין דשמהן קדישין ואינון צרופא בצרופין דתלתין ותריין שבילין כדין נחית טלא מהאי רקיעא באינון אתוון דרזא דשמא קדישא ואתזנו כל אינון רתיכין וכל אינון חיילין ומשריין קדישין ונטלי כלהו בחדוה:	בשעה שמאיר הרקיע הזה, מאירים בו ארבעה סודות של השמות הקדושים, והם צרוף בצרופים של שלשים ושנים שבילים. אז יורד טל מהרקיע הזה באותן האותיות של סוד השם הקדוש, וכל אותן מרכבות נזונות, וכל אותם הצבאות והמחנות הקדושים, וכולם נושאים בשמחה.
בשעתא דדינא תליא אלין אתוון אתטמרו ואתגניזו ארבע גו ארבע ואינון ט"ח ז"ו בשעתא דאלין אתגניזו ואתטמרו כדין קלא דסטר צפון אתער וידעי דדינא שריא על עלמא (ו)בהאי רקיעא אתרשים גוונא חדא דכליל (בכלל) כל גוונין:	בשעה שהדין תלוי, האותיות הללו נטמנות ונגנזות ארבע בתוך ארבע, והם ט"ח ז"ו. בשעה שאלה נגנזו ונטמנו, אז הקול של צד צפון מתעורר, ויודעים שהדין שרוי על העולם. וברקיע הזה נרשם צבע אחד שכולל את כל הצבעים.
כד נטיל האי רקיעא מסטרא דמזרח אינון ארבע רישין דקאמרן בארבע אנפין (ס"א אתוון) נטלין כלהו במטלנין וסלקי בסליקן לעילא וכד אינון נטלין וסלקין לעילא (ו)אסתלקת מאן דאסתלקת ואתוון אתהדרו ואתחזיין בשלימו ברזא קדמאה א"ט ב"ח ג"ז ד"ו ואתרקם ההוא רקיעא כדין אתנהיר בנהיר:	כשנוסע הרקיע הזה מצד המזרח, אותם ארבעה הראשים שאמרנו בארבע (פנים) אותיות, נוסעים כולם במסעות, ועולים בעליה למעלה. וכשנוסעים ועולים למעלה, מסתלקת מי שמסתלקת, וחוזרות האותיות ונראות בשלמות בסוד הראשון, א"ט ב"ח ג"ז ד"ו, ומתרקם אותו רקיע, ואז מאיר באור.
וכד האי רקיעא אתנהיר כמלקדמין באלין אתוון כולהו אתהדרו ושאיני למטרף טרפא ומזונא כיון דאינון שאגי וסלקין קלא ההוא קלא אשתמע לעילא לעילא וכדין נטלא ברכאן וקדושן מאן דנטלא:	וכשהרקיע הזה מאיר כמקדם באותיות הללו, כולם שבים ושואגים לטרופ טרף ומזון. כיון שהם שואגים ומעלים קולות, אותו קול נשמע למעלה למעלה, ואז נוטל ברכות וקדושות מי שנוטל.
סחרן אתוון ומתגלגלן וסחרן ההוא רקיעא וקיימן אינון אתוון לסטר דרום כיון דקיימין אינון אתוון לסטר דרום סלקין ונצצן בנציצו	סובבות האותיות ומתגלגלות, וסובבות את אותו רקיע, ועומדות אותן אותיות לצד דרום. כיון שעומדות אותן אותיות לצד דרום, עולות ונוצצות בהתנוצצות ולוהטות, ואז באמצע אותו רקיע רושם אחד נרשם,

שתחתיו והיינו א"ט, וכן יש לאבא מלבד הפרטי שלו עוד יש לו מקיף כולל ח' ספירות שתחתיו וזהו ב"ח. וגם (נראה לי) לפי סוד זה א"ט ב"ח הם בכתר וחכמה, והוא מ"ש אחר כך שהם אתוון בגלגלא, שכתר חכמה סוד שני ראשים הנכללים בסוד הראש י' וקוצו, ואולם לאי' יש שני מקיפים כוללים ולזעיר מקיף אחד כולל, וארבע אלו אריך וא"א וזעיר ה"ס א"ט ב"ח ג"ז ד"ו, עיי"ש. ונראה שסוד א"ט ב"ח זה ה"ס מ"ש ברזא דאתוון אחרנין וכו' סחרין וכו', ודע שגם למלכות יש שני מקיפים אחד פרטי ואחד כולל ונמצאו לה ז' מקיפים שה"ס ז' גלגלים שמסתמא יש לרקיע. ולעד"ן שסוד שני מקיפים מלכות ה"ס ה' הנשאר בא"ט ב"ח בלי זוג, כי לעשות י' צריכה להשתמש בשלה דהיינו ה' ה', וגם שיש לה ה' מקיפים משל מעלה כאמור (רמ"ז).

³⁸⁸² (ס"א דהאי רקיעא) נוסף בדפ"ו.

ואותו הרושם הוא אות אחת, והיא י'. כיון שהאות הזו נרשמה ונראית, אז לזהטות אחריה שלש אותיות אחרות, והן ה"ה.	ולחטין כדין באמצעיתא דההוא רקיעא רשימו³⁸⁸³ חד אתרשים וההוא רשימו איהו את חד ואיהו י' כיון דאת דא אתרשים ואתחזיא כדין לחטין אבתריה תלת אתון אחרנין ואינון הו"ה:
אלו האותיות מנצצות באמצע הרקיע הזה, עולות ויורדות, לזהטות בשלשה עשר (בשנים עשר) להטים. אז אחר שאלו השלש עשרה פעמים לזהטות, יורדת מי שיורדת, ונכללת באותן אותיות ומתעטרת בהן ולא נודעת. אז כל הצבאות וכל המחנות בשמחה, ועולים שירים ותשבחות.	אלין אתון מנצצן באמצעו דהאי רקיעא סלקין ונחתין מלהטין בתליסר ונ"א בתריסרן להטין כדין לבתר דאלין תליסר זמנין מלהטין נחתא מאן דנחתא ואתכלילת באינון אתון ואתעטרת בהו ולא אתידעת כדין כלהו חיילין וכלהו משריין בחידו וסלקין שירין ותושבחן:
הרקיע הזה נוסע שנית וסובב ומתגלגל, ואותן האותיות הראשונות שאמרנו, שהן א"ט ב"ח, כולן נכללות באותן אותיות עליונות, סוד השם הקדוש שאמרנו, וסובבות לאותו הרקיע, ועומדות אותן אותיות שהיו באמצע סוד השם הקדוש, כולן נרשמות לצד צפון, ונרשמות ואינון נרשמות. אין מי שיסתכל באותו הצד. כולן מתכסות, ואומרות בקול נעים "ברוך כבוד ה' ממקומו". מתכסות מצד צפון	רקיעא דא נטלא תניינות וסחרא ומתגלגלא ואינון אתון קדמאי דקאמרן דאינון א"ט ב"ח כלהו אתכלילו באינון אתון עלאין רזא דשמ(ש)א קדישא דקאמרן וסחרן ההוא רקיעא וקיימין אינון אתון דהו באמצעיתא רזא דשמא קדישא כלהו אתרשימו לסטר [צפון] (דרום) ואתרשימו ולא אתרשימו לית מאן דיסתכל בההוא סטרא כלהו אתחפיין ואמרי בקל נעימו (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יהו"ה ממקומו אתחפיין מסטרא דצפון
	ריג/א
(של הפנים) ואומרות את זה, מתכסות מכל הצדדים ואומרות את זה.	(ס"א דאנפין) ואמרין דא אתחפיין מכל סטריין ואמרין דא³⁸⁸⁴:
הרקיע הזה סובב כמקדם ומתגלגל מצד לצד, ואז קול נעימת המחנות הרבים בצד זה, וקול נעימת מחנות רבים בצד זה, וכן לארבעה צדדים. באותה שעה אותו הרקיע מאיר באור אחר, יותר מכמו שהיה, ועומד	רקיעא דא סחרא כמלקדמין ואתגלגלא מסטרא לסטרא³⁸⁸⁵ כדין קל נעימו דמשריין סגיאין³⁸⁸⁶ בסטרא דא וקל נעימו³⁸⁸⁷ משריין³⁸⁸⁸ סגיאין³⁸⁸⁹ בסטרא דא³⁸⁹⁰ וכן

³⁸⁸³ רשימא (דפ"ו).

³⁸⁸⁴ הנה בהיות הבחינות הקודמות, צריכות החיות בעלות הפנים להסתכל בחינת האור לקבל, ולא יזה צד פונה ההנהגה להיות כולם צופות לאותו צד פניהם לקבל מלמעלה, אמנם בהיות סוד שם יהו"ה מתגלה בצד הדרום שהיא י', אז האור מתפשט בכל התחתונים שיעור גדול ואינם צריכות להסתכל, אלא אדרבה האור מחשיך עיני השגתם, ולזה הם מתכסים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו, אין הברכה הזאת מעין ברכה קודמת, שזו הברכה היא ממקומו משיעור מופלג שאי אפשר לסבול האור משום בחינה רקיעא דא סחרא כמלקדמין להתבחן עוד סוד בחינת גלגולי האורות להיותם נכללות מכל בחינות ימין ושמאל (אור יקר).

³⁸⁸⁵ ובחינת י' שבדרום המתקשטת באורות אלו מתבחנת בכל הפאות (אור יקר).

³⁸⁸⁶ היינו קישוט בקול העולה שהוא מצד הת"ת (אור יקר).

³⁸⁸⁷ בסוד הבינה שמשם הנעימות ודאי. כל לשון נועם היא מהבינה (מ"מ).

³⁸⁸⁸ מצד המלכות (מ"מ).

³⁸⁸⁹ בחנית כללותם יחד, והרי זה סוד קישוט וייחוד (מ"מ).

³⁸⁹⁰ "בסטרא דא ובסטרא דא" היינו לארבע הפאות ארבע הבחינות, שהם ימין ושמאל פנים ואחור, וענין ההתעוררות הזה הוא אחר שהראשים העליונים שהם חיות ראשיות נעלמו ונסתרו בתוך מחנותם למטה דהיינו אתחפיין בדרתם להכלל במחנותם, והיינו שהפנים שהם סוד יהו"ה שבהם נסתרו בכנפים דהיינו סוד אדנ"י שבהם, והיינו סוד כללות מלאכי שלום מלאכין דקודשא

לארבע סטריין בההיא שעתא ההוא רקיעא אתנהיר בנהירו אחרא יתיר מכמה דהוה וקיימא בנהירו בגוון אחרא כלילא בכל גוויין:	באור בגוון אחר כלול מכל הצבעים.
ואלין אתוון דקאמרן סלקין לעילא בההוא רקיעא ומקבלין לאת חד דאיהי עלאה דקא מתחברא בשמא דא ודאלין (באלין) אתוון בגין דאף על גב דאלין אתוון דשמא קדישא האי איהו שמא דאתכליל לתתא³⁸⁹¹ בגין דרזא דא אתכליל לעילא ואתכליל לתתא וכד אתכליל לתתא אלין אתוון סלקין לקבלא לאת (חד) [יו"ד] דהא מההוא את אתונו אלין אתוון לתתא וההוא את איהו³⁸⁹² ו' ונחית ואתחברו אלין אתוון בההוא את וכדין כלהו בעטורא חדא ואתעביד שמא שלים:	ואלו האותיות שאמרנו עולות למעלה באותו רקיע, ומקבלות אות אחת שהיא עליונה, שמתחברת בשם זה של אלו האותיות. משום שאף על גב שהאותיות הללו הן של השם הקדוש, זהו שם שנכלל למטה, משום שסוד זה נכלל למעלה ונכלל למטה, וכשנכלל למטה, אלו האותיות עולות לקבל אות אחת (י"ד), שהרי מאותה האות נזונו אלו האותיות למטה, ואותה האות היא ו'. ויורדות ומתחברות האותיות הללו באותה האות, ואז כולן בעטור אחד, ונעשה שם שלם.
לתתא שמא שלים ולא שלים שמא שלים בחמש אתוון [ולא שלים דתשע אתוון שמה³⁸⁹³ שלים בחמש אתוון] איהו³⁸⁹⁴ ויהו"ה רזא דכר ונוקבא ברמיו שמא שלים בתשע אתוון אינון יהו"ה אלהים דא איהו שמא שלים מכלא שמא אחרא איהו ברמיו ואיהו בחמש כדקאמרן אבל דא איהו שלים בכלא³⁸⁹⁵:	למטה, שם שלם ולא שלם. שם שלם בחמש אותיות (ולא שלם של תשע אותיות, שם שלם בחמש אותיות) הוא, ויהו"ה. סוד של זכר ונקבה ברמז. השם שלם הוא בתשע אותיות, והם יהו"ה אלהים. זהו שם שלם מהכל. שם אחר הוא ברמז, והוא בחמש כפי שאמרנו. אבל זהו שלם בכל.
כיון דמתחברן אלין אתוון ההוא רקיעא אנהיר בתלתין ותריין נהורין כדין כלא איהו בחדוה כלא קאים ברזא חדא עילא ותתא כל אינון רתיבין וכל אינון משריין כלהו קיימין ברזא דשלימו וכל דרגין מתקנן על אתרייהו	כיון שמתחברות האותיות הללו, אותו רקיע מאיר בשלשים ושנים אורות, ואז הכל הוא בשמחה, הכל עומד בסוד אחד מעלה ומטה. כל אותן מרכבות וכל אותן מחנות, כולם עומדים בסוד של שלמות, וכל הדרגות מתוקנות על מקומן, כל אחת ואחת כראוי.

ברוך הוא במלאכין דשכינתא, דהיינו סוד בשתים יכסה פניו, והיינו סוד וקרא זה אל זה ומקבלין דין מן דין, בהיותם הענפים למטה עושים מה שעשה השורש למעלה, ואז נכללו כחות ההיכלות יחד כנפים מכסין על פנים ונכלל נפשם ומכסה על רוחם בסוד הייחוד, והיינו ברוך כבוד ה' ממקומו כדפירשו סוד אדנ"י (כרוך) [ברוך] ונקשר בשם יהו"ה, ואז המחנות שהם נכללות יחד תחתונים בעליונים כדפירשו סוד כללותם ההיכלות זה בתוך זה בפרשת תרומה הם התעוררות ייחודה למעלה (אור יקר).

³⁸⁹¹ פי' הוי"ה שבמלכות וז"ש בגין דרזא דא איתכליל לעילא דהיינו שיש הוי"ה בזעיר "ואיתכליל לתתא" שיש הוי"ה במ' (מ"מ).

³⁸⁹² פי' זעיר נק' ו' ומ' ה' מצא ז'ון רמוזים בו"ה ונשלם שם הוי"ה. אבל הוא לתתא שמא שלים ולא שלים בהוי"ה אלהים שהם ט' אתוון שאז ניכרים שני שמות בהדיא הוי"ה אלהים וז"ל הרב בס"ה דע כי הוי"ה הוא אצילות ור"ת המברך את עמו ישראל גימטריא אלהים שהוא בריאה כי בריאה היא הכסא גי' אלהים ויצירה ועשייה נכללים בה וז"ס שמא שלים של הוי"ה אלהים גימ' יב"ק והוא שמא שלים הכולל כל העולמות ולכן נק' שם זה שמא שלים יותר משאר השמות עכ"ל עוד כתב בס"ה למה הוי"ה אלהים נק' שמא שלים לפי שרמוזים בהם ג' שמות אהי"ה הוי"ה אד"ני (מ"מ).

³⁸⁹³ שמא (דפ"ו).

³⁸⁹⁴ רכו ע"ב (הערת הזהר).

³⁸⁹⁵ בראשית מה ע"ב (הערת הזהר).

כל חד וחד כדקא יאות:	
בהאי רקיעא קאים לסטר צפון חד שלהובא נהיר דלא שכיך תדיר ואיהו רשים באתון אחרנין [לימין] ואינון עשר שמהן וסלקין לשבעין שמהן וכלהו רשימין בהאי רקיעא ונהרין כלהו כחדא:	ברקיע הזה עומדת לצד צפון שלהבת אחת מאירה שאינה שוככת תמיד, והיא רשומה באותיות אחרות לימין, והם עשרה שמות, ועולים לשבעים שמות, וכולם רשומים ברקיע הזה, ומאירות כולן כאחד.
מהאי רקיעא נטלין כל אינון רקיעין דלתתא דלסטר קדושה ³⁸⁹⁶ עד דמטו לאינון רקיעין אחרנין דלסטר אחרא ואלין אקרון יריעות עזים ³⁸⁹⁷ כמה דאת אמר (שמות לו יד) ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן:	מהרקיע הזה נוסעים כל אותם הרקיעים שלמטה שלצד הקדושה, עד שמגיעים לאותם הרקיעים האחרים שלצד אחר, ואלה נקראים יריעות עזים, כמו שנאמר "ויעש יריעות עזים לאהל על המשכן".
בגין דאית יריעות ואית יריעות יריעות המשכן אינון יריעות דאקרון רקיעי חיוון דמשכנא קדישא ³⁸⁹⁸ יריעות עזים אינון (רקיעין) [יריעות] אחרנין דסמרא אחרא אלין רקיעין ברזא דרתיכין דרוחין קדישין ואלין רקיעין דלבר דקיימין (בגופא) במלין דעלמא ואינון סטרינ דתיאובתין ³⁸⁹⁹ ועובדין דגופא ואלין חפיין על אינון רקיעין דלגו ³⁹⁰⁰ בקליפה על מוחא רקיעין דלגו אינון ההוא קלישו דקיימא על מוחא ואלין אקרון (תהלים קמו טז) שמים ליהו"ה לשמא [חדא דא דלתתא] ³⁹⁰¹ (דא לתתא):	משום שיש יריעות ויש יריעות. יריעות המשכן הן יריעות שנקראות רקיעי החיות של המשכן הקדוש, יריעות עזים הם רקיעים (יריעות) אחרים של הצד האחר. אלה רקיעים בסוד המרכבות של רוחות קדושות, ואלה רקיעים שבחוץ שעומדים בדברי העולם, והם צדדים של תאוות ומעשים של הגוף. ואלה מכסים על אותם רקיעים שלפנים, כמו קליפה על המוח. הרקיעים שלפנים הם אותו קלוש שעומד על המוח, ואלו נקראים "שמים לה", לשם אחד זה שלמטה.
רקיעין אחרנין ³⁹⁰² לעילא ואינון רקיעין פנימאין דאקרון רקיעי החיות דאינון רזא דשמא קדישא ברזא דחיון רברבן עלאין ³⁹⁰³ ואלין אינון רזין ודאתון ³⁹⁰⁴ עלאין ברזי דאורייתא כללא דעשרין ותרין אתון מחקקן רשימין דנפקי מנו רקיעא עלאה תמינאה ³⁹⁰⁵ דאיהו רקיע דעל גבי חיון עלאין והאי איהו דלית ליה חיון האי איהו טמיר וגניז לית ביה גוון:	רקיעים אחרים למעלה, והם רקיעים פנימיים שנקראים רקיעי החיות, שהם סוד השם הקדוש בסוד החיות הגדולות העליונות, ואלה הם הסודות של אותיות עליונות בסודות התורה, כלל של עשרים ושתים אותיות חקוקות רשומות שיוצאות מתוך הרקיע העליון השמיני, שהוא רקיע על גבי החיות העליונות. וזהו שאין לו מראה, זהו טמון וגנוז, ואין בו צבע.
כל גוונין מניה נפקי ביה לית גוון לא אתחזי ולא אתגליא האי איהו דאפיק כל נהורין ביה לא אתחזי לא נהירו ולא חשך	כל הצבעים יוצאים ממנו. אין בו צבע, ולא נראה ולא התגלה. זהו שמוציא את כל האורות. בו לא נראה לא אור ולא חשך ולא צבע כלל, פרט לנשמות הצדיקים שרואות

³⁸⁹⁶ פי' ספירת המלכות (מ"מ).

³⁸⁹⁷ עיין מ"ש בפ' תרומ' בדף קמ"ז ע"ב שהם ז"ן דנוגה דב"ע (מ"מ).

³⁸⁹⁸ פי' ספי' המלכות הנק' משכן (מ"מ).

³⁸⁹⁹ פי' שתאותם בענייני הגוף שהוא חומרי (מ"מ).

³⁹⁰⁰ פי' של מלכות (מ"מ).

³⁹⁰¹ פי' שמים לה' הם שמים של מ' הנקרא הוי"ה ג"כ (מ"מ).

³⁹⁰² פי' חג"תם דזעיר וז"ש דאינון רזא דשמא קדישא שעיקר הוי"ה הוא בזעיר (מ"מ).

³⁹⁰³ פי' חג"תם זעיר (מ"מ).

³⁹⁰⁴ (ס"א רזין עלאין) (נוסף בדפ"ו).

³⁹⁰⁵ בינה (רח"ו).

ולא גוון כלל בר נשמתין דצדיקיא דחמאן מגו רקיעא תתאה³⁹⁰⁶ כמבתר כותלא נהירו דאפיק ונהיר האי רקיעא עלאה³⁹⁰⁷ והוא נהירו דלא פסק לית מאן דידע ליה לית מאן דקאים ביה³⁹⁰⁸;	מתוך הרקיע התחתון כמאחרי הכותל, אור שמוציא ומאיר הרקיע העליון הזה, ואותו אור שלא פוסק, אין מי שמכיר אותו ואין מי שעומד בו.
מתחת דא³⁹⁰⁹ כל אינון רקיעין אתכלילו בשמא ודא אקרי (חדא דא דאקרי) שמים³⁹¹⁰ ואלין [דשמא קדישא³⁹¹¹ אתקרון] (אקרון) השמים אינון דשמא עלאה³⁹¹² אקרי בהון³⁹¹³ אינון דשמא קדישא³⁹¹⁴ אתעטר בהון ועל דא כתיב (תהלים קטו מז) השמים³⁹¹⁵ שמים ליהו"ה לההוא גניזו דרקיעא עלאה דקאים עלייהו;	מתחת לזה, כל אותם הרקיעים נכללו בשם הזה נקרא שמים, ואלו (השם הקדוש) נקראים השמים אותם שהשם העליון נקרא בהם, אותם שהשם הקדוש התעטר בהם. ועל זה נאמר "השמים שמים לה", לאותה גניזת הרקיע העליון שעומד עליהם.
ריג/ב	
עד הכא רמז לשמא קדישא³⁹¹⁶ ונ"א רזא דשמים קדישין דקודשא בריך הוא אקרי בשמהן³⁹¹⁷ מכאן ולהלאה³⁹¹⁸ לית חכים בסכלתנו דיכיל למנדע ולאדבקא כלל³⁹¹⁹ בר נהירו חד זעיר³⁹²⁰ בלא קיומא ונ"א קיומא דכלא לאתישבא ביה³⁹²¹ זכאה חולקיה מאן דעאל ונפק³⁹²² וידע לאסתכלא ברזין דמאריה³⁹²³ ולאדבקא ביה³⁹²⁴;	עד כאן רמז לשם הקדוש, (סוד של השמים הקדושים) שהקדוש ברוך הוא נקרא בשמות. מכאן והלאה אין חכם בהשכל שיכול לדעת ולהדבק כלל, פרט לאור אחד קטן בלי קיום (קיום הכל) להתיישב בו. אשרי חלקו של מי שנכנס ויוצא, ויודע להסתכל בסודות אדונו ולהדבק בו.

³⁹⁰⁶ פי' מהמ' (מ"מ).

³⁹⁰⁷ בינה (רח"ו).

³⁹⁰⁸ ירצה הכרח הוא לקיום הספירות שיהיה לעולם נובע, ועם כל זה "לית מאן דידע ליה", אם משיגים הצדיקים הוא האור אחרי צאתו ממנו כאומרו לעיל "חמאן מגו רקיעא תתאה וכו' נהירו דאפיק", מה שמוציא אחרי צאתו, אמנם במציאות מקום שאינו פוסק לעיל בחינת אחיזתו בבינה עצמה "לית מאן דידע ליה", ואם תאמר כשיסתכלו באור מבחינה אל בחינה יתפשט שכלם למעלה מקום נביעתו, אינו, משום דלית "מאן דקאים ביה" כדי להמשך דרך בו מעלול לעלה ממסובב אל סבתו עד למעלה (אור יקר).

³⁹⁰⁹ דהיינו מבינה ולמטה (אור יקר, ומ"מ).

³⁹¹⁰ ומפני שיש שמים תחתונים לכך יקראו בה' הידיעה השמים כדי לייחדם משאר רקיעים תחתונים (אור יקר). פי' ספירת המלכות (מ"מ).

³⁹¹¹ תיקון קטו ע"ב (הערת הזהר). פי' של זעיר (מ"מ).

³⁹¹² פי' בינה שנק' ה' היא בתוכה ולכן נקרא השמים בה' (מ"מ).

³⁹¹³ דהיינו השמים הידועים באצילות, ויש שם התפארת שהוא שם יהו"ה, ואם כן לא יצדק השמים שמים לה' דהוה ליה למימר השמים שמים יהו"ה (אור יקר).

³⁹¹⁴ פי' אבא הנקרא קודש ועיין בפ' תרומה דף קל"ו ע"ב (מ"מ).

³⁹¹⁵ פי' זעיר הנקרא השמים ומלכות הנקרא שמים הם לה' שהיא בינה. וזה פי' אחר הפך מ"ש לעיל לשמא דא דלתתא (מ"מ).

³⁹¹⁶ דהיינו שם יהו"ה (אור יקר)

³⁹¹⁷ דהיינו שיש שמות לספירות שהם שמות להויה כדפירשנו בספ"ר בשער השמות ובשער שם בן ד' (אור יקר).

³⁹¹⁸ מחכמה ולמעלה (אור יקר). פי' מבינה ולמעלה (מ"מ).

³⁹¹⁹ כדי לייחד שם (אור יקר).

³⁹²⁰ אפשר דהיינו חכמה, ואפשר דהיינו עוקץ הי' כתר (אור יקר). פי' אבא (מ"מ).

³⁹²¹ שאינו מושג כלל (אור יקר).

³⁹²² בסוד האדרא ונכנס בשלום ויצא בשלום (אור יקר). עי' אד"ז רצ ע"א: לא אתמסרו מלין אלין אלא למאן דעאל ונפיק, דמאן דלא עאל ונפק טב ליה דלא אברי – פי' "מאן דלא עאל ונפיק" מי

ברזין אלין יכיל בר נש לאתדבקא במאריה³⁹²⁵ (ברעותא בכון לבא למנדע שלמנו) אלמנדע שלימו דחכמה ברזא עלאה³⁹²⁶ כד פלח למאריה בצלותא וברעותא בכון לבא אדבק רעותיה כנורא בנחלתא³⁹²⁷ ליחדא אינון רקיעין תתאין³⁹²⁸ דסמרא דקדושה לאעמרא לון בשמא חדא תתאה³⁹²⁹ ומתמן ולהלאה ליחדא אינון רקיעין עלאין פנימאין³⁹³⁰ למהוי כלהו חד בההוא רקיעא עלאה³⁹³¹ דקיימא עלייהו:	בסודות הללו יכול אדם להדבק באדונו, לדעת את שלמות החכמה בסוד עליון כשעובד לאדונו בתפלה, ברצון ובכונת הלב, מדביק רצונו כאש בגחלת ליחד אותם רקיעים תחתונים של צד הקדושה לעטרם בשם אחד תחתון. ומשם והלאה ליחד אותם רקיעים עליונים פנימיים להיות כולם אחד באותו רקיע עליון שעומד עליהם.
ובעוד דפומיה ושפוותיה מרחשן לביה³⁹³² יכוון וורעותיה יסתלק לעילא³⁹³³ לעילא³⁹³⁴	ובעוד שפיו ושפתותיו מרחשות, לבו יכוון, ורצונו יתעלה למעלה למעלה, ליחד

שלומד את חכמת הנסתר ולא מוציא את הדברים מהסתרים כדי להכניסם ולהבישם בפשוטי עולם המעשה (מ"א צא). ועי' בהגר"א בתיק"ז מג ע"ב, שנכנס בים ולא נטבע שם.

³⁹²³ להשכיל סודות התורה על ידי ידיעת השרשים והקדמות, ויוכל לפרש בתורה ובסודותיה (אור יקר).

³⁹²⁴ שהמשכיל בתורה בפשטה הוא דבק בסוד מטטרין למטה שהוא פשט התורה, כדפירשו בתיקונים דמתניתין דפשטי תורה פסול וכשר, טמא וטהור, חייב זכאי, הכל בסוד שית סדרי משנה דנער מטטרין, אמנם סודות התורה הם ממש באצילות, והמתעסק בהם דבק בתורה בפנמיותה בספירות, ודבק בקונו ממש בלי לבוש נער מטטרין, בזולת זה כי המתפלל כפשטן של דברי התפלה או התורה והמצות אין דבק כלל אלא רחוק ממנו, אמנם המכוון על דרך הסוד נקשר ודבק בקונו (אור יקר).

³⁹²⁵ רוצה לומר במה שיכוון רצונו אל סוד הספירות וההויות והשמות יתדבק אליו, ומי שאינו יודע סוד זה במה יתדבק בו, אין לו בית אחיזה, שבית אחיזתו ספירותיו שהם שמותיו היקרים וההויות הקדושות (אור יקר).

³⁹²⁶ ששליטת החכמה היא הסוד הזה הנפלא, והיינו דרך אחד להשגת הדבקות דהיינו עסק סודות התורה והשגת הנסתר בפירוש התורה בסוד כדפירשונו (אור יקר).

³⁹²⁷ רצון האדם ונשמתו העולה מקירות לבו הוא קשור בהיכלות ודאי, ולזה יכוון לתקן תחלה תיקון המלכות, ותיקוניה הם סוד ההיכלות שהם יתקשרו ויתדבקו יחד במלכות כשלהבת הקשורה בגחלת, ונשמתו וכוונתו שלהבת מהגחלת שהיא מלכות, וכן ההיכלות שיתפשטו ממנה ודבוקים בה כשלהבת המתפשטת מהגחלת מתוכיותם ומדבוקת בגחלת, ומטעם זה הם חוזרים אל מקורם ונבלעין בה על ידי נשמתו החוזרת ונבלעת במקורה, ואגב עלייתה מעלה אלו, והטעם שכולם לא נתפשטו למטה אלא בסבתו, ועתה שהוא בסוד כוונתו והבל פיו המתהווה מן הלב והנשמה מעלה נשימה, מתדבקים וחוזרים אל מקורם, ועם היות שנתפשטו משם ההיכלות ויותר מהם החצונים, יכוון לקשר ולייחד בה דווקא מהיכל לבנת הספיר ולמעלה, שמשם תחלת הקדושה המתדבקת, והם נתחים הנקשרים ביחוד (אור יקר).

³⁹²⁸ דעשייה (רח"ו במ"מ).

³⁹²⁹ שהוא שם אדנ"י שבה דבוקים כולם, והיא משתמשת בהם ודאי, ואחר קשרם יחד בסוד ברכות דקריית שמע וקריית שמע עצמה כדמפרש בפרשת פקודי (אור יקר). פי' מלכות מקננת בעשייה (מ"מ).

³⁹³⁰ דהיינו שבע ספירות, והיינו בסוד תפלה מעומד שעולה אל עולם הזכר, ונקשרת השכינה כלולה במתפשטין ממנה דהיינו תיקונה בנערותיה, והיא נקשרת בשבע ספירות בסוד ו' ה' יחד, וסוד ו'ה' שבע ספירות בבינה ששם סוד היכל קדש הקדשים, ושם כל שבע ספירות נקשרות בבינה (אור יקר).

³⁹³¹ רלט ע"א (הערת הזהר).

³⁹³² אמר רעותיה יסתלק כו' נוסף על מ"ש לביה יכוון. והכוונה הוא על הרצון הפשוט והתשוקה הפנימית אשר נמשך מהעובד בלב ונפש נוסף על הכוונה, הנה זה לבד אשר עולה באצילות ממש והוא כח הפנימי של האדם, וזה אשר עולה למעלה לקרבן אשה ריח ניחוח לה' (ויקרא א ט), והוא אכילה דלעילא עינוגה דקוב"ה כו' ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים כו' ישראל אחידן ביה והוא אחיד בהו כו' בנים אתם כו' כמ"ש כ"ז בזוה"ק (ויקרא ז ע"ב) (דע"ה ח"ב לח ע"ד).

³⁹³³ בחכמה (אור יקר)

³⁹³⁴ בכתר (אור יקר). בריאה אצילות (רח"ו במ"מ).

ליחדא כלא ברזא דרזין³⁹³⁵ דתמן תקיעו דכל רעותין ומחשבין ברזא דקיימא באין סוף ולכוונא בהאין (דא) בכל צלותא וצלותא (לכוונא גופא ונפשא בהאין) בכל יומא ויומא לאעטרא וכל יומי ברזא דיומין עלאין בפולחניה:	את הכל בסוד הסודות, ששם תקועים כל הרצונות והמחשבות בסוד שעומד באין סוף, ולכוון בזה בכל תפלה ותפלה, בכל יום ויום, לעטר את כל ימיו בסוד הימים העליונים בעבודתו.
בליליא ישיי רעותיה דהא אתפטר מעלמא דא ונשמתי נפקת מניה ויהדר לה למארי דכלא בגין דכל ליליא וליילא וס"א ההיא נקודה קיימא לאכללא בגוה אינון נשמתי דצדיקיא:	בלילה ישים רצונו, שהרי נפטר מהעולם הזה, ונשמתו יוצאת ממנו, ויחזירנה לאדון הכל. משום שכל לילה ולילה (אותה נקודה עומדת לכלול בתוכה אותן נשמות הצדיקים).
רזא דרזין (קיימין) למנדע ולאינון חכימי לבא רקיעא דא תתאה³⁹³⁶ ברזא דההיא נקודה³⁹³⁷ (ד)קיימא כמה דאמרן ההוא רקיעא איהו כליל³⁹³⁸ מעילא ומתתא³⁹³⁹ ויסודא דיליה לתתא כהאי שרגא דסלקא נהורא אוכמא³⁹⁴⁰ ולאתאחדא (לאתיחדא) בנהורא חיוורא ויסודא דיליה (יסודא דיליה) איהו לתתא בההיא פתילה במשחא אוף הכי לתתא (ב)ההיא נקודה ביממא אתכלילת (מ)לעילא וובליליא אתכלילת מתתא באינון נשמתי דצדיקיא:	סוד הסודות לדעת לאותם חכמי לב. הרקיע הזה התחתון, בסוד אותה הנקודה הוא עומד, כמו שאמרנו. אותו הרקיע הוא כלול ממעלה וממטה, ויסודו למטה כנר הזה שמעלה אור שחר, להאחז באור הלבן, והיסוד שלה (שלו) הוא למטה באותה פתילה בשמן. אף כך למטה אותה נקודה, ביום נכללת מלמעלה, ובלילה נכללת ממטה באותן נשמות הצדיקים.
וכל מלין דעלמא אהדרו כלהו³⁹⁴¹ לעקרא ויסודא ושרשא דנפקו מניה וכמה לילון זמינין לנמלא כל חד וחד מה דאתחזי ליה כמה דאת אמר (תהלים טז ז) אף לילות יסרוני כליותי נפשא אזלת ושטאת ותבת לההוא עקרא דאתחזי לה גופא קאים שכיך כאבנא ואהדר לההוא אתר דאתחזי ליה למשרי עלוי³⁹⁴² ובגין כך תב גופא לסטריה ונפשא לסטרה:	וכל דברי העולם, כולם חוזרים לעיקר והיסוד והשורש שממנו יצאו. וכמה לילות מוכנים ליטול כל אחד ואחד מה שראוי לו, כמו שנאמר "אף לילות יסרוני כליותי". הנפש הולכת ומשוטטת ושבה אל אותו עיקר שראוי לה. הגוף עומד שקט כאבן, וחוזר לאותו מקום שראוי לו לשרות עליו, ולכן שב הגוף לצד שלו, והנפש לצד שלה.

³⁹³⁵ דהיינו בעיקר הכל שהוא מנהיג הכל, וכחות הספירות ממנו (אור יקר).

³⁹³⁶ פירוש רקיע שבגן (מ"מ).

³⁹³⁷ פי' כמו שהמלכות שנקרא נקודה שמקבל ממנה הארה (מ"מ).

³⁹³⁸ פי' מלכות שיש בה מ"ד מ"ן וכדמפרש (מ"מ).

³⁹³⁹ ויצא קנג ע"ב (הערת הזהר).

³⁹⁴⁰ בראשית נא ע"א (הערת הזהר).

³⁹⁴¹ מ"ש "אף לא תיקון כולם שוה" [ע"ח שער סדר אצי' בקיצור ב'], הוא כמ"ש בזה"ק (ויקהל דף ריג ע"ב) דכל מלין דעלמא אהדרו כלהו לעקרא ויסודא ושרשא דנפקו מניה, וכן ברע"מ (פ' נשא דף קמה ע"א) דהא באתערותא דלתתא אתער חילא אחרא לעילא. והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דשופר כו', כי כל א' נוגע בשורשו, וכ"ז הוא ע"פ מ"ש בזה"ק (תרומה דף קמד סע"א) דעלמא דא איהו כגוונא דעלמא דלעילא, ועלמא דלעילא כל מה דהוה בהאי עלמא הכי איהו לעילא. וכן בפ' תצוה (דף קפו ע"ב) דלית לך מלה בעלמא דלא אית לה דוגמא לעילא, כגוונא דלעילא הכי אית לתתא כו'. וכן בפ' פקודי (דף רכא ע"א) כד ברא קוב"ה עלמא, ברא ליה כגוונא דלעילא, למהוי עלמא דא בדיוקנא דעלמא דלעילא (ביאורים ח"א כז ע"ג).

³⁹⁴² עליה (דפ"ו). פי' שהם מתלבשת בתוך הגוף כדמפרש הזהר (מ"מ).

גופא ושרין (שדי) עלוי רזא דסמרא אחרא ובגין כך אסתאבו ידוי ובעי לאסחאה לון כמה דאוקימנא דהא בליליא כלא תב לאתריה ונשמתהון דצדיקיא סלקין ואתהדרן לאתריהו ואתעמרת בהו³⁹⁴³ מאי דאתעמרת ואתכלילת מכל סטריין כדין סלקא יקרא דקודשא בריך הוא ואתעמר מכלא:	על הגוף שורה סוד הצד האחר, ולכן נטמאים ידיו, וצריך לרחוץ אותם, כמו שבארנו, שהרי בלילה הכל שב למקומו. ונשמות הצדיקים עולות וחוזרות למקומן, ומתעטרת בהן מה שמתעטרת, ונכללת מכל הצדדים, ואז עולה כבוד הקדוש ברוך הוא ומתעטר מהכל.
בליליא שלטאן ממנן דאתפקדו על אינון נשמתין דצדיקיא לסלקא לון לעילא ולקרבא לון קרבן נייחא לגבי מאריהון ההוא ממנא דאתפקד על כל אינון משרייין³⁹⁴⁴ סורי"א [שמיה] רב ממנא כיון דנשמתא סלקא בכל אינון רקיעין כדין מקרבין לה לגביה וארח בה כמה ודאת אמרו (דאתמר) (ישעיה יא ג) והריחו ביראת יהו"ה כמה דומין מלכא משיחא למעבד בעלמא ועל ידיה אעברו כלהו בפקדונא על ידיה לאתקרבא להלאה:	בלילה שולטים הממונים שהופקדו על אותן נשמות הצדיקים להעלותן למעלה ולהקריבן קרבן מנחם לאדונם. אותו ממונה שנפקד על כל אותם מחנות, שמו סורי"א גדול הממונים. כיון שעולה הנשמה לכל אותם רקיעים, אז מקריבים אותה אליו ומריח בה, כמו שנאמר "והריחו ביראת ה'", כמו שעתיד מלך המשיח לעשות בעולם, ועל ידו עוברים כולם בפקדון על ידו להתקרב הלאה.
וכלהו נשמתין כד אתקריבו לההוא אתר דאתקריבו ואתחזון תמן דא איהו רזא כלהו נשמתין אתכלילו בההיא נקודה³⁹⁴⁵ ונטלא לון זמנא חדא כמאן דבלע בליעו דמלה ואתעברא כאתתא דמתעברא רזא דא למארי ומדין (מאריין) כד האי נקודה אתעברת כאתתא דמתעברא אתהני מההיא הנאותא דאתכלילת נשמתא מהאי עלמא באינון עובדין ובההיא אורייתא [דאשתדלת] (דישתדל) בה ביממא³⁹⁴⁶ ונטלא ההוא רעו דהאי עלמא וביה אתהני בחדוה ואתכלילת מכל סטריין:	וכל הנשמות, כשמתקרבות לאותו מקום שקרבות ונראות שם, זהו סוד, כל הנשמות נכללות באותה נקודה, ולוקחת אותם פעם אחת, כמו מי שבולע בליעת דבר, ומתעברת כמו אשה שמתעברת. הסוד הזה לבעלי מדות. כשנקודה זו מתעברת כאשה שמתעברת, נהנית מאותה הנאה שמכלילה נשמה מהעולם הזה באותם מעשים ובאותה תורה שהתעסקה בה ביום, ונוטלת אותו רצון של העולם הזה, ובו נהנית בשמחה, ונכללת מכל הצדדים.
לבתר אפיקת לון לבר ואולידת לון כמלקדמין ונשמתא איהי חדתא השתא כמלקדמין ורזא דא (איכה ג כג) חדשים לבקרים³⁹⁴⁷ ודאי כמה דאתמר מה טעם	אחר כך היא מוציאה אותם החוצה ומולידה אותם כמקדם, והנשמה היא חדשה כעת כמקדם, וסוד זה, "חדשים לבקרים", "חדשים" ודאי, כמו שנתבאר. למה
ריד/א	
אינון חדשים בגין רזא דכתיב (איכה ג כג) רבה אמונתך רבה ודאי³⁹⁴⁸ דיכלא לאכללא	הם "חדשים". משום סוד הנאמר "רבה אמונתך". "רבה" ודאי, שיכולה להכלילם

³⁹⁴³ מוסגר בדפ"ו.

³⁹⁴⁴ רנג ע"א קנד ע"א (הערת הזהר).

³⁹⁴⁵ פי' מלכות (מ"מ).

³⁹⁴⁶ גודל מעלת העוסק בתורה ביום שזוכה על ידי כן להעלת מ"ן בלילה (רח"ו במ"מ).

³⁹⁴⁷ הנשמה שעולה בכל לילה ומקבל שם תוספות אור ומוחין ומתחדש בכל יום בסוד (איכה ג כג) חדשים לבקרים (כללים ח"א יא ע"ד).

³⁹⁴⁸ בראשית יט ע"ב (הערת הזהר).

לוח³⁹⁴⁹ ולאעלא לון לגווה³⁹⁵⁰ ואפיקת לון ואינון חרתין ועל דא נקמא אחרנין מלעילא ביממא³⁹⁵¹ זכאין אינון צדיקא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ולהכניסם לתוכה, ומוציאה אותם והם חדשים, ולכן לוקחת אחרים מלמעלה ביום. אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.
אדהכי נהר יממא אמר רבי אבא נקום ונהך ונודה לרבון עלמא קמו ואזלו וצלו ולבתר אהדרו חברייא לגביה אמרו ליה מאן דשרי לסיים שבחא זכאה חולקנא בארחא דא דכל האי זכינא לאעטרא ליה לקודשא בריך הוא ברזין דחכמתא:	בין כך האיר היום. אמר רבי אבא, נקום ונלך ונודה לאדון העולם. קמו והלכו והתפללו, ואחר כך חזרו אליו החברים. אמרו לו, מי שהתחיל, שיסיים את השבח. אשרי חלקנו בדרך הזו, שכל זה זכינו לעטר את הקדוש ברוך הוא בסודות החכמה.
פתח רבי אבא ואמר (שמות לו א) ויעש בצלאל את הארון עצי שטים וגו'. כאן, אף על גב שכל סודות המשכן הרי פרשוה החברים בגורן הקדוש, כאן יש להסתכל, שהרי סוד זה מתעטר בכמה סודות ללמד חכמה. ארון זה הוא סוד להכניס תורה שבכתב, ונגנזה בו בששה (והם ששה) לוחות מסובבים, וזה נקרא ארון. כשסובבים הם ששה להיות כאחד, אז הוא גוף אחד להכניס בו סוד התורה בששה צדדים וארון.	פתח רבי אבא ואמר, "ויעש בצלאל את הארון עצי שטים וגו'". כאן, אף על גב שכל סודות המשכן הרי פרשוה החברים בגורן הקדוש, כאן יש להסתכל, שהרי סוד זה מתעטר בכמה סודות ללמד חכמה. ארון זה הוא סוד להכניס תורה שבכתב, ונגנזה בו בששה (והם ששה) לוחות מסובבים, וזה נקרא ארון. כשסובבים הם ששה להיות כאחד, אז הוא גוף אחד להכניס בו סוד התורה בששה צדדים וארון.

³⁹⁴⁹ הענין שעבורה של מלכות ראשונה אינה כעבורה מלמטה, כי עבור ראשונה הוא נשמה אחת או שתיים וכו', כי אי אפשר שיהיו ששים רבוא יחד שאם כן מה נעשו אלו הנשמות, אלא העיבור הוא כפי התוספת שישראל נוספים והולכים, ונשמות עולות ונשמות יורדות זולתי המגולגלות שחזרות ובאות, אם כן רחמה אינה מקבלת אלא מעט, ומצד התחתונים הרי ששים רבוא קבלה מידי לילה ולילה, ובזמן שלמה שהיו ישראל כחול הים וכולם כשרים בכשרות היתה שואבת בכל לילה ולילה כולם להשפיעם שכן מצותיהם ותורתם ולהשכירם כדפירשנו, וכיצד הם נכללות שם, אלא "רבה אמונתך", המלכות שהיא נקראת אמונה הנקשרת עם התפארת הנקראת אמת, והיא אמונה שמחזרת הפקדונות באמנה ודאי, היא רבה שיש בה בחינה להתקבל כל נשמה ונשמה למעלה בבחינה ידועה וראיה לה כפי מעשיה ותורתה, וכדפירשנו בארוכה בפרשת בראשית, וזה שאמר "דיכלא לאכלא לון", ובפסוק זה באו ארבעה עניינים, האחד הוא מציאות היותם בה ובה בחינה לכולם בשוה ובמעלה הראוי לה, וזהו מעט אינה גדול הפלא כל כך כעין שתאמר אסטומכא של פלוני מקבל כך ככרות זהו פלא יותר גדול מהיות האסטומכא סובלת, וזהו היות פתח כניסת בבת אחת ולא יקדם זה לזה ולא יתאחר, והיינו בליעה דקאמר לעיל, שאין ראוי שתהיה כת נכנסת אחר כת ואלו מתעכבות חוצה (אור יקר).

³⁹⁵⁰ שהוא פלא גדול מהראשונה (אור יקר).

³⁹⁵¹ פי' נשמות אחרות מקבלת אותם ביום מבעל ע"י זוג שעושים בנפילת אפים (מ"מ).

³⁹⁵² באדרא (דפ"ו).

³⁹⁵³ והיינו אידרא דמשכנא (מ"מ).

³⁹⁵⁴ פי' מלכות (מ"מ).

³⁹⁵⁵ פי' זעיר (מ"מ). ר' ע"א (הערת הזהר). פי' לעולם מלת רזא נאמר על היסוד כי הוא דבר נסתר וסוד והנה ארון הוא יסוד דנוקבא ולעולם התורה הוא יסוד הזכר באיזה מקום שיהיה והכא מדבר בזעיר אנפין שהוא התורה שבכתב וארון יסוד דנוק' למיעל בה תורה שבכתב דהיינו יסוד דז"א ואתגניז ביה כי נכנס בתוכו ממש (זהר הרקיע).

³⁹⁵⁶ פי' ו"ק דזעיר הנגנזים במלכות "ואינון שית לוחין" פירוש שית עם הכפורת שהוא רומז ליסוד דאימא. וה' לוחין הם בחינת המלכות הנק' ה' (מ"מ).

³⁹⁵⁷ (ס"א ואתגניזו ביה שית לוחין ואינון שית מסחרין) (נוסף בדפ"ו).

³⁹⁵⁸ אעפ"י שלא היו בארון אלא ה' לוחין א' למטה וד' בד' צדדיו כי הכפורת אינה בכלל כדלקמן עכ"ז אמר שהם ו' משום שאחר שנתחברו כל הה' ונעשו א' נעשה בחי' אחרת בהם הרי הם ו' והנה הלוחות הם בחי' ה"ג שבנוק' וכן לוח עולה ד"ם שהם הגבורות והלוח הוא הכלי שמקבל הכתיבה שהם ה"ח דז"א וה"ג הם ה' וכשהם מתחברים נעשים א' והיא כוללן ביסוד דילה הרי בחי' אחרת והרי הם ו' (זהר הרקיע).

כחדא³⁹⁵⁹ כדן איהו גופא חד³⁹⁶⁰ לאעלא ביה רזא דאורייתא בשית סטרי³⁹⁶¹ [וארון] (ואינון):	
לוחין אינון חמש³⁹⁶² ועאלין ביה חמש ספרים ואינון חמש אינון שית בחד דרגא³⁹⁶³ דאעיל בה בגניז³⁹⁶⁴ דאקרי רזא דכלא והאי איהו רזא דברית כד עאל דא³⁹⁶⁵ גו אינון חמש לוחין כדן קיימא ארונא ואורייתא ברזא דתשע דרגין³⁹⁶⁶ דאינון תרין שמהן [יהו"ה אלהים]³⁹⁶⁷ ולבתר קיימא [לוחא] (לרזא) חדא רזא עלאה³⁹⁶⁸ דחפי על כלא³⁹⁶⁹ וזהוהו הוי רזא דההוא רקיעא דסחרא וחפי על כלא וכלהו קיימי בגניזו:	והלוחות הם חמשה, ומכניסים בו חמשה ספרים, ואותם חמשה הם ששה בדרגה אחת שנכנסת בה בנסתר, שנקראת סוד הכל, וזהו סוד הברית. כשזה נכנס לתוך אותם חמשה לוחות, אז עומד הארון והתורה בסוד של תשע דרגות, שהן שני שמות, יהו"ה אלהים. ואחר כך עומד לוח אחד, סוד עליון שמכסה על הכל, והוא אותו הסוד של אותו רקיע שמסובב ומכסה על הכל, וכולם עומדים בגניזה.
הכא אית לן לאסתכלא ולמנדע רזין דארונא אית ארון³⁹⁷⁰ ואית ארון דא לקבל דא פתח ואמר (ש"ב כד כג) הכל נתן ארונה המלך למלך וגו' וכי ארונה מלך הוה ואף על גב דחברייא אוקמוה אלא דוד דכתיבו (דהא כתיב) ביה (שם ה ח) כל מכה יבوسی ויגע	כאן יש להסתכל ולדעת את סודות הארון. יש ארון ויש ארון, זה כנגד זה. פתח ואמר, "הכל נתן ארונה המלך למלך וגו'". וכי ארונה היה מלך. ואף על גב שבארונה החברים, אלא דוד, שנאמר בו "כל מכה יבوسی ויגע בצנור וגו'", והוא נטל ותפס את ירושלים ומשלו היה, ולמה קנה בכסף. ואם תאמר, שאף על גב שירושלים היתה של דוד, אותו מקום היה נחלתו של ארונה, כמו

³⁹⁵⁹ כי מעיקרא הם ביסוד שלה זעג"ז וכשהם נעשים בהיקף ככלי שיש בו בית קיבול לקבל בו טיפת הזכר כדן איהו גופא חדא לאעלא ביה רזא דאורייתא שהוא יסוד דז"א כנז' כי רזא דאורייתא שהוא יסוד דז"א כנז' כי רזא הוא היסוד והוא שם היסוד בין דזכר ובין דנקבה סוד דנוק' הוא מנין יין שהם ה"ג שביסוד שלה ובדכורא ה"ח המגולי' שהיא בחי' הטיפה והם ב"ח דנ"ה שהם ב' הויות גימ' ב"ן וב"ש הת"ת הם י"ח ס"ה הם ע' והרי סוד דכורא והי' היא הטיפה לעולם. ואמר שגם התורה נכנס שם בשית סטרי' ומפרש ואזיל דאע"ג דהתורה אין בה רק ה' ספרים ועכ"ז כמו הלוחות שהם ג"כ ה' ועם הכולל כשמתחברים הם בחי' ו' כן הם הה' ספרים אינון שית (זהר הרקיע).

³⁹⁶⁰ פי' הוא גוף המלכות שנכנס בה זעיר הכולל ו"ק (מ"מ).

³⁹⁶¹ (שש קצוות) (נוסף בדפ"ו).

³⁹⁶² פי' מחסד עד הוד (מ"מ).

³⁹⁶³ פי' עם היסוד הם ששה (מ"מ).

³⁹⁶⁴ והיינו בחי' היסוד שחוזר וכולל כולם בחי' ו' ועל היסוד אמר בחד דרגא דאעיל בה בגניזו דאיקרי רזא דכולא שכולל כל הה"ח בו והוא בחי' ו' (זהר הרקיע).

³⁹⁶⁵ הוא היסוד (זהר הרקיע).

³⁹⁶⁶ ט' אותיות הו"ה אלה"ם (רח"ו במ"מ). ריג ע"א (הערת הזהר).

³⁹⁶⁷ שהם ט' אותיות ה' אותיות דאלה"ם הם הה"ג שלה וה' אחרונה שבהויה הם הה"ח שהוא הטיפה שלו כי יה"ו שבהויה הם רישא וגופא שלו וה' אחרונה היא בחי' מלכות שבו הרי ט' דרגין דאינון ב' שמהן וע"כ דיבר בארון (זהר הרקיע).

³⁹⁶⁸ דהיינו יסוד אימא והוא יסוד דהאי רקיע דסחרא וכו' שהוא בינה אור המקיף קו ירוק המקיף את העולם ואע"פ שהתורה שבפנים יש בה קדושה יותר מהכפרת לפי שהתורה היא הפנימיות ז"א והכפרת היא חיצונית אי' זר שעליו הם ה"ח העולים למעל' בסוד אור חוזר כנודע שעולים למעלה מיסוד אי' (זהר הרקיע).

³⁹⁶⁹ אח"כ דיבר בכפרת וז"ש ולבתר קיימא לרזא חדא רזא עילאה דחפי על כולא. שהיא כפרת יסוד אימא החופפת על הבנים ופי' סוד הכפרת (זהר הרקיע). כפורת יסוד הבינה (רח"ו במ"מ).

³⁹⁷⁰ יסוד הבינה (רח"ו במ"מ), ולפ"ז מ"ש הזוהר ואית ארון הוא יסוד דמלכות. ועוד י"ל מ"ש אית ארון ואית ארון מלך דקדושה נק' ארון וכן מלכות דקליפה שגם את זה לעומת זה עשה אלהים וכדמפרש ואע"ג דחברייא אוקמוה. פי' שר"ז אמרו ארונה המלך היינו שר היבוסים ואינו מלך ממש והניחו אותם ישראל למס עובד ולא היו מז' עממין דכתיב בהו לא תחיה וכו' אלא מזרע פלשתים היו וכמ"ש ג"כ רד"ק בספר שמואל (מ"מ).

בצנור וגו' ואיהו נטל ותפיש לירושלם ומדידה הוה אמאי קנה בכספא³⁹⁷¹ ואי תימא אף על גב דהות ירושלם דידיה דדור ההוא אתר אחסנתיה דארונה הוה כמה דהוה בנבות היזרעאלי דאף על גב דשליט אחאב והוה מלכא אצטריך למתבע לנבות ההוא כרם אוף הכי דוד-3972:	שהיה בנבות היזרעאלי, שאף על גב ששלט אחאב והיה מלך, הצטרך לבקש אותו כרם מנבות, אף כך דוד.
אלא ודאי ארונה³⁹⁷³ מלכא הוה וההוא אתר ברשותיה הוה והוה שליט עלוי וכד מטא זמנא לנפקא מתחות ידיה לא נפיק אלא בסגיאנות דמא וקטולא בישראל (ועל דא) לבתר (קטולא ומותא) קאים ההוא מלאכא מחבלא על ההוא אתר ותמן כד הוה קטיל וקאים בההוא אתר לא הוה יכיל ותשש חיליה:	אלא ודאי ארונה היה מלך, ואותו מקום היה ברשותו והיה שולט עליו, וכשהגיע זמן לצאת מתחת ידו, לא יצא אלא בהרבה דם והרג בישראל, ואחר כך עמד המלאך המשחית על אותו מקום, ושם, כשהיה הורג ועומד באותו מקום, לא היה יכול, ותשש כחו.
וההוא אתר אתר דאתעקד ביה יצחק הוה דתמן בנה אברהם מדבחא ועקד ליה ליצחק בריה כיון דחמא קודשא בריך הוא ההוא אתר אתמלי רחמין הדא הוא דכתיב (דה"א כא טו) ראה יהו"ה [וינחם על הרעה] מהו ראה יהו"ה חמא עקידת יצחק בההוא אתר ותב ורחם עליהו:	ואותו מקום, המקום שנעקד בו יצחק היה, ששם בנה אברהם מזבח ועקד את יצחק בנו. כיון שראה הקדוש ברוך הוא אותו מקום, התמלא רחמים. זהו שנאמר "ראה ה' וינחם על הרעה". מה זה "ראה ה'", ראה עקדת יצחק באותו מקום, ושב ורחם עליהם.
מיד ויאמר למלאך המשחית רב עתה וגו' מהו רב הא אוקמוה טול הרב³⁹⁷⁴ אלא הכי הוא כתיב הכא רב וכתיב התם (דברים א ו) רב לכם שבת בהר הזה אוף הכי נמי רב רב לך למהוי האי אתר תחות ירך שנין סגיאין הוה תחות ירך מכאן ולהלאה רב אהדר אתרא למאריה ועם כל דא (בדמא) במוותא (בדמא ומותא) וממונא נפק מתחות ידיה:	מיד. "ויאמר למלאך המשחית רב עתה וגו'". מה זה "רב". הרי פרשוה, קח את הרב. אלא כך הוא, נאמר כאן רב, ונאמר שם "רב לכם שבת בהר הזה", אף כך גם "רב", רב לך שיהיה מקום זה תחת ירך. שנים רבות היה תחת ירך, מכאן והלאה "רב", החזר את המקום לבעליו. ועם כל זה, (בדם) במות ובממון יצא מתחת ידו.
אמאי אקרי ארונה אלא כתיב ארונה וכתיב [ארנן] (ארון) בעוד דההוא אתר הוה תחות ידיה אקרי [ארונה] (ארון) ארון דסטרא אחרא ועל דאתוספו ביה אתוון יתיר הכי אצטריך³⁹⁷⁵ (בעינן) לאתוספא לההוא (דאקרי) רע עין רוא דסטרא אחרא וההוא תוספת ואיהו גריעותא לגביה (דלהוי גריעותא בגוונא דא):	ולמה נקרא ארונה. אלא כתוב ארונה, וכתוב ארנן. בעוד שאותו מקום היה תחת ידו, נקרא ארונה, ארון של הצד האחר. ועל שנוספו בו אותיות יתרות, כך צריך להוסיף לאותו רע עין, סוד של הצד האחר, ואותה תוספת היא חסרון לו.
בסטר קדושה גרעין ליה אתוון ואתוסף	בצד הקדושה גורעים לו אותיות, ונוספת

³⁹⁷¹ פי' כיון שירושלים היא שלו אינו צריך לקנות מהזולת (מ"מ).

³⁹⁷² פי' שאותו המקום כיון שהוא של ארונה הוצרך דוד לקנותו ממנו (מ"מ).

³⁹⁷³ פי' זהו כפי הפשט אבל כפי הסוד ארונה המלך היא הקליפה (מ"מ).

³⁹⁷⁴ אבישי בן צרויה ששקול כרובה של סנהדרין כמרז"ל (מ"מ).

³⁹⁷⁵ קסד ע"ב (הערת הזהר).

531

קדושתו. וזהו סוד הנאמר "על שני עשר בקר". גרע מ"ם,	קדושתיה ודא רזא דכתיב (מ"א ז כה) על שני עשר בקר גרע מ"ם
	ר"ד/ב
שלא כתוב שנים, אלא "שני". ולצד האחר נותנים תוספת אותיות, שנאמר "ויעש יריעות עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעות". תוספת אותיות, והוא חסרון. ובצד הקדושה שני עשר ולא יותר. וכאן עשתי עשרה, והכל הוא חסרון אליו. וכך צריך לאותו רע עין להשלים את העין שלו, והוא בחסרון. (כדוגמא זו ארונה, תוספת אותיות, ולא נאמר ארון).	דלא כתיב שנים אלא שני ³⁹⁷⁶ ולסטרא אחרת ³⁹⁷⁷ יהבין ליה תוספת אתוון דכתיב (שמות לו יד) ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעות תוספת אתוון ואיהו גריעותא ובסטרא דקדושה שני עשר ולא יתיר והכא עשתי עשרה וכלא איהו גריעו לגביה והכי אצטריך לההוא רע עין לאשלמא עיניה [ואיהו] (ו) בגריעו כגוונא דא ארונה תוספת אתוון ולא כתיב ארון ³⁹⁷⁸ :
בא וראה, צד הקדושה נקרא ארון הברית, ואותו ארון הברית ראוי לגוף להכניס בו דמות אדם. ועל סוד זה, אותם חסידים קדושים, כשהיו נפטרים מהעולם הזה, היו מכניסים אותם בארון, שהרי הצד האחר אינו נתקן בגוף ואינו בכלל של גוף האדם. ולכן לא נבראו גופים לאותו צד האחר, משום שאינם בכלל של גוף אדם.	ותא חזין (ודא) סטרא דקדושה אקרי ארון הברית ³⁹⁷⁹ וההוא ארון הברית אתחזי לגופא ³⁹⁸⁰ למיעל ביה דיוקנא דאדם ³⁹⁸¹ ועל רזא דא ³⁹⁸² אינון חסידי קדישין כד הוו מפטרי מהאי עלמא הוו אעלין לון בארון דהא סטרא אחרא לא מתתקן בגופא ³⁹⁸³ ולא איהי בכללא דגופא דאדם ובגין דא לא אתברון גופייה לההוא סטרא אחרא בגין דלאו אינון בכללא דגופא דאדם ³⁹⁸⁴ :
מה נאמר ביוסף, "ויישם בארון". למה	ביוסף מה כתיב (בראשית נ כו) ויישם

³⁹⁷⁶ פי' ואפ"ה יש בו תוספת קדושה דשכינתא לאו איתי בחושבנא נמצ' שהם י"ג עם השכינה ועיין בפ' תרומ' בדף קס"ד ע"ב הפך הס"א שהמוסיף גורע כדמפרש (מ"מ).

³⁹⁷⁷ קסד ע"ב (הערת הזהר).

³⁹⁷⁸ כגוונא דא ארונה תוספת אתוון ולא כתיב ארון (מוסגר בדפ"ק).

³⁹⁷⁹ והענין כי החצונים נקראים ארונה, כלומר הוא בעצמו גדול שאין צריך תוספת מזולתו, הוא מצד עצמו יספיק, וזה מורה הבדלו מן הקדש ושהוא רשות לעצמו ודאי, אבל הקדושה אדרבה מורה ארון הברית, כלומר אינו מצד עצמו אלא הוא דבר שהוא משתתף לזולתו, מורה על קשר וייחוד המלכות עם התפארת (אור יקר).

³⁹⁸⁰ כלומר אין הכוונה ארון הברית שהברית לבד נכנס בו, אלא "אתחזי לגופא" כלומר ארון הברית שהברית בית יד ליכנס הגוף בתוך הארון, והיינו כדפירשו לעיל שהיא נקבה אין בה ברית, על ידי הברית הנכנס אליה נכנס ונקשר עמה סוד גופא שהוא התפארת (אור יקר).

³⁹⁸¹ שהם הספירות העליונות, והענין כי עיקר צורת אדם הוא הצלם העליון, והמלכות אינו צלם אלא דמות, והיינו שעיקר צלם וצורת האדם הוא התפארת, שהוא שלש ראשונות הראש, חסד וגבורה שתי זרועות, תפארת גוף, נצח והוד תרין ירכי קשוט, יסוד אמה, הרי כאן גוף שלם, המלכות הוא דמות שנתחלק בה הצורה העליונה, וצריך להשלימה על ידי הכנס הצלם בתוך הדמות, והיינו שהיא דמות הצורה העליונה נקבה בית קבול אל הצורה העליונה, ועל ידי מה היא משלמת בצלם על ידי הברית, שאין בה ודאי והוא מושך לה הצלם והגוף העליון ליכנס אליה, וזהו שאמר "למיעאל ביה דיוקנא דאדם" (אור יקר).

³⁹⁸² היינו ארון אין בו אברים, והאדם יש בו אברים, יכנס אדם בתוך ארון ונמצא מיוחד, והסוד כי הגוף הזה עם היות שהוא מת לא נמסר לחצונים שאין להם יד בצורת הגוף, אלא נכנס בארון שהוא נרתיק אל הגוף (אור יקר).

³⁹⁸³ הענין כי הצלם למעלה והדמות אל הצלם במלכות, והמלכות אוחזת וכוללת עד כל משך ההיכלות שהם בכלל הגוף, ונכנסים בסוד דמות דהיינו מדורין כדפירשנו, אמנם החצונים אין להם צורה זו כלל מפני שאינם נכללים בקשר וייחוד עליון, ולזה כל הנכלל בסוד אחד נשתכלל בצורת הגוף שהוא הצורה עליונה, אמנם חלק האח"ר אינו נכלל בגוף, והיינו אשר ברא אלהים לעשות שאין להם גופים, שאי אפשר לחצונים להכלל בצורת גוף, מפי שהגוף הוא הצורה העליונה ואינם נאחזים בצורה העליונה (אור יקר).

³⁹⁸⁴ הקדמה ו ע"ב (הערת הזהר).

בארון תרין יודי"ן אמאי אלא דאתחבר ברית בברית³⁹⁸⁵ רזא דלתתא ברזא דלעילא³⁹⁸⁶ ועאל בארונא³⁹⁸⁷ מאי טעמא וס"א תא חזי סטרא דקדושה אקרי ארון הברית וההוא ארון הברית אתתקן לאעלא ביה רזא דאורייתא דאיהי רזא דיוקנא דגופא קדישא כגוונא דא לתתא אתתקן ארונא לאעלא ביה דיוקנא דגופא רזא דאדם ומאן איהו דקאים ברזא דאדם מאן דנטיר את קיימא קדישא ועל רזא דא אינון חסידי קדישין כד הוו מפטרי מהאי עלמא הוו אעלין לון בארונא בגין דלא אתחזי למיעל בארונא אלא מאן דנטיר להאי ברית את קיימא קדישא ביוסף מה כתיב (בראשית נ כו) ויישם בארון בגין דנטיר ברית³⁹⁸⁸ קדישא ואתקיים ביה להכי אתחזי לאעלא בארון וכלא בדקא חזי:	שתי יודי"ם. אלא שהתחברה ברית בברית, סוד שלמטה בסוד שלמעלה, ונכנס בארון. (בא וראה, צד הקדושה נקרא ארון הברית, ואותו ארון הברית נתקן להכניס בו סוד התורה, שהיא סוד של הצורה של הגוף הקדוש. כמו כן למטה נתקן ארון להכניס בתוכו צורת הגוף, סוד האדם. ומי הוא שנמצא בסוד אדם. מי ששומר אות ברית הקדוש, ועל סוד זה אותם חסידים קדושים, כאשר היו נפטרים מעולם הזה, היו מכניסים אותם בארון, משום שלא ראוי להיכנס בארון אלא מי ששומר לברית זו, אות ברית הקדוש. ביוסף מה נאמר "וישם בארון" למה, משום ששומר הברית הקדוש והתקיים בו. לכן ראוי להיכנס בארון, והכל כראוי.
בכה רבי אבא ואמר ווי לבני עלמא דלא ידעי לההוא כסופא ווי לההוא עונשא דכל מאן דבעי עאל בארונא בגין דלא אצטריך למיעל בארונא בר צדיק דידע בנפשיה ואשתמודע בגרמיה דלא חטא בההוא ברית את קיימא קדישא מעולמוי וקא נטיר ליה כדקא יאות ואי לאו לא אצטריך ליה למיעל בארונא ולמפגם ארונא³⁹⁸⁹:	בכה רבי אבא ואמר, אוי לבני העולם שלא יודעים אותה בושה. אוי לאותו עונש של כל מי שרוצה להיכנס לארון, כי לא צריך להכניס לארון, פרט לצדיק שיודע בנפשו ונודע בעצמו שלא חטא באותה ברית, אות הברית הקדוש מעלומיו, ושומר אותו כראוי. ואם לא, לא צריך להיכנס לארון ולפגום את הארון.
רזא (ד)אצטריך לאתחברא באת קיימא קדישא³⁹⁹⁰ דאיהו רזא דאתחזי ליה ולא לאחרא דהא ארון לא אתחבר אלא בצדיק דנטיר את קיימא קדישא ומאן דפגם ברית ועאל בארונא ווי ליה דפגם ליה³⁹⁹¹ בחייו ווי ליה דפגם ליה במיתתיה ווי ליה מההוא עונשא ווי ליה דפגם את [וארון] קיימא קדישא ווי ליה לההוא כסופא דנקמין מניה נקמת עלמין נוקמא דעלמא דא ונוקמא	הסוד שצריך להתחבר באות ברית קודש הוא הסוד הראוי לו, ולא לאחר. שהרי ארון אינו מתחבר אלא בצדיק ששומר ברית קודש. ומי שפוגם את הברית ונכנס בארון, אוי לו שפגם אותו בחייו, ואוי לו שפגם אותו במיתתו. אוי לו מאותו עונש. אוי לו שפגם האות וארון הברית הקדוש, אוי לו מאותה בושה, שנוקמים ממנו נקמת עולמים, נקמה של העולם הזה, ונקמה של אותו פגם. וסוד זה נאמר "כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים".

³⁹⁸⁵ המלכות נקראת י' נקודה אמצעית מקום כניסת היסוד, והיסוד נקרא אות ברית שהיא י'
ראש האמה, ויישם שני יודין מורה י' בתוך י', ברית בתוך ברית, כי המלכות גם כן נקראת ברית
שהרי הברית יש בו שני מדרגות מילה ופריעה, דהיינו מילה מלכות, פריעה יסוד, ואם נפרש ברית
בברית דהיינו ברית ממש וברית תורה, ואחר כך "עאל בארונא" וניחא השתא לישנא אתחבר ברית
בברית ועאל בארונא (אור יקר). פי' יוסף התחתון נתחבר עם יסוד דאצילות ושניהם נקראים ברית
(מ"מ).

³⁹⁸⁶ רזא דלתתא יוסף ברזא דלעילא יסוד דאצילות (רח"ו במ"מ).

³⁹⁸⁷ ועאל בקרתא - מלכות (רח"ו במ"מ).

³⁹⁸⁸ כיון שייחד בחייו חלקו אחר מותו שהוא מייחד (אור יקר).

³⁹⁸⁹ פי' שכיון שהוא רשע ונכנס בארון כאלו מכניס צלם בהיכל (מ"מ).

³⁹⁹⁰ שהוא ראוי לה ולא עם יסוד הטמא ח"ו. וז"ש דהא ארונא לא איתחבר אלא בצדיק (מ"מ).

³⁹⁹¹ פירוש שפגם ג"כ ביסוד הנקרא את קיימא. א"נ את קיימא היא המלכות וכשהוא רשע ונכנס
בארון פוגם אותה (מ"מ).

דההוא פגיומו ורוא דא כתיב (תהלים קכה ג) כי לא ינוח שבט הרשע³⁹⁹² על גורל³⁹⁹³ הצדיקים:	
בשעתא דדיינין ליה בההוא עלמא מסתכלן בעובדוי אי הוה פגים רוא דברית קדישא דחתים בבשריה והשתא פגים אֶרֶוֹנָא (אֶרֶוֹן דברית) דיליה³⁹⁹⁴ בהאי (ד)הא לית ליה חולקא בצדיקא מסתכלן ביה ודיינין ליה וּמִפְקִי ליה לבר מכללא (דאדכר) [דאדם] כיון [דנפקין] וּדִאֲפִקִי (דנפקין) ליה מכללא דאדם אֲפִקִי ליה מכללא דכלהו אחרנין דאתעתדו לחיי עלמא ויהיב ליה לההוא אֶרֶוֹן³⁹⁹⁵ וּסְטְרָא דלא אתכליל ברוא דגופא דאדם כיון דאתמסר לההוא סטרא ווי ליה דאעלין ליה בגיהנם³⁹⁹⁶ ולא נפיק מניה לעלמין על דא כתיב (ישעיה סו כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' אינון דאשתארו וּמִכְלָלָא (בכללא) דאדם:	בשעה שדנים אותו באותו עולם, מסתכלים במעשיו. אם היה פוגם את סוד ברית הקדש שחתום בבשרו, ועכשיו פוגם את הארון (הברית) שלו בזה, הרי אין חלק בצדיקים. מסתכלים בו ודנים אותו, ומוציאים אותו מכלל של אדם. כיון שהוציאו אותו מכלל של אדם, מוציאים אותו מכלל של כל האחרים שנועדו לחיי עולם, ונותנים אותו לאותו (אֶרֶוֹן) צד שאינו נכלל בסוד של גוף האדם. כיון שנמסר לאותו צד, אוי לו שמכניסים אותו לגיהנם, ולא יוצא משם לעולמים. על זה נאמר "ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו'", אותם שנשארו מכלל של אדם.
והני מילי כד לא עבד תיובתא שלימתא תיובתא דאיהי אתחזיית לחפייא על כל עובדוי ועם כל דא טב ליה דלא יעול באֶרֶוֹנָא דהא כל זמנא דגופא קיים נשמתא אתרדת ולא עאלת לאתרה בר אינון חסידי עליונין וקדישין דאתחזון לסלקא בגופיהון (ד)זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	והדברים הללו, כשלא עשה תשובה שלמה, תשובה שראויה לכסות על כל מעשיו. ועם כל זה, טוב לו שלא יכנס לארון, שהרי כל זמן שהגוף עומד, הנשמה נדונית ולא נכנסת למקומה, פרט לאותם חסידים עליונים קדושים שראויים לעלות עם גופם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.
בגין דלית וחובה (חובא) דקשיא קמי קודשא בריך הוא כהאי מאן דמשקר ופגים להאי את קיימא קדישא וּדְא לא חמי אנפי שכינתא על חובא דא כתיב (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהו"ה וכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רעו (בראשית לח י) וירע בעיני ה' אשר עשה):	משום שאין חטא קשה לפני הקדוש ברוך הוא כמו זה שמשקר ופוגם את אות ברית הקדש, וזה אינו רואה פני שכינה, ועל חטא זה נאמר "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'". ונאמר "לא יגורך רע".
מה כתיב הכא (שמות לו א) ויעש בצלאל את הארון וכי אמאי לא עבדו אינון חכימין דעבדו משכנא ית אֶרֶוֹנָא אלא בצלאל [סיומא דגופא] דאיהו³⁹⁹⁷ רוא דברית קדישא ונטר ליה ואיהו קאים בעדבא דחולקיה איהו	מה כתוב כאן, "ויעש בצלאל את הארון", וכי למה לא עשו אותם החכמים שעשו את המשכן את הארון. אלא בצלאל סיום הגוף, שהוא סוד הברית הקדוש, ושמר אותו, והוא עומד בנחלת חלקו. הוא השתדל במעשה שלו ולא אחר. באו כל החברים ונשקו אותו.

³⁹⁹² הוא יסוד דקליפה (רח"ו במ"מ).

³⁹⁹³ נוקבא דקדושה. גורל רח"ל ע"ה (מ"מ).

³⁹⁹⁴ פי' מלכות (מ"מ).

³⁹⁹⁵ אֶרֶוֹן (מוסגר בדפ"ק), יסוד דקליפה ומכאן ראייה למ"ש לעיל אית ארון ואית ארון וכו' (רח"ו במ"מ).

³⁹⁹⁶ יסוד דקליפה (רח"ו במ"מ), ור"ל יסוד דנוקבא דקליפה (מ"מ).

³⁹⁹⁷ רעד ע"א (הערת הזהר).

אשתדל בעובדא דיליה ולא אחרא אתו כלהו חברייא ונשקו ליה:	
כד מטו לגבי דרבי שמעון וסדרו מלין אלין קמיה כל מה דאתמר בההוא ארחא פתח ואמר (משלי ד יח) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום	כשהגיעו לרבי שמעון וסדרו הדברים הללו לפניו, כל מה שנאמר באותה דרך, פתח ואמר, "ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום".
רמז/א	
האי קרא אתמר אבל האי קרא אית לאסתכלא ביה ³⁹⁹⁸ וארח צדיקים ההוא ארחא ³⁹⁹⁹ דצדיקא אזלי ביה איהו ארח קשומ ⁴⁰⁰⁰ ארחא דקודשא בריך הוא אתרעי ביה ⁴⁰⁰¹ ארחא דאיהו אזיל קמיה ⁴⁰⁰² וכל אינון רתיכין ⁴⁰⁰³ אתיין למשמע ⁴⁰⁰⁴ מלין דאינון ממללן ואמרי בפומיהו כאור נגה דנהיר ואזיל ⁴⁰⁰⁵ ולא אתחשך (כלל כאינון חייבין) וכארח דאינון חייבין דארח דלהון אתחשך תדיר כמה דאת אמר (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה וגו':	הפסוק הזה נתבאר. אבל בפסוק הזה יש להתבונן, "ואורח צדיקים", אותה דרך שהצדיקים הלכו בה, היא דרך אמתית, דרך שהקדוש ברוך הוא רוצה בה, הדרך שהוא הולך לפניו, וכל אותן מרכבות באות לשמוע דברים שהם מדברים ואומרים בפיהם. "כאור נגה", שמאיר והולך, ולא נחשך (כלל) כדרך אותם הרשעים שדרכם תמיד חשוכה, כמו שנאמר, "דרך רשעים כאפלה וגו'".
[דבר אחר] וארח צדיקים מה בין ארח לדרך הא אוקמוה אבל ⁴⁰⁰⁶ ארח הוא דהשתא אתפתח ואתגליא ואתעביד בההוא אתר ארח דלא כתישו ביה רגלין מקדמת דנא דרך כמה דאת אמר (ישעיה סג ב) כדורך בגת דכתשין ביה רגלין כל מאן דבעי:	דבר אחר "ואורח צדיקים", מה בין אורח לדרך. הרי פרשוה. אבל דרך היא שעכשיו נפתחה ונגלתה, ונעשה באותו מקום דרך שלא כתשו בה רגלים מקדם לכן. דרך, כמו שנאמר, "כדורך בגת", שכותשים בו רגלים כל מי שרוצה.
ועל דא לצדיקא קארי ארח דאינון הוו קדמאי למפתח ההוא אתר ולא על כל אתר איהו ⁴⁰⁰⁷ אלא אף על גב דאחרנין בני עלמא אזלי בההוא אתר השתא דאזלין ביה צדיקא איהו [אתר] חדתא דהשתא חדתא איהו	ועל זה לצדיקים קורא אורח, שהם היו ראשונים לפתוח אותו מקום, ולא כל המקום ההוא. אלא אף על גב שאחרים בני העולם הולכים באותו מקום, עכשיו שהולכים בה צדיקים, הוא מקום חדש, שעכשיו אותו מקום הוא חדש כמו מי שלא הלך בו אדם אחר לעולמים, משום שצדיקים עושים חדוש

³⁹⁹⁸ אחר שנדע מה עניינו דהיינו פירוש אורח כדמסיק יקשה מה בין אורח לדרך, דלגבי צדיקים
נקט אורח ולגבי רשעים נקט דרך (אור יקר).
³⁹⁹⁹ ממש כשהם הולכים בדרך שיחו (אור יקר).
⁴⁰⁰⁰ היינו דרך אמת מדת התפארת (אור יקר).
⁴⁰⁰¹ מן הרצון העליון מהכתר (אור יקר).
⁴⁰⁰² השכינה, והרי כל קו האמצעי אורח צדיקים מהיסוד כנודע, והיינו כתר תפארת יסוד מלכות
(אור יקר).
⁴⁰⁰³ הם מתייחדים למעלה בדברי תורתם (אור יקר).
⁴⁰⁰⁴ כדי שיתקשרו למעלה בסוד הבל פיהם הנעשה קלין ודבורין באויר העולם, והיינו סוד
ההיכלות, בענין שכל סוד הייחוד נכלל בדבריהם (אור יקר).
⁴⁰⁰⁵ שכל זמן שהם מוסיפין תורה שכרם להמשיך להם, והם מוסיפין והולכין והקליפות הם
מתבערות, כל מה שימשך הענין יטהרו החצונים, והרשעים "אורח(א) דילהון" אין בו ייחוד
ואדרבה הם יוצאים אל המדבר אל מקום החצונים (אור יקר).
⁴⁰⁰⁶ קלז ע"א ויקרא פח ע"א (הערת הזהר).
⁴⁰⁰⁷ פי' לא הצדיקים פתחו כל הדרך מתחילתו אלא אע"ג וכו' (מ"מ).

ההוא אתר כמה דלא אזיל ביה בר נש אחרא לעלמין בגין דצדיקא עבדין⁴⁰⁰⁸ חדתא לכל ההוא אתר בכמה מלין עלאין דקודשא בריך הוא אתרעי בהון⁴⁰⁰⁹:	לכל אותו מקום בכמה דברים עליונים שהקדוש ברוך הוא מתרצה בהם.
ותו דשכינתא אזלא בההוא אתר מה דלא הות מקדמת דנא ובגין כך ארח צדיקים אקרי בגין דאתארח ביה אושפיזא⁴⁰¹⁰ עלאה קדישא דרך איהו פתוח לכלא וכתשין ביה כל מאן דבעי אפילו אינון חייבין דרך רזא דא (שם מג יז) הנותן בים דרך⁴⁰¹¹ בגין דדריך ביה סטרא אחרא דלא אצטריך ושלטי לסאבא משכנא ועל דא צדיקא בלחודייהו קיימי ושלטי בההוא אתר דאקרי ארח כמה דאוקימנא דרך [פתוח] לכלא להאי סטרא ולהאי סטרא:	ועוד, ששכינה הולכת באותו מקום מה שלא היה מקדם לכן. ולכן נקרא אורח צדיקים, משום שהתארח בו אורח עליון קדוש. דרך היא פתוחה לכל, וכותשים בה כל מי שרוצה, אפילו אותם הרשעים. דרך, סוד זה, "הנותן בים דרך". משום שדורך בו הצד האחר שלא צריך, ושולט לטמא את המשכן. ועל זה צדיקים לבדם עומדים ושולטים באותו מקום שנקרא אורח. כמו שבארנו, דרך פתוחה לכל, לצד זה ולצד זה.
ואתון קדישי עליונין ארח וקדישא עלאהו אזדמן לגביכון⁴⁰¹² וארחתון ביה ומלין מעליין עלאין ונ"א אלין אסתדרון⁴⁰¹³ קמי עתיק יומין זכאה חולקבון:	ואתם, קדושים עליונים, דרך קדושה עליונה הזדמנה לכם והתארחתם בה, ודברים מעולים עליונים (אלו) הסתדרו לפני עתיק הימים. אשרי חלקכם.
פתח רבי שמעון ואמר (דברים לד ט) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה וגו' (את ידו) בכמה אתר תנינן דמשה אנפוי כאנפי שמשא ויהושע כאנפי סיהרא דלית נהורא לסיהרא אלא נהורא דשמשא כד נהר לסיהרא וסיהרא מגו שמשא אתמליא וכד אתמליא כדין קיימא באשלמותא:	פתח רבי שמעון ואמר "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה וגו'". בכמה מקומות מצאנו שפני משה כפני השמש, ויהושע כפני הלבנה. שאין אור ללבנה אלא אור השמש כשמאיר ללבנה, והלבנה מתמלאת מתוך השמש. וכשמתמלאת, אז עומדת בשלמותה.

⁴⁰⁰⁸ הענין הוא כי בזולת שהתורה נעשת ממנו קלין ודבורין דדברי תורה באויר העולם והייחוד נעשה בו, עוד נוסף כי ארץ ישראל היא קדושה ואוירה טהור ועפרה טהור, וכל מקום שעוסקים בארץ ישראל בדברי תורה כל המקום ההוא מתקדש, ונבראים בו מלאכים קדושים, והיינו סוד דרכי ציון אבילות, שכל מקום שישראל היו עולים לרגל היו נבראים מלאכים בדרכים, ואותם המלאכים היו מתחדשים ומאירים פעם אחר פעם שישראל הולכים, והיו מתעוררים ושמחים לקראתם, ואחר שנחרב הבית ונמנעו ישראל מלעלות לירושלים היו דרכי ציון אבילות, אותם המלאכים שנבראו בדרכים הם אבלים מבלי באי מועד שיחדשו אותם וישמחו לקראתם, ועל דרך זה הוא ההילוך שהצדיקים הולכי דרכים עוסקים בתורה מציאות המצוה ועסק התורה בכל אותם הדרכים, היה גורם להם שיהיו שם נבראים מלאכים שהם קיימין באותם המקומות (אור יקר).

⁴⁰⁰⁹ והמקום מתחדש קדושתו, ונברא שם ענין חדש ודיוקן חדש מה שלא היה שם באותם המקומות קודם עסק התורה, וכיון שהמקום מתקדש על ידי ייחודו של הקב"ה ושכינתו אשר עמהם ודאי מתחדש, ואל תתמה על זה כי גדול מזה כתוב בפרשת פנחס כי ממש כמו ששם הוא סוד דברי תורה, אם יקרה שיעסקו שם בדבריו ממש הוא ימצא שם ארצה, אם ירצה שיעסקו בדבר שחדש צדיק אחד במקום שהצדיק חדשו יתעורר רוחו ונפשו ויבא שם, מטעם המציאות שנמצא שם וקשרו בדבריו עם המקום, מה שאין כן בשאר המקומות ששפתותיו דובבות בקבר לבד (אור יקר).

⁴⁰¹⁰ פי' דריש ואורח כמו אורח אושפיזא שהיא השכינה הנק' ב"ן (מ"מ).

⁴⁰¹¹ בסוד דרך נחש ח"ו (רח"ו).

⁴⁰¹² פירוש מלכות (מ"מ).

⁴⁰¹³ אתסדרו (דפ"ו).

אשתלמותא דסיהרא מאן איהו רזא דכלא דאקרי דמות⁴⁰¹⁴ ברזא דשמ[ש]⁴⁰¹⁵ עלאה יהו"ה⁴⁰¹⁶ דהא בשמא דא לא קאים בר בזמנא דקיימא באשלמותא דהא כמה שמהן אינון דאחסינא ואתקרי בהו (כך שעתא דקיימא ביה) וכפום שעתא דקיימא ביה⁴⁰¹⁷ הכי אקרי בההוא שמא ממש וכד קיימא ברזא (דא) דאשלמותא ואשתלימת מכל סטרינ כדין אקרי יהו"ה אשלמותא דילה כאשלמותא דלעילא⁴⁰¹⁸ דירתא ברזא לאמה:	שלמות הלבנה. מי הוא סוד של הכל שנקרא דמות בסוד השמש העליון יהו"ה, שהרי בשם הזה אינו עומד, רק בזמן שעומדת בשלמות. שהרי כמה שמות הם שירשה, ונקראת בהם וכפי השעה שעומדת בה, כך נקראת באותו שם ממש. וכשעומדת בסוד השלמות ונשלמת מכל הצדדים, אז נקרא יהו"ה. השלמתה כהשלמה שלמעלה, שירשה הבת את אמה.
(והיינו) [נהירו] בחמיסר יומין דכתיב (ויקרא כג לד) בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה⁴⁰¹⁹ וכתיב (שם כז) אך בעשור⁴⁰²⁰ לחדש השביעי וכלא רזא חדא כד קיימא עלמא דאתי⁴⁰²¹ ברזא דכל עשר אמירן על האי חדש אקרי בעשור⁴⁰²² וכד אתרשימת סיהרא באשלמותא חדא בינייהו אקרי בחמשה עשר דהא ה' אתחברת ואתחקקת בינייהו:	והיינו (הארה) בחמשה עשר ימים, שנאמר "בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה". ונאמר "אך בעשור (יום) לחדש השביעי". והכל סוד אחד. כשעומד העולם הבא בסוד של כל עשר האמירות על החדש הזה, נקרא בעשור. וכשנרשמת הלבנה בשלמות אחת ביניהן, נקרא בחמשה עשר, שהרי ה' התחברה ונחקקה ביניהם.
ורזא דא י"ה⁴⁰²³ נ"א ו"ה איהי וכד קיימא בשמא [דאבהן] ודא כדין אתחבר בה' ואיהי אתוספא לגבי תתאי למיזן לון ולמיהב לון טרפייהו ואתוספא] איהי ברזא דאת ה' כמלקדמין חדא לאתחקקא ולאחברא ברזא דלעילא וחדא למיהב מזונא לתתא וכדין קיימא סיהרא באשלמותא לכל סטרינ עילא ותתא ברזא דשמא דא למהוי כלא רזא חדא	וסוד זה י"ה, (וכשעומדת בשם זה, אז מתחברת בה', והיא נוספת אל התחתונים לזון אותם ולתת להם טרפם, ונוספת) היא בסוד האות ה' כמקדם. אחד, להחקק ולהתחבר בסוד שלמעלה, ואחד, כדי לתת מזון למטה, ואז עומדת הלבנה בשלמות לכל הצדדים, מעלה ומטה, בסוד השם הזה, להיות הכל סוד אחד ושלמות אחת.

⁴⁰¹⁴ מלכות (רח"ו).

⁴⁰¹⁵ דשמא (מ"מ).

⁴⁰¹⁶ פירוש שנק' הויה כמו הזעיר (מ"מ).

⁴⁰¹⁷ וכפום שעתא דקיימא ביה (מוסגר בדפ"ו).

⁴⁰¹⁸ ק ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁰¹⁹ פירוש ה' שהיא המלכות נתחבר עם עשר שהם עשר ספירות דבינה וזהו בחמש' עשר חמשה עם עשר (מ"מ).

⁴⁰²⁰ פירוש עשר ספירות דבינה מאירים למלכות הנקרא חודש הז' וכדמפורש (מ"מ). (יום) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁰²¹ דעשר אמירן הן בה כידוע, אלקים דמעשה בראשית. והוא מסט' דחכמה דבה, יו"ד של ה"א, וה"א עצמה. והוא חמשה עשר. והוא דירתא סיהרא לה, ונעשית ה', בשלימו, בין העשור כמו שמפרש והולך. ואמר ו"ה איהו כד קיימא כו'. שר"ל וכן כד היא אשתלימת מבעלה, היא ברזא דו"ה. והיא שם הו"ה בשלימו. וב' הה"ן הן א' ברזא דלעילא וא' למיהב מזונא לתתא כמו שמפרש והולך. וז"ס נו"ן, ב' נוני"ן הם ב' הה"ן דאשתלימו מי"ד, ו' באמצעיתא ו', הרי הו"ה שלימה. ויו"ד וא"ו הן כוללן ב' הה"ן, שלכן ב' הה"ן אשתלימו מי"ד, וכן ו' בין ב' הה"ן וכמו שמפרש והולך דאיהי י' אתפשט ואפיק רוח כו' ההוא רוח אתפשט כו'. וזהו ו' דכליל למעלה ולמטה, ישראל יעקב, כנז' בר"פ תרומה (קכו ע"ב). ור"ל שזהו רוח חכמה, רוח של חכמה (יהל אור).

⁴⁰²² קפה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁰²³ פי' ה' שהיא המלכות נתחברה עם י' שהם עשר ספירות דבינה (מ"מ).

537

ושלימו חד:	
יהושע דא איהו רזא דאשלמותא דסיהרא באלין אתוון בן נון (בן) נון ודאי דהא נ' רזא דסיהרא איהי ומלא (מלה) ברזא דאשלמותא דשמא קדישא כדין איהו מלא רוח חכמה ודאי:	יהושע זהו סוד של השלמת הלבנה באותיות הללו בן נון. נון ודאי, שהרי נון היא סוד הלבנה, מלא בסוד ההשלמה של השם הקדוש, ואז הוא מלא רוח חכמה ודאי.
בגין והנקודה עלאה דאיהי י' אתפשט ואפיק רוח ⁴⁰²⁴ וההוא רוח עביד היכלא ⁴⁰²⁵ אוההוא רוח אתפשט ⁴⁰²⁶ ואתעביד שית סטרין ההוא רוח אתפשט ⁴⁰²⁷ ברזא דכל אלין ואמלי ועביד היכלא לתתא ⁴⁰²⁸ ואתמלי כלא ואתעביד רזא	משום שהנקודה העליונה, שהיא י', מתפשטת ומוציאה רוח, ואותה רוח עושה היכל. ואותה רוח מתפשטת ונעשית לששה צדדים. אותה רוח מתפשטת בסוד של כל אלה. וממלא ועושה היכל למטה, והכל מתמלא, ונעשה סוד
רמז/ב	
דשמא קדישא ⁴⁰²⁹ באשלמותא חדא ⁴⁰³⁰ :	השם הקדוש בהשלמה אחת.
ובגין דא (ואמר) יהושע מלא רוח חכמה ⁴⁰³¹ בגין כי סמך משה ⁴⁰³² את ידין ⁴⁰³³ עליו דאיהו אריק ברכאן ועליה ואתמלי בירא מניה ⁴⁰³⁴ ואתון קדישי עליונין כל חד מנייכו אתמלי רוח חכמה וקיימא באשלמותא ברזין דחכמתא בגין דקודשא בריך הוא הוא אתרעי בכו ואסמך ידוי עלייכו זכאה חולקי דעיני חמו דא וחמו שלימו דרוח חכמתא בכו:	ולכן יהושע "מלא רוח חכמה", משום "כי סמך משה את ידיו עליו", שהוא הריק עליו ברכות ונתמלאה הבאר ממנו. ואתם, קדושים עליונים, כל אחד מכם התמלא רוח חכמה, ועומד בשלמות בסודות החכמה, משום שהקדוש ברוך הוא התרצה בכם וסמך ידו עליכם. אשרי חלקי שעיני ראו את זה וראו את שלמות רוח החכמה בכם.
ופתח ואמר כתיב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו. פסוק זה פרשוהו, וסוד הדבר, זה מי שאוכל בלי תפלה, שיתפלל (קדם שאוכל) על דמו, שקול הוא כמנחש ומעונן.	פתח ואמר, נאמר "לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו". פסוק זה פרשוהו, וסוד הדבר, זה מי שאוכל בלי תפלה, שיתפלל (קדם שאוכל) על דמו, שקול הוא כמנחש ומעונן.

⁴⁰²⁴ ר"ק של אבא (רח"ו).

⁴⁰²⁵ בינה (רח"ו).

⁴⁰²⁶ פי' ר"ק דאבא באמצעות הבינה עשו ר"ק דזעיר וז"ש ואיתעביד שית סטרין (מ"מ).

⁴⁰²⁷ פי' ר"ק דאבא באמצעות אימא וזעיר, הוציא המלכות כמ"ש הרב על פ' כולם בחכמה עשית

(מ"מ).

⁴⁰²⁸ נוק' (רח"ו).

⁴⁰²⁹ דהיינו י' ה' ו' ה' (אור יקר). פירוש מלכות נק' הוי"ה כמ"ש נעיל ואזי נשלמה (מ"מ).

⁴⁰³⁰ שכל האותיות משתוות בהארתם (אור יקר).

⁴⁰³¹ פי' מלכות יש בה הארת ר"ק דאבא הנק' רוח חכמה (מ"מ).

⁴⁰³² היינו משה בסוד הדעת ודאי (אור יקר). פי' זעיר שעל ידו מקבלת כל ההארות (מ"מ).

⁴⁰³³ לאו דוקא ידיו אלא הכוונה דאיהו "אריק ברכאן" (אור יקר).

⁴⁰³⁴ ועם היות שהדרך הוא בסוד זכר ונקבה, ובשני בני אדם משה ויהושע לא שייך בחי' זו, הדרך הוא "ואתמליא בירא מיניה", כלומר הוא מקור נובע בתוך הבאר, והמלכות היא הבאר, והמקור היא י', ונובע משך המבוע דהיינו סוד ו' המתפשטת ותחתית הבאר שאות י' בתוכה, ה' בינה עומק

הבאר, וכתלי הבאר סוד וא"ו עולה, ופי הבאר וחולייתה ה' אחרונה כזה: והיינו כל השם כלול במלכות כדפירשנו לעיל (אור יקר).

בגין דבליליא נשמתא סלקת⁴⁰³⁵ ואשתמחת⁴⁰³⁶ למחמי ברזא דיקירא עלאה⁴⁰³⁷ כל חד וחד כמה דאתחזי ליה ואשתאר בר נש בההוא חילא דאשתתף ונ"א דאתפשט⁴⁰³⁸ גופא⁴⁰³⁹ וועל דא (ועם כל דא⁴⁰⁴⁰) טעים טעמא דמותא ונההוא חילא⁴⁰⁴¹ מתעתדא לאתערא גו ההוא	משום שבלילה הנשמה עולה ומשתטח לראות בסוד הכבוד העליון, כל אחד ואחד כמו שראוי לו, ונשאר האדם באותו כח שהשתתף (שהתפשט) בתוך הדם לקיים הגוף, ולכן (ועם כל זה) טועם טעם של מות. ואותו כח לא נועד להתעורר לתוך אותו כח של הנשמה ולקבל אותו. וכשמתעורר האדם, אינו טהור, והרי בארנו שצד האחר שולט על מקום שעומד בלי נשמה.

⁴⁰³⁵ וכשנדקדק דברי ר' שמעון כאן פירש שני חלקים דהיינו נשמתא ונפש, וחלק ר"ח לא פירש בו דבר, ועתה יקשה היאך יסתלק נשמה למעלה אל הנועם העליון (אור יקר), היינו שעולה בסוד מ"ן ומ"ש ואישתאר ב"נ בההוא חילא דאשתתף גו דמא ר"ל מתקיים האדם ע"ז נכפה שנסתלקה משאר האיברים ונשתתפה בתוך הדם שבלב כדי לקיים הגוף (מ"מ).

⁴⁰³⁶ דהיינו השטיחה במהדורין אלו להתענג וליהנות בהם, אמנם הייחוד אינו נעשה אלא בנשמה, ואם ישן האדם יסתלקו ממנו נפ"ש ר"ח נשמ"ה, ואם לא ישן תסתלק ממנו נשמה לתת דין וחשבון אם נטמאה, או להתייחד אם טהורה, ורוח ונפש שאינם צורך למעלה יתקשרו בו, ולזה דוד לא היה ישן אמנם נשמתו היתה מסתלקת ממנו והוא עוסק בתורה ברוח ונפש, ועם היות שהיא עולה היא קשורה בו, שהרי נפש עולה ובהתעורר האדם היא מפני שקשורה בגוף, והיא משועבדת אל ענייני הגוף, ונשמה נשארת למעלה לעולם עד חצות שהם נפרדות משם כדפירשו לעיל, ובזה נתקן הכל, ומעולם לא נשאר בגוף אלא רוח חיוני בעלמא שאינו נפש ממש אלא נפש הבהמית הטבעית שהיא חומרית המתהוות מחום הדם שעליה רוכבות נפש רוח ונשמה וכו' (אור יקר).

⁴⁰³⁷ מוסגר בדפ"ק. וכיון שכך הוא גם אל הרוח יהיה לה מעלה ולנפש מעלה גם כן, שכל אחד ואחד כפי שיעורו ישתטח לחזות במדרגות המושגות, אמנם קשה כמה, האחד כי המדרגות אינם אלא בנשמות, השנית מעולם לא נשמע בשום מקום עליה אל הרוח בפני עצמה ואל הנפש בפני עצמה, ולומר שהם בגוף אי אפשר שהרי בפני עצמה, ולומר שהם בגוף אי אפשר שהרי מי שאין לו אלא רוח או נפש לבד מה יש לו בין ישן לאין ישן, ועוד שנת [גוי] וחלומות נבוכד נאצר ופרעה ודאי היה על ידי דבקות נפשם הטמא בשריהם, כענין אבימלך ואמנע גם אנכי אותך מחטו לי כדפירשו בזוהר בפרשת וירא, ועתה אפשר שנאמר שיגרע נפש טהורה בישראל יותר מנפש טמאה שבגוי שהיא ממקום הטינוף, ועוד נראה לי לדקדק כי האדם המת נתר קשר נפש רוח ונשמה בקצת, ומקושרות בקצת על ידי מנוחת שבת ויום טוב וכו', אמנם האדם החי אין נשמתו נותרת מרוחו ונפשו שהם מקושרות יחד, לזה אני אומר כי יקשה עוד אם נשמה עולה למעלה ונאחזת שם כמו שנאחזת, היאך האדם יעוררו אותו מתוך שנתו בשליש הלילה ומתעורר, והיאך נשמה עלתה ונאחזת וירדה כרגע, ויהיה ענין המלכות ואחיזה בנשמות תלויה ברצון איש ואיש שיתעורר לקול הצפור, ועוד יקשה בדרוש הזה אם לא ירצה האדם לישן בתחלת הלילה אין נשמתו עולה, אם כן יהיה נעשה הייחוד ההוא מבלעדיו וגורע כבוד עליון, ויותר יקשה מה שפירשו בזוהר שמעולם לא ישן דוד שתין נשמי ומאי שבחיה, הרי מעולם לא עשה הייחוד הזה העליון, לזה אני אומר שהנפש ודאי קשורה בגוף, ורוח בנפש, ונשמה ברוח, ויסתלקו פעמים שלשתם יחד, ופעמים שנים יחד, ופעמים אחת, והענין שמי שאין לו אלא נפש וישן, יעלה נפשו ויתקשר במדור היכל לבנת הספיר דמתמן נפשא, ומי שיש לו נפש ורוח יסתלקו שניהם ויתקשר נפשם שם ורוח יעלה אל היכל הרצון שעד שם הגעת הרוח, ואם יש לו נשמה הנשמה תעלה אל הייחוד העליון בסוד הר' ה' ומקום קדשו שפירשו (אור יקר), כדפירשו לעיל כמה פעמים, והרוח מה יעשה ממנו (אור יקר).

⁴⁰³⁸ גו (נוסף באור יקר).

⁴⁰³⁹ דהיינו הרוח החיוני המתהווה באדם שהוא רוכב על הדם, וכבר היה אפשר לפרש דלאו היינו נפש אלא נפש הבהמית וחיות המתהווה מן הדם שהנפש המשכלת רוכבת על חיות זה, וכדפירשו בספ"ר בשער נשמה, ולפי זה יקשה יותר נפש עצמה ורוח מה יעשה מהם ואנה הם הולכים (אור יקר). ז"ל הרב בספר ק"י, דע כי אחר השינה הרזא עולה בסוד מ"ן בסוד בידך אפקיד רוחי והנפש נשארה למטה עם הגוף, אמנם מה שהיתה הנפש מתפשטת תוך ס"ה גידים שהוא דם בסוד כי הדם הוא הנפש עתה מסתלק משם ונסגרת היא וכוחותיה תוך הלב, מפני המזיקים כי הנפש יש לה עתה מסתלק משם ונסגרת היא וכוחותיה תוך הלב, מפני המזיקים כי הנפש יש לה אחיזה בקליפות ובזה תבין למה אין מתעורר האדם תכף משכחו, כי אין הנפש יכולה לדפוק ע"י הדם נשאר באיברים, ואזי אין האדם יכול לקום מאיליו עד שיקראוהו ויעוררו נפשו להתפשט באיבריו בחוזק כח הקריאה עכ"ל ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

⁴⁰⁴⁰ פירוש אעפ"י שעדיין הנפש נסגרת תוך הלב אפ"ה טעים טעמא דמותא שהשינה אחד מס' במיתה (מ"מ).

⁴⁰⁴¹ לא (נוסף בדפ"ו).

חילא דנשמתא] ולקבלא ליה וכד אתער בר נש לאו איהו דכי והא אוקימנא דסמרא אחרא שליט על אתר דקיימא בלא נשמתא:	
כיון דאתדכי במיא ואף על גב דאשתדל בר נש באורייתא ונ"א טעים טעמא דמותא דסמרא אחרא שליט על אתר דקיימא בלא נשמתא וכד אתער בר נש אף על גב דאשתדל באורייתא ההיא נשמתא לא אתקיים⁴⁰⁴² באתרה ולא שלטא ביה בבר נש בר חילא דדמא בלחודוי דאקרי נפש⁴⁰⁴³ ההיא דאתפשטא בדמא תדיר והא אוקימנא וכד יצלי בר נש צלותא דפלחנא דמאריה כדין מתיישבא חילא דדמא באתריה⁴⁰⁴⁴ ואתגבר חילא דנשמתא⁴⁰⁴⁵ ואתיישבא על ההוא אתר וכדין בר נש אשתלים קמי מאריה כמה דאצטריך נפש לתתא ורזא דמלה דנשמתא לעילא:	כיון שנטהר במים, ואף על גב שהשתדל אדם בתורה, (טועם טעם מיתה, שהצד האחר שולט במקום שנמצא בלא נשמה, וכשמתעורר בן אדם, אף על גב שעוסק בתורה) אותה נשמה לא חוזרת למקומה ולא שולטת באדם, פרט לכח הדם לבדו שנקרא נפש, אותה שמתפשטת בדם תמיד, והרי בארנו. וכשיתפלל אדם תפלה של עבודת אדונו, אז מתישב כח הדם במקומו, ומתגבר כח הנשמה ומתיישבת על אותו מקום. ואז אדם מושלם לפני אדונו כמו שצריך, נפש למטה, וסוד הדבר שהנשמה למעלה.
ועל דא מאן דצלי צלותא עד לא ייכול קאים גרמיה כמה דאצטריך וסלקא נשמתא על אתר מותבה כמה דאצטריך ואי אכיל עד לא צלי צלותיה לאתיישבא דמא על אתריה הא איהו כמנחש ומעונן בגין דהא איהו ארחיה (כמאן) דמנחש לסלקא לסמרא אחרא ולמאכא סמרא דקדושה:	ועל כך, מי שמתפלל תפלה טרם שיאכל, מעמיד עצמו כמו שצריך, ועולה הנשמה על מקום מושבה כמו שצריך. ואם אכל טרם שיתפלל תפלתו, שיתיישב הדם על מקומו, זהו כמנחש ומעונן. משום שזו דרכו של מנחש לעלות לצד האחר, ולהנמיך את הצד של הקדושה.
אמאי אקרי בר נש ההוא דאשתדל בההוא סמרא מנחש [על] דאשתדל בההוא נחש לאתקפא חיליה ולא תגברא ודא איהו [כ]מאן דפלח לאלהים אחרים וכן האי פלח לההוא חילא דדמא ולא פלח ליה לקודשא בריך הוא לאתקפא סמרא דנשמתא סמרא דקדושה:	למה נקרא אותו אדם שמשתדל באותו צד, מנחש. על שעסק עם אותו נחש לחזק כוחו ולהגבירו. וזהו כמי שעובד אלהים אחרים. וכן זה עובד לאותו כח של הדם, ולא עובד את הקדוש ברוך הוא לחזק את צד הנשמה, הצד של הקדושה.
מעונן⁴⁰⁴⁶ דאשתדל בחובה ולא אשתדל בזכו ואי תימא הא קיימא נ' באמצעייתא הכי הוא ודאי דהא לא יכלין לשלטא בההוא סמרא אחרא עד דאתערבי ביה ערובא דסמרא קדושה בחוטא חד ודקינא (רקיק) מאן⁴⁰⁴⁷ דבעי לקיימא שקרא יערב בה מלה	מעונן, שעוסק בחטא ולא עוסק בזכות. ואם תאמר, הרי עומדת נ' באמצע, כך זה ודאי, שהרי לא יכולים לשלוט באותו צד אחר, עד שמערבים בו ערוב של צד הקדושה כחוט אחד דקיק. מי שרוצה להעמיד שקר, יערב בו דבר אמת כדי שיתקיים אותו שקר. ועל זה עוון דבר שקר הוא, וכדי להעמידו, מכניסים בו דבר אמת, וזוהי נ'. בזה

⁴⁰⁴² אתקיימת (דפ"ו).

⁴⁰⁴³ דהיינו שהפשט מתפשטת בדם שבלב וז"ש ההיא דאת פשטא בדמא תדיר, דהיינו הנפש המתפשטת תמיד בדם הגידים עתה בעת השינה היא בתוך הלב (מ"מ).

⁴⁰⁴⁴ פי' אחר התפלה חוזרת הנפש להתפשט בתוך שס"ה גידים (מ"מ).

⁴⁰⁴⁵ פי' גם הנשמה והרוח חוזרים להתפשט באדם והנפש היא מרכבה להם וז"ש ואתיישבא על ההוא אתר (מ"מ).

⁴⁰⁴⁶ מעונן ל' עון (הערת הזהר).

⁴⁰⁴⁷ הקדמה ב ע"ב (הערת הזהר).

540

מעמידים את אותו שקר. ומי שלא מתפלל תפלה לפני הקדוש ברוך הוא טרם שיאכל על דמו, כמנחש ומעונן.	דקשומ בגין דיתקיים ההוא שקרא ועל דא עונן מלה דשקר הוא ובגין לקיימא ליה עאלין בה מלה דקשומ ודא איהו נ' 4048 בדא ומקיימי לההוא שקר ומאן דלא צלי צלותא לקמי קודשא בריך הוא עד לא ייכול על דמיה כמנחש ומעונן:
תפלת אדם, כפי שאמרתם אתם קדושים עליונים, אשרי חלקכם, שהרי בתפלה מתקנים גופו ונפשו של אדם ונעשה שלם. תפלה היא תקונים נתקנים שנתקנים כאחד, והם ארבעה. תקון ראשון, תקון של עצמו להשתלם. תקון שני, תקון של העולם הזה. תקון שלישי, תקון של העולם שלמעלה בכל אותם צבאות השמים. תקון רביעי, תקון של השם הקדוש בסוד המרכבות הקדושות, ובסוד כל העולמות, מעלה ומטה בתקון של סודות השם הקדוש כראוי.	צלותא דבר נש כמה דאמרתון אתון קדישי עליונים זכאה חולקכון דהא ובצלותא מתתקון גופיה ונפשיה ודבר נש (מתתקון) ואתעביד שלים צלותא איהי תקונים מתקן דמתתקן כחדא ואינון ארבע תקונא קדמא תקונא דגרמיה 4049 לאשתלמא תקונא תניינא תקונא דהאי עלמא 4050 תקונא תליתאה 4051 תקונא דעלמא לעילא בכל אינון חילי שמיא תקונא רביעאה תקונא דשמא קדישא 4052 ברזא דרתיכין קדישין וברזא דעלמין כלוהו עילא ותתא בתקונא דרזין דשמא קדישא 4053 כדקא יאות:
תקון ראשון, תקון של עצמו, משום שצריך לתקן את עצמו במצוה וקדושה, ולהתקן בקרבנות ועולות להטהר.	תקונא קדמא תקונא דגרמיה בגין דאצטריך לאתקנא גרמיה במצוה וקדושה ולא תתקנא בקרבנין ועלוין לאתדכאה:
תקון שני, בתקון של הקיום של העולם הזה, במעשה בראשית לברך את הקדוש ברוך הוא על כל מעשה ומעשה באותם הללויה, "הללוהו כל כוכבי אור הללוהו שמי השמים וגו'", להעמיד את קיום העולם הזה. ועל זה בברוך שאמר, ברוך, ברוך על הכל.	תקונא תניינא בתקונא דקיומא דהאי עלמא בעובדא דבראשית לברכא לקודשא בריך הוא על כל עובדא ועובדא ובאינון (תהלים קמה ג ד) הללויה הללוהו כל ככבי אור הללוהו שמי השמים וגו' לקיימא קיומא דהאי עלמא ועל דא בברוך שאמר ברוך [ברוך] על כלא:
	רמז/א
תקון שלישי, שהוא תקון של העולם למעלה בכל אותם צבאי צבאות ומחנות, יוצר משרתים ואשר משרתיו וגו', והאופנים וחיות הקודש.	תקונא תליתאה דאיהו תקונא לעלמא לעילא בכל אינון חיילי חיילין ומשריין ויוצר משרתים ואשר משרתיו וגו' והאופנים וחיות הקודש (באינון הללויה הללוהו כל ככבי אור הללוהו שמי השמים וגו'):
תקון רביעי, תקון התפלה בתקון של סוד השם הקדוש כמו שאמרתם, אשרי חלקכם.	תקונא רביעאה תקונא דצלותא בתקונא דרזא דשמא קדישא 4054 כדקא אמרתון זכאה

4048 כתב בספר א"י נ' של כהן היא כמו נ' של נחשת של פרשת תרומה ור"ל שעונך הוא בינה, ונ' היא מלכות המתלבשת שם בנוגה (מ"מ).

4049 פירוש שלובש ציצית ותפילין וקורא סדר הקרבנות וכבסמוך (מ"מ).

4050 פירוש בברוך שאמר (מ"מ).

4051 פירוש בהללויה (מ"מ).

4052 היינו יוצר ותפלה כדמפרש (מ"מ).

4053 דרזין דשמא קדישא (מוסגר בדפ"ק).

4054 הפסוק שמע ישראל שיש בו כ"ה אתון, ותלויים אלו הכ"ה אתון בהכ"ה הנז', שהם בהתבונה דשם ס"ג, וכמ"ש בזה"ק (פ' בא דף מג ע"א, תרומה דף קס ע"ב, ויקהל דף רטז ע"א, ואתחנן דף

וכאן סוד התקון של השם השלם. אשרי חלקי עמכם בעולם הזה ובעולם הבא.	חולקבון והכא רזא דתקונא [דשמא] שלים זכאה חולקי עמכון בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
מצוות התורה שאמרתם בתפלה ודאי כך הוא. פתח ואמר, נאמר "את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד". ונאמר "ויראת מאלהיך". בפסוק זה יש לומר כך, ויראת מאלהיך, משום שהרי נאמר את ה' אלהיך תירא. מה זה מאלהיך. אלא סוד הוא, מאלהיך ודאי, מאותו מקום שהתחבר וסובב את המח שלפנים, וזהו מאלהיך. יראה זו לפחד ממנו, שהרי שם שורה הדין, והוא דין שנשאב מתוך הדין שלמעלה במקום הזה.	פקודי אורייתא ⁴⁰⁵⁵ דאמרתון בצלותא ודאי הכי הוא פתח ואמר כתיב (דברים י כ) את יהוה אלהיך תירא אותו תעבד וכתיב (ויקרא יט יד) ויראת מאלהיך האי קרא אית למימר הכי ויראת אלהיך ⁴⁰⁵⁶ בגין דהא כתיב (דברים ו יג) את יהוה אלהיך תירא מהו מאלהיך אלא רזא איהו מאלהיך ודאי מההוא אתר דאתחבר וסחרא למוחא דלגו ודא איהו מאלהיך דחילו דא למדחל ליה דהא תמן שריא דינא ⁴⁰⁵⁷ ואיהו דינא דאשתאיב מגו דינא דלעילא ⁴⁰⁵⁸ בהאי אתר:
יש אש ויש אש שלשה צבעי אש כאן. אש ראשונה היא אש שקבלה אש בשמחה, ושמיים זה עם זה באהבה. האש השניה היא האש שנאמר בה "ונגה לאש", שנראה בה נגה, וזוהי אש שעומדת בתוך האש הפנימית בשמחה, כמו שנתבאר. האש השלישית היא	אית אשא ואית אשא ⁴⁰⁵⁹ תלת גוויי אשא הכא ⁴⁰⁶⁰ אשא קדמאה ⁴⁰⁶¹ איהו אשא דקביל ⁴⁰⁶² אשא בחדו וחדאן דא בדא ברחימו ⁴⁰⁶³ אשא תניינא איהו אשא דכתיב

רסב ע"ב) שמע ישראל, ישראל סבא. והרי כי הוא תלוי ביסודו, וכמ"ש בפע"ח (שער הק"ש פרק י) ובכ"מ שם (ביאורים ח"א מב ע"א).

⁴⁰⁵⁵ רב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁰⁵⁶ האי קרא אית למימר הכי ויראת אלהיך כי מאלהיך משמע מקצת ח"ו ולא מכל אלהיך. ופי' כי יראה תמיד במלכות ואהבה הוא בז"א כי בה ה"ג ובו ה"ח והם מ"ע שאדם מקיים מאהבה ומל"ת שאדם ירא שלא לעבור עליהם הם במלכות. והנה במלכות יש ד' בחי' שהם מלכויות דאבי"ע לכן אמר מאלהיך כי המלכות דעשיה אף שהיא מן הקדושה אין לו לאדם לירא ממנה מפני שהיא בלועה בעמקי הקליפות דעשיה ושם הרע מרובה ואם ירא מאותו המלכות ירא מהקליפות ח"ו וזהו היא המלכות שאנו אומרים שכינה בגלות ח"ו והיא בחי' זו המעורבת בעמקי הקליפות לכן אמר שלא לירא אלא ממלכות דיצירה ולמעלה. ועיקר יראה זו הוא במלכו' דיצירה שמשם תכלת כי למעלה הם רחמים פשוטים יותר והאדם אינו ירא כ"כ כי יודע שימחול לו אבל ממלכות דיצירה שם הוא עיקר היראה כי אין שם מחילה אלא בתשובה כנודע וז"ש ויראת מאלהיך וודאי מההוא אתר דאתחבר וסחר' למוחא דלגאו כי המלכות דיצירה סובבת וסוחרת לבריאה ואצילות כי היא קדושה כמו הם ומוחא דלגאו היא הבריאה והאצילות ודא איהו מאלהיך ממלכות דיצירה לאפוקי ממלכות דעשיה (זהר רקיע).

כי כשכתוב במ' הוא מהמסובב ממנו אבל בלא מ' הוא מעצמותו ית"ש עצמ ווהוא יראת הרוממות אך במ' הוא מהמסובב ממנו ומפעולותיו שהוא יראת העונש וכמו שמסיק ועי' בזוהר הרקיע הענין ע"פ סוד ובדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף יא סי' ג. ועיי"ש ח"א דרוש ו' סימן ד' אות ח' (לש"ו).

⁴⁰⁵⁷ פי' ביצירה שורה הדינים דתכלת (זהר הרקיע).

⁴⁰⁵⁸ פי' מדין הקדושה דבריאה ודאצילות משא"כ דין דעשיה ששם נעשה הדין ע"י הקליפות ואמר בהאי אתר אית אשא ואית אשא ועל הקדושה אמר בהאי אתר (זהר הרקיע).

⁴⁰⁵⁹ אית אשא ואית אשא (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁰⁶⁰ והם הג' בחי' דאמרן במל' דאצילות בריאה ויצירה (זהר הרקיע).

⁴⁰⁶¹ מקומו הוא בהיסוד דהמלכות והאשא תניינא מקומו הוא בעטרה דהמלכות, ובעת הזווג מתקדש האשא תניינא ג"כ ופועל הוא ג"כ להתעוררות וחמימות הזווג ונכלל עם האשא קדמאה, וזהו שאמר ודא איהו אשא דקיימא גו אשא פנימאה בחדו (דע"ה ח"ב נב ע"ב).

⁴⁰⁶² אשא היא מלכו' דאצילו' דקביל אשא היינו ז"א דאצי' (זהר רקיע).

⁴⁰⁶³ כי באצילות בתי גוואי אין עצבות (זהר הרקיע). הוא שלהובין דרחימו אשר בהזיווג (דע"ה ח"ב נב ע"ב).

ביה (יחזקאל א יג) ונגה ולאשו (לו) דאתחזי ביה נגה⁴⁰⁶⁴ ודא איהו אשא דקיימא גו אשא פנימאה בחדו⁴⁰⁶⁵ כמה דאתמר⁴⁰⁶⁶ אשא תליתאה איהו אשא [דלבר] דסחרא [ולתתא] ולהווא (לתתא) נגה ובהאי אשא שארי דחילו דדינא⁴⁰⁶⁷ לאלקאה חייביא:	אש (שבחוץ) שסובבת אותו נגה, ובזו האש התחילה יראת הדין להלקות הרשעים.
ואף על גב דתנינן דארבעה גוויי אשא נינהו ואינון ארבע דאינון חד אבל הכא בההוא אשא דקאמרן שארי דחילו דדינא ועל דא כתיב ויראת מאלהיך מההוא עונשא דיליה:	ואף על גב ששנינו שארבעה צבעים של אש הם, ואלו ארבעה שהם אחד. אבל כאן באש ההיא שאנו אומרים, מתחיל פחד הדין, ועל זה נאמר "ויראת מאלהיך", מאותו העונש שלו.
ובההוא יראה בעי לשואה רעותיה בדחילו ורחימו כחדא למדחל בהאי סטרא ולמרחס בהאי סטרא ובאינון גוויי דקאמרן וההוא דחילו להוי למדחל מעונשא דמאן דעבר על פקודי אורייתא אתענש בההוא סטרא דכד שארי ההוא סטרא לאלקאה לא שכיך עד דשיצי ליה מהאי עלמא ומעלמא דאתי ובגין כך בעי למדחל מהאי אשא דדחילו שריא ביה:	ובאותה יראה צריך לשים רצונו ביראה ואהבה כאחד, לפחד בצד זה, ולאחוב בצד זה, ובאותם צבעים שאמרנו, ואותו הפחד להיות מפחד מעונש. שמי שעובר על מצוות התורה נענש באותו צד. שכשמתחיל אותו צד להלקות, לא שוקט עד שמכלה אותו מהעולם הזה ומהעולם הבא. ולכן צריך לפחד מהאש הזאת ששרוי בה הפחד.
ומניה אתפשט אשא לבר⁴⁰⁶⁸ דדחלא אחרא ועל דא כתיב (שופטים ו י) לא תיראו את אלהי האמורי⁴⁰⁶⁹ (העמים) דאסיר למדחל מניה והאי אשא דדחילו דקאמרן⁴⁰⁷⁰ איהו קדש ואשתתף בקדושה והאי איהו דסחרא לההוא נגה דקאמרן וההיא אשא אחרא דלבר⁴⁰⁷¹ איהו דאתחבר בהאי לזמנין ולזמנין⁴⁰⁷² אתעבר מניה ולא אתחבר בהדיה	וממנה מתפשטת אש לחוץ של יראה אחרת, ועל זה נאמר "לא תיראו את אלהי האמורי", שאסור לפחד ממנו. והאש הזו של יראה שאמרנו היא קודש ומשתתפת בקדושה, וזוהי שסובבת אותו נגה שאמרנו. ואותה אש אחרת שבחוץ, מתחברת בזו לפעמים, ולפעמים עוברת ממנה ולא מתחברת עמה. וכשגורם שתתחבר בזו, אז היא אש של חשך, ומחשיכה ומכסה את האור של האחרות הללו, וסימנך "ואש

⁴⁰⁶⁴ שהאש ההוא מאיר ויש לה נוגה גדול מפני שמבהיק שם האצילו' (זהר הרקיע).
⁴⁰⁶⁵ פי' האי עלמא אתכסיא כי שם אורות דאימא מכוסים ואינם מתגלים עד שליש ת"ת דיצירה ואמר אשא תליתא' הוא המלכות דיצירה איהו אשא דלבר דסחרא לנוגה שהיא בריאה ובהאי אשא שארי דחילו דדינא לאלקאה חייבא לפי ששם עיקר היראה להכות את הרשעים ואמר ואע"ג תנינן דד' גוויי אשא נינהו שהוא גם המלכות דעשיה ואינון ד' דאינון חד אבל עיקר היראה אינה אלא בזו המלכות דיצירה וע"ד כתיב (ויקרא יט יד) ויראת מאלהיך כלומר על מלכות דיצירה (זהר הרקיע).
⁴⁰⁶⁶ רג ע"ב (הערת הזהר). הוא הנוגה דאצילות והוא עץ הדעת דאצילות, ושם הוא כולו טוב כמ"ש הרב בקליפת נוגה (פרק ב) (דע"ה ח"ב נב ע"ב).
⁴⁰⁶⁷ כאן מתחיל יראת העונש (דע"ה ח"ב נב ע"ב).
⁴⁰⁶⁸ היינו מלכות דעשיה שיצאת לחוץ והיא נגלית בתוך הקליפות שהם דחילו אחרא (זהר הרקיע).
⁴⁰⁶⁹ מה שכתוב כאן במילת את ולא במלכות משום שהרי גם עצמותם הוא אינו שהם הבל וריק (לש"ו).
⁴⁰⁷⁰ פי' דאיהו מלכות דיצירה איהו קודש ואשתתף בקדושה שהרי היא כל בחי' עשיה הם לבד קודש חוץ ממלכות דעשיה שהיא טבועה בעמקי הקליפות ומכ"ש מלכות דיצירה שהיא למעלה מכתר דעשיה (זהר הרקיע).
⁴⁰⁷¹ שהוא מלכות דעשיה איהו דאתחבר בהאי ר"ל דיצירה (זהר הרקיע).
⁴⁰⁷² פי' כשבני אדם הם רעים אז גורמים שמלכו' דעשיה יונקת ממלכות דיצירה והקליפות יונקי' ממקום הקודש ולזמנין אתעבר מניה שהוא למטה ואינה יונקת ואז הוא טוב לעולם ואמר וגרם

מתלקחת", ולא שתמיד עומדת, והרי זה נתבאר.	[וכד] (ו)גרים דאתחבר בהאי כדין הוא אשא דחשוך ואחשיך וכסי נהירו דאלין אחרנין וסימניך (יחזקאל א ד) ואש מתלקחת ⁴⁰⁷³ ולא דקיימא תדיר והא אתמר:
אחר כך היא אהבה, כמו שבארוה שאהבה שורה לאחר יראה. וסוד הדבר, כיון שהתחילה יראה על ראשו של האדם, מתעוררת אחר כך אהבה, שהיא ימין, שמי שעובד מתוך אהבה, נדבק במקום עליון למעלה ונדבק בקדושת העולם הבא, משום שהרי עולה להתעטר ולהדבק בצד הימין.	לבתר אהבה כמה דאוקמוה דאהבה שריא לבתר יראה ורוא דמלה כיון דשארי יראה על רישיה דבר נש ואתער (לאתער) לבתר אהבה דאיהו ימינא דמאן דפלה מגו אהבה אתרבק באתר עלאה לעילא ואתרבק בקדושה דעלמא דאתי בגין דהא סליק לאתערטרא ולא תרבקא ⁴⁰⁷⁴ בסטר ימינא:
ואם תאמר שעבודה שהיא מצד היראה אינה עבודה, עבודה נכבדה היא, אבל לא עולה להדבק למעלה. וכשעובד מאהבה, עולה ומתעטר למעלה ונדבק בעולם הבא, וזהו אדם שמזומן לעולם הבא. אשרי חלקו, שהוא שולט על מקום היראה, שהרי אין מי ששולט על דרגת היראה, אלא רק אהבה, סוד הימין.	ואי תימא דפולחנא דאיהו מסטרא דיראה לאו איהו פולחנא [פולחנא] יקרא איהו אבל לא סליק לאתרבקא לעילא וכד פלח מאהבה סליק ואתערטרא לעילא ואתרבק בעלמא דאתי ודא איהו בר נש דאודמן לעלמא דאתי זכאה חולקיה דהא שליט על אתר דיראה דהא לית מאן דשליט על דרגא דיראה אלא אהבה רוא דימינא:
סוד היחוד שצריך לאותו שראוי לעולם הבא, ליחד את שמו של הקדוש ברוך הוא וליחד האיברים והדרגות העליונות והתחתונות, להכליל את כולם ולהכניסם למקום שצריך לקשור קשר. וזהו סוד, הנאמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד".	רוא דיחודא דאצטריך ליה לההוא דאתחזי לעלמא דאתי ליחדא שמא דקודשא בריך הוא וליחדא שייפין ודרגין ועלאין ותתאין לאכללא (לאעלאה) כללו ולאעלאה כללו באתר דאצטריך לקשרא קשרא ודא איהו רוא דכתיב (דברים ו ד) שמע ישראל יהוה יהוה אלהינו יהוה אחד:
וסוד של "שמע", שם שעולה לשבעים שמות, וזה כלל אחד. "ישראל", ישראל סבא, משום שיש קטן, שנאמר "נער ישראל ואהבה", וזהו ישראל סבא, סוד אחד בכלל אחד. שמע ישראל, כאן נכללת אשה בבעלה.	ורוא ⁴⁰⁷⁵ דשמע שם דסליק לע' שמהן ודא כללא חד ישראל ישראל סבא בגין דאית זוטא ⁴⁰⁷⁶ דכתיב (הושע יא א) נער ישראל ואהבה ודא איהו ישראל סבא רוא חדא בכללא חדא [שמע ישראל הכא אתכלילת אתתא בבעלה]:
ואחר שנכללו זה בזו בכלל אחד, אז צריכים ליחד את	ולבתר ודא אתכלילו דא בדא בכללא חדא כדין אצטריכו לייחדא
	רמז/ב

דאתחבר בהאי זה קאי אמאן דדחיל ממלכות דעשיה גרם להעלות' ולחברה אל היצירה וכשהיא יונקת מן הקדושה כדין הוא אשא דחשיך כלומר אז הוא גורם למלכות דיצירה לכסות אורה ג"כ ומה שיש בה אש חשך יעשה ג"כ למעלה ואחשיך וכסו נהירו דאינון אחרנין עילאין כענין (ישעיה נט ב) עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (זהר הרקיע).

⁴⁰⁷³ פי' לפעמים מתלקח ועולה למעלה ולפעמים לא וז"ש ולא דקיימא תדיר לכן הירא ממנה גורם להעלות עם הקליפות המכסין עליה ודא מאלהים אחרים (זהר הרקיע)

⁴⁰⁷⁴ לאתרבקא (דפ"ו).

⁴⁰⁷⁵ קס ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁰⁷⁶ מג ע"א (הערת הזהר).

האיברים ולחבר שני משכנות כאחד בכל האיברים ברצון הלב, לעלות בדבקות של אין סוף, להתדבק הכל שם, להיות רצון אחד של עליונים ותחתונים.	שייפין⁴⁰⁷⁷ ולחברא תרין משכנין כחדא⁴⁰⁷⁸ בכלהו שייפין⁴⁰⁷⁹ ברעו דלכא לאסתלקא בדבקותא דאין סוף לאתדבקה בלא תמן למהוי רעותא חדא עלאי ותתאי:
וסוד זה יהיה, כמו שנאמר יהיה ה' אחד, בסוד של יהיה. י', ליחד ולהדבק בה', שהוא היכל הפנימי, למקום (מקום) גניזת הנקודה העליונה הזו שהיא י'. וזהו סוד "יהו"ה אלהינו", אלו שתי אותיות (שמות) שהם "ה".	ורוא דא יהיה כמה דאת אמר (וזכריה יד ט) יהיה יהו"ה אחד ברוא דיהיה⁴⁰⁸⁰ י' ליחדא⁴⁰⁸¹ ולאסתדבקה בה' דאיהו היכלא פנימאה לאתר⁴⁰⁸² ונ"א אתרו גניז⁴⁰⁸³ דהאי נקודה עלאה דאיהי י' ודא איהו רזא⁴⁰⁸⁴ יהו"ה אלהינו⁴⁰⁸⁵ אלין תרין אתוון ונ"א שמהן דאינון י"ה:
ולכלל כל האיברים באותו מקום שיצאו ממנו, שהוא היכל הפנימי, להחזיר דברים למקומם לעיקר ויסוד ושורש שלהם, עד המקום ההוא של שורש הברית.	ולאכללא כל שייפין בההוא אתר⁴⁰⁸⁶ דנפקו מניה דאיהו היכלא פנימאה לאתבא מלין לאתריה לעקרא ויסודא ושרשא דלהון עד ההוא אתר דשרשא דברית⁴⁰⁸⁷:
ולבסוף אלו שתי אותיות אחרות ליחד ולהדביק י' בה'. אות י' היא סוד הברית הקדוש. ואות ה' הזו היא היכל, מקום גניזה של סוד הברית הקדוש הזה, שהוא י'. ואף על גב שבארנו שהיא ו' השניה. אבל י', הסוד	ולבתר אינון תרין אתוון אחרנין דאיהו יה⁴⁰⁸⁸ ליחדא ולאסתדבקה י' בה' י' איהו רזא דברית קדישא⁴⁰⁸⁹ והאי ה' איהו היכלא

⁴⁰⁷⁷ שהם אברים בארבעה מקומות, והעד בשיר השירים יש תיקון שני זכרים ותיקון שתי נקבות, והטעם שהם י"ו שני זכרים, ה"ה שתי נקבות כלה ורעיה כדפירשו בפרשת ויקרא, והיינו דקאמר "שייפין" סתם כל מקום שיתייחסו האברים, ולא אמר רמ"ח שייפין מפני שיש בתיקונים אלו זכר ונקבה שאינם בעלי רמ"ח אברים, והוא כעין תיקוני אריך אנפין שאינם מתפשטין אלא עד דיקנא, אבל דרועין וגופא ורגלין לית תמן, מפני שכל כללות והסתעפות תיקוני הכתר הוא בחכמה ובינה לבד כדכתיב באדרא ועל דרך זה חכמה ובינה שהם ה' אלהינו אינם מתפשטות עד שוקין ורגלין וגופא מפני שעדין לא נאצלו סוד החסד והגבורה ומהם ולמטה, לכך תיקונא דידהו הם בקצת, ולכך כתוב תיקוניהם קצרים בכללות בסתר, אמנם תיקוני זכר ונקבה תחתונים מתפשטים הרבה ונכללים בכל רמ"ח אברים, לזה סתם ודרך כלל אמר לייחדא שייפין דהיינו ה' אלהינו שייפין עילאין דכר ונוקבא, ה' אחד שייפין תתאין דכר ונוקבא (אור יקר).

⁴⁰⁷⁸ שיתקשרו משכן עילאה בינה בחכמה השוכן בתוכה דהיינו ה' אלהינו, משכן תתאה מלכות עם התפארת השוכן בתוכה והיינו ה' אחד, וחבור שני משכנות היינו ייחוד יהו"ה אלהינו עם ייחוד ה' אחד, ולא שיהיה במשל בחינה אחת של מלכות ובחינה אחת של תפארת ובחינה אחת של בינה ובחינה אחת של חכמה מתייחדות, אלא בכולהו שייפין, מכל אחת איזו בחינה שיהיה, כל איזה אבר שיהיה, נמצא מיוחד בכל איזת אבר שיהיה, וזה אין תיבה שיוורה על אחדות זה, שהרי הם ארבעה מלות ה' אלהינו ה' אחד תרי משכנות כדפירשנו, אחדות זה היכן גרמז, לזה אמר שמכאן ולהלאה אינו תלוי אלא במחשבה, והיינו שמאריך בדי דאחד שאינו מלה אלא כוונת הלב, והטעם שענין זה תלוי בכוונת הלב הכל, ועד כאן היה בדבור ממש בפה, הוא מפני שעולה הייחוד הזה למקום שאין דבור ולא אמירה (אור יקר). פי' א"ו (מ"מ).

⁴⁰⁷⁹ פי' ע"י ז"ן שעולים בהם בסוד מ"ן מזדווגים א"א (מ"מ).

⁴⁰⁸⁰ עי' מלואים אות (יד).

⁴⁰⁸¹ פי' אבא הנק' יו"ד מזדווג עם אימא הנק' ה' (מ"מ).

⁴⁰⁸² נמחק במ"מ וגורס את המוסגר.

⁴⁰⁸³ ר"ל שאימא היא היכל לאבא הנקר' נקודה עילאה (מ"מ).

⁴⁰⁸⁴ צח ע"א (הערת הזהר).

⁴⁰⁸⁵ פי' א"ו (מ"מ).

⁴⁰⁸⁶ פי' להעלות ז"ן ליסוד דאימ' שמשם יצאו (מ"מ).

⁴⁰⁸⁷ שהוא ססוד הבינה הנק' שרשא דברית (מ"מ).

⁴⁰⁸⁸ דאיהו יה (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁰⁸⁹ פירוש יסוד נק' יו"ד עם ה' אחרונה היינו זווג ז"ן (מ"מ).

שלו ליחדם כאחד.	(ל)אתר גניזו דהאין רזא דברית קדישא ודואיהו ⁴⁰⁹⁰ ואף על גב דאוקימנא דאיהו ו' תניינא ⁴⁰⁹¹ אבל י' רזא דיליה ליחדא לון כחדא ⁴⁰⁹² :
"אחד", ליחד משם ומעלה הכל כאחד, ולהעלות רצון להתקשר הכל (ממטה למעלה) בקשר אחד. להעלות רצונו ביראה ואהבה למעלה למעלה עד אין סוף, ולא ישאיר רצון מכל אותן דרגות ואיברים, אלא בכולם יעלה רצונו להשיגם, ושיהיו כולם קשר אחד באין סוף.	אחד ליחדא מתמן ולעילא ⁴⁰⁹³ כלא כחדא ולסלקא רעותא לאתקשרא כלא מתתא לעילא ⁴⁰⁹⁴ בקשורא חד לסלק רעותיה בדחילו ורחימו לעילא לעילא ועד אין סוף ולא (דלא) ישתבק רעותא מכל אינון דרגין ושייפין אלא בכלהו יסתלק ורעותיהו לאדבקא לון ולמיהוי כלא קשורא חדא באין סוף:
וזהו היחוד של רב המנונא סבא שלמד מאביו, ואביו מרבו, עד פיו של אליהו, ויפה הוא, והוא יחוד בתקון. ואף על גב שאנו בארנו את זה בכמה סודות, כל הסודות עולים לאחד. אבל הסוד הזה מצאנו בספרו, ויפה הוא, והוא יחוד בתקון. והרי אנו ביחוד של סוד אחר הערנו דברים, והוא יפה, והיחוד כראוי וכך הוא. אבל היחוד הזה יחוד בתקון, וזהו יחודו של רב המנונא סבא.	ודא הוא יחודא דרב המנונא סבא דאולף מאביו ואביו מרביה עד פומא דאליהו ושפיר איהו ויחודא בתקונא ⁴⁰⁹⁵ ואף על גב דאנן אוקימנא להאי בכמה רזין (ו)כלהו רזין סלקין לחד אבל רזא דא אשכחנא בספריה ושפיר איהו ויחודא בתקונא והא אנן ביחודא דרזא אחרא אתערנא מלין ואיהו שפיר ויחודא כדקא חזי והכי הוא אבל יחודא דא יחודא בתקונא ודא איהו יחודא דרב המנונא סבא:
ועוד היה אומר, מי שרצונו להכליל את כל סודות היחוד בדבר אחד יותר יפה, ולכן אנו מאריכים באחד, לעלות רצונו ממעלה למטה, וממטה למעלה, להיות הכל אחד. אבל בסוד זה יהי"ה, סימן (בעלמא) הוא לזה.	ותו הוה אמר מאן דרעותיה לאכללא כל רזין דיחודא ובמלהו (במלין) דאחד שפיר טפי ולהכי אנן מאריכין באחד לסלקא רעותיה מעילא לתתא ⁴⁰⁹⁶ ומתתא לעילא למהוי כלא חד אבל ברזא דא ויהי"הו (יהו"ה) סימנא (בעלמא ⁴⁰⁹⁷) איהו להאי:
וזה ששנינו, "אחד" להיות ד', סוד מעלה ומטה וארבעת צדי העולם, כך הוא, ליחד מעלה ומטה כמו שנתבאר, (ולארבעה)	והא דתנינן (ד)אחד למהוי ד' ⁴⁰⁹⁸ רזא עילא ותתא וארבעו (לארבע) סטרין דעלמא ⁴⁰⁹⁹ הכי איהו ⁴¹⁰⁰ ליחדא עילא ותתא

⁴⁰⁹⁰ יו"ד (מ"מ). ור"ל שהמלכות נק' כ"ב היכל לגבי יסוד (מ"מ).

⁴⁰⁹¹ פי' שהסוד נק' ו' זעירא (מ"מ).

⁴⁰⁹² פי' שהיסוד נק' ו' אבל כשמתיחד עם המלכות נק' יו"ד וז"ש לייחדא לון כחדא (מ"מ).

⁴⁰⁹³ פי' כמ"ש הרב שבמלת אחד אנו מעלים ז"ו בסוד מ"ן לא"ו עולים למעלה וכן על זה הדרך עד כל הפרצופים כולם ומורידים מוחין חדשים מא"ס ב"ה, וז"ש הזהיר דלא אדתבק רעותא וכו', בא"ס וכו' (מ"מ).

⁴⁰⁹⁴ מתתא לעילא (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁰⁹⁵ פירוש הוא יחוד והוא תיקון (מ"מ).

⁴⁰⁹⁶ פי' כמ"ש הרב שתחלה אנו מורידים הארה לז"ו כדי שיוכלו להעלות מ"ן, וזה במלת שמע ישראל שבמלת שמע אנו מורידים הארה מן תבונה למלכות, ובמלת ישראל מורידים הארה מישראל סבא לזעיר וז"ש מעילא לתתא, ומ"ש ומתתא לעילא היינו אחר שקבלו הארה עולים בסוד מ"ן כמ"ש בס"הכ באורך ובמ"ח דף ל"ו (מ"מ).

⁴⁰⁹⁷ ר"ל יהי"ה הם א"ו שניזדווגו והורידו מוחין לז"ו ואז ז"ו נק' יהי"ה כמו א"ו (מ"מ).

⁴⁰⁹⁸ למהוי ד' (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁰⁹⁹ פי' שרז"ל אמרו שבד' דאחד צריך להמליכו מעלה ומטה וד' רוחות העולם וז"ש למהוי ד' רזא עילא ותתא וכו', ומ"ש הכי הוא לייחד' עילא ותתא, פירוש עילא הם א"ו שמזדווגים כאחד כמ"ש הרב ותתא הם ז"ו שרמוזים באחד ומתיחדים יחד כמ"ש הרב, וכדי שלא נאמר המתיחדים ז"ו

וארבעת צדדי העולם אלו הם סוד המרכבה העליונה להכליל הכל כאחד, בקשר אחד, ביחוד אחד עד אין סוף, כמו שבארנו.	כמה דאתמר (ולארבע) וארבע סטריין דעלמא אלין אינון רזא (ד)רתיכא עלאה לאתכללא כלא כחדא בקשרא חדא ביחודא חדא עד אין סוף כמה דאוקימנא:
הסוד של להזכיר את יציאת מצרים אחר כך, משום ששכינה היתה בגלות, ובזמן שהיא בגלות, אינו חבור להתחבר זה בזה, העולם התחתון בעולם העליון, ולהראות חרות של אותה גאולה שהיתה בכמה אותות, בכמה נסים שעשה הקדוש ברוך הוא. וצריך להזכיר אותה גאולה, ולהראות שאף על גב שהיתה בגלות, עכשיו יש לה חרות. מיום שהתרו אותם הקשרים במצרים, אותם אותות ונסים נעשו.	רזא לאדכרא יציאת מצרים לבתר בגין דהות שכינתא בגלותא ובזמנא דאיהי בגלותא לאו איהו חבורא לאתחברא דא בדא עלמא תתאה ⁴¹⁰¹ בעלמא עלאה ⁴¹⁰² ולאחזאה חירו ⁴¹⁰³ דההיא גאולה ודהות בכמה אתין בכמה נסין דעבד קודשא בריך הוא ואצטריך ההוא פורקנא לאתדכרא ולאחזאה דאף על גב ודהותו (דאיהי) בגלותא השתא חירו אית לה מיומא דאינון קשרין במצרים אשתריאו אינון אתין ונסין אתעבידו:
וצריך להראות את חרותה, משום שהתחברה עם בעלה, וכדי להסמיק גאולה לתפלה, שיהיה הכל אחד ללא פירוד, ולא להראות גרושים. וסימנך, "ואשה גרושה מאישה לא יקחו".	ואצטריך לאחזאה חירו דילה בגין דאתחברא בבעלה ובגין לאסמכא גאולה ⁴¹⁰⁴ לתפלה ⁴¹⁰⁵ למהוי כלא חד בלא פרודא ולא לאחזאה תרוכין וסימנך (ויקרא כא ז) ואשה גרושה מאישה לא יקחו:
ואם תאמר, והרי היא בגלות, והרי גרשה, לא כך. אלא ודאי שהיא בגלות לדור עם ישראל ולהגן עליהם, אבל לא גרשה. והרי שכינה לא נראתה בבית ראשון ובבית שני, טרם שגלו ישראל עלתה למעלה, ואחר כך שמה את מדורה עמם, אבל גרושים לא היו לעולמים.	ואי תימא והא בגלותא איהי והא אתתרכת לאו הכי אלא ודאי בגלותא איהי לדיירא עמהון דישראל ולאגנא עליהו אבל לא אתתרכת והא שכינתא לא אתחזי בבית ראשון ⁴¹⁰⁶ ובבית שני עד דלא גלו ישראל סלקא לעילא ולבתר איהי שויאת מדורה עמהון אבל תרוכין לא הות לעלמין:
ולכן צריך להראות גאולה שיש בה ארבע גאולות. והסוד כאן, בשעה שיצאה שכינה מגלות מצרים, בקשה מהקדוש ברוך הוא	ובגין דא בעי לאחזאה פורקנא דאית ביה ארבע גאולות ורזא הכא בשעתא דנפקא

אבל אינם עולים לא"ו בסוד מ"ן לכך אמר ולד' סטריין דעלמא וכו' שהכוונה שחגת"ם שם בחינת ז'ון עולים בסוד מ"ן לא"ו מלבד שאנו מייחדים אותם במקומם בסוד יאהדו"נהי כמ"ש הרב, עוד אנו מעלים אותם לא"ו בסוד מ"ן וז"ש אין אינון רזא דכתיב' עילאה כלומר להעלות חג"תם לכלול אותם בא"ו וא"ו כמה שלמעלה מהם עד א"ס: א"כ י"ל מ"ש למהוי ד' רזא עילא ותתא וכו', פירוש שאר"זל שצריך להמליכו במעלה ומטה וד' רוחות העולם בד' דאחד יסודם הוא שמעלה ומטה הם נ"ה, וד' רוחות הם חג"תם דהיינו להעלות מ"ן לא"ו וז"ש רזא דרתיכא עילאה וכו' שזו"ן הם כסא לא"ו (מ"מ).

⁴¹⁰⁰ הוא (דפ"ו).

⁴¹⁰¹ מלכות (מ"מ).

⁴¹⁰² ז"א (מ"מ).

⁴¹⁰³ פירוש כי מהארת הבינה נשלמו ז'ון ביציאת מצרים (מ"מ).

⁴¹⁰⁴ כתב הרב ז"ל גאולה היינו הארת יסוד דאבא שבתוך יסוד זעיר (מ"מ).

⁴¹⁰⁵ היינו מלכות, ולזה יכוין המתפלל כשאומר בא"י גאל ישראל, ה' שפתי תפתח יכוין גאל הוא היסוד להמשיך ממנו הארה לאד"ני שהיא מלכות (מ"מ).

⁴¹⁰⁶ פירוש מביא ראייה שאין השכינה גרושה ח"ו, שאלו לא גלתה השכינה רק אחר החרבן אזי אנו אומרים שנתגשרה ח"ו אבל כיון שהלכה השכינה בעוד בה"מ קיים בימי אמן ומנשה ויהויקים ש"מ שאינה גרושה רק הלכה מפני עון ישראל, ואחר החרבן חזרה להגין עליהם אבל אינה גרושה ח"ו (מ"מ).

שיפדה אותה עכשיו ארבע פעמים, שהן ארבע גאולות כנגד ארבע גלויות, כדי שתהיה בת חורין ולא תהיה מגורשת. ובאותה שעה עמדה ונגאלה ארבע גאולות, באותה יציאת מצרים. ועכשיו שהיא צריכה בתקוניה להתחבר עם בעלה, צריך להראות אותה גאולת מצרים שיש בה ארבע גאולות.	שכינתא בגלותא דמצרים תבעת מקודשא בריך הוא דתיפרוק ⁴¹⁰⁷ לה השתא ארבע זמנין דאינון ארבע גאולות לקבל ארבע גלויות בגין דתהא בת חורין ולא תהא ומתרכהו (תרוכה) ⁴¹⁰⁸ ובההיא שעתא קיימא ואתפרקת ארבע גאולות בההיא יציאת מצרים והשתא דאצטריכת בתקונהא לאתחברא בבעלה אצטריך לאחזאה ההיא גאולת מצרים דאית בה ארבע גאולות:
ועל זה יש להזכיר באותה גאולה ארבע פעמים אמת, אמת, אמת, אמת, אמת עד עזרת אבותינו, שזוהי עזרה וסמך לישראל כולם. ומשם והלאה ארבע פעמים אחרות אמת, אמת, אמת, אמת להיות ארבע הגאולות הללו בקיום חזק בחותם חזק של טבעת המלך, ארבע גאולות כפולות בקיום.	ועל דא אית לאדכרא בההיא גאולה ארבע זמנין אמת אמת אמת אמת אמת ⁴¹⁰⁹ [ד' זמנין] עד עזרת אבותינו דדא הוא עזרה וסמך לישראל כלהו ומתמן ולהלאה ארבע זמנין אחרנין אמת אמת אמת אמת ⁴¹¹⁰ למהוי ארבע גאולות [אלין] בקיומא תקיף בחותמא תקיף דגושפנקא דמלכא ⁴¹¹¹ ארבע גאולות כפולין בקיומא:
וכלן באותה יציאת מצרים, שאלו לא נמצאו אותן ארבע גאולות באותה יציאת מצרים, כל פעם שתהיה גלות, לא מתחברת בתקוניה להתיחד בשם הקדוש, ולכן צריך תמיד להזכיר את גאולת מצרים בכל הקדושות של הקדוש ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.	וכלהו בההיא יציאת מצרים דאלו לא אשתכחו אינון ארבע גאולות בההיא יציאת מצרים כל זמנא דלהוי גלותא לא אתחברת ⁴¹¹² בתקונהא לאתייחדא שמא קדישא ועל דא אית לאדכרא גאולה דמצרים תדיר בכל קדושין דקודשא בריך הוא בריך שמיא לעלם ולעלמי עלמיא:
סוד הקדושה של שמו הרי בארנו, שהרי בקדושה הכל מתקדשים, מעלה ומטה, וכל הדרגות, וכל המרכבות עליונות ותחתונות,	רזא דקדושה דשמיא ⁴¹¹³ הא אוקימנא דהא בקדושה מתקדשי כלא עילא ותתא ⁴¹¹⁴ וכל דרגין וכל רתיכין ⁴¹¹⁵ עלאין ותתאין כלהו

⁴¹⁰⁷ דיפרוק (דפ"ו).

⁴¹⁰⁸ מתתרכא (דפ"ו).

⁴¹⁰⁹ לאפוקי מנוסח האשכנזים שיש בו ו' פעמים אמת בלבד (רח"ו).

⁴¹¹⁰ נמחק בדפ"ו.

⁴¹¹¹ פי' אמת הוא חותמו של הקב"ה (רח"ו).

⁴¹¹² פי' מפני שהיא גרושה ח"ו ולכך הקב"ה מיציאת מצרים התיר קשרי גלות' וכאלו היא בת חורין (מ"מ).

⁴¹¹³ היינו קדוש קדוש קדוש ה' צבאות, היינו קדושת האצילות, שהספירות שמו, ועד מלא כל הארץ כבודו הוא קדושת הספירות, אמנם באומרו מלא כל הארץ כבודו שמוריד הקדושה למלכות ממנה ולמטה מוריד הקדושה לתחתונים כולם (אור יקר). מוסגר בדפ"ק.

⁴¹¹⁴ וענין הקדושה הוא התפשטות היורד מלמעלה מקום שאין חצונים אחוזים, דהיינו שלש קדושות שלש ראשונות שהם קדש בכתר, וקדש בחכמה, ושלשתם יחד קדש הקדשים בבנינה כאשר ביארנו בפיקודין, וכן פירשנו בחלק תפלה למשה, וכן בפרשת בראשית (אור יקר).

⁴¹¹⁵ הענין שמה שהמלאכים אומרים קדוש קדוש קדוש, וכן כל בחינה ובחינה שבהם כגון "רתיכין" שהם מרכבות, ודרגין שהם מחנות המשתלשלים בכל מרכבה ומרכבה, או אפשר דרגין בחינת הבריאה או בחינת היצירה, ובכל בחינה ובחינה כמה מדרגות כגון שבעה היכלות, שבעה מדרגות, וכסא כמה מדרגות, ובכל בחינה ובחינה מאלו המדרגות "רתיכין", וכולם אומרים קדוש, וסוד אומרים קדוש הוא המשכתם הקדושה הנזכרת, הוא הכנת המדרגות כולם להמשיך אליהם הקדושה, דהיינו שיתפשט רוחניות הבינה ורוחניות החכמה ורוחניות הכתר, ונודע שקדושה זו לבוש לזו, ולזה ראוי שיתקדשו מהבינה, ובתוך הבינה תתפשט קדושה החכמה, ובתוך קדושת

כולם מתקדשים בקדושה הזו. ובקדושה הזו בארנו סודות עליונים לאותם בעלי סודות שמתבוננים בקדושת רבונם, אשרי חלקם.	מתקדשי בקדושתא ודא ובקדושהו (דמאריהון ובקדושה דרזא) דא אוקמנא רזין עלאין לאינן מארי [מדין] 4116 (רזין) דמסתכלין בקדושה דמאריהון 4117 זכאה חולקהון:
הסוד למסור את הנפש לאדונו הוא יפה שאמרתם החברים. אשרי חלקכם, ואשרי עיני שראו כך, שראיתי בחיי שמעוררים דברים קדושים אלו בעולם הזה, (משום שכלם) וכולם כתובים למעלה לפני המלך הקדוש.	רזא לממסר נפשא למאריה שפיר איהו דקא 4118 אמרתון חבריא זכאה חולקבון וזכאין עיני דחמו כך דזכנא בחיי דמתערין מלין קדישין ואלין בהאי עלמא (בגין דכלהו) וכלהו כתיבי לעיל קמי מלכא קדישא:
פתח ואמר "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". בפסוק זה יש להתבונן, "אז נדבר", אז דברו היה צריך להיות, מה זה "נדבר". אלא נדברו למעלה מכל אותן מרכבות קדושות וכל אותם צבאות קדושים.	פתח ואמר (מלאכי ג טז) אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ויקשב יהוה וישמע ויכתב (ב) ספר זכרון לפניו ליראי יהוה ולחשבי שמו האי קרא אית לאסתכלא ביה אז נדברו אז דברו מבעי ליה מאי נדברו אלא נדברו לעילא 4119 מכל אינן רתיכין קדישין וכל אינן חיילין קדישין:
משום שאותם דברים קדושים עולים למעלה, וכמה הם שמקדימים ונוטלים אותם לפני המלך הקדוש, ומתעטרים בכמה עטרות באותם אורות עליונים, וכולם נדברו מלפני המלך העליון. מי ראה את השמחות. מי ראה את התשבחות שעולות בכל אותם רקיעים, כשהדברים הללו עולים לפני המלך הקדוש, והמלך הקדוש מסתכל בהם ומתעטר בהם, והם עולים (על ראשו, והיו עטרה ויורדים) ויושבים על חיקו ומשתעשע בהם, ומשם עולים על ראשו ונהיים עטרה. ועל זה אמרה תורה "ואהיה שעשועים יום יום". לא כתוב והייתי אלא "ואהיה", בכל זמן ובכל עת שדברים עליונים עולים לפניו.	בגין דאינן מלין קדישין סלקין לעילא וכמה אינן דמקדמי ונטלין לון קמי מלכא קדישא ומתעטרין בכמה עטרין באינן נהורין עלאין וכלהו נדברו מקמי מלכא [עלאה] מאן חמי חרוון מאן חמי תושבתן דסלקין בכל אינן רקיעין וכד סלקין מלין אלין קמי מלכא קדישא 4120 ומלכא קדישא מסתכל בהו ואתעטר בהו 4121 ואינן סלקין (על רישיה והו עטרא ונחתין) ויתבין על חיקיה ומשתעשע בהו (לגו בתוקפיה) ומתמן סלקין על רישיה 4122 והו עטרהו ועל דא אמרה אורייתא (משלי ח ל) ואהיה שעשועים יום יום והייתי לא כתיב אלא ואהיה בכל זמן ובכל עידן דמלין עלאין סלקין קמיה:

החכמה קדושת הכתר כדי שישכון אור האין סוף ויתפשט דרך קדושתם, שאינו שורה אלא בשלש קדושות אלא אחר שאין חוצץ בקדושה שלא תתפשט, ונמצא בסוד הקדושה מקבלין המלכת מלכו של עולם (אור יקר).

4116 פי' ת"ח העוסקים בספירות הנק' מדות (מ"מ).

4117 והיינו סוד קדושים תהיו כי קדוש אני, וקדושת הבורא היא סוד דחיית הקליפות ראשונה, ונודע שהם אחוזות בקדושה על ידי המדרגות המשתלשלים מהם, ובהתקדשם הם נבדלות מהם, ואחר כך מוסיף על זה התפשטות הרחמים ודבקותם במאציל, והנה אחר שנתייחדו הספירות למעלה ונאחזו בסוד אחדותם כדפירשנו, אנו מושכים עלינו השפע בכל המדרגות הנזכרות בקדושת המדרגות כולם כדפירשנו (אור יקר).

4118 ר' ע"ב (הערת הזהר).

4119 פירוש שהרתיכין והחיילות הם מעלים החידושים שמחדשים החברים ולכן אמר נדברו וז"ש בסמוך וכמה אינן דמקדמי ונטלי לון קמי מלכא קדיש' (מ"מ).

4120 "מי מלכא קדישא" מוסגר בדפ"ק.

4121 פי' שע"י אותם החידושים באים מוחין לזעיר וז"ש ואינן סלקין על רישיה ומ"ש ונחתין ויתבן על חיקיה וכו', פירוש אחר שבאים מוחים לזעיר יורדים בסוד טיפה עד היסוד בו (מ"מ).

4122 פי' בסוד אור חוזר (מ"מ).

(והכא) תרי זמני כתיב (מלאכי ג מז) יראי יהוה יראי יהוה אלא יראי יהוה לעילא⁴¹²³ יראי יהוה לתתא⁴¹²⁴ יראי יהוה קיימין לתתא ו(ב) אינון מלין קיימין ובדיוקניהון לעילא ורזא דא אשכחנא בספרא דחנוך דכל מלין דצדיקיא די בארעא אינון מתעטרן וקיימין קמי מלכא [ובאתר דאשתעשע] (ואשתעשעא⁴¹²⁵) בהו קודשא בריך הוא ולבתר אינון נחתי וקיימין קמיה בדיוקנא דההוא צדיק דקאמר לון ואשתעשע קודשא בריך הוא בההוא דיוקנא ולבתר אכתיבו בספר זכרון לפניו לקיימא קמיה בקיומא תדיר:	שתי פעמים כתוב "יראי ה'" "יראי ה'", אלא יראי ה' למעלה, יראי ה' למטה. יראי ה' עומדים למטה, ואותם דברים עומדים בדיוקניהם למעלה. וסוד זה מצאנו בספרו של חנוך, שכל דברי הצדיקים שבארץ הם מתעטרים ועומדים לפני המלך, והקדוש ברוך הוא משתעשע בהם. ואחר כך הם יורדים ועומדים לפניו בדמות אותו הצדיק שאמר אותם, והקדוש ברוך הוא משתעשע באותה דמות, ואחר כך נכתבים "בספר זכרון לפניו", לעמוד לפניו בקיום תמיד.
ולחושבי שמו מאי ולחושבי שמו הא אוקמוה אבל⁴¹²⁶ כל אינון דמחשבי מלין דאורייתא לאדבקא למאריהון ברזא דשמא קדישא [בגין למנדע ליה ולאתקנא⁴¹²⁷ חכמה דשמיה בלביהו דכתיב (שם) ולחושבי שמו דהוא רזא דשמא קדישא]:	"ולחושבי שמו", מה זה "ולחושבי שמו". הרי פרשוה, אבל כל אותם שמחשבים דברי תורה להשיג את אדונם בסוד השם הקדוש כדי להכיר אותו ולהתקין את חכמת שמו בלבם, שנאמר "ולחושבי שמו", שהוא סוד השם הקדוש.
כתיב (יחזקאל א כג) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא האי קרא הא אוקמוה אבל וממעל לרקיע ובההוא רקיע לתתא⁴¹²⁸ כמה דאמרתון חברייא זכאה חולקי וזכאה חולקבון בההיא רקיעא לתתא⁴¹²⁹ דהא ברקיעא ודלעילא⁴¹³⁰ לית מאן דאסתכל ביה ומלעילא מניה קיימא ההוא אבן ספיר⁴¹³¹ דהא אתערנא ביה ברזא דההוא מרגלית טבא⁴¹³² יקרא כמה דאוקימנא:	נאמר "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא". פסוק זה הרי פרשוהו. אבל "וממעל לרקיע", באותו רקיע למטה, כמו שאמרתם החברים. אשרי חלקי ואשרי חלקכם באותו רקיע למטה, שהרי ברקיע שלמעלה אין מי שמתבונן בו. ומלמעלה ממנו עומדת אותה "אבן ספיר", שהרי התעוררנו בו בסוד של אותה מרגלית טובה נכבדה, כמו שבארנו.
דמות כסא ולא כתיב דמות הכסא⁴¹³³ בגין דאית כסא ואית כסא⁴¹³⁴ והכסא עלאה	"דמות כסא", ולא כתוב דמות הכסא, משום שיש כסא ויש כסא. הכסא העליון

⁴¹²³ פי' החידושים שמחדשים החברים נעשים בדיוקן החברים שחדשו אותם ומשתעשע בהם הקב"ה וז"ש יראי ה' לעילא (מ"מ).
⁴¹²⁴ פי' החברים עצמם שחדשו אותם (מ"מ).
⁴¹²⁵ ומשתעשע (דפ"ו).
⁴¹²⁶ מוסגר בדפ"ק.
⁴¹²⁷ ולא תתקנא (דפ"ו).
⁴¹²⁸ פי' רקיע שעל הגן (מ"מ).
⁴¹²⁹ בההיא רקיע לתתא (מוסגר בדפ"ק).
⁴¹³⁰ פירוש יסוד דזעיר לית מאן דיסתכל ביה וא"כ אי אפשר לפרש וממעל לרקיע אלא ברקיע שעל הגן (מ"מ).
⁴¹³¹ ור"ל מלכות דאצילות שהי' ממעל לרקיע שעל הגן (מ"מ).
⁴¹³² גימ' אדנ"י במילואו וי"ב אתוון (רח"ו).
⁴¹³³ פי' דאי כתיב הכסא בה"א הידיעה משמע דקאי על הבינה, ופירש הכתוב אבן ספיר שהי' מלכות דמות הכסא שהי' בינה, לכך כתיב כסא סתמא בלא ה' לומר דקאי על הבריאה ואע"ג דאמר בסיפא דקר' ועל דמות הכסא בה', כיון דגלי קרא ברישא אין חשש (מ"מ).

הטמון והגנוז שלא התגלה ואין מי שעומד בו לדעת ולהתבונן. ולכן כתוב כסא סתם, זהו הכסא שלמטה.	טמירא גניזא דלא אתגליא ולית מאן דקיימא ביה (ו) למנדע וולאסתכלא ועל דא כתיב כסא סתימא⁴¹³⁵ דא כסא ודלתתא:
"דמות כמראה אדם", כיון שאמר דמות, אז למה כמראה, שהרי די לו דמות אדם. אלא דמות אדם זהו סוד עליון באותו כבוד עליון, דמות של אדם. אבל זה שנוסף כמראה, להכליל אותם דיוקנאות של דברי חכמה ואותם סודות של חכמה	דמות כמראה אדם כיון דאמר דמות אמאי כמראה דהא סגי ליה דמות אדם אלא דמות אדם דא איהו רוא עלאה⁴¹³⁶ בההוא כבוד עלאה דיוקנא דאדם⁴¹³⁷ אבל הא דאתוסף כמראה (אדם) לאכללא אינון דיוקני⁴¹³⁸ דמלין דחכמתא ואינון רזין דחכמתא
שעולות ומתעטרות למעלה, ואחר כך עומדות בדמות של אדם באותה הדמות של הצדיקים שמעטרים אותם, ובכולם משתעשע הקדוש ברוך הוא בעטרותיו.	ריז/ב
ואתם החברים, הרי הקדוש ברוך הוא משתעשע כעת באותם דברים שאמרתם, מתעטרים באותה דרך. והרי עמדתם לפני רבונכם בדיוקניכם הקדושים, שהרי אני, בשעה שראיתי אתכם והסתכלתי בדיוקניכם, ראיתי בכם שאתם רשומים בסוד של אדם, וידעתי שהרי דיוקניכם נועד למעלה. וכך מזומנים הצדיקים לעתיד לבא, שיהיו נודעים לעין הכל, ולהראות פרצוף קדוש לפני כל	דסלקן ומתעטרין לעילא⁴¹³⁹ ולבתר קיימין בדיוקנא ודאדם בההוא דיוקנא דצדיקא דמעטרין לון ובכלהו (ובכלא) אשתעשע קודשא בריך הוא בעטרו⁴¹⁴⁰:
ואתם החברים, הרי הקדוש ברוך הוא משתעשע כעת באותם דברים שאמרתם, מתעטרים באותה דרך. והרי עמדתם לפני רבונכם בדיוקניכם הקדושים, שהרי אני, בשעה שראיתי אתכם והסתכלתי בדיוקניכם, ראיתי בכם שאתם רשומים בסוד של אדם, וידעתי שהרי דיוקניכם נועד למעלה. וכך מזומנים הצדיקים לעתיד לבא, שיהיו נודעים לעין הכל, ולהראות פרצוף קדוש לפני כל	ואתון חברייה הא קודשא בריך הוא אשתעשעא השתא⁴¹⁴¹ באינון מלין דקא [אמריתו] מתעטרין בההוא ארחא והא קיימתון⁴¹⁴² קמי מאריכון בדיוקניכון⁴¹⁴³ קדישין דהא אנא בשעתא דחמינא לכו ואסתכלנא בדיוקניכון חמינא בכו דאתון רשימין ברוא דאדם⁴¹⁴⁴ וידענא דהא דיוקנא

⁴¹³⁴ כסא עלאה רישא דדכורא דלא אתגליא ועליה נאמר כסא הנעלמת וע"ד דלתתא רישא דנוק' אמר כסא בלא ה' כסא סתם דלתתא (זהר הרקיע).

⁴¹³⁵ סתמא (דפ"ו).

⁴¹³⁶ פ' הוא זעיר שנק' כבוד עילאה לפי שיש בו ל"ב נתיבות חכמה כמנין כ"ב בוד (מ"מ).

⁴¹³⁷ פירוש זעיר הוא דיוקן אריך הנק' אדם (מ"מ).

⁴¹³⁸ ור"ל שהחידושים של החברים נעשים בדיוקן החברים עצמם והם עומדים עם זעיר ושיעור הכתוב וממלל לרקיע שע"ג הגן אשר על ראשם של ארג"מן כמ"ש הזוהר לעיל כמראה אבן ספיר שהי' מ' דאצילות והאי דקארי ליה דמות כסא היינו דמות הכסא שבבריאה שעיקר הכסא הוי בבריאה ועל דמות הכסא הנזכר דמות כמראה אדם הוה זעיר (מ"מ).

⁴¹³⁹ בבחי' כסא בבינה, ואדם אשר עליו חכמה, ושם אין לו דיוקן וצורה כדפירשנו אמנם לבתר שעשו השעשוע העליון כדפירשנו לעיל הם יורדים למטה במלכות למטה ממנה בבחינת מדרגותיה, ואז שם קיימא בדיוקא, והיינו סוד וכתב ספר זכרון כדפירשנו לעיל, ואז שם הם עומדים לשעשוע תחתון לכל אשר יגיד הסוד פעם שנית ייחד השעשוע, ולזה הקדושה ברוך הוא משתעשע בכל איזו עסק התורה אפילו מה שתלמיד מחזר על שמועת רבו (אור יקר).

⁴¹⁴⁰ והיינו עטרוי תורתו שנתחדשה כבר ועתה שונין בה כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁴¹⁴¹ שאין השעשוע במלה ראשונה ואחר כך שניה וכיוצא, אלא הקולות מתגלמות באויר וממתינות עד שישתלמו כל הדרושים כולם ויפרד החבילה, וכן הוא ענין התפלה שמתגלמת באויר מלה אחר מלה עד שישתלם התיקון כולו, ואחר כך כולו עד בואם לפני ר' שמעון, ונתקנו ונסדרו הדברים לפניו, ונסתלקו בכלל תוספת דבריהם (אור יקר).

⁴¹⁴² ברדת המציאות למטה צורתם מצטיירת שם כדי שממנו ולמטה ימשך אל נשמה ורוח ונפש וגוף מהשלמות ההוא להשתלם (אור יקר).

⁴¹⁴³ בחכמת הפרצוף והבטה שכלית (אור יקר).

⁴¹⁴⁴ דהיינו נפש רוח נשמה עולה עד הבינה, ובסוד החכמה מצטיירות בצורת אדם, דהיינו שהנשמה משתלמת בסוד יוד הא ואו הא דהיינו רזא דאדם כדפירשנו, ואין ספק שהנשמה מבינה ואין לה שלימות אלא כלולה מעשר בסוד י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מלכות, וכאשר היא בסוד אדם תשתלם שלימות נפלא, אז היא צורת אדם שהיא מאירה בעשר כלולות בה בסוד אדם מ"ה כדפירשנו (אור יקר).

דלכון אתעתדא לעילא⁴¹⁴⁵ והכי אזדמן צדיקא ולזמנא דאתי לאשתמודעא לעיניהון דכלא⁴¹⁴⁶ ולאחזאה פרצופא קדישא לקמי כל עלמא⁴¹⁴⁷ הדא הוא דכתיב (ישעיה סא ט) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך יהו"ה:	העולם. זהו שנאמר "כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'".
אדהכי חמא לרבי יוסי דהוה מהרהר במילי דעלמא⁴¹⁴⁸ אמר ליה יוסי⁴¹⁴⁹ קום אשלים דיוקנך דאת חד חסר בך קם רבי יוסי⁴¹⁵⁰ וחד במלין דאורייתא וקם קמיה⁴¹⁵¹ אסתכל ביה רבי שמעון אמר ליה רבי יוסי⁴¹⁵² השתא אנת שלים קמי עתיק יומין⁴¹⁵³ ודיוקנך שלים⁴¹⁵⁴:	בין כך ראה את רבי יוסי שהיה מהרהר בדברי העולם. אמר לו, יוסי, קום והשלם דיוקנך, שאות אחת חסרה בך. קם רבי יוסי ושמח בדברי תורה וקם לפניו. הסתכל בו רבי שמעון. אמר לו, רבי יוסי, עכשיו אתה שלם לפני עתיק הימים ודיוקנך שלם.
פתח ואמר (שמות לט ל) ויעש את ציץ נזר הקדש זהב טהור וגו' (פתח ואמר) אמאי אקרי ציץ אסתכלותא [לאסתכלא] (אסתכלנא) ביה⁴¹⁵⁵ ובגין דהוה קיימא על אסתכלותא דבר נש אקרי ציץ וכל מאן דאסתכל ביה בהווא ציץ אשתמודעא וביהו:	פתח ואמר "ויעש את ציץ נזר הקדש זהב טהור וגו'". למה נקרא ציץ. הסתכלות להסתכל בו. ומשום שהיה עומד על הסתכלות של אדם, נקרא ציץ. וכל מי שהסתכל בו באותו ציץ, היה נודע בו.
בציץ הוה אתוון דשמא קדישא גליפן בגלופא ומחקקן ביה ואי זכאה והוה⁴¹⁵⁶ ההוא	בציץ היו אותיות השם הקדוש חקוקות בחקיקה וחקוקות בו. ואם צדיק היה אותו שעומד לפניו, אותן אותיות שחקוקות בתוך

⁴¹⁴⁵ מזומנת לפני הקדוש ברוך הוא לשעשועו בסוד ספר זכרון לפניו ליראי ה', מפני שממה שהיא מזומנת למעלה מאירה למטה (אור יקר).

⁴¹⁴⁶ שמה שאורם עתה נעלם ואין הפרצוף נכר אלא לחכמים הגדולים יהיו נכרים לכל מצד גילוי אורם לעיני הכל (אור יקר).

⁴¹⁴⁷ שאין הנשמה מראה עתה סוד פרצוף אדם אלא דווקא לעיני החכמים המסתכלים בחסידותם כדפירשו בפרשת יתרו, ואז יראו לעיני הכל והיינו "כל רואיהם יכירום" וכו' (אור יקר).

⁴¹⁴⁸ ונפרד מהדבקות העליון, שאין הדבקות אלא כל זמן שלא יפסק דבקות המחשבה מהתורה (אור יקר).

⁴¹⁴⁹ בחכמה כוון מה שקראו יוסי ולא קראו ר' יוסי. מפני שנדבק בתורה ונתחכם בה עד שעלה במעלת החכמה כדפירשנו גדול מחסד, רב מחכמה, והעד משה רבות קודשא, ולזה יקרא רב"י פירוש רב י' דהיינו חכמה, וכיון שר' יוסי היה מפריד ונתסלקה ממנו סוד י' חכמה דהיינו רב"י ולזה קראו בשמו, והיינו ממש סוד אדם דקאמר לעיל דהיינו אדם מ"ה דהיינו חכמה כדפירשנו, ולזה אמר לו "דאת חד חסר בך" דהיינו את י' שפירשנו (אור יקר). לפי שהרהר במלי דעלמא א"ל יוסי ולא רבי יוסי (מ"מ).

⁴¹⁵⁰ שהדורש להם היה עומד בעמידה לכבוד התורה והשאר היו יושבים, ולזה קם ר' יוסי לדורש כדי שעל ידי שהיה הוא דורש היה שמח יותר ומטריד המחשבה בתורה ומתדבק, ומה שדרש ר' יוסי לא נכתב כאן מפני שהיה לו יחס במקום אחר, או שהיו דברים שנכללו במקום אחר בפרשיות (אור יקר).

⁴¹⁵¹ דר' שמעון ודרש עד שחזר אל הדבקות (אור יקר).

⁴¹⁵² עכשו קרי ליה רבי יוסי (מ"מ).

⁴¹⁵³ בסוד שעשוע התורה העולה למעלה לגבי חכמה ובינה כדפירשנו (אור יקר).

⁴¹⁵⁴ למטה בסוד ספר זכרון כדפי' שהם שני שעשועים. ועתה שחזר ונשתלם קראו ר' יוסי שנתשלם בסוד רב י' כדפירשנו (אור יקר).

⁴¹⁵⁵ הנה סוד הציץ הוא כי אור יסוד אימא אשר בה ח"ו היה אורם יוצא במצח ז"א ולכן היה כתוב בציץ קודש לה' כי היסוד לעול' נקרא קודש ולפי שמתגלה במצח ז"א יסוד א"א היה כתוב בו קודש ובית קדשי קדשים הוא יסוד נוק' דז"א בית לקודש שהוא יסוד המקבל כל קדשים העליונים והנה כהן גדול כשלבש ח' בגדים היה דוגמת אדם העליון ואם היה אדם כשר עובר לפניו היה ניכר אותיות קדושות כנודע שהאותיות' הם בבינה והמצח הוא בינה שבז"א ולכן נתגלו האותיות בבינה ואם היה אדם רשע עובר לפניו נופלין דס"א מתביישת ונופלת לפני הקדושה (זהר הרקיע).

⁴¹⁵⁶ הוה זכאה (מ"מ).

דקיימא קמיה אינזן אתונ דמחקקן ביה גו דהבא הוו בלטיז מתתא לעילא וסלקין מההוא גליפו בנהירו והוו נהרין באנפין דההוא בר נש:	זהב היו בולטות ממטה למעלה ועולות מאותה חקיקה באור, והיו מאירות בפני אותו האדם.
נציץ נציצו ביה ולא נציץ בשעתא קדמיתא דאסתכל כהנא ביה הוה חמי נהירו דאתון⁴¹⁵⁷ כלחו באנפין וכד הוה מסתכלא לעיינא ביה לא הוה חמי מדי אלא נהירו דאנפוי דנהיר כאלו ניצוצא דדהבא הוה נציץ ביה בר דכהנא הוה ידע חיזו דאסתכלותא קדמאה דהוה חמי לפום שעתא דהא רעותא דקודשא בריך הוא הוה ביה בההוא בר נש וידע דאיהו זמין לעלמא דאתי בגין דחיזו דא נהרין עליה מלעילא וקודשא בריך הוא הוה אתרעי ביה וכד מסתכלין ביה לא חמאן מדי בגין דחיזו דלעילא לא אתגליא אלא לפום שעתא:	נוצצת בו התנוצצות, ולא נוצצת. בשעה הראשונה שהסתכל בו הכהן, היה רואה את אור האותיות כולם בפנים, וכשהיה מסתכל לעיין בו, לא היה רואה דבר, אלא את אור פניו שמאיר כאלו ניצוץ של זהב היה נוצץ בו. רק שהכהן היה יודע את מראה ההסתכלות הראשונה שהיה רואה לפי שעה, שהרי רצונו של הקדוש ברוך הוא היה באותו אדם, ויודע שהוא מזומן לעולם הבא, משום שהמראה הזה מאירים עליו מלמעלה, והקדוש ברוך הוא היה רוצה בו. וכשמסתכלים בו לא רואים דבר, משום שהמראה שלמעלה אינו מתגלה אלא לפי שעה.
ואי קיימא בר נש קמי ההוא ציץ ואנפוי לא אחזיין לפום שעתא חיזו קדישא הוה ידע כהנא דהא איהו תקיף מצחא ובעי לכפרא עליה ולמבעי עלוי רחמין:	ואם עומד אדם לפני אותו ציץ ופניו אינם מראים לפי שעה מראה קדוש, היה הכהן יודע שהרי הוא עז מצח, וצריך לכפר עליו ולבקש עליו רחמים.
ויעש את ציץ נזר הקדש רבי יהודה פתח קרא ברות (רות ב ט) עיניך בשדה אשר יקצרון וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה אמאי אצטריך הכא למכתב אמר ליה רבי יצחק אי הכי כמה קראין אינזן באורייתא דאתחזיאו דלא אצטריכו למכתב וחמינן דכלחו רזין עלאין אמר רבי יהודה האי קרא מאן דחמי ולא אסתכל ביה כמה דלא טעים תבשילא דמי:	"ויעשו את ציץ נזר הקדש". רבי יהודה פתח הפסוק ברות "עיניך בשדה אשר יקצרון וגו'". בפסוק הזה יש להתבונן, למה צריך כאן להכתב. אמר לו רבי יצחק, אם כך, כמה פסוקים הם בתורה שנראה שלא הצטרכו להכתב, וראינו שכלם סודות עליונים. אמר רבי יהודה, בפסוק זה מי שרואה ולא מתבונן בו, כמי שלא טעם תבשיל הוא דומה.
אלא רוא הכא וברוח הקודש נאמר. משום שראה בעז, הדיין של ישראל, את ענותנותה של אותה צדקת, שלא מרימה עיניה לראות במקום אחר אלא לפניו, וראתה כל מה שראתה בעין טובה, ועזות המצח לא היתה בה, שבח את עיניה.	אלא רוא הכא וברוח הקודש נאמר. משום שראה בעז, הדיין של ישראל, את ענותנותה של אותה צדקת, שלא מרימה עיניה לראות במקום אחר אלא לפניו, וראתה כל מה שראתה בעין טובה, ועזות המצח לא היתה בה, שבח את עיניה.
בגין דאית עיינין דבגינהון לא שלטא ברכתא בההוא אתר ואיהו עינא טבא חמא בה דכל מה דאסתכלת הוה בעינא טבא ותו דחמא דהוה אצלח בידהא כל מה דהות לקטא אתוסף בחקלא ובעז אסתכל דרוחא קדישא שריא עלה כדין פתח ואמר עיניך	משום שיש עיניים שבשבילן אין שולטת ברכה באותו מקום, והוא ראה בה עין טובה, שעל כל מה שהסתכלה היה בעין טובה. ועוד, שראה שהיה מצליח בידה כל מה שהיתה לוקחת נוסף בשדה. ובעז התבונן שרוח הקודש שורה עליה, ואז פתח ואמר, "עיניך בשדה אשר יקצרון וגו'". אם תאמר, בשביל אותם הלוקטים כל אותם האחרים,

⁴¹⁵⁷ פירוש היו נראים במצח האדם המסתכל כל בציץ כמין אותיות (מ"מ).

בשדה אשר יקצרון וגו' אי תימא בגין אינון לקטין כל אינון אחרינין⁴¹⁵⁸ היך אמר דתהך אבתרייהו (א)לא אצטריך למכתב ואלא ולקטת אחריהן מאי והלכת אחריהן אלא בגין עינהא קאמר ועינהא דהו גרמין [עינהא ברכתא] לקטין סגיאין [ועל דא]⁴¹⁵⁹ והלכת אחריהן בתר עיניך כל שאר בני עלמא לית להו	איך אמר שתלך אחריהם, לא היה צריך להכתב אלא ולקטת אחריהן, מה זה "והלכת אחריהן". אלא בשביל עיניה הוא אמר, עיניה שהיו גורמות (עיניה ברכות) רבות, ללוקטים רבים, ועל כן "והלכת אחריהן", אחר עיניך. כל שאר בני העולם אין להם
ריח/א	
רשו למיהך בתר עינוי ואנת לבתר עיניך דעיניך גרמין ברכאן סגיאין:	רשות ללכת אחר עיניהם, ואת אחר עיניך, שעניך גורמות לברכות רבות.
דבר אחר (רות ב ט) עיניך בשדה אשר יקצרון⁴¹⁶⁰ בעז חמא ברוח קודשא דומינין לנפקא מינה ומלכין עלאין שליטין (עיינין עלאין קדישין) דאינון עיינין דכלא כמה דהות תמר דכתיב בה (בראשית לח יד) ותשב בפתח עינים⁴¹⁶¹ אתישבת בפתחא דנפקין מינה מלכין שליטין (ועיינין) עלאין דאקרון עיינין כמה דאת אמר (במדבר טו כד) אם מעיני העדה וכמה (בגין) דכל שייפי גופא לא אזלין אלא בתר עיינין ועיינין אינון מנהגין לכל גופא אוף הכי מלכין וסנהדרין וכל אינון שליטין כלא אזלין אבתרייהו (כמה דאזלי שייפין כלהו בתר עיינין) ובגין כך אמר לה עיניך אלין מלכין ושליטין דומינין למיפק מינה:	דבר אחר "עיניך בשדה אשר יקצרון", בעז ראה ברוח הקודש שעתידים לצאת ממנה מלכים עליונים שליטים, שהם העינים של הכל, כמו שהיתה תמר, שנאמר בה "ותשב בפתח עינים", התישבה בפתח שיוצא ממנו מלכים שליטים עליונים שנקראים עינים, כמו שנאמר "אם מעיני העדה". כמו שכל אברי הגוף לא הולכים אלא אחר העינים, והעינים מנהיגות את כל הגוף, אף כך מלכים וסנהדרין וכל אותם שליטים, הכל הולכים אחריהם (כמו שהולכים האיברים כולם אחר העינים), ולכן אמר לה "עיניך", אלו המלכים והשליטים שעתידים לצאת ממנה.
בשדה מאן שדה דא ציון וירושלם דכתיב (מיכה ג יב) ציון שדה תחרש וכתיב (בראשית כז כז) כריח שדה אשר ברכו יהוה דא ירושלם ועל דא כתיב (רות ב ט) עיניך בשדה דאינון עיינין דילה דומינין למיפק מינה לא יהון שליטין אלא בשדה אשר יקצרון דהא מההוא שדה הו נקטין כל בני עלמא תורה ונהורא דנהיר דכתיב (ישעיה ב ג) כי מציון תצא תורה:	"בשדה", איזה שדה. זה ציון וירושלים, שנאמר "ציון שדה תחרש", ונאמר "כריח שדה אשר ברכו ה'", זו ירושלים. ועל כן נאמר "עיניך בשדה", שהם העינים שלה, שעתידים לצאת ממנה, לא יהיו שליטים אלא "בשדה". "אשר יקצרון", שהרי מאותו שדה היו לוקחים כל בני העולם תורה ואור שמאיר, שנאמר "כי מציון תצא תורה".
והלכת אחריהן (רות ב ט) באלין עובדין	"והלכת אחריהן", במעשים הכשרים הללו

⁴¹⁵⁸ פירוש שמא תאמר האי דכתיב והלכת אחריהם דהיינו אחר הלוקטים שהיו מלקטים שם, א"כ ולקטת אחריהם מבעי ליה (מ"מ).

⁴¹⁵⁹ "[עינהא ברכתא] לקטין סגיאין [ועל דא]" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "ברכאן סגיאין".
⁴¹⁶⁰ ר"ל מארי דרזין שהן עינים דשכינה כמ"ש למטה דשכינה יתבא בעיניהון והוא כנ"ל דשם הויה נהיר בעיניהון והוא מסט' דרזין שהן מעץ החיים בינה ה"פ אור שבהן נשלם הויה וז"ש לעיל כו' שריא ביה הויה ונהיר כו' (בהגר"א בתז"ח לג ע"ד). סוד ע"ץ החיים סוד אמונה, ועיניך בשדה אשר יקצרון, המחצדא חקלי (עי' אד"ר קכז ע"ב) (הגרמ"מ תמונת האותיות דף רנב).

⁴¹⁶¹ עי' ח"ג עא ע"ב: ותשב בפתח עינים מאן פתח עינים כד"א והוא יושב פתח האהל וכתיב ופסח יי' על הפתח וכתיב פתחו לי שערי צדק וגו' עינים דכל עיינין דעלמא להאי פתחא מצפאן.

דכשרן דאנא חמינא כך הלא צויתי את הנערים וגו' כמשמעו דיליה בגין דאתתא דעתהא קלה וצמית לישנא דנקיות נקט וצמית דאי תיאובתיך לאדבקא⁴¹⁶² כבר נש לקיימא זרעא בעלמא והלכת אל הכלים אליו אינון צדיקיא דאקרון כלי יהו"ה ודכתיב (שם נב יא) הברו נשאי כלי יהו"ה דומינין צדיקיא לאייתאה לון כל עלמא דורונא למלכא משיחא ואינון כלי יהו"ה [דכתיב נושאי כלי ה'] מאנין דקודשא בריך הוא אתהני בהו אליו אינון מאנין תבירין⁴¹⁶³ תבירין אינון בהאי עלמא בגין לקיימא אורייתא ושימושא דקודשא בריך הוא אשתמש בהו לא אשתמש אלא מגו כלים וכד תתדבק בהו ושתית⁴¹⁶⁴ וגו' (רות ב ט):	שאני ראיתי כך. "הלוא צויתי את הנערים וגו'", כמשמעו שלו, משום שאשה דעתה קלה. "וצמית", לשון נקיות נקט, "וצמית", שאם תשוקתך להדבק באדם לקיים זרע בעולם, "והלכת אל הכלים", אלה הם הצדיקים שנקראים כלי ה', שנאמר "הברו נושאי כלי ה'". שעתידים הצדיקים להביא להם את כל העולם דורון למלך המשיח. ואותם "כלי ה'", כלים שהקדוש ברוך הוא נהנה בהם, אלה הם כלים שבורים, שבורים הם בעולם הזה כדי לקיים את התורה. והשמוש שהקדוש ברוך הוא משתמש בהם לא משתמש אלא מתוך הכלים הללו. וכשתדבק בהם "ושתית וגו'".
רבי יוסי פתח ואמר (רות ג ז) ויאכל בעז וייטב לבו. מה זה וייטב לבו. שברך על מזונו, ופרשוה. וזהו סוד, שמי שמברך על מזונו זה מיטיב ללבו, ומי מיטיב, כמו שנאמר "לך אמר לבי". ונאמר "צור לבי וגו'".	רבי יוסי פתח ואמר "ויאכל בעז וייטב לבו". מה זה וייטב לבו. שברך על מזונו, ופרשוה. וזהו סוד, שמי שמברך על מזונו זה מיטיב ללבו, ומי מיטיב, כמו שנאמר "לך אמר לבי". ונאמר "צור לבי וגו'".
ובגין דברכת מזונא חביבא קמי קודשא בריך הוא כל מאן דברך על שבעא אוטיב וחד די לאתר אחרא וסימנך סעודתי דשבת דאתר אחרא אתהני מההיא (ברכה⁴¹⁶⁶ דשבעא) [שבעה וחידו והכא אתהני מההוא ברכה דשבעא אינון סימנא מ"ט] וברכה דשבעא דההוא צדיק בעז ודא וייטב לבו:	ומשום שברכת המזון חביבה לפני הקדוש ברוך הוא, כל מי שמברך על השובע, מיטיב ומשמח למקום אחר, וסימנך, סעודת השבת, שמקום אחר נהנה מאותה ברכה של שובע ושמחה. וכאן נהנה מאותה ברכה של שובע של אותו צדיק בעז, וזהו וייטב לבו.
(מאי טעמא)⁴¹⁶⁷ בגין דמזונא איהו קשה קמי קודשא בריך הוא⁴¹⁶⁸ ההוא אתר⁴¹⁶⁹	(למה) משום שהמזון הוא קשה לפני הקדוש ברוך הוא שהוא אותו מקום, וכיון

⁴¹⁶² פי' אם תאותם להנשא לאחר כדי להקם זרע (מ"מ).
⁴¹⁶³ עי' ח"ג דף ט ע"א ודברינו שם, ועי' שעה"ק ו ע"ב: גם ממאמר הזה יתבאר לך ענין אחד שנבאר בע"ה, בענין עולם הנקודים, איך יצאו השבעה מלכים שמלכו בארץ אדום, ונסתלקו האורות מתוך הכלים, ואשתארו מאנין תבירין יבשים בלא מיא, אשר זהו סוד מיתת המלכים.
⁴¹⁶⁴ נראה דנערים הם מט"ט וסנדל ר"ל שתזכה לקבל הארה מהם (מ"מ).

⁴¹⁶⁵ פי' מלכות (מ"מ).
⁴¹⁶⁶ רד ע"ב (הערת הזהר).

⁴¹⁶⁷ וז"ל הרב בס"ה דע כי כל מה שאדם אוכל בחול הרוב הולך לחיצונים, ואין רוחניות כי אם מה שהוא הכרחי למזון הנפש כדי שלא תתפרד והמותר מוסיף כח לחיצונים וליצ"הר, וכל מה שאוכל בשבת הוא רוחני אע"פ שאוכל יותר מן הצורך הכל נבלע באיברים וג' ימים אחר הקבורה נבקע הכרם ואומר לו טול מה שנתת בי, וזהו למי שעושים בחול כמו בשבתות וי"ט, ולא יחשוב האדם שהקב"ה רוצה שיאכל להנאת גופו אלא לתקן כי בחטא אד"הר ערב טו"ר ונתקלקל אפילו דומם וצומח, והעירוב הוא מהניצוצות של הקדושה נתערבבו אפילו בדומם כמ"ש ארורה האדמה בעבורך: ולכן סדר ה' בעולמו כי מן הדומם וצומח יתקיימו הב"ח וכשהאדם אוכל הב"ח ישאר בו הרוחניות, ואז הניצוצות שנאבדו בזמן אד"הר חוזרים לו במדרגות אלו ולכן באכילה מרויח האדם ומוסיף כח בנשמתו ע"י הברכות שמברך ברכת הנהנין, שע"י הברכה היא לוקחת הנפש חלק הרוחני והוא מזון הנפש ולכן כל מה שאוכל אדם בחול יותר מקיום נפשו כמ"ש צדיק

וכיון דבר נש אכיל ושתי וקא מברך ההיא ברכתא סלקא ואתהני מאינן מלין דשבעא [דסלקין] ואשתכח דאתהני ממוזנא מתתא ומלעילא:	שאדם אוכל ושותה ומברך, אותה ברכה עולה, ונהנה מאותם דברים של שובע (שעולים), ונמצא שנהנים מן המזון ממטה ומלמעלה.
ודא איהו רזא ודבין (דמן) חברייא רזא בחול לא ואתהני ההוא אתר (מתהני) אלא מאינן מלין דסלקין מגו שבעה וכלהו [מילין] מתעטרן ורוון ושבעין בחדו וההוא אתר אתהני מנייהו בשבת איהו רזא אחרא במזונא ממש ובההוא חדוה דמוזנא דמצוה דשבת [ובכלא אשתכח כלילא מעילא ותתא ורזא דא (דה"א כט יד) כי ממך הכל ומידך נתנו לך ודאי [בהנאותיה] ולהנאותיה דא ובההוא חדוה דמוזנא דמצוה דשבת] כמה דאוקמוה:	וזהו הסוד שבין החברים. הסוד שבחול לא נהנה אותו מקום, אלא מאותם דברים שעולים מתוך שובע, וכל הדברים מתעטרין ורווים ושבעים בשמחה, ואותו מקום נהנה מהם. בשבת הוא סוד אחר במזון ממש, ובאותה שמחה של המזון של מצוה של שבת, ובכל נמצא כלול ממעלה ומטה. וסוד זה, "כי ממך הכל ומידך נתנו לך". ודאי מהנאתה הזו, ובאותה שמחה של מזון של מצות השבת, כמו שבארנו.
מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוזנא לביה ולשואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה ברזא דא [ולשוויה] (ולישוי) רעותיה דהא איהו יהיב השתא לאחרא בחדוה בעינא טבא וזכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יהבין ליה בחדוה ובעינא טבא ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה ובמילין דאורייתא וישוי לביה ורעותיה למיהב ברכה דא ברזא דאצטריך:	מי שמברך את הקדוש ברוך הוא מתוך שובע, צריך לכוון לבו ולשים רצונו בשמחה, ולא ימצא עצוב, אלא שיברך בשמחה בסוד זה ולשים רצונו שהרי הוא נותן עכשיו לאחר בשמחה, בעין טובה. וכמו שהוא מברך בשמחה ובעין טובה, כך נותנים לו בשמחה ובעין טובה, ולכן לא ימצא עצוב כלל, אלא בשמחה ובדברי תורה, וישים לבו ורצונו לתת ברכה זו בסוד שצריך.
רזא הכא ארבע רתיכין⁴¹⁷⁰ שליטין בארבע סטרין ומשריין אתזנו מההיא ברכתא דשבעא ובאינן מלין דברוך אתה אתהני ואתרבי ואתער ביה ומאן דמברך אצטריך רעותא בחדוה ובעינא טבא ועל דא כתיב (משלי כב ט) טוב עין הוא יבורך⁴¹⁷¹:	סוד כאן, ארבע מרכבות שולטות בארבעה צדדים ומחנות, נזונו מאותה ברכת השובע, ובאותם דברים של ברוך אתה, נהנה ומתרבה ומתעטר בו. ומי שמברך, צריך רצון בשמחה ובעין טובה, ועל כן נאמר "טוב עין הוא יברך".
והכא שפיל לסופיה דקרא ודכתיבו (משלי	וכאן רד לסוף הפסוק, שנאמר "כי נתן מלחמו לדל", שאם לא תאמר כך, הפסוק

אוכל לשובע נפשו המותר נק' פרש חגכם ומוסיף כח לחיצונים, ומה שאוכל בשבת וי"ט הכל הוא רוחניות ונבלע כאיברים, וזה היה טעם שמאי שהיה לוקח ביום א' וכשהיה מוצא ביום ב' יותר נאה היה אוכל הראשון לפי שהי' סובר כיון שלקחו לכבוד שבת חל עליו קדושת שבת, ואפילו שהיה אוכלו בחול נבלע באיברים, ועיין בפ' ויקהל דף ר"ח ע"א וז"ל בחול לא מתהני אלא מאלין דסלקין מגו שבעה ובשבת איהו קזר אחרא במזונ' ממש ובההו' חדווה דמצוה דשבת עכ"ל, ובזה מובן לשון זה (מ"מ).

⁴¹⁶⁸ פירוש מלכות (מ"מ).

⁴¹⁶⁹ "ההוא אתר" נמחק במ"מ.

⁴¹⁷⁰ ארבעה ברכות שיש בבה"מ (רח"ו במ"מ), ור"ל שד' רתיכין שהם ארג"מ מן נהנים מד' ברכות של בה"מ ג"כ כמו שנהנית השכינה א"נ ד' רתיכין וכו' הם מוחי חכמה ובינה וחר"ג דנוקבא שנתקנים ע"י ד' ברכות דבה"מ כמ"ש הרב בכוונת בה"מ (מ"מ).

⁴¹⁷¹ פירוש כמר"זל אל תקרי יבורך אלא יברך ור"ל שיברך בה"מ בעין טובה (מ"מ).

הזה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, אלא "טוב	כב ט) כי נתן מלחמו לדל דאי לא תימא הכי ⁴¹⁷² האי קרא [לאו] (או) רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה אלא טוב
	ריח/ב
עין" כמו שבארנו, "הוא יברך" ודאי, בעין טובה ובשמחה. ואינו לחנם לברך בשמחה, שהרי מאותה ברכה ומאותה שמחה "נתן מלחמו לדל", מקום שצריך להיות ניזון מכל הצדדים, מקום שאין לו מעצמו כלום, מקום שנהנה מכל הצדדים ונכלל מכל הצדדים. הדברים הללו לא נמסרו אלא לחכמים שיודעים סודות עליונים ודרכי התורה.	עין כמה דאוקימנא הוא יברך ודאי בעינא טבא בחדוה ולא אוהו למגנא לברכא בחדוה דהא מההיא ברכתא ומההוא חידו נתן מלחמו לדל אתר דאצטריך לאתזנא מכל סטרינ אתר דלית ליה מגרמיה כלום אתר דאותוהני מכל סטרינ ואתכליל מכל סטרינ מלין אלין לא אתמסרו אלא לחכימין ודידעין רזין עלאין וארחין (למנדע ארחא) דאורייתא:
בא וראה, בעז היה טוב עין, ועזות מצח מעולם לא היתה בו. מה נאמר "ויבא לשכב בקצה הערמה", סוד הנאמר "בטנך ערמת חטים". מכאן למדנו, שכל מי שמברך ברכת המזון כראוי בשמחה וברצון הלב, כשמסתלק מן העולם הזה מתקן לו מקום בתוך סודות עליונים בהיכלות קדושים. אשרי האיש	תא חזי בעז טב עינא הוה ותוקפא ⁴¹⁷³ דמצחא לא הוה ביה לעלמא ⁴¹⁷⁴ מה כתיב (רות ג ז) ויבא לשכב בקצה הערמה רזא דכתיב (שיר ז ג) בטנך ערמת חטים ⁴¹⁷⁵ מהבא אוליפנא כל מאן דמברך ברכת מזונא כדקא יאות בחדוה ברעותא דלבא ⁴¹⁷⁶ כד

⁴¹⁷² פירו' אלא הפסוק כפשטיה ולא אמרינן אל תיקרי וכו', א"כ לאו רישיה סיפיה ולא סיפיה רישיה דריש' משמע מפני שעינו טובה יבורך שהוא ראוי לברכה אף על פי שלא נתן כלום, ובסיפ' משמע כי נתן מלחמו לדל, אלא ודאי אל תקרי אלא יברך שיברך בק"ש בעין טוב והטעם כי נתן מלחמו לדל שע"י אותה ברכה משפיע לחם ושפע למלכות הנק' ד"ל שהיא מילוי המילוי דאד"ני שעולה ד"ל ולכן צריך טוב עין (מ"מ).

⁴¹⁷³ תוקפא (דפ"ו).
⁴¹⁷⁴ מצד הטבע החוצפא והעזות שרשה ג"כ במצח, בסוד עזות מצח, ומצח היה לך מאנת הכלם (ירמיה ג), ושם שורש כל הדינים וכל הד' מיתות כמו שכתוב באדר"ז (רצג ע"א ע"ב), היפוך כלל כל הרצון, אך כולם נתמתקין בשורשן, כלל כל המדות, שהיא התורה והיראה, שהם משברים וממתקים את העזות, שהיראה הוא היפוך העזות, כמ"ש לבעבור תהיה יראתו על פניכם (שמות כ) ואמרו זה הבושה (נדרים כ ע"א), וזה סוד בראשית י"א בש"ת (הגרמ"מ פקודי רלה ע"ב).
⁴¹⁷⁵ פירוש שהמ' יש בה כ"ב אתון שהם גימ' חט"ה (מ"מ).

⁴¹⁷⁶ עי' ז"ח פז ע"ד: ומאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדי לתתא ואצטריך לברך בחדוה וברעותא דלבא בגין למחדי מדת הטוב דכתיב ויאכל בועז וישת וייטב לבו דא היא מדת הטוב דכתיב וטוב לב משתה תמיד אתו חברייה ונשקו ליה ועבדו חדוה והלולא אחרא וזמינו לכל בני דוכתא ושוייהו רישא לכולהו.

ועי"ש פו ע"ג: ואכלת ושבעת כל האוכל ואינון מברך ברכת המזון נקרא משחית וגזלן שנאמר גזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. ועי' עמק המלך (ש"ה פל"ח): אלו השברים [השברי כלים מהמלכין קדמאין] ירדו ד' מדריגות אבי"ע, ונפלו עד קרקע עשייה, ועליו נאמר, 'מקום אשר אסירי המלך אסורים' [בראשית ל"ט כ'] עד תחיית המתים, ומהם נעשו הארבע יסודות ארמ"ע, שמהם נתהוו ארבע מדריגות ד'ומם צ'ומח ח'י מ'דבר [דצח"ם] וניצוצי טהרה נשארו בלועים, בתוך אלו הד' מינים. וכשנתגשמו הדברים, נשארו הטיפין בלועים בתוכם, מפני שבאותן השברים נשאר בהם, איזה צד מן האור, כמו טפין טיפין וניצוצות, ובירידתם לעשייה קלטו אלו המינים הניצוצות הללו. המשל בזה, כי כמו שהכלי שהוא מלא שמן ונשבר, נשאר בו היינו בשברים, לחלוחות של שמן, שהוא כמו טיפין, וכל כלל תיקונינו ומעשה המצות הוא להוציא יקר מזולל' [ירמיהו ט"ו י"ט], 'לכלא הפשע ולהתם חטאת' [דניאל ט' כ"ד], ועליו נאמר 'והוצאתי את בלעו מפיו' [ירמיהו נ"א מ"ד], והם ממש ניצוצי נשמות שמתקן אותם האוכל, בכוונת הברכה של ברכת הנהנין. ובזה מתקן ניצוצי נשמתו, וניצוצים הנוגעים בנשמת אביו. ואם לא עשה כן, ונהנה בלא ברכה עליו, אמרו רז"ל שהוא כאלו גזל אביו ואמו' [משלי כ"ח כ"ד], מניצוצים השייכות לנשמותיהם. והוא 'חבר הוא לאיש משחית' [שם], שכל מגמתו של איש משחית, לגזול ניצוצות ולקולטם, ולא להחזירם אל הקדושה, והוא חבר שלו, אם אינו מברך, כיוון שפוגם בניצוצי אכילתו שמחזירם לאיש משחית, והוא חבר למשא ומתן שלו. וזהו סוד, 'כי לא על הלחם

סליק מהאי עלמא אתר אתתקנא ליה גו רזין עלאין בהיכלין קדישין זכאה איהו בר נש דנשיר פקודי דמאריה וידע ורזא (שבחא) דלהון דלית לך⁴¹⁷⁷ פקודא ופקודא באורייתא דלא תליין ביה רזין עלאין ונהורין וזיוין עלאין ובני נשא לא ידעי ולא משגיחין ביקרא דמאריהון זכאה חולקהון דצדיקא אינון דמשתדלי באורייתא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ששומר את מצוות אדונו ויודע את סודו, שאין לך מצוה ומצוה בתורה שאין תלויים בה סודות עליונים ואורות וזיונים עליונים, ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים בכבוד רבונם. אשרי חלקם של הצדיקים, אותם שעוסקים בתורה. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.
תא חזי דהא ואמרו דכל (אמרי כל) אינון תקיפי מצחא דלית להו כסופא לית להון חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי כל אינון תקיפי מצחא דהו בהו בישראל כד הו מסתכלן בהווא צייץ⁴¹⁷⁸ הו מתברר⁴¹⁷⁹ לבייהו ומסתכלן בעובדיהו בגין דציץ על את הוה קאים וכל מאן דמסתכל ביה הוה מכסיף בעובדוי ועל דא צייץ מכפרא על אינון תקיפי אנפין תקיפי מצחא:	בא וראה שהרי אמרו, שכל אותם עזי המצח שאין להם בושה, אין להם חלק בעולם הזה ובעולם הבא. כל עזי המצח שהיו בישראל, כשהיו מסתכלים באותו הציץ, היו משברים את לבם ומסתכלים במעשיהם, משום שציץ היה עומד על אות, וכל מי שמסתכל בו היה מתביש במעשיו. ולכן הציץ מכפר על אותם עזי פנים, עזי מצח.
אתוון דרזא דשמא קדישא דהו גליפין על ציצא הו נהרין ובלטין ונצצין כל מאן דהוה מסתכל בהווא נציצו דאתוון אנפוי נפלין מאימתא והוה אתבר לביה וכדין ציצא מכפרא עלייהו כנוונא דא כיון דאיהו גרים לתברא לביה ולאתכנעא מקמי מאריה:	אותיות של הסוד של השם הקדוש שהיו חקוקות על הציץ, היו מאירות ובלטות ונוצצות. כל מי שהיה מסתכל באותה התנוצצות של האותיות, נופלות פניו מאימה והיה נשבר לבו, ואז הציץ מכפר עליהם. כמו זה, כיון שהוא גורם לשבר לבו ולהכנע מלפני רבונו.
כנוונא דא קטרת כל מאן דארח בהווא תננא כד סליק ההוא עמודא מההוא מעלה עשן הוה מברר אלביהו (ליה) בברירו דנהירו בחדוה⁴¹⁸⁰ למפלח למאריה ואעבר מגיה זוחמא דיצר הרע ולא הוה ליה אלא לבא חדא לקבל אבוה דבשמיא בגין דקטרת תבירו דיצר הרע איהו ודאי בכל סטריין וכמה דציץ הוה קאים על ניסא אוף קטרת דלית לך מלה בעלמא למתבר ליה לסטרא אחרא בר קטרת:	כמו כן הקטורת, כל מי שהריח באותו עשן, כשעלה אותו עמוד מאותו מעלה עשן, היה מברר את לבו בברור באורה בשמחה לעבוד את רבונו ומעביר ממנו זוהמת היצר הרע, ולא היה לו אלא לב אחד כנגד אביו שבשמים, משום שקטורת היא שבר ליצר הרע ודאי בכל הצדדים. כמו שציץ היה עומד על נס, אף קטורת. שאין לך דבר בעולם לשבר את הצד האחר, חוץ מקטרת.
תא חזי מה כתיב (במדבר יז יא) קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים	בא וראה מה נאמר "קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת". למה, "כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף". שהרי

לבדו יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי יהו"ה [דברים ח' ג'] שהוא הברכה המוציאם מהטומאה להקדושה.

⁴¹⁷⁷ לן (דפ"ו).

⁴¹⁷⁸ ב' מיני בחי' מוחין יש בז"א, אם מצד אבא אם מצד אימא. אמנם המוחין דמצד אבא, אין לנו עתה עסק בהם, לפי שהאור היוצא מהם הוא סוד הציץ של כהן גדול, שהוא ממוחין דאבא, ולכן נקרא ציץ דכורא כנז', בפ' שלח לך (דף קעד ע"ב בר"מ) וע"ש (שעה"כ ציצית ד). עי' זהר שמות טו ע"א וע"ב ומאיר הזהר שם בשם הזהר הרקיע והגהות הלש"ו ומ"מ ודע"ה ח"ב קג ע"ד.

⁴¹⁷⁹ מתברן (דפ"ו).

⁴¹⁸⁰ דנהירו בחדוה (מוסגר בדפ"ק).

קטרת מאי טעמא כי יצא הקצף מלפני יהו"ה החל הנגף דהא לית תבירו לההוא סטרא בר קטרת דלית לך מלה חביבה קמי קודשא בריך הוא כקטרת [וקיימא] (מכאן) לבטל חרשין ומלין בישין מביתא ריחא ועשנא דקטרת דעבדי בני נשא בההוא עובדא (ו)איהו מבטל כל שכן קטרת:	אין שבר לאותו הצד חוץ מקטרת, שאין לך דבר חביב לפני הקדוש ברוך הוא כמו קטורת, ועומדת לבטל כשפים ודברים רעים מהבית. ריח ועשן של קטורת שעושים בני אדם באותו מעשה הוא מבטל, כל שכן הקטורת.
מלה דא גזרה קיימא קמי קודשא בריך הוא דכל מאן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא ונ"א פרשתא דקטרת ישתזיב מכל מלין [בישין חרשין דעלמא] (דחרשין בעלמא) ומכל פגעין בישין ומהרהורא בישא [ומדינא בישא] וממותנא⁴¹⁸¹ ולא יתזק כל ההוא יומא דלא יכיל סטרא אחרא לשלמא(ה) עליה וואצטריך [ויצטריך] דיכוון ביה:	דבר זה גזרה עומדת לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום את מעשה (פרשת) הקטרת, ינצל מכל הדברים הרעים וכשפי העולם, ומכל הפגעים הרעים, ומהרהור רע ומדין רע וממות, ולא ינזק כל אותו יום, שלא יכול הצד האחר לשלוט עליו, וצריך שיכוון בו.
אמר רבי שמעון אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקטרת קמי קודשא בריך הוא הוו נטלי כל מלה ומלה מניה והוו סלקי לה עטרה על רישיהו ככתרא דדהבא ומאן דאשתדל ביה בעי לאסתכלא בעובדא דקטרת ואין (ו)יכוון ביה בכל יומא אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי ויסתלק מותנא מניה ומעלמא וישתזיב מכל דינין דהאי עלמא מסטרין בישין ומדינא דגיהנם ומדינא דמלכו אחרא:	אמר רבי שמעון, אם בני אדם היו יודעים כמה הוא עליון מעשה הקטורת לפני הקדוש ברוך הוא, היו נוטלים כל דיבור ודיבור ממנו והיו מעלים אותו עטרה על ראשיהם כמו כתר של זהב. ומי שמשתדל בו, צריך להסתכל במעשה הקטורת, ואם יכון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק המות ממנו ומהעולם, וינצל מכל הדינים של העולם הזה, ומצדדים רעים, ומדין הגיהנם ומדין המלכות האחרת.
בההוא קטרת כד הוה סליק תננא בעמודא כהנא הוה חמי אתון⁴¹⁸² דרזא דשמא	באותה קטרת, כשהיה עולה עשן בעמוד, הכהן היה רואה האותיות של השם הקדוש
ריט/א	
קדישא⁴¹⁸³ פרישאן ונ"א פרחין באורא וסלקי לעילא בההוא עמודא לבתר כמה	פרושות (פורחות) באויר ועולות למעלה באותו עמוד. אחר כך כמה מרכבות קדושות סובבות אותו מכל הצדדים עד שעולה באור

⁴¹⁸¹ ומותנא (דפ"ו).

⁴¹⁸² הענין במה שפירשנו לעיל שאויר העולם הזה שולט בו אותיות יהו"ה מצורף בצרופיו, ובכח השם התפלה עולה ובוקע האוירין, גם הקטורת בעניינו שם יהו"ה היה עולה עמו ובוקע אוירין לפניו לעלות לקשר ולייחד למעלה והיינו לפניו, ומצדדיו היו סוד כל המרכבות הקדושות השולטות באויר העולם כדפי' שם סובבות אותו מכל עבריו, עד שיעלה למעלה מעשיה אל יצירה, ומיצירה אל בריאה, ומבריאה אל אצילות, ובאצילות קושר שבעה מדות בבינה (אור יקר).

⁴¹⁸³ כתב מורינא שפירש הרב דהיינו הבירורים שבתוך קליפת נוגה שעולים ע"י הקטורת והם דמות אותיות. בפ' ויקהל האריכו בענין הקטרת בכח סגולתו לבטל כל סטרין בישין וכתב בספר ח"י וז"ל וכן בפסוק ושחט אותו על ירך המזבח צפונה. אמרו שיש לכוון בו שצפון הוא מדה"ד כמש"ה מצפון תפתח הרעה. ושיהיה נשחט ונכנע לפני מדה"ר ולכן אז"ל כל האומר פסוק זה ומכין בו הקב"ה זוכר לו עקידת יצחק. לפי כי הכוונה בו היא כעין מעשה העקדה כי יצחק שהוא דין נעקד ע"י אברהם שהוא חסד. וכן ענין הקטורת סגולתו לבטל כל סטרין בישין (מ"מ).

רתיבין קדישין סחרין ליה מכל סמריין עד דסליק ובנהירו וחדוהו וחדוהו למאן דחד⁴¹⁸⁴ וקשר קשרין⁴¹⁸⁵ ולעילא ותתא ליחדא כלא⁴¹⁸⁶ והא אוקימנא ודא מכפר על יצר הרע ועל עכו"ם ודאיהו סמרא אחרא והא אוקמוה:	ושמחה, ומשמח את מי שמשמח, וקושר קשרים למעלה ולמטה כדי ליחד הכל, והרי בארנו. וזה מכפר על יצר הרע ועל עבודה זרה, שהוא הצד האחר, והרי בארנו.
פתח ואמר (שמות ל א) ויעש⁴¹⁸⁷ מזבח מקטר קטרת וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה בגין דתרין מדבחין הוו מדבחה דעלוון ומדבחה דקטרת בוסמין דא לבר ודא לגו האי מדבחה דקטרת דאיהו פנימאה אמאי אקרי מזבח והא לא דבחין ביה דבחין ומזבח על דא אקרי אלא בגין דבטיל וכפית לכמה סמריין בישין וובגין דההוא סמרא בישא הוה⁴¹⁸⁸ כפית לא יכיל [דלא יכלי] לשלמאה ולא למהוי קטיגורא ועל דא אקרי מזבח כד ההוא סמרא [בישא] (אחרא) הוה חמי [עמודא] [עשנא] (דעובדא) דקטרת [דסליק (ו)אתכפיא⁴¹⁸⁹ וערק ולא יכיל לקרבא כלל למשכנא ובגין דלא אתזכי ולא אתערב בההוא חדוה דלעילא בר קודשא בריך הוא בלחודוי (ו)בגין דחביבה כל כך לא קאים ההוא מזבח אלא [פנימאה] לגו דהאי איהו מזבח אדברכאן אשתכחו (דברכה אשתכחי) ביה ועל דא סתים מעינא:	פתח ואמר "ויעש מזבח מקטר קטורת וגו'". בפסוק זה יש להתבונן, משום שהיו שני מזבחות, מזבח העולות ומזבח קטורת הסמים, זה בחוץ וזה בפנים. מזבח הקטורת הזה שהוא פנימי, למה נקרא מזבח, והרי אין זובחים בו זבחים, ומזבח על כן נקרא. אלא משום שמבטל וכופת כמה צדדים רעים, ומשום שאותו הצד הרע כפות, לא יכול לשלוט ולא להיות קטגור, ועל כן נקרא מזבח. כשאותו הצד הרע היה רואה (עמוד העשן) עשן הקטורת שעולה, נכנע ובורח, ולא יכול להתקרב כלל למשכן. ומשום זה נטהר ולא מתערב באותה שמחה שלמעלה, חוץ מהקדוש ברוך הוא לבדו, ומשום שכל כך חביבה, לא עומד אותו מזבח אלא (פנימי) לפנים, שזהו המזבח שנמצאות בו ברכות, ועל כן נסתר מן העין.
מה כתיב באהרן (במדבר יז) ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה דכפית ליה למלאך המות דלא יכיל לשלמאה כלל ולא למעבד דינא סימנא דא אתמסר בידנא די בכל אתר דקאמרי בכוונה ורעותא דלבא עובדא דקטרת דלא שלטא מותנא בההוא אתר ולא יתזק ולא יכלין שאר עמין לשלמאה על ההוא אתר:	מה נאמר באהרן "ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה", שכפת את מלאך המות שלא יכול לשלוט כלל ולא לעשות דין. סימן זה נמסר בידינו, שבכל מקום שאומרים בכונה ורצון הלב את מעשה הקטורת, שאין שולט המות באותו מקום ולא יזק, ולא יכולים שאר העמים לשלוט על אותו המקום.
תא חזי מה כתיב (שמות ל א) מזבח מקטר קטרת כיון דכתיב מזבח (הקטרת) אמאי	בא וראה מה נאמר "מזבח מקטר קטורת". כיון שנאמר מזבח, למה נקרא מקטר קטורת. אלא משום שנוטלים

⁴¹⁸⁴ משמחת הבינה (אור יקר).

⁴¹⁸⁵ בין מדה למדה, והיינו לשון קטורת לשון קשירה (אור יקר).

⁴¹⁸⁶ כל המדות וכל הכחות כולם, והוא עולה ומקשר כולם כדרך התפלה, ומושך כח האחדות להם למעלה, בענין שעולה ממטה למעלה ומוריד ממעלה למטה, וממטה למעלה קושר וממעלה למטה מייחד בהכנת הקשרים כענין התפלה (אור יקר).

⁴¹⁸⁷ ועשית (מ"מ, וכן הוא בפסוק).

⁴¹⁸⁸ נמחק בדפ"ו.

⁴¹⁸⁹ דאתכפיא (מ"מ).

אקרי מקטר קטרת אלא בגין דנטלי מהאי אתר לא[ת]קטרא כמה דעבד אהרן⁴¹⁹⁰ תו מזבח אצטריך לאקטרא לקדשא ליה בההוא קטרת ועל דא מקטר קטרת תו מקטר קטרת כתרנום לאקטרא קטרת [כהא ודהא] אסיר לאקטרא באתר אחרא קטרת בר וממחתה⁴¹⁹¹ כמחתה :	מהמקום הזה להקטיר כמו שעשה אהרן. עוד, המזבח צריך להקטיר לקדשו באותה קטורת, ועל כן מקטר קטורת. עוד, מקטר קטורת כתרנומו, להקטיר קטורת. שהרי אסור להקטיר במקום אחר קטורת, חוץ ממחתה.
תא חזי [האי] מאי⁴¹⁹² דדינא רדיף אבתריה אצטריך להאי קטרת ולאתבא קמי מאריה דהא סיועא איהו לאסתלקא דינין מניה⁴¹⁹³ ובהאי ודאי מסתלקין מיניה אי הוא רגילא בהאי לאדכרא תרין זמנין ביומא בצפרא וברמשא דכתיב (שמות ל ז) קטרת סמים בבקר בבקר וכתוב (שם ח) בין הערבים יקטירנה ודא איהו קיומא [דעלמא תדיר] (לעילא) דכתיב (שם) קטרת תמיד לפני יהוה לדורותיכם ודאי הוא קיומא דעלמא לתתא וקיומא דעלמא לעילא:	בא וראה, אותו מי שדין רודף אחריו, צריך את הקטורת הזו ולשוב לפני רבונו, שהרי הוא סיוע לסלק דינים ממנו, ובזה ודאי הם מסתלקים ממנו, אם הוא רגיל בכך להזכיר שתי פעמים ביום, בבוקר ובערב, שנאמר "קטורת סמים בבוקר בבוקר", ונאמר "בין הערבים יקטירנה". וזהו קיומו של העולם תמיד, שנאמר "קטורת תמיד לפני ה' לדורותיכם". ודאי שהוא קיום העולם למטה וקיום העולם למעלה.
בההוא אתר דלא אדכר בכל יומא עובדא דקטרת דינין דלעילא שריין ביה [ומותנין סגיאין⁴¹⁹⁴ ביה] ועמין אחרנין שלטין עליה בגין דכתיב (שמות ל ח) קטרת תמיד לפני יהוה תמיד איהו קיימא לפני יהוה יתיר מכל פלחנין אחרנין חביבא איהו עובדא דקטרת דהוא יקיר וחביב קמי קודשא בריך הוא יתיר מכל פלחנין ורעותין ונ"א ועובדין דעלמא ואף על גב דצלוחא איהי מעליא מכלא עובדא דקטרת הוא יקיר וחביב קמי קודשא בריך הוא:	באותו מקום שלא נזכר בכל יום מעשה הקטורת, הדינים שלמעלה שרויים בו ומגפות רבות בו, ועמים אחרים שולטים עליו, משום שנאמר "קטורת תמיד לפני ה'". תמיד היא עומדת לפני ה' יותר מכל העבודות האחרות. חביב הוא מעשה הקטורת, שהוא נכבד וחביב לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל העבודות והרצונות (והמעשים) של העולם. ואף על גב שהתפלה מעולה מהכל, מעשה הקטרת הוא נכבד וחביב לפני הקדוש ברוך הוא.

⁴¹⁹⁰ ור"ל שבכח הקטרת שעושים במזבח הפנימי קושרים הקליפה כמו שעשה אהרן שעקד מלאך המות (מ"מ).

⁴¹⁹¹ ממחתה דיום הכפורים - ופירש שביה"ק היו מקטרים במחתה בין בדי הארון. אבל בשאר הימים היה נותן גחלים מהמחתה ע"ג מזבח הקטורת ואח"כ שמים עליהם קטרת ומשנה שלימה היא במסכת תמיד (מ"מ).

⁴¹⁹² מאן (דפ"ו).

⁴¹⁹³ בח"י דף ר"ז כתבו חכמי האמת כי כל הבקשות שמבקש האדם מהשי"ת לולי המקטרגים והמונעים שיש באותה הבקשה היתה בקשתו נעשית בין שיהיה צדיק או חוטא אמנם בהגיע המתנה או הבקשה ההיא דרך צפון ששם מעבר כל השאלות. אותם הכוחות מערערים ואומרים נעמוד לדין עליה. ואם אינו ראוי לא ישיגהו והיא צפונה שם לצדיק שנאמר (משלי יג כב) וצפון לצדיק חיל חוטא. ואלמלא עקידת יצחק אין אחד מהנבראים יכול להפיק רצון שאלתו מרוב דקדוק הדין במקום הזה וכן הקטרת עושה פעולה זו לכבוש את הדין כמ"ש בזהר בפר' ויקהל מאן דדינא רדיף וכו' ולכן בפרט ביה"ק צריך לאמרו בכוונה יתירה. ובפרט למי שבא בסוד ה' להבין סוד ג' מנים יתרים שמהם מכניס כ"ג ביה"ק שהם ג' מדריגות עליונות שעלתה מלכות שמים לבית אמה ותשב בפתח עינים. ולפי שאין היום כשאר ימות השנה שנמשכים האורות ושפע עליון למלכות שמים למטה אלא היא העולה שמה. לפיכך היתה דקה מן הדקה (מ"מ).

⁴¹⁹⁴ סגיאן (דפ"ו).

תא חזי מה בין צלותא לעובדא דקטרת צלותא אתקיננו לה באתר דקרבנין⁴¹⁹⁵ דהוו עבדי ישראל וכל אינון קרבנין דהוו עבדין ישראל לאו אינון חשיבין כקטרת⁴¹⁹⁶ ותו מה בין האי להאי⁴¹⁹⁷ אלא צלותא איהו תקונא לאתקנא מה דאצטריך קטרת עביד יתיר מתקין וקשיר קשרין⁴¹⁹⁸ ועביד נהירו יתיר מכלא ומאן איהו דאעבר זוהמא [ואידכין] (ואי זכי) משכנא אוכלא אתנהיר ואתתקן⁴¹⁹⁹ ואתקשר כחדא:	בא וראה מה בין תפלה למעשה הקטורת. את התפלה תקנו במקום קרבנות שהיו ישראל עושים, וכל אותם קרבנות שהיו עושים ישראל אינם חשובים כמו הקטורת. ועוד, מה בין זה לזה. אלא תפלה היא תקון לתקן מה שצריך, קטורת עושה יותר, מתקנת וקושרת קשרים ועושה אור יותר מהכל. ומי הוא שמעביר זוהמא ומטהר את המשכן, והכל מאיר ונתקן ונקשר כאחד.
ועל דא בעינן ולאקדמא עובדא דקטרת לצלותא בכל יומא ויומא לאעברא זוהמא מעלמא דאיהו תקונא דכלא בכל יומא ויומא כגוונא דההוא קרבנא חביבא דאתרעי ביה קודשא בריך הוא:	ולכן צריכים להקדים מעשה הקטורת לתפלה בכל יום ויום, להעביר הזוהמא מהעולם, שהיא תקון של הכל בכל יום ויום, כמו שאותו קרבן חביב שמרצה בו הקדוש ברוך הוא.
מה כתיב במשה (שם לד') ויאמר יהוה אל משה קח לך [סמים נטף וגו'] אף על גב דאוקמוה אבל מאי שנא בעובדא דא יתיר ומוכל מה דאמר ליה אלא קח לך] להנאתך ולתועלתך בגין דכד אתתא אתדכאת הנאותא דבעלה איהו ורזא דא קח לך סמים	מה נאמר במשה "ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף וגו'". אף על גב שבארוה, אבל מה שונה במעשה זה יותר מכל מה שאמר לו. אלא קח לך, להנאתך ולתועלתך. משום שכשאשה נטהרת, זו הנאה לבעלה. וסוד זה, קח לך סמים, להעביר הזוהמא, לקדש אשה עם בעלה. אשרי חלקו של משה.

⁴¹⁹⁵ ואע"פ שהקרבנות הם בעולם העשיה עד ברוך שאמר עכ"ז גם בשאר העולמות יש בחי' קרבנות וזהו (במדבר כח ח) אשה ריח ניחוח לה' אשה בעשיה ריח ביצירה ניחוח בבריאה לה' באצילות (זהר הרקיע).

⁴¹⁹⁶ שהרי לא הועיל מלעצור המגפה אלא קטורת לבד (זהר הרקיע).
⁴¹⁹⁷ בא ליתן טעם מה בין תפלה לקטורת שהתפלה תיקון להעלות העולמות וז"ש איהו תיקונא לאתתקנא אבל קטורת עביד יתיר שמעלה העולמות ג"כ (זהר הרקיע).

⁴¹⁹⁸ פי' כי המל' בעשיה בעמקי הקליפות והיא בגלות בחי' ד' דזמנין ד' וע"ז מורה שם יהוד'ה יח"ו חג"ת שלה וד' בבחי' כשהיא א"ב בא שיש אחיזה להחיצונים ואז מראה עצמה עניה ודלה שלא ליתן וכשהיא פ"ב שוה אליו מגעת עד הכתר שלו ואז היא צורת ה' שהיא ו"ס כמוהו ולפי שעיקר' מאחורי ז"א ואח"כ נוסף לה הה' שהיא חזרת פ"ב לכן קדם הד' לאות ו' באות ה' וכן במלת יהוד'ה קדם הד' אל הה' וזאת בחי' הד' נופלת בקליפות ומחיה אותם. וזהו היראה דמלכות דעשיה הנזכר לעיל דף רי"ו שהירא ממנה עובד ע"ז ואין הבחי' זו יכולה לצאת מבין הקליפות עד שיבא זמן הכתוב (ישעיה כה ח) ובלע המות לנצח שאז מסתלק זה החיות מתוכם וישארו בטלים ומתים אבל עתה אין אנו יכולים להעלות' אלא לפי שעה בעת התפילה. והנה בחי' זו שנפלה לא נפלה מ"ה של השם אלא מו"ה של השם ולכן הם י"א סממני הקטור' כמנין ו"ה הנז' ולכן היה במשכן יריעות עזים שהם רומזים לקליפות שהם חיצוניות כמו היריעות החיצונים והיו ה' במחברת הא' ו' במחברת הב' והם כנגד ו"ה ולא היו בכ"א ה' וחצי וכן ארכן ל' ורחבן ד' הרי ד"ל כנגד בחי' הד' המחיה אותם אבל היריעות הפנימיות היו ה' בכל מחברת כנגד מילוי ה' ארכן כ"ח ורחבן ד' הרי ל"ב רמז לל"ב רוחא דלגאן. והנה כל זמן שאין בחי' זו עולה למעלה נראה פירוד בקדושה ח"ו וע"י הקטורת עולה וז"ש וקשיר קשרין ואמר בלשון רבים משום שכשנפלה המלכות נפלה כל בחי' המלכויות שבנוק' שהרי כל מדה ומדה שבה היא כלולה מ' ואף מלכות שבכתר שלה נפלה וכשעולה כולן עולין והיא משתלמת עד הכתר וז"ש וקשיר קשרין ועביד נהירו יתיר מכולא וכו' משא"כ בתפלה לעשות להעביר הזוהמא מבחי' הזאת (זהר הרקיע).

⁴¹⁹⁹ פי' כי הנה נודע שכל הקדושה שרשה למעלה בא"ס והטומאה שרשה למטה ובהתבטל הטומאה ממלכות זו שבתוך הקליפות כל השרשים שלה למעלה נטהרו ולכן אחר מעשה הקטורת אנו אומרים (דב"ה א' טז ח) הודו וכו' כי אחר שאמר הקטורת ונתבטל שורש הקליפות אז אנו מודיעים בעמים שהם עמקי הקליפות עלילותיו לבטלם ג"כ וז"ש (דב"ה א' טז כו) כי כל אלהי העמים אלילים. ולכן נאמר למשה (שמות ל לד) קח לך כלומר להנאתך שהוא בעלה דמטרוניתא (זהר הרקיע).

לאעברא זוהמא לאתקדשא אתתא בבעלה זכאה חולקיה דמשה:	
ריט/ב	
כגוונא דא (ויקרא ט ב) [קח לך] עגל בן בקר ודאתמר לאהרן (לאהרן ואתמר) לכפרא על חוביה על ההוא עגל דאיהו גרים לון לישראל ועל דא כתיב במשה קח לך להנאתך ולתועלתך [וכן אוקמוה (שמות לד א) בפסל לך מההוא פסולת דלוח אבנא נתעשר משה אוף הכי לך להנאתך ולטובתך]:	כמו כן "קח לך עגל בן בקר" שנאמר לאהרן, לכפר על חטאו על אותו עגל שהוא גרם להם לישראל. ועל זה נאמר במשה "קח לך", להנאתך ולתועלתך. (לכך בארוה ב"פסל לך", מאותה פסולת של לוח אבן נתעשר משה. אף כאן לך, להנאתך ולטובתך).
קטרת קשיר קשירו ⁴²⁰⁰ נהיר נהירו וואעבר זוהמא ווד ⁴²⁰¹ (אתחבר בה') [אתעביד ה'] ה' אתחבר בו' ו' סליק ואתעטר בה' ה' אתנהיר בי' וכלא סליק רעותא לאין סוף והוי כלא קשירו חד ואתעביד חד קשירו ברזא חדא דאיהו קשרא עלאה דכלא:	הקטורת קושרת קשרים, מאירה אור ומעבירה זוהמא, וד' מתחברת בה' (ד' נעשית ה'), ה' מתחברת בו', ו' עולה ומתעטרת בה', ה' מאירה בי', והכל מעלה רצון לאין סוף. ונהיה הכל קשר אחד, ונעשה קשר אחד בסוד אחד, שהוא קשר עליון של הכל.
מכאן ולהלאה כיון דכלא אתקשרא בהאי קשרא אתעטר כלא ברזא דאין סוף ורזא דשמא קדישא אתנהיר ואתעטר בכל סטרין ועלמין כלוהו בחדוה ואתנהירו בוצינין ומזונין וברכאן אשתכחו (וברכין) בכל עלמין וכלא ברזא דקטרת ואי זוהמא לא אתעבר [כל דא לא אתעכב דכלא] (אשתכח דכלא) וכלא לא אתעביד דכלא בהאי תליא:	מכאן והלאה, כיון שהכל נקשר בקשר הזה, הכל מתעטר בסוד האין סוף, וסוד השם הקדוש מואר, ומתעטר בכל הצדדים, וכל העולמות בשמחה, ומאירים המאורות, ומזונות וברכות נמצאים בכל העולמות, והכל בסוד הקטורת. ואם הזוהמא אינה עוברת, הכל לא נעשה, שהכל תלוי בזה.
תא חזי קטרת איהו קדמא תדיר קדם לכלא ובגיני כך עובדא דקטרת אצטריך לאקדמא לצלותא בשירין ותושבחן בגין דכל דא לא סלקא ולא אתתקן ולא אתקשר עד דאתעבר זוהמא [מה כתיב (ויקרא טז טז) וכפר על הקדש וגו'] בקדמיתא ולבתר ומפשעיהם לכל חטאתם ועל דא ובעינן לכפרא על קדשא ולאעברא זוהמא ולאתדכאה קדשא ולבתר שירין ותושבחאון	בא וראה, הקטרת היא ראשונה תמיד לפני הכל. ולכן מעשה הקטורת צריך להקדים לתפלה, לשירות ותשבחות, משום שכל זה לא עולה ולא נתקן ולא נקשר עד שעוברת הזוהמא. מה נאמר "וכפר על הקדש וגו'", בראשונה, ואחר כך, ומפשעיהם לכל חטאתם. ועל כן צריכים לכפר על הקדש ולהעביר הזוהמא ולטהר הקדש, ואחר כך שירות ותשבחות ותפלות, הכל כפי שאמרנו.

⁴²⁰⁰ ועל ידי קשר זה הוא "נהיר נהיר" ובהארה זו מעביר הזוהמא, שעייני הקליפות נחשכות
בהאיר האור העליון ומתעברות משם (אור יקר).

⁴²⁰¹ והשתא מפרש ואזיל ד' שהיא המלכות דלה ועניה בבחינתה על ארבע חיות המרכבה כאומרו
ומשם יפרד, כל כחות אלו נקשרים ואתחבר בבחינת ה"א שהיא מלכות שהיסוד נכנס אליה ועל
ידי כך נעשה ד' ה', דהיינו ו' זעירא בגוה, עוד הם חמשה נקודות דהיינו שכינה עם חיילית כזה ::
וכדפירשנו בפרשת תצוה, ה' מלכות אתחבר בו' שהוא התפארת, ואינה מתחברת למעלה. אלא
בסוד טהרתה מן הזוהמא, דהיינו בקשר ראשון מדי זוהמא נטהרת ואחר כך היא נעשת ה' ועולה
טהורה ואתחבר בו' והיינו קשר אברי הנקבה עם אברי הזכר כדפירשנו בפרשת תרומה כל קשרה
בהיכלות הם אברי הנקבה להקשר עם אברי הזכר בסוד קשר יצירה בריאה באצילות (אור יקר).
כמ"ש שהיא בחי' ד' מן הה' ועל ידי זה מתחבר ו' בה' וכ"ז בעשיה בבחי' שבו וכן עשיה ביציר' וכן
מעולם לעולם עד א"ס (זהר הרקיע).

וצלותין כלא כדקאמרן:	
זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי דהא אינון ידעין לתקנא תקונא דלעילא ותתא כדבעין לתקנא תקונא מתתא לעילא עד דאתקשר כלא כחדא בקשורא חד בההוא קשורא (ס"א קשורא) עלאה כד בעין לתקנא [תקונין דלתתא בעין לתקנא] בתקונא דאתון רשימין דקודשא בריך הוא אתקרי בהון:	אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי הם יודעים לתקן תקון שלמעלה ומטה, כמו שצריכים לתקן תקון ממטה למעלה עד שהכל נקשר כאחד בקשר אחד באותו קשר (קשור) עליון כמו שצריכים לתקן (תקונים שלמטה צריכים לתקן) בתקון של האותיות הרשומות שנקרא בהן הקדוש ברוך הוא.
רבי שמעון ורבי אלעזר בריה הוו יתבי ליליא חד ולעאן באורייתא אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי הא כתיב (בראשית ג טז) ואל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך וגו' ואוליפנא דדא איהו רזא עלאה תינח לתתא אבל איהו כגוונא דלעילא מאי איכא למימר:	רבי שמעון ורבי אלעזר בנו היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר רבי אלעזר לרבי שמעון אביו, הרי נאמר "ואל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך וגו'". ולמדנו שזהו סוד עליון. מובן למטה, אבל הוא כדוגמא שלמעלה, מה יש לומר.
פתח רבי שמעון ואמר (תהלים מב ב) כאיל תערג על אפיקי מים (וגו') האי קרא אוקמוה אבל חיה חדא⁴²⁰² אית בעלמא ואיהי שלטא בשלטנא על אלף מפתח⁴²⁰³ בכל יומא ואיהי נוקבא ותיאובתה [דילה] תדיר על אפיקי מים [למשתיה ולא תרוואה מצחורא דכתיב כאיל תערגו וגו']⁴²⁰⁴:	פתח רבי שמעון ואמר "כאיל תערגו על אפיקי מים וגו'", פסוק זה פרשוהו. אבל חיה אחת יש בעולם, והיא שולטת בשלטון על אלף מפתחות בכל יום. והיא נקבה, ותשוקתה תמיד על אפיקי מים לשתות ולרוות מצמאונה, שנאמר "כאיל תערגו על אפיקי מים".
הכא אית לאסתכלא בקדמיתא כתיב כאיל ולא כתיב כאילת ולבתר תערוג ולא כתיב יערוג אבל רזא דא דכר ונוקבא ותרוייהו כחדא דלא לאפרשא לון וחד איהו דלא אצטריך לסלקא דא מדא אלא תרוייהו כחדא והאי נוקבא תערוג על אפיקי מים ואיהי מתעברא מן דכורא וקשי עלה דהא על דינא קיימא:	כאן יש להתבונן. בראשונה כתוב כאיל, ולא כתוב כאילת, ואחר תערוג, ולא כתוב יערוג. אבל סוד זה, זכר ונקבה שניהם כאחד שאין להפרידם, ואחד הוא, שלא צריך להעלות אותם זה מזה, אלא שניהם כאחד. והנקבה הזו תערוג על אפיקי מים, והיא מתעברת מן הזכר, וקשה עליה, שהרי על דין עומדת.

⁴²⁰² מ"ש חיה חדא וכן בפ' בשלח הנז' חד איילתא הוא, ע"ש הכתוב (שיה"ש ו ט) אחת היא יונתית תמתי, כי היא לעולם ביחודה גם בירידתה למטה והיא מיוחד עם אצילות לעולם (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

⁴²⁰³ ומ"ש כי איהי שלטא כו' על אלף מפתח, כי הנהגת הבריאה הוא בגילויי האורות דשם אלהים דהה"ן בריבוע, שהוא גימט' אלף ואחד, וכן בגילויי האורות דשם אל שדי במילואו שהוא גימט' אלף חסר חד, ולכן נקראו הם אלף מפתח, כי ע"פ גילויים מתנהג כל עולם הבריאה בשולטנא דהמלכות דאצילות היורדת שם (דע"ה ח"ב קכא ע"ג).

⁴²⁰⁴ ע' פ' בשלח (נב ע"ב), ומשפטים (קט ע"ב), ויקהל (ריט ע"ב), אחרי מות (סז ע"ב), פינחס (דף רמט בארוכה), וע' בהגר"א בספר יהל אור (פ' פקודי דף ל"ד) (דע"ה ח"ב קכ ע"ד), למטה הרי היא בסוד הקטנות והדינין, וקשה לה להוליד כדי שלא יתאחזו החיצונים באותה השפע חלילה וחלילה (דע"ה ח"ב קכא ע"ד), נעשה תמיד בכל משך ימי הגלות, כי הזר"ן הנה הם תמיד עתה בסוד הקטנות כמ"ש הרב בזווגים (פרק א) ובכ"מ, ועכ"ז הנה הם מזדווגים גם עתה תמיד לצורך חיות ומזון להעולמות ולצורך הנשמות הישנות, והוא ע"י הבירורים אשר השכינה הקדושה מברר תמיד ועי"ז הם מזדווגים ומולידים, והוא עתה רק בבחי' לידת הקטנות, ונעשה הלידה ע"י ענין הנשיכין הנז' (דע"ה ח"ב קכא ע"ד).

וכבד אולידת קודשא (לאולידת וקודשא) בריך הוא⁴²⁰⁵ זמין לה חד חויה עלאה רברבא ואתי ונשיך לגבי ההוא אתר ואולידת ורוא דא הרבה ארבה עצבונך והרונך בגין דאיהי מתחלחלא בכל יומא ובעציבו על עובדין דעלמא בעצב תלדי בנים בעצב דא רוא דחויה דעציב אנפיהון דעלמא:	וכשמולידה, הקדוש ברוך הוא מזמין לה נחש אחד עליון גדול, ובא ונושך באותו מקום ומולידה. וסוד זה, הרבה ארבה עצבונך והרונך, משום שהיא מתחלחלת בכל יום ובעצב על מעשי העולם. "בעצב תלדי בנים", "בעצב" זה סוד הנחש, שמעציב פניהם של העולם.
ואל אישך תשוקתך כמה דאת אמר ותערוגו על אפיקי מים והוא ימשל בך הא אוקימנא רוא דאיהו שליט עלה וכל דא למה בגין דאמרה סיהרא כמה דתנינן ובגיני כך אזעירת נהוראה⁴²⁰⁶ ואזעירת שלטנהא ולית לה רשו מגרמה בר כד יהבין לה חילא:	"ואל אישך תשוקתך", כמו שנאמר "תערוגו על אפיקי מים". "והוא ימשל בך", הרי בארנו הסוד, שהוא שולט עליה. וכל זה למה, משום שאמרה הלבנה, כמו ששנינו, ולכן הקטינה אורה והקטינה שלטונה, ואין לה רשות מעצמה, חוץ מכאשר נותנים לה כח.
בעצב תלדי בנים⁴²⁰⁷ כמה דאוקימנא ואי תימא אמאי אצטריך חויה לדא אלא דא פתח [ארחא לנפחא בכל אינון נשמתין דעלמא דאלמלא⁴²⁰⁸ פתח אורחין לנחתא לתתא לא ישרי בגויה דבר נש מה כתיב (שם ד ז) [[לנפחא כל⁴²⁰⁹ אינון נשמתין דעלמא דאלמלא פתח אורחין (לנחתא לתתא דלא⁴²¹⁰ ישרי בגויה דובר נש מיד⁴²¹¹ דכתיב) לפתח חטאת רובץ מאי ולפתח⁴²¹² לההוא פתח דאתעתדא לאולדא לאפקא נשמתין לעלמא איהו קאים לגבי ההוא פתח⁴²¹³:	"בעצב תלדי בנים", כמו שבארנו. ואם תאמר, למה צריך הנחש לזה, אלא זה הפתח, דרך להוריד כל אותן נשמות של העולם. שאלמלא פתח דרכים להוריד למטה, לא ישרה בתוך האדם. מה נאמר "לפתח חטאת רבץ". מהו "לפתח", זה לפתוח לאותו פתח שנועד להוליד ולהוציא נשמות לעולם, הוא עומד לאותו פתח.
[וכל אינון נשמתין דאצטריכו לנחתא	וכל אותן נשמות שהיו צריכות לרדת בגופים קדושים, הוא אינו עומד לאותו פתח,

4205

4206 נהוראה (דפ"ו).

4207 אמנם כאשר שאין זכות בתחתונים, והשכינה הקדושה הרי היא מברר בירורים תמיד, הנה נעשה אז הלידה רק באור הגבורה, והוא בשם קר"ע שט"ן. אמנם הנה אז נתקיים מה שנאמר (בראשית ד י) לפתח חטאת רובץ, והוא כי הרי ע"י העיבור מתבררים סוד ה' מיני דמים, ה' דם טוהר וה' דם טמא, כמ"ש בכוונת פסח (שעה"כ דרוש ה), וכשמתפשטים בעשיה יונקים הקליפות מהה' דם טמא וכמ"ש בשער הפסוקים וכן בלק"ת (תהלים מה), והנה הוא סוד הכתוב בעצב תלדי בנים (בראשית ג טז) (דע"ה ח"ב קכד ע"א), כ"ז נעשה מהבירורים שנתבררו בכל משך זמן הגלות כאשר שנעשה הבירור בלתי זכות ומעשי התחתונים, רק ע"י סוד גלות השכינה לבד כמ"ש בשער המלכים (סוף פרק ז) ובספר הגלגולים (פרק א). וזהו הענין מה שאמרו בזוה"ק (ויקהל ריט ע"ב) בסוד הכתוב בעצב תלדי בנים (בראשית ג טז) איך שהוא שייך למעלה, ואמרו שם כי הוא ע"פ דברינו הנ"ל, כי בעת שהם שניהם בקטנות הנה אז הוא (שם ד י) לפתח חטאת רובץ, ונעשה אז הלידה בנשיכת הנחש הטמא ג"כ, והוא ע"י כלילות כנ"ל (דע"ה ח"ב קכד ע"ב).

4208 לא (נוסף בדפ"ו).

4209 (ס"א בכל) (נוסף בדפ"ו).

4210 לא (דפ"ו).

4211 מאי (דפ"ו).

4212 משום שהיה לידתם [של אדם וחוה] בלתי תיקון, שהוא רק בהיותם אב"א ע"י שליטת החיצונים שהיו שולטים אז עדיין למטה, והיה אפשר להם לעלות ולינק, הנה נתקיים בהם אז מ"ש (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ (כללים ח"א קג ע"ג, ועיי"ש קי ע"ג).
4213 היינו פתח לבנת הספיר שם חטאת רובץ לינק שיורי הזוהמא (רח"ו).

ואין לו רשות בנשמה ההיא. ואם לא, הרי הנחש נושך, ונטמא אותו נהר, ואינה נשמה שנטהרה, וכאן הוא סוד עליון. "בעצב תלדי בנים", סוד זה, זה נחש,	בגופין קדישין לא קאים איהו לההוא פתח] ולית ליה רשו בההיא ⁴²¹⁴ נשמתא ⁴²¹⁵ ואי לאו הא חויה נשיך ⁴²¹⁶ ואסתאב ההוא נהר ⁴²¹⁷ ולא איהו נשמתא דאתדכיא והכא איהו רזא עלאה בעצב תלדי בנים רזא דא נחש דהא
	ר/כ א
שהרי עמו מולידה נשמות, משום שזה הוא על הגוף, וזה על הנשמה, ושניהם זה בזה. זה לוקח נשמה, וזה לוקח הגוף.	עמיה אולידת נשמתין בגין ⁴²¹⁸ דדא איהו על גופא ודא על נשמתא ותרווייהו דא בדא דא נקיט נשמתא ודא נקיט גופא:
ועתיד הנחש הזה להוליד כל אותם גופים טרם שיבא זמנו. זהו שנאמר "בטרם תחיל ילדה". הזמן של הנחש להוליד הוא בשבע שנים, וכאן בשש, מה שאינו זמנו. ובאותו זמן שיוליד אותם, ימות מאותה לידה, שנאמר "בלע המות לנצח". ונאמר "יחיו מתוך נבלתי יקומון".	וזמינא דא חויה לאולדא כל אינון גופין עד דלא ייתי זמנא דיליה דהא הוא דכתיב (ישעיה סו ז) בטרם תחיל ילדה זמנא דחויא לאולדא בשבע שנין והכא בשית מה דלאו איהו ⁴²¹⁹ זמניה ובההוא זמנא דאוליד לון מההוא לידה ימות דכתיב (שם כה) בלע המות לנצח וכתיב (שם כו) יחיו מתוך נבלתי יקומון:
אמר רבי שמעון, באותו זמן שיעורו המתים של העולם ויזדמנו בארץ הקדושה, יקומו צבאות צבאות כולם על ארץ הגליל, משום ששם עתיד מלך המשיח להתגלות, משום שהוא חלקו של יוסף ושם נשברו (נחרב) בראשונה. ומשם התחילו לגלות מכל מקומותיהם ולהתפזר בין העמים, כמו שנאמר "ולא נחלו על שבר יוסף".	אמר רבי שמעון בההוא זמנא דיתערון מתי עלמא [ויתעדון] (ויתערון) בארעא קדישא יקומון חיילין חיילין כלהו על ארעא ⁴²²⁰ דגליל בגין דתמן זמין מלכא משיחא לאתגלאה בגין דאיהו חולקיה דיוסף ותמן אתברו ונ"א אתחרבו בקדמיתא ומתמן שארו [לאגלאה על] ולאגלאה מכלו (לאגלאה מכל) אתריהו ולאגלאה ביני עממיא כמה דאת אמר (עמוס ו ו) ולא נחלו על שבר יוסף:
ולמה יקומו שם. משום שהוא חלקו של אותו שהושם בארון, שנאמר "וישם בארון במצרים". ואחר כך נקבר בארץ הקדושה, שנאמר "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם". וזהו שעמד בקיום הברית יותר מהכל.	ואמאי יקומון תמן בגין דאיהו חולקיה דההוא דאשתוי בארונא דכתיב (בראשית נ כו) ויישם בארון במצרים ולבתר אתקבר בארעא קדישא דכתיב (יהושע כד לב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם ודא איהו דקאים בקיומא דברית יתיר מכלא:
ובאותו זמן שיתעוררו כולם צבאות צבאות כולם ילכו, זה לחלק אבותם וזה	ובההוא זמנא דיתערון כלהו חיילין חיילין כלהו יחכו דא לחולק אבהתהון ודא לחולק

⁴²¹⁴ בהאי (דפ"ו).

⁴²¹⁵ [כל] נגיעתם [של הקלי'] הוא רק בשפעת המזון והחיות אבל לא בהנשמות עצמן לבלעם ולדחותם ח"ו (דע"ה ח"ב קכה ע"ג).

⁴²¹⁶ עי' שער מאמרי רשב"י ריש אד"ר טל ע"ב (לש"ו).

⁴²¹⁷ (ס"א אתר) (נוסף בדפ"ו).

⁴²¹⁸ שלח קע ע"א (הערת הזהר).

⁴²¹⁹ נראה שהוא בשנת שש מאות שנה לחיי נח הנאמר במ"א (רח"ו).

⁴²²⁰ ז ע"ב (הערת הזהר).

אבהתהון [דכתיב (ויקרא כה י) ושבתם איש אל אחוזתו] וישתמודעון דא לדא וזמין קב"ה לאלבשא לון לכל חד וחד לבושי מרקמן וייתון⁴²²¹ כלהו וישבחון למאריהון בירושלם ויתחברון תמן אוכלוסין אוכלוסין וירושלם יתמשך לכל סטריין יתיר ממה דאתמשך כד אתחברו תמן מגלותא:	לחלק אבותם, שנאמר "ושבתם איש אל אחוזתו", ויכירו זה את זה. ועתיד הקדוש ברוך הוא להלבישם כל אחד ואחד לבושים רקומים, ויבאו כולם וישבחו את רבונם בירושלים, ויתחברו שם המונים המונים, וירושלים תמשך לכל הצדדים יותר ממה שנמשכה כשהתחברו שם מן הגלות.
כיון דיתחברון וישבחון למאריהון קודשא בריך הוא יחדיו עמהון הדא הוא דכתיב (ירמיה לא יא) ובאו ורננו במרום ציון ולבתר ונהרו אל טוב יהו"ה וגו' כל חד וחד לחולקיה וחולק אבהתוי ואחסנתהון דישראל תהא [עד רמתא דרומא⁴²²²] (צד רמתא) ועד דמטא דרומאיו ותמן ילפון אורייתא והא אוקמוה וכתב (ישעיה כו) הקיצו ורננו שוכני עפר וגו':	כיון שיתחברו וישבחו את רבונם, הקדוש ברוך הוא ישמח עמהם. זהו שנאמר "ובאו ורננו במרום ציון", ואחר כך "ונהרו אל טוב ה' וגו'", כל אחד ואחד לחלקו וחלק אבותיו. ונחלת ישראל תהיה עד (הרמה של רומא) שיגיעו לרומאים, ושם ילמדו תורה, והרי פרשוה, ונאמר "הקיצו ורננו שוכני עפר וגו'".
פרשת פקודי:	
אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה וגו' רבי חייא פתח (קהלת א ז) כל הנחלים⁴²²³ הולכים אל הים והים איננו מלא וגו' האי קרא אוקמוה ואתמר אבל כל הנחלים אלין רזין דנחלין ומבועין קדישין דאתמליין ונפקין מבועין קדישין⁴²²⁴ לאנהרא⁴²²⁵ ולמליא להאי ימא רבא וכיון	"אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה וגו'". רבי חייא פתח, "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'", פסוק זה פרשוהו ונתבאר, אבל "כל הנחלים" אלו סודות הנחלים והמעיינות הקדושים שמתמלאים ויוצאים (מבועים קדושים) להאיר ולמלא את הים הגדול. וכיון שהים הגדול הזה התמלא מצד אותם הנחלים, אז הוא מוציא מים ומשקה את כל

⁴²²¹ וייתו (דפ"ו).

⁴²²² דרמה (דפוס אסמטרדם).

⁴²²³ מזל"ן דהוקשה לו בפסוק, חדא דאין צורך לכל פסוק זה כי מן הנמשך אחר כך ידענו, ועוד מהו אלה פקודי המשכן היל"ל אלה פקודי כלי המשכן דהיינו מספר משקל כלי הזהב והכסף והנחשת האמור אחרי כן וכמ"ש הראב"ע, ולכן פתח בפסוק כל הנחלים, שגם הוא צריך באור וכבר נתבאר בכמה מקומות, וכמ"ש האי קרא אוקמוה, ואתמר. ונראה שכפל הדברים ר"ל שפסוק זה כבר פירש עניינו בשלימותו ובכולו כמו שנזכר בפרשת בשלח נ' ב' ובפרשת אחרי מות נ"ח א', וזהו אומרו ואוקמוה. ואמנם במקומות אחרים נתבאר קצת ממנו כגון בויחי רל"ה א', ולעומת כן אמר ואתמר. אבל כל הנחלים אלין וכו', ירצה אמת שיש בפסוק זה כמה ביאורים שונים אבל בכולם כאחד נתבאר שכל הנחלים ה"ס הנחלים והמבועים כי מלת כל מרבה גם המבועין, וה"ס שני יסודות דא"א כי יסוד אי' סודו נחל דהיינו בהסתיימו בחזה זעיר ששם א' של וא"ו דשם מ"ה שהוא ריבוע דשם אה"ה העולה מ"ד, ומה שנשאר משם מ"ה גם הוא מ"ד, וזה סוד (ישעיה מ, יב) מי מדד, פי' ב' פעמים מ"ד ועולים נח"ל, ולפי שיש ביסוד זה צנורות רבים לה' חסדים שבו לכן אמר נחלים בלשון רבים. ומבועין הם ביסוד אבא שהם סוד היודין וכמ"ש בזוהר י' נביעין, ולהיותם יסודות קראם רזין, וכן נח"ל מב"ע בגי' ר"ז עם הכולל. והקדים הנחלים למבועין מפני שיסוד אבא מתארך יותר משל אי' ונמצא כאילו יסוד אי' קודם ליסוד אבא. והנה מב"ע צירופו ע"ב מ"ו כנודע, כי עד החזה סודו ע"ב ומשם למטה מ"ו. ואמנם אר"א סודם י"ה וי' פעמים ה' גי' כ"ל, וזהו כל הנחלים, וגם להיותם ה' חסדים סוד נ' שערים והיינו כ"ל. ואין ספק שפסוק זה מדבר בענין שפע העולמות המוכרח תמיד לקיומם וכמבואר אצלנו ולכן אמר דאתמליין, פי' שתמיד הם מלאים, מה שאין כן בזווג הפנימיות דנשמות שהוא נפסק, ועל כן אמר הולכים בלשון הווה. האמנם ידוע שתמיד אורות אבא מכוסים ושעיקרם הוא לאצילות ולא לעולמות התחתונים, ואם כן יקשה איך הזכיר גם המבועין (רמ"ז).

⁴²²⁴ מבועין קדישין (מוסגר בדפ"ו).

⁴²²⁵ ויובן על דרך מ"ש הרב באוצרות חיים שמהנה גילוי יסוד אבא למטה מן החזה לייחד הה' גבורות בדעת הנוק', וכמו כן נאמר בכאן כי צריכה הארת אבא להמשיך המזון למטה ולייחדו

דהאי ימא רבא אתמלי מסטרא (דא) דאינון נחלין⁴²²⁶ כדין הוא אפיק מיא⁴²²⁷ ואשקי לכל חיוון ברא כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי:	חיות הבר, כמו שנאמר "ישקו כל חיתו שדי".
מה כתיב לעילא⁴²²⁸ (תהלים קד י) המשלח מעינים וגו' ולבתר ישקו⁴²²⁹ כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם אלין אינון רתיבין דלתתא דכר ימא נקיט לון⁴²³⁰ בלהו נקיט לון ושאיב לון ובגויה ולבתר אפיק מיין לסטרא אחרא⁴²³¹ דאינון רתיבין קדישין דלתתא ואשקי לון וכלהו אתמנון ואתפקדון בשמא כמה דאת אמר (ישעיה מ כו) לכלם בשם יקרא ובגין כך אלה פקודי המשכן משכן העדות:	מה נאמר למעלה "המשלח מעינים וגו'". ואחר כך, "ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם", אלה הן המרכבות שלמטה, שכאשר הים לוקח אותם, את כולם הוא לוקח ושואב אותם לתוכו, ואחר כך מוציא מים לצד אחר, שהן המרכבות הקדושות שלמטה, ומשקה אותם, וכולם התמנו ונפקדו בשם, כמו שנאמר "לכולם בשם יקרא". ולכן, "אלה פקודי המשכן משכן העדות".
רבי יוסי פתח (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם מה רב טובך כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא ולמנדע בארחוי דקודשא	רבי יוסי פתח "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם". מה רב טובך, כמה יש להם לבני אדם להסתכל ולדעת בדרכי הקדוש ברוך הוא, שהרי בכל יום ויום

ביסוד הנוק' שה"ס ימא רבא, וכן⁴²²⁷ ל בריש פרשת ויהיו חיי שרה, ואפשר שזה סוד שם ים, כי מ' סתומה הוא סוד היסוד דנוק' כנודע שהוא תרי דלתי, וכמש"ה (איוב לח, ח) ויסך בדלתיים ים, והוא אור אבא המאיר בתוכה, וגם "ם במ' דא"ק עולה תר"י שהוא כמנין מילוי דמילוי דע"ב, ולכן נקרא ימא דחכמתא כנזכר בפרשת אחרי מות נ"ח א' (רמ"ז).

⁴²²⁶ פי' שמקבל השפע מצד העליון ודוקא מבחינת הנחלים ולא מן המבועין כאמור שאינם משמשים שם אלא לאנהרא, ולפי דעתי הוא מלשון (ישעיה ב, ב) ונהרו אליו כל הגוים, שר"ל ימהרו וירוצו כי לכן נהר נקרא כן שהוא רץ ונמשך (רמ"ז).

⁴²²⁷ ירצה שאז הופך פניו למטה להשפיע לתחתונים ואז מוציא מים, מבואר במ"ש הרב בסוד אור מים רקיע, כי אור הוא מצד אבא, ולפי זה מלת לאנהרא תהיה כפשוטה. ומים מצד אי', וכבר אמרנו שאור אבא הוא לאצילות והמים לעולמות ב"ע. אי נמי יכוין למ"ש בפרשת בראשית כ"ט ב' ובפרשת וארא ל ע"א, כי המים הבאים לנוק' מצד אי' נקפאים בסוד (איוב לח, כט) מבטן מי יצא הקרח. ואחר כך מסטרא דדרום משתרו ונגדין, וז"ש אפיק מיא, ועל זה נאמר והים אינו מלא כמ"ש בפרשת ויחי רל"ה א', אמאי אינו מלא בגין דנקיט ויהיב אעיל ואפיק. ובזה תבין פשט נעים בפסוק, וגם יצטרך לך לענייננו. דע כי יסוד מלכות בבחינת חיצוניותו הוא נקרא אלהים שמשפיע אל העולמות, וכל המזונות מצד הגבורות וכן⁴²²⁸, ובפרט כי בחינת ים הוא יסוד דמ' לכות בנוטריקון של י"ם המשפיע לבריאה וכמו שכתבתי בפרשת חיי שרה הנז"ל, וידוע שהבריאה היא הכס"א שעולה אלה"ם, וידוע שיסוד נקרא פה כמד"א (משלי ל, כ) אכלה ומחתה פיה, ואם ח"ו לא יכנסו בה ב' אותיות י"ה ישאר אל"ם, ואמנם אם ימלא מן הנחלים אז הוא אלה"ם שלם, וזהו סוד הולכים אל"ה ה"ם אותיות אלה"ם, אבל כאשר פונה למטה להשפיע בודאי שאז אינו מקבל מב' אותיות י"ה שאז הוא מלא אבל אינו מלא מפני שאין מליאתו לעצמו וגם שמיד משפיע למטה. ואשקי לכל חיוון ברא, הם עולמות החיצוניות שהוא המזון הכולל, ולכן אמר חיוון ברא, שאין אנו מדברים עכשיו בפנימיות הנשמות (רמ"ז).

⁴²²⁸ כי מעיינים הם המבועין סוד עיניים, ושניהם בין הרים יהלכון, שהוא בין חסד וגבורה שנקראים הרים, וביניהם הולכים הנחלים והמעיינים, שני יסודות דא"א כנודע (רמ"ז).

⁴²²⁹ ה"ס כל שלש עולמות ב"ע, כי בבריאה מאיר שם א"ל שד"י וגם ביצירה מט"ט שעולה שד"י, וגם ידוע שמט"ט נקרא נער וזקן בסוד שר הפנים, ועל כן כל חיתו שדי מרבה בריאה ויצירה. וישברו פראים, סוד סנדלפון העולה פ"ר ועם הכולל פ"א, ולפי ששם שולטות הגבורות ולכן אמר ישברו צמאם, להורות שיש שם שרוב וצמא (רמ"ז).

⁴²³⁰ ירצה כאשר הים העליון מקבל אותם הנחלים ועיין בפרשת וארא ל ע"א (רמ"ז).

⁴²³¹ פי' כשמקבל מסטרא דאינון נחלין כנז"ל, אז הופך פניו לצד אחר הוא צד התחתונים ששם אינון רתיבין קדישין דלתתא, ומחלק מזון לכולם איש איש לפי מדרגתו. וכלהו אתמנון על מלאכתם שאז מקבלים כח לפעול פעולתם, והיינו ענין הקראם בשם שהוא התקבלות קבלת כל אחד השפע לפי בחינתו ושרשו (רמ"ז).

ברוך הוא דהא בכל יומא ויומא	
רב/ב	
קלא נפיק ואכריז ואמר אסתמרו בני עלמא טרוקו גלי חובין אסתלקו מרשתא דתפס עד לא יתפסון רגלייכו בהאי רשתא ⁴²³² גלגלא סחרא תדיר סליק ונחית ווי לאינן דדחיין רגלייהו מגו גלגלא דהא נפלי לגו עומקא דטמיר לאינן חייבי עלמא:	יוצא קול ומכריז ואומר, השמרו בני העולם, סגרו דלתות החטאים, הסתלקו מהרשת שתופסת טרם תתפסנה רגליכם ברשת הזו. הגלגל סובב תמיד, עולה ויורד. אוי לאותם שדוחים רגליהם מתוך הגלגל, שהרי נופלים לתוך העומק שטמון לאותם רשעי העולם.
ווי לאינן דנפליין ולא יקומון ולא ינהרו בנהורא דגניז לצדיקיא לעלמא דאתי זכאין אינן צדיקיא לעלמא דאתי דכמה נהורין ⁴²³³ גניזין לון כמה עדונין בההוא עלמא טמירין לון דכתיב (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך מה רב טובך הא אוקמוה דא הוא אור דגניז לצדיקיא לעלמא דאתי (הדא הוא) דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב וכתיב (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק ⁴²³⁴ ולישרי לב שמחה ועל דא מה רב טובך:	אוי לאותם שנופלים ולא יקומו, ולא יאורו באור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. אשריהם הצדיקים לעולם הבא, שכמה מאורות גנוזים להם, כמה עדונים באותו העולם טמונים להם, שנאמר "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך". "מה רב טובך", הרי פרשוה שזהו אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא, שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב", ונאמר "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה", ועל זה "מה רב טובך".
כתיב הכא מה רב טובך וכתיב התם וירא אלהים את האור כי טוב אשר צפנת בגין דאסתכל קודשא בריך הוא בההוא נהורא ואסתכל באינן חייביא דזמינן למחמי בעלמא וגניז ליה לההוא נהורא למזכי ביה צדיקיא לעלמא דאתי כמה דאתמר:	כתוב כאן "מה רב טובך", וכתוב שם "וירא אלהים את האור כי טוב". "אשר צפנת", משום שהסתכל הקדוש ברוך הוא באותו האור והסתכל באותם הרשעים שעתידיים לחטא בעולם, וגנז את אותו האור לזכות בו את הצדיקים לעולם הבא, כמו שנתבאר.
פעלת (תהלים לא כ) בקדמיתא צפנת ולבתר פעלת אלא צפנת כמה דאתמר פעלת	"פעלת", בראשונה "צפנת" ואחר כך "פעלת", אלא "צפנת" כמו שנאמר. "פעלת", בשביל אותו האור הגנוז בו עשה הקדוש

⁴²³² רלה ע"ב (הערת הזהר).

⁴²³³ הענין שיש שתי בחינות באורות, האחת הם האורות השרשיות בעצמם והשנית הוא חיבור האורות זה בזה והתנוצצם אלו באלו, שמזה יתהוו אורות רבות שונות. ועל הבחינה הראשונה אמר כמה נהורין, ועל השניה כמה עדונין, שה"ס החיבורים. והוסיף לומר בההוא עלמא, לענין גדול והוא שעכשיו וגם מאז מעולם, מחיבור האורות מתהווים אורות אחרות זו תחת זו (רמ"ז).
⁴²³⁴ הוא מ"ש בזה"ק (ח"א דף ד רע"א) כי נטל קוב"ה מ"ה ושדי באבר (כי הוא נמשך בהיסוד בסדר אור מים רקיע כנ"ז) ואתעביד אברהם, והוא החסד שנתגלה בפומיה דאמה, ונתתקן ונעשה על ידו כל תולדות שמים וארץ כמבואר שם ע"ש. אמנם אותו האור עצמו שהוא הגילוי דהשם מ"ה העיקרי, הנה הוא חזר ונתעלם ונגנז ג"כ תיכף בהיסוד עצמו, וכמ"ש בפ' פקודי (דף רכ ע"ב) וההוא נהורא דאברהם גניז ליה קוב"ה כו' ע"ש, ונגנז בהיסוד עצמו, בסוד (תהלים צז יא) אור זרוע לצדיק, כמ"ש שם (רכ ע"ב) וע"ש קמח סע"ב וקסו סע"ב ולה ע"א). ואינו מאיר מאז ולהלאה אלא דרך דופני העטרה, והוא החסד שמנהיג בו כל הדורות. אמנם בכל הששת ימי בראשית, הנה אזיל יומא קדמא בגילוי החסד שבו עם כלו יומין כנ"ל, ונתקן על ידו כל מע"ב כולם (כללים ח"א נז ע"א), אע"פ שאין יוצא החסד הזה ע"י פי היסוד, מ"מ נהנין ממנו כידוע בסוד נהיר לנוק' דרך דופן, ע' הארת המוחין (פרק ט), והוא החסד שמנהיג את כל הדורות וזן בחסדו כל בשר מקרני ראמים ועד ביצי כנים, אלא שהוא בהסתר פנים ואין נסים נגלים עד לעתיד. וכ"ז הוא מסוד הסירוס, עד לעתיד שאז יתגלה בפום אמה. אבל אור הנקבה נתבטל הכל עד לע"ל, ולכן הנקבה היא עתה גבורה, אבל חסד הזכר אינו נפסק אפי' רגע אחת (כמ"ש פ' תרומה קמ"ט רע"א ופ' פקודי ר"כ ע"ב) (כללים ח"א פא ע"ג, ועי' עוד כללים ח"א קב ע"ב), עי' פ' בא לה ע"א ע"ש כל הענין, וכן בפ' תרומה קמח סע"ב ושם קסו ע"ב ופ' פקודי רכ ע"ב וכן בפ' בראשית ל"א סע"ב (כללים ח"ב סח ע"ב).

בגין דההוא נהורא דגניז ביה עביד קודשא בריך הוא אומנותא דעלמא מנלן דכתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם [באברהם כתיב] וההוא נהורא דאברהם⁴²³⁵ גניז ליה קודשא בריך הוא וביה עביד אומנותא דעלמא דכתיב (תהלים לא כ) פעלת לחוסים כך לאינן דיתבו תחות צלא דקודשא בריך הוא:	ברוך הוא את אומנות העולם. מנין לנו. שנאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", כתוב באברהם, ואותו אור של אברהם גנז אותו הקדוש ברוך הוא, ובו עשה אומנות העולם, שנאמר "פעלת לחוסים כך", לאותם שיושבים תחת צלו של הקדוש ברוך הוא.
נגד בני אדם דהא בהאי אומנותא דאתעביד בהאי נהורא קיימין בני נשא בעלמא וקיומא דלהון הוי אף על גב דאיהו גניז ביה קיימין בני נשא בעלמא דין⁴²³⁶ פעלת אומנותא דעלמא דא דביה אתעביד כלא בחושבנא אומנותא דעלמא [כנוונא] דא אומנותא דמשכנא דאיהו אומנותא כנוונא דעלמא והא אוקימנא:	"נגד בני אדם", שהרי באומנות הזו שנעשתה באור הזה עומדים בני אדם בעולם וקיומם נהיה. אף על פי שהוא גנוז, בני האדם עומדים בו בעולם הזה. "פעלת", את אומנות העולם הזה שבו נעשה הכל בחשבון. אומנות העולם כמו אומנות המשכן, שהיא אומנות כמו של העולם, והרי בארנו.
כתיב הכא אלה פקודי המשכן וכתיב התם אלה תולדות השמים והארץ בגין דכל אינן תולדין דעבדו ואפיקו שמיא וארעא כלהו בחילא דההוא נהורא דגניז אתעבדו ונפקו פקודי המשכן בההוא חילא נפקו⁴²³⁷ מנלן דכתיב (שמות לח כב) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה דא איהו⁴²³⁸ מסטרא דימינא ואתו אהליאב דא איהו מסטרא דשמאלא ומשכנא מסטרא דימינא ושמאלא אתקם ואתעביד ומשה דהוה בינייהו אוקים ליה:	כתוב כאן "אלה פקודי המשכן", וכתוב שם "אלה תולדות השמים והארץ". משום שכל אותן תולדות שעשו והוציאו שמים וארץ, כולן בכח של אותו האור הגנוז נעשו ויצאו. פקודי המשכן יצאו באותו הכח. מנין לנו. שנאמר "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה", זהו מצד הימין, "ואתו אהליאב", זהו מצד השמאל. והמשכן מצד ימין ושמאל הוקם ונעשה, ומשה שהיה ביניהם הקים אותו.

⁴²³⁵ הוא אור התיקון דשם מ"ה כמ"ש בח"א דף כ רע"א (לש"ו). עי' הערה לעיל בשם ספר הכללים.

⁴²³⁶ עי' לעיל הערה בשם הכללים, בתחילה יצא הוא ג"כ והאיר בעיקר אורו עצמו, והוא החדס שנתגלה אז בפומא דאמה שאמרו באד"ר (קמב ע"א), והוא מאור הגנוז שנתגלה ביום ראשון. אבל תיכף הנה חזר ונגנז גם הוא ונשאר בהיסוד עצמו, ובסוד אור זרוע לצדיק, ואינו מאיר מעתה להנוק' שהוא המלכות הנעלמת בו אלא רק דרך דופני העטרה, ע' הארת המוחין (פרק ט) [וכמ"ש בזוה"ק פ' בא לה ע"א, ע"ש בהגהות מהרח"ו אות ג' ד', ובזוה"ק פ' תרומה קמח סע"ב וקמט רע"א, ושם קסו ע"ב וקסז ע"א כל הענין, ופ' פקודי רכ ע"ב ופ' אמור פח ע"א]. ועכ"פ הוא, כי אור המ"ה העיקרי הנה הוא עצמו לא נתגלה ג"כ אלא רק ביום הראשון, והוא החדס שנתגלה אז בפומא דאמה, אבל הוא חזר ונגנז תיכף ג"כ ביסוד עצמו, ונשאר שם ובסוד אור זרוע לצדיק (כללים ח"א קא ע"ג).

⁴²³⁷ הם [בצלאל ואהליאב] יכונו בעשייתן היטיב ע"פ דוגמתן בתבניתם של מעלה שהראה הקב"ה למשה בהר, כי בתבנית הזה דוקא הנה הוא נרשם בזה הצרופי אותיות אשר בהם נבראו שמים וארץ, והם תלויים במעשה המשכן. והרי תלוי קיום כל העולם כולו ע"י אורו וקדושתו ית"ש הנמשך ושורה בהם ע"י הכוונה הזה דוקא. וכמ"ש בזוה"ק פ' תרומה (קנב ע"א) ופ' פקודי (רלה ע"ב), וע' עוד פ' פקודי (ר"כ ע"ב ורכ' ע"א ובדף רל"ד ע"ב) (כללים ח"ב ז ע"א).

⁴²³⁸ רכב ע"א רלו ע"א (הערת הזהר).

רבי אלעזר פתח ואמר (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא⁴²³⁹ וישב עליו באמת [וגו'] והוכן בחסד כסא הא אוקימנא כד מחשבה⁴²⁴⁰ סליק ברעו⁴²⁴¹ דחדוה מטמירא דכל טמירין⁴²⁴² דלא אתיידע ולא אתדבק מטי ההוא חדוה ובטיש גו מחשבה⁴²⁴³ וכדין עאל באתר דעאל⁴²⁴⁴ עד דאתגניז בחד היכלא עלאה⁴²⁴⁵ דאיהו טמיר לעיל:	רבי אלעזר פתח ואמר, "והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת וגו'". "והוכן בחסד כסא", הרי בארנו, כשעלתה מחשבה ברצון של שמחה מטמון כל הטמונים שלא נודע ולא נדבק, הגיעה אותה שמחה והכתה לתוך המחשבה, ואז נכנס למקום שנכנס, עד שנגנז בהיכל עליון אחד, שהוא טמון למעלה.
ומתמן נגדין ואתמשכן כל נהורין דימינא דנטיל בקדמיתא ולבתר נטיל⁴²⁴⁶ כלהו ומההוא סטר ימינא אתקן כרסיא לתתא דהא קודשא בריך הוא אתקין לההוא כרסיא בחסד וישב עליו באמת דאיהו תקונא דחותמא דכלא ולא יתיב על ההוא כרסיא אלא בחותמא דא דאיהו אמת באהל דוד דאיהו בי כרסיא [לתתא]:	ומשם שפעו ונמשכו כל האורות. של ימין נסע בראשונה, ואחר כך כולם נסעו, ומאותו צד הימין נתקן הכסא למטה, שהרי הקדוש ברוך הוא התקין אותו הכסא בחסד וישב עליו באמת, שהוא התקון של החותם של הכל. ולא יושב על אותו כסא אלא בחותם שהוא אמת, "באהל דוד", שבו הוא הכסא למטה.
שופט ודורש משפט ומהיר צדק שופט מסטר דדינא ודורש משפט מסטרא דרחמי ומהיר צדק איהו כרסיא דדינא דאיהו [בי] דינא לתתא תא חזי כגוונא דא משכנא לא את[ת]קן אלא בסטרא דא כגוונא דא דחסד כדקאמרן לעיל ועל דא אתמנון תולדין ואת[ת]קנו כלהו לתתא:	"שופט ודורש משפט ומהיר צדק". "שופט" מצד הדין, "ודורש משפט" מצד הרחמים, "ומהיר צדק" הוא כסא הדין שהוא בית דין למטה. בא וראה, כמו כן המשכן לא נתקן אלא בצד הזה כמו זה של חסד, כפי שאמרנו למעלה. ועל כן נמנו התולדות ונתקנו כולם למטה.
אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה (שמות לח כא) רבי שמעון פתח בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (בראשית א א) האי קרא	"אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה". רבי שמעון פתח, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", הפסוק הזה
רכא/א	

⁴²³⁹ בהדורות האחרונים הללו אשר מדורו של האריז"ל והלאה שהיה במאה הרביעית, שהוא שליטת דספי' החסד, ומאז התחיל להתנוצץ בפנימיות העולמות אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחסד כסא, כמ"ש בפ' תרומה (דף קלג סע"א) ופקודי (דף רכ ע"ב), וע' פ"ח (שער הקריאת שמע רפ"ד), ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח, והוא מתקרב והולך בכל יום (ביאורים ח"א כא ע"ד), קץ הימין הוא כאשר יגיע זמן שליטת המלכות דאצילות, שעליה נאמר (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא, כמ"ש פ' תרומה (קלג ע"א) ופ' פקודי (רכ ע"ב). והחסד הוא ימין ולכן נקרא המלכות ימין (ביאורים ח"ב מב ע"ד).

⁴²⁴⁰ מוחא סתימאה (רח"ו).

⁴²⁴¹ יסוד דכתר (רח"ו).

⁴²⁴² מושך הטיפה מדעת הגנוז ברדל"א (רח"ו).

⁴²⁴³ אבא (רח"ו).

⁴²⁴⁴ יסוד דאבא (רח"ו). אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחסד כסא (ביאורים ח"א כא ע"ד), ועי' שעה"כ ק"ש ו: ברכת אהבת עולם הוא בהיכל אהבה שהוא בחי' החסד. ונודע מה שאמר הכתוב (ישעיה טז ה) והוכן בחסד כסא. ועיי"ש יט ע"א: אהבת עולם, שהיא אהבה זוטא של המלכות הנק' עולם, אשר היא עדיין למטה בעולם הבריאה.

⁴²⁴⁵ בינה (רח"ו).

⁴²⁴⁶ נטלי (דפ"ו).

אוקמוה ואתמר בכמה סטריין אבל כד ברא קודשא בריך הוא⁴²⁴⁷ עלמא⁴²⁴⁸ ברא ליה כגוונא דלעילא⁴²⁴⁹ למהוי עלמא דא בדיוקנא דעלמא (דאתי) דלעילא⁴²⁵⁰ וכל אינון גוונין דלעילא אתקין לון לתתא לאתדבקא ולא תקשרא עלמא בעלמא:	פרשוהו ונאמר בכמה צדדים, אבל כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו כדוגמא שלמעלה להיות העולם הזה בדמות של העולם שלמעלה, וכל אותם צבעים של מעלה תיקנם למטה, להדביק ולקשר עולם בעולם.
וכד בעא קודשא בריך הוא⁴²⁵¹ למברי עלמא⁴²⁵² אשגה באורייתא⁴²⁵³ וברא ליה⁴²⁵⁴ ואסתכל בשמא קדישא⁴²⁵⁵ כללא דאורייתא⁴²⁵⁶ וקיים עלמא בתלת סטריין⁴²⁵⁷ אתקיים עלמא ואינון חכמה ותבונה ודעת בחכמה דכתיב (משלי ג יט) יהוה בחכמה⁴²⁵⁸ יסד ארץ בתבונה דכתיב כונן שמים בתבונה ודעת דכתיב (וכתיב) (שם כ) בדעתו תהומות נבקעו הא כלחו בקיומא דעלמא ובאלין תלתא אתבני משכנא⁴²⁵⁹ דכתיב (שמות לא ג) ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת:	וכשרצה הקדוש ברוך הוא לברוא את העולם, השגיח בתורה וברא אותו. והסתכל בשם הקדוש, הכלל של התורה, וקיים את העולם. בשלשה צדדים התקיים העולם, והם חכמה ותבונה ודעת. בחכמה, שנאמר "ה' בחכמה יסד ארץ". בתבונה, שנאמר "כונן שמים בתבונה". בדעת, שנאמר "בדעתו תהומות נבקעו". הרי כולם בקיום העולם. ובשלשת אלה נבנה המשכן, שנאמר "ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת".
וכלהו תלתא רמיון בקרא דא בראשית היינו דכתיב בחכמה ברא אלהים היינו דכתיב בתבונה את השמים היינו דכתיב בדעת⁴²⁶⁰ וכלהו כתיבי בעבדת משכנא	וכל השלשה רמזים בפסוק הזה. "בראשית", היינו שכתוב בחכמה. "ברא אלהים", היינו שכתוב בתבונה. "את השמים", היינו שכתוב בדעת. וכולם כתובים במעשה המשכן. ובסוד זה נאמר "אלה פקודי

⁴²⁴⁷ א"ס ב"ה, א"נ אבא (מ"מ).

⁴²⁴⁸ הנה עולם זה הוא עולם השפל שמים וארץ, וקודש אברין הוא אפשר דהיינו מדת המלכות שהוא אדריכל הבונה העולם, ואפשר דהיינו הבינה שמכחה נברא העולם, והיא היתה נותנת כח למלכות (אור יקר). מלכות (מ"מ).

⁴²⁴⁹ הענין שעם היות העולם הזה גרוע מצד היותו הוה ונפסד ושפל במצבו עד תכלית עד שאין שפל ממנו, עם כל זה צורתו וציורי פרטיו כולם מצטיירים בסוד העולם העליון הרוחני, והרוצה להשתעשע בהשכלת העולם העליון מתוך התורה, וירצה לעמוד ולהתבונן בפרטי הנבראים התחתונים, ישיג סדר מדרגות עליונות וישתעשע בהשכלתם מתוך הדברים הגשמיים, מפני שהגשמיים צל העליונים, ומי שאין כח להסתכל בצורה יסתכל בצלה ומשם ידע קצת מהצורה העליונה המצל בארץ התחתונה, וכן הוא עניני העולם (אור יקר). פי' בינה כדמפרש (מ"מ).

⁴²⁵⁰ עם היותו גרוע בערך חומרו, לא יהיה גרוע בערך שיעור קומתו (אור יקר).

⁴²⁵¹ פי' א"ס א"נ אבא (מ"מ).

⁴²⁵² פי' זעיר (מ"מ).

⁴²⁵³ פי' בינה הנקרא תורה שבע"פ כמ"ש בפ' תרומה (מ"מ).

⁴²⁵⁴ פי' באמצעות הבינה ברא לזעיר (מ"מ).

⁴²⁵⁵ ויקרא יט ע"א כא ע"א (הערת הזהר).

⁴²⁵⁶ פי' הוי"ה שבבינה א"נ י"ל באורייתא הוה אבא הנק' תורה שבכתב ששם מ"ה הוה שקיו דאילנא ובא מאבא לזעיר ולפ"ז מ"ש וכד בעת קב"ה, פי' א"ס ב"ה (מ"מ).

⁴²⁵⁷ פי' חב"ד שמצד אבא שהם מוחין לזעיר הנק' עלמא וכן מוכח לקמן (מ"מ).

⁴²⁵⁸ פי' הוי"ה שהוא זעיר בכח חכמה יסד ארץ שהיא מלכות ש"מ שזעיר מקבל מחכמה וניתן אח"כ למלכות (מ"מ).

⁴²⁵⁹ פי' מלכות (מ"מ). אמר לו הקב"ה "ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי וגו' ואתו אהליאב בן אחיסמך וגו'", כי הם יכוונו בעשייתן היטיב ע"פ דוגמתן בתבניתם של מעלה שהראה הקב"ה למשה בהר, כי בתבנית הזה דוקא הנה הוא נרשם בזה הצרופי אותיות אשר בהם נבראו שמים וארץ⁴²⁵⁹, והם תלויים במעשה המשכן. והרי תלוי קיום כל העולם כולו ע"י אורו וקדושתו ית"ש הנמשך ושורה בהם ע"י הכוונה הזה דוקא. [וכמ"ש בזוה"ק פ' תרומה (קנב ע"א) ופ' פקודי (רלה ע"ב), וע' עוד פ' פקודי (ר"כ ע"ב ורכא ע"א ובדף רל"ד ע"ב) (כללים ח"ב ז ע"א)].

⁴²⁶⁰ פי' את היא דעת ושמים זעיר (מ"מ).

וברוא דא כתיב (שמות לח כא) אלה פקודי המשכן⁴²⁶¹ דא רוא דחכמה משכן העדות דא רוא דתבונה⁴²⁶² אשר פקד על פי משה דא רוא דדעת⁴²⁶³ וכלא דא לקבל דא בגין דכל מה דברא⁴²⁶⁴ קודשא בריך הוא בעלמא די⁴²⁶⁵ ברא ליה אנונא דלעילא וכלא אתרשים בעבדת משכנא⁴²⁶⁶:	המשכן, זה סוד החכמה. "משכן העדות", זה סוד התבונה. "אשר פקד על פי משה", זה סוד הדעת. והכל זה כנגד זה, משום שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם הזה, ברא אותו כדוגמא שלמעלה, והכל נרשם בעבודת המשכן.
תא חזי בשעתא דאמר ליה קודשא בריך הוא למשה עבד משכנא הוה קאים משה תוהא דלא ידע מה למעבד עד דאחזי ליה קודשא בריך הוא בעינא כמה דכתיב (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר מאי בתבניתם⁴²⁶⁷ אלא אוליפנא דאחמי ליה קודשא בריך הוא למשה דיוקנא דכל מלה ומלה כההוא דיוקנא דאיהו לעילא וכל חד וחד הוה עבד דיוקנא דיליה כדיוקנא דאיהו לעילא⁴²⁶⁸ וכל חד הוה עבד דיוקנא דיליה כדיוקנא⁴²⁶⁹ דאיהו אתעבד בארעא⁴²⁷⁰:	בא וראה, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה משכן, היה משה עומד תוהה, שלא ידע מה לעשות, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא בעין, כמו שנאמר "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר". מה זה "בתבניתם", אלא למדנו שהראה הקדוש ברוך הוא למשה דמות כל דבר ודבר כמו אותו דמות שהוא למעלה, וכל אחד ואחד היה עושה דמות שלו כדמות שהוא למעלה, (וכל אחד עושה דמות שלו כדמות) שהוא נעשה בארץ.
אשר אתה מראה בהר אשר אתה רואה מבעי ליה אלא אוליפנא דאספקלריא דלא נהרא הוה אחמי ליה בגויה כל אינון גווינן ודיוקנין דאתעבידו לתתא כהאי חיו דאחזי בגויה כל אינון דיוקנין⁴²⁷¹:	"אשר אתה מראה בהר", אשר אתה רואה היה צריך להיות, אלא למדנו שאספקלריא שאינה מאירה היתה מראה לו בתוך כל אותם הצבעים והדיוקנאות שנעשו למטה, כמראה הזה שהראה בתוכו כל אותם דיוקנאות.

⁴²⁶¹ פק"ד קפ"ד אבא (רח"ו).

⁴²⁶² כי בינה נקרא משכן כנזכר בתיקונ' ו בדף זה ע"ב (רח"ו).

⁴²⁶³ יסוד אבא (רח"ו), ומכאן תבין מ"ש לעיל שהם חס"ד דאבא (מ"מ).

⁴²⁶⁴ בכל שורש הנה מסודר בו כל כחותיו ותכונותיו רק לפי עניני תולדות הענף והפרי שנמשך ויוצא ממנו (הקדו"ש ה ע"ד), אין בכל הבי"ע כולם מי ששייג את מהות וצורת האצילות מה שהוא, ואינו שוה האצילות להבי"ע אלא רק בשמם לבד, ר"ל בשמות המציאות הפרטיים שבהם, כי העולם האצילות הוא מסודר ג"כ בכל בחי' עולם מלא כמו העולמות בי"ע, וכל מה שישנם בזה ישנם בזה, וכמ"ש בזה"ק תרומה (קמד סע"א), ושם (קמד ע"ב), ובפ' תצוה (קפ"ו ע"ב) (דע"ה ח"א נו ע"ד), כל הנאצלים כולן וכל גילוי שבהן, הנה הם רק לפי ערך שיעורי כל פרטי הנמצאיים שבהעולמות בי"ע וכל עניניהם, כי הרי רק לזה נתגלה כנז', ולכן הנה הם בדוגמא אחת, שכל מה שישנו בזה ישנו בזה, והם קשורים ותלויים זב"ז (ביאורים ח"א כז ע"ג).

⁴²⁶⁵ פי' בעו"הז שעכשו חוזר הזוהר לענין הפשט שכן דרכו שמתחיל בסוד ומסיים בפשט וברא ליה לעילא, פי' בעולם העליון (מ"מ).

⁴²⁶⁶ משכן שעשה בצלאל (מ"מ).

⁴²⁶⁷ ר"ל כי הרי הוא לכאורה נגד הידוע שלא היה בנבואתו שום מראה ותבנית כלל (כללים ח"ב ו ע"ד).

⁴²⁶⁸ פי' משה ובצלאל היו עושים כל אחד כדיוקן שהוא למעלה (מ"מ).

⁴²⁶⁹ דאיהו לעילא וכל חד הוה עבד דיוקנא דיליה כדיוקנא (מוסגר בדפ"ק).

⁴²⁷⁰ פי' שכל אחד וא' היה מתקן אותו משה ובצלאל כמו דיוקן שעשה בעו"הז כמ"ש הזוהר בפ' תרומה דף ק"ט ע"א ולא הוה משתדל בקיומ' עד דאתקם משכנא לתתא וכו', אמ"ל קב"ה למשה חמי משכנא כולא מתעכב עד דאתקם הכא לתתא, נמצא שהעליון בעצמו לא נתקן כראוי עד שעשה משה התחתון, ואוי כל אחד ואחד היה נתקן כמו דיוקן התחתון (מ"מ).

⁴²⁷¹ הגם דקב"ה אחזי ליה כל אינון גווינן ודיוקנין ע"י אספקלריא דלא נהרא אשר שם, הנה נראים כן. אבל משה הוה חמי לון כל מלה ומלה על תיקוניה כמה דחמי גו עשיתא וגו חיו דאחזי כל דיוקנין, ור"ל כי משה ראה והבין שמראה הדיוקנין הוא רק מצד שהוא ע"י אספקלריא

משמע דכתיב (שמות כה מ) אשר אתה מראה⁴²⁷² אתה רוא דאספקלריאה דלא נהרא⁴²⁷³ דאחוי ליה בגויה כל אינון דיוקנין והוה חמי לון משה כל מלה ומלה על תקוניה כמה דחמי גו עשיתא וגו חיוו דאחוי כל דיוקנין וכד אסתכל בהו משה אתקשי קמיה⁴²⁷⁴ אמר ליה קודשא בריך הוא משה את בסימניך ואני בסימני כדין אתיישב משה בכל עבדתא:	ממשמע שנאמר "אשר אתה מראה", אתה, סוד האספקלריה שאינה מאירה שהראה לו בתוך כל אותם הדיוקנאות. והיה משה רואה אותם כל דבר ודבר על תקונו כמו שרואה בתוך עשית ותוך מראה שמראה את כל הדיוקנאות. וכשהסתכל בהם משה, התקשה לפניו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה בסימנך ואני בסימני. אז התיישב משה בכל מעשה.
כד אתעביד כל עבדתא אצטריך משה לממני כלא בגין דלא יימרון ישראל דאשתאר כספא ודהבא ואסתליק לנמלא ליה ועל דא אצטריך לממני חושבנא קמיהו דישאל בגין דכתיב (במדבר לב כב) והייתם נקיים מיהו"ה ומישראל:	כשנעשה כל המעשה, הוצרך משה למנות הכל, כדי שלא יאמרו ישראל שנשאר כסף וזהב ועלה לקחת אותם. ולכן הצטרך למנות את החשבון לפני ישראל, משום שנאמר "והייתם נקיים מה' ומישראל".
ובגין דא כתיב (שמות לח כא) אלה פקודי המשכן⁴²⁷⁵ משכן העדות דהא רוחא דקדשא הוה אחוי לכלא חושבנא דכל דהבא וכספא דנדיבו ישראל ורוח קדשא הוה אמר וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו' כל הזהב העשוי למלאכה וגו' בגין דקודשא בריך הוא אתרעי בהו באינון אומנין ובעא(ן) לאפקא מהימנותא דלהון קמי כלא:	ולכן נאמר "אלה פקודי המשכן משכן העדות", שהרי רוח הקודש היתה מראה לכולם את חשבון כל הזהב והכסף שנדבו ישראל, ורוח הקודש היתה אומרת, "וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו'", "כל הזהב העשוי למלאכה וגו'". משום שהקדוש ברוך הוא התרצה בהם באותם האומנים, ורצה להוציא את נאמנותם לפני כולם.
אלה פקודי המשכן תא חוי בההיא שעתא דעבדתא דמשכנא אתעביד הוה סטרא אחרא אזיל ושאת ולאסטאה ולא אשכחת עילהו (ולא יכיל לאסטאה ולא הוה אשכח עלה) על מהימנותא דאומנין עד דקודשא בריך הוא כפיף ליה לקמיה דמשה ואיהו עביד חושבנא דמהימנותא בעל כרחיה וסליק מהימנותא דלהון לגבי כלא ורוא דא דכתיב אלה פקודי המשכן והא אוקימנא אלה כמה דאת אמר (ישעיה מט טו) גם אלה תשכחנה⁴²⁷⁶ וכתיב אשר פקד על פי משה	"אלה פקודי המשכן". בא וראה, באותה שעה שנעשה מעשה המשכן, היה הצד האחר הולך ומשוטט כדי להסטיין, ולא מצא סיבה על נאמנות האומנים, עד שהקדוש ברוך הוא כופף אותו לפני משה, והוא עשה חשבון של נאמנות בעל כרחו, ועלתה נאמנותם לכל. וסוד זה שנאמר "אלה פקודי המשכן". והרי בארנו, אלה, כמו שנאמר "גם אלה תשכחנה". ונאמר "אשר פקד על פי משה", ששם נמנה ונפקד עד שנעשה החשבון של בית המשכן לפני משה וכל ישראל.

דלא נהרא, אבל במקומן ומקורן הוא משולל מכ"ז, כי שם אין תואר ותבנית כלל. ולכן כד אסתכל בהו משה על עומקן ואמיתתן אתקשי קמיה, ור"ל שהיה קשה לו לכוון בהם לעשותם כדוגמתן שלמעלה מאחר שבמקורן אשר לעילא לעילא אין דוגמא להם כלל. ואמר ליה קודשא בריך הוא, משה אנת בסימנך ואני בסימני, עשה אתה לפי האפשר לך בתבנית וגוונין, ואני אשרה שכינתי וקדושתי בהם גם ע"פ מקורן ושרשן אשר לפי אמיתתן הגם שהוא נעלם ממך איך שהוא. ועכ"ז הנה הסתלק משה מעשייתן כמ"ש בפ' פקודי (שם רמ"א סע"א) וכנ"ל, משום שמצא את עצמו שלא אפשר לו לכוין בהם מאומה (כללים ח"ב ז ע"א).

⁴²⁷² קלח ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁷³ דריש מראה כמו מראה תואר לנקבה שהיא מראה בהר למשה תבנית המשכן (רח"ו).

⁴²⁷⁴ עי' לקמן רמא ע"א (לש"ו).

⁴²⁷⁵ פי' משכן שהיה המ' היתה עושה מנין זה, וז"ש דהא רוחא קדישא הוה אחוי וכו' (מ"מ).

⁴²⁷⁶ מו ע"ב (הערת הזהר).

דתמן אתמני ואתפקיד ⁴²⁷⁷ עד דאתעביד חושבנא דבי משכנא קמי משה וישראל כלהו:	
רכא/ב	
אלה פקודי המשכן משכן העדות (שמות לח כא) מאן עדות ⁴²⁷⁸ אלא תרי זמני כתיב הכא משכן חד לעילא ⁴²⁷⁹ וחד לתתא ⁴²⁸⁰ ומשכן אקרי משכן העדות ⁴²⁸¹ מאן ⁴²⁸² עדות ⁴²⁸³ כמה דאת אמר (תהלים קכב ד) שבטי יה עדות לישראל שמא דא איהו עדות לישראל ⁴²⁸⁴ :	"אלה פקודי המשכן משכן העדות". איזו עדות, אלא שתי פעמים נאמר כאן משכן, אחד למעלה ואחד למטה, והמשכן נקרא "משכן העדות" ואיזו עדות. כמו שנאמר "שבטי יה עדות לישראל", שם זה הוא עדות לישראל.
כנוונא דא (שם פא ו) עדות ביהוסף שמו עדות שם יה ⁴²⁸⁵ ביהוסף איהו עדות ודאי אלין תרין אתוון סהדין סהדותא בכל אתר והכא איהו עדות ובגין כך משכן העדות משכנא [דהאי] (דאיהו) עדות ועל דא משכנא אקרי על רזא דשמא דא קדישא ⁴²⁸⁶ והיינו דכתיב (שם קלב יב) ועדותי זו אלמדס בגין דהאי אתר איהו סתימו וגניזו דכלא:	כמו כן "עדות ביהוסף שמו". עדות שם יה ביהוסף, היא עדות ודאי. שתי האותיות הללו מעידות עדות בכל מקום, וכאן הוא עדות. ולכן משכן העדות, המשכן של העדות הזו, ולכן נקרא משכן, על סוד השם הקדוש הזה. והיינו שנאמר "ועדותי זו אלמדס", משום שמקום זה הוא סתום וגניזת הכל.
אשר פקד על פי משה (שמות לח כא) עד הכא לא ידענא אי האי משכנא פקד או האי עדות ⁴²⁸⁷ אלא פקד ודאי האי עדות בגין דמן יומא דאסתליקו אבהן מעלמא וכל אינון שבטין בנוי דיעקב ואשתארו ישראל בגלותא באינון עאקן אתנשי מנייהו ידיעא	"אשר פקד על פי משה", עד כאן לא ידענו אם המשכן הזה פקד או העדות הזו. אלא פקד ודאי העדות הזו, משום שמיום שהסתלקו האבות מהעולם וכל אותם שבטים בני יעקב, ונשארו ישראל בגלות באותן צרות, נשכחה מהם ידיעת סוד השם הקדוש העליון הזה, שהוא שם העדות, קיומם של שמים וארץ, ששתי האותיות הללו העמידו עליונים ותחתונים וכל צדי

⁴²⁷⁷ דאתמני ודאתפקיד (דפ"ו). ופי' אשר פוקד על פי משה שהיה אסיר על מאמר משה עד שעשו חשבון המשכן (מ"מ).

⁴²⁷⁸ להיות שהמשכן נעשה ע"י משה רבנו ע"ה שסודו מאבא לכן נקרא על סוד שם י"ה, וידוע שבאבא סוד ל"ב נתיבות, והנה ל"ב פעמים י"ה הוא ת"פ כמנין עדות וכו', והוא סוד חו"ג שהם בדעת ששרשם מא"א שהם סוד ב' אתוון י"ה. ולכן פוקד על פי משה, דאיהו מאבא ואי, ולכן אמר שבהם אתקיימו שמיא וארעא, סוד ז"ן. ועד שבא משה לא הוזכר בתורה והוא גילהו להם כידוע שנה"י הם ג' פעמים י"ה כנזכר בדרוש רפ"ח ניצוצות, ונכללין בשם מ"ה והיינו (משלי ל, ד) מ"ה שמו (רמ"ז).

⁴²⁷⁹ בינה (רח"ו).

⁴²⁸⁰ תבונה (רח"ו). ולפ"ז פקודי המשכן היא תבונה, משכן העדות היא בינה כדמפרש, ונל"ע עד מ"ש תרי זמני כתיב הכא משכן ר"ל מ' ובינה המשכן סתם היא מלכות (מ"מ).

⁴²⁸¹ בינה (מ"מ).

⁴²⁸² ומאן (דפ"ו).

⁴²⁸³ בינה (רח"ו).

⁴²⁸⁴ פי' י"ה שהם א"ווא הם עדות לזעיר שיש בו מוחי א"ווא כמ"ש הזוהר בא"ז ואסהיד בא"ווא גווני דאנפוי, ור"ל שכל הרואה הארת פני זעיר יעיד שיש בו מוחי א"ווא (מ"מ).

⁴²⁸⁵ פי' י"ה נק' עדות שהם א"ווא, ומ"ש ביהוסף איהו עדות ודאי יובן במ"ש הרב שיסוד אבא מגיע עד יסוד דזעיר והארות יסוד הבינה שנשלם בחזה יורדים ליסוד זעיר נמצא שיש ביסוד הנק' יוסף מוחי א"ווא וז"ש ביהוסף איהו עדות ודאי, כי י"ה מעידים שמשפיעים ביוסף שהוא יסוד (מ"מ).

⁴²⁸⁶ בינה (רח"ו).

⁴²⁸⁷ פי' לפי דברי הר"ח וי"ל אי האי משכנא היא תבונה, או האי עדות היא בינה, ולפי מה שנלע"ד אי האי משכנא היא מ', או האי עדות היא בינה (מ"מ).

העולם.	דרזא דשמא קדישא עלאה דא דאיהו שמא דערדות ⁴²⁸⁸ (ד)קיומא דשמיא וארעא ⁴²⁸⁹ דאלין תרין אתוון אוקימו עילאי ותתאי וכלהו סטרין דעלמא:
כיון שבא משה, נפקד ונזכר השם הזה בעולם. שכשהיה בסנה, מיד שאל על השם הזה, שנאמר "ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם", ושם נפקד השם הזה על פי משה.	כיון דאתא משה אתפקד ואדכר שמא דא בעלמא דכד הוה בסנה מיד שאיל על שמא דא דכתיב (שמות ג יג) ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ותמן אתפקד שמא דא על פי משה ⁴²⁹⁰ :
"עבודת הלויים". מה זה עבודת הלויים, אלא סוד זה שנאמר "ועבד הלוי הוא". "הוא", זה סוד השם הקדוש שנקרא הוא, ולא נקרא אתה. ולכן עבודת הלויים ודאי. דבר אחר "עבודת הלויים", שהם נוטלים את המשכן על כתפיהם ממקום למקום, שנאמר "ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו".	עבודת הלויים (שמות לח כא) מאי עבדת הלויים אלא רזא דא דכתיב (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא הוא דא רזא דשמא קדישא ⁴²⁹¹ דאקרי הוא ⁴²⁹² ולא אקרי אתה ובגין דא עבודת הלויים ודאי ⁴²⁹³ דבר אחר עבדת הלויים דאינון נטליין ⁴²⁹⁴ משכנא על כתפיהו מאתר לאתר דכתיב (שם ז ט) ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו:
"אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו'". רבי אבא פתח "והיה ביום ההוא שרש ישי וגו'". "והיה ביום ההוא", בזמן שהקדוש ברוך הוא ירבה שלום בעולם, יתקיים השרש של עץ החיים. ואותו שרש, ממנו יתקיימו שאר השרשים למטה, שכלם נשרשו והתקיימו	אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו' רבי אבא פתח (ישעיה יא י) והיה ביום ההוא שרש ישי ⁴²⁹⁵ וגו' והיה ביום ההוא בזמנא דקודשא בריך הוא יסג ⁴²⁹⁶ שלמא בעלמא יתקיים שרשא דאילנא דחיי ⁴²⁹⁷ וההוא

⁴²⁸⁸ רכט ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁸⁹ פי' בינה הנק' עדות מקיימת ז'ין הנק' שמים וארץ (מ"מ).

⁴²⁹⁰ פי' שא"ל אלה"ה שלחני אליכם שהיא בינה שמשם יצא זעיר הנק' הו"ה כמ"ש ה' אלהי אבותיכם שפירש הרב ז"ל שהראה הקב"ה למשה עבור ז'ין בבינה (מ"מ).

⁴²⁹¹ ויצא קנד ע"ב (הערת הזהר).

⁴²⁹² בינה (רח"ו).

⁴²⁹³ פי' שהלויים שהם בגבורות עובדים לבינה שהיא נק' הוא (מ"מ).

⁴²⁹⁴ ולפ"ז עבודת הלויים קאי על המשכן שבעוה"ז שהיו בני קהת נושאים אותו (מ"מ).

⁴²⁹⁵ כבר פירשנו בסבא ענין ישי שהוא סוד יה"י, כי י' חכמה, ש' שרשא דאילנא דהיינו שמתפשט י' שלשה עוקצין דילה שהם שלשה חלקים אל ה' שהיא סגולתא, ומתחלקת בבינה לשלשה חלקים, שלשה יודין שלשה ראשי השין, ויתפשט עד שלשה ווין ויסע ויבא ויט דהיינו חסד דין ורחמים (אור יקר).

⁴²⁹⁶ ידוע שבין מחמת עולם התווה ובין מחמת העוונות מתהוות הקליפות ומתערב טוב ורע ואז יש מלחמה בעולם, כי שני ההפכים מתקוטטים זה בזה הסולת עם הפסולת, שהם י"א שרשי הסיגים שירדו משם ס"ג, שלכן שם ב"ן הוא השולט בזמן הזה בלתי שלימות ומלכות בית דוד נפגמה, אבל לעתיד שיתמו הסיגים ירבה השלום ויהיה הזווג דז'ין תדירי שהוא ממש רוב שלום, שאז יתקיים (זכריה יד, ט) והיה ה', כי ו"ה שה"ס י"א הבחינות דשם ס"ג יעלו ל"ה, וריבוע שם וה"ה ג' ס"ג [עם הכולל], וי"ה הה"א ס"ג עם י' אותיות, ובג' החי"ם, כי יסוד אי' ה"ס עץ החיים. והנה ישי, סודו משם ב"ן, יו"ד פעמים ה"ה ו'ו פעמים ה"ה ג' ישי, וזהו דוד בן ישי. ושורש ב"ן הוא ס"ג כנודע, ואם כן שורש ישי הוא שם ס"ג שביסוד אי', והוא מסתעף בזעיר שנקרא עץ החיים מן החזה ולמעלה, אבל לעתיד יתעלה יסוד אי' עד למעלה ויהיו כל החסדים בגלוי גדול ולא ישוב לירד עד החזה, וז"ש יתקיים שרשא, כי ישאר למעלה בקיומו תמיד (רמ"ז).

⁴²⁹⁷ נראה הוא יסוד זעיר כדמוכח לקמן שאילנא דחיי הוא זעיר ושרשא דיליה הוא יסוד כמו האילן ששרשו למטה וענפיו למעלה שהיסוד הוא מושך הטיפה מהדעת ועל ידו נעשה הזווג, ומש"ה שורש ישי כתב בספר אור ישראל בשם האר"י ז"ל כי תר"ך עמודי אור בכתר ונחלקים י"ש לחכמה וי"ש לבינה, ומפני שא"ו א כחדא נפקין לכך שניהם נרמזים בתיבה אחד ישי שהשי"ן עולה

ממנו. (דההוא) שרשא מניה יתקיימו שאר שרשין לתתא ודכלהו (וכלהו) אשתרשן ואתקיימן מניה:	
אשר עומד לנס עמים דהאי איהו קיימא⁴²⁹⁸ לנסא ולאת לרזא דשמא קדישא⁴²⁹⁹ אליו גוים ידרשו דתמן⁴³⁰⁰ רזא דקיימא דשמא קדישא ובגין כך אליו גוים ידרשו כמה דאת אמר (שם ב ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהו"ה וגו' ועל דא אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד מנוחתו דא בי מקדשא ודכתיב (תהלים קלב יד) זאת מנוחתי עדי עדו כבוד דהכי אקרי וכבוד יהו"ה⁴³⁰¹ בההוא זמנא (כבוד) דכתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים:	"אשר עומד לנס עמים", שהרי הוא עומד לנס ולאות לסוד השם הקדוש. "אליו גוים ידרשו", ששם סוד הקיום של השם הקדוש, ולכן "אליו גוים ידרשו", כמו שנאמר "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'", ועל זה "אליו גוים ידרשו". "והיתה מנוחתו כבוד", "מנוחתו" זה בית המקדש, שנאמר "זאת מנוחתי עדי עד". "כבוד", שכך נקרא כבוד ה' באותו זמן, שנאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים".
ומנוחתו דההוא שרש ישי ודא תקרי כבוד יהו"ה (ד) לא יתמני ולא יקום בחושבנא לעלמא מאי טעמא [בגין דהא קיימא בחושבנא השתא וההוא זמנא לא יתקיים בחושבנא מאי טעמא] בגין דכל מה דקיימא בחושבנא לא שריין תמן ברכאן בשלימו וברכאן שריין במה דלא קיימא בחושבנא בזמנא קדמאה קיימא בחושבנא דכתיב אלה פקודי המשכן:	ומנוחתו של אותו שרש ישי, שנקרא כבוד ה', לא ימנה ולא יעמוד בחשבון לעולם. למה (משום שהרי עומד בחשבון עתה, ובאותו זמן לא יעמוד בחשבון. למה), משום שכל מה שעומד בחשבון, לא שורות שם ברכות בשלמות. והברכות שורות במה שלא עומד בחשבון. בזמן הראשון עמד בחשבון, שנאמר "אלה פקודי המשכן".
תא חזי משכנא דא קיימא בחושבנא ובגין כך אצטריך לצלותא דמשה דישרי עליה ברכאן דכתיב (שמות לט מג) ויברך אותם משה ומה ברכה בריך לון יהא רעוא דתשרי ברכה על עובד⁴³⁰² ידיכון וברכאן לא שראן	בא וראה, המשכן הזה עומד בחשבון, ולכן הוצרך לתפלת משה, שישרו עליו ברכות, שנאמר "ויברך אותם משה". ואיזו ברכה בך אותם. יהי רצון שתשרה ברכה על מעשי ידיכם. והברכות לא שורות על החשבון הזה, עד שקשר אותו משה במשכן

לכאן ולכאן עכ"ל, ובזה נבין למה נקרא שורש ישי לפי שיסודות דא"ווא הם ביסוד זעיר והם נק'
ישי וזהו שרש שיש בו ישי, א"כ י"ל שרשא דאילנא דחיי הוא ת"ת דזעיר שאילן החיים הוא זעיר,
ות"ת דידיה הוא שרשא (מ"מ).

⁴²⁹⁸ נראה שמלת עמים יתבאר עתה בקיבוץ בחינות הספירו', ונודע שנס ואות אליהם הוא בחינת
השורש הזה, ונקראת כל ספירה וספירה עם לריבוי כל הנמצאים ממנה עד שאסופם כולם עם, וכל
ספירה עם, ומציאות השורש נס עמים, ועמים כולם הם סוד שם יהו"ה הכולל עשר ספירות והיינו
אומרו לרזא רשמא קדישא (אור יקר).

⁴²⁹⁹ פי' שהיסוד הנז' הוא עומד ומשפיע על המלכות הנק' נס עמים, שהע' שדים שהם עמים היא
עומדת עליהם כנס הזה, ומ"ש הזוהר לרזא דשמא קדישא נכתב על הגליון לרזא יסוד, ונראה
שהוא יסוד דנוקסא הנק' שמא קדישא (מ"מ).

⁴³⁰⁰ פי' ביסוד הנזכר תמן רזא דקיימא דשמא קדישא שהיא המלכות והע' שדים יונקים מהמ'
ולכן אל יסוד הנקרא שורש ישי (מ"מ). גוים שהם ע' אומות ידרשו לקבל הארה מהמלכות
הדבוקה עמו ולכן מביא ראיה מפ' והלכו עמים וכו' ונעלה אל הר ה' שהיא מלכות ולפי מ"ש בפי'
שני ששורש ישי הוא ת"ת אתי שפיר ג"כ שהמ' דבוקה בו בת"ת ולכן אליו גוים ידרשו לקבל
הארה מהמ' הדבוקה עמו (מ"מ).

⁴³⁰¹ פי' מלכות הנקרא כבוד ה' היא מנוחתו דיסוד הנק' שורש ישי ולפי' שני מ' מנוחתו דת"ת
הנק' שורש ישי (מ"מ).

⁴³⁰² עובדוי (דפ"ו).

על האי חושבנא עד דאקשר ליה משה⁴³⁰³ ובמשכנא דלעילא דכתיב אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה דאי לאו דאתעבד חושבנא על ידא דמשה לא יכלין אינון למעבד חושבנא דכתיב אשר פקד על פי משה:	שלמעלה, שנאמר "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה". דאם לא נעשה החשבון על ידי משה, אינם יכולים לעשות חשבון, שנאמר "אשר פקד על פי משה".
פתח ואמר (מ"א יז ח-ט) [ויהי דבר יהו"ה אל אליהו] קום לך צרפתה וגו' הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך וכי אן פקיד לה קודשא בריך הוא אלא עד לא ייתי לעלמא פקיד קודשא בריך הוא בגזירה דיליה לעילא על העורבים למיתי מזונא לאליהו ולהיהיא אתתא למיהב ליה מזונא מה כתיב	פתח ואמר, "ויהי דבר ה' (אל אליהו) [אליו] לאמר קום לך צרפתה וגו' הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך". וכי איפה צוה אותה הקדוש ברוך הוא, אלא טרם שתבא לעולם צוה הקדוש ברוך הוא בגזרתו למעלה על העורבים להביא מזון לאליהו ולאותה אשה לתת לו מזון. מה נאמר
רכב/א	.
ותאמר חי ה' אלהיך אם יש לי מעוג כי אם מלא כף קמח בכד ומעט שמן בצפחת וגו' (מ"א יז יב) והא הכא מדידו והוהו בההוא קמחא ודהא (דלא) הוה ביה (בר) מלא כף קמח בכד כף הוא מדידו דיליה וואתחזי דלא שריין ביה ברכן הואיל וקאים במדה מה כתיב (שם יד) כי כה אמר יהו"ה אלהי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר עד יום תת יהו"ה [גשם] (מטר):	"ותאמר חי ה' אלהיך אם יש לי מעוג כי אם מלא כף קמח בכד ומעט שמן בצפחת וגו'". והרי כאן מדה היתה באותו קמח, שהרי היה בו מלא כף קמח בכד, כף היא המדה שלו, ונראה שאין שורות בו ברכות הואיל ועומד במדה. מה נאמר "כי כה אמר ה' אלהי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר עד יום תת ה' גשם".
תת תתן כתיב מאי טעמא בגין דבכל דרא לא אשתכח מאן דיוכי לזכו כהאי אתתא ועל דא כתיב תתן אנת תתן מטרא על עלמא בגין דזכותך סגי וכתיב (שם טז) כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר כדבר יהו"ה אשר דבר ביד אליהו וכי אם ההוא קמחא דקיימא במדידו דהוה מלא כף קמח לא פסקו מניה ברכאן בגין מלה דאליהו דכתיב כד הקמח לא תכלה וכתיב כד הקמח לא תכלה משכן העדות אף על גב דקיימא בחושבנא הואיל ואתפקד על ידא דמשה כל שכן וכל שכן דשריין ביה ברכאן ועל דא כתיב (שמות לח כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה:	"תת", כתוב "תתן", למה, משום שבכל דור לא נמצא מי שיזכה לזכות כמו האשה הזאת, ועל זה כתוב "תתן", אתה תתן מטר על העולם משום שזכותך רבה. ונאמר "כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר כדבר ה' אשר דבר ביד אליהו". וכי אם אותו קמח שעומד במדה, שהיה מלא כף קמח, לא פסקו ממנו ברכות משום דבר אליהו, שנאמר "כד הקמח לא תכלה", ונאמר "כד הקמח לא תכלה", משכן העדות, אף על גב שעומד בחשבון, הואיל ונפקד על ידי משה, כל שכן וכל שכן ששורים בו ברכות. ועל זה נאמר "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה".
אלה פקודי המשכן רבי חזקיה פתח ואמר (שמות ג ה) אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך וגו' האי קרא אוקמוה (אבל הא אוקמוה) דפריש ליה קודשא בריך הוא מאתתיה בגין לאתדבקא בשכינתא דכתיב	"אלה פקודי המשכן". רבי חזקיה פתח ואמר, "אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך וגו'". פסוק זה פרשוהו, שהפרידו הקדוש ברוך הוא מאשתו כדי להדבק בשכינה, שנאמר "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא", "אדמת קדש", זו שכינה, דבקות קדושה נדבק משה באותה שעה

⁴³⁰³ פי' שחברו עם בינה הנקרא משכן העדות ועם המ' הנק' משכן סתם (מ"מ).

(שם) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא אדמת קדש דא שכינתא אתדבקותא קדישא אתדבק משה ובההיא שעתא לעילא:	למעלה.
ודכדין (וכד) קודשא בריך הוא קשיר ליה בחביבותא דלעילא (כדין) וואתפקד רב ממנא על ביתא ואיהו גזיר וקודשא בריך הוא עביד דכתיב (במדבר טז ל) ופצתה האדמה את פיה וגו' וכתוב (שם לא) ויהי ככלותו לדבר וגו' ותבקע האדמה וכתוב (שם י לה) קומה יהוה שובה יהוה והדא הוא (מאי טעמא) דכתיב (שמות לח כא) אשר פקד על פי משה על פי משה אתתקן ואתפקד בכלא⁴³⁰⁴ ופקידה דמשכן הוה על ידא דמשה דכתיב (שמות ג טז) פקד פקדתי אתכם⁴³⁰⁵ ופקודי המשכן בגין דהכא קיימא פקידה אשר פקד על פי משה דכתיב פקד פקדתי אתכם פקידה הוה על ידא דמשה (פקודי המשכן בגין דהכא קיימא פקידה הוה על ידא דמשה דכתיב פקד פקדתי אתכם) דאיהו הוה קול דאפיק לההוא דבור ועבר ליה פקידא לנפקא מן גלותא⁴³⁰⁶ והשתא אתפקדא לאמשכא קדושה מעילא לתתא כמה דאת אמר (שם כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:	שאז הקדוש ברוך הוא קשר אותו בחביבות שלמעלה, ונפקד להיות גדול הממונים על הבית, והוא גזור והקדוש ברוך הוא עושה, שנאמר "ופצתה האדמה את פיה וגו'", ונאמר "ויהי ככלותו לדבר וגו' ותבקע האדמה". ונאמר "קומה ה'", "שובה ה'". זהו שנאמר "אשר פקד על פי משה", על פי משה נתקן ונפקד בכל. הפקידה של המשכן היתה על ידי משה, שנאמר "פקד פקדתי אתכם". שהוא היה קול שהוציא את אותו דיבור ועשה לו פקידה לצאת מן הגלות, ועכשיו נפקד להמשיך קדושה ממעלה למטה, כמו שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".
ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו' (שמות לח כב) אמר רבי יהודה הא אתמר דהא בצלאל מסטרא דימינא הוה ואיהו אתקין תיקונא דכלא ותו דהא יהודה איהו שליטא ומלכא על כל שאר שבטין ומניה נפק מאן דאתקין כל משכנא בצלאל הא אוקמוה בצל אל⁴³⁰⁷ ומאן איהו ובצל אל (בצלאל) דא ימינא ותו מסטרא דא⁴³⁰⁸ אתקין כלא וירית חכמתא למעבד כל עבידא:	"ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו'", אמר רבי יהודה, הרי נאמר שהרי בצלאל היה מצד הימין, והוא תיקן תיקון הכל. ועוד, שהרי יהודה הוא שליט ומלך על כל שאר השבטים וממנו יצא מי שהתקין את כל המשכן. בצלאל, הרי פרשוה בצל אל. ומיהו בצל אל, זה ימין, ועוד, מצד זה תיקן הכל, וירש חכמה לעשות כל מעשה.
ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן (שם	"ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן", זהו מצד השמאל, זהו מצד הדין הקשה

⁴³⁰⁴ פי' שמשה שהוא זעיר מינה למלכות הנקרא משכן על כל דבר ולכך היה גזור עליה והיא עושה (מ"מ).
⁴³⁰⁵ ס"א על פי משה אתתקן ואתפקד בכלא (נוסף בדפ"ו).
⁴³⁰⁶ ולפ"ז אשר פוקד ע"פ משה הוא פירוש אחר שמשה שהוא זעיר עביד ליה פקידה לנפקא מן גלותא (מ"מ).
⁴³⁰⁷ פי' בצלאל הוא היסוד כמ"ש בפ' שלח לך והוא בצל אל שטיפת חסד בגו אמת היסוד וז"ש ומאן איהו בצל אל ד"א ימינא (מ"מ).
⁴³⁰⁸ הוא מיותר שכבר אמר לעיל דהא בצלאל מסטרא דימינא הוה והוא אתקין וכו' אלא הוסיף בכאן וירית חכמתא וכו' דהיינו בכח החסד שבו אתקין כולא וירית חכמתא שהחסד הוא ענף החכמה וכיון שזכה לחסד זכה לחכמה וז"ש וירית חכמתא וכו' (מ"מ).

(סג) דא איהו מסטרא דשמאלא דא איהו מסטרא דדינא קשיא [קדישא] והא אוקמוה דהא מתרין סטרין אלין אתעבד משכנא ואתתקן בהו לאתוקשרא בהו למהוי בין ימינא ושמאלא⁴³⁰⁹ והא אתמר ואוקמוה:	(הקדוש), והרי פרשוה שהרי משני צדדים אלו נעשה המשכן ונתקן בהם להתקשר בהם להיות בין ימין ושמאל, והרי נתבאר ופרשוה.
פתח ואמר "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב תא חזי כד ברא קודשא בריך הוא⁴³¹¹ עלמא⁴³¹² אשדי חד אבנא⁴³¹³ יקרא מתחות כרסי יקריה ושקע עד תהומא ורישא אחדא דההוא אבנא⁴³¹⁴ נעיץ גו תהומי ורישא אחרא לעילא וההוא רישא אחרא עלאה איהו חד נקודה עלאה⁴³¹⁵ דקיימא באמצעיתא דעלמא ומתמן אתפשט⁴³¹⁶ עלמא לימינא ושמאלא ולכל סטרין ואתקיים⁴³¹⁷ בההיא נקודה אמצעיתא וההיא אבנא⁴³¹⁸ אתקרי שתיה דמנה אשתיל עלמא לכל סטרין תו⁴³¹⁹	פתח ואמר "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, זרק אבן אחת כבדה מתחת כסא כבודו ושקע אותה עד התהום, וראש אחד של אותה אבן נעוץ בתוך התהומות, וראש אחר למעלה, ואותו הראש האחר העליון הוא נקודה אחת עליונה שעומדת במרכז העולם, ומשם התפשט העולם לימין ולשמאל ולכל הצדדים, והתקיים באותה נקודת המרכז, ואותה אבן נקראת אבן השתיה, שממנה נשתל העולם לכל הצדדים. עוד שת"ה, ש"ת י"ה, הקדוש ברוך הוא שם אותה להיות יסוד העולם ושתילת הכל.

⁴³⁰⁹ פי' מלכות הנק' משכן היא בין תרין דרועין (מ"מ).
⁴³¹⁰ הרמ"ל כתב כי הכלה בלשון יון נינפי [עי' ר"ה כו ע"א] ויפה נוף ר"ל כלה יפה וירכותיה ויסודיה נקרא ירכתי צפון וקרית מלך רב כי היסוד בא אל הבית והוא מלך רב ולכן נקרא צבאות (רח"ו), בזה מובן המאמר הזה (מ"מ).
⁴³¹¹ הוא אימא [עילאה] (רמ"ז).
⁴³¹² פי' ע"הז (מ"מ). הוא זעיר בעל ו"ק העליונים שהוא עלמא דדכורא. ועיין בפרשת ויחי רל"א ע"א ששם יש מעין מאמר זה ופירושו בזה הרקיע שלי, ע"ע. וכשרצה לבנות עולמות ב"ע אז "אשדי חד אבנא" וכו', ה"ס מלכות שהיא תחת יסוד אי' שבחזה זעיר והוא ממש תחת כסא הכבוד, ומלכות זו נקראת אבן, כי היא ב"ן ומתחבר לה הא' דוא"ו דשם ס"ג או א' דאה"ה והכל עולה למקום אחד ואז היא אב"ן. וגם ידוע שאות א' עניינה יו"י, ואם תמלא יו"ד וא"ו יו"ד הרי אב"ן, ושם למעלה אבן יקרא אבן ספיר שמקבלת מאור א"א שמתגלה שם, שהם י"ה ויו"ד פעמים ה"י ש' ויפ"ה נ' הרי ספ"ר, אבל בצדה התחתון היא עפ"ר העולה גם הוא כך. וכשרצה ה' לבנות עולמות הנוק' שהם ב"ע המשיכה אורה משם עד תהומא, שה"ס יסוד מלכות הבריאה הנקרא לבנת הספיר, ונמצא שגם זה סוד י"ה דהיינו אצילות ובריאה שהם י"ה דהו"ה (רמ"ז).
⁴³¹³ פי' חלק מהמ' הנקרא כסא וז"ש מתחות כורסי יקריה וזוהי אבן השתייה ושקע עד תהומא התהום שבעו"הז וראשה העליון הוא למעלה בבה"מ מק (מ"מ).
⁴³¹⁴ ור"ל שהיא תופסת שני עולמות בהתפשטותה (רמ"ז).
⁴³¹⁵ מוסגר בדפ"ק. הוא יסוד אי' שהיא באמצע זעיר שהוא עלמא הנז"ל (רמ"ז).
⁴³¹⁶ לגדולה וגבורה (רמ"ז).
⁴³¹⁷ שכן שם [יסוד אי'] סוד לב זעיר. ונאמר (משלי ג יט) כונן שמים בתבונה, וידוע שכל יסוד נוק' קרוי נקודה (רמ"ז).
⁴³¹⁸ עתה מדבר בהתפשטות מלכות למטה ואמר שנקרא שתיה, ויש לפרשו באחד משני פנים, האחד מלשון שתיה ממש וכענין באר מרים שהיתה אבן אחת וממנה ישתו כל ישראל, וכמ"ש בפרשת ויחי רל"א ע"א ולזמנין נבעין מינה מיא ואתמליין תהומי, וה"ס מ"ן שלה. והאופן השני הוא מלשון (תהלים יא, ג) כי השתות יהרסון, שר"ל יסודות, וכמו כן היא יסוד כל עלמא דנוק', וזה שכבר אמרנו שהיא מתפשטת עד סוף הבריאה. ואמנם שני עולמות יצירה עשיה הם בעוה"ז התחתון, דהיינו היצירה היא רקיע ארץ ישראל והעשיה דח"ל כנודע, וכבר ידענו שהיכל לבנת הספיר הוא מכוון ומשפיע על היכל קדש הקדשים ששם אבן השתיה התחתונה המעמיקה ונוקבת בראשה התחתון עד התהום, באופן שאור מלכות של בריאה מתפשטת בכל יצירה ועשיה ושורה בקדש הקדשים שסודו פנימיות יסוד מלכות דעשיה (רמ"ז).
⁴³¹⁹ ויחי רלא ע"א (הערת הזהר).

שתי"ה ש"ת י"ה קודשא בריך הוא שוי לה ⁴³²⁰ למהוי יסודא דעלמא ושתילו דכלא:	
רכב/ב	
בתלת גוונים אתפשטת ארעא סחרניה דההוא נקודה אתפשטותא קדמאה ⁴³²¹ סחרניה דההוא נקודה כל צחותא וזכותא דארעא קיימא תמן ותמן איהו והאי קיימא לעילא על כל ארעא ⁴³²² סחרניה דההוא	בשלשה צבעים התפשטה הארץ סביב אותה נקודה. התפשטות ראשונה סביב אותה נקודה, כל צחות וזכות הארץ שם הם עומדים, ושם הם. וזו עומדת למעלה על כל הארץ סביב אותה נקודה. התפשטות שניה סביב אותה התפשטות ראשונה, אין שם

⁴³²⁰ פי' שת מלשון שומה כמו (בראשית ד, כה) כי שת לי אלהים זרע אחר, וגם פירשו לשון יסוד כמו (ישעיה כ, ד) וחשופי שת, להיות כי הושמה ליסוד העולם, והוא הוא (משלי י, כה) וצדיק יסוד עולם, כי מקורה וראשה הוא ביסוד אי' באצילות וסופה ביסוד מלכות בריאה וזו היא העליונה. ועוד משם מתפשטת עד יסוד מלכות דעשיה ועוברת דרך יצירה עשי"ה שעולים ש"ת. ובזאת יצדק לשון שומה מפני שזו מושמת לעולם בארץ ליסוד שלה שממנה משוכלל העולם, ולכן שת"ה גי' י"א פעמים אדנ"י, שכן מלכות הבריאה שהיא שם אדנ"י מתפשטת בכל ו"ה שעולים י"א והם ביצירה ועשיה. ואמר ש"ת י"ה, מפני שכל סודה על שם י"ה, שהרי בחזה זעיר ששם ראשה שם מאירים יסודות אר"א שהם י"ה, וגם התפשטותה באצילות עד סוף בריאה היינו י' ה' שבשם, ולכן היכל האחרון דבריאה נקרא לבנת הספיר שהיא האבן היקרה הנז"ל. וגם ספ"ר סודו י"ה כנז"ל, וגם יר"ד ה"י וי"ה גי' נ' ועם ג' התיבות יר"ד ה"י י"ה הרי אב"ן. ועוד יר"ד ה"י י"ד פעמים יר"ד ת' יר"ד פעמים ה"י ש' הרי ש"ת, וזהו ש"ת י"ה. האמנם מן הבריאה מתפשטת עד יסוד העפר ועפ"ר גי' ספ"ר, והנה עפ"ר מלא עי"ן פ"ה ר"ש גי' שת"ה, וגם אר"ץ מלא אל"ף ר"ש צד"י עולה כן, לרמוז שאבן שתיה היא שתילו דכלא, שכל העולם נשתכלל ממנה. ולכן היא לבדה נקראת בשם ארץ שהיא היתה הראשונה להתגלות במעשה בראשית, ואמרו רז"ל למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. וגם סגולת כל העולם כמוסה בה וממנה מסתעפים גידים לכל העולם, וכמו שאמרו רז"ל בקהלת רבתי (ב, ה) ופירשו רש"י בפי' קהלת פסוק (ב, ה) ונטעתי בהם עץ כל פרי, עי"ש (רמ"ז).

⁴³²¹ פי' ירושלים כדמפרש (מ"מ).

⁴³²² עם היות שנקודת מרכז הארץ על פי יסוד הגלגלים אינה אלא תחת קו האמצעי, עם כל זה הארץ משוקעת במים זנבה הדרומי, וראשה הצפוני גבוה מן המים, בענין שנקודת גלויה מן המים אינה אלא ברחוק מן הקו האמצעי לצד צפון, ועם כל זה אין אמצעיתה ארץ ישראל, שהרי ארץ ישראל באקלים הרביעי משבעה אלקמים שיש מן הצפון ועד קו סרטן לבד, ועיקר תשובת דבר זה הוא שאין נטיית שמם וארץ ביושר על נקודת בריאתם, וזה בחכמה גדולה מיוסדת מאת הבורא כדי שתהיה ארץ ישראל במשובח חלק הישוב, ואלמלא עמדה ארץ ישראל בקו האמצעי קו משוה היום היה חומה הרבה וישובה בלתי נאות, והעיקר הוא שינויי הזמנים לפי חלוף התקופות העליונות, והיה הרגש ענין זה בשעות הימים והלילות, ונכר לכל מה שלא יוכר בקו משוה היום, ועוד בחכמה גדולה להראות שאין ישראל וארצם תחת מזל אלא נוסים, והענין שארץ ישראל מכוונת כנגד שער השמים וההנהגה העליונה, והגלגלים מכוונים כנגד החצונים המנהיגים אותם כאמרו ומאותו השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה, ולכך יטה תנועת הגלגלים מתנועת הנהגת ארץ ישראל נטיה גדולה קרוב לשלשים ושלש מעלות יותר משליש הגלגל, כלומר אין לארץ ישראל חלק בגלגול הגלגל עם היותה אמצעית (ביסוד) [ליסוד] הארץ, והיא נקודת המרכז כדמפרש ואזיל, ויהיה הנהגת הגלגלים לכל הארצות צפוניות ודרומיות מערביות מזרחיות זולתי לארץ ישראל לבדה שהיא מכוונת כנגד שער היכל לבנת הספיר, ופתח ההיכל הזה מכוון נקודת אמצעיתו נגד בית קדש הקדשים, ומתפשט כנגד כל ארץ ישראל כדפירשנו לעיל בפרשת תצוה ולהיות סוד פתח היכל לבנת הספיר נקודתו האמצעית מאירה מנקודה אמצעית, ושאר הפתח מאירה מארבע

חיות קדושות, ועיקר הוא נקודה אמצעית כזה. עיקר צחותא וחביבותא היא נקודת בית קדש הקדשים ששם שכינה יושבת, וכחותיה וחיילי' הם מתפשטין ממלאין לשכות ועזרות וירושלים וארץ ישראל, שהם עשר קדושות כנודע, שכך נקודה זו היא מתפשטת בעשר מדרגות קדושות לכל סביבותיה, ומפני שגבולי פתח היכל לבנת הספיר אינם נפתחים חוץ מארץ ישראל אפילו כחוט השערה, לכך ארץ ישראל היא התפשטות שניה לנקודה אמצעית והיא מקודשת, וממנה ולחוץ אין קדושה אלא גדר הקדושה סותמת, וחצונים שולטים בכל אזור המציאות, לכך התפשטות שלישי הוא רשות הרבים שהחצונים שולטים בו, והשרים מנהיגים אותו על ידי הככבים והגלגלים כדפירשנו, אמנם ארץ ישראל רשות היחיד יחידו של עולם שולט בו, ואינו תחת שר או גלגל או מזל חס ושלוש כדפירשנו, וחוף לחלק השרים ים אוקיינוס דהיינו להראות שאינם חוץ מרשות גבוה אלא סוד הים הגדול ורחב ידים שולט על הכל כאמרו זה הים גדול ורחב ידים

נקודה אתפשטותא תניינא סחרניה דההוא אתפשטותא קדמאה ולאן איהו צחותא וזכותא (ולאן) כההוא קדמאה ואבלו (ו)איהו דקיק וצה בצחותא דעפרא יתיר מכל שאר עפר אחרא אתפשטותא תליתאה איהו חשוך וגסו דעפרא יתיר מכלהו וסחרניה דהאי קיימין מיין דימא דאוקיינוס דאסחר כל עלמא אשתכח דההוא נקודא קיימא באמצעייתא וכלהו גווינן דאתפשטותא דעלמא סחרניה:	צחות וזכות כאותה ראשונה, אבל היא דקה וצחה בצחות של העפר יותר מכל שאר עפר אחר. התפשטות שלישית היא חשך וגסות העפר יותר מכולם, וסביב זה עומדים מי האוקיינוס שסובב כל העולם. נמצא שאותה נקודה עומדת במרכז, וכל הצבעים של ההתפשטות של העולם סביבה.
אתפשטותא קדמאה איהו בי מקדשא וכל אינון היכלין ועזרות וכל ההוא תקונא דיליה וירושלם וכל מתא משורא ולגו אתפשטותא תניינא⁴³²³ כל ארעא דישראל דאתקדשת בקדושה אתפשטותא תליתאה⁴³²⁴ איהו כל שאר ארעא אתר בי מותבא דשאר עמין וימא דאוקיינוס דסחרא כלא:	התפשטות ראשונה הוא בית המקדש, וכל אותם היכלות ועזרות, וכל אותו תיקון שלו וירושלים, וכל העיר מהחומות ופנימה. התפשטות שניה, כל ארץ ישראל שהתקדשה בקדושה. התפשטות שלישית הוא כל שאר הארץ, מקום בית מושב שאר העמים, וים האוקיינוס שסובב הכל.
והא⁴³²⁵ אוקמוה דרוא דא גווינן דעינא⁴³²⁶ דסחרן לההוא נקודה דאמצעייתא דעינא דאיהו חיזו דכל עינא כגוונא דההיא נקודה אמצעייתא דקאמרן דאיהו חיזו דכלא ותמן קאים בית קדש הקדשים⁴³²⁷ וארון וכפורת דאינון חיזו דכלא אשתכח⁴³²⁸ ההוא נקודה חיזו דכל עלמא⁴³²⁹ ועל דא כתיב (תהלים מח	והרי פרשוה שסוד זה צבעי העין שסובבים אותה נקודה של מרכז העין, שהוא מראה של כל העין, כמו שאותה נקודת המרכז שאמרנו שהיא מראה של הכל, ושם עומד בית קדש הקדשים וארון וכפורת שהם המראה של הכל. נמצא שאותה נקודה היא המראה של כל העולם. ועל זה נאמר "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו'". יפה, טוב אותו המראה ושמחת הכל. נוף, נוף האילן, שהוא היופי של הכל.

שם רמש וכו', עד שפירש חיות טמאות כולם ברשותה, ואין חוץ מרשות זה דבר כלל, ובכח רחמיה זן ומפרנס אפילו אומות העולם מפני שהם צורך לעולם אם לענות את ישראל בגלות עתה שהוא עת צרופם בקליפות, כעין גיהנם לנשמות אומות העולם מלאכי חבלה לגופים, ואם אחר תיקון החצונים וטהרת העולם מהקליפות יהיו לתשמישם של ישראל כאומרו ויהיו מלכים אומניך וכו', כענין יצר הרע המשמש את הגוף להועילו וכל טוב העולם הזה נמצא ממנו שאין תולדות יוצאות לעולם אלא על ידי יצר הרע, ומעוטו יפה ורובו רע, כך יהיה אומות העולם לישראל אחר תיקון העולם, וזה טעם יש אוקיינוס שהיא המלכות המפרנסת העולם אפילו אלו החצונים, מפני שהם צורך וקיום העולם לעתיד כשיתקיים ביה כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וכו' (אור יקר).

⁴³²³ הוא א"י כולה (מ"מ).

⁴³²⁴ חוצה לארץ וכדבסמוך (מ"מ).

⁴³²⁵ רכו ע"א (הערת הזהר).

⁴³²⁶ הענין שהעין הוא דמות העולם הגשמי הזה והוא דמות הרוחני כדפירשנו בפרשת יתרו, אמנם נקודה אמצעית דעינא בת עין שכל הגוונים הם סביבה, ועם כל זה הראות כולו הוא בבת עין שהיא נקודה האמתית ששם סוד הייחוד העליון שסוד אדם נראה שם, דהיינו כתפארת אדם לשבת בית, שהוא סוד אור משם יהו"ה פני אדם ודאי היורד למטה ונראה בתוך בת עין שהיא שם אדנ"י בין חייליה, והיינו צרור המור דודי לי בין שדי ילין, ואין הגוונים רואים שאין כח ההשגחה נתן לחיות אלא דווקא מה שהם שואבות מבת עין נקודה אמצעית (אור יקר).

⁴³²⁷ שהוא קו הבת עין עצמו, וארון וכפורת שבבת עין היינו סוד אישון בת עין שהוא תורה בתוך ארון, וייחוד שני הכרובים הוא ארון ותורה ממש על ידי כפורת ומדת היסוד כדפירשנו כמה דרכים לעיל בכמה דוכתי בפרשת תרומה ובפרשת ויקהל (אור יקר).

⁴³²⁸ כלומר קודם שישכן ארון וכרובים שם היתה נקודה אבל לא היה באותה נקודה אור וראיה, אמנם אחר שישכן שם תורה וארון "אשתכח ההוא נקודה" (אור יקר).

⁴³²⁹ מפני ששכן עליו ענן ה' (אור יקר).

(ג) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו' יפה שפיר⁴³³⁰ ההוא חיוו וחדוה דכלא⁴³³¹ נוף נופא דאילנא⁴³³² דאיהו שפירו דכלא⁴³³³:	
תא חזי שפירו דעלמא⁴³³⁴ וחיוו דעלמא⁴³³⁵ לא אתחזי בעלמא עד דאתבני ואתקם משכנא וועאל ארונא לנו קדשא מההיא שעתא אתחזי חיוו דכלא בעלמא ואתתקן עלמא ואזלי בההוא משכנא ובההוא ארונא עד דמטי לההיא נקודא דאיהי יפה נוף חדוה דכלא כיון דמטו להתם כדין פתח ארונא ואמר (תהלים קלב יד) זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה:	בא וראה, היופי של העולם והמראה של העולם לא נראה בעולם, עד שנבנה והוקם המשכן ונכנס הארון לתוך הקדש. מאותה שעה נראה המראה של הכל בעולם ונתקן העולם, והולכים באותו משכן ובאותו ארון, עד שמגיעים לאותה נקודה שהיא יפה נוף שמחת הכל. כיון שהגיעו לשם, אז פתח הארון ואמר, "זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה".
רבי ייסא אמר האי קרא כנסת ישראל אמרה ליה⁴³³⁶ בשעתא דאתבני בי מקדשא ועאל ארונא לאתריה (אמר) רבי חזקיה ואמרו קודשא בריך הוא אמר ליה על כנסת ישראל כד ישראל עבדין רעותיה דהא כדין קודשא בריך הוא יתיב על כורסי יקריה⁴³³⁷ וחיים על עלמא וברכה ושלום וחביבותא דכלא אשתכח וכדין אמר זאת מנוחתי עדי עד:	רבי ייסא אמר, הפסוק הזה אמרה אותו כנסת ישראל בשעה שנבנה בית המקדש ונכנס הארון למקומו. רבי חזקיה אמר, הקדוש ברוך הוא אמר אותו על כנסת ישראל כשישראל עושים רצונו, שהרי אז הקדוש ברוך הוא יושב על כסא כבודו וחס על העולם, וברכה ושלום וחביבות הכל נמצאים. ואז אמר "זאת מנוחתי עדי עד".
ותא חזי בשעתא דכלהו אומנין שארו למעבד אומנותא ההוא עובדא ממש דשראן איהי אשתלימת מגרמה אינון שראן ואיהי אשתלימת עבדתא איהי ממש מנלן דכתיב (שמות לט לב) ותכל כל עבודת משכן אהל מועד:	ובא וראה, בשעה שכל האומנים התחילו לעשות האומנות, אותו מעשה ממש שהתחילו היה נשלם מעצמו. הם מתחילים, והיא משלימה את המעשה, היא ממש. מנין לנו. שנאמר "ותכל כל עבודת משכן אהל מועד".
כגוונא דא (בראשית ב א) ויכלו השמים והארץ ואי תימא ויכל אלהים ביום השביעי ודאי הכי הוא דכל עלמא אף על גב דכל עבדין אשתלימו כל חד וחד עלמא כלא⁴³³⁸ לא הוה שלים בקיומיה עד דאתא יומא שביעאה דכד אתא יומא שביעאה כדין	כגון זה, "ויכלו השמים והארץ". ואם תאמר, "אלהים ביום השביעי", ודאי כך הוא. שכל העולם, אף על גב שכל המעשים נשלמו כל אחד ואחד, כל העולם לא היה שלם בקיומו עד שבא היום השביעי. שכשבא היום השביעי, אז נשלמו כל המעשים, והשלים בו הקדוש ברוך הוא את העולם. זהו שנאמר "ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו

⁴³³⁰ הוא התפארת השוכן שם והיינו "חיזו", כי העין היא השכינה, ואור בה התפארת (אור יקר).
⁴³³¹ כי אור הבינה הנמשך למטה למלכות הוא התפארת (אור יקר).
⁴³³² האילן בעצמו בענפיו הוא התפארת הכולל שש קצוות, גופא דאילנא הוא נקודה אמצעית שהוא בחינת התפארת עצמה קו האמצעי לשש קצוות (אור יקר). פי' מלכות שהיא נוף דזעיר הנקרא אילנא (מ"מ).
⁴³³³ המיפה כל הענפים ומרקם אותם בכל הגוונים שיהיו כל גוון וגוון כלולים מכל הגוונים, והיינו התפארת, משוש כ"ל על ידי היסוד, הארץ שהיא המלכות, והיינו נקודה אמצעית זו כדפירשנו דהיינו הר ציון (אור יקר).
⁴³³⁴ דהיינו התפארת המיפה העולם כדפירשנו (אור יקר).
⁴³³⁵ שהשכינה בת עין ואור שבתוכה התפארת כדפירשנו (אור יקר).
⁴³³⁶ פירוש לא כמ"ש שהארון אמר פ' זה אלא המ' אמרה אותו, ורבי חזקיה פליג וס"ל שהקב"ה שהוא זעיר אמרו על המ' (מ"מ).
⁴³³⁷ פי' זעיר על המלכות הנקרא כסא (מ"מ).
⁴³³⁸ "עלמא כלא" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "כל עלמא".

אשתלימו כל עבידין ואשלים ביה קודשא בריך הוא עלמא הדא הוא דכתיב (שם ב) ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה בהאי אשתלים בקיומא כל עבידתא דעבד ועל דא ויכל אלהים ביום השביעי⁴³³⁹:	אשר עשה". בזה נשלם, בקיום כל מעשה שעשה, ועל זה "ויכל אלהים ביום השביעי".
וכר אתבני בי מקדשא כל עבידתא דאתעביד איהי מגרמה אתעבידת אומנין שראן ועבידתא אתחזיאת לון למעבד ואתרשימת קמיהו ואשתלימת היא מגרמה והא אוקמוה דכתיב (מ"א ו ז) והבית בהבנותו והבית כאשר בנהו לא כתיב אלא בהבנותו דאיהי אשתלימת מגרמה וכתבו (שם) אבן שלמה מסע נבנה בנהו לא כתיב אלא נבנה הוא מגרמיה נבנה וכן בכל עבידתא דאיהי קדישא איהי אשתלימת מגרמה:	וכשנבנה בית המקדש, כל מעשה שנעשה נעשה מעצמו. האומנים התחילו, והמעשה נראה להם להעשות ונרשם לפניהם והושלם מעצמו. והרי פרשוק, שנאמר "והבית בהבנותו" לא נאמר "והבית כאשר בנהו", אלא בהבנותו, שהוא נשלם מעצמו. ונאמר "אבן שלמה מסע נבנה", לא נאמר בנהו, אלא "נבנה", הוא מעצמו נבנה. וכל בכל מעשה שהוא קדוש, משתלם מעצמו.
רכנ/א	
ובצלאל בן אורי בן חור (שמות לח כב) האי קרא אוליפנא דרוח קדשא אכריז עליה לעיניהון דישראל ואמר ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה. ואתו אהליאב בן אחיסמך, מה זה "ואתו", אלא למדנו שאהליאב לא עשה מעשה לבדו, אלא עם בצלאל, ועמו עשה כל מה שעשה. זהו שנאמר "ואתו", ואתו ולא לבדו. מכאן שהשמאל בכלל ימין תמיד, ועל זה נאמר "ואני הנה נתתי אתו את אהליאב", זה ימין וזה שמאל.	ובצלאל בן אורי בן חור. פסוק זה למדנו שרוח הקודש הכריזה עליו לעיני ישראל. ואמר "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה. ואתו אהליאב בן אחיסמך", מה זה "ואתו", אלא למדנו שאהליאב לא עשה מעשה לבדו, אלא עם בצלאל, ועמו עשה כל מה שעשה. זהו שנאמר "ואתו", ואתו ולא לבדו. מכאן שהשמאל בכלל ימין תמיד, ועל זה נאמר "ואני הנה נתתי אתו את אהליאב", זה ימין וזה שמאל.
אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר	"אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר

⁴³³⁹ פי' דמשמע שהיה הקב"ה עושה בכל יום מלאכה עד יום הז' שאז ויכל אלהים, ותירץ לעולם הכל היה נעשה מאיליו, ומ"ש ויכל אלהים ביום הז' פי' העולמות לא נשתכללו אלא עד יום השבת (מ"מ).

⁴³⁴⁰ יש בכלל דבריו אלה ענין נפלא, שלא תוכל לומר זהו כתר ואינו אין סוף חלילה וחס, אלא יש אין סוף שאינו כתר אלא הכל אין סוף שהאין סוף מגביל הכתר והוא בלתי בעל תכלית, וכיוצא למטה נאמר יש כתר שאינו חכמה אבל אין חכמה שאינו כתר, אלא כל הכתר מגביל החכמה, וכן יש חכמה שאינה בינה ואין בינה שאינה חכמה כי החכמה מגבלת הבינה, וכן יש בינה שאינו חסד ואין (אבל) חסד שאינו בינה הבינה מגבלת החסד, וכן יש חסד שאינו גבורה אבל אין גבורה שאינה חסד שהחסד מגבלת הגבורה, אם כן מכאן דשמאלא איהי בכלל ימינא, אמנם הימין יש חלק בו שאין השמאל נכללת בו, ועל זה נאמר ואתו אהליאב ולא נאמר כן בבצלאל, פעמים בצלאל ימין עושה מלאכה לבדו בסוד בחינת החסד שאין השמאל נכלל בו, אמנם אהליאב לא עשה מעולם מלאכה אלא עם בצלאל, שאין גבורה שלא תהיה נכללת בחסד, וזהו שאמר הא אוליפנא וכו', ואני הנה נתתי אתו, מעת אצילות הגבורה דרך החסד כאומרו המים הרו וילדו אפילה, נתתי אתו שנכללה החסד בגבורה כדי שעל ידי בחינה זו הגבורה נכלל בימין, שלייתה אשר שם בתוך החסד, ולא עוד אלא אותו המציאות משובח ודק שהוא שורש אל מציאות המתגלה כדפירשנו בספ"ר (אור יקר).

⁴³⁴¹ רכ ע"ב (הערת הזהר).

פקד על פי משה וגו' (שמות לח כא) רבי ייסא אמר כיון דעבדו כל חכימיא ית משכנא אצטריך למהדר חושבנא מכל (מה דעבדו ומכל) אינון עבידן דאתעבידו ביה מאי טעמא בגין דכל חושבנא⁴³⁴² וחושבן כד הוה אתעביד חושבנא הכי אתקיים ההוא עבידא ואתקיים באתריה:	פקד על פי משה וגו'". רבי ייסא אמר, כיון שעשו כל החכמים את המשכן, צריך להחזיר חשבון מכל אותם המעשים שנעשו בו. למה, משום שכל חשבון וחשבון, כשהיה נעשה חשבון, כך התקיים אותו מעשה, והתקיים במקומו.
וישראל כלוה כמה דאתרעו⁴³⁴³ ובמהו (כמה) דנדיבו בקדמיתא הכי נמי אתרעו בההוא חושבנא וכדין אתקיים כל עבידא בההוא רעותא ועל דא אצטריך הכא חושבנא בגין דבהאי אתקיים עבידא אלה כתיב ולא כתיב ואלה אלא דא איהו חושבנא דפסיל כל חושבנא דעלמא⁴³⁴⁴ ודא אתקיים יתיר מכלהו דבהאי אתקיים משכנא ולא באחרא:	וישראל כולם, כמו שנתרצו במה שנדבו בראשונה, גם כך התרצו באותו חשבון, ואז התקיים כל המעשה באותו רצון. ולכן צריך כאן חשבון, משום שבזה מתקיים המעשה. "אלה" כתוב ולא כתוב ואלה, אלא זהו חשבון שפוסל את כל החשבונות של העולם, וזה התקיים יותר מכולם, שבזה התקיים המשכן ולא באחר.
פתח ואמר (ישעיה לג ו) והיה אמונת עתיך⁴³⁴⁵ חסן ישועת חכמת ודעת יראת יהו"ה היא אוצרו האי קרא אוקמוה חברייא אבל הא תנינן כל בר נש דאתעסק באורייתא בהאי עלמא וזכי למקבע עתין לה אצטריך באמונה⁴³⁴⁶ דרעותא דיליה יתכוין לקודשא בריך הוא⁴³⁴⁷ יתכוין לשם שמים בגין דאמונה להכי אתכוון⁴³⁴⁸ חסן ישועת⁴³⁴⁹	פתח ואמר, "והיה אמונת עתיך חוסן ישועת חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו". פסוק זה פרשוהו החברים, אבל הרי שנינו, כל אדם שמתעסק בתורה בעולם הזה וזוכה לקבוע לה עתים, צריך באמונה, שרצונו יתכון לקדוש ברוך הוא, יתכון לשם שמים, משום שאמונה לכך התכונה. חוסן ישועות, לכלול רחמים בדין. חכמת ודעת, ששני אלה שורים זה על זה. זה טמיר וגנוז, לשרות זה על זה.

⁴³⁴² הענין שעם היות שהיה רוח חיוני על כל אבר ואבר יורד בשעת מלאכה כדפירשנו לעיל, עם כל זה לא היה דבק ונקשר כעצם נשמה עם הגוף וכח עליון במעשה תחתון, אמנם על ידי חשבון זה שעשו והיו אומרים נדבה פלונית נעשה כך וכך, בהזכיר האברים והכלים מיד רוח חיוני עליון היה יורד ומתלבש בו, וכך היה נעשה עד שנקשרו כל הכחות העליונים בכלים גשמיים (אור יקר).

⁴³⁴³ אמנם קשה לדרך זה מה טעם כל ישראל בחשבון כי כן היה [ראוי] שיהיה משה מזכיר החשבון ושם כל כלי וכלי, לזה אמר "וישראל כולוהו כמא דאתרעו" וכו', והענין כי נדבת כל אחד ואחד מישראל היה גורם להמשיך הכחות העליונים למטה כדפירשנו בפרשת תרומה בפסוק כל נדיב לבו יביאיה את תרומת ה' שהשכינה וכחותיה נמשכים על ידי נדבת הלב, אם כן צורך גדול היה שיהיו שם כל ישראל, שכאשר יזכור משה הקרשים יהיו שם המתנדבים נדבת עצי שטים ויעוררו טוב נדבת לבם עם החשבון, ומושכים שם כח השכינה ורוח החיוני אל הקרשים, ועל דרך זה אל האדנים, ועל דרך זה אל כל הכלים (אור יקר).

⁴³⁴⁴ שכל חשבון גורם סילוק הברכה ורוח הקדש משם, ואלמלא היה חשבון זה כשאר חשבון אדרבה היה גורם שיסתלק הקדושה לא שגרם שישרה, אם כן אלה פגים כל חושבנא שהיא הפכיית ממש, ששאר חשבונות גורמין סילוק וזו גורמת המשכת הרוח האלהי הטהור והקדוש (אור יקר).

⁴³⁴⁵ אמונת היא השכינה, עתים הקבועים לתורה היא בחינת התפארת ודאי שהוא תורה (אור יקר).

⁴³⁴⁶ ופי' הכתוב עתך שאתה קובע לתורה יהיו לשם שמים לתקן המלכות הנקרא אמונה ולחברה עם זעיר הנק' שמים, וז"ש דרעותא דילה יתכוין לק"בה יתכוין לש"ש (מ"מ).

⁴³⁴⁷ בענין שהתורה תפארת שבעתים קבועים באמונה שהיא השכינה, והיינו לשם שמים תפארת שמים מלכות שם, והיינו "אמונת" מלכות, "עתיק" תורה הקבועה בעתים תפארת, "חסן" מצד תוקף הגבורה, "ישועות" הימין הושיעה לו ימינו, והיינו קשר ימין ושמאל עם התפארת והמלכות, ואמר ימינא ושמאלא סתם שגם נצח והוד הם ימין ושמאל כנודע, והכתוב אמר חסן ישועות שמורה החוסן שהוא הדין כלול בתוך הישועות, כי חסן סמוך לישועות (אור יקר).

⁴³⁴⁸ פי' אמונה שהיא מ' הכי כוונתה ג"כ שיעסוק האדם לש"ש (מ"מ).

לאכללא רחמי בדינא⁴³⁵⁰ חכמה ודעת⁴³⁵¹ דתרין אלין שראן דא על דא⁴³⁵² דא טמיר ונניז לאשראה דא על דא:	
יראת יהו"ה היא אוצרו אוצרו דכל אלין בגין דהאי ויראת יהו"ה נקיט כל אינון נחלין ואיהי אתעבידת אוצר לכלהו וכד נפקין מינה כל אינון גניזין כלהו אפיק לון בחושבנא מנלן דכתיב (שיר ז ה) עיניך ברכות בחשבון בחשבון ודאי עבד ואפיק אינון ברכות מים ואשנה ונ"א ואשקי לכלא לאפקא כלא בחושבנא:	"יראת ה' היא אוצר", אוצרו של כל אלה, משום שיראת ה' הזו לוקחת כל אותם נחלים, ונעשית אוצר לכולם. וכשיוצאים ממנה כל אותם גזים כולם, מוציאה אותם בחשבון. מנין לנו. שנאמר "עיניך ברכות בחשבון". בחשבון ודאי עושה, ומוציאה אותם ברכות מים, ומשגיחה (ומשקה לכולם) להוציא הכל בחשבון..
ועל דא אקרי אמונה ובכלא אקרי אמונה והא אוקימנא ומה אי הכא אצטריך לאחזאה מהימנותא⁴³⁵³ לשאר מילי דעלמא על אחת כמה וכמה ועל דא קודשא בריך הוא הוה אודע להו לכל ישראל רזא דמהימנותא דלהו בכל מה דעבדו וכלא אתמר:	ולכן נקראת אמונה, ובכל נקראת אמונה, והרי בארנו. ומה אם כאן צריך להראות אמונה, לשאר דברי העולם על אחת כמה וכמה. ועל זה הקדוש ברוך הוא היה מודיע לכל ישראל סוד הנאמנות שלהם בכל מה שעשו, והכל נתבאר.
רבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי ודאי דקודשא בריך הוא אתרעי ביה בבצלאל לעבידת משכנא יתיר מכל ישראל אמאי אמר ליה שמא גרים⁴³⁵⁴ והא אוקמוה (בגין) דקודשא בריך הוא שוי שמיהן בארעא לאתעטרא (ס"א לאתערא) בהו ולמעבד בהו עבידתא בעלמא הדא הוא דכתיב (תהלים מז ט) אשר שם שמות בארץ:	רבי יוסי ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי, ודאי הקדוש ברוך הוא התרצה בבצלאל לעבודת המשכן יותר מכל ישראל, למה. אמר לו, השם גורם, והרי פרשוה, שהקדוש ברוך הוא שם שמות בארץ להתעטר (לעורר) בהם ולעשות בהם מעשה בעולם. זהו שנאמר "אשר שם שמות בארץ".
אמר ליה רזא איהו הכא יהודה מסטר שמאלא הוה ואהדר ואתדבק בימינא ועל דא בסטר דא אתעביד משכנא שארי מסטר שמאלא ואתדבק בסטר ימינא ולבתר אתכליל דא בדא ואתעביד כלא ימינא כגוונא דא אורייתא שארי משמאלא	אמר לו, סוד הוא כאן. יהודה היה מצד השמאל, וחזר ונדבק בימין, ועל זה בצד זה נעשה המשכן, התחיל מצד שמאל, ונדבק בצד ימין, ואחר כך נכלל זה בזה ונעשה הכל ימין. כמו כן התורה מתחילה משמאל ונדבקת בימין, ונכלל זה בזה ונעשה הכל ימין. ראובן התחיל מימין וסטה לשמאל, ונסעו עמו שאר השבטים שהם שמאל, משום שהתחיל מימין וסטה לשמאל.

⁴³⁴⁹ חסן גבורות ישועות חסד (רח"ו).

⁴³⁵⁰ כלומר שיהיו הרחמים כלולים מן הדין (אור יקר).

⁴³⁵¹ כמשמען, והיינו כי אחר שנכללו שש קצוות אמונת עתיך תפארת יסוד ומלכות חסן ישועות
חסד נצח גבורה הוד, אמר חכמה ודעת דהיינו החכמה על הדעת (אור יקר).

⁴³⁵² פי' חכמה היא על הדעת (מ"מ).

⁴³⁵³ פי' קאי אמאי דסמוך לי' שאמר ואשנא לחכמא כולא בחושבנא וע"ד איקרי אמונה, ור"ל
שהמלכות עושה הכל בחשבון להורות שהיא נאמנת ועושה הכל ביושר ולכן אמר ומה אי הכא
איצטריך לאחזאה מהימנותא אע"פ שאין שם חשש ח"ו לשום חשד לשאר מלי דעלמא שיש חשש
חסד ח"ו עאכ"י שיעשה חשבון א"כ י"ל ומה אי הכא במשכן כ"ש בשאר מלי דשלמא, ובספר אור
ישראל פי' דקאי אדלעיל שיעסוק בתורה לש"ש ולכן אמר ומה אי הכא וכו', שרוצה לומר אם
בלימוד תורה צריך שיהיה לש"ש כ"ש במלי דעלמא (מ"מ).

⁴³⁵⁴ כאשר נולד האדם, וקוראים לו אביו ואמו שם אחד העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן,
כי אם הקב"ה משים בפיו השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא, כמש"ה אשר שם שמות בארץ,
כפי מקום האבר שבאדם העליון, אשר ממנו חוצב, והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד כנודע,
ולכן ארז"ל שמא גרים (שעה"ג הק' כג).

ואתדבק בימינא ואתכליל דא בדא ואתעביד כלא ימינא ראובן שרא מימינא וסטא לשמאלא ונטלו עמיה אינון שאר שבטין דאינון שמאלא בגין דשארי מימינא וסטא ולשמאלא (משמאלא):	
יהודה שרא משמאלא וסטא לימינא שרא משמאלא בגין דאתי מסטר שמאלא ואתדבק בימינא ומשכנא בסטרא דא אתעביד שארי מסטר שמאלא ואתדבק בסטר ימינא ועל דא בצלאל איהו ודאתי מסטריה עבד משכנא ואתתקן לגביה והא אוקמוה דקודשא בריך הוא אתרעי ביה ובריר ליה מכלא לעבדתא דא:	יהודה התחיל משמאל וסטה לימין. התחיל משמאל, משום שבא מצד שמאל, ונדבק בימין, והמשכן נעשה בצד הזה. התחיל מצד שמאל ונדבק בצד ימין. ועל זה בצלאל, שבא מהצד שלו, עשה את המשכן ונתקן אצלו. והרי פרשוה שהקדוש ברוך הוא רצה בו, וברר אותו מכולם למעשה הזה.
רכנ/ב	
ויהב ליה חכמה ותבונה ודעת כמה דאוקמוה בגין דעמיה הוה בקדמיתא סכלתנו דלבא דכתיב (שמות לא ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה בגין דקודשא בריך הוא לא יהיב חכמתא אלא למאן דאית ביה חכמתא ואוקמוה חברייא ואתמר וכן כגוונא דא בצלאל רבי שמעון אמר בצלאל שמיא גרים ליה ועל חכמתיה אקרי הכי ורזא דמלה בצלאל בצל אל:	ונתן לו חכמה ותבונה ודעת, כמו שבארוה, משום שעמו היה בראשונה שכל הלב, שנאמר "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה". משום שהקדוש ברוך הוא לא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, ופרשוה החברים ונתבאר, וכן כגון זה בצלאל. רבי שמעון אמר, בצלאל, שמו גרם לו, ועל חכמתו נקרא כך, וסוד המלה בצלאל, בצל אל.
פתח ואמר (שיר ב ג) כתפוח בעצי היער כן דודי וגו' בצלו היינו בצלאל דאיהו אתקין משכנא ועבד ליה דכתיב (שם) חמדתי וישבתי דמשכנא חמידא איהו למיתב ביה דאיהו עביד חמודא לכנסת ישראל וכנסת ישראל יתבא בצלאל ודאל ודא (דא בצלו כמה דאוקימנא דדא) איהו בצלאל:	פתח ואמר, "כתפוח בעצי היער כן דודי וגו'" "בצל" היינו בצלאל, שהוא תיקן את המשכן ועשה אותו, שנאמר "חמדתי וישבתי". שהמשכן נחמד לשבת בו, שהוא עשה חמדה לכנסת ישראל, וכנסת ישראל יושבת בצל האל. וזהו בצלאל.
ופריו מתוק לחכי דדא⁴³⁵⁵ (ודא) איהו דעבד פירין טבין בעלמא דכתיב (הושע יד ט) ממני פריך נמצא מאן הוא פרי אלין אינון נשמתהון דצדיקייא דאינון איבא דעובדוי דקודשא בריך הוא דההוא נהר דנפיק מעדן איהו אפיק וזריק נשמתין לעלמא ואינון פירין דקודשא בריך הוא ובגין כך פריו דא איהו כדקאמרן:	"ופריו מתוק לחכי", שזהו שעושה פרות טובים בעולם, שנאמר "ממני פריך נמצא". מי הוא פרי, אלה הם נשמות הצדיקים, שהם פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא, שאותו נהר שיוצא מעדן מוציא וזורק נשמות לעולם, והם הפירות של הקדוש ברוך הוא, ולכן "פריו". זהו כמו שאמרנו.
בצלו דא הוא בצלאל ועל דא תקונא דמשכנא⁴³⁵⁶ על ידא דבצלאל הוה ובגין כך ובצלאל בן אורי בן חור בן [אורי] (חור) דא	"בצלר" זהו בצלאל. ועל זה תיקון המשכן על ידי בצלאל היה. ולכן, "ובצלאל בן אורי בן חור", "בן אורי" זה אור השמש שיוצא. "בן אורי" זה ימין. "בן חור" זה שמאל. "בן

⁴³⁵⁵ ריד ע"ב (הערת הזהר).

⁴³⁵⁶ יתבאר בפרשת שלח לך [קסד ע"א – לש"ו] דבצלאל רביעאה איהו לנהורין עלאין (רח"ו).

נהורא דשמשא דנפיק בן [חור] (אורי) דא ימינא בן חור דא (איהו שמאלא) בן אורי בן חורי) ועל דא אשתלים ביה דינא דקורשא בריך הוא בעובדא דעגלא⁴³⁵⁷:	אורי בן חור" ועל זה נשלם בו דינו של הקדוש ברוך הוא במעשה העגל.
כל הזהב העשוי (שמות לח כד) (הוה עשוי) מההיא שעתא⁴³⁵⁸ דיהבו ליה ישראל (ו)הוה עשוי ואתתקן מקדמת דנא בכל מלאכת הקדש כל ההוא דהבא אתעביד ואתתקן בכל מלאכת הקדש מאי טעמא בגין⁴³⁵⁹ דבכל דרגא ודרגא⁴³⁶⁰ הוה אתתקן ביה דהבא דלית שלימו אלא רחמי ודינא ועל דא דהבא הוה אזיל⁴³⁶¹ בכל מלאכת הקדש בכל ההיא עבידתא דאקרי קדש הוה אזיל בה דהבא דהבא בכלא⁴³⁶²:	"כל הזהב העשוי", מאותה שעה שנתנו לו ישראל, היה עשוי ונתקן לפני זה. "בכל מלאכת הקדש", כל אותו זהב נעשה ונתקן בכל מלאכת הקדש. למה, משום שבכל דרגה ודרגה היה נתקן בה זהב, שאין שלמות אלא ברחמים ודין, ועל זה זהב היה הולך בכל מלאכת הקדש. בכל אותה עבודה שנקראת קדש היה הולך בה זהב, זהב בכל.
רבי אבא, רבי יוסי ורבי חזקיה היו יושבים ועוסקים בתורה. אמר לו רבי חזקיה	רבי אבא, רבי יוסי ורבי חזקיה היו יושבים ועוסקים בתורה. אמר לו רבי חזקיה

⁴³⁵⁷ פירוש דדריש מילת חורי מלשון חרי אף וכמש"ה מה חרי האף הגדול הזה והוא שמאלא (שער מאמרי רשב"י).

⁴³⁵⁸ כוונתו לפרש מה ענין עשיה זו, דאין לומר שר"ל מה שנעשה בו דהיינו הכלים שנעשו מן הזהב, דאם כן היל"ל העשוי במלאכה ולא למלאכה. ועוד מדייק למה אמר בלשון פעול עשוי היל"ל הנעשה. ומפרש שהכוונה על ענין מעשה שעשו בו, והוא מ"ש בדף שאחר זה וקב"ה אקדים לון דהבא דא לאסוותא, והענין דס"ל שפרשת תרומה נאמרה קודם מעשה העגל ושמאז הקדישו ישראל כל זהבם למשכן, וזו היא עשייתו שעשאוהו קדוש. ואמר עשוי ולא נעשה, כי עשוי פי' שכבר נעשה ועודנו קיים, והודיע הכתוב שהזהב שעשו קודש, מההיא שעתא קודם העגל עמדה קדושתו בו שלא פרחא קדושתו [בעגל]. ועוד רמז ענין אחר והוא מה שאמרו רז"ל בבראשית רבה פ' ו' (ס"ב) שיעקר הזהב נברא לבנין בית המקדש, וגם אמרו בירושלמי על פסוק (בראשית ב, יב) וזהב הארץ הוא טוב, שנקרא טוב שהוא בלי שום סיג ושאינו חסר כלום כשצורפים אותו. וזהו מה שרומז גם כן כאן והוה עשוי, הוא עשיה ממש בימי בראשית, ואתתקן, בלי סיגים, מקדמא דנא, מתחילת הבריאה. וידוע שמלת עשיה נאמר גם על התיקון כמש"ה (שם יח, ז) וימהר לעשות אותו, ונתקיים [מתוקן] עד היום ההוא שנעשה בו המלאכה. והרי פי' העשוי בין מפאת ישראל בין מצדו יתברך, אי נמי בין מזמן נדבתו ובין מזמן בריאתו, וז"ש העשוי למלאכה, שמזמן הראשון וההווה נעשה ונתקן לאותה המלאכה, ועוד הוסיף ענין אחר בזה באומרו בכל מלאכת הקדש כל ההוא דהבא וכו', דהיינו עוד מעלה אחרת שקבל אותו הזהב מצד היותו נעשה ומתוקן בכל מלאכת הקדש, וזה שהיתה לו עשיה מופלאת שעשה את עצמו וגם הושפע בו רוחניות בפועל כשבא לכלל מלאכה הכל לפי מדרגת המלאכה, שאין ספק שזהב הארון נתקן ביתר שאת משל שלש כלי ההיכל והם מיותרים על של הקרשים והבריחים וזהו בכל (רמ"ז).

⁴³⁵⁹ ירצה ולמה היה דוקא זהב בכל הנזכרים ולא כסף (רמ"ז).

⁴³⁶⁰ נראה שיכוין למ"ש בספרא דצניעותא דינין דנוק' גייחין ברישא, והטעם מפני שכנגד תנה"י דיליה ישנם לכחב"ד דידה ושם יש הארת יסוד אבא. והנה זהב סודו הגבורות שהן ז' בדעת ומתפשטות בחגתנ"ה וב"מ דילה, וזה סוד זהב סתם, אבל צריך לומר שכל מה שקרוי משכן דהיינו העשוי במ"ח קרשים הוא בסוד כחב"ד דילה, ולכן נקרא היכל בשם קדש דהיינו אור אבא המאיר שם, שלכן המלכות נקראת רוח הקדש כנודע, ואור יסוד אבא הוא י' שבסוף מילוי ע"ב, והנה הוא [אור] מאיר בתנה"י דז"א, הרי ד' הארות של י' וכל אחת סודו יפ"י דהיינו ק' וד' ה' עם העיקר שהוא ה' הרי קד"ש, וכנגדו נקרא משכן דאיהו גם כן קדש. ואומר (כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי, קרי ביה ושכן ת"י בתוכם (נ"א במשכן), ואם כן זהו רחמי ודינא, שהוא הזהב הטוב ממותק ומזהיר באור החסדים אשר שם (רמ"ז).

⁴³⁶¹ שדוקא המשכן שהוא קדש היה בו זהב, וזהו בכל מלאכת הקדש. ומפרשו בכל ההיא עבידתא וכו', שלא ר"ל המלאכה שהיה עושה הקדש שאינו כן אלא סתם מלאכ"ה היא מלכות גי' א"ל אדנ"י, אבל לפי ששם נגלה הקדש גם היא נקראת קדש ושם היה הזהב המבורר (רמ"ז).

⁴³⁶² זהו פירוש למלת בכל, וירצה שהכל היה מצופה (אור) זהב או של זהב לבדו, כגון המנורה כולה זהב והארון והשלחן והמזבח והקרשים והבריחים וארבע העמודים של הפרוכת מצופים זהב כולם, וזה לרוב מתוקו (נ"א למתקן) ושלימותו שם (רמ"ז).

ארבי אבא, הרי אנו רואים שהקדוש ברוך הוא רוצה בדין בכל לערב זה בזה, והוא מאריך דין לרשעי העולם. אם הוא רוצה בדין, למה מסלק אותו מן הרשעים. אמר לו, כמה הרים נעקרו בדבר הזה, אבל כמה דברים גילה המנורה הקדושה בזה.	אבא הא חמינן דקודשא בריך הוא אתרעי בדינא בכלא לאתערבא דא בדא ואיהו אריך דינא בחייבי⁴³⁶³ עלמא אי איהו אתרעי בדינא⁴³⁶⁴ אמאי סליק ליה ומחייביא⁴³⁶⁵ (בחייביא) אמר ליה כמה טורין אתעקרו במלה דא אבל כמה מלין גלי בוצינא קדישא בהאי:
ותא חזי דינא דקודשא בריך הוא אתרעי ביה איהו דינא בריר⁴³⁶⁶ איהו דינא⁴³⁶⁷ דאתער רחימו וחדוה אבל חייביא כד אינון בעלמא כלהו דינא דזוהמא כלהו דינא דלא אתרעי ביה קודשא בריך הוא כלל ועל דא לא בעי לאתערבא דינא קדישא בדינא מסאבא דזוהמא עד דאיהו אשתצי מנרמיה ולאובדא ליה מן עלמא דאתי וההוא דינא דזוהמא דביה איהו אוכיד ליה מעלמא:	ובא וראה, הדין שהקדוש ברוך הוא רוצה בו הוא דין ברור, הוא דין שמעורר אהבה ושמחה. אבל הרשעים, כשהם בעולם, כולם דין של זוהמא, כולם דין שלא רוצה בו הקדוש ברוך הוא כלל, ועל זה לא צריך לערב דין קדוש בדין טמא של זוהמא, עד שמתכלה מעצמו ומאבדו מהעולם הבא, ואותו דין של זוהמא שבו, הוא מאבד אותו מן העולם.
פתח ואמר (תהלים צב ח) בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד האי קרא אוקמוה אבל תא חזי בפרוח רשעים כמו עשב וכהאי (בפרח כהאי) עשבא דאיהו ביבישו דארעא ואיהו יבישא כד שראן ביה מיא אפריח(ו) וזההוא יבישו אתפרח וכהאי אילנא קציצא דנציץ ולא סליק אלא אינון פארות לסטר דא ולסטר דא דאינון ענפין דסלקין ולעלמין לא סליק אילנא כד הוה בקדמיתא למהוי אילנא וכל דא להשמדם עדי עד לאעקרא⁴³⁶⁸ לון משרשין ומכלא:	פתח ואמר, "בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד". הפסוק הזה פרשוהו. אבל בא וראה, "בפרוח רשעים כמו עשב", כעשב הזה שהוא בארץ יבשה והוא יבש, כששורים עליו מים הוא פורח, ואותו יבש פורח. וכאילן הקצוץ הזה שצץ מחדש, ולא מעלה אלא אותם פארות לצד זה ולצד זה, שהם ענפים שעולים, ולעולמים לא עולה אילן כפי שהיה בראשונה להיות אילן, וכל זה "להשמדם עדי עד", לעקרו מהשרשים ומהכל.
תו רזא אחרא אית בהאי על דקודשא בריך הוא אריך רוגזיה בחייביא בהאי עלמא בגין דהאי עלמא איהו חולקא דסטרא אחרא ועלמא דאתי איהו סטרא דקדושה ואיהו	עוד יש סוד אחר בזה, על שהקדוש ברוך הוא מאריך רוגזו עם הרשעים בעולם הזה, משום שהעולם הזה הוא חלק של הצד האחר, והעולם הבא הוא צד הקדושה. והוא חלק הצדיקים, שהצדיקים יהיו בו בעטרת הכבוד של רבונם. ושני הצדדים הללו

⁴³⁶³ שמאריך אפו להם (רמ"ז).

⁴³⁶⁴ כי הדין הוא קיום העולם כמש"ה (משלי כט, ד) מלך במשפט יעמיד ארץ, כי בסגולת הדין העולמות מתעלים ונכללים זה בזה עד שמושרשים בשורשם. וז"ש לאתערבא דא בדא, שה"ס ההתכוללות האמור, ואלה"ם גי' כול"ל (רמ"ז).

⁴³⁶⁵ וכמש"ה (תהלים י, ה) מרום משפטיך מנגדו. טורין אתעקרו, פי' כמה אנשים גדולים נעקרו מן העולם בחקירה זו בראותם (ירמיה יב, א) דרך רשעים צלחה (רמ"ז).

⁴³⁶⁶ ה"ס הגבורות הממותקות בתכלית הברור שהן יותר מעולות מן החסדים כנודע מסוד העולם הבא ונזכר בדברי הרב זלה"ה שהן אורות עצומות ומקוריות. רחימו וחדוה, ועל כן נקרא יצחק שרש הגבורות ובו נאמר (בראשית יז, כא) ואת בריתי אקים את יצחק, והבן כי שלהוביות הגבורות הזכות מוליד חום התלהבות ותשוקה והתקבלות הייחוד. ומכאן טעם נכון ליסורי הצדיקים שהכוונה בהם להתם איזה צד עכירות מהם ויוכנו בזה להיות מושפעים מן הדין העליון הברור ולהתייחד במקור העליון (רמ"ז).

⁴³⁶⁷ נח סד ע"א (הערת הזהר).

⁴³⁶⁸ לעקרא (דפ"ו).

חולקא דצדיקיא למחוי צדיקיא אינזן בעטרא דיקרא דמאריהון ביה ותרין סטריין אליין קיימין דא לקבל דא דא	עומדים זה כנגד זה. זה
רכד/א	
סטרא דקדושה ודא סטרא אחרא דמסאבא דא קיימא לצדיקיא ודא קיימא לרשיעיא וכלא דא לקבל דא זכאין אינזן צדיקיא דלית לון חולקא בהאי עלמא אלא בעלמא דאתי:	צד הקדושה, וזה הצד האחר שטמא. זה עומד לצדיקים, וזה עומד לרשעים. והכל זה כנגד זה. אשרי הצדיקים שאין להם חלק בעולם הזה, אלא בעולם הבא.
תא חזי כלל אתתקן ואתגלי קמי קודשא ברוך הוא ואף על גב דבלק ובלעם לא אתכונו לגבי קודשא בריך הוא כלל איהו מתתקן קמיה ולא גרע מאגר דלהון כלום בהאי עלמא בההוא זמנא שליטו על ישראל דגרם ההוא קורבנא לאסתלקא מישראל ארבע ועשרין אלפין בר כל אינזן דאתקטלו דכתיב (במדבר כה ה) הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור וכתיב (שם ד) קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהוה ועד כען ההוא קרבנא הוה תלי לאתפרעא מנהון דישראל שבעה מדבחן כחושבן ארבעין ותרין⁴³⁶⁹:	בא וראה, הכל נתקן והתגלה לפני הקדוש ברוך הוא, ואף על פי שבלק ובלעם לא התכונו לקדוש ברוך הוא, הכל נתקן לפניו, ולא גרע משכרם כלום בעולם הזה. באותו זמן שלטו על ישראל, שגרם אותו קרבן להסתלק מישראל עשרים וארבעה אלף, חוץ מכל אלו שנהרגו, שנאמר "הרגו איש ואנשיו הנצמדים לבעל פעור", ונאמר "קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה'". ועד כעת אותו קרבן היה תלוי להפרע מישראל. שבעה מזבחות כחשבון ארבעים ושנים.
רבי שמעון אמר תא חזי אינזן ארבעין ותרין קרבנין עבדו בלעם ובלק ונטלו לון מההוא סטרא אחרא לגבי קודשא בריך הוא ועל דא הוה תלי ההוא קרבנא לנטלא ליה ההוא סטרא אחרא דאקרי קללה מישראל ועד השתא לא גבה מנייהו ודא איהו רזא (מ"ב ב כז) ויפן אחרי ויראם ויפן אחרי אחורי שכינתא⁴³⁷⁰ דקיימא סטרא אחרא לאחורא ויראם אסתכל בהו ההוא סטרא אחרא וחמא לון דאתחזון לאתענשא ועל דא ויקללם בשם יהוה⁴³⁷¹ בשם יהוה לאפקא ההוא שם יהוה מחיובא דא מההוא חיובא דההוא קרבן דאקריב ההוא סטרא לגביה וכלא איהו מתתקן קמיה דקודשא בריך הוא ולא אתאביד מלה כגוונא דא כלל אתתקן קמיה דקודשא בריך הוא הן לטב הן לביש:	רבי שמעון אמר, בא וראה, אותם ארבעים ושנים קרבנות עשו בלק ובלעם, ונטלו אותם מאותו הצד האחר לקדוש ברוך הוא, ועל זה היה תלוי אותו קרבן, שיטול אותו הצד האחר, שנקרא קללה, מישראל. ועד עכשיו לא גבה מהם. וזהו סוד "ויפן אחרי ויראם", "ויפן אחרי", אחורי שכינה, שעמד הצד האחר לאחור. "ויראם", הסתכל בהם אותו הצד האחר וראה אותם שראויים להענש, ועל זה, "ויקללם בשם ה'". "בשם ה'", להוציא אותו שם ה' מחיוב זה, מאותו חיוב של אותו קרבן שהקריב אותו צד אליו, והכל מתוקן לפני הקדוש ברוך הוא ולא נאבד דבר. כמו כן הכל מתקן לפני הקדוש ברוך הוא, הן לטוב הן לרע.
[תא חזי] דוד איהו הוה דערק קמיה דשאל ועל דא גרים דאתאבידו כל אינזן	בא וראה, דוד הוא היה שברח לפני שאל, ועל זה גרם שנאבדו כל אותם כהני נוב, ולא נשאר מכולם, רק אביתר לבדו

⁴³⁶⁹ פי' פר ואיל היה מקרב בלעם בכל מזבח א"כ י"ד קרבנות בז' מזבחות וג"פ י"ד הם מ"ב (מ"מ).

⁴³⁷⁰ ופירוש הכתוב ויפן אותו שהוא אחורי השכינה שהיא הס"א (מ"מ).

⁴³⁷¹ עי' ר' בחיי שמות ב יב שזה שם מ"ב.

כהני דנוב ולא אשתאר מכלהו בר אביתר בלחודוי דערק ודא גרים כמה בישין בישראל ומית שאול ובנוי ונפלו מישראל כמה אלפין ורבבן ועם כל דא ההוא חובא הוה תלי על דוד לגבות מניה עד דכל בנוי דדוד אתאבדו ביומא חד ולא אשתאר מנייהו אלא יואש בלחודוי דאתנגיב כנוונא דלא אשתאר מאחימלך בר אביתר בלחודוי ועד כען ההוא חובא הוה תלי למעבד דינא על נוב על ההוא חובא דנוב דכתיב (ישעיה י לה) עוד היום בנוב לעמוד ואוקמוה:	שברח. וזה גרם כמה רעות בישראל, ומת שאול ובנוי, ונפלו מישראל כמה אלפים ורבבות. ועם כל זה, אותו חטא היה תלוי על דוד לגבות ממנו, עד שכל בני דוד נאבדו ביום אחד, ולא נשאר מהם אלא יואש לבדו, שנגנב. כמו שלא נשאר מאחימלך, רק אביתר לבדו. ועד עכשיו אותו חטא היה תלוי לעשות דין על נוב על אותו חטא של נוב, שנאמר "עוד היום בנוב לעמוד", ופרשוה.
כנוונא דא כל הזהב העשוי למלאכה (שמות לח כד) מאי העשוי הכא אסתכל קודשא בריך הוא כד יהבו ישראל⁴³⁷² דהבא	כגון זה, "כל הזהב העשוי למלאכה", מה זה "העשוי", כאן הסתכל הקדוש ברוך הוא כשנתנו ישראל זהב לעגל, והקדוש ברוך הוא הקדים להם זהב זה לרפואה, שהרי זהב

⁴³⁷² תלמידי החשוב כמהר"ר בנימין כהן נר"ו נתקשה מאד במאמר זה, חדא דמוכח מכאן דישראל נתנו זהב לעגל והוא נגד כל רז"ל וגם נגד הזהר. ב' שכאן אמר שבזמן עשיית העגל לא היה להם עוד זהב אלא דבאזניהם ולעיל ריש קצ"ב א' אמר וכי לא הוה לון דהבא אחרא. ג' שמכאן נראה שנתנו כל זהבם קודם לזמן העגל והוא כנגד הפסוק דדוקא בויקהל שהיה אחר יום הכפורים. וזאת היתה תשובתי, דוק בני שהרב זלה"ה ציין פה קצ"ה קצ"ו וגם שם ציין רכ"ד, ללמדנו שאין מאמרים אלו סותרים זה את זה אלא שמכללות שלשתם תובן כוונת הדבר. ונלע"ד שישראל הנזכר בכאן שנתנו זהב לעגל הם אותם הנזכרים בפרשת פנחס רלז ע"א שהיו אמותיהם משבט שמעון ואבותיהם מערב רב, ואמרינן בפרק החולץ כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה, ועיקר גופא דעובדא הכי הוה שלהיות שצפה הקב"ה שחלק מישראל נתנו זהב לעגל ושזה ודאי היה גנאי ועוון לכללות ישראל שלא מחו לפחות באחיהם דבית שמעון, וכל שכן שבאותה שעה היו רבים שנשתתפו בהדיהו בלבא כאמור בפרשת כי תשא קצא ע"ב, לכן הקדים קודם לכן דהבא דא לאסוותא, וענין רפואה זו היא שאם תזכור ויש בידך מה שחנני ה' בפירוש דברי הזהר בכל מעשה העגל, תמצא שתכלית כוונת הערב רב היתה לתקן ז' דקליפה כנגד ב"ע מתחילת התפשטות ק"כ צירופי אלה"ם עד הקליפה דעשיה, וז"ש (לב, א) עשה לנו אלהים, ולנ"ו אלה"ם ב' פעמים אלה"ם, ולכן מה עשה הקב"ה הקדים צווי תרומת הזהב לעשות משכן שה"ס ז' דקדושה ב' שמות אלה"ם בריבוע, להקדים בזה התחלת התיקון בקדושה בגבורותיה, וציווי זה הקודם ארבעים ימים הראשונים. וכן נראה מסוף פרשת משפטים קכו ע"א בפסוק (כד ב) ונגש משה לבדו אל ה' וז"ל, ובההיא שעתא אתבשרו למהוי ביניהו מקדשא וכו', ואחר כך נאמר (כד ג) ויבא משה ויספר אל העם וגו', וכשירד משה רבנו ע"ה גם שמצא שנעשה העגל אחר שעשה מה שעשה בהריגת העובדים וכו', לא מנעם ממה שאמר להם תחילה מצות ה' בתרומה וכיון בזה שיהיה לכפרה, אלא שלא חילק בין ישראל לערב רב ואמר להם (כה, ב) מאת כל איש, כי גם שה' צפה שיעשו העגל הערב רב כל עוד שלא נעשה לא חילק ה', וכמו שקודם יציאת מצרים אמר (ג, ז) ראה ראיתי, וכמו שאמרו רז"ל, ובכל זאת לא מחה ביציאתם ואדרבה ביום מתן תורה נגלה לכולם וכו'. ואמנם תכף לצווי משה בפעם הראשונה מיד הרימו כולם ישראל וערב רב כל הזהב שהיה להם והכינוהו בידם למעשה המשכן שהרי כולם נצטוו וכמ"ש דף קצ"ה א' וכולהו אתפקדו, דמדלא קאמר ועל כולהו אתפקד אלא כולהו אתפקדו מוכח שנצטוו ממש. וכן נראה מדף קצ"ז א' ויקהל משה מהדר לון כמלקדמין עובדא דמשכנא, משמע בפירוש שכבר צוה אותם מתחילה. וגם זהו משמעות כל הזהב העשוי למלאכה, דמדכתיב ביה כל מה שלא נאמר בכסף ונחשת נראה שהיה כל הזהב שהיה להם, ועשיה זו אינה מעשה האומנים, דאם כן היל"ל העשוי במלאכה, אבל למלאכה היא ההכנה וההפרשה שהרימוהו לעשות בו המלאכה. ועוד דוק היטב ששני מיני פעולים יש בבנין הקל, אחד עושה נעשים וכו' והשני עשוי עשויים וכו', והחילוק שביניהם דרך משל, בית שנבנה מתחילה אעפ"י שאינו עתה בנוי יתואר בשם נבנה, אבל אם תאמר בנוי ירצה שמאז נבנה וגם עתה הוא בנוי באופן כי הפעול יכלול העבר וההווה. וכן היה בכאן שהעשוי שפי' מורם ר"ל שהורם מתחילה והתמידה הרימתו, וזה בישראל לאפוקי דערב רב שלא יצדק לומר בהם עשוי אלא נעשה, מפני שאמת הוא שהם עשאוהו מתחילה אבל לא נמשכה עשייתו כי געל ה' בהם, מה שאין כן בישראל שהכנת תיקונם הראשון נתקיימה מאז ועד הנה. הכלל העולה שבין ישראל ובין ערב רב נשתוו בהרמת זהבם קודם הביאה הראשונה של משה רבנו ע"ה בארבעים יום הראשונים, ולכן בזמן העגל אמר להם אהרן שיפרקו נזמיהם שהרי אין להם עוד זהב אחר וכו' (רמ"ז).

לעגלא וקודשא בריך הוא אקדים לון דהבא⁴³⁷³ דא לאסוותא דהאי דהבא [דמשכנא] אקדים לון לההוא דהבא דיהבו לעגלא⁴³⁷⁴ דכל דהבא דהוה עמהון ואשתכח עמהון יהבו לארמת משכנא סלקא דעתך דכד עבדו ית עגלא אשתכח עמהון דהבא ואינן פריקו אודנייהו לנמלא ההוא דהבא דכתיב (שמות לב ג) ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם ועל דא ואקדים דהבא דארמותא לכפרא על עובדא דא (דהבא דארמותא) [חסר]:	המשכן הקדים להם לאותו הזהב שנתנו לעגל. שכל הזהב שהיה עמהם ונמצא עמהם, נתנו לתרומת המשכן. ההיה עולה בדעתך, שכשעשו את העגל נמצא עמהם זהב, והם פרקו אזניהם ליטול אותו זהב, שנאמר "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם". ועל זה הקדים זהב התרומה, לכפר על המעשה הזה. (חסר)
ובגין כך⁴³⁷⁵ ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה (שמות לח כב) מסטרא דמלכותא עשה את כל אשר צוה יהוה את משה דהא כל אומנותא דמשכנא אתתקנת ובהו ועל ידיהו (ביה ועל ידיה) בצלאל איהו עביד אומנותא ומשה איהו אתקין כלא לבתר משה ובצלאל כחדא הוו משה לעילא בצלאל תחותיה סיומא דגופא⁴³⁷⁶ כגופא (ד"א) בצלאל ואהליאב הא אוקמוה דא ימינא ודא שמאלא וכלא חד ובגין כך ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו' ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן וגו':	(ולכן) "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה", מצד המלכות "עשה את כל אשר צוה ה' את משה", שהרי כל אומנות המשכן נתקנה בהם ועל ידיהם. בצלאל עשה את האומנות, ומשה תיקן את הכל אחר כך. משה ובצלאל היו כאחד. משה למעלה, בצלאל תחתיו. סיום הגוף כמו הגוף. בצלאל ואהליאב, הרי פרשוה, זה ימין וזה שמאל, והכל אחד. ולכן "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו', ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן וגו'".
כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש וגו' (שמות לח כד) רבי יוסי פתח קרא באלישע דכתיב (מ"ב ב כג) ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך וגו' ונערים קטנים הא אוקמוה מנוערים הוו מכל מילי אורייתא ומכל פקודי אורייתא קטנים:	"כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש וגו'". רבי יוסי פתח את הפסוק באלישע, שנאמר "ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך וגו'". "ונערים קטנים", הרי פרשוה, מנוערים היו מכל דברי התורה ומכל מצוות התורה. "קטנים",
רכד/ב זעירי מהימנותא ואתחייבו בחיובא דהאי	קטני אמונה, והתחייבו בדין העולם הזה

⁴³⁷³ קצה ע"א (הערת הזהר).

⁴³⁷⁴ קשה אימתי הפרישו הזהב לנדבת המשכן הרי מ' יום שהיה משה בהר לא ירד עד שעשו העגל ומתי ירד לצוותם על נדבת המשכן, וי"ל שביום מ"ת אחר עשרת דברות צוהו הקב"ה על נדבת המשכן וירד צוהו לישראל והפרישו כל הזהב שהי' להם למשכן ועדיין לא התחילו לעשותו אלא הזמנוהו למשכן ובסוף מ' יום נעש' העגל וז"ש דהאי דהבא דמשכנא אקדים לון לההוא דהבא דיהבו לעגלא, ולפ"ז הפרשיות שלא כסדר כי פ' תרומה ותצוה היו ביום מ"ת וסמוך לו ויקהל משה וכו' ויבואו כל איש אשר נשאו לבו שהפרישו נדבת המשכן והיתה מונחת, ובפ' כי תשא בסוף המ', ואח"כ עשיית המשכן שבסוף פ' ויקהל זהו לפי מ"ש כאן, אבל בדף קצ"ה ע"א כתב הפך מזה ולפי מ"ש הפרשיות הם כסדרן, שבפ' תרומה ותצוה נצטווהו בהר ואמ"ל מאת כל איש אפילו מע"ר, ובפ' כי תשא היא בסוף המ' ולמחרת יר"ה נתרצה להם ואז ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ואמר להם קחו מאתכם דוקא ולא מע"ר סלקא דעתך דכד עבדו וכו' זה הפך מ"ש בפ' כי תשא שכוונת אהרן שא"ל פרקו כדי לעכבם עד שירד משה ולכן אמ"ל אשר שאזני נשיכם, והרשעים ערב רב פרקו אשר באזניהם נמצא כי לא מפני שלא היה להם זהב עשו כך, ומה שאמר התם הוא כפי מה שאמר בפרשת ויקהל (מ"מ).

⁴³⁷⁵ ובגין כך (מוסגר בדפ"ק).

⁴³⁷⁶ רנא ע"א ריד ע"ב (הערת הזהר).

ובדין של העולם הבא. "יצאו מן העיר", יצאו מסוד האמונה. נאמר כאן יצאו מן העיר, ונאמר שם "ולא אבוא בעיר". (מסוד האמונה נקרא עיר, "עיר ה' צבאות עיר אלהינו").	עלמא ובהיובא דעלמא דאתי יצאו מן העיר נפקו מרוא ד(מ)הימנותא כתיב הכא יצאו מן העיר וכתיב התם (הושע יא ט) לא אבא בעיר וס"א מרוא דמהימנותא דאקרי עיר (תהלים מח ט) עיר יהו"ה צבאות עיר אלהינו:
"ויפן אחריו ויראם". "ויפן אחריו", שהסתכל לאחוריו אם יחזרו בתשובה ואם לא. "ויראם", מה זה "ויראם", הסתכל בהם שהרי אין זרע מתקין עתיד לצאת מהם, ופרשוה. "ויראם", הרי פרשוה שנעשו בליל יום הכפורים, מיד, "ויקללם בשם ה'".	ויפן אחריו ויראם (מלכים א' ב כד) ויפן אחריו דאסתכל לאחורא ⁴³⁷⁷ אי יהדרון בתיובתא ואם לאו ויראם מאי ויראם אסתכל בהו דהא לית זרעא מתתקנא זמין לנפקא מנייהו ואוקמוה ויראם הא אוקמוה דאתעבידו בליליא דכפורי מיד ויקללם בשם יהו"ה:
וסוד הוא בפסוק הזה. "ויפן אחריו", הסתכל בהם אם יענש עליהם והתפנה מזה, כמו שנאמר "ויפן אחריו", שהתפנה מצרעתו. אף כאן התפנה מענשם. "ויראם", שהיו עומדים אחר כך לעשות כמה רעות לישראל.	ורוא איהו בהאי קרא ויפן אחריו אסתכל בהו אי יתענש עליהו ואתפני מהאי כמה דאת אמר (במדבר יב י) ויפן אחריו דאתפני מצרעתיה אוף הכא אתפני מעונשא דלהון ויראם דהו קיימין לבתר למעבד כמה בישיין בישראל:
"ויפן אחריו", כמו שנאמר "ותבט אשתו מאחוריו". מה זה מאחוריו, מאחורי השכינה. אף כאן ויפן אחריו, הסתכל מאחורי השכינה וראה את כולם. שהרי באותו לילה ששולטת על כפרת חטאיהם של ישראל, התעברו מהם אמותיהם. מיד "ויקללם בשם ה' ותצאנה שתיים דובים מן היער". "שתיים דובים", שנים דובים היה צריך להיות. מה זה "שתיים דובים", נקבות היו ובניהם. "ותבקענה מהם ארבעים ושני ילדים", הרי פרשוה, כנגד הקרבנות של בלק.	ויפן אחריו כמה דאת אמר (בראשית יט כו) ותבט אשתו מאחוריו מאי מאחוריו שכינתא אוף הכא ויפן אחריו אסתכל מאחורי שכינתא וחמא לכלהו דהא בההוא ליליא דשלטא על כפרה דחוביהון דישראל אתעברו אמהון מנייהו מיד ויקללם בשם יהו"ה ותצאנה שתיים דובים מן היער שתיים דובים שנים דובים מבעי ליה מאי שתיים דובים נוקבין הו ובניהו ותבקענה מהם ארבעים ושנים ⁴³⁷⁸ ילדים הא אוקמוה לקבל קרבנין דבלק:
"ויהי זהב התנופה", למה נקרא זהב התנופה, ולא נקרא כך, כסף התנופה, אלא שני אלה נקראו כך, זהב התנופה, ונחושת התנופה, ולא נקרא כך כסף התנופה, אלא	ויהי זהב התנופה (שמות לח כד) אמאי אקרי זהב התנופה ⁴³⁷⁹ ולא אקרי הכי כסף התנופה אלא תרין אינון ⁴³⁸⁰ דאקרון הכי זהב

⁴³⁷⁷ לאחוריו (דפ"ו)

⁴³⁷⁸ ושני (דפ"ו).

⁴³⁷⁹ הוקשה לו שתי קושיות, האחת שאחרי שהתחיל כל הזהב העשוי למה הוצרך לחזור ולכתוב זהב התנופה, היה די שיאמר כל הזהב העשוי וגו' תשע ועשרים ככר, אלא צריך לומר שחזר לומר כך לקרותו בעצם זהב התנופה ולמה זה. והשנייה שלא קרא כך לכסף, ולכאורה איפכא מסתברא כי כסף זה הוא של השקלים שנראה שהיתה בו סגולה יותר מעולה מכללות שאר הדברים שבאו לצורך המשכן (רמ"ז).

⁴³⁸⁰ ירצה אלא יתיישב זה בהעיר עוד שגם הנחשת נקרא נחשת התנופה, ובהערה זו יתמעט תירוץ אחד שהיינו יכולים לתרץ לקושיה הראשונה, דשאני זהב דכתיב בו בפרשת ויקהל (לה, כב) כל איש אשר הניף תנופת זהב לה', מה שלא נאמר כן בכסף, אבל אי אפשר לומר כן ממה שנאמר גם בנחושת התנופה ולא נזכרה התנופה למעלה בנחושת, באופן דעכשיו נתחזקה הקושיה גם בזהב. ולזה יכון מה שמשיב אלא אליו אקרון הכי, שהוא לשון תירוץ. ועוד "ל דמ"ש אלא תרין קאי אמאי דקדם, והכי קאמר ולא אקרי כסף התנופה אלא תרין אינון וכו', ומכל מקום שתי קושיות הן, למה נקרא זהב התנופה, ועוד למה דוקא נקרא כן הזהב והנחשת ולא הכסף (רמ"ז).

התנופה ונחשת התנופה ולא אקרי הכי כסף התנופהו אלא אלין אקרון הכי בגין דאיהו אסתלקותא⁴³⁸¹ לעילא דהא אית הכי לתתא⁴³⁸² ולא איהו זהב (כגוונא) דארמותא ובכל אתר תנופה איהו ארמותא לעילא ולא לנחתא לתתא⁴³⁸³:	אלו נקראו כך משום שזו היא הסתלקות למעלה, שהרי יש כך למטה, ואינו זהב (כדוגמת) התנופה. ובכל מקום תנופה היא הרמה למעלה ולא הורדה למטה.
ואיהו רזא דחשבנא⁴³⁸⁴ דא דכל אלין דרגין⁴³⁸⁵ ורתיכין כלהו קיימי בארמותא (דא) ואיהו דהב⁴³⁸⁶ ארמותא ודא איהו דהבא דכל מה דמתפשטא לתתא אסתים חיזו וטיבו ונהירו⁴³⁸⁷ דיליה וכד איהו בארמותא כדין איהו דהב טב ברזא דנהירו דיליה וכל ההוא דלתתא סוספיתא דדהבא ואיהו התוכא דיליה:	והוא סוד החשבון הזה, שכל הדרגות והמרכבות הללו כולן עומדות בתנופה (ז), והוא זהב התנופה, וזהו זהב. שכל מה שמתפשט למטה, מסתיר את המראה והטוב והאור שלו, וכשהוא בתנופה, אז הוא זהב טוב בסוד האור שלו. וכל אותו שלמטה, פסולת הזהב, והוא ההיתוך שלו.
וכסף פקודי העדה (שם כה) בגין דהאי איהו כל מה דאתפשט לתתא⁴³⁸⁸ הכי הוא טב ואף על גב דלאו איהו בהאי ארמותא [כלא הוא לטב] אבל דהבא כל מה דאתפשט לתתא כלא הוא לביש דא אתפשט לטב⁴³⁸⁹	"וכסף פקודי העדה", משום שזה הוא כל מה שמתפשט למטה כך הוא טוב, ואף על גב שאינו בתנופה הזו, הכל הוא לטוב. אבל זהב, כל מה שמתפשט למטה, הכל הוא לרע. זה מתפשט לטוב, וזה מתפשט לרע. ולכן צריך להניף תנופה ולהעלות למעלה. וזה

⁴³⁸¹ ר"ל שידוע שהדין כשהוא בשרשו הוא זך וברור ויותר מעולה מהחסדים, וקיימא לן אין הדינים נמתקים אלא בשרשם כמ"ש בספר הכוונות בכוונת השופר. והנה הזהב ה"ס הגבורות שהן ז' בדעת וה' וב' בז' קצוות ה' בחגתנ"ה וב' כוללות יסוד ומלכות, וכשהן מתעלות למקורם הן זכות ובהירות, וכן (אויב לז, כב) מצפון זהב יאתה, מפרשים אותו לשון אור, ולזה היתה הכוונה בזהב המשכן (רמ"ז).

⁴³⁸² ר"ל שהרי יש זהב בעוה"ז אבל לא כשל המשכן, והענין כי סתם זהב שבעולם ה"ס המשכת הדין למטה בסוד ההשתלשלות והמדרגות עד שמתגשם כסדר כל הנמצאים, אבל הזהב שנידר למשכן כיוונו להעלותו למעלה לשרשו והורידו עליו משם בהירות קדושתו בלי עיכור ע"י אמצעיות המדרגות (רמ"ז).

⁴³⁸³ פי' אינו כסתם השפע היורד לקיום העולמות ע"י מעשה הצדיקים, שתחילה מעלים מ"ן למעלה ואחר כך ממשיכים אור ישר למטה על סדר ד' העולמות, שהוא אור המתעבה מידי רדתו מעולם לעולם והוא נקרא בעצם אור יורד שכן יורד ממעלתו מידי עוברו ממדרגה למדרגה, אבל הזהב הזה אינו יורד מקדושתו אלא תמיד דבק במקורו, וז"ש כל הזהב העשוי בכל מלאכת הקדש, ור"ל שנעשה בו מעשה מופלא, ולכן כולו היה קיים דהיינו שלא ניתך ממנו כלום כי לא היה בו שום סיג (רמ"ז).

⁴³⁸⁴ נראה שר"ל שלסוד הנזכר לכן נמנה סך הזהב, להודיע שדוקא אותו הזהב היתה בו הסגולה הנזכרת (רמ"ז).

⁴³⁸⁵ פי' הארון והמנורה ושאר הכלים הרומזים לכמה דרגין ורתיכין עליונים דכלהו קיימי בארמותא דא, שכולם קדש קדשים קיימים לעולם (רמ"ז).

⁴³⁸⁶ וזהו זהב לבד ולא יכון לקוראו זהב באמת, ולכן אמר כל הזהב בה' הידיעה מה שלא כתוב כך בכסף מפני שהיה מצויין משאר המתכות והזהב שבעולם (רמ"ז).

⁴³⁸⁷ אמר שלשה דברים כנגד ג' עולמות ב"ע. אי נמי חיזו הוא המראה והגוון כי יש זהב ירוק וצהוב ואדום, דשבעה מיני זהבים הם, וטיבו, הוא מהותו ואיכותו, ונהירו, הוא בהירותו וזהרו זהב טהור, ועליו נאמר (בראשית ב, יב) וזהב הארץ היא טוב, וטוב כולל כל מעלה, ור"ל פירשו פירוש זה על הזהב של בית המקדש. ואומרו ברזא דנהירו דיליה, ר"ל שמקורו הוא ביסוד החכמה סתומה שבה שרש הדין המעולה (רמ"ז).

⁴³⁸⁸ פי' בפירוש ספרא דצניעותא כי הימין אין ממנה קליפה אבל השמאל עצמו בהתפשטו למטה נעשה סיגים. ואין קושיה מאברהם שהוליד את ישמעאל, כי הוא היה חלק הקליפה שדבק בו מצד אבותיו ואחר כך נפרד ממנו. ועוד כשהוליד את ישמעאל עדיין היתה הערלה דבוקה בו וכשנימול זכה לאות ה' שה"ס ה' חסדים (רמ"ז).

⁴³⁸⁹ פי' שאפילו החיצונים צריכים לשפע להתקיים. וזה סוד עשיית העגל ע"י אהרן וכדאיתא בפירוש ספרא דצניעותא הנ"ל, אבל אין אור החסד משתנה, וכגון ההוא נהירו דקיק שהוא מקיים

ודא אתפשט לביש ובגין כך דא אצטריך⁴³⁹⁰ לארמא ארמותא ולאסתלקא לעילא ודא אצטריך לאתפשטא לתתא ולכל סטריין בגין דכלהו קאים לטב:	צריך להתפשט למטה ולכל הצדדים, משום שעומדים כולם לטוב.
פתח ואמר "כי שמש ומגן ה' וגו'". "כי שמש" זה הקדוש ברוך הוא "ומגן" זהו הקדוש ברוך הוא. "שמש", זהו סוד השם הקדוש יהו"ה, שכאן עומדות כל הדרגות למנוחה. "ומגן", זהו סוד השם הקדוש שנקרא אלהים. וסוד זה שנאמר "אנכי מגן לך". ושמש ומגן זהו סוד השם השלם. "חן וכבוד יתן ה'", להיות הכל בסוד אחד.	פתח ואמר "כי שמש ומגן ה' וגו'". "כי שמש" זה הקדוש ברוך הוא "ומגן" זהו הקדוש ברוך הוא. "שמש", זהו סוד השם הקדוש יהו"ה, שכאן עומדות כל הדרגות למנוחה. "ומגן", זהו סוד השם הקדוש שנקרא אלהים. וסוד זה שנאמר "אנכי מגן לך". ושמש ומגן זהו סוד השם השלם. "חן וכבוד יתן ה'", להיות הכל בסוד אחד.
לא ימנע טוב להולכים בתמים רוא דא⁴³⁹² דכתיב (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם ודא איהו נהורא קדמא דכתיב ביה (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב דגניו וסתים ליה קודשא בריך הוא כמה דאוקמוה ומן חייביא גניו ליה ומנע ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי אבל לצדיקא מה כתיב (תהלים פד יב) לא ימנע טוב להולכים בתמים דא אור קדמא דכתיב ביה וירא אלהים את האור כי טוב:	לא ימנע טוב להלכים בתמים, סוד זה אותו שנאמר "וימנע מרשעים אורם". וזהו אור ראשון שנאמר בו "וירא אלהים את האור כי טוב", שגנזו והסתירו הקדוש ברוך הוא, כמו שבארוהו, וגנזו אותו מהרשעים, ומנע אותו בעולם הזה ובעולם הבא. אבל לצדיקים מה נאמר "לא ימנע טוב להולכים בתמים". זהו אור הראשון שנאמר בו "וירא אלהים את האור כי טוב".
ועל דא לא אצטריך דא לאסתלקא ולארמא ליה אלא לאתפשטא ולאסתלקא ולא לאסתלקא⁴³⁹³ כההוא אחרא דאיהו שמאלא ועל דא אקרי ההוא תנופה ולאו האי ובגין כך וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו':	ועל זה לא צריך זה להעלות ולהניף אותו, אלא להתפשט ולהתגלות, ולא להתעלות כמו אותו אחר שהוא שמאל, ולכן נקרא אותו תנופה, ולא זה. ולכן "וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו'".
תא חזי סטרא דימינא איהו תדיר קיימא לקיימא בכל עלמא ולאנהרא:	בא וראה, צד הימין הוא תמיד עומד לקיים את כל העולם ולהאיר
רכה/א	
ולברכא ליה ובגין כך כהנא דאיהו מסטרא דימינא אודמן תדיר לברכא עמא דהא מסטרא דימינא אתיין כל ברכאן דעלמא וכהנא נטיל ברישא⁴³⁹⁴ ועל דא אתמנא איהו לברכא לעילא⁴³⁹⁵ ולתתא⁴³⁹⁶:	ולברך אותו, ולכן הכהן שהוא מצד הימין, מזדמן תמיד לברך את העם, שהרי מצד הימין באות כל הברכות לעולם, והכהן נוטל בראש, ועל כך הוא התמנה לברך למעלה ולמטה.

החיצוניים, אבל הגבורה המתפשט בתוכם עצמה נעשה קליפה, וזהו פירוש כפל אלו המלות דא אתפשט וכו', ר"ל זה בצד זה (רמ"ז).

⁴³⁹⁰ הוא הזהב, צריך להעלותו למעלה שיהיה תמיד אדוק למעלה במקורו. ודא אצטריך, הוא הכסף, אבל האמור בזהב התנופה שייך נמי להאמור בנחושת התנופה מפני שסודו בת"ת שהוא כלול מחסד ודין וצד הדין הוא דצריך להתעלות (רמ"ז).

⁴³⁹¹ ג ע"ב (הערת הזהר).

⁴³⁹² מוסגר בדפ"ק.

⁴³⁹³ (ס"א בההוא דהבא) (נוסף בדפ"ו).

⁴³⁹⁴ שהוא ראש לקבל משלש ראשונות, וראש להשפיע לשבעה מדות אחרונות (אור יקר).

595

תא חזי בשעתא דכהנא פריש ידוי לברכא עמא כדין שכינתא אתיא ושריא עלויה ואמלי ידוי ידא דימינא זקפא לעילא על ידא דשמאלא בגין לסלקא ימינא ולא תגברא על שמאלא וכדין כלהו דרגין⁴³⁹⁷ דקא פריס⁴³⁹⁸ בהו ידוי⁴³⁹⁹ כלהו אתברכאן ממקורא דכלא⁴⁴⁰⁰ מקורא דבירא מאן איהו⁴⁴⁰¹ דא צדיק⁴⁴⁰² מקורא דכלא⁴⁴⁰³ דא איהו עלמא דאתי⁴⁴⁰⁴ דאיהו מקורא עלאה⁴⁴⁰⁵ דכל אנפין נהירין מתמן דהא איהו מבועא ומקורא דכלא⁴⁴⁰⁶ וכל בוצינין ונהורין מתמן אתדליקין⁴⁴⁰⁷ (נהירין ומתמן אתדלקין):	בא וראה, בשעה שהכהן פורש ידיו לברך את העם, אז השכינה באה ושורה עליו וממלאת את ידיו. יד ימין עולה למעלה מעל יד שמאל, כדי להעלות הימין ולהגבירו על השמאל, ואז כל הדרגות שפורש בהן את ידיו, כולן מתברכות ממקור הכל. מקור הבאר מי הוא, זה צדיק. מקור הכל זהו עולם הבא, שהוא מקור עליון שכל הפנים מאירות משם, שהרי הוא המעיין והמקור של הכל, וכל המאורות והנרות משם נדלקים.
כגוונא דא מקורא ומבועא דבירא כל אינון בוצינין דלתתא⁴⁴⁰⁸ כלהו אתנהרין⁴⁴⁰⁹	כמו כן המקור והמבוע של הבאר, כל אותן נרות שלמטה, כולן מאירות ומתמלאות

⁴³⁹⁵ בנאצלים (אור יקר).

⁴³⁹⁶ נבראים נוצרים ונעשים, הימין מתפשטת בכולם כדפירשנו (אור יקר).

⁴³⁹⁷ פי' י"ס דזעיר (מ"מ).

⁴³⁹⁸ פריש (דפ"ו).

⁴³⁹⁹ הם עשר מדרגות עשר אצבעות, שהם יוד הא חמשה אצבעות ואו הא חמשה אצבעות ומלואם כ"ח, "דקא פריס ידוי בהו" בכ"ח פרקי אצבעותיו, והם מדרגות השכינה שהיא באה ושורה על ידיו וממלי(אם במדרגותיה אלו כדכתיב ועתה יגדל נא כ"ח אדנ"י, ועל ידי הכהן השכינה ומדרגותיה מתברכות כאומרו כ"ה תברכו וכדפירשו בפרשת נשא, וברכתה היא על ידי הכהן שהוא החסד, והא כיצד שענין זה נראה נמנע, המברך הוא הכהן איש החסד, וברכתו הוא מקבל מבניה ודאי, והמתברכת היא השכינה והיא אינה מתברכת אלא על ידי היסוד, הם שני דברים מתנגדים שהיאך היא מתברכת בחסד (אור יקר).

⁴⁴⁰⁰ פי' יסוד הבינה (מ"מ).

⁴⁴⁰¹ והענין שהמלכות נקראת באר ודאי, ויש מקור בתוכיות הבאר שממנו נובעות מימי הברכה, והיינו שהבאר היא המלכות שבבחינות ידועות אמצעיות שעדין יש סביב לה בחינות אחרות שם ים ובארה של מרים בתוך ימה של טבריה כדפירשו בגמרא, וי"ם זה הוא בחינות המתפשטות, ואמצעיתה באר, ותוכיות הבאר מקורא והיינו היסוד הנכנס אליה בתוכיותה ומשפיעה, ועצם הבאר תחתיתה וכותליה ופיה הכל בחינות בה פירשתיים לעיל פרשת ויקהל (אור יקר).

⁴⁴⁰² רסא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁰³ דהיינו למעלה לשש קצוות שאינם באר אלא הם נחלים נובעים, ומקורם להמשיך מים לנחלי הברכה הוא הבינה, ועדין יש מקור גבוה מזה דהיינו החכמה בסוד הדעת בתוך הבינה, אמנם השתא לא עסקינן אלא במקור השש קצוות היא הבינה (אור יקר).

⁴⁴⁰⁴ שהיא בחינת הבינה דאתי ומתגלת ומשפעת לקצוות (אור יקר).

⁴⁴⁰⁵ אינה כיסוד שהוא מקור פרטי למדה אחת אלא איהו "מקורא עילאה דכל אנפין נהירין מתמן", שהיא נפתחת בשבעה מבויעין להשפיע לתחתונים, והיינו יברכך יאר ישא לשלשה פני ההשפעה, וזהו שאמר "דכל אנפין נהירין" לא תאמר תשפיע לשמאל דין אלא נהירין הארה וברכה וטוב לכל הפנים כאחד, והטעם שיש בין מקור זה למקור תחתון הוא, כי המקור התחתון אינו מקור אלא למדה אחת וההשפעה תתיחד ונשפעת לבחינה אחת כוללת כמה מיני כללות, אמנם ההשפעה מקור פן אחד, אמנם למעלה הבינה היא "מקורא דכולא" ולכך צריכה בבחינות רבות (אור יקר).

⁴⁴⁰⁶ ולא תאמר שיהיה האור יוצא בבחינה אחת ותתבחן לחוץ בבחינות רבות, או שיהיו מאירות כולם בבחינה אחת שאינו (אור יקר).

⁴⁴⁰⁷ בין ימיניות אמצעיות שמאליות, "כולם נהירין", ולא שיתבחן הארתם בהם למטה, אלא "מתמן אתדלקו", מלמעלה מתבחן האור לבחינות רבות, ולזה הם יברכך יא רישא, וכתיב פניו שיש פנים רבים אלא המקור כדפירשנו, והרי הכהן מקבל משם ומברך ולפי זה אינו משפיע ומברך אלא שש קצוות, אמנם כגוונא דא נגדיי למקור עליון (אור יקר).

⁴⁴⁰⁸ שהם המציאות אשר במלכות, דהיינו הבאר עצמו כדפירשנו יתבחנו בשתי בחינות, האחת המציאות בעצמה שבמדת המלכות (אור יקר). פי' מלכות ובי"ע גם הם יונקים מיסוד דזעיר (מ"מ). ⁴⁴⁰⁹ ונכללים בכללות גדול דהיינו יגדל נא כח אדני (אור יקר).

ממנו באור, וזה עומד כנגד זה. ולכן, בשעה שהכהן פורש ידיו ומתחיל לברך את העם, אז שורות ברכות עליונות ממקור עליון להדליק נרות, וכל הפנים מאירות, וכנסת ישראל מתעטרת בעטרת עליונות, וכל אותן ברכות שופעות ונמשכות ממעלה למטה.	ואתמליין נהורין מניה⁴⁴¹⁰ ודא קיימא לקבל דא ובגין כך בשעתא דכהנא פריש ידוי ושאר לברכא עמא כדין שראן ברכאן [עלאין] ממקורא עלאה לאדלקא בוצינין ונהרין כל אנפין וכנסת ישראל אתעטרת בעטריין עלאין וכל אינון ברכאן נגדין ואתמשכאן מעילא לתתא:
בא וראה, משה צוה, ובצלאל עשה, להיות הכל בסוד הגוף, וסיום הגוף שהוא אות ברית הקדש, להרבות אהבה וקשר של יחוד במשכן. והכל נעשה בסוד הימין. ועל זה, בכל מקום שצד הימין נמצא, אין שולטת בו עין רעה. ולכן "וכסף פקודי העדה", משום שאותו כסף בא מצד ימין, ולכן נמנה הכל במנין.	תא חזי משה פקיד ובצלאל עביד למהוי כלא ברזא דגופא וסיומא דגופא⁴⁴¹¹ דאיהו את קיימא קדישא לאסגאה רחימו וקשורא דיהודא במשכנא וכלא ברזא דימינא קא אתעביד ועל דא בכל אתר דסטרא דימינא אשתכח עינא בישא לא שלטא ביה ובגין כך וכסף פקודי העדה בגין דההוא כסף מסטרא דימינא קא אתיא ועל דא אתמנא כלא במנינא:
רבי יצחק שאל את רבי שמעון. אמר לו, הרי פרשוה שברכה אינה שורה בדבר שעומד במדה ובדבר שעומד בחשבון, אז למה היה כאן במשכן הכל בחשבון. אמר לו, הרי זה נתבאר, אבל בכל מקום שצד הקדושה שורה עליו, אם אותו חשבון בא מצד הקדושה, הברכה שורה עליו תמיד ולא סרה ממנו. מנין לנו, ממעשר. משום שבא החשבון לקודש, נמצאת בו ברכה. כל שכן המשכן שהוא קודש ובא מצד הקודש.	רבי יצחק שאיל ליה⁴⁴¹² לרבי שמעון אמר ליה הא אוקמוה דברכתא לא שריא במלה ודקאין (דמדיר וקאין) במדידו ובמלה דקאין בחושבנא הכא במשכנא אמאי הוה כלא בחושבנא אמר ליה הא אתמר אבל בכל אתר דסטרא דקדושה שריא עליה ואין (או) ההוא חושבנא אתיא מסטרא דקדושה ברכתא שריא עליה תדיר ולא אתעדי מניה מנלן ממעשר בגין דאתיא חושבנא לקדשא ברכתא אשתכחת ביה כל שכן משכנא דאיהו קדש ואתיא מסטרא דקדש:
אבל כל שאר דברי העולם שלא באים מצד הקדושה, אין הברכה שורה עליהם כשהם בחשבון, משום שהצד האחר, שהוא רע עין, יכול לשלוט עליו. וכיון שיכול לשלוט עליו, אין ברכה נמצאת בו, כדי שלא יגיעו ברכות לאותו רע עין. (ואינו מצד הקדושה).	אבל כל שאר מילי דעלמא דלא אתיין מסטרא דקדושה ברכתא לא שריא עליהו כד אינון בחושבנא בגין דסטרא אחרא דאיהו ורע עין (עין רעה) יכיל לשלטא עליה וכיון דיכיל לשלטא עליה ברכתא לא אשתכחת ביה בגין דלא וימטו ברכאן לההוא רע עין⁴⁴¹³ הוי מסטרא דקדושה):
ומדה של קדושה וחשבון של קדושה תמיד נוספות בו ברכות, ועל זה "וכסף פקודי העדה", "פקודי העדה" באמת ודאי, ואין פחד	ומדידו דקדושה וחושבנא דקדושה תדיר ברכאן אתוספאן ביה ועל דא וכסף פקודי

⁴⁴¹⁰ שהם כל מאור ומאור מאיר ומתמלא מאורות הרבה, או אפשר שהם שתי בחינות, האחת בוצינין הם מהמלכות ותחלה אתנהרין, השנית שאחר שהוכנו הכנה זו קצת ונעשה נהורין שיהיו בית קיבול אז אתמליין נהורין, ועתה נקראו נהורין מפני שעל ידי ההשפעה נעשו נהורין הבוצינין, והנה המעשה הזה יעשה מהיסוד למלכות כשיעשה הארה ופתיחת המקור מהבינה לספירות עליונות, שאם אין למעלה אין למטה וכשיש למעלה יש למטה, ועתה בזה יתוקן מה שהוקשה לנו לעיל (אור יקר).

⁴⁴¹¹ רכד ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴¹² נמחק בדפ"ו.

⁴⁴¹³ ולא (דפ"ו).

העדה פקודי העדה [בקושטא] ודאי ולא דחילו מעינא בישא ולא דחילו מכל חושבנא דא ודיהא (רד"י)⁴⁴¹⁴ בכלא שארין⁴⁴¹⁵ ברכאן מלעילא:	מעין הרע, ואין פחד מכל חשבון זה, שהרי בכל שורות ברכות מלמעלה.
ותא חזי בזרעא דיוסף לא שלמא ביה עינא בישא בגין דאתי מסטרא דימינא ועל דא אתעביד משכנא על ידא דבצלאל דהא איהו ברזא דיוסף קא שרייא דאיהו רזא דברית קדישא ועל דא משה פקיד ובצלאל עביד למהוי כלא ברזא דגופא וסיומא דגופא דאיהו את קיימא קדישא לאסגא רחימו וקשורא דיחודא במשכנא וכלא ברזא דימינא קא אתעבידו ובגין כך וכסף פקודי העדה וההוא חושבנא איהו חושבן דרגין רברבין ממנן דאתאחדן מסטרא דימינא⁴⁴¹⁶ ועל דא כתיב (שמות לח כה) מאת ככר וגו':	ובא וראה, בזרעו של יוסף לא שולטת בו עין רעה, משום שבא מצד הימין, ועל זה נעשה המשכן על ידי בצלאל, שהרי הוא שרוי בסוד של יוסף, שהוא סוד ברית הקדושה. ולכן משה צוה ובצלאל עשה, להיות הכל בסוד הגוף וסיום הגוף, שהוא אות ברית הקדושה, להרבות אהבה וקשר של יחוד המשכן, והכל נעשה בסוד הימין. ולכן "וכסף פקודי העדה", ואותו חשבון הוא חשבון הדרגות הממונות הגדולות שנאחזות מצד הימין, ועל זה נאמר "מאת ככר וגו'".
רבי אבא ורבי אחא ורבי יוסי הוו אזלי מטבריה לצפורי עד דהוו אזלי חמו ליה לרבי אלעזר דהוה אתי ורבי חייא עמיה אמר רבי אבא ודאי נשתתף⁴⁴¹⁷ בהדי שכינתא אוריכו להו⁴⁴¹⁸ עד דמטו לגבייהו כיון דמטו גבייהו אמר רבי אלעזר (נדרין) כתיב (תהלים לד טז) עיני⁴⁴¹⁹ יהוה אל צדיקים ואזניו אל שועתם האי קרא קשיא ומאי עיני יהוה אל צדיקים אי בגין דאשגחותא דקודשא בריך הוא עלייהו לאוטבא לון בהאי עלמא הא חמינן כמה זכאין אינון בהאי עלמא ואפילו מזונא	רבי אבא ורבי אחא ורבי יוסי היו הולכים מטבריה לצפורי. עד שהיו הולכים, ראו את רבי אלעזר שהיה בא ורבי חייא עמו. אמר רבי אבא, ודאי נשתתף עם השכינה. המתינו להם עד שהגיעו אליהם. כיון שהגיעו אליהם, אמר רבי אלעזר, נאמר "עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם". פסוק זה קשה, מה זה "עיני ה' אל צדיקים", אם בשביל השגחת הקדוש ברוך הוא עליהם כדי להיטיב להם בעולם הזה, הרי ראינו כמה צדיקים הם שבעולם הזה, ואפילו מזונות כמו עורבי השדה, לא יכולים

⁴⁴¹⁴ דהא (דפ"ו).

⁴⁴¹⁵ שראן (דפ"ו).

⁴⁴¹⁶ הם י"ס דזעיר כל אחד כלולה מעשר הם מאה דבניינם מהחסדים (מ"מ).

⁴⁴¹⁷ מזל"ן במ"ש הרב זל"ה בעשרת חבירי האדרא כי רבי אלעזר סודו בחכמת ה' חסדים, וגם ברעיא מהימנא פרשת פנחס רכ"ג א' אמר כי רבי אלעזר סודו העיקרי בחד, והיינו הך כי חסד נתעלה לחכמה. ואמנם רבי חייא שהיה עם רבי אלעזר איתא באדרא רבה שהוא מיסוד חי העולמים, ונוטריקון ח"י ח'סד י'סוד או ח'כמה י'סוד שידוע שחסד מתגלה בפום אמה, ולכן בין חסד ובין יסוד נקרא שושבינא דמטרוניתא, ולזה השכינה מתאוה להם בסוד (בראשית ג, טז) ואל אישך תשוקתך. ועל כן אמר רבי אבא ודאי נשתתף בהדי שכינתא, ואמנם שם באדרא רבה כתוב כי רבי אבא הוא מבינה ורבי יוסי מן מלכות דז"א אך רבי אחא לא נזכר שם, ונלע"ד שהוא מסוד ת"ת שסתמו נקרא אח אל המלכות, אבל בלי ספק שעיקר חברה קדושה זו היו רבי אלעזר ורבי אבא שהם שני ראשי צבא הקדש, זה שרש החסדים מהימין וזה שרש הגבורות משמאל בסוד חו"ב, ומפני זה אוריכו להו עד דמטו לגבייהו, כי של שמאל טפלים לשל ימין, כיון דמטו גבייהו ונתייחדו (רמ"ז).

⁴⁴¹⁸ פירוש ר"א וחביריו המתינו לרבי אלעזר ולר"ח עד שבאו (מ"מ).

⁴⁴¹⁹ פי' ודאי בכאן מתעורר סוד פסוק זה, כי ידוע הוא שחו"ב הם סוד שני עיניים שהם שרש החו"ג, שהרי עי"ן גי' ק"ל וב' פעמים ק"ל הוא (ג, ד) ס"ר לראות כנזכר אצלנו, והם סוד שני צדיקים יוסף ובנימין, וגם צדיק"ם עם ו' אותיות גי' ס"ר. האי קרא קשיא, כוונתו שאין כוונת הפסוק להודיענו שה' רואה ומביט מעשיהם, חדא דמאי איריא מעשי הצדיקים הלא בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים, אלא ודאי שר"ל איזה דבר פרטי המיוחד לצדיקים יותר מן לרשעים כיון שפירש בהדיא אל צדיקים ומהו זה, אי בגין דאשגחותא וכו' (רמ"ז).

כעורבי ברא לא יכלין	
רבה/ב	
לאדבקא אי הכי מאי (תהלים לד טז) עיני יהו"ה אל צדיקים:	להשיג. אם כך, מה זה "עיני ה' אל צדיקים".
אלא רזא הכא תא חזי כל אינון בריין ⁴⁴²⁰ דעלמא כלהו אשתמודעאן לעילא בין לסטרא דא ובין לסטרא דא ⁴⁴²¹ אינון דלסטרא דקדושה אשתמודעאן לעילא לגביה ואשגחותא [דיליה תדיר] (דההוא סטרא) עלייהו ואינון דלסטרא מסאבא אשתמודעאן לגביה ואשגחותא דיליה תדיר עלייהו ובאתר דשלמא ההיא אשגחותא דסטרא דקדושה לא אשגח עליה סטרא אחרא ולא יקרב לגביה לעלמין ולא יכיל לדחייא ליה מאתריה בכלא בכל מה דאיהו עביד ועל דא עיני יהו"ה אל צדיקים וגו' בגין ודא (ד)סטרא אחרא לא יכיל לשלמא עליה והשתא סייעתא דשמיא הכא וכל אשגחותא טבא דלעילא הכא וכל סטרא אחרא וכל מלה בישא לא יכיל לשלמא עליכו:	אלא סוד כאן יש. בא וראה, כל אותם בריות העולם, כולם ידועים למעלה, בין לצד זה ובין לצד זה. אותם שלצד הקדושה נודעים למעלה אליו, והשגחתו תמיד עליהם. ואותם שלצד הטמאה נודעים לו, והשגחתו תמיד עליהם. ובמקום ששולטת אותה ההשגחה של צד הקדושה, לא משגיח הצד האחר, ולא יקרב אליו לעולמים ולא יכול לדחותו ממקומו בכל מה שהוא עושה. ולכן "עיני ה' אל צדיקים וגו'", משום זה הצד האחר לא יכול לשלוט עליו. ועכשיו יש כאן סיוע שמימי, וכל ההשגחה הטובה שלמעלה היא כאן, וכל צד אחר וכל דבר רע לא יכול לשלוט עליכם.
אמר רבי אבא הא אוליפנא דבכל אתר דסטרא דקדושה שריא עלוי אף על גב דקיימא בחושבנא ברכתא לא אתמנע מתמן אמר רבי אלעזר ודאי הכי הוא [אמר ליה] (אלא) הא ישראל אינון קדש ואתיין מסטרא דקדש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה וכתיב (ויקרא כ כו) והייתם קדושים כי קדוש אני אמאי כד עבד ⁴⁴²² דוד חושבנא לישראל הוה בהון מותנא דכתיב (ש"ב כד טו) ויתן יהו"ה דבר בישראל מן הבקר ועד עת מועד:	אמר רבי אבא, הרי למדנו שבכל מקום שצד הקדושה שורה עליו, אף על גב שעומד בחשבון, הברכה אינה נמנעת משם. אמר רבי אלעזר, ודאי כך זה. אמר לו, הרי ישראל הם קודש, ובאים מצד הקודש, שנאמר "קדש ישראל לה'", ונאמר "והייתם קדשים כי קדוש אני". אז למה כשדוד עשה חשבון בישראל, היה בהם המות, שנאמר "ויתן ה' דבר בישראל מן הבקר ועד עת מועד".
אמר ליה בגין דלא נטל מנייהו [שקלים דאנהו] ושקלים דאיהו פורקנא דכתיב (שמות ל יב) ונתנו איש כפר נפשו ליהו"ה	אמר לו, משום שלא נטל מהם שקלים, שהוא פדיון, שנאמר "ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם". משום שצריך קודש (שהוא בגלוי) לתת פדיון של קודש, ואותו פדיון של קודש

⁴⁴²⁰ נראה דמלת אינון קאי אל הפסוק הנזכר ששם מזכיר צדיקים בפסוקנו, ואחריו אמר פני ה' בעושה רע וכדמפרש בפסוק, והכוונה שבין צדיקים ובין רשעים כלהו אשתמודעאן לעילא, וכמ"ש (משלי טו, ג) צופות רעים וטובים (רמ"ז).

⁴⁴²¹ שהרי שתי עיניים הן ימין ושמאל שמשם השתלשלות שני כוללות עולמות דקדושה ודמסאבא (רמ"ז).

⁴⁴²² דלא מבעיא שנמנעה הברכה אלא ששלטה בהם מיתה שהיא תכלית כח הדין הקשה, ומה גם שהיה מהבקר וגו', שהוא בעוד שהיו מקריבים תמיד של שחר שאז עת חסד כנודע, ולא הועיל להם להצילם (רמ"ז).

בפקד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם⁴⁴²³ בגין דאצטריך קדש דאיהו באתגלייא⁴⁴²⁴ למיהב פורקנא דקדש וההיא פורקנא דקדש לא אתנטיל מנייהו תא חזי ישראל איהו קדש דקיימא בלא חושבנא דגרמיייהו⁴⁴²⁵ ועל דא אצטריך פורקנא דיתנטיל מנייהו וההוא פורקנא קיימא בחושבנא ואינן לא קיימו בחושבנא:	לא נלקח מהם. בא וראה, ישראל הם קודש, שעומדים בלי חשבון (של עצמם), ולכן צריך פדיון ליטול מהם, ואותו פדיון עומד בחשבון, והם לא עומדים בחשבון.
מאי טעמא בגין דקדש איהו רוא עלאה דכל דרגין מה ההוא קדש איהו סליק על כלא ואית ליה לבר קדש אחרא לתתא⁴⁴²⁶ דקיימא תחותיה וקאים בחושבנא ובמניין אוף הכי ישראל אינן קדש דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ואינן יהבי קדש אחרא פורקן דלהון דקיימי בחושבנא ורוא דא ישראל אינן אילנא דקיימא לגו פורקנא ונ"א קדש אחרא קיימא לבר וסליק לחושבנא ואינן דא על דא אזלו:	למה, משום שקודש הוא סוד עליון של כל הדרגות. מה אותו קודש עולה על הכל ויש לו בחוץ קודש אחר למטה שעומד תחתיו, ועומד בחשבון ובמנין, אף כך ישראל הם קודש, שנאמר "קדש ישראל לה", והם נותנים קודש אחר, פדיון שלהם, שעומדים בחשבון, וסוד זה, ישראל הם אילן שעומד בפנים, פדיון (קדש) אחר עומד בחוץ ועולה לחשבון, ומגן זה על זה. הלכו.
פתח רבי אלעזר ואמר (הוישע ב א) והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וגו' מהו כחול הים תרין גוונין אינן הכא וחדא כחול הים בגין דימא כד סלקין גלוי בזעפא ורונזא ואינן גלין סלקאן לשטפא עלמא כד מטאן וחמאן חולא דימא מיד (תבין ו) אתברו ותבין לאחורא ואשתככי ולא	פתח רבי אלעזר ואמר "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וגו'". מה זה כחול הים. שני צבעים הם כאן. אחד, כחול הים, משום שהים, כשעולים הגלים שלו בזעף ורגז, ואותם הגלים עולים לשטף את העולם, כשמגיעים ורואים את חול הים, מיד נשברים ושבים לאחור ושוככים, ולא יכולים לשלוט ולשטוף את העולם.

⁴⁴²³ טעם לאיסור מספר בני ישראל וביאור מצות שקלים. הענין ידוע שכל חושבן הוא מסטרא דסיהרא מלכות דל"ל מגרמה כלום והיא מסטרא דעולם התוהו דנפקא מאתלטיא כמ"ש בס"ד פ"א וכל תקונה הוא לאתבסמא דבכורא עטרא דחסדים עלמא דמתקלא ולכן כשמונה ישראל אז הם מסטרא דנוק' ולכן כתי' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם כי ידוע שנגף הוא מעולם התוהו מיתת המלכים וע"ז אמרו רז"ל כתוב א' אומר והי' מספר בני ישראל וכתוב אשר לא ימנה ולא יספר כאן בזמן שישאל עושים רש"מ ואז הם מסט' דכורא חסדים דלית ליה חושבנא וכאן בזמן שאין עושים רש"מ שאז הם מסט' דנוקבא ותיקונם הוא ע"י מחצית השקל והוא מסטרא דגילופין חוורא דגלגלתא שממנו הי' תיקון העולם כמ"ש הגאון בפ"י לס"ד וע"ז הם יכולים להמנות שבא המספר סט' דנוק' בשקלים ומתמתקין בגילופין הנ"ל וע"ז נאמר כי תשא את ראש בני ישראל כו' ונתנו איש כופר נפשו לה' כו' וכמ"ש באד"ר קכ"ח ב' מהאי גלגלתא נפיק מר עיבר חוור דגלגלתא דז"א לתקנא רישי' ומהאי לשאר גולגלתין דלתתא דלית לון חושבנא. והם ראשי בני ישראל שא"א להם להמנות. ואמר שם וכל גלגלתא יהיבין אגר חוורתי לעתיק יומין והוא סוד מחצית השקל של כסף חוורתי והוא מעלמין דכיסופין כמ"ש ארבע מאות שקל כסף כו' וז"ש שם כד עאלין בחושבנא תחות שרביטא. והוא החוורתי המתפשט בשוה כמ"ש כל אשר יעבור תחת השבט. ולקביל דא בקע לגולגלת לתתא כד עאלין בחושבנא. ולכן אמר כי תבא את ראש כו' שהוא מעלה אותם למעלה לסט' דכורא ע"י החוורתי הנ"ל. ודבר זה נרמז ג"כ בזוהר פ' פקודי רכ"ה ב' שמדבר שם מענין זה של מחצית השקל ואמר שם ש"מ אית מדידו טמיר וגניז כו'. וביאור המאמר שם הוא בהקדים הקדמה מ"ש בכ"מ בשם הגאון כי שורש כל העולמות הוא אוירא ובוצינא חו"ג דע"ק ומסטרא דבוצינא דמו"ס הוא סוד קו המדה דמדיד משחתין לכל סטרינן כידוע ממאמר קו המדה והוא טמיר וגניז שטמיר גו מו"ס ואח"כ גניז גו מעוי דאימא כמ"ש במאמר קו המדה שם בוצד"ק גניז גו מעאהא (ברית יצחק סג ע"א).

⁴⁴²⁴ דאיהו באתגלייא (מוסגר דפ"ק).

⁴⁴²⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁴²⁶ מלכות (רח"ו).

יכלין לשלמא ולשמא עלמא:	
כגוונא דא ישראל אינון חולא דימא וכד [שאר עמין ד]אינון גלי ימא מארי דרוגזא מארי דדינין קשין בעאן לשלמא ולשמא עלמא חמאן להו לישראל דאינון מתקשראן בקודשא בריך הוא ותבין ואתברו קמייהו ולא יכלין לשלמא בעלמא גוונא אחרא בגין דחולא דימא לית ליה חושבנא ולא קיימא בחושבנא ולא במדידו דכתיב (הושע ב א) אשר לא ימד ולא יספר אף הכי ישראל לית להו חושבנא ולא קיימין בחושבנא (לא במדידו ולא בחושבנא דכתיב אשר לא ימד ולא יספר):	כמו כן ישראל הם חול הים, וכששאר העמים, שהם גלי הים, בעלי הרוגז ובעלי דינים קשים, רוצים לשלוט ולשטוף את העולם, רואים את ישראל שהם מתקשרים לקדוש ברוך הוא, ושבים ונשברים לפניו ולא יכולים לשלוט בעולם. גוון אחר, משום שחול הים אין לו חשבון ולא עומד בחשבון ולא במדה, שנאמר "אשר לא ימד ולא יספר", כמו כן כאן, ישראל אין להם חשבון ולא עומדים בחשבון.
תא חזי אית מדידו טמיר וגניז ואת חושבן⁴⁴²⁷ דקיימא בגניזו טמיר וגניז⁴⁴²⁸ והאי קיימא במדידו והאי קיימא בחושבן⁴⁴²⁹ ודא איהו רזא וקיימא דכלא דלעילא ותתא⁴⁴³⁰ בגין דההוא מדידו לא אתיידע לעלמין על מה קיימא רזא דההוא מדידו ועל מה קיימא רזא דההוא חושבנא ודא איהו רזא דמהימנותא דכלא:	בא וראה, יש מדה טמונה וגנוזה, ויש חשבון שעומד בגניזה טמון וגנוז, וזה עומד במדה, וזה עומד בחשבון. וזהו סוד וקיום הכל, שלמעלה ומטה, משום שאותה מדה לא נודעת לעולמים על מה עומד הסוד של אותה מדה ועל מה עומד סוד אותו החשבון, וזהו סוד האמונה של הכל.
וישראל לתתא לא קיימין בחושבנא אלא	וישראל למטה לא עומדים בחשבון, אלא

⁴⁴²⁷ הוא אורא דגלגלתא שבו גניז עטרא דחסדים דחכמה דרדל"א והחסד הוא ג"כ חוורתא דגלגלתא ששם הוא סוד בקע לגלגלתא כמ"ש ולכן אמר שהוא ס'ט' דחושבנא. וכאן שורש נעלם לבנין הנוקבא ע"י חכמה כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ וכתוב והוכן בחדס כסא. ועוד ידוע כי אבא עילאה הוא ס'ט' דחושבנא כמ"ש ב' בשלח בסוד פ' על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וכמבואר ב' האר"י ז"ל לשם והוא סוד חשבון מחשבה עילאה וממנה התכוננות הנוקבא כמ"ש ל' וידוע כי אבא הוא י"ד דנפק מאויר ואשתאר אור ולכן קרא לאורא סטרא דחושבנא והענין כי לעולם סוף מעשה במחשבה תחילה ולכן מלכות עלתה במחשבה באורא עילאה שהוא שירותא דאצילות מחכמה דע"ק משא"כ גלגלתא כתר דע"ק אינו מכלל הפרצוף ושייך לרדל"א כידוע. וענין החילוק שבין חשבון למדידה הוא כי חשבון הוא ע"י דבור והוא ג"כ במחשבה כמה משא"כ מדידה הוא ע"י מעשה בידים וידוע כי חכמה אומר ובינה עושה וע"ש כך נחשבים אורות של עולם אצילות לספירות כי כל מספר הוא חושבא ותלייא בחכמה שאצילות תליא בחכמה דא"ק בסוד כולם בחכמה עשית כמ"ש בע"מ ונק' ג"כ מלשון ספיר שהוא ג"כ אמות כי חו"ב הם רעים דלא מתפרשין ובטישו דאורא הוא בבוצינא, מ"ס, וכאן בשביל דחושבנא הוסיף ואמר דקיימא בגניזו טמיר וגניז כידוע שרדל"א אחזי נהורי' בהאי אורא ורדל"א נק' גניזו ע"ש דלא אתיידע כלל וקיום האורא הוא ע"י רדל"א והוא סוד נעוץ סופם בתחלתם והוא שורש המלכות למעלה למעלה ובזה עולים בסולמות ע"י מעשי התחתונים ומתקשרים בא"ס (ברית יצחק שם).

⁴⁴²⁸ אורא הוא טמיר גו גלגלתא ואח"כ גניז באבא שהוא י' דאור (ברית יצחק).
⁴⁴²⁹ הם סוד חו"ב דרדל"א שורש של כל השרשים והוא ב' יסודות שלהם ויסוד לעולם הוא קיום הבנין ובאמת אין בחו"ב הנ"ל לא בחי' מדידה ולא בחי' חשבון שהם העולם א"ס רק בהיותם מתפשטים למטה באורא ובוצינא ועוד מתפשטים עוד באר"א ושם הוא מקומם האמיתי וע"ז נאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר כו' והוא כי עולם א"ס נק' ים ושם אין מושב לבני אדם כי אין להם השגה למעלה רק ביבשה מקום שנתצמצם האור כמ"ש ב"מ ועוד כי חו"ב נק' י"ס כידוע והוא בחו"ב אלו וחול הים הוא ב' יסודות שלהם המתגלים באורא ובוצינא שהוא גבול א"ס ב"ה. וסוד חו"ל ידוע כי הוא בחב"ד ח' חכמה ל' בינה מגדל ספורה באורא והוא מ"ס בוצד"ק דתלייא באורא ו' דעת באמצע והוא סוד קד"א רקיע השמים כמ"ש בכמה מקומות (ברית יצחק).

⁴⁴³⁰ שכל העולמות העליונים שהם מא"ס הכל קיומם בהאי אורא ובוצינא שכל כוונתם להשיג בהם ולקשר ע"י עולמות התחתונים בעולם א"ס ונמצא וכו' (ברית יצחק שם).

בצד של דבר אחר, והפדיון הוא שעומד בחשבון. ולכן, כשישראל נכנסים	בסמטרא דמלה אחרא ופורקנא איהו (דפורקנא) דקיימא בחושבנא ובגין כך ישראל כד עאלין
רכו/א	
בחשבון, נוטלים מהם פדיון, כמו שנתבאר. ועל כך בימי דוד, כשעשה חשבון בישראל ולא נטל מהם פדיון, היה רוגז, ונאבדו מישראל כמה צבאות וכמה מחנות.	בחושבנא נטלי מנייהו פורקנא כמה דאתמר ⁴⁴³¹ ועל דא ביומוי דדוד כד עבד חושבנא בישראל ולא נטיל מנהון פורקנא הוה רוגזא ואתאבידו מישראל כמה חילין וכמה משריין:
ולכן נאמר במעשה המשכן "וכסף פקודי העדה וגו' לכל העובר על הפקודים". והכל התקדש לעבודת המשכן, והרי פרשוה, ככרים חשבון אחד, שקלים חשבון אחד. משום שיש עליונים שעולים לחשבון עליון, ויש אחרים שעולים לחשבון אחר. זה עליון וזה תחתון. ולכן נאמר "ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש וגו'". אלה האדנים, הרי פרשוה.	ובגין כך כתיב בעובדא דמשכנא (כל העבר על הפקדים (שמות ל' יג)) וכסף פקודי העדה וגו' (שם לח כה) לכל ⁴⁴³² העובר על הפקודים וכלא אתקדש לעבדת משכנא והא אוקמוה ככרין חושבנא חדא שקלים חושבנא חדא בגין דאית עלאין דסלקן לחושבנא עלאה ואית אחרנין דסלקן לחושבנא אחרא דא עלאה ודא תתאה ובגין כך כתיב (שם כז) ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש וגו' אלין אדנים הא אוקמוה:
עוד פתח ואמר "שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית וגו'". פסוק זה שלמה המלך אמר אותו בשעה שהיה בונה את בית המקדש והתחיל לבנות, והיה רואה שהמעשה נתקן בידיהם והיה נבנה מעצמו, ואז התחיל ואמר, אם ה' לא יבנה בית וגו'. היינו הסוד שנאמר "בראשית ברא אלהים", שהרי הקדוש ברוך הוא ברא והתקין את העולם הזה בכל מה שצריך, שהוא בית.	תו פתח ואמר (תהלים קכז א) שיר המעלות לשלמה אם יהוה לא יבנה בית וגו' האי קרא שלמה מלכא אמר ליה בשעתא דהוה בני בי מקדשא ושארין למבני והוה חמי דעובדא אתתקנת בידיהו והוה מתבני מגרמיה כדן שארין ואמר אם יהוה לא יבנה בית וגו' היינו רזא דכתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים דהא קודשא בריך הוא ברא ואתקין להאי עלמא בכל מה דאצטריך דאיהו בית:
"שוא עמלו בוניו ב'", אלה סוד של אותם נהרות (נחלים) שיוצאים ונכנסים כולם בתוך הבית הזה להתקינו בכל מה שצריך. ואף על גב שכולם באים לתקן ולעשות את תקונו, ודאי אם ה', שהוא סוד העולם העליון, שהתקין (ביתו ולא עשה) ועשה את הבית כראוי, אותם בונים לחנם הם, אלא רק מה שהוא עושה ומתקן. "אם ה' לא ישמור עיר", כמו שנאמר "תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ופרשוה. ובהשגחה הזו היא שמורה מכל הצדדים.	שוא עמלו בוניו בו (תהלים קכז א) אלין רזא דאינון נהרין ונ"א נחלין דנפקין ועאלין כללו בגו האי בית לאתקנא ליה בכל מה דאצטריך ואף על גב דכללו קא אתיין לאתקנא למעבד תקוניה ודאי אם יהוה דאיהו רזא דעלמא עלאה דאתקין וס"א ביתא לא אתקין ועביד ביתא כדקא יאות אינון בונין למגנא אינון אלא מה דאיהו עביד ואתקין אם יהוה לא ישמר עיר כמה דכתיב (דברים יא יב) תמיד עיני יהוה אלהיך בה

⁴⁴³¹ ידוע כי רזא הוא תמיד בחי' יסוד והוא ב' יסודות הנ"ל וכבר אמרנו שאוירא ובוצינא הם קיומא דכל עלמין שהכל תלוי בזווג אוירא ובוצינא סוד זווג עליון ובזווג תלוי תיקון העולם כמ"ש לא תוהו בראה כו' (ברית יצחק).
⁴⁴³² וכל (דפ"ו).

מרשית השנה ועד אחרית שנה ואוקמוה ובאשנחותא דא⁴⁴³³ איהי נמירא בכל סמריין⁴⁴³⁴:	
ואף על גב דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וכלהו נטרי לה מאי טעמא נטרי לה בגין דכתיב (שם) מפחד בלילות דא פחדא דגיהנם דקאים לקבלה בגין לדחייא לה ובגין דא כלהו סחרין לה:	ואף על גב שנאמר "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל", וכלם שומרים אותה. למה הם שומרים אותה. משום שנאמר "מפחד בלילות", זהו פחד הגיהנם שעומד כנגדה כדי לדחותה, ולכן כולם מקיפים אותה.
ואף⁴⁴³⁵ על גב דכלהו קיימי בנהירו דמחשבה⁴⁴³⁶ דלא אתידע וכדין דא⁴⁴³⁷ נהירו דמחשבה⁴⁴³⁸ דלא אתידע בטש בנהירו דפריסא ונהרין כחדא ואתעבידו תשע היכלין⁴⁴³⁹:	ואף על גב שכולם עומדים באור המחשבה שלא נודע, ואז אור המחשבה הזה שלא נודע מכה באור של המסך, ומאירים כאחד ונעשים תשע היכלות.
והיכלין (להיכלין) לאו אינון נהורין⁴⁴⁴⁰ לא⁴⁴⁴¹ אינון רוחין ולא אינון נשמתיין ולא אית מאן דקיימא בהו רעותא דכל תשע⁴⁴⁴² נהורין דקיימי כלהו במחשבה דאיהי חד מנייהו בחושבנא דכלהו למרדף אבתרייהו בשעתא דקיימי⁴⁴⁴³ במחשבה ולא מתדבקן	וההיכלות אינם מאירים, ואינם רוחות, ואינם נשמות, ואין מי שיעמוד בהם. רצון כל תשעת המאורות שכולם עומדים במחשבה, שהיא אחת מהן בחשבון, שכולם לרדוף אחריהם בשעה שעומדים במחשבה. ולא נדבקים ולא נודעים, אלו לא עומדים לא ברצון ולא במחשבה עליונה. תופסים בה ולא

⁴⁴³³ שהוא חכמ"ה, ירא"ת יהו"ה (הגרמ"מ).

⁴⁴³⁴ שזהו ראשית אחרית דכל שית (הגרמ"מ).

⁴⁴³⁵ נדפס רסח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴³⁶ המאמר אשר אנו רוצים לבאר אותו עתה ע"פ סדר האורות דעקודים הנה הוא המאמר הנורא אשר בפ' נח (סה ע"א) ונשנה המאמר הזה ג"כ בפ' פקודי (רסח ע"ב) וקצת ממנו הוא שם עוד (רכו ע"א). והגר"א זללה"ה בביאורו לתיקוני ז"ח (דף יח ע"ג וע"ד) מפרש אותו על הג' רישין דא"א וגילויים בהט' ספירן דא"א ע"ש. וע' עוד בספר מקדש מלך פ' נח מ"ש שם מדברי מהר"ח ז"ל בזה, וכן בספר שעת רצון שהוא ביאור על הזוהר ותיקונים מהר' הקדוש בעל יפה שעה ז"ל, מפרש את אותו המאמר על סדר השתלשלות האצילות מא"ק ע"ש. אמנם אנחנו נפרש אותו על סדר השתלשלות עולם העקודים בהתפשטות הא' והב' וכיד ה' הטובה עלינו כי כמה פנים לתורה (כללים ח"א ס ע"ד עיי"ש עוד).

⁴⁴³⁷ האי (דפ"ו).

⁴⁴³⁸ עי' ח"א סה ע"א ודברי הגר"א שם.

⁴⁴³⁹ רסט ע"א (הערת הזהר). עי' מלואים אות (טו).

⁴⁴⁴⁰ נתבאר בביאור אדרת האזינו [מח ע"א] במאמר כד אתתקן אפיק ט' נהורין דלהטין מיניה מתקוני כו' וע"ש היטב (שער מאמרי רשב"י). ז"ל: ואלה שמותם כתר חכמה בינה גדולה גבורה ת"ת נצח הוד יסוד הרי הם תשעה ספירות הנז' כאן. ועוד יש בחינה עליונה מכולן. והיא הנקראת רישא עלאה דלא אתידע כלל כנז' לקמן והיא רישא הראשונה שבחינת רישין הנז' לקמן דאתגלפן דא לגו מן דא כו' והרי עמה נשלמו לעשר ספירות שהם השרשיות ומקוריות והם חיות לכל העולמות ולכל האצילות כולו ואם כן צריך שתדע כי התרין רישין תתאין מאלו התלת רישין הנז' הנה הם סוד כתר וחכמה הנז' באלו התשעה ספירות' והראש העליונה על שתיהן שהיא הנקראת רישא עלאה דלא אתידע היא למעלה מן התשעה ספי' הנז' ועמה נשלמין לעשר ספירות גמורות והנה בחינת המלכות לא נזכרה ולא נתגלית באלו התשעה ספי' השרשיות אמנם אח"ך נגלית המלכות מסוד האי רישא עלאה דלא אתידע העומדת למעלה מן התשעה ספירות' שרשיות הנז'. ובזה תבין מעלת וגדולת המלכות כי היא עטרה בראש צדיק היתה לראש פינה אשר לעתיד תהיה גדולה מן השמש והבן זה.

⁴⁴⁴¹ ולא (דפ"ו).

⁴⁴⁴² כי סוד רצון המחשב"ה הנ"ל הוא סוד עולם הנ"ל בסוד עלמא עלאה, וכו' וזה הרצון הוא כלל המחשבה, ונהירו דמחשבה שהוא אור המחשבה (הגרמ"מ).

⁴⁴⁴³ בסוד מחשבה, שהוא שורש היחוד, א"א להשיג ולהתדבק כלל וכלל כי לא איתיידע (הגרמ"מ).

ולא אתידיעו אלין לא קיימי לא ברעותא⁴⁴⁴⁴ ולא במחשבה עלאה⁴⁴⁴⁵ תפסין בה ולא תפסין⁴⁴⁴⁶ באלין קיימין כל רזי מהימנותא⁴⁴⁴⁷ וכל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה ודלתתא⁴⁴⁴⁸ (ולתתא) בלהו אקרין אין סוף⁴⁴⁴⁹ עד הכא⁴⁴⁵⁰ מטון נהורין ולא מטון ולא אתידיעו⁴⁴⁵¹ לאו הכא מחשבה ולא רעותא:	תופסים. באלו עומדים כל סודות האמונה וכל אותם מאורות מסוד המחשבה העליונה, שלמטה כולם נקראים אין סוף. עד כאן מגיעים המאורות ולא מגיעים ולא נודעים. אין כאן מחשבה ולא רצון.
כד נהיר מחשבה ולא אתידע ממה⁴⁴⁵² נהיר כדין אתלבש ואסתים גו בינה ונהיר⁴⁴⁵³ למה דנהיר⁴⁴⁵⁴ ואעיל⁴⁴⁵⁵ דא בדא⁴⁴⁵⁶ עד דאתכלילו בלהו כחדא והא אוקמוה וברזא דקרנא כד סליק בלא (ו)אתקשר⁴⁴⁵⁷ דא בדא ונהיר דא בדא כדין קיימין בלהו בסליק⁴⁴⁵⁸ ומחשבה אתעטר באין סוף ההוא נהיר⁴⁴⁵⁹ דנהיר מיניה מחשבה עלאה אקרי אין סוף וע"כ:	כשמאירה המחשבה ולא נודע ממה מאירה, אזי מתלבשת ונסתרת בתוך הבינה, ומאירה (מי) למה שמאירה, ונכנסים זה בזה, עד שכולם נכללים כאחד, והרי פרשוה. ובסוד הקרבן, כשהכל עולה, נקשר זה בזה ומאיר זה בזה, אז עומדים כולם בעליה, והמחשבה מתעטרת באין סוף, אותו האור שמאירה ממנו המחשבה העליונה נקרא אין סוף.
כיון דאנהיר ואתפשטו מניה חילין ההיא מחשבה אסתים ואנניז ולא ידיע ומתמן אתפשט פשיטותא לכל סטריין ואתפשט מניה חד פשיטו דאיהו רזא דעלמא עלאה:	כיון שמאיר ומתפשטים ממנו צבאות, אותה מחשבה נגזת ונסתרת ולא ידועה, ומשם מתפשטת התפשטות לכל הצדדים, ומתפשטת ממנה התפשטות אחת, שהיא סוד העולם העליון.

⁴⁴⁴⁴ בסוד הרצון, ואפילו אותם שהיו בסוד הרצון דהיינו משה יוסף דוד אעפ"כ לא השיגו (הגרמ"מ).

⁴⁴⁴⁵ אותן שנתדבקו בסוד מחשב"ה עלא"ה שהן סוד והמשכיל"ם גי' מחשב"ה עלא"ה, והן רשב"י וחבריו [עי' ריש הקדמת תי"ז] ג"כ, לא השיגו זה (הגרמ"מ).

⁴⁴⁴⁶ כי כמו שהאור הוא מטי ולא מטי, כן המשיגין תפסין ולא תפסין (הגרמ"מ).

⁴⁴⁴⁷ בזה תלוי כל סוד אמונה (הגרמ"מ).

⁴⁴⁴⁸ נמחק בגרמ"מ, וגורס את המוסגר.

⁴⁴⁴⁹ דהיינו אותן האורות הגנוזים בסוד מחשב"ה עלא"ה גי' אית"ן, שער הנון, שמזה יזהירו והמשכיל"ם כזוהר הרקיע [עי' דניאל יב], זה האור המאיר להם נקרא אצלינו סוד א"ן סו"ף גי' או"ר הכללי (הגרמ"מ).

⁴⁴⁵⁰ כלומר זהו פירוש למה נקרא אין סוף, כי אין הוא סוד עתיקא, סוד הנעלם, והסוף ג"כ נכלל בסוד אין, ועד הכא יכול שכל אנושי להשיג ולא יותר, מפני שעד הכא מטין נהורין ולא מטין, בבחינת מטי ולא מטי (הגרמ"מ).

⁴⁴⁵¹ לכן אין רשות לדבר יותר מזה הרקיע (הגרמ"מ).

⁴⁴⁵² ממאן (דפ"ו).

⁴⁴⁵³ (ס"א מאן) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁴⁵⁴ לפי השגתו ולפי ערכו (הגרמ"מ).

⁴⁴⁵⁵ ועאיל (דפ"ו).

⁴⁴⁵⁶ ונעשה הכל א' (הגרמ"מ).

⁴⁴⁵⁷ שעומדים כולם ביחודם למעלה עד א"ס, והוא נהיר בכולם, ועי' לעיל רכד ע"א (דע"ה ח"ב קנו ע"ב), נעשה ע"י כל קרבן תוספות אור וקדושה למעלה למעלה, ומתכפייא ומתדחייא הסטרא אחרא עי"ז הרבה מאד, וכמ"ש פ' צו (דף כז ע"ב) ובפ' פנחס (רכד סע"א ברע"מ) ופ' פקודי (רלז ע"א ושם רלט ע"א), ע' במקומות הנז' שמבואר שם כי ע"י הקרבנות מתכפייא הסטרא אחרא ואתבר חילה ותוקפה, ואשא דמדבחא מבערא רוח מסאבא, וזינין בישין מעלמא וסלקא רוח קודשא ואתעטרא לעילא ונהיר דא בדא (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

⁴⁴⁵⁸ כלומר קיימו ועומדין במעלה העליה שנתעלו (הגרמ"מ).

⁴⁴⁵⁹ כלומר שלא תאמר זהו עצם הא"ס, אלא זהו האור המאיר במחשבה עלאה (הגרמ"מ).

וזוה עומד בשאלה, והוא מאמר עליון, ופרשוה שנקראת מ', שנאמר "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", שאלה אותו שברא אלה. אחר כך התפשט ונעשה ים, סוף כל הדרגות, שהוא למטה. ומשם מתחיל לבנות למטה, והכל עשה באותה צורה ממש	ודא קיימא⁴⁴⁶⁰ בשאלתא ואיהו מאמר עלאה ואוקמוה דאקרי מ"י דכתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה שאלתא ההוא דברא אלה לבתר אתפשט ואתעביד ים⁴⁴⁶¹ סופא דכל דרגין⁴⁴⁶² דאיהו לתתא ומתמן שארי למבני לתתא וכלא עביד בההוא גוונא ממש
רבו/ב	דלעילא דא לקבל דא ודא כגוונא דדא ובגין⁴⁴⁶³ כך נטירו דכלא מעילא ותתא:
והאי פשיטו דמחשבה איהו דאיהו עלמא עלאה ודא איהו אם יהו"ה לא ישמר עיר שוא שקד שומר דאיהו שומר ישראל [דכתיב שומר] ונ"א שקד שומר ההוא דכתיב ביה (משלי כז יח) ושומר אדוניו יכובד דלאו ביה קיימא נטירו אלא בעלמא עלאה:	והתפשטות זו, שהיא מחשבה, שהיא עולם העליון. וזהו "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר", שהוא שומר ישראל. (שוא שקד שומר, זהו שנאמר בו "ושומר אדוניו יכבד") שלא עומד בו שמירה אלא בעולם העליון.
תא חזי תכלא דמשכנא כלא קיימא ברזא עלאה ואוקמוה תכלת וארגמן חד⁴⁴⁶⁴ לאתקשרא בחד והא אתמר ברזא דכתיב (דברים ד כד) כי יהו"ה אלהיך אש אוכלה הוא והא אתמר דאית אשא אכלא אשא ואכיל ליה ושצי ליה בגין דאית אשא תקיפא מאשא ואתמר:	בא וראה, תכלת המשכן, הכל עומד בסוד עליון, ופרשוה. תכלת וארגמן אחד להתקשר באחד. והרי נאמר בסוד הנאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא". והרי נאמר שיש אש אוכלת אש, ואוכלת אותה ומכלה אותה, משום שיש אש חזקה מאש, ונתבאר.
מאן דבעי למנדע חכמתא ביחודא קדישא וכו' מכאן עד דקיימא עליה בפרשת בראשית דף נא ע"ש ואילו החלופים מצאנו בין הכתוב כאן לבין הכתוב שם: שורה א', במקום גסה מצאנו אחרא. בשורה ב', דאתאחיד ביה. בשורה י"ב, לאדלקא ולא תאחיד ביה. בשורה י"ג, שיצי ליה ואכיל ליה. בשורה כ"ד, ועל נהורא חורא שריא	

⁴⁴⁶⁰ לא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁶¹ נו ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁶² אצילות וכו' ויצאה שם לגילוי בפנ"ע ג"כ, ומשום צורך הנבראים כנ"ל, אבל למעלה מאצילות וכן גם בא"א דאצילות, הנה שם לא יצאה לגילוי בפנ"ע כלל. אמנם בחי' היותה סופא דכל דרגין, הנה בחי' הזה נעשה בה בכולם, ר"ל גם למעלה הוה לעולם המלכות דכל א' סופא דכל דרגא, והוא ג"כ משום כי היא השורש דכל תחתון, ולכן נתגלה היא בסוף כל מדרגה עליונה, וכדי להוציא ולהמציא את המציאות דהמדרגה התחתונה, כי ממנה ומגילוייה נעשה כולם, ע"י התפשטותה מגילוי לגילוי כנ"ל כלל ד' ענ"ג. ולכן נתגלה היא בכולם בסופא בכל דרגא, אבל יציאתה בבחי' גילוי בפנ"ע, הנה זה נעשה בה רק באצילות לבד, והוא משום תוצאות עולמות הנפרדים שנבראו על ידה (כללים ח"א כד ע"ב), נתייסד המלכות בב' בחי' אחד נעלם, ואחד נגלה. ובהנעלם הנה היא למעלה מהכל, ותלוי בה כל התיקונים דלעתיד, ואז נתגלה ברום מעלתה שהיא תכלית האחרון לכולם, כי תשוב לקדמותה לאתר דאתגזרת מתמן, דאיהו אין סוף כמ"ש ברע"מ (פינחס רנו ע"ב). אך הבחי' הב' שהוא גילוייה עתה אשר לצורך הנהגת דהעוה"ז, הנה היא למטה מכולם ובסוף כולם, סופא דכל דרגין (זוה"ק פקודי רכו סע"א), והיא יוצאת ונעשית רק מהם (כללים ח"ב נה ע"ב).

⁴⁴⁶³ בגין (דפ"ו).

⁴⁴⁶⁴ פי' תכלת מ' וארגמן ת"ת (מ"מ).

לעילא נהורא סתימא דאקיף ליה ורזא עלאה הבא וכלא תשכח. בשורה ל"ד, כלא אתחבר. בשורה ל"ה, ביה לתתא. בשורה ל"ו, דסליק. בשורה ה', ואיהו. בשורה ו', דאיהו דליק⁴⁴⁶⁵. שם, וכלא אתקשר. שורה י', על תרבין. שורה ט"ו, וכלהו קיימי ת"ת. שורה י"ו, מלה אחרא לתתא. שורה י"ז, ולית לך⁴⁴⁶⁶:	
ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וגו' תא חזי אוליפנא דאינון תקלין אנשי לון משה ולא ידע מה ודאתעבידו (דיתעביד) מנייהו עד דנפק קלא ואמר ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים:	"ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים וצפה ראשיהם וגו". בא וראה, למדנו שאותם שקלים שכח אותם משה ולא ידע מה נעשה מהם, עד שיצא קול ואמר, "ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים".
רבי חזקיה פתח ואמר (שיר א יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו האי קרא אתמר אבל עד שהמלך במסבו דא קודשא ברוך הוא כד יהב אורייתא לישראל⁴⁴⁶⁷ ואתא לסיני⁴⁴⁶⁸ וכמה רתיבין הוו עמיה⁴⁴⁶⁹ כלהו רתיבין קדישין⁴⁴⁷⁰ וכל קדושין עלאין דקדושה דאורייתא כלהו הוו תמן⁴⁴⁷¹ ואורייתא אתיהיבת⁴⁴⁷² בלהטי אשא וכלא	רבי חזקיה פתח ואמר "עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו". הפסוק הזה נתבאר. אבל עד שהמלך במסבו, זה הקדוש ברוך הוא, כשנתן תורה לישראל ובא לסיני, וכמה מרכבות היו עמו, כולם מרכבות קדושות, וכל הקדושות העליונות של קדושת התורה כולם היו שם, ותורה נתנה בלהוטים של אש, והכל בצד האש, ונאמרה באש לבנה על גבי אש שחורה, והאותיות היו פורחות ועולות באור.

⁴⁴⁶⁵ סליק (דפ"ו).

⁴⁴⁶⁶ (וכבר נתקן הכל בנוסחא אמיתית הרש"ב) (הערת הזהר).

⁴⁴⁶⁷ היינו סוד הבינה שבה פתח אנכי כדפירשנו בפרשת יתרו, "כד יהב אורייתא" מבחינת
התפארת (אור יקר).

⁴⁴⁶⁸ הוריד למטה שכינתו (אור יקר).

⁴⁴⁶⁹ הנה המרכבות העליונות יש במינם תחלה ארבעה קליפות כאומרו במראה יחזקאל ואראה
והנה רוח סערה וכו', לזה אמר שלא היה בסיני ענין זה אלא "וכמה רתיבין הוו עמיה" ולא נכללו
החצונים שם (אור יקר).

⁴⁴⁷⁰ דהיינו ענן וערפל הקדושים, והעד שנתלבש מרע"ה בענן כאומרו ויבא משה בתוך הענן, ואם
חס ושלוש היה ענין זה כענין ענן גדול ואש מתלקחת לא היה מרע"ה מתלבש בו, אלא ענן וערפל
ואש קדוש היה, ואם תאמר והיאך אפשר שיתגלה סוד האור העליון אם לא מתוך הקליפות, לזה
נאמר שהתורה סגולתה להעביר החצונים, והיא בסוד התפארת שהוא נחלה בלא מצרים ואין שם
שום קליפה, ולזה (הכריח) [הבריח] החצונים ושקעם בתהומא רבא (אור יקר).

⁴⁴⁷¹ ולזה [הבריח] (הכריחו) החצונים, ועוד רצה בזה שהם בחינות עליונות הנכללות בתוכה,
כאלו תאמר בסוד האסור והמותר הפסול והכשר החייב והזכאי הטמא וטהור החייב והפטור
וכיוצא, היא בסוד עולם מטטרון שהתפארת מתלבש בו, אם כן כיון שבא הקדוש ברוך הוא לתת
תורה לישראל, רוחניים אלו הנכללים בסוד ההלכות והדינים כולם באו שם, ובסוד הרוחניות
העליון בסתרי תורה היא סוד שש מעלות לכסא למעלה, וסוד רזי תורה היא בתפארת למעלה,
ובסוד טמירו דאורייתא עולה עד הכתר, אם כן כל בחינות התורה "דקדושה (מתמן) דאורייתא
כולהו הוו תמן" (אור יקר).

⁴⁴⁷² אפילו חלק המתגשם ומתעבה ונתן לישראל הגשמיים, היו הקולות והאותיות מתעבות
ומתמצאות "בלהטי אשא", מלת אנכ"י היה מתראה בלהט אש. וכן יהו"ה וכן אלהיך וכן כל
הדבורים כולם (אור יקר).

בסמרא דאשא וכתובא באשא חוורא על גבי אשא אוכמא ⁴⁴⁷³ ואתוון הוו פרחין וסלקין באורא:	
ואת קדמאה דאורייתא ⁴⁴⁷⁴ אתפליג לשבע מאה ושבעים וחמשה לכל סמרא ⁴⁴⁷⁵ וכלהו אתוון באורא דרקיעא באת ו' ו' לסמרא דא ו' לסמרא דא וכן לכל סמרי:	והאות הראשונה של התורה נחלקה לשבע מאות ושבעים וחמשה לכל צד, וכולם נראו באור הרקיע באות ו', ו' לצד זה, ו' לצד זה. וכן לכל הצדדים.
ואלין וויין ⁴⁴⁷⁶ הוו קיימין על עמודין ⁴⁴⁷⁷ ואינון עמודין הוו קיימין על ניסא ⁴⁴⁷⁸ וכלהו וויין עלייהו בגין דרזא דאורייתא על ו' ו' קיימא ⁴⁴⁷⁹ ואינון וויין ⁴⁴⁸⁰ דאינון רזא דמהימנותא דאורייתא ⁴⁴⁸¹ כלהו על אינון ועמודים קיימין דאינון רזין דנפקין בהו נביאים רזא דלהון בכל סמר ועל אינון קיימין קיימן אינון וויין:	ואלו הוויין היו עומדים על עמודים, ואותם העמודים היו עומדים על נס, וכל הוויים עליהם. משום שסוד התורה עומד על ו'. ואותן ווי"ם שהם סוד האמונה של התורה, כולם עומדים על עמודים, שהם סודות שיוצאים בהם נביאים, הסוד שלהם בכל צד. ועל אותם עמודים עומדים אותם הווי"ם.
ו' עלאה איהו רזא דקול דאשתמע ⁴⁴⁸² ואיהו רזא דקיימא ביה אורייתא בגין	ו' עליונה היא סוד הקול שנשמע, והוא הסוד שעומדת בו התורה, משום שתורה

⁴⁴⁷³ "באשא חוורא על גבי אשא אוכמא" כך היא הגירסא בכל הספרים ונאות הוא, כי התורה עצמה היא תפארת והוא גוון חוור, הכסא אליו היא המלכות שהיא שחורה, והיינו במציאות האור השחור אש שחורה, ואותיות אש לבנה היו פורחות באור, והיינו כדמסיק "ואתוון הוו פרחין וסלקין באורא" ונראות אותיות לבנות בשחור(ו)רות האש אשר באור כדפי' (אור יקר). בכל הזהור אומר אשא אוכמא ע"ג אשא חוורא והכל אמת שכשאומר אוכמא על חוורא היינו זעיר קיומו על הבינה הנקרא חוורא, וכאן שאמר חוורא וכו' ר"ל בינה היא עומדת ע"ג זעיר הנק' אוכמא ומשפעת לו (מ"מ).

⁴⁴⁷⁴ שהיא אלף שבה פתח הקדוש ברוך הוא אנכי, ועליה נאמר ואת האלף אל תקרי אלף אלא אלף (אור יקר). ופי' הפ' ואת האלף שהוא אלף הראשון שבא"לפא ב"תא אתפליג לשבע מאה וכו' (מ"מ).

⁴⁴⁷⁵ פי' לכל צד מד' רוחות יש חשבון הנזכר בפסוק (מ"מ).

⁴⁴⁷⁶ פי' בחי' הת"ת הנק' ו' (מ"מ).

⁴⁴⁷⁷ פי' בחינת נ"ה (מ"מ).

⁴⁴⁷⁸ פי' יסוד הנק' נס ונ"ה עליו (מ"מ).

⁴⁴⁷⁹ פי' שהתורה היא בחינת ת"ץ הנק' תורה שבכתב (מ"מ).

⁴⁴⁸⁰ ז"ל ספר ע"ה דף ל"ג ע"א בפסוק עמודיו עשה כסף יש לדקדק למה אמר עשה בעמודים ולא ברפידתו וכו' ולתרץ זה כי ידוע כי עמודים הם נצח והוד כמ"ש בזוהר בפ' פקודי ואינון וויין דאינון רזא דמהימנותא דאורייתא כולהו על אינון עמודין קיימין דאינון רזין דנפקין בהו נביאים וכו' מההוא קלא פנימאה דאיכרי קול גדול, ר"ל שהיא בינה, הרי מבואר שהווי"ן של העמודים הוא סוד ת"ת עם יסוד אר"א שבתוכו שה"ס רזא פנימיות התורה שה"ס זעיר והעמודים עצמם הם סוד נ"ה והם לבר מגופא והם נקראים ווי העמודים ולפיכך יש אחיזה לחצונים בהם יותר מבשאר הספירות, גם מכח מ"ש בשער רפ"ח ניצוצין לפי שבכליהם נשאר שום ניצוצי קדושה בעת השבירה לכן הם עצם הדין, ולכן כשבנה שלמה ב"ה שהוא עליית ה' תתאה בה' עילאה כנז' בזוהר בפ' שמות ותרומה ופקודי כי הוא חופה לזר"ן, לפיכך גם המלך שלמה שהשלום שלו עשה עשייה מחדש לתקן עצי הכלים דנ"ה וכמו שעשה שה"ע ב' עמודים יכין ובוועז שסודם נ"ה, וזה פי' הפסוק עמודיו עמודי ו' שהם נ"ה עמודים של ת"ת עשה כסף, כי אף שחסדים מגולים מתפשטים בהם תמיד, מ"מ עצם הכלים שלהם הוא דין משא"כ עתה שהוא זמן בנין ב"ה והיה בנין חדש גם למעלה ועשה לשני העמודים עצמם יכין ובוועז בעצם הכלים שלהם עצמן של כסף והיא עשייה מחדש לבד התפשטות החסדים בהם (מ"מ).

⁴⁴⁸¹ בראשית נב (הערת הזהר).

⁴⁴⁸² ח"א נ ע"ב רי ע"א (לש"ו). עי' ע"ח (אח"ף א): הקול נגד שורש לאה והדבור נגד שורש רחל. אע"פ שקול הוא בת"ת שהוא ח"א (נ"א בת"ת ז"א) עכ"ז שורש של שניהם הוא במל' דתבונה (נ"א עכ"ז שורשו במל' בינה), רק שקול נעשה נשמה לז"א (נ"א ל"ק דב"ן דז"א) והדיבור נעשה נשמה למל' (שהיא רחל). ועיי"ש בביאורים (ח"א לא ע"א): אע"פ שקול הוא בת"ת שהוא ח"א - (וכמ"ש

דאורייתא נפקא מההוא קלא פנימאה דאקרי קול גדול ודא (איהו) קול גדול ואיהו רזא דאורייתא ועל דא כתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף:	יוצאת מאותו קול פנימי, שנקרא קול גדול. והקול הגדול הזה הוא סוד התורה, ועל זה נאמר "קול גדול ולא יסף".
תא חזי האי קול גדול איהו עקרא דכלא ורזא דשמא קדישא עלאה ועל דא אוקמוה דאסיר ליה לבר נש לאקדמא שלמא לחבריה עד לא יצלי צלותיה ורזא דא אוקמוה דכתיב (משלי כז יד) מברך ⁴⁴⁸³ רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו ולא איהו אסור עד דמברך ליה ברזא דקול גדול דאיהו עקרא דשמא קדישא:	בא וראה, הקול הגדול הזה הוא עיקר הכל וסוד השם הקדוש העליון, ועל זה פרשוה שאסור לאדם להקדים שלום לחברו טרם שיתפלל תפלתו, וסוד זה פרשוהו, שנאמר "מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכם קללה תחשב לו". ואינו אסור, עד שמברך אותו בקול גדול, שהוא עיקר השם הקדוש.
ועל דא רזא דאורייתא נפקא מההוא קול גדול ודא איהו מלך במסבו דא מעמד הר סיני ואוקמוה נרדי נתן	ולכן סוד התורה יוצא מאותו קול גדול, וזהו "מלך". "במסבו", זה מעמד הר סיני, ופרשוה "נרדי נתן"
רכז/א	
ריחו דא כנסת ישראל ⁴⁴⁸⁴ בנין דאמרו ישראל (שמות כד ז) כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע שהמלך דא איהו מלך עלאה ⁴⁴⁸⁵ ואוקמוה:	ריחו, זו כנסת ישראל, משום שאמרו ישראל, "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע". "שהמלך", זהו המלך העליון, ופרשוה.
תא חזי כד קודשא בריך הוא אייתי	בא וראה, כשהביא הקדוש ברוך הוא

בזוה"ק בראשית דף נ ע"ב, ופ' ויגש דף רי ע"א ובכ"מ) וא"כ הרי איך אנו אומרים עתה שהקול הוא בלאה, [עכ"ז שורש של שניהם] ר"ל של הקול והדבור (כן הוא בשער הקדמות דף לא ע"א), [הוא במלכות דתבונה] אשר שם הוא שורש לאה, וכן ממנה נעשה הז"א ג"כ. וא"כ הרי הגם שעיקר הקול הוא בז"א עכ"ז הנה הוא בלאה ג"כ, כי שניהם הם מהמלכות דתבונה, כי הרי גם הז"א נעשה מציאותו מהמלכות דתבונה וכמ"ש בשער א"א (סוף פרק ח) ובכ"מ וכוונדע, וכן הוא בזוה"ק בראשית (דף נ ע"ב) ופ' פקודי (דף רכו ע"ב) ובכ"מ, דקלא דאשתמע הוא בז"א, והוא יוצא מקלא פנימאה דלא אשתמע שהוא בינה. והרי לנו דשורש הקול הוא בבינה, ולכן יש לייחס היטיב בחי' הקול הן ללאה והן לז"א, כי שניהם הם מהמלכות האחרונה דהבינה, שהוא המלכות דהתבונה, אלא שלא היא מהארתה היוצא לחוץ בסוד קשר של תפילין, ובנין הז"א נעשה מעיקר המלכות דתבונה המתלבשת בו כנודע כ"ז, ע"כ. הקול הזה הוא מסוד בינה המתפשט בכל הגוף, והוא קלא דלא אשתמע, ועליו נאמר קול גדול ולא יסף, כי אין להקול הזה הפסק שהוא החיות דכל הגוף, והוא נמשך מן החכמה והם המוחין המתפשטים בכל הגוף, וע' בזה בזוה"ק בראשית (נ ע"ב) ובתנ"ח (דף יח יט ובדף נ נא) ובהגר"א שם ושם. והנה הקול הזה יוצא לחוץ דרך האזניים, והוא שואב וממשיך אליו את הקול הנשמע שהוא מסוד ת"ת (כמ"ש בזוה"ק בראשית שם ובפ' ויגש רי ע"א ופ' פקודי רכו ע"ב ורסב ע"ב), ומזה הוא השמיעה הנמשך לאוזן, כי הקול הפנימי הנז' שהוא קלא דלא אשתמע שבתוכו הוא ממשיך אליו את הקול החיצון שהוא קלא דאשתמע, ומזה הוא השמיעה (ביאורים ח"ב עט ע"ד).

⁴⁴⁸³ קפב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁴⁸⁴ הענין שהשכינה היא נקראת כנסת ישראל בשתי בחינות, האחד מצד מטה שהיא אוספת כל נשמתן של ישראל. ומצד בחינה זו היא מאירה ומתקשטת בכל מה שישראל עושים ומסגלין מצות ומעשים טובים, ולכך היא נקראת "נרדי" שהיא נרדי לישראל שהם הנותנים מצד מטה ריח מעשיהם בה כדי שתעלה היא ריח טוב אל התפארת, והיינו "נרדי" מצד בחינות כנסת ישראל מצד מטה, "נתן ריחו" מצד הבחינה השנית שהיא כנסת ישראל מצד מעלה שהיא מכנסת התפארת אליה בסוד ריח הטוב (אור יקר).

⁴⁴⁸⁵ קשיא ליה כי כפי שהתפארת נקרא, נגדיי אליו ראוי שתקרא המלכות, ואם כן כיון שהיא נקראת נרדי היה ראוי שיקרא הוא בשם הראוי לה זכר ונקבה, לזה אמר כי מלך הוא בחינתו בבינה כדפירשנו ולזה אין תימה, עוד אפשר שקשה לו למה לא נפרש נתן לשון עזיבה והיינו כשעשו העגל כדאוקמוה נמי בזוהר, לזה אמר שאם נפרש לשון עזיבה לא יתיישב לשון שהמלך דא איהו מלך עילאה, ואין ענין זה נאות אל פגם ישראל (אור יקר).

טופנא על עלמא בגין לחבלא כלא אמר ליה קודשא בריך הוא לנח בעי לך לאסתתרא⁴⁴⁸⁶ ולא תחזי גרמך קמיה דמחבלא דלא יטלוט עלך בגין דלא הוה מאן דיגין עלוי⁴⁴⁸⁷ כיון דאתקריב קרבנא דקריב נח כדין אתבסם עלמא ולא אתבסם וכוליו (כלי) האי עד דקיימו ישראל על טורא דסיני כיון דקיימו ישראל על טורא דסיני כדין אתבסם עלמא ומחבלא לא אשתכח בעלמא:	מבול על העולם כדי להשחית הכל, אמר הקדוש ברוך הוא לנח, צריך אתה (להסתתר) להשמר שלא תראה את עצמך לפני המשחית, שלא יטלוט עליך, משום שלא היה מי שיגן עליו. כיון שקרב הקרבן שהקריב נח, אז התבסם העולם, ולא התבסם כל כך עד שעמדו ישראל על הר סיני. כיון שעמדו ישראל על הר סיני, אז התבסם העולם, והמשחית לא (היה) נמצא בעולם.
ובעא קודשא בריך הוא בהווא זמנא לאעברא ההוא מחבלא מעלמא (וכד) [בר ד]ישראל סרחו בהווא זמנא ליומין ועירין ועבדו ית עגלא וכדין מה כתיב (שם לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב ועדים הוה רזין דשמא קדישא⁴⁴⁸⁸ דאעטר לון קודשא בריך הוא ואתנטל מנייהו כדין שלמא מחבלא על עלמא ואהדר כמלקדמין כההוא זמנא דשלמא בעלמא ועביד דינא:	ורצה הקדוש ברוך הוא באותו זמן להעביר את אותו משחית מהעולם, (וכאשר) רק שישראל סרחו באותו זמן לימים מועטים ועשו את העגל. ואז מה נאמר "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב". ועדים היה סודות השם הקדוש שעטר אותם הקדוש ברוך הוא ונטל מהם, ואז שלט המשחית על העולם וחזר כמקדם, כמו באותו זמן ששלט בעולם, ועשה דין.
אמר רבי יוסי ביומוי דטופנא מאן יהיב תמן מחבלא דהא מיא הוו דאתגברו תא חזי לית לך דינא בעלמא או כד אתמחי עלמא בדינא דלא אשתכח⁴⁴⁸⁹ ההוא מחבלא בינייהו דאזיל בגו אינון דיגין דאתעבידו בעלמא אוף הכא טופנא הוה ומחבלא אזיל בגו טופנא ואיהו אקרי הכי ועל דא אמר ליה קודשא בריך הוא לנח לטמרא גרמיה ולא יתחזי בעלמא והא אוקמוה:	אמר רבי יוסי, בימי המבול מי נתן שם משחית, שהרי המים היו שנתגברו. בא וראה, אין לך דין בעולם, או כשמכה העולם בדין, שלא נמצא ביניהם אותו המשחית שהולך בתוך אותם הדינים שנעשים בעולם. אף כאן היה מבול, והמשחית היה הולך בתוך המבול, והוא נקרא כך. ולכן אמר הקדוש ברוך הוא לנח להטמין את עצמו ולא יתראה בעולם, והרי פרשוה.
ותא חזין אמר רבי יוסי לא אתיישב עלמא ולא נפקת ארעא מזוהמא וכו' עד כך ישראל עם קב"ה בפרשת נח דף סג ע"ב וסד ע"ב	

⁴⁴⁸⁶ לאסתמרא (דפ"ו).

⁴⁴⁸⁷ שהתפארת בעל הרחמים מסתלק מעל המלכות, והמלכות מדת הדין לבדה פועלת הדין, ועל זה נאמר ויש נספה בלא משפט דהיינו תפארת שאינו עם המלכות הנקראת צדק, והיינו ה' למבול ישב בלחודוי ולא אתא עם דינא כדפירשו בפרשת נח (אור יקר).

⁴⁴⁸⁸ עדיים וזיונם שניתן להם אח"כ בעת שהקדימו נעשה לנשמע, וכמ"ש בשבת (דף פח ע"א) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל וקשרו לו שני כתרים כו', והנה הם עטרין דחו"ג, מרזא דמתקלא שהוא הדעת עלאה שנמשך בהזר"ן בליל א' של פסח, ע"י שעלו אז באר"א עלאין, ומהם ירתו עטרין דחו"ג שהם אוירא ובוצינא, ונולדו ונתגלו אלו האורות לחוץ להמשיכם בישראל, והוא עדיים וזיונם אשר זכו לזה במתן תורה, ובהן היו חיין לעולם, בסוד חיי המלך, שהם המוחין "אהיה הויה אהיה" גימ' חיים וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א ג ע"א ד"ה וזיוניהן ע"ש בהגהה ג ע"א ד"ה וכמ"ש שבעה), וכן הוא בזוה"ק פקודי (רכז ע"א) כי עדיים הוה רזין דשמא קדישא דאעטר לון קב"ה ובהן היו חיין לעולם, כמ"ש בפ' תשא (קצד ע"א) ופ' שלח (קסב ע"א ע"ב) (דע"ה ח"ב קכה ע"א). בראשית כב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁴⁸⁹ קצו ע"א (הערת הזהר).

ואלו החלופים שמצאנו בין הכתוב כאן ובין הכתוב שם דף סג ע"ב שורה כ"ד⁴⁴⁹⁰ לתתא ואיהו אמישך ליה לעלמא לבתר דכתיב וישת מן היין וישכר ויתגל והא אתמר שורה כ"ה עלמא צ"ל על מיא שורה ל"ב אמר לך⁴⁴⁹¹ שורה ז' צ"ל בראש השנה שורה ח' ורזא חדא שורה י"ג בדיוקנא דשייפי שורה י"ד נמי איהו, שורה כ"ו דלתתא⁴⁴⁹² שורה ה' דעלמא ובעוד דאיהו בלחודוי עם מלכא שאיל ליה כל צרכוי ויהיב ליה⁴⁴⁹³:	
תא חזי אמר רבי אלעזר ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים⁴⁴⁹⁴ אמאי ווים אלא כמין ו"ו הוו ורישיהון חפא בדהבא⁴⁴⁹⁵ אינון דכסף ורישיהון מחפן בדהבא בגין דכל ו"ו בסטרא דרחמי קא אתיא וכלהו הוו אשתמודעאן לעילא בחושבנא ובגין דאתו מסטרא דרחמי הוו אקרונ ווים וכל שאר תליין בהו ולית ו"ו⁴⁴⁹⁶ אלא דהבא⁴⁴⁹⁷ וכספא כחדא ובגין כך כל אינון אקרונ ווי דאינון עמודים⁴⁴⁹⁸ מאן עמודים כמה דאת אמר (מ"א ז מא) והעמודים שנים וגו' בגין דהא אלין לבר מגופא לתתא הוו קיימין:	בא וראה, אמר רבי אלעזר, "ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים". למה ווים, אלא כמו מין ו"ו היו, וראשם מצופה זהב. הם של כסף, וראשם מצופה זהב, משום שכל ו"ו בא בצד הרחמים, וכולם היו ידועים למעלה בחשבון. ומשום שבאו מצד הרחמים היו נקראים ווים, וכל השאר תלויים בהם. ואין ו"ו אלא זהב וכסף כאחד. ולכן כל אלו נקראו ווים של אותם עמודים. אלו עמודים, כמו שנאמר "והעמודים שנים וגו'", משום שהרי אלו הם מחוץ לגוף, למטה היו עומדים.
אמר רבי יצחק לא ידענא אי דא עבידתא דקדש או חול בגין דכתיב (שמות לח כח)	אמר רבי יצחק, לא ידעתי אם זו עבודת קודש או חול, משום שנאמר "ואת האלף". שהרי נאמר כאן "האלף" ונאמר שם "האלף"

⁴⁴⁹⁰ כ"ה (דפ"ו).

⁴⁴⁹¹ סד ע"א (נוסף בדפ"ו).

⁴⁴⁹² ע"ב (נוסף בדפ"ו).

⁴⁴⁹³ וכבר נתקן בנוסחא אמיתית הרש"ב (הערות הזהר).

⁴⁴⁹⁴ נתבאר באדרת נשא בדק"ח ע"ב וע"ש האמנם (שער מאמרי רשב"י), מא ע"ד: אלו הקוצין דשערי הם סוד הווין היוצאין מן נ"ה היוצאין מן הת"ת ו' עלאה והנה סוד אלו בהיותם למטה בז"א הם בסוד ואת האלף ושבע המאות וה' ושבעים עשה ווים לעמודים וביאור הענין הוא כי האלף הם בא"א כי תמיד שם הוא מספר אלף ואבא ואימא הם גרועים מאריך אפין. ולכן הם בסוד מאות בלבד. ואמנם היותם שבע מאות הוא במה הודעתך כי אין אור העליון מתלבש בתחתון הימנו אלא בבחינת שבעה תחתונות שבו לבד נמצא כי אין אריך אפין מתלבש בתוך אבא ואימא אלא השבעה תחתו' שלו בלבד ולכן נקראים אבא ואימא שבע המאות והז"א והת"ת הוא ה' לפי כי חמשה ראשונות ספירות אלו הם הנגלות בו שהם כתר חכמה בינה גדולה גבורה ת"ת אבל מת"ת שלו ולמטה הוא התחלת בנין קומת נוקביה כנודע ולכן נקרא חמשה ונוקביה היא שבעים כי הנוקבא נקראת שביעית. וזמ"ש בפ' פקודי בדף רכז ע"ב. ונפקי מרזא דאלף דאיהו חושבן שלים. ושבע המאות חושבן שלים כו'.

⁴⁴⁹⁵ פי' ו' שהוא זעיר יש בו חר"ג בדעת שלו בראשו הפך הנוקבא שאין בה אלא הגבורות, ועוד שהם בגופה ולא בראשה ולכן הווין של כסף שהם החסדים ורישיהון חפא בדהבא שהם הגבורות להורות על זה, שבראשו יש כסף וזהב שהם חר"ג (מ"מ).

⁴⁴⁹⁶ ת"ת (רח"ו).

⁴⁴⁹⁷ כולל חר"ג (רח"ו).

⁴⁴⁹⁸ פי' שרוכבים על העמודים שהם נ"ה (מ"מ).

לך שלמה", מה להלן האלף חול, אף כאן האלף חול.	ואת האלף דהא כתיב הכא האלף וכתוב התם (שיר ח יב) האלף לך שלמה ⁴⁴⁹⁹ מה להלן האלף חול ⁴⁵⁰⁰ אף הכא (נמי) האלף חול:
אמר לו, לא כך. שאם הוא היה חול, לא היו נעשים ממנו ווים. ועוד, שהרי שם נאמר האלף ולא יותר, וכאן נאמר "האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים". האלף ששם הם חול שנאמר "האלף לך שלמה", וזהו חול, משום שכל חול אינו בצד הקדושה כלל. חול הוא מהצד האחר הטמא, ועל זה הבדלה בין קודש לחול, משום שצריכים להבדיל בין קודש לחול. וסוד הכתוב כך הוא, "ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור".	אמר ליה לאו הכי דאי הוא הוה חול לא יתעבר מנייהו ווים ותו דהא תמן כתיב האלף ולא יתיר והכא כתיב האלף ושבע המאות וחמשה ⁴⁵⁰¹ ושבעים האלף ודהתם (ד) אינו ⁴⁵⁰² חול ⁴⁵⁰³ דכתיב (שיר"ש ח יב) האלף לך שלמה ודא איהו חול בגין דכל חול לאו איהו בסטרא דקדושה כלל חול איהו מסטרא אחרא מסאבא ועל דא הבדלה בין קדש לחול ⁴⁵⁰⁴ בגין דבעינן לאפרשא בין קדש לחול ורוא דקרא הכי הוא (ויקרא י י) ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור:
ועם כל זה, אף על גב שהופרדו יש לקודש מן החול, חלק אחד יש לו בקדושה	ועם כל דא אף על גב דפרישו אית לקדש מן החול חולקא חדא אית ליה בקדושה ⁴⁵⁰⁵
	רכז/ב
מצד השמאל. זהו שנאמר "האלף לך שלמה" שהם אלף ימי החול, והם ימי הגלות.	מסטרא דשמאל ⁴⁵⁰⁶ (הוא) הדא הוא דכתיב (שיר"ש ח יב) האלף לך שלמה

⁴⁴⁹⁹ עי' בדרוש אטב"ח בסימן ק"ץ [ע"ח שער לה פרק ה] (רמ"ז). ועי' עוד בשער קיצור אבי"ע ספ"ג (לש"ו).

⁴⁵⁰⁰ פי' שקליפת נוגה יש בה עשר ספי' והם גי' אלף ושלמה הי' מתקן אותה כמ"ש הרב שלכך נשא נשים נכריות וכמו שכתבנו בפ' בשלח, נמצא שהאלף לך שלמה הוא חול שהיא קליפת נוגה (מ"מ). הה' אותיות השרשיים עם הק"כ הרי הם קכ"ה והם כולם דינין, ומהם היו השמונה מלכים. והיה כל מלך ומלך כלול מקכ"ה דינין, וח' פעמים קכ"ה הרי הם אלף, והם ג"כ סוד אלף יומין דחול שאמרו בזוה"ק (פ' פקודי דף רכז ע"א), ומשם הוא ג"כ סוד הקכ"ה זיני מסאבותא שאמרו בפ' אחרי (דף עט ע"א) (דע"ה ח"א ב ע"ב), סוד הענין דאלף נשים שנשא שלמה, ואמר האריז"ל (בשער הפסוקים וכן בלק"ת מלכים א' יא) כי הם היו מקליפת נוגה, שהיא בסוד אלף, ת"ק חסדים ות"ק גבורות, והם אלף יומין דחול שאמרו בזוה"ק (פקודי רכז ע"א), ובסוד (שיר"ש ח יב) האלף לך שלמה, שהוא חול, והיה כוונת שלמה לתקן את קליפת נוגה להחזירה לקדושה, ולכן נשא אותן האלף נשים כדי לכלול אותן בקדושה, והיה כוונתו ע"ד האשת זנונים דהושע (דע"ה ח"ב פה ע"ג).

⁴⁵⁰¹ פי' שכולם רומזים לספי' כמו שנפרש בסמוך (מ"מ).

⁴⁵⁰² נמחק במ"מ.

⁴⁵⁰³ י"ס דנוגה (רח"ו). והרב בס' א"י כתב וז"ל דע כי בחטא אד"הר נתפשטו הגבורות תחלה בזעיר וקליפת נוגה היתה נאחזת בהם בחו"ג ולקחה אותם האורות וז"ש אלף ובהיותם בנוגה נק' אלף יומין דחול, עכ"ל בקיצור. נמצא שאלף יומין הנז' היא קליפת נוגה אלא למה נקרא אלף בזה יש ב' פירושים להרח"ו נגד י"ס דנוגה כל אחד כלול מעשר ועשר ממאה הרי אלף, ולפי' א"י נגד חו"ג שבנוגה שהם ת"ק ות"ק ואלו ואלו דברי אלהים חיים (מ"מ).

⁴⁵⁰⁴ פי' בין הקדושה ובין קליפת נוגה, ולהבדיל בין הקודש ובין החול בין הקדושה ובין קליפת נוגה הנקרא חול, ומ"ש ובין הטמא הם ג' קליפות האחרות (מ"מ).

⁴⁵⁰⁵ פירוש הבירורים שבקליפת נוגה (מ"מ).

⁴⁵⁰⁶ ר"ל מצד הגבורות, כי הנה יש להחול שורש בהקדושה בבחי' הגבורות אשר שם כנודע, אבל הוא רק שורש לבד אשר משם נמשך כל מציאותו וקיומו, אבל אינו מתלבש שם הקדושה ממש, אלא רק שמאיר לו מלמעלה ומבחוץ (דע"ה ח"א נד ע"ד), זוה"ק (יתרו סט סע"א וכן שם רכז סע"א ורלו ע"ב) דהא לית סטרא אחרא דלית ביה נהירו דקיק זעיר מסטר דקדושה (דע"ה ח"ב יא ע"ג), כל אותו הארת הקדושה אשר עליו הוא תלוי ובו הוא מתקיים הנה אינו ניכר בו כלל, והוא עומד עליו רק מלמעלה ומסביב ובסוד (יחזקאל א ד) ונוגה לו סביב, כמ"ש בפ' יתרו (סט ע"א) וע' פ' תרומה (קסד ע"ב) ובע"ח (שער המלכים פ"י) (דע"ה ח"ב מט ע"ג), כל אותו השורש אשר להם, הנה

דאינן אלף יומי החול ואינן יומי דגלותא⁴⁵⁰⁷ כמה דאית אלף יומין דקדושה הכי נמי אלף יומין לסמרא אהרא⁴⁵⁰⁸:	כמו שיש אלף ימים של קדושה, כך גם אלף ימים לצד האחר.
ועל דא [אתערין חברייא] אינן יומין דגלותא אלף שנין הוו ועל דא אית אלף ואית אלף ואינן אלף שנין דגלותא אף על גב דישראל יהון בגלותא ויתמשכון יתיר בהני אלף שנין יתמשכון דאינן אלף יומין דקאמרן ובגין דא אוקמוה כל שלמה דאית בשיר השירים קדש בר מהאי דאיהו חול האלף דהכא קדש איהו וכל עובדוי קדש ועל דא עשה וויס לעמודים:	ועל זה העירו החברים, שאותם ימי הגלות יהיו אלף שנים. ועל כן, יש אלף ויש אלף, ואותן אלף שנות הגלות, אף על גב שישראל יהיו בגלות ויתמשכו יותר, באלף השנים הללו הם יתמשכו, של אותם אלף ימים שאמרנו. ולכן פרשוה, כל שלמה שיש בשיר השירים, קדש, פרט לזה שהוא חול. האלף של כאן הוא קודש, וכל מעשיו קודש, ועל זה עשה וויס לעמודים.
תא חזי הא אמרן כל ו' ברזא דרחמי איהו וכל אתר דאתי ו' בשמא קדישא רחמי איהו⁴⁵⁰⁹ כגון (בראשית יט כד) ויהו"ה המטיר על סדום (שם יב א) ויהו"ה אמר אל אברם רחמי ודינא כחדא דמאי שנא בטופנא דכתיב אלהים בכל אתר אמאי לא כתיב ויהו"ה אלא [תנינן] בכל אתר ודכתיבו ויהו"ה הוא ובית דינו אלהים סתם דינא בלחודוי:	בא וראה, הרי אמרנו, כל ו' הוא בסוד הרחמים, וכל מקום שבא ו' בשם הקדוש, הוא רחמים, כמו "וה' המטיר על סדום". "וה' אמר אל אברם". רחמים ודין כאחד. שמה שונה במבול שנאמר אלהים בכל מקום, למה לא נאמר וה'. אלא שנינו, בכל מקום שנאמר וה', הוא ובית דינו, אלהים סתם, דין לבדו.
אלא בסדום אתעביד דינא ולא לשיצאה עלמא ובגין כך אתערב איהו בהדי דינא אבל בטופנא כל עלמא שיצי וכל אינן דאשתכחו בעלמא ואי תימא ודהא נח ודעמיה ואשתזיבוו הא סתים מעינא הוה דלא אתחזי⁴⁵¹⁰ ועל דא כל מה דאשתכח בעלמא שיצי ליה:	אלא בסדום נעשה דין, ולא כדי להשמיד את העולם, ולכן הוא התערב עם דין, אבל במבול כל העולם כלה, וכל אותם שנמצאו בעולם. ואם תאמר, שהרי נח וכל מה שעמו נצלו, הרי נסתר מהעין היה, שלא נראה, ועל כן כל מה שנמצא בעולם כלה אותו.
ועל דא ויהו"ה באתגלייא ולא שיצי כלא אלהים סתים ובעי לאסתמרא דהא כלא שיצי ועל דא אלהים בלחודוי הוה ורזא דא (תהלים כט י) יהו"ה למבול ישב מהו ישב אלמלא קרא כתיב לא יכליונן למימר ישב ישב בלחודוי דלא אתא עם דינא כתיב הכא	ועל זה וה', בגלוי, ולא כלה הכל. אלהים, נסתר, וצריך להשמר, שהרי מכלה הכל. ולכן אלהים לבדו היה, וסוד זה, "ה' למבול ישב". מה זה "ישב", אלמלא מקרא כתוב, לא יכולים לומר. ישב, ישב לבדו, שלא בא עם דין. נאמר כאן ישב, ונאמר שם "בדד ישב", לבדו.

הוא בהאחוריים דהגבורות דהז'ן. והגם שהם בעצמן כולם קודש, ע"ז הנה הוו אותן הגבורות
דהאחוריים בבחי' השורש דעץ הדעת טוב ורע, משום שמשם הם מתהווים ויונקים (דע"ה ח"ב
קמח ע"ד).

⁴⁵⁰⁷ נתבאר באדרת נשא בדף קל"ב ע"א בענין ההוא עלמא קדמא דאיהו אלף אלפין מארי
תריסין כו' וע"ש ענינם מה הם ותראה איך אותם האלף אח"כ מתפשטין לחוץ ונעשין בחינת אלף
יומין דחול בחוץ (שער מאמרי רשב"י).

⁴⁵⁰⁸ מאחר שסביב רשעים יתהלכון (תהלים יב ט), הנה נפגמו גם הם ונקראו הספירן דהעשיה
בשם אלף יומין דחול, משום שהם נתונים ועומדים בתוך העשיה, אשר שם הוא מדור הקליפות,
והם האלף יומין דחול שאמרו בזוה"ק (פקודי דף רכז ריש ע"ב). וע' לקמן בשער נ' שהוא שער
קיצור אבי"ע (סוף פרק ג) ובשער תיקון הירח (פרק ה באות ק"ץ), (ביאורים ח"א כח ע"ב).
⁴⁵⁰⁹ נדפס נח סד ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵¹⁰ נח וביתו, וגם הוא היה מוכרח להסתיר בהתיבה כדי להיות סתים מעינא דלא יתחזי כמ"ש
(שם ס"ד ע"ב) וכן בפ' פקודי (רכז ע"ב) (הקדו"ש כז ע"ב).

ישב וכתיב התם (ויקרא יג מו) בדד ישב בלחודוי:	
ורזא אוליפנא קודשא בריך הוא סתים וגליא גליא הוא בי דינא לתתא סתים הוא אתר דכל ברכאן נפקי מתמן בגין כך כל מלוי דבר נש דאינון בסתימו ברכאן שריין עלוי⁴⁵¹¹ וכל דאינון באתגלייא ההוא אתר דבי דינא שריא עלוי בגין דאיהו אתר באתגלייא וכלא איהו ברזא עלאה כגוונא דלעילא וע"כ:	וסוד למדנו, הקדוש ברוך הוא נסתר וגלוי. גלוי הוא בית דין שלמטה. נסתר הוא המקום שכל הברכות יוצאות משם. לכן, כל דברי אדם שהם בנסתר, הברכות שורות עליו. וכל אותם שבגלוי, אותו מקום של בית דין שורה עליו, משום שהוא מקום בגלוי. והכל הוא בסוד עליון כדוגמא שלמעלה.
עד שהמלך במסייבו, באותה חברות ותפנוק של העדן העליון, (הרי בארנו שזה) באותו שביל נסתר וגנוז ולא ידוע, ומתמלא ממנו, ויוצאים בנחלים ידועים. נרדי נתן ריחו, זה הים האחרון שברא את העולם התחתון כדוגמא שלמעלה, ומעלה ריח טוב עליון לשלוט ולעשות, ויכול ושולט ומאיר באור עליון.	עד שהמלך במסייבו, באותה חברות ותפנוק של העדן העליון, (הרי בארנו שזה) באותו שביל נסתר וגנוז ולא ידוע, ומתמלא ממנו, ויוצאים בנחלים ידועים. נרדי נתן ריחו, זה הים האחרון שברא את העולם התחתון כדוגמא שלמעלה, ומעלה ריח טוב עליון לשלוט ולעשות, ויכול ושולט ומאיר באור עליון.
תא חזי בשעתא דהאי נרדא סלקא ריחא לעילא כדין חביבותא אתקשרת וסלקא האי נרדא לאתאחדא לעילא וכלהו רתיכין קדישין כלהו סלקין ריחין לאתעטרא לגבי דלעילא אינון רתיכין כלהו אקרון עלמות שיר כמה דאת אמר (תהלים מו א) על עלמות שיר והא אוקמוה מאי עלמות שיר אלא כמה דאת אמר (שיר ו ח) ועלמות אין מספר מאי ועלמות אין מספר כמה דאת אמר (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו ובגין דלית להו חושבנא כתיב (שיה"ש ו ח) ועלמות אין מספר:	בא וראה, בשעה שהנרד הזה העלה ריח למעלה, אז החביבות נקשרה, ועולה הנרד הזה להאחז למעלה, וכל המרכבות הקדושות, כולן מעלות ריחות להתעטר למעלה. כל אותן מרכבות נקראות עלמות שיר, כמו שנאמר "על עלמות שיר", והרי פרשוה. מה זה "עלמות שיר", אלא כמו שנאמר "ועלמות אין מספר". מה זה "ועלמות אין מספר", כמו שנאמר "היש מספר לגדודיו". ומשום שאין להם חשבון, נאמר "ועלמות אין מספר".
ווים לעמודים כלהו דבורין כל אינון דסלקין ברבו משה לעילא כלהו קיימין ברזא דדבורין ולא אקרי דבר אלא ו' רזא דשמיא דאינון דבורין וכל אינון דלתתא אקרון נוקבי ובגין כך כל אינון דאתיין מסטרא דשמאלא מסטרא דנוקבא אתמנן על השיר ואמרי שירתא תדיר ועל דא כתיב (תהלים מו א) על	"ווים לעמודים", כולם זכרים. כל אותם שעולים בשמן משחה למעלה, כולם עומדים בסוד של זכרים, ולא נקרא זכר אלא ו', סוד של השמים, שהם זכרים. וכל אותם שלמטה נקראים נקבות. ולכן, כל אותם שבאים מצד השמאל, מצד הנקבה, התמנו על השיר ואומרים שירה תמיד. ועל זה נאמר "על עלמות שיר". וכולם יוצאים בסוד של ה'. ה' מוציאה כמה צבאות למיניהם בסוד של ו'. ו', זה סוד של זכר שעומד לתת מזון לנקבה.

⁴⁵¹¹ עליה (דפ"ו).

⁴⁵¹² הא אוקמוה דהא (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁵¹³ אותיות ירדן והוא יסוד דנוק' (רח"ו).

⁴⁵¹⁴ מ"ן (רח"ו)

עלמות שיר וכלהו נפקן ברזא דה' ה' אפיקת כמה חילין לזנייהו ברזא דו' 4515 ו' דא רזא דרכורא דקיימא למיהב מזונא לנוקבא 4516:	
ובגין כך כל אינון וויין (ד)עבד בצלאל למיהב לון לאשראה על נוקבי 4517 ונפקי מרזא דאלף דאיהו חושבן שלים ושבע מאות דאיהו רזא שלים וחמשה הכי נמי ושבעים כלא רזא חדא ועל דא מרזא דנא וחושבן דא עשה וויים וכלהו ברזא דו' ובדיוקנא דו' אתעבידו וכלא ברזא עלאה [ובחשבנא נמלי]:	ולכן, כל אותם הוויים עשה בצלאל, לתת להם לשרות על הנקבות, ויוצאים מסוד של אלף, שהוא חשבון שלם. ושבע מאות, שהוא סוד שלם. וחמשה, גם כך. ושבעים, הכל סוד אחד. ועל זה מסוד הזה וחשבון זה עשה וויים. וכולם בסוד של ו', ובדמות של ו' נעשו, והכל בסוד עליון ובחשבון לוקחים.
רכח/א	
ונחשת התנופה שבעים ככר (שמות לח כט) אמר רבי יהודה כל דא נחתא לתתא 4518 בדיוקנא עלאה ודורזא דמהימנותא כגוונא דא 4519 עבד נבוכדנצר הרשע ההוא צלמא	"ונחשת התנופה שבעים ככר". אמר רבי יהודה, כל זה ירד למטה בדמות עליון של סוד האמונה. כעין זה עשה נבוכדנצר הרשע אותו הצלם שהתקין. אמר רבי יוסי, הוא לא עשה כך, אבל בחלומו ראה כך, שהרי בחלומו

4515 פי' לזנייהו שאע"פ שיוצאים מנה אינם כולם דין אלא מצדה דין ומצדו רחמים והכל ברזא דו'
רזא דו' היא השפע היורד דרך הו' שהוא היסוד וכן (חסד) [היסוד] עול' והוא סוד הדעת המשפיע
לז"א ומתגלה (ביסוד) [היסוד] (זהר הרקיע).

4516 פירוש כי למעלה אמר כי יש נקבות מצד המלכות ונקרא עלמות שיר שהם משוררות תמיד
והם מעוררות תמיד את האהבה בין ת"ת למלכות בהתעוררות התחתונים והם הם בנות ירושלים
והם י"ב שבטים והם י"ב בקר אשר הים שהיא מלכות עליהם מלמעלה כי היא מעולם האצילות
והם מעולם הבריאה ולפיכך אמר מלמעלה והם הם שבע הנערות הראויות לתת לה. ואל יקשה
בעיניך אם הם שבעה איך הם שנים עשר כי כבר בפ' ויחי בדף רמב ע"א וכו' (שער מאמרי רשב"י).
4517 הם הו"ק שלהם שהם נקבות והיסוד הוא המהברם כמ"ש (דב"ה א' כט יא) כי כל בשמים
ובארץ ואע"פ שהעמודים הם נ"ה והוויין הם יסוד והם על העמודים אין זה תימא כי היסוד בסוד
הזווג הוא למעלה מנ"ה שהם השוקים וזהו למיהב לון על העמודים שהם נ"ה ואח"כ לאשראה על
נוק' שהיא מלכות. והנה הו"ק היוצאין מן המלכות נצטיירו בד' מקומות אם בחכמה שהיא י'
שבשם ושם מתגלין בהם ג"ר באופן שעולין לאלף וזהו רזא דאלף דאיהו חשבון שלים שכל הי'
מתגלין ואח"כ יורדין בבינה ושם אינם מתגלין הג"ר רק הז' תחתונות ושם הוא ז' מאות וכן הבינה
נק' ז' שבתות והם מאינון אור גדול ושלם בכללות י' עד ז' מאות וז"ש דאיהו רזא שלים. ומשם
יורדין ומתגלין בת"ת והם ה' כי עץ החיים הוא מהלך ת"ת שנה ואין המלכות עמו כי הוא נאצל
לבדו משא"כ באימא שהיו ד"ו פרצופין סוד ה' ולכן הם ז' עם המלכות ואח"כ נאצל הת"ת לבדו
והוא מברח מן הקצה בינה אל הקצה מלכות ונשאר בגופא לבד להתייחד עם כלתו וז"ס ו' גוף
לבד משוך להתייחד בקירוב בשר עם כלתו ומשם יורדין ומתגלין במלכות ושם הם ע' עם המלכות
הכוללם ולכן הם ע' ולא ז' כי הם כלולות מ' ומקבל מכולם. הכלל העולה כי הוויין שהם הו"ק
נתגלו בחכמה בסוד אלף ובבינה בסוד ז' מאות ובת"ת בסוד ה' ובמלכות בסוד ע' ומשם נתגלו
למטה במלכות לאשראה על נוקבא וכולא בכללא דו' שהוא יסוד ובדיוקנא דו' ת"ת דאתעביד
בדמות אדם עליון כי יש כמה אדם ותחתון במדריגות המלכות להזדווג עם הנוקבא כי הפרצופים
הקדושים אשר למטה ממלכות דמות אדם בו"ק והנה זכרים ונקבות כמבואר בפ' תרומה להזדווג
זה עם זה ולהשפיע שפע בכולא ברזא עילאה בו"ק עליונות שבח"וב (זהר הרקיע).

4518 יורד בסוד תיקון סדר מעלות הקדושות מזהב לכסף, מבינה לסוד מעלות החסד, ואחר כך
כמה מעלות בדינים שהם נחשת והם בעולם מטטרון, שהיכל קדש הקדשים זהב, היכל אהבה
וזכות ורצון חדוהי ודרעוהי די כסף, מיעוהי היכל לבנת הספיר וירכתיה היכל עצם השמים ונוגה
די נחש, והצלם בחוש דומה לפני הקדושה כקוף לפני בני אדם, ולכך ראה סוד הקדושה מתלבש
בקליפות סוד הגלות כדפירשנו לעיל, והיינו דאמר ר' יוסי בחלמיה חמא הכי. פרזלא וחספא הם
חצונים, שהרי ברזל חשוב מחספא וכתוב ומקבות והגרזן כלי ברזל לא נשמע בבית מפני שהם
דינים המכלים ונותנים קץ כל בשר (אור יקר). ז"ל הרב בס' ק"י דע כי צלם דנבוכדנצר היא הנוגה,
ולכך ממראה מתניו ולמעלה טוב גובר, אבל מהחזה ולמטה מקום המ' דנוגה רע גובר עכ"ל וז"ש
נחשת הוא בקליפת נוגה ולכן אמר כל דא נחתא לתתא שהיא הנוגה שהיא בדיוקן הקדושה וז"ש
בדיוקנא עילאה וכו' (מ"מ).

4519 פי' כמ"ש הרב שצלם נ"נ הוא הנוגה (מ"מ).

דאתקין אמר רבי יוסי איהו לא עביד הכי⁴⁵²⁰ אבל בחלמיה חמא הכי דהא בחלמיה חמא (דניאל ב לב) רישא די דהבא ולבתר כספא ולבתר נחשא ואי תימא פרזלא וחספא אמאי לאו הכי בגין דלאו אינון כדאי⁴⁵²¹ לאעלא לקדשא ואלין ותלתא אחרנין [תלתא] עאלו:	ראה ראש של זהב, אחר כך כסף, ואחר כך נחושת. ואם תאמר, ברזל וחרס למה לא כך. משום שאינם כדאים להיכנס לקודש, ואלו שלשת האחרים נכנסו.
ורזא דיליה דמשכנא בתלת תלת⁴⁵²² באלין מתכן ובשאר ארבע כגון תכלת⁴⁵²³ וארגמן ותולעת שני ושש וכגון (ועזים) ארבעה טורי אבן:	וסודו של המשכן בשלש שלש באלו המתכות. ובשאר ארבעה, כמו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש. וכמו ארבעה טורי אבן.
אמר רבי יהודה מנהון בתלת⁴⁵²⁴ מנהון בארבע מנהון בתריין⁴⁵²⁵ [מנהון בחד]⁴⁵²⁶ אבל כל סדרא וסדרא⁴⁵²⁷ לאו איהו אלא	אמר רבי יהודה, מהם בשלשה, מהם בארבעה, מהם בשנים, מהם באחד. אבל כל מערכה ומערכה אינה אלא בשלש. שלש

⁴⁵²⁰ פי' שהוא לא עשה הצלם רישיה דדהב טב וחדוהי בכסף וכו' שרומז לקליפת נוגה, אבל בחלום ראה אותו (מ"מ).

⁴⁵²¹ שהם נמשכים למטה מסוד רמז המשכת הדין אל החוץ, ומאותו כח נמצאים בתחתונים, אמנם שלשה מתכות אלו שהם זהב וכסף ונחשת עם היותם נמאים למטה מהכחות הגשמיים והנהגת כוכבי לכת, עם כל זה אעלו מפני שהם רמז המשכת המדרגות הקדושות, ואחר שהקדושה באה להשתמש מן הדברים הגשמיים שהם דברי העולם הנגשם אין ראוי שישתמש אלא בדברים שאין רוח הקליפה שולט על ידו ורומזת בהם, ולזה יצאו אלו שאינם כדאין ונכנסו שלשה אלו כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁵²² הענין שהקדושה תתבחר בשלשה בחינות דהיינו שלשה קוין, דהיינו יה"ו אותיות בשם בן ארבע, דהיינו י' ימין, ה' שמאל, ו' קו האמצעי, ומתבחר י' חכמה, ה' בינה, ו' כתר בסוד הדעת, י' חסד, ה' גבורה ו' תפארת, י' נצח, ה' הוד, ו' יסוד, והיינו משולש כולו, ובבחינה זו היא זהב כסף ונחשת, שהזהב בנוי בערך הכסף ימין ונחשת שמאל, והזהב עליה כראש על הגוף, ומתבחר בארבע דהיינו ארבע אותיות השם בסוד רביעית ההין, כיצד י' חכמה, ה' בינה, ו' כתר, ה' רביעית המלכות. וכן י' חסד (חסד) ה' גבורה, ו' תפארת, ה' רביעית מלכות, וכן י' נצח, ה' הוד, ו' יסוד, מלכות ה' רביעית, והיא רביעית לכל תלת. ולזה הם ארבעה בחינות בבחינה אחרת והיינו תכלת וארגמן היינו תכלת ה', ארגמן ו' תולעת שני ושש הוא לבן ודאי י', ועזים הוא לבוש לכולם שאינם נכנסות עם אלו אלא יריעות עזים לאהל, וכיוצא האבנים ארבעה טורי אבן בבחינה זו, ושלשה סדרים בכל

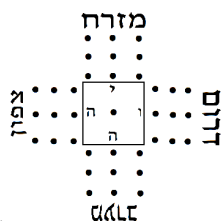
יהו היו ויה הוי

טור בבחינה האחרת, וצורתו כזה ור' יהודה מוסיף עוד דרך הנהגה אחרת דהיינו וימין ושמאל לבד דהיינו שם י"ה, ולזה נמצא השם משתמש בשלשה בחינות, פעמים שם י"ה דהיינו ימין ושמאל, פעמים יה"ו דהיינו ימין ושמאל ואמצע, פעמים יהו"ה שלם עם המלכות רביעית ההין בקדש (אור יקר). פי' כסף וזהב ונחשת שהם חג"ת (מ"מ).

⁴⁵²³ מלכות וארגמן ת"ת ותולעת גבורה ושש חסד (רח"ו).
⁴⁵²⁴ פי' הם זהב וכסף ונחשת שהיו במשכן והם נגד חג"ת, ומ"ש מנהון בד' הם בגדי כ"ג שהיה בהם תכלת כמ"ש (מ"מ).

⁴⁵²⁵ כגון וי"ן שהם כסף וזהב מחופה על ראשיהם (מ"מ).
⁴⁵²⁶ כמו המעיל שכולו תכלת ומנורה שכולה זהב וכיוצא (מ"מ).
⁴⁵²⁷ ענין זה הוא סוד כסא הכבוד ומחנותיה שפירשתי בפרשת ויצא סימן יב, ובשיר השירים, וסוד ענין סדרים אלו הם סוד ארבעה עמודים לכסא, שהכסא מתבחרת הנהגתה בארבעה הנהגות

מערכות הן שנפרדות לכל צד, לארבעת צדדי העולם, וכל מערכה ומערכה שהיא לכל צד, שלש מערכות הן, ובארנו.	בתלת⁴⁵²⁸ תלת סדרין אינו⁴⁵²⁹ דמתפרשין לכל סטר לארבע סטרי עלמא⁴⁵³⁰ וכל סדרא וסדרא דאיהו לכל סטר תלת סדרין אינו ואוקימנא:
מערכה ראשונה שלצד מזרח, שלש מערכות הן, והן תשע מערכות. משום שכל מערכה מאותן שלש יש לה שלש מערכות, ונמצא שהן תשע. וכמה אלף ורבבות תחתיהן. ותשע המערכות הללו, כולן מתנהגות באותיות רשומות. וכל מערכה מסתכלת אל אותן האותיות הרשומות, והרי פרשוה. וכן לכל מערכה ומערכה, וכולן נוסעות באותיות רשומות. ואלו עליונות מאלו, ועומדות אלו על אלו. (ומתחברות כולן ואומרות שירה).	סדרא קדמאה דלסטר מזרח תלת סדרין אינו ואינו תשעה סדרין בגין דכל סדרא מאינון תלת אית ליה תלת סדרין ואשתכחו דאינון תשעה וכמה אלף ורבוון (ורבבון) תחתיהו והני סדרין תשעה כלהו מתנהגי באתוון רשימין וכל סדרא אסתכי לאינון אתוון רשימין והא אוקמוה וכן לכל סדרא וסדרא וכלהו נטלי באתוון רשימין⁴⁵³¹ ואלין עלאי מאלין וקיימא אלין על אלין⁴⁵³².
וכשפורחות אותן האותיות לתוך אויר הרוח, אותו הממונה על הכל, אז כולן נוסעות, (והשירה מתבסמת) והרי פרשוה. ואות אחת מכה מלמטה, ואותה האות עולה ויורדת, ושתי אותיות פורחות עליהן. והאות הזו מלמטה, עולה מלמטה למעלה ומתחברת בהן, ונעשות שלש אותיות, כולן לפי אותיות יה"ו, שהן שלש תוך אספקלריה המאירה. מאלה נפרדו שלש מערכות. והן שתי אותיות, ואותה האות שעולה מתחברת עמהן, והן שלש.	וכד אינון אתוון פרחין גו אוירא דרוחא ההוא דממנא על כלא כדין כלהו נטלי⁴⁵³³ והא אוקמוה וחד את בטש מתתא וההוא את סלקא ונחתא ותרין אתוון פרחי עליהו והאי את מתתא סלקא מתתא לעילא ואתחבר בהו ואתעבידו תלת אתוון כלהו לפום אתוון יה"ו דאינון תלת גו אספקלריא דנהרא מאלין אתפרשו תלת סדרין ואינון אתוון תרין וההוא את דסלקא מתחברא עמהון ואינון תלת:
בא וראה, אותן שתי אותיות עליונות שעולות באויר, הן כלולות זו בזו, רחמים ודין, ולכן הן שתיים, והן מהעולם שלמעלה בסוד הזכר. וזו שעולה ומתחברת עמהן היא נקבה, ונכללת בשתייהן.	תא חזי אינון תרין אתוון עלאין דסלקין באוירא אינון כלילין דא בדא רחמי ודינא ובגין כך אינון תרין ואינון מעלמא דלעילא ברזא דדכורא והאי דסלקא ומתחברא עמהון איהי נוקבא ואתכלילת בתרווייהו:

אלו שהם מזרח ומערב צפון ודרום כזה , ושש מעלות לכסא הם ששה מדרגות משפיעות לארבעה הנהגות אלו, ואלו ההנהגות תחלתם ביסוד ארבעה, ולכל סטר מארבע סטרי יסודם שלשה, ומשתלשין שלשה פעמים, בענין שהם דרך כלל בארבע ובפרט בשלש (אור יקר).⁴⁵²⁸ נדפס ויצא קנט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵²⁹ זה הלשון הובא בפ' ויקהל ג"כ ושם פירשנוהו (מ"מ).
⁴⁵³⁰ ועוד כי תלת סדרין שהם באיזו בחינה מארבע בחינות הנזכרות מתחלקת עוד לשלשה, וזהו שאמר וכל סדרא וסדרא וכו' בענין שהם תשעה, וכשתמנה סוד הנקודה האמצעית שבה המשכת התפארת בשש קצוות תמצא שהם ארבעים כי הנקודה האמצעית משתלמת לכל צד, וכמו שנתבאר בתיקונים פעמים רבות וברעיא מהימנא (אור יקר).

⁴⁵³¹ עי' ח"א כא ע"א: באתר דאית ביה רשימין דאתוון כלהו מתמן נפקן, ועי"ש בהגהות הרח"ו: רשימין דאתוון: בינה. ועי"ש במ"מ: פי' כי באימא נרשמו האותיות בסוד וייצר.

⁴⁵³² (נ"א ומתחברן כלהו ואמרי שירתא) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁵³³ (נ"א ושירתא אתבסם) (נוסף בדפ"ו).

כגוונא דנוקבא אתכלילת בתרין סטרי⁴⁵³⁴ בימינא ושמאלא ואתחברת בהו הכי נמי האי את נוקבא ואתחברת בתרין אתוון אחרנין ואינון (דתרין) בתרין סטרינ אלין עלאין ואלין תתאין וכלא איהו חד דכר ונוקבא (בר) דכד אתברי עלמא דאינון אתוון מעלמא עלאה נינהו דאנון אולידו כל עובדין לתתא כגוונא דלהון ממש בגין כך מאן דידע לון ואזדהר בהו רחים לעילא רחים לתתא:	כמו שנקבה נכללת בשני צדדים, בימין ושמאל, ומתחברת בהן, כך גם האות הזו נקבה, ומתחברת בשתי אותיות אחרות, והן בשני צדדים. אלו עליונים ואלו תחתונים. והכל הוא אחד, זכר ונקבה. שכשנברא העולם, אותן האותיות הן מהעולם העליון, שהן הולידו כל המעשים שלמטה כמו שהן ממש. לכן, מי שיודע אותן ונזהר בהן, הוא אהוב למעלה ואהוב למטה.
רבי שמעון אמר אלין אתוון כללהו דכר ונוקבא לאתכללא כחדא ברזא דמיין עלאין ומיין תתאין וכלא חד ודא הוא יחודא שלים ועל דא מאן דידע לון ואזדהר בהו זכאה איהו בהאי עלמא וזכאה איהו בעלמא דאתי בגין דאיהו עקרא דייחודא שלים כדקא חזי תלת תלת מסטרא דא ומסטרא דא בייחודא חדא בשלימו דכלא וכלהו רזא דסדרא עלאה כדקא חזי כגוונא דלעילא דההוא סדרא תלת תלת ברזא חדא:	רבי שמעון אמר, האותיות הללו כולן זכר ונקבה, להכלל כאחד, בסוד מים עליונים ומים תחתונים, והכל אחד, וזהו יחוד שלם. ועל זה, מי שיודע אותן ונזהר בהן, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא. משום שהוא העיקר של היחוד השלם כראוי. שלש שלש מצד זה ומצד זה, ביחוד אחד בשלמות הכל. וכולן סוד המערכה העליונה כראוי כמו של מעלה, שאותה מערכה שלש שלש בסוד אחד.
סדרא תניינא דלסטר דרום דאיהו רזא דכסף⁴⁵³⁵ תלת סדרינ אינון לההוא סטרא וכל סדרא וסדרא תלת תלת ואינון תשעה כמה דאתמר ואתוון אתפלגו הכי לכל סטרוון לאתחברא כלא בחד בגין דאית אתוון ברזא דנוקבא ואתוון ברזא דדכורא ואתחברו כללהו כחדא והו חד ברזא דשמא קדישא שלים ולגביהו סדרינ ממנן תלת תלת כמה דאתמר וכלא נפקא מסדרא דאבהן דלעילא כסדרא	מערכה שניה שלצד דרום, שהוא סוד הכסף שלש מערכות הן לאותו צד, וכל מערכה ומערכה שלש שלש, והן תשע, כמו שנאמר. והאותיות נחלקו כך לכל הצדדים, להתחבר הכל באחד, משום שיש אותיות בסוד הנקבה ואותיות בסוד הזכר, וכולן מתחברות כאחד, ונהיים אחד בסוד השם הקדוש השלם, ולהם מערכות ממונות שלש שלש, כמו שנתבאר. והכל יוצא ממערכת האבות שלמעלה כמערכה
רכח/ב	
דאתתקנא⁴⁵³⁶ אתוון דשמא קדישא⁴⁵³⁷ יה"ו כמה דאתמר הני סדרינ כללהו מתנהגי	שנתקנו אותיות השם הקדוש יה"ו, כמו שנתבאר. כל המערכות הללו מתנהגות

⁴⁵³⁴ סטרינ סטרינ (דפ"ו).

⁴⁵³⁵ דאיהו רזא דכסף (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁵³⁶ דאתתקנן (דפ"ו).

⁴⁵³⁷ וכאשר יהיה למעלה סוד הייחוד העליון שישראל גורמין בתורה ותפלה ומצוה וקרבן וכיוצא, ממש באותה בחינה יהיה בכסא ייחוד וקשר, כי יעלה המלכות ה' אל בין תרין דרועין י' ה' ושם יתייחד עם ו', ואז כתיב ותקברו העצמות עצם אל עצמו דהיינו יה"ה כאומרו עצם מעצמי ובשר מבשרי, כך אז בסוד הכסא יתקשרו העמודים ופרקיהם ויתאחדו בסוד הייחוד בסוד יה"ה שנעשה אחד, וארבעה עמודים יתקשרו ויעשו אחד, והיינו שהם סוד אותיות יה"ו וצורופם, כל צורף וצורף ישתלם ויהיה יה"ה שלם ממש בסוד הספירות, כי בחסד סדרם יה"ו ואז יעלה ה' ויתקשר יה"ה, ובגבורה הו"י ויעלה ה' ויעשה הו"ה, ובתפארת וי"ה ויעלה המלכות ויעשה ויה"ה, וכיוצא בסדר ההוויות וצורופם כדפירש' בספ"ר בשער פרטי השמות, והיינו אומרו (כגוון) [כסדרא] דאתתקנא אתוון דשמא קדישא יה"ו, שתתקנו האותיות כסדר הייחוד וקשר האותיות, וכבר פירשנו ענין תיקון ומכלל וחשבון, כי תיקון יקרא סדר תיקון האותיות וסדורם והיינו אמרו דאתתקנא שלא ישתוה הויה שבשמאל להוי שבימין כי בימין יסודרו האותיות יה"ה בסוד הזווג הנאות ובשמאל מצד הדין יסודרו כסדר הדין הו"ה כאומרו הנה יד ה' הויה במקנן כדפירשו בתיקונים, או יסודרו יהה"ו והיינו סוד תפילין הויות להדדי שהדינים יחד והזכרים מתפרדין, ואותם התפילין מורים על

617

באותיות הידועות הללו ונוסעים בהם, וכמה חיילות וגדולים, כולם למטה, שנוסעים ומתנהגים במערכה הזו.	באלין אתוון ידיען ונטלי בה ⁴⁵³⁸ וכמה חילין ⁴⁵³⁹ ורבבן ⁴⁵⁴⁰ כלהו לתתא דנטלי ואתנהגי בסדרא דא:
מערכה שלישית שלצד צפון, בשלש מערכות הן לאותו צד, והן תשע. ובשלשה צדדים שלש שלש לכל צד, והן תשע. ואותן מערכות משלשה צדדים, כמו שנתבאר.	סדרא תליתאה דלסטר צפון בתלת סדרין אינון לההוא סטרא ואינון תשעה ובתלת סטרין תלת תלת לכל סטר ואינון תשעה ואינון סדרין מתלת סטרין כמה דאתמר:
שבע ועשרים בסוד האותיות, שהם שבע ועשרים. ואף על גב שהן עשרים ושתים, שלמות האותיות היא עשרים ושבע. ונמצאים כמו שאותיות עשרים ושבע, כך	שבעה ועשרין ברזא דאתוון דאינון שבעה ועשרין ואף על גב דאינון תריין ועשרים שלימו דאתוון שבעה ועשרין אינון

ייחוד שאינו שלם, אמנם תפילין כסדרן שהן יהו"ה הם תפילין המורים על ייחוד שלם מצד החסד והימין, וכדפירשו בתיקונים ענין ההיות האלו וסדרם, והיינו שהכל תלוי בצרופי אותיות יהו"ה שהם ששה צרופים, והיו תשעה תיבות בסוד תשעה מדות, והיה המלכות מתקשרת בתשעה מדות, והיו תשעה ייחודים משתנים כפי המדה שכל מדה ומדה יגרום ייחוד, והעד שלש פעמים בשנה פסח יורה ענין ייחוד בדרך אחד וסדר היות אחת, וסוכות גם כן יורה ענין היות אחת ודרך אחד, ושבוועות יורה ייחוד בדרך עניינו והיות אחת, ועל דרך זה יהיה כל מדה ומדה, ולזה ביסוד פירש ר' נחוניא שהם תשעה היות מפני שהם תשעה יהו"ה בו, והמלכות נקשרת בכל אחד ואחד על ידו יהיו תשעה צרופים תשעה ייחודים, בסוד קשר דין ורחמים וחסד עם המלכות, ועם היות שהם תשעה היות וצירופי השם הם שנים עשר לא קשה מידי, שהם שלשה צרופים במלכות בעצמה מצד הייחוד הנעשה למטה שירדו שלשה אבות אליה מימין ומשמאל ומאמצע ויעשו בה שלשה ייחודים שלשה צרופים, ואם תאמר דהא קיימא לן שהם שני עשר פשוטות שנים עשר גבולי אלכסון והם מהתפארת, ואת אמרת שהם תשעה לתשעה ספירות ושלשה למלכות, לא קשה מידי שהכל ענין אחד, שתשעה צירופים הם גבולי שלשה מדות שהם גבולי דרומית מזרחית, גבול דרומית רומית, גבול דרומית תחתית, היינו שלשה היות שלשה ייחודים לעמוד הימני הם שלשה היות ליסוד מצד החסד, וכך הם שלשה לגבורה דהיינו צפונית מערבית, צפונית רומית, צפונית תחתית, הם שלשה היות שלשה ייחודים לעמוד השמאלי שהם באים ליסוד מצד הגבורה, וכך הם שלשה לתפארת דהיינו מזרחית צפונית, מזרחית רומית, מזרחית תחתית, והם שלשה היות שלשה ייחודים לעמוד המזרח שלשה היות ליסוד מצד התפארת הרי תשעה בייחוד שהמלכות ע[ו]לה שם להקשר ולהתייחד ולהשתלם השם על ידה, ויש שלשה למטה בה ממש שהם שלשה יורדים אליה, גבול מערבית דרומית, גבול מערבית רומית, גבול מערבית תחתית, הם תשעה למעלה ביסוד ושלשה במלכות והכל ענין אחד ודרך אחד, ושם בספ"ר הארכנו בשער פרטי השמות בקושיא זו ודרך זה נאות וישר. ודרך הספירות בהיות הוא דרך העמודים בכסא באותיות המצורפות הנזכרות, ומי שרוצה לכוון הייחוד במדות יכוון בהיות, וכאשר ירצה לכוון ייחודם בכסא יכוון בסוד האלפא ביתות הנזכרות (אור יקר).

⁴⁵³⁸ אמנם ייחודם בלי ספק הוא בסוד מה שפירשנו בייחוד וקשר ההיכלות, שאי אפשר שיתייחדו למעלה בסוד הזווג בעולם מטטרון בימות החול, אם לא יתקשרו עלול בתוך עילתו ומסובב בתוך סבתו ויתקשרו ויעלו היכל בתוך היכל אחר כללות ההיכלות ויכנסו בסוד כסא, הכסא בודאי בעצמה ודאי שיכלל כסא בכסא עד כללות כל הכסאות כדפירשנו בפרקי מרכבה כי כמה כסאות הם, וסודם הוא השתלשלות המלאכים והחיילים הנזכרים והמחנות הנזכרות (אור יקר).

⁴⁵³⁹ עד עתה פירשתי כי החיילים האלו כולם הם בסוד כסא וימצא לפי זה שגם בכסא מלאכים נפרדים, ודוחק גדול הוא זה שלא שמענו בכסא אלא דווקא שרפים וכך פירשו בתיקונים שרפים מכסא, ואפשר היות מיני השרפים לאין תכלית, ובזה נראה שאותם החיילים הם מסודרים ממש בסדר זה תשעה מחנות וכל מחנה ומחנה משלש מחנות, ובזולת זה יהיו תחת ממשלתם לאין תכלית, אמנם קשה שהרי הנשמות חצובות מכסא, ובגן עדן של מעלה אין מלאך למעלה מנשמות שהנשמות הם ההיות היותר דקות שנמצאים בכל המציאות, אם לא שנאמר שנשמות הם בעצם הכסא והמלאכים שבמחנות האלו מתפשטין למטה בעולם הבריאה ועולמות הכסא מדרגות רבות (אור יקר).

⁴⁵⁴⁰ ורבבן (אור יקר ודפ"ו). היינו למטה בהיכלות והם שואבים מכסא כענין מיכאל יונק מעמוד הימני, וגבריאל מעמוד השמאלי, ואוריאל מעמוד המזרחי, ורפאל מעמוד [השמאלי] [המערבי], ויש תחת ממשלתם כמה כחות מלאכים ומחנות משתלשלים אלו מאלו עד אין תכלית בסוד ההיכלות וכו', פירשו שיררדים בשבת לתוך גן עדן שש מאות מרכבות [בסוד] [מסוד] הכסא ומנוחת שבת ואם אין חיילין בכסא מהיכן באין שש מאות אלו, אלא ודאי יש מלאכים עד אין תכלית והם מלאכי שבת ומנוחה ואינם ממדרגת החול, ואלו הם סוד השמות שם ב"ם ושם ע"ב והמשתלשלים מהם עד אין תכלית וצירופי הכתובים עד אין מספר (אור יקר).

וסוד של העשרים ושבע הללו הן תשע אותיות שהן בסוד הנקבה, להתחבר בהן נקבה עם אותן שמונה עשרה אחרות בסוד שנתבאר, והכל הוא כראוי.	סוד המערכות הללו עשרים ושבע, לשלש שלש מערכות לכל צד. ונמצאו אלה השלש של הצד הזה שהן תשע, ואלה השלש של הצד הזה שהן תשע, ואלה השלש של הצד הזה שהן תשע. נמצא שכולם לעשרים ושבע.
בא וראה, כמו שהאותיות העליונות של העולם העליון, כך גם אותיות אחרות למטה. אותיות עליונות גדולות, ואותיות תחתונות קטנות. והכל זה כמו זה. וכל הסודות הללו בסוד של זכר ונקבה, הכל הוא בשלמות, ולכן הכל הוא בסוד עליון.	ורוא דאלין שבעה ועשרין ואינן תשעה אתון דאינן (אתון אינן) ברוא (דנוקב⁴⁵⁴²) [דט' היא נוקבא] להתחברא בהו נוקבא עם ואינן (אלין) תמניסר אחרנין ברוא דאתמר וכלא איהו כדקא חזי:
בארבעים וחמשה מיני צבעי אורות נחלק העולם. שבעה נחלקים לשבעה תהומות. כל אחד מכה בתהום שלו, והאבנים מתגלגלות בתוך התהום, ונכנס אותו אור באותן אבנים ונוקב אותן, ומים יוצאים בהן, ושוקעות כל אחת ואחת על התהום, ומכסות לשני צדדים.	תא חזי (כנוונא) דאתון עלאין דעלמא עלאה הכי נמי אתון אחרנין לתתא אתון עלאין רברבין⁴⁵⁴³ ואתון תתאין זעירין וכלא דא כנוונא דא וכל הנני רזין ברוא דדכר ונוקבא כלא חד בשלימו ועל דא כלא איהו ברוא עלאה וע"כ:
יוצאים המים באותם נקבים, ונכנס אור ומכה לארבעת צדדי התהום, מתגלגל אור בחברו ונפגשים באחד, ומחלקים את המים.	⁴⁵⁴⁴בארבעין וחמש זיני גווי נהורין ואתפליג עלמא שבעה מתפלגין לשבעה תהומין כל חד בטש בתהומא דיליה ואבנין מתגלגלן ובגו תהומא ועייל ההוא נהורא באינן אבנין ונקיבו (ונקבי) לון ומיין נפקין בהו ושקעין כל חד וחד על תהומא וחפיא לתרין סטרין:
ואוחזים כל אותם השבעה בשבעה תהומות, וכורים בחשכי התהומות, והחשכים מתערבים בהם. עולים המים ויורדים ומתגלגלים באותם המאורות, ומתערבים כאחד, אורות וחשכים ומים, ונעשים מהם אורות שלא נראים, חשוכים. מכה כל אחד בחברו, ונחלקים לשבעים וחמשה צנורות של התהומות, ובהם זורמים מים.	נפקי מיא באינן נוקבין ועאל נהורא ובטש לארבע סטרי תהומא מתגלגלא נהורא בחברתה⁴⁵⁴⁵ ואערעו (ואערע) בחד ופלגין מיא:
כל צנור וצנור עולה בקולו, והתהומות מזדעזעים. וכשאותו קול נשמע, כל תהום קורא לחברו ואומר, חלק את המים שלך ואכנס בך. זהו שנאמר "תהום אל תהום	ואחידין כל אינן שבעה בשבעה תהומי וכראן בחשוכי תהומי וחשוכי אינן מתערבי בהו סלקן מיין ונחתין (ו)מתגלגלן באינן נהורין ואתערבן כחדא נהורין וחשוכין ומיין ואתעבידו מנייהו נהורין דלא אתחזיין חשוכאן בטש כל חד בחבריה ומתפלגין לשבעין וחמש צנורי תהומין ובהו נגדין מיא:
כל צנור וצנור סליק בקליה ואזדעזען תהומין וכד ההוא קלא אשתמע כל תהומא קארי לחבריה ואמר פליג מימך ואיעול בך	כל צנור וצנור עולה בקולו, והתהומות מזדעזעים. וכשאותו קול נשמע, כל תהום קורא לחברו ואומר, חלק את המים שלך ואכנס בך. זהו שנאמר "תהום אל תהום

⁴⁵⁴¹ לשבעה (דפ"ו).

⁴⁵⁴² דנוקבא (דפ"ו).

⁴⁵⁴³ הקדמה ג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁴⁴ נדפס בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁴⁵ בחברתיה (דפ"ו).

קורא לקול צנוריד".	הדא הוא דכתיב (תהלים מב ח) תהום אל תהום קורא לקול צנוריד:
תחת אלה שלש מאות וששים וחמשה גידים, מהם לבנים, מהם שחורים, מהם אדומים, כלולים זה בזה, ונעשו צבע אחד. אותם גידים נרקמו בשבע עשרה רשתות, וכל אחת נקראת רשת גידים. נרקמו זה בזה ויורדים לשפולי התהום. תחת אלה שתי רשתות עומדות במראה של ברזל, ושתי רשתות אחרות במראה של נחושת.	תחת אלן תלת מאה ושתין וחמש (ותמנין) גידין מנהון חורין מנהון אוכמין מנהון סומקין אתכלילן דא בדא ואתעבידו נוון חד אינון גידין אתרקמו בשבע עשרה ורשתות וכל חד רשת גידין אקרי אתרקמו דא בדא ונחתין בשפולי תהומא תחת אלן תרין רשתין קיימין בחיזו דפרזלא ותרין רשתין אחרנין בחיזו דנחשא:
שני כסאות עומדים עליהם, אחד מימין ואחד משמאל. כל אותן רשתות מתחברות כאחת, והמים יורדים מאותם צנורות ונכנסים ברשתות הללו. אותם שני כסאות, כסא אחד של הרקיע השחור, וכסא אחד של הרקיע הצבעוני.	תרין כרסון קיימי עלייהו חד מימינא וחד משמאלא כל אינון רשתין מתחבראן כחדא ומיין נחתין מאינון צנורין ועאלין באלין רשתין אינון תרין כרסון חד כורסיא דרקיעא אוכמא וחד כורסיא דרקיעא ססגונא:
אלו שני הכסאות, כאשר אלו עולים, עולים בכסא ההוא של הרקיע השחור. וכאשר יורדים, יורדים בכסא ההוא של הרקיע הצבעוני. שני הכסאות הללו, אחד מימין ואחד משמאל. אותו כסא של הרקיע השחור מימין, ואותו כסא של הרקיע הצבעוני משמאל. כשעולים בכסא של הרקיע השחור, מנמיך הכסא של רקיע שמאל ויורדים בו. מתגלגלים הכסאות אחד עם אחד. (לוקחים) יורדות כל אותן רשתות לתוכם ומכניסים אותן לשפולי התהום התחתון.	אלן תרין כרסון כד אינון סלקין סלקין בההוא כרסיא ⁴⁵⁴⁶ דרקיעא אוכמא וכד נחתין נחתין בההוא כורסיא דרקיעא ססגונא אלן תרין כרסון חד מימינא וחד משמאלא ההוא כורסיא דרקיעא אוכמא מימינא וההוא כורסיא דרקיעא ססגונא משמאלא כד סלקין בכורסיא דרקיעא אוכמא מאיך כורסיא דרקיעא שמאלא ונחתין ביה מתגלגלן כורסון חד בחד נקטין [נ"א נחתין] כל אינון רשתין בגוייהו ועאלין לון בשפולי דתהומא תתאה:
עומד כסא אחד, ועולה מעל לכל אותם התהומות, ועומד כסא אחר מתחת לכל התהומות.	קאים חד כורסיא וסליק לעילא מכל אינון תהומי וקאים כורסיא אחרא לתתא דכל תהומי
	רכמ/א
בין שני הכסאות הללו מתגלגלים כל אותם התהומות וכל אותם הצנורות ננעצו בין שני הכסאות הללו.	בין תרין כרסון אלן מתגלגלן כל אינון תהומי ⁴⁵⁴⁷ וכל אינון צנורין אתנעיצו ⁴⁵⁴⁸ בין תרין כרסון אלן ⁴⁵⁴⁹ :

⁴⁵⁴⁶ רמג ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁴⁷ שכל תהום ותהום יש לו כמה פנים ובחינות ויתגלגלו להאיר אלו באלו מכל איזו בחינת הפנים, כדפירשנו בספ"ר בשער הצנורות שישתנו הצנורות לפי הפנים שיגלה המדה מזו לזו וכמצוייר שם, והיינו ממש סוד הצנורות, שכאשר יהיו פני התפארת בנצח או בהוד ויאיר תחתונה בעליונה ועליונה בתחתונה היינו צנור המעשה מתפארת לנצח או מתפארת להוד, ואין המדות האמצעיות בין מדה זו למדה זו מחיצה מבדלת חס ושלוש, מפני שעובר האור והמים דרך התהום כדפירשנו לעיל פליג מימך, ועל דרך זה יתגלגלו ויאירו זה בזה כפי שינוי בחינות הפנים כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁵⁴⁸ מפני שהם נעוצים דרך התהומות מתהום לתהום כדפירשנו פליג מימך, ונותן תהום לתהום חבירו בית מעבר להאיר במדה התחתונה כדפירשנו. (אור יקר).

⁴⁵⁴⁹ להאיר מזו לזו (אור יקר).

שבעים וחמשה צנורות הם. שבעה הם עליונים מהכל. וכל אותם אחרים אחוזים בהם, וכולם נעוצים בגלגלי הכסא הזה בצד הזה, ונעוצים בגלגלי הכסא בצד הזה.	שבעין וחמש ⁴⁵⁵⁰ צנורין אינן שבעה אינן עלאי דכלא וכל אינן אחרנין ⁴⁵⁵¹ אחידן בהו וכלהו נעיצין בגלגלוי דהאי כורסיא ⁴⁵⁵² בסטרא דא ⁴⁵⁵³ ונעיצין בגלגלוי דהאי כורסיא בסטרא דא:
בהם המים (בתהום) עולים ויורדים. אותם שיורדים כורים בתהומות ובוקעים אותם. אותם שעולים נכנסים לאותם נקבי האבנים, ועולים וממלאים את שבעת הימים. עד כאן שבעת צבעי האורות בסוד עליון.	(בהו מיינ) ⁴⁵⁵⁴ [בתהומיא ⁴⁵⁵⁵] סלקין ⁴⁵⁵⁶ ונחתין ⁴⁵⁵⁷ אינן דנחתי כראן בתהומי ⁴⁵⁵⁸ ובקעי לון אינן דסלקין עאלין באינן נוקבי אבנין ⁴⁵⁵⁹ וסלקין ⁴⁵⁶⁰ ומליין לשבע ימים עד כאן שבעה גווי נהורין ⁴⁵⁶¹ ברזא עלאה וע"כ:
בא וראה, נחושת התנופה שאמרנו, אלה הם אותם הרי נחושת, שנקראו הרי נחושת, והם שנקראו אדני נחושת. ואלו עומדים שוערים בכל אותם הפתחים, ומקיפים אותם, את כל אותם שעומדים בפנים, משום שאלו הם שוערים שעומדים בפתחים שבחוץ, ואלה נכנסים ויוצאים בבית המלך.	תא חזי נחשת התנופה דקא אמרן אלין אינן ⁴⁵⁶² טורי נחשת דאקרון הרי נחשת ⁴⁵⁶³ ואינן דאקרון אדני נחשת ואלין ⁴⁵⁶⁴ קיימין תרעין ⁴⁵⁶⁵ בכל אינן פתחין וסחרין להו ולוכל אינן דקיימין לגו ⁴⁵⁶⁶ בגין דאלין אינן תרעין דקיימין לפתחין ולבר ואלין (ואינן) עאלין ונפקי בבי מלכא:
ומהנחושת הזו, כל אותם כלי המזבח לשמש בו. ואלה הם כלים למזבח. שכשנשמות קרבות לעלות על גבי המזבח,	ומן נחשת דא כל אינן מאנין דמדבחה ⁴⁵⁶⁷ לשמשא בה ואלין אינן מאנין

⁴⁵⁵⁰ כבר פירשנו לעיל שהם נגד שבעה מדות וחמש היא מדת המלכות חמשית ודאי, "שבעה" שהם עצם שבעה מדות הם "עילאי דכולא" (אור יקר).

⁴⁵⁵¹ הם נטפלים אליהם בסוד כללותם וזהו שאמר "אחידן בהו" (אור יקר).

⁴⁵⁵² הענין שהכסא מלכות כלולה מכמה בחינות, והבחינות שבה נקראות גלגלי הכסא, והצנורות הם מאירים, מהם גלגל זה ובחינה זו שבמלכות, ומהם גלגל ובחינה זו שבה וכיוצא (אור יקר).

⁴⁵⁵³ דהיינו מצד הכסא למעלה ופניה הפונים למעלה לקבל (אור יקר).

⁴⁵⁵⁴ דהיינו השפע וכו' ונ"ל "מייא" שהמים הם עצם המאורות המתעבים במים הם הנקבים נקבי האבנים והתהום וכו' אלא ודאי גירסת מיינ היא הגירסה הנכונה והיינו שפע ואור שבתוך התהומות (אור יקר).

⁴⁵⁵⁵ שהם עצם התהומות (אור יקר). עי' מאמר זה בבראשית נא ע"א ששם נדפסו כולו (דרך אמת).

⁴⁵⁵⁶ היינו סלקין להקשר בשורשם (אור יקר).

⁴⁵⁵⁷ מאותו החוזק שקבלו מהשורש להשפיע למטה, ונקיבה זו היא סוד מעבר דרך כל התהומות ואין חושש, והנה היורד יורד בחזקה מכח הסבה העליונה ולכך הוא עושה דרך לעצמו, אמנם העולה אין לו כח לעשות לו דרך חדשה אלא העליה הוא סוד מיינ נוקבין שעולים לעורר מיינ דכורים (אור יקר).

⁴⁵⁵⁸ התהומות (אור יקר).

⁴⁵⁵⁹ שהם בחינות המלכות כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁴⁵⁶⁰ ומעוררין שפע התהומות שבבינה, ויורדים הצנורות וממלאים בחינות שבמלכות שהם שבעה ימים, שהיא נקראת ים וספירות שבה ימים, וכל אלו העניינים הם בחינות בתוך הבינה, וכשאנו אומרים בה שבעה ימים הם שבעה ספירות שבבחינת המלכות שבה (אור יקר).

⁴⁵⁶¹ שהם נמשכים מהחכמה אל הבינה ופועלים בה כל המציאויות האלו וזהו שאמר ברזא עילאה (אור יקר).

⁴⁵⁶² רלג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁶³ פי' הם זר"ן דנוגה דאצילות, ועיין בפרשת תרומה דף קל"ט ע"א מ"ש שם (מ"מ).

⁴⁵⁶⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁵⁶⁵ פי' כי קליפת נוגה היא השומרת הקדושה (מ"מ).

⁴⁵⁶⁶ פי' הקדושה שהיא בפנים מקליפת נוגה היא הסובבת הנוגה מבפנים (מ"מ).

⁴⁵⁶⁷ פי' כלי נחשת של המזבח הם מקליפת נוגה מטוב שבה (מ"מ).

למדבחה דכד נשמתין מתקרבין לסלקא על גבי מדבחה⁴⁵⁶⁸ אלין אינון פלחין ההוא פולחנא דמדבחה וכלהו מסייעי לשמשא ההוא שמושא ואקרון כלי המזבח וכל אלין מאנין וכל אינון יתדות המשכן כלהו בשמהן אקרון מאני דשמושא לשמשא בקדשא ועל דא קיימין כלהו ממנן ידיעאן ורתיכין ידיעאן ורוחין ידיעאן כל חד וחד כדקא חזי ליה ובהיכלין דקדשא דאינון היכלין ידיען⁴⁵⁶⁹ כלהו בחושבנא:	אלה הם עובדים אותה עבודת המזבח, וכולם מסייעים לשמש את אותו שמוש, ונקראים כלי המזבח. וכל הכלים הללו וכל אותם יתדות המשכן, כולם נקראו בשמות, כלי שרת לשמש בקודש. ועל זה עומדים כולם ממונים ידועים ומרכבות ידועות ורוחות ידועות, כל אחד ואחד כראוי לו. ובהיכלות הקודש, שהם היכלות ידועים, כולם בחשבון.
קשורא דדהבא בדהבא⁴⁵⁷⁰ כספא בכספא נחשא בנחשא אלין דנחשת דלתתא נטלי חילא מנחשת דלעילא וכן כלא כל אינון גווינין מתערבי אלין באלין לאחדא לאתקשרא אלין באלין:	קשר הזהב בזהב. כסף בכסף. נחושת בנחושת. אלו של הנחושת שלמטה נוטלים כח מנחושת של מעלה, וכך הכל. כל אותם צבעים מתערבים אלה באלה, לאחוז ולהתקשר אלה באלה.
קרסי זהב⁴⁵⁷¹ אינון קיימין לקשורא אינון יריעין חד בחד קרסי נחשת אינון קיימאן לקשורא משכנא ואלין לקבל אלין וכלהו קיימין כככביא⁴⁵⁷² אלין ברקיעא כמה דנהירין ככבין⁴⁵⁷³ ברקיעא ואתחזון הכי נמי נהירין אינון קרסים במשכנא והא אוקימנא ונהרין אינון קרסים ואתחזון כככביא דקיימי ובלטי ונ"א ולהטין ונצצי ואינון חמשיין דדהבא וחמשיין דנחשא ונהרין אלין לקבל אלין:	קרסי הזהב עומדים לקשור אותן יריעות אחת עם אחת. קרסי הנחושת עומדים לקשר את המשכן. ואלה כנגד אלה. וכולם עומדים ככוכבים הללו שברקיע. כמו שמאירים הכוכבים ברקיע ונראים, כך גם מאירים אותם קרסים במשכן, והרי בארנו. ומאירים אותם קרסים ונראים ככוכבים שעומדים ובולטים (ולוהטים) ונוצצים, ואותם חמשים של זהב וחמשים של נחושת, ומאירים אלה כנגד אלה.
מגו נהורא דלעילא⁴⁵⁷⁴ נפק חד נציצו דנציין ואנהיר בגו אספקלריאה דלא נהרא⁴⁵⁷⁵ וההוא נציצו כליל מכל גווינין דנהירין ואקריא (ואקרון) ארגמן וכד בטש האי ארגמן⁴⁵⁷⁶ בההוא נהורא חשוכא⁴⁵⁷⁷ וס"א תכלא כדין נפק חד נציצו אחרא⁴⁵⁷⁸ דלא להיט ואתערבו דא בדא⁴⁵⁷⁹ ואינון הוו	מתוך האור שלמעלה יוצאת התנוצצות אחת שנוצצת ומאירה לתוך האספקלריה שלא מאירה, ואותה התנוצצות כלולה מכל הצבעים שמאירים, ונקראת ארגמן. וכשמכה הארגמן הזה באותו אור חשך (תכלת), אז יוצאת התנוצצות אחת אחרת שלא לוהטת, ומתערבים זה בזה. והם היו לבושי הקודש שהתלבש בהם מיכאל הכהן הגדול.

⁴⁵⁶⁸ עי' לקמן רמז ע"א (לש"ו).

⁴⁵⁶⁹ ידיעאן (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁰ פי' הזהב שעשו במשכן קשור בזהב של מעלה שהוא גבורה, וכן הכסף בכסף שהוא החסד וכן נחשת שהיא קליפת נוגה בנחשת שלמעלה שהוא ת"ת וז"ש אלין דנחשת דלתתא נטלי חילא מנחשת דלעילא (מ"מ).

⁴⁵⁷¹ פי' שהיו מחברים יריעות עזים (מ"מ).

⁴⁵⁷² רלב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁷³ כוכביא (דפ"ו).

⁴⁵⁷⁴ ז"א (רח"ו).

⁴⁵⁷⁵ מלכות (רח"ו).

⁴⁵⁷⁶ פי' הארת הזעיר הנק' ארגמן (מ"מ).

⁴⁵⁷⁷ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁵⁷⁸ תכלת (רח"ו).

⁴⁵⁷⁹ פי' ארגמן ותכלת שהם בחינת זר"ן (מ"מ).

לבושין דקדשא דאתלבש בהו מיכאל כהנא רבא:	
וכד אתלבש בהו באינן לבושי יקר כדין עאל לשמשא בקדשא ועד לא לביש במלבושין אלין לא עאל לקדשא כגוונא דא (שמות כד יח) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ⁴⁵⁸⁰ ואוליפנא דהוה מתלבש בעננא ⁴⁵⁸¹ וכד הוה מתלבש בעננא כדין ויעל אל ההר ועד לא אתלבש ביה לא יכיל למיעל לגו כגוונא דא כהנא רבא לא עאל לקדשא עד דאתלבש באלין לבושין בגין לאעלא לקדשא:	וכשמתלבש בהם באותם לבושי כבוד, אז נכנס לשמש בקדש, וטרם ילבש המלבושים הללו לא יכנס לקדש. כמו כן "ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר", ולמדנו שהיה מתלבש בענן, וכשהיה מתלבש בענן, אז "ויעל אל ההר", וטרם שהתלבש בו, לא יכל להיכנס פנימה. כמו כן הכהן הגדול לא נכנס לקודש עד שמתלבש בלבושים הללו כדי להיכנס לקודש.
ובגין דנפקו מרזין עלאין ואינן כגוונא דלעילא אקרו בגדי שרד ⁴⁵⁸² בגין דאשתארו מאינן לבושין עלאין בגין דהו ממה דאשתאר מנהורין דזיוין עלאין (ד)תכלת וארגמן גוונין דרזא דשמא קדישא דאקרי שמא שלים ⁴⁵⁸³ יהו"ה ⁴⁵⁸⁴ אלהים ⁴⁵⁸⁵ ודא איהו רזא לאתלבשא כהנא רבא למיעל לקדשא תולעת שני ⁴⁵⁸⁶ אינן גוונין סומקא ותכלא וארגוונא ⁴⁵⁸⁷ דאיהו כליל בכל אינן גוונין ⁴⁵⁸⁸ ומגו דאיהו אתלבש בהו בלבושין דגוונין אלין הוה עאל לגו ולא דחייך ליה לבר:	ומשום שיצאו מסודות עליונים והם כדוגמא שלמעלה, נקראים בגדי שרד, משום שנשארו מאותם לבושים עליונים, משום שהיו ממה שנשאר מאורות של הזיונים העליונים. תכלת וארגמן, הצבעים של סוד השם הקדוש שנקרא שם שלם, יהו"ה אלהים. וזהו סוד שיתלבש בו הכהן הגדול להיכנס לקודש. תולעת שני, הם צבעים אדומים. ותכלת וארגמן, שהוא כלול בתוך אותם צבעים. ומתוך שהוא מתלבש בהם בלבושים של הצבעים הללו, היה נכנס לפנים ולא דוחים אותו החוצה.
תא חזי כלא אתעביד ברזא דמהימנותא למחוי כלא כגוונא דלעילא ועל דא כתיב (שמות לה יט) בגדי השרד לשרת בקדש ואקרון בגדי (קדש ⁴⁵⁸⁹) [שרד] בגין דלא אקרון קדש אלא כד שראן ביה אינן גוונין דכתיב (ויקרא יז ד) בגדי	בא וראה, הכל נעשה בסוד האמונה להיות הכל כדוגמא שלמעלה, ועל זה נאמר "בגדי השרד לשרת בקדש". ונקראו בגדי (קדש) שרד, משום שלא נקראים קודש אלא כששורים בו אותם הצבעים, שנאמר "בגדי
רבט/ב	
קדש הם וכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהו"ה ראשית תבואתה קדש ישראל בגין דבישראל אתחזון כל גוונין כהנים ליום וישראל ⁴⁵⁹⁰ ואלין אינן גוונין לאתחזאה ולגו:	קדש הם". ונאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה". קדש ישראל, משום שבישראל נראים כל הצבעים, כהנים ליום וישראל, ואלה הם הצבעים להראות בפנים.

⁴⁵⁸⁰ צט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁸¹ עי' סוד החשמל כמ"ש הרב (מ"מ).

⁴⁵⁸² ר"ל שריד ופליט (רח"ו). ולפ"ז הוא הפך מרש"י (שמות לא י), שפירש בגדי שרד הם כסוי הכלים (מ"מ).

⁴⁵⁸³ בראשית מח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁵⁸⁴ ארגמן (רח"ו).

⁴⁵⁸⁵ תכלת (רח"ו).

⁴⁵⁸⁶ צ"ל איהו גוונא סומקא (רח"ו), והיינו גבורה (מ"מ).

⁴⁵⁸⁷ פי' מלכות ות"ת (מ"מ).

⁴⁵⁸⁸ פי' הכהן היה מתלבש באלו הגוונים (מ"מ).

⁴⁵⁸⁹ נ"ב צמח נ"ל שצ"ל ואיקרון בגדי קודש כד שראן ביה וכו' (מ"מ).

⁴⁵⁹⁰ פי' חג"ת (מ"מ).

תא חזי⁴⁵⁹¹ נשמתא לא סלקא לאתחזאה קמי מלכא קדישא עד דזכאת לאתלבשא בלבושא דלעילא⁴⁵⁹² לאתחזאה תמן וכן כנוונא דא לא נחתא לתתא עד דאתלבשת בלבושא דהאי עלמא⁴⁵⁹³:	בא וראה, אין נשמה עולה להראות לפני המלך הקדוש עד שזוכה להתלבש בלבוש של מעלה להראות שם. וכן כמו זה לא יורדת למטה עד שמתלבשת בלבוש של העולם הזה.
כנוונא דא מלאכין קדישין דלעילא דכתיב בהו (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט כד עבדין⁴⁵⁹⁴ שליחותא בהאי עלמא לא נחתין לתתא עד דמתלבשין בלבושא דהאי עלמא וכלא איהו כנוונא דההוא אתר דאזיל תמן והא אוקימנא דנשמתא לא סלקא אלא בלבושא דנהיר:	כמו כן המלאכים הקדושים שלמעלה, שנאמר בהם "עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט", כשעושים שליחות בעולם הזה, אין יורדים למטה עד שמתלבשים בלבוש של העולם הזה, והכל הוא כמו שאותו מקום שהולך לשם. והרי בארנו שנשמה לא עולה אלא בלבוש שמאיר.
ותא חזי אדם הראשון כד הוה בגנתא דעדן הוה מתלבש בלבושא כנוונא דלעילא ואיהו לבושא דנהורא עלאה⁴⁵⁹⁵ כיון דאתתריך מגנתא דעדן ואצטריך לגוונין דהאי עלמא מה כתיב (בראשית ג כא) ויעש יהו"ה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם בקדמיתא הו כתנות אור⁴⁵⁹⁶ אור דההוא	ובא וראה, אדם הראשון, כשהיה בגן עדן, היה מתלבש בלבוש כדוגמא שלמעלה, והוא לבוש של אור עליון. כיון שגורש מגן עדן והוצרך לצבעי העולם הזה, מה נאמר "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם". בראשונה היו כתנות אור, אור של אותו אור עליון ששמש בו בגן עדן. משום שהרי גן עדן, אור העליון שמאיר משמש בו. ועל כן, אדם הראשון, כשנכנס לתוך הגן,

⁴⁵⁹¹ נח ע"ב רלא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁹² ח"א סו ע"א (לש"ו), ישנם ב' בחי' כלי לכל אור (עי' כעין זה במב"ש דף נו ע"א) ופרצוף, אחד לצורך עצמו, ואחד לצורך זולתו. ואותו אשר לצורך עצמו הוא כי על ידה הוא מקבל אור העליון, וע"ד לבוש הנשמה הנקרא בשם חלוקא דרבנן המוזכר בזוהר בהרבה מקומות [פ' נח סו ע"א ויחי רכד ע"א ע"ב, רכו ע"ב, תרומה קמא ע"ב קנ ע"א, ויקהל רי ע"א ע"ב, פקודי רכט ע"ב רלא ע"א, פ' שלח קסט ע"ב, פנחס ריד סע"א], כי דרך אותו הלבוש מקבל כל תחתון את אור פני מלך חיים מהאור העליון שעליו, כי זולת אותו הלבוש אי אפשר לו לקבל את האור הגדול דהעליון. ואין הכוונה שהיא מצמצם את אור העליון עצמו, אלא שהוא מצמצם את זיו דהעליון המגיע להתחתון, והוא לבוש על התחתון כדי לצמצם את זיו דהעליון המגיע אליו. והנה נמשך ונעשה הלבוש הזה מבח' הגבורות דהעליון המתנוצץ ומזהיר על התחתון, ומתנוצץ וחוזר ומתנוצץ עד שנארג ונעשה לבוש שלם אליו, ועל ידו משיג ונהנה את נועם זיו העליון המאיר עליו תמיד, ומשיג את הנועם והזיו רק ע"י לבוש הזה (ביאורים ח"ב מט ע"א).

⁴⁵⁹³ קנ ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁹⁴ רלא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁵⁹⁵ חשמ"ל דבינה (רח"ו). עי' לעיל רח ע"ב ובע"ח שער החשמ"ל פ"א וצ"ע, ועי' ספר הליקוטים שה"ש כקנ ע"ד ועי' ח"א קמב ע"ב (לש"ו). ז"ל הספר הליקוטים: תבין לבושי אדה"ר וסודם, האמור בפ' ויחי דף רכ"ד ע"א ובפ' ויקהל, גם בזוהר שיר השירים, כי הלבושים שהיו לו בג"ע דלעילא, הנתקנים מבחינת כוונת המצות, ניטלו ממנו וזכה בהם חנוך. והטעם, כי הזיהרא עילאה שהיא נשמת אדה"ר, נטלה חנוך, ונטל גם מלבושיהם העליונים. אך אדם, נטל אח"כ בחינת המלבושים התחתונים של ג"ע התחתון, הנעשים ממעשה המצות. וזהו כתנות עור, לפי שהשלימות פנימיות של אדה"ר, לא היה אלא נפש רוח, ולכן לקח לבושים תתאין. וחנוך שזכה לנשמה, לקח הלבושים העליונים. נמצא, אדה"ר כשחטא פרח נשמתו, זיהרא עילאה, והלכה מבלי לבוש עליון השייך לה, כי עבר על כוונת המצות כנודע בעץ הדעת, שאדם חב במחשבה ובמעשה, וישבה הנשמה ערומה, בסוד ימים יוצרו ולא אחד בהם, וידעו כי ערומים הם. ואח"כ שב בתשובה, ותיקן לבושים אחרים תתאין גופניים דגנתא דארעא, כמבואר פ' ויקהל. וחנוך תיקן אח"כ, וזכה אל הנשמה דאדה"ר, ומלבושיה העליונים.

⁴⁵⁹⁶ לעתיד לבוא היא נבזקת בכל הגוף, כי יהיו כל הגופות בסוד כתנות אור בא' כמו אדה"ר קודם החטא (כמ"ש ב[זהר] פ' בראשית לו ע"ב, פקודי רכט ע"ב, קדושים פג סע"א, וע' פ' שלח קסט סע"א ורע"ב, ופ' יתרו צד ע"א) (דע"ה ח"א פא ע"ב), מקבלים הצדיקים כל הזיו והזוהר דאור פני מלך חיים ית"ש הכל רק ע"י הלבושין הנז', שהם מהמעשים טובים דהתורה והמצוה, ואותן הלבושין הוא בחי' צלם האדם אשר עליו נאמר (בראשית א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו, שהוא בלבושו, אשר על ידו הוא נראה ומתגלה, והוא הכתנות אור דהנשמה שהיא מהתורה

נהורא עלאה דשמש וביה⁴⁵⁹⁷ בגין עד⁴⁵⁹⁸ בגין דהא גנתא דעד⁴⁵⁹⁹ נהורא עלאה דנהיר משמש ביה ועל דא אדם קדמא כד עאל לגו גנתא אלביש ליה קודשא בריך הוא בלבושא דההוא נהורא ואעיל ליה תמן ואי לא אתלבש בקדמיתא בההוא נהורא לא ייעול לתמן כיון דאתתריך מתמן אצטריך למלבושא אחרא⁴⁶⁰⁰ כדין ויעש יהו"ה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וכלא כמה דאצטריך והכא כגוונא דא עשו בגדי שרד לשרת בקדש לאעלא בקדשא:	הלביש אותו הקדוש ברוך הוא בלבוש של אותו אור והכניסו לשם. ואם לא התלבש בראשונה באותו אור, לא יכנס לשם. כיון שגורש משם, הוצרך ללבוש אחר, אז, "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור", והכל כמו שצריך. וכאן כמו כן עשו בגדי שרד לשרת בקדש, להיכנס בקדש.
והא אוקמוה⁴⁶⁰¹ דעובדין טבין דבר נש⁴⁶⁰² דעביד בהאי עלמא אינון עובדין משכי מנהורא דזיווא עלאה⁴⁶⁰³ לבושא לאתתקנא ביה לההוא עלמא לאתחזאה קמי קודשא בריך הוא ובההוא לבושא דלביש אתהני וחמי גו אספקלריאה דנהרא כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנועם יהו"ה ולבקר בהיכלו:	והרי פרשוה, שמעשים טובים שאדם עושה בעולם הזה, אותם מעשים מושכים מאור של הזיו העליון לבוש להתקן בו לאותו העולם להראות לפני הקדוש ברוך הוא. ובאותו לבוש שלובש, נהנה ורואה לתוך האספקלריה המאירה, כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".
ועל דא נשמתא אתלבשת בתרין עלמין למהוי לה שלימו בכלא בהאי עלמא דלתתא⁴⁶⁰⁴ ובעלמא דלעילא⁴⁶⁰⁵ ועל דא כתיב (שם קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך אך צדיקים יודו לשמך בהאי עלמא ישבו ישרים את פניך בההוא עלמא:	ועל כן הנשמה מתלבשת בשני עולמות, להיות לה שלמות בכל, בעולם הזה שלמטה ובעולם שלמעלה. ועל זה נאמר "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך". אך צדיקים יודו לשמך, בעולם הזה. ישבו ישרים את פניך, באותו עולם.
ויעש את האפוד זהב (שמות לט ב) הא	"ויעש את האפוד זהב", הרי פרשוה. אמר

והמצוה הנמשך מסוד עולם המלבוש כנז'. וכן היה לאדה"ר קודם החטא לבוש מלכות דכתנות אור לבושא דנהורא עלאה כמ"ש בפ' פקודי (דף רכט ע"ב), ועד"ז הוא למעלה למעלה, כי ישנו לכל אור בחי' לבוש וכלי אשר על ידו הוא מקבל זיו העליון כנז', והרי הוה אותה הכלי רק לצורך עצמו (ביאורים ח"ב מט ע"א).

⁴⁵⁹⁷ נוסף מרח"ו במ"מ.

⁴⁵⁹⁸ עי' פרשת שלח קסט ע"ב (לש"ו).

⁴⁵⁹⁹ בינה (רח"ו). ונלע"ד כי הוא ט"ס ותיבת בינה שהגיה הרח"ו צ"ל על תיבת נהורא עילאה וכמ"ש נמי לעיל לבושא דנהורא עילאה שכתב ע"ג חשמ"ל דבינה ש"מ דנהורא עילאה היא בינה ולפ"ז מ"ש דשמש ביה בג"ע ר"ל דאד"הר קודם החטא היו לו מלבושים מג"ע שלמעלה כמ"ש בפ' ויקהל דף ר"א ע"ב ונודע שאימא מקנא בבריאה וז"ש הזוהר אור דההוא נהורא עילאה שהיא בינה דשמש בג"ע שהיא בריאה וכן מ"ש בגין דהא גנתא דעדן שהיא בריאה נהורא עילאה שהיא בינה משמש ביה דאימא מקנא בכרסייאה בריאה, ולבושי אד"הר קודם שחטא היו מחש"מל דבריאה וכלולים עמו יציר' ועשיי' (מ"מ).

⁴⁶⁰⁰ אחרויים דתבונה (רח"ו), ועיין בפ' ויקהל דף הנז"ל מ"ש שם (מ"מ). עי' לעיל טל ע"א ע"ב (לש"ו).

⁴⁶⁰¹ ב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁰² לעיל רי ע"א ע"ב ע"ש (לש"ו)

⁴⁶⁰³ פי' מג' חשמלים דבי"ע שמהם הם לבושי הצדיקים בג"ע כמ"ש לעיל בשם הרב וז"ש לבושא לאתתקנא ביה שהוא חלוקה דרבנן (מ"מ).

⁴⁶⁰⁴ פי' גוף שבער"הז (מ"מ).

⁴⁶⁰⁵ פי' חלוקה דרבנן (מ"מ).

אוקמוה אמר רבי יוסי אפוד וחשן כחדא הו⁴⁶⁰⁶ ואוקמוה דהא באתר דהוא קיומא⁴⁶⁰⁷ קיימן כל אינון תריסר אבנין כלהו נטלי שמהן בני ישראל וכלהו תריסר תחומין⁴⁶⁰⁸ עלאין כלהו ברזא דשבטי ישראל אינון⁴⁶⁰⁹:	רבי יוסי, אפוד וחשן היו כאחד, ופרשוה שהרי במקום שהוא הקיום עומדים כל אותן שנים עשרה אבנים, כולם נוטלים שמות בני ישראל, וכולם שנים עשר תחומים עליונים, כולם הם בסוד של שבטי ישראל.
ורזא דא כתיב (שם קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהוה ששם עלו שבטים אלן אינון תריסר שבטין עלאין לעילא⁴⁶¹⁰ דאינון שבטי יה⁴⁶¹¹ דהא שמא דא עדות לישראל⁴⁶¹²:	וסוד זה נאמר "ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'". ששם עלו שבטים, אלו שנים עשר שבטים עליונים למעלה, שהם "שבטי יה", שהרי שם זה "עדות לישראל".
אמר רבי חייא תרי זמני כתיב שבטים⁴⁶¹³ אלא ששם עלו שבטים אלן שבטין דלתתא⁴⁶¹⁴ שבטי יה אלן שבטין דלעילא⁴⁶¹⁵ עדות לישראל דא רזא דשמא קדישא עלאה⁴⁶¹⁶ דא דאקרי עדות כמה דאת אמר (שם קלב יב) ועדותי זו אלמדם ואינון תריסר שבטין קדישין עלאין אינון תריסר⁴⁶¹⁷ אבנין קדישין ועל דא אינון קיימין לתתא⁴⁶¹⁸ כגוונא דלעילא וכל אינון שמהן דתריסר שבטין כלהו גליפאן באינון אבנין⁴⁶¹⁹ וכהנא רבא נטיל לון:	אמר רבי חייא, שתי פעמים נאמר שבטים, אלא, "ששם עלו שבטים" אלו השבטים שלמטה, "שבטי יה" אלו השבטים שלמעלה. "עדות לישראל", זה השם הקדוש העליון הזה שנקרא עדות, כמו שנאמר "ועדותי זו אלמדם". ואותם שנים עשר שבטים קדושים עליונים הם שנים עשרה אבנים קדושות, ולכן הם עומדים למטה כדוגמא שלמעלה, וכל אותם שמות של שנים עשר השבטים, כולם חקוקים באותן אבנים, והכהן הגדול נוטל אותם.
תא חזי יעקב כד הוה אזיל לחרן מה כתיב (בראשית כח יח) ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו אלן תריסר אבנין קדישין⁴⁶²⁰ וכלהו אתעבירו חד אבנא דכתיב (שם כב) והאבן הזאת אשר שמתני מצבה וקרי להו אבן מאי טעמא בגין דכלהו תריסר אבנין אתכלילו באבנא חד קדישא עלאה⁴⁶²¹ דאיהי לעילא מנהון דכתיב והאבן הזאת	בא וראה, כשיעקב היה הולך לחרן, מה נאמר "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו". אלו שנים עשרה אבנים קדושות, וכולן נעשו אבן אחת, שנאמר "והאבן הזאת אשר שמתני מצבה". וקורא להן אבן, למה, משום שכל שנים עשרה האבנים נכללו באבן קדושה עליונה אחת, שהיא מעליהן, שנאמר "והאבן הזאת
רל/א	

- ⁴⁶⁰⁶ פי' אפוד מ' וחשן ות"ת (מ"מ).
⁴⁶⁰⁷ פי' חשן שהוא ת"ת (מ"מ).
⁴⁶⁰⁸ י"ב צירופי הוי"ה (רח"ו).
⁴⁶⁰⁹ פי' הם י"ב כמו השבטים (מ"מ).
⁴⁶¹⁰ פי' י"ב צירופי הוי"ה (מ"מ).
⁴⁶¹¹ פי' שיצאו מא"ו הנק' י"ה (מ"מ).
⁴⁶¹² פי' י"ה שהם א"ו הם עדות לזעיר כמ"ל (מ"מ).
⁴⁶¹³ פי' בתמיה ולפי דבריך שבטים דקרא וכן שבטי יה הם י"ב צירופי הוי"ה (מ"מ).
⁴⁶¹⁴ פי' הם י"ב בקר (מ"מ).
⁴⁶¹⁵ פי' י"ב צירופי הוי"ה (מ"מ).
⁴⁶¹⁶ פי' בינה (מ"מ). רכא ע"ב (הערת הזהר).
⁴⁶¹⁷ פי' י"ב צירופי הוי"ה (מ"מ).
⁴⁶¹⁸ פי' י"ב אבנים שהיו בחשן הם כנגד י"ב צירופי הוי"ה וי"ב בקר שלמעלה וז"ש כגוונא דלעילא (מ"מ).
⁴⁶¹⁹ פי' באבנים שבחשן (מ"מ).
⁴⁶²⁰ י"ב מלאכים, י"ב בקר (רח"ו).
⁴⁶²¹ פי' מלכות (מ"מ).

אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים ⁴⁶²² יהיה בית אלהים ⁴⁶²³ :	
ולכן כאן הכהן הגדול היה שם אותן על לבו לזכרם תמיד, שנאמר "ונשא אהרן את שמות בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד". ולכן הכל הוא בסוד של שנים עשר, שנים עשר עליונים טמונים למעלה שנגזזו בסוד עליון קדוש, והם הסוד של התורה, ויוצאים מקול דק אחד, והרי פרשוה. שנים עשר אחרים טמונים למטה כמו שהם, ויוצאים תוך קול אחר שהיא אבן, שנאמר "משם רועה אבן ישראל".	ועל דא הכא כהנא רבא ⁴⁶²⁴ שוי לון על לביה ⁴⁶²⁵ לדכרא (לרעוא) להון ⁴⁶²⁶ תדיר ⁴⁶²⁷ את דכתיב (שמות כח כט) ונשא אהרן ⁴⁶²⁸ את שמות בני ישראל על לבו לפני יהוה תמיד ובגין כך כלא איהו ברזא דתריסר ⁴⁶²⁹ תריסר עלאין ⁴⁶³⁰ טמירין לעילא דאתגניזו ברזא עלאה ⁴⁶³¹ קדישא ואינון רוז דאורייתא ⁴⁶³² ונפקי מקול חד דקיק ⁴⁶³³ והא אוקמוה תריסר אחרנין ⁴⁶³⁴ טמירין לתתא כגוונא דלהון ונפקי גו קלא אחרא דאיהי אבן דכתיב (בראשית מט כד) משם רועה אבן ישראל:
ולכן פרשוה בסוד הנאמר "ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן", זו השכינה שנקראת "אבן בוחן", "אבן ישראל". שגוללים	ועל דא אוקמוה ברזא דקרא דכתיב (שם כט ג) ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן דא שכינתא דאקרי אבן בחן ⁴⁶³⁵

⁴⁶²² דהיינו קמה דהיינו מתעלת למעלה דהיינו בית אלהים, ואם כן לפי זה נלמוד לשנים עשר אבנים שהם למטה שני עשר אבנים אלו שהיא מתקשטת עמהם, ולא כדקא סלקא דעתין שהם שנים עשר אלכסונין עילאין (אור יקר).

⁴⁶²³ פי' בית בינה ובית גבורה כמ"ש בפ' ויצא (מ"מ).

⁴⁶²⁴ היה ראוי שיהיה במקדש ענין מה ירמוז אליהם, אמנם היותם בבגדי כהונה אינו אלא לרמוז שהם למטה תיקונין תתאין, והכהן נוטלם להזכירם לרצון למעלה (אור יקר).

⁴⁶²⁵ והנה ממה דשוי לון על לביה מורה שהם במלכות כתפלה של יד שהיא כנגד הלב (אור יקר).
⁴⁶²⁶ לרעוא להון - דהיינו שהכהן הוא החסד, והוא מקום אשד נחלי הרצון העליון כנודע כי חסד עליון דבכתר מאיר תמיד בחסד סתם, ולהיות אבנים אלו תדיר מאירים מהחסד והרצון ההוא, היה לובשם "לרעוא להון" (אור יקר).

⁴⁶²⁷ ירצה שהם בחינה שבהסתר פנים מחשכת מפני שהם אבנים למטה, ולכך צריכים "תדיר" שלא תחשיך אור אבנים אלו (אור יקר).

⁴⁶²⁸ הנה המלת נשא גם כן הכרח שהם למטה ואהרן איש החסד נושאם למעלה ממחיצתם (אור יקר).

⁴⁶²⁹ אפשר דהכי קאמר בגין כך שהם מתבחנו למטה בשנים עשר אבנים שהם שנים עשר הנהגות, הוא הטעם והסבה שהם שנים עשר למעלה, שלא היה ראוי שיתבחנו לשנים עשר אלא מלמטה הוחקקו למעלה שנים עשר אבנים שנים עשר גבולים והיינו "כולא איהו ברזא דתריסר", אלא שקשה לי להאי פירושא למה יהיה בסבה שנים עשר מחמת המסובב, ואפשר דהיינו מפני השתרשם שם ואינו מן הרחוק שהרי שם בן ארבע עולה במלואו עשר יו"ד ה"א וא"ו ה"א אמנם שם אדנ"י עולה שנים עשר אלף דלת נון יוד, מפני ששם בן ארבע מתבחן בעשר ספירות, אמנם מדת המלכות אינה עולה עשר אלא בארבעה בחינות שנים עשר הנהגות כדפירשנו, ומחמת מציאותה ימצאו למעלה בטמירי שנים עשר "תריסר עילאין" הם בסוד שם יהו"ה (אור יקר). מקץ קצט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶³⁰ ו"ק דז"א (רח"ו). ור"ל שו"ק כל אחר כלול מחבירו הם י"ב. א"נ י"ב צירופי הוי"ה שבו"ק דזעיר (מ"מ).

⁴⁶³¹ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁶³² פי' זעיר הנק' תורה שבכתב (מ"מ).

⁴⁶³³ בינה (רח"ו).

⁴⁶³⁴ דבריאה (רח"ו). ור"ל י"ב בקר (מ"מ).

⁴⁶³⁵ ושיעור הכתוב וירא והנה בשדה היא ציון וכמ"ש במדרש רבא בפ' ויצא ג' עדרי צאן הם כהנים לויים וישראלים שיונקים משם השפע וזהו כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים שהם ישראל והאבן גדולה זו רוח הקודש שהיא ע"פ הבאר שהוא ציון כי שם צוה ה' את הברכה, ונאספו שמה כל העדרים הם ישראל שהיו מתקבצים שם בג' רגלים ומחמת עונם וגללו את האבן לגלות לח"ל וזהו מעל פי הבאר, ומ"ש והשקו את הצאן ר"ל ע"י התורה של ישראל, אזי והשיבו את האבן למקומה בימי המשיח ב"ב, א"כ ונאספו שמה וכו' הם ו"ק דזעיר שנקרא' עדרים ואינם עדרים דרישא דקרא כמ"ש בזהר ויצא וגללו וכו' ע"ד השליך משמים ארץ ומי השליכה ת"ת ישראל

(ישעיה כח טז) אבן ישראל (בראשית מט כד) דמגנדרין לה ועאלין⁴⁶³⁶ לה בגלותא וכתיב (שם) והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה ועל שמה אקרון כלהו אבנין:	אותה ומכניסים אותה לגלות, ונאמר "והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה", ועל שמה נקראים כל האבנים.
וכמה אבנין לאבנין אית אבנין [ואית אבנין אית אבנין] יסודי ביתא⁴⁶³⁷ דכתיב (מ"א ה יז) ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית ואית אבנין עלאין יקירין⁴⁶³⁸ ואינון [אלין תריסר אינון תריסר אינון] (תריסר) [אלין תריסר ואינון] ארבע סדרין תלתא תלתא לכל סדרא לארבע רוחי עלמא כגוונא דא אינון ארבע דגלים דהו אזלי במדברא ואינון תריסר שבטין תלתא תלתא לכל סטרא לארבע רוחי עלמא וכלא רוא חדא והא אוקמוה:	וכמה אבנים לאבנים. יש אבנים ויש אבנים, יש אבנים יסודי הבית, שנאמר "ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית". ויש אבנים עליונות נכבדות, והן (אלו) שתיים עשרה, והן ארבע מערכות, שלש שלש לכל מערכה לארבעה רוחות העולם. כמו כן אותם ארבעה דגלים שהיו הולכים במדבר, והם שנים עשר שבטים, שלשה שלשה לכל צד לארבעה רוחות העולם. והכל סוד אחד, והרי פרשוה.
ותא חזי בשעתא דכהנא רבא הוה שוי אלין תריסר אבנין ולביש לון בחושנא ואפודא כדין שריא עליה שכינתא ואינון תריסר אבנין גליפין בשמהן דכלהו שבטין וכל שבטא ושבטא אתגליף על אבנא חד משקען הוו אתוון על אבנין וכד נהירין [אבנין] אתוון הוו בלטיין לבר ונהרין על מה דאצטריכו:	ובא וראה, בשעה שהכהן הגדול היה שם את שתיים עשרה האבנים הללו ולובש אותן בחושן ואפוד, אז שרתה עליו שכינה, ואותן שתיים עשרה אבנים חקוקות בשמות כל השבטים, וכל שבט ושבט חקוק על אבן אחת. שקועות היו האותיות על האבנים, וכשהאירו האבנים, היו האותיות בולטות החוצה ומאירות על מה שהוצרכו.
(ובאתוון⁴⁶³⁹) ובשבטין כלהו לא הוו תרין אתוון⁴⁶⁴⁰ ח' ט' בגין דלא אשתכח חובה בכלהו אמר רבי חזקיה אי הכי ח' דשמה⁴⁶⁴² גרים יאות אבל ט' דאיהי את טב ותנינן מאן דחמי את ט' בחלמיה טב ליה בגין דביה פתחה אורייתא כי טוב דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב והואיל והיא את טב אמאי לא אכתוב באינון שבטין:	ובכל השבטים לא היו שתי האותיות ח' ט', בשביל שלא נמצא חט"א בכולם. אמר רבי חזקיה, אם כך, ח' שהשם גורם, נאה. אבל ט', שהיא אות טובה, ושנינו, מי שרואה ט' בחלומו טוב לו, משום שבה פתחה תורה כי טוב, שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב", והואיל והיא אות טובה, למה לא נכתבה באותם שבטים.
אמר ליה בגין דסמיכין תרין אתוון אהרדי⁴⁶⁴³ ותו דהא את ט' גניז וטמיר	אמר לו, משום שסמוכות שתי האותיות זו לזו. ועוד, שהרי האות ט' גנוזה וטמונה, והיא מאירה את האור של כולם, שהרי אות

שהוא זעיר וכן כתיב בני אמי נחרו בי והם ו"ק דזעיר כמ"ש בפ' אחרי מות, ואם ישראל והשקו את הצאן אזי והשיבו העדרים הנזכרים את האבן למקומה בסוד ו' יקים לנו"ן כפופה (מ"מ).

⁴⁶³⁶ ואעלין (דפ"ו).

⁴⁶³⁷ הם י"ב צירופי הוי"ה שמייסדים המ' הנק' בית (מ"מ).

⁴⁶³⁸ פי' י"ב בקר (מ"מ).

⁴⁶³⁹ דבשבטין (נוסף בדפ"ו).

⁴⁶⁴⁰ קנב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁴¹ פי' באותיות השבטים כולם לא היה בהם ח' ט' אבל באבני אפוד היו כתובים אברהם יצחק ויעקב שבטי ישורון כמ"זל (מ"מ).

⁴⁶⁴² דשמא (דפ"ו).

⁴⁶⁴³ פי' החי"ת חופפת על ט' בסוד ערלה ע"ג ברית (רח"ו).

⁴⁶⁴⁴ יסוד אימא לפעמים נקרא כן (רח"ו). ולפ"ז מ"ש ואיהו נהיר נהירו דכולהו היינו שהבינה מאירה להם (מ"מ).

ואיהו נהיר נהירו דכלהו דהא את דא נהירו דכלהו הוי ולא נהירו אשתכח בר מאת דא דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב והוא נהירו דההוא נהורא דגניז וטמיר ועל דא כתיב (תהלים פד יב) לא ימנע טוב להולכים בתמים ודא איהו נהורא דכלהו שבטין ובגין כך לא אתגלף בהו ותו דכלהו תריסר נפקי מגו אכסדרא דא⁴⁶⁴⁵ טמירא דאיהי ברזא דאת ט' ובגין כך איהו טמיר וגניז ולא אתחזי בהו:	זו היא האור של כולם, ואין אור נמצא חוץ מהאות הזו, שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב". והוא האור של אותו האור שגנוז וטמיר. ועל זה נאמר "לא ימנע טוב להולכים בתמים". וזהו האור של כל השבטים. ולכן לא נחקקה בהן. ועוד, שכל השתים עשרה יוצאות מתוך האכסדרה הזו הטמונה שהיא בסוד האות ט', ולכן היא טמונה וגנוזה ואינה נראית בהן.
תא חזי כל הני אבנין קיימי בארץ את וניסא וכלהו כד הוו נהרין כדין כהנא רבא הוו נהירין אנפוי ואתון נהרין ובלטין לאשתמודעא לבר וכד הוו נהרין אנפוי דכהנא כדין הוו אשתמודעאן בליטו דאתון דאיהו לטב ובדא אשתמודע כהנא אי זכאה הוא⁴⁶⁴⁶ אי לאו ועל דא כלא איהו באת וניסא והא אוקמוה:	בא וראה, כל אותן אבנים עומדות בדרך אות ונס, וכולן כשהאירו, אז פני הכהן הגדול היו מאירות, והאותיות מאירות ובולטות להודיע לחוץ. וכשהיו מאירים פני הכהן, אז היו נודעות בליטות האותיות שהוא לטוב, ובזה נודע הכהן אם צדיק האיש אם לא. ועל כך הכל הוא באות ונס, והרי פרשוה.
רבי אבא הוה שכיח קמיה דרבי שמעון אמר ליה הא דכתיב (שמות כח ל) ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התמים⁴⁶⁴⁷ ותנינן אורים דנהרין במלה דאצטריכו תומים דאשלימו במלייהו תו אנן צריכינ למנדע⁴⁶⁴⁸:	רבי אבא היה מצוי לפני רבי שמעון. אמר לו, זה שנאמר "ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים". ושנינו, אורים, שמאירים בדבר שהוצרכו. תמים, שהיו שלמים בדבריהם. עוד אנו צריכים לדעת.
אמר ליה ודאי ווהכין (להכי) איהו חשן ואפוד לקבל אורים ותומים ודא רוא דתפלין וקשרא דתפלין לקבל תרין אלין פתח ואמר (שם לג כג) וראית את אחורי ופני לא יראו וראית את אחורי הא תנינן דאחזי ליה קודשא בריך הוא למשה קשר של תפלין ופני אלין תפלין ממש ופני אינון תפלין דאינון רוא עלאה שמא קדישא	אמר לו, ודאי, וכך הוא, חושן ואפוד כנגד אורים ותמים, וזהו סוד התפלין וקשר התפלין כנגד שני אלה. פתח ואמר "וראית את אחורי ופני לא יראו". "וראית את אחורי", הרי שנינו שהראה לו הקדוש ברוך הוא למשה קשר של תפלין. "ופני", אלו תפלין ממש. "ופני" הם תפלין, שהן סוד עליון השם הקדוש.

⁴⁶⁴⁵ יסוד הבינה (רח"ו). ולפ"ז החילוק שבין פי' ב' לג' שלפי' ב' הטעם שלא נכתבה ט' בשבטים מפני שהיא רומזת לאימא שגנוזה וטמירא ומאירה לכולם, ולפי' הג' מפני שיצאו ממנה, ונל"ע עד מש"ל דהא את ט' גניז וטמיר הוא חסד שמאיר לכולם כנודע בסוד יומא דכליל כולהו, ובזה א"ש מה בין סי' ב' לג' (מ"מ).

⁴⁶⁴⁶ פי' כשמאירים פני הכהן אזי אנו יודעים שהכהן הוא צדיק ואם לאו בודאי שאינו הגון (מ"מ).
⁴⁶⁴⁷ בתוך החושן הוא האורים והתומים, והוא החו"ג דהדעת עלאה, מהתריין מזלין, אוירא דכיא ואשא דכיא ע' שער מ"ן ומ"ד (דרוש י), והם מתגלים בלבו של ז"א מהיסוד דאימא המסתיים שם, ואותן החו"ג הם האורים והתומים אשר בחושן על לבו, כי החושן שהוא ז"א, הרי הוא מתחיל מלבו של אר"א בהיותן לפרצוף אחד עם ישס"ת, וכן הם מתגלים ג"כ בלבו של ז"א מהיסוד דאימא, שהוא שורש לאה ורחל, שהם חושן ואפוד דז"א כנ"ל בסמוך. ועכ"פ הוא כי סוד האורים והתומים הם החו"ג דהדעת עלאה, והם ג' היות דע"ב, שהוא גימ' חסד, ושלשתן הם רי"ו, שהוא גימ' גבורה, וכמ"ש במ"ן ומ"ד (דרוש י), והם סוד אורים ותומים שהם שמות של ע"ב, וכמ"ש בעל הטורים בפר' תצוה (כח פסוק ל). וע' רש"י ורמב"ן שם ובזוה"ק (פקודי דף רל ע"א וע"ב). אמנם בלק"ת (פר' תצוה בטע"מ שם) אמר כי השמות של אורים ותומים היו שם של מ"ב (דפשוט ומלא ומלא דמלא) ושל ע"ב, והם ג"כ החו"ג הנז' (דע"ה ח"ב קג ע"ד).
⁴⁶⁴⁸ (נ"א האי רזא) (נוסף בדפ"ו).

רל/ב	
אחורי איהו רזא⁴⁶⁴⁹ דקשרא דתפלין והא ידיעא לגבי חברייא⁴⁶⁵⁰ בגין דדא אספקלריאה⁴⁶⁵¹ דנהרא ודא איהי אספקלריאה דלא נהרא⁴⁶⁵²:	"אחורי", הוא סוד קשר התפלין. והרי ידוע לחברים. משום שזו אספקלריה המאירה, וזו אספקלריה שאינה מאירה.
לקבל דא אורים⁴⁶⁵³ דנהרין במלייהו⁴⁶⁵⁴ תומים דאשלימו⁴⁶⁵⁵ במלייהו דא פנים ודא אחור⁴⁶⁵⁶ ורזא דא קול ודבור⁴⁶⁵⁷ קול אנהיר ודבור למללא דבור אשלים מלה ותדיר דא בדא סלקן⁴⁶⁵⁸ ולא אתפרשן⁴⁶⁵⁹ דא מן דא לעלמין⁴⁶⁶⁰ ובגין כך חשן ואפוד דא פנים ודא אחור⁴⁶⁶¹ וכלא רזא חדא בלא פרישו כלל⁴⁶⁶²:	כנגד זה, אורים, שמאירים בדבריהם. תמים, שמשלימים בדבריהם. זה פנים וזה אחור. וסוד זה, קול ודבור. הקול מאיר לדבור לדבר, הדיבור משלים את הדבר. ותמיד זה בזה עולים ולא נפרדים זה מזה לעולמים. לכן חושן ואפוד, זה פנים וזה אחור, והכל סוד אחד בלי הבדל כלל.

⁴⁶⁴⁹ מודה עוד על העלם הסוד כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁶⁵⁰ סוד העלמים, ולדעת מה בין זה לזה נדע מהמדות התחתונות (אור יקר).

⁴⁶⁵¹ דהיינו למטה במקומם ומכאן נקיש לנעלמות (אור יקר).

⁴⁶⁵² מ"ש "וראית את אחורי" (שמות לג כג), ואמרו בזוה"ק (פקודי דף ר"ל רע"ב) כי כ"ז היה ג"כ רק ע"י אספקלריא דלא נהרא וכו' מעשה המשכן אשר הראה לו הקב"ה בהר הנה היה ג"כ רק ע"י אספקלריא דלא נהרא (כללים ח"ב ו ע"ד), ע"י זהר ח"ב מג ע"ב, התפילין של ראש הם מהמוחין עצמן, אבל הקשר של ראש הוא רק ע"י הארת הד' מוחין הנמשך בדרך אור חוזר מהפנים לאחור. וכן הוא עוד, כי הנה התפילין הרי הם ד' פרשיות וד' בתים, והפרשיות הם מהמוחין עצמן דז"א והבתים הם מלבושי המוחין שהם נה"י דאימא, והאור חוזר שהוא הארת הד' מוחין החוזר מהפנים לאחור, הנה הוא מתלבש בהמלכות דאימא אשר היא דבוקה עם הנה"י, ומקומה הוא בהדעת דז"א, והנה בה מתלבש האור חוזר הנז' ויוצא לחוץ במקום העורף. והנה באשר שהוא רק הארה לבד הנמשך מהד' פרשיות בדרך אור חוזר, והוא מתלבש בהמלכות שהוא בחי' עור (כי העור הוא מלכות המקפת את הכל, ע' פרקי הצלם רפ"ב), לכן הוא הקשר ג"כ רק בבחי' עור לבד, והוא הקשר של ד' משום שהוא מהארת הד' פרשיות כנז', והוא בסוד אספקלריא שאינה מאירה, כי הרי היא רק עור לבד וכו' (כללים ח"ב ז ע"ג), כל המראה הזה הנה היה ג"כ רק באספקלריא שאינה מאירה כמ"ש בזוה"ק (פ' פקודי ר"ל סע"א ורע"ב). אמנם משה רבנו הנה הבין את הדברים על אמיתתו, שאין בזה באמת שום מראה כלל, וזהו שהעיד עליו הקב"ה ואמר (במדבר יב ח) ותמונת ה' יביט, ולשון יביט הוא על התבוננות הדבר ועיון השכלי (כללים ח"ב ח ע"א).

⁴⁶⁵³ לשון אספקלריא דנהרא (רח"ו).

⁴⁶⁵⁴ סוד אורים ותומים שהם שמות של ע"ב (דע"ה ח"ב קד ע"א).

⁴⁶⁵⁵ לשון יונתי תמתי (רח"ו במ"מ).

⁴⁶⁵⁶ לא שהם ממש אספקלריא וכו' אלא "לקבל" דהיינו שהם למעלה מאירים בסוד אברי הראש, ותחלה מציאות שמם יורה על אורים, ומחמת שהם אור דק הם נעלמים, וגמר הפרי והאור שיתבשל "תמים" במלכות "דאשלימו" והיינו בסוד קשר של תפילין, "דא פנים ודא אחור" (אור יקר).

⁴⁶⁵⁷ והענין כי קול ודברו עליון הם בבינה שהקול נובע מהגרון העליון, ועדין אינו גילוי אמתי מפני שהקול הוא כמו אור נהרין במלייהו, שאם לא היה קול לא היה דברו מאיר ונגמר אלא על ידי קול, וקול אין בו חתוך ופסוק קולות שהם אותיות אלא דבור גומר "ואשלים", וכמו שענין תפילין וקשר של תפילין היו כולם בתפארת שהוא סוד פה וגרון למעלה קול ודבור למעלה, היינו ונתת אל חשן המשפט דהיינו בתפארת את האורים והתומים שהכל בחינה בו כדפירשנו, ואל תתמה על הענין כי כל מקום שאלו השתי מדות באים שניהם מיוחדים (אור יקר).

⁴⁶⁵⁸ אם במציאות המלכות שניהם יחד אם במציאות התפארת שניהם יחד, שאפילו שאנו אומרים שנסר הקדוש ברוך הוא את חוה מאדם הראשון, כתיב ויסגור בשר תחתנה דהיינו מציאות אשר בו ממנה ומציאותו בה, והיינו בשר מבשרי מצד בחינת ה' אשר בו ועצם מעצמי מצד ו' שבו (אור יקר).

⁴⁶⁵⁹ הקדמה ז ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁶⁰ בכל איזו בחינה שיהיה, ובגין כך חשן ואפוד הם מציאותם למטה גם כן דומה לתפילין וקשר של תפילין (אור יקר).

⁴⁶⁶¹ והם בגוף אחד, והיינו שזכר ונקבה שניהם גוף אחד אלא שזה פני הגוף וזה אחורי הגוף, והיינו שש קצוות הם פנים אחור, מדת יום מדת לילה ששה ימים ששה לילות (אור יקר).

אמר לו, אם כך שאינם נפרדים לעולמים, ומי שהפרידם הרי שנינו, שנאמר "מפריד אלוף", מה זה שנאמר "ויהי בברוח אביתר בן אחימלך אל דוד קעילה אפוד ירד בידו", ואילו חושן לא נאמר.	אמר ליה אי הכי ⁴⁶⁶³ דלא מתפרשן לעלמין ומאן דאפריש לון הא תנינן דכתיב (משלי טז כח) מפריד אלוף מהו דכתיב (ש"א כג ו) ויהי בברוח אביתר בן אחימלך אל דוד קעילה אפוד ירד בידו ואלו חשן לא קאמר:
אמר לו, ודאי כך הוא. כל מה שהוא חשוב, הוא טמון וגנוז, ולא נזכר כל כך. כמו כן נושאי אפוד בד, מה שהוא בגלוי יותר, הוא נזכר, בשביל שמתכסה מה שהוא בגניזות וטמירות, ועל כן נזכר מה שהוא בגלוי יותר.	אמר ליה ודאי הכי הוא כל מה דהוא חשיב איהו טמיר וגניז ולא אדכר כל כך כגוונא דא (שם כב יח) נושאי אפוד בד מה דאיהו באתגליא יתיר איהו אדכר בגין דיתכסי מה דאיהו בגניזו וטמירו ועל דא אדכר מה דאיהו באתגליא יתיר:
ולכן השם העליון הוא סוד בהחבא וגניזות, ולא נזכר אלא בשם שהוא בהתגלות. זה נזכר, וזה נגנז. זה בגלוי וזה בנסתר. וכל מה שהתגלה, הוא נזכר לעולמים. השם הגנוז הוא יהו"ה, השם שהוא בהתגלות הוא אדנ"י. ועל זה נכתב באותיות טמונות ונקרא באותיות הללו ונתכסה זה בזה, להיות הכבוד העליון טמון וגנוז לעולמים. שכל דרכי התורה כך הם, גלוי ונסתר. וכל דברי העולם, בין של העולם הזה ובין של העולם שלמעלה, כולם טמונים וגלויים.	ובגין כך שמא עלאה ⁴⁶⁶⁴ איהו רזא בטמירו וגניזו ולא אדכר אלא בשמא דאיהו באתגליא דא אדכר ודא אנניז דא באתגליא ודא בסתירו וכל מה דאתגליא איהו אדכר לעלמין שמא דגניז איהו יהו"ה שמא דאיהו באתגליא איהו אדנ"י ועל דא אכתוב באתון טמירין ואקרי באתון אלין ⁴⁶⁶⁵ ואתכסי דא בדא למהוי יקרא עלאה טמיר וגניז לעלמין דכל ⁴⁶⁶⁶ ארחי דאורייתא ⁴⁶⁶⁷ הכי הוא אתגליא וסתימא וכל מלין דעלמא בין דעלמא דין ובין דעלמא דלעילא כלהו איהו טמיר וגליא:
פתח ואמר "ויאמרו אליו הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת לנו וגו'". בפסוק הזה יש להתבונן, כולם שאלו בסוד החכמה, שנאמר "הגידה נא לנו באשר למי". "באשר", שאלו בסוד החכמה. כאן שאלו סוד שהוא בנגלה, לדעת אם בא מזרעו של יוסף, שכיון שראה הים את ארונו, מיד נבקע והיה יבשה,	פתח ואמר (יונה א ח) ויאמרו אליו הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת לנו וגו' האי קרא אית לאסתכלא ביה כלהו ברזא דחכמתא שאילו דכתיב (שם) הגידה נא לנו באשר למי ובאשר רזא דחכמתא שאילו הכא שאילו רזא דאיהו באתגליא למנדע ⁴⁶⁶⁸

⁴⁶⁶² שאינו דבר המתפרד לחלק, והמפריד נקרא נרגן מפריד אלוף לא שאינו מיוחד אלא מפריד המיוחד נמי, שחס ושלום מפריד אדם שלם חציו מחציו, והיינו זכר ונקבה בראם ויקרא את שמן אדם שניהם יחד, ולכך כל מקום ואיזו בחינה שהם באים נרמזים יחד, ולכך באורים ותומים שנים יחד, בחשן ואפוד שניהם יחד, ואין תימה (אור יקר). ולא יזח החשן מעל האפד (רח"ו).

⁴⁶⁶³ אין ספק שאין ראוי לאדם שיהיה תופס במלכות בפירוד חס ושלום שהרי כתיב ונרגן מפריד אלוף, אמנם קאמר אי הכי, אי אמרת בשלמא כדקא סלקא דעתין מעיקרא משום דהוה סלקא דעתין כי חשן ואפוד יהיו במלכות שניהם, ויקרא חשן המשפט המתייחד במשפט, ועם היות שכתוב ולא יזח החשן מעל האפוד היינו שהם שתי בחינות במלכות האחת נקראת חשן והשנית נקראת אפוד, ועם כל זה אין ראוי להפרידם, אמנם אם הם נפרדות מי שיתפוס באפוד אינו מפריד שהרי הוא תופס בחינה אחת מהמלכות, ומי שיתפוס שניהם תופס בשתי בחינות שבמלכות, ולכך אפוד ירד בידו שתפס בחינה אחת, אלא השתא דפרשת דחשן ואפוד תפארת ומלכות, והשתא ולא יזח החשן מעל האפוד טעמא משום דכתיב מפריד אלוף (אור יקר).

⁴⁶⁶⁴ פי' זעיר הנק' הוי"ה (מ"מ).

⁴⁶⁶⁵ פי' ניכתב הוי"ה ונקרא אדנ"י (מ"מ).

⁴⁶⁶⁶ צט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁶⁷ פי' גם בתורה יש בה סוד ופשט (מ"מ).

⁴⁶⁶⁸ פי' שאלו לו הדבר הנגלה אם הוא מזרע יוסף או יעקב כדי לידע אם הוא ירא שמים או לאו וכבסמוך, ומ"ש מיד הירדן יסוב לאחור, פי' שגם הירדן בזכות יוסף יסוב לאחור, ושיעור הכתוב

אי מזרעא דיוסף קאתי דימא כיון דחמא ארונא דיליה מיד אתבקע והוה יבשתא דכתיב (תהלים קיד ג) הים ראה ויננס הים ראה ההוא דכתיב ביה (בראשית לט טו) ויננס ויצא החוצה מיד הירדן יסוב לאחור:	שנאמר "הים ראה ויננס". הים ראה את אותו שנאמר בו "וינס ויצא החוצה". מיד, הירדן יסוב לאחור.
ועל דא שאילו ליה באשר דכתיב ביה ביוסף (שם ט) באשר את אשתו אי⁴⁶⁶⁹ מההוא זרעא קא אתית צלי דישתוק ימא מינן למי ואי מזרעא דיעקב קא אתית דכתיב ביה (שם לב יח) למי אתה ואנא⁴⁶⁷⁰ תלך ואינון הוו מלאכין קדישין דשדר בשליחותיה ואשתויב מההוא עאקו צלי למרך וישדר מלאכיה ונשתויב מההוא עאקו:	ועל כן שאלו אותו "באשר", שנאמר בו ביוסף "באשר את אשתו". אם באת מאותו הזרע, התפלל שישתוק הים מאתנו. "למי", ואם באת מזרעו של יעקב, שנאמר בו "למי אתה ואנה תלך". והם היו מלאכים קדושים ששלח בשליחותו ונצל מאותה צרה. התפלל לרבונך, וישלח מלאכו ונצל מאותה צרה.
ואי לאו מה מלאכתך במה אשתדלותך בכל יומא ומאין תבא מאן אינון אבהתך מה ארצך אי היא ארעא דאתחזיא לאתענשא ואי מזה עם אתה אי הוא עמלק או חד משבעה עממין דאתחזון לאתענשא כלא שאילו ליה כדקא יאות:	ואם לא, "מה מלאכתך", במה אתה מתעסק בכל יום. "ומאין תבוא", מי הם אבותיך. "מה ארצך", אם היא ארץ שראויה להענש. "ואי מזה עם אתה", אם הוא עמלק או אחד משבעה עממים שראויים להענש. הכל שאלו אותו כראוי.
מה אתיב לון (יונה א ט) ויאמר אליהם עברי אנכי מההוא זרעא דאברהם העברי דאקדיש שמא דמאריה בכל יומא בעלמא ואת יהוה אלהי השמים אני ירא וגו' אינון לא שאילו ליה אלא מלה באתגליא ובאתכסיא למנדע ביה⁴⁶⁷¹ ואיהו אתיב לון כלא באתגליא:	מה השיב להם. "ויאמר להם עברי אנכי", מאותו זרע של אברהם העברי שקדש את שם רבונו בכל יום בעולם. "ואת ה' אלהי השמים אני ירא וגו'", הם לא שאלו אותו אלא דבר בנגלה ובנסתר לדעת בו, והוא השיב להם הכל בנגלה.
מה כתיב (יונה א י) וייראו האנשים יראה גדולה כיון דשמעו שמא דקודשא בריך הוא מיד דחילו בגין דכלהו הוו ידעין נסין וגבוראן דעבד קודשא בריך הוא בימא וכיון דאמר לון שמא דקודשא בריך הוא מיד דחילו קמיה דחילו סגיא:	מה נאמר "וייראו האנשים יראה גדולה". כיון ששמעו את שמו של הקדוש ברוך הוא, מיד פחדו, משום שכולם היו יודעים את הנסים והגבורות שעשה הקדוש ברוך הוא בים. וכיון שאמר להם את שמו של הקדוש ברוך הוא, מיד פחדו לפניו פחד רב.
תו אמר לון דאיהו ערק מקמי קודשא בריך הוא ועל דא אמרו ליה (שם יא) מה זאת עשית דאנת ערקת מקמיה ולא עבדת פקודוי ובגין כך מה זאת עשית דאנת עברת על פקודי דמארך:	עוד אמר להם שהוא בורח מלפני הקדוש ברוך הוא, ועל כן אמרו לו, "מה זאת עשית" שאתה ברכת מפניו ולא עשית מצוותיו, ולכן "מה זאת עשית" שאתה עברת על מצוות רבוך.

הים ראה אותו דכתיב ביה ויננס ובכח זה וינס גם הוא, וגם הירדן יסוב לאחור בזכות יוסף ג"כ וכמר"זל (מ"מ).

⁴⁶⁶⁹ אם (דפ"ו).

⁴⁶⁷⁰ ואנה (דפ"ו).

⁴⁶⁷¹ פירוש הם שאלוהו דברים הנגלים אם הוא מזרע יוסף או מזרע יעקב ומה מלאכתך וכו', לידע דברים המנוסים אם הוא ירא שמים אם לאו, ומ"ש ואיהו אתיב לון כלא דאיתגליא, פירוש שאמר להם הכל בגלוי עברי אנכי מזרע אברהם אני ואת ה' אני ירא (מ"מ).

632

ובא וראה, כל אלו שהתגיירו אחר כך, כשראו את הנסים והגבורות שעשה לו הקדוש ברוך הוא ליונה בים, וכולם ראו אותו כשנפל בים,	ותא חזי כל אלן אתגיירו לבתר כד חמו נסין וגבורן דעבד ליה קודשא בריך הוא ליונה בימא וכלהו חמו ליה כד נפל בימא
ואותו דג שעולה ובולע אותו לפניו, וכשבא אותו דג גדול לעיני הכל ופלט אותו ליבשה, באו אליו והתגיירו כולם. זהו שנאמר "משמרים הבלי שוא חסדם יעזבו".	רלא/א והוא נונא דסליק ובלע ליה קמיהו וכד אתא ההוא נונא רבא לעיניהון דכלא ופלט ליה ליבשתא אתו לגביה ואתגיירו כלהו הדא הוא דכתיב (יונה ב ח) משמרים הבלי שוא חסדם יעזבו:
ובא וראה, כל אלה היו גרי צדק, והתחכמו בתורה, והיו חכמים עליונים. משום שהרי הקדוש ברוך הוא התרצה בהם, ובכל אלו שקרבו אליו ומקדשים את שמו בגלוי, שכאשר מתקדש שמו בגלוי, שמו הנסתר מתעלה על כסא כבודו, שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל".	ותא חזי כלהו אלן הוו גרי צדק ואתחכמו באורייתא והוו חכימין עלאין בגין דהא קודשא בריך הוא אתרעי בהו ובכל אינון דמקרבי לגביה ומקדשין שמיא באתגליא דכד אתקדש שמיא באתגליא שמיא דאתכסיא ⁴⁶⁷² אסתליק על כרסי יקריה ⁴⁶⁷³ דכתיב (ויקרא כב לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל:
בא וראה מה נאמר "וירכסו את החושן מטבעותיו אל טבעות האפוד בפתיל תכלת". למה בפתיל תכלת, אלא להראות שהתכלת הזו נקשרת בכל, ועל זה הכל הוא בסוד עליון.	תא חזי מה כתיב ⁴⁶⁷⁴ (שמות כח כח) וירכסו את החושן מטבעותיו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת אמאי בפתיל תכלת אלא לאחזאה דהאי תכלא ⁴⁶⁷⁵ אתקשר בכלא ⁴⁶⁷⁶ ועל דא כלא איהו ברזא עלאה:
מה נאמר "פעמון זהב ורמון", ובארנו שהכל בסוד עליון כמו שאמרנו. מה נאמר "ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה'", משום שצריך קול שנשמע, והברכות ישרו על העולם בגלל הכהן, שהוא מברך את הכל ועובד הכל. "פעמון זהב" הרי בארנו. "רמון", שמתמלא כמו הרמון הזה שהוא מלא מהכל, והכל בארנו.	מה כתיב (שמות כח לד) פעמון זהב ורמון ⁴⁶⁷⁷ ואוקימנא וכלא איהו ברזא עלאה ⁴⁶⁷⁸ כדקאמרן מה כתיב (שם לה) ונשמע קולו בבואו אל הקדש לפני יהוה בגין דאצטריך ⁴⁶⁷⁹ קלא דאשתמע ⁴⁶⁸⁰ וברכאן ישרון על עלמא בגיניה דכהנא דאיהו מברך כלא ופלא כלא פעמון זהב הא אוקימנא רמון דאתמליא כרמונא דא דאיהו אתמליא מכלא וכלא אוקימנא:
"ויעש את מעיל האפוד מעשה אורג כליל תכלת". הרי נתבאר בסוד החושן והאפוד, והכל אחד. "כליל תכלת", שכך ראוי כמו	ויעש את מעיל האפוד מעשה ארג כליל תכלת (שמות לט כב) הא אתמר ברזא דחושן ואפוד ⁴⁶⁸¹ וכלא חד ⁴⁶⁸² כליל תכלת דהכי

⁴⁶⁷² בינה (רח"ו).

⁴⁶⁷³ פירוש זעיר שהוא כסא לבינה (מ"מ).

⁴⁶⁷⁴ "תא חזי מה כתיב" מוסגר בדפ"ק.

⁴⁶⁷⁵ רלה ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁷⁶ פי' שהתכלת שהיא מ' דמ' כמ"ש הר"ח בהגהותיו בפ' בהעלותך היא מתקשרת אפוד וחושן שהם זר"ן (מ"מ).

⁴⁶⁷⁷ פעמון זהב מלכות ורמון ת"ת (רח"ו).

⁴⁶⁷⁸ פי' חבור זר"ן (מ"מ).

⁴⁶⁷⁹ בראשית נ ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁸⁰ פי' זר"ן נקרא קלא דאשתמע כמ"ש בפ' תרומה (מ"מ).

⁴⁶⁸¹ חושן הוי"ה ואפוד אדנ"י וז"ס שכתוב בהם לכבוד ולתפארת האפוד לכבוד והחושן לת"ת (רח"ו). כהן גדול הוא סוד ז"א המלוּבש בחושן ואפוד שהם לאה ורחל וכמ"ש בזוה"ק (פ' שמות טו

אתחזי כמה דאוקימנא דתכלא איהו רזא דנהורא דכרסיא⁴⁶⁸³ תכלא דאיהו בקשורא⁴⁶⁸⁴ דנהירו חוורא⁴⁶⁸⁵ כלא כחדא ועל דא תכלא לאפודא איהו:	שבארנו, שתכלת היא סוד של אור הכסא. תכלת שהיא בקשר של אור לבן, הכל כאחד. ועל זה התכלת הוא לאפוד.
אמר רבי שמעון הני מאני דלבושין דכהנא⁴⁶⁸⁶ בלהו ובורזא עלאה איהו למהוי לבושין דלתתא כגוונא דלעילא תא חזי כיון דמיכאל כהנא רבא⁴⁶⁸⁷ איהו ואתי מסטרא דימינא⁴⁶⁸⁸ אמאי כתיב בגבריאלי (דניאל יב ו) האיש לבוש הבדים דהא לבושין לכהנא רבא⁴⁶⁸⁹ איהו ומיכאל איהו כהנא ואתי מסטרא דימינא אלא מהכא דשמאלא אתכליל בימינא תדיר ואתלבש וגבריאלי בלבושין ואלין⁴⁶⁹⁰ (אינון):	אמר רבי שמעון, הלבושים הללו של הכהן, כולם הם בסוד עליון, להיות לבושים שלמטה כדוגמא שלמעלה. בא וראה, כיון שמיכאל הוא כהן גדול ובא מצד הימין, למה נאמר בגבריאלי "האיש לבוש הבדים", שהרי הלבושים הם לכהן הגדול, ומיכאל הוא הכהן, ובא מצד הימין. אלא מכאן ששמאל נכלל בימין תמיד, והתלבש גבריאלי בלבושים הללו.

סע"א) ע"ש בהגהות מהר"ו ז"ל, ונקרא ז"א כה"ג בעת שמתפשטים בו המוחין דאבא, שהוא המוחין דגדלות שני, אשר על ידם הוא היחוד העיקרי דפ"פ דהזר"ן וכנ"ל, ונקרא אז ז"א כה"ג, והוא ע"י המוחין דמצד אבא, כי עיקר כה"ג הוא אבא, שהוא הנכנס לפני ולפנים לפני א"ס ית"ש, ובו משתמש א"ס ית"ש בכל גילוייו אשר באצילות כולו. וכמ"ש הרב בשער השמות (בסופו) כי אי אפשר להתלבש אור הא"ס בשום אחד מ' ספי' אם לא ע"י שיתלבש תחילה אור החכמה בהם, וזה סוד כולם בחכמה עשית (תהלים קד כד), וכן כתב עוד בשער סדר אבי"ע (פרק ב) (דע"ה ח"ב קג ע"ד).

⁴⁶⁸² יאהדונה"י (רח"ו).

⁴⁶⁸³ מלכות (רח"ו).

⁴⁶⁸⁴ ואין ספק שהם ארבעה בחינות האחד הוא קצהו האחד נהורא חוורא שהוא לובן התפארת, השני ארבעה גוונים שמתחלק הלבן לארבעה גוונים, השלישי ארבעה גוונים שתחת ארבעה גוונים אילן, הרביעי התכלת שנתחלק לצד מעלה לארבעה גוונים, בענין שהכסא הזה תכלת הוא תכלת מצד התחתונים לכלות ולאכול כל מצות ומעשים טובים והיינו מעיל, ולצד מעלה הוא מסתעף לארבעה גוונים שהם תכלת וארגמן וכו' כדפירשנו, וכנגדו הלבן מתחלק לארבעה אלו שהם החשן תכלת וארגמן ותולעת שני וכו', ועל בחינה זו היא בחינת הלבן הגמור שהוא נהורא חוורא, נמצא שהמשכת לבחינת אפוד היא בחינת מעיל וזהו שאמר "ועל דא תכלא לאפודא איהו" (אור יקר).

⁴⁶⁸⁵ ת"ת (רח"ו). שם נא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁸⁶ ירצה מתוך הבגדים בעצמם יראה שאינם לבד להתלבש אלא ענין נוסף על לבוש, ולזה אמר "מאני דלבושין" ולא אמר לבושין שהרי מכנסים וכתונות ומגבעת ואבנט נראין לבושין, אמנם שאר הבגדים אינם אלא כלים ללבושים שהם אפוד ומעיל חשן וציץ הם כלים לא לבוש, והם מוכיחין על כולם שהכוונה לרמז עליון "כולהו רזא עילאה איהו", והענין שיש כהן המקריב למעלה הנשמות על גבי המזבח העליון שהיא מדת המלכות. ואף כאן כהן גשמי מקריב טוב כוונת מחשבת נשמתן של ישראל וקרבתם על גבי המזבח הגשמי להקשר ברוחני למעלה בסוד קרבן הגשמי הזה, ולזה צריך שיתלבש דוגמא בלבושי הכהן העליון, וזהו שאמר "למהוי לבושין דלתתא כגוונא דלעילא" (אור יקר).

⁴⁶⁸⁷ ועתה יפול השאלה בכהן העליון עצמו מה צורך ללבושין לזה אמר "תא חזי כיון" וכו', וירצה נקשה שנית ומתוך זו יתורץ הראשונה, "כיון דמיכאל כהנא רבא" שהוא שר החסד בהיכל הרצון ואין ספק שיש תחת ידו כמה מחנות לאלפים ולרבות וכולם כהנים הדיוטים, ואין לגבריאלי שום שרות בכהונה מפני שמיכאל כהנא רבא (אור יקר).

⁴⁶⁸⁸ ואין כהן אלא אותם הממונים תחתיו מצד הימין, אמנם גבריאלי שר הגבורה והוא לוי אם כן אמאי כתיב בגבריאלי האיש לבוש הבדים (אור יקר).

⁴⁶⁸⁹ אם לבושין אלו לבושי כהן גדול ואם הדיוט אין גבריאלי הדיוט דהא שר הגבורה הוא (אור יקר).

⁴⁶⁹⁰ רלג ע"א (הערת הזהר). פי' בלבוש מיכאל שהוא חסד והם לבוש הבדים (מ"מ).

תו דהא גבריא אל איהו אתמנא שליחא בהאי עלמא⁴⁶⁹¹ וכל שליחא דאתמנא בהאי עלמא אצטריך לאתלבשא בלבושין דהאי עלמא והא אוקימנא ברזא דנשמתא⁴⁶⁹² בד סלקת לעילא אתלבשת בלבושא כגוונא דלעילא⁴⁶⁹³ בגין למהוי תמן וכן בד נחתת לתתא מלעילא כלא איהו כגוונא דההוא אתר דאזלת תמן כגוונא דא כל אינון שליחן דאתמנן בשליחותא בהאי עלמא והא אוקימנא⁴⁶⁹⁴:	עוד, שהרי גבריא אל התמנה שליח בעולם הזה, וכל שליח שהתמנה בעולם הזה, צריך להתלבש בלבושי העולם הזה, והרי בארנו בסוד הנשמה, כשהיא עולה למעלה היא מתלבשת בלבוש כדוגמא שלמעלה, כדי להיות שם, וכן כשיורדת למטה מלמעלה, הכל הוא כמו שאותו מקום שהולכת לשם, כמו כן כל אותם שלוחים שהתמנו בשליחות בעולם הזה, והרי בארנו.
ותא חזי האי מעילא דאפודא לחפיא עליה כד לביש ליה⁴⁶⁹⁵ כתיב (תהלים קלט ד) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה האי קרא הא אוקמיה אבל תא חזי בשעתא דברא קודשא בריך הוא לאדם הראשון דכר ונוקבא אתבריא והווי תרווייהו דא עם דא קשורא נוקבא לאחורא⁴⁶⁹⁶ ודכורא (דכרא) לקמא עד דנסר לון קודשא בריך הוא ואתקין לה ואעיל לה לקמיה דאדם לאסתכלא אנפין באנפין וכיון דאסתכלו אנפין באנפין כדן אתסגי רחימותא בעלמא ואולידו תולדין בעלמא מה דלא הות מקדמת דנא והא אוקימנא:	ובא וראה, המעיל הזה של האפוד, לכסות עליו כשלוש אות. נאמר "אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה". פסוק זה הרי פרשוהו. אבל בא וראה, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, זכר ונקבה נבראו, והיו שניהם זה עם זה קשורים, הנקבה לאחור והזכר לפנים, עד שנסר אותם הקדוש ברוך הוא, והתקין אותה והכניס אותה לפני אדם להסתכל פנים בפנים. וכיון שהסתכלו פנים בפנים, אז רבתה האהבה בעולם, והולידו תולדות בעולם, מה שלא היה לפני זה, והרי בארנו.
ולבתר דחב אדם ואתתא ואתא נחש על חוה⁴⁶⁹⁷ ואמיל בה זוהמא אולידת חוה לקין והוה דיוקניה דיוקנא דלעילא⁴⁶⁹⁸ ותתא מרזא דזוהמא⁴⁶⁹⁹ דסטרא אחרא ומסטרא דלתתא	ואחר שחטא אדם והאשה, ובא נחש על חוה והטיל בה זוהמא, הולידה חוה את קין, והיה דיוקנו דמות שלמעלה ומטה מסוד הזוהמא של הצד האחר ומהצד שלמטה. ועל כן הוא היה הראשון שעשה מוות בעולם,

⁴⁶⁹¹ ולפ"ז לבוש הבדים אינם לבוש דמיכאל אלא לבוש שבו מתלבש בעו"הז נק' לבוש הבדים וכדמפרש (מ"מ).

⁴⁶⁹² לעיל קמא ע"ב קנ ע"א רי ע"א וע"ב רכט ע"ב (לש"ו).

⁴⁶⁹³ עי' לעיל רכט ע"ב הערה בשם הביאורים.

⁴⁶⁹⁴ רכט ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁶⁹⁵ פי' האפוד מחפה על המעיל כמ"ש רש"י בחומש, ומקרא מלא הוא וילבש אותו את המעיל ויתן עליו את האפוד וכו' (מ"מ).

⁴⁶⁹⁶ בראשית לה ע"א (לש"ו), נולד גם נשמת אדה"ר ג"כ רק בהיותם אב"א, ולכן היו אדם וחוה בתחילה ג"כ אב"א וכמ"ש בפ' בראשית (לה רע"א) ופ' פקודי (רלא ע"א), ומשום שהיה לידתם בלתי תיקון, שהוא רק בהיותם אב"א ע"י שליטת החיצונים שהיו שולטים אז עדיין למטה (כללים ח"א קג ע"ג), מה שיצאו אדם וחוה בתחילה ג"כ רק אב"א (כמ"ש בזוה"ק בראשית ל"ה רע"א ופ' פקודי רלא ע"א) הוא משום כי הנה היציאה והלידה דנשמתו הנה היה ג"כ רק אחר שירדו הז"ן למטה במקומם אשר היו שם רק אב"א וכנ"ל אות ו' ז', אבל המשכת נשמתו ממקורה, הנה היה מזווגי דפ"פ, והיה מתוקן נשמתו עצמו גם מהתיקוני דהמלכי יושר ומהאבא הכללי ג"כ. וזהו שכתוב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים, כי היה נשמתו כלול מהאבא הכללי ג"כ שהוא המוחין דחיה וכמ"ש בדרושי מ"ן ומ"ד (סוף דרוש א) (כללים ח"א קה ע"ג ועיי"ש קז ע"ד).

⁴⁶⁹⁷ עי' אד"ר קמג ע"א (דע"ה ח"ב קמו ע"ד).

⁴⁶⁹⁸ קסז ע"א (הערת הזהר).

⁴⁶⁹⁹ כי המעיל אינו כלי לעצמו אלא כלי טפל לאפוד ולכך נקרא מעיל האפוד, וכבר נתבאר כי האפוד היא מדת המלכות שם אדנ"י לבוש לחשן שם יהו"ה, והמעיל למטה מבחינת אפוד הוא, ולכך האפוד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש, שהוא סוד זה"ב בינה שהיא רוכבת על תכלת

ועל דא איהו הוה קדמא דעבד מותא בעלמא בגין דסטרא דיליה גרים חויה ארחיה הוא למחוי כמין לקטולא ההוא דאתי מניה ארחיה נקיט ואזיל ועל דא כתיב (בראשית ד ח) ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו ⁴⁷⁰⁰ :	משום שהצד שלו גרם. הנחש דרכו הוא לארוב, להרוג, אותו שבא ממנו, דרכו לקח והלך. ועל זה נאמר "ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו".
אשכחנא בספרין קדמאין דכד קטל ליה קין להבל הוה נשך ליה נשיכין	מצאתי בספרים קדמונים, שכשהרג קין את הבל, היה נושך אותו נשיכות
רלא/ב	
כחויא עד דאפיק נשמתיה וקטל ליה:	כנחש, עד שהוציא את נשמתו והרג אותו.
וכל מלין אהדרו ⁴⁷⁰¹ ליסודא קדמא וואי לאו דהוה קין מההוא סטרא לא אשתכח הכי לגבי אחוה ועל דא כיון דחוא אדם דאתקטיל הבל ⁴⁷⁰² ואתתריך קין ⁴⁷⁰³ אמר מה אנא אוליד מכאן ולהלאה אתפרש מאתתיה מאה ותלתין שנין ורוחין נוקבי ⁴⁷⁰⁴ מסאבי הוו אתיין ומתחממן מניה והוה אוליד רוחין ושרין ואקרונ נגעי בני אדם ואוקימנא:	וכל הדברים חזרו ליסוד הראשון, ואם קין לא היה מן אותו הצד, לא נמצא כך לאחיו. ועל כן, כיון שראה אדם שנהרג הבל וגורש קין, אמר, מה אני אוליד מכאן והלאה. נפרד מאשתו מאה ושלושים שנה, ורוחות נקבות טמאות היו באות ומתחממות ממנו, והיה מוליד רוחות ושדים, ונקראים נגעי בני אדם, ובארנו.
לבתר קני ואתלבש בקנאה ⁴⁷⁰⁵ ואתחבר באתתיה ואוליד לשת ⁴⁷⁰⁶ דכתיב (בראשית ה ג) ויולד בדמותו כצלמו ⁴⁷⁰⁷ ויקרא את שמו שת ⁴⁷⁰⁸ דא איהו בדמותו כצלמו מה דלא הוה	אחר כך קנא והתלבש בקנאה, והתחבר באשתו והוליד את שת, שנאמר "ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת". זהו "בדמותו כצלמו", מה שלא היה כך בראשונה, באותם בני ראשונים שהיו קודם לכן.

וכו' שהם ארבעה בחינות וכו' שהם חסד עם גבורה תולעת [שני] ושש תפארת ארגמן מלכות תכלת, אמנם המעיל היא תחתונה למטה מאפוד ולכן אפוד על מעיל היה מתלבש, והמעיל כולה תכלת בחינה תחתונה למטה, וזהו שאמר "כליל תכלת דהכי אתחזי" (אור יקר). פי' מטיפת ס"מ, ומ"ש ומסטרא דלתתא הם טיפות של אדם וחיה וז"ש לעיל והוה דיוקניה דיוקנא דלעילא ותתא (מ"מ).

⁴⁷⁰⁰ בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷⁰¹ קין נחש יסודו, ונשמת הבל ליסודה, וגופו ליסודו, והבל נהרג על ידו כיסודו כדפירשו בספרא דצניעותא, ומטעם זה קין גבר על הבל הכל מסודר מלמעלה, וקשיא ליה והרי כמה בני אדם רוצחין וכי מטעם זה נאמר בהם שהם באים מנחש שהטיל זוהמא באמם, לזה אמר "ואי לאו דהוה קין מההוא" וכו' (אור יקר).

⁴⁷⁰² שהיה קדוש (אור יקר).

⁴⁷⁰³ שהיה טמא הסכימה דעתו לימנע, שאם יהיה קדוש יומת ואם יהיה רשע יתגרש אם כן העדרם יפה יפה מהוייתם, ועניין גירוש קין פירשו בזהר פרשת בראשית (אור יקר).

⁴⁷⁰⁴ באונס על ידי חלום וקרי וכן פירשו בגמרא בפרק עושין פסין, ואם תאמר אותם רוחי נוקבי מסאבי מאין נמצאו ומהיכן היו, ואפשר דהיינו שדים שנבראו ערב שבת בין השמשות כדפירשו רז"ל אשר ברא אלהים לעשות והם רוח בלא גוף וכל כוונתם להכלל בגוף האדם, ולזה היו באות אליו ונזקקות לו בחלומם והיו מתעברות ממנו והיו מולידים בנים אמצעיים שאינם שדים ולא בני אדם אלא חציים כך וחציים כך, והיינו שנקראים נגעי בני אדם נג"ע הוא הפך ענ"ג, וממה שבני אדם מתענגים בחלומם מולידים אלו שהם נג"ע, והם להוכיח ולייסר בני אדם כדכתיב והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם ובמקום אחר אבאר יותר, וענין הקרי בזמן הזה דרך אחר לו כאשר אבאר במקומו בעזרת האל (אור יקר).

⁴⁷⁰⁵ שגם היא נתעברה משדים זכרים או כענין עדה וצלה שפירשו רז"ל (אור יקר).

⁴⁷⁰⁶ היינו נשמת הבל הקדושה שחזרה להתגלגל כדפירשו בתיקונים (אור יקר).

⁴⁷⁰⁷ היינו שלא היה בו זוהמא כלל אלא בדמותו בגוף (אור יקר).

⁴⁷⁰⁸ שראה שממנו יסוד עולם דהיינו מלשון ש"ת שתו השערה, כי השתות יהרסון (אור יקר).

הכי בקדמיתא באינזן בנין קדמאי ⁴⁷⁰⁹ דהוו מקדמת דנא:	
בנין דהא בקדמיתא ⁴⁷¹⁰ אתחברותא אחרא ⁴⁷¹¹ הות לגביה ואוקמוה עד דאתת חוה ואתקין לה ⁴⁷¹² קודשא בריך הוא לגביה דאדם ואתחברו אנפין באנפין ועל דא כתיב (שם ב כג) לזאת יקרא אשה דא איהי אתתא אבל אחרא לא אקרי הכי והא אוקמוה ובגין כך ⁴⁷¹³ ודאדם וחוה כחדא אתבראו (ד) כתיב (שם ה ב) זכר ונקבה בראם ויברך אותם תרווייהו כחדא הוו ועל דא וכתבו (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני:	משום שהרי בראשונה התחברות אחרת היתה אליו, ופרשוה, עד שבאה חוה והתקינה הקדוש ברוך הוא לאדם, והתחברו פנים בפנים. ועל זה נאמר "לזאת יקרא אשה". זוהי אשה, אבל אחרת לא נקראת כך, והרי פרשוה. ומשום שאדם וחוה נבראו כאחד, נאמר "זכר ונקבה בראם ויברך אותם". שניהם כאחד היו. ועל זה נאמר "אחור וקדם צרתני".
תא חזי אפוד וחשן אחור וקדם הוו וכד כהנא הוה אתלבש בהו הוה דמי בדיוקנא עלאה והא אתמר דכדין אנפוי נהירין ואתון בלטיין וסלקין לעילא מנהרין וכדין והוה ידעו (הוו ידעי) מלה:	בא וראה, אפוד וחושן, אחור וקדם היו, וכשהכהן התלבש בהם, היה דומה בדמות עליון. והרי נתבאר שאז פניו האירו והאותיות בלטו, ועלו למעלה מאירות, ואז היה יודע את הדבר.
ובגין כך תקונא דחושנא ותקונא דאפודא כחדא מתקשרין ואף על גב דתקונא דדא לאו איהו וכתקונא (בתקונא) דדא ⁴⁷¹⁴ וכלא ברזא חדא קשורא דדא לדא אתאחדא חושנא באפודא בארבע עוקן ⁴⁷¹⁵ דאתקשרין בהאי אתר ובהאי אתר ואינזן רזא דאינזן רתיבין דמתקשרין בהאי סטרא דלתתא לאינזן דלעילא וכלא איהו ברזא דאופנין וחיות ⁴⁷¹⁶ :	ולכן תיקון החושן ותיקון האפוד כאחד נקשרו, ואף על גב שתיקון זה אינו כתיקון זה, והכל בסוד אחד. קשר של זה בזה, להאחז חושן באפוד בארבע טבעות שנקשרו במקום הזה ובמקום הזה. והם סוד אותן המרכבות שנקשרו בצד הזה שלמטה לאותם שלמעלה, והכל הוא בסוד של אופנים וחיות.
כתיב (בראשית א א) בראשית ברא	נאמר "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ". ופרשוה, שהרי הכל כמו כן

⁴⁷⁰⁹ אפשר דעל הבל וקין קאמר (אור יקר).

⁴⁷¹⁰ פי' חוזר לענין ראשון שאמר שהיו אדם וחוה אח"בא עד שנסרם הקב"ה והחזירם פנים בפנים ונותן טעם למה הוצרך הקב"ה לגמור אותם ולהחזירם פ"בפ ואמר בגין דהא בקדמיתא וכו' דהיינו שתחלה היתה לו חוה ראשונה ולא היה בה ממש, לכך עשה הקב"ה חוה שנייה כ"מש האר"י ז"ל (מ"מ).

⁴⁷¹¹ היינו זוהמת הנחש שהיא לילית הרשעה המלוכשת בחוה ומולידה בנים בשותפות הזוהמא, וכן פירשו בתיקונים שזוהמת הנחש היינו לילית הרשעה ואם כדבריו אתי להו הדברים כפשוטן, אמנם קשה אומרו ואוקמוה שמורה על ענין שדרש בזהר פרשת בראשית וגם במדרשים שכאשר היתה חוב בסטרוי מאחורא היה מתחבר עם לילית ממש עד שקראוה חוה ראשונה (אור יקר).

⁴⁷¹² וענין זה בלי ספק יורה על חוה ראשונה, והשתא קשה כמה דוחקים ראשונה מה היה כוונת הקדוש ברוך הוא להביא לו חוה זו שיתחבר עמו ויוליד טמאים, שנית כוונת בריאת לילית זו מה היה כי ודאי כבר היתה חוה באחוריו ועיקר הבריאה היה בנסירת חוה כמו שאמר לזאת יקרא אשה אם כן מה טעם לחוה זו, ולפרש שנתחברה הטמאה הזו מעצמה אליו והרי עדיין לא חטא אדם הראשון והיאך מבלעדי ה' נזדווג לנקבה הזו ויש לך עון גדול מזה וכו' (אור יקר).

⁴⁷¹³ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁷¹⁴ פירוש שהתיקונים של המ' הנקראי' אפוד אינם כתיקוני הזעיר שהוא החשן (מ"מ).

⁴⁷¹⁵ פי' ארג"מן שמקשרים זעיר עם המ' וז"ש ואינזן רזא דאינזן דתיכון דמתקשרין בהאי סטרא דלתתא שהיא המ', לאינזן דלעילא שהם הארות הזעיר (מ"מ).

⁴⁷¹⁶ פי' שהאופנים בעשייה והם בחינת המלכות, כי מ' מקננא בעשייה וחיות ביצירה וזעיר מקנן ביצירה והם תמיד מחוברים כמ"ה בלכתם ובהנשאים וכו' (מ"מ).

אלהים את השמים ואת הארץ ואוקמוה דהא כלא כגוונא דא אתעביד⁴⁷¹⁷ משכנא כגוונא דעלמא תתאה עבד (ו)כגוונא דעלמא עלאה⁴⁷¹⁸ וכל עובדוי דעבד כגוונא דלעילא⁴⁷¹⁹ הכי נמי משכנא כל עובדוי אינון כעובדא וכגוונא דעלמא⁴⁷²⁰ עלאה⁴⁷²¹ וס"א ואוקמוה כגוונא דא אתעביד משכנא וכל עובדוי דעבד בהאי עלמא כגוונא דלעילא עבד והכי נמי משכנא כל עובדוי אינון כגוונא דלעילא כגוונא דעלמא תתאה וכגוונא דעלמא עלאה:	נעשה המשכן. כמו שהעולם התחתון עשה כמו העולם העליון, וכל מעשהו שעשה כדוגמא שלמעלה, כך גם המשכן, כל מעשיו הם כמעשה וכדוגמא של העולם העליון. (ובאורה, כדוגמא זו נעשה המשכן, וכל מעשיו שעשה בעולם הזה, כדוגמא שלמעלה עשה. וכך גם כן המשכן, כל מעשיו הם כדוגמת מעלה, כדוגמת העולם התחתון וכדוגמת העולם העליון).
והרוא דא כל עובדין דמשכנא כלהו עובדין ותקונין דלעילא ותתא⁴⁷²² בגין לאשראה שכינתא בעלמא בדיוירין עלאין ובדיוירין תתאין כגוונא דא גן עדן לתתא איהו כגוונא עלאה וכגוונא תתאה כל וציוירין (דיוירין) וכל דיוקנין דעלמא כלהו תמן ועל דא עבדת משכנא ועבדת⁴⁷²³ שמים וארץ כלהו וברוא (כ)חדא:	וסוד זה, כל מעשי המשכן, כולם מעשים ותקונים שלמעלה ולמטה, כדי להשרות שכינה בעולם בדיורים העליונים ובדיורים התחתונים. כמו כן גן עדן למטה הוא כדוגמת העליון. וכמו התחתון, כל הציורים וכל הדיקנאות של העולם כולם שם. ועל כן עבודת המשכן ועבודת שמים וארץ, כולם בסוד אחד.
כתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'. פסוק זה פרשוהו, אבל בא וראה, וכי בשביל שישתכל אדם בעיניו למעלה ומעלה אותם למעלה, יכול להסתכל במה שלא הורשה לדעת ולראות.	נאמר "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'". פסוק זה פרשוהו, אבל בא וראה, וכי בשביל שישתכל אדם בעיניו למעלה ומעלה אותם למעלה, יכול להסתכל במה שלא הורשה לדעת ולראות.
אלא שאו מרום עיניכם מאן דבעי לאסתכלא ולמנדע בעובדוי דקודשא בריך הוא וזקיף (יזקיף)⁴⁷²⁵ עינוי לעילא ויחמי כמה חיילין וכמה משריין עובדין משניין דא מן דא רברבין אלין מאלין וכדין תחמון ותשאלון ותימרן מאן ברא אלין מי ברא אלה הא אוקימנא רוא דמי ברא אלה⁴⁷²⁶ דהוא אתר	אלא, "שאו מרום עיניכם", מי שרוצה להסתכל במעשי הקדוש ברוך הוא, יזקוף עינו למעלה ויראה כמה צבאות וכמה מחנות מעשים משונים זה מזה, גדולים אלה מאלה, ואז תראו ותשאלו ותאמרו "מי ברא אלה". "מי ברא אלה", הרי בארנו סוד של "מי ברא אלה", שהוא מקום שעומד (ב)מרום וגנוז ונסתר ולא ידוע ועומד תמיד לשאלה, משום שלא התגלה אותו מקום.

⁴⁷¹⁷ פירוש המשכן כמו העולם (מ"מ).

⁴⁷¹⁸ ר"ל שהמלכות היא כמו הבינה (מ"מ).

⁴⁷¹⁹ פי' כל מעשה שעשתה המלכות בבי"ע הוא כמעשה הבינה באצילות (מ"מ).

⁴⁷²⁰ ור"ל שהמשכן כמו העולם (מ"מ).

⁴⁷²¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁷²² פי' המשכן רמוזים בו פרצופים עליונים ותחתונים, כגוונא עילאה, פירוש שג"ע שלמטה הוא כמו ג"ע שלמעלה וכגוונא תתאה, פירוש ע"הז, זקיף עינוי לעילא ויחמי כמה חיילין ושיעור הכתוב שאו מרום עיניכם ותרואו כמה חיילין ומשריין ואזי תשאלו מי ברא אלה (מ"מ).

⁴⁷²³ רכ ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷²⁴ אתרשו (דפ"ו).

⁴⁷²⁵ יזקוף (דפ"ו).

⁴⁷²⁶ פי' השאלה והתשובה רמוזה במי ברא אלה שהשאלה היא מאן ברא אלה והתשובה מ' שהיא בינה ברא אלה (מ"מ).

דקיימא מרום⁴⁷²⁷ גניז⁴⁷²⁸ וסתים ולא ידיע⁴⁷²⁹ וקיימא תדיר לשאלה⁴⁷³⁰ בגין דלא אתגליא ההוא אתר⁴⁷³¹:	
המוציא במספר צבאם מאי המוציא אלא בגין דההוא אתר דאיהו טמיר⁴⁷³² וגניז איהו אפיק בלא ברזא דקול דנפיק משופר⁴⁷³³ וההוא קול איהו [כל] ומספר דכל [קול] חילין עלאין וחושבנא דכלא ומתמן אשתכח רזא דמהימנותא עלאה⁴⁷³⁴ בכל אינון סטריין עלאין⁴⁷³⁵ עד דנגדין דרגין ואתמשכאן לתתא⁴⁷³⁶ ואתפרשאן כמה⁴⁷³⁷ חילין לזנייהו אוכלהו קיימן בחושבנא ואקרון בשמא מרוב אוניס דא סטרא דימינא ואמיין כח דא סטרא דשמאלא איש לא נעדר סטריין דנגדין מתריין עבריין⁴⁷³⁸:	"המוציא במספר צבאם", מה זה "המוציא", אלא משום שאותו מקום טמון וגנוז, הוא מוציא הכל בסוד הקול שיוצא מהשופר. ואותו קול הוא מספר של כל הצבאות העליונים וחשבון של הכל. ומשם נמצא סוד האמונה העליונה בכל אותם צדדים עליונים, עד ששופעות הדרגות ונמשכות למטה, ונפרדים כמה צבאות למיניהם, וכולם עומדים בחשבון ונקראים בשם. "מרוב אוניס", זה צד הימין. "אמיין כח", זה צד השמאל. "איש לא נעדר", הצדדים ששופעים משני עברים.
רלכ/א	
דבר אחר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה האי קרא כד אתקם משכנא⁴⁷³⁹ והוא אתתקן כל מאן דחמי ליה למשכנא (ו)אסתכל וביה לעילא ותתא⁴⁷⁴⁰ אוכלא חמי ביה במשכנא בגין דכל עובדין דעלמא עלאה ותתאחו (עובדוי דעלמא) בלהו אתתקנו ביה במשכנא⁴⁷⁴¹ והא אוקימנא כל מאן דחמי אינון קרסים במשכנא ואסתכל	דבר אחר, "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", הפסוק הזה כשהוקם המשכן והיה נתקן. כל מי שראה את המשכן, הסתכל בו למעלה ומטה, ואת הכל ראה במשכן, משום שכל מעשי העולם העליון והתחתון, כולם נתקנו במשכן, והרי בארנו, כל מי שרואה אותם הקרסים במשכן והסתכל בהם, היה מסתכל באור שלהם באור הכוכבים, משום שכך עומדים הכוכבים ברקיע.

⁴⁷²⁷ מקום (מ"מ).

⁴⁷²⁸ פי' בינה (מ"מ). וגניז (דפ"ו).

⁴⁷²⁹ צב ע"א קסח ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁷³⁰ לשאלא (דפ"ו).

⁴⁷³¹ בראשית ב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷³² פי' בינה (מ"מ).

⁴⁷³³ פי' זעיר שיצא מבינה הנקרא שופר ולפ"ז מ"ש הכתוב המוציא במספר הוא זעיר הנקרא מספר וכן כתב הרב שדעת זעיר נקרא מספר (מ"מ).

⁴⁷³⁴ פי' מהזעיר נראים הארות הבינ' הנקראים מהימנותא עילאה (מ"מ).

⁴⁷³⁵ פירוש ג' קוי הזעיר ימין ושמאל ואמצע (מ"מ).

⁴⁷³⁶ למלכות (מ"מ).

⁴⁷³⁷ קמ (הערת הזהר).

⁴⁷³⁸ ת"ת (רח"ו). ואם כן חג"ת מנה הזוהר כאן (מ"מ).

⁴⁷³⁹ דהיינו בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, והנה "אתתקן" היינו הדורים בתוכם דהיינו כלים כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁴⁷⁴⁰ דהיינו במעשה עולם גשמי ועולם רוחני הכל היה רואה שנכלל במעשה במשכן (אור יקר). ופי' שאו מרום עיניכם ר"ל שאו לשמים עיניכם וראו ג"כ במשכן ותמצאו שזה כזה ואז תשאלו מי ברא אלה (מ"מ).

⁴⁷⁴¹ שהמשכן בא לתקן מעשה שמים וארץ שלא ימוט כענין על שלשה דברים העולם עומד וכו' על העבודה (מ"מ).

בהו הוה מסתכל בנהירו דלהון בנהירו דככביא⁴⁷⁴² בגין דהכי קיימן ככביא ברקיעא⁴⁷⁴³:	
פתח ואמר (תהלים קמח א) הללויה הללו את יהוה מן השמים⁴⁷⁴⁴ וגו' תא חזי תושבחתא דא אמר דוד לקבל רזא דשמא קדישא⁴⁷⁴⁵ דאיהו כללא דתושבחתא דכלא תרין תושבחן אינון כגוונא דרזא דשמא קדישא⁴⁷⁴⁶ עלאה דאיהו כללא דתושבחתא דכלא ואינון דא ותושבחתא בתראה ודאיהו כללא דתושבחתא דכלא דכתיב (שם קנ א) הללויה הללו אל בקדשו וגו' אבל דא הוה על עשר אמונים⁴⁷⁴⁷ ודא הוה על שבע⁴⁷⁴⁸ וכלא רזא חדא בשמא קדישא⁴⁷⁴⁹:	פתח ואמר, "הללויה הללו את ה' מן השמים וגו'". בא וראה, התשבחת הזו אמר דוד כנגד סוד השם הקדוש, שהוא כלל של תשבחת הכל. שתי תשבחות הן, כמו סוד השם הקדוש העליון, שהוא הכלל של תשבחת הכל. ואלו, זה והשבח האחרון, שהוא כללות השבחים של הכל, שנאמר "הללויה הללו אל בקדשו וגו'". אבל זה היה על עשרה מינים, וזהו על שבעה, והכל סוד אחד בשם הקדוש.
הללויה הללו את יהוה מן השמים איהו שירותא⁴⁷⁵⁰ דשית סטרין לאתפשטא לתתא⁴⁷⁵¹ דדא איהו רזא דקיימא לשאלה⁴⁷⁵² כמה דאת אמר (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך⁴⁷⁵³ וגו' עד	"הללויה הללו את ה' מן השמים", זוהי ראשית של ששה צדדים להתפשט למטה, שזהו סוד שעומד לשאלה, כמו שנאמר "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך וגו'", עד כאן יש רשות לשאלה, "מן היום אשר ברא וגו', ועד קצה השמים". מכאן והלאה

⁴⁷⁴² הן אמת כשישער המשכיל ענין היריעות שהם חמש אל חמש בסוד עשר ספירות חמש כנגד
חמש, והקריסים חמשים הם מתחברים חמש עם חמש [נמעט] [ימעט] בעיניו דמיון דככבים אל
הקריסים, לזה אמר כי ידמה המעשה הגשמי (אור יקר). רכט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁴³ אין ספק שהרמז גבוה מעל גבוה וכדומה גם לככבים כאשר יבאר אמנם בגשמיותם ידמה
לרקיעים וככביהם (אור יקר).

⁴⁷⁴⁴ נראה ששם יהוה אינו ממש בתפארת עצמו אלא ענין נעלם ומשבחין אותו מן השמים
דהיינו תפארת (אור יקר).

⁴⁷⁴⁵ סודו נעלם יותר ולכך בשבח הזה נכלל "תושבחתא דכולא" ירצה כל המשבחים כאומרו
מרומים, מלאכיו, צבאיו, שמש, ירח, כוכבי אור, שמי השמים המים אשר מעל השמים וכו'. או
ירצה כי יש משבחים שיוכלל שבחם בשם י"ה ויש בשם אל ויש בשאר שמות, אמנם בשבח יהוה
כולל כל השבחים כמו שכולל כל השמות (אור יקר), פי' זעיר (מ"מ).

⁴⁷⁴⁶ פי' זעיר (מ"מ).

⁴⁷⁴⁷ מינים (מ"מ ודפ"ו), הם עשר ספירות הנרמזים בהללו אל בקדשו (מ"מ).

⁴⁷⁴⁸ פי' ז"ק הנרמזים בהללו את ה' מן השמים (מ"מ).

⁴⁷⁴⁹ ז"א (מ"מ).

⁴⁷⁵⁰ פי' ת"ת בסוד היכל הרצון שהוא ראשון לששה היכלות (מ"מ).

⁴⁷⁵¹ פי' להאיר למ' ולב"יע (מ"מ).

⁴⁷⁵² פי' שאלה ותשובה שבזעיר יש שאלה ותשובה אבל בבינ' שאלה בלא תשובה כנודע (מ"מ).

⁴⁷⁵³ פ' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ופ' פקודי (דף רלב
ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחדש ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא
אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם
ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן ה' לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון
כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקו"ז דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח)
הנסתרות לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה
ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות
(ביאורים ח"א כ ע"ד), יראה בעליל שכוונת הזוה"ק באיסור השאלה בהג"ר הוא על הג"ר דאצילות
ממש. ועוד, כי לפי דברי הרב ז"ל, מה נעשה בכל עומק הדרושים אשר בכל שער העקודים ובמטי
ולא מטי ובדרושי נקודות (פרק ב) ובשבירת הכלים (ריש פרק ו) ובשער התיקון (ריש פרק ב) וכן
בטנת"א (פ"א בהמ"ב), אשר בכל אלו המקומות הרי מעמיק הרב הרבה ומדבר גם בפנימיות הא"ק,
וגם ברישין שבו, וכאן אמר שגם בהמלכות דא"ק אסור החקירה (ביאורים ח"א כא ע"א).

לא עומד לשאלה, משום שהוא מקום טמון וגנוז.	הבא אית רשו לשאלא ⁴⁷⁵⁴ [מן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים] מכאן ולהלאה לאו קיימא לשאלא ⁴⁷⁵⁵ בגין דאיהו אתר טמיר ⁴⁷⁵⁶ וגניז:
ועל זה, "הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים", אלו שני צדדים, שהם רום ההתחלה, ימין ושמאל. ומכאן מתפשטים כל האחרים למטה בסוד הדרגות להתקן כראוי. "הללוהו כל מלאכיו", אלו הם שני עמודים שעומדים תחת הגוף להשעין את הגוף עליהם.	ועל דא הללו את יהו"ה מן השמים הללוהו במרומים אלן תרין סטריין ⁴⁷⁵⁷ דאינון רומא דשירותא ⁴⁷⁵⁸ ימינא ושמאלא ומהבא אתפשטאן כלהו אחרנין לתתא ברוא דדרגין לאתתקנא כדקא יאות (תהלים קמח ב) הללוהו ⁴⁷⁵⁹ כל מלאכיו אלן תרין קיימין ⁴⁷⁶⁰ דקיימי תחות גופא למשען גופא עליהו:
בא וראה, אותם העמודים שהגוף נשען עליהם, עומדים כאן בסוד המלאכים, משום שהירכיים הן שליחים ללכת ממקום למקום, ומסוד זה יוצאים אותם שנקראים מלאכים, שהם שליחים ללכת בשליחות אדונם ממקום למקום.	תא חזי אינון קיימין דגופא אשתען עליהו קיימי הבא ברוא דמלאכין בגין דירכין אינון שליחן למיזל מאתר לאתר ומרוא דא נפקין אינון דאקרון מלאכין דאינון שליחן למהך בשליחותא דמאריהון מאתר לאתר:
"הללוהו כל צבאיו", זהו מקום שיוצאים ממנו כל הצבאות הקדושים העליונים, סוד אות הברית הקדושה, והוא רשום בכל שאר הרבבות, כמו שאמרנו, שנאמר "ה' צבאות שמו", אות הוא בכל שאר הצבאות והרבבות.	הללוהו כל צבאיו דא איהו אתר דנפקי ⁴⁷⁶¹ מניה כל חילין קדישין עלאין רוא דאת קיימא קדישא ואיהו רשים בכל שאר רבון כדקא אמרן דכתיב (ישעיה מח ב) יהו"ה צבאות שמו [אות] (אנת) איהו בכל שאר חילין ורבון:
"הללוהו שמש וירח", בו עומד הסוד הזה, והוא השמש להאיר, ובו עומדים כוכבים עליונים שמאירים, ומזלות, והרי בארנו. אחר כך חוזר למעלה לאותו מקום שעומד ברום המרומים, ושם נתקעים הכל. "הללוהו שמי השמים". אחר כך "הללו את ה' מן הארץ". כנגד אלה "אש וברד וגו'".	הללוהו שמש וירח ביה קיימא רוא דא ⁴⁷⁶² ואיהו שמשא לאנהרא ⁴⁷⁶³ וביה קיימין ככביא עלאין דנהרין ומזלי ⁴⁷⁶⁴ והא אוקימנא לבתר אהדר לעילא ⁴⁷⁶⁵ לההוא אתר דקאים ברומא דמרומים ותמן תקיעו דכלא והללוהו שמי השמים ⁴⁷⁶⁶ לבתר הללו את יהו"ה מן הארץ לקבל אלן אש וברד וגו':
בא וראה, אותם כוכבים למטה עומדים במשיכה שנמשכים מסוד העליון, משום	תא חזי אינון ככבים לתתא קיימין במשיכו דאתמשכאן מרוא עלאה ⁴⁷⁶⁷ בגין

⁴⁷⁵⁴ לשאלה (דפ"ו).

⁴⁷⁵⁵ פי' שאלה ותשובה, ובזה יתורץ מש"ל בדף רכ"ז ע"א דבינה קיימא בשאלתא (מ"מ).

⁴⁷⁵⁶ פי' בינה (מ"מ).

⁴⁷⁵⁷ פי' חו"ג (מ"מ).

⁴⁷⁵⁸ דאינון רומא דשירותא (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁷⁵⁹ קסו ע"א (הערת הזהר).

⁴⁷⁶⁰ פי' נר"ה (מ"מ).

⁴⁷⁶¹ פי' יסוד (מ"מ).

⁴⁷⁶² פי' ע"י היסוד מתחברים ומזדווגים שמש וירח (מ"מ).

⁴⁷⁶³ פי' יסוד נקרא שמש וכמ"ש בזוהר בפ' שמות ג' מה שמש זרח ואנהיר כל עלמא אוף הכי ברית קדישא וכו' (מ"מ).

⁴⁷⁶⁴ פי' ביסוד יש חו"ג הנקראים כוכבים ומזלות (מ"מ).

⁴⁷⁶⁵ פי' לבינה (מ"מ).

⁴⁷⁶⁶ והיינו בינה (מ"מ).

⁴⁷⁶⁷ פירוש כוכבים שלמטה נמשכו מכוכבים שלמעלה שהם החסדים (מ"מ).

דכלא קיימא בדיוקנא עלאה והא⁴⁷⁶⁸ אוקימנא ובגין כך כל אינון ככביא ומזלי מרום רקיעא כלהו קיימי לאנהגא ביה עלמא דלתתא מניה⁴⁷⁶⁹ ומתמן אתפשטאן דרגין עד דקיימין דרגין לאינון ככביא דלתתא⁴⁷⁷⁰ דכלהו לא קיימי ברשותיהו כלום והא אוקימנא וכלהו קיימאן ברשותא דלעילא ועל דא כתיב (ישעיה מז יב) יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החוזים בככבים וכלא איהו ברשותא ואתמר:	שהכל עומד בדמות עליון, והרי בארנו. ולכן כל אותם כוכבים ומזלות מרום הרקיע, כולם עומדים להנהיג בו את העולם שלמטה ממנו, ומשם מתפשטות דרגות, עד שעומדות הדרגות לאותם כוכבים שלמטה, שכולם אין עומדים ברשותם כלום, והרי בארנו, וכולם עומדים ברשות שלמעלה. ועל זה נאמר "יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החוזים בכוכבים", והכל הוא ברשות ונתבאר.
ויעשו את הכתנות שש וגו' ואת המצנפת שש וגו' (שמות לט כז-כח) רבי יוסי פתח (ישעיה ב ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהו"ה בראש ההרים וגו' והיה באחרית הימים כד יפקוד לה קודשא בריך הוא לברתא דיעקב⁴⁷⁷¹ ויוקים לה מעפרא⁴⁷⁷² ויתחבר שמשא בסיהרא כדין נכון יהיה הר בית יהו"ה דא ירושלם לעילא⁴⁷⁷³ דתהא מתתקנא בתקונהא לאתנהרא בנהורא דלעילא⁴⁷⁷⁴ דכל נהורא לאו איהו ומתתקנא (לאתתקנא) אלא בנהורא דלעילא ובהורא (דבהורא) זמנא יתנהיר עלה נהורא עלאה על חד שבעה ממה דהוה מקדמת דנא כמה דכתיב (שם ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים⁴⁷⁷⁵ וגו'.	"ויעשו את הכתנות שש וגו' ואת המצנפת שש וגו'". רבי יוסי פתח "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגו'". "והיה באחרית הימים", כשיפקוד הקדוש ברוך הוא את בת יעקב ויקים אותה מן העפר ותתחבר השמש בלבנה, אז "נכון יהיה הר בית ה'", זו ירושלים למעלה, שתהיה מתוקנת בתקוניה להיות מאירה באור שלמעלה, שכל אורה אינו נתקן אלא באור של למעלה. ובאותו זמן יאיר עליה אור עליון על אחד פי שבעה ממה שהיתה קודם לכן, כנאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו'".
בראש ההרים בראשי ההרים מבעי ליה מאי בראש אלא [תקונא] ונהורא (נקודה) דא דיהא לה	"בראש ההרים", בראשי ההרים היה צריך להיות. מה זה "בראש", אלא האור הזה, שיהיה לה,
רלב/ב	
בראש ההרים איהו ומאן איהו ראש ההרים דא כהנא רבא דאיהו ראש ההרים רישא דכלא (ל)סטר ימינא ודא איהו דמתקן לביתא תדיר ומברך (דמברך) לה לאנהרא אנפאה ועל דא יהיה נכון:	בראש ההרים הוא. ומיהו ראש ההרים, זה הכהן הגדול שהוא ראש ההרים, הראש של כל צד הימין. וזהו שמתקן את הבית תמיד ומברך אותה להאיר פניה. ועל זה, יהיה נכון.

⁴⁷⁶⁸ בראשית לד ע"א (הערת זהר).

⁴⁷⁶⁹ פי' כל עולם ועולם מתנהגת ע"י הככבים שברקיע שלה (מ"מ).

⁴⁷⁷⁰ פי' שבעה"ז (מ"מ).

⁴⁷⁷¹ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁷⁷² פי' מבר' בסוד העפר אשר יהיה בקרקע המשכן (מ"מ).

⁴⁷⁷³ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁷⁷⁴ פירוש חסד (מ"מ).

⁴⁷⁷⁵ פי' כאור ז' הימים היינו סוד, ז"ת דעתיק המתלבשים בז' תקוני רישא דאריך דהיינו שיתגלה אורם שהיה סתום עד הנה (אור יקר).

ובמה יתקן לה⁴⁷⁷⁶ באינן לבושים דאינן כגוונא דלעילא כמה דאוקמוה ואינן לבושים כלהו קיימן ברוא דשית והאי ביתא כד יהא מתתקן בהאי ראש ההרים דאיהו כהנא רבא כדין אתקשר ואסתלק לעילא בקיומא עלאה ויתנהיר עלמא⁴⁷⁷⁷ מההוא נהירו עלאה כדין⁴⁷⁷⁸ ודא הוא ונשא מגבעות מכל שאר חילין ומשריין עלאין וכדין ונהרו אליו כל הגוים:	ובמה יתקן אותה. באותם לבושים שהם כדוגמא שלמעלה, כמו שבארוה. ואותם לבושים כולם עומדים בסוד של שש. והבית הזה, כשיהיה מתוקן בראש ההרים הזה, שהוא הכהן הגדול, אז נקשר ומתעלה למעלה בקיום עליון, ויאור העולם מאותו האור העליון. (אז) וזהו "ונשא מגבעות", מכל שאר הצבאות והמחנות העליונים. ואז, "ונהרו אליו כל הגוים".
תא חזי בשעתא דכהנא ודלתתא פריש ידיו⁴⁷⁷⁹ כדין רוחא עלאה⁴⁷⁸⁰ אנהיר⁴⁷⁸¹ ונפיק וכל בוצינן נהרין⁴⁷⁸² ונהורין אתמשכאן⁴⁷⁸³ [ואתנהרין] ואתקשראן אלן באלין⁴⁷⁸⁴ עד דיתנהירו אנפאה דכנסת ישראל⁴⁷⁸⁵ וכלא על ידא דנהורא קדמאה דאיהו כהנא וכד כהנא אתער לתתא כהנא אתער לעילא ובעובדין דלתתא אתער אתערותא דלעילא:	בא וראה, בשעה שהכהן של למטה פורש ידיו, אז רוח עליונה מאירה ויוצאת, וכל המאורות מאירים, והאורות נמשכים ומאירים ונקשרים אלה באלה, עד שיאירו את פניה של כנסת ישראל, והכל על ידי האור הראשון שהוא הכהן. וכשהכהן מתעורר למטה, כהן מתעורר למעלה. ובמעשים שלמטה מתעוררת ההתעוררות שלמעלה.
ועל דא נכון יהיה הר בית יהוה בראש ההרים וגו' [ונהרו אליו כל הגוים] בגין דהשתא כל שאר עמין⁴⁷⁸⁶ אית לון ממנן ברקיעא עלייהו ובההוא זמנא יבער לון ויפיל לון קודשא בריך הוא משולטניהון דכתיב (ישעיה כד כא) יפקוד ה' על צבא המרום במרום וכיון דכלהו יתעברון משולטניהון כדין קודשא בריך הוא יתתקף בלחודיה כמה	ועל זה, "נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגו', ונהרו אליו כל הגוים". משום שעכשיו, כל שאר העמים יש להם ממונים ברקיע עליהם, ובאותו זמן יבער אותם ויפיל אותם הקדוש ברוך הוא משלטונם, שנאמר "יפקוד ה' על צבא המרום במרום". וכיון שכולם יעברו משלטונם, אז הקדוש ברוך הוא יתחזק לבדו, כמו שנאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". ואז "ונהרו אליו כל הגוים". וזהו שנאמר "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי

⁴⁷⁷⁶ פי' חסד העליון במה תתקן המלכות ואמר באינן לבושים דהיינו ע"י הלבושים שלובש בהן שלמטה שכל חוט שבהם כלול משם שהם בחינת ו"ק וז"ש באינן לבושים וכו' (מ"מ).

⁴⁷⁷⁷ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁷⁷⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁷⁷⁹ שאז מתכוננת השכינה ומברכת כאומרו כ"ה תברכו וכו' (אור יקר).

⁴⁷⁸⁰ היינו התפשטות שמתפשט מאריך אנפין, ולהיות שצריך להתפשט חכמה ובינה ועדין אינו מתגלה וגילוי אחר שיצא מהבינה לחוץ (אור יקר). פי' בינה (מ"מ).

⁴⁷⁸¹ החכמה והבינה, ואחר כך נפק ומתגלה וכל בוצינן שהם הספירות נהרין, ועם היות שהם בוצינן הנדלקים מאש ודין הנובע מהבינה עם כל זה הם מאירים מן הימין (אור יקר).

⁴⁷⁸² והיינו אור מהחכמה על ידי התפשטות רוחא, בענין שבצאתו מהכתר הוא רוח חיוני דק בהתפשטו "נהפך לאור ואנהיר" מחכמה "ונפק" מבינה כדפירשנו (אור יקר). פי' י"ס דזעיר (מ"מ).

⁴⁷⁸³ שלא יהיה שיאירו החסד בגבורה והגבורה בתפארת וכן זה בזה עד הגיע למלכות, אלא אתמשכן כולם, ולא תאמר שיתמשכו כולם כל אחד ואחד לעצמו כיון שכולם נמשכים (אור יקר).

⁴⁷⁸⁴ בענין שכולם נקשרים יחד מאירים ונמשכים למטה, ועוד אמר "אילין באילין" ולא אמר דא בדא שלא יהיה קשרם חסד בגבורה ובתפארת כדרך אצילות, אלא נקשרים כל שבעתם כל אחד בכל השבעה (אור יקר).

⁴⁷⁸⁵ היינו סוד אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים שפירשנו לעיל, ולא אמר ויתנהירו אנפאה אלא עד דיתנהירו אנפאה, שהענין הוא כך חסד מאיר בגבורה וגבורה מאיר בחסד, ומושך קשר שניהם ומאיר בתפארת ותפארת בשניהם ונקשרים אלו באלו ויורד האור ומושך לנצח, וקושר נצח בשלשתם ושלשתם בנצח, ומאירה ומושכת לההוד וקושר היסוד בחמשתם וחמשתם ביסוד, ואחר כך יורד עד המלכות וקושר מלכות בששה וששה במלכות (אור יקר).

⁴⁷⁸⁶ עכ"ם (נוסף בדפ"ו).

דאת אמר (שם ב יא) ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא וכדין ונהרו אליו כל הגוים והדא הוא דכתיב (שם ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהו"ה אל בית אלהי יעקב וגו'.	יעקב וגו'.
וכלא איהו בשעתא דכהנא דאיהו ראש ההרים ינהיר לה וכלא איהו ברזא דשש שית אינון בכל סטריין ⁴⁷⁸⁷ דינהיר לה דהא ברזא דשית ינהיר לה:	והכל הוא בשעה שהכהן, שהוא ראש ההרים, יאיר לה, והכל הוא בסוד של שש, שש הם בכל הצדדים שיאיר לה, שהרי בסוד של שש יאיר לה.
רבי אלעזר ורבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים בדרך. אמר רבי אלעזר, זמן הוא ללכת עם השכינה, משום ששכינה לא תשרה עלינו אלא מתוך דברי תורה. אמר רבי יהודה, מי שהוא הראש, יפתח בראש.	רבי אלעזר ורבי יצחק ורבי יהודה היו הולכים בדרך. אמר רבי אלעזר, זמן הוא ללכת עם השכינה, משום ששכינה לא תשרה עלינו אלא מתוך דברי תורה. אמר רבי יהודה, מי שהוא הראש, יפתח בראש.
פתח רבי אלעזר ואמר "צעיר אנכי ונבזה פקודיך לא שכחתי". "צעיר אנכי ונבזה", דוד המלך לפעמים משבח את עצמו, שנאמר "ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם". ונאמר "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על משיח אלהי יעקב". ולפעמים עושה את עצמו עני, שנאמר "כי עני ואביון אני", ונאמר "צעיר אנכי ונבזה", והוא אומר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".	פתח רבי אלעזר ואמר "צעיר אנכי ונבזה פקודיך לא שכחתי". "צעיר אנכי ונבזה", דוד המלך לפעמים משבח את עצמו, שנאמר "ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם". ונאמר "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על משיח אלהי יעקב". ולפעמים עושה את עצמו עני, שנאמר "כי עני ואביון אני", ונאמר "צעיר אנכי ונבזה", והוא אומר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".
אלא בזמנא דהוה סליק בדרגא דשלמא ⁴⁷⁹² ואסתלק בדינא קשוט ⁴⁷⁹³ ויהוה שליט על שנאויו הוה קא משבח גרמיה ⁴⁷⁹⁴	אלא, בזמן שהיה עולה בדרגת השלום והתעלה בדין של אמת והיה שולט על שונאיו, היה משבח את עצמו. ובזמן שראה

⁴⁷⁸⁷ פי' למעלה יש ו"ק דזעיר ולמטה כהן לובש בגדים שיש בהם שש כמש"ל, צעיר אנכי ונבזה לפי שאמר לעיל רבי יהודה מאן דאיהו ורישא וכו' לכך ר"א הקטין עצמו ואמר צעיר אנכי ונבזה וז"ש לקמן השתא אנא אפתא ברישא שר"ל אחר שהקטנתי את עצמי אנא אפתא ברישא (מ"מ).

⁴⁷⁸⁸ שהיא שמירת הדרך שהיא נקראת שמירה, והדרך הוא מבוא מהמלכות לצדיק והשכינה שומרת אותו הדרך שלא יושפע אלא בה, והצדיקים ההולכים בדרך שיחו תורה עמהם ומיד שכינה מתלוות אליהם להיותה שמירת הדרך, אם כן "עידן הוא למהך בשכינתא" שיהיה לדרך שמירה, ואי אפשר אם לא על ידי דברי תורה (אור יקר).

⁴⁷⁸⁹ להיות שמירת הדרך (אור יקר).

⁴⁷⁹⁰ שהיא רודפת אחר התורה דהיינו דרך כוכב מיעקב (אור יקר).

⁴⁷⁹¹ אפשר דמשום דפירשו רז"ל כי פסוק זה אמרוהו אחיו כשנמשך למלך, לזה אמר ואיהו אמר, סוף סוף הוא כלל אותו בשבחיו ועל שמו יתייחס, והנה פסוק זה יש בו שבח ויש בו עוני, בבחינת אומרו אבן מאסו הבונים דהיינו שפלות, ובבחינת אומרו היתה לראש פנה היינו שבח ונדון לשתי הפנים (אור יקר).

⁴⁷⁹² במאי דמסיק לקמיה דהיינו דומיא דשכינתא נחא "דסליא בדרגא דשלמא" היינו יסוד הנקרא שלום, ועלייתו במדרגת השלום הוא ייחוד השכינה ביסוד (אור יקר).

⁴⁷⁹³ היינו אמת תפארת, ודין אמת היינו השכינה נקשרת לשמאל התפארת, והיינו מקומה הנכון זולתי בימין שהוא משובח יותר כאשר ביארו בפרשת בראשית (אור יקר).

⁴⁷⁹⁴ שהיה מורה על טוב מדרגת המלכות, ולא אהדר לגרמיה אלא אהדר למדתו שהיא היא המשבוחת העולה מקושטת לגבי מעלה (אור יקר).

ובזמנא דחמא גרמיה בעקן⁴⁷⁹⁵ ושנאוי קא דחקין ליה⁴⁷⁹⁶ כדין מאיך גרמיה⁴⁷⁹⁷ והוה קרי גרמיה מסכנא זעירא לכלא מאי טעמא בגין⁴⁷⁹⁸ דהא לזמנין הוה שליט ולזמנין הוה בעאקו דשנאוי⁴⁷⁹⁹:	את עצמו בצרה ושונאיו דוחקים אותו, אז הנמיך את עצמו, והיה קורא לעצמו עני, קטן לכולם. למה, משום שלפעמים היה שולט, ולפעמים היה בצרה של שונאיו.
ועם כל דא איהו שליט עליהו תדיר ולא יכילו ליה ודוד מלכא ותדיר איהו הוהו (איהו) שפיל גרמיה לגבי קודשא בריך הוא דכל מאן דמאיך גרמיה קמי קודשא בריך הוא איהו זקיף ליה על כלא ובגין כך אתרעי ביה קודשא בריך הוא בהאי עלמא ובעלמא דאתי בעלמא דין דכתיב (ישעיה לו לה) וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי בעלמא דאתי דכתיב (הושע ג ה) ובקשו את יהו"ה אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל יהו"ה ואל טובו באחרית הימים דוד איהו הוה מלכא בהאי עלמא ודוד יהא מלכא לזמנא דאתי ועל דא אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה:	ועם כל זה, הוא שלט עליהם תמיד ולא יכלו לו. ודוד המלך תמיד היה משפיל עצמו לקדוש ברוך הוא, שכל מי שמנמיך עצמו לפני הקדוש ברוך הוא, הוא זוקף אותו על הכל, ולכן התרצה בו הקדוש ברוך הוא בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה, שנאמר "וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי". ובעולם הבא, שנאמר "ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים". דוד הוא היה מלך בעולם הזה, ודוד יהיה מלך לעתיד לבא. ועל זה אמר, "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".
תא חזי בשעתא ודשמשא מהדר אנפוי ולא נהיר לסיהרא אתעבר נהורהא לסיהרא (דסיהרא אתעברת נהורהא) ולא נהירת כדין איהי במסכנותא בכל סטרין ואתקדרת ולית לה נהורא כלל וכד שמשא אהדר לקבלא ואנהיר לה כדין ואתנהירת אנפהא ואתקשטת (אתקשטת) לגביה כנוקבא דאתקשטת לגבי דכורא וכדין איהי שלטא בשולטנו בעלמא:	בא וראה, בשעה שהשמש מחזירה פניה ולא מאירה ללבנה, עובר האור מהלבנה ולא מאירה, ואז היא בעוני בכל הצדדים, ונחשכת ואין לה אור כלל. וכשהשמש חוזרת נגדה ומאירה לה, אז פניה מאירות, והיא מתקשטת אליה כנקבה שמתקשטת אל הזכר, ואז היא שולטת בשלטון בעולם.
רלג/א	
ועל דא דוד הוה מעטר גרמיה בההוא גוונא ממש לזמנין איהו מסכנא ולזמנין איהו בעותרא בעתירו דכלא ובגין כך הוה אמר צעיר אנכי ונבזה ועם כל דא פקודיך לא שכחתי כגוונא דא אית ליה לבר נש⁴⁸⁰⁰ וס"א	ועל זה דוד היה מעטר עצמו באותו גוון ממש. לפעמים הוא עני, ולפעמים הוא בעושר ובעשירות הכל, ולכן היה אומר "צעיר אנכי ונבזה", ועם כל זה, "פקודיך לא שכחתי". כמו כן יש לאדם להיות נבזה בעיניו, (ונבזה). ומה אם דוד המלך כך, כל

⁴⁷⁹⁵ היינו מדתו שהקליפות אוחזות בה (אור יקר).

⁴⁷⁹⁶ שאז היו הקליפות אוחזות במדה זו לינק ממנה, ואז ישראל הם במאיכו (אור יקר).

⁴⁷⁹⁷ כדי שישמע למעלה צערו בצער השכינה וירחמו עליו מלמעלה, ולזה היה קורא עצמו "מסכנא" דהיינו בעוני מהשפע והאור העליון, "זעירא" היינו מיעוט הירח לכלא, שכל הכחות גוברים ונשפעים ממנה (אור יקר).

⁴⁷⁹⁸ ירצה מאיזה טעם ידע דוד בחינת השכינה באיזה זמן היא בעוני או בעושר שהרי אין באותו זמן גלות שכינה (אור יקר).

⁴⁷⁹⁹ ומהיכן נמשך לו זה ודאי שמצד מדתו שהיתה עולה ויורדת נמשך לו היותו גובר על שונאיו או להפך, ולזה היה מתנהג במדתו למעלה כפי צורך השעה, ולא שיהיה אז גלות השכינה וכיוצא כמו שהיה בימי עלי שנגלה ארון ה' וכיוצא, אלא לעולם היה שולט מפני שהיה מתקנה בכל הצורך, אלא מצד מה שהיה פעמים בדוחק פעמים בריוח היה אומר כך (אור יקר).

⁴⁸⁰⁰ למהוי נבזה בעיניו (נוסף בדפ"ו).

ונבזה ומה אי דוד מלכא כך כל שכן בר נש אחרא דאית ליה לאשפלא גרמיה בכלא למחוי איהו מאנא דקודשא בריך הוא אתרעי ביה והא אוקמוה דכתיב (ישעיה נז טו) ואת דכא ושפל רוח השתא אנא אפתח ברישא:	שכן אדם אחר שיש לו) להשפיל את עצמו בכל, להיותו כלי שהקדוש ברוך הוא מתרצה בו, והרי פרשוה, שנאמר "ואת דכא ושפל רוח". עכשיו אני אפתח בראש.
פתח ואמר (יחזקאל מ א) ויבא אותי שמה והנה איש מראהו כמראה נחשת ופתיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עמד בשער יחזקאל באותו מראה הנבואה, וזהו איש, שהוא שליח באותם לבושים.	פתח ואמר, "ויביא אותי שמה והנה איש מראהו כמראה נחשת ופתיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עמד בשער". את זה ראה יחזקאל באותו מראה הנבואה, וזהו איש, שהוא שליח באותם לבושים.
והכא לא אמר אלא איש ולא אמר איש לבוש הבדים אלא בשעתא דעביד שליחותא למעבד דינא או לאחזאה דינא אקרי לבוש הבדים⁴⁸⁰¹ ובשעתא דלא אתי להכי אשתני לגוונא אחרא כפום שליחותא הכי שני חיזו דיליה באינן לבושין ואשתני מלבושין ללבושין בגין דאיהו תדיר בסטר שמאלא וכמה גוונין אינן דאתלבש בהו וכל אינן דאתיין מסטריה:	וכאן לא אמר אלא רק איש, ולא אמר איש לבוש הבדים. אלא בשעה שעשה שליחות לעשות דין או להראות דין, נקרא לבוש הבדים, ובשעה שלא בא לכך, השתנה לגוון אחר. כפי שליחותו, כך שונה המראה שלו באותם לבושים ומשתנה מלבושים ללבושים, משום שהוא תמיד בצד שמאל, וכמה צבעים הם שמתלבש בהם, וכל אותם שבאים מהצד שלו.
מראהו כמראה נחשת והכא אתלבשו בההיא לבושא דאינן⁴⁸⁰² טורי נחשת דאקרון (זכריה ו א) הרי נחשת⁴⁸⁰³ ודא אייתי מדידו למעבד משחתא האי וס"א קנה המדה לאו איהו בוצינא דקרדינותא⁴⁸⁰⁴ דטמיר וגניז⁴⁸⁰⁵ ואלא (ו)מתמן נפקת האי קנה לתתא⁴⁸⁰⁶ דאתגליד מגו נהירו⁴⁸⁰⁷ דאשתביק מבוצינא דקרדינותא כד אסתלקת לעילא ואתגלפת גו⁴⁸⁰⁸ ספירו דנציץ ולא אתידע ועל	"מראהו כמראה נחשת", כאן מתלבש באותו לבוש שהם הרי נחשת, שנקראים "הרי נחשת", וזה הביא מדה לעשות מדידה. זה (קנה המדה) אינו הניצוץ הקשה הנעלם והגנוז, אלא משם יוצא הקנה הזה למטה, שנגלד מתוך אור שנשאר מהניצוץ הקשה, כשמסתלק למעלה ונחקק תוך הספיר שנוצץ ולא נודע. ועל כן אותו קנה המדה עומד במדידת המדה שעומדת למטה.

⁴⁸⁰¹ זה הפך מש"ל דף רל"ח שלבוש הבדים הם לבוש החסד וכו' (מ"מ).

⁴⁸⁰² רס ע"א קלט ע"א רכט ע"א (הערת הזהר).

⁴⁸⁰³ נוגה נקרא כן (רח"ו). והיינו זז"ן דנוגה דאצילות כמ"של וגבריאל מתלבש בלבוש הנוגה ולכ"א מראהו וכמרא' נחשת (מ"מ).

⁴⁸⁰⁴ בינה דאצילות (רח"ו).

⁴⁸⁰⁵ סוד גבורה דעתיק שבתוך חכמה סתימאה וממנה כל הגבולים והשיעורים עיין בשער א"א. ואמנם בספר אדם ישר אמר שגולגלתא דא"א היא סוד בוצינא דקרדינותא מפני שהיא נעשית מבינה דכתר דחכמה דמ"ה מעורבת עם חלקי כתר דב"ן, ועיין שם עניינים נפלאים. ואינו חולק עם הנ"ל משער אריך כי הלא גולגלתא דהיינו כתרא וחכמה סתימאה דהיינו רישא ג' הם מזדווגים, ובינה הנזכר בחינת זכר לנגד החכמה ובחיבורם יחד נעשית המדה (נ"א הארה) שהוא סוד כח הבוצינא, ועיין באדם ישר והבן לקמן רנד ע"ב (רמ"ז).

⁴⁸⁰⁶ מלכות דבינה מתלבשת בבריאה בהיכל ק"ק (רח"ו).

⁴⁸⁰⁷ פ' מלכות שהיא קנה הנזכר נעשית מהארה שהניח' הבינ' כשעלתה למעלה להתחבר בגו אבא וז"ש כד אסתלקת לעילא ואת גלפת גו ספירו דנציץ ולא אתידע א"נ ספירו דנציץ הוא אריך (מ"מ).

⁴⁸⁰⁸ רמה ע"ב (הערת הזהר).

דא ההוא קנה המדה איהו קיימא במדידו דמשחתא דקיימא לתתא ⁴⁸⁰⁹ :	
ולזמנין קנה המדה ⁴⁸¹⁰ ולזמנין ⁴⁸¹¹ קו המדה ⁴⁸¹² ועל דא פתיל וקנה ⁴⁸¹³ וכלא משחתא למעבד מדידו התם ⁴⁸¹⁴ כל מדידו דחזקאל איהו הוה בההוא קנה המדה ⁴⁸¹⁵ ובעובדא דמשכנא כלא הוה בקו המדה ⁴⁸¹⁶ :	ולפעמם קנה המדה, ולפעמים קו המדה, ועל זה פתיל וקנה, והכל מדה לעשות מדידה. כל המדידות של יחזקאל היו באותו קנה המדה, ובמעשה המשכן הכל היה בקו המדה.
במשכנא בההוא מדידו דלתתא דאיהו קו המדה כגוונא ודההוא פתיל ⁴⁸¹⁷ (דההיא פתילה) דכד שרי לאתפשטא בכל אמה חד קשרא ⁴⁸¹⁸ ובההוא משחתא מדיד ואקרי אמה ⁴⁸¹⁹ ובגין כך (שמות לו ט) שמנה ועשרים באמה ⁴⁸²⁰ דדא הוא ארכא ופותיא ארבע באמה ⁴⁸²¹ ולא כתיב ארבע אמות בגין דאמה מדיד ⁴⁸²² לכל סטר:	במשכן, באותה מדידה שלמטה, שהיא קו המדה, כמו שאותו הפתיל, שכשמתחיל להתפשט, בכל אמה קשר אחד, ובאותה מדה מודד, ונקרא אמה. ולכן "שמנה ועשרים באמה", שזה אורך, ורוחב "ארבע באמה", ולא כתוב ארבע אמות, משום שאמה היה מודד לכל צד.
והאי נפקא מרזא דבוצינא ⁴⁸²³ ודלעילא דמדידו ⁴⁸²⁴ דהאי לתתא מהאי מדידו דלעילא ⁴⁸²⁵ אשתכח מדידו דלתתא וזעירא אלף וחמש מאה סטריין ⁴⁸²⁶ וכל סטרא וסטרא תריסר אלפי אמין ועל דא אמה חד ⁴⁸²⁷ אזיל בכלהו וההוא אמה דמדיד דא אתפשט קו	וזה יוצא מסוד המאור העליון, שהמדידה של זה למטה, מהמדידה הזו שלמעלה נמצאת. המדידה שלמטה קטנה אלף וחמש מאות צדדים, וכל צד וצד שנים עשר אלף אמות, ועל כן אמה אחת הולכת בכולם, ואותה אמה שזה מודד, מתפשט קו המדה ונתגלית עוד אמה ומודד, וכן בכל אותן מדידות. (שנים עשר אלף אמות מתפשט קו

- ⁴⁸⁰⁹ ור"ל שהמקדש שהי' מודד יחזקאל בקנה הוא רומז לבריאה ולכן היה מודד בקנה שהיא מ' דבינה המתלבשת שם (מ"מ).
⁴⁸¹⁰ בבריאה (רח"ו).
⁴⁸¹¹ רנח ע"א (הערת הזהר).
⁴⁸¹² פירוש במשכן שהוא רומז למ' המודדת הוא קו המדה שהיא מ' (מ"מ).
⁴⁸¹³ פי' פתיל היא המ' כמו שנפרש לקמן וקנה היא מ' דבינה שגם במקדש הית' מ' אלא שהקנה גובר וכן במשכן היו שניהם אלא שהבן גובר כמ"ש הר"ח ו' לקמן (מ"מ).
⁴⁸¹⁴ מוסגר בדפ"ק.
⁴⁸¹⁵ דהיינו בינה דאה"ה מתחלף בשם בוכ"ו שהוא יד"ך וכל קנה בן ששה אמות כי האה"ה הוא צורת וו"ן (רח"ו).
⁴⁸¹⁶ דהיינו מלכות שם ב"ן בחי' אמה בלבד (רח"ו). עי' יהל אור ח"א א סע"ד שקו המדה היא מידת הדעת.
⁴⁸¹⁷ מלכות נקרא כן כי י"פ ב"ן גימ' פתיל ועם ה' שבה הרי פתילה (רח"ו). ולפ"ז בחינות בחינות יש במלכות ולכ"א קו המדה כגונא דההוא פתילה (מ"מ).
⁴⁸¹⁸ פי' כשמודדים כל אמה ואמה עושים קשר א' לסימן (מ"מ).
⁴⁸¹⁹ פי' שם ב"ן נקרא אמה והוא המודד (מ"מ).
⁴⁸²⁰ פי' כי יד"ה ה' ו' שהוא מילוי שם ב"ן עם יר"ד וא"ו דל"ת ה"ה ה"ה וא"ו ה"ה ה"ה כ"א אותיות (מ"מ).
⁴⁸²¹ היינו ד' אותיות שם ב"ן (רח"ו).
⁴⁸²² מדוד (דפ"ו).
⁴⁸²³ פי' מלכות יצאה מבינה (מ"מ).
⁴⁸²⁴ בוכ"ו (רח"ו). ור"ל שכתב הרב שאה"ה הוא בבינה וחילופו הוא במ' והוא בר"כו (מ"מ).
⁴⁸²⁵ אה"ה (רח"ו).
⁴⁸²⁶ אין לי לומר כי אם מאחר ששם ב"ן היה במשכן הוא הנק' קו המדה אך עכ"ז המדה היתה על ידי שם קנ"א רק שבמקדש גבר קנ"א על ב"ן כי המקדש בינה אך המשכן מלכות ולכן גבר ב"ן ונמצא כי שם קנ"ה היו במשכן כי המשכן היה קנ"ה אמה מאה אורך נ' רוחב והנה שם ב"ן היה המאיר בו ולכן היה החשבון כאן אלף ות"ק שהם קנ"ה בכללות גדול ולפי שהמלכות נקרא אדנ"י ויש בו י"ב אתון כל סטרא י"ב אלף ואלף זו מצד אלף דקנ"ה הנותרות (רח"ו).
⁴⁸²⁷ שם ב"ן (רח"ו).

המדה ונתגלית אמה ומודד, וכן בכל אותן מדידות, ועל זה אמה אחת הולכת בכולם, ואותה אמה שמודדת זה מודדת זה.	משחתא ואתגליא אמה ומדיד וכן בכל אינון משחתי וס"א תריסר אלפין אמין אתפשט קו משחתא ואתגליא אמה ומדיד וכן בכל אינון משחתי ועל דא אמה חד אזיל בכלהו וההוא אמה דמדיד דא מדיד דא:
שמנה ועשרים באמה, הוא אורך של אמה אחת, והרוחב ארבע באותה אמה. נמצא אמה אחת שהיא שלשים ושנים שלישים. כמו שנאמר "וכל בשליש עפר הארץ", והם שלשים ושנים, כנגד שלשים ושנים שבילים שיוצאים מלמעלה.	שמנה ועשרים באמה⁴⁸²⁸ איהו ארכא ורחד אמה⁴⁸²⁹ ופותיהו (בחד אמה ופותיא) ארבע⁴⁸³⁰ בההוא אמה אשתכח אמה חד⁴⁸³¹ דאיהו תלתין ותריין שלישים⁴⁸³² כמה דאת אמר (ישעיה מ יב) וכל בשליש עפר הארץ ואינון ל"ב⁴⁸³³ לקבל ל"ב שבילין דנפקין מלעילא:
וכאשר נעשית מדת האורך במדידה הזו, היא ארבעה צדדים אותו האורך. וכל צד שבע אמות, שלכך עולות אותן שבע אמות לארבעה צדדים בסוד של שבע, (ומתחומים) שהם עשרים ושמונה שהם באורך, משום ששבע הוא סוד עליון בכל. וכל אותם שלשים ושנים שבילים כלולים בשבע, בסוד השם הקדוש.	וכד אתעביד משחתא דארכא בהאי מדידו איהו ארבע סטריין⁴⁸³⁴ ההוא ארכא וכל סטרא⁴⁸³⁵ שבעה אמין⁴⁸³⁶ דלהכי סלקן אינון שבעה אמין לארבע סטריין ברזא דשבע (ס"א מתחומין) דאינון תמניא ועשרים דאינון בארכא בגין דשבע איהו רזא עלאה⁴⁸³⁷ בכלא וכל אינון תלתין ותריין שבילין כלילין בשבע ברזא דשמא קדישא⁴⁸³⁸:
ואם תאמר, הרי נאמר "מדה אחת לכל היריעות", ודאי שזו מדה אחת, אף על גב שהתפשטה אמה אחר אמה, וזה אחר זה, והכל בסוד (מסוד) המאור העליון זה בא, להיות מעלה ומטה מדה אחת.	ואי תימא הא כתיב (שמות כו ב) מדה אחת⁴⁸³⁹ לכל היריעות ודאי מדה אחת איהו אף על גב דאתפשט אמה בתר אמה ודא בתר דא וכלא ברזא וס"א מרזא דבוצינא⁴⁸⁴⁰ דלעילא קא אתיא למהוי עילא ותתא משחתא חדא:
וזוהי המדה שהיא בקדושה יתרה, משום שיש מדה אחרת שהיא לכסות על זו שהיא	ודא איהו משחתא ודאיהו (דאיהו) בקדושה יתיר בגין דאית משחתא אחרא

⁴⁸²⁸ מילוי ומילוי המילוי דב"ן (מ"מ).

⁴⁸²⁹ פי' שהמדידה היא ע"י שם ב"ן הנקרא אמה (מ"מ).

⁴⁸³⁰ הוי"ה (רח"ו).

⁴⁸³¹ ב"ן (מ"מ).

⁴⁸³² כי הנקבה נקרא שליש (רח"ו). ונל"עד טעם שנקרא שליש לפי שהיא יוצאה מאחורי שליש ת"ת דזעיר ששם נגמר יסוד דאימא כמ"ש הרב ולכך נק' שליש ומ"ש וכל בשליש עפר הארץ, פי' כל בשליש העליון דת"ת דזעיר עפר הארץ שהיא המ' שכל הארותיה מקבלת מיסוד דאימא שנשלם שם, א"נ נקר' המלכות שליש לפי שהיא בחינת עטרת יסוד דזעיר כנודע וכתב הרב בפ' וכל בשליש עפר הארץ ר"ל וכל שהוא יסוד, בשליש שלו שהוא העטרה עפר הארץ שהיא מ' (מ"מ).

⁴⁸³³ פי' כ"ח של אורך וד' ברוחב הם ל"ב (מ"מ).

⁴⁸³⁴ פי' כשתחלק הכ"א באורך על ד' חלקים יהיו בכל צד ז' אמות, וז"ש וכד אתעביד משתתא דאורכא בהאי מדידו איהו ד' סטריין ההוא אורכא ונ"ב נגד ד' אותיות הוי"ה הפשוטים עכ"ל (מ"מ).

⁴⁸³⁵ נגד ד' אותיות הוי"ה הפשוטים (רח"ו).

⁴⁸³⁶ כי הנקבה נקרא בת שבע (רח"ו).

⁴⁸³⁷ פי' שמקבלת מז"ק דזעיר (מ"מ).

⁴⁸³⁸ פי' זעיר א"כ ברזא דשמא קדישא הוא הוי"ה שבו רמוז ל"ב פשוט ומלוי המילוי וכמ"ש בדף זה ע"ב (מ"מ).

⁴⁸³⁹ פי' דמשמע אין שם אלא מדה א' והיכי אמרינן שהם ד"פ שבעה ותירץ ודאי מדה א' וכו', ר"ל לעולם המודד הוא שם ב"ן שהוא מדה א' ואף על פי שנתפשטו ממנו כמה אמות (מ"מ).

⁴⁸⁴⁰ פי' מלכות מודדת בכח הבינה (מ"מ).

בפנים. שהרי במדה אחרת שמכסה על זה עולה בחשבון לחשבון שלושים וארבע, ובפנים לחשבון שלושים ושתיים, (שהיא לכסות על זו שהיא לפנים ועולה בחשבון, בחשבון שלושים וארבע, ולפנים לחשבון שלושים ושתיים) וזהו סוד	וראיהו (ראיהו) לחפיה על דא דאיהו לגו דהא במשחתא אחרא דחפיה על דא סלקא בחושבנא בחושבן ד"ל ⁴⁸⁴¹ ולגאו בחושבן ל"ב וס"א דאיהו לחפיה על דא דאיהו לגו וסלקא בחושבנא בחושבן ד"ל ולגו בחושבן ל"ב ודא איהו רזא
רלג/ב	
שמכסה זה על זה, שלשים ושתיים לפנים, שלושים וארבע (שלושים ושתיים הוא עומד בפנים, שלושים וארבע הוא עומד) לחוץ.	דחפיה דא על דא ל"ב לגו ד"ל ⁴⁸⁴² ול"ב איהו קיימא לגו ד"ל איהו קיימא לבר ⁴⁸⁴³ :
משום שאותה מדה ראשונה, שהיא קדושה בצבעים קדושים, שהם שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני, אלו צבעים קדושים, וכל חשבוננו עולה לחשבון שלושים ושתיים. ומדה שניה, שהיא לחוץ לכסות על זו, עולה לחשבון שלושים וארבע, וזהו סוד הנאמר "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'". ביום רעה ממש ימלטהו ה'.	בגין דהא משחתא קדמאה דאיהו קדישא ⁴⁸⁴⁴ בגוונין קדישין ⁴⁸⁴⁵ דאיןון שש משזר ⁴⁸⁴⁶ ותכלת וארגמן ותולעת שני ⁴⁸⁴⁷ אלין גוונין קדישין וכל חושבן דיליה סלקא לחשבן ל"ב ומשחתא תניינא דאיהו לבר לחפיה על דא ⁴⁸⁴⁸ איהו סלקא לחשבן ד"ל ודא איהו רזא דכתיב (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל ⁴⁸⁴⁹ ביום רעה ימלטהו יהו"ה ביום רעה ממש ימלטהו יהו"ה:
סוד החשבון לפנים, שהוא סוד שלושים ושתיים. ובאותו חשבון של חוץ מה נאמר "ועשית יריעות עזים". "יריעות עזים", למה	רזא דחושבנא לגו דאיהו רזא ל"ב ובההוא חושבנא דלבר מה כתיב (שמות כו ז) ועשית יריעות עזים ⁴⁸⁵⁰ יריעות עזים אמאי עזים אלא

⁴⁸⁴¹ נתבאר זה בדרוש הנדרים והשבועות מה ענינם ושם תבין איך קומת המלכות מדתה דל אמות (שער מאמרי רשב"י). פירוש יריעות עזים שיש בהם שלשים באורך וד' ברוחב הכל ד"ל (מ"מ).

⁴⁸⁴² והיינו בסוד יאהדונה"י ששם יהו"ה מתלבש בשם אדנ"י, וכך שם יהו"ה עולה אותיותיו ל"ב כמבואר, ושם אדנ"י עולה מילוי מלואו שלשים עם ארבעה אותיות הם ד"ל ממש, דהיינו אורך שלשים ורוחב ארבע כזה אל"ף למ"ד פ"ה, דל"ת למ"ד ת"ו, נו"ן וא"ו נו"ן, יו"ד וא"ו דלת, היינו ד"ל אותיות כי הארבעה הם יסוד שם אדנ"י הוא סוד הרוחב, וכאן מדת נגלת לכך הוקבע כל הסדר יחד, ובתוך אלו מתלבש ל"ב, ואמה מכאן מזה ומזה לכסותו כזה ח שכידי שיכסה לא יתחיל צירוף השם באותיותיו יהו"ה אלא באותיות אדנ"י, ויהיה עודף אות מכאן ואות מכאן ונמצא השם מתלבש כולו יחד זה בתוך זה כזה אילופ"ד להמא"ד פאה"ו דדלת"ת להמא"ד אתלו"ף אווה"ו ואמלופ"י וכו', בענין שנמצא מתחיל שם אדנ"י ומסיים שם אדנ"י ונמצא כל השם מכוסה ל"ב בתוך ד"ל (אור יקר).

⁴⁸⁴³ וכן ממש רומז עניין מציאות היריעות במעשיהם (אור יקר).

⁴⁸⁴⁴ כלומר מהאצילות העליון (אור יקר).

⁴⁸⁴⁵ בסוד שם יהו"ה (אור יקר).

⁴⁸⁴⁶ בסוד הלוּבן שהחכמה והחסד והנצח דהיינו י' אל הימין (אור יקר).

⁴⁸⁴⁷ בסוד האודם מהבינה והגבורה וההוד דהיינו ה' אל השמאל, וארגמן הוא בתפארת ששם תערוּבַת כל הכחות וכולל בימין ושמאל והוא בסוד הכתר והדעת והתפארת והיסוד כל קו האמצעי כפי מה שפירשנו בספ"ר בשער מהות והנהגה, ותכלת היא המלכות גוון תכלת למטה כסא לכל הגוונין כדפירשנו לעיל, ולזה היא ה' המשמשת לכל הקצוות ולכל ההנהגות לחסד דין ולרחמים, ויריעות אלו שהם בסוד הגוונין האלו היו בסוד ל"ב כדפירשנו (אור יקר).

⁴⁸⁴⁸ פי' שיריעות עזים הם זו"ן דנוגה דב"יע כמ"ש בפ' תרומה דף קמ"ז ע"ב (מ"מ).

⁴⁸⁴⁹ פי' שמתקן בחינת נוגה הנק' דל, ימלטהו ה' שהוא ל"ב שם ב"ן פשוט ומילוי ומלוי המלוי (מ"מ).

⁴⁸⁵⁰ השעיר עצמו הנה הוא מסטרא דדינא, והגם שהוא מהמינים טהורים, אך הוא מצד הגבורות והדינין שהם שורש הקליפות, ומשם הוא יניקתם, וכמ"ש בזה"ק (פ' תרומה קלט ע"א) ועזים גבורן תתאי דלבר לחפיה כו', [וכן הוא שם (קמז ע"ב וקס ע"א ורלג ע"ב רסט ע"א וקפה סע"א) ובדברי הרב שער קליפת נוגה (פרק ט) (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

רזא דגוונא דיליה⁴⁸⁵¹ למיהב דוכתא ברזא דקודשא ובגין כך יריעות עזים ודאי כתיב (שיר ו יא) אל גנת אגוז ירדתי וגו' הא אוקמוה אבל מה אגוז אית ליה קליפה דסחרא וחפיא על מוחא ומוחא לגו אוף הכי בכל מלה דקדשא קדושה לגו וסמרא אחרא לבר ורזא דא (חבוק א ד) רשע מכתיר את הצדיק⁴⁸⁵² ועל דא אקרי אגוז והא אוקמוה:	עזים. אלא הסוד של הגוון שלו, לתת מקום בסוד הקודש, ולכן יריעות עזים ודאי. נאמר "אל גינת אגוז ירדתי וגו'", הרי פרשוה, אבל מה אגוז יש לו קליפה שמקיפה ומכסה את המוח, והמוח מבפנים, אף כך בכל דבר של קודש, הקדושה בפנים, והצד האחר בחוץ. וסוד זה "רשע מכתיר את הצדיק". ועל כן נקרא אגוז, והרי פרשוה.
תא חזי ובההוא דלברו כל מה דאוסף גרע וסימנך פרי החג דמתמעטין ואזלין אוף הכא נמי במה דלגאו⁴⁸⁵³ כתיב (שמות כו א) ואת המשכן תעשה עשר יריעות⁴⁸⁵⁴ במה דלבר כתיב עשתי עשרה יריעות אוסף אתוון וגרע מחושבנא אוסף חושבנא וגרע (אתוון) אוסף חושבנא דכתיב (שמות כו ח) ארך היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע באמה היריעה וכד סליק לחושבנא סליק לחושבן ד"ל דלית בכל אינון זיני מסכנותא כההוא דאקרי ד"ל ובגין כך כד סליק ולחושבנא (בחושבנא) יתיר סליק בגרעיו:	בא וראה, באותו שבחוף, כל מה שמוסיף, גורע. וסימנך פרי החג, שמתמעטים והולכים. אף כאן גם, במה שבפנים נאמר "ואת המשכן תעשה עשר יריעות". ובמה שבחוף נאמר "עשתי עשרה יריעות". הוסיף אותיות וגרע מהחשבון. הוסיף חשבון וגרע (אותיות). הוסיף חשבון, שנאמר "אורך היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע באמה היריעה". וכשעולה לחשבון, עולה לחשבון שלשים וארבע, שאין בכל אותם מיני עניות כמו אותו שנקרא ד"ל. ולכן, כשעולה לחשבון יותר, עולה בחסרון.
וכד איהו גרע בחשבנא גרע⁴⁸⁵⁵ וסליקן בסליק⁴⁸⁵⁶ דסליק לרזא דל"ב דאיהו רזא דכל מהימנותא ואיהו רזא דשמא קדישא ועל דא דא סליק ודא גרע דא סליק וגרע⁴⁸⁵⁷ ודא גרע וסליק⁴⁸⁵⁸ דא לגו ודא לבר:	וכשהוא גורע בחשבון (גורע), עולה בעליה, שעולה לסוד של שלשים ושתים, שהם סוד כל האמונה, והוא סוד השם הקדוש. ולכן זה עולה וזה גורע. זה עולה וגורע, וזה גורע ועולה. זה לפנים, וזה לחוץ.
והאין קו המדה שרי לאתפשטא ומדיד משחתא לקרשים דכתיב (שמות לו כ) ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים ואלין אינון רזא דשרפים והא אוקמוה דכתיב (שם) עצי שטים עומדים וכתיב (ישעיה ו ב) שרפים עומדים:	קו המדה הזה מתחיל להתפשט ומודד המדה לקרשים, שנאמר "ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". ואלו הם סוד השרפים, והרי פרשוה, שנאמר "עצי שטים עומדים", ונאמר "שרפים עומדים".
מדידו דמשחתא דא (שמות לו כא) עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה⁴⁸⁵⁹ הכא	מדידת המדה הזו, "עשר אמות אורך הקרש ואמה וחצי האמה". כאן כתוב "עשר אמות", ולא כתוב עשר באמה. אלו שלש

⁴⁸⁵¹ פי' כמ"ש הרב שהם ז"ן דנוגה דב"ע שהיא קליפה ואנו נותנים לה חלק בקדושה וז"ש למיהב דוכתא ברזא דקדושה (מ"מ).

⁴⁸⁵² נבלעו כולם [המלכין קדמאין] בעמקי התוהו, ובסוד הנאמר חבוק (א ד) רשע מכתיר את הצדיק, וכ"ז הנה היה מסוד המחשבה העליונה המחשבה הנעלמה אשר עלה בתחילה לבראתו במדת הדין (דע"ה ח"א ג ע"א).

⁴⁸⁵³ קסד ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁵⁴ פי' ולא כתיב עשרה ואפי' הכי אין שם גירעון ח"ו (מ"מ).

⁴⁸⁵⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁸⁵⁶ פי' באותו גרעו יש בו סליקו וז"ש דסליק לרזא דל"ב (מ"מ).

⁴⁸⁵⁷ פי' דלסליק בחשבון אבל גרע שהוא לשון דלות (מ"מ).

⁴⁸⁵⁸ פי' לב גרע בחשבון אבל סליק שהוא לקבול ל"ב נתיבות חכמה (מ"מ).

⁴⁸⁵⁹ אמה (דפ"ו).

שלוש שלש שהן תשע, ואחד ששורה עליהם, וזהו רוח אחת ששורה עליהם.	כתיב עשר אמות ולא כתיב עשר באמה אלן תלת תלת תלת ⁴⁸⁶⁰ דאיןון תשע וחד דשריא עלייהו ⁴⁸⁶¹ ודא איהו רוחא חדא דשריא עלייהו:
והרי אמרנו כמה הוא שיעור האמה, וזהו סוד השעור, אחת עשרה וחצי, שעולים ולא עולים, משום שגורעים מאותם האופנים. ופרשוה בסוד המרכבה הקדושה, והם עשרים, עשר לצד זה ועשר לצד זה, עד שעולים לסוד השרפים העליונים. ואחר כך עולה סוד הקודש עד שכולם נועדים בסוד אותו הברית התיכון, כמו שבארוה, ולכן חצי יש בו בלא שלמות.	והא אמרן כמה איהו שיעורא דאמה ודא איהו רזא דשיעורא חדסרי ופלגא ⁴⁸⁶² דסלקין ולא סלקין ⁴⁸⁶³ בגין דגרעין מאינון אופנים ⁴⁸⁶⁴ ואוקמוה ברזא דרתיכא קדישא ואינון עשרים להאי ספרא עשר ולהאי ספרא עשר ⁴⁸⁶⁵ עד דסלקין לרזא דשרפים עלאין ולבתר סליק רזא דקדשא עד (דאתער) [דאתער] בלאו ברזא דההוא בריח התיכון כמה דאוקמוה ועל דא פלגא (א) אית ביה בלא שלימו:
סוד המדה הזו, לעשרים קרשים הם מאתים ושלשים, וכל זה עומד במדידה בחשבון, וכך עולה כל חשבון שיוצא מהמדידה הזו בסוד אותם השרפים.	רזא דהאי משחתא לעשרין דפין (ו) אינון ⁴⁸⁶⁶ מאתן ותלתין ⁴⁸⁶⁷ וכל האי קיימא במדידו בחושבנא והכי סליק כל חשבון דנפקא מהאי מדידו ברזא דאינון שרפים:
יריעות המשכן שאמרנו, שהם סודות עליונים, סוד השמים, והרי פרשוה "נוטה שמים כיריעה". והסוד של זה באותו חשבון שאמרנו. ויש יריעות שאמרנו בסוד אחד, ויש יריעות בסוד אחר, והכל הוא בסוד שלמעלה. ועל כן הכל הוא כדי לדעת חכמה של כל צד וצד וכל דבר ודבר. ועל כן מבחין	יריעות דמשכנא דאמרן דאינון רזין עלאין רזא דשמיא והא אוקמוה (תהלים קד ב) נוטה שמים כיריעה ורזא דהאי בההוא חושבן דקאמרן ואית יריעין דקאמרן ברזא חדא ואית יריעין ברזא אחרא וכלא איהו ברזא דלעילא

⁴⁸⁶⁰ כי השני קרשים משולבים זו בזו ותחת שני אדנים עם חבירו נמצא כל ג' אמות שני אדנים והם כל קשר תלת תלת וחד דשריא הוא הנשאר מהם והם כנגד הספי' ג' קוים וכתר עליהם נמצא כי בכל ג' מהם היו ט' אמות (רח"ו). ודבריו סתומים ונל"ע עד כוונתו לומר שכל שני קרשים משולבים זו בזו כמ"ש רז"ל שהטבעת היתה אוחזת בשני קרשים מלמעלה כמ"ש ויחדיו יהו תמים אל ראשו אל הטבעת הא' וכיון שהם משולבים זו בזו יחשבו לקרש אחד ואע"פ שיש לכל קרש שני אדנים עכ"ז כיון שמשולבים זה בזה ותחת כל קרש שני אדנים עם חבירו נמצא כל ג' אמות ב' אדנים כי רוחב כל קרש אמה וחצי וג' אמות הם שני קרשים שנחשבים לקרש אחד ובאלו אין בהם אלא שני אדנים, ומ"ש והם תלת תלת וחד דשריא הוא הנשאר מהם, פי' כיון שכל שני קרשים יחשבו לאחד א"כ כל ג' קרשים הם ששה והם ט' אמות כמ"ש בסוף הג"ה נמצא בכל ג' מהם היו ט' אמות, וא"כ עשרים קרשים של צפון או של דרום הם כך תלת תלת שכל ג' קרשים הם ששה כיון שמשולבים הם י"ח קרשים ושני קרשים הנשארים לאחד יחשבו וז"ש וחד דשריא, ונל"ע לפי פי' אחר כמ"ש הזוהר אלן תלת וכו' קא, לעשר אמות אורך הקרש, ומבאר הזוהר סוד אלו העשר אמות ואמר ג' ג' ג' שהם כנגד ג' קוים הספירות או נגד חב"ד חג"ת נה"י (מ"מ).

⁴⁸⁶¹ הוא הכתר ואלו הם י' אמות של הקרש (מ"מ).

⁴⁸⁶² פי' עשר אמות של אורך ואמה וחצי של רוחב הם י"ט ופלגא (מ"מ).

⁴⁸⁶³ פי' אלו היו י"א הם גרועים מאד כי י"א הם נגד י"א ארורים דכי תבוא י"א סימני הקטרת, וכיון שיש י"א ופלגא סלקין, אבל לא סלקין הרבה כיון שלא השלמנו עד י"ב שהם נגד י"ב צירופי הוי"ה (מ"מ).

⁴⁸⁶⁴ קרי אופנים לקרשי המערב (רח"ו). ולפ"ז כוונ' הזוהר לומר למה לא סלקין ויש בהם גירעון קצת, ואמר שהגירעון בא להם מסיבת קרשי המערב שהם בחינת אופנים, ששאר הקרשים הם בחינת שרפים שהם מעולים וקרשי המערב שהם אופנים מסיבתם לא סלקין עד י"ב (מ"מ).

⁴⁸⁶⁵ פירוש עשרים שבצד צפון מחלק אותם כך עשרה לצד מזרח ועשרה לצד מערב (מ"מ).

⁴⁸⁶⁶ (פי' ב' קרשים כל א' י' אמות ואמה וחצי יא אמה וחצי כ"ש למעלה רזא דשיעורא חד סרי ופלגא עולים הכל מאתן ותלתין ודוק) (דרך אמת).

⁴⁸⁶⁷ הנה כל קרש עשרה אמות עשר קרשים מאה אמה נמצא שבעשרים קרשים הם מאתים וברוחב של עשרה הם ט"ו ב"פ ט"ו הם ל' הרי ר"ל לעשרים קרשים והם כנגד רל"ב דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן הסר חשבון קומה ורוחב ב' הרי ר"ל (רח"ו).

ועל דא כלא איהו למנדע חכמתא דכל סטרא וסטרא וכל מלה ומלה ועל דא אבחיין בר נש בין טב לבייש בין רוא דחכמתא ובין מלה דלא קיימא בחכמתא וברוא דמדידו קדמאא הא אתמר בכמה סטריין איהו:	אדם בין טוב לרע, בין סוד החכמה ובין דבר שאינו עומד בחכמה. ובסוד המדידה הראשונה הרי נתבאר בכמה צדדים הוא.
רוא דא רוא דארונא ⁴⁸⁶⁸ דקאים בחושבנא ממה דאיהו (נטיל) ⁴⁸⁶⁹ [עייל] וממה דאיהו קביל ⁴⁸⁷⁰ וממה דאית ביה ⁴⁸⁷¹ וממה דאיהו מקבל דאיהו תריין סטריין ונטיל מאינון	הסוד הזה, סוד הארון שעומד בחשבון ממה שהוא נוטל וממה שהוא מקבל וממה שיש בו. וממה הוא מקבל. שהוא שני צדדים, ולוקח מאותם
רלד/א	
תריין סטריין ועל דא אמה איהו בסטרא דא ואמה בסטרא דא ופלגא דיליה ⁴⁸⁷² ובגין כך (שמות לו א) אמתים וחצי ארכו אמתים מתריין סטריין ופלגא דיליה האי בארכא בפותיא ורומא אמה וחצי חד מההוא סטרא יתיר דקא נטיל כגוונא דימינא ושמאלא ⁴⁸⁷³ ופלגא דיליה ⁴⁸⁷⁴ דהא לא שריא מלה אלא על מלה ⁴⁸⁷⁵ ובגין כך פלגא ⁴⁸⁷⁶ בכל חושבן וחושבן ובגין כך ארונא מקבלא מכלא וקיימא ברוא דחושבנא ודכלא (בכלא):	שני צדדים. ועל כך אמה היא בצד זה ואמה בצד זה, וחצי ממנו. ולכן "אמתים וחצי ארכו". אמתים משני צדדים, וחצי שלו, הרי זה באורך. ברוחב ובגובה אמה וחצי, אחד מאותו צד יותר שנוטל כעין שימין ושמאל וחצי שלו. שהרי אין שורה הדבר אלא על דבר, ולכן חצי בכל חשבון וחשבון, ולכן הארון מקבל מהכל ועומד בסוד החשבון של הכל.
והא אוקמוה על מה איהו מחפיא ⁴⁸⁷⁷ ברהבא לגו ולבר והאי איהו שיעורא למיקם במדידו קדמאא וכלא קאים ברוא חדא פתורא כהאי גוונא דמדיד בההוא שיעורא קדמאא:	והרי פרשוה, על מה הוא מצופה בזהב בפנים ובחוץ, וזה הוא שיעור לעמוד במדידה ראשונה. והכל עומד בסוד אחד. השלחן כמו כן, שמודד באותו השיעור הראשון.
אבל האי מדידו דארונא (על מה) דקיימא ברוא דאורייתא ובההוא משחתא קדמאא דקאמר אבא לית בה למעבד שיעורא יתיר כמה דאיהו וגליו ברוא לחכימי עליונין למנדע בה רוא דחכמתא לאבחנא בין טב לבייש בין חכמתא עלאה לחכמתא אחרא כללו עובדין	אבל מדידת הארון הזו, שעומדת בסוד התורה ובאותה מדה ראשונה שאמר אבא, אין בה לעשות שיעור יותר כמו שהוא גילה בסוד לחכמים העליונים לדעת בה את סוד החכמה, להבחין בין טוב לרע, בין חכמה עליונה לחכמה אחרת, כולם מעשים אחרים, כולם במדידת האמה באותה המדה, פרט למדת החושן שהיא זרת, והרי פרשוה.

⁴⁸⁶⁸ יסוד דנוק' (רח"ו).

⁴⁸⁶⁹ נראה שהוא יסוד דז"א (רח"ו).

⁴⁸⁷⁰ נצח והוד (רח"ו).

⁴⁸⁷¹ יסוד (רח"ו). ונלע"ד שר"ל יסוד דידה שכולל יסוד ועטרה דידה וכן מוכח לקמן, ומפרשם הזהור ואמר ממה דאיהו מקבל דאיהו סטריין וכו' וגרסינן ממה בלא ו' דהיינו נ"ה דזעיר שהמלכות מקבלת מהם (מ"מ).

⁴⁸⁷² נגד היסוד דידה (רח"ו).

⁴⁸⁷³ וזהו אמה שהוא יסוד אמה כנגד חו"ג ב' חצאים (רח"ו).

⁴⁸⁷⁴ עטרה (רח"ו).

⁴⁸⁷⁵ יסוד הזכר (רח"ו).

⁴⁸⁷⁶ יסוד דנוק' (רח"ו).

⁴⁸⁷⁷ נגד גבורה שבה (רח"ו).

אחרנין בלהו במדידו דאמה בההוא משחתא בר משחתא דחשן דאיהו⁴⁸⁷⁸ זרת והא אוקמוה:	
תא חזי כתנת אף על גב⁴⁸⁷⁹ דכלהו אתעבידו ברזא דקדשא כלא איהו ברזא דשש ובעוברא דשש וקיימא בשש וכלהו תקונין לאתלבשא ולא תקנא בהו שש וברזא דשש וכלא ברזא דקו המדה וקנה המדה⁴⁸⁸⁰	בא וראה, הכתונת אף על גב שכולם נעשו בסוד הקודש, הכל הוא בסוד של שש, ובמעשה של שש, ועומד בשש. וכולם תקונים להתלבש ולהתקין בהם שש ובסוד של שש. והכל בסוד של קו המדה. וקנה המדה באותה מדידת יחזקאל, משום שהוא

⁴⁸⁷⁸ יסוד הבינה הנקרא ג"כ חצי האמה (רח"ו).

⁴⁸⁷⁹ אף על גב (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁸⁸⁰ דע כי הא"ס בא מלובש תוך החכמה העליונה דא"ק וחכמה זו מתלבשת באצילות וז"ס (תהילים קד כד) כולם בחכמה עשית ולכן האצ"ל נרמז ב' דהויה הרמוז בספ"י חכמה להודיע ולהורות כי בא אור הא"ס באצ"ל אחר התלבשו בחכמה עליונה הנק' י' ואין אנו עתה בכלים ועצמות דאצ"ל מאיזה בחי' הם. והנה בהסתיים האצ"ל שהוא רגלין דעתיק נסתים הא"ס בבחי' אור פנימי של עצמות והנה נעשה מסך שם שלא יצא האור לבריא והמסך ההוא הוא לבוש החיצון דבינה דאצילות החופפת על גזליה ז"ן דאצ"ל ואז האורות של י"ס דאצ"ל בחי' כלים מכסים במסך ההוא ונכנסין בבריא והבריא עצמה הם ההיכלות הנק' גופא. וכבר ידעת כי בכל עולם מאב"ע יש בו ה' פרצופין וכל פרצוף הוא גוף כולל שבע היכלין שבו והז' היכלין דפ' פקודי הם היכלין גוף נוק' דבריא והנה היכלי גוף א"ו דבריא הם הנק' כסא הכבוד עצמו ושית דרגין דילה הוא גוף ז"א דבריא וזה הכסא שהוא ג"ר דבריא בבחי' גוף והיכל נקר' אכתריא"ל י"ה ה' צבאו"ת וגוף ז"א דבריא נק' מטטרין וגוף נוק' דבריא נק' סנדלפון והרי ז' היכלין גופא דנוקבא הם היכלות דפ' פקודי והרי זה גופא וכלים דבריא. והנה העצמות שבו הוא זה כי הנוק' דאצילות שרשה נקודה א' לבד והוא הכתר שבה ואח"כ בסוד תוספות ניתוספו לה שאר ה' ונעשין י' ובזמן מיעוט הלבנה חזרה ה' לעלות בז"א אך בימי הגלות ה' התחתונים הנוספות יורדים ומתלבשים בקליפה והנקודה עילאה יורדת להיות ראש לשועלים והיא עצמו עתיק דבריא ובוקעת מסך הבריא הכלי ועצמות שלה וע"ז מתקשר אצ"ל בבריא והבן זה. והוא ע"ד הנזכר כי א"ס נתלבש בחכמה דא"ק והחכמה נתלבשת תוך האצילות והענין כי אותו החכמה נתלבשה תוך המלכות שלו של א"ק ואותו המלכו' הוא סוד עתיק דאצ"ל והבן זה היטב ונקוד' זו נקר' רישא דא"א דהוא עתיק הנזכר וא"א דבריא אין בו רק ו"ק חג"ת שלו מגולים ונה"י מתלבשים תוך אבא ואימא כמבו' במקומו. והנה לבוש ומסך תבונה דאצ"ל הוא מתלבש תוך ז"ן דאצ"ל ונוק' דאצ"ל הוא רישא דעתי' והרי כי ג"ר דתבונה מאירים באמצעים כל הנז' בבריא אך החכמה דאצ"ל אינה מאיר' כלל כי התבונה נעשה מסך ממש ואינו עובר כלל וזהו ענין אימא מקנא בכורסייא שהיא הבריא. ודע כי כל הנזכר מענין מיעוט המלכו' בלבושה ולא בה ויש לה ג' לבושים וכן יש לז"א ולא"א כל בחי' הנז' ואז מהכאות לבושים הפנימים של כל אלו הבחי' דאצ"ל המכים במסך הבריא נעשה מהם בחי' נשמה דבריא. נמצא כי גם בינה דאצילות לבוש פנימי שלה מהכאתו במסך ההוא נעשה נשמה דבריא. נמצא כי היא נתלבשה בלבוש פנימי דז"א וז"א בנוק' ונמצא כי כל נשמת הבריא מאיר בהם בינה דאצ"ל ונשמה זו נק' אלהות ממש ובתוכם מתלבש לבוש (נ"א: נקודת) עתיק. ורוח דבריא הזה אינה נק' אלהות אלא בחי' נבראים וזהו בחי' הכאת חיצונית במסך הבריא ונעשין רוחין דבריא אחרי התעבותם במסך בלתי הכאה ממש ואותן הרוחין דפ' פקודי הם רוח נוק' דבריא וז' היכלות וזה הרוח מתלבש תוך הנפש דבריא שהם החיות של ההיכלות שבכל ההיכל הנז' בפ' פקודי ונפשות אלו שהם החיות מתלבשים תוך ההיכלות שהם גופא וזה הגוף כלול מרמ"ח איברים ושס"ה גידין בחי' שרפים ואופנים וי' כתות מלאכי הבריא כי הבריא וההיכלות עצמו הם לבושים ויש לבושים חיצונים והם היתדות והמיתרים הנז' בפ' זו וכולם הם בחי' מלכי' חיצונים יותר וחוצה להם קליפין דבריא. ונחזור אל הענין כי היכל לבנת הספיר הוא גופא דמלכות אשר בנוק' דבריא והלבוש דבמל' דאצ"ל הוא אדנ"י במילוי כנודע ושם זה הוא נשמת היכל זה והרוח נחלק לב' נקרא הרי נחשת לבנת הספיר הנזכר בפ' זו והנפש הוא ההוא חיותא הנקרא בז"ק והגוף שלה סנדלפון כנזכר ונחלק לאיברים שהם האופנים ונחלקו לד' חלקי' ד' דגלים כמו חיות הקודש ונמשכין מד' אות' אדנ"י הנז' שהוא הנשמה וכן סנדלפון משמש בהאי שמא והם ד' אופנים נגד ד' אות' הפשוט ויתבין על ד' סמכין נגד י"ב מילוי וסנדלפון בראש כולם כיון שפה בחי' המלכות אע"פ שהיא בבריא נק' סנדל' ראש על ראשו בלבד וגם כל איבריו נקר' אופנים דוגמת עשיה ושם זה של אדנ"י נחלק ביסוד הנק' הויה ונעשה שם של ח' אותיות כזה יאהדונה"י. ונחזור אל הענין כי קנה המדה הוא שם אה"ה שבבינה ובאצילות נקר' אה"ה ובבריא מתחלף בהיכל הז' שהוא כנגד בינה ונעשה שם בוכ"ו והנה אה"ה דההין הוא מלכות דאימא והוא הנותן קצבה ומדה כי כל הה"ן צורת וו"ן ואה"ה דההין עם ד' אותיות בגימ' קנ"ה

בההוא מדידו דיחזקאל⁴⁸⁸¹ בגין ודאיהו (דההוא) ביתא לאתקיימא ונ"א בגין דא ההוא ביתא לא אתקיימא באתריה⁴⁸⁸² באינן כותלין באינן שורין באינן פתחין באינן דלתין בגין למהוי כלא במדידו:	בית להתקיים (משום זה הבית לא התקים) במקומו באותם כתלים, באותן חומות, באותם פתחים ובאותן דלתות כדי להיות הכל במדידה.
אבל לזמנא דאתי משחתא ההוא מה כתיב בה (יחזקאל מא ז) ורחבה ונסבה למעלה למעלה בשעתא דישרי אלמבני ביה האין קנה המדה סלקא לעילא לעילא לארכא ולפתיא למהוי אתפשטותא דביתא בכל סטרין ולא ישגחון עליה לביש כמה דאוקמוה דכתיב (זכריה ט א) ודמשק מנוחתו ודהא בההוא (מההוא) זמנא דינא לא אשתכח⁴⁸⁸³ בעלמא בגין וכך (ד)כלא אתקיים על קיומיה בקיומא שלים כמה דאת אמר (ש"ב ז י) ולא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה לענותו וגו':	אבל לעתיד לבא מה נאמר באותה המדה "ורחבה ונסבה למעלה למעלה". בשעה שיתחילו לבנותה, קנה המדה הזה עולה למעלה למעלה, לאורך ולרוחב, שתהיה התפשטות הבית לכל הצדדים ולא יסתכלו עליה לרע, כמו שבארוה, שנאמר "ודמשק מנוחתו". שהרי באותו זמן לא ימצא דין בעולם, לכן הכל מתקיים על מקומו בקיום שלם, כמו שנאמר "ולא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה לענותו וגו'".
ותא חזי כל משחתין וכל מדידין כלהו קיימין בהאי עלמא וס"א וכל מדידין דהאי משכנא והאי ביתא כלהו בגין לאתקיימא האי עלמא ברזא דגוונא דלעילא לאתקשרא האי עלמא בעלמא דלעילא למהוי כלא חד ברזא חדא ובההוא זמנא דקודשא בריך הוא אתער לחדתותי עלמא כדין ישתכחון כלהו עלמין ברזא חדא ויקרא דקודשא בריך הוא בכלא וכדין כתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד:	ובא וראה, כל המדות וכל המדידות, כולן עומדות בעולם הזה, (וכל המדידות של המשכן הזה והבית הזה, כולם) כדי לקיים את העולם הזה בסוד כדוגמא שלמעלה, לקשר את העולם הזה בעולם שלמעלה, להיות הכל אחד בסוד אחד. ובאותו זמן שהקדוש ברוך הוא יתעורר לחדש את העולם, אז ימצאו כל העולמות בסוד אחד, וכבודו של הקדוש ברוך הוא בכל, ואז נאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".
פתח רבי יהודה אבתריה ואמר (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם האי קרא הא אוקמוה אבל סוד יהו"ה ליראיו ההוא רזא עלאה דקיימא בגניזו דאיהו סתים וגניז⁴⁸⁸⁴ לא קיימא אלא ליראיו דאינן דחלין לקודשא בריך הוא תדיר ואינן אתחזון לאינן רזין עלאין ולמהוי אינן רזין עלאין בגניזו ובסתימו כדקא יאות בגין דאינן רזין עלאין אבל ובריתו להודיעם רזא דאיהו קיימא⁴⁸⁸⁵ בברית קיימא להודיעם בגין דאיהו אתר דקיימא ולגלאהו (באתגליא) למנדע:	פתח רבי יהודה אחריו ואמר, "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". פסוק זה הרי פרשוהו, אבל "סוד ה' ליראיו", אותו סוד עליון שעומד בגניזות שהוא נסתר וגנוז, לא עומד אלא ליראיו, שהם יראים מהקדוש ברוך הוא תמיד, והם ראויים לאותם סודות עליונים, ושיהיו אותם סודות עליונים בגניזה ובסתר כראוי, משום שהם סודות עליונים. אבל "ובריתו להודיעם", הסוד שהוא עומד בברית הקודש, "להודיעם", משום שהוא מקום שעומד להגלות ולדעת.

ומתחלף בשם בוכ"ו לעשות מדה ושם זה גימ' ידך שהוא י"ד דבינה ה' אצבעות הה"ג המודדת בזרת היד ובטפחו ובגימ' ד"ל שהם יריעות עזים כי בשם זה נמדדו ולא בעליון אה"ה אך קו המדה הוא הויה דההין במלכות כשתעשה כולם בצורת וו"ן עכ"מ (זהר הרקיע).

⁴⁸⁸¹ חוזר לענין ראשון למה היה ביחזקאל קנה המדה (רח"ו).

⁴⁸⁸² נגד הבינה (רח"ו).

⁴⁸⁸³ ישתכח (דפ"ו).

⁴⁸⁸⁴ דאיהו סתים וגניז (מוסגר בדפ"ק).

⁴⁸⁸⁵ יסוד דנוק' (רח"ו).

ועוד, "סוד ה' ליראיו", שהם סודות העומדים ביראה, ואותם יראי חטא יראים בהם באותם סודות עליונים. אבל "ובריתו להודיעם", לדעת ולפרש דברים, משום שאותם הדברים עומדים לפרש.	תו סוד יהו"ה ליראיו דאינון רזין דקיימן ברחילו ואינון דחלי חטאה דחלין בהו באינון רזין עלאין אבל ובריתו להודיעם למנרע ולפרשא מלין בגין דאינון מלין דקיימן ⁴⁸⁸⁶ לפרשא:
בא וראה, בארבעים ושתים אותיות נחקק העולם והתקיים, וכולם עטרה של השם הקדוש. כשמצטרפות, עולות באותיות שלמעלה ויורדות למטה, מתעטרות בעטרות בארבעת צדי העולם, ויכול להתקיים.	תא חזי בארבעין ותרין אתוון אתגליף עלמא ⁴⁸⁸⁷ ואתקיים וכלהו עטרא דשמא קדישא כד מצטרפין ⁴⁸⁸⁸ סלקין באתווי לעילא ונחתין לתתא מתעטרן עטרין בארבע סטרי עלמא ויכיל לאתקיימא:
אחר כך יצאו האותיות ובראו את העולם למעלה ומטה, בעולם היחוד ובעולם הפרוד, ונקראים "הרי בתר", הרי הפרוד שמושקים, כשצד הדרום מתחיל לקרב	ולבתר נפקו אתוון וברו עלמא לעילא ותתא בעלמא דיחודא ובעלמא דפרודא ואתקרון (שיה"ש ב יז) הרי בתר טורי ⁴⁸⁸⁹ דפרודא דמשתקין כד סטרא דדרום שארי לקרבא
	רלד/ב
אליו, ואז המים שופעים, ובכח הזה שלמעלה שופע, הכל הוא בשמחה.	בהדיה וכדין מיא נגדין ⁴⁸⁹⁰ ובחילא דא דעילא ⁴⁸⁹¹ נגיד כלל הוא בחידו:
כשהמחשבה עולה ברצון של השמחה מטמון כל הטמונים, מגיע ושופע מתוכה זוהר אחד, ומתקרבים זה בזה, והרי פרשוה.	כד מחשבה ⁴⁸⁹² סליק ברעו דחדוה מטמירא ⁴⁸⁹³ דכל טמירין מטי ונגיד מגויה חד זוהרא ⁴⁸⁹⁴ מתקרבין דא בדא והא אוקמוה:
ואותן ארבעים ושתים אותיות הן סוד עליון, ובהן נברא העולם העליון והעולם התחתון, והן הקיום וסוד כל העולמות. ועל שהן סוד העולמות, נאמר "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". זה סוד האותיות החקוקות בהצנע, מפורשות בחקיקותיו בגלוי.	ואינון ארבעין ותרין אתוון ⁴⁸⁹⁵ אינון רזא עלאה ובאינון אתברי עלמא עלאה ועלמא תתאה ⁴⁸⁹⁶ ואינון קיומא ורזא דכל עלמין ועל דאיהו רזא דעלמין כתיב (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו ובריתו להודיעם דא רזא דאתוון ⁴⁸⁹⁷ גליפין טטקוטאי מסינטן בגלפוי באתגליא:
נאמר "ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים", והרי פרשוה. "את האורים", שמאירים סוד האספקלריה	כתיב (שמות כח ל) ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים והא

⁴⁸⁸⁶ דקיימא (דפ"ו).

⁴⁸⁸⁷ עי' מלואים אות (טז).

⁴⁸⁸⁸ בראשית ל ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁸⁹ רמ ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁸⁹⁰ טיפת החסדים (רח"ו במ"מ).

⁴⁸⁹¹ דלעילא (דפ"ו).

⁴⁸⁹² מוחא סתימא (רח"ו).

⁴⁸⁹³ יסוד דכתר ועי' בפ' זו דף רכ (רח"ו).

⁴⁸⁹⁴ זיהרא (דפ"ו). יובן במ"ש הרב בענין מ"ב זווגין דירדה טיפה משם יה"ו דע"ב דמ"ש וירדה דרך ס"ג מעבר בעלמא, ומשם ל"הו דמ"ה דמ"ס ומשם ל"הו דב"ן דמ"ס שהוא גי' מ"ב ושורש ז"ן הם מ"ה וז"ן דמ"ס ובזה נבין מ"ש מטי ונגיד מגויה חד זיהרא ר"ל שממ"ס נגיד הארה זו דהיינו מן יה"ו דע"ב דמ"ס וכו', וז"ש מתקרבין דא בדא דהיינו יה"ו דע"ב ב"הו דס"ג וביה"ו דמ"ה ובי"הו דב"ן דמ"ס כמ"ד הרב ואינון מ"ב אתוון פי' יה"ו דב"ן דמ"ס גי' מ"ב כמ"ד הרב (מ"מ).

⁴⁸⁹⁵ עי' עמוד הקודם בהערה בשם הלש"ו.

⁴⁸⁹⁶ פי' מהארות אלו נבראו ז"ן זעיר נקרא עלמא עילאה ומלכות עלמא תתאה (מ"מ).

⁴⁸⁹⁷ פירוש אותיות שבמלכות וז"ש בגלפוי באתגליא, רזא דאספקלריא דנהרא פירוש זעיר שיש בו שם מ"ב כנודע דשם מ"ב ברישא דמלכא (מ"מ).

אוקמוה(ו) את האורים דנהרין רזא דאספקלריאה דנהרא ודא איהו גליפו דאתון דשמא קדישא ברזא דארבעין ותרין דבהו אתברון עלמין והוו משקעין ביה ואת התומים רזא דאינון אתון דכלילן באתר דאספקלריאה דלא נהרא ואיה⁴⁸⁹⁸ (אתנהגא) [אתנהרא] בע"ב אתון גליפין דאינון רזא דשמא קדישא⁴⁸⁹⁹ וכלהו אקרון אורים ותומים:	המאירה, וזוהי חקיקת השם הקדוש בסוד של ארבעים ושנים שבהן נבראו העולמות והיו משוקעות בו. "ואת התומים", סוד אותן האותיות שכלולות במקום האספקלריה שאינה מאירה, והיא (מונהגת) מאירה בע"ב אותיות חקוקות, שהן סוד השם הקדוש, וכולן נקראות אורים ותומים.
תא חזי כד אינון אתון⁴⁹⁰⁰ משקעאן תמן⁴⁹⁰¹ בההוא חילא נהרין אתון⁴⁹⁰² אחרני⁴⁹⁰³ ובגליפו דאינון (בגליפי באינון) שמהן דשבטין ונהרין או אתחשכאן וכלא בההוא רזא דאינון אתון דשמהן קדישין כדקאמרן ואינון אתון דשמהן קדישין אינון אתיין על רזא דאורייתא וכלהו עלמין אתיין וס"א אתברון ברזא דאלין אתון אלין שמהן הוו גניזין משקעין תמן ושמהן דשבטין הוו בלטיין אתון דילהון לעילא ועל דא כלא מרזא דאינון אתון וכלא אוקימנא:	בא וראה, כשאותן אותיות משוקעות שם, באותו כח, מאירות אותיות אחרות בחקיקת אותם שמות השבטים, ומאירים או נחשכים, והכל הוא בסוד אותן האותיות של השמות הקדושים כמו שאמרנו. ואותן האותיות של השמות הקדושים באות על סוד התורה, וכל העולמות באים (נבראו) בסוד של אלו האותיות. השמות הללו היו גנוזים משוקעים שם, ובשמות השבטים היו האותיות שלהם בולטות למעלה. ועל כן הכל מסוד אותן האותיות, והכל בארנו.
והא אתמר ברזא דאתון דאורייתא ב' דאורייתא שראת בה והא אוקמוה ב' ברא ודא⁴⁹⁰⁴ בחילא עלאה בתקיפו דרזא דאינון אתון ב' נוקבא⁴⁹⁰⁵ א' דכורא⁴⁹⁰⁶ כמה דב' ברא הכי נמי א' אפיק אתון⁴⁹⁰⁷ כללא דעשרין ותרין אתון:	והרי נאמר בסוד האותיות של התורה. ב', שהתורה התחילה בה, והרי פרשה, ב' ברא ודאי בכח עליון, בתוקף של סוד אותן האותיות. ב' נקבה, א' זכר. כמו שב' ברא, גם כך א', הוציא אותיות, כלל כל עשרים ושנים האותיות.
ה' זווגא חדא⁴⁹⁰⁸ ובשמים למיהב ליה חיין ולאשראה ליה⁴⁹⁰⁹ ו' הארץ⁴⁹¹⁰ למיהב לה	ה', זווג אחד עם שמים לתת לה חיים ולהשרות לה. ו', הארץ, לתת לה מזון ולתקן

⁴⁸⁹⁸ קלב ע"א (הערת הזהר).

⁴⁸⁹⁹ פי' שבמלכות נעשו האותיות ע"ב שמות (מ"מ).

⁴⁹⁰⁰ פירוש מ"ב וע"ב הנזכר (מ"מ).

⁴⁹⁰¹ פי' אותיות שם מ"ב וע"ב הנזכרים שהיו משוקעים בין כפלי החשן (מ"מ).

⁴⁹⁰² פי' בכח שמות אלו מאירים האותיות שהיו באבני החשן שהם שמות השבטים, וזה סיוע למה שפירש הרמב"ן ז"ל שאורים ותומים הם שמות שירדו מן השמים והיו בין כפלי החשן ובכחם היו בולטים האותיות, וכתב עוד משר"זל שבבית שני חסרו אורים ותומים היינו השמות הנזכרו שנגנזו אבל הח' בגדים אי אפשר לכ"ג שיהיה חסר מאחד מהם אפי' בבית שני, ואינון אתון דשמהן קדישין, פירוש מ"ב וע"ב הנזכרים, אינון אתיין על רזא דאורייתא, פירוש מ"ב ברישא דזעיר הנקרא תורה שבכתב, וע"ב במלכות הנקרא תורה שבע"פ (מ"מ).

⁴⁹⁰³ אחרנין (דפ"ו).

⁴⁹⁰⁴ פירוש בית שהיא בינה ברא לזו"ן בכח אבא שבתוכה וז"ש בחילא עילאה בתקיפו דרזא דאינון אתון השם האותיות שמהם נבראו זו"ן (מ"מ).

⁴⁹⁰⁵ פירוש בינה (מ"מ).

⁴⁹⁰⁶ פי' אבא (מ"מ).

⁴⁹⁰⁷ פי' אבא הוציא כ"ב אתון לתקן זו"ן ודרשי בראשית ברא אלהים פי' ב' של בראשית שהיא בינה ברא, ובכח מי בכח א' של אלהים שהוא אבא שהוציא את שהם הכ"ב אתון (מ"מ).

⁴⁹⁰⁸ יהיה ענין ה' שמים בינה ה' עילאה, שהחכמה מזדווגת ונעשת זכר אל הבינה ונעשו זווגא חדא, והבינה נקשרת עם שמים ת"ת "למיהב ליה חיין" דהיינו התפשטות החכמה שממנ התוצאות חיים על ידי הבינה כאומרו והחכמה תחיה בעליה, והבינה ארץ החיים ודאי לעץ החיים ת"ת,

656

לה ספוקה הראוי לה. וסוד זה "בראשית וגו", עד השמים ואת הארץ. ו' ואת, כלל של עשרים ושנים אותיות, ונזונית הארץ, והארץ כוללת אותן לתוכה, כמו שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים". והיינו סוד "ואת הארץ", שכונסת הכל לתוכה ומקבלת אותם. הארץ נוטלת ו' ומקבלת אותה לזיון.	מזונא ולא תקנא לה ספוקא דאתחזי לה ורזא דא בראשית וגו' [עד השמים ואת הארץ] ו' ואת כללא דעשרין ותרין אתון ומתון ארעא וארעא כליל לון לגווה כמה דאת אמר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים והיינו רזא ואת הארץ דכניש לכלא בגווה וקבילת לון הארץ נטלת ו' וקבילת לון לאתזנא:
וסוד זה, שאין המשכן נתקן אלא על ידי משה, משום שמאותו צד מתעוררת דרגה אחרת עליונה להעמידו ולהיות קיום של הכל. וסוד זה, "ויקם משה את המשכן", קיומו היה באותן אותיות שנבראו בהן שמים וארץ.	ורזא דא משכנא (דא) לא אתקן⁴⁹¹¹ אלא על ידא דמשה בגין דמההוא סטרא אתער דרגא אחרא עלאה⁴⁹¹² לקיימא ליה למהוי קיומא דכלא ורזא דא (שמות מ יח) ויקם משה את המשכן קיימא דיליה הוה באינן אתון דאתבריאו בהו שמיא וארעא:
ולכן את כל מעשי המשכן היה בצלאל עושה אותם בסוד חקיקת (צרוף) האותיות שנבראו בהן שמים וארץ, ולכן נקרא בצלאל, משום שבצלאל היה יודע חקיקת (צרוף) האותיות שבהן נבראו שמים וארץ. ואם בצלאל לא היה יודע אותן, לא היה יכול לעשות את אותן עבודות המשכן. למה, אלא, כמו שהמשכן העליון לא היה ולא היו נתקנים כל מעשיו אלא באותו סוד של אותן אותיות, אף כאן במשכן שלמטה לא היה ולא נתקן אלא בסודות אותן האותיות.	ובגין כך כל עביראן דמשכנא הוה בצלאל עביד לון ברזא דגלופא⁴⁹¹³ ונ"א דצורפא דאתון דאתבריאו בהון שמיא וארעא ועל דא אקרי בצלאל בגין דהוה ידע בצלאל גלופא ונ"א צורפא דאתון דאתבריאו בהו שמיא וארעא ואי לא דהוה ידע להו בצלאל לא הוה יכיל למעבד איהו אינן עביראן דמשכנא מאי טעמא אלא וכמהו (בגוונא) דמשכנא עלאה⁴⁹¹⁴ לא הוה ולא אתקינו כל עובדוי אלא בההוא רזא דאינן אתון אופ הכא משכנא דלתתא לא הוה ולא אתתקן אלא ברזין דאינן אתון:
בצלאל היה מצרף אותן אותיות, ובסוד כל צרוף וצרוף היה עושה אומנות. וכל מעשה ומעשה של המשכן, בכל צרוף היה עושה אומנות אחת, וכל מה שראוי לה. וכן בכל מעשי המשכן וכל אותם הפרקים	בצלאל הוה מצרף אינן אתון וברזא דכל צורפא וצורפא הוה עביד אומנותא וכל עבידא ועבירא דמשכנא בכל צורפא הוה

והיינו אומרו "למיהב ליה חיים" ושמשו וזווג החכמה עם הבינה שמשם ענין משך אלו לת"ת (אור יקר), פי' אחר שדרש ד' תיבות ראשונים של פ' בראשית עכשו דריש השמים דהיינו ה' שהיא בינה נותנת מוחין לשמים שהוא זעיר (מ"מ).

⁴⁹⁰⁹ שיתפשט הת"ת אל מקומו הראוי לו שהיא בתוך הבינה נעלם, באה החכמה ונתן כח בבינה להתפשט הת"ת על מכוונתו כאומרו כונן שמים בתבונה (אור יקר).

⁴⁹¹⁰ פי' ו' שהוא זעיר נותן כ"ב אתון להארץ שהיא מ' ודריש ואת הארץ וד"ש בסמוך ו' ואת כללא דכ"ב אתון וכו' בגין דמההוא סטרא, פי' של מר"ע (מ"מ).

⁴⁹¹¹ אתקם (דפ"ו).

⁴⁹¹² פי' שעיר שהוא בחינת מר"ע (מ"מ).

⁴⁹¹³ הם יכונו בעשייתן היטיב ע"פ דוגמתן בתבניתם של מעלה שהראה הקב"ה למשה בהר, כי בתבנית הזה דוקא הנה הוא נרשם בזה הצורפי אותיות אשר בהם נבראו שמים וארץ, והם תלויים במעשה המשכן. והרי תלוי קיום כל העולם כולו ע"י אורו וקדושתו ית"ש הנמשך ושורה בהם ע"י הכוונה הזה דוקא. [וכמ"ש בזה"ק פ' תרומה (קנב ע"א) ופ' פקודי (רלה ע"ב), וע' עוד פ' פקודי (ר"כ ע"ב ורכא ע"א ובדף רל"ד ע"ב)]. ונעשה כ"ז ע"י בצלאל ואהליאב, כי הם היה אפשר להם לכוין היטיב על כל תבניתם אשר מראה בהר, אבל משה רבינו ע"ה היה קשה לו לכוין על כ"ז, משום השגתו הגדולה ביחודם אשר באספקלריא המאירה אשר שם משולל הוא מכל תואר ותבנית. והרי היה קשה לו לכוין על דוגמתן ותבניתם אשר למעלה, אחר שלפי השגתו אין למעלה תבנית ודוגמא כלל, ולכן הסתלק הוא את עצמו מעשייתן (כללים ח"ב ז ע"א).

⁴⁹¹⁴ פי' מלכות דאצילות (מ"מ).

והתקונים של המשכן, הכל היה בצרוף אותיות השם הקדוש.	עבד חד אומנו וכל מה דאתחזי ליה וכן בכל עבדאן דמשכנא וכלא (ובכל) אינון שייפין ותקונין דמשכנא כלא הוה בצרופא דאתון דשמא קדישא:
וכשבא להקימו, לא יכול היה להקימו. למה, משום שהרצון שעולה על אותן האותיות לא נמסר אלא למשה לבדו, והוא היה יודע אותו הרצון שעולה לאותן אותיות, ועל כן	וכד אתא לאקמא ליה לא הוה יכול למיקם ליה מאי טעמא בגין דרעותא ורסליק על (רסלקן) אינון אתון לא אתמסר ⁴⁹¹⁵ אלא למשה בלחודוי ואיהו הוה ידע ההוא רעותא ורסליק לאינון (רסלק כל אינון) אתון ועל דא
	רלה/א
הוקם המשכן על ידו, שנאמר "ויקם משה", ויתן משה, וישם משה. ובצלאל לא היה יודע, ולא יכול היה להעמידו.	אתקם משכנא על ידיה דכתיב (שמות מ יח) ויקם משה ויתן משה וישם משה ובצלאל לא הוה ידע ⁴⁹¹⁶ ולא הוה יכול למיקם ליה:
פתח רבי יצחק אחריו ואמר, "ה' בעזך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד, תאות לבו וגו', חיים שאל ממך וגו'". את השירה הזו לא אמר דוד אלא על תשבחתה של כנסת ישראל, שהקדוש ברוך הוא משמח אותה בשמחת התורה שנקראת עוז, שנאמר "ה' עוז לעמו יתן וגו'". ישמח מלך, זה הקדוש ברוך הוא (זו כנסת ישראל) שנקרא מלך, שנאמר "ויהי בישרון מלך".	פתח רבי יצחק אבתריה ואמר (תהלים כא ב) יהו"ה בעזך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד תאות לבו וגו' חיים שאל ממך וגו' שירתא דא לא אמר לה דוד ⁴⁹¹⁷ אלא על תושבחתא דכנסת ישראל ⁴⁹¹⁸ דקודשא בריך הוא ⁴⁹¹⁹ חדי לה ⁴⁹²⁰ בחידו דאורייתא ⁴⁹²¹ דאקרי עז דכתיב (שם כט יא) יהו"ה עז לעמו יתן וגו' ישמח מלך דא (קודשא בריך הוא) [כנסת ישראל] דאתקרי מלך ⁴⁹²² דכתיב (דברים לג ה) ויהי בישרון מלך:
"ובישועתך מה יגיל מאד", זו ישועת הימין, כמו שנאמר "הושיעה ימינך וענני",	ובישועתך מה יגיל מאד דא ⁴⁹²³ ישועה דימינא ⁴⁹²⁴ כמה דאת אמר (תהלים ס ז)

⁴⁹¹⁵ תשלום ותיקון כל הכוונות אשר כוון בצלאל במלאכת כל המשכן, הנה הוא נשלם ונתקן רק ע"י משרבע"ה בהקמתו וכו' אבל לייחד את הכל במקורן הנעלם ולהמשיך משם את אור קדושתו ית"ש בכל מעשה המשכן וכליו, הנה זה היה תלוי במשה דוקא, ולכן לא שרתה שכינה במעשה ידיהם אלא רק ע"י משה דוקא, כי על ידו נשלם ג"כ את כל סוד הכוונות אשר כוון בהם בצלאל בעשייתן (כללים ח"ב ז ע"ב).

⁴⁹¹⁶ כי יחוד הכל במקורן הנה זה היה נעשה רק ע"י משה דוקא, משום שהוא השיג איך שכולם תלויים בסוד אור אספקלריא המאירה, אשר שם הם כולם אחד בלי תואר וצייר כלל (כללים ח"ב ז ע"ב).

⁴⁹¹⁷ עם היות דקיימא לן שכל מה שאמר דוד לא אמר אלא כנגד השכינה וכנגד ישראל וכנגד עצמו, שיר זה לא יצדק נגדו ולא נגד ישראל אלא כנגד השכינה דווקא, מפני שפרטי המזמור לא יצדקו בבני אדם אלא בשכינה דווקא (אור יקר).

⁴⁹¹⁸ פירוש מלכות דאצילות (מ"מ).

⁴⁹¹⁹ בינה היינו שם הוי"ה "בעזך" ת"ת (אור יקר).

⁴⁹²⁰ פי' זעיר נותן לה הגבורות שנקרא עוז ושיעור הכתוב ה' שהוא זעיר בעוזך שהם הגבורות שלך בהם ישמח מלך שהיא מלכות ובישועתך מה יגל הם החסדים וז"ש הזהיר דא ישועה דימינא (מ"מ).

⁴⁹²¹ ירצה הבינה בעלת השמחה משמחה בתפארת שהוא התורה שהתפארת בבחינת התורה נקרא עז, ועם היות שע"ז הוא מצד הדין אין חשש שהתפארת עתה הוא תורה מצד השמאל ולכן הבינה פועלת בה (אור יקר).

⁴⁹²² היינו השכינה בעצמה ונקראת מלך מפני שהוא מולכת בתחתונים, כי בערך העליונים היא המלכות והתפארת מלך בה אמנם על ישראל היא עצמה המלך (אור יקר).

⁴⁹²³ רכג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹²⁴ אין ענין ישועתך שאתה מושיעה אלא ישועה שאתה מושיע ימינך, ובישועתך שלך שהושעת ימינך יגיל מאד, דבר אחר כדי שנפרש ישועתך ממש שאתה מושיעה (אור יקר).

ותושע לו ימינו. דבר אחר "מה יגיל מאד", י' יתרה, וזהו סוד ברית הקודש, שהוא שמחת הכל (שלה), והכל נאמר על המלך הזה.	הושיעה ימינך וענני ותושע לו ימינו דבר אחר⁴⁹²⁵ מה יגיל מאד י' יתירא⁴⁹²⁶ ודא איהו רזא דברית קיימא קדישא דאיהו חדוה דכלא ונ"א דילה וכלא על האי מלך אתמר:
חיים שאל ממך נתת לו ארך ימים עולם ועד (תהלים כא ה) מהבא אוליפנא⁴⁹²⁷ דדוד מלכא לא הוו ליה חיים כלל בר דאדם קדמא יחב ליה מדיליה והא אוקמוה דדוד מלכא אתקיים שבעין שני ואינון שבעין שני יחב ליה קודשא בריך הוא מאינון שני דאדם קדמא ובהו אתקיים ואתייחב ליה אוריכו דיומין בהאי עלמא ובעלמא דאתי ועל דא חיים שאל ממך נתת לו:	"חיים שאל ממך נתתה לו אורך ימים עולם ועד". מכאן למדנו שלדוד המלך לא היו חיים כלל, חוץ ממה שאדם הראשון נתן לו משלו. והרי בארוה, שדוד המלך התקיים שבעים שנה, ואותן שבעים שנים נתן לו הקדוש ברוך הוא מאותן שנים של אדם הראשון, ובהן הוא התקיים, ונתנה לו אריכות ימים בעולם הזה ובעולם הבא, ועל זה, "חיים שאל ממך נתתה לו".
גדול כבודו בגין דאיהו גדול דכתיב (שם קמז ה) גדול אדונינו⁴⁹²⁸ ורב כח⁴⁹²⁹ ודאי אקרי גדול ורזא דא (בראשית א טז) ויעש אלהים את שני המארת הגדולים גדולים הוו ודאי ועם כל דא איהו אקרי גדול כמה	גדול כבודו, משום שהוא גדול, שנאמר "גדול אדונינו ורב כח". ודאי נקרא גדול, וסוד זה, "ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים". גדולים היו ודאי. ועם כל זה הוא נקרא גדול, כמו שנאמר "גדול אדונינו ורב כח". והקדוש ברוך הוא לא נקרא גדול אלא בזה, שנאמר "גדול ה' ומהולל מאד בעיר

⁴⁹²⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁹²⁶ דהיינו גילה שבאה לה מצד היסוד, והיינו בעוזך תפארת יגיל ביסוד, והטעם שבעז היא שמחתה כאשר ששמחה עם בעלה וביסוד היא מתשמחת ושמחת הזכר, ולזה יגל מאד יותר מפני שכל האברים העליונים שמחים בו וזהו שאמר "דאיהו חדוה דכולא", והשתא להאי פירושא נחא שכל הפסוק נאמר על השכינה וזהו שאמר "וכולא על האי מלך אתמר" (אור יקר). פירוש יסוד דזעיר שהוא חדוה דכולא, בר דאדם קדמא יחב ליה מדיליה עיין מ"ש בפרשת וישלח דף קס"ח, ועכ"ד איקרי גדול, פי' שאפילו אחר שנתמעתה הלבנה שהיא מ' עכ"ז עדין נק' גדול (מ"מ).
⁴⁹²⁷ והא פירשנו שלא נאמר אלא על השכינה, אלא דוד מלכא היא השכינה ולא הוו ליה חיים מצד שהיא בתחתונים ואין בה סוד החיים שהוא התפשטות אור עליון אור פנים העליונים מהכתר שהם החיים המקוממים כל הנמצאים, ומעבירים כל מיתה וקליפה, והשכינה רגליה יורדות מות ולכן אין בה חיים שהוא האור העליון, אלא אדם הראשון חכמה משפיע בה החיים, והיינו שבעים שנה שהחכמה אלף שנה דהיינו עשר כלולה מעשר ועשר מעשר דהיינו סוד יוד במלואה דהיינו אלף ודאי כזה ❦ ומושכת אליה שבעים שנה שהיא בת שבע כל אחת כלולה מעשר שבעים, ובגשמי ממש אדם הראשון מרכבה לחכמה, וכנגדה ממש נברא אד"ם מ"ה חכמה ודאי, וכאשר חטא הוצרך להתגלגל וגלגלו נעתק מלמעלה אדם העליון אל אדם התחתון שהיא מ"ה במלכות ודאי אדם ודאי, ולכפרת עונו היה גזרתו שיתגלגל שם ויצא מרחם אמו וימות ויקבל הנפש ההיא עונוה, וכשראתה אדם סוד גלגולו שם ועונוה רצה שיתקיים הגוף ההוא ונטל משנותיו ואמר שיחיה שם שבעים שנה כדי שיהיה הגוף ההוא עוסק בתורה ושומר מצות והוא משתלם בו, כמו שמשתלם העונש תשתלם שם גם כן במעשה התורה והמצוה, ונמצא אדם משתלם והגוף הזה גוף דוד זוכה שלא יהיה נפל אלא גם כן תשתלם במעשה המצות ותזכה לתחיה בזכות שאר הצדיקים הזוכים לחיי העולם הבא, והטעם לאדם ודוד היה ממש ענין המדות, שאלמלא שראה אדם סוד מדתו העליונה בגלגול ראשון והעתקתו משם ויורד בגלגול שני במדה אחרונה וראה עצמו נופל בנפילת השכינה תקן המדה הזו והמשיכה שבעים שנה מחכמה העליונה, ועל ידי תיקון המדה תקן עצמו שהמשיך לעצמו החיים, והתפלל שינכה מחייו בגוף זה לחיות אותם השנים בגוף השני וכוון למעלה ולמטה, והיינו סוד אד"ם דר"ד משי"ח שפירשו בסוד הגלגול, וגלגולו השלישי הוא סוד משיח דהיינו בסוד מדת המלכות עולה ונקשרת בשמן משחת קדש דהיינו משח רבות קודשא שמשם נעשה משיח ודאי, ולזה ח"י ש"ם, והוא מלך לכל הנשמות באדם, ומלך לכל ישראל בדוד ומלך לנשמות ולגופים במשיח ולעולם אדם מתנוצץ בנשמתו בכולם וענין דר"ד משי"ח הארכתיו (אור יקר).

⁴⁹²⁸ מדת אדניי כאומרו ועתה יגדל נא כח אדני (אור יקר).

⁴⁹²⁹ הם שני גדולים האחד גדול השני רב כח, גדול הוא סוד אלף דלת נון יוד והיא נקראת בשם יהו"ה יוד הא ואו הא אד"ם ודאי ואחר כך נעשה רב כח דהיינו כח אותיות שבה ועל זה נאמר יגדל נא כח אדני, והנה חידוש הוא שתהיה היא גדול (אור יקר).

אלהינו הר קדשו", במה הוא גדול, "בעיר אלהינו הר קדשו".	דאתמר גדול אדונינו ורב כח וקודשא בריך הוא לא אקרי גדול אלא בהאי דכתיב (תהלים מח ב) גדול יהוה ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו במה איהו גדול ⁴⁹³⁰ בעיר אלהינו הר קדשו:
"כי תשיתו ברכות לעד", כי תשיתו ברכות, משום שזוהי ברכת כל העולם, וכל הברכות של כל העולם מכאן יוצאות, וזוהי ברכה. וסוד זה, "והיה ברכה". שהרי כאן שורות כל הברכות שלמעלה ומכאן יוצאות לכל העולם, ולכן נקראת ברכה.	כי תשיתו ברכות לעד (תהלים כא ז) כי תשיתו ברכות בגין דהאי איהו ברכתא דכל עלמא וכל ברכאן דכל עלמא מהכא נפקי ודא איהו ברכה ורזא דא (בראשית יב ב) והיה ברכה דהא הכא שריאן כל ברכאן דלעילא ומהכא נפקי לכל עלמא ועל דא אקרי ברכה:
"תחדהו בשמחה". נאמר כאן "תחדהו בשמחה", ונאמר שם "ויחד יתרו", משום שעתיד הקדוש ברוך הוא להקים את כנסת ישראל מן העפר ולהחזיק בה בסוד הימין, ולחדש אותה חדוש הלבנה בשמש.	תחדהו בשמחה (תהלים כא ז) כתיב הכא תחדהו בשמחה וכתיב התם (שמות יח ט) ויחד יתרו ⁴⁹³¹ בגין דומין קודשא בריך הוא לאקמא לה לכנסת ישראל מעפרא ולאתקפא בה(ו) ברזא דימינא ולחדתותי לה חדתותא דסיהרא בשמשא ⁴⁹³² :
נאמר "תחדהו בשמחה את פניך". "את פניך", להיות לפניך ולהיות בשמחה כנגד פניך באותה שלמות שתשתלם באותו הזמן, שהרי בזמן שנחרב בית המקדש, התרוקנה מכל מה שהתמלאה, כמו שנאמר "אומללה יולדת השבעה", ונאמר "אמלאה החרבה".	(ד) כתיב תחדהו בשמחה את פניך את פניך למהוי קמך ⁴⁹³³ ולמהוי בחדו לקבל אנפך בההוא שלימו ודתשתלים (דישלים) בההוא זמנא דהא בזמנא דאתחרב בי מקדשא אתרקינת מכל מה דאתמליא כמה דאת אמר (ירמיה טו ט) אמללה יולדת השבעה וכתיב (יחזקאל כו ב) אמלאה החרבה וכאן חסר:
בא וראה, באותו זמן שהקים משה את המשכן, הסתכל בכל אותן העבודות שהיו כראוי, ואז הקים אותן. וכל אותן העבודות שהיו בו במשכן, את כל אחת ואחת הביאו למשה. וסוד זה, "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך".	תא חזי בההוא זמנא דאוקים משה ית משכנא אסתכל בכל אינון עבידאן דהוו כדקא יאות וכדין אוקים ליה וכל אינון עבידאן דהוו ביה במשכנא כל חד וחד אייתיאו ליה למשה ורזא דא (תהלים מה טו) בתולות אחריה ⁴⁹³⁴ רעותיה מובאות לך:
"מובאות לך", שנאמר "ויביאו את המשכן אל משה". למה "ויביאו אל המשכן", משום שהרי באותה שעה היה הזווג של משה להזדווג, ועל זה "ויביאו את המשכן אל משה", כמו שמביאים כלה לבית החתן. משום שבראשונה צריך להכניס את הכלה	מובאות לך דכתיב ⁴⁹³⁵ ויביאו את המשכן אל משה אמאי ויביאו את המשכן בגין דהא בההיא שעתא הוה זווגא דמשה לאזדווגא ועל דא ויביאו את המשכן אל משה כמה דאייתי כלה לבי חתן בגין דהא בקדמיתא

⁴⁹³⁰ ויקרא ה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹³¹ פי' דריש תחדהו לשון חדוה ור"ל זעיר משמח המלכות ע"י החסדים הנקרא שמחה (מ"מ).

⁴⁹³² פירוש כמו ד"א שמפרש תחדהו לשון חידוש כמו הלבנה המתחדשת וזעיר מחדש המלכות ע"י החסדים הנקראי' שמחה (מ"מ).

⁴⁹³³ פירוש אחר שנתקנה ונתחדשה הגזרת פ"ב עם זעיר ושיעור הכתוב תחדהו בשמחה ואזי היא את פניך (מ"מ).

⁴⁹³⁴ פי' י"ב בקר שמעלים המ' למשה שהיא זעיר (מ"מ).

⁴⁹³⁵ כאן שייך מה שבסוף הספר תוספתא סימן ה' (הערת הזהר).

לחתן, כמו שנאמר "את בתי נתתי לאיש הזה לאשה", ואחר כך הוא יבא אליה, שנאמר "ויבא אליה". ונאמר "ויבא משה אל אהל העדות".	אצטריך לאעלא לכלה לגבי חתן כמה דאת אמר (דברים כב טז) את בתי נתתי לאיש הזה לאשה ולבתר איהו ייתי ⁴⁹³⁶ לגבה דכתיב ויבא אליה וכתיב (במדבר יז כג) ויבא משה אל אהל העדות:
וכאן מה נאמר "ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וגו'". למה, משום שהיא היתה נתקנת, כאשה הזו שנתקנת ומתקשטת לבעלה, ובאותה שעה שהיא מתקשטת, לא ראוי לבעלה להיכנס אליה. ועל כן, "ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן". לכן "ויביאו את המשכן אל משה". עוד מה נאמר "וירא משה את כל המלאכה וגו'".	והכא מה כתיב (שמות מ לה) ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וגו' מאי טעמא בגין דהוה [איהי מתתקנא] אתקן ⁴⁹³⁷ כהאי אתתא דאתקנת ⁴⁹³⁸ ואתקשטת לגבי בעלה ובההיא שעתא דאיהי קא מתקשטא ⁴⁹³⁹ לא אתחזי לבעלה לאעלא לגבה ועל דא ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן (ו) בגין כך ויביאו את המשכן אל משה (עוד) מה כתיב [עוד] (שמות לט מג) וירא משה את כל המלאכה וגו':
	רלה/ב
	זהר:
בא וראה, בכל המעשים של המשכן, בכולם היה צבע של תכלת, משום שתכלת הוא צבע להתעטר בסוד כל הצבעים. מה נאמר "ויעשו את ציץ נזר הקדש וגו'", "ויתנו עליו פתיל תכלת וגו'", והרי פרשה בסוד הנאמר "ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קודש לה", "ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קודש לה".	תא חזי ⁴⁹⁴⁰ בכל עיבידן דמשכנא ובכלהו הוה [בכולהו] גוונא דתכלא בגין דתכלא איהו גוונא לאתעטרא ברזא דכל גוונין מה כתיב (שמות לט ל) ויעשו את ציץ נזר הקדש וגו' ויתנו עליו פתילו תכלת (וארגמן) וגו' והא אוקמוה ברזא דכתיב (שמות כח לד) ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה' ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה':
	תוספתא:
בסודות העליונים, צורות קמוטות נמצאות, אלו עולות ויורדות ואלו עומדות	ברזין עלאין מסקורי קמיטין שכיחין ⁴⁹⁴¹ אלין סלקין ונחתין ואלין קיימי ⁴⁹⁴² בקיומיהו

⁴⁹³⁶ רלח ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹³⁷ נמחק בדפ"ק.

⁴⁹³⁸ דאתתקנת (דפ"ו).

⁴⁹³⁹ מתקשטת (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁰ רלא ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹⁴¹ בסודות העליונים יש רשימין נקודין וקמטים, והיינו במצח הרצון ששם גנוז רצון העליון, משתכחין שם נקודין רשימין, (טסקורי), מלשון כולם נסקרים בסקירה אחת, וקמטים, והיינו שיש שם ב' בחי', א' מה שיש בו בטבעיו אשר רצונו בזה ע"פ מזגי טבעיו, ונכללין בסמני הקמיטין שהם מורין במה שטבעיו חפצין, והרשימין הן במה שבוחר בעת ההיא להיות לרצון לפניו, זה הרצון עושה רושם בעת זו במצחא, וזהו אילין סלקין ונחתין, כלומר הן לפי שעה, ואילין כו' הן הקמיטין, הן קיימין בקיומיהו, שהטבעיים אינם נשתנים רק עושה בהם לפי רצונו בין לטוב בין להיפך, ואמר סלקין ונחתין לרמוז לטוב או להפוך, בטוב סלקין, וברע נחתין. והענין לפי מה שמדבר בזהר כאן, שסוד התכלת היה בכל עניני המשכן, ואפי' בציץ שהיה על המצח לרצון היה עליו פתיל תכלת (עי' שמות כח), וידוע שתכלת הוא סוד היראה, ומפרש כאן איך שרשה שם, והיינו שבמצח גנוז הרצון והבחירה הראשונה, ושם נתון הציץ להסתכל בעין השכל, ולהיות מציץ מן החרכים, שהן ח'מה ר'קיע וכו'כבים, שאדון כל מציץ ומשגיח מן החרכים אלו על כל הבריות אשר ברא, מקרני ראמים עד ביצי כנים, והוא שורש האמונה, ועי'ז יבטל רצונו הטבעי מפני רצון קונו, וידבק רצונו ברצונו ית', שלא יהיה רצונו רק במה שרצון הבורא ית', עד שלא יהיה הפרש והבדל ביניהם

על קיומן. גלגלים הסובבים היו קיימים מאותו זמן שהעפר התכנס. אלו הגלגלים סובבים העולם בסבוב.	גלגלין דסחראן הוו קיימין מההוא זמנא דעפרא אתכניש אינון גלגלין סחרין עלמא ובסחרנותא:
בסבוב שסובבים המדבריות, שליטת הקליטה בתוכם. גלגל אחד יש בתוכם. הגלגל הזה סובב ולא סובב, עומד בשנים עשר אלף עולמות ונמצא ביניהם, עולה ויורד בתוכם.	סחרנותא דסחרין מדברין טיפסרא ⁴⁹⁴³ דקולטא בנווייהו חד גלגלא אית בנווייהו האי גלגלא סחרא ולא סחרא קיימא ובתריסר אלפי עלמין בינייהו שכיח סליק ונטיל בנווייהו:
תחת אותו גלגל עומד עמוד אחד שנעוץ עד לתהום הגדולה, ובו מתגלגלים אבנים בתוך התהומות, הם עולים ויורדים. ואותו עמוד עומד עליהם, נוסע ולא נוסע, נעוץ מלמעלה למטה, סובבים מאתים ועשרים גלגלים אחרים סביב אותו העמוד.	תחת ההוא גלגלא קיימא חד עמודא דנעיץ עד תהומא רבא ביה מתגלגלאן אבנין גו תהומי אינון סלקין ונחתין ההוא עמודא קאים עלייהו נטיל ולא נטיל נעיץ מעילא לתתא סחראן מאתן ועשרין גלגלין אחרנין סחרניה דההוא עמודא:
אותו גלגל אחר שעליו שעומד בשנים עשר אלף עולמות, הוא סובב לתוך המשכן, סובב ולא סובב. אותו משכן עומד על שנים עשר אלף עולמות, ובו עומד אותו כרוז שקורא, השמר מהגלגל שסובב.	ההוא גלגלא אחרא דעליה דקאים בתריסר אלפי עלמא איהו סחרא גו משכנא סחרא ולא סחרא ההוא משכנא קאים על תריסר אלפי עלמין ביה קיימא ההוא כרוזא דקרי אסתמרו ⁴⁹⁴⁴ מגלגלא דסחרא:
מי שהוא בעל עיניים בהשכל, ידע ויתבונן בחכמת רבונו, וידע שאותם דברים עליונים שמפתחות רבונו עומדים שם, שהם טמונים בתוך המשכן הקדוש. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. עליהם נאמר "אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם", "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך".	מאן דאיהו מארי דעינין בסכלתנו ינדע ויסתכל בחכמתא דמאריה וינדע דאינון מלין עלאין דמפתחן דמאריה קיימן תמן די אינון טמיראן גו משכנא קדישא זכאין אינון בהאי עלמא וזכאין אינון בעלמא דאתי עלייהו כתיב (תהלים פד ו) אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם (שם סה ה) אשרי תבחר

כלל. וכמו שהוא באדם כן בעולם, סוד ציון שם גנוז רצון העליון, ארון הברית אדון כל הארץ (יהושע ג), וזה הברית הוא יסוד ועיקר הכל, והארון הוא סוד נז"ר הקודש, ובו סוד הציץ והסתכלות ברצונו ית', שהן התורה והמצוות הגנוזים בארון נזר הקודש, ושם כל שמותיו וכנויו כולם גנוזים שם, שכולם שמות וכנויים לרצונו והשגחתו, אשר יוצא משם בסוד לשכן שמו שם (דברים יב), שמ"ו גי' רצון, ועינו ולבו שם כמ"ש והיו עיני ולבי שם כל הימים (מ"א ט), כן האדם צריך להתדמות לקונו שיהא עיניו ולבו דבוקים לרצונו, וכולם דבוקים לרצון הבורא ית' שהן תורותיו ומצותיו, וזהו צדיקים לבן ברשותן (ב"ר פל"ד יא), ונמצא ציון הוא סוד שלומי אמוני ישראל, וכמו כן במדבר וכל מקום אשר המשכן חונה שם, היה כבית קדשי הקדשים אשר שם הארון, גנוז רצונו ית' שורש האמונה וכלל כל התורה והמצוות, ומשם תצא תורה לכל ישראל בסוד ודברתי אתך וכו' (שמות כה). וכבר כתבתי כמה פעמים שמצד הטבע החוצפא והעזות שרשה ג"כ במצח, בסוד עזות מצח, ומצח היה לך מאנת הכלם (ירמיה ג), ושם שורש כל הדינים וכל הד' מיתות כמו שכתוב באדר"ז (רצג. ע"ב), היפוך כלל כל הרצון, אך כולם נתמתקין בשורשן, כלל כל המדות, שהיא התורה והיראה, שהם משברים וממתקים את העזות, שהיראה הוא היפוך העזות, כמ"ש לבעבור תהיה יראתו על פניכם (שמות כ) ואמרו זה הבושה (נדרים כ), וזה סוד בראשית יר"א בש"ת. ושוברת היראה את העזות והחוצפא שאינן נצרכות לעבודת ה' לקיום רצון הבורא, ומה שנצרך לעבודת ה' לקח דוד מבני עמון, אשר עז גבול בני עמון (במדבר כא), עטרת מלכים (עי' שמ"ב יב), סוד עלמא דאתכסיא, ותהי על ראש דוד (עיי"ש) לנזר ולעדות אשר הוא ראוי למלכות בית דוד (עי' ע"ז מד), כי ישמרו בני בריתו ועדותו, כי בו היפוך בני עמון, סוד הנוע"ם העליון, מתיקו דאורייתא, אשר מעז יוצא מתוך ע"י שומ"ר הברית והחסד וכו' (הגרמ"מ).

⁴⁹⁴² קיימין (דפ"ו).

⁴⁹⁴³ טופסרא (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁴ רכ ע"ב (הערת הזהר).

ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך ⁴⁹⁴⁵ :	
זהר:	
ברזא דמשכנא קיימי ⁴⁹⁴⁶ רזין עלאין ברזא דשמא קדישא עלאה ⁴⁹⁴⁷ אדנ"י ⁴⁹⁴⁸ האי איהו רזא דמשכנא ⁴⁹⁴⁹ וכנונא ⁴⁹⁵⁰ דרזא (רזא כנונא) עלאה רזא דארונא כמה דכתיב (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ אדון כל הארץ דא הוא רזא קדישא דשמא דאל"ף דל"ת נו"ן יו"ד ודא הוא כנונא דרזא דשמא קדישא עלאה יהו"ה ואתוון אלין כנונא דאלין ⁴⁹⁵¹ :	בסוד המשכן עומדים סודות עליונים בסוד השם הקדוש (העליון) אדנ"י, זהו סוד המשכן, כמו הסוד העליון, סוד הארון, כנאמר "הנה ארון הברית אדון כל הארץ". "אדון כל הארץ", זהו הסוד הקדוש של השם של אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. וזהו כמו שהסוד של השם הקדוש העליון יהו"ה, והאותיות האלו כעין האלו.
א איהי (י) רזא דריו"ד (דא) כנונא דא וא והא אוקמוה ד איהו רזא ⁴⁹⁵² ודא כנונא דדא וכלא כנונא ורזא חדא ⁴⁹⁵³ איהי רזא דאת ⁴⁹⁵⁴ ואף על גב דדא דכר ודא ⁴⁹⁵⁵ נוקבא אבל דא אתכליל בדא והא אוקמוה י' איהו באמצעיתא בגין דאיהו כללא ⁴⁹⁵⁶ חדא ה איהו רזא דאת ⁴⁹⁵⁷ ונ"א י איהי רזא דאת ה בגין דהכא ונ"א דה"א דא איהי חכמה זעירא דאקרי חכמת שלמה:	א' היא י', סוד של יו"ד (זה) כעין זה א', והרי פרשוה. ד' היא סוד ה', וזה כעין זה, והכל כעין וסוד של אחד. נ' היא סוד האות ו'. ואף על גב שזה זכר וזו נקבה, אבל זו נכללת בזו, והרי פרשוה נ' ו' היא באמצע, משום שהוא כלל אחד. ה' היא סוד האות י', (י' היא סוד האות ה') משום שכאן (של ה') זוהי חכמה קטנה, שנקראת חכמת שלמה.
ואתכלילו אתוון אלין באלין וכלא איהו (וכלהו) רזא חדא כלילן אלין באלין וכלא חד ⁴⁹⁵⁸ וכלא איהו רזא חדא באתוון קדישין	והאותיות נכללו אלה באלה, והכל הוא סוד אחד, כלולים אלה באלה, והכל אחד, והכל הוא סוד אחד באותיות קדושות. ולכן

⁴⁹⁴⁵ (ע"כ) (נוסף בדפ"ו).

⁴⁹⁴⁶ קיימין (דפ"ו).

⁴⁹⁴⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁹⁴⁸ יש באותיות אדנ"י כמה רמזים המרמזים שהיא כולל את כל האצילות כולו, כמ"ש בשער
תיקון נוק' (פרק ב' כלל י"א) וע' זוה"ק (פקודי רלה ע"ב) (הקדו"ש מד ע"ג).

⁴⁹⁴⁹ פי' כי הנה שם אדנ"י הוא אדון לשם הויה (זהר הרקיע).

⁴⁹⁵⁰ גוונא (דפ"ו).

⁴⁹⁵¹ א' דאדנ"י הוא י' דהויה שכמו שיש בשם ס"ג א' במלוי הוא"ו שהוא במקום ה' שהוא במלוי
הו"ו דשם ע"ב וכן בז"א שהוא יותר למטה כל מלוי השם באלפין בשם מ"ה וכן בנוק' דז"א באה
הא' במקום ה'. והענין שיו"ד היא צורת א ממש י' למעלה ו' באמצע ד' למטה א הרי הוא יו"ד
ויש שהיא עליונה והיא צורת יו"ו ויש א' שהיא בציור יו"ד וזו הא' דאדנ"י הוא נגד י' שבשם הו"ה
(זהר הרקיע).

⁴⁹⁵² כי הנוק' מעיקרא כשיצאה מאחוריו היא ד' בנוק' וכשחזרת פ"ב נעשית ה' (זהר הרקיע).

⁴⁹⁵³ ויקרא קנה ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹⁵⁴ שהוא ו' ו' דהו"ה שהוא הת"ת שבה ולכן היא כפופה דאורחא דאיתתא לישב בישיבה
ודכורא דרכו בעמידה לכן הו' זקופה והנ' כפופה נוקב' וכשהיא פשוטה היא ו' וכן נקרא נו"ן במילוי
ו' באמצע וכל זה יורה שהיא במקום ו' (זהר הרקיע).

⁴⁹⁵⁵ קפ ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁵⁶ קפג ע"א (הערת הזהר).

⁴⁹⁵⁷ כי מילוי ה' היא ה' אחרת כזה ה"ה והיא י' כי ה' כשהיא למעלה מורה העלם וריבוי וכשהיא
למטה בנוק' שהיא עלמא דאתגלי' מורה קטנות ומיעוט וז"ש חכמה זעירא (מלכים א' ה י) חכמת
שלמה ואתכלילו אתוון אלין באלין וכולהו רזא חדא וכו' (זהר הרקיע).

⁴⁹⁵⁸ סוד (ישעיה נז א) הצדיק אבד, דתיקוני ז"א הוא תלוי בנוק', וכמ"ש בפ' בראשית (נה ע"א)
ובפ' שמות (ט' ב' יא ע"א) ובכ"מ. ובאמת כי ז"א ונוק' הם כלילן דא בדא והם כולן חד וכמ"ש בפ'

המשכן שלמטה בארץ עומד בסוד המשכן העליון, ואותו משכן עליון עומד בסוד של משכן אחר עליון על הכל. והכל כלול זה בזה להיות אחד, ולכן נאמר "והיה המשכן אחד".	ועל דא משכנא דלתתא בארעא קיימא ברזא דמשכנא עלאה וההוא משכנא ועלאהו קיימא ברזא דמשכנא אחרא עלאה על כלא וכלא איהו כליל דא בדא למהוי חד ועל דא כתיב (שמות כו ו) והיה המשכן אחד:
נאמר "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד". בא וראה, ביום שהוקם המשכן שהקים אותו משה, כמו שנאמר, שנאמר "ויקם משה את המשכן", שלא היה יכול לקום עד שהוא הקים אותו. [משל] למלכה שאין רשות לאיש אחר להקימה אלא בעלה. אף כאן, כל אותם האומנים, כולם באו להקים את המשכן, ולא יכל לעמוד על ידיהם, עד שבא משה והקים אותו, משום שהוא היה בעל הבית.	כתיב (במדבר כד כ) ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד תא חזי ביומא דאתקם משכנא דאקים ליה משה כמה דאתמר דכתיב (שמות מ יח) ויקם משה את המשכן דלא הוה יכול למיקם עד דאוקים ליה איהו למטרוניתא דלית רשו לבר נש אחרא למיקם לה אלא בעלה אוף הכי כל אינון אומנין כללו אתו לאקמא משכנא ולא יכול למיקם על ידיהו עד דאתא משה ואוקים ליה בגין דאיהו ⁴⁹⁵⁹ מאריה ⁴⁹⁶⁰ דביתא:
כיון שהקים משה את המשכן למטה, הוקם משכן אחר למעלה, כמו שבארוה, שנאמר "הוקם", ולא פרש על ידי מי. (אלא) שלא הוקם אלא מסוד העולם העליון, שהוא נסתר וגנוז, על ידי הסוד של משה, כדי להתקן עמו.	כיון דאקים משה ית משכנא לתתא אתקם משכנא אחר לעילא כמה דאוקמוה דכתיב (שמות מ יז) הוקם ולא פריש על ידא דמאן אלא ⁴⁹⁶¹ דלא אתקם אלא מרזא דעלמא עלאה ⁴⁹⁶² דאיהו סתים וגניז על ידא דרזא דמשה בגין לאתותקנא בהדיה:
מה נאמר למעלה. "ויבאו כל החכמים העושים	מה כתיב לעילא (שמות לו ד) ויבאו כל החכמים העושים
	רלו/א
את כל מלאכת הקודש וגו'. מי הם "החכמים העושים", אלו הם ימין ושמאל וכל שאר הצדדים, שהם דרכים ושבילים להיכנס לתוך הים ולמלא אותו, והם עשו את המשכן למעלה והתקינו אותו.	את כל מלאכת הקדש וגו' ומאן (אלין) אינון (ה)חכמים העושים אלין אינון ימינא ושמאלא ⁴⁹⁶³ וכל שאר סטריין ⁴⁹⁶⁴ דאינון ארחין ושבילין ⁴⁹⁶⁵ לאעלא גו ימא ⁴⁹⁶⁶ ולמליא ליה ⁴⁹⁶⁷ ואינון עבדו משכנא ⁴⁹⁶⁸ לעילא ⁴⁹⁶⁹ ואתקינו ליה:

פקודי (רלה ע"ב), אלא כי המעשים טובים של צדיקים הנה מקבל הוא על ידה, ותיקוני א"א הנה מקבל היא על ידו, אבל הן כלילן דא בדא והם אחד (כללים ח"ב כב ע"ב).

⁴⁹⁵⁹ בראשית נא ע"ב (הערת הזהר)

⁴⁹⁶⁰ מארי (דפ"ו).

⁴⁹⁶¹ מוסגר בדפ"ק.

⁴⁹⁶² תלוי קיום כל העולם כולו ע"י אורו וקדושתו ית"ש הנמשך ושורה בהם ע"י הכוונה הזה דוקא. [וכמ"ש בזוה"ק פ' תרומה (קנב ע"א) ופ' פקודי (רלה ע"ב), וע' עוד פ' פקודי (ר"כ ע"ב ורכא ע"א ובדף רל"ד ע"ב)]. (כללים ח"ב ז ע"א).

⁴⁹⁶³ דהיינו בצלאל ימינא למטה יהודה שהוא אל הימין ודאי כדפיר' בפרשת ויחי ואהליהב לשמאל דהיינו למטה דן ודאי ואליהם ילוו (אור יקר).

⁴⁹⁶⁴ דהיינו חכמי המלאכה שהיו מכל שאר קצוות שכולם נכללים בחסד ודין והם היה להם כח לעשות כמו שהוא כחם להשפיע לשכינה (אור יקר). פ' ר"ק דזעיר (מ"מ).

⁴⁹⁶⁵ מן התחתונות הנגלות הם "אורחות נגלות", ומן העליונות הנעלמות יותר הם "שבילין נעלמין" (אור יקר). פי' שהם נקראים נחלים כדכתיב כל הנחלים הולכים אל הים שהיא מ' (מ"מ).

⁴⁹⁶⁶ כאומרו הנותן בים דרך דהיינו נגלה, ובמים עזים נתיבה דהיינו נעלם (אור יקר).

⁴⁹⁶⁷ שפע ואור להוציא כליה למטה, ומאלו נתפשטו העולמות למטה ממנה (אור יקר).

כגוונא דא ולתתא (שמות לו א) ועשהו בצלאל ואהליאב דא בסטר ימינא ודא בסטר⁴⁹⁷⁰ שמאלא בצלאל לימינא ואהליאב לשמאלא דא מיהודה ודא מרן ולבתר וכל איש חכם לב ויבאו כל החכמים העושים והא אוקימנא וכלא כגוונא דלעילא:	כמו כן למטה, "ועשה בצלאל ואהליאב", זה בצד ימין, וזה בצד שמאל. בצלאל לימין, ואהליאב לשמאל. זה מיהודה, וזה מרן. ואחר כך, וכל איש חכם לב, ויבאו כל החכמים העושים. והרי בארנו, והכל כדוגמא שלמעלה.
בההוא יומא דאתקם משכנא אתבטל מותא מעלמא⁴⁹⁷¹ אתבטל לא תימא⁴⁹⁷² אלא אסתלק מעלמא דלא יכיל לשלטאה כמה דאוקימנא בנין דלא יתבטל יצר הרע מעלמא עד דייתי מלכא משיחא וקודשא בריך הוא יחדיו בעובדיו וכדין (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח כד אתקם משכנא על ידא דמשה כדין אתפרש⁴⁹⁷³ חילא דיצר הרע ואתכפא ולא הוה יכיל לשלטאה בההיא שעתא אתפרש סמא⁴⁹⁷⁴ תקיפא רוגזא דשמאלא מעל תוקפא דחויא בישא⁴⁹⁷⁵ ולא יכיל	באותו יום שהוקם המשכן התבטל המות מהעולם. אל תאמר התבטל, אלא הסתלק מן העולם, שלא יכל לשלוט, כמו שבארנו. משום שלא יתבטל יצר הרע מהעולם עד שיבא מלך המשיח, והקדוש ברוך הוא ישמח במעשיו, ואז, "בלע המות לנצח". כשהוקם המשכן על ידי משה, אז נפרד כח היצר הרע ונכנע ולא יכל לשלוט. באותה שעה נפרד סמא"ל, כח הרוגז של השמאל, מעל תוקף הנחש הרע, ולא יכל לשלוט על העולם ולא יכל להתחבר באדם ולהסיט אותו.

⁴⁹⁶⁸ דהיינו פעולת הכלים ומעשיהם וכן מציאותה עם כליה התפשטות ענפיה, אחר כך להאיר בהם והיינו "ואתקינו לה", אמנם הקמת המשכן הוא להקים אותה להציבה על מעמדה לקשר העולמות כולם שיהיו מוכנים להאיר המשכן העליון דאצילות בתחתון דבריאה יצירה ועשיה ענין זה תלוי בבעלה דמטרוניתא ממש דהיינו בסוד מרע"ה ולכן לא הוקם אלא על ידו (אור יקר).

⁴⁹⁶⁹ פי' מלכות (מ"מ).

⁴⁹⁷⁰ רכ ע"ב (הערת הזרה).

⁴⁹⁷¹ כבר פירשנו שאין דבר בעולם שיהיה חוץ מאלוהותו יתברך חס ושלום, והנותן דעתו לומר דבר זה חוץ מהאלוה הוא עושה שניות וזהו סוד שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא מושך ומאחד הכל, והכל בסוד האין סוף ואין חוץ ממנו, אמנם יש אל אחר שהם חוץ מאלוהותו והמייחדים באלוהות קוצץ בנטיעות, ולזה ד' של אחד גדולה ור' של אחר גדולה לומר אין בכלל ד' של אחד אל אחר וצריך לעשות הבדלה ודאי, והנה אלו מצרים צד הקדושה שכאשר הם שורים בעולם אין אלהותו מתפשט בעולם מפני שהם סרחון וריח רע וטומאה, ואין המלך מולך על האשפות והסריות והם חוץ ממנו, ולזה המתדבק בהם מורד בקונו, ולזה נאמר מכיר את בראו ומתכוון למרוד בו, וכן פשע הוא מרד ממש המתדבק בהם פושע מורד ויוצא מתחת רשות הקדושה, ולזה כיון שהקמת המשכן מורה התפשטות האין סוף עד למטה כדפירשנו אם חס ושלוש מיתה היה שולט היה פירוד, שאותו חלק שהמיתה בו לא יתפשט בו, הקליפה החיצונית לא יתפשט בו סוד הרוח הקדוש העליון שהוא באחד ואלו באחר, ולזה "בההוא יומא" וכו', ועם היות שעתה יש מיתה ועם כל זה שולט אין ההשגחה שלימה עתה עד יתקיים כתוב בלע המות לנצח אלא שאז כל סבה יספיק למנוע התפשטות האחדות המתחדש אז, ולזה כשנתחדש אותו אחדות נתבטל קצת כח המות כדמפרש ואזיל, בענין שהם שלשה בחינות האחת בעת הקמת המשכן שכיון שהענין חדש אפילו ייחוד מועט והתפשטות מועט לא היה אפשר אם לא שישתלק קצת המיתה, השנית לעתיד שאז יהיה התפשטות ההנהגה העליונה מאד רבה ומושגת, וזה סוד ישמח ה' במעשיו מכלל שעדין לא שמח ולא נתפשט מלכות הבורא בבריותיו כראוי ולזה בלע המות מכל וכל, השלישית היא אחר שהוקם המשכן והוקבעה חבת ההנהגה העליונה עם ישראל שלא יספיק שליטת המות לבטלה, ויש בה כמה מדרגות בין גלות לגאולה וכיוצא ואין זה מקומו (אור יקר).

⁴⁹⁷² פי' שהרי כבר עשו את העגל (מ"מ).

⁴⁹⁷³ אתפרשת (דפ"ו).

⁴⁹⁷⁴ הוא ספירות רוחניות עשר תמורות שהאמצעית קרויה סמאל כדפירשנו בספ"ר (אור יקר).

⁴⁹⁷⁵ ההיכלות שבאמצעיתם פועלות הספירות הטמאות הדקות (אור יקר). בסוד יתפרדו כל פועלי און (רח"ו). פירוש נפרד ס"מ מעל נוקביה הנק' חיויא בישא (מ"מ).

לשלמא⁴⁹⁷⁶ על עלמא ולא יכיל לאתחברא ביה בבר נש ולמסמי ליה:	
רבי יהודה אמר⁴⁹⁷⁷ כד עבדו ישראל ית עגלא מה כתיב (שמות לג ז) ומשה⁴⁹⁷⁸ יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה מאי טעמא בגין דחמא יצר הרע דהוה אזיל בינייהו אמר משה סטרא דקדושה לא תשרי בגו סטרא דמסאבא רבי אלעזר⁴⁹⁷⁹ אמר כל זמנא דסטרא דקדושה שלמא סטרא מסאבא לא יכיל לשלמא ואתכפיא קמיה ועל דא תנינן כל זמנא דירושלם תהיה מלאה [רומי חייבא] (מלכו אחרא)⁴⁹⁸⁰ יהא חרבה:	רבי יהודה אמר, כשעשו ישראל את העגל, מה נאמר "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה". למה, משום שראה יצר הרע שהיה הולך ביניהם. אמר משה, צד הקדושה לא ישרה בתוך צד הטומאה. רבי אלעזר אומר, כל זמן שצד הקדושה שולט, צד הטומאה לא יכול לשלוט ונכנע לפניו. ועל כן שנינו, כל זמן שירושלים תהיה מלאה, רומי הרשעה תהיה חרבה.
פתח ואמר (בראשית כד סה) ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד וגו' מה כתיב לעילא (שם סד) ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל האי קרא אמאי אצטריך למכתב באורייתא⁴⁹⁸¹ ותו וכו' (אי) בגין דחמא⁴⁹⁸² שפירו דיצחק מאי טעמא⁴⁹⁸³ אתרכינת מגמלא:	פתח ואמר, "ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד וגו'". מה נאמר למעלה "ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל". מדוע הוצרך לכתוב את הפסוק הזה בתורה. ועוד, וכי משום שראתה את יפיו של יצחק למה נשמטה מן הגמל.
אלא האי קרא רזא איהו תא חזי ותרא את יצחק מנא ידעת⁴⁹⁸⁴ דאיהו יצחק אלא ותרא את יצחק חמאת בההיא שעתא⁴⁹⁸⁵ מה דלא ידעת⁴⁹⁸⁶ וס"א תא חזי בשעתא דמטאת רבקה לגבי דיצחק שעתא דצלזתא דמנחה הות ובההוא זמנא דינא אתער בעלמא ווחמאת ליה ברוגזא דדינא קשיא⁴⁹⁸⁷ וחמאת	אלא, פסוק זה הוא סוד. בא וראה, "ותרא את יצחק". מנין ידעה שהוא יצחק. אלא "ותרא את יצחק, ראתה באותה שעה מה שלא ידעה", (בא וראה, בשעה שהגיעה רבקה אל יצחק, שעת תפלת המנחה היתה, ובאותו זמן מתעורר דין בעולם), וראתה אותו ברוגז הדין הקשה, וראתה שהרי סיום הרוגז הקשה הוא גמל למטה, וזהו סוד המות. ולכן הרכינה והשמיטה עצמה מאותו הגמל. שהרי

⁴⁹⁷⁶ שאין להיכלות כח אלא מסמאל ואין סמאל פועל אלא על ידי הנחש ובהפרדם נתבטל כחם (אור יקר).

⁴⁹⁷⁷ ר' יהודה פליג שאין צריך לומר משכן אלא אפילו אהל מדרשו של משה לא היה בתוך בני ישראל אם היה יצר הרע ביניהם, דלאו דוקא קדושה ממש אלא אפילו "סטרא דקדושה לא תשרי בגו סטרא מסאבא", ועוד פליג דלאו דווקא מותא כדקאמר תנא קמא אלא יצר הרע ושטן המשחית להחטיא (אור יקר).

⁴⁹⁷⁸ בראשית נב ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁷⁹ ר' אלעזר פליג אכולהו שטעם משה הוא מפני נזיפת ישראל, כי מפני צד הטומאה אין קדושה מסתלקת אלא אתכפיא כענין הגלות (אור יקר).

⁴⁹⁸⁰ צור חייבא (דפ"ו).

⁴⁹⁸¹ פי' שאין ממנו נפקותא (מ"מ).

⁴⁹⁸² דחמאת (דפ"ו), היא קושיא אחרת (מ"מ).

⁴⁹⁸³ מאי טעמא (דפ"ו).

⁴⁹⁸⁴ אלא ודאי אינה ראייה גשמית אלא בסוד הנבואה, ואם בסוד הנבואה יקשה "ותפול" שהיא פעולה גשמית, נצטרך לפרש הענין ברוחני (אור יקר).

⁴⁹⁸⁵ כלומר אם הראייה גשמית יקשה (אור יקר).

⁴⁹⁸⁶ מ"ותרא את יצחק מנא ידעת" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

⁴⁹⁸⁷ בתוקף מדת הגבורה, שהדינים הקשים עם היותם קדושים משתלשלים מעצמם ויורדים דרך אצילות בריאה יצירה ועשיה עד מקום החצונים וכולם אחוזים אלו באלו ומשולשים אלו באלו עד בואם (אור יקר).

דהא סיום דרוגזא קשיא איהו גמל לתתא⁴⁹⁸⁸ ודא איהו רזא דמותא ובגין כך אתרכינת ואשמיטת גרמה מההוא גמל דהא כד אסתכל דינא קשיא⁴⁹⁸⁹ ההוא גמל אתתקף ובגין כך אשמיטת גרמה מינה⁴⁹⁹⁰ וס"א רזא דמותא וכד האי דינא קשיא אתער ההוא גמל אתתקף ובגין כך אתרכינת ואשמיטת גרמה מההוא גמלו ולא יתבת תמן:	כשמסתכל הדין הקשה, אותו גמל מתחזק. ולכן השמיטה את עצמה ממנו (סוד של המות. וכאשר הדין הקשה הזה התעורר, אותו גמל התחזק, ולכן הרכינה והשמיטה עצמה מאותו גמל) ולא ישבה שם.
תא חזי האי גמל היינו רזא דכתיב (משלי יט יז) וגמולו ישלם לו דא גמול דאינון חייביא דכתיב (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו והאי איהו גמל דקיימא לאבלא כלא ולשיצאה כלא והאי איהו זמין תדיר לקבל ונ"א לקטלא נ"א לחבלא בני נשא ובגין כך⁴⁹⁹¹ האי מאן דחמי בחלמיה גמל אחמיו ליה מותא דאתגזרת עליה ואשתויב מינה:	בא וראה, הגמל הזה היינו סוד הנאמר "וגמולו ישלם לו". זהו גמול אותם הרשעים, שנאמר "אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו". וזהו הגמל שעומד לאכול הכל ולהשמיד הכל, וזהו שמזומן תמיד כנגד (להרג נ"א להזיק) בני האדם. ולכן, מי שרואה בחלומו גמל, הראו לו מות שנגזר עליו וניצל ממנו.
תא חזי האי סטרא דמסאבא אקרי הכי דגרים מיתא לכל עלמא והאי הוה דאסטי לאדם ולאתתיה וההוא דרכיב עליה איהו סמא"ל ואיהו אתא למטעי עלמא וגרם ומותא (מיתתה) לכלא ובגין כך אתא ושלטי על כלא אדם איהו אמשיך ליה לגביה וכיון דאיהו אמשיך ליה לגביה כדן איהו אתמשך אבתריהו עד דאסטי לון ובגין כך אמר שלמה (שם ה ח) ואל תקרב אל פתח ביתה דכל מאן דאתקריב לביתה כדן איהו נפקת ומתקשרא⁴⁹⁹² ואתמשכת אבתריה:	בא וראה, צד הטומאה הזה נקרא כך, שגרם מות לכל העולם, וזה היה שהסיט את אדם ואת אשתו, ואותו שרכב עליו הוא סמא"ל, והוא בא להטעות את העולם וגרם מות לכל, ולכן בא ושולט על הכל. אדם הוא שהמשיך אותו אליו, וכיון שהמשיך אותו אליו, אז הוא נמשך אחריהם עד שהסיט אותם. ולכן אמר שלמה "ואל תקרב אל פתח ביתה". שכל מי שמתקרב לביתה, אז היא יוצאת ונקשרת ונמשכת אחריה.
ועל דא רבקה כד חמאת דהוה ליה לאתדבקא בסטרא דדינא קשיא כיון דחמאת ליה ליצחק ברזא דדינא קשיא וחמאת דמההוא סטרא נפק דינא אחרא תקיפא מזוהמא דדהבא וכד⁴⁹⁹³ חמאת האי מיד ותפול מעל הגמל בגין לאתרפויי מן דינא מההוא זוהמא (ו) כתיב (ישעיה סו ז) קול ה' משלם גמול לאויביו מההוא זוהמא⁴⁹⁹⁴:	ועל זה רבקה, כשראתה שהיה לו להדבק בצד הדין הקשה, כיון שראתה את יצחק בסוד הדין הקשה וראתה שמאותו צד יוצא דין אחר תקיף מזוהמת הזהב, כשראתה את זה, מיד, ותפול מעל הגמל, כדי להתרפות מן הדין מאותה זוהמא. נאמר "קול ה' משלם גמול לאויביו", מאותה זוהמא.
רלו/ב	

⁴⁹⁸⁸ פי' נקבה דס"א נקרא גמל (מ"מ).

⁴⁹⁸⁹ פי' גבורה שהיא מדת יצחק אבינו (מ"מ).

⁴⁹⁹⁰ פי' שלא יינק ממנה (מ"מ).

⁴⁹⁹¹ רמח ע"ב אמור ק ע"ב (הערת הזהר).

⁴⁹⁹² ומתקשרת (דפ"ו).

⁴⁹⁹³ כד (דפ"ו).

⁴⁹⁹⁴ פירוש דריש גמול לשון גמל ור"ל מההיא זוהמא דפלוגית משלם פורענות לאויביו (מ"מ).

תא חזי כד עבדו ישראל ההוא עובדא וגרמו לההוא חובא מאי טעמא עגל ולא סטרא אחרא ואי תימא דאינון ברירו עגלא לאו הכי אלא אינון אמרו (שמות לב א) קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו ואהרן רעותיה הוה לאעכבא לון:	בא וראה, כשעשו ישראל אותו מעשה וגרמו את אותו החטא, למה עגל ולא צד אחר. ואם תאמרו שהם בחרו עגל, לא כך. אלא הם אמרו, "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו", ורצונו של אהרן היה לעכב אותם.
אלא ודאי עבידתא אתעביד כדקא חזי⁴⁹⁹⁵ דהא מסטרא דדהבא⁴⁹⁹⁶ נפקא סוספיתא⁴⁹⁹⁷ כד אתבריר דהבא ומתמן מתפשטי⁴⁹⁹⁸ כל אינון סטרי שמאלא⁴⁹⁹⁹ דאינון התוכא דההוא⁵⁰⁰⁰ סוספיתא דדהבא ומתפרשא⁵⁰⁰¹ לכמה סטריין וכל אינון דאית לון חיוז סומקא⁵⁰⁰² גוון דדהבא קיימי⁵⁰⁰³ בטורי כד שמשא בתוקפיה בגין דתוקפא דשמשא אחזי דהבא ואוליד ליה בארעא וההוא דממנא בההוא תוקפא דשמשא חיוז דיליה כעגלא⁵⁰⁰⁴ ואקרי (תהלים צא ו) קטב⁵⁰⁰⁵ ישוד צהרים⁵⁰⁰⁶ ודא נפקא מגו עגלא התוכא סומקא דדהבא⁵⁰⁰⁷ וכל הני אתיין מההוא סטרא סומקא רוח מסאבא דכל אינון דמתפרשי מרוח מסאבא מתפשטי בעלמא:	אלא ודאי המעשה נעשה כראוי, שהרי מצד הזהב יוצאת פסולת כשנברר הזהב, ומשם מתפשטים כל אותם צדדי השמאל, שהם היתוך של אותה פסולת של הזהב, ונפרדים לכמה צדדים. וכל אותם שיש להם מראה אדום, צבע של זהב עומד בהרים, כשהשמש בתקפו, משום שתוקף השמש מראה זהב, ומוליד אותו בארץ. ואותו שממונה באותו התוקף של השמש, המראה שלו כעגל, ונקרא "קטב ישוד צהרים", וזה יוצא מתוך עגל היתוך האדום של הזהב, וכל אלה באים מאותו הצד האדום, רוח הטומאה, שכל אותם שנפרדים מרוח הטומאה מתפשטים בעולם.

⁴⁹⁹⁵ כלומר אלו עשאו אהרן היה עושה איזו צורה אחרת שהם לא אמרו לו עגל או חמור אלא אמרו לו קום עשה לנו אלהים מה שלבך חפץ, ועבידתא אתעביד כדקא חזי מצד משך הזהב כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁴⁹⁹⁶ צד הגבורה, מפני שיש צד הכסף שמשם יוצא חמור כדפירשו בתיקונים ושם נאחז ישמעאל (אור יקר).

⁴⁹⁹⁷ והסוד הכל היה מן העפר שהיא הבינה אימא עילאה ואין שם שמרים אלא עפר טהור, וכאשר יצטרף העפר ויתפשט לצאת ממנו זהב הגבורה שהוא נקוי דדינא נעשה שם שמרים (אור יקר), פירוש מסיגי הגבורות יצאו הקליפות (מ"מ).

⁴⁹⁹⁸ לא מהגבורה עצמה חס ושלוש שאין חצונים למעלה ואפילו בהיכלות אלא הכוונה שהזהב הוא הדין שמתפשטין כמה מיני זהב והם דינים קדושים נאצלים נבראים נוצרים, ושם מהיצירה אתבריר שמרי הזהב (אור יקר).

⁴⁹⁹⁹ דהיינו התפשטות הכחות השמאלים הטמאים למטה מהיכל לבנת הספיר לצד צפון וזהו שאמר "דאינון התוכא דההוא סוספיתא" (אור יקר).

⁵⁰⁰⁰ כד ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁰⁰¹ מפני שיש בהם כח עשר מדרגות ולמטה מהם שבעה היכלות, וכל כח וכח מאלו יש בו כמה כחות והיינו "דמתפרשן לכמה סטריין" וצד השמאל שהוא אודם החצונים, מפני שיש בהם רוח עצלות לבן הארמי חמור מצד הימין, ויש רוח זריזות וחום העבירה עשו הוא אדום (אור יקר).

⁵⁰⁰² הם כחות השולטים בשרב השמש להזיק, וכך "קיימי בטורי" והם שידיים הנמצאים בהרים ומזיקים בחצי היום, מתגשמים בתוקף השמש וטבע החמה אז להשליטם בהנהגה עליונה שכך הוא מוליך הזהב (אור יקר).

⁵⁰⁰³ קיימא (דפ"ו).

⁵⁰⁰⁴ מפני שהם מהשמאל, והקדושים נאמר בהם ופני שור מהשמאל לארבעתם, והחצוני דומה אל הקדושה כקוף לפני בני אדם (אור יקר).

⁵⁰⁰⁵ שהוא קוטב והורג (אור יקר).

⁵⁰⁰⁶ שכחו לשדוד ולקטוב בצהרים בחצי היום כדפירשנו, ואלו הם כחות תחתונים שיש כוחות רוחניים עליהם כדפירשנו לעיל (אור יקר).

⁵⁰⁰⁷ שהם בסוד כחות ההיכלות שהם מתגלמים לשלוט בעולם הגשמי וזהו שאמר "וכל הני אתיין" וכו' (אור יקר).

והאי רוח מסאבא⁵⁰⁰⁸ איהו חויה בישא⁵⁰⁰⁹ ואית מאן דרכיב עליה ואינון דכר ונוקבא⁵⁰¹⁰ ואקרון אלה⁵⁰¹¹ דאינון מזדמנין בעלמא בכל אינון סטריין דלהון ורוח קודשא⁵⁰¹² אקרי זאת⁵⁰¹³ דאיהי רזא דברית⁵⁰¹⁴ רשומא⁵⁰¹⁵ קדישא⁵⁰¹⁶ דאשתכח תדיר עמיה דבר נש וכן (ישעיה כה ט) זה יהוה⁵⁰¹⁷ (שמות טו ב) זה אלי אבל אלין אקרון אלה ועל דא כתיב (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל⁵⁰¹⁸ ובגין כך כתיב (ישעיה מט טו) גם אלה תשכחנה⁵⁰¹⁹ ואנכי רזא דזאת לא אשכחך וכתיב (איכה א טז) על אלה⁵⁰²⁰ אני בוכיה דהוא חובא גרים למבכי לון כמה בכיין:	ורוח הטומאה הזו היא הנחש הרע, ויש מי שרוכב עליו, והם זכר ונקבה, ונקראים אלה, שהם מזדמנים בעולם בכל אותם הצדדים שלהם, ורוח הקודש נקראת זאת, שהיא סוד הברית, הרושם הקדוש שנמצא תמיד עם האדם. וכן "זה ה'", "זה אלי". אבל אלו נקראים אלה, ועל זה נאמר "אלה אלהיך ישראל". ולכן נאמר "גם אלה תשכחנה", "ואנכי", סוד של זאת, "לא אשכחך". ונאמר "על אלה אני בוכיה". שאותו חטא גרם להם לבכות כמה בכיות.
דבר אחר על אלה אני בוכיה מאי טעמא בגין דאתיהיב רשו לאתר דא לשלמא על ישראל ולהרביא בי מקדשא ובגין דאתיהיב לון רשו לשלמא כתיב (איכה א טז) על אלה אני בוכיה רזא דמלה על אלה דא סטרא דמסאבא דאתיהיב לון רשו לשלמא אני בוכיה דא רוח קדישא⁵⁰²¹ דאקרי אני:	דבר אחר "על אלה אני בוכיה", למה, משום שנתנה רשות למקום הזה לשלוט על ישראל ולהחריב את בית המקדש, ומשום שנתנה להם רשות לשלוט, נאמר "על אלה אני בוכיה". סוד הדבר "על אלה", זהו צד הטומאה שנתנה להם רשות לשלוט. "אני בוכיה", זו רוח הקודש שנקראת אני.
ואי תימא⁵⁰²² הא כתיב (דברים כח מט) אלה דברי הברית הכי הוא ודאי דכל אינון	ואם תאמר, הרי נאמר "אלה דברי הברית", כך הוא ודאי. שכל אותם שלא

- ⁵⁰⁰⁸ מתפשט בעולם שיש בו כח להגלם בין להעניש בין להטעות בני אדם (אור יקר).
- ⁵⁰⁰⁹ (ואיהי) [ואית] רוחניות דק שהוא אין לו תפיסה בגשמות "דרכיב עליה" והוא כמו נפש לגוף (אור יקר). ויחי רכח ע"א (הערת הזהר).
- ⁵⁰¹⁰ הזכר עשר תמורות הנקבה שבע היכלות (אור יקר).
- ⁵⁰¹¹ מפני שעם היות שהזכר אינו גשמי על ידי הנקבה הוא מזדמן, ולזה שניהם יחד "מזדמנין בעלמא" לכמה אלף מיני פעולות כאשר נפרש לקמן, וזהו שאמר "בכל אינון סטריין" וכו' (אור יקר).
- ⁵⁰¹² שהיא גם כן מזדמנת לאדם הבא ליטהר מסייעין אותו הוא בסוד אח"ד (אור יקר).
- ⁵⁰¹³ ירצה זאת מזדמנת לאדם, ולא נקראת אלה לשון רבים אלא זאת, אמנם החצונים הם בקשרם הם כח הפירוד כל שכן שיהיה ביניהם יחוד אלא נקראים אלה הרבים הנפרדים וגורמין פירוד (אור יקר).
- ⁵⁰¹⁴ היינו א"ת מדת המלכות, ז"ל הוא יסוד אות ואו זעירא, והמלכות עטרה דברית, שניהם יחד זאת (זית) [ז"ן] עם את, ובהיותה מתייחדת בבחינה אחרת יקרא ז"ה דהיינו ז"ן יסוד כדפירשנו ה' מדת המלכות (אור יקר).
- ⁵⁰¹⁵ רשימא (דפ"ו).
- ⁵⁰¹⁶ עטרה (רח"ו). ור"ל שהמ' בחינת עטרת יסוד דזעיר (מ"מ).
- ⁵⁰¹⁷ יסוד (רח"ו).
- ⁵⁰¹⁸ ויש בחינות שונות "זה אלי או זה ה'" ולעולם מורה על האחדות אבל החצונים איקרון אלה מורה על הריבוי, "ועל דא כתיב אלה אלהיך" אלהות רבים שהם נפרדים כדפירשנו, וכן כתיב תשכחנה על כפרת העון מורה מלת תשכחנה על הרבים כדפירשנו, ובקדושה כתיב ואנכי לא אמר אנו חס ושלום שאין שם אלא יחידו של עולם אנכי דהיינו זאת [לא] "אשכחך" כתיב לא אמר נשכחך מפני שהכל אחד מיוחד כדפירשנו (אור יקר).
- ⁵⁰¹⁹ פירוש אע"פ שאלה שהם ז"ן דקליפה תשכחנה, אנכי שהיא המ' לא אשכח אותה, ולשון זה הובא בפ' ויחי ג"כ (מ"מ), רכא ע"א (הערת הזהר).
- ⁵⁰²⁰ עון אלהות רבים, אני יחידה בוכיה, או על אלה על הקליפות (אור יקר).
- ⁵⁰²¹ שמורה ייחוד כדפירשנו (אור יקר).
- ⁵⁰²² מורה שמלת אלה בקדושה דכתיב דברי הברית וכו'. תירץ שהם החצונים שהם ודאי ארור האיש אשר לא יקים וכו', וכל מלת ארור יוצא משם כאומרו ארור טנאך וכו', וירצה אלו הם ארורים להעניש על העובר על דברי התורה, וכן "אלה המצות" כל מה שצוה הקדוש ברוך הוא

לא מתקיימים אלא מגו אלה דתמן כל לוטין כמה דאוקימנא דאיהו ארור דכתיב (בראשית ג יג) ארור אתה מכל הבהמה ובגין כך אקדים ואמר אלה דקיימא למאן דעבר דברי הברית אלה המצות אשר צוה ה' את משה (ויקרא כז לד) בגין דפקודיא דאורייתא לאתדכאה בר נש ולא יסמי לארהא דא ויסתמר מתמן ויתפרש מנייהו ואי תימא (בראשית ו ט) אלה תולדות נח נח הכי הוא ודאי דהא נפק חם דאיהו אבי כנען וכתיב (בראשית ט כה) ארור כנען ואיהו רזא דא דאלה ועל דא כל הני התוכא סוספיתא דרהבא:	מתקיימים אלא מתוך אלה, ששם כל הקלות, כמו שבארנו שהוא ארור, שנאמר "ארור אתה מכל הבהמה". ולכן הקדים ואמר אלה, שעומד למי שעבר דברי הברית. "אלה המצות אשר צוה ה' את משה", משום שמצוות התורה לטהר את האדם, ולא יסטה מהדרך הזו, וישמר משם ויפרד מהם. ואם תאמר, "אלה תולדות נח נח", כך הוא ודאי. שהרי יצא חם, שהוא אבי כנען, ונאמר "ארור כנען", והוא סוד זה של אלה. ועל זה כל אלה היתוך פסולת הזהב.
ואהרן קריב דהבא דאיהו סטרא אחרא⁵⁰²³ דיליה⁵⁰²⁴ דכליל איהו בתוקפא דאשא וכלא חד וסטרא דא דהבא ואשא ורוח מסאבא דאשתבח תדיר במדברא אשכח אתר בההוא זמנא לאתתקפא ביה ומה דהוו ישראל דכין מההוא וזהמא קדמא דאטיל בעלמא וגרים מותא לכלא כד קיימו על טורא דסיני גרם לון כמלקדמין לסאבא לון ולאשתקפא עלייהו וגרים לון מותא ולכל עלמא ולדריהן בתריהון הדא הוא דכתיב (תהלים פב ו-ז) אני אמרתי אלהים אתם וגו' אכן כאדם תמותון וגו' וע"כ:	ואהרן הקריב זהב, שהוא הצד האחר שלו, שהוא כלול בתוקף האש, והכל אחד, וצד זה זהב ואש. ורוח הטומאה שתמיד נמצאת במדבר, מצאה מקום באותו זמן להתחזק בו. ומה שהיו ישראל טהורים מאותה זוהמא ראשונה שהטיל בעולם וגרם מות לכל, כשעמדו על הר סיני גרם להם כמו מקדם לטמא אותם ולהתגבר עליהם, וגרם מות להם ולכל העולם ולדורותיהם אחריהם. זהו שנאמר "אני אמרתי אלהים אתם וגו', אכן כאדם תמותון וגו'".
ובגין כך אהרן אהדר אלבתרו (לבחר) לאתדכאה ברזא דמהימנותא עלאה באינון שבעה יומין קדישין⁵⁰²⁵ ולבתר לאתדכאה	ולכן אהרן חזר אחר כך להטהר בסוד האמונה העליונה באותם שבעה ימים קדושים, ואחר כך להטהר בעגל. ובא וראה, בכל רצה אהרן להטהר, שאלו הוא לא היה, לא היה יוצא עגל. למה, משום שאהרן הוא

ליזהר שלא ידבק בחצונים שהם אלה, והיינו "לאתדכאה ברנש ולא יסטי" וכו', ויש להקשות דהא
כתיב אלהים ודרשינן מ"י אל"ה בכמה דוכתי, וכתיב אלה פקודי המשכן וכמה אחריני אלה שמות
בני ישראל שאי אפשר לתקן כלל על דרך זה, ויש לומר כי הם אלהים בארבעה מקומות בבניה
ובגבורה ובמלכות והם באצילות, וביצירה והוא במלאכים, ובחצונים והיינו אלהים אחרים, וכל
אלה בשלשה אבות, ובגבורה הוא מי אלה נצח הוד יסוד, ובמלכות מי אלה הם הכחות שבה,
ביצירה מי ודאי הכחות הטהורים, בחצונים מי אלה היינו אלה אלות הברית, ואין שם (מי עולה)
מי חס ושלוש אלא ים כאומו ורשעים כים נגרש, וכן אלהים שבמלכות ים אלה על דרך מי אלה
כעב תעופנה וכיונים אל ארובותיהם, ולפעמים מצולות ים תחתיה והם אלה אלות הברית ואז
אלה גם כן שביצירה הם החצונים שהם תחת הים, ואז הם אלה אלות הברית, והנה יש אלה ויש
ואלה, אלה פסל את הראשונים דהיינו אלה דמדת המלכות שהתחתונים אלה למטה הימנה
פסולים, אמנם ואלה מוסיף על הראשונים דהיינו ואו שהוא התפארת מוסיף אלה שבשלושה
אבות חסד גבורה תפארת אלה שבנצח הוד יסוד על אלה שבמלכות שהם קדושים בסוד אברי
הנקבה, והנה אותם שבמלכות (אור יקר).

⁵⁰²³ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁰²⁴ פירוש שהזהב הם גבורות שמסיגיהם הם הקליפות נמצא שהקליפות מלבד שיש להם אש
לינק ממנו, ג"כ יש להם צד אחר שהוא הזהב וז"ש דאיהו סטרא אחרא דיליה דכליל איהו בתוקפא
דאשא (מ"מ).

⁵⁰²⁵ פירוש ז"ק דזעיר (מ"מ).

ימין, והוא חוזק השמש, והזהב מהשמש. רוח הטומאה ירדה ונכללה שם, וישראל נטמא, והוא נטמא, עד שנטהרו.	בעגלא ותא חזי בכלא בעא אהרן לאתדכאה דאילו איהו⁵⁰²⁶ לא הוה לא נפק עגלא מאי טעמא בגין ודאהרן (דאהדר) איהו ימינא ואיהו תוקפא דשמשא [נפק מתוקפא דשמשא] ודהבא ומשמשא (דשמשא)⁵⁰²⁷ רוחא מסאבא נחת ואתכליל תמן ואסתאבו ישראל ואסתאב איהו עד דאתדכו:
למה נטמא. משום שיצא עגל, שהוא מצד השמאל, שהוא שור, ומימינו עגל. והוא שמאל כמו שנאמר, שנאמר	מאי טעמא אסתאב בגין דנפק עגל דאיהו מסטרא דשמאלא דאיהו שור (ומימיניה) (ומניה) עגל ואיהו⁵⁰²⁸ שמאלא כמה דאתמר דכתיב
	רלז/א
"ופני שור מהשמאל לארבעתן". ואהרן שהוא ימין, נכלל בו שמאל ויצא על ידו. ועל כן ניתן לו עגל, כמו שהוא גרם.	ופני שור מהשמאל לארבעתן (יחזקאל א י) ואהרן דאיהו ימינא אתכליל ביה שמאלא ונפק על ידיה ועל דא אתיהיב ליה עגל כמה דאיהו גרים:
ולכן כשרוח הטומאה הזו מתגברת ושולטת כמקודם על העולם, שהרי בזמן שחטאו ישראל, המשיכו עליהם אותו יצר הרע כמקודם. כשנטהרו ישראל ורצו להטהר, הוצרכו להקריב שעיר, משום ששעיר הוא חלקו של אותו יצר הרע, אותו רוח הטומאה שאמרנו.	ובגין כך⁵⁰²⁹ כד⁵⁰³⁰ האי רוחא מסאבא אתתקף⁵⁰³¹ ושליט כמלקדמין על עלמא דהא בזמנא דהאבו ישראל⁵⁰³² אמשיכו עלייהו ההוא יצר הרע כמלקדמין כד אתדכו ישראל ובעו לאתדכאה אצטריכו לקרבא שעיר בגין דשעיר איהו חולקא דההוא יצר הרע ההוא רוח מסאבא כדקאמרן:
נאמר "וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב". מה זה "תבנית שור", זה עגל. שור מצד השמאל, אהרן ימין, ונכלל בו שמאל והתגבר בו ויצא על ידו. בא וראה, "וימירו את כבודם", זו שכינה שהלכה לפנייהם, והחליפו אותה במקום טמא, אל	כתיב (תהלים קו כ) וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב מאי תבנית שור⁵⁰³³ דא עגל שור מסטרא דשמאלא אהרן ימינא אתכליל שמאלא ביה⁵⁰³⁴ ואתקף⁵⁰³⁵ ביה ונפק על ידיה⁵⁰³⁶ תא חזי וימירו את

⁵⁰²⁶ רפא ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰²⁷ ור"ל שאהרן שהוא איש החסד הוא תוקף זעיר שמהם נבנה זעיר וכן הגבורות הנקרא דהבא הם משמשא שהוא זעיר (מ"מ).

⁵⁰²⁸ איהו (דפ"ו).

⁵⁰²⁹ מהדר לתרץ כדפירשנו מן הטעמים האלו כשנתחזק חזר אל מציאותו הקודם עם היות שלא נשתוו עון ישראל אל עון אדם הראשון כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁰³⁰ נמחק במ"מ.

⁵⁰³¹ בחוזק מועט חזר אל קדמותו כשהיה (אור יקר).

⁵⁰³² קשה לו למה ישראל לא הקריבו עגל כמו שהקריב אהרן כיון שחטאם היה בעגל, לזה אמר אהרן מצד המעשה שגרם להמצא בעולם עגל צריך ליטהר בו בביטולו, ישראל גרמו יצר הרע שהמשיכו שעיר הוא יצר הרע לכך הקריבו שעיר כדמפרש ואזיל, והענין שהחטא שגרם לשעיר שיבא היה עגל, מפני שבהתחלה צריך להמשיך קליפה קשה כדי שיהיה אחר כך שליטה בעולם, אם כן להחטיאם היה עגל תחלת התפשטות הטומאה מהקליפה דהיינו כדמסיק תבנית שור דהיינו שור הוא שמאלי מהגבורה, ותבנית אותו הדין ודומה אליו הוא עגל מבחוץ והיינו תחלת הקליפה (אור יקר).

⁵⁰³³ ולכך אהרן חטא בראש הקליפה שהמשיכו למטה (אור יקר).

⁵⁰³⁴ דהיינו פני שור הכלולים בפני אריה (אור יקר).

⁵⁰³⁵ ואתתקף (דפ"ו).

⁵⁰³⁶ אמנם ישראל חטאם היה שהגבירו עליהם שעיר המחטיאם בכחו דהיינו יצר הרע מדרגה המתפשטת מכח שור כענין סמאל ונחש שפירש לעיל (אור יקר).

כבודם⁵⁰³⁷ דא שכינתא דאזלת קמיה⁵⁰³⁸ ואחלפו לה בדוכתא מסאבא⁵⁰³⁹ אל אחרא ובגין כך לא אתעבר⁵⁰⁴⁰ זוהמא דא מעלמא עד ההוא⁵⁰⁴¹ זמנא דיעבר ליה קודשא בריך הוא מעלמא כמה דאת אמר (זכריה יג יב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ והא אוקימנא:	אחר. ולכן לא עברה הזוהמא הזו מהעולם עד אותו זמן שיעבירנה הקדוש ברוך הוא מהעולם, כמו שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", והרי בארנו.
כתיב (שמות לב ד) ויעשהו עגל מסכה וכתיב (שם כד) ואשליכיהו באש ויצא העגל הזה משמע דלא עבד ליה אי הכי מאי ויעשהו אל ודאי כמה דאוקימנא דאלמלא אהרן⁵⁰⁴² לא אתתקף רוחא מסאבא לאתכללא בדהבא אבל כל תקונא דאצטריך אשכח לאתבנאה (ס"א לאתרואה):	נאמר "ויעשהו עגל מסכה", ונאמר "ואשליכיהו באש ויצא העגל הזה". משמע שלא עשה אותו, אם כך, מה זה "ויעשהו", אלא ודאי כמו שבארנו, שאלמלא אהרן לא התגברה רוח הטמאה להכלל בזהב, אבל כל תיקון שצריך, נמצא להבנות (להתרוות).
תא חזי אית מאן דעביד חרשין ואצלח בידוי ואית מאן דעביד לון כההוא גוונא ממש ולא אצלח בידוי דהא לעובדין אלין גברא מתקנא אצטריך:	בא וראה, יש מי שעושה כשפים ומצליח בידו ויש מי שעושה אותם באותה צורה ממש ולא מצליח בידו, שהרי למעשים הללו צריך אדם מוכשר.
תא חזי מבלעם דאיהו הוה מתקנא לאינון חרשין דיליה לאצלח בידוי בגין דכתיב (במדבר כד ב) ונאם הגבר שתם העין שתום העין שתום העין כלא חר⁵⁰⁴³ דחד עינא סתים	בא וראה מבלעם, שהוא היה מוכשר לאותם הכשפים שלו להצליח בידו, משום שנאמר "ונאום הגבר שתום העין". שתום העין וסתום העין הכל אחד. שעין אחת שתומה תמיד, ומראה עיניו לא היה בדרך

⁵⁰³⁷ כלומר כמעט בצד מה היה דומה לעון אדם הראשון, כי מה היה עון אדם הראשון דרך כלל שהחליף עץ החיים בעץ הדעת טוב ורע דהיינו רע דא סמאל (אור יקר).

⁵⁰³⁸ כך אלו החליפו והמירו את כבודם דהיינו "שכינה דאזלת קמיהו" דהיינו שהיא נקשרת בעץ החיים (אור יקר).

⁵⁰³⁹ שהוא רע מעץ הדעת (אור יקר).

⁵⁰⁴⁰ הענין וביום פוקדי ופקדתי כל זמן שיש פקידה, ומה נשתנה עון זה ויהיו אובקו מעורב בכל פקידת עון, אלא מפני שהוא שאור עיסת כל יצר הרע המחטיא שאלמלא הוא היה העולם נטהר מזוהמתו כדפירשנו, וזהו שאמר "ובגין כך לא אתעבר" פגם עון זה וזוהמתו (אור יקר).

⁵⁰⁴¹ שאז הוא תיקון עון אדם הראשון ותיקון עון זה דדא בדא אחידן ושניהם כאחד יטהרו, ואם תאמר מה טעם יעביר רוח הטומאה ולא יעבירנו קודם לזה, ויש לומר כי ענין זה תלוי בזכו אחישנה לא זכו בעתה, והענין כי אין בן דוד בא אלא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ודקדקו באומרים ג"פ כי הנשמות בחטא אדם נפגמו ונתלבשו בגוף שהוא הגוף הזה המזוהם החייב מיתה, וכל הנפשות היו כלולות בו וכלם הם חייבי מיתה, שכמו שפגם אדם הראשון פגמו כולם עמו ולזה כולם מתים, ואפילו מי שלא חטא מעולם ימות בעטיו של נחש שהטיל זוהמא בו, וכשיכלו נשמות שבגוף שהם אותם המזוהמות בסוד גוף וחייבות מיתה ואין תיקון לזוהמתם אלא בעונש המות ורקב הגוף, מיד העולם מתתקן מזוהמתו, וסוד יכלו נשמות שבגוף היינו שיתגלגלו כל הנשמות וסוד גלגולם וינוחו לקץ הימין כמו שנתבשר דניאל ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין ואין לו עוד גוף כל ינוחו אותם הנשמות לקץ הימין ומיד העולם מתחדש ונתכפר אותו עון, ועתה אם ימהרו יחישו תשובתם ויתקנו יכלו נשמות שבגוף ויזכו לחידוש העולם, ואם לאו וכי יאבד עולמו, יתגלגלו עד זמן הנועד שיהיה הדור כולו חייב והם כלים בעונש, ויתחדש העולם באותם שזכו ונתקנו, ועם כל זה הקדוש ברוך הוא חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח והולך ושב פעם אחר פעם עד יתוקן עד הזמן הנועד שאז יכלו נשמות שבגוף, אבל אם זכו היה זמן אחישה לא זכו בעתה שיתגלגלו כולם (אור יקר).

⁵⁰⁴² פי' זה תירוץ אחר למ"ש הכתוב ויעשהו עגל מסכה דמשמע שאהרן עשה העגל לפי שהוא ימינא וכו' לבד מה שתירץ בפרשת כי תשא שמפני ב' דברים שעשה ויקח אותו מידם ויצר אותו בחרט העלה עליו הכתוב כאלו עשאו ח"ו (מ"מ).

⁵⁰⁴³ פי' כמ"ש רש"י עינו נקורה וחור שלה פתוח כלשון משנה כדי שישתום ויסתום ויגוב (מ"מ).

תדיר וחיוזו דעיניו לא הוה באר⁵⁰⁴⁴ מישר מומא הוה ביה בעיניו כתיב (ויקרא טז כא) ושלח ביד איש עתי זמין בכלא חזו דעיניו דלא יתכשר אבל רוח קדשא מאן דישתמש בהדיה מה כתיב (שם כא יח) כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח:	ישרה, מום היה לו בעינו. נאמר "ושלח ביד איש עיתי", מזומן בכל, מראה עינו של איש כשר. אבל רוח הקודש, מי שישתמש עמה מה נאמר "כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח".
והבא כלא אתקן לרוחא מסאבא למיהב ליה דוכתא לשלמא אשכח מדברא דאיהו חרוב מכלא כמה דכתיב (דברים ח טו) נחש שרף ועקרב וגו' דתמן איהו שלטנותא דיליה אשכח דהבא ספוקא כדקא יאות אשכח אהרן לאתתקפא בימינא ולא תכללא ביה כדן אשלים דוכתיה כדקא יאות ונפיק ואשתלים ועובדא:	וכאן הכל נתקן לרוח הטמאה לתת לה מקום לשלוט. מצא מדבר שהוא חרב מהכל, כנאמר "נחש שרף ועקרב וגו'", שממש הוא השלטון שלו. מצא זהב מספיק כראוי. מצא אהרן כדי להתחזק בימין ולהכלל בו. אז השלים את מקומו כראוי, ויצא ונשלם המעשה.
ומנלן דרוח מסאבא הוה דכתיב (שמות לב לא) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ודא (הא) רוח מסאבא נחש קדמא כדקאמרן בכמה דוכתי ובזמנא דבעא אהרן לאתדכאה אקריב עגל מההוא סטרא⁵⁰⁴⁵ למעבד ביה דינא בקדמיתא עבד ליה לשלמא והשתא דיעביד ביה דינא לאכפא ליה⁵⁰⁴⁶ דהא כד אתעביד דינא בסטרא דא אתכפיין כל אינון דשלטין מסטריה:	ומנין לנו שרוח הטמאה היתה. שנאמר "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה". זו רוח הטמאה, נחש הקדמוני, כפי שאמרנו בכמה מקומות. ובזמן שרצה אהרן להטהר, הקריב עגל מאותו הצד לעשות בו דין. בראשונה עשה אותו לשלוט, ועכשיו שעשה בו דין להכניעו, שהרי כשנעשה דין בצד הזה, נכנעים כל אותם ששולטים מצדו.
תא חזי במצרים בההוא סטרא דלהון כתיב (שם יב ט) אל תאכלו ממנו נא וגו' צלי אש בגין דיסלק ריחו נודף⁵⁰⁴⁷ ראשו על כרעיו לתברא ליה ולאכפא ליה וכדין כל אינון דאתיין מסטריה לא שלטי כגוונא דא (במדבר יט ב) פרה אדומה תמימה וגו' בגין לאכפא כל אינון סטרי מסאבא דלא ישלטון:	בא וראה, במצרים, באותו הצד שלהם נאמר "אל תאכלו ממנו נא וגו' צלי אש", כדי שיעלה ריחו נודף. "ראשו על כרעיו", לשבר אותו ולהכניעו, ואז כל אלו שבאים מצדו לא שולטים. כמו כן "פרה אדומה תמימה וגו'", כדי להכניע כל אותם הצדדים הטמאים שלא ישלטו.

⁵⁰⁴⁴ ויקרא טז ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁰⁴⁵ ז"ל הרב בק"י דע כי זעיר דנוגה הוא עגל שעשה אהרן דכתיב קח לך עגל וכו', ונוקבא דנוגה היא פרה אדומה בסוד מנצ"פך ה' דמים טהורים וה' דמים טמאים גי' פר"ה, וכשנשרפת מתבררת ונעשי' "אפר עפר שריף" החטא" שעליו נאמ' הכל היה מן העפר ולכן היה מחוץ למחנ' כי שם מקומה וכוונת משה ושלמה היה זה להביא זכר דנוגה ערב רב וזה להביא הנשים ולא יכלו לעמוד עליה לתקנה עד יבוא משיח, ואז הרע יוקדון ליה בנורא ועיין בפרשת פקודי עכ"ל (מ"מ).

⁵⁰⁴⁶ ע"י שמקריבים אותו להקב"ה, הנה אתכפיין עי"ז הסטרא אחרא ונחלש כחו, כי נלקח בזה בלעו מפיו (דע"ה ח"ב קנו ע"א), זהו מה שגורם הקרבן תיקון ואור וברכה בהעולמות בל"ע, וכן בעוד יותר הרבה הנה גורם האדם המקריב את הקרבן אור ברכה ויחוד למעלה למעלה שהוא באצילות ג"כ, כי ע"י שמקריב את הקרבן לה' והרי מייחד עי"ז את כל הכחות דהב"ע אליו ית"ש, שיהיו כולם קודש לה'. וכל הכחות דהב"ע הנה כולם הם מהמלכות דאצילות, ועי"ז הנה מעלה היא מ"ן למעלה מהבירורין שעלו בה וכו' ונוסף ומתחדש עי"ז אור באצילות לאין קץ, כי כל מה שמתגדל היחוד מתגדל הגילוי דא"ס ית"ש בכל אצילות כולו. והרי נעשה עי"ז כל קרבן תוספות אור וקדושה למעלה למעלה, ומתכפיין ומתדחייא הסטרא אחרא עי"ז הרבה מאד, וכמ"ש פ' צו (דף כז ע"ב) ובפ' פנחס (רכז סע"א ברע"מ) ופ' פקודי (רלז ע"א ושם רלט ע"א) (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

⁵⁰⁴⁷ עי' ח"ג רנא ע"א ע"ב בארוכה (לש"ו).

אמר ליה רבי אבא והא(י) פרה קדישא איהי דביא איהי ואמאי אמר ליה הכי הוא והא אוקמוה כללא דארבע מלכוון והותא (הוה) פרה כמה דאת אמר (הושע ד טז) כי כפרה סוררה סרר ישראל אדומה דא מלכות בבל דכתיב (דניאל ב לח) אתה הוא רישא די דהבא תמימה דא מלכות מדי⁵⁰⁴⁸ אשר אין בה מום דא מלכות יון⁵⁰⁴⁹ (דאינון קריבין לארחי מהימנותא) אשר לא עלה עליה עול דא מלכות אדום דלא סליק עליה עול⁵⁰⁵⁰ ורוא דמלה דא אף על גב דכמה מלין אתייהבו למדרש בקראי בלהו חד:	אמר לו רבי אבא, והרי הפרה היא קדושה, היא טהורה, ולמה. אמר לו, כך הוא, והרי פרשוה, כלל של ארבע מלכויות היתה פרה, כמו שנאמר "כי כפרה סוררה סרר ישראל". "אדומה" זו מלכות בבל, שנאמר "אתה הוא רישא די דהבא". "תמימה" זו מלכות מדי. "אשר אין בה מום" זו מלכות יון (שהם קרובים לדרכי האמונה). "אשר לא עלה עליה עול" זו מלכות אדום, שלא עלה עליה עול. והסוד של הדבר הזה, אף על גב שכמה דברים נתנו להדרש בכתובים, כולם אחד.
הא אתמר דכתיב (איוב יד יד) מי יתן טהור מטמא לא אחד מי יתן טהור	הרי נאמר, שנאמר "מי יתן טהור מטמא לא אחד". "מי יתן טהור
רלז/ב	
מטמא רוא דא הכי הוא דדא איהו טהור דנפיק מטמא⁵⁰⁵¹ דהא בקדמיתא טמא והשתא דאתעביד ביה דינא ואתיהיב ליקידת אשא בנורא דדליק ואתעביד עפר השתא איהו טהור מטמא טהור דנפיק מטמא:	מטמא, סוד זה כך הוא, שזהו טהור שיוצא מטמא. שהרי בהתחלה טמא, ועכשיו שנעשה בו דין וניתן לשרפת אש באש בוערת ונעשה עפר, עכשיו הוא טהור מטמא, טהור שיצא מטמא.

⁵⁰⁴⁸ כמ"ש רז"ל שמלכי מדי תמימים היו (מ"מ).

⁵⁰⁴⁹ כמ"ש רז"ל שאלכסנדרוס מוקדון כשראה שמעון הצדיק קם מפניו (מ"מ).

⁵⁰⁵⁰ פי' עולו של הקב"ה ובזה נתרצה קושית רבי אבא שאף על פי דפרה היא קליפת נוגה עכ"ז רמזים בה' ד' מלכויות (מ"מ).

⁵⁰⁵¹ כדפירשנו שיש סוד ניצוץ טהרה מתפשט על החצונים ומקיימם והיינו שורשם, וכל זמן שהוא בתוכם אותו השורש מר נתפשט מהם ונזדכך ונטהר השורש ונמתק והיינו טהור מטמא, פרה היא חצונית טהורה מתלבשת בקליפות, והיינו נשמת הרשעים הנעשים שורים מועדים מזיקים מנגחים ונכנסים אל תוך החצונים, והנה המתקדש ונטהר למעלה למעלה נקרא עפר דהיינו ועפר אחר יקח וכדפירשו בסבא סוד אדמת עפר, וכאשר אינם זוכים במעלת עפר שהוא בסוד הטהרה גמורה נעשים אפר דהיינו שאינו עושה פירות אמנם נטהר, ולכך הם אילני סרק שאינם עושים פירות, על סוד אלו נאמר (מלאכי ג כא) ועסותם רשעים כי יהיו אפר דהיינו שורש החצונים, ולכך בעלותם הרשעים מגיהנם הם אפר, והיינו בבא הדין העליון ושורף ובטל כחם נעשו אפר מצד האש הגבורה המבער את החמץ שביעור חמץ שריפה, ואם תאמר והא מהאש יצאו כך הוא יבושו ויחתו מגבורתם ממש האש תאכלם ויחזרו אל שורשם ויתבטל כחם, ולכך הם נכנסים לגן עדן תחת כפות רגלי הצדיקים, "כדין איהו טהור מטמא" דהיינו טהור וקדושה העולה מהטומאה מקום התפשטותה, סוד ישראל מתפשטים בגלותם בקליפות ונטהרים ועולים, והיינו הרשעים גם כן שהם עולים אפר טהור מעמקי הקליפות ומבצבצים ועולים, והיינו נמי סוד פרה אדומה דהיינו ניצוץ הקדושה המתפשטת לחצונים ואחר כך שהחצונים מתבטלים ונעשה בהם הדין היא נעשת אפר ומסתלקת ולכן קודם שריפתה וביטול דיניה היא מטמאת, ואפילו אחרי שנעשת אפר עד אחר כניסתה היא עדין בעמקי הקליפות ומטמאה הטהורים, אמנם אחר כך היא מטהרת מפני שדומה אל סוד הניצוץ העתיד להיות אחר ביטול הקליפות ודבקותה בימין דהיינו מים, וכראות הטומאה ענין זה מיד בורחת שרואה ביטולה והעברתה מן העולם וזה טעם מטהרת את הטמאים והיינו סוד טהור מטמא (אור יקר). פירוש כמ"ש בשם הרב ז"ל שאחר שנשרפת ונותנים עליה מים מתבררת והיא טהור דנפיק מטמא שקודם שנתבררה נקרא טמא (מ"מ). אחר שנתהפך כל חטא ועון ופשע לעונש, ועי"ז הנה כלה ומתבטל הטומאה והרע, ומתגלה אח"כ התיקון והטוב שבה גם למטה, ונעשה גם למטה מפשע שפע, וכמו שיהיה לעתיד, והרי מתתקן ונעשה טהור מטמא וכו' והנה נעשה כ"ז הן למעלה והן למטה הכל ע"י האדם, כי מציאות הרע שהוא תולדות תכלית הגבורות היותר קשים, הרי יוצא הוא מן הכח אל הפועל רק ע"י האדם (הקדו"ש כז ע"ג).

ובגין כך כל אינון דמשתדלי בה כלהו מסתאבי דהא הכי הוא ודאי וכיון דאתעביד אפר כדן עד דיתכניש ויסתליק מתמן מסאיב לכלהו כמה דאת אמר (במדבר יט י) וכבס האוסף וגו' וטמא אפר מאי טעמא כמה דאת אמר (מלאכי ג כא) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם וכיון דאתייהיב על ההוא אפר מים⁵⁰⁵² כדן איהו טהור מטמא:	ולכן, כל אלו שמתעסקים בה, כולם נטמאים, שהרי כך הוא ודאי. וכיון שנעשית אפר, אז עד שיתכנס ויסתלק משם, מטמא את כולם, כמו שנאמר "וכבס האוסף וגו' וטמא". אפר, למה, כמו שנאמר "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם". וכיון שנתן על אותו אפר מים, אז הוא טהור מטמא.
ורזא דמלה דכתיב (במדבר ח ז) מי חטאת⁵⁰⁵³ כמה דאת אמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת⁵⁰⁵⁴ רובץ ובגין דאיהי פתח חטאת [רובץ] ודאי בקדמיתא כתיב והוציא אותה אל מחוץ למחנה ובגין כך אתייהיב לסגן ולא לכהנא רבא ודא הוא טהור מטמא בקדמיתא טמא והשתא טהור וכל סטר רוח מסאבא⁵⁰⁵⁵ כיון דחמא דא ערק ולא יתיב בההוא דוכתא:	וסוד הדבר, שנאמר "מי חטאת", כמו שנאמר "לפתח חטאת רובץ". ומשום שהיא פתח חטאת רבץ ודאי, בהתחלה נאמר "והוציא אותה אל מחוץ למחנה". ולכן נתנה לסגן ולא לכהן גדול. וזהו טהור מטמא. בהתחלה טמא, ועכשיו טהור. וכל צד רוח הטומאה, כיון שרואה את זה בורח, ולא יושב באותו מקום.
מי חטאת ודאי מי נדה כלא מסאבא⁵⁰⁵⁶ ועל דא שלטא רוח קדשא⁵⁰⁵⁷ ורוח מסאבא אתכפיא דלא שלטא כלל ודא הוא דינא דרוח מסאבא מחוץ למחנה בגין דאיהי רוח מסאבא דכתיב (דברים כג טו) והיה מחניך קדוש אתא רבי אבא ונשקיה:	"מי חטאת" ודאי, "מי נדה", הכל טמא. ועל זה שולטת רוח הקודש, ורוח הטומאה נכנעת, שלא שולטת כלל. וזהו דין של רוח הטומאה, "מחוץ למחנה", משום שהיא רוח הטומאה, שנאמר "והיה מחניך קדוש". בא רבי אבא ונשקו.
אמר רבי שמעון אף על גב דכל הגי מלין כדקאמרן קודשא בריך הוא יהיב ליה שלטנו ורוח מסאבא בעי לאכפייא ליה בכל סטרין תא ואימא לך רזא חדא ולא אתייהיב לגלאה בר לאינון קדישי עליונין:	אמר רבי שמעון, אף על גב שכל הדברים כפי שאמרנו, הקדוש ברוך הוא נתן לו שלטון. ורוח הטומאה צריך להכניעה בכל הצדדים. בא ואמר לך סוד אחד, ושלא נתן לגלות חוץ מלאותם קדושים עליונים.

⁵⁰⁵² פי' מים שהם החסדים מתקנים הנוגה שהוא אפר (מ"מ).

⁵⁰⁵³ פי' המים מתקנים חטאת שהיא קליפת נוגה, ובגין דאיהי פתח חטאת רובץ ודאי ר"ל כיון שהמלכות נקראת פתח לכך חטאת שהיא קליפת נוגה רובץ כדי לינק ממנה מי נדה מים שהם ה' חסדים מטהרים נדה שהיה בה תחלה (מ"מ).

⁵⁰⁵⁴ דהיינו ניצוץ קדושה שהחטאת אחוז בה והיא משפעת אותם לכך אינה נעשת במקדש אלא מחוץ למחנה עד שיטהר, ולכך אין קדושת כהן גדול שהוא פנימי גבוה למעלה נוגע בה, אלא סגן קדוש ולא קדוש ביותר בקדושת גבוה אלא קדוש שיוכל להעביר הקליפות ולא ביותר שאין קדושה רבה מתפשטת שם ומתעסקת בה (אור יקר).

⁵⁰⁵⁵ היינו כדפירשנו כי זה טעם היותה מטהרת הטמאים מפני שמתפחדת מביטולה כענין ערבוב השטן בשופר דראש השנה (אור יקר).

⁵⁰⁵⁶ ועם היות שכשנתן בו המים אין שם נדה ולא חטאת, אפשר דהכי קאמר מים המבריאים הנדה או החטאת, או ירצה מים שקודם היה שם אפר זה נדה או חטאת קודם טהרתו והעשות הדין בו כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁰⁵⁷ מפני שאש הקדושה הוא הנמשך במאמר הימין דהיינו סגן ועושה הדין בביטול קליפות אלו, והקדושה היא מתגברת ועולה ורוח מסאבא אתכפיא מפני שמתבטלת, והיינו ביטול ארבע מלכיות כאומרו עד דאתגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי דהיינו מקום שמתלבש אותה הפרה כדפי', ואבנא די מחת לצלמא הות לטור רב ומלאת כל ארעא והיינו התגברות הקדושה (אור יקר).

תא חזי להאי אתר דאיהו רוח מסאבא קודשא בריך הוא יהיב ליה שלטנו למשלט בעלמא בכמה סטריין ויכיל לנזקא ולית ליה⁵⁰⁵⁸ רשו לאנהגא ביה קלנא דבעינא לאסתמרא מניה דלא יקטרג עלן בגו קדושה דילן ועל דא רזא חדא אית לן דבעינא למיהב ליה דוכתא זעיר בגו קדושה דילן דלא ישתכח מקטרגא בגו קדושה דילן⁵⁰⁵⁹ דהא מגו קדושה נפיק שלטנו דיליה⁵⁰⁶⁰:	בא וראה, למקום הזה שהוא רוח הטומאה, נתן לו הקדוש ברוך הוא שלטון לשלוט בעולם בכמה צדדים, ויכול להזיק, ואין לו (לנו) רשות לנהוג בו קלון, שצריכים להשמר ממנו שלא יקטרג עלינו בתוך הקדושה שלנו. ועל כן סוד אחד יש לנו שצריכים לתת לו מקום קטן בתוך הקדושה שלנו, (שלא ימצא מקטרג בתוך הקדושה שלנו) שהרי מתוך הקדושה יוצאת שליטתו.
ודבעינא (ובעינן) גו רזא דתפלין לאצנעא חד⁵⁰⁶¹ שער⁵⁰⁶² דעגלא דיפוק לבר ויתחזי דהא חוטא דשערא דא לא מסאיב בר דאי אתחבר האי שערא ואתעביד כשעורה אבל פחות מן דא לא מסאיב וההוא שערא בעי לאעלא ליה בגו קדושה עלאה דילן ולמיהב ליה דוכתא בגין דלא יקטרג לן בקדושן:	שצריכים תוך סוד התפלין להצניע (סוד שער שבתפלין) שערה אחת של עגל שתצא החוצה ותראה, שהרי חוט שער זה אינו מטמא, פרט לאם מתחברת שערה זו ונעשית כשעורה, אבל פחות מזה לא מטמא. ואת אותה שערה צריך להכניס אותה בתוך הקדושה העליונה שלנו ולתת לה מקום, כדי שלא תקטרג עלינו בקדושות שלנו.
ויפוק מן ההוא שערא לבר ודיתחזי (דאתחזי) דכד חמי לההוא בר נש בקדושה עלאה וחולקא דיליה משתתף לתמן כדין לא יקטרג ליה ולא יכיל לאבאשא ליה לעילא ותתא דהא דוכתא יהב ליה ואי ההוא חולקא לא יחביין ליה דוכתא⁵⁰⁶³ בהאי קדושה יכיל לאבאשא ליה לתתא וסליק מקטרגא ליה לעילא ואמר פלוני דקא מקדש השתא כך וכך עבד יומא פלוני וכך אינון חובי עד ודימטין (דימסר) דינא על ההוא בר נש ויתענש על ידיו:	ויצא מאותה שערה החוצה שתראה. שכשרואה את אותו אדם בקדושה עליונה וחלקו משתתף לשם, אז לא יקטרג לו, ולא יוכל להזיק לו למעלה ולמטה, שהרי נתן לו מקום. ואם לא נותנים לו אותו חלק (מקום) בקדושה הזו, יכול להזיק לו למטה, ועולה לקטרג עליו למעלה, ואומר, פלוני שעכשיו מקודש, כך וכך עשה ביום פלוני וכך הם חטאיו, עד שיגיע דין על אותו אדם ויענש על ידו.

⁵⁰⁵⁸ נמחק במ"מ. (נ"א לן) נוסף בדפ"ו.

⁵⁰⁵⁹ דלא ישתכח מקטרגא בגו קדושה דילן (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁰⁶⁰ עי' ח"ב סט סע"א, שיש אור וקדושה במחצב הקלי' (דע"ה ח"ב יא ע"ג), עי' ח"ב רכז סע"א אך כל אותו הארת הקדושה אשר עליו הוא תלוי ובו הוא מתקיים הנה אינו ניכר בו כלל, והוא עומד עליו רק מלמעלה ומסביב ובסוד (יחזקאל א ד) ונוגה לו סביב, כמ"ש בפ' יתרו (סט ע"א) וע' פ' תרומה (קסד ע"ב) ובע"ח (שער המלכים פ"י). ולא ניכר בהטומאה והרע רק כחות הטומאה והרע עצמו, ונקרא אלו הכחות אלהים אחרים. וכ"ז הוא משום שאחר שנפרדו העולמות ב"ע מאצילות ע"י החטא ונתעלם היחוד דהויה אלהים, הנה אתפשט השם אלהים ואתפלג לכמה ארחין ושבילין, וכמ"ש בסבא (משפטים צו ע"א) ע"ש (דע"ה ח"ב מט ע"ג), כל אותו השורש אשר להם, הנה הוא בהאחוריים דהגבורות דהז'ן. והגם שהם בעצמן כולם קודש, עכ"ז הנה הוו אותן הגבורות דהאחוריים בבחי' השורש דעץ הדעת טוב ורע, משום שמשם הם מתהווים ויונקים (דע"ה ח"ב קמח ע"ד ד"ה).

⁵⁰⁶¹ סוד שער שבתפלין (הערת הזהר).

⁵⁰⁶² כי כל מציאותם [של הקלי'] הגם שנראים גדולים ונוראים הרבה מאד, הנה הם תלויים רק על חוט השערה הנמשך ועומד במאמרו של הקב"ה, וכל מציאותם וקיומם הוא רק לפי שעה ובגזרה ממנו ית"ש. והחוט השערה שאמרנו הוא סוד שער של תפלין האמור בזוה"ק (פקודי רלז ע"ב). ופשוט הוא כי כן הוא ג"כ בתפלין דמארי עלמא וע' זוה"ק (יתרו סט ע"א⁵⁰⁶² ופקודי רכז סע"א) (דע"ה ח"ב פג ע"ג).

⁵⁰⁶³ מוסגר בדפ"ק.

676

וכן שעיר המשתלח. ⁵⁰⁶⁴ וכך היו ישראל עושים, שהיו יודעים סוד זה, כשמתחילים להתקדש בקדושה עליונה ביום הכפורים, היו מסתכלים מיד לתת את חלקו לאותו מקום ולתת לו חלק ביניהם, כדי שלא ימצא מקטרג עליהם ולא יבואו להזכיר חטאי ישראל. שכמה גדודים וכמה מחנות הם שמזדמנים ליטול דבר ממנו כשבא לקטרג. אשרי חלקו של מי שיכול להשמר שלא יזכרו חטאיו למעלה, ולא ישגו בו לרע.	וכן שעיר המשתלח. ⁵⁰⁶⁴ וכך היו ישראל עושים, שהיו יודעים סוד זה, כשמתחילים להתקדש בקדושה עליונה ביום הכפורים, היו מסתכלים מיד לתת את חלקו לאותו מקום ולתת לו חלק ביניהם, כדי שלא ימצא מקטרג עליהם ולא יבואו להזכיר חטאי ישראל. שכמה גדודים וכמה מחנות הם שמזדמנים ליטול דבר ממנו כשבא לקטרג. אשרי חלקו של מי שיכול להשמר שלא יזכרו חטאיו למעלה, ולא ישגו בו לרע.
בין כך זלגו עיניו של רבי אבא. אמר לו, אבא אבא, לך התר קשרין ותקפיד בהשגתך, שהרי סודות התורה נתנו לצדיקים, שנאמר "סוד ה' ליראי".	אדהכי הוּוּ וּזְלַגְיָן (זלגון) עיני דרבי אבא אמר ליה אבא אבא זיל טנפיר קטורך ואקפיד בקוּלמך דהא רזין דאורייתא לזכאי אתייהבו דכתיב (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו:
בא וראה, ביום של ראש השנה העולם נדון, ובית הדין הקדוש, הקדוש ברוך הוא יושב ודן את כל העולם, ואותו הצד האחר עומד מצד זה, וכל אותם שנדונו למות הוא משגיח עליהם, ונרשמים לפניו. ובשעה	תא חזי ביומא דראש השנה עלמא אתדן ובי דינא קדישא קודשא בריך הוא ⁵⁰⁶⁵ יתיב ודן כל עלמא ⁵⁰⁶⁶ וההוא סטרא אחרא ⁵⁰⁶⁷ קאים מסטרא דא וכל אינון דאתדנו למותא אשגח עליהו ואתרשימו קמיה ובשעתא
	רלח/א
שישראל מעוררים רחמים באותו קול שופר, אז מתערבב לו הכל, שלא יודע ולא משגיח באותם שנדונו, עד שאחר כך כל אלו שלא חזרו בתשובה ונגזר עליהם מות, ודאי יוצאים עם פתקים מבית המלך ונמסרים לו. כיון שנמסרו לו, לא חוזרים הפתקים, עד שנעשה הדין.	דישראל מתערי רחמי ⁵⁰⁶⁸ בההוא קול שופר כדין אתערבבא ליה כלל ⁵⁰⁶⁹ דלא ידע ולא משגח באינון דאתדנו עד דלבתר כל אינון דלא מהדרי בתשובתא ואיגזר עליהו מותא ⁵⁰⁷⁰ ודאי נפקין פתקין מבי מלכא ואתמסרו ליה כיון דאתמסרו ליה לא אהדרו פתקין עד דאתעביד דינא:
וכל ישראל צריכים להשמר ממנו, כל שכן אדם לבדו (וכל שכן וכל שכן), שהרי בסוד	וישראל כללו בעיין ⁵⁰⁷¹ לאסתמרא מניה כל שכן בר נש בלחודו ⁵⁰⁷² וכל שכן וכל

⁵⁰⁶⁴ וכן שעיר המשתלח (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁰⁶⁵ קב"ה מוסגר בדפ"ק ונמחק במ"מ.

⁵⁰⁶⁶ וכן הוא בפרשת אחרי מות סז ע"א (לש"ו).

⁵⁰⁶⁷ והיינו מלכות שדנה את העולם (מ"מ).

⁵⁰⁶⁸ בסוד השופר הם מבטלים כח הגבורה ומבלבלין הדין שאין כח לגמור הדין מפני רפיון הדין ממקורו, והוא אינו נכנס אלא מכח הדין, וכיון שמקום אחיזתו נהפך לרחמים אין מקום לשבת אלא הוא בורח ונדחה בבהילו (אור יקר).

⁵⁰⁶⁹ שאינו מבחין מה שנגמר הדין למיתה עד שימסר למטה הפתקין בידו בליל יום שמיני חג עצרת כדפי' בפרשת אמור (אור יקר).

⁵⁰⁷⁰ אפילו מצד יום הכפורים סוד התשובה העליונה אז נחתמין למיתה ונמסרים, לא שהוא יכנס למעלה שוב אלא "נפקי מבי מלכא", ועל ידי שרים קדושים נמסרים מאלו לאלו, ואפילו אחר שהם חתומין משעת הנעילה מתעכבין בידי השרים עד ליל החתום שהוא ליל הושענא, ואפילו הכי אינם יוצאים ולא נמסרים לו עד ליל שמיני עצרת, וכל זה מצד הקדושים שיש להם מיתון לתשובה או כיוצא (אור יקר).

⁵⁰⁷¹ דהיינו הכללות דזכותא דרבים עדיפי, ואפילו הכי הזהירה תורה שמירות הנזכרות (אור יקר).

שכן⁵⁰⁷³ דהא ברזא עלאה דלעילא⁵⁰⁷⁴ בעינן לאסתמרא⁵⁰⁷⁵ ולמיהב ליה בכל ירחא וירחא⁵⁰⁷⁶ כד סיהרא בעי לאתחדתא חד שעיר בגין דלא יקטרג חדתותא (ס"א חדוותא)⁵⁰⁷⁷ ויטול חולקיה כדקא חזי ליה⁵⁰⁷⁸ וסיהרא קדישא⁵⁰⁷⁹ לינקא בקדושה לחדתותי כדקא יאות:	עליון שלמעלה צריכים להשמר ולתת לו בכל חודש וחודש, כשהלבנה רוצה להתחדש, שעיר אחד, כדי שלא יקטרג על ההתחדשות (השמחה) ויטול את חלקו כראוי, והלבנה הקדושה תינק בקדושה להתחדש כראוי.
וכד מתחדשא בכל ירחא וירחא בגין כך⁵⁰⁸⁰ אקרי נער והא אוקימנא והאי אחרא דא [דאיהו] (דיהא) תדיר במסאבו ולא נפיק מניה אקרי (קהלת ד יג) מלך זקן וכסיל ובגין כך ישראל קדישין דאינון עמא חד ביחודא קדישא קודשא בריך הוא יהיב לון עיטא לאשתזבא מכלא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר⁵⁰⁸¹:	וכשמתחדשת בכל חודש וחודש, לכן נקראת נער, והרי בארנו. והאחר הזה, שהוא תמיד בטומאה ולא יוצא ממנו, נקרא "מלך זקן וכסיל". ולכן ישראל הקדושים, שהם עם אחד ביחוד קדוש, הקדוש ברוך הוא נתן להם עצה להינצל מן הכל. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".
ויביאו את המשכן אל משה וגו' (שמות לט	"ויביאו את המשכן אל משה וגו'". נאמר "וממעל לרקיע", זהו הרקיע שעומד על ארבע

⁵⁰⁷² שלא יגרה עליו השטן כגון שלא להוציא דבר מענה כנגדו מפיו כגון גירא בעינא דשטנא דפלימו וכיוצא, כעין חזקיהו שהיה חולה ולא הושיבו ישיבה על פתחו, ומכאן יזהר אדם שלא יראה בעצמו קדושה מיותרת או חסידות יתירה וכיוצא, או לא יאמר מפיו אעשה כך וכך בענין עבודה עליונה שמיד מתחזק לבטלה ומעורר עליו למעלה. אלא יעשה ויבלום פיו ולא יצא חוץ ממחיצתו יותר מדאי (אור יקר).

⁵⁰⁷³ ירצה כל שכן שראוי שנלמוד לרבים וליחיד מסוד הענין, שלא דברה תורה אלא ממש כנגד גבוה, שהרי אפילו בייחוד העליון אנו צריכים לישמר וליזהר שלא יערער ולא יעורר איזה פירוד ופגם ויבטל החידוש העליון, ומה אם במקום גבוה כך למטה בתחתונים על אחת כמה וכמה (אור יקר). וכ"ש וכ"ש מוסגר בדפ"ק.

⁵⁰⁷⁴ דהיינו חידוש הלבנה העליונה (אור יקר).

⁵⁰⁷⁵ שלא יקטרג (אור יקר).

⁵⁰⁷⁶ דורון כעין המשכה שאנו מושכים לו חלק כדי שיתעסק בחלק המושפע לו ויפרד מן הקדש ולא יערבב השמחה העליונה (אור יקר). עי' פרשת נח סד ע"א אחרי מות עט ע"ב ולקמן רעא ע"ב בסימן ה' ופרשת פנחס רמח ע"ב ע"ש, ועוד שם ע"א רמ"ז ע"ב רכד סע"א ועי' עוד לעיל פרשת תצוה קפה ע"א ופרשת אמור צה ע"ב (לש"י).

⁵⁰⁷⁷ והנה השעיר הוא שורשו הפנימי הנקרב על גבי המזבח לחטאת ואז נטהר מקליפתו ונקרב ומתייחד בכלל הקדושים, וכשהוא רואה ראשו עלה אל הקדש מיד הבחינות נשפעות למטה ומתרחקות משם (אור יקר).

⁵⁰⁷⁸ הפנימי בפנימי החצוני בחצוני (אור יקר). מבואר בכמה וכמה מקומות בזוה"ק, כי מהקרבתו היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב), כאשר הם נקרבים להשם הויה ב"ה, הנה נתעורר עי"ז שיתגלה אורו ושפעו ית"ש על הד' חיות שבמרכבה, ומקבלים משם כל צבא השמים כולן כל א' מיסודו, וכן ניתן להסטרא אחרא חלקה ג"כ ומסתפקי כלא כחדא לעילא ותתא, וכמ"ש בפ' פקודי (רלח ורלט וכן שם רסח ורסט) (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

⁵⁰⁷⁹ שהיא המלכות שהיתה עד עתה חצונית משפעת בפגומין נבדלת מהם ונטהרת לבעלה ומתייחדת עמו ויונקת מן הקדושה, ירצה שעד עתה בחסרונה היתה יונקת מן השמאל דין להשפיע לחצונים בעלי הדין ופועלי רע ועונש, ועתה ינק מן הייחוד העליון שפע הראוי לכל הקדושים, והיינו היותה יונקת קדושה דקאמר, וכבר אפשר שיתחדש ויהיה חידוש מן השמאל או בדין לזה אמר לחדתותי כדקא יאות חידוש נאות ויפה (אור יקר).

⁵⁰⁸⁰ בראשית קמט ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁰⁸¹ כאן שייך מה שבסוף הספר סימן ה' (הערת הזהר).

לג) כתיב (יחזקאל א כו) וממעל לרקיע דא איהו רקיעא (ד)קיימא עליהו⁵⁰⁸² [ד]ארבע חיוון דכד מסתלקי בגו חד אורא דבטש בהו⁵⁰⁸³ (ו)לא זקפין רישא לאסתכלא לעילא בגין דההוא רוח החיה⁵⁰⁸⁴ בטש בכלהו ובההוא רוח מסתלקי כלהו דכתיב (שם יט) ובהנשא החיות⁵⁰⁸⁵ מעל הארץ ינשאו האופנים לעומתם וכתיב (שם כ) כי רוח החיה באופנים:	חיות, שכשמתעלות בתוך אור אחד שמכה בהן, אינן זוקפות ראש להסתכל למעלה, משום שאותה רוח חיה מכה בכולן, ובאותה רוח כולן מתעלות, שנאמר "ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים לעומתם". ונאמר "כי רוח החיה באופנים".
אמאי מסתלקי אלא כד בטש ההוא אורא⁵⁰⁸⁶ עליהו סליק לאלין ארבע⁵⁰⁸⁷ דתחות האי חיה ואינן סלקי לה לעילא עד דמתיין לה לגבי זהרא עלאה⁵⁰⁸⁸ והיינו רזא דכתיב (תהלים מה טו) בתולות אחריה רעותיה מובאות לך (בגין) [דאילין] ובגין דהני ארבע אקרין הכי ולא זזה⁵⁰⁸⁹ [מן חיה דא] (מן דא חיה) דאיהי כרסייא לעלמין וסלקין לה מתתא לעילא לאתקנא כרסייא לגבי עילא ורזא דא (בראשית ז יז) וישאו את התיבה ותרים מעל הארץ וכד אסתלקת לעילא ואלין סלקין לה כדין כתיב ויביאו את המשכן אל משה:	למה מתעלות, אלא כשמכה אותו אור עליה, הוא מעלה את אותן ארבע שתחת החיה הזו, והן מעלות אותה למעלה, עד שמביאות אותה לזוהר העליון, והיינו סוד הכתוב, "בתולות אחריה רעותיה מובאות לך". משום שארבע הללו נקראות כך, ולא זו מהחיה הזו, שהיא כסא, לעולמים. ומעלות אותה ממטה למעלה להתקין כסא כלפי מעלה. וסוד זה "וישאו את התיבה ותרים מעל הארץ". וכשמתעלה למעלה ואלה מעלות אותה, אז נאמר "ויביאו את המשכן אל משה".
ויביאו את המשכן כמה דאת אמר מובאות לך וכתיב וישאו את התיבה אל משה כמה דאת אמר (יחזקאל א כו) דמות כמראה אדם עליו מלמעלה והיינו רזא דאדם ומגלן דאקרי אדם דכתיב (בראשית ו ג) לא ידון רוחי באדם לעולם [בשגם⁵⁰⁹⁰] ובשגם הוא בשרו והיינו משה ובגין כך על האי כרסייא דיוקנא דאדם קיימא עליה והיינו משה ויביאו את המשכן אלין ארבע חיוון כד סלקין בדקאמרן:	"ויביאו את המשכן", כמו שנאמר מובאות לך, ונאמר "וישאו את התיבה". "אל משה", כמו שנאמר "דמות כמראה אדם עליו מלמעלה", והיינו סוד של אדם. ומנין לנו שנקרא אדם. שנאמר "לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר", והיינו משה. ולכן "על הכסא הזה דמות של אדם עומדת עליו", והיינו משה. "ויביאו את המשכן", אלו ארבע החיות כשעולות, כפי שאמרנו.

⁵⁰⁸² פי' הוא הרקיע שבין אצילות לבי"ע, א"נ רקיע שבין בריאה ליצירה כי החיות הם ביצירה והרקיע על ראשם (מ"מ).

⁵⁰⁸³ פירוש יסוד דנוקבא, וכן מוכח לקמן (מ"מ).

⁵⁰⁸⁴ פי' הארת המ' הנק' חיה (מ"מ)

⁵⁰⁸⁵ פי' שהמלכות מאירה בחיות, וחיות באופנים ולכן כתיב כי רוח החיה באופנים, כאלו הארת המ' גם באופנים (מ"מ).

⁵⁰⁸⁶ פי' יסוד דנוקבא כמ"ש הרב דביסוד נק' אורא (מ"מ).

⁵⁰⁸⁷ פי' ארג"מן שתחת המ' (מ"מ).

⁵⁰⁸⁸ פי' זעיר (מ"מ).

⁵⁰⁸⁹ זו (דפ"ק).

⁵⁰⁹⁰ בשגם גי' מש"ה ור"ל באדם הוא כשגם ושיעור הכתוב כמ"ש בפ' בראשית לא ידון וכו' בינה ואומרת לא ידון רוחי שהם המוחין הבאים לזעיר שהוא באדם בשגם כדי להמשיך לעולם שהיא מלכות לפי שהם בשר וכו' (מ"מ).

ויביאו את המשכן [אלין] כל שייפין דגופא⁵⁰⁹¹ דכלהו [בתיאובתא קדישא] (בתיאובתא קדישא אמר רבי אבהו) כלהו אחדין ביה לאתדבקא דכר ונוקבא כחדא ויביאו את המשכן למיעל כלה לחופה בקדמיתא אינון צריכין לסלקא לה ולאיתא לה לגביה ולבתר איהו ייתי לגבה תדיר והא אוקימנא⁵⁰⁹²:	"ויביאו את המשכן", אלו כל אברי הגוף, שכלם בתשוקה קדושה, (אמר רבי אבהו) כולם אווזים בו להדביק זכר ונקבה כאחד. ויביאו את המשכן, להכניס כלה לחפה. בראשונה הם צריכים להעלותה ולהביאה אליו, ואחר כך הוא יבא אליה תמיד, והרי בארנו.
ויביאו את המשכן רזא דכל אינון דקשרי וקשרין דיחודא⁵⁰⁹³ (יחודא) ויחדי יחודא דרזי דמהימנותא כל יומא⁵⁰⁹⁴ אלין (ארבע חיוון) ואינון סלקין לה לכורסייא דא עד דאתיין לה לגבי משה⁵⁰⁹⁵ וכיון דדבקי לה לגבי משה כדין אינון הוו דרווחי ברכאן ממקורא דחיי⁵⁰⁹⁶ על רזא דא בקשורא דיחודא דאינון קשרין ורזא דא כד [מתקשרין קשרא] (מקשרין) יחודא דכלא כדקא יאות ורזא דא כתיב (שמות לט מג) וירא משה את כל המלאכה וגו' ויברך אותם משה⁵⁰⁹⁷ רווחיו ברכאן מאתר ודרגא דמשה שריא ביה⁵⁰⁹⁸ ודא איהו והחכמים העושים את כל מלאכת הקדש בגין ודאינון ידעו (דאיהו ידע) לסדרא עבדתא דקדשא כדקא חזי:	"ויביאו את המשכן", סוד כל אותם הקשרים, קשרי היחוד, ומיחדים יחוד של סודות האמונה בכל יום, אלו (ארבע החיות) הם מעלים אותה לכסא הזה, עד שמביאים אותה למשה. וכיון שמדביקים אותה למשה, אז הם היו שמרויחים ברכות ממקור החיים על סוד זה, בקשר של היחוד של אותם הקשרים. וסוד זה, כשמקשרים קשר היחוד של הכל כראוי. וסוד זה נאמר "וירא משה את כל המלאכה וגו', ויברך אתם משה". הרויחו ברכות ממקום הדרגה שמשה שרוי בה, וזהו "החכמים העושים את כל מלאכת הקדש", משום שהם יודעים לסדר את עבודת הקדש כראוי.
ועל דא כל מאן דצלי צלותא וקשורא⁵⁰⁹⁹ וקשיר יחודא מסתכלין ביה אי איהי צלותא וקשורא כדקא יאות ואי איהי צלותא	ועל כן, כל מי שמתפלל תפלה (וקשור) וקושר יחוד, מסתכלים בו אם היא תפלה וקשר כראוי. ואם אותה תפלה
רלח/ב	
וההוא קשורא⁵¹⁰⁰ כדקא יאות כדין אתברך⁵¹⁰¹ איהו בקדמיתא מאתר דכל	ואותו הקשר הם כראוי, אזי הוא מתברך בראשונה מהמקום שכל הברכות יוצאות.

⁵⁰⁹¹ פי' ארג"מן (מ"מ).

⁵⁰⁹² רלה ע"א (הערת הזהר).

⁵⁰⁹³ פי' הצדיקים שעושים כוונות ויחודים על ידם עולה המלכות להתייחד עם זעיר (מ"מ)

⁵⁰⁹⁴ הוא בתפלת מעומד מייחדין אתתא בבעלה וכו' וז"ס שיר הלויים על הקרבן המשמח אלקים ואנשים, דקשיר קשרין וסלקא לה לעילא, שאז חדוה דכלא כנ"ל (יהל אור ח"א כה ע"ד).

⁵⁰⁹⁵ פי' ז"א (מ"מ).

⁵⁰⁹⁶ פי' יסוד הבינה (מ"מ).

⁵⁰⁹⁷ על ידו [של משה] נשלם ג"כ את כל סוד הכוונות אשר כוון בהם בצלאל בעשייתו, והיה גמר תיקונום ג"כ רק ע"י משה דוקא (כללים ח"ב ז ע"ב).

⁵⁰⁹⁸ פי' מבינה המשפעת למשה שהוא בחינת הזעיר ושיעור הכתוב ויברך אותם משה מהבינה שמשם הוא יונק (מ"מ).

⁵⁰⁹⁹ מוסגר בדפ"ק.

⁵¹⁰⁰ בסוד הכוונה שלא להפסיק הענין והשלשלת הנקשר זה בזה (אור יקר).

⁵¹⁰¹ שהרי נעשה מצד בחינת דיוקן נשמתו הייחוד וראוי שיהיה נוטל חלק ברכה בראש "מאתר דכל ברכאן" וכו', רמז שלא נאמר ששאר בני אדם לא יטלו ברכות חס ושלוש שאחד המרבה ואחד הממעיט, אלא שהגורם הייחוד נוטל ממקור הברכות והשאר מקבלים מהמלכות המשפעת למטה, וזהו שאמר "מאתר דכל ברכאן נפקין" דהיינו אתר דמשה כדפירשנו לעיל (אור יקר).

ברכאן נפקין⁵¹⁰² הדא הוא דכתיב (שמות לט מג) והנה עשו אותה וגו' מיד ויברך אותם משה⁵¹⁰³:	זהו שנאמר "והנה עשו אותה וגו'". מיד, "ויברך אותם משה".
ובגין כך (שמות לט לג) ויביאו את המשכן⁵¹⁰⁴ אל משה דאיהו מארי דביתא⁵¹⁰⁵ לאחזאה בתקונא דביתיה וליה אצטריך למחזי תקונהא ורזין דילה דלא אתייהבו לאחרא לאסתכלא ולמחזי בה באינן סתרינ ובאינן רזין דילה⁵¹⁰⁶ בר משה בלחודוי:	ולכן "ויביאו את המשכן אל משה", שהוא בעל הבית, להראות בתקון של הבית שלו, ולו צריך להראות את תקוניה וסודותיה, שלא ניתנו לאחר להתבונן ולראות אותה באותם סתרים ובאותם הסודות שלה, פרט למשה לבדו.
ועל דא ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו וכד אייתיאו ליה למשה⁵¹⁰⁷ כלא אייתיאו ליה⁵¹⁰⁸ בשייפין ידיעאן כל חד וחד לאתקנא שייפא בשייפא לאעלא דא בדא וכד הוו בעאן לתקנא דא בדא ולאעלאה דא בדא לא הוה סליק בידיהון כיון דאייתיאו ליה למשה מיד כלא אסתליק בידיה וכל שייפא ושייפא הוה אסתליק ועאל בדוכתיה הדא הוא דכתיב (שמות מ יח) ויקם משה את המשכן וכתיב (שם יז) הוקם המשכן והא אוקימנא:	ועל כן "ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו", וכשהביאו אותו למשה, את הכל הביאו לו באיברים ידועים, לתקן את כל אחד ואחד, איבר באיבר, להכניס זה בזה. וכשהיו רוצים לתקן זה בזה ולהכניס זה בזה, לא היה עולה בידיהם. כיון שהביאו אותו למשה, מיד הכל עלה בידו, וכל איבר ואיבר היה עולה ונכנס למקומו. זהו שנאמר "ויקם משה את המשכן", ונאמר "הוקם המשכן", והרי בארנו.
תא חזי בההיא שעתא כד שארי משה לאקמא משכנא ושארי לאתקנא תקונא דשייפין לאעלא דא בדא כדן אתרפיו כל שייפין וכל תקונין דסטרא אחרא מסאבא כד שרי לאתקפא האי סטרא דאיהי קדישא אתרפי סטרא אחרא מסאבא אתקף דא ואתרפי דא והא אוקימנא דכל זמנא דהיא בתקיפו סטרא אחרא אתרפן כל שייפוי דא מליא ודא חרוב ורזא דא ירושלם וצור וחייבא כד מליא דא חרוב דא ועל דא כד אתקף דא אתרפי דא:	בא וראה, באותה שעה כשהתחיל משה להקים את המשכן והתחיל לתקן את תקונם של האיברים להכניסם זה בזה, אז רפו כל האיברים וכל התקונים של הצד האחר הטמא. כשהתחיל להתחזק צד הקדושה הזה, מתרפה הצד האחר הטמא. זה מתחזק, וזה מתרפה. והרי בארנו, שכל זמן שהיא בחוזק, מתרפים כל אברי הצד האחר. זה מתמלא וזה נחרב. וסוד זה, ירושלים וצור הרשעה, כשזו מלאה, זו חרבה. ועל כן, כשזה מתחזק, זה נרפה.

⁵¹⁰² פי' בינה (מ"מ).

⁵¹⁰³ מפני שעשו אותם כאשר צוה ה' מתוקנת ומיושבת על תיקון הייחוד השלם כדפירשנו (אור יקר).

⁵¹⁰⁴ החכמים המתקנים את המשכן היינו קשר הייחוד מלאכת הקדש כדפירשנו (אור יקר).
⁵¹⁰⁵ בעלה דמטרוניתא, והוא הצופה ומביט בתיקוני השכינה, ומי הוא יערב לבו לגשת לראות אם הכלה מקושטת לבעלה למצוא חן בעיניו אלא בעלה ממש שהוא הרואה בסתרי הנקבה ואינו מגונה אמנם זולתו אינו בודקה (אור יקר). בראשית נא ע"ב (הערת הזהר).

⁵¹⁰⁶ הם פרקיה וכליה ופרטיה ואבריה דהיינו האהל כולו יחד ואת כל כליו לבדוק בסתריה פרטי וכולל (אור יקר).

⁵¹⁰⁷ היינו שקשה לו שאין הדרש דומה לנדרש, דאלו התם מייחדים הכל יחד מקשרים ומייחדים, ואלו הכא ויביאו המשכן אל משה לא הוקם המשכן ולא יחדו הכל יחד, אלא (מ)משה ממש הקימו (אור יקר).

⁵¹⁰⁸ לא חסר מהייחוד דבר ולא שום כלי ולא חלקי כלי אלא שהביאוהו "בשייפין ידיעאן" אברים פרטיים, והכלים מוכנים להכלל אחד בחבירו די כל הצורך (אור יקר).

ולכן "ויקם משה את המשכן", להתחזק מסוד של מעלה, ולא יתחזק מסוד שלמטה. ועל כן משה, שהיה מסוד של תוך האספקלריה המאירה, צריך הוא להקים את המשכן להאיר ממנו, ולא מאחר. ועל זה הלבנה צריכה להאיר מן השמש, ולא מאחר. בא וראה, כנסת ישראל צריכה להתעלות למעלה ולהתדבק בתוך השמש.	ובגין כך ויקם משה את המשכן (שמות מ יח) לאתתקפא מרזא דלעילא⁵¹⁰⁹ ולא יתקף מרזא דלתתא ועל דא משה דהוה מרזא דגו⁵¹¹⁰ אספקלריאה דנהרא אצטריך איהו לאקמא⁵¹¹¹ משכנא לאנהרא מניה ולא מאחרא ועל דא⁵¹¹² סיהרא אצטריך לאנהרא מן שמשא ולא מאחרא תא חזי כנסת ישראל אצטריכת לאסתלקא לעילא ולא תדבקא גו שמשא⁵¹¹³:
פתח⁵¹¹⁴ ואמר (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה היא העולה אמר רבי שמעון (אע"ג דקאמרן דכתיב) וכתיבו (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע ה' ⁵¹¹⁵ עולה סליקו וקשירו⁵¹¹⁶ דכנסת ישראל לעילא⁵¹¹⁷ ודבוקא דילה בגו עלמא דאתי למהוי כלא חד⁵¹¹⁸ אקרי⁵¹¹⁹ עולה קדש קדשים⁵¹²⁰ ובגין כך אקרי עולה דסלקא ואתעטרא למהוי וכלא חד בקשורא חדא בחדו⁵¹²¹:	פתח ואמר "זאת תורת העולה היא העולה". אמר רבי שמעון, נאמר "אדם ובהמה תושיע ה'". עולה עליה וקשר של כנסת למעלה, ודיבוק שלה בתוך העולם הבא, להיות הכל אחד. נקראת עולה קדש קדשים, ולכן נקרא עולה, שעולה ומתעטרת להיות הכל אחד בקשר אחד בשמחה.
ובגין דסלקא⁵¹²² לעילא⁵¹²³ לעילא⁵¹²⁴ כתיב (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה רזא דכר ונוקבא⁵¹²⁵ כחדא תורה שבכתב ותורה שבעל פה⁵¹²⁶ העולה דסלקא גו עלמא דאתי⁵¹²⁷ לאתקשרא בגויה דאקרי קדש	ומשום שעולה למעלה למעלה, נאמר "זאת תורת העולה". סוד של זכר ונקבה כאחד, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. "העולה", שעולה לתוך העולם הבא להתקשר בתוכו, שנקרא ודאי קדש הקדשים, וגם העולה היא קדש הקדשים.

⁵¹⁰⁹ פי' מזעיר (אור יקר).

⁵¹¹⁰ מגו (דפ"ו).

⁵¹¹¹ "איהו לאקמא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "ההוא".

⁵¹¹² ועל דא (מוסגר בדפ"ק).

⁵¹¹³ פי' זעיר (מ"מ).

⁵¹¹⁴ לשון זה בפ' צו דף כ"ו ושם פי' אותו הרמ"ז וככתוב בכאן מ"ש עליו הר"ח ז"ל (מ"מ).

⁵¹¹⁵ ופי' כמ"ש לקמן שהפרצופים הנקראי' אדם נתקנים ע"י כוונת האדם שהם כהן לוי וישראל, והניצוצים של הקליפות הנק' בהמה, מתבררים ע"י הקרבת הבהמה (מ"מ).

⁵¹¹⁶ שעולים ט' נקודותיה מן הבריאה (רח"ו).

⁵¹¹⁷ שמתקשרת פב"פ בז"א ואח"כ עולים שניהם ליסוד הבינה בסוד מ"ן כדי לקבל מוחין חדשים וז"ש הזהר ודבוקא דילה בגו עלמא דאתי (רח"ו).

⁵¹¹⁸ כל הד' פרצופים או"א וזו"ן (רח"ו). עי' לקמן רסח ע"ב ובח"ג רמ ע"ב בוכן שם כו רע"ב ועי' פרשת תרומה קמא ע"א (לש"ו). מבואר בכמה וכמה מקומות בזוה"ק, כי מהקרבות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

⁵¹¹⁹ ואקרי (דפ"ו).

⁵¹²⁰ פי' כמו שהבינה נקרא ק"ק גם המלכות נקרא כן (מ"מ).

⁵¹²¹ כל הד' פרצופים או"א וזו"ן (רח"ו במ"מ).

⁵¹²² מלכות (רח"ו).

⁵¹²³ ז"א (רח"ו).

⁵¹²⁴ אימא (רח"ו).

⁵¹²⁵ ת"ת ומלכות (רח"ו). ור"ל זאת מ' תורת זעיר העולה שעולים לבינה (מ"מ).

⁵¹²⁶ שניהם למ"ן (רח"ו).

⁵¹²⁷ פי' שעולים זו"ן בסוד מ"ן ליסוד דאימא, ושיעור הכתוב זאת שהיא מ', תורת שהוא זעיר הנק' תורה שבכתב העולה שעולים שניהם בסוד מ"ן לבינה (מ"מ).

682

הקדשים [וודאי] ועולה נמי הוא קדש הקדשים [וודאי] והוא:]	
ובגין כך סדורא דנכיסו ודילהו (דיליה) לסטר צפון דאיהו סטר שמאלא⁵¹²⁸ דהאי (איהו) תורה שבעל פה לא סלקא בחיבותא⁵¹²⁹ אלא כד אתער סטרא דצפון⁵¹³⁰ דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני וכדין איהי סלקא בחיבותא ואתערטא בימינא⁵¹³¹ ואתחברת באמצעיתא⁵¹³² ואתנהיר כלל מרזא דקדש הקדשים⁵¹³³ ודא מגו רזא דאדם⁵¹³⁴ ברעו דכהנא⁵¹³⁵ (ובצלוחא ובשירותא) ובשירתא דליואי⁵¹³⁶ ובצלוחא דישראל⁵¹³⁷;	ולכן הסדור של שחיטתה לצד צפון, שהוא צד שמאל, שהרי תורה שבעל פה לא עולה בחיבות, אלא רק כשמתעורר צד הצפון, שנאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". ואז היא עולה בחיבות ומתעטרת בימין, ומתחברת באמצע, והכל מאיר מהסוד של קדש הקדשים, וזה מתוך סוד האדם, ברצון הכהן ובשירת הלויים ובתפלת ישראל.
והא אוקימנא דעולה קדש הקדשים⁵¹³⁸ ברזא דרוח עלאה⁵¹³⁹ בגין דתלת רוחין⁵¹⁴⁰ קשירין כחדא רוח תתאה⁵¹⁴¹ דאקרי⁵¹⁴² רוח הקדש רוח דלנו⁵¹⁴³ באמצעיתא דאקרי רוח חכמה ובינה⁵¹⁴⁴ וכן אקרי רוח תתאה⁵¹⁴⁵ אבל האי [אקרי] רוח דנפיק מגו שופר כליל באשא ובמיא רוח עלאה⁵¹⁴⁶ דאיהו סתים בחשאי דביה קיימין כל רוחין קדישין⁵¹⁴⁷ וכל אנפין נהירין ובגין כך אהדרת עולה רוח ממש⁵¹⁴⁸;	והרי בארנו, שעולה קדש הקדשים בסוד הרוח העליונה, משום ששלוש רוחות קשורות כאחת. רוח תחתונה שנקראת רוח הקודש, רוח שלפנים באמצע שנקראת רוח חכמה ובינה. וכן נקראת הרוח התחתונה. אבל זו נקראת רוח שיוצאת מתוך השופר, כלולה באש ובמים. הרוח העליונה, שהיא נסתרת בחשאי, שבה עומדות כל הרוחות הקדושות וכל הפנים מאירות. ולכן חוזרת העולה לרוח ממש.

⁵¹²⁸ ור"ל שהבינה היא קו הגבורה (מ"מ).

⁵¹²⁹ שניהם למ"ן (רח"ו במ"מ).

⁵¹³⁰ זרוע שמאל גבורה דז"א (רח"ו).

⁵¹³¹ חסד דז"א (רח"ו).

⁵¹³² ת"ת דז"א (רח"ו).

⁵¹³³ יסוד דאימא נק' קדש הקדשים כדאימא בפרשת אחרי מות (רח"ו).

⁵¹³⁴ פי' זה הענין נעשה בסוד אדם התחתון (רח"ו).

⁵¹³⁵ חסד כהן (רח"ו).

⁵¹³⁶ לוי גבורה (רח"ו).

⁵¹³⁷ ישראל ת"ת (רח"ו).

⁵¹³⁸ שמתקשרת באימא (רח"ו).

⁵¹³⁹ פי' בינה הנקרא רוח עילאה (מ"מ).

⁵¹⁴⁰ פי' מלכות וזעיר ובינה וכדמפרש (מ"מ).

⁵¹⁴¹ מלכות (רח"ו).

⁵¹⁴² ויקרא סא ע"א (הערת הזהר).

⁵¹⁴³ ת"ת (רח"ו).

⁵¹⁴⁴ שהת"ת נמשך מחכמה ובינה (רח"ו).

⁵¹⁴⁵ ג"כ רוח חכמה ובינה לפי שגם היא נמשכת מאו"א (רח"ו). אבל הטעם שהת"ת נק' רזא כי הוא רוח האמתי כלול מאש ומים חסד וגבורה והוא כוללם וז"ש שהזוהר אבל האי איקרי רוח דנפיק מגו שופר שהיא הבינה הנק' שופר כליל באשא ובמיא (מ"מ).

⁵¹⁴⁶ בינה (רח"ו).

⁵¹⁴⁷ שעל ידו חיים (רח"ו).

⁵¹⁴⁸ כי עי"כ מלכות עולה עד בינה הנקרא רוח (רח"ו), וזהו פי' והעולה על רוחכם כי המ' עולה עד רוח העליון אימא עי"כ, וז"ש מי זאת עולה פי' פעולת העולה היא לקשר מי זאת (מ"מ).

ולבשר מרזא דבהמה מסתפקי⁵¹⁴⁹ ואתנו לאתקשרא רוח אחרא⁵¹⁵⁰ דאיהו גו מסאבו מאינון תרבין ושמונונין⁵¹⁵¹ כמה דאתמר בגין כך עולה קדש הקדשים שאר קרבנין למעבד שלמא בעלמא כלהו מכמה סטרין ומארי דינין (לאתעברא) ונ"א לאתערבא [לאתעטרא] ולאנתהרא מגו רעותא⁵¹⁵² לאתבסמא אקרון קדשים קלים בגין דלא מתעטרא⁵¹⁵³ לעילא⁵¹⁵⁴	ואחר כך, מסוד הבהמה מקבלים ונזונים, לקשר רוח אחרת שהיא תוך הטומאה, מאותם חלבים ושומנים, כמו שנתבאר. לכן עולה קדש הקדשים. שאר הקרבנות, לעשות שלום בעולם, כולם מכמה צדדים, ובעלי הדינים (להתעבר) להתערב (להתעטר) ולהאיר מתוך רצון להתבשם נקראים קדשים קלים, משום שלא מתעטרים למעלה
רלמ/א	
לעילא בקדש הקדשים⁵¹⁵⁵ ועל דא אינון קדשים קלים ונכיסו דלהון בכל אתר כמה דאוקימנא אבל עולה דאיהי רזא דקדש הקדשים לאו איהו כשאר קרבנין דכל עובדוהוא קדש⁵¹⁵⁶:	למעלה בקדש הקדשים, ולכן הם קדשים קלים ושחיתתם בכל מקום, כמו שאמרנו. אבל עולה, שהיא סוד של קדש הקדשים, אינה כשאר הקרבנות, שכל מעשיה קודש.
תא חזי מה כתיב (ויקרא ו ג) ולבש הכהן מרו בר אלין לבושיין מייחדין לקדושה בר יחידאי מיוחדא לקדושה וכתיב (ויקרא טז ד) בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם מאי טעמא דא קדש⁵¹⁵⁷ אלא רזא דמלה כדקאמרן דאיהי קדש הקדשים דסלקא כלא ואתעטרא בקדש הקדשים בקשורא חדא ולבשר מפני ואעבר רוח מסאבא דסאיב כלא דלא שלטא ולא יתקריב גו מקדשא ואתעבר מכל סטרי קדשא ואשתאר כלא קדש בקדושה יחידאי:	בא וראה מה נאמר "ולבש הכהן מדו בד". אלו לבושים מיוחדים לקדושה. "בד", יחיד, מיוחד לקדושה. ונאמר "בגדי קודש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם". למה (זה קדש). אלא סוד הדבר כמו שאמרנו, שהיא קדש הקדשים, שכולה עולה ומתעטרת בקדש הקדשים בקשר אחד, ואחר כך מפנה ומעבירה את רוח הטומאה שמטמאת הכל, שלא תשלוט ולא תתקרב לתוך המקדש, ותעבור מכל צדדי הקדושה, והכל ישאר קדוש בקדושה יחידה.
ואמר רבי שמעון, הרי נתבאר, שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'". וכך עולה סוד האדם, מצד של אדם ודאי. בהמה, מצד הבהמה. ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכס". אדם ודאי, שזה קרבנו למעלה, לקשר קשר	ואמר רבי שמעון, הרי נתבאר, שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'". וכך עולה סוד האדם, מצד של אדם ודאי. בהמה, מצד הבהמה. ולכן נאמר "אדם כי יקריב מכס". אדם ודאי, שזה קרבנו למעלה, לקשר קשר

⁵¹⁴⁹ פי' אבל אח"כ בסוד רזא דבהמה היינו ע"י הקרבת הבהמה היא פעולה אחרת שע"כ היו לוקחים החיצונים חלקם וע"כ היו מוציאים הרוחניות שגזלה הקליפה ומשיבים אותו ע"י עולה למקומו (רח"ו), כנזכר בשער פנימי וחיצון, בסוד ההיכלות, ואע"פ שבעולה אין ניצוץ לחיצונים בה כמ"ש לקמן, עכ"ז ע"י הקרבת הבהמה היו נבררים הניצוצות (מ"מ).
⁵¹⁵⁰ ניצוץ הקדושה שבעלה הקליפה זה היה עולה על ידי הקרבת החלבים ובעולה היה כולה כליל ולא היה בה ניצוץ לחיצונים (רח"ו).

⁵¹⁵¹ עי' לעיל לד ע"א קפא ע"ב ועי' ז"ח פרשת צו ועי' פרשת פנחס רמב ע"א ושם רמ ע"ב ועיי"ש רכז סע"א עש"מ (לש"ו).

⁵¹⁵² כל שאר הקרבנות היו נהנים מהם החיצונים קצת ולכן נקרא קדשים קלים (רח"ו).

⁵¹⁵³ פי' מלכות (מ"מ).

⁵¹⁵⁴ פירוש לזעיר (מ"מ).

⁵¹⁵⁵ פירוש לבינה, ורוצה לומר שבשאר הקרבנות אין ז'ן עולים בסוד מ"ן ליסוד דאימא (מ"מ).

⁵¹⁵⁶ עי' לעיל רלז ע"א הערה בשם ספר הדע"ה, ועי' לעיל רכו ע"א.

⁵¹⁵⁷ דא קדש (מוסבר בדפ"ק).

⁵¹⁵⁸ בראשית מו ע"א (הערת הזהר).

⁵¹⁵⁹ פי' פרצופים הנקראי' אדם מתעלים ע"י אדם התחתון (מ"מ).

⁵¹⁶⁰ פי' הניצוצות שבקליפות הנק' בהמה מתבררים ע"י הקרבת הבהמה (מ"מ).

(ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם אדם ודאי⁵¹⁶¹ דדא קרבניה לעילא לקשרא קשרא וברזא דאדם⁵¹⁶² ולבתר מן הבהמה⁵¹⁶³ וכלא איהו וברזא דאדם (בקרא אדם) ובהמה ודא הוא רזא דאצטריך לקרבנא אדם ובהמה כדקאמרן תא חזי כד ברא קודשא בריך הוא עלמא הכי עבד אדם ובהמה⁵¹⁶⁴:	בסוד של אדם. ואחר כך מן הבהמה, והכל הוא בסוד של אדם ובהמה. וזהו הסוד שצריך לקרבן, אדם ובהמה כמו שאמרנו. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, כך עשה, אדם ובהמה.
ואי תימא והא כתיב (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ⁵¹⁶⁵ דהא מנייהו מקרבין קרבנין ואפילו עולה כמה דכתיב (ויקרא א יד) ואם מן העוף עולה קרבנו תא חזי מכל אינון עופי לא מקרבין אלא תורים ובני יונה אלא רזא דא⁵¹⁶⁶ מה דאתכשר בדא פסיל בדא דא (איהו) ימינא⁵¹⁶⁷ ודא שמאלא (וכלא חד):	ואם תאמר, והרי נאמר "ועוף יעופף על הארץ", שהרי מהם מקריבים קרבנות, ואפילו עולה, כמו שנאמר "ואם מן העוף עולה קרבנו", בא וראה, מכל אותם העופות לא מקריב אלא תורים ובני יונה. אלא סוד זה, מה שכשר בזה, נפסל בזה. זה ימין, וזה שמאל.
ואבל רזא דא אוקימנא כתיב (בראשית א כ) ועוף יעופף על הארץ (ועוף יעופף על הארץ הא אוקימנא) דאינון רזא דרתיכא ובהו אסתלק רוח הקדש⁵¹⁶⁸ לסלקא לעילא דאינון תרי חד לימינא וחד ולשמאלא עוף לימינא ודא מיכאל יעופף לשמאלא ודא⁵¹⁶⁹ גבריאל דא ימינא ודא לשמאלא ובגין כך מקרבין תריין אלין לסלקא רוח קדשא ושמאלא מעטר וזיין לתתא⁵¹⁷⁰ לההוא סטר שמאלא וימינא לימינא ואתקשרא אתתא בבעלה למהוי חד וכלא אסתלק ואתקשר כחדא לעילא ותתא וקודשא בריך הוא אסתלק בלחודוי ואתקף:	אבל הסוד הזה הרי בארנו, נאמר "ועוף יעופף על הארץ", שהוא סוד המרכבה, ובהם מתעלה רוח הקודש לעלות למעלה, שהם שנים, אחד לימין ואחד לשמאל. "עוף" לימין, וזה מיכאל, "יעופף" לשמאל, וזה גבריאל. זה לימין וזה לשמאל. ולכן מקריבים שני אלה, להעלות את רוח הקודש, והשמאל מתעטר וזן למטה לאותו צד שמאל, וימין לימין, ונקשרת אשה עם בעלה להיות אחד, והכל מתעלה ונקשר כאחד למעלה ולמטה, והקדוש ברוך הוא מתעלה לבדו ומתחזק.
ובספרי קדמאי מסכנא לא יהיב חולקא⁵¹⁷¹ לאתזנא אלא לעילא לאתקשרא אבל כלא לעילא ותתא מתקשר כל חד וחד לסטריה כדקא יאות והא אוקימנא:	ובספרי הקדמונים, העני לא נותן חלק לזיון, אלא למעלה להתקשר, אבל הכל נקשר למעלה ולמטה, וכל אחד ואחד לצדו כראוי, והרי בארנו.

⁵¹⁶¹ פי' אדם שלמטה מקשר אדם שלמעלה (מ"מ).

⁵¹⁶² לעיל רכו ע"א (לש"ו)

⁵¹⁶³ פי' ע"י הקרבת הבהמה מבררים הניצוצות (מ"מ).

⁵¹⁶⁴ פירוש פרצופים הנקראי' אדם והקליפות הנק' בהמה (מ"מ).

⁵¹⁶⁵ פירוש ומה תיקון נעשה ע"י העופות (מ"מ).

⁵¹⁶⁶ אלא רזא דא (מוסגר בדפ"ק).

⁵¹⁶⁷ פי' תורים מצד הימין ובני יונה הם מצד השמאל מלשון ולא תונו וכו' לפי שהגבורות דנים האדם (מ"מ).

⁵¹⁶⁸ מלכות שבבריא (רח"ו).

⁵¹⁶⁹ בראשית מו ע"א (הערת הזהר).

⁵¹⁷⁰ פי' גבריאל שהוא שמאל מעטר לחיילות שתחתיו מצד שמאל וכן מיכאל לצד ימין (מ"מ).

⁵¹⁷¹ פי' ספרי קדמאי ס"ל שקרבן עני שהם תורים ובני יונים אינם ממנו התחתונים ולכן אר"ש אבל כולא לעילא ותתא וכו' שר"ל שהאמת הוא שניזונים בין העליונים בין התחתונים (מ"מ).

685

רבי אלעזר שאל את רבי שמעון. אמר, הרי קשר של הכל (העולה) נקשר בקדש הקדשים להאיר, ההתדבקות של רצון הכהן והלויים וישראל למעלה, עד היכן היא עולה.	רבי ⁵¹⁷² אלעזר שאיל לרבי שמעון אמר הא קשורא דכלא ונ"א דעולה אתקשר בקדש הקדשים ⁵¹⁷³ לאתנהרא אתדבקותא דרעותא דכהנא וליואי וישראל לעילא עד היכן איהו סלקא ⁵¹⁷⁴ ;
אמר לו, הרי בארנו, עד אין סוף, שכל הקשר והיחוד והשלמות, להצניע באותה צניעות שלא משגת ולא ידועה, שבה רצון כל הרצונות, האין סוף אינו עומד להודע ולא לעשות סוף ולא לעשות ראש, כמו שהא"ן הראשון מוציא ראש וסוף. מי הראש, זו הנקודה העליונה שהיא ראש כל הנסתר שעומדת בתוך המחשבה. ועושה סוף, שנקרא "סוף דבר". אבל לשם, אין סוף. אין רצונות, אין אורות, אין מאורות באותו האין סוף. כל המאורות והאורות הללו תלויים להתקיים בהם ולא עומדים להשגה, מי יודע ולא יודע, אינו אלא רצון עליון, נסתר כל הנסתרים, אין.	אמר ליה הא אוקימנא עד אין סוף ⁵¹⁷⁵ דכל קשורא ויחודא ושלימו לאצנעא בההוא צניעות ⁵¹⁷⁶ דלא אתדבק ולא אתידע דרעוא דכל רעוין ביה אין סוף לא קיימא לאודעא ולא למעבד סוף ⁵¹⁷⁷ ולא למעבד ראש ⁵¹⁷⁸ (דבר) כמה דאין קדמא ⁵¹⁷⁹ אפיק ראש וסוף מאן ראש דא נקודה עלאה ⁵¹⁸⁰ דאיהו רישא דכלא סתימא דקיימא גו מחשבה ⁵¹⁸¹ ועביד סוף דאקרי סוף דבר ⁵¹⁸² (קהלת י ב) אבל להתם אין סוף לאו רעותין ⁵¹⁸³ לאו נהורין ⁵¹⁸⁴ לאו בוצינין ⁵¹⁸⁵ בההוא אין סוף כל אלן בוצינין ונהורין תליין לאתקיימא בהו ⁵¹⁸⁶ ולא קיימא לאתדבקא מאן ודידע ולא ⁵¹⁸⁷ ידע ⁵¹⁸⁸ (דידעי ולא ידעי) לאו איהו אלא רעו עלאה סתימא דכל סתימין ואי ⁵¹⁸⁹ (אין);
וכשהנקודה העליונה והעולם הבא מתעלים, אין יודעים חוץ מריח, כמי שמריח	וכד ⁵¹⁹⁰ נקודה עלאה ועלמא דאתי ⁵¹⁹¹ אסתלקן לא ידעי בר ריחא ⁵¹⁹² כמאן דארח

- ⁵¹⁷² ויקרא כו ע"ב (הערת הזהר).
⁵¹⁷³ פי' שעולים זו"ן בסוד מ"ן לאימא הנק' ק"ק (מ"מ).
⁵¹⁷⁴ פי' כוונת הקרבן והתדבקות כהן ולוי וישראל עד איזה פרצוף מגעת (מ"מ). רמד ע"ב ריג ע"ב (הערת הזהר).
⁵¹⁷⁵ הרמ"ל כתב דהא"ס נקרא לפעמים עולם הנאצלים שע"ג האצילות (רח"ו). בראשית טז ע"ב כד סליק (לש"ו)
⁵¹⁷⁶ פי' א"ק שהוא נק' א"ס בעצם כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).
⁵¹⁷⁷ פי' מלכות (מ"מ).
⁵¹⁷⁸ פי' אבא הנקרא ראש (מ"מ).
⁵¹⁷⁹ פי' שאריך הוציא אבא וברתא הנק' ראש וסוף אבל א"ק לא שייך בו זה מפני התעלמותו (מ"מ).
⁵¹⁸⁰ פירוש אבא (מ"מ).
⁵¹⁸¹ פי' שאבא יונק ממ"ס הנקרא מחשבה כמ"ש הרב (מ"מ).
⁵¹⁸² בסוד ד' של יו"ד (רח"ו).
⁵¹⁸³ פי' בא"ק הנק' א"ס לא שייך בו שום רעותא מפני רוב התעלמותו (מ"מ).
⁵¹⁸⁴ חסדים (רח"ו).
⁵¹⁸⁵ גבורות (רח"ו). ור"ל לא שייך בו לא חסדים ולא גבורות כי הכל נעלם בדקות גדול (מ"מ).
⁵¹⁸⁶ פי' החסדים והגבורות שבפרצופים שתחת הא"ס הם תליין לאתקיימא בהו בא"ש ובפרצופים הנעלמים שע"ג האצילות, אבל יהיו מתדבקים כדי לידע מהותם אינם יכולים וז"ש ולא קיימין לאתדבקא (מ"מ).
⁵¹⁸⁷ "ולא" דפ"ו.
⁵¹⁸⁸ פי' בין הצדיקים היודעים סודות התורה על אמתתם בין אותם שאינם יודעים אלא קצת (מ"מ).
⁵¹⁸⁹ פי' שאין לשום אדם בו השגה אלא נקרא אין כי אין מי שיביניהו (מ"מ).
⁵¹⁹⁰ עי' זהר פרשת צו כו ע"ב (הערת הזהר).
⁵¹⁹¹ פי' א"ו (מ"מ).
⁵¹⁹² פי' שאינם משיגים רק ריח טוב לבד, ובספר ערוגת הבושם דף ח' על פ' לריח שמניך טובים כתב וז"ל אמרו בזהר שיר השירים לריח דא איהי נקודה עילאה דקיימא בסתימו מגו ההוא סתים

את הריח ומתבשם, ואין זו נחת הניחות, שהרי נאמר "ולא אריח בריח ניחוחכם", שהרי ריח ניחות, הריח של הרצון שכל הרצונות הללו של תפלה, והרצון של שירה, ורצונו של הכהן, שכלם סוד של אדם, ואז כולם נעשים רצון אחד. ואותו נקרא ניחות, רצון, כתרנומו. ואז הכל נקשר ומאיר כאחד כראוי, כמו שנתבאר.	בריהא ואתבסם ולא דא נייחא ⁵¹⁹³ [ניחות] דהא כתיב (שם כו לא) ולא אריח בריח ניחוחכם דהא ריח ניחות ריחא דרעותא דכל הני ⁵¹⁹⁴ רעותא דצללותא ורעותא דשירתא ורעותא דכהנא דכלהו רזא דאדם כדין כלהו אתעבידו רעותא חדא וההוא אקרי ניחות רעותא (שם) כתרנומו כדין כלא אתקשר ואתנהיר כחדא כדקא יאות כמה דאתמר:
ועל זה ניתן הצד האחר הזה ביד הכהן, שנאמר "צו את אהרן	ועל דא אתיהיבת האי סמרא אחרא בידא דכהנא ⁵¹⁹⁵ דכתיב (שם ו ב) צו את אהרן
	רלמ"ב
ואת בניו לאמר". הסוד כאן, שהרי בארנו אין צו אלא עבודה זרה, וכאן ניתנה לו לשרוף אותה המחשבה הרעה ולהעבירה מתוך הקודש ברצון הזה שעולה למעלה, בעשן הזה ובחלבים שנשרפים, כדי שיעברו מן הקודש. והצו הזה עומד ברשותם להפרידה מן הקדש מתוך הקרבן הזה. ואם תאמר "צו את בני ישראל", גם כך, שהרי ברשותם עומד (להפריד אותה מהקדושה) כל זמן שעושים רצונו של רבונם שלא יוכל	ואת בניו לאמר רזא הכא דהא אוקימנא לית צו ⁵¹⁹⁶ אלא עכו"ם והכא אתיהיבת ליה לאתוקרא ההיא מחשבה רעה ⁵¹⁹⁷ ולאעברא ולהו (ליה) מוגו קדשא ⁵¹⁹⁸ בהאי רעותא דסלקא לעילא ובהא ⁵¹⁹⁹ תננא ותרבין דאתוקרין בגין לאתעברא מן קדשא והאי צו ברשותיהו קיימא ל[א]פרשא לה מן קדשא

דכל סתימין דלא אתיידע כלל. והאי נקודה איהו ריח מהאי סתימא דכולא, ופירוש הדבר שנקודה עילאה הוא חכמה ושורשו הוא מכתרא דאריך, ושם הוא חסד דר"ל דלא ומשם הוא מקבל דרך הדיקנא ממזל הח' ונמצא הקיום שלו הוא בסתימו שהוא המזל הח', והמזל הח' מקבל מחסד דרד"ל שהוא סתים דכל סתימין כי הוא בכתר דאריך, כי הכתר בעצמו הוא פנימיות דכל האצילות ונמצא שחכמה הוא סתום מאד והיאך הוא מגלה את אורותיו באצילות הוא ע"י יסודו שנקרא נקודה בכל מקום ועל ידי בינה שמרוב זיווגו עמה מגלה אורותיו על ידה וז"ש והאי נקודה איהו ריח מהאי סתימא דכולא, ועל דרך שכתוב בזוהר בפ' צו וכד נקודה עילאה ועלמא דאתי אסתלקו לא ידעין בר ריחא וכו', עוד שסובבין האי ריח כל אינון שמנין ובוסמין כולהון נהירין ואיקרון טובים, ואי לאו לא איקרון טובים בגין דכד האי ריח עילאה עאל בסתימו לגו נחלי עמיקא ואמלי ליה כדקא יאות כולהו דרגין איקרון טובים, והוא כמ"ש כי האורות דחכמה עילאה מתגלית הארתם כמו הריח על ידי הבינה שבה האפרסמון והבשמים כנ"ל ונעשים בשמים ראש כשנכנסים בראש זעיר וז"ש הזוהר ואיקרון טובים שהם מוחין דזעיר, וכו' ע"ש שהאריך ולקצר אני צריך, ותחלה כתב שם פי' אמר וז"ל כתב הרב זל"ה שהמלכות תמיד בקו האמצעי לפי ששם הארת מוח הדעת מגולה בכלות יסוד אימא בחזה ונתגלת הארת יסוד אבא והארת חו"ג דבינה, משא"כ ב' קוי ימין ושמאל הם סתומים וכו' ושיעור הכתוב לריח שמנין שהוא קו ימין דזעיר שהוא קו החכמה הנק' שמן וקו הבינה נקרא ג"כ שמ"ן כי שמן בא"ת ב"ש ב"ט גי' אה"י שבבינה ומב' קוים הללו שהם השמנים אינה מקבלת מהם רק כמו ריח כמ"ש בזוה' בפ' צו מי הנק' שמך הגדול שהוא נעלם הוא כמאן דארח ריחא מפני סתימתם בקוים ואע"פ הם טובים וכו' שמן דאבא תורך בשמן שהיא אימא וממנה תורק ג"כ בשמן שהיא מ' ע"י זעיר ונמשך לעלמות ז' נערוותיה (מ"מ).

⁵¹⁹³ פי' דלא שייך שם נייחא (מ"מ).

⁵¹⁹⁴ פירוש בחג"ת שהם סוד כהן לוי וישראל שם שייך ניחות ורעותא (מ"מ).

⁵¹⁹⁵ ע"י הקרבנות מתכפייא ואתדחיא הס"א ועי' ח"ג כז ע"ב ולעיל רלז ע"א (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

⁵¹⁹⁶ עי' פע"ח פורים.

⁵¹⁹⁷ דעבודה זרה (אור יקר).

⁵¹⁹⁸ והענין כי צריך שני עניינים האחד להעביר העבודה זרה והפגם והשנית לייחד, ולכך היה בענין הקרבן שני עניינים, האחד "רעותא דסלקא לעילא" שהיא המייחדת עד למעלה כדפירשנו, השנית "תננא ותרבין" שהם הגשמות שבקרבן ודקותו שזה בסוד בהמה לטהר המשכן מקום הפגם, שהפגם אינו עולה אל מקום הרצון אלא מקום בהמה לבד, והטעם שהעבודה זרה פוגם אפילו במחשבה הוא מפני שהחצונים יש בהם דקות התלוי במחשבה ומדרגה עבה התלויה במעשה, והיינו בסוד עשר תמורות כדפירשנו בספ"ר, ומקום העבודה זרה הוא בתמורת המחשבה הדקה ולכך פוגמת במחשבה כאומרו למען תפוס וכו' (אור יקר). עי' דע"ה ח"ב קנו ע"ב.

⁵¹⁹⁹ ובהאי (דפ"ו).

לשלוט עליהם.	מגו האי קרבנא ואי תימא (במדבר כח ב) צו את בני ישראל ⁵²⁰⁰ הכי נמי דהא ברשותיהו קיימא [לאפרשא לה מן קדשא] כל זמנא דעבדי רעותא דמאריהון ⁵²⁰¹ דלא יכלא לשלמא עלייהו:
והמקרא הזה כולו בא להראות את סוד הדבר, לעטר את אותה רוח הקודש למעלה למעלה, ולהפריד את רוח הטומאה הזו להורידה למטה למטה, וזה ברצון ובתפלה כמו שאמרנו, וזה במעשה, הכל כראוי לו.	והאי קרא כלא אתיא לאחזאה רזא דמלה לאעטרא ⁵²⁰² לההוא רוח קדשא ⁵²⁰³ לעילא ⁵²⁰⁴ לעילא ולאפרשא [לה] לדא ⁵²⁰⁵ רוח טמאה לנחתא לה לתתא לתתא ⁵²⁰⁶ דא ברעותא ובצלותא ⁵²⁰⁷ כדקאמרן ודא בעובדא ⁵²⁰⁸ כלא כדקחזי ליה:
ופסוק זה מוכיח עליהם, שנאמר "צו את אהרן ואת בניו לאמר". "צו", זו עבודה זרה, רוח הטומאה. "לאמר", זו אשה, שנקראת יראת ה'. נאמר כאן "לאמר", ונאמר שם "לאמר הן ישלח איש את אשתו", והרי פרשוה. ולכן הכל נאמר, והכהן עומד לתקן את הכל, בסוד של אדם ובהמה. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא שהם יודעים את דרכי התורה והולכים בה בדרך אמת, עליהם נאמר "אדני עליהם יחיו". מה	והאי קרא מוכח עלייהו דכתיב (ויקרא ו ב) צו את אהרן ואת בניו לאמר צו דא עכו"ם רוח מסאבא ⁵²⁰⁹ לאמר דא אתתא ⁵²¹⁰ דאקרי יראת יהו"ה ⁵²¹¹ כתיב הכא לאמר וכתיב התם (ירמיה ג א) [לאמר] הן ישלח איש את אשתו והא אוקמוה ובגין כך כלא אתמר וכהנא קיימא לאתקנא כלא ברזא דאדם ובהמה ⁵²¹² זכאה חולקיהון דצדיקא בעלמא

⁵²⁰⁰ מה ענין עבודה זרה שם, בשלמא כהן מטהר אלא ישראל במה, ואם תאמר במה שפירשנו שהצואה ייחוד נוחא ומאי קשיא ליה, יש לומר דמשמע ליה ייחוד המבטל עבודה זרה (אור יקר).

⁵²⁰¹ שאין יצר הרע שולט באדם אלא מתוך בטלה (אור יקר).

⁵²⁰² סוד המלכות מתקשטת וכבר פירשנו ענין עיטור בפרשת נח (אור יקר).

⁵²⁰³ סוד המלכות המזדככת בסוד העולה (אור יקר).

⁵²⁰⁴ בסוד התפארת רוח שני, לעילא בסוד הדעת רוח שלישי כדפירשנו לעיל, והיינו בסוד הייחוד העליון דקות כוונת הכהנים לויים וישראלים כדפירשנו לעיל, אמנם בסוד עביות הקרבן ומעשהו תננא ושמנונין (אור יקר).

⁵²⁰⁵ דהיינו לטהר המשכן, כי בדרת השכינה ממעלה למטה מאירה כל כחות חצונים מתבערים והם יורדים למטה אל מקומם, ולהם שלשה בחינות האחת אמצעית והיא מקום מעמדם בימות החול והיינו פתח היכל לבנת הספיר, ולא בפתח ממש אלא למטה מהיכלות והיינו לפתח חטאת רובץ, השנית למעלה בזמן שהם מפגלין הקדשים ועולין דרך מדורי ההיכלות לפי שיעור הפגם ותובעין שם תביעתם כדפירשנו בכמה דוכתי, השלישית היא מקומם בשבתות וימים טובים והיינו בנוקבא דתהומא רבא, והיינו עת ביאת השכינה בסוד הייחוד החצונים מתבערים ויורדים (ב)[ל]מטה למטה דהיינו בנוקבא דתהומא רבא, ובפגם המחשבה רעה היו פנימה בקדש ועתה ירדו למטה למטה (אור יקר).

⁵²⁰⁶ והיינו בשני בחינות העליה למעלה שאין קרבן משיג שם (אור יקר).

⁵²⁰⁷ שאין חלק מזה לבהמה (אור יקר).

⁵²⁰⁸ מעשה הקרבן כדפירשנו, וכבר פירשנו לעיל ענין את קרבני לחמי לאשי דאפילו מדרגות האשים נטהרים ונקרבים (אור יקר).

⁵²⁰⁹ שהיא המעברת הייחוד, צו וייחד להזדרז כדי להעבירה מן הקדש, והנה דקדק דקאמר "רוח מסאבא" בחצונית ובקדושה אמר אשה יראת ה' וכו' (אור יקר).

⁵²¹⁰ פי' צו שהיא ע"ז הכניעו אות ה' לאמר שהיא המלכות סלקו לה לעילא (מ"מ). נח ס ע"א (הערת הזהר).

⁵²¹¹ והיה לומר או רוח מסאבא ורוח קדשא או אשה זונה ואשה יראת ה', אלא כוון לומר לטהר המקדש אפילו מן הטומאה הדקה שהיא רוח, ולסלק השכינה אפילו הבחינה המתגלת למטה דהיינו אשה יראת ה' שהיא ממקום היראה שהיא עולה למעלה על ידי סילוק מיכאל וגבריאל כדפירשנו לעיל, ולזה לא אמר אשת חיל עטרת בעלה שזו בחינה דקה יותר אלא אשה יראת ה' והיינו בחינת השכינה מצד הדין שהיא הגולה עם ישראל בגלותו כאומרו הן ישלח איש את אשתו, והיא מסתקלת למעלה להיותה בראש אמיר והיינו לשון "אמירה כנודע" (אור יקר).

⁵²¹² פי' שע"י כוונת האדם התחתון מעלים המלכות למעלה וע"י הקרבת הבהמה מבררים הניצוצות מן הקליפה ואז נכנעת (מ"מ). רמז ע"ב (הערת הזהר).

זה "עליהם", אלו דרכי התורה. "יחיו", יתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא.	דין ובעלמא דאתי דאינון ידעי ארחי דאורייתא ואולי בה בארח קשוט עליהו כתיב (ישעיה לח טז) יהוה עליהם יחיו מאי עליהם (יחיו) אלין ארחי דאורייתא ⁵²¹³ יחיו יתקיימו בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
בא וראה, נאמר "זאת תורת העולה". אמר רבי חייא, פסוק זה בארנו אותו בצורה הזו, "זאת תורת" זו כנסת ישראל, "העולה" שהיא עולה ומתעטרת למעלה למעלה להתקשר כראוי עד המקום שנקרא קדש הקדשים.	תא חזי כתיב (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה אמר רבי חייא והאי קרא (העולה) אוקימנא ליה בהאי גוונא זאת תורת דא כנסת ישראל ⁵²¹⁴ העולה דאיהי סלקת ואתעטרת לעילא לעילא (ו) לאתקשרא כדקא יאות עד אתר דאקרי קדש הקדשים:
דבר אחר, "זאת תורת" זו כנסת ישראל, "העולה" זו מחשבה רעה שעולה על רצון האדם להסיטו מדרך האמת. "היא העולה" היא היא שעולה ומסיטה את האדם, וצריך לשרפה באש כדי לא לתת לה מקום לגדול.	דבר אחר זאת תורת דא כנסת ישראל ⁵²¹⁵ העולה היא ⁵²¹⁶ מחשבה רעה דאיהי סלקא על רעותא דבר נש לאסמא ליה מארחא דקשוט היא העולה היא היא דסלקא ואסטי ⁵²¹⁷ ליה לבר נש בעי לאוקדא ליה ⁵²¹⁸ בנורא בגין דלא אתיהיב לה דוכתא לאסגא ⁵²¹⁹ :
ולכן "על מוקדה על המזבח כל הלילה". מי הוא "הלילה", זו כנסת ישראל, שבאה לטהר את האדם מאותו הרצון. "על מוקדה", משום שנהר דינור הוא מקום לשרוף כל אותם שלא עומדים על מקומם, שהרי מכניסים אותם באותה אש שדולקת, ומעבירים את שלטונם מן העולם. ובכדי שלא ישלוט, צריך "על מוקדה על המזבח כל הלילה", ונכנעת ולא שולטת.	ובגין כך על מוקדה על המזבח כל הלילה מה ⁵²²⁰ לילה דא כנסת ישראל ⁵²²¹ דאתי ⁵²²² לדכאה ליה לבר נש מההוא רעותא על מוקדה בגין די נהר דינור איהו אתר לאוקדא לכל אינון דלא קיימי בקיומיהו ⁵²²³ דהא עאלין לון בההוא נורא דדליק ומעברי שלטנהון מעלמא ובגין דלא ישלוט אצטריך על מוקדה על המזבח כל הלילה ואתכפא ולא שלטא:
ועל כך, כשזה נכנע, עולה כנסת ישראל, שהיא רוח הקודש, שעולה ומתעטרת למעלה, שהרי עלייתה כשנכנע הכח האחר הזה ונפרד ממנה. ולכן צריכים בסוד הקרבן להפריד את הצד הזה מרוח הקודש ולתת לו	ועל דא כד אתכפא האי סלקא כנסת ישראל דאיהי רוח קדשא דסלקא ואתעטרא לעילא דהא סליקו דילה כד אתכפא האי ⁵²²⁴ חילא אחרא ואתפרשא מינה ובגין כך בעינן

⁵²¹³ פי' המצות שהם על האדם כתפלין וציצית וכדומה, ושיעור הכתוב אם ה' עליהם שהם המצות עליהם דישראל יחיו בעו"הז ובעו"הב (מ"מ).

⁵²¹⁴ פי' מלכות הנק' זאת תורת, עולה עד אימא הנק' ק"ק (מ"מ).

⁵²¹⁵ פירוש כנסת ישראל שהיא מלכות העלו אותה למעלה ומחשבה רעה שהיא הקליפה לאוקדה ליה בנורא כמ"ש הזהור (מ"מ).

⁵²¹⁶ דא (דפ"ו).

⁵²¹⁷ ואסטיאת (דפ"ו).

⁵²¹⁸ לה (דפ"ו).

⁵²¹⁹ (נ"א לאסטאה) (נוסף בדפ"ו).

⁵²²⁰ מאן (דפ"ו).

⁵²²¹ פי' שהמ' נקרא לילה ונק' ג"כ מזבח כי בחינות בחינות יש במ' ובהם הס"א נשרפת וזש"ה על מוקדה על וכו' (מ"מ).

⁵²²² (ס"א דאיהי זאת בגין) דאתיא (דפ"ו).

⁵²²³ לכל אותן המתחלפין בכל עת, והוא אותה השפע הנז' שהיא הארה מהקדושה שנתלכלכה בזוהמת הרע ע"י שירדה ונתלבשה בהם כרגע (דע"ה ח"ב סח ע"ג).

⁵²²⁴ והיינו כמ"ש שמצוה משה לישראל להעלות השכינה ולהשפיל הס"א (מ"מ).

חלק, כדי שרוח הקודש תתעלה למעלה.	ברזא דקרבנא ל[א]פרשא להאי סטרא מרוח קדשא ולמיהב לה חולקא ⁵²²⁵ בגין דרוח קדשא ומסתלקן (יסתלק) לעילא:
ובא וראה, בזמן שנבנה בית המקדש ונעשה, נכנע הצד האחר והסתלק מהעולם. וכשהסתלק מהעולם והוקם המשכן על ידי משה, אז הוקם למעלה ולמטה. זה שנאמר "ויקם משה את המשכן". מה זה "ויקם", אלא שהקים אותה להתעלות למעלה למעלה. ולכן "ויקם משה". מה שהיה נמוך, הוא הקימו, כמי שמקים את מי שנפל. כמו כן לעתיד לבא נאמר "אקים את סוכת דויד הנופלת".	ותא חזי בזמנא דאתבני בי מקדשא ואתעביד אתכפיא סטרא אחרא ואסתלק מעלמא וכד אסתלק מעלמא ⁵²²⁶ ואתקם משכנא על ידא דמשה כדין אתקם לעילא ותתא הדא הוא דכתיב (שמות מ יח) ויקם משה את המשכן מאי ויקם אלא דאוקים לה לאסתלקא לעילא לעילא ועל דא ויקם משה מאן דהוה מאיך אוקמיה כמאן דאוקים למאן דנפיל כגוונא דא לזמנא דאתי כתיב (עמוס ט יא) אקים את סוכת דוד הנופלת:
נאמר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". מה זה "ולא תוסיף קום", משמע שבזמן אחר קמה, אלא שבזמן אחר היא קמה, היא קמה מעצמה, ולא הקימה הקדוש ברוך הוא. שהרי בגלות מצרים הקדוש ברוך הוא הקים אותה ועשה כמה נסים כדי להקימה, ובגלות בבל הוא לא הקים אותה, משום שלא עשה להם נסים, שגרם החטא, אלא היא קמה. ועלו בני הגולה כאותם שלא היה להם פדות, ולא היתה תשוקתו של הקדוש ברוך הוא עליהם, משום שגרם אותו החטא, שהם נשים נכריות.	כתיב (שם ה ב) נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל מאי ולא תוסיף וקום משמע דהא זמנא אחרא קמת ⁵²²⁷ אלא בזמנא אחרא קמת היא קמת ומגרמה ⁵²²⁸ ולא אוקים לה קודשא בריך הוא דהא בגלותא דמצרים קודשא בריך הוא אוקים לה ועבד כמה נסין בגין לאקמא לה ובגלותא דבבל הוא [לה] (לא) אוקים לה [בגין דלא עביד לון נסין דיגרם חובה] אלא היא קמת וסליקו בני גולה כאינן דלא הוה לון פרוקא ולא הוה תיאובתא דקודשא בריך הוא עליהו בגין דגרם ההוא חובה דאינן נשים נכריות ⁵²²⁹ :
	רמ/א
ולכן לא הקים הקדוש ברוך הוא את כנסת ישראל ולא עשה להם נסים וגבורות באותו זמן כראוי. אבל לעתיד לבא, "לא	ועל דא קודשא בריך הוא ⁵²³⁰ לא אוקים ⁵²³¹ לה לכנסת ישראל > ולא עבדו

⁵²²⁵ מבואר בכמה וכמה מקומות בזה"ק, כי מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וז"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהרח"ו רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] וכו' כל הקרבנות כולם הנה הם באמת רק להשם הויה ב"ה לו לבד, אלא שהוא ית"ש נותן חלק מכל קרבן לכל צבא השמים כולם, כי כולם הם יסודן מהד' חיות שבמרכבה המושפעים מהד' אותיות דהשם הויה ב"ה. וכל בהמה ועוף שרשם הוא השור והנשר שבמרכבה, וכאשר הם נקרבים להשם הויה ב"ה, הנה נתעורר עי"ז שיתגלה אורו ושפעו ית"ש על הד' חיות שבמרכבה, ומקבלים משם כל צבא השמים כולן כל א' מיסודו, וכן ניתן להסטרא אחרא חלקה ג"כ ומסתפקי כלא כחדא לעילא ותתא, וכמ"ש בפ' פקודי (רלח ורלט וכן שם רסח ורסט) (דע"ה ח"ב קנו ע"ב) הקב"ה נותן חלק להחיצונים ג"כ וכו', כי ע"י שמתתקן ע"י כל קרבן תיקונים רבים וגדולים למעלה ולמטה ומתכפייא ומתדחייא הסטרא אחרא הרבה מאד וכנז', הנה כדי שלא יסובב עי"ז קטרוג וצעקה מהחיצונים (דע"ה ח"ב קנו ע"ד).

⁵²²⁶ מ"ותא חזי" עד כאן מוסגר בדפ"ק.

⁵²²⁷ משמע דהא זמנא אחרא קמת (מוסגר בדפ"ק).

⁵²²⁸ ויקרא ו ע"א וע"ב (לש"ו).

⁵²²⁹ כדכתיב בספר עזרא על מעל הגולה וכו' (אור יקר).

⁵²³⁰ ת"ת (אור יקר).

⁵²³¹ לה לא ירד אורו אליה להקימה, ולזה סוד נסין וגבורן שהם מאת יהו"ה כדפירשו וכו' לא נעשו להם שהיא קמה מעצמה וכל דבריה על צד הטבע דהיינו שם אלהים לא על ידי נס וגבורה, אל פגם העון הגורע הייחוד, בפרשת בלק בההוא עובדי דינוקי האריכו דרוש זה (אור יקר).

(ולמעבד) לה נסין וגבוראן בההוא זמנא כדקא יאות ואבל לזמנא דאתי (ובג"כ) ולא תוסיף קום (עמוס ה ב) כתיב לא תוסיף⁵²³² קום ומגרמה אלא קודשא (דייקא וקודשא) בריך הוא יוקים לה⁵²³³ דכתיב (שם ט יא) אקים את סכת דוד הנופלת וכתיב (ירמיה ל ט) ואת דוד מלכם אשר אקים להם ובגין כך כתיב הכא ויקם משה את המשכן⁵²³⁴ (שמות מ יח):	תוסיף קום" כתוב. לא תוסיף קום מעצמה, אלא הקדוש ברוך הוא יקים אותה, שנאמר "אקים את סוכת דוד הנופלת", ונאמר "ואת דוד מלכם אשר אקים להם". ולכן נאמר כאן, "ויקים משה את המשכן".
ויקים משה וגו' תא חזי כד אוקים ליה משה למשכנא אתקם משכנא אחרא⁵²³⁵ עמיה ומשכנא עלאה⁵²³⁶ אוקיר⁵²³⁷ וסעיד כלא בגין דמשכנא עלאה⁵²³⁸ סתים וגניז איהו⁵²³⁹ לעילא⁵²⁴⁰ לעילא⁵²⁴¹ ומשכנא אחרא⁵²⁴² אתקם על משכנא דלתתא⁵²⁴³ וקיימא עליה וס"א עמיה ומשכנא עלאה ההוא דסתים וגניז לעילא לעילא אוקים וסעיד כלא⁵²⁴⁴ ומשכנא אחרא ההוא אתקם על ידא דמשכנא דלתתא קיימא עליה בחילא דההוא משכנא עלאה על כלא וכמה דאתקם (וכד אתקם) משכנא דלתתא על ידא דמשה אוקי הכי לעילא [על ידא דההוא דרגא	"ויקים משה וגו'". בא וראה, כשמשה הקים את המשכן, הוקם משכן אחר עמו, והמשכן העליון הקים (כיבד) וסעד הכל, משום שהמשכן העליון נסתר וגנוז הוא למעלה למעלה, ומשכן אחר הוקם על המשכן למטה ועומד עליו (עמו). והמשכן העליון ההוא שנסתר וגנוז למעלה למעלה, הקים וסעד הכל. והמשכן האחר ההוא הוקם על ידי המשכן שלמטה עומד עליו) בכחו של אותו משכן העליון על הכל. וכמו שהוקם המשכן שלמטה על יד משה, אף כך למעלה על ידי אותו שבנה משה (דרגה של משה). מנין לנו. שנאמר "ויקים משה את המשכן". את דווקא, להראות ששני המשכנות נתקנו (הוקמו) בסוד של משה.

⁵²³² דהוה ליה למימר לא יוסיף דהא קודש אברין הוא אוקים לה בגלות מצרים מאי לא תוסיף בת' של נקבה ודאי (אור יקר).

⁵²³³ כדי שתהיה גאולתם שלימה, ולא עוד אלא שהיא לא תרצה לקום דכתיב קומי אורי כי בא אורך ואינה רוצה עד שהוא נשבע לה שלא להגלותה עוד, אלא יתבטל פגם אדם הראשון ושוב לא יוסיפו לחטא ולא יגלו עוד בנים, והיינו כימי צאתך מארץ מצרים אראהו נפלאות דהיינו על ידי גואל לא מעצמן, והיינו "אקים" דברי התפארת ולא אמר תקום סוכת דוד הנופלת, או דוד מלכם אשר יקום להם אלא "אקים" שאז היא קימה כראוי מלמעלה שהיא מבטלת החצונים, וכשהיא כמה מלמטה מעצמה אין חצונים מתבטלים, והיינו סוד הצלם שהתחיל נבוכד נאצר כאומרו אנת הוא רישא די דהב, ונכנס במדי ופרס חדוהי ודרעוהי די כסף, ואלו זכו היה ראוי שהצלם ינע כענין יציאת מצרים שעשה בהם שפטים ולא זכו אלא כמה מאליהם והצלם על תוקפו עומד והוא מתנהג עד היום הזה שאנו באצבעותיו, מנהון די פרזל ומנהון די פחר עד דאתגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא מפני שיהיה גאולתה על ידי התפארת שהוא המבטל כח החצונים (אור יקר).

⁵²³⁴ דהיינו משה למטה ולמעלה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵²³⁵ היא השכינה ומדרגותיה שהכל נכלל במשכן (אור יקר). פי' מלכות (מ"מ).

⁵²³⁶ שהוא התפארת כלל שש קצוות שהבינה משכן שוכנת בהם, שהם שני משכנות משכן תתאה מלכות ומתפשטת בכל המדרגות, משכן עילאה בינה ומתפשטת בכל המדרגות עד המלכות (אור יקר). פי' בינה (מ"מ).

⁵²³⁷ אוקים (דפ"ו).

⁵²³⁸ שהם שש קצוות (אור יקר).

⁵²³⁹ שהוא סוד שם יה"ה הנעלם וגניז לעילא שמתעלם בסוד הדעת בבינה וחכמה עד הכתר דהיינו גניז בבינה (אור יקר).

⁵²⁴⁰ בחכמה (אור יקר).

⁵²⁴¹ בכתר, ולכן מיסוד ולמעלה עד הנקודה העליונה יתייחס בשם משכן אחד (אור יקר).

⁵²⁴² שהיא מלכות כל מה שממנה ולמטה דר בתחתונים דהיינו שם אדנ"י הנגלה (אור יקר).

⁵²⁴³ ולזה יוכלל הכל במשכן, ואם תאמר כיון שהעליון נעלם מה טעם לייחס בו שם משכן (אור יקר).

⁵²⁴⁴ המלכות וכל אשר למטה ממנה עד זה המשכן הגשמי, והטעם שמחלק לשתי משכנות ולא קא מפרש כל ספירה וספירה משכן אחד ויהיו משכנות הרבה זה למעלה מזה (אור יקר).

דמשה] וע"י דההוא דבנה משהו מנלן דכתיב ויקם משה את המשכן את דייקא לאתחזאה דתרי משכנין ברזא דמשה אתקנו ונ"א אתקמו:	
אמר רבי יוסי וכי ויקם משה והא כלא עד לא אתתקן וקימהו (וקיימא) לאו איהו⁵²⁴⁵ אלא כד אשתלים כלא ועאל שייפא בשייפיה מאי ויקם אמר רבי יצחק בתלת סטרין אוקים משה ית משכנא מה כתיב ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו בהני תלת סטרי אוקים משה ית משכנא⁵²⁴⁶ ובהני תלת סטרי אסתלק משכנא ואתכפיא סטרא אחרא ועל דא כד אוקים משה להאי סטרא אתכפיא סטרא אחרא בגין כך משה אוקים ליה ולא אחרא:	אמר רבי יוסי, וכי "ויקם משה". הרי הכל טרם נתקן, וקימה אינה אלא כשהכל נשלם ונכנס איבר באיברו, מה זה "ויקם". אמר רבי יצחק, בשלשה צדדים הקים משה את המשכן, מה נאמר "ויקם משה את המשכן", "ויתן את אדניו", "וישם את קרשיו". בשלשת הצדדים הללו הקים משה את המשכן, ובשלשת הצדדים הללו התעלה המשכן ונכנע הצד האחר. ולכך, כשמשם הקים את הצד הזה, נכנע הצד האחר, לכן משה הקימו ולא אחר.
תא חזי כתיב (שמות מ יח) ויתן את אדניו בההיא שעתא אזדעזע סמא"ל מאתריה וארבעין רתיכין דעמיה וערק ארבע מאה פרסי גו וטסירו (טהירו) דנוקבא דעפרא אעיל משה אינון סמכין ואתקיף סטרא דא כדין אינון סמכין דסטרא אחרא נפלו ואתרפו:	בא וראה, נאמר "ויתן את אדניו". באותה שעה הזדעזע סמא"ל ממקומו, וארבעים מרכבות שעמו, וברח ארבע מאות פרסאות לתוך סתר נקב העפר. הכניס משה אותם האדנים, והתחזק הצד הזה, ואז אותם האדנים של הצד האחר נפלו והתרפו.
פתח ואמר (עמוס ט יא) ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת וגו' מאי ביום ההוא ביומא דקודשא בריך הוא יעביד דינא בעלמא ויפקוד על חייבי עלמא וכעובדיהון (בעובדיהון) דהא לית קימה לכנסת ישראל מעפרא בעוד דאינון חייבין דישראל יקומון בעלמא מה כתיב לעילא (שם י) בחרב ימותו כל חטאי עמי האומרים לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה מה כתיב בתריה ביום ההוא אקים את סכת דוד הנפלת וגו':	פתח ואמר, "ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת וגו'". מה זה "ביום ההוא", ביום שהקדוש ברוך הוא יעשה דין בעולם ויפקוד על רשעי העולם כמעשיהם. שהרי אין קימה לכנסת ישראל מן העפר בעוד שאותם רשעי ישראל יעמדו בעולם. מה נאמר למעלה, "בחרב ימותו כל חטאי עמי האומרים לא תגיש ותקדים בעדינו הרעה", מה נאמר אחריו, "ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת וגו'".
האי קרא אית לאסתכלא ביה את פרציהן את פרצה⁵²⁴⁷ מבעי ליה [והריסותיו	בפסוק הזה יש להתבונן. "את פרציהן" את פְּרָצָה היה צריך להיות. "והריסותיו", והריסותיה היה צריך להיות. אלא "וגדרתי

⁵²⁴⁵ פי' שהקיום לא שייך עד שיתן את קדשיו ואדניו וכו', וא"כ ויקם משה את המשכן הו"ל לל בסוף הענין ולא בתחלה (מ"מ).

⁵²⁴⁶ פי' בפרשת ויקרא כתב הר"ח ז"ל הוקם המשכן הוא פרצוף הנוקבא שנבנה ונתקן על"ל, וא"כ ויקם משה את המשכן היא בחינת אחת שנתקן פרצופה ונבנה, ויתן את אדניו היא בחינה שנית שתיקן נה"י דידה שנק' סמכין שבאים בסוד תוספת ובכח זה יתרפו סמכין דס"מ כמ"ש הזוהר לקמן, וישם את קרשיו היא בחי' שלישית שאמר שתקן הפנימיות של המלכות תיקן החיצוניות שהקרשים הם השרפים כמ"ש לעיל בזוהר והם חיצוניו' ההיכל וז"ש הזוהר ובהני תלת סטרי אסתלק משכנא ושיעור הכתוב ויקם משה את המשכן שהוא פרצוף הנוקבא, ומפרש במה היתה הקמתו ואמר ויתן את אדניו וישם את קרשיו בכח ג' אלה נתקן (מ"מ).

⁵²⁴⁷ פי' שהכתוב מדבר על ירושלים וא"כ וגדותי את פרצה מב"ל (מ"מ), הצד"י בקמץ ומפיק ה' (הערת הזהר).

והריסותיה מבעי ליה] אלא וגדרתי את פרציהן ממאן מאינן חייבין⁵²⁴⁸ דכתיב בחרב ימותו כל חטאי עמי דהא כדן יתעביד פרצן בישראל ועל דא וגדרתי את פרציהן והריסותיו אקים והריסותיו דמאן הריסותיו דסוכת דוד⁵²⁴⁹ (ממאן מדוד⁵²⁴⁹) בגין דכד אתקף מלכו [חייבא] בעלמא כדן האי מלכו קדישא אתרפי וסוכת דוד⁵²⁵⁰ (ו)אסתיר בנינא דיליה ועל דא והריסותיו אקים:	את פרציהן, ממי, מאותם הרשעים, שנאמר "בחרב ימותו כל חטאי עמי", שהרי אז יעשו פרצות בישראל. ועל זה, "וגדרתי את פרציהן". "והריסותיו אקים", "והריסותיו" של מי, הריסותיו של סוכת דוד. (ממי. מדוד) משום שכשמתחזקת מלכות הרשעה בעולם, אז נרפית המלכות הקדושה הזו, וסוכת דוד נסתר הבגין שלה, ועל כן והריסותיו אקים.
דהא תנינן כל זמנא דהאי אתקף האי אתרפי דא מליא ודא חרבה ובגין כך עד ההוא יומא מלכו [חייבא] יתקף בההוא יומא יתקף ויוקים לה קודשא בריך הוא להאי מלכו קדישא ועל דא והריסותיו אקים ובניתיה כימי עולם מאי ובניתיה כימי עולם היינו דכתיב (ישעיה ל כו) והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'⁵²⁵⁰:	שהרי שנינו, כל זמן שזה מתחזק זה מתרפה, זה מלא וזה חרב. ומפני כן עד היום ההוא מלכות הרשעה מתחזקת. "ביום ההוא" יתחזק ויקים אותה הקדוש ברוך הוא לזו המלכות הקדושה, ועל זה "והריסותיו אקים ובניתיה כימי עולם". מה זה "ובניתיה כימי עולם", היינו שנאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'".
ויקם משה את המשכן במאי אוקים ליה דכתיב ויתן את אדניו ויהב אינן סמכין דתחותיה לקיימא עליהו ולאסחרא בהו אינן צירין דפתחין בגין דאינן סמכין דתחותיהו אינן קיומא לאסחרא אמאי ויתן⁵²⁵¹ אתקף ואתקין לון בתוקפוי בההוא שעתא אעדיו אינן סמכין אחרנין דסמרא אחרא:	"ויקם משה את המשכן". במה הקים אותו. שנאמר "ויתן את אדניו", ונתן אותם האדנים שתחתיו להקים עליהם ולסובב בהם אותם הצירים של פתחים, משום שאותם האדנים שתחתיהם הם הקיום להקיפם. למה "ויתן", חיזק והתקין אותם בכחו. באותה שעה הוסרו אותם התומכים האחרים של הצד האחר.
ותא חזי (וכגוונא דא) כתיב (תהלים קלז ז) זכור יהוה לבני אדום את יום ירושלם האומרים ערו עד היסוד בה ועל דא⁵²⁵² זמין קודשא בריך הוא למבני יסודי ירושלם מיסודין אחרנין דישלטון על כלא ומאן אינן ספירין⁵²⁵³ דכתיב (ישעיה נד יא) ויסדתך בספירים דאלין אינן יסודין וסמכין תקיפין ועלאין דלית להו⁵²⁵⁴ חלישו כקדמאי:	בא וראה, נאמר "זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו עד היסוד בה". ועל כן עתיד הקדוש ברוך הוא לבנות את יסודותיה של ירושלים מיסודות אחרים שישלטו על הכל. ומי הם, ספירים, שנאמר "ויסדתך בספירים", שאלו הם היסודות והאדנים החזקים והעליונים שאין בהם חולשה כראשונים.
רמ/ב	

⁵²⁴⁸ פי' ע"י מי יהיה גדר פרצה, ותירץ דהיינו אחר שימותו והרשעים שבהם אזי יהיו נגדרים פרצות הם שאין שום משטין יכול ליגע בהם (מ"מ).

⁵²⁴⁹ פי' ע"י מי והריסותיו של ישראל אקים מסכת דוד שהיא מלכות (מ"מ).
⁵²⁵⁰ פירוש וכן פסוק ובניתיה כימי עולם ר"ל ובניתיה למ' עד שתהיה כימי עולם שהוא זעיר (מ"מ).

⁵²⁵¹ פי' הו"ל וישם את אדניו כמו וישם קרסיו, ותירץ בעל כרחו דס"מ, וכמ"ש באחורי הדף (מ"מ).

⁵²⁵² "ועל דא" מוסגר בדפ"ק.
⁵²⁵³ א"ו אודעת הנקרא ספר וספור ומשם יהיו נתקנים נה"י דמלכות כדי שיהיו נדחים החיצונים (מ"מ).

⁵²⁵⁴ להון (דפ"ו).

693

למה, כי האבנים הראשונות מאותם היסודות, יכלו שאר העמים לשלוט עליהם. למה, משום שאין בהם אור עליון כראוי. אבל אלה יהיו מאירים מתוך האור העליון ומשוקעות בתוך התהומות, שלא יכולים לשלוט עליהם. ואלו הם הספירים שיאירו למעלה ולמטה, (ואם תאמר) משום שבאותו זמן יתוסף אור עליון למעלה ולמטה.	מאי טעמא בגין דאבנין קדמאין מאינן יסודי יכילו שאר עמין למשלט עליהו מאי טעמא בגין דלית בהו נהירו עלאה כדקא יאות אבל אלין יהון נהירין מגו נהירו עלאה ומשקעאן גו תהומי דלא יכלין ⁵²⁵⁵ לשלמא עליהו ואלין אינן ספירין דינהרון לעילא ותתא ואי תימא ⁵²⁵⁶ בגין דבהווא זמנא ויתוסף (אתוסף) נהירו עלאה לעילא ותתא:
ואם תאמר שאותם יסודות ראשונים יתבטלו, הרי נאמר "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך". "מרביץ" לתקן השבור. מה זה "בפוך", כמו שנאמר "ותשם בפוך עיניה". יש אבנים שנקראות פוך. מה הטעם של זה, אמר רבי אלעזר, סוד הוא, וסוד זה ניתן לדעת לקוצרי השדה.	[ואי תימא] אינן יסודי קדמאי יתבטלון הא כתיב (ישעיה נד יא) הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך מרביץ לאתקנא תבירא מאי בפוך כמה דאת אמר (מ"ב ט ל) ותשם בפוך עיניה אבנים אית דאקרון פוך מאי טעמא האי אמר רבי אלעזר רזא איהו ⁵²⁵⁷ ורזא דא למחצדי חקלא ⁵²⁵⁸ אתיהיב למנדע ⁵²⁵⁹ :
בא וראה, אותן אבנים של יסודות ציון וירושלים, חס ושלוש ששלטו עליהם שאר	תא חזי אינן אבנין דיסודי ציון וירושלים ⁵²⁶⁰ חס ושלוש דשליטו עליהו שאר

⁵²⁵⁵ יכלי (דפ"ו).

⁵²⁵⁶ ואי תימא מוסגר בדפ"ו.

⁵²⁵⁷ רמז בכאן סוד גדול בהקדים הקדמה ידועה בכ"מ בזהר ובפרט בפ' בשלח שבגלות נאמר הצדיק אבד שאז הוא בסוד אבר מת ונכלל בת"ת גוף וברית ולע"ל אז יהיה בסוד אבר חי בסוד משיכו דג' טיפין דמוחא ג' יודין דיתארכו ויהיו בבחי' ג' ויון שהם סוד ג' חצנים של קשת יהונתן כמ"ש במקום אחר ולכן תחייית המתים יהיה בסוף אלף הששי בגילוי העטרה וע"ז נאמר כל הנותר בציון כו' כל הכתוב לחיים בירושלים וידוע כי ציון הוא יסוד דנוקבא שבגלות היא בסוד בתולה ואיש לא ידעה שאז תרעין סתימין ושם הוא סוד שם ב"ן המעלה מ"ן לברר הניצוצות בסוד אבן שתיה (ברית יצחק נט ע"ב).

⁵²⁵⁸ הצדיקים נקראים מחצדי חלקא כי הם כורתים שדה העליונה חקל תפוחין קדישין ומעבירים הקלי אשר הם נאחזים בחיצוניות יסוד ומלכות דנוקבא בסוד השערות ששם והם המונעים הזווג בסוד נימא קשרה לו (אמנון שנאה גדולה מאוד מאי טעמא אמר רבי יצחק נימא נקשרה לו ועשאתו כרות שפכה – סנהדרין כא ע"א) וע"ז אמרו בזהר פ' ויחי עד לא גליא למטרוניתא כו' ונתבאר בזה סוד גדול במקום אחר אבל בפנימיות יסוד דנוקבא אין להם אחיזה כלל בסוד סגור חותם צר וע"ז נאמר בדברי קדשו של יחקאל הנביא כה אמר ה' שער החצר הפנימית הפונה קדים יהי סגור כל ו' ימי המעשה וביום השבת יפתח כו' והוא מדבר כאן בפנימיות יסוד הנוק' שנק' שער החצר הפנימית ושם הוא שם ב"ן דילה מסט' דדכורא רוחא דשדי בגווה וז"ש הפונה קדים ובגלות יסודה סתום כל ימות החול דההוא גננא לא עאל בגינת' ולכן הוא סתום בתולה ואיש לא ידעה ורק ביום השבת יפתח שאז יש זווג אפי' בזמן הגלות. וע"ז אמר כאן "רזא איהו". כידוע שכל רזא הוא יסוד של הפרצוף ונת' טעמו של דבר במקום אחר ומדבר כאן ביסוד דז"א ויסוד דנוק' (ברית יצחק).

⁵²⁵⁹ להם מסור יסודות הנ"ל לעשות זווג ולגרש החיצונים ע"י מעשיהם הטובים וע"י יחודים שעושים והם צדיקים העוסקים ברזין דאורייתא שע"כ ממשיכי' לה הארה מבעלה מחד כרוב דאסתקל כמ"ש רשב"י בריש האדרא עד אימת ניתב בקיימא דחד סמכא שהוא חד כרוב דאשתאר בהדה וצריך למשוך לה הארה מחד כרוב דאסתליק ועושים לה סמך בגלותא ע"י ירידת המוחין שהם נקראים רזין דאורייתא כמס"כ במקום אחר באריכות. וז"ש כאן "דאטייהב לון למנדע". להוריד אור הדעת בסוד והאדם כו' (ברית יצחק).

⁵²⁶⁰ ידוע כי האותיות הם נקראים אבנים כמ"ש בס"י ב' אבנים בונות ב' בתים כו' ונק' כן כמו שע"י אבנים בוני' הבנין כמו כן ע"י האותיות מתבנה כל צורת פרצוף העובר וכל העולמות נתבנו ע"י כ"ב אתון וידוע כי ביסוד דנוק' הם ב' צירים וב' דלתות שכל ציר ודלת הוא בחי' כ"ב אתון

כזה , והם בב' צירים וב' דלתות הם צורת מ"ס סתומה ואלו ה"ג מנצפ"ך נחתמים ביסודם ואח"כ במלכות שבה והם סוד ב' חותמות ציון וירושלים כמבואר בכוונות נעילה ובכוונות הושענא רבה וידוע כי ה' אותיות מנצפ"ך הם ה' מוצאות הפה וכוללים כל הכ"ב אתון והם נקראים אבני

עמין ולא אוקדו לון⁵²⁶¹ ולא אתוקדון אלא כלהו אתגניזו וגניז לון קודשא בריך הוא וכל אינון יסודי ביתא קדישא⁵²⁶² כלהו אתגניזו ולא אתאבידו מניהו אפילו חד⁵²⁶³ וכד יהדר קודשא בריך הוא ויוקים לה לירושלם על אתריה אינון ויסודי אבנין קדמאי יהדרון לאתריהו ולא ישלומ⁵²⁶⁴ בהו עינא אחרא [נ"א בישא] בר בזמנא דיכחול בר נש עינוי בההוא פוכא וימלי עיניה מניה וכדין יחמי כל אבנין וכל יסודי ירושלם מתקנן על אתריהו דלא שליטו בהו שאר עמין וכל אינון אבנין יקרין אחרנין וכל אינון בנייני אבנין כלהו קיימי על קיומייהו:	העמים, ולא שרפו אותם ולא נשרפו, אלא כולם נגנזו, והקדוש ברוך הוא גנז אותם, וכל אותם יסודות הבית הקדוש נגנזו, ולא אבד מהם אפילו אחד. וכשיחזר הקדוש ברוך הוא ויקים את ירושלים על מקומה, אותם היסודות של האבנים הראשונות יחזרו למקומם ולא תשלוט בהם עין אחרת (רעה), חוץ מזמן שאדם יכחל את עינו באותו הפוך וימלא את עינו ממנו, ואז יראה את כל האבנים והיסודות של ירושלים מתוקנים על מקומם, שלא שלטו בהם שאר העמים. וכל אותן אבנים יקרות האחרות, וכל אותם בנייני האבנים, כולם עומדים על מקומם.
וכדין (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון מאי בשוב יהו"ה אלא כד שליטו עלה שאר עמין קודשא בריך הוא סליק לה לעילא ובההוא זמנא איהו יהדר לה לאתרה דכתיב בשוב יהו"ה (את שבת) ציון בשוב יהו"ה ודאי:	ואז, "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון". מה זה "בשוב ה'", אלא כששלטו עליה שאר העמים, הקדוש ברוך הוא העלה אותה למעלה, ובאותו הזמן הוא יחזירנה למקומה, שנאמר "בשוב ה' ציון", בשוב ה' ודאי.
ותא חזי כל מאן דאסתים מן עינא ולא אתיהיב רשו לשלטאה ביה עינא לא יכלין	ובא וראה, כל מה שנסתר מן העין ולא נתנה לעין רשות לשלוט בו, לא תוכל לשלוט בו העין, חוץ מכחילת העין בדברים ידועים.

ציון וירושלים שציון הוא יסוד דנוק' וירושלים הוא סוד מלכות דנוקבא כידוע והם סוד חומת ציון וירושלים חומ"ת חותם וכל חומה הוא מאבנים והם כ"ב אתון הנ"ל. אלו אבני ציון וירושלים ח"ו דשליטו בהון שאר עמין. שאין להם יניקה מפנימיות יסוד ומלכות דנוקבא רק מחיצוניות מן השערות כמש"ל (ברית יצחק).

⁵²⁶¹ שכל אש הוא סיגי הגבורות ולכן נקרא הוא ית' אש אוכלה אש שכל הקליפות הם נכרתים בשורשם כידוע ע"י הבינה ששם הם הדינים נקיים מכל סיגים ושם הוא סוד שם ס"ג והם יי"א עיקרו של שם זה והם נכללים מ' הם ג' א"ש והוא ג"כ סוד מילוי אלהים ביודין שהוא סוד התבסמות הדינים ע"י י' חכמה שהם החסדים וז"ש אש שעל ממזבח שאש עליון הוא מבינה והוא דאכיל כל קרבנין שכל הבירורים עולים לבינה כידוע ואש של מטה הוא סוד בירורים העולים מן הקלי' שהם סיגי הגבורות ולכן מצוה להביא מן ההדיוט ואש של מטה הוא מתבסס ע"י אש של מעלה וז"ש ולא אוקדו לון שלא עלתה תגבורת הסט"א בפני' יסוד דנוק'. ואמר עוד ולא אתוקדון. ע"י אש של מעלה שלא נתגברו הדינים של מעלה להתבטל בנין הנוק' מכל וכל ח"ו כמ"ש על חומת ירושלים הפקדתי שומרי' כל היום וכל הלילה וכו' והם גדולי הצדיקים המעמיד' בניינה ועבדין לה סמך בגו גלותא והוא ע"י עסק התורה ביום ולילה והם ההמשיכי' לה קצת הארה מבעלה דאסתלק בחד כרוב כמש"ל וע"ז אמר המזכירי' את ה' כו' שמורידים אור מבחי' דוכרא וע"ז אמר ולא תוקדן שתמיד מכבים אש הגבורות שביסודה ע"י מים דדכורא שהם החסדים והוא ע"י עסק התורה שנמשלת למים (ברית יצחק).

⁵²⁶² הם כ"ב אתון וה"ג הפנימיות של יסוד נוק' שנק' ביתא כידוע בסוד ביתו זו אשתו והם ג"כ אתגניזו שלא להנות בהם האויבים בשעה שישראל בגלות ואין להם יניקה אלא מחיצוניות של ציון וירושלים ואז לע"ל כאשר יוגמר הבירור ורוח הטומאה יעביר מן הארץ אז יהיה זוג תמידי בז'נ ואז יתהדר יסוד דכורא לאתרי' ויסוד דנוק' יתפתח בסוד מ' סתימה של למרבה המסרה שיתפתח. וז"ס גדול בדברי רז"ל ע"פ והיה ביום ההוא תקראי לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי ואמרו רז"ל ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה וכו' (ברית יצחק).

⁵²⁶³ זה סוד גדול במ"ש שכל תיקון הגבורות הוא ע"י החסדים דיסוד דכורא ולכן כמו שיש כ"ב אתון ביסוד דנוק' כמו כן יש כ"ב אתון ביסוד של דכורא שבהם אתבני פרצוף העובר ונגד ה' אותיות מנצפ"ך שהם ה"ג יש ה' חסדים ביסוד דכורא והם נק' ג"כ אבני ציון וירושלים יסוד ועטרת היסוד וכולם אתגניזו למעלה בת"ת בסוד הצדיק אבד כמש"ל (ברית יצחק).

⁵²⁶⁴ ישליט (דפ"ו).

למשלם ביה עינא בר בכחלא דעינא במלין ידיעאן ובגין כך הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ותא חזי כל אלן אבנין יתקיימון באתרייהו ולהו יסודין כקדמיתא ויסודי ספירין אחרנין⁵²⁶⁵ יתקיימו⁵²⁶⁶ באתר אחרא סחרנא לפותיא ולארכא הדא הוא דכתיב (שם יא) ויסדתיך בספירים:	ולכן, "הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך". ובא וראה, כל האבנים הללו יעמדו במקומן והיו יסודות כבראשונה, ויסודות של ספירים אחרים יעמדו במקום אחר סביב, לרוחב ולאורך, זהו שנאמר "ויסדתיך בספירים".
בזמנא דיוקים קודשא בריך הוא לביתיה בההוא זמנא מה כתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח בלע כדאמרין (איכה ב ב) בלע יהו"ה ולא חמל ההוא כוס דשתה האי ישתה האי:	בזמן שיקים הקדוש ברוך הוא את ביתו, באותו זמן מה נאמר, "בלע המות לנצח". "בלע", כמו שאמרנו "בלע ה' ולא חמל". אותה כוס ששתה זה, ישתה זה.
ואי תימא ההוא בלע איהו לזמן ידיעא וקציב כישראל לאו הכי כתיב לנצח מאי לנצח לדרי דרין ולא כישראל ולא כההוא זמנא דאוקים משה ית משכנא אלא ולנצח לעלמין:	ואם תאמר, אותו בלע הוא לזמן ידוע וקצוב כמו ישראל, לא כך, כתוב לנצח. מה זה לנצח, לדורי דורות, ולא כמו ישראל, ולא כאותו הזמן שהקים משה את המשכן, אלא לנצח, לעולמים.
וכדין קודשא בריך הוא יוקים לה לכנסת ישראל ואיהו יוקים סמכין וסכין וכל אינון תקרי ביתא בתקוניו (ס"א בתקיפו) לעלם ולעלמי עלמא וכתיב (ישעיה נד ב) הרחיבי מקום אהלך וגו' בגין דיתבלע סטרא אחרא ולא יקום לעלמין וכדין (שם כה ח) וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהו"ה דבר:	ואז הקדוש ברוך הוא יקים את כנסת ישראל, והוא יקים אדנים ויטירות, וכל אותן תקרות הבית בתקוניו (בחזק), לעולם ולעולמי עולמים. ונאמר "הרחיבי מקום אהלך וגו'", משום שיבלע הצד האחר ולא יקום לעולמים. ואז "וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר".
ויקם משה את המשכן בההוא זמנא דאלין סמכין אתקמו ואתייהבו באתרייהו ההוא זמנא אתרפו ואתעברו מאתרייהו סמכין מאתר⁵²⁶⁷ סטרא אחרא ועל דא ויתן את אדניו (שמות כ יח):	"ויקם משה את המשכן", באותו הזמן שהאדנים הללו הוקמו ונתנו במקומם, באותו הזמן התרפו והועברו ממקומם האדנים מהמקום של הצד האחר, ועל זה "ויתן את אדניו".
מאי ויתן אלא אוליפנא דחמא משה לקמיה לסמא"ל חייבא דהוה אזיל לגביה לקטרגא ליה וכדין אתקיף ביה משה וקשיר ליה קמיה ואוקים ליה [למשכנא לסמכו דכתיב] (ויהב לסמכו וכתוב) ויתן את אדניו ויתן בתקיפו דלא יכיל בר נש אחרא לשלמא עליה ולמיהב סמכין באתרייהו כמשה דהא בתקיפו רב אוקים ליה משה:	מה זה "ויתן", אלא למדנו שראה משה לפניו את סמא"ל הרשע, שהיה הולך אליו לקטרג עליו, ואז החזיק בו משה וקשר אותו לפניו, והקים את המשכן לאדניו, שנאמר "ויתן את אדניו". "ויתן", בכח, שלא יוכל אדם אחר לשלוט עליו ולתת אדנים במקומם כמשה, שהרי בחזק רב הקים אותו משה.
בההוא יומא דאתקם משכנא כד שארי משה לאקמא ליה בחד בניסן הוה ובההוא	באותו יום שהוקם המשכן, כשהתחיל משה להקים אותו, זה היה באחד בניסן, ובאותו זמן החזק של הצד האחר היה

⁵²⁶⁵ מוסגר בדפ"ק.

⁵²⁶⁶ יתקיימו (דפ"ו).

⁵²⁶⁷ באתר (דפ"ו).

696

בעולם, שהרי בימי ניסן, ראש השור הוא בסל, שנינו. ובניסן התחיל משה וראה את סמא"ל הולך סביבו לערבב אותו, והתגבר עליו משה, ואז, "ויתן את אדניו", הוא התחיל ונתן למטה, והתחיל מי שהתחיל ונתן למעלה זה כנגד זה.	זמנא תקיפו דספרא אחרא הוה בעלמא דהא ביומי דניסן ריש תורא בדיקולא⁵²⁶⁸ תנינן ובניסן שארי משה וחמא ליה לסמא"ל אויל סחרניה לערבבא ליה ואתגבר עליה משה וכדין ויתן את אדניו שארי הוא ויהב לתתא ושארי מאן דשארי ויהב לעילא דא לקבל דא:
וביום שהוקם המשכן הזה למטה, הוקם משכן אחר קדוש למעלה, והמשכן העליון הטמון והגנוז הוציא אורות לכל צד והוארו העולמות.	רמא/א
רבי יוסי שאל את רבי שמעון. אמר לו, שלשה משכנות ראינו במקרא, שנאמר "וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בוקר". הרי שלשה משכנות כאן. ולמה משכן ולא בית, שהרי בית צריך ולא משכן.	וביומא⁵²⁶⁹ דאתקם האי ומשכנא לתתא אתקם משכנא (אתקם) אחרא⁵²⁷⁰ קדישא לעילא⁵²⁷¹ ומשכנא עלאה⁵²⁷² טמיר וגניז אפיק נהורין לכל סטר ואתנהרון עלמין⁵²⁷³:
פתח ואמר, "כה אמר ה' השמים כסאי וגו'". בא וראה, הקדוש ברוך הוא התרצה בישראל לנחלתו וגורלו וקרב אותם אליו, והרי בארנו שעשה מהם דרגות ידועות בעולם הזה כדוגמא שלמעלה, לתקן את כל העולמות כאחד, מעלה ומטה, שנאמר "השמים כסאי והארץ הדום רגלי", לתקן	רבי יוסי שאל את רבי שמעון. אמר לו, שלשה משכנות ראינו במקרא, שנאמר "וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדות ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בוקר". הרי שלשה משכנות כאן. ולמה משכן ולא בית, שהרי בית צריך ולא משכן.
פתח ואמר, "כה אמר ה' השמים כסאי וגו'". בא וראה, הקדוש ברוך הוא התרצה בישראל לנחלתו וגורלו וקרב אותם אליו, והרי בארנו שעשה מהם דרגות ידועות בעולם הזה כדוגמא שלמעלה, לתקן את כל העולמות כאחד, מעלה ומטה, שנאמר "השמים כסאי והארץ הדום רגלי", לתקן	פתח ואמר (ישעיה סו א) כה אמר יהוה השמים כסאי וגו' תא חזי קודשא בריך הוא אתרעי בהו בישראל⁵²⁷⁶ לאחסנתיה ועדביה⁵²⁷⁷ וקריב לון לגביה⁵²⁷⁸ והא אוקימנא דעבד מנייהו דרגין ידיעין⁵²⁷⁹ בהאי עלמא כגוונא דלעילא⁵²⁸⁰ לשכללא עלמין

⁵²⁶⁸ (סליק לאגרא) (נוסף בדפ"ו).

⁵²⁶⁹ ביומא (דפ"ו).

⁵²⁷⁰ פי' מלכות (מ"מ).

⁵²⁷¹ עי' לעיל רמ ע"א. ר"ל על המלכות דאצילות שנתקנה ונשלמה (ביאורים ח"א מב ע"ג).

⁵²⁷² פי' בינה (מ"מ, וביאורים ח"א מב ע"ג).

⁵²⁷³ ר"ל שנתפשט הנ"ן תרעין שבה בהז"ן בכל הראוי, כ"ה בז"א וכ"ה מלכות, ונשלמה אז בשער

החמישים ג"כ (ביאורים ח"א מב ע"ג).

⁵²⁷⁴ פי' והם נגד בינה ומ' ומשכן מט"ט (מ"מ).

⁵²⁷⁵ ולמה באחד מהם לא נכתב בית אלא משכן (מ"מ).

⁵²⁷⁶ לא שהיו אז כלל אלא שרצה ברצון ונדבה שלא הקדימו לו עבודה כאומרו אשר בחר בנו ורצה בנו, ולא היה הענין כאומות שחלקם לשרים לזמן קבוע עד שכולם יהפכו שפה ברורה לקרוא כולם [בשם ה'] אלא ישראל הם נחלה, שאינה כממכר שחוזרת ביובל (אור יקר).

⁵²⁷⁷ והיינו חבל נחלתו דקאמר בקרא שהם נחלה לעולם כל ימי הנוחל, ואדרבה אז הם עיקר ועתה בין זה לזה הם "עדביה" גורלו שחלקו בינו ובין השרים, והיינו כי חלק ה' עמו לפי שעה ולעתיד חבל נחלתו (דקאמר בקרא), ולא ישתוו אליהם שום אחד מכל האומות (אור יקר).

⁵²⁷⁸ אין ספק שיש שער בקדש שיורד מהיכל לבנת הספיר ומגיע למקום שמתחלק שפע ההנהגה גם לשרים, והיינו שביל הכרמים שהם כרמי האומות שהם יונקים שם, ודרך אמצעיתם עובר מעבר דרך ישר היורד עד נקודת ציון ובית קדש הקדשים וזן ארץ ישראל כולה, והנה ישראל אינם בקדושה שוה לאומות ביניקת השפע אלא הגביהן והעלה אותם למעלה למעלה שהם מקבלים השפע בסוד נשמתם קודם לעולם המלאכים (אור יקר).

⁵²⁷⁹ כהנים לויים וישראלים (רח"ו). ידיעאן (דפ"ו).

⁵²⁸⁰ פי' שהם נגד חג"ת (מ"מ).

מעלה ומטה ולהיות אחד.	כלהו כחד עילא ותתא ⁵²⁸¹ דכתיב (ישעיה סו א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי ⁵²⁸² לשכללא עילא ותתא למהוי חד:
בא וראה, "השמים כסאי", זה הרקיע שיעקב שרוי בו, שהוא דמות עליון לכסא (כסא עליון לדמות) העליון הקדוש. "והארץ הדום רגלי", זהו הרקיע שדוד המלך שרוי בו להנות מזיו האספקלריה המאירה. ומשום שרוצה להתפשט יותר למטה, אמר "הדום רגלי". "אי זה בית אשר תבנו לי", זה בנין בית המקדש. "ואי זה מקום מנוחתי", זה בית קדש הקדשים שלמטה.	ותא חזין (ד"א) השמים כסאי דא רקיעא דיעקב שריא ביה ⁵²⁸³ דאיהו דיוקנא עלאה לכרסיא וס"א כורסיא עילאה לדיוקנא עלאה קדישא ⁵²⁸⁴ והארץ הדום רגלי דא רקיעא דדוד ⁵²⁸⁵ מלכא שריא ביה לאתהנאה מזיוא דאספקלריא ⁵²⁸⁶ דנהרא ובגין דבעי לאתפשטא יתיר לתתא אמר והדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי דא בגין ⁵²⁸⁷ בית מקדשא ⁵²⁸⁸ ואי זה מקום מנוחתי דא בית קדש הקדשים דלתתא ⁵²⁸⁹ :
אבל בא וראה, כל זמן שהלכו ישראל במדבר, היה להם משכן, עד שבאו לשילה והיה שם. וזהו סוד להמשיך זה בזה ולהכניס זה בזה, להתקשר זה בזה כדי להאיר, אבל לא למנוחה. שזו לא למנוחה, רק כשיבנה בית המקדש בימי שלמה המלך, שהרי אז היא מנוחה למעלה ולמטה, משום ששם חוזק המנוחה, ולא לנסוע ממקום למקום.	אבל תא חזי כל זמנא דאזלו ישראל במדברא הוה להו משכן עד דאתו לשילה והוה תמן ודא איהו רוא לאמשכא דא בדא ולאעלא דא בדא לאתקשרא דא בדא בגין לאנהרא אבל לאו לנייחא דהא לאו נייחא בר כד אתבני בי מקדשא ביומוי דשלמה מלכא דהא כדן איהו מנוחה לעילא ותתא בגין דתמן תקיפו דנייחא ולא לנטלא מאתר לאתר:
ולכן יש משכן ויש בית. משכן, כמו שנאמר "ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם". מה זה משכני. משכנותיו של הקדוש ברוך הוא שיהיו אצל ישראל. למה, משום שנאמר "ולא תגעל נפשי אתכם".	ובגין כך אית משכן ואית בית משכן כמה דאת אמר (ויקרא כו יא) ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם מאי משכני משכנותיו דקודשא בריך הוא דלהוון גבייהו דישראל מאי טעמא בגין דכתיב ולא תגעל

⁵²⁸¹ פירוש עולם העליון ועו"הז שלנו (מ"מ).

⁵²⁸² עם היות שיש חלק מהשמים או מהארץ שאינו משועבד להנהגתו ועם כל זה נאמר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, (והם) דקדק שני עניינים, האחד חלק וחבל השני נחלה, הנה (הוא) בהנחיל עליון גוים בהפרידו בני אדם היינו בדור הפלגה נתן לשרים המשפחות, שבעים משפחות לשבעים שרים הורישם את הארץ, והיינו בהנחל עליון גוים גוי ארצו שבעים ארצות לשבעים אומות, ואחר כך הפרידם לשרים, והיינו בהפרידו אחר כך בני אדם ואמר אומר פלונית שבגבול פלוני יהיה שר שלו פלוני ששולט שם, וכן יצב גבולות עמים למספר בני ישראל, כמו שבני ישראל ענפיהם שבעים נפש כך הציב גבולות עמים מפני שסוד שבעים שרים מבחוץ נגדיים לשבעים נפש קדושים מבפנים, וכשהציבן לא הציבן לשיהיו האומות לשרים אלא לשיהיו לעתיד [מחשבין] [עובדים] את ישראל והיינו למספר בני ישראל שבעים משפחות, לשנים עשר שבטים יעבדום שבעים משפחות חצוניות שהם בשבעים גבולים, והיינו אחר כך כשיכנסו פנימה לשבעים קליפות טהורות שהם שומרי לפרי המוח מבפנים, וזהו סוד שבעין פרי החג שהם נקרבים על גבי המזבח, והיינו שיבואו לחוג את חג הסוכות, ועל זה נאמר והיו מלכים אומניך וכו', ואז הוא חג האסיף יבואו לחשב את ישראל על האסיף שאספו כל השנה (אור יקר).

⁵²⁸³ פי' זעיר ששם יעקב אבינו שורה (מ"מ).

⁵²⁸⁴ שר"ל יעקב הע"ה הוא דיוקן לזעיר הנקרא כרסיא עילאה קדישא כי זעיר כסא לבינה (מ"מ).

⁵²⁸⁵ פי' מלכות ששם דה"ע שורה (מ"מ).

⁵²⁸⁶ דאספקלריא (דפ"ו).

⁵²⁸⁷ בנין (דפ"ו).

⁵²⁸⁸ והיינו ירושלים (מ"מ).

⁵²⁸⁹ פי' בית קה"ק שבעו"הז (מ"מ).

נפשי אתכם:	
מאי בין האי להאי אלא משכן כמלכא דאתי לגבי רחמיה ולא מייתי כל אכלוסין דיליה⁵²⁹⁰ עמיה בגין דלא לאטרחא עליה איהו אתי לגביה בזעיר חילין בית דכל חילין וכל אכלוסין⁵²⁹¹ דיליה בלהו אייתי עמיה לדיירא בההוא ביתא ודא איהו בין משכן ובין בית בית המקדש איהו דיורא דנייחא לעלמין בכל אינון רתיכין בכל אינון דיוקנין בכל אינון [עובדין] (עבידן) כגוונא דלעילא (לתברא) [לחברא] עובדין דלתתא כגוונא דלעילא משכן בזעיר דיוקנין בזעירין עובדין [לנטלא] (לעילא) מאתר לאתר וכלא ברזא דלעילא:	מה בין זה לזה. אלא משכן, כמו מלך שהולך לאהובו, ולא מביא את כל גדודיו עמו. כדי לא להטריח עליו, הוא בא אליו במעט צבאות. בית, שאת כל צבאותיו והמוניו, את כולם מביא עמו לדור באותו הבית. וזהו בין משכן ובין בית. בית המקדש הוא דיור של מנוחה לעולמים בכל אותן המרכבות, ובכל אותם הדיוקנאות, ובכל אותם המעשים כדוגמא שלמעלה, לחבר את המעשים שלמטה כדוגמא שלמעלה. משכן, בדמות קטנה, במעשים קטנים, לנסוע ממקום למקום, והכל בסוד שלמעלה.
תא חזי כד פקיד קודשא בריך הוא למשה⁵²⁹² על משכנא לא הוה יכיל למיקם ביה עד דקודשא בריך הוא אחמי ליה כלא בדיוקניה כל מלה ומלה במה אחזי ליה באשא חורא⁵²⁹³ ובאשא אוכמא⁵²⁹⁴ ובאשא	בא וראה, כשצוה הקדוש ברוך הוא את משה על המשכן, לא יכול היה לעמוד בו, עד שהקדוש ברוך הוא הראה לו את הכל בדמותו כל דבר ודבר. במה הוא הראה לו, באש לבנה ובאש שחורה ובאש אדומה ובאש ירוקה. מה נאמר "וראה ועשה בתבניתם ככל

⁵²⁹⁰ וכן הוא בשמ"ר סוף פרשת תרומה (לש"ו)

⁵²⁹¹ ויקרא ב ע"ב (הערת הזהר). מבואר מזה שכל ההנהגה כולה דכל העולמות ב"ע היה נמשך ויוצא רק משכינתו ית"ש אשר בבית קודש הקדשים שלמטה (דע"ה ח"א נד ע"ג), בזמן שבית המקדש היה קיים, שהיה השכינה בגילוייה בבית קודש הקדשים, שהוא מכוון כנגד היכל קודש הקדשים דעולם הבריאה, כמ"ש הרב בדרושי מ"ן ומ"ד (סוף דרוש א במ"ק שם) היה נמשך אז הנהגת כל העולמות ב"ע ע"י עצמותה גופה, שהוא הי' פשוט, כי ההיכל קודש הקדשים הוא נכלל עם האצילות כנז', והיה אז כל ההנהגה ע"י המלכות דאצילות עצמה שהיא הי' פשוט (ע' זוה"ק פקודי רמ"א ע"א ורמב ע"א ובדברי הרב בשער מיעוט הירח פרק ב, ובפע"ח שער תיקון חצות פרק א, ובשער הכוונות דף כב ע"ג ריש דרוש ו, וכן בדף נג סע"ג) (דע"ה ח"ב נד ע"ד).

⁵²⁹² על כל פרט ופרט הנה נאמר על כל אחד ואחד למשה רבינו בעצמו, שהוא בעצמו יעשה אותם וכמפורש שם בכל הפרשה (ומ"ש בארון "ועשו" (שם כה י), ע' זוהר חדש פ' תרומה ד"ה ועשית כפורת זהב ע"ש). אך אמרו בזה"ק פקודי (רמא סע"א) כי משה רב"ה הנה הוא סילק את עצמו מזה וכו' המראות אשר ראה משה ע"י אספקלריא דלא נהרא, הנה השיג אותם על אמיתתן ע"פ יחודם באספקלריא דנהרא, כי הוא זכה שנשלם על ידו היחוד דמלכות בז"א, ונתייחד אספקלריא דלא נהרא באספקלריא דנהרא והסתכל דרך בה גופה באינון סתימין עלאין, אשר שם אין תבנית ותואר כלל וכו' כד אסתכל בהו משה על עומקן ואמיתתן אתקשי קמיה, ור"ל שהיה קשה לו לכוון בהם לעשותם כדוגמתן שלמעלה מאחר שבמקורן אשר לעילא לעילא אין דוגמא להם כלל. ואמר ליה קודשא בריך הוא, משה אנת בסימנך ואני בסימני, עשה אתה לפי האפשר לך בתבנית וגוונין, ואני אשרה שכינתי וקדושתי בהם גם ע"פ מקורן ושרשן אשר לפי אמיתתן הגם שהוא נעלם ממך איך שהוא. ועכ"ז הנה הסתלק משה מעשייתן כמ"ש בפ' פקודי (שם רמ"א סע"א) וכו"ל, משום שמצא את עצמו שלא אפשר לו לכוין בהם מאומה. וכו' ונעשה כ"ז ע"י בצלאל ואהליאב, כי הם היה אפשר להם לכוין היטיב על כל תבניתם אשר מראה בהר, אבל משה רבינו ע"ה היה קשה לו לכוין על כ"ז, משום השגתו הגדולה ביחודם אשר באספקלריא המאירה אשר שם משולל הוא מכל תואר ותבנית. והרי היה קשה לו לכוין על דוגמתן ותבניתם אשר למעלה, אחר שלפי השגתו אין למעלה תבנית ודוגמא כלל, ולכן הסתלק הוא את עצמו מעשייתן כנ"ל אמנם הקמת המשכן וסידור כל כליו, הנה זה היה נעשה רק על ידו דוקא, כי אז הנה כוון בהם באמת על יחודם הנעלם אשר בשורש כל תבניתם, לייחד את הכל במקורן אשר למעלה. ונשלם ונתקן עי"ז על ידו את כל כוונת בצלאל ואהליאב ג"כ, כי עיקר תיקון הכוונה הוא לייחד הכל במקורן אשר ביחודם הנעלם (כללים ח"ב ו ע"ד).

⁵²⁹³ פי' נגד חסד (מ"מ).

⁵²⁹⁴ פי' נגד מ' (מ"מ).

אשר מראה בהר". עם כל זה היה קשה לו למשה.	סומקא⁵²⁹⁵ ובאשא ירוקא⁵²⁹⁶ מה כתיב (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר עם כל דא אקשי ליה למשה:
בא וראה, אף על גב שהראה לו עין בעין, לא רצה משה לעשות. ואם תאמר שהוא לא ידע לעשות או שלא היתה עמו חכמה, בא וראה, בצלאל ואהליאב וכל שאר אותם האחרים, אף על גב שלא ראו כמו משה, מה נאמר "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה וגו'", אם הם שלא ראו עשו כך, משה שראה על אחת כמה וכמה, אלא משה, אף על גב שהסתלק מהמשכן מהעבודה שלו, הכל היה בידו ועל ידו, והוא נקרא על שמו, ועל זה נאמר "וראה ועשה".	תא חזי אף על גב דאחזי ליה עינא בעינא לא בעא משה למעבד ואי תימא דאיהו לא ידע למעבד או חכמתא לא הוה עמיה תא חזי בצלאל ואהליאב וכל אינון שאר אחרנין אף על גב דלא חמו כמשה מה כתיב (שמות לט מג) וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה וגו' אי אינון דלא חמו עבדו כך משה דחמא על אחת כמה וכמה אלא משה אף על גב דאסתלק⁵²⁹⁷ מן ומשכנא (מקדשא) מעבדתא כלא הוה בידיה ועל ידיה ואיהו אקרי על שמיה ועל דא כתיב (שמות כה מ) וראה ועשה:
דבר אחר, משה הסתלק מזה ונתן מקומו לאחר, עד שאמר לו הקדוש	דבר אחר משה אסתלק מן דא⁵²⁹⁸ ויהיב דוכתיה לאהרא עד דאמר ליה קודשא
	רמא/ב
ברוך הוא, ראה קראתי בשם בצלאל, ואתו אהליאב, ונאמר "ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב". אם הכבוד הזה היה של משה, שהוא יעשה אותו, יתקיים בו יותר (תמיד).	ברוך הוא ראה קראתי בשם בצלאל⁵²⁹⁹ ואתו אהליאב וכתוב (שמות לו א) ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אי יקרא דא הוה דמשה דאיהו יעביד ליה⁵³⁰⁰ יתקיים ביה [יתיר] (תדיר):
ועם כל זה, כיון שהוא צוה ובמצותו נעשה, הוא עשה הכל. ועוד, כל מעשה אינו עומד אלא בסיוע המעשה, ועל כן "ויקם משה את המשכן". רצו להקימו כל אותם חכמי הלב, ולא היה מתקיים, משום כבודו של משה, עד שבא משה והקימו. והרי פרשוה.	ועם כל דא כיון דאיהו פקיד ובפקודיה יתעביד⁵³⁰¹ איהו עביד כלא⁵³⁰² תו כל עבידתא לא קיימא אלא בסיומא דעובדא ועל דא ויקם משה את המשכן בעו לאקמא ליה כל אינון חכימי לבא ולא הוה מתקיים

⁵²⁹⁵ נגד גבורה (מ"מ).

⁵²⁹⁶ נגד ת"ת (מ"מ).

⁵²⁹⁷ היינו מצד ענוה שבו סילק עצמו מלעשות המשכן (רח"ו).

⁵²⁹⁸ לפי ד"א הטעם שלא עשה המשכן משה מפני שאין כבוד למלך לעשות איזה דבר וז"ש בסמוך

אי יקרא דא הוה דמשה דאיהו יעביד ליה, שמע מינה שכפי ד"א הוא מלך ואינו לפי כבודו (מ"מ).

⁵²⁹⁹ וגו' (נוסף בדפ"ו).

⁵³⁰⁰ היאך אפשר להעביר שבלי ספק יפגם משה ממעלתו אחר שהגיע מצוה לידו ולא עשאה, ועוד המקדש בעצמו פגום שאם יעשה על ידי משה מלמעלה מקום שאין משיגות שם הקליפות יתקיים תדיר ועל ידי בצלאל למטה יתחרב על ידו מפני שהם מקום אחיזת הקליפות וזהו שאמר, "ויתקיים ביה תדיר", ולזה תירץ "עם כל דא", שנסתלק ממנו (אור יקר).

⁵³⁰¹ דהיינו פקיד ולא לבד פקיד אלא "בפקודיה אתעביד" שעל ידי צויו היום שואבים כח מלמעלה (אור יקר).

⁵³⁰² שהרי משה נבואתו מלמעלה היתה, ועוד היות שאנו אומרים שהמשכן בסוד נער מצות אספקלריא המאירה היתה, שאור עליון התנוצץ לצוואה זו, תדע שהרי תורה שבעל פה נתן למשה, ולא מפני שתורה שבעל פה למטה נאמר שהתנבא משה באספקלריא שאינה מאירה, אלא צווי התורה מלמעלה כענין המלך המצוה ענייני המלאכה וצרכיה, וכן מעשה המשכן הם למטה ונכתבין בתורה ונעשין במצות אספקלריא המאירה, ומרע"ה היה מתנבא בתורה שבכתב ומשם תשיג תיקוני מטרוניתא ותורה שבעל פה במראה העליונה הכוללת בתוכה המראה התחתונה (אור יקר).

בגין יקריה דמשה עד דאתא משה ואוקים ליה והא אוקמוה:	
ויקם משה את המשכן⁵³⁰³ (שמות מ יח) רבי יהודה פתח (מיכה ז ח) אל תשמחי⁵³⁰⁴ אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו' מאן אויבתי לי דבבו דמלכו וחייבא במלכותו (במלכא⁵³⁰⁵) קדישא⁵³⁰⁶ והאי קרא כנסת ישראל אמר ליה אל תשמחי⁵³⁰⁷ אויבתי לי⁵³⁰⁸ כי נפלתי קמתי⁵³⁰⁹ מה דלית ולך (לה) הכי⁵³¹⁰ דכיון דתפול לא תקום לעלמין אבל כנסת ישראל אף על גב דנפלת תקום וקמת שאר זמנין דכתיב כי נפלתי קמתי:	"ויקם משה את המשכן". רבי יהודה פתח, "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו'". מי אויבתי לי, זו מלכות הרשעה ששונאת את מלכות הקדושה. ופסוק זה אמרה אותו כנסת ישראל, "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי", מה שאין לך כך, שכיון שתפול, לא תקום לעולמים. אבל כנסת ישראל, אף על גב שנפלה, תקום וקמה שאר הפעמים, שנאמר "כי נפלתי קמתי".
דהא כמה זמנין נפלת⁵³¹¹ כנסת ישראל בגלותא ויתבא בין אינון מארי דבבו [כל] (דשאר)⁵³¹² עמין קמו עליהו דישראל לשיצאה לון מעלמא ולא יכילו⁵³¹³ כמה דאת אמר (תהלים פג ד) על עמך יערימו סוד וכתוב (שם ו) כי נועצו לב יחדו וגו' אמרו לכו ונכחידם מגוי ועם כל דא אף על גב דשאר עמין קמו עליהו קודשא בריך הוא לא אנח⁵³¹⁴ לון בידיהו ואי נפלו קמו דכתיב כי נפלתי קמתי דהא קודשא בריך הוא אקים	שהרי כמה פעמים נפלה כנסת ישראל בגלות וישבה בין אותם שאר בעלי מריבות, ושאר העמים קמו על ישראל להשמידם מהעולם, כמו שנאמר "על עמך יערימו סוד", ונאמר "כי נועצו לב יחדו וגו'", אמרו לכו ונכחידם מגוי. ועם כל זה, אף על גב ששאר העמים קמו עליהם, הקדוש ברוך הוא לא הניח אותם בידיהם, ואם נפלו, קמו, שנאמר "כי נפלתי קמתי", שהרי הקדוש ברוך הוא מקיים אותה תמיד.

⁵³⁰³ ועיקר קיום המקדש בהקמתו תלוי כענין נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, ואם תאמר וכיון שהוקם על ידי משה היאך נחרב, ויש לומר שלא נחרב אלא נגזז, ומשכן שילה משכן שני היה שכבר נגזז הראשון, עוד יש לומר שנחרב מפני שלא נכנס משה לארץ אלא הפקידו ביד יהושע פני לבנה ויש שם שליטה לחצונים, עוד יש לומר שלא שלטו אויבים בו כלל כמו שלא שלטו באבני יסודי המקדש שפירשו לעיל, והם נגנזות אלו באלו ואלו באלו משכן בתוך מקדש ומקדש בתוך ספירים לעתיד לבא, והכל גנוז כדפירשנו בסימן י' (אור יקר).

⁵³⁰⁴ דדק בכתוב אחת אומרו אל תשמחי וכי מפני שתקום לא תשמח בנפילתה סוף סוף נפילה היא, ב' אומרו אויבתי לי שני כנויים שהיוד כנוי לי ולי, ג' אומרו כי נפלתי קמתי, אקום היה לו לומר, ולזה פירש קודם ואמר כי להבנת ענין זה צריך לדעת כנגד מי אמר (הוא) [רוח] הקדש פסוק זה, אם אמרו ישראל כנגד האומות אין לו ענין וקשה כל מה שקשה (אור יקר).

⁵³⁰⁵ במלכו (דפ"ו).
⁵³⁰⁶ והענין במה שפירשו בפרשת ואלה שמות כי אין ענין נעשה מהחצונים שלא ברשות גבוה חס ושלוש, ואפילו מה שאמר פרעה מי ה' אשר אשמע וכן הבה נתחכמה לו וכל כיוצא הכל ברשות גבוה, אם כן נמצא שדבבו דמלכו(ת) חייבא שהם הקליפות אינם מצד עצמם אלא כח הנתן להם מלמעלה (אור יקר).

⁵³⁰⁷ כיון דדבבו דמלכו חייבא במלכו קדישא הוה מהקדש ממש והיא כאם המייסרת את בניה ובוכה עמהם (אור יקר).

⁵³⁰⁸ אני הוא הנותן לך כח להיות לי לאוייבת, וזה רצה באומרו אל תשמחי כי אין הכח ממך אלא ממני היה הכח הנותן לך לייסר ולהוכיח את בני (אור יקר).

⁵³⁰⁹ ממש כשנפלתי יש לי ממש קימה שאינה נפילה, שאם היו האויבים יכולים (להעביר) [להאבד] ישראל היו נופלים אבל גדול הרועה ששומר את צאנו אם כן הנפילה אינה נפילה כיון ששמירת קונם עמם (אור יקר).

⁵³¹⁰ (נ"א לה הכי) למלכו אחרא (נוסף בדפ"ו).

⁵³¹¹ ועתה פירש נפלתי כמה פעמים וקמתי תמיד באותם נפילות כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵³¹² ושאר עמין עכו"ם (דפ"ו).

⁵³¹³ ולא יכילו (מוסגר בדפ"ק).

⁵³¹⁴ השלישית יאמר הפסוק הזה לעתיד עתידה כנסת ישראל לומר אל תשמחי ואז יצדק נפלתי בגלות וקמתי בגאולה (אור יקר).

701

לה תדיר:	
וזמינא⁵³¹⁵ כנסת ישראל לומר⁵³¹⁶ בההוא זמנא דקודשא בריך הוא⁵³¹⁷ יוקים לה מעפרא⁵³¹⁸ דגלותא ותסתלק מניה אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי נפלתי בגלותא ואשתעבדו בני קמתי בהאי זמנא ובגין כך בההוא זמנא דאפיק משה לון לישראל כד עבד לון קודשא בריך הוא אינון נסין וגבוראן דעבד לון כדין ויקם משה את המשכן כתיב דהא על ידא דמשה אתקם בכל זמנא⁵³¹⁹:	ועתידה כנסת ישראל לומר באותו זמן שהקדוש ברוך הוא יקים אותה מן העפר של הגלות ותסתלק ממנה, "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי". "כי נפלתי", בגלות והשתעבדו בני. "קמתי", בזמן הזה. ולכן, באותו זמן שמשה הוציא את ישראל, כשעשה להם הקדוש ברוך הוא אותם הנסים והגבורות שעשה להם, אז, "ויקם משה את המשכן", שהרי על יד משה הוקם בכל זמן.
רבי שמעון פתח ואמר (יחזקאל א כא) בלכתם ילכו וגו' בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו האי קרא אית לאסתכלא ביה בלכתם ילכו וכי לא ידענא דהא בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו אלא בלכתם דמאן בלכתם דחיות דכד אינון אזלין אינון אופנים ילכו כמה דאת אמר (שם יט) ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ועל דא (ו) בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו בגין דכל מטלניהון דאינון אופנים לאו אינון אלא במטלניהון⁵³²⁰ דחיות וקיומא דלהון לא קיימי באתריהו אלא כלא תליא בחיות וכן כתיב (שם) ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים לעמתם בגין דחיות ואופנים כחדא אזלין⁵³²¹:	רבי שמעון פתח ואמר, "בלכתם ילכו וגו'". "בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו". בפסוק זה יש להתבונן בו. "בלכתם ילכו", וכי לא ידענו שבלכתם ילכו ובעמדם יעמדו. אלא בלכתם של מי. בלכתם של החיות, כשהן הולכות, אותם האופנים ילכו, כמו שנאמר "ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם", ועל זה "בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו", משום שכל מסעיהם של אותם האופנים אינם אלא במסעות של החיות, והקיום שלהם אינם עומדים במקומם, אלא הכל תלוי בחיות. וכן נאמר "ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים לעומתם", משום שחיות ואופנים הולכים כאחד.
ותא חזי עשרין וארבע משקופין דמטרגין⁵³²² [נ"א דמטלנין] עלאין קיימין גו משקופא חדא⁵³²³ דבסטר מזרח להאי פתחא נטריין ארבע ועשרין משמרות טמירין גו תוקפא דשלהובא⁵³²⁴ דעטרא וסחרא לגו ההוא משקופא מההוא סטרא דמזרח⁵³²⁵:	ובא וראה, עשרים וארבעה משקופים של המשמרות העליונות עומדים בתוך משקוף אחד שבצד מזרח. לפתח הזה שומרים עשרים וארבע משמרות טמונות בתוך תוקף השלהבת שמעטרת וסובבת לתוך אותו המשקוף מאותו צד מזרח.

⁵³¹⁵ הנה בשאר גאולות היתה האוייבת שמחה שתקוה שסוף סוף היא הולכת ומטעת לישראל ויחטאו ויפלו בידה פעם שנית, ולזה בגאולת מצרים או בגאולת בבל לא היתה שכינה יכולה לומר אל תשמחי כי סוף סוף אותה קימה אינה קימה שלימה, היאך תאמר קמתי כיון שהיו ישראל עתידים להשתעבד פעם שנית או בגלות או בגיהנם, אמנם בגאולה העתידה (אור יקר).

⁵³¹⁶ בענין שמלת קמתי יצדק לשעבר ובהוה ובעתיד כפי שלשה ענינים שאמרנו (אור יקר).

⁵³¹⁷ הוא בעצמו, ויצדק קמתי ששוב אין גיהנם ולא גלות (אור יקר).

⁵³¹⁸ מפני שזו גאולה אמתית כדפירשנו לעיל, וזהו דקדק באומרו "דקב"ה" וכו' (אור יקר).

⁵³¹⁹ קימה ראשונה בניסים וגבורות בגאולה, קימה שנית בקימת המשכן ושניהם על ידי משה, ואם נרצה נאמר שגם העתידה על ידי משה כדפירשו ברעיא מהימנא והיינו "בכל זמנא" (אור יקר).

⁵³²⁰ במטלנין (דפ"ו).

⁵³²¹ פי' שחיות ביצירה ואופנים בעשייה והם בחינת זכר ונקבה מחוברים תדיר (מ"מ).

⁵³²² פי' כ"ד פתחים שיש בהם כ"ד משמרות אחד לכל פתח (מ"מ).

⁵³²³ לפי שהוא כולל כולם כנודע שהת"ת שהוא מזרח כולל כולם (מ"מ).

⁵³²⁴ פי' כ"ד הנזכרים הם סתומים תוך הגבורה של מלכות לפי שב"ע כולם הם משם ב"ן שהוא דין כנודע וז"ש דשלהובא דעטרא שהיא מ' הנקרא עטרת (מ"מ).

⁵³²⁵ ור"ל שסובבים על אותו הפתח כ"ד סמכין וכז' (מ"מ).

702

וארבעה ועשרין סמכין תחותיהו ועל אלין סמכין קיימין עשרין וארבע עמודין ואלין אינון דקיימין תדיר ולא פרחין גו אורא כאינון אחרנין ואלין אינון דאקרון עומדים ⁵³²⁶ כמה דאת אמר (זכריה ג ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה ואלין [עמודים] (עומדים) קיימין על אינון סמכין בהו סחרן לאתקיימא בדוכתייהו:	וארבעה ועשרים אדנים תחתיהם, ועל אלו האדנים עומדים עשרים וארבעה עמודים, ואלו הם שתמיד עומדים, ולא פורחים לתוך האויר כמו אותם האחרים, ואלו הם שנקראים עומדים, כמו שנאמר "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה". ואלו העמודים עומדים על אותם אדנים, בהם סובבים להתקיים במקומם.
כד אלין עמודים קיימין על קיומיהו כלהו שליטין דקיימין עליהו מעפפי וטסין כל עלמא ואשגחן עינין ⁵³²⁷ ואינון דצייתי קלין סלקין מלין לעילא כמה דאת אמר (קהלת י כ) כי עוף השמים יוליך את הקול ובגין כך אינון סמכין קיימן ובקיומא (לקיומא) תדיר:	כשהעמודים הללו עומדים על מקומם, כל השליטים שעומדים עליהם מעופפים וטסים בכל העולם, והעינים משגיחות, והם מקשיבים לקולות ומעלים דברים למעלה, כמו שנאמר "כי עוף השמים יוליך את הקול". ולכן אותם האדנים עומדים בקיום תמידי.
תא חזי (שם כא) בלכתם ילכו כדקאמרן ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים	בא וראה, "בלכתם ילכו", כפי שאמרנו. "ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים"
רמב/א	
לעמתם דהא כמה דאלין חיות ⁵³²⁸ נטלין ⁵³²⁹ וסלקין ⁵³³⁰ הכי אינון ⁵³³¹ מאי טעמא בגין כי רוח החיה באופנים רוח החיה ⁵³³² רוח קודשא דנשיב ⁵³³³ ובטש בכלהו ⁵³³⁴ אופנים למחק ⁵³³⁵ אשתבח דכל מאן דאיהו בדרגא עלאה איהו נטיל למאן דנטיל ליה תא חזי דארון איהו הוה נטיל למאן דנטיל ליה אופ הכא חיות אינון נטלין לאופנים ⁵³³⁶ :	לעומתם". שהרי כמו שהחיות האלה נוסעים ועולים, כך גם הם. למה, משום "כי רוח החיה באופנים". "רוח החיה", רוח הקודש שנושבת ומכה בכל האופנים ללכת. נמצא שכל מי שהוא בדרגה עליונה, הוא נושא את מי שנושא אותו. בא וראה, שהארון היה נושא את מי שנושא אותו, אף כאן החיות נושאות את האופנים.

⁵³²⁶ פי' לכך הביא ענין זה לכאן לומר שאלו עומדים הפך החיות והאופנים דכתיב בהו בלכתם ילכו (מ"מ).

⁵³²⁷ פי' משגיחים בעיניהם על כל מי שעושה שום דבר (מ"מ).

⁵³²⁸ שהם סוד עמודים מפני שהחיות בסוד וא"ו בסוד שם יה"ה (אור יקר).

⁵³²⁹ בקבלתם ימין ושמאל פנים ואחור (אור יקר).

⁵³³⁰ כשמתפרק המשכן שמתעלם הכל (אור יקר).

⁵³³¹ אדנים שהם אופנים לעמודים (אור יקר).

⁵³³² שהוא התפשטות עליון המתלבש ומתפשט בכל הכחות דהיינו התפשטות עליון המתלבש ומתפשט בכל הכחות דהיינו התפשטות האצילות מתלבש בבריאה והתפשטות הבריאה מתפשט ביצירה בא זה בזה, והיינו רוח החיה מתפשט באופן (אור יקר).

⁵³³³ הנשאב בהם מלמעלה (אור יקר).

⁵³³⁴ להחיותם להנהיגם בהנהגת הרצון העליון המחופף מהחכמה עד המלכות (אור יקר).

⁵³³⁵ דהיינו הילוך ההנהגה העליונה, ועתה שנשמת האופנים נשאבת בהם מחמת עצמן אם כן נמצאו שהחיות נפש והאופנים כמו גוף להם, אם כן לפירוש זה יצדק אומרו הנושא הוא נשא שכח האדנים בעמודים והעמודים נוטלים ונושאים האופנים (אור יקר).

⁵³³⁶ פירוש שחיות שהם ביצירה שהם עליונים נטלין לאופנים שבעשייה שתחתיהם ולכך הקשה ואי תימא כי רוח החיות באופנים מבעי ליה, ותירץ הכא נמי דא חיה וכו' ר"ל חיה היא המ' המשפעת בד' חיות הקודש שתחתיה שהם ימין ושמאל פנים ואחור ומהחיות האיר הארת המ' באופנים נמצא שהכל תלוי במ' ולכך כתיב כי רוח החיה באופנים שחיה מאירה בחיות וחיות באופנים, וז"ש דא חיה ואלין אינון חיות (מ"מ).

ואי תימא⁵³³⁷ כי רוח החיה באופנים (יחזקאל א כ) כתיב הכא⁵³³⁸ נמי דא חיה⁵³³⁹ דאיהו לסטר ימינא⁵³⁴⁰ לסטר שמאלא⁵³⁴¹ ולסטר קמא⁵³⁴² ולסטר אחורא⁵³⁴³ (דלטר קמא דלסטר אחרא) ודא איהי חיה ואלין אינון חיות⁵³⁴⁴:	ואם תאמר, "כי רוח החיה באופנים" נאמר, כאן גם, זו חיה שהיא לצד ימין, לצד שמאל, ולצד הקדמי ולצד האחורי, וזוהי חיה, ואלו הן חיות.
כתיב (שם י כ) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר דא היא חיה דמרבע⁵³⁴⁵ לארבע סטרין דעלמא ודא איהי דקיימא כרסייא לדיוקנא דאדם⁵³⁴⁶ כמה דכתיב (שם א כז) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה וכלא להווא דרגא עלאה⁵³⁴⁷ קדישא סתימאה דאקרי אלהי ישראל:	נאמר "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר". זוהי חיה שמרבעת לארבעת צדדי העולם, וזוהי שעומדת בכסא לדמות האדם, כנאמר "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". והכל לאותה דרגה עליונה קדושה נסתרת שנקראת "אלהי ישראל".
ודא חיה דלתתא⁵³⁴⁸ דקיימא תחות כלחו חיון עלאין⁵³⁴⁹ קדישין בגין דאית חיוון עלאין אלין על אלין כרסייא דתחות אלהי ישראל⁵³⁵⁰ דא דיוקנא דיעקב וכרסייא דלתתא דא דיוקנא דדוד⁵³⁵¹ איהי דמרבעא לארבע סטרין דעלמא ובגין כך רוחא נפיק מלעילא⁵³⁵² ונגיד ואתמשך מדרגא לדרגא עד דבטש בכלהו תתאי דלתתא והווא רוחא	וזו החיה שלמטה שעומדת תחת כל החיות העליונות הקדושות, משום שיש חיות עליונות אלו על אלו. הכסא שתחת אלהי ישראל זו הדמות של יעקב. והכסא שלמטה זו הדמות של דוד, היא המרבעת לארבעה צדדי העולם. ולכן, רוח יוצאת מלמעלה ושופעת ונמשכת מדרגה לדרגה, עד שמכה בכל התחתונים שלמטה, ואותה רוח מנהיגה את הכל, ומתקנת את תקון הכל לתקן באותה צורה ממש שיש תקון למעלה באותו

⁵³³⁷ ולפי דבריו היה לו לומר כי רוח החיות שהם ארבע באופנים שהם ארבע דהיינו ארבעה
אדנים וארבעה עמודים (אור יקר).

⁵³³⁸ הכי (דפ"ו).

⁵³³⁹ הענין שיש חיות לשון רבים שלא יתקבצו בחיה אחת לעולם מפני שאינם לעולם חיה אחת,
שיש אצילות ושם חיות כדמסיק לקמיה, ויש למטה ביצירה חיות, ואין ראוי לקבצם כאחד
כדמסיק לקמיה, ויש למטה ביצירה חיות, ואין ראוי לקבצם כאחד ולומר על כולם חיה אחת שזה
הוא אצילות וזה בריאה וזה יצירה, אמנם ביצירה עצמה יש חיות, וכן באצילות יש חיות, ויתקבצו
בשם חיה אחת ולזה יאמר עליהם פעמים שם חיה אחת יחידה ופעמים שם חיות רבות לשון
רבים, ועניינם הוא כי כל היכל הרצון הוא ענין אחד וחיה אחת, וכל ספירת התפארת ספירה אחת
כולל[ת] כל האצילות ולזה הוא חיה אחת, אמנם בבחינת ההנהגה נודע (אור יקר).

⁵³⁴⁰ הנהגת החסד למעלה ופני אריה מיכאל למטה יכונה בשם חיה ואינה חיה בעצם אלא חלק
חיה וזהו שאמר "לסטר ימינא" (אור יקר).

⁵³⁴¹ הנהגת הגבורה באצילות ופני שור גבריאל למטה יכונה בשם חיה אחת ואינה אלא חלק
החיה (אור יקר).

⁵³⁴² למזרח תפארת (אור יקר).

⁵³⁴³ מלכות ולזה יכונה בשם חיה שהכל חיה אחת ויכונה בשם חיות חלקים רבים כנזכר (אור
יקר).

⁵³⁴⁴ והיינו סוד פתח אחד חיה אחת, ארבעה עמודים ארבעה צדדים לחיה נראין ארבעה פתחים
ארבעה מיני ההנהגה (אור יקר).

⁵³⁴⁵ פי' מלכות שמאירה לאר"גמן שתחתיה (מ"מ).

⁵³⁴⁶ פי' מלכות כסא לזעיר (מ"מ).

⁵³⁴⁷ פי' זר"ן שניהם הם כסא לבינה הנק' אלהי ישראל אלוה זעיר שנקרא ישראל (מ"מ).

⁵³⁴⁸ פי' מלכות (מ"מ).

⁵³⁴⁹ פי' חג"ת (מ"מ).

⁵³⁵⁰ פי' זעיר שהוא תחת הבינה הנקרא אלהי ישראל (מ"מ).

⁵³⁵¹ פי' מלכות שמאירה לאר"גמן שהם ארבע סטרין (מ"מ).

⁵³⁵² פי' מהמ' דאצילות ומאיר לבריאה ומשם ליצירה ששם החיות ומשם לעשייה ששם האופנים
וז"ש ואתמשך מדרגא לדרגא וכו' (מ"מ).

צורה ממש נתקן למטה. אנהיג לכלא ואתקין תקונא דכלהו לאתקנא [בההוא גוונא ממש דאית תקונא לעילא כההוא] (בההוא)⁵³⁵³ גוונא ממש אתקין⁵³⁵⁴ לתתא⁵³⁵⁵:	
מה נאמר למעלה, "כי רוח החיה באופנים באופנים", ונאמר "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו". מה נאמר למטה, "ויקם משה את המשכן". במה, (למה) להיות הרוח של אותה הדרגה שלמטה באותה הדמות של הרוח העליונה, "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל", ומהחיה הזו יוצאת רוח לתקן הכל. גם כך משה. היא החיה, שנתנה רוח למטה לתקן הכל, לכן נאמר ויקם, ויתן, וישם. ובכל שם רוח להתקין הכל.	מה נאמר למעלה, "כי רוח החיה באופנים באופנים", ונאמר "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו". מה נאמר למטה, "ויקם משה את המשכן". במה, (למה) להיות הרוח של אותה הדרגה שלמטה באותה הדמות של הרוח העליונה, "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל", ומהחיה הזו יוצאת רוח לתקן הכל. גם כך משה. היא החיה, שנתנה רוח למטה לתקן הכל, לכן נאמר ויקם, ויתן, וישם. ובכל שם רוח להתקין הכל.
תא חזי בקדמיתא במשכנא⁵³⁵⁸ דעבד משה איהו אתקין ליה ברוא [דההוא] (דאיהו) דרגא עלאה⁵³⁵⁹ דאיהו קיימא ביה במקדשא דעבד שלמה איהו תקין ליה ברוא דההוא נהר⁵³⁶⁰ דנפיק מעדן דאיהו שלמא דביתא ואיהו נייחא דביתא ועל דא ברוא דמשכנא איהו [קורבא] (קרבנא) דחביבותא בדרגא וס"א ברוא דגופא ההוא דרגא דמשה קיימא ביה קורב(נ)א דחביבותא ולא דנייחא כד אתא שלמה ואתקין מקדשא ההוא מקדשא אתותוקן ברוא דחביבו דנייחא ועל דא כתיב בשלמה (ד"ה א כב ט) הוא יהיה איש מנוחה:	בא וראה, בראשונה, במשכן שמשה עשה, הוא תיקן אותו בסוד אותה דרגה עליונה שהוא עומד בה. במקדש ששלמה עשה, הוא תיקן אותו בסוד אותו נהר שיוצא מעדן, שהוא שלום הבית והוא מנוחת הבית. ועל כן בסוד המשכן הוא קרבת החיבויות בדרגה (בסוד) של הגוף, אותה הדרגה של משה עומדת בה קרבת החיבויות, ולא של מנוחה. כשבא שלמה ותיקן את המקדש, אותו המקדש נתקן בסוד של חביבות המנוחה. ולכן נאמר בשלמה "הוא יהיה איש מנוחה".
ובגין כך דא אתקין בחד דרגא⁵³⁶¹ ודא אתקין בחד דרגא⁵³⁶² דיוקנא דהאי בהאי⁵³⁶³	ומשום כך זה התקין בדרגה אחת וזה התקין בדרגה אחת, דיוקנו של זה בזה. וסוד זה "אלה תולדות יעקב יוסף".

⁵³⁵³ ובההוא (דפ"ו).

⁵³⁵⁴ אתתקן (דפ"ו).

⁵³⁵⁵ פירוש כמו המלכות שמאירה לבי"ע כן משה לתתא וכו', וז"ש מה כתיב לעילא כי רוח החיה באופנים שהיא מ' שמאירה באופנים, וכן לתתא מה כתיב ויקם משה את המשכן (מ"מ).

⁵³⁵⁶ (ס"א למאי) (נוסף בדפ"ו).

⁵³⁵⁷ ור"ל שהכוונה שויקם משה את המשכן כדי שיהיה משה הנמשך מהמ' שהיא ילדתו וז"ש למהוי רוח דההוא דרגא דלתתא שהוא משה כההוא דיוקנא דההוא רוח עילאה שהיא מ' דאצילות שהיא עילאה על בי"ע, ולכך אמר היא החיה אשר ראיתי כו' שהיא המ' כמ"ש לעיל וז"ש ומהאי חיה נפקא רוחא כו', הכי נמי משה היא החיה וכו' וצ"ל שאע"פי שאמר הכתוב היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל, אינו ר"ל שהמ' היא תחת בינה שהרי אינה אלא תחת זעיר וזעיר תחת בינה אלא ר"ל תחת דתחת (מ"מ).

⁵³⁵⁸ עי' לעיל רמא ע"א הערה בשם הספר הדע"ה.

⁵³⁵⁹ פי' ת"ת (מ"מ).

⁵³⁶⁰ פי' יסוד דזעיר (מ"מ).

⁵³⁶¹ פי' משה תיקן ע"י הת"ת המשכן (מ"מ).

⁵³⁶² פי' שלמה תיקן בה"מק ע"י היסוד (מ"מ).

⁵³⁶³ פי' דיוקן ת"ת ביסוד כמר"זל דיוקן יעקב היה יוסף וז"ש אלה תולדות יעקב יוסף שיעקב נכלל ביוסף ומריק בו השפעתו (מ"מ).

ורזא דא (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף:	
שירותא דשארי משה לאתקנא בהאי אתר דאיהו סטרא דקדשא אוקים קימה דנקודה דקיימא באמצעיתא ⁵³⁶⁴ דהוה חשוך ושקוע באתריה ולא אתחזי ולא נהיר כלל ושירותא דכלא אוקים לה להאי נקודה דאשתקעת באתרהא ולבתר לכל אחרא ⁵³⁶⁵ דאיהו בניינא דהאי נקודה:	ההתחלה שהתחיל משה לתקן במקום הזה, שהוא צד הקדושה, הקים קימה של נקודה שעומדת באמצע שהיתה חשוכה ושקועה במקומה, ולא נראית ולא מאירה כלל. ותחילת הכל הקים את הנקודה הזו ששקעה במקומה, ואחר כך כל האחר, שהוא בנינה של הנקודה הזו.
ואם האי נקודה לא ואתתקן (נ"א אתקם) (אתקן) בקדמיתא כל מאן דאתפשט מנ"ה לא יכיל [לאתקנא ליה] (לאתקנא) וכיון דהאי נקודה אתקמת ואתנהירת כדין כל שאר תקונא אחרא את[ת]קן ואתישבת בדוכת(י)ה ועל דא ויקם משה את המשכן את ⁵³⁶⁶ דא נקודה דהות חשוכא ושקיעא באתריה ולבתר (שמות מ יח) ויתן את אדניו אינון סמכין דאינון מכאן ומכאן בגין דאית אדנים ואית אדנים ⁵³⁶⁷ וכלהו הוו מאה לחשבנא ⁵³⁶⁸ וכלהו אתפלגו לאתרייהו דכתיב (שמות לח כז) מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן:	ואם נקודה זו לא היתה נתקנת (מוקמת) בראשונה, כל מה שהתפשט ממנה לא יכול היה להתקן. וכיון שנקודה זו הוקמה ומאירה, אז כל שאר התקון האחר נתקן, והתיישבה במקומה. ועל כן, "ויקם משה את המשכן", (אות) זו נקודה שהיתה חשוכה ושקועה במקומה. ואחר כך, ויתן את אדניו, אותם האדנים שהם מכאן ומכאן. (משום) שיש אדנים ויש אדנים) וכולם היו מאה לחשבון, וכולם נחלקו למקומם, שנאמר "מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן".
רמב"ב	
ואלין אדנים הא אוקימנא אבל לא כתיב בהו קימה אלא ויתן נתינה לשואה עלייהו מה דאצטריך ⁵³⁶⁹ בגין דאית תתאין ועלאין רכיבין דא על דא ועל דא כתיב בהו נתינה:	ואלו האדנים הרי בארנו, אבל לא נאמר בהם קימה, אלא "ויתן", נתינה, לשם עליהם מה שצריך, משום שיש תחתונים ועליונים רוכבים זה על זה. ועל כן נאמר בהם נתינה.
בההיא שעתא דהאי נקודה אתקמת אשתקעת סטרא אחרא ולא אתמחת כלל דהא לא אתמחי אלא לההוא זמנא דאתי דאתמחי מעלמא כמה דאתמר אתקם דא ואשתקעת דא:	באותה שעה שהנקודה הזו הוקמה, שקע הצד האחר ולא נמחה כלל, שהרי אינו נמחה אלא לאותו זמן שיבא שימחה מן העולם, כמו שנתבאר, הוקם זה ושקע זה.
ויתן את אדניו (שמות מ יח) כדין שארי לאתתקפא האי (סטרא) [רוחא] דקדושה וכד אתייהבו אלין סמכין אשתקעו ⁵³⁷⁰ כלהו	"ויתן את אדניו", אז התחיל להתחזק הרוח (הצד) הזו של קדושה, וכשנתנו אלו האדנים, שקעו כל אלו של הצד האחר ונכנסו לנקב תהום רבה, משום שעלה הצד הזה של הקדושה העליונה, והוא חלקו

⁵³⁶⁴ פי' מלכות שהיא תמיד בקו אמצעי דזעיר כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

⁵³⁶⁵ פירוש היכלותיה וז"ש ואם האי נקודה לא אתתקן כל מאי דאתפשט מינה לא יכיל לאתתקנא (מ"מ).

⁵³⁶⁶ מוסגר בדפ"ק

⁵³⁶⁷ בגין דאית אדנים ואית אדנים (מוסגר בדפ"ק).

⁵³⁶⁸ פי' לפי שנ"ה הם תרי פלגי גופא ולאחד נחשבים ויש בהם י"ס לכך הם מאה אדנים (מ"מ).

⁵³⁶⁹ פי' ליתן עלוה אדנים שהם נה"י ידיה פרצוף הנוקבא (מ"מ).

⁵³⁷⁰ אשתקיעו (דפ"ו).

להתעלות, ואז שקע הצד האחר, ונכנס לאותו נקב של התהום.	דסמרא אחרא ועאלו בנוקבא דתהומא רבא ⁵³⁷¹ בגין דאסתלק האי סמרא דקדושה עלאה ואיהו חולקא לאסתלקא וכדין האי סמרא אחרא אשתקע ועאל בההוא נוקבא דתהומא:
ואלמלא שישראל חטאו בראשונה, לא יכול לשלוט בעולם יותר. ואחר כך, אף כך חטאו, והמשיכו אותו עליהם כמו בראשונה, ומאותו יום לא היתה עצה, אלא לתת חלק לאותו הצד האחר בכל, בסוד הקרבנות והנסכים והעולות. ובא וראה, לכן העולה נשרפת כולה באש, להכניע את הצד הזה ולהעלות את צד הקדושה, ולכן, כשמשה הקים את המקום הזה, שקע המקום הזה.	ואלמלא דישראל חטבו בקדמיתא ⁵³⁷² לא יכיל לשלמא בעלמא יתיר ולבתר אוף הכי חטבו ואמשיכו ליה עלייהו בקדמיתא ומההוא יומא לא הוה עיטא אלא למזוהב חולקא לההוא סמרא אחרא בכלא ברזא דקרבנין ונסכין (ונכסין) ועלוון ותא חזי בגין כך עולה אתוקדא כלא באשא לאכפיא האי סמרא ולאסתלקא סמרא דקדושה ובגין כך כד משה אוקים לאתר דא אשתקע אתר דא:
בא וראה, "ויקם משה", זהו צד הקדושה, ושקע הצד האחר הטמא. ויתן, לצד הקדושה הזה, ונרפה הצד האחר הטמא. וישם, לצד הקדושה הזה, ונכנע הצד האחר של הטמאה. ואחר כך, "ויתן את בריחיו".	תא חזי (שמות מ יח) ויקם משה האי סמרא דקדושה ואשתקע סמרא אחרא מסאבא ויתן להאי סמרא דקדושה ואתרפא האי סמרא אחרא מסאבא וישם להאי סמרא דקדושה ואתכפיא (ואתרפא) האי סמרא אחרא דמסאבא ולבתר אהדר ויתן את בריחיו:
ואחר כך "ויקם". למה, כדי שתהיה ראשית וסיום בקימה. התחיל בקימה וסיים בקימה, משום שבכל צריך קימה, ראשית וסיום. בהתחלה התרפה הצד האחר, וזוהי	ולבתר ויקם מאי טעמא בגין דיהא שירותא וסיומא בקימה שארי בקימה וסיים בקימה בגין דבכלא בעי וקימהו שירותא

⁵³⁷¹ הנה כנגד האצילות לא יש קליפין אמנם מהבריא (נ"א: מבינה) ולמטה הקליפין שהם כנגד ז'ון דאצי' שהם סמא"ל ונח"ש הם (נ"א: ומכ"ש כשהם) למטה מהבריא כמבואר אצלנו באותן הב' ציפרין דפרשת ויחי ובראש שם נקודת המלכות דאצילות שהו' עתיק דבריא ונגד האי נקודה מתחלת כנגדה מבחוץ בין הפנימי להמקיף שם נקודת ס"א כי כנגד בינה דאצילות לא יש קליפה רק דוגמת ז'ון לבד והם למטה בבריא בסוד (עובדיה א ד) אם תגביה כנשר משם אורידך. ונשר הוא יעקב ז"א וכללות הזכר נק' סמא"ל בקליפות והמות דנפיק מא"ל זועם שהיא נקודת המלכות כנז' בפ' ויקר' וזהו הצלם של נבוכדנאצר שהוא צלמות והנה ביאור צלמות מו"ת דכר צ"ל נוקבא וזה נחלק לז' דרגין ג"ר דרגין קדמאין ז' אחרים גופא ויש בו קצת קדושה שהם סוד סממני הקטורת שהם י' פנימים ואחד מקיף וז"ש בדף רמ"ג גו האי פשיטו גופא נפקא חד זיהרא וכו' ודא איהו דהבא סומקא שהם י"ס פנימים להחיות את הקליפות אתפשט האי זיהרא בחי' אור מקיף וחפיה חשך דרישא. כי אור מקיף הוא נשמה לנשמה ואינו מקיף אלא הראש ולפי דיתב בבחינת מקיף ואינו מתלבש בבחינת כלים נפרדים עם היות שנחלקים לי"ס עכ"ז נק' אחד והוא סוד לבונה שבקטורת שאי אפשר לשום קטורת לע"ז זולתה ובכשפים ג"כ והאור שכנגד הראש הוא נק' רישא דהבא ומה שכנגד ימינא ושמאלא וכן מה דאתפשט ונחית לתתא בת"ת הרי ג' חדוי ודרעוי די כסף וכנגדו מקיף הכסף ג"כ ושם בחזה אתפשט חשוכא וקיימין ב' חשוכין כי שם נפקא רישא אוכמא הוא רישא דנוקבא כנודע לכן משם ולמטה מעוי וירכתוי די נחש בסוד הנחש ליל"ת נוקבא דסמא"ל להיות כנגד הנוקבא הם נחשך ונמשך עד גוון פרזלא שהם הרגלים הירכתים ובינייהו היסוד של תוהו ערלה דביה כל הד' גוונין כלולים. דע כי בל"מ שנאמר גלות השכינה היא שהקליפה מלביש להקדושה ומכסה אותם בסוד (חבקוק א ד) רשע מכתיר צדיק וגלות מצרים היה בעורף הקדושה שהוא בסוד הצוואר כי לעולם אין הקליפה יכולה להסתכל בפנים הקדושה שהאור הוא גדול ומסמא את העיניהם וז"ס שהרשעים אין רואין פני השכינה כי אין יכולים לראות בפנים אבל אוחזין בו באחור ופניהם כלפי אחוריה' ומשם יונקים ופרעה פניו הוא נגד העורף ויונק ממוחי הקטנות ושבגרון וכן שאר הקליפות גם כן יניקתם מן אחוריים דווקא ולא מפנים כנזכר כי אין להם כח לינק משם כנזכר (זהר הרקיע).

⁵³⁷² מוסגר בדפ"ק.

וסיזומא ובשירותא (קימה שירותא) דסטרא אחרא אתרפי ודא איהו וקימה לסטרא (קיומא דסטרא) דקדושה בגין לאתקיימא ולאסתלקא לעילא למהוי אתקשרותא חדא כדקא יאות בגין דכל זמנא דקדושה שלטא וסלקא מסאבו שפיל ומאיך לתתא:	קימה לצד הקדושה, כדי להתקיים ולעלות למעלה, להיות התקשרות אחת כראוי, משום שכל זמן שהקדושה שולטת ועולה, הטומאה נשפלת ומנמיכה למטה.
רישא דנקודה⁵³⁷³ דקיימא תחות דרגין⁵³⁷⁴ די בסטרא אחרא⁵³⁷⁵ איהו ריש דרגא דלבר⁵³⁷⁶ רישא דדכורא⁵³⁷⁷ וקיימא רכיב על חד גמל⁵³⁷⁸ איהו רישא [לבר]⁵³⁷⁹ ולבר דחד ערבובא דחשך דאתפשט⁵³⁸⁰:	ראש הנקודה שעומדת תחת דרגות שבצד האחר, היא ראש הדרגה שלחוף, ראש הזכר, ועומד רוכב על גמל אחד, הוא ראש לחוף של ערבוב אחד של חשך שמתפשט.
דכד תננא נפקא מגו רוגזא תקיף⁵³⁸¹ אתפשט ההוא תננא⁵³⁸² ואזיל⁵³⁸³ רוגזא בתר רוגזא דא על דא ודא רכיב⁵³⁸⁴ ושלטי על דא⁵³⁸⁵ בחיזו ודודכר ונוקבא⁵³⁸⁶ למהוי כלא רוגזא תקיף⁵³⁸⁷:	שכשעשן יוצא מתוך הרוגז הקשה, מתפשט אותו עשן, והולך רוגז אחר רוגז, זה על זה, וזה רוכב ושולט על זה במראה של זכר ונקבה להיות הכל רוגז קשה.
וכד שארי תננא לאתפשטא דחיק מגו רוגזא בדחיקו דחד נקודה לאתפשטא ולבתר אתפשט תננא⁵³⁸⁸ דרוגזא בעקימו כחד חויא חכים לאבאשא:	וכשמתחיל העשן להתפשט, דוחק מתוך הרוגז בדחק של נקודה אחת להתפשט, ואחר כך מתפשט עשן הרוגז בעקמימות, כמו נחש אחד חכם להרע.

⁵³⁷³ כל שמועה זו מפרש עשר מדרגות הקליפות (אור יקר). הנה קראן נקודה מפני שהיא סתומה ונעלמת כדפירשנו לעיל, והיא "רישא דנקודה" שכל החצונית נקראת נקודה, וראש והתחלה לנקודה זו שהנקודה הזו היא (אור יקר).

⁵³⁷⁴ תחת כל מדרגות הקדושה, והיינו נקודה העומדת בסטרא אחרא וראש הנקודה הזאת (אור יקר).

⁵³⁷⁵ פי' דכורא דקליפה שהוא עומד תחת ג"ר וז"ש איהו ריש דרגא דלבר רישא דדכורא (מ"מ).

⁵³⁷⁶ והם זכר ונקבה והראש הזה הוא ראש הזכר (אור יקר).

⁵³⁷⁷ שהזכר הזה (אור יקר).

⁵³⁷⁸ והיינו הגמל היא הנקבה הם היכלות טמאים שמפרש לקמיה, והזכר הזה הם עשר מדרגות אלו דקא מפרש ואזיל, בענין שהכלל שכל החצונים הם זכר ונקבה דהיינו עשר מדרגות אברי הזכר ושבע היכלות הם הנקבה, והשתא קא מפרש ראש הזכר (אור יקר). פי' נוקבא דס"א הנק' גמ"ל (מ"מ).

⁵³⁷⁹ וכלל המדרגות האלו כולם הם חשך ולא אור שאין אור אלא בקדושה, ולא חשך פשוט משוך מסודר שענין זה הוא חשך קדוש שעליו נאמר יוצר אור ובורא חשך, ועל חשך קדוש נאמר ישת חשך סתרו (אור יקר).

⁵³⁸⁰ והיינו שמתוך החשך הטהור והקדוש הוא הדין יתפשט כח זה, וזהו שאמר "דחד ערבוביא דחשך דאתפשט" ולא נאמר בו בריאה ולא יצירה מפני שהוא התפשטות חצוני ונמצא מתוקף דין הגבורה (אור יקר).

⁵³⁸¹ והענין כי העשן הוא בקדש כאומרו מנחיריו יצא עשן, וכתוב כי אז יעשן [אף] ה' וקנאתו, וכתוב כי אש קדחתם באפי והוא התפשטות חזק הגבורה הקדושה (אור יקר).

⁵³⁸² מן הקדש (אור יקר). פי' שמתוקף הדינים נעשו דכורא ונוקבא דקליפה (מ"מ).

⁵³⁸³ בחוף ופועל כחות האלו החזקים לפעול הדינים (אור יקר).

⁵³⁸⁴ פי' דכורא דקליפה שנעשה מתוקף הדינים תחלה ואח"כ נעשית נוקבא דקליפה וז"ש ולבתר אתפשט תננא דרוגזא בעקימו בחד חויא וכו' שהיא נוקבא דקליפה

⁵³⁸⁵ לתת כח זו לזו, ולא שיהיה בהם קשר וייחוד שהם בעלי הפרוד (אור יקר).

⁵³⁸⁶ דומין כקוף לפני הקדושה, וכמו שיש בקדש סוד אח"ד א"ח תשע ספירות ד' נקבה הכל יחד אחד, כך אלו דומין לייחוד זכר ונקבה כדי להתחזק (אור יקר).

⁵³⁸⁷ שאין מייחודם נחת רוח לא להם ולא לזולתם (אור יקר).

⁵³⁸⁸ קל ע"א (הערת הזהר).

708

רישא דנפקא לאתפשטא⁵³⁸⁹ איהו דרגא דאיהו חשוך סליק ונחית אזיל ושאט ונח בדוכתיה וקיימא דרגא לאתישבא מההוא תננא דנפיק מגו רוגזא ואיהו צל צלא על אתר אחרא דאקרי מות וכד מתחברין תרוייהו כחדא אקרי⁵³⁹⁰ צלמות והא אוקימנא תרין דרגין אינון דמתחבראן כחדא:	הראש שמתחיל להתפשט, הוא דרגה חשוכה, עולה ויורד, הולך ושט ונח במקומו, עד שעומדת הדרגה להתישב מאותו העשן שיוצא מתוך הרוגז, והוא צל. צל על מקום אחר שנקרא מות. וכששניהם מתחברים כאחד, נקרא צלמות, והרי בארנו, שתי דרגות הן שמתחברות כאחד.
האי צל איהו שירותא דנקודה⁵³⁹¹ תתאה דלבר חשוכא דמרחקא מנקודה קדישא⁵³⁹² דקיימא באמצעיתא והאי איהו נקודה דלא קיימא⁵³⁹³ ולא אתרשימת בגוונהא ומינה אתפשטת פשיטו לבר⁵³⁹⁴ לתתא⁵³⁹⁵ ואיהו אשתקעת ולא אתחזיאת ולא אתרשימת:	הצל הזה הוא ראשית של הנקודה התחתונה החיצונה, חשכה שמרוחקת מהנקודה הקדושה שעומדת באמצע. וזוהי נקודה שלא עומדת ולא נרשמת בצבעיה, וממנה מתפשטת התפשטות החוצה ולמטה, והיא שוקעת, ולא נראית ולא נרשמת.
האי אתפשטת לתתא לימינא ולשמאלא⁵³⁹⁶ ואתפשטת באמצעיתא גו חשוך קבל⁵³⁹⁷ אלף ומאה⁵³⁹⁸ [טמירין] ותרין סמכין (תיבין סמיכין) מתגלפין⁵³⁹⁹ לסטרא דא ולסטרא דא אתפשט חשוכא⁵⁴⁰⁰ בגו גוון אוכם ולא אוכם דהא לית ליה גוון לאתקיימא ביה⁵⁴⁰¹ ובההוא פשיטו קיימין חשוכין אינון דשמישין) במצרים⁵⁴⁰² דכתיב (שמות י כג) לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים וכתוב (שם כא) וימש חשך:	זו התפשטה למטה, לימין ולשמאל, והתפשטה למטה לתוך החשכה כנגד אלף ומאה. שני אדנים טמונים נחקקים לצד זה ולצד זה, מתפשטת החשכה לתוך צבע שחור ולא שחור, שהרי אין לו שום צבע שיתקיים בו. ובאותה התפשטות עומדות החשכות אותן ששמשו במצרים, שנאמר "ולא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים". ונאמר "וימש חשך".
רמג/א	
האי פשיטו אתפשט בכמה זינין משניין אלין גו אלין גו ההוא פשיטו⁵⁴⁰³ נפקא חד	ההתפשטות הזו מתפשטת בכמה מינים משונים, אלו תוך אלו. בתוך אותה

⁵³⁸⁹ פי' דכורא דקליפא וז"ש לקמן צל צלא על אחר אחרא דאיקרי מות שהדכורא נקרא צל והנוקבא נק' מות (מ"מ).
⁵³⁹⁰ ויצא קס ע"ב (הערת הזהר).
⁵³⁹¹ פי' שהדכורא הוא שירותא לנוקבא ידיה הנק' נקודה תתאה דלבר (מ"מ).
⁵³⁹² פי' נוקבא דקליפה היא מרוחקת מנוקבא דקדושה שהיא בקו האמצעי דזעיר (מ"מ).
⁵³⁹³ גל"עד שכמה מיני קליפות יש וזו עליונה ונעלמת, ומינה אתפשט פשיטו לבר שהיא קליפה אחרת (מ"מ).
⁵³⁹⁴ שהיא קלי' אחרת (מ"מ).
⁵³⁹⁵ ולתתא (דפ"ו).
⁵³⁹⁶ פירוש עכשו מפרש סדר הפרצוף של זו הקליפה ואמר לימינא ולשמאלא הם ח"ג שלה, ומ"ש ואתפשטת באמצעיתא היינו ת"ת דידה (מ"מ).
⁵³⁹⁷ פי' הפך ת"ת דקדושה שיש בו גילוי הארת יסוד אימא שהוא אור גדול, והכא בקליפה הוא חשוך קבל (מ"מ).
⁵³⁹⁸ נגד י"א ארורים שבפרשת כי תבוא ולכך הם י"א מאות (מ"מ).
⁵³⁹⁹ והיינו נ"ה דידה (מ"מ).
⁵⁴⁰⁰ פירוש יסוד דידה (מ"מ).
⁵⁴⁰¹ פי' אע"פ שאמרנו שהוא אוכם ממש וניכר גוון אוכם, שמפני החושך שיש שם אין ניכר שום גוון וז"ש דהא לית ליה גוון וכו' (מ"מ).
⁵⁴⁰² ר"ל הפך היסוד דקדושה שיש בו הארת החו"ג אבל כאן קיימין חשוכין וכו' (מ"מ).
⁵⁴⁰³ היא התשיעית (אור יקר).

וזהא⁵⁴⁰⁴ דאצטבע בדהבא ודא איהו דהבא סומקא⁵⁴⁰⁵ אתפשט האי זהרא וחפי חשוך דרישא ואיהו דהבא דאתכליל ביה חשוכא⁵⁴⁰⁶;	התפשטות יוצא זוהר אחד שנצבע בזהב, וזהו זהב אדום. מתפשט הזוהר הזה ומכסה את החושך של הראש, והוא הזהב שנכלל בו החושך.
האי חשוכא אתפשט⁵⁴⁰⁷ לימינא ולשמאלא⁵⁴⁰⁸ ומגו אלין תרין סטרין נפקא חד גוונא דכספא דלא זהיר⁵⁴⁰⁹ אתפשט והאין (חד) גוון דכסף וחפי חשוכא ואתכליל דא בדא⁵⁴¹⁰ ונחית לתתא⁵⁴¹¹;	החושך הזה מתפשט לימין ולשמאל, ומתוך שני הצדדים הללו יוצא צבע אחד של כסף שלא זוהר. מתפשט הגון הזה של הכסף, ומכסה את החושך, ונכלל זה בזה ויורד למטה.
אתפשט חשוכא⁵⁴¹² וקיימין תרין חשוכין ריש אוכמא⁵⁴¹³ (דקיימין) [דנפקין] ומתמן מתפשט ונפיק חד גוון ודנחשתא (דנחשא) ומתמן אתפשט לתתא⁵⁴¹⁴ ההוא חשוך וקאים קיימא ונפיק חד גוון אוכם חיוז דפרזלא⁵⁴¹⁵ וכלא ברוא דחשוכא⁵⁴¹⁶;	מתפשט החשך, ועומדות שתי חשכות, בראש השחור שיוצאות (שעומדות), ומשם מתפשט ויוצא צבע אחד של נחושת. ומשם מתפשט למטה אותו החושך, ועומד עמוד, ויוצא צבע אחד שחור במראה של ברזל, והכל בסוד החשכה.
מבין תרין⁵⁴¹⁷ קיימין נפיק⁵⁴¹⁸ קיימא חד⁵⁴¹⁹ חשוך בחשוכא וכל אלין גוונין אתחזון ביה והאי איהו ערלה דאנהיג(ו) דכר לנקבה⁵⁴²⁰ לאזדווגא בחדא למהוי חד (הני):	מבין שני העמודים יוצא עמוד אחד חשוך בחשכה, וכל הצבעים הללו נראים בו, וזוהי הערלה שמנהיגה זכר לנקבה להזדווג כאחד ולהיות אחד.

⁵⁴⁰⁴ היא השמינית נגד זהב סגור טהור שבקדושה שהיא הבינה, אמנם זהב זה הוא זהב העגל המביא מיתה לעולם (אור יקר). פי' קליפה אחרת וסידר ג"כ פרצופה (מ"מ).

⁵⁴⁰⁵ באודם (ועל) [ועוד] כן כללות הראש, ונודע שהגולגלת הוא מצד השלישית הזאת המכסה על שנים הקודמות ולכן נאמר בצלם אמת הוא רישא די דהבא רישיה די דהב (אור יקר).

⁵⁴⁰⁶ היא השנית שמשם נמשכות חכמות חצוניות בשתוף הזהב, ולכן נבוכד נאצר הרשע היה אוהב החכמים אשפים כשדאים חרטומים מפני שהיה בראש (אור יקר).

⁵⁴⁰⁷ לעולם חשך (אור יקר).

⁵⁴⁰⁸ כמו שהקדש מהראש יתפשטו הזרועות כך בזאת החצונית "האי חשוכא אתפשט לימינא ולשמאלא" כאומרו חדוהי ודרעוהי די כסף, והיה ראוי שיהיו אלו כלם חשך ולא אור שהכסף הקדושה מאיר באור ואלו חשך ולא אור (אור יקר).

⁵⁴⁰⁹ אלא דומה אל הקדש כקוף לפני בני אדם, והיה ראוי שיהיו שני גוונים ימין ושמאל (אור יקר).

⁵⁴¹⁰ כל הסכמת פעולה אחת לרעה (אור יקר).

⁵⁴¹¹ להוציא המדרגה הששית (אור יקר).

⁵⁴¹² שכל בחינותיו חשך כשפירשנו (אור יקר).

⁵⁴¹³ שהיא נגדיית לסוד קו האמצעי בקדש המאצלת הנצח וההוד וכו' היינו סוד הצלם מעוהי שהוא הגוף וירכתייה שהם הירכים שלשה מדרגות די נחש (אור יקר).

⁵⁴¹⁴ עדין סוד הגוף מתפשט בירכים מדרגות עוד שהם חזקים שוקים עדין בשתים אלו (אור יקר).

⁵⁴¹⁵ ולא שיהיו בו גוונים ממש ופעולות שאינו בעל גוונים אלא כל הגוונים והפעולות האמתיות בקדש, אמנם אלו דומין ומראים שיש בהם כח לעשות ואין בהם כח כלל (אור יקר).

⁵⁴¹⁶ שהכל חשך ולא אור (אור יקר).

⁵⁴¹⁷ שהם שביעית ושמינית עמודי קיום הצלם שקוהי ודאי (אור יקר).

⁵⁴¹⁸ נפק (דפ"ו).

⁵⁴¹⁹ הוא נגדיי לתשיעית ולזה הוא אוחז כל הגוונים והיינו כענין היסוד שהוא כולל כל הכחות ובקדש מילה וכאן ערלה, וכמו שהייחוד בקדש על ידי האבר הזה כך בחצונית (אור יקר).

⁵⁴²⁰ וכמו שהיסוד נקרא שביעי שהוא כולל שבע מדות כך כאן הערלה הזו היא כוללת שבעה ערלות הם שבעה מדרגות טמאות כדמפרש ואזיל (אור יקר). ור"ל יסוד דקליפה הנקרא ערלה (מ"מ).

קיימין בשבעה דרגין⁵⁴²¹ [רברבין] ודברין ידיעאן [האי איהו קיימא] דרגא קדמאה⁵⁴²² איהו דרגא דקאים בסמרא דהאי חשוכא⁵⁴²³ דא חשוכא סלקא גו טמירין⁵⁴²⁴ דתננא דאשא⁵⁴²⁵ האי כליל בגוון תננא [בגוון אשא בגוון] ובגוון אשא ובגוון (בגוון) אוכם אלן תלת גוונין מתפרשן לכמה סטריין⁵⁴²⁶ לאתעקמא [בעקמי] (בעקמי) עלמא⁵⁴²⁷;	העמודים האלו ידועים בשבע דרגות גדולות (זכרים), הדרגה הראשונה היא הדרגה שעומדת בצד של החשכה הזו. זו החשכה עולה תוך הסתרה של העשן של האש, זה כלול בגוון של עשן, ובגוון של אש, ובגוון שחור. שלשת הצבעים הללו נפרדים לכמה צדדים, להתעקם בעקמי העולם.
גוון תננא⁵⁴²⁸ האי נחתא לעלמא⁵⁴²⁹ ואעיל לכמה סטריין⁵⁴³⁰ ודא אתפשט בעלמא ואסמי לרוחי בני נשא⁵⁴³¹ ברגיו לאסמא ארחייהו ולא תתקפא ברוגזייהו ועל דא כתיב (תהלים פא י) לא יהיה בכ אל זר ולא תשתחוה לאל נכר לא יהיה בכ אל זר דא דכורא⁵⁴³² ולא תשתחוה לאל נכר דא נוקבא האי איהו רוגזא דשלמא ואתקף בעלמא ועאל בגו בני נשא ואתקיף לון לאבאשא⁵⁴³³;	גוון העשן הזה יורד לעולם ונכנס לכמה צדדים, וזה מתפשט בעולם, ומסית את רוחות האנשים ברוגז, לה את דרכיהם ולהתחזק ברגזם. ועל זה נאמר "לא יהיה בכ אל זר ולא תשתחוה לאל נכר". לא יהיה בכ אל זר, זה הזכר. ולא תשתחוה לאל נכר, זו הנקבה. זהו הרוגז ששולט ומתחזק בעולם ונכנס לתוך בני האדם ומחזק אותם להרע.
גוון אשא האי גוונא נחתא לעלמא ועאל לכמה סטריין לאבאשא לקטלא⁵⁴³⁴ ולאושדא	גוון האש, הגוון הזה יורד לעולם, ונכנס לכמה צדדים להרע, להרוג, ולשפוך דמים

⁵⁴²¹ ועד כאן אלו העליונות הם דקות אינם פועלות בגלוי, על ידי התשיעי הזה הם פועלות למטה לכך בו שבעה מדרגות נגלות בזולת הנקבה שהיא העשירית שיש בה כחות הרבה מאד לפעול למטה (אור יקר).

⁵⁴²² עם היות שהם כבר מדרגות הרבה היא קדמאה (אור יקר). הם ג"ר דקליפה ולכך יש בו שלשה גוונים (מ"מ).

⁵⁴²³ שהיא התשיעית וזה ראשון משבעה שבו (אור יקר). הנה הג' גוונין הנזכר כאן שהם גוון תננא ואשא ואוכמא הם ג"ר ונקר' קפציא"ל קפ"ץ א"ל כנזכר וזה נחלק למרכבה א' מד' חיות טמאות שהם חב"ד שהדעת כלול מח' וג טמאות והם ד' מיני רוגזא א' רוגז חכמה ב' שנאה בינה ג' רוגז תבירא דעת דרגא תנינא ותליתאה הם ב' דרועין וכל א' נחלק לג' קשרין וג' קשרי הזרוע הימין הם (תהילים עח מט) עברה וזעם וצרה וג' קשרין דשמאל הם (תהילים עח מט) משלחת מלאכי רעים (זהר הרקיע).

⁵⁴²⁴ ירצה יהיה במדרגה זו מדרגה זו מתוך העלם התפשטות המדרגות הנזכרות (אור יקר).
⁵⁴²⁵ המתפשט מלמעלה "האי כליל" במדרגה אחת שלשה פעולות דהיינו ג' גוונים תננא אשא אוכ"ם מפני שהם פעולות משתנות לרעה כדמפרש ואזיל ותחת ממשלתם מיני פעולות עד אין תכלית ואלו הם ראשים (אור יקר).

⁵⁴²⁶ והטעם שאי אפשר שיקבלו התחתונים משלשה בחינות, כדי לכלול כל מציאות העולם יתרבו (אור יקר).

⁵⁴²⁷ בכל מיני עקום שטבע החומר התחתון יוכל לקבל, ויש גורסין לאעקמא בעקמי עלמא וקרובה להתפרש על הדרך הנזכר שיוכלו לרדת אל שפלות החומר לשלוט בו ועם כל זה ראשונה עיקר, והנה כמו שמדרגת החסד היא פועלת בקדושה רצון טוב וגמילות חסדים כך זו להפך פועלת הרעה לבני אדם והיא בעלת שלשה פעולות הם שלשה מדרגות אל מיני גמולת הרעה למטה (אור יקר).
⁵⁴²⁸ עשן כעס (אור יקר).

⁵⁴²⁹ על ידי מה שמתחבר בנקבה יורד לעולם הגשמי הזה (אור יקר).
⁵⁴³⁰ כדי לפעול וליכנס בין בני אדם מצד כמה דרכים יש בכועס מפני שעשו כך ולא עשו כך או שיש לו על כך וכך מכמה מיני דרכים וכולם פתחים שיכנס זו המדה הרעה בהם (אור יקר).
⁵⁴³¹ דרך לבם הזונה ויצרם הוא נכנס בהם להפעלתם בכעס שלשה פעולות, ראשונה יכעיסם ואחר כך יפעילם ואחר כך יחזיקם במדה הרעה (אור יקר).

⁵⁴³² כי אי אפשר לפעולות אלו לרדת למטה אלא על ידי שתוף זכר ונקבה וכשאדם מגרשם ממנו מפריד בין זכר לנקבה וכשמשליטם עליו הם נקשרות ומתייחדות אל (זכר) זר ואל נקבה (אור יקר).

⁵⁴³³ לנקום ולנטור בדברים קלים, אמנם האש חזק יותר ופועל בחוזקה (אור יקר).
⁵⁴³⁴ שהוא כעס יותר חזק ומפני חוזקו יפעילם לפעמים שלא על ידי סיבה (אור יקר).

דמין ולקפח⁵⁴³⁵ לבני נשא⁵⁴³⁶ ועל דא כתיב (משלי א יא) אם יאמרו לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם בגין דאית אושרי דמין למגנא וקטלי למגנא ואית דאושדי דמין וקטלי בקרבא והאי מסטרא דדכורא והאי מסטרא דנוקבא סטרא דדכורא אושרי דמין למגנא כדקאמרן סטרא דנוקבא לאנחא קרבין ולא תקטלא אלין באלין וכל קרבין וקטולין אלין באלין מההוא סטרא דנוקבא קא אתיין:	ולקפח בני אדם, ועל זה נאמר "אם יאמרו לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם". משום שיש שופכי דמים לחנם והורגים לחנם. ויש שופכי דמים והורגים בקרב, וזה מצד הזכר וזה מצד הנקבה. צד הזכר שופך דמים לחנם, כמו שאמרנו. צד הנקבה, כדי לערוך קרבות ולהרוג אלו באלו, וכל הקרבות וההרג של אלו באלו באים מאותו צד של הנקבה.
גוון אוכם האי גוונא נחתא לעלמא ונחתא לאתמנאה על כל פצועין ומחיין ותפיסו דגופין וצליבו וחניקו לאבאשא תדיר לבני נשא אלין תלת גוונין מתפרשן לכמה סטריין דעלמא ואתפשטן גו בני עלמא:	גוון שחר, צבע זה יורד לעולם ויורד להתמנות על כל הפצועים והמכים, ותפוסו גוף, וצלובים וחנוקים, להרע תמיד לבני אדם. שלשת הצבעים הללו נפרדים לכמה צדדים של העולם ומתפשטים בתוך בני העולם.
גוון תננא נחתא בעלמא והאי איהו גוון קדמאה דנפקא מגו נקודה דשקיע מההוא צל דקאמרן ודאיהו (ואיהו) סמאל דקא רכיב על גמל כמה דאתמר והאי גוון תננא אקרי וקצפיא"ל (קפציאל) רברבא והאי איהו רוגזא דבני נשא דאתקיפו לבא ברוגזא:	גוון העשן יורד לעולם, וזהו הגוון הראשון שיוצא מתוך הנקודה השקועה מאותו הצל שאמרנו, שהוא סמאל"ל, שרוכב על גמל, כמו שנתבאר, וגוון העשן הזה נקרא קצפיא"ל הגדול. וזהו הרוגז של בני אדם שמחזקים את הלב ברוגז.
תחות האי ממנן אלף ושית מאה חבילין דאינן רוגזא ודגופייהו (דגופא) דבני נשא בגין דאית רוגזא דשלטא בעלמא למעבד דינא אבל האי (סטרא) איהו רוגזא דשלטא ועאל בגופייהו דבני נשא דאתרגיוזו בהאי רוגזא והאי (איהו רוגזא) ורוגזא איהו יסודא דכל שאר וגווי למעבד (גוונין ולמעבד) בהו בניינא לאבאשא בגין דהאי תננא נפקא מגו רוגזא דאשא עלאה דמלהטא והאי איהו קדמאה לההוא אשא:	תחת זה ממונים אלף ושש מאות גדודים, שהן רוגז הגופים של בני אדם, משום שיש רוגז ששולט בעולם לעשות דין. אבל זה (צד) הוא רוגז ששולט ונכנס לגוף בני האדם שמתרגזים ברוגז הזה. והרוגז הזה הוא יסוד לכל שאר הצבעים לעשות בהם בנין להרע, משום שהעשן הזה יוצא מתוך רוגז האש העליונה שלוהטת, וזהו הראשון לאותה האש.
ארבע רוגזין⁵⁴³⁷ מתפרשאן מההוא [רוגזא] רוגזא קדמאה אקרי רגז ודא איהו דארגיז לבייהו דבני נשא ודא איהו דנחתא ואזלא וסטיא לבני נשא ואתרגיזו ברוגזייהו ודא איהו דאמשיך מחבלא על עלמא ועל דא כתיב (חבקוק ג ב) ברגז רחם תזכור⁵⁴³⁸:	ארבעה רוגזים נפרדים מאותו הרוגז, ורוגז הראשון נקרא רוגז, וזהו שמרגיז את לב בני האדם, וזהו שיוורד והולך ומסית את בני האדם שמתרגזים ברגזם, וזהו שמושך את המשחית על העולם. ועל זה נאמר "ברגז רחם תזכור".

⁵⁴³⁵ ולקפחא (דפ"ו).

⁵⁴³⁶ וכמו שהם שני כחות בכעס הנזכר לעיל אל זר אל נכר כך בכעס זה שני כחות האחד הרג חנם השני הרג המלחמה, והטעם שהמלחמה יש לה דרך (ימעט) [במעט] שזה (מעים) [מאים] זה בחברו וזה בזה, אמנם ההורג נקי אין ראוי להיות לו כעס עם איש ההולך בטח אין לנקבה כח בזה אלא הזכר שכחו יותר גדול מכעיס זה, ועוד כששנים מכעיסין זה על זה הם שני מיני כעס זה זכר וזה נקבה, אמנם האחד הכועס בפירוד הוא מהזכר לבד וכו' (אור יקר).

⁵⁴³⁷ רוגזי (דפ"ו).

⁵⁴³⁸ ועל דא כתיב (חבקוק ג ב) ברגז רחם תזכור (מוסגר בדפ"ק).

הרוגז השני, זהו שיוורד לעולם ומשוטט ומתפשט לכל הצדדים, וזה נקרא שנאה. וזה יורד ונכנס בבני אדם. וזה, כיון שהוא נכנס, נקרא משחית שקט,	רוגזא תניינא האי איהו נחתא לעלמא ושאט ואתפשט לכל סטרינ והאי אקרי שנאה והאי נחתא ועאל בבני נשא והאי כיון דעאל אקרי מחבלא שתיקא
וזהו רוגז ששותק, וזהו שמתתף באותו מקום של הנקבה. וזהו רוגז של שתיקה שעומד בעקימות זהו הקשה מכולם, משום שהוא כמו הנחש, ששותק תמיד והורג אחר כך.	והאי איהו רגז ⁵⁴³⁹ דשתיק והאי איהו דאשתתף בההוא אתר דנוקבא והאי איהו רוגזא שתיקה ⁵⁴⁴⁰ דקיימא בעקימו ⁵⁴⁴¹ האי קשיא מכלהו ⁵⁴⁴² בגין דאיהו וכגוונא דחויא (גוון חויא) דשתיק תדיר וקטיל לבתר:
הרוגז השלישי, זהו רוגז הפוך מהקודם, שהולך ומתחזק ולא שותק, אלא נגלה אותו רגז, וכל מה שהוא מתגלה, כך נשבר בכל מה שהתגלה, ולא שותק. כך נשבר, וכך נקרא, רגז שבור.	רגזא ⁵⁴⁴³ תליתאה האי ⁵⁴⁴⁴ איהו רגזא ⁵⁴⁴⁵ בהפוכא מקדמאה ודאזלא (ואזלא) ואתקף ולא שתיק ⁵⁴⁴⁶ אלא אתגלי ההוא רוגזא וכל מה דאתגלי הכי אתבר ⁵⁴⁴⁷ כל מה דאתגלי ולא שתיק הכי אתבר והכי אקרי ארוגזא תבירא:
הרוגז הרביעי, ראשיתו חזק וסופו שבור, ועל כן זהו רוגז שהפוך מן הקודם, לכן זהו צד השבור מכולם. ועל כן הכל הוא בדרגה ראשונה.	רוגזא רביעאה ⁵⁴⁴⁸ שירותא תקיף סופא תביר ⁵⁴⁴⁹ ועל דא האי איהו רוגזא דמהפכא מן קדמייתא בגין כך האי איהו סטרא תבירא מכלהו ועל דא כלא איהו בדרגא קדמאה:
דרגה שניה, היא דרגה שיוצאת מחשכה, וזהו צבע חשוך שעומד מתוך החשכה הזו, משום שהכל קיים מתוך החשכה ועומד	דרגא תניינא ⁵⁴⁵⁰ איהו דרגא דנפיק מחשוכא ⁵⁴⁵¹ והאי איהו גוון חשוך דקיימא

⁵⁴³⁹ רגזא (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁰ דשתיקה (דפ"ו). ועם היות שצורך הרוגז הוא להרים קולות זו מעוקמת (אור יקר).

⁵⁴⁴¹ מפני שהנקבה מזדוגת כאן גורם שנאה, וייחוד הנקבה העליונה גורם אהבה וזו גורמת שנאה והיינו עקימותא, ומפני שהיא נעלמת ומוסיף אומץ בקשר וייחוד הנקבה עמה (אור יקר).

⁵⁴⁴² והני שני מיני רוגזין אלו הם שנים, האחד כולו שוה בקולות, השני כולו שוה בחשאי. יש שלישי לאלו דהיינו בהפך מאלו שאינו שוה אלא תחלתו שותק קצת (אור יקר).

⁵⁴⁴³ רוגזא (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁴ ההוא (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁵ רוגזא (דפ"ו).

⁵⁴⁴⁶ כמו בני אדם שכועסים ועל ידי שצועקים בקולות ומחרפין ומגדפין רוגזם נח (אור יקר).

⁵⁴⁴⁷ והטעם שתתפשט למטה ויתבטל כחו ויחלש, ויחשבו בני אדם שזהו טובת מדרגתם ואינה אלא שזו דרך אותה הקליפה שמתגלת ומתחלשת ובתחלתה מתחזק מעט מעט והולכת אלא שעל ידי גלויה מתחלשת, והרביעית היא להפך שנכנסת מיד בחזקה וכל קושיא מראה בהתחלתה והיא נחה מרוגזא מעט מעט לא מפני גלויה כקודמת אלא מצד עצמה (אור יקר).

⁵⁴⁴⁸ פירוש וזה חלוש יותר מהשלישי שהשלישי לא אחבר עד דאתגלי, אבל הרביעי תחלתו תקיף וסופו רך וז"ש בסמוך האי איהו סטרא תבירא מכלהו (מ"מ).

⁵⁴⁴⁹ והנה ארבעה אלו הם בהדרגה הקשה מכולם היא הראשונה שהיא כים נגרש ומתחזקת והולכת וצוער בקולות ואין בה לעולם חלישות, השנית היא בשתיקה רעה מאד היא אמנם בערך שכעת אין בה קול ירד מעט, השלישית היא נחה בערך שעם היות שהיא מתחזקת סוף אינה נכנסת בחזקה ועוד שמתחלשת (אור יקר).

⁵⁴⁵⁰ אינה בחשוכא ממש, שהראשונה היא בסטר חשוכה (אור יקר). הוא חסד דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁵¹ כעין הגבורה היוצאת מן החסד, ונודע שהשמאל כנוי חשך ובקליפות שכולם חשך ולא אור (אור יקר).

בדרגות ידועות. וזה מתפשט למטה בצבעים ידועים.	מגו האי חשובא בגין דכלא קיימא מגו חשובא ⁵⁴⁵² וקיימא בדרגין ידיעא ⁵⁴⁵³ והאי אתפשט לתתא [בגווינ] (בדרגין) ידיעא ⁵⁴⁵⁴ :
בדרגה הזו קיימים שלש מאות צדדים נפרדים זה מזה, וכולם כלולים זה בזה. ואף על גב שמשונים זה מזה ומתגברים (ומאירים) זה מזה, הכל כלול זה בזה. ולכן, כל הדרגות ידועות בצד הזה להרע.	בדרגא דא קיימן תלת מאה סטריין ⁵⁴⁵⁵ מתפרשין דא מן דא ⁵⁴⁵⁶ וכלהו כלילן דא בדא ⁵⁴⁵⁷ ואף על גב דמשניין דא מן דא (ואתגברין) ⁵⁴⁵⁸ [ואנהרין] דא מן דא כלל דא בדא ובגין כך כל דרגין ידיעאן בהאי סטרא ⁵⁴⁵⁹ לאבאשא:
מכאן יוצאים כל אלו המשחיתים המחבלים שמשוטטים בעולם ועושים דין (בגלוי) בעולם על המעשים הנסתרים שנעשו תוך החושך במחבוא, והם משוטטים בעולם ועושים בהם דין בגלוי. ולכן, כל אלו שמשוטטים בעולם ועושים דין בגלוי, כולם עומדים כנגד בני אדם להזדמן תמיד אל אותם חטאים נסתרים שאמרנו, ואותם שנקראים אף וחמה, מתחברים עמם, ועושים דין על בני אדם. זה נעשה בעולם מבעלי הדין הללו שאמרנו.	מהכא נפקי כל אלין מחבלין דשטיין בעלמא ועבדי דינא (באתגליא) [בעלמא] על עובדין סתימין דאתעבדו גו חשך בטמירו ואינן שטיין בעלמא ועבדי דינא באתגליא בהו ובגין כך כל אלין דשטיין בעלמא ועבדי דינא באתגליא כלהו קיימין בקבליהו דבני נשא לאתעתדא תדיר גבי אינן חובין ⁵⁴⁶⁰ טמירין דקאמרן ואינן דאקרון אף וחמה מתחבראן עמהון ועבדי דינא עליהו דבני נשא האי אתעביד בעלמא מאלין מארי דדינא בדקאמרן:
דרגה זו עומדת תוך חושך ואש, שהוא סוד אחד, ומתוך דרגה זו נפרדות כמה דרגות חזקות (גברים) שעומדות תחת הצד של	דרגא דא קיימא גו חשובא ואשא דאיהו רזא חדא ומגו דרגא דא מתפרשאן כמה

⁵⁴⁵² ועם היות שכיון שזה צד השמאל חשך היה ראוי שיכונה צד הקודם אור עם כל זה "כולא קיימא מגו חשובא" שאין שם אור כלל, ואם תאמר אם כן כולו חשך אחד (אור יקר).

⁵⁴⁵³ עם היות שלא יבחן באור עם חשך אלא הכל חשך עם כל זה יתרבו המדרגות בערך התפשטותם אלו מאלו היינו אומרו "בדרגין ידיען" ואפי' המדרגה האחת בעצמה כגון זאת היא חשך יש בה מיני חשכים מתפשטין אלו מאלו (אור יקר).

⁵⁴⁵⁴ וכולם חשך (אור יקר).
⁵⁴⁵⁵ כחות יצר הרע להחטיא וחצונים להעניש והם כלם חשך (אור יקר). הם כנגד ג' פרקים שבו כל פרק מאה (מ"מ).

⁵⁴⁵⁶ בחשך וחשך וחשך עד שלש מאות חשכים להחטיא (אור יקר).

⁵⁴⁵⁷ כדי שיהיה עבירה גוררת עבירה יש מבוא לכל אחד לגלגל חבירו ולבררו אחריו מפני שכלול ממנו, ולא תאמר מה ליחס עבירה זו שיגלגל עבירה פלונית שיתיחסו מפאה אשר לא תדע (אור יקר).

⁵⁴⁵⁸ שאין קשר וייחוד בקליפות, ואינו מן הרחוק שיהיו אלו השלש מאות פרצות ליכנס להעביר על הדעת נגדיות לשלש מאות וששים וחמשה מצות לא תעשה, ולכך יש בהם כח להעניש העוברים על המצות ששכר עבירה עבירה (אור יקר).

⁵⁴⁵⁹ מכח הזרוע השמאלית החצון הם לרעות, עם היות שיש אחרים שיוצאין ממדרגות אחרות והם פועלים רע, אותם המחבלים שהקדוש ברוך הוא מזמין לבני אדם להענישם על אותם הדברים אשר יעשו בחדרי משביתם, ועל אלו רמזו חז"ל כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, והטעם שזו היא מדת חשך הנעלמת ומכחה הם עושים בחשך ומהם ממש מקבל שכרו כדפירשנו, ולזה אלו הם היודעים הדברים הנעשים בחשך מפני שהם חשך ומצד מקומם מכירים העושים בחשך ליפרע מהם כדי רשעתם במספר (אור יקר).

⁵⁴⁶⁰ הם נמצאים שם בעת העבירה כדי לדעת גם כן שיעור העבירה ליפרע מהם אחר כך בגלוי, ואין דרך לכחות להמצא בשעת העבירה בחשך ובמסתורין אלא אלו שהם מהחשך, ועם היות שהם חלוקים ברשות גבוה כדי גזרת בית דין עליון סוף סוף לא דמי מי שרואה למי שאינו רואה, שאלו שראו הם מכים כדי צווי גבוה ולא יפחתו ולא יוסיפו מפני שהם גם כן יודעים כדי רשעת הרשע וכו' (אור יקר).

ורגין תקיפין (גברין) (תקיפין דרגין) דקיימן תחות סטרא דרקיעא חדא דאקרי⁵⁴⁶¹ רקיע אובמא ורגא תליתאה האי איהו רקיעא דמתפשטא על כל אינון דרגין⁵⁴⁶² דאינון סומקין כוורדא ואלין אקרין דרועין דהאי סטרא:	רקיע אחד, שנקרא רקיע שחור. דרגה שלישית זהו רקיע שמתפשט על כל אותן דרגות שהן אדומות כשושנה, ואלו נקראות הזרועות של הצד הזה.
תחות אלין מתפשטין לתתא דרגין⁵⁴⁶³ עד דמטו לגו דרגא תליתאה וס"א ההוא רקיעא אובמא בגין דאלין די בדרגא תניינא⁵⁴⁶⁴ נפקי מגו ההוא רקיעא אובמא⁵⁴⁶⁵ ושטיין בעלמא אלין מימינא⁵⁴⁶⁶ ואלין משמאלא⁵⁴⁶⁷ אלין דימינא מתפרשן לתלת סטרין דאינון⁵⁴⁶⁸ תלת קשרין ואלין דשמאלא מתפרשאן לתלת סטרין דאינון תלת קשרין אחרנין:	תחת אלו מתפשטות למטה דרגות, עד שמגיעות לתוך דרגה שלישית (אותו רקיע שחור), משום שאלו שבדרגה השניה יוצאים מתוך אותו הרקיע השחור ומשוטטות בעולם. אלו מימין, ואלו משמאל. אלו של הימין נפרדות לשלשה צדדים, שהם שלשה קשרים. ואלו של השמאל נפרדות לשלשה צדדים, שהם שלשה קשרים אחרים.
קשרא קדמאה קיימא לעילא ותננא חשוכא ברוגא אתקשר ביה האי קשרא אית בה תלת גוונין חשוכין ומשניין דא מן דא ואתכלילו דא בדא והאי קשרא איהו וכפף ולא אתפשטא (עפף ולא אתכפיא) בר לזמנין ידיעא⁵⁴⁶⁹ האי אקרי עבר"ה (עבירה):	הקשר הראשון עומד למעלה. ועשן חשוק ברוגז נקשר בו. בקשר הזה יש בו שלשה צבעים חשוכים ומשונים זה מזה, ונכללים זה בזה. והקשר הזה הוא כפוף ולא מתפשט (נכנע), חוץ מזמנים ידועים, וזה הנקרא עבר"ה.
ואיהו קיימא בלא שכיכו בגין דלא שכיך בר בזמנא דישראל מקרבין קרבנא לתתא בגין דבההוא זמנא ואשתכך (ישתכך) ההוא רוגזא ואתכפיא לתתא ואתחלש (רוגזיה) [תוקפיה] ולא יכיל לשלטאה ולא תקפא וכד אתחלש האי כדין קשרא תניינא דאיהו באמצעיתא לא יכיל לנטלא ולאנהגא (והאי קשרא אקרי זעם האי איהו):	והוא עומד בלא מנוחה, משום שלא נח, חוץ מזמן שישראל מקריבים קרבן למטה, משום שבאותו זמן שוכך הרוגז ונכנע למטה ונחלש רגזו (חזקו), ולא יכול לשלוט ולהתחזק. וכשזה נחלש, אז הקשר השני, שהוא באמצע, לא יכול לנסוע ולהנהיג.
קשרא תניינא ודא הוא דאקרי זעם האי קשרא איהו (דאיהו קשרא) דנטיל מאתר לאתר ואנהיג לכל שאר קשרין וכל שאר קשרין כללו אתנהגן ביה וכללו אתקפו ובהאי קשרא (בההוא סטרא) האי איהו	הקשר השני זהו שנקרא זעם, הקשר הזה הוא שנוסע ממקום למקום ומנהיג את כל שאר הקשרים, וכל שאר הקשרים כולם מתנהגים בו, וכולם מתחזקים בקשר הזה. זהו שמנהיג את כל הצער שבעולם, משום שכשמתחבר בדרגה אחרת, לחבק את הנקבה, אז יורדים לעולם כל סוגי הצער וכל

⁵⁴⁶¹ היא בינה דקליפה שתחתיה הוא חסד דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁶² פי' בחינות דבחסד דקליפה וז"ש ואלין איקרין דרועין דהאי סטרא שר"ל שכולם נכללים בזרוע ימין דקליפה ונקראים דרועין דהאי סטרא (מ"מ).

⁵⁴⁶³ פי' תחת חסד דקליפה מתפשטים בחינות של גבורה דקליפה וז"ש עד דמטו לנו דרגא תליתאה שהיא גבורה דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁶⁴ פי' שבחסד דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁶⁵ פי' מבינה דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁶⁶ פי' של חסד דקליפה יש בו ג' פרקים (מ"מ).

⁵⁴⁶⁷ והיינו פרק עליון של הזרוע שהוא כפוף (מ"מ).

⁵⁴⁶⁸ ויחי רמא ע"א (הערת הזהר).

⁵⁴⁶⁹ פי' אינו נחלש ונשבר רק בשעה שישראל עושים הקרבנות כדבסמוך (מ"מ).

715

דמנהיג כל צערין לעלמא בגין דכד אתחבר בדרגא אחרא⁵⁴⁷⁰ לחבקא לנוקבא כדין נחתי לעלמא כל צערין וכל דחקין וכל עאקו ודהא (דהיא) לא יכילין⁵⁴⁷¹ לשלמא דא בלא דא וכלהו דרגין אתייהבו לנוקבא לשלמא ולמסטי עלמא ואי לאו דרכיב דא על דא ואתחבר דא בדא לא יכלין לשלמא:	הדחקים וכל הצרות, שהרי אינם יכולים לשלוט זה בלי זה. וכל הדרגות נתנו לנקבה לשלט ולהסיט את העולם, ואם לא שרוב זה על זה ומתחברים זה לזה, לא יכולים לשלוט.
תא חזי כד הוה אדם בגנתא דעדן לאשתדלא בפלחנא דמאריה נחת האי סמאל וכל	בא וראה, כשהיה אדם בגן עדן להתעסק בעבודת רבונו, ירד סמאל הזה
רמד/א	
אינון דרגין דביה⁵⁴⁷² והוה רכיב על ההוא חויה בישא⁵⁴⁷³ בגין לאסטאה לון בגין דההוא חויה דהוה קאים תחותיה איהו עקימא לאסטאה בני נשא ולפתאה [לון]⁵⁴⁷⁴ בגין דכתיב (משלי ה ג) כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה ודא דא (ועל דא לא) יהיב חילא⁵⁴⁷⁵ ודא עביד⁵⁴⁷⁶ אומנותא בעלמא ודא בלא דא לא יכלי לשלמא:	וכל אותן הדרגות שבו, והיה רוכב על אותו הנחש הרע כדי להסיט אותם, משום שאותו נחש שעמד תחתיו הוא עקום להסיט את בני האדם ולפתות אותם, משום שנאמר " כי נופת תטופנה שפתי זרה וחלק משמן חכה". זה זה נותן כח, וזה עושה אומנות בעולם, וזה בלי זה לא יכולים לשלוט.
בגין כך כד וההוא (הוה) קשרא דאמצעייתא אתחבר בנוקבא כדין נחתי דינין וכל דחקין לעלמא וכד האי אתת[קף] דלא נטיל⁵⁴⁷⁷ כלא אתבר ואתכפא דלא יכיל לשלמא⁵⁴⁷⁸ ועל דא כלא אתבר⁵⁴⁷⁹ ואתכפא ברזא דקרבנין דלתתא וסלקא מאן דסלקא⁵⁴⁸⁰ לאתעטרא לעילא⁵⁴⁸¹ ולאתברכא מעמקא עלאה⁵⁴⁸² דנהיר לכל אנפין⁵⁴⁸³:	לכן, כאשר אותו הקשר של האמצע מתחבר בנקבה, אז יורדים הדינים וכל הדחקים לעולם. וכשזה (לא) מתחזק, שאינו נוסע, הכל נשבר ונכנע, שלא יכול לשלוט. ועל זה הכל נשבר ונכנע בסוד הקרבנות שלמטה. ועולה מי שעולה להתעטר למעלה ולהתברך מהעומק העליון, שמאיר לכל הפנים.

⁵⁴⁷⁰ פי' כשמתחבר זה של ימין עם השמאל דקליפה הנק' דרגא אחרא כדי לחבק לנוקבא דס"א בסוד שמאלו וכו' וימינו וכו', ולכן אמר דכד אתחבר בדרגא אחרא ולא אמר בקשרא קדמאה ש"מ שדרגא אחרא היא גבורה דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁷¹ פי' למה אין יורדין צערין ואתקין רק אחר שנתחבר הזכר עם הנקבה ואמר לפי שאין הזכר שולט אלא בהתחברותו עם הנוקבא וכדבסמוך (מ"מ).

⁵⁴⁷² לפתותו בכל איזה כח שיוכל או בכולם יחד (אור יקר).

⁵⁴⁷³ שאין לו פעולה זולת הנחש שהיא הנקבה כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁴⁷⁴ ויש לו מבא בחומר מפני גשמותה למטה והיינו נופת שמראה מתיקות הגשמיות אל החומר, ולזה שתייהם צריכות לפעול סמאל (אור יקר).

⁵⁴⁷⁵ פי' זכר דס"א (מ"מ).

⁵⁴⁷⁶ פי' נוקבא דס"א (מ"מ).

⁵⁴⁷⁷ ירצה בקשר זה האמצעי שאל השתי זרועות שבהם חבוק זכר ונקבה תלוי הכל "אם אתתקפת כולא נטיל" מפני שהוא משפיע ויש להם כח להתנהג ברצח וברשע והפנימים הם נכנעים מפני שכשזה קם זה נופל (אור יקר). והיינו בחינת חזוקם והכנעת הפנימיים (אור יקר).

⁵⁴⁷⁸ אהדר אל החצוני (אור יקר).

⁵⁴⁷⁹ ואחר כך אמר הכנעת החצונים בסוד הקרבן וזהו שאמר ועל דא והיינו כשזה קם בסוד הייחוד ורצון הקרבן זה נופל (אור יקר).

⁵⁴⁸⁰ שהיא מלכות מקושטת כדפירשנו לעיל היא העולה (אור יקר), פי' מלכות (מ"מ).

⁵⁴⁸¹ פי' מזעיר (מ"מ).

⁵⁴⁸² "מעומקא דנחלא" - דהיינו חכמה עומק הבינה ודאי (אור יקר), פי' מבינה (מ"מ).

⁵⁴⁸³ ששם מקור הכולל לכל הנמצא שכולם מושרשות שם כאומרו כולם בחכמה עשית (אור יקר).

קשרא תליתאה⁵⁴⁸⁴ האי איהו תקיפא בתקיפו יתיר והאי אקרי צר"ה בגין דמהאי נפקי שלטנו לאשראה דחקין⁵⁴⁸⁵ ולמעבר עאקו לבני נשא⁵⁴⁸⁶ ורוא דתלת קשרין אלין דכתיב (תהלים עט מט) עברה וזעם וצרה אלין תלת קשרין דימינא:	הקשר השלישי הוא קשה בחוזק יותר, וזה נקרא צר"ה, משום שמזה יוצאים שלטון להשרות דחקים ולעשות צרות לאנשים. והסוד של שלשת הקשרים הללו, שנאמר "עברה וזעם וצרה". אלו שלשת קשרי הימין.
תלת קשרין דשמאלא בד מתתקפי כחדא⁵⁴⁸⁷ כדין ההיא שמאלא אקרי⁵⁴⁸⁸ משלח"ת מלאכי רעים בגין דמהאי שמאלא אשתדרו⁵⁴⁸⁹ לתתא ונטלי תוקפא⁵⁴⁹⁰ כל אינון מלאכין בישין אינון דנפקי מסטרא דלתתא וכדקאמרן (כדקא אמרן) וכל דא מגו דרגא תניינא ודרגא תליתאה:	שלשה קשרים של שמאל, כשמתחזקים כאחד, אז אותו השמאל נקרא משלח"ת מלאכי רעים, משום שמהשמאל הזה נשלחים למטה ונוטלים חוזק כל אותם המלאכים הרעים, אותם שיוצאים מהצד שלמטה, כמו שאמרנו, וכל זה מתוך הדרגה השנייה והדרגה השלישית.
דרגא רביעאה⁵⁴⁹¹ האי דרגא קיימא מגו עקימו דרוגא וגוון אשא והאי אקרי אמצעיתא דאיהו גופא דקיימא בין תרין דרועין⁵⁴⁹² הכא אית להטא דמלהטא⁵⁴⁹³ בסומקא⁵⁴⁹⁴ כוורדא מהכא נפקי תקיפו⁵⁴⁹⁵ לנחתא לתתא⁵⁴⁹⁶ לאתקפא⁵⁴⁹⁷ לאושדא	הדרגה הרביעית, היא דרגה שעומדת מתוך עקימות הרוגז, צבע האש. וזו נקראת אמצע, שהוא גוף שעומד בין שתי הזרועות. כאן יש להט שלוחט באדם כשושנה. מכאן יוצאים חוזק לרדת למטה, להתחזק ולשפוך דמים. משום שזהו שנותן רשות ושלטון למטה להתחזק ולשפוך דמים, זה נובע לנקבה, וזה צריך את זה כמו שהגוף צריך את

⁵⁴⁸⁴ אל הזרוע שהוא פרק יד התחתון המגיע למטה עד הירכים והם פועלים יותר ממה שנשפע מקשר ראשון אל קשר שני, והיינו עברה שישפיע לזעם וזעם פועל צרה למטה (אור יקר).

⁵⁴⁸⁵ דהיינו צרה, ולא שנפעלים על ידם שהם בכח הזכר אלא שולטנו לאשראה שהזכר שולט והנקבה שורה כדפירשנו לעיל, והנה הכחות התחתונים הם דחקים ועושים פעולתם לבני אדם (אור יקר).

⁵⁴⁸⁶ והנה אלו הקשרים הם בזרוע ימין ויש שלשה אחרים ממש בשמאל, וכנגד אלו הימניים הם עברה וזעם וצרה כנדרש, והימין מחזק השמאל ונודע שהשמאל היא גבורה פועלת על ידי הנקבה וקרובה אליה יותר ולזה ממנו משלחת מלאכי רעים להשפיע להרע ברעה, וכמו שהקדושה עיקרה הימין וקבלת הנקבה בשמאל כך החצונים אלא שלפי האמת אין לה ימין ושמאל שכולם שמאליים (אור יקר).

⁵⁴⁸⁷ בנקבה לחבקה (אור יקר).

⁵⁴⁸⁸ וכשתדקדק תמצא שהשמאל גם בו שלשה קשרים ופעולתם בפעולת אלו שבימין בסוד החבוק כדפירשנו לעיל שאין חבוק זולתי בשתי זרועות (אור יקר). שמוסיף פעולה על הימין ולזה מוסיף שם זה שנקראת משלחת שמתפשטת להשפיע בחצונים התחתונים שהם מלאכי רעים וזהו משלחת אליהם (אור יקר).

⁵⁴⁸⁹ ולא שהם ממנה שהרי הפועלים למטה הם מצד הנקבה כדפירשנו אלא ששליחותם מזה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁰ מה שנשלח חוזק ואומץ ונטלי תוקפא וכו' שהם מן הנקבה דנפקין מסטרא שהיא הפועלת בחומר למטה כדקאמרן, עד כאן שלשה מדרגות הם ראש ושתי זרועות כדפי' לעיל (אור יקר).

⁵⁴⁹¹ הוא הגוף וזהו המיוחס בעצם סמאל וזהו דמות מטבעו שהרי כל המדרגות האלו הם בערלה חותם תשע מדרגות עליונות צורת הצלם שפירשנו, והנה בקדש הוא סוד קו ישר כאומרו צדיק וישר ה' ואלו הם סוד קו עקמימות (אור יקר). הוא ת"ת דקליפה (מ"מ).

⁵⁴⁹² ועושה מסעותיו בשלשה קשרים, האחד הגוף בתחלתו קשור בכתפיו, השני אמצעיתו, השלישי קשור למטה בירכים ושם פרק שלישי אל הזרועות "והיינו דקיימא בין תרין דרועין", והזכר הקדוש נאמר צח ואדום וזה כולא אדמוני כאדרת שער (אור יקר).

⁵⁴⁹³ דהיינו פעולתה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁴ ירצה כדין הנפעל למטה מהמלכות שהיא שושנה על ידי אלו החצונים שאינם נוטלים כח לפעול אלא מהקדש, ואפשר שהוא משל הורד האדום האכזרי הרבה לשפוך שזה כח עשו בעצם (אור יקר).

⁵⁴⁹⁵ דהיינו שפע אל הנקבה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁶ אל הנקבה (אור יקר).

⁵⁴⁹⁷ היא בכוחותיה (אור יקר).

הנפש, והנפש אינה עושה אומנות אלא בגוף. ועל כן כל הכח וכל החוזק יוצאים מכאן, להתחזק ולעשות אומנות בעולם להרע, כנקבה שמקבלת מהזכר תמיד.	דמין בגין דהאי איהו דיהיב רשו ושולטנא לתתא לאתקפא ולאושדא דמין האי נביע לנוקבא⁵⁴⁹⁸ ודא אצטריך לרא כמה דאצטריך גופא לנפשא ונפשא לא עביד אומנותא⁵⁴⁹⁹ אלא בגופא ועל דא כל חילא וכל תקיפו מהכא אנפיקן (נפקין) לאתקפא ולמעבד אומנותא בעלמא לאבאשא כנוקבא דמקבלא מן דכורא תדיר:
בכל דרגא ודרגא ובכל קשרא וקשרא [אית כמה] (אינון) ממנן וכמה טריקי חבילין דכלהו אתנהגן בגינייהו ווכלהו (לתתא וכלהו) דאתנהגן בגינייהו וכלהו לתתא דאינון חיילין די בנוקבא⁵⁵⁰⁰ וכלהו אית לון דרגא ידיעא לעילא לאתנהגא ביה:	בכל דרגא ודרגא ובכל קשר וקשר יש כמה ממונים וכמה גדודי מכים, שכלם מנהיגים בשבילים, שכלם מונהגים על ידם, וכולם למטה, שהם צבאות שבנקבה, ולכולם יש דרגה ידועה למעלה להתנהג בה.
כמה דאית לסטרא עלאה קדישא היכלין ידיעא⁵⁵⁰¹ לגבי דרגין עלאין לאתכללא אלין באלין הכי נמי לתתא בהפוכא לסטרא⁵⁵⁰² אחרא אית דרגין לגבי אינון היכלין דנוקבא לאתכללא אלין באלין:	כמו שיש לצד העליון הקדוש היכלות ידועים לדרגות עליונות להכלל אלו באלו, כך גם למטה (בחושך) בהפך, לצד האחר, יש דרגות לאותם היכלות הנקבה להכלל אלו באלו.
בהאי דרגא דאיהו רביעאה (ר)קיימן דינין בישין לנחתא לתתא [ולאתמסרא] (ולאתמסרא) לאינון דעבדין דינא⁵⁵⁰³ בישא תקיפא מהכא ינקי תוקפא דלהון לאתקפא ולאשלמא ההוא דינא דעבדי ובגין כך כל הני דרגין כלילן בהו ובכלו (וכל) אינון היכלין⁵⁵⁰⁴ תתאין דלסטרא נוקבא דלתתא זכאה חולקהון דצדיקיא דסטו ארחייהו מארחא דא ואולי בתר דחלתא דקודשא בריך הוא לאתקדשא בקדושה דמאריהון זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	בדרגה הזו, שהיא רביעית, עומדים דינים רעים לרדת למטה ולהמסר לאותם שעושים דין רע קשה. מכאן יונקים את חזקם להתקיף ולהשלים אותו הדין שעושים. ולכן, כל הדרגות הללו כלולים בהם, בכל אותם ההיכלות התחתונים שלצד הנקבה שלמטה. אשרי חלקם של הצדיקים שמטים את דרכם מהדרך הזו והולכים אחר יראת הקדוש ברוך הוא להתקדש בקדשת רבונם. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.

⁵⁴⁹⁸ ועם היות ששאר כחות דהיינו הזרועות אינם פועלים אלא על ידי הנקבה עם כל זה לא יתייחס עניינם בנקבה בבחינה זו (אור יקר). פי' כמו הת"ת דקדושה שמשפיע למ' כך האי נביע לנוקבא ידידיה (מ"מ).

⁵⁴⁹⁹ פי' וכן נמי הכא סמ"אל הוא הנפש שמשפיע בגוף שהיא נוקביה (מ"מ).

⁵⁵⁰⁰ ורוצה לומר' שהחיילות הנזכרים מתנהגין בגין העליונים ואמר ומי הם אלו החיילות שמתנהגים ע"י העליוני', וז"ש וכולהו דאתנהגן בגינייהו כולהו לתתא דהיינו שהחייל' שבנוקבא דקליפה מתנהגין ע"י הדרגין שבדכורא דקליפה (מ"מ).

⁵⁵⁰¹ פי' כמו שיש בקדושה היכלות הנוקבא שנכללים עם הדרגין עילאין שבדכורא דקדושה, וז"ש לאתכללא אלין באלין דהיינו היכלי הנוקבא בדרגין דדכורא, ומ"ש הכי נמי לתתא בהפוכא בסטרא אחרא ה"ג, ור"ל שבקליפה הוא להפך שהדרגין דדכורא דקליפה נכללים בהיכלי הנוקבא דקליפה, וז"ש אית דרגין לגבי היכלין דנוקבא לאתכללא אלין באלין ונל"ע עד שעם הדבר שבקדושה מעלים בקדש ולכן היכלי הנוקבא נכללים בדרגין דדכורא ובקליפה מורידין, ולכן הדרגין דדכורא נכללים בהיכלי הנוקבא (מ"מ).

⁵⁵⁰² (ס"א בחשוכא) בסטרא (נוסף בדפ"ו).

⁵⁵⁰³ פי' נמסרים הדינים למלאכי חבלה שעושים אותם (מ"מ).

⁵⁵⁰⁴ והיינו כמ"ש לעיל שבקליפה הדרגין דדכורא נכללים בהיכלין תתאין בנוקבא (מ"מ).

דרגה חמישית. הדרגה הזו נחלקת לשתי דרגות, ימין ושמאל. ואלו נקראים שוקים, משיגות להרע ולרדוף, משום שכאן החוזק של הרדיפה של כל החללים וכל הרעות שרודפים אחר הרשעים, וכשהדין (הדרגה) הזה מתקרב, אזי "הרצים יצאו דחופים". ואותם הרצים הם למטה, לרוץ להרע. וכל אלו נקראים רודפים, ועל זה נאמר "קלים היו רדפינו מנשרי שמים".	הדרגה הזו נחלקת לשני צדדים, לימין ולשמאל. שלשה קשרים הם לימין, ושלשה קשרים הם לשמאל. והקשרים האלו, ואותם הקשרים שאמרנו, כולם מסתכלים לאחור, משום שכל הקשרים העליונים
האי דרגה (ד) אתפלג לתרין סטרין לימינא ולשמאלא תלת קשרין אינון לימינא⁵⁵⁰⁸ ותלת⁵⁵⁰⁹ קשרין אינון לשמאלא⁵⁵¹⁰ ואלין קשרין ואינון קשרין דקאמרן כלהו מסתכלן לאחורא בגין דאינון קשרין עלאין	הקדושים מסתכלים לתוך הפנימיים לגוף, כמו שנאמר "וכל אחוריהם ביתה". ואלו כולם מסתכלים לאחור.
רמז/ב	
קדישין כלהו⁵⁵¹¹ מסתכלן לגו⁵⁵¹² פנימאי לגופא כמה דאת אמר (מ"א ז כה) וכל אחוריהם ביתה⁵⁵¹³ ואלין כלהו מסתכלן לאחורא:	מה בין זה לזה, אלא אלו הקשרים העליונים הקדושים כולם בסוד של אדם, ומשום שהכל הוא בסוד של אדם, נאמר "כל אחוריהם ביתה". והקשרים האחרים הללו שאמרנו, אותם קשרים של האמצע, כולם מסתכלים לאחור. ואלו הם בסוד של בהמה. ולכן כל אחוריהם לאחור. והסוד הזה כמו שבארנו, "אדם ובהמה תושיע ה'". זה בצד של אדם, וזה בצד של הבהמה. והקרבת כן עולה, אדם ובהמה.
מה בין האי להאי אלא [אלין] קשרין עלאין קדישין כלהו ברזא דאדם⁵⁵¹⁴ ובגין דכלא איהו ברזא דאדם כל אחוריהם ביתה כתיב ואלין קשרין אחרנין דקאמרן אינון קשרין דאמצעיתא כלהו מסתכלאן לאחורא ואלין אינון ברזא דבהמה ובגין כך כל אחוריהם לאחורא ורזא דא כמה דאוקימנא⁵⁵¹⁵ (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהוה⁵⁵¹⁶ דא בסטרא דאדם⁵⁵¹⁷ ודא	

⁵⁵⁰⁵ הם נ"ה דקליפה (מ"מ).

⁵⁵⁰⁶ סטרין (מ"מ).

⁵⁵⁰⁷ רלב ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵⁰⁸ פי' ג' פרקים שבשוק ימין דקליפה (מ"מ).

⁵⁵⁰⁹ ויחי רמא ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵¹⁰ פי' ג' פרקים שבשוק שמאל דקליפה, וז"ש ואלין קשרין דהיינו ג' קשרים שבשמאל, ומ"ש ואינון קשרין דקאמרן הם ג' שבשוק ימין (מ"מ).

⁵⁵¹¹ ויצא קכד ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵¹² גו (דפ"ו).

⁵⁵¹³ עי' אפיקי ים מו"ק טו ע"א וז"ל, אחוריהם ביתה, כי האחוריים מתעלם שם שלא יתאחזו הסט"א שם.

⁵⁵¹⁴ פי' פרצופי הקדושה הם בסוד אדם שאחוריהם ביתא, אבל הקליפה הם ברזא דבהמה שקשרי אחוריהם לאחור (מ"מ).

⁵⁵¹⁵ רלט ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵¹⁶ פי' כמ"ש של פרצופי הקדושה נקראים אדם והקליפה נקראת בהמה תושיע ה' (מ"מ), אדם כללא דדכר ונוקבא דאצילות, ובהמה הוא עולם הבריאה לבוש לעולם האצילות (בהגר"א על ספד"צ כח ע"ג). תדע כי מקום יניקת הקלי' מן המלכות דקדושה הוא כמו שנתבאר אצלנו במקום אחר כי יש אל המלכות בחינת שדים למטה במקום הרחם שלה ע"ד דדי בהמה ובבחי' זו נקראת

בסמטרא דבהמה וקרנא הכי סלקא אדם ובהמה ⁵⁵¹⁸ :	
קשרא קדמא ביה קיימא גוונא דחשוכא גו עורפלא (ס"א גו טהירו ⁵⁵¹⁹ דעורפילא) דצמח באתלטיא תחות אבנא דקיימא עליה דלא צמח ⁵⁵²⁰ והאי קיימא עליהו דזכאי דאית בהו זכין ולא אית בהו זכו דאבהתא ⁵⁵²¹ לאתתקפא [ביה] (בהו) ולאגנא ועליהו (עליה):	הקשר הראשון, בו עומד צבע של חשכה בתוך ערפל (בתוך טוהר הערפל) שצומח בקללה תחת האבן שעומדת עליו, שלא צומח. וזה עומד על הזכאים שיש בהם זכויות, ואין להם זכות אבות להחזיק בה ולהגן עליהם.
וקשרין אחרנין רדפי בתר חייביא דסטו ארחיהו מקדמת דנא ורדפי אבתריהו וכל אינון דרשימו אתחזי בהו לאשתמודעא בגין דכל אינון דאתחזון לאתענשא חד מלאכא שליחא קדישא די מסטרא דגבורה נחית ורשים בהו רשימא וההוא רשימא אשתמודעא לעילא לגבי כל אינון מאריהון דדינא וכדו ההוא רשימא אשתמודע לגביהו מאן דאתחזי למרעין אלקי ליה במרעין מאן דאתחזי למכאובין ולשאר עונשין כלא חמאן בההוא רשימו:	וקשרים אחרים רודפים אחר הרשעים שהטו את דרכם מקדם לכן, ורודפים אחריהם, וכל אותם ש נראה בהם רושם להיות מוכרים, משום שכל אלו שראויים להענש, מלאך אחד שליח קדוש, שמצד הגבורה, יורד ורושם בהם רושם, ואותו הרושם מוכר למעלה לכל אותם בעלי הדין. וכשאותו רושם מוכר להם, מי שראוי לחלאים, מלקים אותו בחלאים. מי שראוי למכאובים ולשאר הענשים, הכל רואים באותו הרושם.
ובגין דא אינון קשרין כלהו קיימו לאחורא ובעטי באינון דבעטי במאריהון ובכל אינון דאתחזון לבעטא בהו בר צדיקי וחסידי ואית לון זכו דאבהון דמרעין רדפין אבתריהו דאלין לא שלטי בהו ולא אתי לון מרעין מסטרא דא:	ולכן כל אותם הקשרים עומדים לאחור, ובוועטים באותם שבועטים ברבונם ובכל אותם הראויים לבעוט בהם, חוץ מצדיקים וחסידים ושיש להם זכות אבות שחלאים רודפים אחריהם, שאלו אין שולטים בהם ולא באים להם חלאים מהצד הזה.
ואי תימא מאן אתר אתי לון מרעין תא חזי כתיב (ישעיה נג י) ויהו"ה חפץ דכאו החל ⁵⁵²² ויהו"ה חפץ דכאו איהו ⁵⁵²³ אתרעי	ואם תאמר, מאיזה מקום באים להם חלאים, בא וראה, נאמר "וה' חפץ דכאו החל". "וה' חפץ דכאו", רוצה להכות אותו

המלכות בהמה. כמש"ה אדם ובהמה תושיע ה' ומן המקום הדדים ההם יונקים שפעם כל הקליפות (שער מאמרי רשב"י טז ע"א).

⁵⁵¹⁷ פי' פרצופי הקדושה הם בסוד אדם ופרצופי הקליפה הם בסוד בהמה וז"ש ודא בסטרא דבהמה (מ"מ).

⁵⁵¹⁸ פי' כוונה כהן ולוי וישראל שהם אדם והקרבת החלבים של הבהמה (מ"מ).

⁵⁵¹⁹ טהירא (דפ"ו).

⁵⁵²⁰ צ"ע אם פירוש הדבר שהדומם שולט על הצומח, או אם האבן הוא היצר הרע, עי' לקמן רסה ע"א, סוכה נב ע"א, והצמח הוא דוד, עי' זכריה ג ח ותרגום שם.

⁵⁵²¹ עי' ח"א פד ע"ב. ועי' ספר הליקוטים (ויצא כט): ומבני יששכר יודעי בינה לעתים. יששכר הוא ירכא ימינא נצח, ומשם היה ר' עקיבא, ולפיכך לית ליה זכות אבות חג"ת. ולפי שנצח היה פגום, נמשך למקום הגרים, ולפי שנ"ה הם בסוד בנים, אמר ומבני יששכר.

⁵⁵²² עי' ח"א קמ ע"א. כשרואה הקב"ה שהגוף רוצה להתגבר בתאותו הגופני, ורוצה להכניע הנשמה, כדי שלא תתגבר כח הקדושה, וכדי להכניע תאות הגשמי של הגוף, מה עושה הקב"ה מכה הגוף ביסורין של אהבה, שנאמר וי"י חפץ דכאו החל, וישלוט נשמתא ולא גופא. והקב"ה עושה זה כדי שיוכל להצדיק הדין עליו, ולומר צדיק הוא י"י כי פיהו מריתי, וזהו אומרו בגמרא דברכות (ה ע"א) על פסוק, אם תשים אשם נפשו, מה שכרו, יראה זרע יאריך ימים' רצה לומר אם יקבל היסורין מאהבה (עמק המלך ש"ג פל"ה). ועי' תיקו"ז קל ע"א. ועי' בהגר"א על תיקו"ז קסג ע"א: כל חלאין הוא מסט' דחויא דנשיך בכמה יסורין אבל בצדיקים הוא יסורים של אהבה מסט'

למחאה ליה ולמיהב ליה מרעין ובגין לזכאה לון לעלמא דאתי (ולא אחרא) ולא מסטרא אחרא ואלין אקרון יסורין דאהבה וכלא בחד מתקלא דקודשא סלקא:	ולתת לו חלאים כדי לזכותם לעולם הבא, ולא מצד האחר, ואלה נקראים יסורים של אהבה, והכל במשקל אחד של הקודש עולה.
דרגא שתיתא⁵⁵²⁴ האי אקרי ערלה⁵⁵²⁵ ודא וכל אינון דרגין תתאין לתתא בלהו אקרון ערלה בגין דינקי מסטרא דא והאי איהו גו רזא דנח"ש בריח⁵⁵²⁶ והאי יניק לההוא נח"ש עקלתו⁵⁵²⁷ וכלהו דרגין אחרנין דאתאחדן בהאי סטרא אקרון גוהרקי דערלה וכלא ברוא חדא קא אזלי:	הדרגה הששית, זו נקראת ערלה. וזו וכל אותן הדרגות התחתונות למטה, כולן נקראות ערלה, כי יונקות מהצד הזה. וזה תוך סוד של נח"ש בריח, וזה מניק לאותו נח"ש עקלתו. וכל הדרגות האחרות שנאחזות בצד הזה נקראות בוסר של ערלה, והכל בסוד אחד הולכים.
ותא חזי על דא כל אינון אילנין דאתנטעו בארעא עד לא אשתרשו שריא עליהו רוחא מסטרא דהאי ערלה ועל דא כתיב (ויקרא יט כג) וערלתם ערלתו את פרו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל ברוך הוא, חביבותם של ישראל תמיד אליו, והרחיק אותם מכל הדרכים הרעות וצדדים הרעים והטמאים להדבק בצד הקדושה. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.	ובא וראה, על זה כל אותם האילנות שנטעו בארץ טרם השרישו, שורה עליהם רוח של הערלה הזו, ועל זה, נאמר "וערלתם ערלתו את פרו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל". משום שהקדוש ברוך הוא, חביבותם של ישראל תמיד אליו, והרחיק אותם מכל הדרכים הרעות וצדדים הרעים והטמאים להדבק בצד הקדושה. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.
⁵⁵²⁸אמר רבי שמעון הא תנינן באינון היכלין דאינון קיימין לסדרא סדורא דשבחא	אמר רבי שמעון, הרי שנינו באותם ההיכלות, שהם עומדים לסדר את סדור

דשכינתא בחביבו ותורה מרפאתו אח"כ, ע"כ. מצינו צדיק ורע לו והצדיקים מעונים ביסורים וכו', יסורין של אהבה. והענין שידוע שהחומר הוא מהחיצוניות ומבחינת הכלים שכולם דין וכו', ולכן הם מונעים את הנשמה שלא תוכל להדבק בפנימיות, ולכן כמו שהגבורות הקדושות מכניעות את הקליפות כך מכניעות את החומר. ויתר על כן במה דקיימא לן שאחת מסגולות הדין הוא להעלות התחתון לעליון, ואז בודאי שמשתנה מדת התחתון להיות יותר רוחנית כדי שתוכל לעלות, כמו כן בסגולת היסורין שמכניעין החומר העכור משתנה עכירותו לגשם יותר דק, ונזכר במעשה משה רבנו ע"ה שנצטרך לק"כ תעניותיו העצומות להתעלות עד פנימיות בינה דבריא שלמטה ממנה מתחילים הק"כ צירופי אלק"ם וכו', ונמצאו שתי בחינות בתועלת יסורי הצדיק, האחת צירוף וזיכוך החומר שלא ימנע הנשמה להיות מוכנת לקבל אור העליון בלי מסך העכירות הגשמי וכו', והשני התעלות הרוחני הצרוף להדביקו בשרשו וכו', והרי זה ממש במה שאנו מכוונים בקריאת שמע סג, שבמלת שמע נמשיך אור עליון ובכחו נתעלה באחד ונעשה הייחוד. וכל זה הוא בהיכל אהבה שבו נמסור נפשנו על קדוש השם, ובזה נכנע כח החומר והוא להו כיסורין של אהבה (רמ"ז ח"א קפ ע"א). בזה יש הפרש בין עונשם של הצדיקים ובין עונשם של רשעים כי הצדיקים מקבלים עונש בכדי לטהר מהם הסיגים ולזככם ביותר בסוד יסורים של אהבה שהוא דינים הקדושים ממ"ס בוצד"ק ששם הוא יין המשומר בענביו ואין שם שמרים רק אדרבה ממוזג במים דמו"ס (ב"ע קסג ע"א).

⁵⁵²³ נמחק בדפ"ו.

⁵⁵²⁴ הוא יסוד דקליפה וז"ש האי איקרי ערלה (מ"מ).

⁵⁵²⁵ עי' ח"א עח ע"א. ועי' רמ"ז ח"א צז ע"ב: כל מדות זעיר נקראות פארות שז"ס שם תפארת, ונה"י שלו שהם איברי הזרע בסוד הפנימיות כשיש בחי' ערלה הם סתומים והם שלש שני ערלה לפי ששם עיקר אחיזה לחיצונים, אבל שנה הרביעית שהיא כנגד שני שלישי ת"ת יש לו פדיון. ועי' פער"ח ק"ש על מטה יא.

⁵⁵²⁶ פי' ת"ת דקליפה והוא יונק ממנו וכמו שהת"ת דקדושה נקרא בריח התיכון כן זה נק' נחש בריח (מ"מ).

⁵⁵²⁷ פי' יסוד דקליפה יניק למלכו' דקליפה שהיא נחש עקלתון (מ"מ).

⁵⁵²⁸ היכלות מסטרא דקדושה (נוסף בדפ"ו).

דקודשא בריך הוא⁵⁵²⁹ בין סדורא דקיימא במלה⁵⁵³⁰ בין סדורא דקיימא ברעותא⁵⁵³¹ בגין דאית סדורא דקיימא ובמלהו (למנדע ולאסתכלא) ואית סדורא דקיימא ברעותא וכוונא דלבא למנדע ולאסתכלא בגין לאסתכלא לעילא לעילא עד אין סוף דתמן⁵⁵³² [תקיעו] (תקיפו) דכל רעותין ומחשבין ולא קיימן במלה כלל אלא כמה דאיהו סתים הכי כל מלוי בסתימו:	שבחו של הקדוש ברוך הוא, בין סדור העומד בדבר, בין סדור העומד ברצון. משום שיש סדור העומד בדבר, ויש סדור העומד ברצון וכונת הלב, לדעת ולהסתכל, כדי להסתכל למעלה למעלה עד אין סוף, ששם נתקעים כל הרצונות והמחשבות ולא עומדים בדבר כלל. אלא כמו שהוא נסתר, כך כל דבריו בסתר.
תא חזי האי⁵⁵³³ דאמרן באינון היכלין כלהו [תליין] כל אינון סדורין אינון כללא חדא בגין ולאסתכלא (לאסתכלא) תתאי בעלא⁵⁵³⁴ אבל תא חזי משה כד סדר צלותיה בגיניהון דישראל אריך [בההוא] (בהאי) צלותא בגין דאיהי צלותא דקיימא לעילא וכד סדר צלותיה בקצירו ודאחתיהו לא אריך בה⁵⁵³⁵ בגין דקיימא לתתא⁵⁵³⁶ דכתיב (במדבר יב יג) אל נא רפא נא לה ולא אריך יתיר בגין⁵⁵³⁷ דאיהו מארי דביתא ופקיד ביתיה כדקא חזי	בא וראה, זה שאמרנו בכל אותם ההיכלות, תלויים כל אותם הסדורים הם בכלל אחד, כדי להכליל תחתונים בעליונים. אבל בא וראה, כשסידר משה תפלתו בשביל ישראל, הוא האריך בתפלה הזו, משום שזו תפלה שעומדת למעלה. וכשסידר תפלתו בקצרה על אחותו, הוא לא האריך בה, משום שעומדת למטה, שנאמר "אל נא רפא נא לה". ולא האריך יותר, כי הוא בעל הבית וצוה את ביתו כראוי,
רמח"א	
ובגין כך לא אריך יתיר בבעותיה ועל דא כלהו סדרי⁵⁵³⁸ לאשראה⁵⁵³⁹ שכינתא בעלמא כמה דאוקימנא בכל אינון שאר⁵⁵⁴⁰ היכלין דקאמרן:	ולכן, לא האריך יותר בבקשתו. ועל זה כל הסדורים להשרות שכינה בעולם, כמו שבארנו בכל אותם שאר היכלות שאמרנו.
רבי שמעון קם ואמר זכאה חולקא דילך אדם קדמאה ברירא דכל נבראין ודוקיימין בעלמא דרבי לך קודשא בריך הוא על כלא	רבי שמעון קם ואמר, אשרי חלקך אדם הראשון, נבחר מכל הנבראים שעומדים בעולם, שהגדיל אותך הקדוש ברוך הוא על הכל והכניס אותך לגן עדן, ותיקן לך שבע חופות שם להשתעשע בעונג של הנועם

⁵⁵²⁹ פי' שכל אלו ההיכלות בהם הסדרים שבחו ית' כי יוצר דשחרית דחול הוא היכלות דפ' פקודי ויוצר דשבת הוא היכלות דפ' בראשית כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

⁵⁵³⁰ פי' כמו התפלה (מ"מ).

⁵⁵³¹ פי' כוונת האדם (מ"מ).

⁵⁵³² קלט ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵³³ בראשית מא ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵³⁴ והיינו ע"י היוצר אנו כוללים היכל תחתון בהיכל עליון עד שעולים כולם להיכל ק"ק שהוא העליון דקיימא לעילא, פירוש בזעיר (מ"מ).

⁵⁵³⁵ עי' מכילתא שם (פרשה ג): ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי. רבי אליעזר אומר אמר הקדוש ברוך הוא למשה משה בני נתונים בצרה הים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומרבה בתפלה מה תצעק אלי, שהיה אומר לו הקב"ה למשה, משה, יש שעה להאריך ויש שעה לקצר.

⁵⁵³⁶ פירוש במלכות (מ"מ).

⁵⁵³⁷ בראשית צא ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁵³⁸ סדורין (דפ"ו).

⁵⁵³⁹ ור"ל שהסידור של היוצר דחול ויוצר דשבת ויוצר דערבית כולם לאשראה שכינתא בעלמא (מ"מ).

⁵⁵⁴⁰ מוסגר בדפ"ק.

ואעיל לך בגנתא דעדן ואתקין לך שבע חופות⁵⁵⁴¹ ביה לאשתעשעא בענוגא דנעם עלאה⁵⁵⁴² כמה דאת אמר (תהלים כז ד) לחזות בנעם יהו"ה ולבקר בהיכלו לחזות בנעם ה' לעילא ולבקר בהיכלו לתתא לחזות בנעם יהו"ה באינון שבעה רקיעין לעילא⁵⁵⁴³ ולבקר בהיכלו באינון שבעה רקיעין דלתתא ואלין קיימין אלין לקביל⁵⁵⁴⁴ אלין:	העליון, כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו". "לחזות בנועם ה'", למעלה, "ולבקר בהיכלו", למטה. "לחזות בנועם ה'", באותם שבעת הרקיעים למעלה. "ולבקר בהיכלו", באותם שבעת הרקיעים שלמטה, ואלה עומדים אלה כנגד אלה.
ובכלהו קמת בגנתא דעדן אינון שבע חופות עלאין קדישין קיימו עלך לעילא לאתעטרא בהו ואינון שבע תתאין קמת בהו לאשתעשעא בהו ובכלהו אשלים לך מארך למהוי שלים בכלא:	ובכולם עמדת בגן עדן. אותן שבע החופות העליונות הקדושות עומדות עליך למעלה להתעטר בהן, ואותן שבע תחתונות עמדת בהן להשתעשע בהן, ובכולן השלים אותך אדונך להיות שלם בכל.
עד דאתדחו רגלך בתר עיטא ודההוא חויא בישא ואתתרכת מגנתא דעדן וגרמת מותא לך ולכל עלמא בגין דשבקת אלין עדונין דלעילא ותתא ואתמשכת בתר אינון כסופין מסאבין דאקרון ראש פתנים דגופא משיך בהו ולא רוחא כמה דאת אמר (דברים לב לג) וראש פתנים אכזר וכתוב (שם לב) ענבימו ענבי ראש עד דאתא אברהם חסידא ושארין לאתקנא עלמא ועאל גו מהימנותא קדישא ואתקן לעילא ותתא באינון רקיעין עלאין⁵⁵⁴⁵ ובאינון רקיעין תתאין⁵⁵⁴⁶:	עד שנדחו רגליך אחר עצת אותנו נחש הרע, וגורשת מגן עדן, וגרמת לך מות ולכל העולם, משום שעזבת את העדונים הללו שלמעלה ולמטה, ונמשכת אחר אותן תשוקות טמאות שנקראות ראש פתנים, שהגוף מושך בהן ולא הרוח, כמו שנאמר "וראש פתנים אכזר". ונאמר "ענבמו ענבי רוש". עד שבא אברהם החסיד והתחיל לתקן עולם, ונכנס לתוך האמונה הקדושה ותיקן למעלה ולמטה באותם רקיעים עליונים ובאותם רקיעים תחתונים.
אינון תתאין היכלין לאינון רקיעין עילאין לאתאחדא דא בדא ולאיתקשרא דא בדא כמה דאוקימנא באינון היכלין דקאמרן ואף על גב דאוקימנא התם גו כללא והכא אית לן לפרטא (אית לן לפרשא) מלין ולאיתקנא ליחודא בדקא יאות בגין דלא יטעון חבריא ויהכון בארץ מישר כמה דכתוב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו"ה וצדיקים ילכו בם וגו':	אותם התחתונים הם היכלות לאותם רקיעים עליונים להאחז זה בזה ולהקשר זה בזה, כמו שבארנו באותם היכלות שאמרנו. ואף על גב שבארנו שם תוך הכלל, כאן יש לנו לפרט דברים ולתקן את היחוד כראוי, כדי שלא יטעו החברים, וילכו בדרך ישרה, ככתוב "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים וגו'".
⁵⁵⁴⁷היכלא קדמאה⁵⁵⁴⁸ שירותא גו מהימנותא⁵⁵⁴⁹ והאי איהו שירותא לרזא	ההיכל הראשון, תחילה תוך האמונה, וזוהי תחילה לסוד האמונה, ובדרגות של

⁵⁵⁴¹ פי' נגד ז' קצוות דז"א (מ"מ).

⁵⁵⁴² פי' בינה (מ"מ).

⁵⁵⁴³ פי' ז' קצוות דמלכות (מ"מ).

⁵⁵⁴⁴ לקבל (דפ"ו).

⁵⁵⁴⁵ פי' של ז"א (מ"מ).

⁵⁵⁴⁶ הם של מלכות ואע"ג דאוקימנא התם גו כללא היינו בפ' בראשית שהזכיר רשב"י ז' היכלות דא"א דבריאה וא"כ משם נלמד להיכל ז"א דבריאה שהם היכלין הנזכרין כאן ולמה שנאם כאן, ותיקן דהתם כלל הדברים ולא פירשם כמו הכא (מ"מ).

⁵⁵⁴⁷ היכל לבנת הספיר יסוד ועטרה (הערת הזהר).

⁵⁵⁴⁸ כל אלו היכלות הם ז"ן דבריאה (דע"ה ח"א סב ע"ב). הז' היכלין דז"ן דבריאה הם מתפתחין בשחרית וערבית דחול (ע' כסה"כ פ' ד ו, ושער הכוונות דף יח ע"ד לב ע"ד נב ע"ב ודף עג סע"א), והם ההיכלות אשר בפ' פקודי (דע"ה ח"ב קטז ע"ב).

דמהימנותא⁵⁵⁵⁰ ובדרגין דחיוז דמהימנותא (ו)נביאי קשוט⁵⁵⁵¹ (ו)הו חמאן מגו דא אספקלריא דאינה מאירה⁵⁵⁵² ובגין דהאי איהו שירותא דמהימנותא כתיב (שם א ב) תחלת דבר יהוה בהושע⁵⁵⁵³ דחמא מגו דרגא דא דאיהו שירותא דכל דרגין⁵⁵⁵⁴ לסלקא לעילא וסופא דכל דרגין לנחתא לתתא:	מראה האמונה. נביאי האמת היו רואים מתוך האספקלריה הזו שאינה מאירה, ומשום שזוהי תחילת האמונה, נאמר "תחילת דבר ה' בהושע". שראה מתוך דרגה זו, שהיא תחילת כל הדרגות לעלות למעלה, וסוף כל הדרגות לרדת למטה.
ובגין דהושע חמא מגו שירותא דא סופא דכל דרגין אצטריך [לנטלא האי אשת זנונים] בגין דישראל אתאחדון ואתמשכו מתמן לתתא⁵⁵⁵⁵ לגבי ההוא אתר דאקרי אשת זנונים בגין דשבקו ולא אתדבקו בהאי אשת חיל⁵⁵⁵⁶ וחמא ומתמן כל אינון היכלין דאינון בסטרא מסאבא דאית ליה⁵⁵⁵⁷:	ומשום שהושע ראה מתוך התחילה הזאת, סוף כל הדרגות, היה צריך ליטול את אשת הזנונים הזאת, משום שישראל נאחזו ונמשכו משם למטה לאותו מקום שנקרא אשת זנונים, משום שעזבו ולא נדבקו באותה אשת חיל, וראה משם כל אותם היכלות שהם בצד הטומאה שיש לו.
היכלין דמסאבא כלהו מסאבין למאן דאתדבק בהון ועל דא כתיב (הושע א ב) קח לך אשת זנונים וגו' וכי נביאה דקשוט אצטריך לדא אלא בגין דאסיר ליה לבר נש לאעלא באינון היכלין בגין דלא יתמשך אבתרייהו כגוונא דעבר נח⁵⁵⁵⁸ דכתיב (בראשית ט כ) וישת מן היין וישכר ויתגל:	היכלות הטומאה, כולם טמאים למי שנדבק בהם, ועל זה נאמר "קח לך אשת זנונים וגו'". וכי נביא אמת צריך את זה, אלא משום שאסור לו לאדם להיכנס לאותם היכלות, כדי שלא ימשך אחריהם כמו שעשה נח, שנאמר "וישת מן היין וישכר ויתגל".
והושע דחיל לאסתכלא באינון היכלין	והושע פחד להסתכל באותם היכלות שנטמאו בהם ישראל ונדבקו, שלא ימשך

⁵⁵⁴⁹ עי' מלואים אות (יז).

⁵⁵⁵⁰ ר"ל התחלת דרגין דקדושה של אמונת ישראל (עי' יהל אור לקמן רמו ע"ב היכלא תנינא), שאח"ז סטרא דמסאבא לתתא, אבל כאן התחלת היכלין דקדושה (יהל אור).

⁵⁵⁵¹ עי' מלואים אות (יח).

⁵⁵⁵² ר"ל מתוך אותן היכלות האלו, ור"ל אע"ג דנבואתן של הנביאים הוא מתוך הדכורא, ורוה"ק הוא מתוך הנוק', מ"מ אינם רואים רק על ידי הנוק', כמ"ש (יבמות מט ע"ב) כל הנביאים ראו מתוך אספקלריא שאינה וכו', והוא מתוך הנוק', כמ"ש כמה פעמים בזהר ותקיונים. ולקמן דף רמ"ז ורמ"ח מאתר דא ינקי וכו', וראייתן של נביאים ברקיעין עלאין, ע"י אותן היכלין, בהתלבשות המראה באלין היכלין, משא"כ במשה, כמו שאבאר לקמן א"ה (יהל אור).

⁵⁵⁵³ ר"ל התחלת הדבור עמו היה מתוך היכל זה, ולכן אמר לו קח לך כמשי", ולכן נאמר תחלת דבר ה' בהושע ולא אצל נביא אחר, שלא נכתב זה אלא משום שבתחלת דבורו, כשהגיע אל זה המקום, אמר לו ה', קח לך אשת כו', לפי שהלכו אחרי ישראל בימיו כמשי", וזהו תירוץ על קושית הגמ' (פסחים פז ע"א ב"ב יד ע"ב) תחלת דבר ה' בהושע, וכי בהושע דבר תחלה והלא ממש ועד הושע כמה נביאים וכו' (יהל אור). עי' דע"ה ח"ב פג ע"ג.

⁵⁵⁵⁴ ר"ל התחלת דרגא דקדושה מתתא לעילא וסופא מעילא לתתא ואחריה מצולות ים סטרא דמסאבא (יהל אור).

⁵⁵⁵⁵ ר"ל משם מתוך ההיכל הזה נתמשכו לתתא שתחת' סט"א כנ"ל (יהל אור).

⁵⁵⁵⁶ שהן היכלין דקדושה, והלכו אחר היכלין דסט"א, שהן תאוות עולם הזה, וע"ז שנמשלה לזונה בפתוייה, כמ"ש במשלי ובהר פרשת בראשית דף לח ע"ב ואלין אינון צדיקא דלא אחלפו יקרא כו' (עיי"ש עד) מנכרי אמריה החלקיה, והן כל היכלין דסט' דמסאבא כמ"ש לקמן רס"ו ורס"ז, דהכא קיימין כל אינון נשיקין בישין ותיאובתין בישין וכו' (יהל אור).

⁵⁵⁵⁷ דאית ליה (מוסגר בדפ"ו).

⁵⁵⁵⁸ כמ"ש בזהר דלא אעל באינון היכלין לאתפתא אבתרייהו ח"ו אלא למבדק בחובא דאדה"ר שחטה חוה ענבים, כמ"ש גפן ה' שאין דבר שמביא כו', והוא היכלא שביעאה דמסאבא. ונח לא יכול לעמוד בו, כמשי"ל דף רסז ע"ב היכלא שביעאה וכו' (יהל אור)

דאסתאבו בהו ישראל ואתדבקו דלא יתמשך אבתרייהו⁵⁵⁵⁹ כמה דכתיב בנח וישת מן היין וישכר ויתגלו (אתדבקו) עד דאמר ליה קח לך אשת זנונים וילדי זנונים וכתוב (הושע א ג) וילך ויקח את גמר בת דבלים למנדע⁵⁵⁶⁰ במה דאתדבקו ואסתאבו ושבקו רזא דמהימנותא בנין⁵⁵⁶¹ אל נכר ועל דא חמא מגו היכלא דא שירותא⁵⁵⁶² דכל דרגין היכלא דא שירותא דכלא לסלקא בדרגין:	אחריהם, כמו שנאמר בנח, "וישת מן היין וישכר ויתגלו". עד שאמר לו, "קח לך אשת זנונים וילדי זנונים", ונאמר "וילך ויקח את גומר בת דבלים", לדעת במה נדבקו ונטמאו ועזבו את סוד האמונה, בשביל אל נכר. ועל זה ראה מתוך ההיכל הזה, תחילת כל הדרגות. ההיכל הזה תחילת הכל לעלות בדרגות.
האי היכלא איהו מדורא דקיימא בנהירו⁵⁵⁶³ לאתעטרא בדרגוי⁵⁵⁶⁴ ולאסתכלא באינון דרגין עלאין (דאינון דרגין) דכתיב (שמות כד י) ויראו את אלהי ישראל⁵⁵⁶⁵:	ההיכל הזה הוא מדור שעומד באור, להתעטר בדרגותיו, להסתכל באותן דרגות עליונות, שנאמר "ויראו את אלהי ישראל".
בהאי היכלא [חד] ממנא (חד) שמשא טהריא⁵⁵⁶⁶ ל שמייה⁵⁵⁶⁶ ואיהו קיימא על פתחא דההוא היכלא וכל (דכל) נשמתין דסלקין קיימא האי ממנא בהאי ופתחא (סטרא) וכמה ממנן אחרנין עמיה כללו אשא דמלהטא ושרביטין דאשא בידיהו⁵⁵⁶⁷ וכללו	בהיכל הזה ממונה אחד שמש, טהריא⁵⁵⁶⁶ שמו, והוא עומד על פתח אותו ההיכל. וכל הנשמות שעולות, עומד הממונה הזה בפתח הזה, וכמה ממונים אחרים עמו, וכולם אש לוהטת ושרביטי אש בידיהם, וכולם
רמז/ב	

⁵⁵⁵⁹ כל כניסת הושע לזה היה בהכרח (דע"ה ח"ב פב ע"ד).

⁵⁵⁶⁰ כמ"ש בגמ' (פסחים פו) גמר שהכל גומרים בה והוא כמש"ל דף רסג ע"א כתיב מי גבר וכו', ע"ש בת דבלים אמר רב דבה רע' בת דבה רעה בת הנחש הקדמוני שדבר לשון הרע על הבורא וכן היצר הרע וכל כת דיליה כידוע, ושמואל אמר שמתוקה בפי הכל כדבילה כמש"ל כי נפת תטפנה שפתי זרה כו' ור"י אמר שהכל דשין בה כדבילה כנ"ל, וכמ"ש כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (יהל אור).

⁵⁵⁶¹ רמג ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵⁶² עי' מלואים אות (יט).

⁵⁵⁶³ לפי שבמדורין אמר בפ' בראשית דף מ ע"א, מדורא קדמא לתתא הוא אתר בי חשיך דלא נהיר כו' אמר כאן מדורא דקיימא בנהירו (יהל אור).

⁵⁵⁶⁴ ר"ל בהיכלין שלמעלה (יהל אור).

⁵⁵⁶⁵ הן אלו היכלין כמש"ל (יהל אור).

⁵⁵⁶⁶ (והוא ממונה ג"כ על התפלה כמש"ו להכניסה אם היא כדקא יאות. וז"ש רז"ל צריך לטהר לבו קודם התפלה, כדי שהמלאך טהריא⁵⁵⁶⁶ ל יכניסה למעלה, וכן הוא ממונה להכניס הנשמות ותפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה, שנאמר על לא חמס בכפי כו' ויכניסה המלאך הנ"ל למקום הכף, כמש"ל והבן, וז"ש "מי יעלה בהר ה'" שהוא תפוח הנ"ל נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי כו' וכן על הנפשות כנ"ל אבל ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע) וכן במדור הראשון (בראשית מ ע"א) ע"ש ועל ההוא אתר כו' (יהל אור).

⁵⁵⁶⁷ ריב ע"א (הערת הזהר). דע כי מלאך הנזכר הוא יונק ושולט בכח השם בי"ט הכתוב על מצחו ולכן בידו שרביט ר"ל שהוא שר בכח שם בי"ט. ענין ההיכלות הנזכר כאן ראיתי למהר"י סרוג ז"ל בשם האר"י זלה"ה שהם ז"ת לבד היכל ק"ק חסד היכל רצון גבורה היכל אהבה ת"ת היכל זכות הוד היכל נוגה נצח היכל עצם השמים יסוד היכל לבנת הספיר מלכות וזוה נתיישב כמעט כל סודות ההיכלות ונתקבל כמה טעמים לשבח. אך לפי שמורנו הרח"ו זלה"ה כתב בהדיא להיפך בכמה מקומות לפיכך לא רציתי להעתיק ולהאמין שום דבר וכתבתי זה להזהיר להמעין וד"ל (זהר הרקיע).

מארי דעיינין⁵⁵⁶⁸ האי ממנא קיימא בסטרא דא⁵⁵⁶⁹ אי זכאת האי נשמתא למיעל האי ממנא פתח פתחא ועאלת:	בעלי עיניים. הממונה הזה עומד בצד זה. אם זכאית הנשמה הזו להיכנס, הממונה הזה פותח פתח והיא נכנסת.
ואי לא זכאת ההוא (אי לא זכאת האי) ממנא אחרא דקיימא בסטרא אחרא זמין וכמה אלף ורבעין גרדיני נימוסין [עמיה] רחי לה ההוא ממנא אחרא קדישא ונקיט לה האי אחרא די בסטרא דמסאבא ואעיל לה גו אינון היכלי מסאבי וכל אינון גרדיני נימוסין אחדי לה עד דנחת לה לגיהנם ואתדנת תמן תריסר ירחי ותקונא (דאנון תריסר ירחי דתקוני) דההוא סטרא אחרא בי דינא לאתדנא בהו חייביא:	ואם לא זוכה, אותו הממונה האחר שעומד בצד האחר מזומן, וכמה אלף ורבעות שומרי החוקים עמו. דוחה אותה אותו הממונה האחר הקדוש, ולוקח אותה האחר הזה שבצד הטומאה, ומכניס אותה לתוך אותם ההיכלות הטמאים, וכל אותם שומרי החוקים אווזים אותה, עד שמורידים אותה לגיהנם, ונדונית שם שנים עשר חדשים. התיקון של אותו הצד האחר, בית דין לדון בהם את הרשעים.
כנונא דא ההוא ממנא קדישא דקיימא על ההוא פתחא כל אינון צלותין דבקעי אוירין⁵⁵⁷⁰ ורקיעין למוזעאל קמי מלכא אי צלותא דסניאין אינון פתח [פתחא] ואעיל ההוא צלותא עד דאתעבידו כל צלותין	כמו כן אותו הממונה הקדוש שעומד על אותו פתח, כל אותן תפלות שבוקעות אוירים ורקיעים להיכנס לפני המלך, אם תפלת רבים הם, הוא פותח פתח ומכניס אותה התפלה, עד שנעשות כל תפלות העולם עטרה בראש צדיק חי העולמים, כמו שבארוה.

⁵⁵⁶⁸ וכלהו נקראין ע"ש ממנא דעלייהו כידוע, וז"ס טהור עינים, ר"ל המשגיחין על העולם, כמ"ל דף רנא ע"ב מארי דעיינין דעבדי חושבנא וכו', ושם בהיכל רביעי ב"ד של מעלה, וכאן בפתח הזה הוא פתח של מלכות שנק' פתח עינים, כאן הוא ב"ד של מטה. וכן באופנים, שהן בארץ, מלכות, הן מליאות עינים סביב. וכן בסט' דמסאבא, מלאך המות, מלא עינים, והוא בהיכל הד' כמ"ל דף רסו ע"א, ואלין מתערי לההוא חויא כו' ע"ש, והוא נגד סטרא דגבורה. וכן בארצות, ציה, אתר דמלאך המות, והוא דרגא דגבורה, כמ"ל לעיל ועיני ה' המה ז', כמ"ל שבעה אלה עיני ה' המה משוטטות כו', וכמ"ל ש' ב' בראשית דף מג ע"ב, בגין דאית שבעה עיני ה' דמשטטי בכל ארעא, כל מה שאתעביד בעלמא. והם ע', נגד ע' סנהדרין. ואמר שם דף מ ע"א דבמדור הראשון תחת ממנא טהריא"ל ע' ממנין מעופפין כו', וכל המדורין הם נגד אלו היכלין, רק שהמדורין הם בארץ של כסא, בארץ החיים, והיכלין שחשיב שם דף מא ע"א, הן בתוך המדורין בארץ הנ"ל. והמדורין הן נגד ז' ארצות בארץ של העולם הזה, והמדורין הן כסדר ההיכלין, ומדור הששי הוא מדור הת"ת, נגד היכל הרצון, שם ג' כ"ד חיות. והוא נגד הים בעולם הזה, שהולך תחת הארץ תבל, ולכן שם אניות יהלכון, כמ"ל שם מדורא שתיתאה מדורא עלאה קריב למלכות שמיא שבהיכל הז', שם מלכות שמים, הארץ העליונה, משכן השכינה, ובי' ארביין ונחלין דמתפלגין מן ימא, וכמה נונין אינון דמרחשן כו', ע"ש כל ד' חיות והיכלות שחשיב שם בדף לח ולט, הן היכלות בג"ע זה התחתון (וכלן בארץ העליונה תבל בג"ע וכן יש ז' היכלות בג"ע העליון במדור העליון לגו לנשמות העולין למעלה שם) (יהל אור).

⁵⁵⁶⁹ ר"ל בסטרא דקדושה, לפי שיש א' בהיכלא הראשון של היכלין דמסאבא עומד כנגדו, לקבל ההיא נשמה שנדחת מכאן, כמ"ל האי ממנא קיימא בסטרא דא, אי זכאת כו', אי לא זכאת, האי ממנא אחרא דקיימא בסטרא אחרא זמין כו', כג"ל ההוא ממנא קדישא כו'. ולקמן דף רסג ע"א היכלא קדמאה שירותא דסטרא דיצר הרע כו' בהאי היכלא קיימא חד ממנא ודומה שמי' והאי איהו קיימא לעילא ותתא דא איהו אחיד בנשמתא כד אתדחייא מהיכלא קדישא ע"י דההוא ממנא טהריא"ל, והאי איהו קאים לגבי' ההוא תרעא דההוא סטרא קדישא (יהל אור).

⁵⁵⁷⁰ של העולם הזה, והן ז' רקיעין שחשבי בפ"ב דחגיגה [יב ע"ב: אמר רבי יהודה: שני רקיעים הן, שנאמר "הן לה' אלהיך השמים ושמי השמים". ריש לקיש אמר: שבעה, ואלו הן: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. וילון - אינו משמש כלום, אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית, ומחדש בכל יום מעשה בראשית, שנאמר הנוטה כדק שמים וימתחם כאהל לשבת. רקיע - שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין, שנאמר ויתן אתם אלהים ברקיע השמים. שחקים - שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים, שנאמר ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכל וגו'. זבול - שבו ירושלים ובית המקדש, ומזבח בנוי, ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, שנאמר בנה בניתי בית זבל לך מכון לשבתך עולמים. ומנלן דאיקרי שמים - דכתיב הבט משמים וראה מזבל קדשך ותפארתך. מעון - שבו כיתות של מלאכי השרת, שאומרות שירה בלילה וחשות ביום, מפני כבודן של ישראל, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמין] (יהל אור).

דעלמא עטרא ברישא דעדיק וחי עלמין כמה דאוקמוה:	
ואי צלותא דיחיד סלקא עד דמטי לפתחא דהיכלא דא דהאי ממנא קיימא ביה אי יאה ההיא צלותא לאעלא קמי מלכא קדישא יאות⁵⁵⁷¹ מיד פתח פתחא ואעיל לה ואי לא יאה דחי לה לבר ונחתא ואתשטיא בעלמא וקיימא גו רקיעא תתאה מאינן רקיעין דלתתא דמדברי גו עלמא⁵⁵⁷² ובההוא רקיעא קיימא חד ממנא די שמיא סהדיא"ל וממנא על האי רקיעא ונטיל כל הני צלותין דאתדחיין דאקרון צלותי פסילאן ונגיז לון עד (דאיתדן) [דתב] ההוא בר נש:	ואם תפלת יחיד היא, עולה עד שמגיעה לפתח ההיכל הזה, שהממונה הזה עומד בו. אם נאה היא התפלה להיכנס לפני המלך הקדוש (יפה), מיד פותח פתח ומכניס אותה. ואם לא נאה, הוא דוחה אותה החוצה, ויורדת לשוטט בעולם, ועומדת בתוך הרקיע התחתון מאותם הרקיעים שלמטה שמנהיגים תוך העולם. ובאותו רקיע עומד ממונה אחד ששמו סהדיא"ל, וממונה על הרקיע הזה, ונוטל את כל אותן התפלות שנדחו, שנקראות תפלות פסולות, וגוזז אותן, עד שנידון (ששב) אותו אדם.
אי תב לגבי מאריה כדקא יאות וצלי צלותא אחרא זכאה ההיא צלותא וכד זכאהו (כדקא⁵⁵⁷³) סלקא נטיל ההוא ממנא סהדיא"ל האי צלותא וסליק לה לעילא עד דאערע בההיא צלותא זכאה וסלקין ואתערבון כחדא ועאלין קמי מלכא [קדישא]:	אם שב לרבנו כראוי ומתפלל תפלה זכה אחרת, אותה תפלה זכה כשעולה, נוטל אותו הממונה סהדיא"ל את התפלה הזו, ומעלה אותה למעלה, עד שפוגשת באותה תפלה זכה, ועולות ומתערבות כאחד ונכנסות לפני המלך הקדוש.
ולזמנין (דכד) אתדחיא ההיא צלותא ובגין דההוא בר נש אתמשך בתר סטרא אחרא ואיהו אסתאב בההוא סטרא וזנטיל [לה] (ל)ההוא ממנא די בההוא סטרא אחרא מסאבא וכדין קיימא ההוא סטרא אחרא מסאבא (ו)סליק ואדכר חובי דההוא בר נש קמי קודשא בריך הוא ואסטי ועליה לעילא ועל דא כל צלותין וכל נשמתין כד סלקן בלהון סלקן וקיימן קמי היכלא דא והאי ממנא קיימא על פתחא דהיכלא דא לאעלא נשמתין וצלותין או לדחייא לון לבר:	ולפעמים נדחית אותה תפלה, משום שאותו אדם נמשך אחר הצד האחר, והוא נטמא באותו צד, ונוטל אותה אותו ממונה שבאותו הצד האחר הטמא. ואז עומד אותו צד האחר הטמא, עולה ומזכיר את חטאי אותו האדם לפני הקדוש ברוך הוא ומסטיין עליו למעלה. ולכן כל התפלות וכל הנשמות, כשעולות, כולן עולות ועומדות לפני ההיכל הזה, והממונה הזה עומד על פתח ההיכל הזה להכניס נשמות ותפלות, או לדחותן החוצה.
לעילא מהאי פתחא אית פתחא אחרא דקודשא בריך הוא חתיר לה ואתפתח תלת זמני ביומא ולא אנעיל וקיימא לאינן מאריהון דתיובתא (או) די אושדין דמעה בצלותהון קמי מאריהון וכל תרעין ופתחין ננעלו [עד דעייל ברשותא] בר תרעין אלין דאקרון שערי דמעה:	מעל לפתח הזה יש פתח אחר שהקדוש ברוך הוא חותר לו, ונפתח שלש פעמים ביום ולא ננעל, ועומד לאותם בעלי תשובה ששופכים דמעה בתפלתם לפני רבונם. וכל השערים והפתחים ננעלים, עד שנכנסים ברשות, פרט לשערים הללו שנקראים שערי דמעה.

⁵⁵⁷¹ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁵⁷² ר"ל הז' רקיעים הנ"ל שמנהיגין את העולם הזה, והרקיע התחתון הוא וילון, והוא רקיע עטרת היסוד, מלכות, ששם התפלה וברכות לראש צדיק, עטרה לראש צדיק כידוע, והוא נגד פתח היכל הזה, שג"כ בעטרה כנ"ל ושלכן נקרא סהדיא"ל דהוא מארי דעיניין, וכמ"ש הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה, ואמר בפ' וילך דאבנא דיהושע ובאר דיצחק קיימין לסהדותא אבנא כנ"ל, ובאר דיצחק כמ"ש בעבור תהיה לי לעדה ע"ש (יהל אור).

⁵⁵⁷³ זכאה כד (דפ"ו).

וכד האי צלותא דדמעה סלקא לעילא ולאעלא באינון תרעין אזדמן ההוא אופן דקיימא על שית מאה חיון רברבן⁵⁵⁷⁴ ורחמיא"ל שמיה ונטיל ההיא צלותא באינון דמעין צלותא עאלת ואתקשרת לעילא:	וכשהתפלה הזו של הדמעה עולה למעלה להיכנס באותם השערים, מזדמן אותו אופן שעומד על שש מאות חיות גדולות, ששמו רחמיא"ל, ולוקח אותה התפלה באותן דמעות, התפלה נכנסת ונקשרת למעלה.
ואינון דמעין ואשתארו הכא ורשימין בהאי פתחא ואית דמעין אחרנין ורשימין תדיר על כל אינון רתיבין עלאין דלא אתמחון (ס"א אתחמון)⁵⁵⁷⁵ אלין אינון דמעין דאושדו לעילא ותתא כד אתחרב בי מקדשא דכתיב (ישעיה לג ז) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום⁵⁵⁷⁶ מר יבכיון ואינון דמעין דאושדין על צדיקיא וזכאין כד מסתלקי מעלמא בלהו נטלי לון אינון רתיבין וערבי לון באינון דמעין דאתושדו על חריבו דבי מקדשא ועל דא כתיב (ישעיה כה ח) ומחה יהו"ה אלהים דמעה מעל כל פנים מאן פנים אלין רתיבין עלאין קדישין ולבתר וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהו"ה דבר:	ואותן דמעות נשארות כאן ורשומות בפתח הזה. ויש דמעות אחרות, ורשומות תמיד על כל אותן מרכבות עליונות שלא נמחות (נראות), אלה הן דמעות ששפכו למעלה ולמטה כשנחרב בית המקדש, שנאמר "הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון", ואותן דמעות ששפכו על צדיקים וטהורים כשמסתלקים מהעולם. את כולן נוטלות אותן המרכבות ומערבות אותן באותן דמעות שנשפכו על חורבן בית המקדש, ועל זה נאמר "ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים". מי הפנים, אלו המרכבות העליונות הקדושות. ואחר כך "וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר".
בהאי היכלא אית רוחא דאקרי סטוטריה⁵⁵⁷⁷ והאי איהו חיוז ספירא דנציין לכל עיבר⁵⁵⁷⁸ והאי איהו דקיימא לתרין סטרין ומאלין מתפרשאן נציצין וכנציצו (בנציצו) דשרגא כמה דאוקימנא⁵⁵⁷⁹ בכמה	בהיכל הזה יש רוח שנקראת סטוטרי"ה, וזהו מראה הספיר שנוצץ לכל צד, וזהו שעומד לשני צדדים, ומאלו נפרדים ניצוצות כהתנוצצות הנר, כמו שבארנו בכמה צדדים. וכמה צבעים לוהטים מזה בצד הימין.

⁵⁵⁷⁴ זה הפתח הוא נגד היסוד עצמו, דקיימא ברזא דשש מאות כידוע, והוא מסט' דדכורא, רוחא דאקרי ספיר, כמ"ש למטה (וזה האופן שמו רחמיא"ל, ושם משך הזרע, והוא ממונה על הבוכים בתפלה, וז"ש הלך ילך ובכה נושא משך הזרע כו', וז"ש שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך, כי הוא מסט' דרוחא הנק' ספיר, וכן ותראהו את הילד בוכה ותחמול עליו, והוא לשון רחמנות, וכן בברכת על הצדיקים, שהוא נגד יסוד אנו אומרים, ועלינו יהמו רחמיו, ואמר באד"ר דף קמא ע"ב, ואתתקן מעוי דדכורא ועייל ואתתקן בהאי אתר כל רחמין וכל סטרא דרחמי ותאנא בהני מיעין אתאחדן שית מאה אלף מארי דרחמי ואתקרון בעלי מעיין דכתיב על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה', ורישא דקרא שמוע שמעתי אפרים מתנווד כו', השיבני ואשובה, כי אתה ה' אלקי, כי אחרי שובי נחמתי, ואחר הודיע ספקתי על ירך כו', הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשועים כי מדי דברו בו זכר אזכרנו עוד, והוא בדרגא דיסוד, ששם הזכרון כידוע, ספר זכרון, וכמ"ש לקמן, ואמר על כן כו', רחם ארחמנו, וז"ס שנקרא האי אופן הממונה על בע"ת לקבל תשובתם רחמיא"ל (יהל אור).

⁵⁵⁷⁵ נמחק בדרך אמת.

⁵⁵⁷⁶ הן בדרגא דיסוד, שלמא דביתא, והן בוכין על משים שלום בבית בטל, ואמר בזו"ח בפ' מרכבה, נפתחו השמים וחבורא לא אשתכח ונהורא אתאבד ואראה מראות מה דהוו מתכסיין בקדמיתא בגו נהירו עלאה ולא אתגליין, השתא חמינא לון בקדרו צווחין לבר, כד"א הן אראלם וגו' כו' וצווחין תרין בכיות חד על דנחתו בגלותא לבר מתחומא דילהון, וחד על דנפתחו השמים ושלום לא אשתכח, הה"ד צעקו חוצה הא בכל' חד מלאכי שלום אינון, דהוו מסטרא דשלום יבכו על ההוא שלום, בגין דחסר ההוא נהר כבר, ר"ל חסד, כמ"ש, והוא חסד דאתגלי באמה כמ"ש לעיל, ואמרו מראות, אות נעשה מר, וז"ש מר יבכיון ואראלים אמר לקמן דף ר"ג, שהן בירכין והן לבר מגופא, ועכשיו יצאו לבר לבר וזהו צעקו חוצה (בפרשת בראשית דף לח ע"א ז' הילכין כו' עמש"ש) (יהל אור). ועי' ח"א ר"י סע"א (דע"ה ח"ב מג ע"ב).

⁵⁵⁷⁷ רלג ע"א (הערת הזהר). ע"ש דנציץ לכל סטרא, כמ"ש ו"האי איהו כו'" (יהל אור).

⁵⁵⁷⁸ ר"ל כמו הספיר שמתנוצץ לכל צד, כן האי רוחא (יהל אור).

⁵⁵⁷⁹ בראשית עא (הערת הזהר).

סטרין וכמה גוונים מלהטן מהאי ובסמרא (לסמרא) דימינא:	
רמו/א	
כד ההוא רקיעא עלאה נהר דנגיד ונפיק מעדן ⁵⁵⁸⁰ אפיק נשמתין לאעלא גו היכלא שביעאה ולעילא ההוא היכלא שביעאה נקיט לון וכד נפקי אינון נשמתין קדישין מגו ההוא היכלא שביעאה ונחתין עד דמטון להאי היכלא (נפקי) ונקיט לון האי רוחא קדישא וסמטורי"ה (סמטורי"ה) (סמטורי"ה) שמה דאיהו לימינא וכל אינון נשמתין ודכורין דאינון זמינן לאתפרחא בזכאין דכורין לימינא כלהו נקיט לון ומתעכבי תמן עד דאתכלילו בנשמתין דנוקבי:	כשאותו רקיע עליון, הנהר ששופע ויוצא מעדן מוציא נשמות, להכניס לתוך ההיכל השביעי למעלה, אותו היכל שביעי לוקח אותם. וכשיוצאות אותן נשמות קדושות מתוך אותו היכל שביעי, יורדות עד שמגיעות להיכל הזה, ולוקח אותם הרוח הקדוש הזה ששמו סטטורי"ה, שהוא לימין. וכל אותן נשמות של זכרים שעתידים לפרוח בצדיקים זכרים, לימין כולן הוא לוקח אותן, ומתעכבות שם עד שנכללות בנשמות של הנקבות.
ו(בגין) מהאי (בגין דמהאי) רוחא נפקא ⁵⁵⁸¹ רוחא אחרא לשמאלא דאתחזי ואתגניז ואתכליל בהאי רוחא קדמאה ואינון חד כלילן דא בדא והאי רוחא ואחרא אקרי אדיריה וסנוגי"א סניגיה ונ"א סנוגי"א סמניה האי איהו רוחא לשמאלא והאי קיימא דכד תיאובתא דהיכלא שביעאה לאתדבקא ⁵⁵⁸² בההוא נהר דנגיד ונפיק ההוא רעותא דסלקא מתתא לעילא ועבדא (נקמא) נשמתין ברעותא דיליה ואינון נוקבי:	מהרוח הזו יוצאת רוח אחרת לשמאל, שנראית ונגנזת ונכללת ברוח הראשונה הזו, והן אחת כלולות זו בזו. והרוח האחרת הזו נקראת אדיר"ה סנוגי"א סניגיה (סנוגי"א סטניה). זוהי רוח לשמאל. וזו עומדת. כשתשוקת ההיכל השביעי להדבק באותו נהר ששופע ויוצא, אותו רצון שעולה ממטה למעלה עושה נשמות ברצון שלו, והן נקבות.
וכד רעותא דההוא נהר נחתא ואתדבקא מעילא לתתא עבדין נשמתין דכורין רעותא דלעילא עביד דכורין רעותא דלתתא עביד נוקבין:	וכשהרצון של אותו נהר יורד ונדבק ממעלה למטה, עושים נפשות של זכרים. הרצון שלמעלה עושה זכרים, והרצון שלמטה עושה נקבות.
וכד אלין נשמתין נוקבין נפקין מגו ההוא היכלא ושביעאה נחתין (ס"א נפקין) עד דמאטו להאי רוחא שמאלא דאקרי אדיריה ואקרי (שמות כד י) לבנא"ת הספיר"א כמה דאוקימנא בסטרין אחרנין ⁵⁵⁸³ :	וכשהנשמות הנקבות הללו יוצאות מתוך היכל שביעי, יורדות (יוצאות) עד שמגיעות לרוח השמאל הזו שנקראת אדיר"ה, ונקראת לבנ"ת הספיר"ה, כמו שבארנו בצדדים אחרים.

⁵⁵⁸⁰ הוא יסוד דדוכרא כמ"ש לקמן רנט ע"א לגו מן פרוכתא כו' ע"י דההוא נהר דנגיד ונפיק כו' ע"ש, ואמר רקיע עלאה שהוא מז' רקיעין עלאין שהן ז' רקיעין דדכורא כמ"ש, ואמר כאן כמ"ש במ"א, דרעותא דדכורא עביד נשמתין דכורין, ורעותא דנוק' עביד נשמתין נוקבין, ושניהם בהיכל הז' בהתדבקות הברית בארון הברית, ויורדין הנשמות להיכל הזה ונכללין באלו ב' רוחין, שהן דו"ג, ספיר ולבנה, ונכללת הנוק' בדכורא כמו שנכלל רוחא דלבנה בספיר (ובפ' בראשית אמר כד אתו נהורין דדא מטו כו' עמ"ש"ש) (יהל אור).

⁵⁵⁸¹ רס ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵⁸² רנח ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵⁸³ (ע"י ע"ח שער שער כסא הכבוד פ"ג) דע כי היכל לבנת הספיר אשר בכל עולם מן שלשה עולמות דבריאה יצירה ועשיה הם בחינת ספירת היסוד והיסוד כולל ימין ושמאל ולכן נקרא לבנת הספיר לבנת מצד ימין וספיר מצד שמאל כנ"ל אבל המלכות שבהיכלות האלו אינה בעולם ההוא עצמו אבל המלכות של האצילות היא למטה בהיכל השביעי העליון שבשבעה היכלו' דבריאה הנקרא היכל קדש הקדשים ויושבת שם על גבי שלשה ראשונות דבריאה אשר בהיכל ההוא ומלכו'

כיון דמטו להאי רוחא אינון נשמתין נוקבין נקטא לון האי רוחא וקיימאן ביה ולבתר אתכלילו רוחא דא דשמאלא ברוחא דא דימינא וכדין אתעבידו אינון נשמתין כלילין דכר ונוקבא כחדא מזדווגן⁵⁵⁸⁴ ופרחאן מהאי היכלא ואתפרשאן בבני נשא וכדקא יאותו כד אתא לאתכללא וכל חד כפום ארחיה ולבתר מזדווגן כחדא רוחא דא⁵⁵⁸⁵ דשמאלא בימינא בטש דא בדא לאתכללא ונפקי נציצין דמתפשטי לכל עיבר ואתעבידו אינון אופנים מנייהו מאינון נציצין דנפקי מגו רוחא שמאלא⁵⁵⁸⁶ דכתיב בהו (יחזקאל א טז) מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש ואלין אינון אופנים דמלהטן אשא⁵⁵⁸⁷ וקיימן בשירתא⁵⁵⁸⁸:	כיון שהגיעו לרוח הזו אותן נשמות נקבות, לוקחת אותן הרוח הזו ועומדות בה. ואחר כך נכללות רוח השמאל הזו ברוח הימין הזו, ואז נעשות אותן הנשמות כלולות זכר ונקבה כאחד, מזדווגות ופורחות מההיכל הזה, ונפרדות בבני אדם כראוי. כשבאה להכלל כל אחת כפי דרכה, ואחר כך מזדווגות כאחד. הרוח הזו של השמאל בימין, מכה זו בזו להכלל, ויוצאים ניצוצות שמתפשטים לכל צד, ונעשים אותם האופנים מהם, מאותם הניצוצות שיוצאים מתוך רוח השמאל, שנאמר בהם "מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש". ואלו הם אופנים שלוחים באש ועומדים בשירה.
כיון דאתבסמו⁵⁵⁸⁹ רוחא ברוחא ואתכלילו כחדא כדין נפקא חד נהירו דסלקא ונחתא ומתישבא על ארבע שורין דאופנים ואיהי חד חיותא דשלטא עליהו ואקרי בזק⁵⁵⁹⁰ האי	כיון שהתבשמו רוח ברוח ונכללו כאחד, אז יוצא אור אחד שעולה ויורד, ומתישב על ארבע שורות של אופנים, והיא חיה אחת ששולטת עליהם, ונקראת בזק. הבזק הזה מאיר באור שנוצץ תוך השלהבת, ושולט על כל אותם האופנים.

דבריהם בהיכל ק"ק דיצירה ע"ג שלשה ראשונות דיציר' אשר שם ומלכות דיצירה בהיכל ק"ק דעשיה ע"ג שלשה ראשונות דעשיה אשר שם וז"ס סמיכות גאולה לתפילה והבן זה ואמנם שם של יאהדונה"י הנז' לקמן בזאת הדף וז"ל בהאי היכלא דאיהו יאהדונה"י כללא דתרין שמהן שהוא בזה ההיכל של לבנת הספיר הוא בחי' המשך והתפשטות הדעת העליון שבעולם הבריאה ומתגלה למטה בהיכל היסוד הנק' לבנת הספיר והיא שם בבחי' נשמת ההיכל הזה בסוד הדעת וכן עד"ז בכל עולם ועולם (שער מאמרי רשב"י).

⁵⁵⁸⁴ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁵⁸⁵ ר"ל כשרוצין ליכלל זה בזה, קודם התכללותם עצמם זה בזה נכללו מקודם הנהורין זה בזה, ומינייהו אתעבידו אופנים, ואח"כ כשנכללו הרוחין עצמם זה בזה יוצאין מהם החי' בזק כמש"ו, וזה ענין הבטישה, כלילת הנהורין זו בזו (יהל אור).

⁵⁵⁸⁶ שהאופנים הם מסט' דנפש נוק', ולכן נפקי מרוחא שמאלא (יהל אור).

⁵⁵⁸⁷ כמ"ש מראהן כחלי אש בוערות כמראה הלפידים כו' (יהל אור).

⁵⁵⁸⁸ בשורתא, ובפ' בראשית (מא ע"ב) כד אתכלל רוחא ברוחא נפיק מינייהו נהירו דחד חיותא כו', עמש"ש (יהל אור).

⁵⁵⁸⁹ ענין הביסוס הוא סוד הזיווג לאתבסמא גבורות דנוק' בחסדים דדכורא, כמ"ש באד"ר (יהל אור).

⁵⁵⁹⁰ וז"ס והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק, ואמרו (חגיגה יג ע"ב) כאור היוצא מבין החרסים. והענין כמ"ש בפ' בראשית ובפ' פקודי, רוחא דא דכליל רוחא אחרא תנינא סלקא ונחתא נהורי' דלא שכיך לעלמין כנהורא דשמא גו מיא כו'. וידוע שג' עולמות ב"ע בכל עולם, ומלכות של כל עולם נקרא עולם העשיה של אותו העולם, והן ג' חלקי נר"ן, והן אש רוח מים, בינה וזו"נ. ונקרא שמש בג' לשונות: שמש, חמה, חרס, בג' עולמות ב"ע, בבינה זו"נ. נמצא כי במים שהוא מלכות נק' חרס. וסוד מלכות בג' מקומות: א', תחת היסוד בעטרת. והשני, בת"ת, ב' מלכים בכתר א'. והג', בדעת שהוא ז"ת של בינה כנ"ל. וכן ז"א בג' מקומות אלו נק' שמש חמה חרס. וכאן בלבנת הספיר נקרא חרס, וכאן הוא סוד המים (והמים נק' אדירים, ולכן רוחא דלבנת נק' אדיר"ה, ואין אדיר אלא מלך כמאמר חז"ל. ולבנת הוא סוד מלכות, ועוד לה שם [סנוניה בסוד סנונית] לבנה, והוא בגימ' אפ"ק בסוד אפיקי מים וק"ל). ולכן כאן כאור היוצא מבין החרסים, ר"ל שמש במים, וכאן הוא יסוד דדכורא גו נוק' דבטיש בטישין, יוצא ונכנס תמיד, ולא נח אפילו רגע א'. ולכן והחיות רצוא ושוב, וכמ"ש בספד"צ (יג ע"ב) והחיות רצוא ושוב אמרו צדיק כי טוב כו' ע"ש. ולכן השמש רץ במים, והבן. ומכלילת אלו הרוחין יוצא הבזק, וזהו כמראה הבזק, שהכל נמשך אל שרשו, וזהו תנועות האדם בעסקו בתורה, שאז נקרא חי בסוד אבר חי (ובפ' בראשית דיוקנא דיליה כארי' כו' עמש"ש) (יהל אור).

בזק נהיר בנהורא דנציץ גו שלחובא ושלטא על כל אינון אופנים⁵⁵⁹¹:	
ואתפשט מניה חד רקיעא דקיימא על תרין סמכין ואינון תרין סמכין אינון תרין כרובין חד מסטרא דא וחד מסטרא דא והאי רקיע על רישיהו כמה דכתיב (שם י א) ואראה והנה אל הרקיע אשר על ראש הכרובים ולא הא רקיע דעל ריש חיוותא והאי בזק ממנא עליה⁵⁵⁹² ורוחא עלאה דאתכליל על כלא⁵⁵⁹³:	ומתפשט ממנו רקיע אחד שעומד על שני עמודים, ואותם שני העמודים הם שני כרובים, אחד מצד זה ואחד מצד זה, והרקיע הזה על ראשם, כמו שנאמר "ואראה והנה אל הרקיע אשר על ראש הכרובים". ולא הרקיע הזה שעל ראש החיות. והבזק הזה ממונה עליו, ורוח עליונה הנכללת על הכל.
כל אינון וצלוחתהון (צלוחתין) דמקדמי עד לא סיימי⁵⁵⁹⁴ ישראל וכלהו וצלוחתהון (כלהו) מתעכבי בהאי רקיעא והאי בזק דשלטא על האי רקיעא מתקן לון עד דאתא סנדלפון רב ממנא רוח עלאה דשליט על כלא וכד סיימי ישראל כלהו וצלוחתין נטיל לון מהאי רקיעא וסלקא וקשיר לון קשרין⁵⁵⁹⁵ למאריה כמה דאוקמוה⁵⁵⁹⁶:	כל אותן תפלות שמקדימות טרם שסיימו ישראל את תפלותיהם, מתעכבות ברקיע הזה, והבזק הזה ששולט על הרקיע הזה מתקן אותן, עד שבא סנדלפון הממונה הגדול, רוח עליונה ששולטת על הכל, וכשישראל מסיימים את כל התפלות, הוא נוטל אותם מהרקיע הזה, ועולה וקושר להם קשרים לאדונן, כמו שבארוה.
האי בזק⁵⁵⁹⁷ קאים לממני כל אינון וצלוחתין דסלקן וכל אינון מלי דאורייתא דמתעטרן בליליא כד רוחא דצפון אתער וליליא אתפלג כל מאן דקאים ובההיא שעתא ואתעסק באורייתא כל אינון מלין סלקין ונטיל לון האי בזק ואנה לון בהאי רקיעא עד דסלקא יממא:	הבזק הזה עומד למנות את כל אותן התפלות שעולות, וכל אותם דברי תורה שמתעטרים בלילה, כשרוח צפון מתעוררת והלילה נחלק, וכל מי שעומד באותה שעה ועוסק בתורה, כל אותם הדברים עולים, ונוטל אותם הבזק, ומניח אותם ברקיע הזה, עד שעולה היום.
ולבתר דסליק יממא סלקן אינון מלין ושארן באתר דרקיעא דביה⁵⁵⁹⁸ תליין ככביא ומזלי שמשא וסיהרא והאי אקרי⁵⁵⁹⁹ ספר	ואחר שעולה היום, עולים אותם דברים ושורים במקום של הרקיע שבו תלויים כוכבים ומזלות, שמש ולבנה, וזה נקרא ספר הזכרון, שנאמר "וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לַפָּנִי". לפניו, משום שספר הזכרון כתב בקשר אחד.

⁵⁵⁹¹ כמו שהאופנים שיצאו מהנהורין נהרין מנציץ דנפקו מגו רוחא שמאלא, וכן הבזק נהיר ג"כ מנהורא שמאלא (יהל אור).

⁵⁵⁹² והענין, כי יסוד כלול מ"ק, וסוד ג"ס הן סוד החיות, והרקיע אתפשט מינה הוא סוד יסוד שבו, שהוא רקיע כידוע. ותריין סמכין, שהן ב' כרובים, הן נ"ה, שהן מתפשטין למטה מיסוד, וז"ש חד מסטרא דא וחד מסטרא דא. והרקיע מתפשט מן הבזק, שהוא ג"כ בחי' היסוד, שלכן הוא רצוא ושוב. ואמר ולא היינו רקיע כו', שרקיע שע"ג החיות הוא בינה, שנק' ג"כ רקיע כידוע, והוא יסוד דבינה בסוד הדעת, והוא קיימא ע"ג החיות אבהן, כמ"ש בתז"ח פ ע"א, ע"ש. אבל האי רקיע עומד ע"ג נ"ה, שהן כרובים, אנפי זוטרא, נערים. והבזק ממונה ע"ג רקיע הזה שע"ג הכרובים, וכאן האופנים, כמ"ש במעשה מרכבה. וז"ש (יחזקאל י ב) אל בינות לגלגל תחת לכרוב (יהל אור).

⁵⁵⁹³ על כל מה שבהיכל זה (יהל אור).

⁵⁵⁹⁴ סיימו (דפ"ו).

⁵⁵⁹⁵ (וכתריין) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁵⁹⁶ ר"ל כל אותן התפלות שהקדימו עד שהתפללו כל ישראל, הבזק מתקן לון ברקיע שלו, ואחר שהתפללו כל ישראל, נוטל סנדלפון שהוא ממונה על כל ההיכלות, וז"ש דשליט על כלא נוטל וקושר כתרים לקונו (יהל אור).

⁵⁵⁹⁷ שאלו היכלות הן בסט' דנוק', ולכן בלילה הן ברקיע שבהיכל הזה. וכשמאיר היום, סלקין ליסוד דכזכורא, שהוא הרקיע שבו כוכבים ומזלות כו', כידוע (יהל אור).

⁵⁵⁹⁸ בראשית לד ע"א (הערת הזהר).

⁵⁵⁹⁹ ע ע"א (הערת הזהר).

הזכרון דכתיב (מלאכי ג מז) ויכתב (ב)ספר זכרון לפניו [לפניו] בגין דספר וזכרון כתב בקשורא חדא ⁵⁶⁰⁰ :	
אינון ארבע ⁵⁶⁰¹ גלגלין אינון נטלין על תריסר סמכין אלין ארבע אהניאל ⁵⁶⁰² קדומיאל ⁵⁶⁰³ וס"י קדומי מלכיא"לן יאהודונה ⁵⁶⁰⁴ יהדוניה די מפתחא ⁵⁶⁰⁵ דשמא קדישא בידיהו:	אותם ארבעה גלגלים הם נוסעים על שנים עשר אדנים. אלו הארבעה, אהניאל ⁵⁶⁰² . קדומיאל ⁵⁶⁰³ (קדומי מלכיא"ל) יאהדונה ⁵⁶⁰⁴ , יהדוניה ⁵⁶⁰⁵ . שמפתחות השם הקדוש בידיהם.
רמו/ב	
ואלין ארבע אינון כלילין ברזא דאתוון ⁵⁶⁰⁶ אדנ"י די סנדלפון מארי רתיכין ⁵⁶⁰⁷ משתמש בהו אלין ארבע ואתוון פרחין באורא ⁵⁶⁰⁸ דההוא אורא כליל באתוון דשמא קדישא ויהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א וההוא אורא כליל לון ואתכלילו אלין באלין ואלין ארבע נטלין לון ברזא דההוא בזק ⁵⁶⁰⁹ :	ואלו הארבעה הם כלולים בסוד האותיות אדנ"י, שסנדלפון בעל המרכבות משתמש בהם. ארבע האותיות הללו פורחות באויר, שאותו אויר כלול באותיות השם הקדוש יהו"ה, יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ואותו האויר כולל אותם, ונכללו אלה באלה, ואלו הארבעה נוטלים אותם בסוד אותו הבזק.
ואלין ארבע עאלין בארבע אלין באלין ⁵⁶¹⁰ דכתיב (שמות לו יב) מקבילות הלולאות אחת אל אחת והא אוקימנא ורזא איהו ⁵⁶¹¹ לאתכללא אלין באלין ולשלבא אלין באלין ברזא דההוא רוחא דכליל ברזא דשמא קדישא דכליל שמא דא בשמא דא:	ואלו הארבעה נכנסים בארבעה, אלו באלו, שנאמר "מקבילות הלולאות אחת על אחת". והרי בארנו, וסוד הוא להכלל אלו באלו ולשלב אלו באלו בסוד אותו הרוח שכלול בסוד השם הקדוש שכולל שם זה בשם זה.

⁵⁶⁰⁰ ספר הוא מלכות, וזכרון הוא יסוד, בסוד כל זכור, כידוע. והן בקישורא חדא, כמה דתמר לא סליק כו' כידוע (יהל אור).

⁵⁶⁰¹ ר"ל הגלגלים ושנים האחרונים שוין רק בצירוף ב' אותיות שניות של הב' שמות, כי הן בסוד ת"ת ומלכות, שהן הו"ה אדנ"י (ר"ל שב' אותיות אחרונות של ב' השמות הו"ה אדנ"י, שהם ו"ה נ"י יש בכל א' משמות, ב' גלגלים אחרונים, אבל ב' אותיות ראשונות דאדנ"י שהוא א"ד, נחסר בכל א' אות א' וק"ל) (יהל אור).

⁵⁶⁰² אה' הם מתבונה מת"ת שבה, ניא"ל הם משם אל, אדנ"י שבמלכות (רח"ו).

⁵⁶⁰³ ק' ביו"ד דא"ק, ד' אדנ"י ו' דמילוי יו"ד דאדנ"י, מ' בו' דנר"ן דאדנ"י בומף, י' יו"ד דאדנ"י (רח"ו). אהניאל קדומיאל (דפ"ו).

⁵⁶⁰⁴ רמ ע"ב (הערת הזהר). יוצא משם הו"ה ואדנ"י משולבים (רח"ו).

⁵⁶⁰⁵ הן ד' אותיות הו"ה כמ"ש בפ' תרומה (יהל אור).

⁵⁶⁰⁶ רס ע"א (הערת הזהר).

⁵⁶⁰⁷ שהוא ממונה על כל המרכבות של היכלין אלו, שהן בסט' דנוק' דמקנא בסנדלפון, והיא אדנ"י (יהל אור).

⁵⁶⁰⁸ כבר כתב, שכלל כולם הוא נפש דהיכלין, והן עומדין בארץ דשם, ששם הנפש והרוח דהיכלין הוא סוד אורא דשם, והנשמה ברקיעין בסוד אמ"ש, ולכן הם נכללין בד' אותיות אדנ"י, ואורא בד' אותיות הו"ה, ושם הן הרוחין שהן נקודה פנימית דאורא, כמו שהנהורין הן נקודה פנימית דארץ הנפש, ופרחין באורא להכלל ולהשלב הו"ה ואדנ"י, וז"ש ואתכלילו אלין באלין ד' אותיות אדנ"י בד' אותיות הו"ה (יהל אור).

⁵⁶⁰⁹ ר"ל, הד' אותיות הו"ה נטלין לד' הגלגלים, שהן ברזא דד' אותיות אדנ"י ברזא דבזק, שהוא בחי' היסוד שמחבר הו"ה ואדנ"י, ולכן הוא רצוא ושוב, רצוא בבחי' אדנ"י ונכלל בנוק', ושוב לדכורא, וזהו נוריא"ל ומט"ט. נוריא"ל בבחי' החיות, ומט"ט הוא שד"י בבחי' הו"ה, כידוע. וז"ש רצוא בנוריא"ל ושוב במט"ט, והוא גימ' שלהן, כמ"ש בתיקו"ז, וכן כלילת הרוחין שהן זו"נ, הן ג"כ ברצוא ושוב, כמ"ש"ל שילוב יאהדונה"י (יהל אור).

⁵⁶¹⁰ עי' מלואים אות (כ).

⁵⁶¹¹ ר"ל, רזא הוא בחי' הזיווג יסוד שהוא רזא (פי' יסוד הוא נקרא) סוד ה' ואתכללותם יחד הוא בבחי' כלילת ב' הרוחין יחד ברזא דשילוב ב' שמהן, וז"ש "דההוא רוחא דכליל", ר"ל כולל ב' רוחין "ברזא דשמא קדישא כו"ה השילוב הנ"ל (יהל אור).

וכלא בהאי היכלא מתנהג⁵⁶¹² ונטלי בההוא רוחא ברזא דשמא קדישא דשליט על כלא בהאי היכלא דאיהו⁵⁶¹³ [יאהדונה"י] (יאהדונה"י) כללא דתרין שמהן מגו דאיהו רוחא ברוחא וכד שמא דא דכליל⁵⁶¹⁴ ברזא דרוחא ברוחא⁵⁶¹⁵ וכליל דא בדא⁵⁶¹⁶ ונהיר דא בדא כדין נהיר כללא וסלקא נהורא ונחתא בנהורא דשמא גו מיא ואוקימנא⁵⁶¹⁷:	והכל מתנהגים בהיכל הזה ונוסעים באותה הרוח בסוד השם הקדוש השולט על הכל. בהיכל הזה הוא יאהדונה"י, כלל של שני שמות, מתוך שהוא רוח ברוח. וכששם זה, שכלול בסוד של רוח ברוח, וכלול זה בזה, מאיר זה בזה, אז הכל מאיר, ועולה האור ויורד כאור השמש בתוך המים, ובארנו.
וכדין⁵⁶¹⁸ האי רוחא ונטילן כללא נטלין בגיניה דכתיב (יחזקאל א כ) אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן וכד רוחא דא נהיר בשמא (דא) כדין עאלין כלהו דא בדא⁵⁶¹⁹ ואתקשרו כלהו כחדא⁵⁶²⁰ לסלקא לעילא ברזא דשמא דא קדישא:	וכאשר נוסעת הרוח הזו, הכל נוסעים בגללה, שנאמר "אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן". וכשרוח זו מאירה בשם הזה, אז נכנסים כולם זה בזה ונקשרים כולם כאחד לעלות למעלה בסוד השם הקדוש הזה.
באמצעיתא דהיכלא ודא קיימא חד עמודא⁵⁶²¹ נעיין מהיכלא דא להיכלא תניינא בהאי סליק רוחא דלתתא לגבי רוחא דלעילא ולא תאחדא רוחא ברוחא וכן עד לעילא מכלהו למהוי כלהו רוחא חדא כמה דאת אמר (קהלת ג יט) ורוח אחד להם:	באמצע ההיכל הזה עומד עמוד אחד הנעוץ מההיכל הזה להיכל השני, בזה עולה רוח שלמטה אל הרוח שלמעלה, להאחז רוח ברוח, וכן עד למעלה מכולן, להיות כולן רוח אחת, כמו שנאמר "ורוח אחד לכל".
עמודא דא דקיימא באמצעיתא ואדרהניא⁵⁶²² (אהרהניא"ל) שמיה ורזין דמפתחן דשמא קדישא בידיה כד צלותין סלקאן ומטאן להאי עמודא כדין נטלי כלהו דאינון בהיכלא דא לגו היכלא תניינא לאתאחדא דא בדא⁵⁶²³ למהוי כלא ברזא חדא לאתיחדא עילא ותתא כחדא⁵⁶²⁴ למהוי שמא קדישא שלים כדקא יאות⁵⁶²⁴:	העמוד הזה שעומד באמצע, שמו אדרהניא"ל, וסודות המפתחות של השם הקדוש בידו. כשתפלות עולות ומגיעות לעמוד הזה, אזי כל אלו שבהיכל הזה נוסעים לתוך ההיכל השני, להאחז זה בזה, להיות הכל בסוד אחד, להתיחד מעלה ומטה כאחד, להיות שם קדוש שלם כראוי.

⁵⁶¹² עי' מלואים אות (כא).

⁵⁶¹³ איהו (דפ"ק).

⁵⁶¹⁴ ר"ל השילוב הנ"ל (יהל אור).

⁵⁶¹⁵ שרוח ספיר הוא בסוד שם הוי"ה, ורוח לבנה בסוד שם אדנ"י (יהל אור).

⁵⁶¹⁶ הוא יחוד כפול זה בזה וזה בזה, וז"ש ברזא וכו' וכליל וכו' (יהל אור).

⁵⁶¹⁷ בפרשת בראשית כנ"ל (יהל אור).

⁵⁶¹⁸ (כד) נוסף בדפ"ו.

⁵⁶¹⁹ כנ"ל אשא במיא ומיא באשא (יהל אור).

⁵⁶²⁰ ר"ל הגלגלים באופנים והאופנים בחיות, וכן כולם (יהל אור).

⁵⁶²¹ הוא סוד היסוד, כמ"ש למטה (יהל אור).

⁵⁶²² ההיכלות זה בזה, והרוח שבהיכל הזה ברוח שבהיכל הב', עד היכל הז', כל הד' רוחין רוח א' (יהל אור).

⁵⁶²³ עילא הוא להתאחד ז' רקיעין עלאין כא', והן י"ס דדכורא שבעולם אצילות, וזהו ה' אחד, ותתא הוא ז' היכלין כא', וזהו ושמו אחד, ואח"כ שניהן כא' בסוד ייחוד ק"ש כידוע, וז"ש למהוי שמא כו' (ובפרשת בראשית ההוא רוחא סלקא לאתקשרא עמש"ש) (יהל אור).

⁵⁶²⁴ והוא הוי"ה אלקים (יהל אור).

733

היכל השני, ההיכל הזה עומד תוך סוד האמונה להאחז בסוד שלמעלה. ההיכל הזה טמון וגנוז יותר מן הראשון. ובהיכל הזה יש שלשה פתחים, ושמש אחד ממונה עליהם, ושמו אורפניאל⁵⁶²⁸. הממונה הזה שולט על שלשת צדדי העולם, דרום צפון ומזרח. דרום מצד זה, וצפון מצד זה, ומזרח באמצע.	היכל תניינא⁵⁶²⁵ היכלא דא קיימא גו רזא דמהימנותא⁵⁶²⁶ לאתאחדא ברזא דלעילא⁵⁶²⁷ האי היכלא טמיר וגניז יתיר מן קדמא⁵⁶²⁸ בהיכלא דא אית תלת פתחין⁵⁶²⁹ וחד שמשא ממנא עליהו אורפניאל⁵⁶³⁰ שמיא האי ממנא שליט על תלת סטרי עלמא דרום וצפון ומזרח דרום מהאי סטרא וצפון מהאי סטרא ומזרח באמצעיתא:
אלין תלת פתחין לתלת סטריין אילין תריין סתימין וחד באמצעיתא פתח ברזא דכתיב (שמות כד י) וכעצם השמים לטהר⁵⁶³¹ האי ממנא אתפקד וקיימא בההוא פתחא דאיהו פתח ותחות ידיה תריין ממנן אחרנין דממנן על אינון [תריין] פתחין אחרנין סתימין:	שלשת הפתחים הללו לשלשה צדדים אלו, שנים סתומים, ואחד באמצע פתוח, בסוד הנאמר "וכעצם השמים לטוהר". הממונה הזה נפקד ועומד באותו הפתח הפתוח, ותחת ידו שני ממונים אחרים שממונים על אותם הפתחים האחרים הסתומים.
וכל אינון נשמתין דאינון קטולי בית דין או אינון קטולי שאר עמין כלוהו אתמנן תחות ידיהו והאי ממנא דעליהו חקיק לון לדיוקניהו בלבשושי דאינון ונור דליק⁵⁶³² וסליק לון (גיר דליק וסלקא) לעילא ואחמי לון למאריהו(ו) וכדין נטיל לון וחקיק לון בפורפורי לאינון וקטוליו (קטועי) שאר עמין:	וכל אותן הנשמות, שהם הרוגי בית דין, או אותם הרוגי שאר העמים, כולם התמנו תחת ידיהם, והממונה הזה שעליהם חוקק אותם לדמיותיהם בלבושיו, שהם אש דולקת, ומעלה אותם למעלה, ומראה אותם לרבונן, ואז הוא נוטל אותם וחוקק אותם בבגדי המלכות שלו את אותם הרוגי שאר העמים.
ואינון קטולי בית דין נחית לון האי ממנא ואעיל לון בתר אינון ותריין פתחין (תריין) סתימין ודאינון (ואינון) תריין ממנן אחרנין קיימין עליהו ותמן חמאן יקרא דכל אינון דקיימו אורייתא ונטרו פקודי ואינון כסיפין בגרמיהו ונכוין מחופה דילהו עד דהאי ממנא ורקיימא עליהו (ו) פתח לון תרעא דמזרח ונהיר לון ויהיב לון חיים דאתפתחו	ואותם הרוגי בית דין מוריד אותם הממונה הזה, ומכניס אותם אחר אותם שני הפתחים הסתומים שאותם שני הממונים האחרים עומדים עליהם, ושם הם רואים את כבוד כל אלו שקיימו תורה ושמרו את מצוותיה, והם מתביישים בעצמם ונכונים מהחופה שלהם, עד שהממונה הזה שעומד עליהם פותח להם את שער המזרח, ומאיר להם ונותן להם חיים שנפתחו באותו שער המזרח. וביד אותו הממונה כוס אחת של חיים, שהיא מלאה באורות. וזו נקראת כוס

⁵⁶²⁵ היכל עצם השמים ה"ד (הערת הזהר).

⁵⁶²⁶ עי' מלואים אות (כב).

⁵⁶²⁷ עי' מלואים אות (כג).

⁵⁶²⁸ יתבאר למטה בענין הגווינן, והן בסוד ג' גווינן דנהורא, כמ"ש למטה (יהל אור).

⁵⁶²⁹ יה"ו (רח"ו). עי' מלואים אות (כד).

⁵⁶³⁰ אורפניאל (דפ"ו). עי' מלואים אות (כה).

⁵⁶³¹ כמ"ש למטה, שב' רוחין, א' עצם ובו גוון א' דלא אשתני, וב' השמים אש ומים, ב' גווינן, והן ג' גווינן, ג' פתחים. וז"ס באנו באש ובמים, ותוציאנו לרויה, שהוא כוס תנחומין כמ"ש למטה. וז"ש כוסי רויה, וז"ס המזמור, בנאות דשא ירביצני, שהוא סוד חקל השדה, והוא בהיכל הא', דשנת בשמן ראשי כוסי רויה, הן בב' היכלות עצם השמים ונגה, בנגה דשנת בשמן ראשי, כמ"ש בדף רמט ע"א, האי רוחא איהו רוחא דכינא כו' מההוא משחא דרבותי כו', האי קיימא תחות ההוא רוחא לאמשכחא לכל אינון נשמתין כו', כוסי רויה כאן, אך טוב וחסד כו', הוא בהיכלות זכות ואהבה, כל ימי חיי, בהיכל רצון, כידוע. ושבתי בבית ה', בבית קה"ק, שם הוא בית ה', בית ראשון כידוע, שם אורכא דיומין כמ"ש בסוף התיק⁵⁶³² וזהו לאורך ימים (יהל אור).

⁵⁶³² דניאל ז ט (לש"ו) ז"ל: חזיה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב לבושה פתלג חור ושער ראשה כעמר נקא כרסיה שביבין די נור גלגלוהי נור דלק. תרגומו ללשה"ק: הייתי רואה שכסאו עולה וזקן הימים יושב ולבושו לבן כשלג ושער ראשו כצמר נקי, וכסאו נוצץ של אור וגלגליו נר דלוק.

בהאי ובהווא תרעא דמזרח ובידא דהווא ממנא חד וכסא (נהורא) דחיי⁵⁶³³ דאיהו מליא נהורין⁵⁶³⁴ והאי אקרי כוס תנחומין כסא דחיי⁵⁶³⁵ [נ"א ונהיר ויהיב לון חיי] דהא בגין (ד)כסא אחרא דשתו בקדמיתא זכו להאי:	תנחומים, כוס של חיים. (ומאיר ונותן להם חיים) שהרי משום כוס אחרת ששתו בראשונה, זכו לזה.
כגונא דא אית⁵⁶³⁶ בסטרא אחרא בהיכלא דמסאבא ממנא אחרא ובידיה כוס דאקרי⁵⁶³⁷ כוס תרעלה כוס חמתו כמה דתנינן אית יין ואית יין⁵⁶³⁸ והכי נמין אית כוס ואית כוס⁵⁶³⁹ וכלא דא לטב ודא לביש יין לטב דכתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח לבב אנוש יין⁵⁶⁴⁰ לביש דכתיב (שם עה ט) ויין חמר מלא מסך וגו' כוס לטוב, שנאמר "כוס ישועות אשא". כוס ישועות אשא כוס	כמו כן יש בצד האחר בהיכל הטומאה ממונה אחר, ובידו כוס שנקראת "כוס תרעלה", "כוס חמתו". כמו ששינונו, יש יין ויש יין. כך גם יש כוס ויש כוס, והכל, זו לטוב וזו לרע. יין לטוב, שנאמר "ויין ישמח לבב אנוש". ויין לרע, שנאמר "ויין חמר מלא מסך וגו'". כוס לטוב, שנאמר "כוס ישועות אשא". כוס
רמז/א	
לביש דכתיב (ישעיה נא יז) כוס חמתו כוס התרעלה:	לרע, שנאמר "כוס חמתו [וגו'] כוס התרעלה".
כמה דאית בסטרא דקדושה היכלין וממנן כלא לטב ורוחין קדישין וכל סטריין קדישין הכי נמי אית בסטר מסאבא היכלין וממנן כלהו לביש ורוחין מסאבין ממנן וכל סטריין מסאבין ודא לקבל דא כגון יצר [ה]שוב ויצר [ה]רע וכלא ברוא דהא:	כמו שיש בצד הקדושה היכלות וממונים הכל לטוב, ורוחות קדושות וכל הצדדים הקדושים, כך גם יש בצד הטומאה היכלות וממונים כולם לרע, ורוחות טמאות וממונות וכל הצדדים הטמאים. וזה כנגד זה, כמו יצר הטוב ויצר הרע, והכל בסוד אחד.
היכלא דא אקרי היכל זוהר בגין דאית וביה רוחא דאקרי אורפניא⁵⁶⁴¹ ואיהו זוהר דלא אשתני⁵⁶⁴² וקיימא בנהירו סתימא⁵⁶⁴³	ההיכל הזה נקרא היכל זוהר, משום שיש בו רוח שנקראת אורפניא⁵⁶⁴¹. והוא זוהר שלא משתנה, ועומד באור נסתר שמאיר למעלה ובאור שמאיר למטה. וכשמכה האור שלמטה

⁵⁶³³ חד נהורא דחיי – הוא הכוס (יהל אור).

⁵⁶³⁴ הוא היין, וזהו יין המשומר בענביו עין לא ראתה, שכאן אין ראייה שולט, דלית ליה גוון כלל, כמש"ל דא לאו איהו באתגליא בסתימו דעינא כו', וזהו עין לא ראתה, וזהו החיים, ולכן כשסחטה חוה הענבים, גרמה מיתה. וצריך כל אדם מקודם לטעום כוס אחר מקודם כמש"ל, בגין דכסא אחרא כו', ר"ל שנהרגו, וז"ס שמשקין לו כוס להרוגי ב"ד (סנהדרין מג ע"א) (יהל אור).

⁵⁶³⁵ דחייא (דפ"ו).

⁵⁶³⁶ והן ג' טפין דמ"ה נגד ג' הנ"ל, וכן בגיהנם כמ"ש לקמן דף רסג ע"ב ורסד ע"א היכלא תניינא כו', בהיכלא דא קיימין תלת פתחין לתלת סטריין כו', ובהאי ממנה דאקרי כוס כו', ורוו ליה להאי נשמתא כו', וזהו נגד רויא הנ"ל, מהאי רוחא נפקא תלת טפין כו', ע"ש כל הענין. וזהו הממונה בפתח האמצעי, דשם נגד זה הממונה של חיים (יהל אור).

⁵⁶³⁷ ויקרא יב ע"ב רסד ע"א (הערת הזהר).

⁵⁶³⁸ וז"ש (ברכות נז ע"א) יש שותה יין וטוב לו כו', ות"ח לעולם טוב, שהן בדרגא דהאי היכלא, וכאן הוא סוד החלום, כמ"ש לקמן דף רמח ע"ש (יהל אור).

⁵⁶³⁹ כי הן ב' דרגין כוס ויין כנ"ל (יהל אור).

⁵⁶⁴⁰ ויין (דפ"ו).

⁵⁶⁴¹ עי' הקדו"ש עט ע"א איך שמפרש את דברי הזהר על פי תורת המהר"י סרוק, עי' עמוד הקודם הערה בשם לש"ו דע"ה ח"א דף סב ע"ג.

⁵⁶⁴² אורפניאל אותיות אור פני אל, ואור הוא זהר, והוא אור פשוט, שזהו אור כנ"ל, והוא אור פנימי, וזהו פני (יהל אור).

⁵⁶⁴³ ר"ל דנהיר מעילא, מהיכל נגה, דשם הוא נהירו סתימא דלא אתחזי כלל כמ"ש למעלה, ונהיר לתתא להיכלא קדמאה, והוא ממוצע ביניהן, לכן לא אתחזי אלא בסתימו דעינין (יהל אור).

דנהיר מעילא ובנהירו דנהיר לתתא וכד בטש⁵⁶⁴⁴ נהירו דלתתא בנהירו עלאה ונ"א וכד נהיר נהורא בנהורא נהיר האי רוחא כגוונא דחיו דעינא ודכדו (וכד) מתגלגלא כדין אפיק נהורא דנציין וזהרא⁵⁶⁴⁵ הכי נמי האי רוחא ועל דא והיכלא דא אקרי זוהר:	באור העליון, (וכשמאיר אור באור) מאירה הרוח הזו כמו מראה העין, שכשמתגלגלת, אז מוציאה אור שנוצץ וזוהר. כך גם ברוח הזו. ועל כך ההיכל הזה נקרא זוהר.
והאי רוחא דאקרי אורפניא"ל האי איהו דנהיר להיכלא דא ונהיר להיכלא קדמאה בגין דההוא רוחא ודהיכלא קדמאה נהיר באתגליא (בהאי) [מהאי] רוחא דאיהו סתימאה⁵⁶⁴⁶ דא רוחא נטיל לעילא ונטיל לתתא ברזא דכתיב (שיר ז ב) חמוקי ירכיך⁵⁶⁴⁷ כמו חלאים⁵⁶⁴⁸ ומה דאמר חמוקי ירכיך⁵⁶⁴⁹ בגין דאית רוחא אחרא דנפיק מניה לסטר שמאלא ואתקשר בהדיה ועל דא כתיב חמוקי תרין והאי רוחא שמאלא אקרי הדרניא"ל ואתכלילו דא בדא כלילן כחדא ואינון עצם השמים דכלילא באש ומים:	הרוח הזו שנקראת אורפניא"ל, זוהי שמאירה להיכל הזה, ומאירה להיכל הראשון, משום שאותה הרוח של ההיכל הראשון מאירה בגלוי, (בזו) מזו הרוח שהיא נסתרת. זו הרוח נוסעת למעלה ונוסעת למטה, בסוד הנאמר "חמוקי ירכיך כמו חלאים". ומה שאמר "חמוקי ירכיך", משום שיש רוח אחרת שיוצאת ממנו לצד שמאל ונקשרת עמו. ועל כך כתוב "חמוקי" שנים. ורוח השמאל הזו נקראת הדרניא"ל, ונכללים זה בזה, כלולים כאחד, והם עצם השמים, שכלול באש ומים.
כתיב (יחזקאל א כח) כמראה הקשת⁵⁶⁵⁰ אשר יהיה בענן ביום הגשם וגו' האי רוחא קדמאה אורפניא"ל דאיהו סתים בין עילא ותתא⁵⁶⁵² ונהיר איהו כעין חשמל⁵⁶⁵³ האי	נאמר "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם וגו'". הרוח הראשונה הזו אורפניא"ל, שנסתרת בין מעלה ומטה ומאירה, היא כעין החשמל. זהו כעין החשמל, ולפעמים הוא חשמל. משום שממנו

⁵⁶⁴⁴ ר"ל, כד בטש נהירו דהיכלא קדמאה בנהירו של היכל נגה, שהוא נהירו דלא אתחזי, נציץ האי נהיר, רוחא של היכל זה (יהל אור).

⁵⁶⁴⁵ כמ"ש ב' וארא, דגוונין דמתחזיין לא זהרי, ודלא מתחזיין זהרי, כמ"ש. ורזא דא עינא בעינא, אית גוונין דאתגליין רשימין ביה, וכלהו לא מזדהרי כו', אינון סתימין דמזדהרין מגו אלן דלא מזדהרי ואינון דמזדהרי כו', ולכן נקרא זהר, וז"ש ה"נ האי רוחא, וע"ד אקרי אורפניאל, שהוא אור המאיר (יהל אור).

⁵⁶⁴⁶ ר"ל, שמאיר להיכל הזה ולהיכל לבנת הספיר, שגוונין של היכל א' אינון מאירין כלל, שהן גוונין דמתחזיין דלא (מזדהרין) אלא מגו גוונין דלא מתחזיין המאירין. וכן רוח של היכלא קדמאה אינו מאיר רק ברוח הזה, רק ששם באתגלייא וכאן בסתימו (יהל אור).

⁵⁶⁴⁷ רנח ע"א (הערת הזהר).

⁵⁶⁴⁸ ר"ל, שנוטל להיכל הזה ונטל להיכלא קדמאה, שנאמר חמוקי ירכיך והוא בהיכל הזה (יהל אור). והוא בהיכלא קדמאה, ששם הכף כמ"ש, ואמרו כמו חלאים על השתין שמחוללין ויורדין עד תהום והבן, וז"ס בשעה שכרה דוד שתין שהיתה בסוד בתולה, גן נעול גל נעול מעין חתום, והוא פתח אותה בסוד אבן מאסו הבונים (יהל אור).

⁵⁶⁴⁹ ר"ל מ"ש חמוקי בלשון רבים (יהל אור).

⁵⁶⁵⁰ ר"ל שכאן ג' גוונין דקשת כמ"ש למעלה, וסמך כאן על מ"ש ב' בראשית, ומש"ש קיצר כאן (יהל אור).

⁵⁶⁵¹ ר"ל, הרוחא שמאלא כלילא באש ומים, שהן שני הגוונין, חוור ותכלת, כסא דין וכסא רחמים, בסוד הציצית, תכלת ולבן. ועצם הוא רוחא קדמאה, והשמים רוחא תניינא. וע"ז הרוחא אמר דכלילא באש ומים, ולכן נקרא הדרניא"ל, ונק' הדר, זיו, כידוע דלית שופרא אלא כד איהו בתרי גוונין, חוור וסומק, כמ"ש בזו"ח דף לג ע"ב, והאי נגה איהו כו', כאתתא שפירתא, בחיזו חוור וסומק כו'. וז"ס (מגילה יג ע"א) אסתר ירקרוקת היתה, שהוא גוון תכלת (וגוון תכלת אצטבע מגו גוון סומק כמ"ש בפרשת תרומה, ולכן אחיד בסומק דלתתא כנ"ל) אלא שחוט של חסד משוך עלי', ולכן בימי' נגזר כליה על ישראל, וניצולו בסוד כסא תכלת וכסא רחמים (יהל אור).

⁵⁶⁵² ר"ל בין היכלא קדמאה להיכל ג' כנ"ל (יהל אור).

⁵⁶⁵³ "כעין" ע"ש גוונין דעינא, וכאן הוא החשמל דלא קיימין בי' לאסתכלא, וכמ"ש בזו"ח דף לב ע"ב, ומתוכה כעין החשמל הא אוקמוה דאינון חיוון אשא ממללן, ויתבאר למטה שהוא השרפים

קיימים כל אותם שרפים חיות אש מדברות, חיות שעומדות ולא עומדות, ולכן הוא חשמל.	איהו כעין חשמל ולזמנין איהו חשמל בגין דמניה קיימין כל אינון שרפים ⁵⁶⁵⁴ חיוון אשא ממללן חיוון דקיימי ולא קיימי ⁵⁶⁵⁵ וועל דא איהו חשמל:
אורפניא"ל שאמרנו, בזה נודעים חיים לעולם. כשנדון העולם לטוב, אז מאירה הרוח הזו, וכל החיים וכל השמחה נמצאים, שהרי כיון שזכות יוצאת, ומאירים הדינים, אז הרוח הזו מאירה. וסימנך "באור פני מלך חיים".	אורפניא"ל דקאמרן בדא אשתמודעאן חיינ לעלמא כד אתדן עלמא לטב כדין נהיר ⁵⁶⁵⁶ רוחא דא וכל חיינ וכל חדו אשתכח דהא כיון דזכותא נפקא ונהירו דינין כדין רוחא דא אנהיר וסימנך (משלי מז טו) באור פני מלך חיים ⁵⁶⁵⁷ :
וכשנדון העולם בדין (באותה זכות), אז אותו הצד האחר הטמא שולט ומתחזק, (וכשהעולם נדון באותה הזכות, אז הרוח האחרת שולטת ומתחזקת) והרוח הזו נגזת ונחשכת, ואז כל העולם עומד בדין ונדון. והכל עומד ברוח הזו, וסימנך "וארכובתיה דא לדא נקשן [נוקשות זו לזו]".	וכד אתדן עלמא בדינא (בההוא זכותא) כדין ההוא סטרא אחרא מסאבא שלטא ואתקף וס"א וכד אתדן עלמא בדינא בההוא זכותא כדין ההוא רוחא אחרא שלטא ואתקף והאי רוחא אנני ⁵⁶⁵⁸ ואתחשך וכדין כל עלמא קיימא בדינא ואתדן וכלא קיימא בהאי רוחא וסימנך (דניאל ה ו) וארכובתיה ⁵⁶⁵⁹ דא לדא נקשן:
כאן עומדים כל אותם מלבושים של נשמות הצדיקים שעולות להראות לפני רבונם ולעמוד לפניו. וכשנשמה עולה ומגיעה להיכל הזה, אז מזדמן ממנה אחד שהופקד על אותם לבושים, ושמו צדקיא"ל. שהרי בזמן שאדם עושה את מצוות התורה בעולם הזה, כעין שהוא עסק בעצמו, כך נעשה לו בהיכל הזה למעלה מלבוש להתלבש באותו העולם.	הכא קיימין ⁵⁶⁶⁰ כל אינון מלבושין דנשמתהון ⁵⁶⁶¹ דצדיקיא דסלקין לאתחזאה קמי מאריהון ולקיימא קמיה וכד נשמתא סלקא ומטי להאי היכלא כדין אודמן חד ממנא דאתפקד על אינון לבושין וצדקיא"ל ⁵⁶⁶² שמיה ⁵⁶⁶³ דהא בזמנא דבר נש עביד פקודין דאורייתא בהאי עלמא כגוונא דאיהו אשתדל גרמיה הכי אתעביד ליה בהאי היכלא לעילא מלבושא לאתלבשא ביה בההוא עלמא:
וכשנשמה עולה, אותו ממנה נוטל אותו הלבוש שלה והולך עמה עד שמגיעה לנהר	וכד נשמתא סלקא ⁵⁶⁶⁴ ההוא ממנא נטיל ההוא לבושא דילה ואזיל עמה עד די מטא

דנפקי כאן מהאי רוחא, ואינון זוהרא דזהיר, והוא רוחא הזה שנקרא זוהר קאי', ולכן קאים דלית מאן דיכול למקים ב' וכו', ועיינין וחזוויי לא יכלין לשלטאה עליה כו' (יהל אור).

⁵⁶⁵⁴ פא ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁶⁵⁵ עי' מלואים אות (כו).

⁵⁶⁵⁶ נהר (דפ"ו).

⁵⁶⁵⁷ עי' מלואים אות (כז).

⁵⁶⁵⁸ שהאי רוחא הוא גוון חוורא, וכד נהיר חוורא, אז חיינ וכו"ל (יהל אור).

⁵⁶⁵⁹ שכאן הברכים כמ"ל (יהל אור).

⁵⁶⁶⁰ קיימין (דפ"ו).

⁵⁶⁶¹ עי' מלואים אות (כח). עי' לעיל רי ע"א ותמן (לש"ו).

⁵⁶⁶² וצדקיא"ל (דפ"ו).

⁵⁶⁶³ וז"ש והלך לפניך צדקתך (ישעיה נח ח), צדק לפניו יהלך כו' (תהלים פה יד) (יהל אור).

⁵⁶⁶⁴ וז"ס ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד כו', והוא לבוש של העולם הזה. ויאמר, הסירו הבגדים הצואים מעליו, והוא ע"י הרחיצה בנהר דינור. והשטן עומד כו', שלא ללבוש אותו. ועי' בפ' שלח דף קס"ט וק"ע, וכן כתיב ביהושע כהנא רבא כו', ע"ש. ויאמר ה' אל השטן יגער כו', הלא זה אוד מוצל מאש, שלא נטבע בנהר דינור, וראוי עכשיו להבגדים. ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, הוא בין השרפים האלו שבהיכל הזה שנק' עומדים, כמ"ש שרפים עומדים (וכן

לנהר דינור⁵⁶⁶⁵ די נשמתא אצטריבא לאתסחייא ולא תלבנא⁵⁶⁶⁶ תמן ולומנין⁵⁶⁶⁷ רטבעא ההיא נשמתא תמן ואתוקדא ולא סלקא וכלא יומא עדא (עד דכל יומא) בצפרא⁵⁶⁶⁸ כד אתער רוח דסטרא דדרום כדן קיימי כלהו ומתחדשן ואמרי שירתא ומזמרן כגונא דאינון מלאכין דאתעבר⁵⁶⁶⁹ שלטנהון ואתוקדן וקיימן ומתחדשן כמלקדמין ואמרי שירתא ואזלי לון⁵⁶⁷⁰ הכי נמי אלין נשמתין:	דינור, שהנשמה צריכה לרחוץ ולהתלבן שם, ולפעמים שטובעת אותה נשמה שם ונשרפת ולא עולה כל היום, עד הבוקר, כשמתעוררת רוח של צד דרום, אז עומדות כולן ומתחדשות ואומרות שירה, ומזמרות כמו אותם מלאכים שעבר שלטונם ונשרפים, ועומדים ומתחדשים כמקדם ואומרים שירה והולכים להם, כך גם הנשמות הללו.
ואי זכאת⁵⁶⁷¹ האי נשמתא וסלקתא (ואסתלקת) האי ממנא צדקיא⁵⁶⁷² נטיל לה להאי נשמתא ואלביש לה ובהווא (להווא) לבושא ואתקנת ביה וסלקא לקרבנא⁵⁶⁷³ על ידא דמיכאל כהנא לקיימא תדיר⁵⁶⁷⁴ כל יומין קמי עתיק יומין זכאה חולקא דהאי נשמתא דקיימא וזכאת להאי:	ואם זוכה הנשמה הזו ועולה, הממונה הזו צדקיא"ל נוטל את הנשמה הזו, ומלביש אותה באותו לבוש, ונתקנת בו, ועולה לקרבן על ידי מיכאל הכהן לעמוד תמיד כל הימים לפני עתיק הימים. אשרי חלקה של הנשמה הזו שעומדת וזוכה לזה.
ובכלא אתמנא האי רוחא אורפניא"ל דקאמרן ואיהו שליט על האי היכלא⁵⁶⁷⁵ מכללא דא כד אתכליל רוחא ברוחא ובטש דא בדא לאתכללא כחדא אתבריא אינון שליטין אחרנין דאתמנן על עלמא ואלין ואינון שרפים דשית גדפין דמקדשי למאריהון תלת	ובכל התמנה הרוח הזוה אורפניא"ל שאמרנו, והוא שולט על ההיכל הזה. מכלל זה, כשנכללת רוח ברוח ומכה זו בזו להכלל כאחד, נבראים אותם שליטים אחרים שהתמנו על העולם, ואלו הם שרפים של שש כנפים שמקדשים את רבונם שלש
רמז/ב	

כאן הם סוד הרגלין, שעליהם עומדים, ולא יהיו וארכבתי' דא לדא נקשין מפחד השטן וסט"א (יהל אור).

⁵⁶⁶⁵ עי' מלואים אות (כט).

⁵⁶⁶⁶ עי' פרשת מקץ רא ע"א ויקהל ריא ע"ב (לש"ו).

⁵⁶⁶⁷ עי' מלואים אות (ל).

⁵⁶⁶⁸ וז"ש חדשים לבקרים כו', ונהר דינור הוא בהיכל ד', בסט' דגבורה, כמש"ל בדף רנב ע"ב. ולכן אומרים המחדש בטובו בכל יום תמיד, כמש"ל דף רס ע"ב היכלא רביעאה המחדש בטובו בכל יום כו' בנהורא דימינא כו', וכן כאן, כד אתער רוח דסט' דדרום כו', וז"ש כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו בסט' דחסד (יהל אור).

⁵⁶⁶⁹ עי' זהר צו דף לב ע"ב (הערת הזהר). כמ"ש כד מעבירין שלטנותיה מעבירין ליה בנורא דדליק, והוא זה הנהר דינור. וכן המלאכים שנבראו ביום שני, והן מסט' דגבורה וכן הרשעים. וז"ש מהאש יצאו, והאש תאכלם ונרפאין במימי החסד (יהל אור).

⁵⁶⁷⁰ ואזלי לון (מוסגר בדפ"ו). וז"ש בכל יום נבראין מלאכי השרת מנהר דינור ובטלין, שנאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך. וז"ש המחדש כו' מעשה בראשית, ואמר לעושה אורים גדולים, שבשמש מחדש ג"כ בכל יום מעשה בראשית, שבכל לילה נכבה אורו ואינו מאיר, ובבקר מתחדש כמ"ש בפרקי דר"א (פרק נא). וכן האדם בלילה מפקיד נשמתו כו', ואף צדיקים שבג"ע, בכל לילה מפקדי לבי קברא, ובכל יום מתחדשין כמקדם בטלא דנגיד עליהו (יהל אור).

⁵⁶⁷¹ זכאה (דפ"ו).

⁵⁶⁷² צדקיא"ל (דפ"ו).

⁵⁶⁷³ עי' מלואים אות (לא).

⁵⁶⁷⁴ עי' מלואים אות (לב). הוא ע"פ מ"ש במדרש הנעלם בזו"ח פרשת נח בד"ה הפתח השלישי ע"ש ועיי' לעיל רכט ע"א דכד נשמתין מתקרבין (לש"ו).

⁵⁶⁷⁵ ר"ל, על כל מה שכתוב כאן, הכל תחתיו [ובפרשת בראשית מכללא דנהורין אלין כו' עמש"ש] (יהל אור).

זמנין ביומא⁵⁶⁷⁶ ואלין אינזן דמדקדקי⁵⁶⁷⁷ עם צדיקיא אפילו בחד נימא דשערא ואלין אינזן דקיימי⁵⁶⁷⁸ לאענשא בהאי עלמא ובעלמא דאתי ולאיןזן דמולולי לבר נש דאוליפו מניה⁵⁶⁷⁹ אפילו מלה חדא באורייתא ולא מנהגי ביה יקר ולכל אינזן דמשתמשי במאן דקארי שית סדרי משנה ליחדא יחודא דמאריהון:	פעמים ביום, ואלו הם שמדקדקים עם הצדיקים, ואפילו כמו נימה אחת של שערה. ואלה הם שעומדים להענש בעולם הזה ובעולם הבא, ולאותם שמזלזלים בבן אדם שלמדו ממנו אפילו דבר תורה אחד ולא נוהגים בו כבוד, ולכל אותם שמשתמשים במי שקוראים ששה סדרי משנה, ליחד את יחוד רבונם.
כד מתישבן רוחא ברוחא⁵⁶⁸⁰ ואתנהרן כחדא מההוא נהירו נפקא חיותא חדא דשלטא על אינזן שרפים וארבע תחותה דאנפיהו אנפין דנשר האי חיותא יופיא⁵⁶⁸¹ שמייה⁵⁶⁸² ואיהי קיימא בכל רזי דחכמתא וכל⁵⁶⁸³ אינזן מפתחאן דחכמתא קיימין ביה:	כשמתיישובות רוח ברוח ומאירות כאחת, מאותו האור יוצאת חיה אחת ששולטת על אותם שרפים, וארבע תחתיה, שפניהם פני נשר, החיה הזו שמה יופיא⁵⁶⁸¹ל, והיא עומדת בכל סודות החכמה, וכל אותם מפתחות של חכמה עומדים בה.
האי [חיותא] (חכמתא) קיימא למתבע אנרא מעם [למיהב קודשא בריך הוא ולמיהב] לכל אינזן דרדפי בתר כל מאריהון דחכמה ואפילו מכל בר נש ואולפי חכמה למנדע למאריהון וההוא דיהיב אנרא ואנרא דיהיב לבני נשא דרדפי [בתר] (אחר) חכמה למנדע למאריהון:	החיה הזו עומדת לתבוע שכר מעם הקדוש ברוך הוא, לתת לכל אותם שרודפים אחר כל בעלי החכמה, ואפילו מכל אדם, ולומדי חכמה לדעת את רבונם, והוא שנותן שכר לבני אדם שרודפים אחר החכמה להכיר את רבונם.
דכד נפק בר נש מהאי עלמא האי חיותא נפקא על ארבע שרפים מעפפין⁵⁶⁸⁴ וסאסת קמיה ולא שביק כל אינזן גרדיני נימוסין די בסטרא אחרא למקרב בהדיה וכמה אינזן שליחן דשלם⁵⁶⁸⁵ סחרניה ואלין שרפים כד	שכאשר יוצא אדם מן העולם הזה, החיה הזו יוצאת על ארבעה שרפים מעופפים וטסה לפניו, ולא נותנת לכל אותם שומרי החוקים שבצד האחר להתקרב אליו, וכמה הם שליחים של שלום סביבו. והשרפים הללו כשנוסעים ונראים, נכנעים אותם שרפים

⁵⁶⁷⁶ והן דמקדשין עם ישראל בתפלת יוצר ובתפלת י"ח שחרית ומנחה אבל קדושת ובה לציון היא תוספת קדושה לנו על המלאכים ולכן אומרים בלשון תרגום וכמ"ש בפרשת תרומה דף קלב וקלג עיי"ש (יהל אור).

⁵⁶⁷⁷ שכאן נאמר כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא אל קנא, שג' אשות הן אש שורף כו' כמ"ש בתיקו"ז דף קכב ע"א ע"ש ומהן השרפים כידוע (יהל אור).

⁵⁶⁷⁸ וזהו דאשתמש בתגא חלף מב' העולמות (יהל אור).

⁵⁶⁷⁹ כמ"ש (אבות פ"ו) ואפי' אות אחת. וז"ש בפרשת בראשית דאוקידו לאינזן דלא חיישי כו' [ובפרשת בראשית] [מב ע"א יג ע"ד] כד מתגלגלין נהורין כו'. עמש"ש (יהל אור).

⁵⁶⁸⁰ ר"ל כשנכללין א' בחבירו (יהל אור).

⁵⁶⁸¹ יופיא"ל (דפ"ו).

⁵⁶⁸² והוא שר התורה, והוא נפיק מרוח שמאלא כנ"ל, שנקרא הדרניא"ל, לכן נקרא ג"כ יופיא"ל. ולפי שהוא יותר ממוזג באש, שלכן הוא על השרפים, ויופי האדם כד אדום ניכר בו יותר, כמ"ש דודי צח ואדום, אדמו עצם מפנינים, ולכן נק' יופיא"ל. והוא אנפי נשרא, לפי שהוא כלול באש ומים, והוא נשר שבחיות, כלול מחור"ג כידוע, וכנ"ל (בראשית מא ע"ב) דרך הנשר בשמים. וכאן הוא התורה והחכמה, כמ"ש כי מן השמים דברתי עמכם כו' (יהל אור).

⁵⁶⁸³ לכל (דפ"ו).

⁵⁶⁸⁴ שנאמר בהן ובשתים יעופף. ואמר "על ד' שרפים". שהשרפים נכללין בד' חיות שתחתיו, כמ"ש בפרשת בראשית, ונכללין בד' (יהל אור).

⁵⁶⁸⁵ ר"ל סביבות האדם. וכמ"ש (כתובות קד). בשעה שהצדיק נפטר מן העולם ג' כתות של מ"ה יוצאין לקראתו, אחת אומרת בוא בשלום ואחת אומרת כו'. וז"ש "וכמה שליחן דשלם". והן נק' מלאכי שלום, שליחין לבשר השלום. וכאן הן הג' כתות, אותן דמקדשאן שמא קדישא דמאריהון, כמ"ש ג' כתות של מ"ה (חולין צא ע"ב) אומרת שירה בכל יום, א' אומרת קדוש, ואחת אומרת כו',

נחשים שיוצאים מאותו נחש שגרם מות לכל העולם.	נמלין ואתחזיין אתכפיין אינן שרפים נחשים דנפקין ⁵⁶⁸⁶ מההוא נחש דגרים מותא לכל עלמא:
החיה הקדושה הזו עומדת כשנשמה עולה ומגיעה אליה, ואז שואלת אותה בסוד החכמה של אדונו, וכפי אותה החכמה שרדף אחריה והשיג אותה, כך נותנים לו שכרו. ואם יכל להשיג ולא השיג, דוחים אותו החוצה, ולא נכנסת, ועומדת תחת אותו ההיכל בבושה. וכשמרימים כנפיהם השרפים הללו שתחתיה, אז כולם מכים בכנפיהם ושורפים אותה, ונשרפת ולא נשרפת, ועומדת ולא עומדת, וכך נדונית בכל יום, מאירה ולא מאירה.	האי חיותא קדישא קיימא כד נשמתא סלקא ומטאת לגביה כדין שאל לה ברזא רחכמתא דמאריה וכפום [ההיא] (האי) חכמתא דרדיף אבתרה ואדבק [בה] הכי יהבי לה אגריה ואי יכיל לאדבקא ולא אדבק דחי ליה לבר ולא עיילה וקיימא תחת ההוא היכלא בכסיפו וכד נמלי וגדפייהו (גדפויהו) אלין שרפים דתחותה כדין כלהו בטשי בגדפייהו ואוקדון לה ואתוקדת (ואתיקדת) ולא אתוקדת וקיימא ולא קיימא והכי אתדנת בכל יומא נהירת ולא נהירת:
ואף על גב שיש לה מעשים טובים, משום שאין שכר באותו העולם כמו אותם שעוסקים בחכמה להסתכל בכבוד רבונם, ואין שעור לשכר של אותם שיודעים החכמה להסתכל בכבוד רבונם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר "אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה".	ואף על גב דעובדין טבין ⁵⁶⁸⁷ אית לה בגין ⁵⁶⁸⁸ דלית (לה) אגרא בההוא עלמא כאינן דמשתדלי בחכמתא לאסתכלא ביקרא דמאריהון ולית שיעורא לאגרא דאינן דידעי חכמתא ולאסתכלא ביקרא דמאריהון זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי ⁵⁶⁸⁹ דכתיב (משלי ג יג) אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה:
הרוח הזו שולטת על הכל. הכל כלולים בה, וכולם מסתכלים אליה. החיה הזו שולטת על ארבע אחרות, וארבעה גלגלים לכל אחת ואחת. גלגל אחד מסתכל לצד מזרח, וגלגל אחד מסתכל לצד צפון, וגלגל	רוחא דא (ד)שלמא על כלא כלא כלילין בה כלא אסתכין לגביה ⁵⁶⁹⁰ האי חיותא שלמא על ארבע אחרנין ⁵⁶⁹¹ וארבע גלגלין

והן כאן כמ"ש למטה "אלין דקיימי באמצעיתא כלהו ממנן בשירתא כו' אלין דקיימי לעילא לסטר ימינא כו' ואלין דקיימי בשמאלא כו'" (יהל אור).

⁵⁶⁸⁶ דנפקין (דפ"ו).

⁵⁶⁸⁷ כמ"ש בז"ח ש"ה דף נ"ו ע"א (ע ע"ב) "ת"ח כל מאן דאזיל לההוא עלמא בלא ידיעה אפי' אית ב' עובדין טבין סגיאין כו', ת"ח מאי דכתיב אם לא תדעי לך היפה בנשים כו' דאית לה עובדין שפירין". והן הגוונים, אלא דלא אצטבעו הגוונים. והענין כי פשוטי דאורייתא הן הגוונים דבוצינא, ורזין דאורייתא הוא אור הנביעו, דמני' אצטבעו גוונים, וכמ"ש בתז"ח (עג ע"ד) "דכל רז אור אתקרי לאנהרא כו'". ובהרבה מקומות. ולכן נק' החיה הזו דממונה על רזא דחכמתא יופיא"ל, דמניה אצטבעו הגוונים. ודווקא למאן דיכיל לאדבקא, ולכן קורא לה היפה בנשים, דאת הי' בידך האור והיופי, ולית לך לאתדמה לשאר הנשים, וכמ"ש הזאת נעמי אל תקראן לי נעמי כו' אני מלאה הלכתי, דמלמדין לה כל התורה, דיכול לאדבקא בעה"ז, ואומר לה זה היפה, שתדע למה היא נידונית יותר משאר ב"א שלא למדו בחכמתא, כמ"ש לעיל. [קבלה ר"ת השחחו לה' בהדרת קודש, בסוד הוד והדר שבהיכל הזה כמ"ש] (יהל אור).

⁵⁶⁸⁸ בראשית קלב (הערת הזהר).

⁵⁶⁸⁹ שרזין הן בסטרא דח"י עלמין, והוא ח"י עלמין בתרין עלמין, בעה"ז ועה"ב, שהוא אתרי' בבניה עה"ב, וקאים בנוק', כמ"ש כי כל בשמים ובארץ, הן התרין עלמין, וכמ"ש בריש פ' שמות דף ב' ע"א "זוהר איבא דאילנא יהיב חיין לכלא קיומי' לעלם ולעלמי עלמין כו', זכאה חולקיהון אינן דטעמין מיני' קיימין אינן לעלם ולעלמי עלמין, אלין אקרון חיין להאי עלמא וחיים לעלמא דאתי". והוא כמ"ש (יבמות צו ע"ב) אגורה באהלך עולמים שפתותיו כו' (יהל אור).

⁵⁶⁹⁰ כנ"ל לאתכללא ב' ולסלקא. [ובפרשת בראשית (מב ע"ב יד ע"א) ד' גלגלין לכל חד כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁵⁶⁹¹ הן ד' חיות הנ"ל שפניהן פני נשר. ולפי שאמר לעיל האי חיותא נפקא על ד' שרפים כו', וכאן הוצרך לבאר ענין החיות משום פרטיהן אמר אחרנין (יהל אור).

אחד מסתכל לצד דרום, וגלגל אחד מסתכל לצד מערב, וכל אחד ואחד בשלשה אדנים.	לכל חד וחד גלגלא חדא אסתכי לסטר מזרח וגלגלא חדא אסתכי לסטר צפון וגלגלא חדא אסתכי לסטר דרום וגלגלא חדא אסתכי לסטר מערב וכל חד וחד בתלת סמכין:
הגלגל שלצד מזרח שמו חניא"ל. הגלגל שלצד צפון שמו קרשיא"ל. הגלגל שלצד דרום שמו עזריא"ל. הגלגל שלצד מערב שמו עניא"ל. וכל אותם שלשת העמודים שהם לכל אחד ואחד, כולם מסתכלים לאמצע, משום שהאמצע נוטל אותם, וכולם נוסעים בגלל האמצע.	גלגלא דלסטר מזרח ⁵⁶⁹² חניא"ל שמיה גלגלא דלסטר צפון קרשיא"ל ⁵⁶⁹³ שמיה גלגלא דלסטר דרום עזריא"ל שמיה גלגלא דלסטר מערב עניא"ל ⁵⁶⁹⁴ שמיה ואינן תלת סמכין דאינן לכל חד וחד כלהו אסתכין לאמצעיתא בגין דאמצעיתא איהו נטיל לון וכלהו ונטליו (נטיל) בגיניה דאמצעיתא ⁵⁶⁹⁵ :
אלו שעומדים באמצע, כולם ממונים בשירה. ואלו של הימין אומרים שירה, שעולה הרצון למעלה ואומרים קדוש. ואלו של השמאל אומרים שירה, ועולה הרצון למעלה ואומרים ברוך. קדוש למעלה, וברוך למטה.	אלין דקיימי באמצעיתא כלהו ממנן בשירתא ⁵⁶⁹⁶ ואלין דימינא ⁵⁶⁹⁷ אמרי שירתא דסלקא רעותא לעילא ⁵⁶⁹⁸ ואמרי קדוש ואלין דשמאלא אמרי שירתא וסלקי רעותא לעילא ⁵⁶⁹⁹ ואמרי ברוך קדוש לעילא וברוך לתתא:
אלו שעומדים למעלה לצד ימין, לוקחים קדושה ומתחברים בקדושה בכל אותם שיודעים לקדש את רבונם ביחוד של סוד החכמה. ואלו שעומדים בשמאל, נוטלים קדושה, ומתחברים בכל אותם שלא יודעים לקדש את רבונם כראוי. וכולם כלולים אלה באלה ביחוד אחד ונקשרים זה עם זה, עד שכולם נעשים קשר אחד ורוח אחת, ומתקשרים עם אותם שלמעלה להיות הכל אחד ולהכלל זה עם זה.	אלין דקיימי לעילא ⁵⁷⁰⁰ לסטר ימינא נטלי קדושה ומתחבראן בקדושה בכל אינן ידיעי לקדשא למאריהון [ביחודא ברזא דחכמתא ואלין דקיימי בשמאלא נטלי קדושה ומתחבראן לכל ובכלו אינן דלא ידיעי לקדשא למאריהון] כדקא יאות וכלהו כלילין אלין באלין ביחודא חדא ומתקשראן דא בדא עד דכלהו אתעבירו קשורא חדא ורוחא חדא ומתקשרן באינן דלעילא למהוי כלא חד לאתכללא דא בדא:
מהמקום הזה יונקים כל אותם בעלי החכמה שעומדים לדעת במראה או בסוד החלום, משום שנביאים יונקים מלמעלה, ובעלי החלום או המראה יונקים מכאן. וכשמתחבר מקום זה במקום שלמעלה בקשר	מאתר דא ינקי כל אינן ⁵⁷⁰¹ מאריהון דחכמתא דקיימן למנדע ⁵⁷⁰² במראה או ברזא ⁵⁷⁰³ דחלמא בגין דנביאים ינקי מלעילא ⁵⁷⁰⁴ ואלין מארי דחלמא או דמראה

⁵⁶⁹² בס"י אין שם אל בשום אחד מהם (הערת הזהר).

⁵⁶⁹³ קדשיא"ל (יהל אור).

⁵⁶⁹⁴ ענא"ל (יהל אור).

⁵⁶⁹⁵ כנ"ל [הן ד' חיות וכו'] (יהל אור).

⁵⁶⁹⁶ ר"ל אלו הד' שהן באמצע, הן ממונים על השיר (יהל אור).

⁵⁶⁹⁷ ר"ל הגלגלים שבימין, ר"ל לצד דרום (יהל אור).

⁵⁶⁹⁸ צ"ל מהכא (יהל אור). לגבי חיות דעלייהו (יהל אור).

⁵⁶⁹⁹ צ"ל מתתא (יהל אור). ר"ל עם האופנים שבהיכלא קדמא (יהל אור).

⁵⁷⁰⁰ ר"ל אותן שעומדין למעלה בצד ימין, הם מתחברין עם ישראל המקדישין אותם ידיעי לכוונן. ואותם שבצד שמאל מתחברים עם אותם שבישראל שאינן יודעין לכוין. וכלם כלילין ומתקשרין זה בזה ביחוד אחד (יהל אור).

⁵⁷⁰¹ שכאן הוא מפתחאן דחכמתא כמש"ל (יהל אור).

⁵⁷⁰² וישב קנא ע"ב רנז ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷⁰³ תיקון יא ע"א כא רנח ע"א עא ע"ב ורסב ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷⁰⁴ ר"ל מנ"ה דאצילות. אבל מארי דחלמא ודמראה ינקי מנ"ה דבריא. וז"ש "ואלין מארי דחלמא כו' מהכא" (יהל אור).

ינקי מהכא וכד מתחברא⁵⁷⁰⁵ אתרא דא באתרא דלעילא בקשורא חדא כדין נביאים (כלהו) ינקי מעילא ומתתא בקשורא חדא:	אחד, אזי הנביאים יונקים ממעלה וממטה בקשר אחד.
רמח/א	
ובגין כך אית משל במלייהו⁵⁷⁰⁶ דלא צחצחא נבואתהון כדקא יאות כמה דהוה ביה במשה דהוה צחצוחא בנבואתיה בכלא בגין ודנהירו נפיק⁵⁷⁰⁷ מעילא (דכד נהירו נפיק) מאתר דכל נהורין נפקין מניה ומטא לדרגיה ומתמן (הכי) ינקי נבואתיה ונהיר מה דלא הוה כדין לכלא ולכל שאר נביאין אינון מאריהון דחלמא⁵⁷⁰⁸ מאריהון דמראה כללו ינקי מאתר דא לתתא בלא חבורא דלעילא על ידא דדרגא אחרא תתאה [מיניה] דאיהו לבר⁵⁷⁰⁹:	ולכן יש משל בדבריהם, שאין נבואתם מצוחצחת כראוי כמו שהיה במשה, שנבואתו היתה מצוחצחת בכל. משום שאור יוצא מלמעלה ממקום שכל האורות יוצאים ממנו, ומגיע לדרגתו, ומשם הוא יונק את נבואתו ומאיר מה שלא היה כך לכולם, לכל שאר הנביאים. אותם בעלי החלום, בעלי המראה, כולם יונקים ממקום זה למטה בלי חבור של מעלה על ידי דרגה אחרת תחתונה ממנה, שהיא בחוץ.
כמה דדרגא דנביאים דלעילא (ד)לא הוו חמאן וליה נביאים בר על ידא דדרגא אחרא תתאה הכי נמי אלין דרגא דיניקין דילהון [הוא] ואיהו (אינון) לעילא בהאי דרגא תתאה אבל לא ואתגליא (אתגליין) לון אלא על ידא דדרגא אחרא לבר דאיהו תתאה מניה בגין דנפקא מהאי היכלא ומטא מלה עד ההוא ממנא דקיימא על תרעא דהיכלא דא ומתמן לההוא ממנא דתחות ידיה וכן עד [כלהו] דכמה אינון דנטלי⁵⁷¹⁰ ההיא מלה	כמו שדרגה של הנביאים שלמעלה, לא היו רואים אותה הנביאים, רק על ידי דרגה אחרת למטה, כך גם אלו, דרגת היניקה שלהם היא למעלה בדרגה התחתונה הזו, אבל לא נגלתה להם אלא על ידי דרגה חיצונית אחרת, שהיא תחתונה ממנה, משום שיוצאת מההיכל הזה, ומגיע הדבר עד אותו ממונה שעומד על שער ההיכל הזה, ומשם לאותו ממונה שתחת ידו, וכן עד כולם, שכמה הם שנוטלים את אותו הדבר ומתערבים עמו. ולכן, כשמגיע הדבר לאדם, כמה הם שמתערבים עמו, ולכן הדבר לא מצוחצח כראוי.

⁵⁷⁰⁵ ר"ל שלא תאמר שנביאים ינקי מעילא לבד, לכן אמר "וכד מתחברא כו". ר"ל כאשר מתחברים נ"ה דאצילות עם נ"ה דבריאה, אז משניהם יחד. וכמ"ש בפ' בראשית דף מ"ה ע"א "שאר נביאים נטלין תרי היכלין דלתתא תרין רוחין נגה וזוהר כו". וכן לקמן דף רנ"ז ע"ב "נביאין דאינון סט' עלאין תרין (סמכין) ירכין [דסמכין לאורייתא קדישא אינון נטלין היכלא דתרין רוחין כו' דאינון נוגה וזוהר] כו', אתכלילו דא בדא, כדין אלין תרין סמכין דלתתא, כד מתחברן באלין עלאין אתרשים בהו נבואה כו', לעילא נבואה הכא מראה, וע"ד איהו דא כגוונא דא ודא כגוונא דא" (יהל אור).

⁵⁷⁰⁶ שמתלבש הנבואה בהיכלין אלו, משא"כ במשה, אע"ג דע"כ צריך לעבור דרך כל העולמות, הוא דרך מעבר לבד כידוע (יהל אור).

⁵⁷⁰⁷ עי' מלואים אות (לג).

⁵⁷⁰⁸ ר"ל מאריהון דחלמא ודמראה יונקים מהיכלות אלו לבד, ואינון יונקים מלעילא כלל, ואינון יונקים מהיכלות עצמן, רק שמתלבש בדרגא אחרא ביצירה, בהיכלות דנצח והוד דשם. והכלל כי כולם צריך להתלבשות, ואינון מקבלין מן דרגא דיליה במקומו, רק בהתלבשו בדרגא אחרא. ואע"ג שבכולם יוצא הנבואה משורש השרשים מבינה, אינון מקבלין משם כנ"ל. והמקומות שלמטה מדרגם דרך מעבר כנ"ל. וז"ש "כמה דדרגא דנביאים דלעילא כו". ה"נ אלין דרגין כו" (יהל אור).

⁵⁷⁰⁹ עי' מלואים אות (לד).

⁵⁷¹⁰ זה קאי על החלום של כל אדם. וז"ש "וע"ד כד מטי לגבי לב"נ כו" ולכן כשם שא"א לבר בלא תבן כך א"א לחלום בלא דברים בטלים (ברכות דף נה). שמתערבין עמה ג"כ הס"א, שהן מעורבין בעשיי' ובאורין דהאי עלמא. וזה החילוק בין מראה דנביאים לחלמא, שמראה אינו מתלבש רק בדרגא תתאה דלבר לבד, אבל חלום מתלבש מדרגא לדרגא, עד דמטי לב"נ, ומתלבש בכלהו דרגין. והחילוק שבין חלום של נבואה, לחלום של כל אדם, שחלום נבואה נפיק מגו האי היכלא ומתלבש למטה, אבל חלום של שאר בני אדם, אין יוצא רק מדרגא תתאה, ומתלבש למטה. והוא החילוק שבין אדם לחבירו בענין החלום, שזה מקבל עוד מדרגא תתאה יותר, עד שיש שמקבלין רק מאותן דתליא באורא, אבל בכולם מתלבש עד למטה באורא כנ"ל (יהל אור).

ואתערבי⁵⁷¹¹ בהדה ועל דא כד מטא לגביה דבר נש כמה אינון דאתערבו בהדה ועל דא לא צחצחא⁵⁷¹² מלה כדקא יאות⁵⁷¹³;	
כד מתחברין (אלין באלין) אלין ארבע גלגלין בארבע אינון די באמצעיתא⁵⁷¹⁴ כדין כלהו אקרין חמודות ואינון [מאריהון] (מראהון) דמראה⁵⁷¹⁵ ובגין כך האי חיותא דקאמרן שלטא עליהו ובגין כך אקרי ודניאל איש חמודות (דניאל) דכתיב (דניאל ט) כי חמודות אתה וכלא רוא כדקא יאות זכאין אינון דידעין רזי דמאריהון למיהך בארח קשוט בעלמא דין ובעלמא דאתי:	כשמתחברים ארבעת הגלגלים הללו באותם הארבעה שבאמצע, אזי כולם נקראים חמודות. והם בעלי המראה. ולכן החיה הזו שאמרנו שולטת עליהם, ולכן נקרא דניאל איש חמודות, שנאמר "כי חמודות אתה". והכל סוד כראוי. אשרי אותם היודעים את סודות רבונם ללכת בדרך האמת בעולם הזה ובעולם הבא.
היכלא תליתא⁵⁷¹⁶ היכלא דא היכלא דקיימא בנהירו עלאה יתיר על כל אלין קדמאי בהיכלא דא קיימין ארבע פתחין חד לסטר דרום וחד לסטר מזרח וחד לסטר צפון וחד לסטר מערב בכל פתחא ופתחא אית ממנא חדא דקיימא ממנא על כל פתחא ופתחא:	ההיכל השלישי, ההיכל הזה הוא היכל שעומד באור עליון יותר על כל הקודמים האלו. בהיכל הזה קיימים ארבעה פתחים אחד לצד דרום, ואחד לצד מזרח, ואחד לצד צפון, ואחד לצד מערב. בכל פתח ופתח יש ממונה אחד, שעומד ממונה על כל פתח ופתח.
פתחא קדמא דא פתחא דקיימא ביה חד ממנא מלכיא⁵⁷¹⁷ שמיא ואיהו שליטא על כל אינון פתקין דנפקי מבי דינא דמלכא⁵⁷¹⁷ לאתדנא עלמא בההוא פתקא⁵⁷¹⁸ בגין דהאי	הפתח הראשון, זה פתח שעומד בו ממונה אחד ששמו מלכיא⁵⁷¹⁷ל, והוא שולט על כל אותם פתקים שיוצאים מבית דינו של המלך לדון את העולם באותו פתק, משום שזה הוא הממונה להשגיח באותם הפתקים,

⁵⁷¹¹ ואתערבו (דפ"ו).

⁵⁷¹² עי' מלואים אות (לה).

⁵⁷¹³ ולכן כל חלום צריך לפתרון והן ד' דרגין חלוקין: חלום דבני אדם, וחלום ומראה דנביאים, ונביאין עלאין, ונבואה דמשה חלוקים במקומות כנ"ל. וכן חלוקים בענין כי חלום צריך לפתרון, ואין משיגין הפתרון בעת החלום רק מדמה להם בעת החלום כאלו הוא הענין כמות שהוא רואה כמ"ש ויקץ פרעה והנה חלום אבל בעת השינה לא ידע כלל שהוא חלום ומראה. וחלום של נביאים יודע שהוא מראה וחלום ויודע ג"כ הפתרון בעל החלום ע"י עצמו או ע"י מלאך כמ"ש מה אלה אדוני מה שני הזתים האלה כו' וידע שאינו כשפוטו רק מראה על דבר אחר והשיב לו הפתרון וכן בדניאל וכו' משא"כ בנביאים שהשיגו הדבר בעצמן אע"פ שאמר בדרך חידה פעמים הבין בדבור בתוך החידה הדברים בעצמן אבל משה פא"פ אדבר בו ולא בחידות (יהל אור).

⁵⁷¹⁴ ר"ל בארבע החיות הנ"ל (יהל אור).

⁵⁷¹⁵ שהן מאריהון דחכמתא, כמ"ש ל"ל כל אינון מאריהון דחכמתא דקיימין כו", וכתב הנחמדים מזהב ומפז ומתוקים כו', חכו ממתקים וכלו מחמדים. וז"ס כי נחמד למראה. וכן חיותא דעליהון נקרא יופיא⁵⁷¹⁷ל, ע"ש החכמה, כמ"ש יופי חכמתך כו', מלא חכמה וכליל יופי. ולכן נקרא ירושלים כלילת יופי ע"ש חכמתם כידוע. [וכן בסט"א נגד היכל הזה כל זיני דחרשין כו'. ואמר שם "חרשין הוא באסתאבו מסאבו דזרעא כו'". ותלוי בהיכל זה שם כל מסאבו דש"ז. וכן כאן בקדושה כאן כל החכמתא, והוא תליא בברית קיימא כידוע, וכמ"ש סוד ה' ליראיו כו'. ולכן נקרא ספר הזהר, ע"ש החכמה דרוחא דהיכלא דא נקרא זהר כנ"ל]. וז"ש "בג"כ האי חיותא דקאמרן שלטא עליהו". ר"ל שהוא מארי דחכמתא כנ"ל [ובפ' בראשית (מב ע"ב יד ע"ב) הכא הכרעה לאתדבקא במארי. עמש"ש] (יהל אור).

⁵⁷¹⁶ היכל נוגה נצח (הערת הזהר).

⁵⁷¹⁷ ר"ל מהיכל זכות ששם הב"ד, כמ"ש לקמן שהוא היכל גבורה, ב"ד, והאי היכל מקבל משם (יהל אור).

⁵⁷¹⁸ בההוא פתקא (מוסגר בדפ"ק).

ושני סופרים תחת ידו, אחד מימין ואחד משמאל.	איהו ממנא לאשגחא בהו ⁵⁷¹⁹ באינזן פתקין ותרין סופרין תחות ידיה חד מימינא וחד משמאלא:
לזה נתנו תקוני הפתקים להיתקן טרם שיצאו מהשער הזה החוצה וימסרו לידי אותו הממונה שבהיכל הראשון. שהרי מזמן שנמסרו ביד אותו הממונה שבהיכל הראשון, הרי יצאו משם, ואין רשות להשיבם.	להאי אתייהבו תקוני פתקין לאתקנא עד לא יפקון מהאי תרעא לבר ויתמסרו (ואתמסרו) בידא דההוא ממנא די בהיכלא קדמאה דהא מזמנא דאתמסרו בידא דההוא ממנא דבהיכלא קדמאה הא נפקי מתמן ולית רשו לאתבא לון:
שהרי מיד מזדמן ממונה של הצד האחר הטמא בעל הדין הקשה התקיף, שלא מרחם, ושמו סנגדיא"ל (וסהדיאל), והוא ממונה על שער ההיכל הראשון (האחר) שבצד האחר, שהוא גיהנם, וכמה הם שומרי החוקים ממונים לשוטט בעולם ומזומנים לעשות דין.	דהא מיד ואזדמן ממנא דוסטרא אחרא מסאבא מאריה דדינא קשיא תקיפא דלא מרחם וסנגדיא"ל (ס"א וסעדיא"ל) שמיה ואיהו ממנא על תרעא דהיכלא וקדמאה ⁵⁷²⁰ (ס"א אחרא ⁵⁷²¹) (אחרא קדמאה) די בסטרא אחרא דאיהו גיהנם ⁵⁷²² וכמה אינזן גרדיני נימוסין ממנן לשטיא בעלמא וזמינין למעבד דינא:
ולכן עומד אותו הממונה לעיין בפתקים, ואותם שני הסופרים שעומדים תחת הממונה הזה, שמשיא"ל וקמוא"ל, אלו הסופרים לתקן הפתקים, ואותו הממונה עליהם שהוא מלכיא"ל. משום שבאותם ההיכלות שבצד האחר הטמא נפקדו ממונים ידועים, בהפך מהממונים הללו שבהיכלות הללו, וכל אותן רוחות וכל אותם הממונים ששם, כולם להרע.	ובגין כך קיימא ההוא ממנא לעיינא בפתקין ואינזן תרין סופרין דקיימא תחות ממנא דא שמשיא"ל וקמוא"ל אלין סופרין לאתקנא פתקין וההוא ממנא עלייהו דאיהו מלכיא"ל ⁵⁷²³ בגין דבואינזן היכלין ⁵⁷²⁴ די בסטרא אחרא מסאבא אתפקידו ממנן ידיעאן בהפוכא מאלין ממנן די בהיכלין אלין וכל אינזן רוחין וכל אינזן ממנן דרתמן בלהו לאבאשא:

⁵⁷¹⁹ ר"ל אע"ג דהפתקין נחתמין בפתח ב', ומשם יוצאין הפתקין, מ"מ נמסרו הפתקין מקודם להאי ממנ' שבפתח הזה, לעיינא בהו, שמא ישוב האדם ביני וביני. וכמש"ו "להאי אתייהבו תקוני פתקין כו", ואתמסרו בידא דההוא ממנ' די כו". ר"ל אל הממונה שבהיכל הא' כמש"ו. כיון שמגיע שם אין מתעכב כלל ויוצא מהיכל הראשון. ואז כיון שיוצא משם אז אין יכולת בידו לחזור הפתקין, שמשם מקבל הסט"א תיכף, וכמ"ש בהיכלא קדמאה דף רמ"ה ע"ב ע"ש. ולכן מעיינין כאן. וסוד היציאה תיכף מהיכל הא', בסוד הטפה כיון שמגיע ליסוד אין יכול להתעכב שם כלל, וכיון שיוצא משם, מיד מזומן הסט"א לקבל. וז"ס הקרי, ואם תלכו עמי קרי, אף אני אלך עמכם בחמת קרי כו'. וז"ש "דהא מיד ממנא כו" (יהל אור).

⁵⁷²⁰ ר"ל פתחא קדמאה שבהיכל השלישי הזה, נגד זה הממונה בקדושה שעומד בפתח הא', וכמש"ש בדף רס"ד ע"ב "פתחא תניינא בי' קיימא חד ממנא אחרינא ודא איהו קיימ' לנטלא פתקין דדינא, ודא איהו סנגדיא"ל כו' והאי קיימא על פתחא דא, וכד נטיל פתקא דדינא האי קיימא על פתחא דא ונחית כו". ר"ל שעומד בפתח השני. וכד נטיל הפתקין, קיימא בפתח הראשון, ומשם יורד להיכלות הא' והב' דסט"א. והוא נגד הקדושה, שהפתקין הן בפתח השני, כמ"ש לקמן, וכאן נטיל לון (יהל אור).

⁵⁷²¹ ר"ל היכל שנגד היכל זה, והוא היכל ג' שבסט"א. כי הסט"א הוא זה לעו"ז. בהיכל הא' ממונה שם דומה, נגד טהריא"ל, לקבל נשמות ותפלות כמש"ל. ובהיכל הב' תלת פתחין נגד תלת פתחין שבהיכל הב' דקדושה. וכן כל הענינים שלהם הכל דוגמת הקדושה, כממנן ופתחים ועל מה שממונים, זה לעו"ז. ונגד היכל זה ד' פתחים שם, נגד ד' פתחים שבקדושה כנ"ל (יהל אור).

⁵⁷²² ר"ל כל היכלין דסט"א נקרא גהינם (יהל אור).

⁵⁷²³ ר"ל שהוא ג"כ ממונה ע"ז (יהל אור).

⁵⁷²⁴ ר"ל לכך עומדין כאן, לעיינא עד שלא יצאו הפתקין כנ"ל (יהל אור).

בא וראה, הסגדיאל ^ל (סעדיאל) הזה, כשנוטל פתק, מצד של אותו הממונה שעומד לפתח הראשון, פותח פתח אחד לצד החשכה, שנקרא באר שחת, ושם ממונים אלף ורבבות מזומנים ליטול אותם הפתקים, והממונה הזה עליהם. ואז יוצאים הכרוזים, וכמה שוטרים משוטטים	תא חזי האי סגדיאל ^ל 5725 (ס"א סעדיאל ^ל) כד נטיל פתקא מסטרא דההוא ממנא דקיימא לפתחא קדמאה פתח חד פתחא לסטרא דחשוכא דאקרי [באר] (בני) שחת ותמן ממנן אלף ורבבן זמינין לנטלא אינון פתקין והאי ממנא עליהו ותריין [נ"א וכדיין] כרוזין נפקין וכמה גרדיני שטיין
בעולם, ואותו הדין נשלם. ועל כן הממונה הזה עומד לעיין בפתקים ולתקין את הנהגות הפתקים טרם שיצאו מהפתח הזה, והפתח הזה הוא פתח הדרום.	רמח/ב
הפתח השני, זהו פתח שחיים ומות תלויים בו, משום שהפתח הזה חותמים	בעלמא וההוא דינא אשתלים ועל דא ממנא דא קיימא לעיינא בפתקין ולא תקנא נימוסי פתקין עד לא נפקי מהאי פתחא והאי פתחא איהו פתחא דדרום:
	פתחא תניינא 5726 דא פתחא דחיין ומותין תליין ביה בגין דבהאי פתחא חתמין

⁵⁷²⁵ הן ב' היכלין הראשונים דס"א, שהראשון נקרא בור, והשני שחת. כמ"ש "והאי קיימא כו' ונחית לתתא לאינון פתחין חשוכין דלתתא חד לההוא דאקר' שחת וחד לההוא דאקרי בור דאינון לתתא וחמן כמה אלף" כו' ע"ש. ונק' באר שחת בחיבורא דתריין היכלות הראשונים, שבסוד חטא של ש"ז נעשה בעוה"ר באר כידוע, ומסאבו דש"ז הוא בהיכל דאקרי שחת, בסוד כי השחית כל בשר את דרכו. וכמש"ש "בהיכלא תניינא פתחא קדמאה כו', והאי איהו קיימא על כל אינון דמחבלי אורחיהו כו', וגרמי דברית" כו'. וכן כל ההיכל דשם ממונה ע"ז, וע"ש. וידוע דבשעת דינא מתחברין כל היכלין דס"א ר"ל, כמו בעת רצון שמתחברין היכלות דקדושה כנ"ל. ואמרו (זוהר תרומה קנה ע"ב) אית עת ואית עת כו'. ועת הוא החבור, כידוע בסוד אשר פרו יתן בעתו (יהל אור).

⁵⁷²⁶ זו היא שער המזרח שהוא כח הנהגת התפארת שהוא עין החיים, אם משפיעם הוא חיים ואם אוספם אליו וסוגר בעד החיים הוא מות לזה "חיין ומותין תליין ביה". ואין ספק שהכל נגזר שם בהיכל זכות ואפילו בהיכל זכות אינו נגזר דלאו בזכותא תלייא מילתא על הדרך שמפרש לקמן בהיכל זכות, אמנם נאמר תלייתם כאן על הדרך שפירשנו בענין הפתח הקודם והיינו כדמסיק "בגין דכהאי פתחא חתמין חותמין דכל בתקין", והענין שעם היות שנתקנו הפתקין בצד החסד עדין תלוי ועומד אם יסכים התפארת עמו אם לאו מפני שהנטיה לדין או לרחמים לחיים ולמות תלוי בתפארת, והיינו למטה בהיכל זה שער המזרח, וענין חתימה היא שלא יגמר הדין עד שיהיה הכתוב השלישי מכריע ביניהם, בהיכל זכות כתבו הדין בשער הדרום הסכים החסד בשער זה יסכים התפארת או יחלוק ולא יחתום, והענין שהחתום מראה אם יתבטל אם לא יתבטל כדפירשו אם בטיט חתומה אם בדם חתומה, ורצו בזה שאלו החותמין הם מחתימין בשתי דרכים האחד תלוי ועומד בתשובה והיינו שחותמין בטיט דהיינו ממדת המלכות הנקראת עפר עד החסד הנקראת מים דהיינו גזר דין של שבעים שנה, וגזר דין זה תלוי בתשובה כדפירשו בזוהר פרשת אחרי מות כענין הו", אמנם כאשר גם הבינה מחתמת נסתלק הענין מתשובה בענין או"י לנו שפנה היום שנתבאר שם ולזה דם היא חותם הבינה שהיא ס' סתומה עד ד' שהיא מלכות ואז אי אפשר לשוב ולבטלה, והיינו סוד חותמות אלו לפי עניינם אם יחתם ממדה אחת ישוב הגזרה בדרך אחד ואם יחתם בדרך שני ישוב הגזרה בדרך שני, ולזה ענין הגזרה תלוי בחתימה זו, ועם היות דקיימא לן יד חותמת מלכות יד כותבת בינה כדפירשו בתיקונים בזכרנו לחיים עם כל זה הכתיבה מצד החסד בהיכל זה בכח הבינה שמשם יש כח לבטל דין הגבורה, והחתימה בתפארת המחתיים בסוד ד"ם מבינה עד המלכות או בטיט מחסד עד המלכות כדפירשנו

חתימות של כל הפתקים. שכיון שהפתקים נתקנו כראוי, שמש אחד מזומן, ששמו גזריא"ל, ונוטל פתקים בפתח השני הזה, ושם חותמים אותו.	חתימין דכל פתקין דכיון דפתקין אתקנו כדקא יאות 5727 חד שמשא 5728 זמין גזריא"ל 5729 שמה ונטיל פתקין 5730 בהאי פתחא תניינא ונתמן חתימין להו:
ממונה אחד עומד על אותו הפתח, ושמו עזריא"ל, וכל פתח ופתח נקרא על שם אותו הממונה שנפקד עליו. תחת שלטונו ותחת ידו של הממונה הזה שני שמשים, ששם (סטריה) סנורי"א עדיא"ל, אחד מימין ואחד משמאל. אותו שמימין, בו תלויים החיים, ואותו של השמאל, בו תלוי המות. ושני חותמות בידיהם, חותם חיים וחותם מות. זה עומד לצד זה, וזה עומד לצד זה.	ממנא חדא קיימא על ההוא פתחא ועזריא"ל שמה וכל פתחא ופתחא אתקרי על שמה דההוא ממנא דאתפקדא עליה האי ממנא תחות שולטניה 5731 ותחות ידיה תרין שמינ 5732 די [סטרי"ה 5733] ושמחון סנורי"א (שומחון סנוריה) עדיא"ל חד מימינא וחד משמאלא ההוא מימינא ביה תליין חייין וההוא דשמאלא ביה תליא מותא ותרין חותמין בידיהו חותם חיים וחותם מות דא קאים לסטרא דא ודא קאים לסטרא דא:
הפתח הזה סתום כל ימות השנה, ובימי שבת ובימי החודש נפתח, להראות חיים באותו החותם שתלויים בו חיים, משום ששבת וחודש מתקיים בהם חותם החיים.	האי פתחא סתים כל יומי שתא וביומא דשבתא 5734 וביומא דחדשא אתפתח לאחזאה חיים בההוא חותמא דתליין ביה חיים בגין דשבת וחדש חותמא דחיים אתקיים בהו:

ולעולם מחתים במלכות, והחותם הקשה כשסותם הבינה ב' סתומה והמלכות נעשת דלה (אור יקר).

5727 משנחתמין ביד הממונה עזריא"ל דלקמן (יהל אור).

5728 ממנא (נוסף ביהל אור).

5729 לשון גזרה שכבר נשלמת פתקת הגזרה והוא נוטל גזרה ומביאה לעזריא"ל בסוד ישלח עזרך מקדש שהתפארת נעזר משם על ידי ייחודו עם המלכות שהיא עזר כנגדו ומחתים חותם אמת כדפירשנו (אור יקר).

5730 מיד הממונה עזריא"ל שתחתיו (יהל אור).

5731 ר"ל תחת הממונה הנ"ל (יהל אור).

5732 הם בסוד הסוד שבתפארת וגבורה שבתפארת דהיינו ימין המזרח ושמאל המזרח (אור יקר).

5733 סטריא"ל - אית דגרסי סנורי"ה ולעולם נראה שזה ימיני, ואפשר שהוא חותם חתום בי"ה שמשם מקור החיים כענין והחכמה תחיה בעליה, ואם הגירסא ב' סטרי"ה ירצה מצד י"ה לשון סטר כתרנומו, וגם אם נפרש סטריאל כמוהו שהוא מצד החסד והימין, עדיא"ל ירצה חותם מות ועדה סר מעליו אל שאין שמו נזכר על החייב מיתה כי באור פני מלך חיים מלשון מלכותא עדת מינד (אור יקר).

5734 הענין כמ"ש (יחזקאל מד א) וישב אתי דרך שער החיצון הפונה קדים והוא סגור. והוא הפתח הזה שהוא שער המזרח. ונא' שם שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח. ונגד כל ממונה הוא פתח כנ"ל. וזה הממונה יש לו תחת ידו שני ממונים, דימינא חיים כו'. ונגדן שני פשפשין לשער הגדול. ושער החיים סגור כל ימי החול. וז"ש (פ"ד דמדות) ושני פשפשין לשער הגדול א' בצפון וא' בדרום, שבדרום לא כו', ועליו נאמר ויאמר אלי ה' השער הזה יהיה סגור ששת כו' (יהל אור).

ביום הכפורים, שכל ישראל כלהו קיימי בצלותין ובעותין ומשתדלי בפולחנא דמאריהון סתים ההוא פתחא עד שעתא דצלותא דמנחה כיון דאעבר האי צלותא דמנחה מאתר בי דינא דהיכלא דזכותא חד אוירא נפקא ופתחא דא אתפתח והאי ממנא דהיכלא דא קיימא ואינון תרין שמשין חד מימינא וחד משמאלא וחותמי דחיים ומותא בידיהו וכל פתקין דעלמא קמייהו וכדין אחתימו הן לחיים הן למות ודא (הוא) [איהו] פתחא דמזרח:	וביום הכפורים, שכל ישראל עומדים בתפלות ובקשות ועוסקים בעבודת רבונם, אותו הפתח סתום, עד שעת המנחה. כיון שעוברת תפלת המנחה הזו, ממקום בית הדין של היכל הזכות יוצא אויר אחד, והפתח הזה נפתח, והממונה הזה של ההיכל הזה עומד, ואותם שני שמשים, אחד מימין ואחד משמאל, וחותמות החיים והמות בידיהם וכל פתקי העולם לפנייהם, ואז חותמים, הן לחיים הן למות. וזהו פתח המזרח.
פתחא תליתאה דא פתחא דקיימא בקיומא למנדע⁵⁷³⁵ כל אינון די דינא יעבר עלייהו בין למרעין בין למכאובין בין למסכנו דינא דלא קיימא⁵⁷³⁶ למותא כד תרעא דפתחא דא סגור כדין דינא אתרשים על בר נש דלא תייבין ליה בר חילא⁵⁷³⁷ דצלותא תקיפא ותיובתא שלים דכתיב (איוב יב יד) יסגור על איש ולא יפתח:	הפתח השלישי, זהו פתח שעומד בקיום לדעת כל אותם שיעבור עליהם דין, בין למחלות, בין למכאובים, בין לעוני, דין שלא עומד למות. כששער הפתח הזה סגור, אז הדין נרשם על האדם, שלא משיבים אותו, רק בכח של תפלה חזקה ותשובה שלמה, שנאמר "יסגור על איש ולא יפתח".
חד ממנא קיימא על פתחא דא וקפציא⁵⁷³⁸ שמיא והאי ממנא על פתחא דא בגין לסגרא האי פתחא על ההוא בר נש דאתחזי לאתענשא בגין דלא יתקבל בצלותא עד דיתוב לקמי מאריה:	ממונה אחד עומד על הפתח הזה, ושמו קפציא⁵⁷³⁹, וזה ממונה על הפתח הזה כדי לסגור את הפתח הזה על אותו האדם שראוי להענש, כדי שלא יתקבל בתפלה עד שישוב לפני רבוננו.
ובההוא זמנא דאתגזר דינא בבניו דלא האבו באינון רביין זעירין חד ממנא שמשא תחות ידיה עיריא⁵⁷⁴⁰ שמיא ונפק וכריז לסטר שמאלא עד דאתער חד רוחא ודאיהו (דאקרי) רוחא דפנימו⁵⁷³⁸ (דהאי) אתברי בפנימו⁵⁷³⁹ דסיהרא ואקרי אסכרא⁵⁷⁴⁰ והאי איהו רוחא דקיימא על דרגא וס"א פתחא רביעאה בהיכלא תליתאה⁵⁷⁴⁰ די בסטר מסאבא ודא קיימא על קטולא דלהון ויתחזי	ובאותו זמן שנגזר דין בבניו שלא חטאו, באותם התינוקות הקטנים, ממונה אחד שמש תחת ידו, שמו עיריא⁵⁷⁴¹, ויוצא ומכריז לצד שמאל, עד שמתעוררת רוח אחת שהיא רוח של פגם שנבראה בפגם הלבנה ונקרא אסכרא⁵⁷⁴², וזוהי הרוח שעומדת על דרגה (פתח) רביעית בהיכל השלישי שבצד הטומאה, וזה עומד על ההרג שלהם, ונראה לתינוקות כמו אשה שמגדלת ילדים ואוחזת אותם והורגת אותם.

⁵⁷³⁵ ר"ל בכאן מודיעין. שהמשפט הוא בהיכל הרביעי (יהל אור).

⁵⁷³⁶ שבפתח ראשון ממונה על דינא דמותא כנ"ל, ודוקא על עצמו. אבל על בניו עד עשרים שנה, קיימא בפתח הזה, תחת הממונה שתחת ממונה הראשון כמ"ש למטה (יהל אור).

⁵⁷³⁷ בחילא (דפ"ו).

⁵⁷³⁸ רסד ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷³⁹ והוא ביום ד'. ומה"מ דרברבי נברא ביום השני, [הגה. כי מה"מ הוא נגד היכל זכות, שמשם נטיל. וזה נטיל מהיכל זה. שהן גבורה ונצח, והן יום שני ורביעי כידוע. ולכן זה נברא בשני וזה ברביעי. ומ"ש כאן הדינין, הכל בשביל פגימו דסהרא ביום [רביעי] שהוא נגד היכל הזה. ועוד כמ"ש לקמן שבפתח האסוותא כו'] שנברא בו הגיהנם. והן לילית רבתא ולילית זעירתא (יהל אור).

⁵⁷⁴⁰ ר"ל על פתח הרביעי היכל השלישי של הסט"א, כמ"ש"ל שם "פתחא רביעאה כו". ומה שבפתח הג' דכאן, תחת שני הממונים קפציא⁵⁷⁴¹ לעיריא⁵⁷⁴², על מרעין כו' ועל אסכרה כו'. הוא שם בשני פתחים האחרונים כמ"ש ע"ש. כי נגד הממונה בפתח הרביעי דכאן, אין שם בסט"א, כי הוא ממונה על הרפואה, כמ"ש לקמן. ולכן נחלק ההתמנות דכאן, שם בב' הפתחים (יהל אור).

747

לון לרביי כאתתא דרביא לרביי ואחידת לון וקמלת לון:	
וכדין וההיא (ההוא) נשמתא סלקא ואחיד לה האי ממנא 5741 וסלקא לה לממנא דקיימא על היכלא רביעאה 5742 וההוא ממנא מגדלא לון וא[ש]תעשע בהו וסליק לון לאתחזא קמי מלכא קדישא בכל שבת ושבת ובכל ריש ירחא וריש ירחא ואתחזון קמיה ואתברכון מניה ובשעתא דרוגזא שלמא אסתכל בהו קודשא בריך הוא וחיים על עלמא וכל אנון רביין דלא אשלימו שנין עד תליסר שנין ויומא חד כלהו אתמסרו בידא דהאי 5743:	ואז אותה נשמה עולה, ואוחז אותה הממונה הזה, ומעלה אותה לממונה שעומד על ההיכל הרביעי, ואותו ממונה מגדל אותם ומשתעשע בהם ומעלה אותם להראות לפני המלך הקדוש בכל שבת ושבט, ובכל ראש חודש וראש חודש, ונראים לפניו ומתברכים ממנו. ובשעה שרוגז שולט, מסתכל בהם הקדוש ברוך הוא וחס על העולם. וכל אותם התינוקות שלא השלימו שנים, עד שלש עשרה שנים ויום אחד, כולם נמסרים בידו של זה.
מתליסר שנין עד עשרים כלהו אתמסרו על ידא דרוחא אחרא (רוחא) דאקרי אגיריסו"ן דנפקא מהאי נחש (עקימא) ועמיקא דגרים מותא לכל עלמא ואיהו יצר הרע מעשרין שנין 5744 ולעילא אתדן בר נש מבי דינא אתר דאקרי זכותא איהו בגרמיה ואתא ובחובוי 5745 אתדן [נ"א אתיין] ואתמסר בידא דהאי חויא דאיהו מלאך המות:	משלש עשרה שנים עד עשרים, כולם נמסרים על ידי רוח אחרת שנקראת אגיריסו"ן, שיוצאת מהנחש (העקום) העמוק הזה שגרם מות לכל העולם, והוא יצר הרע. מעשרים שנים ומעלה, נדון העולם מבית דין, המקום שנקרא זכות, הוא בעצמו בא, ובחטאיו נדון, ונמסר ביד הנחש הזה שהוא מלאך המות.
בגין דהא מעשרין שנין ולתתא עד תליסר שנין 5746 האי רוחא 5747 דקיימא	משום שהרי מעשרים שנה ולמטה עד שלש עשרה שנים, הרוח הזו שעומדת
רמ"א	
ביה כנחש אזיל אבתריה 5748 דא אגיריסו"ן דקאמרן בגין דלא אתנמיר כד 5749 הוה רביא דקיק בדקא יאות 5750 וחמי ביה סימן 5751 דיתפנים לבתר 5752 והאי אתנמיל	בו כנחש הולכת אחריו, זה אגיריסו"ן שאמרנו, כי לא נשמר כשהיה ילד קטן כראוי, וראה בו סימן שיפגם אחר כך. וזה נלקח בלי רשות, ועל זה נאמר "ויש נספה בלא משפט". וסוד זה נאמר "והנה טוב מאד". ושנינו

⁵⁷⁴¹ ר"ל דכאן בסטרא דקדושה, עיריא"ל הנ"ל (יהל אור).

⁵⁷⁴² והוא בהיכל זכות, ששמו סנסני"ה, שמשם יוצא המשפט והכרוז ע"ז. וע"ש דף רנ"א ע"א (יהל אור).

⁵⁷⁴³ שם (נוסף בדפ"ק).

⁵⁷⁴⁴ וז"ס שטן ויצה"ר ומה"מ (ב"ב טז). שטן עד י"ג שנה, שנענשין על אביהם, ועל מרעין ומכאובין דלא קיימא למותא כנ"ל. וז"ס באיוב ויבא גם השטן כו', ונענשו בניו, ויד אותו בשחין רע. וכן מסכנו, וז"ש אך את נפשו שמור. ומ"ג שנה עד עשרים יצה"ר. ומעשרים שנה ולמעלה מה"מ כמ"ו (יהל אור).

⁵⁷⁴⁵ ובחוביה (דפ"ו).

⁵⁷⁴⁶ בגין דהא מעשרין שנין ולתתא עד תליסר שנין (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁷⁴⁷ הוא היצה"ר (יהל אור).

⁵⁷⁴⁸ כמו שמפרש והולך (יהל אור).

⁵⁷⁴⁹ ר"ל שלא הלך בדרך הישר כל צרכו, ורואה בו סימן שיחטא אח"כ, ועכשיו הוא צדיק. וכמ"ש הן בקדושי לא יאמין (יהל אור).

⁵⁷⁵⁰ פי' כמ"ש בפ' ויקרא שאין לשמש מטתו בעוד שהתינוק נייעור והאשה לא תניק בנה מיד אחר התשמיש וכ"ש בשעת תשמיש שכל זה שמירה לתינוק מס"א וזה לא אתנמיר וכו', ולכך שלטה בו ס"א (מ"מ).

⁵⁷⁵¹ צו ע"א (הערת הזהר).

בלא רשו ועל דא כתיב (משלי יג כג) ויש⁵⁷⁵³ נספה בלא משפט ורוא דא כתיב (בראשית א לא) והנה טוב מאד ותנינן והנה טוב מאד דא מלאך המות דאקדים ליה עד לא יתפנים לבתר והאי ממנא דקאים על האי פתחא אעיל נשמתיה וסלקא לה לעילא⁵⁷⁵⁴:	"והנה טוב מאד", זה מלאך המות, שמקדים אותו טרם שיפגם לאחר מכן. והממונה הזה שעומד על הפתח הזה מכניס נשמתו ומעלה אותה למעלה.
מתליסר שנין ולתתא אתדן על וחובוי דאבוי (אבוי ובחובוי אתדן) ואתמסר בידא דהאי אסכרא דקאמרן וכל חד וחד היכלא דא לקביל היכלא דא דא בהפוכא מן דא [כדקאמר (נ"א אמרן)] (כדקאמרן) ווהאי פתחא איהו לסטר צפון:	משלש עשרה שנים ומטה נדון על חטאי אביו, ונמסר ביד האסכרא הזה שאמרנו. וכל אחד ואחד, היכל זה כנגד היכל זה. זה בהפך מזה, כפי שאמרנו, והפתח הזה הוא לצד צפון.
פתחא רביעאה⁵⁷⁵⁵ פתחא דא קיימא לאסוותא⁵⁷⁵⁶ ואקרי פתחא דאסוותא בהאי פתחא קיימא חד ממנא⁵⁷⁵⁷ [פדא"ל] (פדיאל)⁵⁷⁵⁸ שמיא והאי קיימא על כל אינון אסוותן דעלמא ולאעלא צלותין דכל אינון מארי דמכאובין ומרעין וצערין והאי איהו סליק בכל ונ"א לכל אינון צלותין ואעיל לון קמי קודשא בריך הוא:	הפתח הרביעי, הפתח הזה עומד לרפואה, ונקרא פתח הרפואה. בפתח הזה עומד ממונה אחד ששמו פדיאל, וזה עומד על כל אותן הרפואות של העולם, ולהכניס תפלות של כל אותם בעלי מכאובים ומחלות וצער. וזהו עולה בכל (לכל) אותן התפלות, ומכניס אותן לפני הקדוש ברוך הוא.
והאי איהו מלאך מליץ אחד מני אלף (איוב לג כג) בנין דאינון אלף קיימין⁵⁷⁵⁹ ובהוא פתחא (להוא סטרא) והאי חד	וזהו "מלאך מליץ אחד מני אלף". משום שאותם האלף עומדים באותו הפתח, וזה אחד מהם. ונאמר "ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר", משום שעולה

⁵⁷⁵² הוא טעם אחר (מ"מ).

⁵⁷⁵³ שעד י"ג שנה מענישין אותו על אביו, ומעשרים שנה ולמעלה על עצמו. אבל מ"ג ועד עשרים אין דנין אותו כלל. וכל שמת מ"ג עד עשרים הכל ע"ד זה. וזהו ויש נספה כו'. אבל הכל בצדק. וזהו שחלקו תוספת (ברכות דף מו ע"ב סד"ה מה) על ה"ג שמחקו לוקח נפשות במשפט (יהל אור).

⁵⁷⁵⁴ פי' לא כמו התינוקות שמתים פחות מ"ג ע"י אסכרה שנוטל נשמתם ממונה שבפתח זה ומעלה אותם לממונה שבהיכל הרביעי שהוא גבורה ואותו הממונה שבהיכל הרביעי הוא מעלה אותם להקב"ה, אבל אלו שמתים מ"ג עד עשרים, מלאך זה בעצמו מעלה נשמתם לפני הקב"ה (מ"מ).

⁵⁷⁵⁵ היא מצד המלכות (אור יקר).

⁵⁷⁵⁶ שהרי המלאך רפאל הוא במלכות, אמנם קשה שהרי הרפואה היא מצד הכתר, א"א, משם ארוכה ומרפא. אם כן מה למדת המלכות כח שיהיה שער המערב הנהגתו בזה, ונ"ל שאין הרפואה ממש כאן, שהרי פירוש בזהר שהרפואה היא מצד החד, דהיינו שהיא קרובה לא"א. והטעם, שהחולים מוצאים נחת רוח בבוקר מצד האור החד המתפשט בעולם. אמנם מצד המלכות היא נקראת חולה, כאומרו כי חולת אהבה אני, ורפואתה היא בסוד אהבה כשהיא מתחבטת אל צד החד ונקשרת בימין בסוד תפלת שחרית, שאז היא מתייחדת בת"ת ואז היא נוטלת רפואה מא"א מייחוד הימין לעצמה ונקשרת ברפואת חוליה, ולזה החולה נקרא ד"ל שהוא בסוד הדלות כאומרו אשרי משכיל אל דל ורפואתו הוא ארוכה שהיא באה לו מלמעלה, ולכך הדל שהוא מעונה ביסוריו מצדה, ולזה כניסת תפלתו הוא על ידי המדה הזו שהיא עניה ודלה ומתפללת על רפואתה וגם זה הוא מתפלל על רפואה לכך מכניסים תפלתו שישלחו רפואה לעני ודל ותתרפא המלכות מחוליה, והיינו סוד רפואה לחולים בסוד ישועתה, ולזה המלאך הזה נקרא "פדיאל" שהפדיון על ידו, וגם כן פדאו אל מהחולי העליון כדפי', ולזה הוא מצוה על הכנסת תפלת החולים בסוד פדיונם בישועת הרפואה כדפי' (אור יקר).

⁵⁷⁵⁷ רנב ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷⁵⁸ ע"ש פדה משחת כמ"ש למטה (יהל אור).

⁵⁷⁵⁹ ר"ל ששם עומדין אלף והממונה הוא שר האלף אחד מינייהו (יהל אור).

מנייהו וכתיב (שם כד) ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר בגין דסליק בהאי ונ"א להאי צלותא וקיימא מליץ טוב עליה דבר נש ואדכר זכותיה דעבד קמי מלכא קדישא בגין דהאי איהו ודוקיימא תדיר לטב ועל דא וכל אסוותא (כלא) קיימא בהאי פתחא די ופדא"ל (פדיאל) ממנא ביה פתחא דא איהו לסטר מערב ובגין דא אלין ארבע פתחין קיימין⁵⁷⁶⁰ בהיכלא דא:	(לזו) עם התפלה הזו ועומד מליץ טוב על האדם, ומזכיר זכותו שעשה לפני המלך הקדוש, משום שזהו שעומד תמיד לטוב, ועל כן, כל רפואה עומדת בפתח שפדיא"ל ממנוה בו. הפתח הזה הוא לצד מערב. ומשום זה ארבעת הפתחים הללו עומדים בהיכל הזה.
בהיכלא דא קיימא רוחא חדא דאקרי נגה⁵⁷⁶¹ האי איהו רוחא שליטא⁵⁷⁶² בהאי היכלא כל זיווא וכל תיאובתא קיימא ביה האי רוחא איהו קיימא לכל אינון דאית לון חולקא בעלמא דאתי דא אעטר לאינון נשמתין בזיוא דיקרא בגין למנדע כל אינון רוחין די בהיכלין אחרנין דדא איהו בר עלמא דאתי ויעבר בכלהו ולית מאן דימחי בידיה:	בהיכל הזה עומדת רוח אחת שנקראת נוגה. זוהי רוח השולטת בהיכל הזה. כל זיו וכל תשוקה עומדים בו. הרוח הזו עומדת לכל אותם שיש להם חלק בעולם הבא. זו מעטרת את אותן הנשמות בזיו של כבוד, כדי להודיע לכל אותן רוחות שבהיכלות האחרים שזהו בן העולם הבא, ויעבור בכולם ואין מי שימחה בידו.
האי רוחא איהו רוחא דכיא בריר מאלין תתאין זהריא"ל שמייה⁵⁷⁶³ מההוא משחא דרבות קדשא⁵⁷⁶⁴ דנגיד מעלמא דאתי נגיד ביה ומההוא משחא אתברי ונ"א אתרבי ונאצמח והאי איהו נר כמה דאת אמר (תהלים קלב יז) ערכתני נר למשיח⁵⁷⁶⁵ בגין דהאי איהו סדורא⁵⁷⁶⁶ לאדלקא בוצינין מתתא לעילא כד שרא ועליה⁵⁷⁶⁷ (עלייהו) נהירו דנגיד מלעילא בגין דהאי אתסדר כד⁵⁷⁶⁸ אתכלילו ביה כל אינון תתאין לתתא:	הרוח הזו היא רוח טהורה ברורה מהתחתונים הללו, ושמה זהריא"ל, מאותו שמן משחת קדש ששופע מן העולם הבא שופע בו, ומאותו שמן נברא (גדל) וצומח. וזהו נר, כמו שנאמר "ערכתני נר למשיח". משום שזהו הסדור להדליק הנרות מלמטה למעלה, כששורה עליו אור ששופע מלמעלה, משום שזה נסדר כשנכללו בו כל אותם התחתונים שלמטה.

⁵⁷⁶⁰ ר"ל הכל תלוי בפתח הזה אם נתקבלה תפלתו וכאן המליצים הטובים, ולכן כל הד' פתחים עומדים בהיכל הזה אע"ג שאין מקומן כאן לפי שפעולתם לפי פתח הזה שבמערב כמש"ל (יהל אור).

⁵⁷⁶¹ נגע (דפ"ו).

⁵⁷⁶² דשליטא (דפ"ו).

⁵⁷⁶³ ע"ש האור (יהל אור).

⁵⁷⁶⁴ פי' מהארת אבא שבאה ע"י אימא (מ"מ).

⁵⁷⁶⁵ וכתיב ב' נעים זמירות ישראל, ואתקשר בהאי היכלא, כמ"ש נעימות בימינך נצח (יהל אור).

⁵⁷⁶⁶ פי' רוח זה הוא מסדר ומעלה ההיכלות ממטה למעלה שהתחתון נכלל בהיכל שעליו וכן עז"הד בכח הארות הבאים אליהם מלמעלה (מ"מ). ר"ל דערכתני הוא ממטה למעלה, להדליק את הנרות, כמ"ש יערוך את הנרות לפני ה' להעלות נר כו'. ואמר ערכתני, שהוא סידור הנרות לאדלקא, לזה אמר בגין דהאי כו' (יהל אור).

⁵⁷⁶⁷ שההתעוררות לאדלקא בוצינין, צריך מתחלה לקבל ממעלה, ועי"כ יוכלו לאתסדרא מתתא לעילא, ואח"כ לאדלקא ולקבל הראוי, כידוע בסוד הברכה. וז"ש ערכתני נר בכאן, שכאן נגיד משחא דרבות קדשא כנ"ל. וכד שרא עלייהו אז הוא סדורא לאדלקא כו' (יהל אור).

⁵⁷⁶⁸ מפרש האיך הוא סדורא לאדלקא מתתא לעילא הא הוא בהיכל השלישי. ולזה אמר בגין דהאי כו'. וגם כן מיישב האיך דוד אתקשר כאן, הא הוא בהיכל הראשון, ברוחא לבנה כידוע, ואמר ערכתני נר למשיחי (יהל אור).

וכד אתסדר האי רוחא בכל אינון תתאין ונהיר כדין אפיק⁵⁷⁶⁹ מניה נהורא חד די שמיא אקריא"ל (ס"א אהדיא"ל) והאי איהו⁵⁷⁷⁰ כליל ברוחא דא האי קיימא תחות (האי) רוחא לאמשכא וס"א לאמשכא לכל אינון נשמתין דסלקין דאית לון חולקא בעלמא דאית ואתחזון לסלקא לעילא:	וכשמסתדרת הרוח הזו בכל אותם התחתונים ומאירה, אז מוציאה ממנה אור אחד, ששמו אקריא"ל (אהדיא"ל), וזה כלול ברוח הזו. זה עומד תחת הרוח (הזו) למשוך (למשח) את כל אותן הנשמות שעולות, שיש להן חלק לעולם הבא וראויות לעלות למעלה.
בגין דכד נשמתא סלקא ועאלת באינון היכלין תתאין רשימא איהי בעשרין⁵⁷⁷¹ ותרין אתוון דאורייתא דרשימין בהאי נשמתא ווכד נשמתא זכאת וקאמת קמיה דההוא רוחא⁵⁷⁷² דא ממנא אהדיא"ל משה לון וסלקין ועאלין בההוא נהר דינור וסלקין ואתקריבו לקרבנא⁵⁷⁷³:	משום שכשנשמה עולה ונכנסת לאותם ההיכלות התחתונים, רשומה היא בעשרים ושנים אותיות התורה שרשומות בנשמה הזו. וכשנשמה זוכה ועומדת לפני אותה הרוח, הממונה הזה אהדיא"ל מושח אותם, ועולים ונכנסים לאותו נהר דינור, ועולים וקרבים לקרבן.
האי נהורא כליל בתלת נהורין⁵⁷⁷⁴ בגין דההוא רבות משחא אתכליל בתלת גוונים וכד נציץ האי נהורא⁵⁷⁷⁵ (נציץ) [נציצין] מניה עשרין ותרין (אתוון) נהורין לקבל עשרין ותרין אתוון דאורייתא דרשימין בהאי נשמתא ואלין עשרין ותרין נהורין כללו ממנן שמישין דקיימי עמיה וכלהו אתקרון על שמא דהאי נהורא דעליהו וכלהו אתכלילין⁵⁷⁷⁶ ביה האי נהורא בכל אינון נהורין⁵⁷⁷⁷ אתכליל בהאי רוחא⁵⁷⁷⁸ והאי רוחא כליל ביה⁵⁷⁷⁹ ואסתכי לאתישבא גו היכלא רביעאה:	האור הזה כלול בשלשה אורות, משום שאותו שמן משחא נכלל בשלשה צבעים. וכשנוצץ האור הזה, נוצצים ממנו עשרים ושנים (אותיות) אורות כנגד עשרים ושנים אותיות התורה שרשומים בנשמה הזו. ועשרים ושנים האורות הללו, כולם ממונים שמישים שעומדים עמו, וכולם נקראים על שם האור הזה שעליהם, וכולם נכללו בו. האור הזה עם כל אותם האורות נכלל ברוח הזו, והרוח הזו כלולה בו, ומסתכל להתיישב בתוך ההיכל הרביעי.

⁵⁷⁶⁹ והוא נהורא דנפיק מן רוחא, כנ"ל בכל היכלין (יהל אור).

⁵⁷⁷⁰ נמחק בדפ"ו.

⁵⁷⁷¹ רי ע"א (הערת הזהר).

⁵⁷⁷² פי' זהריא"ל דלעיל (מ"מ).

⁵⁷⁷³ וזהו ערכתי נר למשיחי, לאמשחא לנשמתא שלו. וזהו ערכתי נר, שערך הנר "ואתסדר, כד אתכלילו בי' כל אינון תתאין לתתא, וכד אתסדר כו' ונהיר, כדין אפיק מיני' נהורא כו' לאמשחא לכל אינון". נמצא עריכת הנר שהוא האי רוחא וסידורו בכל התתאין, לאפיק האי נהורא, לאמשחא נשמתו. וז"ש לעיל "בגין דהאי איהו סדורא כו' כד שרא כו' בגין דהאי אתסדר כו' וכד אתסדר כו'". הכל הצעה לפרש הפסוק ערכתי נר למשיחי. ופרט את דוד ע"ה יותר מכל אדם, כמ"ש (סנהדרין צח ע"ב) לא אברי עלמא אלא לדוד, בסוד דוד מלך ישראל חי וקיים. והוא תמיד חי, שלכן לא ישן לעולם שתין נשמינן כידוע (סוכה כו ע"ב, זהר ח"א רז ע"א). וז"ס נר מערב, שהיה תמיד דולק, והוא נרו, שהוא בסוד מערב, כמ"ש (ב"ב כה ע"א) שכינה במערב. וז"ש (שבת כב ע"ב) עדות שהשכינה שורה בישראל. והוא נר הזה. וז"ס את הנזר ואת העדות (מלכים ב' יא יב), בסוד נזר אלקיו על ראשו. ואמרו עדות הוא לזרעא דדוד כו'. [ובפרשת בראשית (מב ע"ב, יד ע"ג) כד אשתלים האי רוחא כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁵⁷⁷⁴ פי' מלאך ששמו אהדיא"ל כלול מג' אורות נגד אותיות יה"ו (מ"מ).

⁵⁷⁷⁵ פי' אהדיא"ל הנ"ל (מ"מ).

⁵⁷⁷⁶ אתכלילו (דפ"ו).

⁵⁷⁷⁷ פי' כ"ב נהורין הנז' (מ"מ).

⁵⁷⁷⁸ פי' ברוח שבהיכל זה הנק' זהר"יאל (מ"מ).

⁵⁷⁷⁹ פי' שגם הרוח נכלל בנהורא הנז' (מ"מ).

כשהרוח הזו נכללת מהאור הזה ומכל האורות, כשדוחים (דוחקים) להתנוצץ,	רוחא דא כד אתכליל (מכלהו) מנהורא דא ומכלהו נהורין כד דחיין ⁵⁷⁸⁰ לאתנצצא
	רמט/ב
יוצאת מהם חיה אחת קדושה כלולה בשני צבעים, אריה ונשר, והיא דמות אחת, וזה נקרא אהיא"ל (אתיאל).	נפקא מנייהו ⁵⁷⁸¹ חד חיותא קדישא כלילא בתרי גווני אריא ונשרא ואיהי חד דיוקנא והאי אקרי אהיא"ל (ס"א אתיאל):
והחיה הקדושה הזו, יוצאים מההתנוצצות שלה, כשמגיע בה האור של הרוח העליונה, ארבעה אופנים כלולים בכל הצבעים, והם: הדריא"ל, יהדריא"ל, אהדורי"א, אסימו"ן (אטימו"ן). כל אלה בשמונה כנפים, ואלה הם ממונים על כל חיילות השמים, עורכי המלחמות, משום שלא תמצא מלחמה אחת בעולם או עקירת מלכות ממקומה, עד שצבא השמים והכוכבים של שאר הרקיעים, כולם מראים מלחמות וסכסוכים אלה עם אלה. וארבעת האופנים הללו עומדים עליהם לארבעת צדדי העולם.	והאי חיותא ⁵⁷⁸² קדישא נפקי מנציצו דילה כד מטי נהירו דהאי רוחא עלאה בה ארבע אופנים כלילן בכל גוונין ואינון הדריא"ל יהדריאל ⁵⁷⁸³ אהדורי"א ⁵⁷⁸⁴ (אהדוריה) אסימו"ן ונ"א אטימו"ן כל אלן בתמניא גדפיין ואלין אינון ממנן על כל חילי שמיא מגיחי קרבא בגין דלאו אשתכח ⁵⁷⁸⁵ קרבא בעלמא או עקירו דמלכותא מאתרייהו עד דחילי שמיא וככביא דשאר רקיעין כלחו אחזיו קרבין וסכסוכין אלן באלין ואלין ארבע אופנים קיימי עליהו לארבע סטריין דעלמא:
אלו הארבעה, כשנוסעים לערוך מלחמות, מסודר ההיכל שלמעלה נוסעים, שהוא בית הדין, ונקרא זכות. מהזיעה שלהם הוציאו כמה צבאות ומחנות שאין להם חשבון, וכולם עומדים תחת האופנים האלו.	אלין ארבע כד נטליין לאנחא קרבין מרזא דהיכלא דלעילא ונטליין דאיהו בי דינא ואקריין (דאקרי) זכותא מזיעא דלהוין ⁵⁷⁸⁶ אפיקו כמה חילין ומשריין דלית לון חושבנא וכלהו קיימי תחות אלין אופנים:
מהם עומדים על שירה, ומהם שלוחים על העולם, כנגד אותם השלוחים שלצד הטומאה שיוצאים מתוך ההיכל השלישי שלה, והם מקטרגים על העולם להרע. ואלו נמצאים כנגדם שלא ישלטו על אותם שעוסקים בתורה, כמו שנאמר "כי מלאכיו יצוה לך וגו'". ונאמר "על כפים ישאונך פן תגוף באבן וגו'". זה "אבן נגף צור מכשול". וזה נקרא "אבן נגף צור מכשול" וזה נקרא "אבן בוחן פנת יקרת", "צור ישראל". והכל עומד זה כנגד זה.	מנהון קיימי על שירתא ומנהון שליחן על עלמא ⁵⁷⁸⁷ לקבל אינון שליחאין ⁵⁷⁸⁸ דלסטר מסאבא דנפקי מגו ההוא היכלא תליתאה דילה ואינון מקטרגי עלמא לאבאשא ואלין אשתכחו לקבליהו דלא ישלטון לגבי אינון דמשתדלי באורייתא כמה דאת אמר (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך וגו' וכתוב (שם יב) על כפים ישאונך [פן תגוף באבן] וגו' דא (ישעיה ח יד) אבן נגף ⁵⁷⁸⁹ צור מכשול ⁵⁷⁹⁰ האי

⁵⁷⁸⁰ (נ"א דחקין) (נוסף בדפ"ו).

⁵⁷⁸¹ ר"ל מן הניצוצין (יהל אור).

⁵⁷⁸² ר"ל מנציצו דחיותא שמתנוצץ מאור של הרוח, יוצאין האופנים (יהל אור).

⁵⁷⁸³ יהדריא"ל (דפ"ו).

⁵⁷⁸⁴ הקדמה יד ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁷⁸⁵ ר"ל כמ"ש (דניאל י כ) ועתה אשוב להלחם עם שר פרס כו', ואין אחד מתחזק כו', יפקוד ה' על צבא מרום במרום ועל מלכי כו'. וז"ס וכמתי שמים כו', שמש וירח קדרו וככבים כו' (יואל ד טו) (יהל אור).

⁵⁷⁸⁶ עי' לעיל ריא ע"ב.

⁵⁷⁸⁷ שהוא סוד רגלין (יהל אור).

⁵⁷⁸⁸ כמ"ש לקמן רס"ד ע"ב מאף וחמה נפקין כמה אלף וכמה רבבן וכלהו נפקי כו' (יהל אור).

⁵⁷⁸⁹ הוא היכל שלישי שלהם, שהוא אבן אופל, כמ"ש "דא איהו היכלא דאפיל כו' ואיהו אפיל יתיר כו'" (יהל אור).

אקרי אבן נגף צור מכשול והאי אקרי (שם כח טז) אבן בחן פנת יקרת צור ישראל⁵⁷⁹¹ וכלא קיימא דא לקבל דא:	
מרוא דהיכלא תליתאה די בסטרא אחרא נפקי תרין רוחין דאקרון א"ף וחמ"ה ומתרין אלין נפקין כל אינון שליחאן דאזלין לאסטאה בני נשא מארחא דקשוט ואלין אינון דקיימאן ואקדימו (ואקרי) על בר נש דקא אזיל לארחא דמצוה ועל דא אלין אופנים קיימן לקבליהו בגין לאגנא עליה דבר נש דלא יתנוזקון מאלין תרין רוחין דחיל משה כד הוה נחית מן טורא דכתיב (דברים ט יט) כי יגרתי מפני האף והחימה:	מסוד ההיכל השלישי שבצד האחר יוצאים שתי רוחות שנקראות א"ף וחמ"ה, ומשתי אלה יוצאים כל אותם שלוחים שהולכים להטות בני אדם מדרך האמת, ואלו אותם שעומדים ומקדימים על אדם שהולך לדרך מצוה, ועל זה אלו האופנים עומדים כנגדם, כדי להגן על האדם שלא ינזקו. משתי הרוחות הללו פחד משה כשהיה יורד מן ההר, שנאמר "כי יגרתי מפני האף והחמה".
באמצעיתא דהיכלא דא⁵⁷⁹² אית אתרא אחרא דקיימא לעילא לעילא⁵⁷⁹³ בארבע פתחין⁵⁷⁹⁴ לארבע סטרי עלמא עשר ממנן לכל פתחא ופתחא⁵⁷⁹⁵ וחד ממנא עליה⁵⁷⁹⁶ והאי כליל בנהורא דאקרי אהדיא⁵⁷⁹⁷ והאי ואיהו אופן בתוך האופן⁵⁷⁹⁸ משלבן דא בדא⁵⁷⁹⁹:	באמצע ההיכל הזה יש מקום אחר שעומד למעלה למעלה, בארבעה פתחים לארבעת צדדי העולם, עשרה ממונים לכל פתח ופתח, וממונה אחד עליהם. וזה כלול באור שנקרא אהדיא"ל, וזהו אופן בתוך האופן, משולבים זה בזה.

⁵⁷⁹⁰ הוא היכל רביעי, שנקרא אבן מכשול, כמש"ש (לקמן רסה ע"א) "היכלא רביעאה כו' דאקרי אבן מכשול". ואמר "צור". שהוא בסטרא דגבורה כידוע, והוא היכל רביעי, והוא מפתח למאן דעסיק באורייתא, כמ"ש שם "ודא איהו דמפתי לב"נ דלעי באורייתא או דקאים בבי מדרשא כו'". ואלין שני רוחין מפתין לאדם שהולך לדבר מצוה, או עוסק בתורה. שבהיכל הג' נותן לו עצבון, ולכן נק' נגף. ושבהיכל הד' מפתין לי' שלא ללמוד, ולילך אחר כסופין דנשים כו', ולכן נקרא מכשול. ולכן השני היכלן זה נקרא שונא, וזה נקרא חובה (יהל אור).

⁵⁷⁹¹ אבן וצור כנ"ל, שהן כאן ג"כ מב' היכלין ג' וד' שבקדושה, והאי רוחא נטיל מהיכל ד', לכן נקרא ע"ש, כ' היכלין אלו וז"ש וכולא קיימין דא לקבל דא (יהל אור).

⁵⁷⁹² כבר פירשתי היכל זה הוא היכל רחמים ופעולותיו ברחמים אמנם הוא דבק בהיכל זכות והוא סבתו נמצא יסודו דין, וענין זה תלוי במה שפירשתי בספ"ר בשער ירך יעקב שמדת הנצח יסודה דין אלא שנקשרה בימין, ולכך היות שכחות ההיכל הזה מימין המדה שהיא רחמים אמנם בהתקרבה אל היסוד שהוא גבורה יתנוצץ בו יסודו, ולכך בהיכל הזה יש באמצעיתו שהוא הנקודה האמצעית ששם גובר סבתו בו שהוא היכל זכות היכל גבורה ועושה שם בחינה אמצעית לעצמו כמין היכל בתוך היכל וההיכל הזה הוא דין (אור יקר).

⁵⁷⁹³ מפני שהוא בחינת דבקותו בסבתו כדפירשנו (אור יקר). הוא תא הרצים שאמר בפרשת בראשית (מג ע"א), וקיצר כאן, שסמך על מ"ש בפרשת בראשית. והוא למעלה למעלה, כמ"ש אלף המגן תלוי עליו כל כו'. ולפי שהוא למעלה למעלה באוירא סביב לחומה שורין מקפן, אמר תלוי (יהל אור). [ובפרשת בראשית (מג ע"א טו ע"ג) ארבע פתחין אית להיכלא דא כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁵⁷⁹⁴ בסוד ההנהגה לארבעה בחינות ארבע סטרי עלמא חסד גבורה תפארת ומלכות (אור יקר). הן ד' פתחים הנ"ל שאמר למעלה בדף הקודם (יהל אור).

⁵⁷⁹⁵ להראות כח ההנהגה כלולה מעשר וכל עשר מסכימין אל פניה אחת בלי מחלוקת (אור יקר).

⁵⁷⁹⁶ ועם היות שאמרנו שהוא מסולק כל כך סוף סוף הוא היכל בתוך היכל (אור יקר).

⁵⁷⁹⁷ הוא בחינה המתפשטת מזהריאל מתאחדת בו (אור יקר). ומפני שזה אינו במעלת זהריאל לרוב הדקות אמנם בבחינה המתפשטת מנו שאינה רחמים כל כך יוקשר ויתאחד (אור יקר).

⁵⁷⁹⁸ מפני שאהדיאל סובב וכותר נקודה זו שהיא אמצעית (אור יקר).

⁵⁷⁹⁹ בקשר וייחוד הכללות כדפירשנו (אור יקר).

אלין ארבעין⁵⁸⁰⁰ נמלי⁵⁸⁰¹ דינא מבי זכותא לאלקאה להאי נשמתא דחבאת (ובעתא) לאלקאה ואלין קיימי בשלהובי נורא לגבי אינון נשמתין וטאסין לבר מהיכלא דא ואלקאן לנשמתא דא וקיימא (דקיימא) נזיפא לבר כל אינון יומין דאתגזרת עלה ואלא עלת לפרגודא:	אלו הארבעים נוטלים דין מבית הזכות להלקות את הנשמה הזו שחטאה (וצריכה) לקבל מלקות, ואלו עומדים בשלהבת אש לאותן הנשמות, וטסים מחוץ להיכל הזה, ומלקים את הנשמה הזו, ועומדת נזופה בחוץ כל אותם הימים שנגזרו עליה, ולא נכנסת לפרגוד.
אלין אינון ארבעין⁵⁸⁰² קיימין ואוזיפו⁵⁸⁰³ ומנדין לכל אינון דאפיקו מפומייהו מלה דלא אצטריכא⁵⁸⁰⁴ ובתר דא אפיקו מפומייהו מלה קדישא מלה דאורייתא ומטנפי פומייהו [בה] ואלין וקיימי ומנדין לון וקיימי ובהאי נדוייא ארבעין יומין דלא אשתמע צלותהון (ולא עאלין לפרגודא וקיימין נזיקין לבר):	והארבעים האלו הם עומדים ונוזפים ומנדים את כל אלו שהוציאו מפייהם דבר שלא צריך, ואחר זה הוציאו מפייהם דבר קדוש, דבר תורה, ומטנפים את פיהם בה. ואלו עומדים ומנדים אותם, ועומדים בנדוי הזה ארבעים יום, שלא נשמעת תפלתם.
וכן לכל אינון דחאבו אינון חובין דבעיין לנזפא עשרה כרוזין נפקי בכל יומא ומכרוזי בכל אינון רקיעין ובכל אינון חילין ומשיריין אזדהרו בפלניא דאיהו נזיפא נזיפא איהו [על] חובא פלוני ודעבד עד דתב קמי⁵⁸⁰⁴ מאריה רחמנא לישזבן:	וכן את כל אלו שחטאו אותם חטאים שצריכים את הנזיפה, עשרה כרוזים יוצאים בכל יום ומכריזים בכל אותם הרקיעים ובכל אותם צבאות ומחנות, הזהירו בפלוני שהוא נזוף, הוא נזוף על חטא פלוני שעשה, עד ששב לפני רבונו. הרחמן יצילנו.
כד תב מההוא חובא מתכנפי אלין ארבעין ושראן ליה וכדין אכריזו [עליה פלניא שרו] (פלניא שרא) נזיפא מכאן ולהלאה צלותיה⁵⁸⁰⁵ עאלת ועד לא תב נזיף איהו לעילא ותתא ונשירו דמאריה אתעדי מניה ואפילו בליליא נשמתיה נזיפא דסתמין לה כל תרעי שמיא ולא סלקא ודחיין לה לבר:	כששב מאותו החטא, מתכנסים כל הארבעים הללו ומתירים אותו, ואז מכריזים עליו, מפלוני הותרה הנזיפה. מכאן והלאה התפלה נכנסת. וטרם ששב, הוא נזוף למעלה ולמטה, ושמירת רבונו מוסרת ממנו. ואפילו בלילה נשמתו נזופה, שסותמים לה את כל שערי השמים ולא עולה, ודוחים אותה החוצה.
האי אופן דקיימא על אלין ארבעין כד נטיל מטא לההוא אתר דאקרי (מלכים א' יד כח) תא הרציו⁵⁸⁰⁶ וכד עאל עאלו עמיה אינון ארבעין די ממנן בארבע פתחין⁵⁸⁰⁶ וסלקין כל	האופן הזה שעומד על הארבעים הללו, כשנוסע, מגיע לאותו מקום שנקרא "תא הרציו"⁵⁸⁰⁶. וכשנכנס, נכנסים עמו אותם הארבעים שממונים בארבעה פתחים, ועולים כל אותם המגינים של זהב, ואלו הם

⁵⁸⁰⁰ מענין ההיכל הזה עצמו שהוא נקודה אמצעית הם ממונים אלו ולכך הם מקבלים הדין מהיכל זכות העליון שעליהם, ולא שהם בית דין לדון אלא הם שלוחים להלקות או לקיים מה שיגזר מלמעלה (אור יקר).

⁵⁸⁰¹ וז"ס ארבעים יכנו במספר, כמספר הממנן (יהל אור).

⁵⁸⁰² ואלין ארבעים אינון דקיימין ואנזיפו (דפ"ק).

⁵⁸⁰³ ר"ל נבול פה. וכל זה הוא בד' פתחים הנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁰⁴ קמיה (דפ"ק).

⁵⁸⁰⁵ צלותא (דפ"ו).

⁵⁸⁰⁶ הוא ענין בפ"ע, ואינו באתר תא הרצים ההוא, אלא בד' פתחין של היכל עצמו, כמ"ש בפרשת בראשית כנ"ל. (אמר לעילא לעילא שבד' פתחים הנ"ל אמר למעלה שיש ממונים אחרים כנ"ל, ואותן ממונים שנזכר כאן, הן באותן פתחין למעלה למעלה וז"ש). [הגה. "ובג"כ אקרי תא הרצים". כמ"ש ויקח את כל מגיני הזהב אשר עשה שלמה ויעש כו' מגיני כו' ויהי מדי בא המלך בית ה' ישאום הרצים. והוא בשעתא דקשרין קשרין, כלהון נפקין מליין בדינא כנ"ל בפרשת בראשית. והושיבם אל תא הרצים. אחר הקשרין יורדין כ"א במקומו אחר התפלה, וזה מדי בא המלך בית ה',

754

מלאכים שנקראים חשמל"ם. ואותם המגינים והחרבות והרמחים שרצים להגן על ישראל משאר	אינון מגינין די דהבא ואלין אינון מלאכין דאקרון חשמל"ם ⁵⁸⁰⁷ ואינון מגינין וסייפין ורומחין דרהטי לאנגא עליהו דישאל משאר
העמים, ולערוך בהם מלחמה ולנקום מהם לפי שעה בלי המתנה.	רנ/א
ולכן נקרא "תא הרצים" מקום שאותם הרצים רצים וממהרים להלחם ולנקום נקמות כנגד רצים אחרים שרצים להרע ולהחליש מזלות כדי לשלט עליהם. וסוד זה "הרצים יצאו דחופים". רצים מצד זה ורצים מצד זה, ובגללם "והעיר שושן צהלה ושמחה", או "נבוכה". אם מקדימים אלה שכאן, העיר שושן שמחה, ואם מקדימים אלה של הצד האחר, "העיר שושן נבוכה".	עמין ולאנחא קרבא בהו ולנקמא לון כפום שעתא ⁵⁸⁰⁸ בלא אריכו:
והרי בארנו שבכל עומדים אלה כנגד אלה, צד זה כנגד צד זה, ולכן אלה הם מגינים לכל. כשעולים אלו באלו, יוצא אור אחד שלמעלה, וכולם נעשים מגן אחד, וסימנך, "אנכי מגן לך".	ובגין כך אקרי תא הרצים אתר דאינון רצים רהטי ואוחו לאנחא ולנקמא נוקמין לקבל רצים אחרנין דרהטי לאבאשא ולארתעא מזלין לשלמא עליהו ורוא דא (אסתר ג טו) הרצים יצאו דחופים רצים מסטרא דא ורצים מסטרא דא ⁵⁸⁰⁹ ובגיניהון (סימניך) (שם ח טו) ווהעיר שושן צהלה ושמחה או נבוכה אי מקדמי אלין דהבא ⁵⁸¹⁰ העיר שושן שמחה ואי מקדמי אלין דסטרא אחרא (שם ג טו) העיר שושן נבוכה:
שנים עשר גלגלים הם שסובבים לתוך ההיכל הזה, והם נקראים שרפים בשני צבעים, לבן ואדום, רחמים ודין. אלה הם עומדים להשגיח תמיד על כל אותם בעלי הצער שמצערם אותם שאר העמים ודוחקים אותם, ונקראים חלונות. והיינו מה שנאמר "משגיח מן החלונות".	והא אוקימנא דבכלא קיימין אלין לקביל אלין סטרא דא לקבל סטרא דא ובגין כך [אלין] אינון מגינין לכלא כד סלקין אלין [באלין] נפק חד אורא דלעילא ואתעבידו כלהו מגן חד וסימניך (בראשית טו א) אנכי מגן לך:
ואלו עומדים להסתכל על כל אותם שמתפללים תפלותיהם, שמקדימים לבית	תריסר גלגלין אינון דסחראן גו היכלא דא ואינון ואקרון (ממנן) שרפים ⁵⁸¹¹ דתריין גווינין חוור וסומק רחמי ודינא אלין אינון קיימי לאשגחא תדיר על כל אינון מארי (דצערא) [דצעריין] לון שאר עמין ודחקין לון ואקרון חלונות ⁵⁸¹² והיינו דכתיב (שיר ב ט) משגיח מן החלונות ⁵⁸¹³ :

בשעתא דסלקין ההיכלין, עייל הקב"ה בק"ק. ובימי שלמה לא נצטרכו לזה, כי שלום היה בימי בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. ובימי רחבעם הוצרכו לזה, להגן עליו כנ"ל. ע"כ] (יהל אור).
⁵⁸⁰⁷ חשמלים פרטיים בעולם הבריאה וכו' משם הוא כל הנקמה והדין והמשפט על כל המצירים והמצויקים לישראל וכו' כי כל כפיית הס"א הוא רק מסוד החשמל (דע"ה ח"א סב ע"ג).
⁵⁸⁰⁸ ר"ל במהירות בלא עיכוב, ולכן נק' הרצים, כמש"ו דאינון רצים רהטין ואוחו כו' (יהל אור).
⁵⁸⁰⁹ כמ"ש הרצים יצאו דחופים כו', והעיר שושן נבוכה, וכ' הרצים כו' יצאו מבהלים ודחופים כו', והעיר שושן צהלה ושמחה. ובשניהם כתיב בדבר המלך, כמ"ש לקמן רנ"ב ע"א וכלא בין לטב בין לביש מבי מלכא אתדן האי ב"נ (יהל אור).
⁵⁸¹⁰ והכל לפי מעשה בנ"א אם יש בהם רצין לדבר מצוה או לדבר ערוה ח"ו (יהל אור).
⁵⁸¹¹ ר"ל שהם שרפים ממונים על שאר כו' (יהל אור).
⁵⁸¹² והן י"ב חלונות בבה"כ כמש"ל (יהל אור).
⁵⁸¹³ ר"ל שהקב"ה משגיח על ידם, שלכל דבר ממנו קיימין. ואע"ג שהכל ביד הקב"ה. והן מעלין התפלות לאשגחא בהו קב"ה כמש"ל ע"ב "אלין חלונות כו' ולאשגחא בהו קב"ה" (יהל אור).

צלתייהו דמקדמי לבי כנישתא ואתמנן מאינן עשרה קדמאי כדין סלקין וכתבין⁵⁸¹⁴ לון לעילא בגין דאלין אקרון חברים לגבייהו הדא הוא דכתיב (שם ח יג) חברים מקשיבים לקולך השמיעני:	הכנסת, ונמנים מאותם העשרה הראשונים, ואז עולים וכותבים אותם למעלה, משום שאלו נקראים חברים שלהם. וזהו שנאמר "חברים מקשיבים לקולך השמיעני".
זכאין אינן צדיקא דידעי לסדרא צלותהון כדקא יאות בגין דכד האי צלותא שראת ולאסתלקא (לאסתכלא) אלין סלקין בהאי צלותא ועאלין בכל אינן רקיעין ובכל אינן היכלין עד תרעא דפתחא עלאה⁵⁸¹⁵ ועאלת ההיא צלותא קמי מלכא לאתעטרא כמה דאתמר:	אשריהם הצדיקים שיודעים לסדר תפלתם כראוי, משום שכאשר התפלה מתחילה לעלות, אלו עולים עם התפלה הזאת ונכנסים לכל אותם הרקיעים ולכל אותם ההיכלות, עד שער הפתח העליון. ואותה תפלה נכנסת לפני המלך להתעטר, כמו שנתבאר.
תא חזי כל אינן דמצלאן צלותין [ומקדשין] למאריהון ברעותא שלים האי צלותא בעיא ולאפקא להו מגו מחשבה (לאפקא לה) וברעותא [דרוחא מלולא שלים] ומלולא ורוחא (דמלולא) וכדין אתקדש שמייה דקודשא בריך הוא וכד מטאת לגבי אלין חברים כלהו נטלי לההיא צלותא [ואזלן] (ואזלא) בהדה עד היכלא רביעאה בההוא פתחא ואלין משבחין בההוא זמנא דמצלאן צלותין ומקדשי בההוא זמנא אלין אינן די ממנן⁵⁸¹⁶ [ביממא] בהו בישראל למהוי עמהון חברים (ולאו בליליא כאינן) ובליליא באינן אחרנין דאמרי שירתא בליליא:	בא וראה, כל אלו שמתפללים תפלות ומקדשים את רבונם ברצון שלם, התפלה הזו צריך להוציא אותה מתוך מחשבה, וברצון של דיבור ורוח, ואז מתקדש שמו של הקדוש ברוך הוא. וכשמגיעה לחברים הללו, כולם לוקחים את אותה תפלה, והולכים עמה עד ההיכל הרביעי באותו הפתח. ואלו משבחים באותו זמן שמתפללים תפלות ומקדשים באותו זמן, אלו הם שממונים ביום על ישראל להיות עמהם חברים. (ולא בלילה כאותם) ובלילה באותם האחרים שאומרים שירה בלילה.
ותא חזי כתיב (משלי כח כד) גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית והא אוקמוה בגין דמנע⁵⁸¹⁷ ברכאן דקודשא בריך הוא דאיהו אביו כמה דכתיב (דברים לב ז) שאל אביך ויגדך וכתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואוקמוה⁵⁸¹⁸:	ובא וראה, נאמר "גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית". והרי פרשוה, משום שמונע ברכתיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא אביו, כנאמר "שאל אביך ויגדך". ונאמר "ישמח אביך". ופרשוה.

⁵⁸¹⁴ ר"ל בסייעתא דילהון. וז"ש "בגין דאלין אקרון חברים לגבייהו". ר"ל שמקדישין עם ישראל ביחד, כמ"ש למטה "ואלן חברים קיימי תדיר כו' ולמהוי עמי' חברים לקדשא שמא דמאריהון ולזמרא כו'". וז"ס (ברכות ט ע"ב) כל הרגיל לבא לבה"כ ולא בא יום א', הקב"ה משאל בו, שנאמר מי בכס ירא ה' כו', אשר הלך חשכים ואין נגה לו, שהן החברים המאירים לו מהיכל הזה, שהוא היכל נגה, וזה הלך חשכים לסט"א, שהוא דא לקבל דא, והוא היכל הג' דסט"א, שהוא היכלא דאפיל וחשיך, כמ"ש ל דף רס"ד ע"ב "היכלא תליתאה היכלא דא איהו היכלא דאפיל וחשיך, ולית ב' נהורא כלל". זהו ואין נגה לו, שהוא היכל נגה הזה, דלית (ביה) נהורא כלל (יהל אור).
⁵⁸¹⁵ הוא תרעא דצדק, צדיקים יבאו בו, והוא בפתח של היכל הד', כמ"ש למטה "ואזלן בהדה עד היכלא רביעא' בההוא פתחא" (יהל אור).
⁵⁸¹⁶ ר"ל אלן חברים הם המשוררים עם ישראל ביום. שיש אחרים המשוררין בלילה וחשין ביום, כמ"ש (חגיגה יב ע"ב) מעון שבו כתות של מה"ש שאומרות שירה בלילה וחשות ביום כו'. וז"ש "ולאו בליליא באינן אחרנין כו'" (יהל אור).
⁵⁸¹⁷ ר"ל שאמרו בגמ' (ברכות לה ע"ב) כל הנהנה בלא ברכה כאלו גוזל להקב"ה וכ"י שנאמר גוזל אביו ואמו כו' ואין אביו כו' כמ"ש ו. וכן בכ"מ שאומר והא אוקמוה, כתוב באגדות (יהל אור).
⁵⁸¹⁸ ר"ל על הקב"ה (יהל אור).

חבר הוא לאיש משחית מאן איש משחית דא איהו ההוא איש דפגים⁵⁸¹⁹ לסיהרא ואקרי (שם כז כח) איש תהפוכות (תהלים קמ יב) איש לשון (בראשית כה כז) איש יודע ציד איש שדה והאי איהו איש משחית דהאי איהו מנע ברכאן מעלמא אוף הכי מאן דמנע ברכאן מעלמא חבר הוא להאי איש משחית כדקאמרן ודא הוא רזא בגין דאצטריך ליה לבר נש לברכא לקודשא בריך הוא ולצלאה צלותיה⁵⁸²⁰ כדקא יאות בגין דיתברך שמה קדישא ויתחבר באלין חברים קדישין ולא יפגום צלותיה בגין דימנע ברכאן מעלמא ויתחבר בההוא חבר איש משחית דאיהו מנע ברכאן מעלמא וגרים מותא לכלהו:	"חבר הוא לאיש משחית", מי האיש משחית, זהו אותו איש שפוגם את הלבנה, ונקרא "איש תהפוכות", "איש לשון", "איש יודע ציד איש שדה". וזהו "איש משחית", שזהו שמונע ברכות מן העולם. אף כך, מי שמונע ברכות מהעולם, חבר הוא לאיש משחית הזה שאמרנו. וזהו סוד, משום שצריך לאדם לברך את הקדוש ברוך הוא ולהתפלל תפלה כראוי כדי שיתברך שמו הקדוש, ויתחבר עם החברים הקדושים הללו ולא יפגום את תפלתו, משום שימנע ברכות מהעולם ויתחבר עם אותו איש משחית, שהוא מונע ברכות מן העולם וגרם מות לכולם.
כתיב (דברים יח יא) וחובר חבר מאי וחובר חבר ההוא מאן דאזיל בתר סטרא אחרא וחרש חרשין איהו משך עליה רוחא אחרא מסאבא ואתחבר בההוא חברותא דההוא חבר רע ושארין בחברותא בהדיה ההוא חבר איש משחית ואמאי אקרי חבר בגין דבשעתא דאתיליד בר נש אתחבר עמיה ותדיר קיימא בהדיה חבר לבתר אתהפך ליה חבר איש משחית:	נאמר "וחובר חבר", מה זה וחבר חבר, זה אותו מי שהוא הולך אחר הצד האחר ומכשף כשפים, הוא מושך עליו רוח אחרת טמאה, ומתחבר באותה חברות של אותו חבר רע, ושורה בחברות עם אותו חבר איש משחית. ולמה נקרא "חבר", משום שבשעה שנולד אדם הוא מתחבר עמו, ותמיד עמו כחבר, אחר כך נהפך לו חבר איש משחית.
והכא אית בסטרא דקדושה בסטרא דימינא חבר טוב דעביד טיבו עמיה דבר נש בעלמא דין ובעלמא דאתי ואלין חברים קיימי תדיר עליה דבר נש בחברותא חדא לשיזבא ליה ולאגנא [ע]ליה ולמהוי עמיה חברים לקדשא שמא דמאריהון ולזמרא	וכן יש בצד הקדושה, בצד הימין, חבר טוב, שעושה טוב עם האדם בעולם הזה ובעולם הבא, והחברים הללו עומדים תמיד על האדם בחברות אחת להצילו ולהגן עליו ולהיות עמו חברים, לקדש את שם רבונם ולזמר ולשבח לפניו תמיד.

⁵⁸¹⁹ והוא בסט"א נגד היכל הזה, ששם אתערותא דלישנא בישא, ושם אתערותא דנחש, כמש"ש דף רס"ד ורס"ה, ע"ש שבלה"ר מעוררין לנחש הקדמוני שפיתה לחוה בלה"ר, ואתפגים סיהרא ע"י הלה"ר. וכן הוא כאן להיפך, לאתברכא כ"י, סיהרא, בלשון, בסוד מי זאת עולה מן המדבר, כמ"ש לעיל. וז"ס אף וחמה ומשחית בהיכל הג' דסט"א, אף וחמה הן בב' נוקבין דחוטמא, כי הג' הנ"ל הן תננא ואשא וגחלי דנורא, כמ"ש בס"ד פ"ב תלת שלהובי מתוקדין בנוקבין. ואמר בא"ר דף קל"ד ע"ב בהאי תננא אתכללו אשא וגחלי דנורא כו' ותאנא כד אתחברו תלת אלין דכלילן בהאי תננא דנפיק מחוטמוי כו' וקרינן לי' אף וחימה ומשחית. ושם בדף קל"ה ע"א ותאנא בתרין נוקבין דחוטמא בחד נוקבא נפיק תננא כו' ומחד נוקבא נפיק אשא כו'. וכן בא"ר דף רצ"ד אמר מחד נוקבא תננא ומחד נוקבא אשא כו'. והן אף וחימה. וגחלי דנורא יוצאין מפומא, כמ"ש אש מפיו תאכל, גחלים בערו ממנו. ואע"ג דבא"ר אמר דכלהו נפקי מחוטמא, ר"ל העקרא של רוגזא נפיק מחוטם, אבל הגחלים יוצאין מפיו, וכמ"ש בא"ר דף רפ"ט ע"א חוטמא דז"א כמה דאוקמינא דכתיב עלה עשן באפו כו', והכא כתיב ותהלתי אחטם לך. ובספרא דאגדתא כו'. ואי תימא הא כתיב ואש מפיו תאכל, עיקרא דרוגזא כו'. וזהו משחית, כמ"ש בא"ר שם משחית מנ"ל דכתיב לפני שחת כו' בנורא דליק מוקדא. כמ"ש אש וגפירת. והוא המשחית בלה"ר, שהוא בפומא, והוא הנחש דפגים לסיהרא בלה"ר, וזהו חבר לאיש משחית, כמ"ש אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון, וכל מי שיודע ללחוש ואינו לוחש (תענית ח.), ואמרו (שם ובערכין) לע"ל מתקבצין ובאות כל החיות אצל הנחש ואומרת לו כו' (יהל אור).

⁵⁸²⁰ צלותא (דפ"ו).

ולשבחא קמיה תדיר:	
רנ/ב	
מאלין נפקי ארבע סמכין ⁵⁸²¹ אחרנין לאינון תריסר דקאמרן הני חברים ואלין אינון קיימי לגבי אינון דעטיין ⁵⁸²² עיטא לאבאשא [לצדיקיא] אף על גב דלא עבדי וסלקי ואודעי מלה ⁵⁸²³ לעילא ובטלי להווא עיטא ואלין אקרון אראליין ⁵⁸²⁴ ואף על גב דכלהו אתמנון לדא כל חד וחד ⁵⁸²⁵ אתמנא ואתפקד על מלין ידיעאן ותחות אליין ⁵⁸²⁶ לית לון הושבנא ⁵⁸²⁷ :	מאלו יוצאים ארבעה אדנים אחרים לאותם השנים עשר שאמרנו, החברים הללו. ואלו הם עומדים לאותם שיועצים עצה להזיק לצדיקים. אף על גב שלא עושים, ועולים ומודיעים הדבר למעלה, ומבטלים את אותה העצה. ואלו נקראים אראלים. ואף על גב שכלם התמנו לזה, כל אחד התמנה והופקד על דברים ידועים, ותחת אלו אין להם חשבון.
אלין ארבע ⁵⁸²⁸ קיימי לארבע סטרי עלמא ⁵⁸²⁹ וכל חד קאים ⁵⁸³⁰ (להווא סטרא כלחו) לאשגחא ועליהו דישראל ואלין אקרון ⁵⁸³¹ חרכים כמה דאת אמר (שיר ב ט) מציין מן החרכים ⁵⁸³² שמא דאלין ארבע דאקרון חרכים ועינא ⁵⁸³³ ל עירי ⁵⁸³⁴ (נ"א עזרי ⁵⁸³⁵) עריא ⁵⁸³⁶ ל יהירא ⁵⁸³⁷ לו (עינאל ערירה עריאל	אלו הארבעה עומדים לארבעת צדדי העולם, וכל אחד עומד להשגיח על ישראל, ואלו נקראים חרכים, כמו שנאמר "מציין מן החרכים". שמות אלו הארבעה שנקראים חרכים, עיגא ⁵⁸³⁸ ל, עירי ⁵⁸³⁹ (עזרי ⁵⁸⁴⁰), עריא ⁵⁸⁴¹ ל, יהירא ⁵⁸⁴² ל.

⁵⁸²¹ לכל שלשה מהשנים עשר סמכא חד שהוא פועל כח ההנהגה משלשה הנזכרים ופעולתם מעין אותה פעולה דהיינו כעין הגנה והצלה כדמפרש ואזיל, דהיינו עצה או מחשבה כדי שלא יבא לידי מעשה ויצטרכו מגינים רומחים וסייפין, אלו ממהרים להפירה ולבטלה, או בשעה שהולכים לעשות מעשה אלו מבטלים עצתם דרכם (אור יקר). ר"ל מאלין תריסר גלגלים, נפקין ד' סמכין. והן אראלים כמ"ו (יהל אור).

⁵⁸²² דיעטין (דפ"ו).

⁵⁸²³ ומלמדים זכות (אור יקר).

⁵⁸²⁴ אין ספק שהחשמלים הם חיות אש ממללות והם בסוד שם יהו"ה אבל אראלים הם בסוד שם אדני' דהיינו אראלם ודאי כדפירשו באיכה, והעליונים מבטלים דבר גדול מלחמה ערוכה ואלו מבטלים דבר קטן שעדין לא בא לידי מעשה (אור יקר).

⁵⁸²⁵ בענין שיש להם פעולה כוללת ופעולה פרטית והענין שהם בעלי מזרח מערב צפון ודרום דהיינו ארבעה הנהגות וכולם יחד הנהגה אחת, לכך בערך ייחודם יחד יש להם פעולת ההצלה הנזכרת ובערך כל אחד ואחד יש להם פעולת רחמים לעצמה (אור יקר). ר"ל אע"ג שכולם אתמנון לאשגחא על ישראל, מ"מ אלו הם העיקרים שממויין ע"ז. וכן בכולם, כ"א כלול בחבירו, ומ"מ כ"א עומד על משמרתו (יהל אור).

⁵⁸²⁶ ר"ל תחת האראלים (יהל אור).

⁵⁸²⁷ מפני ריבוי בחינות הפעולות כפי מקרי העולם הגשמי, ולכן יתרבו הנפרדים תחתם שיפעלו פעולתם בכל בחינה המצטרפת (אור יקר).

⁵⁸²⁸ אראלים אשר יקבו בשמות (אור יקר).

⁵⁸²⁹ בסוד ארבע בחינות ההנהגה כדפירשנו ולא שיהיו כולם יחד על הנהגת המזרח ועל הנהגת המערב וכו' (אור יקר).

⁵⁸³⁰ כדמפרש לקמיה ופעולתם יחד הוא השגחה להשגיח על מעשה התחתונים כדמסיק לקמיה, ויש עליונים מהם שהם שנים עשר גלגלין דקאמרן לעיל והם חלונות מפני שההשגחה מתרבת בהם, אמנם אלו הארבעה הם חרכים שדרך בהם ישגיח ולא יותר מדאי כאומרו משגיח מן החלונות (אור יקר).

⁵⁸³¹ ר"ל הד' אראלים. והענין כמ"ש למטה כי חלונות הן פתחים מאירים יותר מחרכים, וההשגחה בחלונות היא יותר מבחרכים. וכן הוא באלין תריסר גלגלים וארבע אראלים, וכמ"ש למטה (יהל אור).

⁵⁸³² לכך נקראים חרכים, וכבר נודע כי אלו הם סוד השגחת השכינה שהיא מתלבשת לבושין דחול לזמנין ופועלת על ידם ולזה כתיב הנה ז"ה עומד דהיינו תפארת אחר כותלנו מלכות שהתפארת משגיח מן המלכות והיא דרך אלו הכחות, נמצא התפארת פועל בממשלת היום על ידי המלכות וזהו שאמר משגיח וכו', והנה הפעולות פעמים נגלות ונראות פעמים נסתרות ונעלמות והוא משגיח בין באלו ובין באלו (אור יקר).

יהיראל):	
ועיגאל"ל איהו קאים לסטר מזרח ודא קיימא (ואלין אינון קיימין) לאשגחא על כל אינון דעבדין עובדין טבין ⁵⁸³³ ועל כל אינון דמחשבי מחשבה דמצוה ⁵⁸³⁴ אף על גב דלא יכלי למעבד:	עיגאל"ל הוא עומד לצד מזרח, וזה עומד להשגיח על כל אותם שעושים מעשים טובים, ועל כל אלו שחושבים מחשבה של מצוה, אף על גב שלא יכולים לעשות.
עירי"ה קיימא לסטר דרום ודא קיימא לאשגחא לכל אינון דמנחמי למסכנא או דצערי לבייהו עליה אף על גב דלא יכלי למיהב ליה ולאינון דאולי לארחא דמצוה ולאינון דעבדי חסד עם מתים ואיהו קיימא קיומא דאמת והאי אתמנא לאדכרא ליה לעילא ולאחקא דיוקניה לעילא לאעלא ליה לעלמא דאתי:	עירי"ה עומד לצד דרום, וזה עומד להשגיח על כל אותם שמנחמים את העני או שיש בלבם צער עליו, אף על גב שאינם יכולים לתת לו. ולאותם שהולכים לדרך מצוה, ולאותם שעושים חסד עם מתים. והוא מעמיד קיום של אמת. וזה התמנה להזכיר אותו למעלה ולחקוק דיוקנו למעלה, להכניסו לעולם הבא.
עיריאל"ל קיימא לסטר צפון ודא קיימא לאשגחא ⁵⁸³⁵ לכל אינון דחשיבו למעבד בישין ולא עבדי או ובעאן (בגין) למחמי ואתו למעבד ואתקף ביצריה ולא עביד:	עיריאל"ל עומד לצד צפון, וזה עומד להשגיח על כל אותם שחשבו לעשות רעות ולא עשו, או רוצים לחטוא ובאו לעשות, והתחזק ביצרו ולא עשה.
יהיראל"ל קיימא לסטר מערב והאי קיימא לאשגחא לכל אינון דלעאן באורייתא ועיילי בנייהו למלעי באורייתא לבי רב ולכל אינון דמסתכלי על מרע כד איהו בבי מרעיה ואשגחו עליה ואודעו ליה דיסתכל בחובוי (א) [ו]בעובדוי ויתוב מנייהו למאריה בגין דכל מאן דישתדל בההוא מרע דיסתכל בעובדוי ויתוב ⁵⁸³⁷ בתויבתא קמי קודשא בריך הוא איהו גרים ליה לאשתזבא ולאחבא ליה רוחיה ⁵⁸³⁸ :	יהיראל"ל עומד לצד מערב, וזה עומד להשגיח על כל אותם שיגעים בתורה ומכניסים בניהם להתייגע בתורה לבית הרב, ולכל אותם שמסתכלים על חולה כשהוא בבית חליו, ומשגיחים עליו ומודיעים לו שיתבונן בחטאיו ובמעשיו וישוב מהם לרבונו. משום שכל מי שעוסק עם אותו חולה, שיסתכל במעשיו וישוב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, הוא גורם לו להינצל ולהשיב לו את רוחו.
ועל דא כתיב (תהלים מא א) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יהו"ה מאי	ועל זה, נאמר "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'". מה זה "ביום רעה", ביום רע היה צריך להיות. אלא ביום רעה, ביום

⁵⁸³³ דהיינו שהמחשבה הנסתרת הוציאוהו לפועל מתגלה (אור יקר).

⁵⁸³⁴ והיינו פעולה נסתרת ולכן מציץ להסתכל אפילו במחשבת המצוה והשתדלות האדם עליה וזה ענין כולל לכולם שכן כתיב מציץ מן החרקים (אור יקר). וז"ש ויקשב ה' וישמע ויכתב כו', והוא באותן הגלגלים, שהן החלונות כמש"ל ואלין קיימין לאסתכלא כו' כדין סלקין וכתבין לון לעילא, הה"ד חברים מקשיבים כו'. וזהו ויקשב ה', ע"י כנ"ל. וזהו ליראי ה', שהן ההולכין לבה"כ, כמ"ש מי בכס ירא ה' כו' כנ"ל. והן באותן חלונות כנ"ל. ולחושבי שמו, ואמרו מאי לחושבי שמו אפילו חשב לעשות מצוה ונאנס כו' (ברכות ו. וש"מ). והוא באותן החרקים, ולכן סמוכים זה לזה (יהל אור).

⁵⁸³⁵ עיריאל"ל (יהל אור).

⁵⁸³⁶ והוא עומד בפרץ, שהוא בצפון, והן על המתגברין על יצרן, שהן גבורים עומדין בפרץ, שאין מניחין ליכנס הס"א בפרצה, והוא החושב לעשות עבירה ומתגבר על יצרו. ועז"נ ומושל ברוחו מלוכד עיר. ולכן נקרא הממנא עיריאל"ל (יהל אור).

⁵⁸³⁷ ויתוב (דפ"ו).

⁵⁸³⁸ ולכן זה הממונה עומד לצד מערב, ששם האסוּוּתא כמש"ל בדף הקודם (יהל אור).

ביום רעה ביום רע מבעי ליה אלא וביום רעהו ביומא דשלטא ההיא⁵⁸³⁹ רעה למיסב נשמתיא אשרי משכיל אל דל דא הוא מרע כמה דאת אמר (ש"ב יג ד) מדוע אתה ככה דל בן המלך ובגין כך ביום רעה ימלטהו יהו"ה:	ששולטת אותה הרעה לקחת את נשמתו, "אשרי משכיל אל דל" זהו חולה, כמו שנאמר, "מדוע אתה ככה דל בן המלך", ולכן "ביום רעה ימלטהו ה'".
ואלין (אינון דמסתכלין) ודאינון מסתכלין בההוא מרע לאתבא ליה מחובוי גבי קודשא בריך הוא כמה דאוקימנא בהיכלא דא קיימא עליה לאשגחא⁵⁸⁴⁰ וביומא דשריא דינא על עלמא ישתזיב מניה כמה דאת אמר ביום רעה ימלטהו יהו"ה יומא דאתמסר דינא (עאל) לההיא רעה לשלטאה⁵⁸⁴¹ ביה על עלמא⁵⁸⁴² וכלהו אלין קיימא לאשגחא ועל דא אקרין חרכים:	ואלו שהם מסתכלים באותו חולה להשיבו מחטאיו אצל הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו, בהיכל הזה עומד עליו להשגיח. וביום ששורה הדין על העולם, ינצל ממנו, כמו שנאמר "ביום רעה ימלטהו ה'", היום שנמסר הדין לאותה רעה לשלוט בו על העולם, וכל אלו עומדים להשגיח, ולכן נקראו חרכים.
ביומא דראש השנה כד קודשא בריך הוא קאים בדינא על עלמא וההוא סטרא בישא אתי לאסטאה כדין מתכנפי כל הני וקיימן קמי קודשא בריך הוא וכדין מתעטרין כלהו וקיימן קמיה⁵⁸⁴³ קודשא בריך הוא בההוא זמנא מה כתיב (שיה"ש ב ט) משגיח מן החלונות מציין מן החרכים מציין כמאן דאשגח⁵⁸⁴⁴ מאתר דקיק דחמי ולא חמי כל מה דאצטריך ולבתר משגיח מן החלונות אתר אשגחותא יתיר דפתח פתחין לרחמא על כלא וכד קודשא בריך הוא אשגח על עלמא אסתכל באלין חלונות ובאלין⁵⁸⁴⁵ חרכים וחיים על כלא:	ביום של ראש השנה, כשהקדוש ברוך הוא עומד בדין על העולם ואותו צד הרע בא להשטין, אז מתכנסים כל אלו ועומדים לפני הקדוש ברוך הוא. ואז מתעטרים כולם ועומדים לפני הקדוש ברוך הוא. באותו זמן מה נאמר "משגיח מן החלונות מציין מן החרכים". "מציין", כמי שמשגיח ממקום דק, שרואה ולא רואה כל מה שצריך. ואחר כך, "משגיח מן החלונות, מקום של השגחה יתרה, שפותח פתחים לרחם על הכל. וכשהקדוש ברוך הוא משגיח על העולם, מסתכל בחלונות הללו ובחרכים הללו, וחס על הכל.
וכדין כד ישראל תקעין בההוא שופר [ואתערי ואתערי] מתתא ההוא קול דנפיק משופר כליל מאשא ומיא ורוחא ואתעביד [מכולא] ההוא קול בגין לאתערא קול עילאווהו דנפקא מגו [ההוא] שופר דאיהו כנוונא דא כליל באשא ובמיא ורוחא כדין כרוזא נפקא	ואז, כשישראל תוקעים באותו שופר ומתעורר למעלה אותו הקול שיוצא מן השופר, כלול מאש ומים ורוח, ונעשה מהכל אותו הקול, כדי לעורר קול עליון, שיוצא מתוך אותו השופר, שהוא כעין זה, כלול באש ומים ורוח, אז יוצא כרוז ומכריז בכל הרקיעים ואומר, "קול דודי הנה זה בא וגו'." משגיח מן החלונות מציין מן החרכים".

⁵⁸³⁹ ההוא (דפ"ו).

⁵⁸⁴⁰ חוזר מ"ש למעלה לאשגחא לכל אינון כו' ולכל אינון דמסתכלי על מרע. ולפי שהפסיק הרבה חוזר לענין ראשון (יהל אור).

⁵⁸⁴¹ ור"ל זהו ביום רעה, ביום ששולט ההוא רע', ימלטהו ה' (יהל אור).

⁵⁸⁴² על עלמא (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁸⁴³ קמי (דפ"ו).

⁵⁸⁴⁴ כמ"ש לעיל שהאראלים הן פתחים קטנים להשגיח בהן, שאלו הם יוצאים מן החלונות (יהל אור).

⁵⁸⁴⁵ ר"ל במעשה ב"א התלוי באותן חלונות וחרכים, והם אותן דברים שחשיב למעלה, וע"י המצות הנזכרות חייס קב"ה על עלמא (יהל אור).

760

ואכריז בכלהו רקיעין ואמר קול דודי הנה זה בא ⁵⁸⁴⁶ וגו' משניה מן ⁵⁸⁴⁷ החלונות מציין מן החרכים:	
וכדין ידעי כלהו דהא קודשא בריך הוא חיים עלייהו דישראל ואמרי זכאין אינון ישראל דאית לון עיטא בארעא בגין לאתערא רחמי מלעילא [כדין] כתיב (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה [יודעי תרועה ודאי]	ואז כולם יודעים שהרי הקדוש ברוך הוא חס על ישראל, ואומרים, אשריהם ישראל שיש להם עצה בארץ כדי לעורר רחמים מלמעלה. ואז נאמר "אשרי העם יודעי תרועה", יודעי תרועה ודאי.
רנא/א	
יודעי [תרועה] מתברי האי תרועה דאיהו דינא קשיא [דלא] ודכלא אתדנו בה ⁵⁸⁴⁸ זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי בגין דאינון ידעי ארחוי דקודשא בריך הוא וידעי למהך בארחוי וליחדא יחודא כדקא יאות:	"יודעי תרועה", שמשברים את התרועה הזו, שהיא דין הקשה שהכל נדונים בו. אשרי ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, משום שהם יודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ויודעים ללכת בדרכיו וליחד יחוד כראוי.
אלין חלונות ⁵⁸⁴⁹ ואלין חרכים קיימי כלהו לאחדא כל צלותין דסלקין מתתא לעילא ולאשגחא בהו ולאעלא לון קמיו קודשא בריך הוא וועל (כגוונא) דא כל בית הכנסת דלאו ביה חלונות לאו אתר לצלאה ביה וכדקא יאות:	החלונות הללו והחרכים הללו, כולם עומדים לאחוז את כל התפלות שעולות מלמטה למעלה ולהשגיח בהן, להכניסן לפני הקדוש ברוך הוא. ועל כן, כל בית כנסת שאין בו חלונות, אינו מקום להתפלל בו כראוי.
(בגין דאית בית הכנסת לקבל בית הכנסת) ודהא בית הכנסת לתתא לקב(י)ל בית הכנסת דלעילא ⁵⁸⁵⁰ ובית הכנסת דלעילא דאית ביה ⁵⁸⁵¹ חלונות כמה דאמרן הכי נמי (לתתא) [לעילא] כנסת הגדולה ⁵⁸⁵² אית ביה תריסר חלונות (ד)עלאין ⁵⁸⁵³ הכי נמי להאי בית הכנסת תתאה וכלא קיימא ⁵⁸⁵⁴ דא לקבל דא בגין דעלמין קיימין אלין [כגוונא] (כגוונא) דאלין [וקודשא בריך הוא סליק	שהרי בית הכנסת למטה כנגד בית הכנסת שלמעלה. בית הכנסת שלמעלה שיש בו חלונות, כמו שאמרנו, כך גם למטה. למעלה כנסת הגדולה יש בה שנים עשר חלונות, כך גם לבית הכנסת התחתון. והכל עומדים זה כנגד זה, משום שהעולמות עומדים אלו כעין אלו, וכבוד הקדוש ברוך הוא עולה בכל. ועל כן, "ביום רעה ימלטהו ה'", כששולט אותו הצד הרע, ימלטהו ה'.

⁵⁸⁴⁶ ר"ל אותו קול ה' (קלא) עלאה דנפיק משופר, והן חג"ת, שהן אשא ורוחא ומיא כידוע, דנפקין משופר עלאה (יהל אור).

⁵⁸⁴⁷ הוא בזה ההיכל, שהוא אחר היכל חג"ת, ובכאן כלילן כל היכלי נה"י כמש"ל (יהל אור).

⁵⁸⁴⁸ ביה (דפ"ו).

⁵⁸⁴⁹ עי' הקדו"ש צז ע"ג.

⁵⁸⁵⁰ והוא היכלות דמלכות, והוא בהיכל הזה (יהל אור).

⁵⁸⁵¹ נט ע"ב (הערת הזהר).

⁵⁸⁵² בבינה שנק' כ"י, כמ"ש פ' יתרו (פה ע"א), ויש בה ג"כ חלונות לאשגחא, כמ"ש בתוספתא פ' יתרו דף ס"ח ע"ב האי היכלא איהו פקיהו דעיינן דלא ניים תדיר איהו אשגח. והן י"ב חלונות, כמ"ש פ' ויחי (רמא ע"א) ובסתרי אותיות ה' ע"ג (ב ע"א) האי ה"א איהי תריסר כו'. הני תריסר אינון תריסר תחומין, ואינון לד' סטרי עלמא, תלת תלת לכל סטר. והן ה"ב שערי ירושלים, שלשה לכל צד, ל"ב שבטים. והן י"ג מכילן דרחמי, בחד דרגא דקיימא עלייהו, כמ"ש שם. ובהן משגיח הקב"ה על העולם (יהל אור).

⁵⁸⁵³ עי' לעיל רב ע"א (לש"ו).

⁵⁸⁵⁴ קיימאן (דפ"ו).

יקריה בכלא ועל דא ביום רעה ימלטהו יהו"ה⁵⁸⁵⁵ כד שלטא ההיא סמרא בישא ימלטהו יהו"ה:]	
כגוונא דא האי ממנא יהירא⁵⁸⁵⁶ ל קיימא על כל אינון דחייסי על מסכני כמה דאת אמר אשרי משכיל אל דל⁵⁸⁵⁶ ובגין דא בלא קיימא בהיכלא דא⁵⁸⁵⁷ והיכלא דא אתכליל בהיכלא אחרא רביעאה⁵⁸⁵⁸ דתמן הוא גזרין ודינין לכלא (בגין כך) זכאה חולקיה מאן דידע גנזי דמאריה ליחדא ליה⁵⁸⁵⁹ ולקדשא ושמייהו (שמא) דמאריה תדירא למזכי ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי:	כמו כן, הממונה הזה יהירא⁵⁸⁵⁶ ל עומד על כל אותם שחסים על עניים, כמו שנאמר "אשרי משכיל אל דל", ובגלל זה הכל עומד בהיכל הזה, וההיכל הזה נכלל בהיכל אחר רביעי, ששם הם הגזרות והדינים לכל. אשרי חלקו של מי שיודע את גנזי רבונו, ליחדו ולקדש את שם רבונו תמיד, לזכות לו בעולם הזה ובעולם הבא.
היכלא רביעאה⁵⁸⁶⁰ היכלא דא די קודשא בריך הוא אשתמודע [שולטניה] בארעא בגיניה⁵⁸⁶¹ ודא איהו היכלא דקיימא למטר⁵⁸⁶² ארחוי דאורייתא דא היכלא אקרי ודזכותו (זכותא היכלא) דביה אתדנו כל דינין דעלמא וכל זכין וכל חובין וכל עונשין וכל אגר טב לאינון דנטרי פקודי אורייתא:	ההיכל הרביעי. ההיכל הזה, שהקדוש ברוך הוא נודע שלטונו בארץ בגללו. וזהו ההיכל שעומד לשמור את דרכי התורה. זה נקרא היכל הזכות, שבו נדונים כל דיני העולם וכל הזכויות וכל החטאים וכל הענשים, וכל שכר טוב לאותם ששומרים את מצוות התורה.
היכל דא ודזכותו (זכותא) משניא מכל שאר היכלין והאי היכלא כלילין ביה ארבע [היכלין וכלהו משניין דא מן דא] והיכלין משניין דא מן דא וכלהו (היכלין וכלהו) חד היכלא בהיכלא דא אית רוחא חדא דאקרי	היכל הזכות הזה משונה מכל שאר ההיכלות, וההיכל הזה כלולים בו ארבעה היכלות משונים זה מזה, וכולם היכל אחד. בהיכל הזה יש רוח אחת שנקראת זכות אל. וההיכל הזה נקרא על שמו זכות, וזהו אל. וכאן נדונים כל דיני העולם. וזהו סוד הנאמר "ואל זעם בכל יום".

⁵⁸⁵⁵ חוזר למעלה על אינון דמסתכלי על מרע כנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁵⁶ ר"ל שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, דל ממש, והוא קיימא עליהו, שעיר"ה קיימא על אינון דמנחמי למסכנא או דצערי לבייהו עליהו, אע"ג דלא יכלי למיהב ל'. וכאן קיימא על מאן דיהיב לון (יהל אור).

⁵⁸⁵⁷ ר"ל לפי שפתקי דינין יוצאים כאן מהיכלא דלעילא, לכן עומדים כאן אותן שמצילין מההוא רעה דשלטא על עלמא (יהל אור).

⁵⁸⁵⁸ והוא נגד היכלא תליתאה דנפקי תמן כל הדינין ושליטו דס"א לאבדא עלמא, ונוטלין מהיכלא רביעאה. וז"ש ובג"ד כו' והיכלא דא אתכליל כו' דתמן הוא גזרין כו' (יהל אור).

⁵⁸⁵⁹ וזהו ללמוד ע"מ לעשות, וזהו המעשה שאמרו (אבות סוף פ"ג) כל שמעשיו מרובין מחכמתו כו'. וע"ז אמרו (אבות סוף פ"א) לא הלמוד עיקר אלא המעשה. [ובפרשת בראשית (מג ע"א טו ע"ד) ת"ח כל הני היכלין כו'. עמש"ש] (יהל אור). עי' תיקו"ז ד ע"א, קום לחברא לון וכו'.

⁵⁸⁶⁰ היכל הזכות גבורה (הערת הזהר).

⁵⁸⁶¹ כמ"ש ועשיתי בם שפטים גדולים וידעו כי אני ה', ונשפטתי אתו כו' והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה' (יחזקאל לח כא-כב), בזאת תדע כי אני ה' (שמות ז יז), ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ה' (שמות יד ד). וכמ"ש (נחמיה ט י) ותתן אתות ומופתים כו' ותעש לך שם כהיום הזה (יהל אור).

⁵⁸⁶² כמ"ש (ישעי' כו ט) כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. וכמ"ש (רע"מ דלקמן) על וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם. ועיין ברע"מ פ' שלח לך דף קע"ה ע"א ע"ש כל המאמר. וכאן הוא סוד הכסא כמ"ש ל. וכמ"ש (ר"ה כט ע"א) וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים כו', וכנ"ל במאמר הנ"ל שגורם אותם להשתעבד לקב"ה (יהל אור).

זכו"ת אל (זכות) והיכלא דא אקרי על שמיא זכות(א) והאי איהו אל⁵⁸⁶³ והכא אתדנו⁵⁸⁶⁴ כל דינין דעלמא והאי איהו רזא דכתיב (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום:	
ארבע היכלות, ארבעה אלו שהם בהיכל הזה, זה לפניו מזה, כולם כלולים זה בזה, וכולם היכל אחד, ונקרא זכות. ארבעה ההיכלות הללו יש להם פתחים. ממונה אחד עליון שעומד מחוץ לפתח הראשון של ההיכל הזה, סנסני"ה שמו, ועל השם הזה יש ממונה אחד לצד האחר של השמאל, שנוטל דינים באותו ההיכל שלו לעורר ולעשות בעולם. ומשום שנוטל ממנו, נקרא על שמו, סנסני"ה. והוא שולט על אותו אסכר"א של תינוקות.	ארבע היכלין [ארבע⁵⁸⁶⁵ אלין דאינון בהיכלא דא דא לגו מן דא כלהו כלילין דא בדא וכלהו חד היכלא⁵⁸⁶⁶ ואקרי זכותא ארבע היכלין] אלין אית ולהו פתחין⁵⁸⁶⁷ (להו) חד ממנא ועלאה דקיימא לברו (לבר דקיימא) לפתחא קדמאה⁵⁸⁶⁸ (עלאה) דהיכלא ודא סנסני"ה שמיא ועל שמא דא אית ממנא אחרא לסטרא אחרא דשמאלא דנטלא⁵⁸⁶⁹ דינין (לאתערא) בההוא היכלא דיליה ולאתערא למעבד בעלמא ובגין דנטיל מניה אקרי על שמיא סנסניה ואיהו שליט⁵⁸⁶⁹ על ההוא אסכר"א דרביי:
והאי ממנא עלאה⁵⁸⁷⁰ סנסני"ה כד נטיל דינא אכריז לאינון ממנן דקיימין על תריסר פתחין⁵⁸⁷¹ ואינון כרוזין דמכרוי כל אינון דינין דאתדנו מהיכלא דזכותא דא:	והממונה העליון הזה סנסני"ה, כשנוטל דין, מכריז לאותם הממונים שעומדים על שנים עשר הפתחים, ואותם הכרוזים שמכריזים על כל אותם הדינים שנדונו מהיכל הזכות הזה.
רוחא דא דנטיל כלא דאקרי זכו"ת (זכותא) אל דקאמרן כלא כליל [ביה]⁵⁸⁷² מניה נפקו שבעין נהורין נציצין וכלהו בעגולא קיימי בגין לאחזאה דא בדא דלא אתכסי דא מן דא כל זכין וכל עונשין וכל דינין קמי כלהו נהורין ואלין קיימין⁵⁸⁷³:	רוח זו שנוטלת הכל, שנקראת זכות אל שאמרנו, הכל כלול בה. ממנה יוצאים שבעים אורות נוצצים, וכולם עומדים בעגול כדי להראות זה בזה שלא מכסים זה מזה. כל הזכויות וכל הענשים וכל הדינים, לפני כל האורות האלו עומדים.
מנייהו נפקי תריין נהורין דקיימי קמייהו תדיר ואלין ושבעין נהורין ותריין נהורין דקיימי קמייהו אינון לגו באמצעיתא⁵⁸⁷⁴	מהם יוצאים שני אורות שעומדים לפנייהם תמיד. ושבעים האורות הללו ושני אורות שעומדים לפנייהם, הם לתוך אמצע ההיכל. ועל סוד ההיכל הזה נאמר "שרך אגן הסהר אל יחסר המזג".

⁵⁸⁶³ כמש"ו דכתיב כו'. וכמ"ש בא"ר דף קל"ב ע"א מהו אל תקיף יכול כו' הה"ד כו' אל גבור אל דהוא גבור כו'. וכן נגדו בסט"א אמר לקמן דף רס"ה בהאי היכלא אתחזי חד רוחא שליט תקיפא דאיהו על כלהו, ודא אקרי אוף הכי אל כגוונא דאחרא דבסטר קדושה, האי איהו אל נכר (יהל אור).

⁵⁸⁶⁴ אתדני (דפ"ו).

⁵⁸⁶⁵ נמחק ביהל אור.

⁵⁸⁶⁶ לפי שכלולין זה בזה, והן כולן אחד במנין כנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁶⁷ ר"ל שיש פתח לכל א' וא' (יהל אור).

⁵⁸⁶⁸ ר"ל חוץ לפתח הראשון מד' פתחים דחשיב לקמן, שהן ארבע פתחים הנ"ל, בכל היכל פתח א', ופתח הראשון שהוא להיכל הראשון מבחוץ, והוא היכלא קדמאה לד' היכלין שכלולין כאן, ומבחוץ לפתח הזה הממונה הזה. ועל שמו הוא ג"כ בהיכל של ס"א (יהל אור).

⁵⁸⁶⁹ ר"ל הממונה שהוא בס"א (יהל אור).

⁵⁸⁷⁰ ר"ל שבכאן בהיכל הקדושה (יהל אור).

⁵⁸⁷¹ עי' מלואים אות (לו).

⁵⁸⁷² כל שבהיכל הזה כנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁷³ ר"ל לפני כלהו הע'. מינייהו כו' תדיר. והן השני סופרים הנ"ל (בפ' בראשית) (יהל אור).

⁵⁸⁷⁴ ר"ל כל אלו הע"ב נהורין (יהל אור).

דהיכלא ועל (והאי) רזא דהיכלא [כתיב] ודא כתיבו (שיר ז ג) שררך אנן הסהר⁵⁸⁷⁵ אל יחסר המזג:	
לקבל אינון ונפקו שבעין ותריין נהורין אחרנין מסטרא דימינא ושבעין ותריין נהורין אחרנין מסטרא דשמאלא ואלין (פנימאי אלין) קדמאי ואינון פנימאי לגו באמצעיתא דהיכלא לקמי נהורין אלין עאלין כל זכוון⁵⁸⁷⁶ וכל חובין לאתדכאהו (זכו) כל עובדין דעלמא מאלין פנימאי נפקי⁵⁸⁷⁷ אשתכחו כל נהורין דנפקי מרוחא דא⁵⁸⁷⁸ עלאה מאתן ושית סרי נהורין וכלהו כלילין ברוחא דא:	כנגד אלו יוצאים שבעים ושנים אורות אחרים מצד הימין, ושבעים ושנים אורות אחרים מצד השמאל. ואלו הראשונים הם פנימיים לפניו באמצע ההיכל. לפני האורות הללו נכנסים כל הזכויות והחובות להטהר. כל המעשים של העולם יוצאים מהפנימיים הללו. נמצאו שכל האורות שיוצאים מהרוח העליונה הזו, מאתים וששה עשר אורות, וכולם כלולים ברוח הזו.
אינון תריין⁵⁸⁷⁹ נהורין דקיימי קמי אינון שבעין⁵⁸⁸⁰ אינון סהדי סהדותא [תדיר] וכתבי פתקי דינא דזכו או דחובא אלין שבעין אינון גזרי גזריין⁵⁸⁸¹ ודיינין דינין וכל דינין דעלמא הן למב הן לביש הכא איהו (דא) רוחא ודא דאיהו זכו"ת אל כדקאמרן ביה רשימין תלת אתוון דמדבקן ביה מלעילא⁵⁸⁸² דאינון [יה"ו] (ידו) והא אוקימנא דכד אלין [אתוון] מתדבקאן בהאי אתר	אותם שני האורות שעומדים לפני אותם השבעים, הם מעידים עדות תמיד, וכותבים פתקי דין של זכות או של חובה. אלו השבעים הם גוזרים גזרות ודנים דינים. וכל דיני העולם, הן לטוב הן לרע, הם כאן. הרוח הזו, שהיא זכות אל כמו שאמרנו, בה רשומות שלש אותיות שנדבקות בה מלמעלה, שהן יה"ו. והרי בארנו, שכאשר האותיות הללו נדבקות במקום הזה של
רנא/ב	
דאתדבקותא⁵⁸⁸³ דדכורא בנוקבא כדין אתרשימו בהאי רוחא אינון אתוון והכא אמר⁵⁸⁸⁴ דוד (תהלים צד כב) ואלהי לצור מחסי רזא דרוחא דא דאקרי א"ל⁵⁸⁸⁵ ורזא	הדבקות הזכר בנקבה, אז נרשמות ברוח הזו אותן האותיות. וכאן אמר דוד "ואלהי לצור מחסי". סוד הרוח הזו שנקראת א"ל, וסוד אותן האותיות שרשומות בה, שנקראות יה"ו, אלו שלשת הצדדים של

⁵⁸⁷⁵ עי' מלואים אות (לז).

⁵⁸⁷⁶ ר"ל ואלו ע"ב הקודמים שאמר לעיל, מני' נפקי שבעין כו', והן פנימאי לאלו, ב"פ ע"ב. לפני אלו הפנימיים הקודמים עולין כל זכות, לפי שהמשפט נאמר בצדק תשפוט כו', שלא להכריע ימין ושמאל, ולכן עולין לפני האמצעים שהן מוכרעין כידוע (יהל אור).

⁵⁸⁷⁷ ר"ל כל הנגזר על העולם, הכל יוצא מאלו ע"ב פנימים. וז"ש שמשפט הוא רחמים, קו האמצעי, וידוע שהמשפט יוצא מגבורה, והוא בקו האמצעי של גבורה (יהל אור).

⁵⁸⁷⁸ והוא בסוד שם ע"ב מג' אותיות, ג"פ ע"ב, ובחסד הוא בכלל, ובגבורה בפרט, שהן ר"ו כידוע, בסוד כלל ופרט. וכן הוא מנין חס"ד גב"ורה (יהל אור).

⁵⁸⁷⁹ תרי (דפ"ו).

⁵⁸⁸⁰ הן קדמאי הנ"ל. וכן מ"ש אלין שבעין אינון כו' (יהל אור).

⁵⁸⁸¹ גזריין גזרי (דפ"ו).

⁵⁸⁸² ר"ל מדכורא כנ"ל (בפ' בראשית) (יהל אור).

⁵⁸⁸³ והוא מ"ש בפרשת בראשית באמצעיתא דהיכלא דא הוא אתר מתקנא לקבלא רוחא דלעילא כו' (יהל אור).

⁵⁸⁸⁴ ר"ל אל יה"ו, הוא ואלה"י. והן רזא דאתדבקות זו"נ, שברזא דנוק' נק' אל, שהוא שם הרוחא. וז"ש לצור, שהוא גבורה כנ"ל (יהל אור).

⁵⁸⁸⁵ והוא עיקר וראוי שיגבר ובוזה נתקן למה אינם אותיות אליהו (אור יקר).

האורות שאמרנו.	דאינון אתנוון דרשימין ביה ⁵⁸⁸⁶ דאקרוץ יה"ו אלין תלת סטריין ⁵⁸⁸⁷ דנהורין דקאמרין ⁵⁸⁸⁸ ;
אותם שלשת בתי הדין שנחלקים בדינים אחרים בדברי העולם: בעושר, בעוני, במחלות בשלמות, שהם ארבעה היכלות שמתקנים לכל אותם האחרים, שני היכלות לאלה שני הצדדים של אורות אחרים, והיכל אחד לכל אותם בעלי העינים שעושים חשבון מכל המעשים של העולם. והיכל אחד לסופרים אחרים שתחת אלו הראשונים הפנימיים. ארבעת ההיכלות הללו כלולים בהיכל הזה, שנקרא על שם אותה הרוח של	אינון תלת בתי דינין דמתפלגי בדינין אחרניין ⁵⁸⁸⁹ במילי דעלמא בעותרא במסכנו במרעין בשלימו ⁵⁸⁹⁰ דאינון ארבע היכלין דאינון מתקנן לכל אינון אחרניין ⁵⁸⁹¹ תריין היכלין לאלין תרי סטרי נהורין אחרניין ⁵⁸⁹² וחד היכלא ⁵⁸⁹³ לכל אינון מארי דעייניין ⁵⁸⁹⁴ דעבדי חושבנא מכל עובדין דעלמא ⁵⁸⁹⁵ וחד היכלא ⁵⁸⁹⁶ לסופריין ⁵⁸⁹⁷ אחרניין די תחות אלין

⁵⁸⁸⁶ ולזה באו בענין ששם אל הוא תוכיות אותיות יה"ו, ואם תאמר יהיו כסדר יאהל"ו נמצא שם אל מתפרד ונעקר יסודו וזהו שאמר "רזא דרויחא דא דאיקרי אל" שלא יפרדו אותיותיו ואותיות יה"ו באים אליו מלמעלה והוא נומלן כסדר וי"ה (אור יקר).

⁵⁸⁸⁷ דהיינו ע"ב ע"ב ע"ב עם היות שכולם אחד עם כל זה הם תלת בתי דינין לדון בזה מה שאין דנין בזה (אור יקר).

⁵⁸⁸⁸ ר"ל שאמר בפרשת בראשית אפיק תלת אחרנין, דאינון תלת בתי דינין דדינין אינון אחרנין כו' (יהל אור).
⁵⁸⁸⁹ שהם דברים קמנים במילי דעלמא, אמנם יש דברים גדולים שאין דנים אותם אלא למעלה בע"ב מאורות עליונים ושאר המאורות מתריין סטריין משתתפין אליהם, והדברים הקמנים הם (אור יקר).

⁵⁸⁹⁰ ירצה חולי או שלוח והיינו על ידי שאלו המאורות בהתחלקם לעצמם לדון יהיה להם כל בית דין ובית דין היכל לעצמו שהוא לשכה לישכת הסנהדרין (אור יקר).

⁵⁸⁹¹ שהם ענפים לע"ב מאורות עליונים ראשונים דקאמרין שהם הם עצמות רוח אל עצם ההיכל ואל שתי בחינות ע"ב המתפשטין מהם שתי בחינות היכלות לעצמן (אור יקר). ר"ל אלו הד' היכלין שאמר בפרשת בראשית שעומדין בפנימית ע' קדמאי לגו, ובתלת החיצונים ג' בתי דינים הנ"ל. ואמר כאן שמתוקנים ג"כ כל א' לדבר אחר. והוא כמש"ו, שנים לשני פעמים ע"ב, ימינא ושמאלא הנ"ל. וא' לשבעה עיני ה', וא' לשני סופרים הנ"ל. ומה שחשב כאן לא חשיב שם בפ' בראשית. ומ"ש (שם) לא חשיב כאן. ולכן אמר שם חד היכלא דאינון ע' קדמאי לגו, ולא אמר ע"ב, שהן הב' סופרים (יהל אור).
⁵⁸⁹² שאינם הראשיים (אור יקר).

⁵⁸⁹³ שלישי (אור יקר).

⁵⁸⁹⁴ שבהם מצטייר כל מעשה בני אדם כדפירשנו והם שוקלים מה שנעשה לא פחות ולא יותר והם מציירים אותו מעשה (אור יקר).

⁵⁸⁹⁵ כדי שהעדים יעידו מה שראו בלי תוספת או מגרעת (אור יקר).

⁵⁸⁹⁶ רביעי לסופרים הם משתלשלים משני סופרים ועדים עליונים שהם נקודה אמצעית לסנהדרין כדפירשנו וזהו שאמר "דתחות אילין קדמאי פנימאי" ומשם הארתם של אלו, בענין שיש בהיכל הזה בחינה ראשונה עיקר זכו"ת ודאי, ומתפשט בא"ל ודאי והם ע"ב

קדמאי פנימאי אלין ארבע היכלין כלילין בהיכלא דא דאקרי על שמא דהאי רוחא זכותא כדקאמרן בכל פתחא ופתחא⁵⁸⁹⁸ ודאלין היכלין אית ממנא חד (באלין היכלין):	זכות, כפי שאמרנו.
ובפתחא קדמאה⁵⁸⁹⁹ אית ממנא חדא דשמיה אקרי גזריא⁵⁹⁰⁰ [לפתחא קדמאה דשמיה דכלא סנסני"ה דמניה נטיל האי ממנא אחרא דקיימא על] ההוא ממנא איהו לגלאה דינין דאתדנו ואתגזרו לההוא ממנא קדמאה⁵⁹⁰¹ ודשמיה סנסני"ה דמניה נטיל האי ממנא אחרא דקיימא על היכלא דסטרא אחרא⁵⁹⁰² וקיימא על אסכרה דרביי כדקאמרן:	בכל פתח ופתח של ההיכלות הללו יש ממונה אחד. בפתח הראשון יש ממונה אחד ששמו נקרא גזריא"ל. (לפתח הראשון ששם הכל סנסני"ה שממנו לוקח) אותו הממונה האחר, אותו ממונה לגלות דינים שנדונו ונגזרו לאותו הממונה הראשון ששמו סנסני"ה, שממנו נוטל הממונה האחר הזה שעומד על ההיכל של הצד האחר, ועומד על האסכרה של תינוקות, כפי שאמרנו.
והאי ממנא גזריאל⁵⁹⁰³ נטיל מלה דבי דינא פנימאה דכלא (ד)אתגזר תמן וכדין אודיע מלה להאי ממנא דלבר וכל אינון כרוזי⁵⁹⁰⁴ מכרוזי⁵⁹⁰⁵ ואמרי [בכלהו] ובכל	והממונה הזה גזריא"ל נוטל דבר בית הדין הפנימי, שהכל נגזר שם, ואז מודיע את הדבר לממונה הזה שבחוץ, וכל אותם הכרוזים מכריזים ואומרים בכל הרקיעים, כך וכך נגזר מבית המלך. עד שנוטלים את אותו הדבר בהיכל שלמטה, ומשם יוצאים ומכריזים על

מאורות ראשיים לכל והם עיקר ההיכל, ובהיכל זה הוא כללות ארבע היכלין אלין שהם
פרטיים להיכל זה שהוא הנקרא היכל זכות על שם עיקר רוח המתפשט וזהו שאמר
"בהיכלא דא דאיקרי על שמא דהאי רוח וכו'" (אור יקר).

⁵⁸⁹⁷ לספרין (דפ"ו).

⁵⁸⁹⁸ כבר פירשנו שכל אלו ארבע פתחין הם פותחין ומשפיעין מה שבכל אלו ההיכלות והם
ארבעה בכל היכל והיכל אלא שהממונה הזה שבפתח זה הוא משמש לכל ארבע היכלות
לפתחיהן (אור יקר).

⁵⁸⁹⁹ והוא בפתח של היכל החיצון מד' היכלין. שלכל א' פתח א' כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁰⁰ על שם גזרת הדינים כדמסיק "לגלאה דינין" אחר שנגזר הדין והגזרה הוא נוטלה
מבפנים ומוציאה לחוץ ומוסרה לשר הזה הנקרא "סנסניא", ונראה שאין סנסניא משיג
בפנמיות ההיכל מפני קושי דינו אלא עומד מבחוץ, והשר הזה נוטל גזירת הדין שהיא
ראויה אליו שאם אינה ראויה אליו לא יגלה אותה אליו, והטעם שהוא שר להמשיך על ידי
כמה מדרגות משתלשלות זו מזו אל החצובים, ומה גם אם חס ושלום נגזר על בניו של
אדם שום גזירה קשה שמיד הוא צריך למוסרה לשר הממונה על אסכרה דרביי שהוא
שולט בתינוק עד שלש עשרה שנה, אמנם גזירות אחרות שאינם הגונות לו אל יגלה אותם
אליו וכו' (אור יקר).

⁵⁹⁰¹ "דקיימא לפתחא קדמאה" נוסף ביהל אור

⁵⁹⁰² וזה הממונה גזרי"אל עומד בפנים, ומודיע לממונה סנסני"ה העומד בחוץ, והוא מודיע
לממונה דסט"א כמש"ו (יהל אור).

⁵⁹⁰³ גזריא"ל (דפ"ו).

⁵⁹⁰⁴ כרוזא (דפ"ו).

⁵⁹⁰⁵ שהן ה"ב ממנן דקיימין על י"ב פתחים כנ"ל. "ואמרי בכלהו רקיעין". הן רקיעין עלאין
שבהיכלות (יהל אור).

הדבר, עד שזה נשמע בכל הרקיעים התחתונים, ויורדים ומודיעים את הדבר לכולם למטה.	(בכל אינון) רקיעין כך וכך אתגזר מבי מלכא עד דנטלי ההיא מלה בהיכלא דלתתא ומתמן נפקי ומכרוזי מלה עד דאשתמע בכלהו רקיעין ונתתאין ונחתי ואודעי מלה לכלהו דלתתא:
ונוטלים הדבר כל התחתונים, מדרגה לדרגה. אפילו ציפורי השמים ועופות הארץ, כולם לוקחים את הדבר ומודיעים אותו בעולם, עד שנוטלים הדבר כל אותם שומרי החוקים ומראים את זה בחלום לאנשים, ובא אותו הדבר לזמן קרוב.	ונטלי מלה כלהו תתאין מדרגא לדרגא אפילו צפרי שמיא ועופי דארעא כללהו נטלי מלה ואודעי לה בעלמא עד דנטלי מלה כל אינון גרדיני נימוסין ואחוזיין בחלמא לבני נשא ואתיא ההיא מלה לזמן קריב:
ולפעמים אותו דבר שצריך למלכי הארץ, שהם ממונים לזון ולהנהיג עמים, שמודיעים את אותו הדבר עד הרקיע של השמש שלמטה, ועומד שם. עד שאותם ממונים של השמש, שנתמנו על השמש, לוקחים את אותו הדבר, ומודיעים אותו לאותם הממונים העליונים של הצד האחר, והם מודיעים את הדבר למלכי הארץ, שהם בצד שלהם.	ולזמנין דההיא מלה דאצטריכא למלכי ארעא דאינון ממנן לאתזנא ולדברא עמא⁵⁹⁰⁶ דאודעיין ההיא מלה עד רקיעא דשמשא [ד]לתתא⁵⁹⁰⁷ וקיימא תמן עד דאינון ממנן שמיין⁵⁹⁰⁸ דאתמנון על שמשא נטלי ההיא מלה ואודעי לה לאינון ממנן עלאין די בסטרא אחרא ואינון מודעיין ההיא מלה למלכי ארעא דאינון בסטרא דלהון:
וכשהיו נביאים בהם בישראל, היו נוטלים נבואתם משני עמודים עליונים שהתורה סמוכה עליהם. אחר שהסתלקו נביאים מהעולם ובאו בעלי המראה ובעלי החלום, הם נוטלים הדבר ממקומו, כפי שאמרנו. וכשהיו בין ישראל מלכים, והסתלקו הנביאים, ולא נמצאו בעלי מראה ובעלי חלום, מודיעים את הדבר לאותם מלכים מהפתח הזה שאמרנו.	וכד הוו נביאים בהו בישראל הוו נטליין נבואה דלהון מתרין עמודין עלאין דאורייתא סמיך עלייהו⁵⁹⁰⁹ לבתר דאסתלקו נביאים מעלמא ואתו מארי דמראה ומארי דחלמא נטלי מלה מאתריה⁵⁹¹⁰ כדקאמרן וכד מלכי הוו בינייהו דישראל ונביאים אסתלקו ומארי דחלמא ומראה לא אשתכחו אודעיין מלה לאינון מלכין [מהאי] [מההוא] פתחא כדקאמרן⁵⁹¹¹:
ואם תאמר, איך נוטל הדבר מהמקום הזה, בא וראה, כל דרגה ודרגה וכל פתח ופתח, לכולם יש בחוץ ממונים ידועים שהתמנו בצד שלהם בכל אותם הרקיעים, עד שיורדים למטה לרקיעים התחתונים	ואי תימא היך⁵⁹¹² נטיל מלה מהאי אתר תא חזי כל דרגא ודרגא וכל פתחא ופתחא כללהו אית לון לבר ממנן ידיעין דאתמנון בסטרא דלהון⁵⁹¹³ בכל אינון רקיעין עד

⁵⁹⁰⁶ עמין (דפ"ו).

⁵⁹⁰⁷ הוא רקיע השמים של זה העולם (יהל אור).

⁵⁹⁰⁸ שמשא (דפ"ו).

⁵⁹⁰⁹ ר"ל מנ"ה שבאצילות, שת"ת שנקרא אורייתא, סמיך עלייהו, כמ"ש לקמן דף רנ"ז ע"ב נביאין דאינון סטריין עלאין תרין ירכין דסמכי לאורייתא קדישא כו' ע"ש (יהל אור).

⁵⁹¹⁰ שהן מבריאיה כמש"ל בהיכל ב'. וז"ש כדקאמרן (יהל אור). אע"ג דנבואתן של הנביאים הוא מתוך הדכורא, ורוה"ק הוא מתוך הנוק', מ"מ אינם רואים רק ע"י הנוקבא, כמ"ש (יבמות מט:): כל הנביאים ראו מתוך אספקלריא שאינה כו'. והוא מתוך הנוקבא, כמ"ש כמה פעמים בזוהר ותיקונים. ולקמן דף רמ"ז ורמ"ח מאתר דא ינקי וכו' (יהל אור ח"ב יז ע"ב).

⁵⁹¹¹ ר"ל בהיכל הג'. וז"ש כדקאמרן, כמש"ל עד דנטלי מלה בהיכלא דלתתא כו'. והוא היכל שלמטה מזה ההיכל הד' (יהל אור).

⁵⁹¹² ר"ל היאך מגיעין ליטול משם, שהא שם הוא דרגא דנבואה. והשיב שאין נוטלין משם ממש רק מדרגין דלבר, שהן נגד זה ההיכל, שם הוא זה נגד זה. וכמו שבהיכל נוטלין המראה מהיכל הג', כן בכל העולמות, בין בקדושה בין בס"א, נוטלין הם מדרגא תליתאה, וכן מלכי א"ה ושאר ב"נ (יהל אור).

⁵⁹¹³ בסטרא דלהון (מוסגר בדפ"ק).

ומודיעים את הדבר לאותם שצריך, משום שהרי מההיכלות הללו, שהם צד הקדושה וסוד האמונה, נפרדות דרגות למטה, כולן בסוד האמונה, ויורדות מדרגות על מדרגות עד שפורחות מן העולם הזה, והתמנו בו.	דנחתי לתתא ברקיעין תתאין ואודעין מלה לאינן דאצטריך בגין דהא מאלין היכלין דאינן סטרא דקדושה ורוא דמהימנותא אתפרשו דרגין (ד)לתתא כלהו ברוא דמהימנותא ונחתו דרגין על דרגין עד דפרחין מהאי עלמא ואתמנון ביה:
מהם לשמור בני אדם מן הצד האחר ומנזקי העולם, ובאותם הדרכים שבהם הם הולכים. ומהם כדי לסייע לבני אדם כשבאים להטרה. ומהם לעשות אותות וניסים בעולם, ומהם שעומדים כדי להשגיח על מעשי בני האדם להעיד עדות. וכן בצורה זו נפרדות כמה דרגות לצדיהם, וכולם בסוד האמונה העליונה בקדושה עליונה.	מנהון לנטרא בני נשא מסטרא אחרא ומנזיקי עלמא ובאינן ארחי דקא אזלי ומנהון לסייעא לבני נשא כד אתאן לאתדכאה ומנהון למעבד אתין ונסין בעלמא ומנהון דקיימי לאשגחא בעובדין דבני נשא למסחד סהדותא וכן בגוונא דא ⁵⁹¹⁴ מתפרשין כמה דרגין לסטרייהו ווכלהו ברוא דמהימנותא עלאה בקדושה עלאה:
כמו כן בצד האחר, צד הטומאה, נפרדות דרגות מאותם ההיכלות למטה, כולם דרגות להרע ולהטות את העולם. מהם עומדים להסית בני	כגוונא דא בסטרא אחרא סטרא מסאבא מתפרשין דרגין מאינן היכלין לתתא כלהו דרגין לאבאשא ולאסטאה עלמא מנהון קיימי לאסטאה בני נשא מארח טב לארח ביש ⁵⁹¹⁵ ומנהון קיימי לסאבא בני
	רנב/א
אדם מדרך טובה לדרך רעה, ומהם קיימים לטמא בני אדם לאותם שבאו להטמא, כמו ששנינו, בא אדם להטמא, מטמאים אותו בעולם הזה ומטמאים אותו באותו עולם. והם נקראו צואה רותחת, כמו שנאמר "צא תאמר ל". ואותן דרגות שעומדות לטמא יותר. ולכן אלה תמיד כנגד אלה, והכל הוא בדרגות ידועות כראוי.	נשא לאינן דאתו לאסתאבא [כמה דתנינן אתא בר נש לאסתאבא] מסאבין ליה בהאי עלמא ומסאבין ליה בההוא עלמא ואינן אקרו צואה רותחת כמה דאת אמר (ישעיה ל כב) צא תאמר לו ואינן דרגין דקיימן לסאבא יתיר ⁵⁹¹⁶ ובגין כך אלין תדיר לקבל אלין (ועל דא) ווכלא איהו בדרגין ידיעאן כדקא חזי:
הפתח השני. בפתח הזה יש ממונה ששמו דהריא"ל, והוא לצד ימין, וזהו ממונה להכניס את כל הזכויות שזכו בהם בני אדם, כדי שידון אדם עליהם לטוב כשנדון לטוב, ואותן זכויות עומדות רבות על חטאי בני	פתחא תניינא (אית) בהאי פתחא ואיתא ממנא דהריא"ל שמייה ⁵⁹¹⁷ ואיהו לסטר ימינא והאי איהו (דאיהו) ממנא לאעלא כל זכותין ⁵⁹¹⁸ דזכו בהו בני נשא בגין (דאתרין)

⁵⁹¹⁴ "בגוונא דא" מוסגר בדפ"ק.

⁵⁹¹⁵ בישא (דפ"ו).

⁵⁹¹⁶ ר"ל אותן הנק' צואה רותחת, וכמ"ש לקמן דף רס"ה ע"ב ע"ש (יהל אור).

⁵⁹¹⁷ לא ידעתי יחס לשמו על שם פעולתו אם לא שנצטרף דהרי הדרי דהיינו שממונה על הדר זכות, ואין ספק שהוא מחפש על כל מיני זכות בין רב למעט ומכניס הכל פנימה לקדש להיות מכריע מכף חובה לזכות (אור יקר).

⁵⁹¹⁸ אפילו דברים קלים הכל בא לידי חשבון, וכשתדקדק דבריו פתח ברבים "דזכו בהו בני נשא" ומציעתא ביחיד "בגין דיתדן בר נש לטב" וסיפא "על חובי בני נשא", ונראה דהכא והכא בדין חולה קא עסיק כדמסיק פדעתו מרדת שחת מצאתי כופר ובוזה משתפין כל זכות קרוביו החפצים בחיים ומצטערים במותו כל אחד ואחד כפי שיעורו לעוזרו

אדם, ואז הממונה הזה מצוה על שכר והחלק של אותן הזכויות והשכר לטוב.	ודיתדן בר נש לטב עליהו (וכן) כד אתדן לטב ⁵⁹¹⁹ ואינון זכין קיימן סגיאן על חובי בני נשא כדין האי ממנא פקיד ⁵⁹²⁰ על אנרא וחולקא דאינון זכין ואגרן לטב:
ומוציא את אותו הדין, וממנה את אותו ממונה שנקרא פדיא"ל שבהיכל השלישי. ואז אומר לו, "פדעהו מרדת שחת". משום שכשאדם עומד בבית חליו ונתפס בתפיסת המלך, אז נדון האדם. וכל זכות וכל חטא שעשה אדם בעולם הזה, הכל נכנס בהיכל הזה להיות נדון.	ואפיק ההוא דינא ומני ליה לההוא ממנא דאקרי ופדא"ל ⁵⁹²¹ (פדיאל) ⁵⁹²² די בהיכלא ותליתאהו (דלתתא) וכדין אמר ליה ⁵⁹²³ (איוב לג כד) פדעהו מרדת שחת בגין דכד בר נש קאים בבי מרעיה ⁵⁹²⁴ ואתפס בתפיס ⁵⁹²⁵ דמלכא כדין אתדן ⁵⁹²⁶ בר נש וכל זכו וכל חובא דעבד בהאי עלמא ⁵⁹²⁷ כלא עאל בהאי היכלא לאתדנא:
וכשנדון לטוב, בפתח הזה יוצא דינו לטוב, לימין הממונה הזה דהריא"ל שעומד	וכד אתדן לטב בהאי פתחא נפיק דיניה לטב לימינא דהאי ממנא דהריאל ⁵⁹²⁸

ונדונים יחד אם ראויים לצער זה במותו, נמצא הנדון אחד והזכות והחובה לרבים המצטערים עליו (אור יקר).

⁵⁹¹⁹ ר"ל למעלה אמר שממונה לעאלא בפתח זה כל זכות של אדם לפני הב"ד, וכאן אומר שממונה להוציא הפס"ד שאתדן לטב (יהל אור).

⁵⁹²⁰ אין לומר שיהיה הדין במציאות זכותו שעשה לעולם הבא שזה נדון בעלותו אחר מותו אלא שכר מצות דהאי עלמא קאמר והיינו דקאמר בגמרא שמנכין לו מזכויותיו היינו ממלת זכות שהם פירות לעולם הזה, והממונה הזה בקי הרבה בפירות אלו כמה שיעור שכר פירות לעולם הזה על כל מעשה ומעשה ולכך יודע להכניס זכותו, וזהו שאמר "כדין האי ממנא פקיד על אנרא וחולקא דאינון זכין וכו'" (אור יקר).

⁵⁹²¹ בהיכל נוגה ממונה על כיוצא בזה כדפירשו שם (אור יקר).

⁵⁹²² והוא בהיכל השלישי בפתח מערב שממונה על הרפואה (יהל אור).

⁵⁹²³ ר"ל שאומר לממונה פדיאל פדעהו כו' (יהל אור).

⁵⁹²⁴ אפילו שהוא גרם לעצמו כגון צינים פחים בדרך עקש (אור יקר).

⁵⁹²⁵ בחוביה - שיש מחושים בעלמא שאינו תפוס אלא חולי של תפיסה כד קציר ורמי בערסיה (אור יקר).

⁵⁹²⁶ מיד בתחלת החולי כיון שעלה למטה ונפל למשכב, ועם היות שאין אדם קם מחוליו מיד פעמים שנגזר עליו המיתה או החיים בתוספת יסורים כך וכך עד שיתכפר עונו, ולזה יתעכב בחוליו עד צער כך ימים ושעות ורגעים ופזור כך וכך ממון ואחר כך או החיים או המות הכל לפי המדה (אור יקר).

⁵⁹²⁷ היינו להיות נדון בעצמו לטובה או לרעה, אמנם לנכות, כאומרו "מצאתי כופר", אין מנכין אלא מפירות מעשיו כדפירשנו (אור יקר).

⁵⁹²⁸ דהריא"ל (דפ"ו).

דקיימא ביה ואודעיה⁵⁹²⁹ דיניה לטב עד דאשתזיב⁵⁹³⁰ ונחתא ההוא דינא בכל אינון ממנן דרגין דאשתמודעו לטב לתתא כלהו דרגין על דרגין וכלא בין לטב בין לביש מבי מלכא אתדן ההוא בר נש:	בו, ומודיעים את דינו לטוב, עד שנצול. ויורד אותו הדין לכל אותם הממונים. הדרגות שנודעות לטוב למטה, כולן דרגות על דרגות, והכל, בין לטוב בין לרע, מבית המלך נדון אותו אדם.
פתחא תליתאה בהאי פתחא אית ממנא חד גדיא⁵⁹³¹ וליה שמיא ואיהו לסטר שמאלא והאי איהו ממנא לאעלא וס"א לאתקלא כל חובין וכל בישין דבר נש אסמי אבתרייהו בהאי עלמא ונחת לון גו מתקלא לאתקלא באינון זכין דעאלו בידא דההוא⁵⁹³² ממנא אחרא דקאמרן:	הפתח השלישי. בפתח הזה יש ממונה אחד ששמו גדיא"ל, והוא לצד שמאל, וזהו הממונה להכניס (לשקול) את כל החטאים וכל הרעות שאדם סטה אחריהם בעולם הזה, ומוריד אותם לתוך משקל להשקל עם אותן זכויות שנכנסו ביד אותו הממונה האחר שאמרנו.
וההוא מתקלא קיימא גו פתחא רביעאה ותמן אתקלו זכין וחובין כחדא מאן דנצח מנייהו הכי אית ליה ממנן ובההוא סטרא (אחרן מסטרא דימינא) אי נצחן זכין כמה ממנן אית ובסטר דימינא ונטלי ההוא (לההוא סטרא ונטלי מלה וההוא) דינא ומעברין בישין ומרעין [מההוא] (דההוא) בר נש עד דאשתזיב (מסטרא דשמאלא) אי נצחן חובין כמה ממנן אית וליה בההוא סטרא דשמאלא (לההוא סטרא) עד דנטלי מלה	ואותו המשקל עומד בתוך הפתח הרביעי, ושם נשקלים זכויות וחובות כאחד. מי שנצח מהם, כך יש לו ממונים באותו הצד. אם הזכויות נצחו, כמה ממונים יש בצד ימין שנוטלים אותו הדין, ומעבירים את הרעות והמחלות מאותו אדם עד שנצול. אם החטאים נצחו, כמה ממונים יש לו באותו צד שמאל, עד שלוקחים הדבר אותו הצד האחר וכל אותם שומרי החוקים, עד שהורע מזלו. ואז יורד אותו הצד האחר ונוטל את הנשמה. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

⁵⁹²⁹ ואודעין (דפ"ו).

⁵⁹³⁰ כלומר הרואים אותו נופל על המשכב מבחון באים ומלמדים השמאליים חובתו כענין נפל תורא חרדו סכינא, והימניים מצטערים עליו ומלמדים זכותו וכן קרוביו העומדים במנוחת הנפשות מתפללים עליו לכך המלאך הזה "אודע דיניה לטב" כלומר עם היות שמאריך בחוליו אל תצטערו עליו שננזר עליו יסורים כך וכך וכבר נצול מהמות וכך למלמדים חובה להשתיקם ולכך "נחתא ההוא דינא בכל אינון ממנן דרגין דאשתמודעי לטב וכו'" (אור יקר).

⁵⁹³¹ היינו מלשון גורו אילנא מפני שהוא ממונה על הכריתה, ולא שחם ושלום הוא חצוני אלא שממונה על הדין ובחינת גזרת החובה יוצא דרך בו, ולכך "כל חובין וכל בישין דבר נש אסמי אבתרייהו" ואין ספק שהחצונים הם מביאים אותם ומקרבין אותם אליו, או אפשר שאחר שנדון והעדו העדים בעדותם במה שראו בסוד העינים הוא לוקח אותם על פי מאמר בית דין לשקול אותם במאזני צדק שהם למטה, והרי הם אלו שלשה פתחים הראשון כנגד המלכות והשני כנגד החסד והשלישי הזה כנגד הגבורה, והרביעי שבו המאזנים כנגד התפארת ולכך נקראים מאזני צדק המשפיעים לצדק ודאי מדת צדק מקבלת משם (אור יקר).

⁵⁹³² ר"ל הממונה דהריאל הנ"ל, נוטל הזכויות בפתח שלו. והאי ממונה גדיאל נוטל החובות בפתח שלו, ושניהם מניחין הזכויות והחובות במתקלא שעומד בפתח הרביעי, ושם אתקלו שפתח דשם ממונה על המתקלא, וכאן אינו רק להעלות זכוון וחובין. ופתח הב' הוא לימינא לדרום. ופתח הג' הוא לשמאלא לצפון. ופתח הראשון הוא במזרח, והוא שער האיתון, שמשם מוציאים הפס"ד. ופתח הד' במערב. וז"ש מאזני צדק, דצדק הוא במערב כידוע (יהל אור).

ההוא סטרא אחרא וכל אינון גרדיני נימוסין עד דאתרע מזליה וכדין נחתא ההוא סטרא אחרא ונטיל נשמתא זכאה חולקהון דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	
פתחא רביעאה בהאי פתחא קיימא חד ממנא ואזני"ה (ס"א מאזני"ה) (ואזניה) שמיה והאי איהו מתקלא דנטלא וס"א דתקילו זכין וחובין וביה אתקלו כללו כחדא ודא אקרי⁵⁹³³ מאזני צדק וכו' דכתיב (ויקרא יט לו) מאזני צדק בהאי אתקלו כללו לאתדנא:	הפתח הרביעי. בפתח הזה עומד ממונה אחד ששמו ואזני"ה (מאזני"ה). וזהו משקל שנוטל (ששוקל) זכויות וחובות, ובו נשקלים כולם כאחד. וזה נקרא מאזני צדק, כמו שנאמר "מאזני צדק". בזה נשקלים כולם להיות נידונים.
תחות האזני ממנא אית תרין ממנן חד לימינא וחד לשמאלא חד לימינא הריאל⁵⁹³⁴ שמיה חד לשמאלא גרדיאל⁵⁹³⁵ שמיה וכד אתקלו זכין וחובין דא אכרע⁵⁹³⁶ לסטר ימינא ודא אכרע לסטר שמאלא ווכלהו אתכלילו בהאי רוחא דאקרי וכו' ת⁵⁹³⁷ אלו (זכות):	תחת הממונה הזה יש שני ממונים, אחד לימין ואחד לשמאל. אחד לימין, הריאל"ל שמו. אחד לשמאל, גרדיאל"ל שמו. וכשנשקלים זכויות וחובות, זה מכריע לצד ימין, וזה מכריע לצד שמאל. וכולם נכללו ברוח הזו שנקראת זכו"ת אל.
וכד אתכלילין כללו ביה אפיק [חד] חיותא קדישא והאי חיותא מלהטא ואקרי שמיה [דיליה] תומיא⁵⁹³⁸ אל האי חיותא איהי חיותא דקיימא לאשגחא בעלמא באינון עיני יהו"ה⁵⁹³⁸ דאזלן ושטאן בעלמא (והכא) ואינון עיני יהו"ה⁵⁹³⁹ כללו נטלו⁵⁹⁴⁰ אשגחוא מאינון עובדין [דטמירון] וטבין [וטמירון] דאתעבידו ובטמירון (בעלמא) ולאשגחא באינון עובדין דאינון בשלימו דלבא⁵⁹⁴¹ ואף על גב דלא אתעבידו כדקא יאות:	וכשכולם נכללים בה, מוציאה חיה (אחת) קדושה, והחיה הזו לזהטת, ושמה נקרא תומיא"ל. החיה הזו היא חיה שעומדת להשגיח בעולם באותם עיני ה' שהולכים ומשוטטים בעולם. ואותם עיני ה', כולם נוטלים השגחה מאותם מעשים טובים שנעשו בסתר, ולהשגיח באותם מעשים שהם בשלמות הלב, ואף על גב שלא נעשו כראוי.
האי חיותא איהי קיימא באשגחוא דצלותין בגין דאינון שאלתין דשאלו בני	החיה הזו עומדת בהשגחת התפלות, משום שאותן בקשות שמבקשים אנשים בתפלותיהן, כולן עומדות בידי החיה הזאת,

⁵⁹³³ רנה ע"א (הערת הזהר).

⁵⁹³⁴ הריאל"ל (דפ"ו).

⁵⁹³⁵ והן דוגמת הממונים הנ"ל, שעומלין בפתחים בימין ושמאל, רק בתוספת וחסרון אות, שכל נהורא דנפיק מן נהורא, הוא בחסרון או תוספת, כמ"ש בברית מנוחה. וכאן תראה סוד הכלילות והתחלפות, ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא כידוע (יהל אור).

⁵⁹³⁶ לפי מעשה האדם (יהל אור).

⁵⁹³⁷ ר"ל כל הנ"ל. [ובפ' בראשית (מג ע"ב יז ע"ד) סלקא האי רוחא וכליל כל אינון דלתתא ואפיק כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁵⁹³⁸ עי' ח"ג רצג ע"ב (לש"ו).

⁵⁹³⁹ ר"ל אותן עיני ה' שאמור בפסוק קיימין כאן (יהל אור).

⁵⁹⁴⁰ נטלו (דפ"ו).

⁵⁹⁴¹ שאלו עיני ה' הם ממונין על המחשבה דלבא, בסוד (מגילה כח ע"ב) שורייקי דעינא בלבא תליא. וז"ס מ"ש (אבות פ"ג) דע מה למעלה ממך כו', נגד ג' דברים שחוטאין בהם, מחשבה ודבור ומעשה, ונגד המחשבה אמר עין רואה. ונגד הדבור אמר ואזן שומעת, שהם מארי דאודנין, בסוד עוף השמים יוליך את הקול כו', כמ"ש בתיקונים (ג ע"ב). ונגד המעשה אמר וכל מעשיך בספר נכתבים (יהל אור).

ומניחה אותן בהיכל הזה. ואותן הבקשות עומדות בהיכל הזה עד ארבעים יום להשגיה בהן. שהרי בסוף ארבעים יום, בכל ארבעים וארבעים יוצאת החיה הזו ולוקחת את כל אותן הבקשות, ומניחה אותן לפני אותם שבעים ושנים אורות, ודנים אותן. ואז הרוח הזו שנקראת, זכות א"ל	נשא בצלותהון כלהו קיימי בידא דהאי חיותא ⁵⁹⁴² ואנה להו בהאי היכלא וקיימין אינון שאלתין בהאי היכלא עד ארבעין יומין לאשגחא בהו דהא לסוף ארבעין יומין ⁵⁹⁴³ בכל ארבעין וארבעין נפקא ⁵⁹⁴⁴ האי חיותא ונטיל לכל אינון שאלתין ואנה לון קמייחו דאינון (נהורין) שבעין ותרין ונהורין ודיינין לון וכדין האי (חיותא) רוחא דאקרי זכו"ת אל
מעיינת בהן אם זוכה ואם לא זוכה. אם זוכה, יוצאת התפלה הזו, ומתגלגלת הבקשה הזו, ויוצאים עמה שנים עשר ממונים וכל אחד ואחד תובעים מעם אותה הרוח קיום בבקשה הזו, ומתקיימת בהם.	רנב/ב
תחת החיה הזו ארבעה שרפים לוחטים, שרפא"ל, ברקיא"ל, קרישיא"ל, קדומי"ה. וארבעה הללו שתחת החיה הזו עומדים לארבעת צדדי העולם. אלו הארבעה עומדים לארבעת צדדי העולם, והם ממונים להשגיה בכל אותם ששומרים את יום השבת ומענגים את השבת כראוי.	מעייין בהו אי זכי אי לא זכי אי זכי נפקא האי צלותא ומתגלגלא האי שאלתא ונפקאן עמה (ונפקא עמיה) תריסר ממנן ⁵⁹⁴⁵ וכל חד וחד תבעין מעם ההוא רוחא קיומא בהאי שאלתא ⁵⁹⁴⁶ ואתקיימא בהו:
מהארבעה הללו, כשנוסעים, יוצאים שביבי אש, ומהשביבים הללו נעשים שבעים ושנים גלגלים לוחטים באש. מכאן נעשה נהר דינור. "אלף אלפין ישמשוניה" לאותו נהר. כל אותם שמענגים שבת, ארבעת הממונים הללו משגיחים בכל אותם	תחות האי חיותא ארבעה שרפין ומלהטאן (מלהטא חד ⁵⁹⁴⁷) שרפא"ל ברקיא"ל קרישיא"ל וקדומי"ה (קרומיה) ואלין ארבעהו תחות האי חיותא וקיימי ⁵⁹⁴⁸ לארבע סטרי עלמא ⁵⁹⁴⁹ (לארבע סטריין) אלין ארבעהו ⁵⁹⁵⁰ קיימי לארבע סטרי עלמא ואינון ממנן ⁵⁹⁵¹ לאשגחא בכל אינון דנטרי יומא דשבתא (ומענגי שבתא) כדקא יאות:
מאלין ארבע כד נטלי נפקי שביבין דאשא ומאלין שביבין אתעבידו שבעין ותרין גלגלין מלהטן באשא מהכא אתעביד נהר דינור ⁵⁹⁵² אלף אלפין ⁵⁹⁵³ ישמשוניה לההוא (נהרא)	מאלין ארבע כד נטלי נפקי שביבין דאשא ומאלין שביבין אתעבידו שבעין ותרין גלגלין מלהטן באשא מהכא אתעביד נהר דינור ⁵⁹⁵² אלף אלפין ⁵⁹⁵³ ישמשוניה לההוא (נהרא)

⁵⁹⁴² כמ"ש (ברכות מ"ח וס"מ) חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליין אלא כו'. וכמ"ש לקמן ובפרשת בראשית (מג ע"ב), ש"מ ששאר דברים כלהו תליין בזכותא, והוא בהיכל זכות הזה (יהל אור).

⁵⁹⁴³ לסוף ארבעין יומין (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁹⁴⁴ נפק (דפ"ו).

⁵⁹⁴⁵ והן תריסר ממנן שעל ה"ב פתחים, שהן מכריזין, שלכן שואלים את הדבר, שלהן מגיע (יהל אור).

⁵⁹⁴⁶ ור"ל וזהו במאמר קדישין שאלתא. [ובפרשת בראשית (מג ע"ב יז ע"ד) תחות האי חיותא כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁵⁹⁴⁷ ר"ל שכלם מלהט א' כו' (יהל אור).

⁵⁹⁴⁸ קיימין (דפ"ו).

⁵⁹⁴⁹ ר"ל לד' סטריין של החי' (יהל אור).

⁵⁹⁵⁰ קאי ג"כ על ד' השרפים. ומפרש כאן שעומדין לד' רוחות העולם (יהל אור).

⁵⁹⁵¹ כמ"ש למטה שכאן עומדין כל שלחנות של שבת (יהל אור).

⁵⁹⁵² מבוא שערין (שער א"א פ' טו) זה לשונו: כי סוד נהר דינור הוא היכל זכות, ונודע הוא כי בכל עולם ועולם יש נהר דינור אחד. והנה הנהר דינור שבכל עולם היא הגבורה שבה, שהוא נור אש גמור, והוא נקרא היכל זכות (דע"ה ח"ב סב ע"ד), ישנם בה חיצוניות ופנימיות, והפנימיות הוא השם ב"ן שבכל עולם, והוא האצילות שבה אור השכינה הקדושה המתלבש בכל עולם, והחיצוניות דספי' הגבורה הוא ההיכל זכות שבו הוא הנהר דינור (דע"ה ח"ב סג ע"א), ע' עוד מענין הנהר דינור בפ' פקודי רמז ע"א רנב ע"ב ופ' מקץ רא ע"א ופ' בראשית מג ע"ב מב סע"א יט ע"א (דע"ה ח"ב עז ע"ב).

⁵⁹⁵³ נת' באדרת נשא דף קל"ב ע"א בענין ההוא עלמא קדמא דאיהו אלף אלפים מארי תריסין כו' וע"ש היטב איך הוא מתפשט עד כאן בהיכל הזכות הזה (שער מאמרי רשב"י).

(טורא) כל אינון דמענגי שבתא אלין ארבע ממנן משגחן בכל אינון דמענגי שבתא והאי חיותא קיימא עלייהו ונמלי בגינה תחותה⁵⁹⁵⁴:	שמענגים את השבת, והחיה הזו עומדת עליהם, ונוסעים בגללה תחתיה.
בכל יומא⁵⁹⁵⁵ ויומא נגיד ההוא נהר דינור ואוקיד לכמה רוחין⁵⁹⁵⁶ וולכמה שליטין⁵⁹⁵⁷ וכד עייל שבתא כרוזא נפקא ושכיך ההוא נהר דינור וזעפין וזיקין ושביבין אשתככו והאי חיותא אזלא וסלקא על ארבעה אלן שרפים דקאמרן ועאל גו אמצעיתא דהיכלא דא ובההוא אתר דאקרי' (וההוא אתר אקרי) ענג⁵⁹⁵⁸:	בכל יום ויום זורם אותו נהר דינור ושורף כמה רוחות וכמה שליטים. וכשנכנסת שבת, יוצא כרוז, ונח אותו נהר דינור, והסערות והזיקים והשביבים נחים. והחיה הזו הולכת ועולה על ארבעת השרפים הללו שאמרנו, ונכנסת לתוך אמצע ההיכל הזה לאותו מקום שנקרא עונג.
בגין דבהאי אתר כד עייל שבתא מתסדראן תמן כל פתורי דבני עלמא דאקרו בני היכלא דמלכא ואלף אלפין ורבו רבוון (קיימי) ממנן וקיימי על אינון פתורי והאי חיותא ועלאה על אלן ארבעה שרפים ועאלו (עילא על ארבע אלן שרפים) בההוא אתר וחמא כל אינון פתורי וכל אינון דקיימי עלייהו⁵⁹⁵⁹ ואשגח בכל פתורא ופתורא והיך מענגי ליה לכל פתורא ופתורא וקיימא ובריך ליה לההוא פתורא וכל אינון אלף אלפין ורבו רבוון⁵⁹⁶⁰ כלהו פתחי ואמרי אמן:	משום שבמקום הזה, כשנכנסת שבת, מסתדרים שם כל שלחנות בני העולם, שנקראים בני היכל המלך. ואלף אלפים ורבו רבבות עומדים על אותם השולחנות. והחיה העליונה הזו על ארבעת השרפים הללו, ונכנסת לאותו מקום, ורואה שם את כל אותם השולחנות וכל אותם שעומדים עליהם, ומשגיחה בכל שלחן ושלחן, ואיך מענגים את כל שלחן ושלחן, ועומדת ומברכת את אותו השלחן. וכל אותם אלף אלפים ורבו רבבות, כולם פותחים ואומרים אמן.
ומה ברכה היא דבריך על [האי] פתורא דמתסדר ואתענגא כדקא יאות (ישעיה נח יד) אז תתענג⁵⁹⁶¹ על יהוה וגו' כי פי יהוה דבר וכלהו אמרי (שם ט) אז תקרא ויהוה יענה וגו' רוחא עלאה דאקרי וזכות אלו (אל) כד ההוא פתורא אתענג בכלהו סעודתי בסעודתא בתראה תליתאה מסיים ואמר על כל אינון קדמא⁵⁹⁶² ואמר אז יבקע⁵⁹⁶³ בשחר	ומה הברכה שמברכת על השלחן הזה שנערך והתענג כראוי. "אז תתענג על ה' וגו' כי פי ה' דבר". וכולם אומרים "אז תקרא וה' יענה וגו'". רוח העליונה שנקראת זכות אל, כשאותו השלחן מתענג בכל הסעודות, בסעודה האחרונה השלישית מסיים ואומר על כל אותם הראשונים, ואומר "אז יבקע כשחר אורך וגו', כבוד ה' יאספק". כל אותם שבעים אורות אחרים בכל הצדדים פותחים ואומרים, "הנה כי כן יברך גבר ירא ה'".

⁵⁹⁵⁴ ר"ל שהשרפים נטלין בגינה של החי' הנ"ל, כמש"ל, דלמעלה, ההוא דקיימא למעלה נטיל דתחותיה, והן נטלין תחותה (יהל אור).
⁵⁹⁵⁵ ונגדו בארץ הסמבטיון (יהל אור).
⁵⁹⁵⁶ אותן שבהיכל השני. והנשמות שצריכין לבון כמש"ל (יהל אור).
⁵⁹⁵⁷ הן דמעברן אותן בנור דליק, ומעבירין משלטנותן (יהל אור).
⁵⁹⁵⁸ עי' מלואים אות (לח).
⁵⁹⁵⁹ וכל אינון דקיימי עלייהו (מוסגר בדפ"ק).
⁵⁹⁶⁰ אותן שהן לנהר דינור שביום השבת נח, וכולם נכנסין למקום הזה, שכולם מן החיותא וד' השרפים כנ"ל (יהל אור).
⁵⁹⁶¹ שהוא כתוב אצל עונג שבת כנ"ל. וזה הפסוק הוא בג' סעודות, על ה', ובמתי ארץ, ונחלת יעקב כו' כידוע. ועיין בפ' יתרו דף פ"ג ע"א רש"א זכאיה חולקי' כו'. ובדפים פ"ח ופ"ט. ושם מתבאר באריכות. וכלהו אמרי אז תקרא וה' יענה כו'. ר"ל כל השרפים ודתחותיהו, וכל האלף אלפים כו', אמרי אז תקרא כו', שזה הפסוק כתוב ג"כ שם למעלה מזה, וכמ"ש (שבת קיח ע"ב) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו, שנאמר והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך ענג זה כו' (יהל אור).
⁵⁹⁶² ר"ל על כל הג' סעודות (יהל אור).

אורך וגו' כבוד יהו"ה יאספך כל אינון שבעין נהורין אחרנין (פתחי) בכל סטריין⁵⁹⁶⁴ פתחי ואמרי (תהלים קכח ד) והנה כי כן יבורך גבר ירא יהו"ה⁵⁹⁶⁵:	
וכד פתורא דבר נש לא קיימא בההוא אתר בסדורא דענוגא כדקא יאות כדין האי חיותא ואינון ארבע דתחותה [וכל] (ו)אינון אלף אלפין ורבו רבבן כלהו דחיין ליה לבר לההוא סטרא [אחרא] וכמה גרדיני נימוסין כלהו נטלי ליה ועיילי ליה לההוא אתר דאיהו בהפוכא [מן] (עם) דא ואקרי נגע [וכד עיילי לה תמן] פתחי⁵⁹⁶⁶ ואמרי (שם קט יז) ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו ינקש נושה לכל אשר לו וגו' אל יהי לו מושך חסד וגו'. הרחמן יצילנו.	וכששלחן האדם אינו עומד באותו מקום בעריכת העונג כראוי, אז החיה הזו, ואותן ארבע שתחתיה, וכל אותם אלף אלפים ורבוא רבבות, כולם דוחים אותו החוצה לאותו צד האחר, וכמה שומרי החוקים, כולם נוטלים אותו ומכניסים אותו לאותו מקום, שהוא בהפך מזה, ונקרא נגע. וכשמכניסים אותו לשם, פותחים ואומרים "ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו". ינקש נושה לכל אשר לו וגו', אל יהי לו מושך חסד וגו'. הרחמן יצילנו.
בגין דענוגא ודשבתא ומהימנותא דקודשא בריך הוא [ומהימנותא האי איהו אלין פתורי דענוגי דשבתא וזמנין דחגיגין כלהו חדותא דקודשא בריך הוא] ואיהו ובגין דא כל אינון דמענגי ענוגא דשבתא וזמני ומועדי אלין ארבע דקיימי תחות האי חיותא קיימא לקבל ההוא נהר דינור ולא שבקי לאתוקדא ביה⁵⁹⁶⁷ לכל אינון דמתענגי ענוגייהו וכדקא יאות:	משום שעונג שבת ואמונת הקדוש ברוך הוא (והאמונה זהו אותם שלחנות של עונג שבת וזמנים של חגים, כולם שמחה של הקדוש ברוך הוא), הוא, ומשום זה, כל אותם שמענגים עונג השבת וזמנים ומועדים, ארבעת הללו שעומדים תחת החיה הזו עומדים כנגד אותו נהר דינור, ולא נותנים להשרף בו את כל אלו שמענגים עינוגיהם כראוי.
תחות אלין ארבע אית ממנן אחרנין דקיימי לבר⁵⁹⁶⁸ דאשתמודעאן מסטרא דהיכלא דא וכל כרוזין לבר⁵⁹⁶⁹ ומכרוזי לכלא אינון דינין [וכל] אינון גזרין דאתגזרו בהאי היכלא:	תחת הארבעה הללו יש ממונים אחרים שעומדים בחוץ, שנודעים מצד ההיכל הזה, וכל הכרוזים בחוץ ומכריזים על כל אותם הדינים ועל כל אותן הגזרות שנגזרו בהיכל הזה.
כלא אתדן הכא בר תלת מלין דלא אתיהיב רשו הכא בהיכלא דא דאקרי זכותא ואלין⁵⁹⁷⁰ אינון בני חיי ומזוני דהא אלין	הכל נדון כאן, חוץ משלשה דברים שלא נתנה רשות כאן בהיכל הזה שנקרא זכות, ואלו הם, בני, חיי ומזוני. שהרי שלשת אלה לא עומדים כאן, משום שהרי הם תלויים במזל. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, שם

⁵⁹⁶³ והוא כתוב ג"כ שם. והענין כי השחר מתבקע מתוך חשוכא דליליא, קדרותא דיממא, וכן כאן מתבקע האור מגו חשוכא כנ"ל, וכן כל הפסוק הזה הכל כאן, והוא מובן (יהל אור).

⁵⁹⁶⁴ ר"ל כל הג"פ שבעין כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁶⁵ שהוא כתוב אצל השלחן, כמ"ש יגיע כפיך כי תאכל כו', סביב לשלחן, הנה כי כן יבורך כו'. והענין ירא ה', הוא כאן, בנקודה, ששם שריא דחילו כידוע (יהל אור).

⁵⁹⁶⁶ נמחק בדפ"ק.

⁵⁹⁶⁷ שמיום זה מתברך כל הששה ימים, וביום זה נח הנהר דינור. ובעינוגא דשבתא שדר ברכתא דנייחא לכל ימות החול (יהל אור).

⁵⁹⁶⁸ הן י"ב ממנן על י"ב פתחים (יהל אור).

⁵⁹⁶⁹ וכל כרוזין לבר (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁹⁷⁰ בראשית מג ע"ב וקפא ע"א ויקרא כה ע"ב (הערת הזהר).

774

תלויים החיים שלמעלה, ושם תלויים המזונות, ושם תלויים הבנים. שהרי שלשת אלה יוצאים משם ושופעים ונמשכים למטה. ולכן הכל עומד בהיכל הזה, חוץ משלשת אלו.	תלתא לא קיימי הכא בגין דהא במזלא תליאון (מלתא) דהא ההוא נהר דנגיד ⁵⁹⁷¹ ונפיק תמן תליין חיין דלעילא ⁵⁹⁷² ותמן תליין מזוני ותמן תליין בני דהא ואלין תלתא מתמן נפקין (כלא נפקי מתמן) ונגדי ואתמשכאן לתתא ובגין כך כלא קיימא בהיכלא דא בר הני תלתא:
כשאדם הוא בבית חליו, כאן הוא נדון, וכן כל שאר הדינים שבעולם. ואם תאמר, אם אדם בבית	בר נש כד איהו בבי (מרעיה הכא אתרן וכל שאר דינין דעלמא ואי תימא בר נש בבי)
חליו נדון לחיים, נותנים לו, לא שהחיים תלויים כאן, אלא כשנדון כאן לחיים, אזי שופעים החיים מלמעלה ונותנים לו ואם לא, לא נותנים. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים דרכי התורה וזוכים בה לחיי עולם, עליהם נאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'".	רננא
ההיכל החמישי. ההיכל הזה עומד להאיר לתחתונים הללו. וזהו ההיכל שעומד להאיר בסוד האמונה. פתח אחד עומד בהיכל הזה	מרעיה אי אתרן לחיים ויהבין ליהן לאו דחיין תליין הכא אלא כד אתרן הכא לחיים כרין נגדין חיים מלעילא ויהבי ליה ואי לאו לא יהבין ⁵⁹⁷³ זכאה חולקהון דצדיקא דידעי ארחוי דאורייתא וזכאן ⁵⁹⁷⁴ בה לחיי עלמא עלייהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו':
	היכלא חמישאה ⁵⁹⁷⁵ היכלא דא קיימא לאנהרא לאלין תתאי והאי איהו היכלא

⁵⁹⁷¹ כמ"ש לעיל. ועיקר הוא כאן, ביסוד דדכורא, והוא בעלמא דאתי דנוקבא בהיכל השביעי (יהל אור).

⁵⁹⁷² שאלו הג' הן בסוד ג' מוחין חב"ד, וכולם שריין בצדיק, בסוד ג' גווי הקשת, ג' טפין. וז"ש בכאן במזלא, כמ"ש בפ' וישב דף ק"פ וקפ"א "אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא כו' והוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו, וההוא נהר דנגיד ונפיק אשתמש בה, כדין ההיא נשמתא דנפקת ואתדבקת בי' בההוא ב"נ, ההוא ב"נ אשתלים בכלא בעותרא, בבנין, בשלימו דגופא. וכלא בגין ההוא מזלא דנגיד ונפיק, ואתחבר בההוא דרגא כו'. וע"ד תנינן בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא מלתא, אלא במזלא תליא מלתא, דהא בזכותא לאו איהו עד דאתמליא ואתנהיר מן מזלא" כו' ע"ש (יהל אור).

⁵⁹⁷³ ואי לאו לא יהבין (מוסגר בדפ"ק).

⁵⁹⁷⁴ וזכאין (דפ"ו).

⁵⁹⁷⁵ היכל אהבה חסד (הערת הזהר). ענין היכל אהבה שלא נכנסו בו נשמתין חדתין מיומא דאתחבר בי מקדשא כו' כבר ביארנו זה בסוד מצות שלוח הקן כי אדה"ר נברא אב"א וכל הנשמות היו אז כלולות בו ואח"כ צריכים כל הנשמות ההם לחזור ולבא ע"י זווג פב"פ ואז יקראו נשמות חדשות כיון שאז היא הפעם הא' שבאו ע"י זווג פב"פ ואלו החדשות הם דלא עלו בהאי היכלא אחר החרבן (שער מאמרי רשב"י). אין בנו כח בכל הזמן הזה רק להמשיך אלו הנשמות החדשות, אותם שהם מן הב"ע, שהם סוד נשמה רוח נפש כנודע. אבל לעתיד לבא אחר התחיה, יבואו נשמות חדשות יותר מעולות, שהם מעולם האצילות והם מבחי' הנשמה דאצילות שהיה לאדה"ר, הנקראת בשם זיהרא עילאה, וכו' וז"ס מ"ש בס"ה פרשת פקודי (דף רנג ע"א), שמיום שנחרב בית המקדש, לא נכנסו נשמות בהיכל האהבה. כי אלו החדשות דפנים בפנים מן עולם האצילות, לא נכנסו שם. אבל הנשמות שמן הב"ע החדשות, אפשר שיבואו אפילו בזמן שלאחר החרבן (שעה"ג הק' ו). ר"ל לכל הו"ק, שהן נקר' מהימנותא. וסוד המהימנותא כמ"ש בא"ז דף רצ"ב ורצ"ג בחללא דגלגלתא נהירין כו' ואתעביד מיני' תרי גווי כו', ועל האי אקרי שלום לכלא. ובי' אתחזי מהימנותא כו' ע"ש. [הגה. וז"ס מדת אמת, תתן אמת ליעקב, וכן התפוחין נק' אמת, שבהן ב' גוונים, גווי דא"א כמ"ש בא"ר (קלג ע"ב)] והענין, כי אינו שלים אא"כ יש בו חסד ודין, בסוד דודי צח ואדום. וזהו מהימנותא, כמ"ש אני ה' נאמן לשלם שכר כו', ואני ה' נאמן לפרע. ולכן אמר לקמן דף רנ"ז ע"א בגין דכד קיימא [דינא] בזכותא כלא איהו בחבורא חד, ועילא ותתא בשלימו כו', אבל שאר עמין ל"ל דינא בזכותא כו', דהא ל"ל חולקא בסטר מהימנותא, דלאו אית בהו רחמין כלל. וכאן נק' ו"ק מהימנותא מטעם זה, שלמעלה בעתיקא קדישא, אין שם דין כלל, ולכן שירותא דמהימנותא בחסד, עולם חסד יבנה, וכן חכמה ברזא דמהימנותא. והן שני גוויין, אור וחשך. וזה חסד, הוא קיימא לאנהרא כו' (יהל אור).

וממונה אחד עליו, ואותו ממונה נקרא סנגור ⁵⁹⁷⁶ . הממונה הזה עומד על הפתח הזה כדי ללמד סנגוריה על ישראל, ובגלל זה נקרא שמו כך, שהרי הוא ממונה על כל אותן טובות של ישראל להכניס סנגוריה שלהם לפני רבונם, ולא ישלוט עליהם הצד האחר.	דקיימא לאנהרא ברזא דמהימנותא פתחא חד ⁵⁹⁷⁶ קיימא בהאי היכלא וחד ממנא עליה וההוא ממנא אקרי [סניגוריה] (סנוגוריה) האי ממנא קיימא על פתחא דא בגין למילף [סניגוריה] עלייהו דישראל ובגין דא ⁵⁹⁷⁷ אקרי שמיה כך דהא איהו ממנא על כל אינון טבין דישראל [למיעל] סניגורא דילהון קמיה דמאריהון ולא ישלוט עלייהו סטרא אחרא:
בהיכל הזה עומדת רוח אחת שכלולה בארבע, שהרי רוח זו כלולה בארבעה צבעים, לבן, שחור, ירוק ואדום. וזוהי רוח שעומדת כלולה בכל, ונקראת סורי ⁵⁹⁷⁸ . גדולה על כל אותם צבאות תחתונים. וכולם עומדים תחתיה וממונים תחת ידה.	בהיכלא דא קיימא חד רוחא דכליל בארבע דהא רוחא דא כליל בארבע גוונים ⁵⁹⁷⁸ חוור ואוכם ירוק וסומק והאי איהו רוחא דקיימא כליל בכלא ואקרי סורי ⁵⁹⁷⁹ רב על כל אינון חיילין תתאין וכלהו קיימין תחתיה וממנן תחת ידיה:
הרוח הזו שסוגרת ופותחת, כל המפתחות העליונים כולם מסורים בידה. שלש פעמים ביום כל הצבאות התחתונים כולם נכללו ועומדים תחתיה וממנה נזונים. זו עומדת בכל סודות רבונה, כל הגנזים העליונים כולם נמסרו בידיה.	האי רוחא דסגיר ופתח כל מפתחן עלאין כלהו אתמסר(א)ן בידיה ⁵⁹⁸⁰ תלת זמנין ביומא ⁵⁹⁸¹ כל חיילין תתאין כלהו אתכלילין וקיימן תחתיה ומינה ⁵⁹⁸² אתזנו האי קיימא בכל רוזין דמאריה כל גנזין ⁵⁹⁸³ עלאין כלהו אתמסרן בידיה:
הרוח הזו נקראת אהבה, ולכן נקרא ההיכל הזה היכל אהבה. משום שכאן נגנזו כל סוד הסודות למי שצריך להדבק בו, וכאן הוא סוד הנאמר "שם אתן את דודי לך".	האי רוחא אקרי אהבה ובגין דא אקרי היכל דא היכל אהבה בגין דהכא אתגניזו כל רזא דרוזין למאן דאצטריך לאתדבקא ביה ⁵⁹⁸⁴ והכא הוא רזא דכתיב (שיר ז יג) שם אתן את דודי לך:
הרוח הזו היא השומרת את כל השמירה שלמעלה, וזו נקראת שומר ישראל, שומר הברית, משום שכאן היא שמירת כל הגנזים העליונים, ועל כן גנזי רבונה גנוזים בה. מזו יוצאים שבילים ודרכים לאותם שלמטה כדי לעורר בהם רוח של אהבה.	רוחא דא איהו נטיר כל נטירו דלעילא ודא אקרי שומר ישראל שומר הברית בגין ⁵⁹⁸⁵ דהכא איהו נטירו דכל גנזין עלאין ועל דא גנזין דמאריה גנזין ביה מהאי נפקי

⁵⁹⁷⁶ כאן פתח א' לכל, וממונה א' עליו כמש"ו (יהל אור).

⁵⁹⁷⁷ שכל המלאכים נקראו על מעשיהם (יהל אור).

⁵⁹⁷⁸ ר"ל נהורא דמתפשט מני' הוא בד', כמ"ש בפ' בראשית (מד ע"א). דברוחא אין גוונים, כמש"ל, רק הוא שורש הגוונים דנהורא (יהל אור).

⁵⁹⁷⁹ סו"ד מ"ה (ליקוטי הגר"א לח ע"א).

⁵⁹⁸⁰ ר"ל מפתחות של כל השערים ליתן לאדם, כלהו על ידו, לאוהב ה', שהוא בהיכל הזה, כמ"ש אני אהבי אהב ומשחרי ימצאוני, להנחיל אהבי יש ואצרותיהם אמלא. וכמ"ש (סוכה כח ע"ב ב"ב קלד). אמרו עליו על ר' יוחנן בן זכאי שלא הניח כו' לקיים מה שנאמר כו' (יהל אור).

⁵⁹⁸¹ תלת זמנין ביומא (מוסגר בדפ"ק). בג' תפלות היום שנכללין כל הרוחין כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁸² ומניה (דפ"ו).

⁵⁹⁸³ שכל רז הוא בסוד החסד, ולכן נכנס יין יצא סוד, ולכן כהן אסור ביין, כי שפתי כהן ישמרו דעת, וכמ"ש בס"י (פ"ב מ"א) מ' דוממת ש' שורקת, והם שמן ויין, וזה השמן הוא רבות משחא קודשא דגניז בחסד (יהל אור).

⁵⁹⁸⁴ ר"ל כאן גנוז המ"נ להתחבר במ"ד, בקב"ה, שהוא בהיכל הזה, בסוד האהבה. וז"ש דכתיב שם אתן את דודי לך. ור"ל דכתיב לכה דודי נצא השדה כו', נשכימה לכרמים כו', שכאן הוא סוד הכרם וגפנים ורמונים כמ"ש לקמן (יהל אור).

⁵⁹⁸⁵ עי' מילואים אות (לט).

שבילין וארחין לאינן דלתתא בגין לאתערא בהו רוחא ודרחימותא ⁵⁹⁸⁶ :	
אלין וארבעו גוונין ⁵⁹⁸⁷ דביה (ד') אתכלילין דא בדא וכד בעאן לא(ת)כללא בטש דא בדא ונפק מכלהו חד חיותא קדישא דאקרי זהר ⁵⁹⁸⁸ והאי חיותא על דא כתיב היא החיה ⁵⁹⁸⁹ אשר ראיתי על נהר כבר (יחזקאל י טו):	ארבעת הצבעים הללו שבה נכללו זה בזה. וכשרוצים להכלל, מכה זה בזה, ויוצאת מכולם חיה קדושה אחת שנקראת זוהר. והחיה הזו עליה נאמר "היא החיה אשר ראיתי על נהר כבר".
מהיכלא דא נפקין כל רוחין קדישין דקיימין בקיומא דנשיקין עלאיין ⁵⁹⁹⁰ דהא מאינן נשיקין נפקא אוירא דרוחא לקיומא דנפשא לכל אינן נשמתין ועלאין דאתייהבו בבני נשא ורזא ההוא דכתיב (דברים ח ג) כי על כל מוצא פי יהו"ה יהיה האדם ⁵⁹⁹¹ בגין דבהאי היכלא קיימין כל נשמתין ⁵⁹⁹² וכל ארוחין (גופין) דזמינן לנחתא בבני נשא מיומא דאתברי עלמא ועל דא היכלא דא נקטא כל אינן נשמתין דנפקין מההוא [נהר] (אתר) דנגיד ונפיק ובגין דא היכלא דא לא קיימא לעלמין בריקניא:	מההיכל הזה יוצאות כל הרוחות הקדושות שעומדות בקיום של הנשיקות העליונות, שהרי מאותן הנשיקות יוצא אויר של רוח לקיום הנפש לכל אותן הנשמות העליונות שנתנו בבני אדם, וסוד אותו הנאמר "כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם". משום שבהיכל הזה עומדות כל הנשמות וכל הרוחות שעתידות לרדת בבני האדם מיום שנברא העולם, ועל כן ההיכל הזה לוקח כל אותן נשמות שיוצאות מאותו נהר ששופע ויוצא. ולכן ההיכל הזה לא עומד לעולם בריקות.
ומיומא דאתחרב בי מקדשא לא עאלו הכא נשמתין אחרנין ⁵⁹⁹³ וכד יסתיימון אלין היכלא (לא) קיימא בריקניא [ויתפקד מלעילא] וכדין ייתי מלכא משיחא ⁵⁹⁹⁴ וואתער היכלא דא לעילא ויתער היכלא לתתא ⁵⁹⁹⁵ :	ומיום שנחרב בית המקדש, לא נכנסו לכאן נשמות אחרות, וכשיסתיימו אלה, ההיכל עומד בריקות ויפקד מלמעלה, ואז יבא מלך המשיח, ויתעורר ההיכל הזה למעלה, ויתעורר ההיכל למטה.
וברזא דהיכלא דא כתיב (שיר ד ה) שני שדיך כשני עפרים וגו'. משום שבהיכל הזה אותה הרוח שאמרנו. ואותה החיה מוציאה שני אורות	ובסוד ההיכל הזה, נאמר "שני שדיך כשני עפרים וגו'". משום שבהיכל הזה אותה הרוח שאמרנו. ואותה החיה מוציאה שני אורות

⁵⁹⁸⁶ כאשר אתער הברית בטפה דחסדים, אז מתערין כל שייפין, והוא ברוחא דנפיק מחסד, בהני ארחין, והן ל"ב נתיבות של חכמה, שטפה דמוח חכמה יוצא בהן ומתפשט, והתפשטותן מחסד כמ"ש (זהר בראשית טז ע"ב) שהוא אל גדול נהירו דחכמתא. ואמר שבילין וארחין, הן בסוד ל"ב כפולין דחו"ב. ועיין בפרשת בראשית דף י"ג ע"א פקודא שביעאה כו' (יהל אור).

⁵⁹⁸⁷ הן הד' גוונין דנהורין שנכללו כא', כעין ארגוונא כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁸⁸ שכאן הוא סוד האור כנ"ל. ור"ל שנאמר (יחזקאל ח ב) כמדאה זהר, הוא החי' זו (יהל אור).

⁵⁹⁸⁹ שנאמר (יחזקאל י כ) אשר ראיתי תחת אלקי ישראל, והוא תחת היכל הרצון כנ"ל (יהל אור).

⁵⁹⁹⁰ מוסגר בדפ"ק.

⁵⁹⁹¹ ר"ל מהיכל הזה יוצאין כל הנשמות הקדושות, אשר חיינ ברוחא דנפיק מהיכל הרצון, שמשם יוצא החיות להם לאתקיימא בהן, שנאמר כי על כל מוצא פי ה' כו'. והוא היכל הרצון כמש"ל ע"ב היכלא שתיטאה כו' דאקרי מוצא פי ה' רעווא דכל נשמתין כו' (יהל אור).

⁵⁹⁹² כל הנשמות ניתנים שם, כי שם הם מתגלמים ונעשים ראויים להכנס בבני אדם. וכמ"ש הגר"א ביהל אור שם (ח"ב כד ע"ד) שהיכל הזה נקרא גוף (כללים ח"א קו ע"ג).

⁵⁹⁹³ לא עלו נשמתין חדתינ בתר דאתחרב בי מקדשא (שעה"מ נה ע"א).

⁵⁹⁹⁴ עי' מלואים אות (מ).

⁵⁹⁹⁵ ר"ל היכל חסד דכורא, ודלתתא דנוקבא, ואז יבא משיח, אם יגאלך טוב יגאל. והטעם כי כל דבר שיתרוקן, אז נתמלא כבתחלה, ולכן כשיגיעו רגלין ברגלין אז יבא משיח כמ"ש לקמן (רנח ע"א) (יהל אור).

ההוא רוחא דקאמרן וההוא חיותא אפיק תרין נהורין כלילין דא בדא⁵⁹⁹⁶ מתקשרן דא בדא ואקרן או"ל שדו"י אלין אקרן שדו"י ואו"ל דלתתא מתחברן דא בדא ואעיל דא בדא ואקרי או"ל שדו"י⁵⁹⁹⁷ בגין דנפק מכללא דאלין שדים⁵⁹⁹⁸:	כלולים זה עם זה, שקשורים זה בזה, ונקראים א"ל שד"י. אלו נקראים שד"י וא"ל שלמטה, מתחברים זה בזה ונכנסים זה לזה. ונקרא א"ל שד"י, משום שיוצא מכללות השדים הללו.
והאי או"ל ודאיהו מסטרא דימינא נטיל מאתר דא כל אינון רחמין דקיימי לאתזנא ההוא היכלא דלתתא דאקרי זכותא"א על שמא דהאי רוחא ודביהו דקאמרן⁵⁹⁹⁹ האי שדי יניק לכל אינון תתאין⁶⁰⁰⁰ ולכל אינון היכלין⁶⁰⁰¹ ולכל אינון דלבר דקיימי מסטרא דא דאקרן (ואקרן) יתדות המשכן כמה דאוקימנא⁶⁰⁰² ועל דא אקרי שדי (ו) בגין דמספקא מזונא לכלהו תתאי כמה דאיהו מקבלא מסטרא דימינא⁶⁰⁰³:	והא"ל הזה, שהוא מצד הימין, נוטל ממקום זה כל אותם הרחמים שעומדים לזון את אותו ההיכל שלמטה שנקרא זכר"ת, על שם הרוח הזו שבו שאמרנו. השדי הזה מניק את כל אותם התחתונים וכל אותם ההיכלות וכל אותם שבחוץ שעומדים בצד הזה, שנקראים יתדות המשכן, כמו שבארנו. ולכן נקרא שדי, משום שמספק מזון לכל התחתונים, כמו שהוא מקבל מצד הימין.
מהכא נפקו אינון נהורין דאקרן להט החרב המתהפכת בגין דמתהפכא לכמה גוונין והא אוקימנא ודאלין מתערי דינא בשליחותא ודלעילא ואינון בעלמא (לעלמא ואינון)	מכאן יוצאים אותם האורות שנקראים "להט החרב המתהפכת", משום שמתהפכת לכמה צבעים, והרי בארנו, שאלה מעוררים דין בשליחות של מעלה, והם בעולם
רנ"ב	
מסטר שמאלא כד אתפרש וס"א אתפשטו רוחא דא ובטש לאפקא נהורין לכל סטרין וכאינון (באינון) שדים דרמאן וחלבא (מלכא) לכל סטר הכי נמי מהאי רוחא נפקי לכל סטר ואפיקן⁶⁰⁰⁴ חד חיותא⁶⁰⁰⁵ אחרא די ממנא על	מצד השמאל, כשנפרדת (כשמתפשטת) הרוח הזו ומכה להוציא אורות לכל הצדדים, כמו אותם השדים ששופכות חלב לכל צד, כך גם מהרוח הזו יוצאים לכל צד, ומוציאים חיה אחת אחרת שממונה על אלה, שנקראת להט החרב המתהפכת, וזה נקרא (חסר).

⁵⁹⁹⁶ עי' מלואים אות (מא).

⁵⁹⁹⁷ ר"ל שגם רוח זכות נקרא אל שדי (יהל אור). אמר ונשמת שד"י תבינם, כי היא מהבינה, ומה שאמר ונשמת שד"י, כי היא מעולם הבריאה, ששם הוא השם שד"י וכמ"ש בזוה"ק (פקודי רנ"ג ע"א) כי שם א"ל שד"י הוא בהיכל אהבה דבריאה. וע' פ"ח (שער הסליחות פ"ח) שאמר שם מה שהשם א"ל שד"י הוא בבריאה הטעם הוא, משום שהבריאה הוא משורש הבינה, ועיקר השם הוא שם ע"ש (הקדו"ש טל ע"ב).

⁵⁹⁹⁸ ר"ל ההוא רוחא דלתתא של היכל זכות, מתקשר כאן, והוא נקר' אל. ולכן זה ההיכל נקרא אל שדי, כמ"ש אני אל שדי פרה ורבה, שמכאן סוד פו"ר כנ"ל. אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים, ואתנה בריתי כו', שכאן ברית כנ"ל (יהל אור). יצחק מאברהם וכמ"ש (יהל אור).

⁵⁹⁹⁹ עי' מלואים אות (מב).

⁶⁰⁰⁰ ר"ל לכל הרוחין תתאין שבהיכלות, והנהורין וכל אשר שם (יהל אור).

⁶⁰⁰¹ ההיכלין בעצמן (יהל אור).

⁶⁰⁰² ר"ל אותן ממונים שבאלו ההיכלות, שעומדים לבר מהיכלות, שחשיב בהיכל ששי, שנקראו יתדות המשכן, כמ"ש דף רנ"ה ואלין אקרן יתדות וקיימי לבר כו'. וז"ש דקיימי מסט' דא. ר"ל שהן בקדושה, דס"א נק' בכ"מ לבר (יהל אור).

⁶⁰⁰³ עי' מלואים אות (מג).

⁶⁰⁰⁴ הד' נהורין דסטרא שמאלא (יהל אור).

⁶⁰⁰⁵ והוא חיותא מלהטא הנ"ל בפ' בראשית (מד ע"א). והוא ממנא על ד', תרי מימינא ותרי משמאלא הנ"ל, דלא קיימי בקיומיהו. והן עיקר של להט החרב המתהפכת. וז"ש די ממנא על אלן דאקרי כו' (להט החרב המתהפכת) (יהל אור).

אלין דאקרי להט החרב המתהפכת ודא אקרי ⁶⁰⁰⁶ :	
והוא והאי דממנא על עלמא בזמנא ⁶⁰⁰⁷ די ממנא כפנא על עלמא ⁶⁰⁰⁸ ואתדן ביה כדין האי חיותא אתפקדא ⁶⁰⁰⁹ על עלמא ואפיק רוחא דמזונא לכל אינון בני מהימנותא דלא ימותון בכפנא וסעיד לבייהו ⁶⁰¹⁰ בגין דהא מסטרא אחרא כד שלטא כפנא בעלמא נפקי מהאי סטרא תרין רוחין ⁶⁰¹¹ מסאבין ואקרון שוד וכפן ⁶⁰¹² ודא איהו רוא (איוב ה כב) לשוד ולכפן תשחק בגין דאלין קיימין בעלמא ועבדין לון לבני נשא קטרוגא ⁶⁰¹³ חד הוא ⁶⁰¹⁴ דקא משרד להו [כפנא ומייתין] (ומתי) וחד דקא אכלי בני נשא ולא שבעין בגין דהא רוחא בישא שלטא בעלמא:	ואותו וזה שממונה על העולם, בזמן שממונה הרעב על העולם ונדון בו, אז החיה הזו מופקדת על העולם, ומוציאה רוח של מזון לכל אותם בני האמונה שלא ימותו ברעב וסועדת לבם. משום שהרי מהצד האחר, כששולט הרעב בעולם, יוצאות מהצד הזה שתי רוחות טמאות שנקראות שוד וכפן. וזהו שוד, "לשוד ולכפן תשחק", משום שאלו עומדים בעולם ועושים קטרוג לאנשים. אחד, אותו ששולח להם רעב ומתים. ואחד, שאנשים אוכלים ולא שבעים, משום שהרי רוח רעה שולטת בעולם.
חיותא [דא] [חד] אפיק חד ניצוצא ⁶⁰¹⁵ דקא נפיק מניצוצו ⁶⁰¹⁶ דתרין ניצוצין דאמרן דאינון מתהפכאן לכמה גוונין [והאי] [ואיהי] ניצוצא אקרי שרפים ⁶⁰¹⁷ והאי אחיד [בהון] ולהיט לון:	החיה הזו מוציאה ניצוץ אחד שיוצא מהתנוצצות של שני ניצוצות שאמרנו, שהם מתהפכים לכמה צבעים. והניצוץ הזה נקרא שרפים, וזה אוחז בהם ומלהיט אותם.
בהיכלא דא אית תרין ממנן ⁶⁰¹⁸ נהורין דקיימין על אלף ורבוא רבבן ודאקרון (דאקרי) נפנים ואלף [ורבוא] (ו)רבבן דאקרון רמונים וכלהו קיימין בחביבותא ואלין אינון דאעלי רחימותא בין ישראל לתתא וקודשא	בהיכל הזה יש שני ממונים, אורות שעומדים על אלף ורבוא רבבות שנקראים גפנים, ואלף ורבוא רבבות שנקראים רמונים, וכולם עומדים בחביבות, ואלו הם שמכניסים אהבה בין ישראל למטה לקדוש ברוך הוא למעלה. וכולם מעוררים אהבה ועומדים

⁶⁰⁰⁶ ר"ל שזהו נק' להט כו' (יהל אור). (חסר) (מגליון דפ"ק). חסר (ס"א שבע ודאי איהו דממנא וכו') (נוסף בדפ"ו).

⁶⁰⁰⁷ ר"ל האי חיותא מלהטא. כי השמאל דבסטר קדושה ממונין להושיע בעת צרה. וזהו כל הענין של שמאל בסט' דקדושה, שהן מושיעין בעת הדין, וכמ"ש בברכת אתה גבור, מחי' מתים ורופא חולים ומתיר אסורים כו' (יהל אור).

⁶⁰⁰⁸ ר"ל כעת שממנין הרוחא די על כפנא על העולם (יהל אור).
⁶⁰⁰⁹ שמכאן יוצא המזון לעולם כנ"ל. ובזמנא דשבע בעולם יוצא המזון מסטרא דימין, מחיה דאקרי זהר, מסטרא דימינא. ובעת שהשמאל שולט יוצא המזון לכל אינון בני מהימנותא, שהן בסטר דקדושה, כי אז הסט"א שלטא, וכלם בשליטו דסט"א, לבד הבני מהימנותא, שנשארין בשמאלא דסטר דקדושה (יהל אור).

⁶⁰¹⁰ ר"ל שלא ישלש הכפן, שהוא רוח הנקרא כפן, שממנו אכלי ב"נ ולא שבעין, והוא סעיד לבייהו. וז"ש בגין דהא כו'. וז"ס לחם לבב אנוש יסעד, דכאן הוא סוד אנוש כחציר ימיו כנ"ל, מסטרא דהאי חיותא מלהטא דסעיד אותם (יהל אור).

⁶⁰¹¹ לקמן רסו ע"א (לש"ו).

⁶⁰¹² עי' מלואים אות (מד).

⁶⁰¹³ עי' מלואים אות (מה).

⁶⁰¹⁴ ההוא (דפ"ו).

⁶⁰¹⁵ ר"ל בהתכללות בחיה הראשונה, כנ"ל בפ' בראשית (יהל אור).

⁶⁰¹⁶ בניצוצו (יהל אור).

⁶⁰¹⁷ ר"ל האי ניצוצא שיצא מכלילות שניהם, והוא אחיד בשני ניצוצין הנ"ל, "ולהיט לון". ומתחדשין כנ"ל. ואמר "שרפים". כי הנציצו הוא כולל כמה משריין לאין קץ, וכן הב' ניצוצין. רק שאלו הן א' דכר וא' נקבה, והניצוצא הוא כולל זכר. [ובפרשת בראשית (מד ע"ב יט ע"ב) רוחא דא אתכליל ברוחא אחרא דקאמרן כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁶⁰¹⁸ דנפקין מתרין רוחין (יהל אור).

ברוך הוא לעילא וכלהו מתערי רחמיותא וקיימן ברחימו וכד אתער רחמיו⁶⁰¹⁹ מתתא לעילא ומעילא לתתא כדין אתמלייא היכלא ואתרבה⁶⁰²⁰ דא בדא (דא) מכמה טבין מכמה חסדין מכמה רחמין וכדין רחמיו דלתתא⁶⁰²¹ גו רחמיו עלאה [אתדבק] דא בדא:	באהבה. וכשמתעוררת אהבה ממטה למעלה וממעלה למטה, אז מתמלא ההיכל הזה מכמה טובות, מכמה חסדים, מכמה רחמים, ואז האהבה שלמטה תוך האהבה העליונה נדבקות זו בזו.
מהכא נפקי תרין ממנן ואקרין אהבה על שמא דהיכלא ואלין קיימין לאשגחא על כל אינון דאמריהו יחודא דמאריהו ברחימו [ומסרי] (ומסקי) נפשיהו עליה ברחימו וסלקי ואסהידו⁶⁰²² לעילא וכל אינון דעבדי חסד⁶⁰²³ בעלמא אינון חסדין סלקין ועאלין גו האי היכלא ומתעטרי תמן וסלקי לאתעטרא גו (האי) אהבה עלאה⁶⁰²⁴ ועל דא כתיב⁶⁰²⁵ (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך בהיכלא דא כתיב (שיר ח ז) מים⁶⁰²⁶ רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוהו:	מכאן יוצאים שני ממונים שנקראים אהבה, על שם ההיכל. ואלו עומדים להשיג על כל אותם שמייחדים את יחוד רבונם באהבה, ומוסרים נפשם עליו באהבה, ועולים ומעידים למעלה. וכל אותם שעושים חסד בעולם, אותם החסדים עולים ונכנסים לתוך ההיכל הזה ומתעטרים שם, ועולים להתעטר בתוך אהבה עליונה. ועל זה נאמר "כי גדול מעל שמים חסדך". בהיכל הזה נאמר "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוהו וגו'".
היכלא שתיתא⁶⁰²⁷ דא הוא היכלא דאקרי היכלא דרצון דאיהו [רעוא דאקרי] מוצא פי יהו"ה⁶⁰²⁸ (דברים ח ג) חדוה דאתדבקותא דכלא והכא איהו רעוא דרעיון⁶⁰²⁹ ברזא דכתיב (שיר ד ג) כחוט השני שפתותיך רעוא דכל נשמתין דנפקי מההוא מוצא פי יהו"ה:	ההיכל הששי. זהו ההיכל שנקרא היכל הרצון, שהוא רצון שנקרא "מוצא פי ה'", שמחה של הדבקות של הכל. וכאן הוא רצון הרצונות, בסוד הנאמר "כחוט השני שפתותיך". רצון כל הנשמות שיוצאות מאותו "מוצא פי ה'".
האי היכלא היכלא דרעוא דקיימן הכא כל ושאלתין (שאלתא) וכל בעותין דעלמא⁶⁰³⁰	ההיכל הזה היכל הרצון, ששם עומדות כל הבקשות וכל השאלות שבעולם, משום

⁶⁰¹⁹ שהן מ"נ ומ"ד (יהל אור).

⁶⁰²⁰ אתרבו (דפ"ו).

⁶⁰²¹ זהו סוד שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ב' רחמין דא בדא כידוע. וז"ש "מהכא נפקי תרין ממנן כו'" "על כל אינון דיחדי כו'" ומסרי נפשיהו כו'". שהוא בשמע ישראל כו' (יהל אור).

⁶⁰²² זהו ע"ד גדולים שבפסוק שמע ישראל, שהן הב' עדים (יהל אור).

⁶⁰²³ שהוא בהיכל דכאן בסוד חסד לאברהם (יהל אור).

⁶⁰²⁴ ר"ל בחסד דדכורא (יהל אור).

⁶⁰²⁵ שכאן הוא למטה משמים. ועוד שהוא תחת היכל הרצון. וזהו סוד (פסחים דף נ ע"ב) כתוב א' אומר כי גדול כו' וכתוב א' אומר על שמים כו' (יהל אור).

⁶⁰²⁶ עיין בפ' תרומה דף קמ"ו ע"ב. [ובפרשת בראשית (מד ע"ב יט ע"ג) הכא (השתחואה) [כתיב] כו'. עמש"ש] (יהל אור).

⁶⁰²⁷ היכל רצון תפארת (הערת הזהר).

⁶⁰²⁸ שכאן הוא סוד הפה כו' (לעיל רנג ע"א בדברי רבינו). ור"ל שז"ש כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, כמש"ל (שם) דמכאן נפיק אורא דרוחא דקיימא דנפשינן. וכאן ומשביע לכל חי רצון, נפתלי שבע רצון, ונפתלי הוא סוד השחוק. וז"ש "חדוה דאתדבקותא כו' (דכלא)" (יהל אור).

⁶⁰²⁹ שרעוא דרעיון מע"ק מתגלה כאן, בסוד אורא דדעת שמתגלה בפה כו' ל. וז"ש "ברזא דכתיב כחוט השני כו'" וכאן סוד הת"ת שבו הדעת (יהל אור).

⁶⁰³⁰ בסוד ואני תפלתי לך ה' עת רצון, בעת רצון עניתיך, וכמש"ו כדין אקרי עת רצון כו'. וסוד ח"י ברכות, ג"ר בחג"ת, וג"א בנה"י, וביניהם י"ב אמצעיות בקשות צרכיו, כי ה"ב הם נגד י"ב של הדעת, שמתגלה בת"ת, שכנגדן הוא בהיכל הזה י"ב חיות ונהורין, והדעת הוא הרעוא דרעיון, ולכן

780

בגין דרעוא דכל רעוין כד נשיקין⁶⁰³¹ אשתכחו ברוא דכתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב [לרחל] (סימן) וכדין כד נשיק דא לדא כדין אקרי עת רצון⁶⁰³² בגין דהא כדין שלימו אשתכח וכל אנפין נהירין וכד צלותין סלקין כדין איהו עת רצון לאשתכחא⁶⁰³³ ועל דא כתיב (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך יהוה עת רצון דאיהו חבורא דא עם דא:	שרצון כל הרצונות כשנשיקות נמצאות, בסוד הנאמר "וישק יעקב לרחל". ואז, כשנושק זה לזה, אז נקראת עת רצון, משום שהרי אז נמצאת שלמות וכל הפנים מאירות. וכשתפלות עולות, אז הוא עת רצון להמצא. ועל כן נאמר "ואני תפלתי לך ה' עת רצון". שהוא חבור זה עם זה.
בהיכלא דא קיימן שית פתחין⁶⁰³⁴ ארבע פתחין לארבע סטריין דעלמא וחד לעילא וחד לתתא באלין פתחין אתמנא חד רוחא⁶⁰³⁵ דאיהו רב על כלהו די ממנן בכל אלין פתחין ורזיא"ל שמייה⁶⁰³⁶ והאי אתמנא ואתפקד בכל אינון רזין עלאין דפומא לפומא ממללן דנשקין דא לדא⁶⁰³⁷ ברחימו דרחימותא:	בהיכל הזה עומדים ששה פתחים. ארבעה פתחים לארבעה צדדים של העולם, ואחד למעלה ואחד למטה. בפתחים הללו התמנה רוח אחד שהוא גדול על כל הממונים בכל אותם הפתחים, ושמו רזיא"ל. וזה התמנה והופקד על כל אותם הסודות העליונים, שמדברים פה לפה, שנושקים זה לזה באהבת האהבה.
תרעין⁶⁰³⁸ [נ"א תרעי רזין] לא קיימן לגלאה⁶⁰³⁹ [אבל כד תרעין] (כד) אתפתחו כדין ידעין כלהו היכלין וכל אינון רוחין וכל אינון משיריין דהא תרעי דרצון אתפתחו⁶⁰⁴⁰ ולא עאלין באלין תרעין אלא רעוי דצלותין רעוי דשבחא רעוי דנשמתיין קדישין עלאין:	השערים הללו אינם עומדים לגילוי, אבל כשנפתחים השערים, אז יודעים כל ההיכלות וכל אותן רוחות וכל אותם מחנות, שהרי נפתחו שערי רצון, ולא נכנסים לשערים הללו אלא רצונות של תפלות, רצונות של שבח, רצונות של נשמות קדושות עליונות.
האי איהו היכלא דמשה בהאי היכלא אתכניש משה ברחימו ונשיק נשיקין בהאי היכלא (שמות יט יט) משה ידבר והאלהים⁶⁰⁴¹ יעננו בקול כד אתדבקו נשיקין בנשיקין⁶⁰⁴²	זהו היכלו של משה. בהיכל הזה התכנס משה באהבה, ונישק נשיקות. בהיכל הזה, "משה ידבר והאלהים יעננו בקול". כשנדבקות נשיקות בנשיקות

(ברכות דף לד.) לא ישאל צרכיו לא בג"ר ולא בג"א, אלא באמצעיות. שכאן קיימין כל שאלתין ובעותין (יהל אור).

⁶⁰³¹ ר"ל כאשר מתחבר היכל הזה עם יעקב, שמים כנ"ל (יהל אור).

⁶⁰³² ר"ל עת הוא לשון חבור, כמו אשר פריו יתן בעתו, ור"ל שמתחבר עת נוקבא, עם רצון, שמים. וז"ש וכד צלותין סלקין כו' (כדין איהו עת רצון לאשתכחא, וע"ד כתיב ואני תפלתי לך יהוה עת רצון), דאיהו חבורא דא עם דא. שהרצון היא בדכורא, וממנו מקבל הנוק', ונקר' ע"ש רצון ג"כ. ור"ל וכד צלותין סלקין, רומז על מ"ש (ברכות דף ח.) אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין (יהל אור).

⁶⁰³³ עי' מלואים אות (מו).

⁶⁰³⁴ עי' מלואים אות (מז).

⁶⁰³⁵ והיא הרוח שבהיכל הזה, ששולט על כל ההיכל, וכל שבהיכל הזה כולם יצאו ממנו, כמ"ש בפרשת בראשית "הכא רוחא כו' האי רוחא אתכליל ובג"כ האי רוחא אפיק כו'" ע"ש (יהל אור).

⁶⁰³⁶ כמש"ו שממונה על רזין (יהל אור).

⁶⁰³⁷ ר"ל ברחימו כמש"ו. וז"ש פא"פ אדבר בו, שהוא כאן, בהיכלא דמשה וכמש"ו (יהל אור).

⁶⁰³⁸ רזין (דפ"ו).

⁶⁰³⁹ עי' מלואים אות (מח).

⁶⁰⁴⁰ ר"ל כד שערי ההיכל הזה נפתחין, יודעין כולם ששערי רצון העליון מע"ק לז"א ומז"א לחקל תפוחין קדישין, כלם נפתחו, ורצון של הש"י מתגלה בעולם (יהל אור).

⁶⁰⁴¹ ר"ל משה שמים העליונים, דרגא דמשה, ידבר, והאלקים נוק', יעננו, שהוא נשיקין דא לדא ודא לדא, וכמ"ש למטה ת"ח משה ידבר כו'. והוא סוד פא"פ אדבר בו, רוחא ברוחא של היכל זה, עם הא' דנטיל לי' כנ"ל. וכאן הוא סוד הדיבור בפה. וכאן סוד אלקים דכליל כל היכלין, כמ"ש לקמן דף רנ"ו ע"ב כד נטיל יעקב בהאי היכלא שתיתאה כדין אקרי נשמה קדישא כו' ה' אלקים.

רנ"ד/א	
זו עם זו, ועל כן נאמר "ישקני מנשיקות פיהו וגו'". אין נשיקות של שמחה ואהבה אלא כשנדבקים זה בזה פה בפה, רוח ברוח, שאז רוויים זה עם זה בתפנוקי הכל, ובשמחה, מהאור העליון.	דא עם דא ועל דא כתיב (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו וגו' ⁶⁰⁴³ לית נשיקין ורחימותא (בחדוה) אלא כד [מתדבקן דא עם דא] ומתדבקן דא בדא פומא בפומא רוחא ברוחא דכרין רוואן דא [עם] (ו) דא בתפנוקין דכלא ובחדוה מנהירו עלאה ⁶⁰⁴⁴:
בא וראה, "משה ידבר", שנאמר "הנך יפה רעיתי", ונאמר "כחוט השני שפתותיך". "והאלהים יעננו בקול", שנאמר "הנך יפה דודי אף נעים", ונאמר "שפתותיו שושנים נוטפת מור עבר".	תא חזי משה ידבר ⁶⁰⁴⁵ דכתיב (שיר ד א) הנך יפה רעיתי וכתיב (שם ג) כחוט ⁶⁰⁴⁶ השני שפתותיך והאלהים יעננו בקול דכתיב (שם א טז) הנך יפה דודי אף נעים וכתיב (שם ה יג) שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר:
הרוח הזו, נמסרו בידה כל הסודות של אותן הנשמות העליונות שמעוררים תשוקה של אהבה שלמעלה ומטה כאחד. אותן נשמות עליונות, כמו רבי עקיבא וחבריו, שאלה לא התקרבו לרחוץ בנהר דינור כמו ששאר הנשמות רוחצות שם ועוברות בו, והרי בארנו.	האי רוחא אתמסרו בידה כל רזין דאינון נשמתין ועילאין דמתערי תיאובתא דרחימו דלעילא ותתא כחדא אינון נשמתין עלאין כגון רבי עקיבא וחברוי ⁶⁰⁴⁷ דאלין לא אתקריבו ⁶⁰⁴⁸ לאסתחאה בנהר דינור וכמה דשאר (דהא כל שאר) נשמתין אסתחיין תמן ועברו ביה והא אוקימנא ⁶⁰⁴⁹:
בא וראה, הרוח הזו מוציאה שנים עשר אורות, וכולם עומדים בסוד תחת הרוח הזו. בארבעת צדדי העולם עומדים ארבעה אורות עליונים ששולטים לארבעה צדדים. בצד הדרום עומד אור עליון אחד, הימין של כל העולם, שהרי ממנו מתחילים ישראל להאחז בסוד האמונה, והוא מיכאל, רב כח של האור העליון, שיורד מצד הדרום, ששם האור עומד בחזקו.	תא חזי ⁶⁰⁵⁰ רוחא דא אפיק תריסר נהורין ווכלהו קיימי ברזא דתחות האי רוחא ⁶⁰⁵¹ בארבע סטרין דעלמא קיימין ארבע נהורין עלאין ⁶⁰⁵² דשלטין לארבע סטרין ⁶⁰⁵³ בסטרא דדרום קיימא חד נהורא עלאה ימינא דכל עלמא דהא מניה ⁶⁰⁵⁴ שראן ישראל

וכאן הוא סוד כלת משה, שלכן נקרא איש האלקים, בעלה דמטרוניתא (עיין הקדמת הזוהר ו ע"ב), וכן בסוד הדעת, משה מלגאו יעקב מלבר (תיקון י"ג כט ע"ב) (יהל אור).

⁶⁰⁴² קאי אמ"ש בהאי היכלא משה ידבר (יהל אור).

⁶⁰⁴³ כנ"ל, סוד הנשיקין, וסוד הפה (יהל אור).

⁶⁰⁴⁴ ר"ל מבינה. וז"ס בינה, דרגא דמשה, שמתגלה בינה בת"ת, כמ"ש בתיקונים (סוף תמ"ז) (יהל אור).

⁶⁰⁴⁵ ר"ל דרגא דמשה באצילות ת"ת (יהל אור).

⁶⁰⁴⁶ עי' מלואים אות (מט)

⁶⁰⁴⁷ עי' מלואים אות (ג).

⁶⁰⁴⁸ וז"ס שאמרו (ברכות סא ע"ב) זו תורה וזו שכרה, א"ל חלקם בחיים, אשרך ר"ע שאתה מזומן לחיי העה"ב. ר"ל בלא דין כלל (תוס' כתובות קג ע"ב). וכאן הוא סוד חיי העוה"ב רוחא דחיי, כנ"ל יחיה האדם (יהל אור).

⁶⁰⁴⁹ לעיל ריא ע"ב רמז ע"א ופרשת ויגש רא ע"א (לש"ו).

⁶⁰⁵⁰ תא חזי (מוסגר בדפ"ק).

⁶⁰⁵¹ עי' מלואים אות (נא).

⁶⁰⁵² עי' מלואים אות (נב).

⁶⁰⁵³ הן ד' חיות הקדש, חיות גדולות עלאין, מהי"ב הנ"ל. והן בד' סטרין כנ"ל (היכל ו' דבראשית), בסוד גנת אגוז. וכמ"ש ביחזקאל (א י) ופני ארי' אל הימין כו' (יהל אור).

⁶⁰⁵⁴ בסוד עולם חסד יבנה, שמשם מתחיל המהימנותא, ומשם מתחיל אחידת ישראל בקוב"ה, בסוד ישראל, בו"ק שנק' ישראל, ובסוד הוי"ה, שהוא חלק ישראל, כי חלק ה' כו', ה' מנת חלקי כו' (יהל אור).

לאתאחדא ברזא דמהימנותא ואיהו מיכאל רב חילא ⁶⁰⁵⁵ דנהורא עלאה דנחתא מסטרא דררום ⁶⁰⁵⁶ דתמן נהורא קיימא בתוקפיה ⁶⁰⁵⁷ ;	
האי מיכאל נהורא ימינא אפטרופוס רבא דישראל ⁶⁰⁵⁸ בגין דכד סטרא אחרא קיימא לאסטאה עליהו דישראל כדין מיכאל (א)טען עמיה ואתעביד סניגוריא עליהו דישראל ואשתזבן מההוא קטיגוריא ודמארי בעלי דבבו דישראל:	מיכאל הזה, אור הימין, האפטרופוס הגדול של ישראל. משום שכאשר עומד הצד האחר להשטין על ישראל, אז מיכאל טוען כנגדו, ונעשה סנגור על ישראל, והם ניצלים מאותו הקטגור של בעלי שנאת ישראל.
בר בזמנא דאחרב ירושלם דהא כדין אתגברו חובין ומיכאל לא יכיל בהדיה דסטרא אחרא דטענתיה דמיכאל תבירא עליהו דישראל וכדין (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני אויב ⁶⁰⁵⁹ ;	פרט לזמן שחרבה ירושלים, שהרי אז התגברו החטאים, ומיכאל לא היה יכול עם הצד האחר, שטענתו של מיכאל על ישראל נשברה, ואז, "השיב אחור ימינו מפני אויב".
אבסטרא (מסטרא) דצפון קיימא נהורא אחרא דהא איהו קיימא (לנטלא ⁶⁰⁶⁰) ולבטלא דינא מבי היכלא רביעאה [ויהב] (ויכיל) לממנא דפתחא ⁶⁰⁶¹ דבההוא פתחא וקיימא (קיימן) ממנן אחרן ודאינון דבסטרא מסאבא מחכאן לההוא ממנא ⁶⁰⁶² ונטלי דינא ולזמנין דהאי נהורא ⁶⁰⁶³ איהו ⁶⁰⁶⁴ [ההוא] (האי) דבסטרא דצפון איהו עביד דינא ולא יתמסר [בידא דסטרא] (בסטרא) אחרא בגין דכל דינין דאתעבידו ביה [אית לון] (אינון) אסוותא וקודשא בריך הוא עביד חסד באינון אתרי:	בצד הצפון עומד אור אחר, שהרי הוא עומד (ליטול) לבטל דין מבית ההיכל הרביעי. ונותן לממונה של אותו הפתח, שבאותו הפתח עומדים ממונים אחרים שהם בצד הטומאה, מחכים לאותו הממונה ונוטלים דין. ולפעמים שהאור הזה שבצד הצפון הוא עושה דין, ולא נמסר ביד הצד האחר, משום שכל הדינים שנעשו בו יש להם רפואות, והקדוש ברוך הוא עושה חסד באותם מקומות.
גבריא"ל איהו האי נהורא דבסטרא דצפון ובכל אתר דאיהו מחי שרי ביה חסד	גבריא"ל הוא האור הזה שבצד הצפון, ובכל מקום שהוא מכה, שרוי בו חסד, משום

⁶⁰⁵⁵ בסוד גדול אדונינו ורב כח, בחדסד. וז"ס שמו מיכאל, שכל מלאך ומאור מורה על כבוד שמו
יתברך לפי המדה שמקבל ממנו. וז"ס אין כאל ישרון. ונק' חסד אל, על גודל כחו וגדולתו (יהל
אור).

⁶⁰⁵⁶ ר"ל דנחתא הנהורא שם מסטרא דדרום, חסד עליון מדת אברהם ששם ד' רוחות, מדות
האבות ודוד (יהל אור).

⁶⁰⁵⁷ ר"ל כשהשמש מגיע לדרום, אז הוא בתוקפי', שהוא בחצי היום. וכן כל שמתקרב לדרום,
מתגבר האור, וכמ"ש הולך ואור כו'. וכידוע שהאור הוא בימין, בסוד אור וחשך, חו"ג, אור ומים.
וז"ס חשכת מים (יהל אור).

⁶⁰⁵⁸ עי' מלואים אות (נג).

⁶⁰⁵⁹ סט"א, מארי בעלי דבבו דישראל (יהל אור).

⁶⁰⁶⁰ דאע"ג שזה ההיכל הוא למעלה מכל היכלין, מ"מ מקבל מהיכל חו"ג, כידוע, שת"ת מקבל
מחו"ג (יהל אור).

⁶⁰⁶¹ כנ"ל שד' פתחים כאן לד' רוחות, ועל כל פתח ממונה אחד כידוע, והן מקבלין מאלו הד'
נהורין. וז"ש דבההוא פתחא קיימן ממנן אחרן. ר"ל ממונה אחר חוץ מן הנהורין, והן עומדין לבר
כנ"ל (יהל אור).

⁶⁰⁶² ר"ל שמצפין לההוא ממנ' דבסטרא קדושה, שעומד על פתח הקדושה ליקח ממנו הדין, כמשי",
שבסטרא דמסאבא נגד היכל הזה, ד' פתחים לד' רוחות כמשי"ש ארבע פתחין אית להיכלא דא כו'
(יהל אור).

⁶⁰⁶³ עי' מלואים אות (נד).

⁶⁰⁶⁴ נמחק בדפ"ק.

בגין דגבריא⁶⁰⁶⁵ אל בתרין סטרין כליל בתרווייהו⁶⁰⁶⁵ ועל דא מחיא ואסוותא ביה בסטרא דא קיימא רזא דכתיב (דברים ח ה) כי כאשר ייסר איש את בנו יהוה אללהיך מיסרך ואלין יסורין דרחימותא דכלילין בסטרא דא ובסטרא דא⁶⁰⁶⁶:	שגבריא⁶⁰⁶⁵ אל בשני צדדים, כלול בשניהם, ולכן מכה, ובו רפואות. בצד הזה עומד סוד, שנאמר "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אללהיך מיסרך". ואלו הם יסורים של אהבה, שכלולים בצד זה ובצד זה.
בסטרא דמזרח קיימא נהורא אחרא דאיהו קיימא בכל מילי דאסוותא ולמיעלן (במיעאל) קמי מארי⁶⁰⁶⁷ כל אינון⁶⁰⁶⁸ דאתנשיין בבי מרעייהו ולקרבא זמנין וקציין לאינון מרעין דאשתלימו מהימנותיהו ואסחרן (וסחראן) עלמא בכל יומא ויומא⁶⁰⁶⁹ בגין לאשלמא⁶⁰⁷⁰ אסוותא בפקודא דמאריה (והאי) ואיהו נהורא רפא⁶⁰⁷¹ אל שמיא ואף על גב דהא אוקימנא ליה לסטרא אחרא⁶⁰⁷¹ ודא אחיד לסטרא דא⁶⁰⁷² ולסטרא דא לסטרא דמיכאל ולסטרא דגבריא⁶⁰⁷³ אל:	בצד המזרח עומד אור אחר, שהוא עומד בכל דברי הרפואות, להכניס לפני רבונו כל אותם שנשכחו בבית חליים, ולקרב זמנים וקצים לאותן מחלות שהשלימו את נאמנותן. וסובב את העולם בכל יום ויום כדי להשלים רפואות במצות רבונו, והאור הזה (הוא) שמו רפא⁶⁰⁷¹ אל. ואף על גב שהרי העמדנו אותו לצד אחר. וזה אחוז לצד זה ולצד זה, לצד של מיכאל, ולצד של גבריא⁶⁰⁷³ אל.
והאי איהו ממנא בשעתא דאתדן בר נש בהיכלא רביעאה לחיים כדין איהו אקדים באסוותא והאי אסוותא מגו דחיקו נפקא בגין דמתרין סטרין נפקא והאי דחיקו אתיא מגו סטר שמאלא ואסוותא מגו סטר ימינא ועל דא ההוא מרע⁶⁰⁷³ כד אתיא ליה אסוותא מגו דחיקו סגיא אתיא ליה:	וזוהו הממונה, שבשעה שנדון אדם בהיכל הרביעי לחיים, אזי הוא מקדים ברפואות. והרפואות הללו יוצאות מתוך דוחק, משום שמשני צדדים יוצאות, והדוחק הזה בא מתוך צד שמאל, והרפואה מתוך צד ימין. ולכן, כשבאה רפואה לאותו החולה, היא באה לו מתוך דוחק רב.
והכי הוא מסטרא דמערב⁶⁰⁷⁴ וואף על גב דאמרן דרפאל בסטר מזרח ואוקמוהו ובסטרו	וכך הוא מצד המערב. ואף על גב שאמרנו שרפאל הוא בצד המזרח, והעמדנוהו בצד

⁶⁰⁶⁵ ששמאלא נכלל בימינא, וכמ"ש בפרשת תרומה קלט ע"א, תולעת שני ושש תרין גוויין כחדא דימינא ושמאלא כו' ושם דף קמז ע"ב מיכאל וגבריא⁶⁰⁶⁵ אל אתכלילו דא עם דא משלבאן דא בדא וע"ד כתיב עשה שלום במרומי וכו' (יהל אור). ששמאלא נכלל בימינא. וכמ"ש בפי' תרומה דף קל"ט ע"א תולעת שני ושש תרין גוויין כחדא לימינא ושמאלא כו'. ושם דף קמ"ז ע"ב מיכאל וגבריא⁶⁰⁶⁵ אל אתכלילו דא עם דא משלבאן דא בדא, וע"ד כתיב עשה שלום במרומי וכו' (יהל אור).

⁶⁰⁶⁶ עי' מלואים אות (נה).

⁶⁰⁶⁷ מאריה (דפ"ו).

⁶⁰⁶⁸ ר"ל לעיילא קמי קוב"ה מליצתם של החולים שנתייאשו ונשכחו בחולייתם, שהאריך עליהם החולי, דאסוותא כאן נפקא מגו דחיקו כמ"ש (יהל אור).

⁶⁰⁶⁹ ר"ל כמ"ש חליים רעים ונאמנים, וכמ"ש (ע"ז נה ע"א) מ"ד חלאים רעים ונאמנים רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם. והיסורין סובבין את העולם בכל יום ויום, כמ"ש (אבות פ"ג מט"ז) והגבאין מחזירין תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם כו'. וז"ש (לעיל) סחראן עלמא כו' (יהל אור).

⁶⁰⁷⁰ קאי על הנהורא (יהל אור).

⁶⁰⁷¹ עי' מלואים אות (נו).

⁶⁰⁷² ר"ל לימינא ושמאלא כמ"ש, בסוד הת"ת שכולל חו"ג, מימינא ושמאלא (יהל אור).

⁶⁰⁷³ ר"ל דאתי' לי' רפואה מן רפאל, שלוקח מהיכל רביעי, ששם סטרא דדינא. ולכן אומרין ורופא חולים בברכת אתה גבור. וז"ס הזיעה דאתבקע באנפוי, ששם בזיעת אפך תאכל לחם כידוע, כי עפר אתה כו', כנ"ל שאדם הוא עפר דרפאל. וז"ס שאמרו (ברכות נז ע"ב) עשרה דברים סימן יפה לחולה זיעה שנאמר בזיעת אפך (יהל אור).

⁶⁰⁷⁴ ר"ל וכן הרפואה שבאה מצד מערב, הוא ג"כ מדחיקו סגיא, שמערב הוא ג"כ משני סטרין, כמ"ש למטה (יהל אור).

784

(דסטר) דא דמערב אסוותא וחיין⁶⁰⁷⁵ לאו איהו אלא מסטר מזרח דהא⁶⁰⁷⁶ מתמן אתמשכאן וחיין לתתא⁶⁰⁷⁷:	הזה של המערב, הרפואות והחיים אינם אלא בצד המזרח, שהרי משם נמשכים החיים למטה.
(ובהאי סטרא⁶⁰⁷⁸) (סטרא דמערב) נהורא חד [ונוריא"ל] (ועריאל) שמיה ואיהו אוריא"ל⁶⁰⁷⁹ ודא איהו כליל מכלהו וקיימא שליחא בכלא⁶⁰⁸⁰ ואית ליה תלת סטרין אבל תרין אינון⁶⁰⁸¹ בנין דכל חד מאלין כליל בחבריה⁶⁰⁸²	ובצד הזה (צד מערב) אור אחד ששמו נוריא"ל, והוא אוריא"ל. וזהו כלול מכולם ועומד שליח בכל. ויש לו שלשה צדדים, אבל הם שנים, כי כל אחד מאלו כלול בחברו,
רנ"ד/ב	
דאינון ארבע יסודין תתאין מאינון ארבע יסודי עלמא עלאין על כלא⁶⁰⁸³ ובגין דכלהו מתקשרין⁶⁰⁸⁴ דא בדא רמז קרא ואמר (שיר ו יא) אל גנת אנוז ירדתי לראות:	שאותם ארבעה יסודות התחתונים, מאותם ארבעה יסודות העולם, עליונים על הכל. ומשום שכלם קשורים זה בזה, רמז הכתוב ואמר "אל גנת אנוז ירדתי לראות".
אינון תריסר נהורין קיימין (תחות אלין) בההוא רוחא דקאמרן וההוא רוחא עלייהו בשלימו⁶⁰⁸⁵ אלין ארבע נהורין עלאין אית תחותייהו תמניא אחרנין למהוי בשלימו ובכלהו שלימו חד וס"א ירדתי לראות אלין ארבע נהורין עלאין אית תחותייהו תמניא אחרנין ואינון תריסר נהורין דקיימין תחות ההוא רוחא דקאמרן וההוא רוחא עלייהו בשלימו למהוי בכלהו שלימו חדו וכד מ[ת]פרשין כלהו אינון תלת לכל סטרא⁶⁰⁸⁶:	אותם שנים עשר האורות עומדים באותה הרוח שאמרנו, ואותה רוח עליהם בשלמות. תחת ארבעה האורות הללו יש שמונה אחרים, כדי להיות בשלמות, ובכולם יש שלמות אחת, ("ירדתי לראות", אלו ארבעה אורות עליונים שיש תחתיהם שמונה אחרים, והם שנים עשר אורות שעומדים תחת אותה רוח שאמרנו, ואותה רוח עליהם בשלמות, להיות בכולם שלמות אחת) וכשכלם נפרדים, הם שלשה לכל צד.

⁶⁰⁷⁵ הוקשה לו היאך אמר שרפאל בצד מזרח, והלא אמר לעיל בדף רמ"ט פתחא רביעאה פתחא דא קיימא לאסוותא ואקרי פתחא דאסוותא בהאי קיימא כו' על כל אינון אסוותין דעלמא כו' פתחא דא איהו לסטר מערב כו' (יהל אור).

⁶⁰⁷⁶ רמו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁰⁷⁷ ר"ל מ"מ עיקר אסוותא וחיין הוא מצד (מזרח), אלא שמשם נמשך לצד מערב, שמערב מקבל ממזרח, בסוד ת"ת ומלכות שמקבלת ממנו ומוציאה לעולם. וכן שמים וארץ, (אענה את) השמים והם יענו את הארץ, והארץ תענה את הדגן וכו' (הושע ב, כג) (יהל אור).

⁶⁰⁷⁸ ר"ל בצד מערב (יהל אור).

⁶⁰⁷⁹ כמ"ש בתיקונים (קמח ע"ב) ובתז"ח (כז ע"ד) דמסט' דימינא נקרא אוריאל, ומסטרא דשמאלא נקרא נוריא"ל. וז"ש ודא איהו כליל כו' (יהל אור).

⁶⁰⁸⁰ ר"ל שהוא שליח בכל הדברים שממונין הג' נהורין הנ"ל, שהוא כליל מכולם. והוא שליח, בסוד המלאך הגואל. ואמר ואית לי' תלת סטרין. כנ"ל מג' נהורין הנ"ל (יהל אור).

⁶⁰⁸¹ ר"ל דהוא כליל מכל הג' נהורין הראשונים, דלעולם הרביעי כלול משלשתן, בסוד המלכות דכלולה מכלם. וכן ה' אחרונה, כלול מג' אותיות י' ה' ו' כידוע. וכן בחיות, שלכך נאמר ודמות אדם להנה, שאדם כלול מכל החיות, שלכן לא מנה בתיקונים בכ"מ רק ג' אנפי חיוון, י"ב אנפי החיות, וכמ"ש בז"ח (שיה"ש נ ע"ב [סג ע"א]) וארא החיות רזא דישראל סבא כו' ע"ש, וז"ש ודא איהו כליל מכולהו (יהל אור).

⁶⁰⁸² עי' מלואים אות (נז).

⁶⁰⁸³ עי' מלואים אות (נח).

⁶⁰⁸⁴ ר"ל אלו הד' חיות כנ"ל בפרשת בראשית (יהל אור).

⁶⁰⁸⁵ ר"ל שאלו י"ב נהורין, שהן י"ב חיות, הן תחות אלו י"ב נהורין, שהן כלולין בההוא רוחא. וקיצר כאן, שסמך על מ"ש בפרשת בראשית כמ"ל. ויותר נכון שצ"ל קיימין תחות ההוא רוחא דקאמרן (יהל אור).

⁶⁰⁸⁶ ר"ל ד' חיות הקדש, חיות גדולות תחתיהם, ח' חיות קטנות כנ"ל (יהל אור).

אלין ארבע סמכין⁶⁰⁸⁷ קיימין לסלקא ולא תאחדא האי היכלא לעילא באתר דאקרי שמים לאתחברא נשיקין אלין באלין כחדא תחות אלין כמה דרגין לדרגין כלו נפקי מנייהו מאלין יסודין תתאין⁶⁰⁸⁸ מנייהו מסטרא דמיא ומנייהו מסטרא דאשא ומנייהו מסטרא דרוחא ומנייהו מסטרא דעפרא:	ארבעת האדנים הללו עומדים לעלות ולאחד את ההיכל הזה למעלה במקום שנקרא שמים, לחבר את הנשיקות אלו באלו כאחד. תחת אלו כמה דרגות לדרגות, כולם יוצאים מהם, מהיסודות התחתונים הללו, מהם מצד המים, ומהם מצד האש, ומהם מצד הרוח, ומהם מצד העפר.
כגוונא דא תנינן ארבעה נכנסו לפרדס⁶⁰⁸⁹ וכלהו אתברירו לדוכתא דא לאלין ארבע יסודי וכל חד וחד אתקשר בדוכתיה דא בסטרא דאשא ודא בסטרא דמיא ודא בסטרא דרוחא ודא בסטרא דעפרא וכלהו אטבעו ביסודא דיליה כמה דעאלו בר ההוא שלימא חסידא⁶⁰⁹⁰ דאטיא בסטרא דימינא ואתדבק בימינא וסליק לעילא⁶⁰⁹¹:	כמו כן שנינו, ארבעה נכנסו לפרדס, וכולם נבחרו למקום הזה, לאלו ארבעה היסודות. וכל אחד ואחד נקשר במקומו, זה בצד האש, וזה בצד המים, וזה בצד הרוח, וזה בצד העפר. וכולם טבועים ביסוד שלהם כמו שנכנסו, פרט לאותו השלם החסיד שבא מצד הימין, ונדבק בימין ועלה למעלה.
ווכד מטא להאי אתר דאקרי היכל אהבה אתדבק ביה ברעו דלבא אמר האי היכלא צריכא איהו לדבקא ליה בהיכלא דלעילא באהבה רבה כדין אשתלים ברזא דמהימנותא ואיהו סליק ואשלים אהבה זוטא באהבה רבא (כהן אשתלים ברזא דמהימנותא ואיהו סליק ואשלים אהבה זוטא באהבה רבא) כדקא חזי ועל דא מית באהבה ונפק נשמתיה בהאי קרא ואהבת זכאה חולקיה⁶⁰⁹²:	וכשהגיע למקום הזה שנקרא היכל אהבה, נדבק בו ברצון הלב. אמר, ההיכל הזה צריך הוא להדביקו בהיכל שלמעלה באהבה רבה, ואז השתלם בסוד האמונה, והוא עלה והשלים אהבה קטנה באהבה גדולה כראוי, ולכן מת באהבה, ויצאה נשמתו בפסוק הזה "ואהבת". אשרי חלקו.
כל אינון אחרנין נחתו לתתא כל חד וחד ואתענשו בהווא יסודא דנחת לתתא⁶⁰⁹³	כל אותם האחרים ירדו למטה כל אחד ואחד, ונענשו באותו יסוד שירד למטה.

⁶⁰⁸⁷ ר"ל ד' חיות הנ"ל וכמ"ש בפ' ויקהל ופקודי במאמרים הנ"ל. (קיימין לסלקא ולא תאחדא האי היכלא לעילא באתר דאקרי שמים, ואתחברא נשיקין). ואמר אלין באלין כחדא. ר"ל של היכל הזה עם של שמים כאחד (יהל אור).

⁶⁰⁸⁸ ר"ל תחות אלו הד' חיות, מתפשטין כמה מדריגות, כמ"ש לעיל, כמה מלאכים ראשים וממונים אלין על אלין, וכולם תחת הד' חיות. והכל מאלו ד' יסודות ארמ"ע. והן מאלו יסודות תתאין, ר"ל מאלו ד' חיות כנ"ל. ומפרש והולך מנייהו מסטרא דמיא כו' (יהל אור).

⁶⁰⁸⁹ עי' מלואים אות (נט).

⁶⁰⁹⁰ ר"ל ר"ע כמ"ש, שהוא היה שלם בכל בחכמה ובמנין כמ"ש (חגיגה טו ע"ב) שאמר הקב"ה הניחו לזקן זה ראוי להשתמש בכבודי. ואמר חסידא. שזהו גדר לרוח הקדש, כמ"ש (ע"ז כ ע"ב ע"ש ושמ"מ) וחסידות מביא לידי רוח הקדש שנאמר אז דברת בחזון לחסידך. וגדר החסידות הוא אהבה שלימה בחסד כידוע (יהל אור).

⁶⁰⁹¹ ר"ל שהלך כל המדריגות תתאין, הכל בסטרא דימינא, ששם אין אחיזה לס"א. ואתדבק בימינא. ר"ל בהיכל אהבה. וסליק לעילא. ר"ל לחסד דאצילות כמ"ש, משא"כ אלו השלשה שנחתו לתתא כמ"ש (יהל אור).

⁶⁰⁹² כל פיסקא זו, עי' מלואים אות (ס).

⁶⁰⁹³ ר"ל שאלו הג' לא עאלו לעילא בהיכלות האלו וסליקו לעילא, שכאן סוד הייחוד, אלא נחתו לתתא במט"ט, שהוא עה"ד טו"ר, ושם פגעו בהווא רע, ואתענשו כל אחד באותו יסוד שעלה. והענין כי אין דבקות אלא בימינא, שלכן הק"ש בהיכל אהבה, שלכן ר"ע דאית' בסטרא דימינא, נכנס בשלום ויצא בשלום, משא"כ הם שנכנסו בג' יסודות האחרים, ונחתו לתתא כמ"ש (יהל אור).

786

אלישע נחת לתת⁶⁰⁹⁴ בספר (א) (ד) שמאלא דאיהו אשא ונחית ביה ולא סליק⁶⁰⁹⁵ ואערע בההוא סטרא אחרא דאקרי אל אחר ואתמנע מניה תשובה ואתתרך בגין דאתדבק⁶⁰⁹⁶ ביה ועל דא אקרי אחר ואוקימנא⁶⁰⁹⁷:	אלישע ירד למטה בצד השמאל שהוא אש, וירד בו ולא עלה, ופגש את אותו הצד האחר שנקרא אל אחר, ונמנעה ממנו תשובה, וגורש משום שנדבק בו, ולכן נקרא אחר, ובארנו.
בן עזאי נחית ביסודא דעפרא ועד לא מטא לאוקידו דעפרא דמאטי לההוא סטר⁶⁰⁹⁸ אחרא אטבע בההוא עפרא ומית ועל דא כתיב (תהלים קיז טו) יקר בעיני יהו"ה המותה לחסידיו:	בן עזאי ירד ביסוד העפר, וטרם הגיע לשרפת העפר שמגיע לאותו הצד האחר, טבע באותו עפר ומת. ועל זה נאמר "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו".
בן זומא נחת⁶⁰⁹⁹ ביסודא דרוחא ואערע ברוחא אחרא דמטא לסטר⁶¹⁰⁰ מסאבא [דאקרי פגע רע] ובגין כך (נפגע) פגע ביה⁶¹⁰¹ ולא אתישב ביה⁶¹⁰² וכלהו לא אשתזבן מעונשא ועל דא אמר שלמה (קהלת ח יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים בגין דאלין נחתו בדרגין אלין ואתענשו⁶¹⁰³:	בן זומא ירד ביסוד הרוח, ופגש ברוח אחרת, שהגיע לצד הטומאה, שנקראת פגע רע, ולכן פגע בו ולא התיישב בו, וכולם לא נצלו מענש. ולכן אמר שלמה "יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים". משום שאלה ירדו בדרגות הללו ונענשו.
תא חזי בגין דרבי עקיבא⁶¹⁰⁴ סליק לעילא כדקא יאות עאל בשלם ונפק בשלם ודודו שאיל שאלתא ולא אתפרש דכתיב (תהלים	בא וראה, משום שרבי עקיבא עלה למעלה כראוי, נכנס בשלום ויצא בשלום. דוד שאל שאלה ולא התפרשה, שנאמר "ממתים ידך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים".

⁶⁰⁹⁴ ר"ל במט"ט כנ"ל (יהל אור).

⁶⁰⁹⁵ ר"ל שלא סליק למעלה בהיכלות, אלא נחית משם למטה עד הס"א. וז"ש ואערע בההוא ס"א דאקרי אל אחר. והוא ג"כ ביסודא דאשא בס"א, שכ"א נחת ביסודו כנ"ל. והוא בהיכל שכנגד היכל זכות, שהוא יסוד השני מד' יסודות ארמ"ע, חגת"ס, כנ"ל. והוא היכל חובה, כמש"ל דף רס"ה היכלא רביעאה היכלא דא איהו דאקרי חובה כו' בהאי היכלא אתחזי חד רוחא שליט תקיפא דאיהו על כלהו ודא אקרי אוף הכי אל כגוונא דאחרא דבסטר קדושה האי איהו אל נכר כו' (יהל אור).

⁶⁰⁹⁶ עי' מלואים אות (סא).

⁶⁰⁹⁷ ר"ל שנדבק באל אחר, ונענש הוא יותר מכולם, לפי שכל תוקפא דס"א בשמאלא, לכן נדבק במ (יהל אור).

⁶⁰⁹⁸ סטרא (דפ"ו).

⁶⁰⁹⁹ נחית (דפ"ו).

⁶¹⁰⁰ ר"ל שאין נכנס בס"א ח"ו כנ"ל, אלא פגע ברוח דמטא לס"א, שמקבל ממנו הס"א. וכן בב"ע כנ"ל. וההוא רוחא דמטא לס"א, הוא נקרא פגע רע, שאינו רע עצמו, אלא פוגע ברע, והן אוקידו דעפרא, שממנו נעשה האפר דס"א, אינו הרע בעצמו. ובהן נענשין ב"א, והגיע לצדיקים כמעשה הרשעים כנ"ל. והוא נחית ברוחא דחכמתא, שהוא אוריאל, שבו ניתנה התורה, כמ"ש בפ' יתרו דף ע"ח ע"ש (יהל אור).

⁶¹⁰¹ כמ"ש (חגיגה יד ע"ב) בן זומא נפגע (יהל אור).

⁶¹⁰² ולא אתיישב בי' חכמתא ונפגע - וז"ש (חגיגה שם) ועליו הכתוב אומר דבש מצאת אכול דיין פן תשבענו והקאותו, שהוא היה חכם, כמ"ש (ברכות נז ע"ב) הרואה בן זומא יצפה לחכמה. וכולם נענשו בענין שלו כידוע (יהל אור).

⁶¹⁰³ עי' מלואים אות (סב).

⁶¹⁰⁴ אמנם ר' עקיבא הנה ע"י גדולת תורתו וקדושתו, שהיה כל ימיו עובד מאהבה, וכמ"ש (ברכות סא ע"ב) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך כו', וכן בזוה"ק בהיכלות פקודי (רנד ע"א), הנה נתעלה ע"י מעשיו עד מוח הדעת עצמו ובהחסדים שבדעת, ע' שער המוחין (סוף פרק ט) ובמפרשים שם מה שהעירו בזה, וע' פע"ח (שער ספירת העומר פ"ז) וכן בשער הכוונות (שם דף פו ע"ד ופז ע"א), וע' שם ושם שאמר כי ע"י המעשים טובים נתגדלו ועלו למעלה למעלה (דע"ה ח"ב קז ע"א ועיי"ש עד ע"ב).

יו (יד) ממתים ידך יהו"ה ממתים מחלד חלקם בחיים⁶¹⁰⁵ (ס"א תוהא) על דא⁶¹⁰⁶ [תוהא] (מה) אלין דאתקטלו בקטולי עלמא⁶¹⁰⁷ זכאין צדיקיא⁶¹⁰⁸ דלא חאבו חובה בגין דיתענשו⁶¹⁰⁹:	(תוהא) על זה תוהא, אלה שנהרגו בהרוגי העולם צדיקים, זכאים, שלא חטאו חטא כדי שיענשו.
תא חזי ממתים ידך יהו"ה ממתים מחלד חלקם בחיים הכא איהו תרי סטרי ידך יהו"ה וחלד ידך יהו"ה דא קודשא בריך הוא⁶¹¹⁰ ודנשמתא (ונשמתא) אתכניש לגביה ממתים מחלד דא סטרא אחרא דגופא⁶¹¹¹ איהו שלמא עלוי דכתיב (ישעיה לח יא) (ו)לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל:	בא וראה, "ממתים ידך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים". כאן הוא שני צדדים, "ידך ה'" ו"חלד". "ידך ה'", זה הקדוש ברוך הוא, שהנשמה נאספת אליו. "ממתים מחלד", זה הצד האחר, שהגוף הוא השולט עליו, שנאמר "לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל".
תא חזי נשמתא דאלין לאשלמותא דרוחא קדישא [דלהון] (דליהוון) עשרה רוחין מתתא כדקא יאות וגופא דלהון יתמסר [למלכות הרשעה] ולמלכו חייבא⁶¹¹² (למלכו אחרא) כל חד נטיל חולקיה (ומהכא רוא) וברוא דקרבני⁶¹¹³:	בא וראה, הנשמות של אלו, להשלמת רוח הקודש שלהם, עשר רוחות מלמטה כראוי, וגופם נמסר למלכות הרשעה, כל אחד נוטל חלקו בסוד הקרבנות.
ותא חזי רישא שירותא דמהימנותא גו מחשבה בטש בוצינא דקרדינותא וסליק גו מחשבה [ואפיק] נצוצין נצוצין זריק לתלת מאה ועשרין עיבר ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר⁶¹¹⁴:	ובא וראה, ראש תחילת האמונה תוך המחשבה, מכה הניצוץ החזק, ועולה תוך המחשבה ומוציא ניצוצות, וזורק ניצוצות לשלש מאות ועשרים עברים, ובורר פסולת מתוך המחשבה, ונברר.
[אוף הכי כגוונא דא סליק במחשבה כמה דאתברר ביה פסולת ואתברר] אוף הכי אלין (די) בהו אשתלים מאן דאצטריך ודאי כד סליק במחשבה וכלא⁶¹¹⁵ ויתברר אלין די בהו אשתלים מאן דאצטריך ודאי כד סליק במחשבה⁶¹¹⁶ סליק וכלא	אף כך כמו כן עולה במחשבה, כמו שנברר בה פסולת והתברר, (אף כך, אלו שבהם הושלם מה שצריך), ודאי כך עלה במחשבה (והכל) ונבררו אלו שבהם הושלם מה שצריך. ודאי כשעלה, עלה במחשבה, והכל

⁶¹⁰⁵ ר"ל כמ"ש (ברכות סא ע"ב) אמרו מ"ה לפני הקב"ה זו תורה וזו שכרה ממתים ידך ה' כו'. א"ל חלקם בחיים. ולא נתפרש השאלה, מה היתה התשובה על שאלתם. ומפ' והולך כאן (יהל אור).

⁶¹⁰⁶ מה דא (דפ"ק).

⁶¹⁰⁷ ר"ל עשרה הרוגי מלכות (יהל אור).

⁶¹⁰⁸ צדיקיא זכאין (דפ"ו).

⁶¹⁰⁹ שמיתתם היה בסוד הקרבן, כמ"ש למטה. וזהו דוקא שמת בלא חטא, דאל"ה לא סליק בסוד הקרבן, כל מום בו, כידוע בסוד מסירת נפש בק"ש (רע"מ צו לג ע"א) (יהל אור).

⁶¹¹⁰ שהוא יד ה', שכינה, ששם אתכניש נשמתא, ויאסוף רגליו אל המטה, יד ה' (יהל אור).

⁶¹¹¹ בסוד קץ כל בשר, הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו. ואמר לקמן (רסט ע"א) דקץ כל בשר אתהני מקרבנין, מבשרא דקרבנין. וס"א נקרא חלד כמ"ש. והוא בסוד האזינו כל יושבי חלד, וכמ"ש (חולין קכז ע"א) כל מה שביבשה יש בים חוץ מחולדה. והוא סוד ונחש עפר לחמו. והוא סוד החלודה שמכלה את הכל ומרקב הכל. והוא ג"כ קץ כל בשר. ומכלה הגוף ומרקב אותו. וז"ס ורקב עצמות קנאה, שהוא הנחש דקני לאדה"ר כידוע (יהל אור).

⁶¹¹² עי' מלואים אות (סג).

⁶¹¹³ עי' מלואים אות (סד).

⁶¹¹⁴ כל פיסקא זו עי' מלואים אות (סה).

⁶¹¹⁵ מתחילת הפיסקא עד כאן נמחק בדפ"ק.

⁶¹¹⁶ עי' מלואים אות (סו).

רנה/א	
כמה דאצטריך חדו ⁶¹¹⁷ מסטרא דא ועציבו מסטרא דא ⁶¹¹⁸ :	כמו שצריך. שמחה מצד זה, ועצב מצד זה.
כתיב (קהלת ח טו) ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלהים תחת השמש ושבחתי אני את השמחה וכי שלמה מלכא משבח דא אלא ⁶¹¹⁹ ושבחתי אני את השמחה דא חדוותא דמלכא קדישא (די) בזמנא דאיהו שלטא בשבתא וביומין טבין והמכל עובדין [טבין] דבר נש עבד אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולאחזאה חדוותא בההוא [סטרא ⁶¹²⁰ ומינה] וסטרא בגין דיהא ליה חולקא לעלמא דאתי ⁶¹²¹ :	נאמר "ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלהים תחת השמש". ושבחתי אני את השמחה, וכי שלמה המלך משבח את זה, אלא "ושבחתי אני את השמחה", זו שמחת המלך הקדוש בזמן שהוא שולט, בשבת ובימים טובים, שמכל המעשים הטובים שאדם עושה, "אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות" ולהראות שמחה באותו (זמן) הצד, כדי שיהיה לו חלק לעולם הבא.
והוא ילונו בעמלו מאן ודא ⁶¹²² קודשא בריך הוא הוא ילונו ויהך עמיה לאעלא ליה לעלמא דאתי דבר אחר והוא ילונו מאן הוא ההוא בר נש דאכיל ושתי וחדי כל ומאן (מאן) דאפיק למיכל ולמשתי הוא ילונו לקודשא בריך הוא בהלואה ואיהו יהיב ליה כפלי כפלים מכל מה דאפיק בהאי בתרין אלין אוזיף בר נש לקודשא בריך הוא כד חיים ליה למסכנא וכד אפיק בשבתי וזמני ד(י)הא בלא אוזיף לקודשא בריך הוא כמה דאת אמר (משלי יט יז) מלוה יהו"ה חונן דל וגמולו ישלם לו:	"והוא ילונו בעמלו", מי, זה הקדוש ברוך הוא, הוא ילונו וילך עמו להכניסו לעולם הבא. דבר אחר "והוא ילונו", מי הוא. אותו האדם שאוכל ושותה ושמח, כל מה שמוציא לאכול ולשתות, הוא ילונו לקדוש ברוך הוא בהלואה, והוא יתן לו כפלי כפלים מכל מה שהוציא בזה. בשני אלה מלוה אדם לקדוש ברוך הוא כשחס על העני, וכשמוציא בשבתות וזמנים, שהרי הכל הלואה לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו".
ובגין כך דא שמחה ודא עציבו דא חיים ודא ⁶¹²³ מות דא טוב ודא רע דא גן עדן ודא	ולכן, זו שמחה וזה עצב, זה חיים וזה מות, זה טוב וזה רע, זה גן עדן וזה גיהנום. והכל זה הפך של זה. ולכן גופם היה בעצב,

⁶¹¹⁷ חידו (דפ"ו).

⁶¹¹⁸ ר"ל שגופא דלהון מסט' דס"א בעציבו, ונשמחא דלהון מסט' דקדושה בחדו. והענין כי גופם מימי הרעה, ששולט בהם הס"א, ולכן הם בעציבו, כי דרגא דס"א הוא עצבון, ודרגא דקדושה הוא שמחה כמש"ו (יהל אור).

⁶¹¹⁹ ר"ל כמ"ש (שבת לב ע"ב) כתיב ושבחתי אני את השמחה וכתיב ולשמחה מה זו עושה. וז"ש וכי שלמה מלכא כו'. ואמרו (שם) ל"ק כאן בשמחה של מצוה כו'. וכן אמר כאן אלא ושבחתי אני את השמחה דא חדוותא דמלכא קדישא בזמנא דאיהי שלטא בשבתא וביו"ט כו'. שאז הוא שמחה של מצוה (יהל אור).

⁶¹²⁰ (נ"א זמנא) (נוסף בדפ"ו). דמסט' דקדושה הוא שמחה. ולכן בזמנא דאיהי שלטא, צריך לשמוח עמה, ולאחזאה חדוותא, כמ"ש ביום טובה היה בטוב, ופירש כאן מהו הטוב, ואמר אשר אין טוב כו' כי אם לאכול ולשתות ולשמוח כו'. ולהיפך ביום רעה, וכמ"ש בר"מ (פ' עקב דף רעב ע"ב) וצריכין לאתערא שירה וחדוה לפתורא לגבה כו' בשכינתא בדוחקא כו'. וזהו ימי הרעה שצריך להיות בצערא עמה. וז"ס עשרה הרוגי מלכות כמ"ש למטה (יהל אור).

⁶¹²¹ שממנה השמחה, והיא מתגלה בשבתות וביו"ט (יהל אור).

⁶¹²² שלשון הראשון פי' ילונו לשון לויה, ובלשון ב' פי' לשון הלואה. ואמר ימי חייו, שהן אלו הימים של הקדושה, ימי הטוב. וז"ש גמלתו טוב ולא רע כל ימי חייה (יהל אור).

⁶¹²³ עי' מלואים אות (סז).

גיהנם וכלא [דא] בהפוכא דדא ועל דא גופא דילהון הוה בעציבו ונשמתא בחדא⁶¹²⁴ וכד הוו אלין עשרה דאקרון הרוגי מלכות⁶¹²⁵ הרוגים הוו מסטרא אחרא ואשלימו אתר אחרא דקדושה ובגין כך בלא גלי קמי קודשא בריך הוא ואתעביד כדקא יאות:	והנשמה בשמחה. וכשהיו עשרה האלו, שנקראים הרוגי מלכות, הרוגים היו מצד אחר, והשלימו מקום אחר של קדושה. ולכן הכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא ונעשה כראוי.
בהיכלא דא קיימן אינון תריסר ארבע אלין לעילא ותמניא עמהון⁶¹²⁶ בגין דכל חד נמיל עמיה תריין⁶¹²⁷ כמה דאיהו סדורא [דתריסר דגלים] (דתריין דגלים) (דתריין) דדגלים⁶¹²⁸ וכן בסדורא דלתתא ועד סופא דכלא (עד אין סוף כל) דרגין⁶¹²⁹:	בהיכל הזה עומדים אותם שנים עשר. ארבעה אלו למעלה, ושמונה עמהם, משום שכל אחד נוטל עמו שנים, כמו סדור של שנים עשר הדגלים וכן בסדור שלמטה, עד סוף כל הדרגות.
ובהיכלא דא עאלין (מהיכלא דא נפקין) כל אינון צלותין וכל אינון ורעוין דשבחין (רעאו דרעו) דאתעבידו ברחימו⁶¹³⁰ וכד עאלין בהאי היכלא⁶¹³¹ כלהו מתדבקין ביה בקודשא בריך הוא⁶¹³² ובכל יומא ובכל זמנא דנשיקין אתחברו⁶¹³³ כדין איהו זמנא דקודשא בריך הוא אשתעשע בנשמתין דצדיקיא⁶¹³⁴ ומהו השעשוע ודמתערין אינון (דמקרבין באינון) נשיקין ואינון אקדימו לההוא ענונא⁶¹³⁵ ועל דא כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה ואוקימנא⁶¹³⁶:	בהיכל הזה נכנסות כל אותן תפלות, וכל אותן רצונות של שבחים שנעשו באהבה, וכשנכנסים להיכל הזה, כולם נדבקים בו בקדוש ברוך הוא. ובכל יום ובכל זמן כשמתחברות הנשיקות, אזי הוא זמן שהקדוש ברוך הוא משתעשע בנשמות הצדיקים. ומהו השעשוע, שמתעוררים הנשיקות הללו, והן קודמות לאותו העונג, ולכן נאמר "אז תתענג על ה'", ובארנו.

⁶¹²⁴ עי' מלואים אות (סח).

⁶¹²⁵ מיתתם של ה' הרוגי מלכות היתה ע"ד המלכין קדמאין, שעלו במחשבה מ"ס דא"ק ושם אתבררו, כי היו מעורבין בדינין קשים שהם סיגים ופסולת, ונבררו הפסולת מגו מחשבה ואתברר, ר"ל שהמחשבה זריק את הפסולת לחוץ (דע"ה ח"א א ע"ד).

⁶¹²⁶ עי' מלואים אות (סט).

⁶¹²⁷ ר"ל כל אחד מחיות גדולות נטיל תריין מחיות קטנות כמ"ש לעיל (יהל אור).

⁶¹²⁸ שכל דגל הוא נגד החיה הגדולה וב' שבטים שעמו, נגד ב' חיות קטנות שעמו, כ"א ברוח שלו כמש"ל (יהל אור).

⁶¹²⁹ ר"ל שכ"א מאלו השלשה, מתחלק עוד לשלשה דנטיל עמי' תריין. וכן מאלו השלשה מתחלק לג', עד א"ס. והכל בג' שרשי השרשים, ג' אותיות יה"ו, ג' אבהן, שלכן ג"כ החיות שלטן ג', ואדם כלל כלא, כמ"ש בתיקונין. וכמ"ש לעיל דף רכ"ח סדרא קדמאה דלסטר מזרח תלת סדין אינון וכו' (יהל אור).

⁶¹³⁰ עי' מלואים ות (ע).

⁶¹³¹ ר"ל הרעוא דצלותין וכל רעו כנ"ל, (כלהו) מתדבקין בקב"ה שהוא שמים דמתחבר בהיכל הזה כנ"ל (יהל אור).

⁶¹³² בקב"ה (מוסגר בדפ"ק).

⁶¹³³ ר"ל אלו ב' היכלות דדו"ג, רוחא ברוחא (יהל אור).

⁶¹³⁴ זהו סוד מ"נ, שהן נשמות הצדיקים כידוע. וכאן ברעוא דלהון, ולמטה בהיכלא דיוסף בנשמתין. וכמ"ש בפ' ויקהל דף ר"א כד נקודה תתאה מתקשטא וכו' לעטרא לעיל' כו' ע"ש. וכ"ז הענין כן הוא כאן ברעוא דצלותין. וז"ש ומהו השעשוע דמקרבין כו' (באינון נשיקין) (יהל אור).

⁶¹³⁵ שנוטל הברכות משם קודם לכל, כמש"ל דף רס"ב דהא קדמאה איהו לנטלא עטרה דמשיכו דברכאן דנגדי מיחודא דמארי' (יהל אור).

⁶¹³⁶ עי' מלואים אות (עא).

היכל דא כללא⁶¹³⁷ דכל אינון היכלין תתאין כלהו כלילן בהאי היכלא⁶¹³⁸ היכלא קדמא⁶¹³⁹ דתמן קיימא ההוא רוחא דקאמרן וכל אינון חיון⁶¹⁴⁰ ודביהו אסתמיך בתרין סמכין לסטר מזרח ובתרין סמכין לסטר דרום ובתרין סמכין לסטר מערב ובתרין סמכין לסטר צפון ואינון תמניא ואלין אקרון יתדות והמשכן וקיימי לבר⁶¹⁴¹:	ההיכל הזה כלל של כל ההיכלות התחתונים, כולם כלולים בהיכל הזה. ההיכל הראשון, ששם עומדת אותה הרוח שאמרנו, וכל אותן החיות שבה, נסמכת בשני אדנים לצד מזרח, ובשני אדנים לצד דרום, ובשני אדנים לצד מערב, ובשני אדנים לצד צפון, והם שמונה. ואלו נקראים יתדות המשכן, ועומדים בחוץ.
כד מלכא עלאה אתי נמלי (ו) אינון יתדות ואתעקרון מאתריהו אינון מיתרים דאינון תמניא אחרנין בר מאינון יתדות דקא אמרן⁶¹⁴² וההוא רוחא קדמא די בגו היכלא [קדמא קאים] ודא קדים [תנינא קדים] ועאל ואתכליל בגו ההוא תניינא רוחא תניינא [ברוחא אחרא]⁶¹⁴³ דביה:	כשבא המלך העליון, נוסעות אותן היתדות, ונעקרים ממקומם אותם המיתרים, שהם שמונה אחרים חוץ מאותן היתדות שאמרנו, ואותה הרוח הראשונה שבתוך ההיכל הזה קודמת ונכנסת ונכללת בתוך אותה (שניה ברוח אחרת שבו) רוח שניה שבו.
אינון תרין סמכין דלסטר מזרח אינון קרעיא"ל דאתמנא לבר על תריסר אלפי ממנן דכלהו אקרון יתדות המשכן דא לימינא (ודא) לשמאלא שמעיא"ל ואתמנא על תריסר אלפי ממנן אחרנין וכלהו יתדות כדקאמרן⁶¹⁴⁴ אינון ממנן אחרנין⁶¹⁴⁵ סמכין דאתמנן לסטר דרום חד סעדיא"ל וחד [סעדיהאל (נ"א סעדיאל)] [סעדיאל (נ"א סעדיאל)] וחד סעדיהאל (נ"א סעדיאל) כל חד וחד על תריסר אלפי ממנן אחרנין אלין לא אתעדון משלטנהון לעלמין⁶¹⁴⁶:	אותם שני האדנים שלצד מזרח הם קרעיא"ל, שהתמנה בחוץ על שנים עשר אלף ממונים, שכולם נקראים יתדות המשכן. זה לימין. ולשמאל, שמעיא"ל, והתמנה על שנים עשר אלפים ממונים אחרים, וכולם יתדות כמו שאמרנו. אותם ממונים אחרים אדנים שהתמנו לצד דרום, אחד סעדיא"ל ואחד סטריא"ל (סעדיהאל), כל אחד ואחד על שנים עשר אלף ממונים אחרים. אלו לא מועברים משלטונם לעולמים.
אלין כלהו ממנן על קיומא ודעלמא⁶¹⁴⁷ (בעלמא) אלין אינון⁶¹⁴⁸ דקיימן בקיומא	אלו כולם ממונים על קיום העולם. אלו מאותם שעומדים בקיום, שאותם שנשאו

⁶¹³⁷ ר"ל כלל הכל כמש"ו (יהל אור). ה"ס ו' היכלות שיש בהיכל הרצון כמו שנזכר באוצרות חיים (רמ"ז). והיכל רצון הוא היכל ת"ת וכמו שמבואר כ"ז בארוכה בשער כסא הכבוד (פרקים ג ד), ואמר שם הרב כי זהו מ"ש בפי' בראשית (מד ע"ב) על היכל הרצון, האי רוחא אתכליל בשית וקיימא בשית, אתכליל בשית דלתתא בהדיה, וקיימא בשית עלאין (ביאורים ח"א פה ע"ב).

⁶¹³⁸ ר"ל דבהיכל הזה בו ששה היכלין כמש"ו. והן שורש של ששה היכלין תתאין ספיר. ונגה. וזהר. וזכות. ואהבה. וכן בת"ת דדכורא כולל ו"ק, שבו ו"ס, והוא שרש לכל הו"ק כידוע (יהל אור).

⁶¹³⁹ והוא נגד היכל שלמטה, הראשון ממטה למעלה, לבנת הספיר (יהל אור).

⁶¹⁴⁰ ר"ל הרוח של כלל היכל הזה שנקרא ריזאל, והי"ב חיוון, כלם עומדים בהיכל הזה הראשון. וכן כל הנשיקין, שהן ברוחא הנ"ל. והוא כמ"ש לעיל (בהיכל ו' דבראשית כא ע"ב) שכל חיבור וזיווג בין בנשיקין או חיבוק, כלם הוא ביסוד של אותו דבר. וכן כאן בהיכל הראשון, שהוא נגד לבנת הספיר, יסוד (יהל אור).

⁶¹⁴¹ הן שמנה יתדות המשכן, ועומדין חוץ להיכל (יהל אור).

⁶¹⁴² עי' מלואים אות (עב).

⁶¹⁴³ ההוא רוחא קדמא כו', ברוחא אחרא דבי'. ר"ל שבששה היכלות אלו ששה רוחין, רוחא בכל א' וא', ונכללין אחד בחבירו, כמו בהיכלות תתאין, שנכלל רוח של היכל הראשון ברוח של היכל השני, ושני בשלישי, וכן כלם. כן הוא ג"כ כאן של היכל ראשון בשני כו' (יהל אור).

⁶¹⁴⁴ עי' מלואים אות (עג).

⁶¹⁴⁵ אינון ממנן אחרנין (מוסגר בדפ"ק).

⁶¹⁴⁶ שסטר דדרום הוא סט' דקיומא שעומדין תמיד כמ"ש לעיל (יהל אור).

⁶¹⁴⁷ ר"ל לקיום הדבר בברית כמש"ו (יהל אור).

ששוקלים במשקל זכרים ונקבות זה עם זו (אלו הם ששוקלים במשקל זכרים ונקבות להנשא זה עם זו), ואלו נקראים מאזנים. על זה נאמר "במאזנים לעלות", ולא אותם שנאמר בהם "מאזני צדק", שאמרנו. כל אותם ששוקלים זה עם זה, ולא שוקל זה יותר מזה, עולים ומתחברים כאחד, והם חבור	דאינון דאתנסיבו דשקל ⁶¹⁴⁹ במתקלא דכורין ונוקבין דא עם דא וס"א אלין אינון דתקלי במתקלא דכורין ונוקבין לאתנסבא דא עם דא ואלין אקרון מאזנים ⁶¹⁵⁰ על דא כתיב (תהלים סב י) במאזנים לעלות ולא אינון דכתיב בהו ⁶¹⁵¹ (ויקרא יט לו) מאזני צדק (ב)דקאמרן ⁶¹⁵² כל אינון דשקילין דא עם דא ולא שקיל דא יתיר מן דא סלקין ואתחברן כחדא ואינון חבורא
של זכר ונקבה כאחד, ועל זה "במאזנים לעלות". ואף על גב שלפעמים מסתייע הדבר ושוקל זה יותר מזה, עולים ומתחברים כאחד, והרי בארנו.	רנה/ב
אותם שני עמודים שלצד צפון, פתחיא"ל, עטריא"ל. וממונים כל אחד ואחד על שנים עשר אלפים ממונים אחרים, והם יתדות המשכן, ובאלו האחרונים שאמרנו. אותם שני ממונים תומכים אחרים שלצד מערב הם פדתיא"ל ותומיהא"ל, והתמנו כל אחד על שנים עשר אלפי ממונים אחרים, וכולם יתדות המשכן כפי שאמרנו.	דדכר ונוקבא כחדא ועל דא במאזנים לעלות ואף על גב דלזמנין מסתייעא מלתא ושקיל דא יתיר מן דא [סלקין] ומתחברן כחדא והא אוקימנא ⁶¹⁵³ :
אינון ותרין סמכין דלסטר צפון פתחיא"ל עטריא"ל (ממנן אחרנין דלסטר צפון דאינון תרין סמכין פתחיא"ל עטריהאל) וממנן כל חד וחד על תריסר אלפין וממנן אחרנין ואינון יתדות המשכן באלין ⁶¹⁵⁴ אחרנין (ב)דקאמרן ⁶¹⁵⁵ אינון ממנן תרין סמכין אחרנין דלסטר מערב אינון פדתיא"ל	

⁶¹⁴⁸ מאינון (דפ"ו).

⁶¹⁴⁹ קטו ע"ב (הערת הזהר).

⁶¹⁵⁰ ר"ל אלו היתידות הממונים על הזיווג. והן ברית יחיד, זיווג הנעלם שביניהם. ולכן הם בדרום, בסוד ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא (זוהר אחרי עז). והן בהיכל הזה, סוד הנשיקין כנ"ל. ובהיכל הראשון סוד לבנת הספיר, שם איש ואשה, יסוד ומלכות כנ"ל, ושם זיווג התחתונים, פעמיק בנעלים (יהל אור).

⁶¹⁵¹ רנב ע"א (הערת הזהר).

⁶¹⁵² ע"י מלואים אות (עד).

⁶¹⁵³ וענין הפסוק כך הוא, שקודם לכן אמר בטחו בו בכל עת, שהוא סוד הזיווג, שנקרא כל ועת בחיבורא כידוע. ואמר שיש לבטוח בזה על ה', כמ"ש (מ"ק יח:) מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, שמה' אשה לאיש, מן התורה מה' יצא הדבר, מן הנביאים ולא ידעו כי מה' הוא, מן הכתובים ומה' אשה משכלת. וכמ"ש אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, שהוא הזיווג שנקרא בנין בית כידוע. ואמר אם ה' כו', ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה'. וז"ש אך הבל בני אדם כזב בני איש, רק במאזנים לעלות, אבל המה מהבל יחד כו'. ואמר לעלות, שפעמים אחד הוא למטה עולה ע"י פעולתו של הקב"ה למעלה, ומגיע לחבירו ומתחבר כחדא. וז"ש וע"ד במאזנים לעלות ואע"ג כו' וסלקין ומתחברין כו'. ורצונו בזה לפרש מלת לעלות כנ"ל. והוא כאן בהיכל הזה סוד אשה, והוא בהיכל הראשון, נגד לבנת הספיר, יסוד ומלכות. וצד דרום שבו, שהוא על קיומא, ואינון כמו מאזני צדק, שא' הוא בקדושה, וא' בס"א, והוא מאזני ישראל ואומות, ימינא ושמאלא, כמ"ש ל שם מסט' דימינא אי נצחון זכוון כמה ממנן אית לההוא סטר', ונטלי מלה וההוא דינא, ומתעברן בישין מרעין מההוא ב"נ, עד דאשתזיב מסט' דשמאלא. אי נצחון חובין, כמה ממנן אית לההוא סטרא עד דנטלא מלה ההוא ס"א, וכל אינון גרדיני נימוסין כו'. אבל מאזנים שבכאן שניהם הן בקדושה, ימינא ושמאלא דקדושה, ושניהם בישראל דר"נ כנ"ל. וז"ס קשה לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר מוציא אסירים כו' כנ"ל. והענין כמ"ש בזהר (תרומה קע ע"ב) שקשיות הקריעת י"ס הוא לעשות דין וחסד כאחד בעת אחד, דבכל זמן מאזני צדק נוטין לימין או לשמאל, ואז היו שקולין כא', דין למצרים ורחמים לישראל, וכן הזיווג הוא להיות שקולין ב' המאזנים כא' כנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁵⁴ ובאלין (דפ"ו).

⁶¹⁵⁵ ר"ל שני הממנן עם כל הכ"ד אלף ממנן, כלהו נקראו יתדות המשכן כנ"ל, וכן אותם שבמערב כמ"ו אינון ממנן תרין כו' כדקאמרן (יהל אור).

תומיהא"ל ואתמנן כל חד על תריסר אלפי ממנן אחרנין וכלהו יתדות המשכן בדקאמרן:	
אלין אינן אושדי דמעין ⁶¹⁵⁶ על כל אינן דמתרכי נשיהון קמייתא ⁶¹⁵⁷ בגין דאינן שבע ברכאן דאתמסרו לה (ו)אתעדן ולא אתקיימו בגין דאתתרכא ⁶¹⁵⁸ ולא אתדבקו בעילא ותתא ⁶¹⁵⁹ כחדא ⁶¹⁶⁰ ועל דא כלהו אושדי דמעין דאחזי תירוכין דאינן שבע ברכאן כמה דאתעדן מאתר אחרא ⁶¹⁶¹ כדין בההיא שעתא קלא נפק ואמר (ישעיה נ א) אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה:	אלו הם ששופכים דמעות על כל אותם שמגרשים את נשותיהם הראשונות, משום שאותן שבע הברכות שנמסרו לה, הוסרו ולא התקיימו, משום שהתגרשה, ולא נדבקו הבעל והאשה כאחד, ולכן כולם שופכים דמעות. שהגרשים מראים שאותן שבע ברכות כמו שהוסרו ממקום אחר. אז באותה שעה יוצא קול ואומר "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה".
היכלא תניינא דקא אמרן דכליל ולוהיכלא קדמאה לאתיחדא ביה וכל אינן חיוון ⁶¹⁶² הכי נמי אית ליה תמניא סמכין כקדמאי וכלהו ממנן כל חד וחד על תריסר אלפי ממנן אחרנין כאלין קדמאי בדקאמרן תרין (סמכין) אינן לסטר מזרח תרין סמכין לסטר דרום ותרין סמכין לסטר צפון ותרין סמכין לסטר מערב:	ההיכל השני, שאמרנו שכולל את ההיכל הראשון להתיחד בו. וכל אותן החיות, כך גם יש לו שמונה אדנים כמו הראשונים, וכולם ממונים כל אחד ואחד על שנים עשר אלפי ממונים אחרים כמו אלו הראשונים שאמרנו. שני עמודים הם לצד מזרח, שני עמודים לצד דרום, ושני עמודים לצד צפון, ושני עמודים לצד מערב.
אלין תרין סמכין דלסטר מזרח יהדניאל ⁶¹⁶³ גזורין ⁶¹⁶⁴ תריסר אלפי ממנן (אחרנין) לכל ⁶¹⁶⁵ חד וכלהו יתדות ⁶¹⁶⁶ אינן תרין סמכין דלסטר דרום ואהריאל ⁶¹⁶⁷ (ברה"י) כל חד וחד אינן (אהריאל ברהיאל ואינן) על תריסר [אלפין] כל חד וחד ⁶¹⁶⁸ בדקמאי:	שני העמודים הללו של צד מזרח, יהדניאל ⁶¹⁶³ , גזורי"ה. שנים עשר אלפי ממונים של כל אחד, וכולם יתדות. אותם שני עמודים שלצד דרום, אהריאל ⁶¹⁶⁴ ל ברהיאל ⁶¹⁶⁵ . כל אחד ואחד על שנים עשר אלפים כראשונים.
אלין ממנן על משבר (ואקרן הכי ⁶¹⁶⁷) ונטלי אינן קלי דנשין ומנחן לון קמי ההוא היכלא וכד ההוא סטרא אחרא אתי לקטרגא בהאי שעתא דאיהו שעתא דסכנה קיימי אלין ואעלין ⁶¹⁶⁸ הני קלי לממנא דעל פתחא ולא יכיל ההוא סטרא אחרא לקטרגא ולזמנין	אלו ממונים על משבר, ונוטלים אותם קולות הנשים, ומניחים אותם לפני אותו ההיכל, וכשאותו הצד האחר בא לקטרג בשעה הזו, שהיא שעת סכנה, עומדים אלה ומכניסים את הקולות הללו לממונה של הפתח, ולא יכול אותו הצד האחר לקטרג. ולפעמים שמקדים אותו הצד האחר, ונכנס ומקטרג, ויכול להזיק.

⁶¹⁵⁶ ר"ל אותם שבמערב (יהל אור).

⁶¹⁵⁷ עי' מלואים אות (עה).

⁶¹⁵⁸ ר"ל לכן לא אתקיימו בשביל שנתגרשה (יהל אור).

⁶¹⁵⁹ בעלא ואתתא (דפ"ו).

⁶¹⁶⁰ ששבע ברכות אתמסרו לכנסת ישראל, והן שבע היכלות שלה, דאתדבקו בשבע רקיעין עלאין. והן סוד ז' ברכות (סל) [של] כלה, כמ"ש פ' נשא דף קכ"ד ע"א וכל נשי ישראל מתברכין בכ"י, וע"ד אתתא דלתתא מתברכא בז' ברכות, ואחידת בה בכ"י. ובפ' שמיני דף מ"ד ע"ב ויברך אותם אלקים כחתן דמברך לכלה בשבע ברכות. [עי' המשך לשונו במלואים אות (עו)].

⁶¹⁶¹ אחרא (דפ"ו).

⁶¹⁶² ר"ל שכולל את היכל הראשון, וכל חיוון שבהיכל הראשון עומדין כנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁶³ יהדניאל (דפ"ו).

⁶¹⁶⁴ דכל (דפ"ו).

⁶¹⁶⁵ אף התריסר אלף של כל אחד הן יתדות כנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁶⁶ כל חד וחד (נמחק בדפ"ק).

⁶¹⁶⁷ ואקרן הכי. ר"ל שנקראין ע"ש הממונים שעליהם המשבר (יהל אור).

⁶¹⁶⁸ ועאלין (דפ"ו).

דקדים ההוא סטר אחרא ועאל וקטריג ויכיל לנזקא ⁶¹⁶⁹ :	
אלין תרין סמכין דלסטר צפון חלחליא ⁶¹⁷⁰ וס"א סלסליא ⁶¹⁷¹ קרספיהא ⁶¹⁷² ואלין ממנן כל חד על תריסר אלפין אחרנין דלסטר מערב אינון וסוגרי"ה (ס"א סוגרי"א) גדרי"ה (סיגדיה גדריה) ואלין על תריסר אלפי אחרנין:	שני העמודים הללו שלצד צפון, חלחליא ⁶¹⁷⁰ ל, (סלסליא ⁶¹⁷¹ ל) קרספיהא ⁶¹⁷² ל. הם ממונים כל אחד על שנים עשר אלפים אחרים. שלצד מערב הם סוגדי"ה, (סוגרי"א) גדרי"ה. ואלו על שנים עשר אלפים אחרים.
ואלין ממנן על ההוא דמא דברית ⁶¹⁷⁰ כד אתגזר ההוא ולדא לתמניא יומין ואלין נטלי ההוא דמא ומנחן ליה קמי האי היכלא וכד רוגזא אתער בעלמא אשגח קודשא בריך הוא על ההוא דמא ולא אתיהיב לההוא סטרא אחרא רשו לאעלא תמן:	ואלו ממונים על אותו דם ברית, כשנמול אותו ולד לשמנה ימים, ואלו נוטלים אותו הדם ומניחים אותו לפני ההיכל הזה. וכשמתעורר רוגז בעולם, משגיח הקדוש ברוך הוא על אותו הדם, ולא ניתנת רשות לאותו צד האחר להיכנס לשם.
תא חזי ובזמנא (לזמנא) דאתגזר ⁶¹⁷¹ בר נש לתמניא יומין ושראת עליה שבת מלכות קדישא ⁶¹⁷² ערלה דגזרין ושדאן לה ⁶¹⁷³ לבר כדין קיימא ההוא סטרא אחרא וחמא דהאי איהו חולקיה מקרבנא דא כדין אתבר ולא יכיל לשלטאה ולקטרגא עלוי וסליק ואתעביד סניגוריא על ישראל קמי קודשא בריך הוא:	בא וראה, בזמן שנמול אותו אדם לשמונה ימים ושרתה עליו שבת, המלכות הקדושה, אותה הערלה שגוזרים וזורקים אותה החוצה, אז עומד אותו צד האחר ורואה שזהו חלקו מהקרבן הזה, ואז נשבר ולא יכול לשלוט ולקטרג עליו, ועולה ונעשה סניגור על ישראל לפני הקדוש ברוך הוא.
היכלא תליתאה היכלא דא ודוקיימא לאכללא וליחדא ביה ההוא היכלא תניינא וההוא רוחא וכל אינון חיוון דביה כלהו כליל ⁶¹⁷⁴ ואתיחדן דא בדא ⁶¹⁷⁵ ואינון חד רוחא דכליל דא בדא ⁶¹⁷⁶ הכי נמי אית ליה תמניא סמכין לארבע סטרין דעלמא וכלהו אקרון יתדות המשכן ⁶¹⁷⁷ (תרין סמכין דלסטר דרום) אינון שכניא ⁶¹⁷⁸ ואלין קיימי דלסטר מזרח יהודי"ה עזריא ⁶¹⁷⁹ ואלין קיימי כל חד וחד על י"ב אלפי ממנן אחרנין וכלהו אקרון יתדות המשכן (ואינון ממנן על תריסר אלפי ממנן אחרנין כל חד כאינון אחרנין):	ההיכל השלישי. היכל זה שעומד להכליל וליחד בו אותו היכל שני, ואותה רוח, וכל אותן חיות שבה, כולם כלולים ומתיחדים זה עם זה, והם רוח אחת שכלולה זו בזו, כך גם יש לו שמנה אדנים לארבעת צדדי העולם, וכולם נקראים יתדות המשכן. שני האדנים שלצד דרום הם שכניא ⁶¹⁷⁸ ל, עזריא ⁶¹⁷⁹ ל. שני האדנים שלצד מזרח, יהודי"ה, עזריא ⁶¹⁷⁹ ל. ואלו עומדים כל אחד ואחד על שנים עשר אלפי ממונים אחרים, וכולם נקראים יתדות המשכן.

⁶¹⁶⁹ עיין אריכות ביהל אור.

⁶¹⁷⁰ שכאן בהיכל השני סוד הברית, כמש"ל בהיכל השני ע"ש (יהל אור).

⁶¹⁷¹ ההוא (נוסף בדפ"ו).

⁶¹⁷² עי' מלואים אות (עז).

⁶¹⁷³ ליה (דפ"ו).

⁶¹⁷⁴ ר"ל שבהיכל השני, שבו כליל ההוא רוחא וכל החיוון, הוא נכלל ונתאחד בזה ההיכל השלישי,

עם כל מה שבהיכל השני, דהיינו ההיכל הראשון ורוחין וחיוון (יהל אור).

⁶¹⁷⁵ ר"ל הרוח וההיכל הראשון עם הרוח וההיכל השני, ונעשו א' (יהל אור).

⁶¹⁷⁶ וההיכל הזה השלישי קיימא לאכללא וליחדא כו' כלילות הנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁷⁷ (ס"א ואינון ממנן על תריסר אלפי ממנן אחרנין כל חד כאינון אחרנין) (נוסף בדפ"ו).

ואלו התמנו על אותו הבל התינוקות שלומדים תורה לקיים את העולם, ואלו נוטלים אותו ההבל ומעלים אותו למעלה. וכל הבל והבל של אותם תינוקות שלומדים בתורה לקיים את העולם, נעשה ממנו רוח אחת, ועולה אותה רוח למעלה ומתעטרת בעטרה קדושה, ומתמנה שומר העולם, וכן כולם.	ואלין אתמנו על ההוא הבל דתנוקות דלעאן באורייתא לקיימא עלמא ⁶¹⁷⁸ ואלין נטלי ההוא הבל וסלקי ליה לעילא וכל הבל והבל דאינון תנוקות דלעאן באורייתא לקיימא עלמא אתעביד מניה רוחא חדא וסלקא ההוא רוחא לעילא ואתעטר בעטרא קדישא ואתמנא נטורא דעלמא וכן כלהו ⁶¹⁷⁹ :
שני העמודים שהם לצד צפון, עזפיא"ל, (קטצירהא"ל) קטטריהא"ל. והם ממונים	תרין סמכין דאינון לסטר צפון עזפיא"ל [ס"א קטצירהא"ל] (קטטריהא"ל ⁶¹⁸⁰) ואינון ממנן
	רנו/א
על שנים עשר אלפי ממונים אחרים, כל אחד ואחד כפי שאמרנו. שני האדנים שלצד מערב הם עססני"ה, אדירי"ה (אדיר"ה). ואלו ממונים על שנים עשר אלפים ממונים אחרים, כל אחד ואחד כפי שאמרנו.	על תריסר אלפי ממנן אחרנין כל חד וחד כדקאמרן תרין סמכין דלסטר מערב אינון עססני"ה אדירי"ה ונ"א אדירי"ה ואלין ממנן על תריסר אלפין [ממנן אחרנין] כל חד וחד [כדקאמרן]:
אלו התמנו להכריז בכל הרקיעים לכל אותם שמעבירים את בניהם מהתורה ומעבירים אותם שלא ילמדו אותה, אז יוצאים כל הממונים הללו, ומכריזים ואומרים, אוי לפלוני שהעביר את בנו מהתורה, אוי לו שאבד מהעולם הזה ומהעולם הבא.	אלין אתמנו ⁶¹⁸¹ לאכרזא בכל רקיעין לכל אינון דמעברין בנייהו מאורייתא וסלקין לון דלא ילעון בה כדין נפקי כל הני ממנן ומכריז ואמרי ווי (לפלניא מחולקא) [לעניא דקא אעבר ⁶¹⁸² בריה מאורייתא ווי ליה דקא אתאביד מעלמא דין ומעלמא] (דעלמא ⁶¹⁸³) דאת ⁶¹⁸⁴ :
ההיכל הרביעי. ההיכל הזה הוא היכל שעומד באור יותר. ההיכל הזה סובבים אותו	היכלא רביעאה ⁶¹⁸⁵ היכלא דא היכלא דקיימא ובנהירו (בנטירו) יתיר ⁶¹⁸⁶ היכלא דא

⁶¹⁷⁸ כמ"ש [שבת קיט ע"ב] אין העולם מתקיים אלא בשביל תינוקות של בית רבן. כי הן למודי ה', והן עמודים שהבית נכון עליהם, קיימין דעלמא, תרין קיימין. ולכן הנבואה בתינוקות, שמהם הנבואה יוצא. וכאן סוד הרביין, כרביא, אנפי זוטרי, כרובים נערים כידוע. וכאן סוד ההבל, דכלילא בתלת גוונים, באשא ורוחא ומיא. והן תלת נהורין דהיכל השלישי מהיכלות הנ"ל, כמ"ש שם, ושם הכ"ב אותיות שמלמדין לתינוק כמ"ש בזוהר [אחרי מות עג ע"א], ולכן מתחילין ללמוד עם התינוק ויקרא, שבו כ"ה אתוון דייחודא, שהן כ"ב נהורין ותלת נהורין כמ"ש. ואמר בפ' בראשית דף ל"ח ע"ב בהיכלא תליתאה ותמן כל אינון דרדקי דבי רבן כו' (יהל אור).

⁶¹⁷⁹ כמ"ש (איכה רבה פתיחה ב) ר' יודן נשיא' שלח לר"ח ולר"א למיעבר בהדין קרתא דא"י למיעבד לון סופרין ומתנין כו', אמר להון אייתו לן נטורי קרתא כו'. ואי דין נטורי קרתא, א"ל ספריא ומתנייא הה"ד אם ה' לא יבנה בית שוא כו'. שהשומרים הן דרגא דנ"ה, שהן השלוחים, והן המגינין דדהבא והשלטין שבהיכל השלישי, והן השומרין את העיר. ולכן הביאו להן סנטרי קרתא, וא"ל אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, שינוקין הן הבונין הבית, כמ"ש וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. ואמרו (ברכות סד ע"א) א"ת בניך אלא בוניך, שבהן אתכנשא רבות קדשא ליסוד עולם. וז"ש ורב שלום. ועי"ז נבנה המלכות (יהל אור).

⁶¹⁸⁰ קטטריהא"ל (דפ"ו).
⁶¹⁸¹ שסט' דדרום הוא סטרא דקיומא, וצד מערב על היפוך, כנ"ל בהיכל הראשון על הזיווג (יהל אור).

⁶¹⁸² "לעניא דקא אעבר" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "לפלניא דאעבר".

⁶¹⁸³ ועלמא (דפ"ק).

⁶¹⁸⁴ שכאן הוא ממשיחין ומכניסין לעלמא דאתי, כנ"ל בהיכל השלישי בהיכל הג', נהורין הנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁸⁵ הוא היכל זכות היכל הגבורה והדין וזה צריך מעמידים מפני שהדין מתגבר בו מצד הגבורה ומי ומי יהיה גבור לעמוד שלא ישרף העולם בדינו ולכך צריך צנורות רבות מאד להעלות קרירות אש הדין הזה (אור יקר).

שחרין ליה תלתין ותרין יתדות עלאין⁶¹⁸⁷ וחמש מאה אלף אחרנין דממנן תחות אלן וארבע אחרנין עלאין על כלהו וכלהו יתדות דהיכלא [דא] אלן ארבע אינון חסדיהא"ל קסירי"ה ונ"א קסדי"ה קדומי"ה דהריא"ל אלן ארבע ממנן על כלהו וכלהו אחרנין כלהו ממנן תחותיהו:	שלשים ושתים יתדות עליונות, וחמש מאות אלף אחרות שממונות תחת אלה, וארבע אחרות עליונות על כולן, וכולן הן יתדות של ההיכל הזה. אלו הארבעה הם, חסדיהא"ל, קסירי"ה (קסדי"ה), קדומי"ה, דהריא"ל. אלו הארבעה ממונים על כולם, וכל האחרים, כולם ממונים תחתיהם.
ועל ידא דאלין אתידע דינא למעבר בעלמא ועל אלן כתיב (דניאל ד יד) ובמימר⁶¹⁸⁸ קדישין שאלתא⁶¹⁸⁹ להני ארבע אתיין כל אינון חיילין די ממנן על דינא לשאלא היך אתגזר דינא בעלמא כל אינון דינין דלא אתייהבו⁶¹⁹⁰ בפתקין לקיומא דעלמא ועל דא כלהו אתיין לשאלא ובגין כך כלהו ממנן על דא⁶¹⁹¹:	ועל ידי אלה נודע הדין לעשות בעולם, ועל אלו נאמר "ובמימר קדישין שאלתא [ומאמר קדושים שאלה]". לארבעה הללו באים כל אותם החילות שממונים על הדין לשאול איך נגזר הדין בעולם כל אותם הדינים שלא נתנו בפתקים לקיום העולם, ועל כן כולם באים לשאול, ולכן כולם ממונים על זה.
אינון תלתין ותרין אחרנין אינון ממנן על כל אינון דלעאן באורייתא תדיר ולא פסקי ביממא ובליליא⁶¹⁹² ואלין אחרנין⁶¹⁹³ (ד) כלהו ודתחותיהו⁶¹⁹⁴ אינון ממנן על כל	אותם שלשים ושנים האחרים הם ממונים על כל אותם שעוסקים בתורה תמיד, ולא פוסקים ביום ובלילה. ואלו האחרים כולם שתחתיהם, הם ממונים על כל אותם שקובעים זמנים ידועים לתורה.

⁶¹⁸⁶ לכך יתדותיו הרבה, וכבר נודע כי סוד ל"ב נתיבות חכמה הם רחמים והם פתיחת התורה וגם חתימתה כעין ב' של בראשית ל' לעיני כל ישראל, ולכך קיום ההיכל הזה ומתיקות דיניו בתורה כדמסיק ומספר הממונים הם היתדות ל"ב ותחת ממשלתם חמש מאות אלף, והענין שהל"ב הם שמונה לכל צד ותחת כל שמונה מאה ועשרים וחמשה אלף, והטעם כי הבינה למטה מחכמה ולכך סוד חמש מאות הוא מסוד הבינה ול"ב הם מסוד החכמה והם ממונים על התורה שהיא מתחשבת בחכמה ובינה, וראש לאלו הם ארבע דהיינו אחת לכל צד לדרום ולמזרח ולצפון ולמערב האחד "חסדיהא"ל ודאי ששמו חסד ולא חסד סתם אלא כל חסדי ה' הם רמוזים בו לקרר הדין, והשני "קסירי"ה לא מצאתי לשם זה גזרה אלא לשון קסר וירצה שהוא נשיא נשיאי רחמי שם "ה", "קדומי"ה ודאי שהוא לשון קדם כי מהקדם העליון הוא וחותרו משם בשם "ה" דהיינו בראשית בקדמין בחכמתא. "דהריא"ל היינו כמו דהריא"ל שהוא מצד ההדר העליון כנודע, וכשנבא לחקור על אלו נמצאם שהם משלש ראשונות, הראשיים ארבעה מהכתר והם רחמים ודאי, השניים ל"ב מהחכמה, השלישיים חמש מאות אלף מבינה, והנה ישתתפו כאן רחמי שלש ראשונות לקרר דינו הנשפע לו מהגבורה ולזה כששלשה מדות אלו מסכימין אל הדין הדין נפעל, ולכך עם היות שנגזר אם לא יתפרסם על ידי אלו אינו נפעל (אור יקר), שכאן גבורים עומדים בפרץ, שומרי החומות, לשמור מקום הפרץ שפרצו בו (יהל אור).

⁶¹⁸⁷ נראה לפי שכל א' מד' היכלות אלו יש בו ח' יתדות וזה ההיכל הרביעי כולל כל מה שתחתיו ולכך הם ל"ב יתדות (מ"מ), שכאן מקום החצרות שסובבין לו, ל"ב נתיבות, ל"ב אלקים (יהל אור).

⁶¹⁸⁸ ומאמר (דפ"ו וכן הוא בפסוק).

⁶¹⁸⁹ שבהיכל הרביעי מז' היכלות הוא בגזירת עירין פתגמא. וכאן ובמימר קדישין שאלתא, כמ"ש לקמן בדף רנ"ז ע"א בהאי היכלא אתער יצחק כו' עד בגזרת עירין פתגמא כו' (יהל אור).

⁶¹⁹⁰ ר"ל אותן דינין שלא נבחנו ונחתמו, כדי שיועיל התשובה (יהל אור).

⁶¹⁹¹ פי' ד' הנז' שהם מעולים מכולם ממונים על זה. אבל הל"ב יתדות הם ממונים על פעולה אחרת כמ"ש הזוהר (מ"מ). ר"ל כל הארבע וכל הל"ב ות"ק אלף כלם ממונים ע"ז, שמהם שאלין הכל. וז"ס עיר וקדיש משמיא נחית כו'. עיר הוא שבהיכל הרביעי, בגזרת עירין. וקדיש הוא כאן, בסוד הת"ת שנקר' קדוש בסט' דגבורה, כמ"ש בר"מ פ' פנחס ובתיקו"ז (תיקון מ"ז דף צה ע"א) וטהרו וקדשו וטהרו מצד החסד וקדשו מצד הגבורה (יהל אור).

⁶¹⁹² שהתורה היא בגבורה, כידוע בסוד וידבר אלקים את כל הדברים האלה. והן ל"ב נתיבות חכמה כנ"ל (יהל אור).

⁶¹⁹³ הם ת"ק אלף שתחתיהם הנז"ל (מ"מ).

⁶¹⁹⁴ הן הת"ק אלף. וסוד הל"ב, הן ל"ב נתיבות חכמה. ות"ק אלף, הן נ' שערי בינה, ת"ק פרסי של עה"ח (יהל אור).

ועל זה הם כולם ממונים, ולהעניש את כולם, את כל אותם שיכלו לעסוק בתורה ולא עוסקים.	אינן דקבעין זמנין ידיעאן לאורייתא ועל דא אינן ממנן כלהו ולאענשא כלהו לכל אינן דיכלי לאשתדלא באורייתא ולא משתדלי:
ההיכל החמישי. בהיכל הזה עומדים שלש מאות וששים וחמשה ממונים, כחשבון ימות השנה. ומעליהם ארבעה אדנים עליונים על כולם. ואלה הם, קרשיה"ל, סרטיה"ל, עסירי"ה, קדמיא"ל. ואלו נקראים יתדות של ההיכל הזה.	היכלא חמישאה היכלא דא קיימין ביה תלת מאה ושתין וחמש ממנן כחושבן ימי שתא ⁶¹⁹⁵ ועילא מנייהו ארבע סמכין עלאין על כלהו ואלין אינן וקרשיה"ל סרטיה"ל עסירי"הו (קדשיהאל סטריהאל עסיריה) קדמיא"ל ואלין אקרין יתדות דהיכלא דא:
אלו התמנו לבדח את העולם (אלו), כשנשמה נוספת מערב שבת לערב שבת. והיא יוצאת. כשהיא יוצאת, יוצאים אלה עמה, ומעבירים מישראל כל עצבות וכל יגיעה וכל מרירות הנפש וכל הרוגז של העולם, ואלה הם משמחי העולם.	אלין אתמנן לבדחא ⁶¹⁹⁶ עלמא אלין ⁶¹⁹⁷ כד נשמתא אתוספת מערב שבת לערב שבת ואיהי נפקת כד איהי נפקת נפקין אלין עמה ומעברי מישראל כל עציבו וכל יגיעא ⁶¹⁹⁸ וכל מרירו דנפשא וכל רוגזא דעלמא ואלין אינן בדיחי עלמא:
כל אותם שלמטה מהארבעה הללו, כולם התמנו להעביר דין מאותם בעלי הדין ומאותם שטורדים אותם בגיהנם שיעלו מהם את הדין. ועל כן כל היתדות הללו, כולן עומדות בשמחה ויוצאות משמחה, וכל ההיכלות עומדים להתעטר למעלה, כמו שנתבאר.	כל אינן דלתתא מאלין ארבעה כלהו אתמנן לאעברא דינא מאינן מארי דינא ומאינן דטרדי לון בגיהנם דיסלקון דינא מנייהו ועל דא כל אלין יתדות כלהו קיימי בחדוה ומחדוה נפקי (ובגין כך) ווכלהו היכלין קיימי לאתעטרא לעילא כמה דאתמר:
ההיכל הששי. ההיכל הזה היכל שעומד על כל ההיכלות התחתונים. בזה מאה אחרים שעומדים בחוץ, שנקראים יתדות כאותם האחרים. והם מאה לצד ימין, ומאה אחרים לצד שמאל.	היכלא שתיתאה היכלא דא היכלא דקיימא על כל היכלין תתאין כהאי ⁶¹⁹⁹ מאה אחרנין ודקיימאן (דקיימי) לבר דאקרין יתדות כאינן אחרנין ואינן מאה לסטר ימינא ומאה אחרנין לסטר שמאלא:
שני ממונים עליונים לצד ימין, ושני ממונים אחרים עליונים לצד שמאל. אלו של הימין הם מלכיא"ל, שמעיהא"ל. ואלו של	תרין ממנן עלאין לסטר ימינא ותרין ממנן אחרנין עלאין לסטר שמאלא אלין דימינא

⁶¹⁹⁵ והן וס"ה שייפין דנוקב', שהן בימינא, היכל האהבה. וכן רמ"ח שייפין דדכורא, הוא ג"כ בהיכל אהבה רבה, סוד הק"ש רמ"ח תיבין. כי הוא סוד הברית חסד דמתגלי בפום אמה, ובברית רמ"ח שייפין כללם, כמ"ש בא"ר דף קמ"ב ארכי' דההוא אמה מאתן וארבעין ותמניא עלמין וכלהו תליין בפומי' דאמה דאתקרי יר"ד כו' ות"ח דלא אתקרי אברהם שלים כו' ע"ש. וכן בנקודת ציון שבה, שס"ה היכלין דנוק', ובה שס"ה גידין, כמ"ש בפ' בראשית (נא ע"ב) ופ' פקודי (רכח ע"ב). וע' בפ' וארא בר"מ דף כ"ה ע"א ומאן אינן רמ"ח פיקודין דאינן רמ"ח שייפין דב"נ, כיון דאשתלים בהו על האי בכלל, כדן ינדע באורח פרט, דדא איהו אסוותא לכלהו, וינדע כל יומי שתא דמתחברן למיהב אסוותא כו', בזמנא דשייפין אריקו ברכאין ליומי שתא כו', יומי שתא כמה דאתברכן מלעילא מרזא דאדם, ה"נ אתברכין מתתא מרזא דאדם, זכאין אינן ישראל בהאי עלמא באלין פקודין דאורייתא דאקרין אדם כו'. והוא בסוד האדם הגדול, שבהיכל אהבה הוא סוד אדם כנ"ל. וסוד רמ"ח מ"ע הן בימינא דז"א, אברהם. ושס"ה ל"ת הן בימינא דנוק', ל"ת. ושם החיבור זר"נ, שייפין בשייפין, ואז נק' אדם. ועבתז"ח שם (נב ע"א) גרמא תשיעאה דסלקא ביממא ונחית בליליא טמירא בתלת מאה ושתין וחמש כו'. ושי"ן הן דאבות, וס"ה היא רגל רביעי, אדנ"י. והכל כאן סוד הברית. וכאן סוד השמש והיום כידוע (יהל אור).

⁶¹⁹⁶ שכאן סוד החסד והרחמים כידוע. וז"ש כלהו קיימי בחדוה ומחדוה נפקי כו' (יהל אור).

⁶¹⁹⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁶¹⁹⁸ יגיעו (דפ"ו).

⁶¹⁹⁹ בהאי (דפ"ו).

אינון מלכיא"ל שמעיהא"ל ואלין דשמאלא אקרון [צפצפני"ה] ומסרסני"ה (צפצפי"ה) (מסרניה צפצניה) אלין אינון יתדות עלאין מימינא ומשמאלא:	השמאל נקראים מסרסני"ה, צפצפי"ה. אלה הם יתדות עליונות, מימין ומשמאל.
ואלין אינון קיימי וזמינין בעלמא בהווא זמנא דצדיקא⁶²⁰⁰ מטא זמניה לאסתלקא מעלמא ואתייהיב רשו לסטרא אחרא אלין ארבע קיימי לאתעתדא תמן בגין דתפוק נשמתיא בנשיקה ולא (תהא בפטורי) תצטער בשלטנו דסטרא אחרא זכאין אינון צדיקא בעלמא דין ובעלמא דאתי דמאריהון אקדים עלייהו שולטניהון למהוי נטירן בעלמא דין ובעלמא דאתי⁶²⁰¹:	ואלה הם שעומדים ומזומנים בעולם. באותו זמן שמגיע זמנו של צדיק להסתלק מהעולם ונתנה רשות לצד האחר, אלו הארבעה עומדים להזדמן לשם כדי שתצא נשמתו בנשיקה, ולא תצטער בשליטתו של הצד האחר. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שרבונום מקדים עליהם את שליטתם, להיות שמורים בעולם הזה ובעולם הבא.
מהיכלא דא שראן כל רזין וכל דרגין עלאין⁶²⁰² ותתאין⁶²⁰³ לאתחברא⁶²⁰⁴ בגין דישתכח כלא עילא ותתא בשלימו למהוי כלא חד וחבורא חד לאתיחדא שמא קדישא כדקא יאות ולאשתלמא לאנהרא נגידו עלאה בתתאה⁶²⁰⁵ ונ"א לנגדא נהירו עלאה לתתא ונהירו דבוצינין כחד וס"א ונהרי בוצינין כלהו כחדא דלא תעדי דא מן דא וכדין נגיד ואתמשך⁶²⁰⁶ ומאן (מה) דאתמשך דלא אתידע ולא אתגליא⁶²⁰⁷ בגין ודיתקדש⁶²⁰⁸ (נ"א דיתקדש) (דיתקדש)	מההיכל הזה מתחילים כל הסודות וכל הדרגות העליונות והתחתונות להתחבר, כדי שימצא הכל, מעלה ומטה בשלמות, להיות הכל אחד וחבור אחד, ליחד את השם הקדוש כראוי, ולהשתלם שיאיר השפע העליון בתחתון (להשפיע אורות עליון בתחתון) ואור המאורות כאחד, (ומאירים המאורות כולם כאחד) שלא יזוז זה מזה, ואז שופע ונמשך מה שנמשך, שלא נודע ולא התגלה, כדי שיתקדש (שיתקדש)
רנו/ב	
ויתיחד דא עם דא למהוי וכלא (קב"ה) ביחודא שלים כדקא יאות:	ויתיחד זה עם זה להיות הכל ביחוד שלם כראוי.
זכאה חולקיה ומאן דידע ברזין (מה דידע ברזא) דמאריה לאשתמודעא ליה כדקא יאות ודהא אינון (ו)אכלין חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי על דא כתיב (ישעיה סה יג) הנה עבדי יאכלו זכאין אינון צדיקא (דידעי ארחוי דקב"ה) דמשתדלי באורייתא יממא ולילי בגין דאינון ידעי ואורחוי דקודשא	אשרי חלקו של מי שיודע בסודות רבונו להכירו כראוי, שהרי הם אוכלים חלקם בעולם הזה ובעולם הבא. ועל זה נאמר "הנה עבדי יאכלו". אשרי הצדיקים שעוסקים בתורה ימים ולילות, משום שהם יודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ויודעים ליחד היחוד הקדוש כראוי. שכל מי שיודע ליחד את השם הקדוש בשלמות כראוי, אשריו בעולם הזה ובעולם הבא.

⁶²⁰⁰ כמ"ש (ברכות ח ע"א) קשה שבכולן אסכרה, נחא שבכולן נשיקה. אסכרה דמיא לפיטורי בפי וושט, נשיקה דמיא כו'. וכאן מיתת נשיקה כנ"ל (בראשית מד ע"ב, כ ע"ב). וז"ש בגין דתפוק כו'. ואלו ששה היכלות הן כלם בהיכל הששי שכולל וא"ו היכלין (יהל אור).

⁶²⁰¹ כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך בעה"ז, ובעוה"ב ה' ישמור כו' (יהל אור).

⁶²⁰² פי' אצילות (מ"מ).

⁶²⁰³ בי"ע (מ"מ).

⁶²⁰⁴ שכאן מתחברין כל ההיכלות, כמ"ש בפ' בראשית בהיכל הששי ע"ש (יהל אור).

⁶²⁰⁵ פי' שפע זעיר (מ"מ).

⁶²⁰⁶ פי' הארת אריך ואר"א לזעיר וז"ש דלא אתידע ולא אתגליא (מ"מ).

⁶²⁰⁷ ר"ל אור הג"ר דלא נגיד לון עד דמשתכחין דו"נ כאחד כמ"ש למטה (יהל אור).

⁶²⁰⁸ דיתקרב (דפ"ו).

ברוך הוא וידעי ליחדא יחודא קדישא כדקא יאות דכל דידע ליחדא שמא קדישא בשלימו כדקא חזי זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי⁶²⁰⁹:	
קשורא דכל הני היכלין⁶²¹⁰ והבא (הכי) מתקשראן (יעקב קשירו דכל מהימנותא⁶²¹¹ רוח⁶²¹² דקיימא לקבלא דרוח⁶²¹³ דאיהו לתתא⁶²¹⁴ והאי⁶²¹⁵ [רוחא ת"ת לעילא⁶²¹⁶ קיימא לקבלא רוח עילאה דכל רוחין קיימין ביה⁶²¹⁷ דא איהו יעקב דאיהו] (איהו) רוח אמצעיתא ובכל⁶²¹⁸ (ד)רוחין איהו נטיל האי היכלא שתיתאה ובאיןון (דאיןון) נשיקין לאתדבקא רוחא [תתאה ברוחא עלאה] (ברוחא) כמה דאת אמר (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו⁶²¹⁹ וכל נשיקה איהו וס"א הכא קשירו דכל מהימנותא יעקב דאיהו רוח אמצעיתא דכל רוחין איהו נטיל האי היכלא שתיתאה באיןון נשיקין) לאתדבקא רוחא ברוחא תתאה בעלאה ובאלין נשיקין אסתלק רוחא דלתתא לאתדבקא ברוחא דלעילא⁶²²⁰ וכד מתדבקן רוחא ברוחא כדין רוחא עלאה⁶²²¹ סתימאה שארי על האי רוחא	הקשר של כל ההיכלות הללו כאן נקשרים, (יעקב קשר של כל האמונה, רוח שעומדת כנגד רוח שהיא למטה, וזו הרוח שהיא למעלה עומדת כנגד רוח עליונה שכל הרוחות עומדות בה. זהו יעקב שהוא רוח אמצעית של כל הרוחות, והוא לוקח ההיכל הששי באותן נשיקות של דבקות רוח ברוח, כמו שנאמר "ישקני מנשיקות פיהו". וכל נשיקה היא) (כאן הקשר של כל האמונה. יעקב הוא רוח אמצעית של כל הרוחות, הוא נוטל את ההיכל הששי הזה באותן הנשיקות) להדבק רוח ברוח, התחתון בעליון. ובנשיקות הללו מתעלה הרוח שלמטה להדבק ברוח שלמעלה. וכשנדבקות רוח ברוח, אז הרוח העליונה הנסתרת שורה על אותה הרוח של האמצע. וטרם שמתעוררת להדבק רוח ברוח, הרוח העליונה אינה שורה על אותה הרוח של האמצע.

- ⁶²⁰⁹ שהן מייחדין עלמא עלאה ותתאה כאחד, עוה"ז ועוה"ב (יהל אור).
⁶²¹⁰ עכשיו הולך ומפרש יחוד כל השש היכלות עם ר"ק דאצילות (יהל אור).
⁶²¹¹ שבו נקשרין כל ה"ק, כמו היכל הרצון שכולל כל הששה היכלות, והוא כולל כל הע"ס, דירית
לאו"א ומזלא, ונוק' נקשרת בו (יהל אור).
⁶²¹² רוחא (דפ"ו).
⁶²¹³ דרוחא (דפ"ו).
⁶²¹⁴ ר"ל ת"ת דדכורא נגד היכל הרצון. וזיווגם הוא רוחא ברוחא כמ"ש לקמן (יהל אור).
⁶²¹⁵ רוחא (ס"א דאיהו לעילא קיימא) (דפ"ו).
⁶²¹⁶ "ת"ת לעילא" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "לתתא".
⁶²¹⁷ ר"ל לקבל רוח הבינה, שהכל קיימין ביה כידוע. ומפרש והולך דא איהו יעקב דאיהו רוחא
אמצעיתא דכל רוחין כו'. שכל הע"ס נחלקין לב' חלקים, ג"ר נכללין בבינה, ו"ק בת"ת, ומלכות
שכוללת כל הז' היכלות. וכן נחלקין בעולם שנה נפש, שמים וארץ ואויר, חום וקור ורויה, ראש
בטן גויה. וכן בשמות אה"ה הו"ה אדנ"י. וכן בשם הו"ה, י"ק דלא מתפרשין לעלמין, ו', ה'. וכן
בכל דבר. והו' ת"ת אמצע להם (יהל אור).
⁶²¹⁸ דכל (דפ"ו).
⁶²¹⁹ והוא ביעקב, כמ"ש וישק יעקב לרחל. והן רוחא ברוחא, ברוח הפה. וזהו סוד ת"ת אויר.
[הגה. ולכן יוחן שם ישראל נגד ההר, בלב אחד כאיש אחד, ששם קשירו דכל היכלין, ו"ק, דרגיה
דישראל, וכמ"ש בפ' בראשית ע"ש]. וז"ס שאמרו ישקני על מתן תורה ששם סוד הפה בסיני, כמ"ש
בז"ח שה"ש דף מ"ח ע"ב. ושם נתחבר שמים עם הפה של הארץ, רוחא ברוחא, כמ"ש (מכילתא
יתרו בפסוק וירד ה' על הר סיני) ויט שמים וירד מלמד שהרכין הקב"ה שמים ושמי שמים על הר
סיני כו'. ושמים הוא ת"ת כנ"ל, ושמי שמים בינה כידוע. והוא סוד הנ"ל. וז"ש למטה וכד מתדבקן
רוחא ברוחא כדין רוחא עלאה כו' (יהל אור).
⁶²²⁰ ר"ל שסוד דביקת רוחא ברוחא להעלות רוח התחתון היכל הרצון בעליון, בת"ת. שלא תאמר
שהעליון יורד למטה. וז"ש איהו נטיל האי היכלא שתיתאה. שנוטל אליו. וז"ס ישקני מנשיקות
פיהו כו' משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו כו' (יהל אור).
⁶²²¹ ר"ל רוח הבינה שכוללת כל ג"ר, שורה על ת"ת, ומתדבק כולא כחדא. וז"ס ישקני כו' כי
טובים דודין מיינ, סוד היין של בינה, ודודין טובים. ומפרש מהי הטוב, ואמר מיינ, שמשם הם

דאמצעיתא ועד לא אתער לאתדבקא רוחא ברוחא [רוחא עלאה לא שריא על האי רוחא דאמצעיתא:	
ורוא דא כד אתאחיד רוחא ברוחא] כדין שראן נשיקין לאתחברא ומתערין שאר שייפין בתיאובתא ורוחא דא מתדבקא בדא וכדין שייפין כלהו מתערי אלין באלין לאתקשרא שייפא בשייפיה ⁶²²² :	וסוד זה, כשנאחזות רוח ברוח, אז שורות הנשיקות להתחבר, ומתעוררים שאר האיברים בתשוקה, ורוח זו מתדבקת בזו. ואז האיברים כולם מתעוררים אלה באלה, להקשר איבר באיבר.
ואי תימא מאן אתער שייפי [תתאי] (תדיר) או שייפי עלאי שייפי תתאי מתערי תדיר לגבי ⁶²²³ עלאי מאן דאיהו בחשוכא תאיב תדיר למהוי בנהורא שלהובא אוכמא דלתתא אתער תדיר לגבי שלהובא חוורא דלעילא בגין לאתדבקא ביה ולמשרי תחותיה ורוא דא (תהלים פג ב) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל:	ואם תאמר, מי מעורר. האיברים התחתונים או האיברים העליונים. האיברים התחתונים מתעוררים תמיד לעליונים. מי שהוא בחשכה, תאב תמיד להיות באור. שלהבת שחורה שלמטה מתעוררת תמיד לשלהבת לבנה שלמעלה כדי להדבק בה ולשרות תחתיה, וסוד זה, "אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל".
כד נמיל יעקב (ב)האי היכלא שתיתאה כדין אקרי ⁶²²⁴ בשמא קדישא עלאה שלימא ויהו"ה ואי תימא שלימא דכלא לאו הכי אלא כד אשתלימו כלהו היכלין אלין באלין כדין אקרי כלא בשמא שלים יהו"ה אלהים ודא הוא ⁶²²⁵ שמא שלים ומכללא ועד לא אתחברו דא עם דא היכלין בהיכלין לא אקרי ובשמא שלימא דא (שמא שלים) וכד מתחברן כחדא אלין באלין כדין אשתלים כלא מעילא ותתא ונהירו דעילא לעילא נחתא ושריא על כלא ואתקשר כלא כחדא למהוי כלא כחדא ⁶²²⁶ למהוי כלא חד:	כשנטל יעקב את ההיכל הששי הזה, אז נקרא בשם קדוש עליון שלם, וה'. ואם תאמר, שלמות הכל לא כן, אלא כשנשלמו כל ההיכלות אלה באלה, אז הכל נקרא בשם שלם, יהו"ה אלהים, וזהו שם שלם מהכל. וטרם שהתחברו זה עם זה, היכלות בהיכלות, לא נקרא בשם השלם הזה. וכשמתחברים כאחד אלה באלה, אז משתלם הכל ממעלה ומטה, ואור שלמעלה למעלה יורד ושורה על הכל, ונקשר הכל כאחד (להיות הכל כאחד) להיות הכל אחד.
ורוא דמלה יעקב נמיל ארבע נשין וכליל	וסוד הדבר, יעקב נטל ארבע נשים, וכלל אותן בתוכו. ואף על גב שבארנו את הדבר

טובים, סוד מוחין. לריח שמניך טובים, מוחין דאבא, ומשם סוד האהבה, נהירו דחכמתא. וז"ש עלמות אהבוך (יהל אור).

⁶²²² ר"ל לכך כל ההיכלות מתקשרין כאן עם הו"ק, שמחמת הנשיקין מתעוררין כל השייפין כולן לאכללא זה בזה. ולכן כשמגיע התפלה להיכל הרצון, אז מתערין כל ההיכלין להכלל בו"ק. וז"ס כלילת הו"ק בת"ת, וששה היכלות בהיכל הרצון, והוא ברוחא דנשיקה, שבו כלול הרוח של כל האיברים, ומתדבק בנשיקה. והנשיקין אלו הוא סוד מארבע רוחות באי הרוח. והוא סוד הנשמה ואוירא דרוחא שבא מהנשיקין, שהן ד' רוחות, כמ"ש בפ' תרומה דף קמ"ו ע"ב בספרא דר"ה סבא כו' אתפשט לארבע רוחין, והוא כמ"ש ל' רוח שבפה הנושק, ושנכלל בפי הנושק, וכן ברוח (הנושק) [הנושק] בפיו, ושנכלל בפה (הנושק) [הנושק], [מגומגם ה' קצת] כידוע [ע"ח של"ט פ"ט]. והוא סוד בצלמו בצלם אלקים, דו"נ, שכל א' כלול מזו"נ, כמ"ש בר"פ במדבר [ק"ז ע"א], ורוח דכורא שנכלל בנוקביה הוא צלם הנוקבא, שדכורא נכלל בה, ובדכורא הוא רוח דנוקבא שנכלל בדכורא. וכן נפש ורוח של האדם הוא ג"כ מאלו ד' רוחות, שהן ג"כ זו"נ נכלין כל אחד מדו"נ (יהל אור).

⁶²²³ בראשית נא ע"א (הערת הזהר).

⁶²²⁴ ריג ע"א (הערת הזהר).

⁶²²⁵ רנח ע"ב בראשית עח ע"א (הערת הזהר).

⁶²²⁶ למהוי כלא כחדא (מוסגר בדפ"ק).

לון בגויה ואף על גב דאוקימנא להאי מלה ברזא אחרא דאיהו קיימא בין תרין עלמין⁶²²⁷ ורזא דכלא כד יעקב נטיל האי היכלא דאיהו שתיתאה נטיל וכליל בגויה כל אינון ארבע נשין ארבע מל[א]כין וכלהו דבקי בהיכלא דא אלין אינון⁶²²⁸ ארבע רישי נהרין דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים אלין ארבע רישי אינון ארבע נשין נטיל לון יעקב⁶²²⁹ נטיל היכלא דא:	הזה בסוד אחר, שהוא עומד בין שני עולמות, וסוד הכל, כשיעקב נטל את ההיכל הזה, שהוא ששי, נטל וכלל בתוכו כל אותן ארבע נשים, ארבעה מלאכים, וכולם דבוקים בהיכל הזה. אלו הם ארבעה ראשי הנהרות, שנאמר "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", אלו ארבעה ראשים, אותן ארבע נשים שנטל יעקב, נטל ההיכל הזה.
וכדין אקרי האי היכלא ויהו"ה כד איהו לטב כמה דאת אמר (שמות יג כא) ויהו"ה הולך לפניכם יומם (בראשית יח יז) ויהו"ה אמר המכסה אני מאברהם וכד אתחבר יצחק בהיכלא דבי דינא דאקרי זכותא⁶²³⁰ כדין אקרי כלל ויהו"ה לאענשא לחייביא כמה דאת אמר (שם יט כד) ויהו"ה המטיר על סדום וגו' וכלא ברזא חדא כדקא יאות:	ואז נקרא ההיכל הזה וה', כשהוא לטוב, כמו שנאמר "וה' הולך לפניכם יומם", "וה' אמר המכסה אני מאברהם". וכשהתחבר יצחק בהיכל בית הדין שנקרא זכו"ת, אז נקרא הכל וה', להעניש את הרשעים, כמו שנאמר "וה' המטיר על סדום וגו'". והכל בסוד אחד כראוי.
וכד יעקב נטיל היכלא דא כדין אקרי כלל רצון שלום וסימניך (אסתר ב טו) ובהגיע תור אסתר⁶²³⁰ ודא הוא עת רצון ומכאן ולהלאה שראן היכלין לאתחברא ולאקשרא אלין באלין ואף על גב דתנינן⁶²³¹ דרומית מזרחית וכלא איהו כחדא הכא איהו ארוחא ברוחא דבקווא חדא:	וכשיעקב נטל את ההיכל הזה, אז הכל נקרא רצון שלום, וסימניך "ובהגיע תור אסתר", וזוהי עת רצון. ומכאן והלאה מתחילים ההיכלות להתחבר ולהקשר אלו באלו. ואף על גב ששנינו דרומית מזרחית, והכל הוא כאחד, כאן הוא רוח ברוח, דבקות אחת.
מכאן שרי אברהם ודאיהו ימינא דאקרי אהב"ה רבא דקאמרן ואיהו נטיל היכלא דאקרי אהב"ה⁶²³² כדין (יחזקאל טז ז) שדים נכוננו ואתמליין מכל טוב לספקא ולאיתזנא כלל מהכא וכד אלין⁶²³³ שדים נכוננו ואתמליין מגו רחימו עלאה כדין אקרי היכלא דא אל שד"י כדקאמרן ובהאי אסתפק כל רנזא	מכאן התחיל אברהם שהוא ימין, שנקרא אהבה רבה, כמו שאמרנו. והוא נטל ההיכל שנקרא אהב"ה. אז, "שדים נכוננו", והתמלאו מכל טוב, לספק ולזון הכל מכאן. וכשאלה השדים נכוננו והתמלאו מתוך אהבה עליונה, אז נקרא היכל זה אל שד"י כפי שאמרנו. ובזה קבל כל העולם ספוק כשנברא,
רנזא	
עלמא כד אתברי⁶²³⁴ דהא כד אתברי עלמא לא יכיל למיקם⁶²³⁵ בקיומא⁶²³⁶ ולא	שהרי כשנברא העולם, לא יכל לעמוד בקיום, ולא היה עומד עד שהתגלה ההיכל

⁶²²⁷ ויצא קנג ע"ב (הערת הזהר).

⁶²²⁸ רנד ע"א (הערת הזהר).

⁶²²⁹ (כדקאמרן ליה אצטריך ואיהו) (נוסף בדפ"ו).

⁶²³⁰ וסימניך ובהגיע תור אסתר (מוסגר בדפ"ק).

⁶²³¹ ויקרא קכ ע"א (הערת הזהר).

⁶²³² רבא דקאמרן ואיהו נטיל היכלא דאקרי אהב"ה (מוסגר בדפ"ק).

⁶²³³ פקודי רנג ע"א (הערת הזהר).

⁶²³⁴ שלא היה זכות לעולם להתקיים אם לא על צד החסד אל שדי המספיק בחסדיו לעולם (אור יקר).

⁶²³⁵ מפני שאין בו מעשה מצות שלא נצטוו, ולזה לא יכול אפילו שיקיימו בני אדם הטוב, כל שכן שלא היו עושים רק רע כל היום (אור יקר).

801

הזה שנטל אברהם. וכשנתגלה אברהם בהיכל הזה כדי שלעולם יהיה ספוק אז אמר לעולם די, הרי ספוק להזין ממנו העולם ולהתקיים, ולכן נקרא אל שדי, אל שד"י לכל בו.	היה קאים עד דאתגלי היכלא דא⁶²³⁷ דנטיל אברהם⁶²³⁸ וכד אתגלי אברהם בהאי היכלא⁶²³⁹ כדי לעלמא דיהא ספוקא⁶²⁴⁰ לאתזנא מניה⁶²⁴¹ עלמא⁶²⁴² ולא תקיימא⁶²⁴³ ובגין כך א"ל שד"י⁶²⁴⁴ אקרי א"ל שד"י לכלא ביה⁶²⁴⁵:
ועתיד הקדוש ברוך הוא למלא אותו ולתקנו לעתיד לבא, שנאמר "למען תינקו ושבעתם משוד תנחמיה למען תמצו והתענגתם מזיז כבודה". "שוד תנחמיה וזיז כבודה", הכל הוא בהיכל הזה. ואז באותו זמן נאמר "מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה", שהרי הניקה תלויה בו באברהם.	והזמין קודשא בריך הוא⁶²⁴⁶ למליא ביה⁶²⁴⁷ ולא תקנא ליה⁶²⁴⁸ [לזמנא דאתי] דכתיב (ישעיה סו יא) למען תינקו ושבעתם משוד תנחמיה⁶²⁴⁹ למען תמצו והתענגתם מזיז כבודה⁶²⁵⁰ שד תנחמיה וזיז כבודה כלא איהו בהאי היכלא⁶²⁵¹ וכדין בההוא זמנא כתיב (בראשית כא ז) מי מלל לאברהם⁶²⁵² הניקה בנים⁶²⁵³ שרה דהא [יניקא תליא ביה באברהם]:
יצחק דאיהו שמאלא דקודשא בריך הוא אתר דמניה מתערין כל דינין דעלמא ואיהו דרועא דשמאלא שירותא דכל דינין וכל	יצחק, שהוא השמאל של הקדוש ברוך הוא, המקום שממנו מתעוררים כל הדינים של העולם, והוא זרוע שמאל, ראשית כל הדינים, וכל הדינים מתעוררים משם, זהו

⁶²³⁶ מפני שלא היה תורה וזכות נעשה בו כלל והזכות הנעשה בו לא היה על צד התורה אלא רק על צד הטוב בלבד (אור יקר).

⁶²³⁷ דהיינו היכל אהבה שהיותם מתפרנסים היה על צד חסדו של הקדוש ברוך הוא ובחסד רחמיו התחתונים היו מתפרנסים בלי תורה, כשידע אברהם ענין זה תפס במדה זו לקיים העולם בחסד (אור יקר).

⁶²³⁸ במה שהיה מקיים חסד בעולם תפס בחסד עליון בהתייחדו בחסד תחתון אהבה רבה באהבה זוטא (אור יקר).

⁶²³⁹ דהיינו חסד אברהם באהבה זוטא (אור יקר).

⁶²⁴⁰ "כדי לעלמא דיהא ספוקא" נמחק במ"מ. "כדין אמר לעלמא די הא ספוקא" נוסף בדפ"ו. לעלמא די - ירצה היה די ספק מזון לעולם (אור יקר).

⁶²⁴¹ פ' בהאי היכלא היינו היכל אהבה דבריא (מ"מ).

⁶²⁴² דהיינו שם שדי שמספיק לעולמו די (אור יקר).

⁶²⁴³ עם היות שאין העולם כדאי מפני שאין התעוררות בו בשום מעשה מצוה או תורה והם שני בחינות האחד (אור יקר). והיינו שם אל מקיים העולם ומחזיקו והנו על צד הגבורה הרחמנית והיינו שתי בחינות אלו א"ל שד"י (אור יקר).

⁶²⁴⁴ והוא על צד החסד שלא להסתכל אם ראויים או בלתי ראויים (אור יקר).

⁶²⁴⁵ (נ"א ולא תזנא מיניה תא חזי היכלא דא זמין וכו') (נוסף בדפ"ו).

⁶²⁴⁶ בינה שהוא המנהיג הייחוד הזה בספירות ובהיכלות (אור יקר).

⁶²⁴⁷ ליה - מצד החסד דהיינו שדי כדפירשנו וזה אינו צריך תיקון אלא מלוי שהרי יסודו חסד ודאי (אור יקר).

⁶²⁴⁸ היינו מצד הגבורה היכל זכות הנשרש בשם אל וזה עיקרו דין אלא שנתקן ומתמתק בחסד (אור יקר).

⁶²⁴⁹ דהיינו בחינת שד"י (אור יקר).

⁶²⁵⁰ דהיינו א"ל (אור יקר).

⁶²⁵¹ והנה בחינת היכל אהבה הוא סוד שרה וחסד עליון הוא סוד אברהם, כמו שיעקב וארבע נשין הוא סוד היכל הרצון בתפארת כן אברהם ושרה הוא סוד אהבה רבה באהבה זוטא (אור יקר).

⁶²⁵² ודאי מדת מ"י בינה כדפירשנו מלל לאברהם להתייחד חסד בהיכל אהבה, ולכן היכל זה מתמלא מחלב (אור יקר).

⁶²⁵³ שהם שאר ההיכלות למטה שכולם יונקים מחלב השדים האלו שהם שדי שרה, והניקה בנים שרה, ואם תאמר והרי שרה לא ילדה אלא בן אחד שהוא יצחק כך הוא שהיכל זכות הוא היכל הגבורה דבו כללות כל ההיכלות כדפי' שכשהיכל זכות בכלל בהיכל אהבה כל ההיכלות נכללים בהיכל זכות, נמצא יצחק בן אחד ובנים הרבה ולכן הניקה בנים שרה בדדיה שהם א"ל שד"י שבהיכל אהבה כדפירשנו (אור יקר).

דינן מתערי מתמן האי איהו נטיל ואחיד ההוא היכלא דאקרי זכותא לאתחברא דינא בדינא ולמהוי כלא [קשורא] (קשומא) חדא בגין דהאי איהו דינא דלעילא ורשימין דדינן קיימין ביה:	שנוטל ואוחז באותו היכל שנקרא זכות, להתחבר דין בדין ולהיות הכל קשר אחד, משום שזהו דין שלמעלה, ורשימות הדין תלויים בו.
והכא אתרשים שמא קדישא דאקרי אלהים בגין דאית אלהים חיים דאיהו לעילא ולעילא סתים מכלא ואית אלהים דאיהו בי דינא דלעילא ואלהים דאיהו בי דינא דלתתא⁶²⁵⁴ הדא הוא דכתיב (תהלים נח יב) אך יש אלהים שופטים בארץ⁶²⁵⁵ [לעילא] סתים מכלא ואיתא להים דאיהו בי דינא דלעילא ואלהים⁶²⁵⁶ עלאה ורוא דאלהים חיים כליל לאלין דלתתא וכלא איהו חד:	וכאן נרשם השם הקדוש שנקרא אלהים. משום שיש אלהים חיים שהוא למעלה למעלה נסתר מהכל, ויש אלהים שהוא בית דין של מעלה, ואלהים שהוא בית דין של מטה. זהו, שנאמר "אך יש אלהים שופטים בארץ". אלהים עליון, סוד של אלהים חיים, כולל את אלה שלמטה, והכל הוא אחד.
בהאי היכלא⁶²⁵⁷ אתער יצחק וכלהו שבעין ותרין נהורין ודכלילין ביה דמנייהו (כלילין ביה דעליהו) אתגזרו כל דינין⁶²⁵⁸ דלתתא דעלמא דכתיב (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ואמאי אקרון עירין⁶²⁵⁹ אלא בגין דכלהו קיימין בהאי עיר⁶²⁶⁰ (תהלים מח ט) עיר יהוה צבאות עיר אלהינו כל אינון היכלין [לעילא] (לעלאין) כל חד וחד אקרי עיר⁶²⁶¹ כמה דאת אמר (דניאל ד י) עיר וקדיש ואלין אינון עירין דקיימין לנו בגו דחיכלא דקיימן בעיר (ו) בגין כך אקרון עירין⁶²⁶²:	בהיכל הזה מתעורר יצחק, וכל שבעים ושנים האורות שכלולים בו שמהם נגזרים כל הדינים (של העולם שלמטה) של מטה של העולם, שנאמר "בגזרת עירין פתגמא [בגזירת מלאכים הדבר]". ולמה נקראו עירין. אלא משום שכלם עומדים בעיר הזו, "עיר ה' צבאות". עיר אלהינו. כל אקותם ההיכלות למעלה, כל אחד ואחד נקרא עיר, כמו שנאמר "עיר וקדיש [מלאך וקדוש]". ואלו הם עירין שעומדים לפני ולפנים של ההיכל, שעומדים בעיר. לכן נקראים עירין.
האי היכלא⁶²⁶² אתכליל ביצחק וכלא⁶²⁶³ בהיכלא דאברהם בגין דימינא א(ת)כליל לשמאלא ותא חזי כל חד וחד כליל לחבריה והא אוקימנא דבגין דא (דכד) אברהם עקד ליצחק בגין לאכללא ביה דינא [נ"א בימינא]	ההיכל הזה נכלל ביצחק, והכל הוא בהיכל של אברהם, משום שהימין מכליל את השמאל. ובא וראה, כל אחד ואחד כולל את חבירו, והרי בארנו שבגלל זה אברהם עקד את יצחק, כדי להכליל בו דין (בימין) ולהמצא שמאל כלול בימין, (ולהמצא הימין כלול בשמאל).

⁶²⁵⁴ והיינו בינה וגבורה ומ' (מ"מ).

⁶²⁵⁵ פי' מביא ראייה מדלא אמר שופט בארץ אלא שופטים ש"מ שהם ג' אלהים (מ"מ).

⁶²⁵⁶ אלהים (דפ"ק).

⁶²⁵⁷ פי' היכל זכות דבריא (מ"מ).

⁶²⁵⁸ (ס"א דעלמא דלתתא) (נוסף בדפ"ו).

⁶²⁵⁹ הנה כפי הפשט כבר נתבאר בסוף אדרת האזינו בדף רצ"ה ע"ב וז"ל מאי עיר בספרא דאגדתא ויהי עריך פירוש לשון אויב. וע"ד הסוד הוא כי כל הקטרוג של האדם הוא מחמת בעלי הדין שרוצים שהעולם יתנהג בקו הדין ולא בחסד לפנים מן השורה והנה כל הדינן נכללים בה' שרשים שהם חמשה גבורות הנקראים מנצפ"ך כנז' אצלנו ומנצפ"ך הוא בגימט' פ"ר כמנין עיר ועל כן היכל הזכות שהוא היכל הגבורה נקרא עיר וגם כל המלכים אשר בתוכו נקראים עירין וזמ"ש בגזרת עירין פתגמא (שער מאמרי רשב"י).

⁶²⁶⁰ פי' שיונקים מן המ' הנק' עיר (מ"מ).

⁶²⁶¹ ור"ל שכל ההיכלות בעצמם דבריא שהם גופי הספירות שנק' היכל נקר' עיר וכן אלו הפנימיים שבתוך ההיכל נקראים גם כן עיר וז"ש ואלין אינון עירין (מ"מ).

⁶²⁶² פי' היכל הזכות דבריא (מ"מ).

⁶²⁶³ (איהו) (נוסף בדפ"ו).

על השמאל ולהשליט וכו') ולהשליט את הימין על השמאל.	ולאשתכחא שמאלא כליל בימינא [ולא לשלטא] 6264 (ולאשתכחא) ימינא על שמאלא:
ועל כך הקדוש ברוך הוא צוה את אברהם להקריב את בנו לדין ולהתחזק עליו, ולא צוה את יצחק אלא את אברהם, ועל כן נמצא זה בדין וזה בחסד, והכל אחד, ונכללו זה בזה, וכך נכללו ההיכלות התחתונים בעליונים.	ועל דא קודשא בריך הוא פקיד ליה לאברהם לקרבא בריה לדינא ולאשתקפא עלוי ולא פקיד ליצחק אלא לאברהם ועל דא אשתכח דא בדינא ודא בחסד 6265 וכלא חד ואתכליל דא בדא 6266 ווהכין (והכא) אתכלילו היכלין תתאין בעלאין:
כשנטל יצחק את ההיכל הזה, אזי הכל הוא לטוב. דין בזכות. ועל כך צריך אדם שדן דין לדון דין בזכות, משום שהוא סוד עליון שלמות הדין. משום שאין שלמות של דין אלא בזכות, זה בלי זה אינו שלמות. דין בזכות זוהי שלמות האמונה כדוגמא שלמעלה.	כד נטיל יצחק היכלא דא בדין כלא איהו לטב דינא בזכותא 6267 ועל דא בעי בר נש דדאין דינא למידן דינא בזכותא בגין דאיהו רזא עלאה שלימו דדינא בגין דלית שלימו דדינא אלא בזכותא 6268 דא בלא דא לאו איהו שלימו דינא בזכותא דא איהו שלימו דמהימנותא כגוונא דלעילא:
ביום של ראש השנה, כשדין מתעורר בעולם, צריכים ישראל למטה לעורר רחמים מתוך שופר כמו הסוד העליון, והרי בארנו. וצריכים לחבר דין כנגד זכות, משום שכשעומד דין בזכות, הכל הוא בחבור אחד, ומעלה ומטה בשלמות, ואז, (איוב א) ועולתה קפצה פיה, שאין לה רשות להסטין ולקטרג בעולם. ואז הכל ביחוד אחד כראוי, ודין בלי זכות אינו דין.	ביומא דראש השנה כד דינא אתער בעלמא בעאן ישראל לתתא לאתערא רחמי מגו שופר כגוונא דרזא עלאה והא אוקימנא ובעינא לחברא דינא לקבל זכותא בגין דכד קיימא דינא בזכותא כלא איהו בחבורא חדא ועילא ותתא בשלימו וכדין (איוב ה טז) ועולתה קפצה פיה דלית לה רשו לאסמא ולקטרגא בעלמא וכדין כלא ביחודא חדא כדקא יאות [ודינא בלא זכו לאו איהו דינא:
וזהו שישראל, שיש להם דין בזכות. אבל לשאר העמים אין להם דין בזכות, ועל כן אסור לנו לסדר דינים שלנו בערכאות של עמים עובדי עבודה זרה, שהרי אין להם חלק בצד האמונה שלנו, שנאמר "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". ומצד של ישראל, כל מי שדן דין ולא הכליל בו זכות, זהו חוטא, שגורע סוד האמונה, ומסיט עצמו לאותו צד שיש בו דין בלי זכות.	ודא איהו רזא 6269 דישאלא דאית לון דינא בזכותא אבל שאר עמין לא אית לון דינא דזכותא ועל דא אסיר לן לסדרא דינין דילן בערכאי דעמין עכו"ם דהא לית לון חולקא בסטר מהימנותא דילן דכתיב (תהלים קמז) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום ומסטר דישאלא כל מאן דדאין דינא ולא אתכליל ביה זכות דא איהו חטי דקא גרע רזא דמהימנותא ואסטי גרמיה לההוא סטרא דאית ביה דינא בלא זכות:
ובא וראה, כשעמדו סנהדרין למטה לדון דיני נפשות, הצטרפו לפתוח בזכות כדי להכליל זכות בדין. ועוד, שהרי נקראו מבית	ותא חזי כד קיימי סנהדרין לתתא למידן דיני נפשות אצטריכו למפתח בזכותא בגין

6264 ולאשלטא (דפ"ו).

6265 פי' יצחק נכלל בחסד (מ"מ).

6266 פי' אברהם נכלל מן דינא (מ"מ).

6267 פי' יצחק נקר' דינא שהוא גבור' ומלכות היא בהיכל הזכות דבריאה וכשנטל יצחק שהוא גבור' דאצילות היכל הזכות דבריא' מתחבר יצחק עם המ' שבהיכל זה וזהו דינא בזכותא וכמ"ש לקמן (מ"מ).

6268 בזכותא (דפ"ו).

6269 נמחק בדפ"ו.

לאכללא זכותא בדינא ותו דהא אקרון מבי⁶²⁷⁰ זכותא ועל דא אשתדלותא דלהון למפתח בזכותא ושראן בזכותא מזעירא⁶²⁷¹ ולבתר אשתלים דינא מעלאה⁶²⁷² למהוי זכותא כליל בדינא דא לעילא⁶²⁷³ ודא לתתא⁶²⁷⁴ דינא בזכותא שלימו דדינא דא בלא דא לאו איהו שלימו ובגין כך יצחקן (שרה)	הזכות. ועל כן השתדלותם לפתח בזכות, ומתחילים בזכות מן הקטן, ואחר כך נשלם הדין מן העליון, להיות זכות כלולה בדין. זה למעלה וזה למטה. דין בזכות, שלמות הדין. זה ללא זה אינו שלמות. ומשום זה יצחק
רנז/ב	
ורבקה כחדא אינון⁶²⁷⁵ דא דינא ודא זכותא למהוי שלימו כחדא זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא יהב לון אורייתא שלימתא ולמיהן בארץ קשוט כגוונא דלעילא:	ורבקה הם כאחד, זה דין וזו זכות, להיות שלמות כאחד. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה שלמה ללכת בדרך אמת, כדוגמא שלמעלה.
תא חזי ודאינון לא דיינין דינא אלא בזכו ולעיינא זכותא בקדמיתא למהוי כליל דא בדא וסנהדרין קא מהפכי בזכותא בדינא לאכללא כלל כחדא (ו) בגין דלא ישלוט סטרא אחרא⁶²⁷⁶ דהא כד זכותא לא אשתכח סטרא אחרא אשתכח דאקרי חובה ואתחברת בדינא ואתתקפת ודא הוא דינא בחובה:	בא וראה שהם לא דנים דין אלא בזכות, ולעייין זכות בראשונה להיות כלול זה בזה. וסנהדרין מהפכים בזכות בדין, להכליל הכל כאחד, כדי שלא ישלוט הצד האחר. שהרי כשזכות לא נמצאת, הצד האחר נמצא, שנקרא חובה, ומתחברת בדין ומתחזקת, וזהו דין בחובה.
ועל דא ביומא דראש השנה בעינא לחברא זכותא בדינא⁶²⁷⁷ ולא יתגבר חובה ובגין כך בעינא זכותא ודינא למהוי כחדא בגין דאיהו שלים דכד סטרא אחרא שלמא⁶²⁷⁸ לאו איהו שלים⁶²⁷⁹ אלא קטרוגא	ועל כן, ביום של ראש השנה צריכים לחבר זכות בדין, שלא תתגבר החובה. ולכן צריכים שזכות ודין שיהיו כאחד, משום שהוא שלם. שכשהצד האחר שולט, אינו שלם, אלא קטרוג, כמו שהוא קטרוג, והם ארבע מיתות. וכשהצד הוא זכות שולט,

⁶²⁷⁰ רנא ע"א (הערת הזהר).

⁶²⁷¹ פ' שהוא נגד מלכות שהיא עיר קטנה (מ"מ).

⁶²⁷² פ' נגד גבורה שהיא עילאה (מ"מ).

⁶²⁷³ פ' גבורה שהיא דינא (מ"מ).

⁶²⁷⁴ פ' מלכות הנק' זכותא (מ"מ).

⁶²⁷⁵ ור"ל יצחק הוא גבורה ורבקה היא מלכות הנק' זכותא (מ"מ).

⁶²⁷⁶ הענין שהם ממש היכל זכות, וכמו שהיכל זכות בהיותו מתאחד בהיכל אהבה למעלה בגבורה הנכללת בחסד אין חצונים שולטים והדין מתוקן, כך הם בהיותם מהפכין לזכות הרי נקשרים בימין ודינם מתוקן ואין חצונים מתאחדים בהם ואין נפתל ועקשות בדינם, אמנם אם לא היה כך היה החצוני מתערבב ביניהם וצד הזכות מסתתם והיה הדין מעוקל, ולזה נשמרים מהחצוני שלא יערבבם באותו הדרך ממש שהוא השמירה העליונה והייחוד למעלה (אור יקר).

⁶²⁷⁷ היינו תשר"ת תש"ת תר"ת שלישי, שהראשון תיקון הדינים בזכר והשני תיקוני הדינים בנקבה השלישי כדי לקשר זכר בנקבה ונקבה בזכר ממטה למעלה והיינו "לחברא זכותא כדינא" היכל זכות בגבורה אחר המתקת שניהם, דהיינו הראשון לכלול גבורה בחסד, השני לכלול היכל זכות בהיכל אהבה, השלישי לקשור היכל זכות הנקשר בהיכל אהבה בגבורה הנכללת בחסד והיינו "שלום" שמשותלם הדין והרחמים ונעשה שלום בייחוד הנזכר ביניהם והיינו על ידי השלום שהוא המייחד והמקשר יחד הספירות כנזכר (אור יקר).

⁶²⁷⁸ שהוא לעשות דין למטה על ידם מיד השלום מסתלק ואין זו פעולת השלום אלא "קטרוגא" דהיינו החצוני הגובר וכאשר יפתחו בזכות תחלה ויסכים הדין אל המיתה היינו שאחר שנגמר הייחוד נשפע הדין אל החוץ והייחוד מתפרד, ולזה הם ארבע מיתות שאין מיתה מצד עץ החיים כי באור פני מלך חיים וימצא משם יסורים ותוכחות כאומרו אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה וכתוב

הכל הוא שלם, שלום ואמת, חסד ורחמים.	וכמאן (במה) דאיהו קטרוגא ⁶²⁸⁰ ואינון ארבע מיתות וכד סטרא דאיהו זכות שלטא כלא איהו ושלום (שלום) שלום ואמת חסד ורחמים:
וכשמתחבר הצד האחר בדין, שולט בקטרוג באותן ארבע מיתות בית דין, סקילה, שרפה, הרג וחנק. כולן שלטון הקטרוג הרע. סקילה, משום שהוא "אבן נגף". שרפה, משום שהוא "צור מכשול", אש חזקה. הרג, זה "חרב תאכל בשר". תאכל בשר ודאי, ששולטת בבשר, וזהו "קץ כל בשר". חנק, משום שהוא "קללת אלהים". אותו ששולט על חנק, על תליה. ובארנו, משום שלא נשאר אלא בשר לבדו, ואותו קללת אלהים שולט בבשר, מרה שחורה, ולכן זה לטוב וזה לרע.	וכד אתחברת סטרא אחרא בדינא (ד)שלטא בקטרוגא באינון ארבע מיתות בית דין סקילה שריפה הרג וחנק כלהו שלטנותא דקטרוגא (ו)בישא סקילה בגין דאיהו (ישעיה ח יד) אבן נגף שריפה בגין דאיהו צור מכשול אשא תקיפא הרג דא (דברים לב מב) חרב תאכל בשר תאכל בשר ודאי דשלטא ⁶²⁸¹ בבשרא ודא הוא (בראשית ו יג) קץ כל בשר חנק בגין דאיהו (דברים כא כג) [קללת] אלהים ההוא דשלטא על חנק על צליבו ואוקימנא בגין דלא ישתאר אלא בשרא בלחודוי וההוא קללת אלהים שלטא בבשרא [מרה] (מדאיתית) חשוכא ובגין כך דא למב ודא לביש:
וצריכים ישראל, שבהם סוד האמונה, להשמר כדי שישלוט צד האמונה, ולא יתנו מקום לצד האחר לשלוט. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם נאמר "ועמך כולם צדיקים וגו'".	ואצטריכו ישראל דרזא דמהימנותא בהו לאסתמרא בגין דישלוט סטרא דמהימנותא ולא יתבון דוכתא לסטרא אחרא לשלמא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים וגו':
הנביאים, שהם צדדים עליונים, שתי ירכים שתומכות בתורה הקדושה, הם נוטלים את ההיכל שבין שתי רוחות, שהן נוגה וזוהר, ואותן שתי ירכים למטה לתמוך אותם ההיכלות שלמעלה, שנקראו תורה	נביאין דאינון סטריין עלאין תריין ירכין דסמכין לאורייתא קדישא ⁶²⁸² אינון נטליין להיכלא ⁶²⁸³ דתריין רוחין ביה דאינון נוגה

יסור יסרני י"ה, אמנם אין מצדו המות דכתיב ולמות לא נתנני, וכיון שמיתה מצויה שם החצון מצוי שם שמצדו המות ולהכי קאמר דוד ובגבורתך תדינני, וכתיב יהלמני צדיק חסד ויוכיחני וכו' אמנם במיתה קאמר ואל תאטר עלי באר פיה וכתוב אל תתן ה' מאויי רשע וכיוצא, וכתיב יסרני ה' אך במשפט אל באפך פן תמעיטני, ועם היות שנאמר ואל תבא במשפט היינו במשפט הכניסה שיצא הדין אל החוץ כדפירשנו, ולזה רצה יסרני הסוף והתוכחות יהיה במשפט, לא תחלת דין לבד במשפט (אור יקר).

⁶²⁷⁹ דהיינו שגבר זכות על ידי הייחוד והדין נגמר מצד הקדש ואין מלחמה וקטרוג נכנס שם כלל ועיקר דהיינו "שלום ואמת חסד ורחמים" הם ארבעה נגדיים לארבע מיתות שהם ארבעה קליפות, שלום הפך חנ"ק, אמת הפך הר"ג, חסד הפך שריפ"ה, רחמים הפך סקיל"ה שהם ארבעה הפכיות אלו לאלו והטעם כי שלום ממנו חיים אל חי ביסוד, אמת הוא עץ החיים ודאי, חסד הוא נובע מבינה מקור חיים שהיא אלהים חיים והיא נקראת ארץ החיים, רחמים מכתיר וחכמה שהם החיים ודאי והחכמה תחיה בעליה ומשם מקור חיים, ואלו כולם שולטים בחיים ייחוד הדינים זכות גבורה מצד קשרם כדפירשנו, אמנם בהתפרדם והדינים החצונים שולטים מצד היותם יונקים הדינים ממקורותיהם שאז אין ייחוד כלל (אור יקר).

⁶²⁸⁰ פי' שהוא מקטרג בדבר שרוצה לקטרג עליו כדי להרוג האדם בד' מיתות ב"ד וזהו ואינון ד' מיתות (מ"מ).

⁶²⁸¹ שלח קע ע"א (הערת הזהר).

⁶²⁸² פי' נ"ה דזעיר שעליהם סומך הזעיר הנק' תורה שבכתב ושם הם הנביאים (מ"מ).

⁶²⁸³ פי' היכל נוגה שהוא נצח והיכל זוהר שהוא הוד שהוא עצם השמים דבריה. וז"ש ואינון תריין ירכין לתתא דהיינו נ"ה דזעיר דבריא' כמ"ש בשם הרב (מ"מ).

וזהר ואינן תרין ירכין לתתא לסמכא לאינן היכלין דלעילא⁶²⁸⁴ דאקרין תורה שבעל פה כמה דאית סמכין⁶²⁸⁵ לאורייתא דאיהי תורה שבכתב כך אית סמכין⁶²⁸⁶ קיימין לאורייתא דאיהי תורה שבעל פה וואתכלילו דא בדא⁶²⁸⁷ כדין אלין תרין סמכין דלתתא כד מתחברן באלין עלאין אתרשים בהו סטרא דנבואה ומאן איהו⁶²⁸⁸ מראה⁶²⁸⁹ דאיהו כגוונא דנבואה:	שבעל פה. כמו שיש תומכים לתורה, שהיא תורה שבכתב, כך יש תומכים עומדים לתורה, שהיא תורה שבעל פה. ונכללו זה בזה. אז שני התומכים הללו שלמטה, כשמתחברים בעליונים הללו, נרשם בהם צד הנבואה. ומי הוא, מראה, שהוא כעין נבואה.
וכל אינן מאריהון דמראה מהכא ינקין לעילא נבואה הכא מראה ועל דא איהו דא כגוונא דא [ודא כגוונא דא] וכד מתחברן דא בדא כדין [שליט] על האי אתר [אתרשים] שמא קדישא דאקרי צבאות⁶²⁹⁰ בגין דכל אינן חיילין קדישין כללו קיימי הכא וכללו אקרין מסטרא דנבואה מראה וחלמא מסטרא דנבואה הוו:	וכל אותם בעלי המראה יונקים מכאן למעלה נבואה, וכאן מראה. ועל כן זהו כמו זה, וזה כמו זה. וכשמתחברים זה בזה, אז שולט על המקום הזה (נרשם) השם הקדוש שנקרא צבאות. משום שכל אותם צבאות קדושים, כולם עומדים כאן, וכולם נקראו מצד הנבואה. מראה וחלום מצד הנבואה היו.
ואף על גב דקא אמרינן די בגו ההוא אות קיימא קדישא שריא שמא דא בגין דכללו וחיילין נפקי מהאי אות עם כל דא ירכין דאינן קיימין לבר⁶²⁹¹ קרינן על שמא ודא ואלין (דאלין) אינן⁶²⁹² דאקרין ברייתא דהא ברייתא לבר ממשנה ומתניתין קיימא לגו ברייתא אקרין⁶²⁹³ ירכין בתי בראי⁶²⁹⁴ כגוונא די לעילא:	ואף על גב שאנחנו אומרים שבתוך אותה ברית הקודש שורה השם הזה משום שכל הצבאות יוצאים מהאות הזו, עם כל זה, הירכים, שהן עומדות בחוץ, קריות על השם הזה, ואלו הם שנקראים ברייתות. שהרי ברייתא מחוץ למשנה, משניות עומדות לתוך הברייתות נקראות ירכים בתים חיצוניים, כדוגמא שלמעלה.
מתניתין איהו ורזא⁶²⁹⁵ (רוח) דקיימא לגו דאולפי תמן עקרא דכלא ועל⁶²⁹⁶ תנא⁶²⁹⁷	משנה היא סוד שעומד לפניו, שלומדים משם עיקר הכל, וכן התנאים. וסוד של זה,

⁶²⁸⁴ פירוש שנ"ה דבריהם הם סומכים לנו"ה דמ' דאצילות הנקרא תורה שבע"פ שנ"ה דמ' הם עומדים עליהם (מ"מ).

⁶²⁸⁵ פי' נ"ה דזעיר דאצילות (מ"מ).

⁶²⁸⁶ פי' נ"ה דזעיר דבריהם הנז' (מ"מ).

⁶²⁸⁷ פי' נ"ה דזעיר בנו"ה דמ'. ונ"ה דמ' בנו"ה דבריהם. (מ"מ).

⁶²⁸⁸ רמז (הערת הזהר).

⁶²⁸⁹ קשה דהכא משמע דמראה הוא כשמתחברים נ"ה דבריהם באצילות ולעיל בסוף היכל השני אמר דמראה וחלום הוא מנ"ה דבריהם (מ"מ).

⁶²⁹⁰ פי' שם צבאות כשמתחברים נ"ה דאצילות בנו"ה דבריהם ולכך אמר ואע"ג דקא אמרינן וכו' דמשמע דצבאות הוא ביסוד עכ"ז גם נ"ה דבריהם כשמתחברים עם נ"ה דאצילות נק' צבאות וז"ש ועכ"ד ירכין דאינן קיימין לבר קרינן על שמא דא דה"ג. וכן הוא בזהר מדויק (מ"מ).

⁶²⁹¹ הנפש נה"ם היא רק השורש למה שלמטה ממדרגת האדם, והיא עומדת בהאדם רק לקשר אותו לכל מה שלמטה ממנו שהוא לקשרו עם הגוף והעולם, ולכן נקרא הנפש לבר מגופיה (וכמ"ש בזה"ק בראשית כא ע"ב, ופ' תולדות קמו ע"א, ופ' וישלח קסו ע"א, ופ' פקודי רנז ע"ב, ופ' נשא קמו ע"א) (הקדו"ש יז ע"ד).

⁶²⁹² פי' נ"ה אלו דבריהם נק' ברייתות לפי שהם לבר (מ"מ).

⁶²⁹³ ואקרין (דפ"ו).

⁶²⁹⁴ פי' נ"ה דבריהם הם בתי בראי והם דוגמת נ"ה דאצילות וז"ש כגוונא דלעילא (מ"מ).

⁶²⁹⁵ ר"ל שהמשנה היא במ' דאצילות ולכך היא לגו מברייתא שהברייתא דבריהם (מ"מ).

⁶²⁹⁶ דא (נוסף במ"מ).

⁶²⁹⁷ ור"ל שהתנאים שהם המשנ' הם במ' (מ"מ).

ורוא⁶²⁹⁸ דהך (שיר ח ב) אנהגך אביאך אל בית אמי⁶²⁹⁹ תלמדני [אל בית אמי דא קדש הקדשים תלמדני] דא הוא רוא דמתניתין דבר עאל דא נהר⁶³⁰⁰ דנגיד ונפיק בההוא בית קדש הקדשים כתיב תלמדני ודא הוא רוא דאקרי משנה כמה דאת אמר (דברים יז יח) את משנה התורה הזאת:	"אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני". אל בית אמי, זה קדש הקדשים. תלמדני, זהו סוד המשנה. שכשנכנס הנהר הזה ששופע ויוצא לאותו בית קדש הקדשים, כתוב "תלמדני". וזהו הסוד שנקרא משנה, כמו שנאמר "את משנה התורה הזאת".
(ולבר) כד אתמשכא ולבר אקרי ברייתא תרין ירכין אינון ברייתי רוא דרוזין דלא אתייהב לאתגלאה בגין דלא אתמסר רוא בר לחכימי עליונין ווי אי אתגלי ווי אי לא אתגלי בגין דאיהו רוא מרוזין עלאין דקודשא בריך הוא אנהיג ביה עלמא:	כשנמשכה החוצה, נקראת בריכתא. שתי הירכים הן ברייתות, סוד הסודות שלא נתנה רשות לגלות, משום שלא נמסר סוד זה, רק לחכמים עליונים. אוי אם יתגלה, ואוי אם לא יתגלה, משום שהוא סוד מהסודות העליונים שהקדוש ברוך הוא מנהיג בו את העולם.
בית ראשון קיימא בימי שלמה לקבל עלמא עלאה [אקרי בית עלאה קדמאה אקרי] (ואיהו מקריב) בית ראשון ואשתמש כלא בבית קדשי הקדשים אתר דאשתמש ביה שמשא	בית ראשון עמד בימי שלמה כנגד העולם העליון, והוא נקרא בית ראשון, והכל השתמש בבית קדש הקדשים, המקום שבו שמש השמש
רנח/א	
בסיהרא⁶³⁰¹ ורוזין עלאין כלהו בשלימו וקיימא עלמא באשלמותא:	בלבנה. וסודות עליונים כולם בשלמות, והעולם עומד בשלמות.
ולבתר גרמו חובין ואתמשכו רזין ואתרחיין מבית קדש הקדשים לבר כד אתדחו לירכין כדין קיימו לבר דאקרון בתי בראי ואצמריכו לברייתי:	ואחר כך החטאים גרמו, ונמשכו הסודות ונדחו מבית קדש הקדשים החוצה. כשנדחו לירכים, אז עמדו בחוץ, שנקראו בתי חיצוניים, והצטרפו לברייתות.
בית שני קיימו בבתי בראי בירכין ומנייהו אהדרו ושאר [האי] בבית קדש הקדשים ואיהו בית שני ואינון אחרנין אשתארו בברייתא לבר [בני ירכין] והוא עקרא דלהון מתניתין דאיהו בית שני וברייתא אינון דשאר [בני ירכין] [ו]הוא אולפין ממתניתין ואתנהיגו מ[ו]נהגו והיינו רוא דכתיב (ישעיה ב ג) כי מציון תצא תורה:	בית שני עמדו בבתי החיצוניים בירכים, ומהם חזרו, ושרויים (היו) בבית קדש הקדשים, והוא בית שני. ואותם אחרים נשארו בברייתא בחוץ, בין הירכים. והיו לומדים מהמשנה, והונהגו ממנה, והיינו סוד הנאמר "כי מציון תצא תורה".
ולבתר כד גרמו חובין (ו)אתעדי שולטנותא דהאי בית שני ואף על גב⁶³⁰² דשלטנא דיליה לא הוה כבית ראשון דהוה ביה שלמא תדיר בגין דמלכא (דאיהו מלכא) דשלמא דיליה תדיר והוה בגויה ועל	ואחר כך גרמו החטאים, הוסר שלטון של זה הבית השני, (ואף על גב) ששלטונו לא היה כמו בית ראשון שהיה בו שלום תמיד, משום שהמלך שהשלום שלו תמיד היה בתוכו, ולכן היה בשלום, בבית שני לא היה בו שלום כך, משום שבערלה יש תמיד קטרוג. ולכן היו כהנים מזומנים בתוכו

⁶²⁹⁸ דא (נוסף במ"מ).

⁶²⁹⁹ פי' ישראל אומרים ליסוד דזעיר אנהגך אביאך אל בית אמי שהוא יסוד דנוקבא ואזי תלמדני שמקבלים השפע וז"ש אל בית אמי דא ק"ק שייסוד דנוק' נק' ק"ק (מ"מ).

⁶³⁰⁰ פירוש כמ"ש כשנכנס יסוד דזעיר ביסוד דנוק' אז ישראל מקבלים השפע (מ"מ).

⁶³⁰¹ פירוש שבק"ק שהוא יסוד דנוקבא שם משמש הזעיר הנקר' שמש (מ"מ).

⁶³⁰² ואע"ג (מוסגר בדפ"ק).

דא הוה בשלם בית שני לא הוה ביה שלם הכי בגין דערלה (הוה בגויה ו)קטרוגא ביה תדיר ועל דא הוה כהני זמינין ובגויה (לגויה) לקטרוגא בהאי ערלה וולאו אצטריך מלה (ולאו אצטריך מילה) לקטרוגא בהדה ולאנגא על בית שני וכלא ברזא כדקא חזי:	לקטרג בערלה הזו, ולהם היה צריך דבר לקטרג עליה ולהגן על בית שני, והכל בסוד כראוי.
לבתר גרמו חובין ושלטא ההיא ערלה ואתרדיין מבית שני לבר ונחתי מתמן לחמוקי ירכין לתתא [ולבתר נחתו מתמן ואתרחו מאינן חמוקי דלתתא] עד ודי שרון (דישרון) לתתא ברגלין וכד ית(ו)בון ברגלין כדין (זכריה יד ד) ועמדו רגליו ביום ההוא ועלמא ובכללא (וכלא) יתנהיג ברזא עלאה כדקא חזי ואף על גב דאתרחו לא⁶³⁰³ אשתבון מניה וולעלמין (ו)אתאחידו ביה:	אחר כך גרמו החטאים ושלטה אותה ערלה, ונדחו מבית שני החוצה, וירדו משם לחמוקי הירכים למטה ואחר כך ירדו משם ונדחו מאותם החמוקי של מטה עד שהיו שרויים למטה ברגלים, וכשישבו ברגלים, אז, "ועמדו רגליו ביום ההוא", והעולם יתנהג בכל בסוד עליון כראוי. ואף על גב שנדחו, לא נעזבו ממנו, ולעולמים נאחזו בו.
ומאן דידע ומדיד בשיעורא⁶³⁰⁴ דקו המדה ארכא דמשיכו דירכין עד רגלין יכול למנדע⁶³⁰⁵ משיכא⁶³⁰⁶ דגלותא דאתמשך ורזא איהו בין מחצדי חקלא וכלא ברזא עלאה ובגין דא כלאו ברייתי וכלאו תנאי וכלאו אמוראי קיימי בדוכתייהו כדקא חזי אלין לנו ואלין לבר באינן חמוקי ירכין (ואלין לבר) ולתתא מברכין ובכולאו אקרי תורה שבעל פה ובכלאו נחתי ישראל ואתגלו (זכרים):	ומי שידע ומודד בשעור של קו המדה אורך ההמשך של הירכים עד הרגלים, יכול לדעת את המשך הגלות שנמשכת. וזהו סוד בין קוצרי השדה, והכל בסוד עליון. ולכן כל הברייתות וכל התנאים וכל האמוראים עומדים במקום כראוי, אלו לפנים ואלו לחוץ, באותם חמוקי הירכים (ואלו לחוץ) ולמטה מהברכים. ובכלם נקרא תורה שבעל פה, ובכולם ירדו ישראל וגלו.
[וכדין] כד יסתיים גלותא במשיכו דרגלין כדין ועמדו רגליו ביום ההוא⁶³⁰⁷ ויתעבר	ואז, כשתסתיים הגלות בהמשכת הרגלים, אז, "ועמדו רגליו ביום ההוא", ותעבור אותה

⁶³⁰³ ולא (דפ"ו).

⁶³⁰⁴ רלג ע"א (הערת הזהר).

⁶³⁰⁵ ויקרא רס ע"א (הערת הזהר).

⁶³⁰⁶ משיחא (דפ"ו).

⁶³⁰⁷ הנה עיקר ענין ביאור הדבר הזה ביארתיו לעיל במאמר ת"ח נשמתא כו' בדף רנ"ד ע"ב בענין ביאור מהות מיין נוקבין מה ענינים וע"ש באורך ונזכירהו כאן בתכלית הקיצור. הנה ביארנו כי ענין המיין נוקבין הם הם בחינות נשמות בני אדם התחתוני' אשר היו כלולות באותם השבעה מלכים דארץ אדום אשר התחברות כולם יחד הם פרצוף אדם אחד מראשו ועד רגליו ואדם הזה הקדוש נטבע בתוך הקלי' אשר גם הם בצורת פרצוף אדם מראשו ועד רגליו ונתערב זה בתוך זה ומובלע בתוכו והנה באדם הא' יצאו כל הנשמות כלולות בו מבחינת אחר באחר ועדין היה צריך להוציאם מבחי' פנים בפנים ועל ידי חטאו של אדם הטיל בהם זוהמת הנחש וחזרו ונפלו והטבעו בתוך אדם של הקליפות. וכאשר עמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתם וכולם עמדו על הר סיני את אשר ישנו פה ואת אשר איננו והיו כולן שם חירות ממלאך המות שהוא בחינת הקליפה ובעגל חזרו והטבעו תוך הקלי' (ע"ח ש' ל"ו ש' מעוט הירח פ"ב) ובבית ראשון שבנה שלמה אשר רומז אל רחל נוקבא דז"א הנקראת עקרת הבית היתה אז עמו פנים בפנים בכל אורך שיעור קומת דז"א ועלתה עד ראשו ואז היתה לקבל עלמא עלאה כו'. וקיימא עלמא באשלמותא כו' פירוש כי עיקר בית ראשון או בית שני שניהם הם ברחל נוקבא דז"א אלא שבזמן בית ראשון כיון שהיתה שוה בקומתה אל הז"א ואז גס האימא עלאה הנצח הוד יסוד שלה מתלבשין ומתפשטין בסוד מוחין תוך ז"א עד החזה שלו כנודע וכיון שגם רחל נוקביה דז"א היתה עולה עד כנגד ראשו דז"א שהוא כנגד בינה לכן נקראת גם רחל עלמא עלאה ונקראת ה"א עלאה. אבל בבית שני אשר רחל לא עלתה רק עד החזה דז"א בלבד והי' קומתה פנים בפנים מחזה דז"א עד רגליו אשר שם אין הבינה

ההוא רוחא מסאבא ערלה מן עלמא ויתהדרון ישראל בלחודייהו לשלטאה כדקא יאות בגין דההוא ערלה נחית לון לתתא עד השתא ומכאן ולהלאה דהאי ערלה אתקצין ואתעבר מגו עלמא כדין (דברים לג כד) וישכון ישראל בטח בדר עין יעקב בההוא עין יעקב ולא אשתכח מקטרגא עלייהו זכאה חולקהון דישאל בעלמא דין ובעלמא דאתי:	רוח הטומאה ערלה מן העולם, ויחזרו ישראל לבדם לשלוט כראוי, משום שאותה ערלה הורידה אותם למטה עד עכשיו. ומכאן והלאה, שהערלה הזו תקצץ ותעבור מתוך העולם, אז, "וישכון ישראל בטח בדר עין יעקב". באותו עין יעקב, ולא ימצא מקטרג עליהם. אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.
יוסף הצדיק עמודא דעלמא איהו נטיל ברשותא היכלא טמיר וגניז וברשותיה קיימא היכלא שביעאה ואף על גב דקא אמרן דהיכלא⁶³⁰⁸ דלבנאות הספיקא ברשותיה קיימא הכי הוא דביה מתקן אבל תא חזי נביאים דקא אמרן כד מתחברי לתתא תרין דרגין מתפרשין מנייהו מראה וחלום וקיימי בירכין באיגון חמוקין קיימי מראה וההוא דאקרי נבואה קטנה מירכין ולתתא⁶³⁰⁹	יוסף הצדיק עמוד העולם, הוא נטל ברשות היכל טמון וגנוז, וברשותו עומד ההיכל השביעי. ואף על גב שאמרנו שהיכל של לבנת הספיר עומד ברשותו, כך הוא, שבו נתקן. אבל בא וראה, הנביאים שאמרנו, כשמתחברים למטה, שתי דרגות נפרדות מהם, מראה וחלום, ועומדים בירכים. באותם חמוקים עומדים מראה, ואותו שנקרא נבואה קטנה. מהירכים ולמטה (למטה) עומד חלום, עד שיגיעו רגלים ברגלים, ושם עומד היכל תחתון שנקרא

מתפשטת תוך ז"א נכן נקרא הבית הזה השני ה"א תתאה אלא שכיון שהיתה עמו פנים בפנים היה בית המקדש השני בנוי אבל אח"כ בעת חרבן בית שני חזרה להיות אחור באחור עמו ומן החזה ולמטה בלבד ואז הנשמות היו טבועות בתוך אדם דקליפות באותו שיעור הנז' עצמו שהוא מן החזה ונמטה שלו עד רגליו אשר כל הקומה הזו היא בחינת נצח והוד הנקראים ירכין וזמ"ש כד אתדחו לירכין כדין קיימי לבר כו' ועוד בחרבן בית שני הזה ירדו עוד אל חמוקי ירכין כו' ונמצא כי שיעור הגלות זה נמשך כל זמן שעדין לא נתבררו הנשמות מתוך אדם דקליפה (דף כ"ה ע"א) מבחינת ירכין ורגלין דיליה ולכן מאן דידע אורכא דמשיכו דירכין עד רגלין יכלי למינדע משיכה דגלותא דאתמשך ואנו בכל הזמן הזה אנו מבררין אותם הנשמות על ידי תפילותינו מעט מעט וכשנגמרו להתברר עד סיום הרגלים כדין כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא כי כבר היה קיום אל הרגלים של הקדושה שהובררו ונסתלקו מתוך הקליפה וכדין אתי משיחא (שער מאמרי רשב"י). הנה כבר ידעת כי כוונת הגלות הוא להוציא בירורי הקדושה שבלע אדם בליעל כנזכר בשער הגילגולים בפ' א' וב' והנה בכל מקום שגלו ישראל גלתה השכי' עמהם כי מתלב' בשר ההו' לברר ולהוציא בלעו מפיו בסו' (תהילים קג יט) ומלכותו בכל משלה וז"ש כל המיצר לישראל נעשה ראש כי גורמי' למל' להיות שם בארצם ואחר שכן הוא הם מקבלים שפע תחלה ואח"כ מהם ניזונין כל העולם כולו בהיותה שם בגלות עם ישראל. והנה גלות מצרי' הוא כנגד הכתר שעל הראש וגלות בבל הוא כנגד המוחין דהיינו הראש עצמו ועליו נאמר (דניאל ב לח) אנת הוא רישיה דדהבא ולכן כמו שבקדושה הכתר אינו נתפס בשם ובאות כן לא הוזכרו אלא ד' גלויות נגד ד' אותיות הויה וד' נהרות הם נגד אלו ונהר פישון הוא בבל וגם אמרו רז"ל כי מצרים כולה הוא בנהר פישון על שם שמגדל הפשת'. והענין כי כמו שבקדוש' הכתר כלול מ' כנזכר כן מצרים כלול בנהר פישון שהוא בבל כנז' נגד הי"ד מהשם והכתר בקליפה הוא פרת ומדי ופרס הם הזרועות ולכן נחלקה מלכות בבל לשנים דהיינו לב' זרועות וע"ז אמר דניאל (דניאל ה כח) פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס כי בראש עם היות שיש בו ג' מוחין הכל נחשב א' משא"כ בזרועות ויון נגד הגוף והרגלים הם אדום וישמעאל שמהם שני העקבים ולכן גם הם שני מלכ' (זהר הרקיע). ועי' מ"ן ומ"ד א. כל ענין הגלות הוא משום הניצוצין דעשר ספי' אשר נפלו ונטבעו בתוך הקליפות, ואלו הניצוצין הם קומה שלימה שהוא פרצוף אדם שלם, ונפל וירד מראשו ועד רגליו, טבוע בתוך הקליפות, אשר גם הם בבחי' צורת פרצוף אדם מראשו עד רגליו, והוא האדם בליעל. ובעת חורבן בית שני, גרמו חובין וירדו בכל משך הירכין והרגלין דהאדם בליעל, וכן הם יורדים תמיד בכל זמן הגלות הזה, עד דנחתו לתתא בהעקביים, וזהו שכתוב (תהלים פט נב) אשר חרפו עקבות משיחך, וכן מ"ש (סוטה מט ע"ב) בעקבות משיחא חוצפה יסגי. וכשיסתיים לעלות ולהתתקן כל אותן הניצוצין אשר גם בבחי' הרגליים והעקביים דקליפה, הנה יתוקן אז כל הרגלין דקומת אדם דקדושה, ויתקיים אז מקרא שכתוב (זכריה יד ד) ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים וכנ"ל. (ביאורים ח"א כח ע"ג).

⁶³⁰⁸ רמו ע"א רסו ע"א בראשית מה ע"א (הערת הזהר).

⁶³⁰⁹ (ס"א לתתא) (נוסף בדפ"ו).

לבנת הספיר.	קאים ⁶³¹⁰ חלום עד דמאמו רגלין ברגלין ותמן קאים היכלא תתאה ואקרי לבנת הספיר:
הכל ירכים בירכים, להשתלם אחד עם אחד, וכולם הדרגות של הנבואה, שהרי משם יוצאים ושורים, ונעשה מהם מראה, ושורים על המקום הזה ונעשה מהם חלום. יוסף הצדיק הוא שלמות הכל, הוא נטל הכל. משום שהכל נתקן בגללו, הכל משתוקק בתשוקה בגללו.	כלא ירכין בירכין לאשתלמא חד בחד וכלהו דרגין דנבואה דהא מתמן נפקי [ושראן נפקין] ⁶³¹¹ ואתעבידו מנייהו מראה [שראן] על האי אתר ואתעביד מנייהו חלום יוסף הצדיק איהו שלימא דכלא איהו נטיל כלא בגין דכלא אתקן בגיניה כלא תאיב [בתיאובתא] (בתיאובת) בגיניה:
בא וראה, בשעה שיוסף הצדיק עמד לתקן הכל, אז הוא נטל הכל. וכשהתחבר בהיכלו, אז כולם מתעוררים ליטול תשוקה ורצון, עליונים ותחתונים, והכל הם ברצון אחד ושלמות אחת, לשמח (להיות) עליונים ותחתונים ברצון אחד כראוי. וכל התחתונים עומדים בקיום בשבילו, ולכן נאמר "וצדיק יסוד עולם". ועל היסוד הזה עומד העולם הזה.	תא חזי בשעתא דיוסף הצדיק קיימא לאתקנא כלא כדין איהו נטיל כלא וכד אתחבר בהיכליה כדין מתערי כלהו (מתערי) לנטלא תיאובתא ורעותא עלאי ותתאי וכלא אינון ברעותא חדא ושליומו חד למחדי ונ"א למחיון עלאי ותתאי רעותא חדא כדקא יאות וכלהו תתאי קיימי בקימא בגיניה ועל דא כתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ועל האי יסודא קאים האי עלמא:
לבנ"ת הספי"ר הזו לא עומדת בקיום, עד שיוסף הצדיק הזה נתקן. וכשהוא נתקן, אז כולם נתקנים. זהו היסוד של כל הבנין. ועל זה נאמר "ויבן ה' אלהים את הצלע", ולא כתוב וייצר, ולא כתוב ויברא. משום שזה עומד על יסוד, ולאחר שהיסוד נתקן, הכל נבנה עליו. ומשום זה הכל עומד בזה, והרי בארנו.	האי לבנ"ת הספי"ר לא קאים בקיומיה עד דהאי יוסף הצדיק אתקן ⁶³¹² וכד איהו אתתקן כלא מתותקני דא הוא יסודא ודכלהו (וכלהו) בניינא ועל דא כתיב (בראשית ב כב) [ויבן יהו"ה אלהים את הצלע וגו' ויבן כתיב] ⁶³¹³ ולא כתיב (שם ז) וייצר ולא כתיב [ויברא בגין דהאי קיימא על יסודא ולבתר דיסודא אתקן כלא אתבני עליה ובגין דא כלהו קיימן בהאי והא אוקימנא:
רנח/ב	
בא וראה, נאמר "ויבן ה' אלהים את הצלע", שהיתה מהצד האחורי והתקינה לחזור פנים בפנים. כך בארנו. אבל "ויבן", הסתכל להעלותה לאותה דרגה של העולם העליון שריו בה, להיות זו כעין זו.	תא חזי כתיב (בראשית ב כב) ויבן יהו"ה אלהים את הצלע ⁶³¹⁴ דהות מסטרא דאחורא ⁶³¹⁵ ואתקין לה ⁶³¹⁶ לאהדרא אנפין באנפין הכי אוקימנא אבל ויבן ⁶³¹⁷ אסתכל לסלקא לה בההוא דרגא ⁶³¹⁸ דעלמא

⁶³¹⁰ רסב ע"א רמז ע"ב (הערת הזהר).

⁶³¹¹ "ושראן נפקין" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "שראן".

⁶³¹² אתתקן (דפ"ו).

⁶³¹³ וגו' ויבן כתיב (נמחק בדפ"ק).

⁶³¹⁴ תזריע מ"ד ע"ב ועי' ויקרא יט ע"א, בראשית כח ע"א מח ע"ב מט ע"א (לש"ו)

⁶³¹⁵ ור"ל שהמלכות היתה באחורי זעיר וננסרה וחזרה פנים בפנים (מ"מ).

⁶³¹⁶ לצורך בריאת נשמת אדה"ר עלו למעלה בהיכלין דאור"א, והיו שם אז פב"פ, אך תיכף אח"כ ירדו למטה וחזרו אחור באחור ע' זוה"ק בראשית (דף לה רע"א) ופקודי (דף רנח רע"ב) (דע"ה ח"ב קנח ע"ד), עי' ע"ח מוחין (פרק ט) ובמ"ן ומ"ד (דרוש א) ובפנימיות וחיצוניות (דרוש ד ז ח), ובדברינו בספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף ל"א ל"ב דברים עמוקים בזה (ביאורים ח"ב מה ע"ג).

⁶³¹⁷ פי' אע"פ שפירשנו מלת ויבן לשון בנין אבל פי' העיקרי ויבן לשון הבנה וכדמסיק (מ"מ).

⁶³¹⁸ פירוש זעיר (מ"מ).

עלאה ⁶³¹⁹ שריא ביה למהוי דא כגוונא דרא ⁶³²⁰ :	
ותו ויבן אסתכל בסטרוי ואתקין וכוין כל רוחותיה למזרע ולאשקאה ולאולדא למעבד לה כל צרכוי כמה דאצטריך ולבתר ויביאה במה בהאי צדיק דכתיב ⁶³²¹ (אסתר ב יג) ובזה הנערה ⁶³²² באה אל המלך דהאי אמשיד לכלא לסלקא לאתעטרא בשלימו הכא מניעו דכל חובין הכא מניעו דכל תיאובתין בישין:	עוד "ויבן", הסתכל בצדו והתקין וכוון את כל רוחותיה לזרע ולהשקות ולהוליד, ולעשות לה כל צרכיה כמו שצריך. ואחר כך "ויביאה", במה, בצדיק הזה, שנאמר "ובזה הנערה באה אל המלך". שזה המשיך את הכל לעלות ולהתעטר בשלמות. כאן מניעת כל החטאים, וכאן מניעת כל התשוקות הרעות.
מה דלא איהו בההוא היכלא שתיתאה בסטרא אחרא דתמן כל ענוגין בישין וכל סטריין דתיאובתין דענוגא דהאי עלמא (וכי) וכדן האי עלמא אתנהיג בהו (ו) בני נשא כשלי בהו [ובגין דבני נשא טעין בהו כשלין בהו מההוא] (לההוא) עלמא דחמאנן] כמה ענוגין (דגופא) ותיאובתין דגופא אתהני ואתעניג ⁶³²³ מנייהו וטעיין אבתרייהו הדא הוא דכתיב (בראשית ג ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו' דהא כל תיאובתין וכל ענוגין דעלמא ביה תליין:	מה שאינו באותו ההיכל הששי, בצד האחר, ששם כל הענוגים הרעים וכל הצדדים של העונג של העולם הזה, וכשהעולם הזה מנהיג אותם, אנשים (נכשלים בהם ומשום שבני אדם טועים בהם), נכשלים בהם מאותו העולם, שרואים כמה ענוגים ותשוקות שהגוף נהנה ומתענג מהם, וטועים אחריהם. זהו שנאמר "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו'", שהרי כל התשוקות וכל הענוגים של העולם תלויים בו.
ועל דא כגוונא דא אית מלין דגופא אתהני בהו ועיילי לגופא ולא לנשמתא ואית מלין דנשמתא אתהני מנייהו ולא גופא ועל דא דרגין פרישין דא מן דא זכאין אינון צדיקא דנשלי אורח מישר ומנעי גרמייהו מההוא סטרא ומתדבקן בסטרא דקדושה:	ועל כן כמו זה יש דברים שהגוף נהנה מהם, ונכנסים לגוף ולא לנשמה. ויש דברים שהנשמה נהנית מהם ולא הגוף, ועל כן הדרגות נפרדות זו מזו. אשריהם הצדיקים שלוקחים דרך ישרה, ומונעים עצמם מאותו הצד, ונדבקים בצד הקדושה.
אבהיכלא דא כלילון כל שאר שמהן ⁶³²⁴ דכל אלין והיכלין (חיילין ⁶³²⁵) דלתתא תרי שמהן אינון דכלילו שאר שמהן אחרנין ⁶³²⁶ חד דכר אתחבר עילא בתתא ⁶³²⁷ ויעקב ⁶³²⁸ נטיל היכליה ⁶³²⁹ באינון נשיקין ⁶³³⁰ ברזא	בהיכל הזה כלולים כל שאר השמות של כל אלו ההיכלות (וצבאות) של מטה. שני שמות הם שכללו את שאר השמות האחרים. אחד זכר מתחבר מעלה במטה, ויעקב נטל את היכלו באותן נשיקות בסוד עליון, ואז כולל את כל שאר השמות, ונקרא יהו"ה

⁶³¹⁹ פי' שנ"הי דבינה בתוכו (מ"מ).

⁶³²⁰ פי' כדי שתהיה המלכות כמו זעיר (מ"מ).

⁶³²¹ רסא ע"א (הערת הזהר).

⁶³²² פי' מלכות אל המלך הוא זעיר (מ"מ).

⁶³²³ ואתענג (דפ"ו).

⁶³²⁴ מפני שכל אלו הנמצאים התחתונים הם נכללים בו בסוד עלייתם זה בתוך זה וזה בתוך זה ובסוד היכל הרצון הם מתעדנים בקשרם וייחודם בספירות העליונות כמבואר לכך בו נכללים כולם (אור יקר).

⁶³²⁵ (נ"א וחיילין) (דפ"ו).

⁶³²⁶ דהיינו שמות דאצילות ושמות דיצירה (אור יקר).

⁶³²⁷ אצילות ביצירה בבחינת היכל רצון (אור יקר), פי' אצילות בבריאה (מ"מ).

⁶³²⁸ ת"ת (אור יקר).

⁶³²⁹ היכל הרצון הכולל כל שאר ההיכלות (אור יקר), פי' ת"ת דאצילות נטיל היכל הרצון דבריאה שהוא ת"ת. ומלכות היא בבריאה ואז מזדווגים ז"ו ונקראים ה' אלהים (מ"מ).

⁶³³⁰ דהיינו קשר וחבור רוחא ברוחא כדפירשנו לעיל (אור יקר).

עלאה כדין כליל כל שאר שמהן⁶³³¹ ואקרי יהו"ה⁶³³² [אלהים]⁶³³³ ודא אקרי שם מלא כמה⁶³³⁴ דאוקימנא וחד⁶³³⁵ כד אתחבר יסודא⁶³³⁶ דעלמא בהיכליה⁶³³⁷ וכלהו מתערי [בחביבותא] (בתיובתא)⁶³³⁸ לגביה⁶³³⁹ וכלהו כלילן ביה כדין כלילן) כל שאר שמהן ואקרי יהו"ה צבאות ודא אקרי שמא קדישא שלים⁶³⁴⁰ ולא איהו שלים כהאי אחרא:	אלהים, וזה נקרא שם מלא, כמו שבארנו. ואחד כשמתחבר יסוד העולם בהיכלו, וכולם מתעוררים בחביבות ובתשוקה אליו, וכולם כלולים בו, אז כולל שאר השמות ונקרא יהו"ה צבאות. וזה נקרא שם קדוש שלם, ולא שלם כמו האחר הזה.
מה בין האי להאי דא שליט עלאה בתתאה גופא בגופא⁶³⁴¹ [ודא איהו שליט בכלא] כדקאמרן ודא [שליט] מאתר דסיומא דגופא⁶³⁴² ולתתא באינון [היכלין]⁶³⁴³ ג"א סמכין [ובכלא דלתתא]⁶³⁴⁴ ורוא דא בית ראשון ובית שני⁶³⁴⁵ ובגין דא היכלא דא כליל כל שאר שמהן דלתתא⁶³⁴⁶ [וכלהו שמהן כלילן בהאי שמא כלהו שמהן דלתתא] כמה דאוקימנא ועל דא שמהן אלן דא סלקא ודא נחית זכאין אינון צדיקייא דידעין ארחוי דאורייתא:	מה בין זה לזה. זה שולט עליון בתחתון, גוף בגוף, וזה הוא שולט בכל כמו שאמרנו. וזה שולט ממקום סיום הגוף ולמטה באותם היכלות ובכל שלמטה. וסוד זה, בית ראשון ובית שני. ולכן, ההיכל הזה כולל את כל שאר השמות שלמטה, וכל השמות כלולים בשם הזה, כל השמות שלמטה, כמו שבארנו. ועל כך השמות הללו, זה עולה וזה יורד. אשריהם הצדיקים שיודעים דרכי התורה.
יסודא דא אתנתקן לתרין סטרין חד לאתקנא כל שאר דלתתא וחד לאתקנא היכלא שביעאה⁶³⁴⁷ ולאיתקנא דא בדא	היסוד הזה נתקן לשני צדדים. אחד לתקן את כל השאר של מטה, ואחד לתקן את ההיכל השביעי ולתקן זה בזה שיהיה הכל ברצון אחד כראוי. עד כאן היחוד של שני

- ⁶³³¹ דאצילות ויצירה (אור יקר).
- ⁶³³² עשר ספירן דאצילות (אור יקר).
- ⁶³³³ עשר מדרגות בנקבה המתפשטת בהיכלות כדפירשנו (אור יקר).
- ⁶³³⁴ דהיינו שם אלהים מתמלא משם יהו"ה שמלואה של שכינה הוא אור עשר ספירות עליונות כדפירש' לעיל (אור יקר), בראשית מח ע"ב רנו ע"ב (הערת הזהר).
- ⁶³³⁵ השם השני הכולל כל השמות (אור יקר).
- ⁶³³⁶ דהיינו סוד קשר ההיכלות בהיכל קדש הקדשים דהיינו יחוד יסוד עולם בשכינה בהיכל קדש הקדשים שהוא גמר הייחוד (אור יקר).
- ⁶³³⁷ ירצה הן אמת שבהיכל הזה יתקשרו כל האברים אמנם שם זה נקרא על שם ההתחלה שעדין לא נתקשר אלא יסוד בהיכליה שהוא היכל השביעי ושאר הספירות מתערי אמנם אינם מיוחדים עדין ואז כולהו כלילן ביה ביסוד, אמנם אין השם ממש בספירות במקומם מיוחדות אלא במציאותם שביסוד (אור יקר), פירוש יסוד דאצילות בהיכל לבנת הספיר דבריאה (מ"מ).
- ⁶³³⁸ ובתיאובתא (דפ"ו).
- ⁶³³⁹ הספירות העליונות בסוד ענ"ג ע"דן נ"הר ג'ן וההיכלות אברי הנקבה להתייחדם כולם יחד בסוד הזווג ואז היסוד כולל אלו ואלו, אינם במדרגת השכינה הנקראת אלהים אלא במעלת היסוד בדקות לכך משתנה שם אלהים לשם "צבאות" שכל החיילים התחתונים נקראים צבאות וכל הספירות העליונות "יהו"ה" (אור יקר).
- ⁶³⁴⁰ הענין שעם היות ששם יהו"ה צבאות ביסוד בסוד היכל קדש הקדשים אינו מורה על קשר הספירות כולם כמו שיוורה שם יהו"ה אלהים עם היות שהוא בהיכל הרצון, והטעם שאין שם יהו"ה צבאות תופס כל האצילות כמו שתופס שם יהו"ה אלהים (אור יקר).
- ⁶³⁴¹ פ' ת"ת דידיה עם ת"ת דידיה (מ"מ).
- ⁶³⁴² פ' יסוד דידיה ביסוד דידיה לבד (מ"מ).
- ⁶³⁴³ פ' עם ההיכלות דבריאה (מ"מ).
- ⁶³⁴⁴ פירוש יצירה ועשייה (מ"מ).
- ⁶³⁴⁵ פ' בית א' הוא נגד השם הראשון שהוא גופא בגופ' ונודע שיסוד דאימא הוא בת"ת דזעיר ובית א' בחי' אימא. ושם השני הוא נגד בית שני שהיא המלכות (מ"מ).
- ⁶³⁴⁶ פ' ב"ע (מ"מ).
- ⁶³⁴⁷ פ' מלכות (מ"מ).

צדדים, של מעלה ומטה, להתייחד כאחד בשלמות, ללכת בדרך ישרה.	למהוי כלא רעו חדא כדקא יאות עד הכא יחודא דתרין סטרינ דלעילא ותתא לאתיחדא כחדא בשלימו למיהך בארח מישר:
אשרי חלקו של מי שיודע ליחד את היחוד ולסדר את סדור האמונה ללכת בדרך ישרה. אשריו בעולם הזה ובעולם הבא. ועל כך נאמר "חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו", ואז, "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף, גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה".	[זכאה חולקיה מאן דידע ליחדא יחודא ולסדורי סדורא דמהימנותא למיהך בארח מישר] זכאה איהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי ועל דא כתיב (תהלים פה יא) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו וכדין אמת מארץ תצמח ⁶³⁴⁸ וצדק משמים נשקף גם יהוה יתן הטוב וארצנו תתן יבולה:
ההיכל השביעי. ההיכל הזה הוא ההיכל הפנימי מכל ההיכלות הללו. ההיכל הזה הוא נסתר, ואין בו דמות ממש ולא גוף כלל. כאן הנסתר שתוך סוד הסודות. זהו סוד שהוא מקום להיכנס לשם בתוך אותם הצנורות שלמעלה. הרוח של כל הרוחות, רצון של כל הרצונות, להתחבר הכל כאחד. רוח החיים (של זה) בזה, ולהיות הכל תקון אחד.	היכלא שביעאה ⁶³⁴⁹ היכלא דא היכלא פנימאה מכלא [הני היכלין] האי היכלא איהו סתימו [דלאו ביה דיוקנא ממש ולית נופא כלל הכא סתימו] (דסתימין) דגו רוא דרזין האי איהו רוא [דאיהו] אתר לאעלא תמן בגו אינון צנורין דלעילא ⁶³⁵⁰ רוחא דכל רוחין ⁶³⁵¹ רעוין דכל רעוין לאתחברא כלא כחדא רוחא דחיי [דחא] ⁶³⁵² בהאי ⁶³⁵³ למהוי כלא תקונא חדא:
ההיכל הזה נקרא בית קדש הקדשים, מקום (לקבל אותה הנשמה העליונה לבא לעולם) הנשמות העליונות, שנקראת כך לעורר אליו את העולם הבא.	היכלא דא ⁶³⁵⁴ אקרי בית קדש הקדשים אתר (לקבלא האי נשמתא עלאה ⁶³⁵⁵ לאיתאה לעלמא) [נשמתין עלאין] ⁶³⁵⁶ דאקרי הכי לאתערא עלמא דאתי לגביה ⁶³⁵⁷ :
העולם הזה נקרא עולם. עולם, עליה, שעולה העולם התחתון לעולם העליון, ומסתתר בתוכו ונעלם בו, ונגלה בסתר. עולם, שהוא עולה עם כל אותם	האי עלמא עולם אקרי ⁶³⁵⁸ עולם סליקא דסליק עלמא תתאה לגבי עלמא עלאה ואסתתר בגווה [אקרי עולם ואתעלם גויה] (ואתעלם ביה) אתגליא בסתירה ⁶³⁵⁹ עולם דסליק איהו ובכלא (וכל) אינון
	רנט/א

⁶³⁴⁸ פי' אמת הוא זעיר. מארץ היא בינה משם צמיחתו. וצדק משמים פי' מלכות בניינה מת"ת דזעיר כי משם התחלת בניינה מהחזה ולמטה (מ"מ).

⁶³⁴⁹ פי' היכל ק"ק דזעיר דבריאה (מ"מ).

⁶³⁵⁰ ופי' שע"י היכל זה עולים כל ההיכלות לאצילות שהם צינורין דלעילא כי כל ההיכלות כלולים בהיכל זה והוא כלול במלכות דאצילות (מ"מ).

⁶³⁵¹ פי' רוח שבהיכל זה כולל כל רוחין שבהיכלות אחרים לכך נק' רוחא דכל רוחין (מ"מ).

⁶³⁵² נמחק במ"מ.

⁶³⁵³ והג"ה שגפלה בה טעות בדפוס בדרך אמת אנו מתקנים אותה. ופי' בינה הנק' רוחא דחיי משפעת בהיכל זה הנק' ק"ק (מ"מ).

⁶³⁵⁴ רנה ע"ב (הערת הזהר).

⁶³⁵⁵ ופי' שהיכל זה מקבל הארת הבינה הנק' נשמתא עילאה (מ"מ).

⁶³⁵⁶ "נשמתין עלאין" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "(אתה)".

⁶³⁵⁷ ור"ל שהארת הבינה באה להיכל זה (מ"מ).

⁶³⁵⁸ פי' מלכות הנק' עולם בסוד מן העולם ועד העולם. ומפרש הטעם שנק' עולם לפי שעולה המלכות ונשלמת בבינה הנק' עלמא עילאה (מ"מ).

⁶³⁵⁹ פי' מלכות שהיא נגלית נעלמת בבינה שהיא נסתרת (מ"מ).

דקרבין ביה ואסתתרתן גו סתירו עלאה עולם עלאה⁶³⁶⁰ [ד]סליק⁶³⁶¹ ואסתתרת⁶³⁶² ברעותא עלאה⁶³⁶³ גו טמירו⁶³⁶⁴ דכל טמירין⁶³⁶⁵ דלא אתידע כלל⁶³⁶⁶ כלל⁶³⁶⁷ ולא אתגלי⁶³⁶⁸ ולית מאן דידע ליה⁶³⁶⁹:	שקרבין לו ונסתרים תוך הסתר עליון. עולם עליון, עולה ומסתתר ברצון עליון תוך טמון כל הטמונים, שלא נודע כלל (כלל) ולא התגלה, ואין מי שמכיר אותו.
[כ]פרוכתא (דפרסא)⁶³⁷⁰ פריסא חפיא גו טמירו [סתים]⁶³⁷¹ (דסתימין) כפורתא פריסא⁶³⁷² גו טמירין עלאין [לאסתמרא סתים]⁶³⁷³ דהאי טמיר וסתים⁶³⁷⁴ [לאסתמא סתים] דהא טמירין וסתים] ונ"א פרוכתא פריסא גו טמירין עלאין לאסתמרא סתימא דהאי טמיר וסתים] לגו מן [פרוכתא] (כפורתא) אית אתר⁶³⁷⁵ סתים וטמיר וגניז לאכנשא ליה בגויה משח רבות עלאה⁶³⁷⁶ רוחא דחיי⁶³⁷⁷ על ידא דההוא נהר⁶³⁷⁸ דנגיד	הפרוכת, פרוסה מכסה את תוך הטמון הנסתר. הכפורת פרוסה תוך הטמונים העליונים לשמור את הסתר של אותו טמון ונסתר. (הפרכת פרוסה בתוך אורות עליונים לשמור את הסתר של אותו טמון ונסתר) לפנים מן הפרוכת (הכפורת) יש מקום נסתר וטמון וגנוז להתכנס לתוכו שמן המשחה העליון, רוח החיים, על ידי אותו נהר ששופע ויוצא, ואותו נהר נקרא מבוע הבאר, שלא פוסקים מימיו לעולמים. וכשזה נכנס ושופע כל אותו משחת קדש מלמעלה ממקום של קדש הקדשים, אור של שפע יורד ובא לתוך אותם הצנורות, וזה מתמלא משם כנקבה שמתעברת ומתמלאת מן הזכר.

⁶³⁶⁰ היינו מלת עולם המתייחס אל הבינה ומפרש ליה ואזיל ואמר כי ענין עליה והעלם הבינה
יהיה ביתרון גדול על עליה והעלם המלכות מפני שהיא מצד עצמה עליונה ונעלמת וזהו שאמר
"עולם עילאה" מחמת עצמה עליונה (אור יקר).

⁶³⁶¹ ור"ל שגם בינה נסתרת באריך הנק' רעותא עילאה ונק' טמירו דכל טמירין לפי שהוא טמיר
בתוך א"ו הנק' טמירין לפי שהם בגו זעיר (מ"מ).

⁶³⁶² דהיינו שני פירושי עולם עליה והעלם שהיא עולה מדרגה אחר מדרגה עד עלותה אל מקום
ההסתר (אור יקר).

⁶³⁶³ הוא הכתר רצון העליון ודאי ולא בכתר אלא עוד מסתתר סתירה אחר סתירה (אור יקר).

⁶³⁶⁴ דהיינו בחינת הכתר המתאחדת באין סוף (אור יקר).

⁶³⁶⁵ שם מתעלמין כל בחינות הנמצאות להדבק במציאם, או ירצה הכל טמירין אפילו הנעלמים
בחינה זו מתעלם אליהם והיינו טמירא דכל וכו' (אור יקר).

⁶³⁶⁶ אפילו בסוד הדעת הנעלם אינו מתמצא להגלות לא בדעת שבבינה ולא בדעת שבחכמה ולא
בדעת שבכתר והיינו כלל כלל בשום מציאות הדעת (אור יקר). פי' עתיק יומין (מ"מ).

⁶³⁶⁷ מוסגר בדפ"ו.

⁶³⁶⁸ בגילוי המציאיות למטה אין מציאותו מתגלה, שהרי עתה במציאות התפשטות האור העליון
עסקינן ועם כל זה גדרנו הענין בגדר זה זהו בערך עצמו וגם לא בערך שום נמצא ויעלה וידענו
(אור יקר). א"ק (מ"מ).

⁶³⁶⁹ א"ס ב"ה (מ"מ).

⁶³⁷⁰ הענין כי עד עתה מדבר בקשר ההיכלות בהיכל זה במלכות ומלכות בבינה כדפירשנו ובינה
בכל הנמצאים בתוכה נקשר בכתר עד אין סוף דהיינו סודהיכל הזה שעד כאן סוף הייחוד
העליון, השתא מפרש שיש בהיכל הזה פרסא והנה הפרסא הזה הוא פרוכת המבדיל בין הכרובים
שהם מטטרון סנדלפון אל שאר ההיכל, ואלו הכרובים הם נעלמים ומהם ולמעלה סוד כסא הכבוד
הנעלמת והוא כעין אין סוף הנעלמת להיכלות לרוב העלם (אור יקר). ופי' הוא המסך שבין אצילות
לבריאה וה"ס החש"מל הסובב על כל האצילות (מ"מ).

⁶³⁷¹ ור"ל חופה על עולם האצילות הנק' טמירו סתים (מ"מ).

⁶³⁷² פי' הוא החש"מל הנז' ששורשו הוא מבינה דאצילו' כמ"ש הרב באוצ"ח בדרוש המעקה ונודע
שבינה נק' כפורת (מ"מ).

⁶³⁷³ פי' כמ"ש בשם הרב שהמעקה הזה שבצדדי פרצופי האצילות ושמחת רגליהם הוא לסתום
האורות שלא יפלו לבי"ע ויקרה להם מיתה ח"ו כמו מיתת המלכים שירדו לבריאה וז"ש הזהר
"לאסתמא סתימין" דהיינו לסתום אורות האצילות הנק' סתימין (מ"מ).

⁶³⁷⁴ ירצה שלכן צריך לסתום אורם שלא יצאו לחוץ לגו מן פרוכתא לפנים מן המסך שבין אצילות
לבריאה. ולפ"ז פרוכתא וכפורת' הכל אחד (מ"מ).

⁶³⁷⁵ פירוש מ' דאצילות (מ"מ).

⁶³⁷⁶ פי' הארת אבא הנק' שמן (מ"מ).

⁶³⁷⁷ פי' הארת אימא (מ"מ).

⁶³⁷⁸ פירוש יסוד דזעיר (מ"מ).

ונפיק וזהווא (וחד) נהר אקרי מבועא דבירא⁶³⁷⁹ דלא פסקין מימיו לעלמין וכד האי עייל ונגיד כל ההוא רבות קדשא⁶³⁸⁰ מלעילא מאתר דקדש הקדשים נהירו [נגידו] (ד) נחית ואתי גו אינון צנורין⁶³⁸¹ האי אתמליא מתמן⁶³⁸² כנוקבא דמתעברא ואתמליא מן דכורא:	
[אוף הכי נמי האי היכלא מתתקנא תדיר לקבלא כנוקבא דמקבלא מן דכורא] קבילו דקבילו (כל אינון) [איכא דגרסי – אלא דכל] רוחין ונשמתין⁶³⁸³ קדישין דנחתין לעלמא ואתעברו⁶³⁸⁴ תמן כל ההוא זמנא דאצטרך⁶³⁸⁵ יתעכבון עד דייתי מלכא משיחא ויסתפקון כל אינון נשמתין⁶³⁸⁶ וייתון ויחדו עלמא כמלקדמין [וכדין יחדו לקודשא בריך הוא כמלקדמין] כמה דאת אמר (תהלים קד לא) ישמח יהו"ה במעשיו:	אף כך גם ההיכל הזה נתקן תמיד לקבל כנקבה שמקבלת מן הזכר. הקבלה שמקבלת את כל הרוחות והנשמות הקדושות שיורדות לעולם, ועברו שם כל אותו זמן שצריך, יתעכבו עד שיבא מלך המשיח, ויקבלו סיפוקם כל אותן הנשמות, ויבואו וישמח העולם כמקדם, ואז ישמח הקדוש ברוך הוא כמקדם, כמו שנאמר "ישמח ה' במעשיו".
בהאי היכלא קיימין ענוגין ותפנוקין דרוחי ואשתעשעותא דאשתעשע קודשא בריך הוא בגנתא דעדן⁶³⁸⁷ הכא⁶³⁸⁸ איהו תיאובתא דכלא וענוגא דכלא לאתחברא [כלא] כחדא ולמהוי כלא חד קשורא דכלא ביחודא חדא והכא (הכי) קיימא:	בהיכל הזה קיימים העינוגים והתפנוקים של הרוחות, והשעשוע שמשתעשע הקדוש ברוך הוא בגן עדן. כאן היא תשוקת הכל ועונג הכל להתחבר הכל כאחד ולהיות הכל כאחד, הקשר של הכל ביחוד אחד כאן עומד.
דכד שייפי כלוה מתחבראן בשייפין עלאין⁶³⁸⁹ כל חד וחד בדקא חזי ליה לית לון תיאובתא ולית לון ענוגא בר ביחודא דהאי היכלא כלא הכא תליא כד אתחברותא דהכא אתייחד ביחודא חדא כדין כל נהירו דשייפין וכל נהירו דאנפין וכל חדון כלוה נהירין וחדאן:	שכשכל האיברים מתחברים באיברים העליונים, כל אחד ואחד כראוי לו, אין להם תשוקה ואין להם עונג, רק ביחוד של ההיכל הזה, והכל כאן תלוי. כשהתחברות של כאן מתיחדת ביחוד אחד, אז כל אור האיברים וכל הארת הפנים וכל השמחות, כולם מאירים ושמחים.
זכאה חולקיה מאן דידע לסדרא סדורין ולאתקנא תקוני אשתלמוותא [כדקא יאות רחימו דקודשא בריך הוא] בהאי עלמא	אשרי חלקו של מי שיודע לסדר סדורים ולתקן את תקוני השלמות כראוי, אהבתו של הקדוש ברוך הוא בעולם הזה ובעולם הבא. ואז כל הדינים וכל הגזרות הרעות עוברות

⁶³⁷⁹ ור"ל יסוד דזעיר הנק' מבוע' דבירא (מ"מ).

⁶³⁸⁰ פי' המוחין דאימ' ובתוכם מוחין דאבא וז"ש מאתר דקדש הקדשים דהיינו אימא הנק' ק"ק ובתוכה אבא שהוא רבות קודשא (מ"מ).

⁶³⁸¹ צנורין (דפ"ו). פי' אותה הארה יורדת תוך הצינורין שביסוד (מ"מ).

⁶³⁸² פי' מלכות דאצילות מתמלאת מהיסוד (מ"מ).

⁶³⁸³ דהיינו היכל זה שיש בו כל הנשמות (מ"מ).

⁶³⁸⁴ (ס"א ואתעכבו) (נוסף בדפ"ו).

⁶³⁸⁵ נשא קלב (הערת הזהר).

⁶³⁸⁶ פי' כשבא משיח כבר כלו כל הנשמות שבגוף וכמר"ז אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והוא מלשון כאשר כלו הגמלים לשתות (מ"מ).

⁶³⁸⁷ פי' יעקב ולאה שמשעשעים בנשמות הצדיקים שעולים בסוד מ"ן (מ"מ).

⁶³⁸⁸ הכי (דפ"ו).

⁶³⁸⁹ פי' שייפי המלכות שמתחברים בשייפי הזעיר שהם עילאין (מ"מ).

ובעלמא דאתי וכדין כל דינין וכל גזריין בישין מתעברין ומתבטלין מעלמא:	ומתבטלות מן העולם.
היכלא דא היכלא דא היכלא דתאובתא היכלא דענוגא היכלא לאשתעשעא עילא ותתא כחדא ⁶³⁹⁰ ומקבלא כלא נהירו דבוצינא עלאה ⁶³⁹¹ דנהיר לכלא ולאיתיחדא כלא כדקא יאות ביחודא שלים ועל דא היכלא דא קאים בטמירו דכלא (האי) גניז מכלא (ת"ח) אף על גב דכלהו טמירין דא טמיר וגניז ויתירו למהוי ברית קיימא כלא כחדא דכר ונוקבא למהוי שלים:	היכל זה היכל של תשוקה, היכל של עונג, היכל להשתעשע עליון ותחתון כאחד. ומקבלים כולם את האור של הנר העליון שמאיר לכל ולהתיחד הכל כמו שצריך ביחוד שלם. ועל זה היכל זה עומד טמון מהכל, גנוז מהכל. אף על גב שכלם טמונים, זה טמון וגנוז יותר, להיות ברית קיום הכל כאחד, זכר ונקבה, להיות שלמים.
היכל דא אקרי ארון הברית ⁶³⁹² (יהושע ג יא) דאיהו אדון כל הארץ בגין דהאי איהו אתר דנפקי מניה כל נשמתין דעלמא ליחדא יחודא לתתא ולאמשכא יחודא דקודשא בריך הוא מעילא לתתא ⁶³⁹³ ליהבא לצדיק ⁶³⁹⁴ בגין ודנפקון ⁶³⁹⁵ (דנפקי) מצדיק ⁶³⁹⁶ ועיילי בצדיק ולבתר נפקי מצדיק ⁶³⁹⁷ ועיילי באתר דנפקי מתמן ⁶³⁹⁸ :	ההיכל הזה נקרא "ארון הברית" שהוא "אדון כל הארץ", משום שזהו מקום שיוצאות ממנו כל הנשמות של העולם ליחד יחוד למטה, ולהמשיך את היחוד של הקדוש ברוך הוא ממעלה למטה לתת לצדיק, משום שיצאו מצדיק ונכנסות לצדיק, ואחר כך יצאו מצדיק ונכנסות למקום שיצאו משם.
האי ארון הברית נקיט כלא מצדיק ⁶³⁹⁹ ולבתר נפקי מניה ועיילי בצדיק לתתא ⁶⁴⁰⁰ [ולבתר נפקי מצדיק דלתתא] ועיילי בהאי ארון הברית למהוי כל נשמתין כלילין מעילא ומתתא ⁶⁴⁰¹ למהוי שלים מכל סטריין ⁶⁴⁰² [והאי ארון הברית נקיט מצדיק אינון נשמתין מתרין סטריין]:	ארון הברית הזה לוקח הכל מצדיק, ואחר כך יוצאות ממנו ונכנסות לצדיק שלמטה. אחר כך יוצאות מהצדיק שלמטה ונכנסות לארון הברית הזה, שיהיו כל הנשמות כלולות ממעלה וממטה להיות שלמות מכל הצדדים. וארון הברית הזה לוקח מהצדיק אותן נשמות משני צדדים.
תא חזי מבוועא דבירא ⁶⁴⁰³ לא מתפרשא מבירא לעלמין ועל דא האי אתר ⁶⁴⁰⁴ שכלולא דכלא קיומא דכל גופא למהוי שלים בכלא כדקא יאות הכא הוא יחודא ⁶⁴⁰⁵ וקשורא	בא וראה, מבווע הבאר אינו נפרד מהבאר לעולמים, ולכן המקום הזה הוא תקון של הכל, הקיום של כל הגוף, להיות שלם בכל כראוי. כאן הוא היחוד והקשר כאחד להיות מעלה ומטה אחד בקשר אחד, שאין נפרדים

⁶³⁹⁰ פי' ז'ון שהם עילא ותתא (מ"מ).

⁶³⁹¹ פי' היא הארת הבינה (מ"מ).

⁶³⁹² פי' שהמלכות דאצילות היא בהיכל ק"ק דבריא (מ"מ).

⁶³⁹³ פי' שהמלכות מקבלת הנשמות מזעיר (מ"מ).

⁶³⁹⁴ והיינו צדיק שבעו"הז (מ"מ).

⁶³⁹⁵ ויצא קנה ע"ב (הערת הזהר).

⁶³⁹⁶ שהו' יסוד דזעיר ומשם למלכות ועיילי בצדיק שבעו"הז (מ"מ).

⁶³⁹⁷ צדיק שבעו"הז (מ"מ).

⁶³⁹⁸ למ' שמשם באו לצדיק הזה. ומפרש הענין היטב ואמר הא אינון ארון הברית וכו' (מ"מ).

⁶³⁹⁹ פי' מיסוד דזעיר (מ"מ).

⁶⁴⁰⁰ שבעו"הז (מ"מ).

⁶⁴⁰¹ פי' מזעיר ומלכות (מ"מ).

⁶⁴⁰² פי' קאי על ארון הברית שהיא מלכות שמקבלת מיסוד זעיר שהוא צדיק עליון בסוד מ"ד.

ואח"כ כשעולים בסוד מ"ן מצדיק שבעו"הז נמצא שהוא שלים מכל סטריין (מ"מ).

⁶⁴⁰³ פי' יסוד (מ"מ).

⁶⁴⁰⁴ פי' היכל זה שהוא היכל ק"ק (מ"מ).

⁶⁴⁰⁵ פי' בהיכל זה שהוא ק"ק (מ"מ).

כל האיברים זה מזה, ולהמצא הכל פנים בפנים.	כחדא למהוי עילא ותתא חד ⁶⁴⁰⁶ בקשורא [חדא] דלא מתפרש(א)ן כל שייפין דא מן דא ולא שתכחא כלא אנפין באנפין;
ועל זה שנינו, מי שמשמש מטתו מאחור, מכחיש את תקון ההסתכלות פנים בפנים, להאיר הכל כאחד ולהמצא הכל פנים בפנים בדבקות כראוי, כמו שנאמר "ודבק באשתו". באשתו דווקא, ולא אחורי אשתו.	ועל דא תנינן מאן דשמיש ⁶⁴⁰⁷ ערסיה מאחורא ⁶⁴⁰⁸ אכחיש תקונא דאסתכלותא אנפין באנפין לאנהרא כלא כחדא ולא שתכחא כלא אנפין באנפין בדבקותא כדקא יאות כמה דאת אמר (בראשית ב כד) ודבק באשתו באשתו דייקא ולא אחורי אשתו:
שנים הם. יעקב הוא למעלה, ויוסף הוא למטה. שתי תשוקות הן, אחד ההיכל הששי, ואחד ההיכל השביעי הזה. התשוקה שלמעלה באותן נשיקות שנוטל יעקב. התשוקה שלמטה בשמוש הזה שנוטל יוסף. משני הצדדים הללו נוטל (זה)	תרין [וחפין] אינון יעקב איהו לעילא יוסף לתתא תרין תינא[ובתין] אינון חד היכלא שתינתא ⁶⁴⁰⁹ וחד האי היכלא שביעאה ⁶⁴¹⁰ תיאובתא לעילא באינון נשיקין דנטל יעקב תיובתא ⁶⁴¹¹ לתתא בהאי שמושא דנטל יוסף [מתרין סטרינ אלין נטיל האי] (לתרין סטרינ אלין נטילין נטיל)
	רנט/ב
ארון הברית את רוח החיים. מהצד של יעקב נוטל את רוח החיים שלמעלה שנדבק בו באותן נשיקות, ומכניס (באותן נשיקות) (ונכנס) את רוח החיים שלמעלה בו ליזון ממנו. מהצד של יוסף שהוא למטה, בסיום הגוף, בהיכל הזה נוטל רוחות ונשמות להריק למטה לעולם הזה.	ארון הברית רוחא דחיי ⁶⁴¹² מסטרא דיעקב נטיל רוחא דחיי לעילא ⁶⁴¹³ דאתדבק ביה באינון נשיקין ⁶⁴¹⁴ [ועייל] [וואעיל באינון] נשיקין [וואעיל באינון] רוחא דחיי דלעילא ביה ⁶⁴¹⁵ לאתזנא מניה מסטרא דיוסף ⁶⁴¹⁶ דאיהו לתתא בסיומא דגופא ⁶⁴¹⁷ בהאי היכלא נטיל רוחין ונשמתין לארקא לתתא להאי עלמא ⁶⁴¹⁸ :
שני הצדדים הללו נפרדים לשני צדדים. הצד של יעקב מתפשט ונותן כח לנבוע	אלין תרין סטרינ מתפרשן לתרין סטרינ ⁶⁴¹⁹ סטרא דיעקב אתפשט ⁶⁴²⁰ ויהיב

⁶⁴⁰⁶ פי' זעיר ומלכות (מ"מ).

⁶⁴⁰⁷ דמשמש (דפ"ו).

⁶⁴⁰⁸ פי' אפילו במקום שכדרכה. כיון שהוא דרך אחור אכחיש תיקונא וכו' (מ"מ).

⁶⁴⁰⁹ פי' יעקב שהוא בהיכל הרצון שהוא ששי (מ"מ).

⁶⁴¹⁰ פירוש יוסף שהוא בהיכל לבנת הספיר שהוא שביעי מלמעלה למטה (מ"מ).

⁶⁴¹¹ תיאובתא (דפ"ו).

⁶⁴¹² פירוש בינה (מ"מ).

⁶⁴¹³ דלעילא (דפ"ו). פירוש מלכות ע"י יעקב מקבלת הארת הבינה (מ"מ).

⁶⁴¹⁴ פי' שמ' דבוקה עם זעיר ע"י הנשיקין (מ"מ).

⁶⁴¹⁵ פי' שיעקב הנז' מכניס רוחא דחיי שהי' בינה במלכות (מ"מ).

⁶⁴¹⁶ הוא ייחוד תחתון בערך תחתון הזכר (אור יקר).

⁶⁴¹⁷ ואין ראוי שישאב חיים לעליונים אלא דרך פתח עליון שהם שני פתחים אל הגוף העליון הפה דרך בו הנשיקין ופה הברית דרך בו הזווג שהוא משם גם כן נוטל רוח חיי הגופים התחתונים (אור יקר).

⁶⁴¹⁸ שהוא חיי התחתונים, אמנם הוא הויה חדשה שמתילדת בנקבה והוא מציאות מיוחדת יפה בערך התחתונים ממצאות רוחא דחיי בערך העליונים (אור יקר).

⁶⁴¹⁹ והיינו דמסיק אחר שפירוש עניינם, מצד הזכר היות שני ייחודים אלו העליון נראה משובח מחבירו בערך הנקבה הם להפך, וזהו שאמר "אלין תרין סטרינ" בבחינת הזכר כדפירשנו "מתפרשין לתרין סטרינ" מצד הנקבה (אור יקר).

תוקפא לנבעא⁶⁴²¹ באינן שדים⁶⁴²² דאתמליין מההוא רוחא⁶⁴²³ דחיי ויניק בהו לאינן מלאכין קדישין⁶⁴²⁴ דאינן חייין וקיימין לעלמין וקיימין בקיומא ביה סטרא דיוסף [עיל] (נשיל) בתיאובתא ויהב תוקפא לגו ועביד נשמתין ורוחין לנחתא לתתא ולא תזנא בהו בני עלמא:	באותם שדים שמתמלאים מאותה רוח החיים, ומניק בהם את אותם מלאכים קדושים, שהם חיים וקיימים לעולמים, וקיימים בקיום בו. הצד של יוסף נכנס בתשוקה ונותן כח לפנים, ועושה נשמות ורוחות לרדת למטה ולזון בהם בני העולם.
ועל דא קיימין תריין סטריין אלן דא לעילא⁶⁴²⁵ ודא לתתא⁶⁴²⁶ דא לאתזנא לעילא ודא למיזן לתתא כל חד וחד כדקא חזי ליה (ועל דא) וכלא (ועל דא כלא) איהו חד וחד רזא איהו ועם כל דא יוסף זן לכל גופא ואשקי ליה ודמהא (ומהאי) רוחא דחיי דאתדבקתא דיעקב נחית לתתא⁶⁴²⁷ וביה אתדבק האי ארון הברית ברעותא לעילא ונחית ההוא רוחא דחיי לתתא בההוא אתדבקתא דיוסף וכד אתחבר כלא כחדא אתמליין אינן שדים לינקא לכלא ובגין כך כלא איהו חד זכאה חולקיה מאן דידע לקשרא קשרין וליחדא יחודא ובצלוחיהו ברעותא דלבא כדקא יאות בגין לדבקא שייפא בשייפא רוחא ברוחא כלא בכללא חדא למהוי כלא חד כדקא חזי:	ועל כן קיימים שני הצדדים הללו, זה למעלה וזה למטה. זה להזין למעלה, וזה לזון למטה, כל אחד ואחד כראוי לו. (ולכן) והכל הוא אחד וסוד אחד הוא. ועם כל זה, יוסף זן את כל הגוף ומשקה אותו. שמרוח החיים הזו של ההדבקות של יעקב יורד למטה, ובו נדבק ארון הברית הזה ברצון למעלה, ויורדת אותה רוח חיים למטה באותה ההדבקות של יוסף, וכשהכל מתחבר כאחד, מתמלאים אותם השדים להניק לכל, ולכן הכל הוא אחד. אשרי חלקו של מי שידוע לקשר קשרים וליחד יחוד בתפלתו ברצון הלב כראוי כדי להדביק איבר באיבר, רוח ברוח, הכל בכלל אחד, להיות הכל אחד כראוי.

⁶⁴²⁰ ויורד למטה ואינו בחינה פנימית, אם כן צריך שיהיה בהיכל הששי נגלה כדי שיתפשט (אור יקר).

⁶⁴²¹ להחיות בו כל הכחות הדקים שאין בהם נשמה שהם המלאכים אלא הם רוחניים מתקיימים ומנהיגים העולם בסוד רוח חיוני שהוא מתלבש בהם וזולתי אותו רוח אין להם מציאות קיום ולא הנהגה (אור יקר).

⁶⁴²² שהוא סוד א"ל שד"י שבהיכל אהבה "דאתמליין" מהיכל הרצון "מההוא רוחא דחיי" בעוד שנקשרים ההיכלות אלו באלו לשאוב הרוח החיוני מלמעלה "ויניק בהו" אחר מלואם "לאינן מלאכין קדישין דאינן חייין וקיימין לעלמין", ולזה אין להם נשמה מתלבשת בגוף אלא כולם שכל ונשמה, ומזונם וקיומם וכחם לפעול הוא רוח זה הנשאב מהתפארת מסוד קשר והתלבש והתאחד הספירות אברים באברים, והיינו הנהגת מטטרון בסוד התפארת כדפירשו בתיקונים קודשא בריך הוא מקנן במטטרון שדרך השדים האלו שהם א"ל שד"י יש די וספוקא להחיותם ולהנהגתם (אור יקר).

⁶⁴²³ ר"ל כמו השדים שמניקים לכל צד, והמזונות שמתפשט לטובים ולרעים, כן מההוא רוחא מתפשט לכל צד, לימינא ולשמאלא, שהוא סוד שני שדים כנ"ל. ואפיק נהורין אלו דסטר שמאלא. ואמר כד אתפרש כו'. שבתחלה אינו מוציא אלא מסטרא דימינא, ואח"כ כאשר מתפרש לב' רוחין מוציא לכל צד (יהל אור).

⁶⁴²⁴ יובן במ"ש הרב בליקוטים שהמלאכים הם מנשיקין ולכך אין להם גוף כיון שהוא רוחא ברוחא והנשמות באים מזווג תחתון שהוא גופני לכך יש להם גוף עכ"ל וז"ש "ויניק להו לאינן מלאכין קדישין" לפי שמסטרא דיעקב הם הנשיקין כמ"ש לעיל ולכ"א בסטרא דיוסף ועביד נשמתין ורוחין כיון שהוא זווג גופני (מ"מ).

⁶⁴²⁵ פירוש למלאכים (מ"מ).

⁶⁴²⁶ פי' לנשמות בני אדם (מ"מ), ועיקר הענין בשביל ב' מיני נשמתין, א' בדרגא דבינה עוה"ב, והוא נשמתין דאינן בההוא עלמא, וב' דרגא דמלכות לצדיקא דהאי עלמא בגופא עוה"ז וכו' (בהגר"א בתיקו"ז קו ע"ד).

⁶⁴²⁷ פי' מהמוחין דבינה שבתוך זעיר הנק' יעקב "נחית לתתא" היינו ליסוד זעיר והמלכות דבוקה ביסוד וז"ש "וביה אתדבק האי ארון הברית" (מ"מ).

תא חזי האי היכלא כד אלין רוחין קדישין וכל אינון והיכלין וורתיכין כללו מתיחדי כחדא ואשתכחו בקשורא וחדא כדן האי רוחא עלאה דכללו דאיהו נקודה⁶⁴²⁸ חדא אסתים בהו ולא אתגליא ואתעביד רוחא סתים (דכלא) כנוונא עלאה⁶⁴²⁹ וסימניך אנווא יחודא בקשורא דכלא⁶⁴³⁰ כדקאמרן לאתקשרא דא בדא למהוי כלא שלים בשלימו דבר ונוקבא⁶⁴³¹ כחדא:	בא וראה, ההיכל הזה, כשהרוחות הקדושות הללו וכל אותם היכלות ומרכבות כולם מתיחדים כאחד ונמצאים בקשר אחד, אזי הרוח העליונה הזו של כולם, שהיא נקודה אחת נסתרת בהם, ולא מתגלה, ונעשית רוח נסתרת כמו העליונה. וסימנך, האגוז, יחוד בקשר של הכל כפי שאמרנו, להקשר זה בזה, להיות הכל שלם בשלמות (זכר ונקבה) כאחד.
והא אוקימנא (ד) כנוונא דא קרבנא סלקא ליחדא⁶⁴³² קרבנא (וליחדא) [ולאסתפקא] כל חד וחד כדקא חזי ליה מההוא תננא דסליק ודכהנא (וכהנא) דאיהו ימינא בקשורא דיחודא ברעותא וליואי בשירתא (דא) כליל ודא בדא היכלא בהיכלא רוחא ברוחא⁶⁴³³ עד דמתחברן באתרייהו שייפא בשייפא למהוי כלא כליל כחדא כדקא יאות:	והרי בארנו כמו כן, הקרבן עולה ליחד (יחוד) קרבן וליחד (ולספק) את כל אחד ואחד כראוי לו מאותו העשן שעולה, הכהן שהוא לימין בקשר של היחוד ברצון, והלויים בשירה. כלולים זה בזה, היכל בהיכל, רוח ברוח, עד שמתחברים במקומם איבר באיבר, להיות הכל כלול כאחד כראוי.
[והא אוקימנא] דכד אשתלים כלא כחדא שייפין עלאין בתתאין⁶⁴³⁴ כדן נשמתא עלאה⁶⁴³⁵ דכלא אתערת ועאלת בכלהו ונהיר לכלא וכלהו מתברכאן עלאין ותתאין וההוא דלא אתידע [ולא] עאל⁶⁴³⁶ בחושבנא רעותא דלא אתפס לעלמין כדן כלא סליק עד אין סוף⁶⁴³⁷ ואתקשר כלא בקשורא חדא ובסים ההוא רעותא לגו בגו בסתימו⁶⁴³⁸:	והרי בארנו, שכשנשלם הכל כאחד, האיברים העליונים בתחתונים, אז הנשמה העליונה של הכל מתעוררת ונכנסת בכלם ומאירה לכל, וכל העליונים והתחתונים מתברכים, ואותו שלא נודע ולא נכנס בחשבון, הרצון שאינו נתפס לעולמים, אז הכל עולה עד אין סוף, ונקשר הכל בקשר אחד, ומתבשם אותו הרצון לתוך ובפנים בסתר.
נהירו דנשמתא עלאה⁶⁴³⁹ סלקא לגו בגו ונהיר לכלא בגון (דהאי [נהירין] (נהירו) אעיל [ב] סתימו דמחשבה⁶⁴⁴⁰ דאיהו כליל כלא ובגו לגו בההוא רעו דמחשבה⁶⁴⁴¹ [אנהיר ואתבסם⁶⁴⁴² ותפס ולא תפס⁶⁴⁴³	אור הנשמה העליונה עולה לפני ולפנים ומאיר לכל. בתוך האור הזה נכנס סתר המחשבה שכולל את הכל, ולפני ולפנים באותו רצון המחשבה מאיר ומתבשם, ותופס ולא תופס, ועולה (הרצון הזה) מתוך רצון המחשבה לתפוס בו. וכשזה עולה, האור

⁶⁴²⁸ פי' מלכות דאצילות שהיא גנוזה בהיכל ק"ק דבריא (מ"מ).

⁶⁴²⁹ פי' כמו הבינ' שהי' סתומ' תוך ז'ון. כך המלכו' דאצילו' סתומה בהיכל ק"ק דבריא (מ"מ).

⁶⁴³⁰ פי' שבאגוז מיוחד ומקושר הכל כי באגוז רמוז המוח שהו' פנימיות והקליפה הסובבת עליו (מ"מ).

⁶⁴³¹ דכר ונוקבא (מוסגר בדפ"ק).

⁶⁴³² (נ"א יחודא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁴³³ פי' היכל התחתון קשור בהיכל שלמעלה ממנו. וכן הרוח שבהיכל התחתון קשור ברוח שבהיכל העליון (מ"מ).

⁶⁴³⁴ פי' ו"ק דזעיר במלכות (מ"מ).

⁶⁴³⁵ פי' בינה (מ"מ).

⁶⁴³⁶ פי' עתיק ואריך גם הם משפיעים לפרצופים שתחתיהם (מ"מ).

⁶⁴³⁷ פי' על ידי הקרבן עולים העולמות עד א"ס כדמפרש (מ"מ).

⁶⁴³⁸ פירוש כמ"ש שעתיק ואריך מאירים לפרצופים שתחתיהם בסתימו (מ"מ).

⁶⁴³⁹ פירוש בינה (מ"מ).

⁶⁴⁴⁰ ור"ל בתוך הבינה גנוז אבא הנק' סתימו דמחשבה (מ"מ).

⁶⁴⁴¹ פירוש בתוך אבא (מ"מ).

⁶⁴⁴² פי' האריך (מ"מ).

שלמטה תופס בו.	וסלקא ⁶⁴⁴⁴ מנו רעו דמחשבה לתפשא ביה ⁶⁴⁴⁵ וכד האי סליק נהירו דלתתא תפיס ביה ⁶⁴⁴⁶ :
וכן הכל, להתקשר ולהתמלא ולהתברך הכל כאחד כראוי. ואז נקשרים זה עם זה כפי שאמרנו, היכלות בהיכלות, תחתונים בעליונים, סוד של זכר ונקבה כאחד, האור העליון באור שנסתר וגנוז בו יותר, ואותו הגנוז כלול במה שגנוז יותר, עד שהכל נמצא כראוי ביחוד אחד.	וכן בלא ⁶⁴⁴⁷ לאתקשרא ולא תמליא ולא תברכא בלא כחדא כדקא יאות וכדין אתקשר דא בדא כדקא אמרן היכלין בהיכלין תתאין בעלאין רזא דכר ונוקבא כחדא נהירו עלאה בנהירו דסתים ⁶⁴⁴⁸ וגניז יתיר ביה וההוא דגניז כליל (במה) [כמה דרגין] דגניז יתיר ⁶⁴⁴⁹ עד [דאשתכח] (דאשתקע) בלא כדקא יאות ביחודא חדא:
ולכן משה היה יודע לסדר את סדור רבונו מכל בני העולם. ולמדנו מי שמאריך בתפילתו מאריכים לו ימיו, סוד הדבר, מי שמאריך במקום שצריך לקצר בא לידי כאב לב, צריך להאריך מאריך, וכשצריך לקצר מקצר, כמו שבארנו, שנאמר "אל נא רפא נא לה". שנינו, מי שמאריך בתפלתו ומעיין בה, בסוף בא לידי כאב לב.	ועל דא משה הוה ידע לסדרא סדורא דמאריה מכל בני עלמא [ותנינן מאן דמאריך צלותיה מאריכין ליה יומיה רזא דמלה מאן דאריך באתר דבעי לקצרא אתי לידי כאב לב אצטריך לארכא אריך וכד אצטריך לקצרא קצר כמה דאוקימנא דכתיב] (וכד) אצטריך לארכא אריך לקצרא קצר כמה ⁶⁴⁵⁰ דאוקימנא (במדבר יב יג) אל נא רפא נא לה תנינן מאן דאריך בצלותיה ואסתכל ⁶⁴⁵¹ ביה לסוף אתא לידי כאב לב ותנינן מאן דאריך בצלותיה יורכון יומיו ורזא דמלה מאן דאריך באתר דבעי לקצרא אתי לידי כאב לב:
מהו לב. זהו, שנאמר "וטוב לב משתה תמיד". משום שהוא מקום שצריך לקצר ולא להאריך בו, שהרי הכל עומד למעלה, וצריך שלא להמשיכו, לקשר אותו בקשר שלמעלה ללא אריכות, שיהיה הכל אחד	מאן לב דא הוא דכתיב (משלי טו טו) וטוב לב משתה תמיד בגין דאיהו אתר דבעי לקצרא ולא לארכא ביה דהא בלא קאים לעילא ובעי דלא לאמשכא ליה ⁶⁴⁵² לקשרא ליה בקשורא דלעילא בלא אריכו למהוי בלא:
	רס/א
ביחוד אחד. וכיון שנקשר כאחד, אז אין צורך להאריך באריכות ולהתחנן בתחנונים. וכשמאריך באריכות במקום שצריך, הקדוש	חד [ביחודא חד] וכיון דאתקשר כחדא כדין לא בעי לארכא [באריכו] ולא תחננא

⁶⁴⁴³ פירוש אבא תופס באריך ואינו תופס מפני דקותו (מ"מ).

⁶⁴⁴⁴ (ס"א האי רעו) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁴⁴⁵ דהיינו שאבא עולה לאריך (מ"מ).

⁶⁴⁴⁶ פירוש כשעולה אבא לקבל מאריך גם אימא וז'ון עולים גם הם לינק (מ"מ).

⁶⁴⁴⁷ פירוש גם ב"ע ופרצופים עולים לקבל הארה משם ונקשרים זה בזה וז"ש וכדין אתקשר דא בדא וכו' (מ"מ).

⁶⁴⁴⁸ פירוש בינה מתקשרת בחכמה שהי' גנוזה יותר ממנה (מ"מ).

⁶⁴⁴⁹ ופירוש אבא ג"כ כליל באריך שגנוז יותר ממנו (מ"מ).

⁶⁴⁵⁰ רמד ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁴⁵¹ ויסתכל (דפ"ו).

⁶⁴⁵² פירוש שלא להמשיך מ' לבד אלא לקשרא ליה וכו' (מ"מ).

בתחנוני וכד אריך באריכו באתר דאצמריך⁶⁴⁵³ קודשא בריך הוא קביל צלותיה ודא הוא יקרא דקודשא בריך הוא בגין דיחודא דצלותא קא מקשר קשרין ואסגני ברכאן לעילא ותתא:	ברוך הוא מקבל תפלתו, וזהו כבודו של הקדוש ברוך הוא, משום שיחוד התפלה קושר קשרים ומרבה ברכות למעלה ולמטה.
אגו היכלא דא קיימא (גו) נקודה חדא טמירתא⁶⁴⁵⁴ והאי נקודה איהי רוחא לקבלא רוחא⁶⁴⁵⁵ ואחרא עלאהו וכד שריא רוחא ברוחא כדין עאל דא בדא ואיהו חד ודבקותא חדא ואתרכיב דא בדא למהוי חד כהאי אילנא דארכיב דא בדא ואיהו חד זינא בזיניה ווי מאן דארכיב זינא בלא זיניה כאינן בני אהרן דבעו לארכבא אילנא באחרא דלאו איהו זיניה:	בתוך ההיכל הזה קיימת נקודה אחת נסתרת, והנקודה הזו היא רוח כנגד רוח אחרת עליונה. וכששורה רוח ברוח, אז נכנסות זו בזו והן אחת ודבקות אחת. ונרכבות זו בזו להיות אחת, כמו העץ הזה שמרכיבים זה בזה והם אחד, מין במינו. אוי למי שמרכיב מין בשאינו מינו, כמו אותם בני אהרן שרצו להרכיב עץ באחר שאינו מינו.
ומאן דארכיב זינא בזיניה וידע לקשרא קשרא בקשריה היכלא בהיכליה דרגא בדרגיה דא אית ליה חולקא בעלמא דאתי כמה דאוקימנא ועל דא האי איהו שלימו דכלא וכד אשתלים דא בדא ואיהו כלא חד עובדא זינא בזיניהו דנפיק מהאי שלימו ההוא אקרי מעשה מרכבה⁶⁴⁵⁶:	ומי שמרכיב מין במינו, ויודע לקשר קשר בקשרו, היכל בהיכלו, דרגה בדרגתה, לזה יש חלק בעולם הבא, כמו שבארנו, ולכן זוהי שלמות הכל. וכשנשלם זה בזה והוא הכל מעשה אחד, מין במינו שיוצא מהשלמות הזו, הוא נקרא מעשה מרכבה.
ורוא דא (בראשית ב ז) וייצר יהו"ה אלהים⁶⁴⁵⁷ את האדם⁶⁴⁵⁸ שם מלא ואדם איהו עובדא דהאי מרכבה דארכיב דא בדא עובדא דשלימו דכלא וכד אשתלים דא בדא כדין יהו"ה אלהים שם מלא זכאה איהו מאן דידע לקשרא קשרי מהימנותא וליחודא יחודא בדקא חזי:	וסוד זה "וייצר ה' אלהים את האדם", שם מלא. ואדם הוא מעשה של המרכבה הזו, שמרכיב זה בזה, מעשה של שלמות הכל. וכשנשלמים זה בזה, אז ה' אלהים, שם מלא. אשרי מי שיוודע לקשר את קשרי האמונה וליחד את היחוד כראוי.
תא חזי כמה דאיתנהו שמהן קדישין עלאין מתחברין אלן באלין הכי איהו שמא קדישא אתפרש לעילא⁶⁴⁵⁹ ואתפרש	בא וראה, כמו שישנם שמות קדושים עליונים מתחברים אלו באלו, כך הוא השם הקדוש, התפרש למעלה והתפרש למטה.

⁶⁴⁵³ פ' כשמתכוין בתפלתו לשמות שהם בזעיר אם האריך מאריכין לו ימיו אבל כשמכוין לשמות שהם במלכות אם האריך בא לידי כאב לב (מ"מ).

⁶⁴⁵⁴ ור"ל בתוך היכל ק"ק שם היא טמירא מלכות דאצילות (מ"מ).

⁶⁴⁵⁵ פיר' מלכות מקבלת זעיר כדי להזדוג עמו (מ"מ).

⁶⁴⁵⁶ ור"ל כשמתחברים ז"ן ואתרכיב דא בדא אזי על ידם יוצאת הנשמה של האדם ונק' מעשה מרכבה שר"ל מעשה שיצא מהרכבת ז"ן זה בזה (מ"מ). מעשה בראשית ומעשה מרכבה. שמעתי ממורי הרב זל"ה שמעשה בראשית הם דרושי עולם התווה שזה ה' בבראשית קודם התיקון מעשה מרכבה הם דרושי התיקון והתלבשות הפרצופים זה בזה והרכבת פרקי אמא בבניה הזר"ן וזה הוא נקרא חדוש העולם והשינויים אשר יש מזמן לזמן בעניני סדרי התלבשות (לקוטי הש"ס חגיגה).

⁶⁴⁵⁷ פ' ז"ן (מ"מ).

⁶⁴⁵⁸ פ' נשמת אד"הר וכן כל נשמות ישראל יוצאים מהרכבת ז"ן וז"ש ואדם איהו עובדא דהאי מרכבה (מ"מ). שם מח ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁴⁵⁹ פ' בבינה (מ"מ).

822

לתתא⁶⁴⁶⁰ שמא (דא) איהו לעילא⁶⁴⁶¹ שמא דא איהו באמצעיתא⁶⁴⁶² שמא דא איהו לתתא⁶⁴⁶³ יהוה דאיהו רוא דשמא קדישא איהו חד רוא דכלא עלמא עלאה⁶⁴⁶⁴ בסתימו דסתימותא דעליה⁶⁴⁶⁵ ודאשתתף (ואשתתף) בהדיה ואיהו חד עלמא תתאה⁶⁴⁶⁶ בסתימו דאמצעיתא רוא דרתיכא⁶⁴⁶⁷ קדישא עלאה דעליה ואוקימנא וס"א תא חזי רוא דשמא קדישא דא יהוה אלהים שמא דא איהו לעילא שמא דא איהו באמצעיתא שמא דא איהו לתתא לעילא רוא דעלמא דאתי בסתימו דסתימותא דעליה ואיהו חד לתתא רוא דעלמא תתאה ועלמא עלאה דעליה אשתתף בהדיה ואיהו חד באמצעיתא ברוא דרתיכא קדישא עלאה ואוקימנא:	השם הזה הוא למעלה, והשם הזה הוא באמצע, והשם הזה הוא למטה. יהוה שהוא סוד השם הקדוש הוא אחד, הסוד של הכל. העולם העליון בסתר הנסתר שעליו, שהשתתף עמו, והוא אחד. העולם התחתון בסתר האמצע, סוד המרכבה הקדושה העליונה שעליה, ובארנו. (בא וראה, סוד שם הקדוש זה יהוה אלהים. שם זה הוא למעלה, שם זה הוא באמצע, שם זה הוא למטה. למעלה סוד עולם הבא בסתום של הסתימות שעליו והוא אחד. למטה סוד עולם התחתון ועולם העליון שעליו משתתף עמו והוא אחד. באמצע בסוד המרכבה הקדושה העליונה, ובארנו).
מהאי גיסא ארבע רתיכין נפקין⁶⁴⁶⁸ [ומהאי גיסא ארבע רתיכין נפקין⁶⁴⁶⁹] בגין דכל חד וחד מתפרש לארבע⁶⁴⁷⁰ כל רתיכא ארבע אינון כד מסתכלין דרגין וכן כלהו ארבע בארבע ברוא דשמא קדישא דאיהו אדנ"י⁶⁴⁷¹ באינון רתיכין דקיימי ונטלי בשמא⁶⁴⁷² ודא ואינון אקרין הרי נחשת⁶⁴⁷³ בגין דאית הרים ואית הרים אית הרים עלאין⁶⁴⁷⁴ והרים תתאין⁶⁴⁷⁵ ואינון בתלת סטרין קיימי⁶⁴⁷⁶ ונפקי מגו זהב וכסף ונחשת⁶⁴⁷⁷:	מהצד הזה יוצאות ארבע מרכבות, ומהצד הזה יוצאות ארבע מרכבות, משום שכל אחת ואחת נפרדת לארבעה, כל מרכבה הן ארבע, כשמסתכלים בדרגות. וכן כולם ארבע בארבע, בסוד השם הקדוש שהוא אדנ"י, באותן מרכבות שעומדות ונוסעות בשם הזה, והן נקראות (זכריה ו) "הרי נחושת". משום שיש הרים ויש הרים, יש הרים עליונים ויש הרים תחתונים. והם עומדים בשלשה צדדים, ויוצאים מתוך זהב וכסף ונחושת.

- ⁶⁴⁶⁰ פי' במלכות (מ"מ).
⁶⁴⁶¹ פירוש בבניה שנק' ג"כ הוי"ה (מ"מ).
⁶⁴⁶² פירוש בזעיר (מ"מ).
⁶⁴⁶³ במ' (מ"מ).
⁶⁴⁶⁴ פירוש הוי"ה שבבניה הנק' עלמא עילאה (מ"מ).
⁶⁴⁶⁵ פירוש בהארית אבא שהוא על הבינה ומזדווג עמה וז"ש דאשתתף בהדיה ואיהו חד (מ"מ).
⁶⁴⁶⁶ פירוש מלכות (מ"מ).
⁶⁴⁶⁷ פירוש בחיבור הזעיר שהו' כסא לבינה (מ"מ).
⁶⁴⁶⁸ פירוש מבינה יצאו חג"תם (מ"מ).
⁶⁴⁶⁹ פירוש מהמלכות יצאו ארג"מן ולכך אמר לעיל שמא דא איתפרש לעילא ואיתפרש לתתא דהיינו מלכות ובינה. שרוצה לדמות המלכות לבינה ומה שעשתה זאת עשתה זאת (מ"מ).
⁶⁴⁷⁰ כמ"ש שהבינה הוציאה חג"תם ומ' ארג"מן וז"ש כל רתיכא ד' אינון. וכן כולהו ד' בד' (מ"מ).
⁶⁴⁷¹ פי' גם בכל בי"ע יש ד' מרכבית שיונקים מד' אותיות אד"ני (מ"מ).
⁶⁴⁷² פי' ד' גלגלים הנז"ל בסוף היכל ראשון דקדושהו הם מקבלים מד' אותיות אד"ני כמ"ש שם הזהר (מ"מ).
⁶⁴⁷³ פירוש ד' אלו נק' הרים ומשפיעים לנוגה הנק' נחשת (מ"מ).
⁶⁴⁷⁴ פירוש חג"ת דזעיר (מ"מ). קלט ע"א (הערת הזהר).
⁶⁴⁷⁵ חג"ת דנוקבא (מ"מ).
⁶⁴⁷⁶ דהיינו שחסד הוא קו ימין. וגבורה קו שמאל ות"ת קו אמצעי (מ"מ).
⁶⁴⁷⁷ פי' חג"ת אלו דנוקב' יוצאים מחג"ת דזעיר שהם זהב וכסף ונחשת (מ"מ).

נחשת לתתא [בגין דאינון] (ואינון) רתיכין דנפקי מנו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד⁶⁴⁷⁸ די בנו היכלא קדמאה דאינון ארבע רתיכין⁶⁴⁷⁹ דנפקין מנו אינון תרין רוחין ימינא ושמאלא מנו לבנת הספיר⁶⁴⁸⁰ כדקאמרן אלין תרין רוחין דקאמרינן התם אינון אקרון תרי טורים ואינון הרי נחשת⁶⁴⁸¹:	הנחושת למטה, משום שאותן מרכבות שיוצאות מתוך אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד שבתוך ההיכל הראשון, שהן ארבע מרכבות שיוצאות מתוך אותן שתי רוחות ימין ושמאל, מתוך לבנת הספיר, כמו שאמרנו, אלו שתי הרוחות שאמרנו שם, הן נקראות שני הרים, והם הרי נחושת.
מאינון תרי רוחין דאקרון הרי נחשת נפקי אינון ארבע רתיכין דמשתמשי בההוא שמא(לא)⁶⁴⁸² דאל"ף דל"ת דאשתקע בסנדלפון מאריה⁶⁴⁸³ דאפיא וכלהו שליחן אלין על אלין בעלמא ברזא דסוסון [ורתיכין⁶⁴⁸⁴] בגין דאית רתיכא על סוסון דנמלי לה:	מאותן שתי רוחות שנקראות "הרי נחושת", יוצאות אותן ארבע מרכבות שמשמשות באותו השם של אל"ף דל"ת שהשתקע בסנדלפון, בעל הפנים. וכולם שליחים אלו על אלו בעולם בסוד סוסים ומרכבות, משום שיש מרכבה על סוסים שמסיעים אותה.
ודא שמא קדישא⁶⁴⁸⁵ אתכליל ביו"ד ה"א⁶⁴⁸⁶ כמה דאוקימנא דאתכליל אל"ף דל"ת ביו"ד ה"א ואיהו יאהדונה⁶⁴⁸⁷ והא אתמר אלהים לא אתכליל בשמא אחרא⁶⁴⁸⁸ בגין דאית אלהים חיים ומהאי אתפשט לכמה סטריין ולא אתכניש [אלא] (ולא) אתפשט:	והשם הקדוש הזה נכלל ביו"ד ה"א, כמו שבארנו, שנכלל אל"ף דל"ת ביו"ד ה"א, והוא יאהדונה"י. והרי נתבאר, אלהים לא נכלל בשם אחר, משום שיש אלהים חיים, ומזה מתפשט לכמה צדדים, ולא מתכנס, אלא מתפשט.
שמא דכליל כל שמהן יו"ד ה"א וא"ו ה"א ברזא דאתוון צירופא דשמא קדישא דביה	השם שכולל את כל השמות, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, בסוד אותיות צירוף של השם הקדוש, שבו היה יודע הכהן לצרף בכל

⁶⁴⁷⁸ ור"ל כשם שנחשת לעילא שהו' ת"ת כן יש נחשת לתתא שהוא הנוגה (מ"מ).

⁶⁴⁷⁹ ר"ל ד' גלגלים הנז' שיצאו מתרין רוחין שהם סטטוריה ואדיריה. "סטטוריה" ימין שהוא רוח דיסוד זעיר דבריא, "אדיריה" שמאל שהוא רוח דעטרת יסוד דזעיר דבריא (מ"מ). עי' בענין ב' רוחין, עי' לקמן רמו ע"א, ותז"ח י ע"ג, ועמק המלך ש"ז פי"א.

⁶⁴⁸⁰ רמו ע"א (הערת הזהר).

⁶⁴⁸¹ פירוש ב' רוחות הנז' הם הרים שמשפיעים לנחשת שהוא הנוגה כמ"ש בסוף היכל ראשון בשם הרב ז"ל. ואע"פי שלעיל בסמוך כתב שד' גלגלים הם נק' הרי נחשת אינה קושיא שכיון שד' גלגלים בעצמם יונקים מב' רוחות אלו הנז' כמ"ש הזוהר א"כ שייך לומר בהו ג"כ הרי נחשת שגם הם הרים שמשפיעים לנחשת שהוא הנוגה וז"ש הזוהר מאינון תרין רוחין דאיקרון הרי נחשת נפקי אינון ד' רתיכין וכו' (מ"מ). רלג ע"א (הערת הזהר).

⁶⁴⁸² רמו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁴⁸³ מארי (דפ"ו).

⁶⁴⁸⁴ פירוש שגם הם יש להם מרכבה תחתיהם כמו הסוס שהוא מרכבה לאדם. וז"ש "בגין דאית רתיכ' על סוסון דנטלי ליה" (מ"מ).

⁶⁴⁸⁵ פירוש שם אד"ני (מ"מ).

⁶⁴⁸⁶ פירוש בשם הו"ה וקיצר הזוהר ולא כתב אלא חצי השם וז"ש ואיהו יאהדו"נהי (מ"מ).

⁶⁴⁸⁷ רמו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁴⁸⁸ בסוד שם יהו"ה היותו נכלל בשם אלהים כזה אילהויה"ם כעין צירוף יאהדונה"י, והטעם כל שם פועל בפעולת השורש, שם יהו"ה הוא למעלה מתלבש בשם אהיה ויורד אל מקומו מתלבש בשם אדנ"י וכל מקום שהוא הולך מורה על סוד הייחוד, אמנם שם אלהים שורשו הינה שהיא נקראת אלהים (אלהים) [חיים] ומהאי אתפשט לכמה סטריין עד היותו מתפשט בגבורה שם אלהים ומגבורה במלכות שם אלהים ומשם במלאכים שם אלהים ומשם בדיינים שם אלהים אפילו בחזונים כאומרו מלך אלהים על גוים וכדפירשו בסבא פרשת משפטים, לכך לא אתכניש ולא נמנע מהתפשט בכל המקומות אלא אתפשט (אור יקר), ענין זה לא ירדנו לעומקו מפני שהוא קשה רישא אסיפא שהרי בסוף כלל אלהים באד"ני ודברי הרב ע"ז אין בידינו (מ"מ).

צדדיו, עד שעולים השמות בכמה צדדים בארבעים ושנים צבעים בהשתטחות של הניצוץ החזק, שזהו שכולל את כל השמות.	הוא ידע (לצרפא) כהנא ולצרפא בכל סטרוי עד דסלקי שמהן בכמה סטרוי ⁶⁴⁸⁹ בארבעין ותרין גוונין באשתטחו דבוצינא דקרדינותא דהאי איהו כליל כל שמהן:
והשם הזה כולל את כל השמות. אאלדהניי"ם סימן. באותיות הללו כלולות אחרות מתחברות, ואלו יוצאות ואלו נכנסות. אחר כך כשנוטה ומתפשט הניצוץ החזק, מצטרפות האותיות בתוכו, ונכנסות אותיות ויוצאות אותיות בסוד תשע האותיות הללו. ואלו נמסרו לקדושים עליונים	ושמא דא כליל כל שמהן [אאלדהניי"ם] (אהיולדינם) סימן באלין אתוון כלילין אחרנין מתחברין ונפקי אלין ועיילי אלין לבתר כד אתנטי ואתפשט בוצינא דקרדינותא מצטרפי אתוון בגווה ועאלי אתוון ונפקי אתוון ברזא דאלין תשע אתוון ואלין אתמסרו לקדישי עליונין:
	רס/ב
ללכת בדרך של סוד האותיות, לצרף יחוד של שמות האותיות כמו שהיה יודע הכהן לצרף שמות באותיות רשומות.	למהך ⁶⁴⁹⁰ בארחא דרזא דאתוון לצרפא יחודא [דשמהן] דאתוון כמה דהוא ידע כהנא לצרפא שמהן באתוון רשימיין:
"וידי אדם מתחת כנפיהם". כולן ידי אדם. הרי בארנו, שאותם שרפים (רוחות) וחיות ואופנים, (כרובים וחיות ואופנים) כולם עם כנפים, וידיים תחת הכנפים שלהם לקבל תפלות ולקבל בעלי תשובה. ידי אדם, אתרים ומקומות לקבל בני אדם בתפלותיהם ובקשותיהם, ולפתח פתחים לקבל אותם, ליחד ולקשר קשרים ולעשות רצונם.	וידי אדם מתחת כנפיהם ⁶⁴⁹¹ (יחזקאל א ח) בלהו ידי אדם הא אוקימנא דאינון ושרפים (רוחין) וחיון ⁶⁴⁹² ואופנים וכרובים כרובים וחיות ואופנים ⁶⁴⁹³ בלהו בגדפיין ⁶⁴⁹⁴ וידין תחות ⁶⁴⁹⁵ גדפייהו לקבלא צלותין ולקבלא מארי דתיובתא ידי אדם אתרין ודוכתיין ⁶⁴⁹⁶ לקבלא בני נשא בצלותהון ובעותהון ולאפתחא פתחין לקבלא לון ליחדא ולקשרא קשרין ולמעבד רעותיהון:
והאתרים והמקומות הללו שנקראים ידי אדם, שקיימים עבור בני אדם, אלו הם שמות קדושים ששולטים בכל דרגה ודרגה, בגלל שבהם נכנסים בני אדם בתפלותיהם ובבקשותיהם בכל השערים העליונים, ובה שולטים התחתונים למעלה. וסוד זה, "ידיך עשוני ויכוננוני", ואלו שמות קדושים.	ואלין אתרין ודוכתיין דאקרון ידי (אדם) דקיימי לבני נשא ⁶⁴⁹⁷ אלין אינון שמהן קדישין דשליטין בכל דרגא ודרגא בגיין ⁶⁴⁹⁸ דבהון עאלין בני נשא בצלותהון ובעותהון בכל תרעין עלאין ובדא שלטין תתאין לעילא

⁶⁴⁸⁹ בראשית ט ע"א (הערת הזהר).

⁶⁴⁹⁰ למיהך (דפ"ו).

⁶⁴⁹¹ כאן עיקר תשובת שאלתו שכיוון בסוגיא זו לבאר היאך האדם השפל יוכל לקשר ולייחד העולמות העליונים ומכאן ביאר הענין, אחר שהקדים ענין השמות היאך הם כוללים באותיותיהם בחינת הספירות ומדותיהם בשיעור קו המדה, והעיקר והיסוד תלוי בענין "ידי אדם" והענין כי ענין ידי אדם כולל "רוחין" שהם יסוד רוח קדוש לשבע היכלות שבעה רוחין "וחיון ואופנים" וכו' ילמוד סתום מן המפורש, אחר שיש לכרובים וחיות ואופנים כנפים כדמוכח מקראי אם כן כולהו בגדפין דילהון יש להם ידיים (אור יקר).

⁶⁴⁹² רוח ההיכל ונפש ההיכל שנק' חיה כמש"ל. כרובין וחיות ואופנים. פירוש כרובים הם בבריאה כמ"ש הרב שז"ן דבריאה הם בחינת מט"ט וסנדל וחיות ביצירה ואופנים בעשייה (מ"מ).

⁶⁴⁹³ כרובים וחיות ואופנים (מוסגר בדפ"ק).

⁶⁴⁹⁴ פירוש כולם יש להם גדפין (מ"מ).

⁶⁴⁹⁵ פירוש הם שמות שיש להם תחת כנפיהם כדי לקבל התפלה כדמפרש (מ"מ).

⁶⁴⁹⁶ פירוש דריש ידי כמו ויד תהיה לך שפירש מקום (מ"מ).

⁶⁴⁹⁷ פירשו ידיים העליונים שהם שמות הקודש על ידם עולה תפלת בני אדם וזהו ידי אדם. ידיים המתקנים האדם ומעלים תפילתו (מ"מ).

⁶⁴⁹⁸ מוסגר בדפ"ק.

ורוא דא (תהלים קיט עג) ידיך עשוני ויכוננוני ואלין שמהן קדישין⁶⁴⁹⁹:	
ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על השמים (שמות ט כב) וכי היך יכיל לארמא ידיה על שמיא אלא נטה ארכין כמה דאת אמר (תהלים יח י) ויט שמים וירד משיכו מלעילא לתתא ידך אתרך⁶⁵⁰⁰ אתרא דדרגא דילך דאת שארי בגוויה ודא ברוא דשמא קדישא וכלא עלאי ותתאי ברוא דשמהן נטלי וקיימי ובהו עאלין בני נשא להיכלין עלאין וולאפקא להון באינזן תרעין עלאין ולית מאן דימחי בידוי⁶⁵⁰¹ זכאין אינזן דידעין לסדרא יחודא דמאריהון כדקא יאות ולמיהך בארז קשוט בגין דלא יטעון ברוא דמהימנותא:	"ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על השמים". וכי איך יכל להרים ידו על השמים. אלא "נטה" הרכין, כמו שנאמר "ויט שמים וירד". המשכה מלמעלה למטה. "ידך" מקומך, מקום הדרגה שלך שאתה שרוי בתוכה, וזה בסוד השם הקדוש. וכל העליונים והתחתונים בסוד השמות נוסעים ועומדים, ובהם נכנסים בני אדם להיכלות העליונים, ואין מי שימחה בידיהם. אשרי אותם שיודעים לסדר את יחוד רבונם כראוי וללכת בדרך אמת, כדי שלא יטעו בסוד האמונה.
תא חזי בהיכלין ואלין אית רוא עלאה גו מהימנותא וכלהו חיון רתיבין כלהו משניין דא מן דא לאתכללא אלין באלין לטב לאתקנא וסימניך (אסתר ב ט) וישנה ואת נערותיה⁶⁵⁰² לטוב בשבעה היכלין אלין שלימו דעילא כד אשתלים דא בדא ועאלו צלותין ובעותין דמאן דידע לסדרא לון לאתקנא לון לעילא כמה דאת אמר (שם) ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך:	בא וראה, בהיכלות הללו יש סוד עליון בתוך האמונה, וכולם חיות ומרכבות, כולם משונים זה מזה להכלל אלה באלה לטוב להתקן, וסימנך, "וישנה ואת נערותיה לטוב". בשבעת ההיכלות הללו השלמות שלמעלה, כשנשלם זה בזה ונכנסות תפלות ובקשות של מי שיודע לסדר אותן, לתקן למעלה, כמו שנאמר "ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך".
היכלא קדמאה⁶⁵⁰³ יוצר אור ובורא חשך נהירו דאבן טבא⁶⁵⁰⁴ ספירו דאבן טבא⁶⁵⁰⁵ נציין לתרין סטריין⁶⁵⁰⁶ כמה דאוקימנא⁶⁵⁰⁷ לימינא ולשמאלא⁶⁵⁰⁸ אור וחשך מה רבו	ההיכל הראשון, "יוצר אור ובורא חשך". האור של האבן הטובה ספיר, שאבן טובה נוצצת לשני צדדים, כמו שבארנו, לימין ולשמאל, אור וחשך. "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית", כולם אופנים וגלגלים,

⁶⁴⁹⁹ ופירוש ידיך עשוני הם שמותיך (מ"מ).

⁶⁵⁰⁰ פי' אמר הקב"ה למשה המשיך הארת זעיר לשמים של עו"הז כדי לעשות פעולתו (מ"מ).

⁶⁵⁰¹ בידיהו (דפ"ו).

⁶⁵⁰² פירשו כתב הרב דהיכלות דבראשית נק' ז' הסרסים. ודפ' זו נק' שבע נערות אסתר וז"ש וישניה למלכות ואת נערותיה שהם היכלותיה. וז"ש בסמוך ואת ז' הנערות וכו' (מ"מ).

⁶⁵⁰³ פירוש הם היכלות הנז' וכאן מסדר אותם רש"י על סדר היוצר (מ"מ), ההיכל הזה הוא ביסוד הבריאה. והנה כבר עתה עולים העשיה והיצירה והמלכות דבריהא, אשר עומדת בהיכל ק"ק דיצירה, אשר העשיה והיצירה כלולים בה, והיא עתה עולה להיכל זה, ומתחברת עם היסוד דבריהא. וז"ס חיבור שם זה של יאהדונה", כנודע, כי שם זה הוא ביסוד, בהתחבר עמו המלכות, כדי להעלותה אל הת"ת, כמו שאנו עתידים לעשות בעמידה. וכונת שם הנז' הוא במלת "מאז". כי אז הוא בגימ' ח' אותיות של שם הנז', ובכמה מקומות נתבאר, כי מלת אז רומזת אל השם הזה (שעה"כ יט ע"א), הז' היכלין דזו"ן דבריהא הם מתפתחין בשחרית וערבית דחול (ע' כסה"כ פ' ד ו, ושער הכוונות דף יח ע"ד לב ע"ד נב ע"ב ודף עג סע"א), והם ההיכלות אשר בפ' פקודי (דף רמה וע"ש רס ע"ב) (דע"ה ח"ב קטז ע"ב).

⁶⁵⁰⁴ היא עטרה הנק' לבנה ואבן טבא היא המלכות שהיא עטרה (מ"מ).

⁶⁵⁰⁵ פי' שהספיר הוא היסוד ואבן טבא היא עטרת היסוד והם לבנת וספיר שבהיכל זה וז"ש "ספירו דאבן טבא", ר"ל ספירו שהוא היסוד הנק' ספיר. שבו אבן טבא שהיא עטרה שלו (מ"מ).

⁶⁵⁰⁶ הו"ה אדנ"י שם יאהדו"נהי ימין ושמאל שבהיכל זה והם יסוד ועטרה (רח"ו במ"מ).

⁶⁵⁰⁷ רנ ע"א (הערת הזהר).

⁶⁵⁰⁸ פירוש שיסוד נקרא ימין ועטרה נק' שמאל והם אור וחשך (מ"מ).

מעשיך יהוה כלם בחכמה עשית (תהלים קד כד) כלו אופנים וגלגלים מלאה הארץ קנייך וגו' המלך המרום⁶⁵⁰⁹ ולבדו מאז שמה קדישא יאהדונה⁶⁵¹⁰ כללא דשמה קדישא שלים בתרי שמהן ודא הוא סליק באורא⁶⁵¹¹ ומתנשא מימות עולם:	"מלאה הארץ קנייך וגו'". "המלך המרום לבדו מאז", השם הקדוש יאהדונה⁶⁵⁰⁹, הכלל של השם הקדוש, שלם בשני שמות, וזהו שעולה באור ו"מתנשא מימות עולם".
היכלא תניינא אל ברוך גדול דעה אורפניא⁶⁵¹² (רויזין⁶⁵¹² דכליל אתוון זעירין) ודכליל ריזין דאתוון זעירין דאלפא ביתא הכא אינון דקאמרי קדוש וברוך והכא איהו קדושה וברוך כבוד יהוה:	ההיכל השני, "אל ברוך גדול דעה", אורפניא⁶⁵¹², (הסוד שכולל אותיות קטנות) שכולל הסודות של אותיות קטנות של אלף בית. כאן הם שאומרים קדוש וברוך. וכאן היא הקדושה וברוך כבוד ה'.
היכלא תליתאה לאל ברוך נעימות יתנו⁶⁵¹³:	ההיכל השלישי, "לאל ברוך נעימות יתנו".
היכלא רביעאה המחדש טובו⁶⁵¹⁴ בכל יום תמיד מעשה בראשית בגין דהכא מתגלגלין נהורין ודינין דעלמא מאן דאיהו לחיים מתחדש כמלקדמין לאתקיימא בעלמא בנהורא דימינא דאקרי אל כדקאמרין:	ההיכל הרביעי, "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית". משום שכאן מתגלגלים האורות והדינים של העולם. מי שהוא לחיים, מתקדש כמקדם להתקיים בעולם באור הימין שנקרא אל, כמו שאמרנו.
היכלא חמישאה היכלא דא (ד)אקרי אהבת עולם ודא איהו ומשיכו (משיכאן) דרחימותא דהיכלא דאקרי אהבה ודא הוא אהבת עולם אהבתנו יהוה אלהינו ברוך אתה יהוה הבורח בעמו ישראל באהבה ברזא דאון⁶⁵¹⁵ שדו⁶⁵¹⁵:	ההיכל החמישי, ההיכל הזה נקרא "אהבת עולם", וזוהי משיכה של אהבה של ההיכל שנקרא אהבה, וזוהי "אהבת עולם אהבתנו ה' אלהינו", "ברוך אתה ה' הבורח בעמו ישראל באהבה", בסוד של א"ל שד"י.
היכלא שתיתאה אמת ויציב ונכון וקיים ובעינן דלא לאפסקא בין היכלין אלין לאלין⁶⁵¹⁵ דהא במשיכו דצלוחא ורעותא מתחבראן כחדא ואתקשראן אלין באלין ברזא דשמהן קדישין דשליטין בכל חד וחד:	ההיכל הששי, "אמת ויציב ונכון וקיים". וצריכים שלא להפסיק בין היכלות אלו לאלו, שהרי בהמשכת התפלה והרצון מתחברים כאחד, ונקשרים אלו באלו בסוד השמות הקדושים ששולטים בכל אחד ואחד.

⁶⁵⁰⁹ מלבד הנזכר בספר הכוונות על השם הזה עוד ירמוז למ"ש בדרוש השמות באוצרות חיים, שעשר כלים פנימיים דז"א דאצילות הם נשמה לז"א דבריא. והנה השם הזה הוא ממש פנימי דיסוד דז"א דאצילות והוא נשמה בהיכל זה. ובאוצרות חיים אמר שהוא המשך הדעת שיורד ומתגלה למטה בהיכל זה שהוא יסוד, והוא נשמת היכל זה בסוד הדעת שהוא נשמת ו"ק (רמ"ז).

⁶⁵¹⁰ ור"ל שהם דבריא שבהיכל ק"ק דיצירה עלתה ונתחברה עם יסוד דבריא והם יאהדו⁶⁵¹⁰ נהי וז"ל הרב בס"ה. המלך המרום לבדו מאז ביאר בזהר שהוא שם יאהדו⁶⁵¹⁰ נהי. וענין דברים אלו כי הלא היכל זה הוא יסוד דבריא וכבר עלו עשיה ויצירה והמלכות דבריא אשר כולם תלויים בה היא עלתה עתה להיכל הזה ונתחברה מ' ביסוד וז"ס שם יאהדו⁶⁵¹⁰ נהי כנודע כי שם זה הוא ביסוד כשמתחבר עם המלכות להעלותה אל הת"ת כמו שאנו עתידים לעשות בעמידה. ולכן כוונת שם זה הוא באומדן המלך המרום לבדו מאז שהם שמנה אותיות של שם זה כמנין א"ז וזה נתבאר בזהר בכמה מקומות כי אז הוא כינוי לשם זה עכ"ל (מ"מ).

⁶⁵¹¹ עיין מ"ש בסוף היכל הראשון בדברי האר"י ז"ל ותבין מ"ש "סליק באורא דכליל אתוון זעירין" וכו'. פי' בהיכל זה יש כ"ב אותיות דאב"גד וכו' שהם אל ברוך גדול דעה וכו' והם כ"ב אותיות זעירין שבמלכות כמ"ש הזהר בפ' תרומה דף קל"ב (מ"מ).

⁶⁵¹² רזא (דפ"ו).

⁶⁵¹³ מו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁵¹⁴ בטובו (דפ"ו).

⁶⁵¹⁵ מוסגר בדפ"ק.

827

ההיכל השביעי, "אדני שפתי תפתח", סוד הסודות בלחש, שלא נשמע הקול. כאן הוא רצון הלב, להתכוון ולהעלות רצון ממטה למעלה עד אין סוף, ולקשר שביעי בשביעי (וכל אחד באחד) זה בזה, ואחר כך ממעלה למטה, למשוך ברכות לכל העולמות ממקור החיים, שהוא ההיכל השביעי העליון (וזו השכינה) ברצון הלב ובסתימות העינים של סוד האותיות של שבעה שמות עליונים קדושים.	והיכלא שביעאה אדני שפתי תפתח רזא דרזין בלחישו ולא אשתמע קלא הכא איהו רעותא דלבא לאתכוונא ולסלקא רעותא מתתא לעילא ⁶⁵¹⁶ עד אין סוף ולקשרא שביעאה בשביעאה ⁶⁵¹⁷ (וכלא חד בחד) דא בדא ולבתר מעילא לתתא ⁶⁵¹⁸ לאמשכא ברכאן בכלהו עלמין ממקורא דחיי דאיהו היכלא שביעאה עלאה (ודא שכינתא ⁶⁵¹⁹) ברעותא דלבא ובסתימו דעיינין דרזא דאתון דשבע שמהן ⁶⁵²⁰ עלאין קדישין ⁶⁵²¹ .
ההיכל השביעי העליון הזה, שהוא מקור החיים, זוהי הברכה הראשונה, וזהו ההיכל הראשון, ראשית הכל ממעלה למטה, וליטול השביעי ממטה לחבר זה בזה, שביעי בשביעי. שהרי מזה שלמטה נכנס מי שנכנס להיכל העליון.	רסא/א
וזהו סוד "ברוך", רבוי של כל התחתונים, כלול בחיות ושרפים ואופנים, וכל ההיכלות רבוי של סוד קדש הקדשים ששורה בתוכו בגניזה, ואז נקרא ברוך בכל הרבויים הללו והברכות והסודות שנשלמו בו.	היכלא שביעאה ועילאה ⁶⁵²² דא דאיהו מקורא ⁶⁵²³ דחיי דא איהו וברכתא קמייתא ודא איהו היכלא קדמאה שירותא דכלא מעילא לתתא ולנטלא שביעאה מתתא לאתחברא דא בדא ⁶⁵²⁴ שביעאה בשביעאה ⁶⁵²⁵ דהא מהאי דלתתא עייל מאן דעייל להיכלא עלאה:
"את"ה", העטור של סתר האותיות, הכלל של כל כ"ב האותיות. וזהו א"ת. ה' שכולל	וודא הוא רזא ⁶⁵²⁶ ברוך ⁶⁵²⁷ רבויא דכלהו תתאי כלילא ובחיון (דחיי) ושרפים ואופנים וכלהו היכלין רבויא דרזא דקדש הקדשים ⁶⁵²⁸ דשריא בגויה בגניזו וכדין אקרי ברוך בכל אלין רבויין וברכאן ורזין דאשתלימו בה(ו):
פירוש לקשר מהיכל הראשון ולמעלה זה בזה (מ"מ).	אתא ⁶⁵²⁹ עטורא דסתימו דאתון כללא דכלהו כ"ב אתון ⁶⁵³⁰ ודא איהו א"ת (הוא

⁶⁵¹⁶ פירוש לקשר מהיכל הראשון ולמעלה זה בזה (מ"מ).
⁶⁵¹⁷ ז"ל הרב באוצ"ח שביעאה בשביעאה הם ז' היכלות דמ' דאצילות. בשביעאה הוא היכל ק"ק שיש בו כח"ב דבריאה ואור מתנ"הי דמ' דאצילות הם ז' עכ"ל. ודעת אינו נמנה כנודע (מ"מ).
⁶⁵¹⁸ פירוש להמשיך השפע מלמעלה למטה דהיינו מהבינה ולמטה וז"ש ממקורא דחיי דאיהו שביעאה שהיא הבינה (מ"מ).
⁶⁵¹⁹ פי' ממשיכים מהבינה למלכות שהיא עליונה ע"ג ב"ע (מ"מ).
⁶⁵²⁰ פירוש השמות שיש בכל היכל והיכל (מ"מ).
⁶⁵²¹ היכלא שביעאה רזא דרזין בלחישו ולא אשתמע אלא הכא איהו רעותא דלבא לאתכוון ולסלקא רעותא לעילא עד אין סוף ולקשרא שביעאה בשביעאה וכלא חד בחד דא בדא מתתא לעילא ולבתר מעילא לתתא לאמשכא ברכאן בכלהו כדקא חזי ממקורא דחיי דאיהו שביעאה לעילאה ודא שכינתא דרעותא דלבא ובסתימו דאתון דשבע שמהן עלאין קדישין (דפ"ו).

⁶⁵²² פי' היכל קדשי הקדשים (אור יקר, מ"מ).
⁶⁵²³ רכה ע"א (הערת הזהר).
⁶⁵²⁴ לאיתדבקא (פע"ח נ ע"ג).
⁶⁵²⁵ ועם היותם שני קצוות יש לשניהם יחס (אור יקר).
⁶⁵²⁶ בראשית מה ע"א (הערת הזהר).
⁶⁵²⁷ היא מלכות דאצילות (מ"מ).
⁶⁵²⁸ ששם באותה נקודה נכלל מא"ס ועד המלכות (אור יקר).
⁶⁵²⁹ היינו שהמלכות מתעטרת בענפי אורות כ"ב אותיות הנעלמות למעלה (אור יקר).
⁶⁵³⁰ דהיינו מא' על ת' (אור יקר).

אותם מלמעלה בה' הזאת, וכונס אותם לתוכו, וזוהי א"ת ה'. וכשהיא בשלמות באותו נהר שאוחז בה, היא עולה להתעטר למעלה, וזהו סוד הנאמר "ובזה הנערה באה אל המלך", ואז, "את כל אשר תאמר ינתן לה". וזהו סוד ברוך אתה, וצריך להתכוון בסוד הזה ולקשר את הרצון בסוד הזה.	את) ה' 6531 דכליל לון מעילא [לתתא וכנישו] ובהא 6532 ה' 6533 וכנישו (הא ה' וכנישו) לון בגויה 6534 ודא איהו א"ת ה' 6535 וכד איהו בשלימו בההוא 6536 נהר 6537 דאחיד בה 6538 סלקא לאתעטרא לעילא 6539 ודא איהו רזא דכתיב 6540 (אסתר ב יג) ובזה הנערה באה אל המלך 6541 וכדין 6542 (שם) את כל אשר 6543 תאמר 6544 ינתן לה ודא איהו רזא ברוך אתה 6545 ובעי לאתכוונא בהאי ורזא ולקשרא רעותא בהאי רזא 6546:
יהו"ה אלהינו 6547 דא איהו קשורא ויהודא דמלכא עלאה 6548 לעילא 6549 בהאי 6550 כד הנערה 6551 באה אל המלך 6552 את כל אשר תאמר ינתן לה 6553:	"יהו"ה אלהינו", זהו קשר ויחוד של המלך העליון למעלה. בזה, כאשר "הנערה באה אל המלך, את כל אשר תאמר ינתן לה".
ואלהי אבותינו דא רזא דאבהי 6554 לברכא לה 6555 ודא איהו רזא אלהי אברהם	"ואלהי אבותינו", זהו סוד האבות לברך אותה. וזהו סוד "אלהי אברהם אלהי יצחק

6531 מלכות דכליל לון ולא מת' ועד הא' כדרך שהם בה אלא אלו הם מהזכר ולכך הם ביושר א' עד ת' כלולות בה' והיינו את"ה (אור יקר). פי' אתה, את, שהם כ"ב אתון מביאים אותם לה' אחרונה (מ"מ).

6532 האי (מ"מ).

6533 מעילא – זכר, לתתא – נוק' (אור יקר).

6534 ור"ל שמקבלת כ"ב אתון מבינה כנודע (מ"מ).

6535 "א"ת ה'" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "אתה".

6536 רלו ע"ב (הערת הזהר).

6537 יסוד בסוד ונהר הנמשך מהעלמו מהחכמה עד היסוד (אור יקר).

6538 פי' יסוד דז"א שהוא מעלה אותה מבריאה לאצילות כמ"ש הרב בכוונת סומך גאולה לתפילה (מ"מ).

6539 בבעלה ממש (אור יקר).

6540 רכה ע"ב (הערת הזהר).

6541 "בזה" שהוא היסוד, נהר, "הנערה" מלכות, בסוד שהיא נערה מצד ההיכלות שהם ז' נערות הראויות לתת לה מבית המלך (אור יקר).

פי' ע"י יסוד הנק' זה הנערה שהיא מלכות באה אל המלך שהוא ז"א להזדווג עמו (מ"מ).

6542 כאשר היא עולה (אור יקר).

6543 פי' כ"ב אתון הנק' את שהם מא' עד ת' שאומרת ומבקשת לקבל (מ"מ).

6544 בשאלותיה (אור יקר).

6545 תיקוניה וקישוטיה בעלותה בסוד יהו"ה (אור יקר).

פי' שהמלכות היא באחורי היסוד במלת ברוך של תפלה, כמ"ש הרב ומקבלת כ"ב אתון במלת אתה (מ"מ).

6546 בסוד זקיפתה בשם כדפי' (אור יקר).

6547 "אלהינו" הוא סוד הבינה, למעלה, בסוד החכמה דהיינו יהו"ה אלהינו (אור יקר).

6548 בינה הנק' אלהינו (אור יקר).

6549 בסוד החכמה דהיינו יהו"ה ושם זה עולה ועולה עד אין תכלית ולזה שם קשור מיד אלהינו (אור יקר). פי' ה' היא מלכות שמקבלת מבינה הנקרא אלהינו, וז"ש דא איהו קשורא דמלכא עילאה לעילא שהיא בינה (מ"מ).

6550 בסוד קשר זה (אור יקר). שהיא מלכות כנז' (מ"מ).

6551 מלכות בנערותיה (אור יקר).

6552 ת"ת כדפי' ומוצא אותו בסוד הדעת שעולה עד אין תכלית וקושר חכמה ובינה דהיינו אלהינו (אור יקר).

6553 מבית המלך (נוסף באור יקר). דהיינו בינה, בית אל החכמה, בסוד הדעת, והיינו מקורות ג' אבות הנעלמים בבינה ומשם נפתחים לה (אור יקר).

6554 לא אבהן לבד אלא רזא סוד מקורם הנעלם למעלה (אור יקר).

6555 פי' חג"ת המברכים השכינה (מ"מ).

ואלהי יצחק ואלהי יעקב⁶⁵⁵⁶ כמה דהאי נערה לא אשתבקת מתתאי⁶⁵⁵⁷ הכי נמי לא אשתבקת מאבהן לעלמין איהי אחידת בהון (לנטרא לון)⁶⁵⁵⁸ ולעטרא להו ובגין ודאתברכא מכל חד מנהון (דיתברכון כל חד מנה) בעי לאדכרא לה על כל חד וחד ולבתר יתכנשו⁶⁵⁵⁹ כלהו בחבורא חדא⁶⁵⁶⁰ ס"א לגו מעוי דאימא ומתעטרי בהדה⁶⁵⁶¹:	ואלהי יעקב", כמו שהנערה הזו לא נעזבת מהתחתונים, כך גם לא נעזבת מהאבות לעולמים. היא אחוזה בהם (לשמור אותם) ולעטר אותה. ומשום שהתברכה מכל אחד מהם, צריך להזכירה על כל אחד ואחד. ואחר כך יתאספו כולם בחבור אחד (לתוך מעי אמא) ומתעטרים עמה.
האל הגדול הגבור והנורא הא כלהו כחדא⁶⁵⁶² לסלקא לעילא בקדמיתא⁶⁵⁶³ מעילא לתתא והשתא מתתא לעילא לאכללא לון בהדה דכיון דאמר האל⁶⁵⁶⁴ הגדול הגבור והנורא כלהו כלילין בה וכדין אל עליון גומל חסדים טובים⁶⁵⁶⁵ קונה הכל דא⁶⁵⁶⁶ כללא דכלא:	"האל הגדול הגבור והנורא", הרי כולם כאחד לעלות למעלה בראשונה ממעלה למטה, ועכשיו ממטה למעלה, להכליל אותם עמה. שכיון שאמר האל הגדול הגבור והנורא, כולם כלולים בה. ואז, "אל עליון גומל חסדים טובים קונה הכל". וזהו כלל הכל.
ויוזכר חסדי אבות דאשתהו בהדה נ"א דאשתכחו כחדא⁶⁵⁶⁷ ועאלו במעהא ואתברכון תמן⁶⁵⁶⁸ ולבתר שארי לון ואפיק לון כד אינון אתברכאן מגוזה ובההיא (ההוא) השתחואה דאמר ברוך אתה יהו"ה מגן אברהם הכא נפקי כלהו בכללא ודהא בימינא (רא דימינא⁶⁵⁶⁹) כלהו מתברכאן כדקא חזי:	"וזוכר חסדי אבות", שהשתהו עמה (שנמצאו כאחד) ונכנסו למעיה והתברכו שם. ואחר כך שורה אותם ומוציאה אותם כשהם מתברכים מתוכה. ובאותה השתחוויה שאמר "ברוך אתה ה' מגן אברהם", כאן יוצאים כולם בכלל, שהרי בימין כולם מתברכים כראוי.
תא חזי היכלא שביעאה⁶⁵⁷⁰ דא רזא [דמהימנותא] דמלכא עלאה⁶⁵⁷¹ ואתעטר ביה ואתעטרין ביה אבהן⁶⁵⁷² כדקאמרן ואתכלילו	בא וראה, ההיכל השביעי הזה סוד המלך העליון, ומתעטרים בו האבות, כמו שאמרנו, ונכללו בו. ועד עכשיו נכללו, וצריך להוציא אותם הוא ההיכל הזה, וכשמוציא אותם מתברכים בגלל הנערה הזו, אז היא אוזרת

⁶⁵⁵⁶ כי מלת אלהי אלהי מורה על המקור מהבינה וממנה ולמעלה, אמנם השתא מפרש אלהי במלכות למטה (אור יקר).

⁶⁵⁵⁷ שהם ז' הנערות הכלולות בה ואחוזות ונכללות בהיכל קדש הקדשים (אור יקר).

⁶⁵⁵⁸ דהיינו שמירת הדרך ששפע האבות נשמר על ידה ומתעלם בתוכה (אור יקר). פי' שהיא הפתח ושומרת ז"א בסוד שומר ישראל וע' בפרשת בשלח נא ע"א (מ"מ).

⁶⁵⁵⁹ פי' אחר שמתברכים מהבינה כדי שיוכלו לעלות אח"כ עולים אליה לינק ממנה (מ"מ).

⁶⁵⁶⁰ דהיינו כדי שיהיו האבות מעוטרים בה ואפשר דהיינו שם הא"ל דהיינו השכינה הנקראת אל כאומרו אל זועם בכל יום (אור יקר).

⁶⁵⁶¹ כאומרו האל שהיא השכינה, הגדול חסד, הגבור גבורה, והנורא ת"ת (אור יקר).

⁶⁵⁶² שודאי כולם בו בשם האל, וזולתי זה מאי כולהו כחדא דקאמר (אור יקר).

⁶⁵⁶³ כשאמר אלהי אבותינו (אור יקר).

⁶⁵⁶⁴ המלכות (אור יקר).

⁶⁵⁶⁵ דהיינו שכולם שם עמה הם חסדים ודאי באור עליון אין דין כלל (אור יקר).

⁶⁵⁶⁶ ודא (דפ"ו).

⁶⁵⁶⁷ בתוכיותה מיוחדים (אור יקר).

⁶⁵⁶⁸ בהדה (אור יקר). בסוד סילוקה אל הגבורה למעלה כדפי' כי אל עליון בכתר ודאי (אור יקר).

⁶⁵⁶⁹ שברכת אבות היא כנגד החסד (מ"מ).

⁶⁵⁷⁰ פי' בינה (מ"מ).

⁶⁵⁷¹ בינה (מ"מ).

⁶⁵⁷² חג"ת (מ"מ).

בהם בכל אותן הברכות. ואף על גב שהרי נכללו היכלות בהיכלות, עכשיו נאחזו באותן ברכות כאחד, וכשאומר מלך עוזר ומושיע ומגן, אז מוציאה אותם מבורכים.	בזה ועד השתא אתכלילו ובעי לאפקא לון איהו היכלא דא וזכר אפיק לון מברכאן⁶⁵⁷³ בגין האי נערה כדין איהי אחידת בהו בכל אינון ברכאן ואף על גב דהא אתכלילו היכלין בהיכלין (ו)השתא אתאחידו באינון ברכאן⁶⁵⁷⁴ כחדא וזכר (דכד) אמר מלך עוזר ומושיע ומגן כדין אפיק לון מברכאן:
והאי איהו חד היכלא שביעאה ברזא דשמא קדישא עלאה בוכ"ו⁶⁵⁷⁵ ב'רכה ו'חסד⁶⁵⁷⁶ ב'ח ו'משפט כללא כל⁶⁵⁷⁷ ורזא ודאן הוא רזא⁶⁵⁷⁸ ודאיהי⁶⁵⁷⁹ כללא דכלא בגין דאלין אתוון כללא דכלא⁶⁵⁸⁰ בגין דאלין אתוון אפיקו [אלין]⁶⁵⁸¹ (לון⁶⁵⁸²) דנפקו מנייהו כללא דאבהן ודא איהו דמתחברא⁶⁵⁸³ בהדיהו דאקרי ברכה:	וזוהי היכל אחד השביעי בסוד השם הקדוש העליון בוכ"ו, ב'רכה ו'חסד כ'ח ו'משפט, כלל הכל, והסוד הזה הוא הסוד של אה"ה, הכלל של הכל, משום שהאותיות הללו הן כלל של הכל, משום שהאותיות הללו הוציאו את אלו (אותם) שיצאו מהן, הכלל של האבות, וזוהי שמתחברת עמן, שנקראת ברכה.
כיון דאמר ברוך אתה יהו"ה מגן אברהם הא⁶⁵⁸⁴ אחידת ברכאן מנייהו ברזא דהיכלא חמישאה אהבה דאיהו ימינא ואיהו חמישאה לאתקשרא ברחימו דברכאן דימינא והכי אצטריך מעילא לתתא לאתברכא בקדמיתא ואתכללו היכלא בהיכלא כדקאמרן והשתא נטלי ברכאן לאשתכחא אלין מקדמת אלין ואף על גב (דאית דנטיל) [דאתנטיל] בקדמיתא כיון דאשתכחי מסטרא דימינא ברכאן בהיכלא חמישאה שארי לאחדא:	כיון שאמר "ברוך אתה ה' מגן אברהם", הרי היא אוחת ברכות מהם בסוד ההיכל החמישי אהבה, שהוא ימין, והוא חמישי, להתקשר באהבה של הברכות של הימין. וכך צריך, ממעלה למטה להתברך. בראשונה נכללו היכל בהיכל כפי שאמרנו, ועכשיו נוטלים ברכות שימצאו אלו לפני אלו. ואף על גב שיש מי שנוטל (שניטל) בראשונה, כיון שנמצאו מצד הימין ברכות, בהיכל החמישי מתחיל להאחז.
ולבתרו בסטר שמאלא ברזא דא אתה גבור והאי איהו חבורא אתה וגבור תרין דינין⁶⁵⁸⁵ וכיון דאתמשכאן ברכאן אתכליל ברחמי⁶⁵⁸⁶ ואשתכח בההוא סטרא כלא כחדא ודא הוא מחיה מתים סומך נופלים ורופא חולים וכו':	ואחר כך בצד השמאל, בסוד זה "אתה גבור". וזהו חבור של אתה וגבור, שני דינים. וכיון שנמשכות הברכות, נכלל ברחמים, ונמצא באותו הצד הכל כאחד, וזהו "מחיה מתים, סומך נופלים ורופא חולים וכו'".
ודא איהו ברזא דשמא קדישא דאקרי	וזוהי בסוד השם הקדוש שנקרא אכדט"ם, סוד הוא באותיות השם שנקרא אלהים.

⁶⁵⁷³ מתברכן (מ"מ).

⁶⁵⁷⁴ חד היכלא שביעאה פי' בינה כמש"ל (מ"מ).

⁶⁵⁷⁵ פי' שאימא היא אה"ה ואותיות שאחרי אה"ה הם בוכ"ו (מ"מ).

⁶⁵⁷⁶ הוא [בוכ"ו] בתבונה וסודו אחוריים של אה"ה (רמ"ז).

⁶⁵⁷⁷ רזא (נ"א דרזא) (דפ"ו).

⁶⁵⁷⁸ (ס"א דאיהי) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁵⁷⁹ ופי' כמ"ש בוכ"ו הוא אחוריים דאה"ה (מ"מ).

⁶⁵⁸⁰ פי' אותיות איה"ה (מ"מ).

⁶⁵⁸¹ נמחק במ"מ וגורס את המוסגר.

⁶⁵⁸² פי' אותיות אה"ה הוציאו אותיות בוכ"ו (מ"מ).

⁶⁵⁸³ פי' כמ"ש שהם חגת"ם (מ"מ).

⁶⁵⁸⁴ דא (מ"מ).

⁶⁵⁸⁵ פי' "אתה" במלכות, "וגבור" בגבורה (מ"מ).

⁶⁵⁸⁶ פי' גבורה נכללה בחסד (מ"מ).

831

[אכדט"ם] 6587 (אכדרום) רזא איהו באתון דשמא דאקרי אלהים בגין דאלין אתון סלקין לאתעטרא לעילא [ואפיק אלין לאתקרי בהו סלקין לאתעטרא לעילא] ואפיקו להו אלין לאתקרי בהון וסלקין לאתעטרא לעילא אלהים חיים ונרע באתון לאחדא בגריעו ומהכא	משום שהאותיות הללו עולות להתעטר למעלה, ומוציאות אותן אלו להקרא בהם, ועולות להתעטר למעלה אלהים חיים, וגורע באותיות. לאחוז בגריעות. ומכאן
רסא/ב	
אתפשט לתתא לנטלא [מאלין] (מגו אלין) אתון 6588 אחרנין ולסלקא מאלין אתון אלשמא (בשמא) דאלהים:	להתפשט למטה, ליטול מתוך האותיות האחרות האלו ולעלות מהאותיות הללו לשם של אלהים.
כיון דאתמשכאן [אתון] (ברכאן) בחמישאה ורביעאה 6589 מעילא כדקאמרן שארי [מאמצעיתא היכלא שתיתאה ואחיד ברכאן האי בהאי] ואחיד ברכאן מאמצעיתא דכולא מהיכלא 6590 שתיתאה ואחיד ברכאן בהאי ובהאי (ואחיד ברכאן האי בהאי 6591) ובגין כך 6592 ואתה קדוש אתכליל אתה בקדושה (אתה בכלהו אתה קדוש):	כיון שנמשכות האותיות בחמישי וברביעי ממעלה כפי שאמרנו, מתחיל ואחוז ברכות מהאמצע של הכל, מההיכל הששי, ואחוז ברכות בזה ובזה. ולכן "אתה קדוש", נכלל אתה בקדוש.
ושמך קדוש כיון דאמר אתה קדוש (ואתכליל אתה בקדוש) אמאי ושמך [קדוש] היינו שם היינו אתה אלא הא תנינן בכל אתר דאשתבח יחודא וקשורא בעינן 6593 קדושה ותוספת קדושה 6594 וההוא תוספת עקרא הוא יתיר מכלא ובגין כך בכלהו כתיב אתה ולא יתיר והכא בהאי אתר אמר קדושה ותוספת קדושה אתה קדוש קדושה ושמך קדוש תוספת קדושה וקדושים בכל יום שאר הקדושים העליונים שבכל היכל והיכל שמתקדשים מהתוספת הזו, משום שקדושה הראשונה היא לה, ותוספת קדושה, לקדש כל אלו השאר שאמרנו.	

6587 פי' סומך ע"י שם אכדט"ם כמ"ש הרב (מ"מ). ועי' שעה"כ (פז ע"א): ה' אותיות אכדט"ם הם סוד ה' גבורות גדולות וכו' בינה עילאה שהוא שם אכדט"ם והוא רחמים.

6588 ור"ל ע"י שתפשנו בשם אכדט"ם שהוא רחמים מכחם אנו נוטלים ג"כ שם אלהים אע"פ שהוא דין שכבר נמתק, וז"ש לנטלא מגו אלין וכו', ופי' הזהר הענין היטב ואמר ולסלקא מאלין אתון בשמא דאלהים (מ"מ).

6589 פי' היכל אהבה שהוא ה' באבות, והיכל הזכות שהוא גבורה באתה גבור (מ"מ).

6590 "דכולא מהיכלא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "דהוא היכלא".

6591 ור"ל אתה קדוש הוא בת"ת שהוא היכל הו' היכל הרצון ומ"מ קבלת ממנו, וז"ש ואחיד ברכאן האי בהאי ירצה האי שהיא מלכות בהאי שהוא הת"ת ומ"ש ואתכליל אתה בקדוש פי' מלכות נכללה בקדושה יתירה ובג"כ אתה בכולהו (מ"מ).

6592 (ס"א דכלא אתה קדוש ואתכליל) (נוסף בדפ"ו).

6593 קלג ע"א (הערת הזהר).

6594 עי' שער הכוונות (דרושי חזרת העמידה דרוש ד): בברכת אתה קדוש כו' הנה אחר שכבר קבלה המל' עתה קדושת המוחין מבחי' הדעת דז"א ועלתה שם הנה עתה אנו אומרים אתה קדוש ושמך קדוש שהיא בחי' המל' הנקר' שמך כנז' בזוהר פ' פקודי לומר שעתה כבר קבל' המל' קדושה והארה מן הקודש העליון שהן המוחין דז"א דרך קו האמצעי שבו אשר זה הקו האמצעי נרמז במלת אתה קדוש כנ"ל בדרושים הקודמים כי אבות בחסד וגבורות בגבורה וקדושת ה' בת"ת וזהו אתה קדוש הוא הקו האמצעי ת"ת שדרך בו ירדה ונמשכה קדושת המוחין עד המל' ואז גם היא ושמך קדוש.

קדושין עלאין די בכל היכלא והיכלא דמתקדשי מהאי תוספת בגין דקדושה קמייתא ואיהי לה ותוספתו (לה תוספת) קדושה לאתקדשא כל אינון שאר דקאמרן:	
ולבתר ואתקדשא כללא [הכא קשורא חדא בגין דאמר ברוך אתה יהו"ה האל הקדוש כולא] מעילא ומכלהו אבהן⁶⁵⁹⁵ אתקשר בקשורא חדא והיינו ברוך אתה יהו"ה האל הקדוש והכא כללא קשורא חדא בגין דאמר ברוך אתה יהו"ה האל הקדוש ועל דא אקרי צרורא וקשורא דכללא ביחודא חד זכאה חולקיה מאן דידע לסדרא שבחי דמאריה באתר דאצטריך עד הכא דבקותא וברכאן וקדושה כחדא באבהן:	ואחר כך הכל מתקדש מלמעלה, ומכל האבות, נקשר בקשר אחד, והיינו ברוך אתה ה' האל הקדוש. כאן הכל קשר אחד, והיינו "ברוך אתה ה' האל הקדוש". ועל זה נקרא צרור וקשר של הכל ביחוד אחד. אשרי חלקו של מי שידוע לסדר את שבחו של רבונו במקום שצריך. עד כאן הדבקות וברכות וקדשה כאחד באבות.
מכאן ולהלאה קיימין שאלתין ובעותין שירותא דבעי בר נש למשאל (עסקין) למנדע במלין דמאריה בגין למהוי תיאובתיה לגביה⁶⁵⁹⁶ ולא אתפרש מניה בגין דבעי בר נש לאשתתפא בקדושה דשמא קדישא עלאה ולאתעטרא (אתעטר) ביה⁶⁵⁹⁷ ואיהו שמא דברכאן וקדושין כוז'ו רוא דשמא קדישא יהו"ה דאיהו קדיש בקדושה ואלין אתוון אחרנין⁶⁵⁹⁸ ואפיקון (נפקין) מניה⁶⁵⁹⁹ הני אתוון אחרנין⁶⁶⁰⁰ חבורא דהני⁶⁶⁰¹ כחבורא דכר בנוקבא⁶⁶⁰² והני קדישין עלאין⁶⁶⁰³ רזא דקדושה:	מכאן והלאה עומדות שאלות ובקשות. הראשית שצריך אדם לשאול, לדעת בדברי רבונו, כדי להראות תשוקתו אליו ולא להפרד ממנו. משום שצריך אדם להשתתף בקדושת השם הקדוש העליון להתעטר בו, והוא השם של הברכות והקדושים, כוז'ו. סוד השם הקדוש יהו"ה שהוא קדוש בקדושה, ואלו האותיות האחרות הוציאו (יצאו) ממנו אותם האותיות האחרות. החבור של אלו, כמו חבור של זכר בנקבה. והקדושים העליונים הללו סוד הקדושה.
אלין אתוון אחרנין אקרון ט"ל טל השמים רזא דחושבנא דאתוון ודיליה בגין דהכא לתתא⁶⁶⁰⁴ קיימן⁶⁶⁰⁵ כל מלין בחושבנא ולא⁶⁶⁰⁶ חושבנא אלא לסיהרא ובגין כך בעי	האותיות האחרות הללו נקראות ט"ל, טל השמים. סוד החשבון של האותיות שלו, משום שכאן למטה עומדים כל הדברים בחשבון, ואין חשבון אלא ללבנה. ולכן צריך להתקשר בקדושת רבונו, ולא יפרד אדם

⁶⁵⁹⁵ ור"ל שהמלכות מקבלת מבינה ומחג"ת והיינו בא"י וכו' פי' אתה שהיא מלכות מקבלת מברוך שהיא בינה ומת"ת שהיא הוי"ה והוא כולל חו"ג למנדע במלין דמאריה, פי' בבא"י חונן הדעת (מ"מ).

⁶⁵⁹⁶ לגבי (דפ"ו).

⁶⁵⁹⁷ פי' שכתב בסידור שהוי"ה דבא"י חונן הדעת יכוין אותה בחלוק כוז'ו והוא גימ' ט"ל דהיינו יו"ד ה"א וא"ו שיושפע לך משם זה חכמה בינה ודעת להבין ד"ת בזכות שתשפיע ט"ל זה למלכות ה' אחרונה, עכ"ל, וז"ש דשמא קדישא עילאה אתער ביה שר"ל שם זה שהוא קדישא עילאה שהוא כוז'ו מתעטר בו האדם שמשם באים לו חכמה ובינה ודעת ולכך ישתף עצמו בקדושה הנז' (מ"מ).

⁶⁵⁹⁸ מוסגר בדפ"ק.

⁶⁵⁹⁹ פי' כמ"ש ששם זה הוא חלוק הוי"ה (מ"מ).

⁶⁶⁰⁰ פי' שם כוז'ו (מ"מ).

⁶⁶⁰¹ פי' מתחברים עם שם הוי"ה (מ"מ).

⁶⁶⁰² פי' שהוי"ה בזכר וחילופו בנוק' (מ"מ).

⁶⁶⁰³ פי' כמ"ש הרב יה"ו דאלפין עולה ט"ל (מ"מ).

⁶⁶⁰⁴ פי' במלכות (מ"מ).

⁶⁶⁰⁵ קיימין (דפ"ו).

⁶⁶⁰⁶ טו ע"ב (הערת הזהר).

ממנו. וכששואל, ראשית השאלות להכיר את רבונו, להראות שתשוקתו אליו. מכאן והלאה יפרד מעט מעט, וישאל שאלתו מה שצריך לשאל.	לאתקשר ⁶⁶⁰⁷ בקדושה דמאריה ולא אתפרש בר נש מניה וכד שאל שירותא דשאלתי ⁶⁶⁰⁸ ולמנדע למאריהו לאחזאה דתיאובתיה לגביה מכאן ולהלאה יתפרש זעיר זעיר ⁶⁶⁰⁹ וישאל שאלתוי מה דאצטריך לשאלא:
וכל שאלותיו יהיו אחר שיסדר את הסדור הזה שאמרנו. כמו כן כל שאלותיו יהיו בתחנונים ובקשות לפני רבונו, ולא יצדיק (ירחיק) עצמו ממנו. אשרי חלקו של מי שיודע לסדר סדור זה, ללכת בדרך ישרה כראוי.	וכל שאלתוי יהון לבתר דיסדר סדורא דא דקאמרן כגוונא דא כל שאלתוי יהון בתחנונים ובעותין ⁶⁶¹⁰ לקמי מאריה ולא יצדיק וס"א ירחיקן גרמיה ⁶⁶¹¹ מניה זכאה חולקיה מאן דידע לסדרא סדורא דא למחך ⁶⁶¹² בארח מיישר כדקא חזי:
כמו שהאש נאחזת במים, ומים באש. דרום בצפון, וצפון בדרום. מזרח במערב, ומערב במזרח. כך גם מתקשר הכל כאחד, והיחוד נשלם זה עם זה.	כגוונא דאתאחדא אשא במיא ⁶⁶¹³ ומיא באשא ⁶⁶¹⁴ דרום בצפון ⁶⁶¹⁵ וצפון בדרום מזרח במערב ⁶⁶¹⁶ ומערב במזרח הכי נמי אתקשר כלא כחדא ⁶⁶¹⁷ ויחודא אשתלים דא בדא:
וכל אותם שיודעים לסדר תפלתם כראוי, לכלול את ההיכלות אלו באלו ולקשר זה בזה, האדם הזה נקשר בהם ומקרב אותו להכלל בהם. שאלה הוא שואל, ונותנים לו. אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא.	וכל אינון דידעין לסדרא צלותהון כדקא יאות ולא תכללא הני היכלין אלין באלין ולא תתקשרא דא בדא האי בר נש אתקשר בהו וקריב(ו) ליה לאתכללא בהו שאלתא שאיל ויהיב ליה זכאה חולקיה בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
אחר שסיים הבקשות והגוף שלם בכל הצדדים בשמחת הלב והוא שאל וסיים את הבקשות, יחזר להמשיך למטה ברכות ושמחות בסוד ההיכל השלישי, להמשיך למטה, וזה הוא "רצה ה' אלהינו בעמך" ישראל". זהו (משום) שמעמדות הם	בתר דסיים שאלתין וגופא שלים בכל סטרין בחדוה דלבא ואיהו שאיל וסיים שאלתין יהדר לאמשכא ברכאן וחרוואן לתתא וברוא דוהיכלא תליתאה ⁶⁶¹⁸ לאמשכא

⁶⁶⁰⁷ אהדר לעיל במה שפירש קדושה ברכה שלישית ומעלתו נוספת בקדושה "בעי לאתקשרא" המתפלל "בקשורא דקדושה דמאריה ולא אתפרש מיניה ברנש" מיד מן הקדושה הזאת החמורה אל הקולא הקלה וחול אלא יהיה שאלתו מעין הקדושה ולא יתפרש מיניה ברנש (אור יקר).

⁶⁶⁰⁸ דהיינו ברכת אתה חונן לאדם דעת דהיינו שכוסף לדעת את בוראו לעובדו (אור יקר).

⁶⁶⁰⁹ השיבנו הרי היא מעין העבודה, סלח לנו, ואחר כך גאולת צרות וכיוצא ואחר כך חול גמור רפואה ברכת השנים, עוד תנאי שני שלא יקדים שום שאלה עד גמר הייחוד הזה ולזה אין שאלה ובקשה בשלש ראשונות (אור יקר).

⁶⁶¹⁰ כמי שיודע שאינו הגון אל שאלה זו אלא דרך בקשה ותחנה (אור יקר).

⁶⁶¹¹ לומר ביושר לבבו ובצדקתו הוא הגון להפקת רצונו, והענין כי הם שנים עשר אמצעיות ואלו הם ברכות נובעות מכללות המלכות בשלשה אבות, והיינו יחס אשר להם אחר הסדר הנזכר כי הוא יסדר שלשה אבות והשכינה אתה עם כל אחד ואחד, ואחר שקשרם וייחדם יחד מבין ייחודם יצא סוד שלש עשרה ברכות אמצעיות (אור יקר).

⁶⁶¹² למיחך (דפ"ו).

⁶⁶¹³ גבורה בחסד (אור יקר), פי' פנימיות חסד וגבורה (מ"מ).

⁶⁶¹⁴ חסד בגבורה דהיינו סוד "דרום בצפון דצפון בדרום" שאלו רוחות ואלו יסודות אלא שאלו פנמיות בבינה ואלו במקומן כדפירשנו, וכן מוכח תפארת במערב ומערב במזרח ונכללו זה בזה בסוד אתה קדוש וכו', אחר הכללות הזה הם עושים שנים עשר גבולים ביניהם והנקודה אמצעית ולזה הם שלש עשרה ברכות כדפירשנו בחלק תפלה למשה (אור יקר).

⁶⁶¹⁵ פי' חצוניות חסד וגבורה ועי' בפ' וארא דף כג ע"ב (מ"מ).

⁶⁶¹⁶ ת"ת במלכות ועם אשא ומיאי הנז' הם חגת"ם שנקשרים זה בזה (מ"מ).

⁶⁶¹⁷ פי' שגם כל הפרצופים מתקשרים זה בזה (מ"מ).

⁶⁶¹⁸ הוא נוגה שהוא הנצח וברכת רצה היא בנצח דאצילות כמ"ש הרב (מ"מ).

לתתא וודא הוא רצה יהו"ה אלהינו בעמ"ך ישראל ואל האיהו [נ"א בגין] דמעמדות אינון סמכין דגופא שירותא לתתא מן גופא תרין ירכין עד דמטי לברכי⁶⁶¹⁹:	התומכים של הגוף. ההתחלה למטה מן הגוף שתי ירכים, עד שמגיעים לברכים.
ואלין אינון רזא דמעמדות דקיימי על קרבנא והכא איהו רזא ושירותא דתרין ירכין ומלעילא עד ברכין (שירותא עד ברכין מלעילא) חבורא דנביאים ומראות⁶⁶²⁰ ברזא דאתוון ודשמא (דאקרין בשמא) קדישא ודאקרין השתפ"א⁶⁶²¹ דאיהו רזא דשמא דאקרין צבאות דא סליק⁶⁶²² ודא נחית⁶⁶²³ דא נביאים⁶⁶²⁴ ודא מראות:	ואלו הם סוד המעמדות שעומדים על הקרבן. וכאן הוא סוד של תחילתם של שתי הירכים מלמעלה עד לברכים, חיבור הנביאים והמראות בסוד האותיות של השם הקדוש שנקרא (צבאו"ת בא"ת ב"ש) השתפ"א, שהוא סוד השם שנקרא צבאות. זה עולה וזה יורד, זה נביאים וזה מראות.
והכא איהו רזא עלאה דבריית⁶⁶²⁵ דקאמרין וכד מטי איניש לברכין יכרע ברוך אתה יהו"ה המחזיר שכינתו לציון והא הכא אהדרו בריית⁶⁶²⁶ למתניתין⁶⁶²⁶ ואתברכאן כחדא היכלא	וכאן הוא סוד עליון של הברייתות שאמרנו. וכשמגיע אדם לברכים, יכרע "ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון", והרי כאן חזרו הברייתות למשנה והתברכו כאחד.
רסב/א	
תניינא⁶⁶²⁷ לתתא דאתפקדו ביה נשמתין לסלקא לאתחזאה בחיזו⁶⁶²⁸ דחלמא מודים לאכנעא ברכין לאודאה על נשמתין כדקאמרין על נשמותינו הפקודות כיון דאשתאיל ממאריה⁶⁶²⁹ וס"א היכלא תניינא לאמשכא ברכאן לתתא מודים אנחנו לך והאי היכלא איהו דאתפקדו ביה נשמתין לסלקא לאתחזאה בחיזו דחלמא הכא בעי בר נש לאכרעא ברכין לאודעא⁶⁶³⁰ על נשמתין ודא הוא על נשמותינו הפקודות עד דמטי להטוב שמך ולך נאה להודות:	בהיכל השני למטה, שנפקדו בו הנשמות לעלות, להראות במראה החלום, "מודים", לכרוע ברכים, להודות על הנשמות, כמו שאומרים "על נשמותינו הפקודות", כיון שנשאל מאדונו (ס"א היכל שני להמשיך ברכות למטה "מודים אנחנו לך", והיכל זה הוא שנפקדות בו הנשמות לעלות להראות במראה החלום. כאן צריך בן אדם לכרוע בברכיו להודות על הנשמות, וזהו על נשמותינו הפקודות) עד שמגיע ל"הטוב שמך ולך נאה להודות".
ודא הוא גו רזא דשמא קדישא דאקרין ב"ם במוכ"ן⁶⁶³¹ דא אקרין אל אלהים דאיהו ברזא	וזהו תוך סוד השם הקדוש שנקרא ב"ם במוכ"ן. זה נקרא אל אלהים, שהוא בסוד

⁶⁶¹⁹ לברכין (דפ"ו).
⁶⁶²⁰ פי' כמ"ש לעיל דף רכ"ח ע"א שמראה היא בפרקים ראשונים דנ"ה דבריאה ונביאים הם בנ"ה דאצילות ומתחברים נ"ה דאצילות בנ"ה דבריאה (מ"מ)
⁶⁶²¹ חילוף צבאות בא"ת ב"ש (הערת הזהר ומ"מ).
⁶⁶²² פי' צבאות (מ"מ).
⁶⁶²³ השתפ"א שהחלוף גרוע מצבעות (מ"מ).
⁶⁶²⁴ פי' נ"ה דאצילות הנק' צבאות (מ"מ).
⁶⁶²⁵ פי' כמ"ש בדף הנז' שג"כ הברייתות הם בחמוקי ירכין דנ"ה דבריאה (מ"מ).
⁶⁶²⁶ רנז ע"ב (הערת הזהר), פי' כשאומר המחזיר שכינתו לציון נכלל הכל ביסוד דנוק' הנק' ציון שם היא המשנה כמ"ש בדף הנז' (מ"מ).
⁶⁶²⁷ פי' היכל עצם השמים שהוא הוד וברכת מודים היא הוד דאצילות (מ"מ).
⁶⁶²⁸ רנח (הערת הזהר).
⁶⁶²⁹ כיון דאשתאיל מאמריה (מוסגר בדפ"ק).
⁶⁶³⁰ לאודאה (דפ"ו).
⁶⁶³¹ ה"ס אותיות שאחר שני השמות של א"ל אלקי"ם. ולפי הנראה מכאן הוא שסודו בהוד. ולכן אמר בסה"כ בכוונת סדר פסח ששם במוכ"ן הוא יותר תחתון ויותר דין משם אלקי"ם (רמ"ז).

עליון. "אל אלהים יהוה הוא יודע". הכלל של האותיות האחרות הללו שיוצאות מהם, (וכאן הוא סוד אחד שכל הירכים מברכים) ולמטה סוד החלום. הסוד לאותו מקום להכניס בהם נשמות. וצריכים להמשיך בברכות הללו כדי למצוא מנוחה בעולם הזה ובעולם הבא.	עלמה (יהושע כב כב) א"ל אלהים יהוה הוא יודע [כלל] וכללא (שם מלא) דאלין אתון אחרנין דנפקי מנייהו [והכא איהו רזא חדא דכלהו ירכין מברכין] ולתתא רזא דחלמא רזא לההוא אתר לאעלא בהו נשמתין ובעינן לאמשכא בהני ברכאן בנין לאשכחא נייחא בהאי עלמא ובעלמא דאתי:
ההיכל התחתון למטה, "שים שלום טובה וברכה". כאן הוא כלל השלום, שלום למעלה, שלום למטה, שלום לכל הצדדים, שלום בפמליא של מעלה, שלום בפמליא של מטה, וההיכל הזה הוא פמליא של מטה. (שהוא היכל שלמטה, וזה בחבור וכו') בחבור אחד בפמליא (בהיכל) של מעלה. ומכאן שופע לכל אותם התחתונים שבחוץ.	היכלא תתאה (כללא) לתתא ושים שלום טובה וברכה הכא איהו כללא דשלום (הכא איהי שלום) שלום לעילא שלום לתתא שלום לכל סטרין שלום בפמליא דלעילא שלום בפמליא דלתתא ווהיכלא דא (ודא) איהו פמליא דלתתא (דאיהו היכלא דלתתא ודא בחבורא חדא בפמליא) ובחבורא חדא בפמליא (נ"א בהיכלא) דלעילא ומהכא נגיד לכל אינון תתאי דלבר:
וכאן נכלל ונרשם הכל כאחד, מעלה ומטה, באור אחד, להשתלם שם מלא, ה' אלהים. השם הזה שהוא שלם בכל אותם ההיכלות, בכל אותם האורות העליונים שיהיו כולם אחד, שים שלום טובה וברכה.	והכא אתכליל (ורזא דא כליל) ואשתלים כלא כחדא ⁶⁶³² עילא ותתא בנהירו חדא לאשתלמא שם מלא ויהוה אלהים ⁶⁶³³ שם דא דאיהו שלם ⁶⁶³⁴ בכל אינון היכלין בכל אינון נהורין עלאין למהוי כללו חד שים שלום טובה וברכה ⁶⁶³⁵ :
האדם הזה, כשנשאל מההיכל הזה לצאת החוצה, ישים עצמו כמי שיוצא מחברת המלך ומתוך היכלו, וינמיך את עצמו לפניו. אבל ישמח את עצמו, שהרי הוא ראשון ליטול עטרה של משיכת הברכות ששופעות מיחוד של רבונו. זהו הבן שהוא מהיכל המלך, שהרי בשעה הזאת שיוצא מלפני המלך, והכל קשור בכל הצדדים הללו בקשר של יחוד וברכות וקדושה ותוספת קדושה. הקדוש ברוך הוא קורא לפמליא של מעלה, ואומר להם, כתבו על אדם פלוני הזה, מאותם שנקראים חושבי שמו.	האי בר נש כד אשתאיל מהיכלא דא לנפקא לבר ישוי גרמיה כמאן דנפיק מחברותא דמלכא ומגו היכליה וימאיך גרמיה קמיה אבל יחדי גרמיה דהא קדמאה איהו לנטלא עטרה דמשיכו דברכאן דנגדין מיחודא דמאריה דא איהו בר דאיהו מהיכלא דמלכא דהא בהאי שעתא דקא נפיק מקמי מלכא וכלא קשיר בכל הני סטרין [בקשורא ⁶⁶³⁶ דיחודא] (דקדושה ויחודא) וברכאן וקדושה ותוספת קדושה קודשא בריך הוא ק(א)רי לפמליא דלעילא ואמר לון כתבו להאי בר נש פלניא מאינון דאקרין

⁶⁶³² היחוד הזה הוא מורה ג"כ על יחוד ז'ן בכללות העולמות כולם, שנכללו כולם זב"ז (כללים ח"א קז ע"ד).

⁶⁶³³ הוראת השם הזה הוא לכלול היכלות הבריאה זב"ז, ולייחד את הבריאה באצילות, וכמו שהיה קודם החטא וכמבואר בהגר"א בספד"צ (רפ"ד כט ע"ג). ובפ' תרומה (קסא ע"א) אמרו בענין שם זה הכא תליא כל רזא דמהימנותא למנדע מגו דא רזא דכל רזין למנדע סתימו דכל סתימין הויה אלהים שם מלא וכולא חד. ובאד"ר (קמא ע"ב) כי השם הזה הוא רזא דעתיקא קדישא ורזא דזעיר אפין ולהורות שכולם חד. וכן השם אלהים הוא כולל את כל העולמות ב"ע, כי כולם נבראו בל"ב אלהים דמע"ב (דע"ה ח"ב מז ע"ד).

⁶⁶³⁴ ר"ל כי כאן הוא היחוד כמ"ש לעיל קכח סע"ב ועי' לעיל קכח ע"א ובח"א כ' ע"א וח"ג קמא ע"ב (לש"ו).

⁶⁶³⁵ שים שלום טובה וברכה (מוסגר בדפ"ק). ועי' שעה"כ לז ע"ג.

⁶⁶³⁶ קטז ע"א (הערת הזהר).

חושבי שמו:	
מאן חושבי שמו אינן דמחשבי ומכוונין ברזא דשמיא ליחדא היכלין בהיכלין לקשרא קשרין וליחדא כללו ביחודא חדא ואלין אינן חושבי שמו כמה דאת אמר (מלאכי ג' ז') ולחושבי שמו כדין אכתיבו ליה ואתרשים ואשתמודע לעילא ואתרשים⁶⁶³⁷ ואשתלים איהו לעילא ותתא (ומאן דלא אשלים ולא קשיר קשרא דמאריה כדקאמרן):	מי הם חושבי שמו, אותם שחושבים ומכוונים בסוד של שמו, ליחד היכלות בהיכלות, לקשר קשרים וליחד את כולם ביחד אחד. ואלו הם חושבי שמו, כמו שנאמר "ולחושבי שמו". אז כותבים אותו, ונרשם ונודע למעלה, (ונרשם) ונשלם למעלה ולמטה.
ומאן דקריב קמי מארי וצלי צלותיה ולא אשלים יחודא (כד קריב קמי מאריה וצלי צלותיה) ולא חייש על יקרא דמאריה ולקשרא קשרין כדקאמרן טב ליה דלא אברי וקודשא בריך הוא אמר (ירמיה כב' ל') כתבו האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו וזהו "גוזל אביו ואמו".	ומי שקרב לפני רבונו ומתפלל תפלתו, ולא השלים את היחוד, ולא חושש לכבוד רבונו לקשור קשרים כמו שאמרנו, טוב לו שלא נברא, והקדוש ברוך הוא אומר, "כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו". וזהו "גוזל אביו ואמו".
הכא אשתלים כלא לעילא ותתא ורזא (רוחא) דשמא קדישא שליטא לעילא מצפ"ן מצפ"ן (שמות לד' ו') יהו"ה יהו"ה אל רחום וחנן הכא איהו רזא ודשמא קדישא דא (קדישא) לאתקדשא באתווי בבי עשרה ואתוון אחרנין בקדושה דיחידאי בצלותא⁶⁶³⁸ בתר דסיים⁶⁶³⁹ קאים על רגלוי ולאודעא	כאן נשלם הכל, למעלה ולמטה, סוד השם הקדוש שולט למעלה, מצפ"ן מצפ"ן. ה' ה' אל רחום וחנן". כאן הוא סוד השם הקדוש הזה להתקדש באותיותיו בבית עשרה, ואותיות אחרות בקדושת של יחיד בתפלה. אחר דסיים, עומד על רגליו להתודות (לכפר) על חטאיו, כדי שלא יהיה פתחון פה לצד האחר להסטין עליו, ונכנע לפניו. ויעמד בקיומו להתברך מבית המלך.

⁶⁶³⁷ מוסגר בדפ"ק.

⁶⁶³⁸ זהו מ"ש הרב זלה"ה שהיחיד יאמר י"ג מדות בסדר א"ת ב"ש, והן הן אתוון אחרנין, הנזכר בכאן. ואומרו בצלותא, ר"ל שאם הוא אומרו בסדר הא"ת ב"ש אז יוכל לאומרו בדרך תפילה לאפוקי אם יאמר באותיותיו ככתוב אז הוא צריך לאומרו כקורא בתורה וכמ"ש הפוסקים (רמ"ז).
⁶⁶³⁹ מכאן נראה הפך למ"ש בספר הכוונות שצריך לומר הוידוי קודם הי"ג מדות, וכן שאלני תלמידי החשוב כמה"ר בנימין הכהן נר"ו וזו היא תשובתי. כד תידוק שפיר תחזי דאדרבא מכאן סייעתא להאר"י זלה"ה, חדא אומרו בתר דסיים, דלשון סיום לא שייך אלא בדבר ארוך שיש בו המשך ויכון בו התחלה וסיום מה שאין כן ב"ג שהוא פסוק אחד. ועוד מה ר"ל קאים על רגלוי, וכי עד עתה לא היה עומד, אלא דקאי אמאי דקאמר לעיל שבפטירתו בעושה שלום ישוי גרמיה וכו' וימאך גרמיה קמיה, ואל זה מוסב בתר דסיים קאים על רגלוי. ואם תאמר אמאי אפסיק בינייהו במכילן דרחמי, י"ל דבהדי דקאי ברזי דצלותא דאיהו רזא דנגידו דברכאן בכלא, וכמ"ש הכא אשתלים כלא לעילא ותתא, שהוא שבתיקון הנעשה בעמידה שאנו ממשיכין בה הטפה מלמעלה בראש זעיר, אנו מחלקין אותה לזווג ישראל ולאה ולשל יעקב ורחל וזהו עילא ותתא. ויתר על כן (רוחא) [רזא] דשמא קדישא וכו', הוא סוד חלק האור שממנו נעשה דיקנא (נ"א דיוקנא) דזעיר, ועיין היטב בתחילת כוונת הי"ג מדות. ולהיות שאין ספק שחלק המאיר בדיקנא הוא היותר חשוב לכך קראו (רוחא) [רזא] דשמא קדישא, שהוא שם ע"ב שה"ס הטפה הנמשכת מחדש דעתיק כנזכר שם. ואמר (שרוח) [שרזא] זה הפנימי שולט למעלה פי' בראש זעיר ומאיר בו, ומפני שטבע הטפה הזרעית להמשך למטה צריך כח אמירת הי"ג מדות ויעבור ה' כדי שבכוונתנו תעלה (נ"א תגלה) למעלה, לכן אמר שליטא, שרומז לכח עצום. ובזה תבין היטב טעם ההפסק האמור והשתא דאתאן להכי נלע"ד להתלמד מכאן ענין חשוב גם שלא ראיתי בשום ספר, והוא כשהיחיד יגמור תפילתו ויפטר בג' פסיעות שם יעמוד ויתוודה וזה מכמה טעמים, חדא שהוא דרך ענוה ונמיכת רוח כלומר איני הגון לעמוד לפני צורי שהכעסתי בעוונותי, והשני לפי הסוד כי בג' הפסיעות נכוין להתרחק עד סוף העולמות ושם הוא מקום השטן המקטרג וכל שוטרי הדין ונכון הוא לסתום את פיהם בשמעם וידוינו. ויתר על כן שאלמלא חטאינו לא היינו מתרחקים עד העשיה שכשנזכר ותעלה הקדושה יהיה הבדל גדול בינינו לבין מקום הקליפות כידוע מזמן בריאת האדם, ולכן שגודל

(לכפרא) 6640 על חובוי בגין דלא יהא פטרא דפומא לסטרא אחרא לאסטמא ליה ואתכפיא קמיה ויקום בקיומיה לאתברכא מבי מלכא:	
וזכאה חולקיה מאן דאתקדש (ביה) בהאי גוונא בצלותא בדקאמרן וקשר קשרין ויחד יחודין ויתכוון בכלא וכדקא יאותו ולא יסטי לימינא ולשמאלא צלותיה לא אהדר בריקניא קודשא בריך הוא גזיר ואיהו מבטל על דא כתיב (משלי כג כה) ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך אית ליה חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ואשרי חלקו של מי שהתקדש בכגון זה בתפלה כמו שאמרנו, וקושר קשרים, ומייחד יחודים, ומכוון בכל כראוי, ולא יסטה ימינה ושמאלה. תפלתו אינה חוזרת ריקם. הקדוש ברוך הוא גוזר, והוא מבטל. על זה נאמר "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך". יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא.
בערב היא באה (אסתר ב יד) היינו 6641 (ד) כתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה מההוא רבויא דברכאן וקדושה ותוספת קדושה דקא נטלא כמה דאת אמר (בראשית מט כז) ולערב יחלק שלל ודפליגת חולקא לכלא ואפילו לסטרא (ואפילו חולקא דכלא חולקא אחרא דסטרא) אחרא חולקא בלחודהא:	"בערב היא באה" היינו (ש) נאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'", מאותו רבוי של ברכות וקדושה ותוספת קדושה שנוטל, כמו שנאמר "ולערב יחלק שלל", שמחלקת חלק לכולם, ואפילו לצד האחר חלק לבדו.
ורוא דא רוא לבני מהימנותא חולקא דסטרא אחרא מסאבא כל אינון חובין וכל אינון חטאין דההוא בר נש דקשר קשרין דיחודא דאתודה עליהו כלהו שריין עליה דסטרא אחרא ואינון חולקא ואחסנתא דסטרא אחרא מסאבא	וסוד זה סוד לבני האמונה. החלק של הצד האחר כל אותן עברות וכל אותם חטאים של אותו אדם שקשר את קשר היחוד, שהתודה עליהם, כולם שורים על הצד האחר, והם חלק ונחלה של הצד האחר הטמא.
רסב/ב	
ואי לא אודי עליה אשתכח מקטרגא ויכיל ליה:	ואם לא מודה עליהם, נמצא מקטרג ויכול לו.
ואי אודי על כל חובוי בההיא צלותא ודקשיר 6642 קשרין דיחודא (דיחודא קשיר קשרין) ואתברכאן עלאי ותתאי ומההוא חולקא דסטרא אחרא כל אינון חובין וחטאין דאודי עליהו נטלא לון לחולקא ורוא דא שער דכתיב (ויקרא טז כא) והתודה עליו את כל עונות וגו' וכתיב (שם כב) ונשא השעיר	ואם התודה על כל חטאיו באותה תפלה, שקושר קשרי היחוד והתברכו עליונים ותחתונים. ומאותו החלק של הצד האחר, כל אותם עברות וחטאים שהודה עליהם, נוטל אותם לחלקו. וסוד זה השעיר, שנאמר "והתודה עליו את כל עוונות וגו'", ונאמר "ונשא השעיר וגו'". זהו חלקו וגורלו ונחלתו.

התרחקנו הוא מפני חטאינו ראוי להתוודות עליהם במקום רחוקינו, וזה נרמז במ"ש קאים על רגלוהי, פ' במקום שנפטר, ואחר כך ויקום בקיומיה וכו', ר"ל שיחזור למקום אשר עמד שם בעמידה להתברך מבית המלך הוא בין בסוד ה"ג מדות שהוא זוג ישראל ולא וכן בנפילת אפיים שהוא זוג יעקב ורחל. ואם תדייק היטב תראה שכל המשך כוונת העמידה הוא (לייחדם) [ליחיד] בלחש כי לא נזכר סוד הקדושה [דנקדישך] ולכן אמר ואתוון אחרנין וכו', ככתוב בגליון הנכחי (רמ"ז).

6640 לאודאי (נוסף בדפ"ו). קכ ע"ב (הערת הזהר).

6641 בערב היא באה היינו (מוסגר בדפ"ק).

6642 דקשר (דפ"ו).

838

וגו' דא הוא חולקיה ועדביה ואחסנתיה: ואי ההוא בר נש [לא אודי בסרחני דחובוי] תב לסורחני דחובוי ווי ליה דכלהו נטיל לון מההוא סטרא בעל כרחיה ודההוא סטרא (דסטרא ההוא) ומגו דנטיל לון מהאי סטרא בעל כרחיה ודההוא סטרא כדין אבאיש ליה ואתהפך עליה מקטרגא וקטריג ליה וכד אודי עלוי נטיל לון ההוא סטרא אחרא ואיהו עדביה וחולקיה:	ואם אותו אדם שב לסרחון חטאיו, או לו. שאת כולם נוטל מאותו הצד האחר בעל כרחו של אותו הצד. ומתוך שנוטל אותם מהצד הזה בעל כרחו של אותו הצד, אז הוא מרע לו, והופך אליו למקטרג ומקטרג לו. וכשמודה עליהם, נוטל אותם אותו הצד האחר, והוא חלקו וגורלו.
ורוא דא הכי נמי קרבנא דבעי לאודאה על ההוא קרבנא כל חובוי וחטאוי למיהב חולקא למאן דאצטריך קרבנא כלא לסטרא דא חולקא דקודשא ורעותא דקדושא ולסטרא דא ההוא חולקא דאינון חובין וחטאין דאתייהבו בהודאה על ההוא בשרא דקרבנא כמה דכתיב (משלי כה כא-כב) אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' כי גחלים אתה חותה וגו' וסימניך (אסתר ה ח) יבא המלך והמן אל המשתה זכאה איהו מאן דידע ארחיה למהך בארץ קשום:	והסוד הזה, כך גם הקרבן, שצריך להתודות על אותו הקרבן כל עוונותיו וחטאיו, לתת חלק למי שצריך. כל הקרבן לצד זה חלק הקדושה ורצון הקדושה. ולצד הזה אותו חלק של אותם עוונות וחטאים שנתנו בהודאה על אותו בשר הקרבן, כנאמר "אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו', כי גחלים אתה חותה וגו'". וסימנך "יבא המלך והמן אל המשתה". אשרי הוא מי שיודע דרכו ללכת בדרך אמת.
וכל מאן דלא ידע לסדרא שבחא דמאריה טב ליה דלא אברי בגין דאצטריך צלותא דאיהי⁶⁶⁴³ שלמא לעילא בגין דאצטריך צלותא⁶⁶⁴⁴ מגו מחשבה⁶⁶⁴⁵ ורעותא דלבא⁶⁶⁴⁶ וקלא⁶⁶⁴⁷ ומלה דשפוון⁶⁶⁴⁸ למעבד שלימו	וכל מי שלא יודע לסדר את שבח רבונו, טוב לו שלא נברא, משום שצריך תפלה שהיא שלמה למעלה, משום שצריך תפלה מתוך מחשבה ורצון הלב וקול ודברי השפתים, לעשות שלמות וקשר ויחוד למעלה, כמו שהוא למעלה. כמו שיוצאת

⁶⁶⁴³ דאיהו (דפ"ו).

⁶⁶⁴⁴ בגין דאצטריך צלותא (מוסגר בדפ"ק).

⁶⁶⁴⁵ ו' (רח"ו)

⁶⁶⁴⁶ ה' (רח"ו). מ"ש שם "רעותא", ר"ל על ההרהור, והוא מה שדקדק שם מקודם לזה ואמר "רעותא דלבא", ור"ל הרהור הלב, וזהו מ"ש שם, רעותא דנפיק מגו מחשבה, כי ההרהור הוא התפשטות המחשבה והוא אחריו, אבל עצם הרצון לבד הנה הוא קודם להמחשבה, עי' הגר"א בתז"ח (דף נ ע"א ד"ה בריש הורמנותא) ובדבריו בספד"צ (בתחילתו א ע"א) כי עצם הרצון הוא נקרא בשם "אין" לגודל העלמו, כי אינו נתגלה אפ' מציאותו, אבל המחשבה נקרא "יש", שנתגלה מציאותה ולא מהותה, אבל ההרהור הנה יש גילוי למהותה ג"כ, אך עדיין הוא בלב האדם לבד, והוא רעותא דלבא כנז' ונסתר עדיין מזולתו, ולכן נקרא הבינה בשם "הוא" כנודע, שהוא נסתר מזולתו (כללים ח"א יב ע"א). האר"א שבו בבחי' מחשבה והרהור, כמ"ש הגר"א בתיקונים (ריש תיקון ה כ ע"ג), וההרהור נקרא ג"כ בשם רעותא ע"ש הכתר (כי היא נקרא ג"כ אה"ה כנודע), אלא שהיא נקרא רעותא דלבא, כמ"ש בזוה"ק (פרשת פקודי רסב ע"ב) (כללים ח"א סב ע"ד).

⁶⁶⁴⁷ ו' (רח"ו).

⁶⁶⁴⁸ ה' אחרונה (רח"ו). הנה אלו הד' הם סוד ארבע עולמות אב"ע (ע"ח שער מ"ז סדר אב"ע פ"א) כי האצילות הוא כמו האדם החושב לעשות דבר אחד ובעודו חושב עושה המלאכה כדמיון האדם שהוא אוכל ושותה ואינו חושב איך ינוע תחילה הלחיים והשיניים ללעוס המאכל ואח"כ אוכל אלא הם מתנענעי' מאליהם ברגע ההוא אשר אוכל והכל נעשה ביחד וכן הוא סוד האצילות כי כאשר אותה המחשבה המתפשטת באצילות היא חושבת לעשות איזה דבר נעשה תכף ומיד בעת שהדבר עולה המחשבה ההיא ובבריאה (עיין לעיל דף עה ע"ב דכתב דרצון הוא יותר דק ממחשבה וצ"ע) צריך שתחילה יעלה הדבר ההוא במחשבה ואחר כך ברעותא שהיא בינה ואח"ך נעשה הדבר וביצירה צריך מחשבה ורעותא ועוד בחינת הקול כי כמו שאין דברי האדם נעשין עד אשר יאמר אותם האדם בפיו בדיבור כך ביצירה הוא סוד קול הדיבור ובעשיה צריך אף בחי' דיבור גמור ואינו מספיק קול והטעם הוא כי באצילו' מתפשטת החכמה עצמה כמ"ש"ה כולם בחכמה

וקשורא ויחודא לעילא כגוונא דאיהו לעילא⁶⁶⁴⁹ כגוונא דנפקא שלימו מעילא לתתא הכי אצטריך מתתא לעילא לקשרא קשרא כדקא יאות:	שלמה ממעלה למטה, כך צריך ממטה למעלה לקשור קשר כראוי.
רוא לחברייא דיהכון בארע מישר מחשבה ורעותא ווקלא ומלה אלין ארבע מקשרין קשרין [דקשיריו⁶⁶⁵⁰ קשרין בלהו כחדא אתעבידו בלהו רתיכא חדא לאשראה עלייהו שכינתא ואתעבידו בלהו] לבתר ארבעה סמכין⁶⁶⁵¹ לאתעטרא בהו⁶⁶⁵² ושכינתא אסתמיד עלייהו בכל אינון קשרין עלאין:	הסוד לחברים שילכו בדרך ישרה, מחשבה ורצון וקול ודבור. אלו הארבעה קושרים קשרים. שקושרים קשרים של כולם כאחד, ונעשו כולם מרכבה אחת להשרות עליהם שכינה, ונעשו כולם לאחר כך ארבעה תומכים להתעטר בהם, והשכינה נסמכת עליהם בכל אותם הקשרים העליונים.
מחשבה אפיק רעותא רעותא אפיק קלא⁶⁶⁵³ רעותא דנפיק מגו מחשבה אפיק קלא⁶⁶⁵⁴ ודאשתמע⁶⁶⁵⁵ וההוא קלא דאשתמע סליק⁶⁶⁵⁶ לקשרא קשרין מתתא לעילא היכלין תתאין בעלאין⁶⁶⁵⁷ קלא דאיהו קשיר קשרין⁶⁶⁵⁸ ומשיך ברכאן מעילא לתתא בלחישו סמך אלין ארבעה וסמכין מחשבה	מחשבה מוציאה רצון, רצון מוציא קול, רצון שיוצא מתוך מחשבה, מוציאה קול שנשמע, ואותו קול שנשמע עולה לקשור קשרים ממטה למעלה, היכלות תחתונים בעליונים. הקול שהוא קושר קשרים ומושך ברכות ממעלה למטה בלחש, תומך את ארבעת התומכים הללו, מחשבה ורצון, קול ודבור. סמיכה בסיום הקשר, המקום שהכל נקשר בו כאחד, וכולם נעשים אחד.

עשית והיא הנקראת מחשבה אבל בריאה אינה מתגלית בה רק בחינת הבינה כנודע והיא הנק' רעותא וכמ"ש בתיקונין דבינה מקננא בכרסייא וביציר' מתפשט הת"ת לבדו הנקרא קול ובעשיה אף המלכות הנקראת דיבור וזהו סוד מ"ש בתיקונין בהקדמה דבאצילות איהו וחיינו חד בהון מש"כ בבריאה יצירה עשיה והוא מ"ש לעיל כי החכמה הנקראת מחשבה מתפשטת באצילות והיא כדמיון החיות שבאדם מתפשט בתוכו ועושה כל מה שחושב ודע כי כמו שהדבר הזה הוא בארבע עולמות אבי"ע. כך הדבר הזה הוא בפרטים בארבע חלקי אבי"ע שיש בפרטות בכל עולם ועולם מהם כנודע (שער מאמרי רשב"י). מעלת מדרגות האדם הוא מגיע למעלה עד החכמה שורש הנעלם דיסוד המים, אך זהו רק בחי' הנשמה לנשמה שהיא חיה, ומשם הוא כח המחשבה שבאדם וכמ"ש בזוה"ק (פקודי רסב ע"ב) אבל הנשמה היא מהבינה, והיא מהארת הבינה השוכן בפנימיות עולם הבריאה כנז' (דע"ה ח"ב כב ע"ב).

⁶⁶⁴⁹ פי' כשם שלמעל' יש יחוד בין א"וא שהם י"ה ובין ז"ון שהם ו"ה. כך ע"י תפלתו שיש בה הנז' שהם מחשבה וכו' הוא עושה יחוד בין א"וא וז"ון (מ"מ)
⁶⁶⁵⁰ ר"ל אחר שקישר הקשרים הנז' אזי כל הד' של אדם הנז' ביחד נעשו מרכבה אל השכינה (מ"מ).

⁶⁶⁵¹ ה"ג אלין ד' מקשרין קשרין לבתר דקשרין קשרין כולא כחדא איתעבידו כולהו רתיכא חדא לאשראה עלייהו שכינתא ואיתעבידו כולהו ד' סמכין. ובהגהת ד"א יש בלבול ופי' ד' הנז' של אדם שהם מחשבה וכו' (מ"מ). מקשרים הקשרים שלמעלה שהם א"וא וז"ון שנק' גם הם כך (מ"מ).
⁶⁶⁵² פי' השכינה הנז' מתעטרת בהם ונסמכת עליהם כמ"ש ושכינתא איתמיק עלייהו (מ"מ).
⁶⁶⁵³ רעותא אפיק קלא (מוסגר בדפ"ק). כלא (דפ"ו).

⁶⁶⁵⁴ ור"ל מחשבה שהוא אבא הוציא הבינה הנק' רעותא. ובינה שיצאה מאבא הוציאה זעיר הנק' קול (מ"מ).

⁶⁶⁵⁵ ח"א נ ע"ב רי ע"א (לש"ו), סוד ת"ת (כמ"ש בזוה"ק בראשית שם ובפ' ויגש רי ע"א ופ' פקודי רכו ע"ב ורסב ע"ב), ומזה הוא השמיעה הנמשך לאוזן (ביאורים ח"ב פ ע"א).
⁶⁶⁵⁶ פי' זעיר הנק' קול הנשמע עולה בסוד מ"ן וא"וא וז"ש סליק לקשרא קשרין מתתא לעילא (מ"מ).

⁶⁶⁵⁷ פי' ז"ון הם היכלין תתאין שעלו בעילאין שהם א"וא (מ"מ).
⁶⁶⁵⁸ פירוש קול האדם שבעו"הז שמכוין בתפלתו סמך אלין ד' מחשבה וכו' דהיינו סומך אבא הנק' מחשבה ובינה הנק' רעותא וז"ון הנק' קלא ומלה (מ"מ).

ורעותא קלא ומלה סמיכו בסיומא דקשורא ⁶⁶⁵⁹ אתר דכלא אתקשר ביה כחדא ואתעבירו כללו חר:	
זכאה איהו בר נש דקשר קשרין דמאריה וסמיך סמיכין כדקא יאות ואתכוון בכל הני מילין דקאמרן זכאה איהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי עד הכא אשתכללו היכלין בסטרא דקדושה:	אשרי האיש שקושר קשרי רבוננו, וסומך סמיכות כראוי, ומתכוון בכל הדברים הללו שאמרנו. אשריו בעולם הזה ובעולם הבא. עד כאן נתקנו ההיכלות שבצד הקדושה.
רבי שמעון פתח ואמר "והמה כאדם עברו ברית שם בגדו ב". מי יגלה עפר מעיניך, אדם הראשון, שהקדוש ברוך הוא צוה אותך מצוה אחת ולא יכלת לעמוד בה, משום שהתפתית על דברים רעים, שהסיט אותך אותו הנחש הרע, שנאמר "והנחש היה ערום". ולכן התפתית אחריו וגרמת מיתה לעצמך ולכל אותם תולדות שיצאו ממך. בא וראה, שכל מי שמתפתה אחריו ויורד אליו לרגע אחד, יאבד אצלו.	רבי שמעון פתח ואמר "והמה כאדם עברו ברית שם בגדו ב". מי יגלה עפר מעיניך, אדם הראשון, שהקדוש ברוך הוא צוה אותך מצוה אחת ולא יכלת לעמוד בה, משום שהתפתית על דברים רעים, שהסיט אותך אותו הנחש הרע, שנאמר "והנחש היה ערום". ולכן התפתית אחריו וגרמת מיתה לעצמך ולכל אותם תולדות שיצאו ממך. בא וראה, שכל מי שמתפתה אחריו ויורד אליו לרגע אחד, יאבד אצלו.
תא חזי דוד הוה קיומא נעיין במקורא דמיין נבעין ⁶⁶⁶⁰ וכד אתדחיא לארעא אחרא וצערין ליה ולפום צעריה אתדחיא מארעא קדישא אף על גב דנחית מדרגוי לדרגא תתאה ⁶⁶⁶¹ קם בקיומיה ולא עאל לסטרא אחרא ⁶⁶⁶² ואסתמר מניה מה כתיב (ש"א כ ג) ואולם חי יהו"ה וחי נפשך כי כפשע ביני ובין המות דהא נחית בדרגוי עד דהוה ביה האי שעורא וזכאה חולקיה מאן דאסתמר מההוא סטרא בישא ומכל דרגין דההוא סטרא דמשתכחי בעלמא:	בא וראה, דוד היה קיומו נעוץ במקור של מים נובעים, וכשנדחה לארץ אחרת וצערו אותו, ולפי צערו נדחה מהארץ הקדושה, אף על גב שירד מדרגתו לדרגה תחתונה עמד בקיומו, ולא נכנס לצד האחר ונשמר ממנו. מה נאמר "ואולם חי ה' וחי נפשך כי כפשע ביני ובין המות". שהרי ירד בדרגתו עד שהיה בו השעור הזה. ואשרי חלקו של מי שנשמר מאותו צד הרע, ומכל דרגותיו של אותו הצד שנמצאים בעולם.
דכמה סטריין ודרגין אית ליצר הרע נחש עקלתון שטן מלאך	שכמה צדדים ודרגות יש ליצר הרע, נחש עקלתון, שטן, מלאך

רסנ/א	
המות יצר הרע והא אוקמוה (בגין) דאף שנקרא בשמות הללו, יש לו שבעה שמות,	המות, יצר הרע. והרי פרשוה. שאף על גב

⁶⁶⁵⁹ פי' במלכות נכלל הכל וז"ש אתר דכולא אתקשר ביה כחדא (מ"מ).
⁶⁶⁶⁰ פי' דוד הוא בחינת המלכות הנק' ג"פ דוד. ונודע כי המ' התבוננותה משני חסדים וב' שלישים המגולים שהם גי' ע' כמ"ש הרב בסוד ע' שנה של דוד וז"ש נעין במקורא דמיין נבעין שהם החסדי' הנזכרי' נמצא שדוד העליון שהיא המלכות יונק מהחסדים וכן דה"ע יונק מהחסדים (מ"מ).
⁶⁶⁶¹ פירוש לחוצה לארץ הנק' דרגא תתאה שהיא בחינת עשייה כנודע (מ"מ).
⁶⁶⁶² אע"פי שבעשייה שם הם הקליפות (מ"מ).

על גב דבשמהן אלין אקרי שבע שמהן אינון ליה⁶⁶⁶³ ושטן טמא (רע טמא שטן) שונא אבן מכשול ערל ורעו צפוני אלין אינון שבע שמהן⁶⁶⁶⁴ לקבל שבע דרגין דהיכלין⁶⁶⁶⁵ ודיליהו דכלהו מסטרא מסאבא כדקאמרן לקבל אלין שבעה שמהן אינון דאקרי בהו גיהנם אתר דאתדנו ביה חייביא דעלמא ואלין אינון בור⁶⁶⁶⁶ שחת⁶⁶⁶⁷ דומה⁶⁶⁶⁸ טיט⁶⁶⁶⁹ הוין⁶⁶⁷⁰ שאול⁶⁶⁷¹ צלמות⁶⁶⁷² ארץ תחתית⁶⁶⁷³ כל אלין שבעה מדורין דגיהנם לקבל אלין שבע שמהן דאית ליה ליצר הרע:	שטן, טמא, שונא, אבן מכשול, ערל, רע, צפוני. אלו הם שבעה שמות כנגד שבע דרגות של ההיכלות שלו, שכולם מצד הטומאה כפי שאמרנו. כנגד שבעה השמות הללו, אותם שנקרא בהם גיהנם, המקום שבו נדונים הרשעים של העולם, ואלו הם, בור, שחת, דומה, טיט הוין, שאול, צלמות, ארץ תחתית. כל אלו שבעת מדורי הגיהנם כנגד שבעת השמות הללו שיש ליצר הרע.
והא אוקימנא דכמה דאית דרגין והיכלין לסטר קדושה הכי נמי לסטר מסאבא וכלהו משתכחי ושלמי בעלמא בסטר [שמאלא] מסאבא שבעה היכלין אינון דאינון לקבל שבעה שמהן דאקרי בהו גיהנם (ס"א יצר הרע) וכלהו קיימי [לאסמא בישא] לדיינא ולסאבא לאינון חייבי עלמא דדבקי בהו ולא אסתמרן ארחייהו מניה כד אינון בהאי עלמא:	והרי בארנו, שכמו שיש דרגות והיכלות לצד הקדושה, כך גם לצד הטומאה. וכולם נמצאים ושולטים בעולם בצד (השמאל) הטומאה. שבעה היכלות הם, שהם כנגד שבעה שמות, שבהם נקרא גיהנם (יצר הרע). וכולם עומדים (להשטין רע) לדון ולטמא את אותם הרשעים של העולם שדבק בהם, ולא שמרו את דרכיהם ממנו כשהם בעולם הזה.
דהא מאן דאתי לאתדכאה בהאי עלמא בסטרא דרכיאי מדכאין ליה בההוא אתר דאקרי רזא דמהימנותא דכמה דרגין אינון וכמה ממנן דכלהו קיימן לקרבא לבני נשא	שהרי מי שזוכה להטהר בעולם הזה בצד הטהרה, מטהרים אותו באותו מקום שנקרא סוד האמונה. שכמה דרגות הן וכמה ממונים, שכולם עומדים לקרב בני אדם לעבודת הקדוש ברוך הוא ולטהר אותם, ומי שבא

⁶⁶⁶³ פ' מלבד שנק' נחש עקלתון מלאך המות. עוד יש לו ז' שמות אלו רע טמא וכו' ונכתב על הגליון: שטן א'. טמא ב' שונא ג', אבן מכשול ד', ערל ה', רע ו', צפוני ז' (רח"ו במ"מ). ועשה הסדר הזה ממ"ש לקמן בהיכלא תניינא האי איקרי שחת לקבל שמא דאיקרי טמא בגין דהיכלא קדמאה איקרי בור לקביל שמא דאיקרי שטן. ש"מ שטן הוא בהיכל ראשון, וטמא בהיכל ב', וכן תמצא בכולם שהזכיר בהם שם יצ"הר כמו שסידר הרב בהג"ה (מ"מ).

⁶⁶⁶⁴ עי' לעיל רמט ע"ב ויהל אור שם. ועי' ז"ח עט ע"א.

⁶⁶⁶⁵ פירוש ז' שמות אלו הם נגד ז' היכלות דס"א דבסמוך. והם נגד אינון דאיקרי בהו גיהנם, כי ז' היכלות אלו הם ז' מדורי גיהנם אלא שפירש הענין היטב (מ"מ).

⁶⁶⁶⁶ נגד מל' דל"ל מגרמה כלום, וכן הוא הבור רק כו', אבל נתמלא ממה שלמעלה נחשים כו' (יהל אור ח"ב לז ע"ג).

⁶⁶⁶⁷ נגד משחית זרעו (יהל אור שם).

⁶⁶⁶⁸ נגד נו"ה, ושם מקטרגין לת"ח רביין, והרצים, והכל נגד הקדושה (יהל אור שם). ועי' ח"ג ריט ע"ב אמר לון, רבנן דכל דרא, הויתו בזמניכון, כל שכן בוצינא קדישא, דנהיר חכמתיא בכל דרין דהו אבתריה, אל תתנו דמי לקודשא בריך הוא באורייתא.

⁶⁶⁶⁹ חובה, נגד הזכות (יהל אור שם). שם נכתבים כל העבירות, ושם נשקעים, דוגמת הבטן דקדושה, שדרך כו' כמש"ל (יהל אור שם).

⁶⁶⁷⁰ נגד אהבה, ששם הברית, כמ"ש בהיכל אהבה שומר הברית והחסד, ומשם אתגלי כו', ועמש"ש (פקודי כד ע"ג) [ר"ל כל החסדים שמקבלת מן דכורא, מנהר דנגיד ונפיק אתגניז כאן. והוא נטיר, שלא יצאו לחיצונים. וזהו שומר הברית, שהטפה הוא סוד החסדים, וזהו שמירת הברית, שלא יצאו החסדים לחוץ, חסד דמתגלי בפום אמה, כמ"ש בא"ר (קמא ע"א). ולכן ניתן המילה לאברהם. וכל שמירת הברית הוא בסוד זה, וכמ"ש שומר הברית והחסד], והיא היכל איבה נגד אהבה (יהל אור שם). היא עמוקה, ושם ירד קרח, ששם כל המחלוקות, נגד האהבה (יהל אור שם).

⁶⁶⁷¹ כללא דכל היכלין, צלמות כמש"ש (רסו ע"ב), וכללא דכל יצה"ר, נגד ת"ת שכולל כל היכלין (יהל אור שם). נגד חיים דיעקב, ששם כל החיים, יעקב לא מת (תענית ה ע"ב) (יהל אור).

⁶⁶⁷² נגד עלאה דכולא (יהל אור).

842

לפלחניה דקדשא בריך הוא ולדכאה ליה ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה בהאי סטרא אחרא דאיהו מסאבא דהא כמה דרגין וכמה ממנן כללו קיימי לסאבא לון לבני נשא:	להטמא, מטמאים אותו בצד האחר הזה, שהוא טמא. שהרי כמה דרגות וכמה ממונים, כולם עומדים כדי לטמא בני אדם.
מאן דיקרב בהו⁶⁶⁷³ ואתי לאתמשכא בתר ההוא סטרא בישא ועליהו כתיב (תהלים פט מט) מי גבר יחיה⁶⁶⁷⁴ ולא יראה מות ימלט נפשו וגו' מאן איהו בר נש דאתברי בעלמא דלא יחמי מותא ההוא דכל עלמא אתמשכאן אבתריה דהא בההוא זמנא דאתי בר נש למיהב חושבנא קמי מאריה עד לא יפוק מהאי עלמא חמי ליה והא אוקימנא:	מי שקרב אליהם ובא להמשך אחר אותו הצד הרע, עליו נאמר "מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו וגו'". מי הוא האדם שנברא בעולם שלא יראה מות. אותו שכל העולם נמשכים אחריו. שהרי באותו זמן שבא אדם לתת חשבון לפני רבונו, טרם שיצא מן העולם הזה, רואה אותו, והרי בארנו.
ואלין שבעה היכלין דאינון שבעה מדורין לגיהנם תריסר ירחין אקרון בגין דהא כמה דאית לסטר מהימנותא תריסר ירחין דרגין קדישין⁶⁶⁷⁵ הכי נמי אית לסטרא אחרא דא תריסר ירחין דחייביא אתדנו בהו ונשמתא דלהון אתדנת בהו זכאה חולקהון דצדיקיא דאתמנען רגלייהו מנייהו [בהאי עלמא] ולא מתקרבי לתרעייהו בגין לאשתזבא מנייהו בההוא עלמא:	ואלו שבעת ההיכלות, שהם שבעה מדורים לגיהנם, נקראים שנים עשר חדשים, משום שהרי כמו שיש לצד האמונה שנים עשר חדשים, דרגות קדושות, כך יש גם לצד האחר הזה שנים עשר חדשים שהרשעים נדונים בהם ונשמתם נדונית בהם. אשרי חלקם של הצדיקים שמונעים רגליהם מהם בעולם הזה ולא מתקרבים לשעריהם, כדי להינצל מהם באותו העולם.
היכלא קדמאה⁶⁶⁷⁶ שירותא דסטרא דיצר הרע⁶⁶⁷⁷ האי היכלא קדמאה אקרי בור⁶⁶⁷⁸ ריקא מכלא מאן דאתי לאעלא ביה לית מאן דאחיד ביה [כלהו דחפין] וכולהו דחיון [אלא דאחדין] ליה למנפל ודלא [ולא] יקום לית ביה סמך למב⁶⁶⁷⁹:	ההיכל הראשון, תחילת הצד של היצר הרע. ההיכל הראשון הזה נקרא בור ריק מהכל. מי שבא להיכנס בו, אין מי שאוחז בו. כולם דוחים אותו ליפול שלא יקום. אין בו תמיכה לטוב.

⁶⁶⁷³ פירוש שהממונים הנזכרים קיימי לסאבא לכל הקרב אליהם ונמשך אחריהם (מ"מ).

⁶⁶⁷⁴ רוצה לפרש פסוק זה כדבסמוך מאן איהו בר נש דלא וכו' (מ"מ).

⁶⁶⁷⁵ פירוש י"ב צרופי הוי"ה שבזעיר וי"ב אותיות אד"ני שבמלכות וי"ב בקר כן לס"א יש לה י"ב (מ"מ).

⁶⁶⁷⁶ הם בבריאה סביב היכלי הקדושה (עי' ע"ח שער מ דרוש יא), והיכל זה נגד לבנת הספיר ששם טהריא"ל, ועיין בזהר הרקיע (דף קצד) (רמ"ז).

⁶⁶⁷⁷ עי' שער מאמרי רשב"י יג ע"ג: שבעה מדורין אינון לעילא דרגא על דרגא בכולהו מדורין מלאכי עלאין אילין על אילין כו'. ענין השבע' מדורין הנז' פה. הם בחי' שבעה היכלות של הקליפות אשר בעולם היציר' והם הנקראים מדורין אבל שבעה היכלית הקליפית אשר בעולם הבריאה הנז' בפרש' פקודי הם נקראים היכלין דמסאבותא ואינון נקראים מדורין.

⁶⁶⁷⁸ הפך יסוד ועטרה דקדושה הנקרא באר מים חיים היכל לבנת הספיר (רח"ו).

⁶⁶⁷⁹ היפך הקדושה שיסוד סומך למלכות (רח"ו). פי' כי בקדושה יש סמך שהוא היסוד והוא טוב כי הוא סמוך מכל הוא היסוד הסובל עליו כל העולמות וסומכן כמד"א (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ובס"א היסוד דכזורא הוא ר"ע ואינו סמך לטו"ב אלא סומך לביש כי היכל זה כנגד היכל לבנת הספיר שבקדושה שהיא בחי' הנוק' וסמוך אליה היסוד הסומכה ובס"א היכל זה נוקב' דקליפה לית בה סמך טב (זהר הרקיע).

843

בהאי היכלא קיימא חד ממנא ודומה שמייה ⁶⁶⁸⁰ והאי איהו קיימא לעילא ותתא ⁶⁶⁸¹ דא איהו אחיד בנשמתא כד אתרחיא מהיכלא קדישא על ידא דההוא ממנא טהריא ⁶⁶⁸² והאי איהו קאים לגבי ההוא תרעא דההוא סטרא [קדישא] ובגין כך קיימא האי דומה לאחדא לה לנשמתא וכמה גרדיני נימוסין בהדיה:	בהיכל הזה עומד ממונה אחד ששמו דומה, וזהו שעומד למעלה ולמטה. זהו שאוחז בנשמה, כשנדחית מן ההיכל הקדוש, על ידי אותו ממונה טהריא ⁶⁶⁸² ל, וזהו שעומד על אותו השער של אותו צד הקדושה, ולכן עומד הדומה הזה לאחוז את הנשמה, וכמה שומרי החוקים עמו.
ותחתת האוי ממנא קיימא חד ממנא אחרא די אלף ורבבן תחותיה והאי ממנא אקרי פתו ⁶⁶⁸³ דא הוא [דאיהו] קיימא לפתאה בני נשא והאי איהו ודשרין (שדי) לגביה ואסמי ליה לאסתכלא ולעינא במה דלא אצטריך (ליה) בכמה זנונין ובכמה נאופין וכל אינון דעמיה כללו קיימן ⁶⁶⁸² לגביה ואזלין קמיה ואכריחין ליה לאסטאה עינוי לאסתכלא במה דלא אצטריך:	ותחת הממונה הזה עומד ממונה אחר, שאלף ורבבות תחתיו, והממונה הזה נקרא פתו ⁶⁶⁸³ . זהו שעומד לפתות בני אדם, וזהו ששורה עליו ומסיט אותו להסתכל ולעיין במה שלא צריך, בכמה זנונים ובכמה נאופים. וכל אותם שעמו, כולם עומדים אצלו והולכים לפניו, ומכריחים אותו להסיט עיניו, להסתכל במה שלא צריך.
והאי איהו סרסרים דאיהו ⁶⁶⁸³ סרסורא בישא לכל אינון בישין האי קאים על קברא בזמנא דאתדן ההוא גופא ותבר ליה עינוי בגין דאיהו רווח לון כד איהו בהאי עלמא ודיליה אינון:	וזהו סרסרים שהוא סרסור רע לכל אותן רעות, זהו שעומד על הקבר בזמן שנדון אותו הגוף ושובר לו את עינוי, משום שהוא נתן להם מקום מרווח כשהוא בעולם הזה, והם שלו.
ובהאי אתר ⁶⁶⁸⁴ אתדנת נשמתא עד דעאלת להאי אתר דאקרי בור וכמה נחשים ועקרבים אית ביה דכלהו עקצי לה להאי	ובמקום הזה נדונית הנשמה, עד שנכנסת למקום הזה שנקרא בור, וכמה נחשים ועקרבים יש בו שכלם עוקצים אותה את
רסג/ב	
נשמתא ואחדי בה ודיינין לה:	הנשמה הזו, ואוחזים בה ודנים אותה.
לגו מן דא אית חד רוחא אחרא מסאבא דאיהו עלאה על כלא ודא קיימא על כל	לפנים מזה יש רוח אחת אחרת טמאה, שהיא עליונה על הכל. וזו עומדת על כל ההיכל הזה, וכולם נוסעים בגללה, וזה נקרא

⁶⁶⁸⁰ פירוש שני דומה הם שהיכל הג' דגיהנם נק' דומה כמ"ש לעיל ומלאך זה הממונה בהיכל זה נק' דומה גם כן (מ"מ).

⁶⁶⁸¹ פי' למעלה במקום זה שהוא נגד תחילת הבריאה גן עדן עליון, ותתא בגיהנם למסור הנשמות למחבלים והוא נגד גן עדן תחתון, עיין בזה הרקיע. ולעיל דף נב ע"ב אמר שדומה היה שר מצרים וה' הורידו והעבירו בנהר דינור בשפתא דימא רבא, והיינו מלכות בריאה, שידוע ששם משך הדעת כנזכר בסוד המלך המרום לבדו מאז, ולכן התחילה השירה בא"ז, וה"ס ומלכותו ברצון קבלו, ואמרו רז"ל ראתה שפחה וכו', כי השגת יחזקאל ביצירה וזו בבריאה ואחוריה הוא היכל זה ששם הושלך דומה ויורד עד גהנם תחתון למסור הנשמות לממוני גהנם, ולהיות שישראל זכו אז להשיג מלכות הבריאה לכן ראו את שר מצרים שנדחה להיכל זה הנגדי. ודוק שתחילת פעולתו שנתנה לו אז היתה בעמו שהיה אז גוסס על שפת הים כמ"ש במכילתא מתים ולא מתים, כדי שיראו ישועת ישראל כנזכר שם, וזהו ההכרח שאמרו מתים ולא מתים (רמ"ז)

⁶⁶⁸² קיימן (דפ"ו).

⁶⁶⁸³ סרסרים דאיהו (מוסגר בדפ"ק). סרסרים דאיהו (דפ"ו).

⁶⁶⁸⁴ פירוש בקבר (מ"מ).

היכלא דא וכלהו נשלי בגיניה והאי אקרי גמגמא⁶⁶⁸⁵ האי הוא⁶⁶⁸⁶ סומקא כוורדא איהו קאים לאבאשא תדיר דהא כד עלותא דבר נש אתדחיא ולא זכי בה ההוא בר נש האי רוחא קיימא וסלקא ואשתתף⁶⁶⁸⁷ ברוחא מסאבא עלאה על כלא ואסמי לעילא ואדכיר חובי דבר נש קמי קודשא בריך הוא וסימניך (איוב א י) ויבא ג' השמן⁶⁶⁸⁸ בתוכם ולא כתיב ויבא השמן אלא גם⁶⁶⁸⁸:	גמגמ"א. זהו אדם כמו שושנה, והוא עומד להרע תמיד, שהרי כשנדחית תפילת האדם ולא זוכה בה אותו אדם, הרוח הזו עומדת ועולה ומשתתפת עם רוח הטומאה העליונה על הכל, ומשטינה למעלה, ומזכירה חטאי האדם לפני הקדוש ברוך הוא, וסימנך, "ויבוא ג' השטן בתוכם", ולא כתוב ויבא השטן, אלא גם.
ומהאי רוחא בישא תליין כמה גרדינין אחרנין דאינון ממנן לאחדא מלה בישא או מלה טנופא⁶⁶⁸⁹ דאפיק בר נש מפומיה ולבתר אפיק מלין קדישין ווי לון ווי [לחייהון] (לחויין) אלין אינון בני נשא דגרמי לאלין גרדינין אחרנין לשלמא ולמפגם⁶⁶⁹⁰ אתר קדישא⁶⁶⁹¹ ווי לון בהאי עלמא ווי לון לעלמא דאתי בגין דאלין רוחין מסאבין נשלין האי מלה מסאבא וכד אפיק בר נש לבתר מלה קדישא אקדימו אלין רוחי מסאבי ונשלי ההוא מלה מסאבא ומסאבי לההיא מלה	ומהרוח הרעה הזו תלויים כמה שומרים אחרים שממונים לאחוז בדבור רע, או דיבור מטונף שמוציא אדם מפיו, ואחר כך מוציא דבורים קדושים. אוי להם ואוי לחייהם. אלו הם בני אדם שגורמים לשומרים הללו האחרים לשלט ולפגום את המקום הקדוש. אוי להם בעולם הזה, ואוי להם לעולם הבא. משום שאלו הרוחות הטמאות נוטלות את הדיבור הטמא, וכשמוציא אדם אחר כך דיבור קדוש, אלו הרוחות הטמאות מקדימות, ונוטלות אותו הדיבור הטמא, ומטמאות את אותו הדיבור הקדוש, והאדם לא זוכה בו, וכביכול תשש כח הקדושה.

⁶⁶⁸⁵ האשה זונה חלק משמן חכה וכו', אבל רגלי יורדות מות. והיא נק' ג'ם בסוד יותרת הכבד כל אתין וגמין רבותין דיהבית שיוירין לבעלה. ואחר שמפתה לאדם עולה ומסמין כמ"ש (איוב א ו) ויבא ג' השמן בתוכם וכו', והוא רוחא דאיקרי גמגמא בהיכל ראשון דסט"א כמ"ש בפ' פקודי (ד' רסג ע"ב) דסליק ואסמין יעו"ש. והוא קין כל בשר וכו' שמביא כל אדם לידי קצו וכו', והוא המיתה הכרוך בעקבו וסופו כמ"ש בזהר פ' נח והוא בהיכל ראשון דסט"א. והוא סוד גנובתי דגמל שהוא סופו וקצו נגד מלכות דקדושה כידוע, והוא הנוקבא זנבא דנחש כמ"ש בס"ד זנבי בפומי נשיך בשינוי והיא מסתרת הרע הטמון בקרב העון מבני האדם כדי שיוכל להתפתות אחריו (אפיקי ים שבת עז ע"ב)

⁶⁶⁸⁶ רמו ע"א (הערת הזהר).

⁶⁶⁸⁷ פירוש רוח הנז' בסמוך שהוא גמגומא משתתף עם ס"מ שהוא עליון על כולם. ולא כתיב ויבא השטן אלא גם פירוש דאם השטן לבדו שהוא ס"מ הוא מקטרג הו"ל ויבא השטן ומדכתיב גם ר"ל רוח הנק' גם עם השטן (מ"מ).

⁶⁶⁸⁸ כאשר זה מקבל התפלה ההיא הנדחית, עולה עמה עד היכל ז' של קליפה ומשם מלמד עליו חובה ומזכיר עונותיו. וזש"ה (איוב א) ויבא גם השטן בתוכם ג'ם הוא שם השטן שהוא גמגמ"א [נ"א גמגומ"א]. ממונים לאחוז בכל מיני דברי ניבול או דבר פגם שמוציא האדם בשפתיו ושומרים אותו וכאשר האדם אח"כ מוציא מפיו דברי קדושה כמו דברי תורה או תפלה אז מטמאים את [נ"א נטמאים אותם] הדברים הקדושים בטומאה ההיא שהוציא מפיו קודם לכן, ואז כביכול תשש כח קדושה ואז אוי לו אוי לנפשו של החוטא ההוא (פרדס רמונים שכ"ו פ"א).

⁶⁶⁸⁹ ניבול פה פוגם בלבנה מלכות, ועונשו גדול. יחוד למנבל פיו, "ראשו כתם פז וכו'" (שה"ש ה), המלכות יש לה סוד זה, הפז נקרא לבנה גימט' פ"ז, והמוציא ניבול פה גורם שתעשה מלבנה נבלה, וזה סוד (שמואל א' כה) "נבל שמו ונבלה עמו", ועניות רודף אחריו, ופה האדם שם ק"ל [ריבוע מ"ה], פ"ה האד"ם גימט' ק"ל, והפוגם עונשו גדול (שער היחודים פרק טו יחוד ט).

⁶⁶⁹⁰ למפגם (דפ"ו).

⁶⁶⁹¹ מלכות (רמ"ז לעיל מט ע"א).

קדישא ולא זכי ביה בר נש וכביכול תשש חילא קדישא ⁶⁶⁹² :	
ועילא מאלין אית חד ממנא ספסיריט"א ⁶⁶⁹³ שמיא וכמה גרדיני נימוסין והאי ממנא דעלייהו נטלי אינון מלין בישין והכי נמי נטלי כל אלין [מלין] דזריק בר נש בידוי כד רוגזא שריא עלוי ⁶⁶⁹⁴ דהא כדין האי ממנא ספסיריט"א נקיט האי מלה דזריק בר נש ברוגזיה וסליק ואמר דא הוא קרבנא דפלניא דקריב לסטרא דילן ⁶⁶⁹⁵ :	ומעל לאלה יש ממונה אחד ששמו ספסיריט"א, וכמה שומרי חוק, וזה ממונה עליהם, הם נוטלים אותם דבורים רעים, וכך גם נוטלים כל אותם דברים שזורק אדם בידו כשרוגז שורה עליו. שהרי אז, הממונה הזה ספסיריט"א לוקח את הדבר הזה שזרק אדם ברגזו, ועולה ואומר, זה קרבנו של פלוני שהקריב לצד שלנו.
בגין דכל סטרא דנייחא איהו מסטרא דימינא ומסטרא דמהימנותא וכל סטרא דרוגזא איהו מסטרא אחרא בישא סטרא מסאבא ועל דא מאן דאשרי מן ידוי מידי ברוגזא כל אלין נטלין לה להאי מלה דאזדריק וסלקי לה לעילא ואתקריב לההוא סטרא ואמרי דא [פולחנא דקרבנא] קרבנא דפלניא:	משום שכל צד של נחת הוא מצד הימין ומצד האמונה, וכל צד הרוגז הוא מהצד האחר הרע, צד הטומאה. ולכן מי שזורק מידו דבר ברוגז, כל אלו נוטלים את אותו דבר שנזרק ומעלים אותו למעלה, וקרב לאותו הצד, ואומרים, זה (עבודת הקרבן) קרבנו של פלוני.
וכרוזא קארי בכל אינון רקיעין ואמרי ווי לפלניא דאסמי בתר אל זר ופלה לאל אחר וכרוזא קארי זמנא תנינא ואמר (הושע ז יג) אוי להם כי נדרו ממני וגו' זכאה איהו בר נש דאסתמר מארחוי ולא יסטי לימינא ולשמאלא ולא ינפול בגו בירא עמיקא דלא יכיל לסלקא מניה:	והכרוז קורא בכל אותם רקיעים ואומרים, אוי לפלוני שסטה אחר אל זר ועבד לאל אחר. והכרוז קורא פעם שניה ואומר, "אוי להם כי נדדו ממנו וגו'". אשרי האיש שנשמר מדרכיו ולא יסטה ימינה ושמאלה, ולא יפול בתוך באר עמוקה שלא יוכל לעלות ממנה.
היכלא תניינא ⁶⁶⁹⁶ היכלא דא איהו חשוך [יתיר] על היכלא קדמאה האי אקרי [שחת] לקבל שמא (דא) דאקרי טמא בגין דהיכלא קדמאה אקרי בור לקבל [ההיא] (שמא) דאקרי שטן והאי אקרי שחת לקבל שמא דאקרי טמא בהיכלא דא קיימין תלת פתחין לתלת סטריין:	ההיכל השני, ההיכל הזה הוא חשוך יותר מההיכל הראשון. זה נקרא שחת, כנגד השם שנקרא טמא. משום שההיכל הראשון נקרא בור, כנגד השם שנקרא שטן. וזה נקרא שחת, כנגד השם שנקרא טמא. בהיכל הזה קיימים שלושה פתחים לשלושה צדדים.

⁶⁶⁹² בהיות האור העליון מתפשט למטה, כל זמן שלא נחלש כחו וניתש, נקרא זכר. ובהגיע למקום שנחלש כחו, נקרא נקבה, בסוד תשש כחו כנקבה (שעה"פ בראשית ד).

⁶⁶⁹³ עוד בהיכל הזה על כל אלו הממונים ממונה אחד ושמו (טפסירינ"א) נ"א ספסיריט"א ותחת ידו כמה מלאכי חבלה והם ממונים על כל אותם הדברים שאדם זורק בכעס מידו ולוקחים הדבר ההוא ומעלים אותו למעלה ואומרים זה קרבן של פלוני שהקריב אלינו ומכריזים ווי לפלוני שזנה אחרי אלהי נכר ובת קול יוצאות שנית ואומרת אוי להם כי נדדו ממנו וההיכל הזה נק' שטן בור (פרדס רמונים שם).

⁶⁶⁹⁴ ס"ם ונחש הן כבד וטחול כעס ותאוה מאדים ונוגה זונה ורוצח והיא מפתה והוא מרגיז (בהגר"א על תיקר"ז פז ע"א).

⁶⁶⁹⁵ וזהו ענין מ"ש בסבא דמשפטים (זהר ח"ב דף קג ע"א) ואל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא לעלמין, ולא אפיש ולא עביד פירין כו'. והקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאו"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזרין דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ (דע"ה ח"ב ט ע"ב).

⁶⁶⁹⁶ מקביל להוד דקדושה היכל עצם השמים (רח"ו).

פתחא קדמאה⁶⁶⁹⁷ ביה קיימא חד ממנא עסטיר⁶⁶⁹⁸ וריא שמיא וכמה אלף ורבען ממנן תחותיה והאי איהו קיימא על כל אינון דמחבלי ארחייהו⁶⁶⁹⁹ לאושדא זרעא על ארעא⁶⁷⁰⁰ או דמפקי זרעא דלא כארעא⁶⁷⁰¹ או לכל אינון דמזנו בידיהו אלין אינון דלא חמאן אנפי שכינתא כלל [אלא] האי ממנא דבסטר מסאבא דקאמרן נפיק בההוא זמנא וכמה אינון אלף ורבען כלהו מתכנפי על ההוא בר נש ומסאבי ליה בהאי עלמא [ולבתר] (ו) כד נפק נשמתיה מניה [מהאי עלמא] האי ממנא וכל אינון דעמיה מסאבין ליה לנשמתיה ואחדין ובהו [ביה] ואסתאבת בהו⁶⁷⁰² ואעילו לה לאתדנא בהו:	הפתח הראשון, בו עומד ממונה אחד ששמו עסטיר⁶⁶⁹⁷ א. וכמה אלפים ורבעות ממונים תחתיו, וזהו שעומד על כל אלו שמשחיתים דרכם לשפוך זרע על הארץ, או שמוציאים זרע שלא כדרך, או לכל אלו שמזנים בידיהם. אלו הם שלא רואים פני שכינה כלל. אלא הממונה הזה שבבד הטומאה שאמרנו, יוצא באותו זמן, וכמה הם אלפים ורבעות, כולם מתכנסים על אותו אדם, ומטמאים אותו בעולם הזה. ואחר כך כשיוצאת נשמתו מהעולם הזה, הממונה הזה וכל אלה שעמו, מטמאים את נשמתו, ואוחזים בה, ונטמאת בהם ומכניסים אותה להיות נידונית בהם.
ואלין אקרין שכבת זרע רותחת⁶⁷⁰³ דכלהו רוגזין מסאבין קיימין בלהו על דא בגין דכלהו קיימין ושארין⁶⁷⁰⁴ עליה דבר נש בההוא זמנא דארתת גרמיה וחמים ליה לתיאובתא דא וכדין נטלין ליה לההוא תיאובתא וההוא זרעא [ד]אתושד בארעא ואת[ת]קפו ביה ונטלי ליה וסלקי ליה לעילא וגרמו דברית דא דישתעבד בסטר מסאבא:	ואלה נקראים שכבת זרע רותחת. שכל הכעסים הטמאים כולם עומדים על זה, משום שכולם עומדים ושורים על האדם בזמן שהרתיח את עצמו וחמם אותו בתשוקה הזו. ואז הם נוטלים את אותה התאוה ואת אותו הזרע שנשפך בארץ, ומחזיקים בו ונוטלים אותו, ומעלים אותו למעלה, וגורמים שהברית הזו תשתעבד לצד הטמאה.
רסד/א	
פתחא תניינא ביה קיימא ממנא אחרא טסקיפ⁶⁷⁰⁵ וריא שמיא והאי איהו ממנא על כל אינון דמחבלי ארחייהו דלא אושדי זרעא על ארעא אלא דאושדי זרעא בבעירי או באיסורין חמורין דאורייתא באינון עריות	הפתח השני, בו עומד ממנה אחר ששמו טסקיפ⁶⁷⁰⁵ ה, וזהו ממנה על כל אותם שמשחיתים דרכם, שלא שופכים זרע על הארץ, אלא ששופכים זרע בבהמות או באסורי תורה חמורים, באותן עריות, הממונה הזה וכמה אלפים ורבעות שעמו, כולם עומדים עליו (לטמא אותו ולדון אותו)

⁶⁶⁹⁷ עי' לעיל רמח ע"א ויהל אור שם.

⁶⁶⁹⁸ עסטיר⁶⁶⁹⁸ א - גימ' ש"ס כמנין ה' פעמים חסד (רח"ו). בהיכל שני והוא הנקרא שח"ת והוא טמא והוא חשך. בהיכל הזה ג' פתחים לג' צדדים. בפתח אחד עומד ממונה אחד ושמו עסטיר⁶⁶⁹⁸ א ותחת ידו כמה אלפים ורבעות ממונים על אותם שהם מוציאים שכבת זרע לבטלה שאינם רואים פני שכינה ואלו באים ומטמאים אותם בעולם הזה ואחר כך כשנשמתו יוצאת אלו אוחזים אותו ומכניסים אותו להיות נדון בהם ואלו נקראים שכבת זרע רותחת ואלו לוקחים חימום העבירה והזרע ומעלים אותו למעלה וגורם להיות ח"ו ברית קדש נכנע [נ"א נכנס] תחת הקליפות (פרדס רמונים שכ"ו פ"ב).

⁶⁶⁹⁹ לנקום נקם על ה' חסדים של יסוד שפגם בהם המשז"ל (רח"ו).

⁶⁷⁰⁰ כמו דש מבפנים וזורה מבחוץ (מ"מ).

⁶⁷⁰¹ שלא כדרכה אבל אם הוציא זרע בעריות או בבהמה הוא בפתח השני כדלקמן (מ"מ).

⁶⁷⁰² ואסתאבת בהו (מוסגר בדפ"ק).

⁶⁷⁰³ עי' ח"ג קצד ע"ב.

⁶⁷⁰⁴ ושראן (דפ"ו).

⁶⁷⁰⁵ עם ו' אותיות גימ' ר"ע והם גימ' כ"ז פ' עשר והם כ"ז אותיות כל א' כלולה מעשר לנקום נקמת היסוד (מן המוציא זרע לבטלה) [נקמת היסוד. כי המוציא זרע לבטלה נק' רע] (רח"ו).

(ד)האי ממנא וכמה אלף ורבעין דעמיה כלהו קיימי עליה (לסאבא ליה⁶⁷⁰⁶) ולא תדנא ליהו כמה דאתמר באינן אחרנין:	לדון אותו כמו שנתבאר באותם האחרים.
תא חזי והאי ממנא בידיה כסא חדא ואקרי (ישעיה נא יז) כוס התרעלה⁶⁷⁰⁷ כוס חמתו וכלו (כל) אינן קטולי בית דין דאתקטלו או אתענשו (מנהון) על חובין אלין כלהו אתעקרו מאלין סטריין מסאבין ולא אית לון חולקא בהון ובהאי אכסא (ממנא) דאקרי כוס התרעלה בגין אכסא אחרא דשתו בקדמיתא⁶⁷⁰⁸ וכלו (דכל) אינן דלא שתו ההוא אכסא (כוס) דבית דין לאתעקרא מהאי כוס התרעלה לבתר כד נפיק נשמתיה מהאי עלמא האי ממנא וכל אינן דעמיה אחידן ביה ודא הוא יום המר ורוו ליה⁶⁷⁰⁹ להאי נשמתא מכמה דינן משניין אלין מאלין:	בא וראה, לממנה הזה יש כוס אחת בידו, ונקראת "כוס התרעלה כוס חמתו". וכל אותם הרוגי בית דין שנהרגו או נענשו על החטאים הללו, כולם נעקרים מהצדדים הטמאים הללו, ואין להם חלק בהם, ובכוס הזאת שנקראת כוס התרעלה, משום כוס אחרת ששתו בראשונה. וכל אותם שלא שתו אותה כוס של בית דין כדי להעקר מכוס התרעלה הזו, אחר כך כשיוצאת נשמתו מן העולם הזה, הממונה הזה וכל אלו שעמו אוחזים בו, וזהו "יום המר", ומרוה את הנשמה הזו מכמה דינים משנים אלה מאלה.
בהיכלא דא קיימא חד רוחא דאלין ממנן תחותיה ודא הוא ניאציריא⁶⁷¹⁰ מריין דנפלי תקיפא נפקי תלת טיפין⁶⁷¹¹ מהאי רוחא בהאי⁶⁷¹² כוס התרעלה חד אקרי חצו⁶⁷¹³ וחד אקרי מר המות וחד אקרי קובע⁶⁷¹⁴ וכלהו מתכנשי להאי כוס לבתר ואלין תלת טפין נפלו [לבתר] מהאי כוס [נפקי ג' טיפין⁶⁷¹⁵]	בהיכל הזה עומדת רוח אחת, שאלו ממונים תחתיה, וזהו ניאציריא⁶⁷¹⁰. מהרוח החזקה הזו יוצאות שלש טיפות מרות שנופלות לתוך כוס התרעלה הזו. אחת נקראת חצ"ץ, ואחת נקראת מר המות, ואחת נקראת קובע"ת. (וכלם מתכנסים לכוס הזו אחר כך) ושלש הטפות הללו נופלות אחר כך מהכוס הזאת (יוצאות שלש טיפות) (באותה) שאותה חרב שהורגת בני אדם, כמו שבארוה.

⁶⁷⁰⁶ ולמידן ליה (נוסף בדפ"ו).

⁶⁷⁰⁷ עי' תיקו"ז פ ע"ב: וקנקן דבר נש דא אתתא ואיהי כוס הכי צריכה שטיפה והדחה (אם) [אז] היא כוס דברכה ועלה אתמר (יחזקאל מד ל) להניח ברכה אל ביתך ואם לאו אתקריאת כוס התרעלה (תהלים ס ה) ויין דילה עליה אתמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש וכו' שדים דילה אינן אשכולות מרורות אבל יין דכוס דברכה עליה אתמר ויין ישמח לבב אנוש דתמן פקודי ה' ישרים משמחי לב דאינן אשכולות דילה, ע"כ. בהגר"א: וכן הוא בגוף, זכה נעשית לו עזר כו', וכן בתורה זכה נעשית לו סם חיים כו' (יומא עב ע"ב) צדיקים ילכו בם כו'.

⁶⁷⁰⁸ בעולם הזה (פרדס שכ"ו פ"ב).

⁶⁷⁰⁹ ורוי לה (דפ"ו).

⁶⁷¹⁰ הצילה מחרב נפשי - עיין בפע"ח בש' ק"ש שעל המטה פי' כי יסוד הוא רי"ו הוא וחר"ב עליון וכנגדו יש חרב אחר בקליפה אשר הם לוקחים טפות נשמות מזרע העליון שנמשך בלתי נוקבא כנזכר שם ובזה החרב קוצצים אותן, גם נגד הר"ו תחתון שבמ"ל הנעשה משם מלוי הה"ן שהוא סוד נקודת ציון דמ"ל כנגדה יש בקליפה והוא סוד הכלב כי כלב גימ' ב"ן כי השם במילוי הה"ן גי' ב"ן (לקוטי תורה תהלים).

ב' מיני דינים הם: א' להלחם בחויה רצועא בישא, והוא דינא קשיא על ראש רשעים יחול. וא', הוא לשלח למטרה לבת עין רחמיותא. והן ב' מלחמות וב' דינים. ודינא קדישא הוא התעוררות החיבור ויחוד ושמחה, צחוק עשה לי אלקים (בראשית כא ו), ואלה תולדות יצחק (שם כה יט), ישמח ה' במעשיו (תהלים קד לא). והוא כד איהו בנרתיקא, לשלח לבת עין למטרה. משא"כ ח"ו (משלי ל כג) שפחה כי כו', דין יורד ח"ו, וזהו סוד עון מוציא שז"ל, וכמ"ש בפרשת בראשית בפקודין (יט ע"א), אבל בנרתיקה החרב חותכת הטיפה לתלת טיפין, ויורה בה כחץ לבת עין, והוא בסוד אלף כנ"ל דכלילא מג' יודין, והוא א' של אדנ"י שממתיק הדין והיא רחמיותא (בהגר"א על תיקו"ז מח ע"א). ועי' ע"ז כ ע"ב: בשעת פטירתו של חולה עומד מעל מראשותיו וחרבו שלופה בידו וטיפה של מרה תלויה בו כיון שחולה רואה אותו מזדעזע ופותח פיו וזורק לתוך פיו ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות.

⁶⁷¹¹ רמו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁷¹² (ס"א בההיא) (נוסף בדפ"ו).

דההיא] (בההיא) חרבא דקטלא בני נשא כמה דאוקמוה:	
פתחא תליתאה ביה קיימא ממנא חד סנגדיא⁶⁷¹³ל שמיה והאי איהו ממנא על כל אינון דעיילי האי ברית קדישא באינתו אחרא דאיהו מההוא סטרא דאל נכר וכל אינון דמחבלי ארחיהו בדא ומשקרי באת קיימא קדישא האי ממנא וכל אינון ממנן דעמיה כלהו מציירי בגווייהו ציורין דאינון נשין מסאבין דאסתאב בהו ההוא קיימא קדישא וכלהו אתרשימו קמיה כד נפיק בר נש מהאי עלמא ומסאבי ליה לבתר [לההוא רוחא]:	הפתח השלישי, בו עומד ממנה אחד ששמו סנגדיא⁶⁷¹³ל, וזה ממנה על כל אותם שמכניסים את ברית הקדש הזו באשה אחרת, שהיא מאותו הצד של אל נכר. וכל אלו שמשחיתים דרכם בזה ומשקרים באות ברית, קודש הממונה הזה וכל אותם הממונים שעמו, כולם מצירים בתוכם ציורים של אותם נשים טמאות שנטמא בהן אותו ברית קודש, וכולם רשומים לפניו כשיוצא אדם מן העולם הזה, ומטמאים אותו אחר כך לאותה רוח.
ו(ב)היכלא דא תליין כל רזי דחרשין לקטלא בני נשא עד לא ימטי זמנייהו וכלהו חרשין דאצטריכו בני נשא אינון דחרשי חרשייהו לאסתאבא בהו כגון דהוה בלעם חרש בחרשוי ואסתאב בקדמיתא במסאבו דזרעא רותחת דאשדי בבירי ובגין דא ביה אתדן בההוא שכבת זרע רותחת דקאמרן ועל דא האי היכלא אקרי שחת טמא⁶⁷¹³:	ובהיכל הזה תלויים כל סודות הכשפים להרוג בני אדם טרם יגיע זמנם, וכל הכשפים שצריכים בני אדם, אותם שמכשפים בכשפיהם להטמא בהם, כמו שהיה בלעם מכשף בכשפיו, ונטמא בהתחלה בטומאת זרע רותחת ששפך בבהמות, ולכן נדון בזה, באותה שכבת זרע רותחת שאמרנו. ועל כן ההיכל הזה נקרא שחת טמא.
ובהאי היכלא אית רוחא אחרא די ממנא תחות ההוא רוחא דלעילא והאי אקרי סרטי⁶⁷¹⁴וא⁶⁷¹⁵ וכמה אלף ורבבן תחותיה⁶⁷¹⁵ וכלהו [נפקו כד חלמא נפקא] (קיימי על ההיא מלה דנפיק ובהדין רוחא דבר נש בחלמא) מגו סטרא קדישא האי רוחא מסאבא וכל אינון גרדינין דעמיה כלהו נפקי ומתחבראן בההיא מלה ונחתי בה ומתערבי בהדה בגין לאכחשא לה מניה ואודעין ליה לבר נש מלין אחרנין מלין כדיבין במלה דקשוט:	ובהיכל הזה יש רוח אחרת שממונה תחת אותה רוח שלמעלה, וזו נקראת סרטי⁶⁷¹⁴א, וכמה אלפים ורבבות תחתיה. וכולם יוצאים כאשר חלום יוצא (עומדים על אותו הדבר שיוצא עם הרוח של האדם בחלום) מתוך הצד הקדוש. הרוח הטמאה וכל אותם השומרים שעמה, כולם יוצאים ומתחברים עם הדבר הזה, ויורדים בו ומתערבים עמו כדי להכחיש אותו ממנה, ומודיעים לו לאדם דברים אחרים, דברים כוזבים, עם דבר אמת.
דכך ארחוי דכדיבא דאלמלא לא נטיל מלה דקשוט לא יכיל לתקנא כדיבוי⁶⁷¹⁶ אוף	שכך דרך הכזב, שאלמלא לא לוקח דבר אמת, לא יכול לתקן את כזבו. אף כאן אלו,

⁶⁷¹³ עי' ח"ג רז ע"א.

⁶⁷¹⁴ אבן מכשול הוא ברגלין כמ"ש (ירמיה יג טז) בטרם יתנגפו רגליכם על הרי נשף והוא בהיכל הנ"ל דהוא חשיך ואפיל ושם הוא אבן נגף, והוא ע"י עונות שאדם דש בעקביו בהליכה לדבר עבירה וכדומה שאינו מרגיש בחטא הנ"ל, וז"ש דרך רשעים כאפילה לא ידעו וכו'. ושם דהאי ממנא הוא שבו אותיות קפ"ו סרטי"א והיינו סוד אב"ן נג"ף מכשול שבאמצע הדרך שהוא סרטיא ופלטייא (אפיקי ים ב"ק ס ע"ב).

⁶⁷¹⁵ קל ע"א (הערת הזהר).

⁶⁷¹⁶ עי' סוטה דף לה ע"א: אמר רבי יוחנן משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו.

עי' זהר ח"א ב ע"ב: מכאן מאן דבעי למימר שקרא יטול יסודא דקשוט בקדמיתא ולבתר יוקים ליה שקרא

ועי' יהל אור ח"ב טו ע"ד: רי"ש שכינו של קו"ף, אבל הן ק"ר, אין בהם הולדה, כי שניהם רע, לכן צריכין לש"ן דלעילא, כל שקר שאין אמת בתחלתו כו', והן שקרא דמרגלים ומחלוקת בשמאלא,

כיון שמעוררים בדברי אמת ומכחישים אותו ממנו, מודיעים לו דבר אמת כדי להעמיד את כזבו. אחר כך מתפשטים כל אותם (אותו הדבר מתפשט באותם) התחתונים שלמטה שאין להם קיום, ולא מתקיימים, ומודיעים דברים בעולם לכמה צדדים (וכל אלו שלמטה בדרגות שמתפרדות לחוץ לכמה צדדים) ולכמה מינים.	הבא אליו כיון דמתערבי במלי קשוט ומכחישי לון מניה מודעי ליה מלה דקשוט בגין לקיימא כדיבוי לבתר מתפשטי [כל אינון] וס"א מתפשטא ההיא מלה באינון (באינון) תתאי לתתא דלית לון קיומא ולא מתקיימי ואודעי מלין בעלמא לכמה סטריין ווכל הני אינון לתתא בדרגין דמתפרשין לבר לכמה סטריין לכמה זיינין:
מההיכל הזה יוצאות שתי רוחות שמתהפכות לפעמים לגברים ולפעמים לנשים, ואלו הולכים ומשוטטים בעולם באויר, וצוחקים עם אנשים בתוך החלום, ונראים לגברים כמו נשים יפות במראה החלום, ונוטלים את תשוקת האדם. אף כך לנשים הם נראים כגברים, ואלו נקראות רעה ונגע, כמו שנאמר "לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך".	מהיכלא דא נפקין תריין רוחין דמתהפכאן לזמנין גוברין לזמנין נשין ואלין אזלין ושטאן בעלמא באוירא וחייכאן בבני נשא בגו חלמא ואתחזון לון ולגוברין כנשין שפירין בחזו דחלמא ונטלי תיאובתא דבר נש ואוף הכי לנשין אתחזון כגוברין ואלין אקרין רעה ונגע כמה דאת אמר (תהלים צא י) לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך:
ואלו נקראות רוחות תחתונות למטה, שיוצאות מתוך שלהבת האש. שכשנוסעות הרוחות הללו שלמעלה שבתוך ההיכל הזה, יוצאות שתי שלהבות אש, ואלו טסות בעולם, ואלו נעשו שתי רוחות כפי שאמרנו, והכל בצד הטומאה הזה. אשרי הצדיקים שנמנעים מהצדדים הללו ונשמרים מהם, ועל	ואלין אקרין רוחי תתאי [לתתא] דנפקי מגו שלהובא דאשא דכד נטלין אלין רוחין דלעילא די בגו היכלא דא נפקו תרי שלהובי⁶⁷¹⁷ דאשא ואלין טסאן בעלמא ואתעבידו אלין תריין רוחין כדקא אמרן וכלא בסטרא דא מסאבא זכאין אינון צדיקיא דאתמנען מסטריין אלין ואסתמרו מנייהו ועל
רסד/ב	רסד/ב
זה נאמר "לשמרך מאשה זרה וגו".	דא כתיב (משלי ז ה) לשמרך מאשה זרה וגו':
ההיכל השלישי. ההיכל הזה הוא היכל אפל וחשוך, ואין בו אור כלל, והוא אפל	היכלא תליתאה⁶⁷¹⁸ היכלא דא איהו היכלא דאפיל וחשיך ולית ביה נהורא כלל

פי' אף שאין אחיזה שם מ"מ למטה יש להם קצת אחיזה בשמאלא, שהוא הש"ן, ואינו יכול להפוך אותה לרע, רק שממנה נבנית השקרא שלהן אח"כ. ולכן הזהיר ה"ת על ע"ה טו"ר ואלו המתין עד שבת היה מתברר הטוב, שאז בפרוח רשעים כו' להשמדם כו'.

⁶⁷¹⁷ פירוש ונעשו מהם שני רוחות דחייבן בבני נשא (מ"מ).

⁶⁷¹⁸ הפך היכל נוגה סוד נצח דקדושה והפך נוגה אופל וחשך הפך אור (רח"ו במ"מ), היכל השלישי הוא היכל הנוגה, והוא היכל הנעשה מן מלכות של הוד דבריאה, ויש בו ארבע פתחים, בסוד שם יהו"ה כל אות שולט על פתח אחד, לד' רוחות השמים, כנגד ארבע מיתות בית דין, היוצאים על ידי היכל ד' של החיצונים. ובפתח הראשון ממונה עליו מלכיאל, וממשלתו על כל הפסק דין היוצא מבית דין של המלך, שהם הע"א סנהדרין, להיות נדון באותו הכתב של הפסק הנחתם בדינו של המלך, ליתן אותו ביד הרצים שבסטרא אחרא. ושני סופרין הם תחת ידו, אחד מימין ואחד משמאל, להשגיח בפסק הדין הנגזר מפי בית דין, לעשותו. וזה המלאך מלכיאל הוא מעכב הפסק דין שמא יעשה תשובה, עד [ש]לא ימסרו אותו לחיצונים, כי אי אפשר להחזירו, אם יצא משער הזה, ליד החיצונים. כי תכף ומיד מוכן ומזומן ממונה אחד של סטרא אחרא, בעל דין קשה, שאינו מרחם על בני אדם רחמנא ליצלן, ושמו סנגדיאל והוא ממונה על השער הראשון [של] היכל החיצונים, והוא השער האחד של גיהנם. וכמה מלאכי חבלה הם ממונים לשוטט בעולם לעשות דין ומשפט בהרשעים ולכן הממונה מלכיאל הוא מעיין בפסק דין, כדי למצוא לו איזה זכות, שיהיה תולה איזה שנים להצילו, והוא מעכב בשביל זה הפסק אצלו. והשני סופרים הם שמשיאל וקמואל הם הכותבים כל פסק דין, וכיון שנכתב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב, תכף מוסרים אותו ליד ממונה האכזרי שבגיהנם, הנקרא סנגדיאל. ובזמן שנוטל אותו הפסק מיד מלכיאל זה, ושם ממונים אלף ורבעות, ליקח אותו הפסק, מיד המלאך הזה, ושני כרוזים יוצאים מלפניו,

ואיהו אפיל יתיר מן קדמאי והאי איהו דאקרי דומא"ה לקבל שמא דאקרי שונא"א בהיכלא דא קיימי ארבע פתחין חד קיימא לסטרא דא וחד לסטרא דא וכן לארבע סטריין (ודא לסטרא דא):	יותר מהראשונים. וזהו שנקרא דומ"ה, כנגד השם שנקרא שונ"א. בהיכל הזה קיימים ארבעה פתחים, אחד קיים בצד זה, ואחד בצד זה, וכן בארבעת הצדדים.
(ו)חד ממנא קיימא על האי פתחא קדמאה והאי ממנא קיימא בההוא תקיפו דרוגזא דעלמא כד דינא שריא בעלמא והאי ממנא דשרין (וההוא ממנא שריא) בהאי פתחא (ל)נטיל זיינין ואנח לון לאינון תרעין דבי כנישתא⁶⁷¹⁹ והאי אקרי סקפורטי"א ודא הוא כשלונא דעלמא ועל דא כתיב (שם ד יט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו האי ממנא קיימא על פרשת ארחין למחמי⁶⁷²⁰ בההוא זמנא דאיהו שליט ושריא דינא בעלמא (ו)איהו קיימא למחמי ובמאן (למאן) דאזיל יחידאי בשוקא⁶⁷²¹ ואי הוא אערע בהדיה יכיל לנוקא ליה ולאתרע מזליה:	ממונה אחד עומד על הפתח הראשון הזה, והממונה הזה עומד באותו תוקף של הרוגז של העולם. כשדין שורה בעולם, הממונה הזה ששורה בפתח הזה נוטל כלי זין ומניח אותם באותם שערי בית הכנסת, וזה נקרא סקפורטי"א, וזהו הכשלון של העולם, ועל זה נאמר "דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו". הממונה הזה עומד על פרשת דרכים לראות באותו זמן שהוא שולט והדין שרוי בעולם, הוא עומד לראות במי שהולך יחידי בשוק, ואם הוא פוגש אותו, יכול להזיק לו ולהרע את מזלו.
פתחא תניינא ביה קיימא חד ממנא אחרינא ודא איהו קיימא לנטלא פתקין דדינא ודא איהו [סנגדיא"ל⁶⁷²²] (הנגדיאל) ותחות ידיה כמה גרדיני נימוסין דשלטאן דקיימין לקבלא אינון פתקין דדינא והאי קיימא על פתחא דא וכד נטיל פתקא דדינא האי קיימא על פתחא דא ונחית לתתא לאינון פתחין חשוכאן דלתתא חד לההוא דאקרי שחת וחד לההוא דאקרי בור דאינון	הפתח השני, בו עומד ממונה אחד אחר, וזהו שעומד ליטול פתקי דין, וזהו סנגדיא"ל. ותחת ידו כמו שומרי חוק ששולטים, שעומדים לקבל אותם פתקי הדין, וזה עומד בפתח הזה. וכשנוטל פתק של דין, זה עומד בפתח הזה, ויורד למטה לאותם הפתחים החשוכים שלמטה. אחד לאותו שנקרא שחת, ואחד לאותו שנקרא בור, שהם למטה, ושם כמה אלף ורבבות ממונים ששולטים בעולם לעשות דין, ונשלם הדין באותו הפתק.

ומלאכי חבלה הם רודפים ומשוטטים בעולם, עד שנעשה הדין בעולם. ועל זה עומד מלכיאל בפתח הראשון, עד לא יהיה נשלם הדין, לעיין בזכותו ולעכבו, עד [ש]לא יצא ועל זה נאמר, "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב ד) (ספר עמק המלך ש"ז פ"ח), קשה דאיתא באוצ"ח דרוש הקליפות שהקליפ' הם הפך הקדושה שבקדושה פרצוף העליון הוא הקדוש ביותר. והקליפות להפך שהפרצוף התחתון הוא הטמא ביותר והעליון יש בו קצת טוב עכ"ל. וא"כ היכלות אלו הא' צור שהוא נגד לבנת הספיר והשני נגד הוד דקדושה והג' נגד נצח דקדושה והיה ראוי שהיכל בור שהוא יסוד ומלכות דס"א יהיה אפל וחשך יותר מפני הטומאה שבו. והשני לא יהיה אפל כמוהו ומכ"ש הג'. וכאן אומר היכלא איהו חשך יתיר על היכלא קדמאה. וכן בהיכל הג' אמר היכלא דא אפילו יתיר מן קדמאי וכן בהיכל הז' אמר לעיל בדף רס"ג ע"א שהוא ארץ תחתית וכן לקמן בדף רס"ח ע"א ובפרשת וילך אמר שארץ תחתית הוא טמא מכולם ושם יורדים אותם שאין חוששים לענות אמן וצ"ע (מ"מ).

⁶⁷¹⁹ (נ"א דבני נשא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁷²⁰ האי ממנא קיימא על פרשת ארחין למחמי (מוסגר בדפ"ק).

⁶⁷²¹ ר"ל שהוא זמן המגיפה דשליט דינא על עלמא ואז אבן נגף שלטא שהוא בהיכל ג', וז"ש לא ידעו במה יכשלו וכמ"ש כי מלאכיו יצוה לך וכו' פן תגוף באבן רגליך וכו' ששם הוא אבן מכשול שהוא ברגלין כמ"ש (ירמיה יג טז) בטרם יתנגפו רגליכם על הרי נשף והוא בהיכל הנ"ל דהוא חשיך ואפיל ושם הוא אבן נגף, והוא ע"י עונות שאדם דש בעקביו בהליכה לדבר עבירה וכדומה שאינו מרגיש בחטא הנ"ל, וז"ש דרך רשעים כאפילה לא ידעו וכו' (אפיקי ים ב"ק ס ע"ב). עי' ח"א קפב ע"ב.

⁶⁷²² עי' לעיל רמח ע"א.

לתתא ותמן כמה אלף וכמה רבבן ממנן דשלטי בעלמא למעבד דינא ואשתלים דינא בההוא פתקא:	
פתחא תליתאה בהאי פתחא אית ממנא אחרא [אנגריון נ"א אנגדין] (אנגריון) שמיה ודא איהו קיימא על כל אינון מרעין ומכאובין וחלחולין ואשא דגרמי דהא מניה נפקי כמה וכמה אלף ורבבן דממנן עמיה על כל אינון מרעין ומכאובין כמה דאתמר:	הפתח השלישי. בפתח הזה יש ממונה אחר ששמו אנגריון, וזהו שעומד על כל אותם מחלות ומכאובים ושלשולים ואש העצמות, שהרי ממנו יוצאים כמה וכמה אלף ורבבות שממונים עמו על כל אותם מחלות ומכאובים, כמו שנתבאר.
פתחא רביעאה הכא איהו חד רוחא דאתבר ⁶⁷²³ בפנימו דסיהרא ואקרי אסכר ⁶⁷²⁵ וא והאי קיימא על קטול ⁶⁷²⁴ דרבי ⁶⁷²⁵ ודא אתחזי לון וחיך בהון עד דקטיל לון ואדמי לון כאתתא אמיח (כאתתא) דרביא ומניקא לון [וחייכא בהו ואחידת לון] (ואחידת) וקטלת לון:	הפתח הרביעי. כאן היא רוח אחת שנבראה במעוט הלבנה, ונקראת אסכר ⁶⁷²³ . וזו עומד על הריגת התינוקות, וזו נראית להם וצוחקת עמהם עד שהורגת אותם, ונדמית להם כאשה אם התינוק, ומיניקה אותם וצוחקת עמהם, ואוחזת אותם והורגת אותם.
באמצעיתא דהאי היכלא קיימא חד רוחא דאקרי אגיריסו ⁶⁷²³ ואי אתמנא על כל אינון דמתין מבר תליסר שנין עד עשרין שנין האי איהו קטולא דלהון כמה דאוקימנא ודא איהו (בחרותא) [בחכמתא] דההוא נחש ⁶⁷²⁶ כדקאמרן וקיימא בהדיה ואזיל אבתריה ועל דא אקרי מלאך המות טוב מאד דכתיב (בראשית א לא) והנה טוב מאד ואוקימנא:	באמצע ההיכל הזה עומדת רוח אחת שנקראת אגיריסו ⁶⁷²³ . זו התמנתה על כל אותם שמתים מבין שלש עשרה שנים עד עשרים שנים. זהו ההורג שלהם, כמו שבארנו, וזהו בחברות (בחכמה) עם אותו הנחש שאמרנו, ועומד עמו והולך אחריו. ועל כן נקרא מלאך המות טוב מאד, שנאמר "והנה טוב מאד", ובארנו.
מהכא מתפשטין ונפקין תריין רוחין א' וא' וחמ' ו ⁶⁷²⁷ ואלין אתמנון על כל אינון דשמעי נזיפא ממאן דלעי באורייתא ואתרחצן ביה ⁶⁷²⁸ ולא אחיישו (מקנאן) עליה וכן על כל אינון דחייכאן ממלי דאורייתא או ממלי דרבנן:	מכאן מתפשטות ויוצאות שתי רוחות, א' וא' וחמ' ו ⁶⁷²⁷ . ואלה התמנו על כל אותם השומעים נזיפה ממי שיגע תורה, והם בוטחים בו ולא חוששים ממנו. וכן על כל אותם שצוחקים מדברי תורה או מדברי חכמים.
(דהא) מאף וחמה ואלין נפקין כמה אלף	מהאף והחמה הללו יוצאים כמה אלפים

⁶⁷²³ רסו ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁷²⁴ קטילי (דפ"ו).

⁶⁷²⁵ הוא מ"ש כאן להכרית עולל בחוץ והוא קטילא דרביא הנ"ל בחורים מרחובות מ"ג עד עשרים שנה, והוא שליטתם בפנימו דסיהרא ביום רביעי מארת חסר שיום רביעי הוא בנצח והוא בהיכל הנ"ל כמ"ש. וגם היכלות נוגה וזוהר הם נק' חוץ ורחובות שהם ברגלין לבר מגופא, וז"ש כאן ואמר מחוץ תשכל חרב וכו' (אפיקי ים שם).

⁶⁷²⁶ קמח ע"ב (הערת הזהר).

⁶⁷²⁷ וע"ז אמר משה לאהרן קח וכו' את המחטה וכו' כי יצא הקצף וכו', כי מחוטמא דז"א משם נפקין אף וחימה ומשם סוד המגיפה שהוא קלקול הרוח האויר שהוא נשיבו דחוטמא, ולכן הוצרך להקטיר קטרת בסוד ריח ניחוח להוריד רוחא דחיי מחוטמא דע"ק שמשם חייין וחיין דחיין ובזה נעצר המגיפה, שסוד תחא"מ מנשיבו דחוטמא דע"ק וכמ"ש (יחזקאל לז ט) מארבע רוחות בואי הרוח ופחי וכו' וכת' (בראשית ו ג) לא ידן רוחי באדם לעולם וכו', אף וחימה הוא נג"ף וי' דחימה הוא אב"ן דנגף (אפיקי ים שם).

⁶⁷²⁸ הלשון הזה אין לו הבנה. ואית דגרסי על כל אינון דשמעי נזיפה על מאן דלעי וכו' ואתרינן ביה. ור"ל הרוחות אלו ממונים על השומעים נזיפה בת"ח ונתרצה הדבר בעיניהם ולא נתקנאו על זה (מ"מ).

וכמה רבבן וכלהו נפקי ושארן עליהו דבני נשא אינון דמשתדלין באורייתא או דמשתדלי במלי דמצוה ואולי בארחא דמצוה בגין דיתעצבון ולא יחדון בה ומתרין אלין דחיל משה כד חאבו ישראל [הוה] ונחית מן טורא דכתיב (דברים ט יט) כי יגרתי מפני האף והחמה:	וכמה רבבות, וכולם יוצאים ושורים על בני אדם, אותם שעוסקים בתורה או עוסקים בדברי מצוה והולכים בדרך של מצוה, כדי שיתעצבו ולא ישמחו בה. ומשני אלה פחד משה כשחטאו ישראל וירד מההר, שנאמר "כי יגרתי מפני האף והחמה".
תחת אלן אית רוחא חדא דקיימא על כל אינון מארי דלישנא בישא דכד מתערי בני נשא בלישנא בישא או ההוא בר נש דאתער בלישנא בישא כדן אתער האי רוחא בישא [מסאבא] דלעילא דאקרי סכסיב⁶⁷²⁹ ואיהו שארי על ההוא אתערותא דלישנא בישא דשארו⁶⁷³⁰ ביה בני נשא ואיהו עאל לעילא וגרים בההוא אתערו דלישנא בישא מותא וחרבא וקטולא בעלמא:	תחת אלו יש רוח אחת שעומדת על כל אותם בעלי לשון הרע, שכשמתעוררים אנשים בלשון הרע, או אותו אדם שמתעורר בלשון הרע, אז מתעוררת אותה רוח רעה טמאה שלמעלה שנקראת סכסיב"א. והיא שורה על אותה התעוררות של לשון הרע שהתחילו בה בני אדם, והיא נכנסת למעלה, וגורמת באותה התעוררות של לשון הרע מות וחרב והרג בעולם.
רסה/א	
ווי לאינון דמתערי להאי סטרא בישא ולא נטרי פומייהו⁶⁷³¹ ולישנהון ולא חששי על דא ולא ידעי דהא באתערו דלתתא תליא אתערו דלעילא בין למב בין לביש:	אוי לאותם שמעוררים את הצד הרע הזה ואין שומרים פיהם ולשונם, ולא חוששים על כך, ולא יודעים שהרי בהתעוררות שלמטה תלויה ההתעוררות שלמעלה, בין לטוב בין לרע.
תא חזי כד האי אתערו דלישנא בישא אתער לתתא⁶⁷³² כדן האי נחש עקלתון⁶⁷³³ (נחש בריח) סליק קשקשו⁶⁷³⁴ ואוקים לון	בא וראה, כשהתעוררות לשון הרע הזו מתעוררת למטה, אז "נחש עקלתון" הזה מעלה את קשקשיו ומעמיד אותם בעליה,

⁶⁷²⁹ נק' כן ע"ש ריב ורכילות וכמ"ש (ישעיה יט ב) וסכסכתי מצרים במצרים, והוא גי' עק"ב ששליטתם בנצח היכל ג' וכו' הכלב הוא בלשון, וכן ביצ"מ לא יחרץ כלב לשונו (אפיקי ים שם).
⁶⁷³⁰ דשארי (דפ"ו).

⁶⁷³¹ בזה תבין דרש רז"ל (ערכין דף ט"ו) זאת תהיה תורת המצורע תורת המוציא שם רע ונודע כי הנוק' נקראת שם שהם או לאה או רחל ובינה נקראת שמך הגדול כנודע והמדבר לשון הרע גורם להוציא שם רע למעלה שהם שאת או ספחת וגו' תמורת שם טוב שהוא בלאה או ברחל, וזה אומרו אדם כי יהיה בעור בשרו וגו' כנודע כי לאה ורחל יוצאות בעור בשרו של ז"א ובפרט לאה היא הנקראת עור בסוד המבואר אצלינו בפסוק עור בעד עור וגו' כי רחל נקראת נפשו אבל לאה נקראת עור כי אין בה מוחין גמורים בסוד תפילה של יד בארבע פרשיות שהם ברחל אבל לאה היא קשר של תפילין של ראש שהוא עור בלבד ואין בה פרשיות ממש ואמר כי תמורת לאה ורחל היוצאות בעור בשרו יצאו עתה שאת או ספחת וגו'. והתיקון לזה והובא אל אהרן הכהן וגו' פירוש כי הנה נתבאר אצלינו כי יסוד דאבא הוא הו"ה דע"ב דיודין ואחורים שלו הם שתי בחינות הפשוטות וכו' (שער המצות - פרשת תזריע). ההולך רכיל והמספר לשון הרע, פוגם בשכינה, שהיא עם מספר המלה בגימטריא לשון, והלשון יסוד ברית קודש שלה, ובה שם אדנות, שהוא דינא דמלכות (עמק המלך שער תיקוני התשובה פרק יב).

⁶⁷³² מזה תבין מה שכתבנו כי סמא"ל ולילית הם זכר ונקבה והזכר יש לו עשר דרגין דכורין והנקבה ז' היכלות כי גם זה לעומת זה וגו' והנק' נק' נחש שהוא מרכבת ס"מ, ולהיות כי הוא כולל כל הז' היכלין לז"א כאן כי כל גופיה אתער מרישיה ועד רלגיו בכל הני היכלין כדקאמרן, וזה נז' בדף רמד ע"א בביאור היות דרגין והיכלין זכר ונקבה לאתכללא אלין באין (רח"ו מאוה"ח).

⁶⁷³³ פירוש נוקבא דקליפה, נחש בריח דכורא דקליפה כמש"ל בדף רמ"ד ע"ב (מ"מ).
⁶⁷³⁴ הוא בנו"ה ששם לויתן נחש בריח זו"נ בסוד היאורין, והוא מ"ש כאן [ב"ק ס ע"ב] וכאשר מלאך המות בא לעיר אז כלבים בוכים שהרי מזונם הוא בסובין שמטחינת המ"ן דרחיים שהם שחקים ששם רחיים וכו' ושוחקין מ"ן. וסוד העיניים הם בנו"ה שלכן פסיעה גסה נוטלת וכו', והם סוד תרין דמעין קין והבל שהם בנו"ה כידוע שהם לבר מגופא ולא אתכללו ברזא דאדם, וז"ש שהכלבים בוכים והוא מ"ש בירמי' (ט טז) קראו למקוננות וכו' ותרדנה עינינו דמעה וכו' כי עלה

בסליקו ואתער מרישא ועד רגלוי וכד קשקשוי סליקו ומתערי כדין כל גופא אתער קשקשוי⁶⁷³⁵ (ו)אלין אינון⁶⁷³⁶ כל גרדיני נימוסין דלבר:	ומתעורר מראשו עד רגליו. וכשקשקשיו עולים ומתעוררים, אז כל הגוף מתעורר. קשקשיו, אלו הם כל אותם שומרי החוקים שבחוץ.
וכלהו מתערי ואחדין בההוא מלה בישא ומתערי לגבי ההוא נחש בריח כדין כל גופא בישא אתער מרישיה ועד רגלוי בכל הני היכלין דקאמרן וכל אינון קשקשין בההוא גלדא⁶⁷³⁷ נחתין לתתא וההוא גלדא אתפשט מניה ונחית לתתא וגופא סליק ואתער למהוי דלטורא לעילא:	וכלם מתעוררים ואוחזים באותו דבר רע, ומעוררים אצל אותו "נחש בריח". אזי כל הגוף הרע מתעורר מראשו ועד רגליו בכל ההיכלות הללו שאמרנו, וכל אותם קשקשים שבאותו עור יורדים למטה, ואותו עור מתפשט ממנו ויורד למטה. והגוף עולה, ומתעורר להיות מלשין למעלה.
תא חזי אף על גב דזמנא קביעא איהו לכל וחייין (חיוון) דעלמא לאתפשטא משכא דלהון לא מתפשטי אלא בזמנא דמתערי בלישנא בישא לתתא⁶⁷³⁸ וכדין אתער ההוא רוחא ונ"א חויא בישא לעילא ופשט משכיה וקשקשוי מניה (ו)דא סליק ודא נחית וקשיא עליה ההוא אתפשטותא דקשקשוי במשכיה מכלא מאי טעמא בגין דאתפרש מזווגיה דאלמלא⁶⁷³⁹ הוה כלא בחבורא חדא לא יכלין עלמא למסבל לון וכלא בגין אתערותא דלישנא בישא דלתתא:	בא וראה, אף על גב שזמן קבוע הוא לכל הנחשים של העולם לפשוט את עורם, אינם מתפשטים אלא בזמן שמתעוררים בלשון הרע למטה, ואז מתעוררת אותה הרוח (הנחש) הרעה למעלה, ופושטת את עורו ואת קשקשיו ממנו. זה עולה וזה יורד. וקשה עליו אותה הפשטת הקשקשים מעורו מהכל. למה, משום שנפרד מזווגו, שאלמלא היה הכל בחבור אחד, לא יכלו העולמות לסבול אותם, והכל משום ההתעוררות של לשון הרע שלמטה.
וכד וחייין (חיוון) דלתתא מתפשטי מההוא משכא כדין כל חד וחד יהיב קלא ואתער לכמה חויין דקיימי בההוא אתר דאקרי בור דתמן כמה נחשין קיימין וכלהו דלטורין לאתערא להאי חויא רבא למהוי דלטורא על עלמא וכלא בגין האי אתערו דלישנא בישא כד קיימא אתערותא דיליה לתתא:	וכשהנחשים שלמטה מתפשטים מאותו העור, אז כל אחד ואחד נותן קול, ומעורר כמה נחשים שעומדים באותו מקום, שנקרא בור, ששם קיימים כמה נחשים. וכולם מלשינים לעורר את הנחש הגדול הזה להיות מלשין על העולם, והכל משום ההתעוררות הזו של לשון הרע, כשקיימת התעוררות שלו למטה.

מות בחלוננו וכו' להכרית וכו' והוא כמ"ש, והם תרין דמעין דנחתין לימא רבא ותה"ר והוא בלאד"ן דאשתני לכלב"א שאין בו צורת אדם שהם לבר מכללא דאדם וכשאליהו בא לעיר אז נמתקים קצת והם בסוד שחקים שמקבלים הסובים מן הרחיים ע"י המיתוק והטחינה, וז"ש שכלבים משחקים כי הם מקבלים קצת גם אותם שלמטה בסוד יצחק צחוק עשה לי אלקים (אפיקי ים ב"ק ס ע"ב).

⁶⁷³⁵ עי' לעיל קח ע"א.

⁶⁷³⁶ דהיינו שמפרש הזוהר מה הם קשקשושי ואמר שהם החיילות שלו (מ"מ).

⁶⁷³⁷ הם הכוחות שהוא מתלבש בהם שאז פושטם והוא לבדו עולה במדורין נגד ההיכלות ושם מעורר המדנים (רח"ו).

⁶⁷³⁸ עי' לעיל עו ע"א, והוא משיכת הערלה, עי' בהגר"א על תיקו"ז נא ע"ב: אינו נשאר הגוף חי כל זמן שערלה חופפת על העטרה, והוא כתנות עור של הגוף, וצריך לפושטו עד לעתיד לבא, בזמן התחיה, שהוא זמן התגלות העטרה.

⁶⁷³⁹ פירוש ראה הקב"ה שאם לא יופרד מבת זוגו יחריבו העולם ח"ו ע"י לה"ר של התחתונים לכך מפרידו מבת זוגו כדי שיהיה קצת תיקון לתחתונים (מ"מ).

כגוונא דא מאן דלעי באורייתא כמה אינון דאקרון לשון הקדש⁶⁷⁴⁰ דמתחברון ואתערי אתערותא לההוא אתר דאקרי לשון הקדש לשון מההוא קדש דלעילא⁶⁷⁴¹ וכמה קדושות וקדישין מתערין מכל סמריין זכאה חולקהון דצדיקיא ואינון דגרמי (אינון) לאתערא קדושין לעילא ולתתא קדושה דלעילא וקדושה דלתתא:	כמו כן מי שיגע בתורה, כמה הם שנקראים לשון הקודש, שמתחברים ומעוררים התעוררות לאותו מקום שנקרא לשון הקודש, לשון מאותו קודש שלמעלה, וכמה קדושות וקדושים מתעוררים מכל הצדדים. אשרי חלקם של הצדיקים, אותם שגורמים לעורר קדושות למעלה ולמטה, קדושה שלמעלה וקדושה שלמטה.
ועל דא כתיב (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים והתקדשתם אלו מים ראשונים ואינון [אתקרון] מיין עלאין⁶⁷⁴² והייתם קדושים אלין מיין תתאין⁶⁷⁴³ ואקרון מים אחרונים ומזון באמצע⁶⁷⁴⁴ בין מים ראשונים למים אחרונים ועל דא מזון לאו איהו במים אחרונים אלא במים ראשונים⁶⁷⁴⁵ מים ראשונים מעילא דמוזנא תליא ביה ולא במים אחרונים ורזא לקדישי עליונין אתיהיב זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ועל זה נאמר "והתקדשתם והייתם קדושים". והתקדשתם, אלו מים ראשונים, והם נקראים מים עליונים. והייתם קדושים, אלו המים התחתונים, ונקראו מים אחרונים. ומזון באמצע, בין מים ראשונים למים אחרונים. ועל זה מזון אינו במים אחרונים, אלא במים ראשונים. מים הראשונים ממעלה, שהמזון תלוי בו, ולא במים אחרונים. והסוד ניתן לקדושים עליונים. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.
היכלא רביעאה היכלא דא איהו דאקרי חובא⁶⁷⁴⁶ ודא איהו (תהלים מ ג) טיט היון לקבל שמא אחרא דאקרי אבן מכשול וכלא חר איהו חובה ובגין דתמן קיימי כל חובי דעלמא אכרעותא דחובין:	ההיכל הרביעי. ההיכל הזה הוא נקרא חוב"ה. וזהו "טיט היון", כנגד שם אחר שנקרא אבן מכשול, והכל אחד. הוא חוב"ה, משום ששם קיימים כל חטאי העולם, הכרעת החטאים.
בגין דכד חבאן בני נשא כל אינון גרדיני נימוסין נטלין אינון חובין ומנחי לון בהאי היכלא דאקרי חובה⁶⁷⁴⁷ וכל זכין דעלמא כלהו מלאכין קדישין דממנן על זכוון דעלמא כלהו נטלי לאינון זכוון ואוקמי לון בהיכלא רביעאה דאקרי זכות ותמן קיימי זכוון דבני נשא וחובין קיימי בהיכלא אחרא דאקרי	משום שכאשר חוטאים בני אדם, כל אלו שומרי החוקים לוקחים אותם החטאים ומניחים אותם בהיכל הזה שנקרא חובה. וכל זכויות העולם, כל המלאכים הקדושים שממונים על זכויות העולם, כולם נוטלים את אותן הזכויות, ומעמידים אותן בהיכל הרביעי שנקרא זכות, ושם עומדות זכויות בני אדם, והחטאים עומדים בהיכל אחר שנקרא חובה. ונשקלים כאחד ביום של ראש

⁶⁷⁴⁰ עי' ספר יצירה (נוסח דפוס מנטובא - פרק ו משנה ח): כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידי והוא לשון הקדש. ועי' ח"ג כ ע"א, ושם סא ע"א. ועי' רמ"ז ח"א עו ע"ב: סוד שם סתרי תורה, ונמצא שיסודם על סוד הקו האמצעי הוא הדעת מתחילתו והמשך התפשטות שלו. ולכן לעיל ע"ד ב' תמצא ששם מתחילים סתרי תורה, לפי ששם מדבר על סוד לשון הקדש, שהוא פנימיות הדעת ברית הלשון.

⁶⁷⁴¹ פירוש מלכות היא לשון שיש לה הארה מאבא (מ"מ).

⁶⁷⁴² שפע ז"א מה"ח מ"ד מעילא (רח"ו).

⁶⁷⁴³ שפע נוק' מהגבורות מ"ן מתתא (רח"ו). והא דקרייה חובא כי נודע שמצות עשה הם בזכר ול"ת במלכות, וזהו ראשונים מצוה שהיא מ"ע שנק' מצוה, ואחרונים שהם ל"ת חובה (מ"מ).

⁶⁷⁴⁴ היינו השפע המתהווה מהזווג (רח"ו).

⁶⁷⁴⁵ שאם אין הזכר משפיע מ"ד אין פעולת מ"ן דנוק' פועלות (רח"ו).

⁶⁷⁴⁶ היפך היכל הזכות סוד הגבורה דקדושה והפך חובה (רח"ו). ז ע"א (הערת הזהר).

⁶⁷⁴⁷ פ"י אחר שנשקלו שניהם הזכות והעוונות בהיכל הזכות נפרדות עדר לבדו אלו מוקמי לון במקומם ואלו מנחי לון בהיכל חובה והשתא ל"ק השני מאמרים זה ושבדף רנב (רח"ו מאוה"ח).

השנה, כי "גם את זה לעומת זה עשה האלהים". ואחר שהכריעו הזכויות או החובות לצד זה או לצד זה, כך מנצח.	חובה ואתקלו כחדא ביומא דראש השנה כי (קהלת ז יד) גם את זה לעמת זה עשה האלהים ולבתר דאכרעו זכיון או חובין לסטרא דא או לסטרא דא הכי נצח:
ועל דא ביומא דראש השנה כד ומתערין (מתחברין) אלין תרין סטרין זכות וחובה ובהו תליין חיים ומות אי זכיון אכרעו לסטרא דא דאקרי זכות אכתוב בר נש בההוא סטרא דאקרי חיים	ועל זה, ביום של ראש השנה, כשמתעוררים שני הצדדים הללו, זכות וחובה, ובהם תלויים חיים ומות, אם הזכויות הכריעו לצד הזה שנקרא זכות, נכתב האדם באותו צד שנקרא חיים.
רסה/ב	
בגין דהני תרין סטרין קיימי בההוא יומא דא בסטרא דא ודא בסטרא דא אי זכי ההוא בר נש ונצחין אינן זכיון הא אכתוב ההוא בר נש לחיים בגין דאחיד ביה האי סטרא קדישא ודאקרי זכות וחיים אחיד ביה ואמר דא דילי הוא ודידי הוה וכדין אכתוב ההוא בר נש לחיים [ואכתוב דאיהו דיליה]:	משום ששני הצדדים הללו עומדים באותו יום, זה בצד זה וזה בצד זה. אם זוכה אותו אדם ונצחו אותן זכויות, הרי נכתב אותו אדם לחיים, משום שאחז בו הצד הקדוש הזה שנקרא זכות, והחיים אחזו בו, ואומר, זה שלי הוא, ושלי היה. ואז נכתב אותו אדם לחיים (ונכתב שהוא שלו).
ואי נצחין חובין האי סטרא אחרא מסאבא דאקרי חובה וזמות אחיד ביה (ו)אמר האי דידי הוא ודידי הוי וכדין אכתוב דאיהו דיליה ודא הוא דתנינן דהא ביומא דא דראש השנה אכתוב בר נש או לחיים או למיתה אי אכתוב בסטרא דקדושה אכתוב לחיים ואתקיים תמן [ואתדבק ביה] ואי אכתוב לסטרא אחרא אתקיים בסטרא דמסאבותא ודביק ביה ודא הוא [דכתיב⁶⁷⁴⁸] הן לחיים הן למות ואתמשך בהאי סטרא או בהאי סטרא:	ואם נצחו החטאים, הצד האחר הטמא הזה, שנקרא חובה ומות, אוחז בו ואומר, זה שלי הוא, ושלי היה. ואז נכתב שהוא שלו. וזהו ששנינו, שהרי ביום הזה של ראש השנה נכתב אדם או לחיים או למיתה. אם נכתב בצד הקדושה, נכתב לחיים ומתקיים שם ונדבק בו. ואם נכתב בצד האחר, מתקיים בצד הטומאה ודבק בו, וזהו הן לחיים הן למות. ונמשך בצד הזה או בצד הזה.
כל זמנא דאיהו קיימא בסטרא דא דקדושה כל קדושין וכל דכיון מתדבקין ביה⁶⁷⁴⁹ יקרא דקדשא בריך הוא יתיב וישמע ליה עליה כתיב (תהלים צא טו-טז) יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו, אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועת". וכל זמן שהוא עומד בצד האחר של הטומאה, כל טומאה וכל חטא וכל הרעות נדבקות בו. יקרא, ואין מי שישמע אותו, מרוחק הוא מהקדוש ברוך הוא. עליו נאמר "רחוק מרשעים ישועה", ונאמר "גם כי תרבו תפלה אינני שומע".	כל זמן שהוא עומד בצד הזה של הקדושה, כל הקדושים וכל הטהרות נדבקים בו. יקרא, שהקדוש ברוך הוא ישב וישמע לו. עליו נאמר "יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו, אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועת". וכל זמן שהוא עומד בצד האחר של הטומאה, כל טומאה וכל חטא וכל הרעות נדבקות בו. יקרא, ואין מי שישמע אותו, מרוחק הוא מהקדוש ברוך הוא. עליו נאמר "רחוק מרשעים ישועה", ונאמר "גם כי תרבו תפלה אינני שומע".

⁶⁷⁴⁸ כנראה שכוונתו לפסוק (שמואל ב' טו כא) ויען אתי את המלך ויאמר חי ה' וחי אדני המלך כי במקום אשר יהיה שם אדני המלך אם למות אם לחיים כי שם יהיה עבדך.

⁶⁷⁴⁹ עי' ח"א רכא ע"א: ביומא דא נפקי ישראל בסימנין רשימין מגו מלכא [הם לבושי המלך בסוד הספירות והם מאני קרבא מפני שהם מהמלכות בית המלך ודאי - אור יקר] בגין דאינן נצחין דינא ומאי סימנין אינן סימני מהימנותא [היינו סוד האצילות אגוד ומיוחד חותם אמת דהיינו סוד הייחוד שש טבעות שש חותמות שחתם המלך במציאות עולם דהיינו האצילות מבינה ולמטה - אור יקר] חותמא דמלכא עלאה.

כתיב (שם קיט קנה) רחוק מרשעים ישועה וכתיב (ישעיה א טו) גם כי תרבו תפלה אינני שומע:	
היכלא דא איהו אתר דכל אינון דאקרון אלהים אחרים⁶⁷⁵⁰ בגין דאתגליין הכא וכל אינון דמפתו להו לבני נשא בענוגין דהאי עלמא לאזנאה לאתענגא בענוגי נאופין דעלמא ומשכי להו בתר ענוגין ונאופין דהאי עלמא בדקאמרין⁶⁷⁵¹:	ההיכל הזה הוא המקום של כל אותם שנקראים אלהים אחרים, משום שמתגלים כאן. וכל אותם שמפתים את בני האדם בתענוגות העולם הזה, לזנות ולהתענג בתענוגות של נאופים של העולם, ומושכים אותם אחר תענוגי ונאופי העולם הזה, כמו שאמרנו.
בהאי היכלא אתחזי חד רוחא שליט תקיפא דאיהו על כלהו ודא אקרי אוף הכי⁶⁷⁵² אל כנוונא דאחרא⁶⁷⁵³ דבסטר קדושה האי איהו א"ל נב"ר ודא איהו דמפתי לבר נש דלעי באורייתא או דקאים בבי מדרשא האי רוחא תקיפא מפתי ליה וחשיב כמה הרהורין ואמר מה את קאים הכא מב לך למהך בחבורת אינון דנאו על בני נשא וואינון דאזלין בתר נשין שפיראן⁶⁷⁵⁴ ומתענגי בענוגי עלמא כיון דבר נש אתפתי אבתריה כדין כלהו שטיין ואזלי ואתמשכאן אבתריה:	בהיכל הזה נראית רוח אחת שולטת חזק, שהיא על כולם, ואף זה נקרא כך אל, כמו האחר שבצד הקדושה. זהו א"ל נב"ר, וזהו שמפתה את האדם שיגע בתורה או שעומד בבית המדרש. הרוח החזקה הזו מפתה אותנו, וחושב כמה הרהורים, ואומרת, מה אתה עומד כאן, טוב לך ללכת בחברת אותם שגאים על בני אדם, והם הולכים אחר נשים יפות ומתענגים בתענוגות העולם. כיון שאדם מתפתה אחריה, אז כולן משוטטות והולכות ונמשכות אחריה.
וכמה אינון אחרנין דקיימין תחותיה וכלהו מסאבי ליה בהאי עלמא ומסאבי ליה בההוא עלמא⁶⁷⁵⁵ ואינון אקרון צואה רותחת⁶⁷⁵⁶	וכמה הם אחרים שעומדים תחתיו, וכולם מטמאים אותו בעולם הזה, ומטמאים אותו באותו העולם. והם נקראים צואה רותחת,

⁶⁷⁵⁰ וז"ש שנאמר כי כל שלחנם מלא קיא צואה כו' (יהל אור ח"ב יז ע"ב).
⁶⁷⁵¹ תענוגים של רשעים הם בהיכל חובה נגד היכל זכות. וכו' ושם הוא סוד נגע היפוכא דענ"ג
שבהיכל זכות דקדושה. הוא מ"ש רז"ל בפ"ב דשבת (לג ע"ב עיי"ש) מה טובה של אומה זו וכו' עשו
מרחצאות לעדן עצמם וכו', שענוגין דלהון הוא נהר דינור על ראש רשעים יחול נהר יוצק יסודם
וכמ"ש (משלי כה כא) אם רעב שונאך וכו' כי גחלים אתה חותה על ראשו וכו' (אפיקי ים מגילה ו
ע"ב).
⁶⁷⁵² אל תתמה על החפץ על שם אל הנזכר כאן שמקביל לגבורה כי זה האל הנז' הוא אל דאלהים
דעליה ארז"ל ואל זועם בכל יום (רח"ו).
⁶⁷⁵³ הוא ג"כ ביסודא דאשא בס"א, שכ"א נחת ביסודו כנ"ל. והוא בהיכל שכנגד היכל זכות, שהוא
יסוד השני מד' יסודות ארמ"ע, חגת"ם, כנ"ל (יהל אור ח"ב כז ע"ד). רנח ע"א (הערת הזהר).
⁶⁷⁵⁴ היו מעלים אותה [אשה סוטה] לב"ד הגדול שבירושלים וכו' הוא סוד עצום ונורא כי בדיקת
סוטה ה' צריך להיות דווקא ע"י סנהדרין גדולה שבלשכת הגזית וכו', והוא בסוד היכל הזכות ששם
סנהדרין יושבים בלשכת הגזית בטיבורה של א"י ששם סוד נקודת הטבור, ושם סוד ע' סנהדרין
שהם שבעין נהורין דשם, ושם סוד צור ישראל שהוא גזית. ונגדו בסט"א היכל חובה אבן מכשול
ושם רוחא דמפתי לב"נ למשכא לי' בניאופין למיזל בתר נשין שפיראן כמ"ש בפ' פקודי (ד' רסח
ע"ב) יעו"ש, ושם הוא חד רוחא מסאבא דאיכרי איריא והם אוררי יום וכו', ומשם הוא סוד מים
המאררים לסוטה דאתמשכא אבתריה, כי שם סוד מים אחרונים חובה זוהמא דסט"א. ובקדושה
בהיכל הזכות הם מים ראשונים מים קדושים, ושם סוד חטא מי מריבה וסוד והכית בצור ויצאו
ממנו מים וכו', ששם מקום הפרץ כמ"ש רבינו שם בפ' באריכות. ושם סוד הבטן בטנך ערימת
חטים וכו' מקום הדבוק דבין איש לאשתו. ולכן ובאו בה המים וכו' לצבות בטן וכו' כמ"ש רבינו
שם (אפיקי ים סוטה ז ע"א).
⁶⁷⁵⁵ קנ ע"ב (הערת הזהר).
⁶⁷⁵⁶ סוף כל הנשמות והאילנות להטהר ולהתקדש, ועל כל חלק וחלק ממנו נפרד הזוהמה, ולסוף
נופלת כלה על הקצה האחרון, שאינו יכול להטהר והולך 'לאבדון', שיש שם צואה רותחת, והוא
מדור הזוהמא התחתון שבכולם, שכל הזוהמא מהיכלות הטומאה שעליו נופלים בו, מזוהמת

שנאמר "צא תאמר לו". אותן הדרגות שעומדות לטמא תמיד, והרי נתבאר.	דכתיב (ישעיה ל כב) צא תאמר לו ⁶⁷⁵⁷ (ו)אינן דרגין דקיימין לסאבא תדיר והא אתמר:
באמצע ההיכל הזה יש רוח אחרת שנקראת נגע. ומזו יוצאת רוח אחרת שנקראת נגע צרעת, והיא עומדת תמיד לטמא את כל אותם בעלי לשון הרע יותר על כל מה שמטמאים אותו. והנגע העליון הזה ממונה על כל אותם שולחנות של שבת, שכשנכנסת שבת ולא ערכו את עונג השבת כראוי והם מבזים את עונג השבת, הנגע הזה נוטל אותם שולחנות שאינם בעונג שבת כפי שאמרנו.	באמצעיתא דהאי היכלא אית רוחא אחרא דאקרי נגע ומהאי נפקא רוחא אחרא דאקרי נגע צרעת ואיהו קיימא תדיר לסאבא לכל אינן מאריהון דלישנא בישא ⁶⁷⁵⁸ יתיר על כל מה דמסאבין ליה והאי נגע עלאה ⁶⁷⁵⁹ איהו ממנא על כל אינן פתורי דשבתא דכד עייל שבתא ולא אתסדרו בענוגא דשבתא כדקא יאות ואינן קא מבזי ענוגא דשבתא האי נגע ⁶⁷⁶⁰ נטיל לאינן פתורי דלאו אינן בענוגי דשבתא כדקאמרן ⁶⁷⁶¹ .
וכשה נוטל את אותם השולחנות, כל אותם שומרי החוקים שעומדים בו, כולם פותחים ואומרים, "ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו, וילבש וגו'. ינקש נושה לכל אשר לו וגו', אל יהי לו מושך חסד וגו'".	וכד האי נטיל לאינן פתורי כל אינן גרדיני נימוסין דקיימי ביה כלהו פתחי ואמרי (תהלים קט יז-יח) ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו וילבש קללה כמדו וגו' (שם יא-יב) ינקש נושה לכל אשר לו וגו' אל יהי לו מושך חסד וגו'.
והרי בארנו, שבאותו ליל שבת, כשהשולחנות נתנו לאותו הצד הרע, אזי מתחזק אותו הצד הרע הטמא, ואותו אדם נמסר לאותו הצד. אוי לו שנחסר מאותו הצד הקדוש, צד האמונה, ונפקד בצד האחר הטמא. כמו כן בכל אותן סעודות של יום טוב.	והא אוקימנא בההוא ליליא דשבתא כד פתורי אתייהבו לההוא סטרא בישא כדין אתתקף ההוא סטרא [בישא] מסאבא וההוא בר נש אתמסר לההוא סטרא ווי ליה דאתגרע מההוא סטרא קדישא סטרא דמחימנותא ואתפקד בסטרא אחרא מסאבא כגוונא דא בכל אינן סעודתי ד"מ:
	רס/א

הנפשיית אשר בהם. ולכן 'אותו האיש' הנדון בצוואה רותחת (גיטין נז ע"א), אינו יכול להטהר עוד, והוא הקצה האחרון שבזוהמת קין 'קינא דמסאבותא', זוהמת הנחש שבא על חוה, והוא סוד עבודה זרה של ניצוץ סמאל ממש, שרצונו לעשות עצמו אלוה להשתחוות לו. ולכן 'אותו האיש' עשה עצמו עבודה זרה, והוא הקצה האחרון שבנפשו של קין, שהיה מקודם באיש נוקב השם, בנו של מצרי שהרג משה, לכן גם כן אותו האיש היה משמש השם לעבודה זרה והוא נרמז במלת קין (עמק המלך ש"ה פל"ב).

⁶⁷⁵⁷ וז"ס שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים, שהוא בהיכל הזה, כמ"ש בפ' תרומה אית שלחן ואית שלחן. וע"ש דף קנ"ג וקנ"ד. וזהו מזבחי מתים, שהיכל רביעי בסט' דקדושה, נק' אלקים חיים, אבל בסט"א לית תמן חיים (יהל אור ח"א יז ע"ב). ⁶⁷⁵⁸ עי' שעה"מ בהערה לעיל רסה ע"א.

⁶⁷⁵⁹ ב[זהר] פרשת עקב רע"ג ע"א אמר שמי שאינו מקיים שלש סעודות ענג אתהפך ליה לנגע צרעת, שהוא הרוח היוצא מזה הנגע עלאה שהוא כולל לחסרון ענג שבת בכללות, אבל נגע צרעת שהוא פרטי ממונה על ביטול איזה פרטי כגון סעודה אחת מן השלש (רמ"ז).

⁶⁷⁶⁰ עי' ס"י (פ"ב מ"ד) אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע. עי' לש"ו דע"ה ח"ב עב ע"א, ז"ל, נעשה ע"י הגבורות כל החסרונות והקלקולים, וכן יעשה לעתיד על ידיהם כל התיקונים וכל העינוגים, כי כשהם מתייחדים עם החסדים ומתמתקים ומתבסמים, אין בטובה למעלה מהם, וכשהם שולטים לבדם אין ברעה למטה מהם.

⁶⁷⁶¹ קנב ע"ב (הערת הזהר). וז"ס הדבור של חול שאסור בשבת (שבת קיב:). והענין כי הנחש בשמאלא, וכמ"ש ל', ובהיכל הזה מתערי ליה, כמ"ש (רסה ע"ב) ואינן מתערי להא חויה כו' ע"ש. והוא קלקל בלה"ר, והסיתו לאכול מעה"ד, ולכן כאן הוא שני הענינים. וז"ס וקראת לשבת ענג, וכבדתו כו', ודבר דבר, אז תתענג כו', שהוא היפוך לנגע ענג, זה לעז כנ"ל (יהל אור ח"ב כד ע"ב).

הכא בהאי היכלא בני חיי ומזוני בהפוכא⁶⁷⁶² איהו [ומההוא] (ובההוא) היכלא אחרא⁶⁷⁶³ קדישא לא קיימי תלת אלין ותליין לעילא⁶⁷⁶⁴ והכא קיימין לביש דכד (מטו בנוי דבר נש) ומטי בר נש להאי היכלא הא תמן קיימין חיון לשיצאה לון והא תמן בנין כד אינון זעירין מהכא נפקא בנין לאתמנאה קטגורא עלייהו והא תמן קיימין מזוני לאעברא לון מניה וכלא ותלייא (איהו) בחובה ועל דא אקרי האי היכלא חובה כמה דאתמר:	כאן בהיכל הזה, בנים חיים ומזונות הם בהפך. ובאותו היכל האחר הקדוש לא עומדים שלשת אלה, והם תלויים למעלה, וכאן הם עומדים לרע. שכאשר (מגיעים בניו של אדם) מגיע אדם להיכל הזה, הרי שם עומדות החיות לכלות אותם. והרי שם בנים כשהם קטנים, מכאן יוצא, כדי להתמנות הקטגור עליהם. והרי שם עומדים המזונות להעבירם ממנו, והכל תלוי בחטא. ולכן נקרא ההיכל הזה חובה, כמו שנתבאר.
ומהכא נפקא חד רוחא מסאבא דאקרי ארירין⁶⁷⁶⁵ וכמה אלף ורשבין עמיה וכלהו אקרון אוררי יום⁶⁷⁶⁶ כדאמר(י)⁶⁷⁶⁷ (איוב ג ח) יקבוהו אוררי יום והאי רוחא וכל אינון דעמיה כלהו קיימי לנפלא ההיא מלה דלייט בר נש גרמיה ברוגזיה ואלין מתערי להאי חויא דאקרי (ישעיה כז א) לויתן נחש עקלתון בנין לאיתתאה ולא תערא לויתן על עלמא הדא הוא דכתיב יקבוהו אוררי יום וגו':	ומכאן יוצאת רוח הטומאה אחת שנקראת אריר"א, וכמה אלף ורשבין עמה, וכולם נקראים אוררי יום, כמו שנאמר "יקבוהו אוררי יום". והרוח הזו וכל אלה שעמה, כולם עומדים ליטול אותו הדיבור שקלל אדם את עצמו ברגזו, ואלו מעירים את הנחש הזה שנקרא "לויתן נחש עקלתון", כדי להביא ולעורר קללות על העולם. זהו שנאמר "יקבוהו אוררי יום וגו'".
ואלין אוררי יום שלטין על רגעי ושעתי דיומא ונפלי אינון מלין דלייט בר נש גרמיה בין ברוגזא בין באומאה ובההוא מלה מתערי להאי נחש עקלתון דאקרי לויתן [בגין לקיימא ליה] לחבלא לעלמא ועל דא לייט	ואלו אוררי היום שולטים על רגעי ושעות היום, ונוטלים אותם דבורים שקלל אדם על עצמו, בין ברוגז בין בשבועה, ובאותו דיבור מעירים את אותו נחש עקלתון שנקרא לויתן, כדי להעמידו להשחית את העולם. ולכן קלל איוב את יומו בצערו, ולא את גופו, שנאמר "ויקלל את יומו", בתחילה, ואחר כך,

⁶⁷⁶² ר"ל שכול בנים הפך בני ומיתה הפך החיים וקפחת פרנסה הפך מזוני אע"פ שהמקביל בקדושה היינו היכל הזכות ולא בזכותא תליין אלא במזלא לפי דליכא מזל להם כנודע בסוד עשו אדרת שער לא יש תקוני שערות לאריך שלהם (רח"ו).

⁶⁷⁶³ ה"ג ובההוא היכלא אחרא קדישא ולא כהגהת ד"א כי כל מה שהגיה בדף זה אין לו מקום כי דברי הזוהר נכוחים למבין וישרים, ואפשר שאלו ההגהות היו בגיליון מאיזה מגיה והמדפיס הכניסם בכלל, וכן נמצא בזוהר מוגה כדברינו (מ"מ).

⁶⁷⁶⁴ ע"ו ע"א (הערת הזהר).

⁶⁷⁶⁵ ע"י רמ"ז ח"ג קנח ע"א: בפרשת שמות ו' ע"א, אמר ששם יש (ה, יח) מי המרים המאדרים, שבהם מתייסרים הנואפים המרשיעים לערבב זרע האדם, וגם בפקודי רס"ו א' אמר, שיש שם רוח טמא הנקרא אריר"א וכתוב (איוב ג, ח) אוררי יום. ובזה נבין שלהיות שחם סרס את אביו צא, וגרם לו שיכול זרעו, שחטא זה נמשך לו לפי שרצה להשליט על אביו אותו הכח המשכל אשר שם. ⁶⁷⁶⁶ ועפר תאכל כו', בסוד בן עזאי, שנכנס באוקידו דעפרא ומת, שזהו ועפר תאכל, קץ כל בשר (יהל אור ח"ב לא ע"א). והוא מ"ש פתורה שהוא שולחן בצפון בקדושה בהיכל זכות ונגדו בהיכל חובה קיימא מזונא לאעברא, ושם כי כל שולחנות מלאו קיא וכו' ושם נגע צרעת נגד עונג דקדושה, ושם רוחא תקיפא דמפתי לב"נ למיזל בתר נשין שפיראן כמ"ש ב' פ' פקודי שם, ולכן נתן עצה לבלק להפקיר בנות מואב לזנות וכת' (תהלים קו כח) ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים וכו' שהם שולחנות קיא צואה הנ"ל, כמ"ש (ישעיה ל כב) צא תאמר לו דאקרון צואה רותחת כמ"ש, והוא מ"ש פתורה אשר על הנהר וכו' שהוא נהר דינור שהוא יוצא מהיכל הזכות ושם מקומו של בלעם ארם נהריים עיר נח"ר שהם ג' אלקים בג' מקומות שבשמאל פתורה א' אשר על הנהר ב' ארץ בני עמו ג' כמ"ש רבינו בפי' שם. ושם בהיכל זכות הוא סוד החוטם כמ"ש בהיכלות פ' בראשית (ד' מד ע"א) הכא קידה באנפין בארעא לאתגברא על דינא וכו' כמ"ש רבינו (אפיקי ים בבא בתרא עד ע"א).

⁶⁷⁶⁷ כמה דאת אמר (דפ"ו).

859

איוב יומיה בצעריה ולא גופיה דכתיב (איוב ג א) ויקלל את יומו בתחלה ולבית יקבוהו אוררי יום⁶⁷⁶⁸ רחמנא לישזבן [מסמרא בישא ומתוקפוי ומכל] (מכל) מלה⁶⁷⁶⁹ בישא:	"קבוהו אוררי יום". הרחמן יצילנו מהצד הרע ומתקפו ומכל דבר רע.
היכלא חמשה⁶⁷⁷⁰ היכלא דא איהו היכלא דאקרי⁶⁷⁷¹ שאו"ל לקבל ההוא שמא דאקרי ערל והא אוקימנא דדא איהו רזא דערלה⁶⁷⁷² בהאי היכלא אית חד פתחא וחד ממנא עליה ודא איהו ממנא לאתערא תדיר קטרוגא על עלמא והאי רוחא אקרי איב"ה⁶⁷⁷³ בגין דשמא דהאי אפתחא איב"ה (היכלא איבה) שמיה וסימניך (בראשית ג טו) ואיבה אשית בינך ובין האשה וגו':	ההיכל החמישי. ההיכל הזה הוא היכל שנקרא שאו"ל, כנגד אותו השם שנקרא ערל, והרי בארנו שזהו סוד הערלה. בהיכל הזה יש פתח אחד וממנה אחד עליו, וזהו הממונה לעורר תמיד קטרוג על העולם, והרוח הזו נקראת איב"ה, משום ששמו של הפתח הזה נקרא איב"ה, וסימנך "ואיבה אשית בינך ובין האשה וגו'".
בהאי היכלא קיימא חד רוחא דשליט על כלא והאי אקרי שוד"ד ויהו ושו"ד (ישעיה נט ז) שוד"ד (שד שד) ושבר⁶⁷⁷⁴ ודא הוא שודד בטורי רמאי גו טנרין וטורין (ד) מהיכלא דא ינקי כל אינון משדדי ומשצי בחרבנין ומחכא נפקין כל אינון אדקמלי בסייפין (קטולי סייפין) ורומחין ואזלין בתר (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת לשיצאה כלא:	בהיכל הזה עומדת רוח אחת ששולטת על הכל, והיא נקראת שוד"ד, והוא "שוד ושבר". וזהו שודד בהרים הרמים, בתוך סלעים והרים. מההיכל הזה יונקים כל אותם שודדים ומכלים במקומות חורבן. ומכאן יוצאים כל אותם שהורגים בחרבות וברומחים, והולכים אחר "להט החרב המתהפכת", להשמיד הכל.
ומהאי נפיק רוחא אחרא ואקרי שוד"ד וכד	מזה יוצאת רוח אחרת שנקראת שוד. וכששולט הרעב על העולם, הרוח הזו

⁶⁷⁶⁸ פי' לגופו (מ"מ).

⁶⁷⁶⁹ מילי (דפ"ו).

⁶⁷⁷⁰ היכל זה נגד היכל אהבה סוד חסד דקדושה (רח"ו).

⁶⁷⁷¹ מצורע נד ע"א (הערת הזהר).

⁶⁷⁷² היפך המילה שהיה בסוד החסד (רח"ו)

⁶⁷⁷³ היפך היכל אהבה (רח"ו). סוד כהן מדין וכהן און. דע, כי בסט"א כהן מדין, והוא כנגד יסוד דאבא בקדושה, כי שם בקדושה אהבה, ובסט"א איבה ומריבה, בסוד (בראשית ג' ט"ו) ואיבה אשית. ויש כהן און כנגד יסוד דזעיר, ששם כחי וראשית אוני, ובסט"א הם פועלי און. והסוד הוא, כי אחר שננסרו ז"ן דקדושה להיות פב"פ, סט"א הם כקוף והיו אב"א, וגם הם ננסרו להיות פב"ב, ואינם יכולים להזדווג, שלא נמשך להם אור לזווגם, ונשארו בפירודא. וזמ"ש בזוהר שארי בחיבורא שהוא אב"א ומסיימי בפירודא. וזש"ה (ח"ב צ"ה א') יתפרדו כל פועלי און. ולמעלה ביסוד דאבא לא מתפרשן לעלמין, והם באתחברותא חדא, וכנגדו בסט"א (משלי כ"ה כ"ד) אשת מדנים ובית חבר, ולכן הוא כהן מדין (ספר הליקוטנים שמות ב). שומר הברית, סוד הברית. ונגדו בס"א ערל כנ"ל. ושם נקר' איבה, נגד זה ההיכל שנקרא אהבה. והוא סוד הכהן, הנני נותן לו את בריתי שלום, בשלום ובמישור הלך אתי כו', שלכן זכה אהרן לכהונה, כמ"ש (אבות פ"א מ"ב) הוי כו' אהב שלום כו'. וכאן הוא בס"א סוד הנחש⁶⁷⁷³, ואיבה אשית כו', ואמרו (ח"ג עט ע"א) כ"ד זיני מסאבותא אשדי בחוה, כמנין ואיב"ה. וכנגדו בקדושה כ"ד מעלות של כהונה, וכ"ד מתנות. וז"ש (סנהדרין לח:) אדה"ר משוך בערלתו היה, סוד זה ההיכל דס"א (יהל אור ח"ב כה ע"א). בימי המשיח אז וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי כמ"ש אברהם שנק' אדם והוא חסד ימינא דמתגלה באמה, והוא חרב נוקמת נקם ברית להעביר הערלה אשר שם והוא בהיכל אהבה, שאז יתגלה קץ הימין מה שתחי' השיב אחור ימינו ולא ה' מתעורר האהבה עד שתחפץ, וכת' (בראשית יד יד) וירק את חניכיו שלש מאות וי"ח שהם רמ"ח עלמין דהיכל אהבה ימינא מ"ע, וע' הם ע' סנהדרין בתי דינים דבהיכל זכות שמקבלים דינא משם למיעבד נוקמין מע' ממנן דע' אומין, כמ"ש (דניאל ב לה) באדין דקו כחדא וכו', והוא מ"ש במשיח ב"ד (זכריה ט ט) עני ורוכב על חמ"ר שהוא רמ"ח דהיכל אהבה הנ"ל, וז"ש (בראשית יד יד) וירדוף עד דן וכו' עד היכל זכות ששם דינא עילאה דנטלו מהאי להט החרב וכו' (אפיקי ים סנהדרין דף קח ע"ב).

⁶⁷⁷⁴ הפך השדים והדדים שבחסד (רח"ו).

שליט כפנא על עלמא האון רוחא דאקרי ושו"ד (שד) איהו אשתכח ורוחא אחרא ואשתתקא עמיה דאקרי כפ"ן ואלין אזלי בעלמא ומשתכחי לקבל בני נשא והיינו דכתיב (איוב ה כב) לשד ולכפן תשחק ואלין עבדין קטרוגא לבני נשא [ומשדדי לכלא חד דאקרי שווד] דבתר דאזיל בגו טורין רמאין ושדיר וחריב ושצי כלא כדין תב ושדיר לבני נשא ומתין בחולשא דיליה וכד אכלי בני נשא לא שבעין בגין דאיהו שלטא בעלמא:	שנקראת ש"ד נמצאת, ורוח אחרת משתתפת עמה, שנקראת כפ"ן. ואלו הולכים בעולם, ונמצאים כנגד בני אדם. והיינו שנאמר "לשוד ולכפן תשחק". ואלו עושים קטרוג לבני אדם ושודדים את הכל. האחד שנקרא שוד, שאחר שהולך לתוך הרים רמים ושודד ומחריב ומכלה הכל, אז שב ושודד בני אדם, ומתים בחולשה שלו. וכשאוכלים בני אדם, לא שבעים, משום שהוא שולט בעולם.
ובההוא זמנא מאן דעביד חסד עם בני נשא ויהיב לון למיכל ולמשתי כדאי איהו לדחייא לון לאלין תרין רוחין לבר דלא שלטי בעלמא וכד ישראל לא עבדי חסד עם בני נשא ושאר עמין עבדי חסד בעלמא כדין אלין תרין רוחין מתבסמין⁶⁷⁷⁵ [מלייהו] (להו לישראל) ומתקפי עליהו דישראל בגין דהא כדין אתקף ההוא סטרא אחרא וישראל אתכפין:	ובאותו זמן, מי שעושה חסד עם בני אדם ונותן להם לאכול ולשתות, כדאי הוא לדחות את שתי הרוחות החוצה שלא ישלטו בעולם. וכשישראל לא עושים חסד עם בני אדם, ושאר העמים עושים חסד בעולם, אז שתי הרוחות הללו, מתבשמים (לשאר עמים, ומתחזקים וכו') דבריהם ומתחזקים על ישראל, משום שהרי אז התחזק אותו הצד האחר, וישראל נכנעים.
וכד ישראל עבדי חסד [אתכפין] ההוא סטרא אחרא אתחלש⁶⁷⁷⁶ וסטרא דקדושה אתקף וכד ישראל לא מתערי בחסד אינון תרין רוחין [מתבסמי חד אתבסם להו לשאר עמין ומתהפכי] (מתהפכי) לאכפין לון לישראל וכדין אינון ברכאן דנחתי מלעילא מסטר ימינא ינקי לון שאר עמין [וקיימא לההוא סטרא] והדא הוא דכתיב (שיר א ו) שמוני נוטרה את הכרמים אלין שאר עמין כרמי שלי לא נטרתי אלין ישראל בגין דשאר עמין משכי ליה בגווייהו באינון חסדים דעבדין עם בני נשא וישראל מרחקן ליה בגווייהו בגין דלא משתדלי באינון חסדים כשאר עמין:	וכשישראל עושים חסד, נכנע אותו הצד האחר ונחלש, וצד הקדושה מתחזק. וכשישראל לא מעוררים חסד, אותן שתי רוחות (מתבשמות. אחת התבשמה להם לשאר העמים) ומתהפכות כדי להכריע אותם את ישראל, ואז אותן הברכות שיורדות מלמעלה מצד הימין, יונקים אותם שאר העמים (ועומד לאותו הצד). וזהו שנאמר "שמוני נוטרה את הכרמים", אלו שאר העמים, "כרמי שלי לא נטרתי", אלו ישראל. משום שאר העמים מושכים אותם לתוכם באותם חסדים שעושים עם בני אדם, וישראל מרחיקים אותם מתוכם, משום שלא עוסקים באותם חסדים כמו שאר העמים.
ותחת אלין רוחין קיימין כל אינון דאקרון⁶⁷⁷⁷ ערלה זמורי	ותחת הרוחות הללו עומדים כל אותם שנקראו ערלה. זמורות
רס/ב	
ערלה ענפי ערלה ועילא מנהון חד ממנא דאקרי גזר דיני"א והאי איהו קיימא על כל אינון ודלא (דקא לא) נטרי שני ערלה	ערלה, ענפי ערלה. ומעליהם ממונה אחד שנקרא גז"ר דיני"א. וזהו שעומד על כל אותם שלא שומרים שנות ערלת האילן, ועל כל אותם שמעכבים את הברית לבניהם. ולכן הנחש רצה להרוג את בנו של משה עד

⁶⁷⁷⁵ (ס"א לשאר עמין ומתקפי וכו') (נוסף בדפ"ו).

⁶⁷⁷⁶ ואתחלש (דפ"ו).

⁶⁷⁷⁷ דאקרי (דפ"ו).

861

דאילנא ועל כל אינון דמעכבי את קיימא לברייהו ⁶⁷⁷⁸ ועל דא בעא חויה לקטלא לבריה דמשה עד דגזרת ליה צפורה דכתיב (שמות ד כה) ותקח צפורה צר ותכרות את ערלת בנה וגו':	שמלה אותו צפורה, שנאמר "ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה וגו'".
והאי רוחא ממנא על בני נשא דמחבלי ארחהו ולא חיישי ליקרא דמאריהו למיטר את קיימא קדישא והאי אעיל לון לגיהנם לההוא אתר דאקרי שאול ואבדון ואתדן תמן כמה דאוקימנא הכא:	והרוח הזו ממונה על אנשים שמשחיתים דרכיהם ולא חוששים לכבוד רבונם, לשמור את אות ברית הקודש, וזו מכניסה אותם לגיהנם לאותו מקום שנקרא שאול ואבדון, ונדון שם כמו שבארנו כאן.
בהאי היכלא לגו באמצעיתא קיימא חד רוחא דאיהו קיימא וכמין על ארחין ושבילין למחמי לכל אינון דעברין על פתגמי אורייתא כדי למיעל דבבו בין תתא לעילא בגין דכל האי היכלא איבה איהו:	לתוך אמצע ההיכל הזה עומדת רוח אחת, שעומדת ואורבת על דרכים ושבילים, לראות את כל אתם שעוברים על דברי התורה, כדי להכניס שנהא בין מעלה ומטה, משום שכל ההיכל הזה הוא איבה.
האי וכל אינון אחרנין כלהו קיימין לאחזאה אנפין נהירין לבני נשא ולמפתי להו בגין דיסטון מארח קשוט ולאמשכא לון אבתרייהו ולבתר אינון קטלי לון וימותון בתרין עלמין דכתיב (משלי ה ד) ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות:	זו וכל אותם האחרים, כולם עומדים להראות פנים מאירות לבני אדם ולפתות אותם, כדי שיסטו מדרך האמת ולמשוך אותם אחריהם, ואחר כך הם הורגים אותם, וימותו בשני עולמות, שנאמר "ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות".
האי רוחא איהו אקרי אפריר ⁶⁷⁷⁹ (אפרא אפר) אפרא דקישמא ⁶⁷⁸⁰ דלא עביד תולדין ואיבין לעלמין ⁶⁷⁸¹ בגין דהאי איהו עפרא דקישמא ואף על גב דאקרי עפר לאו איהו עפרא קדישא ⁶⁷⁸² דעביד איבין ואקרי (איוב כח ז) עפרות זהב ⁶⁷⁸³ אלא כמה דאת אמר (במדבר יט יז) מעפר שרפת החטאת ⁶⁷⁸⁴	הרוח הזו נקראת אפריר"א. עפר של אפר. שלא עושה תולדות ופירות לעולמים, משום שזהו עפר של אפר. ואף על גב שנקרא עפר, אינו עפר קדוש שעושה פירות, ונקרא "עפרות זהב". אלא כמו שנאמר, "מעפר שרפת החטאת". וזהו עפר שרפת החטאת. וסימן זה בא בשני צדדים. אחד, משום שהוא כלול בחטאת הזו, הסוד של אותו נחש הקשה. ואחד, שכשאדם עושה חטאת, הוא

⁶⁷⁷⁸ כי הם מעכבים גלוי החסד בפום אמה (רח"ו).

⁶⁷⁷⁹ עי' ח"א ט ע"ב, וכן עיי"ש קע ע"א (לש"ו).

⁶⁷⁸⁰ מהפסולת דיסוד העפר הוא אפר, אשר עליה נאמר (דברים כט כב) שריפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח, והוא נמשך ומגיע לס"א, שהוא רוחא חדא הנקרא אפרירא כמ"ש בפ' פקודי (רסו ע"ב). וכן ישנם ג"כ תרין רוחין הנקראים בשם עפרירא וקסטימון כמ"ש בפ' בראשית (ט ע"ב), ונראה לי כי הם נמשכים ג"כ מהפסולת של עפר הנקרא עפר שריפת החטאת כמ"ש בפ' פקודי שם, וכן נקרא הפסולת של עפר ג"כ בשם אבק, וכמ"ש בפ' וישלח (דף קע ע"א). ומאלו הב' שהם עפר שריפת החטאת ואבק נמשכים ויוצאים הב' רוחין עפרירא וקסטימון הנז', ומהפסולת הנקרא בשם אפר נמשך ויוצא הרוחא הנקרא בשם אפרירא הנז' (דע"ה ח"ב פט ע"א), עי' עוד ח"ג לד ע"ב עפרות זהב (שם ע"ב), הדינין שהם נקראו הרים כנודע, פומיה מלחכא בעפרא, בסוד (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו, והוא מזוהמת העפר הנקרא עפר שריפת החטאת, כמ"ש בפ' פקודי (רסו ע"ב), והוא העפר אשר מהגבורות דהמלכין קדמאין, ארץ אדום. וכד בר נש עביד חטאת איהו אתקיף להאי עפר, שמוסיף בה כח, ומשם יונק הנחש, והוא מאכלו כמ"ש בפ' פקודי שם (רסו ע"ב ורסח ע"ב), וע' שער קליפת נוגה (פרק ג) (דע"ה ח"ב כה ע"ב).

⁶⁷⁸¹ הפך הקדושה כי החסד גורם הזווג אבל בכאן אל אחר אסתרס (רח"ו).

⁶⁷⁸² פירוש כמו המלכות שנקר' עפר (מ"מ).

⁶⁷⁸³ ח"ג לד ע"ב קפא ע"א (לש"ו).

⁶⁷⁸⁴ ר"ל על אפר אוכלין כמו עפר שרפת החטאת שמביא שם, והם אינם מגדלים צמחים וכמ"ש ר"ת בחולין (פח סע"ב בתוספת ד"ה מצינו) (ביאורים ח"א סג ע"ד). אפר של אש - כי בינה היא אש, ועליה אמרו בספר יצירה (פ"א מ"ב) ארבע אש ממים וכו' אות ל'. והטפה הזרעית שבה,

מחזק את העפר הזה ושולט בעולם.	ודא הוא עפר שרפת החטאת וסימנא דא אתיא בתרין סטרין חד בגין דאיהו כליל בהאי חטאת רזא דההוא חויא תקיפא וחד דכד בר נש עביד חטאת ⁶⁷⁸⁵ איהו אתקיף להאי עפר ושלמא בעלמא:
וזהו הכלול ב"מי המרים המאריים". ולכן צריך אותו לאשה שסטתה תחת בעלה ועשתה מעשה של אשת זנונים, להשקות אותה מים שכלולים בעפר, שהוא מ"קרקע המשכן", והעפר הזה הוא מאותו מקום שנקרא קרקע, ואותו שנקרא קרקע של אותו משכן. והעפר הזה הוא מאותו קרקע. ולכן צריך הכהן להשקות את האשה הזו כמו כן. והכל הוא ברמז עליון.	והאי איהו כליל (במדבר ה יח) במי המרים המאריים ⁶⁷⁸⁶ ועל דא אצטריך לאנתו דאסטיאת תחות בעלה ועבדת עובדא דאשת זנונים לאשקאה לה מיא כלילן בעפרא דאיהו (שם יז) מקרקע המשכן והאי עפר איהו מההוא אתר דאקרי קרקע ⁶⁷⁸⁷ וההוא אקרי קרקע דההוא משכן והאי עפר מההוא קרקע איהו ⁶⁷⁸⁸ ובגין כך אצטריך כהנא לאשקאה להאי אתתא כנוונא דא וכלא איהו ברמיזא עלאה:
אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא מטהר אותם במים טהורים עליונים, שנאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם". מים טהורים הרי אמרנו, בין מים ראשונים למים אחרונים. ואף על גב שהרי בארנו, מים ראשונים מצוה, כך נקראו, ומים אחרונים חובה, גם כך נקראו. והרי בארנו על	זכאה חולקהון דישראל דקודשא בריך הוא מדכי לון במיין דכיין עלאיין ⁶⁷⁸⁹ דכתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם (על) מים טהורים הא אמרן בין מים ראשונים למים אחרונים ואף על גב דהא אוקימנא מים ראשונים מצוה הכי אתקרוין ⁶⁷⁹⁰

שהיא מהעכירת והעביות שבה, הנה הוא בבחי' אפר, כי החכמה שהוא מים אמרנו לעיל אות ל"ב שהטפה הזרעית שלו, שהוא מהעכירת והעביות שבו, הנה הוא נקרא בשם רפש וטיט. אך הבינה שהיא אש, הנה נקרא הטפה הזרעית שבה בשם אפר, שהוא עכירות שמרי האש, וכמו שכתב הרב למטה בסמוך. והנה אפר הזה הוא ג"כ קודש קדשים, והיא ג"כ מגדל צמחים ועביד פירין, שהרי ממנה יצאו ונעשו הזון וכנ"ל אות ל"ה. שיש כמה מיני אפר שמגדלים צמחים ג"כ, וכמ"ש התוספת בחולין (דף פח ע"ב בד"ה שחיקת ובל"ה מצינו) ע"ש, והוא מסוד בחי' האפר שמבינה שהוא קודש קדשים, כי הרי בחי' האפר הזה הוא טפה הזרעית דהבינה המשתתף בבנין הזון דאצילות וכנ"ל. ולא אמרו בזוה"ק פקודי הנ"ל אות ל"ה דאפר אינה מגדלת צמחים, אלא רק מה שיוצא מתוקף הדינין דהס"א, ויש בהם בחי' עפר ג"כ שאינם מגדלים צמחים, וכגון עפר המדבר שהיא ארץ לא זרועה. [וע' תנחומא קדושים (פרק ז) בפסוק ונטעתם, וכן בשיהש"ר (פרק ד פיסקא כז) בפסוק שלחך, כי ע"י הבאר היה מגדל להם גם שם ע"פ נס. אך אחר שנסתלק הבאר, התאוננו ואמרו (במדבר כ ה) לא מקום זרע, כי המדבר מעצמו הוא ארץ לא זרועה.] וכן אבק דאשתאר מן נורא, שהם מתוקף הגבורות דהס"א, והם ג"כ אינם מגדלים צמחים כלל וכנ"ל. אבל כל שהוא מצד הקדושה, הן אפר והן עפר, הם כולם מגדלים צמחים ועביד פירין, אלא שאפר הוא לעולם מצד תוקף הגבורות הרבה יותר מעפר, כי הרי הוא נעשה רק ע"י האש, והוא עכירות שמרי האש, וכן הוא האפר דעניינו, שהוא טפה הזרעית דהבינה כנ"ל, הנה היא קודש קדשים ועביד פירין לעלמין, אלא שהיא מתוקף הגבורות הקדושים, והוא דינין דקודשא, שמהם הוא כל טוב הצפון אשר לעתיד לבוא, וכמו שכתבנו בזה לעיל פ"ד אות י"ב, ולכן השתתפו הם ג"כ בכל בנין הזון דאצילות וכמו שיתבאר למטה עוד בזה (ביאורים ח"א סד ע"א).

⁶⁷⁸⁵ לקמן רסח ע"ב (לש"ו).

⁶⁷⁸⁶ הפך מימי החסד הזכים ובהירים (רח"ו).

⁶⁷⁸⁷ פירוש שהוא מהבירורים שנפלו בבריאה שנק' קרקע המשכן כמ"ש באוצ"ח שמשכן היא מלכות דאצילות וקרקע המשכן היא בריאה ושם נפלו כלי המלכים (מ"מ), ח"ג קכה ע"א (לש"ו).

⁶⁷⁸⁸ הנה שייכות עפר למים כי המלכות היא בת אברהם אבינו בכל שמה (רח"ו).

⁶⁷⁸⁹ סוד מימי החסד (רח"ו).

⁶⁷⁹⁰ פירוש אעפ"י שלעיל בסוף היכל ג' דס"א אמרנו שמים ראשונים הם מ"ד ומים אחרונים הם מ"ן עכ"ז פשט הענין מים ראשונים הם בקדושה ומים אחרונים הם דס"א וז"ש והא אוקימנא על תרין סטרין אלין דא סטרא דקדושה דאיקרו מצוה. ודא ס"א איקרי חובה (מ"מ).

ומים⁶⁷⁹¹ אחרונים חובה הכי נמי אתקרון והא אוקימנא על תרין סטרין אלין דא סטרא דקדושה אתקרי מצוה ודא סטרא אחרא אתקרי חובה ובגין כך חולקיה נטל⁶⁷⁹² בההוא מיא ועל דא כתיב וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם:	שני הצדדים הללו, הצד הזה של קדושה נקרא מצוה, והצד האחר הזה נקרא חובה. ולכן נטל חלקו באותם המים, ועל זה נאמר "וזרקתי עליהם מים טהורים וטהרתם".
היכלא שתינאה היכלא⁶⁷⁹³ דא קיימא עלאה על כל אינון שאר היכלין תתאין ארבע פתחין אית להיכלא דא חד אקרי מות וחד אקרי רע וחד אקרי צלמו"ת וחד אקרי אפול"ל אלין ארבע פתחין קיימין תדיר לאבאשא אלין אינון כללא דכלא:	ההיכל הששי. ההיכל הזה עומד למעלה על כל אותם שאר ההיכלות התחתונים. ארבעה פתחים יש להיכל הזה. אחד נקרא מות, ואחד נקרא רע, ואחד נקרא צלמו"ת, ואחד נקרא אפ"ל. אלו ארבעת הפתחים עומדים תמיד להרע, ואלו הם הכלל של הכל.
כמה דאית בסטרא דקדושה ברזא דמהימנותא ארבע ופתחין לארבע⁶⁷⁹⁴ סטרין⁶⁷⁹⁴ דמתקשראן דא בדא וכלהו קדישין הכי נמי לתתא הכא וכד אלין מתקשרן ומתחברן דא עם דא [כחדא] בהיכלא דא כדין ואקרי בית חבר כמה דאת אמר (משלי כא ט) מאשת מדנים ובית חבר והאי היכלא קיימא לאבאשא תדיר:	כמו שיש בצד הקדושה בסוד האמונה ארבעה פתחים לארבעה צדדים שמתקשרים זה בזה, וכולם קדושים, כך גם למטה כאן. וכשאלה נקשרים ומתחברים זה עם זה כאחד בהיכל הזה, אזי נקרא בית חבר, כמו שנאמר, "מאשת מדנים ובית חֶבֶר". וההיכל הזה עומד תמיד להרע.
על האי היכלא כתיב (שם כז ו) ונעתרות נשיקות שונא⁶⁷⁹⁵ בגין דהכא קיימן כל אינון נשיקין בישין ותיאובתין בישין וכל עדונין [דגופא] דהאי עלמא די באינון עדונין אתתרך בר נש [בהאין] (מהאי) עלמא ומעלמא דאתי⁶⁷⁹⁶ ועל האי היכלא כתיב (שם ה ג) כי נפת	על ההיכל הזה נאמר "ונעתרות נשיקות שונא", משום שכאן עומדים כל אותן נשיקות רעות ותאוות רעות, וכל עדוני הגוף של העולם הזה, שבאותם העדונים מגורש אדם מהעולם הזה ומהעולם הבא. ועל ההיכל הזה נאמר "כי נופת
רס"א/10000:	
תטפנה שפתי זרה וגו':	תטפנה שפתי זרה וגו'.
בהאי היכלא קיימא חד רוחא דאיהו ממנא על כל אלין דלתתא ואיהו כללא על כל שאר רוחין האי היכלא מתקשטא בקשוטוי⁶⁷⁹⁷ דשפירו על כל אינון היכלין⁶⁷⁹⁸	בהיכל הזה עומדת רוח אחת שממונה על כל אלו שלמטה, והיא כלל על כל שאר הרוחות. ההיכל הזה מתקשט בקשוטי יופי על כל אותם ההיכלות. בהיכל הזה נלכדים רגלי הטפשים. על ההיכל הזה נאמר "אל

⁶⁷⁹¹ מים (דפ"ו).

⁶⁷⁹² פירוש חלק ס"מ הם מים אחרונים (מ"מ).

⁶⁷⁹³ היכל זה נגד ת"ת דקדושה שגורם זווג הקדוש והוא היכל הרצון שעולה למעלה מכל הזווגים בסוד ת"ת על חו"ג (רח"ו). ור"ל שהיכל הרצון הוא למעלה מהיכל אהבה וזכות שהם חו"ג (מ"מ).

⁶⁷⁹⁴ חגת"ם (רח"ו).

⁶⁷⁹⁵ הפך הנשיקין שבהיכל הרצון דקדושה וישק יעקב לרחל (רח"ו).

⁶⁷⁹⁶ כי הת"ת מבריה בין ב' הקצוות מקצה השמים ממעל בינה ומקצה הארץ מתחת מלכות והם עולם הזה ועולם הבא (רח"ו). ישראל שבאותו הדור [של הושע] הלכו אז אחר תאוות עוה"ז ונכנסו בהיכלין דסטרא דמסאבא, והגיעו עד שערי מות שהוא בהיכל ה' דס"א, ששם הוא הנשיקין בישין ותיאובתין בישין, וכל עדונין דגופא דהאי עלמא, אשר עליה נאמר (משלי ה ג) כי נפת תטפנה שפתי זרה כו' (דע"ה ח"ב פב ע"ד).

⁶⁷⁹⁷ ת"ת (רח"ו).

בהיכלא דא מתלכדי רגליהו דמפשא⁶⁷⁹⁹ על האי היכלא כתיב (משלי ו כה) אל תחמוד יפיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה⁶⁸⁰⁰:	תחמוד יפיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה".
בהאי היכלא תליין כל תיאובתין דעלמא⁶⁸⁰¹ וכל אינון ענוגין⁶⁸⁰² דמפשאי חסרי לבא חסרי דעתא כמה דאת אמר (שם ז ז-ט) וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב עובר בשוק אצל פנה וגו' בנשף בערב יום וגו' וכדין אתקריבו רגלוי להאי היכלא דאיהו	בהיכל הזה תלויים כל תאוות העולם וכל אותם ענוגים של הטפשים חסרי הלב, חסרי הדעת, כמו שנאמר, "וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב. עובר בשוק אצל פנה וגו'. בנשף בערב יום וגו'". ואז מתקרבות רגליו להיכל הזה, שהוא כלל של כל התחתונים. ואז, "והנה אשה לקראתו שית זונה ונצורת לב". "שית", זהו ההיכל הזה שהוא ששי לכל שאר ההיכלות, וכאן עומדת

⁶⁷⁹⁸ ר"ל לפי שהוא היכל ששי, גופא דסט"א, כלל כל היכלין, וכל היכלין הן של הזונה, וכאן הוא כלל. וכאן הוא הרצון והתשוקה אל סט"א (יהל אור ח"ב יז ע"ג).

⁶⁷⁹⁹ ריש לקיש אמר אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות וכו' שהוא מסט"א מלך זקן וכסיל שאין בו דעת דאל אחר אסתריס וכו' והוא נטילת הדעת ממנו, וכן האשה זונה אשת כסילות הומיה וכו' והוא בהיכל ששי דסט"א כמ"ש בפ' פקודי (דף רסז ע"א) בהיכלא דא מתלכדא רגלי דטפשאי וכו' על האי היכלא כתי' אל תחמוד יפיה וכו' בהאי היכלא וכו' וכל אנון ענוגין דטפשאי חסרי לבא חסרי דעתא כד"א וארא בפתאים וכו' נער חסר לב וכו'. והיכל זה שם הרוח כמו בקדושה שהוא היכל הרצון שבו דעת וכלול שיתא רוחין כמ"ש. ולכן בסוטה כי תשטה אשתו ועבר עליו רוח קנאה וכו', והוא רוח טהרה להרחיק אשה רעה ממנו שהוא נגדו בסט"א כמה רעה אשה רעה וכו', והוא מ"ש [שם] חד אמר רוח טהרה וחד אמר רוח טומאה וכו'. וענין זה כי בפ' נאמר ועבר עליו רוח וכו' והיא נטמאה או עבר עליו רוח וכו' והיא לא נטמאה, שהוא כפל לשון ללא צורך. אבל הכתוב רמז לו הסוד בזה שלפעמים הוא רוח טהרה מסט"א דקדושה מהיכל הרצון היינו כשהיא באמת נטמאה ואיגלאי מילתא שהיא אשה רעה מסט"א מהיכל ששי דטומאה, בזה עבר עליו רוח קנאה מסט"א דרוחא דכליל שית רוחין מרצון דקדושה. ובאם באמת לא נטמאה והיא אשה כשרה אז עובר עליו רוח טומאה מסט"א לקנא לאשתו, כי בהיכל הרצון שם הזיווג נשיקין דרחימותא בין איש לאשתו בחיבורא חדא, והסט"א שהיא מסט"א דפרודא רוצה להכניס בו רוח קנאה לגרום איבה ופירוד בניהם, וכמו הנחש שהטיל איבה בין אדם לחוה בסוד (משלי טז כח) ונרגן מפריד אלופ, ונרגן הוא לישנא בישא נגד הקדושה שהוא בפה ולשון ברצון כידוע וכו' (אפיקי ים סוטה דף ג ע"א).

⁶⁸⁰⁰ עי' פת"ש פ"ח כ: כתיב (משלי ו כה) אל תחמוד יפיה בלבבך וגו', והוא להשמר מפתויים שלה ממה שממתקה דרכי העבירות ומיפה אותם לבני אדם, וארז"ל (שבת קי"ד ע"א) איזהו ת"ח, כל שמדקדק על חלוקו להפכה כו', והוא סוד היפוך המדות המגונות לטוב ע"י התורה שהיא תבלין ליצה"ר כמ"ש (אבות פ"ה מ"ב) הפך בה והפך בה כו', שע"י שיועד דרכי התורה על בוריה יהיה ניצול מפתיווי היצר וכמ"ש רבינו הגדול ז"ל בליקוטים בזה, והוא סוד תיקון החשמ"ל והמלבו"ש של הנוגה כולו לטוב, ועי"ז לא יהיה חיבור לג' קליפות האחרות עם הנגה, ואז לא יהיה להם מקום אחיזה ויהיו נדחים בנוקבא דתהו"ר, ע"כ. ועי' בגר"א משלי לא יא: איזה ת"ח המקפיד על חלוקו כו' היינו שמידותיו של אדם הן חלוקו ולכן נקרא מדו כמ"ש ולקח הכהן מדו בד ואמרו ז"ל מדו כמדתו והיינו במדה שהוא מודד וכו' והנה אין צדיק בארץ גו' אבל הת"ח אם רואה שנכשל באיזה דבר מגונה מיד הוא רואה להפכה כי התורה כרכא דכלא בה לכן מסיים בן בג בג סוף אבות שהן תקוני המידות הפוך בה והפוך בה דכלא בה ומינה לא תזוע והיינו שרפואת הנפש היא דוגמת רפואת הגוף שצריך לרפאותה בהפכה כמ"ש למעלה כן המדות צריך להפכן לטובה והנה ראש כל מדות הרעות הוא מדות התאוה שהיא מביאתו לכל מדות הרעים שבעולם ובזה יובן מה שארז"ל בראש כל מרעין אנא דם כי הדם הוא הנפש המתאוה כי תאוה נפשך כו' ובר' כל אסוון אנא חמר יינא דאורייתא כמ"ש רפאות תהי לשרך ולכל בשרו מרפא והוא סם חיים וא"ת למה מנו חכמים כל מדות טובות באבות היינו למי שאינו בעל תורה וזהו באתר דלית תמן חמר תמן סממונים מתבעין אבל הבעלי התורה אינן צריכין כי התורה היא כלל הכל וזהו בטח בה לב בעלה מכל החלאים שבעולם וכשמחז"ל אם ראית ת"ח נוקם כו' חגריהו כו' אם עם הארץ חסיד אל תדור בשכונתו משא"כ במדות טובות אם הוא מוחזק במדה טובה אחת כגון שיש לו ענוה אינו בטוח רק מהגאוה ואינו בטוח מהתאוה וכדומה בשאר המדות אבל בתורה הוא בטוח בכל המדות רעות. ושלל לא יחסר כי אין עבירה מכבה תורה.

⁶⁸⁰¹ בסוד הקדושה נקרא עץ החיים תאוה באה, וז"ש תיאובתין דעלמא (רח"ו).

⁶⁸⁰² בסוד עונג נמשך עליון לת"ת (רח"ו)

זונה לפתות את הטפשים.	כללא דכלהו תתאין כדין (שם י) והנה אשה לקראתו שית זונה ⁶⁸⁰³ ונצורת לב ⁶⁸⁰⁴ שית דא איהו האי היכלא דאיהו שתיתאי ⁶⁸⁰⁵ לכל שאר היכלין והכא קיימא זונה לאפתאה לטפשאין:
בהיכל הזה עומדת ואינה עומדת. יורדת ומפתה, עולה ומשטינה, כמו שנאמר "בביתה לא ישכנו רגליה. פעם בחוץ פעם ברחובות". כשעולה למעלה, "ואצל כל פנה תארוב", כשנוטלת את הנשמה, מה נאמר "והחזיקה בו ונשקה לו". אלו אותן נשיקות לטמא ולהטעות בני אדם אחריה, משום שכאן הוא מקומם של כל אותן הנשיקות הרעות, ומכל הזנונים הזרים שהם מתוקים לפי שעה, אוי לסופם. כמו שנאמר "וחלק משמן חכה".	בהאי היכלא קיימא ולא קיימא נחתא ומפתי סלקא ואסמיאת ⁶⁸⁰⁶ כמה דאת אמר (שם יא) בביתה לא ישכנו רגליה פעם בחוץ פעם ברחובות כד סלקא לעילא (שם יב) ואצל כל פנה תארוב כד נטיל נשמתא ⁶⁸⁰⁷ מה כתיב (שם יג) והחזיקה בו ונשקה לו אלין אינון נשיקין ⁶⁸⁰⁸ לסאבא ולאטעאה בני נשא אבתרה בגין דהכא ואיהו אתרו (אתדבקתא) דכל אינון נשיקין בישין ומכל זנונים נוכראין (וכל זינין נוכראין) דאינון מתיקין לפום שעתא ווי לסופייהו כמה ודכתיבו (דאוקימנא) (שם ה ג) וחלק משמן חכה:
ונאמר "ואחריה מרה כלענה". מה זה "מרה כלענה", אלא כשאדם מתפתה אחריה בעולם הזה ומגיע זמנו להסתלק מהעולם הזה, היא עומדת על האדם ומתלבשת לפניו בגלימה של גוף של אש וחרב שנונה בידה, ושלוש טיפות בה.	וכתיב (שם ד) ואחריה מרה כלענה מאי מרה כלענה אלא כד בר נש אתפתא אבתרה בהאי עלמא ומטא זמניה לאסתלקא מהאי עלמא איהי קיימא עליה דבר נש ואתגלימת קמיה בגלימו דגופא דאשא וחרבא שיננא בידיה ⁶⁸⁰⁹ ותלת טיפין ⁶⁸¹⁰ בה:
ופרשוה, ובה טיפה אחת מאותן טיפות	ואוקמוה ובה טפה חדא מאינון טיפין

⁶⁸⁰³ הפיק אשת חיל (יהל אור ח"א כ ע"ב).

⁶⁸⁰⁴ וז"ש לעיל רמה ע"א וחמי תמן כל אינון היכלין דאינון וכו' (יהל אור ח"ב יז ע"ג). בקדושה בהיכל הרצון הוא התורה מפיו ית' שנתנה לישראל כמ"ש (משלי ב ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, והוא דעת דגנוז בפומא דמלכא והוא סוד עה"ת, ואשה זונה הוא חכמה חיצונית שע"ז אמר שלמה בחכמתו כל דבריו במשלי באשה זרה וענין פיתויין דילה כי נופת תטופנה וכו' ואחריה מרה כלענה (משלי ה ג) והתורה עה"ת הוא דרגא דמשה ישקני מנשיקות פיהו וכו' (שיר א ב), וזכה לכך מצד ענוה שבו כמ"ש (במדבר יב ג) והאיש משה עניו מאוד וכו', כי התורה אינה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כמדבר כמ"ש במס' נדרים (נה ע"א) וממדבר מתנה וכו', והוא הבאר כלת משה כידוע, ואמרו (תענית ז ע"א) שנמשלה תורה למים לומר לך מה מים יורדים מגבוה לנמוך כך ד"ת אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה וכו', והטעם שמי שיש בו גסות הרוח וחושב עצמו לחכם ויודע מעמיד הכל על שכלו ודעתו, נופל ברשת הטעות ולחקור הכל בשכלו והוא חכמה חיצונית והוא אשה זרה הנ"ל, ומתרחק מדרך האמונה שהוא אשת חיל נוקבא דקדושה תורה שבע"פ המסורה למשה מסיני ותלוי באמונה ושכל אלקי עליון (אפיקי ים סוטה ד ע"ב).

⁶⁸⁰⁵ ת"ת ששי ממטה למעלה (רח"ו).

⁶⁸⁰⁶ כאשר האדם נמשך אחרי' ומחמם יצרו ואז מתגברת ומתהפכת לאסטאה לעילא ומתהפכת מאוהב לשונא, וכמ"ש כאן בביתה לא ישכנו וכו' וכמ"ש ואחריה מרה כלענה וכו' רגלי' יורדות וכו', והוא ההתהפכות שהזכיר כאן שרוצה להטביע האדם (אפיקי ים בבא בתרא עג ע"ב).

⁶⁸⁰⁷ כתב בספר אור ישראל וז"ל כתב הרב כי העיקר בהריגה הם כחות הטומאה זכרים והנקבה כלולה עמהם. והעיקר בפתוי הם הנקבות. והזכרים כלולים עמהם. ובזה מתורץ מאמרי הזוהר פעם אומר שהנקבה לילי"ת הורגת. ופעם אומר כי הזכר הורג והנקבה מפתה. והכל אמת עכ"ל (מ"מ).

⁶⁸⁰⁸ הפיק זיווג הנשיקין עי' ע"ח שער הולדת אר"א וזר"ן ד.

⁶⁸⁰⁹ בידה (דפ"ו).

⁶⁸¹⁰ עי' לעיל רסד ע"א והערה שם.

דאיהי מרירא ובשעתא דאטיל לה לפומיה דבר נש עאל במעוי וכדין נשמתא אתבלבלא וההיא טפה שטיא ואזלת בגו גופא ואעקרת לה לנשמתא מאתרה ולא שביק לה לנשמתא אתר למיתב ואיהי מרה כלענה ואטעים לה בר נש במרירו חלף ההוא מתיקא דטעמו בה בהאי עלמא כד אתמשכו בתרה לבתר אשדי טפה אחרא ונשמתא נפקאת ומית בר נש ולבתר אשדי וטיפה אחרא וירוקין אנפוי⁶⁸¹¹ ואבאישי בגין דנשמתא היא קדישא וכד שלטא עלה דא סטרא אחרא מסאבא ערקת מקמיה ולא אתישבא כחדא:	שהיא מרה, ובשעה שמטילה אותה לפיו של אדם, היא נכנסת למעיו, ואז הנשמה מתבלבלת, ואותה טיפה משוטטת והולכת בתוך הגוף ועוקרת את הנשמה ממקומה, ולא משאירה לנשמה מקום לשבת, והיא מרה כלענה, וטועם אותה האדם במרירות תמורת אותה מתיקות שטעמו בה בעולם הזה כשנמשכו אחריה. אחר כך זורקת טיפה אחרת, והנשמה יוצאת ומת האדם. ואחר כך זורקת טיפה אחרת, ופניו מוריקות, ומסרית. משום שהנשמה קדושה, וכששולט עליה הצד האחר הזה, עוקרת מלפניו, ולא מתיישבים ביחד.
ובגין⁶⁸¹² כך כמה דאתדבק באינון נשיקין בישין בהאי עלמא אוף הכי נמי בהאי שעתא דאי בר נש אתמשך אבתרה בהאי עלמא ושבק סטרא קדישא כדין נשמתא לא אהדרת לההוא אתר קדישא וכמה דאתמשך אבתרה בהאי עלמא הכי נמי שלטא על נשמתיה וכדין נשמתיה נפקת בפטורי ואוקמוה וכל דא בגין אינון נשיקין דנשקאו ליה בהאי עלמא דאינון מתיקין ולבתר מרירן ליה [בהאי שעתא] ועל דא והחזיקה בו ונשקה לו בהאי עלמא כמה דאוקימנא:	לכן, כמו שנדבק באותן נשיקות רעות בעולם הזה, אף כך גם בשעה הזו, שאם אדם נמשך אחריה בעולם הזה ועוזב את הצד הקדוש, אז הנשמה אינה חוזרת לאותו מקום קדוש. וכמו שנמשך אחריה בעולם הזה, כך גם שולטת על נשמתו, ואז הנשמה יוצאת כמו בחבלים, ופרשוה. וכל זה משום שאותן נשיקות שנשקה אותו בעולם הזה, שהן מתוקות, ואחר כך מרירות בשעה הזו. ועל כן, "והחזיקה בו ונשקה לו", בעולם הזה, כמו שבארנו.
העזה פניה ותאמר לו (שם ז יג) בגין דבהאי היכלא קיימא כל קטגורין וכל שליחאן בישין דמשתכחי לגבי דבר נש ועבדי ליה דיתקן בתקונוי ויסלסל בשעריה ויתסחי ויתתוקן בגין דיסתכלון ביה הכא קיימא רוחא חדא דאקרי סקטופ"ה ודא היא ממנא על כל תקונא וסלסולא דבני נשא:	"העזה פניה ותאמר לו". משום שבהיכל הזה עומדים כל הקטגורים, וכל השליחים הרעים שנמצאים אצל האדם וגורמים לו שיתקן בתקונוי ויסלסל בשערו ויתרחץ ויתקן כדי שיסתכלו בו. כאן עומדת רוח אחת שנקראת סקטופ"ה, והיא הממונה על כל תקון וסלסול של בני אדם.
לגו [דווקא] דהאי היכלא קיימא חד ממנא אחרא דהאי ממנא אחרא איהו אתער ליה לבר נש לבתר [לאתערא לון דהא] דאיהו מתקן גרמיה ומסלסל בשעריה [ודיטול] [שוי ליה] בידיה חד מראה (דאיהו חיזו) לאסתכלא ביה וזשוי ליה בידיה ואסתכל ביה וחמי דיוקניה [בההוא] (בהאי) חיזו ובהאי אתער לההוא רוחא [חילא] אחרא דאקרי עסירט"א ומהכא⁶⁸¹³ נפקי כל אינון	לפנים ההיכל הזה עומד ממונה אחר, שהממונה האחר הזה מעורר את האדם אחר כך לעוררם, שהרי הוא מתקין גופו ומסלסל בשערו, שם בידו מראה אחת להסתכל בה, ושם בידו ומסתכל בה, ורואה את דמותו באותו מראה. ובזה מעורר את אותה הרוח לכח אחר, שנקרא עסירט"א, ומכאן יוצאים כל אותם שמראים לאנשים כזבים בחלומותיהם, וכל אותם שמראים דברים ולא מתקיימים בהם, אלא לבלבל אותם.

⁶⁸¹¹ בקדושה נק' ת"ת קו ירוק (רח"ו).

⁶⁸¹² בגין (דפ"ו).

⁶⁸¹³ קל ע"ב רסד ע"א ויקרא כה ע"א רלד ע"ב (הערת הזהר).

דאחזין ⁶⁸¹⁴ כדיבין ⁶⁸¹⁵ לבני נשא בחלמייהו וכל אינון דאחזין מלין ולא מתקיימי בהו אלא לערבבא לון:	
רסז/ב	
ולבתר כד אינון בני נשא אתמשכאן בההוא חיזו דאקרי מראה כדין בלהו בגסות דרוחא דלהון והאי רוחא דאקרי עסירט"א ⁶⁸¹⁶ איהו אתער לחד רוחא [ממנא] דאיהו תחות ידיה ועאל בנוקבא דלתתא דכל נוקבין וסליק מתמן חד רוחא אחרא דאיהו ממנא עם ההוא רוחא דאקרי אסכרא ⁶⁸¹⁷ כדקאמרן ודא איהו לילית ⁶⁸¹⁸ אימא דשדין:	ואחר כך, כשאותם אנשים נמשכים באותו מראָה שנקרא מראָה, אז כולם בגסות הרוח שלהם. והרוח הזו שנקראת עסירט"א, היא מעוררת לרוח אחת הממונה שהיא תחת ידיה, ונכנסת לנקב שלמטה של כל הנקבים, ומעלה משם רוח אחת אחרת שממונה עם אותה רוח שנקראת אסכר"ה, כפי שאמרנו. וזוהי ליל"ת, אם השדים.
וכד ההוא בר נש אתער להאי רוחא אחרא דאקרי עסירט"א כדין (אנה עמיה) ואתחבר עמיהו דההוא בר נש ⁶⁸¹⁹ ואתקשר עמיה תדיר וכדין בכל ריש ירחא וירחא אתער ההוא רוחא דחיזו בישא בהדה דלילי"ת ⁶⁸²⁰ ולזמנין דאתזק מנייהו ההוא בר נש (ויפול לארעא) [ימות או יפול לארעא ולא יכיל למיקם] ⁶⁸²¹ או ימות וכל דא גרים ההוא חיזו דמראה ⁶⁸²² דאיהו מסתכל ביה דהא כמה [דאחזי גסותא דרוחא] (דגרים גסותא) בלביה הכי נמי [אסני] (גרים) רוחא בישא לגביה [ועל דא כלא] (וכל האי) קיימא בההוא אתער דלתתא:	וכשאותו אדם מעורר את הרוח האחרת שנקראת עסירט"א, אז מתחברת עם אותו אדם, ונקשר עמה תמיד. ואז בכל ראש חודש וחודש מתעוררת אותה הרוח של מראה רע עם ליל"ת, ולפעמים נזק מהם אותו אדם ויפול לארץ ולא יוכל לקום, או שימות. וכל זה גורם אותו מראה המראה שהוא מסתכל בה. שכמו שמראה גסות של רוח בלב, כך גם מרבה רוח רעה אליו. ולכן הכל עומד באותה התעוררות שלמטה.
זבחי שלמים עלי ⁶⁸²³ (משלי ז יד) תא חזי שלמים לא אתיין על חובה ולא על חטאת	"זבחי שלמים על". בא וראה, שלמים לא באים על חוב, ולא על חטאת, אלא על

⁶⁸¹⁴ דאחזין (דפ"ו).

⁶⁸¹⁵ הפך הת"ת דקדושה הנקרא אמת והפך ת"ת הנקרא חולם חלום אמת (רח"ו).

⁶⁸¹⁶ עי' ח"ג רלד ע"ב.

⁶⁸¹⁷ אסכר"א (דפ"ו). עי' לעיל רמט ע"א, וח"ג רג ע"א. אשר נגזר למות בניו כשהם קטנים, יש שר אחר תחת ידו, עירא"ל שמה, בעד דאשתמודע לגבי חד רוחא, ואיתער, והוא נקרא אסכרא, דהוא בסטרא דשמאלא, דאבתריין בפגימו דסיהרא, ומתחזי לרבייא כאתתא, והוא עומד על פתח היכל ד' של היכל הטומאה, וכשהורג לזה הקטן, עולה נשמתו לגבי זה השר הנקרא עירא"ל, ומוסר אותו ביד ממונה של היכל שני של קדושה, והוא מגדל אותו ומשתעשע בו. ובכל ר"ח ושבת סליק יתיה לאוחזאה קמי קב"ה, ובריק להון. ובעת שיש ח"ו רוגז בעולם, מסתכל בהם הקב"ה, ומרחם על עולמא. וכל אלו שנמסרו ביד זה שאמר, הם קטנים עד י"ב שנים, ומי"ב עד עשרים, נמסרים ביד רוחא הנקרא אגריס"ן, ומעשרים ולמעלה, נמסרים ביד מלאך המות. ועיין בזוהר בהיכלות (ספר הליקוטים כי תצא כא).

⁶⁸¹⁸ לילי"ת (דפ"ו).

⁶⁸¹⁹ פירוש שמניח פלונית עם האדם להזיקו (מ"מ).

⁶⁸²⁰ פי' מתעורר אותו הרוח הנז' דעאל בנוקבא דלתתא וסליק מתמן ללילי"ת כמ"ש הזוהר לעיל ובכל ר"ח מתעורר אותו הרוח עם לילי"ת כדי להזיק האדם (מ"מ).

⁶⁸²¹ ולא יכיל למיקם (דפ"ו).

⁶⁸²² הפך הת"ת הנקר' מראה בסוד במראה אליו אתודע (רח"ו).

⁶⁸²³ הפך הת"ת הנקרא שלם המכריע בין חו"ג בסוד השלם ממש (רח"ו).

אלא על שלום מאי שלמים אלא שלמים מתרין סטרין⁶⁸²⁴ דלא אשתכח מקטרגא עליה לא לעילא ולא לתתא מאן איהו מקטרגא אלא ההוא⁶⁸²⁵ סטרא [דשמאלא] דיצר הרע דישתכח בשלמא דימינא ועל דא זבחי שלמים עלי⁶⁸²⁶ [עלי דייקא ההוא זבחי שלמים עלי איהו בגין דלא ישתכח מקטרגא על עלמא]:	שלום. מה זה שלמים. אלא שלמים משני צדדים, שלא נמצא מקטרג עליו לא למעלה ולא למטה. מי הוא המקטרג, אלא אותו צד השמאל של יצר הרע, שימצא בשלום של הימין. ועל כן "זבחי שלמים עלי". (עלי דוקא, אותם זבחי שלמים עלי הם, כדי שלא ימצא מקטרג על העולם).
דבר אחר זבחי שלמים עלי הא אנא בשלוה לגביך, להראות לך שלום, ולכן "היום שלמתי נדרי", לפתות את בני העולם תמיד. "על כן יצאתי לקראתך וגו'", שידעתי שאתה חסר לב, חסר טובה. "לשחר פניך", להתחבר עמך בכל הרעות של העולם. ונאה לך להנות ולטעות אחא התשוקות של העולם הזה. ודוחה אותו מדבר לדבר, ומרעה לרעה. וחזרתי בין הטפשים ושחרתי פניך. "ואמצאך", וכבר מצאתי אותך כדי להדבק בך.	דבר אחר "זבחי שלמים עלי", הרי אני בשלוה לגביך, להראות לך שלום, ולכן "היום שלמתי נדרי", לפתות את בני העולם תמיד. "על כן יצאתי לקראתך וגו'", שידעתי שאתה חסר לב, חסר טובה. "לשחר פניך", להתחבר עמך בכל הרעות של העולם. ונאה לך להנות ולטעות אחא התשוקות של העולם הזה. ודוחה אותו מדבר לדבר, ומרעה לרעה. וחזרתי בין הטפשים ושחרתי פניך. "ואמצאך", וכבר מצאתי אותך כדי להדבק בך.
לכה נרוה רדים עד הבקר (שם יח) הדא הוא דכתיב (איוב כד טו) ועין נואף שמרה נשף דהא כדן איהו זמנא לשלמא לכה נרוה רדים נהך כחדא הא אנא עמך דהא עד כען את רביא⁶⁸²⁷ אנת בחילך אי השתא לא תתענג גרמך אימתי כד תהא סיב⁶⁸²⁸ השתא הוא זמנא מאי טעמא כי אין האיש בביתו דא יצר טוב דלא שריא הכא בגווד ולא איהו זמנא⁶⁸²⁹ הלך בדרך מרחוק דלא שריא כבר נש אלא ובדרך מרחוק כד איהו מתליסר (כד	"לכה נרוה רדים עד הבקר". זהו שנאמר "ועין נואף שמרה נשף". שהרי אז הוא הזמן לשלוט. "לכה נרוה רדים", נלך כאחד, הריני עמך, שהרי עד עכשיו אתה צעיר אתה בכחך, אם לא תענג את עצמך עכשיו, אימתי, כשתהיה זקן, עכשיו זה הזמן. למה, "כי אין האיש בביתו". זה יצר הטוב, שלא שורה כאן בתוכך, ואינו זמנו. "הלך בדרך מרחוק", שלא שרוי באדם אלא בדרך מרחוק, כאשר הוא משלש עשרה שנים ומעלה, ולא בכל אדם, ואני עומדת עמך מיום שנולדת, זהו שנאמר "לפתח חטאת רבץ". ועכשיו שאתה רווק, עכשיו הזמן לענג את עצמך.

ז"ל הפסוקים בשלימות: (משלי ז יד) וְהָיָה אִשָּׁה לְקִרְיָתָהּ וְנִצְרָתָהּ לֵב וכו' וְהִחְזִיקָהּ בּוֹ וְנִשְׁקָהּ לוֹ הַעֲזָה פָּנֶיהָ וְתֹאמַר לוֹ, זָבָחִי שְׁלָמִים עָלֶי הַיּוֹם שְׁלַמְתִּי נְדָרִי. ועי' ב"ע (נב ע"א): בס"א יש דכורא ונוקבא ונוק' הוא לפתאה וכמ"ש לשמרך מאשה זרה מנכר' אמריה החליקה וכת' והחזיקה בו ונשקה לו זבחי שלמים עלי וכל ענינה הוא להראות האדם טעם העון ולפתותו שלא יהיה ירא מעונש החטא במה שמראה לו שאין העון גדול. ועי' ש בבהגר"א: אין היצה"ר בא על האדם לפתתו לעשות עבירה כי מי ישמע לו אך בא אליו במצות ועי' ימשוך אותו וזהו זבחי שלמים כי שלמים הוא מצוה גדולה לאכול ולשמוח ומזה ימשוך היצה"ר כי אין היצה"ר בא אלא מתוך אכילה ושמחה.

⁶⁸²⁴ מחסד וגבורה (רח"ו).

⁶⁸²⁵ פ' מי הוא המקטרג אינו אלא יצה"ר. ועתה הוא בשלם עם הימין הנמתק וז"ש דישתכח בשלמא בימינא (מ"מ).

⁶⁸²⁶ עלי צ"ל עלי דייקא כמ"ש בדרך אמת [וכן הוא בעבה"ק] וזהו החלוק שבין פירוש ראשון לד"א שלפ' ראשון השטן אומר זבחי שלמים עלי ר"ל עיקר זבח שלמים בשבילי שלא אקטרג על העולם אבל לפי ד"א אומר לו זבחי שלמים עלי ר"ל אני בשלום עמך ולא אקטרג עליך (מ"מ).

⁶⁸²⁷ ר"ל פחות מ"ג שנים (מ"מ).

⁶⁸²⁸ פירוש בתמיה (מ"מ).

⁶⁸²⁹ כמ"ש שהוא פחות מ"ג שנה לכך מפתהו השטן ואומר לו שיצה"ט אינו בא לכל אדם הפך האמת (מ"מ).

869

איהו מתריסר) שנין ולהלאה ולא בכל בר נש ואנא קאים עמך מיומא דאתילידת הדא הוא דכתיב (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובין והשתא דאנת רווק השתא זמנא לך לאתענגא גרמך:	
צרור הכסף לקח בידו (משלי ז כ) [לסלקא לעילא ולאתעכבא תמן ולאתענגא⁶⁸³⁰ ולאתעכבא] ליום הכסא יבוא ביתו אימת יבא לקבליה ליום הכסא דאיהו יומא דדינא [לאשגחא בדינא] דכתיב (תהלים פא ג) בכסה ליום חגנו בזמנא דאצטריך בר נש לאתענגא בעלמא ולא תהני ביה אתרחקא מניה ובזמנא דשריא דינא בעלמא כדין אתי לגביה למעבד עמיה דינא ועל דא (משלי ז כא) הטתו ברב לקחה וגו' (שם כג) עד יפלה חין כבדו זכאין אינון צדיקא דידעין ארחין קדישין למהך בהו ולא יסמון לימינא ולשמאלא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי:	"צרור הכסף לקח בידו", לעלות למעלה ולהתעכב שם (ולהתענג). "ליום הכסף יבוא ביתו". מתי יבא כנגדו, ליום הכסא, שהוא יום הדין להשגיח בדין, שנאמר "בכסה ליום חגנו". בזמן שצריך אדם להתענג בעולם ולהנות בו, מתרחק ממנו, ובזמן ששורה הדין בעולם, אזי בא אליו לעשות עמו דין. ועל כך "הטתו ברוב לקחה וגו'", "עד יפלה חין כבדו". אשריהם הצדיקים שיודעים דרכים קדושים ללכת בהם, ולא יסטו ימין ושמאל. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.
היכלא שביעאה⁶⁸³¹ הדא היא היכלא דשמרי דחמרא לאתרוואה ביה כמה דאת אמר (בראשית ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגלל סחיטה דכל אינון [ענבין] (עובדין) כלהו ענבין בישין הכא איהו סחיטה דלהון ודא איהו (תהלים עה ט) יין חמר שמרים דחמר דלית מאן דשתי מניה דלא גרים מותא לגרמיה מיינא דא אטעימת חוה לבעלה ואעלת ליה בהיכלא דא דתנינן סחטה ענבין ויהיבת ליה וגרימת מותא ליה ולכל עלמא אבתריה:	ההיכל השביעי. זהו היכל של שמרי היין לרוות בו, כמו שנאמר "וישת מן היין וישכר ויתגלל". סחיטת כל אותם הענבים, כולם ענבים רעים. כאן היא הסחיטה שלהם, וזהו "יין חמר". שמרים של יין שאין מי ששותה ממנו, שלא גורם מות לעצמו. מן היין הזה הטעימה חוה את בעלה והכניסה אותו להיכל הזה. ששנינו, סחטה ענבים ונתנה לו, וגרמה מות לו ולכל העולם אחריו.
בהיכלא דא קיימין⁶⁸³² כל אינון נשמתין מסאבין דנחתי לכל אינון די בסטרא דא ומתדבקין (דמתדבקי בה) וההוא רוחא דנחתא לכל אינון די מסטרהא מהכא נפקין⁶⁸³³ כגוונא ודאינון סטון (דא לאינון	בהיכל הזה עומדות כל אותן הנשמות הטמאות שיורדות לכל אותם שנדבקים בצד הזה, ואותה רוח שיורדת לכל אותם שמצדה, מכאן יוצאים. כמו שהם סטון דרכם בעולם הזה והשתדלו בזנות במקום שלא צריך, להתרחק מדרך האמת. ואז, כמו שהוא נדבק

⁶⁸³⁰ ומלת ולא תענגא קאי על האדם שכיון שעולה השטן למעלה ומניחו למלאת תאוותו ואזי מתענג. ונראה דדריש כסף מלשון כיסופין שהוא לשון עונג. ואומר צרור הכסף והתענוג לקח בידו. כי השטן עלה למעלה והניחו בידו. ליום הדין יבוא להנמק ממנו כדמפרש (מ"מ).

⁶⁸³¹ מעץ חיים שער הקליפות פ"ב היכל זה נראה משם שהוא סוד זלפה שפחת לאה בחינת לאה וירדה במקום רחל כי אין לה אחיזה למעלה נמצא כי ראשה במקום עקבי לאה הקדושה שהם סוד ענבים ויין חמר. ונק' כאן יין המשכר ולכן זכר הזוהר כאן סחיטת ענבים. כל אינון נשמתין ומסאבין נ"ב כי בחינת הנשמה מבינה. ולכן בכאן נגד לאה סוד בינה (רח"ו).
⁶⁸³² קיימין (דפ"ו).

⁶⁸³³ דע כי ממזר גימ' רפ"ח שהאב כשבא על הערוה ממשיך מרפ"ח ניצוצין שנפלו מאותן שאינם עולין עד לבסוף שעדיין לא נתבסמו לכן הוא פקח וחריף משום שהניצוצות מתנוצצין בו וכן חר"ף

דסמו) ארחייהו בהאי עלמא ואשתדלו בזנותא באתר דלא אצטריך [לאחרקא מארה קשוט כדין] כמה דאיהו אתרבק	
רסח/א	
בההוא סטרא דיצר הרע בזנותא הכי נמי נפיק מהיכלא דא רוחא מסאבא לסאבא ליה ולברא דנפיק מתמן:	באותו צד של יצר הרע בזנות, כך גם יוצאת מהיכל הזה רוח הטומאה לטמא אותו ואת הבן שיוצא משם.
וההוא ברא אקרי ממזר ⁶⁸³⁴ דאתי מסטרא דאל זר כמה דאיהו אשתכר ⁶⁸³⁵ בההוא תיאובתא [ובההוא זנותא בההוא סטרא] דיצר הרע הכי נמי משיך לגביה דההוא ברא רוחא אחרא מסאבא דסאיב וכלא סהדין עליה דאיהו ממזר והכי כל עובדוי וסטרוי בההוא גוונא ממש:	ואותו הבן נקרא ממזר, שבא מצד של אל זר. כמו שהוא נמצא באותה תאווה ובאותה זנות באותו צד של יצר הרע, כך גם מושך לאותו בן רוח טומאה אחרת שמטמאת, וכולם מעידים עליו שהוא ממזר, וכך כל מעשיו וצדדיו באותו צבע ממש.
מהיכלא דא נפיק חד רוחא די ממנא על אינון רוחין דאקרי צפוני ⁶⁸³⁶ וסימניך (משלי כז טז) צפניה וצפון (צפון) רוח והאי איהו ממנא על דא והאי היכלא שביעאה לקבל ההוא שמא דאקרי (יחזקאל לא יד) ארץ תחתית ⁶⁸³⁷ ועל דא כתיב (יואל ב ב) ואת הצפוני ארחיק מעליכם:	מהיכל הזה יוצאת רוח אחת שממונה על אותן רוחות שנקראות צפוני. וסימנך "צפניה צפון רוח" וזהו הממונה על זה. וההיכל השביעי הזה כנגד אותו שם שנקרא "ארץ תחתית". ועל זה נאמר "ואת הצפוני ארחיק מעליכם".
הכא איהו נקודה חדא דקיימא לגו בגו ⁶⁸³⁸ ומהכא נפקו כל אינון רוחין אחרנין דשטאן	כאן היא נקודה אחת שעומדת לפני ולפנים, ומכאן יוצאות כל רוחות אחרות שמשוטטות בעולם ושולטות בעולם הזה

גימ' רפ"ח והם מתים כשהם קטנים משום שטבע הניצוצין מוטבע בהם שמתדעכין לאלתר וזהו כשאין מכירין בהם (זהר הרקיע).

⁶⁸³⁴ מצות לא יבא ממזר בקהל ה' כבר נתבאר לעיל בפרשת עקב בפסוק ואכלת ושבעת כי כל העולמות כולם הם מבחינת הז' מלכים שמתו והם נתבררו בזמן התיקון שלהם שהוא כשנבראו העולמות ומבירור שלהם נעשה הכל. ונמצא כי גם הנשמות הם מבירור שנתברר מהם וז"ס מ"ש בגמרא במסכת שבת (סז ע"א) רש"א כל ישראל בני מלכים הם ולא אמר מלכים הם אלא בני מלכים כי אינם מן המלכים עצמם בבחינתם הראשונה קודם שנבררו רק מבחינתם אחר שנבררו ונתקנו ולכן נקראים בני מלכים. ושם נתבאר כי נשאר בהם בחינות שלא יכלו להתברר אז בבריאת העולם לתוקף הדינין שבהם ונשארו מעורבים ושקועים בין הקלי' ואלו הבחינות שנשארו שם אז הם דינין קשים ונקראים ממזר ולכן אסורים לבא בקהל כי הם מעורבים עם הקלי' ולכן באו לעולם ע"י ביאה פסולה בעבירה. ונודע כי ז' המלכים כשירדו למטה בבריאה ומתו ירדו עמהם רפ"ח ניצוצין דאורות בלבד בתוך הכלים עמהם ולכן בחינת מה שנשאר עדיין בתוכם ולא הוברר נקרא ממזר כי הוא בגי' רפ"ח עם הכולל (שער המצות - פרשת תצא).

⁶⁸³⁵ אשתכח (דפ"ו).

⁶⁸³⁶ נגדי ומקביל לבינה הנקר' וצפונך תמצא בטנם מצפון זהב יאתה (רח"ו). נקודת צפון הפנימי כידוע, ונגדו בקדושה (יהל אור ח"ב לז ע"ג).

⁶⁸³⁷ הפך ארץ החיים (מ"מ). עי' ז"ח (עט ע"ב): המדור השביעי, נקרא ארץ תחתית, היורד לשם, שוב אינו עולה. ועליהם נאמר, ועסותם רשעים וגו', וכו' ואמר רבי רחומאי, כשגירש הקב"ה אדם הראשון מגן עדן, נתיירא ממדור זה הנקרא ארץ תחתית, מפני שאין לו שיעור. ועל זה נאמר, ארץ עיפתי כמו אופל צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל. ועי' עמק המלך (תיקוני שבת א): וסוד צואה רותחת, הוא במדור התחתון, הנקרא אבדון, שכל היורד שם אינו עולה, וכל זוהמת הנשמות שבו' מדורין שממעל לאבדון, נופל לשם, ואין בו ניצוץ קדושה, לטהר ולקדש ולהלבין אותו.

⁶⁸³⁸ כמו שבהיכל ק"ק דקדושה מלכות דאצילות גנוזה שם כן היכל זה שהוא ז' גנוזה בו מלכות דס"א זיקין ניצוצין, פירוש הם הבירורים שבתוך הס"א והם רפ"ח ניצוצין שהם ד' ע"ב כמ"ש הרב (מ"מ).

בעלמא ושלטין [בהאי עלמא ועובדין] בכל אינון מלין⁶⁸³⁹ דאתמסרו בסטרא דשמאלא ומהכא נפקי כל אינון זיקין נציצין דמתדעכי לאלתר להטי ומתדעכי ומאלין נפקין רוחין אחרנין דשטיין בעלמא ומשתתפי אינון⁶⁸⁴⁰ דנפקי מגו תהומא רבא ואיהו האי היכלא⁶⁸⁴¹ כמה דאת אמר (תהלים לו ז) משפטך תהום רבה ואינון רוחין דלא אתמסרו למגלם בעלמין ואתחזון ולא אתחזון אתחזון כמה דאתמר:	בכל אותם דברים ומעשים שנמסרו לצד השמאל. ומכאן יוצאים כל אותם זיקים ניצוצות שדועכים מיד, לוחטים ודועכים, ומאלה יוצאות רוחות אחרות ששטות בעולם ומשתתפות עם אותן שיצאו מתוך תהום רבה. והוא זה ההיכל, כמו שנאמר "משפטך תהום רבה". ואותן רוחות שלא נמסרו להתגשם בעולם, ונראות ואינון נראות, נראות כמו שנתבאר.
ולבתר אינון רוחין דשטיין בעלמא [ואלין] קיימי למרחש נסין לבני נשא בגין דאלין לא קיימין בטנופא דמסאבא כל כך כאחרנין וחד רוחא ממנא עליהו ואקרי נסירא⁶⁸⁴² דאיהו אתנסר מאינון סטרין דמסאבו יתיר⁶⁸⁴³ ואלין פרחי באוירא ואבאישו לסטרא דלהון בגין למעבר נסין לאינון די בסטרא דקדושה:	ואחר כך אותן רוחות שמשוטטות בעולם, ואלו עומדות לעשות נסים לבני אדם, משום שאלו לא עומדות בטנופת של טומאה כל כך כמו האחרות, ורוח אחת ממונה עליהן, ונקראת נסירא, שהתנסרה מאותם צדדים שטמאים יותר, ואלו פורחים באויר ומרעים לצד שלהם, כדי לעשות נסים לאותם שבצד הקדושה.
ומרוחא דא דאתנסר דאקרי נסירא⁶⁸⁴⁴ מניה נפקי כמה סטרין אחרנין מתפרשן לזנייהו וכלהו קיימאון שליחאן בעלמא כל חד וחד כדקא חזי ליה עד דאתמנון לתתא מלכין וסרכין ולית לון קיומא תדיר כאינון אחרנין דלעילא:	ומהרוח הזו שננסרה, שנקראת נסירא, ממנה יוצאים כמה צדדים אחרים נפרדים למיניהם, וכולם עומדים שליחים בעולם, כל אחד כראוי לו, עד שהתמנו למטה מלכים ושרים, ואין להם קיום תמידי כאותם האחרים שלמעלה.
בהיכלא דא אתדבקוּתא דסטרא מסאבא וכל תיאובתין מסאבין ומסאבי לעלמא האי איהו זמין לאפקא בכל [רגעא ושעתא אשא] (יומא רוחא דאשא) ולית מאן דקאים קמיה מהכא נפיק אשא דרוחא תקיפא לתתא	בהיכל הזה הדבקות של צד הטומאה וכל אותן התשוקות הטמאות, ומטמאות את העולם. זהו שעתיד להוציא אש בכל רגע ושעה, ואין מי שעומד לפניו. מכאן יוצאת אש של רוח חזקה למטה לדון בה את רשעי העולם, ומכאן יוצאת רוח לוחטת שהיא אש ושלג, שנקראת צלמון, כמו שנאמר "תשלג

⁶⁸³⁹ ועובדין (נוסף בדפ"ו).

⁶⁸⁴⁰ לאינון (דפ"ו).

⁶⁸⁴¹ כתב הרב בינה דבריה דקליפה נק' נוקבא דתהומא רבא והיכל זה הוא כחב"ד דקליפה נמצא שבינה היא שם ולכך נק' תהומא רבא (מ"מ).

⁶⁸⁴² הנה לעיל אמר הרב שכאן נרמזו הרפ"ח ורפ"ח וש"ך הכל אחד כנודע והנה נסירא גי' שכ"א והוא ש"ך ניצוצין וא' יתירה בסוד כל המוסיף גורע, והנה ש"ך ניצוצין שורשם בבינה בסוד שכ"ה (רח"ו), ומ"ש שכאן נרמזו רפ"ח ר"ל כמ"ש לעיל זיקין ניצוצין וכו', והם הר"פ שבתוך הס"א (מ"מ). עי' עמק המלך ש"ד פט"ז: החיילים שהם תחת אשמדאי רבא מלכא דשדי, שהוא מלך על כל אינון שדין יהודאין שמזכירם זוהר פקודי, ונקראים נסירא בהיכל שמרי היין הקרובה אל הקודש. ויש שם שדין ארמאין מגיעים שם ודרים שם, ואשמדאי זה יש לו רשות לקטרג ולחבל ביום שני של שבוע, לא זולת [שלא נאמר בו "כי טוב"]. אבל שדין יהודאין שקראם רשב"י נסירא בפרשת פקודי בהיכל שמרי היין, כי הוא מובדל מהקליפה, ועומדים להגן על ישראל לעשות נסים על ידם, אם ישראל אינם כדאים לעשות להם נסים על ידי המלאכים, ומושל עליהם אשמדאי אחר. ועי' פרדס רמונים (שכ"ו פ"ז): היא מלה ארמית ופי' חתוכה שהכונה שהוא מובדל מהקליפות הטמאות ביותר.

⁶⁸⁴³ ויקרא כה ע"א (הערת הזהר).

⁶⁸⁴⁴ נסירא א (דפ"ו).

872

לאתדנא ביה חייבי עלמא ומהכא נפקא רוחא מלהטא דאיהו אשא ותלגא⁶⁸⁴⁵ דאקרי צלמון כמה דאת אמר (תהלים סח טו) תשלג בצלמון:	בצלמון".
בהיכלא דא קיימאן ארבעה פתחין דמתפרשן לארבע סטרין לבר ואלין אחדין ולא אחדין בסטרא דקדושה לא אתיחד⁶⁸⁴⁶ אלא דאתחזי באינון פתחין נהורא דנהיר ואיהו אתר דמתקן⁶⁸⁴⁷ [בכל פתחא ופתחא] לאינון חסידי דשאר עמין אינון דלא אבאישו לון לישראל ואשתדלו עמהון בקשוט אלין קיימי באלין פתחין ונייחי תמן [נ"א מהאי סטרא ונייחי מהאי סטרא]:	בהיכל הזה קיימים ארבעה פתחים שנפרדים לארבעה צדדים לחוץ, ואלו אווזים ולא אווזים בצד הקדושה. לא נאחז, אלא שנראה באותם הפתחים אור שמאיר, והוא מקום שמתקון בכל פתח ופתח לאותם חסידי שאר העמים, אותם שלא הרעו לישראל והשתדלו עמהם באמת. אלו עומדים בפתחים ונחים שם (מהצד הזה, ונחים מהצד הזה).
בפתחא דהאי היכלא באמצעיתא לבר שית פתחין דמתאחדי בהאי היכלא וכלהו אחדין ביה הכא אית כוין פתיחן לסטרא דנהורא קדישא ואינון דוכתינ מתתוקני למלכי שאר עמין⁶⁸⁴⁸ אינון דלא עאקו לון לישראל ואינון עלייהו תדיר אלין אית לון יקר בניניהון דישראל ואתהנו בההוא אפלה דאינון יתבין מגו נהורא דנהיר מסטרא דקדושה כמה דאת אמר (ישעיה יד יח) כל מלכי גוים כלם שכבו [בשלום] בכבוד:	בפתח ההיכל הזה באמצע, לחוץ, ששה פתחים שנאחזים בהיכל הזה, וכולם אחוזים בו. כאן יש חלונות פתוחים לצד של האור הקדוש, ואותם מקומות מתוקנים למלכי שאר העמים, אותם שלא הציקו לישראל, והגנו עליהם תמיד. לאלו יש כבוד משום ישראל, ונהנים באותה האפלה שבה יושבים מתוך אור שמאיר מצד הקדושה, כמו שנאמר, "כל מלכי גוים כולם שכבו בכבוד".
ואי עבדו עאקו לישראל[אל] או ודחיקו (רחיקו) לון כמה אינון דאחדין בהו (לתתא) ודיינין להו ולתתאן תלת זמנין ביומא בכמה דינין משניין אלין מאלין באינון מלכין דאעקו להו דאתדנו בההוא עלמא בכמה דינין ובכל יומא ויומא סהדין סהדותא עלייהו דישראל ועל מהימנותא דילהון ונחתי לתתא ואתדנו תמן זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי:	ואם עשו צרות לישראל או שדחקו אותם, כמה הם שאווזים בהם, ודנים אותם למטה שלש פעמים ביום בכמה דינים משונים אלו מאלו, את אותם מלכים שהציקו להם, שנדונו באותו העולם בכמה דינים, וכל יום ויום מעידים עדות על ישראל ועל אמונתם, ויורדים למטה ונדונים שם. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.
עד הכא שבע היכלין מדורי דסטרא מסאבא מסטרא דנחש זכאה חולקיה מאן	עד כאן שבעה היכלות, מדורי צד הטמאה מצד הנחש. אשרי חלקו של מי שניצל ממנו ומלחישתו שלא ינשך ממנו, ולא יטיל בו

⁶⁸⁴⁵ כי השלג בסוד בינה יומא דתלגא ג' אל"פין דאה"ה (רח"ו), ד' פתחין נראה לפי שיש בו כח"ב דקליפה כמו היכל ק"ק, דקדושה לכך יש בו ד' פתחין, שית פתחין לפי שהוא מקבלי להיכל ק"ק דקדושה שכולל ו' היכלות שתחתיו כמ"ש הרב ולכן גם בהיכל הזה יש בו ש"ת פתחין (מ"מ). ועי' שער רוח הקודש (י ע"א): שמות הקדש כמו שם שד"י וכיוצא בו, הנקראים מלכים כנודע, כי כל שמות הקדש נק' מלכים, ולכן ר"ת 'בפרש' שד"י 'מלכים הוא בשם, פי' כי כשפרש ומוציא מפיו שמות הקדש, אז נדון בשלג אשר בגיהנם, שיש בו ב' מדורות אחד של שלג ואחד של אש וזהו תשלג בצלמון, ר"ל יכנס בגיהנם של שלג הנק' צלמון ולכן תקונו הוא ע"י השלג.

⁶⁸⁴⁶ אתאחד (דפ"ו).

⁶⁸⁴⁷ דמתקן (דפ"ו).

⁶⁸⁴⁸ והסוד כי מלך נק' בינה בסוד המלך המשפט (רח"ו), ונל"ע עד שצ"ל המלך הקדוש, כי כתב הרב שהמלך המשפט הוא ברחל והמלך הקדוש הוא בלאה שהיא בחינה בינה (מ"מ).

873

אֲרֵס שִׁמּוֹת בּוֹ.	דֹּאשְׁתֹּיב מִנִּיה וּמִלְחִישוֹתֶיהָ דֹּלֵא יִתְנַשֵּׁךְ מִנִּיה וְלֹא יִטִּיל בִּיה אֲרֵסֵא דִּימּוֹת בִּיה
רסח/ב	
יֵשׁ לְהִשְׁמֵר מִמֶּנּוּ מִכָּל הַצַּדִּידִים, מִלְמַעֲלָה וּמִלְמַטָּה. מִי שֶׁנִּצֵּל מֵהָרֹאשׁ, לֹא יִנָּצַל מִן הַזֶּנֶב. כִּשְׁמִכּוֹפֵף רֹאשׁ, זֹקֵף אֶת הַזֶּנֶב, מִכָּה וְהוֹרֵג.	מִכָּל סְטָרִין אֵיט לְאַסְתִּמְרָא מִנִּיה מְעִילֵא וּמִתַּתָּא מֵאֵן דִּישְׁתֹּיב מְרִישָׁא לֹא יִשְׁתֹּיב מִזֶּנְבָא וְכֹדָא (כִּי) אִקִּיף רִישָׁא זִקִּיף זֶנְבָא מַחִי וְקִטִּיל:
וְעַם כָּל זֶה "אִם יִשָּׁךְ הַנַּחֵשׁ בְּלֹא לַחֵשׁ". כְּמוֹ שֶׁשֶּׁנִּינוּ, נוֹטֵל רִשּׁוֹת וּמוֹצִיא נִשְׁמָה. לִכֵּן צָרִיךְ אָדָם לְהִשְׁמֵר שֶׁלֹּא יַחֲטִא לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִלְחֹשׁ לוֹ לְאוֹתוֹ נַחֵשׁ שִׁנְשׁוֹךְ וְיִהְיֶה. (אֲשֶׁרֵיהֶם אוֹתָם צִדִּיקִים שִׁוְדָעִים דְּרָכִים קְדוֹשׁוֹת לִלְכֵת בָּהֶן, שֶׁלֹּא לִלְכֵת אַחֵר אוֹתוֹ נַחֵשׁ רַע, הַצַּד הָאֲחֵר הַטֶּמֶא, וּנְפִרְדִּים מִמֶּנּוּ וְלֹא מִתַּפְתִּים אַחֲרָיו. אֲשֶׁרֵיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁרֵיהֶם בְּעוֹלָם הַבָּא).	וְעַם כָּל דֹּא (קְהֵלֵת י יֵא) אִם יִשׁוֹךְ הַנַּחֵשׁ בְּלֹא לַחֵשׁ כְּמָה דִּתְנִינֵן נְטִיל רִשּׁוֹ וְאִפִּיק נִשְׁמָתָא בְּגִין כִּךְ אֲצִטְרִיךְ לִיה לְבַר נֵשׁ לְאַסְתִּמְרָא דֹּלֵא יַחֲוֵב קִמִּי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דֹּלֵא יִלְחִישׁוּ לִיה לְהִהוּא חוּיָא דִּינִשְׁוֹךְ וִיקְטִיל וְס"א זְכָאִין אִינּוֹן צִדִּיקִיָּא דִּידְעִין אֲרַחֲיִן קִדְשִׁין לְמִיחֵךְ בָּהוּ דֹּלֵא לְמִיחֵךְ בִּתְרָא הִהוּא חוּיָא בִּישָׁא סְטָרָא אַחֲרָא מִסָּאבָא וּמִתְפְּרִשִׁי מִנִּיה וְלֹא אֲתַפְתּוֹ אֲבִתְרִיהָ זְכָאִין אִינּוֹן בְּעֵלְמָא דִּין זְכָאִין אִינּוֹן בְּעֵלְמָא דֹּאֲתִי (ע"כ):
"וַיִּצַּר ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֵפֶר מִן הָאֲדָמָה". עֵפֶר הוּא, וְלֹא חֹמֶר. עֵפֶר הוּא, וַיִּשׁוּב לְעֵפֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי עֵפֶר אֶתָּה וְאֵל עֵפֶר תִּשׁוּב", אַחֵר שֶׁחֲטָא. וְלִכֵּן נֶאֱמַר עַל הַנַּחֵשׁ "וְעֵפֶר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ". עֵפֶר זֶה הוּא אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי עֵפֶר אֶתָּה וְגו'". וְלִכֵּן כָּתוּב עֵפֶר וְלֹא כָּתוּב אֲדָמָה וְלֹא חֹמֶר, וְנֶאֱמַר "וְנַחֵשׁ עֵפֶר לַחֹמֶר".	וַיִּצַּר יְהוָה אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֵפֶר מִן הָאֲדָמָה (בְּרִאשִׁית ב ז) עֵפֶר אִיהוּ וְלֹא חֹמֶר ⁶⁸⁴⁹ עֵפֶר אִיהוּ וַיִּתְּנוּ לְעֵפֶר ⁶⁸⁵⁰ כְּמָה דֹּאֲתָא אֲמַר (שֵׁם ג יט) כִּי עֵפֶר אֶתָּה וְאֵל עֵפֶר תִּשׁוּב ⁶⁸⁵¹ לְבִתְרָא דְחֲטָא וּבְגִין כִּךְ כְּתִיב בִּיה בְּנַחֵשׁ וְעֵפֶר תֹּאכַל כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ עֵפֶר דֹּא הוּא אָדָם דְּכְתִיב כִּי עֵפֶר אֶתָּה וְגו' וּבְגִין כִּךְ כְּתִיב עֵפֶר ⁶⁸⁵² וְלֹא כְּתִיב אֲדָמָה וְלֹא חוֹמוֹר וְכְתִיב (יִשְׁעִיָּה סה כה) וְנַחֵשׁ עֵפֶר לַחֹמֶר:
עַד שִׁיתְעוֹרֵר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיְבַעַר אֶת אוֹתָהּ רוּחַ הַטּוֹמָאָה מִן הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "בִּלְעֵמּוֹת לְנִצָּח וְגו'". וַיִּקֵּם אֶת אוֹתוֹ עֵפֶר וַיַּעֲרֵר אוֹתוֹ לְשִׁמּוּחַ בְּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "הִקִּיצוּ וּרְנִינוּ שׁוֹכְנֵי עֵפֶר וְגו'".	עַד דִּיתְעַר קֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַיְבַעַר לְהִהוּא רוּחָא מִסָּאבָא מְעֵלְמָא דְכְּתִיב (שֵׁם כה ח) בִּלְעֵמּוֹת לְנִצָּח וְגו' וַיִּקֵּם לְהִהוּא עֵפֶר וַיַּתְעַר לִיה לְמַחְדֵּי בְּעֵלְמָא דְכְּתִיב (שֵׁם כו יט) הִקִּיצוּ וּרְנִינוּ שׁוֹכְנֵי עֵפֶר וְגו':
נֶאֱמַר "וְהַנַּחֵשׁ הִיָּה עֵרוֹם", וְהָרִי בִּארְנּוֹ. אֲבָל הַצַּד שְׂרוּכֵב עָלָיו נוֹתֵן לוֹ כַּח לְשִׁלּוֹט	כְּתִיב (בְּרִאשִׁית ג א) וְהַנַּחֵשׁ הִיָּה עֵרוֹם ⁶⁸⁵³ וְהָא אֲוִקִּימָנָא אֲבָל סְטָרָא דְרָכִיב עָלֶיהָ ⁶⁸⁵⁴

⁶⁸⁴⁹ חומר (דפ"ו). פי' עפר היא מלכות כנודע לכך נק' עפר ולא חומר (מ"מ).

⁶⁸⁵⁰ פירוש שיחזור לשורשו למלכות הנק' עפר (מ"מ).

⁶⁸⁵¹ (נ"א לבתר דחטא אתעביד מזונא לנחש ובגין כך וכו') (נוסף בדפ"ו). כד בר נש עביד חטאת איהו אתקיף להאי עפר, שמוסיף בה כח, ומשם יונק הנחש, והוא מאכלו כמ"ש בפ' פקודי שם (רסו ע"ב ורסח ע"ב), וע' שער קליפת נוגה (פרק ג) (דע"ה ח"ב קכה ע"ג).

⁶⁸⁵² פירוש בפ' ועפר תאכל וכו', ומדלא כתיב אדמה או חומר אלא עפר ש"מ שעל האדם מדבר שנק' עפר לפי שהוא ממ' הנק' עפר (מ"מ).

⁶⁸⁵³ הנחש סוד ההיכלות הנזכרות שהם נקבת החצונים כנודע, ואמר היה ערום מכל חית השדה שהם שאר כתות עליונים שהם חיה מההוא שדה ודאי, וערמתו הוא שיש לו כניסה אל המקום הזה דהיינו אדם להחטיאו מפני שאין מתייחס אל החומר כמוהו, אפילו סמאל שהוא כחו ומעודדו אין כחו כנחש מפני קורבתו אל החומר ויחס אשר לשניהם, ועם כל זה הוא מקבל מסמאל וזהו שאמר "אבל סטרא דרכיב עליה" (אור יקר).

ויהיב ליה חילא⁶⁸⁵⁵ לשלמא ולמפתי ולאסטאה ודא הוא רזא דדכורא⁶⁸⁵⁶ דהא דכורא שליט על נוקבא ויהיב בה חילא שמשא וסיהרא⁶⁸⁵⁷ משמשין כחדא ולא מתפרשין לעלמין [חשך ואפילה משמשין כחדא ולא מתפרשין לעלמין] ואיהו חשך ואיהי אפילה⁶⁸⁵⁸ (חשך דאיהי אפלה) כמה דאת אמר (שמות י כב) ויהי חשך אפלה חשך וערפל בגין דאית חשך ואית חשך⁶⁸⁵⁹:	ולפתות ולהשטין, וזהו סוד הזכר, שהרי הזכר שולט על הנקבה ונותן בה כח. השמש והלבנה משמשים כאחד, ולא נפרדים לעולמים. חושך ואפלה משמשים כאחד. הוא חושך והיא אפלה, כמו שנאמר, "ויהי חושך אפלה". חושך וערפל. משום שיש חושך ויש חושך.
תנן מאן דחמא נמל בחלמיה מיתה אתגזרת עליה ואשתזיב [מינה] בגין דאיהו סטרא (אחרא) מסאבא והאי איהו (בראשית ו יג) קץ כל בשר:	שנינו, מי שרואה גמל בחלמו, מיתה נגזרה עליו וניצל ממנה, משום שהוא צד הטומאה, וזהו "קץ כל בשר".
יומא חד הוה יתיב רבי אלעזר⁶⁸⁶⁰ קמיה דרבי שמעון אמר רבי אלעזר האי קץ כל בשר⁶⁸⁶¹ אתהני מאינן קרבנין דהוו ישראל מקרבין על גבי מדבחא [או לא] אמר ליה [כ]לא הוו מסתפקי כחדא לעילא ולתתא⁶⁸⁶²:	יום אחד היה יושב רבי אלעזר לפני רבי שמעון. אמר רבי אלעזר, "קץ כל בשר" הזה, האם נהנה מאותם קרבנות שהיו ישראל מקריבים על גבי המזבח או לא. אמר לו, כולם היו נהנים כאחד, למעלה ולמטה.
ותא חזי כהני וליואי וישראל אינון אקרון אדם בחבורא דאינון רעותין קדישין דסלקא מגווייהו ההוא⁶⁸⁶³ אמרא או כבשא או וההוא בהמה האי דקרבינן [האי בהמה דקרבינן] (האי דקרבן) האי דקרבינן אצטריך עד לא אתקריב על מדבחא לפרשא עלה כל חטאין וכל חובין וכל הרהורין בישין דעבד וכדין	ובא וראה, כהנים ולוים וישראלים, הם נקראים אדם בחבור לאותם רצונות קדושים שעולים מתוכם, ואותו שה או כבש או אותה בהמה שמקריבים, צריך שטרם תקרב על המזבח, לפרש עליה את כל החטאים וכל העוונות וכל ההרהורים הרעים שעשה, ואז היא נקראת בהמה בכל, בתוך אותם חטאים ורעות והרהורים.

⁶⁸⁵⁴ פי' על הנחש שהוא פלוגית, והרוכב הוא ס"מ (מ"מ).
⁶⁸⁵⁵ ושלשה כחות מקבל ממנו האחד "לשלטא" שמן הראוי לא היה לו שליטה במרד ומעל הקדושה ועם כל זה מעיז פניו והוא שולט למרוד בני אדם נגד בוראם, השנית "למפת" שיפתה ויוכל השלישית "ולאסטאה" אחר כך יעלה ויקטרט ויטול נשמה ויתנכם מהמתפה (אור יקר).
⁶⁸⁵⁶ ואם תאמר הם שני הפכים את אמרת והנחש היה ערום ואת אמרת שכחו מסמאל לזה אמר "ודא הוא רזא דדכורא" וגו' והענין שהזכר רוחני ואין לו מבוא בדברים העבים והגסים והנקבה אינה רוחנית כל כך לכך יש לה כח בדברים העבים והגסים אמנם מקבלת כח הפעולה מן הזכר (אור יקר).
⁶⁸⁵⁷ "וזכר ונקבה שבקדושה תוכיח שהם שימשא וסיהרא" וגו', שיש בזה מה שאין בזה הנקבה יש לה כח הפעולה למטה והזכר משפיע בה כחו וזהו שאמר "משמשין כחדא ולא מתפרשין לעלמין", ועל דרך זה ממש חשך אפלה שני כחות חצונים סמאל ונחש כדמפרש ואזיל והזכר חשך דק והנקבה חשך עב אפלה ערפל (אור יקר).
⁶⁸⁵⁸ פירוש חשך שהוא דכורא דס"א מחובר עם נוקבא דס"א הנק' אפילה לכך אמר חשך דאיהו אפילה (מ"מ).
⁶⁸⁵⁹ יש חשך שהזכר רוכב על הנקבה ואז הוא חשך המחשיך פני הבריות ואית חשך שהיא נקבה ופעמים הזכר נותן בה כח ופעמים אינו נותן בה כח (אור יקר).
⁶⁸⁶⁰ זה המאמר הובא בפ' נח דף ס"ד ע"ב ושם ביארנוהו ע"פ הגהות הר"ח וז"ל (מ"מ).
⁶⁸⁶¹ רלח ע"ב ובח"ג רמ ע"ב רמב ע"א זר"ח פרשת צו ולעיל פרשת תרומה קמא ע"א וקל ע"א (לש"ו).
⁶⁸⁶² מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ [ע' ח"א סד ע"א פט ע"ב וח"ב לד ע"א קפא ע"ב רלח ע"א ושם סע"ב בהגהות מהר"ח רלט ע"ב רסח ע"ב רסט ע"א ובח"ג דף כו רע"ב כז ע"א כח ע"א רמ ע"ב רמב ע"א רמח ע"ב] [דע"ה ח"ב קנו ע"ב].
⁶⁸⁶³ וההוא (דפ"ו).

ההיא אתוקרי בהמה בכלא בגו אינון חטאין ובישין והרהורין:	
כנונא דקרבנא דעזאזל דכתיב (ויקרא טז כא) והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגו' הכי נמי הכא וכד סלקא על גבי מדבחא ממו לה על חד תרין ובגין כך דא סלקא לאתריה ודא סלקא לאתריה ⁶⁸⁶⁴ דא ברזא דאדם ודא ברזא דבהמה כמה דאת אמר (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע יהוה:	כמו שהקרבן לעזאזל, שנאמר "והתודה עליו את כל עונות בני ישראל וגו'", כך גם כאן. וכשעולה על גבי המזבח, מגיע לו על כל אחד כפלים. ולכן זה עולה למקומו, וזה עולה למקומו. זה בסוד אדם, וזה בסוד בהמה. כמו שנאמר, "אדם ובהמה תושיע ה'".
חביתין וכל שאר מנחות לאתערא רוחא דקדשא ברעותא דכהנא ושירתא דליואי וצללותא ודישראל ובההוא תננא ושמנא וקמחא דסליק מתרוון ומסתפקי כל שאר מארי דדינין דלא יכלי לשלטאה בההוא דינא דאתמסר לון וכלא בזמנא חדא תא חזי כלא אתעביד ברזא דמהימנותא לאסתפקא דא בדא ולאסתלקא לעילא מאן דאצטריך עד אין סוף ⁶⁸⁶⁵ :	חביתין וכל שאר המנחות, לעורר רוח הקודש ברצון הכהן, ושירת הלויים, ותפלת ישראל. ובאותו העשן והשמן והקמח שעולים, רוויים ונהנים כל שאר בעלי הדין שלא יוכלו לשלוט באותו דין שנמסר להם, והכל בפעם אחת. בא וראה, הכל נעשה בסוד האמונה, להסתפק זה בזה, ולעלות למעלה מי שצריך עד אין סוף.
אמר רבי שמעון, הרימותי ידי בתפלות למעלה, שכשהרצון העליון למעלה למעלה, עומד אותו רצון שלא נודע ולא נתפס לעולמים, הראש הנסתר יותר למעלה, ואותו ראש מוציא מה שמוציא ולא ידוע, ומאיר מה שמאיר, הכל בסתר.	אמר רבי שמעון ⁶⁸⁶⁶ רבי שמעון ארימית ידי בצלותי ⁶⁸⁶⁷ לעילא דכד רעותא עלאה לעילא לעילא ⁶⁸⁶⁸ קיימא על ההוא רעותא דלא אתידיע ולא אתפס [לעלמין] רישא דסתים יתיר לעילא וההוא רישא אפיק מה דאפיק ולא ידיע ונהיר מה דנהיר כלא בסתימו:
רעו דמחשבה עלאה למרדף אבתריה ולא תנהרא מניה חד פריסו אתפרס ⁶⁸⁶⁹ ומגו	רצון המחשבה העליונה, לרדוף אחריו ולהיות מואר ממנו. מסך אחד נפרס, ומתוך

⁶⁸⁶⁴ רמז ע"ב רלט ע"א (הערת הזהר).

⁶⁸⁶⁵ רכו ע"א (הערת הזהר).

⁶⁸⁶⁶ עי' כל זה בח"א סה ע"א.

⁶⁸⁶⁷ המקדש מלך ושעת רצון מפרשים את דברי הזהר כאן על סדר השתלשלות האצילות מא"ק, ועי' כללים ח"א ס ע"ד, כל ענף ח', שמפרשו על סדר השתלשלות עולם העקודים בהתפשטות הא' והב'.

⁶⁸⁶⁸ הוא מלכות עקודים אחר התנוצצות ז"ת דילה נעשה רדל"א ואמר על כל ע"ס העקודים לעילא לעילא וירמוז ג"כ על אורות א"ס והכל רעותא (יהל אור). (הערה על יהל אור), הנאצלים, הנה אין השגה לכל א' עתה ג"כ למעלה ממדרגתו, כי הזו"ן אינם משיגים למעלה מחצי ת"ת דאימא, כמ"ש בפע"ח (שער הסוכות פרק ד), ואו"א אינם משיגים את א"א כמ"ש הגר"א בספד"צ (פ"א ד ע"ד בד"ה ולא אתחזי), וכן א"א אינו משיג את רדל"א כמ"ש בשער המלכים פרק ח ובשער א"א פרק ב, וכן רדל"א אינו משיג בהעקודים ע' בהגר"א בספר יהל אור (פ' פקודי ט"ז סע"ד) (כללים ח"א א ע"ד), המלכות דאור הפה, הנה היא מתפשט ומשתתף בהאצילות ג"כ, וכמ"ש הגר"א ביהל אור (סוף פקודי דף טז סע"ד) כי המלכות דעקודים אחר התנוצצות ז"ת דילה נעשה רדל"א דאצילות. ועל"פ הוא כי גם אורות הפה הם נבחנים בבחי' שני פרצופים כלליים, אחד פנימי ואחד חיצוני, והם זה למטה מזה, כי הפנימי הוא מבפנים להפה ולמעלה עד החוטם, והחיצוני הוא מהפה ולמטה עד הטבור, והנה מתלבש הפנימי בהחיצוני ע"ד הנ"ל, כי בהכח"ב דהחיצוני הנה מתלבש בו הפנימי מהס"ג שבו ולמטה ובהחג"ת דהחיצוני מהמ"ה שבו ולמטה. אמנם הוא ג"כ מהס"ג דהמ"ה ובהנה"י דהחיצוני מהב"ן שלו ולמטה ומהס"ג דהב"ן כנז' (כללים ח"א נב ע"ד) האור דעקודים הוא בחי' נשמה לנשמה להנקודות (ביאורים ח"ב צג ע"ב).

⁶⁸⁶⁹ הוא הקד"א המפסיק בין אורא להמ"ס, ואינו מקבל המ"ס ממנו אלא רק בדרך מטי ולא מטי רצוא ושוב. והנה נעשה עי"ז המ"ס לבוצד"ק שורש כל הדינים, כי בו גנוז גבורה דרדל"א כנודע⁶⁸⁶⁹.

הוא פריסא ברדיפו דההיא מחשבה עלאה מטי ולא מטי עד ההיא פריסא נהיר מה דנהיר וכדין [ההוא] (איהי) מחשבה ועלאה נהיר בנהירו סתים דלא ידיע [וההוא] (והאי) מחשבה לא ידיע:	אותו מסך ברדיפת אותה המחשבה העליונה, מגיע ולא מגיע, עד לאותו מסך מאיר מה שמאיר. ואז אותה מחשבה עליונה מאירה באור נסתר שלא ידוע, והמחשבה הזו לא יודעת.
כדין בטש האי נהירו דמחשבה דלא אתידע בנהירו ⁶⁸⁷⁰ דפרישא דקיימא ⁶⁸⁷¹ דנהיר ממה	אז מכה אור המחשבה הזה שלא נודע בהארת הפריסה שעומדת שמאירה ממה
רסמ/א	
דלא ידיע ולא אתידע ולא אתגליא וכדין ⁶⁸⁷² דא נהירו דמחשבה דלא אתידע ⁶⁸⁷³ בטש בנהירו דפריסא ונהירין כחדא ⁶⁸⁷⁴ :	שלא ידוע ולא נודע ולא התגלה. ואז הארת המחשבה הזו שלא נודעת מכה בהארת המסך, ומאירות כאחד.
ואתעבידו (דאתעבידו) תשעה היכלין ויהיכלין (דהיכלין) לאו אינון ונהירין ⁶⁸⁷⁵ ולא אינון [נקודין ולא אינון] רוחין לאו ⁶⁸⁷⁶ אינון נשמתין ⁶⁸⁷⁷ ולא ⁶⁸⁷⁸ אית(י) מאן דקיימא בהו	ונעשים תשעה היכלות, וההיכלות אינם אורות, ואינם רוחות, ואינם נשמות, ואין מי שיעמוד בהם. רצונם של כל תשעה האורות, כולם עומדים במחשבה, שהיא אחת מהן בחשבון, כולם לרדוף אחריהם. בשעה

וכ"ז הנה הוא מצד הצמצום אשר בהמ"ס, ומצד זה הנה הוא מה שאמרנו כי נעשה המ"ס לשורש לעולם הנקודות ולכל תולדותיהם, ובסוד (מנחות כט ע"ב) כך עלה במחשבה לפני (כללים ח"א צד ע"ג).

⁶⁸⁷⁰ (נ"א דפרסא) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁸⁷¹ והנה פירש ענין בטישה זו שני פעמים האחת אמר "כדין בטש האי נהירו דמחשבה וכו' בנהירו דפריסא דקיימא" היינו בחינת העלמם בתוכיותם להתפשט (אור יקר).

⁶⁸⁷² (נ"א האי) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁸⁷³ היא חכמה שבכתר (אור יקר).

⁶⁸⁷⁴ לא אמר עתה דקיימא נהיר דהיינו בחינת התפשטותם למטה, ולכך צריך בטישא אחר בטישא האחת בטישא באור בהיותו עומד בעצמו והשנית בטישא באור אחר התפשטו והיינו "נהירין כחדא" אור החכמה הנעלמת ואור הפרסא (אור יקר).

⁶⁸⁷⁵ הענין כי עד עתה לא היו מאורות הספירות לא ברעותא ולא בפרסא ולא במחשבה שהם בחינות והם ארבעה ענינים הנז' דהיינו רעותא כתר ואין סוף מתלבש בו, ופרסא בחינה אחרונה לכתר שבה מתאחזת המחשבה, והמחשבה היא חכמה ממש, ובכולם הספירות אין בהם מספר וחשבון עם היות שיש כמה תיקונים באריך אנפין כולם שוים לטובה להקשר במאציל ולפניו אין מתעלה על חבירו להכלל מספר ספירות, אמנם בהיות בחינה זו "אתעבידו תשע" דהיינו שהן מתפשטין זה מזה וזה מזה עד שהם במספר בחשבון תשעה והיינו אומרו "אתעבידו" ולא אמר אפיקו וכיוצא, מפני שהם עד כאן כל בחינות הנזכרות אין האור במספר עילה ועלול ועתה "אתעבידו תשע" דהיינו שהם נחלקים לעילה ועלול ויתעלה העילה על העלול ולכך הם "תשע היכלין להיכלין", הענין כי היכל אינו אלא דבר הנעשה לקבל דבר הנכנס בו, כי אין יצדק מלת היכל אם לא שיהיה שם מלך בהיכלו, בענין שהמאורות עתה הם היכלין בחכמה ואורה, וכן אור הפרסא יתפשט בתוכו ויהיה התחתון היכל לעליון בענין שהם תשע "היכלין" מהמחשבה "להיכלין" שהם תשע מהפרסא דהיינו הכתר כדפירשנו, ואור הכתר מתלבש בהיכלות אלו וההיכלות בית קיבול לאור הכתר שאור אין סוף מאיר בתוכו והיינו התלבש האורות באורות, ועד כאן נכללו שלש רישין שפירשנו לעיל שהם להנהגה (אור יקר).

⁶⁸⁷⁶ ולא (דפ"ו).

⁶⁸⁷⁷ ואלו הם לבושי' לההוא רישא עלאה דלא אתידע הנק' עתיק יומין אשר בהתחברו עם אלו הט' ספי' דא"א הם י"ס שהם השרשי' והמקו' אל כל האצ' כולו ולמטה בענין ז"א נבאר בע"ה למה אין ספי' מלכות בא"א ואיך יצאו ממנו שאר הפרצו' של אר"א כו' ואיך נאצלו ממנו בלתי יהיה בו בחי' מלכות והנה א"א זה שהוא סוד אלו הט' ספי' שרשיות ומקוריות הנה הוא מתפשט בכל האצ' כולו ומתלבש בכל הפרצו' אשר שם ומסתיים התפשטו' עד נוק' דז"א דאצ' כמו שנבאר בע"ה ותחי' נבאר סדר התלבשו' בכל אלו הפרצו' ואח"ך איך האצילם מבלי שיהיה בו בחי' מלכות נקבה. ולכן נבאר דרך קצרה כללות כל אצ' הנה עתיק יומין נקרא חד רישא עלאה דלא אתידע אבל הוא י"ס שלמות והג' ספירות ראשו' שלו נשארים בסוד אור המקיף ע"ג מוחין פנימיים דא"א והדעת שלו בסוד אורא דגלגלתא דא"א בסוד נשם' פנימית דא"א וז' תחתונות דעתיק יומין נתלבשו בסוד אור פנימי דא"א באופן זה חג"ת ונה"י דעתיק בתוך כח"ב חג"ת דא"א וג' פרקין

רעותא דכל תשע נהורין קיימי כלהו במחשבה דאיה⁶⁸⁷⁸ חד מנייהו בחשבנא כלהו למרדף אבתריהו בשעתא דקיימי במחשבה ולא מתדבקן ולא אתידיעו אלן לאו⁶⁸⁷⁹ קיימי לאו ברעותא ולא במחשבה עלאה תפסין בה ולא תפסין באלין קיימין כל רזין דמהימנותא וכל אינון נהורין מרזא דמחשבה עלאה ולתתא⁶⁸⁸⁰ כלהו אקרין אין סוף עד הכא מטון נהורין ולא מטון ולא⁶⁸⁸¹ אתידיעו לאו הכא רעותא ולא מחשבה:	שעומדים במחשבה, ולא מושגים ולא נודעים, ואלו לא עומדים, לא ברצון ולא במחשבה עליונה, תופסים בה ולא תופסים בה. באלו עומדים כל סודות האמונה, וכל אותם אורות מסוד המחשבה העליונה ומטה, כולם נקראים אין סוף. עד כאן מגיעים האורות ולא מגיעים, ולא נודעים כאן לא רצון ולא מחשבה.
כד נהיר מחשבה ולא [אתידע ממאן ודנהיר כדן אתלבש] (ידע) ואסתים גו בינה ונהיר (ל)מאן דנהיר ואעיל דא בדא עד דאתכלילו כלהו כחדא וברזא דקרנא כד סליק כלא (ו)אתקשר דא בדא ונהיר דא בדא כדן קיימי כלהו ובסליקו ומחשבה אתעטר באין סוף ההוא נהירו דנהיר מניה מחשבה עלאה⁶⁸⁸² דלא ידע איהי בה כלל [נ"א כלא] אקרי אין וסוף דמניה⁶⁸⁸³ אשתכח וקיימא ונהיר למאן דנהיר ועל דא כלא קאים זכאה חולקהון דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי:	כשמאירה המחשבה ולא נודע ממה מאירה, אז מתלבשת ונסתרת בתוך הבינה, ומאיר מי שמאיר, ונכנסים זה בזה, עד שכולם נכללים כאחד. ובסוד הקרבן כשהוא עולה, הכל נקשר זה בזה ומאיר זה בזה. אז כולם נמצאים בעליה, והמחשבה מתעטרת באין סוף. אותו האור שמאירה ממנו המחשבה העליונה שאינו יודעת בו כלל, נקרא אין סוף, שממנו (וממנו) נמצאת ועומדת ומאירה למי שמאירה, ועל זה הכל עומד. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.
תא חזי האי סטרא אחרא דאקרי קין כל בשר⁶⁸⁸⁴ כמה דקשורא אשתכח לעילא בחדו אוף הכי נמי לתתא ובחדוותא (וחדוותא) ורעותא לאסתפקא [כלא] (כלל) לעילא ותתא ואימא קיימא עלייהו דישיראל כדקא יאות:	בא וראה, הצד האחר הזה שנקרא "קץ כל בשר", כמו שהקשר נמצא למעלה בשמחה, אף כך גם למטה בשמחה ורצון, לספק את הכל למעלה ולמטה, והאם עומדת על ישראל כראוי.
תא חזי בכל ריש ירחא וירחא כד סיהרא	בא וראה, בכל ראש חודש וחודש

תתאין דנה"י דעתיק בלבד הם נתלבשו בתוך נה"י דא"א ונעשו בחינת רוח לא"א ומלכות דעתיק במלכות דא"א בסוד נפש דא"א אח"ך א"א ב' ראשו' שלו דברישא ידיה שהם כתר וחכמה שבו הם נשארם מגולו' בלי התלב' ועמדו בסוד אור מקי' אל המוחין פנימיים דא"א כתר לאבא וחכמה לאימא ובינה דא"א שהיא הגרון שלו נתלבש בב' גלגלו' שהם ב' הכתרים דא"א חציו הימיני באבא וחציו השמאלי באימא וחו"ג דא"א נעשו ב' מוחין פנימיים דחכמה ובינה דאבא וחכמה ובינה דאימ' חסד לאבא וגבו' לאימ' ודעת דאריך ממנו נעשו ב' דעו' בא"א ומחצי העליון שבת"ת דאריך שהיא עד הטיבור דלבא דאריך נעשו ב' גופות אר"א שהוא הז' תחתו' שבכל א' מב' מחס' שבהם ועד המלכות שבהם. נשאר עתה מטיבו' דלבא דא"א ולמטה וזה ענינו כי מן מחצית תחתון דת"ת דא"א נעשה גלגל' דז"א שהוא כתר שבו ונמצאו חו"ג וחצי העליון דת"ת דא"א המלוכש' בתוך אר"א כנז' עומדין בסוד אור מקיף ע"ג מוחין פנימיים דז"א ומנה"י דא"א נעשו מוחין פנימיים לז"א. ופעם אחרת שמעתי ממורי ז"ל כי נה"י דא"א נעשו מוחין מקיפים אל מוחין פנימיים דז"א אבל נה"י דא"א נעשו ג' מוחין פנימיים דז"א ומן היסוד דא"א נתפשט כל גופא דז"א שהם שבעה תחתו' שבו ומן המלכות דא"א נתפשטה נוקבא דז"א ומן נה"י דז"א נעשו שלשה מוחין פנימיים דנוקבא דז"א (שער מאמרי רשב"י נ ע"ג).

⁶⁸⁷⁸ דאיהו (דפ"ו).

⁶⁸⁷⁹ ואלין לא (דפ"ו).

⁶⁸⁸⁰ כן הוא הגי' בע"ח שער א' ענף ד', ועי' גר"א (תז"ח יח ע"ד) שגורס "ולעילא".

⁶⁸⁸¹ ולא (דפ"ו).

⁶⁸⁸² (נ"א דלא אתידע בה כלל) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁸⁸³ (נ"א ומניה) (נוסף בדפ"ו).

⁶⁸⁸⁴ ח"א סה ע"א (לש"ו).

כשהלבנה מתחדשת, נותנים ל"קץ כל בשר" הזה חלק אחד יתר על הקרבנות להתעסק בו ומשתמש בחלקו, ויהיה הצד של ישראל לבדם, כדי שיתאחדו עם מלכם.	אתחדש איהבין ליה להאי קץ כל בשר חולקא חדא יתיר ⁶⁸⁸⁵ על קרבנין לאתעסקא ביה ואשתמש בחולקיה ויהא סמרא לישראל בלחודייהו בגין דיתאחדון במלכיהון:
וזהו השעיר, משום שהוא חלקו של עשו שכתוב בו שעיר, "הן עשו אחי איש שעיר". ועל כן הוא משתמש בחלקו, וישראל משתמשים בחלקם. לכן נאמר "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו".	ודא איהו שעיר בגין דאיהו חולקא דעשו ⁶⁸⁸⁶ דכתיב ביה שעיר (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר ועל דא איהו אשתמש בחולקיה וישראל אינון משתמשיין בחולקהון בגין כך כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו:
ובא ראה, "קץ כל בשר" הזה, כל רצונו אינו אלא בבשר תמיד, ולכן תקון הבשר תמיד אליו, ועל כך נקרא "קץ כל בשר". וכשהוא שולט, הוא שולט על הגוף, ולא על הנשמה. הנשמה עולה למקומה, והבשר ניתן למקום הזה, כמו הקרבן, שהרצון עולה למקום אחד, והבשר למקום אחד.	ותא חזי האי קץ כל בשר כל רעותיה לאו איהו אלא בבשרא תדיר ובגין כך תקונא [דבשרא] תדיר לגביה ועל דא אקרי קץ כל בשר וכד איהו שליט ושלטא על גופא ולא על נשמתא נשמתא סלקא לאתרה ובשרא אתייהב לאתר דא כנוונא דקרבנא דרעותא סלקא לאתר חד ובשרא לאתר חד:
ואדם שהוא צדיק, הוא קרבן ממש לכפרה, ואחר שאינו צדיק, לא, משום שיש בו מום, שנאמר "כי לא לרצון יהיה לכם". ועל כן הצדיק הוא כפרה בעולם וקרבן ממש. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.	ובר נש דאיהו זכאה איהו קרבנא ממש לכפרא ואחרא ודלאו איהו זכאה לא בגין דביה מומא דכתיב (ויקרא כב כ) כי לא לרצון יהיה לכם ועל דא צדיקא כפרה איהו בעלמא וקרבנא ממש זכאין אינון צדיקא בעלמא דין ובעלמא דאתי:
"ויכס הענן את אהל מועד". שהרי כשכסה הענן את המשכן, שרתה שכינה בארץ, ועברה רוח הטומאה, שהיא "קץ כל בשר", מהעולם, והסתלקה ונכנסה לנקב תהום רבה, ורוח קדושה שרתה על העולם, שנאמר "ויכס הענן את אהל מועד".	ויכס הענן את אהל מועד (שמות מ לד) דהא כדין ⁶⁸⁸⁷ חפא עננא ית משכנא שראת שכינתא בארעא ואתעבר רוח מסאבא דאיהו קץ כל בשר מעלמא ואסתלק ועאל בנוקבא דתהומא רבא ורוחא קדישא שרא על עלמא דכתיב ויכס הענן את אהל מועד:
ונאמר "ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן". משום שרוח קדושה שרתה על העולם, ורוח הטומאה הסתלקה, חוץ מכאשר המשיכו אותה אותם רשעים כמקדם על העולם. שאם הם לא היו מושכים אותה על העולם, לא היתה נמצאת.	וכתיב (שם לה) ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן בגין דרוחא קדישא שרא על עלמא ורוחא מסאבא אסתלק ⁶⁸⁸⁸ ובר דאמשיכו (כד אמשיכו) ליה אינון חייביא כמלקדמין על עלמא דאי אינון

⁶⁸⁸⁵ עי' ח"ג רכד סע"א רנה ע"א רנט ע"א (לש"ו). מהקרבנות היו נהנים החיצונים ג"כ עי' עמוד הקודם רשימה של מקומות (דע"ה ח"ב קנו ע"ב).

⁶⁸⁸⁶ השעיר עצמו הנה הוא מסטרא דדינא, והגם שהוא מהמינים טהורים, אך הוא מצד הגבורות והדינין שהם שורש הקליפות, ומשם הוא יניקתם, וכמ"ש בזה"ק (פ' תרומה קלט ע"א) ועזים גבורן תתאי דלבר לחפאי כו', [וכן הוא שם (קמז ע"ב וקס ע"א ורלג ע"ב רסט ע"א וקפה סע"א) ובדברי הרב שער קליפת נוגה (פרק ט)]. והנה ע"י שמקריבים אותו להקב"ה, הנה אתכפייא עי"ז הסטרא אחרא ונחלש כחו, כי נלקח בזה בלעו מפיו (דע"ה ח"ב קנו ע"א), ועי' לעיל קפה ע"א (שם קנז ע"א).

⁶⁸⁸⁷ כד (דפ"ו).

⁶⁸⁸⁸ פירוש שנחלש כחו ונשבר ע"י המשכן שעשו ישראל אבל לא נסתלק לגמרי שהרי כבר עשו העגל ובביאת המשיח דמטו רגלין ברגלין עיין לעיל מ"ש הרח"ו זלה"ה דף רנ"ח א'. ובלע המות לנצח ותתעלה הקדושה אז ישראל ישכון לבטח (מ"מ).

ולעיתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להעבירה מהעולם, שנאמר "בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר", ונאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".	לא אמישיכו ליה על עלמא לא אשתבח ולזמנא דאתי זמין קודשא בריך הוא לאעברא ליה מעלמא דכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח ומחה יהו"ה אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי יהו"ה דבר [וכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ]:
	ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן ימלוך יהו"ה לעולם אמן ואמן:

אמרו המגיהים כאן מצאנו נאמר פסוק ויסע כסדר כל אות ואות בבית א' במרובע עם זה הלשון:

ו	א	ל	ש	א	ע	מ	מ
י	ל	פ	ר	ח	ע	פ	ד
ס	ה	נ	א	ר	מ	נ	מ
ע	י	י	ל	י	ו	י	א
מ	ס	מ	ו	ה	ד	ה	ח
ל	ה	ח	י	ס	ה	ס	ר
א	ה	נ	ל	ו	ע	ו	י
ך	ל	ה	ך	י	נ	י	ה
ה	ך	י	מ	ס	ן	ע	ס

או כה"ג בלהו שמאלא מסטרא דגבורה ואח"כ מצאנו פסוק ויבא למפרע כמו כן כל אות ואות בבית א' במרובע עם זה הלשון:

ה	ל	י	ל	ה	ל	ב	ה
ז	ל	א	ז	ה6889	ב	ר	ק
א	ל	ו	ל	ה6890	י	ל	ה
ת	א	ר	י	א6891	ו	ך	ש
ח	ה	ו	נ	ן6892	ע	ה	י
ה	י	ו	א	ל6893	ר	ש	י
ה	נ	ח	ן	מ6894	י	ב	ו
ם	י	ר	מ	צ6895	ה	נ	ח
מ	ן	י	א	ב6896	ב	י	ו

ע"כ אתתקנו טורין בסדרן ברזא דחסד לאסטאה לימינא ושמאלא

6889 ז (דפ"ו).

6890 ל (דפ"ו).

6891 י (דפ"ו).

6892 נ (דפ"ו).

6893 א (דפ"ו).

6894 ן (דפ"ו).

6895 מ (דפ"ו).

6896 א (דפ"ו).

ו	י	ב	א	ב	י	ז	ח
נ	ה	מ	צ	ר	י	ס	ו
י	ן	מ	ח	נ	ה	י	ש
א	ל	ו	י	ה	י	ה	ע
ן	ו	ה	ח	ש	ך	ו	י
ר	א	ת	ה	ל	י	ל	ה
ל	א	ק	ר	ב	ז	ה	א
ז	ה	כ	ל	ה	ל	י	ל

ע"כ אתתקנו טורין למפרע ברוא דגבורה כלהו שמאלא כלילן בימינא.
ואח"כ מצאנו פסוק ויט כסדר כמו כן כל אות ואות בביית א' במרובע עם זה הלשון:

י	ב	ק	ע	ו	ה	מ	י	ם
ה	י	ם	ל	ח	ר	ב	ה	ו
י	ל	ה	ו	י	ש	ם	א	ת
י	ם	ע	ז	ה	כ	ל	ה	ל
ה	י	ם	ב	ר	ו	ח	ק	ד
ו	ל	ך	י	ה	ו	ה	א	ת
ד	ו	ע	ל	ה	י	ם	ו	י
ו	י	ט	מ	ש	ה	א	ת	י

ע"כ כלילן טורין דמלכא קדישא בתפארת לבתר מתחבראן אבהן ואתעבידו שמא
קדישא:

ואח"כ מצאנו הע"ב שמות היוצאים מג' פסוקים אלו במרובע כל שם ושם מג' אותיות
היוצאים מג' פסוקים אלו ישר הפוך ישר והסימן יהי אור עם זה הלשון:

והו	ילי	סיט	עלם	מהש	ללה	אכא	כהת
הזי	אלד	לאו	ההע	יזל	מבה	הרי	הקם
לאו	כלי	לוו	פהל	נלך	י"י	מלה	חהו
נתה	האא	ירת	שאה	ריי	אום	לכב	ושר
יחו	להח	כוק	מנד	אני	חעם	רהע	י"ז
ההה	מיכ	וול	ילה	סאל	ערי	עשל	מיה
והו	דני	החש	עמם	ננא	נית	מבה	פוי
נמם	ייל	הרח	מצר	ומב	יהה	ענו	מחי
דמב	מנק	איע	חבו	ראה	יבמ	היי	מום

תוספות דף רע/ב	
ואלה מוסיף על הראשונים אשר כבר היו לעולמים כי מקומות יש בספר הקדוש הזה ששייכים להם איזה מאמרים כמו מספר הבהיר ותוספתא ומדרש רות וכיוצא באלו שלא נדפסו בדפוס מנובא ואולי יאמר האומר שלא נאמר בו כי טוב הואיל ואינו בשלמותו והכל הולך אחר החתום לכן הדפסנו בסוף הספר כדי שכל אחד ימצא	

מבוקשו:	
מספר הבהיר השייך לדף פב ע"א קודם אמר רבי שמעון – סימן א' 6897:	
6898 [אמר מר מאי דכתיב] וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים (שמות כ טו) וכי (רואים את הקולות) [נראים קולות] 6899 אלא וכל העם רואים את הקולות אותן קולות (שנאמר) [שאמר דוד] קול יי' על המים אל הכבוד הרעים [ה'] (תהלים כט ג) קול יי' בכח (שם ד) ואומר בכח ידי (עשיתי) [עשיתם] (ישעיה י יג) ואומר אף ידי יסדה ארץ (שם מח יג) קול יי' בהדר (תהלים כט ד) (ואומר) [ואמר קרא] הוד והדר פעלו וצדקתו וגו' (שם קיא ג) קול יי' שובר ארזים (שם כט ה) זה קשת שמשברת עצי (ארזים ועצי ברושים) [ברושים ועצי ארזים] קול יי' חוצב להבות אש (שם כט ז) זה שעושה שלום בין (האש ובין המים) [המים ובין האש] שחוצב כח האש ומונע אותו מללחוד המים [וגם מונע] מלכבותו קול יי' יחיל מדבר (תהלים כט ה) שנאמר ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם (שם יח נא) (יותר מן המדבר) קול יי' יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כלו אומר כבוד (תהלים כט ט) (דכתיב) [וכתיב] השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה (שיה"ש ב ז) הא למדת שבשבע קולות נתנה (ה)תורה ובכלם נגלה (עליהם) אדון העולם [עליהם] וראום והיינו דכתיב וכל העם רואים את הקולות:	אמר מר, מאי מהו שכתוב "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים", וכי רואים את הקולות, אלא "וכל העם רואים את הקולות", אותן קולות שנאמר "קול ה' על המים אל הכבוד הרעים", "קול ה' בכח". ואומר "בכח ידי עשיתי", ואומר "אף ידי יסדה ארץ". "קול ה' בהדר", ואומר "הוד והדר פעלו וצדקתו וגו'". "קול ה' שובר ארזים", זו קשת שמשברת עצי ארזים ועצי ברושים. "קול ה' חוצב להבות אש", זה שעושה שלום בין האש ובין המים, שחוצב כח האש ומונע אותו מללחוד המים גם מונע מלכבותו. "קול ה' יחיל מדבר", שנאמר "ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם" (יותר מן המדבר). "קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כלו אומר כבוד", שנאמר "השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה". הרי למדת שבשבע קולות נתנה התורה, ובכולם נגלה עליהם אדון העולם וראום, והיינו שנאמר "וכל העם רואים את הקולות".

6897 המרובעים הם תיקונים מספר הבהיר.

6898 ספר הבהיר אות כה.

6899 עי' ח"א נב ע"ב, וכן לעיל קצד ע"א שפסוק זו מקור לכך שראו באספקלריא המאירה. ועי' תיקו"ז עא ע"א: אדהכי הא אליהו קא אקדים לתקנא לון מותבייהו פתח ואמר רבי רבי בוצינא קדישא דפומא דילך איהו ממלל רברבן באורייתא מניה מזדעזעין עלאין ותתאין ופומא דילך אתמר בה והר סיני עשן כלו וכו' בגין דאת י' שריא במוחא דילך ה' בלבך דאיהי בינה ובה לב מבין ו' בפומא דילך ומניה וכל העם רואים את הקולות דאיהו באינן הבלים דנפקין מפומך דעלייהו אתמר קול ה' חוצב להבות אש. פי' הגר"א: ופומא דילך כו' - ר"ל, שהפה הוא ה' בתראה כמש"ל (יג ע"א) וש"מ, "עשן כולר", הן ההבלים, "מפני אשר ירד ה'", שם הוי"ה כמו שמפרש והולך: שריא במוחא דילך ה' כו' ו' בפומא כו' - ר"ל, הקולות, והפה שהוא הדיבור, כבר פירש שהוא ה': דאת י' שריא כו' - חכמה במוח שלו: ובה לב מבין - מביא ראייה שבינה בלב, והראיה הוא מאותיות דר"ע: דאינן הבלים כו' - ר"ל, שרואין את ההבלים, דעל קול לא יתכן ראייה, ומביא ראייה דנק' הבלים קולות, דכתיב קול ה' כו', ולהבות אינן הבלים, וכמש"ל תיקון ס"ט, ע"כ. ועי' תיקו"ז ע' בע"א: דכמה דאיהו שמא דקודשא בריך הוא דמ"ב וע"ב לעילא כך איהו שמא דמ"ב וע"ב לתתא הה"ד (תהלים מח) כשמך אלה"ם כן תהלתך על קצוי ארץ ודא איהו וכל העם רואים את הקולות ואינן הוו מלאכין דכל חד הוו אתעביד קול ופרח באוירא וכל חד משראל דהוו אמר נעשה ונשמע הוו שריא בפומיה והוו אוליק ליה אורייתא כלה.

⁶⁹⁰⁰כתוב אחד אומר (שמואל ב' כב י) ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו וכתוב אחד אומר [(שמות יט כ) וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר, וכתוב אחד אומר (שם כ יט)] כי מן השמים דברתי עמכם הא כיצד, אשו הגדולה היתה בארץ שהוא קול אחד, ושאר קולות היו בשמים, שנאמר "מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך האש". ומהי גדולה, מהיכן היה יוצא הדבור, מתוך האש, שנאמר "ודבריו שמעת מתוך האש".	ומהו "ותמונה אינכם רואים זולתי קול", ההוא כדאמר להם משה לישראל "כי לא ראיתם כל תמונה". "תמונה", ולא כל תמונה. משל למה הדבר דומה, למלך שהיה עומד על עבדיו מעוטף בכסות לבנה, לא די לאימת המלך שיסתכלו בלבושיו, ועוד רחוק היה המלך ושמעו קולו. יכולין לראות גרונו, אמרת לא. הרי למדת שראו תמונה ולא כל תמונה, והיינו שנאמר "ותמונה אינכם רואים זולתי קול", וכתוב "קול דברים אתם שומעים".
⁶⁹⁰³(ומה) [ומאי] (שם יב) ותמונה אינכם רואים זולתי קול (ההוא) [(וכדאיתא בתוס')]] כדאמר להם משה לישראל (שם טו) כי לא ראיתם כל תמונה ⁶⁹⁰⁴תמונה ולא כל תמונה מלה"ד למלך (שהיה עומד) [שעומד] על עבדיו (מעוטף בכסות) [ועטף כסות] לבנה לא די לאימת (המלך) [מלכות] שיסתכלו ב[מ]לבושיו ועוד רחוק היה המלך ושמעו [את] קולו יכולין לראות גרונו [נ"א גדלו] אמרת לא הא למדת שראו תמונה ולא כל תמונה והיינו דכתיב ותמונה אינכם רואים זולתי קול וכתוב קול דברים אתם שומעים:	כתוב אחד אומר "וכל העם רואים את הקולות" וכתוב אחד אומר "קול דברים אתם שומעים", הא כיצד, בתחילה רואים את הקולות. ומה ראו, שבעה קולות שאמר דוד, ולסוף שמעו הדיבור יוצא מבין כולם. והרי שנינו עשרה, כחכמים שנינו שאמרו שכל האמירות כדבר אחד, כן כולן כדבר אחד נאמרו, והיו שבעה (מאמרות בשבעה) קולות. ועל זה נאמר, "קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם
⁶⁹⁰⁵כתוב אחד אומר וכל העם רואים את הקולות וכתוב אחד אומר קול דברים אתם שומעים הא כיצד בתחלה רואים את הקולות [מאי] (ומה) ראו שבע קולות שאמר דוד ול[ב]סוף שמעו [הדיבור] (הדבר) יוצא מבין כולם והא [אנן] תנן עשרה כרבנן תנן דאמרי דכלהו אמרן בחדא [אנן] עשר דרבנן אמרי	ספר הבהיר אות כו. ⁶⁹⁰⁰ ⁶⁹⁰¹"דבור מתוך" נמחק בבהיר, ובמקומו איתא "הדבור מן". ⁶⁹⁰²בשבעה קולות נתנה תורה למשה והוא משיג ומתבונן בהם ושומע אותם ובפרק קמא דברכות יחשבו אותם הנסתרים שאינן מפורשים בכתוב כי השנים מפורשים הם בכתוב והם הקול הגדול סוד תורה שבכתב והאש סוד תורה שבעל פה שהוא הקול האחרון והוא המושג לישראל והוא שנכללו בו כל הקולות והוא בלבד שהשיגו ישראל והוא שנאמר עליו בשמעכם את הקול מתוך האש (עבה"ק ח"ד פ"ל). ספר הבהיר אות כז. ⁶⁹⁰³ ⁶⁹⁰⁴עי' שער מאמרי רז"ל, שבת: בזה יובן ג"כ בפסוק אחר כי לא ראיתם כל תמונה ופסוק אחר אומר ותמונת ה' יביט ר"ל לא ראיתם כל תמונה דהיינו כל הכללות אבל א"ס לא ראיתם ולא השגתם אבל מקומו שהם העולמות שברא הא"ס שהם כלולים בשם ההו"ה זהו ותמונת ה' יביט ר"ל ותמונת הד' אותיו' במקום ההוא הנעלם שהוא כסא ונשמת הכסא שהוא המלכו' דאצי' עין לא ראתה אלהים זולתך. ספר הבהיר אות כח. ⁶⁹⁰⁵

⁶⁹⁰⁰ ספר הבהיר אות כו.

⁶⁹⁰¹ "דבור מתוך" נמחק בבהיר, ובמקומו איתא "הדבור מן".

⁶⁹⁰² בשבעה קולות נתנה תורה למשה והוא משיג ומתבונן בהם ושומע אותם ובפרק קמא דברכות יחשבו אותם הנסתרים שאינן מפורשים בכתוב כי השנים מפורשים הם בכתוב והם הקול הגדול סוד תורה שבכתב והאש סוד תורה שבעל פה שהוא הקול האחרון והוא המושג לישראל והוא שנכללו בו כל הקולות והוא בלבד שהשיגו ישראל והוא שנאמר עליו בשמעכם את הקול מתוך האש (עבה"ק ח"ד פ"ל).

⁶⁹⁰³ ספר הבהיר אות כז.

⁶⁹⁰⁴ עי' שער מאמרי רז"ל, שבת: בזה יובן ג"כ בפסוק אחר כי לא ראיתם כל תמונה ופסוק אחר אומר ותמונת ה' יביט ר"ל לא ראיתם כל תמונה דהיינו כל הכללות אבל א"ס לא ראיתם ולא השגתם אבל מקומו שהם העולמות שברא הא"ס שהם כלולים בשם ההו"ה זהו ותמונת ה' יביט ר"ל ותמונת הד' אותיו' במקום ההוא הנעלם שהוא כסא ונשמת הכסא שהוא המלכו' דאצי' עין לא ראתה אלהים זולתך.

⁶⁹⁰⁵ ספר הבהיר אות כח.

דכלהו אמרינן (כחדא) מלתא כן כלהו [אמרן] כחדא מלתא (אמרינן)⁶⁹⁰⁶ והוי שבעה [אמרינן משבעה] (מאמרות בשבעה) קולות וע"ד [תלת] נאמר קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול הא למדת דכלהו [בחדא] (כחדא מחדא) מלתא [אמירה] (אמירן) ובעבור שלא יטעו ישראל לומר אחרים (י)עזרוהו מן המלאכים אך קולו לבדו [אינו] (לא יוכל להיות) חזק כל כך בעבור כך חזר וכללן:	רואים זולתי קול". הרי למדת שכולם כאחד מדבור אחד נאמרו. ובעבור שלא יטעו ישראל לומר, אחרים עזרוהו מן המלאכים, אך קולו לבדו לא יוכל להיות חזק כל כך, בעבור כך חזר וכללם.
ד"א שלא יאמרנן העולם הואיל והם עשרה מאמרות לעשר מלאכים שמא לא יוכלו לדבר על פה אחד כתיב ביה אנכי וכלל כל העשרה ומאי עשרה מלאכים שבע קולות ושלשה [מאמרות] (מאמרים) ומאי [נינהו מאמרות] (אומרים) דכתיב (דברים כו יח) וי"י האמירך היום ומאי נינהו שלשה דכתיב (משלי ד ז) ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנינך קנה בינה כד"א (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם נשמתו של שדי היא תבינם שלישי(ת) מאי [היא] (הוי) כדאמר ליה ההוא (גברא) סבא לההוא ינוקא במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך [בל] (אל) תחקור במה [שהורשית] (שהרשיתך) התבונן [ואין] לך עסק בנסתרות:	דבר אחר, שלא יאמרו העולם, הואיל והם עשרה מאמרות לעשרה מלאכים, שמא לא יוכלו לדבר בפה אחד, נאמר בו "אנכי", וכלל כל העשרה. ומהו עשרה מלאכים, שבעה קולות ושלשה מאמרים. ומה הם המאמרות, שנאמר "וה' האמירך היום. ומה הם השלשה. שנאמר "ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנינך קנה בינה", כמו שנאמר "ונשמת שדי תבינם", נשמתו של שדי, היא תבינם. שלישי(ת) מה היתה, כמו שאמר לו אותו זקן לאותו תינוק, במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור. במה שהרשיתך התבונן, אין לך עסק בנסתרות.
תנא (משלי כה ב) כבוד אלהים הסתר דבר מאי דבר [כדאמר] (כד"א) (תהלים קיט קס) ראש דברך אמת [פי' כ"ע אמת] (משלי כה ב) וכבוד מלכים חקור דבר מאי דבר דכתיב (שם יא) דבר דבור על אפניו אל תקרי אופניו אלא אופניו [כמו] (שמות לג יד) ופני ילכו ע"כ:	שנינו, "כבוד אלהים הסתר דבר". מהו הדבר, כמו שנאמר "ראש דברך אמת". "וכבוד מלכים חקור דבר". מהו הדבר, שנאמר "דבר דבור על אפניו" אל תקרי אפניו, אלא אופניו כמו "פני ילכו".
שייך לדף צ ע"ב במאמר המתחיל וידבר אלהים הנמשך לדף צא נכלל בו אלו השני הגהות – סימן ב':	
⁶⁹⁰⁷ואלו הם י"ב פקודין א' יחוד ה' ב' ליראה (את) ה' ג' למנדע דאית דיין ואית אנר טוב וכו' ד' לקדש את ה' ה' להתפלל בכל יום שחרית מנחה (ו)ערבית ו' לעסוק בתורה ז' למול את	ואלו הן י"ב מצוות: א. יחוד ה'. ב. ליראה את ה'. ג. לדעת שיש דין ויש שכר טוב וכו'. ד. לקדש את ה'. ה. להתפלל בכל יום שחרית, מנחה, ערבית. ו. לעסוק בתורה. ז. למול את הבן. ח. "קדש לי כל בכור". ט. תפלין. י. ציצית. יא. מזוזה. יב.

⁶⁹⁰⁶ עי' זהר חדש (מא ע"א): וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. איהו בלחודוי בדיבורא חדא והא אוקימנא, אנכי ולא יהיה לך בדיבורא חדא אתאמרו. וכי הנני, ותו לא, אל הנני כללא דכללא, הנני כללא דכל אורייתא והי נמי זכור ושמור. ובגין דזכור ושמור אינון כללא דכללא, נקט הנני דאינון כללא. זכור ושמור. אנכי זכור, לא יהיה לך שמור. וכלא בדיבורא חדא. מאי בדיבורא חדא. הכי הוא ודאי, בדיבורא חדא ולא בתרין. בגין דהאי דבור, איהו אתכליל מכלהו קלי. ואיהו דהוה אמר בתוקפא וחילא דכלהו, דכל חד וחד הוא בטש ביה בלחישו וכו'.

⁶⁹⁰⁷ צ"ע מקור לדברים אלו.

למסור נפשו בדבקות.	הבן ח' קדש לי כל בכור (שמות יג א) ט' תפלין י' ציצית י"א מזוזה י"ב למסור נפשו בדבקות:
אלו הם י"ב מצוות שמור: א. שלא לתת גדולה לעבודה זרה. ב. שלא לבנות מגדל לעבודה זרה. ג. "אל תפנו וגו'" (שלא) להרהר אחריהם ד. לא תשתחוה להם. ה. שלא להכנע זהו "לא תעבדם". ו שלא להחליף יחוד של רבוננו זהו "ההימיר". ז. שלא להרהר זהו "לא תתורו וגו". ח. שלא לשאול באוב. ט. שלא לשאול בידעוני. י. שלא לדרוש אל המתים. יא. שלא לעשות כשפים זהו "והובר חבר". יב. ושם אלהים אחרים לא תזכיר.	תוספות דף רע"א
אלו הם י"ב פקודי שמור א' דלא למיהב רבו לעובדי כוכבים ב' דלא למבני מגדל לעובדי כוכבים ג' אל תפנו וגו' (ויקרא יט ד) להרהר אחריהם ד' לא תשתחוה להם (שמות כ ה) ה' דלא לאתכפייא דהיינו (שם) לא תעבדם ו' דלא להחליף יחודא דמריה דהיינו (ירמיה ב יא) ההמיר וגו' ז דלא להרהר דהיינו (במדבר טו לט) לא תתורו וגו' ח' שלא לשאול באוב ט' שלא לשאול בידעוני י' שלא לדרוש אל המתים י"א שלא למעבד חרשין דהיינו (דברים יח יא) והובר חבר י"ב ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שמות כג יג):	מספר הבהיר השייך לדף קמו ע"א קודם מאמר וזאת התרומה – סימן ג:
ישב רבי ברכיה ודרש, מהו שנאמר "ויקחו לי תרומה", כך אמר הקב"ה, (אותה תרומה) הרימו אותה בתפלותיכם. ומי הוא אותו שנדבו לבו להמשך מן העולם הזה, כבדוהו, כי בו אני שמח שידוע לו (שיודיע) שמי, וממנו ראוי לקחת את תרומתי, שנאמר "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", מאותו המתנדב. דא"ר רחימאי, צדיקים וחסידים שבישראל שמרימין אותי על כל העולם בזכותיהן ומהם מתפרנס הל"ב, והלב מפרנסן.	⁶⁹⁰⁸ ישב רבי ברכיה ודרש מאי דכתיב (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה כך אמר הקב"ה (אותי תרומה) הרימו אותי בתפלותיכם ומי הוא אותו שנדבו לבו להמשך מן העולם הזה (כבדוהו) כי בו אני שמח [שידוע לו] (שיודיע) שמי וממנו ראוי לקחת את תרומתי שנאמר [וזאת התורה וכתוב] מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי מאותו המתנדב דא"ר [רחומאי אלמלא] (רחימאי) צדיקים ו[ח]סידים שבישראל שמרימין אותי על כל העולם בזכ[ו]תיהן ומהם [מתפרנס] (יתפרנס) הל[ב] (והלב מפרנסן ⁶⁹⁰⁹):
וכל הצורות הקדושות ממונות על כל האומות, וישראל קדושים נטלו מגוף האילן ומלבו. מה לב הדר, פרי הגוף, אף ישראל נטלו עץ הדר. מה אילן תמר, ענפיו סביביו ולולבו באמצע, אף ישראל נטלו גוף האילן הזה, שהוא לבו. וכנגד הגוף הוא חוט השדרה באדם, שהוא עיקר הגוף, ולמה לולב זה, כתיב לו לב, אף הלב מסור ל". ומה ל"ב זה שלשים ושנים	וכל הצורות הקדושות (ה)ממונות על [כל] האומות וישראל קדושים [נטלון גוף] (נטלו) מגוף [האילן] (מ)לבו מה לב [שהוא] הדר פרי הגוף אף ישראל [פרי] (נטלו) עץ הדר מה אילן תמר ענפיו סביביו ולולבו באמצע אף ישראל נטלו גוף האילן (ה)זה שהוא [לבן] (לבו) וכנגד הגוף (הוא) חוט השדרה באדם שהוא עיקר

⁶⁹⁰⁸ ספר הבהיר אות מג. עי' ח"א רסז ע"ב.

⁶⁹⁰⁹ הלב והוא לב השמים מתפרנס בתפלותיהם וזכותיהם של צדיקים שמרימים אותו למעלה ומיחדים אותו בשמים, וזהו תכליתן בעבודתם לא תכלית אחר, והלב גם כן מפרנסן עם שאין כוונתם לזה כי אם צורך גבוה. ולפי שזה התכלית הוא החפץ והרצון העליון לא זולת, אמרו שם בסוף הענין, לפיכך קחו תרומתי ממנו תחילה ואחר כך וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, מאת השאר, ומה זהב וכסף ונחשת וגו' לומר שאין הקב"ה חפץ כי אם בעבודה לתכלית שיתיחד בכבודו, וזה חפצו ורצונו בצדיקים היודעים זה ועושים אותו להשלים הרצון ההוא לא לתכלית אחר (עבה"ק ח"ב פ"ו).

הגוף ולמה לולב, [לו לב כתיב מסורת כי לולב הם ל"ו ל"ב] (זה כתיב לו לב⁶⁹¹⁰ אף הלב מסור ל"ו) ומה ל"ב זה שלשים ושתים נתיבות [פלאים] חכמה בו אף בכל נתיב מהם צורה שומרת דכתיב (בראשית ג כד) לשמור את דרך עץ החיים:	נתיבות חכמה בו, אף בכל נתיב מהם צורה שומרת, שנאמר "לשמור את דרך עץ החיים".
ומאי [ניהו צורות דכתיב] (בראשית ג כד) וישכן מקדם לגן עדן [את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים ומאי וישכן מקדם לג"ע] וישכון באותן [ה]נתיבות שקדמו לאותו מקום הנקרא גן [עדן] ושקדם לכרובים דכתיב (שם) ואת הכרובים ושקדם ללהט דכתיב (שם) ואת להט החרב [המתהפכת שקדם והכתיב שמים] (והא כתיב דמים) ואש קדמו דכתיב (שם א ו) יהי רקיע בתוך המים וכתיב (שם) ויקרא אלהים לרקיע שמים ומנלן דשמים הוי אש דכתיב (דברים ד כד) כי יי' אלהיך אש אוכלה הוא [אל קנא]:	ומהו "וישכן מקדם לגן עדן". וישכון באותן נתיבות שקדמו לאותו מקום שנקרא גן ושקדם לכרובים, שנאמר "ואת הכרובים", ושקדם ללהט, שנאמר "את להט החרב". והא כתיב דמים ואש קדמו, שנאמר "יהי רקיע בתוך המים". וכתיב "ויקרא אלקים לרקיע שמים". ומנלן דשמים הוי אש, שנאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא".
ומנלן דשמים הקב"ה⁶⁹¹¹ דכתיב (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים אטו שלמה [התפלל אל השמים שישמע תפלתם אלא אותו שנקרא שמו על השמים] (מתפלל אל השמים שישמעו תפלתו אלא שנקרא שמו על שמו) דכתיב (שם כז) השמים ושמי השמים לא יכלכלוך הוי שמו של הקב"ה והוי אש ואמרת קדם אלא אימא כחם קדם של אותם (ה)צורות של המקום ההוא [ואח"כ הצורות הקדושים ההם] ומאי נ"ה (נ)הו כחם כד"א (שמואל א ב ב)	ומנלן לנו ששמים הקדוש ברוך הוא, שנאמר "ואתה תשמע השמים", האם שלמה מתפלל אל השמים שישמעו תפלתו, אלא שנקרא שמו על שמו, שנאמר "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך". הרי שמו של הקדוש ברוך הוא והרי אש. ואמרת קדם, אלא אמור, כוחם קדם של אותן הצורות של המקום ההוא. ומהו כוחם, כמו שנאמר "אין קדוש כה" כי אין בלתך ואין צור כאלהינו".

⁶⁹¹⁰ עי' תיקון'ז סד ע"א: ואתקריאת לולב מסטרא דח"י עלמין דאיהו כליל ח"י ברכאן דצלותא ולקבלייהו עבדין ח"י נענועין בלולב בשית סטרינ תלת לכל סטרא וסטרא שית סטרינ דכלילן בגופא דאיהו עמודא דאמצעייתא דלולב על שמיא אתקרי ל"ו ל"ב. בהגר"א: שית סטרינ דכלילן כו' ר"ל, למה מנענעין ביה לשית סטרינ, ואמר משום דלולב הוא חוט השדרה דכליל בגופא, וע"ש הגוף נק' לולב, כמו שמפרש והולך ל"ו ל"ב. והוא רומז על מה שכתוב בבהיר (ה ע"ב אות צה) אילן אחד יש לו להקב"ה, ובו י"ב אלכסונים גבול, מזרחית רומית כו', ובפנים מהן הוא האילן, ובכל אלה האלכסונים יש כנגדם פקידים, והם י"ב. וגם בגלגל יש י"ב פקידים, וכן בלב י"ב פקידים, אלה ל"ו פקידים כו', שהם פקידים בתלי. וגלגל ולב והם ל"ו, שכח א' יש להם, וכח כל א' בחבירו, ואע"פ ש"ב בכל א' וא' מן השלשה, כלם אדוקים זה בזה, וכל הל"ו כחות נמצאות בראשים שהוא תלי. ואם תדרשם בלב, תמצא אותם כו', וכולם נשלמו בל"ב נתיבות מסור ללב. והענין כמ"ש בס"י שעולם מתנהג בג', עולם שנה נפש, וכל א' כלול מ"ב, והלב כולל כולן, וזהו ל"ו ל"ב, והוא בעמודא דאמצעייתא. וכן בצדיק, דגוף וברית חד אינון (לעיל מ ע"ב), והוא השדרה שמתפשט עד הברית, אתפשטותא דשדרה אות ג', ועי' במדרש הנעלם ר"פ לך לך (כו ע"ב) תאנא בהורמנא דמלכא כו'.

⁶⁹¹¹ ח"ג שו רע"ב (לש"ו). מ"ש "אתה", הכוונה הוא על ת"ת שהוא כלל הו"ק, והוא נקרא אתה, וכמ"ש (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים, ואמרו בזוה"ק (משפטים קטז ע"א) כי הוא קאי על ת"ת שהוא כלל הו"ק, ושם נתגלה המאציל בשם הויה ב"ה וכנ"ל שער ז', ועל זה נאמר ואתה תשמע השמים, כי הוא נקרא שמים, וכמ"ש בזוהר שם, וכן בזוהר (ח"א דף רסב ע"ב, ובח"ב דף רעא ע"א), וכן אמרו בתיקונים (תיקון יט דף טל ע"ב), כי ת"ת שהוא כלל הו"ק, הוא נקרא אתה, כי שם הוא הגילוי דהשם הויה ב"ה (הקדו"ש פח ע"ב).

אין קדוש כיי' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו:	
⁶⁹¹²ישב ר' ברכיה ודרש מאי לולב דאמרין אלא ל[ו] מסר [לל]ב [הל]ב והיאך אמר ליה שלשה שרים הם תל[ו]י וגלג[ו]ל ול[ו]ב⁶⁹¹³ (ול) כל אחד (ואחד) י"ב חזרו [בשלשה כמנין] (השלשה מנין) ל"ו ובהם [שמקיים] (נתקיים העולם) דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם:	ישב רבי ברכיה ודרש, מהו הלולב שאנו אומרים. אלא לו מסר הלב. והיאך. אמר לו, שלשה שרים הם, תל"י וגלג"ל ול"ב, ולכל אחד ואחד שנים עשר. חזרו השלשה מנין ל"ו, ובהם נתקיים העולם, שנאמר "וצדיק יסוד עולם".
תנא עמוד (פי' יסוד מן העט' עד ת"פ) אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים [וכשיש צדיקים בעולם העמוד מתגבר] (ונתגבר) ואם לאו מתחלש והוא סובל כל העולם דכתיב (ו) צדיק יסוד עולם ואם חלש לא יוכל להתקיים העולם הילכך אפילו אין בעולם אלא צדיק אחד מעמיד את העולם. לפיכך "תקחו תרומתי" ממנו תחילה, ואחריו וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, מאת הנשאר, ומהו "זהב וכסף ונחשת".	שנינו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו, על שם הצדיקים, וכשיש צדיקים בעולם העמוד מתגבר. ואם לא, נחלש, והוא סובל כל העולם, שנאמר "וצדיק יסוד עולם". ואם חלש, לא יוכל להתקיים העולם. הלכך אפילו אין בעולם אלא צדיק אחד, מעמיד את העולם. לפיכך "תקחו תרומתי" ממנו תחילה, ואחריו וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, מאת הנשאר, ומהו "זהב וכסף ונחשת".
ד"א (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה ויקחו לקדש תרומה שהיא יו"ד והיא עשירי ומנין לנו שעשירי קודש. שנאמר "העשירי יהיה קדש", לקדש. ומהו קודש. שנאמר "וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם", שנאמר "ראשית חכמה יראת ה'", אין חכמה אלא יראת ה' [אל תקרי יראת ה' אלא מראות ה' (ס"א ויראת ה')]:	דבר אחר "ויקחו לי תרומה", ויקחו לי לקדש תרומה, שהיא יו"ד, והיא עשירית. ומנין לנו שעשירי קודש. שנאמר "העשירי יהיה קדש", לקדש. ומהו קודש. שנאמר "וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם", שנאמר "ראשית חכמה יראת ה'", אין חכמה אלא יראת השם.
שייך לרף רט [ע"א] [ע"ב] במאמר ויעשו כל חכם לב – סימן ד':	
⁶⁹¹⁴איכא בצואת ר"א הגדול קרקע הגן הוא כשברא הקב"ה גן עדן נטל שלג מתחת כסא הכבוד וממנה נעשה קרקע הגן, וזהו קרקעיתו של ג"ע ואינו נוגע עם הארץ הזאת שהיא למעלה מכל הארצות. רקיע שעל גבי הגן הוא כעין כל הצבעים, כמעשה לבנת הספיר. ושמו של הקדוש ברוך הוא חקוק באמצע הרקיע. וארבע טבעות בארבעה קצות הרקיע, וארבעה אופנים בכל טבעת. ובאמצע הרקיע עמוד אחד, ועמוד	יש בצואת רבי אליעזר הגדול, קרקע הגן הוא כשברא הקדוש ברוך הוא גן עדן, נטל שלג מתחת כסא הכבוד, וממנה נעשה קרקע הגן, וזהו קרקעיתו של גן עדן. ואינו נוגע עם הארץ הזאת, שהיא למעלה מכל הארצות. רקיע שעל גבי הגן הוא כעין כל הצבעים, כמעשה לבנת הספיר. ושמו של הקדוש ברוך הוא חקוק באמצע הרקיע. וארבע טבעות בארבעה קצות הרקיע, וארבעה אופנים בכל טבעת. ובאמצע הרקיע עמוד אחד, ועמוד

⁶⁹¹² ספר הבהיר אות מד.

⁶⁹¹³ עי' ס"י (פ"ו מ"א) אלו הם שלש אמות אמ"ש, ויצאו מהם שלשה אבות והם אויר מים אש, ומאבות תולדות. שלשה אבות ותולדותיהם ושבעה כוכבים וצבאותיהם ושנים עשר גבולי אלכסון, ראיה לדבר עדים נאמנים בעולם שנה נפש, ושנים עשר חק, ושבעה ושלשה פקדן בתלי וגלגל ולב. ועיי"ש (פ"ו מ"ג) תלי בעולם כמלך על כסאו, גלגל בשנה כמלך במדינה, לב בנפש כמלך במלחמה. בהגר"א: תלי בעולם וכו' - שהוא קבוע וכולם חוזרים ובאים אליו ומשתחווים לו.

⁶⁹¹⁴ צ"ע מקור לדברים אלו. המרובעים מדפ"ק.

מבעת ובאמצע הרקיע עמוד א' ועמוד הזה נעוץ מקרקע הגן עד שאוחז פני כסא הכבוד והוא מכוסה מענן הכבוד. והמלאך גבריאל לבוש הבדים עומד עליו. פעם כולם אוחזים בטבעות הרקיע. והעמוד חוזר והרקיע סובב, ואותיות שם המפורש בולטות ונוצצות ועולות ויורדות.	קול קורא, התנודדו מחנות צדיקים קדושים, אשריכם שזכיתם לכך. מי שמע כזאת, מי ראה כאלה, בהיות כל נגון הרקיע
קול קורא התנודדו מחנות צדיקים קדושים אשריכם שזכיתם לכך מי שמע כזאת מי ראה כאלה בהיות כל נגון הרקיע	תוספות דף רע"ב
בנוסעו ע"י האיש לבוש הבדים⁶⁹¹⁵ והוא מסתלק והרקיע עומד. והעמוד מנגן, עולה ויורד, עד שנמשך אור זוהר, אור נועם מלמעלה באותו העמוד. והצדיקים עומדים לנגד אור ההוא ונהנים ממנו עד חצות הלילה.	בנוסעו ע"י האיש לבוש הבדים, והוא מסתלק והרקיע עומד. והעמוד מנגן, עולה ויורד, עד שנמשך אור זוהר, אור נועם מלמעלה באותו העמוד. והצדיקים עומדים לנגד אור ההוא ונהנים ממנו עד חצות הלילה.
בחצי הלילה כשבא הקב"ה ליכנס עם הצדיקים שומעים קול סיבוב הרקיע והעמוד מנגן וקרקע הגן מתנשאת, והצדיקים עולים מחופותיהם לקראת בוראם, וכל הגן מתמלא מכבודו. באותה שעה מזדווגות הרוחות זכרים ונקבות כפי מה שהיו קודם שנבראו, מאותו נועם תאותם לחזות בנועם ה', כולם עושים פרי, דהיינו רוחות לגרים.	בחצי הלילה כשבא הקב"ה להכנס עם הצדיקים, שומעים קול סיבוב הרקיע והעמוד מנגן, וקרקע הגן מתנשאת, והצדיקים עולים מחופותיהם לקראת בוראם, וכל הגן מתמלא מכבודו. באותה שעה מזדווגות הרוחות זכרים ונקבות כפי מה שהיו קודם שנבראו, מאותו נועם תאותם לחזות בנועם ה', כולם עושים פרי, דהיינו רוחות לגרים.
תוספתא השייך לדף [רלח] (רלה) ע"א קודם המאמר ויביאו – סימן ה':	מצוה להקריב קרבן, שהוא התחדשות של הלבנה בכל חדש וחדש, ובהתחדשות שלה לקרב האהבה למעלה ולמטה ולהעביר הזוהמא מבית המקדש, וקרבן של ראש חדש עולה למעלה כדי להמשיך הארת הפנים ממקור העליון למטה, שזה נצרך משום מעוט והקטנת הלבנה,
⁶⁹¹⁸פקודא לאקרבא קרבנא דאיהו חדתותא דסיהרא בכל ירחא וירחא⁶⁹¹⁹ ובחדתותי דילה למקרב חביבותא עילא ותתא [ולא עברא] (ולא עברא) זוהמא מבי מקדשא⁶⁹²⁰ וקרבנא דר"ח סליק לעילא בגין לאמשכא נהירו	

⁶⁹¹⁵ עי' לעיל רלא ע"א.

⁶⁹¹⁶ "כנועם" הוא הת"ת להעלותו בדעת אשר בו מתלבש היסוד דאימא הנקר' נועם עליון כנודע וה"ס שם אהיה דיודין העולה בגי' נעם ושם מתגלה אור נועם הבינה בדרך היסוד שלה המלוכש בדעת ז"א (שעה"כ חזרת הש"ץ ג').

⁶⁹¹⁷ עי' לעיל מו ע"א.

⁶⁹¹⁸ צ"ע מקור לדברים אלו.

⁶⁹¹⁹ יסוד הראשון דמיעוט הירח הרי הוא רק מהקב"ה לבד, וזהו שנאמר (במדבר כח טו) לחטאת לה' (דע"ה ח"ב קנז ע"ג).

⁶⁹²⁰ עי' ח"ג מז ע"א: כד שארי חויא (תקיפא) לאתגלאה מסתלקין סמכין ובניינין ומתעברין ואתי חוייא תקיפא ואטיל זוהמא וכדין אשתכח מקדשא מסאב. ועי' שער מאמרי רשב"י מ ע"ג: סוד פסוק כי את משכן ה' טימא כו'. הנז' בפ' אחרי בדף עט ע"א וז"ל אצטריכנא לגלאה כו' דתנינן בשעתא דחוייא תקיפא דלעילא אתער בגין חובי עלמא שארי ואתחבר עם נוקבא ואטיל בה זוהמא כו' הה"ד כי את מקדש ה' טמא כו' ושם במקומו יתבאר קצת יותר מבואר כמ"ש דתנינן אלף וארבע מאה וחמש זינין מתאחדן בההיא זוהמא דאטיל חוייא תקיפא כו' וע"ש. גם נתבאר בפ' בראשית דף נג ע"א ודף נח ע"ב ענין הנחש דאטיל זוהמא בחוה.

והשעיר ההוא של ראש חדש העביר זוהמא והרחיק אותה שלא תכסה את הלבנה, ואז המשיך המשכות אצלה ממעלה למטה ומאירה הלבנה כמו שראוי. מפני שהשעיר מפנה הזוהמא תמיד מהמקדש, וגורם להמשיך האור מלמעלה למטה, וקרבתו זה עולה למעלה, ומפני כן נאמר בו "חטאת לה", משום הזוהמא היא שמכסה את הלבנה, והוא סוד שנאמר "לפתח חטאת רובץ".	דאנפין ממקורא דלעילא לתתא דדא אצטריך בגין מיעוטא וזעירו דסיהרא וההוא שעיר דר"ח אעבר זוהמא וסליק ליה דלא חפי לסיהרא וכדין אנגיד נגידו לגבה מעילא לתתא ואתנהרת סיהרא כדקא יאות בגין דשעיר מפני זוהמא תדיר ממקדשא⁶⁹²¹ וגרם לאמשכא נהירו מעילא לתתא וקרבתא דא סליק לעילא⁶⁹²² ובג"כ כתיב בו (במדבר כח טו) חטאת לה' בגין ההוא זוהמא דחפי לסיהרא ואיהו רזא דכתיב (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ:
ואם תאמר, מדוע נאמר "חטאת לה", אלא ודאי השעיר ההוא מעביר החטאת ההיא וגורם להמשיך האור ממעלה. וזהו "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", "לחטאת", להעביר אותה מן המקדש. "לה", להמשיך האור מלמעלה. שכאשר החטאת מעבירה, אותו אור ושמחה יורד ממעלה למטה. ועל זה עולה קרבן זה למעלה וקרבתו זה נקרא כפרה, לפנות המקדש ולהעביר הזוהמא.	ואי תימא אמאי כתיב חטאת לה' אלא ודאי ההוא שעיר מעברא ההוא חטאת וגרים לאמשכא נהירו מעילא ודא איהו ושעיר עזים אחד לחטאת ליי' לחטאת לאעברא ליה מן מקדשא ליי' לאמשכא נהירו מעילא דכד חטאת אתעבר ההוא נהירו וחדוה נחית מעילא לתתא וע"ד סליק קרבנא דא לעילא וקרבתא דא אקרי כפרה לפנאה מקדשא ולאעברא זוהמא ע"כ:
	א"ה בהיות שבזוהרים שהגהנו מתוכם א' מהם הוא מהרב רבי ישראל בנימין ז"ל ושם נמצאו תשלומי החסרונות באיזהו מקומן ובאיזה מקום תוספת השייך למקומו ואינם בנמצא בזוהרים הנדפסים עד כען וכדי שלא למנוע בר (מהלומדים) שמנו אותם כאן ולא במקומם כדי שיבא דף על דף כזוהר מנוטבא מאחר שכל כתבי האריא"ל זלה"ה על אדני דפי הזוהר הנזכר הוטבעו:
	שייך לדרף סד ע"א פרישת המטה והוא מו"ח דף מ"ח א' בדפוס וויניציא ובשנוי לשון ותוספת ע"ש – סימן ו':
"ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך". והלכת שנינו, אמר רבי יוסי, חקוק היה המטה משני צדדים מהשם הקדוש, צד אחד של רחמים ודין באותיות	⁶⁹²³ [ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת (שמות יז ה)] תניא א"ר יוסי גליף הוה חוטרא מתרין סטריין⁶⁹²⁴ משמא קדישא

⁶⁹²¹ באשר שהשעיר הוא משורש הגבורות, והוא מסטרא וחולקיה דהס"מ, ולכן כאשר נקרב הוא לה', הרי מוציאין בזה כחו ובלעו מפיו, ונחלש כחו ואתכפייא ואתדחייא (דע"ה ח"ב קנז ע"ג).

⁶⁹²² מאחר שמיעוט הירח הוא סיבת כל שליטת הס"מ וכל הקלקולים כולם, ולכן כאשר ניטל ממנו תוקפיה וחיליה ע"י השעיר בכל עת המיעוט עצמו, שהוא בכל ר"ח ור"ח, הרי נעשה התיקון בעיקר הסיבה גופה, כי ניטל ממנו כחו גם מהיסוד והשורש, שהוא מאותו העת אשר משם נמשך כל ראשית אוננו, ולכן עולה תיקון הקרבן שעיר דר"ח לעילא לעילא (דע"ה ח"ב קנז ע"ג).

⁶⁹²³ זר"ח ל ע"ב במדרש הנעלם. המרובעים מזר"ח דפ"א.

⁶⁹²⁴ אין הכוונה דהיו שני מטות ממש, אלא הכוונה הוא כי היה המטה כלול משני בחי', והיה עומד לפעמים בבחי' זה ולפעמים בבחי' זה, וכמ"ש שם (דף רעא ע"ב) אמר ר' יוסי גליף הוה חוטרא מתרין סטריין משמא קדישא חד סטרא דרחמי ודינא באתוון גליפין (והוא סוד הב' המטות

חד סטרא דרחמי ודינא באתון גליפין וחד סטר דינא בדינא (משלי ל יט) נחש עלי צור⁶⁹²⁵ ת"ח כתיב (שמות יד טז) ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים מאי ונטה כלומר [ו]נטה בחד גיסא דגליפא ברחמי ודינא וכתיב (שם כא) ויט (משה) את ידו ולא כתיב וישלח משה את ידו כלומר אסמי מחד גיסא ואי תימא דגליף הוה מקדמת דנא נחש עלי צור אלא באסנא אתגליף דכתיב (שמות ד ג) וישליכהו ארצה ויהי לנחש בההיא שעתא אתגליף נחש עלי צור:	חקוקות, וצד אחד דין בדין, "נחש עלי צור". בא ראה, נאמר "ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים", מהו "ונטה", כלומר, הטה בצד אחד שחקוק ברחמים ודין. וכתוב "ויט משה את ידו", ולא כתוב וישלח משה את ידו, כלומר, הטה מצד אחד. ואם תאמר שחקוק היה מזמן קדמון "נחש עלי צור", אלא בסנה נחקק, שנאמר "וישליכהו ארצה ויהי לנחש". בשעה ההיא נחקק "נחש עלי צור".
ות"ח א"ר יהודה בעא קב"ה דשמוי הוו [גליפין] (גליפין) בחוטרא (י)עביד אתאן ותניא תרין אתין אתעבידו בימא בההוא סטר דסטא משה ברחמי ודינא בזע ימא לישראל ב"ב שבילין ואתיב בדינא על מצראי ואטבע ל(ה)ון בתהומא הה"ד (שמות טו יט) וישב ה' עליהם את מי הים מההוא שעתא בעא לאפקא מיא א"ל קב"ה [משה] אסמי חוטרא מגיסא [אחרא דתריין] (אחרא ותריין) אתאן אתעביד[ו] ביה כמה דאתעביד מסטרא א(ו)חרא חד את הכא וחד את במריבה אבל השתא (שם יז ו) והכית בצור [מאי] (באן) צור בהאי צור וסליק נחש דלזמנא אחרא:	ובא ראה, אמר רבי יהודה, רצה הקדוש ברוך הוא ששמותיו שהיו חקוקים במטה יעשו האותות, ולמדנו, שני אותות נעשו בים. בצד ההוא שהטה משה ברחמים ודין קרע הים לישראל בשנים עשר שבילים, והשיב בדין על המצרים והטביע אותם בתהום. זהו שנאמר "וישב ה' עליהם את מי הים". מאותה שעה רצה להוציא מים. אמר לו הקדוש ברוך הוא, הטה המטה מצד אחר ושני אותות תעשה בו, כמו שנעשה מהצד האחר, אות אחד כאן ואות אחד במריבה. אבל עתה, "והכית בצור". באיזה צור. בזה הצור, ויעלה נחש של זמן אחר.
אמר רבי אלעזר מאי דכתיב (במדבר כ ח) קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם מהו ודברתם אמר ר' אלעזר	אמר רבי אלעזר, מהו שנאמר "קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם". מהו "ודברתם", אמר רבי אלעזר, מינה אותה על הנחש, שהרי נעשה בצור, עתה צריך שיעשה בנחש להשלים

מטה סתם ומטה האלהים שאמר הרב בהארת המוחין (פרק ב), ושניהם הם בסוד העץ החיים כנז' וחד סטר דינא בדינא נחש עלי צור, והוא בסוד עץ הדעת. ואמר שם עוד, ואי תימא דגליף הוה מקדמת דנא נחש עלי צור אלא באסנא אתגליף דכתיב וישליכהו ארצה ויהי לנחש, בההיא שעתא אתגליף נחש עלי צור. ור"ל שלא תימא דבחי' עץ הדעת שבו היה בו מתחילה, על זה אמר כי לא כן הוא, כי תחילת מציאותו של המטה היה רק בסוד עץ החיים, ורק בגלות מצרים ע"י שנטמאו ישראל בטומאת ערות מצרים, נשתנה המטה ג"כ ונתגלה למשה רבינו ע"ה בעת מראה הסנה שהוא היה מרמז על גלות השכינה, וכמ"ש בפ' ויצא (קנט ע"ב) ופ' יתרו (סט ע"ב), אז נתגלה לו שנשתנה גם המטה אז בסוד עץ הדעת. וזהו סוד מאמרם ז"ל בילקוט שמות (רמז קע"א בשם מדרש אבכיר) שהיה המטה מדבר לפני ישראל עם משה, הייתי במדין ונהפכתי לנחש, ואח"כ נעשיתי מטה. ואף היא מרימה קולה טהורה הייתי ונטמאתי, וחזרתי ונטהרתי (דע"ה ח"ב קכח ע"ד). עי' לעיל מח ע"א (לש"ו).

⁶⁹²⁵ חזרו אז הז"ן תיכף לקטנותן, וזהו שנאמר ויך את הסלע במטהו פעמים, ואמר האריז"ל (בלק"ת וכן בספר הליקוטים פ' חוקת) כי בהכאת המטה בהסלע נעשה אז הזווג דקטנות, כי המטה כאשר שהוא בדרגא דעץ הדעת אז עומד בו הארת היסוד דקטנות הנקרא נחש והוא בבחי' דינין, והנוק' נקרא אז בשם צור שהוא דינא תקיפא (דע"ה ח"ב קלג ע"ב). היסוד דקטנות דהנוק' הוא נקרא בשם צור, והוא אלהים דהה"ן עם הכולל גימ' צור, והוא דינין כמ"ש בשער ז"א (ריש פרק ד) וכן בשער הפסוקים (בשלח דף עא ע"א), וכן הוא בזוה"ק (ח"ב דף סד ע"א) בכל אתר צור גבורה כו' ע"ש כל הענין, וכן בהשמטות (דף רעא ודף רעב) [אך שם הוא משובש וחסר, וע' בזוהר חדש (במדרש הנעלם פ' בשלח דף ל) (דע"ה ח"ב קכד ע"א)].

שמו של הקדוש ברוך הוא באלו האותות. משמע שנאמר "ודברתם", ונאמר "וידבר העם באלהים ובמשה". מה נאמר אחריו "וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וגו'". מה נחש כוחו בפיו, אף כאן בפיו. ומשה לא עשה כך, אלא הכה, הכה ולא השלים השם, אלא חזר כבראשונה בשם של צור ועזב שם של נחש. זהו שכתוב "ויך", ולא כתוב וידבר, כמו שנצטווה, "ודברתם".	מני ליה על[ן] נחש דהא אתעביד בצור השתא בעי דאתעביד [ב]נחש⁶⁹²⁶ לשלמא שמוי דקב"ה בא(י)לין אתין משמע דכתיב ודברתם [אל הסלע] וכתיב (שם כא ה) וידבר העם באלהים ובמשה מה כתיב בתריה (שם ו) וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים (וגו') מה נחש חיליה [בפומיה אף] (בפומא אוף) הכא בפומא ומשה לא עבד הכי אלא [הקב"ה (נראה הכה)] (הכא מחא) ולא אשלים שמא אלא חזר [בקדמיתא] (בקדמיתא) בשמא דצור ושבק שמא דנחש הה"ד (שם כ יא) ויך ולא כתיב וידבר כמה דאתפקד ודברתם
תוספות דף רעב/א	
שנינו, צור לעשות, ונחש לדבר. "ויך את הסלע במטהו פעמיים". אחד שעבר ואחד עתה.	דתנינן צור למעבד ונחש למללא [וכתיב] (שם כ יא) ויך את הסלע במטהו פעמים חד דעבר וחד [ד]השתא:
שנינו, אמר רבי אלעזר, באותה שעה נשאר השם, כלומר שלא נשלם באות ההוא, שעזב משה הנחש ולא נשלם כל השם, שהרי בצד אחד נשלם בים, מצד אחר התחיל בצור ולא נשלם בנחש. אמר לו הקדוש ברוך הוא, עשית שהתחיל שמי ולא נשלם לעשות אותות, אף אתה תתחיל ולא תשלים, "לכן לא תביאו את בני ישראל", התחלת להוציא אותם, ולא תשלים להכניס אותם לארץ. "לכן לא תביאו". אמר רבי אלעזר, ידע לב של משה בראשונה, שהתירא כאשר ראה הנחש, שנאמר "וינס משה מפניו". הלב ראה ולא ידע.	תניא א"ר אלעזר ב(י)ה שעתא אשתאר⁶⁹²⁷ שמא כלומר דלא אשתלים בההוא [את דשבק] (אות דשביק) משה נחש ולא אשתלים כל שמא דהא בחד גיסא אשתלים [כימא] (בימא) מגיסא א(ו)חרא שרי בצור ולא אשתלים בנחש אמר ליה קב"ה [עבדת] (עבדא)⁶⁹²⁸ דשרי שמי ולא אשתלים למעבד [אתין] (אתוון) אוף את שרית ולא תשתלים (שם יב) לכן לא תביאו [את בני ישראל] שרית לאפקא לון ולא תש(ת)לים [לאעלאה להון] (לאעלא לון) לארעא לכן לא תביאו א"ר אלעזר ידע לבא דמשה בקדמיתא דרחיל כד חמא נחש דכתיב (שמות ד ג) וינס משה מפניו לבא חמא ולא ידע⁶⁹²⁹:
אמר רבי אלעזר, נאמר "ויעש משה נחש נחושת וישימהו על הנס". על נס לא כתוב, אלא "על הנס", רצה לתקן מה שחסר. אמר לו הקדוש ברוך הוא, נאמר "להקדישני במים", במים ולא בדבר אחר.	א"ר אלעזר כתיב (במדבר כא ט) ויעש משה נחש נחושת וישימהו על הנס על נס לא כתיב אלא על הנס בעא [לאתקן ולהשלים] (לאתקנא) מה דחסר א"ל קב"ה [משה] כתיב

⁶⁹²⁶ בנחש (לש"ו).

⁶⁹²⁷ עי' ח"ג ד ע"ב וקמז ע"ב.

⁶⁹²⁸ עבדת (לש"ו).

⁶⁹²⁹ עי' זהר ח"א כז ע"א: מט"ה דא מטטרון, מסטריה חיים ומסטריה מיתה, כד אתהפך למטה איהו עזר מסטרא דטוב, כד אתהפך לחויא איהו כנגדו, מיד (שם ד ג) וינס משה מפניו. וקב"ה מסר ליה בידא דמשה, ואיהו אורייתא דבעל פה דביה איסור והתר. עי' שער הכוונות (דרושי הפסח דרוש יב): וז"ס משה רבינו ע"ה רבן של נביאים שנא' בו וינס משה מפניו והטעם הוא לפי שענין המטה אשר נהפך לנחש הוא בחי' קטנות דז"א הנקרא נחש כמ"ש בע"ה ובהיותו מתעסק בדרוש ההוא נתיירא וינס מפניו ולכן הסוד הזה צריך להעלימו אם מפאת עצמו ואם מפני שאין אנו יודעים אמיתותו אפי' טפת גרגיר של חרדל מן הדרוש ההוא. ועי' בהגר"א בתז"ח לד ע"ג: היראה בסוד קטנות וינס משה מפניו כי לאחר שנה"י משתקין מחג"ת הן בסוד גדלות. ועי' דע"ה ח"ב דרוש ד' ענף כ סי' ג.

(במדבר כז יד) להקדישני במים במים ולא בדבר אחר כשם שהתחלתי במים בעינא דישתלים בשמי הנס במים אמר רבי אלעזר אתרא דחסר לא שלים אבל את מגיד⁶⁹³⁰ נסא [הכא] (חדא נ"א הכא):	כשם שהתחלת במים, רצוני שישתלם בשמי הנס במים. אמר רבי אלעזר, מקום שחסר לא שלם, אבל אתה תמשיך נס אחד (כאן).
א"ר יהושע כתיב (שם כא ח) עשה לך שרף עשה לך לתועלתך עשה לך [תקן ממה] (תקין מה) דחסרת (ו) עכ"ז לא תקן אלא ראייה שהיו רואים בנחש וחיין אבל לא נקדש שמה במים [ונשתאר] (ואשתאר) חסר מהשאר ותקנת בראיה עלה אל הר העברים [וראה וגו'] (וגו' וראה)⁶⁹³¹ (במדבר כז יב) הנך רואה בעיניך ושמה לא [תבא] (תעבור) (דברים לד ד) וראית(ה) אותה ונאספת אל עמניך (במדבר כז יג) ת"ח [דעונשו הוה] דאפילו ראייה כיון דעבד ראייה בהאי אשלים ליה ראייה אבל לא אשלים שמה במיא כמו שאר כל שמא:	אמר רבי יהושע, נאמר "עשה לך שרף". עשה לך, לתועלתך. עשה לך, תקן מה שחסרת. ועם כל זה לא תקן אלא הראיה, שהיו רואים בנחש וחיים. אבל לא נקדש השם במים, ונשאר חסר מהשאר. ותקנת בראיה, "עלה אל הר העברים וראה", "הראיתך בעיניך ושמה לא תעבור", "וראית אותה ונאספת אל עמניך". בא ראה שעונשו היה שאפילו ראייה, כיון שעשה ראייה, בזה השלים לעצמו הראיה, אבל לא השלים את השם במים כמו שאר כל השמות.
א"ר יצחק בשעה [שאמר] (דאמר) קב"ה לכן לא תביאו אמר משה האי חניו[א] לתקלא [ד]עלמא הוה א"ל [קב"ה] (משה) לאו הכי דינא [הוה] לחייביא וחיין למארי קשוט באותה שעה דכתיב (במדבר כא ח) וראה אותו וחי⁶⁹³² ידע משה דרכיו והצדיק עליו את הדין פתח ואמר הצור תמים פעלו דא הוא צור דקאמרינן (דברים לב ד) אל אמונה ואין עול דכתיב וראה אותו וחי וכתיב (שמואל ב' כב לא) האל תמים דרכו:	אמר רבי יצחק, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא "לכן לא תביאו", אמר משה, הנחש הזה הוא לתקלה בעולם היה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, לא כך, דין לחייבים, וחיים לבעלי האמת. באותה שעה שנאמר "וראה אותו וחי", ידע משה דרכיו והצדיק עליו את הדין. פתח ואמר, "הצור תמים פעלו", זהו הצור שאנחנו אומרים "אל אמונה ואין עול", שנאמר "וראה אותו וחי", ונאמר "האל תמים דרכו".
אמר ר' חייא והא תנינן אל גזירת רחמי הוה כד"א (במדבר כג כב) אל מוציאם ממצרים (שמות לד ו) אל רחום וחנון א"ל לאו הכי דתנינן שליט רחמי על דינא אל בלחודוי יכולת [הוא ורשותא הוא]⁶⁹³³ (הוה ליה ורשותיה הוה) דיליה מאי יכולת שלטנותא [כלומר שולטנותא] דאל אתגבר [גזרה] (גזירא) דיליה [כמאן דאמר] (כד"א) (בראשית לא כט)	אמר רבי חייא, והרי שנינו, אל, גזרת רחמים היא, כמו שנאמר "אל מוציאם ממצרים", "אל רחום וחנון". אמר לו, לא כך, ששנינו, שולט רחמים על הדין. אל לבדו יכולת היתה לו והרשות היתה שלו. מה היכולת. שליטה של אל, התחזקה גזרה שלו, כמו שנאמר "יש לאל ידי", ורשות שלו יכולת של עין רעה, כמו שנאמר "יש לאל ידי". אמר לו, והרי נאמר "האל הגדול הגיבור", אל גדול נוצח, אל לבדו נוצח, ונאמר "הצור תמים פעלו כי

⁶⁹³⁰ אתעביד (דפוס מונקאטש).

⁶⁹³¹ אולי צ"ל הראיתך בעיניך ע' דברים לב מח ונב ושם לד ד ומאמר וראית וגו' הוא במדבר כז יג (הערת הזהר).

⁶⁹³² לוחות הראשונות נתנו להם מסוד מ' וס' מט"ט וסנד"ל דו פרצופים שבבריאיה בסוד א' דאנכי, ולכן זכו לחירות ממלאך המות, שהוא נחשא דמותא ס"ם שמחוץ לב' עלמין שהם יצירה ועשייה, וזכו לס"ם חיים שהוא על נס, והיה כל הנשוך וראה אותו וחי, שבבריאיה כולו טוב שאצילות נהיר ביה, והם סוד הנקודות דחכמה שמאיר בבינה, שאו"א הם ריעים דלא מתפרשין (פת"ש אבי"ע לא).

⁶⁹³³ המוסגר נמחק בלש"ו, ובמקומו גורס את המרובע.

892

יש לאל ידי (ורשותא דיליה) יכולת דעינא בישא (כד"א יש לאל ידי)⁶⁹³⁴ א"ל והא כתיב (ירמיה לב יח) האל הגדול הגבור אל גדול נצחא אל בלחודוי נצחא וכתיב (דברים לב ד) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט הא צור (שם) אל אמונה ואין עול [וגו'] הא נחש עלי צור:	כל דרכיו משפט", זה צור, "אל אמונה ואין עול", זה "נחש עלי צור".
⁶⁹³⁵נהדר למילי קדמאי וכתיב (איוב ח ג) האל יעות משפט [משום דאורחיה דנחש לאסטאא אורחיה לכך כתיב ואין עול רגיל יעות משפט]⁶⁹³⁶ ח"ו א"ר אלעזר היינו דכתיב (תהלים פה ט) אשמעה מה ידבר האל [ה'] (וגו') (שמות ד ד) וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו כד"א (דברים כז יט) מטה משפט מטה כלפי חסד:	נחזור לדברים הראשונים, ונאמר "האל יעות משפט", חס ושלום. אמר רבי אלעזר, זהו שנאמר "אשמעה מה ידבר האל וגו'". וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, כמו שנאמר "מטה משפט", מטה כלפי חסד.
א"ר יוסי שני מטות היו אחד של משה⁶⁹³⁷ וא' של הקב"ה (מאי) משמע דכתיב (שמות יז ט) ומטה האלהים דתנינן בשעה שהיה נוטל משה המטה (ברשותו) היה כאלו [היה ברשותו ביבולתו] (שלו) הה"ד (שמות ד כ) ויקח משה את מטה האלהים בידו [ודאי שבידו לקחו] (כיון דאמר ויקח משה איני יודע שלקחו בידו) אלא מהו בידו ברשותו [כאלו הוא שלא] (ביבולתו):	א"ר יוסי, שני מטות היו, אחד של משה ואחד של הקב"ה, מאי משמע, שנאמר "ומטה האלהים". ששנינו, בשעה שהיה נוטל משה המטה ברשותו, היה כאלו שלו. זהו שכתוב (שם) ויקח משה את מטה האלהים בידו. כיון שאמר "ויקח משה", איני יודע שלקחו בידו. אלא מהו בידו, ברשותו, ביבולתו.
ואמר רבי יוסי ברשותו של משה היה עד שהוקם המשכן כיון שהוקם המשכן חזר המטה לפני העדות ומשה⁶⁹³⁸ היה נוטלו לעשות בו נסים הה"ד (שמות ד כ) ויקח משה את המטה מלפני ה' כיון שלקחו הרי הוא ברשותו וכשלו היה:	ואמר רבי יוסי, ברשותו של משה היה עד שהוקם המשכן. כיון שהוקם המשכן, חזר המטה לפני העדות, ומשה היה נוטלו לעשות בו נסים. זהו שכתוב "ויקח משה את המטה מלפני ה'". כיון שלקחו הרי הוא ברשותו וכשלו היה.
אמר רבי יהושע אותו המטה של סנפיר(י)נון היה⁶⁹³⁹ ומששת ימי בראשית [אתבריא] (נברא) כמה דתנינן והמכתב והמטה רבי יהודה אומר של עץ היה מאן דאמר של סנפירינון היה דכתיב (יחזקאל א כו) כמראה	אמר רבי יהושע, אותו המטה של סנפירינון היה, ומששת ימי בראשית נברא, כמו ששנינו, (אבות פ"ה מ"ו) [עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות] והמכתב, והמטה. רבי יהודה אומר, של עץ היה. מי שאמר של סנפירינון היה, שנאמר "כמראה אבן ספיר דמות

⁶⁹³⁴ "כד"א יש לאל ידי" מוסגר בלש"ו.

⁶⁹³⁵ כאן מסתבך הנוסח ביחס לז"ח וצ"ע בדבר.

⁶⁹³⁶ וכן עיקר (לש"ו).

⁶⁹³⁷ ע"י הערה בדף רעא ע"ב בשם הדע"ה. מטה סתם הוא מטה ה' מסטרא דעד"א עץ החיים, אבל מטה משה הוא דינא בדינא, נחש עלי צור וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב מח ע"א, ושם בסופו רעא ע"ב ורעב ע"א, ע' שם ושם) וכנ"ל סי' ב' ג'. וכן אמרו בזוה"ק (ח"א דף ו סע"ב) ומטה האלהים בידו כו', וחקוק ביה שמא קדישא כו', ובהאי חב בסלע כד"א ויך את הסלע במטהו פעמים (דע"ה ח"ב קלג ע"א).

⁶⁹³⁸ ומשם (לש"ו).

⁶⁹³⁹ ע"י לעיל פד ע"א שזה חומר הלוחות.

893

כסא", ונאמר "מטה האלהים". ומי שאמר של עץ היה, שנאמר "ויורהו ה' עץ וגו' שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו", אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן הרי חוק ומשפט לעשות נסים. "חוק ומשפט", "נחש עלי צור", שנאמר "נחש עלי צור". "ושם נסהו", משום שנאמר "וימתקו המים".	אבן ספיר דמות כסא וכתיב (שמות יז ט) ומטה האלהים ומאן דאמר (של) עץ היה דכתיב (שמות טו כה) ויורהו ה' עץ [וישלך אל המים] וגו' שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו אמר [ה]קב"ה מכאן [וללהלאה]⁶⁹⁴⁰ הרי חק ומשפט לעשות נסים חק ומשפט [דכתיב] נחש עלי צור (דכתיב) (נחש עלי צור)⁶⁹⁴¹ ושם נסהו משום דכתיב (שמות טו כה) וימתקו המים:
דבר אחר, אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן ולהלאה חוק ומשפט, שלא יהא נקדש אלא במים שנמתקו. אמר רבי יהודה נאמר "כי מרים הם". מכאן שנינו, יש מים עכורים ויש מים צלולים, יש מים מרים ויש מים מתוקים. "ויצעק אל ה'", למה צעק. מכאן שהיה בצער באותה שעה. אמר לו, משה, הנחש שנהפך בסנה, עכשיו אצטרך לחקוק אותו בצור, ושניהם עמדו על המים המרים. ואותה שעה נחקק צור בנחש שהיה בו קדם. זהו שנאמר "שם שם לו חק ומשפט".	ד"א אמר [ה]קב"ה מכאן ולהלאה חק ומשפט שלא יהא נקדש אלא במים ש(נ)מתקו א"ר יהודה כתיב (שם כג) כי מרים הם מכאן שנינו יש מים עכורים ויש מים צלולים [ויש מים [מתוקים ויש מים מרים] (מרים ויש מים מתוקים) (שם כה) ויצעק אל ה' למה צעק מכאן שהיה בצער באותה שעה אמר לו [הקב"ה]⁶⁹⁴² משה הנחש שנהפך בסנה עכשיו אצטרך לחקקא ליה בצור ותרוייהו עמדו [על] (עד)⁶⁹⁴³ המים המרים ו[ב]אותה שעה [נתחקק] (אתחקק) צור בנחש שהיה בו קודם הה"ד (שם) שם שם לו חק ומשפט:
תוספות דף רע"ב	
כאשר בא רבי אבא, באו שאלו לפניו. אמר להם, יפה אמר רבי יהודה וכך הוא, ואני צריך לגלות סוד הענין, והרי ראינו שרבי יהודה גילה אותו. אלא אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה, עתה במצרים היה המטה של אהרן לדחות הקש השולט על ישראל במצרים. אבל כשיצאו ממצרים, כמה מקטרגים מזומנים על ישראל לדחותם, בים, כמה מים מרים נזדמנו וקטרגו.	כד אתא רבי אבא (אתי) שאילו קמיה אמר להו שפיר קאמר רבי יהודה והכי הוא ואנא אצטרך לגלאה רזא דמלה והא חזינא דר' יהודה גלי לה אלא אמר [ה]קב"ה למשה משה השתא במצרים היה המטה של אהרן⁶⁹⁴⁴ לדחות הקש השולט על [המצרים] (ישראל) במצרים אבל כשיצאו ממצרים כמה מקטרגי מזומני על ישראל לדחותם בים [כמר] (כמה) מים מרים נזדמנו [אצלם כמה מים רעים קטרגו בהם] (וקטרגו):
באו לים, בא רהב, שרו של מצרים ושל ים, אמר הקדוש ברוך הוא למשה,	באו לים בא רהב שרו של מצרים⁶⁹⁴⁵ ושל ים אמר [ה]קב"ה (ל)משה (שמות יד טז) הרם

⁶⁹⁴⁰ הלש"ו גורס את המוסגר.

⁶⁹⁴¹ נמחק בלש"ו.

⁶⁹⁴² הלש"ו גורס את המוסגר.

⁶⁹⁴³ על (לש"ו).

⁶⁹⁴⁴ עי' לעיל כח ע"א, ועי' בהגר"א על תז"ח לד ע"ב: כרוה נדיבו העם משה ואהרן נו"ה מטה משה מטה [אהרן].

⁶⁹⁴⁵ עי' לעיל יח ע"א דומה כו' ועי' ח"ג קצב ע"ב ורמו ע"ב (לש"ו). שר של מצרים הוא רהב והוא ג"כ שר של ים וכמ"ש בזה"ק (סוף ח"ב דף רע"ב) והוא ג"כ שר של ישמעאל, אבל סמ' הוא שר של עשו, ע' פ' בלק (קצב ע"ב) ופ' פנחס (רמו ע"ב) אמנם אז היה מלכות מצרים שולט על כל האומות, כמ"ש בפ' שמות (דף ו ע"א) ופ' בשלח (מ"ט רע"א) והיו אז סמ' ורהב שותפים בשליטת פרעה, ר"ל כי שליטת פרעה היה בכח שניהם, וכן הוא בהגהות מהר"ו בפ' בשלח (מט ע"א), על פסוק (שמות יד כה) ויסר את אפן מרכבותיו, כתב שם מהר"ו ז"ל: אפן גימ' סמא"ל. והרי לנו כי שליטת פרעה היה מסמ' ורהב יחד וכו' אמנם בפרשת שמות (דף יח ע"א) אמרו שם כי שר של

[את מטך] ונטה ירך כיון דאמר הרם את מטך מהו ונטה את ירך אלא הרם את מטך נגד (רהב) ⁶⁹⁴⁶ שרו של [ים] (מצרים) באו למרה כמה מים מרים נזדמנו אצלם ונצטער משה ויצעק הדא הוא דכתיב (שמות טו כה) ויצעק אל יי' א"ל קודשא בריך הוא משה הרי לך עצה בזה השלך המטה אצלם [ונתחקק] (ויתחקק) נחש עלי צור שניהם [בירך] (ביחד) ⁶⁹⁴⁷ ויצולו הדא הוא דכתיב (שם) ויורהו ה' עץ (וישלך אל המים עץ) כמד"א (קהלת יא ג) מקום שיפול העץ שהוא עצה וישלך אל המים וכתיב (שמות טו כה) שם שם לו חק ומשפט נחש עלי צור ושם נסהו עטרהו בנסים אמר [ה]קב"ה מכאן ולהלאה הרי לך שיעמוד אצל המים הרי לך [שיתקדש] (להתקדש) שמי במים:	"הרם את מטך ונטה את ירך". כיון שאמר "הרם את מטך" מהו "ונטה את ירך", אלא "הרם את מטך" נגד רהב שרו של מצרים. באו למרה, כמה מים מרים נזדמנו אצלם ונצטער משה וצעק, זהו שנאמר "ויצעק אל ה'". אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, הרי לך עצה בזה, השלך המטה אצלם ויתחקק נחש עלי צור, שניהם ביחד, ויצולו. זהו שנאמר "ויורהו ה' עץ וישלך אל המים". עץ, כמו שנאמר "מקום שיפול העץ", שהוא עצה, "וישלך אל המים". ונאמר "שם שם לו חק ומשפט", "נחש עלי צור". "ושם נסהו", עטרהו בנסים. אמר הקדוש ברוך הוא, מכאן ולהלאה הרי לך שיעמוד אצל המים, הרי לך להתקדש שמי במים.
כשבאו לאילים, באו המים לקטרג בהם. אמר הקדוש ברוך הוא, במקום הזה אין צריך מטה. הרי יעקב שהוא אילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים, ושתים עשרה עינות מים, שנים עשר שבטים בשבעים עמודים ושנים עשר שבטים, כמו שנאמר "כי יבושו מאילים אשר חמדתם". מיד, "ויחנו שם על המים" במקום הזה שנקרא אילן, והוא אילים. ממשמע שנאמר "על המים", וממשמע שנאמר "שם שם לו חק ומשפט", ולא במקום אחר, ושם שלטו בני ישראל על המים ולא הוצרך המטה. מכאן ולהלאה הוצרך המטה בנחש עלי צור אצל המים.	כשבאו לאילים, באו המים לקטרג בהם. אמר הקדוש ברוך הוא, במקום הזה אין צריך מטה. הרי יעקב שהוא אילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים, ושתים עשרה עינות מים, שנים עשר שבטים בשבעים עמודים ושנים עשר שבטים, כמו שנאמר "כי יבושו מאילים אשר חמדתם". מיד, "ויחנו שם על המים" במקום הזה שנקרא אילן, והוא אילים. ממשמע שנאמר "על המים", וממשמע שנאמר "שם שם לו חק ומשפט", ולא במקום אחר, ושם שלטו בני ישראל על המים ולא הוצרך המטה. מכאן ולהלאה הוצרך המטה בנחש עלי צור אצל המים.
באו לחורב, באו המים לקטרג אמר לו הקדוש ברוך הוא, "והכית בצור". המטה נצרך כאן, והכית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יותר צריך כאן, אני רואה מים שרוצים לשטוף. מדוע. "הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור", אמר הקדוש ברוך הוא למשה, עדיין במריבה עתידין המים לקטרג יותר, שהם מים עכורים, רעים וזדוניים, ויזדווגו בהם ישראל בגלוי לעיניהם. ואותה שעה נצרך המטה והתיר עליהם הנחש בגלוי	באו לחורב, באו המים לקטרג. אמר לו הקדוש ברוך הוא, "והכית בצור". המטה נצרך כאן, והכית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יותר צריך כאן, אני רואה מים שרוצים לשטוף. מדוע. "הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב והכית בצור", אמר הקדוש ברוך הוא למשה, עדיין במריבה עתידין המים לקטרג יותר, שהם מים עכורים, רעים וזדוניים, ויזדווגו בהם ישראל בגלוי לעיניהם. ואותה שעה נצרך המטה והתיר עליהם הנחש בגלוי

מצרים היה אז המלאך דומה, ואח"כ נעשה שר של גיהנם, ור' יהודה אומר על המתים נתמנה וכן הוא בגמ' סנ' צד ע"א וברכות יח ע"ב (דע"ה ח"א עח ע"א), עי' דע"ה ח"ב קכט ע"ב בהגה"ה. ⁶⁹⁴⁶ עי' שמות רבה (פכ"א סי' ט): אמר הקדוש ברוך הוא למשה השלך את מטך שלא יאמרו אילולי המטה לא היה יכול לקרוע את הים שנאמר הרם את מטך (דע"ה ח"ב קכט ע"ב). ⁶⁹⁴⁷ בידך (לש"ו).

וידווגו בהם [ב]ישראל בגלוי לעיניהם [ו]אֹתָהֶם⁶⁹⁴⁸ שעה אצטרך המטה והתיר עליהם הנחש בגלוי לעיניהם⁶⁹⁴⁹ [ויתקדש שמי (במדבר כז יד) הה"ד להקדישני במים לעיניהם ומהו לעיניהם בגלוי] דבר שנזדווגו בהם בגלוי:	לעיניהם, ויתקדש שמי. זהו שנאמר "להקדישני במים לעיניהם". מהו "לעיניהם", דבר שנזדווגו בהם בגלוי.
ת"ח הכי חמא דוד דכתיב (תהלים קכד ב) לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם (אדם) זה פרעה (שם ה) אזי עבר על נפשנו המים הזידונים כדאמרין וכתוב (שם ז) נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים [וגו']:	בא וראה, כך ראה דוד, שנאמר "לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם", זה פרעה. "אזי עבר על נפשנו המים הזידונים", כמו שאמרנו. ונאמר "נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים".
א"ר אבא מה ראה משה באותה שעה שלא עשה בנחש אלא ישראל היו דוחקים למשה תנה לנו מים נתייעץ [משה] ואמר קב"ה אמר לי [ל]עמוד בנחש ואנא חמי דאין גזירה לנחש במים [דאין יכולתו] אלא בעפר⁶⁹⁵⁰ [דכתיב] (אמר ר' יהודה מהכא) (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך משמע דעפר [א] ייכול [וישיצו] כל יומיו⁶⁹⁵¹ אבל (לא) במיא [לא] וישראל דחקין לי ואע"ג [דיעביד ניסא לא יעביד לאלתר דא אלא⁶⁹⁵² כד אתחקק] (דיתעביד ניסא לא יתעביד באתר דא אלא) אתחקק בעפרא ולא במיא דכתיב (שמות ד ג) וישליכהו ארצה ויהי לנחש וצור בדא אתחקק במיא במרה וכבר עבד ניסא⁶⁹⁵³ [מב דאתעביד בהאי דאתעביד⁶⁹⁵⁴ ניסא אחרא מיד] (בהאי דאתעביד זמנא אחרא דכתיב) (במדבר כ יא) ויך את הסלע במטחו פעמים אמר ליה קב"ה משה (שם יב) יען לא האמנתם בי להקדישני דחשבתון דלא יכיל נחש במים (שם) לכן לא תביאו (ע"כ [פרשת המטה]) [ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך והלכת מאי טעמא משום דמחקק בניסן הוה ושמא קדישא עילאה רשימא ביה]:	אמר רבי אבא, מה ראה משה באותה שעה שלא עשה בנחש. אלא ישראל היו דוחקים למשה, תנה לנו מים. נתייעץ ואמר, הקדוש ברוך הוא אמר לי עמד בנחש, ואני רואה שאין גזירה לנחש במים, אלא בעפר. אמר רבי יהודה, מכאן "ועפר תאכל כל ימי חיך", משמע שעפר יאכל כל ימיו, אבל לא במים, וישראל דוחקים לי. ואף על גב שיעשה נס, לא יעשה במקום זה, אלא יחקק בעפר ולא במים, שנאמר "וישליכהו ארצה ויהי לנחש". וצור בזה נחקק במים במרה, וכבר עשה נס בזה שנעשה בזמן אחר, שנאמר "ויך את הסלע במטחו פעמיים". אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, "יען לא האמנתם בי להקדישני", שחשבתם שלא יכול הנחש במים, "לכן לא תביאו".
שייך לדרך עה ע"א על תיבת עכ"מ תמצא בז"ח דף נ"ו ע"ב – סימן ז':	

⁶⁹⁴⁸ ובאותה (לש"ו).

⁶⁹⁴⁹ צ"ל ויתקדש שמי הה"ד להקדישני במים לעיניהם מהו לעיניהם בגלוי (לש"ו).

⁶⁹⁵⁰ צ"ל דאין יכלתו אלא בעפר (לש"ו).

⁶⁹⁵¹ צ"ל דעפר ייכול וישיצי כל יומיו (לש"ו).

⁶⁹⁵² כד (נוסף בלש"ו).

⁶⁹⁵³ טב דאתעביד (נוסף לש"ו).

⁶⁹⁵⁴ נמחק בלש"ו.

896

⁶⁹⁵⁵ [מציאתו בזהר ישן כתיבת יד והוא תשלום עלמה שכתוב בדפוס לסטר] (וזה סיומו) ותלת דלא עבר(י)ן האי איהו באת פ' ואת א' וכולא פ"א באשלמותיה את ר' לית ביה כלל:	ושלשה שאינם עוברים, זה האיש הוא באות פ' ובאות א', והכל פ"א במילוי, אות ר' אין בו כלל
שערוי אובמין תליין ולא שעיע(י)ן דא איהו בר נש דשתיק תדיר אבל פקחא איהו מארי(ה) דלשנא בישא מלוי ברוגזא פום ממלל רברבן אצלח ולא אצלח מארי [קטמא] (קטמא) בביתיה לא חייש ליקרא דבר נש חד בפומיה וחד בלביה הפכפך בלישניה:	שערות שחורים ותלויים ואינם חלקים, זה הוא אדם השותק תמיד, אבל הוא פקח, בעל לשון הרע, דבוריו בכעס, פיו מדבר גדולות, מצליח ואינו מצליח, בעל מחלוקת בביתו, אינו חושש לכבוד אדם, אחד בפה ואחד בלב, הפכפך בלשונו
גבינין דיליה סומקין זעיר ואי(ת) קמיטא תחות עיניה רב [ו]אזיל עד חוטמא מסטר ימינא ותרין תחותיה חד מנייהו זעיר מא[ו]חרא דא שכיב בנדה מיומין זעירין וחוביה רשים ב' רשימין אלין:	גבות עיניו אדומות מעט, ויש לו קמט גדול תחת עיניו, הולך עד החוטם מצד הימין, [ועוד] ב' תחתיו, שאחד מהם קטן מן השני, זה האיש שכב עם נדה מימים מועטים, ועוונו רשם בו את אלו הרשמים
בין כתפוי אית ליה רושם חד וד' שערין ביה חד מנייהו באמצעיתא רב ותלי וג' אחרנין זעירין ועד לא הוה עבירה דא [הו]ן (הוה) תלת זעירין וחד דאתרש(י)ם ביה דקיק וזעיר מכלהו ההוא רושם הוה ביה מקדמת דנא אוכם ואינון שערין חוורין כלהו השתא לאו הכי אלא רושם אוכם וחד סומקא ברשימו [דטלפחא] (וטלפחא) באמצעיתא וה(ה)וא שערא דאתרבי בין אחרנין רישיה סומק [ודאשתאר] (ושאר) חיוור אי תב בתיובתא [משכח] (תשכח) בעיניה ימינא חד חיוורא חיוור גו ההוא אוכמא:	יש לו רושם אחד בין כתפיו, וד' שערות בו, אחד מהם באמצע גדול ותלוי, וג' האחרים קטנים, ועד שלא עשה עבירה זו, היו לו ג' שערות קטנים, ואחד שנרשם בו דק וקטן מכולם, זה הרושם שהיה בו קודם [שחטא] היה שחור, והשערות האלו היו כולם לבנים, עתה [שחטא] אינו כן, אלא רושם שחור, ואחד אדום כרושם עדשה באמצע, והוא שער שגדל בין האחרים, ראשו אדום והנשאר לבן. ואם חזר בתשובה תמצא בעינו הימנית [רושם] לבן אחד, לבן בתוך אותו השחור.
במצחיה ג' שרטוטין עברין ותרין דלא עברין ההוא רושם אוכם וסחרניה חוטא סומק ובגו ההוא חוטא חד שערא דקיק	יש במצחו שלשה שרטוטין העוברים, ושנים שאינם עוברים, אותו רושם השחור, ויש מסביבו חוט אדום, ובתוך אותו חוט יש שער אחד דק
תוספות דף רעג/א	
זעיר ותלת שערין באמצעיתא כולהו כחדא זעירא יחכם באורייתא⁶⁹⁵⁶ יוליף ולא יצלח בעובדוי⁶⁹⁵⁷:	וקטן, ושלוש שערות באמצע כולם, [כחדא], יתחכם מעט בתורה אם ילמוד, ולא יצליח במעשיו
ואי ירוקא דעינא⁶⁹⁵⁸ לא [אצטדע] (יצטבע) כ"ב⁶⁹⁵⁹ ועינוי אובמין וחד חוטא סומק זעיר	ואם הירוק שבעינו לא נצטבע כל כך, ועינוי שחורות, וחוט אחד אדום וקטן

⁶⁹⁵⁵ ז"ח לה ע"ב סתרי תורה.

⁶⁹⁵⁶ שהת"ת גובר שם ביחוד כדפי' ונקשר עם המלכות להשפיע בו תורה, ולכך ודאי יצליח בתורה (אור יקר יתרו ז').

⁶⁹⁵⁷ עי' ח"א קפט ע"א שיוסף הצליח בכל מעשיו בגלל שהיה עמו השכינה. העין מורה על היחוד להשפיע למלכות להנהיג העולם (שם).

⁶⁹⁵⁸ העינים פי' לעיל שהם מציאות הראיה מצד החכמה, והם שנים מצד נצח והוד, והם בסוד ת"ת ומלכות שני כרובים, ופניהם איש אל אחיו (שם).

עובר בין אלו הגוונים, אז הוא באות פ' בשלמותו, ובאות ר' בלבדה.	אעבר בין אינן גוונים כדין איהו באת פ' בשלמותו ובאות ר' בלחודו:
תמצא במצחו ששה שרטוטין, שלשה מהם עוברים, ושלשה אינם עוברים, שערותיו קשות ולא כל כך, תלויות ואינן תלויות, זהו בשלום עם כל אדם, והוא קמצן, אין בו השמחה, ואפילו בעת שמחה לא נראה, ונראה ביגון.	במצחיה תשכח שית שרטוטין תלת עברין ותלת לא עברין שעריה [תקוף] [תקיף] ולא כ"כ תלי ולא תלי האי איהו בשלמותו לכל בר נש קמצן איהו לית ביה חידו ואפילו [בחדוה] [בחדווא] לא [את]חזי:
נראה שסתומה אצנו השמאלית, בשינוי יש לו ג' שינים גדולים מלמעלה, ונותנים להם מקום אותם שלמטה, הוא נאמן ולא כל כך.	בדוונא [את]חזי אטים אודניה שמאליה [ב]שינוי אית תלת רברבין מלעילא [ויהבון] [ויהבין] לון דוכתא אינן דלתתא מהימנא איהו ולא כ"כ:
פניו ארוכות ואינן יפות, קולו כאשה, ודבריו כאשה, מקנח פיו כשמדבר, פותח את אצבעות ידיו כשמדבר, כשהולך, מקדים חתיכה בלויה של מסך כדי שלא יזיק לו שום אדם, עליו נאמר "כי תועבה היא לפני ה'".	אנפוינן] אריכין ולא שפירין קליה כאתתא ומילוי כאתתא מקנח פומיה במלוי אפתח אצבע(אן) דידוי במלוליה כד [אזיל] [אזיל] אקדים לה בליתא דפרסא ⁶⁹⁶⁰ דלא יחוב בר נש לגביה עליה כתיב (דברים כד ד) כי תועבה היא לפני ה':
[מי ש]עיניו ירוקות, ואלו הסימנים יש בו, פניו ארוכות ויפות, שערותיו שחורים, והם מרוטות למעלה בראשו, ראשו גדול, כשהולך כופף את ראשו, גבות עיניו כמקודם עליו, עליו נאמר "מנע רגלך מנתיבתם".	עינין ירוקין ואילין סימנין ביה ואנפוי אריכין שפירן שערוי אוכמין ומריטין מלעילא ברישא רישיה רב כד אזיל כפיף רישיה קריצין דעיניו [כקדמאה עליה] [כקדמאה עלייהו] כתיב (משלי א טו) מנע רגלך מנתיבתם:
[מי ש]עיניו גדולות וירוקות, זהו בשתי אותיות ר' ופ"א, ואחד יחידית, וא' במילוי, יש במצחו שרטוט אחד שהולך ועובר מצד לצד, ויש לו עוד ג' אחרים שאינם עוברים, מצחו גדול, הגבות שעל עיניו אינן גדולות, בזקנו יש לו הרבה שערות, זהו פניו יפות באדמומית, שערותיו חלקים ולא כל כך, הוא ירא חטא, הוא אוהב את התורה, ואוהב לאותם העוסקים בה, הוא שמח בכל דבר, עושה טובות לכל, שקרן לתועלתו, הוא נאמן לסודות התורה, הוא טוב לדברי העולם, מי שמשתתף עמו אינו מצליח לא הוא ולא האחר, הוא מצליח לבדו, כי אות ר' גורם לו זה.	עינין רברבין וירוקין דא איהו בתרין אתוון ר' פ' א' [ו]חד יחידא וחד בשלמותו במצחוי שרטוטא [חדא] דאזיל ועבר מסטר לסטר ותלת אחרנין אית דלא עברין מצחיה רב [קריצין] [קריצין] דעל עיניו לא [ו] רברבין בדיקניה שפירא טפי דא באנפוי [שפירין] [שפירין] סומק [שעריה] [שעריה] שעיע ולא כ"כ דחיל חטאה איהו רחים אורייתא איהו רחים לאינן דמשתדלין בה חדו בכולא עביד טיבו לכלא כדיבא לתועלתיה מהימנא איהו לרוזין דאורייתא טב איהו למלין דעלמא מאן דאשתתף בהדיה לא אצלח לא איהו ולא

⁶⁹⁵⁹ הגוונים אינן ד', אמנם משתנים קצת הגוונים, אבל שתיים מהן אין בהם שינוי כלל, הא' הלבן הסובב הכל בכל בני אדם, לכן זולתי קצת בני אדם וכו', הב' בת עין גם היא אינה משתנית שהיא שחורה לכל בני אדם, אבל שתי גוונים הנשארים יש שינויים לבני אדם מפני שהם רמז לת"ת וגבורה, ויש מכבידים ויש מקילים בדינים והגזרות, ויש מרבין גוונים בין גוון לגוון כאשר נבאר בע"ה וכו', הירוק גוון הת"ת וכו' לגו מניה ההוא בת עינא שהיא מלכות שהת"ת רוכבת עליו, והנה העין המסודר כסדר זה הוא נאות כי אין דינו דין חזק, ולזה דא הוא בר נש דחייך תדיר, מפני שאין לו דין אלא ממוזג בין חסד לת"ת כדפי' ובת עין מלכות קשורה בת"ת, הרי זה הוא הייחוד, ומיד הבינה משפעת עליו שפע השמחה, לכך טבעו שמח וחדו בחידו, וכן החכמה ג"כ נאותה אליו לכך חשיב מחשביו לטב (שם).

⁶⁹⁶⁰ עי' חולין ח ע"ב: בליתא דפרסא, פי' רש"י: חתיכת בגד ישנה קשה. בליתא - חתיכה בלויה, דפרסא כדמרגמינן מסך הפתח פרסא (שמות לה).

אחרא אצלח איהו בלחודו[ה]י דהא את ר' גרים:	
פנים איהו ברישיה לעילא רישומא דחד מכתשא דהוה [לית] [ליה] תמן דעבד ליה חד רביא באבנא בלא רעו וכוונה ואיכסי בשערא וההוא רישומא דמכתשא כגוונא דגמל יונית מהימנא איהו לגבי בני נשא וסליק למהוי רישא [דעמא] (דעמיה) עד הכא רוין דעיינין:	[מי ש]הוא פגום למעלה בראשו, רושם של מכה אחת שהיה לו שם, שעשה לו נער אחד באבן בלא רצון וכוונה, ומכוסה בשערות, וזה הרושם של המכה כעין ג' יונית, הוא איש נאמן לבני אדם, ויעלה להיות ראש לעמו, עד כאן הוא סוד העינים.
ואית רוין אחרין [בעיינין] (דעיינין) דמתפרשן מנייהו עיינין דמעמקן וחייב(א) דא איהו בשלימו דאתוון בר דקדמא ר' [ובחד] (ובתר) פ' דא איהו בר נש דאצלח בעובדיו:	ויש סודות אחרים בעינים, שנפרדים מאלו, עינים עמוקות ושוחקות, זהו בשלימות האותיות, רק שתחילה היא ר' ואחר כך פ', זהו איש שמצליח במעשיו.
ג' שרמוטין במצחיה מצחיה עגיל עינוי נהירין מרקמן עובד ציור [דכיין] קיימין על שלימו שנאוי יפלון תחותיה פקחא איהו אצלח בכלא בהיל בעובדיו טב איהו עם בני נשא מלוי [בקישו בלא] (בקישו ובלא) דחילו [ו]ותרן איהו עבד טבו ולא [למשה] (לשמה):	שלשה שרמוטין במצחו, ומצחו עגול, ועיניו מאירות, מרוקמות [כאלו היו] מעשה רוקם, טהורות, ועומדות על שלימותם שונאיו יפלו תחתיו, פקח ומצליח בכל, זריז במעשיו, הוא טוב לבני אדם, דיבוריו בתוקף בלי פחד, הוא ותרן, הוא עושה חסד ולא לשמה.
שעריה שעי' ותליא ולישניה כחרבא תחות עייני קמיטין ג' רברבין[ן] וג' זעירין ואי אית ד' זעירין וג' רברבין[ן] כדין תשכח ב' שרמוטין במצחיה עברין מסטר לסטר וג' דמטו ולא מטו תחות טיבוריה קיימא [רישומא] (רשימא) חד ציורא דרישא דב"נ אוכם וחיוור ב' שערין תליין ביה ההוא בר נש אתכשל באתת גבר מיומין רחוקין ולא תב מההוא [חובה] (חובא) מרעין רדפין אבתריה ועל דא אינון מרעין חד דצעי' לאושדא שתן ולא יכיל דעד [כעין] (כאן) ההוא חובא תליא בקדליה דנחש עקימא ושלטי עליה בדא ודא לסוף יומין דסיבו:	[מי ש]שערותיו הם חלקות ותלויות, ולשונו כחרב, תחת עיניו יש קמטים, שלשה גדולים ושלשה קטנים, ואם יש לו ארבעה קטנים ושלשה גדולים, אז תמצא שני שרמוטין במצחו העוברים מצד לצד, ושלשה אשר מגיעים אבל אינם מגיעים, תחת טבורו נמצא רושם אחד בציור ראש אדם, וב' שערות אחד שחור ואחד (ו)לבן תלויים בו, אדם זה נכשל באשת איש מימים רבים, ולא שב מאותו העון, מחלות רודפות אחריו, ועל כן אחת מן המחלות ההם, היא שצריך להטיל שתן ואינו יכול, כי עד עתה אותו העון תלוי בצוארו של נחש העקום, ושולט עליו בזה, וזהו בסוף ימיו בימי הזקנה.
ואי תב בתיובתא בזמנא דאיהו בחיליה ההוא רשימא אוזעירת דיוקנא ושערין לא תליין ביה כלל ואי תב בתיובתא בסוף [יומין] (יומין) כד מרעין רדפין אבתריה כדין ההוא רשימא קמיט ושערין[ן] תליין ביה וההוא מרעא לא אעדי(א) מיניה מגו דתלייא בקדליה דנחש בגין דההוא נחש כיון [דאחיד] (דאחית) ההוא חובא על קדליה לית מאן דיתיר קשרא מקדליה בגין דההוא נחש לית ליה רשונת[ן] ביומי דעולימו(י) דבר נש לקשרא ההוא חובה על קדליה וקשרין לי' בקשרין תקיפין ואיהו רדיף אבתריה דההוא בר נש ומלקי ליה בההוא ברית [דחביביה] (דחב ביה) ואע"ג דתב בתיובתא יצווח מגו עאקו [דלקותא]	ואם שב בתשובה בזמן שהוא בכוחו, אותו הרושם נתמעט צורתו, ושערות אינם תלויות בו כלל, אם שב בתשובה בסוף ימיו כשהמחלות רודפות אחריו, אז אותו הרושם מתקמט, ושערות תלויות בו, ואותה המחלה אינה סרה ממנו, לפי שתלוי בעורף של הנחש, לפי שכיון שאותו הנחש אחז אותו העון על ערפו, אין מי שיתיר הקשר מערפו, לפי שאותו הנחש אין לו רשות בימי נעוריו של האדם לקשור את אותו העון על ערפו, וקושרים לו בקשרים חזקים, והוא רודף אחר האדם ההוא, ומכה אותו בברית שבו חטא, ואף על פי ששב בתשובה, יצחק מתוך צרת המכה, ואותו הנחש מדלג ונכנס באותו הקשר בתחתית תהום רבה, אז תהיה הרווחה לאותו אדם, וזה הנחש אחר ימים יוצא ועושה זה

(דמלקיותא) ההוא חויה דליג ועאל בההוא קשרא שיפולי דתהומא רבה כדין רווח ליה לבר נש וההוא נחש [לבר] (לבר) יומין נפיק ועביר דא:	
ובזמן שאותו האדם מת, שלש מאות שוטרים רודפים אחר אותו האיש, ותופסים אותו, ומביאים אותו לפני המלך, והמלך הקדוש משבר אותם הקשרים, ומוריד אותו העון מעל ערפו, ועל סוד זה נאמר "אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו", כמו שנאמר "וכופר בריתכם את מות", אותו הברית שלכם ישבור את המיתה, כמו שנאמר "כי אמר אכפרה פניו במנחה", אבטל כעסו, אז אותו האדם הולך לאותו עולם נקי מאותו העון, כי קבל עונשו בעולם הזה	ובזמן שאותו האדם מת, שלש מאות שוטרים רודפים אחר אותו האיש, ותופסים אותו, ומביאים אותו לפני המלך, והמלך הקדוש משבר אותם הקשרים, ומוריד אותו העון מעל ערפו, ועל סוד זה נאמר "אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו", כמו שנאמר "וכופר בריתכם את מות", אותו הברית שלכם ישבור את המיתה, כמו שנאמר "כי אמר אכפרה פניו במנחה", אבטל כעסו, אז אותו האדם הולך לאותו עולם נקי מאותו העון, כי קבל עונשו בעולם הזה
וכי תימא היכי משמע דבהאי עון אשת איש משתעי קרא דכתיב הכא אם יכופר העון הזה וכתבי התם באיסור אשת איש שזנתה (במדבר ה לא) ונקה האיש מעון וכתבי (שמואל ב' ג ח) גבי אבנר [איש בשת] ותפקד[ו]ד עלי עון האשה היום:	ואם תאמר איך משמע שבעון הזה של אשת איש עוסק הפסוק, שנאמר כאן "אם יכופר העון הזה", ונאמר שם באסור אשת איש שזנתה, "ונקה האיש מעון", וכתבי גבי אבנר ואיש בושת "ותפקוד עלי עון האשה היום". או גם "והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן אכול ושתו", ונאמר שם
א"נ (ישעיה כב יג) והנה ששון ושמחה הר[ו]ג בקר ושחוט צאן אכול ושתה וכתבי התם	
תוספות דף רעג/ב	
אכלה ומחתה פה (משלי ל כ) וכתבי (בראשית לט ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל וכתבי (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו (שם יז-יח) מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה זהו כד⁶⁹⁶¹ [לא] קביל ענשיה בהאי עלמא:	"אכלה ומחתה פיה", וכתבי "כי אם הלחם אשר הוא אוכל" וכתבי "מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו", "מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם. ולא ידע כי רפאים שם, בעמקי שאול קרואיה", זהו כשלא קבל עונשו בעולם הזה.
ואי אשתכח ביה זכות אבות ענשיה בהאי עלמא בההוא עון⁶⁹⁶² כד"א (תהלים פט לג) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם⁶⁹⁶³	ואם נמצאת בו זכות אבות, [מקבל] עונשו על אותו העון בעולם הזה, כמו שנאמר "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם", ופקדתי מעט מעט, "אם בפידו להן

⁶⁹⁶¹ בז"ח ד"א איתא כד לא קביל (הערת הזהר).

⁶⁹⁶² ואם עשה תשובה כראוי, ומתקן השמות שפגם, על פי תיקוני התשובה של האר"י זלה"ה, שביארתי בשער תיקון התשובה בספר עמק המלך, או ימות בזמן מועט אחר התשובה, או מרעין רדפין אבתריה, דהיינו יסורין ממרקין עונותיו, ואחר מיתתו מקבל ענשו (עמק המלך תיקוני שבת יז).

⁶⁹⁶³ יש בו [בסט"א] מציאות זיוג והוא סמאל נחש שע"י עונות ישראל עושים זיוג ביניהם, והוא מה שממציאים כוחות הסט"א שהם המענישים את ישראל, והם תולדות שלהם וכמ"ש (תהלים פט לג) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. אבל אחר שישראל מקבלים עונשם מתבטלים ע"י כוחות הסט"א וכמ"ש (קהלת ח ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו (אפיקי ים בכורות דף ח ע"ב).

שוע", "פוקד עון אבות על בנים", ממעט, שנותן מעט על זה ומעט על זה, ניצולים הוא ואביו מעונש של אותו עולם, כי הבן מזכה את אביו.	ופקדתי זעיר זעיר (איוב ל כד) אם בפידו להן שוע ⁶⁹⁶⁴ (ס"א אם יכפר להם שונג) (שמות לד ז) פוקד עון אבות על בנים מזעיר ונותן זעיר על דא וזעיר על דא ואשתזיב הוא ואבוי מענשא דההוא עלמא דהא ברא מזכי אבא:
עינים עקומות שאינן מסתכלות בדרך האמת, (האדם) הזה בלא אות כלל, פורחים ממנו כל האותיות, לפי שהוא בעל עין הרעה, הראיה שלו היא הפוכה, אותו רע עין שולט עליו	עיינין עקימין ⁶⁹⁶⁵ דלא מסתכלאן באורח קשוט דא בלא את כלל פרחין מניה כל אתון בגין דאיהו מארי דעינא בישא חיוז דיליה בהפוכא ההוא רע עין שליט עליה ⁶⁹⁶⁶ :
ואם כשרים מעשיו של זה האיש, אינו שולט רק על עיניו, וצריך האדם לשמור מעיניו, בגלל שהסטרא אחרא שולט עליהם, אלו העינים חומדות כל רע, ונעשים סרסורים אליו, ואברי הגוף נוצחים, עיניו שולטות אם הם מסתכלות.	ואי כשרן עובדוי דההוא בר נש לא שליט אלא על עינוי ואצטריך בר נש [לאסטמרא] (לאסטמרא) מעינוי בגין דסטרא אחרא שלטא עלייהו אינון עיינין חמדן כל ביש ואתעבדן סרסורין לגביה ושייפי גופא נצחן אבל שלטין עינוי מסתכלאן:
מי שרוצה להשמר מזה, יכתוב י' ביד ימינו, וז' ביד שמאלו, ויפתח לפניו, ויאמר יו"ד בהיפך האותיות, וינצל ממנו.	מאן דבעי לאסטמרא מניה לכתוב בידיה ימינא יו"ד ובידיה שמאלא זי"ן וליפתח קמי(ה) ולימא יו"ד באפכא אתווי וישתזיב מנייהו:
זהו שפגום לשמוש של הקדושה, ולכן אין האותיות הקדושות שורות בו, שהרי נסתלקו ממנו, זהו בסוד אותו קו ירוק היוצא מתוהו, במדידת הנר, ויש להסתכל דרך שרטוטי ידיו בימין ובשמאל, ובסוד של אלו השרטוטין של ידיו, תמצא זה.	דא איהו [ו]פגים לשמושא דקדושה בגיני כך לא שריין ביה אתון והא אסתלקו מניה דא איהו ברזא דההוא קו ירוק דנפיק מתוהו במדידו דבוצינא ואית לאסתכלא גו שרטוטין דידא בימינא ובשמאלא וברזא דאינון שרטוטין דידין תשכח דא:
מי שעינו האחת סתומה ולא כל כך, ועינו האחרת פקוחה, מום אחד מאותם המומים יש בו, זהו באות ר' לבדה במילואה, ואות ה' מגעת אליו ואינה מגעת.	מאן דעינא חד אטום ולא כל כך ועינא אחרא פקיהא מומא חד מאינון מומין אית ביה דא איהו באת ר' בלחורוי באשלמותיה ואת יו"ד מטי לגביה ולא מטי:
במצחו שלשה שרטוטין העוברים, ואחד קטן שעובר גם כן, רושם אחד עולה מעינו עד כנגד אזנו, שערותיו תלויות וקשות, גבות עיניו גדולות, הוא בעל מום מן הסטרא אחרא, אמו הלכה בכשפים כשהוא היה במעיה, ויצאה לפרשת דרכים בלילה, כשזה [האיש] נולד בתוך שתי שנים שלו נחלש עד שנתמעטה	במצחיה ג' שרטוטין עברין וחד זעירא דאעבר אוף הכי רשימא חדא סליק מעיניה לקבל אודניה שעריה תלי ותקיף קריצוי רברבין אית מומא מסטרא(א) אחרא אימא דיליה אזלת בחרשין כד הוה במעהא ונפקת [לפתחא] (לפתחי) דאורחין בליליא כד דא

⁶⁹⁶⁴ עי' ע"ז ד ע"א: אמר רבא מאי דכתיב אך לא בעי ישלח יד אם בפידו להן שוע אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל כשאני דן את ישראל אין אני דן אותם כעובדי כוכבים דכתיב עוה עוה אשימנה וגו' אלא אני נפרע מהן כפידי [ניקור - רש"י] של תרנגולת. ועי' בהגר"א על תז"ח לז ע"ג שזה סימן שהיסורים באים מאימא.

⁶⁹⁶⁵ עי' תיקו"ז קמה ע"ב: שרטוטין עקימין דלאו אינון רשימין בארז מישר אינון רשימין דנחש עקלתון. ועיי"ש קסב ע"ב: עיינין עקימין פטורין מן הראייה דנחש עקלתון תמן דאיהו נטיל נהורייהו.

⁶⁹⁶⁶ עיקר אחיזת הסט"א הוא בנר"ה למטה מן החזה באתר דעין שולטת בו, וכידוע שנר"ה הם בסוד העיניים כמ"ש בכ"מ ושם שולט עינא בישא דסט"א, ולכן אין ברכה מצוי' שם. וידוע כי חג"ת הם גוונים סתימין דלא מתחזיין ונה"י הם גוונים דמתחזיין (אפיקי ים ב"מ מב ע"א).

אתיליד בגו תרין שנין דיליה אתחלש עד [דאזהיר (נ"א דאזער)] (דאזער) דיוקניה ואמיה אזלת בליליא בהדיה וקא עבדת חרשין עליה:	דמותו, ואמו הלכה עמו בלילה, ועשתה כשפים עליו.
האי חדי בחדווא לית ביה מהימנותא משבח גרמיה במה דלית ביה גס רוח ממלל בישין ועתיקין ותרן איהו לית ביה קמצנו כלל מארי [דגייפא] (דגיופא) אצלח ולא אצלח חרדא בלישניה:	זה [האיש] שמח בשמחה, אין בו נאמנות, משבח עצמו במה שאין בו, גס רוח, מדבר רעות ועתק, הוא ותרן ואין בו קמצנות כלל, בעל ניאף, מצליח ואינו מצליח, שנון בלשונו.
ואי חד שרמוטא במצחיה רב ותרין זעירין דא אזל גו חרשין והא [אימיה] (עמיה) עבדת להו ומתחלפין שרמוטין דקא סלקין מעינא ימינא לעינא שמאלא גס רוח איהו אבל לית ביה בישא כלל קמצאן איהו לית ביה קצת גיופא חרדא בלישניה איהו:	אם יש במצחו שרמוט אחד גדול ושני קטנים, זה הלך בתוך כשפים, וזה אמו גרמה לו, ומתחלפים השרמוטין, כי עוברים מעין הימין לעין השמאל, הוא גס רוח, אבל אין בו רע כלל, קמצן הוא, אין בו מעט ניאוף, הוא חדוד בלשונו.
[בשפתא] (בשפה) דיליה אית ביה רושם חד סומק טפי וחד שער אאמצעיתא אצבען (די) ברגליה שמאלא קמיטין זקיפין מתפשטין עיינין [ובלגנין] (ובלגנין) ירוקין נחתין דמעין תדיר האי אתדבק באת פ' ואת ר' לא אתיישב(ת) ביה האי אית ליה ארבע שרמוטין במצחיה ועברין כולהו ותרין זעירין מעיניה ועד שעריה תרין רשומין ותלת זעירין בין קריצי עינוי האי איהו ב"נ דאזיל כפיף רישא זינא חד מתלת מארי[ה] רשימין דתולדות [מארי] צרעת אית ביה בויניה האי לאו מסאבא [הוה] (הוא) למסגר [הרי] (חדי) איהו בכלא וחייך תדיר כל מילוי חייבין [בהו] (ביה) בני נשא קמצן איהו בביתיה באחרנין לאו הכי לית ליה כסופא במלוי בגין דחמי כלא [חייבין ביה גיופא] (חייבין בהו גייפא):	בשפה שלו יש בו רושם אחד שהוא אדום, ושער אחד באמצע, האצבעות שברגלו השמאלית קמוטות זקופות ומתפשטות, עינוי זבות וירוקות, מורידות דמעות תמיד, נתדבק באות פ', ואות ר' לא נתיישרה בו, זה [האיש] יש לו ארבע שרמוטין במצחו, וכולם עוברים, ושני קטנים מעיניו ועד שערו, שתי רשימות ושלש קטנות בין גבות עינוי. זה האדם הוא הולך בכפיפת הראש, מין אחד משלשה בעלי רשימות של תולדות בעלי צרעת יש בו במינו, וזה אינו טמא להסגיר אותו, הוא שמח בכל, ושמח תמיד, בכל דבריו צוחקים בהם בני אדם, הוא קמצן בביתו, לאחרים אינו כן, אינו מתבייש בדבריו, לפי שרואה שהכל צוחקים בהם, הוא מנאף.
איהו שעריו סומקין זעיר ולא שעיעין ולא קמיטין ואית [במצחוי] (במצחיה) תלת שרמוטין דעברין וג' זעירין דלא עברין וכל שאר סימנין ביה האי⁶⁹⁶⁷ לית [[נ"א אית]] ליה פגימו ורושם חד בעינא דב"נ דהוה צד צפרין דעבד [ליה] (ביה) בלא כוונה באעא דהוה אושיד לצפרין ואיהו אתרשים על עיניה שמאלא לעילא מקרצוי באורכא ההוא דהוה צד צפרין אגזים ליה בההוא אעא בגין דהוה אפרח צפרין ומחא ליה בלא כוונה האי אצלח למזוניה ולביתיה ולא למכנש ממונא סגי מהימנא איהו ולא כ"כ והאי מהימנותא במלין	שערותיו אדומות מעט ואינם חלקות ולא קמוטות. ויש במצחו ג' שרמוטין שעוברים, וג' קטנים שאינם עוברים, וכל שאר הסימנים בו, זה יש לו פגם ורושם אחד בעינו, כי אדם שהיה צד צפרים עשה אותו בלא כונה, בעץ שהיה זורק על הצפרים, והוא נרשם על עינו השמאלית, למעלה מגבות עינוי באורכו. זה שהיה צד צפרים, הפחיד אותו באותו העץ, לפי שהיה מפריח הצפרים, והכה אותו בלא כונה. זה מצליח למזונו ולביתו, ולא לאסוף ממון הרבה, נאמן הוא ולא לגמרי, זה הנאמנות הוא רק בדברים קטנים, אבל בדברים גדולים אינו נאמן, הוא בעל לשון הרע, והכל צוחקים מדבריו.

⁶⁹⁶⁷ בז"ח ד"א איתא נ"א אית ליה (הערת הזהר).

זעירין אבל ברברבין לאו איהו מהימנא מארי דלישנא בישא וכולא חייכין [במילוי] (במיליה):	
פומיה רב שפוותיה רברבין מאן דאשתתף בהדיא אצלח בכלא ואיהו אצלח אוף הכי טב איהו לכל שתופא:	פיו גדול ושפתותיו גדולות, מי שמשתתף עמו מצליח בכל, והוא גם כן מצליח, הוא טוב לכל שותפות.
רשימא דההוא מכתשא עמיה [עיינוהי] (עייניה) זבלג(נ)ין ירוקין וחד רשימו אוכם [ספרא] (סחרא) לון האי איהו באת פ"א בשלימו דתרין] אתוון ואת ר' בלחודוי דא רישיה רב וד' שרמוטין רברבין במצחיה וג' זעירין בין קרצוי על חוטמיה שערין רברבין אנפוי רברבין רישיה עגיל וחד לעילא [קרועא] (קריעא) זעיר הוא ג(י)בר חילא מארי [ודינא] (זדונא ⁶⁹⁶⁸) במלין:	הרושם של מכה עמו, ועיניו זבות וירוקות, ורושם אחד שחור מסבב אותם, זהו באות פ"א במלוי של ב' אותיות, ובאות ר' לבדה, זה [האיש] ראשו גדול, וד' שרמוטין גדולים יש לו במצחו, וג' קטנים בין גבותיו, על חוטמו שערות גדולות, פניו גדולות, ראשו עגול ומחודד למעלה, קרוע מעט, הוא גבור חיל, בעל זדון בדיבוריו.
שעריה קמיט [גיופא] (גייפא) איהו ובליליא אשתתף איהו [לגיופא] (לגייפא) לזמנין אתכשיל	שערותיו קמוטים, נואף הוא, ובלילה הוא משתתף עם הנואפים, לפעמים הוא נכשל
תוספות דף רעד/א	
איהו באנתו אסורה דיקניה מליא בשערין האי אית ליה בדרועא שמאלא חד רשימו דחרבא דמחא [ליה] (לה) חד גבר [אמר ימיניה] (אמים ימינא) ביומא רביעא דשבתא כד בעא שמשא לאתכנשא דהא בההוא [יומא] (זמנא) אתער עליה חד חוטא דמאדים ההוא חוטא דבסטר שמאלא וההוא [רשימו עקימא בבשריה] (רשימא עמיקא בבשרא) בעיגולא:	באשה אסורה. זקנו מלא בשערות, זה יש לו בזרועו השמאלית רושם אחד מחרב, שהכה אותו אדם אחד אטר יד ימינו, ביום הרביעי בשבת, כשעמדה השמש לשקוע, כי ביום ההוא נתעורר עליו חוט אחד של מאדים, אותו החוט שבצד השמאל, ואותו הרושם העקום שבבשרו (הוא) בעיגול.
כד מטא ליומין דסיבו נפל מאתר דרכיב ביה או סוסיא או חמרא או נפיל מכתלא ומנ[יה] יתחלש וימות דהא חובה דחמא בעול[י]מוי בהבל רדיף אבתריה ואי ההוא גברא תב כתיובתא נפיל באמצע יומי מגו חולשא דביה וימות:	כשהוא מגיע לימי הזקנה, נופל ממקום שהיה רוכב עליו, או נופל מן הסוס או מן החמור, או נופל מן הכותל, וממנו הוא יחלש וימות, כי החטא שחטא בימי נעוריו בהבל תאותיו, רודף אחריו, ואם זה האיש חזר בתשובה באמצע ימיו, אז יפול מתוך חולשה שבו וימות.
ואי תב (ביומי) [ב]עולמוי כדין תשכח שרמוטין דמצחיה ג' רברבין וד' זעירין ותרין תרין [ו]מגו עינוי דסלקין לעילא האי [באורח כל] (כאורח) ארעא יהא מרעיה ויפול מערסיה וימות דהא לעלמין (נפילה) אית ביה [נפילה] לבסוף:	ואם חזר בנעוריו, אז תמצא שיש במצחו ג' שרמוטין גדולים וד' קטנים, ושנים שנים מתוך עיניו ועולים למעלה, זה ([האיש]) כדרך כל הארץ תהיה מחלתו, ויפול ממטתו וימות, כי לעולם יש בו נפילה לבסוף.

⁶⁹⁶⁸ וכאשר המלכות תקבל דין הגבורה זדון הדין הגובר והיינו הא (אור יקר יתרו ז).

עיינין זעירין דקיין⁶⁹⁶⁹ דלא אתחזיי(א)ן גוויין דילהון [לפי] (לפום) שעתא וכד [משתכלן] (מסתכלאן) בהון אינון ירוקין ואוכמין האי איהו שפון חדין ואפין אריכין בחדידו כדין תשכח במצחיה ב' שרטוטין וחד זעירא בינייהו האי איהו באת פ' בלחודוי ובאת ר' [בלחודוי] (בשלימו):	[מי שיש לו] עינים קטנות ודקות, שאין הצבעים שלהם נראים לפי שעה, וכאשר מסתכלים בהם, הן ירוקות ושחורות, זהו שפתותיו חדות, ופניו ארוכות וחדודות, אז תמצא במצחו שני שרטוטים ואחד קטן, זהו באות פ', ובאות ר' בשלימות.
האי איהו שעריה תליא ולא שעיע⁶⁹⁷⁰ אצלח בעובדי ידיו ובאורייתא אי אשתדל אוף הכי זעירא איהו בשייפוי [וגם] [וגם] בשרא לית ביה (גסות) רוחא ממלל [מגו חוטמין] [בגו חוטמוי] בגין דנוקבין דילהון דחיקין ובג"כ נפיק רוחא בדחיקו לסטר שמאלא:	זהו שעירותיו תלויים ואינם חלקים, מצליח במעשה ידיו, ובלמוד התורה אם עוסק בה גם כן, הוא קטן באבריו, וגם בבשרו, אינו בעל גאווה, מדבר מתוך חוטמו, לפי שנקבי החוטם צרים, ולכן יוצא הרוח בדוחק לצד שמאל.
בירכא דיליה לעילא מארכובא רשימא חד דמארי(ה) חבורא דעבד ליה (חד) רביא [חד] בסכין ביומי עולמוי ואסתכן ביה מקנא הוא לאתתיה עד דבני נשא חייבין מניה בעי לאתתקנא בגוברין אחרנין ולא אתתקן וחייבין ביה האי לא ישתתף בר נש בהדיה דלא יצלח חמדן איהו אשתדל במה דלא [אית] ליה חשיב גרמיה דאיהו גברא רבא ולאוי הכי זכי לבנות ולא לבנים:	בירך שלו למעלה מברכו, רושם אחד של בעלי חבורה, שעשה לו ילד אחד בסכין בימי נעוריו והסתכן בו, הוא מקנא לאשתו, עד שבני אדם צוחקים ממנו, והוא רוצה להתקן על ידי אנשים אחרים, ואינו נתקן, וצוחקים ממנו. [וגם זה האיש] לא ישתתף שום אדם עמו, כי לא יצלח, הוא בעל חמדה, הוא משתדל במה שאין לו, הוא מחזיק עצמו שהוא אדם גדול, ואינו כן, הוא זוכה לבנות ולא לבנים.
ואי מתחלפ(א)ן שרטוטין תרין זעירין וחד רברבא במצחיה ואנפוי סומקין זכי לבנין ולברתא חדא או דילדת ואסתלקת מעלמא:	ואם מתחלפים השרטוטין, במצחו שני קטנים ואחד גדול, ופניו אדומות, הוא זוכה לבנים ולבת אחת, או שאשתו יולדת ומסתלקת מן העולם.
[בר (נראה אי)] (כד) את חד אית ליה בתר אודניה ימינא רושם דטולפחא וחד שערא דתלי(א) בריש אודניה ואצבעא זעירא די בידא שמאלא כפוף כדין תתקיים ותוליד בנין ובנן אי סימנין אלין [תהוין] (יהוין) לה בין רגלהא יכרע ויפול חד ברא בין אינון דיהא מבוועא] דנביע באורייתא הוא מקריב [ומפיר] (ומפזר) מבוועין ונחלין דאורייתא ובשנין זעירין [יתכנס] (יתכניש) מעלמא:	ואם יש לו אות אחת אחורי אזנו הימנית, רושם של עדשה, ושערה אחת תלויה בראש אזנו, ואצבע הקטנה שבידו השמאלית כפופה, אז תתקיים ותוליד בנים ובנות אם אלו הסימנים יהיו לה, מבין רגליה יכרע ויצא בן אחד, שיהיה בין אותם הנובעים מבוע בתורה, אליהם הוא מתקרב, ומוציא מבועים ונחלים של תורה, ובשנים מועטות יסתלק מן העולם.
האי איהו מאינון אלף דמתכנישין מעלמא	זה הוא מאותם אלף שנאספים מן העולם מראש השנה עד ראש השנה

⁶⁹⁶⁹ הנה קוטן העינים מורה על מיעוטם למעלה, היפך אומרו פקח עיניך וראה שוממתינו (אור יקר יתרו).

⁶⁹⁷⁰ והנה מדות החסד בשער שתיים לטובה, שעיע חלק נח, הב' תלי ארוך משולח, ומדות הגבורה שתיים הפכיות קמיט וקצר, והיינו כעין המים לחים וקרים והאש חם ויבש, והנה יש בינוני בין שניהם בשתי דרכים, לוקח האורך מהחסד והקושי מהגבורה, והוא קשה וארוך או קצר וחלק, ומשתי אמצעים הללו פירש עתה א' מהם ואמר ואי תלי לתתא מצד החסד, ולא שעיע מצד הגבורה, נדע מה יורה עניינו, יורה כעפר שהוא קל ויבש, והיינו מצד המלכות יש קצת אריכות אפים, אמנם היא קשה מצד הגבורה והדין, ולזה כל עניינינו כענין המלכות המתמצעת בין שתי מדות אלו. והיינו לביה לא דחיל מפני שמדתו קשורה בדין והחוזק, לכך לבו שהיא מלכות מצד הגבורה והדין חזקה (אור יקר יתרו ז).

בימים הראשונים. משחרב בית המקדש, לא נמצאו רק ששים ילדים חסר אחת, ואלו הם המסתלקים מן העולם כשנותנים ריח, עד שלא הגיע זמנם בגלל זהכשבא הקב"ה לגן עדן ללמד תורה לאותם התינוקות שנסתלקו מן העולם כשהיו נותנים ריח, הם הראשונים [ללמוד] באותם הדברים, (מהעולם הזה עד שלא הגיע זמנם).	מריש שתא ועד ריש שתא כיומין קדמאין מדאתחרב [בי] מקדשא לא אשכח בר שתין חסר חד ואילין אינון דמסתלקי מעלמא כד יהבי [רוחא] [ריחא] עד לא מטא [ומנייהו] [ומנייהו] בגין [דכך] [דכד] קב"ה עאל ואוליף אורייתא לאינון ינ[ו]קין דאסתלקו מעלמא כד יהבו ריחא אינון קדמאי באינון מלין מהאי עלמא עד לא מטא ומנייהו:
וקב"ה א"ל לההוא ממנא יופיא⁶⁹⁷¹ שמיה דקאים וקשיר קשרין דאורייתא מאן הוא דין דאקדים לי הה"ד (איוב מא ג) מי הקדימני ואשלם ואשלם ודאי כדין קרא קב"ה למטטרוין דאיהו [קיימא] (קאים) גו פרוכתא דפרסא ושתין אלף רבוא מארי דאולפנא דאורייתא סחרניה ואיהו מקשר קשרין למאריה א"ל מאן האי דאקדים לי מי הקדימני ואשלם איהו רשים גו מתיבתך או לא א"ל מאריה) דעלמא לאו איהו במתיבתא דילי גו מתיבתך איהו וכל אינון דקדמי תחות כל שמיא דילי הוא הה"ד (שם) תחת כל השמים לי הוא:	והקב"ה אומר לאותו הממונה ששמו יופיא^ל, שעומד וקושר קשרים של תורה, מי הוא שהקדים לי, זהו מה שנאמר "מי הקדימני ואשלם", "ואשלם" ודאי. אז קורא הקב"ה למטטרוין, שהוא עומד בתוך פרוכת המסך, וששים אלף רבוא בעלי לומדי תורה סביב לו, והוא קושר קשרים לאדונו. אומר לו, מי הוא שהקדים לי, "מי הקדימני ואשלם", האם הוא רשום לישיבה שלך או לא. אמר ליה, אדון העולם, הוא אינו בישיבה שלי, (אלא בתוך הישיבה שלך, וכל אותם שלפני תחת כל השמים הם שלי, זהו שנאמר "תחת כל השמים לי הוא").
בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרוין ומתיבתא עלאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עלאה דא דקב"ה מתיבתא דרקיעא דא [ד]מטטרוין:	לפי ששתי ישיבות יש למעלה, הישיבה של אותו הנער מטטרוין, והישיבה העליונה של הקב"ה, ובכל מקום שלמדנו ישיבה העליונה, היא של הקב"ה, ישיבה של הרקיע היא של מטטרוין.
(ו)כדין אמר ליה קב"ה אי הכי [לקוט] [לקיט] ליה גבאי [לקוט] [לקיט] ליה וארח ליה הה"ד (שיה"ש ו ב) דודי ירד לגנו לערוגת הבושם דודי דא קב"ה כד"א (שם ג) דודי לי ואני לו הרועה בשושנים ירד לגנו דא גורן דרקיעא דקיימי כגורן לערוגת הבושם דא מתיבתא דמטטרוין לרעות בגנים וללקוט שושנים לעיינא ולאסתכלא באינון מתיבתאן דיליה מאי וללקוט שושנים אל תקרי שושנים אלא שושנים אלין אינון ד[מ]קדמי רוחא בהאי עלמא⁶⁹⁷² [דמתלקטי] [דמתקלי] ומסתלקי מהאי עלמא עד לא מטא ומניהו:	ואז אומר לו הקב"ה, אם כן, לקוט אותו [והביאו] אצלי, לוקט אותו ומריח בו, זהו מה שנאמר "דודי ירד לגנו לערוגת הבושם". "דודי" זה הקב"ה כמו "שנאמר דודי לי ואני לו הרועה בשושנים". "ירד לגנו" היינו הגורן של הרקיע, שנמצאים כגורן. "לערוגת הבושם" זהו הישיבה של מטטרוין. "לרעות בגנים וללקוט שושנים", לעיין ולהסתכל באותם ישיבות שלו. מהו "וללקוט שושנים", אל תקרי "שושנים" אלא שושנים, אלו הם המקדימים [ונותנים] ריח בעולם הזה, שמתלקטים ומסתלקים מעולם הזה טרם שהגיע זמנם.

⁶⁹⁷¹ עי' ח"ב רמז ע"ב. עי' עמק המלך (שי"ד פקל"ד): זה השם הוא נקרא שש כנפים, מפני שיש לכל תיבה אחת שש אותיות, והוא תחת יד יופיא^ל, ומטטרוין עליו, כי יופיא^ל הוא שם אחד משבעים שמותיו של מטטרוין, והוא מעלה אותו לישיבה של מעלה. וחבה יתירה נודעת למורינו ורבינו הרב האר"י זלה"ה מאת הבורא יתברך, כי בכל לילה ולילה לאחר שהתחיל לישן היתה נשמתו יודעת ומכרת כל השבילין וכל הנתיבות שהיא צריכה לעלות במתיבתא דרקיעא, ועלתה עד שהגיע אצל המלאך הממונה על כל הנשמות, שהוא מטטרוין שר הפנים המוליכו לפני בוראו. והיה מטטרוין שואל אותו לאיזה ישיבה רוצה לילך וכו'.

⁶⁹⁷² בזו"ח ד"א איתא דמתלקיט (הערת הזהר).

אז קורא אותו נער מטטרון לגבראל שקסת הסופר במתניו, ואומר לו, כתוב פתק ותן למלאך המות על פלוני שילקוט אותו מן העולם, והוא נלקט מיד. ותחילה מעלים אותו לישיבה של מטטרון, ושם הוא אומר תלמודו שהביא בידו, ולומד שם מה שלומד, ואחר כך מעלים אותו לישיבה עליונה של הקב"ה, והוא מוכן לישיבה שלו, ושם משתעשע באותם שהם שלו, בסודות עליונים ובטעמי התורה שהיו סתומים בעולם הזה, ויופיא"ל הממונה הגדול הולך מתוך הישיבה העליונה, וחותרם סתרי וסודות התורה מתוך שתי הישיבות.	כדין ק[א]רי ההוא נער מטטרון לגבראל די קסת הסופר בחרצוי וא"ל כתוב פתקא והב למלאך המות על פלוני דילקוט ליה מעלמא ואתלקיט מיד וסלקין ליה [בקדמיתא] למתיבתא דמטטרון (בקדמיתא) ותמן אמר תלמודיה דאיתיני בידיה ואוליף תמן מה דאוליף לבתר סלקין ליה למתיבתא עלאה דקב"ה וזמינא למתיבתא דיליה ותמן אשתעשע בהו באינן דיליה ברזין] עלאין וטעמי [ד]אורייתא דהו סתימין בהאי עלמא ויופיא"ל רב ממנא אזיל מגו מתיבתא עלאה וחתים סתרי ורזין] דאורייתא מגו תרין] מתיבתא:
כל מה שהקשו בישיבה של הרקיע, אותם של	כל מה דאקשוני) במתיבתא דרקיעא אינן דמתיבתא
תוספות דף רעד/ב	תוספות דף רעד/ב
בני ישיבה העליונה מתרצים [אותם]. בישיבה של מעלה אין שם שאלות וקושיות, אלא בישיבה של הרקיע, וחתום משתי הישיבות דברי התורה כראוי, ועל זה נאמר "ילכו מחיל אל חיל". ולעתיד לבא יסתלקו השאלות והקושיות מתוך הישיבה של הרקיע, כמו שלמדנו "ילכו מחיל אל חיל", וכתוב "יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך". עד כאן הם הסודות של העיניים, להסתכל בתוך צבעיהם.	עלאה מתרצין במתיבתא עלאה⁶⁹⁷³ לית תמן פרכי וקושיין⁶⁹⁷⁴ אלא במתיבתא דרקיעא וחתים מתרי מתיבתי מלין דאורייתא כדקא יאות וע"ד כתיב (תהלים פד ח) ילכו מחיל אל חיל⁶⁹⁷⁵ ולזימנא דאתי יסתלקון פרכי וקושיין מגו מתיבתא דרקיעא כמה דאתמר ילכו מחיל אל חיל וכתוב (תהלים קכב ז) יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך:
צורת החוטם. החוטם הוא חותם ופרצוף האדם להיות ניכר. חוטם קטן ועקום שאינו מתיישב כראוי בדרך הישר, זהו שאבד צורת האדם, וזה הוא באות ה' לבדה בלא שלימות. זה הוא שדרך הענוה	עד הכא רזין דעינין⁶⁹⁷⁶ [בגו גווינן] (באינן) לאסתכלא דיוקנין דחוטמא חוטמא איהו חוטמא (נ"א חותמא) ופרצופא דבר נש לאשתמודע חוטמא זעירא [עקימא] (עמיקא)

⁶⁹⁷³ עי' ז"ח לו ע"ב: בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרון ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרון.

⁶⁹⁷⁴ עי' תיקו"ז ו ע"א: על אלין מארי קושיין ומחלוקת את והב בסופה (במדבר כא יד) ואוקמוה אהבה בסופה דמה דהות לון שכינתא סוף דכל דרגין קושיא ודין מסטרא דגבורה אתחזרת לון אהבה מסטרא דימינא אהבת חסד ועי' בהגר"א בתיקו"ז קסט ע"ב: ופסקי הלכות דמאסו בת בגלותא אתמר כו' - דעתה אין אנו סומכין על פסק אלא בראיות ופלפולא כמו שהוא בכל הש"ס ופוסקים אבל פסקי הלכות אינן אלא לעמי הארץ אבל לעתיד לבא שילמדו מפי משה הלכה למשה מסיני ושם אין קושיא ופלפול כלל וזהו לראש פינה ומפרש הכל בעין כי העין הוא התורה כנ"ל והיא בת עין שהיא אבן מאסו הבונים (תהלים קיח כב) חיה רביעית שהיא אדם שאינה בכלל י"ב הנ"ל והיא מאסו הבונים שהיא שחורה בגלותא אבל לע"ל משה שהוא אדם כמש"ל תס"ט אזי הוא מנהר לה והיא תהיה עקרית כנ"ל וז"ש ומה דהוית בת עינא אוכמא כו'.

⁶⁹⁷⁵ עי' עמק המלך (ש"ה פנ"ד): "כי ישרים דרכי ה'" (הושע יד י) לעלות ממדריגה למדריגה, "צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" (שם), ויפלו ממדריגותם, אבל הצדיקים אין להם מנוחה בעולם הבא, שנאמר, "ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון" (תהלים פד ח). ועולים מחיצה אחר מחיצה, עד שזוכים ליחידה שהוא סוד אריך, י"ג תקוני דיקנא, י"ג נהרי אפרסמונא דכיא, ואז יש להם מנוחה. והוא החיל האחרון, היושבים שם בהיכל קודש הקדשים, עד אחר התחייה, שאז יהיה יום הדין הגדול, להעלותם אל מדריגת עולם החדש, שיהיה אחר התחייה, כולו נשמה, ויתעלה לפי מדריגתו ואל אברו, של אבר האדם העליון השייך לו, ואז "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו" (ישעיהו סד ג).

⁶⁹⁷⁶ בז"א ד"א איתא בגו גווינן לאסתכלא (הערת הזהר).

והשלמות עברו ממנו, חצוף, שערותיו הם בין אדומות ללבנות.	דלא [אתיישבת] (אתיישבא) כראוי באורח מישור דא איהו דאבד פרצופא דבר נש ודא איהו לאת ה' בלחודוי בלא שלימו דא איהו דארה ענותנותא [ושלימתא אתעכב] (אתעבר) מניה חציפא איהו שעריה בין סומק לחיוור:
שלש רשימות גדולות יש על מצחו, ושלש אחרות שאינן נראות כל כך, שלשה שרטוטים אחרים [העוברים] מצד זה לצד זה, שפתותיו הם גדולות, בחציפותו מדבר קשות כל מה שרוצה, כי דרך הענוה עברה מחוטמו ומעל פניו, כי הבושה והענוה מיישרים את החוטם על הפנים, וזה אין בו כלל, ולפי שהוא חצוף, הוא משקר וצוחק בדיבוריו.	תלת רשימין רברבין על מצחיה וג' אחרנין דלא [אתחזיין] (אתחזון) כ"כ תלת שרטוטין אחרנין מסטרא דא [לסטרא] (ומסטרא) דא שפון דיליה רברבין בחציפותיה ממלל בקשיו כל מה דבעי דאורה ענותנותא אתעבר מחוטמיה על אנפוי דהא כסופא וענותנותא מיישר חוטמא על אנפין והא לית ביה כלל ובגין דאיהו חציפא כדיב וחיך במלוי:
ואם מסתלקים השרטוטים מעל מצחו, והם שלשה גדולים ושנים קטנים, ושערותיו שחורות, הרי הוא בין שתי אותיות במשקל, זה משפיל ראשו וצוחק בדיבוריו, שערותיו חלקות ולא כל כך, דברים מצערים רבים מתעוררים עליו וניצול מכולם, זה זכות קטנה של אביו מגינה עליו. אותה הזכות נרשמת בתוך העמוד שעומד עליו אותו הנער, והוא זוכה ביתום אחד, לפי שכל יתום ואלמנה עומדים בפקדון של מלאך מטטרו"ן, שעומד לדון באותם שבעים סנהדרין.	ואי [מתערבין] (מתעברין) שרטוטין מעל מצחיה ואינן תלת רברבין וב' זעירין ושעריה אוכם הא איהו בין תריין אתון במתקלא דא נמוך רישא וחיך במילוי שעריה שעיע ולא כ"כ צעריין רברבין מתערין עלוי [ואשתויב מכלהו דא זכו זעירא מאבוי מגין] (עליה) (עלוי) וההוא זכו אתרשים גו עמודא דקאים ביה ההוא נער ואיהו זכי בחד יתמא בגין דכל יתם וארמל[ת]א קיימין בפקדוניה דמטטרו"ן דקיימא לדינא באינן ע' סנהדרין:
בהיכל הזכות דנים כל הדינים, חוץ משלשה, בנים חיים ומזונות, וכולם נאמרים בפסוקים, בני, דכתיב "ותתפלל על יהו"ה", "על יהו"ה" דוקא, למעלה למעלה במקום של מזל העליון. חיי, שנאמר "הנני יוסיף על ימך חמש עשרה שנה", "יוסיף דוקא". מזונות, שנאמר "השלך על יהו"ה יהבך והוא יכלכלך", "על יהו"ה" דוקא, ושם דנים את בני העולם.	בהיכלא דזכותא דיינין כל דינין דעלמא בר מג' בני חיי ומזוני וכלהו בקראי כתיבי בני [דכתיב] (ש"א א י) והתפלל [גבי חנה ותתפלל] על ה' על (ה') דייקא לעילא לעילא אתרא דמזלא עלאה חיי [דכתיב] (ישעיה לח ה) הנני יוסיף על ימך [חמש עשרה שנה] יוסיף דייקא מזוני דכתיב (תהלים נה כג) השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך על דייקא (כדמוכח פרשת עריות וכן באידרא) ותמן דיינין בני עלמא:
ונותנים כתב למלאך המות להמית אותם, וליטול רוחם, והואיל שמשכונות העליונים והטובים של בני אדם בידיו של הקב"ה, מצוה למטטרו"ן שיהיו בניו של זה האיש ואשתו בפקדון ברשותו, ולפי שאסור למשכן אותם משכון על משכונות, לא יקומו.	ויהבין פתקא למלאך המות לקטלא לון ולנטלא (לון) רוחיהון והואיל ומשכונין עלאין וטבין דבני נשא בידוי דקב"ה פקיד למטטרו"ן דיהון בניו דההוא בר נש ואתתיה בפקדונא דיליה ובגין דאסור למשכנא לון [משכוניה] (משכונין) על משכונין לא יקומו:
ועל כן מי שמציל אותם מעינוים, זכות ההיא מגינה על בניו, והרי אחד מאלו שאותה הזכות מגינה עליו בעת צרתו.	ועל דא מאן ישזיב לון מענויא ההוא זכו אגין על בניו והא חד מנייהו דההוא זכו אגין עליה בעידן עקתייה:
לזה יש לו רושם במצחו, הוא רשע או נואף, ואינו נראה כך בפני בני אדם שאינם מכירים בו. זה מצליח, ומי שמתחבר עמו יצליח יותר ממנו	לדא אית ליה (חד) רושם במצחיה חייבא או גייפא איהו ולא אתחזי קמי בני נשא דלא ידעין ביה דא אצלח ומאן דאתחבר בהדיה

יצלח יתיר מניה:	
חוטמא [עקימא] (עמיקא) ותרין נוקבין דיליה רברבין וסלקין לבר אינון פתחין דנחירוי וחוטמא לא סליק דא איהו באת ה' בשלימו:	חוטמו עקום וב' נקבי החוטם שלו גדולים, ועולים לחוץ אותם פתחי נחיריו, והחוטם אינו עולה, זהו באות ה' בשלימות.
ד' שרטוטין במצחיה רברבין ושית זעירין אודנוי רברבין עינוי רברבין ותרין רשימין אוכמין דקיקין בעיניה [דימינא] (דאמינא) שעריה לא אתתקן במזייה בגין דאיהו רב ותקיף רושם מכתשא במצחיה דא [שרפא] (סרפא) בכל יומא זמין כד [אתרעא] (אתרעם) ברוגזיה קריר חוטמיה ואתחזי חיזור תב מרוגזיה לזמן רב מהימנא איהו [במלין] (ממלין) רברבין וזעירין לאו הכי חמדן איהו גופיה [מלי] (מלא) מכתשין ואבעבועין בכל יומי שתא ובר זמנא חד [זעיר ביומין דסתווא] (זעירא ביומא סיתווא) אתנהיג בענותנותא בביתיה תיאובתיה למיכל בכל אתר אע"ג דלא יזמנון ליה אי זכי באורייתא ואולוף ינוקין זכי בהו בשי"ן תי"ו:	ארבעה שרטוטים גדולים במצחו, וששה קטנים, אזניו גדולות, עיניו גדולות, ושתי רשימות דקות שחורות בעין ימין, שערותיו אינון מתוקנות בשערו, לפי שהם גדולים וחזקים, רושם של מכה במצחו. זה הוא שרף, בכל יום מוכן, כשהוא מתרעם בכעסו. מתקרר חוטמו ונראה לבן, חוזר מכעסו לזמן רב. הוא נאמן בדברים גדולים, ובקטנים אינו. הוא חמדן. גופו מלא מכות ואבעבועות בכל ימות השנה, חוץ מזמן אחד קטן שבימי החורף, הוא מתנהג בענוה בביתו, תאותו לאכול בכל מקום, אף על פי שלא יזמינו אותו. אם זכה בתורה והוא מלמד תינוקות, הוא זוכה על ידם בש' ת'.
בידיה ימינא רושם עמיקא מתולדה דאתיליד ביה [תרתין] (תרין) נשין אודמנו ליה קדמייתא תמות על [משברא תניינא תזכין] (מתברא תניינתא תזכה) לתרין בנין חד ימות זעיר בחלבא דאמיה וחד יקום בעלמא גיפא יתיר מבני נשא אחרנין וחיין קיימין ביה אבל לא כ"ב:	ביד ימינו רושם עמוק מתולדה שנולד עמו, ב' נשים מזדמנות לו, הראשונה תמות על המשבר, השניה תזכה לשני בנים, אחד ימות כשהוא קטן בחלב אמו, ואחד יקום בעולם, ויהיה נואף יותר מאנשים אחרים, והחיים נמצאים בו אבל לא כל כך.
חוטמא דאזיל בארע מישר [ומתתקנא] (ומיתקנא) על גבי אנפין האני] איהו באת ה"א בשלימו דא אתגלי במצחיה תרין שרטוטין רברבין וה' זעירין ותרין מסטרא [ד]ימינא לגביה) שעריה מישר מתתא לעילא שעריה בין אוכם וסומק תלייא על אודנוי עינוי רברבין ירוקין וחוטא סומקא סחרא לגו אנפוי אריכין דא איקרי אנפי נשר דא מבנוי דסיהרא באשלמותא כד בעי לאזערא גרמי[ה] טב איהו לגבי מאריה דחיל חטאה איהו:	חוטם ההולך בדרך הישר, והוא מתוקן על פניו, זהו באות ה' בשלימות. זה מתגלה על מצחו שני שרטוטים גדולים וחמשה קטנים, ושנים מצד ימינו אצל שערותיו, ביושר ממטה למעלה, שערותיו בין שחורות לאדומות ותלויות על אזניו, עינוי גדולות וירוקות, וחוט אדום מסבב לתוך הפנים, פניו ארוכות, זה נקרא פני נשר. זהו מבני הלבנה בשלימותה, כשה רוצה למעט את עצמו. הוא טוב אצל קונו, הוא ירא חטא.
ביומי עולימוי איהו בלא מרעין אזיל בבריאותיה כגיבר בלא דחילו [דכיבו] (ביומין דסיבו) נחית בנחיתו דסיהרא חלשא להוי מרעין רדפין אבתריה דא זכאה במרעין יתכפר[ו]ן ואי מתחלפין[ן] סימנין [ביומו] (ביומי) עולימו להוי במרעין בגין דאיהו כד סיהרא בעיא לאנהרא ויהא ההוא גברא	בימי נעוריו הוא בלא מחלות, הוא הולך בבריאות כגבור בלא פחד. בימי זקנותו יורד בירידת הלבנה, שיהיה חלש, מחלות רודפות אחריו, זה הצדיק על ידי המחלות יתכפרו. ואם מתחלפים הסימנים, בימי נעוריו יהיה במחלות, לפי שהוא כשהלבנה רוצה להאיר, ויהיה זה האדם בעניות. ובימי זקנותו יהיה בלא מחלות, ובעושר ובכבוד גדול, כי אז

מאירה הלבנה ועומדת במילואה, וזה הוא צדיק וטוב לו, זה בו הענוה, אהוב הוא לקונו בכל	במסכנו וביומין דסיבו [ניהיו] (יהוי) בלא מרעין ובעותרא ויקר סגיא] דהא כדן אנהירת סיהרא וקיימא באשלמותא ודא איהו צדיק וטוב לו ודא(י) ענותנותא ביה רחים הוא למאריה בכולא:
חוטם ארוך וחידוד אחד בראש החוטם (כ) של הנשר, זה הוא בלא אות	חוטמא אריכא וחד חידודא ברישא דחוטמא דנשרא האי איהו [כלא אתקשר] (בלא את)
	תוספות דף רעה/א
כלל, שערותיו קמוטות, במצחו שלשה שרטוטים, פניו חדודות, עיניו קטנות, זהו בעל חמדה מה שיש לאחרים. כל מעשיו אינם ביראת שמים, שונא את התורה, ושונא את מי שיגע בה, אוהב לפי שעה לשמוע דברי תורה, ולפי שעה פורחים ממנו.	(כלל) שעריה קמיט שרטוטין דמצחיה ג' אנפוי חדידן עיניו זעירין הא(י) איהו חמדן במה דאית להו לאחרנין כל עובדוי לאו בדחילו דשמיא סאני אורייתא (ו)סאני (ל)מאן דלעאן בה רחים לפום שעתא למשמע מלין דאורייתא ולפום שעתא פרחין מניה:
ברגלו השמאלית יש שתי אצבעות קמוטות שאינן מתפשטות, וברגלו הימנית אחת, זהו בחטא של גנבה, ולא ישוב מחטא זה לעולם.	ברגליה שמאלא תרין אצבעאן קמיטין דלא מתפשטין וברגליה ימינא חד האי איהו בחטאה דגנבה ולא תב מההוא חובא לעלמין:
בין כתפיו תלויות שתי שערות גדולות, ובחזה שלו יש שלש שערות שתלויות, נשבע שבועה בכל שעה ורגע, ואינו נהנה.	בין כתפוי תליין תרין שערין רברבין בחדוי אית שלשה שערין דתליין אומי אומאה בכל רגעא ושעתא ולא אתהני:
שתי פעמים בשנה יכול האדם להשתתף עמו ולא יותר, ואז יצליח, והוא מאדר עד ראש ניסן, ומאלול עד ששה ימים במרחשון, ולא יותר. ובאלו הימים יצליח כל מי שישתתף עמו, כי אלו הימים הם ימים של אותיות, ומי שאין לו אותיות נאחז בהם. באלו הימים יוצאות נשמות ערומות, והם חוזרות כבתחילה, ואין להן זוג. ובאלו הימים יוצאות הכ"ב אותיות, ושורות בהן ומתעטרות בהן, וברחמים ימצאו זוגים. ובחדשים אחרים ובימים אחרים אין, כי מז' אדר מכה הנר, ומוציא אותיות קטנות, והם בוקעות הרקיעים ויוצאות לעולם.	זמנין תרין בשתא ישתתף בר נש בהדיה ולא יתיר ויצלח והוא מאדר ועד ריש ניסן ומאלול עד שית יומין בחשון ולא יתיר וביומין אלין יצלח מאן [דישתתף] (דאשתתף) בהדיה דהא יומין אלין יומין דאתון אינן ומאן דלית ליה אתון אתאחד בהו ביומין אלין נפקין נשמתין ערטילאין ואינן מתהדרן כמלקדמין ולית לון זוגין וביומין אלין נפקין אתון כ"ב ושראן בהו ומתעטרן בהו וברחמי ישתכחון זוגין ובירחין אחרנין וביומין אחרנין לאו דהא מז' באדר בטש בוצינא ואפיק אתון זעירין ובקעין רקיעין ונפקין לעלמא:
בזמן שהם יוצאות, כל אותם הנשמות הערומות שהן עתידות לחזור, יוצאות עמם, ונאחזות עם אותן האותיות. ויוצאות על ידי שליחים, לפי שכל בני העולם כשנבנים להצטייר בעולם הזה, כל הציורים של האותיות מצטיירים בהם, על ידי אלו השלשה שותפים שהם מחברים את הבנין. ועתה אלו שחוזרות, כל אותם האותיות מצטיירות בהן, האחרות לא מצטיירות בהן, שהרי אותם השליחים אינם מציירים אותן באותיות, כמו שהצטיירו בתחילה מהצד של אבא ואמא.	בזמנא דאינן נפקין כל אינן נשמתין ערטילאין דהוו זמינין לאתהדרא נפקין בהדיהו ואתאחדן באינן אתון ונפקין על ידי דפרוונקא בגין דכל בני עלמא כד אתבנון לאתציירא בהאי עלמא כל ציורין דאתון מתציירין בהו על ידא דאינן ג' שותפין דקא מזדווג בנינא והשתא אלין דקא מתהדרן כל אינן אתון דקא [אצטייר] (אתצייר) בהו אחרנין לא מתציירי בהו דהא אינן פרוונקין לא מצייירן לון באתון כמה דאתצייר בקדמיתא מסטרא דאבא ואמא:

ואילין אתון אזלין ומשטמאן בעלמא ואתאחדן בהו כל אינון דלית לון אתון עד ריש ירחא דסיון דהא כדן אתמראן אלין ואתון עלאין בעייאן לאתגלאה:	ואלו האותיות הולכות ומשוטטות בעולם, ואוחזות בהן כל אלו שאין להן אותיות, עד ראש חדש סיון, כי אז מסתתרות אלו, ואותיות עליונות צריכות להתגלות.
ומאלול אתמראן אלין עלאין עד שיתא יומין בחשון עד דיהדרון בני נשא מחובייהו ויתכפר לון ומתהדרן אתון כמלקדמין ובין כך ובין כך אינון זעירין נפקן לקיימא עלמא ואלין אתאחדן בהו בגין דלית לון אתון כלל דהא מאלול (תליא ו)קיימא תשובה ואתון סלקין לגבה ובני עלמא מהדרן מחובייהו ומהדרן לאתון וקיימין (וקיימא) על עלמא תרין ירחין ומסתלקין טבת ושבת:	ומאלול מסתתרות אלו העליונות עד ששה ימים בחדש מרחשון, עד שיחזרו בני אדם על עונותיהם ויתכפר להם, וחוזרות האותיות כבתחילה. ובין כך ובין כך אותן הקטנות יוצאות לקיים את העולם, ואלו נאחזות בהן, לפי שאין להן אותיות. כי מאלול תלויה ועומדת התשובה, ואותיות עולות אליה, ובני העולם חוזרים מעונותיהם, וחוזרים לאותיות. והן עומדות על העולם שני חדשים, ומסתלקות טבת ושבת.
מז' באדר נפקין אלין אחרנין כמה דאתמר ואילין דמתאחדן בהו מקדמי רחמי באלין יומין:	משבעה באדר יוצאות אלו האחרות כמו שאמרנו, ואלו שנאחזות בהן, מקדימות ברחמים באלו הימים.
(ו)תרין ירחין אחרנין [אסתמרון] (אתמרון) כלהו ואלין תמוז ואב ונפקין ימי הרעה באתווייהו ושלטין אלין על עלמא ואחרנין [אתמרון] (איטמרו) ובגין כך באינון יומין זכאה איהו מאן דישתויב מנייהו:	ושני חדשים אחרים שמסתתרות כולן, ואלו תמוז ואב, ויוצאים ימי הרעה באותיותיהם, ואלו שולטות על העולם, והאחרות נסתרות, ולכך באלו הימים אשרי מי שינצל מהם.
וכד חוטמא אריכא רב בפותיא לגבי רישא דא איהו באת ה' ולזמנין את י' אתחבר בהדיה דא איהו בר נש דאצלח אנפוי קמיטין כתולדת דאבעבועין עיניו סומקין דא איהו בין אינון תולדין דסגירא דעינון] לזמנין זלגין דמעין:	וכאשר החוטם הוא ארוך ורחב כנגד הראש, זהו באות ה', ולפעמים אות י' מתחברת עמה, זהו האיש הוא מצליח. פניו קמוטים מתולדת האבעבועות. עיניו אדומות, זהו בין אותם התולדות של הצרעת, שעניו נובעות דמעות.
קמיטין דמצחיה ד' ותרין עברין רשימין כאריח על גבי לבינה שעריה רב האי אצלח ודחיל חטאה שבת גרמיה בכלא יתיר ממה דאית ביה ובזמנא דאתנענע זלגין דמעין וכאיבא בחוטמא עד דאושיד לחה ירוקה ודא קשיא מאינון זיני סגירו מאן דאשתתף בהדיה אצלח מהימנא איהו בכלא על כתפיה שמאלא אית ג' רשימין ב' סומקין וחד אוכם ברם אוכם אית ליה תועלתא האי משיך (ליה) לאתקרבא בבני נשא ואחיד(ו) בהו דלא יחשבון ליה כסגירא:	(מי שיש) ארבעה קמטים במצחו, ושנים עוברים, ורשומים כאריח על גבי לבנה. שערו הרבה, זה יצליח וירא חטא, ומשבח את עצמו בכל, יותר ממה שיש בו. ובזמן שזו יורדים דמעות, וכואב חוטמו עד ששופך ליחה ירוקה וזה קשה מאותם מיני צרעת. מי שמשותף איתו מצליח. הוא נאמן בכל, על כתפו השמאלית יש שלשה רשומים, שנים אדומים ואחד שחור, אבל השחור יש בו תועלת זה מושך להתקרב בבני אדם, ואוחז בהם שלא יחשיבו אותו כמצורע.
מומא אתילד ביה בלילא חד יומא דסתווא ביומי דעולמוי דאכל נונא ושתא מיא ונפק לבר ובההוא שעתא הוה שליט ככב שבתאי בעלמא וחד ענפא דיליה הוה משיך לאתפשטא לתתא ונפק איהו בגלויא דרישא ומחא ביה על ידא דקורקפני' ושמרירון' תרין רוחין דשלטין בההוא ענפא וכד אתמחי האי	מום נולד בו בלילה אחד בימי הסתיו. בימי צעירותו אכל דג ושתה מים ויצא לחוץ ובאותה שעה היה שולט כוכב שבתאי בעולם, וענף אחד שלו היה נמשך להתפשט למטה, והוא יצא בגילוי של ראש והכה בה על ידי קורקפני' ושמרירון', שתי רוחות ששולטות באותו ענף. וכאשר הוכה האדם הזה, נרשם בו שני רשומים אדומים. ואותו ענף רשם בו

בר נש רשימו ביה תרין רשימין סומקין וה(ה)וא ענפא רשים ביה ההוא רשימו אוכמא דהא מלוי דשבתאי באוכם אשתמש:	אותו רושם שחור שהרי דבריו של שבתאי בשחור משתמשים.
ורוא דא שליט ביומא דשבתא ⁶⁹⁷⁷ ולא בעמא קדישא בגין דעמא קדישא לית לון חולקא ואחסנתא בככביא ומזלי אלא בקב"ה בלחודוי ואצטריך לון לאחזאה חדווא ⁶⁹⁷⁸ ומיכלא ומשתייא ולבושין [חורין או דגוונין שפירין] ול(א)תקנא ביתא ופתורא ביומא דא דלאו הכי לכל אינון דאחידן בככבא דשבתאי דאצטריך לון לאתענאה ולאחזאה עציבו ודאנה ורוגזא ולמלבש שחורים ולכסאה שחורים ולא למיכל בשרא וחמרא ומשחא ולא לאתענא [ב]עינוגין דעלמא אלא למיתב בדיורא עציב ולא תפרשא מן בני נשא [וכדין] (ותרין) אלין רוחין קורקפניי ושמרירון מתמשכאן עלוי ואודעין ליה מלין דעלמא באמשכותא דשבתאי:	וסוד זה שולט ביום שבת, ולא בעם הקדוש לפי שהעם הקדוש אין לו חלק ונחלה בכוכבים ומזלות אלא בקב"ה לבד. ואנו צריכים להראות שמחה ואכילה ושתיה, ולבושים לבנים או של צבעים יפים, ולתקן הבית והשלחן ביום זה. שלא כך לכל אלה שאחוזים בכוכב שבתאי, שהם צריכים להתענות ולהראות עצבות ודאגה ורוגז, וללבוש שחורים ולהתכסות בשחורים, ולא לאכול בשר ויין ושמן, ולא להתענג בתענוגים של העולם, אלא לשבת בדיור עצוב ולפרוש מבני אדם, ושתי רוחות אלו קורקפניי ושמרירון נמשכים עליו, ומודיעות לו דברים של העולם בהמשכת שבתאי.
חזינא בספרא דשלמה מלכא דאית בני נשא דאתילידו כד שלטא ענפא דא ואינון עציבין תדיר דלא חדאן לעלמין בר אי לעאן באורייתא וקא אתאחדאן בקב"ה עם כל דא אי אית ביה בההוא בר נש יסודין ושרשין מזכו ד[א]בהן ענפא דא דנפיק משבתאי לזמנין נצח ליה ואחיד ליה:	וראיתי בספרו של שלמה המלך שיש בני אדם שנולדו כאשר שלט ענף זה והם עצובים תמיד שלא שמחים לעולם, חוץ מאם עוסקים בתורה, וכאשר נאחזים בקב"ה. עם כל זה, אם יש בו מאותו אדם יסודות ושרשים מזכות אבות ענף זה שיוצא משבתי לפעמים מנצח אותו ואוחז בו.
ואלין תרין	ואותן שתי
תוספות דף רעה/ב	
רוחין מתפשטין ואזלין לנוקבא דמינרא	רוחות מתפשטות והולכות לנקב של

⁶⁹⁷⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ יא ע"א ד"ה שביעאה, ז"ל, שבתאי, שהוא דרגא דבינה כידוע, ובינה
הוא בסוד אחרית, שהכל תשוב אל שרשו, שהיא סוד האש כמ"ש בס"י, והוא סוד וחד חרוב, ע"כ.
ועי' יהל אור ח"א ו ע"ג, ששבתאי זה אוכמא, ועי' ביאורו על תיקו"ז סד ע"ב ד"ה השיב אחר וז"ל,
דשבתאי שהיא בס"א נגד שבת שאיל על שכנינתא ביום השבת, דהוא שולט אז ורואה שהיא
נסתלקה ממנו לימין, ושאל עלה ולכן נק' שבתאי בתוספת אותיות א"י לגרעון דיליה עכ"ל [מר"ד
שליט"א טען שזה לא נוגע לכאן, ועי' תיקו"ז קנ ע"ב]. ולכאורה צ"ע, שכן משמע מהס"י שזה חלק
מז' הכוכבים ואינו עניין לבינה, אבל מהתיקו"ז רואים שזה שייך לסט"א, אבל כנראה שבתיקונה
זה השבתתו ותיקונו וממילא השבתאי עולה לבינה.

⁶⁹⁷⁸ עי' זהר ח"א נ ע"א שזה מצות עונה בשבת, ועיי"ש באור יקר: שמצוה לבא על אשתו והיא אז
ביאת מצוה וביאת מצוה גורם יחוד למעלה וזהו שאמר וחדוותא דמצוה חדוותא דשכינתא. ועי'
עמק המלך (ש"ז פכ"ג): בהיכל אהבה התחתון, ושם הם עומדים שס"ה ממונים כחשבון ימות
השנה, וראשים עליהם ארבעה סמכין עליונים על כולם. ואלו הם קדשיהאל סטריהאל עסירה
קדשיאל, והם היתדות של ההיכל זה, והם ממונים לשמח את ישראל. וכשנכנס שבת אז באה
הנשמה יתירה מלמעלה, ואלו המלאכים מלויים אותה למטה, ומעבירים מכל שומרי שבת, כל
עצבות ויגון ואנחה, וכל יגיעת מלאכה, וכל מרירת הנפש וכל רוגז שבעולם. לכן שייך יותר שמחה
בשבת מכל המועדים, ולא כהנוסח שהגיה מהר"ר שבתי עליו השלום, כנוסח הספרדים, שאומרים,
'וינוחו בו מקדשי שמך', או נוסח, 'את יום המנוח הזה' שהוא נגד סוד השבת. המבטל ומשדד
המערכת של כוכב שבתאי, המורה הריסה ושביתה וחרבן ויגון ואנחה, ללבוש שחורים, ובדירה
עציבה וחשוכה, ולא לשתות יין ולא לאכול בשר, ולא לשמוח בשום שמחה, ואז יכול להמשך עליו
כח שבתאי, כנזכר בזוהר חדש פרשת יתרו.

האבן ששם מתכנסות כל הרוחות הערומות שלא נכנסים לפנים מהפרוכת של המלך, והן ערומות בעולם הזה. וכאשר יוצאות מהעולם הזה משוטטות למעלה באותו עולם ונועלים את השער בפניהן בכל הצדדים של העולם, ולא מוצאות מנוח עד שהן יוצאות ומשוטטות בעולם. ואלה נקראות בשמן שכנות.	דתמן מתכנסין כל רוחין ערטילאין דלא עאלין לגו פרגודא דמלכא ואינן ערטילאין בהאי עלמא (ו)כד נפקי מהאי עלמא משטמי לאעלא בההוא עלמא ונעלין תרעא באנפיהו בכל סטריין דעלמא ולא אשכחו נייחא עד דאינן נפקין ומשטמין בעלמא ואילין אקרון בשמהן שכנות⁶⁹⁷⁹.
וביום השבת כאשר מתקדש היום והן נחות עולות לתוך נקב של אבן אחת שהיא מחוץ לחומות הגן בהרים שבחוץ, ונחות שם כל יום השבת, ואחר כך יוצאות ומשוטטות בעולם ומודיעות במראה הלילה דברים לבני אדם.	וביומא דשבתא כד אתקדש יומא ואינן לאן עאלין לגו נוקבא דחד טינרא דאיהו לבר מחומות גנתא בטורין דלבר ומשתככי תמן כל יומא דשבתא ולבתר נפקי ומשטמי בעלמא ומודיעין בחיזו דליליא מילין לבני נשא:
וכאשר ענף זה מנצח לאותו אדם אותן שתי רוחות הולכות לאותו נקב ומתעכבות שם עד יציאת השבת. וכיון שיצאה שבת יוצאות אלו הנשמות ואלו הרוחות איתן ומתחברות כאחד ובאות שתי רוחות אלו ונשמה אחת של הגזע של אותו אדם שבעים מדרגות לאחור, ושורות על גבי אותו אדם, רוח אחרי רוח, ומודיעות לו דברים בעולם, מהם אמת, ומהם לא אמת.	וכד נצח ענפא דא לההוא בר נש אינן תריין רוחין אולין לההוא נוקבא ומתעכבין תמן עד דנפיק שבתא כיון דנפיק שבתא נפקין אינן נשמתין ואינן רוחין בהדייהו ומתחברן כחדא ואתיין אינן תריין רוחין וחד נשמתא דגזעא דההוא בר נש ע' דרגין לאחורא ושארן על גבי ההוא בר נש רוחא בתר רוחא ואודעין ליה מלין בעלמא מינייהו קשוט ומנייהו לאו קשוט:
(אלה ש)הם אמת מהצד של הנשמה הערומה שהרי מצאה שם מנוחה, (ואלה ש)הם לא אמת מהצד של אותן רוחות. ולפעמים אותן רוחות מודיעות לו דברים של אמת לעתיד הקרוב, וזוהי נשמה שלא מוצאת גאולה לעולם משבעים מדרגות לאחור.	מנייהו קשוט מסטרא דנשמתא ערטילאא דהא אשכחת תמן נייחא ומנייהו לאו קשוט מסטרא דאינן רוחין ולזמנין אינן רוחין אודעין ליה מלין דקשוט לזמן קריב ודא איהי נשמתא דלא אשכחת פרוקא (ס"א פרוונקא) לעלמא מע' דרגין לאחורא:

⁶⁹⁷⁹ עי' בהגר"א בתיקו"ז קיב סע"א: דווקא לאדם ולאשתו עשה כתנות אור, אבל עבד ושפחה נשארו ערומים, וכמ"ש בזוהר בכ"מ נשמתין ערטילאין, והן אותן שלא זכו אל הנשמה ואין להם לבושא, ועי' בפרשת בראשית קמ"ב ב' וירח את ריח בגדיו כו' עש"ב, ואלו הבגדים אתעבידו בשם מלא. ועי' בהגר"א על ספד"צ כט ע"ג: וכן סוד הלבושין בג"ע הכל בסוד המצות שהן בעולם הבריאה לבושא דשכינתא, ולבושין דאדם, ושם שכר ועונש, וז"ס נשמות דאזלין ערטילאין, כי לבוש שלהן בקליפה, וכל התורה ומע"ט הכל תלוי בלבושין אלו כמס"ל בפרשת בראשית הנ"ל, וז"ס ומעיל קטן תעשה לו אמו, כי באמא תליא מלתא, ולכן אמר ומעיל קטן, כי שם הוא המאור הקטן, כמ"ש בפרשת בראשית (דף כ ע"א וכו' ע"ב) ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים כו' עד רקיע השמים לאתקנא בהו כורסיא דדוד. ועי' פת"ש פנימיות וחיצוניות פתח כג וז"ל, וכ"ז שהאדם חי ונפשו מתלבשת בגופו, אין להם [לקלי'] יכולת להענישו ולאחוז בו, שהגוף הוא מגין בעדו והוא שכ"ז שהוא חי אז הקדושה העליונה מגינה בעדו שלא ימות אולי ישוב בתשובה כדי להחזירו לטוב, והוא מסוד הארת אימא עילאה דרגא דתשובה, סוכת שלם דפריסת גדפהא כו', ולכן המת מטמא באהל, שכ"ז שנפשו היה מלובש בגופו לא היו יכולים לאחוז בו עד שיצא מגופו, והוא בסוד מ"ש בכמה מקומות, נשמות דאזלין ערטילאין שכאשר יוצא מן הגוף אז מתלבש בלבושים צואים שלו שבהם מקבל עונשו, והנה גם בחיים אף שנפשו קשורה בגופו אינו אלא מדרגות תחתונות שבו, אבל למעלה הוא ערום ושם באמת הסט"א מסבב אותו מכל צד, שבאמת נפשו ורוחו של הרשעים בגיהנם גם בחייו והם כחות הסט"א המסבבים אותו, ורק שמצד שכחות הנפשיות שלו שמתלבשים בגופו, וכל זמן שהוא חי אז הגוף מגין נגדם, אינו מרגיש בזה כי אם אחר הפרד נפשו מגופו, עכ"ל. ועי' פת"ש פנימיות וחיצוניות כד וז"ל, ויתפרו עלי תאנה ויעשו להם חגורות שכאשר נעשו בסוד ערטילאין ונסתלק הגנת אימא אז נאחז בו קליפת נוגה שבו חטא, עכ"ל, ועי' פת"ש קלי' כו וז"ל, והענין לבוש הנשמה הוא מאימא כמ"ש הרב ז"ל (מ"ן ומ"ד פרק יב) שהם לבושי המוחין כי הנשמות קודם שבאו לעולם הם אזלין ערטילאין, עכ"ל.

כדין כוכב שבתאי משיך להאי עלמא אינון רוחין ובגינה לא דחיל ההוא בר נש כד שראן עלוהי ולא אודעזע זכאה חולקיה דמאן דאית ליה זכו דאבהן לסייעא בכל אינון עובדין:	אז כוכב שבתאי מושך לאותו עולם את אותן הרוחות ובגללן אותו אדם לא מפחד כאשר שורות עליו, ולא מזדעזע. אשרי חלקו של מי שיש לו זכות אבות לעזור לו בכל אותם מעשים.
חוטמא עקים וההוא עקימו סטא לסטר ימינא דא איהו בר נש דרשים באת ה' ולזמנין באת ר' ולא מתחבראן כחדא דא איהו בר נש דממלל רכיכין במצחיה שרטוטא חדא רברבא וד' זעירין ועיניו דקיקין ולא כ"כ ואינון מתהפכין לסומקא שערוי תליין שעיעין זעיר שלשלאה רברבא הוה ליה ותליא מניה סיועא אית ליה מהימנא איהו אצלח בעובדוי דא אית ליה פנימו דמומא דאיהו סריס חמה או תלייא בכיסא דביעוי חד ממעוי ולא אפיק זרעא כדקא יאות בידא שמאלא אית אצבעא זעירא קמיט ולא אתפשט (עכ"מ ונראה שחסר):	אף עקום, ואותה עקמימות נוטה לצד ימין, זה אדם שרשום באות ה', ולפעמים באות ר', ולא מתחברים יחד. זהו אדם שמדבר רק, במצחו יש שרטוט אחד גדול וארבעה קטנים, ועיניו דקות ולא כל כך, והן מתהפכות לאדום, שערותיו תלויות וחלקות מעט. היתה לו שלשלת גדולה, ותלויה ממנה עזרה. יש לו אמונה, והוא מצליח במעשיו. [האדם] הזה יש לו פגימה של מום שהוא סריס חמה או תלוי בכיס ביציו אחד ממעיו, ולא מוציא זרע כראוי, ביד שמאל יש לו אצבע קטנה מקומטת ולא מתפשטת.
אמר אדם קדמאה (תהלים קלט טו) לא נכחד עצמי ממך [אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ] (וגו') מכאן דמוזוגא דדכר ונוקבא אתיאי נשמתא קדישא זוגא דמלכא במטרוניא מאי טעמא תחתיות ארץ תרין תחותין אית לההוא דאיקרי (מלאכי ג יב) ארץ חפץ אתרא דאתצירא נשמתא דדכורא [לימינא] (ודימינא) ואתרא דנשמתא דנוקבא לשמאלא ועל דא בעי אתערותא מסטרא דנוקבא הה"ד (ישעיה מא כה) העירותי מצפון ויאת וכדין ממזרח שמש קורא בשמי זוגא דשמשא בסיהרא יעקב ברחל:	אדם הראשון אמר "לא נכחד עצמי ממך אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ", מכאן שמזוג של זכר ונקבה באה נשמה קדושה, זיווג של המלך והמלכה. למה "תחתיות הארץ", יש שתי תחתיות לאותו שנקרא "ארץ חפץ", מקום שמצטיירת נשמה של הזכר לימין ומקום של נשמת הנקבה לשמאל. ועל זה צריכה התעוררות מצד הנקבה, זה שנאמר "העירותי מצפון ויאת", ואז "ממזרח שמש יקרא בשמי", זיווג של השמש בלבנה, יעקב ברחל.
ויבא סגנים כמו חמר (שם) אלין חיילין דעלמא דנפקי מאדם קדמאה בתר הכי (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך כשהייתי מוטל גולם בלא צורה ממזרח למערב ראו עיניך הדורות העתידות לצאת ממני כי [אתה] הוא (ישעיה מא ד) [ה]קורא הדורות מראש (תהלים קלט טז) ועל ספרך כלם יכתבו (בראשית ה א) זה ספר תולדות אדם לדיוקנין דבהאי ספרן של צדיקים הוו אתחקקן כל דיוקנין דעלמא בצירופא דאתוון (זר"ה פס"ץ) [זר"ה פס"ז] ותמן כלם יכתבו בצירין דקמיטין במשכא דאדם כגוונא דרקיע השמים דתמן ככבים (ישעיה מ כו) המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא לזרעא (שם מא ח) דישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך דאינון אקרונ אדם דכתיב (יחזקאל לד לא) ואתן צאני צאן	"ויבא סגנים כמו חומר" אלה צבאות העולם שיוצאים מאדם הראשון. אח"כ "גלמי ראו עיניך" כשהייתי מוטל גולם ללא צורה ממזרח למערב, ראו עיניך הדורות העתידות לצאת ממני, כי הוא "קורא הדורות מראש". "ועל ספרך כולם יכתבו", "זה ספר תולדות אדם", לדמויות שבספר הזה של הצדיקים היו חקוקות כל הדמויות של העולם בצירוף האותיות זר"ה פס"ץ. ושם "כולם יכתבו" בצירורים של הקמטים בעור האדם דוגמת רקיע השמים, ששם הכוכבים "המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא", לזרע "ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך", שהם נקראים אדם שנאמר "ואתם צאני צאן מרעיתי אדם אתם", ובגללכם נברא העולם, זהו שנאמר "קודש ישראל לה" ראשית תבואתה", שהם עלו במחשבה עד שלא נברא העולם, וכולם "ועל ספרך כולם יכתבו".

מרעיתי אדם אתם ובגינכון אתברי עלמא הה"ד (ירמיה ב ג) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה דאינון עאלו במחשבה עד לא אתברי עלמא וכלהו ועל ספרך כלם יכתבו:	
ימים יוצרו (תהלים קלט טז) לכלהו יומין עלאין במנין (שמות יב כא) משכו וקחו לכם משכו יומין עלאין לאנהרא ליומין תתאין שס"ה ורביע יום ומקצת יומא ככוליה יומא לחושבן משכו ומאן דמשיך מתמן משיך נהירו לסיהרא לקדשא לה':	"ימים יוצרו" לכל הימים עליונים במנין "משכו" וקחו לכם", משכו ימים עליונים להאיר לימים תחתונים, שס"ה ורביע יום ומקצת יומא ככולה, יום לחשבון משכו, ומי שמושך משם מושך אור ללבנה לקדשה לה'.
ולא אחד בהם (תהלים קלט טז) דא דוד משיחא דלא הוה ליה יומין לאתנהרא ואיהו משיך ליה שבעין שנין כד"א (שם לט ו) הנה טפחות נתת ימי מאי טפחות ט' פחות טב הכא דפחית לון מיומי אדם למיהב ליה לדוד דהוה (ש"א טז יב) טוב רואי טוב דיליה מאדם קדמאה דעבד עמיה צדקה בגין דיהא מוכן דוד לעשות צדקה לישראל כנוונא דקביל:	"ולא אחד בהם", זה דוד המשיח שלא היה לו ימים להאיר, והוא משך לו שבעים שנה כמו שנאמר "הנה טפחות נתת ימי" מהו "טפחות", ט' פחות, טוב כאן שפוחת להם מימי אדם לתתם לדוד שהיה "טוב רואי", טוב שלו מאדם הראשון שעשה עמו צדקה כדי שיהא מוכן דוד לעשות צדקה לישראל כעין שקיבל.
דוד עני ואביון הכי יהיב למסכני וכלא במשפט כד"א (שמואל ב' ח טו) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו:	דוד היה עני ואביון, כך נתן לעני, והכל במשפט כמו שנאמר "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו".
ואתערו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם קדמאה בגין דיעקב (בראשית כה כז) יושב אוהלים ואוליף תמן בבית שם ועבר ואברהם ויצחק למפלח לקב"ה בגין דאיהו בכור [וכתיב] (דכתיב) (שמות ד כב) בני בכורי ישראל ועבודה בבכורות ודאי הוה ספרא דאדם קדמאה ⁶⁹⁸⁰ הוה ליה ליעקב וספרא דחנוך ⁶⁹⁸¹ וספרא ד"ס (ד) יצירה דאברהם אבינו ⁶⁹⁸² והא אתערו מסכת ע"ז דאברהם אע"ה ת' פרקים ומכל אינון	ועוררו, יופיו של יעקב אבינו מעין יופיו של אדם הראשון לפי שיעקב "יושב אוהלים" ולמד שם בבית שם ועבר ואברהם ויצחק לעבוד את ה', לפי שהוא בכור שנאמר "בני בכורי ישראל", ועבודה בבכורות. ודאי היה ספרו של אדם הראשון ליעקב אבינו, וספר של חנוך, וספר יצירה של אברהם אבינו, והרי התעוררו מסכת עבודה זרה של אברהם אבינו ע"ה ארבע מאות פרקים, ומכל אותם

⁶⁹⁸⁰ עי' תז"ח ה ע"ד: בספר רזיאל בשעור קומה דאיהו הוה ספרא דאדם קדמאה. ועי' הק' לעמק המלך: גם אדם הראשון נתחכם מאוד מספר רזיאל שנתן לו המלאך (זהר בראשית נח ע"ב), בציווי הקב"ה ששמע בכייתו, ועל ידו נתחכם מאוד, וספר רזיאל זה, הוא שנזכר בספר הזהר בכמה מקומות, כי בכל מקום שמזכיר מורנו ורבנו הרשב"י עליו השלום, ספרא דאדם קדמאה, כוונתו על הספר הקדוש הזה. אבל בעונותינו הרבים אינו בנמצא בשלימות אתנו, ועיקר חסר מן הספר, ואינו בנמצא בדורינו זה, כי אם מעט הקט הזה אשר הוא אתי. והטעם שנגזר כי יש בתוכו פעולות וסודות נוראות, מה שהיה ומה שיהיה עד סוף יומי, כאשר אציג לפניך מקצת סודותיו הנעלמים, אשר זכיתי אליהם בסייעתא דקב"ה ושכינתיה.

⁶⁹⁸¹ ממטטרו"ן נתגלה הספר הזה (מ"מ ח"א לז ע"ב), ועי' תיקו"ז קס ע"ב.

⁶⁹⁸² עי' הק' עמק המלך: אברהם אבינו עליו השלום עשה ספר יצירה שכחו פירושו, וחזר רבי עקיבא עליו השלום ויסדו, וזהו שאמרו חז"ל "והן הן תרומות מידותיו של רבי עקיבא" (גיטין סז ע"א). ועיי"ש ש"ה פל"ב: קודם שבא ביעקב בא בחנוך, ולזה חנוך כשבא בעולם הזה הגשמי, נכנס בגוף ונפש לגן עדן ואכל מעץ החיים, ומצא בתוך האילן ספר רזיאל ולקחו ועיין בו, וממנו חבר ספר אחד הנקרא ספרא דחנוך. והיינו דכתיב, "ויתהלך חנוך את האלהים" (בראשית ה כב), כלומר שהלך בגן עדן וחזר בעולם הזה (עי' לקמן רעז ע"ב).

תוספות דף רעו/א	
ספרים אוליף ליעקב אע"ה איש תם יושב אהלים חכמתא סגיא והוה שופריה ושרטוטין [דיעקב] (דיליה) כגוונא דשרטוטין דאדם קדמאה⁶⁹⁸³ והא כגוונא דאדם קדמאה דאיהו קדם ליצירה יציר כפיו של הקב"ה אוף (הכי) יעקב ראשון ראשון לשלימו (ירמיה ב ג) קדש ישראל לה' ראשית [תבואתה] (וגו') דהוה ערסיה שלים מה דלית הכי באברהם דנפיק מניה ישמעאל ובני קטורה [דאינון] (ואינון) סיגיה הכסף ואדם דנפק מניה קין ונח דנפק מניה חם ויצחק דנפק מניה עשו סיגיה דהבא אבל יעקב ערסיה שלימא איהו ועל דא ביה בחר ה' מכל העמים [דכתיב] (וכתיב) (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו וכתיב (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו:	ספרים לימד ליעקב אבינו ע"ה איש תם יושב אהלים חכמה רבה, והיה יופיו ושרטוטים שלו כעין השרטוטים של אדם הראשון, והרי כעין אדם הראשון שהוא ראשון ליצירה יציר כפיו של הקב"ה, כמו כן יעקב ראשון, ראשון לשלימות, "קודש ישראל לה' ראשית וגו'", שהיתה מטתו שלמה, מה שאין כן באברהם שיצא ממנו ישמעאל ובני קטורה והם סיגיה הכסף, ואדם שיצא ממנו קין, ונח שיצא ממנו חם, ויצחק שיצא ממנו עשו סיגיה הזהב, אבל יעקב מטתו שלמה. ועל זה בו בחר ה' מכל העמים, ונאמר כי "יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו", ונאמר כי "חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".
ע"כ סתרי תורה:	
שייך לדרך צב ע"א – סימן ה ⁶⁹⁸⁴ :	
ברזא דשמור דבור לילה דהא היא תורת ה' תורה שבע"פ משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' והא אתערו על תורה שבע"פ דאילו תורה שבכתב הא כתיב (דברים לא כה-כו) ויצו משה את הלויים נשאי ארון ברית ה' לאמר לקח את ספר התורה הזה ודא ללואי אתחזאי להאי להאי דאחיד בשמשא ומלכא דאתיאי מניה משה נהיר לון לישראל ארבעין שנין שמשא ביומא ותורת ה' דא מעלי דשבתא ברזא חדא וכו':	בסוד של שמור, דיבור לילה. זו היא תורת ה', תורה שבעל פה. משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', והרי עוררו על תורה שבעל פה, שאילו תורה שבכתב הרי נאמר "ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' לאמר, לקוח את ספר התורה הזה". וזה ללויים הראויים לכך, לזה שאחוז בשמש. והמלך שבא ממנו, משה, האיר להם לישראל ארבעים שנים, שמש ביום, ותורת ה', זה ערב שבת בסוד אחד וכו'.
שייך לדרך צג ע"ב זה נמצא בספר ישן – סימן ט:	

⁶⁹⁸³ דע כי כאשר אכל אדה"ר מעץ הדעת טוב ורע, גרם שנתקלל ל"ט קללות. עשרה לו, ועשרה לחוה, ועשרה לנחש, וט' לארץ, כמחז"ל. והם כמנין מלקות שהוא ל"ט, והוא כי נתבטל ממנו ט"ל אורות שיוורדים מא"א, כמו שידעת על פ' (ישעיה כ"ו י"ט) כי טל אורות טליך, ועתה נתבטלו וחזרו האורות למעלה, וכח הקליפה היתה גוברת ועולה ומשטנת ויורדת ומקטרגת. וז"ס מ"ש הפ' (תהלים קמ"א ז') כמו פולח ובוקע בארץ וגו', והיה העולם הולך ומתמוטט הולך וחרב, ולא היה כח בשום אדם לעמוד על בוריו לעבוד את ה' אלהיו בלבבו הטוב, והיה העולם נחרב, עד שהקב"ה ברחמיו הפשוטים גזר אומר לרחם על בריותיו, ויצא גזע צדק אברהם ע"ה שהוא הכיר את בוראו, ואז התחיל העולם להתקן. ובהיות שחכ הקליפה אז היתה גוברת, לא היה יכול אברהם לתקנה לגמרי לכן יצא ממנו ישמעאל, ואח"כ קם יצחק אבינו מצד הטהרה והקדושה מצד אברהם, והיה הולך גם הוא ומתקן לקליפות, ולא יכול לעקורם לגמרי, ויצא ממנו עשו, עד שבא יעקב אבינו ע"ה, ותיקן העולם לגמרי כל מה שהחריב אדה"ר. ואמר מפני מה העולם מתמוטט, בשביל הקללות, אני מביא במקום ל"ט קללות ט"ל ברכות. ולכן נאמר לו (בראשית כ"ז כ"ח) ויתן לך האלהים מט"ל השמים, וחזרו הט"ל אורות למעלה מכח הברכות, להאיר למטה, וכו' ונמצא שנתקן הכל ע"י יעקב, וזמ"ש רז"ל שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם, לרמוז למ"ש (ספר הליקוטים - פרשת תולדות - פרק כח).

⁶⁹⁸⁴ הוא מופיע בדף קלז ע"ב, אמנם שם הוא גליון, ולכן מופיע כאן.

⁶⁹⁸⁵(גרסינן בזהר)⁶⁹⁸⁶ [ו]מאן דאחיד באורייתא⁶⁹⁸⁷ סמכא ליה ומחזקא ליה על ירכוי דלא [יסטון] (יסטי) לימינא ולשמאלא זכאין אינון ישראל דקב"ה יהב לון אורייתא לגלאה לון רזין עלאין עלייהו כתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם [חיים כלכם היום] (ונו')⁶⁹⁸⁸:	(גורסים בזהר) ומי שאחוז בתורה, (היא) סומכת אותו ומחזיקה אותו על ירכי שלא יטה לימין ולשמאל. אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורה לגלות להם סודות עליונים, עליהם נאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם וגו'".
⁶⁹⁸⁹ות"ה כד יהיב קב"ה אורייתא לישראל רשים לה ברזא דשמא קדישא אמר (שמות כ ב) אנכי ה' אלהיך ברזא דחסד אברהם אחיד בה ולקבליה מצות עשה ורזא דא תפקידתא קמייטא דפקיד קב"ה לאברהם מצות עשה הוה דכתיב (בראשית יב א) לך מארצך ובנ"ב חושבן מצוה עשה רמ"ח בחושבן אברהם:	ובא ראה, כאשר נתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, רשם אותה בסוד השם הקדוש. אמר "אנכי ה' אלהיך", בסוד החסד שאברהם אחוז בו, וכנגדו מצוות עשה. וסוד זה הצווי הראשון שצוה הקדוש ברוך הוא את אברהם, ומצות עשה היתה, שנאמר "לך לך מארצך". ולכן חשבון מצוות עשה רמ"ח, כחשבון אברה"ם.
לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' (שמות כ ג) ברזא דגבורה דאחיד בה יצחק דכל אינון אלהים אחרים ואינון סרכין ממנן מסטריה ינקין וכן עשו וכל אינון ממנן דיליה דהא יצחק במצות לא תעשה אחיד ותפקידתא קמייטא דיליה מצות לא תעשה הוה דכתיב (בראשית כו ב) אל תרד מצרימה:	"לא יהיה לך אלהים אחרים וגו'", בסוד הגבורה שאחוז בה יצחק, שכל אותם אלהים אחרים ואלו השמים הממונים, מצדו יניקתם, וכן עשו וכל אותם הממונים שלו. שהרי יצחק אחוז במצות לא תעשה, והצווי הראשון שלו מצות לא תעשה היתה, שנאמר "אל תרד מצרימה".
ומצות לא תעשה מסטרא דדינא קא אתי דהא מענשין ליה לבר נש כד עבר עלה ובג"כ חושבן מצות לא תעשה ברזא דדרגא דיליה ברזא דשס"ה לקבל יומי דשמשא דנהיר מסטרא דגבורה הה"ד (שופטים ה לא) כצאת השמש בגבורתו:	ומצות לא תעשה מצד של הדין באה, שהרי מענישים לו לבן אדם כאשר עובר עליה. ולכן חשבון מצוות לא תעשה בסוד שדרגה שלו בסוד של שס"ה, כנגד ימות החמה שמאירה מצד הגבורה. זהו שנאמר "כצאת השמש בגבורתו".
לא תשא (שמות כ ז) ברזא (דגבור"ה) דתפארת דאקרי אמת [דאחיד] (ואקרי) בה יעקב שלימא ויניק תרין חולקין מצות עשה ומצות לא תעשה הה"ד (בראשית כה כז) ויעקב איש תם יושב אהלים ועאל [דאיהו אשלים] לכל סטרי לרחמי ולדינא למצות לא	"לא תשא", בסוד התפארת שנקרא אמת, שאחוז בה יעקב השלם ויונק שני חלקים, מצוות עשה ומצוות לא תעשה. זהו שנאמר "ויעקב איש תם יושב אהלים". ונכנס לכל הצדדים, לרחמים ולדין, למצוות לא תעשה ולמצוות עשה. ונקרא שלם משום ששבועה לשלום באה.

⁶⁹⁸⁵ זר"ח כז ע"ב.

⁶⁹⁸⁶ נוסף בזר"ח: זכאין אינון ישראל דקב"ה יהיב להון אורייתא לגלאה לון רזין עילאין.

⁶⁹⁸⁷ עי' ח"א קנו ע"ב: יששכר דאחיד באורייתא יתיר מכלהו שבטין.

⁶⁹⁸⁸ עי' פיסקא הקודם בזר"ח: וכד הוה בידיהו דמשה ואהרן דאינון אחידין בנצ"ח והר"ד דאינון תרין סמכין איקרי מטה לישנא דסמכא דהא עי' אסתמך עלמא באורייתא דנפיק מבין תרין למודי ה' ואטייהיבא על ידיהו ועל דאינון סמכין לעלמא באורייתא דנפיק מבין נצ"ח והר"ד דאחידן בהו קרא ליה מטה ומאן דאחיד באורייתא סמכא ליה ומחזקא ליה על ירכוי דלא יסטי לימינא ולשמאלא.

⁶⁹⁸⁹ זר"ח מד ע"ב.

916

תעשה [ולקבליה לא תשא] ולמצות עשה אקרי שלים בגין דשבועה (משלמא אתיאי)⁶⁹⁹⁰ [לשלמא אתי]:	
ועל דא [איהו] ברזא דעשה ולא תעשה [דכמא] (וכמה) דאיהי לא תעשה כד איהי לשקרא [דכתיב לא תשא] הכי איהי מצות עשה כד איהו באמת דכתיב (ירמיה ד ב) ונשבעת חי ה' באמת ובמשפט (ובצדקה וכתוב) (דברים ו יג) ובשמו תשבע:	ועל זה בסוד של עשה ולא תעשה. וכמו שהיא לא תעשה כאשר היא לשקר, כך היא מצות עשה כאשר היא באמת, שנאמר "ונשבעת חי ה' באמת במשפט ובצדקה", ונאמר "ובשמו תשבע".
זכור את יום השבת (לקדשו) (שמות כח) ברזא דברית דהוא יסוד דאחיד ביה יוסף וע"ד אקרי שבת דהא יוסף כל אקרי⁶⁹⁹¹ [נ] שבת נמי [איקרי כל בגין] (כל) דכל ענוגא ותפנוקא נפיק מניה לקיימא [ל]עלמין כלהון) ועל דא שבתא (כללה) [כלילא ד]עשה ולא תעשה בגין דיוסף נמי בוכרא דנטיל ב' חולקין:	"זכור את יום השבת לקדשו", בסוד הברית, שהוא יסוד שאחוז בו יוסף. ועל זה נקרא שבת, שהרי יוסף נקרא כל, שבת גם כן נקראת כל, שכל עונג ותפנוקים יוצא ממנה לקיים את העולמות כולם, ועל זה שבת, כללות של עשה ולא תעשה, משום שיוסף גם כן בכור שנוטל שני חלקים.
תא חזי בדברות משנה תורה כתיב (דברים ה טו) וזכרת כי עבד היית [בארץ] (ב)מצרים ויפדך ה' אלהיך משם [ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת] הכא אולייף לן אורייתא רזא עלאה דהא ההוא צדיקא דאזדבן (חיים) לעבדא במצרים ואחילו ליה לקבליה איהו זכור את יום השבת:	בא ראה, בעשרת הדברות שבמשנה תורה נאמר "וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלהיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה על כן צוך ה' אלהיך לעשות את יום השבת". כאן מלמדת אותנו התורה סוד עליון, שהרי הצדיק ההוא שנמכר לעבד במצרים וחללו אותו, כנגדו הוא "זכור את יום השבת".
ובג"כ אמר לון קב"ה לישראל בבעו מנכון הוו דכירין ההוא צדיקא דאזדבן על ידיכו והוה לעבדא במצרים ובההוא חובה אתגזר עלייכו לאשתעבדא בכו במצרים ולכפרא ההוא חובה דזבינתון ליה נטרו יומא דשבתא וישתביק לכון דהא יומא דשבתא לקבליה איהו כדאוקימנא ברזא דמהימנותא:	ולכן אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, בבקשה מכם היו זוכרים הצדיק ההוא שנמכר על ידיכם והיה לעבד במצרים, ובאותו החטא נגזר עליכם להשתעבד בכם במצרים ולכפר החטא ההוא שמכרתם אותו. שמרו את יום השבת ויתכפר לכם, שהרי יום השבת כנגדו הוא, כמו שבארנו בסוד האמונה.
יומא קדמא לקבליה דאברהם [הדא הוא] (ההוא) דכתיב (תהלים נב ג) חסד אל כל היום יומא תניינא לקבליה דיצחק ובג"כ [ביה] יתיב קב"ה למידן עלמא יומא תליתא לקבליה דיעקב דאיהו קו [ה]אמצעי ובגין כך כתיב ביה	יום ראשון כנגד אברהם, הוא שנאמר "חסד אל כל היום". יום שני כנגד יצחק, ולכן יושב בו הקדוש ברוך הוא לדון את העולם. יום שלישי כנגד יעקב, שהוא קו אמצעי, ולכן נאמר בו במעשה בראשית "יקוו המים". יום רביעי כנגד דוד, שנאמר בו "יהי מארת", מארת חסר. שהרי כנסת

⁶⁹⁹⁰ עי' תיקו"ז עב ע"א: בוצינא קדישא ודאי פומך איהי סיני שבע הבלים דנפקין מפומך שכינתא שריא עלייהו דאיהי בת שבע. ועי' בהגר"א על ספד"צ כה ע"ד ד"ה וכן, שתיקונים אלו מקיפים וכוללים ז' תיקונים דדיקנא דז"א. וכן עי' פת"ש א"א לה ששורש השבועה היא בדיקנא. ועי' לש"ו ביאורים ח"ב טז ע"א: וכידוע ששבועה הוא העניין שעל ידו מבררים אמת ע"י דבר שהוא יותר עיקרי וחביב עליו במעלה כגון ס"ת. וכו' שעניין שבועה הוא מה שיצא בגזירה בהסכמת כל הז"ת, ע"כ. עי' ע"ח שער ז"א פרק ד' אות ב', ודרושי הצלם פרק ב' (השני).

⁶⁹⁹¹ עי' ז"ח ח ע"א: כ"ל דא דרגא דצדיק דאקרי כל בגין דכל תפנוקין נפקין מניה הנחלים אלון חמש דרגין, ועי' זהר ח"א (לא ע"א): כתיב (ד"ה א כט יא) לך יהו"ה הגדולה והגבורה והתפארת וגו' כי כל דא צדיק, בשמים דא תפארת ובארץ דא כנסת ישראל כתרומו די אחיד בשמיא ובארעא כלומר דיסודא דעלמא דאקרי כל איהו אחיד בתפארת דאקרי שמים ובארץ דאקרי כנסת ישראל.

ישראל אין לה אור משלה, אלא מה שניתן לה על ידי הצדיק, כך גם דוד נאמר בו עני ואביון אני, ואין לו חיים אלא מה שניתן	בעובדא דבראשית יקוו המים יומא רביעאה לקבליה דדוד דכתיב ביה יהי מארת מארת חסר דהא כנסת ישראל לית לה נהורא מדילה אלא מה דאתיהיב לה על ידא דצדיק הכי נמי דוד [ד]כתיב ביה עני ואביון [אני] ולית ליה חיים אלא מה דאתיהיב
לו מימיו של אדם הראשון שבעים שנה. יום חמישי כנגד משה. יום ששי כנגד אהרן.	תוספות דף רעו/ב
ואלו ששת ימי בראשית של מעלה הם שרמוזים בפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל וגו' לך ה' הממלכה". והם חלקיהם של הצדיקים בסוד זה, "הגדולה" בסוד של אברהם. "הגבורה" בסוד של יצחק. "והתפארת" בסוד של יעקב. "הנצח" חלקו של משה. "ההוד" חלקו של אהרן. "כי כל" כנגדחלקו של יוסף. "הממלכה" חלקו של דוד. ויוסף נקרא שבת למטה, כנגד צדיק חי העולמים ונקרא שבת למעלה, ולכן נאמר "על כן צוה ה' אלהיך לעשות את יום השבת".	ליה מיומי דאדם קדמאה שבעין שנין⁶⁹⁹² יומא חמישאה לקבליה דמשה⁶⁹⁹³ יומא שתיתאה לקבליה דאהרן:
בא ראה, כאשר רצו ישראל לכבוש את ארץ כנען, הקיפו אותה ששה ימים, (פעם) אחת בכל יום, כנגד אותם (שש) צדיקי אמת שעליהם עומד העולם, וביום	ואינון ששת ימי בראשית [לתתא לקביל ששת ימי בראשית דלעילא ומאן אינון ששת ימי בראשית] (ד)לעילא אינון דרמיון בקרא לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל [לך ה' הממלכה] ואינון חולקהון דצדיקייא ברזא דא הגדולה [דא] [ברזא ד]אברהם הגבורה [ברזא ד]יצחק [ו]התפארת [ברזא ד]יעקב הנצח חולקא דמשה ההוד חולקא דאהרן כי כל [לקביל] [לקבליה] חולקא דיוסף [ממלכה חולקא] [הממלכה חולקיה] דדוד ויוסף שבת אקרי לתתא לקבל צדיק חי עלמין [ואיקרי] [דאקרי] שבת לעילא ובגין כך כתיב [דברים ה טו] על כן צוה ה' אלהיך [לעשות את יום השבת]:
ת"ח כד בעו ישראל למכבש לארעא דכנען אקיפו לה שתא יומין [זמנא] חדא בכל יומא לקבל אינון [שית] זכאי קשוט דעליהון מתקיים	ת"ח כד בעו ישראל למכבש לארעא דכנען אקיפו לה שתא יומין [זמנא] חדא בכל יומא לקבל אינון [שית] זכאי קשוט דעליהון מתקיים

⁶⁹⁹² עי' ח"א נה ע"א. ועי' זהר הרקיע ח"א קסח ע"א: הנוק' בחי' דוד לית לה מגרמה כלום אלא מא"ק שהיא סוד חכמה שנ' ה' בחכמה יסד ארץ ואדם נתן לו ע' שנין כי הנוק' אין לה אלא מז"ס מחדסד דז"א ולמטה שהוא סוד הה"ח. ועי' אור יקר (שיה"ש סי' יז): [נשמת דוד המלך היתה] נשמה אצולה ממקום גבוה ובבואה להתלבש בגוף נעשית נפל ומסתלק ביומו וטעם זה הוא להיות אצילותה ממדת המלכות שהיא אילנא דמותא אחידא תמן ולכך הנמשכים מכחה מתים, ואדם הראשון מקומו החכמה העליונה שממנה משך חיים לכך נתן אדם לדוד חיים ממש כענין השרשים כך עניין הענפים וכו' דוד שאם יחיה ראוי להיות מלך מפני שהוא ממדת המלכות שבעין שנין שהיא בת שבע והם בשבעה כלולות מעשר מחכמה לכך הם מאירים שבעין שנין, וכן באדם התחתון מטעם זה הוה יכול לתת חיים וכח ממנו אליו.

⁶⁹⁹³ עי' עמק המלך (שער יג - פרק מד): נשמתו של משה עיקרו בא מן נצח אבא, ואהרן מן הוד אמא, כשנעשה פרצוף תבונה וישראל סבא לצורך תיקון זעיר ונוקביה, ואז כשנכלל נה"י דאבא בתוך נה"י של אמא פנים בפנים, אז הוד של אבא נכנס בנצח של אמא, ונצח של אבא בהוד אמא, כי הם עומדים זה מול זה. וכמו שהאדם הגשמי, כביכול כשעומד כנגד רעהו אז ימינו כנגד שמאלו ושמאלו כנגד ימינו, כן הענין כאן, נמצא שאהרן יצא מנצח אמא ומשה מהוד אמא, לכן כינו המקובלים משה להוד, ואהרן לחסד דהיינו נצח אימא, אבל מכל מקום משה שרשו מן אבא ואהרן מן אמא. אף על פי שיש להם חלק משניהם, מפני דאינון רעין דלא מתפרשין לעלמין וכל השפע והנשמות הוא בא משניהם, מכל מקום כל דבר הוא חוזר לשרשו ועיקרו שיצא משם, ומפני שאבא הוא מלביש חסד דא"א, כל שפע שיוצא ממנו נקרא חסדים, ואמא מלבשת גבורה דא"א, לכן נקרא שפעה גבורות, וזה הוא ממש טעם הנסירה והבן. כי בלאו הכי לא היה אפשר לאבא להלביש החסדים, רק עתה שכולו חסד, מפני הנסירה יש לו כח זה, והוא הדין אמא נשארה כולה שמאלית, לכן יש לה כח להלביש גבורה דאריך.

השביעי שבע פעמים כנגד יום השבת, שהוא כנגד הצדיק שהוא זן אותם ומקיים אותם, שנאמר "חצבה עמודיה שבעה", ונאמר "וצדיק יסוד עולם", הוא יסוד ועיקר של כל אלו הצדיקים. ואם לא זכותם של הצדיקים, לא היו יכולים לכבוש אותה. זהו שנאמר "לא בצדקתך וביושר לבבך את בא לרשת וגו' ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך".	עלמא וביומא שביעאה ז' זמנין לקבל יומא דשבתא דאיהו לקבל צדיק דאיהו זן [לכולהו] (להו) ומקיים להון] דכתיב (משלי ט א) חצבה עמודיה שבעה וכתיב (שם י כה) וצדיק יסוד עולם איהו יסודא ועקרא דכל אינון זכאין [דאין] (ואי) לאו זכותהון דצדיקיא לא הוו יכלין למכבשה הה"ד (דברים ט ה) לא בצדקתך וביושר לבבך [אתה בא לרשת כי אם] (וגו') למען הקים את הדבר אשר נשבע לאבותיך:
"כבד את אביך", בסוד של הנצח שאחוז בו משה ומניק לו. שהרי משה היה מכבד לקדוש ברוך הוא בתורה. בא ראה, אם לא התורה שנתנה על ידיו של משה הנביא הגדול, לא היו יודעים בני אדם לקדוש ברוך הוא ולא היו מכבדים אותו, שהרי על ידי התורה לומד בן אדם עבודת קונו ומכבד לקדוש ברוך הוא. ומפני כן "כבד את אביך ואת אמך" הוא כנגד משה. דבר אחר, "כבד את אביך" זו תורה שבכתב. "ואת אמך" זו תורה שבעל פה. שכמו שאבא נותן שפע לאמא, כך גם התורה שבכתב נותנת שפע לתורה שבעל פה.	כבד את אביך (שמות כ יב) ברזא דנצח דאחיד בה משה ויניק לה דהא משה הוה [אוקרי ליה קב"ה] (מוקיר לקב"ה) באורייתא ת"ח אי לאו אורייתא דאתייהבת על ידוי דמשה נביאה רבה לא הוו ידעין בני נשא לקב"ה ולא הוו מוקרין ליה דהא על ידא דאורייתא אולייך בר נש פולחנא דמאריה ואוקיר ליה לקב"ה ובג"כ כבד את אביך [ואת אמך] לקבליה דמשה איהו ד"א כבד את אביך דא תורה שבכתב ואת אמך דא תורה שבע"פ דכמה דאבא יהיב שפע לאמא הכי נמי תורה שבכתב יהיב שפע לתורה שבע"פ:
"לא תרצח", כנגד דרגה של ההו"ד שאחוז בה אהרן, ולכן "לא תרצח". משום שכאשר הורגים לבן אדם, אותו זיו והוד עליון שעליו לוקחים ממנו. זהו שנאמר "והודי נהפך עלי וגו'", ולכן מזהיר אותם הקדוש ברוך הוא לבני אדם, שאותו יופי עליון שנתן עליהם, שלא יקחו אותו מהם, והוא גם כן סוד השלום. ולכן עומד אהרן לכפר ולשחוט שחיטת קדשים, ועל פיו "כפר לעמך ישראל".	לא תרצח (שמות כ יג) לקבל דרגא דהו"ד דאחיד בה אהרן ובג"כ לא תרצח בגין דכד קטלין ליה לבר נש ההוא זיווא והו"ד עלאה דעליה נטלין מניה הה"ד (דניאל י ח) והודי נהפך עלי [למשחית] (וגו') ובגין כך אזהר לון קב"ה לבני נשא דההוא שופרא עלאה דיהיב [לון] (עליהון) דלא יטלון ליה מנהון [ואית] (ואיהו) נמי רזא דשלמא [איוה] ובג"כ קאים אהרן לכפרא [ולנסכא] (ולנסכא) נכסת קודשין ועל פומיה (דברים כא ח) כפר לעמך ישראל [אשר פדית]:
"לא תנאף", בסוד של צדיק שאחוז בה מי שאחוז בה, והוא סוד של החכמה, שהרי כנסת ישראל לא מתחברת אלא באותו שראוי לה ביסוד של העולם, "וצדיק יסוד עולם".	לא תנאף (שמות כ יג) ברזא [דמלכות] (ג"א דצדיק) [דצדיק] דאחיד בה מאן דאחיד (בה) ואיהו רזא דחכמתא דהא כנסת ישראל לא אתחברת אלא בההוא דחזי לה [דאיהו צדיק] (ביסודא דעלמא וצדיק) יסוד עולם:
דבר אחר, כך למדנו בסוד האמונה, "כב"ד", כנגד כנסת ישראל. "לא תרצח" כנגד דרגת הנצ"ח. "לא תנאף" כנגד דרגת ההו"ד.	ד"א הכי אוליפנא ברזא דמהימנותא כב"ד לקבל כנסת ישראל לא תרצח לקבל דרגא דנצ"ח לא תנאף לקבל דרגא דהו"ד:
דבר אחר, "כבד", כנגד "יהי מאלת" של מעשה בראשית. "לא תרצח", כנגד "ישרצו המים שרץ נפש חיה", לכן "נפש חיה" "לא תרצח". "לא תנאף", כנגד "תוצא הארץ נפש חיה למינה", לכן "לא	ד"א כב"ד לקבל (בראשית א יד) יהי מארת דעובדא דבראשית לא תרצח לקבל (שם) ישרצו המים (שרץ) נפש חיה בג"כ נפש חיה לא תקטול לא תנאף לקבל (שם) תוצא הארץ

נפש חיה למינה בג"כ לא תנאף באתתא דלאו מינך דלאו איהי בת זוגך:	תנאף" באשה שלא מינך, שהיא לא בת זוגך.
לא תגנוב לא תענה לא תחמוד (שמות כ יג-יד) [דא] [ד"א] הוא סיומא דעשר אמירן דאורייתא לקבל עתיקא דעתיקין ראשיתא דכלא לאחדא סופא ברישא [ו]למהוי כלא חד והא(י) דלא [שרי להו] [שארי בהו] בקדמיתא לאולפא רזא עלאה עד אן אתר אתייהיבת (ליה) רשותא למשה [לאוסתכלא] ומאן אתר קביל אורייתא [דהוא] מזעיר אנפין [ובג"כ] אמר ז' אמירן לקבל ז' דרגין עלאין דרמיון בקרא לך ה' הגדולה וגו' ועד ההוא אתר אסתכל משה [הדא הוא] דכתיב⁶⁹⁹⁴ (דברים ה ד) פנים בפנים דבר ה' [אל] (עם) משה פנים דא ברא קדישא בפנים דא ברתא פנים דא ברית בפנים דא ארון וכיון דאתחברו דבר ה' [ומאי ניהו] [ומאן אינון] ז' אמירן [מאינון] [דאינון] ג' דרגין עלאין דעתיקא קדישא [איתמר] [אתאמרו] לקבליהון ג' אמירן בתראין וסליקו מתתא לעילא:	"לא תגנוב לא תענה וגו', לא תחמוד" הוא סיום של עשרה דברות התורה, כנגד עתיק העתיקים ראשית הכל, לחבר סוף בראש, להיות הכל אחד. וזה שלא התחיל בהם בהתחלה ללמד סוד עליון עד איזה מקום נתנה לו רשות למשה להסתכל, ומאיזה מקום קבל תורה דהוא מזעיר אנפין. אמר שבעה דברות, כנגד שבע מדרגות עליונות שרמוזות בפסוק "לך ה' הגדולה וגו'", ועד המקום ההוא הסתכל משה, שנאמר "פנים בפנים דבר ה'" אל משה. "פנים" זה הבן הקדוש, "בפנים" זו הבת. "פנים" זו הברית, "בפנים" זה הארון. וכיון שהתחברו, "דבר ה'" ומי אלו. שבעה הדברות. מאותן (והן) שלש מדרגות עליונות של העתיק הקדוש, נאמרו כנגדן שלשה דברות אחרונים ועולים ממטה למעלה.
[ואמר] לא תגנוב לקבל אמא עלאה בינה דינקא מחכמה ומאן דאית ביה בינה אקרי מבין דבר מתוך דבר כמאן דגניב ונסיב מה דאית בלבא דחכם דאוליף ליה חכמתא [ואוליף ליה אורייתא] [ואורייתא] דאע"ג דאשתרי לגביה (בינה) לינקא מחכמה גניבה אית מסטרא אחרא דאסיר ואמר לא תגנוב סתם:	"לא תגנוב", כנגד אמא עליונה, בינה, שיונקת מחכמה. ומי שיש בו בינה, נקרא מבין דבר מתוך דבר, כמי שגונב ולוקח מה שיש בלבו של החכם שלימד אותו חכמה ולימד אותו תורה. אף על גב שהותר לבינה לינק מהחכמה, גנבה יש מהצד האחר שאסור, ואמר "לא תגנוב", סתם.
לא תענה ברעך לקבל דרגא עלאה דחכמתא דהא בר נש לא יכיל לאתבא פתגם אלא בגין דרגא דרוחא עלאה דחכמתא דאית ביה [דכתיב] [הה"ד] (איוב טו ב) החכם יענה דעת רוח (ו)אע"ג דהאי ענייה דאיהו עני אית בהו קיומא דעלמא [ואית ליה בה סיועא עילאה] [וסיועא דעלמא] למנדע למריה ואיהו ברזא דמהימנותא אית ענייה מסטרא אחרא דאסיר [דכתיב] [הה"ד] לא תענה ברעך עד שקר:	"לא תענה ברעך", כנגד מדרגה עליונה של החכמה, שהרי בן אדם לא יכול להשיב דבר אלא משום מדרגה של רוח עליונה של החכמה שיש בו. זהו שנאמר "החכם יענה דעת רוח". ואף על גב שזו עניה, שהוא עונה, יש בזה העמדת העולם ועזרה לעולם לדעת את קונו, והוא בסוד האמונה. ויש עניה מצד האחר שאסור, זהו שנאמר "לא תענה וגו'".
לא תחמוד (שם יד) לקבל דרגא סתימא עלאה דכל מחשבאן ביה תליין ולית בעלמא דינדע ההוא דרגא בגין דאיהו סתימא דסתימין וכד סליק במחשבה עלאה (שמירא)	"לא תחמוד", כנגד מדרגה סתומה עליונה שכל המחשבות בה תלויות, ואין בעולם שידע את המדרגה ההיא, משום שהוא סתום הסתומים. וכאשר עלה במחשבה עליונה נסתרת, ברא עולם

⁶⁹⁹⁴ מקרא זה כתמונתו לא נמצא בתורה וראה שמות לג יא ודברים לד י (הערת הזהר).

העליון ועולם התחתון ברגע אחד, זהו שנאמר "יעמדו יחדיו", וההיא מחשבה סתומה. ובן אדם יש לו מחשבה סתומה, שאין מי שיודע בה אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו, ונותן בו בבן אדם לחשוב דברי תורה, דברי מצוה, כדי שאותה מחשבה עליונה תמשיך את הנביעות שלה למקום החכמה ולא יפרד כלל.	[ל]ברא עלמא עלאה ועלמא תתאה [כלא הוו] ברגעא חדא הה"ד (ישעיה מח יג) יעמדו יחדו וההוא מחשבה סתימא וב"נ [לתתא] אית ליה מחשבה סתימא דלית דידע בה אלא קב"ה בלחודוי ויהבה (ביה בבר) [ליה לבר] נש למחשב מלין דאורייתא מלין דמצוה בגין דההוא מחשבה עלאה נגדא מבועין דילה לאתרא דחכמתא ולא אתפרש כלל:
ומזו החכמה העליונה יוצאת תורה, ונמשך השפע שלה	ומההיא חכמתא עלאה נפקא תורה ונגיד שקיותא
תוספות דף רעז/א	תוספות דף רעז/א
עד המקום ההוא של החכמה התחתונה שנקראת מצוה. ועל זה מי שחושב לעשות מצוה, כאלו עשאה, משום שגורם להביא שפע של ברכות מהמחשבה העליונה ההיא עד מקום שנקרא מצוה. וכאלו עשאה, כמו שנאמר "ועשיתם אותם". ומחשבה זו ראש של הכל. ואף על גב שמצד המחשבה העליונה נתן לו רשות לדברים של מצוה, דברים שאינם של מצוה אסורים, זהו שנאמר "לא תחמוד".	עד ההוא אתרא דחכמה תתאה דאיכרי מצוה וע"ד מאן דחשיב למעבד מצוה כאילו עשאה⁶⁹⁹⁵ בגין דגרים למיתי ספוקא דברכאן [להאי מצוה] מההיא מחשבה (עלאה עד אתר דאיכרי מצוה) וכאילו עשאה כמד"א (במדבר טו לט) ועשיתם אותם [מחשבה] (ומחשבה דא) רישא דכולא ואע"ג דבסמרא דמחשבה עלאה אתייהב ליה רשותא [למחשב מילין] (למילין) דמצוה מלין דלאו מצוה אסירין [דכתיב] (הה"ד) (שמות כ יד) לא תחמוד:
ובא ראה, מה טעם כל הדברות כנגד כל כתר וכתר. מצוות עשה במקום הראוי להן, ומצוות לא תעשה במקום שראוי להן. ואלו שלשה אחרונים, אלו לא תעשה מכלל עשה, כמו שבארנו בכולם. אף על גב שזה מותר, זה אסור, מפני שאלו כנגד עתיק העתיקים שחסד ורחמים גדולים תלויים בו, ולא ראוי אלא למצוות עשה. מפני כן דייק מהם שלא יפנה בן אדם לצד אחר, וסימן אותם במצוות לא תעשה והזהיר אותם לבני אדם בלאו על אותו דיבור האחרון, שהיא כללות התורה.	ותא חזי מאי טעמא כולהו אמירין לקבל כל כתרא וכתרא מצות עשה באתרא דחזי ליה (ו)מל"ת באתרא דחזי ליה ואינן תלתא בתראי אינן לא תעשה מכללא דעשה כדאוקימנא [בכלא] (בכלהו) אע"ג דהאי שרי האי אסיר בגין דאינן לקבל עתיקא דעתיקין דחסד ורחמים גדולים (תליין) ביה [שריין] ולא אתחזי אלא למצות עשה בג"כ דייק מנייהו דלא יתפני בר נש לסמרא אחרא ורשים להו במצות לא תעשה ואזהר לון לבני נשא בלאו על האי אמירה בתראה דאיהי כללא [בתראה] דאורייתא:
ומי שעובר על זה כאלו עבר על כל התורה, משום שהוא למעלה, ראשית של הכל, כללות הכל. ואם בן אדם עבר על זה והטה מחשבתו מדרכי התורה, אז נדבק בצד האחר של שקר, ואז בא לידי "לא תענה ברעך וגו'", כמו שמצאנו אצל אחאב שחמד את הכרם של נבות היזרעלי ואז העידו עליו שקר. ומכאן בא בן אדם לעבור על כל הדברות. אבל כאשר הוא	ומאן דעבר על האי כאלו (א)עבר על כל אורייתא בגין דאיהו לעילא ראשיתא דכולא כללא דכלא ואי בר נש עבר על האי ואסמי מחשבתיה מאורחין דאורייתא כדין אתדבק בסמרא אחרא [בסמרא] דשקר וכדין אתי לידי לא תענה ברעך וגו' כדאשכחן גבי אחאב דחמיד כרמא דנבות [היזרעאלי] וכדין אסהידו

⁶⁹⁹⁵ זהו סוד הבא לטהר מסייעין אותו מלמעלה, כי תכף שעלה במחשבת הבן אדם לעשות איזה מצוה גדולה, תכף באה נשמה אחת של צדיק מאותו עולם, שנהג בזמנו לרדוף אחר אותו מצוה ומתעבר בו. ובזה יש כח ביד אדם לקיימה כהלכתה, ולולי זאת, היצר הרע של אדם היה מתגבר על האדם, והיה מפתיהו שלא לקיימה (עמק המלך שט"ז פמ"ה). ועי' נפה"ח ש"א פ"ו בהגה"ה.

הולך בדרכי התורה וחושב בתורה ובמצוותיה, אז מתפשטת המחשבה ההיא בכל המדגות מצד האמת, מצד האמונה העליונה.	עליה שקרא ומהאי אתי בר נש למעבר על כלהו אמירן אבל כד איהו אזיל באורחי דאורייתא וחשיב באורייתא בפקודי כדין אתפשט ההיא מחשבה בכלהו דרגין מסטרא דאמת מסטרא דמהימנותא עלאה:
ובא ראה שהרי נעוצות כל הדברות הסוף בראש והראש בסוף. הראש, לדעת את הקב"ה במחשבתו. הסוף, שלא יטה מחשבתו ורצונו לצד האחר. וכאשר בן אדם נדבק בזה, אז כל העולמות מתמלאים ברכות עליונות שנמשכות מעתיקא נסתר של הכל.	ות"ח דהא נעיצין כלהו אמירן [סופא ברישא ורישא בסופא רישא למנדע לקב"ה במחשבתיה סופא] דלא לאסמאה מחשבתיה ורעותיה לסטר אחרא וכד בר נש מתדבק בהאי כדין כלהו עלמין מתמלאן ברכאן עלאין דנגדין מעתיקא סתימא [דכלא] [דילה] ע"כ:
	שייך לדף קמח ע"א (תמצא בז"ח דף סח ע"א עד סוף הפ') – סימן י:
ושם שלו נקרא זהב ירקרק, וסוד זה באורו החברים, אסתר ירקרקת היתה, צבע האתרוג. והכל אחד. זהב, זהו הראש הנעלם, אף על גב שהיא בגלוי לגבי הזהב העליון, עד שימשך וישרה על ראש גבריאל כמו שבארנו. ובגלל זה הכל הוא בסוד העליון, ונמשך אותו הסוד למטה הכל בגוון אחד.	⁶⁹⁹⁶ ושמא דיליה אקרי זהב ירקרק ורזא דא אוקמוה חברייא אסתר ירקרקת היתה גוון אתרוג וכלא חד זהב דא איהו רישא בסתימו אע"ג דאיהי באתגליא לגבי זהב עלאה עד דיתמשכא ושריא לרישא דגבריאל כמה דאוקימנא ובג"כ כלא איהו ברזא עלאה ואתמשכא ההוא רזא לתתא כולה כגוונא חד:
"ועשית כפורת וגו'". רבי שמעון אמר, בכל פרשה זו מצאנו שנמסרה העבודה ביד משה, חוץ משתיים. בכולם נאמר ועשית ועשית, ובארון ובאפוד נאמר ועשו ועשו, ולא נאמר ועשית. למה בארון לא. בגלל שהארון כלל את משה בתוכו להאיר	ועשית כפורת וגו' (שמות כה יז) ר"ש אמר בכל פרשתא דא אשכחנא דאתמסר עבידתא בידא דמשה בר תרין בכלהו כתיב ועשית ועשית ובארון ובאפוד כתיב ועשו [ארון] ועשו [את האפוד] ולא כתיב ועשית ⁶⁹⁹⁷ מאי מעמא

⁶⁹⁹⁶ ז"ח מב ע"ג.

⁶⁹⁹⁷ עי' כללים ח"ב ו ע"ד: כל מעשה המשכן וכליו הנה נאמר בתחילה בפ' תרומה למשה רבינו בעצמו שהוא יעשה אותם וכו', על כל פרט ופרט הנה נאמר על כל אחד ואחד למשה רבינו בעצמו, שהוא בעצמו יעשה אותם וכו' אך אמרו בזוה"ק פקודי (רמא סע"א) כי משה רבע"ה הנה הוא סילק את עצמו מזה, וכו' אך הענין הוא ע"פ מה שאמרנו, כי גם המראות אשר ראה משה ע"י אספקלריא דלא נהרא, הנה השיג אותם על אמיתתן ע"פ יחודם באספקלריא דנהרא, כי הוא זכה שנשלם על ידו היחוד דמלכות בז"א, ונתייחד אספקלריא דלא נהרא באספקלריא דנהרא והסתכל דרך בה גופה באינן סתימין עלאין, אשר שם אין תבנית ותואר כלל. והנה הוא היפך ממש מכל הנביאים כולם, כי בהם הנה נתלבש כל מראות אלה"ת שהוא האור דאספקלריא המאירה, הנה נתלבשו בהאספקלריא שאינה מאירה, וראו ע"ז את כל אותן המראות בבחי' תואר ותבנית כמ"ש בזוה"ק (פ' וארא כ"ג ע"א) ע"ש. אבל במשה רבינו ע"ה היה להיפך, כי גם אותן המראות אשר הראה לו הקב"ה ע"י אספקלריא שאינה מאירה, והם מראה אחוריים ותבנית המשכן וכליו כנז', הנה הסתכל הוא בהם ג"כ ע"פ האור העליון דאספקלריא המאירה אשר שולל שם את כל תבנית ותואר. וזהו שאמרו בזוה"ק פקודי (רכא ע"א) על פסוק בתבניתם אשר אתה מראה בהר (שמות כה מ), אשר אתה רואה אין כתיב כאן, אלא אשר אתה מראה, כי הגם דקב"ה אחזי ליה כל אינן גוונין ודיוקנין ע"י אספקלריא דלא נהרא אשר שם, הנה נראים כן. אבל משה הוה חמי לון כל מלה ומלה על תיקוניה כמה דחמי גו עשיתא וגו חזיו דאחזי כל דיוקנין, ור"ל כי משה ראה והבין שמראה הדיוקנין הוא רק מצד שהוא ע"י אספקלריא דלא נהרא, אבל במקומן ומקורן הוא משולל מכ"ז, כי שם אין תואר ותבנית כלל. ולכן כד אסתכל בהו משה על עומקן ואמיתתן אתקשי קמיה, ור"ל שהיה קשה לו לכוון בהם לעשותם כדוגמתן שלמעלה מאחר שבמקורן אשר לעילא לעילא אין דוגמא להם כלל. ואמר ליה קודשא בריך הוא, משה אנת בסימנך ואני בסימני, עשה אתה לפי האפשר לך בתבנית וגוונין, ואני אשרה שכינתי וקדושתי בהם גם ע"פ מקורן ושרשן אשר לפי אמיתתן הגם שהוא נעלם ממך איך שהוא. ועכ"ז הנה הסתלק משה מעשייתן כמ"ש בפ' פקודי (שם רמ"א סע"א) וכו"ל, משום שמצא את עצמו שלא אפשר לו לכיון בהם מאומה.

בארון לא [כתיב ועשית] בגין דארון כליל ליה למשה בגויה לאתנהרא מניה ואצטריך אחרנין לתקנא תיקונא ושפירו דיליה למיעל [היה] (ליה) לגביה באפוד לא דיליה הוא ולא [ל]אשתמשא ביה ולא אצטריך ליה למשה למעבד פולחנא דאחוי דהא משה איהו מלכא ואהרן שושבינין דמלכא⁶⁹⁹⁸:	ממנו, וצריך אחרים לתקן, התקון והיפוי שלו להכניס אותו אצלו. באפוד, לא שלו הוא, ולא השתמש בו ולא נצרך לו למשה לעשות עבודה של אחיו, שהרי משה הוא כמלך, ואהרן שושבין המלך.
ואי תימא והא כתיב (שמות כט ה) והלבשת את אהרן ואפדת לו ונתת עליו ושמת עליו [וגו'] הא כולי האי פולחנא דמשה ויקרא דאהרן איהו לאו הכי אלא יקרא דמשה איהו דהא קב"ה לא בעא פולחנא דאהרן אלא על ידא דמשה ואהרן לא יכיל לאתקדשא אלא על ידא דמשה ובכלא אצטריך אהרן למשה וכל האי יקרא דמשה איהו:	ואם תאמר, והרי נאמר "והלבשת את אהרן [וכו'] ואפדת לו [וכו'] ונתת עליו [וכו'] ושמת עליו", הרי כל זה עבודתו של משה וכבודו של אהרן הוא, לא כך. אלא כבודו של משה הוא, שהרי הקב"ה לא רצה בעבודתו של אהרן אלא על ידי משה, ואהרן לא יכל להתקדש אלא על ידי משה, ובכל צריך אהרן למשה, וכל זה כבודו של משה הוא.
ועשית כפרת תא חזי כתיב בפרשתא דא עובדא דשמים וארץ וכל אינון חילין דתמן דהא קב"ה לא פקיד למעבד משכנא אלא [כגוונא] (כ)עובדי שמים וארץ למהוי [דיורא דלתתא] כגוונא דדיורא דלעילא ולא תחברא דא בדא כגוונא דנשמתא וגופא למהוי כלל חד:	"ועשית כפורת". בא ראה, נאמר בפרשה זו מעשה שמים וארץ וכל אותם הצבאות ששם, שהרי הקב"ה לא צוה לעשות המשכן אלא כמעשה שמים וארץ להיות כעין הדירה של מעלה ולהתחבר זה בזה, כדוגמת הנשמה והגוף להיות הכל אחד.
כתיב (בראשית א א) בראשית ברא וגו' בראשית הא אוקמוה אבל רזא דעובדא דכפורתא הכא ברמיוז דלעילא שלשלא דמטטרו"ן גניזא דמשכנא לארמא ארמות קודשא לעילא ותתא בראשית ראשיתא עלאה כפורתא גניזא טמירא דאשתכחא מרזא דנקודה [טמירא] (דרישא) טמירו עלאה ואתפרש פרישו (עלאה) לאתנהרא גו [נהירו לאתטמרא גו טמירו] (טהירו) טמירא גו האי כפורתא מ[י]טטרו"ן מטטרו"ן דאתאחדא מתתא לעילא מגו דחילו דאזלא בקושטא גו ארעא הוה אשתכח נהירו דאביד אדם קדמאה ואתטמר ההוא נהירו בגנתא דעדן:	נאמר "בראשית ברא וגו'". "בראשית" כבר בארוהו, אבל סוד של מעשה הכפורת בא כאן ברמז של מעלה, שרשרת של מטטרו"ן, סתרי המשכן, להרים מעלת הקדושה למעלה ומטה. "בראשית", ראשית העליונה, הכפורת הגנוזה והנסתרת שנמצאת מסוד נקודה הנעלמת הסתימות העליונה, ונפרש מסך עליון להאיר תוך האור להסתר בתוך הנסתר, בתוך אותה כפורת, מטטרו"ן שנאחז ממטה למעלה מתוך יראה שהולכת באמת בתוך הארץ היה נמצא האור שאבד אדם הראשון, ונטמן האור ההוא בגן עדן.
סלקא לעילא לא אתיישבא בדוכתיה דהא לא הוה אשתלים מכל סטרינ [דהא] שלימו דלתתא הוה גרע דהא אתאביד בחובה דאדם קדמאה נחת לתתא אתטמר גו אילני גנתא	הסתלקה למעלה ולא התישבה במקומה, שהרי לא היתה שלמה מכל הצדדים, שלמות של מטה היתה חסרה, שהרי אבדה בחטאו של אדם הראשון. ירד למטה, נחבא תוך אילנות הגן, התפשט שם בכל צדדי הגן, עד שנולד חנוך בן ירד.

⁶⁹⁹⁸ עי' שער המצות (פרשת בהעלותך): נקרא אהרן שושבינא דמטרוניא כנזכר בזוהר (ח"ג נג ע"ב) לפי שהוא גורם תיקונה ובנינה והגדלתה כנזכר.

אתפשט תמן בכל סטרי גנתא עד דאתיליד חנוך ⁶⁹⁹⁹ :	
בן ירד כיון דאתיליד הוה אשתכח סמוך לגנתא שריאת ההוא נהירו לאתנהרא בגווייהו אתרבי ברבו קודשא ושריא עליה נהירו [דא מנצצא] (דמנצצא) עאל לגנתא דערן אשכח תמן אילני דחיי וענפוי ואנבוי דאילנא ארח ביה ואתיישב גו [ההוא] רוחא דנהירו דחיי אתו שליחן מלאכי עלאי [ו]אוליפו ליה חכמתא עלאה יהבו ליה ספר דהוה טמיר גו אילנא דחיי ואוליף מניה וידע אורחוי דקב"ה ואשתדל אבתריה הה"ד (בראשית ה כב) ויתהלך חנוך את האלהים	כיון שנולד, היה נמצא סמוך לגן. התחיל האור ההוא להאיר בתוכם, נמשח במשחת קודש ושרה עליו אור מתנוצץ. נכנס לגן עדן, מצא שם עץ החיים וענפיו ופרותיו של האילן, הריח בו והתישב בתוך אותה הרוח של אור החיים. באו שליחים מלאכים עליונים, למדו אותו חכמה עליונה, נתנו לו ספר שהיה נסתר תוך עץ החיים, ולמד ממנו וידע דרכיו של הקב"ה ועסק אחריו. זהו שנאמר "ויתהלך חנוך את האלהים",
תוספות דף רעז/ב	
עד [דהו] (דההוא) נהירו אשתלים בגויה:	עד שאותו האור נשלם בתוכו.
כיון דההוא נהירו אשתלים לתתא בעא לסלקא לדוכתיה ובגין לאחזאה ההוא שלימו ברזא דחנוך יומא חד עאל גו גנתא דערן ואחמו ליה טמירין דגנתא ואנח ההוא ספר וכל דחמא לבר ואיהו צניע בגו חברייא לבתר אתלביש ההוא נהירו גו ההוא לבושא לאחזאה לעילא ולמהוי כסופא בהדיה לכל אינון דעבדו קטרוגא במאריהון דלא יתברי בר נש בעלמא הה"ד (בראשית ה כד) ואינון כי לקח אותו אלהים ואינון בהאי עלמא ואינון כדקא הוה בהאי עלמא כי לקח אותו אלהים לדיוקנא אחרא בהאי איהו נער תדיר:	כיון שאותו האור נשלם למטה, רצה לעלות למקומו וכדי להראות את אותה השלמות בסוד של חנוך. יום אחד נכנס לתוך גן עדן והראו לו נסתרות הגן, והניח אותו ספר וכל מה שראה בחוץ והוא צנוע בין החברים. אחר כך התלבש אותו האור תוך אותו הלבוש, להראות למעלה ולהיות בוש עמו לכל אותם שעשו קטרוג ברבונם שלא יברא האדם בעולם. זהו שנאמר "ואינון כי לקח אותו אלהים". "ואינון" בעולם הזה, "ואינון" כמו שהיה בעולם הזה, "כי לקח אותו אלהים", לדמות אחרת בה הוא נער תמיד.
וריא דא אוקימנא (משלי כב ו) חנוך לנער ⁷⁰⁰⁰ על פי דרכו לאנהגא עלמין כללו גס	וסוד זה בארנו, "חנוך לנער על פי דרכו", להנהיג העולמות כולם. "גס כי

⁶⁹⁹⁹ האריז"ל בשער הפסוקים (דף י"ד ע"ג) אמר כי אור הזיהרא עלאה אשר נסתלק מאדה"ר ע"י החטא דעה"ד היתה יושבת בין החומות של ג"ע שלש מאות שנה, עד שבא חנוך (וע' זוה"ק ח"ב רע"ז א') באותן הג' מאות שנה ותיקון ובירר את השם אלהים דיו"ן שמספרו ש', ונתברר ונזדכך שם אלהים על ידו, וז"ש ויתהלך חנוך את האלהים. ותיקן בזה מה שעוות אדה"ר, וזכה ע"ז לקח את הזיהרא עלאה דאדה"ר, וכמ"ש בזוהר חדש (נד ע"ד סט ע"ב). ולכך לא טעם הוא טעם מיתה כלל, ועלה למעלה ונעשה למלאך מט"ט, כמ"ש באותיות דר"ע ובפרקי היכלות וכוונדע (דע"ה ח"א נג ע"ב), בספר הליקוט (פ' בראשית יד ע"ג). ומבואר שם וכן בספר הגלגולים (פרק יט) כי חנוך נטל סוד הנשמה דזיהרא עלאה דאצילות, ואליהו נטל סוד הרוח דזיהרא עלאה דאצילות, והנפש ניתן לקין והבל כדי לתקנה וע' ספר הגלגולים (שם פרק כא), ואח"כ ניתן לנדב ואביהוא ואח"כ בפנחס ע"ש פ' נ"ב ובספר שער הגלגולים (הקדמה לב). ומשה רבינו ע"ה זכה לנשמה ורוח דזיהרא עלאה דאצילות אשר בהדעת וע"ש פ' ט"ו, והאבות להרוח דאצילות אברהם בחסד יצחק בגבורה יעקב בת"ת, וישנם בכ"ז דרושים ארוכים הרבה כמו שמבואר בספר הגלגולים שם (דע"ה ח"ב לא ע"ב).

⁷⁰⁰⁰ חנוך לנער נער הידוע שממנו בא היצ"ט לאדם שיצ"ט ויצה"ר הן מט"ט וס"ם כידוע וכמ"ש בר"מ פ' בא ועבת"ח פ"ו ב' ותלד את חנוך חנוך מסט' דקין ודא יצה"ר חנוכא לביש ואית חנוך מסט' דאנוש דאיהו יצ"ט חנוכא לטב ואתמר ביה ויתהלך חנוך כו' אנוש מתמן אתייחסו כל דרין כו' כל גלגולים דצדיקא כו' ור"ל כמ"ש בפרשת פנחס אנוש כחציר ימיו כו' רזא דגלגולא ואמר שם חנוך דנפיק מאנוש איהו מט"ט כו' וכל מלאכין דממנין על נשמתן דגלגולא מתמן הוו כו' והן

יזקין לא יסור ממנה", שהרי היה בו ונעשה נער. בחנוך נכללה דמות של העולם הנסתר, הוא כסא של אדונו. עושה שליחות בעולם כאשר העולם יוצא בדין, ונקרא מטטרון, שר על כל הצבאות העליונים וזקן הוא.	כי יזקין לא יסור ממנה דהא [תדיר] אשתכח ביה ואת[הדר] נע"ר בחנוך אתכליל דיוקנא דעלמא ממירא איהו כרסיא דמאריה עבד שליח בעלמא כד עלמא בדינא נפקא ואקרי מטטרון רבון על כל חיילין עלאין וסבא איהו:
נער, נכנס מעולם לעולם ומתישב הרגז. דמות זו נפרסה בפריסת הכפורת והצטיירו בו באותו מסך שתי צורות, אחת זכר ואחת נקבה, ועומדים שני תינוקות נערים אוהבים דבוקים זה בזה. וסוד זה "בראשית ברא אלהים", פריסת כפורת סתומה.	נער עאל מעלמא לעלמא ואתיישבא רוגזא דיוקנא דא אתפרס בפריסו כפורתא ואתציירן ביה בההוא פריסו תרין דיוקנין חד דכר וחד נוקבא וקיימן תרין רביין עולימין רחימין ברחימו דביקן דא בדא ורזא דא בראשית ברא אלהים פריסו כפורתא סתימאה:
"את השמים ואת הארץ", שני כרובים עומדים בדבקות של חביבות. שמים וארץ לא כתוב, אלא "את", לרבות שני כרובים כאחד. כפורת זו פרוסה פנימה בסתרי ההיכל, ובשני צדדים עומדים שני אלו.	את השמים ואת הארץ (בראשית א א) תרין כרובין קיימן בדביקו דחביבותא שמים וארץ לא כתיב אלא את [השמים ואת הארץ] לאסגא תרין כרובין כחדא כפרת דא פריסא לגו בטמירו דהיכלא ובתריין סטריין קיימין תרין אלין:
בראשית עולה למעלה, הסוד שלו יורד למטה. כדוגמת הסוד ההוא של בראשית עולה למעלה למעלה ולא נרשם בסימן, יוצא רושם למטה ונעשית ממנו כפורת עליונה רשומה בשלשה רשומים בסוד יהו"ה אלהינו יהו"ה. מאלו השלשה יצאו שלשה אחרים, והם ששה. וזהו בר"א שי"ת.	בראשית סלקא לעילא רזא דיליה נחתא לתתא כגוונא דההוא רזא דבראשית סלקא לעילא לעילא ולא אתרשים ברשימו נפקא רשימו לתתא [נ"א לבתר] ואתעביד מניה כפורתא עלאה רשימא ברשימין תלתא ברזא יהו"ה אלהינו יהו"ה מאלין תלתא נפקו תלתא אחרנין ואינון שית והיינו בר"א שי"ת:
ונפרסה כפורת זו לצד דרום ומערב, והוציאה שני כרובים כאחד, זכר ונקבה, שנמצאים זה לעומת זה. דרום הוא ראש, כהן בראש והוא זכר. מערב הוא נקבה, בת יחידה. בת היתה לאברהם, ודאי. וזה בסוד של בראשית, ב"ת ראש י', כפורת שלא נודעת עד שנפרסה בפריסה והוציאה שני אלו. כעין זה אות ה', ועל זה בת, ב"ת רא"ש, בת לאברהם. " כפורת להתפרש.	אתפרס כפורת דא לסטר דרום ומערב ואפיק תרין (כרובין) [סמכין נ"א כרובים] כחדא דכר ונוקבא דאשתכחון דא לקבל דא דרום איהו ראש כהן בראש ואיהו דכר מערב איהו נוקבא בת יחידה בת היתה לאברהם ודאי והיינו ברזא (דבראשית) [דא בראשית] ב"ת רא"ש " כפורתא דלא אשתמודעת עד דאתפרס בפריסו ואפיק תרין אלין כגוונא דא

גלגולין דהבל שהן מסט' אבל חנוך דקין גלגולין מסט' דרע וכן במעשים חנוך לטב וחנוך לביש והכל לפי הרגל של אדם (בהגר"א על תיקו"ז קלו ע"ג).

הנער והכללות הוא בבחינת המלכות המתלבשת באורה בן, וחנוך הוא כללות הגשם בה וזהו שאמר אתחדש ההוא כלילו מסטרא דחנוך כדן איהו נער הכלילו עצמו בסוד חדתותא דסיהרא, ובזה יובן פסוק חנוך לנער כי חנוך הוא כללות הגשמות שהנער (ה)מתחדש, ואמר עתה תעשה בדרך שיהיה חנוך דהיינו כללות הגשמות לנער באותו המציאות המתחדש, וכיצד יעשה ענין זה על פי דרכו דחנוך כמו שנהג חנוך שהוא הגשמות הנכלל שם, באותו דרך עצמו צריך שתנהג עצמו לגרום שיהיה חנוך דהיינו הגשמות נכלל לנער דהיינו המתחדש, גם כי יזקין ההוא דיוקנא כר, ירצה שבהתחדש האור פעם אחת במלכות וממנה ולמטה בכללות, הנה יתעכל אותו האור ויזקין מפני שיאכלהו התחתונים וישאבוהו, ואין דרך להיות האור תמידי שם שלא יגרע לעולם אלא בהרבות תמיד תשובה ומעשים טובים ותורה וז"ש גם כי יזקין לא תימא דהא טיב וכו' ונתעכל ונאכל, אלא ככל זמנא וזמנא דצדיקי וכו' תמיד הוא מתחדש על ידי חידושי מעשים טובים נעשה נער שהוא סוד חדוש האור משם יהו"ה לשם אדנ"י ומשם לכללות כדפירשנו (אור יקר שיה"ש אות יח).

ה' וע"ד בת ב"ת רא"ש בת לאברהם י' כפורתא לאתפרסא:	
אתהדר כפורתא ממערב לצפון ואתפרס בפריסו ואתגליא דכר דאתאחיד בסטרא דכפורתא ונוקבא אתטמרת לתתא ואתעבידת באר דצפון ורוא דא בראשית ב"ת א"ש י' כפורתא (ר') [י'] פריסו דאתפרס ואתחזי חד ולא תרין דהא נוקבא אתכפיא לתתא ואי תימא (ר') כלא חד פריסו עילא ותתא הכי הוא דלא אפריש שמא דא מן דא כלא איהו אלהים:	וחזרת הכפורת ממערב לצפון ונפרסת בפריסה, ומתגלה זכר שאחוז בצד הכפורת ונקבה שמסתתרת למטה ונעשית באר של הצפון. וסוד זה בראשית, ב"ת א"ש, י' היא הכפורת, ר' (י') היא הפריסה שנפרסת ונראית אחד ולא שנים, שהרי הנקבה נכנעת למטה. ואם תאמר, האות ר' הכל פריסה אחת למעלה ולמטה, כך הוא, שלא נפרד השם הזה מזה, הכל הוא אלהים.
אתהדר כפורתא ממערב למזרח פריס פריסו בתרין סטרין בסטרא דמזרח ובסטרא דמערב כיון דכפורתא קיימא במזרח ומערב כדין חדווא אשתכח וחבורא כדקא יאות והאי בת אתכלילת בעטרה כדקא יאות וקיימא באשלמותא וכדין איהו ברוא דיליה בראשית בלא פרודא כלל:	חזרה הכפורת ממערב למזרח, נפרסה פריסתה לשני צדדים, בצד המזרח ובצד המערב. כיון שהכפורת עומדת במזרח ובמערב, אז שמחה נמצאת וחבור כראוי, ובת זו נכללת בעטרותיה כראוי ועומדת בשלמותה. ואז הוא בסוד שלו, בראשית, בלא פירוד כלל.
ולקבל [אלין] תלת זימנין (אלין) סלקין ישראל תלת זימנין למיחג חגייהו בפסח אתהדר כפורתא בסטר דרום ומערב וכדין ההיא בת קיימא באברהם ואיהי בת ראש ותמן הלל ולא הלל גמור⁷⁰⁰¹ דהא תרין כרובין אלין לאו אינון באשלמותא כדקא יאות דהא ישמעאל נפקא ומקטרגא מיומא דר"ה עד יומא דסוכות אתהדר כפורתא מצפון למערב כדין ההיא בת אתכפיא וקיימא ביה ביצחק ולא בחדווא ואיהי ב"ת א"ש ואינון לאו באשלמותא וע"ד לית תמן הלילא כלל דהא עשו נפקא ומקטרגא:	וכנגד שלשה זמנים אלו עולים ישראל שלשה זמנים לחוג חגם. בפסח חוזרת הכפורת בצד דרום ומערב, ואז אותה בת עומדת באברהם והיא ב"ת רא"ש, ושם הלל ולא הלל גמור, שהרי שני כרובים אלו אינם בשלמות כראוי, שהרי ישמעאל יוצא ומקטרג. ומיום ראש השנה ועד ימי סוכות חוזרת הכפורת מצפון למערב, אז אותה בת נכנעת ועומדת ביצחק ולא בשמחה, והיא ב"ת א"ש, והם אינם בשלמות. ועל זה אין שם הלל כלל, שהרי עשו יוצא ומקטרג.
בסוכות סלקא האי בת ואשתלימת ביה [ביעקב בחדוה] (ביצחק) ומתחברין דא בדא וכדין הלל גמור עד דאשתכח רוגזא וחברותא אשתכח בשבועות עצרת אתהדר כפורתא בסטר מזרח ומערב כדין שלימו אשתכח וחביבו ודביקותא איהו בכל סטרין וחדווא דעלאי ותתאי וכדין (תהלים יט ח) תורת ה' תמימה משיבת נפש ובתלת זימנין אלין כפורתא אתהדרת בסטרהא כדקא יאות:	בסוכות עולה בת זו ונשלמת בו ביצחק ומתחברים זה בזה, ואז הלל גמור, עד שנרגע הרוגז והחבור נמצא. בשבועות, עצרת, חוזרת הכפורת בצד מזרח ומערב ואז שלמות נמצאת, וחביבות ודבקות היא בכל הצדדים ושמחה של עליונים ותחתונים. ואז, "תורת ה' תמימה משיבת נפש". ובשלשה זמנים אלו חוזרת הכפורת בצדדיה כראוי.
כפורת דא אתפרסא לעילא גו ההוא נקודה טמירא בנהירו קדמאה דאתפרסא לבתר אתפרס בשלימו ושריא על ההוא פריסו	כפורת זו נפרסת למעלה בתוך אותה נקודה נעלמת באור הראשון שנפרס, ואחר כך נפרסת בשלמות ושורה על הפריסה הראשונה. וכאשר סוככים כנפי

⁷⁰⁰¹ עי' לעיל קפב ע"ב (לש"ו).

הכרובים על כפורת זו כדי לסוכך על הכפרת שלא תהיה בגלוי, כפורת, כפרת כתוב. וכאשר בא האור העליון, אותם הכרובים מכים בכנפיהם ומעלים אותם למעלה, ואומרים שירה מרובי השמחה ההיא של אותו האור. וכעין זה למטה, והכפרת חוזרת, ומאותם השלשה והאחד היו כרובים ימין ושמאל. הימין שורה בו רוח של מעלה מאותו צד. והשמאלי שהיה למערב בחזרת הכפורת, עומד אצלו בצד שמאלו, ושורה בו רוח נקבה, ומתחברים זה בזה בחביבות של זכר ונקבה. וכן	קדמאה כד אתחפייאן גדפי כרובים על האי כפורת בגין דאתחפייא כפורת ולא יהא באתגליא כפורת כפרת כתיב דכד אתי נהירו עלאה אינון כרובים בטשי בגדפייהו וסלקי לון לעילא ואמרין שירתא מסגיא דההוא חדווא דההוא נהירו כגוונא דא לתתא וכפורתא אתהדר ומאינון תלתא וחד הוו כרובים ימינא ושמאלא ימינא שריא ביה רוחא דלעילא מההוא סטרא ושמאלא דההו (למערב) [במערב] באהדרותא דכפורתא קאים לגביה בסטר שמאלא ושריא ביה רוחא דנוקבא ואתחבר דא בדא בחביבו דדכר ונוקבא וכן
	תוספות דף רעח/א
לכל הצדדים בסבוב הכפרת, ולעולם הם שנים, זכר ונקבה, למטה בעולם הזה הם שנים ולא יותר.	לכל סטריין בא[ת]הדרותא דכפורתא ולעולם תריין אינון דכר ונוקבא לתתא בהאי עלמא אינון תריין ולא יתיר:
ואם תאמר למעלה, הואיל (ולא) צריך דבקות בכפורת איך תחזור הכפורת. ודאי באותה החזרה מדבקים זה בזה ותמיד נדבק בה.	ואי תימא לעילא הואיל (ואצטריך) [ולא אצטריך] דבקותא בכפורתא איך יתהדר כפורתא ודאי בההוא א[ת]הדרותא אתדבק דא בדא ותדיר אתדבק בה:
כעין הכרובים שהם למעלה, כך עומדים על אות ונס, והרי בארנו הסוד שכתוב "פורשי כנפים סוככים", ולא כתוב פרושי כנפים סוככים. אלא על אות ונס היו עומדים. זמנים ידועים היו מעלים כנפיהם ופורשים אותם למעלה בכל יום, והיו מסתדרים ומחפים על הכפרת, ועל זה באות ונס היו עומדים. בכל מקום שרוח עליונה היתה באה ושורה, ודאי באותו מקום ששורה יש בו ממשות ועומד באות ונס. בן אדם שהוא מעפר, ועד שלא שורה בו ניצוץ של רוח של מעלה, אין בו ממש. כיון ששורה עליו, יש בו ממשות ועומד על עמדו.	כגוונא דכרובים אינון לעילא קיימן על את וניסא והא אוקימנא רזא דכתיב (שמות כה כ) פורשי כנפים סוככים [בכנפיהם] ולא כתיב פרושי כנפים סוככים אלא על את וניסא הוו קיימין זמנין ידיעאן הוו סלקאן גדיפיהו ופרשי לון לעילא בכל יומא [ויומא] והוו מסדרן ומחפין על כפורתא וע"ד באת וניסא הוו קיימין בכל אתר דרוחא עלאה הוה אתי ושריא ודאי בההוא אתר דשארי אית ביה ממשו וקיימא באת וניסא בר נש איהו מעפרא ועד לא שרא עליה נציצו דרוחא (ד)לעילא לית ביה ממשו כיון דשריא עליה אית ביה ממשו וקיימא בקיומא:
ואם תאמר, זה לבדו, בא ראה ממטה אהרן שהוא עץ בלא ממשות כלל, כיון ששלח בו הקדוש ברוך הוא מעט רוח, עמד על עמדו ונעשתה ממנו בריה ממש. ומה עץ שאין דרכו בכך, כיון ששלח הקדוש ברוך הוא בו מעט רוח, עמד על עמדו והיה בו ממש, כרובים שהם קדושים ועומדים בקדושה כדוגמת מעלה על אחת כמה וכמה.	ואי תימא דא בלחודוי ת"ח מחוטרא דאהרן דאיהו אעא בלא ממשו כלל כיון דשדר ביה קב"ה זעירו דרוחא קאים בקיומא ואתעביד ביה בריה וממשו ומה אעא דלאו אורחיה בכך כיון דשדר ביה קב"ה חד זעירו דרוחא קאים (בקיומיה) [בקיומא] והוה ביה ממשו כרובים דאינון קדושא וקיימן בקדושה כגוונא דלעילא עאכ"ו:
בכל זמן שישראל היו זכאים, הכרובים היו דבוקים בדבוק פנים בפנים. כיון שסרחו, היו חוזרים פניהם זה מזה. מנין היו יודעים. כאן נחלקו עמודי העולם.	בכל זמנא דישראל הוו זכאין כרובים הוו דביקן בדביקו אפיין באפיין כיון דהוו סרחין הוו מתהדרן אפייהו דא מן דא מנא הוו ידעי הכא

אפלינו עמודין דעלמא אבל בתננא דקורבנא ובקורבנא ע"ג מדבחה ו[ב]כהנא כד בריך ית עמא באינון תלתא הוו ידעי (רזא דכרובין) [דהא כרובין] מהדרין אנפין דא מן דא (ו)קב"ה בעי תיובתא דבנוי:	אבל בעשן של הקרבנות ובקרבנות על גבי המזבח והכהנים כאשר מברכים את העם, באלו השלשה היו יודעים שהכרובים שמחזירים פנים זה מזה, והקדוש ברוך הוא רוצה בתשובת בניו.
תננא דקורבנא כד הוו ישראל זכאין תננא הוה סליק לעילא באורח מישור בעטורא (בקולפין) [דקולפין] אי לסטר מזרח אי לסטר מערב או בכל (סייפי) [שייפי] עלמא באורח מישור הוה סליק וכד לא סטא לימינא ולשמאלא כדין רעותא קיימא לעילא ותתא וקב"ה אתרעי בעובדין דישאל בחביבו יתיר:	בעשן הקרבנות, כאשר היו ישראל זכאים, ענן היה עולה למעלה בדרך ישרה כמקל מעוטר, אם לצד מזרח אם לצד מערב או בכל קצוי העולם, בדרך ישרה היה עולה. וכאשר לא נטה לימין או לשמאל, אז רצון נמצא למעלה ומטה, והקדוש ברוך הוא רצה במעשיהם של ישראל באהבה יתרה.
בקורבנא ע"ג מדבחה כד הוו ישראל זכאין הוה מתחזי על גבי אשא דמדבחה דיוקנא דאריה דאכיל קורבנא על מדבחה וכד לא הוו זכאין הוו חמאן דיוקנא דכלבא רביע על מדבחה:	בקרבתן שעל המזבח, כאשר היו ישראל זכאים, היתה נראית על גבי אש המזבח דמות של אריה שאוכל קרבנות על המזבח. וכאשר לא היו זכאים, היו רואים דמות כלב רובץ על המזבח.
כהנא כד בריך ית עמא בשעתא דזקיף ידוי כד הוו ישראל זכאין (ואתחזון) [ואתחזון] לברכא ידוי הוו זקפין בזקיפו בלא טורח כלל ואתרמו בחדו וברעו כדין שכינתא שריא עלייהו (ואזדקיפו) [ואזדקפן] אינון מגרמייהו וכדין כהנא הוה ידע דאתחזון ישראל לברכ[ת]א וברוך לון ברעותא דלבא וכד ידוי הוו יקירן ובטורח סגני אזדקפו ולא יכיל לארמא לון אלא ברוב טורח כדין הוה ידע (דשכינתא) [דהא שכינתא] לא שריא על ידוי⁷⁰⁰² וישראל לא אתחזון לברכה (ד)בגין דבשעתא דשכינתא הוה אתייה לשריא על ידוי כל אינון אצבעאן דאינון בדיוקנא עלאה הוו חדאן בחדו לקבלא לה לשכינתא עלייהו ופרחי [ו]לאזדקפא לעילא כמה דהוו חדאן כרובין דהאי עלמא וכ"ש לעילא לקבלא לה לשכינתא על גבייהו:	הכהן כאשר היה מברך את העם בשעה שהיה זוקף ידיו, כאשר היו ישראל זכאים וראויים לברכה, ידיו היו זקופות בזקיפה בלי טרחה כלל והתרוממו בשמחה וברצון. אז השכינה היתה שורה עליהן ומזדקפות אלו מעצמן, ואז היה יודע הכהן שראויים ישראל לברכה ומברך אותם ברצון הלב. וכאשר ידיו היו כבדות ובטורח רב הזדקפו ולא יכל להרים אותן אלא בהרבה טורח, אז היה יודע שהשכינה לא שורה על ידיו וישראל לא ראויים לברכה. בגלל שבשעה שהשכינה היתה באה לשרות על ידיו, כל אותן אצבעות שהן כדמות העליונה, היו שמחות בשמחה לקבל את השכינה עליהן, ופורחות להזדקף למעלה כמו שהיו שמחים הכרובים של עולם הזה, וכל שכן למעלה, כדי לקבל השכינה עליהם.
ורזא דא וידי משה כבדים⁷⁰⁰³ (וגוי') (שמות יז יב) מ"ט בגין דההיא שעתא ישראל לא הוו זכאין וידוי דמשה אתייקרו ולא (הוה) יכיל[ו] לזקפא לון [לעילא] דכתיב לעילא (שם ז) על ריב בני ישראל [ועל נסותם את ה'] (וגוי') וכדין (שם ח) ויבא עמלק ואתייקרו ידוי [דמשה] ולא (הוה) יכיל לזקפא לון עד דקבילו עליה עגשא	וסוד זה "וידי משה כבדים וגו'". למה, בגלל שאותה שעה ישראל לא היו זכאים, וידי משה כבדו ולא יכול לזקוף אותן, שנאמר למעלה "על ריב בני ישראל וגו'", ואז נאמר "ויבא עמלק", וכבדו ידי משה ולא היה יכול לזקוף אותן עד שקבלו עליו עונש, שנאמר "ויקחו אבן וגו'", "והיה כאשר ירים משה וגו'".

⁷⁰⁰² עי' ח"ג קמה ע"א, קמז ע"א.

⁷⁰⁰³ עי' לעיל סו ע"א.

דכתיב (שם יב) ויקחו אבן (וגו') (שם יא) והיה כאשר [ירם משה] וגו':	
כגוונא דא לוחי אבנא כגוונא דכהנא וע"ד כרובים בההוא זמנא דהווי ישראל זכאין הווי אנפין באנפין מתדבקין דא בדא וכד לא הווי זכאין הווי מהדרין (אפיין) [אנפייחו] אלין מאלין [[נראה דא מן דא]] ועל רזין אלין (נראה דא מן דא) הווי ידעין אי ישראל זכאין אי לא:	כמו זה גם לוחות האבן כמו הכהן, ועל זה הכרובים, בזמן ההוא שהיו ישראל זכאים, היו פנים בפנים מדבקים זה בזה. וכאשר לא היו זכאים, היו מחזירים פנים אלו מאלו (זה מזה), ועל סודות אלו היו יודעים אם ישראל זכאים או לא.
כרובין רביין וכלא ברזא חד קיימי דכתיב (הושע יא א) כי נער ישראל ואהבהו ⁷⁰⁰⁴ ובג"כ כלא בחדתותא דסיהרא קיימי כמה דאתחדי דא בחדתותא הכי איהו כלא ובג"כ נער אינון נערים ורזא דא אשת נעורים דקיימא על תרין נערים בחדתותא עלאה:	כרובים, תינוקות, והכל עומד בסוד אחד, שנאמר "כי נער ישראל ואהבהו". ובגלל זה הכל בחדש הירח תלוי. כמו שמתחדש זה בחדשו, כך הוא הכל. ולכן הנער, הם נערים, וזה סוד אשת נעורים, שעומדת על שני נערים בחדש עליון.
כרובים אנפי [רברבי] (עלאי) ואנפי זוטרי ⁷⁰⁰⁵ ודאי הכי אינון אנפין טמירין לעילא דלא אתגלייאן ובגינייהו [הוי] חדתותא דסיהרא ומילוי דילה אפי זוטרי לתתא כמה דאוקימנא בכפרת לעילא ותתא ברזא חדא קיימא את השמים ואת הארץ אלין רזא דתרין כרובים חד דכר וחד נוקבא למהוי דביקין אלין באלין בחביבותא כמה דאתמר את לאסנאה עילא ותתא כחדא למהוי רזא דכרובים כלא בכללא חדא:	כרובים, פנים גדולות ופנים קטנות, ודאי כך הם. פנים טמונות למעלה שלא מתגלות, ובגללם חדש הלבנה ומלוי שלה. פנים קטנות למטה, כמו שבארנו בכפורת, למעלה ומטה בסוד אחד עומדים. את השמים ואת הארץ, אלו הם סוד של שני כרובים, אחד זכר ואחד נקבה, להיות דבוקים אלו באלו בחביבות, כמו שנתבאר "את", לרבות מעלה ומטה כאחד, להיות סוד הכרובים בכלל אחד.
כתיב (תהלים ק ב) עבדו את ה' בשמחה חדותא דתרין כרובים ⁷⁰⁰⁶ דהא רביין כל מה דשארי בגווייהו אתהדרו) אנפוי כרביא וחדו עמהון ורזא דא כיון דשארי עליהו מאן דשארי אתהדר נער בחדו דכלא וברעותא אע"ג דאתיא בדינא על עלמא כיון דשארי עליהו אתהדר בחדו נער קטירא בחדו ועלמא	נאמר "עבדו את ה' בשמחה", שמחה של שני הכרובים. שהרי תינוקות, כל מה (מי) שנמצא ביניהם, חוזרות פניו כתינוק ושמח עמהם. וסוד זה, כיון ששורה עליהם מי ששורה, חוזר נער בשמחה של הכל וברצון. אף על גב שבא בדין על העולם, כיון ששורה עליהם, חוזר בשמחה. נער קשור בשמחה, והעולם חוזר ברחמים (ברגז). מי שהוא ברוגז, יביאו אצלו תינוק וינוח רגזו, ויחזור בשמחה

⁷⁰⁰⁴ ת"ת נק' אריך אנפין ישראל סבא ויסוד זעיר אנפין נער ישראל ואוהבהו דסבין הן בחג"ת אברהם זקן כי זקן יצחק אב זקן כי כבדו כו' ונה"י נערים כידוע כמ"ש והנער שמואל ויהושע בן נון נער והוא נער את בני בלהה ועי' בפרשת בראשית כ"א ב' ושם י"ח ב' אמר אלין אנפי רברבן בדיקנא חתימין כרובין אנפי זוטרא כרביין כו' ואותיות גדולות ואותיות קטנות הן בעמודא דאמצעיתא וצדיק וכן בבינה ומלכות כידוע ואמר הה"ד אורח כו' (בהגר"א על תיקו"ז קלט ע"א).

⁷⁰⁰⁵ חג"ת נקראין אנפי רברבי (זהר חקת רא ע"א), ונה"י נקראין אנפי זוטרי, שנ"ה נקראין כרובים ונערים, וכן יסוד נקרא נער כידוע, וכמ"ש בתז"ח (דף פג ע"ג (לד ע"ג)) ואינון אנפי רברבי ואנפי זוטרי (בהגר"א בספד"צ לג ע"ד).

⁷⁰⁰⁶ עי' ח"א קסג ע"א: כתיב (תהלים ק ב) עבדו את יהוה בשמחה באו לפניו ברננה עבדו את יהוה בשמחה לקביל עלמא עלאה באו לפניו ברננה לקביל עלמא תתאה זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי בגין כך כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהוה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו וגו'. עי' פרי עץ חיים (שער הזמירות - פרק ד): עבדו את ה' בשמחה, כי את ה', באבא. בשמחה, היא אמא. ועבדו, בסוד מטטרון ר"ק שהוא עבד, בסוד עבדו את אר"א. וזהו דעו כי ה' הוא אלהים, הם אר"א. ונלענ"ד חיים, כי דעו הוא לשון זיווג, כמו שנא' וידע אדם את אשתו.

אתהדר ברחמי (נ"א ברתחי) מאן דאיהו ברוגזא ייתון לגבי נער וישתכך רוגזיה ויתהדר בחדוא ושוו גרמיה כרביא וכדין כלל בחידו:	ויעשה עצמו כתינוק, ואז הכל בשמחה.
תוספות דף רעח/ב	
ועל רזא (דסתרא) דא [כתיב] כי נער ישראל ואהבהו (הושע יא א) לית רחימו וחביבו בר ברביא כתיב (שמות לג יא) [ו]יהושע בן נון נער לא ימיש הוה קאים גו משכנא דמשה בגין דההוא אהל (אהל) דמשה הוה ובשעתא דשכינתא הות אתיא אשתכח תמן יהושע דאיהו נער ומיד הוה בחדו ורעו דחדוא (ויהושע) [דיהושע] אנפוי דסיהרא בכלל בכל רזין דיליה הכי הוה כיון דמשכנא אתבני לא אצטריך יהושע למהוי תמן אלא כרובים הוו תמן ומשתכחי בחביבו דא בדא אנפין (באנפין) כרביי בחדו (ו)כיון דשארי עלייהו מיד כולא בחדו ודינא לא אשתכח כלל⁷⁰⁰⁷:	ועל סוד זה נאמר "כי נער ישראל ואהבהו", אין אהבה וחביבות, חוץ מבנער. נאמר "ויהושע בן נון נער לא ימיש". היה עומד תוך המשכן של משה, בגלל שאותו אהל היה אהל משה, ובשעה שהשכינה היתה באה, נמצא שם יהושע שהוא נער, ומיד היה בשמחה וברצון של השמחה, ויהושע שפניו הם כלבנה בכל, בכל הסודות שלו כך היה. וכיון שנבנה המשכן, לא היה צריך יהושע להיות שם, אלא כרובים היו שם ונמצאים בחביבות זה בזה, פנים בפנים כנערים בשמחה. וכיון ששורה עליהם, מיד הכל בשמחה ודין לא נמצא כלל.
(בג"כ) [ובגין ד]קב"ה רעותיה דעמא [ד]ישראל בעו לאחזאה עובדא לתתא לאתערא רחמי ולאעברא דינא דלא ישרוט עלייהו כלל ויהון תדיר בחדוא עמיה זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי כתיב (שמואל א' ג א) והנער שמואל משרת (וגו') כתיב נער וכתיב (תהלים צט ו) ושמואל בקראי שמו ותנינן שקול היה שמואל כנגד משה ואהרן אי שקול איהו כמשה ואהרן אמאי כתיב נער דהא (בכמה) [מכמה] דרגין אינון לא הוה מטי אפילו לדרגא זעירא דמשה כ"ש למהוי שקיל בתרוייהו:	בגלל זה הקב"ה, שרצונו בעם ישראל, רצה להראות מעשה למטה, לעורר רחמים ולהעביר דין שלא ישרוט עליהם כלל, ויהיו תמיד בשמחה עמו. זכאים הם בעולם הזה ובעולם הבא. נאמר "והנער שמואל משרת וגו'". נאמר נער, ונאמר "ושמואל בקראי שמו", ולמדנו, שקול היה משה כנגד משה ואהרן. אם שקול כמשה ואהרן, מדוע נאמר נער, שהרי כמה מדרגות הן, ולא היה מגיע אפילו למדרגה קטנה של משה, כל שכן להיות שקול כשניהם.
אלא האי קרא הכי הוא (שם) משה ואהרן בכהניו משה איהו נביאה מהימנא עלאה על כל שאר נביאי(יא) אהרן בכהניו איהו כהנא עלאה על כל (שאר) כהני עלמא דלא הוה כהנא רבא דסליק בדרגא עלאה כאהרן זכה אהרן לכהונה ונבואה [ו]נביא וכהן מה דלא זכה כהנא אחרא ואי תימא הא זכריה כהן ונביא הוה ההיא נבואה לשעתא הוה [דכתיב (דבה"י ב' ב כד) ורוח לבשה את זכריה] (וכו') כמו שכתוב בדפוס):	אלא פסוק זה כך הוא "משה ואהרן בכהניו", משה הוא נביא נאמן עליון על כל שאר הנביאים. אהרן בכהניו, והוא כהן עליון על כל כהני העולם. שלא היה כהן גדול שעולה במדרגה עליונה כאהרן. זכה אהרן לכהונה ונבואה, נביא וכהן, מה שלא זכה כהן אחר. ואם תאמר, הרי זכריה כהן ונביא היה שנאמר "ורוח לבשה את זכריה", הנבואה ההיא היתה לשעה.

קכח ע"א

(א) הקדמה שניה מ"ש הרב זל"ה שהשלמת הנפש תלוי במעשה המצוות, שהרי הנפש היא מן העשייה, ובלמוד התורה הרוח מיצירה, ובעיון והשכלה הנשמה מהבריאה, והנה הכסף והזהב הם מתחתית העשייה, ועל כן בהעשות פעולת מצוה שנקנית בדמים, נשלמים גם ניצוצי אור שבאותם הדמים ומורכבים ונוספים על מעשה המצוה. הקדמה שלישית שיש כח בקדושה להחיות אפילו הדומם, וראה מאבני מראשותיו של יעקב אבינו ע"ה שכאשר לקחם והזמינם לצרכו מיד חול בהם הרגש וחיות שכל אחת ואחת אמרה עלי יניח צדיק ראשו, וכן אבני המקדש היו מתרווחות ומצטמצמות כפי רוב העם, וכן כתוב בנחמיה (ג לד) היחיו את האבנים וגו' והמה שרופות, פי' היוכלו להחזיר להן חיותן הראשונה אחרי שכבר נשרפו. ועל כן יכון להכין המעות ליקח דבר המצוה כדי שתחול הקדושה על אותה ההכנה. ועל כן אמר רשב"י דלא ישתדל ביה בריקניא ובמגנא, בריקניא הוא חוסר ההכנה ובמגנא חנם בלי כסף. וגם כנגד שני דברים אלו אמר כדקא יאות, שכך ראוי והגון לקדושה שתקדימנה ההכנה, כד"א (עמוס ד יב) הכון לקראת אלוקיך. כפום חיליה, שלא די שצריך להוציא ממון אלא להדר [שיהיה] כפי כחו (רמ"ז).

קמו ע"ב

(ב) א'. המלאך הקושר כתרים לקונו, הרי נודע הוא שהוא סנדלפון וכמ"ש בגמרא (חגיגה יג ע"ב) וכן בזוה"ק וישלח (קסז ע"ב) ופ' בשלח (נח ע"א). והמלאך סנדלפון הנה הוא בא"א דעשייה ובזו"ן דיצירה ובנוק' דבריאה וכמ"ש בשער סדר אב"ע (פרק ו), אך עכ"פ הוא כי הקושר כתרים לקונו הוא אינו אכתריא"ל כלל. ובאמת כי הרי בזוה"ק תרומה בלשון הנז', הרי אמר מקודם מלאכא כו' דקשיר כתרין למאריה, ואח"כ אמר רזא אכתריא"ל מעטר עטרין למאריה, והרי צריך להבין מהו מלת "רזא" שאמר כי מה סוד איכא בזה. ולכן נראה לי שאין כוונת הזוה"ק שהמלאך הקושר כתרים לקונו הוא אכתריא"ל עצמו, אלא הכוונה הוא שהוא נמשך ויוצא מניצוצי אורו. כי אכתריאל עצמו הנה הוא הכתר דבריאה, והוא בחי' לבוש על המלכות דאצילות השוכן שם בסוד הנשמה דהבריאה, והוא אכתריאל הצלם דהנשמה. והוא נרשם בשמא גליפא יה יה"ה צבאות, לומר ששם הוא גילוי אלהות דאצילות השוכן בהבריאה, והוא בהג"ר דבריאה, שעל זה מרמז הג' שמות הללו כנ"ל, כי בהם מתגלה אור התנה"י דהמלכות, נוק'. והם הד' מוחין דהבריאה שהם כחב"ד, והמוחין הרי נודע הוא כי בכללן הם ג' ובפרטן הם ד' ע' שער הכוונות (דרוש א דקדיש דף יד ע"ד), ועל זה הם הג' שמות הללו שהם ג' בכללן ג' ובפרטן ד', והם כולן אלהות. והם הכסא השוכן בהכחב"ד דהבריאה עצמה, שהם הד' רגלין דהכסא כנודע בשער כסא הכבוד (פרק א) וכו' (דע"ה ח"ב קיג ע"א).

(ג) ב'. בחיך וגרון דא"א לחיות כל העולמות דהוא לא פסיק לעלמין. והוא מסוד זווג הנשיקין זווג העליון שבו, שהוא בשורש או"א עלאין, הבן בחכמה (ספר יצירה פ"א מ"ד), ע' זוה"ק תרומה (דף קמו). וכן יוצאין מזווג הזה נשמות ג"כ, והם נשמות הקדושים המצויינים, ע' דרושי מ"ן ומ"ד (דרוש ד ודרוש ט). וכן ישנו זווג שני בהפה, והוא ג"כ בסוד נשיקין, אך הוא למטה מהעליון כי הוא משורש ישס"ת, והנה הוא בחיך ושינייך ולשון, חיך חכמה, שינייך בינה, ולשון דעת. והזווג הזה הוא בקול ודיבור, כי הוא בקלא דאשתמע, ע' תז"ח (דף יט ודף כ) ובהג"ר א"ש, ומהזווג הזה הוא נשמות דמלאכים (כללים ח"א נו ע"ד), זווג הנשיקין הוא בכתר וכמ"ש בפ' תרומה (קמו ע"ב) הנ"ל מאן ישקני ההוא דסתים גו סתימו עלאה ע"ש. וכן אמר הגר"א (בספד"צ פ"א יד ע"ג וענין כללותם בד"ה אחתא ומודעתא) כי ג' מיני זווגים הם, נישוק, חיבוק, זווג, נישוק הוא בא"א, חיבוק הוא באו"א, זווג הוא בזו"ן עש"ה (ביאורים ח"ב לג ע"ב).

קנח ע"א

(ד) מצד הבינה אינה צריכה לקבל שפע ממש ממנו כלל לא שפע זווג ולא שפע מזון ולמזון אמר לאו איהי מאנא. ולזווגא לא משמשא לשון תשמיש. או ירצה כי המלכות צריכה לקבל שפע זווג ממנו וצריכה התעוררות מצידה לשיבא השפע כי אם אין התעוררו' מלמטה אין שפע מלמעלה ולקבלת השפע אמר לאו איהי מאנא ולהתעוררות אמר ולא משמשא וזהו ענין יום הכפורים שאסור בתשמיש המיטה להיותה מקבלת מבינה ולא מחכמה כנודע. ולפיכך תמצא ביוז של שם הויה הנרמזת בחכמה מילואו ו"ד ו' על ד' שהיא מאנא ומשמשא לגביה אבל בצורת ה' הנרמזת בבינה תמצאנה ה' ד' על ו' ולכן הוא עטרה על רישיה (שער מאמרי רשב"י וזהו הרקיע). בתיקון המלכות דלעתיד, שתהיה עטרת בעלה (משלי יב ד) ע"י שתעלה אז בבינה כמ"ש בספד"צ בסופו (דף לו ע"א) קרן ביובלא אתעטר, ור"ל כי עתה הנה היא בעטרה דז"א, ואיהי מאנא תחותיה (ע' רע"מ תרומה קנח ע"א ובמאמרי רשב"י שם), אבל לעתיד תעלה בעטרה דאימא ותהיה עטרה על

וכיון שנחלקים לד' תיבין בהכרח שכ"א מהם כלול מהג' קווים בסוד י"ב שבטים וארבע דגלים וכן הם ג"כ תריסר נקודין בד' רוחות העולם והם ח"וב ודעת הנחלק לב' ח"וג הם ד' וכ"א נחלק לג' קווים הרי י"ב בד' דגלים וזהו שורש י"ב גבולי אלכסון וזכור זה ואל תשכח. וא"כ מוכרח הוא שכח אלו ה"ב ששרשם חב"ד ד"א יתפשטו ויאירו בגופא דז"א שהרי הוא ו"ק ואז בכל קצה מהו"ק נכללין ה"ב הנזכר והם ו"פ י"ב הם ע"ב אתון ולפי ששרשם הם ג' קווים לכן כל אות צריכה להכלל מג' קווים שהם חסד דין ורחמים לכן נעשו ע"ב שמות כל שם מג' אתון שהם ע"ב שמות של ויסע ויבא ויט ע"כ מהור"ר חיים וויטאל זלה"ה. שם מהרב זלה"ה ענין הנקודים הנזכר שם בקיצור מופלג והמעייין יבין השאר מעצמו. דע כי זה מדבר בסוד שם ב"ן שבמל' דאצי' עצמותם ופנימיותה וכל הסמכין הנזכר כאן הוא כנזכר אצלינו בשער השמות וכל אות נחלק לי' סמכין והם עתידין להתלבש בב"ע תוך כל המלכיו של ב"ע וע"ש. והנה שם ב"ן זה יש בו שמונה נקודות ואחת עליהם שהוא ב"ן הכולל ט' נקודות ואח"כ מתחלק ל"ב ואח"כ לע"ב באופן שנבאר אח"כ בע"ה וז"ש כמה דסופא דמחשבה נקודה בתראה היינו הנוקבא (זהר הרקיע).

(ח) ז"ל (א ע"ב): אתחפייא תחותיה חד אגוזא דחפייא טמירא בטמירו ואיהו רתיכא דקיימא תחות ההוא רזא טמירא וההוא את קיימא בגניזו נקודה חדא תחותיה ההוא אגוזא קיימא בשית סמכין וסמכין לה בשית סטריין אינון שית סטריין גניזין בגו ההוא אגוזא. מגו סטרא (נ"א סתרא) דאת דא נפקא רתיכא חד קדישא ואיהו רתיכא גניז ולא אתגלייין בר כד נהיר נהירו דההיא אגוזא טמירא כדין אתגלי ההוא רתיכא וההוא רתיכא טמיר וגליא. ואיהי נפקא מגו נציצו דבוצינא כד מדיד משחתא תחות קשרא קדמאה וההוא (נ"א והוא חד) נציצו כד משחתא קיימא נהיר דא וסלקא ונחתא ואסתמך תחות את יוד ואיהי נקודה חדא ולבתר אתפשט ההוא נציצו ואפיק תלת ניצוצין אחרנין ואסתמך תחות קוצא תתאה דיר"ד. לבתר נפקא מגו קשרא תניינא נציצו אחרא דנהיר וסלקא ונחתא ואסתמך תחות את יר"ד בסטרא אחראי (לבתר) ואתפשט ההוא נציצו ואפיק תלת ניצוצין אחרנין ואסתמך בסטרא דא תחות את יר"ד לבתר נפקא מגו קשרא תליתאה נציצו אחרא (נ"א בסטרא אחרא) ומגו דא אתקשר רזא דחול'ל במשחתא דבוצינא.

אשתכחו לאת יר"ד נקודה עילאה תשעה סמכין על מה דאסתמך על וכלהו רתיכא לגבי את דא כדין אתנהיר ואסתמך על תשע סמכין אלן וכדין נהרין מגויה תמניא אחרנין וכלהו קיימין ברזא דאת יר"ד נקודה עילאה טמירא.

אלן תשע סמכין דלתתא סלקין בשמא ולא סלקין בגין דאינון תשע דאינקרון אין סוף קיימין ולא קיימין ולא אתיידעו ואיקרון ולא ידעו כלל ואלין סלקין בשמא ולא סלקין. ורזא דא וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם (שמות ל"ג יט) לית אמן דיקום בהון ובשמהן דילהון ולא אתגליין למיקם בארחייהו וע"ד לא קאים משה עלייהו בגין דהווי מקדמת דרגא דיליה (דעליה) דההוא נציצו קדמאה כתיב לפניך וכן כולהו קיימין אקדימו לדרגא דיליה וככל (נ"א ועל) דא לא קאים באורחוי דקב"ה בגין דכלהו סלקין גו מחשבה ומתמן מתפשטין אורחוי לכמה סטריין ברעותיה דקב"ה ולא אתיידעו כלל.

תרגום: מתכסית תחת אגוז אחד שמכסה הטמונה בטמונה, והיא המרכבה שעומדת תחת אותו סוד טמיר. ואותה האות עומדת בגניזה, נקודה אחת תחתיה. אותו האגוז עומד עם ששה עמודים ותומכים אותו בששה צדדים, אותם ששת הצדדים גנוזים בתוך אותו האגוז. מתוך הצד (הסתר) של האות הזו יוצאת מרכבה אחת קדושה, והמרכבה הזו גנוזה ואינה מתגלה, פרט לכאשר מאיר האור של אותו אגוז טמיר, אז מתגלה אותה המרכבה ואותה מרכבה טמירה וגלויה.

והיא יוצאת מתוך ההתנוצצות של המאור כשמודדת המדה תחת הקשר הראשון. ואותו (והוא אחד) ניצוץ כשמדה קיימת, זה מאיר ועולה ויורדת, ונסמכת תחת האות יר"ד, והיא נקודה אחת. ואחר כך מתפשט אותו הניצוץ, ומוציאה שלשה ניצוצות אחרים, ונסמכים תחת הקוץ התחתון של הי"ד.

אחר כך יוצא מתוך הקשר השני ניצוץ אחר שמאיר ועולה ויורד ונסמך תחת האות יר"ד בצד אחר אחר כך מתפשט אותו הניצוץ ומוציא שלשה ניצוצות אחרים ונסמכים בצד הזה תחת האות יר"ד אחר יוצא מתוך הקשר השלישי ניצוץ אחר (בצד אחר) ומתוך זה נקשר הסוד של חול'ל במדת המאור

נמצאו לאות יר"ד הנקדה העליונה תשעה עמודים על מה שנסמכת וכלם מרכבה אל האות הזו אז מאירה ונסמכת על תשעת העמודים הללו ואז מאירים מתוכה שמונה אחרים וכלם עומדים בסוד האות יר"ד הנקדה העליונה הטמירה תשעת העמודים הללו שלמטה עולים בשם ולא עולים משום שאותם תשעה שנקראים אין סוף עומדים ולא עומדים ולא נודעו ונקראים ולא נקראים ללא ידיעה כלל ואלו עולים בשם ולא עולים

וזהו הסוד (שמות לג יט) וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם אין מי שיעמד בהם ובשמות שלהם ולא התגלו לעמד בדרכם ולכן לא עמד משה עליהם משום שהיו מקדם הדרגה שלו שאותו ניצוץ ראשון כתוב לפניך וכן כלם עומדים הקדימו לדרגה שלו ועל

זה לא עומד בדרכי הקדוש ברוך הוא משום שכלם עולים תוך המחשבה ומשם מתפשטים דרכיו לכמה צדדים ברצונו של הקדוש ברוך הוא ולא נודעו כלל.

קפד ע"ב

(ט) והנה כאשר נעריך כל אורך גופא דז"א, יהיה (כל) נקודת מחציתו פי הטבור אשר כנגדו ג"ע הארץ, שהיא נקודה טמירה אמצעיתא דכל סטרי, בין בבחי' ישוב בין בבחי' חציו העליון שאין בו ישוב כנ"ל, ושם באמצעיתו יש ההוא עמודא דנעיק באמצעיתא כנז' בזוהר (ח"ב קל ע"ב). וכאשר נחלק הישוב לבדו, שהוא מחציו דז"א ולמטה עד סיום הרגלים, יהיה הנקודה האמצעית בפי היסוד דז"א, אשר נקודה זו נקרא ירושלים, שהיא באמצע הישוב כנודע (תנחומא קדושים י'), והיא נקודה דאתגלייא. ואמנם מצד האחור דז"א מחציו ולמעלה, אין בו דבר כלל, ומחציו ולמטה יש בו נקודה ג' באחור אשר משם יוצא פסולת ושמרי המאכל, ומכאן יוצא הארה אל החצונים. וז"ס שהקליפה וע"ז נקרא צואה בלי מקום (ישעיה כח ח), וכמ"ש (שם ל כב) צא תאמר לו, כי משם הם נזונים, ומצד הפנים אי אפשר לחיצונים להתאחז, לכן הושם הצינור זה באחוריים, כי שם הם נאחזים וניזונים. וז"ס שיש ע"ז הנקרא פעור, אשר עבודתה בכך לפעור עצמו ולהוציא הזהומא אליה, כי זהו מזונה ממש, ואין שפע נמשך לה כי אם עד"ז. והנה יסוד דאבא הוא מן החזה דז"א ולמטה, והוא ממש מכון מבפנים נגד נקב וצינור האחור הנקרא פעור. וזשארז"ל (פדר"א מד) ע"פ (דברים ג כט) ויקבור אותו בגי מול בית פעור, כי כל זמן שפעור עולה ומקטרג רואה את משה קבור שם, שהוא יסוד אבא, ונטמן שם, ונרתע ושב לאחוריו ואינו מקטרג על ישראל, והדבר מבואר. ובענין פרעה מלך מצרים בארנו ענין זה של פעור, איך הוא קשור עם העורף שהוא פרעה, וע"ש היטב, ושם נתבאר.

והנה נקודה זו נקרא נקודה דאמצעיתא דחורבא דעלמא, שהוא מקום אחיזת הקליפות המחריבין את העולם, ולהיות שהם בחי' חורבן ושממון, לכן לא הושמה נקודה אחרת שנית (פי' בחצי העליון דז"א באחוריו) [בחצי העליון באחוריו], ואינו דומה לצד פנים שיש בו ב' נקודות כנ"ל. וטעם הדבר לפי שבאחור הוא מקום סטרא דחורבא, לכן נגד חצי התחתון, שהוא ישוב עולם הזה התחתון, יש כנגדו אחיזה אל החצונים שהם בחי' נקודת האחור כנ"ל, שהוא הנקרא נקודה דחורבא, אבל בחציו העליון, שהיא בחי' ג"ע הארץ, הנקרא אימא עלאה סתימאה, אין שם כנגדו אחיזה אל החצונים מצד האחור, כי אין החצונים נאחזין באמא כנודע, לכן אין באחור רק נקודה א' לבד בחצי התחתון, אבל מצד הפנים הם ב' נקודות. והנה ז"ש לשון המאמר, בתרין נקודין אתפרשת מלכו דשמיא (כו') סטרא דקדושה כו', פירש (ב') [כי] נקודין אלו שניהן הם בצד הפנים של ז"א הקדוש, אשר אין שם רק סטרא דקדושה לבד, פירוש שאין אחיזה אל החצונים בהם רק בנקודת האחור לבד. וקרא לבחי' צד הפנים סטרא דקדושה לסבה הנ"ל, וביאר עניינם ואמר, כי הנקודה א' תתאה הלא היא ירושלים כי היא למטה [ב]ארץ השפלה, לכן איננה נקרא סתימאה, כי הרי היא גלויה לעין כל בריה.

וז"ס (תהלים נ ב) מציון מכלל יופי אלהים הופיע, (ירצה כי מציון הוא יסוד דז"א אשר היסוד הזה נקרא מכלל יופי), בסוד (בראשית לט ו) ויהי יוסף יפה תואר, ובסוד (ויקרא יט לב) (והדרת פני) [הדרת פנים] זקן, כנודע. הנה מבחי' ציון הנזכר אלקים, שהיא מלכות הנקראת רחל, הופיע וקבלה הארתה משם ע"י ציון שהוא היסוד דז"א כמבואר אצלנו ענין הארה זו, והוא ענין הה"ג שבז"א שירדין עד היסוד, ומשם ניתנים אל הנוקבא (העומדת באחור) [דרך אחור] בדעת שלה. ולא עוד, אלא שאפי' הב' חסדים המגולין הניתנין ג"כ לרחל אינן ניתנין אליה עד שירדו תחלה ביסוד דז"א, ואח"כ עולין משם בסוד אור חוזר, ואז ניתנין אל רחל כנודע. נמצא, כי כל הארות רחל הנקראת אלקים הוא מציון מכלל יופי, שהוא יסוד דז"א. וכבר נודע כי הו"ה אלקים הוא חיבור ז"א ורחל, לכן ירושלים שהיא בחי' רחל היא כנגד פי היסוד של ז"א הנקרא נקודה תתאה. אמנם נקודה העליונה הנה היא נקוד' עלאה סתימאה, והיא נקודת טבור שהוא סתום, וזהו נקודה עלאה למעלה ממקום נקודה תתאה שביסוד כנ"ל שהיא תתאה ופתוחה. אבל נקודת הטבור עליונה וסתומה והיא בחי' ג"ע הארץ, בחי' אמא (עלאה) הסתום מעין כל בריה, בסוד (ישעיה סד ג) עין לא ראתה וגו', גם היא עלאה בסוד (תהלים כד ג) מי יעלה בהר ה'. והנה נקודה עליונה היא אמצעית לכל ג' נקודות, כאשר אנו משערין כל אורך העולם ישוב וחורבה, שהוא כל בחי' ז"א. נמצא שנקודת הטבור מחצית הגוף ממש כנ"ל, אבל נקודה תתאה היא מחצית בחי' ישוב שהיא רחל כנ"ל. והנה כנגד נקודה זו תתאה אשר בצד פנים, יש מכוונת נגדה ממש בצד האחור נקודה אחרת השלישית, ונקרא נקודה דחורבא כי שם נאחזין החצונים כנ"ל.

ונחזור לענין יהושע וכלב, כי אלו לבדם נמלטו ונתקיימו ונכנסו לארץ, לפי שאינם מבחי' מרגלים כנ"ל, רק הם [מ]בחי' ב' הבלים ואורות הנ"ל, שהם (מ)פי הטבור ופי היסוד, ומשם יוצאין יהושע וכלב, ובזה תבין איך הם מכלל דור המדבר ועם כ"ז נתקיימו ונכנסו לארץ. והענין הוא, כי להיות האורות אלו יוצאין מצד הפנים של ז"א, מקום שדור המדבר עומד שם, לכן הם מתערבין עם דור המדבר ונכללין עמהם. ועוד טעם אחר, והוא כי דור המדבר יוצאין (מחצי) [בחצי] ת"ת תחתון של ז"א, שהוא מהחזה ולמטה, וגם ב' האורות הנ"ל הם יוצאין למטה מן החזה ולכן מתערבין יחד, אבל להיות כי האורות אלו הם יוצאין מן גופא דז"א (בעצמו), וסבת האורות האלו הם מחמת ריבוי אורות של אמא המתפשטין תוך גופא דז"א, לכן הם בוקעין גוף ז"א, וכיון שמוצא

פתח פתוח שהם פי הטבור ופי היסוד דז"א, יוצאין דרך שם לחוץ. נמצא, כי האורות האלו עיקרם מן אורות דאמא, ולכן אין להם שייכות לדור המדבר שהם אורות דאבא, לכן נכנסין אלו לא"י שהיא רחל שהיא מצד אורות אמא. ובפרט כי אלו ה' הם אורות גדולים מאד, כי יהושע וכלב לבדם לקחו כל ה' אורות אלו, לכן היה בהם כח לכנוס לא"י. וז"ש (במדבר יד לח) ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההולכים לתור את הארץ, פירוש כי גם הם הלכו בחבורת אנשים מרגלים ההם אע"פ שאינם מכללם, לכן נתקיימו וחיו ולא מתו. ושכחתי מה ששמעתי ממורי זלה"ה בזה איזה מהם (ביסוד ואיזה מהם בטבור), [הוא] יהושע או כלב, ואני מסופק אם שמעתי כי כל"ב גימטריא ב"ן שהוא הוי"ה במילוי הה"ן היוצאת מן יסוד ז"א אל הנוקבא רחל, אבל יהושע הוא יותר עליון ממנו והוא מהטבור. אבל היותר נלע"ד שהוא בהיפך כי יהושע הוא הבל היוצא מיסוד דאתגלייא הבל רב וגדול, וכלב הוא הארת הטבור שהוא הארה מועטת לפי שפתחה סתום כנ"ל, לכן היה יהושע מלך על ישראל משא"כ כלב. וגם כי הרי יהושע מיוסף אתי, והוא יסוד, א"כ הבל היסוד הוא יהושע.

(י) אמר הקב"ה להקריב אז שעיר עזים אחד לחטאת לה', כי השעיר הנה הוא מסטרא דס"מ וחולקא דיליה, ובסוד (בראשית כז יא) הן עשו אחי איש שעיר וכמ"ש בפ' תצוה (קפה ע"א) ופקודי (רסט ע"א), ולכן כאשר מקריבין אותו לה' הנה נעשה בזה ב' פעולות שהם הפכים זה מזה וכן"ל סי' ז': אחד, הוא כי ע"י שמקריבין לה' את השעיר שהוא מסטרא דיליה, הרי מוציאין בזה את בלעו מפיו, ולא עוד אלא שנעשה בו דין ע"י שמקריבין את האימורין ע"ג המזבח, וע"ד שאמרו בפ' פקודי (רלז ע"א) דהא כד אתעביד דינא בסטרא דא אתכפיין כל אינון דשלטין מסטרא כו' ע"ש, וכן בפ' צו (כז ע"ב) שכל קרבן שהוא מסטרא דיליה כשהוא נקרב על המזבח הנה אשא דמדבחה מבערא רוח מסאבא וזינן בישין מעלמא, והרי מתרחק עי"ז הס"מ מהשכינה הקדושה, ונדחה והולך לו. פעולה השנית הוא הפכו ממש, והיינו כי מאחר שע"י הקרבן שעיר הוא נדחה מגשת אל הקודש, הרי יזעק חמס ושווד על שברו, ויתחזק בכל תוקף ועוז להלשין ולקטרג בכל האפשרי. ולזאת הנה משחד אותו הקב"ה וממשיך אליו במקום שנדחה ונתרחק שפע יניקה ג"כ מאותו הקרבן שעיר, ויש לו מהקרבן שעיר חלק והנאה יותר גדול משאר כל הקרבנות שאמרנו לעיל סי' ז', כי ע"י שהשעיר הרי הוא מסטרא דיליה כנ"ל, ולכן כאשר נקרב הוא לה' ומתעורר על ידו התפשטות אור וברכה בכל העולמות כולם כנ"ל סי' ז', הרי נמצא כי יש לו שייכות גדול באותו האור והשפע, כי הרי השעיר שהוא סטרא דיליה הוא עתה הגורם את כל זה, ולכן הוא נוטל חלק בראש מאותו האור והשפע הנמשך ע"י הקרבן שעיר, והוא ע"י שהוא מסטרא דיליה כנז', והרי יש לו בזה שייכות גדול (דע"ה ח"ב קנז ע"א).

קצג ע"ב

(יא) יסוד אבא שבתוך ז"א יש לו ה' בחינות. א' בדעת, וא' בין הזרועות, וא' כשמתגלה, וא' העטרה, וא' ההבל היוצא. ואלו ה' בחינות שהם בגילוי והעטרה נק' יסוד. אמנם מה שבין הזרועות ובדעת, הם מקום התפוח שיש באשה כמו שיש באיש. ואלו ג' בחינות הגלויים השיג יעקב, וזהו יעקב מלבר, שיצא ובקע האור של יסוד הגלוי לחוץ ליעקב כנז' בדורשים, אמנם משה השיג ליסוד הסתום בתוך אימא, וז"ס משה מלגאו וכו' [יעקב] במותו השיג אותו שבין הזרועות, וזה השיג משה בחייו וכו' האור שלו סתום, וזהו ויסתר משה פניו, הפנים שלו לא רצה לגלותם, אלא סתם אותם בתוך יסוד דאימא וכו', וכשעלה זה האור, קרן עור פניו, וזהו קרני ההוד (ספר הליקוטים - פרשת כי תשא - פרק לד). ומשה לא ידע כי קרן עור פניו היינו דכתיב כו' - ר"ל שאחר שחטא חזר לגוף דעשייה כתנות עור משכא דחויא, ומשה זכה לאספקלריא דנהרא*, שגופו נזדכך כידוע, וקרן עור שלו, ונעשה כלו אצילות, שעור שלו נעשה מלכות דאצילות, וזהו קרן ע"ר כו'. וז"ש קרן דכתיב כו' - ור"ל קרן הוא מלכות. (בהגרא"א על ספד"צ לו ע"ד). * עי' בבהגרא"א על תז"ח יח ע"א, ז"ל, דלא אנהיר סיהרא אספקלריא כו' - כי אין השגה לשום בריה רק בשכינה כידוע רק שמרע"ה אנהיר לה בדרגיה ועביד לה אספקלריא דנהרא, עכ"ל. דהיינו שכל הבריאה כולה אינה יכולה להשיג מאומה אלא ממידת המלכות בלבד. אמנם אם ישנם חילוקי מדרגות בין הברואים הדבר תלוי באם המלכות מאירה אם לאו, כלומר אם המלכות עומדת בזיווג עם ז"א אם לאו. ועי' בתז"ח לד ע"ג, תנא דמסייע ליסוד זה: כרובי עינא דפתחין וסגרין דבהון נהיר עמודא דאמצעייתא בבת עינא ואתקריאת מסטרה אספקלריא דנהרא וכד סתים עינא אתקריאת אספקלריא דלא נהרא, ע"כ. למימרא, שההבדל בין "נהרא" לבין "לא נהרא" הוא אם הנוק' בזיווג עם ז"א אם לאו. ועי' תז"ח פט ע"ב: מסטרא דיהו"ה אתקריאת אספקלריא דנהרא, וכד איהי אדנ"י בלא בעלה, אתקריאת אספקלריא דלא נהרא [תרגום: מצידו של הוי"ה נקרא מראה המאירה, וכאשר היא אדנ"י בלא בעלה, נקראת מראה שאינה מאירה].

קצה ע"ב

(יב) אמנם יען מצאנו בדברי חז"ל בענין הזה שתי בחי' אם בחינת נחש שבא על חוה הנקבה ואם בחי' שפחה כי תירש גבירתה ומזדווגת עם צדיק עליון כנז' בפ' בשלח בדף ס' סע"ב בפ' ויאמר אם שמע תשמע כו' וזה ביאורם כי כאשר ישראל חוטא' ועולה הפגם עד ז"א כפי ערך החטא ההוא ואז נכללים הקלי' עד בחי' שם אלהים קדושים שמחוץ לז"א ויש יכולת לזכר של

הקלי' להדבק ולכלול עצמו עם שם אלהים קדושים המקיף ביסוד דז"א וכאשר מזדווג עם נוקביה אז נחשב כי הנחש בא על חוה וטעמה טעם מר ממות וכאשר החטא אינו כל כך חמור ואינו פוגם רק בנוקבא דז"א אז הנקבה של הקליפה לבדה יש בה כח להכלל ולהאחז בשם אלהים קדושים אשר בנקו' ציון שהוא יסוד הנקבה ואז נאמר ושפחה כי תירש גברתה כי היסוד הזכר משפיע לחוץ ויונקת משם השפחה הטמאה וזכור שתי בחינות אלו אבל כבר הודעתך כי ח"ו אין הכוונה לומר שהקליפה עצמה עולה עד שם לא בז"א ולא בנוקביה ח"ו רק שבערך שנכללין הקליפות ההם באותו אלהים קדושים אשר עומד מחוץ לספירות מסוף העשיה עד רום האצילות לכן אנו אומרים כי ח"ו נחשב זה כאלו ח"ו בא נחש על חוה או כאלו שפחה תירש גברתה וזהו סוד מ"ש בפ' ויקהל דקצ"ה ע"ב ענין נחש דפתי לאחת' ועאל בין קלא לקלא כו' והם יסוד שבה ומפסיקין ועומדין בין זה לזה ולוקחים השפע ע"ד הנז' (שער מאמרי רשב"י).

(ג) אמנם הנה הענין דשתי דמעות הם נזכר בזה"ק בכ"מ, בהקדמת זוהר בראשית (דף ד רע"ב) ובפ' שמות (יח ע"א ודף יט סע"א ורע"ב) ופ' ויקהל (קצה ע"ב וקצו ע"א). וראיתי בספר אור החמה פ' שמות הנז' הובא שם דברי הרח"ו ז"ל, וכן דברי הרמ"ק ז"ל, ופירשו שניהם כי מ"ש שהקב"ה מוריד שתי דמעות לים הגדול, הוא ע"ד שכתוב (שיה"ש ו יא) אל גינת אגוז ירדתי. ואמרו בזה"ק (שמות טו ע"ב) כי מה דאמר ירדתי, הוא ע"ד שאומרים ירד פלוני למרכבה, וכן הוא הכוונה כאן, כי האי ירידה עלייה הוא, שעולין הב' דינין להמ"ס, ושם הם נמתקין, כי מיתוק הדינין הוא לעולם ע"י עלייתן בשרשם כנודע. וזהו שאמרו שהקב"ה מוריד שתי דמעות לים הגדול, ור"ל שעולין להמ"ס שהיא הימא רבא, ושם הם נמתקין. וכן פי' הרמ"ק עוד בפ' ויקהל (קצו ע"א), אמנם בהגהות מהרח"ו ז"ל על גליון הזהר שם (קצה ע"ב) פי' בדרך אחר ע"ש. ונראין דברי הרח"ו והרמ"ק ז"ל אשר בספר אור החמה, ובפרט המ"ס ששם הוא עומק מחשבתו ית"ש, והיא נקרא בספר יצירה (פרק א מ"ה) עומק אחרית, שהיא סוף הכל, שבה ישובו כולם, וכמ"ש בספד"צ (פרק א ד ע"ב) ביה סליק וביה סלקן כו'. הנה נופל שם היטיב לשון ירידה, כי כל עניינה הוא ע"ש העתיד, על תכלית העתיד בסוף הזמן האחרון, ולכן אמרו לשון ירידה הגם שאותו ירידה עלייה היא. אמנם ענין העלייה הוא בעניינינו, ר"ל שנכללין בשרשם אשר בהמ"ס, ועי"ז הם מתבסמין ונמתקין (דע"ה ח"ב צג ע"ב).

רטז ע"ב

(יד) נודע כי אבא ואימא כל אחד כלול מן עשר ספירות בפרצוף אחד שלם אבל ז"א אין בו רק שש קצוות בלבד אמנם בזמן הגדלת המוחין אז ניתוספה לו י' בראשית ו' זעירא שלו ואז נשלם לעשר ספירות גמורות והנה זהו סוד שם ההויה כי אבא שיש לו פרצוף גמור בי"ס רמוז בי' של ההויה אבל ז"א שאין בו רק שש קצוות נרמז באות ו' של ההויה לפי שאין בשורשו רק ו' קצוות ובזמן המוחין ניתוספה י' בראשית ו' זו כנז' שהם סוד המוחין ואז נשלם לי"ס ולכן אותם ג' ראשונות אינם בו בקביעות כי על ידי תפלותינו הם באים. ואח"כ חוזרים ומסתלקין ולא נשאר בו בקביעות רק השש קצוות בלבד כנודע אצלנו וכיון שהשלשה ראשונות אינן קבועות תמיד בו אינו נקרא רק בשם וא"ו בלבד ואמנם לעתיד לבא שאז אין היצר הרע ואין רמאות ועבירות בעולם יהיה הז"א קבוע תמיד אף בשלשה ראשונות ויהיה תמיד שלם בפרצוף של עשר ספירות גמורות ויהיה שקול בערך אבא ויהיה נקרא באות י' כמו אבא ואז במקום מה שהוא עתה שם יהו"ה יהיה אז שם יהו"ה באופן כי זווג עליון דאבא ואימא יקרא יהו"ה וזווג תחתון דז"א ונוקביה גם הוא נקרא יהו"ה ולא יהו"ה ובהתחבר יחד שני הזיווגים יקראו בשם יהוה וזמ"ש גם תשלום הפסוק ה' אחד ושמו אחד רוצה לומר כי עתה בהיות שהז"א לפעמים הוא ח"ו פגום וחסר ואין בו רק שש קצוות איננו יכול להזדווג עם נוקביה ולהתיחד תמיד עמה ביחוד אבל לעתיד שיהיה ז"א גם הוא שוה אל ערך אבא שלם בי"ס לכן יהיה ה' שהוא הז"א אחד וגם נוקביה תהיה אחד ויתייחדו יחד שניהם ביחוד אחד תמיד ע"ד אבא ואימא שתמ"י הם ביחוד אחד דלא פסיק זווגיהו לעלמין (שער מאמרי רשב"י).

ע"י בפי' האריז"ל במאמרי רשב"י כי לעתיד יתעלו האותיות ו"ה ל"ה ויהא כל השם ברזא דיהיה ע"ש. אמנם אין כוונתו שיתבטל הו' ויעשה לי' אלא כוונתו הוא שיושלם הו' להיות במוחין שלימים תמיד כמו הג"ר וז"ש ברזא דיהיה, ור"ל שיהא גם לו' מוחין תמידין דהג"ר לעולם, אבל התפשטות הו' א"א שיתבטל ח"ו כי ה' שהוא אבא אין לו התפשטות שהוא רק עד החזה וכן הה' עלאה היא רק עד הטבור, משא"כ הו' הוא מתפשט עד למטה כולו ועיקר התחלתו עתה הוא רק מהטבור אבל לעתיד יתעלה התחלתו ג"כ עד ראש אבא, משא"כ אר"א אין להם התפשטות אלא ע"י שמתלבשין בזו"ן והרי יתעלו הו' להיות ברזא דו' אבל לא יתבטל התפשטותו למטה, ויהיה הו' בבחי' הבריח התיכון המבריק מן הקצה אל הקצה, וראיה גמורה לזה כי הרי אמר האריז"ל שלעתיד יתבטלו המ"ה וב"ן ויתעלה להע"ב וס"ג ואם נאמר שיעשה הו' לי' הלא אי אפשר למצוא כלל החשבון דע"ב וס"ג אמנם מה שישתנה לעתיד הוא הווי' שבצורת ההי"ן כי עתה הם ווי"ן קטועין בלי ראש וכמ"ש בזווגים פ"ד ולעתיד יושלמו לווי' עם ראש (לש"ו). ע"י דע"ה ח"ב עה ע"ד. אין א"ס ית"ש מתגלה ומראה יחודו בהאותיות וה' דהשם כשהם בפנ"ע בלתי האותיות יה כדי שלא ינקו החיצונים מהאריתם ח"ו, ואינו מתגלה יחודו בהם אלא רק כשהם עם האותיות יה

דוקא, כי יה, שהם חו"ב, הנה הם לא היו במיתת המלכים כלל, ולא יצא מהם סיגים, הנה מתפחדים החיצונים מאד ובורחים מהם, כי זוחלים ורועדים מרשפי אש שלהבת יה השורף ומכלה את כל החיצונים, ולכן כל זמן שיש עדיין מציאות הס"א בעולם, אינו מתגלה א"ס ית"ש את יחודו בהאותיות וה, אלא רק כשהם בצירוף יה דוקא. וזהו מה שאותיות יה לבד יש בהם לבד ג"כ קדושת השם, משא"כ בהאותיות וה לבד, והטעם והסיבה הוא כנז'. וזהו הענין דאין שמו שלם עתה, משא"כ לעת"ל כשימחה שמו של עמלק ימ"ש, ויכלה כל הס"א לגמרי, אז יתגלה ויתראה היחוד דא"ס ית"ש ברו"ה כמו ביה, והוא רזא דיהיה שאמרו בזוה"ק (ויקהל רטז רע"ב), ויושלם אז שמו ית"ש לגמרי ובשלימות (דע"ה ח"ב קיז ע"א), עי' דע"ה ח"ב קס ע"ג, יושלם ג"כ הו' שבה' שניה ע"י שתעלה אז באימה (כללים ח"א פג ע"ב), עי' ע"ח שער התיקון פרק ג (כללים ח"ב עז ע"ב), עי' כללים ח"ב קטז ע"ד, יתעלו ויוכללו המ"ה וב"ן ג"כ דהע"ב וס"ג כי הנה יתפשטו האו"א עצמן ג"כ עד למטה ויוכללו הזו"ן באו"א ולא יהיו עוד או"א קצרי קומה כלל והוא עומק ענין רזא דיהיה שאמרו בזוה"ק ויקהל רט"ז ב' כי יתפשטו או"א עצמן ג"כ למטה וכן יתעלו הזו"ן ג"כ למעלה ויהיו או"א וזו"ן שניהם שוים ויוכללו זב"ז והוא רזא דיהיה כי יהיו הזו"ן ג"כ בסוד י"ה (כללים ח"ב קלא ע"ב).

כאשר תתבטל הפרסא הנה תתגלה בה אור מקורה ותעשה היא אז לראש פינה ויהיה אורה גדולה מן השמש וכן יתגדל ז"א בהמוחין דגדלות שני כי יוכלל בהאבא עצמו ויתעלה אז בסוד יה"ה שאמרו בזוה"ק ויקהל רט"ז ב' כנ"ל סעי"ד וכן יתעלה אז גם האצילות כולו לעלות בכל החג"ת דא"ק ולהכלל בהעקודים ובהא"ק עצמו וכ"ז הנה הוא שליטת הע"ב וס"ג דלעתיד שיאירו ויתגלו הן הע"ב וס"ג הכלליים שבא"ק והן הע"ב וס"ג שבהא"א דהאצילות ויאיר אז רק הארת הג"ר בכל מקום ר"ל גם ובכל הז"ת כי יוכלל הז"ת בהג"ר ויאיר אז רק אור הג"ר לבד (כללים ח"ב קלב ע"א), אות ו' הוא בהוה, שהוא מזמן הבריאה והלאה בכל משך ימי העולם, כי הו' הוא מורה על הגילוי, וגילויו ית"ש הוא רק מזמן הבריאה והלאה, כי מאז נתגלה לזולתו. ובהוה ה' נעלם, משום שהגילוי דאות י' הוא יהיה רק לעתיד (ביאורים ח"א דף ב ע"ג).

רכו ע"א

(טו) ידוע כי האוירא ומ"ס הן ראשית ז"ל, והן מ"ד ומ"ן הראשונים שמעלין, והן ראשית הכל, ובמחשבה אתברירו המלכים, שהוא במ"ס, והוא כורסיי' דשביבין. והנה כל מ"ן הוא ברדיפו דרדיף לגבי עלאה מניה, ולפי שהוא שורש המלכים של ב"ן, לכן כל הענפים נמשכין אחר השורש. ולפי שמ"ס היא מהמלכים, ונמשך למעלה, נמשך הכל אחריה. ואוירא שרשו מלמעלה, מרדל"א, שהוא א"ס, נהיר במ"ס, ונמשך האור מלמעלה, כמו שהוא מאיר בתחתון, כן כל העליונים למעלה. וז"ש רשב"י (רסח ע"ב) "ארימית כו' לעילא לעילא דכד כו' והוא רעותא" כו'. וכ"ה כל מ"ן שבאיש ואשה ג"כ, שהאיש ממשיך מ"ד מאוירא שלו, לכן הוא לבן, והטעם לפי שמחשבתו באשה למטה ממדרגתו. והאשה ממשיך מ"ן ממוחא, לכן הוא אדום, כורסייה דשביבין, ששם הוא אש, והטעם כנ"ל, שמחשבתה באיש שהוא למעלה ממנה. וזהו והתקדשתם, שלעולם יפנה מחשבתו למעלה בקדושה, וע"י כך ממשיך מ"ן, ומשפיעין לו מ"ד מלמעלה, נשמה קדושה. וז"ס (זכריה א) שובו אלי ואשובה אליכם, שצריך התעוררות מלמטה תחלה. וז"ש (תהלים ל"ו) אדם ובהמה תושיע ה'. והוא סוד הקרבן, שבהמה הוא ב"ן, והיא עולה באש, שאש הוא המעלה, בסוד כורסי' דשביבין. וכן עולה כל נוק' ונוק' למעלה עד א"ס. והוא מ"ס שעולה עד ההוא פריסו. וז"ש רשב"י בענין הקרבן דסליק עד א"ס. ואמר "ההוא (מאמר) [אוירא]" כו'. וז"ס עון קרי שמוריד שם מ"ה חו"ר מ"ד, והוא חורבן גדול. וכן לימוד קבלה למי שאינו ראוי. כי כל משפיע הוא מ"ד. ולהגון הוא מצוה גדולה עד מאד. וכן למסור ד"ת לכותי. וכן כל משפיע יראה למקבל טוב. והמשכה ראשונה היה במ"ס, ואח"כ כשנאצלו או"א ה"ה קרובין לבירור המלכים, לכן המשיכו או"א ועלו במחשבתם למ"ס. וז"ס כל העליות, שהוא עליות הנשמה במחשבתה, והוא סוד כל העליה. וממשיך המ"ס את או"א אליה, וזהו מ"ן שלה. כמו מקודם שבמ"ן הראשונים העלו מבוחר הברורין שהן או"א, והשאר של זו"ן, וכ"ש שלמטה אינן ראויין אליה. וכ"ה או"א, מ"ן שלה כשעולין אליה, והיא ממשיך אותן אליה. אבל א"י להמשיך אותן עד שמעלין את עצמן מקודם אליה, ובעלייתן אליה המשיכו הן מ"ן מבחר הברורין שנשארו, והן זו"ן. וע"י המ"ן ירדו מאוירא מ"ד אל מ"ס, וממ"ס אל או"א, וע"י ז' נתבררו זו"ן במ"ה וב"ן, כי כל בירור הוא תחיה, שיורד מ"ה אל ב"ן, ואז נעשו זו"ן. ואח"כ המשיכו זו"ן עצמן אל או"א, והכל כנ"ל, עד שנתברר הבריאה. וכן עד העשיה, עד שנוול האדם באחרונה. ועתה תולה באדם שהוא אחרון להמשיך מחשבתו למעלה, וע"י יעלו מ"ן אליו, והוא יהיה מ"ן למלכות העשיה, וכן ממדרגה למדרגה עד א"ס. ולפי נשמתו ומחשבתו הטובה כך הן הברורין. ד"מ אם נשמתו ממלכות דבריהא וכן כונתו לשם מעלה מבחר הברורין שראוין אל מלכות דבריהא, ויורד ג"כ מ"ד ג"כ בזה הערך. ואף שכל הברורין שוין בעלייתן, וכן המ"ד בירידתן, שהן הכל ממדרגה למדרגה, מ"מ הברורין הן עצמן לפי מדרגת נשמתו ומחשבתו. ותדע שכל העליות הכל במוח של כל העולמות, כמו המחשבה של האדם. וכל הירידות הכל באוירא. והלימוד לאחרים גדול המעלה מאד, שלימודו הוא מ"ד, לפי שמשים מחשבתו במי שלמטה ממדרגתו, והתלמיד מעלה מ"ן. אבל כשלומד מעצמו הוא נקבה לבד, מקבל מהספר ולא מאדם, והוא כמו הגשמים שאינן באין

מלמעלה, שנדמין לספחים. וזהו מעלת החבורה. וז"ש הרבה קבלתי כו' ומתלמיד כו' (תענית ז ע"א). שאז הוא מקבל מאוירא כו' (יהל אור).

רלד ע"א

(טז) ע' בפ' תרומה (דף קלב ע"ב) בענין הא"ת ב"ש וא"ל ב"מ, כי האתב"ש הוא בבחי' השם ע"ב, והאלב"מ הוא בבחי' השם מ"ב שבו נברא העולם כמ"ש בפ' פקודי (דף רלד ע"ב) (הקדו"ש סז ע"א), ה"ל"ב אלה"ם דמעשה בראשית אשר בהם נברא הכל ע"י המלכות, אך עם שרשם דהי' מאמרות אשר בז"א עצמו הם מ"ב, וכמ"ש בתיקונים (תיקון ד כ ע"א) ע"ש, וכן הוא בהקדמת תיקון"ז (דף יד ע"א), והוא סוד שם מ"ב שבו נברא העולם, כמ"ש בזוה"ק פקודי (רלד ע"א) (כללים ח"א מט ע"ג), העשר מאמרות אשר סודן הוא הצמצום הנה עיקרן הוא מהרשימו הנשאר בהצמצום וכמו שכתבנו בעגולים ויושר ענף ב' אות י"ג, ואלו העשר עם ה"ל"ב אשר נתגלו ע"י הצמצום והקו הנה הם מ"ב, והוא סוד שם מ"ב שבו נברא העולם, וכמ"ש בזוה"ק (פקודי דף רלד ע"א), והם הששת ימי בראשית שהם הו"ק, כלול כל א' מז', עם המלכות המשלמת לון, כי היא שורשם לעילא וסופם לתתא, בסוד אנ"י וא"ן, וז' פעמים ז' הרי מ"ב. וכן אמר ר' שמעון בהקדמת תיקונים (דף יד ע"א) כי הו"ק שהם הששת ימי בראשית הם כלילן מעשר אמירן ול"ב שבילין, דאינון ל"ב זמנין אלה"ם בעובדא דבראשית, וכן אמר עוד בתיקונים (בתיקון ד דף כ ע"א) ע"ש ושם. וזה סוד שם מ"ב והוא יוצא מבראשית ברא כו' עד ב' דובוהו, כי הן מ"ב אותיות וכמ"ש בפרדס (שער פרטי השמות פרק יב). והנה יש שם מ"ב בכל עולם ועולם לבד בעשיה, כמ"ש הרב בסוף שער כסא הכבוד, והשם מ"ב אשר בעולם אצילות הנה הוא הו"ה פשוט ומלא ומלא דמלא, שהוא מ"ב אותיות. ובעולם הבריאה הוא הב' שמות אה"ה, דאה"ה אשר אה"ה (שמות ג יד), וכן אה"ה יה"ו. ובעולם היצירה הוא השם אבגית"ץ כו', וכמ"ש כ"ז בתיקונים (תיקון סט דף קיט ע"ב). ושורשו דכל שם מ"ב הוא בגבורה, כי הוא מסוד הצמצום, והוא סליק ולא נחית וכמ"ש בפ' תרומה (דף קלב ע"ב), וע' עוד בתיקונים (דף קכ ע"א) כל הענין שם. (ביאורים ח"א נט ע"א, ועי' עוד ע"ד).

(יז) ר"ל היכל ראשון והוא דרגא דיסוד, כמ"ש בדף רנ"ח ובפרשת בראשית דף מ"ה, יוסף הצדיק עמודא דעלמא נטיל היכלא דספיר רוחא דאקרי לבנת הספיר כו', והוא יסוד עם עטרת היסוד כמ"ש"ל, והוא יסוד ומלכות של ע"ס הפרצוף, אבל מלכות (פרצוף) פרטי, כי בכל עולם יש מלכות פרטי כידוע, והוא ארץ של אותו העולם, כמ"ש אתהלך לפני ה' בארצות החיים. וכ"ה בכל עולם, שמים וארץ, שמים מדור המלאכים, וארץ למדור הצדיקים. והן ז' מדורין כמ"ש דף מ ע"א כג"ד אית לארץ עלאה ז' מדורין אינון כו', דא כג"ד כו'. ור"ל לתתא בעולם הזה ז' מדורין הן בארץ, והן ז' ארצות, ועלאה הוא תבל, שלא נברא אלא בשביל הצדיקים (שנאמר כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל). וכן הוא בכל עולם, והן ז' ארצות שחשיב שם דף ל"ט ומ', ד"א ואת הארץ כדקאמרן לאסגאה וכו' ארעא דלתתא דאיהי (כו' עיי"ש עד) כג"ד אית לארץ עלאה ז' מדורין כו'. והענין כי תהו ובהו כו' הן ד' יסודין של הארץ כמ"ש בזו"ח פרשת בראשית ע"ש, והן חג"ת, ג' יסודין, ובינה. ובינה או מלכות יסוד הרביעית, כידוע בסוד המרכבה. וז' המדורין הן כסדר ז' ההיכלות, ארץ יסוד ומלכות, ושם תהום, כידוע בסוד תהום שהוא ביסוד דנוק', ושם מ"נ. אדמה גיא, הם נ"ה, והן פני תהום, רגליה יורדות כו', שהוא אותיות תהום כמ"ש בתיקונים ובז"ח. נשיה הוא ת"ת, והוא תהו, וז"ס גיד הנשה של יעקב, ולפי שהוא בנוק', לפיכך מקום השכחה. משא"כ בדכורא שם מקום התורה, וז"ס (ע"ז ט ע"א) ב' אלפים תהו, ב' אלפים תורה ב', אלפים ימות המשיח, שהן ג' דרגין: מלכות, ז"א, בינה כידוע. ציה היא גבורה, חשך כידוע, והוא על פני תהום, כי גבורה הוא ע"פ מלכות כידוע. [והוא ע"פ, שהן נ"ה, כי סדר היכלות, גבורה על נ"ה, וכן כאן נשיה למעלה, וארקא חשיב למטה. חג"ת כסדר, אבל ת"ת עולה למעלה מחסד, וכן בקרא תהו והו וחשך כסדר מלמעלה למטה, ג"ר, ע"פ תהום ג' האחרונים, ורוח אלקים מדור העליון שכולל ג"ר. ורוח כו', הוא רוח העליון, על פני, הוא רוח מרוח (ס"י פ"א מ"י). מים הוא מים מרוח (משנה י"א), ה' של המים הוא תהום העליון, שם אש ממים, והוא ד' דרגין שכולל העליון, וששה מדורין, בסוד ד' רגלין ו' דרגין. ומשם המים יורדין בסוד גבורות גשמים. בהו, הוא חסד, כמ"ש בתז"ח ומסט' דימינא. ובהו, בו הוא, ואמר שם דעולם חסד יבנה, דמסטרא דחסד אתחבר עמה דכורא, לא תהו בראה לשבת יצרה, ע"ש. ולזה (אמר) שם דלא אתנשי. תבל הוא בינה כולל ג"ר, והוא הארץ שלנו שמתקן לצדיקים וכנ"ל. וכן ברקיעין ערבות, ששם נשמות של צדיקים, וכאן תהום עליון בסוד בינה כידוע, והן ב' תהומות תהום של תהום קורא לתהום עילאה, אמר חשור מימין (תענית כה ע"ב) מ"ד כידוע, ולתהום תתאה אומר אבע מימין מ"ן, וזהו מרחפת על פני המים, הם המים שבתבל, תהום העליון, לרוקע הארץ על המים. והארץ הזאת היא בינה, והמים שעלי' שנאמר יקוו המים אל מקום א', ולמקוה המים קרא ימים, הוא חכמה כידוע, והוא מים מרוח. ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים הוא כתר, שהוא רוח כמ"ש בס"י (פ"א מ"ט). ויקרא אלקים ליבשה, ארץ הוא בינה, מעמד ב"א, והוא על המים, תהום עליון כידוע. וכ"ה בכל עולם, מלכות הפרטי הארץ, וע"ס עד עטרת היסוד של אותו העולם הן ז' היכלין, שהן ע"ס ג"כ, כמ"ש לקמן בעה"י (יהל אור).

(יח) ר"ל כאן התחלת המראה לנביאים, ואף שהנביא ראה ג"כ בס"א, כמ"ש וארא והנה רוח סערה ענן גדול ואש כו', וכן באליהו, והנה רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים, לא ברוח

ה', ואחר הרוח רעש ולא ברעש ה', ואחר הרעש אש, לא באש ה', שהן ג' קלי', שני ערלה, שהן קודמין, לפי מצדינו, והן ג' קליפות ערלה שחופפין על הברית: מילה, ופריעה, ואטיפו דמא. והן ג' אותן שראה יחזקאל, כי ענן גדול הוא רעש, שהן הרעמים ביום הענן, והן תהו ובהו וחושך, ורביעי הוא ורוח אלקים כו', שהוא קול דממה דקה, שהוא נוגה סביב, שבתוכה ה', והיא רבעי קדש הלולים, והוא צריך פדיה להכניסו לקדושה, והן קליפין דאגוז, כמ"ש אל גנת אגוז ירדתי, שמקודם צריך לתבר הקליפין ולעבור בהם, ולזה אמר ובדרגין דחיוז דמהימנותא, ר"ל התחלת מראה קדושה (יהל אור).

(יט) כנ"ל תחלת וחזא ג"כ בשירותא דהיכלין דמסאבא, וזהו ענין של ילדי זנונים, שני בנים ובת אחת, כי בהיכלא דקדושה בהיכל הא' אמר בפ' בראשית, אית רוח דאקרי ספירא כספירו דאבן טבא נציץ לתרין סטריין, ואמר לקמן היכלא קדמא יוצר אור ובורא חושך כו', נציץ לתרין סטריין. ואמר בפ' בראשית, דא הוא לימינא, לשמאלא אית רוחא דאקרי לבנה ודא אתכליל כו'. ואמר לקמן דף רמו ע"א דרוחא דאקרי ספירא הוא דכורא, ובו אתכלילו נשמתין דכורין, ולבנה נוק', ובה נכללו נשמתין נוקבין, לפי שהיכל הזה נכלל מיסוד ועטרת כמש"ל, ורוחא דכורא מתנוצץ לתרין רוחין, הרי ב' דכורין ונוק' אחת, והן נגד ג' גוויי הקשת, שהן ג' אבהן שנכללין ביסוד, כמ"ש בכ"מ. וידוע שיצחק הוא סטרא דנוק', וכן כאן אמר לשמאלא רוחא לבנה נוק', וכן כל סטרא דשמאלא נוק', והן ב' בנים ובת אחת. והענין כי ביסוד יש ב' צנורות מימין ומשמאל, וזהו נציץ לתרין סטריין, ונגד עטרת היסוד לבנה וכמ"ש למטה. ולפי שבעטרת כלולים ב' הצינורות בנקב א', ואין שם ב' נקבים, לפיכך נכלל בא', וכמ"ש למטה וכו'. והן ג' דרגין: קנאה ותאוה וכבוד, שמוציאין מן העולם, שהן נפש רחבה שהוא תאוה, תלוי בנפש, וקנאה וכבוד ברוח גבוה ועין רעה, שכולם ברוח. ורוח דכורא סוד הספיר, ונפש נקבה סוד לבנה. ואחר שיחזרו לקדושה, אמרו לאחיכם עמי כו' וארשתין ג"פ בג' קדושין שהאשה נקנית, כמ"ש ברע"מ וכן"ל (יהל אור).

רמו ע"ב

(כ) ר"ל הד' גלגלים דאתכלילו בד' אתון אדנ"י עאלין בד' אותיות הוי"ה (יהל אור). ר"ל א' בא', א' של אדנ"י ב' של הוי"ה, וכן כל אות באות משולבת, וז"ש דכתיב מקבילות הלולאות אחת אל אחת, שמקבילין כל אות באות, א' בא', כמ"ש למטה בהאי היכלא, דאיהו יאהדונה"י כו'. והענין של הלולאות, כי ה' עילאה הוא נ' תרעין, כל א' (כלול) מ', ושני ההי"ן יש באות ה' עלאה שהן מאה, כמ"ש בס"א בז"ח ה', ופ' תצוה קפ ע"ב, והן ה"ח של דכורא וה"ג של נוק'. והן ד' אותיות השם עם קוצו של י'. וכן בשם אדנ"י. והן ה"פ אור של יום ראשון, שהן ה"ח. וה"פ מים ביום שני, שהן ה"ג. והן חמשים, כמ"ש בס"א ה'. הן חמשים כנ"ל, והן חמשים. וחמשים לולאות מקבילות שהוא הוי"ה ואדנ"י. ויש עוד ה"פ רקיע, שהוא יסוד כידוע, המחברם ברית שלום, והן חמשים קרסי זהב, ושם ברקיע קבועין ככבים כו', שהן ה' תרעין דיליה, שהן י"ג תיקונין כמ"ש פ' תצוה שם, שהן י"ב מזלות כידוע. וז"ס נראין קרסים בלולאות כמו ככבים ברקיע. והכל השילוב הנ"ל. והן ג' חמש יריעות, וחמש יריעות חוברות, אלא שחמש הן התפשטות ה"ח וה"ג בה"ס ז"נ, שהן ה' שמים, והלולאות הן ביסוד בסוד הב' רוחין שהן ז"נ, והוא נק' כל ע"ש ה' תרעין, ושם המאה ברכות והקרסים הוא אתכללותם יחד (יהל אור).

(כא) ר"ל, הנהורין ואופנים, וכל שבהיכל הזה מתנהגים ע"י ההוא רוחא דכליל, והכל בשם השילוב, שהוא שולט על כל שבהיכל הזה. וז"ש ברזא דשמא קדישא דשליט על כלא בהאי היכלא דאיהו יאהדונה"י כו', ר"ל ששולט על כלא שבהיכל הזה, וז"ש בהאי היכלא דאיהו כו', קאי על השם, והכל ע"י כלילת ב' הרוחין, וז"ש מגו דאיהו רוחא ברוחא, והכל כלילת הנוק' בדכורא, כמו ברוחין לעיל. ולכן השילוב הוי"ה קודם לאדנ"י. ועוד התכללות אחר, שה' אותיות בעצמן ג"כ נכללות זו בזו, וז"ש למעלה "כליל לון ואתכלילון אלין באלין כו' לאתכללא אלין באלין ולשלבא אלין באלין", וכן למטה ברזא דרוחא ברוחא, וכליל דא בדא. והענין הוא כמ"ש במעשה מרכבה (ז"ח לח ע"ב) לד' סטריין ממלל דא אל דא כו', ושם ע"ג חשמל, אלין ד' נציצין דלהטין ונציצין ועאלין דא בדא ואתעביד מיניהו חד גופא ואקרי חשמל, אוף הכי אלין ד' חיות כלילין דא בדא כו', ע"ש. והוא בסוד ה' אחד ושמו אחד, רזא דיחוד דק"ש, שמקודם צריך לאתכללא שייפין דדכורא אלין באלין, וכן דנוק'. ואח"כ לאכללא שניהם יחד. והתקשרותם הוא ע"י טיפה דדכורא, נקשרין בו כל האברים, וכן בדנוק'. ואח"כ נקשרין ב' הטיפות יחד, והבן. וזהו הייחוד (לשם). ושם אמר שהן ד' בנקודה דשריא עליהו, הן ה', והוא בסוד ה"א, נקודה בתוך ד', כמ"ש בס"א. וכן הוא בד' אופנים, וכל היחוד הוא בנקודה הפנימית, נקודת ציון, בסוד והחיות רצוא ושוב, שהוא חי' החמישית מט"ט ונוריא"ל, ארגמ"ן, והן ה' יריעות, וחמשים לולאות הנ"ל, והכל בהיכל זה (ובפ' בראשית כד נטלין אלין וכו' עמש"ש) (יהל אור).

(כב) ענין מהימנותא אמור בכ"מ על ר"ק, והענין כי כל אמונתנו, הוא בשם הוי"ה. ובזה אנחנו נבדלים מן האומות, כי כל האומות משיגין את שמו ית', כמ"ש גדול שמי בגוים. ובכ"מ כו', רק שאין משיגין את שם הוי"ה, רק בשאר השמות, וכולם אינן שם העצם, רק שמות משותפים, לכן באינן דבקין בו ית', רק עובדין אותו בשיתוף, כי כל השמות אינן רק משותפין ומושאלין מפעולותיו, לא כאלה חלק יעקב, שהם דבקין בשם זה, ולכן הם דבקים בגוף האילן. משא"כ האומות, בענפין ועלין, שהן כינויין. ולכן מרע"ה לא הזכיר לפרעה רק שם הוי"ה, ודא אקשי ליה

מכלהו, וז"ש ה' אלקינו, אלקינו לבד, והוא שם העצם שאינו מושאל מפעולה, רק (מורה) על היותו תמיד, והיותו מעצמו, ונתחלף ה' לו' להיות שם, כמו חוה, וכן הוא ניקוד הוא"ו קמץ, על טעם זה, וזהו מהימנותא. ועיקר השם הוא ב"ק כידוע, ששם נתגלה היותו, שלכן נקרא ו"ק בכ"מ מהימנותא, ואף אם יקרא לכל ע"ס מהימנותא, לפי שכולם בכללות נכללו בשם הוי"ה כידוע. וז"ש כאן גו רזא דמהימנותא. ואמר רזא דמהימנותא, לפי שהיכלות ונהורין ורוחין אינן קרואין מהימנותא, שאינו נאמר אלא עליו ית' באלקות. משא"כ היכלות ונהורין ורוחין, שהן אינן אלקות, רק מהנשמה שבהן ואילך הן אלקות, ושם שם הוי"ה, אבל היכלות נק' אלקים, וז"ש גו רזא דמהימנותא, וידוע שבינה נק' רזא, והוא דרגא דנשמה (יהל אור).

(כג) ר"ל במדות ו"ק העליונים של אצילות. והענין בסוד ה' אחד, ושמו א', בסוד יחוד שמע ישראל, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, יחוד שית סטריין דדכורא, ויחוד שית סטריין דנוק', וליחדם אח"כ בא'. ואמר בזוהר ליחד עלמא עלאה ועלמא תתאה, ר"ל בינה ומלכות, עלמא עלאה דכר ועלמא תתאה נוק', ואמר שית סטריין דעלמא עלאה ו"ק, שית סטריין דעלמא עלאה, והיכלין שית סטריין דעלמא תתאה. והענין כי ב' עולמות הן העולם הזה והעולם הבא ולא יותר כמ"ש, וכי שלשה עולמות יש, והן בינה ומלכות כידוע, וכ"א נקרא עולם, מן העולם ועד העולם, והן כלל ע"ס של אותו עולם. בינה כולל ע"ס של האצילות, כי היא כוללת ג"ר, ז"א הוא שית סטריין דילה ונכלל בה, שלכן נקרא' בינה בן י"ה כידוע, ומלכות ג"כ נקראת עולם בג"ר שבה, והן בהיכל ק"ק, ושית היכלין הנשארים הם ו"ק דילה כידוע, בסוד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ולעולם נק' עולם בסוד בינה שכוללת ג"ר, בין בינה דאצילות בין דמלכות שהיא ק"ק, כמ"ש לקמן דף רנח ע"ב, היכלא דא אקרי בית קה"ק [כו'] לאתערעא עלמא דאתי לגבי האי עלמא עולם אקרי עולם כו', ע"ש. וידוע שעיקר היחוד שצריך למעשה התחתונים הוא ב"ק, כי בג"ר הוא עלמא דחירות. וכן כאן בהיכל ק"ק, שם עולם היחוד, ומהיכל הרצון ולמטה נק' עולם הפירוד, בסוד להשקות את הגן, שהוא היכל ק"ק, ושם הנהר יוצא מעדן, ברית דעייל בארון, בק"ק. ויוצא מעדן מחו"ב שבאצילות להשקות את הגן, ושם בהיכל ק"ק, מתפלג ימא כל מימיו דבראשית, והוא נק' יוצר בראשית, יוצר הכל, ועב"פ לך לך בס"ת דף עו ע"ב, ומשם ולמטה יפרד והיה לארבעה ראשים בהיכל הרצון, ד' נשים דיעקב, ומהן יוצאין י"ב שבטין, והן י"ב בקר שהקריבו י"ב נשיאים, כל הבקר לעולה שנים עשר, י"ב בקר תחת הים, והן חיות קטנות עם גדולות, וכל התפלות והמעשים לאעלא רוחא ברוחא, היכלא בהיכלא, עד היכלא הז', ששם יתאחדו כולם, ושמו אחד. וכן למעלה, כל הו"ק דז"א באימא, ואתאחד עלמא עלאה בתתאה, והתנהגות העולם ו' אלפים שנה ב"ק, ואלף הז' בבינה יום השבת, וכן ו' ימים ויום השבת בינה, וכוללת ג"ר, לכן ג"פ ביום השביעי, וכנגדן ג' סעודות. וכן באלף הז', וג' סעודות ידועין כמ"ש בפ' לספד"צ, ע"ש. וסוף אלף הששי, הגאולה, שליטת רוח לבנה, עולם תתאה בעלמא עלאה, שאז מתחיל היחוד. וספיר ולבנה, הן ד"ו פרצופין. וז"ס שש מאות שנה לחיי נח. ושני עולמות הן, העולם הזה והעולם הבא. העולם הזה מתנהג ע"י מלכות, והן ע"י ו' היכלות, ואלף השביעי ק"ק, ועולם הבא יתנהג ע"י עלמא דדכורא, ושם עולם היחוד. וזהו גאולות הראשונות, שירה חדשה, גאולה האחרונה, שיר חדש. ואז יתעלה העשיה ליצירה, ויהיו כמלאכים שם, וזהו וארעא אתבטלת, שיצירה ועשיה הן שמים וארץ, ושמם וארץ של זה העולם יתבטלו, שז"א מקנן ביצירה מלכות באופן (יהל אור).

(כד) שתריין רוחין כאן, הא' אורפניאל, והוא גוון חוור, ורוחא אחרא אתכלל בהדיה בשני גוונים, והוא נכלל בזה הרוחא אורפניאל, וכנגדן ג' פתחים, וכמו ששם העיקר רוחא אורפניאל. והשני, נכלל בו, כן ממונה אורפניאל ממונה על כל הג' פתחים, ותחתיו ב' ממונים על ב' פתחים, והוא גוון חוור דלא אשתני, והוא בפתח מזרח. ורוחא אחרא, דהוא בב', חוור ותכלא, לכן ההוא ממנא בדרום וצפון, ונגד מערב הוא היכלא קדמא, יסוד בסוד מערב דאתכלל בהאי היכלא, ושם ממונה טהריאל, טהור עינים, בסוד פתח עינים. וממונה הזה אורפניאל, אינו הרוחא, אלא נקרא על שמו. ושער מזרח פתוח, שהוא שער האיתון, ובו נכנסין הכל. אבל שערי צפון ודרום אינן אלא לקרבנות, עולה וחסאת שהן בצפון, או קדשים שהן בדרום, וכן כאן לנהרגים שהן דוגמת הקרבן, והן ב' מינים, הרוגי ב"ד והרוגי מלכות, כמ"ש למטה, שנגדן ב' פתחים והרוגי ב"ד על חטא בצפון, והרוגי מלכות שהן בלא חטא דוגמת ק"ק בדרום (יהל אור).

(כה) הנה מלאך זה יוצא מפסוק (יחזקאל י ט) והנה ארבע אופנים אצל החיות ותחת ידו ב' ממונים שהם יוצפחיר"ן (נ"א: יוצסיר"ן) והדרניאל מלאכים אלו הם בסוד חשמ"ל שהוא גימ' אורפניאל ויש בהיכל זה שם יה"ו דאלפ"ן כזה יר"ד ה"א וא"ו בג' פתחים ששם ג' ממונים אלו הנזכר לעיל (זהר הרקיע). אורפניאל, על שם האור הפנים העליונים דא"א הנמשך עד היכל הזה, ונעשה שם ע"ז הרוחא הנז' שהוא אורפניאל, והוא נקרא ג"כ בשם חשמל כמ"ש בזוהר פקודי (רמ"ו ע"ב ורמ"ז ע"א) והרב בשער א"א (פרק יד). ואמר עוד הרב בספר הליקוטים (פרשת כי תצא דף קט"ו ע"ב) כי זה הרוחא דאורפניאל הנה הוא מאיר למטה וכופה את כל הקליפות, וכן נשמות הצדיקים כשרוצים לעלות למעלה מקבלים מאותו הרוחא לבוש אחד כדי שלא יתאחזו בהם החיצונים, וכמ"ש בזוהר (שם רמז ע"א) דבהוא רוחא קיימין כל אינון מלבושין דנשמתהון דצדיקא דסלקין לאתחזאה קמי מאריהון ולקיימא קמיה כו' ע"ש. כי אורפניאל הוא גימטריא מלבוש שהוא סוד החשמל הדוחה את כל החיצונים כנ"ל, ולכן הוא עומד בהיכל השני שהוא הוד, כי נצח והוד הם סוד הלבושין כי הם לבר מגופא כנודע (זהר בראשית כא ע"ב), ולכן הוא שם סוד

הלבושין שהם ג'כ לבר מגופא, וכמ"ש (תהילים קד א) הוד והדר לבשת (וכמ"ש הגר"א בספד"צ (פרק א' ט ע"ג) בד"ה מלך חמישי ע"ש, ובביאורו להיכלות שם ח"ב כ ע"א). וכן עיקר אורפניאל ואור החשמל המאיר ומתגלה ברוחא הזה, הוא רק כשנכלל בהיכל נוגה שהוא נצח, כי הם שניהם הם אור החשמל וסוד המלבוש, וכן אמרו בזוהר שם (רמ"ט סוף ע"ב), כי בהיכל נוגה שהוא נצח, הנה שם הוא המלאכים דאקרון חשמלים, ואינון מגינין וסייפין ורומחין דרהטי לאגנא עליהו דישראל משאר עמין ולאגחא קרבא בהו ולנקמא לון כו'. והרי לנו חשמלים פרטיים בעולם הבריאה, וכן הוא ג"כ בעולם היצירה כי שם הוא כל ה' כתות מלאכים, וכמ"ש במסכת אצילות, וחד מיניהו הוא חשמלים וכמו שכתוב שם, וכן בזוהר (פ' בא מ"ג ע"א) (דע"ה ח"א סב ע"ג).

רמז ע"א

(כו) ר"ל, דעיקר חשמל הוא כשנכלל בהיכל שלמעלה דמניה נהיר כמס"ל, וקיימא בנהירו סתימא דנהיר מעילא ובנהירו דנהיר לתתא. והענין כמ"ש (חגגה דף יג ע"ב) חשמל עתים חשות עתים ממללות, וחשות הוא סתימו דלא אתגלייא, וממללות הוא ההתגלות, והן בב' מקומות בעינין ובשפון כידוע. ובעינין הן גווינין דמתחזין ודלא מתחזין כנ"ל, וזהו "כעין". ובשפון הן חשות וממללות, וכמ"ש ברע"מ פרשת פנחס רכג ע"ב, ועוד למנצח, תמן מל עם נצח, ודא מל מן חשמל, הוד ונצח אינון לקבל תרין שפון. ובג"ד אתקריאו שפון חיוון אשא ממלל כו', דמסס' דגבורה אתקריאו חיוון אשא כו', ר"ל דחש הוא נצח, ומל הוא הוד, וזהו למנצח, נ"ה. והענין כי היכל נצח לא אתגלייא כלל, והיכל הזה, כד אתקשר בהיכל התחתון מתגלה, והוא נהיר בנהירו דלעילא ונהירו דלתתא, לכן הוא חשמל. וכ"ז בהתכללות בהיכל עליון ותחתון, וסדר התקשרות, בתחלה בהיכל תחתון ואח"כ סליק בהיכל הזה, ואז נולדו השרפים, ואח"כ עולין ב' ההיכלות והרוחין אל היכל נגה, ושם נכללו כא', לכן שם נעשו החשמלים, כמס"ל דף רמט ע"ב, ואלין מלאכים דאקרון חשמלים כו', וז"ש כעין חשמל. והוא כאשר עדיין לא נכלל ברוחא של סט' דשמאלא הדניא"ל וברוחין של היכלא קדמא, שאז עדיין אינו נגלה וא"א לומר חיות אש ממללות, ולזמין איהו חשמל כאשר נכללו בו כל הנ"ל, ואז נעשו השרפים כמ"ש למטה, כד אתכליל רוחא ברוחא כו', ואלין שרפים. וז"ש בגין דמניה קיימין כו', ואז הוא חשמל חיות אש ממללות, וזהו עתים ממללות, וכשנכלל היכל זה בהיכל נגה, אז עתים חשות, ששם כולם נעלמים בה. ואמר חיות אש שיצאו מסט' דשמאלא מאש שברוח הב' שנכלל מאש ומים וכנ"ל ברע"מ. ולכן הן ממללות, מ' דוממת, ש' שורקת. וכאן הוא אש ומים כנ"ל, עצם השמים דכלילא באש ומים, ולכן כאן החשמל (יהל אור).

(כז) הענין, כי מלכות נק' חקל תפוחין קדישין, חקל נגד נה"י, ששם נק' שדה. תפוחין נגד חג"ת, ששם ג' גווינין של התפוח, ג' אבות, שהן ג' גוויני הקשת, כמס"ל. קדישין נגד חב"ד, בסוד שמן משחת קדש, במוחין. וכ"ז הוא בפרצוף שלה, שהן נגד נה"י שלו, והן ג' היכלות. ונק' בהיכל ראשון שדה, בסוד כי בשדה מצאה. ובהיכל השלישי, ששם חב"ד דילה נק' קדישין, ששם משחת קדש, כמ"ש לקמן דף רמט ע"א, האי רוחא איהו רוחא דכיא כו', מההוא משחא דרבות קדשא דנגיד מעלמא דאתי נגיד ביה, ומההוא משחא אתברי ואצמח כו', ובהיכל הזה נק' תפוחין. וכאן ג' גווינין דתפוח כמראה הקשת כמס"ל, ובאד"ר דף קלג ע"ב, פתח ר"ש ואמר כתפוח בעצי היער וגו', מה תפוח זה כליל בתלת גוויני. כך קב"ה תרין תפוחין כליל שתא גוויני ותרין תפוחין אלין דאינון כו', כללא דכל שתא תיקונין דאמינא ובגיניהון באור פני מלך חיים, ותאנא מהאי תפוחין נפקין חיים לעלמא כו', וכן כאן הן שתא גוויני, תלת כלילין בתלת שב' רוחין דכאן, הן ג' גווינין וב' רוחין של מטה, שבהן ג' גווינים שנהורא שמאלא, חוור וסומק כאחד, והן נחשבים לא', כמס"ל והן ששה גווינין, והן ז' כמו התפוחין, שהן תיקון ז', והוא בחג"ת שכוללים נה"י, ועם מלכות הוא ז'. ואמר שם, ובהאי דלתתא הוא אמת, שלכן חותם הקב"ה בחג"ת אמת, ונק' מהימנותא כנ"ל. ואמר כיון דזכותא נפקא כו', כי התפוחין דז"א כלילין בב' גווינים אש ומים, כמ"ש באד"ר דף רצה ע"א, אנפוי כתרין כו' חוורא וסומקא סהדותא לאו"א, סהדותא לאחסנא דירית ואחיד לו, והן חו"ג, אש ומים. וכן כאן, הרוחא כלילא באש ומים כנ"ל. ושם דף רצב ע"ב, ואתעביד מיניה תרין גווינין כלילין כחדא ונהיר אנפוי ואסהיד באו"א גוויני דאנפוי כו'. ואמר באד"ר דף קמא ע"א, הני תרין תפוחין כד נהירין מב' סטרין מנהירו דתרין תפוחין כו', ולא ישתכח רוגזא בעלמא, ע"ש. ושם דף קלג ע"ב שם, ותאנא מהאי תפוחין נפקין חיים לעלמא, ומתחזין חידו לז"א, דכתיב יאר ה' פניו אליך, וכתיב באור פני מלך חיים, באור פני מלך, אלין אינון תרין תפוחין כו', כל עלמא מתברך ולא אשתכח רוגזא בעלמא. ובאד"ר שם דף רצ"ה, כד אתנהיר מן נהירו דחוורא דעתיקא חפיה ההיא חוורא על ההוא סומקא כו', עד הכי אתחזי בההוא גווינין, ע"ש. וכ"ה כאן, כשמתגלה חסד עליון, ונהירו דינין, אז נהיר ההוא רוחא, ואז באור פני מלך חיים (יהל אור).

(כח) בסוד הוד והדר לבשו, והוא היכל הוד. וכאן רוחא הדר שנקרא דרניא"ל כנ"ל, וחשמ"ל ואורפניא"ל, ומלבו"ש, סכום כלם אחד, והן שע"ח נהורין הידועין. והן ש"ע נהורין וח' אתוון. ודחשמ"ל שהן ח' נהורין שהן שלוב הוי"ה ואדנ"י דהיכלא קדמא שנכלל כאן, שלכן נק' צדיק חשמל, ע"ש ב' שמות הנ"ל. וכמ"ש בתז"ח דף עג ע"א, חיזו תליתאה, וארא כעין חשמל כו' עם תמניא אתוון דחשמל, ע"ש. וש"ע נהורין מתפשטין מן התפוחין כמ"ש באד"ר שם, תאנא אלין

תפוחין נהירין וחורין תדירא, ומנהון נהירין לתלת מאה ושבעין עיבר כו'. וז"ש (יחזקאל א כז) וארא כעין חשמל, שהוא באלין היכלות נ"ה כנ"ל, וכמ"ש בהתיקו"ז ובתז"ח דף עג ע"ב, ממראה ולמעלה נצח, וממראה מתניו ולמטה הוד כו', שהן נק' מעלה ומטה. וז"ש כמראה אש בית לה סביב, והוא בהיכל נגה, שאופן אהדיא"ל סביבו וממראה כו', כמראה אש ונגה לו סביב, הוא כאן הדריא"ל, דאתכליל באש ומים, והוא נגה כמ"ש בז"ח דף לג ע"ב, והאי נגה איהו מסט' דימינא ואתכליל בשמאלא ושמאלא בימינא (יהל אור).

(כט) והנה בירורם ועלייתם של כל הניצוצין כולם והשברי כלים כולם, הנה הוא אם ע"י תורה ומצות, אם ע"י כל המאורעות העוברים על כל באי עולם, בעוה"ז או בעולם הנפשות שהם כל העונשים אשר לאחר מיתה ובפרט הגיהנם והנהר דינור שבכל עולם (כי בנהר דינור שם הוא גמר התיקון כמ"ש בזוה"ק ויקהל (ר"א סע"ב) ע"ש כל הענין, ופ' פקודי (רמ"ז ע"א) ופ' מקץ (ר"א ע"א)). וע"י כ"ז הנה נבררין ועולין כל הניצוצין והשברי כלים תמיד, עד שיושלמו להתתקן בביאת המשיח (דע"ה ח"א ג ע"ב), ביסורים של אהבה מה שהצדיקים מקבלים על עצמן, הנה נטהרים השפע והניצוצין לגמרי ומתתקנים תיכף ועולים בקודש ואינם עוברים בנהר דינור אלא בדרך טבילה, וכמ"ש בפ' מקץ (רא ע"א) ויקהל (רא ע"ב) פקודי (רמז ע"א) בנשמות הצדיקים (דע"ה ח"ב סט ע"א), ועי' עוד בפ' פקודי רנב ע"ב ופ' בראשית מג ע"ב מב סע"א יט ע"א (דע"ה ח"ב דף עז ע"ב).

(ל) הכל לפי מעשיו לצדיקים לאתסחי' בצונן, ולרשע לאתלבנא, ולרשע גמור טבעא האי נשמתא, וכמ"ש ברע"מ פרשת בהעלותך דף קנג ע"א, ואומרים על מאני דפסחא, כלים שנשתמשו בהן בצונן מטבילין בצונן והן טהורין, אינן נשמתין דאינן מסט' דרחמי, ואינן רחמינים מארי חנא וחסדא לא צריכים לאדכאה במים פושרין [כבינונים], כ"ש בחמי חמין, דבהון מתדכין רשעים גמורים, בגין דזוהמא דלהון נפישא. אבל צדיקים גומרים בצונן, דעליהו אתמר כל המשים רוח בין הדבקים, מצננין לו גיהנם. וידוע שנהר דינור הוא גיהנם שלמעלה, ואי נשמתין חמריין דאינן מאני חרס, שבירתן זו היא טהרתן כו', ועל אלו אמר כאן דטבעא כו' (יהל אור).

(לא) והוא כעין הקרבן שנאמר אשה ריח ניחוח לה', מקודם מעלה לאשים, בנהר דינור, ושם נכלה הגוף, כמ"ש בפרשת שלח לך, החלב ודם. ואח"כ מלבישין אותה בההוא לבושא, ובהאי מלבושא סלקא ריחא כידוע, וכמ"ש וירח את ריח בגדיו כו', ואמרו בגדיו של אדה"ר. והענין, כי אדה"ר קודם החטא, שהיה בג"ע, היה לבוש באותן מלבושין בג"ע כידוע, ולכן נאמר אחר שאכלו, וידעו כי ערומים הם כידוע. ויעקב תיקן חטא אדה"ר, וזכה לבגדיו, וז"ש שנכנס עמו ריח ג"ע. וסלקא לקרבנא ע"י דמיכאל כהנא" זהו ניחוח (יהל אור).

(לב) זהו לה', וזהו סוד הקרבן, שמתחלה בשריפת אברים ופדרים נזונים הסט"א ורוי לון, וכן בשריפת הנשמה בגיהנם ונהר דינור. ואח"כ מתלבש רוחא דבהמה, כי אין רוח בעולם מבלי לבוש, וסלקא אל הבהמה דרביע' על אלף טורין, ומתתקנין ד' חיות שבמרכבה. וברעותא (ניחוח שמתרגמינן רעווא) דאדם אתתקן האדם על הכסא. ואז אדם ובהמה תושיע ה'. והענין, כי כל החטאים בנפש הבהמית שבאדם. וענין נפש הבהמית הוא כמ"ש בספד"צ פ"ד ויאמר אלקים כו', היינו דכתיב אדם ובהמה תושיע ה', חד בכלל דאחרא משתכח', בהמה בכלל דאדם, אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה, משום דאתכללא בכלל דאדם, כד נחית אדם דלתתא בדיוקנא עלאה אשתכחו תרין רוחין מתרין סטריין, דימינא דשמאלא, כליל אדם דימינא נשמתא קדישא דשמאלא, נפש חיה חב אדם ואתפשט שמאלא כו'. כי הנפש חיה הוא מסטרא דבהמות בהררי אלף, ושם הוא כל השכר והעונש וכל החטאים, אתפשט שכינתא מלבושא דילה, כמ"ש בתיקו"ז ובפ' בראשית דף כב וכג, כי הוא בן כסיל. וכן בזכיות מלביש אותה, ולכן בכל המצות עושין לו לבוש. ולכן מקריבין הבהמה לתקן סטרא דבהמה, ששם צריכין לתקן, ואז נכלל הבהמה באדם. וזהו הלבוש, וזהו סוד שכותבין התורה שהיא משם, על עור בהמה טהורה. [וכל ענין בואו דהאדם לעולם הזה לתקן את הנפש הלבושה, ולכן רשעים אזלין ערילאין בההוא עלמא, וידעו כי ערומים הם כנ"ל, וז"ס (מגילה יב ע"א) מלמד שהיתה מפשטת בנות ישראל ערומות כו', וכמ"ש בפ' לאסתר ע"ש, כי בחטאי האדם מפשיט נשמות עליונות מלבוש שלהן, וזה הלבוש מתלבש בסט"א, וזהו גלות השכינה בלבושה ג"כ, וז"ס ושתי שהיתה גוזלת לבושין דישראל, ובה נתלבשו בחטאים, ואסתר תיקנה, כי היא שכינה דבריהא כמ"ש ברע"מ. וז"ס שנגזר על ושתי ליכנס ערומה ובאסתר ותלבש אסתר מלכות (בגדי מלכות), וזה היה צרת ישראל ואח"כ גאולתם והבן] (יהל אור).

(לג) ר"ל שנבואת משה הוא מבינה שמתלבש בנ"ה. וז"ש (תקו"ז נה ע"א) נביאים מבינה. ואמרו (נדרים לח ע"א) משה זכה לבינה. ואמר משה בנצח, והוא שיוצא מבינה ומתלבש בנצח כנ"ל. ואע"ג דבכל הנביאים, נ"ה צריך לקבל תחלה מבינה, כנ"ל נביאים מבינה, ומשם דרגא דנבואה כידוע בכ"מ, וז"ש (ב"ב יב). חכם עדיף מנביא, דחכמה למעלה מבינה. ואמר בז"ח רות (עז ע"א) "שלום לרחוק ולקרוב שהוא רחוק לחכמים וקרוב לנביאים. רא"א איפכא קרוב לחכמים ורחוק לנביאים, שרואין דמיונות שלמעלה כעין גוף". והנה למעלה חכמה למעלה מבינה, אבל למטה נביאים למעלה מחכמה, שנביאים בנ"ה, וחכמה ביסוד, דשם כל רזין דחכמתא, והוא ההוא חיותא דכאן, ועמ"ש בז"ח רות (הדרת קדש רות אות מא). ואמר בריש פ' שמות (ב ע"א) "איבא דאילנא יהיב חיין לכלא קיומי' לעלם ולעלמי עלמין זכאה חולקי' כו'" עד "בעלמא דאתי" ע"ש. ר"ל איבא

דאילנא חכמתא, דהוא אילנא דחיי, והן שנקר' חי, ובניהו כו' בן איש חי. ועיין בתיקו' (ריש תיקון כא מב ע"ב) "א"ל אבא (דיליה) [דילין] כו' ובלע מיא דימא כו' ואתון כו'". ועיין בר"פ בראשית (ו ע"א) "ובניהו כו'". וזה ג"כ הענין שנבון עדיף מחכם, הוא ג"כ כאן בנר"ה, כי כלם אינן מקבלים מהנהירו דנפיק מבינה, רק מנ"ה שקבלו מבינה, משא"כ במשה שקבל מנהירו דנפיק מבינה שנתלבש בנר"ה, ומשם ואילך לא נתלבשו עוד, אלא דרך מעבר לבד. משא"כ בנביאים שלא קבלו רק מנ"ה עצמן שנתלבשו בהיכלות אלו, ומשם ואילך דרך מעבר לבד. וז"ש (ז"ח מד ע"ב) משה בנצח, ואף על גב דדרג' גדול מאבהן, שהוא זכה לאספקלריא המאירה, משא"כ באבות ושמי ה' לא נודעתי להם, כמ"ש בפ' וארא (כג ע"א). והענין, שאבות זכו לחג"ת שנתלבשו במלכות, תלת גוונים דילה, כמ"ש שם, והן בהיכלין דילהון רצון ואהבה וזכות, כמ"ש בפ' בראשית מ"ה ע"א, ולקמן דף רנ"ו ורנ"ז, והן כגוונא דנביאים בנר"ה כנ"ל. והחילוק ביניהם לבין הנביאים הוא, שנר"ה אפילו באצילות, גוונים דילהון אינן מאספקלריא המאירה, שנה"י הם המאירים למלכות, ואבהן זכו לחג"ת, שהן גוונים דאספקלריא המאירה במקומן. וז"ש בפ' וארא דף כ"ג "ואלין אינן דאתחזיין לאבהן למנדע [כו'] מגו אלין דמזדהרי כו'". משא"כ למשה שנתגלה לו מתוך הבינה, באצילות עצמן, כמ"ש ואינן סתימין אתגליין לי' למשה בההוא רקיעא דילי' כו' (יהל אור).

(לד) ר"ל מאריהון דחלמא ודמראה יונקים מהיכלות אלו לבד ואינן יונקים מלעילא כלל, ואינן יונקין מהיכלות עצמן רק שמתלבש בדרגא אחרא ביצירה בהיכלות דנר"ה דשם והכלל כי כולם צריך להתלבשות ואינן מקבלין מן דרגא דיליה במקומו, רק בהתלבשו בדרגא אחרא. ואע"ג שבכולם יוצא הנבואה משורש השרשים מבינה אינן מקבלין משם כנ"ל. והמקומות שלמטה מדרגם דרך מעבר כנ"ל, וז"ש כמה דדרגא דנביאים דלעילא כו' ה"נ אלין דרגין כו' (יהל אור).

(לה) ולכן כל חלום צריך לפתרון. והן ד' דרגין חלוקין, חלום לב"א, וחלום ומראה לנביאים, ונביאין עלאין, ונבואה דמשה חלוקים במקומות כנ"ל. וכן חלוקים בענין, כי חלום צריך לפתרון, ואין משיגים הפתרון בעת החלום, רק מדמה להם בעת החלום כאלו הוא הענין כמות שהוא רואה, כמ"ש ויקץ פרעה והנה חלום. אבל בעת השינה לא ידע כלל שהוא חלום ומראה. וחלום של נביאים יודע שהוא מראה וחלום, ויודע ג"כ הפתרון בעת החלום ע"י עצמו, או ע"י מלאך, כמ"ש מה אלה אדוני, מה שני הזתים האלה כו', וידע שאינו כפשוטו, רק מראה על דבר אחר, והשיב לו הפתרון. וכן בדניאל דניאל חלם חז' כו', חזה היות כו', קרבית על חד מן קאמי' ויציבא אבעא מני' על כל דנ', ואמר לי ופשר מלה יהודוענני כו'. משא"כ בנביאים, שהשיגו הדבר בעצמן, אע"פ שאמר בדרך חידה פעמים, הבין בדבור בתוך החידה הדברים בעצמן. אבל משה פא"פ אדבר בו ולא בחידות (יהל אור).

רנא ע"א

(לו) ש"ב פתחים בהיכל הזה, כמ"ש בפרשת בראשית "תרין עשר פתחין אינן להיכלא דא בכל פתחא ופתחא כל אינן סרכין וממנן דאינן מכרזי לאודע' לתתא כל אינן דינן דזמינן כו'. וז"ש ואינן כרוזין דמכרזי כל אינן כו'". ר"ל שאלו ה"ב ממנן הן המכרזין כל אינן כו'. וי"ב פתחין הן תחת הד' פתחין הנ"ל, והן עלאין על אלו. וז"ש למעלה ד"קיימא לפתחא קדמאא עלאה". ר"ל פתח הראשון מד' פתחין עלאין (יהל אור).

(לז) כמ"ש בגמ' (סנהדרין לז). על הסנהדרין אגן הסהר, שעומדין בעגולא, אל יחסר המזג, שאם נצטרך א' מהם לצאת כו'. והענין כאן כמ"ש (מתני' נדה יט. וע' שבת עז. ובתוס' שם וש"מ) שני חלקים מים וא' יין, והן ג"פ כמ"ש. לקבל אינן שבעין ותרין נהורין כו', ושבעין כו'. והן ג"פ ע"ב, נגד ג' גוונים אמ"ש, שהן אותיות יה"ו הנ"ל, כמ"ש בס"י פ"א מ"ג בירר שלשה אותיות מן הפשוטות בסוד שלש אמות אמ"ש וקבעם בשמו הגדול כו', שהן יה"ו. והן ג' גוונים דע"ב כמ"ש בתז"ח (ד ע"א). והן ב"פ רחמים, מים ואויר, וא' דין, אש, שהוא צד שמאל והן ב' חלקים כו'. וזהו המזג. ואמר אל יחסר, ר"ל לעולם, אפילו שאין עלמא בתיקונא, שלכן (הקשת) נראה בג' הגוונים אמ"ש, סימני אבות, וזהו אל יחסר לעולם, ומכ"ש אם הדור טוב, שהמזג יותר ויותר (יהל אור).

(לח) והוא מ"ש בפ' בראשית באמצעייתא דהיכלא דא הוא אתר מתקנא לקבלא רוחא דלעילא בגו רוחא דא כו'. וזהו ענג ושעשוע כידוע. והוא באדם טבור, כמ"ש שרדך אגן הסהר. והוא נקודה האמצעית דסיהרא, כמ"ש ברע"מ פ' פנחס (רמח ע"ב) ובז"ח פ' בראשית בסתרי אותיות (ז ע"א) שלכן בבטן אמו הטבור פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת (נדה ל ע"ב). והוא אמצעייתא דעלמא. ומשם יוצא המזון לעולם. ושם הוא שכר טוב הצפון לצדיקים לע"ל, שעליו אמר דוד תערוך לפני שלחן, ששם השלחן כמ"ש. וז"ס השלחן בצפון, והוא נקודה האמצעית, ולכן הי' השלחן באמצע הצפון, שמחצי ההיכל ולכותל, ושם מקבל מעלמא דאתי, סוד נקודה דאמצעייתא, כמ"ש בפ' תצוה דף קפ"ד ע"ב בתרין נקודין אתפרשת סט' דקדושה חד דילה וחד דעלמא דאתי כו'. וזהו צפון בגניזו. וז"ש מה רב טובך אשר צפנת ליראדך, בצפון. והוא פתורא דעלמא דאתי, כמ"ש בסוף תז"ח דף צ ע"א בפתיחו דעיינן אתכסי לי' ולא ידיע עד דאזדמן לפתורי' זכאי קשוט למיכל. וזהו הענין שכל ימות החול אסור להמשך אחר התענוגים, ובשבת מצוה גדולה להתענג. והענין כי כל המאכל הכל בצפון, בסוד השלחן, ושם מתעורר הס"א, ולכן הס"א מזדמנת על השלחן, וצריך ליתן לו חלקו במים אחרונים, שהוא חובה בהיכל חובה, שהוא נגד ההיכל זה כנ"ל. ושם בצפון צריך זהירות גדול מן הס"א, כי כל ההתעוררת הס"א בצפון, ושם הוא מדור המזיקים, ושם פרוץ ברוח

הרביעית. וז"ש מפני מה נברא העולם בב', ששתום בג' צדדין ופתוח ברביעית כעין אכסדרה, ופתוח לצד צפון, שכל הרוצה לצאת יצא. ר"ל לס"א, ששם מדורם בסוד מצפון תפתח (הרעה). וז"ס גבורים עומדים בפרץ, כי גבורים הם משם, כמ"ש בהתחלת תיקונים (ב ע"ב). וכשהדין מתעורר צריך להתעורר עלמא דאתי, ואז נתמלא כל ההיכל הזה רחמים, והוא בסוד נקודה האמצעית הנ"ל, ואז אין שליטה לס"א, בסוד עלמא דחירו. וכידוע בענין ר"ה, כמ"ש (זוהר תצוה קפד ע"א) פתח ההוא סבא ואמר תקעו בחדש שופר בכס' ליום חגיגו, השתא איהו זמנא לאתער' דינא עלאה תקיפא, וכד איהו אתער, ס"א אתתקף בהדי' כו'. וכד מתערי ישראל לתתא בשופר כו', אתער שופרא אחר' כו' ע"ש. וכ"ה בכ"מ שאתער שמאלא. ולכן צריך על השלחן ד"ת, שהוא מאמא עלאה כידוע, ואם לאו הס"א מתער שם, ונק' קיא צואה, כמ"ש (ישעיה כח ח, אבות פ"ג) כי כל שלחנות מלאו קיא צואה כו', שהוא שלחן דס"א כנ"ל. ובשבת מתער שבת דלעילא, אמא עלאה כידוע, וכל היום הוא שליטתה, ונקודה האמצעית אתער, ושם נסדרו השלחנות, ששם שורה השבת, כי צפון מקבל מאימא, כידוע בסוד באר מים חיים. וכל הענג היא מסט' דאמא, ובה מבסמין לסט' דצפון, שכל ההיכל ניזון מנקודה ההיא, ושם מקבלת מרוחא דלעילא. וז"ס תוספת נשמה. ולכן מסעודות שבת מתפרנס כל ימות החול. וכל שכר העה"ב להפך מריא למתקא, כמ"ש בפרשת בראשית דף ד' ע"א, שז"ס יצה"ר שניתן באדם לבסמא אותו, שהוא טוב מאד, שטוב מתחלתו הוא טוב, אבל הנעשה טוב מרע, הוא טוב מאד. וז"ס שאמרו (בראשית רבה פ"ט סי' ז) מאד כו' [זה יצה"ר]. וכמ"ש בפ' תצוה קפ"ז ונהורא עמי' שרא מאן נהורא דא נהורא דאתגליא מתוך חשוכא. וכמ"ש בפרשת בראשית שם מאן מנכון דחשוכא מהפך לנהורא כו'. וזה הנקודה הנ"ל, הוא סוד שבת, בסוד מחללי' מות יומת כידוע. ושם אתרשימו תלת אתוון מאתדבקותא דדכורא, שכנגדן ג"פ יום השביעי, ג' סעודות (שבת, בסוד ענג). ונגד זה נקודה דחורב' בס"א, שנקרא נגע, נגד היכל הזה, למאן דלא מתענג בשבת, כמ"ש ל דף רס"ה ע"ב באמצעיתא דהאי היכלא אית רוחא אחרא דאקרי נגע. ומהאי נפקא רוחא אחרא דאקרי נגע צרעת, ואיהו קיימא תדיר לסאבא לכל אינון מאריהון דלישנא בישא, יתיר על כל מה דמסאבין ליה. והאי נגע עלאה איהו ממנא על כל אינון פתורי דשבתא, דכד עייל שבתא ולא אתסדרו בענוגא דשבתא כדקא יאות כו' ע"ש. וז"ס הדבור של חול שאסור בשבת (שבת קיב ע"ב). והענין כי הנחש בשמאלא, וכמ"ש ל, ובהיכל הזה מתערי ליה, כמ"ש (רסה ע"ב) ואינון מתערי להא חויה כו' ע"ש. והוא קלקל בלה"ר, והסיתו לאכול מעה"ד, ולכן כאן הוא שני הענינים. וז"ס וקראת לשבת ענג, וכבדתו כו', ודבר דבר, אז תתענג כו', שהוא היפוך לנגע ענג, זה לעז"ז כנ"ל (יהל אור).

(לט) ר"ל כל החסדים שמקבלת מן דכורא, מנהר דנגיד ונפיק אתגניזי כאן. והוא נטיר, שלא יצאו לחיצונים. וזהו שומר הברית, שהטפה הוא סוד החסדים, וזהו שמירת הברית, שלא יצאו החסדים לחוץ, חסד דמתגלי בפום אמה, כמ"ש בא"ר (קמא ע"א). ולכן ניתן המילה לאברהם. וכל שמירת הברית הוא בסוד זה, וכמ"ש שומר הברית והחסד. וז"ס נתן את הכרם לנוטרים, שכאן הוא סוד שמירת הכרם, כמ"ש לקמן בהיכל הה' דס"א דף רס"ו וכד ישראל עבדי חסד אתכפיא ההוא סט"א ואתחלש כו' וסט' דקדוש' אתתקף. וכד ישראל לא מתערי בחסד כו', וכדין אינון ברכאין דנחתי מלעילא מסטר ימינא ינקי לון שאר עמין, וקיימא לההוא סטרא, (הד"א) [הה"ד] שמוני נוטרה את הכרמים אליון שאר עמין, כרמי שלי לא נטרתי כו'. איש יביא בפריו אלף כסף, הן אלף עלמין דכסופין, שהן בחסד כידוע. והן אלף יאורין דנפקין בסטר דימינא, והוא שומר אותם למאן דאצטרך לאתדבקא ב' כנ"ל. וזהו האלף לך שלמה, ומאתים לנוטרים את פריו, לאותן ששומרים את הברית. ולכן נגד זה ההיכל בס"א היכלא דאקרי שם ערל. ואמר שם ועילא מנהון חד ממנא דאקרי גז"ד, והאי איהו קיימא דלא נטרי כו', ועל כל אינון דמעכבא את קיימא לברייהו. וע"ד קא בעא חויה לקטלא לברי' דמשה עד דגזרת ל' צפורה כו'. וכאן גניזין כל החסדים דדכורא בה. וז"ש שומר ישראל (יהל אור).

(מ) ר"ל שכאן עומדים כל הנשמות שיוצאין מברית העליון, שהוא שומר הברית. ומיום שחרב בהמ"ק לא נכנסו בו נשמות חדשות, וכשיסתי' הנשמות יבוא משיח, כדי שלא יעמד ההיכל ריקן, וכמ"ש (יבמות סב. וש"מ) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (פירש"י פרגוד שבין השכינה). והוא ההיכל הזה, שכאן הוא גוף, שלמעלה מזה הוא ראש. והיכל הז' הוא רוחא בלא גופא. וז"ש (יבמות שם) שנאמר כי רוח מלפני יעטוף כו', והוא כמו תפלה לעני כי יעטף, בעטף עולל כו', שנפשו ריקן (יהל אור). אמנם הנה בדברי הרב בשער הצלם (פרק ב), אמר שם כי כוונת מאמרם ז"ל הוא על הצלם שהוא לבוש להנשמה, ועל ידה מתלבש הנשמה בהגוף ומתקשרים זב"ז כי היא אמצעי בין הגוף להנשמה. וכל הצלמים כולם הנה הם מהרפ"ח ניצוצין המתבררים, וכשיגמרו להתברר כל הצלמים כולם שהם כלל הלבוש והגוף לכלל כל הנשמות אז יבא משיח. וזהו שאמרו, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ור"ל עד שיושלמו כל הנשמות כולם בהגוף והלבוש הראוי לכל אחד ואחד (כללים ח"א קה ע"ג).

(מא) ר"ל ההוא חיותא זהר הנ"ל, אפיק בכח ההוא רוחא, דהכל כליל ברוחא, אפיק ד' סמכין, שהם שתיים לבד, אופן בתוך האופן. וז"ש כלילין דא בדא ומתקשרן דא בדא. והן שני עפרים.

וההיכל הזה הוא מקום השדים כמ"ש בפרשת בראשית (מד ע"ב) ולקמן. ושם החלב דיניק לכלא כמ"ש ל. וז"ס מ"ש בר"מ ויקרא דף ד' ע"א ייני עם חלבי גוף וברית, דכאן הוא שומר הברית, סוד הברית. ונגדו בס"א ערל כנ"ל. ושם נקר' איבה, נגד זה ההיכל שנקרא אהבה. והוא סוד הכהן, הנני נותן לו את בריתי שלום, בשלום ובמישור הלך אתי כו', שלכן זכה אהרן לכהונה, כמ"ש (אבות פ"א מ"ב) הוי כו' אהב שלום כו'. וכאן הוא בס"א סוד הנחש, ואיבה אשית כו', ואמרו (זוהר ח"ג עט ע"א) כ"ד זיני מסאבותא אשדי בחוה, כמנין ואיב"ה. וכנגדו בקדושה כ"ד מעלות של כהונה, וכ"ד מתנות. וז"ש (סנהדרין לח ע"ב) אדה"ר משוך בערלתו היה, סוד זה ההיכל דס"א (יהל אור).

(מב) ר"ל כי מהיכל זה ניזון היכל זכות. ואמר על שמא דהאי רוחא כו'. ר"ל שנקרא אל, ויונק משדי, שלכן נקרא אל שדי. וכ"ז קאי אלמעה, שלמה נקרא היכל זכות אל שדי. וז"ס לחם הפנים שעל השלחן, לחם הפנים עליו תמיד יהיה, לקבל תמיד מהיכל אהבה. וז"ס מזונות מצפון, בסוד שלחן. וידוע שהקב"ה זן את העולם בחסד, וכמ"ש נותן לחם לכל בשר, כל"ח, וכמה כיוצא בזה, שלפיכך זן בין לרעים בין לטובים, מקרני ראמים כו', וכמ"ש בר"מ פ' בא (מג ע"ב) שחסד נחית בתהומי תתאי ומתפשט. והענין, כי מימין בא לשמאל, ומשם יוצא לעולם, כמו מים שהוא בשמאל מימין, כמ"ש בז"ח ש"ה (עג ע"ב), ובסוד גבורות גשמים. וז"ס פרנסה, היינו גשמים. וז"ס פותח את ידיך, שני הידים. ואמרו (תקו"ז ח ע"ב) פותח בסוד פתח, והוא בסוד הפתח, מים שבא מימין לשמאל כמ"ש בז"ח ש"ה דף נ"ח ע"א [עג ע"ב] יהי רקיע בתוך המים דא נקודת פתח, פשיטו דנהירו דאנהיר כו' בסטר שמאלא ואנהיר לההוא סטרא, והשתא אתחליפו, ואתכללו ימינא בשמאלא, ושמאלא בימינא, מים איהו בסטרא דימינא כו', וכדין מים לשמאלא בנקודת פתח, ועל רזא דנא יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וכו' לתת מטר וכו', דהא מים מסטרא דפתח אינון. וז"ס פותח את ידיך, שני היכלות, זכות ואהבה, ואז ומשביע לכל חי רצון, מהיכל רצון. וכלל כאן כל האבהן, שהן כלל הכל. וז"ש (ברכות ד ע"ב) משום דכתיב פותח את ידיך (יהל אור).

(מג) ר"ל שלכן נקרא שדי, שדי באלקותו, כמ"ש ז"ל (בראשית רבה פמ"ו סי' ג). והוא כאן, שמספיק לכל, וכמ"ש אני אל שדי, אני שאמרת לעולמי די (חגיגה יב). וזהו לשון שדי. והשי"ן בפתח, לפי שנשתנה לשם כידוע. ואמר כמה דמקבלא כו'. ר"ל כמו שמקבל מסט' דימינא, שמספיק לכל, כן גם הוא משפיע לכל, כי כל מי שניזון בחסד, אז הוא די והותר, כמ"ש (מלאכי ג' י) אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די, וכמ"ש (שבת לב ע"ב ושמ"מ) עד שיכלו כו'. וכ"ז הוא משרש הפסוק שני שדיך, שכאן הוא השדים, שלכן נק' המניקין שדים, שמספיקין לתינוק שא"צ דבר אחר, והן שנים כנ"ל. וז"ש כשני עפרים כו'. ונדמה לצבי, על קלותו, כמ"ש (כתובות קיב). מה הצבי קל כו'. כמ"ש בתז"ח (י ע"ב) על קל וחומר קולא מסטרא דימינא כו'. כי כל דבר הניתן מימין הוא קל, משא"כ משמאל, היתה יד ה', משא כו'. וכן העבודה שהוא מימין, כמ"ש חשתי ולא התמהמהתי, ואל הבקר רץ אברהם כו', וירץ לקראתם. וידוע ד' רגלי המרכבה הם, שהגוף נכון, (הן שני) ידן ורגליו, שהן ד' היכלות שתחת היכל הרצון. וז"ש (אבות פ"ה מ"ב) הוי עז כנמר, שהוא בהיכל ג', חיה השלשית שבדניאל. וקל כנשר, בהיכל ב' כנ"ל. ורץ כצבי, בהיכל זה. וגבור כו', בהיכל הד'. והתחיל בכל א' מימין. לעשות רצון אביך שבשמים, בהיכל רצון, לאתדבקא שם באביך שבשמים. [ובפרשת בראשית (מד ע"א יח ע"ב) האי רוחא דברקא כו'. עמש"ש] (יהל אור).

(מד) והן בהיכל שנגד זה כמ"ש לקמן (רסו). והן בהיפוכא, שכאן היא שדים דמספיקין לכל בשפע כל צרכם, ושם שד, ומשדד הכל, ומשדד כפנא. וכאן משביע לכל. שז"ס פותח את ידיך, שנותן בשפע רב, ומשביע לכל חי רצון, שהוא משביע במעט. וכמ"ש בתורת כהנים (בחוקות) ונתנה הארץ יבולה ואכלתם ישן נושן כו' הוא ברכה אחת, ואכלתם לחמכם לשבע הוא ברכה אחרת, שאוכלין מעט ושובעין. וכן בקללה וזרעתם לריק זרעכם כו', בשבירי לכם מטה לחם ואכלתם ולא תשבעו. וזהו שד היפוך שד, ונקרא שד"י, ב' אותיות שד מלשון שדים המניקין, שנותנין כל צרכם. וב' אותיות די, ע"ש שדי במעט שאוכל, שהכל די. וזהו שדי. ולכן הוא בב' פתחין שד י. וכן בלחם הפנים, בזמן שהברכה נשתלח' בו כל כהן מגיעו כזית (יומא לט.), והוא ברכה אחת. יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר. משמת כו' וכל כהן מגיעו כפול (קללה) אחת, הצנועין כו' הוא השנית (יהל אור).

(מה) אמר לשון קטרוג, שכל הקטרוג ושנאה הוא בהיכל דסט"א שכנגד זה ההיכל, כמ"ש שם "היכלא חמשהא כו' עיי"ש עד ואלין עבדין קטרוגא" כו'. וז"ש (ב"מ נט.) כד מישלם שערא מכדא נקיש ואזיל תיגרא בביתא. והכל בחטא עה"ד, דשם ואיבה אשית, וכן ארורה האדמה בעבורך, בזעת אפך תאכל לחם כו' כי עפר אתה, מההוא היכלא, כמ"ש "האי רוחא אקרי אפרא כו' בגין דהאי איהו עפרא" כו'. ואמר שם "ובההוא זמנא מאן דעביד חסד עם ב"נ ויהיב לון למיכל ולמשתני כדאי איהו לדחיי" לון לאלין תרין רוחין לבר" כו'. דכאן הוא סוד החסד. וז"ש ואפיק רוחא דמזונא לכל אינון בני מהימנותא. ר"ל בעלי אמנה, שמאמינים בקב"ה, כמ"ש (סוכה מא ע"ב) מאי אנשי אמנה אר"י אלו ב"א המאמינים בקב"ה, דתניא ר"א הגדול אומר מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר כו'. והן העושין חסד. וכמ"ש בזוהר פ' בהר (קיא ע"ב) וכי תאמרו מה נאכל וגו'. ר'

יהודה פתח בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה כו'. מאן אינון בני מהימנותא אינון דמתערי האי טוב לקבלי', ולא חס על דיליה, וידעי דהא קב"ה יהיב לון יתיר, כד"א יש מפזר ונוסף עוד, מ"ט בגין דהאי אתער ברכאן לקבליה. ולא ימא אי אתן האי השתא מאי אעביד למחר. אלא קב"ה יהיב לי' ברכאן עד בלי די. שהוא מאותן שלים כנ"ל. ואמר שם כגוונא דא וצויתי ברכתי לכם בשנה הששית וגו'. כי בכאן הברכה, בששי, שומר הברית, נטיר גנזין דילי' כנ"ל. והוא ברכאן דנהר דנגיד, שהוא כאן, והוא הטוב, אילנא דחיי. וכמש"ש דף ק"א ע"א ר' יוסי פתח בטח בה' ועשה טוב כו' זכאה חולקיה דב"נ דעביד טוב מדידיה דהא אתער טוב בכ"י, ובמה בצדקה כו' מ"ט בגין דצדקה אילנא דחיי הוא, ואתער על ההוא אילנא דמותא, ונטיל אינון דאחידן בי', ושזיב לון מן מותא. והוא ברוחא דא, שהוא להט החרב, אילנא דמותא דאדה"ר חב בי' כנ"ל. ובכפנא אחידין בי' הכל, ואתער אלנא דחיי כו', ברוח הזה, ושזיב לון מן מותא. וכאן הוא סוד כנ"ל, שומר ישראל, דכל גנזין עלאין גנזין כאן כנ"ל. והוא שומר הברית גנזין דילי' כנ"ל. וז"ש דהא אתער טוב בכנסת ישראל כו', והכל מסטרא דבני מהימנותא (יהל אור).

(מו) ר"ל להמציא הרצון, כמ"ש מצא טוב ויפק רצון מה'. וז"ס על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא. ואמרו (ברכות שם) לעת מצוא זו אשה, שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. במערבא אמרי מצא או מוצא כו' והוא כאן כמש"ל. ר"נ אמר לעת מצוא זו תורה, שנאמר כי מוצאי מצא חיים כו' והוא ג"כ כאן, כמש"ל שכאן הוא סוד התורה, וכאן סוד החיים כמש"ל, ולקמן דף רנ"ט ע"ב מסטרא דיעקב נטיל רוחא דחיי כו', והוא בסוד כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם כנ"ל. ר"נ ב"י אמר לעת מצוא זו מיתה כו', נחא שבכולן נשיקה כו'. והוא ג"כ כאן כמ"ש למטה בהאי היכלא אתכניש משה ברחימו ונשיק נשיקין (יהל אור).

(מז) שהן נגד ר"ק שכלולין כאן. והן שית היכלין שנכללין כאן. ולכן הפתחים הם ל"ק העולם. וכן בת"ת, ו' צינורות לכל ה"ק, והן פתחים (יהל אור). היכל רצון הוא היכל ת"ת וכמו שמבואר כ"ז בארוכה בשער כסא הכבוד (פרקים ג ד), ואמר שם הרב כי זהו מ"ש בפ' בראשית (מד ע"ב) על היכל הרצון, האי רוחא אתכליל בשית וקיימא בשית, אתכליל בשית דלתתא בהדיה, וקיימא בשית עלאין (ביאורים ח"א פה ע"ב).

(מח) כמ"ש דרשו ה' בהמצאו, שהוא לעת מצא כנ"ל. וכמ"ש (ר"ה יח). כאן ביחיד כאן בציבור, וכמש"ל וכד צלותין סלקין, אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללים כנ"ל. ואמרו (ר"ה שם) ויחיד אימת בעשרת ימים שבין ר"ה ליוה"כ. והוא כמ"ש בס"ד (רפ"ב) בזמנא דמטא ירחא שביעאה כו' ומתפתחי תריסר תרעי דרחמי. והוא כאן, י"ב נהורין, והן תליסר עם הרוחא דכליל, בסוד המזלא. וכאן אני אעביר כל טובי על פניך כו' ויעבור ה' על פניו ויקרא כו', י"ג מדות, שכאן הוא סוד פני', משה (יהל אור).

(מט) שהוא היכלא דא. וכן כנגד' שפתותיו שושנים כו' כמש"ו. והוא נשיקין פא"פ. וסוד שושנים הוא כמ"ש בפ' משפטים דף קכ"ג דעת גניז בפומא דמלכא דאק' תפארת, פשיטותא דתפארת דכל גווינן אתאחדן בי', דכתיב ובדעת חדרים ימלאו. וההוא דעת גניז באמא ומלכא. ר"ל באר"א, תרין עטרין דגניזין בגווייהו. ומלייא כל אדרין ואכסדראין. וכד אתער נהירו דבי' ונפיק, כדן אקרי פה ה'. ושפון דאינון תרין נהורין מאבא ומאמא, בשעתא דאתערען בההוא נהירו דדעת, מתחברן כחדא, ומלין אתגזרו בקשוט בחכמה בתבונה ובדעת. וז"ס שפתותיו שושנים, שהן תרין גווינן דאר"א כנ"ל, מה שושן חוור וסומק. נטפות מור כו', הוא נהירו דדעת, שהוא י"ב בוסמין עלאין, שהן בו שמתגלה בפה. וכד אתער (כו') ונפיק כדן אקרי פה ה' כנ"ל. וזהו נטפות כו' (יהל אור).

(נ) ר"ל שמעורר האהבה של ב' היכלות דנוק' ודכורא, היכל אהבה של נוק' ודכורא כאחד, שהוא סוד ק"ש בהיכל אהבה, סוד הייחוד של ק"ש באחד. ולכן יצאה נשמתו של ר"ע באחד, וכמ"ש (ברכות סא ע"ב) רבי ע"כ א"ל כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה ואהבת כו' מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו כו', היה מאריך באחד כו'. וכמ"ש לקמן ע"ב בר ההוא שלימא חסידא דאתי' בסטרא דימינא (כו' ע"ש עד) וע"ד מית באהבה כו'. והוא סוד נכנס בשלום ויצא בשלום (עי' חגיגה טו ע"ב), ששם בהיכל אהבה הוא סוד ברית שלום כנ"ל, והוא נכנס ויצא באלו ב' היכלין דדכורא ונוק', ב' האהבות. וז"ש לעיל והכא איהו כו' רעוא לכל נשמתין דנפקי כו'. והן נשמתין דנשיקין. ואמר לעיל בהיכל אהבה מהיכלא דא נפקין כל רוחין קדישין דקיימין בקיימא דנשיקין עלאין כו' (יהל אור). ע"י שהיה ר' עקיבא עובד מאהבה תמיד הנה אתדבק בימינא, וכשנכנס לפרדס היה כל הילוכו דרך ימין כנז', עד שנכנס בהיכל אהבה דבריא, שהוא אהבה זוטא, והוא ימין של השכינה המתלבשת שם, והיא שם בסוד המאור הקטן, לכי ומעטי את עצמך (חולין ס ע"ב), ולכן נקרא שם אהבה זוטא, ומשם עלה למעלה עד החסד דאצילות שהוא אהבה רבה, כי שם הוא המאור הגדול, יהו"ה, ובבריא הוא המאור הקטן, אלהים, וכמ"ש בפ' בראשית (כ ע"א). ור"ל כי גילוי ית"ש בבריא הוא רק בגילוי אלהים, בראשית ברא אלהים (בראשית א א), ושניהם יחד הוא יחוד הויה אלהים, והוא יחוד ז' ו"ן (דע"ה ח"ב קז ע"א).

(נא) הן ה"ב חיות גדולות עם קטנות, שהן תחת י"ב נהורין. וז"ש ברזא דתחות האי רוחא. שכאן לא ביאר אלא מה שלא ביאר בפ' בראשית בפרטות, לפי שרוצה לבאר כאן הד' חיות גדולות

בפרטות כמ"ו. וה"ב נהורין הן י"ב שעות, שכאן הוא סוד השעה והעת, והן י"ב שעות הלילה, וכנגדן י"ב שעות היום בת"ת, י"ב צרופי הוי"ה. וז"ס שאמרו (שבת קנד.) לא מזל יום גורם אלא מזל שעה, שז' הימים הן בז' היכלות כידוע, וכאן הוא י"ב השעות, והן י"ב אנפי חיוון, בסוד שם של י"ב, שכל א' יש לו מזל אחר, זה מצורת נשר או אר"י כמ"ש בתיקונים, והן המזלות שנים עשר, וזהו המזל מ"ב מזלות, שהן י"ב שעה. ולכן מזל שעה גורם, ולאפוקי מהאי שאמר מזל יום גורם, שסובר המזל הוא בז' כוכבי לכת, שהן נגד ז' ימים כמ"ש בס"י (סוף פרק ד.) והן כ"ב אותיות. ג' אמות, והן סוד המזל עצמו, נהר דנגיד ונפיק בהיכלא שביעאה, בסוד ק"ק, קדש חד קדשים תרין, שכולל ג"ר שם, והן אמ"ש, ולכן נקראין אמות, ששם אמא עלאה שכולל ג"ר. וכאן בהיכל הזה י"ב פשוטות. וז' היכלות עצמן הן ז' כפולות, והן כפולות בסוד שבעה ושבעה מוצקות, שבהן כלילין ג"כ היכלות דכורא. ולכן בכ"א הרוח שבו כליל מב' רוחין. וז"ס בדגש וברפה (עי' ס"י ריש פרק ד.) והן סוד י"ב מזלות וז' כוכבים וג' יסודות. וכן י"ב חדשים וז' ימים וג' זמנים. וכן באדם וכל דבר, כמ"ש בס"י (פרקים ג' ד' ה'). וכן בתורה. והכל נגד היכלות אלו. והן סוד (ג' וז') ע"ס והדעת (י"ב כנ"ל). וכן בסט"א. ולכן דנין את האדם בכ"ב, נגד כ"ב אותיות, ג' וז' וי"ב. והן ג' טיפין מרה, וכמו שהג' הנ"ל הן אמות לכל, כן אלו הג', הן אמות לכל דין. והן עוקרין את הנשמה (כדלקמן רס"ע"א). וז' עדנין. וי"ב חדש בגימטריא. וכן בכל מצוה, כמו בפרו ורבו ג' קדושים וז' ברכות, כמ"ש ברע"מ (השמטות ח"א) [הגה. וי"ב מתנות שכנגדן בברכה ששון ושמחה כו']. וכן בק"ש ותפלה וכל המצות כידוע (יהל אור).

(נב) בזוה"ק בהיכלות פקודי (רנד ע"ב) בענין הד' יסודין עלאין שהם חגת"מ דאצילות, וכן הד' חיות שבמרכבה שהם אריה שור נשר אדם, וכן הד' מלאכים שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, וישנם אלו הד' חיות והד' מלאכים בכל עולם ועולם כמ"ש בשער קיצור אבי"ע (ריש פרק ח), אלא בעולם הבריאה נקראים בשם כסא ושרפים, ובעולם היצירה בשם חיות ומלאכים, ובעולם העשיה בשם אופנים ושמשין, ובעולם הזה הם הד' יסודין והד' נהרות פישון גיחון חדקל פרת. והחיות שבכל עולם הוא בחי' הנפש, והמלאכים שבכל עולם הוא בחי' הרוח, עי' פנימיות וחיצוניות (דרוש יג) ובשער ציור עולמות (בהקדמה) ובשער השמות (פרק ב) (דע"ה ח"ב פח ע"ד), משורש הכתר שבהם הוה אוריאל נוריאל במזרח ורפאל בואל במערב ע' רע"מ פנחס (רכה ע"א), ומשורש המלכות שבהם הם להיפך וכמ"ש בהיכלות פקודי (רנד ע"א) וכו' ג' שיטות: שיטה א', הוא כנז' והוא בזוה"ק (בראשית כו ע"ב) וע"פ מה שפירש הגר"א את דבריהם ז"ל בהיכלות פקודי בספר יהל אור (דף כט עמוד ע"א ע"ב). שיטה ב', הוא שיטת התיקונים (תיקון נד דף קא ע"א) שם אמרו כי פישון הוא צפון גבריאל, גיחון דרום מיכאל, חידקל מזרח אוריאל נוריאל, פרת מערב רפאל. ואמר הגר"א שם ע"א וביהל אור הנז' (ריש ע"ג שם), כי התיקונים עם הזוהר חלוקים בזה. שיטה ג', הוא כי הגר"א עצמו בתיקונים (שם ע"א סוף ד"ה אורייתא) אמר שם בכוונת זוהר בראשית, כי פישון לימינא וגיחון לשמאל חידקל במזרח פרת במערב, וכן אמר הגר"א עוד בליקוטיו בהליקוט הנדפס באדרת אליהו (בראשית ב פסוק יד, דף כ סע"א) (דע"ה ח"ב צ ע"א).

(נג) כמ"ש (דניאל י כא) כי אם מיכאל שרכם. ואמר רבא שגם גבריאל הוא אפטרופוס ומליץ עליהם, כמ"ש ועתה אשוב להלחם עם שר פרס כו' ואין אחד מתחזק עמדי כי אם כו'. אבל מיכאל אפטרופוס הגדול והעיקר, שהוא ימינא וחסד, ולכן הוא שר ישראל. ומפורסם שהוא טוען תמיד עם הס"מ, וכמ"ש, לכן בדניאל בסוד המלחמה, העיקר גבריאל. שאלו ב' נהורין כלולין זה בזה, כמ"ש למטה, לעשות חסד שמאלא נכלל בימינא, ולעשות דין באומות להיפך, בסוד וחרב פיפיות בידם כו', שהוא סוד החרב בימינא, להט החרב המתהפכת, ומ"מ הכל ימינא, ימינך ה' נאדרי כו', ימין ה' רוממה כו', ימין ה' עשה חיל. וז"ש לעיל רב חילא (יהל אור).

(נד) ולזמנין דהאי איהו ההוא נהורא כו' (דבסטרא דצפון, איהו עביד דינא). וע"י המיתה בא"י כמ"ש בפ' תרומה דף קנ"א כל אינון מתין די בארעא קדישא לא מתין ע"י אלא כו'. וזהו מיתת נשיקה, שהנשיקין בהיכל הזה. וכמ"ש אר"י א"ה מאי שבחא איהו למשה ולאחרן ומרים דכתיב בהו ע"פ ה' דאלין לא מיתו ע"י דההוא מלאך מחבלא, ואת אמרת דכ"ע אינון דמיתו בארעא דישראל לא מתין ע"י דדא. א"ל הכי הוא ודאי, ושכחא דמשה אחרן ומרים הוה יתיר מכל בני עלמא, דאינון מיתו לבר מארעא קדישא כו'. וע"ד כתיב יחיו מתוך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר וגו', יחיו מתוך אלן מתין דבארעא קדישא, דאינון מתין דיליה, ולא מאחרא, דלא שלטא תמן סט"א, וע"ד כתיב מתוך נבלתי יקומון אינון דמיתו בארעא נוכראה אחרא ע"י דההוא מחבלא כו' ע"ש (יהל אור). ועי' תז"ח ג ע"ד: מלאך החסד ודא מיכאל דאיהו על שם (שמות טו) מי כמוך באלים ה'. בהגר"א: **ודא מיכאל** - שבו אותיות מלאך י' שהוא ימינא בחכמה י': **ע"ש מי כמוך באלים** - "מי" של מי "כ" דכמוכה "אל" דבאלים. ור"ל באלים הן המלאכים מסטרא דחסד שנקרא אל ואין בהם גדל חסד כמוהו ית' וכן מיכאל ששמו כשם רבו מסט' דחסד אין כמהו במלאכים.

(נה) ר"ל שהוא כלול ג"כ בימינא כנ"ל וזהו יסורין של אהבה מצד החסד שנקרא אהבה ומ"מ ע"י גבריאל וז"ש תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הן שע"י חטא הוא בסט"א ופקדתי

בשבת פשעם כו' וז"ס שאמרו נאמר ברית ביסורין שנכלל בימין (יהל אור). ר"ל שהוא כלול ג"כ בימינא, כנ"ל. וזהו יסורין של אהבה, מצד החסד שנקרא אהבה, ומ"מ ע"י גבריא. וז"ש (ברכות ה ע"א) תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הן, שע"י חטא הוא בסט"א, ופקדתי בשבת פשעם כו'. וז"ס שאמרו (שם) נאמר ברית ביסורין, שנכלל בימין (יהל אור).

(נו) ר"ל שבמקום אחר אמר שרפאל במערב. כמ"ש בפ' בהעלותך דף קנ"ה ע"א דגלא רביעאה אדם רפאל מערב, בהד"ל אסוותא בסטרא. ר"ל שהרפואה הוא בסטר מערב כמ"ש למטה. וז"ש אסוותא בסטרא. וכ"ה בתיקונים ובזהר בכ"מ, פעמים אמר שאוריאל במזרח ורפאל במערב, ופעמים אמר להיפך. וכן בצורתם, פעמים אמר שנשר שהוא צורת אוריאל במזרח, בסוד דרך הנשר בשמים, ואדם במערב, השכינה במערב, שהיא דמות אדם, וכמ"ש בתיקון' (תיקון א' דף י"ד ע"א) רשימא דארי' תמן לימינא, ורשימא דשור (לשמאלא), ורשימא דנשרא באמצעיתא כו' דמות אדם דא שכינתא קדישא כו'. והוא רפאל אפר דרפאל, ואדם אל עפר ישוב, וכמ"ש בתז"ח דף פ"ה ע"א דאינון ד' יסודין דארבע פרצופין, דאינון פרצוף אדם ופרצוף ארי' ופרצוף שור ופרצוף נשר, דממנן על מיא ואשא ורוחא ועפרא. ארי' מרכבה וגלגולא דיליה מיא, שור מרכבה וגלגולא דיליה אשא, נשר מרכבה וגלגולא דיל' רוחא, אדם מרכבה וגלגולא דיל' עפרא כו'. ובז"ח דף כ"ז ע"ג (לא ע"ב) דאדם ודא מלכות, וחי' דרכיב בה רפאל, איהו אפר, ואיהו עפר דבי מקדשא דאתנטיל מיני' אדם כו'. ע"ש כל המאמר. ובתיקונים ת"ע דף קכ"א נשר באמצעיתא עלה אתמר מי אסף רוח בחפניו ואינון תרין נוקבין דחוטמא פומא דא אדם כו' ודא שכינתא. וכן בהרבה מקומות. ואמר ג"כ בר"מ להיפך בפ' פנחס דף רמ"ד ע"א בר"מ אמר אדם דרגא דיעקב, ונשר שכינה. ואמר ובג"ד אוקמוה מ"מ שופרי' דיעקב שופרי' דאדם כו'. ובתיקונים תס"ח דף קכ"א וכד אתהפך מתרווייהו למערב אחזיר אנפוי ואתהפך לנשר, וכד אתהפך מתרווייהו למזרח, דאיהו באמצעיתא, אתהפך לאדם. והענין כי האדם והנשר שניהן כלילין מימינא ושמאלא, וכן מזרח ומערב, ת"ת ומלכות. ולכן אמר ביחזקאל ופני ארי' אל הימין לארבעתם, ופני השור משמאל לארבעתם, ופני נשר לארבעתם, ולא קבע לו רוח מיוחד. וכן לאדם. והוא בסוד כלילת ת"ת ומלכות זה בזה. וע"ז תמה שלמה, דעיקר מקומן משמע כאן רפאל במזרח, ואוריאל במערב, ותמה על היפוכן, דרך הנשר בשמים, ודרך גבר בעלמה (משל ל, יט), שהשכינה דמות אדם דיוקנא דיל', כמ"ש בתיקון ב' שם. ועיין פ' יתרו דף פ' ע"ב אמר ר"ח חמינא האי קרא דכתיב ופני ארי' אל הימין לארבעתן כו' ע"ש (יהל אור).

(נז) ר"ל שהכלל אינו אלא שנים, ימינא ושמאלא, חו"ג, שמאלא נכלל בימינא וימינא בשמאלא, ושניהם כלולין באמצעיתא, רק שבנהורא דמינא נכלל שמאלא בימינא, ובנהורא דשמאלא נכלל ימינא בשמאלא, ובאמצעיתא נכללו שניהן בשוה. וכאן שנכללו כל השלשה בו, אינו אלא שנים בכללם. ולכן יש לו שני שמות נוריאל ואוריאל כנ"ל. וכן רפאל יש לו שני שמות בואל ורפאל, כמ"ש בפ' ויקהל דף ר"ט ע"ב, אלא שעיקר שמו הוא רפאל, לפי שמזרח נוטה תמיד לימין, שלפיכך פסוק ויט הוא כסדר, ונק' רחמים, משא"כ כאן שהוא שליח מכל הג' נהורין. והן בו בפרטות, שלכן כל הג' פסוקים בו בתיבין, ומ"מ גם כאן עיקר שמו אוריאל כידוע, שלעולם ימינא עיקר. וכל אלו השמות ע"ש התמנות שלהם. מיכאל ע"ש החסד. גבריא ע"ש הגבורה. רפאל ע"ש הרפואה. אוריאל נוריאל ע"ש התכללות מחו"ג, אור הוא חסד כידוע, נוריאל בגבורה, כמ"ש בתז"ח דף פ"ו ע"ב נוריאל נור דליק. וכל סדר הנהורין אלו ברוחות, הוא בסדר אצילתן, רק במזרח ובמערב מתהפך לפעמים כנ"ל. אבל כסדר נסיעתן אינו כן כמ"ש בפ' בראשית (דף מ ע"ב) וכד נטלי ארבי וכו' ונתחלפו כאן צד מזרח ודרום זה בזה. והענין, כי סדר הנהורין הוא כסדר הדגלים, כמ"ש בפ' בהעלותך דף קנ"ד, וחשיבות הרוחות הוא כזה הסדר, מזרח דרום מערב צפון, ונסדרו השבטים לפי חשיבותן, רק שיהודה וראובן נתחלפו כסדר תולדותן, שיהודה במזרח וראובן בדרום. [הגה. ומיכאל הוא דגל יהודה, גור ארי', ואוריאל דגל ראובן, אור בן, ע"כ נתחלפו גם הם] בסוד פחוז כמים אל תותר, ונתנה המלוכה ליהודה, כמ"ש (דה"י א ה, א) ובני ראובן בכור ישראל, כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל, ולא להתייחס לבכורה, כי יהוד' גבר באחיו, ולנגיד ממנו כו'. וז"ס יהודה אתה יודוך אחיך, גור ארי' יהודה, שהוא דגל המזרח, ארי', כי ניטלה מראובן, פחוז כמים אל תותר, ולשמעון ולוי לא ניתנה, כלי חמס מכרותיהם, ע"כ ניתנה הבכורה לנגיד ליהוד'. אבל מערב וצפון לא נחלפו. וזהו לפי הסידור שבכאן, שרפאל לצד מזרח, ואוריאל לצד מערב, אבל לפי הסידור אוריאל לצד מזרח ורפאל לצד מערב, (צ"ל) בנסיעתן נתחלפו מיכאל עם אוריאל, כמ"ש בפ' בהעלותך שם, ובלכת החיות בקוזפירא דלעילא הוּ אוזלי (יהל אור).

רנד ע"ב

(נח) ר"ל דאלו ד' חיות הן ד' יסודות הידועין. והן משורש הד' יסודות חגת"ם של אצילות, שהן ד' יסודות עלאין על כלהו. כמ"ש פ' וארא דף כ"ג וכ"ד כד אתברי אדם וכו'. והוא שורש של ד' חיות, ארי' ממים כנ"ל. ושור מאש כנ"ל. וז"ס ואשליכהו באש ויצא העגל הזה. ועשו מזהב שהוא בצפון, מצפון זהב יאתה, וכמ"ש למטה כג"ד צפון עביד דהבא דמסטרא דתוקפא דאשא אתעביד דהבא כו'. וכמ"ש וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. והוא שור שנאמר כלחוך השור את

ירק השדה. ועשו לתקפא סט' דמסאבא, דשם תוקפא דלהון כנ"ל, וע"פ תשא (קצא ע"א). נשר רוח, וכמש"ל בפ' בהעלותך שם (קנד ע"ב) רוחא דרוחא כו' מטי להווא נשר כו'. ואדם מעפר, כי עפר אתה, ומעפרא דבי מקדשא כנ"ל. ואמר שם (וארא כד ע"ב) ת"ח אש רוח מים ועפר וכו'. ר"ל דאוליד אלו ארבע חיות, שעליהן נאמר ומשם יפרד כו' כמש"ל. ואע"ג דגם הם מתקשרין זה בזה, מ"מ אינן מקושרין באחדות כבעולם אצילות. וז"ש (וארא שם) כאינן עלאי כו'. והן הכל דוגמת י"ב החיות, ד' סדרין, ג' לכל צד, ארבעה טורי אבן. וכן הבקר, שלשה פונים צפונה כו'. ואמר שיצאו מאבהן. וכן אמר בפ' ויקהל (שם קצז ע"ב) ואלין אינן דנפקין מאבהן עלאין כו' כנ"ל. ואמר שם (קצז). ר"ש פתח מי עלה שמים וירד כו' וכלא בקב"ה אתמר כו' והכא איהו רזא דרתיכא עלאה בארבע סטרין דאינן יסודי קדמאי דכלא כו'. ועבפ' יתרו דף ע"ט ע"א בפ' הזה מי עלה שמים כו' (יהל אור).

(נט) עי' דע"ה ח"ב פח ע"ד וזה תמצית לשונו: ישנם ד' יסודות עליונים הרי הם חגת"מ דאצילות, וכנגדם ד' החיות שבמרכבה, הרי הם אריה, שור, נשר ואדם, וכנגדם ד' המלאכים הרי הם מיכאל, גבריאל, אוריאל ורפאל. וד' בחי' אלו מקבילים לפשט רמז דרש סוד. ד' בחי' אלו מקבילים לד' שנכנסו לפרדס, ומכח תכונתם קרה לכל א' המעשה המתאים למציאותו. ר' עקיבא היה מיסוד המים, שהוא חסד שבימין (דרום), אלישע היה מיסוד האש, שהוא גבורה שבשמאל (צפון), בן זומא היה ביסוד הרוח, שהוא ת"ת שבמזרח, בן עזאי היה ביסוד העפר, שהוא מלכות שבמערב. השכלת כל א' מהם היתה לפי תכונת יסודו, וזה היה הגורם לכל מה שקרה להם. והענין בזה הוא כי הנה בכל הד' יסודות יש פסולת, אשר מהם יוצאים ד' היסודין דסט"א, והם כנגד התורה, ובוהו, וחושך ורוח הנאמרים במעשה בראשית. ומהם יוצאים הד' קליפין הנאמרים ביחזקאל, דהיינו רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת ונוגה, הרי הם שורש מציאות הרע וכללות הקליפין, ועי"ז נכשלו הג' שנכנסו לפרדס מלבד ר' עקיבא.

אלישע היה מיסוד האש, סטרא דגבורות, שורש הרע, ומשם הוא יניקתם, ולכן מתחילה היה הוא בסכנה יותר מכולם. ויסוד האש הוא כנגד חלק הרמז שבפרד"ס, והמה אגדות הש"ס המכוסים ונסתרים, ובהם גנוזים הסודות. כל מי שהוא משורש הגבורות היותר גדולים, כל ענייניו הם גבוהים, הן בתיקונו והן בקלקולו, וכשהוא זוכה הוא מזכה ומעלה את כל העולם עמו. וכשהוא מקלקל, הוא גורם רעה ומהרס לכל העולם כולו. ובאשר שאלישע היה משורש הגבורות הללו, אשר משם הוא תוקפיה דס"מ וחיילותיו, והכניס את עצמו ללחום עמו ולכבוש אותו בביתו בלי זהירות יתירה כראוי, התגבר עליו הסט"א ושלט בו רחמ"ל, אך עכ"פ הוא שיסודו הוא שגורם. אמנם ר' עקיבא, שהיה מיסוד המים שהוא בימין והוא בחי' אהבה (ולכן יצאה נשמתו בק"ש שהוא בהיכל האהבה) ושם הוא חלק הסוד מד' חלקי פרד"ס, וחלק הסוד הוא האצילות שבכל עולם, והוא האלהות שבכל עולם, ואין שם אחיזה לס"א ח"ו, ולכן נכנס בשלום ויצא בשלום. בן עזאי שורשו ביסוד העפר, הכלול מימין ומשמאל, חסד ודין, אם כי הוא נמשך יותר אחר השמאל, וגם הוא לא נזהר כראוי, שכן יסודו גרם לו. אמנם הוא לא ירד בס"א עצמו ח"ו כאלישע, אלא שהוא התחיל לנטות קצת אחרי הפסולת דיסוד העפר הנמשך לס"א, וקודם שנתקלקל מת. והיה בבן עזאי טעם נוסף, משום שלא נשלם עדיין בשנים, לכך לא יצא בשלום כר' עקיבא, הגם שהיה חסיד גדול.

שורש בן זומא הוא ביסוד הרוח, ובצד הרע נק' הרוח "פגע רע" ולכן אצלו "הציץ ונפגע", כי יסוד דרוח הוא שורש אחד עם צד מזרח שהוא באמצע, ואף הוא כלול מימינא ושמאלא, וצריך לזהירות גדולה שלא יטה לשמאל ובן זומא לא נזהר כראוי ופגע ברוחא דמטא לס"א הנקרא בשם פגע רע, שאינו הרע עצמו אלא פוגע ברע.

(ס) וזכר מטא להאי אתר דאקרי היכל אהבה אתדבק ביה ברעו דלבא⁷⁰⁰⁹ אמר האי היכלא צריכא איהו לדבקא ליה בהיכלא דלעילא באהבה רבה⁷⁰¹⁰ כדין אשתלים ברזא דמהימנותא ואיהו סליק ואשתלים אהבה זוטא באהבה רבא⁷⁰¹¹ (כהן אשתלים ברזא דמהימנותא ואיהו סליק ואשתלים

⁷⁰⁰⁹ שכאן צריך לאהבה שלימא ורעו דלבא בסוד ייחוד ק"ש בהיכל זה (יהל אור).

⁷⁰¹⁰ ר"ל לדבק זה ההיכל בהיכל דאברהם באצילות, שנקר' אהבה רבה, וזה ההיכל נקרא אהבה זוטא, בסוד המאור הגדול ואת המאור הקטן, כמ"ש בפ' בראשית דף כ' ע"א כדין אזעירת גרמה למיהוי רישא לתתאי כו' בכל אינן דרגי דילה, אע"ג דאיהי רישא עליהו, דהא לית אתתא (בריביא) בר עם בעלה כחדא. את המאור הגדול הו"ה, ואת המאור הקטן אלקים כו' ע"ש. וז"ש כדין אשתלים ברזא דמהימנותא. שהוא ייחוד ז'נ (יהל אור).

⁷⁰¹¹ רבה (דפ"ו). כי יש כמה מדריגות באהבה, וכן בכל דבר, יש שמגיע בעולם העשיה לבד, ויש למעלה מזה, וכן בכל עולם כמה מדריגות, ויש באהבה דבריאה לבד. והוא הגיע אפילו לאהבה רבה דאצילות. ולכן אמר שלימא חסידא. ומעלתו גבה מאד בכל השלימות, כמש"ל ע"א דאינן נשמתין דמתערי תיאובתא דרחימו דעילא ותתא כחדא אינן נשמתין עלאין כגון ר"ע וחבריו כו'. ולכן אשתלים אהבה זוטא באהבה רב' כדקא חזי. וזהו שנקרא חסידא שלימא כנ"ל (יהל אור).

אהבה זוטא באהבה רבא) כדקא חזי ועל דא מית באהבה ונפק נשמתיה בהאי קרא ואהבת⁷⁰¹² זכאה חולקיה:

תרגום: וכשהגיע למקום הזה שנקרא היכל אהבה, נדבק בו ברצון הלב. אמר, ההיכל הזה צריך הוא להדביקו בהיכל שלמעלה באהבה רבה, ואז השתלם בסוד האמונה, והוא עלה והשלים אהבה קטנה באהבה גדולה כראוי, ולכן מת באהבה, ויצאה נשמתו בפסוק הזה "ואהבת". אשרי חלקו. (סא) ר"ל שנדבק שם בס"א, שכל ישראל אף אם חוטאים ורשעים, מ"מ נשארים ברזא דמהימנותא, כמ"ש (סנהדרין מד.) אע"פ שחטא ישראל, ואפי' בגר אמרו (סנהדרין מד.) דאף אם הדר בי' ישראל מומר הוא כו', דלעולם נשאר ברזא דמהימנותא, כמ"ש בפ' שמיני דף ל"ו ול"ז ת"ח בזמנא דב"נ מתכשרין עובדין לתתא כו'. אבל הוא אתדבק בשמאלא באל אחר, ולכן אתמנע מני' תשובה, וכמ"ש (חגיגה טו.) יצאה ב"ק ואמרה שובו בנים שובבים חץ מאחר. וכמ"ש (קדושין לו.) בין כך ובין כך אתם קרוין בנים וכנ"ל. וז"ש שובו בנים שובבים, אע"ג ששובבים אתם, מ"מ אתם בנים, ולכן שובו, חוץ מאחר שנפק מכלל בנים כנ"ל, וכמ"ש (משלי ב יט, ע"ז יז.) כל באי' לא ישובון, ואינו דומה לעעכו"ם, שלא היה כלל בימינא. וז"ש (חגיגה טו.) לגירסת העין יעקב) שידע כבודי ומרד בי'. ואפילו גר, אינו נכנס בכלל בנים כידוע, וכמ"ש (שבת צא.) ומה ישראל שנקראו בנים למקום כו' גר הקל כו' (יהל אור).

(סב) נחתו בדרגין אלין ואתענשו - ר"ל יש הבל כו', כמ"ש בתיקונים תס"ט דף ק"ה ע"א קין אתקרי ע"ש וכו'. א"ל הכא אתרמיז צדיק ורע לו רשע וטוב לו כו'. והוא סוד הגלגול. ואמר שם דף ק"ט א"ל חברייא ר' ר' איה דאינון צדיקייא אמאי מגיע אליהם כמעשה הרשעים. א"ל גלגולא גרים לון דייתי לון כעובדא דרשיעי' כו'. והענין, כי אלו כלם באו לתקן קלקול הבל, שהיו מגלגול. כי אתגלגל בתלת גלגולין, אלו הג'. כי הבל הוא בסוד הבל דנפיק מפומא, דכליל בתלת, אש ורוח מים, שהוא רזא דתלת אבהן וכו'. וכלם נתענשו, שכלם חטאו בזה, שהבל הציץ, כמ"ש שם דף ק"ה ע"א עובדא דאבונה הוה לי' ומת כי ביום אכלך ממנו (כו') בההוא יומא הציץ ומת. וכן כאן כולם הציצו, כמ"ש (חגיגה יד ע"ב) ב"ע הציץ ומת ב"ז הציץ כו'. וענין הציץ הוא במחשבה חטאו, כמו בהבל, שכלם נכנסו לפרדס, שהוא עה"ד טו"ר, ושם חטא אדה"ר, ושם מקום הטעות, אל תמר בו, ושם קלקל הבל במחשבה, וכן אלו לא תיקנו, רק ר"ע לבד, וגם אליו הגיע כמעשה הרשעים על גלגול, כמ"ש על מיתת ר"ע בגמ' (עיין ברכות סא ע"ב) אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, והוא ענין הנ"ל. וז"ס יש הבל אשר נעשה על הארץ, שהבל הוא תלת גלגולין דאמ"ש, ועל הארץ הוא יסוד הרביעי. רק ר"ע לא הציץ, ותקן הכל, שנכנס ויצא בשלום, שהן עאלו בקליפין דפרדס, והוא נכנס במוחא, כי קודם שמגיעין אל הקדושה, צריך לעבור גו קליפי ולאצטרפא שם, אבל לא לעמוד שם ולהסתכל, רק דרך מעבר לבד וכו', והן ג' אבהן, היתר כשר וטהור. וממתניו כו' (יהל אור).

(סג) עתה צריך שיתבררו מיין נוקבין של אימא שכבר היו מבוררי' ועתה נפלו בקליפות ונתערבו שם וגם צריך לברר מיין נוקבין של נוקבא דז"א אשר עדין לא נתבררו ותמיד היו נתונים בעמקי הקליפות. והנה הנשמות של אלו העשרה הם מעלים תמיד מאז ועד ביאת המשיח כנז' בחינת מיין נוקבין של אימא אשר נפלו למטה בקליפות. וזמ"ש תא חזי נשמתא דאילין רוצה לומר בחינת הנשמות של אלו העשרה הרוגי מלוכה הוא לאשלמותא דרוחא קדישא כלומר להשלים החסרון של רוחא קדישא עלאה סטרא דקדושה שהרי אותם המיין נוקבין שלהם הנתונים בעמקי הקצ' וכדי להעלותם משם בעי דלהון עשרה רוחין מתתא כדקא יאות רוצה נומר שאלו העשרה דורות ונשמות של אלו הצדיקים הרוגי מלוכה שיהיו מתתא רוצה לומר שיעלו את המיין נוקבין מתתא לעילא כדקא יאות וזה מדבר בבחינת מיין נוקבין של אימא וכנגד העלת מיין נוקבין של המלכות אמר וגופא דלהון יתמסר למלכו' אחרא פירוש כי על ידי הצער שסבלו גופם ממש במה שנהרגו יש יכולת בגופם לעלות את המיין נוקבין של המלכות הנתונים ומוטבעים תוך הקלי'

⁷⁰¹² ר"ל כמ"ש (ברכות סא ע"ב) א"ל תלמידיו רבינו ע"כ, א"ל כל ימי הייתי מצטער ע"פ זה ואהבת בכל נפשך כו'. היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד. והוא כי הייחוד של ק"ש באחד, הוא בהיכל אהבה, להדבק באהבה רבה דלעילא, בסוד ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא. ולכן היה מאריך באחד. והוא תיאובת' דרחימו דעילא ותתא, כידוע בסוד יחוד ק"ש. וזו היא מיתת נשיקה כנ"ל. לכן יצאה נשמתו באחד. וז"ש בכל נפשך אפילו נוטל את נפשך, אפילו בשעה זו להדבק באהבתו. וז"ש בכל ימי הייתי מצטער בכל לבבך אפילו נוטל את נפשך, מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימני, שאמרו לו עד כאן, ר"ל כמ"ש המפרשים ששאלו לו למה מאריך בזה הפסוק ואינו קורא יותר. וז"ש ועכשיו שבא לידי כו' והוא בתיבת אחד כנ"ל. וז"ש יצתה בת קול אשריך ר"ע שיצתה נשמתך באחד, יצתה ב"ק אשריך ר"ע שאתה מזומן לחיי עוה"ב. ופרשו ז"ל (תוס' כתובות קג ע"ב) בלא דין כלל. והוא כמ"ש דאינון נשמתין דמתערי תיאובת' דרחימו כו' כגון ר"ע וחבריו דאלין לא אתקריבו לאסתחאה בנהר דינור דהא כל שאר נשמתין כו'. וז"ש זכאה חולקי' (יהל אור).

הנקראים מלכו אחרא שכנגד המלכות דקדושה וכיון שאותם הגופים שלהם נמסרו ביד מלכות הרשעה של הקליפות היה יכולת בהם ללקט משם הנשמות הנק' מיין נוקבין הנתונים שם ולהעלותם אל המל' של הקדושה. וכמו שביארנו בפסוק עת אשר שלט האדם באדם לרע לו וכו' אל תתמה לומר איך אפשר כי גופתם יש בהם כח להעלות מיין נוקבין כי על ידי מעשיהם הגדולים ובפרט כאשר נהרגו אח"כ על קדוש השם אין ספק כי נזדככו גופם בתכלית הזיכוכ ונעשה רוחני ממש כנודע כי לסיבה זו לא נזכרה מיתה בצדיקים ועוד ראייה גמורה ממש ע"ה שעלה גופו למרום. ואלהיו ז"ל שעלה גופו בסערה השמימה וחנך ז"ל וכן אותם העשרה שנכנסו חיים בגוף ונפש בג' הארץ כר' יהושע בן לוי וחביריו ומה גם אלו שנהרגו באותה ההריגה המשונה נוסף על גודל חסידותם ושרש נפשם היותם סוד השבטים בעצמן כי בלי ספק שנתעלו גופם יותר מנשמו' שאר בני אדם (שער מאמרי רשב"י). ע' בזה בס' יהל אור להגר"א בפ' פקודי ד' ל' ול"א שם ובשער מאמרי רשב"י בפ' פקודי בד' כ"ד ע"ג ובד' ס"ב ע"ג וס"ג ע"ב ובספר הגלגולים החדש פ' ט"ל ומ"ב ומ"ג וכו', לכך נקראו הרוגי מלוכה, כי הם ממש אלו הז' מלכים, ר"ל כי אלו הז' מלכים ממש הם אשר הרגו אותם (ביאורים ח"ב קב ע"א).

(סד) זה תבין במה שביארנו בכוונת התפילות בפרשת קרבן התמיד איך ע"י הקרבן ההוא היו מתקרבים העולמות ועולים ממטה למעל' ועולם העשיה נקשר בעולם היצירה ויצירה בבריאה כו' עד רזא דא"ס כנז' בסוף פרשה זו דרס"ח ע"ב. וכן הדבר הזה כי מעלים את המיין נוקבין מלמטה למעלה עד שגורמין התקשרות וזווג עליון כנז' (שער מאמרי רשב"י). ע' אריכות בע"ח שער מ"ד ומ"ן פרק א'. ר"ל כמו הקרבן, שהבשר עולה לקץ כל בשר, ורוחא ורעותא עולה ומשלים את הקדושה. כן ג"כ עשרה הרוגי מלכות. והן עשרה לקבל עשרה כתרין קדישין ועשרה כתרין דמסאבותא, זה לעמת זה. כן היו י' גופין וי' נשמותין, כל א' השלים דרגא אחת (יהל אור).

(סה) ותא חזי⁷⁰¹³ רישא שירותא דמהימנותא⁷⁰¹⁴ גו מחשבה בטש בוצינא דקרדינותא⁷⁰¹⁵ וסליק גו מחשבה⁷⁰¹⁶ [ואפיק] נצוצין⁷⁰¹⁷ נציצין זריק⁷⁰¹⁸ לתלת מאה ועשרין עיבר⁷⁰¹⁹ ובריר פסולת⁷⁰²⁰ מגו מחשבה ואתבריר:

⁷⁰¹³ ע' אריכות במב' ש לה ע"ד.

⁷⁰¹⁴ ר"ל ראש האצילות כמש"ו (יהל אור). ע' ביאור כל הדבור זה בספר לש"ו בטנת"א פ"ה אות מח וע' דע"ה ש"ך ופ"ר ורפ"ח סי' ב (לש"ו), והוא בראשית התחלת גילוי דאצילות, שהיא אמונת ישראל, שאנו מאמינים שהוא ית"ש לבד מהוה וממציא הכל ומשגיח ומנהיג את הכל, וכ"ז הוא ע"י גילוי האצילות, וע"ז אמר כי הנה ראשית התחלת גילוי, והוא העולם הנקודות, ששם נעשה שורש האצילות ושורש לכל העולמות ב"ע (ביאורים ח"א סו ע"ד).

⁷⁰¹⁵ המחשבה הוא הע"ב דהמ"ס שבא"ק, והוא שורש בחי' פרצוף אבא שבא"ק, והבוצד"ק הוא הס"ג דהמ"ס שבא"ק שורש כל הגבורות, והוא שורש בחי' פרצוף אימא שבא"ק. והנה עלה הבוצד"ק אל הע"ב להעלות שם כל מה שעלה בו למ"ן מהבחי' האחרונות דהנהי"ם דא"ק, ורצה הבוצד"ק להעלות אותם ג"כ למ"ן אל הע"ב, כי שם הוא עיקר כל עליית המ"ן ותיקונם (ביאורים ח"א סו ע"ד).

⁷⁰¹⁶ הבוצד"ק העלה אותם בהע"ב כדי לקבל שם תוספת אור מא"ס השורה בקד"א ומ"ס, וכדי שיתתקנו ויושלמו (ביאורים ח"א סו ע"ד).

⁷⁰¹⁷ שהבוצינא דקרדינותא הוא דזריק ניצוצין (יהל אור). כל אורות הנקודות כולם שהוציא אותם דרך העינים, והיו רק בבחי' נקודות קטנות לבד. והטעם והסבה בזה הנה בארנו אותו בארוכה בספר הכללים כלל י"ח ענף א' ב' וכן בספר הדע"ה ח"א ע"ש, אמנם עכ"ז הנה גם מה שנעשו למציאות הנקודות וכל מלוכתם וסדרם ועינים כולם, הנה כ"ז נתהווה ג"כ רק ע"י אותה המחשבה העליונה שהוא הע"ב דהמ"ס שבא"ק, ע"י שעלו שם, כי משם קבלו התיקון והסדר לכל זה וכו' הכוונה הוא על עלייתם בהע"ב דהמ"ס שבא"ק, והוציא אותם דרך העינים (ביאורים ח"א סו ע"ד).

⁷⁰¹⁸ ויקרא רצב ע"ב (הערת הזהר). הגם שאמרנו כי יציאתם מהעינים היה בסוד טיפת קרי מהע"ב דהמ"ס, וכל טיפת קרי הנה הוא בבחי' זריקה שזרק אותן לחוץ, וכמ"ש בזה"ק (פקודי רנד סע"ב) ניצוצין זריק כו', עכ"ז הנה שורשם ועיקרם נשאר בו, והיו תלויים ואחוזים שם, וכן הוא לעולם (דע"ה ח"א יד ע"ג), כולם היו דינין תקיפין, ומחמת שהיו בסוד הדין הקשה נתחרבו ונתדעכו לניצוצין שאין בהם ממש, וכן הוא כ"ז באד"ר (נשא דף קלה וקמ"ב) ובאד"ר (רצ"ב) ובפ' פקודי (רנ"ד סע"ב) (דע"ה ח"א נט ע"ד, עיי"ש עוד).

⁷⁰¹⁹ כל בחי' הש"ך הנה הוא מהמ"ס (דע"ה ח"ב קמג ע"א). מ"ש הזוה"ק רק ש"ך נציצין הגם שבאמת הם ש"ך ופ"ר ורפ"ח, כי הזוה"ק כולל אותם בכלל חדא וכמו שיתבאר עיקר הענין בזה למטה שהש"ך הוא שורש כולם וכו' מ"ש "ואתבריר" בלשון הוה, ר"ל שכן הוא הולך ונברר תמיד, והוא בכל התלאות שעוברים על כל באי עולם מהחטא דעץ הדעת עד עת קץ הימין (ביאורים ח"א סו ע"ד).

⁷⁰²⁰ עתה צריך שיתבררו מיין נוקבין של אימא שכבר היו מבורר' ועתה נפלו בקליפות ונתערבו שם וגם צריך לברר מיין נוקבין של נוקבא דז"א אשר עדין לא נתבררו ותמיד היו נתונים בעמקי הקליפות. והנה הנשמות של אלו העשרה הם מעלים תמיד מאז ועד ביאת המשיח כנז' בחינת מיין

תרגום: ובא וראה, ראש ראשית האמונה תוך המחשבה, מכה הניצוץ החזק, ועולה תוך המחשבה (ומוציא) ניצוצות, וזורק ניצוצות לשלש מאות ועשרים עברים, ובורר פסולת מתוך המחשבה, ונברר.

(סו) ר"ל שגופם נמסר לס"א, ובררו הניצוצין, בסוד מ"נ. ובנשמתם השלימו ע"ס, וכל הברורין הוא במחשבה, סוד מ"נ כידוע. וז"ש כד סליק במחשבה. ור"ל שז"ש (מנחות כט ע"ב) אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה, א"ל שתוק כך עלה במחשבה. וזהו עלית הניצוצין לתוך המחשבה. וכך עלה במחשבה בתחלה, והשתא אשתלים. והשלמותם הוא לפי שלא נבררו כל הש"ך ניצוצין בתחלה, כמ"ש באד"ר דף קל"ה ע"ב וכד אתא האי דיוקנא אתכללו כלהו ואתחזרו לקיומא אחרא, מנהון אתבסמו, מנהון אתבסמו ולא אתבסמו, ומנהון לא אתבסמו כלל כו'. והענין כי ג"ר אתבסמו לגמרי, ולכן אין פגם נוגע בהן. ר"ק אתבסמו ולא אתבסמו. מלכות לא אתבסמה כלל. וז"ס מ"ש בס"ד פ"א מלכין קדמאין מיתו וארעא אתבטלת. ולכן נקרא מחשבה י"ש וא"ל כנ"ל, שלא נתבררו רק י"ש וכו' (יהל אור).

(סז) וזהו ימי חי', ימי חייו כנ"ל. וכמ"ש בר"מ הנ"ל כי גם זה לעומת זה עשה האלקים כו' ע"ש. וכמ"ש (חגיגה טו ע"א) מאי את זה לעומת זה כו' א"ל [ברא צדיקים ברא רשעים] ברא ג"ע ברא גיהנם כו' [כל אחד ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן ואחד בגיהנם, זכה צדיק, נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע, נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם]. וז"ש וכלא דא בהפוכא דדא (יהל אור).

(סח) ר"ל שגופם היה בלבוש דס"א כנ"ל, ולכן היו בעציבו. ונשמתם בחדוה כנ"ל. והיו בימי רעה, בחורבן בהמ"ק, שאז שלט האדם באדם לרע כו'. וכמו שיש עת בשנה דשלטא קדושה, ועת להיפך. כן יש בעולם, כמ"ש בזוהר ע"פ ואל יבא בכל עת אל הקדש, בפ' א"מ דף נ"ח ע"ש. ואמר בפ' וישב דף ק"פ ע"ב וקפ"א ע"א אשכחנא בספרי קדמאי כו', גופא אתפגים ונשמתא לגו כו'. ר"ל גופא דשכינתא דאתלבש בס"א, וכורסייא אתפגים, כן אלו הגופים וע"ש. וז"ס אלו העשרה הרוגי מלכות כנ"ל. וז"ש וכך הוו אלן עשרה דאקרון הרוגי מלכות. סוד מלכות הרשעה, ח' הרביעית כנ"ל. הרוגים הוו מסט"א כו' (ואשלימו אתר אחרא דקדושה, ובגין כך, כלא גלי קמי קודשא בריך הוא, ואתעביד) כדקא יאות (יהל אור).

רמה ע"א

(סט) ר"ל י"ב נהורין הנ"ל. ד' נהורין עלאין, ארגמ"ן הנ"ל, חיות גדולות. ותמניא עמהון, חיות קטנות. כמ"ש בפ' בראשית (מד ע"ב). וד' עלאין הן ד' יסודות ארמ"ע, ותמניא הן ד' רוחות העולם, וארבע מתכאן. [הגה. וסוד הענין כמ"ש במ"א (סד"צ ב ע"א) כי י"ב הוא בג' הוי"ו"ת בט"ס, ומלכות רביעאה לכל תלת. והנה כח"ב הן אויר מים אש כידוע. ושם הוא מלכו', בסוד שאמרו (בראשית רבה יב יא. וזהו וישלח קע. צו לד ע"ב) הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה, ת"ת, וכן אדה"ר מעפר דבמ"ק. חג"ת סטרי עלמא כידוע. נה"י הן מתכן. ולכן היה מזבח חיצון של נחשת. וכן עשה משרע"ה נחש נחשת, וראה אותו וחי, בסוד חי]. כמ"ש בפ' וארא דף כ"ד ע"א ת"ח אש רוח מים ועפר וכו' הא אינון תריסר וכלהו חד כו' ע"ש. ואע"ג דשם דבר למעלה, כן הוא ג"כ כאן. והעליונים משתמשים ויחודם באש ומים כמס"ל. וז"ס המשל ופחד עמו עשה שלום במרומיו. כמ"ש (במדבר

נוקבין של אימא אשר נפלו למטה בקליפות. וזמ"ש תא חזי נשמתא דאילין רוצה לומר בחינת הנשמות של אלו העשרה הרוגי מלוכה הוא לאשלמותא דרוחא קדישא כלומר להשלים החסרון של רוחא קדישא עלאה סטרא דקדושה שהרי אותם המיין נוקבין שלהם הנתונים בעמקי הקלי' וכדי להעלותם משם בעי דלהון עשרה רוחין מתתא כדקא יאות רוצה לומר שאלו העשרה דורות ונשמות של אלו הצדיקים הרוגי מלוכה שיהיו מתתא רוצה לומר שיעלו את המיין נוקבין מתתא לעילא כדקא יאות וזה מדבר בבחינת מיין נוקבין של אימא וכנגד העלת מיין נוקבין של המלכות אמר וגופא דלהון יתמסר למלכו' אחרא פירוש כי על ידי הצער שסבלו גופם ממש במה שנהרגו יש יכולת בגופם לעלות את המיין נוקבין של המלכות הנתונים ומוטבעים תוך הקלי' הנקראים מלכו אחרא שכנגד המלכות דקדושה וכיון שאותם הגופים שלהם נמסרו ביד מלכות הרשעה של הקליפות היה יכולת בהם ללקט משם הנשמות הנק' מיין נוקבין הנתונים שם ולהעלותם אל המל' של הקדושה. וכמו שביארנו בפסוק עת אשר שלט האדם באדם לרע לו וכו' אל תתמה לומר איך אפשר כי גופתם יש בהם כח להעלות מיין נוקבין כי על ידי מעשיהם הגדולים ובפרט כאשר נהרגו אח"כ על קדוש השם אין ספק כי נזדככו גופם בתכלית הזיכוך ונעשה רוחני ממש כנודע כי לסיבה זו לא נזכרה מיתה בצדיקים ועוד ראינו גמורה ממש ע"ה שעלה גופו למרום. ואליהו ז"ל שעלה גופו בסערה השמימה וחונן ז"ל וכן אותם העשרה שנכנסו חיים בגוף ונפש בג"ע הארץ כו' יהושע בן לוי וחביריו ומה גם אלו שנהרגו באותה ההריגה המשוונה נוסף על גודל חסידותם ושרש נפשם היותם סוד השבטים בעצמן כי בלי ספק שנתעלו גופם יותר מנשמו' שאר בני אדם (שער מאמרי רשב"י). ע' בזה בס' יהל אור להגר"א בפ' פקודי ד' ל' ול"א שם ובשער מאמרי רשב"י בפ' פקודי בד' כ"ד ע"ג ובד' ס"ב ע"ג וס"ג ע"ב ובספר הגלגולים החדש פ' ט"ל ומ"ב ומ"ג וכו', לכך נקראו הרוגי מלוכה, כי הם ממש אלו הז' מלכים, ר"ל כי אלו הז' מלכים ממש הם אשר הרגו אותם (ביאורים ח"ב קב ע"א).

רבה יב ח) שחציין אש וחציין מים, ואינן מכבין זה את זה. והתחתונים ברוח ועפר. והוא כמ"ש וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים כו'. [הגה. וכן ברוחין, שמושביו של העה"ז אינם יכולים להיות בדרום מחמת רוב החמימות, ובצפון מחמת רוב הקרירות] אבל של העה"ב בדרום וצפון, ג"ע וגיהנם, וכמ"ל בחיות, שבעה"ז יום ולילה כו' כנ"ל. וכן בעה"ב במים ואש, בג"ע במים, ונהר יוצא מעדן, ושם תענוג הצדיקים, כמ"ש בפ' ויקהל (רי ע"ב), וגיהנם באש. ובעה"ז כל חיותו ברוח, שאפילו רגע א' א"א בלעדה. ויסודו מעפר וסופו כו'. ועמידתו עליה, אבל עיקרו הוא מרוח, רק שנכלל כל הד' יסודות. לכן צריך אל כולן. ועיקר המיתה הוא עפר, ועיקר הגהינם הוא אש. ועיקר הג"ע הוא מים. והאדם צריך לעבור בכולן, אפילו צדיק גמור. וכן הוא ברוחות ובכל דבר. ובחטא אדה"ר בעה"ד ט"ר, שגרם פירוד בין תו"מ, גרם מיתה לו, פירוד בין רוח ועפר. שז"ס שני העצים, עה"ח ועה"ד. ולע"ל וקרב אותם אחד אל אחד, לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך, אז בלע המות לנצח (יהל אור).

(ע) מהיכלא דא נפקין כל אינון צלותין וכל אינון רעיון דרעו דאתעבידו ברחימו. ר"ל כל רעותא ברחימותא ואתדבקתא שיבא לאדם בא מהיכל הזה. שאף שתלוי הכל באדם, מ"מ צריך לקבל מלמעלה. ההכנה תלוי באדם, אבל הרעותא, וכן כ"ד, הכל בא מלמעלה כידוע. וכמ"ש כפי שפעו שמקבל כן עבודתו. וכן העליוני. ואפי' בספירות, כמ"ש בר"מ פ' עקב (רע"א) בסוד הברכה שמקודם צריכין אבהן לקבל שפע מאימא, ואח"כ עולין אליה, בסוד ולא יראו פני ריקם. וכן באדם, אחר שקבל השפע דרעותא, אז מתדבק אח"כ בהיכל הזה (יהל אור).

(עא) שהנשיקין יורדין מלמעלה, מע"ק, מרעוא דכל רעיון, ומגיע לז"א, ומשם לחקל תפוחין קדישין כאן בהיכל הרצון. וע"ש נקראו כלא רעוא דכל רעיון. וז"ש על ה' שהוא דנחית מע"ק [הגה. ובאד"ר (דף קצו ע"ב) בשעתא דמתער קב"ה לאשתעשעא עם צדיקיא, נהירין אנפיה דע"י באנפוי דז"א, ומתגלי מצחיה, ונהיר להאי מצחא, וכדין אתקרי עת רצון כו']. וכמ"ש בפ' יתרו דף ס"ג ע"א ר"ש אמר זכאה חולקיה וכו' (יהל אור).

(עב) שזהו הליכות ונשיאת החיות, כאשר בא מלכא עלאה. והוא נסיעת המשכן, שכאן הוא סוד המשכן, כמ"ש לעיל. ובנסיעת המשכן היו עוקרין היתדות והמיתרים ממקומן, והן סמכין דמשכנא, כמ"ש את יתדות המשכן ואת יתדות החצר ואת מיתריהם וכל יתדות המשכן כו'. וכלן סלקין למלכא עלאה, כמ"ש פ' ויקהל דף קצ"ח ובגין דארימו לה לעילא וסלקין לה אקרי תרומת ה'. וע"ד כד חמא יחזקאל רזא דחיות דהוי סלקין לא חמא מהו דסלקין בגין דאיהי סלקא לגבי מלכא עלאה כו' (יהל אור).

(עג) ר"ל ב' יתדות של צד מזרח, אחד לימין אותו צד, ונקרא קרעאל, והשני לשמאל אותו צד, ונקרא שמעאל. וכ"א ממונה על י"ב אלף ממונים, וכלם נקראין יתדות. וכלם עומדים מבחוץ, להיכל כמו יתדות שבמשכן. וכן הוא לכל רוח ב' יתדות, אחד מימין, וא' משמאלו, וכ"א ממונה על י"ב אלף ממונים יתדות מבחוץ. והם כלם ח', כ"א על י"ב אלף ממונים. וכן הוא בהיכל השני והיכל השלישי שבהיכל הזה כמ"ש למטה (יהל אור).

(עד) ר"ל מאזני צדק, שהן בהיכל הד', לשקול זכויות ועונות, איזה שוקל יותר, להכריע על אותו צד, ולא להתחבר שניהם יחד, וכמ"ל דף רנ"ב ע"א בהיכל הרביעי פתחא רביעא בהאי פתחא (קיימא חד ממנא ואזנ"ה שמיא, והאי איהו מתקלא דנטיל זכוון וחובין, וביה אתקלו כלהו כחדא, והאי אקרי מאזני צדק) (כו' ע"ש עד) דכתיב מאזני צדק כו'. ואמר שם למעלה מאן דנצח מנייהו הכי אית לה ממנן כו'. ושם הוא להכריע לאיזה צד, אבל כאן הוא להתחבר שניהם יחד, ולזווג. וזהו במאזנים לעלות. וכמ"ל כל אינון דשקילין דא עם דא ולא שקיל דא יתיר מן דא סלקין ואתחברן כחדא, ואינון חבורא דדו"נ [-דדכר ונוקבא] כחדא. וע"ד במאזנים לעלות. ר"ל ששני המשקלים היו שקולין יחד בשוה. וזהו הזיווג להיותם ממוזגין בשוה. וזהו המשקל. והענין שחסדים שלו יהיו בשוה עם הגבורות שלה, ומעשיהן ומדריגתם בשוה, וכמ"ש (ריש סוטה) אין מזווגין את האדם אלא לפי מעשיו. ואע"ג שהקשו והא אר"י ארבעים יום קודם יצירת הולד ב"ק יוצא ואומר בת פ' לפלוני. ואמרו ל"ק כאן בזיווג ראשון כאן בזיווג שני. בזווג ראשון ג"כ הוא לפי מדריגתם, רק שאינן לפי המעשים, שעדיין לא נולדו. וזהו קשה הזיווג כקריעת י"ס (סנהדרין כב.), שאין שכיח שיהיה זו"נ אח"כ עד הזיווג שקולין במעשיהם, וכמ"ש (שם) מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות, בכי ושרות, שהן דו"נ, זכר ושרות, שהן גבורות שבימינא, בכי בנוק', גבורות שבשמאלא, שהן דין גמור. והן אש ואש הנ"ל. וזיווג לאתבסמא יחד. ופעמים שאינן שוין, אם הנוק' גוברת אז בכי, ואם דכורא גובר, אז שרות. וז"ש (עיין זוהר תרומה קע ע"ב) מאן דהוא בכי מאן דהוא שרות (יהל אור).

(עה) וז"ס שאמרו ז"ל (גיטין צ ע"ב) כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורייך אשר בגדת בה והיא חברתך ואשת בריתך. והענין כי המשכן הוא בהיכל הרצון, כמ"ש לעיל, וט' כלים בו כמ"ש בר"מ פ' תרומה (קנז ע"ב) נגד ט"ס, שלש של שלש. ג' לפני לפנים בק"ק נגד ג"ר, בהיכל ק"ק. ג' בהיכל, שהוא

בית הפנימי, נגד ג' אמצעות שהן בתי גוואי. ג' בחצר אהל מועד, נגד ג' אחרונות, שהן בתי בראי. והן ג'ר, ארון וכפרת וכרובים נגד ג'ר דק"ק. ושאר ששה כלים הן בהיכל הרצון, סוד המשכן, נגד ששה היכלות אשר בו. והן, מנורה ושלחן ומזבח הפנימי נגד ג' היכלות האחרונות, כיור וכנו ומזבח החיצון, נגד ג' היכלות הראשונות, כסדר מלמעלה למטה. וכידוע שכרובין הן בכתר, נגד ב' פרצופין שבו מופלא ומכוסה (תז"ח ד ע"ב), וכפרת בחכמה. וארון בבינה, לבא, נור דליק וכמ"ש בתיקונים (יד ע"ב). ומנורה בדרום חסד. ושלחן בצפון גבורה. ומזבח הפנימי ת"ת. והן שלש היכלות האחרונות. ומזבח הפנימי היכל ששי. וכיור וכנו נ"ה כידוע, והן היכלות ב' וג'. ומזבח החיצון היכל הראשון, והוא היכל זה. וז"ש מזבח מוריד עליו דמעות. ואמר אשתו ראשונה, כמ"ש והוא חברתך ואשת בריתך, והוא אשתו ראשונה, כמ"ש (סנהדרין כב ע"ב) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי כו'. ואמר מאין עוד פנות אל המנחה, שהמנחה היא בקרן דרומית מערבית, כמ"ש (מנחות יט ע"ב) אל פני המזבח בדרום, לפני המזבח במערב, הא כיצד כו'. ואלו ב' הצדדין של היכל הזה, דרום ומערב, שהן דרומית מערבית של מזבח, ממזרח על דבר זה, בדרום על קימא, וכאן על הפרה כנ"ל. ואמר ולקחת רצון מידכם, שכאן הוא הרצון, היכל הרצון. ואמר על כי ה' העיד כו', שהוא מזווגן, והוא עדותם, כמ"ש שבטי יה עדות לישראל, ואמרו (שיר השירים רבה פ"ד סי' כה) ש"ה עדותם, הראובני כו'. וכן באיש ואשה יה כנ"ל. והיא חברתך ואשת בריתך. וכאן הוא אשת ברית בהיכל הזה, ושכינה במערב, ולכן הממונין לצד מערב כמ"ש (יהל אור).

^(עו) מכאן אוליפנא חתן וכלה [כיון דאתברכן בשבע ברכות אתדבקן כחדא כדוגמא דלעילא, וע"ד מאן דאתי לאתחברא באנתו דאחרא הא פגים זווגא, כביכול עביד ב' רשויות לעילא, דהא זווגא דקוב"ה בכ"י תמן תנינן כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו גוזל לקודשא בריך הוא וכ"י כו'. כל הנהנה מן העולם הזה כלל דא איהו אינתו מאן דאתדבק באנתו למהני מנה, ואף על גב דאיהי פנויה, ואהני מנה בלא ברכה כאילו גוזל קב"ה וכ"י] (כו' עיי"ש עד) מ"ט בגין דזיווגא דלהון בז' ברכות הוא כו' ע"ש. ובפ' תרומה דף קס"ט דהא דא כגוונא דא קיימא דא סלקא בז' ברכאן ודא סלקא בז' ברכאן, וכד סלקא בז' ברכאן כדן אקרי כלה. וע"ד אסור לשמשא בה עד דאתכלילת באינן שבע ברכאן כגוונא עלאה, אינן שבע ברכאן ירתא כלה מרוחא עלאה, אתר דכל ברכאן נגדין מתמן. [בכ"ק הביא לענין פירוש המאמר דכאן כל מאמר הזהר הזה וביארו בארוכה. ועתה נדפס לתועלת המעיין על מקומו. קחנו משם. ש"ל] (יהל אור).

ר"ל אלו השבע ברכות, לא אתדבקו בעילא בז' דכורא, ותתא בז' דנוקבא. ולמה בוכין מפ"ו וע"ד כלהו אושדי דמעין דאחזי תרוכין דאינן ז' ברכאן דאתעדן מאתר אחרא. ר"ל שבזה תריך ז' ברכות משכינה, [הגה. ובסבא דף ק"ב וק"ג תנינן מאן דמתוך אתת' קדמא מדבחה אחית עלוי דמעין אמאי, אלא הא אמינא דכל נשין דהאי עלמא בדיוקנא דהאי מזבח קיימין, וע"ד ירתאין אינן ז' ברכאן, דכלהו מכ"י אינן, ואי איהו מתוך לה, אהדר אבנא עלאה גרעונא, מ"ט כו' עיי"ש] ולכן בוכין. והן בהיכל הזה, מזבח, ששם השכינה במערב, שהוא נגד לבנת הספיר, יסוד ומלכות. ושני המזבחות הן זה כנגד זה, שני זיווגין, יעקב ויוסף, ראשון ושני כמ"ש. אלא שכאן גופא בגופא, ובפנימי רוחא ברוחא דקיק, ולכן לא מקריבין עליו אלא קטורת, והוא מבטל מותנא, שהוא בהיכל הששי כמ"ש לקמן בהיכל השש' דף רנ"ו ע"א (יהל אור).

(עז) ששבת היא סוד הברית, צדיק, כידוע בהרבה מקומות רבו מלספר, ולכן אין מלין עד שיעבור עליו שבת א', כמ"ש בפ' תזריע בר"מ דף מ"ג ומ"ד פקודא דא למגזר לתמניא יומין גזירו דקיימא קדישא כו' ואיהו תמינאה לכל דרגין כו' וקרבנא דא כגוונא דקרבנא דבעירא דא לח' יומין כו' דכתוב ומיום השמיני והלאה ירצה במאי ירצה במעבר עליה חד שבתא כיון דאעבר עליה חד שבתא כדן ירצה דא לקרבנא ודא לקרבנא אמאי בגין דאתדבק ואזדמן לגבי ההוא שבת רזא דברית קדישא וע"ד כלא ברזא כו'. וסוד הענין כי בשבעת הימים נכנס במלכות, שהיא נקראת שבעת ימים כידוע, והן ז' דרגין דידה, ז' היכלות, רזא דמהימנותא, וזה סוד שבעת ימים יה' תחת אמו. וביום השמיני נכנס ביסוד, הברית, והוא בהיכל השביעי, שהיא ארון הברית, ושם נהר דנגיד ונפיק, ולכן עיקרו של הז' ימים הוא השבת, רק שמשלים הז' ימים לתשלום הז' ימים דידה. ואח"כ נכנס האדם בשבעים שנה שהוא דרגא דיסוד, כמ"ש בפ' לך לך בס"ת דף ע"ח ע"ב ושבעים שנה דא איהי האי אילנא ממש כו' ושבעין שנין אתקרי. והוא מקבל מז"ס שעליו, מחכמה ולמטה, שהוא שמיני לו כנ"ל, מקבל מכ"א עשר שנין, כמ"ש בסוף תז"ח דף צ' ע"ב גליף גליפין וטש בוצינא ואפיק ח' ודא תמינאה לחושבנא כו' כל חיין בי' שריין ואיהו יהיב למאן דל"ל חיין כלל עאל לאינן חמש מאה עלמין ונטיל מינייהו חמשין שנה ולא יתיר ואיהו יהיב לבתר עאל לגבי אר"א וממה דיהב ליה יהיב איהו ואשלים לשבעין. וז"ס דיהיבו האבות ויוסף לדוד שבעין שנין [זוהר וישלח קסח ע"א]. וכן אדם מאלף שנין שלו בסוד האלף לך שלמה אלף שנין דיסוד דנטיל מחכמה דרגא דאדה"ר ויהיב לדוד דל"ל חיין כלל וחמשין הוא עטרא דדעת שמתפשט בה"ק, וב' מוחין דאר"א, והן דיסוד. וז"ס לחם משנה, בסוד מרדכי משנה, וכן יוסף במרכבת המשנה. והן ז' ימי השבוע, שבכולם יורד דבר יום ביומו, ובששי לחם יומים והיה משנה על אשר ילקטו יום יום. ובשבת ל"ל מגרמה כלום, וכולם מכינים לשבת, מחד שביך לשבת (ביצה טז ע"א). ולכן עשרי' שנה הראשונים, שהן דרגא ליסוד שנוטל מאר"א, ששם אין שליטה ונגיעה לס"א, לכן אין מענישין לאדם, והן עה"ה. משא"כ בחמשין שנה, עה"ד טו"ר, שהוא עטרא דדעת, חו"ג, ושמינית בידיים תתפש, מחסד ולמטה, משא"כ

באו"א, המוחין, חיי המלך, עה"ח. וזהו למעלה במקומן, אבל למטה, שבע תחתונות דבינה, מתפשט למטה, ולכן מ"ג שנה (ולמטה) [ולמעלה], מענישין בב"ד שלמטה, ואז נעשה איש, שהוא גופא, כמ"ש בא"ר [קלו ע"ב] ע"פ כי לא אדם הוא כו' ע"ש (יהל אור).

(עח) מתחילה נזרקו מהמחשבה כל הדינין כולם, כי הם כולם פסולת לגבי המחשבה, מ"ס, משום הסיגים שהיה מעורב בהם (דע"ה ח"א א ע"ד) גם אותן הניצוצין לא יצאו אפי' לפי שעה אלא משום דסליק גו מחשבה כו'. והוא כמו שאמרנו לעיל דרוש א' סי' ה', כי כל הנקודות יצאו מהמ"ס דא"א שבא"ק, והמ"ס הרי הוא נקרא ג"כ על שם אור א"ס, וכמ"ש בתיקונים תיקון ע' (קמא ע"ב) מוחא סתימאה אתקרי אין סוף, והרי היה מציאות כל עולם הנקודות ג"כ רק ע"י האור דא"ס עכ"פ בודאי (דע"ה ח"א דף יד ע"א), כל הביירוים הוא לעולם ע"י מוח החכמה הפנימי (דע"ה ח"ב דף ז ע"ב), עי' פ' תזריע (דף מח ע"ב) ובאד"ר נשא (דף קלב ע"ב), וכן באד"ז (דף רצב ע"ב), ומדבר הרב בזה בארוכה בשער רפ"ח (פרק ה) ועוד בדרושי מ"ן (דרוש א) (ביאורים ח"א סו ע"א). (עח)

(עט) ר"ל סוד עולם התהו כמ"ש בא"ז דף רצ"ב ע"ב דניצוצא אפיק זיקין בזיקין לתלת מאה ועשרין עיבר, ואינון זיקין עלמין קדמאין אקרון, ומיתי לאלתר לבתר נפיק אומנא לאומנתיא ואתתקן כו'. ואלו הש"ך ניצוצין, הן ל"ב נתיבות של המחשבה, חכמה, ל"ב אלקים דמעשה בראשית, שכ"א כלול מעשר, הן ש"ך. ולפי שהן בסוד אלקים, בוצינא דקרדינותא, לכן זריק ניצוצין, שהן דינין הנחלקין. כי חסד דרכו להתחבר, זה בסוד מים, וזה בסוד אש כידוע. וז"ס הקטרת הדק היטב, דקה מן הדקה כידוע. ונתיב א' נעלם לא ידעו עיט, והוא נתיב הראשון שדבוק במקורו. ואינו מושגין רק ש"י, ולכן נקרא חכמה יש ע"ש שמושג מציאותו, משא"כ כתר שנקרא אין, שאף מציאותו לא מושג. ולכן אל הוא נהירו דחכמתא. וש"י נהורין תחות כורסיא (זוהר תרומה קסו ע"ב). וכ"ז היתה כדי לברר פסולת מתוך האוכל, שהיו מעורבין בדינין, לכן נשברו, והכלים ירדו למטה בקליפה, והאורות חזרו למעלה, ונבררו הניצוצין כידוע. וז"ש ובריר פסולת מגו מחשבה ואתבריר. וז"ס שאמר בזוהר (ח"א כד.) מחשבה חש"ב מ"ה, שהוא יש דאתחבר בשם מ"ה, ואתבריר כידוע. וכן היתה כ"ז בעשרה הרוגי מלכות, שהן עשרה מגו מחשבה, שבה ל"ב, שהוא ש"ך כנ"ל. שאז התחיל להתנוצץ סוד עולם התהו, כמ"ש והארץ היתה תהו כו' על הגלות. ורוח אלקים מרחפת כו' זו רוחו של משיח. ע"פ המים, ע"י התורה. ויאמר אלקים יהי אור על הגאולה. וכמ"ש בסוף ח"א דף ט' ע"א (וילנא סי' כ"ט רסב ע"ב) והארץ היתה תהו בזמנא דקוב"ה הוה באלין קליפין בונה עולמות ומחריבן והא אוקמוה דלית השפעה בכל עלמין ונהר דאיהו צדיק יחרב ויבש בתרין עלמין כו'. שהם חריבו דב' בתי מקדשין כנ"ל. ובזמנא דקוב"ה באלין קליפין איתמר ביה סכות בענן לך מעבור תפלה. והוא כמ"ש (ברכות לא ע"ב) מיום שחרב בהמ"ק ננעלו שערי תפלה כו'. ובההוא זמנא דקוב"ה אתפשט אתמר בקוב"ה ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך. והוא לעתיד בימי משיח כידוע. וכל מ"ש על עולם התהו, וסוד התתקע"ד אשר קומטו (חגיגה יג ע"ב), הכל על הגלות, שבהן קב"ה בונה עולמות ומחריבן, שהן התתקע"ד דורות כידוע. וכמ"ש בתנ"ח דף פ"א ע"ב ע"ש. והיה צריך לאלו עשרה ליהרג ולמסור גופם למלכות הרשעה, ס"א, קליפה של מלכות שמים, מלכות דקדושה, שעליה נאמר והארץ היתה תהו. וז"ש אוף הכי כג"ד סליק במחשבה כמה דאתבריר פסולת ואתברר אוף הכי. שגם כאן נתברר כנ"ל (יהל אור). מ"ש אח"כ "ואתברר" זה קאי על הש"ך ופ"ר ורפ"ח נצוצין שהם הסיגים העיקרים שנבררו הם מהנקודות ע"י מיתתם ושבירתם, ויהיה קאי מילת ואתברר לביאור ולסיום דבריו על מה שאמר מקודם "נציצין זריק לתלת מאה ועשרים עיבר", שאותן הש"ך נציצין הם נתבררו אח"כ בהבירור השני, שהוא אחר המיתה והשבירה, אשר על זה מכון במה שאמר ואתברר וכנז' והבן כ"ז (ביאורים ח"א סו ע"ד).